Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

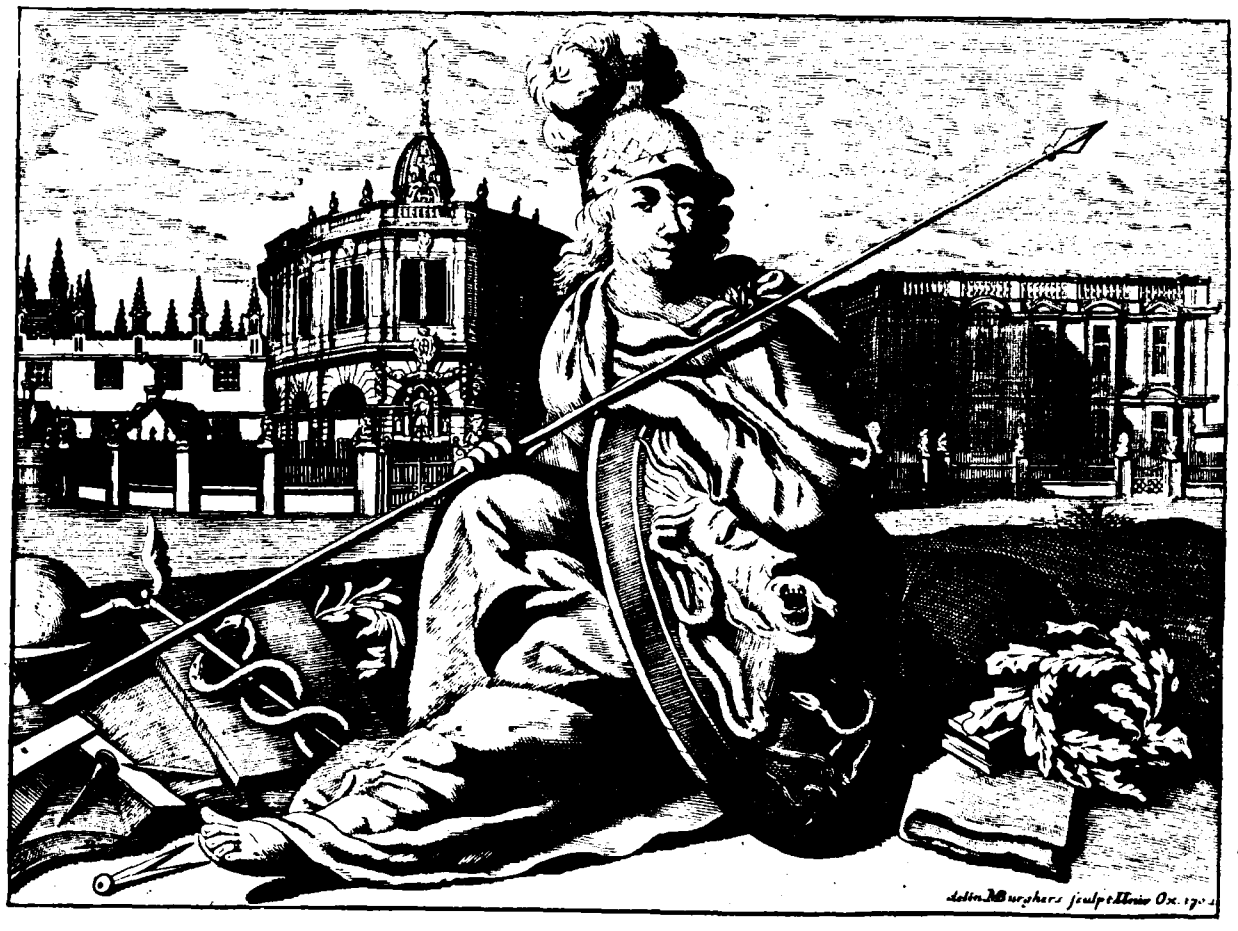
Google Livres

ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ.

FLAVII JOSEPHI
OPERA,
QUÆ REPERIRI POTUERUNT,
OMNIA.

Ad Codices fere omnes cum impreſſos tum Manuſcriptos diligenter recenſuit, nova Verſione donavit, & Notis illuſtravit JOANNES HUDSONUS, S. T. P. Aulæ B. Mariæ Virginis Principalis, & Protobibliothecarius Bodleianus.

DUOBUS VOLUMINIBUS.

OXONII,
E THEATRO SHELDONIANO,
MDCCXX.

267. 347 -D. Fl-
1

32.A.12.

Imprimatur.

ROB. SHIPPEN,

VICE-CAN. OXON.

Apr. 7. 1720.

FID.C

VIRO LONGE NOBILISSIMO

JACOBO BRUGES

DUCI de *CHANDOS*,

MARCHIONI & COMITI

De *CARNARVON*,

ET

BARONI *CHANDOS*

De *SUDELEY*.

CUM poſt multorum annorum laborem improbum, & magnos ſumptus Joſepho impenſos, pæne languerem, Tu ſolus, Vir illuſtriſſime, benignitate Tua me labantem excitaſti, & munificentia Tua effeciſti, ut Operi tam difficili & laborioſo par eſſem perficiundo. quapropter ſi quid fructus aut emolumenti

ex meis Vigiliis capiat Reſpublica Literaria (capiet autem, uti ſpero, nonnihil) id omne Tibi acceptum referri debere palam aperteque profiteor. Joſephum igitur meum Patrocinio Tuo demiſſe & humiliter commendo, quem accipias rogo, ut grati animi & obſervantiæ in Te meæ Teſtem perpetuum & monumentum futurum. Quod ſupereſt, Deum Optimum Maximum enixe precor, ut Te, Vir Nobiliſſime, Literis & Literatis præſidium certiſſimum, diutiſſime ſervet incolumem.

Tui

&

Dignitatis

Tuæ

Studioſiſſimus

JOANNES HUDSON.

Lectori Benevolo

S. P. D.

ANTONIUS HALLIUS.

COGITANTI mihi ſæpenumero de Fatis Veterum Scriptorum, mirum omnino videri ſolet, neminem inter Eruditos extitiſſe, qui id Joſepho præſtaret, quod aliquammulti Auctoribus Joſepho multo vilioribus jamdudum præſtiterunt. Et neſcio ſane an rei difficultas quoſdam ab hoc opere aggrediundo abſterruerit;[1] *nonnullis certe mors ipſa impedimento fuerit, quo minus opus aggreſſum laudabiliter conficerent. Utcunque autem hæc ſe res habeat, id felicitatis uni demum contigit Hudſono, viro in Litteris peritiſſimo, ut rem diutiſſime deſideratam fortunate abſolveret. Et dolendum equidem eſt, virum doctiſſimum prius mortem obiiſſe, quam merita ſua in Joſephum Ipſe Lectoribus ſuis commonſtraſſet. Hoc tamen poſſum pro certo affirmare, Me ſæpius ex ipſo audiviſſe, illi non animum fuiſſe, ut Prolegomena longa ad Joſephum conderet, ſed Præfatiunculam duntaxat, quid ab eo in ſua Joſephi Editione præſtitum fuerat expoſituram. illud alterum pridem factum fuiſſe optime cognoverat a nobili Eruditorum Pari, Thoma Ittigio in Prolegomenis Joſepho Lipſienſi præmiſſis, & Joanne Alberto Fabricio in*[2] *Bibliotheca Græca, Opere in ſuo genere eximio.*

Ad quartum uſque Indicem, qui eſt Scriptorum a Joſepho laudatorum, Operæ proceſſerant Typographicæ, cum Hudſonus noſter, paulo poſt moriturus, me accerſens, Joſephum ſuum mihi in manus tradidit; rogavitque, ut ſi quæ reſtarent peragenda ipſe perficerem. annui libentiſſime, ne aut juſto ejus deſiderio, aut neceſſitudini, quæ per plures annos inter nos interceſſerat, deeſſe aliquatenus viderer.

Hudſono ad manus erant omnes Veterum Joſephi Interpretum & Textus Græci Editiones. Codices MSS. itidem fere omnes vel ipſe oculis luſtraverat, vel Lectiones ex iis ab aliis collectas poſſidebat. Criticorum etiam ſcrinia poſt Litteras inſtauratas præſtantiſſimorum diligenter excuſſerat, & ſi quid lucis inde ad Joſephum ſuum illuſtrandum hauriri potuerat id omne

1 Inter quos eminent J. A. Boſius, Stephanus Monachius, Edvardus Bernardus, Jacobus Gronovius, Godefridus Olearius, & Hadrianus Relandus. 2 Lib. IV. c. 6. quod quidem caput, in gratiam Lectorum, poſt *Teſtimonia* dedimus recuſum.

in Notas ſuas tranſtulerit. quas qui ſtudioſe perlegerit, facile judicabit quanti Joſephus Hudſono noſtro conſtitit: nihil eſſe litterarum deprehendet ſive veteris ſive recentioris ævi, nihil Librorum ſive ſacri ſive profani argumenti, ad quod ille animum oculoſque non converterat.

Ex Libris Scriptis, quorum Lectiones ob oculos habuit, Busbequianus videtur eſſe reliquis brevior, & non omnino abſimilis illi Epitome Antiquitatum, quam adhibuiſſe ſe teſtatur Arnoldus Peraxylus in procuranda Editione Baſileenſi; aut Epitome MS. Librorum de Bello, qua, a L. Capello mutuo accepta, in condendis Annalibus ſuis Jacobus [1] *Uſſerius ſe uſum fuiſſe profitetur. Eſt autem Codex A. Busbequii, qui in Bibliotheca Cæſarea ſervatur, optimæ notæ; ut & alius etiam J. Sambuci, in eadem Bibliotheca repoſitus.*

Inter Schedas J. A. Boſii cæteris præſtare videntur Lectiones è Codicibus Tho. Reineſii, viri ſummi, exſcriptæ; & Caſparis Barthii, celeberrimi Polyhiſtoris, ad* [2] *veterem Joſephi Interpretem* [3] *Notulæ. S. Petiti Conjecturæ, in Bibliotheca Bodleiana reconditæ, minus faciendæ; utpote nimium plus tribuentis Rabbinis, Magiſtellis iſtis, qui Antiquitates Judaicas primi omnium corruperunt. Sed Syllabum Codicum, per quos profecerit Hudſonus, ab ipſo profectum, infra excuſum exhibebimus.*

Textum Joſephi diligentiſſime recognovit, & ad Codices correxit; Errores Typographicos, qui in priores Editiones irrepſerant, ſtudioſe ſuſtulit; nonnullos tamen aut ipſe reliquit, aut fortaſſe etiam admiſit, quos nihilominus omnes, quanta fieri potuit cura, ad finem Operis emendatos reperies.

Joſephus Scaliger, recentiorum doctiſſimus, veterem Flavii Interpretem imperitiſſimum appellat; neque Sigiſmundus Gelenius, vir alioquin laude ſua minime fraudandus, qui emendare & ad Græca Joſephi refingere veterem illam Verſionem conatus eſt, hac in parte, Eruditis ſatisfecit. Hinc novus Hudſono labor ſurgebat; nova Verſione ab ipſo donandus erat Joſephus; quam tam pure tamque Latine elaboratam nobis dedit, ut cum Scriptis hujus generis præſtantiſſimis merito conferri poſſe videatur.

Neque dubium eſſe poteſt, quin multi amicorum multa illi ſubſidia ad Joſephum illuſtrandum ſubminiſtrarent. Copiam Editionis Baſileenſis, manu Iſ. Caſauboni paſſim notatæ, Principi debuit Criticorum Richardo Bentleio; Varietatem Lectionis è Codice quodam Regis Galliarum Michaeli Lequienio, Dominicanorum do-

---

1 Vide ejus Epiſt. ad Arn. Boot. 2 Colon. 1524. Fol. 3 Ex manu Chriſtiani Daumii. * Quem limam Joſephi appellare ſolebat doctiſſ. Bernardus.

ctiſſimo;

tissimo; Observationes quasdam egregias viro eruditissimo Richardo Ibbetsono, discipulo olim suo, cujus conjecturas semper exosculatus est; Annotata illustris E. Spanhemii Cl. Jablonskio. neque prætereundus est Guilielmus Lowthius, Præbendarius Wintoniensis dignissimus, cui tantum debuit quantum familiarium nemini. Alia fortasse aliis.

De Josepho sic fere censuit Hudsonus: Scriptorem fuisse eloquentissimum, & veri studiosissimum; sectatorem in nonnullis Dogmatum S. Joannis Baptistæ, ac proinde Testimonia de JESU CHRISTO *& Jacobo Justo genuina esse; errores quos illi nonnulli eruditorum impingunt Librariorum potius esse quam ipsius Josephi; non esse Auctorem Maccabaici, ut neque Tractatus de Universo, qui sub ejus nomine etiamnum alicubi exstat.*

Quid autem censendum sit de ipso Hudsono, Ego quam potero brevissime expediam. Natus erat [1] *Widopiæ prope Cockermutham in Agro Cumbrensi paulo post instauratam apud Britannos Monarchiam. Grammaticen in vicinia didicit ab Hieronymo* [2] *Hechstettero. Juvenis admodum Oxonium* [3] *missus, in Collegio Reginensi sub Tutela Thomæ Crosthwaitii, viri varia doctrina & humanitate in exteros ea tempestate celebris, Philosophiæ operam dedit; quam ita coluit, ut Litteras interim Humaniores nunquam neglexerit. illas enim per totum vitæ spatium mirifice dilexit, & tantos in iis progressus fecit, quantos nemo fere suorum æqualium, etsi vixerat in Collegio Litteratorum semper feraciss imo. Non multo post quam gradum in Artibus Magistralem* [4] *susceperat, ad Collegium Universitatis commigravit. ubi electus in Socium, per multos annos officio Tutoris functus, Adolescentes ad Philosophiam & bonas litteras instituebat. Dum hæc solita diligentia curaret, Thomæ Hydeo, Linguarum pæne omnium perito, in Præfectura Bibliothecæ Bodleianæ ab Academia* [5] *sufficitur. quam quidem provinciam ad mortem usque summa cum laude administravit. Principalitatem postea Aulæ Beatæ Mariæ Virginis ab honoratissimo Academiæ Cancellario* [6] *obtinuit, rogatu Viri maxime famigerati Joannis Radcliffii, Medicorum omnium sui sæculi facile Principis. Edidit* [7] *Velleium Paterculum,* [8] *Thucydidem,* [9] *Dionysium Halicarnassæum, Geographiæ veteris* [10] *Scriptores Græcos minores,* [11] *Longinum,* [12] *Mœridem Atticistam, &* [13] *Æsopum. Lactantium prelo paratum habuit; sed quid de eo factum sit, juxta cum ignarissimis scio.*

---

1 Vulgo Wedehop. 2 Coll. Regin. Oxon. quondam Socio. 3 Anno 1676. 4 1684. 5 Anno 1701. mense Julio. 6 Anno 1712. 7 Oxon 1693. 8°. & postea 1711. 8 Ibid. 1696. G. L. cum Scholiis, Fol. 9 G. L. cum Notis 2 Voll. Fol. 10 Quattuor Voll. in 8°. 1698, 1703, 1712. 11 Oxon. 1708. & 1718. 8°. 12 Ibid. 1711. 13 Oxon. 1718. 8°. cum novâ Versione, & magna Fabularum accessione.

Alia minutiora ſciens prætereo. Tandem anno MDCCXIX. *die* [1] *27. Novembris, poſt diutinum languorem, magno litterarum damno, hydrope extinctus eſt. Uxorem duxit Margaretam, filiam D. Roberti Harriſoni Equitis Aurati; ex qua progenuit filiolam unicam, nomine itidem Margaretam, puellulam novem annorum, forma atque indole eximiam.*

Viris eruditis ſuæ ætatis omnibus innotuit. hinc ipſi natæ doctorum amicitiæ, & cum multis litterarum etiam commercia. Tales erant in Italia Ludovicus Antonius Muratorius, Joannes Maria Salvinius, & vir illuſtris Franciſcus Blanchinius; In Gallia Joannes Boivinius, Ludolphus Kuſterus, & cujus amicitiam magni ſemper fecit Michael [2] *Lequienius; In Germania Godefridus Olearius, Joannes Burchardus Menckenius, Joannes Chriſtophorus Wolfius, Henricus Ludovicus Schurtzfleiſchius, Joannes Georgius Eccardus, & quem præ cæteris coluit Joannes Albertus Fabricius; In Suecia Ericus Benzelius, a quo Philonem Judæum propediem expectamus; In Dania vir nobiliſſimus Fridericus Roſtgardus; In Belgio Jacobus Perizonius, Hadrianus Relandus, &, paulo ante obitum, Joannes Clericus. Notiores ſunt Angli, quam ut mea egeant nomenclatione.*

Erat probitate antiqua, facie decora, ſtatura mediocri, valetudine firmiſſima, quam tamen ſtudiis & vigiliis nunquam intermiſſis penitus tandem labefactavit. Hæc habui inpræſentiarum dicenda de Joanne Hudſono, viro doctiſſimo, & mei, dum viveret, amantiſſimo.

---

1 Hora 6. A. M. Ætatis circiter 57. 2 Damaſceni Editor.

Scribebam in Coll. *Regin.* OXON.
VI. Non. Maij MDCCXX.

TESTI-

VETERUM TESTIMONIA DE *JOSEPHO*, EJUSQUE SCRIPTIS.

SÆCULO II. à CHR. N.

I. *Suetonius Tranquillus in Veſpaſiano, c. 5.*

APUD Judæam Carmeli Dei oraculum conſulentem, ita confirmavere ſortes, ut quicquid cogitaret, volveretque animo quamlibet magnum, id eſſe proventurum, pollicerentur. Et unus ex nobilibus captivis *Joſephus*, cum conjiceretur in vincula, conſtantiſſime aſſeveravit fore, ut ab eodem brevi ſolveretur, verum jam Imperatore.

II. *Juſtinus Martyr in Orat. Cohort. ad Græcos, p. 10. Edit. Pariſ.*

Επὶ δὲ οἱ σοφώτατοι, φίλων τε καὶ Ἰώσηπος, οἱ τὰ κατὰ Ἰουδαίους ἱστορήσαντες, ὡς σφόδρα ἀρχαίους καὶ παλαιοὺς τῶν Ἰουδαίων ἄρχοντος Μωϋσέως μέμνηνται. ὁ γὰρ Ἰώσηπος, τὸ ἀρχαῖον καὶ τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας διὰ τῆς Πτολεμαΐδος τῶν βιβλίων σημῆναι βουλόμενος, ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας ἔτω γράφει· ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ· τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας Αρχαιολογίαν ὀνομάζων.

Quin & ſapientiſſimi illi Philo & *Joſephus*, qui res Judaïcas ſcripſerunt, ut admodum vetuſti & antiqui Judæorum principis Moyſis faciunt mentionem. Ipſe certe *Joſephus*, vetuſtatem rerum per ipſorum librorum inſcriptionem ſignificare volens, hiſtoriam exorſus ita ſcripſit; FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBRI: vetuſtatem hiſtoriæ Antiquitatum nomine deſignans.

III. *Idem iterum, pag. 11.*

Ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ελληνες, οἱ ἔξωθεν τῆς ἡμετέρας θεοσεβείας καὶ τῆς ἀρχαιότητος Μωϋσέως ἱστορῆσαντες γεγράφασι· καὶ ταῦτα πάντα παρ' Αἰγυπτίων ἱερέων μεμαθηκέναι φήσαντες, παρ' οἷς οὐκ ἐτύχθη Μωϋσῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Αἰγυπτίων παιδεύσεως μετασχεῖν ἠξιώθη. Διὰ τὸ ὑιὸν θυγατρὸς βασιλέως εἰς παῖδος ὠκειῶσθαι χώραν· καὶ διὰ τὴν περιεργοτέραν περὶ φύσιν πολλῆς ἠξιῶσθαι ἀπάσης, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ σοφώτατοι τῶν ἱστοριογράφων, οἱ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸ ἔθνος ἀξίωμα ἀναγεγράφασθαι προελόμενοι, φίλων τε καὶ Ἰώσηπος. ὅτοι γὰρ τὰς Ἰουδαίων ἱστορήσαντες πράξεις, ὅτι μὲν ἐκ Χαλδαίων γένους τὸν Μωϋσέα γεγενῆσθαι φασὶ τῶν ἢ προγόνων αὐτοῦ διὰ λιμὸν παρέφασαν ὅτι τῆς φοινίκης ὕστερον τῶν Αἰγυπτίων μεταναστάντων, ἐκεῖ τὸν ἄνδρα τετύχθαι φασίν· ὃν δὲ ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν ὁ Θεὸς τιμῆσαι προῄρητο. καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγὸν καὶ νομοθέτην γενέσθαι ἐκείνου ἔθνους ἠξίωσεν, ὀπτήσας ὅτι τῆς Αἰγύπτου τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος ὕστερον τῶν οἰκείων χώραν ἐπανελθεῖν ἐδικαίωσε.

Hæc ſunt, viri Græci, quæ de Moſis vetuſtate externi & à religione noſtra alieni homines, hiſtorias ſcribentes, tradiderunt: omnia iſta ſe ab Ægyptiis ſacerdotibus accepiſſe profeſſi; apud quos non natus ſolum, ſed etiam qui omni Ægyptiorum diſciplina imbueretur, dignus habitus eſt, propterea quod à Regis filia in filii locum fuerit adoptatus. Propter quam itidem cauſam magno eſt eductus ſtudio, quemadmodum in literas retulerunt ſapientiſſimi hiſtoriographi, qui de vita ejus & rebus geſtis generiſque ſplendore ſcribendi provinciam ſibi ſumpſere, Philon & *Joſephus*. Hi ſiquidem, Judæorum res geſtas memoriæ mandantes, à Chaldæis Moſen originem traxiſſe ſcribunt. Majores quippe ejus per famis cauſam è Phœnicia in Ægyptum tranſiiſſe, atque ibi virum eum genitum memorant: quem Deus ob præſtantem ipſius virtutem honore auctum, Principem, Imperatorem, & Legiſlatorem genti ſuæ præpoſuit, cum ex Ægypto Hebræorum multitudinem in regionem ſuam reverti, juſtum & æquum eſſe duxit.

IV. *Idem rurſus, p. 14.*

Ταῦτα ἃ μῦθος ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ελληνες, ἀδὲ πεπλασμένας ἱστορίας ἀπαγγέλλομεν· ἀλλ' αὐτοὶ, ἐν τῇ Αλεξανδρείᾳ γενόμενοι, καὶ τὰ ἴχνη τῶν οἰκήσεων ἐν τῇ Φάρῳ ἐωρακότες ἔτι σωζόμενα, καὶ ὕστερον τῶν ἐκεῖ ὡς τὰ πάτρια παρειληφότων, ἀκηκόότες, τοῦτα

Hæc vobis, viri Græci, non ut fabulam, neque ut confictam hiſtoriam, renunciamus: ſed qui ipſi Alexandriæ fuerimus, & veſtigia domunculorum apud Pharum adhuc reliqua viderimus; & ab incolis, qui res patrias à majoribus per manus ſibi traditas acceperunt, audierimus, com-

memoramus: quæ ex aliis quoque (aliqua ex parte) intelligere poteſtis, & potiſſimum ex eis qui iſta ſcriptis ſuis inſeruerunt, ſapientibus & ſpectatis viris, Philone & *Joſepho*, & pluribus aliis.

ἐπαγγέλλομεν· ἃ δὲ παρ' ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μανθάνειν, καὶ μάλιστα παρ' αὐτῶν τῶν περὶ τούτων ἱστορησάντων, σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, Φίλωνός τε καὶ Ἰωσήπου, καὶ ἑτέρων πλειόνων.

V. *Idem (vel Auctor incertus) in Quæſt. & Reſponſ. ad Orthodox. p. 462.*

Si ignorantia, quæ præter voluntatem provenit, veniam ſecum affert, ſicuti nos Scriptura docet, quomodo qui olim exſtitere Judæi, & Chriſtum per ignorantiam ſupplicio crucis affecere, plurimis & intolerandis affecti ſunt calamitatibus, ſicut in libris *de Excidio* eorum docet *Joſephus*?

Εἰ συγγνώμην ἡ ἀκούσιος ἐφέλκεται ἄγνοια, καθὼς ἀπὸ τῆς γραφῆς διδασκόμεθα, πῶς οἱ μὲν πάλαι Ἰουδαῖοι, τὸν Χριστὸν ἐξ ἀγνοίας σταυρώσαντες, πλείστων δὲ ἀνυποίστων δεινῶν ἐπειράθησαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς Ἁλώσεως λόγοις μαρτυρεῖ ὁ Ἰώσηπος;

VI. *Irenæus, in Fragmento è Cod. Bibliothecæ Vindobonenſis, p. 472. Edit. Oxon.*

Joſephus ait, quod, quando in regali aula educabatur Moſes, dux exercitus contra Æthiopes electus, & victor evadens, filiam Regis ejus uxorem duxerit: ſiquidem ex amore, quo ipſum proſequuta eſt, civitatem ei tradiderat.

Ἰώσηπός φησιν, ὅτι, ἡνίκα ἐν βασιλείοις ἐτρέφετο Μωϋσῆς, στρατηγὸς χειροτονηθεὶς κατὰ τῶν Αἰθιόπων, καὶ νικήσας, ἠκολούθει τῷ τοῦ βασιλέως ἐκείνου θυγατρὶ· ἐπείπερ πόθῳ τῷ περὶ αὐτὸν περιδίδωσιν αὐτῷ τὴν πόλιν.

VII. *Theophilus ad Autolycum, lib. 3. p. 257. Edit. Oxon.*

Quod autem attinet ad Phœnicum & Ægyptiorum teſtimonium, ſicuti ſcripſere de temporibus quæ ad nos ſpectant, Manetho quidem Ægyptius, & Menander Epheſius, necnon *Joſippus*, qui contexuit *Hiſtoriam Belli Judaici* cum Romanis geſti, ita & iſta nobis ſufficere in præſentiarum reor.

Τῆς μὲν ἐν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων μαρτυρίας, ὡς ἱστόρησαν περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων οἱ συγγράψαντες· Μανεθὼν ὁ Αἰγύπτιος, καὶ ὁ Μένανδρος ὁ Ἐφέσιος, ἔτι δὲ καὶ Ἰώσιππος, ὁ ἀναγράψας τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον, τὸν γενόμενον αὐτοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων, ἱκανῶς ἤδη ἡμῖν τὰ εἰρημένα.

VIII. [2] *Clemens Alexandrinus in Stromatum lib. 1. p. 341. Edit. Pariſ.*

Flavius autem *Joſephus* Judæus, qui Judaïcas compoſuit hiſtorias, colligens tempora, ait, à Moſe uſque ad David eſſe annos DLXXXV. à David uſque ad ſecundum annum Veſpaſiani MCLXXIX. deinde ab eo uſque ad decimum annum Antonini annos LXXVII. ita ut à Moſe uſque ad decimum annum Antonini ſint omnes anni MDCCCCXXXIII.

Φλαούιος δὲ Ἰώσηπος, ὁ Ἰουδαῖος, ὁ τὰς Ἰουδαϊκὰς συντάξας ἱστορίας, καταλαγὼν τοὺς χρόνους, φησὶν, ἀπὸ Μωσέως ἕως Δαβὶδ ἔτη γίγνεσθαι φησὶ· ἀπὸ δὲ Δαβὶδ ἕως Οὐεσπασιανοῦ δωτέρα ἔτους, [ἔτη] ἀρθ'. εἶτα ἀπὸ τούτου μέχρι Αντωνίνου δεκάτου ἔτους, ἔτη οζ'. ὡς εἶναι ἀπὸ Μωσέως ἕως τοῦ δεκάτου ἔτους Αντωνίνου πάντα ἔτη ,αωλγ'.

IX. *Tertullianus in Apologetico adverſus Gentes, p. 19. Edit. Pariſ.*

Judæus *Joſephus* Antiquitatum Judaïcarum vernaculus vindex.

SÆCULO III.

X. *Dion Caſſius Hiſtor. Rom. lib. 66. p. 745. Edit. Hanov. Vide infra in Joannes Xiphilinus.*

XI. *Minucius Felix, p. 36. Edit. Oxon.*

Scripta eorum relege, vel ſi Romanis magis gaudeas, ut tranſeamus veteres, *Flavii Joſephi*, vel Antonii Juliani, de Judæis require.

XII. *Origenes in Commentariis ad Matthæum, p. 223. Edit. Rothom.*

Uſque adeo autem Jacobus hic juſtitia ſua apud populum celeber fuit, ut *Flavius Joſephus*, qui XX. libris *Judaïcam Antiquitatem* conſcripſit, rationem reddere volens, quare talia perpeſſus fuerit populus, ut Templum etiam dirutum fuerit, dicat hæc illis ira Dei contigiſſe, propter ea quæ adverſus Jacobum, fratrem Jeſu, qui Chriſtus dicitur, perpetraverunt. Ac mirabile quidem illud eſt, cum Jeſum verum eſſe Chriſtum non crediderit, eum tamen tantam Jacobo juſtitiam teſtimonio ſuo tribuiſſe; dicit autem exiſtimaſſe etiam populum, ſe hæc Jacobi cauſa ſuſtinuiſſe.

Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ διέλαμψεν παρὰ τοῖς λαοῖς ἡ δικαιοσύνη, ὡς Φλάβιον Ἰώσηπον, ἀναγράψαντα ἐν εἴκοσι βιβλίοις τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν, τὴν αἰτίαν ζητήσαντα βουλόμενον δι' ἃ τοιαῦτα πεπονθέναι τὸν λαὸν, ὡς καὶ τὸν ναὸν κατασκαφῆναι, εἰρηκέναι, κατὰ μῆνιν Θεοῦ τοῦτο αὐτοῖς ἀπηντηκέναι, [3] διὰ τὸ εἰς Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τὸν λεγομένου Χριστοῦ, ὑπ' αὐτῶν πεπλημμεληκέναι. καὶ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι, τὸν Ἰησοῦν ἡμῶν [4] οὐ καταδεξάμενος εἶναι Χριστὸν, [5] μᾶλλον ἤπιον Ἰακώβῳ δικαιοσύνην ἐμαρτύρησε τοσοῦτον· λέγει γὰρ ὅτι καὶ ὁ λαὸς τοῦτο [6] ἐνόμιζε διὰ τὸν Ἰάκωβον πεπονθέναι.

1 In *Suidæ Codd. Μάναθος.* al. *Μανθών.* 2 Idem *Clemens* Strom. 5. meminit τῆς συντάξεως τῶν τοῦ Μακκαβαίων ἱστοριῶν. Vide *Huet.* D. E. p. 464. Edit. 8°. 3 Vide *Euſeb.* Hiſt Eccleſ. lib. 2. c. 23. p. 65. & *Syncellum* p. 339. 4 Vide *Martini* Diſſert. de Loco *Joſephi*, p. 249. 5 Vide doctiſſ. *Huet.* D. E. p. 32. 6 Hac de re plura mox infra.

XIII. *Idem*

TESTIMONIA.

XIII. *Idem contra Celſum, l. 1. p. 14. Edit. Cant.*

Δυνατὸν γὰρ τῷ βυλομένῳ ἀναγνῶναι τὰ γεγραμμένα Φλαβίῳ Ιωσήπῳ περὶ τῆς Ιουδαίων ἀρχαιότητος ἐν δυσὶν· ὅπου πολλῇ συναγωγῇ συγγραφέων φέρει μαρτυρόντων τῇ Ιουδαίων ἀρχαιότητι.

Licet enim volentibus legere duos libros *Flavii Joſephi* de *Judæorum Antiquitate*, ubi longam Scriptorum ſeriem citat in gentis ejus antiquitatis teſtimonium.

XIV. *Idem iterum, p. 35.*

Εν γὰρ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιουδαϊκῆς Αρχαιολογίας ὁ Ιώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ιωάννῃ ὡς Βαπτιστῇ γενομένῳ, καὶ καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ. ὁ δ' αὐτὸς, [1] καίτοιγε ἀπιστῶν τῷ Ιησοῦ ὡς Χριστῷ, ζητῶν τε αἰτίαν τῆς τῶν Ιεροσολύμων πτώσεως, καὶ τοῦ νεὼ καθαιρέσεως· δόξαν αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἡ κατὰ τοῦ Ιησοῦ ὀπαδελὴ τέτων αἰτία γέγονε τῷ λαῷ, ἐπεὶ ἐπέκτειναν τὸν προφητευόμενον Χριστόν· ὁ δὲ, καὶ ὥσπερ ἄκων ἐκ μακρὸν τῆς ἀληθείας γενόμενος, φησὶ ταῦτα συμβεβηκέναι τοῖς Ιουδαίοις [2] κατ' ἐκδίκησιν Ιακώβου τοῦ δικαίου· ὃς ἦν ἀδελφὸς Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον [3] αὐτὸν ὄντα ἀπέκτειναν.

Nam *Joſephus* in XVIII. *Antiquitatum* teſtatur Joannem exſtitiſſe Baptiſtam, expiationemque baptizatis eſſe pollicitum. Idem, quamvis Jeſum parum cognoſcens pro Chriſto, dum quærit cauſam Hieroſolymorum excidii, Templique demolitionis (cum debuiſſet dicere id accidiſſe propter ejus populi contra Jeſum inſidias, quia Chriſtum à prophetis promiſſum interemiſſent) quaſi invitus haud procul à veritate diſcedens, ait hæc contigiſſe Judæis in ultionem Jacobi cognomento Juſti, fratris Jeſu qui dicitur Chriſtus, quia juſtiſſimum hominem occiderant.

XV. *Idem lib. 2. p. 69.*

Τοῦτο γὰρ ἤρξατο μὲν ἔτι Νέρωνος βασιλεύοντος, παρέτεινε δὲ ἕως τῆς Οὐεσπασιανοῦ ἡγεμονίας, ἧς ὁ υἱὸς Τίτος καθεῖλε τὴν Ιερουσαλήμ· ὡς μὲν Ιώσηπος γράφει διὰ Ιάκωβον τὸν δίκαιον, τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ὡς ἂν ἀληθῆ παρίσηι διὰ Ιησοῦν τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

Hoc enim fieri cœptum eſt ſub Neronis imperio, duravitque uſque ad Veſpaſiani tempora, cujus filius Titus ſolo æquavit Hieruſalem; ut *Joſepho* videtur propter Jacobum juſtum, qui vocabatur frater Jeſu Chriſti, ut vero res ipſa clamat, propter Jeſum Chriſtum Dei filium.

XVI. *Idem rurſus, p. 167.*

Καὶ ὁ βυλόμενός γε [4] ἀναγνώτω τὰ τοῦ Φλαβίου Ιωσήπου περὶ τῆς Ιουδαίων ἀρχαιότητος δύο βιβλία, ἵνα γνῷ τίνα τρόπον ἀρχαιότερος ἦν Μωυσῆς τῶν κατὰ χρόνον μακρὰς περιόδους κατακλυσμοὺς καὶ ἐκπυρώσεις φασάντων γίγνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ.

Si quis certiora cupit cognoſcere, legat *Flavii Joſephi* libros duos de *Judæorum Antiquitate*, ut ſciat Moſem longe ætate ſuperiorem fuiſſe iſtis, qui juxta temporum viciſſitudines diluvia in mundo fieri & exuſtiones tradiderunt.

XVII. *Porphyrius de Abſtinentia, lib. 4.*

Οἱ ἐν τρίτοι [Εσσαῖοι] τοιῦτο ἐπιτήδευτο τὸ πολίτευμα, ὡς πολλαχοῦ Ιώσηπος τῶν πραγμάτων ἀνέιληφεν. καὶ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ιουδαϊκῆς ἱστορίας, οὗ δι' ἐπῶν βιβλίων συνετάξατο, καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Αρχαιολογίας, οὗ δι' εἴκοσι βιβλίων ἐπραγματεύσατο, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ πρὸς τοὺς Ελληνας, εἰσὶ δὲ δύο τὰ βιβλία. "Εἰσὶ τοίνυν οἱ Εσσαῖοι, Ιουδαίων "μὲν τὸ γένος.——

Tertius igitur iſte ordo hujuſmodi inſtitutis vivebat, ut ſæpius *Joſephus* in ſcriptis ſuis teſtatum reliquit: in ſecundo nempe libro *Judaicæ Hiſtoriæ*, quam ſeptem libris abſolvit, & in decimo octavo *Antiquitatum*, quas viginti libris compoſuit; & in ſecundo *ad Græcos*, quod quidem duos libellos complectitur opus. "Eſſæi, Ju- "dæi quidem natione ſunt, &c.

SÆCULO IV.

XVIII. *Euſebius Cæſarienſis lib. 8. Præparat. Evangel. c. 10. Edit. Pariſ.*

Τῶν δ' οἰκείων οἱ περιφανέστατοι καὶ μνήμης ἀληθοῦς τύχοις ἠξίωσαν, Ιώσηπός τε καὶ Φίλων, ἕτεροι τε πλείους.

At Gentilium ſuorum clariſſimi, *Joſephus* & Philo, aliique complures, eoſdem memoriæ poſteritatis ſempiternæ, ſuis etiam operibus, commendare voluerunt.

XIX. *Euſeb. Demonſtr. Evangel. l. 3. p. 124. Edit. Pariſ.*

—— αὐτάρκης μὲν ἂν καὶ ἡ τῶνδε τυγχάνει περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μαρτυρία. ἀδὲν δὲ οἶμαι ἐκ περιουσίας καὶ τῷ ἐξ Εβραίων Ιωσήπῳ μάρτυρι χρήσασθαι, ὃς ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας, τὰ κατὰ τοὺς Πιλάτου χρόνους ἱστορῶν, μέμνηται τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τούτοις.

—— ergo licet talium hominum de Salvatore noſtro teſtimonium nobis abunde ſatisfacere debeat, tamen nihil me præter propoſitum facturum arbitror, ſi quaſi ex abundantia quadam, Hebræi quoque *Joſephi* teſtimonio utar: qui in XVIII. Judaicæ Antiquitatis libro, Pilati tempora in hiſtoriam ſuam referens, de ſalvatore noſtro mentionem facit, his verbis:

1 Vide Cl. *Spencerī* Annott. in *Orig.* p. 30. & *Huet.* ubi ſupra. 2 Eadem fere habet *Euſebius*, paulo infra; & *Codrenus* vol. 1. p. 206. *Edit. Pariſ.* Vide Epiſt. Cl. *Picquii* in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii*, Vol. II. p. 34. 3 Legendum potius, δικαιότατον. 4 Al. ἀναγινώσκω.

TESTIMONIA.

"Exiſtit per idem tempus Jeſus ſapiens vir, "ſi modo virum eum dicere oportet, quippe "qui earum rerum auctor fuerit, quæ huma- "nam fidem ſuperant. Docebat porro hic ho- "mines, ſi quos veritatis ſtudioſos reperiebat: ergo "multos ſibi Judaicæ, multos etiam Græcæ factio- "nis adjunxit. Chriſtus plane hic fuit: ſiquidem "cum magiſtratibus noſtris accuſantibus, illum "crucis ſupplicio affeciſſet Pilatus, non deſtite- "runt, qui ab initio complexi fuerant: apparuit "enim illis tertio die iterum vivens, quemadmo- "dum divini prophetæ & hæc, & alia innumera- "bilia de illo prædixerant, ex quo ad hunc uſque "diem Chriſtianorum non defecit genus.

"Γίνεται δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σο- "φὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ "παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώ- "πων τἀληθῆ σεβομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τοῦ * Ἰουδαί- "ου· πολλοὺς δὲ καὶ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χρι- "στὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν παρ' ἡμῖν ἀρ- "χόντων σταυρῷ ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου, οὐκ "ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ "αὐτοῖς τρίτην ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προ- "φητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρη- "κότων. ὅθεν εἰσέτι νῦν ἀπὸ τοῦδε τῶν Χριστιανῶν "οὐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον.

XX. *Idem l. 6. c. 11. p. 291.*

At *Joſephus vice eorum*, quæ in ſacris libris ſcripta ſunt, *Judaicas traditiones* ſumma diligentia perſequutus eſt, utpote qui Hebræus ab Hebræis exiſteret.

Ὁ δέ γε Ἰώσηπος καὶ τὰς ἐξωθεν Ἰουδαϊκὰς [1] δόσεις ἀπηκριβωκὼς, ἅτε Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων τυγχάνων.

XXI. *Idem l. 8. p. 397.*

Atque optimus hujus rei teſtis eſt Hebraicus auctor *Joſephus*, qui in XVIII. Judaicæ Antiquitatis libro, quæ ad illa tempora pertinent, exponit: "Herodes, &c.

Μάρτυς δ' ἀξιόχρεως τούτων ὁ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων Ἰώσηπος, ὃς δὲ πως ἱστορῶν τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐν [2] ὀκτωκαιδεκάτῳ Ἀρχαιολογίας. "πλὴν δὲ βα- "σιλείαν, κ. τ.

XXII. *Idem in Hiſt. Eccleſiaſt. l. 1. c. 4. p. 17. Edit. Valeſii.* 1659.

Hujus porro deſcriptionis ſub Quirinio celeberrimus apud Judæos Hiſtoriarum ſcriptor *Flavius Joſephus* mentionem facit: aliam quoque narrationem de Galilæorum ſecta, qui iiſdem temporibus emerſit, ſtatim ſubnectens.

Ταύτης ἡ τῶν κατὰ Κυρήνιον ἀπογραφῆς ἡ ὁ τῶν παρ' Ἑβραίοις ἐπισημότατος ἱστορικῶν Φλάυιος Ἰώ- σηπος μνημονεύει, καὶ ἄλλην ἐπισωρεύων ἱστορίαν ὡς τῶν Γαλιλαίων κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἐπιφυείσης χρόνους αἱρέσεως.

XXIII. *Idem iterum, l. eod. c. 6. p. 20.*

Hujus rei locupletiſſimum teſtem habes *Joſephum*.

Ἔχεις καὶ τούτων ἀξιόχρεων τὸν Ἰώσηπον μάρ- τυρα.

XXIV. *Idem rurſus, l. eod. c. 11. p. 29, 30.*

—— Joannem Baptiſtam ab Herode juniore capite truncatum fuiſſe ſacra Evangelii ſcriptura commemorat. Cui adſtipulatur etiam *Joſephus*, qui & Herodiadis ipſius nominatim meminit, & diſerte narrat, quomodo Herodes priore & legitima conjuge repudiata, quæ Arethæ regis Arabum filia erat, hanc fratris ſui uxorem à viro ſuo per vim adductam ſibi conjugem adſcivit: inque ejus gratiam necato Joanne Baptiſta, cum Aretha ob filiæ contumeliam infeſto bello geſſit. Quo quidem in bello victum acie Herodem, & univerſum ejus exercitum deletum refert, hæcque omnia ob ſcelus adverſus Joannem Baptiſtam perpetratum ei contigiſſe. Idem *Joſephus* Joannem juſtiſſimum virum fuiſſe, & lavacri cujuſdam inſtitutorem affirmans, cum iis quæ in ſacris Evangeliorum voluminibus de eodem Joanne prodita ſunt, mirifice conſentit. Refert etiam Herodem Herodiadis culpâ principatu excidiſſe, & in urbem Galliæ Viennam ſimul cum ea eſſe relegatum. Et hæc quidem in octavo decimo Antiquitatum libro ab eo commemorantur, in quo etiam de Joanne ſcribit his verbis: "Arbitrabantur quidam Judæorum di- "vina ultione periiſſe Herodis exercitum, Deo "cædem Joannis qui Baptiſta cognominatus eſt, "vindicante. Quippe hunc Herodes obtrunca-

—— τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην ὄντα δίκαιον καὶ τοῖς ἑαυτοῦ νέοις Ἡρώδην τὸν κεφαλὴν ἀποτμηθέντος, μεμηνύκασι μὲν αἱ θεῖαι τῶν εὐαγγελίων γραφαί. σαφέστερον γε μὴν καὶ ὁ Ἰώσηπος ὀνόμασί τε τῆς Ἡρωδιάδος μνήμην πεποιημένος, καὶ ὡς ἀδελφοῦ γυναῖκα ἔσαν αὐτῷ ἠγάγετο γάμου Ἡρώδης, ἀθετήσας μὲν τὴν πρότερον αὐτοῦ κατὰ νόμους γεγαμημένην γυναῖκα· Ἀρέτα δ' ἦν αὕτη θυγάτηρ Πετραίων βασιλέως Θαμάτου· τὴν δὴ Ἡρωδιάδα ζῶντος Ἀριστόβου ἀνδρός· δι' ὃν καὶ τὸν Ἰωάννην ἀνελὼν, πόλεμον ἄραντα πρὸς τὸν Ἀρέταν. ὡς ἂν ἠτιμασμέ- νης αὐτοῦ τοῦ θυγατρός. ἐν ᾧ πολέμῳ μάχης γενο- μένης, πάντα φησὶν τὸν Ἡρώδου στρατὸν διαφθαρῆναι· καὶ ταῦτα πεπονθέναι τοῦ θεοῦ τιμωρίας ἕνεκεν τοῦ κατὰ Ἰωάννου γεγενημένης. ὁ δ' αὐτὸς Ἰώσηπος ἐν τοῖς μάλιστα δι- καιότατον καὶ βαπτιζὴν ὁμολογῶν γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, τοῖς περὶ αὐτοῦ κατὰ τὰ τῶν εὐαγγελίων γραφὴν ἀναγε- γραμμένοις συμμαρτυρεῖ. ἱστορεῖ γὰρ καὶ τὸν Ἡρώδην τοῦ βα- σιλείας ἀποπεπτωκέναι διὰ τὸν αὐτὸν Ἡρωδιάδα, μεθ' ἧς αὐτὸν ἦρξε εἰς τὸν ὑπερορίαν ἀπελθεῖν. Βίεννάν τε Γαλλίας πάλιν οἰκεῖν καταδικασθέντα. καὶ ταῦτά γε αὐ- τῷ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τοῦ ἀρχαιολογίας δεδήλωται, ἔνθα συλλαβοῦς αὐτοῦς περὶ τοῦ Ἰωάννου ταῦτα γράφει. "πισ- "τὸν δὲ τοῖς Ἰουδαίων δοκεῖ ὀλωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ "τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου κατὰ ποινὴν "Ἰωάννου τοῦ καλουμένου Βαπτιστοῦ. κτείνει γὰρ τοῦτον

[1] Indicare voluit Euſebius, *Joſephum* non uti promiſerat, exacte ſemper ſequutum Textum Sacrum, ſed ejus loco attuliſſe majorum ſuorum δόσεις, ſive traditiones. [2] Exſtat l. XX. c. 8. * Deeſſe videtur τινὰ, aut ſimile.

"Ἡρώδης

"Ηρώδης, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ιουδαίοις κελεύον-
"τα ἀρετὴν ἐπασκῆσαι, καὶ πρὸς ἀλλήλους δικαιο-
"σύνῃ καὶ πρὸς τὸ Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους, βα-
"πτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ δὴ καὶ τὴν βάπτισιν ἀπο-
"δεκτὴν αὐτοῦ φανεῖσθαι, μὴ ἐπὶ τινῶν ἁμαρτάδων
"παραιτήσει χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ δὴ σώ-
"ματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκ-
"κεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συρρεομένων, καὶ γὰρ
"ἥδοντο ἐπὶ πλεῖστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δεί-
"σας Ηρώδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πειθανὸν αὐτοῖς τοῖς
"ἀνθρώποις, μὴ ἐπὶ ἀποστάσει φέροιτο· πάντα γὰρ
"ἐώκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες· πολὺ κρεῖτ-
"τον ἡγεῖται πρίν τι νεώτερον ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι, προ-
"λαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης εἰς πρά-
"γματα ἐμπεσὼν μεταγνοεῖν. ἐν ὑποψίᾳ τῇ δὴ
"Ηρώδου δέσμιος εἰς τὸ Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς τὸ
"προειρημένον φρούριον, ταύτῃ κτείνεται.

"verat, cum esset vir bonus, Judæosque ad vir-
"tutis studium excitaret, præcipiens ut juste qui-
"dem inter se, erga Deum autem pie agentes,
"ad lavacrum accederent. Tunc enim demum
"acceptum Deo fore lavacrum aiebat, cum eo
"non ad expiationem criminum uterentur, sed ad
"corporis munditiem, ut mentibus jam ante per
"justitiam expurgatis, corporis quoque adderent
"puritatem. Cumque multi ad eum undique con-
"fluerent (hujusmodi enim sermonibus mirifice
"delectabantur) Herodes veritus ne tanta homi-
"nis auctoritas subditos ad defectionem impelle-
"ret, quippe qui nihil non acturi ex ejus consilio
"viderentur; satius esse duxit priusquam novi-
"aliquid oriretur, illum è medio tollere, quam
"mutatione rerum facta, ipse in maximum dis-
"crimen adductus, seram pœnitentiam agere.
"Vinctus igitur ob hanc Herodis suspicionem, &
"ad castellum Machæruntem, cujus supra memini-
"mus perductus, ibidem cæsus est.

XXV. *Idem ibid.*

Ταῦτα περὶ μὲν Ιωάννου διελθὼν, καὶ μὲν Σωτῆρος ἡμῶν
κατὰ τὸ αὐτῷ μὲν συγγράμματος ἰσχυρὰν ὧδέ πως
μέμνηται· "γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ιησοῦς τὶς
"σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ
"παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων
"τῶν σὺν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν
"Ιουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο.
"ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων
"ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου,
"οὐκ ἐπαύσαντο, οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες.
"ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν,
"τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ
"αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. εἰσέτι τε νῦν τῶν Χρι-
"στιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ
"φῦλον." ταῦτα δὲ ἐκ τῶν Ἑβραίων συγγραφέως.
ἀνεκαθεν τῇ ἑαυτοῦ γραφῇ, περί τε τοῦ Βαπτιστοῦ Ιωάννου
καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ὠφελιμωτάτως, τίς ἂν ἔτι λεί-
ποιτο ἀποφυγή, τοὺς μὴ ἀναισχύντως ἀπελέγχεσθαι
τοὺς κατ' αὐτῶν πλασαμένους ὑπομνήματα; ἀλλὰ
ταῦτα μὲν ἐχέτω ταύτῃ.

Hæc *Josephus* de Joanne. Qui etiam in eo-
dem libro servatoris nostri mentionem facit, his
verbis: "Iisdem temporibus Jesus quidam fuit
"vir sapiens, si tamen virum eum appellare fas
"est. Erat quippe admirabilium operum effector,
"doctorque eorum qui veritatem libenti animo
"complectebantur. Multos ille partim ex Judæis,
"partim ex Gentilibus sectatores sibi adjunxit.
"Hic erat Christus. Quem à gentis nostræ pri-
"moribus delatum, cùm Pilatus crucis supplicio
"addixisset, hi tamen qui illum dilexerant, eum
"deinceps colere non destiterunt. Tertio enim
"die vivus ac spirans eis apparuit; prout divini
"prophetæ hæc & alia quam plurima de illo mi-
"rifica prædixerant. Abhinc porro Christiano-
"rum genus, qui ab eo nomen sumpsere, ad no-
"stram usque ætatem continuatum manet." Hæc
igitur cum scriptor ille ex Hebræis oriundus de
Joanne Baptista & de servatore nostro in libris suis
commemoraverit, quod jam effugium relinquitur
his qui adversus eos acta illa confinxerunt, quò
minùs impudentissimi esse convincantur? sed de
his satis.

XXVI. *Idem lib. 2. c. 10. p. 47.*

Θαυμάσαι δ' ἄξιον τὸ περὶ τὴν θείαν γραφὴν καὶ
ἐν τῷδε τῷ προφήτῃ συμφωνίας, τὴν δὲ Ιωσήπου ἱστο-
ρίαν· καθ' ἣν ἐπιμαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ δῆλός ἐστιν
ἐν τόμῳ τῆς Αρχαιολογίας ἑνδεκάτῳ καὶ εἰκοστῷ, ἔνθα αὐ-
τοῖς ῥήμασιν ὧδέ πως τὸ θαῦμα διηγεῖται. "κατὰ
"τὸν δ' ἔτος, κ. τ. λ.

Cæterum mirari subit *Josephi* Historiam, quip-
pe quæ in hujus miraculi narratione cum divina
Scriptura plane consentiat. in ea enim veritatem
testimonio suo ac suffragio perspicue comprobat,
cum rem gestam in XIX. *Antiquitatum* libro ex-
ponit his verbis, &c.

XXVII. *Idem paulo infra, p. 49.*

Ταῦτα τὸν Ιώσηπον μετὰ τῶν ἄλλων τῶν θείαις συναλη-
θεύοντα γραφαῖς ἀποθαυμάζω.

In his *Josephum*, perinde ac in cæteris, magno-
pere admiror, qui cum Sacris literis in veritate
adeo consentiat,

XXVIII. *Idem rursus, c. 23. p. 65.*

Οὕτω γοῦν ἄρα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ ὡς δοκεῖ τοῖς
ἄλλοις ἅπασιν ἐπὶ δικαιοσύνῃ βεβοήθει ὁ Ιάκωβος, ὡς
καὶ τοὺς Ιουδαίων ἐμφρονας δοξάζειν ταύτῳ εἶναι τὴν
αἰτίαν τοῦ ὠδε χρῆμα μετὰ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ πλιορ-
κίας τοῦ Ιεροσολύμου. ἦν δὲ ἀδὲν ἕτερον αὐτοῖς συμ-
βῆναι, ἢ δίκῃ τὸ κατ' αὐτοῦ τολμηθὲν ἄγος. ὁ γοῦν

Porro Jacobus ob singularem justitiam adeo ce-
lebris apud omnes & admirabilis fuit, ut Judæo-
rum prudentissimi hanc fuisse causam existima-
verint secutæ mox obsidionis Hierosolymorum:
quam quidem non ob aliud sibi contigisse, quam
propter scelus in Jacobum admissum, ipse etiam

1 Φύλα sc. nisi legendum Ἑβδομήκοντα. Vide p. XIX.

Josephus scripto testari minime dubitavit, cum ait: "Hæc omnia contigerunt Judæis propter Ja-"cobum cognomento Justum, fratrem Jesu qui "dicitur Christus; qui cum esset omnium con-"sensu justissimus, nihilominus à Judæis neca-"tus fuerat.

Ιώσηπος ἐκ ἀπώκνησε ϛ̃τ' ἐγκεφῶς ὑπομαρτύρασθαι, δι' ὧν φησι λέξεων· [1] "Ταῦτα δ' συμβέβηκεν "Ιουδαίοις, κατ' ἐκδίκησιν Ιακώβου τ̃ δικαίου, ὃς ἦν "ἀδελφὸς Ιησοῦ τ̃ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δι-"καιότατον αὐτὸν ὄντα οἱ Ιουδαῖοι ἀπέκτειναν.

XXIX. *Idem lib.* 3. *c.* 7. *p.* 82.

Ac de iis quæ universæ Judæorum genti post passionem Domini contigerunt, & post voces illas quibus latronem & homicidam morte liberari, ipsum vero auctorem vitæ à medio tolli populus omnis succlamaverat, *Josephi* narrationi quicquam addere minime necesse est.

[2] Περὶ μὲν δὴ τ̃, μ̃τ τὸ σωτήριον πάθος ϗ τὰς φωνὰς ἐκείνας, ἐν αἷς ἡ τ̃ Ιουδαίων πληθὺς τ̃ μὲν λη-στὴν ϗ φονέα τ̃ θανάτου παρῄτηται, τ̃ δ' ἀρχηγὸν τ̃ ζωῆς ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνον ἀρθῆναι, τῷ πάντι συμβεβη-κότων ἔθνει, οὐδὲν ἂν δέοι τ̃ ἱστορίας ἐπιλέγειν.

XXX. *Idem iterum capp.* 9. & 10. *p.* 84.

Porro his rebus, tandem ad exitum perductis, rationi consentaneum videtur de *Josepho* ipso, qui historiæ, quam præ manibus habemus, tantum adjumentum contulit, quis, & unde, quove genere prognatus fuerit, exponere. id vero etiam ipse declarat de se loquens his verbis: "Jose-"phus Mattathiæ filius, natione Hebræus, domo "Hierosolymitanus, ex numero Sacerdotum; qui "& initio adversus Romanos pugnavi, & rebus "postea gestis necessitate coactus interfui". Hic vir omnium tunc temporis Judæorum præstantissimus fuit, non modo populàrium suorum, sed etiam Romanorum judicio; adeo ut ipse quidem in urbe Roma statua donatus sit: libri vero ab eo conscripti in Bibliotheca publica fuerint collocati. Scripsit *Antiquitates Judaicas* libris XX, *Historiam* vero *Belli Judaici*, quod à Romanis sua ætate gestum est, complexus est voluminibus VII. quam non solùm Græco, sed etiam Patrio sermone, ab se editam esse testatur. dignus omnino cui & hîc & in cæteris fides habeatur. Exstant autem duo ejusdem libri de *Judæorum vetustate* lectu dignissimi. In quibus & *Apioni Grammatico* respondet, qui ea ætate volumen adversus Judæos compposuerat, & aliis nonnullis qui Judæorum origines petinde calumniari tentaverunt. In priore horum autem librorum, numerum Sacrorum voluminum, quibus vetus Testamentum constat, quænam sint apud Hebræos extra omnem controversiam posita, utpote à majoribus tradita, declarat. ——— Apud nos est & aliud non ignobile opusculum ab eodem elaboratum *de Ratione summo imperio præditâ*: quod quidem à nonnullis *Maccabaicum* inscriptum est, eo quod certamina contineat Hebræorum quorundam, qui, ut in *Maccabæorum* libris proditum est, pro Divini numinis cultu fortiter propugnarunt. Sed & sub finem *Antiquitatum Judaicarum* libri XX, propositum sibi esse significat, quatuor libros conscribere *de Deo atque ejus natura*, ex opinione Judæorum, quam ipsi à majoribus acceperunt; item *de Legibus, cur earum præcepto quædam permissa sunt, quædam vetita*. Alia præterea ab se elucubrata esse, ipse in suis libris commemorat.

Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν, ἄξιον μὴ δ' αὐτὸν Ιώσηπον, τοσοῦτο τῇ μ̃τ χείρους συμβεβληκόσιν ἱστορίᾳ, ὁπόθεν τε ϗ ἀφ' οἵας γένους ὡρμᾶτο, ἀγνοεῖν. δηλοῖ δ' πάλιν αὐτὸς ϗ τοῦτο [3] λέγων ὧδε· "Ιώσηπος Ματθίου "παῖς, ἐξ Ιεροσολύμων ἱερεύς· αὐτὸς τε Ρωμαίους "πολεμήσας τὰ πρῶτα, ϗ τοῖς ὕστερον ὠθούμενος χω-"ρεῖν ἐξ ἀνάγκης." μάλιστα δ' τ̃ κατ' ἐκεῖνο καιρὸν Ιουδαίων, ὐ ὠφελῆ μόνοις τοῖς ὑφ' αὑτῷ, ἀλλὰ ϗ ὠφελῆ Ρωμαίοις γέγονεν ἀνὴρ ὑπεροχότατος· ὡς αὐτὸν μὲν ἀνδριάντος ἀνδρικοῦ ὑπὸ τ̃ Ρωμαίων πο-λιτηθῆναι πόλεως. οὗ δὲ ἀπολαβόντας αὐτῶ λό-γους βιβλιοθήκης ἀξιωθῆναι. ἔτος δὲ πᾶσιν τοῖς Ιουδαϊκοῖς ἀρχαιολογίαν ἐν ὅλοις ἑπτὰ καταβέ-βληκε συγγράμμασι. τοῖς δ' ἱστορίαν ϗ κατ' αὐτὸν Ιουδαϊκὸν πόλεμον, ἐν ἑπτὰ λόγοις· ἃ ϗ ὐ μό-νον τῇ Ελλήνων, ἀλλὰ ϗ τῇ πατρίᾳ φωνῇ ὠφελῆσαι αὐτὸς ἑαυτῷ μαρτυρεῖ, ἄξιός γε ὢν ἅμα τοῖς λοιποῖς πιστεύεσθαι. ϗ ἕτερα δ' αὐτοῦ φέρεται συγ-γράμματα ἄξια δύο, τὰ μὲν τ̃ Ιουδαίων ἀρχαιότητος ἐν οἷς ϗ ἀντιῤῥήσεις ποιεῖς Απίωνα τ̃ γραμματικὸν κατὰ Ιουδαίων τινικάδε συνταξάντων λόγον πε-ποίηται, ϗ πρὸς ἄλλους, οἳ διαβάλλειν ϗ αὐτοὶ τὰ πάτρια τ̃ Ιουδαίων ἔθνους ἐπιεχείρησαν. τέταρτον δὲ τῷ πρώτῳ τ̃ ἀριθμὸν τῆς λεγομένης παλαιᾶς τῶν ἐνδιαθήκων γραφῶν τίθησι, τίνα παρ' Εβραίοις ἀναντίῤῥητα, ὡς ἂν ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως, δι-δάσκων. ——— Πεπόνηται δὲ ϗ ἄλλο σὺν ἀγαννεῖ πάθασμα τῷ ἀνδρὶ, περὶ Αὐτοκρά-τορος λογισμοῦ· ὃ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπέγραψαν, τῷ τὰς ἀγῶνας τ̃ ἐν τοῖς ἄτω καλουμένοις Μακ-καβαϊκοῖς συγγράμμασιν ὑπὲρ τ̃ εἰς τὸ θεῖον εὐσε-βείας ἀνδριαμένων Εβραίων ἔχειν. ϗ πρὸς τῷ τέλει δ' τ̃ εἰκοστῆς Αρχαιολογίας ὑπομιμνῄσκει ὁ αὐ-τὸς, ὡς ἂν πραγματευσάμενος ἐν τέτρασι συγγράψαι βι-βλίοις κατὰ τὰς πατρίους δόξας τ̃ Ιουδαίων, περὶ Θεοῦ ϗ τ̃ οὐσίας αὐτοῦ· ϗ περὶ τ̃ νόμων, ἅμα τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. ϗ ἄλλα δ' αὐτῷ ἀπομνημονεύει λόγοις, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ μνημονεύει λόγοις.

XXXI. *Idem in Chronico Græco, p.* 64. *Edit. Amst.*

Τὰ δ' μ̃τ αὐτὰ συμβάντα, ἢ πραχθέντα, ἕως τ̃ θείας σαρκώσεως, τοῖς Ιουδαίοις, Ιώσηπος ἐν τοῖς Μακ-καβαϊκοῖς ἱστορεῖ, ϗ Αφρικανὸς μετ' αὐτὸν ἐν Επιτόμῳ.

1 Vide Cl. *Spencerum* in *Annott.* ad *Origenem* contra *Celsum*, p. 30, 31. & Celeberr. *Huetium* in *Demonst. Evangel.* prop. III.
2 Vide *Euseb.* l. 3. c. 7. 3 In *Prologo* ad *Bellum Judaicum*.

XXXII. *Idem*

TESTIMONIA.

XXXII. [1] *Idem ibid. p.79.*

Συμφωνεῖ ὁ Ἰώσηπος ἐν τούτῳ ταῖς πράξεσι τ̃ Ἀποστόλων, ἔνθα τῷ θείῳ Παύλῳ ὑπὸ χ̃ Χιλιάρχου λέλεκται. "Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ——.

XXXIII. *Idem in Commentariis in Psalmos, p.137. Edit. Pariſ.*

Τὶς ἢ διελθὼν τὰς Φλαυΐου Ἰωσήπου ἱστορίας, μαθών τι ἐξ αὐτῶν ὅπως ἐν συγκλεισμῷ ἀπολιφθέντες λιμῷ χ̃ σάσει διεφθείροντο, ἀθαυμάσει τὸν ἐντεῦθεν λέγοντα Θεόν, "χ̃ σύγκλεισον ἐχ̃ ἐναντίας "τ̃ καταδιωκόντων μέ.

Quis porro Hiſtorias *Flavii Joſephi* percurrens, eorumque narratu comperiens, qua ratione obſidione concluſi fame & ſeditionibus interibant, non præſens dictum admiretur, "Et conclude adverſus "eos qui perſequuntur me."

XXXIV. *Euſtathius in Hexaëmeron, p. 1.*

Κλήμης μὲν οὖν ὁ Ἀφρικανὸς χ̃ πρὸς τούτοις Ταπιανὸς, τ̃ δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος χ̃ Ἰοῦστος κατὰ Ἑβραϊκὸν ἀκμάσαντ τ̃ χρωτίσαν Μωϋσέα ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑποχὼν τ̃ ἀποδεῖξιν.

Clemens & Africanus, & præter hos Tatianus, & ex Judæis *Joſephus* & Juſtus, proprio quiſque modo, ab antiquis hiſtoriis ad id probandum præbitis, divinum Moyſem temporibus Inachi floruiſſe literis prodidere.

XXXV. [2] *Auctor Chronici Paſchalis, p. 127, 128. Ed. Par.*

Ἑορτὴν, ἣν Πάσχα προσηγόρευον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, Διαβατήρια χ̃ Ὑπερβάσια ἐπάλλον ἄλλοι, ὡς ἔστι γνῶναι ἔκ τι τ̃ παρ' Ἑβραίοις σοφῶν, Φίλωνός λέγω χ̃ Ἰωσήπου.

Feſtum quod Paſcha appellarunt filii Iſrael, Diabateria & Hyperbaſia alii nuncuparunt, quod colligere licet ex iis qui apud Hebræos doctrinæ laude claruerunt, Philone, inquam, & *Joſepho*.

XXXVI. *Idem ibid. p.247.*

Τελευτῶν ἐνιαύτῳ ἕτει τ̃ εἰς ἀρχὰς ἀναλήψεως τ̃ Κυρίου, Τίτος ὁ υἱὸς Οὐεσπασιανοῦ τὴν Ἰουδαίαν παρέλαβεν, [3] χ̃ τ̃ Ἱερουσαλὴμ, παρελθὼν εἰς πᾶσαν τ̃ Παλαιστίνην, χ̃ ἱερὸν τ̃ Ἰουδαίων κατέσκαψεν. ἦν δὲ ἡμέρα τ̃ ἑορτῆς τ̃ Πάσχα, ὅτι παρέλαβε τ̃ πόλιν Ἱερουσαλὴμ, χ̃ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρί. ξίφεσιν αὐτὰς κατακόψας, χ̃ ἄλλας ἢ μυριάδας ιέ. διεπέπρακτο αἰχμαλώτων, νεανίσκων χ̃ παιδίων ἀρρένων χ̃ παρθένων χοράσιων, καθὼς Ἰώσηπος ὁ σοφώτατος χρονογράφος συνέγραψεν.

Anno xxxix. Chriſti in cœlos aſſumptionis, Titus Veſpaſiani filius Judæam urbemque Hieruſalem recepit, peragrata univerſa Palæſtina, ipſoque Judæorum everſo templo. Agebatur tum Paſchatis dies, cum urbem Hieroſolymitanam expugnavit, & undecies centena Judæorum millia, iis gladio interemptis, delevit, aliaque centum quinquaginta millia captivorum ex adoleſcentibus & pueris, & virginibus & puellis, ſub corona vendidit, ut tradit *Joſephus* doctiſſimus Chronographus.

XXXVII. *Baſilius Cæſarienſis in Homilia in Famem & Siccitatem, p. 358. Edit. Pariſ.*

Τὸ δ̃ λιμῷ πάθος καταναγκάσαι πολλὰς πολλάκις χ̃ τὰς ὁρμὰς κινῆσαι τ̃ φύσεως, ἅψασθαι μὲν ἀνθρώπων τ̃ ὁμοφύλων σωμάτων· μητέρα ἢ παῖδα, ὃν ἐκ τ̃ γαστρὸς προήγαγε, πάλιν τῇ γαστρὶ κακῶς ὑποδέξασθ. Ἐ τοῦτο τὸ δρᾶμα Ἰουδαϊκὴ ἐτραγῴδησεν ἱστορία, ἣν Ἰώσηπος ἡμῖν ὁ σοφὸς ἀνὴρ συνέγραψε, ὅτι τὰ δεινὰ τοὺς Ἱεροσολυμίτας κατέλαβε, τῇ εἰς τ̃ Κύριον δυσσεβείᾳ ἐνδίκως πημονὰς πυνθάνεται.

Quid fames non cogit? naturæ leges ſæpe pervertere ac tranſgredi multis ſuadet, & hominum corporibus vel propinquorum veſci: matrem etiam quem peperit natum impulit in ventrem male recondere. Quam tragœdiam Judaïca commemorat hiſtoria, à *Joſepho* gravi Auctore conſcripta, quando videlicet diræ calamitates Hieroſolymitanos, pœnas juſtas propter impietatem in Dominum dantes, apprehenderunt.

XXXVIII. *Gregorius Nazianzenus in Orat. XXII. p.398. Edit. Pariſ.*

Οὗτοι τίνες μὲν ὄντες, χ̃ ὅθεν, χ̃ ἐξ οἵας ὁρμώμενοι τὰ ἀπαρχῆς ἀγωγῆς χ̃ παιδεύσεως, εἰς τοσοῦτον ἀρετῆς Ἐ δόξης περιελήλυθασιν, ὥστε χ̃ τῆς ἐτησίους πομπῆς τοῖς Ἐ πανηγύρεσι, χ̃ μείζονα τ̃ ὁρμωμένων τὴν περὶ αὐτῶν δόξαν ἐναποκεῖσθαι τ̃ ἁπάντων ψυχαῖς, ἡ περὶ αὐτῶν βίβλος δηλώσει τοῖς φιλομαθέσι χ̃ φιλοπόνοις, ἡ περὶ δ̃ Αὐτοκράτορα εἶναι τ̃ παθῶν τ̃ λογισμὸν φιλοσοφοῦσι, χ̃ κύριον τ̃ ἐπ' ἄμφω ῥοπῆς, ἀρετὴν τι φημὶ καὶ κακίαν. ἄλλοις τε δὴ οὐκ ὀλίγοις ἐχρήσατο μαρτυρίοις, χ̃ δὴ καὶ τοῖς τούτων ἀθλήμασιν. ἐμοὶ δὲ τοσοῦτον εἰπεῖν ἐξαρκέσει.

Quinam hi fuerint, & unde, & ex qua primum inſtitutione atque doctrina in eam virtutis & gloriæ magnitudinem evaſerint, ut tum annuis his Feſtis ornentur, tum multo major, quam quæ oculis cernitur, eorum gloria in omnium animis condita ſit, ſtudioſis ac diligentibus viris perſpicue liber ille declarabit, qui *Rationem animi perturbationibus imperare* docet, in ejuſque arbitrio eſſe, ut in utramque partem, hoc eſt vel ad virtutem vel ad vitium, propendeamus. Nam cum pleraque alia teſtimonia, tum horum quoque dimicationes ad hujus argumenti confirmationem attulit. Mihi vere hæc tantum dicere ſufficiet.

1 Vide etiam *pp. 52, 53, 78.* 2 De ætate ejus vide *Du-Freſne* in Præfat. 3 Verſendum, *Judæam recepit, & Hieruſalem, peragrata univerſa Palæſtina, Judæorumque templum everſo.*

TESTIMONIA.

XXXIX. *Hegesippus (seu potius Ambrosius) de Excidio Urbis Hierosol. lib. 2. p. 200. Edit. Cadom.*

De quo (sc. *Jesu*) ipsi Judæi quoque testantur, dicente *Josepho* historiarum Scriptore, quod fuerit illo in tempore vir sapiens, si tamen oportet (inquit) virum dici; mirabilium &c. ——— hoc dixit *Josephus*, quem ipsi maximum putant: & tamen ita in eo quod verum loquutus est, [1] mente devius fuit, ut nec sermonibus suis crederet, sed loquutus est propter historiæ suæ fidem, quia fallere nefas putabat. non credidit propter duritiam cordis & perfidiæ intentionem: non tamen veritati præjudicabat, quod non credidit; sed plus addidit testimonio, quod nec incredulus & invitus negavit.

XL. *Hieronymus in Epistola Paulæ & Eutocii ad Marcellam ab ipso dictata, Tom. 1. p. 126. Edit. Froben. A. 1526.*

Denique etiam *Josephum*, qui vernaculus Scriptor est Judæorum, [2] asserere, illo tempore quo crucifixus est Dominus, ex adytis Templi virtutum cœlestium erupisse voces, dicentium, *Transmigremus ex his sedibus.*

XLI. *Idem in Epistola ad Eustochium, Tom. 1. p. 149.*

Tales Philo Platonici sermonis imitator, tales *Josephus* Græcus Livius in secunda *Judaicæ Captivitatis* historia Essenos refert.

XLII. *Idem in Epistola ad Lucinium, Tom. 1. p. 197.*

Porro *Josephi* libros, & Sanctorum Papiæ & Polycarpi volumina, fallus ad te rumor pertulit à me esse translata: quia nec otii mei nec virium est, tantas res eadem in alteram linguam exprimere venustate,

XLIII. *Idem in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, Tom. 1. p. 275.*

Ex Versione Sophronii.

Josephus, Mattathiæ filius, ex Hierosolymis Sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio ejus relictus est. Hic, Romam veniens, septem libros *Judaicæ Captivitatis* Imperatoribus patri filioque obtulit, qui [3] Bibliothecæ publicæ traditi sunt: & ob ingenii gloriam Statuam quoque meruit Romæ. Scripsit autem & alios viginti *Antiquitatum* libros, ab [4] exordio Mundi usque ad decimum quartum annum Domitiani Cæsaris, & duos Ἀρχαιότητος adversum Apionem Grammaticum Alexandrinum, qui, sub Caligula legatus missus ex parte Gentilium, *contra Philonem* etiam librum, vituperationem gentis Judaïcæ continentem, scripserat. Alius quoque liber ejus, qui inscribitur [4] περὶ Αὐτοκράτορος λογισμῦ, valde elegans habetur, in quo & Maccabæorum sunt digesta Martyria. Hic in decimo octavo *Antiquitatum* libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum, Christum à Pharisæis interfectum, & Joannem Baptistam vere Prophetam fuisse, & propter interfectionem Jacobi Apostoli, dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de Domino in hunc modum, "Eodem tempore fuit "Jesus vir sapiens, si tamen virum oportet eum "dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, "doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: "plurimos quoque tam de Judæis, quam de gen-"tibus, sui habuit sectatores, & [5] credebatur esse "Christus. Cumque invidia nostrorum principum, "cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui "eum primum dilexerant perseveraverunt: ap-"paruit enim eis tertia die vivens: multa & "hæc & alia mirabilia carminibus Prophetarum "de eo vaticinantibus, & usque hodie Christia-"norum gens, ab hoc sortita vocabulum, non de-"fecit.

Ἰώσηπος Ματθαίου μὲν ἱερεὺς, Ἱεροσολύμων ἱερεὺς, ἀλλὰ καὶ Οὐεσπασιανῷ ἀλλὰς μὴ Τίτῳ δὲ τῷ αὐτοῦ καταλειφθη-ὸς, εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἐπὶ λόγῳ τῆ Ἰουδαικῆς ἁλώ-σεως τοῖς δύο βασιλεῦσι, τῷ τε πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, προσηνεγκεν, οἵ τινες καὶ τῇ δημοσίᾳ Βιβλιοθήκῃ παρεδόθησαν· καὶ ἀφ' ἧς τὴν δόξαν τῆς εὐφυΐας, ἀνδριάντος ἠξιώθη. ἔγραψε δὲ τῆς Ἀρχαιολογίας λόγους εἴκοσι, ἀπὸ τῆς δε κόσμου ἀρχῆς ἕως πεντεσκαιδε-κάτου ἔτους Δομιτιανοῦ Καίσαρος, καὶ δύο Ἀρχαιότητος κατὰ Ἀπίωνα Γραμματικὸν Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ Καλιγόλα πρεσβεύτης ἀπεστάλη πρὸς δε μέρους τῶν ἐθνικῶν, καὶ κατὰ Φίλωνος λόγον, περιέχοντα κατήγορι-σιν τῶν Ἰουδαίων, ἔγραψεν. ἔστι δὲ ἄλλος αὐτοῦ λόγος περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ ἔξαίρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ δε πάθους τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. ὅτις ἐν τῷ ὀκτωκαιδε-κάτῳ λόγῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸ ὄγκον τῶν σημείων τοῦ Χριστὸν ἐσφάχθαι πρὸς Φαρισαίων, καὶ Ἰωάννην δε Βαπτιστὴν ἀληθῶς γενέσθαι προφήτην. καὶ ἀφ' ὧν τὴν σφαγὴν Ἰακώβου δε ἀποστόλου τοῦ Ἱεροσολύμα παθεῖν. ἔγραψε δὲ καὶ περὶ δε Κυρίου, ὅτι, "Γίνεται "δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἀν-"δρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων "ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ "δεχομένων, καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ "δε ἑλληνισμοῦ ἐπηγάγετο, ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ "αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ "ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ "πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρί-"την ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν "ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων, εἰς-"τε νυῦ Χριστιανῶν ὀνομασμένων, οὐκ ἐλι-"πε τὸ φύλον.

1 Vide Edit. *Colon.* 8° p. 260. 2 Vide Cl. *Picquii* Epist. in *Bibl. Crit.* R.P. *Simonii.* vol. 2. p. 35. 3 *Josephus* lib. de Vita sua, dicit, δημοσιῶσαι προσέταξεν. quæ verba haud satis commode reddidit, *Bibliothecæ publicæ traditi sunt.* 4 Πεποίηκε τὰ Ἀρχαιολογίας, tantum ab exordio mundi usque ad annum XII. Neronis, ut constat ex fine *Antiquitatum. Antiquitates* vero Josephus absolvit & edidit anno decimo vertente Domitiani, ut constat ex earundem *Antiquitatum* fine. 5 Vide *Petit.* Tom. 3. p. 342. 6 Vide *Vossii* Chronol. Sac. p. 183. & *Martin.* p. 219.

XLIV. *Idem*

XLIV. *Idem ibid. cap.* 14.

Juſtus Tiberienſis, de provincia Galilæa, conatus eſt & ipſe Judaicarum rerum Hiſtoriam texere, & quoſdam Commentariolos de Scripturis componere, ſed hunc *Joſephus* arguit mendacii. Conſtat autem illum eo tempore ſcripſiſſe, quo & *Joſephus*.

Ἰοῦστος Τιβεριάδου, ἐπαρχίας Γαλιλαίας, ἐπεχείρησε μὲν καὶ αὐτὸς Ἰουδαϊκὴν ἱστορίαν συντάξαι, καί τινα ὑπομνήματα περὶ γραφῶν· ἀλλὰ τοῦτον Ἰώσηπος ἐλέγχει ψευσάμενον. Ὃ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ συνέγραφεν, ὅτε καὶ Ἰώσηπος.

XLV. *Idem libro ſecundo adverſus Jovinianum, Tom.* 2. *p.* 79.

Joſephus in ſecunda *Judaicæ Captivitatis* hiſtoria, & in decimo octavo *Antiquitatum* libro, & [1] *contra Apionem* duobus voluminibus, tria deſcribit dogmata Judæorum, Sadducæos, Phariſæos, & Eſſenos; quorum noviſſimos miris effert laudibus: quod & uxoribus, vino, & carnibus ſemper abſtinuerint; & quotidianum jejunium verterint in naturam. Super quorum vita & Philo vir doctiſſimus proprium volumen edidit.

XLVI. *Idem libro ſecundo adverſus Pelagianos, Tom.* 2. *p.* 287.

Unde & *Joſephus*, Maccabæorum Scriptor hiſtoriæ, frangi & regi poſſe dixit perturbationes animi, non eradicari.

XLVII. *Idem in Epiſtola ad Magnum Oratorem Romanum, Tom.* 2. *p.* 332.

Joſephus, Antiquitatem approbans Judaici populi, duos libros ſcribit *contra Apionem Alexandrinum Grammaticum*; & talia ſæcularium profert Teſtimonia, ut mihi miraculum ſubeat, quomodo *vir Hebræus*, & ab infantia Sacris literis eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit.

XLVIII. *Idem in Epiſtola ad Marcellam, Tom.* 3. *p.* 44.

Quam vellem nunc tibi omnem habitum ſacerdotalem exponere, & per ſingulas veſtium ſpecies divina oſtendere ſacramenta. Verum quia in hoc ipſo brevitatem epiſtolæ exceſſimus, & *Joſephus* & Philo, doctiſſimi Judæorum, multique de noſtris id latiſſime perſequuti ſunt, quorum, ut ajunt, voce audies me, quæ de cætero velis, præſens percontator præſentem.

XLIX. *Idem in Commentariis in Iſaiam, cap.* 54. *Tom.* 5. *p.* 293.

Ad tempus Romanæ victoriæ univerſa referimus, quæ *Joſephus* Judaicæ Scriptor hiſtoriæ [2] ſeptem explicat voluminibus, quibus impoſuit titulum *Captivitatis Judaicæ*, id eſt *mei* Αλώσεως.

L. *Idem in Comment. in Ezechiel. c.* 38. *Tom.* 5. *p.* 628.

Et revera nec in Geneſi, nec in alio Scripturæ loco, nec in *Joſepho* quidem, qui omnia Hebraicarum gentium in primo *Antiquitatis* libro exponit nomina, hanc gentem potuimus invenire.

LI. *Idem in* [3] *Comment. in Danielem, c.* 5. *Tom.* 5. *p.* 709.

Sed juxta Beroſum, qui Chaldæam ſcripſit hiſtoriam, & *Joſephum*, qui Beroſum ſequitur, poſt Nebuchodonoſor, qui regnavit, &c.

LII. *Idem in* [4] *Chronico Euſebiano, lib.* 2.

[5] *Joſephus* etiam vernaculus Judæorum ſcriptor teſtatur [tempore Paſſionis Chriſti] auditam fuiſſe vocem dicentium, *Migremus ex his ſedibus.*

LIII. *Auguſtinus in* [6] *Epiſtola ad Heſychium, p.* 750. *Tom.* 2. *Edit. Benedict.*

Nam *Joſephus*, qui Judaicam ſcripſit hiſtoriam, talia mala dicit illi populo tunc accidiſſe, ut vix credibilia videantur.

LIV. *Chryſoſtomus in Homil. XXXVI. adv. Judæos III. Tom.* 4. *p.* 481. *Edit. Frontonis Ducæi.*

Φέρε καὶ ἕτερον τῶν εἰρημένων παραγάγωμεν μάρτυρα, ὃν μάλιστα ἀξιόπιστον εἶναι νομίζουσιν· Ἰώσηπον λέγω, τὸν καὶ τὰς συμφορὰς αὐτῶν τραγῳδήσαντα, καὶ τὴν παλαιὰν διαθήκην παραφράσαντα πᾶσαν. ὃς, μὴ τὸν δὲ Χριστὸν παρουσίαν νομίμως, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ προρρηθεῖσαν εἰπών, καὶ περὶ ταύτης διελέχθη τῆς αἰχμαλωσίας τῆς νομικῆς, τὴν δὲ θεοφήτου ἑρμηνεύων ὅρασιν.—

Age proferamus & alium teſtem eorum quæ dicta ſunt, quem illi [Judæi] graviſſimum habent Auctorem: *Joſephum* loquor, qui calamitates illorum Tragicas deſcripſit, ac vetus Teſtamentum omne velut paraphraſi fuſius explicavit, qui fuit poſt Chriſti adventum, & captivitatem ab ipſo prædictam commemorans, de hac quoque diſſeruit, Danielis viſionem enarrans, &c.

1 Nec diſputans adverſus Apionem *Joſephus* mentionem facit Sectarum Judaicarum, nec ullibi tradit Eſſenos vino & carnibus abſtinuiſſe, aut quotidie jejunaſſe; immo contrarium edocet lib. 2. *de Bello*. Sed qui *Eſſeni* perpetuo jejunabant, nec unquam carne & vino utebantur, ſunt illi à *Philone* Judæo literis commendati. *Coteler.* in Notis ad Conſtit. Apoſt. l. 6. c. 6. p. 270. 2 Ita etiam in *Comment.* in *Joëlem*, c. 1. *Tom.* 6. p. 66. 3 Vide eundem in Procemio ad Daniel. 4 Vide etiam p. 78. 5 Iſta verba Euſebii Græce profert Syncellus. Idem habet Hieronymus in *Matt.* 27. & alibi. Verum in Commentariis in Iſaiam dicit, hanc vocem auditam fuiſſe ante excidium Hieroſolymitanum. Nonnulla etiam de Archelao manifeſte falſa affert Euſebius; adeo ut vel Euſebius incidit in vitioſos *Joſephi* Codices, vel verba iſta non legerit in *Joſepho*, ſed ex alio fortaſſe auctore addiderit. 6 Vide Epiſt. ad Lucinium, Tom. IV. part. 2. p. 578.

LV. *Idem mox infra, p. 486.*

Tu vero illud mihi considera, quod tametsi Judæus esset ille, qui hæc scripsit, *Josephus*, tamen veritus est vestram imitari pervicaciam.

Σὺ δέ μοι σκόπει, ὡς εἰ καὶ Ιουδαιος ἦν ὁ ἀνὴρ ὁ ταῦτα γεγράψας, ἀλλ' ἂν οὐκ ἠνέσχετο τὴν ὑμετέραν ζηλῶσαι φιλονεικίαν.

LVI. *Idem in libro adversus Vituperatores vitæ Monasticæ, Tom. 4. p. 414.*

Verbis autem utor non meis, sed *Judæi*, qui eam historiam conscripsit diligenter.

Ερῶ δὲ οὐκ ἐμὸν λόγον, ἀλλ' ἀνδρὸς Ιουδαίου, ὃς τὰ ἐκείνων ἱστορήκοτος ἀκριβῶς.

LVII. *Idem in Homil. in Acta Apost. Tom. 8. p. 488.*

Si quidem Christianus extitisset horum Scriptor, suspecta forsan esset oratio. At cum Judæus sit, idque æmulator, qui post Evangelium floruit, quomodo non omnibus manifesta quæ gesta sunt?

Εἰ μὲν Χριστιανὸς ὁ ταῦτα γράφων ἦν, καὶν ὕποπτος ὁ λόγος ἦν· εἰ δὲ Ιουδαῖος, καὶ Ιουδαῖος ζηλωτὴς, μετὰ τὸ εὐαγγέλιον ἐλθὼν, πῶς οὐ πᾶσι καταδηλα τὰ γενόμενα.

LVIII. [1] *Ruffinus in Historia Eccles. Euseb. l. 3. c. 9. p. 55. Edit. Bas.*

Operæ pretium sane est post ista noscere quis fuerit hic *Josephus*, & unde, vel ex quo genere originem ducens, qui tantam nobis materiam rerum gestarum cognitionemque præstiterit. Exponit ergo etiam hæc ipse de se, hoc modo scribens: "*Josephus* Matathiæ filius, Hebræus genere, ex Hierosoly-"mis sacerdos, qui & ipse primo bello Romanos oppugnaverim, & posterioribus nihilominus interfue-"rim præliis, necessitate constrictus." Constat igitur hunc virum per idem tempus non solum apud Judæos proprios cives, verum etiam apud Romanos habitum esse nobilissimum, ita ut literarum merito in urbe Roma etiam statua donaretur, & libri ejus Bibliothecæ traderentur. Conscripsit namque *Antiquitatum* Historiam in vigini libris. Belli vero *Judaici*, cum Romanis habiti, Historiam septem voluminibus comprehendit; quam non solum Græca facundia, verum & patrio, id est, Hebræo sermone suis etiam civibus se edidisse confitetur. dignus cui præ cæteris omnibus debeat credi. Sed & alia ejusdem viri exstant de *Judæorum vetustate* duo Volumina, in quibus contradicere Apioni cuidam Grammatico videtur, qui illis temporibus adversum Judæos scripserat; & ad alios quosdam, qui morem gentis Judæorum atque instituta laceraverunt.

SÆCULO V.

LIX. *Isidorus Pelusiota, lib. 3. Epist. 19.*

Si Legislatorem nihil aliud præter literam dixisse Judæus is existimat, qui tecum rixatus est, his ad eum verbis utere: Insciticm vestram duo viri refutant, qui post Christi adventum apud vos literarum monumenta condiderunt; nimirum Philo contemplator egregius, & *Josephus* insignis historicus. Ille quidem dum universum pæne vetus Testamentum ad allegoriam trahit: hic dum ad hunc modum loquitur; "Legislatore alia commo-"de ac scite innuente, alia cum gravitate allego-"rico sensu exponente, eademque omnia quæ recte "ac plane dici utile erat ad literam indicante.

Εἰ μηδὲν πλέον τοῦ χάμαιτος νομίζει τὸν νομοθέτην εἰρηκέναι ὁ πρὸς σε, ὡς φησι, διενεχθεὶς Ιουδαῖος· εἰπὲ πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐλέγχουσιν ὑμῶν τὴν ἀπαιδευσίαν οἱ δύο ἄνδρες οἱ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν συγγεγραφῆς παρ' ὑμῖν γεγονότες, Φίλων ὁ θεωρητικώτατος καὶ Ιώσηπος ὁ ἱστορικώτατος. ὁ μὲν πᾶσαν σχεδὸν τὴν παλαιὰν [Διαθήκην] εἰς ἀλληγορίαν τρέπων, ὁ δὲ διαῤῥήδην γράφων· "[2] τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νο-"μοθέτου δεξιῶς, τὰ δὲ ἀλληγορουμένους μετὰ σεμνό-"τητος, ὅσα δι' ἐξ εὐθείας λέξεως συνέφερε ταῦτα "ῥητῶς ἐμφανίζοντος.

LX. *Idem lib. 4. Epist. 75.*

Si vis cognoscere quibus pœnis scelerati Judæi, contra Christum insanientes, affecti sint, sume *Josephi*, Judæi quidem, sed veritatis studiosi viri, historiam *de Excidio*, ut videas divinitus actam historiam, qualem nec tota series temporum vidit, ex quo & quamdiu homines exstiterunt. Nam ne quis denegaret fidem ipsorum calamitatibus, fidem omnem & exemplum superantibus, non extraneum aliquem (forsan enim, vel potius necessario, non inveniset fidem) sed hominem ex eadem gente & eorum observantissimum instruxit veritas, ut stupenda illa, quæ Judæis evenerunt, tragice describeret.

Εἰ τὰ ἐπίχειρα τῶν ἀλιτημάτων Ιουδαίων, τῶν κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐπιλυτηησάντων, γνῶναι βούλει, ἔντυχε τῇ Ιωσήπου, ἀνδρὸς Ιουδαίου μὲν, φιλαλήθους δὲ, καὶ τῆς ἀλώσεως ἱστορίαν, ἵνα ἴδῃς θεήλατον ἱστορίαν, οἵαν οὐδὲ ὁ σύμπας εἶδε χρόνος, ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐφ' ὅσον ἄνθρωποι, ἵνα μὴ μηδεὶς ταῖς ἀπίστοις αὐτῶν καὶ ἀθλίοις ἀπιστήσῃ συμφοραῖς, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα· ἢ γὰρ ἂν ἴσως, μᾶλλον δὲ ἀναγκαίως ἠπιστήθη· ἀλλ' ὁμόφυλον αὐτὸν καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἀλλότρια ἐκεῖνα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη.

LXI. *Idem lib. 4. Epist. 225.*

Quoniam & Græcis & Barbaris & omnibus omnino hominibus videtur, & jure quidem, ho-

Επειδὴ καὶ Ελλησι καὶ βαρβάροις καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία εἰκότως δο-

1 Vide eundem, p. 48. & alibi passim. 2 In *Proœmio Antiquitatum.*

stium

κὴ ἀξιόχρεως εἶναι, Ιεδαῖοι δὲ, πᾶσαν ὑπερβαλλόμενοι κακίαν, ἃ μόνον τοῖς προφήταις οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῷ τῷ Θεῷ· ἐγένετο δέ τις Ἰώσηπος, Ιεδαῖος ἀκρος κὴ ζηλωτὴς, ὃς τὴν παλαιὰν διαθήκην μὴ ἀληθείας παραφράσας, κὴ ὑπὲρ Ιεδαίων ἄριστα ἀνδρισάμενος, κατὰ πάντα τε τὰ ἐκείνων κρείττονα λόγε ἀποφαίνων, τῆ γε τῶν πραγμάτων ἀληθεία παραφωρῆσαι ἀξιώσας· ἃ γὰρ ἐζήλωσε τὴν ἀσεβῶν τὴν γνώμην· ἀναγκαῖον οἶμαι τὰς ἐκείνε παραθέσθαι ῥήσεις. τί δὲν φησί; "Γίνε δὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ιη-"σᾶς, σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε αὐτὸν ἄνδρα λέγειν χρὴ ——. Ἐγὼ δὴ λίαν θαυμάζω τὰνδρὸς ἐν πολλοῖς μὲν τὸ φιλαλήθες· μάλιστα δὲ, ἐν οἷς εἶπε, "διδάσκαλος "ἀνθρώπων τὴν ἡδονὴν τἀληθῆ δεχομένων ——.

stium teſtimonium fide dignum; Judæi vero, omnem excedentes improbitatem, non ſolum Prophetis fidem non habuerunt, ſed ne quidem ipſi Deo; exſtitit autem *Joſephus* quidam, Judæus ſummus, & acer Legis propugnator, quique vetus Teſtamentum ex fide veri paraphraſtice expoſuit, & pro Judæis ſtrenuiſſime ſe geſſit, ac per omnia ipſorum res meliores, quam dici poſſit, oſtendit, rerum autem veritati cedere dignatus eſt, (non enim impiorum ſententiam ſecutus eſt) neceſſarium eſſe arbitratus ſum, ipſius verba apponere. Quid igitur ait? "Eodem tempore fuit Jeſus, vir ſapiens, "ſi tamen virum &c. —— Ego vero cum multis aliis in rebus valde miror hominis veracitatem, tum vero vel maxime in illis verbis, cum ait," doctor "hominum, qui libenter veritatem ſuſcipiunt &c.

LXII. *Cyrillus* [1] *Alexandrinus, lib. 5. Comment. in Joann. Evang. p. 517. Edit. Pariſ.*

Εἰς τᾶτο γὰρ Ιεδαίοις τὰ ἐκ τᾶ πολέμε πρόεισι πάθη, ὡς τὸ ἐκείνων πεῖρας πᾶν εἶδος θανάτε γενέσθαι γλυκίον τι καὶ αἱρετώτερον. πλὴν δὲ τὰ χώρας αὐτῶν ἐξανάστασιν, κὴ τὰ ἐνοικέντων αὐτὴν τὰς τε ἐξανδραποδισμὰς, κὴ τὰν ὠμοτάτην σφαγὴν, κὴ τὰς ἐν ἑκάστη πόλει λιμὰς, τάς τε ἐν αὐταῖς τεκνοφαγίας ἱστορεῖ κὴ Ἰώσηπος ἐν οἰκείοις συγγράμμασι.

Tanta quippe mala Judæos ex bello manent, ut illorum experimento genus omne mortis jucundius ſit atque optabilius. Cæterum Judæorum everſionem, & incolarum captivitates, cædemque crudeliſſimam, civitatum famem, ac liberorum in iis comeſtionem in hiſtoriis ſuis *Joſephus* commemorat.

LXIII. *Theodoritus Epiſc. Cyrenſ. in Quæſtionibus in Exodum, p. 110. Edit. Pariſ.*

Πιστευτέον δ' ἐν τύτοις Ιωσήπῳ, ἀκριβῶς τὰ ἔθνες τὰ μέτρα ἐπισταμένῳ.

Joſepho autem credendum eſt in his rebus, ut qui gentis *ſuæ* menſuras probe norat.

LXIV. *Idem in Comment. in Daniel. p. 616. Edit. Par.*

Οὐδὲ τοῖς Ελληνικοῖς ἱστορίαις τὰ τᾶ Ἰωσήπε εἰρημένα συμβαίνει, οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείναις ἔστιν εὑρεῖν Κυαξάρην τὸν τᾶ Ἀστυάγες υἱὸν, αὐτὸν εἶναι τὸν Δαρεῖον, ὃν φησὶ ἕπεσθαι σὺν τῷ Κύρῳ πλὴν στρατείαν κατὰ τὰν Βαβυλῶνος ποιησάμενον· ὥστε παντάπασιν ἀπίθανα εἶναι τὰ τᾶ Ἰωσήπε λόγον.

Neque enim quæ à *Joſepho* dicuntur cum Græcis Hiſtoricis conſentanea ſunt. Nec enim in illis facile licet invenire, Cyaxarem Aſtyagis filium, eundem *eſſe* Darium, quem iſte narrat una cum Cyro contra Babylonem cum exercitu profectum: ita ut omnino *Joſephi* oratio à fide abhorreat.

LXV. *Idem ibid.*

Ταῦτα σαφέστερον ἡμᾶς ἡ τὰ Μακκαβαίων βίβλος ἥτις πρώτη κὴ ἡ δευτέρα διδάσκει, κὴ Ἰώσηπος ὁ ἱστοριογράφος ἀκριβῶς ταῦτα συνέγραψε ——.

Hæc nos apertius edocent primus & ſecundus Maccabæorum libri; quæ & Joſephus hiſtoriographus accurate conſcripſit. ——

LXVI. *Idem ibid. p. 697.*

Οτι δὲ οἱ πάλαι Ιεδαῖοι τὸ μακάριον Δανιὴλ μέγιστον ἀπεκάλεν Προφήτην, μάρτυς ἀξιόχρεως Ἰώσηπος ὁ Εβραῖος, τὸ μὲν Χριστιανὸν ὐ δεξάμενος κήρυγμα, πλὴν δὲ ἀληθῆ γε κρύπτειν ὐκ ἀνεχόμενος.

Antiquos vero Judæos beatum Danielem maximum Prophetam vocaſſe, teſtis locuples eſt *Joſephus* Hebræus, qui Chriſtianam quidem prædicationem non admiſit, veritatem tamen occultare non ſuſtinuit.

LXVII. *Philoſtorgius in Compend. Hiſt. Eccleſ. lib. 1. p. 468. Edit. Valeſ.*

Τὸ μέντοιγε τέταρτον [τᾶ Μακκαβαϊκᾶν] ὑπὸ Ιωσήπε γεγράφθαι κὴ αὐτὸς ὁμολογῶν, ὐκ ἱερέα μᾶλλον ἢ ἐγκώμιον εἶναι φησὶ, τὸ περὶ τὸν Ελεάζαρον καὶ τὰς ἑπτὰ παῖδας τὰς Μακκαβαίας διηγέμενον.

Quartum denique librum à *Joſepho* ſcriptum & ipſe (aliis conſentiens) ait; atque non tam hiſtoriam quam encomium eſſe, occupatum circa Eleazarum & Maccabæos ejus ſeptem filios.

LXVIII. *Hermias* [1] *Sozomenus in Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 1. c. 1. p. 8.*

Καὶ Ἰώσηπος δὲ ὁ Ματθίε ὁ ἱερεὺς, ἀνὴρ τὰ τὰ Ἑβδόμη τε Ιεδαίοις κὴ Ρωμαίοις ἐπιδοξότατος γενόμενος, ἀξιόχρεως ἂν εἴη μάρτυς τᾶ περὶ Χριστὸ ἀληθείας. ἄνδρα μὲν γὰρ αὐτὸν ὀνομαλεῖν ὀκνεῖ, ὡς παράδοξον ἔργων ποιητὴν, κὴ διδάσκαλον λόγων ἀληθῶν· Χριστὸν δὲ περιφανῶς ὀνομάζει, κὴ τῷ σταυρῷ καθαδικασθῆναι, κὴ τριταῖον ζῶντα φανῆναι. κὴ ἄλλα μυρία θαυμάσια

Sed & *Joſephus* Matthiæ filius ſacerdos, vir cum apud Judæos, tum apud Romanos celeberrimus, veritatis de Chriſto teſtis eſt locupletiſſimus. Eum enim hominem quidem appellare detrectat, utpote mirabilium operum effectorem, veræque doctrinæ magiſtrum: Chriſtum vero diſerte nominat, & ſupplicio crucis addictum, tertia die vivum apparuiſſe, & alia plurima miracula à divinis vati-

1 Idem *Cyrillus* meminit *Joſephi* Sanchoniathonis Interpretis. vide l. 6. *contra Julianum*, p. 205. ed. *Lipſ.* & *Dodwellum* de Sanchoniathone §. v, vi. 2 Vide etiam p. 399.

 bus

bus de illo prædicta esse testatur. Multos præterea quos ille ad se pertraxerat, tam Judæos, quam Græcos, in illius amore perseveraſse affirmat; gentemque ejus nomine appellatam neutiquam defeciſſe. Ac mihi quidem videtur, dum ista scribit, propemodum clamare Christum Deum esse, operibus ipsius id evincentibus; verum rei novitate perterritus, media quadam via prætergressus est, eos qui in Christum crediderant minime infectatus, immo potius cum illis consentiens. Hæc igitur mihi cogitanti non immerito mirari subit, cur Hebræi ante reliquos mortales ad fidem Christi non accesserint. Etsi enim à Sibylla & à quibusdam oraculis, ea quæ Christo acciderunt, ante significata sint, non idcirco tamen Græci omnes incredulitatis accusandi sunt. Pauci quippe qui reliquos doctrina anteibant, hujusmodi vaticinia noverant, utpote versibus maxima ex parte conscripta, & verbis gravioribus prodita quam quæ à vulgo capi possent. Fuit autem opus hoc divinæ providentiæ, meo quidem judicio, ut ad consensionem posterorum, res futuras non propriorum tantummodo vatum, verum etiam externorum auribus aliqua ex parte insinuaret. Perinde ac si quispiam musicus ob peregrini cujusdam cantici necessitatem, superfluas chordas plectro percurrat, aut alias prioribus adjiciat.

ωθὶ αὐτὸ πεοφήτας τοῖς θείοις πεοφήτης ἐκ ἀγνοεῖ. πολλὰς ἢ ὄντας ὃς ἐπηκόησατο Ελληνάς τε καὶ Ιουδαίους ἀπιμείναι ἀγαπῶντας αὐτὸν μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομασμένον μὴ ἀπολεῖψαι φῦλον. καί μοι δοκεῖ ταῦτα ἰσορῶν μονονυχὶ βοᾶν ἀναλόγως τοῖς ἔργοις Θεὸν εἶναι τὸν Χριστόν. ὑπὸ ἣν δ' παραδοξίας πεαγματος καταπλαγεὶς, ὀλίπως μέσως παρέδραμε μηδὲν τοῖς εἰς αὐτὸν πεπεύσασιν ἐπισκήψας, μᾶλλον ἢ καὶ σωθέμενος. ταῦτά μοι λογιζομένῳ θαυμαστὸν εἰκότως καπεφαίνετο, μὴ τοὺς Εβραίους φθάσαι, καὶ πεὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰς Χριστιανισμὸν μεταβαλεῖν. εἰ γὰρ καὶ Σιβύλλα & χρησμοί τινες τὰ ἐπὶ τῷ Χριστῷ συμβεβηκότων, τὸ μέλλον πεοεμήνυσαν, ἀ' ωδ' ἀπὸ τοῦτο δήπου πᾶσιν Ελλησιν εἰς δυσπιστίαν ἐγκαλεῖν ἐσῶν. ὀλίγοι γὰρ οἱ παιδείᾳ διαφέρειν ἐδόκουν, τὰς τοιαύτας ἥδεσαν πεοφητείας, ἐμμέτρους τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄσας, καὶ σεμνοτέραις πεὸς δῆμον λέξεσι πεφασμένας. λῦ δὲ ἄρα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς ἄνωθεν πεομηθίας, ἐπὶ συμφωνίᾳ τῶν ἑσπερίων, μὴ μόνον ἰδίοις πεοφήταις ἐπιχῆσαι τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὀθνείοις ἐκ μέρους· ὥσπερ εἴ τις μελοποιὸς πρὸς χρείαν πεαρεξένου μέλους, τὰς πεπτὰς τῶν χορδῶν ἐπιδράμοι τῷ πλήκτρῳ, ἢ ταῖς ὄσαις ἑτέρας πεοσθείη.

SÆCULO VI.

LXIX. *M. Aurel. Cassiodorus in Hist. Eccles. Tripartita, lib.* 1. *c.* 2.

Josephus Mattathiæ filius atque sacerdos, vir apud Judæos nobilissimus, necnon & apud Romanos dignissimus, testis erat de veritate Christi. Vocare namque eum virum non audet &c.

LXX. *Idem in lib. de Institutione Divinarum Literarum.*

Josephus, pæne secundus Livius, in libris *Antiquitatum Judaicarum* late diffusus, quem Pater Hieronymus propter magnitudinem prolixi operis à se perhibet non potuisse transferri. Hunc tamen ab amicis nostris, quoniam est subtilis nimis & multiplex, magno labore in libris [1] XXII. converti fecimus in Latinum. Qui etiam & alios VII. libros *Captivitatis Judaicæ* mirabili nitore conscripsit. quorum translationem alii Hieronymo, alii Ambrosio, alii deputant Rufino. quæ dum talibus adscribitur, omnino dictionis eximiæ merita declarantur.

LXXI. *Cosmas Indicopleustes, lib.* 3. *p.*174. *Edit. Paris.*

Primus scriptor in orbe Moyses, ut Eusebius Pamphili, & *Josephus* in scriptis suis testificaverunt.

Πρῶτος συγγεαφεὺς ἐν κόσμῳ Μωϋσῆς, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου δεδηλώκασιν, καὶ Ιώσηπος ἐν τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασιν.

LXXII. *Evagrius Hist. Ecclesiast. lib.* 5. *c.*24.

Sed & *Josephus* copiosam nobis reliquit historiam, eamque utilem prorsus ac fructuosam.

Πολλὰ δὲ καὶ Ιώσηπος ἔγεαψεν ἱστορίαν, χρησίμην εἰς ἅπαντα τυγχάνουσαν.

SÆCULO VII.

LXXIII. *Joannes Philoponus lib.* 3. *de Mundi Creatione, cap.* 16.

Illud igitur, "Fiat firmamentum in medio aquæ", non arguit naturam Firmamenti existere in medio aquæ hujus inferioris, ut *Josephus* Hebræus vult in libro quem conscripsit *de causa Universi*: dicens, "aquam tripartitam esse, & unam "quidem tertiam ejus in Firmamenti generatio"nem coaluisse; alteram vero tertiam inferius "remansisse: denique residuam aliam tertiam per "rarefactionem in sublime una cum firmamento "elevatam esse.

Τὸ δὲ, "γενηθέτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος", ἀ μεταξὺ λέγει τοῦ κάτω ὕδατος τὴν τὸ στερεώματος γενέσθαι φύσιν, ὡς Ιώσηπος ὁ Εβραῖος ἐν τῷ πεὶ τοῦ παντὸς αἰτίας συγγράμματι βάλλει. [2] "εἰς "τρία, λέγων, διηρῆσθαι τὸ ὕδωρ, & τὸ μὲν τρί"τον αὐτοῦ εἰς γένεσιν συμπαγῆναι τοῦ στερεώματος· "τὸ δὲ τρίτον σκαμμένον κάτω, τὸ δὲ λοιπὸν "τρίτον ἐν τοῖς νώτοις εἰς ὕψος συναναβιβασθῆ"ναι τοῦ στερεώματος.

1 Sc. *Antiqq.* XX. (nam vita *Josephi* pro parte habetur libri vigesimi) & *contra Apionem* II. 2 Hæc verba non habentur in istius libri *Fragmento* quod hodie supereſt, & *Josepho* adscribitur.

LXXIV. *Joan-*

TESTIMONIA.

LXXIV. *Joannes Malela in lib.* 10. *Chronographiæ, p.* 319. *Edit. Oxon.*

Καὶ ἐξ ἐκείνυ ὅλεθρ☉ ἤρξατο τοῖς Ιυδαίοις, καθὼς Ιώσηπος ὁ Εβραίων φιλόσοφος τοῦτο συνεγράψατο, εἰρηκὼς καὶ τάδε· ὅτι ἐξότε Ιυδαῖοι ἐσταύρωσαν Ιησῦν, ὃς ἦν ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ δίκαιος (εἴπερ ἄρα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον δεῖ λέγειν ἢ μὴ θεὸν) οὐκ ἐξέλειψεν ὀδυρμὸς ἐκ τῆς Ιυδαίας χώρας. ταῦτα ἐν τοῖς Ιυδαϊκοῖς συγγράμμασιν αὐτὸς ἐξέθετο ὁ αὐτὸς Ιώσηπος Ιυδαῖος.

Hinc fatalia Judæorum tempora initium habuerunt, uti ſcriptis ſuis teſtatus eſt *Joſephus*, Hebræorum philoſophus, qui & iſta inſuper tradidit: Judæos nunquam à calamitatibus ſuis reſpiraſſe quidem, ex quo cruci Jeſum fixerunt, hominem illum bonum ac juſtum, ſi modo hominem (inquit) illum fas ſit dicere, & non Deum potius, qui talis fuerit. Hæc *Joſephus* ille Judæus in libris ſuis de Judæorum Antiquitatibus ſcripta reliquit.

LXXV. *Idem ibid. p.* 337.

Ὁ δὲ Τίτος —— ἐπόρθησε τὴν Ιερουσαλὴμ, καὶ πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὸ ἱερὸν τῶν Ιυδαίων κατέσρεψεν, ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν· καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδος ρί. ξίφεσιν αὐτὸς κατακόψας. ἄλλας δὲ μυριάδας ιέ. διαπέπρακεν αἰχμαλώτων, νεανίσκων, καὶ παίδων ἀρρένικῶν, καὶ παρθένων κορασίων. καθὼς καὶ Ιώσηπος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο· Εβραῖος γὰρ ὑπῆρχε, καὶ παρῆν ἐν τῷ πολέμῳ.

Titus —— Hieroſolymas totamque adeo Palæſtinam vaſtavit, urbeque ipſo Feſti die capta, Judæorum Templum evertit: undecies autem centena millia Judæorum gladio interfecit; centum vero & quinquaginta millia juniorum & puerorum & virginum haſtæ ſubjecit. Id quod *Joſephus* ſapientiſſimus ſcriptis conſignavit; qui & ipſe Hebræus erat, & bello interfuit.

SÆCULO VIII.

LXXVI. *Beda Presbyter in Epiſtola Apologetica, p.*245. *Edit. Lond.*

Audiat *Joſephum*, hiſtoriographum Judæorum; qui, in libro primo Ἀρχαιότητος adverſus Apionem Grammaticum ſcribens, aperte & lucide monſtravit, & minorem annorum numerum eſſe veracem, & nequaquam Scripturam ſanctam à Judæorum gente eſſe falſatam, &c.

LXXVII. *Idem iterum, p.* 250.

Agnoſcas etiam qua opinione vulgus in ſex vel ſeptem millium venerit annorum, & qua ipſe auctoritate aſſertionem meæ computationis aſtruam; Hebraïca videlicet veritate, per Origenem prodita, per Hieronymum edita, per Auguſtinum laudata, & per *Joſephum* confirmata: quibus ego nullos invenio doctiores, &c.

LXXVIII. *Idem de Tabernaculo, &c. lib.* 1. *c.* 4.

Nequaquam putandum eſt, *Joſephum*, hominem Judæum, genere Sacerdotalem, ingenio excellentiſſimum, & in Scripturis divinis ſimul & ſæcularibus doctiſſimum ullatenus hoc potuiſſe latere, &c.

LXXIX. *Anaſtaſius Abbas in libro contra Judæos, ex verſione Fr. Turriani, in Tomo tertio Antiquarum Lectionum Canifii, p.*142.

Idem *Joſephus* auctor & ſcriptor veſter de Chriſto ait; fuiſſe virum juſtum & bonum, divina gratia oſtenſum ac declaratum, qui plurimos ſignis & miraculis juvaret.

LXXX. *Georgius Syncellus in Chronographia, p.*226. *Edit. Pariſ.*

Καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν οἱ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενοι, Αλέξανδρος καὶ Αβυδηνός· οἷς καὶ Ιώσηπος, καὶ πάντες ἐν τούτῳ ἕπονται, συμφωνούσης καὶ τῆς θείας γραφῆς.

Hoc Chaldaïcarum rerum Scriptores Alexander & Abydenus teſtantur: quos etiam aſſentiente divina Scriptura cum aliis ſequitur *Joſephus*.

LXXXI. *Idem p.* 334.

Καὶ συμφωνεῖ Ιώσηπος ἐν τούτῳ ταῖς πράξεσι τῶν Αποστόλων.

Et in hoc Apoſtolorum actibus concors eſt *Joſephus*.

SÆCULO IX.

LXXXII. *Georgius Hamartolus in Cod. Barocc. n.* 194. *fol.* 63. *b.*

Ἰώσηππος ἐν τῷ Ιυδαϊσμῷ μείνας τυφλώθη, Κλήμης τε καὶ Αφρικανὸς καὶ Ταπανός. τῆς δὲ περιτομῆς Ιώσηππος καὶ Ἴουστος κατὰ Ινάχου ἀκμάσαντος τοῦ θεσπεσίου Μωϋσέως ἱστόρησαν, ἰδίως ἑκάτερος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ἀποδείξιν.

Joſephus, qui in Judaiſmo manſit cæcutiens, Clemenſque & Africanus & Tatianus. ex circumciſis vero *Joſephus* & Juſtus narrant, Moſem divinum Inachi tempore floruiſſe, utroque ex hiſtoria antiqua hujuſce rei teſtimonia exhibente.

TESTIMONIA.

LXXXIII. *Photius Patriarcha CP. in Bibliotheca, Cod. XLVII.*

Legi *Joſephum* Judæum de Judaicæ gentis calamitate atque interitu. ſunt autem hujus operis libri VII. Candidus illi ſermo, atque rationum pondus & momentum cum puritate ac jucunditate exprimit: in concionibus perſuadendi vi præditus eſt, ac gratioſus, tum etiam cum ſuadet opportunitas orationem in contrariam partem flectere: dextre quoque & copioſe enthymematis in utramque partem utitur: ſententiaſque, ſi quis alius, adhibet: orationi inſuper affectum imprimendi, & concitandi motus leniendique eſt peritiſſimus.

Ανεγνώσθη Ιωσήππου Ιουδαίου τὰ κατὰ Ιουδαίους πάθη. ἔστι δὲ αὐτοῦ τὸ συνταγμα ἐν λόγοις ἑπτά. καθαρὸν καὶ φερόσιν, καὶ ἀξίωμα λόγου μετὰ εὐκολνείας καὶ ἡδονῆς δεινὸς ἐκφῆναι. πιθανός τε τῆς δημογορίας, καὶ ἐπίχαρις, κἂν ὅπῃ τἀναντία ὁ καιρὸς καλῇ χρήσιμον τῷ λόγῳ· δεξιός τε καὶ γόνιμος ἐνθυμημάτων ἑφ' ἑκάτερα. καὶ γνωμολογικὸς δὲ, ὡς εἴ τις ἄλλος· καὶ πάθη τῷ λόγῳ ἐπιφέρει ἱκανώτατα, καὶ ἐγείραι πάθος καὶ πραῦναι δοκιμώτατα.

LXXXIV. *Idem Cod. XLVIII.*

Lectus eſt *Joſephi* liber *de Univerſo*: qui etiam inſcriptus legitur, *de Univerſi cauſa*; atque alibi *de Univerſi natura*. duos quidem ſermunculos complectitur. —— De mundi generatione per compendium differit: de Chriſto autem vero Deo in noſtrum ferme modum loquitur, & ipſam Chriſti appellationem explicat, atque quidem inenarrabilem ex Patre generationem citra reprehenſionem deſcribit. Quæ res ambigendi fortaſſe cuipiam cauſam præbeat, ſitne hoc ipſius *Joſephi* opuſculum: etſi nihil dicendi genere à reliquis ejuſdem ſcriptis diſcedit. Comperi autem annotatum, non eſſe *Joſephi* opus, ſed Caji cujuſdam presbyteri, &c.

Ανεγνώσθη Ιωσήππου περὶ τοῦ Παντὸς· ὃ ἐν ἄλλοις ἀνέγνων ἐπιγραφόμενον, περὶ τοῦ Παύλου αἰτίας· ἐν ἄλλοις δὲ, περὶ τοῦ Παύλου ὑσίας. ἔστι δὲ ἐν δυσὶ λογιδίοις. —— διέξεισι περὶ τῆς κοσμογονίας κεφαλαιωδῶς· περὶ μέντοι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὡς ἤγλισε θεολογεῖ, κλῆσίν τε αὐτῷ ἀναφθεγγόμενος Χριστοῦ, καὶ τὴν ἐκ πατρὸς ἄφραστον γέννησιν ἀμέμπτως ἀναγράφων. ὅ τινας ἴσως καὶ ἀμφισβοξεῖν, ὡς [1] Ιωσήππου εἴη τὸ συνταγμάτιον, ἀναπείσειεν. εὑρὲν δὲ τὸ τῆς φράσεως αὐτῷ πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀνδρὸς ἀποδεῖ. εὗρον δὲ ἐν ταῦταγραφαῖς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ λόγος Ιωσήππου, ἀλλὰ Γαΐου τινὸς πρεσβυτέρου ——.

LXXXV. *Idem Cod. LXXVI.*

Legimus *Flavii Joſephi* libros XX. *Judaicæ Antiquitatis*. A mundi creatione juxta Moſem initium ducit, magna ex parte cum eo concinens. Eſt vero ubi & ab eo diverſus abit. Pergit autem ad bellum ultimum Judæorum cum Romanis ——. Eſt quidem *Joſephus* genere Judæus, ſacerdos ipſe, patriſque ſtirpem à ſacerdotibus ducens: mater enim ejus regii ſanguinis fuit ex Aſamonæorum illa ſobole, quæ diutiſſime inter contribules ſacerdotio potita ſummo & regno. Natus ergo *Joſephus* ex illa matre & Matthia, anno primo Caji Romanorum Imperatoris. Jam inde à teneris unguiculis Philoſophiæ ſtudiis ſeſe dedidit: annum deinde attingens ſextum decimum, animum quoque ad Judæorum ſectas appulit (tres autem numerantur) omneſque magno animi ſtudio perſecutus eſt; ut, omnium capto experimento, optimam tandem amplecteretur. Atque hæ fere ſectæ illæ; Phariſæi, Sadducæi, & Eſſeni. Quas cum percurriſſet, in ſolitudinem ſecedit, ibique viro tres annos utitur, qui ſolitariam erat vitam auſtere pridem complexus; cui veſtimentum arborum folia, alimentum vero herbæ ſponte natæ præbebant; & frigida inſuper ſæpius interdiu noctuque lavabat, puritatis continentiæque gratia. Hinc ad undeviceſimum ætatis annum urbem repetiit, Phariſæorum potiſſimum hæreſim ſecutus, quam ei fere ſimilem faciunt, quæ apud gentes Stoïca eſt appellata. Annum agens poſtea triceſimum, ab Hieroſolymitanis ad Galilæam procurandam mittitur. Jam enim turbari res cœperant Judæorum, multiſque ipſi agitari tumultibus. Dein, Galilæorum ductor creatus, Rempublicam bene geſſit, & multas variaſque æmulorum in Republica adminiſtranda inſidias

Ανεγνώσθη Φλαβίου Ιωσήππου Ιουδαϊκῆς Αρχαιολογίας ἐν λόγοις κ'. ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῆς Μωσέως κοσμογονίας, τὰ πολλὰ συνᾴδων. ἔστι δὲ ἔνθα ἀλλοιότερον συγγραφόμενος. κάτεισι δὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ [πολέμου] πρὸς Ρωμαίους Ιουδαίων πολέμου ——. ἔστι δὲ Ιώσηππος, γένος μὲν Ιουδαῖος, ἱερεὺς, καὶ ἐξ ἱερέων τὰ πρὸς πατρὸς ἄνωθεν καταγόμενος, καὶ ἐκ βασιλείας φυλῆς ἀπὸ τῆς μητρὸς, τῆς δὲ Ασαμωναίου παίδων, οἱ ἐπὶ μακρότατον τῶν ὁμοφύλων ἱερατεύσαν τε καὶ ἐβασίλευσαν. ἡ γεννησαμένη δὲ ἀπόγονος. γίνεται δὴ ἔν ἐξ αὐτῆς καὶ Ματθίου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Γαΐου Ρωμαίων ἡγεμονίας Ιώσηππος. ἐκ νέας μὲν φιλολογῶν· περὶ δὲ τὸ ἐκκαιδέκατον ἔτος γεγονὼς ἐπέβαλε καὶ τρισὶ τοῖς Ιουδαίοις αἱρέσεσι· τρεῖς δὲ εἰσι· καὶ πάσας εὐτόνως μετῆλθεν, ὑπὲρ δὲ πασῶν πεῖραν εἰληφότα ἐλέσθαι τὴν ἀμείνω. εἰσὶ δ' αἱ αἱρέσεις, Φαρισαῖοι, Σαδδυκαῖοι, καὶ Εσσηνοί. ἃς διελθὼν ἔξεισιν ἐπὶ τὴν ἔρημον, κἀκεῖ συνδιατρίβει ἀνθρώπῳ τινὶ, τὸν ἐρημικὸν ἀσκοῦντι βίον, ἐπὶ ἔτη τρία· ἦν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐσθὴς μὲν δένδρων, καὶ τροφὴ τῶν αὐτοφυῶν αἱ βοτάναι, καὶ ψυχρὸν ὕδατος λουτρὸν πολλάκις, καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, πρὸς ἁγνείαν. ἐκεῖθεν πρὸς τὸ ἐννεακαιδέκατον ἔτος ἐπάνεισι πρὸς τὴν πόλιν, τὴν Φαρισαίων αἵρεσιν ἔργων, ἣν καὶ τῇ παρ' Ελλησι Φασὶν ἐοικέναι ἐπιλεγομένῃ Στωϊκῇ. εἶτα πρὸς τὸ λ'. ἔτος πέμπεται πρὸς τῶν Ιεροσολυμιτῶν, τῶν ἐν Γαλιλαίᾳ πρωτοστατούντων. ἀρχὴν γὰρ παρεσχῆς ἐδέχετο τὰ Ιουδαίων, πολλαῖς ἀπειξίαις ἤδη συναλλοιουμένων. εἶτα καὶ στρατηγὸς τοῦ πρὸς τὴν Γαλιλαίαν χειροτονηθεὶς, εὖτε πρόσκη τὰ ἔθνος, καὶ μυρίας καὶ ποικιλωτάτας ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐπιβουλὰς ὑποστὰς, πάσας ἐξέφυ-

1 Vide Varia Sacra *Stephani Le Moine*, & Cl. *Cavei* Hiſtor. Literar. Vol. I. p. 69.

γε· καὶ μετρίως τοῖς ἐχθροῖς ἔχων, ὑπεξουσίοις πολλάκις ἐχρήσατο. καὶ τὸν πρὸς Ρωμαίοις πόλεμον ἄκων ἀναδεξάμενος, καὶ ἀνδρείως διενεγκὼν ἐν Ἰωταπάτοις, ὅμως ζωηρίας Οὐεσπασιανῷ, Ρωμαίων τότε στρατηγοῦντι, ἀλίσκεται· εἶτα τυγχάνει λίαν εὐμενῶς, αὐτός τε τότε καὶ ὕστερον Ρωμαίων ἄρξαντος. οὐκ αὐτὸς δὲ μόνος, ἀλλὰ καὶ τῶν παίδων, Τίτου τε Δομιτιανοῦ, κατὰ διαδοχὴν βασιλευσάντων· ὡς καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς τυχεῖν πολιτείας, καὶ πάντων ἐν ἀφθονίᾳ καταστῆναι. ἀπηρτίσθη δὲ ἡ ἱστορία νς'. ἄγοντι ἐνιαυτὸν, Ρωμαίων Δομιτιανοῦ ἔτος τῆς ἀρχῆς ἔχοντι τρισκαιδέκατον.

evitavit: cum inimicis etiam moderatius agendo, non raro eos in ſuam redegit poteſtatem. Bellum item, quod adverſus Romanos invitus ſuſcepit, fortiter Iotapatis ſuſtinuit; vivus tamen in Veſpaſiani, Romanorum copiis præfecti, poteſtatem venit: quem in ſe humanum ſenſit, ac perbenignum jam tum, & vero amplius poſtquam Romanum obtinuit imperium. Neque ſolum illum talem expertus eſt, ſed etiam liberos ejus Titum ac Domitianum, qui parentis imperium ordine exceperunt, ut & Romana ſit civitate donatus, multiſque opibus auctus. Abſoluta ab eo hiſtoria LVI. ætatis anno, imperii vero Domitiani XIII.

LXXXVI. *Idem in Epiſt. 247. Edit. Lond.*

Ὁρᾷς ὅπως οἱ Φιλιππήσιοι τῇ Ρωμαίων ἑαυτὸς ἀπεμεύνωσι κλήσει· ὥσπερ δὲ πάλιν, τούτων ὕστερον, Ἰώσηπος Ἑβραίων τε γνησίας ἀποφᾶς ἐκβλαστήσας, καὶ αὐτὰ πατρίδα τὰ Ἱεροσόλυμα κεκληρωμένος, ἐξ ἱερέων τε καὶ ἱερεὺς, αὐτὸ τοῦτο χρηματίσας, πλὴν πρὸς τῇ Ρωμαίων κλήσει, καὶ τὴν Φλάβιος ἐπεγράφετο πρωτηγορίαν. ὁ γέρας ἡ δὴ Οὐεσπασιανὸς ἐπωνυμία τοῖς Ρωμαϊκὴν αὐχοῦσιν τὴν συγγένειαν ἐδίδου· ὃ μόνον Ρωμαῖον αὐτὸν καὶ Φλάβιον ἀναγράφων ἁπάντων ξενίας ὁ Ἰώσηπος ἐάλω, καίτοι πολλῶν τῷ φθόνῳ κατ' αὐτοῦ βαλλόντων, ἀλλ' οὐδ' ἔνδειξιν εἰσήχθη.

Vides hîc Philippenſes titulo ſe Romanos venditantes. Et poſt ea tempora *Joſephus*, à Judaica propagine genuina genitus, & patriam ſortitus Hieruſalem, è ſacerdotum ſtirpe ſacerdos ipſe, tamen more Romano *Flavius* dicebatur. Quem illi honoris titulum Veſpaſiani prænomen dedit, cum illis communem, qui conſanguinitate cum Romanis efferebantur. Nec tamen *Joſepho*, qui Romanum & Flavium ſemet indigitabat, dicam aliqui ξενίας inſcripſere; quamvis ex invidia illi plures adverſarentur: nec quidem rapiebatur κατ' ἔνδειξιν ad judicii tribunal.

SÆCULO X.

LXXXVII. *Simeon Metaphraſtes in Commentario rerum Sancti Jacobi, ex Auctario Noviſſ. Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, parte prima, p. 520. & p. 526.*

Καὶ ἐνίους μὴ μόνον δίκας ἐκτίσαι φάναι τοὺς ἀνελόντας τὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ πολλῇ τὴν πόλιν χρήσασθαι συμφορᾷ, καθ' ἣν τὸ μῦσος ἐκεῖνο συμβέβηκε· μαρτυρεῖ τε τῷ λόγῳ Ἰώσηππος, ἔν γε τῷ εἰκοστῷ τῆς Ἀρχαιολογίας συγγράμματι τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα διεξιών ——. τὰ μέντοι κακῶν ἔσχατα μετὰ τὸν Ἰακώβου πλοῦτον Ἰουδαίους κατέλαβε· καὶ μάρτυς τούτων Ἰώσηππος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ὑποκρυπτόμενος.

Quinam non eos ſolum luiſſe pœnas, qui Juſto necem intulerunt, ſed & civitatem, in qua ſcelus iſtud perpetratum eſt, magnam accepiſſe cladem affirmarunt: ejuſque rei teſtis locupletiſſimus *Joſephus*, libro XX. *Antiquitatum* viri geſta referens ——. Cæterum, poſt Jacobi necem, mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

LXXXVIII. *Suidas in Lexico voce* Ἰώσηπος.

Ἰώσηπος, Ἰουδαῖος, Φιλαλήθης, λέγων περὶ τοῦ Προδρόμου, καὶ περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ματθαίου παῖς ἱερέως ἐξ Ἱεροσολύμων· γράψας τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν ἐν βιβλίοις κ'. ἔτος ἄλλως τε καὶ Οὐεσπασιανοῦ, καὶ Τίτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἁλώσεως καταλείφθη, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἐπὶ λόγου τὴν Ἱεροσολύμων ἁλώσεως τοῖς βασιλεῦσι προσήνεγκεν, οἵτινες τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ παρέδοσαν, καὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ συγγραφῆς ἀνδριάντος ἠξιώθη, ἔγραφε δὲ καὶ τὴν Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας λόγους κ'. ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀρχῆς, ἕως πεντεκαιδεκάτου ἔτους Δομιτιανοῦ Καίσαρος· καὶ β'. βίβλους ἑτέρας ἀρχαιότητος, κατὰ Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ Καλιγούλα πρεσβευτὴς ἀπεστάλη παρὰ τοῦ μέρους τῶν Ἑλλήνων καταγορήτων Φίλωνος διὰ λόγου τινός, κατηγνωσιν περιέχοντος τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους. ἔστι καὶ ἄλλος αὐτοῦ λόγος, περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ἐνάρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ τοῦ παθοῦς τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. ἔτος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῆς Ἀρχαιολογίας βίβλῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τὸν

Joſephus, Judæus, veritatis amans, de Præcurſore, & de Domino noſtro & Deo & Servatore Jeſu Chriſto loquitur. Fuit autem Matthæi ſacerdotis Hieroſolymitani filius; & *Antiquitates Judaicas* libris XX. deſcripſit &c. Hic à Veſpaſiano & Tito ejus filio captus, uſque ad Hieroſolymorum expugnationem apud ipſos manſit; & cum ipſis Romam profectus Libros ſeptem de Excidio Hieroſolymitano Imperatoribus obtulit qui in Bibliotheca Publica ſunt repoſiti; & ob illius ſcripti celebritatem ſtatua donatus eſt. Scripſit etiam *Antiquitatum Judaicarum* libros XX, ab exordio mundi uſque ad XIV annum Domitiani Cæſaris. Item duos alios Antiquitatum libros contra Apionem, Grammaticum Alexandrinum, qui ſub Caligula à parte Gentilium legatus miſſus eſt, ut oratione quadam Philonem accuſaret, quæ Gentis Judaicæ criminationem continet. Eſt & alius ejus Liber, omnino præclarus, *de Principatu Rationis*, in quo martyrii Maccabæorum meminit. Hic Libro decimo octavo *Antiquitatum* aperte fatetur, propter multitudinem miraculotum Chriſtum à Ju-

dæis interfectum fuiſſe; & Joannem Baptiſtam vere fuiſſe Prophetam; & propter cædem Jacobi Apoſtoli Hieroſolyma vaſtata fuiſſe. Sic autem de Domino noſtro Jeſu Chriſto ſcribit: "Eodem tempore exſtitit Jeſus", &c. Hæc *Joſephus* lib. XVIII. de Chriſto dicit.

Χριςὸν ἐσφάχθη παρὰ Ιουδαίων, ϗ Ιωάννην τ̃ Βαπτιςὴν ἀληθῶς γενηθ̃ προφήτην, ϗ διὰ τ̃ σφαγὴν Ιακώβου τ̃ Ἀποςόλου τὰ Ιεροσόλυμα πεπορθ̃. γράφει δ' ὧδε τ̃ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριςοῦ ἄτως· [1] "Γίνεται "δὲ κατὰ τοῦτον τ̃ χρόνον" ——. τοσαῦτα Ιώσηπος περὶ Χριςοῦ ἐν τῷ ιη'. λόγῳ φησίν.

LXXXIX. *Idem iterum voce* Ιώσηπος.

Joſephus, Judæus, hiſtoriographus. Hunc Veſpaſianus cuſtodiri juſſit, ut eum Neroni mitteret. *Joſephus*, hoc audito, dixit, ſe cum ipſo ſolo velle aliqua de re agere. Cum igitur ille omnes, præter filium Titum & duos amicos, ſummoviſſet, "Tu quidem, inquit, Veſpaſiane, putas &c. —— Veſpaſianus autem principio quidem nullam fidem his verbis adhibere videbatur, quod *Joſephum* aſtute hæc comminiſci putaret: ſed cum poſtea, quæ dixiſſet, vera eſſe cognoviſſet, veſtimentis & aliis pretioſis muneribus eum donavit.

Ιώσηπος, Ιουδαῖος, ἱεροσολυμίτης. τοῦτον Φρυγιῶν̃ κελεύει Οὐεσπασιανὸς, ὡς ἀναπέμψων αὐτίκα Νέρωνι. τοῦτο ἀκούσας Ιώσηπος, μόνῳ τι διαλεχθῆναι θέλειν ἔλεγεν αὐτῷ. μεταχωρησαμένου δ' ἐκείνου πάντας, πλὴν τοῦ παιδὸς Τίτου ϗ δυοῖν φίλοιν, "Σὺ μὲν, "ἔφη, Οὐεσπασιανὲ, νομίζεις [2] ——. ὁ δὲ Οὐεσπασιανὸς ὡς ἀληθῆ μὴ ἀπιςεῖν ἐδόκει, ϗ τὸν Ιώσηπον ἐδόκει παναργεῖν· ἀπέκτη δὲ τὸν Ιώσηπον εὐρηκὼς, ἐδωρεῖτο ἐσθῆτι ϗ τοῖς ἄλλοις κειμηλίοις.

XC. *Idem voce* Φλέγων.

Contra vero *Joſephum* videri & timere & cavere, ne Græcos offendat.

Τἐναντίον μὲν δ' ὁ Ιώσηπος ϗ δεδωκὼτι ἔοικε ϗ εὐλαβουμένῳ, ὡς μὴ προσκρούσειεν Ελλησι.

SÆCULO XI.

XCI. *Georgius Cedrenus in Hiſtoriarum Compendio, p. 225. Edit. Pariſ.*

Joſephus Judæus, veritatis obſervantiſſimus, qui & bello & excidio urbis interfuit, hiſtoriam ejus rei deſcripſit.

Ιώσηπος Ιουδαῖος, φιλαλήθης ὢν, ἱςορεῖ ὧδε τάτε, τῶτε πολέμῳ ϗ τῇ ἁλώσει ἐκείσε ἐντυχών.

XCII. *Idem paulo infra, p. 231.*

Joſephum ipſum, hominem ab ipſorum partibus, citare licet. —— Ac mihi veritatis ſtudium in eo viro conſidera, qui, Judæus quamvis erat, Judaicam tamen contendendi & mentiendi libidinem imitari noluit.

Αὐτὸν παρέξομεν τ̃ Ιώσηπον μάρτυρα, τ̃ τὰ ἐκείνων φρονοῦντα. —— [3] σὺ δέ μοι σκόπει τὸ φιλάληθες τοῦ ἀνδρὸς, ὃς, εἰ ϗ Ιουδαῖος ἦν, ὅμως οὐκ ἠνέσχετο ζηλῶσαι τῷ Ιουδαϊκῷ φιλονεικίαν τε ϗ ψευδηγορίαν.

XCIII. *Joannes Xiphilinus in Epitome Dionis, in Veſpaſiano, p. 317. Edit. Francof.*

At *Joſephus* natione Judæus, ante ab eo captus conſtrictuſque vinculis, ridens ait; "Nunc quidem me vincies: poſt annum autem ſolves, cum "fueris imperator factus.

Ιώσηπος ἦ ἀνὴρ Ιουδαῖος, ἁλοὺς τε ὑπ' αὐτοῦ πρότερον ϗ δεθεὶς, ἐγέλασε ϗ ἔφη· "νῦν μέν με δή"σεις, μετ' ἐνιαυτὸν δὲ λύσεις αὐτοκράτωρ γενό"μενος.

XCIV. *Theophylactus Archiepiſc. Bulgariæ in Comment. in Matthæum, cap. 22. p. 219. Edit. Pariſ.*

Miſit autem rex exercitus ſuos, hoc eſt Romanos, qui inobedientes Judæos perdiderunt, & civitatem illorum Hieruſalem ſuccenderunt, ut teſtatur etiam *Joſephus* [4] veritatis ſtudioſus.

Ἀπέςειλε δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ ςρατεύματα αὐτοῦ, τουτέςι τὰ Ρωμαϊκὰ, ϗ τοὺς ἀπειθεῖς Ιουδαίους ἀπώλεσε, ϗ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε τῷ Ιερουσαλὴμ, ὡς ϗ ὁ φιλαλήθης Ιώσηπος λέγει.

XCV. *Idem in Comment. in Joannem, p. 762.*

Civitas ipſorum capta eſt, & ira divinitus immiſſa undique in eos venit, ſicut & *Joſephus* teſtatur, propter mortem Jeſu hæc eis eveniſſe.

Η πόλις αὐτῶν ἑάλω, ϗ ἡ θεήλατος ὀργὴ κατ' αὐτῶν ἐφέρετο· ὡς ϗ Ιώσηπος μαρτυρεῖ, διὰ τ̃ θάνατον δ' [5] Ιησοῦ ταῦτα αὐτοῖς γενέσθαι.

XCVI. *Nicetas in Comment. in Gregor. Nazianz. Orat. de Macc.*

Hi igitur quinam ſint, & qua de cauſa tanto ſint in honore, *Joſephi* liber perſpicue docebit: qui

Τίνες δ' ἂν ὦσι, ϗ διὰ τί ὧτω τετίμηνται, δηλώσει σαφῶς ἡ βίβλος Ιωσήπου· ἥτις φιλοσόφως

1 Hic locus, quo nullus eſt in toto *Joſepho* illuſtrior & celebrior, doctorum virorum ingenia non parum exercuit, aliis eum παραμυθολαβίων & ſpurium, aliis vero ab ipſo *Joſepho* ſcriptum eſſe contendentibus. De hoc argumento plures diſſertationes in utramque partem editæ ſunt, & in omnium manibus verſantur; quæ ratio eſt, quare plura hic non addam. *Kuſterus.* 2 Reliqua videſis in lib. 3. de *Bello Jud.* 3 Certe hæc habuit ex *Chryſoſtomo*, cujus verba pagina abhinc ſexta attulimus. 4 Ita verſionem ſupplevi: in qua deerat quod voci φιλαλήθης reſpondeat. Si è *Societate Jeſu* fuerit Interpres, non miror. Nam *Loiolæ* diſcipuli *Joſephi* noſtri auctoritatem plerumque elevant. 5 Forſan legendum ἐκείνου. Hæc enim mala eis accidiſſe propter mortem *Jacobi*, alii *Joſephi* teſtimonio nixi aſſerunt.

ἀπο-

ἀποδείκνυσιν, ὅτι αὐτοκράτωρ τῶν παθῶν ὁ λογισμὸς, καὶ κύριος τοῦ ῥέπειν εἰς ἀμφότερα, ποτὲ μὲν εἰς ἀρετὴν, ποτὲ δὲ εἰς κακίαν. αὕτη γὰρ ἡ βίβλος, τὸ αὐτεξούσιον κατασκευάζουσα, πολλαῖς μαρτυρίαις εἰς τοῦτο ἐχρήσατο, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῖς τῶν Μακκαβαίων ἀθλήμασιν.

philoſophice demonſtrat rationem perturbationum eſſe magiſtram, dominamque propenſionis ad alterutram partem, modo ſcilicet ad virtutem, modo ad vitium. Nam liber iſte libertatem voluntatis aſtruens, multis eam ad rem confirmandam teſtimoniis adhibitis, Maccabæorum quoque inter alia profert in medium certamina.

SÆCULO XII.

XCVII. *Baldricus Archiepiſc. Dolenſis in Hiſtoria Hieroſolym. l. 1. p. 85. Edit. Hanov.*

Quod (ſc. excidium) quomodo acciderit, legenti geſta Titi & Veſpaſiani patebit; quam lectionem vir eloquentiſſimus *Joſephus* ſtilo celebri conſecravit.

XCVIII. *Joannes Zonaras in Præfatione ad Annales.*

Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα σωτέτμηται ὅσα περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Ἰώσηπος συνεγράψατο, καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου.

Quia & hic perſtringantur quæ de Servatore noſtro Jeſu Chriſto, deque Joanne Baptiſta ſcripſerit *Joſephus*.

XCIX. *Idem in Annalibus, p. 267. Edit. Pariſ.*

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν Ἰουδαίᾳ ἐφάνη· περὶ οὗ ταῦτα κατὰ λέξιν φησὶν ὁ Ἰώσηπος ἐν τῷ ιη΄. λόγῳ τῆς Ἀρχαιολογίας· "γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς "ἀνὴρ ——. ἐν δὲ τῷ περὶ Ἑλλήνων αὐτοῦ λόγῳ ὃς κατὰ Πλάτωνος ἐπιγέγραπται περὶ τῆς τοῦ Παντὸς αἰτίας, οὗ καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνὸς μνήμην πεποίηται ἐν τῇ πεπονημένῃ αὐτοῦ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Παραλληλα, ταῦτα φησί· [1] "πάντες γὰρ δίκαιοί "τε καὶ ἄδικοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ λόγου ἀχθήσονται" ——.

Hoc tempore Dominus quoque noſter & Deus Jeſus Chriſtus in Judæa viſus eſt: de quo hæc verba habemus in *Joſephi Antiquitatum* libro decimo octavo: "Fuit hoc tempore Jeſus vir ſa"piens &c. —— In oratione vero ſua *ad Græcos*, quæ & contra Platonem inſcribitur, *de cauſa Univerſitatis*, cujus etiam S. Joannes Damaſcenus in Parallelis ſuis meminit, hæc dicit: "Omnes juſti & injuſti ad Dei Verbum ad"ducentur; illi enim pater omne judicium de"dit, &c.

C. *Michael Glycas in Annalium parte ſecunda, p. 158. Edit. Pariſ.*

Καὶ ὁ μὲν Ἰώσηπός ἐστιν, ὅ τι μυθολογῶν ἔτω φαίνεται.

Sic rem geſtam *Joſephus* recenſet, qui ſane nonnunquam fabulis conſentanea literis mandaſſe videtur.

CI. *Idem parte tertia, p. 234.*

Τότε δὲ ὅτι φίλων ὁ σοφὸς καὶ Ἰώσηπος ἠκμαζον. ἔτος δὴ φιλαλήθης ἐλέγετο· διότι τὸ τοῦ Βαπτιστὴν τοῦ Κυρίου ἐπαινεῖν, καὶ διότι τὸν Χριστὸν ὁμοίως ἄνδρα σοφὸν μαρτυρεῖν, καὶ μεγάλων σημείων ἐργάτην, σταυρωθέντα δὲ ζῶντα φανῆναι μετὰ τρίτην ἡμέραν.

Hoc tempore ſapiens ille Philo & *Joſephus* claruerunt. *Joſephus* veritatis amans exſtitit. Nam & Baptiſtam Domini laudat, & Chriſtum conſimiliter virum ſapientem, & magnorum prodigiorum effectorem appellat; ac, poſteaquam crucifixus fuiſſet, die tertio vivum conſpectum eſſe tradit.

CII. *Idem ibid. p. 238.*

Πάντα γὰρ πεπλήρωται κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωσήπου· ἵνα γὰρ μηδεὶς Ἰουδαῖος ἀπιστήσειεν, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

Nam hæc omnia ſic prorſus evenerunt, id quod hiſtoria *Joſephi* teſtatur. Quippe ne Judæorum quiſpiam Hiſtoriæ fidem derogaret, non aliquem extraneum, ſed eadem natione prognatum & æmulatorem veritas excitavit, qui Judæorum calamitates inexplicabiles deſcriberet.

CIII. *Fulcherius Carnotenſis in Geſtis peregrinantium Francorum, p. 437. Edit. Hanov.*

Rex Aſſyriorum pugnans contra Syriam & Phœnicem expugnavit eam, cum in ea regnaret Elyſæus rex. Nolebant enim regi Aſſyriorum Tyrii eſſe ſubjecti. Hoc per quinquennium actum eſt. De hoc Menander ſcribit, *Joſephus* quoque latius.

CIV. *Joannes Tzetzes Hiſtoriarum Variarum Chil. V. p. 347.*

Ἐν βίβλῳ τοῦ Ἁλώσεως τῶν ἱερῶν Σολύμων
Ὁ θαυμαστὸς Ἰώσηπος ἱστορικὸς Ἑβραῖος
Τὴν εἱμαρμένην ἄδικον λέγει μεγαλοφώνως —.

In libro *Captivitatis* ſacrorum Solymorum
Admirandus *Joſephus* hiſtoricus Hebræus
Fatum injuſtum dicit magnifice, &c.

[1] Verba hæc reperiuntur in *Fragmento iſto*, quod edidit Cl. *Le Moine*, & *Joſephi* Editioni Lipſienſi ſubjungitur.

TESTIMONIA.

CV. *Joannes Sarisburienſis in Polycratico, lib. 2. c. 9.*

Unde *Joſephus*: "Fuit autem iiſdem temporibus Jeſus ſapiens vir, ſi tamen virum eum appellare "fas eſt, &c.

CVI. *Willermus Tyrenſis Archiepiſc. Hiſtoriæ lib. VIII. p. 746. Edit. Hanov.*

Hanc vero, ut referunt egregii Scriptores & illuſtres Hiſtoriographi, Hegeſippus & *Joſephus*, Judæorum id exigentibus meritis, XLII°. poſt paſſionem Domini anno, Titus Veſpaſiani filius, Romanorum princeps, obſedit, obſeſſam expugnavit, & expugnatam dejecit funditus, &c.

CVII. *Idem in Præfat. ad lib. XXIII.*

——— orant inſtantius ut regni Hieroſolymorum ſtatus omnis, tam proſper quam adverſus, poſteritati noſtrâ ſignificetur operâ, ſtimulos addunt, proponentes Hiſtoriographorum diſertiſſimos, Titum Livium videlicet, Romanorum non ſolum proſpera ſed etiam adverſa mandaſſe literis; *Joſephum* quoque non ſolum quæ à Judæis egregie geſta ſunt, verum & quæ eis ignominioſa ſunt illata, longis tractatibus publicaſſe.

CVIII. *Gotfridus Viterbienſis in Chronico, p. 359. & p. 366. Edit. Francof.*

Bellum maximum inter Aretam regem Arabum & Herodem accidiſſe [1] refert *Joſephus*, propter peccatum quod in Joannem Herodes perpetraverat. De Chriſto etiam idem *Joſephus* ſic ſcribit: "Fuit "his temporibus Jeſus, ſapiens vir, ſi tamen virum nominari fas eſt &c. *Joſephum* etiam, Judæorum prudentiſſimum & ſapientiſſimum Sacerdotem, in vinculis tenebat Veſpaſianus. Iſte autem *Joſephus*, non ſolum inter Judæos, ſed etiam apud Romanos, poſtmodum tantæ auctoritatis fuit, ut ſtatua ei in Urbe donata, libri quoque ejus Bibliothecæ traderentur. Ejus autem [2] opera ſunt in Hiſtoria viginti librorum *Antiquitatum*. Liber etiam [3] *Maccabæorum* ſecundus ab eo dicitur compoſitus.

SÆCULO XIV.

CIX. *Theodorus Metochita in Hiſt. Rom. p. 84. Edit. Lugd. Bat.*

Omnia enim hæc impleta abunde nobis *Joſephi* hiſtoria atteſtatur. Et nequis Judæus fidem non haberet, veritas non extraneum aliquem, ſed è gente eadem virum æmulatoremq; inſignem exeitavit, qui, quæ illi nefanda paſſi, tragica gravitate exponeret.

[4] Πάντα γὰρ πεπλήρωται τὰ [ταῦτα] κατὰ τὴν ἱστορίαν Ιωσήπου. [4] ἵνα γὰρ μηδεὶς Ιουδαῖος ἀπιστήσειεν. οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

CX. *Nicephorus [5] Calliſtus Hiſt. Eccleſiaſt. l. 1. c. 10. Edit. Pariſ.*

Cenſus & deſcriptionis hujus, quæ gravis admodum Judæorum genti fuit, & ipſe veritatis conſectator *Joſephus* in XVIII°. Hiſtoriarum ſuarum libro meminit, hiſce verbis: "Cyrenius, &c.

Τῆς δ' ἀπογραφῆς ταύτης, βαρείας τῷ Ιουδαίων ἔθνει γεγενημένης, καὶ ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν ἐμνημόνευσεν, ὧδε διεξιών· Κυρήνιος δὲ ———.

CXI. *Idem lib. 1. c. 15.*

Quas quidem calamitates luculenter veritatis amator *Joſephus* in Judaica temporum ſuorum hiſtoria commemoravit.

Ας μὲν δυστεχείας λαμπρῶς ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ιουδαϊκῇ διελήλυθεν ἱστορίᾳ.

CXII. *Idem lib. 1. c. 39.*

Reliquum nunc eſſe puto, *Joſephum* quoque veritatis amantem apud Hebræos hiſtoricum in medium producere, & quæ is in XVIII° *Antiquitatum* libro de Servatore noſtro Jeſu Chriſto ſcripta reliquerit, primo huic Hiſtoriarum libro tanquam coronidem apponere. Quum enim de præcurſore Joanne, ea quæ paulo ante recenſuimus, expoſuiſſet, deinde de Chriſto verbis hiſce ita ſcribit; "Exſtitit eo tempore Jeſus," &c.

Ἀκόλουθον δ' οἶμαι ἐστὶ τῷ φιλαλήθει παρ' Ἑβραίοις ἱστορικὸν Ἰώσηπον εἰς μέσον προθέμενον, οἷα περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ διέξεισιν ἐν τῷ ιή. τῆς Ἀρχαιολογίας, ὥσπερ τινα κορωνίδα τῇ πρώτῃ μοι τῶν ἱστορικῶν ὑποτιθέναι· πρὶν γὰρ προθρόμους Ἰωάννου διεξελθὼν ὅσους μικρὸν ἄνωθεν διελάβομεν, εἶτα καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῖς λέξεσιν ὧδε φησί· "γίνεται "κατὰ τοῦτον Ιησοῦς ———.

CXIII. *Idem lib. 2. c. 13.*

Dignus certe quidem eſt *Joſephus* iſte admiratione, qui ſic divinis conſona literis ſcribit.

Θαύματος ὄντως ἄξιος ὁ Ἰώσηπος, ὅτι τοῖς θείοις συμφώνως γράφει.

1 *Antiquitatum* lib. 18. c. 7. 2 Videtur duntaxat *Antiqq.* Verſionem inſpexiſſe ab *Epiphanio Scholaſtico* adornatam, & parum admodum de aliis *Joſephi* operibus reſciviſſe. 3 Certe *quarto* legendum. 4 Iiſdem verbis *Glycas* paulo ſupra. 5 Vide ejuſdem *Nicephori* l. 1. c. 20. & l. 3. c. 11.

CXIV. *Idem*

TESTIMONIA.

CXIV. *Idem paulo infra.*

Καὶ δὲ σὺν ἄλλοις καὶ τοῦτο θαυμάζειν μοι ἔπεισιν, ὅπως ὁ παρ' Ἑβραίοις Ἰώσηπος καθάπαν σωφάδων ἔοικε τῇ θείᾳ γραφῇ περὶ τὸν τελευτὴν Ἡρῴδου.

Enimvero præter alia & illud quoque mihi in mentem venit, quod Hebræorum hiſtoricus *Joſephus* in univerſum divinæ Scripturæ conſona ſcribere videtur de morte Herodis.

CXV. *Idem lib. 2. c. 18.*

Κατὰ δὴ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μικρὸν ὕστερον καὶ Ἰώσηπος ἐγνωρίζετο, ἀνὴρ καὶ ἄλλος Ἑβραῖος μὲν γένος, καὶ ἐξ ἱερέων ὤν· τοσοῦτον δὲ ἀφεστέψας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὡς καὶ τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν καὶ πάτριον εἰς ἄκρον ἀσκῆσαι, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλος συγγράμματα καταλέλοιπεν· ἃ φασὶ καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ συγγράμματα εἶναι, καὶ μάλιστα τὸ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος λογισμόν. ἐν ἕπτα μὲν οὖν λόγοις τὰ τῆς Ἀρχαιολογίας ἅπαντα διεξέρχεται· ἑπτὰ δὲ αὖτε εἰς τὴν Ἱεροσολύμων σωτάρτησιν ἄλλοις, οὓς λόγος ἔχει τὸν Καίσαρα Τίτον, ἰδίαις γεγραφότα χερσὶ, δημοσιεύεσθαι πανταχοῦ προστάξαι, καὶ τῇ ἐν Ῥώμῃ τῶν βιβλίων ἀναθέσει καταλογῆναι. σωτάρτησιν δὲ αὖτε καὶ ἕτεροι δύο λόγοι περὶ Ἀρχαιότητος· ἐν οἷς Ἑβραίους πρώτους εἶναι πάντων φησὶ, καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς ἀρχαιοτέρας γεγραφάς. ἔτι δὲ καὶ ἀντιρρήσεις πρὸς Ἀπίωνα τὸν Γραμματικὸν, κατὰ Ἰουδαίων τινικάδε συντάξαντα λόγους, πεπίλου, καὶ πρὸς ἄλλους, οἳ Ἀφαβάλλειν τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων ἐπεχείρησαν ἔθνος ——. πρὸς δὲ τῷ τέλει τοῦ κ'. Ἀρχαιολογίας, ἐμφαίνει ἐν τέσσαρσι συγγράψαι βιβλίοις περὶ Θεοῦ ὅσην πάτριαν δόξαν, καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, ἀφ' ὅτι κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἐξεστι πρᾶξαι, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ αὐτῷ πρόσταξιν, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτοῦ καταλέγει συγγράμμασιν ——. τοσοῦτον δὲ τῷ συγγραφικῷ χαρακτῆρι ἀνθεῖ, τὸν Θουκυδίδειον μιμούμενος, ὡς μηδένα τὸ ἐξ ἐκείνου ἰδεῖν τὸ πρωτεῖον κληρώσασθαι. τὸ καινοῖς ἀεὶ χαίρων τὸ εὐπρεπέσιν, καὶ μετ' εὐκολίας πάσης, μὴ δὲ τὸ τέχνης τινὸς χαλῶν, ἡπίως μάλα καὶ ἱλαρῶς διέρχεται· ὑπερφυῶς ἐκφέρων, κἂν τῷ δημηγορεῖν ἀθρυπτόμενος. ὁ μὲν οὖν φίλων, τῇ φιλοσοφίᾳ φαίνεται τὸ πρέον ἐσχολακώς· Ἰώσηπος δὲ τὸ ῥητορείας ὀργίων ἔοικε πρέπειν μετοχηκέναι· καὶ ἐκεῖθεν μὲν, πρὸς τὸν Πλάτωνα ἀφορᾷν· ἔτος δὲ, πρὸς τὸν Θουκυδίδην.

Eodem porro ſæculo paulo poſt & *Joſephus* floruit, & ipſe vir Judæus genere, & ex Sacerdotibus ortus: tantum autem diſciplinarum doctrina excelluit, ut ſummam & patriæ & Græcæ linguæ peritiam ſit conſequutus. Multa is quoque volumina reliquit: Maccabæorum certe libros ejus eſſe ferunt: potiſſimumque eum qui inſcriptus eſt *de Imperio Rationis*. Viginti quidem libris *Antiquitates Judaicas* eſt complexus: ſeptem autem de *Bello Judaico* Hieroſolymorumque everſione compoſuit; quos fama fert, Titum Cæſarem manus ſuæ ſubſcriptione publicari ubique, atque etiam in Romana bibliotheca reponi juſſiſſe. Edidit etiam alios duos *de Vetuſtate Judæorum* libros, in quibus Hebræos primos hominum omnium exſtitiſſe, ſcriptaque eorum cæteris vetuſtiora eſſe ait: præterea *contra Apionem Grammaticum*, qui tum orationes adverſus Judæos invectivas ſcripſerat, & contra alios itidem, qui patria Judæorum gentis inſtituta & mores calumniari auſi fuerunt, refutationes compoſuit ——. Ad finem autem *Antiquitatum* libri vigeſimi indicat, quatuor ſe ſcripſiſſe libros *de Deo* quæ Judæorum ſint patriæ opiniones, de natura ejus, & de legibus, quare apud eos quædam licet facere, quædam vero ſint prohibita. Alia inſuper à ſe edita eſſe idem ipſe in operibus ſuis aſſeverat ——. Tantopere autem hiſtorico, rebus geſtis ad imitationem Thucydidis ſcribendis, ſtylo enitet, ut neminem in ea laude primas ferre patiatur: ſiquidem novis ſubinde gaudens argumentis, cum facilitate multa, nihil de artis vigore remittens, ſuavis admodum & lætus incedit: & cum mirifica ejus eſt eloquutio, tum in concionibus gloriam & laudem meruit ſingularem. nam Philo certe philoſophiæ plurimum operæ navaſſe; at *Joſephus* oratorum ſacra magis coluiſſe videtur: & ille quidem, ad Platonem, hic vero, ad Thucydidem reſpexit.

CXVI. *Nicephorus Gregoras Hiſtoriæ Rom. lib. VII. p. 146. Edit. Pariſ.*

Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἐνδόξων καὶ ἐλλογίμων πρόσεισιν, ἵνα τῷ τῆς Ῥώμης δήμῳ αἰδοῦς ἕνεκα καὶ τιμῆς καὶ αὐτοὶ πολυσοφῶν, καὶ ὀνόματος ἀξιῶν τὰ ἐπισήμων τῆς Ῥώμης· ὥσπερ καὶ ὁ ἐκ τῆς Παλαιστίνης Ἑβραῖος Ἰώσηπος, καὶ Πτολεμαῖος ὁ κράτιστα πάντων τὰς Ἀστρονομικὰς συγγραψάμενος ὑποθέσεις. ὁ μὲν γὰρ Φλαούιος ἐκεῖθεν ἐπωνόμαστο, ὁ Ἰώσηπος· ὁ δὲ Κλαύδιος, ὁ Πτολεμαῖος.

Accedebant & alii viri clari & ſpectati, ut reverentiæ & honoris cauſa in civitatem aſcriberentur, & illuſtri aliquo nomine Romano ornarentur: quemadmodum *Joſephus* Hebræus, ex Palæſtina oriundus; & Ptolemæus, qui de rebus Aſtronomicis omnium optime ſcripſit. Illinc quippe uterque cognomen accepit, Flavii quidem *Joſephus*, Claudii vero Ptolemæus.

CXVII. *Matthæus Monachus ſive Blaſtares in Syntagmate Canonum, p. 201. Edit. Bevereg.*

Οἱ μὲν ἂν λογιώτατοι τῶν Ἑβραίων, καὶ μάλιστα οἱ τὴν Ἰουδαίαν οἰκοῦντες, οἷος ἦν Ἰώσηπος καὶ Φίλων, ἄνδρε φιλοσοφίας ἀπάσης ἐπ' ἄκρον ἐληλακότε, οὐκ ᾤοντο δεῖν περὶ τὴν ἰσημερίας τὸ νομικὸν ἄγειν πάσχα.

Hebræorum doctiſſimi, illique præſertim qui Judæam incoluere, ut *Joſephus* atque Philo, ſummi uterque philoſophi, legale Paſcha ante æquinoctium nequaquam celebrandum eſſe judicabant.

1 *Joſephi* verba ſunt iſta, ὥστε χαράξαι τῇ ἰδίᾳ χειρὶ τὰ βιβλία δημοσιεύσαι προστάξαι. Significant, Titum Imperatorem *Joſephi* libris adſcripſiſſe ſua ipſius manu verba aliquot, quibus conſtaret *Joſephum* vera de hoc bello in his prodidiſſe libris, indeque petendam eſſe rerum geſtarum cognitionem. Verba priora non exprimit Hieronymus, pagina abhinc undecima; ut nec illa δημοσιεῦσαι προστάξαι, *ut invulgaremur, præcepit.*

TESTIMONIA.

SÆCULO XV.

CXVIII. *Wernerus Rolewink in Faſciculo temporum, p. 39. b. Edit. Francof.*

Joſephus, Hiſtoriographorum nominatiſſimus, clarus habetur, natione Judæus. Verum [1] libri ejus in multis locis vitio Scriptorum ac longitudine temporis corrupti ſunt.

CXIX. *Hartmannus Schedelius in Chronico, p. 110. Edit. Norimberg.*

Joſephus Judæus, dictus Flavius, Sacerdos, & Mattathiæ ejus gentis Sacerdotis filius, Hiſtoricus quidem celeberrimus, multarumque rerum peritiſſimus: vir ſane bonus & egregius, qui de Chriſto optime ſenſit. Is, cum ſingularis eruditionis eſſet, de *Judaica Captivitate* ſcripſit libros VII. de *Antiquitatibus Judæorum* XX. & duos *adverſus Apionem Grammaticum.* atque alia poſt ſe reliquit Scripta: quæ omnia à Rufino Aquilegienſi poſtea in Latinam linguam tranſlata fuêre.

SÆCULO INCERTO.

CXX. *Theodorus Meleteniota in proœmio in Aſtronomiam, Edit. Pariſ.*

A Sethi quidem, Adami liberorum unius, poſteris hæc eſt omni veneratione major inventa diſciplina; quod quidem veterum patrum monumenta veritati conſona docent: idque *Joſephus*, veritatis ſtudioſus profecto & amans, Antiquitatum Judaicarum libro primo ſcripſit.

Εὕρηται γὰρ μὲν τὸ τιμιώτατον ὑπάρχειν ὄντως μάθημα παρὰ τοῦ Σὴθ, ἑνὸς τῶν υἱῶν Ἀδὰμ ἀποφαίνοντα· ὡς ὅ τε παλαιὸς ἐκ πατέρων λόγος ἔχει, καὶ μάρτυρι χρῆται Ἰώσηπος φιλαλήθης ἀνὴρ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἰουδαϊκῶν Ἀρχαιολογίας συγγράφεται.

CXXI. *Anonymus è Cod. Reg. 721. apud Cotelerium in notis ad PP. Apoſtol. p. 339.*

Quartus denique liber, illud *Rationem imperare affectibus*, & martyrium obitumque pro lege divina ſuſceptum à Sanctis ſeptem fratribus una cum matre & præceptore tradens diſerte, Judæum *Joſephum* habere conſcriptorem opinionem præbet.

Ἡ δὲ τετάρτη, τὸ περὶ αὐτοκράτορα τῶν παθῶν εἶναι τὸν λογισμὸν, καὶ τοῦτο ὑπὲρ τοῦ θείου νόμου μαρτυρίαν καὶ πλοῦτον τῶν ἁγίων ἑπτὰ ἀδελφῶν σύν τε μητρὶ καὶ τῷ διδασκάλῳ τρανότερον ἀπαγορεύουσα, Ἰώσηπον εἶναι συγγραφέα τῆς Ἰουδαίων κατασκευῆς παρέχει.

CXXII. *Anonymi Commentarius Rerum Jacobi Dei fratris, in Auctario noviſſimo Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, p. 526.*

Cæterum poſt Jacobi necem mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

Τὰ μέντοι κακῶν ἔσχατα μετὰ τοῦτο Ἰακώβου τοῦ θεοῦ Ἰουδαίους κατείληφε. καὶ μάρτυς αὐτῶν ὁ Ἰώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ἀποκρυψάμενος.

CXXIII. *Eucherius Epiſcopus in Epiſtola ad Fauſtinum Presbyterum de Locis Sanctis, in Bibl. Nov. MSS. P. Labbei, Tom. I. p. 666.*

Sed etiam *Joſephus*, nobilis Hiſtoricus Judæorum, ſitum totius regionis refert: cujus relationem huic epiſtolæ inſerendam putavi, ut veritatem ſtudioſe inquirentibus majorem Judæus relator de Judææ ſitu fidem faceret.

CXXIV. *Computiſta quidam inter MSS. Digbæana in Bibl. Bodl.*

Joſephus edidit *Antiquitatum* libros XX. Ab initio Mundi uſque ad Domitiani annum XIV. annos V. DCV. ſupputat.

Freculpho Lexovienſi, Vincentio Bellovacenſi, aliiſque nonnullis locum inter Teſtimonia non dedimus, quod fere ad verbum exſcribant Hieronymum.

1 De *Græcis* an de *Latinis* noſtri *Joſephi* loquitur, non conſtat. Ea ætate *Verſiones* omnium fere in manibus erant.

J. A. FABRICIUS

DE

JOSEPHO & EJUS SCRIPTIS.

1. *Josephi nomen, ætas, vita.* 2. *Libri de bello Judaico. Josepus, Hegesippus. Judæi barbari à Josepho dicti. Josephus Hebraicæ linguæ non ignarus.* 3. *Antiquitatum Judaicarum libri. Num scripti primum Hebraice.* 4. *Quanta fide dignus Josephus.* 5. *Ejus de CHRISTO testimonium.* 6. *Libri duo contra Apionem.* 7. *De Maccabæis.* 8. *Scripta deperdita.* 9. *Josephi lectione Comes quidam ab irreligiositate conversus.* 10. *Josephi editiones Græcæ.* 11. *Latinæ.* 12. *Græco-Latinæ.* 13. *Versiones in linguas vernaculas.* 14. *Editiones promissæ.* 15. *Alii Josephi qui Græce scripsere.* 16. *Alii quidam scriptores de rebus Judæorum.*

JOSEPHUS prænomen [1] *Flavii* accepit à Flavio Vespasiano manumissore ac Patrono suo, à quo etiam civitate Romana donatus est, gente Judæus, filius Mattathiæ, sive Matthiæ potius, è [2] genere sacerdotali & regio Asmonæorum, natus Hierosolymis anno primo Caji Caligulæ Cæsaris, qui fuit post natum Christum trigesimus septimus. In litteris una cum fratre germano Matthia institutus ita profecit, ut quatuordecim annorum cum esset jam à sacerdotibus & primoribus civitatis quærendo de [3] lege exerceretur, & anno ætatis sexto decimo trium apud Judæos sectarum placita cognoscere inciperet. Hinc *Banuni* eremitæ se addixit, ejusque austerum vivendi genus per triennium imitatus rediit Hierosolymam & vitam civilem ac Pharisæorum hæresin amplexus est, quam testatur [4] leges patrias diligentius reliquis coluisse, & vitæ instituto proxime ad Græcorum [5] Stoïcos accessisse. Anno ætatis vicesimo sexto Christi [6] LXIII. Romam accessit, & per mimum quendam Judæum Neroni carum insinuans se in favorem Poppeæ libertatem impetravit amicis quibusdam suis, quos Felix procurator captivos illuc miserat. Reversus domum omnia tumultu plena reperit, & frustra civibus suis graves injurias ulcisci cupientibus & qualicunque successu elatis suasit, ut pacem cum Romanis colerent. Missus deinde anno ætatis tricesimo, Christi LXVII. cum potestate in Galilæam, ut rebus turbidis prospiceret, utriusque Galilææ rector (II. 25. de bello Judaïco pag. 822.) multa fortiter & prudenter gessit, ducis functus munere, è multis periculis feliciter evasit, adversus æmulos, inimicos & perfidos magna moderatione usus est. Inter alia Judæos nolentes ferre inter se, nisi qui circumcidi se paterentur, prohibuit, [7] professus *oportere suo quemque consilio Deum colere, non ab aliis coactum.* Tandem capta à Vespasiano Jotapata anno eodem LXVII. Neronis XIII. Kalendis Julii post aliquot dies, quibus delituerat, vivus venit in [8] Victoris potestatem, ab eoque cum mox ipsi & Tito filio præsagisset [9] imperium in vinculis habitus est, donec biennio interjecto eventus veritatem vaticinii comprobasset. Tum enim à Vespasiano solutus, [10] catenæque ejus securi confractæ, ut mos erat facere in illis, qui præter fas vincti fuerant. Ex Alexandria profectus Tito adfuit in obsidione [11] Hierosolymæ Anno Christi LXX. ætatis Josephi XXXIII. ubi singula diligenter annotavit, & postea Romæ otium nactus Græcæ linguæ dedit [12] operam, & ad concinnandam historiam animum appulit. Vespasiani, Titi & Domitiani gratiam constanter expertus non obstantibus invidorum [13] accusationibus. Vixit ultra quartum decimum Domitiani annum, in quo Antiquitatum libri desinunt: fuit autem ille ætatis Josephi LVI. Christi XCIII. Et post hoc opus etiamnum composuit libros contra Apionem. Forte tamen haud diu superfuit Patrono suo Epaphrodito, cujus casum, (interfectus hic est Anno Christi XCV. à Domitiano) in ipsius etiam Josephi perniciem ab inimicis versum suspicatur H. Dodwellus diss. 6. ad Irenæum p. 468.

II. Scripsit ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ [14] περὶ ἁλώσεως *De bello Judaico & eversa Hierosolyma libros VII.* quod opus ante libros viginti Antiquitatum compositum est imperante adhuc Vespasiano, & in illis subinde allegatur. Compositum est à Josepho Hebræo [15] patria lingua primum, in civium suorum usus, deinde Græce oblatum Vespasiano,

non

1 Flavius vocatur non tantum in editionibus & codicibus MSS. sed etiam apud Clementem I. Strom. p. 341. Origenem, Minucium Felicem, Photium aliosque, conf. Tillemont. T. I. Hist. des Empereurs p. 967. De Matthiæ nomine vide, si placet Vales. ad Euseb. p. 47. 2 Genus suum ipse recenset Josephus in vita, è publicis tabulis (δημοσίαις δέλτοις) p 988. Conf. de his Clariss. Perizonium in tuiade diss. I. Tales fuere δημόσιοι ἀνδρες, è quibus genus suum refert Synes. Epist. 57. 3 Ita accipio verba Josephi: συνιστᾶν δὲ τὸ ἀρχεῖον τῇ τε τῶν πόλεων πρώτων ὑπῆρξε καὶ παρ' ἐμοῦ περὶ τῶν νομίμων ἀκριβέστερον δὲ γνῶναι. Confer quæ de Jesu duodecenni Luc. II. 46. 4 Josephus in vita, p. 1023. 5 Id. p. 999. 6 Male in Clariss. Cavei Hist. litteraria excusum 93. 7 Pag 1007. οὐκ εἶναι βιαιοθάνατον, φάσκων δεῖν ἕκαστον ἄνθρωπον τῇ ἑαυτοῦ εὐσεβείᾳ τὸν Θεὸν ἱκετεύειν, ἀλλὰ μὴ τῇ βίᾳ. 8 Josephus III. de bello Judaico c. 14. (in Græco 24 seq.) 9 Ibid. p. 584. (in Græco c. 27.) Sueton. Vespas. c. 5. Xiphilinus p 203. Suid. in Ἰώσηπος. De hoc vaticinio Josephi lectu digna & erudita exstat Gotfridi Olearii dissertatio edita Lipsiæ A. 1699. qua hoc totum callidæ prudentiæ tribuit. 10 In vit. l. 4. c. 10. 11 Lib. I. contra Apion p. 1037. 12 XX ult. Antiqq. 13 In vita p. 1031. 1032. 14 Eusebius III. 9. Hist. Eccles. ἱστορίαν ἣν κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκὴν πολέμου vocat, atque ita Josephus ipse, non uno in loco & Steph. in φασιανίς. Isidorus Pelus. IV. Ep. 75. Ἰώσηπον (ἀνδρὸς Ἰουδαίου μέν, φιλαλήθους δέ) περὶ τῆς ἁλώσεως ἱστρίαν. In Codice Bodlejano: περὶ ἁλώσεως Ἰουδαίας καὶ τῆς μεγάλης πόλεως. 15 Josephus procemio: Πρεσβεύομαι ἐγὼ τοῖς παρὰ τὸν Ρωμαίων ἡγεμονίαν Ἑλλησὶ γλῶσσῃ μεταδοῦναι, ἃ τοῖς ἄνω βαρβάροις τῇ πατρίῳ συντάξας, ἀνέπεμψα εὐσεβέσι. Quinam sunt illi οἱ ἄνω βάρβαροι docet idem paucis interjectis, Πάρθους μὲν Βαβυλωνίους, Ἀράβων τε τοὺς πορρωτάτω καὶ τὸ ὑπὲρ Εὐφράτου ἐμφύλιον ἡμῶν, Ἀδιαβηνοὺς τε γοῦν διὰ τῆς ἡμῶν ἐπιμελείας ἀκριβῶς &c. Nec mirum Judæos à Judæo homine barbaros appellari, cum Christiani etiam hoc nomine appellent quandoque Christianos diversa lingua utentes. Vide Cotelerium ad homiliam IV. Clementin. T. I. Patrum Apostol. p. 563. Quænam vero sit lingua Josephi patria, non æque perspicuo testimonio ejus constat. Itaque alii Syro-Chaldaice Josephum prius libros de bello Judaico scripsisse affirmant. Vide Sam. Basnagii Exerc. ad Baronium p 388. ubi Josephum Hebraice calluisse negat, quod mihi de Judæo legis studiosissimo, & qui ex Hebraicis libris Antiquitates Hebraicas condidit, nullo modo credibile videtur, licet puro Hebraismo usum in scribenda historia nolim contendere. Argumentis plerisque, quibus Hebraismi imperitum nonnulli audacter faciunt ob violentiores aliquas Hebraicorum nominum interpretationes (quas è Josepho collegit Jo. Marcianæus T. 2. Hieronymi p. 170 — 171.) respondit Is. Vossius libro de

non certe ante annum ejus [1] ſeptimum, Chriſti LXXV. Magna fide verſatum ſe in hac Hiſtoria, cui ipſe interfuit, deſcribenda teſtatur Joſephus tum alibi tum in vita ſua, p. 1026. ubi *Juſti* commentariis de eodem argumento compoſitis fidem detrahit, ſuum autem opus demonſtrat & Tito Imp. probatum fuiſſe, qui [2] illud ſubſcripto manu ſua decreto juſſerit vulgari, & Regi Agrippæ, qui LXII. ſcriptis ad Joſephum epiſtolis ſuam illi benevolentiam teſtatam fecerit. In libro I. contra Apionem pag. 1037. non tantum Veſpaſiano ac Tito, Regique Agrippæ, ſed Julio Archelao quoque & Herodi & aliis à ſe monſtratam refert, fideique tuliſſe teſtimonium. Statua donatum in urbe Roma narrat Euſebius III. 9. Hiſt. Eccleſ. Hieronymus c. 13. Catalogi: *Joſephus Romam veniens ſeptem libros Judaicæ captivitatis Imperatoribus Patri filioque obtulit, qui & Bibliothecæ publicæ traditi ſunt, & ob ingenii gloriam ſtatuam quoque meruit Romæ.* Latine tranſtulit *Ruſinus* Aquilejenſis, cujus verſio exſtat, quemadmodum & altera liberior audaciorque *Ambroſii* ſive alterius, neſcio cujus, quæ ambulat ſub nomine *Hegeſippi*. Nam Benedictini quidem in præclara ſua Ambroſii operum editione affirmant illam ſe prætermiſiſſe, quod in ea nihil Ambroſiani ſtyli atque ingenii eſſe cenſerent: quod viſum etiam Latino Latinio eſt in Epiſt. ad Maſium T. 2. lucubration. p. 119. Quanquam Johannes Frid. Gronovius in Monobiblo Obſervat. ſacrarum c. 1. & 21. variis argumentis probat vel Ambroſium vel Ambroſii æqualem auctorem eſſe, cui accedit, quod Jo. Mabillonius in Codice antiquiſſimo Bibl. Ambroſianæ reperit tributum Ambroſio Epiſcopo T. 1. Muſei Italici p. 14. *Hegeſippi* vero nomen ex Joſepi ſive Joſippi nomine corruptum notavit Iſ. Voſſius in appendice de LXX. Interpretibus p. 127. Frequens autem Latinis ſcriptoribus antiquis Joſepum potius dicere, quam Joſephum: vide Valeſium ad Euſeb. p. 19. perinde, ut Græcis Ἰώσηπον, licet in quibuſdam etiam occurrit Ἰώσηπος ut apud Pſeudo-Ariſteam inter LXX. Interpretum nomina, & 1. Maccab. V. 18. (ad quem locum, ſi placet, vide notas Johannis Druſii) & in Suida, atque alibi paſſim. Porro libros de bello Judaico cum laude memorat Photius codice XLVII. Hieronymus Epiſt. XXII. ad Euſtochium de cuſtodia Virginitatis: *tales Joſephus Græcus Livius in ſecunda Judaicæ captivitatis hiſtoria Eſſenos refert.*

III. ΙΟΥΔΑΪΚΗΣ [3] ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ *Antiquitatum Judaicarum libri XX* inſcripti [4] *Epaphrodito* quem ſub extremum alloquitur & κράτιστον appellat, & in procœmio ingenti mactat encomio. Clauſulæ autem loco Joſephus operi Antiquitatum *vitam ſuam* [5] ſubjunxit licet in editionibus vita Joſephi ab Antiquitatibus divulſa legatur, poſt libros de Bello Judaico. Titulum Ἀρχαιολογίας & librorum numerum videtur mutuatus à Dionyſio Halicarnaſſenſi, de cujus viginti libris ἀρχαιολογίας Ρωμαϊκῆς dixi libri III. cap. XXXII. Perducit autem Joſephus hiſtoriam ab origine mundi, uſque ad duodecimum Neronis annum, quo rebellare Judæi adverſus Romanos cœperunt: & finem operi impoſuiſſe ſe teſtatur anno decimo tertio Domitiani, qui fuit Chriſti XCIII. ætatis Joſephi LVI. In MSS. Codicibus ſinguli libri præmiſſum habent numerum annorum, quorum hiſtoriam complectuntur.

Liber	I. annos	3833 ——	A. Mundi 3833
	Iſ. Voſſius p. 154. de LXX. interpretibus 3733) Geſnerus in Bibl. p. 243. b. male 1833.		
Liber	II. annos	220	4053
	III.	2 (Geſnerus perperam 52)	4055
	IV.	38	4093
	V.	476	4569
	VI.	32	4601
	VII.	40	4641
	VIII.	163	4804
	IX.	177 menſes 7 (Geſnerus 157)	4981
	X.	182 menſes 6. dies 10. (Geſn. 82.)	5164
	XI.	253 menſes 5. (Geſn. 243)	5417
	XII.	170	5587
	XIII.	82	5669
	XIV.	32	5701
	XV.	18	5719
	XVI.	12	5731
	XVII.	14	5745
	XVIII.	32	5777
	XIX.	3 menſes 6. dies 19	5781
	XX.	22 Summa annorum	5803

In libris ipſis Joſephi paſſim tempora ſupputantur, & numeri annorum traduntur; ſed ita fere, ut nec inter ſe ſatis, nec cum Græca LXX. Interpretum verſione, nec cum externis ſcriptoribus conveniant, ut pluribus exemplis nuper admodum oſtendit Petrus Brinch Danus in Chronologiæ Joſephi examine, edito Hafniæ A. 1701. 4. & Fredericus Spanhemius in Chronologia ſacra parte 2. c. 3. T. 1. Opp. p. 151. ſeq. Non dubium eſt in multis depravatos codices eſſe in culpa, ut Iſ. Voſſio, Bonjourio aliiſque obſervatum, in nonnullis forte Joſephi quoque negligentiam. Capitum diſtinctio in Græcis alia, alia eſt in Latinis: & in Latinis quoque ipſis editionibus varia ac diverſa, nulla à Joſepho: incertum itidem, num ipſe ſit indicis ante ſingulos libros præmiſſi auctor, an alius aliquis junior. Cæterum Manuſcriptorum Joſephi Codicum in Antiquitatum libris tanta eſt diſcrepantia, ut Emericus Bigotius non dubitaverit, Joſephum binas illius operis editiones adornaſſe. Ita enim ille in [6] litteris datis Rhotomago 21. Febr. 1669. *Libros decem priores Antiquitatum contuli cum MS. codice præſtantiſſimo Bibliothecæ Regiæ, cujus meminit in exercitationibus adverſus Baronium Caſaubonus. Poſteriorum decem librorum nullum potui reperire MS. codicem bonæ notæ, univerſi enim, quos inſpexi, ita differunt ab impreſſis, ut conferri plane non poſſint. Jampridem credidi, atque etiam nunc mihi perſuadeo Joſephum duplici vice antiquitates ſuas vulgaſſe. Prima editio continebat contextum primum decem librorum, qualis exſtat in impreſſis, poſteriorum autem qualis occurrit in Codicibus MSS. quos conſului. In ſecunda editione priores decem libri ita legebantur, ut occurrunt in MS. Regio, poſteriores vero quales ſunt in editis. Nec*

LXX. Interpretibus. Confer Pauli Pezronii antiquitatem temporum reſtitutam p. 49. & Humfredum Hody de Bibliis Original. p. 223. ſeq. 1 Tillemont. Hiſt. des Empereurs T. 1. p. 971. edit. Bruxell. 2 Ita intelligenda verba, ὥστε χαρίζεσθαι τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ τὰ βιβλία δημοσιοῦσθαι ἐφοτιτάξαι. Neque aliud ſonant Latina Rufini interpretis, nec Nicephori II. 28. Hiſt. Ut fallantur, qui ſibi perſuaſerunt Titum manu ſua libros Joſephi deſcripſiſſe. Confer laudatam G. Olearii diatribam §. 1. & Tillemontium p. 972. 3 Juſtinus Martyr cohortat. ad Græcos p. 19. ὁ γοῦν Ἰώσηπος τὸ ἀρχαῖον καὶ τὸ πολαιὸν τῆς ἱερείας καὶ ἁγίας βίβλου ἑρμηνεῦσαι βουλόμενος, ἀρχὴν ἔθετο ἐφ' ἑαυτῷ γράφειν. Φλαύιος Ἰώσηπος Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας. 4 Videtur intelligi *Epaphroditus* libertus Neronis, quem memorat Arrianus libro primo Epictetearum diſſ. c. 1. & 26. Interfectum à Domitiano (anno Chriſti 95.) tradidit Dio lib. 67. p. 766. Conf. Jo. Pearſonii Opera poſthuma p. 172. Alius Epaphroditus Chæronenſis Grammaticus librorum helluo, quorum ultra 30000. collegerat, clarus circa eadem tempora & ſub Nerva Imp. hydrope exſtinctus, de quo Suidas. 5 Clariſſime hoc teſtatur Joſephus XX. 2. p. 703. & p. 1032. Conf. Rev. Thomæ Ittigii prolegomena ad Joſephum b. 3. Valeſ. ad Euſebii III. 10. Hiſt. Eccleſ. & Tillemont. Hiſtoria Imperatorum T. 1. p. 978. Le Moyne ad Varia ſacra p. 339. 6 Latina feci ex Gallicis, quæ leguntur ad calcem Epiſtolarum Reineſii ad Boſium, p. 381.

Nec leviter hoc, quod conjicio de duabus editionibus, confirmatur à Josepho ipso affirmante, quod [1] *scripta sua Græcis emendanda permiserit.* Etiam Hebraice Antiquitatum libros primum scripsisse legas in Bibliotheca Sixti Senensis lib. IV. p. 273. sed hoc recte refellit Rev. Thomas Ittigius in eruditis ad Josephum prolegomenis, confutata etiam alterius viri docti opinione, qui Antiquitates Hebraice primum stante adhuc templo scriptas colligebat è loco libri VII. c. 11. p. 249: quo affirmat Josephus sortitionem familiarum sacerdotalium obtinere ἄχρι τ σήμερον ἡμέρας. Longe minus probanda audaciſſima Jo. [2] Harduini conjectura, qui Josephi scripta, qualia hodie habemus non antiquo illi scriptori nobiliſſimo Judæo, sed nescio, quibus impostoribus tertii decimi à Christo nato sæculi tribuit. De Hebraica Josephi versione, quæ dicitur servari in Bibl. Vaticana, dixi nonnihil infra §. V. nota b. uti de Judæo Gorionide §. XV. hujus capitis.

IV. Fidem Josephi plerique veteres & recentes celebrant, quibus velut proprio nomine appellatur φιλαλήθης, Theodorus Meliteniota in procœmio Astronomiæ: Καὶ μέντοι κ ἰώσηπος φιλαλήθης ἀνὴρ ἐν τῇ πρώτῃ ἱστοριῶν ἀρχαιολογίᾳ συγγράφεται. Suidas: Ἰώσηπος Ἰουδαῖος φιλαλήθης λέγων ὅτι τ σεισμὸς &c. Isidorus Peluſiota IV. Epiſt. 75. Ἰώσηπε ἀνδρὸς Ἰουδαίου φῦ, φιλαλήθους ὄντ. Sozomenus Hiſtoriæ libro & capite primo Ἰώσηπος - - ἀξιόχρεως ἂν εἴη μάρτυς τ ὅτι Θεῷ ἀληθείας. Jornandes de rebus Geticis c. 4. *Josephus quoque Annalium relator veriſſimus, dum ubique veritatis conservat regulam, & origines causarum à principio revolvit.* Josepho Scaligero *diligentiſſimus & φιλαληθέστατος omnium scriptorum* præf. ad opus de emendatione temporum. Sane Josephus ipse optime intellexit nihil in Hiſtorico magis esse necessarium, quam ſtudium veritatis. Τῷ γὰρ ἱστορίαν ἀναγράφοντι τὸ μὲ ἀληθεύειν ἀναγκαῖον, pag. 1024. vitæ suæ. Teſtatus etiam est, se ea, quæ de gentis suæ antiquitatibus tradit, non aliunde quam ex sacris libris Moysis ac Prophetarum & ex Hebraicis literis diligenter transtuliſſe. Μέλλει δὲ περιέξειν ἅπασαν τ παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν κ τ διάταξιν τ πολιτεύματος ἐκ τ Ἑβραϊκῶν μεθερμηνευομένην γραμμάτων p. 1. procem. & p. 3. Τὰ μὲ ὂν ἀκριβῶς τ ἐν τ ἀναγραφαῖς περιὼν ὁ λόγος κ τὴν ἰδίαν τάξιν σημανεῖ, τοῦτο γὰρ ἀεὶ παύτης ποιήσων πραγματείας ἐπαγγελλόμενος, ὑδὲν περιδεὶς ὧν οὐ παρελιπόν. p. 4. Ταῦτα δ' ἐν τ ἱερᾶς βίβλοις εὗρον ἀναγεγραμμένα, ὅσα δ' ὕστ. & lib. X. c. 11. pag. 349. clariſſime ait se tantum Metaphraſtem agere librorum sacrorum, neque addere illis quippiam de suo, nec detrahere: κ γὰρ οὐδὲν ἐν ἀρχῇ τ ἱστορίας πρὸς τὰς ὑπαρχούσας τ πράγμασιν ὑ μεμφομένους ἀσφαλισάμενον μόνοις μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους ἔσχον ἐξ τ Ἑλληνίδα γλῶτταν, κ ταῦτα δηλώσειν μήτε προσιδεῖν τι τοῖς προσθεῖσιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπισχνούμενος. At si quis Josephi Antiquitates cum sacris litteris non indiligenter conferat, magna passim & hinc inde vix ferenda libertate vel negligentia usum deprehendet, nam non modo omittit complura & adjungit vel secus interpretatur, deteritque narrando, (miracula præcipue, quo fidem apud Ethnicos invenirent: Conf. Jo. Gregorii diſſ. Anglice editam de LXX. Interpretibus p. 33. seq.) sed & aliter non pauca commemorat, ut adversa fronte cum Moyse ac Prophetis in narratione rerum quarundam concurrat. Hoc non Jacobo Saliano tantum in Annalibus V. T. qui Josepho iniquiorem (fateor) aliquando se præbet, & Antonio Posſevino in Apparatu sacro, sed innumeris præterea aliis viris doctis observatum, è quibus Jacobus Usserius in Epistola ad Lud. Cappellum, p. 42. *De ipso quoque Josepho*, inquit, *non est prætereundum, quod ex sacris Hebræorum litteris Origines suas transtaturum se est pollicitus, neque subtrahendo quicquam neque addendo, id eum pari fide non præstitisse. Eodem consilio, quo Persis nuper Hieronymus Xaverius Jesuita interpolatam à se Evangelicam dedit Historiam, etiam Græcis ille rerum in Vet. Testamento gestarum transmisit memoriam: nonnulla, quæ erant in Canone, supprimens, alia (ut quum Salomoni verbi gratia pro XL. regni annis* [3] *LXXX. tribuit, & in numero talentorum argenti ad templi usum à Davide relicto, 1 Chron. XXII. 14. Centum millia pro mille millibus substituit*) *immutans, atque ex scriptis Apocryphis non pauca adjiciens, uti in ejus de Moyse trienni, de eodem juvene cum Æthiopibus bellum gerente, de Tharbi regis Æthiopum filia connubium ejus expetente & aliis ejusdem farinæ narrationibus licet perspicere.* Plura exempla Historiarum sacrarum à Josepho non optima fide relatarum collegit nuper Clariſſimus Vir Antonius Vandalen libro adversus historiam Aristeæ cap. X. & XI. & pag. 500. tum in libro de origine ac progressu idololatriæ c. VII. Petrus Baylius Tomo primo dictionarii, ubi de Abimelecho agit: *Il y a long temps que je suis indigné contre Josephe & contre ceux qui l'épargment sur ce sujet. Un homme qui faisoit profession ouverte du Judaisme dont la foi étoit fondée sur la divinité de l' Ecriture, ose raconter les choses autrement qu' il ne les lit dans la Genese, il change, il ajoute, il supprime des circumstances, en un mot il se met en opposition avec Moise de telle sorte, qu'il fait que l' un de deux soit un faux Historien. Cela est-il suffrable, & n'en faut il pas conclure ou qu'il ne s' est gueres soucié de scandaliser sa nation, ou qu'il a cru que le sentiment particulier qu'il avoit sur la* [4] *fallibilité & par consequent sur la noninspiration de Moise étoit commun parmi les Juifs? Je croy, que tous les anciens Historiens ont pris la méme licence à l' égard des vieux memoires qu'ils consultoient. Ils y ont consu des supplémens, & n'y trouvans par les faits developpez & embellis à leur fantasie, ils les ont étendus & habillez comme il leur a plu, & aujourdhui nous prenons cela pour histoire.* Cotelerius in Chrysost. ad Danielem p. 229. *Idem Josephus in fine libri decimi refert hoc visum* (*Dan. VIII.*) *sed confuse ac, uti solet, parum accurate.* Sunt & alia, quæ in Josepho reprehendunt viri docti, nam in his etiam, quæ ex Ethnicis scriptoribus produxit testimoniis fidem ejus desiderant, ut Antonius Vandalen lib. de Aristea pag. 211. præterea multorum parachronismorum reum & in narratione rerum suæ ætatis vel affectu vel errore abreptum arguunt. Vide Petri Possini diſſ. de genere Herodis p. 34 seq. Harduinum Chronolog. V. T. p. 259. Papebrochii apparatum ad propylæum Actis Sanctorum Maji præmissum p. 18. Jobo Ludolfo commentar. ad Historiam Æthiop. p. 230. Josephus dicitur *Antiquitatum Judaicarum fabulator sæpius quam historicus.* Etiam Richardus Simonius Tomo 3. Epist.

1 Lib. 1. contra Apionem p. 1037. 2 Vignolius Marvillius T. 1. Miscell. Histor. & Litterar. p. 78. *Mr l' Abbé de la Chambre sur ce que le Pere Hardouin pretendoit, que le Josephe tel que nous l' avons aujourdhui est un ouvrage de quelques Moines du treizieme Siecle: nous le croirons, me disoit il, quand il nous aura prouvé que les Jesuites sont les auteurs des lettres provinciales.* 3 Similiâ librariis forte rectius imputantur, quam Josepho. 4 Hoc nullo pacto verisimile est de Josepho, & perspicuis ejus testimoniis revincitur. Potius dixerim Josephum Pharisæum non putasse contradicere se sacris scriptoribus, cum maxime eos interpolavit secundum traditiones gentis suæ, vel etiam pugnantia scripsit. Quot sunt inter Christianos, qui libros sacros tractando secundum suas opiniones præconceptas idem fecerunt, faciuntque, nec tamen de Sacrorum scriptorum Θεοπνευστίᾳ dubitant. Neque Petrum Comestorem auctorem historiæ Scholasticæ, nec Xaverium Evangeliorum interpolatorem crediderim de fide divinorum scriptorum dubitasse, aut ex suis hisce scriptis de illa sententia posse convinci, qui tamen neutiquam sunt Josepho in referenda Historia sacra accuratiores.

Epiſt. ſelectarum Epiſtola octava notat Joſephum non dubitaſſe Judæorum ſubinde *Agadoth* ſive fabuloſas narrationes, v. g. de Moyſis victoria ab Æthiopibus reportata hiſtoriæ ſuæ aſpergere. Adde eundem Simonium T. 2. Epiſt. 1. p. 6. ſeq. Alii hallucinationes in Joſepho caſtigant Geographicas, ut Bochartus T. 1. Opp. pag. 1197. ſeq. Errores quoſdam morales & Theologicos notat Rev. Ittigius in laudatis prolegomenis c. 5. ſeq. Hiſtoricos alios errores Petrus Brinch in Hiſtoriæ Joſephi examine, Hafniæ 1701.4.

V. Utcunque autem iſta ſe habeant, nihilominus in rebus, quæ circa ipſius tempora atque jam inde geſta ſunt, ubi Hiſtoria Biblica deſinit, & univerſe de rebus gentis ſuæ, ne de aliis in præſenti dicam, plurima annotavit ſcitu digniſſima: & quis cordatus propter ætatem, eruditionem, judiciumque non libenter ei plus quam multorum Rabbinorum teſtimoniis tribueret? Errores autem, ut non admiſit nullos (homo enim fuit) attamen tot tantique illi non ſunt, ut velut inteſtabilis, propterea de ponte ſit dejiciendus. *Nullam occaſionem* (verba Caſauboni ſunt Exerc. XX. num. 2.) *prætermittit Baronius ſive juſtam ſive injuſtam detrahendi Joſepho, hiſtorico nobiliſſimo, quicquid ingrati Joſephomaſtiges mugiuntur. —— Si omnes Joſephi errores hallucinationes aut ableplíæ (de iis non loquor, in quibus diſcedit à Bibliis, in quo excuſari non poteſt) in unam ſummam contrahantur, vix centeſima ea pars fuerit culparum ab uno Euſebio admiſſarum ſive in Chronico ſive in aliis ſcriptis. Cur igitur tanta cura & tanta cum iniquitate Joſepho inſultabimus? cujus libros niſi providentia Dei ſingularis ad noſtra ſervaſſet tempora, in quantis rerum Judaicarum tenebris hodie verſaremur? Quot fabulas, quot mendacia jubar Hiſtoriæ Joſephi diſcutit?* Evangelicam quoque & Apoſtolicam Hiſtoriam Joſephus confirmat in multis, etiamſi vel maxime ponamus dubitandum eſſe de γνησιότητι locorum de [1] Chriſto Servatore lib. XVIII. Antiq. c. 4. p 621. [2] de Johanne Baptiſta lib XVIII. c. 7. p. 626. De Jacobo lib. XX. c. 8. & quæ de dirutis propter Jacobi necem injuſtam Hieroſolymis, de Joanne Baptiſta Propheta, & de Chriſto cum ſacerdotibus adolente in templo ex iiſdem Joſephi libris laudant Origines I. contra Celſum p. 35. lib. 2 p. 69. & in Matthæi XIII. p. 223. Euſebius II. 23. Hiſt. Hieronymus Catalogo Script. Eccleſ. c. 2. & 13. Suidas Ἰώσηπος & Ἰησοῦς, hodie vero in Joſephi libris [3] non reperiuntur.

VI. ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ *de Antiquitate gentis Judaicæ libri II.* adverſus [4] Manethonem, Apollonium Molonem, Lyſimachum, Poſidonium & alios, [5] Apionem præcipue, qui nationi Judæorum detraxerat libro tertio & quarto rerum

1 Hoc Joſephi loco non utuntur Juſtinus, Tertullianus, Chryſoſtomus allique complures, quando contra Judæos diſputant. Non produxit Origenes alia Joſephi laudans in libris contra Celſum. Ne Photius quidem tanto junior meminit, in cujus Bibl. Antiquitates Joſephi bis recenſentur cod. 76 & 238. Ante Euſebium tamen lib. 1. c. 11. Hiſt. Eccleſ. & lib. 3. demonſtrat. c. 5. allegaverit illum Macarius quidam cubiculi imperatorii præfectus, ſiquidem genuinus ſit hujus ad Diocletinum ſermo, qui refertur in Actis Sanctorum Maij T. 5. p. 149. Locum Macarii à Clariſſ. Viro W. E. Tenzelio primum in dialogis menſtruis Germanice editis A. 1697. pag. 556. obſervatum hic adſcribere integrum non dubitavi: Ἰώσηπος ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεὺς γενόμενος, ἐ ἱστορῶν μετ' ἀληθείας τὰ κῦ Ἰουδαίοις, μαρτυρεῖ τ Χριστὸν τ ἀληθινὸν Θεὸν γενόμενα· ἐναυθρωπήσαντα τε κ) σταυρωθέντα κ) τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθέντα, ὅ τὸ συγγράμματος ἐν τῇ δημοσίᾳ ἀπάντων βιβλιοθήκῃ· λέγει ὁ ἔτος. "Γίνεται ὁ κῦ τοῦτον τ καιρὸν "Ιησους σοφὸς ἀνὴρ εἴγε ἀνδρα αὐτὸν λέγειν χρή, ἦν γὸ παράδοξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τ ἡδονῇ ἀληθῆ δεχομένων. ἐ πολλ "λοὺς μὲ Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ τῶ Ἑλληνικῶ, ἐπήγετο. ὁ Χριστὸς ἦν. κ) αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτιμησάντος "Πιλάτου οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὸ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα ἐ ἄλλα "μυρία θαυμάσια περὶ αὐτῦ ἀπηγκότων. ἐ ὧπέρ τῶν τὸ Χριστιανῶν ἀπὸ τῶδε ὀνομασθέν οὐκ ἐπέλιπε φῦλον." ζῶντα ἐν ᾧ τ Ἐβραίων γραμματι πάλαι ταῖς ἑαυτ βίβλοις ἐγκαράξαντος περὶ τ διαπύρου ἐ σωτῆρος ἡμῶν, ποῖα ἄρα ἀπόλογία τοῖς ἀπίστοις γένοιτο ἀποδοθήσεται; Sed merito exiſtimandum hæc Acta martyrii Macariani, ſi non longe poſt Diocletianum plane conficta, ſaltem interpolata atque locum Joſephi inſertum à recentiore manu eſſe. Poſt Euſebium laudatur Joſephi teſtimonium ab Iſidoro Peluſ. IV. Epiſt. 225. Sozomeno lib. 1. Hiſt. c. 1. Sophronio interprete Catálogi Hieronymiani, Georgio Hamartolo, Cedreno, Zonara & Glyca, quem ſub Theodori Metochitæ nomine Meurſius edidit, in Chronicis: Suida in Ἰώσηπος & Nicephoro lib 1. Hiſt. Eccleſ. c. 39. è quibus varias lectiones notavit Jo. *Andreas Boſius* in Exercitatione ad Periocham Joſephi de Jeſu Chriſto c. 2. (Jenæ 1673.4) Latine præter Joſephi interpretem Caſſiodori æqualem & Hegeſippum lib. 2. de excidio Hieroſol. c. 12. atque in anacephalæoſi p. 685. citat Hieronymus Catalogo ſcriptorum Eccleſ. c. 13. & Joh. Sarisberienſis lib. 2. Policratici c. 9. ac Chronographi & Hiſtorici recentiores bene multi, Haymo lib. 1. c. 13. Hiſt. Eccleſiaſt. Anonymus Bambergenſis MS. in Academia Jenenſi & Boſio inſpectus, Cunradus Uſpergenſis, Freculfus, Albertus Stadenſis &c. His teſtimoniis accedit conſenſus, non modo editorum codicum, ſed etiam manu exaratorum Græcorum Latinorumque, quos evolverunt Boſius, Bigotius & *Lambecius*, quem vide in Epiſtola ad Auguſtum Lunebergenſium Ducem de VII MSS. codicibus Joſephi, qui exſtant in Bibl. Cæſarea (editam Vindobonæ A. 1666.4.) & libro VIII. Comment. de eadem Bibl. p. 3. ſeqq. Sed & in *Hebraica* Joſephi verſione fuiſſe iſtud teſtimonium in perveteſto codice MS. Vaticanæ Bibl. ſed abraſum à Judæis teſtatur Baronius ad A. Chriſti XXXIV. num. 226. quod licet aliena fide narratum Caſaubono videtur p. 677. Exerc. tamen confirmatur ab Huetio demonſtrat. Evangel. propoſ. 3. §. 13. & Theophilo Comite de Windiſchgrætz, qui codicem illum Romæ ſibi demonſtratum Wagenſeilio affirmavit, ut legas in *Chriſtoph. Arnoldi* collectione Epiſtolarum de teſtimonio Joſephi p. 249. ſeq. (Norimb. 1661. 12.) Cui addendum, quod ex inedito Gyraldi Cambrenſis libro de inſtitutione principis affert præſtantiſſimus Caveus: *Robertus* (Canutus qui circa A. C. 1170. claruit) *Prior S. Friidiſwidæ apud Oxoniam Hebraice doctus in duobus exemplaribus Joſephi Hebraice ſcriptis invenit teſtimonium de Chriſto in aliis nuper eraſum, quod & Judæis Oxoniæ degentibus oſtenſum fuit.* Omitto quæ contra Tanaq. Fabrum (lib. 1. epiſt. 45.) pro fide hujus loci diſputant H. Valeſius p 16 & 20. ad Euſeb. Huetius propoſit. 3, §. 11. ſeqq. Antonius Pagi ad A. C. XXXII. num. 15. Gvil. Bonjour dialogo tertio triduanæ de Canone ſacrorum librorum concertationis (Rom. 1704.4) Caveus parte 2. Hiſt. literariæ ad A. C. LXVII. Franciſcus de Royo, & quem amicitiæ cauſa nomino Conr. Daniel Frick Ulmenſis ὁ μαγαρίτης ſingulari diſſ. Lipſ. 1698.4. Natalis Alex. Tom. 6. Hiſt Eccleſ. V. T. diſſ. 10. Eſtrangius in prolegom. ad Anglicam Joſephi verſionem, & noviſſime Cherubinus de S Joſepho, Carmelita, T. 3. Bibliothecæ Crit. S. diſſ. 1. parte 3. & Carolus Daubuſius literis duobus de hoc teſtimonio editis Lond. 1706. 8. Nec Lambecii probo ſententiam, qui verba hujus teſtimonii ita explicat, ut in ignominiam Chriſti ſcripta ſint à Joſepho: nec illis aſſentior, qui plane intruſum eſſe ajunt à Chriſtianis, cum mihi non videatur Joſephus potuiſſe mentionem Chriſti Chriſtianorumque in hiſtoria illius ætatis prorſus prætermittere, ſed interpolatum ſuſpicor cum viris doctiſſimis Stephano Lemoyne notis ad varia ſacra p. 931. Clariſſ. Wagenſeilio IV. peræ libr. juvenil. p. 189. & Rev. Ittigio Prolegom ad Joſephum. Paravit de hoc argumento peculiarem exercitationem quoque Fredericus Spanhemius fil. ſed quia imperfecta ab auctore relicta eſt, lucem non vidit, ſed in tomo ſecundo ejus operum deſideratur. 2 Chryſoſtomus in Johannis c. 1. homil. 12. p. 82. Καὶ γὸ ἐ Ἰώσηπος τῇ τότε (Ἰωάννε) πολιτῇ τ πάλαι λεγόντων, ὃ αὐτὸν τὰ δεινὰ παθεῖν ἕνεκα τῶν περὶ Μαχαιρόντα ἐσται, ἀ μακρὰς συνείρει περὶ αὐτῦ λόγους ἐγκωμίων. Herodis exercitum deletum, non Hierololymam ob Joannis cædem everſam ſcribit illo loco Joſephus. 3 Huetius propoſ. 3. §. 10. contendit illa à Judæis fuiſſe erata, at Blondellus lib. 1. de Sibyllis c. 7. eadem à Chriſtianis in libros Joſephi inſerta. Neutrum crediderim. Sed videmus paſſim ab iis, qui ſcriptores laudant, ſententias illorum malo exemplo mutari & interpolari. etiam Oroſius VII. 6. ex Joſepho refert expulſos Roma à Claudio Imp. univerſos Chriſtianos, quod in editis fruſtra quæres. Sed & If. Voſſius libro de LXX. interpretibus hinc inde quædam profert è Syncello vel è codicibus Joſephi MSS. quæ in editis haud exſtant. 4 In editionibus quibuſdam ut Latina Pariſ. 1514. fol. minore per Albertum Goullet Prof. Theol. emendata, liber prior inſcribitur *de Antiquitate contra Manethonem Ægyptium*, liber poſterior *de Antiquitate contra Apionem & tutores*. Labbæus p. 275. Bibl. novæ MSS. teſtatur in codice MS. 349. Regis Chriſtianiſſimi exſtare *Joſephum contra Manethonem & alios Stoicos* (Chæremonem puta) *Latine*. Sane magna pars libri prioris occupatur in confutandis iis, quæ Manetho de Judæis tradiderat. Vide pag. 1039. ſeq. 1042. & 1052. ſeq. & ſub initium libri ſecundi ait ſe reſpondiſſe priore libro Manethoni, Chæremoni, & aliis quibuſdam. Auctor autem ipſe in titulo libri nullum nomen adverſarii poſuerat, ſed tantum inſcripſerat περὶ τ τῶν Ἰουδαίων ἀρχαιότητος, ut ab Origine, Euſebio, & aliis veteribus allegatur. 5 De Appione iſto Pliſtonice Poſidonii fil. Oaſitano, qui ob civitatis jus acceptum malebat audire Alexandrinus, conſuli poterunt Cotelerius ad Patres Apoſtolicos T. 1. pag. 592. Voſſius de Hiſt. Græcis, Meurſius in Bibl. Græca, Bælius T. 1. Dictionarii & Tillemontius Hiſt. Imperatorum T. 2. p. 775. ſeq.

1 In

rerum Ægyptiacarum. Singulari præterea ſcripto Judæis Apionem inſultaſſe affirmant Juſtinus Martyr, Clemens, Julius Africanus, Euſebius & Hieronymus cujus hæc ſunt verba c. 13. de Scriptoribus Eccleſ. *Scripſit & Joſephus duos* ἀρχαιότητος *adverſum Apionem Grammaticum Alexandrinum, qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentilium contra Philonem etiam librum vituperationem gentis Judaicæ continentem ſcripſerat.* At hujus non meminit Joſephus, qui hos quoque binos libros Epaphrodito ſuo κρατίστῳ & τιμιωτάτῳ inſcripſit, unde ante annum Chriſti XCV. editos fuiſſe oportet, quo Epaphroditum Domitianus interfecit. Sed & Apio ipſe, ut Manetho & reliqui jam mortuus erat, cum Joſephus eum confutaret, ut conſtat è lib. 2. pag. 1071. Laudat Hieronymus his verbis Epiſt. 84. ad Magnum Oratorem: *Joſephus antiquitatem approbans Judaici populi, duos libros ſcripſit contra Apionem Alexandrinum Grammaticum, & tanta ſæcularium profert teſtimonia, ut mihi miraculum ſubeat quomodo vir Hebræus & ab infantia ſacris litteris eruditus cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit.* In libro ſecundo p. 1064. ſeq. eſt magna in Græcis lacuna, quam forte ſupplere aliquando dabitur alicui è MS. codice.

VII. ΕΙΣ ΜΑΚΚΑΒΑΙΟΥΣ ΛΟΓΟΣ ὁ περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ ſermo diſertiſſimus *de Imperio rationis, in laudem ſeptem Maccabæorum* qui una cum patre [1] Eleazaro & matre ſub perſecutione Antiochi Epiphanis martyrium pro lege alacriter ſubierunt, Joſepho noſtro diſerte tribuitur ab Euſebio III. 10. Hiſt. Eccleſ. παπόντται ὅ τις ἄλλο ἐκ ἀγνῶς ἀπόδασμα τῷ ἀνδρὶ περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ ὃ πνες Μακκαβαϊκὸν ἐπιγεγραπται. Hieron. *Alius quoque liber ejus qui inſcribitur* περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ (*de potentia rationis*, vertit Honorius Auguſtod. lib. 1. de luminaribus Eccleſiæ c. 13.) *valde elegans habetur, in quo & Maccabæorum digeſta ſunt martyria.* Idem lib. 2. adverſus Pelagianos: *Unde & Joſephus Maccabæorum ſcriptor Hiſtoriæ, frangi & regi dicit perturbationes animi, non eradicari.* Photius è Philoſtorgii lib. I. Hiſt. Eccleſ. poſt enumeratos tres Maccabæorum libros: τὸ μάρτυρα τέταρτον ὑπὸ Ιωσήπου γεγράφθαι ἐξ αὐτὸς συνομολογῶν ἐκ ἰσχείαν μᾶλλον ἢ ἐγκώμιον ἔχ φησι τὸ περὶ τ Ελεάζαρον καὶ τὸς ἑπτὰ παῖδας τὸς Μακκαβαίους διηγέμενον. Laudat hunc librum etiam Nazianzenus Orat. XXXII. ſed Joſephi nomen reticet. Ita & Syncellus pag. 293. & 279. ὡς ἐν τετάρτῃ βίβλῳ τ Μακκαβαϊκῶν. Idem pag. 24. laudat Joſephum ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς: confer Græcum Scholion in margine p. 273. Hugo Grotius vero ad Lucæ XVI. 19. præſentis libri auctorem vocat Joſephum, ſed ab eo, de quo in præſenti agimus, diverſum. *Joſephum virum ſane diſertum quiſquis ille fuit, Hiſtoriarum enim ſcriptorem hunc eſſe non puto.* MSS. codices hujus libri plurimum inter ſe differunt, ut patet, ſi conferantur Latina *Eraſmi* paraphraſis, in qua liber dedicatur neſcio cui *Polybio Megalopolitano*, & nomina matris martyrumque referuntur, multaque aliter ſe habent, quam in Græcis editis, tum MS. codex Bibliothecæ Paulinæ, ex quo novam editionem hujus libri moliebatur Boſius ὁ μακρείτης ut ipſe affirmat in diſſ. de τεσσαρικαῖς ὀδηδυμίαις pag. 9. & ex quo varias lectiones à Nobiliſſ. cive meo Jo. Frid. Fellero excerptæ leguntur ad calcem editionis Joſephi Lipſienſis. Tum codex MS. Bibliothecæ Cæſareæ, de quo Lambecius lib. V. commentar. p. 104. & Rev. Ittigius in prolegom. ad Joſephum b. 3. b.

VIII. Scripta Joſephi deperdita præter libros de Bello Judaico patria lingua compoſitos nulla certo licet deſignare, quanquam Hieronymus præf. ad lib. XI. commentar. in Eſaiam refert Joſephum inter eos, qui de LXX. hebdomadibus diſputarunt, & [2] Joſephus ipſe promittit ſe dicturum de geſtis Monobazi Adiabenæ Regis, tum in procemio Antiquitatum & lib. XX. c. 9. pollicetur, ſe hoc opere abſoluto allegoricam theoriam legum Judaicarum & rationes [3] dogmatum ſingulari ſcripto in quatuor libros tributo perſecuturum. Nemo autem eſt è veteribus, qui hoc Joſephum feciſſe aut illa Joſephi ſcripta legiſſe ſe teſtetur. Liber vero adverſus Græcos & ſingillatim Platonem ſcriptus περὶ τ παντὸς ſive περὶ τ τ παντὸς αἰτίας, ſive ut in alio περὶ τ παντὸς οὐσίας, quem in duo λογίδια diſtinctum legit Photius cod. XLVIII. Arnoldus Peraxylus præf. in Joſephum edere promiſit; tandem fragmentum ejus Græce à Max. Margunio acceptum edidit Dav. Hœſchelius notis ad Photium: Joſephum non agnoſcit auctorem, ſed vel *Cajum* presbyterum, circa annum Chriſti 210. clarum, qui è Joſepho, Juſtino, Irenæo illud ſcriptum collegit, ut ſuſpicatur Dodwellus diſſ. 6. in Irenæum p. 464. ſq. vel *Hippolytum* Portuenſem, ſub cujus nomine fragmentum illud Græce & Latine cum verſione ſua recudi curavit Steph. le Moyne T. 1. Var. Sacrorum pag. 53. & ad calcem Joſephi ſui repoſuerunt Lipſienſes. Confer Rev. Ittigii erudita prolegomena ſub extremum.

IX. In vita Comitis de Santena, qui poſtea religioſus Abbatiæ Trappenſis (de la Trappe) fuit & ſub nomine Palæmonis innotuit, memoratur, quod lectione Joſephi primum fuerit commotus ad Majeſtatem Dei conſiderandam & fidem habendam ſacris literis. Edita eſt illa vita Gallice Pariſ. 1695. 12. quam recenſent Ephemerides Pariſienſes illius anni Ephemeride 31. p. 547.

X. *Editio Joſephi Græca.*

Baſileæ A. 1544. fol. typis perquam nitidis ex officina Hieron. Frobenii & Nic. Epiſcopii curante *Arnoldo Peraxylo Arlenio*, qui hanc editionem Diego Hurtado Mendozæ dicavit, & præter MSS. codices è Mendozæ Bibl. & aliorum amicorum beneficio acceptos teſtatur ſe adhibuiſſe Epitomen Antiquitatum Joſephi neſcio quo ſcriptam auctore. *Poſterior pars*, inquit, ἀρχαιολογίας *ita multis mendis confuſa & incuria quadam librarii vel imperitia deformata erat, ut ad veram præſtruendam lectionem nullum laborem ſufficere experti fuiſſemus, niſi Epitomen, quam ante annos aliquot Roma mecum comportaveram adhibuiſſemus, è cujus collatione multa ſuæ dignitati reddita, nonnulla, quæ prætermiſſa fuerant, reſtituta, beneficio inprimis*

1 In Eraſmi verſione & in Menologiis 1. Auguſt. mater hæc vocatur Salomone, Genebrardo Salome, Gorionidi Anna. Confer Frontonem Ducæum ad Chryſoſt. T. 1. p. 95. Eoſdem martyres celebrant auctor libri ſecundi Maccabæorum ſive Epitomator Jaſonis Cyrenæi c. 6 & 7. & ex antiquis Eccleſiæ doctoribus Greg. Nazianzenus, Jo. Chryſoſtomus, Auguſtinus, Gaudentius Brixienſis, Leo Magnus, Maximus Taurinenſis, Euſebius Emiſenus, & Poëtæ Victorinus, Prudentius &c. Vide Baronium ad Martyrolog. Calendis Auguſti, & Bibliothecam Concionatorum Combefilii. Cæterum ſimilem narrationem de ſeptem filiis & matre martyrium libenter paſſis ut idololatriam effugerent, referunt Judæi in libro Chorban Beth Hammikdaſch, qui Latine verſus prodiit Helmſtadii 1664. 4. 2 Lib. XX. c. 2. p. 689. ἐπὶ Μονόβαζος μὲ ὁ βασιλὺς ἴσται κ τ ἡ ζωὴ μέλλον ἐπιτάξω, ὕστερον ἐπαγγελλόμαι. Sed nihil de hoc in ſequentibus capitibus ultimi hujus libri de Monobazo legitur. 3 Joſephus procem. p. 4. Τοῖς μέντοι βουλομένοις κ τὰς αἰτίας ἐκάστ ἐπεσθαι πολὺ μέλον ἂν ἡ θεωρία κ λίαν φιλόσοφον, ἣν ἐγὼ νῦν ὑπισχνέλλομαι. Θεῷ δὲ δόντ ἡμῖν χάριν, πειράσομαι ῥᾳδίως γράψαι τὴν πραγματείαν. Lib. XX. c. 9. p. 703. Προείρημαι δὲ συγγράψαι κ τὰς ἡμετέρας δόξας τ Ιουδαίων ἐν τέτταρσι βιβλίοις περὶ Θεοῦ κ τ ἰδίας αὐτῶν, κ περὶ τ νόμων λέγ τί ἑκατ' αὐτὰς τὰ μὲ ἐξεστ ἡμῖν ποιεῖν, τὰ δὲ κωλύεται. Quanquam vero non adeo multum referre putabant doctiſſimus Cunæus III. 1. de Rep. Hebr. & J. H. Boëclerus exerc. ad lib. 1. cap. 1. Joſephi, quod hoc opus vel in herba perierit, vel ad nos non pervenerit, haud dubie tamen inter quaſdam vanas frigidaſque ingenii Judaici argutationes complura egregia nos docuiſſet, quæ forte nemo eſt hodie Judæorum Chriſtianorumque, qui docere nos poſſit.

primis ac opera Sigiſmundi Gelenii. In bello Judaico ac reliquis minus negotii habuimus, propterea quod & noſtra exemplaria accuratius erant deſcripta, & alia inſuper nobis ſuppeditata à præſtantiſſimis doctiſſimiſque viris Joanne Croto ac Petro Gillio. Pro prima editione Græca Joſephi *Aldina*, qui in Chriſtophori Arnoldi præfat. ad teſtimonium Flavianum memoratur, legendum eſt *Arnoldina*, ut optime obſervatum Rev. Ittigio in prolegom. ad Joſephum, cujus induſtriæ ſingulari in recenſendis Joſephi editionibus multum debere me fateor.

XI. *Editiones Latinæ.*

Antiquitates è veteri verſione (quæ [1] Rufino vulgo) tribuitur antiquiſſima editio ſine loci & temporis nota in fol.

Libri VII. Hiſtoriarum de Bello Judaico è Rufini verſione per Platinam caſtigati fol.

Antiquitates impreſſæ per Lud. Cendratam, Veronæ 1480. fol.

Antiquitatum & de Bello Judaico libri ac de Antiquitate Judæorum Venet. 1486. 1499. (quam Geſnerus perperam in Bibl. pro prima edit. venditat) & 1502. cum argumentis copioſis quæ (in libros de Bello Judaico quidem) compoſuit Magiſter Franciſcus Macærata Ord. minorum.

Mediolani 1513. fol.

Pariſ. 1514. fol. cum Roberti Goullet tetramono ſive Harmonia Joſephi, ſacræ Scripturæ, Hiſtoriæ ſcholaſticæ & Hegeſippi.

Ibid. 1519. ex Jo. Parvi officina.

Coloniæ 1524. ex emendatione Godofr. Hittorpii, addito libro de Maccabæis ex Eraſmi recognitione, qui in prioribus editionibus deſideratur. Eodem anno Joſephum poſt Colonienſem editionem ſed hinc inde emendatiorem edidit Frobenius Baſil. 1524. fol.

Lugduni 1527. 8. apud Gryphium.

Iterum Coloniæ 1534. cum Beroſo, Megaſthene &c. Annii Viterbienſis.

Ex emendatione Sigiſm. Gelenii Baſil. 1534. (in qua edit. Geſnerus argumenta libris ſingulis in Græco præmiſſa convertit, & libros de Bello Judaico cum duobus MSS. contulit) ib. 1540. fol. & Lugd. 1539. & 1546. 8. apud Seb. Gryphium. Ex verſione [2] *Sigiſmundi Gelenii*, qui Antiquitatum libros & vitam Joſephi (quæ in prioribus editionibus deeſt) tranſtulit, verſionem antiquam librorum de Bello Judaico & contra Apionem emendavit, ſervata in libro de Maccabæis paraphraſi Eraſmi.

Baſil. apud Froben. 1548. fol. & 1554. fol. 1559. & 1567. in qua editione diverſa ab ea, quam adornavit Eraſmus, occurrit interpretatio libri de Maccabæis quæ incipit: *Diſputaturus de re ad Philoſophiæ rationem maxime pertinente.*

Lugd. 1555. 12. Baſil. 1582. Colon. 1593. Genev. 1595. & minori forma 1611. duobus Volum.

Francof. 1580. 1587. 1617. 8. addita Chronologia per Sigiſmund. Feyerabend.

Joſephi vita Latine primum tranſlata *à Godfr. Tilemanno* Cartuſiæ Pariſienſis monacho Pariſ. 1548. 8. Licet enim Antiquitatibus ab Auctore ſubjuncta fuerit, tamen veterem illius interpretationem nuſquam reperire ſe potuiſſe teſtatur Bigotius. Præter Tilemannum tranſtulit etiam *Sigiſm. Gelenius*, & eodem anno 1548. edidit, ut jam dixi.

Solam antiquam verſionem libri de Maccabæis referre genium Rufini, opinatus eſt Emericus Bigotius in Epiſtola, quæ legitur inter Reineſianas ad Boſium datas p. 382. Illam antiquam verſionem interpolavit Eraſmus nullo Græco uſus codice.

Belli Judaici compendium è Joſepho collectum à Georgio Wicelio, Colon. 1552.

Nic. Aſclepii Barbati periochæ & argumenta Antiquitatum & librorum de Bello Judaico, tetraſticis comprehenſa Colon. 1564. 8. cum Barthol. Steni hiſtoria Ducum, Judicum, Regumque populi Iſraëlitici.

E Joſepho ſupplementum Hiſtoriæ Biblicæ ab Eſdra ad Maccabæos Latine vertit & Bibliis ſuis inſeruit *Seb. Caſtellio* Baſil. 1551. 1573.

Latini Latinii ad quædam Joſephi loca obſervationes leguntur in ejus Bibl. ſacroprofana 188. ſeq.

XII. *Græco-Latinæ.*

1. Genevæ 1611. fol. in qua Antiquitatum libri & vita Joſephi cum Gelenii verſione exhibentur, libri de Bello Judaico cum Rufini, & libri, qui contra Apionem vulgo inſcribuntur, cum verſione antiqua, quæ & ipſa Rufino vulgo tribuitur, per Gelenium emendata, tum liber de Maccabæis cum paraphraſi Eraſmi. Collati etiam ſunt in hujus editionis ornamentum MSS. Codices Palatini, ſed jam longius operæ proceſſerant cum Marquardo Frehero proxeneta Codices illi à Jano Grutero ad Petrum Riverium typographum tranſmitterentur, qui pollicitus quidem eſt ſe virorum quorundam notas doctorum & Varias lectiones ejus qui MSS. illa Palatina excuſſit ſtudio collectas peculiari volumine editurum, ſed id neutiquam præſtitit.

2. Genevæ 1635. fol. editio jam memorata ad verbum recuſa eſt nullo augmento, nec melius, ſi non deterius, quod chartam, litteras & emendationem ſpectat. Hanc omnium quotquot fuerunt inquinatiſſimam vocare non dubitat Tan. Faber ad Luciani Timonem T. 1. pag. 1053.

3. Lipſiæ 1691. fol. (quæ editio urbis Coloniæ nomen falſo habet prænotatum) ita repræſentat editionem Genevenſem, ut paginæ ejus ſervatæ ſint, ſed errores multi caſtigati præcipue in libris de Bello Judaico, deinde præter laudata Doctoris quondam mei Venerandi Thomæ Ittigii de Joſephi ſcriptis & editionibus prolegomena copioſa, acceſſit Appendix, in qua lectori exhibentur Ariſteæ liber de LXX. Interpretibus cum verſione Matthiæ Garbitii, & variis lect. meiſque ad Joſephi XII. cap. 2. quo ſummam libri Ariſteæ refert, brevibus notis. Librorum de Bello Judaico & libri de Maccabæis Variæ lectiones è codice Græco MS. non contemnendæ notæ, qui ſervatur Lipſiæ in Bibl. Paulina, à Nobiliſſ. amico & cive meo Jo. Friderico Fellero collectæ. Libelli de Maccabæis verſio Latina [3] auctore Franciſco Combefis cum ejuſdem animadverſionibus. Ac denique fragmentum ex libro *περὶ παντὸς* (ſub Joſephi nomine ab Hœſchelio in notis ad Photium vulgatum) cum verſione Latina Stephani le Moyne.

4. Oxoniæ

1 Rufino etiam adſcribit Codex antiquiſſimus Mediolanenſis in Bibl. Ambroſiana, de quo Erycius Puteanus IV. 41. Epiſt. Jo. Mabillonius T. 1. Itiner. Italici p. 12. Gilb. Burnetus Epiſt. 2. Itineris Ital. pag. 229. edit. Germanicæ, J. H. Hottingerus Bibl. Quadripart. p. 33. & G. Hieron. Welſchius in Epiſtola ad Boſium, poſt Reineſianas pag. 470. 2 Hæc Gelenii verſio paſſim adhuc indiget emendatione, ut multi viri docti jam animadverterunt. Nemo tamen fuit hactenus, qui illam à voto Guil. Henrici Vorſtii in notis ad R. Davidis Ganzii Chronologiam p. 290. ad limam revocaret. 3 Combefiſius librum de Maccabæis cum verſione ſuâ & notis excudi fecit in Auctario noviſſimo Bibl. Patrum Pariſ. 1672. fol. Ediderat etiam hunc librum MS. codicis ope auctiorem & emendatiorem cum verſione ſua & notis Joannes Lloydius Oxon 1590. Adjunctus præterea eſt quibuſdam Græcorum Bibliorum editionibus, ut Argentinenſi 1526. Baſileenſi 1540. apud Hervag. & 1550. ap. Nicolaum Brylingerum, Francofortenſi 1582. apud Wechelum, & Græco-Latinæ Baſil. 1582. ex officina Brylingeriana, in qua edita eſt verſio, quæ incipit: *Studioſiſſimum ſapientiæ ſermonem declaraturus.*

1 Ex

4. Oxoniæ è Theatro Sheldoniano 1700. fol. editio nitida, caſtigatiſſima, eruditiſſimis ſtipata notis, ſed eheu mutila, & infelicibus cauſis in medio curſu intercepta. In libris Antiquitatum non proceſſum eſt ultra caput 1. libri quinti, ita ut poſtrema ſit pagina 352. Textum Græcum comitatur verſio Latina vetus, quæ exhibetur non ſub nomine Rufini, [1] ſed *Epiphanii Scholaſtici*. Græca & Latina collata ſunt cum Codicibus quamplurimis MSS. quæ exſtant in Bibliothecis Angliæ, Galliæ, Italiæ, Germaniæ. Variæ lectiones ſummo ſtudio adnotatæ adjunctis animadverſionibus reconditæ eruditionis è ſcriptoribus Talmudicis & aliis omne genus editis & ineditis: Patricii Junii, Caſauboni, Lightfooti, Sam. Petiti, Jo. Andreæ Boſii emendationibus & collectaneis, auctore *Edvardo Bernhardo* viro cum pauciſſimis comparando ob doctrinam incomparabilem & honeſtiſſimos mores. In libris de Bello Judaico, qui cum verſione veteri ſub nomine incerto Rufini Aquilejenſis exhibentur, perventum eſt uſque ad libri ſecundi caput quartum decimum, additis Variis lectionibus & notis ſuccinctis atque eruditis, cura *Henrici Aldrich* viri præſtantiſſimi.

XIII. *Joſephus in linguas vernaculas tranſlatus.*

Anglicè Tho. Lodge interprete Oxon.

Ex Gallica Arnaldi Andillii Oxon. 1676. & 1701. nescio quo interprete.

Ex verſione præſtantiſſima Eſtrangii, à Jo. Hudſono collata cum Græco. Oxon. 1702. fol.

Belgicè Dordraci 1652. fol. Lugd. Bat. 1607. fol. Lamberto van der Bos interprete. Amſt. 1687. fol. cum Hegeſippo tranſlato à Simone de Vries.

Gallicè Pariſ. 1492. fol. teſte Beughemio, & 1516. fol. tum Franciſco Burgundo interprete Lugduni & Pariſ. 1573. 8. duobus vol. atque ex Joannis Frerii la Valle emendatione Pariſ. 1570. cum Latina verſione ad latus juncta, & ſubjecto Gorionidis compendio, quod è Latino Dav. Kyberi adornavit Franciſcus Belleforeſtus.

Libri de Bello Judaico per Nic. de Herberay Dn. des Eſſars Pariſ. 1557.

Gilb. Genebrardo interprete. Pariſ. 1578. fol. 1588. 8. 1604. 8. Rothomagi 1556. fol.

Ex verſione [1] Arnoldi d' Andylli Pariſ. 1667. 1669. fol. 2. vol. Bruxellis 1676. 8. quinque vol. & Amſt. 1681. fol. atque inde ſæpius.

Antonium quoque Fayum Gallicum Joſephi interpretem memorat Boſius.

Germanicè per Caſp. Hedionem. Argent. 1535. fol.

Libri de Bello Judaico, ſeorſim Francof. 1552. fol.

Joſephus integer Conrado Lauterbachio interprete. Argentorat. 1574. 1595. 1611. & Francof. 1676. 4.

Cura Jo. Sprengenii & Zach. Munzeri. Francof. 1581. fol.

Sed & Michael Adam Judæus ad Chriſtum converſus civis Tigurinus ſex libros Joſephi de Bello Judaico capitibus 97. diſtinctos Germanice vertit & characteribus Hebraicis deſcriptos edidit Conſtantiæ A. 1545. teſte Geſnero in appendice Bibliothecæ Tiguri 1546. Bibl. Bodlej. p. 365. Sed hæc Gorionidem exprimit tranſlatio.

Hiſpanicè Antiquitates, vita Joſephi & liber de Maccabæis ex Latino incerto interprete Antw. 1554. fol.

Libri de Bello Judaico poſt veterem minus probatam verſionem, interprete Jo. Martino Cordero Valentino Antw. 1557. 8. Madrit. 1616.

Italicè Antiquitates Petro Lauro Mutinenſi interprete Venet. 1544. 8. 1549. 8.

Joſephi opera ex verſione Franciſci Baldelli Cortonenſis Venet. 1581. 4. duobus vol.

XIV. *Editiones Joſephi promiſſæ.*

Bonaventuræ Cornelii Bertrami c. 3. lucubrat. Franckenthalenſ.

Joſephi Scaligeri Epiſt. 355. Confer Caſaub. Epiſt. 469. edit. Grævii & Gvidonis Patini Epiſt. 67. edit. primæ. Joſephi Codex Græcus notatus paſſim manu Scaligeri, exſtat in Bibl. celeberrima C. S. Schurzfleiſchii Witebergæ.

Iſ. Caſauboni Epiſt. 717. *Ego ſi junior eſſem, & alibi viverem, auderem promittere non pœnitendam editionem illius maximi ſcriptoris. Videbis in hoc opere* (contra Baron.) *multa loca emendata.*

Petri Cunæi præf. ad lib. 3. de rep. Hebr. Conf. Buchneri lib. 1. Epiſt. 176.

Sam. Petiti, qui non modo Gorionidem cum nova verſione notiſque ſuis edere conſtituerat, ſed & Græci Joſephi illuſtrationem interpretationemque in ſe receperat, quam in rem Peireſcius ipſi ab Holſtenio trium MSS. Vaticanorum perluſtrationem impetravit. (Vide Gaſſendum vita Peireſcii p. 195.) aliique docti viri, ut fit, ſymbolas ad eum miſerunt, Claudio Serravio Petavianum illi codicem conciliante: (Sarrav. Epiſt. p. 20. ſeq. edit. primæ) & Hugone Grotio omnes pollicente ſuppetias (Epiſt. 1564. Confer Riveti Epiſt. ad Voſſium inter Voſſianas 362.) At enim morte interveniente pro inchoatis haberi noluit, quæ non abſolviſſet, tametſi Sam. Sorbierius ſororis ejus filius in quadam præfat. animadverſiones illas, qualeſcunque etiam editurum ſe pollicitus eſt, quod ipſum non præſtitit. Notæ Petiti imperfectæ Oxoniam miſſæ ſunt ad Ed. Bernhardum. vide præfat. ad Sorberiana.

Alexandri Mori. Conſule Schefferi Epiſtolam (poſt Reineſianas ad Boſium ſcriptas) p. 461. & Wagenſeillii pag. 477. Neque enim dubito ibi pro Mornæo reponendum eſſe Morum.

Gerb. Jo. Voſſii. Noldius præf. hiſt. Idumææ.

Jo. Cocceji ibid.

Chriſtiani Schotani (qui in Bibliotheca hiſtoriæ ſacræ V. T. ſive commentario vægrandi ad Severum Sulpitium, Joſephi quædam illuſtravit) ibid.

Chriſtiani Noldii, cujus Hiſtoria Idumæa ſive liber de vita & geſtis Herodum Franequeræ 1660. 12. editus notas in quædam Joſephi loca continet, & in præfat. "Liceat enim & recte "hic ſperare, inquit, ut etiamſi nec Scaliger "nec Voſſius nec Petitus litterarum lumina edi-

1 Ex conjectura hoc nomen eſt appoſitum, quia Caſſiodorus Epiphanio iſto uſus eſt ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam Tripartitam concinnandam, ut teſtatur c. 17. divin. lect. & eodem capite refert, ſe Joſephi quoque Antiquitates curaſſe transferri. Quia vero hoc factum ait ab amicis ſuis, nec Epiphanio nominatim tribuit hanc verſionem, hinc colligere licet Epiphanium, ſi in illa elaboravit, certe non ſolum eam concinnaſſe. Verba Caſſiodori hæc ſunt: "Ut eſt Joſephus pæne ſecun- "dus Livius in libris Antiquitatum Judaicarum late diffuſus, quem Pater Hieronymus ſcribens ad Lucium Bæticum propter "magnitudinem prolixi operis à ſe perhibet non potuiſſe transferri. Hunc tamen ab amicis noſtris, quoniam eſt ſubtilis ni- "mis & multiplex magno labore in libris viginti duobus (libris duobus contra Apionem Antiquitatum operi adjunctis) "converti fecimus in Latinum. Qui etiam & alios ſeptem libros captivitatis Judaicæ mirabili nitore conſcripſit, quam "tranſlationem alii Hieronymo, alii deputant Rufino: quæ dum talibus viris adſcribitur, omnino dictionis eximia merita "declarantur. 2 Gelenium ſæpius quam Græca conſuluiſſe & hujus non raro hallucinationes reddere, vel obſcura loca plane omittere interpretem hunc alioqui elegantiſſimum notat Jo. Andr. Boſius in diſſ. de teſtimonio Joſephi de Chriſto edit. 2. pag. 12. Confer librum Gallicum Sentimens de quelques Theol. de Hollande ſur l' Hiſtoire Critique de Richard Simon lettre 4. & p. 430.

" tionem Joſephi emendatam abſolverint, ſed " morte præventi rem reliquerint infectam, ſuc- " cedant aliunde Coccejus aut Schotanus, viri " linguas apprime docti, & in Antiquitate ſacra " profanaque verſatiſſimi, qui Remp. littera- " riam iſto ornent beneficio. Noſtri humeri " debiliores ſunt, quanquam animus non deeſ- " ſet, ſi Deus & boni media ſuppeditarent, ut " & fontes corrigerentur, & nova verſio libro- " rum maxime ἀλόγων concinnaretur, quos Ge- " lenius neglexit, & notæ vindiciæque neceſſa- " riæ adſpergerentur.

Jo. Henrici Bæcleri, cujus exercitatio in prima capita libri primi Antiquitatum inter varias ejus diſſertationes plus ſimplici vice excuſas exſtat. Confer Wagenſeilii Epiſt. ad Chriſtophor. Arnoldum, in teſtimonio Flaviano, p.252.

Emerici Bigotii. Patinus Epiſt. 67. edit. primæ.

Tan. Fabri, qui in notis ad Luciani Timonem T. 1. p.1053. poſtquam locum Joſephi emendaſſet, *atque utinam*, inquit, *præſtantibus ingeniis haberet aliquando tanti ſcriptoris emendationem ſuſcipere, ſymbolam certe daremus quadragintos amplius locos ex ingenio emendatos conferre poſſemus. Plura facere eſſet ſane perfacile, ſed doctioribus & qui Lutetiæ vitam agerent, & codicibus Regiæ Bibl. frui poſſent. Nobis non licet eſſe tam beatis.*

Jo. Andreæ Boſii, qui apparatu inſigni inſtructus ad Joſephum edendum acceſſit, ut patet ex ejus exercitatione de teſtimonio Joſephi de Chriſto, & MSS. Codices ex Bibl. Lipſienſi, Portenſi, Schleuſingenſi, Norimbergenſi, Cæſarea præcipue, tum varias lectiones è Pariſienſi codice & duobus Florentinis à Bigotio excerptas impetravit. Vide Epiſtolas Reineſii Boſiique mutuas paſſim, Gudianas p. 43. Rev. Ittigii prolegomena a. 6. & Lambecii Epiſtolam ad Auguſtum glorioſæ memoriæ Ducem Luneburgenſem de ſeptem codicibus MSS. Bibl. Vindobonenſis ad Boſium mittendis. Vindob.1666. 4. Jam tamen A. 1678. 14. Auguſt. Chriſtianus Daumius ſcripſit ad Joach. Fellerum in hæc verba: *Mitterem Boſii litteras olim ad me datas, unde clare editio Joſephi illa ejus videbatur, ut Auguſti Ajax, in ſpongiam incubuiſſe. Verba ejus ad Heinſium mittere memini. Volebat enim obſervata illa ſua in diſputationum formam redigere.* Collectanea Boſiana ab hæredibus Oxoniam miſſa ſunt, quibus Ed. Bernhardus in ſuis ad Joſephum notis uſum ſe ſubinde teſtatur.

Stephani le Moyne. Vide Wagenſeilii præfat. ad tela ignea Satanæ pag. 69. Vitam Lightfotii, operibus ejus præmiſſam ***4. b. Lemonium ipſum prolegomenis ad varia ſacra & Epiſtolas ejus ad Boſium Reineſianis ſubjectas p.433.ſeq.

Hodie nobiliſſimi ſcriptoris editionem moliri dicuntur Pariſiis eruditiſſimus vir *Jo. Boivinius*, Lugduni Batavorum celeberrimus *Jac. Gronovius*, & Oxoniæ vir egregius *Joannes Hudſonus.*

XV. *Alii Joſephi, qui Græce ſcripſerunt.*

Joſephus Alexandrinæ Eccleſiæ Archidiaconus, cujus Oratio brevis panegyrica ad Synodum CPol. in qua vicarium Michaelis Patriarchæ geſſit habita A. C. 869. exſtat T.VIII. Concil. p.114.

Joſephus Arimathæus, ſub cujus nomine confictæ jam pridem Epiſtolæ, de quibus Rev. Tho. Ittigius in Exerc. de patribus Apoſtolicis pag. 24. ſeq.

Joſephus Bryennius circa A. 1420. clarus. De cujus ſcriptis adverſus Latinos, aliiſque multa Allatius, de libris Eccleſiaſticis Græcorum p.136. 143. 237. ſeq. 311. 339. ſeqq. & in aliis ſuis operibus. Vide utramque partem ſive potius appendicem utramque Hiſt. litterariæ eruditiſſimi Cavei.

Joſephi Cretenſis florilegium ſive hortum ſententiarum MS. poſſidet Bibliotheca publica Auguſtæ Vindelicorum. Vide Reiſeri ☞ μαργείτης Catalogum p. 40.

Joſephus CPolitanus Patriarcha Latinis cedere coactus & in Florentino Concilio A. 1439. mortuus. Vide Whartoni appendicem ad præſtantiſſimi Cavei hiſt. litterariam A°. 1416. ubi ſcripta ejus recenſentur.

Joſephus Geneſius ad Conſtantinum Porphyrogenetum medio ſæculi decimi Græce ſcripſit vitas Imperatorum Byzantinorum, Leonis Armenii, Mich. Balbi, Theophili Michaelis filii, Michaelis Theophili filii & Baſilii Macedonis. Codex Græcus MS. ſervatur Lipſiæ in Bibl. Paulina, cujus editionem moliti præclari viri Jo. Andreas Boſius & Chriſtianus Wagnerus ambo Lipſienſes, eruditiſſimi ambo & vita longiore digniſſimi. Vide Caveum parte ſecunda Hiſt. litterariæ.

Joſephi Hymnographi qui ſæculo IX. floruit & ſub Ignatio Patriarcha CPolitano Scevophylax fuit, Mariale è Græcis MSS. collectum Latine redditum & notis illuſtratum ab Hippolyto Marraccio lucem vidit Romæ 1662. 8.

Joſephus Hypomneſtici auctor, Joſepho Tiberienſi, de quo infra, junior circa A. C. 420. claruit, ut parte ſecunda Hiſtoriæ litterariæ variis argumentis colligit Caveus, qui de hoc ſcriptore agit diligentiſſime, & parte 1. ad A. C. 668. refert Theodorum Cantuarienſem jam tum illo libro Bibliothecam ſuam inſtruxiſſe. Opus ipſum hactenus ineditum & in quinque libros diviſum varias res ſacras tractat & dubia circa ſacras litteras reſolvit. Plurima è Flavio Joſepho repetit, uſque adeo, ut Joſephi nomen inde ſcriptori hæſiſſe idem Caveus ſuſpicetur. Ex codice MS. Cantabrigienſi apographum hujus libri habuit Tho. Galeus, qui ex illo quædam affert in notis ad Jamblichum de Myſteriis Ægyptiorum p. 215. Allegatur enim à Patricio Junio in notis ad Epiſt. Clementis Romani, ab Iſ. Voſſio contra Rich. Simonem, à Cangio, Seldeno, Cotelerio, denique à Clariſſ. Godfrido Oleario in acutis ad Matthæum obſervationibus.

Joſephus Methonenſis Epiſcopus Latinis favens claruit circa A. C. 1440. & Apologiam ſcripſit pro Synodo Florentina adverſus Marcum Epheſinum. Exſtat ad calcem Synodi Florentinæ Rom. 1557. 4. & T. 13. Concil. p. 677. Græce & Lat.

Joſephi Metropolitæ Gani Epiſtola, qua Joannem Calecam Patriarcham accuſat apud Annam Imperatricem A. C. 1346. habetur MS. in Bibl. Vindobonenſi.

Joſephi Rhacondytæ Epitome Rhetorices MS. exſtat in eadem Bibl. Vindobonenſi.

Joſephus Studita Theodori frater Theſſalonicenſis Archi-Epiſc. & quod imaginum cauſa exilium ſubiiſſet Confeſſor dictus, circa A. C. 809. Ejus Oratio in exaltationem Crucis apud Gretſerum T. 2. de Cruce p. 1200. Epiſtola ad Simeonem Monachum apud Baron. ad A. C. 808. num. 22.

Joſephus Tiberienſis ex Judæo Chriſtianus, laudatus Epiphanio hæreſi XXX. num. 4. ſeq. qui ab eo hoſpitio exceptum ſe teſtatur. Hunc Iſ. Voſſius exiſtimavit eſſe auctorem Hypomneſtici, de quo antea dixi, ſed refragante, ut jam notatum à me eſt, doctiſſimo Caveo.

Denique in Johannis Nicæni Epiſtola de feſto die natali apud Cambefiſium in Hiſtoria Monothelitarum

litarum pag. 302. memoratur Julius Romanus Episcopus reperisse συγγραμμά τι Ιωσήπου τοῦ χρονογράφου συγγραφὴν παρ' αὐτῷ, in quo scriptum fuerit, quod mense septimo in solennitate Tabernaculorum ac die expiationis apparuerit Dei Angelus sacerdosque mutus manserit, usque dum Elizabet ejus uxor in senectute concepit.

XVI. *Scriptores quidam veteres deperditi de rebus Judæorum.*

Alexander Polyhistor ἐν τῷ περὶ Ιουδαίων συντάξει. Euseb. IX. 17. Præparat. Evangelicæ. Eadem est ἡ Αλεξάνδρου τοῦ Πολυΐστορος γραφὴ p. 426. ubi miror eruditum interpretem, qui vertit: *Atque hæc omnia ex Alexandri Polyhistoris Annalibus.* Vide & p. 454.

Antonius Julianus. Minucius Felix c. 36. *Scripta eorum relege, vel si Romanis magis gaudes, ut transeamus veteres, Flavii Josephi vel Antonini Juliani de Judæis require.*

Apion Plistonices de quo supra hoc capite §. VI. p. 239.

Apollonius Molo. Infra in *Melo.*

Aristæus ἐν τῷ περὶ Ιουδαίων. Euseb. IX. 25. Præparat. Idem cujus βιβλίον περὶ τῆς ἑρμηνείας τῶν τῶν Ιουδαίων νόμων laudat c. 38. & quod etiamnum habemus, ut dixi lib. III. c. XI.

Artabanus, ἐν τοῖς Ιουδαϊκοῖς. Euseb. IX. 18. Præparat. & 23. & 27.

Cleodemus Malchus. Vide Josephum p. 24.

Eupolemus ἐν τινι περὶ τῆς Ηλίου προφητείας. id. IX. 30.

Ezechiel ὁ τῶν Ιουδαϊκῶν τραγῳδιῶν ποιητὴς, de quo vide si juvat quæ dixi lib. II. cap. 19.

Hecatæus τὴν βιβλίον ἔγραψε περὶ ἡμῶν inquit Josephus Judæus I. contra Apion. p. 1050.

Justus Tiberiensis, Pisti Nobilis filius, Flavii Josephi æqualis scripsit περὶ Ιουδαίων βασιλέων τῶν ἐν τοῖς γράμμασιν à Moyse usque ad Agrippam Regem ultimum. Laërt. II. 41. Vide Phot. Cod. XXXV. Etiam separatim, ut videtur *de Bello Judaico.* Steph. in Τιβεριάς, Josephus p. 1000. ubi ait hunc Justum fere causam everſæ Reip. Judaicæ cum fratre suo fuisse, neque ejus historiam mereri fidem. Confer Vossium II. 8. de Hist. Græc.

Melo. ὁ δὲ συσκευὴν δὲ κατὰ Ιουδαίων γράψας Μήλων. Apud Euseb. IX. 19. Præparat. sed legendum Μόλων, ut intelligatur Apollonius Molo de quo Josephus. Idque miror Vigero erudito Eusebii interpreti non suboluisse.

Philo Poëta ἐν τῷ περὶ τοῦ Ιεροσόλυμα. Euseb. IX. 20. de Præparat. Liber decimus quartus ejusdem operis allegatur c. 24. Ex eodem opere proferuntur nonnulla c. 37.

Theodotus Phœnicius Poëta ἐν τῷ περὶ Ιουδαίων. Euseb. IX. 22. Præparat. Dixi de hoc lib. II. c. 19.

Ne vacua eſſet hæc pagina virorum poſt Litteras renatas doctiſſimorum judicia de *Joſepho* ſubjiciemus.

Joſephus Scaliger in Prolegomenis ad Opus de Emendatione Temporum, p. 17.

DE *Joſepho* nos hoc audacter dicimus, non ſolum in rebus Judaicis, ſed etiam in externis tutius illi credi, quam omnibus Græcis & Latinis. *Quod judicium adeo verum eſt, ut ne ipſi quidem ſucceſſerit* Scaligero *reprehendiſſe aliquot in locis* Joſephum. *Iſ. Voſſius in Chronol. Sacra*, c. 10. p. 137.

Idem ibid. p. 24.

Joſephum reprehendit [Baronius] omnium Scriptorum veraciſſimum & religioſiſſimum.

Idem in Notis ad Fragmenta Græc. p. 45.

Adeundus eſt *Joſephus*, fidiſſimus, diligentiſſimus & eruditiſſimus Scriptor.

Idem in Elencho Tribæreſium Nicolai Serarii, c. 25.

Certe Bellarminus ſatis oſtendit nullum guſtum ſe habere Scriptorum *Joſephi*, ut neque conditor Annalium, qui in rebus Herodis & Belli Judaici maluit credere —— Euſebio, quam *Joſepho*, ſcriptori vernaculo, ex fide oculata aut ex Actis Herodis omnia ſcribenti.

Iſaacus Caſaubonus in Exercitationibus ad Baronium, Exercit. I. n. 3.

Joſephi amor veri notiſſimus, fides conſtantiſſima, niſi quid illi fortaſſe humanitus contigerit. —— cui ad penitus cognoſcenda illa, de quibus ſcribebat, omnia præſidia abunde ſuppetebant.

Daniel Heinſius in Ariſtarcho Sacro, p. 768.

Quod à *Joſepho*, maximo ſcriptore, libro Antiquitatum ſecundo, de barbaris dicitur, —— de antiquis quoque Patriarchis verum eſt.

Hugo Grotius ad Daniel. V. 31.

Joſepho magna fides haberi debet in rebus Herodis Magni, & deinceps. Item ubi externos auctores, non ubi Judæos, multa in Hiſtoria contra verum ſomniantes, ſequitur.

Idem ad Matt. V. 21.

Joſephus, quem patrii moris nihil latuit, ——.

Idem ibid. XIV. 3.

Joſephi ſumma fides & diligentia, & quæ paſſim in eo apparet intima cognitio rerum familiæ iſtius [Herodis] meretur, ne quid temere contra eum pronuntiemus.

Idem ad Luc. II. 2.

Qui *Joſephum* tam diligentem rerum Judaicarum inquiſitorem, & cui Romana quoque Archiva patuerunt, deceptum putant, eos ipſos valde decipi arbitror.

Richardus Montacutius in Analect. Diſſertationum Eccleſiaſticarum, Diſſert. II. §. 2. p. 45, 46.

Fatentur omnes, Cardinali [Baronio] excepto, poſtquam receſſerimus ab Hiſtoria Sacra, ἀξιοπιστότατον ſemper habitum [*Joſephum*] rerum ſuæ gentis enarratorem.

Claudius Salmaſius de Trapezetico Fœnore, p. 103.

Rabbini omnes in alia ſunt ſententia & *Joſephus* ipſe, cujus auctoritatem pluris facio quam omnium Rabbinorum.

Dionyſius Petavius de Doctrina Temporum, X. 65.

Nobis facem præfert *Joſephi* præſtantiſſimi Scriptoris hiſtoria, qui unus Herodis initia reſque geſtas fideliſſime perſcripſit.

Samuel Bochartus in Geographia Sacra, II. 26. col. 137.

Fatendum eſt nos [*Joſepho*] plurimum eo nomine debere, quod * ſuæ gentis Hiſtoriam ſumma fide & ſedulitate ſcripſit.

Iſaacus Voſſius ſub finem Reſponſionis ad Schotanum, p. 428.

Ad *Joſephum* dein calamum transfers, & ſcriptorum omnium accuratiſſimo & veritatis amantiſſimo —— dicam intendis.

Antonius Pagius in Apparatu Chron. ad Baronii Annales, p. 25.

Sed quis melius ſcire potuit quam *Joſephus*? Erat natione Judæus, Hiſtoriæ Judaicæ peritiſſimus, & ipſius Herodis tempori valde proximus, atque in geſtis ejus ſtudioſius perquirendis ac deſcribendis omnium diligentiſſimus.

Idem ibid. p. 32.

Joſephus rerum Judaicarum teſtis omnium optimus.

Idem ibid. p. 36.

Sed nunc inter eruditos fere convenit, *Joſephum* fuiſſe Hiſtoricum diligentiſſimum, magnamque fidem & eruditionem in iis quæ narrat elucere.

Idem in Critica Hiſtorico-Chronologica in Annales Baronii, Vol. I. p. 13.

Joſephus accurate Herodis Hiſtoriam ex Romanis Auguſteæ ætatis ſcriptoribus, qui injuria temporis intercidere, exſcripſit.

Henricus Noriſius de Anno & Epocha Syro-Macedonum, p. 55.

Joſephus omnium accuratiſſime tempus imperii Galbæ, Othonis, ac denique Vitellii adnotavit.

* In exoticis tamen illi non temere eſſe credendum cenſuit.

Notæ

Notæ Librorum ex quibus profecimus.

1. *Baſ.* Editio princeps Baſileenſis.
2. *Big.* Lectiones, quas vir Illuſtris Emericus Bigotius è Codicibus perantiquis deſcripſit.
3. *Bod.* Codex Pembrochianus in Bibliotheca Bodlejana.
4. *Busb.* Exemplar Busbequianum in Bibliotheca Cæſarea.
5. *Caſ.* notat codicem in Bibliotheca Cæſarea, cujus Lectiones aliquot notavit Lambecius in Comm. l. 8. p. 37.
6. *Caji.* Codex D. Caji apud Cantabrigienſes, cujus lectiones mihi dono miſit *J. Dawſon* de Haſlingfield in agro Cantab.
7. *Car.* Joſephi Μαυρολαικὸν è MS. vetuſtiſſimo Caroli I. Regis Angliæ, quod Alexandrinum etiam vocatur.
8. *Caſ.* Lectiones veteris Codicis Regis Galliæ, quas manus carpſerat Iſ. Caſauboni.
9. *El.* Liber *MS.* è Bibliotheca Viri venerabilis J. Mori Elienſis Epiſcopi.
10. *G.* Genevenſis Editio, excuſa A. D. 1611.
11. *Gall.* Cod. al. in Bibliotheca Regis Galliæ.
12. *Haſn.* Varietates Codicis Hafnienſis, quas olim huc tranſmiſit D. Wandalinus.
13. *Hen.* Codex Hennebergenſis, aut Schleuſingenſis.
14. *Lpſ.* Membranæ Lipſienſes.
15. *Med.* Lectiones Mediceæ, à Bigotianis diverſæ.
16. *NC.* Bonæ notæ Exemplar in Collegio Novo apud nos.
17. *Pet.* Variantes Lectiones Schedarum Peireſcianarum, quas Sam. Petitus notaverat in Commentariis MSS. in Bibliotheca Bodlejana adſervatis.
18. *Rhed.* Liber Rhedigerianus apud Uratiſlaviam.
19. *Ruald.* Lectiones quædam Vaticanæ opera Rualdi Harlemenſis.
20. *Samb.* Sambuci Exemplar, quod nunc ſervat Bibliotheca Cæſarea.
21. *Vat.* Lectiones aliæ Vaticanæ, ære noſtro comparatæ.
22. *Voſſ.* Lectiones Codicum Iſ. Voſſii.

Exemplaria Latina, Rufino & Epiphanio Interpretibus: ut & Notæ Boſii, Reineſii, Petiti, & aliorum, ita à nobis exprimentur, ut nulla egeant explicatione.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΠΡΩΤΗ.

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO PRIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Prooemium, operis universi rationem reddens.*
2. *Mundi constitutio, & Elementorum dispositio.*
3. *De posteritate Adami, & decem ab eo ætatibus usque ad diluvium.*
4. *De diluvio; & quomodo Noë, in arca cum familia servatus, habitavit in campo Sennaar.*
5. *Quomodo turris, quam filii ejus in contumeliam Dei exstruxerunt, corruit; ut linguas suas mutarunt; atque ut locus, ubi hoc evenit, Babylon appellatus est.*
6. *Quomodo Noë posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverunt.*
7. *Quod gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.*
8. *Quomodo Abrahamus generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa dicitur.*
9. *Quod, fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat est reversus.*
10. *Sodomitarum clades ab Assyriis accepta.*
11. *Quomodo Abrahamus, Assyrios aggressus, tam captivos quam reliquam prædam victor reduxit.*
12. *Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit flagitiis eorum offensus.*
13. *De Ismaële Abrahami filio, ejusque posteris Arabibus.*
14. *De Isaco Abrahami filio legitimo.*
15. *De Sara Abrahami conjuge, ejusque obitu.*
16. *Quomodo è Chetura, Abrahamo nupta, Troglodytarum gens nata est.*
17. *De obitu Abrami.*
18. *De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; & nativitate eorum.*
19. *De Jacobo, metu fratris, in Mesopotamiam profugo: & ut uxorem illic duxit, &, duodecim procreatis filiis, rursum in Chananæam revertitur.*
20. *Mors Isaci atq; sepultura ejus in Hebrone.*

α'. Προοίμιον [b] περὶ τ ὅλης πραγματείας.

β'. [c] Η τ κόσμ σύστασις, [d] καὶ διάταξις τῶν στοιχείων.

γ'. Περὶ [e] τ γένους Ἀδάμ, & [f] τ ἀπ' αὐτ δέκα γενεῶν τ μέχρι τ καθαγλυσμ.

δ'. Ως ὁ καθαγλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον [g] Νώεος, σωθεὶς [h] ἐν λάρνακι μ τ συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ [i] Σιναάρῳ πεδίῳ.

ε'. [k] Ως πύργος, ὃν καὶ παῖδες αὐτ ἐφ' ὕβρει τ Θεοῦ ᾠκοδόμησαν, κατέπεσεν· καὶ ὡς τὰς φωνὰς αὐτῶν μετέβαλλον· καὶ ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ τοῦτο γέγονε, Βαβυλὼν ἐκλήθη.

ς'. Ως οἱ Νωέως ἔκγονοι πάσαν τὴν οἰκουμένην [l] ἐπῴκησαν.

ζ'. [m] Οτι τ ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων προσηγορεύθη.

η'. [n] Πῶς [o] Ἀβραμος ὁ προγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τ Χαλδαίων γῆς κατῴκησε τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νυνὶ δὲ Ιουδαίαν λεγομένην.

θ'. Οτι, λιμοῦ τὴν Χαναναίων καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν [Ἀβραμος·] καὶ διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.

ι'. [p] Ηβλα Σοδομιτῶν, Ασσυρίων ἐπιστρατευσάντων αὐτοῖς.

ια'. Ως Ἀβραμος ἐπὶ τοὺς Ασσυρίους ἐπιστρατεύσας ἐνίκησεν. καὶ τούς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, & τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.

ιβ'. Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατέστρεψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.

ιγ'. Περὶ Ισμαήλ τ Ἀβράμ, καὶ τ ἐκγόνων αὐτ Αράβων.

ιδ'. Περὶ Ισάκ, ὃς ἦν γνήσιος Ἀβράμ παῖς.

ιε'. Περὶ Σάρρας τ τ Ἀβράμ γυναικὸς, καὶ ὡς τ βίον κατέστρεψεν.

ις'. Ως ἐκ [q] Χετούρας, Ἀβράμῳ γαμηθείσης, [r] τὸ τ Τρωγλοδυτῶν Ἀβράμῳ ἔθνος ἐγεννήθη.

ιζ'. Περὶ τ Ἀβράμ τελευτῆς.

ιη'. Περὶ τ Ισάκ υἱῶν, Ησαύ τε καὶ Ιακώβ, καὶ γενέσεως αὐτῶν καὶ διατροφῆς.

ιθ'. Ιακὼβ φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ [s] τὸν ἐκ τ ἀδελφ φόβον· [t] καὶ ὡς γήμας ἐκεῖ, & δώδεκα γεννήσας παῖδας, πάλιν εἰς τὴν Χαναναίαν ἐπανῆλθεν.

κ'. Ως Ισακ τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χέβρωνι.

a Ita *Samb.* τῇ πρώτῃ λόγῳ *Vat. Bas. G.* *b* Ita *Samb.* nulla hisce litera numerali affixa, sed sequentibus ad hunc modum, α'. Η τ κόσμ ——. β'. Περὶ γένους ——. & sic deinceps, ut procemio non numerato capita sint duntaxat XIX. In *Edit. Bas.* & *G.* τὸν αἰῶνα τ συλλεγῆναι καὶ τοῦτον αὐτὸν ἐδείκνυον. *c* Ita *Samb.* Τίς ἡ *Vat. Bas. G.* *d* Sic in *Samb.* & *Vat.* in *aliis* ἡ διάτ. *e* Ita *Samb.* τ non agnoscunt *alii.* *f* Ita *Samb.* & *Vat.* τ αὐτῦ *alii.* *g* Νῶε *Samb. Vat.* & LXX. Νῶχος *Bas. G.* *h* Ita *Samb.* & *Vat.* ἐν deest in *aliis.* *i* Ex *Samb.* & *Vat.* Σιναὰρ B. G. & LXX. *k* Ita *Samb.* & *Bas.* περὶ τ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀσυφωνίας τ διαλέκτων *Vat. G.* *l* Κατῴκησαν *Vat.* *m* Ως τ ἰθνῶν *Vat.* *n* Ita *Samb.* Πῶς Ἀβραμ *Vat.* Ως Ἀβραμος *alii.* *o* Aspirate in *Cod. Samb.* & in LXX. *Interpretum* Editione *Grabiana.* *p* Ita *Samb.* & *Vat.* Η τ Σοδομιτῶν διαφθορὰ, Ασσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων *Bas. G.* *q* Sic *Samb.* Χετούρας *alii.* Χετίρας juxta LXX. *Interpr.* *r* Ex *Samb.* refinxi. τὸ Τρωγλοδυτῶν γένος ἐγεννήθη *alii.* *s* Ita *Samb.* τ ἀδελφ *Vat. Bas. G.* *t* Sequentia adjeci ex *Samb.* & *Bas.*

Φ Λ.

[a]ΦΛ. [b]ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[c]ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [d]ἐτῶν ,γ ω λγ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER PRIMUS:

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΙΣ τὰς ἱστορίας συγγράφειν βουλομένοις ἐμοὶ μίαν, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τὴν σπουδὴν γινομένην αἰτίαν· ἀλλὰ πολλὰς, καὶ πλεῖον ἀλλήλων διαφερούσας. τινὲς μὲν γὰρ, ὅπερ δεικνύμενοι τὴν τῶν λόγων δεινότητα, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς θηρώμενοι δόξαν, ὅτι τοῦτο τῆς παιδείας ὅ μέγας ὁρμητήριον· ἄλλοι δὲ, χάριν ἐκείνοις φέροντες ἐφ' οἷς τὴν ἀναγραφὴν ἐποιήσαντο συμβέβηκε, τὴν εἰς αὐτὴν πόνον καὶ δύναμιν ἐπιδεῖξαι· εἰσὶ δὲ οἵτινες ἐδιάθησαν ὑπ' [c]αὐτῆς τῆς πραγμάτων τῆς ἀνάγκης, οἷς πραττομένοις παρέτυχον, ζῶντα γραφῇ δηλῶσαι θέλαβεῖν· πολλὰς δὲ καὶ χρησίμων μέγεθος πραγμάτων, ἐν ἀγνοίᾳ κειμένων, ὤρεξε τὴν ἐφ' αὑτοῖς ἱστορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ἐξενεγκεῖν. τούτων δὴ τῶν προειρημένων αἰτιῶν αἱ τελευταῖαι δύο καιροὶ συμβεβήκασι. τὸν μὲν γὰρ πρὸς τοὺς Ρωμαίους πόλεμον ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις γενόμενον, καὶ τὰς ἐπ' αὐτῷ πράξεις, καὶ τὸ τέλος ὅλῳ ἀπέβη, πεῖρα μαθὼν, ἐδιάθην ἐκδιηγήσασθαι, διὰ τοὺς ἐπὶ τῷ χάριν [f]λυμαινομένους τὴν ἀλήθειαν.

β'. Ταύτην δὲ τὴν σύνταξιν [g]ἐγχειρίσιμον πραγματείαν, νομίζων ἅπασι [h]φανεῖσθαι τοῖς [i]Ελλησιν ἀξίαν σπουδῆς. μέλλει γὰρ περιέξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν, ἣν μεθερμηνεύσαντες ἐκ τῆς Ἑβραίων φωνῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα διάλεκτον μετενηνόχαμεν, τὰ κατὰ τὸν νόμον καὶ τὴν ἱερὰν ἱστορίαν ἑρμηνεύοντες.

PROOEMIUM.

AD ſcribendas hiſtorias qui ſe conferunt, eos non unam nec eandem ſtudii ſui cauſam rationemque habere video: ſed plures, eaſque plurimum inter ſe differentes. Quidam enim, ut eloquentiam oſtentent, gloriamque ex ea captent, ad hoc diſciplinæ genus feruntur: alii vero, ut illis gratificentur, de quibus ſcriptionem inſtitutam eſſe contigit, plus in ea laboris, quam vel ferre valuere, ſuſceperunt: ſunt quos ipſa rerum neceſſitas adduxit, ut quibus gerendis interfuerant, eas ſcripto complectentes memoriæ proderent: multos etiam magnitudo rerum utilium, in obſcuro latentium, perpulit, ut narrationem earum in communem utilitatem proferrent. Ex his jam dictis cauſis poſtremæ duæ mihi obtigerunt. Bellum enim, quod nos Judæi cum Romanis habuimus, ac res eo geſtas, ac quem eventum nactæ ſunt, experientia cognoſcens, ediſſerere coactus ſum, ut eos revincerem, qui ſcriptis ſuis veritatem depravarunt. *Hiſtoricorum ſcopus non unus.*

2. Præſens vero opus aggreſſus ſum, ratus Græcis omnibus viſum iri induſtria dignum. Comprehendet enim univerſam noſtram Antiquitatem *Antea Bellum, nunc Origines patrias ſcribit Joſephus.*

a Nonnullis Φλαΐου, *aliis* Φλαυίου dicitur. prænomine hoc accepto, quod aliis quoque ſolenne fuit, à *Flavio Veſpaſiano*, qui civitatem ei conceſſerat. Vide *Teſtimonia*. p. 10. & 14. *b* Ιωσήπου ſcribitur, ut & Ἰώσηπος & Ἰώσιππος &c. *c* Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* λόγος πρῶτος *Baſ.* & *G.* *d* Sic *Big.* & *Gall.* 1. aliis ϛωλγ'. ωλγ & ,γμ. Reponit *Iſ. Voſſ.* ,γψλγ'. *E. Bernardus* ,γχλγ'. In *Codd. Latinis* verſionis *Epiphanii*, MMMCCXLVI. MMMCCLVI. MMDCCCCLXII. & MMXXXII. Tanta in *numeris*, ex ſcribarum incuria, reperitur diverſitas. *e* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ τῆ πρ. ἀνάγκης *Baſ.* & *G.* αὐτὴν τὴ πρ. ἀνάγκης *Hen.* *f* Λυμ. τῇ ἀληθείᾳ *Big.* & *Hen.* phraſi proba atque Attica, ut conſtat ex *Suida*, v. λυμαινόμενον. *g* Ita *Big.* & *Hen.* ἐπιχειρίσιμον *Samb. Vat.* & *Caſ.* ἐπιχειρεῖσθαι *Baſ.* & *G.* *h* Φανῆναι *Vat.* *i* Forſan voce Ἕλληνες Ethnici omnes, non Græci ſoli ſunt intelligendi.

quitatem, & reipublicæ conſtitutionem, ex Hebraïcis literis tranſlatam. Cogitaveram equidem & ante, jam tum quum *Hiſtoriam Belli* ſcriberem, docere; qui à prima origine Judæi, quam varia fortuna uſi, & ſub quali Legiſlatore ad cultum Dei cæteraſque virtutes inſtituti, quibuſque bellis per tot ſæcula geſtis, inviti ad poſtremum contra Romanos bellum ſint pertracti. Sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, ſeorſim illud in opere ei proprie dicato exorſus uſque ad finem ſuum perduxi. Procedente dein tempore, ſicut uſu venit iis qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac ſegnities mihi inceſſit, tantam materiam in alienam & peregrinam linguam traducturo. ſed fuerunt qui hiſtoriæ deſiderio ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis diſciplinarum, tum vero rerum geſtarum notitiæ in primis avidus; ut qui ipſe, in maximis negotiis & variis fortunæ caſibus verſatus, in omnibus eximiam naturæ indolem, ſtudiumque veritatis inconcuſſum præ ſe tuliſſet. Huic igitur morem gerens, aſſiduo cunctorum utile aliquid & honeſtum molientium fautori, pudefactuſque videri ignaviam ſpecioſiſſimo labori anteponere, vires animumque recepi. Accedit quod & illud mecum etiam atque etiam reputaveram, quod majores olim noſtri exteris ſua benigne communicare voluerint, & Græcorum nonnulli res noſtras cognoſcendi ſtudio flagrarint.

Epaphroditus Neronis libertus, & herus Epicteti.

3. Comperiebam utique quod Ptolemæorum ſecundus, rex maxime diſciplinis libriſque colligendis deditus, magnopere contenderit Legem noſtram reique publicæ ex ea conſtitutionem in Græcum ſermonem tranſferri; quodque Eleazarus, qui virtute non inferior erat quam quiſquam noſtrorum Pontificum, hanc Regi iſti non inviderit utilitatem; reclamaturus omnino, niſi mos patrius nobis exſtitiſſet, res bonas & honeſtas celare neminem. Proinde & mihimet convenire putavi, ut & Pontificis noſtri imitarer magnanimitatem, & hodie quoque permultos diſcendi cupiditate Regis illius ſimiles eſſe exiſtimarem. Neque enim totam Scripturam accipere illi contigit, ſed Legem ſolam ei tradiderunt, qui ad eam interpretandam miſſi fuerant Alexandriam. Sunt autem innumera Sacris literis prodita, ut quæ quinque millium annorum hiſtoriam in ſe complectantur; & diverſi quidem in his inopinati caſus, varia belli fortuna, multa imperatorum præclara facinora, multæque rerumpublicarum mutationes. In univerſum autem ex hac po-

Legis Moyſaïcæ verſio Græca, Ptolemæo expoſcente.

Eleazarus P.M. & Juſti illius Simonis fil.

Ann. 5000. hiſtoriam amplectuntur Biblia Hebraïca.

λογίαν, ϗ τ̀ ἀφάταξιν τ̃ πολιτεύματος ἐκ τ̃ Ἑβραϊκ̃ων [a] μεθερμηνευμένων γραμμάτων. ἤδη μ̀ οὖν ϗ πρότερον [b] διενοήθην, ὅτε τ̀ πόλεμον συνέγραφον, δηλῶσαι· πίνες ὄντες ἐξ ἀρχ̃ης οἱ Ἰουδαῖοι, ϗ πόσι χρησάμενοι τύχαις, ὑφ' οἵῳ τε παιδευθέντες νομοθέτῃ τὰ πρ̀ς [c] θεοσέβειαν ϗ τἄλλα ἄσκησιν ἀρετ̃ης· πόσοις τε πολέμοις ἐν μακροῖς πολεμήσαντες χρόνοις, [d] εἰς τ̀ τελευταῖον ἥκοντες πρ̀ς Ῥωμαίους κατέσχ̃ες. [e] ἀλλ' ἐπεὶ μέιζων ἦν ἡ τ̃ὸδε τ̃ λόγου πρόσοδος, καθ' αὑτὸν ἐκεῖνον [f] χωρίσας τ̃ας ἰδίας ἀρχαῖας αὖθ ϗ τῷ τέλει τ̀ γραφὴν συνεμέτρησα. χρόνου δὲ προϊόντος, ὅπερ φιλεῖ τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι πραγμάτων ἐνισχυμένοις, ὄκνος μοὶ ϗ μέλλησις [g] ἐγίνετο τηλικαύτην μεταγενεῖν εἰσόδησιν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν ϗ [h] ξένης γλ̃ωτταν συνήθειαν. ἦσαν δέ τινες οἱ πόθῳ τ̃ ἱστορίας ἐπ' αὐτὴν [i] ὁρμήσεπον· ϗ μάλιστα δὴ πάντων [k] Ἐπαφρόδιτος, ἀνὴρ ἅπασαν μ̀ ἰδέαν παιδείας ἠγαπηκὼς, διαφερόντως δὲ χαίρων ἐμπειρίαις πραγμάτων· ἅτε δὴ μεγάλοις μ̀ αὐτὸς ὁμιλήσας πράγμασι ϗ τύχαις πολυτρόποις, ϗ ἅπασι δὲ θαυμαστὴν [l] ὀξυδερκέσθαι φύσεως ἀγαθ̃ης ἰσχὺν, ϗ προαίρεσιν ἀρετ̃ης ἀμεταπόητον. τούτῳ δὴ πειθόμενος, [m] ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι προσθεῖναι δυναμένοις συμφιλοκαλ̃ῶντι, ϗ ἐμαυτὸν αἰσχυνόμενος, εἰ δόξαμι ῥᾳθυμίᾳ πλέον [n] ἢ τῷ περὶ τὰ κάλλιστα χαίρειν πόνῳ, προθυμότερον ἐπερρώσθην. ἔτι [o] κἀκεῖνο πρὸς τοῖς εἰρημένοις λογισάμενος [p] ϗ παρέργως, ὅτι τε τ̃ ἡμετέρων προγόνων, [q] οἱ μεταδιδόναι τ̃ τοιούτων ἤθελον, ϗ πρὸς τ̃ Ἑλλήνων, εἴ τινες αὐτ̃ν γνῶναι τὰ π̃ρ' ἡμ̃ῖν ἐσπούδασαν.

γ'. Εὖσν τοίνυν, [r] ὅτι Πτολεμαίων μ̀ ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλεὺς πρὸς παιδείαν ϗ [s] βιβλίων συναγωγὴν ἀποδάσας, ἑκουσίως ἐφιλοτιμήθη τ̀ ἡμέτερον νόμον, ϗ τ̀ κατ' αὐτὸν ἀφάταξιν τ̃ πολιτείας, [t] εἰς τ̀ Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν· ὁ δὲ τ̃ παρ' ἡμ̃ῖν ἀρχιερέων ὀδδοήκοντα [u] ἀρετ̃ῃ δεύτερος Ἐλεάζαρος, τῷ προειρημένῳ βασιλεῖ ταύτης ἀπολαῦσαι τ̃ ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε· πάντως ἀνεπτῶν ἂν εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμ̃ῖν, ὃ μηδὲν [x] ἔχειν τ̀ καλῶν ἀπόῤῥητον. καὶ ἐμαυτῷ δὴ πρέπειν ὑπέμεσα, τ̃ μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον· τῷ βασιλεῖ δὲ πολλ̃ὰς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· οὐδὲ γὰρ πᾶσαν ἐκεῖνος ἔφθη λαβεῖν τὴν ἀναγραφήν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα [y] τὰ τ̃ νόμου παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τὴν ἐξήγησιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. μυρία δέ ἐστι τὰ δηλούμενα ἀφ' τ̃ν ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ πενταχιλίων ἐτ̃ῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς [z] περιειλημμένης· καὶ πανταχ̃ῆ μὲν εἰσι πολύλογοι περιπέτειαι, πολλαὶ δὲ τύχαι πολέμων, ϗ στρατηγ̃ῶν ἀνδραγαθίαι, ϗ πολιτευμάτων μεταβολαί. ὅ σύμπολον * δὲ μάλιστά

τις

a *Al.* μεθερμηνευθέντων. b Διενόουν *Hen.* c Ita *Big.* & *Hen.* εὐσέβειαν *alii.* Ibid. ϗ ἄλλην τ̀ ἀρετ̃ης ἄσκησιν *Hen.* d Εἰς τὸ *Hen.* e *Al.* ἐπειδὴ μείζων ἦν ἡ τ̃ λόγου τῦδε πρόσοδος, κατ' αὐτόν. f Ita *Big.* & *Samb.* χωρήσας τ̃ας ἰδίας αὐτ̃ῦ ἀρχ̃ας *Baſ.* & *G.* χωρήσας τ̃ας ἰδίας τ̃ῃ ἀρχ̃ῃ αὐτ̃ῦ ℭ τῷ *Vat.* g Ἐγένετο *Baſ.* & *G.* h *Al.* ξενίαν. i Ita *MSS.* πρ̃όπεμπον in *Editis.* k De eo videſis quæ congeſſit Cl. *Car. Daubuz* in parte tertia Lib. I. *pro Teſtimonio Fl. Joſephi de J. Chr.* l Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* θαυμαστὴν φύσεως ἐπιδεικνύμενος ἰσχὺν *Baſ.* & *G.* m Sic *MSS.* ὡς ἀεὶ τοῖς εἰς χρήσιμον ἢ καλὸν τι ἄγειν in *Editis.* n Η ϗ τῷ π. *Vat.* o Ita *Samb. Vat. Caſ.* κἀκεῖνα *ceteri.* p Sic *Samb. Vat. B. G.* & *Caſ.* ἐκ ἀλόγως *Big.* & *Hen.* q Ita *Samb.* & mox εἰσπρᾶς *Hen.* r Ita fere omnes *MSS.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος βασιλεὺς *Baſ.* & *G.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος μάλιστα δὴ βασ. *Vat.* ſ Sic *Big. Samb. Hen. Vat.* βιβλίων *Baſ.* & *G.* t Ita in pleriſque *MSS.* εἰς τὴν Ἑλλάδα μετ. *Vat. B.* & *G.* u Ἐπ' ἀρετῇ *Hen.* x Ita *MSS.* ἔχειν in *Editis* ut & mox κεῖμαι τῷ & μιμεῖσθ. y Hac de re videſis Annott. *H. Valeſii* ad *Euſebii Hiſt. Eccleſiaſtic.* L.V. c.VIII. *Ejuſque* Epiſtolam ad *Jac. Uſſerium* de Verſione LXX. ut & *R. P. Simonii Hiſt. Crit.* in *V. Teſt.* l. 2. c. 2. z Ita plerique *MSS.* ἐμπεριειλημμένης *alii* cum *Baſ.* & *G.* * Sic *Samb. Vat. Caſ.* ὃν μάλ. & δ' ὃν μάλ. *alii.*

a *Al.*

τις ἂν ἐκ ταύτης μάθοι τ ἰσχύος, ἐθελήσας αὐτῷ διελθεῖν, [a]ὅτι μὲ τοῖς Θεοῦ γνώμῃ κατακολουθοῦσι, καὶ [b]τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι παραβαίνειν, πάντα κατορθοῦται [c]πέρα πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας παρέκειται παρὰ Θεοῦ· καθ' ὅσον δ' ἂν ἀποστῶσι τ τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, [d]ἄπορα μὲ γίνεται τὰ πάσχειν, τρέπεται δ' εἰς συμφορὰς ἀνηκέστους, ὅ,τι ποτ' ἂν, ὡς ἀγαθὸν, δρᾶν ἀρξάμενοι τύχωσιν. ἤδη τοίνυν τοὺς ἐντευξομένους τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ τῷ νόμῳ Θεῷ προσανέχειν, καὶ δοκιμάζειν τ ἡμέτερον νομοθέτην, [e]εἰ τῷ τε φύσιν αὐτῷ ἀξίως κατενόησε, καὶ τῇ δυνάμει πρεπόντας ἀεὶ τὰς προάξεις [f]ἀντέθηκε, πάσης καθαρεύοντ τ περὶ αὐτῷ φυλάξας λόγον τ παρ' ἄλλοις ἀσχήμονος μυθολογίας· κἀπειγε, ὅσον [g]ὀπὶ μήκει χρόνου καὶ παλαιότητι, πολλοῦ ἔχων ἄδειαν ψευδῶν [h]πλασμάτων. γέγονεν γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων, ἐφ' ὅσον πλῆθος αἰῶνος ὁδ' αὐτῶν οἱ ποιηταὶ τὰς γενέσεις τῶν Θεῶν, μήπω τὰς τῶν ἀνθρώπων προάξεις, ἢ τοὺς νόμους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν. τὰ μὲν οὖν ἀκριβῆ τ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς περιὼν ὁ λόγος κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν σημανῶ· τοῦτο γὰρ ἐμοὶ ταύτης [h]ποιήσεως τ πραγματείας ἐπηγγειλάμην, οὐδὲν προσθεὶς, οὐδ' αὖ προσαφελών.

δ'. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πάντα ῥᾴδιον ἐκ τῆς τοῦ νομοθέτου σοφίας ἡμῶν ἀνήρτηται Μωϋσέως, ἀνάγκη μοὶ βραχέα περὶ ἐκείνου προειπεῖν, [k]ὅπως ἂν μή τινες τ ἀναγνωσομένων ἀπορῶσιν, πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος, περὶ [l]νόμων καὶ προάξεων ἔχων τὴν ἀναγραφὴν, ὅτι τοσοῦτον φυσιολογίας κεκοινώνηκεν. ἰτέον οὖν ὅπ πάντων ἐκεῖνον ἀναγκαιότατον ἡγήσατο, [m]τῷ καὶ τ ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν, προσῆκον Θεοῦ φύσιν καταμαθεῖν, καὶ τ ἔργον τοῦ ἐκείνου θαυμαστὸν τῷ νῷ γενόμενον, ἵνα παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμεῖσθαι, καθ' ὅσον οἷόν τε, καὶ περιέπεσθαι κατακολουθοῦν. ἵνα γὰρ αὐτῷ ποτ' ἂν γενέσθαι νῦν ἀγαθὸν τῷ νομοθέτῃ ταύτης ἀπολειπομένῳ τῆς θέας, ἵνα τῶν γραφησομένων εἰς ἀρετῆς λόγον ῥᾳδίως ἀποδόσεται τοῖς λαβοῦσιν, εἰ μὴ πρὸ παντὸς ἑτέρου διδαχθεῖεν, ὅπ πάντων πατήρ τε καὶ δεσπότης ὁ Θεὸς ὢν, καὶ πάντα ἐπιβλέπων, τοῖς μὲ ἑπομένοις αὐτῷ δίδωσιν εὐδαίμονα βίον, τοὺς [n]ἔξω δὲ βαθυνοίας ἀρετῆς μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς. τοῦτο δὴ παιδεύσων [o]Μωϋσῆς βουληθεὶς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, τ τῶν νόμων θέσεως οὐκ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τ πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἦρξατο τοῖς ἄλλοις πολλοῖς· ἀλλ' ὅπ τὸν Θεὸν καὶ τὸν τ κόσμου κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγών, καὶ πείσας ὅτι τ ὅπ τῆς γῆς ἔργων τοῦ Θεοῦ τὸ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, [p]ὅτι πρὸς τ εὐσέβειαν ἔσχεν ὑπακοήν, ῥᾳδίως ἤδη περὶ πάντων ἔπειθεν. [q]οἱ μὲ γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις [r]ἐξακολουθήσαντες, τ ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς Θεοὺς τῷ λόγῳ

tissimum historia legentibus licet cognoscere, quod his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi verentur, omnia prospere succedunt supra quam credi possit, eosque felicitatis manet à Deo præmium: in quantum vero ab illarum diligenti observatione discedant, inextricabilia evadunt quæ alias facilia; & quicquid unquam, justum licet, agere instituerunt, in insanabiles desinit calamitates. Jam itaque lecturos hæc volumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & Legislatorem nostrum probent, an naturam ejus, ut par est, consideraverit, & virtuti ejus convenientes semper operationes assignarit, narrationem de eo puram ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conservans: tametsi, quantum ad longitudinem temporis rerumque vetustatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, cum ad tot retro sæcula etiam poëtæ ne Deorum quidem suorum natales, nedum mortalium res gestas, aut leges referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate suo quæque ordine docebit: ita enim nos hac in re facturos esse polliciti sumus, neque subtrahendo quicquam, neque adjiciendo.

Moyses supra annos bis mille antiquior Josepho historico.

4. Cæterum quoniam ferme omnia pendent à Moysis Legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem forte legentium cogitatio subeat, quî factum sit, ut, quum operis inscriptio leges latas & res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia ei inseruerimus. Scilicet igitur oportet, quod vir ille ante omnia necessarium duxerit, vel vitam suam recte instituturo, vel aliis leges posituro, ut in primis Dei naturam consideraret, atque ita, postquam opera ejus animo contemplatus est, exemplar omnium optimum pro sua virili imitari & sectari conaretur. Nam absque hac speculatione, nec Legislator ipse erit bona unquam mente præditus, neque scripta ejus aliquid apud accipientium animos ad virtutem momenti habebunt; nisi ante omnia edocti sint, quod Deus, cum sit parens omnium ac dominus, & universa intueatur, sibimet obedientes vita donat beata, à virtute autem digredientes maximis circundat calamitatibus. Moyses itaque, hac doctrina cives suos volens instituere, non à pactis aut conventis & mutuo circa hæc jure leges auspicatus est, similiter atque alii: sed mentes eorum ad Deum mundique fabricam *contemplandam* attollens, fidemque faciens quod in terris pulcherrimum Dei opus simus homines; cum jam ad pietatem haberet obsequentes, de cæteris omnibus eis facillime persuasit. Alii namque Legislatores, fabulas sequuti, pudenda hominum peccata ad Deos verbis transtulerunt,

Methodus & ratio Pentateuchi Moysaici.

a Al ὅπ τοῖς μέν. *b* Τῶν καλῶς νομοθετηθέντων Vat. *c* Ita Samb. Cas. Big. παρὰ πίστιν &c. Vat. In Editis πέρα τῆς πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας πρ. *d* Ex locutione Proverbiali, Θεὸν πεποιηθέναι πάντα ἄπορον πέρματος, cujus, præter alios, meminit Synesius in Epist. CXXVIII. *e* Ita Big. & Samb. ἐὰ [ὅπ Vat.] τὸν φύσιν ἀξίως αὐτὸν Bas. & G. *f* Sic Big & Hen. ἀνατέθεικε cæteri. *g* Al. πέραγμένου. minus recte. *h* Ita MSS. ποιήσεων in Impressis. *i* Ar fidem lib-raverit, aliorum esto judicium. *k* Ὅπως μή τινες Big. & Hen. *l* Ita Big. Samb. Vat. Cas. ἐκ λόγων καὶ πράξεων Bas. G & Vet. Interpr *m* Sic ex Big. Samb. Vat. Hen. in Editis τῷ τ & dein οἰκονομήσειν. *n* Al. ἔξωθεν ὢν β. *o* Ita in MSS. non Μωϋσῆς deest in Editis. *p* Al. ὅπ. *q* Sic in MSS. & Vet. Interpr. οἱ μὲν γὰρ Bas. & G. *r* Ita Big. Vat. & Cas. παρακολουθήσαντες Samb. ἐπακολ. Hen. Bas. & G.

lerunt, multamque dederunt improbis ſemet excuſandi materiam. at noſter Legiſlator, oſtenſo Deum virtutem habere puram & deſæcatam, homines ſumma ope niti oportere cenſuit, ut de ea participent: in eoſque, qui neque ſapiunt hæc neque credunt, ſevere admodum animadvertit. Ad hoc igitur præſcriptum lectores obſecro ut hæc noſtra examinare velint. Sic enim conſiderantibus nihil vel abſurdum, vel Dei majeſtati, ejuſque erga homines amori parum congruum eſſe videbitur. Nam omnia ſumma concinnitate juxta univerſi naturam ſunt diſpoſita: nonnulla ſcite quidem innuente Legiſlatore, alia autem exprimente allegorice cum dignitate; quæcunque vero directe proponere utile erat, ea plane & diſertim explicante. Horum cauſas ſi cui in animo eſt ſigillatim perpendere, ei multa ſuborietur contemplatio & valde philoſophica: quam in aliud tempus differre mecum ſtatuo. Quod ſi Deus longiorem ætatem conceſſerit, opere hoc abſoluto ad illa quoque perſcribenda aggrediar. Nunc vero memet ad rerum narrationem convertam, ubi paucula de mundi fabrica ex verbis Moyſaïcis prælibavero. Hæc autem in Sacris literis ſcripta reperiebam: atque ita ſe habent.

Opus à Joſepho promiſſum de legis allegoriis.

γω τὴν αἰχμὴν μετέθησαν, καὶ πολλὴν [2]ὑποπίμπλησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν. ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης [b]ἀκραφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τὸν Θεὸν ὑποφήνας, ᾠήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης περιέχεσθαι μεταλαμβάνειν· καὶ τοὺς μὴ ταῦτα φρονοῦντας μηδὲ πιστεύοντας ἀνοδυνήτους ἐκόλασε. πρὸς ταύτην οὖν τὴν ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν, τοὺς ἀναγινωσομένους ὠφελῶ. φανεῖται δὲ σκοπουμένοις ὅτως, οὐδὲν ὅτ' ἄλογον αὐτοῖς, ὅτε πρὸς τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἁνάρμοστον. πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν· τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου [c]δεξιῶς, τὰ δὲ ἀλληγοροῦντος μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας [d]ἐκάστων σκοπεῖν, πολλὴ γένοιτ' ἂν ἡ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος. ἣν ἐγὼ νῦν [e]μὲν ὑποβαλοίμην, Θεοῦ δὲ διδόντος ἡμῖν χρόνον, πειράσομαι μετὰ ταύτην γράψαι τὴν πραγματείαν. πρέψομαι δὲ [f]ὅπη τοῖς ἀφηγήσιν ἥδη τῶν πραγμάτων, μνησθεὶς πρότερον ὧν περὶ τοῦ κόσμου καταστάσεως εἶπε Μωϋσῆς. ταῦτα δ' ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις εὕρεσις [g]ἀναγεγραμμένα· ἔχει δὲ ὅτως.

II. **CAPUT I.** **ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α'.** β'.

Conſtitutio mundi, & diſpoſitio Elementorum.

[h]Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάκρισις τῶν στοιχείων.

Opus Dei hexaëmeron, ex Gen. cap. 1.

PRINCIPIO creavit Deus cœlum & terram. Hæc cum ſub conſpectum non veniret, alta quippe caligine occultata, ſpiritu autem eam ſuperne permeante, lucem Deus fieri juſſit. Quæ cum effulſiſſet, tota mole conſiderata, lucem à tenebris ſecrevit. & tenebras quidem Noctem, lucem vero Diem appellavit: & exordium lucis & quietis initium veſperam & mane nominavit.

Dies prima. Atque hæc quidem prima dies exſtitit: Moyſes autem unam eam dixit. Cujus rei cauſam poſſem equidem & nunc reddere: ſed quoniam pollicitus ſum me omnium cauſas proprio volumine conſcriptas editurum, in illud tempus & hujuſce explicationem differam.

Secunda. Poſt hæc ſecunda die cœlum univerſitati rerum ſuperimpoſuit, quòd ipſum à cæteris diſcretum *in ſublimi* per ſe collocatum eſſe voluerit; cryſtallumque ei circundans, terræque convenienter humidum ipſum faciens & pluvium, ut imbres eſſent ad *ſoli* fœcunditatem.

Tertia. Tertia vero die terram ſtatuit, mari undiquaque circumfuſam; eademque die continuo plantæ ſimul & ſemina è terra ſunt exorta.

ΕΝ ἀρχῇ [i]ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. [i]ταύτης δ' ὕδωρ ἦν ἐπ' ὄψιν οὐκ ἐρχομένης, ἀλλὰ βαθεῖ μὲν κρυπτομένης σκότῳ, [k]πνεύματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ὑποθέοντος, γενέσθαι φῶς ἐκέλευσεν ὁ Θεός. καὶ γενομένου τούτου, καταυόησας τὴν ὅλην ὕλην, [l]διεχώρισε τό τε φῶς καὶ τὸ σκότος. καὶ τῷ μὲν, ὄνομα ἔθετο [m]νύκτα, τὸ δὲ, ἡμέραν ἐκάλεσεν· ἑσπέραν τε καὶ ὄρθρον, τὴν ἀρχὴν [n]τοῦ φωτὸς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν προσαγορεύσας. ὁ καὶ αὐτὴ μία ἂν εἴη ἡ πρώτη ἡμέρα· Μωϋσῆς δ' αὐτὴν μίαν εἶπε. [p]τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς μὲν εἰμὶ ἀποδοῦναι καὶ νῦν· ἐπεὶ [q]δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων ἰδίᾳ συγγράψαμενος παραδώσειν, εἰς τότε καὶ τὴν [r]αὐτῆς ἑρμηνείαν [s]ἀναβαλοῦμαι. μετὰ δὲ τοῦτο, τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν τὸν οὐρανὸν τοῖς ὅλοις ἐπιτίθησιν· [t]ὅτ' αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνας, καθ' αὐτὸν ἱδρύσατο τετάχθαι· κρύσταλλόν τε περιπήξας ἄνωθεν, καὶ [u]νότον αὐτὸν καὶ ὑετώδη, πρὸς τὸ ἀπὸ τῶν ὀρόσων ὠφέλειαν, [x]ἁρμοδίως τῇ γῇ μηχανησάμενος. τῇ δὲ τρίτῃ ἵησι τὴν γῆν, ἀναχέας περὶ αὐτὴν τὸν θάλασσαν· [y]κατ' αὐτὸν δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν εὐθὺς φυτά τε καὶ σπέρματα γῆθεν ἀνέτειλε.

τῇ

[a] Ita *Codd. MSS.* præter *Hen.* Iſte enim & Typographi præferunt ἐπίτασιν ἐς κακίαν τοῖς πολλοῖς. Sic etiam dudum legerat *Vet. Interpr.* [b] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀκεραίαν & καθαρὸν in *Editis.* [c] Ita in *MSS. Vet. Interpr.* & apud *Iſidorum Peluſiot.* lib. 3. Epiſt. 19. ἀξίως in *Editis.* [d] Sic *Big.* & *Hen.* ἑκάστου reliqui. [e] Illud μὲν ex *MSS.* Legitur & ὑποβαλοίμαν. [f] *Al.* ἤδη ἐπὶ τ. ἀφ. τ. [g] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γεγραμμένα alii. [h] Hoc quidem & cætera ſcias capitula omnia melioribus libris abeſſe. [i] Ita in *MSS.* ταύτης ὑπ' ὄψιν in *Editis.* [k] Non dubitandum eſt quin Joſephus per *ſpiritum* non *ſpiritum Sanctum* cum Eccleſia veteri, ſed *aërium* quendam *ſpiritum* intellexerit; quod etiam alios feciſſe teſtantur *Baſilius* & *Ambroſius* in Hexaëmeron & *Euſtathius Antiochenus.* [l] Ita fere *MSS.* διεχώρισε in *Editis.* τὴν ὕλην, διεχώρισε τὸ φῶς *Vat.* [m] Vide *Glycæ* Annales, p. 5. *Edit. Pariſ.* [n] Male editis exciderat τοῦ φωτός. Ferunt enim iſtud membranæ omnes. [o] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* καὶ αὐτὴ μία ἡ πρώτη *Baſ.* & *G.* [p] Nihil opus eſſe iſtiuſmodi vel *Judaïca* vel *Platonica* περιεργίᾳ, animadverſum aliis; cum *unus* hîc pro *primo* ponatur. [q] Paulo ſupra, v. 18. [r] In *Editis* αὐτῶν. [s] *Al.* ἀναβάλλομαι. [t] Ita *MSS.* in *Impreſſis* καὶ αὐτόν. [u] In *Editis* male νότιον. [x] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἁρμονίως cæteri. [y] Sic *Samb. Vat.* & *Caſ.* κατ' αὐτὸν δὲ τὴν reliqui, ut & *Baſ.* & *G.*

a *Al.*

τῇ δὲ τετάρτῃ φαίνεσθαι τὸν ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας· κινήσεις αὐτοῖς [a] ἐπισείλας καὶ δρόμους, [b] οἷς ἂν αἱ τῶν ὡρῶν διαφοραὶ φανεραὶ σημαίνοιντο. πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ ζῷά τε [c] κατ' αὐτὸν [d] νηκτὰ καὶ μετάρσια, τὰ μὲν κατὰ [e] βυθοῦ, τὰ δὲ δι' ἀέρος ἀνῆκε· συνδυάσας δὲ αὐτὰ κοινωνίᾳ καὶ μίξει, γονῆς ἕνεκα, καὶ τοῦ [f] συναύξεσθαι καὶ πλεονάζειν αὐτοῖς τὴν φύσιν. τῇ δὲ ἕκτῃ ἡμέρᾳ [g] δημιουργεῖ ὅσα τε τετραπόδων γένος, ἄρρεν τε καὶ θῆλυ ποιήσας· ὃν ζῷον δὴ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε. καὶ τὸν κόσμον σὺν ἐξ τοῖς πᾶσαις ἡμέραις Μωϋσῆς φησὶ πάντα τὰ σὺν αὐτῷ φησὶ γενέσθαι· τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἀναπαύσασθαι, καὶ λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀνάπαυσιν. ὅθεν καὶ ἡμεῖς σχολὴν ἀπὸ τῶν πόνων τοῦτο ἄγομεν τὴν ἡμέραν, προσαγορεύοντες αὐτὴν σάββατα· δηλοῖ δὲ ἀνάπαυσιν, τῇ τῶν Ἑβραίων διάλεκτον, τὸ ὄνομα.

β'. Καὶ δὴ καὶ φυσιολογεῖν Μωϋσῆς μετὰ τὴν ἑβδόμην ἤρξατο, περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς λέγων ὧδε. ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς λαβών· καὶ πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ καὶ ψυχήν. ὁ δ' ἄνθρωπος οὗτος, Ἀδαμος ἐκλήθη· σημαίνει δὲ τοῦτο, κατὰ γλῶτταν τὴν Ἑβραίων, [h] πυῤῥὸς, ἐπειδήπερ ἀπὸ τῆς πυῤῥᾶς γῆς φυραθείσης ἐγεγόνει. τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ [i] παρθένος γῆ καὶ ἀληθινή. παρίστησι δὲ ὁ Θεὸς τῷ Ἀδάμῳ κατὰ γένη [k] τὰ ζῷα, θήλειά τε καὶ ἄῤῥενα ἀποδείξάμενος· καὶ τούτοις ὀνόματα τίθησιν, οἷς ἔτι καὶ νῦν καλοῦνται. βλέπων δὲ τὸν Ἀδαμον ὃν ἔχοντα κοινωνίαν πρὸς τὸ θῆλυ καὶ συνδιαίτησιν, οὐδὲ γὰρ ἦν, ξενιζόμενον δ' ὅτι τοῖς ἄλλοις ζῴοις οὕτως ἔχουσι, μίαν αὐτῷ κοιμωμένῳ πλευρὰν ἐξελών, ἐξ αὐτῆς ἔπλασε τὴν γυναῖκα· καὶ ὁ Ἀδαμος προσαχθεῖσαν αὐτῷ ἐγνώρισεν [l] ἐξ ἑαυτοῦ γενομένην. [m] Ἰσὰ δὲ, κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, καλεῖται γυνή. ὃ δ' ἐκείνης ὄνομα [n] τὸ γυναικὸς [o] Εὔα ἦν· σημαίνει δὲ [p] τοῦτο πάντων τῶν ζώντων μητέρα.

γ'. Φησὶ δὲ τὸν Θεὸν καὶ παράδεισον πρὸς τὰνατολὴν καταφυτεῦσαι, παντοίᾳ πεπλόται φυτῷ· ἐν τούτοις δ' εἶναι καὶ τὸ ζωῆς ὂν φυτὸν, καὶ ἄλλο ὃ τὸ φρονήσεως, ᾧ [r] διαγινώσκειν [s] τί τε εἴη ὂν ἀγαθὸν καὶ τί ὂν κακόν· εἰς τοῦτον τε τὸν κῆπον [t] εἰσαγαγόντα τόν τε Ἀδαμον καὶ τὴν γυναῖκα, κελεῦσαι τοῦ φυτοῦ ἐπιμελεῖσθαι. ἄρδει δ' οὗτος ὁ κῆπος ὑπὸ ἑνὸς ποταμοῦ, πᾶσαν δὲ κύκλῳ τὴν γῆν περιρρέοντος, ὃς εἰς τέτταρα μέρη σχίζεται. [u] καὶ Φεισὼν μὲν σημαίνει δὲ πλῆθος τοῦνομα· ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ φερόμενος ἐκδίδωσιν εἰς ὃ πέλαγος, ὑφ' Ἑλλήνων [x] Γάγγης λεγόμενος. Εὐφράτης δὲ

Quarta vero die cælum ſole ac luna aliiſque ſideribus colluſtravit: omnia eo motu cieri curſuque ferri jubens, quo temporum tempeſtatumque viciſſitudines plane indicarentur. Quinta vero die animantia, cum natatilia tum volatilia, illa quidem per profundum, hæc vero per aërem dimiſit; ea inter ſe communione jungens & commixtione, procreandi cauſa, & ut genus eorum creſceret ſimul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus creavit, maſculum faciens & fœmineum: in hac vero hominem etiam formavit. Et mundum ſex quidem illis diebus, cum omnibus quæ in eo ſunt, Moyſes conditum eſſe dicit: ſeptima autem quieviſſe *Deum*, & ab operibus ceſſaviſſe. unde & nos per illam diem vacamus à laboribus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem, Hebræorum lingua, denotat.

Quarta. *Quinta.* *Sexta.* *Septima dies, quæ & ſabbata i. e.* requies.

2. Quin etiam naturam interpretari poſt ſeptimam diem Moyſes incepit, de hominis formatione in hunc modum diſſerens. Finxit Deus hominem, accepto ex terra limo; immiſitque in eum ſpiritum & animam. & hic homo vocatus eſt Adamus: ſignificat autem hoc, lingua Hebræorum, RUFUS, quoniam è terra rufa macerata eſt factus. talis enim eſt virgo terra & vera. Adduxit autem Deus ad Adamum ſingula animantium genera, marem & fœminam ei oſtendens: & his nomina impoſuit, quibus etiam nunc vocantur. Videns autem Adamum carentem ſocietate & convictu fœminæ, nondum enim erat, aliorumque animantium, quod ita ſe haberent, admiratione perculſum, illi conſopito coſtarum unam detrahens, finxit ex ea mulierem: ipſamque adductam ex ſe formatam agnovit Adamus. Iſſa autem, Hebræorum dialecto, vocatur mulier. nomen autem iſtius mulieris erat Evea: hoc enim ſignificat matrem omnium viventium.

Origo generis humani. Gen. c. 2. *Adamus*, rufus. *Iſſa*, mulier. *Eva*, viventium mater.

3. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantaſſe, omnigenis florentem plantis; & in his fuiſſe arborem vitæ, & aliam ſcientiæ, cujus ope dignoſceretur quid eſſet bonum & quid malum: inque hunc hortum introduxiſſe Adamum cum uxore, præcipientem plantarum eos curam habere. Irrigatur autem hic hortus ab uno fluvio, omnem in circuitu terram circumfluente, qui in quatuor partes diffinditur. Atque Phiſon quidem (ſignificat enim ea vox multitudinem) in Indiam delatus in mare effunditur; Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris

Paradiſus in oriente, ubi florebant arbores vitæ ac ſcientiæ. Gen. cap. 2. *Horti iſtius quatuor flumina.* *Phiſon*, Ganges.

a Al. ἐπιτείλας. *b Al.* ὡς ἂν αἱ. & εἰς ἂν τὰ τ. *c* Illa κατ' αὐτὸν non agnoſcunt *Hen.* & *Vet. Interpr.* *d* Ita *MSS.* νηκτά τε καὶ μ. *Baſ.* & *G.* *e* Sic *Big. Sam. Vat. Caſ.* βάθος *Hen.* βάθυς *Baſ.* & *G.* *f* Συναυξάνεσθαι *Editorum* eſt. *g* Ἐδημιουργεῖτο τὰ *Hen.* & *Vet. Interpr.* *h* Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* πύῤῥον *reliqui.* Vide *Voſſii* Etymolog. v. *Homo.* *i* Ἀδάμα, παρθενικὴ γῆ *Heſychio. Virgo terra* apud *Tertull.* p. 372. *Edit. Rigalt.* Sic *uvæ virgines*, *charta virgo* apud *Horat.* & apud *Martial.* pro *intacta.* *k* Ζῶα ſine articulo in *Caſ. Vat. Hen.* *l* Ita *Samb.* & *Hen.* ἐξ αὐτοῦ *alii.* *m* Sic cum *Epiphanio Scholaſtico* & *E. Bernardo.* Vide Corollarium VIII. ad *Rhenferdii* Diſſertat. de fictis Judæorum hæreſibus. Codices quidem ſcriptos alterius nominis Εὔτα & Εὔα menda poſſidet. *n MSS.* quibuſdam deſunt τὸ γυναικός. *o* Ita *Samb. Hen.* & *Caſ.* Εὔτα *Big.* Εὔα *Vat. Baſ. G.* & LXX. *p* Τοῦτο non agnoſcit *Hen.* *q* Ita *Big. Caſ.* & *Vet. Interpr.* παντοίᾳ πεπλάσθαι φυτῷ *Hen.* & *Impreſſi.* παντοίων πεπλάσθαι φυτῶν *Samb.* & *Vat.* *r* Sic *Hen.* & *Samb.* διαγινώσκειν *Vat.* & *Editi.* Forſan ᾧ ἂν διαγινώσκοιτο. *ſ* Τί τὸ ἀγ. *Hen.* *t* Ita & mox κελεῦσαι *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* εἰσαγαγών & ἐπιλέσθαι *Baſ.* & *G.* *u* Ita *Big. Samb. Hen. Vat.* ὁ μὲν Φεισὼν ὀνομαζόμενος *Vet. Interpr. Baſ.* & *G.* *x* Male Phiſon interpretatur Gangem, & Geon, Nilum. Quamvis enim auctores ſequatur ſe antiquiores, longe abit à Moyſis deſcriptione, & hac in re aliiſque nonnullis *veritatem Hebraïcam* traditionibus *Judaïcis* incruſtare videtur. Sunt qui (in hoc etiam errore verſati) dicunt, quatuor fluvios ex Paradiſo, ſubterraneis meatibus oceani ſpatia decurrentes, ad noſtram terram permeare, &, ubi fluviorum ſcaturigines ſunt, ex terræ penetralibus emergere: Geon, quem eſſe Nilum perhibent, in Æthiopia; Tigrim & Euphratem, in Perſarmenia; Phiſon, quem Gangem dicunt, in India. Vide *Theophilum* ad Autolyc. l. 2. *Philoſtorgium* lib. 3. c. 10. *Theodoritum* in Geneſim, *Severianum Gabalorum Epiſc.* de mundi creatione, & *Moſem Bar Cepham* de Paradiſo.

Phora, Euphrates. *Diglath*, Tigris. *Geon*, Nilus.

Tigris in mare Rubrum exeunt: & vocatur Euphrates quidem Phora, quod ſignificat diſperſionem aut florem; Tigris autem Diglath, quod exponitur cum anguſtia velox. Geon autem, per ipſam Ægyptum fluens, ſignificat ab oriente nobis exorientem: quem Græci Nilum appellant.

4. Deus igitur Adamum & mulierem de cæteris quidem plantis guſtare juſſit, arbore autem ſcientiæ abſtinere; prædicens *ipſis*, quandocunque *forte eam* attigiſſent, ex ea venturum *illis* exitium. Cum autem linguæ ejuſdem commercio per id tempus cuncta uterentur animalia, ſerpens, familiariter cum Adamo & muliere degens, invidebat eis felicitatem, qua fruituros exiſtimabat, Dei præceptis obedientes. ratus autem in calamitatem caſuros, ſi ab obſequio diſcederent, malitioſe perſuadet mulieri, ut guſtaret de arbore ſcientiæ: dictitans in illa eſſe boni & mali diſcretionem, quam ſi nacti fuerint, beatam adeoque divinam vitam acturos eſſe. Atque hoc pacto ſubvertit mulierem, ut præceptum Dei negligeret. Quæ cum guſtaſſet de arbore, ciboque delectata eſſet, etiam Adamo perſuaſit ut eo uteretur. Atque tum intellexerunt quod adhuc eſſent nudi; atque manifeſto pudore confuſi, proſpexerunt ſibi de tegumento: arbor enim iſta cauſa erat acuminis & intellectus. Foliis igitur ficus convelarunt ſeſe; eaque pudendis prætexentes, feliciores ſibi jam videbantur, qui inveniſſent quo prius carebant. Cum autem Deus in hortum veniret, Adamus, prius converſari cum eo ſuetus, *peccati* ſibi conſcius, ſecedebat. Deo autem admirationem movit factum, cauſamque ſciſcitabatur, ob quam, conſuetudine ſua antea gaviſus, nunc eam refugeret & metueret. Illo autem nihil reſpondente, eo quod ſibi conſcius eſſet violati Divini præcepti: Deus inquit, mihi decretum de vobis erat, ut vitam felicem omniſque mali expertem viveretis, nulla animi ſolicitudine vexati, omnibus, quæ ad uſum ac voluptatem ſuppeditant, mea unius cura vobis provenientibus, abſque ullo veſtro labore ac miſeria; ex quibus citius adveniet ſenectus, & vita in longum vobis non producetur. Nunc autem tu, meis ſpretis præceptis, hanc voluntatem meam illuſiſti: neque virtutis eſt quod ſiles, ſed malæ conſcientiæ. Adamus autem excuſabat peccatum, rogabatque Deum ne ſuccenſeret ſibi, mulierem facti auctorem accuſans, dicenſque ab ipſa ſe deceptum peccaviſſe. Mulier rur-

Lapſus hominis utriuſque. Gen. c. 2. & 3.

χὼ Τίγρης ὅπὶ τὴν [a] Ερυθρὰν [b] ἀπίασι θάλασσαν· καλεῖται δὲ ὁ μὲ Εὐφράτης [c] Φορά, σημαίνει δὲ ἤτοι σκεδασμὸν ἢ [d] ἄνθος· [e] Τίγρης δὲ Διγλὰθ, ὄξ ὅ φοράζ ὅ μῦ τενότητ ὀξύ. [f] Γηὼν δὲ, διὰ τ Αἰγύπτ ῥέων, δηλοῖ ὅπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀναδιδόμενον ἡμῖν· ὃν δὲ Νεῖλον Ελληνες προσαγορεύουσιν.

δ'. Ο δὴ [g] τοίνυν Θεὸς τ [h] Αδαμον χὴ τὴν γυναῖκα τ μὲ ἄλλων φυτ ὑπελάβε γένεσ, ὅ δὲ τ φρονήσεως ἀπέχεσ· προειπὼν ἀφαμένοις [k] ὄξ αὐ ὄλεθρον γενησόμενον. [l] ὁμοφωνούντων δὲ [m] κατ' ἐκεῖνο χρῆ τῶν ζώων ἁπάντων, ὁ ὄφις, συνδιατρίβων τῷ τε Αδάμῳ χὴ τῇ γυναικί, φθονερῶς μὲ εἶχεν ἐφ' οἷς αὐτὺς εὐδαιμονήσειν ᾤετο, πεπεισμένους τοῖς ὅ Θεῦ προστάγμασιν. οἰόμενος δὲ συμφορᾶ προπετεῖς προσκρούσαι, ἀναπείθει κακοήθως τὴν γυναῖκα γεύσασ ὅ φυτ τ φρονήσεως· ὁ αὐτῷ λέγων εἶ) τήν τε ὅ ἀγαθῦ χὴ ὅ κακῦ διάγνωσιν, [n] ἧς γενομένης αὐτοῖς, μακάριον χὴ μηδὲν ἀπολείποντα ὅ θεῦ διάξειν βίον. χὴ προσκρούσ μὲ ὅτω τὴν γυναῖκα τ ὁπτολῆς ὅ Θεῦ καταφρονῆσαι. γευσαμένη δὴ ὅ φυτ, χὴ πεισθεῖσα τῷ ἐδέσματι, χὴ τ Αδαμον ἀνέπεισεν αὐτῷ χρήσασ. χὴ συνιέσαν [o] τε ἑαυτ ἤδη γεγυμνωμένων, [p] χὴ τὴν ἀρχὴν ὑπαιθρον ἐχόντες, σκέπην [q] ἑαυτοῖς ἐπενόησ· ὃ δὲ φυτὸν [r] ὀξύτητος χὴ διανοίας ὑπῆρχε. φύλλοις δὴ [s] ἑαυτὺς συκῆς [t] ἐσκέπασ· χὴ ταῦτα [u] προ τ αἰδῦς προβαλλόμενοι, μᾶλλον ἐδόκουν εὐδαιμονεῖν, [x] ὅσων πρότερον ἑαυτοὺς καταγνόντες εὑρίσκ. ὅ Θεῦ δ' εἰς τ κῆπον ἐλθόντος, ὁ μὲ Αδαμος, πρότερον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ φοιτ, συνειδὼς [y] ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν, ὑπεχώρει· τὸν δὲ Θεὸν ξένιζεν τὸ προσπίπτον, χὴ τὴν αἰτίαν ἐπωδάνετο, δι' ἣν πρότερον ἡδόμενος τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίᾳ, νῦν φεύγει ταύτην χὴ πρείσκ. τῦ δὲ μηδὲν φθεγξομένυ, διὰ ὅ συγγινώσκειν ἑαυτῷ προδάνται [z] τὴν ὅ Θεῦ πρόταξιν· ἀλλ' ἐμοὶ μὲ, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἔγνωστο περὶ ὑμῶν, ὅπως βίον εὐδαίμονα χὴ κακῦ παντὸς ἀπαθῆ βιώσετε, μηδεμιᾷ [a] ξαινόμενοι τὴν ψυχὴν φροντίδι, πάντων δ' ὑμῖν αὐτομάτων, ὅσα πρὸς ἀπόλαυσιν χὴ ἡδονὴν συντελεῖ, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνιόντων πρόνοιαν, χωρὶς ὑμετέρυ πόνυ καὶ ταλαιπωρίας· ὧν παρόντων γῆρᾶς τε ἧττον [b] ἂν ἐπέλθοι, χὴ τὸ ζῆν ὅ μακρὸν ὑμῖν γένοιτο. νῦν δ' εἰς ταύτιν μυ τὴν γνώμην σεβέσας, προσκόσας τῶν ἐμῶν ὁντολῶν· ὅ γὰρ ἐπ' ἀρετῇ τιν σωτὴν ἄγεις, ἀλλ' ὅπὶ συνειδότι πονηρῷ. Αδαμος δὲ παρητεῖτο τ ἁμαρτίας αὐτόν, χὴ παρεκάλει τ Θεὸν μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ, τ γυναῖκα ὅ γεγονότος αἰτιώμενος, χὴ λέγων ὑπ' αὐτῆς ἐξαπατηθεὶς [c] ἁμαρτεῖν. ἡ δ' αὖ

a Id eſt in Sinum Perſicum, qui à Veteribus mare Rubrum etiam appellatur. Vide Cl. *Cuperi* Obſervatt. l. 4. c. 18. & Cl. *Relandum* de ſitu Paradiſi. *b* Ita *MSS.* ἅπασι *Vulgati.* *c* Ita *Codd. Græci.* φοράς *Epiphanio Schol.* & *Scriptoribus Latinis.* Φορσὰθ reponi jubent alii. Vide *Hieronymum* Tom. 2. p. 175. *Edit. Benedict.* *Iſ. Voſſium* ad Object. *Hornii*, c. 3. *J. Bœcleri* Diſſert. Academ. p. 344. *d* Ordo *Iſ. Voſſ.* ſuo ab ingenio, c. 3. contra *Hornium.* *e* Τίγρις *Samb.* & *Hen.* cum *Latinis.* *f* ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Γιὼν δὲ ἀφ' αὐτῆς Αἰγύπτυ ῥέων· δηλοῖ δὲ τ N. *Baſ.* & *G.* *g* Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοίνυν neglexere *Typi.* *h* *Codd.* aliquot Αδὰμ forma referunt Hebræa. Sed in iſthac voce cæteriſque ſponte ſua Ελληνίζειν videtur *Joſephus.* *i* *Al.* ὑπέλαβεν. *k* Ita *MSS.* ἀπ' αὐτῦ in *Editis.* ἀψαμένοις αὐτοῖς *Hen.* *l* Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ὁμοφρονούντων in *Editis* & *Vet. Interpr.* Scripturam, quam Textui inſertam dedimus, à *Joſephi* manu eſſe conſtat ex pagina ſequenti, v. 8. *m* Τότε *Hen.* pro κ. ὅτε κ. mox articulus ante ὄφις excidit è *Typis.* *n* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* γενομένης αὐτοῖς in *Editis.* *o* Vocula τε abeſt *Vulgatis.* *p* Ita *MSS.* χὴ σκέπην, reliquis intermiſſis, *Baſ.* & *G.* *q* Αὐτῆς *Vat.* *r* Vide *Bœcleri* Exercit. in *Joſephum.* *ſ* Αὐτὺς *Impreſſi.* *t* Σκεπάσαντες, χὴ τ. *Hen.* *u* *Editis* deeſt προ. Ferunt omnes *MSS.* præter *Vat.* qui προ habet. *x* In *Vulgatis* ὡς ὧν. contra *MSS.* mox δὲ Θεῦ *Hen.* *y* Ita *MSS.* ut & αὐτὸν mox infra v. 42. αὐτῷ & αὐτὸν *Baſ.* & *G.* *z* Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῷ δὲ Θεῦ ἐντολῷ χὴ πρόσταξιν *Baſ.* & *G.* *a* Ita *Big. Samb. Hen. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ξενιζόμενοι *Vat. Baſ.* & *G.* *b* Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὐκ ἂν ἐπέλθῃ χὴ τὸ ζῆν ἐς μακρὸν ἂν ὑμῖν γένοιτο. *c* Ita *MSS.* ἁμαρτάνειν *Baſ.* & *G.*

a Κατηχρεῖτο

αὖ [a] κατηγόρει τῦ ὄφεως. ὁ δὲ Θεὸς ἤτιατο γυναικείας συμβουλῆς αὐτὸν γενόμενον ὑπεύθυνα τιμωρίᾳ· τ' γλῶ ὐκ ἔπι μὲν αὐτοῖς [b] τ ἑαυτῆς ἀναδώσειν αὐτομάτως εἰπὼν, πονῦσι δὲ καὶ τοῖς ἔργοις τελουμένοις [c] τὰ μὲν παρέξειν, τ δὲ ὐκ ἀξιώσειν. Εὐέαν δὲ τοκετοῖς καὶ ταῖς ἐξ ὠδίνων ἀλγηδόσιν ἐκόλαζεν· ὅτι τ Ἀδαμον, οἷς αὐτὸν ὁ ὄφις ἐξηπάτησε, τούτοις ὠδυκρυσαμένη, συμφορᾶς ἐνέβαλεν. ἀφείλετο δὲ καὶ τὸν ὄφιν [d] τὸ φωνῆ, ὀργισθεὶς ὅτι τῇ κακονοίᾳ τῇ πρὸς Ⓐ Ἀδαμον· καὶ ἰὸν ἐνέπηξεν ὑπὸ τὸ γλῶτταν αὐτῷ, πολέμιον ἀποδείξας [e] ἀνθρώποις, καὶ ὑποθέμενος κατὰ τ κεφαλῆς φέρειν τὰς πληγὰς, ὡς ἐν ἐκείνῃ τούτῳ κακῷ ὃν πρὸς ἀνθρώπους κειμένῳ, καὶ τῆς τελευτῆς ῥᾴσης τοῖς ἀμυνομένοις ἐσομένης· ποδῶν τε [f] αὐτὸν ἀποστερήσας, σύρεσθαι ἐπὶ τ γῆς [g] ἐλυσπώμενον ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτα πρᾶξας αὐτοῖς πάσχειν, μετοικίζει τὸν Ἀδαμον καὶ τὸν Εὐέαν ὐκ ἔτι κύκλῳ εἰς ἕτερον [h] χωρίον. *

sus ſerpentem accuſabat. Tum Deus Adamum, quod muliebri conſilio ceſſiſſet, pœnæ ſubjecit; dicens, terram non amplius ipſis ſuos fructus ſponte daturam, ſed laborantibus & opere attritis alia quidem exhibituram eſſe, alia vero non largituram. Evam autem parturitionibus, & qui eas comitarentur doloribus punivit; quod Adamum ipſis, quibus ſerpens eam decepit, ſeducens, calamitatibus involverat. Serpenti autem vocem ademit, iratus quod erga Adamum vafre & malitioſe ſe geſſerat; venenumque linguæ ejus indidit, hominum generi hoſtem declarans, *eoſque* admonens plagis caput *ipſius* impetere, quippe in quo & vis homini noxia reſideret, & facillime ad mortem adigi ab oppugnantibus poſſet: pedibus inſuper ipſum privans, effecit ut humi volutatus per terram corpus traheret. Et Deus quidem, iſta ipſis in pœnam conſtituens, transfert Adamum & Evam in alium locum.

Labore virili colitur terra, & angoribus fœminarum reparatur humanum genus.

Voce ac pedibus multatur ſerpens, lingua ſua adhuc virulentior.

Adamus & conjux ejus Paradiſo pulſi.

γ'. ΚΕΦ. β'. CAP. II. III.

Περὶ τ γένους Ἀδάμου, καὶ τ ἀπ' αὐτοῦ δέκα γενεῶν τ μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ.

De poſteritate Adami, & decem ætatibus ab eo uſque ad diluvium.

ΓΙνονται δὲ αὐτοῖς [k] παῖδες ἄῤῥενες δύο. [l] πρεσβυτερεύετο δ' αὐτῶν ὁ μὲν [m] πρῶτος Καΐς, [n] κτῆσιν δὲ σημαίνει τοῦτο μεθερμηνευόμενον τὸ ὄνομα· Ἄβελ δὲ ὁ δεύτερος, [o] σημαίνει δὲ [p] πένθος τοῦτο. γίνονται δὲ αὐτοῖς καὶ θυγατέρες. οἱ μὲν οὖν ἀδελφοὶ [q] διαφόροις ἐχαιρον ἐπιτηδεύμασιν. Ἄβελ μὲν γὰρ ὁ νεώτερος δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο· καὶ, πᾶσιν τοῖς ὑπ' αὐτῷ πραττομένοις παρεῖναι τὸν Θεὸν νομίζων, ἀρετῆς [r] προηνέει. ποιμενικὸς δ' ἦν ὁ βίος [s] αὐτοῦ. Καΐς δὲ τἆλλα πονηρότατος ὤν, καὶ πρὸς τὸ κερδαίνειν μόνον ἀποβλέπων, γῆν τε ἀρῶν ἐπενόησεν πρῶτος, καὶ [t] κτείνει τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. θύσαι τῷ Θεῷ δόξαν αὐτοῖς, ὁ μὲν Καΐς [u] τὰς ἀπὸ τ γεωργίας καὶ τ φυτῶν καρπὰς ἐπιλύεγκεν· Ἄβελος δὲ [x] γάλα, καὶ τὰ πρωτότοκα τ βοσκημάτων. ὁ δὲ Θεὸς [y] ταύτῃ μᾶλλον ἥδετο τῇ θυσίᾳ, τοῖς αὐτομάτοις καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσιν τιμώμενος, ἀλλ' ὐχὶ τοῖς κατ' ἐπίνοιαν ἀνθρώπου πλεονεξίᾳ [z] καὶ βίαι πεφυκόσιν. ἔνθεν ὁ Καΐς, παροξυνθεὶς ὅτι τῷ πρωτεπιπλῆξαι τ Ἄβελον ὑπὸ τ Θεῦ, κτείνει τ ἀδελφὸν, [a] καὶ τ νεκρὸν αὐτῦ ποιήσας ἀφανῆ, λήσειν [b] ὑπέλαβεν. ὁ δὲ Θεὸς, συνεὶς τ ἔργον, [c] ἦκε πρὸς τ Καΐν, περὶ τ ἀδελφῦ πυνθανόμενος, ποί ποτε εἴη· πολλῶν γὰρ αὐτὸν ὐκ [d] ἰδὼν ἡμερῶν, τ ἄλλον χρόνον ἅπαντα μετ' αὐτῦ βλέπων αὐτὸν ἀναστρεφόμενον. ὁ δὲ Καΐς ἀπορούμενος, καὶ ὐκ ἔχων ὅ,τι λέ-

NAti ſunt autem eis filii mares duo. Horum quidem prior nominatus eſt Caïs, quod vocabulum, ſi interpreteris, notat poſſeſſionem: Abelus autem ſecundus; quæ vox luctum ſignificat. Natæ ſunt eis etiam filiæ. Et fratres quidem diverſis gaudebant ſtudiis. nam Abelus, natu junior, juſtitiam colebat; &, omnibus, quæcunque gerebat, Deum præſentem ratus, virtuti proſpiciebat. paſtoralis autem ejus erat vita. Cæterum Caïs, quum alioquin valde improbus eſſet, & lucrum ſolum ſpectaret, terram etiam arare primus excogitavit, fratremque interemit tali de cauſa. Quum viſum eis eſſet ſacrificare Deo, Caïs quidem ex agriculturæ & arborum fructibus obtulit: Abelus vero lac & primogenita pecorum. Deus autem hoc ſacrificio magis delectabatur, utpote ſponte & ſecundum naturam provenientibus honoratus, non iis quæ ex inventione hominis avari per vim producta erant. Quapropter Caïs, indignatus Abelum à Deo ſibi prælatum eſſe, fratrem interficit; atque, abdito ejus cadavere, rem clam fore putabat. Deus autem, cognito facinore, venit ad Caïn, de fratre perquirens, ubinam *is* eſſet: multis enim diebus ſe non vidiſſe eum, quem reliquo omni tempore cum ipſo verſari animadverſiſſet. Caïs autem dubius animi, nec habens quod reſponderet

Fratres omnium primi, moribus diſſimilibus. Gen. c. 4.

Caïs, opes; Abelus, luctus.

Hic paſtor pius, ille improbus agricola.

Quæſita arte munera Deo minus placent.

[a] Κατηγορεῖτο *Hen.* [b] Ita *Samb. Vat.* & *Caſ.* τ ἑαυτῶν *Big.* τὰ ἑαυτῆς *Baſ.* & *G.* [c] Ita *MSS.* τὸ μὲν π. τὸ δ' οὐκ *Baſ.* & *G.* [d] Sic in *MSS.* τ φωνῆς, ὀργ. ἐπὶ κακ. in *Editis.* [e] Ita *MSS.* αὐτοῖς & mox ἀνοπλίμους in *Editis.* [f] Αὐτῶν *Hen.* Hac de re vide *Baſilium* de Paradiſo, & *Theſaurum Theolog.* & *Philolog.* p. 60. & p. 76. [g] Ita *Samb.* & *Big.* εἰλιασώμενον *Heſych.* ἰλιασώμενον *Vat. Baſ. G.* & *Heſych.* [h] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόπον *Baſ.* & *G.* * Hic omittit quod de cuſtodia Angelica habet *Moyſes*: id forſan operi ſuo Philoſophico reſervandum ratus. [k] Sic *Samb. Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὼ παῖδε *Baſ.* & *G.* [l] Ita *MSS.* πρεσβυτερεύεται *Editi.* [m] Πρέσβυρος *Hen.* non incongrue. [n] Κτῆσις ſoli *Samb.* & *Big.* [o] Τοῦτο σημαίνει π. *Baſ.* & *G.* [p] Οὐδὲν τοῦτο legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Vide *Druſii* Obſervatt. l. VI. c. XII. & *Iſ. Voſſ.* ad Objecta *Hornii*, cap. 3. [q] Ita *Samb. Vet. Interpr.* & *Pet.* διαφόρως ἐχρῶντο *Vat.* διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Caſ.* ἐχρῶντο abſque διαφόροις *Baſ.* & *G.* [r] Ita *Samb. Vat. Pet.* προηνεῖτο *Alii* cum *Baſ.* & *G.* προήνειτο malit *Bernardus.* [ſ] Αὐτῷ *Samb.* & *Pet.* [t] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ κτείνει καὶ τ ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκ τοιαύτης αἰτίας *Baſ.* & *G.* [u] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt τὰς. [x] Στέαρ LXX. *Interpretes.* [y] *Joſephum*, Rabbinos ſequutum in cauſa probati & improbati ſacrificii, peccare oſtendunt *Cunæus* de Rep. Hebr. *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. *Bæclerus* in Diſſert. Academ. cum aliis quam plurimis. [z] Καὶ βίᾳ *Hen.* & *Pet.* [a] Τὸ νεκρὸν αὐτ. π. ἀφανὲς *Hen.* & *Pet.* [b] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ὑπελάμβανεν *Hen. Baſ.* & *G.* [c] *Al.* ἦλθε. [d] Ita *Big. Samb. Caſ.* ritu Attico. εἶδεν *Vat. Baſ.* & *G.* εἶδεν *alii.*

[a] Φησὶν

ſponderet Deo, ſe quidem in anguſtiis verſari & ipſe primum ait, quod frater nuſquam compareat. Deo autem majorem in modum inſtante & accurate inquirente, indignatus ille, non ſe pædagogum, neque cuſtodem ejus, nec rerum ejus *obſervatorem eſſe*, dixit. Tum vero Deus Caïn illico redarguit, quod fratris necis auctor eſſet: & miror, inquit, ſi de fratre neſcis dicere quid factum ſit, quem tu-met peremiſti. Attamen illi, ſacrificium facienti, ejuſque merito expoſcenti ne vehementius ei iraſceretur, cædis ſupplicium remiſit *Deus*: exſecrabilem autem fecit, poſteriſque ipſius, uſque ad ſeptimam progeniem, pœnam ſubeundam eſſe denunciavit; & ex iſta regione eum cum uxore ejicit.

Caïs Fratricida exſulat cum ſtigmate.

Illo autem extimeſcente, ne *per terram* oberrans in feras incideret, atque eo modo periret, juſſit eum *Deus* nihil triſte tali ex cauſa ſuſpicari; ſed, quod nec quidquam mali ex feris ei accideret, terram omnem impavide peragrare: ac, ſigno ei indito ut noſci poſſet, *è conſpectu ſuo* abire præcepit.

2. Caïs autem, multum terræ una cum uxore emenſus, tandem Naïda condidit; id loci nomen eſt: atque illic habitare conſtituit, ubi etiam liberos procreavit. Cæterum pœna nequaquam ei cedebat in admonitionem, ſed in malitiæ incrementum; voluptates quidem omnigenas ſibimet indulgenti, etiamſi cum injuria ſecum commorantium eas habere oporteret. Facultates autem domeſticas magna pecuniarum vi ex rapinis & violentia amplificans, & ad luxuriam ac latrocinia familiares ſuos invitans, magiſter illis exſtitit ad pravam vitæ inſtitutionem. Et ſimplicitatem quidem, qua prius vivebant homines, excogitatis menſuris & ponderibus immutavit; vitæ innocentiam ex harum rerum ignoratione, animique magnitudinem in vafritiem & calliditatem vertens. Primus agris terminos poſuit, urbemque ædificavit & muris communivit, in unum convenire cogens domeſticos ſuos. Hanc autem civitatem ab Anocho, liberorum natu maximo, Anocham appellavit. Anochi vero filius fuit Jarades. Ex illo autem Maruelus, cujus filius fuit Mathuſalas: hujus vero Lamechus, cui filii exſtiterunt ſeptuaginta & ſeptem, ex duabus ſuſceptiuxoribus, Sella & Ada. Horum quidem Jobelus, ex Ada natus, fixit tabernacula, & rem pecuariam coluit. Jubalus vero, frater ejus uterinus, muſicam exercuit, pſalteriumque & citharam invenit. Thobelus autem, *unus* ex altera uxore prognatorum, qui viribus omnes ſuperabat, rem militarem egregie tractavit; cujus ope quæ ad corporis voluptatem faciunt

Stathmica, Gromatica, atque ipſa Architectura ad Caïn inventorem referuntur.

Gen. cap. 4. Prima urbium conditor Anocha, ſive Henochia, *in Naïde regione.*

Scenitarum principes Jobelus, Jubalus muſicorum, atque fabrorum Thobelus, aut Tubalcain.

γοι πρὸς τ Θεὸν, ἀμιγαιεῖν μὲν καὶ αὐτὸς ἔφασκεν τὸ πρᾶγμα ὅπι τἀδελφῷ μὴ βλεπομένῳ. παροξυνθεὶς δὲ, ὅ Θεῦ λιπαρῶς ἐγκειμένου καὶ πολυπραγμονοῦντος, ὐκ εἰ παιδαγωγὸς, οὐδὲ φύλαξ αὐτῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτῦ πραττομένων, ἔλεγεν. ὁ δὲ Θεὸς τἀντεῦθεν ἤλεγχεν ἤδη Κάϊν, φονέα τἀδελφῦ γενόμενον· καὶ θαυμάζω, [a] φησὶν, εἰ περὶ ἀνθρὸς ἀγνοῆς εἰπεῖν τί γέγονεν, ὃν αὐτὸς ἀπολώλεκας. τ μὲν οὖν ὅπι πρ φόνῳ τιμωρίας αὐτὸν [b] ἠρίει, θυσίαν τε ὑπτελέσαντα, καὶ δι' αὐτῆς ἱκετεύσαντα μὴ λαβῆν [c] ὀργὴν ἐπ' [d] αὐτῷ χαλεπωτέραν· ἐπάρατον δὲ αὐτὸν ἐπίδει, καὶ τὺς ὀκγόνυς αὐτ [e] τιμωρήσασθαι κτ τὸ ἑβδόμου ἠπείλησε γενεὰν, καὶ τ γῆς ὑκείνης αὐτὸν ὐκβάλλει σὺν τῇ γυναικί. ὅ δὲ μὴ θείοις ἀλόμβος τοιπέσῃ δεδιότος, καὶ τῦτον [f] ἀπολῆ τ τρόπον, ὐκέλθοι μηδὲν ὑφορᾶσθαι σκυθρωπὸν ἀπ' ταύτης αἰτίας, ἀλλ' ἔνεκα ὅ μηδὲν ὐκ θείων αὐτῷ [g] γενέσ δεινὸν, ἅμα πάσης ἀδεῶς χορᾶν γῆς· καὶ σημεῖον ὑπεβαλὼν, [h] ὡς γνώσιμος ἂν εἴη, προσέταξεν ἀπιέναι.

β'. Πολλὺ δ' ἐπελθὼν γῆν [i] ἱδρύε μετὰ τ γυναικὸς Καΐς Ναΐδα, τόπον ὕστ καλύμενον, καὶ [k] αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, [l] ἔνθ' αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. ὐκ ὅπι νθεσίᾳ δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει τ κακίας· ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ὐκποιέζων αὐτῷ τῷ σώματι, κἂν μεθ' ὕβρεως τῶν συνόντων [m] δέοι ταύτην ἔχειν. αὐξων δὲ ὃ οἶκον πλῆθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, πρὸς ἡδονήν τε καὶ λῃστείαν τὺς ὐτυγχάνοντας προκαλῶν, διδάσκαλ αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ὑπτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην μὲν, ἣ πρότερον συνέζων οἱ ἄνθρωποι, μέτρων ὑπνοίᾳ καὶ ψαθμῶν μετεχήσατο· ἀχέραιον αὐτοῖς ὄντα Ⓦ βίον ὐκ τ τύτων ἀμαθίας, καὶ [n] τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν ο πλαγῶν. [p] ὄρυς τῆς γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τὺς οἰκείους καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ [q] Ανώχυ, ὅ πρεσβυτάτ [r] παιδὸς, Ανώχαν ὐκάλεσεν. Ανώχυ δὲ [s] Ιαράδης υἱὸς λῆ. ὐκ δὲ τύτ [t] Μαρύηλος, ὃ γίνεται παῖς Μαθυσάλας· ὅ δὲ Λάμεχος, ᾧ παῖδες ἑβδομήκοντα, ὐκ δύο γυναικῶν [u] ἀνδρ φύτες, Σελλᾶς καὶ Αδᾶς. τύτων Ιώβηλ Ⓖ μὲν [x] ἐξ Αδᾶς γεγονὼς, σκηνὰς ἐπήξατο, καὶ [y] πρβατείαν ἠγάπησεν. Ιύβαλος δὲ, ὁμομήτριος ὢν [z] ἀνδρὶ, μυσικὴν ἤσκησε, καὶ [a] ψαλτήριον καὶ κιθάραν ἐπενόησε. Θόβελ Ⓖ δὲ [b] τ ὐκ τῆς ἑτέρας γεγότων ἰσχύι πάντας [c] ὑπερβαλὼν, τὰ πολεμικὰ ἀγωνίσματα πρεπῶς μετῆλθεν· ὐκ τύτων καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν ὅ σώματος

a Φησὶν ὁ Θεὸς *Big. Samb. & Vat.* b Ita *Samb. Hen. & Vet. Interpr.* ἀφίει *alii.* c Sic *Big. Samb. Vat. Caſ. & Vet. Interpr.* ὀργὴν *alii.* d Αὐτῦ *Vat.* e Ita *Samb. & Caſ.* τιμωρήσασθ *Hen.* τιμωρίσασθ ferunt *cæteri.* f *Al.* ἀπολοῖτο. g Γενήσασθ *Samb.* h *Al.* ᾧ. i Cum in uno *MS.* ſit ὁ δὲ ἐπ. & mox εἰς τόπον, mallem legere πολλὰ ὁ δὲ ἐπελθὼν γῆν, ἱδρύεται μὴ τ γυναικὸς εἰς Ναΐδα τόπον, vel πολλὰ δ' ἐπελθὼν γῆν μετὰ τ γυναικὸς Καΐς, εἰς Ναΐδα ἱδρύεται τόπον. Apud *Thucyd.* ἐς ϛ Κολωνὰς τὰς Τρωϊάδας ἱδρυθείς, p. 72. *Edit. Oxon.* k *Al.* αὐτόθι. l Ενθ' αὐτῶν παῖδες ἐγένοντο *Vat.* m *Al.* δέοι. n Articulum τὸ, qui deerat in *Editis*, ex *MSS.* reſtitui. o Ita *Big. Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* ἀγαγὼν in aliis *MSS.* & *Editis.* p Ita ex *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὄρυς τῆς γῆς in *aliis MSS.* & *Editis.* q Ita & mox Ανώχαν *Big. Samb.* & *Vat.* Ενὼσ & Ενώσαν *Baſ.* & *G.* Ενὼχ LXXX. r Παίδων *Vat.* s Ita *Hen.* & *Epiphanii* quidem *Jarath* non procul abeſt. Ιαρίδης *Vat.* & *Caſ.* Ιαρεῖδης *Samb.* Ιάρετος in *Editis*, Γαιδαὰδ LXX. t Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* Μαρυὴλ *Hen.* Μαλίηλος in *Editis.* Μαϊὴλ & Μαλελεὴλ LXX. u Αὐτῦ *Vat.* x Ita *Hen. Baſ. G. Vetus Interpr.* & LXX. ἐκ Σιλλᾶς *Big. Samb. Vat. Caſ.* communi vitio. y Sic *Samb.* & *Zonaras.* πρβατείαν *cæteri plerique.* z Αὐτῦ *Vat.* a Ita in *Editis*, *Euſtathio Antioch. Zonara*, & LXXX. ψαλτήρια καὶ κιθάρας *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* b Sic *Samb.* ὁ τ *in reliquis* & *Editis.* c Ita *Big.* & *Samb.* ὑπερβάλλων *alii.*

a *Al.*

σώματος ἐκπορίζων, [a] χαλκείαν τοῦτο [b] ἐπενόησε. πατὴρ δὲ γαμετὸς γενόμενος [c] Λάμεχος, Νααμᾶς ὄνομα· [d] ἐπεὶ, τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπιστάμενος, εἴσεσθαι δίκην ἑαυτὸν ὑφέξοντα τῆς Καΐνος ἀδελφοκτονίας, τοῦτο τοῖς ἑαυτοῦ γυναιξὶν ἐποίησε φανερόν. [c] ἔτι δὲ ζῶντος Ἀδάμου, καὶ Καΐνος τοὺς ἐκγόνους πονηροτάτους σφίσιν γενέσθαι, κατὰ ἀλληλοφονίαν καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα τελευτῶντα· τοῖς τε πολέμοις εἶχον ἀκρατῶς καὶ τοῖς λῃστείαις ὡρμήκεσαν. [f] ὅλως δ' εἴτις ὀκνηρὸς εἰς τοῦτο τοῖς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὐκ ἀπονοίᾳ εἰς θεοὺς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

γ'. Ἀδαμος δὲ, ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος· ἀπαιτεῖ γὰρ ἡ διήγησις τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον· Ἀβέλου μὲν ἐσφαγμένου, Καΐνος δὲ διὰ τὸν ἐκείνου φόνον πεφοβημένος, παιδοποιίας ἐφρόντιζε. καὶ [g] δεινῶς εἶχεν αὐτὸν γενέσεως ἔρως, ἔτη τριάκοντ' ἤδη καὶ διακόσια ἐνιαυτὸν ὢν βίου, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια τελευτᾷ. γίνονται μὲν οὖν παῖδες [h] αὐτῷ, ἄλλοι τε [i] πλείους, καὶ Σήθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη λέγειν· πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τοῦ ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. πραφεὶς γάρ ἐστιν, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν [k] δυναμένῳ, ἀρετῇ ἐπετήδευσε· καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος, μιμητὰς [l] τῶν αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. [m] ἅπαντες ἀγαθοὶ φύντες, [n] γῇ τε τῇ αὐτῇ ἀσφαλεῖς [o] κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες· μηδενὸς αὐτοῖς, ἄχρι καὶ τελευτῆς, δυσκόλου προσπεσόντος· σοφίαν τε [p] περὶ τὰ θεῖα καὶ τὴν τούτων ἀκρόασιν ἐπενόησαν. ὑπὲρ δὲ [q] τοῦ μὴ [r] ἀφανεῖς τοὺς ἀνθρώπους τὰ εὑρεθέντα, μὴ δὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι· [q] προφρονήσαντος ἀφανισμὸν Ἀδάμου τὸν ὅλον ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς, τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ [r] πλῆθος ὕδατος· στήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου, τὴν δ' ἑτέραν ἐκ λίθων, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ εὑρεθέντα. [r] ἵν' εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι ὑπὸ τῆς ἐπομβρίας, ἡ λιθίνη μένουσα παρέχῃ μαθεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα, δηλοῦσα καὶ πλινθίνην δ' ὑπ' αὐτῶν ἀνατεθεῖσαι. μένει δ' ἄχρι νῦν ἐν τῇ [s] Συριάδι γῇ τὴν στήλη.

sibimet comparans, opificium ærarium primus excogitavit. Lamechus autem filiæ factus pater, *cui* nomen Naamas; quoniam, rerum divinarum scientia pollens, viderat se pœnæ subjacere ob fratricidium à Caï perpetratum, uxoribus suis hoc indicavit. Cæterum adhuc vivente Adamo, progeniem etiam Caïs sceleratissimam fieri contigit, cum per successionem & imitationem alius alio indies deterior evaderet: ad bellum quippe supra modum proclives erant, & ad latrocinia præcipites ferebantur. Summatim vero, si quis segnis esset ad cædem faciendam, saltem perditæ erat & profligatæ dementiæ, *in alios* contumelios us & injurios us.

Cainitæ à malo parente pessimi.

3. Adamus autem, primus è terra factus, (nam de eo narratio à nobis aliquid dicendum exigit) posteaquam Abel fuerat occisus, & Caïs propter cædem ejus solum vertisset, de liberis procreandis cogitabat. Vehementi enim prolis desiderio tenebatur, annos *jam* agens triginta & ducentos; quibus cum accessissent alteri septingenti, *tandem* vita defunctus est. Et quidem illi nati sunt filii complures, & *inter hos* Sethus. Sed de aliis quidem longum foret narrare: conabor autem ea sola, quæ ad Sethi posteros spectant, memorare. Is namque *à patre* educatus, & eo ætatis veniens, ut jam quæ recta essent discernere valeret, virtutis studiis semet addixit: &, cum ipse vir optimus exstitisset, eorundem imitatores filios reliquit. Illi autem omnes, bona indole præditi, tum eandem terram sine seditone incolebant beati (nulla re molesta illis, quoad viverent, accidente) tum sapientiam circa cœlestia & eorum ornatum excogitaverunt. Ne autem illa inventa homines effugerent, & antequam venirent in notitiam interciderent (cum rerum omnium interitum fore, alterum quidam ignis vi, alterum vero per violentiam & multitudinem aquarum, prædixisset Adamus) columnis duabus exstructis, una quidem ex latere, altera vero ex lapidibus, inventa *sua* utrique inscripserunt. Ut si eveniret lateritiam eversam iri per imbrium vim, lapidea superstes ostenderet hominibus *Astronomica* inscripta, simulque indicaret & lateritiam ab illis positam fuisse. Manet autem hodieque in terra Siriade.

Gen. cap. 4, 25. & cap. 5, 3.

Sethum genuit Adamus anno ætatis suæ 230.

Sethi nepotes, pietati & astronomiæ dediti, observationes suas cœlestes duabus columnis inscripserunt.

Harum lapidea adhuc exstare dicitur in Siriade.

a Ita *Big. Samb. Vat.* Χαλκείαν τι, & mox πατήρ τι in *Editis*. b Ἐξεῦρε solus *Hen.* c Sic *Big. Samb. Vat. & Cas. Editi* non agnoscunt Λάμεχος, ponuntque mox ὀνόματι pro ὄνομα. d Ita *Big. & Vat.* ἐπεὶ δὲ τὰ θεῖα *Bas.* ἐπεὶ δὲ ὁ Λάμεχος τὰ θεῖα *Gen.* ἐπεὶ ὁ Λαμεχ τὰ θ. *Samb.* e Ita *Big. Samb. & Cas.* imo *Samb.* legit Ἀδάμου τι. *Bas.* omittit καί. *Gen.* anticipat, ἔτι καὶ ζῶντος. f Sic *Big. Samb. Vat & Cas.* ἄλλος δ' εἴτις ὀκνηρὸς εἰς ταῦτα τοῖς τὸ φονεύειν καὶ ἀλλὰ ἀσέβειαν, ἢ θρ. in *Editis*. g Ita *Vat. Bas. G. & Ves. Interpr.* δεινὸς *alii*. h Al. αὐτοῦ. i Sc. filii XXXIII. filiæ XXVII. auctore *Cedreno*, Vol. 1. p. 8. k Ita in *MSS.* δυναμένῳ in *Editis*. l Sic *Big.* τῶν αὐτοῦ αὐτῶν τοὺς *Samb. Vat. & Cas.* τῶν αὐτοῦ ἀρετῶν λόγου. Cl. *Bosius.* τῶν αὐτοῦ τοὺς *Bas.* τῶν αὐτοῦ τοὺς *Gen.* m Ita *MSS.* οἱ δὲ in *Editis*, & *Zonara.* n Τῷ γῷ αὐτῷ *Big.* τῷ αὐτῷ γῷ *Vat. & Samb.* o Ita in *MSS. & Ves. Interpr.* κατοικήσαντες εὐδαιμόνησαν ut & mox ἄχρι τελευτῆς in *Editis*. p *Al.* φυγεῖν. q Προσρηκτὸς *Bas & G.* minus recte. r Ita *Samb.* πλῆθος *alii*. s Ita locum restituimus ex *Codd. Big. Samb. Vat. & Cas.* Ἵνα κἂν πλινθίνης ἀφανισθείσης &c. dein τὰ ἐγγεγραμμένα δηλοῦσα. κἂν πλ. *Bas. & G.* Locum aliquatenus sanavit *Vossius* (l. 1. c. 9. de Arte Gram.) στηλῶν ponendo post ἐγγεγραμμένα, eamque tollendo post δηλοῦσα. sed interpolavit potius, quam recte emendarum dedit Cl. *Huetius* in Dem. Evangel. t Sic *Big. Samb. & Cas.* Συριάδα *Alii* cum *Editis.* Σιριάδα *Malela, Glycas, Cedrenus, & Vetus Interp.* unde Ecclesiasticorum in Historiis Σιριὰς ὄρος. Verum Σνιριὰδ ex *Josepho* legisse videtur *Eustathius Antioch.* unde *Is. Vossio* de *LXX. Interp.* p. 271. & *Marshamo* in Can. Chron. p. 39. in mentem venit intelligi *Seirath* locum in Gilgalis, in quo lapides sculptos memorat *Liber Judicum*, III. 26. Cl. *Dodwello* (in Append. ad Dissert. Cypr. p. 29. & 36.) verisimile videtur, terram *Siriadicam* in Ægypto quærendam esse. Vide *Eundem* in *Dissert.* de *Sanchuniathone*, p. 26, 36. & Cl. *Fabricium* in Bibl. Gr. l. 1. c. XI. Adde Cl. *Stillingfleetum* in Originibus Sacr. l. 1. c. 2. *J. H. Ursinum* in Exercit. Sacr. p. 215. & *Simonium* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 34. & Vol. 3. p. 347. cum multis aliis.

IV. CAP. III. ΚΕΦ. γ'. Σ'.

De Diluvio; & quomodo Noëus, in arca cum familia ſervatus, habitarit in campo Sennaar.

Ως ὁ καθακλυσμὸς ἐγένετο· ϗ ὃν τρόπον Νώεος, σωθεὶς λάρναξι μετὰ τ̃ συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ Σενναὰρ πεδίῳ.

ET iſti quidem per ſeptem ætates *eo ſtatu* perſtiterunt, Deum pro rerum omnium Domino agnoſcentes, virtutemque in omnibus reſpicientes. Procedente dein tempore patriis ab inſtitutis in pejus mutati ſunt, neque Deum cultu debito & honore dignantes, neque juris erga homines rationem habentes; ſed tum, eo quo virtutem antea certatim colebant, duplo majore ad malitiam ſtudio ſe ferri oſtendebant: quo factum eſt ut Deum ſibimet infenſum reddiderint. Nam multi angeli Dei, cum mulieribus conſuescentes, filios genuerunt injurioſos & omnis honeſti contemptores, propter potentiæ fiduciam: hiſce enim, quæ Gigantes auſos eſſe tradunt Græci, ſimilia & iſti perpetraſſe dicuntur. Noëus autem, quæ ab iis acta erant indignatus, eorumque conſilia gravatim ferens, ſuadebat ut in melius mentem actuſque mutarent. Verum, cum videret illos ſibimet non parere, totoſque vitiorum illecebris irretiri, veritus ne & ſe cum uxore & filiis eorumque conjugibus interimerent, ab ea terra diſceſſit.

Angeli Dei cum mulieribus commiſcentur.

Gen. c. 6.

Secedit Noëus.

2. Deus autem illum quidem juſtitiæ ergo valde dilexit; iſtos vero non ſolum malitiæ damnavit, ſed, cum viſum eſſet ei univerſum genus humanum perdere, aliudque novum ſceleris purum inſtaurare, reſectoque vitæ ſpatio & non totidem annorum ac prius ſed centum & viginti conſtituto, continentem terram in pelagi faciem immutavit: & ſic iſti quidem univerſi abſumpti ſunt. Noëus autem ſolus eſt ſervatus, Deo ipſi hujuſmodi fabricam & viam ad ſalutem ſuggerente. Arcam quatuor contignationum conſtruens, ut longitudo trecentos cubitos pateret, latitudo quinquaginta, & altitudo triginta, in eam cum matre filiorum & eorum conjugibus conſcendit, aliiſque, quæ ad uſus neceſſarios ſibi ſuppeditura eſſent, impoſitis, omnigeniſque animalibus, iiſque mare & femina, ad genus illorum reparandum ſecum introductis, & ex aliis eorum ſeptem numero. Erat autem arca cum parietibus valida, tum commiſſuris

Gen. cap. 6 Humanæ vitæ modulus, anni 120.

Deſcribitur arca Noëi.

Gen. c. 6. & 7.

Noëi ſtemma.

ΚΑΙ ὅτοι μὲν ἑπτὰ [a] γενεὰς διέμειναν, Θεὸν ἡγούμενοι δεσπότην ἐπὶ τ̃ ὅλων, ϗ πάντα πρὸς ἀρετὴν [b] βλέποντες. εἶτα προϊόντος δ' χρόνου μεταβάλλοντ' πρὸς ὃ χέρσον ἐκ τ̃ [c] πατρίων ἐθισμῶν, μήτε τὰς νενομισμένας τιμὰς ἐπὶ τῷ Θεῷ προσέχοντες, μήτε δ' πρὸς ἀνθρώπους δικαίῳ ποιούμενοι λόγον, ἀλλ' ἦν πρότερον ἔχον ἐπ' ἀρετῆς ζῆλωσιν, διπλασίονα ἐπ' κακίας τότ' [d] ἐπεδείκνυντο δι' ὧν ἐφρόνουν. ἔνθεν [e] ἑαυτοῖς τ̃ Θεὸν ἐξεπολέμωσαν. πολλοὶ γὰρ [f] ἄγγελοι Θεοῦ, γυναιξὶ συμμιγέντες, ὑβριστὰς ἐγέννησαν παῖδας, ϗ [g] παντὸς ὑπερόπτας καλοῦ, ἀφ' ἧς τ' ὀπὶ τῇ δυνάμει πεποίθησιν· ὅμοια γὰρ τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ελλήνων, ϗ ὅτοι δράσαι προσδιδόασιν). ὁ [h] Νώεος δὲ, τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτῶν διοχθίζων, [i] ϗ τοῖς βουλεύμασιν ἀνιᾶτο ἔχων, ἔπειθεν ὅπως ὃ κρεῖττον [k] αὐτοὺς τ̃ ἀφρόνειαν ϗ τὰς προάξεις μεταφέρειν. ὁρῶν δ' οὐκ ἐθέλοντας, ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τ̃ ἡδονῆς τ̃ κακῶν κεκρατημένους, δείσας μὴ ϗ φονεύσωσιν αὐτὸν, μετ' [l] γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τ̃ τούτοις [m] συνοικούσων, ἐξεχώρησε τ̃ γῆς.

β'. Ο δὲ Θεὸς τοῦτον μὲν τ̃ δικαιοσύνης ἠγάπησε· κατεδίκαζε [n] δ' οὐκ ἐκείνους μόνον τ̃ κακίας, ἀλλὰ ϗ πᾶν ὅσον ἦν ἀνθρώπινον τότε δόξαν αὐτῷ ἀφανίσαι, ϗ ποιῆσαι γένος ἕτερον πονηρίας καθαρεύον, ὀλιγομήνυός [o] τε αὐτοῦ τ̃ βίον, ϗ παῦσαι ἐτῶν οὐχ' ὅσα πρότερον ἔζων, [p] ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς θάλασσαν τὸν ὕπερον μετέβαλε· ϗ οἱ μὲν ὅτως ἀφανίζονται πάντες. Νώεος δὲ σώζεται [q] μόνος, ὑποδεμένης μηχανὴν αὐτῷ ϗ πόρον πρὸς σωτηρίαν τ̃ Θεοῦ τοιαύτην. [r] λάρνακα τετράγωνον κατασκευάσας, πηχῶν τὸ μῆκος τριακοσίων, πεντήκοντα δὲ τὸ πλάτος, ϗ [s] τριάκοντα τὸ βάθος, εἰς ταύτην σύ τε μητέρα τ̃ παίδων ϗ τὰς τούτων γυναῖκας εἰσῆν· τά τε ἄλλα, ὅσα πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ὁπλισμὸν ἔμελλεν, ὀθέμενος, ζῶά τε παντοῖα πρὸς ἀναπλήρωσιν τ̃ γένους αὐτοῦ, ἄρρενά τε ϗ θήλεα, [t] συνεισβαλόμενος, ἀλλά τε τούτων [u] ἑπταπλασίονα τ̃ ἀριθμόν. ἦν δ' ἡ λάρναξ τοῖς τε τοίχοις χαρτερὰ, [x] ϗ τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς

a Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γενεὰς *Baſ.* & *G. aliique.* Nonnulli, *Epiphanium* ſequuti in lib. 1. *contr. Hæreſes*, dicunt nequitiam cœptam eſſe tempore Jaredi. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 254. Vol. 2. *b* Sic ex *MSS.* in *Editis* ἀποβλέποντες. *c* Iſtud ex *MSS.* πατρίων *Baſ.* & *G.* *d* Ita *MSS.* ἐπιδεικνύμενοι *Baſ.* & *G.* quæ lectio ferri poteſt, ut etiam, ἀλλ' ἢ πρότ. in præcedentibus. Forſan tamen ἀλλ' οἱ προῆκεν, & dein ἐπιδείκυντο. *e* Ex *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.* *f* Falſa hæc, ſed Antiquis tamen credita, ut *Philoni*, *Juſtino M. Tertulliano*, *Lactantio* &c. Vide hac de re *Heideggerum* in Hiſt. Sacr. p. 206. *Raderi* & *Du Cangii* notas ad *Chronic. Paſch.* ut & *Danſquenum* in *Baſilium Seleuc.* p. 328. *Gallæum* de Sibyll. Orac. vol. 1. p. 69, 97. *Barthium* in Adverſ. p. 2267. *Seldenum* de *Dis Syris*, c. 3. *Bangium* in Cœlo Orientali, p. 33. &c. *Gatakerum* de Stylo Novi Teſt. c. 13. *Spencerum* ad Originem, p. 69. *Colomeſium* in Opuſc. p. 78. & *Daviſium* in notis ad Commodianum, p. 201. *g* Sic in *MSS. Vet. Interp.* & *Glyca.* πάντως & πάντως *aliis.* *h* Ita ſemper in pleriſque *MSS.* quod ſemel monuiſſe ſatis ſit. Νῶς ſcribi forma nominis patria teſtatur *Joſephus*, c. 6. Νῶχος in uno *MS.* & *Edit. Baſ.* & *G.* paſſim. in altero *MS.* Νώτος ubique. *i* Sic ex *MSS.* in *Editis* τῇ βουλῇ δ' ὡς ἔχων. *k* Ex *Big.* & *Samb.* in aliis *MSS.* & *Editis* deeſt vox αὐτούς. *l* Ita ex *Cod. Vat.* & *Vetere Interpr.* γυναιξὶν in reliquis *MSS.* & *Editis.* Pro γυναικὸς facit *Joſephi* locus, infra, v. 33. *m* Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* in *Editis* συνοίκων. *n* Ita ex *MSS.* δὲ οὐκ ἐκείνων μόνον *Baſ.* δ' οὐκ ἐκείνο *G.* *o* Illud τε ex *MSS.* *p* *Joſephum* hîc falli notavit *Caſaubonus* (ad *Treb. Poll.* p. 219) prætereaque ſibi non conſtare, quum ſub finem cap. VII. non poſt *Cataclyſmum*, ſed poſt *Moyſis obitum* hoc contigiſſe ſcribat. Vide etiam *Cunæum* de Rep. Hebr. l. 3. c. 2. *q* Ita ex *MSS.* in Editis μόνον. *r* De fabrica Arcæ videſis *Buteonem* & *Hoſtum*, *Wilkinſium* in Tom. 10. Synopſ. Criticorum per *Polum*, p. 82. & *Stillingfleti* Origines ſacr. l. 3. c. 4. *s* Ita ex *MSS.* in *Editis* τριακοντα βαθος, dein σὺν τῇ μητρὶ. *t* Sic *MSS.* in *Editis* συνεισεσαλουσῶν. *u* De duobus & ſeptem *individuis*, non *paribus*, contra *Juſtinum Martyrem*, *alioſque*, verba accipienda eſſe docet *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. p. 513. Vide etiam *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 127. Vol. 1. *x* Ex *MSS.* addita ſunt illa ϵ τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς συνδεδεμένη, quæ fruſtra quæras apud *Baſ.* aut *Gen.* aut *Vet. Interpr.*

ἰσχυρᾶς ἐδεδεμένη καὶ τὸν ὄεφον· ὡς μηδαμόθεν ὑπικλύσαθαι, μήθ' ἁπλᾶθαι τῆς τοῦ ὕδατος βίας. καὶ ὁ Νώεος μὲν ὕπως μὴ τὸ οἰκεῖον διασώζεται· ἦν δ' αὐτὸς μὲν ἀπὸ Ἀδάμου δέκατος. Λαμέχου γάρ ἐστιν υἱός, ὃν πατὴρ ἦν Μαθουσάλας. οὗτος δὲ ἦν [a] Ἀνώχου τοῦ Ἰαρέδου. [b] Μαλεήλου δὲ Ἰάρεδος ἐγεγόνει, ὃς οὐκ [c] Καϊνᾶ τεκνῶται τῶν Ἐνώσου, σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν. Ἐνωσος δὲ Σήθου υἱὸς ἦν, τοῦ Ἀδάμου.

tectoque firma; ut nulla ex parte ſubmergeretur, aut aquarum violentiæ cederet. Atque ita quidem Noëus cum ſuis ſervatus eſt. Erat autem ipſe quidem ab Adamo decimus. Nam Lamecho eſt genitus, cui pater erat Mathuſalas. Hic autem Anochi fuit, filii Jaredi. Ex Maluelo vero genitus eſt Jaredus; qui cum ſororibus plurimis ex Caïna prognatus eſt, Enoſi filio. At Enoſus Sethi filius erat, qui ex Adamo natus eſt.

Noëi ſtemma.

γ'. Συνέβη δὲ τοῦτο τὸ πάθος κατὰ τὸ ἑξακοσιοστὸν ἔτος ἤδη Νωέου τῆς ἀρχῆς, ἐν μηνὶ δευτέρῳ, Δίῳ μὲν ὑπὸ [d] Μακεδόνων λεγομένῳ, [e] Μαρσουάνῃ δὲ ὑπὸ Ἑβραίων· [f] ὕπως γὰρ οἱ Αἰγύπτῳ τὸ σύμπαν ἦσαν ἀριθμητικοί. Μωϋσῆς δὲ τὸν [g] Νισᾶν, ὃς ἐστὶ Ξανθικός, μῆνα πρῶτον ὑπὲρ τὰς ἑορτὰς ὥρισε, κατὰ τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Ἑβραίους παραγαγών. οὗτος δ' αὖ καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμὰς ἦρχεν· ὑπὲρ μέντοι γε πράσεις καὶ ὠνὰς, καὶ τὴν ἄλλην διοίκησιν, τὸν πρῶτον [h] κόσμον διεφύλαξε. τὴν δ' ἐπομβρίαν ἄρξασθαί φησιν τῇ ἑβδόμῃ τοῦ [i] προειρημένου μηνὸς καὶ εἰκάδι. χρόνος δὲ ὅτε ἀπὸ Ἀδάμου τοῦ πρώτου γεγόνοτος ἐτῶν ὑπῆρξε διχιλίων [k] ἑξακοσίων πεντήκοντα ἕξ. ἀναγέγραπται δ' ὁ χρόνος ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις· σημειωμένων μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τότε καὶ τὰς γενέσεις τῶν ὀπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς τελευτάς.

Cataclyſmus orbem invaſit menſe Octobri.

Duplex anni Hebraïci initium.

3. Contigit autem hæc calamitas anno ætatis Noëi ſexcenteſimo, menſe ſecundo; qui à Macedonibus Dius appellatur, ab Hebræis autem Marſuane: ita enim in Ægypto annum conſtituerunt. Moyſes autem Niſan, qui eſt Xanthicus, in feſtis *obſervandis* menſem primum eſſe voluit; quod in eo Hebræos ex Ægypto eduxiſſet. Verum iſte *licet* ab eo in omnibus, quæ ad honores divinos ſpectant, exordium fecit; venditionibus tamen & emptionibus, & rerum cæterarum adminiſtratione, priſtinum ordinem ſervavit. Vim autem imbrium cœpiſſe ait vigeſima ſeptima die prædicti menſis. Tempus vero hoc ab Adamo primo homine annorum erat bis mille ſexcentorum quinquaginta ſex. In libros autem ſacros relatum eſt tempus: iſtius ætatis hominibus multa cum diligentia notantibus virorum illuſtrium natales & obitus.

δ'. Ἀδάμῳ μὲν οὖν, πεμπτεύοντι ἤδη καὶ [l] διακοσιοστῷ ἔτει γεγονότι, παῖς Σῆθος γίνεται· ὃς ἐνακόσια μὲν καὶ τελέσαντα ἐβίωσεν ἔτη. Σῆθος δὲ, κατὰ πέμπτον καὶ [m] διακοσιοστὸν ἔτος, ἐγέννησεν Ἐνωσον· ὃς, [n] δώδεκα ζήσας ἔτη καὶ ἐνακόσια, Καϊνᾷ τῷ παιδὶ τὰ τῶν προγόνων ὑπομέλειαν παραδίδωσιν, τεκνώσας αὐτὸν περὶ ἑκατοστὸν καὶ ἐνεηκοστὸν ἔτος. οὗτος ἐβίωσεν ἔτη [o] πέντε πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις. [p] Καϊνᾶς δὲ, [q] βιοὺς δέκα καὶ ἐνακόσια, Μαλάηλον υἱὸν ἔσχεν, ἔτῃ γενόμενος [r] ἑκατοστῷ ἑβδομηκοστῷ. οὗτος ὁ Μαλάηλος, ζήσας πέντε πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτακοσίοις, ἐτελεύτησεν, Ἰάρεδον καταλιπὼν υἱόν. [s] ὃν, ἔτος ἑξηκοστὸν ἤδη καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον γενόμενος, ἐγέννησε. τοῦτον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις βιώσαντα, Ἀνωχος υἱὸς διαδέχεται, γεννηθεὶς περὶ ἔτη δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν τοῦ πατρὸς ἀπὸ τυγχάνοντος. οὗτος, ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, ἀνεχώρησε πρὸς τὸ θεῖον· ὅθεν οὐδὲ τελευτὴν αὐτοῦ ἀναγεγράφασι. [t] Μαθουσάλας δὲ [u] Ἀνώχου παῖς, [x] κατ' ἔτος ἀπὸ γενομένου πέμπτου καὶ ἑξηκοστὸν [καὶ ἑκατοστὸν,] Λάμεχον υἱὸν ἔσχε, [y] περὶ ἔτη γενόμενος

Patriarcharum παιδοποιΐαι.

Adami 230.
Sethi 205.
Enoſi 190.
Cainæ 170.
Malaëli 165.
Jaredi 162.
Anochi. 165.
Mathuſalæ 187.
Lamechi 182.
Adde his Noëi annos 600.
Colligunturque itaque 2256 anni ab Adamo condito ad Diluvium.

4. Adamo ſiquidem, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt; qui *Adamus* nongentos & triginta vixit annos. Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum, qui, cum duodecim & nongentos vixiſſet annos, Caïnæ filio rerum curam tradidit, quem genuerat anno *ætatis ſuæ* centeſimo & nonageſimo. iſte vixit quinque & nongentos annos. Caïnas vero, vivens decem & nongentos annos, Malaëlum filium habuit, quem genuit annum agens centeſimum ſeptuageſimum. Iſte Malaëlus, cum vixiſſet quinque & nonginta & octingentos annos, defunctus eſt, Jaredum filium relinquens; quem genuit, cum ſexaginta quinque & centum eſſet annorum. Huic, duo & ſexaginta & nongentos annos viventi, Anochus filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorum & centum annorum eſſet pater ejus. Ille, exactis trecentis ſexaginta quinque annis, diſceſſit ad Deum: quo factum eſt, ut obitum ejus in faſtos non retulerint. Mathuſalas autem Anochi filius, ſexageſimo quinto [& centeſimo]ei natus anno, Lamechum filium habuit, cum eſſet annorum octoginta

Gen. c. 5.

an. æt.

a Rurſum ex *MSS.* Ἀνώχου. in *Editis* Ἐνώσου. *Zonaras* aliique in hoc ſtemmate Ἐνὼχ reponunt ex LXX. b Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* in *Editis* Μαλεηλου. c Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Καϊ&. d Sc. *Syro-Maced.* non *Macedonum Europæorum.* Vide *Marſhami* Can. Chron. p. 183. e Ita cum *Vet. Interpr.* nec procul abſcedunt *Samb. Caſ. Syncellus*, & *Indices MSS.* in Archivis Pembrochianis, qui Μαρσουὰν appellant. Nulluſque dubito quin Μαρσουὰν *Editorum* fuerit à Librarii lapſu pro Μαρσουὰμ. Vide *Druſii* Obſerv. Sacr. l. 1. c. 13. f Sic ex *MSS.* in *Editis* ὕτου γὰρ Αἰγυπτίοις. Nonnulli conjecerant ὕτως ἦν *in* Αἰγύπτῳ, aut ὕτου παρ' Αἰγυπτίοις. g Ita ex *Samb.* & *Heſychio. Niſan* aliis. h Μῆνα in *MSS.* Vulgatum tamen κόσμον retinendum eſſe ſuadet *Bernardus* ex *Heſychio* qui καταίσιον interpretatur. Favent *Vet. Interpr.* & *Comeſtor.* i Sic in *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* προκειμένου. k Ita in Codd. omnibus, tam Græcis quam Latinis, tam *MSS.* quam *Editis.* Nonnulli legunt ὑπῆρχε δὲ χιλίων ἑξακοσίων &c. Verum in Chiliadum numero cum *Joſepho* convenit *Eutychius Alex.* ut & *Joſephus Chriſtianus* in *Hypomneſtico* ſuo. Διακοσίων edidit *Bernardus.* quod ſane poſtulant numeri ſequentes. l In *MSS.* πεμπτεύοντι. m In Codd. Latinis *centeſimo & quinto anno.* n Ita *Baſ.* & *G.* quibuſcum conveniunt S. *Biblia* & *Zonaras.* in *MSS.* πέντε. Puto itaque Sethum cum filio vitæ ſuæ numeros minores ſcribarum oſcitantia permutaſſe. *E. Bernardus.* o Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpres* in quibuſdam Codd. in aliis δέκα cum *Big. Caſ.* & *Vat.* p Ita *Big.* & *Samb.* Καϊνὰς *Baſ. G. aliique.* q In *Vat.* βιοὺς ἔτη δέκα ἓξ ἐνακόσια Μαλάηλον τὸν υἱόν. r Ἑκατοστῷ non agnoſcit *Vet. Interpr.* ſ Ita plane juxta *Samb. Big. Caſ.* & *Vat.* nili quod ὃς in ὃν mutaverim cum *Bernardo*, auctoritate *Veteris Interpretis.* In *Baſ.* & *G.* ὃς ἐτῶν ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν γενόμενος ἐγέννησεν Ἐνὼχον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις βιώσαντα, Ἐνὼχ ὃ ὡς ἀφθέγκτου γενηθεὶς &c. t Ita *Vat. Caſ. Baſ. G.* & *Membranæ Latinæ.* Μαθουσάλα aut Μαθουσὶλ contracte in aliis *MSS.* u Ita *MSS.* quo modo reſcripſi v. 36. in *Editis* Ἐνώχου. x In *MSS Gr.* & *Lat.* κατὰ ἔτῶ αὐτοῦ γεγονὼς πέμπτου & ἑξηκοστὸν. unde illud ἑκατοστὸν (quod exciderat conſonantia vocum ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν) reſtituit *E. Bernardus.* In *Editis* γεγονὼς ἑβδόμου καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν. y Ita cum *Codd* aliquot *Epiphanii*, & LXX.

octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatum, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & novem. Lamechus autem, cum imperium tenuiſſet annis ſeptingentis ſeptuaginta & ſeptem, Noëum filium ſuum rerum præfecturæ admovit; qui Lamecho natus eſt, anno *ætatis ſuæ* ſecundo & octogeſimo ſupra centeſimum expleto; & quinquaginta & nongentis annis rebus præfuit. Hi anni in unam ſummam collecti tempus ſupraſcriptum complent. Nemo autem inquirat in obitus iſtorum virorum, (cum filiis enim ſuis vitam agebant, eamque uſque ad ipſorum nepotes extendebant) ſed tantum natales eorum *in annorum ſupputatione* reſpiciat.

ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· ᾧ τῷ ἀρχῷ παρέδωκαν, αὐτὸς αὐτῷ καθοχὼν [ἔτη] ςιέα καὶ ἑξήκοντα [a] τοῖς ςιακοσίοις. Λάμεχος δὲ, ἄρξας [b] ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ὅτι ἑπτακοσίοις ἔτεσι, Νώεον τὸν πραγμάτων ἀποδείκνυσι τοῦτον υἱόν· ὃς Λαμέχῳ γενόμενος, [c] δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἡνυκότι, [d] πεντήκοντα καὶ ςιακοσίοις ἔτεσιν ἦρξε τῶν πραγμάτων. Ταῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη [e] τοῦ προαναγεγραμμένου συμπληροῖ χρόνου. Ἐξεταζέτω δὲ μηδεὶς τὰς τελευτὰς τῶν ἀνδρῶν· τοῖς γὰρ αὐτῶν παισὶ, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀπογόνοις συμπαρεξέτεινον τὸν βίον· ἀλλὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν μόνον ὁράτω.

Gen. cap. 8. Diluvii hujus æſtus atque παραχμή.

5. Cum autem, poſtquam Deus ſignum dederat, pluere incepiſſet, aqua quadraginta continuis diebus *cælo* deſcendebat, adeo ut uſque ad quindecim cubitos ſuper terram eveheretur. atque id cauſæ erat, cur plurimis ſalus omnis adimeretur, non habentibus quo ſe reciperent. Ceſſante autem pluvia, vix ſpatio centum & quinquaginta dierum aqua decreſcebat; menſe quaſi ſeptimo ejuſque die ſeptima *eâ* ſenſim recedere deſinente. Deinde, cum arca ad ſummitatem quandam montis in Armenia ſubſtiterit, ſentiens *hoc* Noëus aperuit eam; & videns circa ipſam aliquantulum terræ, in meliori ſpe jam conſtitutus quieſcebat. Poſt paucos vero dies magis recedente aqua corvum emiſit; cupiens cognoſcere, ſi qua alia terræ pars, ab aqua derelicta, egreſſui jam eſſet idonea. At ille, comperto totam adhuc ſtagnare, ad Noëum reverſus eſt. Poſt ſeptem vero dies columbam, ad explorandum terræ ſtatum, præmiſit. quæ cum *pedes* lutulenta & frondem olivæ ferens ad ipſum rediiſſet, intellecto terram diluvio liberatam eſſe, poſtquam alios ſeptem dies exſpectarat, animalia ex arca dimiſit; & ipſe quoque cum liberis egreſſus, Deoque ſacrificans, una cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum Armenii apobaterion *vel egreſſorium* vocant: illic enim arcæ ſervatæ reliquias etiam nunc oſtendunt indigenæ.

ε'. Ἐπισημήναντος δὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑὲν ἀρξαμένου, τὸ ὕδωρ ἡμέρας τεσσαράκοντα ὅλας καταφέρετο, ὡς ὅτι πήχεις πεντεκαίδεκα τοῦ γοῦν [f] ὑπερέχειν. καὶ τοῦτο μὲν τὸ αἴτιον ὃ μὴ σῳζωθῆναι πλείονας, φυγῆς ἀφορμὴν οὐκ ἔχοντας. παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ, μόλις ἤρξατο ὑποβαίνειν τὸ ὕδωρ [g] ἐφ' ἡμέρας ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· ὡς μὲν ἑβδόμῳ, [h] ἰσαμένου δ' ἑβδόμῃ, [hh] κατ' ὀλίγον ὑποσοεῖν ἀπολήγοντος. ἔπειτα ὁ λάρναξ [i] πρὸς ἄκραν τινὰ ὄρους σαθείσης τῆς Ἀρμενίας, συνεὶς ὁ Νώεος ἀνοίγει ταύτῃ. καὶ θεασάμενος γῆν βραχεῖαν πρὸ αὐτοῦ, [k] ὅτι χρηστέρας ἤδη γενομένης ἐλπίδος ἠρέμει. ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις μᾶλλον ὑποχωροῦντος τοῦ ὕδατος, μεθίησι κόρακα· βουλόμενος μαθεῖν, εἴ τι καὶ ἄλλο ἐκ γῆς, ἐκλελειμμένου ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἀσφαλές ἐστιν ἤδη πρὸς ἔκβασιν. ὁ δὲ, πᾶσαν εὑρὼν ἐπὶ λιμναζομένην, [l] πρὸς Νώεον ἐπανῆλθε. μεῖ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ, δεύτερον ὅτι τὸ γνῶναι τὰ περὶ τὴν γῆν πρόθυμον ἐποίησεν. [m] ἧς ἐπανελθούσης πρὸς αὐτὸν, πεπηλωμένης ἅμα καὶ θαλλὸν ἐλαίας κομιζούσης, καὶ μαθὼν τὴν γῆν ἀποπλαγμένην τοῦ κατακλυσμοῦ, μείνας ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας, τὰ ζῶα τῆς λάρνακος ἐξαφίησιν· αὐτός τε μετὰ τῶν γενεᾶς πρεσβυτέρων, καὶ θύσας τῷ Θεῷ, συνδιαιτᾶτο τοῖς οἰκείοις. ἀποβατήριον [n] μέντοι τὸν τόπον τοῦτον [o] Ἀρμένιοι καλοῦσιν· ἐκεῖ γὰρ ἀνασωθεῖσα ἡ λάρναξ [p] ἐπὶ πολὺν οἱ ἐπιχώριοι τὰ λείψανα ἐδείκνυσαν.

Navis ejus reliquiæ apud Armenios.

Aves ab arca emiſſæ ejuſdem ambæ redeunt.

Diluvii Noëi meminerunt Beroſus, Hieronymus, Mnaſeas, & Nicolaus Damaſc.

6. Hujus autem diluvii & arcæ meminerunt omnes qui Barbaricas ſcripſere hiſtorias; quorum unus eſt Beroſus Chaldæus. nam, de diluvio referens, in hunc ferme modum loquutus eſt: "dicitur autem etiamnum in "Armenia in Cordyæorum monte pars eſſe

ς'. Τοῦ δὲ καταικλυσμοῦ τούτου καὶ ὁ λάρναξ μένων [q] πάντες οἱ τὰς Βαρβαρικὰς ἱστορίας [r] ἀναγεγραφότες· ὧν ἐστι καὶ Βηρωσὸς ὁ Χαλδαῖος. διηγούμενος δὲ τὰ περὶ τὸν κατακλυσμὸν οὕτω πως διέξεισι· "λέγεται δὲ καὶ "τοῦ πλοίου ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῶν [t] Κορδυαίων ἔτι "μέρος

Interpretibus. in *MSS. Gr.* & pleriſque *Latinis*, πρὸ ἔτη μυρίοις ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἐξ ἑκατὸν, ᾧ τῷ &c. in *Editis* ἔτη μυριάσι τρία καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτακόσια. *a* Ita *Big.* & *Caſ.* καὶ *Samb.* ἐπὶ *Baſ.* & *G.* *b* Sic *Big.* & *Codex Hebræus* & *Eutychius Alexandr.* ἑπτὰ καὶ ἑπτακοσίοις *Samb.* & *Vat.* ἑπτὰ ἐξ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Caſ.* ἑπτὰ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Baſ.* & *G.* & *Vet. Interpr.* *Judæis Alexandrinis* placuit numerus DCCLIII. *c* Ita *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Verum καὶ ἑκατοστὸν non agnoſcunt *Samb. Caſ. Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* *d* Sic ex *MSS.* & *Epiphanii Codd.* illa πεντήκοντα καὶ in *Editis* deſiderantur. *e* Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* προαναγεγραμμένου. *f* Illud ex *Big.* & *Caſ.* ὑπερεχεῖν *Samb.* in *Editis* ὑπερέχον. denique ὑπερεχῇ *Hen.* *g* Ita *Samb. Hen.* & *Vat.* ἀφ' ἡμέρας *Baſ. G. aliique.* *h* Φθινοβρίου malit *Bern.* *hh* Illa κατ' ὀλίγον οὖσαν, ἀπολ. ex *MSS. Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Aliud quiddam in ſuo Codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quo inſtante paulatim inchoavit latens parère.* *i* Περὶ ἄκραν ὄρους *Vat.* *k* Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐπεὶ & deinde γίγνεσθαι. *l* Ita in omnibus *Codicibus Græcis* tam *MSS.* quam *Impreſſis* excepto uno *Henneb.* qui (*Joſephi* textum, prout ſibi viſum eſt, ubique mutans) cum paucis *Latinorum & Interpretibus LXX.* ſupponit hoc loco, πρὸς Νῶεον τὸν ἐπανῆλθε. Non ita *Mich. Glycas*, p. 127. & *Comeſtor*, qui vulgatam lectionem teſtimonio ſuo comprobant. *m* Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* ὑπανελθούσης ἢ πανηλ. *n* Illud μέντοι ex *MSS.* deerat in *Editis.* *o* Scilicet Armenii ſua lingua vocabant locum eo nomine, quod Græce tranſlatum ἀποβατήριον ſonat. *Straboni* (l. 13. p. 591.) locus ad S.ſtum ab excendendo è navibus Ἀποβάθρα dicitur. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 2. p. 593. *Danſqueium* in notis ad *Baſilium Seleuc.* p. 333. *p* Sic in *Editis* & pleriſque *MSS.* verum in *Samb.* & *Vat.* ἐπὶ ταῦ αὐτῆς οἱ. *q* Videſis quæ in hujus rei teſtimonium attulit Cl. *Falconerus*, in lib. *de Inſcriptionibus Athleticis*, p. 202. *r* Nonnulli illud πάντες abjiciendum eſſe cenſent. *ſ* Ita in *MSS.* in *Editis* ἀναγεγράφοντες. *t* Vide *Zoſimum* p. 191. *Edit. Oxon. Epiphan.* adv. Hæreſes, p. 5 & 6. & *Petavii* notas. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Grotium* in Gen. c. 8. & in Annott.

ad

"μέρος τι εἶναι καὶ κομίζειν τινὰς τὸ ἀσφάλτου ἀφαιρῶν-
"τας. χρῶνται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομιζομένῳ
"πρὸς τὰς [a] ἀποτροπιασμούς." μέμνηται δὲ τούτου
καὶ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν Φοι-
νικικὴν συγγεγραφώς, καὶ Μνασέας δὲ, καὶ ἄλλοι
πλείους. καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἐνενη-
κοστῇ καὶ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ περὶ αὐτοῦ, λέγων οὕτως·
"ἔστι ὑπὲρ τὴν [b] Μινυάδα μέγα ὄρος κεῖ τῆς Ἀρμενίας,
"[c] Βάρις λεγόμενον· εἰς ὃ πολλοὺς συμφυγόντας ὅτε τὸ
"κατακλυσμὸν λόγος ἔχει διασωθῆναι, καὶ τινα ὅτι
"λάφακος ὀχούμενον ὅτι τὴν ἀκρώρειαν ἀφίκοιτο, καὶ τὰ
"λείψανα τῆς ξύλων ὅτι πολὺ σωθῆναι γένοιτο δ' ἂν
"οὗτος, ὃν τινα καὶ Μωυσῆς ἀναγέγραφεν [d] ὁ Ἰουδαίων νομοθέτης.

ζ'. Νῶε δὲ, φοβούμενος μὴ καθ' ἕκαστον ἔτος
ὁλοθρεύῃ τὴν γῆν ὁ Θεὸς, φθορὰν ἀνθρώποις κατα-
φέρων, ἱερεῖα καύσας, ἐδεῖτο τοῦ λοιποῦ τοῦ Θεοῦ ὅπως
τῆς παρούσης μένειν εὐταξίας, καὶ [e] μηδὲν ἐπὶ τοσοῦτον
ἐπενεγκεῖν πάθος, ὑφ' οὗ [f] κινδυνεύσει πᾶν ἀπολέσθαι
τὸ τῶν ζώων γένος· ἀλλὰ πεπεισμένον τοὺς πονηροὺς
φεύδεσθαι [g] ποιεῖσθαι τῶν ἀφ' ἑαυτοῦ χρηστότητα ἀφελεῖν-
των, καὶ τὸ δεινὸν ἀφαφυγεῖν κεκριμένων. κακοδαιμονε-
στέρους γὰρ τούτους ἔσεσθαι ἐκείνων, καὶ [h] χείρω κακίαν κα-
θαδικαθέντας, εἰ μὴ παντελεῖς εἶεν σεσωσμέ-
νοι, πρωθεῖεν δ' ἑτέρῳ κατακλυσμῷ· οὗ μὲν παρόντος τὸ
φόβον καὶ τὴν ἰσχὺν [i] μαθόντας, οὗ δευτέρου δὲ τὴν
ἀπώλειαν. εὐμενῶς τε οὖν αὐτοῦ παρεδέχετο τὴν θυσίαν
παρεκάλει, καὶ μηδεμίαν ὀργὴν [k] ἔτι τὴν γῆν ὁμοίαν λα-
βεῖν, ὅπως [l] ἔργοις τε τοῖς ζώντες παρόντες,
καὶ πόλεις ἀναστήσαντες, εὐδαιμόνως ζῆν ἔχοιεν· καὶ
μηδενὸς, ὧν καὶ πρὸ τῆς ἐπομβρείας [m] ἀπόλαυον, ὑστερή-
σειν ἀγαθῶν, [n] εἰς μακρὸν τε τὸ γῆρας καὶ βίᾳ μηδε-
ἄμοιρον τοῖς [o] πάλαι ἐπερχόμενον.

η'. Νῶε δὲ ταῦτας ποιησαμένου τὰς ἱκετείας, ὁ Θεὸς,
ὅτι δικαιοσύνῃ τὸν ἄνδρα ἀγαπᾷ, ἐπένευσεν αὐτῷ τὰς εὐχὰς
εἰς τέλος ἄξειν· ὅτι τοὺς διαφθαρμένους αὐτὸς λέγων ἀπολέ-
σαι, [p] καίπερ δὲ τῇ οἰκείᾳ ταύτῃ αὐτοὺς ὑποχρέῳ τῆς δίκης
ὄντας εἰ γενομένους ἀνθρώπους ἀφανίσαι διανοίᾳ, οὐδεμιᾷ
γε ἂν αὐτοὺς εἰς τὸν βίον· σώφρονι γὰρ εἶ [q] τὴν ἀρχὴν αὐ-
τοῖς μηδὲ χαρίσασθαι [r] τὸ ζῆν, ἢ δόντα τούτους διαφθεῖρειν.
ἀλλ' οἷς ἐξύβριζον εἰς τὴν ἐμὴν δικαιοσύνην καὶ ἀρετὴν,
τούτοις ἐξιάσατό με ταύτην αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τὴν δί-

"aliqua ejus navigii: & quoſdam bitumen
"ex ea avellentes circumferre. eo autem
"ablato utuntur homines maxime pro amu-
"leto ad mala avertenda." Sed & Hiero-
nymus Ægyptius horum meminit, qui Anti-
quitates Phœnicum ſcripſit, & Mnaſeas, &
multi alii. Quin & Nicolaus Damaſcenus
libro nonageſimo ſexto de his rebus narrat
in hæc verba: "eſt ſuper Minyada in Arme-
"nia mons ingens, Baris dictus, in quem multos
"diluvii tempore confugientes fama eſt ſer-
"vatos eſſe, & quendam in arca vectum ad
"ſummum ejus jugum appuliſſe, lignorum-
"que reliquias diu conſervatas eſſe. Iſte
"fortaſſe idem ille eſt de quo etiam ſcripſit
"Moyſes Judæorum legiſlator.

7. Noëus autem veritus, ne Deus, damna- *Immolatis hoſtiis Deo ſupplicat Noëus.*
tis ad interitum hominibus, per ſingulos an-
nos terram aquis obrueret, Deo de cætero
ſupplicabat ut priſtinum rerum ordinem ſer-
varet, & nullam in poſterum tantam indu-
ceret calamitatem, per quam univerſum ani-
malium genus ſalutis diſcrimen adiret: ſed,
cum de malis pœnam ſumpſiſſet, parceret
iis quos ob bonitatem ſuperſtites eſſe vo-
luit, & clade miſeranda liberare decrevit:
alioqui illis fore ipſos infeliciores, & gra-
vius damnatos, ſi non omnino ſalvi eſſent
& incolumes, ſed alteri diluvio reſervaren-
tur; cum & terrorem, quem primum incu-
tiebat, experirentur, & interitum, quem po-
ſterius afferret. Deum igitur orabat, ſacri-
ficium animo placato acciperet, neve ulli
poſthac tantæ iræ terram ſubjiceret; ut in ea
excolenda aſſidui, urbeſque exſtruentes, vi-
tam beatam agerent; nec bona ulla, quibus
ante diluvium fruebantur, deſiderarent, etiam
ad extremam uſque ſenectutem, longo vitæ
ſpatio exacto, more majorum pervenientes.

8. Poſtquam vero Noëus haſce preces ef- *Noëi precibus annuit Deus.*
fuderat, Deus, virum ejus ergo juſtitiæ dili-
gens, annuit, ut ei omnia ex votis eveni-
rent; dicens ſe *diluvio* abſumptos non per-
didiſſe, ſed ipſos pœnas pertuliſſe malitiæ
ſuæ debitas: non enim ipſos in vitam intro-
duxiſſet, ſi homines factos perimere ſecum
ſtatuiſſet: nam præſtiterat vitam non omni-
no dediſſe, quam eos, quibus data fuerit,
perdere. Sed tantis, *inquit*, contumeliis, quibus
pietatem meam violarunt & virtutem, me
compulerunt ad has pœnas ab illis repetendas.

ad lib. 1. de Ver. Chr. Relig. & *Berneggeri* Hiſt. Sacr. in Exercit. 18. p. 553. &c. & *Gallæum* de Orac. Sibyll. vol. 1. p. 156. *a* Hac de re *Dauſqueius* ad *Baſilium Seleuc.* p. 333. *Falconerus* in Inſcript. Athlet. p. 200. *Gallæus* de Orac. Sibyll. p. 156. *b* Nonnulli (contra fidem *MSS*) malint Μιλυάδα. minus recte, ut oſtendit *Gallæus* de Sibyll. Orac. Vol. 1. 158, 159. & Vol. 2. p. 594. Vide & *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. & *Druſium* in loca diffic. *Geneſ.* p. 38. *c* Βᾶρις circumflexe malit *Scalig.* Monti hoc nomen inditum eſſe plerique cenſent ab arca *Noëi*; quòd Βάρις *navigium* ſonet, ut conſtat ex *Ammonio*, *Heſychio*, & *Scholiis* ad *Æſchylum* & *Euripidem*. Vide *Scaligerum* in notis ad *Fragmenta Veterum Græcorum*, p. 44. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Huetii* Quæſt. Alnet. p. 187, 189. & de Demonſtr. Evangel. prop. 4. c. 2. §. 38. & *Berneggeri* Hiſt. Sacr. Exercit. 18. Verum Cl. *Joann. Schroderus Mainz* legendum eſſe contendit. Eſt enim (ut inquit ille in ſuis ad me literis) *Maſis* præruptus ille mons in campeſtri provincia *Araxenſi* ſitus, in quo *arcam* reſedisſe, præter conſtantem apud Armenos traditionem, teſtatur ipſe Geographus Armenus *Moyſes Chorenenſis*. Vide Diſſertationem ejus præliminarem ad *Theſaurum Linguæ Armenicæ*, p. 55. *d* *Al.* ὁ τῶν Ἰουδαίων νομ. *e* Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* μηδὲν ἐπὶ τοσοῦτον *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν ἐπὶ τοσοῦτον *Baſ.* & *G.* *f* Κινδυνεύσει *G.* *g* Ita *Big. Caſ.* & *Samb.* ποιεῖσθαι *Vat.* ποιήσασθαι *Baſ.* & *G.* *h* Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* χεῖρον κακοδαιμονέστερους. *i* Ita *Samb Caſ.* & *Vat.* παθόντας *Big.* καθόντας in *Editis*. utramque viderat *Epiphan.* hîc quidem, τὴν ἰσχὺν μαθόντας, & mox infra τὴν ἀπώλειαν καθόντας. *k* Ἐπὶ malit *Schottanus*. *l* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ἵνα τε τοῖς ἔργοις ζώντες παρόντες. *m* Sic *Big.* & *Samb.* ἀπέλαυον, ὑστερήσειν *Vat.* ἀπέλαυσον, ὑστερήσουσι *Baſ.* & *G.* ἀπέλαυσιν, ὑστερήσουσι edidit *Bernardus*; qui tamen fatetur Atticiſmum velle ὑστερήσειν præ alio modo. *n* Εἰς μακρὸν αὐτῶν χρόνον γῆρας *Big. Samb.* & *Vat.* *o* In iiſdem *MSS.* τοῖς ἐπιόυσι. *p* Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* in *Baſ.* & *G.* καίπερ δὲ τὴν οἰκείαν ταύτην. *q* Ex *MSS.* nam *Editis* abeſt ἂν. *r* Τὸν ἀρχὴν verto *omnino*, *proſus*, non *principium* aut *principio*. Vide *Jenſii* Lect. Lucian. p. 352. *s* Ita *MSS.* & *Baſ.* Τὸ ζῆν *Gen.* neſcio an ex *Typothetarum* errore, an ex locutione *Homerica*, Od. α'. v. 140.

das. De cætero autem ceſſabo iracunde adeo maleficiorum vindictam ab eis exigere; multoque magis, ſi tu pro illis interceſſeris. Nam ſi unquam tempeſtates ſolito majores excitavero, non eſt ut imbrium vim pertimeſcatis: orbem enim terrarum aqua deinceps non inundabit. Jubeo tamen ut ab nece humana abſtineatis, ut cædis voſmet puros ſervetis, qui hujuſmodi aliquid patrârint pœnis afficientes: aliorum omnium animalium uſu vobis ad voluntatem & libitum veſtrum permiſſo. Dominos enim vos omnium eſſe feci, tam terreſtrium quam natatilium, & eorum quæ per ſublime volatu feruntur, tantum ne *carnem* cum ſanguine *comedatis*: nam in eo eſt anima. Vobis enim ceſſationem fore *ab ira* arcus meus indicio erit: (iridem innuens, nam arcus Dei apud illos iris eſſe putatur.) Et Deus quidem, hæc effatus atque promittens, abiit.

Sanguinem humanum effundere nefas.

De Diluvio altero Iris interdicis.

9. Verum Noëus, cum vixiſſet poſt diluvium trecentos & quinquaginta annos, atque omne hoc tempus feliciter exegiſſet, è vivis exceſſit, annos agens numero nongentos & quinquaginta. Nemo autem, qui cum vita hodierna ejuſque brevitate illam antiquorum conferet, falſa putet quæ de illis memorantur: inde, quod jam vita hominum eo uſque non producatur, conjiciens, neque illos ad vitæ illius longitudinem perveniſſe. Nam illi ſane cum Dei eſſent amantes, & ab ipſo Deo *recens* facti, victuque commodiore ad vitam longiorem uterentur, veriſimiliter tantum annorum numerum complerent. Præterea tum propter ſtudium virtutis, tum propter accuratiorem Aſtrologiæ & Geometriæ, quas ipſi artes invenerant, uſum *& experientiam*, Deus illis prolixiorem largitus eſt vitam. quippe qui niſi ad ſexcentos *minimum* annos (totidem enim magnus annus abſolvitur) vivendo attigiſſent, nihil certi prædicere potuiſſent. Teſtes autem mihi ſunt quotquot Græcos inter Barbaroſque antiquitates literis prodiderunt. Nam & Manetho rerum Ægyptiacarum ſcriptor, & Beroſus Chaldaïcarum auctor; & Mochus & Heſtiæus, præterea-que Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res proſequuti ſunt, uno mihi omnes ore ſuffragantur. Imo etiam Heſiodus, & Hecatæus, & Hellanicus, & Acuſilaus, Ephorus item & Nicolaus veteres mille annos vixiſſe tradunt. Ac de his quidem, prout ſibi viſum fuerit, quiſque exiſtimet.

Vixit Noëus à Diluvio an. 350. ætate integra annos 950.

Primi hominum, recens opus & carum Deo, ſalubriori victu, Aſtronomiæ perdiſcendæ cauſa mille prope annos vixerunt.

Annus Magnus DC. *communes colligit.*

κιν. παύσομαι δὲ τῦ λοιπῦ μετὰ τοσαύτης ὀργῆς τὰς τιμωρίας ὑπὲ τοῖς ἀδικήμασιν εἰσπραττόμενος, καὶ πολὺ μᾶλλον σῦ δικαλῦντος. εἰ δ' ὑπὲ πλέον ποτὲ χειμάσωμι, μὴ δείσητε τῶν ὄμβρων τὸ μέγεθος· ὑ γὰρ ἔτι τῶ γῆ ὑπακλύσει τὸ ὕδωρ. πάντως μέντοι σφαγῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι, καὶ καθαρεύειν φόνυ, ᵃ τὺς δράσαντάς τι τοιῦτον κολάζοντας· χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπασι, πρὸς ἃ βύλεσθε καὶ τὰς ὀρέξεις ἔχετε. δεσπότας γὰρ ἁπάντων ὑμᾶς (εἰ) πεποίηκα τῦ τε χερσαίων καὶ νηκτῶ, καὶ ὅσα τῶ μετάρσιον χώρων ἔχει καὶ φορᾶν, χωρὶς αἵματος· ἐν τύτῳ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή. ᵇ σημανῶ δὲ ὑμῖν παύλαν ἐσομένην τοξείας τῆ ἐμῆ· τῶ εἶναι ἐπισημήνων, τόξον γὰρ εἶναι ὑπὲ Θεῦ παρ' αὐτοῖς ἐκεῖνο νενόμισται. καὶ ὁ μὲ Θεὸς, ταῦτ' εἰπὼν καὶ ἐπιταχόμενος, ἀπαλλάττεται.

θ'. Νώεος δὲ, βιὺς μὴ τῶ ἐπομβρίαν πεντήκοντα καὶ τριακόσια ἔτη, ἐν πάντα τὸ χρόνον τῦτον ᶜ εὐδαιμόνως διαγαγών, τελευτᾷ· ζήσας ἐτῶν ἀριθμὸν ᵈ ἐνακοσίων καὶ πεντήκοντα. μηδεὶς δὲ πρὸς τὸ νῦν βίον, ἐν τὸ βραχύτητα τῦ ἐτῶν ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν ἃ τὸ παλαιῶν, ψευδῆ νομιζέτω τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα· τῷ μηδὲ νῦν τοσῦτον ἐπὶ τῷ βίῳ διατείνειν χρόνον, τεκμαιρόμενος μηδ' ἐκείνυς εἰς ἐκεῖνο τὸ μῆκος τὸ ζωῆς ἀφῖχθαι. οἱ μὲ γὰρ ᵉ θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ νέοι αὐτῦ ὑπὸ Θεῦ γενόμενοι, ἐν ᾧ καὶ ὃ τὰς τροφὰς ὀπτιμωτέρας πρὸς πλείονα χρόνον (εἰ), εἰκότως ἔζων πλῆθος τοσύτων ἐτῶν. ἔπειτα καὶ διὰ ἀρετὴν καὶ τὸ εὐγνωσίαν, ὧν ἐπενόησαν, ᶠ ἀστρολογίας καὶ γεωμετρίας, πλέον ζῆν ἃ Θεὸν αὐτοῖς ἐδύνατο. ἅπερ ὐκ ἦν ἀσφαλῶς αὐτοῖς προειπεῖν, μὴ ζήσασιν ἑξακοσίους ἑαυτύς· ᾧ τοσύτων δὲ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται. μαρτυροῦσι δέ μυ τῷ λόγῳ πάντες οἱ πᾶ Ελλησι καὶ βαρβάροις συγγεγραμμένοι τὰς ἀρχαιολογίας. καὶ δὲ καὶ ᵍ Μανεθὼν ὁ τὸ τὰ Αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφὴν, ἐν Βηρωσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, ἐν ʰ Μῶχός τε, ἐν Ἑστιαῖος, ἐν πρὸς αὐτοῖς ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, οἱ τὰ Φοινικικὰ ⁱ συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς ᵏ ἐξ' ἐμῦ λεγομένοις. ˡ Ησίοδός τε καὶ Ἑκαταῖος, καὶ Ἑλλάνικος, καὶ Ακυσίλαος, καὶ πρὸς τύτοις Εφορος καὶ Νικόλαος ἱστοροῦσι τὺς ἀρχαίυς ζῆσαι ἔτη χίλια. περὶ μὲ οὖν τύτων, ὡς ἂν ἑκάστοις ᾖ φίλον, ὕτως σκοπείτωσαν.

V. CAP. IV. ΚΕΦ. δ'. ε'.

De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.

Περὶ τὸ πύργυ Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων.

Noëi nepotes deſcendunt in Sennaar.

NOëi autem filii tres erant, Semas, Japhetus, & Chamus, centum annis ante diluvium nati: qui, primi de

Οἱ δὲ Νώεω παῖδες τρεῖς ὄντες, ᵐ Σήμας, καὶ Ιαφέθας, καὶ Χάμας, ἑκατὸν ἔτεσιν ἐμπροσθεν τὸ ἐπομβρίας γεγονότες,

a Sic *MSS.* & ἀράσαντάς τι *Baſ.* & *G.* b Ex *MSS.* σημανῶ *Baſ.* & *G.* c Εὐδαιμονῶν *Baſ.* & *G.* prelo forſan errante. d Ἐνακόσια *Vat.* e Reddi etiam poteſt *Deo chari.* Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 1. p. 72. f Ita in *MSS.* in *Editis* & *Syncello* ἀστρονομίας. g Varie ſcribitur, *ſc.* Μανεθὼς, Μανηθὼς & Μανήθων. h *Gallæus* (de *Orac. Sibyll.* Vol. 1. p. 62 & 63.) malit Μόλων vel Μόλων ex *Euſebio* de Præp. Evang. l. 9. c. 13. i Sic *Big. Samb. Caſ. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* συγγεγραμμένοι *Vat. Hen. Syncell.* & *Cedren.* k Al. παρ' ἐμοῦ. l Ita in omnibus *MSS. Græcis.* in *Latinis* autem *Iſiodus, Eſiodus, Iſiodorus,* & *Iſidorus.* unde *Voſſius* (de Hiſt. Gr. l. 1. c. 10.) malit Ιλείδωρος, aut Ισίδωρος, intelligendo *Iſidorum Characenum*; qui (ut conſtat ex *Luciano* de Macrobiis) in Hiſtoria ſua attulit exempla regum longævorum. m Ita *Big. Caſ. Vat.* Σήμας καὶ Ιάφθας &c. *Baſ.* & *G.* uſus Græcorum Σήμων & Χάμων poſtulat.

a Huic

γεγονότες, τοῦτοι καταλθόντες ἀπὸ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία, τὴν σὺν τούτοις οἴκησιν ἐποιήσαντο· καὶ τοὺς ἄλλους, σφόδρα δεδιότας ἀφ' ὧν κατακλυσμὸν τὰ πεδία, καὶ ἀκινήτως ἔχοντας πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τόπων καταβασιν, ἔπεισαν θαρσήσαντας μιμητὰς αὐτῶν γενέσθαι· καὶ τὸ μὲν πεδίον, εἰς ὃ πρῶτον [a] αὐτοὺς κατῴκισαν, καλεῖται [b] Σενναάρ. τῷ δὲ Θεῷ κελεύσαντος [c] αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν τέλλειν ἀποικίας· ἵνα μὴ στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ γῆν πολλὴν γεωργῶντες, ἀφθονίας [d] ἀπολαύοιεν τῶν καρπῶν· ἐκὼν ἀμαθίας παρήκουσαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἀφ' τούτου συμφορᾶς πρεσπεσόντες [e] ἤρξαντο τῆς ἁμαρτίας. ἐπεὶ γὰρ ἦνθουν νεότητος πλήθει, πάλιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς [f] συνεβούλευσε παιδεῦσαι τὴν ἀποικίαν. οἱ δὲ ὑπὲρ κατὰ τὴν εὐμοιρίαν τὴν ἑαυτῶν νομίζοντες ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, τῇ δὲ ἰσχυῖ αὐτοῖς τὴν οἰκείαν αἰτίαν τῆς εὐπορίας ὑπολαμβάνοντες, οὐκ ἐπείθοντο. προσστιθεσαν δὲ τῷ προσκρούειν τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης καὶ τὸ κατ' ὑπόνοιαν ἐκβαλεῖν εἰς ἀποικίαν αὐτοὺς πρόφασιν, ἵνα διαρεθέντες [g] εὐεπιχειρητότεροι γένοιντο.

β'. Ἐξῆρε δ' αὐτοὺς προς τε ὕβριν τοῦ Θεοῦ καὶ καταφρόνησιν [h] Νεβρώδης, [i] υἱωνὸς μὲν ὢν Χάμου τοῦ Νωέου, τολμητὴς δὲ καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος. ὃς ἔπεισεν αὐτοὺς μὴ τῷ Θεῷ δοῦναι τὸ δι' ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν αἰτίαν παρέχειν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. καὶ προῆλθε κατ' ὀλίγον εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα, μόνως ὅπως νομίζων ἀποστήσειν τοὺς ἀνθρώπους [k] τοῦ φόβου τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν, εἰ χρώμενοι τῇ αὐτοῦ δυνάμει διατελοῖεν· [l] ἀμυνεῖσθαί τε τὸν Θεὸν [m] ἐπείλει, πάλιν τοῦ γῆν [n] ἐπακλύσειν θελήσαντα. πύργον γὰρ οἰκοδομήσειν, ὑψηλότερον ἢ τὸ ὕδωρ ἀναβῆναι δυνηθείη, μετελεύσεσθαι δὲ τὴν τῶν πρόγονων ἀπωλείαν.

γ'. Τὸ δὲ πλῆθος πρόθυμον ἦν τοῖς Νεβρώδου δόγμασιν ἔπεσθαι, [o] δειλίαν ἡγούμενον τὸ εἴκειν τῷ Θεῷ· καὶ τὸν πύργον ᾠκοδόμουν, οὐδὲν [p] ἀπολείποντες πονοῦντες, οὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀκνηρῶς ἔχοντες. ἐλάμβανε δὲ βάθος ὕψους, ἢ προσεδόκησεν ἄν τις, ἐκὼ πολυχειρίας. τὸ μέντοι πάχος ἦν ἰσχυρὸν τοσοῦτον, [q] ὥστ' ἐκὼ αὐτοῦ μεῖζον θαυμάζειν τοῖς ὁρῶσι τὸ μῆκος. [r] ᾠκοδόμητο δ' οὐκ πλίνθοις ὀπτῆς, ἀσφάλτῳ συνδεδεμένης· δ'. ὡς ἂν μὴ προῤῥέοι. ὅπως δὲ μεμιλωμένας ὁρῶν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ἀφανίσαι μὲν οὐκ παντὸς ἦν ἐκείνου, ὅτι μὴ δ' ἐκὼ τοῦ προφθῆναι ἀπολωλότων συμφρονιθεῖεν· εἰς φάσιν δ' αὐτοὺς ἐνέβαλεν, ἀλλογλώττους ἀπεργασάμενος, καὶ ἐκὼ πολυφωνίας ποιήσας ἑαυτῶν

montibus in camporum planitiem descendentes, illic habitare constituerunt: & aliis, qui propter diluvii memoriam campestria metuebant, & segnes erant ad descensum ex locis celsioribus faciendum, suaserunt, ut fidenti animo eorum exemplum sequerentur. Et campus quidem, quo eos primum deduxerant, Sennaar appellatur. Cæterum Deo jubente eos ad incrementum hominum coloniis alias regiones occupare, (ut nulla invicem paterentur dissidia, sed, ampliori terrarum spatio culturam adhibentes, fructuum abundantia potirentur) *illi* rerum imperiti dicto ejus non obtemperarunt. quapropter in calamitates incidentes, sibimet erroris conscii esse cœperunt. Postquam vero juventutis multitudine florebant, Deus ipsis iterum consilium dedit, ut *hinc* colonias ducerent. Illi vero, rati se non ipsius benignitate vitæ commodis perfrui, sed propriam felicitatem suis viribus deberi existimantes, *Deo* non paruerunt: quin & huic, quod illius voluntati morem non gererent, adjecerunt, suspicionem esse, *Deum* ad colonias deducendas illos impellere, ut disperssi facilius possent opprimi.

Colonias hinc ducere noluere, ægre nec obtinuere.

2. Ut eo contumeliæ in Deum & despicientiæ procederent, fecit Nebrodes, nepos Chamæ, filii Noëi, vir audax, & manuum viribus præclarus: qui persuasit eis ne Deo concederent, felicitatem illi acceptam ferri, sed in ea perstarent opinione, virtutem suam bonorum omnium causam illis exstitisse. Ac paulatim res in tyrannidem vertebat; ratus hoc uno modo homines à Dei timore abduci posse, si ipsius potentiæ fidere perseverarent: Deumque se ulturum esse minitabatur, terram *nova* aquarum illuvie operire meditantem. Turrim enim se exædificaturum esse, celsiorem quam ut aqua eo usque posset ascendere, majorumque suorum interitum *vindicta* persequuturum.

Nebrodes tyrannidem affectat.

3 Multitudo autem iis libenter assensa est, quæ faciendâ visa sunt Nebrodi, ignaviam reputantes Deo cedere: turrimque exstruere instituerunt, nulli labori parcentes, neque in opere segniter occupati. Surgebat enim in altitudinem, supra quam speraverant, numerosa operantium manu. Verum adeo crassitudine valida erat, ut spectantibus ab ea videretur imminui molis sublimitas. Ædificabatur autem ex lateribus coctis bitumine colligatis, ne forte ab aqua circumfusa solveretur. Sic illos insanientes Deus conspicatus, delere quidem universos noluit, quamvis ne priore quidem clade in meliorem mentem profecerint: sed, linguis eorum variatis, dissidia in eos immisit, faciens ut ob sermonum diversitatem

Turris amplissima in Sennaar exstruitur, Nebrode auctore.

Dialectis variis dissipatur humanum genus.

alii

a Huic lectioni vulgatæ adversantur *MSS. Gr.* & *Lat.* αὐτοὶ κατῴκησαν *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκισαν *Big.* & *Vat.* αὐτοὺς κατῴκησαν *Casaub.* & *Syncell.* b Al. Σεναάρ. c Ita *Samb.* & *Casaub.* à prima manu. αὐτοῖς, εἰ πολυανθρωπήσειαν manus altera. αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπήσειαν *Big.* αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν *Vat.* αὐτοὺς εἰς πολυανθρωπίαν *Hen. Basil. G.* & *Syncell.* d Sic *Big. Samb. Casaub.* & *Vet. Interpr.* ἀπολαύοιεν *Hen. Basil. G.* & *Syncell.* e Ita *Casaub.* & *Epiphan.* ἤοξαντο *Big. Samb. Vat.* & *Syncell.* ἤχθοντο (*sc.* ἐλυπῶντο) *Basil.* & *G.* f Ex *Big. Samb.* & *Vat.* συνεβούλευε *Basil.* & *G.* συνεβούλευε τῇ ἀποικίᾳ præcise *Syncell.* g Ita in plerisque *MSS.* & *Basil.* & *G.* εὐεπιχειρότεροι γένοιντο *Hen.* & *Syncell.* h Sic passim *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* Ναβρώδης *Hen. Basil.* & *G.* Νιμρώδης *Syncell.* Νεβρὼδ *Niceph.* Forsan tamen Νιμρώδης. nam β & μ in *MSS* facile commutantur. i Ita ex *MSS. Vet. Interpr.* & *Eusebio* ad Hexaëmeron. ὃς ἦν υἱωνὸς μὲν — γενναῖος, ἔπεισεν *Basil. G. Hen.* & *Syncell.* k Sic *Big. Samb.* & *Casaub.* τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ *Vat Epiphan.* & *Syncell.* πρὸς τοῦ Θεοῦ *Basil.* & *G.* l Ἀμυνεῖσθαί *Hen.* & *Syncell.* αὐτὰμυνεῖσθαι *Epiphan.* m Ex *Big. Samb. Casaub. Hen.* & *Vet. Interpr.* πάλιν ἐπείλει *Vat. Basil. G.* & *Syncell.* n Ita *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* ἐπικλύσειν *Hen.* & *Syncell.* ἐπικλύσαι *Basil.* & *G.* o Δυλείαν ἡγούμενον τὸ εἶκ. *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* δειλίαν ἡγούμενοι εἶκειν *Syncel.* & *Epiphan.* δειλίαν ἡγούμενοι τὸ εἶκ. *Basil.* & *G.* p Ἀπολιπόντες *Basil.* & *G.* q Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὡς reliqui. paulo ante ἰσχυρὸν omittit *Syncellus.* r Ὠκοδομῆτο *Samb.* & *Vat.*

a Vide

alii alios non intelligerent. Locus autem, in quo turrim ædificaverunt, propter confusionem linguæ, quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat, nunc Babylon appellatur: nam *Babel, confusio.* Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis meminit etiam Sibylla, ad hunc modum loquens: "cum omnes homines una lingua *Turris Babylonia procellis corruit, Sibylla accinente.* "uterentur, altissimam turrim ædificare quidam cœperunt, velut per eam in cœlum "scansuri. At Dii, ventis emissis, turrim hanc "evertêre, & suam cuique linguam attri-"buêre. unde urbi Babylon factum est no-*Hestiæus de Jove Enyalio & Sennaar.* "men." Ejus vero campi, qui Sennaar appellatur, in Babylonia regione siti, mentionem facit Hestiæus, ita dicens: "qui vero "de sacerdotibus servati erant, ablatis Jovis "Enyalii sacris, in Sennaar Babyloniæ vene-"runt.

ἀσωσέτους εἶναι. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ τὸν πύργον ᾠκοδόμησαν, νῦν Βαβυλὼν καλεῖται, ἀφ' τοῦ σύγχυσιν δὲ τὴν ἀφέλεκτον πρῶτον ἐναργῆς· Ἑβραῖοι γὰρ τὴν σύγχυσιν Βαβὲλ καλοῦσι. περὶ δὲ τοῦ πύργου τούτου, καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τοῦ ἀνθρώπων, μέμνηται καὶ [a] Σίβυλλα, λέγουσα ὧδε· "πάντων ὁμοφώνων ὄντων [b] τῶν ἀνθρώπων, πύρ-"γον ᾠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς ὅτι τὸν οὐρανὸν "ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ. οἱ δὲ [c] Θεοὶ, ἀνέμους ἐπιπέμ-"ψαντες, [d] ἀνέτρεψαν τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ "φωνὴν ἔδωκαν. καὶ ἀφ' τούτου Βαβυλῶνα σωέβη κλη-"θῆναι τὴν πόλιν." περὶ δὲ [e] τοῦ πεδίου τοῦ λεγομένου Σεννααὰρ ἐν τῇ [f] Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεύει Ἑκαταῖος, λέγων ὧδε· "τῶν δὲ ἱερέων τοὺς ἀφαιρεθέντας, τὰ τοῦ "[g] Ἐνυαλίου Διὸς ἱερώματα λαβόντας, εἰς Σεννααὰρ τῆς "Βαβυλωνίας ἐλθεῖν.

VI. **CAP. V.** **ΚΕΦ. ε'.**

Quomodo Noëi posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverint.

Ὡς οἱ Νῶχου ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπῴκησαν.

Gentium dispersio. DE cætero igitur inde dispersi sunt, propter diversitatem linguarum coloniis passim deductis; & singuli terram *istam* occuparunt, in quam inciderunt, eosque duxit Deus; ita ut omnis terra continens, tam mediterranea quam maritima, eis repleretur. Nonnulli autem etiam navibus trajicientes, insulas habitarunt; & gentium quædam nomina quidem à conditoribus imposita *hactenus* servant, at quædam etiam mutaverunt; aliæ vero, ut ad accolarum captum magis accommodarentur, *nominum* inversionem habuerunt. *Græci devictis gentibus nova dant nomina.* Græci autem hujus rei auctores existiterunt: qui, posterioribus sæculis rerum potientes, veterum gloriam sibi propriam effecerunt; dum gentes nominibus sibi intellectis insigniunt, illisque, ut à se oriundis, reipublicæ formam constituunt.

Σκίδνανται δὴ τὸ λοιπὸν ὁπόθεν, κατὰ τὴν [h] ἀλλογλωσίας τὰς ἀποικίας ποιησάμενοι παντα-χῆ· καὶ γὰρ [i] ἔκαστοι καλελάμβανον τὴν [k] συ-τυγχάνουσαν, καὶ εἰς ἣν αὐτοὺς ἦγεν ὁ Θεός· ὡς πλη-ρωθῆναι πᾶσαν αὐτῶν ἤπειρον, [l] μεσογείων τε καὶ παρ-λίων. εἰσὶ δ' οἱ καὶ περαιωσάμενοι ναυσὶ, τὰς νήσους κατῴ-κησαν· καὶ τῶν ἐθνῶν ἔνια μὲν διασῴζει τὰς κατὰ τὴν κα-σάντων κειμῴας προσηγορίας, ἔνια δὲ μετέβαλον, [m] τὰ δὲ καὶ, πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι δοκοῦν τοῖς παροικοῦσι, προσῆλθον. Ἐλλιπεῖς δ' εἰσὶν οἱ τοῦτο καταξάν-τες αἴτιοι· ἰσχύσαντες γὰρ ἐν τοῖς ὕστερον, ἰδίαν ἐποιή-σαντο καὶ τοῦ πάλαι δόξαν, καλλωπίσαντες τὰ ἔθνη τοῖς ὀνόμασι πρὸς τὸ συνετὸν αὐτοῖς, καὶ κόσμον θέμενοι πολιτείας [n] ὡς ἀφ' αὑτῶν γεγονόσιν.

VII. **CAP. VI.** **ΚΕΦ. ς'.** ζ.

Quæ gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.

Οπ τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων προσηγο-ρεύθη.

Europæi ab Japhetho profusi. FIlliis Noëi nati sunt filii, quorum in honorem gentibus nomina imponebant *homines*, ut quisque terram aliquam occuparat. Siquidem Japhetho filio Noëi nati sunt septem filii. Isti vero terram possederunt, à Tauro & Amano montibus incipientes; & processerunt, in Asia quidem usque ad fluvium Tanaïm, in Europa vero usque ad

ΗΣαν δὲ τοῦ Νωέου παίδων υἱοὶ, ὧν ὅτι τιμὴν τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπεπήδησαν οἱ γῆν τινα [o] καταλαμβάνοντες. Ἰαφέθου μὲν οὖν τοῦ Νωέου παιδὸς ἦσαν ἑπτὰ υἱοί. κατεῖχον δὲ ὅτοι, ἀπὸ Ταύρου καὶ Ἀμάνου τῶν ὀρῶν ἀρξάμενοι· καὶ προῆλθον ὅτι μὲν ἡ Ἀσίας, ἄχρι ποταμοῦ Τανάϊδος, ὅτι δὲ τὴν Εὐρώπης ἕως [p] Γαδείρων, γῆν

a Vide *Theophilum* ad *Autol.* p. 758. Edit. Oxon. *Cyrillum* contra *Julianum*, p. 9. *Edit. Lipsi. Cedrenum*, Vol. I. p. XI. *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* Vol. I. p. 337. & Vol. II. p. 459. *Beveregii* Cod. Can. Vindic. p. 142. & *Cotelerium* in notis ad *Patres Apostol.* p. 48. *b* In plerisque *MSS.* deest τῶν. *c* In *Sibyll. Orac.* singulari numero Θεὸς. *d* Ἀνεσπερψαν *Vat.* *e* Illa τοῦ πεδίου ex *MSS.* in *Bas.* & *G.* desiderantur. *f* Ita *Hen. Bas. G. Euseb.* & *S. Hieronym.* Βαβυλωνίων *Vat. Big.* & *Samb.* *g* Sic in *MSS.* & *Eusebii* Codd. in Præp. Evang. p. 416. Ἐννολίου in *Editis*, perperam. Vide *Seldenum* de DIs Syris, p. 213. *h* Male ὁμογλωσσίας in *Eusebii Codd.* tam impressis quam editis. *i* Ita *Big. Samb. Casi.* & *Euseb.* in *Vat.* & *Editis* ἑκάστη. *k* Ἐντυχοῦσαν *Samb. Vat.* & *Euseb.* *l* Μεσογαίων τε *Gen.* Hujus capituli & sequentis παραπλησίως vide in *Eustathio* ad Hexaëmeron. *m* In *Bas.* & *G.* ἃ δὲ κ. *n* Ὡς ἂν ἀφ' αὑτῶν *Bas.* & *G.* *o* Καταλαβόντες *Vat.* *p* Ita distincte *Samb.* in aliis *MSS. Editisque* Γαδείρων γῆν ἣν, haud congrue. Quin & verba ista, γῆν, ἣν ἔτυχεν καταλαμβάνοντες, quæ nec *Hieronymus*, nec *Epiphanius* videtur agnovisse, commode abesse posse existimat *Bernardus.*

a Ita

γῆν ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκαθοικήσαντος, τὰ ἔθνη τοῖς αὐτῶν ἐπάλοιν ὀνόμασι. τοὺς μὲν γὰρ νῦν ὑφ' Ἑλλήνων Γαλάτας καλουμένους, Γομαρεῖς δὲ λεγομένους, Γόμαρος ἔκτισε· Μαγώγης δὲ τοὺς [a] ἀπ' αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομασθέντας [b] ᾤκισε, Σκύθας δὲ [c] ὑπ' αὐτῶν προσαγορευομένους. τῶν δὲ Ἰαφέθου παίδων, [d] Ἰουάνου καὶ Μάδου· ἀπὸ μὲν τοῦ [e] Μάδου Μαδαῖοι γίνονται ἔθνος, οἱ πρὸς Ἑλλήνων Μῆδοι κέκληνται· ἀπὸ δὲ Ἰουάνου Ἰωνία καὶ πάντες Ἕλληνες γεγόνασι. κατοικίζει δὲ καὶ [f] Θώβηλος Θωβήλους, [g] οἵπερ ἐν τοῖς νῦν Ἴβηρες καλοῦνται· καὶ [h] Μοσοχηνοὶ δὲ ἀπὸ Μοσόχου κτισθέντες, [i] Καππαδόκαι μέχρι νῦν κέκληνται. τῆς δὲ ἀρχαίας αὐτῶν προσηγορίας σημεῖον δείκνυται· πόλις γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [k] Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς συνιέναι δυναμένοις, ὅτι ποτὲ προσαγορευθὲν [l] πᾶν τὸ ἔθνος. [m] Θειρᾶς δὲ Θείρας μὲν ἐκάλεσεν, ὧν ἦρξεν· Ἕλληνες δὲ Θρᾷκας αὐτοὺς μετωνόμασαν. καὶ τοσαῦτα μὲν ἔθνη ἀπὸ τῶν Ἰαφέθου παίδων κατοικεῖται. Γομάρου δὲ τριῶν γενομένων, [n] Ἀχαναξοῦ μὲ Ἀχανάξους ὠκισεν, οἱ νῦν [o] Ῥηγῖνες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλοῦνται· Ῥιφάθης δὲ Ῥιφαθαίους, τοὺς Παφλαγόνας λεγομένους· [p] Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους, οἱ δόξαν Ἕλλησι Φρύγες ὠνομάσθησαν. Ἰουάνου δὲ τοῦ Ἰαφέθου, [q] τριῶν καὶ αὐτοῦ παίδων γενομένων, [r] Ἐλισᾶς μὲ Ἐλισαίους ἐκάλεσεν, ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσί· Θαρσὸς δὲ Θαρσεῖς, ὅτως γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ Κιλικία. [s] σημεῖον δὲ, Ταρσὸς δὲ παρ' αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καλεῖται, μητρόπολις οὖσα· τὸ δὲ νῦν πρὸς τιμὴν κλῆσιν ἀντὶ τοῦ θῆτα [t] μεταβαλλόντων. Χέθιμος δὲ Χεθιμὰ τιμῶν νῆσον ἔσχεν· [u] Κύπρος αὕτη νῦν καλεῖται. καὶ ἀπ' αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι, καὶ τὰ πλεῖα τοῦ καθ' ἁλασσαν, [x] Χέθιμ ἀπὸ Ἑβραίων ὀνομάζεται. μάρτυς δέ μου τοῦ λόγου, μία τοῦ ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τιμῶν προσηγορίαν φυλάξαι· [y] Κίτιος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὸν καλεῖται, μὴ δ' ὅτως διαφυγοῦσα τοῦ Χεθίμου τὸ ὄνομα. Ἰαφέθου μὲν δὴ παῖδές τε καὶ ἐγγονοὶ τοσαῦτα ἔθνη. ὁ δ' ἴσως ὑφ' Ἑλλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο προειπὼν, τρέψομαι

Gadira; terram in ſedem capientes, ſibi forte oblatam, quamque nemo ante habitaverat, gentibus ſua indiderunt nomina. Qui enim nunc à Græcis Galatæ appellantur, olim vero Gomarenſes dicti, Gomarus condidit; Magoges autem Magogarum à ſe denominatorum coloniam duxit, qui ab ipſis vocantur Scythæ. Ex Japhethi autem filiis Jovano & Made, *ſcilicet* ex Made quidem Madæorum gens deſcendit, qui à Græcis Medi nominantur; ex Jovano vero, Ionia & Græci omnes oriuntur. Quin & Thobelus Thobelis ſedem dedit, qui noſtra ætate Iberi vocantur: & Moſocheni à Moſoche conditi, nunc quidem Cappadoces dicti ſunt. Antiquæ autem appellationis *non obſcurum* indicium habetur: urbs enim etiam hodie apud eos eſt Mazaca *nominata*, oſtendens harum rerum peritis, quod univerſa gens olim ita fuerit appellata. Thiras autem Thires *de ſe* vocavit, quorum fuit princeps: Græci vero nominis mutatione Thracas fecerunt. Et tot quidem gentes à Japhethi filiis ortæ ſunt. Trium autem Gomari filiorum *unus* quidem Aſchanaxus Aſchanaxos condidit, qui nunc Rhegines nominantur à Græcis: Rhiphathes vero Rhiphathæos, qui vocantur Paphlagones, & Thygrammes Thygrammæos, qui, ut viſum eſt Græcis, Phryges vocantur. A Jovano autem Japhethi filio, & ipſo tres filios habente, ortus Elyſas Elyſæis nomen dedit, quorum fuit princeps, nunc vero Æoles habentur: Tharſus autem Tharſenſibus; ſic enim olim appellabatur Cilicia. indicio autem eſt, quod urbs apud eos celeberrima, eademque Metropolis, dicta ſit Tarſus; theta ad nomen variandum ab eis converſo in tau. Chethimus autem Chethimam inſulam occupavit: ipſa vero nunc Cyprus vocatur. & ab ea inſulæ omnes, & pleraque loca maritima ab Hebræis Chethim dicuntur. Ejus vero, quod dico, teſtis mihi una urbium in Cypro, cui accidit ut nomen ſuum *adhuc* ſervaret: Citium enim appellatur ab his, qui eam in formam Græcam immutarunt; ne ſic quidem à Chethimi nomine multum diſcrepans. Japhethi itaque filii & nepotes tot gentes condiderunt. Cæterum hoc unum, quod Græcis forſan parum exploratum, præmittam, deinde

Gen. c. 10. & 1 Par. c. 1.
Japhethi genus.
1. *Gomarus, à quo* Galatæ.
2. *Magoges,* Scythæ.
3. *Mades,* Medi.
4. *Jovanus,* Græci.
5. *Thobelus,* Iberi.
6. *Moſoches,* Cappadoces.
7. *Thiras,* Thraces.
Gomari tres.
8. *Aſchanaxus,* Rhegini,
9. *Riphathes* Paphlagones.
10 *Thygrammes,* Phryges.
Jovani tres, omiſſo Rhodiorum patre.
11. *Eliſas,* Æoles.
12. *Tharſus,* Cilices.
13. *Chethimus,* Cyprii.

ad

a Ita *Samb. Hen. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐξ αὐτοῦ *Zonaras.* τοὺς ὑπ' αὐτοῦ *Baſ.* & *G. b* Male in *Editis* ᾤκησι. *c* Νῦν pro ὑπ' αὐτῶν habent *Euſtath. Zonaras, Aliique.* diſerte ὑφ' Ἑλλήνων *Vet. Interpr. d* Ita *Big. Caſ. Samb.* & *Vat.* Ἰαύνου *Hen. Baſ.* & *G.* nominum varietatem portentoſam pete, ſi lubet, ex *Hieronymo* in Traditionibus Hebraïcis, *Zonara, Euſtathio* in Hexaëm. notiſque *Allatii, Syncello, Auctore* Chron. Paſch. *Cedreno, Malela, Anaſtaſio Sinaïta, LXX. Heideggero* in Hiſt. Sacr. *Aliiſque.* Vide *Bocharti* Geogr. Sacr. & *Grotium* in Annott. ad Lib. 1. *de Verit. Chr. Relig. e* Μαδὺς priorum Typothetarum incuria exciderat: iidemque mox ſtruxerant, γίνονται, ἔθνος ὁ πρ. De Madæis videſis *Joſ. Medum* Lib. 1. p. 273,281. *f* Ita *Samb.* unde ſoluto ω, Θιοβηλος Θιοβήλους apud *Hen.* & *Euſtath.* Θοβηλος & Θοβήλους *Big. Caſ Vat. Baſ. G. g* Sic in *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* οἵπερ νῦν *Big. Samb. Vat.* & *Caſ. h* Ita ex *MSS.* in *Hen.* & *Editis* Μιχινοὶ ἢ ὑπὸ Μιχυ. *i* Non aliter *MSS. ſc.* forma Attica. Καππαδῆκαι in *Editis.* mox in *iiſd.* μὲ γὰρ ἄρπ, media ſuperflua. *k* Hujus præter *Ptolemæum* meminit *Strabo* l. XII. & *Plinius* l. 6. c. 3. & *Amm. Marcellinus* l. XX. *l* In *Editis* deerat πᾶν. *m* Ita *Samb.* & *Vat.* accentum Hebraïcum ſervantes. Θηρᾶς δὲ Θήρας *Big.* & *Caſ.* Θείρης δὲ Θείρας *Hen. Baſ.* & *G. n* Sic *Big.* & *Hen.* unde (notante *Bernardo*) Latino Interpreti *Aſchenagus quidem Aſchenagos,* emollito x, ut *augeo* ab αὐξέω. Sed Αχιναξης μὲν Αχιναξας *Baſ.* & *G.* Verſione tamen LXX. freti videntur *Samb. Vat.* & *Caſ.* ubi præbent Αχαναξοῦ μὲν Αχαναξους. *o* Corruptus eſt locus, nec dubitandum quin ab Aſchanaxis nomen habeat Aſcania *Homero* memorata. *Grotius* in Annott. ad lib. 1. *de Ver. Chr. Relig.* cui aſſentitur *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. p. 679. Verum Ρηγῖνες legendum eſſe cenſet Cl. *Joſ. Medus,* quem videſis in Operibus Anglicanis, l. 1. p. 280. *p* Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους *Baſ.* & *G.* Θοργάμμης ἢ Θοργαμμαίους *Vat.* & *Samb.* Θοργάμμης ἢ Θοργαμμαίους *Big.* & *Caſ. q* Ex *MSS.* in *Editis* τριῶν αὐτῶ. *r* Ita *Big. Caſ. Samb. Vat. Hieronym.* & *Vet. Interpr.* Αλισας μὲν Αλισαίους *Hen. Baſ.* & *G.* ſaventque *Zonaras* & *Euſtath. ſ* Multis enim locis evenit, ut quæ populorum nomina fuerant urbium facta ſint nomina. *t* Μεταβαλλόντων *Samb. u* De Cypro jam luxuriat, contra ſolitum, *Codex Hen.* Κύπρος δὲ νῦν καλεῖται. ☞ Ἑλλήνων τὸ νομα τουτῳ μεταθεμένων πρὸς τὸ τ παρ' αὐτῆς Θεῶ νομιζομένης ἐπώνυμον· τιμῶ γὰρ Αφροδίτῃ ἡ Κύπρος καλεῖσι, ἡ δὲ ζωσης νῆσοι τε πᾶσαι &c. Conſimiliter etiam Syncellus ad Χέθιμα. ἡ Κύπρος αὐτὰ ἐστι παρ' Ἑλλήνων ἔτω κληθεῖσα, ἀφ' τιμῶ παρ' αὐτοῖς Θεὸν· τιμῶ Αφροδίτην ἡ Κύπρος προσηγορεύσι. *x* Ita *Caſ. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Χετείμ *Big.* Χιτιείμ *Vat. y* Sic in *Big. Samb. Hen.* & *Caſ.* Κήπος *Vat. Baſ.* & *G.*

ad ea quæ ſuperſunt narranda revertar. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ decorem Græci ad delectationem legentium mutaverunt. Noſtrates enim hujuſmodi eorum forma non utuntur: ſed idem apud nos perpetuo *ſchema obtinent, unamque terminationem: Noëus etenim Noë *apud nos* vocatur, & in omni ſchemate eandem formam ſervat.

Helleniſmum ſectatur Joſephus. Chamas Palæſtinam obtines atque Africam.

2. Chamæ vero filii terram, quæ à Syria & Amano Libanoque montibus incipit, obtinuerunt: quicquid ejus ad mare vergit occupantes, & regiones uſque ad oceanum ſibimet vendicantes. Horum ſane quorundam appellationes omnino evanuerunt, aliorum vero multum immutatæ, atque ita in alias deflexæ, ut haud facile agnoſcantur. pauci autem ſunt, quorum nomina integra ſervantur. Ex quatuor enim Chamæ filiis, Chuſo nihil detrimenti tempus attulit: nam Æthiopes, quorum princeps fuit, nunc quoque tam à ſeipſis quam ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſtræi etiam adhuc in memoria ſunt ex appellatione: Ægyptum enim Meſtren, & Meſtræos Ægyptios vocamus quotquot hanc regionem incolimus. Quin & in Libyam colonos deduxit Phutes, incolas ſuo nomine Phutos vocans. Eſt autem & fluvius in Maurorum regione, qui ita appellatur. Unde & plurimos ex Hiſtoricis Græcis invenimus, qui hujus fluminis meminerunt, & regionis, cui Phyte nomen, ei adjacentis: traxit autem nomen, quod ei nunc eſt, ab uno Meſtraimi filiorum, qui Libys vocabatur. Paulo vero poſt cauſam adjiciemus, cur & eam Africam nominari contigit. Chanaanus vero, quartus Chamæ filius, Judæam, ut nunc vocatur, habitans regionem, illam à ſe Chananæam appellavit. Iſtis autem nati ſunt liberi. Chuſo quidem ſex: quorum Sabas Sabæos condidit: Evilas Evilæos, qui nunc Gætuli appellantur: Sabathes vero Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabari. Sabactes autem Sabactenos condidit: Ragmus vero Ragmæis ortum dedit, & duos filios habuit; quorum Judadas quidem Judadæorum gentem, inter Æthiopes Occidentales, condens, ſibimet cognominem reliquit: Sabas vero Sabæos: Nebrodes autem Chuſi filius manens apud Babylonios dominatum exercuit, ſicut à me

Proſapia Chamæ.
1. *Chuſus, à quo* Æthiopes.
2. *Meſtræmus,* Ægyptii.
3. *Phutes,* Mauri.
4. *Chanaanus,* Chananæi. *Ex Chuſo.*
5. *Sabas,* Sabæi.
6. *Evilas,* Gætuli.
7. *Sabathes,* Aſtabari.
8. *Ragmus,* Ragmæi.
9. *Judadas,* Judadæi.
10. *Sabas* αὐτὸς, Sabæi.
11. *Nebrodes,*

τοῖς τῶν ἀφήγησιν ὧν [a] κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα αὐτῶ τὸ τ' γραφῆς εὐπρεπὲς [b] ἠλλοίωσαν τοῖς ἡδονὴν τ' ἐντυγχανόντων. ὁ γὰρ Ὀπιχάεως ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος, ἀλλ' ἔν τε αὐτῶν σχῆμα καὶ τελευτὴ μία· Νώεος γάρ τοι Νῶε καλεῖται, καὶ τοῦτον τ' τύπον ὀπὶ παντὸς τηρεῖ σχήματος.

β'. Οἱ δὲ Χάμου παῖδες τ' ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμάνου καὶ Λιβάνου τ' ὀρῶν γῆν κατέσχον· ὅσα μὲν θαλάσσαν αὐτῆς ἐτέτραπτο καταλαβόντες, καὶ τὰ μέχρι τ' ὠκεανοῦ ἰδιωσάμενοι. αἱ μέντοι προσηγορίαι, τ' μὲν καὶ παντελῶς ἐξίτηλοι γεγόνασιν· οἰκίων δὲ [c] μεταβαλοῦσαι, καὶ μεταῤῥυθμισθεῖσαι πρὸς ἑτέρας, δύσγνωστοι τυγχάνουσιν. [d] ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι. τεσσάρων γὰρ Χάμου παίδων γενομένων, [e] Χοῦσον μὲν οὐδὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος· Αἰθίοπες γὰρ, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν [f] ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τ' ὀν τῇ Ασίᾳ πάντων, Χουσαῖοι καλοῦνται. ἐτηρήθη δὲ καὶ [g] Μεσραίοις ἡ ἐπ' τ' προσηγορίαν μνήμη· τὴν γὰρ Αἴγυπτον Μέσρην, καὶ Μεσραίους τοὺς Αἰγυπτίους [h] ἅπαντες, οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν. ἔκπεσε δὲ καὶ Φοὺτης τὴν Λιβύην, Φούτους [i] ἀπ' αὐτοῦ καλέσας τοὺς ὁπιχαείους. ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ὀν τῇ [k] Μαύρων χώρᾳ, τοῦτο ἔχων ὄνομα. ὅθεν καὶ τοὺς πλείστους τ' Ελληνικῶν ἱστοριογράφων ἔστιν ἰδεῖν μεμνημένους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τ' προκειμένης αὐτῷ χώρας [l] Φούτης λεγομένης. [m] μετέβαλε δὲ ὁ νῦν ἔστιν αὐτῇ ὄνομα, ἀπὸ τοῦ [n] Μεσραΐμου υἱῶν [o] ἑνὸς, Λίβυος λεγομένου. μετ' ὀλίγον δ' ἐροῦμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτὴν καὶ [p] Αφρικὴν προσαγορευθῆναι συμβέβηκεν. [q] Χαναάνης δὲ πέμπτος ὢν Χάμου παῖς, τὴν νῦν Ιουδαίαν καλουμένην [r] οἰκήσας, ἀπ' αὐτοῦ [s] Χαναναίαν προσηγόρευσε. γίνονται δὲ παῖδες ἐξ αὐτῶν. Χούσου μὲν ἓξ· ὧν Σάβας μὲν, Σαβαίους· Εὐίλας δὲ Εὐιλαίους ἔκτισεν, οἳ νῦν [t] Γαιτοῦλοι λέγονται· [u] Σαβάθης δὲ Σαβαθηνούς, ὀνομάζονται δὲ [x] Ασάβαρσι παρ' Ελλησιν. οἰκίζει δὲ καὶ [y] Σαβάκτας Σαβακτηνούς· [z] Ραγμὸς δὲ Ραγμαίους ὤκισε, καὶ δύο παῖδας ἔσχεν, ὧν [a] Ιουδάδας μὲν Ιουδαδαίους, Αἰθιοπικὸν ἔθνος τ' Εσπερίων, οἰκίσας, ἐπώνυμον αὐτῷ κατέλιπε· Σαβαίους δὲ [b] Σαβᾶς· [c] Νεβρώδης δὲ Χούσου υἱὸς [d] ὑπομείνας τοῦ Βαβυλωνίοις ἐτυράννησεν, ὡς καὶ [e] πρό-

a Ita *Big.* & *Samb. κατέλειπον* cæteri. b Sic *Samb. Caſ.* & *Vat.* more Attico. ἠλλοίωσαν *Baſ. G.* & *Hen.* c Ita ex *MSS.* in *Editis μεταβάλλουσαι* & *μεταρυθμισθεῖσαι.* d Illa ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι omittunt *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Sed reſtituimus ex *MSS. Big. Caſ. Samb.* & *Vat.* pro quibus facit hæc *Euſtathii* paraphraſis, καὶ ἰσίων μὲν παντελῶς αἱ προσηγορίαι ἠμείφθησαν, ἰσίων δὲ εἰς ἑτέρας ἐναμείφθη δυσεπιγνώστως· ὀλίγοι δ' ἔτι αἱ ὀνομασίαι ἀκέραιοι σώζονται. e Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* Χυσαῖον *Hen. Baſ.* & *G.* Χῦς *aliis.* f Ὑπὸ ἑαυτῶν *Hen.* concinnius. g Ita, & ſtatim Μίσρῳ & Μισραίους in *MSS.* nec aliter *Procopius, Euſtath. Alique.* Mollius autem Μισραίοις, Μίσρῳ & Μισραίους *Baſ. G.* & *Zonaras.* h Sic cum *Editis.* Οἱ ζωὴν καλοῦμεν *Samb.* οἳ ταύτην καλοῦμεν *Big.* & *Hen.* præciſe ἅπαντες καλοῦμεν *Vat.* & *Vet. Interpr.* Mendum in vulgata lectione eſſe exiſtimavit *Petitus*; atque hoc modo legit: ἅπαντες οἳ ζωὴν οἰκοῦντες καλοῦμεν. i Atticorum more, ἀφ' ἑαυτοῦ ſolus *Hen.* k Sic *Baſ. G. Hen.* & *Euſtath.* nec aliter Romani appellant; ſic ipſi Mauri, teſte *Strabone*: Græci tamen *Μαυρουσίους*, & *Μαυρέων* habent *Samb. Big.* & *Vat. Μαυρίων Caſ.* l Φύτη *Caſ.* m Μετέβαλε hîc pro μετέλαβε, notante *Caſaubono*, ſicut apud *Dionyſ. Halic.* Facilius tamen rectiuſque interpretati ſunt & *Zonaras* μετέλαβε ἡ κλῆσις αὐτῆς, & *Epiphanius*, dicens, *mutatum eſt autem* (ſive *traductum*) *nomen* &c. n Μισραΐμου fecerat *Joſephus* ex Hebræo, ſi *MSS.* fides ſincera. Μισραΐμου aut Μισρᾶμ maluit *Bernardus*, quod *Meſraim*, ut opinor, habuerit *Epiphanius.* Μισρᾶμου *Baſ.* & *G.* o In pleriſque *MSS.* omiſſum eſt ἑνός. p Αφρικὴν *Vat.* q Ita ex *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Scriptura Moſaïca.* Χαναὰν & *Hen. Baſ.* & *G.* r Οἰκίσας *Hen.* ſ Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὴν Χαναὰν errarunt *Hen. Baſ.* & *G.* Utramque lectionem complexus eſt *Zonaras*, hiſce verbis Χαναὰν δὲ τὴν κληθεῖσαν ὕστερον Ιουδαίαν συνοικίσας, Χαναναίαν αὐτὴν προσηγόρευσε, & Χαναναίους τοὺς ἐξ αὐτῆς. t *Al.* Γαίτουλοι. Male in *Editis* Γίτουλοι. u Σαβαθὴς *Big. Samb.* & *Vat.* & mox Σαβαθηναίους *Samb.* & *Vat.* x Ita in *MSS.* Ασταβαρίοις in *Editis.* y Sic *Baſ.* & *Hen.* Σαβακήτας Σαβακτηνὸς *Caſ.* Σαβακηνὸς Σαβακαθηνὸς *Big. Samb.* & *Vat.* z Ita vel Ῥαμῷ δὲ Ραμαίους ex *Epiphanio* (qui habet, *Ram* aut *Rama* vero *Ramæos*) ſcribendum cenſet *Bernardus*, Ῥωμῷ δὲ Ρωμαίους *Baſ. G.* & *Hen.* Ρίγμος ὁ Ρεγμαίους *Samb. Vat.* & *Big.* Ρίκμος ὁ Ρακμαίους *Caſ.* a Certiſſima lectio ex *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* unde Ιουδαδὰν apud *Euſtathium Antiochenum*, *Alioſque.* Ιούδας μὲ Ιουδαίους *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* b Ita *Samb.* & *Epiphan.* Σαβαῖος *Hen. Baſ.* & *G.* Σαβαεῖς *Caſ.* & *Vat.* Vide *Euſtathium Antiochenum*, p. 52, 53. c Sc. *manens* [*poſt diſperſionem*] *apud Babylonios* [*h. e. in nova urbe Babylone*] *regnavit*, ut paraphraſi illuſtrat doctiſſimus *Perizonius*, in Originibus Babylon. p. 320. * *Id eſt*, caſum eundem.

a Sc.

[a] πρότερόν μοι δεδήλωϰ. τῶν δὲ Μεσραίμου παίδων ὀκτὼ γενομένων, οἱ πάντες τὴν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον. μόνοι δὲ [b] Φυλιστίνων τὴν ἐπωνυμίαν ἡ χώρα διεφύλαξε. Παλαιστίνην γὰρ οἱ Ἕλληνες αὐτῶν τὴν μοῖραν καλοῦσι. τῶν δὲ ἄλλων, [c] Λουδιείμου, καὶ Ἐνεμίμου, καὶ Λαβίμου· ἃ μόνα κατοικήσαντος τὸν Λιβύην, ἀπ' αὐτοῦ καλέσαντος· [d] Νεδίμου τε καὶ [e] Φεθρασίμου, καὶ [f] Χεσλοίμου καὶ [g] Χεφθοείμου, [h] πέρα τῶν ὀνομάτων, οὐδὲν ἴσμεν. ὁ γὰρ Αἰθιοπικὸς πόλεμος, περὶ οὗ δηλώσομεν ὕστερον, ἀναγάγων αὐτοὺς τὰς πόλεις ἐποίησεν. ἐγένοντο δὲ καὶ Χαναάνου παῖδες· [i] Σιδώνιος, ὃς τὴν πόλιν ἐπώνυμον ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, Σιδὼν δ' ὑφ' Ἑλλήνων καλεῖται· [k] Ἀμάθιος δὲ Ἀμαθινὴν κατῴκισεν, ἥτις ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων Ἀμάθη καλουμένη, Μακεδόνες δ' αὐτὴν Ἐπιφάνειαν ἀφ' ἑνὸς τῶν [l] ἀπογόνων ἐπωνόμασαν· [m] Ἀρουδαῖος δὲ Ἀραδον τὴν νῆσον ἔσχεν· Ἀρκαῖος δὲ, Ἄρκην τὴν ἐν τῷ Λιβάνῳ. τῶν δ' ἄλλων ἑπτὰ, [n] [Εὐαίου,] Χετταίου, Ἰεβουσαίου, [o] Ἀμορραίου, Γεργεσαίου, [p] Εὐδαίου, Σεναίου, Σαμαραίου, πλείω τῶν ὀνομάτων, ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις οὐδὲν ἔχομεν· Ἑβραῖοι γὰρ αὐτῶν ἀνέῤῥηξαν τὰς πόλεις, ἐκ τοιαύτης αἰτίας ἡ συμφορὰ γενομένας.

γ'. Νῶε, μετὰ τὴν ἐπομβρίαν τῆς γῆς καταστάσης εἰς τὴν αὐτῆς φύσιν, ἐπ' ἔργα ἐχώρει· καὶ καταφυτεύσας αὐτὴν ἀμπέλοις, ἡνίκα τῷ καρπῷ πλεσφορηθέντος καθ' ὥραν ἐτέγγησε, καὶ παρὴν εἰς χρῆσιν ὁ οἶνος, θύσας ἐν εὐωχίαις ἦν. μεθυσθεὶς δὲ εἰς ὕπνον κατεφέρετο, καὶ γεγυμνωμένος ἀσχημόνως ἔκειτο. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ νεώτατος τῶν παίδων, τοῖς ἀδελφοῖς ὑπηγόρευσεν· οἱ δὲ προσελθόντες τὸν πατέρα. καὶ Νῶε εὐξάμενος, τοῖς μὲν ἄλλοις παισὶν εὐδαιμονίαν εὔχεται· τῷ δὲ [q] Χάμ διὰ τὴν συγγένειαν αὐτοῦ μὲν οὐ [r] κατηράσατο, τοῖς δ' ἐκγόνοις αὐτοῦ. καὶ τῶν ἄλλων ἀσεβεστάτων τὴν ἀρχὴν, τοὺς [s] Χαναάνου παῖδας μέτεισιν ὁ Θεός. καὶ [t] περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν.

δ'. Σήμα δὲ, τῷ τρίτῳ Νῶε υἱῶν, πέντε γίνονται παῖδες· οἱ [u] μέχρι τοῦ κατ' Ἰνδίαν ὠκεανοῦ κατοικοῦσιν Ἀσίαν, ἀπ' Εὐφράτου τὴν ἀρχὴν πεποιημένοι. [x] Ἐλαμος μὲν γὰρ Ἐλαμαίους, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας, [y] κατέλιπεν. [z] Ἀσσύριος δὲ Νῖνον οἰκίζει πόλιν, καὶ τοὺς ὑπηκόους Ἀσσυρίους ἐπωνόμασεν· οἳ μάλιστα εὐδαιμόνησε. Ἀρ-

etiam ante narratum eſt. Porro Meſtraimo cum octo eſſent filii, illi à Gaza uſque ad Ægyptum terram poſſederunt. Solius autem Philiſtini cognomen regio retinuit: Palæſtinam enim Græci partem ejus nominant. Reliquorum autem, Ludieimi, & Enemimi, & Labimi, (qui ſolus colonis in Libyam ductis regionem à ſe denominavit) Nedemi etiam & Phethroſimi, & Cheſlœmi & Chephthorimi, præter nomina nihil plane novimus. Bello enim Æthiopico, de quo poſtea narrabimus, urbes eorum everſæ ſunt. Chanaani autem filii fuerunt: Sidonius, qui & ſui nominis urbem in Phœnice exſtruxit, Sidon etiam à Græcis vocatur: Amathius autem Amathinen habitavit, quæ etiam adhuc ſupereſt, & ab incolis Amathe appellatur; Macedones vero eam Epiphaniam ab uno è ſucceſſorum *Alexandri* filiis denominaverunt: Arudæus autem Aradum inſulam habuit: Arucæus vero Arcen urbem in Libano ſitam. Reliquorum ſeptem, [Evæi,] Chettæi, Jebuſæi, Amorrhæi, Gergeſæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, præter nomina nihil in ſacris codicibus exſtat: nam Hebræi urbes eorum exciderunt, quas ex hujuſmodi cauſſa afflixit calamitas.

Meſtræmi filii.
12. *Phyliſtinus*, Palæſtini.
13. *Ludieimus.*
14. *Enemimus.*
15. *Labimus.* Libyes.
16. *Nedemus.*
17. *Phedroſimus.*
18. *Cheſlœmus.*
19. *Chephthorimus.*
Chanaano progenati.
20. *Sidonius*, Sidonii.
21. *Amathius*, Amathæi.
22. *Arudæus*, Aradii.
23. *Arucæus*, Arcæi. *His adde 7. gentes Chananæ à Jeſu victas & ſubactas.*

3. Noëus, terra poſt diluvium in primævam reſtituta naturam, ad *agriculturæ* opus aggreditur: & cum vitibus eam conſeviſſet, fructuque matureſcente ſuo tempore eam vindemiaſſet, atque vinum uſui eſſet idoneum, ſacris prius operatus epulabatur. Inebriatus autem in ſomnum delabitur, nudatuſque parum decore jacebat. Eum *forte* conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicavit: illi vero patrem *reveriti* operuerunt. Ubi factum reſcivit Noëus, aliis quidem filiis felicitatem precatus eſt: Chamam vero propter cognationem ſui exſecrationibus quidem non inſectatus eſt; ſed poſteros ejus *diris devovit*. Quas cum cæteri evaſiſſent, Chanaani liberos ultio divina eſt conſequuta. Ac de his quidem in ſequentibus dicemus.

Noëus inebriatus.
Progenitoris facinus impudens ſeri lunt Chananæi.

4. Semæ vero, tertio Noëi filio, nati ſunt quinque filii, qui Aſiam uſque ad Indicum oceanum incoluerunt, ab Euphrate incipientes. Elamus ſiquidem *poſteros* reliquit Elamæos, à quibus Perſæ originem duxerunt. Aſuras autem urbem Ninum condidit, & ſubjectos ſibi Aſſyrios nominavit; qui maxime *rerum geſtarum gloria* floruerunt. Arphaxades

Aſiam omnem ab Euphrate, amplißimum imperium, occupat Semas.
Semidæ
1. *Elamus*, Elamæi.
2. *Aſuras*, Aſſyrii.
3. *Arphaxades*, Chaldæi.

a Sc. p. 15. v. 26. *b* Φυλιστιείμ *Hieronymus, Zonaras,* aliique *Joſephi* ſectatores ex S. Scripturæ obſervantia. *c* Ita ex veſtigiis *MSS.* & *Veteris Interpretis* reſtituit *E. Bernardus.* Nam *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* habent Λυδιείμου καὶ Ἐνεμιτιείμου (vel Ἐνεμιτίμου aut Ἐνεμιτίμου) Ϲ Ἐνεμιᾶ, καὶ Λαβίμου. *Ludim, Anamim,* & *Labim* exhibet *Epiphan.* Λουμαίου καὶ Ἐναμία καὶ Λαβίμου in *Editis. d* Sic ex *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* Νεδίμου *Vat.* in *Editis* Νεφθείμου. Attamen Νεφθείμου aut Νεφθοίμου æquius (ut inquit *Bernardus*) poſtulat veritas Hebraïca. *e* Ita *Samb.* & *Epiph.* Φιδρωσίμου *Big.* Φαυδρωσίμου *Vat.* Φαυθρωσίμου *Baſ.* & *G.* Meliora *Hieronymi* & *Epiphanii* exemplaria *MSS.* habent *Fethroſin. f* Sic *Samb. Caſ. Vat.* & *Baſ.* unde *Cheſloim* habet *Hieronym.* in Quæſt. ut & *Iſidorus.* Χισλείμου *Big.* Χισλωίμου edi voluit *Schotanus. g* Ex veritate Hebraïca ita legi placuit *Bernardo.* in *MSS.* & *Editis* Κιφθείμου. *h* Sic *MSS.* male *Baſ.* & *G.* πρὸς τῶν. *i* Ita *Baſ. G.* & *Zonaras.* Σιδὼν in *MSS. k* Ex *Euſtathio Antioch.* ita ſcripſit *Bernardus.* Ἀμαθὸς δὲ Ἀμαθὴν *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Ἀμαθὸς δὲ Ἀμαθηνὸς *Hen.* Ἀμαθῆς δὲ Ἀμαθηνὸς *Big. Samb.* & *Vat. l* Ἀπογόνων Πτολεμαίου ὀνόματι *Hen.* in margine. ἐπιγόνων malit *Scalig.* Sed ἀπογόνων hîc retinendum eſſe docet *Pearſonus* in Diſſert. 1. *de Succeſſione Epiſc.* &c. p. 90. *m* Sic in *MSS.* & *Editis.* Ἀραδαῖος *Hen.* Ἀρκίδος *Euſtath. n* Illud Εὐαίου, quia ſuperfluum & præter numerum ſeptenarium, uncis incluſum dedi: non autem delevi, quòd exſtet in *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis. o* Illa Ἀμορραίου, Γεργεσαίου ex *Codd. MSS.* in *Editis* deerant. *p* Sic etiam in *MSS.* Εὐαίου *LXX.* Scripſerat forte *Joſephus* (inquit *Bernardus*) Χοδαίου vel Εὐβαίου, aut denique cum *Syncello* Εὐιαίου aut Υιαίου. *q* Χάμου *Vat. r* Sic *MSS.* in *Editis* κατηρᾶτο ſ Ita *Samb.* & *Big.* Χαναναίου *Vat.* Χαναναιαίου *Big.* Χαναναίου *Baſ.* & *G.* hîc & ſupra, v. 11. *t* Περὶ μὲν ὧν τούτων *Vat. u* Legiſſe videtur *Epiphanius,* οἱ τὴν μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ Ἀσίαν κατ' ἰδίαν οἰκοῦσιν. nam vertit, *qui uſque ad oceanum ſeorſim habitant Aſiam. x* Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Ἐλυμος, dein Ἐλυμαίους *Baſ. G. Hen.* & *Zonaras.* Αἰλὰμ ἀφ' οὗ Ἐλαμῖται in *Chron. Alex.* atque in *Vet. Interpr.* habemus *Elam, ſiquidem Elamitas.* Hinc itaque Ἐλυμαίους malit *Bernardus,* quia formam illam Gentilem agnoſcit *Stephanus Byzantius. y* Ex *MSS.* in *Editis* κατέλιπεν. *z* Ita *Big. Samb.* & *Hen.* Ἀσσυρῆς *Vat.* Ἀσσύριος *Baſ. G.* & *Caſ.*

4. *Aramus*, Syri.
5. *Ludas*, Lydi. *Ab Aramo.*
6. *Usus*, Damaſceni.
7. *Ulus*, Armenii.
8. *Gatherus*, Bactriani.
9. *Meſa*, Meſanæi. *Arphaxadi familia.*
10. *Sales.*
11. *Heberus*, Hebræi.
12. *Juctas.*
13. *Phalecus.*
14. *Elmodadus.*
15. *Salephus.*
16. *Azermothes.*
17. *Eiraës.*
18. *Edoramus.*
19. *Æzelus.*
20. *Declas.*
21. *Ebalus.*
22. *Abimaëlus.*
23. *Sabeus.*
24. *Opheires.*
25. *Evilates.*
26. *Jobabus.*

phaxades vero iis, qui nunc quidem Chaldæi vocantur, appellationem dedit, cum princeps eorum eſſet. Ex Aramo autem Aramæi prognati, quos Græci Syros appellant; qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam generis auctorem habuerunt. Aramo autem cum quatuor eſſent filii, ex iis Usus Trachonitidem quidem condidit & Damaſcum, quæ inter Palæſtinam & Cœle-Syriam media eſt. Armeniam vero Ulus, & Gatherus Bactrianos, Meſaſque Meſanæos; *apud quos* Spaſini Charax, *ut* nunc appellatur. Ex Arphaxade autem prognatus eſt Sales, ex eo vero Heberus; unde Judæos ab initio Hebræos appellaverunt. Porro Heberus Juctan & Phalecum genuit. Vocatus eſt autem Phalecus, quod ſub habitationum diviſionem natus fuerit: Phalec enim Hebræis partitionem ſonat. Juctæ autem Heberi filio liberi erant, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Eiraës, Edoramus, Æzelus, Declas, Ebalus, Abimaëlus, Sabeus, Opheires, Evilates, Jobabus. Iſti à Cophene flumine Indiæ, Ariæque ad ipſum *ſitæ loca* quædam habitant. Hæc quidem de Semæ progenie dicta ſunto.

φαξάδης δὲ τὴν νῦν Χαλδαίαν καλουμένην Αρφαξαδαίαν ὠνόμασεν, ἀρξας αὐτῶν. Αραμαίης δὲ Αραμῶ ἔσχεν, ὃν Ελληνες [a] Σύρους προσαγορεύουσιν· ὃς δὲ Λυδὸς νῦν καλεῖται, [b] Λύδης δὲ τότε, Λύδας ἔκτισε. τῶν δὲ Αράμου παίδων τεσσάρων ὄντων, [c] Οὖσος μὲν κτίζει τὴν Τραχωνῖτιν καὶ Δαμασκόν· μέση δ' ἐστὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ Κοίλης Συρίας. Αρμενίαν δὲ [d] Οὖλος, καὶ [e] Γάθερ Βακτριανούς, Μησᾶς δὲ [f] Μησαναίους· [g] Σπασίνου Χάραξ οἱ τοῖς νῦν καλεῖται. Αρφαξάδου δὲ παῖς γίνεται [h] Σάλης· τοῦ δὲ [i] Εβερος, ἀφ' οὗ τοὺς Ιουδαίους [k] Εβραίους ἀρχῆθεν ὠνόμασαν. Εβερος δὲ Ιόκταν καὶ [l] Φάλεκον ἐγέννησεν. ὠνόμασται δὲ Φάλεκος, ἐπειδὴ κατὰ [m] τὸν ἀποδασμὸν τῆ οἰκουμένης τέτακται· Φάλεκ γὰρ τὸν μερισμὸν Εβραῖοι καλοῦσιν. Ιόκτα δὲ τῶν Εβέρου παίδων ἦσαν υἱοί, [n] Ελμόδαδος, Σάλεφος, [o] Αζερμωθής, Ειραής, Εδώραμος, [p] Αἴζηλος, [q] Δέκλας, Ηβαλος, [r] Αβιμάηλος, [s] Σαβεύς, [t] Οφείρης, [u] Εὐιλάτης, [x] Ιώβαβος. οὗτοι ἀπὸ [y] Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ινδικῆς, [z] καὶ τῆς πρὸς αὐτῇ Αελίας τινὰ κατοικοῦσι. Ταῦτα μὲν περὶ τῶν Σήμου παίδων ἱστορείσθω.

Abrami genealogia. Gen. c. 11.

5. Faciam vero de Hebræis *quoque* ſermonem. Ex Phaleco enim Heberi filio prognatus eſt Ragavus: ex hoc autem Serugus, cui Nachores filius natus eſt; hujus vero *filius* Tharrus. Hic autem Abrami fit pater, qui decimus quidem à Noëo fuit: ſecundo vero anno & nonageſimo ſupra ducenteſimum poſt diluvium natus eſt. Nam Tharrus quidem ſeptuageſimo anno genuit Abramum: Nachores autem, cum eſſet centum & viginti annorum, genuit Tharrum. Porro de Serugo Nachores naſcitur, circa annum centeſimum & triceſimum ſecundum; Ragavus vero Serugum habuit, cum eſſet annorum centum & triginta. Iiſdem etiam annis Ragavum habuit Phalecus. Heberus autem anno quarto & treceſimo ſupra centeſimum genuit Phalecum, ipſe de Sale prognatus annum nato triceſimum & centeſimum: quem Arphaxades genuit quinto & triceſimo ætatis anno ſupra centeſimum. Semæ autem filius Ar-

ε'. Ποιήσομαι [a] δὲ περὶ Εβραίων τὸν λόγον. Φαλέκου γὰρ ὁ Εβέρου γίνεται παῖς [b] Ραγαυος· τούτου δὲ Σερούγος, [c] ᾧ Ναχώρης υἱὸς γίνεται, τούτου δὲ [d] Θάρρος. πατὴρ δ' οὗτος Αβράμου γίνεται, ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ Νωέου· δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ τοὺς [e] διακοσίους μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγένετο. Θάρρος μὲν γὰρ ἔτει [f] ἑβδομηκοστῷ ποιεῖται τὸν Αβραμον· Ναχώρης δὲ Θάρρον, [g] εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν [h] ἔτος ἤδη γεγονώς, [i] ἐγέννησε. Σερούγῳ δὲ Ναχώρης πέντε, περὶ ἔτος δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν· Ραγαυος δὲ Σερούγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς τοὺς τοῖς ἑκατόν. ὁ δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ραγαυον Φάλεκος ἔσχεν. Εβερος δὲ τεταρτῳ καὶ τριακοστῷ τοὺς τοῖς ἑκατὸν γεννᾷ Φάλεκον, γεννηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ [k] Σάλᾳ τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατοστόν· [l] ὃν Αρφαξάδης [m] ἐτέκνωσε πέμπτον καὶ τριακοστὸν [n] τῆς ἡλικίας ἔτος τοὺς τοῖς ἑκατόν. [o] Σήμου δὲ υἱὸς Αρφαξάδης

[a] Quos & Arimos, ut *Poſidonio* apud *Strabonem* placet, vocavit *Homerus*. [b] Sic in *Editis*. Λούδους & Λυδοὺς in *MSS*. [c] Ita *Big*. Ωσης *Vat*. Οὖσης *Hen*. *Baſ*. & *G*. [d] Ex *Big*. *Samb*. *Vat*. & *Caſ*. Ογες; *Hen*. *Baſ*. *G*. & *Vet*. *Interp*. Vide *Heideggeri* Hiſt. Sacr. p. 704. [e] Ita *Big*. *Caſ*. & *Vat*. Γοθηρος *Samb*. Γηθηρης *Hen*. Γιθηρας *Baſ*. & *G*. [f] Μισηνους *Cedren*. & *Syncell*. quibus favet illud *Stephani Byzant*. Σπασινου Χάραξ πόλις ἡ τῆ μίσῃ Τίγρητος Μισήνη. [g] Ita *Samb*. & ipſe *Joſephus* haud ſemel. Πασινου Χάραξ cæteri *MSS*. *Baſ*. & *G*. pro Σπασινου faciunt *Steph*. *Byzant*. *Leopardus*, *Bochartus*, *Cellarius* in Geograph. Antiq. p. 488. cum multis aliis. [h] Sic *Big*. *Hen*. *Vat*. *Baſ*. & *G*. Σάλας *Caſ*. Σαλᾶς *Samb*. [i] Aſpirate ſcribitur in melioribus *MSS*. in *aliis* lenius. [k] Ratione petita ex *Gen*. c. 10. v. 21. in aliam ſententiam propendet *Seldenus* de DIs Syris, c. 2. [l] Ita *MSS*. in *Editis* Φάλεγον, & dein Φάλεγος. [m] Τὸν ἀπόδασιν τῆ οἰκήσεων *MSS*. τῆ ἀποδασμοῦ τῆ οἰκήσεως *Baſ*. & *G*. in *Vet*. *Interpr*. habemus *diviſionem habitationum*. [n] Nomina quinque priora omittunt *MSS*. reddebant tamen LXX. Primum Ελμωδαὰδ *Euſtathio*. [o] Al. Αζαρμώθης. Ιαράχ, Ιδδωρὰμ. [p] Ita *Bernardus*, quod in *MSS*. fuerit Λιζηλ, prono errore pro Αἰζηλ. [q] Sic *Vet*. *Interpr*. & *Hieronym*. in *MSS*. Δεκλαδᾶς, in *Editis* Δαήλης. proximum Ηβαλ omittunt *MSS*. [r] Ita *Samb*. & *Big*. Αβημαήλ *Vat*. [ſ] Ex *Samb*. *Big*. & *Vat*. in *Editis* Σάφας. nec aliter in *Vet*. *Interp*. [t] Ita *Samb*. & *Vat*. Οφίρης *Big*. *Baſ*. & *G*. [u] Ex *Samb*. & *Caſ*. Ευηλάτης *Vat*. Ευιλάεις *Big*. Lectio *Epiphanii* dubia eſt, *Evila* an *Evilat*. [x] Sic in *MSS*. in *Editis* Ιοβηλος pro Ιώβηλ aut potius Ιώβαλ, ſicut Ιωβὰβ abſque ſchemate Græco fecerant LXXII. [y] Ita *Big*. & *Samb*. Κωφῆν *Vat*. in *Baſ*. & *G*. Κώφλωος. *al*. Κόφινος & Κοφῆν. [z] Longe à vero (inquit *Bernardus*) remota eſſe vidi καὶ τὰ πρὸς αὐτῆ Συρίας τινὰ, ac τὰ πρὸς αὐτῆς Συρίας τινὰ in *Big*. *Samb*. *Caſ*. & *Vat*. aut *Epiphanii* illa *& poſita circa eam Syriæ loca quædam*. Propior *Hieronymus* accedit, *Indiæ regionem quæ vocatur Ieria*, ex illis *Euſebii*, καὶ τοῦτον — Ιώσηπος δὲ τὸ Κωφῆν ποταμοῦ τῆ Ινδικῆς καὶ τὰ πρὸς Ιεριαν [in *MSS*. ἐς τὰ πρὸς Οριαν] κατοικοῦσι ἱστορεῖ. Lego igitur ἐς τὰ πρὸς αὐτὴ Αελίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne certum eſt, ut Syros ab illo mille ſupra paraſangas abſiſtere. Forſan tamen, καὶ τὰ πρὸς αὐτὴ Σηριας ex *Euſebio* de Locis Hebr. v. Σοφηνῆ, & v. Ωφείρ. *Bernardo* prævit Cl. *Bochartus* [Geogr. Sacr. l. 2. c. 15.] in voce Αελίας. ſed Σηριας rejicit. [a] In *Samb*. & *Vat*. δὴ *igitur*. [b] Ita paſſim *Big*. *Samb*. & *Caſ*. Ράγαῦ *Vat*. Ραγαῦς *Baſ*. *G*. & *Hen*. [c] Sic *MSS*. ὧν in *Editis*. [d] Ita in *Editis* & *MSS*. præter *Hen*. qui bis terve habet Θιρρος. [e] Ita in *Editis* & *MSS*. tam *Græcis* quam *Latinis*; & ab illis *Zonaras*. *P*. *Comeſtor*, & *alii*. Επτακοσίους N. ἑκατὸν καὶ χιλίοις *V*. [f] Τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ *V*. [g] Επέτον αὐτὸς ἓξ ἑκ. *N*. & *V*. [h] Illud ἔτος è *MSS*. in *Editis* deerat. [i] Εγέννησε Σεροῦγον Σηρ. male in *Samb*. *Caſ*. & *Baſ*. in *aliis* rectius omittitur Σερούγον. [k] Ita placuit *Bernardo*. Σάλα *Big*. & *Caſ*. Σαλᾶ *Samb*. & *Vat*. Σιλα *Baſ*. & *G*. [l] Hic nonnulli volunt Canainis Junioris annos inſeri, ut *Zonaras*, *Euſtathius Antioch*. & *Iſ*. *Voſſius*. De eo videſis Opuſcula *Petri de Marca*, p. 43. [m] Al. ἐγέννησε. [n] Illa τῆ ἡλικίας è *Codd*. *MSS*. deſunt in *Editis* & *Vet*. *Interpr*. [o] Σήμου *Baſ*. & *G*. Σημᾶ *Samb*. & *Vat*.

a *Ab*.

δης ἰῶ, μετὰ ἔτη [a] δύο καὶ δέκα τῆς ἐπομβείας γενόμενον. Ἀβραμος δὲ εἶχεν ἀδελφοὺς Ναχώρην καὶ Ἀράνην. τούτων Ἀράνης μέν, καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον καὶ [b] Σάῤῥαν καὶ [c] Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλει [d] Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων. ἧς τάφος αὐτοῦ μέχρι νῦν [e] δείκνυται. γαμοῦσι δὲ τὰς ἀδελφιδάς· Μελχὰν μὲν Ναχώρης, Σάῤῥαν δὲ Ἀβραμος. Θάῤῥου δὲ μισήσαντος τὴν Χαλδαίαν ἅμα τῷ Ἀράνου πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς [f] Χαῤῥὰν τῆς Μεσοποταμίας· [g] ὅπου καὶ Θάῤῥον τελευτήσαντα θάπτουσιν, ἔτη βιώσαντα πέντε καὶ διακόσια. [h] συνετέμνετο δὴ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον ὁ ζῆν, καὶ βραχύτερον [i] ἐγίνετο, μέχρι τῆς [k] Μωϋσέως γενέσεως· μεθ' ὃν ὅσος ἰῶ ζῆν ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι, ταῦθ' ὁρίσαντος Θεοῦ, ὅσα καὶ Μωϋσῆν συνέβη βιῶναι. Ναχώρῃ μὲν οὖν ἐκ τῆς Μελχᾶς ὀκτὼ παῖδες [l] ἐγένοντο· Οὖξ, Βάυξος, [m] Καμούηλος, [n] Χάζαδος, [o] Ἀζαυος, [p] Φελδᾶς, Ἰαδέλφας, Βαθούηλος. οὗτοι μὲν Ναχώρου παῖδες γνήσιοι· Ταβαῖος γὰρ, καὶ [q] Γάαμος, καὶ [r] Ταύαος, καὶ Μάχας, ἐκ Ρυμᾶς παλλακῆς ἀμφὶ γεγόνασι. Βαθούηλῳ δὲ, [s] Ναχώρου γνησίων παίδων, γίνεται Ρεβέκκα θυγάτηρ, καὶ Λάβανος υἱός.

phaxades erat, natus post annos duodecim à diluvio. Abramus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes quidem, relinquens Lotum filium cum filiabus Sarra & Melcha, inter Chaldæos est mortuus, in urbe quæ Ure Chaldæorum vocatur. & usque nunc sepulchrum ejus ostenditur. Neptes autem ex fratre duxerunt uxores; Melcham quidem Nachores, Sarram vero Abramus. Cæterum cum Tharrus odio haberet Chaldæorum terram propter *acerbum* luctum Aranæ, omnes simul migraverunt Charram Mesopotamiæ: ubi etiam Tharrum defunctum sepeliunt, cum annos ducentos & quinque vixisset. Jam enim paulatim recisa fuit vita hominum, breviorque facta usque ad ortum Moysis: post quem vitæ terminus annorum erat centum & viginti; eosdem *annos in vitæ spatium* statuente Deo, quos & Moysen vixisse contigit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit; Uxum, Baüxum, Camuelum, Chazadum, Azavum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelum. Isti quidem legitimi Nachoræ filii fuêre: nam Tabæus, & Gaamus, & Tavaus, & Machas, ipsi ex Ruma concubina nati sunt. Bathuelo autem, uni è Nachoræ filiis legitimis, nascitur Rebecca filia, & Labanus filius.

Tharrus vixit annos CCV.

Humanæ vitæ terminus à Moyse, anni CXX.

Familia Nachoris. Gen. c. 22.

η'. ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἀβραμος, ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς, κατέσχεν τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νῦν δὲ Ἰουδαίαν λεγομένην.

VIII. CAP. VII.

Quomodo Abramus, generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa appellatur.

Ἀβραμος δὲ Λῶτον τὸν Ἀράνου τοῦ ἀδελφοῦ υἱόν, τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Σάῤῥας ἀδελφόν, εἰσεποιήσατο, γνησίου παιδὸς ἀπορῶν· καὶ καταλείπει [t] τὴν Χαλδαίαν, ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος εἰς τὴν Χαναναίαν μεταλθεῖν, ὃν ἧ καὶ κατῴκησε καὶ τοῖς ἀπογόνοις κατέλιπε, δεινὸς ὢν συνιέναι τε περὶ πάντων, καὶ πιθανὸς τοῖς ἀκροωμένοις, ὥστε καὶ εἰκάσειεν ἂν [u] ἁμαρτάνων. διὰ τοῦτο καὶ φρονεῖν ἐπ' ἀρετῇ [x] μείζω τῶν ἄλλων ἠργμένος, καὶ τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ δόξαν, ἣν ἅπασι συνέβαινεν εἶναι, [y] καινίσαι καὶ μεταβαλεῖν ἔγνω. πρῶτος οὖν τολμᾷ Θεὸν ἀποφήνασθαι δημιουργὸν τῶν ὅλων ἕνα· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι πρὸς εὐδαιμονίαν συντελεῖ, κατὰ πρόσταγμα τοῦ τούτου παρέχειν ἕκαστον, καὶ οὐ κατ' οἰκείαν ἰσχύν.

ABramus autem Lotum fratris sui Aranæ filium, Sarræ vero conjugis suæ fratrem, adoptavit, quod dubiam haberet spem liberorum legitimorum: cumque jam esset annorum septuaginta & quinque è Chaldæa discessit, Deo jubente ut in Chananæam concederet, quam etiam ipse incoluit & posteris reliquit; vir rerum omnium intelligentia & audientes persuadendi vi pollens, & de quibus conjecturam faceret *à vero* raro aberrans. Propterea, cum ob virtutem præ cæteris sapiens haberi cœpisset, vulgo receptam de Deo opinionem innovare & *in melius* mutare secum statuit. Primus itaque ausus est declarare unum esse Deum rerum omnium opificem: de cæteris vero si quid ad felicitatem *vel minimum* conferat, *illud* ex hujus mandato unumquodque præbere, non ex vi sibi propria & *innata*. Hæc

Abramus cum Loto sibi adoptato Chaldæam relinquit, annos, natus LXXV. *Gen. c.* 12.

a Al. διδυκα. *b* Ita in *MSS. Zonara* & *Eustathio.* in *Editis* mollius Σάρα. *c Al.* Μελχᾶν. *d* Ita *Big.* & *Samb.* Οὐρῇ. *Vat.* Οὔρῃ *Basil.* & *G.* Vide *Is. Vossium* de LXX. *Interpr.* p. 36. *e* Hodiernis *Josephi* exemplaribus nonnulla abesse existimat *Is. Vossius*: quæ ex *Eustathio Antiocheno*, qui *Josephum* licet dissimulato nomine sequutus est, ita resarcit; δείκνυται. ἀπίστων δὲ ἐν τῷ ἱστορικῷ, ὃ ἱστορεῖται Ἀβραὰμ τὰ εἴδωλα ἅ ἔπαιζεν αὐτῷ, ἐν τῷ εἰσελθεῖν εἰς Χαλδαίους αὐτὰ. γαμοῦσι &c. Verba intermedia non esse adsuta ab *Eustathio*, sed è *Josepho* descripta, inde constat quod *Syncellus* (p. 98.) eandem memorans historiam *Josephum* testem citet. *f* Ita ex quatuor *MSS. Vet. Interpr. aliisque.* Χαρρὰν *Basil.* & *G.* Vide *Cl. Cellarii* Geogr. Antiq. vol. II. p. 727. *g* Ita in *MSS.* in *Editis* ὅπου δή. *h* Sic quatuor MSS. συνετέτμητο *Hen. Basil.* & *G.* De vita hominum contracta videsis *Josephum* p. 10. v. 27. *i* Ita *Vat.* & *Eustath.* ἰγίνετο *aliis. k* Sic *Vat. Samb.* & *Eustath.* in *Editis*, *aliisque* Μωσέως. *l* Al. ἰγίνοντο. *m* Ita ex *Vet. Interpr.* Μαούηλος in *Editis.* Μαθούηλος in *MSS. n* Sic ex *Hebr.* Χασὰδ aut Χασσὰδ *Græcorum.* In *Josephi* codicibus corrupte Ζάχαμος. *o* Ita ex *Hebr.* & *Vet. Interpr.* levicula mutatione Ἀζαῦος *Big. Samb.* & *Vat.* Ἀζαμῦς *Basil.* & *G. p* Ἰαδέλφας, Ἰοδαφᾶς *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* Φαλδᾶς, Ἰελδὰφ LXX. *q* Ex Γαὰμ in LXX. *Philone* & *Eusebio* in Onomasticis, Γάαμος fecit *Bernardus.* Γάχαμος volunt *Alii.* Γάδαμος in *MSS.* & *Editis. r* Τάβαος *Vat.* Τάχασος malit *Schotanus.* Ταῦσος *Bernardus. s* Τῷ *Samb.* & *Big. t* Τὴν Χαρραίαν malit *Petitus* ex *Philone. u* Ita in *MSS.* sonantius. in *Editis* Ἁμαρτῶν. *x* Sic in *MSS.* in *Editis* μεῖζον. *y* Ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ νικῆσαι *Basil.* & *G.*

Summus hic Philoſophus Auctorem Rectoremque unum Univerſi contra Magos maxime aſſeruit.

Hæc vero conjiciebat ex iis quæ in terra malique contingunt, quæque ſol aut luna patitur, & ex omnibus quæ cœlo accidunt *mutationibus*. "Nam ſi (*inquit*) vis illis inſita eſſet, *certe* curam ordinis ſui conſervandi haberent: ea vero *res iſtas* deſtitutas eſſe manifeſtum eſt. neque enim ad noſtram utilitatem ſuapte virtute fretæ operam conferunt; ſed imperantis poteſtati obſequium præſtant: cui ſoli honorem & gratias tribui par eſt." Propter iſta cum Chaldæi & alii Meſopotamiæ incolæ contra ipſum ſeditionem agitarent, *inde* migrare factu optimum exiſtimans, Deo volente & adjuvante terram Chananæam poſſedit. Illicque conſtitutus aram exſtruxit, & hoſtiam Deo immolavit.

Abramum laudant meliores gentium hiſtorici, Beroſus, Hecataeus, Nicolaus Damaſcenus.

2. Beroſus autem Abrami parentis noſtri, ſuppreſſo tamen nomine, his verbis meminit; "decima poſt diluvium ætate apud Chaldæos "vir exſtitit juſtus & eximius, rerumque cœ"leſtium peritus". Hecatæus vero non ejus tantum obiter meminit, ſed juſtum de eo volumen ſcriptum reliquit. Nicolaus autem Damaſcenus quarto Hiſtoriarum libro hunc in modum loquitur: "in Damaſco regnavit "Abramus, qui advena cum exercitu illuc ve*Decima poſt Diluv. generatione emicuit ille Patriarcha.*

"nerat ex regione, quæ, ſupra Babylonem "ſita, Chaldæorum dicitur. At non multo "poſt tempore, cum ſua multitudine etiam "hinc emigrans, in terram quæ tunc Chana"næa, nunc vero Judæa nominatur, ſedem "tranſtulit, una cum iis qui ab eo orti ſunt "plurimi, quorum hiſtoriam in alio libro per*Domus Abrami in Syria Damaſcena.*

"ſequor". Abrami vero nomen etiam nunc in Damaſcena regione celebre eſt; monſtraturque *illic* vicus, qui ab eo dicitur Abrami habitaculum.

εἰκαζε δὲ ταῦτα τοῖς τῆς γῆς καὶ θαλάττης παθήμασι, τοῖς τε περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' οὐρανὸν συμβαίνουσι. [a] "δυνάμεως γὰρ αὐτοῖς παρού"σης, ἣ προνοήσαι τ' καθ' αὑτὰς εὐταξίας· [b] ταύτης "δ' [c] ἂν ὑστεροῦντας, φανερὰς γίνεσθαι. μήθ' ὅσα πρὸς ὃ "χρησιμώτερον ἡμῖν συνεργῆσι κατὰ τὴν αὐτῶν ἐξου"σίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ κελεύοντος ἰσχὺν ὑπηρ"γεῖν· ᾧ καλῶς ἔχει μόνῳ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν εὐχαρι"στίαν ἀπονέμειν". διὰ ἅπερ Χαλδαίων τε καὶ τ' ἄλλων Μεσοποταμιτῶν ταραττόντων πρὸς αὐτὸν, μεταχεῖν δοκιμάσας, τῇ βάλησιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν ἔσχε γῆν. [d] ἱδρυθείς τε αὐτόθι, βωμὸν ᾠκοδόμησε, καὶ θυσίαν ἐτέλεσε τῷ Θεῷ.

β'. Μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβράμου [e] Βηρωσὸς, οὐκ ὀνομάζων, [f] λέγων δ' ὧδε· "μετὰ τὸν κα"τακλυσμὸν δεκάτῃ γενεᾷ, παρὰ Χαλδαίοις τις λῶ "δίκαιος καὶ μέγας, καὶ τὰ οὐράνια ἔμπειρος". Ἑκαταῖος δὲ καὶ τοῦ μνησθῆναι [h] πλεῖόν τι πεποίηκε βιβλίον γὰρ περὶ αὐτοῦ συνταξάμενος [i] κατέλιπε. Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν λέγει ὧδε· [k] "Ἀβράμης ἐβασίλευσε Δαμασκοῦ, ἐπή"λυς σὺν στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ τῆς γῆς τῆς ὑπὲρ Βα"βυλῶνος, [l] Χαλδαίων λεγομένης. μετ' οὐ πολὺ δὲ "χρόνον, [m] ἐξαναστὰς καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας σὺν "τῷ στρατῷ λαῷ, εἰς τὴν τότε μὲν Χαναναίαν λεγο"μένην, νῦν δὲ Ἰουδαίαν, μετῴκησε, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου "[n] πληθύναντες. περὶ ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ δέξομαι τὰ "ἱστορούμενα". [o] Οὗ δὲ Ἀβράμου ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ [p] Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται· καὶ κώμη ἀπ' αὐτοῦ δείκνυται, Ἀβράμου οἴκησις λεγομένη.

IX. **CAP. VIII.** ΚΕΦ. η'. 9'.

Quod, fame Chananæam premente, Abramus in Ægyptum eſt profectus: &, ibi aliquantiſper commoratus, retro unde venerat eſt reverſus.

Dives frugum Ægyptus: laſcivi Ægyptii.

CUM autem fames poſtea in terram Chananæam incubuiſſet, Abramus, audita Ægyptiorum felicitate, libenter ſeſe ad eos contulit; ut & ipſorum abundantia frueretur, & Sacerdotum de Diis opinionem acciperet: ſi meliora traderent, eos ſectaturus; ſin verius ipſe ſentiret, eos ad meliora traducturus. Cæterum cum & Sarram ſecum duceret, Ægyptiorum in feminas intemperiem metuens, ne *forte* rex ob venuſtatem conjugis eum perimeret, hujuſmodi artem exὈὺ λιμοῦ δὲ [q] χρόνοις ὕστερον [r] τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, Ἀβραμος, [r] Αἰγυπτίους εὐδαιμονεῖν πυθόμενος, διαρεῖν ποθὲ αὐτοὺς ἦν ὁρμημος, τῆς τε ἀφθονίας [s] τὴν ἐκείνων μεθέξων, καὶ τ' ἱερέων ἀκροατὴς ἐσόμενος, ὧν [t] λέγοιεν περὶ Θεῶν· ἢ μὲν χρείωσιν [u] εὑρεθεῖσι καταχολυθήσειν, ἢ [x] μεταχοσμήσειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον, αὐτὸς ἄμεινον φρονῶν. ἐπαγόμενος δὲ καὶ τ' Σάρραν, καὶ φοβούμενος τὸ περὶ τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων [y] θηριανὲς, μὴ διὰ τὴν εὐμορφίαν τῆς γυναικὸς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνέλῃ, τέχνην ἐπενόησε

---

a Hæc non male explicat *Euſtathius* ad Hexaëm. p. 58. *b* Hoc de loco videſis *Euſtathium* in Hexaëmeron, p. 58. *c* Vocula ἂν reſtitui è *Cod. Samb.* *d* Ἱδρυθεὶς δέ τι αὐτόθι *Vat.* *e* Βηρωσὸς *Hen.* atque *Beroſus* in *Vet. Interpr.* *f* Ita ex *MSS.* in *Editis* λέγων ὅτως· μετὰ δὲ τ' κ. *g* Illud καὶ etiam ex *MSS.* & *Euſebio.* *h* Ex *Codd. Samb.* & *Vat.* πλέον τι *Baſ. G. aliique.* *i* In *Editis* κατέλειπε. *k* Ἀβράμης aſpere *Samb. Hen.* & *Busb.* Ἀβράμης levius *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Ἀβραμος *Vat.* Ἀβραάμης ſcripturam fuiſſe *Nicolai* ex *Euſebii* codicibus conjicit *Bernardus.* *l* Ita *Baſ. G. Hen. Epiphan.* atque *Euſeb.* Χαλδαίας *Big. Caſ. Samb.* & *Vat.* *m* Sic ex *Epiphanio* & *Euſeb.* μετοικὺς *Big.* & *Caſ.* μετανάστης *Baſ. G. Hen.* & *Vat.* *n* Ex *Samb. Vat.* & *Euſebii MSS.* πληθύσαντες *Big. G.* & impreſſa *Euſebii.* πλεῆσαντες *Baſ.* typothetarum forſan errore. *o* Τοῦ τι Ἀβραάμου *Euſeb.* *p* Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Δαμασκηνῶν. *q* Vocem χρόνοις, in *Editis* omiſſam, ex *Big. Samb. Caſ. Vat. Euſeb.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus. *r* Τὴν Αἰγυπτίους *Big. Samb.* & *Vat.* *ſ* Τῆς σοφίας μ. *Hen.* *t* Λέγοιέν τι in *Impreſſis.* *u* Εὑρεθεῖσιν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Caſ.* ὡρισθεῖσιν κατακολουθήσειν αὐτοῖς *Vat.* *x* Μετακοσμίζειν male in *Samb.* & *Hen.* *y* Delideratur ἐπιμιξίας in *Editis.* ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* repoſuimus.

Ἐπινόησε

νόησε τοιαύτῃ. ἀδελφὸς αὐτῆς εἶναι προσεποιήσατο, καὶ ἐκείνῃ τοῦτο ὑποκείνασθαι· συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς· ἐδίδαξεν. ὡς δ' ἦκον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέβαινε τῷ Αβράμῳ καθὼς [a] ὑπενόησε. [b] τό τε γὰρ κάλλος ἐξεβόησε τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. διὸ καὶ Φαραώθης ὁ βασιλεὺς [c] τῶν Αἰγυπτίων, ἃ τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις ἀρκεσθεὶς, ἀλλὰ καὶ θεάσασθαι σπουδάσας, [d] οἷός τε ἦν ἅψασθαι τῆς Σάρρας. ἐμποδίζει δὲ ὁ Θεὸς [e] τὴν ἄδικον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, νόσῳ τε καὶ ταραχῇ τῶν πραγμάτων. καὶ [f] πυθομένῳ περὶ ἀπαλλαγῆς, τίς μῆνις Θεοῦ τὸ δεινὸν [g] αὐτῷ παρεῖναι ἀπεσήμαινον οἱ ἱερεῖς, ἐφ' οἷς ἠθέλησεν ἀνθρείσας ἃ ξένῃ τὴν γυναῖκα. ὁ δὲ φοβηθεὶς [h] ἠρώτα τὴν Σάρραν, τίς τε εἴη, καὶ τίνα τοῦτον ἐπαγάγοιτο· πυθόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Αβραμον παρητεῖτο· νομίζων γὰρ ἀδελφὴν, ἀλλ' ἃ γυναῖκα αὐτῆς, σπουδάσαι περὶ αὐτὴν, συγγένειαν αὐτῆς ποιήσασθαι βουλόμενος, ἀλλ' ἃχ ὑβρίσαι κατ' ἐπιθυμίαν [i] ὡρμηκέναι. δωρεαῖς τε αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι, [k] καὶ σωρείαις Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις· τὴν τε ἀρετὴν [l] αὐτῆς, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δόξαν ἐντεῦθεν ἐπιφανεστέραν συμβῆναι γενέσθαι.

β'. Τῶν γὰρ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι, καὶ τὰ παρ' [m] ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους· [n] συμβαλὼν αὐτὸς ἑκάστοις, καὶ διαπύων τοὺς λόγους ὃς ἐποιεῖτο περὶ τῶν ἰδίων, κενοὺς καὶ μηδὲν ἔχοντας ἀληθὲς ἀπέφαινε. θαυμασθεὶς οὖν ἐπ' αὐτῷ ἐν ταῖς συνουσίαις, ὡς συνετώτατος, καὶ δεινὸς ἀνὴρ ἃ νοῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πεῖσαι, λέγων περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσειε διδάσκειν, τῷ τε ἀειθμητικῷ αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ [o] περὶ ἀστρονομίαν παραδίδωσι. πρὸς δὲ [p] τῆς Αβράμου παρουσίας εἰς Αἴγυπτον, [q] Αἰγύπτιοι τότων ἔσχον ἀμαθῶς· ἐκ Χαλδαίων γὰρ ζωοτ' [r] ἐφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν [s] ἦλθε καὶ εἰς τοὺς Ελλήνας.

γ'. Ὡς δ' εἰς τὴν Χαναναίαν ἀφίκετο, μερίζεται πρὸς Λῶτον τὴν γῆν, [t] τῶν ποιμένων αὐτοῖς στασιαζόντων περὶ τῆς χώρας ἐν ᾗ νέμοιεν· τῷ ἐκλογὴν μέν τοι καὶ τὴν αἵρεσιν ὑπεξέπει τῷ Λώτῳ. λαβὼν δ' αὐτὸς τὴν ἐπ' ἐκείνῳ καταλελειμμένην [u] παρώρειαν, [x] ᾤκησεν ἐν τῇ [y] Χαβρὼν πόλει. παλαιοτέρα δ' ἐστὶν ἔτεσιν ἑπτὰ [z] πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου. Λῶτος δὲ τὸ πρὸς τὸ πεδίον κειμένην καὶ ποταμὸν Ιορδάνην ἔσχεν, ἐκ ἄπωθεν τῶν Σοδομιτῶν πόλεως· ἡ τότε μὲν ἦν ἀγαθὴ, νῦν δὲ ἠφάνισται κατὰ βούλησιν καὶ μῆνιν Θεοῦ. τοῦ δὲ αἰτίαν κατὰ χώραν σημανῶ.

cogitavit. Fratrem ejus assimulavit; atque illam (quod eorum intererat) hoc ipsum respondere monuit. Ut autem ventum est in Ægyptum, accidit Abramo haud secus ac suspicatus est. Nam & omnium sermone percrebuit uxoris ejus pulchritudo. unde & Pharaothes Ægyptiorum rex, iis quæ fama acceperat non contentus; sed & ipsam videndi flagrans desiderio, vehementius cupiebat Sarra potiri. Injustæ autem illius libidini Deus obstitit, pestilentiam & rerum perturbationem immittens. Ipsique scisciranti, quid facto opus esset ut liberaretur, malum hoc ab ira Dei ortum esse, pronunciarunt sacerdotes, quod in animo habuisset peregrini uxori injuriam inferre. Ille vero territus de Sarra quæsivit, & ipsa quæ esset, & quinam ille quem secum adduxerat. Cum autem veritatem audisset, semet Abrahamo excusabat; *dicens*, quod, sororem esse existimans, non vero uxorem ejus, illi animum adjecerit, affinitatem cum eo volens contrahere, nulla autem ad eum injuria afficiendum libidine incitatus. Quin & ei multum pecuniæ dedit, & ut Ægyptiorum eruditissimis familiariter uteretur: quo factum, ut virtus ei, gloriaque ex ipsa illustrior exstiterit.

Formosæ Sarræ accessum luit rex Pharaothes. Gen. c. 12.

2. Nam cum Ægyptii variis moribus essent delectati, & alii aliorum ritus verbis elevarent, mutuoque propterea odio tenerentur, ille cum singulis eorum conferens, sermonesque quibus sua tuerentur placita totos ipse respuens, inanes & veritatis plane expertes esse demonstravit. Quare ab iis in congressibus summa in admiratione habitus, tanquam vir sapientissimus, & qui non solum acri esset ingenio ad res perspiciendas, sed etiam aliis quæ docere suscepisset persuadendi vi polleret, eos & in Arithmetica instituit, & quæ ad Astrologiam spectant iisdem tradidit. Nam ante Abrami in Ægyptum adventum, in iis plane hospites erant Ægyptii: à Chaldæis enim in Ægyptum, indeque ad Græcos permanarunt.

Arithmeticam & Astrorum scientiam Abramus Ægyptios docuit; atque Græcos illi.

3. Postquam vero in Chananæam pervenit, terram cum Loto divisit, orta inter pastores contentione de pascuis: Loto tamen conditionem proposuit, optionemque permisit. Ipse autem loca montibus adjacentia, ab eo relicta, occupans, in urbe Chabrone habitavit. Illa autem septem annis est antiquior quam Tanis Ægypti. Lotus vero planitiem ad fluvium Jordanem, non procul ab urbe Sodomorum, habitavit; quæ tunc quidem bona erat, nunc vero Dei voluntate & ira disparuit. At causam *hujusce rei* loco suo ostendam.

Sodomis Loto concessis, Chabrone degit ὁ πατήρ. Urbs illa septem annis ante Tanim condita. Gen. c. 13.

CAP.

a Ὑπενόησε *Bas. G & Vat.* b Sic ex *Bas. G. & Vet. Interpr.* τὸ γὰρ *Samb. Cas. & Vat.* c Τοῖς Αἰγυπτίοις *Vat.* d Οἷός τε ἅψασθαι *Vat.* e Ita ex *MSS.* τῶν ἀδίκων in *Editis.* f Θυομένῳ legisse videtur *Vet. Interpr.* g Αὐτῇ *Vat.* h Ita in *MSS.* πρῶτα τῶν Σ —— ἐπυνθάνετο ἱστορεῖ *Bas. & G.* i Ὡρμηκάμῳ *Vat.* k Καὶ συνῆν *Samb. & Euseb.* l Ita ex *Eusebii MSS.* edidit *Bernardus.* in *Cod. Vat.* αὐτῆς. Deest vox αὐτῷ in *Bas. & G.* m Sic *Bas. G. Epiph. Euseb. & Vet. Interpr.* ἀλλήλων *Vat.* ἄλλους *Samb. & Cas.* n Συμβαλὼν *Vat* o Περὶ ἀστρονομίας *Hen. Glycas & Cedren.* περὶ Ἀστρολογίαν *Euseb.* & ipse *Josephus*, p. 14. v. 18. Intelligit autem ea voce (quod *Abbas Georgius* monuit) τῶν τῆ ἀστέρων θέσιν καὶ κίνησιν. p Τῶ Αβράμου *Vat.* q Οἱ Αἰγύπτιοι articulo superfluo in *Bas. & G.* r Ita *Big. Samb. Hen. Vat. Euseb. Aliique.* ἐπεφοίτησεν *Bas. G. & Cas.* s Sic *Big. Hen. & Euseb.* καὶ ἦλθε *Samb. Cas. & Vat.* ἀπῆλθε καὶ *Bas. & G.* t Ita in *MSS.* τῶ δὲ π. *Bas. & G.* u Ex *Codd. Samb. & Vat.* verum in reliquis ὑπώρειαν, tam in *MSS.* quam *Editis.* x In *MSS.* ᾤκει δὲ vel ᾤκου δέ. y Νάβρω aut Ναβρὼ *Bas. & G.* atque *Nabroch* in nonnullis *Epiphanii* Codd. in aliis *Nebroch & Ebron.* Verum Χαβρὼ vel Χαβρῶν scribendum, quo modo scripsit *Josephus* ex *Num.* 13, 23. ubi Χωβρὼν ediderunt LXX. z Ita *Bas. & G.* ὡς Ταπιάδος *Vat.* Προτινιάδος *Big. Samb. & Vet. Interpr.* Fortsan πολαιοτέρα δ' ἐστὶν, ἔτεσιν ἑπτὰ πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου [οἰκισθείσης.]

a Ἐκπιδήσαν

X. **CAP. IX.** ΚΕΦ. θ'. ι'.

Sodomitarum clades ab Aſſyriis prælio accepta.

Η τ̃ Σοδομιτῶν ϰαθ' ἥτ̃α, Ασσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων.

Duces quatuor Aſſyrii quinque regulos Sodomitarum ad lacum Aſphaltitin devincunt. Gen. c. 14.

ILlo tempore, cum Aſſyrii Aſiæ imperio potirentur, res Sodomitarum valde florebant, divitiis illis creſcentibus pariter ac abundante juventute. Regeſque illis quinque erant, quorum dominatu tenebantur: Ballas, Barſas, Senabares, Symoborus, & Balenorum rex. ſuæ quiſque ditioni præpoſitus. Iſtos Aſſyrii bello petierunt, exercituque quatuor in partes diviſo eos obſidebant: ſingulis vero unus præficiebatur dux. Commiſſo autem prælio, victores Aſſyrii Sodomitarum regibus tributum imperarunt. Itaque cum duodecim annos ſerviviſſent, & tributa illis imperata ſolviſſent, anno decimo tertio defecerunt: quapropter Aſſyriorum in eos facta eſt expeditio ductu *& auſpiciis* Amrapheli, Ariuchi, Chodollamori, Thadali. iſti etenim Syriam univerſam diripuerunt, & Gigantum ſobolem ſubverterunt. Cumque in agrum Sodomorum eſſet ventum, caſtra metati ſunt in valle cui nomen Putei bituminis: illo namque tempore locus iſte puteis abundabat. nunc tamen, ex quo diſparuit Sodomorum urbs, vallis iſta in lacum mutata eſt, qui dicitur Aſphaltitis. De hoc itaque lacu mox infra dicemus. Sodomitis autem cum Aſſyriis acie congreſſis, pugnaque atroci facta, multi quidem eorum pugnando occubuerunt, reliqui vero ſunt in captivitatem abducti; & in his Lotus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

Hinc Lotus captus prælio.

ΚΑτ' ἐϰεῖνον δὲ τὸν ϰαιϱὸν Ασσυρίων ϰϱατούντων τ̃ Ασίας, Σοδομίταις ἤνθει τὰ πϱάγματα, εἰς τε πλῆτον [a]ὑπϱϐεϐωϰότων αὐτῶν ϰαὶ νεότητα πολλήν. βασιλεῖς τε αὐτοῖς πέντε διῆπον τὴν χώϱαν· [b]Βαλλὰς, [c]Βαϱσὰς, [d]Σεναβάϱης, ϰαὶ [e]Συμόβοϱος, ὅ,τε Βαλήνων βασιλεύς. μοῖϱαν [f]δ' ἦϱχον ἕϰαστος ἰδίαν. ὑπὸ τούτους ϛϱατεύσαντες Ασσύϱιοι, ϰὴ μέϱη τέσσαϱα ποιήσαντες τ̃ [g]ϛϱατείας, ἐπολιόϱϰουν αὐτούς. [h]ϛϱατηγὸς δ' ἑϰάστοις ἦν εἷς ὑπϱτεταγμένος. γενομένης δὲ μάχης, νιϰήσαντες οἱ Ασσύϱιοι φόϱον ὑπετάξαντο τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. δώδεϰα μὲν οὖν ἔτη δουλεύοντες, ϰὴ τὸν ὑπϱϐεϐηϰότα τοῖς αὐτοῖς φόϱους τελοῦντες ϰατέμειναν· τῷ δὲ τϱισϰαιδεϰάτῳ [i]ἀπέϛησαν. ϰὴ ϱαβδοῦνται ϛϱατὸς Ασσυϱίων ἐπ' αὐτούς· ϛϱατηγούντων [k]Αμϱαφήλου, [l]Αϱιούχου, [m]Χοδολλαμόϱου, [n]Θαδάλου. ὅτοι τήν τε Συϱίαν ἅπασαν διϱπάσαντο, ϰὴ τοὺς τ̃ γιγάντων ὑπολόγους ϰατεϛϱέψαντο. γενόμενοι δὲ ϰατὰ Σόδομα, ϛϱαϐοπεδεύουσι ϰατὰ τὴν ϰαλουμένην Φϱέατα ἀσφάλτου· ϰατ' ἐϰεῖνον γὰϱ τὸν ϰαιϱὸν φϱέατα ἦν ἐν τῷ τόπῳ. νῦν μέντοι τ̃ Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ ϰοιλὰς ἐϰείνη λίμνη γέγονεν ἡ [o]Ασφαλτῖτις λεγομένη. [p]πεϱὶ μὲν οὖν τ̃ λίμνης ταύτης μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. τ̃ δὲ Σοδομιτῶν συμϐαλόντων τοῖς Ασσυρίοις, ϰὴ ϰαϱτεϱ̃ς τ̃ μάχης γενομένης, πολλοὶ μὲν αὐτῶν [q]ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δὲ ἠχμαλωτίσθησαν· σὺν οἷς ϰὴ Λῶτος ἤγετο, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.

XI. **CAP. X.** ΚΕΦ. ι'. ια'.

Quomodo Abramus, Aſſyrios aggreſſus, victor exſtiterit; & tam captivos Sodomitarum, quam reliquam prædam victor reduxerit.

Ως Αϐϱαμος ὑπὸ τῶν Ασσυρίων ὑπεϛϱατεύσας ἐνίϰησεν· ϰὴ τοὺς τε αἰχμαλώτους τ̃ Σοδομιτῶν ἔσωσε, ϰὴ τὴν λείαν, ἣν ἔλαϐον, ἀφείλετο.

Gen. c. 14. Aſſyriorum exercitum profligat Abrami miles domeſticus.

ABramus autem, ut calamitatem illorum acceperat, ſimul & metu de Loto cognato ſuo commotus eſt, & miſericordia ex Sodomitis ſibi amicis atque vicinis. Et cum ei in mentem veniſſet illis opitulari, nil cunctatus eſt, ſed protinus ſuos expediens, & quinta nocte Aſſyrios ad Danum aſſequutus, (ita enim alter ex Jordanis fontibus appellatur) & ex improviſo & inermes adortus, alios quidem lectis opprimit, nihil de clade ſuſpicantes: alii vero nondum in ſomnum delapſi, tamen præ temulentia pugnæ inutiles, in fugam ſe conjiciunt. Abramus autem eos perſequutus eſt, & ſequenti die coëgit

Danus bicipitis Jordanis fons alter.

[r]Αϐϱάμῳ δὲ ἀϰούσαντι τ̃ συμφοϱᾶς αὐτῶν φόϐος τε ἅμα πεϱὶ Λῶτα συγγενῆ ὄντα εἰσῆλθε, ϰὴ οἶϰτος πεϱὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων ϰὴ γειτνιώντων. ϰὴ ϐοηθεῖν αὐτοῖς δοϰιμάσας, οὐϰ ἀνέμεινεν· ἀλλ' ἐπειγθεὶς, ϰὴ ϰατὰ πέμπτην ὑπεσὼν νύϰτα τοῖς Ασσυρίοις πεϱὶ Δάνον· ὅπως δὴ ἡ ἑτέϱα τ̃ Ιοϱδάνου πϱοσαγοϱεύεται πηγή· ϰὴ φθάσας πϱὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς ϰοίταις ὄντας ἀπέϰτεινε, μηδ' ὑπόνοιαν τ̃ συμφοϱᾶς ἔχοντας· οἱ δὲ μήπω πϱὸς ὕπνον τϱαπέντες, μάχεσθαι δὲ ϰατὰ μέθης ἀδυνάτως, ἔφυγον. Αϐϱαμος δὲ διώϰων ἐπέϐη, μέχϱι ϰὴ δευτεϱαίους [s]γενομένους σωήλασεν

a Ἐπιδεδωϰότων in *Codd.* tam *impreſſis* quam *ſcriptis* præter *Samb.* *b* Βάλαϰος *Samb.* & *Vat.* *c* Ita ex LXX. Βαϱιὰς in *MSS.* Βαϱιὰς in *Editis.* *d* In *MSS.* Σιναάϱης. in *Editis* Σεναάϱαϱος. in LXX. Σεναάϱ. *e* Συμόβοϱός τε Βαλήνων *Vat.* *f* In *Codd. Samb. Caſ.* & *Vat.* δ' ἦϱχον. *g* Ita cum *Big.* & *Samb.* ϛϱατιᾶς in *cæteris.* *h* Sic ex *MSS.* in *Editis* ϛϱαπᾶς δ' ἑϰάστης. *i* Ita ex *MSS.* & *Theophilo Antiocheno* p. 162. *Edit. Oxon.* in *Editis* ἀπέϛησαν. *k* Ita ex quibuſdam MSS. *Epiphanii.* Αμϱαφάλου malit Cl. *Boſius.* Μαϱφάλου *Baſ.* & *G.* Αμϱαφίδου *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* *l* Sic ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* Αϱιόχου. *m* Illud ferunt *MSS.* & vetuſtiora *Epiphanii.* in *aliis* & *Baſ.* & *G.* Χοδολλογομόϱου. *n* Ita *MSS.* Θαϱγάλου *Baſ.* & *G.* ex *Hebræis.* *o* Al. Ασφαλτίτης. Videſis *Euſtathium Antioch.* p. 59. *p* Illud ἂν abeſt quibuſdam *Codd.* *q* Ἐπεσον *Hen.* ex *Bibliis S.* *r* Sic ex *MSS.* Αὐϱάμου δὲ ἀϰούσαντος *Baſ.* & *G.* *ſ* Ita ex *MSS.* nam γοϱδύους non agnoſcunt *Baſ.* & *G.*

a Hoc

σωήλασεν αὐτὸς [a] εἰς Ὠβὰ τ̃ Δαμασκιλωῶν γῆς· ὑπο-
δείξας, ὅτι τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τ̃ῃ πολυχει-
ρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, [b] ἀλλ' ἡ προθυμία τ̃ μαχο-
μένων καὶ τὸ γενναῖον κρατεῖ παντὸς ἀριθμοῦ, τριακο-
σίοις καὶ δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκέταις αὐτ̃ καὶ τρισὶ φίλοις το-
σούτῳ στρατῷ προσγενόμενος. ὁπόσοι δὲ αὐτῶν καὶ διέ-
φυγον, ἀδόξως ἀνέστρεψαν.

Hoba Damascena.

β'. Ἀβραμος δὲ [c] τοὺς τε τ̃ Σοδομιτ̃ν σώσας
αἰχμαλώτους, οἱ ληφθέντες ἔτυχον ὑπὸ τ̃ Ἀσσυρίων,
καὶ τὸν συγγενῆ Λῶτον, ἀνέζευξε μετ' εἰρήνης. ἀπήντησε
δὲ αὐτ̃ ὁ τ̃ Σοδομιτ̃ν βασιλεὺς εἰς τόπον τινά, ὃν κα-
λοῦσι Πεδίον βασιλικόν· [d] ἔνθα ὁ τ̃ Σόλυμα πόλεως
ὑποδέχεται βασιλεὺς αὐτὸν Μελχισεδέκης. σημαίνει
δὲ τοῦτο βασιλεὺς δίκαιος· καὶ λέγ̃ται δὲ τοιοῦτος ὁμολογ-
μένως, [e] ὡς ἂν εἰ τύχοι αὐτὸν τιμῶ αἰτίαν καὶ ἱερέα γε-
νέσθαι τ̃ Θεοῦ. ἡ μέντοι [f] Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν [g] Ἱερο-
σόλυμα. ἐχορήγησε δὲ [h] οὗτος ὁ Μελχισεδέκης τ̃ Ἀβρά-
μ στρατ̃ ξένια, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τ̃ ὑπαρχόντων παρέ-
σχε· καὶ τ̃ εὐωχίαν αὐτόν τε ἐπαινεῖν ἤρξατο, καὶ τὸν
Θεὸν εὐλογεῖν ὑποχειρίους [i] αὐτ̃ ποιήσαντα τοὺς ἐχθρούς.
Ἀβράμ δὲ δεδόντος καὶ τὴν δεκάτην τ̃ς λείας αὐτ̃,
προσδέχεται τὴν δόσιν. ὁ δὲ τ̃ Σοδομιτ̃ν βασιλεὺς
τὴν μὲν λείαν ἔχειν Ἀβραμον παρεκέλευε· τοὺς δ' ἀν-
θρώπους ἀπολαβεῖν ἠξίου, ὡς αὐτ̃ τ̃ Ἀσσυρίων ἔσωσεν
οἰκείους ὄντας. Ἀβραμος δὲ οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν, ἀλλ'
ἢ ἄλλην ὠφέλειαν ἐκ τ̃ λείας ἐκείνης εἰς αὐτὸν ἥξειν,
πλὴν ὅσα τροφὴ τοῖς οἰκέταις αὐτ̃ γένοιτο· μοῖραν
μέντοι τινὰ τοῖς φίλοις [k] αὐτοῦ προσήκειν τοῖς συστρα-
τευσαμένοις. [l] Ἐσχόλης δ' ὁ πρ̃τος ἐκαλεῖτο, ἡ [m] Ἔν-
νηος, καὶ [n] Μαμβρ̃ς.

2. Abramus autem Sodomitarum captivos incolumes recipiens, qui capti fuerant ab Assyriis, Lotumque cognatum suum, cum pace rediit. Ei vero occurrit Sodomorum rex ad locum quendam, quem Campum regium vocant: ubi recipitur à Solymæ urbis rege Melchisedece. id vero nomen idem valet ac rex justus: & erat utique talis omnium consensu; ita ut propter hanc causam etiam Dei sacerdos constitueretur. Solymam tamen Hierosolymam postea vocarunt. Iste autem Melchisideces militibus Abrami justa dedit hospitalia, iisque omnia ad usus vitæ necessarios abunde suppeditavit: simulque ipsum in epulis cœpit laudare, Deoque gratias agere, qui hostes sibi in manus compegerit. Abramo vero ex manubiis etiam decimas ei donante, munus accepit. Solymorum autem rex ab Abramo petiit, ut prædam ipse sibi retineret; homines tamen suæ ditionis, quos salvos eripuerat ab Assyriis, reposcebat. Abramus vero dixit se nolle hanc conditionem accipere, neque quidquam velle emolumenti ex præda ad se rediturum, nisi quantum domesticis suis ad victum sufficeret: portionem tamen aliquam amicis suis commilitonibus dari æquum esse. Primus horum Escholes vocabatur, & *secundus* Ennerus, & *tertius* Mambres.

Abramum viborem epulis, elogiis, votisque magnis excipit Melchisedeces.

Spolia decima sacerdoti Dei donata.

γ'. Ἐπαινέσας δὲ αὐτ̃ τὴν ἀρετὴν ὁ Θεὸς, ἀλλ' οὐκ
ἀπολῇς, φησὶ, μισθὸς ὃς ἄξιόν ἐστιν [o] σὲ ὑπὲρ τοιαύτης
εὐσεβείας κομίζεσθαι. ᾧ δ' ὑπολαβόντος, καὶ τίς ἂν εἴη
χάρις τούτων τ̃ μισθῶν, οὐκ ὄντων οἱ διαδέξον̃ μεθ' αὐ-
τόν; ἔτι γὰρ ἦν ἄπαις. ὁ Θεὸς καὶ [p] παῖδα αὐτ̃ γενήσεσθαι
καταγγέλλ̃, καὶ πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεὰν, ὡς πλῆθος
ἀστέρων αὐτὴν τοῖς ἄστροις ἔσεσθαι καὶ ἀριθμόν. καὶ ὁ μὲν
ταῦτ' ἀκούσας θυσίαν προσφέρει τ̃ Θεῷ, κελευσθεὶς
ὑπ' αὐτοῦ. ἦν δ' ὁ τρόπος τ̃ θυσίας τοιοῦτος· δάμαλιν
[q] τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν ὁμοίως τρι-
τῆ, καὶ τρυγόνα καὶ περιστερὰν, κελεύσαντος διῖλε, τὰ
ὀρνέων δὲ οὐ διελών. ἔπειτα πρὶν σῆναι τὸν βωμὸν, οἰωνῶν
ἐφιπταμένων θυμίᾳ τ̃ αἵματος, φωνὴ θεία παρῆν,
ἀποσημαίνουσα πονηρὸς [r] αὐτ̃ τοῖς ἐκγόνοις γείτονας ὑπὲ
ἔτη [s] τετρακόσια γενησομένους χρ̃ τὴν Αἴγυπτον· ἐν οἷς

Infinitam ipsi sobolem pollicenti Deo quinque animantibus facit Patriarcha. Gen. c. 15.

Post cccc. annos serviles Chananæa armis felicibus occupanda.

a Hoc placuit *Petito*, atque ita *Bernardus* edidit, dubius tamen an εἰς Χωβὰ rescribendum. in plerisque *MSS.* & *Basil.* & *G.* Σωβᾶ. litera σ præpositionis εἰς in vocem sequentem Ωβὰ traducta. εἰς Σωβὰ *Casaub.* ἕως Χοβὰ vel Χοβὰλ LXX. b Ita *MSS.* ἀλλὰ εἰς προθυμίαν in *Editis.* c Sic *Hen.* & *Cedren.* τοὺς τ̃ Σοδ. *Big. Samb.* & *Vat.* τοὺς Σοδομιτῶν *Basil.* & *G.* d Ἔνθα καὶ ὁ *Hen.* e Ita plerique *MSS.* ὡς ἂν εἰ τύχοι τιμῶ αἰτίαν. *Vat.* ὡς ἂν εἰ τύχοι αὐτ̃ *Basil.* & *G.* f Hebraïca lingua *Salem* quod Græci paululum immutatum, ad suæ linguæ phralim inflectendo, *Solyma* dixêre. g Ita etiam *Theophilus* ad *Autol.* p. 163. *Edit. Oxon.* Verum (ut inquit *Hieronym.*) *Salem* non, ut *Josephus* & nostri omnes arbitrantur, est *Hierusalem*, nomen ex Græco Hebraïcoque compositum, quod absurdum esse peregrinæ linguæ mixtura demonstrat, sed oppidum juxta Scythopolim quod usque hodie appellatur *Salem.* Vide *Montacutium* contra *Seldenum*, p. 154, 155. h Videsis *Rigaltium* ad *Tertull.* p. 62. i Αὐτ̃ *Vat.* & mox v. 21. αὐτῶν. k Αὐτ̃ παρεχῶν *Vat.* αὐτ̃ παρεχεῖν *Big. Samb. Hen.* & *Casaub.* in *Editis* παραχών. l Illa terminatio placuit *Bernardo.* in *Basil. G.* & LXX. Ἐσχώλ. in *MSS.* Ἐσχών. m Αὐτῶν in LXX. *Epiphanius* forte viderat in suis *MSS.* Ἐναεῖος ἄλλος. nam habet *Etner*, seu potius *Enner alius.* n Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαμβρῆς. o Illud σὲ ex *MSS.* deerat in *Editis.* p Ita *Basil G. Hen. Epiphan. Zonaras.* & mox subjicitur πολλὴν ἐξ αὐτοῦ γενεὰν. παῖδας tamen reperio apud *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* q In *MSS.* τριετῆ. r Αὐτ̃ *Vat.* s Ne dubites aliquantulum de hoc numero, vide & cap. V. libri insequentis.

pore gravia perpeſſos hoſtibus *tandem* ſuperiores evaſuros, devictiſque Chananæis regionem eorum & urbes occupaturos.

Sub ilice Ogyge habitat ὁ πατριάρχης, non procul ab Hebrone. Gen. c. 16.

4. Abramus vero *tum* quidem habitabat circa ilicem, quæ vocabatur Ogyges: (eſt autem locus in terra Chananæa, non longe ab Hebroniorum urbe) & ægre ferens, quod uxor ei nihil pepererat, à Deo ſupplex petiit, ut prolem ſibi maſculam daret. Deo autem ipſum ut bene ſperaret adhortante, quoad cætera omnia *magno* ſuo commodo è Meſopotamia eductum, nec liberis carituram; Sarra, Deo præcipiente, unam ancillarum nomine Agaren, genere Ægyptiam, ad lectum ei adduxit, tanquam ex ipſa liberos ſuſcepturo. Et ancilla, cum gravida facta eſſet, auſa eſt Sarram imperium affectando contemptui habere; quaſi ad prolem ſuam perventura eſſet dominatio. Abramo autem ipſam Sarræ in pœnam ſubmittente, fugam meditata eſt afflictionum impatiens: Deumque implorabat, ut ſui miſereretur. Illi vero per deſertum abeunti obviam fit angelus Dei, jubens ut ad dominos reverteretur; fore enim meliore conditione, modo ſe modeſte gerat: nunc vero in his verſari malis, quod in dominam ingrata fuerit & arrogans. at enim ſi Deo nollet obſequi & ulterius pergeret, perituram eſſe dicebat: ſin retro redeat, matrem futuram pueri, in illa terra poſtea dominaturi. His paruit, & reverſa ad dominos veniam conſequuta eſt. At non multo poſt peperit Iſmaëlum; quaſi quis dicat, * à Deo exauditum, eo quod Deus preces ejus exaudierat.

Ancilla Ægyptia, ad eorum admiſſa dominatur, pellitur, redit, ſuaſu Angeli, Iſmaëlo gravida.

Iſmaëlus, θεόκλυτος.

5. Jam vero Abramo, ſextum & octogeſimum annum agenti, natus eſt ille de quo diximus. Cum autem nonageſimum nonum attigiſſet, apparuit ei Deus, promittens filium illi de Sarra naſciturum eſſe. juſſit autem eum vocari Iſaacum; prænuncians ex eo prodituras gentes magnas & reges, qui bellum geſturi omnem Chananæam à Sidone uſque Ægyptum occuparent. Præcepit autem, quod nollet genus ipſius cum aliis commiſceri, ut pudenda circumciderent, idque octavo die à nativitate. Cauſam vero noſtræ circumciſionis alibi declarabo. Conſulenti vero Abramo etiam de Iſmaëlo, an victurus eſſet, indicavit Deus longævum fore, atque magnarum gentium parentem. Et Abramus quidem, poſteaquam ob hæc Deo gratias egiſſet, ſtatim circumciſus eſt, & omnes qui cum eo erant, ſimiliter & puer Iſmaëlus: quo die, illo ad decimum tertium ætatis annum perveniente, ipſe nonum agebat ſupra nonageſimum.

Abramus an. 86. genet Iſmaëlum. & an. 99. circumciditur cum familia ſua. Genus Hebræum conſervat περιτομὴ ἀκριβέστερος.

Sidonem inter & Ægyptum figitur limes occiduus terræ Sanctæ.

κεχειροτονήσαντας περιέσεσθαι τῶν ἐχθρῶν, καὶ κρατήσαντας, πολέμῳ Χαναναίων ἕξειν αὐτῶν τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις.

δ'. [a] Ἐβραμος δὲ κατῴκει μὲν περὶ τὴν Ὠγύγην καλουμένην δρῦν· ἔστι δὲ τῆς Χαναναίας τὸ χωρίον, [b] ὃ πόρρω τῆς Ἑβρωνίων πόλεως· δυσφορῶν δ' ὅτι γυναικὶ μὴ κυήσῃ, ἱκετεύει τὸν Θεὸν γονιμὸν αὐτῷ παῖδος ἄρρενος δωρήσασθαι. ὁ Θεὸς δὲ θαρσεῖν αὐτὸν παρακελευομένῳ, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς [c] αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας ἠγμένον, καὶ παίδων ἐσομένων· Σάρρα, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος, [d] ὑποκλίνει μίαν τῶν θεραπαινίδων Ἀγάρην ὄνομα, [e] γένους ὖσαν Αἰγυπτίας, ὡς ἐξ αὐτῆς παιδοποιησομένῳ. καὶ γενομένη ἐγκύμων ἡ θεραπαινὶς, ὑβριζεν εἰς τὴν Σάρραν ἐτόλμησε βασιλίζουσα, ὡς τῆς ἡγεμονίας παρεσομένης εἰς τὸ ἐξ αὐτῆς τεχθησόμενον. Ἀβράμου δὲ αὐτὴν παρεῖς αἰτίαν [f] παρασχόντος τῇ Σάρρᾳ, δρασμὸν ἐπεβούλευσεν ὑφ' ὑπομένουσα τὰς ταλαιπωρίας· καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευεν οἶκτον αὐτῆς λαβεῖν. ἐπαντιάζει δὲ αὐτῇ κατὰ τὴν ἔρημον πορευομένῃ ἄγγελος [g] θεῖος, κελεύων πρὸς τοὺς δεσπότας ἐπανιέναι, βίου γὰρ μείζονος τεύξεσθαι σωφρονοῦσαν· εἰ γὰρ νῦν εἰς τοῦτο δεσποινιαν ἀγνώμονα καὶ αὐθάδη γενομένην, ἐν τούτοις (τοῖς) τοῖς κακοῖς παρακόσασαν μὴ οὖν ὁ Θεὸς, εἰ πορρωτέρω χωρήσαν ἔλεγεν ἀπολεῖσθαι· νοήσασα δὲ αὐτοῦ ὀπίσω [h] γενήσεσθαι μητέρα παιδὸς, τῆς γῆς ἐκείνης [i] βασιλεύσοντος. τούτοις πειθομένη, καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τοὺς δεσπότας, συγγνώμης ἔτυχε. τίκτει δὲ μετ' ὀλίγον Ισμάηλον· θεόκλυτον δ' τις εἴποι, διὰ τὸ εἰσακοῦσαι τοῦ Θεοῦ τῆς ἱκεσίας.

ε'. Ἀβράμῳ μὲν οὖν, ἔτος ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν ἐτῶν γεγονότι, ὁ προειρημένος ἐγεννήθη. εἰς [k] ἕνατον δ' αὖ καὶ ἐνενηκοστὸν παρελθόντι ὀφθεὶς ὁ Θεὸς [l] ἀπήγγειλεν, ὡς παῖς αὐτῷ [m] καὶ ἐκ Σάρρας ἔσοιτο. κελεύει δὲ αὐτὸν καλέσαι Ισαακον· δηλῶν ἐσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ' αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς, καὶ ὅτι πολεμήσαντες καθέξουσι τὴν Χαναναίαν ἅπασαν ἀπὸ Σιδῶνος μέχρις Αἰγύπτου. προστάξε δὲ, βουλόμενος τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ [n] συμφυρόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, καὶ τοῦτο ποιεῖν ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ γεννηθῆναι. τὴν αἰτίαν δὲ τῆς περιτομῆς ἡμεῖς ἐν ἄλλοις δηλώσω. πυθομένῳ δὲ Ἀβράμῳ καὶ περὶ τοῦ Ισμάηλου εἰ ζήσει, πολυχρόνιόν τε [o] ἀπεσήμηνεν ὁ Θεὸς, καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατέρα. καὶ Ἀβραμος μὲν, ὅτι τούτοις εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, περιτέμνεται [p] παρευτίκα, καὶ πάντες οἱ παρ' [q] αὐτῷ, καὶ ὁ παῖς [r] Ισμάηλος· ὃς καθ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος ἔχοντος, αὐτὸς ἐνενηκοστὸν πρὸς τοῖς ἑνὸς δέοντα ἔτεσιν ἦγεν.

ΚΕΦ.

a Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Ἀφ. μὲν κατῴκει περὶ τὴν Ὠγύγου. ſed Ὠγύπη malit *Reineſius.* Vide *Euſeb.* de *Locis Hebr.* p. 317, & 430. *Edit. Benedict.* & *Fileſaci* Selecta Sacra, l. 1. p. 207. *b* In hoc fallitur: nam de querceto *Mambræ* verum eſt, altera Abrami manſione, cujus mentio *Gen.* 18. v. 1. Convallis autem ſeu quercetum *Moreh*, in *Gen.* 12, 6. quod & *Ogygis*, in finibus erat Sicimorum, haud ita procul à Jordane. *Reineſ.* de Ling. Punic. p. 70. *Edit. Ultrajecti* *c* Αὐτῆ & mox ἠγμένῃ *Vat.* *d* Ad oram *Cod. Hen.* hæc appoſita eſt interpretatio, ἀντὶ κλίνῃ αὐτῇ πάλιν. *e* Sic *Big. Samb. Vat* & gens Attica. γένους *Baſ. G.* & *Hen.* *f* Ita ex *MSS.* in *Baſ.* & *G.* παραδίδοντος τῇ Σ. δρασμὸν ἐπενόησεν. *g* Vox θεῖος ex *MSS.* deerat in *Editis.* *h* Γενέσθαι *Vat.* *i* Βασιλεύοντος *Samb.* & *Vat.* ex conſuetudine *Atticorum.* *k* In *Hen.* & *Vat.* ἔνατον. *l* Ἐπήγγειλεν *Hen.* & *Epiphan.* non male. *m* Deeſt καὶ in *Editis.* debetur *MSS.* *n* Ita in *MSS.* recte igitur *Zonaras*, ἵν' ᾖ τὸ γένος αὐτῆς τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἀνεπιμικτόν. in *Editis* autem abſurde συμφυρόμενον. *o* Ἀπεσήμανεν *Vat.* *p* Ex *MSS.* in *Editis* παραχρῆμα. *q* Αὐτῷ *Hen.* *r* Ita *Baſ.* & *G.* Ισμάηλος τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος ἔχων· Ἀβραμος δὲ &c. *Hen.* Ισμάηλος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος ἔχων· τῷ αὐτὸς &c. *Big. Samb.* & *Vat.* * Ita etiam juxta *Philonem*, cui Ισμαὴλ, ἀκουὴ θεοῦ. *Suidæ* θεόκλυτος, θεόπεμπος, *à Deo honoratus.*

ιϛ'. ΚΕΦ. ια'.

Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεστρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.

ΤΠΟ δὴ τοῦτον (Ϛ) χρόνον οἱ Σοδομῖται, πλούτῳ καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἴς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταί, καὶ πρὸς [a] τὸ θεῖον ἀσεβεῖς· ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ὠφελειῶν, ἐχθούς τε μισόξενοι, καὶ τὰς πρὸς [b] ἀλλήλους ὁμιλίας [c] ἐκτρέπεσθαι. χαλεπήνας οὖν ὁ Θεὸς, ἔγνω τιμωρήσασθαι τὴν ὑπερηφανίας αὐτούς· [d] καὶ τὴν τε πόλιν αὐτῶν καταστρέψασθαι, καὶ τὴν χώραν ὅλην ἀφανίσαι, ὡς μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι.

β'. Ταῦτα δὲ Θεοῦ κεκινηκότος περὶ τῶν [e] Σοδομιτῶν, Ἀβραμος ἡσυχάζων τοῖς ἀγγέλοις· ἐκαθέζετο δὲ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ πρὸς τῇ θύρᾳ τῆς αὐλῆς· καὶ νομίσας τοὺς ξένους, ἠσπάσατό τε ἀναστὰς, καὶ παρ' αὑτὸν καταχθέντας, παρεκάλει ξενίων μεταλαβεῖν. ὑπανυσάντων δὲ, ἄρτους τε προσέταξεν [g] εὐθὺς ἐκ σεμιδάλεως γενέσθαι, καὶ μόσχον θύσας καὶ ὀπτήσας, ἐκόμισεν αὐτοῖς [h] ὑπὸ τῇ δρυῒ κατακειμένοις. οἱ δὲ δόξαν αὐτῷ παρέχον ἐσθιόντων· ἔτι τε καὶ περὶ τῆς γυναικὸς ἐπυνθάνοντο, ποῖ ποτ' εἴη τυγχάνουσα ἡ Σάρρα. τοῦ δὲ εἰπόντος ἔνδον εἶναι· εἶπεν ἔφασκε εἰς τὸ μέλλον, καὶ εὑρήσειν αὐτὴν ἤδη μητέρα γεγενημένην. ἡ δὲ γυναικὸς [i] ἐν τούτῳ μειδιασάσης, καὶ ἀδυνάτου εἶναι) τὴν τεκνοποιΐαν εἰπούσης, αὐτῆς μὲν ἐνενήκοντα ἔτη ἐχούσης, τοῦ δὲ ἀνδρὸς ἑκατόν, ὑπὲρ κατέχον λανθάνοντες, ἀλλ' ἐμφανῆ ἑαυτοὺς ὄντας ἀγγέλους [k] τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι [l] μὲν ὁ εἷς, σημαίνων περὶ τοῦ παιδὸς, δύο δὲ Σοδομίτας καταστρεψόμενοι.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας Ἀβραμος ἤλγησεν ὅτι τοῖς Σοδομίταις· καὶ τὸν Θεὸν ἀναστὰς ἱκέτευσε προσκαλῶν, μὴ τοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς συναπολλύειν τοῖς πονηροῖς. τοῦ δὲ Θεοῦ φήσαντος μηδένα εἶναι) τῶν Σοδομιτῶν ἀγαθὸν, εἰ δὲ καὶ αὐτοῖς δέκα εἶεν, συγχωρεῖν ἅπασι τὴν ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασι τιμωρίαν· ὁ μὲν Ἀβραμος ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἄγγελοι παρεγένοντο εἰς τὴν τῶν Σοδομιτῶν πόλιν, καὶ ὁ Λῶτος αὐτοὺς ὅτι ξενίαν παρεκάλει· λίαν γὰρ ἦν περὶ τοὺς ξένους φιλάνθρωπος, καὶ μαθητὴς [m] τῆς Ἀβράμου χρηστότητος. οἱ δὲ Σοδομῖται, θεασάμενοι τοὺς νεανίσκους εὐπρεπείᾳ τῆς ὄψεως διαφέροντας, καὶ πρὸς Λώτῳ [n] καταχθέντας, ὅτι βίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτεχνήσαντο. τοῦ δὲ Λώτου παραινοῦντος σωφρονεῖν, καὶ μὴ χωρεῖν [o] ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ξένων, ἀλλ' ἔχειν αἰδῶ τῆς παρ' αὐτοῦ καταγωγῆς, εἰ δὲ ἔχουσιν ἀκρατῶς, ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ ὑπὲρ ἐκείνων τῆς ὑβριμείας αὐτοῦ λέγοντος [p] παρέχειν· οὐδ' ὅτως [q] ἠνέσχοντο.

ΚΕΦ. ια'.

Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit, flagitiis eorum offensus.

XII.

PER idem igitur tempus Sodomitæ, opibus & magna pecuniarum vi elati, & in homines contumelioſi exſtiterunt & religione in numen vacui; adeo ut beneficiorum ab ipſo acceptorum plane immemores eſſent, hoſpites odio haberent, & mutua conſuetudine & familiaritate abuterentur. His igitur rebus offenſus Deus, decrevit inſolentiæ pœnas ab illis repetere; & non ſolum urbem eorum evertere, ſed & eam regioni vaſtitatem inferre, ut nec amplius plantas nec fructum ullum ederet. *Sodomitarum mores exſecrabiles. Gen. c. 11. & c. 19.*

2. Cumque hæc Deus de Sodomitis decreviſſet, Abramus conſpicatus tres angelos (ſedebat enim ad ilicem Mambræ pro foribus domicilii ſui) ratuſque eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutavit eos, & ad ſe adductos rogabat ut cum ipſo hoſpitium facerent. Illis vero annuentibus, juſſit panes ſtatim fieri ex farina ſiliginea, vitulumque mactatum & aſſatum ſub ilice diſcumbentibus appoſuit. At illi præ ſe tulerunt quaſi comederent; & de uxore etiam inquirebant, ubinam eſſet Sarra. Illo referente, intus eam eſſe: ajunt ſe aliquanto poſt reverſuros, eamque inventuros jam matrem factam. In hoc vero ſubridente muliere, & dicente fieri non poſſe ut liberos gigneret, cum ipſa nonagenaria eſſet, maritus vero centeſimum annum ageret, non ſuſtinuerunt amplius ſimulare, ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe angelos; & quod miſſus eſſet unus quidem nunciatum de filio, duo vero ad Sodomitas evertendos. *Tres Angelos hoſpitio excipit Abramus.*

3. Hæc audiens Abramus indoluit ſuper Sodomitas: & exſurgens ſupplex Deum precabatur, ne juſtos & bonos una cum improbis perderet. Deo vero dicente neminem Sodomitarum eſſe bonum; ſi enim vel decem inter eos eſſent, omnibus ſe remittere velle peccatorum ſupplicia: conticuit quidem Abramus. At Angeli ad Sodomitarum urbem pervenerunt; & eos rogabat Lotus, ut ad ſe diverterent: ſumma enim humanitate peregrinos excipiebat, Abramique benignitatis æmulus erat & imitator. Sodomitæ autem, cum vidiſſent adoleſcentes egregie venuſtos ad Lotum divertiſſe, ad vim & contumeliam formæ eorum inferendam ſe pararunt. Loto vero hortante ut continerent ſeſe, neve in peregrinorum probrum ruerent, ſed hoſpitii ſui jura revererentur; dicente etiam, ſi temperare ſibi nequirent, filias ſe pro illis eorum libidini ſubjicere: neque ſic quieverunt. *Mira Loti φιλοξενία.*

4. Deus

a Τὸν θεῖον *Hen. & Vet. Interpr.* b Ita *Baſ. & G.* In *Samb. Big. Caſ. Vat. & Vet. Interpr.* ἄλλους. c Ita *Baſ. G. & Hen.* quam ſcripturam ſervavimus, ἐκτρέπεσθαι accipientes cum *Gelenio* minus uſitate pro *depravare, detorquere*: quòd *Joſephus* reſpicere videatur ad turpiſſimam iſtius gentis ἀκρασύνην. d Ita *Vet. Interpr.* nec aliter *Baſ. & G.* niſi quod καθαιρεῖν habeant. inſta in *Joſepho*, παρεγένοντο οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν Σοδομιτῶν πόλιν. In *MSS.* καὶ τὰς τε πόλεις αὐτῶν κατατρίψασθαι. quo faciunt verba *Gen.* 19, 25. καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας, & πᾶσαν τὴν περίχωρον. e Σοδόμων *Vat.* f Ita *Big. & Samb.* cæteri cum *Editis* habent ἐκάθητο. g Illud εὐθὺς ex *MSS.* h Ita *Samb Caſ. Vat. & Vet. Interpr.* ἐπὶ τῇ δρυῒ reliqui, ut & *Baſ. & G.* i Sic *Baſ. Gen. & Epiphan.* ἐπὶ τούτῳ in *MSS.* k Articulum omittit *Hen.* l Πεμφθείημεν, ὁ μὲν εἷς —— οἱ δύο δὲ *Vat.* πεμφθείη, & ὁ μὲν εἷς & οἱ δύο δὲ *Big. Samb. & Caſ.* m Ita ex *MSS.* in *Editis* τοῦ Ἀβ. n Καθαχθέντας *Vat.* o Ἐπ' αἰσχύνῃ *Vat.* p Ita *Big. & Caſ.* παρεῖχεν cæteri. q Sic in *MSS.* in *Editis* ἐπείθησαν.

4. Deus autem, illorum audacia flagitiosa ad iram commotus, ipsos quidem excæcavit, ut introitum in ædes invenire frustra conarentur: Sodomitas vero universos ad interitum adjudicavit. Lotus autem, illi prænunciante Deo futurum Sodomitarum excidium, inde discessit, & uxore & filiabus (duæ enim erant adhuc virgines) assumptis: nam sponsi *earum* despicatui habuere egressum, Loti monita stultitiæ figmenta esse dictitantes. Tum Deus telum in urbem conjicit, eamque una cum incolis combussit, terram *circa omnem* pari incendio devastans, quemadmodum mihi jam dictum est in historia Belli Judaïci. Cæterum Loti uxor, cum inter abeundum subinde ad urbem respiceret, clademque ejus paulo curiosius spectaret, Deo isthæc facere prohibente, in statuam salis conversa est. Eam siquidem vidi, nam & hodie usque manet. Lotus autem cum filiabus evasit, ad locum parvulum quendam appulsus ab igne * in arctum redactum. Is Zohor etiamnum appellatur: eo enim nomine Hebræi modicum vocant. Illic, ab hominibus desertus & victus penuria laborans, vitam miseram *aliquanti*sper egit.

Sodoma cum malis civibus divinis ignibus combusta & delesa.

Lib. 5. c. 21.

Loti uxor in columnam salsam vertitur. Hanc Josephus ipse viderat.

Zoor, *modicum.*

5. Virgines autem, universum genus humanum exstinctum ratæ, cum patre rem habent, prævidentes clam fieri posse. id eo agebant animo, ne genus *hominum* penitus interiret. Nascuntur autem liberi, ex seniore quidem Moabus, ac si quis dicat ex patre. Ammanum vero peperit junior; *quod* nomen significat filium generis. Atque ex uno illorum prognati sunt Moabitæ, adhuc etiam gens magna; ex altero vero Ammanitæ. utrique Cœle-Syriam incolunt. Et Loto quidem contigit in hunc modum ex Sodomitis egredi.

Filiarum Loti incestus, ex opinione falsa.

Moabus, πατρόθεν.
Ammanus, ἐκ γένους.

δ'. Ο δὲ Θεὸς, ἀγαναχτήσας αὐτῶν ὑπὲ τοῖς τολμήμασι, τὺς μὲν ἠμαύρωσεν, ὡς μὴ δυνηθῆναι τὸ εἴσοδον τὸ εἰς τὴν οἰκίαν εὑρεῖν· Σοδομιτῶν δὲ κατέκλυσε πάνδημον ὄλεθρον. Λὼτ⟨ον⟩ δὲ, τῦ Θεῦ τὸ μέλλυσαν τ Σοδομιτῶν ἀπώλειαν αὐτῷ φράσαντ⟨ος⟩, [a] ἀπηλλάσσετο, τό τε γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας, δύο δ' ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβών· οἱ γὰρ [b] μητέρες ὑπερεφρόνησαν τῆς ἐξόδυ, εὐήθειαν ὑπολαβῦσαι τοῖς ὑπὲρ τῦ Λώτυ λεγομένοις. καὶ ὁ Θεὸς ὑσκήπτει βέλ⟨ος⟩ εἰς τὸ πόλιν, καὶ σὺν τοῖς οἰκήτορσι κατεπίμπρα, [c] τὴν γῆν ὁμοίᾳ πυρώσει ἀφανίζων· ὥς μοι καὶ πρότερον λέλεκται, τὸν Ιυδαϊκὸν ἀναγράφοντι πόλεμον. [d] ἡ δὲ Λώτυ γυνὴ, πρὸς τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὸν πόλιν σπευδῶς ἀναστρεφομένη, καὶ πολυπραγμονῦσα τὰ περὶ αὐτὴν, ἀπηγορευκότ⟨ος⟩ τῦ Θεῦ τῦτο ποιεῖν, εἰς στήλην ἁλῶν [e] μετέβαλεν. [f] ἱστόρηκα δ' αὐτήν· ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἕστηκε. ἔστι δ' αὐτὸς μὲν τ θυγατέρων, εἰς βραχύ τι χωρίον καταχθὲν [g] σῳζεται ὑπὸ τῦ πυρός. Ζοὼρ ἔτι καὶ νῦν λέγεται· καλῦσι γὰρ ὕπως Ἑβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐνῴκησε δὲ, ὑπό τε ἀνθρώπων ἐρημίας καὶ τροφῆς ἀπορίας, ταλαιπώρως διῆγεν.

ε'. Αἱ δὲ παρθένοι πᾶν ἠφανίσθαι τὸ ἀνθρώπινον [h] γένος ὑπολαβῦσαι, τῷ πατρὶ πλησιάζυσι, [i] συνοικήσασαι λαθεῖν. ἐποίων δὲ τῦτο ὑπὲρ τῦ [k] μὴ τὸ γένος ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ παῖδες, ὑπὸ μὲν τῆς πρεσβυτέρας Μώαβ⟨ος⟩· ἔστι δ' ἂν τις ἀπὸ πατρός. Αμμανον δ' ἡ νεωτέρα ποιεῖται· γένυς γὰρ ὑποσημαίνει τὸ ὄνομα. [l] καὶ πίπτει δ' αὐτῶν ὁ μὲν Μωαβίτας, μέγιστον ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθνος· Αμμανίτας δὲ ὁ ἕτερος. Συρίας δ' Κοίλης ἐστὶν ἀμφότερα. καὶ Λώτῳ μὲν τοιαύτη συνέβη τὴ ἐκ Σοδομιτῶν ἀναχώρησιν γενέσθαι.

CAP. XII.

De Abimelecho: itemque de Ismaëlo Abrami filio, ejusque posteris Arabibus.

Forma Sarræ vel senescens Gerarorum principi damnosa.

ABramus autem migravit in Gerara *urbem* Palæstinæ, Sarram pro sorore secum ducens: eadem, quæ antea, præ timore simulans. Metuebat enim Abimelechum, istius loci incolarum regem; qui & ipse Sarram deperiens, eam corrumpendi cupidine flagrabat. ejus vero libidinem reprimit morbus difficilis, à Deo immissus. Et cum medici salutem ejus desperarent, in somno per visum aliquod admonitus est, ne injuriam inferat hospitis uxori. Mox, cum meliuscule se habere cœpisset, indicat amicis, hunc sibi morbum immisisse Deum ad vindicandum jus hospitis, ut qui uxorem illi inviolatam con-

Gen. c. 20.

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ Αβιμελέχυ· ⟨καὶ⟩ περὶ Ισμαήλυ τῦ Αβράμυ, καὶ τ ἐκγόνων αὐτῦ Αράβων.

ΑΒραμ⟨ος⟩ δὲ μετῴκησεν εἰς Γέραρα τῆς [m] Παλαιστίνης, ἀδελφῆς ἐπαγόμεν⟨ος⟩ σχήματι τὴ Σάῤῥαν· ὁμοία τοῖς πέλας ὑποκινάμενος ἀφ' ἡ φόβον. ἐδεδίει γὰρ Αβιμέλεχον τ βασιλέα τ ἐπιχωρίων· ὃς καὶ αὐτὸς ἐραθεὶς τ Σάῤῥας, φθεῖραι οἷός τε ἦν. ἔφυγεν δὲ τῆς ἐπιθυμίας ὑπὸ νόσυ χαλεπῆς, αὐτῷ προσπεσύσης ἐκ Θεῦ. καὶ τῶν ἰατρῶν αὐτὸν ἀπηγορευκότων, ὑπνώσας ὄναρ ὁρᾷ, μηδὲν ὑβρίζειν τὴν τῦ ξένυ γυναῖκα. καὶ, ῥᾷον ἀπαλλαγεὶς, φράζει τοῖς φίλυς· ὡς ὁ Θεὸς αὐτῷ ταύτην ἐπάγοι τ νόσον ὑπὲρ ἀδικίας τῦ ξένυ, φυλάσσων ἀνύβριστον [n] αὐτῷ τὴν

a Απαλλάσσεται *Vat.* *b* Μητῆρες αὐτῶν *Hen.* *c* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ τὴν γῆν ὁμ. πυρ. ἀφανίζει *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* *d* Η δὲ Λώτυ γυνὴ πρὸς τὴν ἀναχ. *Big. Samb.* *e* Μετεβάλετο ſine cauſa reponit *Schotanus* loco modi Attici μετέβαλεν. *f* Ἱστόρησα *Big. Samb.* & *Vat.* Columnam eo tempore manſiſſe pro figmento habet *Simonius* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 343. *Joſepho* tamen fidem adſtruit *Clemens* in Epiſt. ad Corinth. ut & *Irenæus* adv. Hæreſes l. 4. c. 51. *Tertullianus* carm. de Sodoma, *aliique.* Videſis *R. Heggii* Lectiones, p. 9. *Burtonum* ad *Clementis* Epiſt. p. 56. *Hueſii* Quæſt. Alnet. p. 193. & *Colomeſii* Obſervatt. Sacr. p. 111. *g* Si ſaverent *MSS.* mallem σῴζεται. qua voce utitur p. 13. v. 20. *h* Vox γένος ex *MSS.* in *Editis* deerat. *i* Επιγνόησαν *Baſ. G.* & *Caſ.* *k* Sic ex *MSS.* μὴ γένος *Baſ.* & *G.* *l* Ita omnes *MSS.* præter *Caſ.* qui (cum *Baſ.* & *G.*) habet πίπτει. *m* *Al.* Παλαιστίνης. *n* Αὐτῆ *Vat.* * *Al.* circumſcriptum.

a Εαυτὴν

τὴν γυναῖκα· μὴ γὰρ ἀδελφὴν ὖσαν ἐπάγεσθαι, νόμῳ δ' αὐτῷ συνοικοῦσαν· ἐπαγγέλλεταί τε παρέξειν [a] αὐτὸν [b] εὐμενῆ τὸ λοιπὸν, ἀδεῶς ἐκείνης περὶ τὴν γυναῖκα γενομένης. ταῦτ' εἰπὼν μεταπέμπεται τὸν Ἀβραμον, συμβουλευσάντων τῶν φίλων, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ τῇ γυναικὶ αὐτὸν, ὡς πεισομένης τι τῶν αἰσχρῶν, ἐκέλευσε δεδιέναι. Θεὸν γὰρ αὐτῇ κήδεσθαι, καὶ τὴν τοῦ συμμαχίαν τὴν ἐκείνης μεμηχανῆσθαι ἀνύβριστον νομίζεσθαι. ἅ δὲ Θεοῦ μάρτυρος ὄντος, καὶ τῆς γυναικὸς συνειδότος, ἔλεγε μηδ' ἂν ὀρεχθῆναι τὴν ἀρχὴν, εἰ γαμετὴν ὖσαν ἠπίστατο· ὡς δ' ἀδελφὴν [c] ἀγόμην οὐκ ἠδίκει. [d] παρεκάλει τε θαρρεῖν ἔχειν περὶ αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ ποιεῖν· παρ' αὐτῷ τε μένειν βουλομένῳ πᾶσαν ἀφθονίαν ὑπάρξειν, ἀπιέναι τε θεραπεύμενον τεύξεσθαι πομπῆς, καὶ πάντων ὅσων καὶ χρήζων παρὰ αὐτοῦ ἀφίκοιτο. [e] ταῦτ' εἰπόντος, Ἀβραμος ὅτε τὴν συγγένειαν ὁ γυναικὸς ἐψεύσθαι ἔλεγεν, ἀδελφῆς γὰρ αὐτὴν [f] εἰ παῖδα, καὶ δίχα τοιαύτης ὑποκρίσεως οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ἀποδημίαν ὑπολαβεῖν. ὅσα τε [g] ὑπὲρ ὃ μηδὲν ἄτοπος ὁ νόσου γεγονέναι, θεραπηθῆναι δ' αὐτῷ περὶ τὴν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔφασκεν ἔχειν [B] καὶ παρ' αὐτῷ μένειν. καὶ Ἀβιμέλεχος τήν τε γῆν θεὸς αὐτὸν [h] ἀφιγμένοις καὶ τὰ χρήματα, καὶ [i] σωπήσεντα ἀδόλως πολιτεύεσθαι, ὑπὲρ πηγῆς φρέατος ποιήμενοι τὸν ὅρκον, ὃ [k] Βηρσουβὰ καλοῦσιν· [l] ὅρκιον δὲ φρέαρ λέγοιτο ἄν. ὅτου δ' ἔτι καὶ νῦν ἀπὸ τῶν ὀπαχωρίων ὠνόμασαν.

servare voluerit: (non enim sororem secum ducere, sed conjugem legitimam) pollicitumque esse, sibimet posthac benignum fore, modo ille omni de uxore solicitudine liberaretur. Hæc loquutus, Abramum, suadentibus amicis, accersit; jussitque ipsum jam conjugi non metuere, ne quid turpe sit passura: ejus enim curam habere Deum, uxoremque sub præsidio illius manentem sine injuria reportaturum esse. Sibi autem attestante Deo & mulieris conscientia, dicebat, ne ab initio quidem eam expetiturum fuisse, si nuptam esse sciviſſet; sed cum pro sorore *eam* habuerim, nihil injusti commisi. Ad hæc rogabat, ut æquo animo in se esset, Deumque propitium redderet; & sive apud se manere vellet, rerum omnium copiam adfuturam; sive abire mallet, deducendum esse curare, sibique omnia submini stranda esse quorum indigens ad ipsum se contulerat. Hæc loquuto ajebat Abrahamus, se de cognatione mulieris nequaquam mentitum esse; ipsam enim fratris filiam esse: & absque hac simulatione peregrinationem parum tutam existimasse. Et in quantum ægritudinis *ejus* causa non omnino exstiterit, sed suæ ipsius saluti studuerit, mansurum quoque cum illo libenter dicebat. Tum Abimelechus tam agri quam pecuniarum partem ei concessit; mutuoque paciscuntur sine fraude vivere, juramento super puteo quodam facto, qui Bersubæ appellatur: at Fœderis puteum interpretari possumus. Sic autem hactenus à loci istius incolis nominatur.

Maritus idem patruusque Sarræ.

Pars regionis Gerarensis Abramo ex pacto conceditur. Gen. c. 21.

Bersubæ, Fœderis puteus.

β'. Γίνεται δὲ Ἀβράμῳ μετ' ὀλίγον καὶ παῖς ἐκ Σάρρας, ὡς αὐτῷ ὑπὸ Θεοῦ [m] προείρητο· ὃν Ισαακον ὠνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει. ἔρρηται μέντοι τὸ τὸν Σάρραν μεταδιάσαι, τέχεσθαι φήσαντος αὐτῷ Θεοῦ, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετῷ πρεσβυτέραν οὖσαν, τὸν υἱὸν οὕτως ἐκάλεσεν. αὕτη μὲν γὰρ ἐνενήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν δὲ Ἀβραμος. τίκτει δὲ παῖς ἑκατέρων τῷ ὑστάτῳ ἔτει· ὃν εὐθὺς μετ' ὀγδόην ἡμέραν περιτέμνουσι. καὶ ἐξ ἐκείνου μέχρι τοσαύτας [n] ἡμέρας ἔθος ἔχουσιν οἱ Ιουδαῖοι ποιεῖσθαι τὰς περιτομάς. Ἄραβες δὲ μέχρι ἔτους τεσσαρεσκαιδεκάτου. Ισμάηλος γὰρ [o] ὁ κτίσης αὐτῶν γένους, [p] Ἀβραμῳ γενόμενος ἐκ τῆς παλλακῆς, ἐν τούτῳ περιτέμνεται τῷ χρόνῳ. περὶ μὲν τούτων πάντα λόγον ἐκθησόμεθα μέχρι πολλῆς ἀκριβείας.

2. Cæterum non multo post Abramo etiam filius nascitur ex Sarra, sicut ei prædixerat Deus: quem Isacum nominavit. hoc risus significatur. Nam quod Sarra subriserit, Deo ipsam parituram esse dicente, cum grandis natu prolem non exspectaret; ita filium appellabat. nam ipsa quidem erat nonagenaria, Abramus vero centum annorum. Istius autem ætatis utriusque anno ultimo nascitur puer; quem die statim octavo circumcidunt: atque ex illo eundem diem etiam nunc Judæi in circumcidendis liberis observant. At Arabes ætatis anno tertio & decimo: nam Ismaëlus, princeps eorum gentis, Abramo è concubina natus, ea ætate est circumcisus. de quo orationem omnem explicabo multa cum diligentia.

Nascitur Isacus, risus ille & gaudium utriusque senum.

Is præputium ponis an. patris c. matris &c. suæque vitæ sub octiduum.

XIII. *Ismaëli ac Isaci principum exemplis, circumciditur hodieque Arabs anno ætatis 13. Judæus octavo statim die.*

γ'. Σάρρα γεννήσασα τὸν Ισμάηλον ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Αγάρης ὃ μὲν πρῶτον ἔστεργεν, ὡδὲν ἀπολείπουσα τῶν ὡς πρὸς ἴδιον [q] υἱὸν εὐνοίας. ἐτρέφετο γὰρ ὑπὸ τῆς ἡγεμονίας ἐλπιζομένη. τυχοῦσα δ' [r] αὐτὴ καὶ Ισαακον ἐκ ἠξίου συντρέφεσθαι [s] τούτῳ τὸν Ισμάηλον, ὄντα πρεσβύτερον, καὶ κακουργὸν [t] αὐτὸν δυνάμενον, ὃ πατρὸς [u] αὐτοῖς ἀποθανόντος. ἔπειθεν οὖν τὸν Ἀβραμον εἰς ἀποικίαν

3. Sarra Ismaëlum, ex famula ejus Agara natum, primum diligebat; pari eum benevolentia, ac si ex se fuisset genitus, prosequens. alebatur enim in spem successionis. Verum postquam ipsa Isacum peperit, haud æquum censebat Ismaëlum cum hoc *puero* educari, utpote qui natu major, eumque injuria afficere potuit, patre eorum defuncto. Suadebat igitur Abramo ut eum una cum matre aliquo

a Εαυτὸν *Vat.* *b* In *Editis* interpunctione alia, εὐμενῆ, τὸ λοιπὸν ἀδεῶς ἐκείνης περὶ &c. *c* Ita *Samb.* & *Caſ.* ἀγόμενος οὐκ ἠδίκει *Vat.* ἀγόμενος οὐκ ἀδικῶν *Big.* ἀγόμην οὐκ ἀδικῶν *Baſ.* & *G.* *d* Sic ex *MSS.* παρεκαλεῖτο δὲ in *Editis.* *e* Ita *Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* τοῦτ' εἰπόντος *Baſ.* & *G.* *f* Επὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod *Antiquiorem* esse existimat *Bernardus.* *g* Καὶ omittunt tres *MSS.* *h* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* νέμεσιν *Baſ.* & *G.* *i* Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* σωπήσεντα —— ποιήμενοι *Baſ.* & *G.* sed *Bernardus* vult *Josephum* scripsisse juxta *Cod. Caſ.* σωπήσεσιν —— ποιήμενοι, pro nitore solito. *k* Βηρσοῦβαν in *Editis.* Βηρσαὶ *Samb.* Βηρσὰ *Big.* Βηρσοὺ *Vat.* Βηρσαβαὶ aut Βηρσαβὰ *Philoni, Eusebio, aliisque.* In *Vet. Interpr.* pro Βιεμαέθ *Virisabe.* alibi *Josepho* Βηρσουσί. *l* Ita *Baſ.* & *G.* probante *Bernardo.* ὅρκια in *MSS. Euseb. Hieronym.* & LXX. *m* Sic ex *MSS.* in Editis προείρητο. *n* Vocem ἡμέρας (quæ deerat in *Editis*) ex *MSS.* restituimus. *o* More majorum πατροξύνως *Baſ. G.* & *MSS.* κτισὴς reperitur apud novissima *Lexica.* *p* Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Ἀβράμου in *Editis.* *q* Vocem υἱὸν inserunt *Samb.* & *Big.* omittunt *cæteri.* *r* Αὐτὴ *Samb.* *s* Τοῦτον τὸν *Vat.* *t* Ita *Baſ. G. Caſ. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν omittunt *Big. Samb.* & *Vat.* *u* Αὐτῷ *Hen.* & mox δι' ἑαυτῶν.

aliquo deducendum esse curaret. Ille vero primum non advertebat mentem ad ea quibus valde studebat Sarra: rem omnium atrociſſimam esse ratus, puerum nondum adultum, & mulierem, cunctis quæ usui erant egentem, ablegare. Postea vero (nam & Deus quæ instituerat Sarra comprobavit) persuasus Ismaëlum matri tradidit, utpote qui solus iter facere adhuc non potuit: jussitque aquæ lagenam & panem ferentem discedere, quo eos necessitas duceret. Quam primum vero abeuntem deficere cœperat commeatus, solicita erat & anxia. At cum nihil fere aquæ superesset, puerum vix animam trahentem sub abiete deponens, ne ea præsente exspiraret, ulterius proficiscitur. Ipsi autem obviam veniens Dei angelus, & fontem in propinquo indicavit, & curam pueri educandi habere jussit: eam enim magnam felicitatem manere ex Ismaëli salute. Illa vero prænunciatis fidem habens, & cum pastoribus sermonem conferens, illorum cura & benignitate miseriam evasit.

Ismaëlo matrique sitientibus adest Angelus Dei. Gen. c. 21.

Duodecim Arabum Phylarchos ex Ægyptia procreat Ismaëlus. Gen. c. 25.

4. Puero igitur ætatis jam adultæ connubio jungitur mulier, oriunda ex Ægypto (unde & ipsa olim originem duxerat) ex qua Ismaëlo nati sunt filii duodecim universi; Nabajothes, Cedarus, Abdeelus, Mabsamas, Idumas, Masmaus, Massaus, Chodadus, Themanus, Jeturus, Naphæsus, Cadmas. Hi terram omnem ab Euphrate ad mare Rubrum pertingentem habitant, regionem Nabatenam appellantes. Sunt autem illi qui *toti* Arabum genti & tribubus nomina sua dederunt, cum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrami dignitatem.

ἀπέμπειν αὐτὸν μὴ τῆς μητρός. ὁ δὲ κατὰ μὲν ἀρχὰς ἠναντιοῦτο τὴν αὐτοῦ γνώμην οἷς ἡ Σάρρα ἐσπουδάκει· πάντων ὠμότατον ἡγούμενος (ἦν γὰρ) παῖδα νήπιον καὶ γυναῖκα ἄπορον τῶν ἀναγκαίων ἀπέμπειν. ὕστερον δὲ, καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἤρέσκετο τοῖς ὑπὸ τῆς Σάρρας προσταττομένοις, πεισθεὶς παρεδίδου τὸν Ισμάηλον τῇ μητρὶ, μίπτω δ' αὐτῇ χωρεῖν δυναμένῳ· ὕδωρ τε οἰ ἀσκῷ καὶ ἄρτον φερομένῃ ἐκέλευσεν ἀπιέναι, ὁδηγῷ τῇ ἀνάγκῃ χρωμένῃ. ὡς δ' ἀπιοῦσαν ὑπιλέλοιπε τὰ ἀναγκαῖα, οἰ κακοῖς ἦν. ὕδατος δὲ σπανίζοντος, ὑπ' ἐλάτῃ τινὶ θεῖσα ὃ παιδίον ψυχορραγῶν, ὡς μὴ παρῆσης τῷ ψυχρῷ ἀφῇ, περίει πορρωτέρω. συντυχὼν δ' αὐτῇ θεῖος ἄγγελος, πηγήν τε φαίζει προσχεμένην, καὶ κελεύει φερνοῦν τῆς ἀνατροφῆς ὃ παιδίου· μεγάλα γὰρ αὐτῷ ἀγαθὰ φυλάττειν ἐκ ὁ Ισμάηλου σωτηρίας. ἡ δ' ἐθάρσησε τοῖς προκατηγγελμένοις, καὶ συμβαλοῦσα ποιμέσι, λαβὼν τῷ ἐξ αὐτῶν ὑπιμέλειαν λαφύσσει τὰς ταλαιπωρίας.

δ'. Ανδρωθέντι δὴ τῷ παιδὶ γυναῖον ἄγεται, τὸ γένος Αἰγύπτιον· ἔνθεν δ' ἦν καὶ αὕτη τὸ ἀρχαῖον· ἐξ ὧν παῖδες Ισμάηλῳ γίνονται δώδεκα πάντες· Ναβαιώθης, Κήδαρος, Αβδέηλος, Μαβσαμᾶς, Ιδυμᾶς, Μάσμαος, Μάσσαος, Χόδαδος, Θέμανος, Ιέτυρος, Νάφαισος, Κάδμας. ὗτοι πᾶσαι τ' ἀπ' Εὐφράτου καθήκουσαν τοὺς τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν κατοικοῦσι, Ναβατηνὴν τ' χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ δὲ ὗτοι οἱ τ' Αράβων ἔθνος, καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλοῦσι· ἀφ' τε τοῦ ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ ἀφ' ὃ Αβράμου ἀξίωμα.

XIV. **CAP. XIII.** Κ Ε Φ. ιγ'. ιδ'.

De Isaaco Abrami filio legitimo. Περὶ Ισάκου, ὃς ἦν γνήσιος Αβράμου παῖς.

Filiolum jam exigit Deus ab Abramo, qui servus dederat. Gen. c. 22.

ISacum autem pater Abramus supra modum diligebat, ut unigenitum, & senectutis limine dono Dei sibi natum. Hanc vero benevolentiam & amorem parentum puer ipse magis ac magis accendebat, eo quod omni virtuti studeret, parentibus obsequium præstaret, Deumque summa pietate coleret. Abramus autem suam felicitatem in eo posuit, ut filium securum à malis relinquens è vita excederet: id quod ipsi quidem ex Dei voluntate contigit. Qui, volens ejus erga seipsum observantiæ experimentum facere, apparuit ei, enumeratisque omnibus quotquot in eum contulerat beneficiis, ut & hostibus

Ισακον δὲ ὁ πατὴρ Αβραμος ὑφηγάπα μονογενῆ ὄντα, καὶ [r] ὑπὸ γήρως ὑδῷ χρ' δωρεὰν αὐτῷ ὃ Θεῷ γενόμενον. [f] προσεκαλεῖτο δὲ εἰς εὔνοιαν καὶ τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὐτὸς ὁ παῖς, ὑπιτηδεύων πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ [s] τε [t] πατέρων θεραπείας ἐχόμενος, καὶ περὶ τὴν [u] Θεῦ θρησκείαν ἐσπουδακώς. [x] Αβραμος δὲ [y] ἰδίαν εὐδαιμονίαν [z] οὐ μόνῳ τῷ, [t] υἱὸν ἀπαθῆ καταλιπὼν, ἐξελθεῖν ὃ ζῆν ἐπίθετο· τότε μέντοι χρ' τὴν ὃ Θεοῦ βάλησιν ἔτυχεν. ὃς, [a] ἀφ' πειραν αὐτῦ βυλόμενος λαβεῖν [b] περὶ αὐτὸν θρησκείας, ἐμφανισθεὶς αὐτῷ, καὶ πάντα ὅσα εἰη παρεχημένος καθειθμησάμενος, ὡς πολεμίων τε κρείττονα

a Ενίλλαν *Vat.* *b* Ita in pleriſque *MSS.* παιδὸς *Hen. Baſ.* & *G.* *c* Εκ τ' αὐτῦ *Hen.* ὐκ τ' παιδὸς *Vet. Interpr.* *d* Αὐτὴ *Samb.* *e* Ναβαιὼλ LXX. *f* Ita ex *Vet. Interpr.* Μασαμῶς *Big.* & *Samb.* Μασαμᾶς *Vat.* in *Editis* Μάσαμος. in LXX. Μασσάμ. *g* Sic *Big.* & *Samb.* Ηδυμᾶς *Vat. Baſ.* & *G.* Ιδυμὼ LXX. *Cod. Alex.* in *aliis* Δυμά. *h* Ita ex *Vet. Interpr.* & Μασμὰ LXX. In *MSS.* Μάσμασος, in *Editis* Μαιμασος. *i* Μάσμησος tam in *MSS.* quam *Editis.* in LXX. Μασσῦ, & in *Vet. Interpr.* habetur *Maſsaus*, apud *Hieronymum* etiam *Maſſa*, unde Μάσσα reſcripſit *Bernardus*: cui tamen Μασσᾶς non diſplicet. *k* Ex lib. 1. *Paralip.* c. 1. (ubi LXX. *Cod. Alex.* habet Χοδδὰδ) ita reſcripſit *Bernardus*, pro Χόδαμος tam *MSS.* quam *Editorum.* in Latinis codicibus *Quodamus* aut *Adadus*, aut *Chadadus.* *l* Ita in quibuſdam *MSS.* Θεῖμαν *Vat.* quod propius accedit ad Θαιμὰν LXX. *m* In *MSS.* Ναφαῖος & Ναφαῖ. in LXX. Ναφὶς. *n* In *MSS.* Κάδμασος, in *Excuſis* Κάλμασος, in LXX. Κεδμὰ & in *Epiphanii* codicibus Cedmas, Cadomas & Chadomas. unde *Bernardo* placuit Καδμᾶς. *o* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡ καθήκουσαν in *Editis.* ἡ ἐπὶ πᾶσα καθήκουσα *Hen.* imperite. *p* Sic *Samb. Hen. Hieronym.* & meliores codices *Stephani Byzantii.* Videlis *Berkelium.* Νεβαταιὼ *Big. Caſ. Baſ.* & *G.* *q* Οἱ τὸ τ' Ar. *Samb.* & *Vat.* οἱ τὸ τ' Αραβῶν γὶν *Hen.* & mox ἀφ' τὸ ὃ Αβράμου ἀξίωμα. Vide *Euſebii* Præpar. Evang. l. 9. c. 18. & 19. *r* Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἐπὶ γήρως χρ' δ. *Baſ. G. Hen.* & *Vet. Interpr.* *s* Al. προσεκαλεῖτο. *t* Αβραμὸς τε *Baſ.* & *G.* contra *MSS.* *u* Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἐν μόνῳ τότῳ ᾧ καθελιπὼν *Baſ.* & *G.* Legerat forſan *Vet. Interpr.* μονογενῆ ᾧ καθελιπὼν, unde Latina illa fecerit *cum felicitatem ſuam legitimo filio reliſturus eſſet.* *x* Sic in omnibus *MSS.* διαπείρασθαι *Baſ.* ἀφ' τὸ πείρασθαι *G.* ambo inficete.

a Ita

χρέστονα ποιήσειε, καὶ τὴν παρεῖσαν εὐδαιμονίαν ἐκ τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος [a]ἔχοι τὸν υἱὸν Ισαακον, ἤτει τοῦτον αὐτῷ θῦμα καὶ ἱερεῖον προσφέρειν. [b]ἐκέλευέ τε τοῦτον εἰς τὸ Μώριον ὄρος ἀναγαγόντα ὁλοκαυτῶσαι, [c]βωμὸν ἱδρυσάμενον. ὕπως γὰρ ἐμφανίσοι τὴν πρὸς αὐτὸν θρησκείαν, εἰ καὶ τῆς τέκνου σωτηρίας προτιμήσειε [d]τὸ τῷ Θεῷ χαριζόμενον.

β'. Ἀβραμος δὲ, ὅτι μηδενὶ κρίνων προσήκειν τοῦ Θεοῦ δίκαιον, [e]ἅπαντα δ' ὑπουργῆν, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνου προνοίας ἁπάντων ζώντων [f]οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, ὅπερ φαμὲν καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα τὴν τοῦ Θεοῦ πρόρρησιν, καὶ ὡς εἶχεν αὐτὸς γνώμην περὶ τῆς τοῦ παιδὸς σφαγῆς, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς οἰκέταις τισὶ δηλώσας, ἐκωλύετο γὰρ ἂν ὑπηρετῆσαι τῷ Θεῷ, λαβὼν τὸν Ισαακον μετὰ δύο οἰκετῶν, καὶ τὰ [g]πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ, ἀπῆει πρὸς τὸ ὄρος· καὶ δύο μὲν ἀπὸ ἡμέρας συνῴδευσαν οἱ οἰκέται. τῇ τρίτῃ δὲ, ὡς κατόπιον ἦν ἀπὸ τὸ ὄρος, καταλιπὼν ὁ τοὺς συνόντας, κατὰ μόνας τοῦ παιδὸς προσήνεται εἰς τὸ ὄρος· ἐφ' ᾧ τὸ ἱερὸν [h]Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύεται. ἔφερον δὲ σὺν αὐτοῖς ὅσα λοιπὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἦν, πλὴν ἱερείου [i]μόνου. τοῦ δὲ Ισάκου [k]πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος, τόν τε βωμὸν κατασκευάζοντα, καὶ πυθομένου [l]τί καὶ μέλλοι θύειν ἱερείου μὴ παρόντος. ὁ δὲ τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρέξειν ἔλεγεν, ὅντα ἱκανὸν καὶ τὰ ὄντων εἰς εὐπορίαν [m]ἀνθρώποις προσαγαγεῖν, καὶ τὰ ὄντα τῶν ἐπ' αὐτοῖς θαῤῥούντων ἀφελέσθαι· δώσειν οὖν κἀκείνῳ ἱερεῖον, εἴπερ εὐμενὴς μέλλει τῇ θυσίᾳ προσευτυχάνειν αὐτῷ.

γ'. Ὡς δὲ ὁ βωμὸς παρεσκεύαστο, καὶ τὰς ῥίζας ἐπυνθάνετο, καὶ τῷ [n]πάντα εὐτρεπῆ, λέγει πρὸς τὸν υἱόν· "ὦ παῖ, μυρίαις εὐχαῖς αἰτησάμενός σε γενέσθαι μοι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ [o]παρῆλθες εἰς τὸν βίον, ὃν ἔστιν ὅ, τι μὴ περὶ τὴν σὴν ἀνατροφὴν ἐφιλοτιμησάμην, ὑφ' ἑαυτῷ μᾶλλον εὐδαιμονήσειν ὠόμην, [p]ὡς σὲ ἴδοιμι ἡνδρωμένον, καὶ τελευτῶντα διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς ἐμαυτοῦ [q]καταλίποιμι. ἀλλ' ἐπεὶ Θεοῦ τε βουλομένου σὸς πατὴρ ἐγενόμην, καὶ πάλιν τούτῳ δοκοῦν [r]ἀποπέμπῃ σε, φέρε γενναίως τὴν καθιέρωσιν· τῷ Θεῷ γὰρ [s]σε προσχωρῶ, ζώντες ἀξιώσαντι παρ' ἡμῶν τὴν τιμήν, [t]ἀνθ' ὧν εὐμενὴς γένοιό μοι [u]προστάτης καὶ σύμμαχος, νικῶν ὅπου τυχεῖν. [x]ἐπειδὴ γεννηθεὶς ἀποθανοίη, τὸν κοινὸν οὐκ ἄν ζῆν τρόπον, ἀλλ' ὑπὸ πατρὸς ἰδίου Θεῷ τῷ πάντων πατρὶ νόμῳ θυσίας περιπεμπόμενον, ἄξιον οἴμῃ σε κείνατος αὐτοῦ μήτε νόσῳ μήτε πολέμῳ μήτε ἄλλῳ τῳ τῶν παθῶν, ἃ συμπίπτειν πέφυκεν ἀνθρώποις, ἀπαλ-

superiorem eum fecerit, & præsentem felicitatem sua ei benignitas dederit filium Isacum, eundem popoſcit ut sacrificium & victimam sibi offerret; jussitque ut ipsum in montem Morium subducens, holocaustum *sibi* faceret, postquam aram *ibidem* collocaverat. Sic enim se manifestaturum esse ejus in ipsum pietatem, si etiam filii saluti anteponeret quod Deo gratum erat & acceptum.

2. Abramus autem, nefas ducens quavis in re Deo morem non gerere, quin *potius* per omnia ei parere, quod ejus providentia vivant *saltem* omnes quibus est ipse propitius, clam uxorem habens Dei mandatum, & quod ipsi in animo erat de pueri mactatione, ac ne quidem famulorum cuiquam rem indicans, ne forte Deo ministrare prohiberetur, assumpto Isaco cum duobus servis, impositisque asino rebus ad sacrificium necessariis, ad montem contendit; & biduum quidem comitati sunt eum servi. Tertio vero die, cum jam in conspectu esset mons, qui secum erant in campo relictis, cum solo puero advenit ad montem; ubi postea rex Davides templum exstruit. Ferebant autem secum omnia quæ ad sacrificium usui forent, victima sola excepta. Isaco vero vigesimum quintum annum agente, aramque apparante, & simul percontante quidnam mactaturus erat, cum nulla præsto esset victima. tum quidem ille, Deum ipsis præbiturum esse, ajebat, qui & hominibus quæ deerant affatim suppeditare, & quæ haberent, si in illis fiduciam ponerent, adimere potuit: daturum ergo sibi quoque victimam, si propitius sacrificio suo adfuturus sit.

Fidem vides & opera Abrami.

Mons Morius primum Isaco obligato, dein Templo Dei veri nobilis. v. Lib. 7. c. 10.

XXV. annorum juvenis ille ad aram poscitur.

3. Postquam autem structa erat ara, & ligni fruſtula imposuerat, atque omnia parata erant, filium *sic* alloquitur: "O fili, te, mille vo- "tis à Deo expetitum mihi nasci, ex quo in "hanc vitam venisti, summa cura ac solici- "tudine educavi, nihilque erat in quo me "beatiorem fore putavi, quam ut te virum "factum conspicerem, morienſque domina- "tus mei successorem relinquerem. Sed quo- "niam & Dei voluntate pater tuus exstite- "rim, iterumque te ut illi placitum est abdi- "cem, forti animo fer hanc consecrationem. "Deo enim te cedo, qui hoc à nobis honore "jam affici vult, eo quod benignus mei de- "fensor fuerit & adjutor. Quum natus mo- "riaris, non communi omnium more è vita "egrediens, sed à patre proprio rerum omnium "parenti Deo sacrificii ritu oblatus; ipso ut "reor te dignum censente, qui nec mor- "bo nec bello nec alia quapiam calamitate, "quæ hominibus solet accidere, ex *hac* vita decedas;

Isaco adeo immolando persuadet pater oratione pia plenaque animorum.

a Ita *Big.* & *Samb.* ἴσχοι reliqui. b Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκέλευε δὲ εἰς τὸ *M. Baſ.* & *G.* c Illa βῶμον ἱδρ. (quæ deerant in *Editis*) ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus. d Ita ex *MSS.* in *Editis* τὸ ᾧ θεῷ. e Ἁπαντας legisse videtur *Vet. Interpr.* f Itidem ex *MSS.* οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, quæ non agnoſcunt *Editi.* g Πρὸς τὴν ἱερουργίαν *Samb.* & *Vat.* h *Al.* Δαυΐδης ὁ βασ. ὕστ. ἱδρύετο. at ὕστερον ὁ Δαυὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσατο *Cedren.* ὡς φησιν Ἰώσηπος, ὃν περὶ ὄρει Σιὼν *Syncell.* in hunc modum *Procopius Sophiſta* hac de re; *nunc vero & locus ubi Chriſtus, cujus typus erat Iſaac, crucifixus eſt, oſtenditur. Joſephus quoque Antiq.* l. 1. *Abramum ait illic obtuliſſe Iſaacum, ubi Solomon (Davides ſane Joſepho) deinceps templum condidit.* i Vox μόνου ex *MSS.* deerat in *Editis.* k Ita ex *MSS.* πέμπτον τε καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἄγοντος *Baſ.* & *G.* l Τί μέλλει *Busb. Hen.* & *Epiphan.* m Ita in *MSS.* in *Editis* ἀνθρώπους. caſus utrosque admittit Helleniſmus. n Ita ex *MSS.* τῷ πατρὶ τὰ πάντα εὐτρεπῆ *Baſ.* & *G.* τῷ πατρὶ τὰ εὐτρεπῆ *Hen.* & *Buſ.* reſpectu βωμῷ. o Παρῆλθον *Baſ.* & *Hen.* jejune. p Ita *Big.* & *Caſ.* ὡς σὲ ἰδοίμην *Samb.* & *Vat.* ὡς σὲ σὲ ἴδοιμι *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* q *Al.* καταλείποιμι. r Ἀποπέμπει σε *Euſtath.* & *Epiphan.* s Ita *Samb. Euſtath.* & *Epiphan.* vocem σὲ omittit *G.* ὁ παραχωρῶ (forsan pro σῷ π.) *Baſ.* σὲ παρείχου *Caſ. Big.* & *Vat.* t Ἀνθ' ὧν τοῦ *Vat.* u Προστάτης in *Codd. Euſtathii.* x Ἐπεὶ δ' ἐγεννήθης, ἔπρεπε νῦν *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Epiphan.* ἐπεὶ δὴ ἐγεννήθης ἔδοξε νῦν *Vet. Interpr.* nam reddit, *natus ergo morere.*

a Ita

"decedas; ſed cujus animam ille cum pre-
"cibus & ſolenni ſacrificio exciperet, &
"apud ſe collocaret: teque mihi curatorem
"& ſenectutis moderatorem præſtabis, quem
"in finem te potiſſimum educavi, Deum
"loco tui *hoc merito* excitaturus.

Dei maxime diEtis parentiſque pareſ Iſacus.

4. Iſacus autem (eo enim patre erat, quem ſi quis nactus fuerit, generoſo oportet eſſe animo) libentiſſime ſermonem ejus accipit: atque hæc effarus, "quod neque initio di-
"gnus erat qui naſceretur, ſi Dei patriſque
"judicium rejecturus eſſet, ſeque non alacri-
"ter utriuſque placitis obſequentem præberet,
"quandoquidem, ſi vel pater ſolus ita vellet,
"nefas eſſet non parere", protinus ad aram & mactationem acceſſit. certeque peractum fuiſſet opus, ſi Deus *ei* non obſtitiſſet. Nam Abramum nomine inclamavit, prohibens eum à filii nece. non enim cupidine ſanguinis humani pueri cædem ſe ei imperaſſe, dicebat; neque illum, cui patrem ipſum fecerat, cum tanta impietate ſe velle auferre, ſed eo ut animum ejus exploraret, an etiam talia facere juſſus ei morem gereret. Cognita autem ejus promptitudine ac pietate præcellenti, ſe quidem iſtis delectari quæ ei dederat; illum autem non deſerturum eſſe, quem ſemper omni *ſua* cura ac liberis dignaturus ſit; futurumque filium ei maxime longævum, qui vita feliciter exacta filiis bonis legitimiſque principatum magnum relicturus eſſet. prædixit etiam fore ut genus ipſorum in multas gentes creſceret & divitiis floreret, ejuſque principes & auctores in ſempiterna memoria haberentur: utque poſteri, terram Chananæam armorum gloria poſſeſſuri, aliis omnibus invidiam concitarent. Hæc cum dixiſſet Deus, arietem ex improviſo eis *ante oculos* adduxit ad ſacrificium. At illi, præter ſpem ſibi redditi, nactique tantæ felicitatis promiſſionem, mutuo ſe complectebantur: & victima mactata reverſi ſunt ad Sarram; beateque vixerunt, Deo illos in omnibus, quibus ſtudebant, benigne adjuvante.

Parcit Deus juveni, atque parenti ſpondet cum longævum hunc filium, tum ſobolem inde perpetuam ac in Chananæa florentem.

Pro Iſaco improviſa victima cadit aries.

Abramus cum beato pignore ad Sarram redit.

"λαγῆναι τῦ βίυ, μετ' εὐχῶν δὲ καὶ ἱερυργίας ἐκείνυ
"[a] τῳ ψυχῳ τῳ σὴν προσδεξομένυ, καὶ παρ' αὐτῦ
"καθέζοντος· ἴσθι τέ μοι εἰς κηδεμόνα καὶ [b] γηροκόμον,
"διὸ καὶ σὲ μάλιστα ἀνετησφόμην, ἀντὶ σαυτῦ
"[c] παρεχόμενος.

Ε'. Ισακος δὲ, πατρὸς γὰρ ἦν οἷυ τετυχηκότα γενναῖον ἔδει τὸ φρόνημα εἶναι, δέχεται προθύμως τὰς λόγους· καὶ φήσας, "ὡς οὐδὲ γεγονέναι τῳ ἀρχῳ ἦν δί-
"καιος, εἰ Θεῦ καὶ πατρὸς μέλλει κρίσιν ἀπαθεῖσθαι, καὶ
"μὴ παρέχειν αὐτὸν τοῖς ἀμφοτέροιν [d] βυλεύμασιν ἑτοί-
"μως, ὅτε καὶ μόνυ γε πατρὸς ταῦτα προαιρυμένυ μὴ
"ὑπακύειν ἄδικον ἦν", ὥρμησεν ὅτι θᾶσσον βωμὸν καὶ τῳ σφαγῳ. κἂν ἐτετεύχει τὸ ἔργον, μὴ φάντος ἐμποδὼν γε Θεῦ. βοᾷ γὰρ ὀνόματι τῷ Αβραμον, εἴργων τε γε παῖδος σφαγῆς. ὁ γὰρ ὑπερθυμήσας ἄιματος ἀνθρωπίνυ τῳ σφαγῳ αὐτῷ προστάξαι γε παιδὸς, ἔλεγεν, ὡς τε πατέρα ἐποίησεν αὐτὸν ἀφελέσθαι τάτυ βυλόμενος μὴ τοιαύτης ἀσεβείας· ἀλλὰ δοκιμάσαι θέλων αὐτῦ τῳ ἀρέτυιαν, εἰ καὶ τοιαῦτα προστασσόμενος ὑπακύοι. μαθὼν δὲ αὐτῦ τὸ προθυμον καὶ τῳ ὑπερβολῳ τῆς θρησκείας, ἤδετο μὲν οἷς αὐτῷ παρέχει, ὑπερήσεν δὲ αὐτὸν ἀεὶ πάσης ὑπομελείας καὶ γένυς ἀξιῦντα· ἔσεσθαί τε τὸν υἱὸν αὐτῷ πολυχρονιώτατον, καὶ βιώσαντα εὐδαιμόνως [e] παισὶν ἀγαθοῖς καὶ γνησίοις παραδώσειν μεγάλων ἡγεμονίαν. προειδήλυε τε [f] τὸ γένος τὸ αὐτῷ εἰς ἔθνη πολλὰ καὶ πλῆτον ἐπιδώσειν, καὶ μνήμων αἰώνιον αὐτῷ ἔσεσθαι τοῖς γενάρχαις· τῳ τε Χαναναίαν ὅπλοις κατασκευασαμένυς, ζηλωτὰς ἔσεσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ταῦτα ὁ Θεὸς εἰπὼν, κριὸν [g] ὃν τ' ἀφανῆς παρήγαγεν αὐτοῖς εἰς τῳ ἱερυργίαν. οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας [h] ἑαυτῦς κεκομισμένυς, καὶ τοιῦτον ἀγαθῶν ἐπαγγελίας τετυχηκότες, ἠσπάζοντο ἀλλήλυς· καὶ θύσαντες ἀπενόστησαν πρὸς τῳ Σάῤῥαν, καὶ δίηγον εὐδαιμόνως, ἐφ' ἅπασιν οἷς ἐβελήσειεν ὁ Θεὸς συλλαμβάνοντος αὐτοῖς.

XV. **CAP. XIV.** ΚΕΦ. ιδ'. ιε'.

De Sarra Abrami conjuge, utque ipſa vitam finierit.

Περὶ Σάῤῥας τῆς Αβράμυ γυναικὸς, καὶ πῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

Sarræ defunctæ Abramus ſepulchri locum acquirit Hebrone ſiclis 400. Gen. c. 23.

ET Sarra quidem non multo poſt tempore moritur, cum vixiſſet annos viginti ſeptem ſupra centum. Sepeliunt autem ipſam in Chebrone; Chananæis quidem è publico etiam fundum *eis* concedentibus in ſepulchrum: Abramo vero agrum quadringentis ſiclis redimente ab Ephraïmo quodam Chebronenſi. ibique monumenta *ſibi* Abramus poſterique ejus exædificarunt.

ΚΑΙ Σάῤῥα μὲ ὁ πολὺ ὕστερον ἀποθνήσκει, βιώσασα ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν, θάπτουσι δὲ αὐτὴν οἱ Χεβρῶνι, συγχωρύντων μὲ τε Χαναναίων καὶ δημοσίᾳ [i] χῶν αὐτῆς τὸ τάφον. Αβραμος δὲ ὠνησαμένυ ὃ χωρίον σίκλων τετρακοσίων [k] παρ' Εφραίμυ τινὸς ἐκ [l] τε Χεβρῶνος. καὶ τὰ μνημεῖα Αβραμός τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῷ [m] ταυτὶ κατεσκευάσαντο.

ΚΕΦ.

a Ita ex *MSS.* in *Editis* deeſt τῳ. *b* Itidem ex *MSS.* à caſu ſuo γήρως. al. γηροκόμυ. in *Baſ.* & *G.* γηρακόμυ. *c* In *Codd. Euſtathii* παρεχόμενος & παρεχόμενος. *d* Ita ex *MSS.* male in *Editis* βυλήμασιν. *e* Pauci τε *Hen.* & *Baſ.* *f* *Al.* τὸ γένος αὐτῶν. *g* Sic ex *MSS.* in editis ἐξ ἀφανῆς. *h* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας αὐτοὶ σεσωσμένοι, καὶ τ. ἀγ. ἀγγελίας ἐκπεπτώκοτες. *i* Ita ex *MSS.* in *Editis* deeſt χῶν. *k* Sic in *MSS.* παρ' Εφρέμυ *Baſ.* & *G.* *l* Varie ſcribitur hoc nomen in omnibus *Joſephi* Codicibus, ut Χαῶρὼν p. . (quam videſis) & Ἐῶρων p. . quod ſemel notaſſe ſufficiat. *m* Ex *MSS.* in *Impreſſis* ταύτη.

a Ita

ις'. ΚΕΦ. ιε'.

Ως ἐκ Χατύρης Ἀβράμῳ γαμηθείσης τὸ τ Τρωγλοδυτῶν ἔθνος ἐγεννήθη.

ΓΑμεῖ δ' αὐτὸς [a] Χατύραν ὕστερον, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἓξ γίνονται, σφόδρα τε πόνους καρτεροὶ καὶ δεινοὶ [b] συνιέναι· [c] Ζαμβράνης, [d] Ἰαζάρης, [e] Μαδάνης, Μαδιάνης, [f] Ἰωσύβακος, Σύς. φύονται δὲ καὶ τούτοις παῖδες· ὧν Σοὺς μὲν [g] Σαβαθάνης γίνεται καὶ [h] Δαδάνης. τοῦτον δὲ Λατύσιμος, [i] Ἀσσύρις, [k] Λυόμης· [l] Μαδιάνου δὲ [m] Ἡφᾶς, [n] Ὠφρίων, [o] Ἀνώχος, [p] Ἐβιδᾶς, [q] Ἐλδᾶς. τούτοις ἅπασι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἐκγόνοις Ἀβραμος ἀποικιῶν φόλους μηχανᾶται· καὶ τῷ τε Τρωγλοδύτην καταλαμβάνουσι, [r] καὶ τ Εὐδαίμονος Ἀραβίας, ὅσον ὅτι πρὸς Ἐρυθρὰν θάλασσαν [r] καθήκει. λέγεται δὲ ὡς ὕστερος ὁ [t] Ὠφρίων στρατεύσας ὅτι τ Λιβύῃ κατόκησεν αὐτοῦ· καὶ οἱ ἐκγονοι αὐτοῦ, κατοικήσαντες [u] ἐν αὐτῇ, τὴν γῆν ἀπ' ἐκείνου ὀνόματος Ἀφρικὴν προσηγόρευσαν. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ [x] καὶ Ἀλέξανδρος ὁ [y] Πολυΐστωρ, λέγων οὕτως· "Κλεόδημος δὲ φησὶν ὁ προφήτης, ὁ καὶ [z] Μάλ-"χος, ὁ ἱστορῶν τὰ περὶ Ἰουδαίων, καθὼς καὶ Μωϋσῆς ἱστό-"ρησεν ὁ νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ τ Χατύρας Ἀβράμῳ "ἐγένοντο παῖδες ἑπτά". λέγει δὲ αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς, Ἀφέραν, [a] Σύρειμ, Ἰάφραν. ἀπὸ Σύρειμ μὲν τ Ἀσσυρίαν κεκλῆσθαι· ἀπὸ δὲ τ δύο, [b] Ἀφέρα τε καὶ Ἰάφρα, πόλιν τε [c] Ἄφραν καὶ τ χώραν Ἀφρικὴν ὀνομασθῆναι. [d] τούτους δὲ Ἡρακλεῖ συστρατεῦσαι ὅτι Λιβύην καὶ [e] Ἀνταῖον πολεμοῦντι τῷ [f] Ἀφρᾳ θυγατέρα Ἡρακλέα γεννῆσαι υἱὸν ἐξ αὐτῆς [g] Διόδωρον, τοῦτον δὲ γενέσθαι Σοφῶνα, ἀφ' οὗ τοὺς Βαρβάρους Σόφακας λέγεσθαι.

CAP. XV. XVI.

Quomodo è Chatura Abramo nupta Troglodytarum gens orta eſt.

POST hæc autem duxit ille Chaturam, ex qua nati ſunt ei ſex filii, viribus ad labores & acri ingenio præditi; Zambranes, Jazares, Madanes, Madianes, Joſubacus, Suus. Ipſis vero liberi etiam naſcuntur: & Suo quidem Sabathanes, atque Dadanes. Huic autem *fuerunt* Latuſimus, Aſſuris, Luomes: Madiano vero Ephas, Ophren, Anochus, Ebidas, Eldas. Filiis his omnibus ac nepotibus Abramus deducendi colonias auctor fuit: terramque occupaverunt Troglodyticam, & regionem Arabiæ Felicis, quatenus ad Rubrum mare protenditur. Dicitur autem ut Ophren, expeditione in Libyam ſuſcepta, ipſam poſſederit; ejuſque nepotes, collocatis in ea ſedibus, terram ex illius nomine Africam nuncuparint. Hujus autem ſermonis teſtem habeo Alexandrum Polyhiſtorem, dum ſic loquitur: "Cleodemus vates, qui & Mal-"chus *vocatur*, rerum Judaïcarum hiſtoriam "contexens, ſicuti fecerat & Moyſes Judæo-"rum legiſlator, narrat, Abramo natos fuiſſe "plures ex Chatura liberos". Refert autem illorum etiam nomina, tres recenſens, Apheram, Surim, Japhram. A Suri quidem Aſſyriam appellatam: à duobus vero, Aphera & Jafra, urbem Aphram & regionem Africam nomen accepiſſe. Hos porro Herculi contra Libyam & Antæum militanti, auxilium tuliſſe ait: Herculem etiam, cum Aphræ filiam uxorem duxiſſet, ex illa genuiſſe Didorum; ex hoc vero Sophonem prognatum, à quo Sophaces inter Barbaros nomen habent.

Abrami ſenis ex Chatura ingens incrementum. Gen. c. 25.

Madianitarum & Afrorum origo.

Laudat Alexander Polyhiſtor Cleodemi vatis Judaïcam hiſtoriam.

Ab Aſſuri nepote Abrami gens Aſſyria.

De Hercule vetus fabella.

ΚΕΦ. ις'.

Ως ὁ Ισακος γυναῖκα ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν.

ΙΣάκῳ [h] δὲ, περὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος γεγονότι, γυναῖκα γνὺς ἀγαγέσθαι ὁ πατὴρ Ἀβραμος Ρεβέκκαν, Ναχώρου παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ τ Θρησβού-

CAP. XVI.

Quomodo Iſacus Rebeccam uxorem duxit.

ABramus autem pater, cum Iſaco, annos circiter quadraginta nato, conjungere ſtatuiſſet uxorem Rebeccam, fratris ſui Nachoris neptim, ad ſponſalia

Iſaco quadragenario uxor quæritur apud Charram.

a Ita plerique *MSS.* Χατύραν *Baſ.* & *G.* Χιτύραν & Κετύραν *alii.* b Συνιέναι *Big. Samb.* & *Vat.* c Sic in *MSS.* Ζαμβράνης *Baſ.* & *G.* d Ἰαζάνης reſtituendum cenſet *Bernardus.* cui emendationi ſavet *Euſtathii* Ἰαζάν. e Recte à Moyſaico Μαδάν. in *MSS.* perperam Μαλάνης. f Ita *Bernardus* pro Λωσύβακος *Big.* Λαωσύβακος aliorum *Codd.* & Λωσύβακος *Editorum.* In *Vet. Interp.* habemus *Jesboch.* Ιωσυβάκης pro iſtis reddiderat *Schotanus.* g In cunctis *MSS. Gr.* Σαβάνης, in *Latinis* vero *Sabathen.* Forſan autem (inquit *Bernardus*) vel ex *Vett. Bibliis Gr.* Σαβᾶς ὁ Θαμᾶς, vel Σαβαθάνης, aut Σαβαδάνης. Lege vero, ὁ Ιωσυβάκης μὲν Σαβᾶς γίνεται ὁ Δαδάνης. h In *MSS.* Δαλάνης, facili errore. i Sic *MSS.* Λασυρ *Baſ. G.* & *Euſtath.* k Ita *Bernardus* ex Λωμεὶμ, & Λωμεὶμ *S. Codicis*, pro vulgato Λαυρης. Propius accedit Λύομ *Euſtathii*, ut & Λαϋμὶμ codicum *Epiphanii.* Verum an tria illa nomina Λατύσιμος, Ἀσσυρις & Λυόμης propria poſuerit *Moyſes*, an Gentilia aut πεσονηρικὰ, dubitare faciunt, qui verba *Gen.* 25, 3. ſic interpretantur, *erant autem Dadanidæ mercatores, artifices, atque phylarchi.* quod *Joſephus* pæne dixerat, ὡσεί τι πόνους καρτεροὶ ὁ δεινοὶ συνιέναι. l Ex *S. Codice* ita *Bernardus.* in *Editis* & *MSS. Gr.* Μαδιάνου. in *Latinis* etiam *Madam* aut *Madan*, præter duos qui habent *Madian.* m Ita *Big.* & *Vat.* Εφὰ *alii* cum *Baſ.* & *G.* in LXX. Γαφές. n Quod Græcis Αφερ & rarius Γοφερ, in *Codicibus* noſtris Ωφρης aut Ωφρὴς, aut denique Ωφρὼν vel Ωφρὼ aut Ωφρῶν. o Ita *Samb.* & *Euſtath.* in *cæteris* Ανοχ. in *S. Literis* Ενὼχ. p Ita meliores *Codd.* Ελιδὰς aut Ελιδὰς *aliis.* in LXX. Ασειδὰ, aut Ασιερὰ, aut Ασορά. q Ελδὰς *Euſtathio.* in LXX. modo Ελδαὰ, modo Ελδαγὰ. Codice *Alex.* Θιρζαμὰ. r Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* καὶ τ *reliqui.* ſ Δώδεκα ſoli *Hen.* & *Baſ.* t Ita *Big. Samb. Euſebii MSS.* & *Euſtath.* Αφρὴν *Baſ. Hen. aliique.* u Ἐν αὐτοῖς *Vat.* x Sunt qui non agnoſcunt καὶ. y Forſan ἐκ τοῦ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματος, cujus (præter *Clementem Alex.*) plures meminerunt, ut conſtat ex *Voſſio* de Hiſt. *Gr.* c. 23. y Idem inter Græca nomina ſignificat Κλεόδημος, quod Syriace *Malca.* z Vide paulo ſupra v. 4. a *Al.* Σωρὲν & Σωρεὶν more Chaldaïco. Ασυρεὶμ *Procopio.* Ασυρὲ in *MS. Euſebii*; in *Editis* Ασύρ. b Sic ex v. 23. aut Αφέρα τε καὶ Ἰάφρα. in *Editis* Αφρά τε καὶ Ἰαφέρα. c *Al.* Αφρὰν & mox Αφέκαν aut Αφεκὰν. d Τούτοις δὲ Ηρακλέα ſeciſſe videtur *Vet. Interpr.* e In Editis male Αντιον. Mallem (inquit *Bern.*) cum *Burio* reſcribere κατ' Ανταῖον. f Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Euſeb.* Αφρᾶ *Vat.* Οφρᾶ in *Editis.* g Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* in *Editis* Διόδωρον. in *Euſebii* Codicibus Διοδῶρον. Sed Δώδυμον malit *G. Voſſ.* & mox Σύφακας. h Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in aliis δὲ.

salia facienda mittit famulorum natu maximum, summa fide sibi obstrictum. Illa vero hoc modo obligata erat: manus invicem femoribus suppositurum, dein futurorum testem Deum invocarunt. Misit autem & munera suis illic amicis, quæ ob raritatem, vel quod non omnino istius essent regionis, magni æstimarentur. Is *aliquod* tempus itineri insumens, quod difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme quidem propter cæni spissitudinem, æstate vero ob aquarum inopiam, quinetiam latronibus loca istic infestantibus, quos viatores, ni sibi caveant, haud facile effugiunt, *tandem* ad urbem Charram pervenit. Cumque esset in suburbanis, incidit in virgines complures aquatum euntes. Deum igitur oravit, ut Rebecca (ob quam eum miserat Abramus filio suo desponsandam) si ex voluntate ejus hæ nuptiæ essent perficiendæ, inter illas inveniretur, & *hoc signo* dignosceretur: aliis quidem potum petenti negantibus, ipsa autem illi præbente.

Sacramentum rite datum, tactis femoribus. Gen. c. 24.

Iter à Judæa in Mesopotamiam.

2. Ac ille quidem hac mente accedit ad puteum, rogavitque virgines uti potum ei darent. Illis autem abnuentibus, quasi egerent quam domum deferant, atque illi non concessuras esse *dicentibus*, (nam haud hausfu facilis erat aqua) una omnium eas redarguit ob morositatem erga hospitem, dicendo, quamnam rem eas cum hominibus aliquando communicaturas esse, quæ ne aquam quidem impertirent; eique præbuit humaniter. At ille, cum de omnibus quidem bene speraret, volens autem verum cognoscere, illam generositatis ergo & benignitatis laudavit, quod etiam cum labore suo egentibus subministrare non recusarit; sciscitabatur etiam ex quibus esset parentibus, optavitque ut illis in emolumentum cederet talis filia; & despondeant, inquit, ut ipsis gratum est, in domum viri probi, parituram ipsi liberos legitimos. At illa ei hæc non invidebat scire desideranti, sed & genus indicat. Et, Rebecca, inquit, mihi nomen est, pater vero meus Bathuelus erat, sed ille jam quidem defunctus est: verum Labanus frater meus, qui domui universæ cum matre prospicit, meæque virginitatis curam gerit. His auditis gavisus est ob facta & dicta: quod perspectum habuerit, Deum manifesto sibi in itinere adjutorem exstitisse. Cumque protulisset monile & alia quædam ornamenta, quæ gestare virginibus decorum est, obtulit *ea* puellæ, ut ei essent in remunerationem pro potu & in honorem: æquum esse, dicens, ut illa hujusmodi præmia acciperet, quæ tot virginibus bonitate præstaret. Simul petiit ut ad eos divertere liceret, à nocte ulterius ire prohibitus: cumque mundum

Bona indoles Rebeccæ.

Bathuelo mortuo, Labanus virginem hanc domumque tuetur.

τατον πέμπει τ οἰκετῶν ὅπι τὸ μνησέαν, [a] ὀμοσά-
μδν & μεγάλας πίστεσι. γίνονται δ' αὗται τῦτον τ
τρόπον· ὑπὸ τὰς μηρὰς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγα-
γόντες, [b] ἔπειτα ὅπικαλῦνται τ Θεὸν μάρτυρα τ ἐσο-
μένων. ἔπεμπε δὲ καὶ δῶρα τοῖς ἐκῖ, ἀξιὰ τὸ σπάνιον
ἢ μηδ' ὅλως ὅπιχωριάζειν [c] ἐκτεπομένα. ὄντος ἀπερ-
χόμδνος χρόνῳ, ἀξιὸ ὃν εἶναι χαλεπὸν ὁδεύεδαι τ Με-
σοποταμίαν, χειμῶνι μὲ ὑπὸ πηλῶν βάθος, [d] θέρος
δὲ ὑπὸ ἀνυδρείας· ἔτι δὲ καὶ ληστείων ὄντων ὑπ αὐτῆ,
ἃ ἀξαφεύγειν ὐκ εἰλῶ μὴ τοσῦτοι τῦτο τοῖς ὁδεύσι-
σιν· εἰς πόλιν ἀφικνεῖται [e] Χάρραν. καὶ γενόμεν ὑπ
τοῖς προαστείοις, παρθένοις ἐντυγχάνει [f] πλείοσιν ἐφ'
ὕδωρ βαδιζόσαις. εὔχεται οὖν τῷ Θεῷ, Ρεβέκκαν, ἣν τῷ
παιδὶ Αβραμ ὃ [g] μνηστευσόμενον αὐτὸν ἐξαπέστειλεν,
[h] εἰ κατὰ νῦν τὸν αὐτῷ μέλλει ὁ γάμ ὅτος συντε-
λεῖδαι, ὑπ ἐκείναις εὑρεθῆναί τε αὐτήν· γνωσθῆναί τε αὐτὴν
τ μὲν ἄλλων αἰτῦντι ποτὸν ἀρνυμένων, ἐκείνης δὲ αὐτῷ
προσχῦσης.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὅπι ζητῖτις ὢν [i] τ διανοίας, ὅπι ὃ
φρέαρ παραγίνετ, καὶ παρακαλεῖ τὰς παρθένυς ποτὸν αὐ-
τῷ παρασχεῖν. τ δ' ἐκτρεπομένων, [k] ὡς χρηζόντων οἰκαδε
κομίζειν, ἀλλ' ὐκ ἐκείνῳ παρασχεῖν· καὶ δ ὐδ' εὐληπτον
τ εἶ) τὸ ὕδωρ· [l] μία δ ἁπασῶν ἐκείνας τε τ πρὸς τ ξέ-
νον ὅπιπλήξει δυσκολίας, πόσος ἄλλυ κοινωνήσειν προς
ἀνθρώπυς αὐτὰς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατ μετέδοσαν,
λέγυσα, καὶ πρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ὁ δ' ὑπ ἐλ-
πίδι μὲ τ ὅλων γενόμενος, βυλόμεν δὲ τὸ ἀλήθειαν
μαθεῖν, [m] ἐπήνει τε τ εὐγενείας αὐτὸ καὶ τ χρηστότη-
τος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείυ πόυ τοῖς δεομένοις ἐπαρκῆ
ὐκ ἔφυγεν, ἐπυνθάνετό τε τίνων ἂν εἴη γονέων, καὶ κατῦ-
χεται αὐτοῖς [n] ὄνπσιν τοιαύτης παιδός· καὶ νυμφεύσαν,
φησὶν, ὡς αὐτοῖς ὄντι κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς
ἀγαθῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένῳ γνησίυς. ἡ δὲ ὑδὲ
τύτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βυλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ
γέν ἀπεσήμαινε. καὶ Ρεβέκκα μέν, φησὶν, [o] ἐγὼ κα-
λῦμαι· πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθύηλ ὑπ λῶ, ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη
τέθνηκε, Λάβανος δὲ ἀδελφός ὄστιν ἡμέτερος, τῦ τε
οἴκυ παντὸς σὺ τῇ μητρὶ προνούμενος, καὶ τῆς ἐμῆς
παρθενίας [p] ὑπιμελόμεν. τύτων ἀκροασάμεν,
ἔχαιρέ τε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, ὡς Θεὸν ὄν-
τως ὁρῶν αὐτῷ τῆς ὁδῦ σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ
προκομίσας ὁρμίσκον τε καὶ πινας κόσμυς, ὓς εὐπρεπὲς
φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδυ τῇ κόρῃ, [q] τ ὑπὲ τῷ πίειν χά-
ειτ ἀμοιβὴ εἶ) καὶ γέρας· δίκαιον λέγων τοιύτων
αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν προσὶ τὰς τοσαύτας παρθένυς
γενομένην. ἠξίυ τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, ὅ προτε-
τέρω χωρεῖν τ νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρυμένης· κόσμον τε φέρων
γυναικεῖον

a Sic ex *Big. Samb. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐνδυσάμδν *Hen.* & *Vat.* ἐγχυσάμδν *Baſ.* & *G.* b Vocabulum ἔπειτα (quod deerat in *Editis*) restituimus ex *MSS.* c Itidemque ἐκτεπημδνα, quod omiserant *Baſ.* & *G.* nec expressit *Epiphanius.* d Θέρος *Vat.* e Ita ex *Busb. Hen.* & LXX. in *aliis* Καῤῥαν. f Vocem πλείοσιν negligunt *Hen.* & *Busb.* g Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* μνηστευσόμδνος ἐξαπίς. h Εἰ κὴ κατὰ *Vat.* i Illud τ ex *MSS.* k Ita ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* κὴ χρ. l Ita *Big. Samb.* & *Epiphanii Codd.* μίαν *Baſ.* & *G.* dein ἐπιπλήξειν δυσκολίας πινός. ἀλλ' ὃ κοινωνήσειν προς ἀνθρώπυς αὐτὰς ποτε, αἳ μηδὲ ὑδατ μετέδοσαν, λέγυσαν. κὴ παρέχει [παρέχειν Schotan.] αὐτῷ φιλοφρόνως. ubi *Hen.* & *Busb.* plurimis rejectis, retinent ἐκείνη φιλοφρόνως παρέχειν. In *Vat.* μία & ἐπιπλήξει. quoad reliqua facit pro *Editis.* m Ἐπαινεῖ τε τ *Vat.* n Ita ex *MSS.* in *Editis* γίνηται τ. o Ἐγὼ in *Excusis* deest. p Ita *Samb.* & *Cas.* Atticorum more. ἐπιμελόμδν in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* q *MSS. Gr.* & *Vet. Interpr.* sequimur. in *Editis* ἐπὶ τῷ π. χ. ἀ. εἶναι λέγων, κὴ γέρας δίκαιον τοιῦτον.

a Ita

γυναικεῖον πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν ὑκ ἀσφαλεστέρως ἔφασκεν, ἢ [a] τοιούτοις οἷς αὐτὴς ἐπειρᾶτο. τεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ ταδελφῆ φιλανθρωπίαν αὐτῆς, ἔλεγεν, ὡς [b] ὐ δυσχεραίνουσιν, ὐκ τῆς τοιᾶδε αὐτὴν ἀρετῆς· ὐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρὺς, μισθόν τε τῆς ξενίας τελέσας, καὶ δαπάνας ἰδίαις χρησάμενος. ἡ δὲ τοιᾶδε μὲν τ τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν ἔφη, ἐμέμφετο δὲ ὡς [c] μικρολόγως ὑπειληφότα· πάντων γὰ ἀμισθὶ μεθέξειν. διλώσασα μέν τοι Λαβάνῳ τοῖσδε ταδελφῷ, συγχωροῦντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν.

muliebrem magni pretii ſecum ferret, nuſquam eum tutius deponere poſſe dicebat, quam apud tales qualem eam expertus eſt. Conjecturam enim ſe facere de matris fratriſque ipſius humanitate, adjiciebat, quam parum difficiles eſſent, ex ea quæ in ipſa elucebat virtute: neque ipſis gravem fore, qui mercedem pro hoſpitio ſolveret, ſuiſque ſumptibus viveret. Illa vero, bene ipſum de parentum humanitate conjectare, reſpondit; increpabat tamen, quod illiberales eſſe ſuſpicaretur: omnia enim gratis habiturum. Fratri tamen Labano re prius indicata, ſi ille annuerit, eum deducturam eſſe ajebat.

γ'. Ὡς δὲ τοῦτο γενομένου παρῆν τ ξένον, ταῖς μὲν καμήλοις αὐτοῦ παραλαβόντες οἱ Λαβάνου θεράποντες [d] ἐπεμέλουν· αὐτὸς δὲ δειπνήσων [e] εἰσηγάγετο παρ' αὐτόν· καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τε αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης. "Αβραμος [f] Θάρρου μέν ἐστιν "υἱός, συγγενὴς δ' ὑμέτερος. Ναχώρης [g] δὲ τοῦτων, ὦ "γύναι, τῶν παίδων πάππος, ἀδελφὸς ὢν Αβράμου, "ὁμοπατρίός τε καὶ ὁμομήτριος. πέμπει τοίνυν οὗτος "πρὸς ὑμᾶς, ἀξιῶν τὴν κόρην ταύτην παιδὶ τῷ ἑαυ- "τοῦ λαβεῖν πρὸς γάμον· ὃς γνήσιός ἐστιν αὐτῷ, καὶ "μόνος ὢν πᾶσι τεθραμμένοις. ᾧ τῶν μὲν ἄλλ- "γυναικῶν δυνατὸν αὐτῷ τὴν εὐδαιμονεστάτην λαβεῖν, "ὐκ ἠξίωσεν [h] ἀγαγέσθαι· τιμᾷ δὲ τὸ γένος, τ γά- "μον [i] πολιτεύει τοῦτον. ὃ τὴν σπουδὴν καὶ τ πρόθυ- "μον μὴ ὑβρίσητε· [k] κατὰ γὰ θεοῦ βούλησιν τά τε "ἄλλα μοι κατὰ τὴν ὁδὸν [l] ἀπεύθυνται, καὶ τὴν παῖ- "δα καὶ τ ὑμέτερον οἶκον εὗρον. ἐπεὶ γὰρ πλησίον τῆς "πόλεως ἐγενόμην, παρθένους εἶδον πολλὰς· ὅτι δ' φρέαρ "παρεληλυθέναι, ἠξίωσα εἰς ταύτην ἐμπεσεῖν· ὁ δὴ "γ γέγονε. γάμον δὴν ὑπὸ θείας μνηστευόμενον ὁπιφα- "νείας καὶ ὑμᾶς κυρῶσατε· καὶ Αβραμον, [m] τὸν μετὰ το- "σαύτης ἀπεσταλκότα σπουδῆς, τῷ χαρίσασθαι τὴν κό- "ρην τιμήσατε". οἱ δέ, καλὰ γὰ ἐν αὐτοῖς ἐκ κεχα- ρισμένα, τήν τε γνώμην θεοῦ σωῆναι, καὶ πέμπου- σιν ἐφ' οἷς [n] ἠξίουν τὴν θυγατέρα· [o] γαμεῖ τε αὐτὴν ὁ Ισαακος, τ πραγμάτων εἰς αὐτὸν ἀφικομένων. οἱ γὰ ὐκ τ Χατύρας εἰς τὰς ἀποικίας [p] ἐξεληλύθεσαν.

3. Ut igitur hoc facto adduxerat hoſpitem, camelos ejus ſervi Labani accipiunt, curantque: ipſe vero cœnaturus à Labano introducitur. Ac cœna peracta, ad ipſum matremque virginis ſic alloquitur. "Abramus "filius quidem eſt Tharri, veſter autem cogna- "tus: Nachores enim, tuorum, ô matrona, libe- "rorum avus, Abrami erat frater, eodem pa- "tre & eadem matre prognatus. Is igitur ad "vos mittit, poſtulans hanc virginem filio ſuo "accipere in matrimonium: quem legitimum "habet, ſolumque in bonorum omnium hære- "ditatem eduxit. Qui, cum quidem potuiſſet "illi ex iſtius regionis feminis vel opulentiſſi- "mam capere, noluit *eam filio* connubio jun- "gi: ſed, genus *ſuum* habens ſummo in ho- "nore, haſce nuptias verſat. cujus ſtudium & "propoſitum nolite contemnere: nam Dei be- "nignitate & alia mihi in hoc itinere felici- "ter ſucceſſerunt, & puellam hanc & veſtras "ædes inveni. Cum enim prope ad urbem ac- "ceſſiſſem, virgines complures videns ad pu- "teum advenientes, *Deum* oravi ut in hanc "inciderem: quod & factum eſt. Has igitur "nuptias, Dei præſentia conciliatas, vos quo- "que veſtra auctoritate ratas habetote: & "Abramum, qui me tanto ſtudio huc miſit, "puellam concedendo honorate". Illi vero, nam honeſta viſa ſunt ipſis & grata *quæ dice- bat*, & Dei voluntatem intellexerunt, filiamque mittunt quibus petebant conditionibus: duxitque illam Iſacus, factus rerum omnium dominus. Nam qui fuerant ex Chatura nati in colonias iverant.

A cœna heri ſui mandata exponis Eleazarus.

Nachores frater germanus Abrami, avus Rebeccæ.

ιζ'. ΚΕΦ. ιζ'.

Περὶ τ Αβράμου τελευτῆς.

Τελευτᾷ δὲ καὶ [q] Αβραμος μετ' ὀλίγον, ἀνὴρ πᾶσ' ἀρετὴν ἄκρος, καὶ τ πρὸς αὐτὸν σπουδῆς ἀξίως ὑπὸ θεοῦ τετιμημένος. ἐβίωσε δὲ τ ἅπαντα χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε πρὸς τοῖς ἑκατόν· καὶ θάπτεται ἐν Χεβρῶνι, μετὰ τῆς γυναικὸς Σάρρας, ὑπὸ τῶν παίδων Ισαάκου καὶ Ισμαήλου.

XVII.

CAP. XVII.

De obitu Abrami.

NON multo autem poſt moritur etiam Abramus, vir in omni virtute ſummus, Deoque pro ſua in ipſum inſigni pietate egregie charus. Vixit autem annos centum & ſeptuaginta quinque: & ſepultus eſt in Chebrone, juxta uxorem Sarram, à filiis ſuis Iſaco & Iſmaëlo.

Anno ætatis ſuæ 175. obiit Abramus, vir piiſſimus ac prudentiſſimus. Gen. c. 25.

CAP.

a Ita in *MSS.* τούτοις *Baſ.* & *G.* b Sic *Baſ. G.* & *Caſ.* in *reliquis* δυσχερῶσιν. non adeo ad *Atticorum* guſtum. c Μικρολόγως *Vat.* d Ita *Bernardus ex Samb.* & *Caſ.* ἐπιμέλων *reliquorum* cum *Baſ.* & *G.* vilius putans. e Sic *Big.* & *Samb. Vat.* εἰσήγετο παρ' αὐτὸ *Vat.* ἠγάγετο σὺν αὐτῷ *Baſ.* & *G.* & *Vet. Interpr.* f Ita *Hen. Buſ. Baſ.* & *G* Θαίρρα *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* g Sic *Baſ.* & *G.* δὲ ὁ τούτων *Big.* & *Hen.* γὰ ὁ τούτων *Vat. aliique.* h Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀγάγ. i Αἰτεῖ πολιτεύει τοῦτον *Big* & *Caſ.* πολιτεύου *Samb.* in textu, in margine αἰτεῖ. in *Vat.* αὐτεῖ τοῦτο. Forſan (inquit *Bernardus*) τ γάμον αὐτεῖ πολιτεύου τοῦτον, *de iſtis nuptiis agitare poſtulat.* k *Al.* κατὰ δὲ Θ. l Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀπήντησε. m Ex *MSS.* articulum τὸν non agnoſcunt *Editi.* n Ita *Big. Samb. Hen.* & *Vat.* ἤξιν *alii* cum *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* o Sic in quibuſdam *MSS.* in aliis γαμεῖ τε τοῦτο ὁ Ισ. in *Editis* γαμεῖ τε αὐτὸν Ισαακος. p Ita *Samb.* ἐξεληλύθεσαν *Cæteri.* Atticiſmus (inquit *Bern.*) exigit ἐξεληλύθεισαν. q Sic plures *MSS.* γὰ ὁ Αβρ. in *aliis* cum *Baſ.* & *G.*

XVIII. CAP. XVIII. ΚΕΦ. ιη'. ιη'.

De Iſaci filiis, Eſavo & Jacobo; ac nativitate eorum & educatione.

Περὶ τ Ἰσάκου ὑῶν, Ησαύου κ Ἰακώβου· κ γενήσεως αὐτῶν κ διατροφῆς.

Iſaco naſcuntur Eſavus & Jacobus. Gen. c. 25.

DEfuncto autem Abramo, ab Iſaco gravida facta eſt uxor: ventreque ejus in majus intumeſcente, anxius Deum conſuluit *Iſacus*. Reſpondet autem, gemellos ei parituram Rebeccam, gentesque fore liberis cognomines: & quæ minor videbitur majori præcellet. Nec multo poſt, ſicut prædixerat Deus, naſcuntur ei gemini: quorum ſenior quidem à capite ad pedes ſupra modum hiſpidus erat, junior vero exeuntis ante ſe calcem manu tenebat. Pater autem amabat natu majorem, Eſavi ex piloſitate cognomen habentem: nam Hebræi pilos vocant *Seïron. Jacobus vero minor matri charus erat.

Eſavum diligit pater.

Jacobus matri Deoque charus.

ΙΣάκῳ δὲ [a] μετ τ Ἀβραάμου τελευτὴν οἰκεῖ ὁ γύναιον· κ, τ γαστρὸς [b] ὀπιμεῖζον ὀγκουμένης, ἀγωνιάσας ἀνήρετο τ Θεόν. φράζει δ' αὐτῷ διδύμους τέξεσθαι τ Ρεβέκκαν, καὶ φερώνυμα ἔσεσθαι τοῖς παισὶν ἔθνη· ᾧ δὲ μείζονος προτιμήσουσι τὸ δοκεῖν ἔλασσον εἶναι. πίπτει δ', αὐτῷ μετ' ὀλίγον χρ. [c] τ προῤῥήσεων ᾧ Θεὸς δίδυμα παιδία· ὧν τὸ μὲ προσόψεσθαι ἀπὸ κεφαλῆς ἕως τοὺς πόδας δασὺ προλογοῦς ἦν, τὸ δὲ νεώτερον εἴχετο προϊόντος ἀεὶ χρ. πέρας. ἠγάπα δὲ ὁ [d] μὲ πατὴρ τὸν πρεσβύτερον, [e] Ησαυον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τῆς τριχώσεως· Ἑβραῖοι γὰρ τὸ Σὴειρον τρίχωμα λέγουσιν. Ἰακώβῳ δ' ἦν ὁ νεώτερος τῇ μητρὶ προσφιλὴς ἰῷ.

Iſaco hoſpiti invidet princeps Palæſtinus.

β'. Λιμοῦ δὲ τ χῶ κατασχόντος, Ισαακος, δόξαν αὐτῷ χωρῆσαι εἰς Αἴγυπτον, τ χάριτος ἀγαθῆς ὑπαρχούσης, ὅτι Γεράροις ἐπῆλθε, ᾧ Θεῶ κελεύσαντος. ὑποδέχεται δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Αβιμέλεχος, χρ. ξενίαν κ φιλίαν τ Αβραάμου. κ πολλὴ πάνυ προσὼς αὐτὸν εὐνοίᾳ χρησάμενος [f] κατ' ἀρχάς, ὅτι ζώντης ὑπὸ φθόνου μείζονα πρὸς ὃ πᾶν [g] σκωλύσῃ. ὁρῶν δὲ τ Θεὸν τῷ Ισαάκῳ συμπαρόντα, κ τοσαύτην παρ' αὐτὸν σπουδὴν χράμενον, ἀπώσατο αὐτόν. ὁ δὲ τοιούτου πάλιν οὐ μεταβολῆς τ ἀπὸ ᾧ βασκάνου πεφαθεὶς Αβιμέλεχος, τότε μὲ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν λεγομένην Φάραγγα, χωρίον ᾧ μακρὰν Γεράρων. ὀρύσσοντι δ' αὐτῷ φρέαρ ποιμένες ὑπεσόντες εἰς μάχην ἐχώρησαν, κωλύοντες ὃ ἔργον· κ μὴ βουληθέντος φιλονεικεῖν, ἔδοξεν κεκρατηκέναι. ἀναχωρήσας δὲ ὤρυσεν ἕτερον· κ βιασαμένων ἄλλων τινῶν Αβιμελέχου ποιμένων, καὶ τοῦτο καταλιπὼν [h] ἀπεχώρησεν, εὐγνώμονι λογισμῷ κρώμενος αὐτῷ [i] τὴν ἄδειαν. εἶτα αὐτομάτου ἀβλαβοῦς αὐτῷ τὴν φρεωρυχίαν ἀνεπικώλυτον, Ροωβὼθ ὃ φρέαρ ὠνόμασεν· εὐρύχωρον ἀποσημαίνει ὃ ὄνομα. τ δὲ προτέρου τὸ μὲ [k] Εσκον κεκλῆσθαι, μάχης ἂν τις αὐτὸ φήσειε· [l] τὸ δὲ ἕτερον [m] Σιτενὰ, ἔχθραν ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα.

Rooboth, ſpatii ſatis.

שטנה ſeu Ἰσκον, pugna.

Sitenna, inimicitia.

Mox ille amicitiam ac fidem Iſaci jurejurando ſibi obligat.

γ'. Ισάκῳ μὲ οὖν ἀκμάζειν συνέβαινε τὴν ἰσχὺν ὑπὸ μεγάθους προσμάτων. [n] Αβιμέλεχος δὲ, [o] κατ' αὐτῷ φύσιν νομίζων τ Ισαακον, ὑποπτεύει μὲ αὐτοῖς κ τ συνδιαιτήσεως γενομένης, ἐπ' ᾧ φανερᾷ δὲ ἔχθρᾳ τῷ Ισάκῳ ὑπερχάντος, δείσας μὴ τ προτέρας αὐτῷ φιλίας [p] μηδὲν ὄφελος γένῃ, πρὸς ἄμυναν ὧν ἔπαθεν Ισάκῳ παρόντος, φιλίαν ἄνωθεν ποιεῖται πρὸς αὐτὸν, εἶα τ στρατηγῶν [q] Φίκολον ἐπαγόμενος. πάντων δὲ τετυχηκὼς ὧν ἠξίου,

a Hoc ex incogitantia *Joſephi*. Utinam dixiſſet μετὰ τὸν Σάῤῥας τελευτὴν. quod verum. Σφάλμα *Joſephi* olim notaverat *Petr. Comeſtor*. *b* Iſtud, ut Ἀπεμάντερον, vulgato ἐπὶ μεῖζον prætulit *Bernardus*, auctoritate quorundam *MSS*. *c* Τὸν abeſt *Editis*. *d* Illud μὲ etiam ex *MSS*. *e* Ita paſſim *Big. Samb. Vat.* & *Caſ*. Ἡσαῦ aut Ἡσαῦ *alii*. Hîc (inquit *Bernardus*) Librarii Græci aliquid tentarunt parum feliciter: legimus enim in *Big. Samb.* & *Caſ* ἠγάπα ᾧ ὁ μὲ πατὴρ τ πρεσβύτερον Ησαῦον λεγ. π. ἐπ. τ. τρίχωσιν. ἔχε δὲ κ ἕτερον ὄνομα Σίειρον λεγόμενον διὰ τ τρίχωσιν. Ἑβραῖοι γὰρ Σίειρον τρίχωμα λέγουσι. Verba *Joſephi* forſan hunc in modum refingenda, ἠγάπα δὲ ὁ πατὴρ τ πρεσβύτερον Σίειρον λεγ. π. ἐπ' τ. τρίχωσιν, vel πρ. Ησαῦν, τ κ Σίειρον λεγόμ. &c. Vide Tom. II°. *Hieronymi* ex Editione *Benedict*. p. 354, 355. *f* Ita ex *MSS*. elegantia Attica. in *Editis* κατ' ἀρχάς. *g* Sic in *MSS*. σκωλύσῃ *Baſ* & *G*. *h* Ita *Baſ*. *G* & *Vet. Interpr*. ἀνεχώρησεν *MSS*. *i* Τὴν ἀδειαν in quatuor *MSS*. minus recte. *k* Ἔσχον *Samb*. De hac voce vide *Druſii* Animadverſ. l. 1. c. 40. *l* Ita ex *MSS*. τὸ δὲ δεύτερον in *Editis*. *m* Ita ex Impreſſis *Epiphanii*, vel Σιτνὰ, vel Συτνὰ, aut Σιτνὰ, pro mendoſo Σοτνὰ, vel Σοτνὰ in omnibus *MSS*. pariter ac *Impreſſis*. *n* Malleus Ἀβιμέλεχος δὲ κ. *o* Καθ' ἑαυτῷ (aut αὐτῷ) φύσιν in *MSS*. *p* Ex *MSS*. in *Editis* ἐδὲν. *q* Ita ex S. Literis in duabus Editionibus *Epiphanii*. juxta *MSS*. ejuſdem & *Joſephi* Codd Græcos Φιλοχον, proclivi errore. in *Baſ*. & *G*. perperam Φιλον. * Juxta ſchema Hebraïcum *Seir*.

a Cum

ἠξίᾳ, ἀφ' τοῦ Ισαὰκ χρηστότητα, ὀργῆς θεοσφάτου προσδυτέραν χάριν εἰς αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα γεγενημένην θεσπιῶντος, ἀπῆρεν εἰς τὸν ἑαυτοῦ.

δ'. Τῶν δὲ Ισαὰκ παίδων Ησαυος, ὃν μάλιστα ὁ πατὴρ ἐαυσδάκει, τεσσαράκοντα γεγονὼς ἔτη, γαμεῖ Αδαν τὴν [a] Ηλωνος, καὶ Αλιβάμαν [b] τὴν Εσεβέωνος, δυναστευόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν γυναῖκας ἑαυτῷ ποιήσας· ἐπεὶ οὐ γάμων ἐξουσίας κύριον, καὶ μηδὲν τῷ πατρὶ [c] συμβουλευσάμενος. ὃ δὲ οὐκ ἂν ἐπέτρεψεν Ισαακος, εἰ αὐτῷ ἡ γνώμη γενομένης· οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ δι' ἡδονῆς συνάψασθαι συγγένειαν τοῖς τῆς ἐπιχωρίους. ὁ βαρυθυμῶν δὲ ἀπεχθὴς εἶ τῷ παιδί, κελεύων ἀφίστασθαι τῶν γυναικῶν, σιγᾷν ἔκελευε.

ε'. Γηραιὸς δὲ ὤν, καὶ [d] ταῖς ὄψεσι εἰς τὸ παντελὲς ἠφανισμένος, προσκαλεσάμενος τὸν Ησαυον, καὶ τὸ γῆρας εἶπεν, ὡς καὶ δίκα τοῦ πυρώσεως καὶ ὧν ἔχει ταῖς ὄψεσι πάθους ἐμποδὼν ἦν αὐτῷ θεραπεύειν τὸν Θεὸν, ἐκέλευσεν ἐξελθεῖν ὅτι κυνηγέσιον, καὶ θηρασάμενον ὅσα ἂν αὐτῷ δυνατὸν γένῃ θοιμασκεύασαι δεῖπνον, ἵνα μὴ τοῦτο [e] ἱκετεύσῃ τὸν Θεὸν, σύμμαχον αὐτῷ καὶ συνεργὸν εἰς ἅπαντα παρέχειν τὸν βίον· ἄδηλον μὲν εἰ) λέγων, ὁπότε ἡ τελευτήσειε, πρὸ δὲ τούτου παρασχεῖν αὐτῷ βούλεσθαι τὸν Θεὸν ταῖς εὐχαῖς ταῖς ὑπὲρ αὐτοῦ παρακεκλημένοις.

ς'. Καὶ Ησαυος μὲν ὅτι τὸ κυνηγέσιον ἐξώρμησεν. ἡ δὲ Ρεβέκκα, τὸν Θεὸν εἰς [f] τὴν εὔνοιαν ἀξιοῦσα τὴν Ιακώβου παρακαλεῖν, καὶ θοιμάσαι τὴν Ισαὰκ γνώμην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐρίφους κατασφάξαντα δεῖπνον παρασκευάζειν. ὁ δὲ Ιάκωβος ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ, πάντα παρ' αὐτῆς πεπυσμένος. ἐπεὶ δ' εὐωρεπὲς ἦν τὸ δεῖπνον, ἐρίφου δέρματι τὰ βραχίονα περιβαλὼν, ἵνα πιστεύοιτο θοιμὶ τῷ πατρὶ διὰ τὴν δασύτητα Ησαυος εἶναι· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ὢν ὅμοιος, οἷα δὴ εἰ) δίδυμος, τούτῳ μόνῳ διέφερε· καὶ φοβηθεὶς μὴ, πρὶν γενέσθαι τὰς εὐχὰς, εὑρεθεὶς κακοῦργον εἰς τοὐναντίον παροξυνεῖ τὸν πατέρα ποιήσασθαι [g] ταύτας, προσέφερε τῷ πατρὶ τὸ δεῖπνον. καὶ Ισαακος ἐπαθόμενος τῷ κῷ τὴν φωνὴν ἰδίᾳ, προσκαλεῖται [i] τὸν υἱόν. ὃ δὲ θοιμὶ βραχίονα προτείναντος, ᾧ τὸν [k] αἰγέαν περιεβέβλητο, ταύτης ἐπαφώμενος, φωνῆς μὲν [l] εἶπεν Ιακώβῳ παραπλήσιον, κῷ μέντοι τὸ τῆς τριχὸς βάθος Ησαυος εἶναί μοι δοκεῖ. καὶ μηδὲν ὑποπτεύσων κακοῦργον, δειπνήσας τρέπεται [m] πρὸς εὐχὰς καὶ θοιμνήσιν ὃν Θεῷ· "Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος, καὶ δημιουργὲ τῆς "ὅλης ὑσίας, σὺ γὰρ [n] πατρὶ τῷ ἐμῷ [o] μεγάλην ἰσχὺν "πρόθηκας ἀγαθῶν, καὶμὲ τῶν παρόντων ἠξίωσας, καὶ "τοῖς ἐξ ἐμοῦ γενομένοις ὑπάρχω βοηθὸς εὐμενὴς καὶ "[p] δοτὴρ ἀεὶ τῶν κρειττόνων ἔσεσθαι. [q] ταῦτ' οὖν καὶ "βεβαίωσον, καὶ μὴ περίδῃς με θοιμὶ τῶν παρόντων ἀσθε-"νῆσαν, δι' ἣν ἡ μᾶλλον σοῦ δεόμενος τυγχάνω. καί μοι παῖδα

poſcerat, nactus fuiſſet ex Iſaci bonitate, qui veteri in ſe patremque gratiæ recentem donavit iram, domum eſt reverſus.

4. Iſaci autem filiorum *alter* Eſavus, cui impenſe faverat pater, quadraginta annos natus, uxores ducit Adam Helonis filiam, & Alibamam Eſebeonis, virorum in Chananæis potentiſſimorum, propria in re matrimonii auctoritate fretus, nec quidquam conſilii cum patre communicans. Nam id ſane non permiſiſſet Iſacus, ſi *filius* ſententiæ ipſius ſtetiſſet: non enim illi volupe erat affinitates jungere cum iſtius regionis incolis. Nolens autem filio eſſe moleſtus, jubendo ut à mulieribus abſcederet, ſecum ſtatuit ſilere.

Eſavus anno ætatis XL. uxores ducit Adam & Alibamam. Gen. c. 36. v. 2. & c. 26. v. 34.

5. Sed cum eſſet ſenex, & viſu prorſus orbatus, Eſavum ad ſe vocat; querenſque de ſenectute, ut, vel ſine defectu viſus & cæcitatis calamitate, ipſum impedierit, ne Deo poſſet miniſtrare, juſſit eum venatum exire, & quantumcunque poterat captantem cœnam parare; ut ea ſumpta Deum precaretur, illi per totum vitæ curriculum auxiliatorem fore ac adjutorem: incertum quidem eſſe dicens quando etiam moreretur, velle tamen, antequam è vita diſcederet, Deum illi ſuis pro eo precibus propitium reddere.

Iſacus jam perſenex filium ſuum majorem mittit venatum. Gen. c. 27.

6. Et Eſavus quidem ad venationem feſtinavit. At Rebecca, æquum cenſens Dei favorem pro Jacobo implorare, etiam præter Iſaci inſtitutum, ipſi præcepit hœdis jugulatis cœnam inſtruere. Jacobus autem matri obſequitur, omnia ab ipſa edoctus. Poſteaquam vero parata erat cœna, pelle hœdina brachium circumvolvens, ut propter villoſam cutem Eſavum eſſe crederet pater (nam cætera omnia ſimilis, ut qui gemellus, hoc ſolo differebat) ſolicituſque, ne, priuſquam preces conciperentur, in dolo malo deprehenſus patrem ita irritaret, ut eas in imprecationes verteret, epulas patri apponebat. Iſacus autem, *quis iſtic erat* peculiari vocis ſono intelligens, filium advocat. Illo vero protendente brachium, cui pellem hœdinam circumdederat, hiſpidum tractans *Iſacus* exclamavit, voce Jacobi perſimilis es, attamen ob piloſitatem Eſavus mihi videris. Nihilque mali ſuſpicatus, cum cœnaſſet ad preces & vocationem Dei convertitur: dicens, "Domine omnium ſæculorum, & rerum univerſi-"tatis conditor, tu etenim patri meo ingentem "bonorum vim propoſuiſti, & me præſenti fe-"licitate dignatus es, poſteriſque meis pollici-"tus es te benignum fore adjutorem & me-"liorum indies largitorem: hæc igitur fauſtis "ſancito auſpiciis, neque me propter hanc "debilitatem deſpicias, quæ facit ut magis "etiam ope tua egeam. Serva mihi puerum "hunc

Utroſque interim fallit Jacobus, conſilio matris.

Pro Eſavi perſona Deum cæcus pater orat.

a Cum leni *Samb.* in *aliis* aſpirate. *b* Ita edidit *Bernardus.* pro τὸν Εὐσεβέωνος in *Impreſſis*, & τὸν Εὐσέβιος, Εὐσίου, & Εὐσίωνος in *MSS.* ſuadetque corrigendum, τὸν ὑὸν, aut τὴν ὑὸν vel υἱώνην Σεβεὼν ex *Gen.* c. 36. v. 2, 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini. *c* Βουλευσάμενος *Bunb.* & *Hen.* *d* Τὰς ὄψεις ὑπερημμένος, περιεκ. *Bunb.* & *Hen.* *e* Ita ſolent Attici. ſoli *Big.* & *Samb.* habent ἱκετεύσῃ. *f* Articulum omittit *Vat.* *g* *Al.* περιεκεκλημένοις. *h* Ita *MSS.* in *Editis* ζώνται. *i* Αὐτὸν *Hen.* & *Bunb.* In ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, ᾧ Ισαὰκ ἐπαθόμενος τοῦ τοῦ Ιακὼβ φωνοῦ ἰδίως προσκαλεῖται αὐτόν. nam vertit, *Iſaac vero ſentiens vocem Jacob, proprio eum nomine vocitabat.* confer *Zonaram.* *k* *Al.* αἰγαίαν & αἰγέην. *l* Ita *MSS.* in *Editis* φησὶν. *m* Sic *MSS.* & *Vat.* *Interpr.* εἰς εὐχὰς ὡς παρεκλησιν τοῦ Θεοῦ *Baſ.* & *G.* *n* Τῷ πατρὶ τῷ *Vat.* *o* Ita *MSS.* in *Editis* μεγάλων. *p* Ita *Big.* & *Samb.* δοτὴρ *aliis.* *q* Ex *MSS.* τοῦτ' *Baſ.* & *G.*

"hunc propitius, ac ab omni malo intactum
"custodi; illi vitam felicem concedens, &
"bonorum quæ potes impertire possessionem.
"Fac autem eum inimicis quidem formidabi-
"lem, inter amicos vero honoratum & gra-
"tiosum.

Venandi pugnandique fama Esavi nepotibus conceditur: cæteram vero omnem benedictionem frater ipsius anteverterat.

8. Ac ille quidem, putans se Esavo bene precari, *sic* Deum invocabat. Vix autem conticuerat, cum à venatione adfuit Esavus: & Isacus, frustrationem præsentiens, quiescit. At Esavus postulabat, ut similia ac frater ab ipso acciperet. Patre vero *id* negante, quod omnes in Jacobum preces erogaverat, frustrationem lugebat Esavus. Ejusque lachrymis commotus pater, futurum ajebat, ut venandi quidem exercitatione, & corporis viribus in armorum usu aliisque operibus ipse præcelleret, eamque gloriam tum ipsi tum ejus posteris sempiternam mansuram; sed fratri serviturum esse.

Iras fraternas abscessu evitat Jacobus.

9. Cæterum Jacobo fratrem metuente, ne pœnas à se exigeret, quod precibus esset frustratus, mater eum huic eximit periculo: nam marito persuasit ut Mesopotamica Jacobo duceretur mulier cognata. Jam enim & Ismaëli filiam Basemmatham, invito patre, in conjugem acceperat Esavus. Nam cum animo in Chananæos haudquaquam benevolo esset Isacus, ut qui primas illius nuptias ægre admodum tulerat, Esavus, gratiam ab eo inituras, Basemmatham sibi adjunxit, summo amore illam prosequutus.

Atqui Esavus, quo parentibus gratificaretur, tertias nuptias inter Ismaëlitidas sibi quærit. Gen. c. 27.28.

"τοῦτον [a] εὐμοίρως σῶζε, καὶ πάντες ἀπαθῆ κακοῦ
"διαφύλαττε. [b] δὸς αὐτῷ βίον εὐδαίμονα, καὶ κτῆσιν
"[c] ἀγαθῶν, ὅσων σὺ δύναιο παρέχειν. [d] πάσης
"δ' αὐτὸν φοβερὸν μὲν ἐχθροῖς, φίλοις δὲ τίμιον καὶ κε-
"χαρισμένον.

η'. Καὶ ὁ μὲν, νομίζων εἰς Ησαυον ποιεῖσθαι τὰς εὐχάς, παρεκάλει τὸν Θεόν. ἅρτι [e] δ' ἐπέπαυτο τούτων, ἡ παρὼν Ησαυος ἀπὸ τῆς θήρας· ἡ δὲ διαμαρτίας ὁ Ισαακος ἀφθονόμυθος, ἡσυχίαν ἄγεν. Ησαυος δὲ ἠξίου τὸν ὁμοίων τυχεῖν αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς τυγχάνειν. οὐ δὲ πατὴρ ἀρνεῖται, διὰ τὸ πάσας εἰς Ιάκωβον τὰς εὐχὰς ἁπλωκέναι, πένθος ἦγεν ὅτι τῇ διαμαρτίᾳ. καὶ αὖ τοῖς δάκρυσιν ἀχθόμενος ὁ πατὴρ, τὰ μὲν περὶ τὸ κυνηγέσιον καὶ δύναμιν σώματος καὶ ὅπλοις καὶ πᾶσιν ἔργοις εὐδοκιμήσειν αὐτὸν ἔφασκε, καὶ [f] καρπώσεσθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν δι' αἰῶνος, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος. δουλώσειν δὲ ταὐδελφῷ.

θ'. Ιάκωβον δὲ φοβούμενον τὸν ἀδελφὸν, τιμωρίαν βουλόμενον ἀπολαβεῖν ὑπὲρ ὧν τὰς ἀρὰς διαμαρτίας, ἡ μήτηρ ῥύεται· πείθει γὰρ τὸν ἄνδρα [g] Μεσοποταμίην ἀγαγέσθαι τῷ Ιακώβῳ γυναῖκα συγγενῆ. [h] ἤδη γὰρ ἡ τοῦ Ισμαήλου θυγατέρα, οὐ πατρὸς ἄκοντος, Ησαυος παρειλήφει πρὸς γάμον [i] Βασεμμάθην. ὁ γὰρ εὐνοῦν τοῖς Χαναναίοις οἱ περὶ τὸν Ισαακον, [k] ὡς ὅτι τοῖς πρότερον αὖ γάμοις δυσχερῶς διακειμένων, εἰς τὸ ἀλλοίοις κεχαρισμένον τῷ Βασεμμάθῃ [l] ὁ Ησαυος παρέλαβε, μάλιστα περὶ αὐτὴν ἀσπάσας.

XIX. CAP. XIX. ΚΕΦ. ιθ'. ιθ'.

De Jacobi fuga in Mesopotamiam, metu fratris.

Ιακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τὸν ἀδελφὸν φόβον.

Jacobus sub dio jacet.

JAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre, ut duceret avunculi sui Labani filiam (nuptias fieri permittente Isaco, ut uxoris consiliis obsequeretur) per Chananæam iter faciebat: &, pro odio quod habuit in indigenas, nolebat quidem ad eorum quenquam divertere. Sed sub dio pernoctavit, capite lapidibus à se congestis impositio:

Vidit per quietem formas quasdam humana meliores scandere inter cælum ac terram, atque in summa scala ipsum Deum. Gen. c. 28.

& per quietem juxta se vidit visionem. Scalam se videre imaginatus est à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendisse, supra humanam naturam augustas; tandemque super eam Deum manifesto sibi apparentem, nominatimque se vocasse, & hujusmodi verba fecisse. "Jacobe, cum sis pa-
"tre bono & avo ob suam virtutem celeber-
"rimo prognatus, de præsentibus laborare
"non decet, sed meliora sperare: namque
"immensa te bonorum manet abundantia &
"copia, meo sub præsidio. Ego etenim Abra-

ΙΑκωβος δὲ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν στελλόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς, τὸν γάμον τὸν Λαβάνου θυγατρὸς οὗ ἐκείνης ἀδελφοῦ, ἐπιτρέψαντος Ισάκου τὸν γάμον διὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς βουλήμασι τῆς γυναικὸς, διὰ τὸν Χαναναίας ἐποιεῖτο· ἡ, διὰ τὸ μισεῖν τοὺς ἐπιχωρίους μᾶλλον, παρ' οὐδενὶ μᾶλλον ἠξίου καταύλεσθαι. ὕπαθρος δὲ ἠυλίζετο, [m] τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπ' αὐτῷ συμφορυμένοις ὑπτιάσας· καὶ τοιαύτην τὸν ὕπνον ὄψιν ὁρᾷ, παρασᾶς ἀπὸ κλίμακα γῆθεν ἐφιγμένην οὐρανοῦ βλέπειν, ἡ [n] δι' αὐτῆς ὄψεως καταβάσας, σεμνότερον ἢ κατ' ἀνθρώπου φύσιν ἐχούσας, καὶ τελευταῖον ὑπὲρ αὐτῆς τὸν Θεὸν ἐναργῶς αὐτῷ φαινόμενον, ὀνομαστί τε καλέσαι, καὶ ποιήσασθαι τοιούτους λόγους. "Ιάκωβε, πατρὸς ὄντα σε
"ἀγαθοῦ καὶ πάππου δόξαν ἀρετῆς μεγάλης εὐραμένου, κά-
"μνειν ὅτι τοῖς παροῦσιν οὐ προσήκει, ἀλλ' ἐλπίζειν τὰ κρείτ-
"τονα. καὶ γὰρ ἄφθονος ἐκδέξεταί σε μεγάλων ἀγαθῶν παρου-
"σία πάντως τὸ παν, καὶ τὴν ἐμὴν ὑπακοήν. Αβραμόν τε γὰρ

[a] ἐγὼ

a Ita juxta *Vet. Interpr.* in *MSS.* atque *Editis* εὐμοίρῃ, absorpta ς à voce sequenti. *b* Δὸς αὐτῷ *Hen.* & *Busb.* deleto διαφύλαττε. *c* Ἀγαθῶν ὅσων *Vat.* *d* Ita *Big. Casa.* & *Vat.* in *Editis* ποιήσεως, & in *Hen.* & *Busb.* ποιήσον. *e* Δὲ πέπαυτο *Basa.* & *G.* in *MSS.* δὲ πέπαυτο, fertque illud dialectus Attica. *f* Καρπώσεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.* *g* Ita ex *MSS.* in *Editis* Μεσοποταμίαν pro gentili. *h* Ex fide *MSS.* ἤδη τε γὰρ τὴν Ισμαήλου πατρὸς Ησαῦς παρειλήφει *Basa.* & *G.* dices potius τὴν Ισμαήλου πατραδελφοῦ, seu πάτρωος, ut legebat *Vet. Interpr.* qui vertit, *cum jam Ismaëlis patrui filiam Esau conjugem duxisset.* *i* Ita *Basa. G.* & *Vet. Interpr.* nec aliter *Josephum* (ex LXX. *Gen.* c. 26. v. 34. & c. 36. v 3.) scripsisse existimo. in *MSS.* Βασεμμάνην & Βασεμμίαν vel Βασεμμάνου, scribarum vitio. Confer & concilia, si potes, *Gen.* c. 28. v. 9. *k* Sic in *MSS* male in *Editis*, ὡς ἀπὸ τοῖς —— διακειμένων, οἷς εἰς τὸ ὁμ. &c. *l* Illa ὁ Εσαυος ex *MSS.* desunt in *Editis.* *m* Καὶ κατθεὶς τὴν κεφ. ὑποπεθεὶς, τοιαύτην. *Big. Samb. Casa.* & *Vat.* Ibidem suis verbis *Hen.* & *Busb.* ὕπαθρος δὲ αὐλιζόμενος, λίθους ὑποτίθει τῇ κεφαλῇ. ἡ κατὰ τὰς ὑπνους ὁρᾷ ἐδοξε κλίμακα γῆθεν ἀφικνουμένην ἐς οὐρανόν. *n* Διὰ ταύτης *Big.* & *Vat.*

[a] ἐγὼ

"[a] ἐγὼ ὁκ τῆς Μεσοποταμίας δεῦρ' ἤγαγον, ἐλαυνόμε-
"νον ὑπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ πατέρα σὸν εὐδαίμονα
"ἀπέφηνα. ὧν ὐχ ἥπτω μοῖραν εἰς σὲ καταθήσομαι-
"θαῤῥῶν οὖν ἐν ταύτῃ πορεύου τῇ ὁδῷ, ἐμοὶ πομπῷ
"χρώμενος. ἀνυσθήσεται γάρ σοι γάμος, ἐφ' ὃν ἐσπούδα-
"κας· καὶ γενήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί. τὸ δὲ πλῆθος
"αὐτῶν ἀριθμῷ κρεῖττον ἔσται, μείζοσιν ὑοῖς αὐτῶν κατα-
"λιμπάνοντες· οἷς ἐγὼ τὸ ταύτης κράτος τῆς γῆς δίδωμι
"καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, οἳ πληρώσουσι πᾶσαν ὅσην ἥλιος
"ὁρᾷ [b] καὶ χιὼν καὶ θάλασσαν. ἀλλὰ μήτε κίνδυνον ὑφορῶ
"μηδένα, μήτ' εὐλαβοῦ τὸ πλῆθος τῶν πόνων, ἐμοῦ ποιου-
"μένου τῶν σοὶ προχθησομένων προνοιαν, ἔντε τοῖς νῦν
"καὶ πολὺ [c] πλέον ἐν τοῖς ὕστερον.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Θεὸς Ιακώβῳ προαγορεύει. ὁ
δὲ, προχαρὴς γενόμενος ὅτι τοῖς ἐωραμένοις καὶ κατηγελ-
μένοις, φαιδρύνει τε τὰς λίθους, ὡς τηλικούτων ἀγαθῶν
ἐπ' αὐτοῖς προρρήσεως γεγενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται
θύσειν ἐπ' αὐτῷ, εἰ κτησάμενον βίον ἀπαθῆ ἐπανίοι,
[d] καὶ τῷ Θεῷ δεκάτην τῶν πεποιημένων [e] ποιήσεται,
ὥτως αὖθις ἀφικόμενος. τιμιόν τε κρίνει τὸ χωρίον, ὄνομα
αὐτῷ [f] Βαθὴλ θέμενος. σημαίνει δὲ τοῦτο [g] θείαν ἐστίαν,
τῇ τῶν Ἑλλήνων γλώττῃ.

δ'. Πορευόμενος δὲ ὅπι τὴν Μεσοποταμίας, χρόνῳ παρῆν
εἰς τὴν Χαῤῥάν. καὶ ποιμένας ἐν τοῖς προαστείοις [h] καλα-
βὼν καὶ παῖδας ἐφήβους καὶ παρθένους, ὑπέρ τινος [i] ὀρυμέ-
νης φρέατος, συνδιέτριβεν αὐτοῖς χρήζων ποτοῦ. εἴς τε λό-
γους αὐτοῖς ἀφικνούμενος, ἀνέκρινεν αὐτούς, εἰ τυγχάνοιεν
Λάβανόν τινα παρ' αὐτοῖς εἰδότες ἔτι ζῶντα. οἱ δὲ πάν-
τες [i] ὑπίσασθαί τε ἔφασαν· οὐ γὰρ εἶναι τοιοῦτον ὥστε ἀγνοεῖσθαι·
καὶ συμποιμαίνειν αὐτοῖς θυγατέρα αὐτοῦ, ἣν θαυμάζειν ὅτι
μήπω παρείη. ὧνπερ γὰρ ταύτης μεμαθήκεις ἂν ἀκριβέ-
στερον, ὅσα περὶ αὐτοῦ ἀκοῦσαι ποθεῖς. ταῦτα δ' αὐτοῦ
ἔτι λεγόντων, παρῆν ἡ παῖς σὺν τοῖς ὑπαιθρίοις τῶν ποιμέ-
νων· καὶ δεικνύουσι τὸν Ιάκωβον αὐτῇ, λέγοντες, ὡς ξένος
οὗτος [k] ἥκει τὰ περὶ τοῦ πατρὸς [l] αὐτῆς ἀναπυθανόμενος.
ἡ δὲ, ἡσθεῖσα τὸν νηπιότητος τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ιακώβου,
ἀνέκρινεν αὐτὸν, τίς τε ὢν, καὶ πόθεν ἥκοι πρὸς αὐτούς, καὶ
τίνος χρείας ἠγμένος· ἤυχετο δὲ εἶναι δυνατὸν αὐ-
τοῖς παρέχειν, ὧν ἀφίκηται δεόμενος.

ε'. Ιάκωβος δὲ οὐχ ὑπὸ τὴν συγγενείας, οὐδὲ τὴν ἀφ'
ταύτης εὐνοίας, ἀλλ' ἔρωτι τῆς παιδὸς ἡττηθείς, [m] ἐκπε-
πλήκτο τε τὸ κάλλος ὁρῶν ὥτως ἔχουσαν ὡς ὀλίγαι [n] τῶν
τότε γυναικῶν ἤνθουν, καὶ φησὶν, ἀλλ' ἐμοὶ πρὸς σὲ καὶ
πατέρα τὸν σὸν, εἴπερ Λαβάνου παῖς τυγχάνεις, οἰκειότης
ἔτι πρεσβυτέρα τε ἐμῆς καὶ σῆς γενέσεως· οὐ Θάῤῥου γὰρ
Αβραμος, [o] καὶ Αῤῥάνης, καὶ Ναχώρης ἦσαν υἱοὶ, ὧν Βαθήλος
ὁ σὸς πάππος Ναχώρου γίνεται παῖς, Αβράμου δὲ καὶ τῆς Αῤῥάνου
Σάῤῥας Ισακος ἐμὸς πατήρ. ἔγγιον δὲ καὶ νεώτερον τοῦθ' ἡμᾶς
τῆς συγγενείας ὁμήρευμα πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν· Ρεβέκκα

"mum è Meſopotamia huc adduxi, pulſum
"à cognatis, fecique ut patrem tuum omnes
"ſuſpicerent beatum. nec tua ſors deterior
"eſt futura. Quare & bono animo perge
"hanc viam ire, me deductore fretus. Pro-
"ſpere enim tibi ceſſuræ ſunt nuptiæ, quas
"animo agitaſti: bonique tibi naſcentur li-
"beri. Multitudo autem eorum erit innume-
"rabilis, & inde majora ſobolis incrementa:
"quibus ego terræ hujus imperium dabo, &
"eorum poſteris, qui repleturi ſunt terram
"omnem & mare quàm late ſol aſpicit. Tu
"neque metuas ullum periculum, neque la-
"bores quantoſcunque numero defugias, me
"quæ tibi gerenda erunt providente & curante,
"etiam nunc multoque magis in poſterum.

Bona omnia Jacobo pollicetur.

3. Et hæc quidem Deus Jacobo prædicit. Ille vero, ob ea quæ viſa ſibi promiſſaque lætitia geſtiens, & lapides oleo perfundit, quod ſuper eos tantæ felicitatis ſibi facta fuerit promiſſio, votumque nuncupat ſacrificaturum ſe illic, ſi victum comparaverit, ſalvuſque redierit; Deoque omnium quæ acquiſiverit decimam oblaturum, modo ita revertatur. Locum etiam honore dignum cenſet, eum Bethel nominans. hoc vero Græcis θείαν ἑστίαν (Dei domum) ſonat.

Hinc ille pulvinar ſuum erigit in altare & ungit: tum multas hoſtias atque opum ſuarum decimam Deo rite vovet.

Bethel, *ædes Dei.*

4. Illinc recta contendens ad Meſopotamiam, tandem pervenit Charram. At cum paſtores offendiſſet in ſuburbio, & adoleſcentes ac puellas ad putcum quendam ſedentes; iis ſe immiſcuit, potum deſiderans. Et, cum illis dum ſermonem confert, percontatus eſt, an noſſent Labanum quendam popularem ſuum, ſi forte adhuc ſuperſit. Illi vero omnes & ſe noviſſe dixerunt (non enim talem eſſe, ut ignotus eſſe poſſit) ejuſque filiam una paſcere; ſeque demirari, quod nondum adſit. Ex ea enim, *inquiunt*, accurate de illis omnia, quæ ſcire aves, poteras intelligere. Inter loquendum advenit puella cum paſtoribus qui una deſcenderant: eique Jacobum oſtendunt, dicentes, peregrinus iſte venit ut de patre tuo ſciſcitaretur. Illa vero, puellariter gaviſa Jacobi adventu, ipſum interrogabat, quiſnam & unde ad eos veniret, & qua neceſſitate adductus: optavitque ut penes ſe eſſet illis ſuppeditare, quorum gratia venerat.

Ad ſuburbium Charræ Jacobus venit. Gen. c. 29.

5. Jacobus autem, non cognatione, ejuſve benevolentia, ſed amore puellæ captus, & obſtupuit, tali eam videns formæ venuſtate præditam, quali paucæ tunc feminæ florebant; & inquit, mihi tecum & cum tuo patre, ſiquidem Labani es filia, antiquior intercedit neceſſitudo, quam ſit vel tua ætas vel mea: Tharro enim Abramus & Arranes & Nachores filii fuere; ex quibus Bathuelus tuus avus Nachoris fuit filius, Abrami vero & Sarræ Arranis filiæ pater meus Iſacus. Quin & propinquius eſt & recentius cognationis pignus, quo ſumus mutuo devincti: Rebecca enim

Rachelæ genus & cognationem ſuam exponit.

a Ἐγὼ τ̃ Μεσοπ. *Samb. Caſ. & Vat.* *b* Ita *MSS.* καὶ deeſt *Editis.* *c* Ex *MSS.* πλείω *Baſ. & G.* *d* Itidem ex *MSS.* pro vulgato τῷ ὄ Θεῷ. *e* Ita *Samb. & Vat.* ποιήσηται, ὕτως *Caſ.* ποιήσεται, ὅτ@ *Big.* ποιῆται ὕτως αὖθις ἀφικόμεν@ *Baſ. G. & Vet. Interpr.* *f* Βαιθὴλ *Vat. Zonaras, aliique.* perperam Βεθὴλ *Samb. Hen. & Busb.* *g* Θείαν ἰσίαν καθ' Ἑλληνας *Hen. Busb. & Zonaras.* *h* Ita ex *MSS.* prius λαβὼν. *i* Itidem ex *MSS.* ἐπίσασθαί φασιν *Baſ. & G.* *k* Ηκει *Big. & Samb.* *l* Illud αὐτῆς non agnoſcit *Vat.* *m* Εκπέπλειτο τῷ κ. *Vat.* *n* Τῶν τε *Baſ. & G.* *o* Illud καὶ ex *MSS.*

a Ex

enim mater mea Labani patris tui ſoror eſt, eodem patre ac matre genita. itaque conſobrini ſumus ego & tu. Nunc autem huc venio vos ſalutaturus, ac affinitatem, quæ nos deceat, renovaturus. At illa in memoriam revocans, quæ prius (ut adoleſcentulis ſolet evenire) à patre audiverat de Rebecca, probeque ſciens nomen ejus grate accidere ad parentum aures, præ amore patris lachrymabunda complectitur Jacobum; &, poſtquam eum ſalutaverat, optatiſſimam, inquiit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliviſcitur, crebram illius mentionem faciens: eique videberis cum quovis bono conferendus. Atque ad patrem è veſtigio ire juſſit, ſeque ad eum deducturam ſequi, neque cunctando illum amplius hac privare voluptate.

γὰρ μητὴρ ἐμὴ, Λαβάνῳ πατρὸς δ' σῷ ἀδελφὴ, πατρός τε δ' αὐτῷ καὶ μητρός. ἀνεψιοὶ δ' ἐσμὲν ἡμεῖς ἐγώ τε καὶ σύ. καὶ νῦν δεῦρ' ἥκω ἀσπασόμενός τε ὑμᾶς, καὶ τὴν [a] πρέπουσαν ἡμῖν συγγένειαν ἀνανεωσόμενος. ἡ δὲ ὡσὼ μνήμης, ὁποῖα φιλεῖ συμπίπτειν τοῖς νέοις, περιπεπυσμένη πολλὰ δ' πατρὸς τὰ περὶ τ Ρεβέκκας, καὶ τὸν γονεῖς εὐδόκα πολλαῦτας αὐτῆς ὃ ὄνομα, ὡσὼ δ [b] περὶ τ πατέρα εὐνοίας ἔνδακρυς γενομένη, περιβάλλει τ Ἰάκωβον· καὶ καταπασαμένη, τ εὐκταιοτάτην καὶ μεγίστην ἡδονὴν αὐτὸν κομίσαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ὅλοις τῆς οἰκίας ἅπασιν, ἔλεγεν, ὅτι τὴν μνήμην δ μητρὸς αὐτῷ κειμένῳ, ᾗ περὶς μόνῃ ταύτῃ τυγχάνοντι· φανεῖσθαι δ' [c] ἂν δ' παντὸς ἀντάξιον ἀγαθῦ. χωρεῖν τε ὁπόθεν ἥδη περὶς Ⓦ πατέρα, καὶ ἕπεσθαι περὶς αὐτὸν ἡγεμένῃ, καὶ δ ἡδονὴς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ πλέον αὐτὸν [d] βραδύνοντα.

Dein Jacobus ſingæ ſuæ cauſas aperit apud Labanum avunculum.

6. His dictis, adduxit eum ad Labanum. Agnituſque ab avunculo, & ipſe nihil habebat quod vereretur inter amicos, illiſque inexſpectato adventu multum voluptatis attulit. Poſt aliquot autem dies, Labanus, gaudere ſe quidem ejus præſentia magis quam verbis exprimere poſſet, ajebat: ſed quam ob rem veniſſet relictis patre matreque grandævis, & qui ipſius obſequiis ægre carerent, ab eo requirebat. ſeque enim ipſi, in omnibus quibus egeret, adjumento fore & auxilio. Jacobus autem rem omnem ei expoſuit, dicens: Iſaco eſſe filios geminos, ſe & Eſavum; eum, quia fruſtratus fuerit patris precibus, matris aſtutia à ſe interceptis, velle ſe interimere, ut qui principatum à Deo deſtinatum ei præripuerit, una cum felicitate quam à Deo pater ei precari voluit. Atque hanc eſſe cauſam ſui adventus, accedente matris juſſu: nam & omnes ſumus inter nos conſanguinei, & propiore adhuc gradu mater. Te vero proxime poſt Deum, inquit, mihi in hac peregrinatione præſidium conſtituens, rebus, ut nunc ſunt, non diffido.

ς'. Ταῦτ' εἰπῦσα, παρήγαγεν αὐτὸν [e] περὶς Ⓦ Λάβανον. καὶ γνωσθεὶς ὡσὼ τῦ [f] μήτρω Ⓖ, αὐτός τε ἀδὴς ἦν ὁ φίλας γενόμενος, κἀκείνοις πολλὴν ἡδονὴν παρεῖχεν ἀδοκήτως ἐπιφανείς. μετὰ δὲ ὁ πολλὰς ἡμέρας ὁ Λάβαν Ⓖ χαίρειν μὲν ἐπ' αὐτῷ παρόντι μείζονος, ἢ ὡς τῷ λόγῳ [g] δηλώσειεν, ἔλεγε· τὸν δ' αἰτίαν δι' ἣν ἀφῖκται, μητέρα τε καὶ πατέρα πρεσβύτας καταλιπών, καὶ θεραπείας τῆς παρ' αὐτῷ δεομένους, ἀνεπυνθάνετο. παρέξειν γὰρ αὐτῷ καὶ περὶς ἅπασαν ἐπαμύνειν χρείαν. Ἰάκωβ Ⓖ δὲ αὐτῷ πᾶσαν τὴν αἰτίαν διηγεῖτο, λέγων· Ἰσάκῳ γενέσθαι παῖδας διδύμους, αὐτόν τε καὶ Ησαυον, ὃν, ἐπεὶ τῶν τῦ πατρὸς εὐχῶν δἰ ἡμαρτε, σοφίᾳ τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν γενομένων, ἐπακτέναι ζητεῖν αὐτὸν, ὡς ἀφῃρημένον τῆς περὶ τῦ Θεῦ βασιλείας, καὶ ἀγαθῶν ὧν ὁ πατὴρ ἤυξατο. ταύτην τε εἶναι τ αἰτίαν τῆς σήμερον παρυσίας, [h] χάριν τὸν τ μητρὸς ἐπιτολῶν· πᾶσί τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνυσι, καὶ πλέον δ' [i] κατ' ἐκείνων συγγενῆς ἡ μήτηρ περιλαμβάνει. ἔρυμα δὲ τ ἐμῆς, φησὶν, ἐποδημίας σέ τε καὶ τ Θεὸν ποιύμενον, θαῤῥῶ τοῖς παροῦσι.

Dein Jacobus ſingæ ſuæ cauſas aperit apud Labanum avunculum.

ζ. [k] Λάβανος δὲ καὶ ἀφ' τῦς περὶτους ὑποχεῖσθαι πάσης αὐτῷ μεταδῶσειν φιλανθρωπίας, καὶ ἀφ' τῶν μητέρα, περὶς ἣν τῶν εὔνοιαν ἀφ' τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς ἐπιδείξασθαι καὶ μὴ παρύσης. ποιμνίων τε γὰρ αὐτὸν ὀλιγωρῶν καταστήσειν ἔφασκε, [l] καὶ προνομίας ἀντὶ τύτων ἀξιώσειν· καὶ περὶς τοὺς ἰδίους ἀπαλλάσσεσθαι γονῆς βυλόμενον, μετὰ δώρων ἐπανήξειν, καὶ τιμῆς [m] ὅσης εἰκὸς ὄντι τυχῆν Ⓦ ὕπω συγγενῆ. Ἰακὼβ δὲ [n] ἀσμένως ταῦτα ἀκύσαντ Ⓖ, καὶ φήσαντ Ⓖ ἡδέως [o] πάντα μένων παρ' αὐτῷ πόνον εἰς ἡδονὴν ὑπομένειν τὸν ἐκείνυ, μισθὸν δ' ὑπὲρ τύτυ λαβῆν ἀξιῦντος Ⓦ [p] Ραχήλας γάμον, διά τε τὰ ἄλλα τιμῆς

Amore Rachelæ Jacobus bis ſeptem annos ſervit avunculo. Gen. c. 29.

7. Labanus autem cum propter parentes omnem illi humanitatem tribuere pollicetur, tum & matris gratia, cui licet abſenti ex ſuo in illum ſtudio affectum ſuum teſtatum eſſe voluit. Nam & gregum curam ſe illi demandare velle ajebat, ſummamque hac in re auctoritatem dare: & quandocunque ad ſuos reverti libuerit, cum muneribus redieturum eſſe, iiſque honoribus, qui tam arcta cognatione junctum deceant. At cum hæc læto animo acciperet Jacobus, diceretque ſe cum illo commorantem quemlibet laborem, prout illi placuerit, libenter ſufferre; ſed mercedis loco Rachelam in matrimonium accipere poſtularet, quam cum ob alia ſum-

a In *Samb.* & *Vat.* περϋπάρχουσαν, pro περϋπαρχοῦσαν, ut dicit *Bernardus*. Juvat & *vetus verſio*, ubi *antiquamque nobilitatem renovaturus* legimus.. *b* Εἰς τὸν π. *Vat.* *c* Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτῦ. *d* Βραδυῶντ Ⓖ *Vat.* atque ita, vel αὐτῦ βραδυῶντος legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nec ejus delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.* *e* Εἰς τ Λάϊ. *Vat.* *f* In *MSS.* μητρῶος, & μητρῷος. in *Editis* μητρύς. atque ita apud *Demetrium* in *Euſebio.* *g* Ita ex *MSS.* δηλώσειν *Baſ.* & *G.* *h* Καὶ κατὰ in *Editis.* *i* Ita *Big.* & *Samb.* κατ' ἐκεῖνον *Baſ.* & *G.* τὸ πλέον τὸς κατ' ἐκεῖνον συγγενὶς ἡ μ. *Vat.* atque ita forſan *Epiphanius*, qui vertit, *omnibus enim nobis ſunt fratres, ſed mater illius amplius cognationem metuens* &c. *k* Λάβανος τῷ ἀφ' & mox τῷ ἀφ' ᾧ τὸν μ. *Vat.* *l* Ita in *MSS.* & *Vat. Interpr.* περ' αὐτῷ πάντα πόνον ὑπομένειν *Hen.* & *Biſh.* ex compendio. πάντα μῶν τ παρ' αὐτῷ *Baſ.* πάντα μῶν τὸν *G.* *p* Sic paſſim in *MSS.* in *Editis* Ῥάχηλ Ⓖ ex recto Ῥάχηλ.

τιμῆς ἀξίας [a] παρ' αὐτῷ τυγχανόσης, καὶ ὅτι διάκονος [b] αὐτῷ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀφίξεως γένοιτο· ὁ γὰρ τῆς παιδὸς ἔρως αὐτὸν [c] ἠνάγκαζε ποιήσασθαι τὸς περὶ τούτου λόγους. Λάβανος δὲ ἡσθεὶς τούτοις, ὑπανεύει τὸν γάμον αὐτῷ τῆς παιδός, οὐκ ἄλλον ἀμείνω γαμβρὸν εὐξάμενος ἐλθεῖν. εἰ μέντοι παρ' αὐτῷ [d] μένοι τινὰ χρόνον, τοῦτο ποιήσειν· εἰς γὰρ [e] Χαναναίους οὐκ ἂν πέμψαι τὴν θυγατέρα, μεταμέλειν δὲ αὐτῷ καὶ τὸν τῆς ἀδελφῆς κήδους ἀκαί [f] σωφρονοῦντος. ὧν δ' Ιακώβου τούτοις συνχωρήσαντος, ἑπτὰ ἐτῶν χρόνον συνετίθεται. τοσαῦτα γὰρ [g] αὐτῷ κέχριται δουλεῦσαι τῷ πενθερῷ· ἵνα τῆς ἀρετῆς πεῖραν δοὺς, ὀφειλομένη μᾶλλον τὶς εἴη. καὶ [h] προσδεξαμένου λόγον, Λάβανος [i] ὧν χρόνου διελθόντος τρέπεται τὴν εὐωχίαν τῶν γάμων. νυκτὸς δὲ ὀφειομένης, ὕδην [k] προσαγομένῳ τῷ Ιακώβῳ συγκαταλύνει τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων, [l] πρεσβυτέραν τε τῆς Ραχήλας, καὶ τὴν ὄψιν οὐκ εὐπρεπῆ. συνελθὼν δ' ὀρθῶς ὑπὸ μέθης καὶ σκότους, εἶτα μετ' ἡμέραν γνοὺς, ἀδικίαν ἐπικαλεῖ Λαβάνῳ. ὁ δὲ συγγνώμην ἠτεῖτο τῆς ἀνάγκης, ὑφ' ἧς ταῦτα πεποίηκεν· οὐ γὰρ κατὰ κακουργίαν αὐτῷ τὴν Λείαν προσενεῖν, ἀλλ' ὑφ' [m] ἑτέρου μείζονος γενομένου. τοῦτο μέντοι γ' οὐδὲν ἐμποδίζειν πρὸς τὸν Ραχήλας γάμον, ἀλλ' ἐρᾶσθαι [n] δώσειν ταύτην μετ' ἄλλην [o] ἑπταετίαν. πείθεται δὲ ὁ Ιάκωβος· οὐδὲν γὰρ ἦττον αὐτῷ ποιεῖν ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐπέτρεπε. καὶ διελθόντος ἄλλης ἑπταετίας, τὴν Ραχήλαν παρέλαβεν.

ιε'. Ησαν δ' ἐκ τριῶν θεραπαινίδες, τῷ πατρὸς δόντος [p] Ζελφὰ μὲν Λείας, Ραχήλας δὲ Βάλλα. σφίσι μὲν οὐδαμῶς, [q] ὑποτεταγμέναι δέ. καὶ τὴν Λείαν ἤλπετο [r] δεινῶς ὁ περὶ τὴν ἀδελφὴν ἔρως τ' ἀνδρός. περισσὸν δὲ τι παίδων γενομένων ἔσεσθαι [s] τιμία· [t] ἱκέτευέ τε τὸν Θεὸν διδυμεῦσαι. καὶ γενομένου παιδὸς ἄρρενος, καὶ ἀφ' τοῦτο πρὸς αὐτὴν [u] ἐπιστρεμμένου τὸν ἄνδρός, [x] Ρούβηλον ὀνομάζει τὸν υἱόν, διότι κατ' ἔλεον αὐτῆ ὁ Θεὸς γένοιτο· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. τεκνοῦται δὲ αὐτῇ καὶ τρεῖς ἕτεροι μετὰ χρόνον. Συμεών, ἀποσημαίνει δὲ ὄνομα τὸ ἐπήκοον αὐτῇ [y] Θεὸν γεγονέναι· εἶτα [z] Λευΐ, κοινωνίας οἷον [a] βεβαιωτής· μεθ' ὃν Ιούδας, εὐχαριστίαν τοῦτο δηλοῖ. Ραχήλα δὲ, φοβουμένη μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς ἧττον [b] τῷ τ' ἀνδρὸς μοίρας τυγχάνῃ, [c] τὴν παραπλησίαν τῷ Ιακώβῳ τῷ ἑαυτῆς [d] θεραπαινίδα Βάλλαν. γίνεται δὲ παιδίον ἐξ αὐτῆς, Δάν, θεόκριτον ἄν τινες ἑρμηνεύσειεν τῇ τ' Ἑλλήνων γλώττῃ· καὶ [e] μετὰ τοῦτον Νεφθαλείμ, [f] ἀμηχάνητος οἷον, διὰ

tho honore profequeretur, tum quod ipſius beneficio ad illum patuerit aditus: (nam amor puellæ extorſit ut harum rerum mentionem faceret) Labanus quidem his delectatus annuit ei puellæ nuptias, ut qui generum eo meliorem ſibi accidere non optaret. Sed id ſe facturum, ſi modo aliquamdiu ſecum maneat: in Chananæam enim non *libenter* miſſurum eſſe filiam; quin & ſororis affinitatis illic contractæ *propemodum* ſe pœnitere. His aſſentiente Jacobo, de ſeptem annis eſt conventum. Totidem enim ſocero ſervire ſtatuit, ut, facto virtutis ſuæ experimento, qui vir eſſet melius cognoſceretur. Labanus autem conditiones accipiens, cum elapſum eſſet tempus præſtitutum, epulas nuptiales apparat. Nocte vero appetente, Jacobo nihil *tale* præſentienti alteram filiam accubare facit, Rachela natu majorem, & facie parum liberali. Ille vero, vino & tenebris fallentibus, cum ea congreſſus eſt; luce dein fraude animadverſa, Labani perfidiam incuſat. At ille veniam petebat neceſſitati, qua coactus hoc fecerit. non enim ex malitia illi Liam ſuppoſuiſſe, ſed alia cauſa graviori impulſum. Neque tamen vel minimo impedimento eſſe Rachelæ conjugio, ſed amanti illam collocaturum eſſe poſt alterum ſeptennium. Dictis obſequitur Jacobus: aliud enim faciendi poteſtatem ſibi eripuit amor puellæ. Ac altero peracto ſeptennio, Rachelam in matrimonium accepit.

8. Erant autem ambabus ancillæ, quas *eis* attribuerat pater; Liæ quidem Zelpha, Rachelæ vero Balla. nequaquam quidem ſervæ, ſubditæ tamen. Ac graviter tulit Lia amorem mariti erga Rachelam: exſpectabatque, ſi liberos pareret, ſe honoratam fore. idque aſſiduis precibus à Deo contendebat. Cumque puer maſculus natus eſſet, & maritus ob hoc propenſior in eam factus, Rubelum nominavit filium, eo quod miſeratione Divina ei contigerit. hoc enim ſignificat nomen iſtud. Poſtea ex ea tres alii ſuſcepti ſunt liberi: Symeon, quod nomen denotat exorabilem ei fuiſſe Deum: dein Levi, quaſi firmator ſocietatis: poſt hunc Judas, quod nomen gratiarum actionem ſonat. Rachela autem, verita ne propter fertilitatem ſororis deteriore apud maritum conditione eſſet, famulam ſuam Ballam Jacobo facit accumbere. ex ea vero puer naſcitur Dan; quod nomen Græci in ſua lingua θεόκριτον (à Deo vindicatum) interpretarentur: & poſt hunc Nephthalim, quaſi nullis dolis expugnandus; quod

Origo Iſraëlitarum, ex Gen. c. 29. & c. 30.

Ex Lia Rubelus, *Dei gratiâ.*

Symeon, *intuens.*
Levi, *junctura.*
Judas, *alibi gratiarum.*

Tum de Balla Dan, *Deo vindice, ſeu* θεόκριτος.
Nephthalim, *verſutus,* δολοπλόκος.

mater

a Ὡς αὐτῷ *Baſ. & G.* b Illud αὐτῷ (quod ſervant *MSS.*) deeſt *Editis* c Ita in *MSS.* ἠνάγκαζε in *Editis.* d Μείνοι *Busb.* e Χαναναίοις *Vat.* f Ita & *Thucyd.* p. 100. *Edit. Oxon.* σωφρονοῦντος *Big. & Caſ.* minus recte. g Αὐτῶν *Vat.* h Προσδεξαμένου *Vat.* i Ita *Big. & Caſ.* in aliis deeſt articulus. k Προσαδομένῳ *Vat.* l Ita *MSS.* τὴν πρεσβυτέραν *Baſ. & G.* m Sc. quod non moris eſſet apud nos ut juniores ante collocarent quam grandiores. *Gen.* c. 29. v. 26. n Ex *MSS.* δώσειν in *Editis.* o Hac de re videſis *Sebaſtni* Bibliotheca. part. 2. p. 943. p *Al.* Ζελφὰν (& Ζιλφαν) μὲν *&* F. *Al* Βάλλαν (& Βάλλα.) *at* Ζίλφα μὲν Λείας, Ραχὴλ δὲ Βάλλα legiſſe videtur *Vatus Interpr.* q Ita ex *MSS.* antea ταυτην μενουσι δι ουδεν. *&c.* r Itidemque ex *MSS.* δεινὸς in *Editis.* ſ Sic in melioribus *MSS.* τιμιον *Busb. Baſ. & G.* t Ita *MSS.* ἐπιρρῇ ἱκέτευε δ' in *Editis.* u Ἐπιστραμμένου ἀνδρὸς aut ἐπιστραμμένου δ' ἀνδρὸς in omnibus (præter *Big.*) *MSS.* at ἐπιστρεμμένου δ' ἀνδρὸς Cecropidis proprium ac uſurpatum. *Bernardus.* x Conveniunt *Codices Græci* in Ρούβηλα, *Latini omnes* in *Ruben.* utrum Ρούβηλος vel Ρούβηλ dicerit à *Joſepho*, dubitat *Bernardus.* Pronunciat *Iſ. Voſſius*, nomen *Rubenis* vel *Rubelis* reſte *Joſephum* interpretari *miſericordiam Dei.* Quis enim (inquit) neſcit, non in Hebræa tantum, ſed in omnibus linguis L in N ſæpe tranſire, & B & M promiſcuas eſſe literas. y Al. Λαβὲι & Λαβὶς. De interpretatione nominum filiorum Jacobi, videſis *Druſium* in Lib. 1. *Subſicii Severi.* z Ita in *MSS.* in *Editis* βεβαιωτὴς. a Sic *Big. & Samb.* in *cæteris* inelegantur τοῦτο ἀνδρὸς. b Al. προσήκοντα, ut infra, p. 42. v. 4. & mox v. 42. Καὶ. c Ita *Big. Samb. Vat.* pro αὐτὸν *Busb. Hen. Baſ. & G.* ut infra, p. 42. v. 5. d Ex *Big. & Samb.* in *aliis* ἠβουλήθησαν. Potuit certe *Joſephus* ἀμήχανος pro δυσκατέργαστος, quomodo ἀμήχανος ſæpius apud *Homerum* pro ἀνήνυστος, ut conſtat ex *Didymo.* Verum *Iſ. Voſſius*, propter tralationem veteremex *machinationibus*, ἐκ μηχανήματος mavult reſtitui.

mater ejus arte certaverit cum ſororis fœcunditate. Idem autem & Lia facit, *eadem* contra ſororis artificium arte uſa: ſuam enim deducit famulam in mariti accubitum. Ex Zelpha autem naſcitur filius Gadas; ipſumque licet appellare fortuitum: ac poſt hunc Aſer; qui beatificus diceretur, quod Liæ celebritati cumulus acceſſerit. Verum cum Rubelus, filiorum Liæ maximus, mandragoræ mala matri attuliſſet, Rachela, viſis iis, partem ſibi dari petiit, quod cibi iſtius deſiderio teneretur. Illa vero non annuente, jubenteque contentam eſſe, quod ei honorem, quem apud maritum haberet, eripuerit: Rachela, emolliens animum ſororis, conceſſuram ſe ei dicebat, ut cum ea maritus illa nocte cubaret. Qua gratia libenter accepta, cum Lia concumbit Jacobus, ut Rachelæ gratificaretur. Rurſum igitur ei filii naſcuntur: Iſſacharis quidem, ſignificans ex mercede genitum; Zabulon vero, oppignoratum benevolentiæ erga ſe: præterque hos filia Dina. Poſtea vero & Rachelæ natus eſt filius Joſephus. *id nomen* acceſſionem rei futuræ indicat.

Duo etiam ex Zelpha. Gadas, *forte fortuna*: Aſer, *pignus felix atque congratulatio.*

Rurſum ex Lia Iſſacharis, *mercede conductus eſt.* Zabulon *inexorabilis.* *Et filiola* Dina, *vexatio.*

Dein ex Rachela naſcitur Joſephus *προσθήκη γενησομένης τινος.*

9. Toto hoc tempore, quod viginti annos complectitur, ſoceri greges paſcebat & curabat. Eo autem elapſo, poſtulabat, ut cum uxoribus ab illo liceret diſcedere. Socero autem non permittente, clam hoc facere cogitabat. Uxores igitur pertentabat, quomodo laturæ eſſent peregrinationem. Quibus cum grata res eſſet, Rachela, ſimulachris etiam Deorum, quos pro patriis colere receptum erat, ſecum ablatis, una cum ſorore fugiebat; ſimulque utriuſque libetii, & famulæ cum ſuis filiis, aſportatis etiam quæcunque poſſidebant. Abducebat autem Jacobus dimidium pecorum, ne præſentiente quidem Labano. Simulachra verò Deorum ſecum ferebat Rachela, edocta quidem à Jacobo hujuſmodi honorem Deorum ſpernere; ut, ſi à patre perſequente deprehenſi eſſent, haberet quo confugeret veniam impetratura.

Poſt XX. annorum ſervitutem, clam Labano diſcedit Jacobus. Gen. c. 31.

Idola parentis Rachela ſurripit.

10. Labanus autem, poſt unam diem cognito Jacobi & filiarum diſceſſu, indignatus inſequebatur eum cum valida manu: & ſeptima die aſſequutus eſt eos in colle quodam quieſcentes. Et tunc quidem, nocte appetente, ab omni vi ſe continuit. Deus autem, illi per quietem adſtans, monuit ut generum & filias animo placato acciperet, nec quid durius in eos præ ira conſuleret; ſed cum Jacobo fœdus feriret: dicens, ſe illi propugnatorem futurum, ſi cum eo, propter paucitatem contempto, manus conſereret. Tum Labanus, cum hæc ei prænunciata eſſent, Jacobo fœdus ferit, & ſe ab eo diſcedit.

Labanus poſt ſeptimanam Jacobum fugientem conſequitur, ingratique animi accuſat, quicquam amplius Deo vetante.

τὸ [a] ἁρπιχάσαι τῆς τὴν εὐτεκνίαν τ ἀδελφῆς. τὸ δ' αὐτὰ καὶ Λεία ποιεῖ, πρὸς τὸ τ ἀδελφῆς ἔρον ἁρπιχασαμένη· προσκατακλίνει γὰρ τὸν [b] αὐτῆς θεράποντα. γίνε) δὲ καὶ ὁ τ Ζελφᾶς υἱὸς Γάδας, τυχὸν ἄν τις καλέσειεν αὐτόν· ἢ μὴ τοῦτον Ἀσήρ, [c] μακαριστὴν λέγοιτο ἂν, ἐξ ὧν πρὸς εὐκλειαν τῇ Λείᾳ προστελάμβανε. Ῥοβήλου δὲ, τοῦ πρεσβυτάτου τ υἱῶν Λείας, [c] Μανδραγόρου μῆλα κομίζοντος τῇ μητρὶ, Ραχήλα θεασαμένη παρεκάλει μεταδοῦναι, δι' ὀπτυμίας τ βρώματος γενομένη. τ δ' ὑ πειθομένης, ἀρκεῖαν δ' αὐτὴν ἀξιώσας, ὅπως τ πρώτης αὐτὴν ἀφέλοιτο τ παρὰ τ ἀνδρός· Ραχήλα πεπαύσασα τ θυμὸν τ ἀδελφῆς, προσχωρήσειν αὐτῇ τὰνδρὸς ἔλεγε κοιμησομένῳ παρ' αὐτῇ κατ' ἐκείνην τὴν ἑτέραν. τ δὲ προσιεμένης τ χάριν, Ἰάκωβος συγκαθεύδει τῇ Λείᾳ, Ραχήλα χαριζόμενος. πάλιν δὴ γίνον) παῖδες αὐτῇ· Ἰσσάχαρις μέν, σημαίνων τ ἐκ μισθοῦ γενόμενον· Ζαβουλὼν δὲ, ἐνεχυρασμένον εὐνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτόν· θυγάτηρ δὲ Δῖνα. χρόνοις δ' ὕστερον καὶ Ραχήλα γίνε) ὁ Ἰώσηπος υἱός· προσθήκην γενησομένης πίνος δηλοῖ.

θ'. Τοῦτον ἅπαντα τὸν χρόνον, ἔτη δ' ὄγδοήκοντα, ἐποίμαινε τῷ πενθερῷ. μισθὸς δὲ τοῦτο ἦν, τὰς γυναῖκας ἀναλαβών, [g] ἀπαλλάττεσθαι πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ πενθερὸς μὴ συγχωροῦντος, κρύφα τοῦτο ποιεῖν ἐπενόει. τῶν γυναικῶν οὖν ἀπεπειρᾶτο, πῶς ἔχοιεν πρὸς τὴν ἀποδημίαν. τ δ' ἐχθισῶν ἡδέως, Ραχὴλ καὶ τὰς τύπους τ Θεῶν, οὓς σέβειν πατρίους ὄντας νόμιμον ἦν, συναπελομένη, συναπεδίδρασκε μὴ τ ἀδελφῆς· οὔτε ἑκατέρων παῖδες καὶ αἱ θεραπαινίδες σὺν τοῖς υἱοῖς, εἴ τις λάβοι κτῆσις αὐτῶν. ἐπήγετο δὲ Ἰάκωβος καὶ τ βοσκημάτων τὴν ἡμίσειαν, Λαβάνου μὴ προγνώσκοντος. τοὺς δὲ [h] τύπους τ Θεῶν ἐπεφέρετο ἡ Ραχήλα, καταφρονεῖν μὲν τ τοιαύτης τιμῆς τ Θεῶν διδάξαντος αὐτὴν Ἰακώβου· ἵνα δ' εἰ καταληφθείεν ὑπὸ τ πατρὸς αὐτῆς διωκόντες, ἔχοι τούτοις πρόφυγα συγνώμης τυγχάνειν.

ι'. Λάβανος δὲ, μετ' ἡμέρας [k] μίαν γνοὺς τὴν τ Ἰακώβου ἀναχώρησιν καὶ τῶν θυγατέρων, ἀνιαθεὶς ἤλαυνεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ δυνάμεως ἐπειγόμενος· καὶ καθ' ἑβδόμην ἡμέραν ὅπου τινὸς λόφου λαβόντα [m] προκαθημένους. καὶ τότε μέν, ἑτέρα γὰρ νὺξ, ἡσύχασεν. ὄναρ δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ ὀπτᾶται, παρήνεσε λαβόντα καὶ γαμβρὸν καὶ τὰς θυγατέρας ἠρεμεῖν, καὶ μηδὲν εἰς αὐτοὺς ὑπὲρ θυμὸν τολμᾶν, φιλικὰς δὲ ποιεῖσθαι πρὸς Ἰακώβου· αὐτὸς λέγων ἐκείνῳ συμμαχήσειν, εἰ καταφρονήσας αὐτῆς τῆς ὀλιγότητος χωρήσειεν αὐτῷ μάχης. Λάβανος δὲ, τοιαύτης αὐτῷ ὀπτ τ Θεῦ προρρήσεως γενομένης,

---

[a] Ita in plerisque *MSS.* in *aliis* & *Editis* ἁπαρπιχάσαι. [b] Sic in *MSS.* ἰωυτῆς *Baſ.* & *G.* [c] Ita de eo *Zonaras*, λέγεται δὲ μανδραγόρας ὡς, ὡς ἐυκλείας τῇ Λείᾳ ἀφ' τῶν πρωτοτόκων, ἡ κακοφορωμένη γοιῶσα αὐτοῦ. [d] Sic in *MSS.* in *Editis* τ παιδὸς τ ὑῶν Λείας. [e] Vide *J. Ludolfi* Comment. in *Hiſtor. Æthiop.* p. 339. [f] Ita ex *MSS.* τοῦτο in *Editis.* [g] Τροχάσῃ ἤλαυν, ἡ συγκεχώρητο. ὄθεν κρύφα &c. *Zonaras.* εἶτα σὺν ταῖς γυναιξὶν ἀπαλλάττεσθαι ἤλαυν αὐτὸς ἰωυτῶν, ἡ συνεχωρήτο παρὰ τ πενθερῶν. διὸ καὶ κρύφα &c. *Hen.* & *Busb.* qui *Zonaram* expilaſſe videntur, ſicut ille *Joſephum.* [h] Τὰ εἴδωλα LXX. *Aquila* μορφώματα, *Symmacho* προσφέρειν. Sunt qui opinantur fuiſſe Deos penates ipſius, cui opinioni favet *Joſephus*, Vide *Druſium* & *Schotanum* ad *Sulpic. Severi.* [i] Nonnulli dicunt τύπους τ Θεῶν fuiſſe Deorum ſigna, ſive imagines ad certum ſtellarum poſitum factas cum ſtellarum figuris, quas Rachela abſtulit, ne ex iis Labanus conſilium fugæ diſceret. Hic volui καθαληφθεῖεν pro καταληφθεῖεν, quod antea obtinuerat. [k] Τρίτην *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* propter Gen. 31, 22. μίαν *Baſ. G. Vat. Interpr.* & *P. Comeſtor.* Verum (ut inquit *Bernardus*) *Joſephi* μιᾶ ἡμέραν μίαν γνοὺς, & *Moyſis* ἀναχωρήσαντος Λάβαν τῇ Σίφ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem ſpatium denotant, ſc. diem ſolidum inter abitum Jacobi & nuncium delatum Labano. Ne quem itaque moveant cavillæ *Saliani* aut *Schotani.* Aſtutius autem *Hen.* & *Busb.* quam fidelius, πύτα γνοὺς. [l] Ita in *MSS.* δευτέρας πυθόμενος in *Editis.* [m] Προκαθημένους *Samb.*

Al.

γεγενημένης, [a] μεθημέραν εἰς λόγους τ Ἰάκωβον [b] προσκαλεσάμενος, καὶ διηλώσας αὐτῷ τὸ ὄναρ, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθε πειθεὶς, ἤρξατο κατηγορεῖν αὐτοῦ, προφέρων ὅτι καὶ πένητα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς [c] αὑτὸν καὶ πάντων ἄπορον ὑπεδέξατο, καὶ προὐξένοι πᾶσαν ἀφθονίαν τ αὐτοῦ κτήσεως. "καὶ γὰρ θυγατέρας τὰς ἐμὰς συνέ- "ζευξα, τῷ εὐνοιάν σε τῷ πρὸς ἡμᾶς τούτοις αὐξη- "σομένην λογιζόμενος. σὺ δὲ, οὔτε τ μητρὸς τ ἑαυτοῦ, "οὔτε κοινωνίας ἧς εἶχες πρὸς ἐμὲ συγγενείας, οὔτε γυναικῶν "ἃς ἔγημας αἰδοῦς ποιησάμενος, οὔτε τέκνων ὧν ἐμοὶ πα- "τὴρ, ἐχρήσω μοι πολέμιῳ νόμῳ κλῆσιν μὲ ἄγων τῷ "ἐμῷ, θυγατέρας δὲ ἀναπείσας ἀποδρᾶναι φεύγειν "ποιόν. ἱερά τε πάτρια βαστάσας οἴκοι φερόμενος, "οὐδέ τι τ ἐμοῦ τιμηθέντα προγόνων, καὶ οὐδ' ἐμοῦ "θρησκείας τῆς αὐτῆς οἰκείοις ἀξιωθέντα. [d] καὶ ταῦτα "ἃ μηδὲ οἱ πολεμήσαντες τοὺς ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγε- "νὴς σὺ, καὶ τῆς μοὶ ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς υἱὸς, θυγατέρων δὲ "τ ἐμῶν ἀνὴρ, ξένος δὲ καὶ ἐφέστιος τ ἐμῆς οἰκίας γεγενη- "μένος ἔδρασας". Ταῦτ' εἰπόντος Λαβάνου, Ἰάκωβος ἀπε- λογεῖτο· [e] μὴ μόνῳ πατρίδος ἔρωτα τὸν Θεὸν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐμφῦσαι, καὶ μὴ τοσοῦτον χρόνον καλῶς ἔχειν [f] αὐτῷ καταλυθῆναι εἰς ταὐτόν. "ὑπὲρ δὲ τ λείας ἧς ἐγκαλᾷς, "φησὶν, ἀδικῶν αὐτὸς ἂν εὑρεθείης ἐπ' ἄλλῳ κειμένῃ. ὑπὲρ "γὰρ ἧς ἐχρῆν σε χάριν ἡμῖν ἔχειν καὶ φυλαχθείσης "ὑφ' ἡμῶν καὶ πλείονος γεγενημένης, ὑπὲρ ταύτης πῶς "οὐ δυσμαρτάνεις τ δικαίων χαλεπαίνων ἐμοὶ, εἰ μοί- "ραν αὐτῆς ὀλίγην λαβόντες ἔχομεν. ἀλλὰ μέντοι γε τ "θυγατέρων, ἵνα μὴ κατ' ἐμοῦ κακουργίαν ἀπαναγήσαν- "τος ἀχολυθεῖν, ἀλλὰ κατ' εὔνοιαν δικαίαν, οἷς γαμεταῖς "γαμετὰς συνοικοῦσιν ἅπασι συμβέβηκεν. ἑπόντας "τοίνυν οὐχ ὡς ἐμοὶ τοσοῦτον, ὅσον τοῖς παισὶν ἑαυτῶν". καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ ὧν μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὸς ἔλεγε. προσεπεκάλει δὲ, καὶ κατηγορίαν ἐποιεῖτο· ὅτι μητρὸς ὢν ἀδελφὸς τ αὐτοῦ, καὶ συζεύξας αὐτῷ τὰς θυγατέρας, ὑπὸ ταγμασιν σκληροῖς, εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν ἐν αὐτοῖς καταοχών. καὶ τὰ μὲν προφάσει τ γάμων οὐδ' αὐτῷ γενόμενα, καίπερ [g] ὄντα χαλεπὰ, [h] κουφότερα ἔφασκε· χείρω δὲ τὰ μετὰ τοὺς γάμους, καὶ ἃ πᾶς [i] ἐχθρὸς ἔφυγεν ἄν. καὶ γὰρ σφόδρα κακούργως ὁ Λάβανος ἐχρήσατο [k] τῷ Ἰακώβῳ. ὁρῶν δὲ αὐτῷ τὸν Θεὸν πρὸς ὅ, τι θελήσειε συλλαμβανόμενον, ὑπισχνεῖτο τῷ τεχθησομένῳ αὐτῷ παρέξειν ἐφ' ὅτῳ μὲν ὅ, τι καὶ γένοιτο λευκὸν, [l] ποτὲ δ' αὖ τὰ μέλανα τῶν γενομένων. [m] πληθυόντων δὲ τῶν ἐπ' ὀνόματι τῷ Ἰακώβου πικτομένων· τὴν μὲν εἰς τὸ παρὸν οὐκ ἐφύλαττε πίστιν, εἰς ἔτος δὲ [n] παρέξειν ἐπηγγέλλετο ὃ ἐξῆς, ἀφ' ὃ τὸ ἐποφθαλμιᾶν τῷ πλήθει τῆς κτήσεως· [o] ἐπαγγελλόμενος μὲν, διὰ δὲ δυσέλπιστον γενέσθαι τοσαῦτα, ψευδόμενος δὲ ἐπιγενομένοις.

ciasset Deus, sequenti die Jacobum ad colloquium evocans, eique somnium narrans, cui fidem habens ad ipsum venerat, cœpit illum accusare, exprobrans; quod pauperem illum ad se venientem & omnium egenum susceperit, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditarit. "Nam & filias meas, *inquit*, "tibi conjunxi, putans hoc pacto benevo- "lentiam erga nos tuam fore firmiorem. Tu "vero, neque tuam ipsius matrem, neque cogna- "tionem qua mihi conjunctus es, neque uxo- "res quas duxisti, neque liberos quorum "avus sum reveritus, non aliter quam ho- "stem me tractasti: bona quidem mea di- "ripiens, filiabusque genitorem fugere per- "suadens, ac sacra patria tecum domum aspor- "tans, cum apud majores meos tum apud "me summa in veneratione habita. Imo & "quæ vix hostis hosti faceret, tu, cognatus, "& è sorore quidem nepos, filiarum vero "maritus, hospes insuper ac domesticus con- "victor mihi fecisti". Cum hæc dixisset Labanus, pro se respondit Jacobus: non sibi solum, sed omnibus, Deum indidisse patriæ amorem, æquumque esse ut is post tantum temporis ad eam se reciperet. "Quod vero "prædæ, inquit, *abactæ* crimen objicis, ipse "injustitiæ sub alio judice damnareris. Cum "enim gratiam mihi pro facultatibus tuis "conservatis & auctis debeas; quomodo fieri "potest ut super his non recedas à justitia, qui "ægre fers quod modicam earum partem "abstulerimus. Certe quod ad filias attinet, "scito illas non ex malo mei abeuntis consi- "lio se mihi comites dare; sed ex justa be- "nevolentia, quam nuptas mulieres erga eos, "quibuscum vivunt, habere contigit. Se- "quuntur igitur non tam me, quam liberos "suos". [Atque hæc quidem dixit *Jacobus*, ut ostenderet se injuriam *illi* non fecisse. Insuper autem querelis reum agebat: quod, matris suæ cum esset frater, filiasque ei connubio junxisset, duris mandatis, quibus per viginti annos detentus fuerat, eum contriverit. Ac ille quidem, quæ ex causa & simulatione nuptiarum fecisset, quamvis *per se* gravia, *sibi tamen* leviora *fuisse* dicebat: nuptias vero insequuta multo graviora, quæ inimicus sane effugisset. Etenim Labanus valde inique Jacobum tractaverat. nam, videns eum in iis quæ voluit à Deo adjuvari, nunc pollicebatur se ei daturum *pecudum* quicquid album nasceretur, nunc autem rursus quicquid nigrum. Cum autem crevissent *pecora*, quæ Jacobi erant futura, non servabat fidem in præsens, sed in proximum annum se daturum promittebat; quod *ei* *invideret facultatum abundantiam: promittens quidem, cum non speraret tantum proventum; at mox, ubi provenerat, fallens.

Egregie se defendit Jacobus simulque improbitatem Labani redarguit.

11. Verun-

a *Al.* μεθ' ἡμέραν. Sed πρὸς ἡμέραν *Hen.* & *Bunb.* b Προκαλεσάμενος *Samb.* & *Vet. Interpr.* c Αὐτὸν *Samb.* d Ita *Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ ταῦτα μηδὲ οἱ π. τ. ἐχθροὺς ἔδρασαν· ἃ συγγενὴς *Baſ.* & *G.* ἃ ταῦτα ἃ μηδὲ οἱ πολ. &c. *Samb.* ἀξιωθέντα ταῦτα, ἃ μηδὲ οἱ π. τ. ἐ. ἔδρασαν, ἃ συγγενὴς *Big.* e Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* amplius quidem *MSS.* μόνην πατρίδος καὶ πατρίδος, καὶ πᾶσιν τ οἰκεῖα ἐρωτικὸν τ Θεὸν τ δὲ ἐπιτρέψαι. αὐτῷ δὲ μὴ μόνον (vel μόνῳ) πατρίδος ἔρωτα &c. forsan à *Gloſſatoris* alicujus manu. f Αὐτὸν *Vat.* g Vocem ὄντα, quæ deerat in *Editis*, reſtituimus ex *MSS.* h Κυφότερα ἔπαχε legerat *Epiphan.* nam vertit, *levius ſuſtinuiſſet.* i Ita *Big.* & *Samb.* ὁ ἐχθρὸς ἔφυγε *Baſ.* & *G.* k Articulum negligit *Vat.* l Ita ex *MSS.* in *Editis* ποτὲ δὲ αὖ. m *Al.* πληθυόντων. n Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* παρέξειν ἐπηγγέλλετο *Big.* gemino, ut amant Attici, augmento. o Sic ex *MSS.* in *Editis* ἐπαγγελλόμενος. * *Al.* concupiſceret facultatum abundantiam, *vel* oculos injiceret in fac. abund.

Poſt hæc de DIs penatibus ſolicitum parentem ab uſu ſeminarum eludit Rachela.

XI. Veruntamen de ſacris *ablatis*, juſſit inquiſitionem fieri. Cum autem hoc in ſe recepiſſet Labanus, Rachela, re audita, deponit ſimulachra in ſtratum cameli, in quo ipſa vehebatur: ſuperque ſedebat, dicens menſtruis ſe laborare. Ac Labanus quidem deſtitit amplius perſcrutari; credens filiam ſic affectam non acceſſuram eſſe ad ſimulachra. Porro jurejurando fidem dat Jacobo, ſe nullam ſibi factam injuriam in memoria habiturum: quin & ille *viciſſim*, ſe filias ejus amore proſequuturum. Atque hoc fœdus ab iis ictum eſt ſuper monte quodam, ubi columnam erexerunt aræ ſpecie. unde Galades colli nomen factum: à quo terra nunc Galadena dicta eſt. Convivio poſt fœdus celebrato, Labanus quidem *domum* reverſus eſt.

Apud Galadem *collem uxoriusque familiæ pacta mutua, non ſine epulis.*

ια'. Περὶ μέντοι τ ἱερῶν, ἐκάλευεν ἔρευναν ποιεῖσθαι. δεξαμένου δὲ Λαβάνου τ ἔρευναν, Ραχήλα πυθομένη [a] καταπίπτει τὰς τύπους εἰς [b] τ σάγμα τ φορούσης αὐτὴν καμήλου· ἐκαθέζετο δὲ, φάσκουσα τ χ' φύσιν κεῖσθαι αὐτῇ ὀσχέλη. καὶ Λάβανος μὲν ἀφίσταται τ ὑπόπτελον ἐρεύνης· ὤμνυε δὲ αὐτὸς τ γαμετὴν μὴ τοιούτου πάθους τοῖς τύποις προσελθεῖν. πιστεύει δὲ ὅρκοις πρὸς Ἰάκωβον, [d] ὑπὲρ οὗ αὐτὸς μνησικακήσειν τ γαμβρόν· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος, ἀγαπήσειν αὐτὸς τὰς γαμετὰς καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ὑπὸ τούτοις ἐπαίσατο [e] ὑπὲρ ὁρῶν πίστεως, ἐφ' οἷς φίλην ἀνέθεσαν χ' βωμὸν ὄχθην. ὅθεν [f] Γαλάδης λέγεται ὁ βουνός· ἀφ' οὗ [g] καὶ νῦν Γαλαδηνὴ καλεῖται τὴν γῆν. ἐστιάθησαν δ' ὑπὲρ τοῖς ὅροις, ὁ μὲν Λάβανος ἀνέζευξεν.

CAP. XX.

De congreſſu Jacobi & Eſavi.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ συμπλοκῆς Ἰακώβου καὶ Ἡσαύου.

Labano dimiſſo, apparet Jacobo viam pergenti cohors cæleſtis pulchro omine. Gen. c. 32.

JAcobo autem in Chananæam iter pergenti viſiones obveniebant, de futuris ei ſpem ſummam afferentes: atque locum quidem *inde* appellavit Dei caſtra. At volens pernoſcere animum fratris erga ſe, præmiſit accurate cuncta exploraturos, timens eum propter veterem ſuſpicionem. Iis vero quos mittebat in mandatis dedit, ut Eſavo dicerent. "Quod Jacobus ultro terram *pa-*
"*triam* reliquerit, ne cum fratre ſibi perira-
"to habitaret; & nunc credens tantum tem-
"poris ſatis valere ad gratiam reconciliandam,
Unde hic legatis ac muneribus miſſis animum fratris explorat.
"*tandem* reverterit, uxoreſque ac liberos ad-
"ducens & facultates induſtria quæſitas, cum
"pretioſiſſimis quibuſque ſemet illi traditurus:
"quia bonorum maximum exiſtimat, quæ Deus
"largitus eſt cum fratre communicare". Et illi quidem hæc nunciarunt. Eſavus vero *hac re* lætatur, fratrique in occurſum properat cum quadringentis armatis: Jacobuſque, audiens eum obviam venire cum tot armatis, valde extimuit. At in Deo ſpem omnem ſalutis reponebat; & ex præſentibus providebat, ut ipſe illæſus ſuos ſervaret, hoſtibus ſuperior ſi quid injuſti intentarent. Iis igitur qui ſecum erant diſtributis; alios quidem præmittebat, alios vero poſt tergum proxime ſequi jubebat: ut ſi præmiſſi *forte* vi opprimerentur, Eſavo *illos* aggrediente, ad ſequens agmen haberent refugium. Atque hoc modo inſtructis qui ſecum erant, quoſdam ad fratrem mittit cum muneribus. Ea vero conſtabant jumentis, ac multis variiſque quadrupedibus, quæque accepturis ob raritatem eorum futura eſſent in pretio. interjecto autem inter eos ſpatio mittebantur, ut continuo advenientes multi eſſe viderentur: nam *veriſimile erat* donis placatum remiſſurum iram, ſi adhuc

Ordines explicat Jacobus cum familiæ ſuæ, tum etiam muneris præclari, quod ad fratrem conciliandum objecerat.

Ἰακὼβ δὲ εἰς τὴν Χαναναίαν πορευόμενος φαντάσμασι συνετύγχανεν, ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπαγορεύουσι περὶ τ ἐς ὕστερον· καὶ τ μὲν τόπον [h] ἐκάλεσαν προσαγορεύσει Θεοῦ στρατόπεδον. βουλόμενος δὲ εἰδέναι τί ὁ ἀδελφὸς [i] περὶ αὐτοῦ φρονεῖ, τοὺς γνωσομένους ἕκαστα μὲν ἀκριβείας ἕνεκα πέμψε, δεδιὼς αὐτὸν διὰ τ προτέραν ὑποψίαν. [k] ἐνετέλλετο δὲ τοῖς πεμπομένοις λέγειν πρὸς τ Ἡσαυον. "ὅτι νομίσας Ἰάκωβος ἄδικον συνδιαιτᾶσθαι αὐτῷ τῇ ὀργῇ,
"τ χώρας ἐκὼν ὑπεξέλθοι, καὶ νῦν τ χρόνον ἱκανὸν ἡγάμε-
"νος εἰς διαλλάκτην, ἐπανήκει, γυναῖκάς τε καὶ παῖδας
"ἐπαγόμενος μετὰ ὧν προειλήφει βίου, μὴ τ τιμιωτάτην
"ἑαυτὸν ἐκείνῳ προϊέμενος· ὅτι κεῖνον μέγιστον ἀγαθὸν, ὃ
"τῷ ἀδελφῷ συμμεταλαμβάνειν τ [m] ὑπὸ τ Θεοῦ δεδο-
"μένον". καὶ αἱ μὲν ἐντολαὶ ἐδήλουν. Ἡσαυος δὲ προσχαρὴς
γίνεται, καὶ τῷ ἀδελφῷ ὑπήντα σὺν ὁπλίταις τετρακο-
σίοις· καὶ Ἰάκωβος, πυθανόμενος ἥκειν αὐτὸν ὑπαντησό-
μενον μετὰ τοσούτων ὁπλιτῶν, ἦν περίφοβος. τῷ μέντοι
Θεῷ τ ἐλπίδα τ σωτηρίας ἐπέτρεπε· καὶ προνοίαν εἶχεν
ὧν τ παρόντων ὅπως ἂν αὐτὸς [n] ἀπαθὴς σώζοι τοὺς σὺν αὐ-
τῷ, κρατήσας τ ἐχθρῶν εἰ ἐθέλοιεν ἀδικεῖν. νέμει δὴ
τοὺς σὺν αὐτῷ· τοὺς μὲν προὔπεμπε, τοὺς δὲ λειπομέ-
νους ἄσπερ ἐκέλευεν ἀκολουθεῖν· ὅπως εἰ βιασθεῖεν οἱ
προπεμφθέντες, ὑπιεμένῃ τὸν ἀδελφὸν, καταφυγὴν
ἔχοιεν τοὺς ἑπομένους. καὶ τοῦτον διατάξας τὸν σὺν αὐτῷ
τ τρόπον, πέμπει πρὸς δῶρα κομίζοντας τὰδελφῷ.
ἦσαν δ' οὗ τὰ πεμπόμενα, καὶ πλῆθος τετραπόδων
ποικίλων, ἃ δὴ τίμια τοῖς λαμβάνουσιν ἔμελλεν ἔσεσθαι
διὰ τὸ σπανίζειν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ οἱ πεμφθέντες ἐκ
διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστεροι ἀντυγχάνοντες πολλοὶ
δοκῶσιν· ἀνήσειν γὰρ ὑπὸ τ δώρων τ ὀργῆς, εἰ διαμένοι

[a] πεθυμωμένος.

---

a Ἐπάϊσαν *Hen. Bunb. & Zonaras*, propter ἐπάϊσαν LXX. *b* *Moyſes* dixerat *becar*, i. e. *in clitella*. ἐπὶ τὰ σάγματα LXX. *c* Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτῆς. *d* Ita *Samb. & Caſ.* ὑδικὼς αὐτῶν *Big. & Vat.* μνησικὼς αὐτῶν *Baſ. & Gen.* *e* *Al.* ὑπὲρ ὁρκων πίστ. pro hoc facit formula ſacra, *Gen.* c. 31. v. 52. *f* Γαλαδὴν aut Γαλαδὴ *Big. Samb. Caſ. & Vat.* Legiſſe videtur *Epiphan.* ὅθεν Γαλαδὴν λέγεται ὁ βουνός. ἀφ' ἧς καὶ νῦν Γαλαδῖτις καλεῖται τὴν γῆν. Vide *Steph. Byzant.* v. Γάλαδα. *g* Illud καὶ ex *MSS.* deeſt in *Editis*. *h* Vox ἐκάλεσαν etiam ex *MSS.* *i* Ita ex quatuor *MSS.* τί ὁ ἀδελφὸς αὐτῷ φρ. *Baſ. G. & Vat. Interpr.* *k* Sic in *MSS.* in *Editis* ἐνετείλατο, ut in LXX. *Gen.* c. 32. v. 19. *l* Ita meliores *Codd.* in aliis διαλλακτὴν, & mox ἐπανήκει. *m* Ὑπὸ Θεοῦ δ. *Vat.* ὑπὸ Θεοῦ *Vet. Interpr.* *n* Ἀπαθὴς *Samb. & Vet. Interpr.*

a Τεθυμωμένος.

[a] τεθημωμένον. ἔτι μέντοι καὶ λόγοις χρηστοῖς ὁμιλεῖν τοῖς αὐτὸν ἤρητο τοῖς παρεπομένοις.

excandesceret. Quin & iis, qui missi erant, mandavit, ut blande illum alloquerentur.

β'. Ταῦτα σκηθεὶς ἀφ' ἑσπέρας τὴν ἡμέραν, νυκτὸς διαγινομένης εἶπεν τοῖς σὺν αὐτῷ. καὶ χείμαρρόν τινα [b] Ἰάβαχον λεγόμενον διαβαίνοντας, Ἰακώβου ὑπολειπομένου, φαντάσματι συντυχὼν διεπάλαιεν, ἑκάτερος ἀντιπάλου τὴν μάχην ἀναβαλόμενος. ὡς δὲ φαντάσματος, ἠσθάνετο καὶ φανῇ χρῆται καὶ λόγοις τοῖς αὐτοῖς, χαίρειν τε [c] τοῖς κατωκημένοις παραμῦθον, καὶ μὴ [d] μικρῶν κρατεῖν ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ θεῖον ἄγγελον νενικηκέναι, καὶ σημεῖον ἡγεῖσθαι τοῦτο μεγάλων ἀγαθῶν εὐόρμιον, καὶ ἐκ μηδένος τὸ γένος ἐκλείψειν αὐτῷ, μηδ' ὑπέρτερον ἀνθρώπων τινὰ καὶ ἰσχύοντα ἔσεσθαι τῶν ἐκείνου. ἐκέλευέ τε [e] καλεῖσθαι αὐτὸν Ἰσραήλην· σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν, ὃν ἀντισχόντα ἀγγέλῳ [f] θείῳ. Ταῦτα μέντοι προεῖλεγεν, Ἰακώβου δεηθέντος· αὐτὸς γὰρ ἄγγελον εἶναι [g] Θεοῦ, τίνα μισθὸν ἕξει σημαίνειν παρεκάλει. καὶ τὸ μὲν φάντασμα ταῦτ' εἰπὸν, ἀφανὲς γίνεται. ἡσθεὶς δὲ τούτοις Ἰακώβος, [h] Φανουήλην ὀνομάζει τὸν τόπον. σημαίνει δὲ [i] Θεοῦ πρόσωπον. καὶ γενομένης ἐπὶ τῷ μάχῃ ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ [k] νεῦρον τὸ πλατύ· αὐτός τε [l] ἀπέσχετο τῆς τούτου βρώσεως, καὶ δι' ἐκεῖνον ἡμῖν ἔστιν ἐδώδιμον.

2. His ita per totam diem dispositis, sub noctem suorum agmen movebat. Cumque torrentem quendam Jabacchum nomine transissent: Jacobus pone relictus in spectrum incidit, & cum eo luctatur, certamen primùm ineunte: fitque superior spectro, quod voce simul & verbis ad ipsum utitur, iisque quæ acciderant lætari submonens, neque ut adversus exigua se prævaluisse crederet, sed angelum Divinum viciisse; atque hoc ipsum reputaret magnæ felicitatis esse præsagium, genusque ejus nunquam desiturum esse, neque mortalium quenquam ipso viribus validiorem fore. Quin & præcepit; ut *se posthac* Israëlum vocaret: quod Hebraïca lingua significat angelo Divino reluctantem. Hæc sane prædixit, poscente *id ipsum* Jacobo: nam cum sensisset angelum esse Dei, rogabat ut ostenderet quid sibi in fatis esset. His dictis, spectrum evanuit. Ista læto animo accipiens Jacobus, locum Phanuelum nominat. *id* significat Dei faciem. Cumque ei inter luctandum exortus esset dolor in lato nervo, cum ipse illius esu abstinuit, tum nobis illo propter eum vesci non licet.

In arena Jabacchi cum angelo luctatur Jacobus, atque vincit, sed læso femore.

Israëlus, ἐγγυλομάχος.

Phanuel, *Dei facies.*

γ'. Πλησίον δ' ἤδη τὸν ἀδελφὸν πυθανόμενος, κελεύει προιέναι τὰς γυναῖκας ἑκατέρας καθ' αὑτὰς μετὰ τῶν θεραπαινίδων· ἵνα παρῶν ἀφορᾷεν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν μαχομένων, εἰ τοῦτο βούλοιτο Ησαυος. προσκυνεῖ δ' αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν ἀγνῶς [m] αὐτῷ γενόμενον, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ δόλιον φρονοῦντα. ὁ δὲ Ησαυος, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἀνήρετο τῶν παίδων τὸν ὄχλον καὶ τὰς γυναῖκας. ἠξίου τε, τότε τὸ πᾶν μαθὼν περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' [n] συμβαδίζειν αὐτοῖς πρὸς τὸν πατέρα. Ἰακώβου δὲ προφασιζομένου τὸν κόπον τῶν ὑποζυγίων, ὑπεχώρησεν εἰς [o] Σάειραν. ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν διαιταν, προσαγορεύσας δὲ χωρίον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τριχώσεως Δασεῖαν.

3. Cognito autem fratrem jam non procul abesse, jubet uxores procedere seorsim, quamque cum pedissequis suis, ut è longinquo spectarent pugnam virorum, si hoc voluisset Esavus. Ipse vero, fratri propior factus, eum adoravit, nihil mali de eo cogitantem. Et Esavus, eo salutato, interrogabat de turba liberorum & mulierum: &, cum didicisset omnia, ipse ad patrem eos deducere volebat. Jacobo vero prætendente lassitudinem jumentorum, reversus est *Esavus* in Saïram, illic enim habitabat, loco *isti* nomine facto Villosa ab hirsutie sua.

Esavi ac Jacobi fraterna salutatio.

Saïra, *villosa.*

ΚΕΦ. κα'.

Περὶ ὕβρεως τῆς Δείνης.

CAP. XXI.

Dina virgo violatur.

Ἰακώβου δὲ ἀφίκετο εἰς [p] τὰς ἐπὶ νῦν Σκηνὰς λεγομένας· ὅθεν εἰς Σίκιμον παρῆν. Χαναναίων δ' ἐστὶν ἡ πόλις. τοῖς δὲ Σικιμίταις ἑορτὴν ἀγόντων, Δείνα, [q] ἡ θυγάτηρ ἦν Ἰακώβου [r] μόνη, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, [s] ὀψομένη καὶ κόσμον τῶν ἐπιχωρίων γυναικῶν. θεασάμενος δ' αὐτὴν [t] Συχέμης, Ἐμμώρου βασιλέως υἱὸς, φθείρει δ' ἁρπαγῆς· καὶ ἁψάμενος ἐρωτικῶς, ἱκετεύει [u] πατέρα λαβεῖν αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν κόρην. ὁ δὲ πειθεὶς ἦκε πρὸς [v] Ἰακώβον, δεόμενος τῷ παιδὶ αὐτοῦ Συχέμῃ συζεῦξαι Δείναν

AT Jacobus pervenit ad Scenas, quas vocant etiamnum: unde Sicimum proficiscebatur. Chananæorum autem urbs est. Sicimitis vero solennem diem agentibus, Dina, quæ Jacobi filia erat unica, urbem adiit ad visendum cultum mulierum istius regionis. Eam vero cum conspexisset Sichemes, Emmori regis filius, raptæ stuprum intulit: & amore correptus supplicat patri, ut ei acciperet puellam in matrimonium. Ille autem morem ei gerens venit ad Jacobum, obsecrans ut filio suo Sichemæ Dinam conjungeret

Succoth, *Scenæ.*

Sicimum *sive* Salem, *urbs Chananæa.*

a Τεθημωμένον *Vat.* b Ἰάβοκχον *Samb.* ex versione τοῦ ο'. *Jaboc* habent *Epiphan.* & *Hieronym.* Insignis hæc monomachia vado nomen fecit. hinc *Procopio* Ἰαβὼκ, πόλις. c Ita *Basil. G.* & *Vat. Interpr.* ἐκεῖ non agnoscunt *MSS.* d Μικρὸν *Samb.* e Ita ex *MSS.* in *Editis* καλεῖν. f Θείῳ non agnoscunt *Big. Samb.* & *Cas.* g Ita ex *MSS.* in *Editis* θεῖον. h Φανουὴλ ὀνομάζει *Vat.* i Rectius πρόσωπον Θεοῦ, *Samb.* & *Big.* k Id est, τὸ νεῦρον τὸ σαρκῶδες τῷ κοιλίῳ πρὸς τὸ μηρόν. l Sic *MSS.* ἐσχήκεσαν *Basil.* & *G.* m Αὐτῶν γενομένων *Vat.* n Συμβαδίζειν ἐλέγετο αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* o Ita *Busb. Hen. Basil. G.* & *Vet. Interpr.* perperam in *aliis* Σάειρον, & Σάειραν, & Σίειρον. p Τὰς ἐπὶ τῶν *Vat.* q Θυγάτηρ δὲ ἦν Ἰακώβου *Big. Samb.* & *Vat.* r Μόνη παρῆλθεν legisse videtur *Epiphanius.* s Ὀψομένη aut ὑποστρέψη legerat *Epiphanius.* t Hebræis idem nomen oppidi & viri. in LXX. urbs Σίκιμα, vir Συχέμ. *Josephus* illam Σίκιμον, hunc Συχίμων appellat secundum *Cod. Samb.* legitur autem in *Editis* Σύχεμις & Συχίμ oblique. Sed apud *Big. Hen.* & *Busb.* Συχίμματος ac Συχίμμῃ. *Stephanus* martyr urbem Συχὲμ vocat. *Stephanus* autem *Geographus*, Σίκιμον & Σίκιμα. *Bernardus.*

Stuprum Dinæ internecione Sicimitarum vindicatur. Gen. c. 34.

conjungeret legitimo connubio. Jacobus vero, qui neque negare poterat propter dignitatem rogantis, neque fas putabat alienigenæ filiam collocare, petiit ut ſibi daret poteſtatem deliberandi de quibus poſcebat. Diſceſſit itaque Rex, ſperans Jacobum has facturum eſſe nuptias. Jacobus autem, indicata filiis injuria ſororis, & Emmori petitione, poſtulabat eos conſultare quid factu opus eſſet. Illorum quidem plurimi conticuerunt, incerti quid agerent. Symeon vero & Levi, uterini puellæ fratres, inter ſe conſentiunt ſuper tali facinore perpetrando. Cum feſtiva eſſet celebritas, & Sicimitæ ſeſe darent animorum remiſſioni & epulis, invadunt noctu primos cuſtodes & conſopitos trucidant; urbemque ingreſſi mares omnes interimunt, ipſumque Regem inter illos & filium ejus: feminis vero parcunt. Iſtis autem patratis citra conſenſum patris, ſororem reducunt.

Sub feſto die hoc patratum eſt, Jacobo invito.

Deunculos Labani, luſtrata ſua familia, apud famoſam Sicimitarum quercum defodit Jacobus. Gen. c. 35.

2. Jacobo facinoris magnitudine perculſo, filiiſque ſuccenſenti Deus adſtans, bono eſſe animo jubebat; luſtratiſque tentoriis ſacrificia celebrare, quæ primum cum iret in Meſopotamiam poſt viſionem in ſomnio voverat. Itaque dum luſtrat ſuos, incidit in Labani deos; (neſciverat enim Rachelam eos ſurripuiſſe) eoſque apud Sicima in terra occultavit ſub quercu. Atque inde profectus ſacrificavit apud Bethela; ubi ſomnium viderat, cum antea in Meſopotamiam iter faceret.

Hinc Jacobus Chebronem repetit.

3. Ex eo autem loco progrediens, cum in agrum Ephrathanum veniſſet, Rachelam ibi ex partu mortuam ſepelit; quæ ſola cognatorum ſepulturæ honorem in Chebrone non aſſequuta eſt. *Eam* vero cum valde luxiſſet *Jacobus*, filium ex ea natum Benjaminem nominavit, ob matris ex eo dolorem. Iſti ſunt omnes filii Jacobi: mares quidem duodecim, femina vero una. Horum octo legitimi. ex Lia quidem ſex, duo vero ex Rachela; quatuor autem ex ancillis, ex utraque duo. Quorum omnium nomina ſupra retuli.

Benjamin filius doloris.

χῃ νόμον. Ἰάκωβος δὲ, ὅτ' ἀντιλέγειν ἔχων ἀφ' ὧν ἀξίωμα ὑβρισθέντος, ὅτε νόμιμον ἡγεμὼν ἀλλοφύλῳ συνοικίζειν τὴν θυγατέρα, ἠξίωσεν ὑπερθέσθαι αὐτὸν βουλῇ ἀγαγὼν περὶ ὧν παρεκάλει. [a] ἀπῆει μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ἐλπίζων Ἰάκωβον παρέξειν τοὺς γάμους. Ἰάκωβος δὲ τοῖς παισὶ δηλώσας πρῶτα μὲν φθορὰν τῆς ἀδελφῆς, καὶ τὸν Ἐμμώρου τοῦ δήμου, ἠξίου βουλεύεσθαι [b] τί ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν πλείους ἡσύχαζον, γνώμης ἀπορούντες. Συμεὼν δὲ καὶ [c] Λευὶς, ὁμομήτριοι τῆς κόρης ἀδελφοὶ, πρὸς ἀλλήλους σωτίθενται τοιάνδε τινὰ πρᾶξιν. ὄντος ἑορτῆς, καὶ τῶν Σικιμιτῶν εἰς ἄνεσιν καὶ εὐωχίαν τετραμμένων, νύκτωρ προέτοις ἐπιβαλόντες τοῖς φύλαξι κτείνουσι καμομένους, καὶ παρελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀναιροῦσι πάντας ἄρρενας, καὶ τὸν βασιλέα σὺν αὐτοῖς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· φείδονται δὲ τῶν γυναικῶν. πραξάντες δὲ ταῦτα δίκαια τοῦ πατρὸς γνώμης, ἐπανάγουσι [d] τὴν ἀδελφήν.

β'. Ἰακώβῳ δ' ἐκπλαγέντι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν γενομένων, καὶ χαλεπαίνοντι πρὸς τοὺς υἱοὺς ὁ Θεὸς προφαίνεται, ἐκέλευσε θαρρεῖν· ἁγνίσαντα δὲ τὰς σκηνὰς θυσίας ἐπιτελεῖν, ἃς τὸ πρότερον ἀπιὼν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἐπὶ τῇ ὄψει τοῦ ὀνείρου ἠύξατο. ἁγνίζων οὖν τοὺς ἑπομένους, ἐκτυγχάνει τοῖς Λαβάνου θεοῖς· ἃ γὰρ ἥρπασεν ὑπὸ τῆς Ραχήλας κλαπέντα, καὶ αὐτὸς ἔκρυψεν ἐν Σικίμοις εἰς γῆν [e] ὑπὸ τὴν δρῦν. ἀπάρας τε τοὐντεῦθεν, [f] εἰς Βηθήλοις ἔθυεν· ὅπου [g] ὄνειρον ἐθεάσατο, χαρᾶς πρότερον [h] ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας.

γ'. Ἐντεῦθεν δὲ προιὼν, ἐπεὶ κατὰ τὴν [i] Ἐφραθαίνην γένος, ἐθάπτε Ραχήλαν ἐκ τοκετοῦ θανοῦσαν θάπτει, μόνῃ τῶν συγγενῶν τῶν εἰς Χεβρῶνι τιμῆς οὐ τυχοῦσαν. πενθήσας δὲ μεγάλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον [k] Βενιαμὶν ἐκάλεσε, ἀφ' ἑτέρου τοῦ ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὀδυνῶν τῇ μητρί. οὗτοι Ἰακώβου παῖδες οἱ πάντες· ἄρρενες μὲν δώδεκα, θήλεια δὲ μία. τούτων ὀκτὼ γνήσιοι. ἐκ Λείας μὲν ἓξ, δύο δὲ ἐκ Ραχήλας, τέσσαρες δὲ ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύο ἐξ ἑκατέρας. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα [l] πάντων προεῖπον.

CAP. XXII.

Mors Iſaci, atque ſepultura ejus in Chebrone.

Mox Iſacus, poſt annos vivendi 185. denatus, à filiis ſepelitur. Gen. c. 25.

INde autem venit Chebronem, urbem in Chananæa ſitam. illic enim Iſacus commorabatur. Atque paululum temporis una vixerunt: nam Rebeccam in vivis non inveniebat Jacobus. Moritur vero & Iſacus non multo poſt filii *ſui* adventum: & ſepultus eſt à filiis in Chebrone, ubi erant mo-

XX.

ΚΕΦ. κϚ'.

Ὡς Ἰσαὰκ τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

ΠΑρὼν δ' ἐντεῦθεν ἦλθε πρὸς Χεβρῶνα πόλιν τὴν Χαναναίοις κειμένην. ἐκεῖ δὲ Ἰσαακος τὸν διαβίον εἶχε. καὶ βραχέα μὲν ἀλλήλοις συνδιατρίβουσι τὸν Ρεβέκκαν Ἰάκωβος οὐ κατέλαβε ζῶσαν. θνήσκει δὲ καὶ ἔτη ρπ'. Ἰσαακος [m] οὐ μὴν πολὺ τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ· καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ τῇ Χεβρῶνι, μνημείῳ προγονικῷ τῷ

[a] Ita *MSS.* in *Editis* ἀπίει. [b] *Al.* τί δεῖ ποιεῖν. [c] Λελὶ *Vat.* [d] Καὶ τὴν ἀδελφὴν *Vat.* [e] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* non male *Epiph. Baſ.* & *G.* ὑπό τινα δρῦν *ſub arbore quadam.* ὑπὸ τὴν περίφημον τὴν ἐν Σικίμοις LXX. Vide *Euſebii Chronic.* & *Scaligeri* notas, p. 192, 253. [f] Ita *Bernardus.* in *Editis* Βιθήλοις ut & in quibuſdam *MSS.* in aliis Βαιθήλοις. [g] *Al.* τὸ ὄνειρον. utrumque dici concedit *Apollonius.* [h] Ἐπὶ τὴν Μεσοποταμίαν *Vat.* dein ὁπηνίκα δὲ πρ. [i] Ita *Baſ.* & *G.* Ἐφραθηνὴν *Big.* Ἐφραθαίαν *Hen.* & *Busb.* Ἐφραθήνην *Vat.* [k] *Al.* Βενιαμὶν, & mox γενομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην. Recens hic Iſraëlita à moriente matre υἱὸς ὀδυνῶν μοῦ, ab altero parente, υἱὸς ἐπιδέξιος, aut υἱὸς ἡμερῶν. Sunt qui cenſent *Joſephum* male tribuere nomini *Benjamin* illam expoſitionem, quæ omnino ad *Benoni* pertinebat. Mavult *Iſ. Voſſius* ſic interpolare locum, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον Βενιαμὶν ὀνόμασεν, ἑτέρου πολλῷ ἄμεινον Βανωνὶ, ἀφ' ἑτέρου ἐπ' αὐτῷ &c. Verum *Origines* aliique *Alexandrini* in *Onomaſticis* ſuis ipſum Βενιαμὶν ſunt interpretati τέκνον ὀδυνῶν. An tale quid extorqueri poſſit, experiantur Critici. *Bernardus.* Vide Cotelerium ad vol. 2. *Monument. Eccl. Gr.* p. 548. [l] Ita *MSS.* πάντων deeſt in *Editis.* [m] Μετ' οὐ πολὺ *Vat.* οὐ μετ' οὐ πολὺ *Big.*

a Ita

ὐ αὐτῇ τυχόντος αὐτοῖς. ἐγένετο δὲ [a] Ισαακος ἀνὴρ θεοφιλὴς, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος [b] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μετ' Αβραμον τὸν πατέρα. πολυχρονιώτατος δὲ βιώσας γὸ ἔτη [c] πέντε καὶ ὀγδήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μετ' ἀρετῆς, ὕτως ἀπέβαινε.

numenta paterna. Fuit autem Isacus vir Deo charus, multaque eum post Abramum patrem providentia dignatus est Deus. Valde autem longævus *erat*: nam cum vixisset annos centum & octoginta quinque *summa* cum virtute, defunctus est.

Τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου.

Finis Libri primi.

a In *Samb.* & *Vat.* ὁ Ισαακος. b Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπ' αὐτου μετ' Αβραμον. c Plus quinquennio quam *S. Litera.* unde *Bossius* contra fidem Codicum emendat, βιώσας γὸ ἔτη πέντε καὶ ὀγδ. &c.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SECUNDO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. [a] Ως Ησαυ Ϛ Ιάκωβος, Ισαακ παῖδες ὄντες, [b] διείλοντο τὴν οἴκησιν· Ϛ Ησαυ μὲν τὴν Ιδουμαίαν κατέσχεν, Ιάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

1. *Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, habitacula diviserunt: & Esavus quidem Idumæam tenuit, Jacobus autem Chananæam.*

β'. Ως [c] Ιώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνύντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

2. *Quomodo Josephus, Jacobi filiorum natu minimus, ex somniis, futuræ suæ felicitatis prænunciis, fratribus invisus erat.*

γ'. Ως αὐτὸς ὑπὸ, εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ μῖσος αὐτὸν μέγα, καὶ γενόμενος ἔνδοξος· ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

3. *Quomodo idem ille, in Ægyptum venditus ob odium sibi à fratribus conflatum, & ibi factus clarus & illustris fratres habuit sibi subjectos.*

δ'. Η τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς ἡλικίας πᾶσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ [d] τὸν γενόμενον λιμόν.

4. *Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.*

ε'. Οσα τοῖς Εβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν [e] ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

5. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.*

ϛ'. [f] Η Μωυσέως γέννησις καὶ ἀνατροφή.

6. *Quomodo Moyses natus & nutritus erat.*

ζ'. [g] Ως Μωυσέως ἡγουμένου τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον Εβραῖοι· καὶ ἡ θάλασσα αὐτοῖς, διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀπρόσκοπον [h] φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχε.

7. *Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt: atque mare scissum ipsis, Ægyptios fugientibus, viam aperuit.*

a Ita *MSS.* in *Editis* τῶν Ησαῦ. b Itidemque ex *MSS.* διείλοντο *Bas.* & *G.* c Ιωσὴφ *Big.* & *Cas.* d Retinui genus Atticum cum *Bas.* & *G.* τὸν γενομένου λιμὸν ad vulgus deduxerant *Samb. Big.* & *Cas.* e Επ' ἔτη τετρακόσια *Big.* & *Samb.* Rectior vulgata lectio. ἐπ' ἔτη υ'. nam tot fere annos serviles à tribus Patriarchis ac posteris Hebræis præcipue in Ægypto consumptos de natali Isaci secundum Moysen & Stephanum supputant. *Bern.* f Suppeditarunt nobis id argumenti *Samb. Cas.* & *Vat.* g Prius erat excusum, Ως Μωυσέως αὐτοῖς ἡγ. τ. Αἴγ. ἐξέλιπον. Κεφ. ϛ'. Ως ὁ θαλ. τοῖς Εβραίοις διοιχομ. &c. Κεφ. ζ'. h Φυγεῖν *Big.* & *Samb.*

[a]Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περιέχει δὲ ἡ βίβλος ἔτη [b] ϗχόσια εἴκοσι.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SECUNDUS.

Continet autem tempus annorum CCXX.

CAP. I.

Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, diviserunt habitationem: & Esavo quidem Idumæa, Jacobo Chananæa contigit.

POST Isaci autem interitum, filii ejus, partiti inter se habitationem, eam, quam acceperunt, haud retinuêre. Sed Esavus quidem, urbe Chebrone fratri concessa, habitabat in Saïra; & in Idumæa regnabat, à seipso regionem denominans. Adomus enim cognominatus est, ex hujusmodi causa nactus appellationem. A venatu aliquando & labore in canum ductu famelicus reversus est, (adhuc enim in puerilia erat) fratremque inveniens parantem sibimet in prandium lenticulam, colore valde rubentem, atque illius ergo magis etiam incitatus, rogabat ut *de eo edulio* sibi daret comedendum. At ille fratrem, fame ejus id efficiente, ætatis prærogativam pro cibo dare compulit: neque is, urgente inedia, primogeniti jure cedere recusabat, interposito jurejurando. unde ob cibi istius rubedinem ab æqualibus inter ludendum Adomus nominatus erat: (Hebræi namque rubrum Adoma vocant) atque ideo regionem ita appellavit. Græci vero ipsam, ut honestiori vocabulo uterentur, Idumæam denominaverunt.

Esavus à rubente jusculo, quod contra pretium primogeniti juvenis sitiebat, Edomi infame cognomentum traxit. Unde regio Idumæa.

Adoma, *rubrum.*

2. Genuit autem filios numero quinque. Quorum Iaus quidem & Ialomus & Coreus

Progenies Esavi. Gen. c. 36. & 1. Par. c. 1.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ησαυς ὁ Ἰσαάκου, Ἰσαάκ παῖδες ὄντες, διέλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ησαῦ μὲν Ιδουμαίαν κατέσχεν, Ἰάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Ἰσαάκου τελευτήν, οἱ παῖδες αὐτοῦ, μεμισαμένοι τὴν οἴκησιν ταῖς ἀλλήλων, οὐκ ἐπὶ ἴσοις [c] ἐμέρισαν τοῦτον καὶ κατέσχον. ἀλλ' Ησαυς μὲν, τὴν Χεβρωνίας πόλεως ἐκχωρήσας τῷ ἀδελφῷ, ὁ [d] Σαείρα διῳκεῖτο καὶ τὴν Ιδουμαίας ἦρχεν. ὅτου καλέσας τὴν χώραν [e] ἀπ' αὐτοῦ. [f] Ἄδωμος δ' ἐπωνομάζετο, κατὰ ταυτὶ αἰτίαν τυχών τὴν ὀνομασίαν. Ἀπὸ θήρας ποτὲ καὶ πόνου δεῖ ὁ κυνηγέσιον λιμώττων ἐπανῆλθεν· [g] ἔτι δ' ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· [h] ὀφθεὶς δὲ τὸν ἀδελφὸν φακὴν ἑψοντα τοῖς δείπνοις αὐτοῦ, ξανθὴν κατίδοι τὴν χρόαν, καὶ ἅμα [i] τοῦτο ἔτι μᾶλλον ὀρεχθεὶς, ἠξίου δοθῆναι αὐτῷ τοῦ προφοῦ. ὁ δὲ ἀποδοὺς τὸ πρόσφορον αὐτῷ δεῖν φαγεῖν, συνεργῷ χρησάμενος τῇ πείνῃ, τὸν ἀδελφὸν [k] ἠνάγκαζε πρᾶσιν ποιήσασθαι, ἐκεῖνος δὲ λιμῷ πρὸς χρῆσιν ὀρεχθεὶς, ὤμοσε τὴν πρόσοδον [l] αὐτῷ μετ' ὅρκων. ἔνθεν ἅμα τὴν ξανθότητα καὶ [m] τὸν ἔδεσμα, τὸν ἐπικληθέντα καὶ παρ' ἡμῖν Ἄδωμα ἐπωνύμιον [n] Ἄδωμος δ' Ἑβραίοις τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι· καὶ τὴν χώραν [o] διὰ [p] τοῦτο προσηγόρευσεν. Ἕλληνες δ' αὐτὴν διὰ τὸ σεμνότερον Ιδουμαίαν ὠνόμασαν.

β'. Γίνεται δὲ καὶ πατὴρ παίδων πέντε τὸν ἀριθμόν. ὧν [q] Ἰάους μὲν καὶ [r] Ἰάλομος καὶ [s] Κόρεος ἐκ γυναικὸς

a Φλαβίου Ιωσ. Ιεδ. ἀρχ. λόγος δύτερος *Baf.* & *G.* Ἀρχαιολογίας Ιωσήπου λόγος δύτερος *Busb.* & *Hen.* b Ita *codices* omnes *Græci* & plerique *Latini.* Modum excedit numerus CCCCXXII. quem nobis dedere Typographi *Pariſ.* & *Col.* c Ita *Big Samb. Caſ.* & *Vat.* τοιοῦτον κατέσχον *Busb.* & *Hen.* τοιοῦτο κατέσχον *Baſ.* & *G.* d Σαίρᾳ *Vat.* e Ἀφ' ἑαυτοῦ *Zonaras.* atque *à ſemetipſo* reddit *Vet. Interpr.* f Ita *Hen.* & *Busb.* Εδωμος δὲ *Big.* Εδωμος δ' *Samb. Caſ. Vat.* & *Zonaras.* Ἄδωμος δὲ *Baſ.* & *G.* g Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* in *Editis* ἔτι πᾶς ὢν. h Πεσόντα *Vat.* i *Al.* τοῦτ' ἔτι μ. k Ita *Big.* in *cæteris* ἠνάγκασεν. l Μετ' ὀρκῶν αὐτῷ *Busb.* & *Hen.* m Ita *Bernardus* ex *Codd. Impreſſis* unà cum *MSS.* nam in *MSS.* τοῦτ' τὸν ἡλ. καὶ παιδιὰν Εδωμος ἐπικλήθη, in *Editis* ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν Ἄδωμος καλεῖται, κατὰ παιδιὰν ἐπικληθείς. n Εδωμος *Big. Samb.* & *Caſ.* Εδωμον *Vat.* ſimili plane modo *Vet. Interpr.* o Ita *Big. Vat.* & *Epiphan.* τὴν δὲ χώραν *Baſ. G.* & *Caſ.* τὸν χῶρον *Hen.* & *Busb.* p Προσηγόρευσεν *Vat.* & mox Ἑλλῆνες δὲ αὐτὸν *Samb. Caſ.* & *Vat.* q Ιοὺς LXX. r Ita *Bernardus*, ex voce Chaldaïca aut Arabica, quæ *ſcientiam* aut *robur* ſignificat. Ιέλομος *Samb.* & *Vat.* Ιέλομος *Big.* Ιώλομος *Baſ.* & *G.* in *Codd. Vet. Interpr.* habemus *Ihelom, Jaelom,* & *Hielon.* Ιεγλὸμ LXX. s Ita *MSS.* Κόρῃος in *Editis.* Κοὶ LXX.

a Sic

χὸς μιᾶς [a] Αλιβάμης τ᾽ὄνομα· τῶν δὲ λοιπῶν, [b] Αλιφάζης μὲ ἐξ Αδας, Ραγήλος δὲ ἐκ [c] Βασεμαθης [d] ὑπῆρξαν αὐτῷ γεγονότες. καὶ Ησαὺ μὲν ὅτοι παῖδες ἦσαν. [e] Αλιφάζη δὲ γίνον᾽ γνήσιοι παῖδες πέντε· [f] Θήμανος, [g] Ομηρος, [h] Σάφως, [i] Γόθαμος, [k] καὶ Κάναζος. Αμάληχος γὰρ νόθος ἦν, ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γεγονὼς [l] Θαμνάης ὄνομα. ὅτοι κατῴκησαν τὴν Ιδυμαίας τὴν [m] Γοβολῖτιν λεγομένην, καὶ τὴν ἀπὸ Αμαλήκου κληθεῖσαν Αμαληκῖτιν. πολλὴ γὰρ γενομένη ποτὲ ἡ Ιδυμαία, τότε πάσης αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα, καὶ τοῖς μέρεσι τὰς ἀπὸ τ᾽ οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξεν.

ex una muliere Alibama nomine: reliquorum vero Aliphazes quidem ex Ada, Raguelus autem ex Baſematha ei ſunt nati. Hos quidem filios habuit Eſavus. Aliphazæ autem quinque legitimi filii fuere: Themanus, Omerus, Saphus, Gothamus, & Canazus. Amalecus enim nothus erat, è Thamnaa concubina ipſi genitus. Iſti habitarunt Idumææ regionem quæ Gobolitis dicta eſt, eamque quæ ab Amaleci nomine Amalecitis eſt appellata. Cum enim late olim pateret Idumæa, univerſa idem nomen tunc obtinuit, parteſque ejus appellationes ab habitatoribus inditas poſtea conſervarunt.

Gobolitæ & Amalecitæ.

β'. ΚΕΦ. β'. CAP. II. Ĭ.

[n] Ως Ιώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνυώτων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

Quemodo Joſephus, filiorum Jacobi natu minimus, propter ſomnia, futuræ felicitatis prænuncia, in fratrum invidiam incurrit.

ΙΑκώβῳ δὲ συνέβη παρελθεῖν εἰς εὐδαιμονίας μέγεθος, οἷον οὐκ ἄλλῳ τινὶ ῥᾳδίως. πλούτῳ τε γὰρ ὑπερέβαλλε τοὺς ἐπιχωρίους, καὶ παίδων ἀρεταῖς ζηλωτὸς καὶ φθονεῖσθαι ἦν· ὑγιὴς γὰρ [o] ὅλως ὑγιέρων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργα χειρῶν καὶ πόνων ἐπιμονὴν ἦσαν εὔψυχοι, καὶ δεινοὶ [p] συνιέναι. τοσαύτην δ᾽ ἄρα τὸ θεῖον αὐτῷ πρόνοιαν ἔσχε καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιμέλειαν, ὡς καὶ τοὺς λυπηρῶν αὐτῷ δοξάντων τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀγαθῶν προσθῆκαι· καὶ [q] ποιῆσαι τῆς ἀπ᾽ Αἰγύπτου τοὺς ἡμετέρους προγόνους ἀναχωρήσεως αἴτιον, αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας, ὑπὸ τοιαύτης αἰτίας. [r] Ιώσηπον ἐκ Ραχήλας [s] πεπαιδοποιημένου Ιάκωβος, ἀγάπῃ τὴν τοῦ σώματος εὐγένειαν [t] καὶ ἀφ᾽ ψυχῆς ἀρετήν· φρονήσει γὰρ διέφερε· τοὺς ἄλλων [u] πλέον υἱῶν ἠγάπα. τοῦτο τοὺς [x] τ᾽ ἀδελφῶν ἤτε τὸν πατρὸς ὀργὴ φθόνον ἐκίνησε καὶ μῖσος, [y] ἤ τι ἐκ τοῦ ὀνειράτων ἃ θεασάμενος τῷ πατρὶ καὶ τούτοις ἐμήνυσεν, [z] ἐπ᾽ εὐδαιμονίᾳ καταγελλομένῃ· ζηλοτυπούντων ἄρα τοὺς ἀνθρώπων [a] καὶ τὰς τοῦ οἰκειοτάτου εὐθενείας. αἱ δὲ ὄψεις, ἃς κατ᾽ τὸν ὕπνον εἶδεν Ιώσηπος, τοιαῖδε ἦσαν.

JAcobo autem contigit tantam felicitatem aſſequi, quantam vix alius quiſquam. Nam & opibus excellebat inter iſtius regionis incolas, & propter filiorum virtutes ad invidiam felix erat ac conſpicuus: nihil enim eis deerat, ſed & ad opera manuum & laborum tolerantiam bene erant animati, acerrimoque valebant ingenio. Tantam utique ipſius felicitatis curam gerebat *cæleſte* numen, ut etiam ex rebus, ſicut tum videbantur, adverſis maximus ei acceſſerit bonorum cumulus, & per ipſum ejuſque liberos parentibus noſtris viam ad exitum ex Ægypto præmunierit; ex hujuſmodi occaſione. Joſephum ex Rachela ſibi natum Jacobus cum ob corporis venuſtatem tum ob animi virtutem (alios enim prudentia antecellebat) præ cæteris liberis amabat. Is parentis affectus odium & invidiam fratrum in eum concitabat, *ut* & *prædictio* ex ſomniis quæ ſibi viſa patri ac fratribus indicavit, in argumenta felicitatis ſibi promiſſæ: cum natura hominum proclivis ſit ad res proſperas vel conjunctiſſimorum æmulandas. Viſiones autem, quas per quietem viderat Joſephus, hujuſmodi erant.

Et opibus & liberorum ſolertium progenie clarus Jacobus.

Deliciæ patris atque fratrum odium Joſephus, pulchræ indolis vultuſque puer.

β'. Εκπεμφθεὶς μετὰ τ᾽ ἀδελφῶν [b] ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ συλλογὴ τ᾽ καρπῶν θέρους ἀκμάζοντος, ὁρᾷ πολὺ

2. Miſſus cum fratribus à patre ad fruges meſſis tempore colligendas, viſionem vidit ab

---

a Sic *Baſ. G. Hen.* & *Busb.* atque *Alibama* in melioribus *Epiphanii* Codd. Ολιβάμης *Big. Samb.* & *Vat.* Ολιβάσης *Caſ.* Ολιβαμὰ LXX. *b* Ita edere viſum eſt ex *Eliphaz quidem ex Ada* in *Vet. Interpr.* & Αδὰ & Ελιφὰς in LXX. Ελιφάζης μὲν ἐξ Αδασης *Samb.* & *Vat.* Αλιφάζης μὲν ἐξ Ασης *Baſ.* & *G.* *c* Ita *Samb.* & *Caſ.* Μασεμάθης *Baſ.* & *G.* Μασεμάθης *Vat.* Βασεμαθὶ *Big.* Βασεμμαθὶ *Euſtath.* ex LXX. Μααλὰθης vel Μααλὴθης malit *Bernardus*, quod Synagoga Samaritica ubique legat *Maalath.* *d* Ita *MSS.* ὑπῆξαντο in *Editis.* *e* In *MSS.* Ελιφάζη. *f* Θέιμων in *MSS.* in LXX. Θαιμὰν, & in *Euſebio* de Locis Hebr. quem videſis. *g* In *MSS.* Ομωνος & Αμωνος. in LXX. Ωμὰρ & Ωμὰν. in *MS. Euſtathii* Ωμὰρ & in *Codd. Epiphanii* habemus *Omer*, *Omar*, & *Omor.* *h* Ita ex Moyſaïco *Zepho* aut *Sapho* reſtituit *Bern.* in *Editis* Οφως, & *Ophus* in *Vet. Interpr.* in *MSS.* Σώφαρος ex Σωφὰρ in LXX. *i* Ita *MSS.* Ιόθαμος in *Editis*, Γοθὸμ in LXX. & Γοθὰμ ad initium *Paralipom.* *k* Ita ex *Canaz* in melioribus *Epiphanii* Codd. Ὀκινίζος *Samb.* & *Caſ.* Ὀκινίζος *Big.* & *Vat.* Ὀκιναζος *Baſ.* & *G.* καὶ Κανὶζ LXX. *l* Ita *Baſ.* & *G.* rectius quam Θαμνὰς ut in *MSS.* nam Θαμνὰ in LXX. *m* In tribus *MSS.* Γοβολίτην. Ex *Euſebio*, & *Steph. Byzant.* (in voce Γέβαλα, ubi *Αμαληκῖτις* pro *Αἰμανῖτις* reponi jubet *Bern.*) Γεβαλανὴν. *n* Contractius *Busb.* Περὶ τ᾽ ὀνείρων, ὧν εἶδεν Ιωσήφ. *o* Vox ὅλως debetur *MSS.* deerat in *Editis.* *p* In *MSS.* συνέναι. Scripſit forſan συνιῶν. quod Ἀξιωπίστατον eſt. *Bern.* Vide *Philonem*, p. 527. *q* Ποιῆσαι *Vat.* *r* Ιωσὴφ LXX. Ιώσηφον *Big.* & *Caſ.* *ſ* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* πεπαιδοποιημένου *Baſ.* & *G.* ἐκ Ραχήλας ἐκὸν *Busb.* & *Hen.* *t* Διὰ τὴν τ᾽ ψ. *Busb. Hen.* & *Zonaras.* Videſis *Artapanum* apud *Euſeb.* p. 429. *Philonem*, p. 526. & *Trogi* Epitomatorem, l. 36. *u* Πλεῖον in quatuor *MSS.* non ut Athenis ſolent. *x* Illud τῶν ex *MSS.* Ita *Baſ. G. Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Facilius *Busb.* & *Hen.* cum *Zonara* τῆ τοῦ ὀνείρατος. *Epiphanius* vertit *ſive ſomnia*, ἤ τῆ τ᾽ ὀνειράτων, aut ἤτ᾽ ἐκ τ᾽ ὀνειράτων, aut τῆ τ᾽ ὀνειράτων. *T. Faber.* (Epp. Vol 2. p. 304.) mavult ἤτοι ἐκ τ᾽ ὀνειράτων ἀναβάσεως. adjiciendo verbum, quo ſæpe utitur *Joſephus*, ut mox p. 50. v. 20. Licet emendare, ἤτοι ὄψεως (aut κρίσεως) τ᾽ ὀνείρατος. *y* Ita *MSS.* in *Editis* ὑπὲρ εὐδαιμονίας καταγελλόμενα. *Epiphanius* habet *eo quod proſectum ejus annunciarent.* Hinc *Bernardus* legit ἐπ᾽ εὐδαιμονίᾳ καταγελλόμενα. *z* Illud τῆ ex *MSS.* *a* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* παρὰ τ᾽ π. cæteri. Veſtigia *Philonis* (p. 540.) premit *Joſephus* in hoc ſomnio. Suis verbis hoc viſum enarrat *Zonaras*, neque ab eo multum diſcrepant *Hen.* & *Busb.*

Vidit per quietem fratres ipſum adoratum venientes ariſtarum inſtar capita inclinaſſe. Gen. c. 37.

ab iis quæ dormientibus obverſari ſolent *longe* diverſam: quam experrectus fratribus interpretandam narravit, dicens, ſuum quidem ſibi viſum, præterita nocte, tritici manipulum, eo quo poſuerat loco, immotum ſtare; illorum vero accurrentes ipſum venerari, ut ſolent dominos ſervi. At illi, cum intellexiſſent viſionem ei potentiam rerumque magnitudinem prænunciare, & fratres quoque in ejus poteſtate futuros, Joſepho quidem, ac ſi iis plane ignoratum eſſet ſomnium, nihil tale interpretati ſunt; ſed *taciti* precabantur ne quid horum, quæ ſuſpicati ſunt, ei *unquam* eveniret: eoque etiam majore in eum odio exardere perſeveraruntſ.

Somnium aliud Joſephi. Parentes tanquam maxima ſiderum, fratres XI. ut minora, ad gemua ejus humiles delabi.

3. Deus autem, adverſus eorum invidiam contendens, alteram viſionem Joſepho immittit priore multo magis mirabilem. Sol ſibi viſus eſt arripere lunam & reliquas ſtellas, ac in terram deſcendere, ipſumque adorare. Hanc viſionem patri, etiam in præſentia fratrum, nihil ex iis mali ſuſpicans, expoſuit; obſecratque, ut quid ſibi vellet, interpretari dignaretur. Ille vero ſomnio lætatur: ejus enim præſagium mente colligens, & eventum ſapienter conjiciens, gaudebat ob ingentia illi prænunciata. Nam felicitatem filio pollicitus eſt, tempuſque conceſſu Dei venturum, quo à parentibus ac fratribus in honore eſſet, & veneratione dignus haberetur: ſolem quidem & lunam matri patrique comparans, quod altera quidem augeret omnia & aleret, alter vero formam rebus & vim cæteram impertiret; ſtellas vero fratribus, cum & ipſi undecim eſſent ſicut & ſtellæ, tum à ſole & luna vim ſuam habeant.

Hinc illa fratrum ſuorum ſimultas, conſilia dira, inſidiæ.

4. Et Jacobus quidem non inficete dedit viſionis interpretationem: fratres vero Joſephi valde contriſtavit tale præſagium. Ac incitati ſunt adverſus eum, veluti extraneum quempiam bona ſomniis iſtis prænunciata habiturum; ac non fratrem, cum quo pariter omnibus fortunis fruituros eſſe veriſimile erat, ut generis participes ita & felicitatis ſocios futuros: atque adoleſcentulum interimere in animum induxerunt. Cumque hoc conſilium ratum habuiſſent, frumentis jam collectis, Sicima profecti (nam regio eſt pecoribus alendis optima & paſcuis percommoda) illic greges curarunt, patrem non præmonentes quod iſtic abituri eſſent. Ille vero, quod hoc neſciret, & nemo ad eum à gregibus adveniret, qui certi aliquid de filiis nunciare potuit, triſti & ſolicito animo rem agitans, illiſque valde metuens, mittit Joſephum ad greges cogniturum de fratribus, & quid agant renunciaturum.

τῶν [a] κατὰ συνήθειαν ὀπιφοιτώντων καὶ τὰς ὕπνους ὀνειράτων διαφέρουσαν ὄψιν. ὡς γὰρ ἐγερθεὶς τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς κελεύουσιν αὐτῷ τὸ συμφράμενον, ἐξέθετο, λέγων, ὡδὲ ὅτι τὴν παρελθοῦσαν νυκτὸς, τὸ μὲν αὐτῷ δρᾶγμα [b] τῶν πυρῶν ἠρεμεῖν ἐφ' οὗ κατέθηκε τόπου· τὰ δὲ ἐκείνων προσπέσοντα προσκυνεῖν [c] αὐτὸ, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ καὶ μέγεθος προαγμάτων τὴν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν [d] ἐξουσίαν ἐσομένην, τῷ μὲν Ἰωσήπῳ τούτων ᾠδὴν, [d] ὡς ὁ γνώμων αὐτοῖς ὂν τὸ ὄναρ, διεσάφησαν, ἀρὰς δ' ἐποιήσαντο μηδὲν [e] εἰς τέλος παρελθεῖν αὐτῷ ὧν ὑπενόησεν· καὶ προσκαθῆντο αὐτῷ ἔτι μᾶλλον ἀπεχθῶς ἔχοντες διετέλουν.

γ'. [f] Τῷ δὲ παρ' αὐτοῖς φθόνῳ προσφιλονεικῆσαι τὸ Θεῖον, δευτέραν ὄψιν ὑπέπεμπεν τῷ Ἰωσήπῳ πολὺ τὴν προτέραν θαυμασιωτέραν. ἐν γὰρ ἥλιον ἔδοξε, καὶ σελήνην παραλαβόντα [g] καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, ὅτι ἐμοὶ κατελθεῖν, καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. Ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ, μηδὲν παρὰ τῶν ἀδελφῶν κακόηθες ὑφορώμενος, καὶ τούτων προσπυνθάνοντων, διεσάφησε, καὶ τί βούλεται σημαίνειν φράσαι [h] προσκαλεῖ. ὁ δὲ [i] ἤδετο τῷ ὀνείρατι· καὶ τῇ προῤῥήσει αὐτῇ τῇ διανοίᾳ συλλαβὼν καὶ μετὰ σοφίας οὐκ ἀσκόπως εἰκάσας, ἔχαιρεν ὅτι μεγάλοις τοῖς σημαινομένοις. εὐδαιμονίαν γὰρ [k] τῷ παιδὶ [l] κατήγγελλε, καὶ χρόνῳ ἥξειν [m] Θεοῦ δόντος, καθ' ὃν αὐτὸν [n] τῶν τε τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔσεσθαι [n] τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον· τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητέρι καὶ πατρὶ, τὸν μὲν αὐξήσης ἅπαντα καὶ τρεφούσης, τὸν δ' ἐκτυπῶντος καὶ τὴν [o] ἄλλην ἰσχὺν ἐπιδέντος, εἰκάζων, τοὺς δ' ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς, [p] καὶ γὰρ τούτους ἑνδεκα εἶναι) καθάπερ καὶ τοὺς ἀστέρας, ἀπό τε ἡλίου καὶ σελήνης τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντας.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ἰάκωβος τοιαύτην οὐκ ἀσυνέτως τὴν ὄψεως τῷ κρίσιν ἐποιήσατο· [q] τοὺς δ' ἀδελφοὺς τοῦ Ἰωσήπου σφόδρα ἐλύπησε τὰ προῤῥηθέντα. καὶ διετίθησαν ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τινὶ, μέλλοντι τὰ σημαινόμενα ἀφ' ὧν ὀνειράτων ἀγαθὰ [r] ἕξειν, ἀλλ' οὐκ ἀδελφῷ, καὶ ὧν συναπολαύσειν αὐτῷ εἰκὸς ἦν, κοινωνοὺς [r] ὡς τῆς γενέσεως ὄντας καὶ τῆς εὐδαιμονίας [t] ἐσομένους· ἀνεῖλόν τε ὁρμήσαντες τὸ μειράκιον. καὶ τούτῳ κυρώσαντες τὸν βουλὴν, [u] ἐπεὶ τὰ δ' συσκομιδῆς αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ὅτι Σικίμων τροπεύοντες· χώρα δ' ἐστὶν αὕτη βόσκειν ἀγαθὰ θρέμματα, καὶ νομὰς ἐκτρέφειν· αὐτόθι τὰ ποιμνίων [x] ἐπεμελοῦντο, μὴ προδηλώσαντες τῷ πατρὶ τὸν ἐκβασιν ἅπιξιν. ὁ δὲ ἐπὶ τὰ ἀγνοίας, καὶ δι' μηδὲ ἀπὸ τῶν ποιμνίων πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαί τινα [y] τῶν περὶ τῶν παίδων αὐτῷ τὰ ἀληθῆ σημαίνειν δυνάμενον, [z] σκυθρωπότερον τὴν περὶ αὐτῶν ἀφύλακτον λαμβάνων, καὶ προδήλως ὢν, πέμπει τὸν Ἰώσηπον εἰς τὰ ποίμνια μαθησόμενον τὰ περὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ τί πράττοιεν σημανοῦντα.

ΚΕΦ.

a Κατὰ συνήθειαν *Vat.* b Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.* c Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* αὐτῷ *Hen. Busb. Baſ.* & *G.* Verba ſequentia in *MSS.* conſervata, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτοῦ, omiſerunt *Baſ.* & *G.* d Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *cæteris*, ὡς ἀγγέλμων τὸ ὄναρ αὐτοῖς. e Ita *Big.* & *Samb.* αὐτοῦ παρελθεῖν εἰς τέλος ὧν ὑπ. *Baſ.* & *G.* εἰς τέλος αὐτῶν παρελθεῖν ἂν ὑπ. *Vat.* f Ita *Big.* & *Samb.* τῷ δ' ἐπ' αὐτοῦ *Baſ.* & *G.* τῷ δὲ παρ' αὐτοῖς φθ. *Vat.* g Sic in omnibus *MSS.* Ἐν τοῖς ἀστέρας τοὺς λοιποὺς *Baſ.* & *G.* Paria cum *Zonara* habent *Busb.* & *Hen.* quem videſis p. 16. *Edit. Baſ.* h Ita cum *Vat.* in *aliis* παρακαλῶν. i Ita *Baſ. G.* & *Vat.* ὁ δὲ ἀθεὶς *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* k Τῶν παιδίων *Vat.* l Sic, ut amat *Joſephus*, in *Big. Samb.* & *Vat.* κατήγγελλε *Hen.* & *Busb.* κατήγγελλον *Editionum* par. m Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Θεοῦ ζῶντος in *Editis.* n Sic in *MSS.* τιμῆς καὶ σεβ. *Baſ.* & *G.* o Vocem ἄλλην reſtituimus ex *MSS.* p Iterum ex *MSS.* in *Editis* τῷ τούτους ἑνδεκα εἶναι, καθάπερ τοὺς ἀστέρας. q Ita *MSS.* τοὺς ἀδελφοὺς *Baſ.* & *G.* r Ita *Big.* & *Vat. Interpr.* ἥξειν reliqui omnes. ſ Illud ὡς ex *MSS.* t Ἐσομένους, ἀνεῖλον ὁρμήσαντες *Samb.* & *Epiphan.* u Ita in *MSS.* ἐπειδὴ δὲ συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας ἴσχυ, ἐπὶ Σικιμῶν *Baſ.* & *G.* x Ita *Big.* & *Samb.* ἐπεμελοῦντο *Vat.* ἐπεμέλουν *Baſ.* & *G.* y Sic *Big.* & *Samb.* τῶν περὶ τῶν παίδων *Alii.* z Σκυθρωπότερον *Vat.*

a Hypotheſin

ΚΕΦ. γ'.

Ως [a] Ἰώσηπος, ἔτως εἰς Αἴγυπτον πεπραθὰς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γενόμενος ἀθύμημος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

Οἱ δὲ, τὸν ἀδελφὸν ὡς εἶδον πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένον, ἥσθησαν μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπ' οἰκείῳ πρυτανίᾳ, καὶ πατρὸς ἀπεσταλκότος, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἐχθρῷ, καὶ ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐκ θείαν βάλησιν προδοθέντος· ἀναμεῖναί τε ἤδη, [b] καὶ μὴ τὸν σὺν ποσὶν ὑποβαλέσθαι κακὸν, ὡρμήκεσαν. [c] Ὅπου δ' αὐτοὺς Ῥοῦβηλος ὁρῶν ἔχοντας ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν [d] ὁμονοήκοτας, ἐπειρᾶτο κατέχειν· ὑποδεικνὺς τὸ μέγεθος τῆς τολμήματος, [e] καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς μῦσος. ὡς πονηρὸν μὲν καὶ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις ἀνόσιον δοκοῦν, καὶ τὸ μὴ συγγενοῦς ἀνδρὸς χειρουργῆσαι φόνον· πολὺ μέντοι μᾶλλον τὸ σφαγὴν ἀδελφῷ δράσαντας, ὀφθῆναι, ᾧ [f] πατήρ τε ἀναιρεθέντι συναδικεῖται, καὶ μήτηρ εἰς πένθος καὶ παιδὸς ἀποστέρησιν, ἣ κατ' ἀνθρώπινον [g] γινομένων νόμον, συγκαταπατᾶται. [h] Τούτων δ' οὕτω αὐτοῖς αἰδῶ λαβόντας, καὶ τῷ λογισμῷ τι καὶ πείσοντα τεθνηκότος αὐτοῖς παιδὸς ἀγαθοῦ καὶ νεωτάτου ἀποθεμένους, ἀποχέσθαι τῆς τολμήματος παρεκάλει, καὶ τὸν Θεὸν δείσαντας, [i] ὃς πάντων ἅμα καὶ μάρτυς ἦν καὶ βουλῆς αὐτοῖς τῆς [k] ὅτι τὸν ἀδελφὸν γεγενημένης. ἀποστάντας τῆς μὲν πράξεως ἀγαπήσειν, μετανοίᾳ καὶ τῷ σωφρονεῖν εἰξαντας· προελθόντας δ' ὅτι τοῦργον οὐκ ἔστιν ἰοῦ οὐκ [l] ἐπανορθώσαιτο τῆς ἀδελφοκτονίας δίκας, [m] μιάναντας αὐτῆς τὴν πανταχοῦ παροῦσαν πρόνοιαν, καὶ μήτε τῶν ἐπ' ἐρημίας πραττομένων ὑστερῆσαν, μήτε τῶν κατὰ πόλεις. [n] Ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ᾖ, χρὴ δοκεῖν οὐταῦθα παρεῖναι καὶ τὸν Θεόν. τό τε συνειδὸς αὐτοὺς τὸ ἴδιον ἔξειν ἐχθρὸν ὅτι τοῖς τολμηθεῖσιν ἔλεγεν· ὃ μήτε τοῖς ἀγαθὸν αὐτὸ ἔχουσι, μήτε τοιοῦτον ὁποῖον αὐτοῖς συνοικήσει τὸν ἀδελφὸν ἀνελοῦσιν, ὅστις [o] ἀποδράσας. πρὸς τούτοις δὲ καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀδελφὸν ὑδὲ ἀδικήσαντα κτείνειν ὅσιον· κακὸν δὲ καὶ τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ὅτω φίλοις, ὑπὲρ ὧν [p] ἁμαρτάνειν ἔδοξαν. Ἰώσηπον δὲ ὑδὲ πονηρὸν εἰς αὐτοὺς γεγενημένον [q] διαφθερεῖν· ᾧ [r] καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀθενὲς ἔλεον μᾶλλον καὶ τὸ [r] παρ' αὐτοῖς ἐρημίζεται κηδεμονίαν. ἤ τε αἰτία τῆς ἀναιρέσεως πολὺ [s] χείρω τὴν πρᾶξιν αὐτοῖς πίθησι· διὰ φθόνον [u] τοῦ τε ἐσομένου ἀγαθῶν αὐτῷ τὸ ζῆν ἐξαγαγεῖν διεγνωκότων,

CAP. III.

Quomodo Joſephus à fratribus, quod ejus odio flagrarent, in Ægyptum venditus, & clarus ibi factus & illuſtris fratres in ſua poteſtate habuit.

ILLI autem, ut fratrem ad ſe venientem conſpexerunt, gaviſi ſunt, non quaſi ob adventum familiaris *alicujus* & à patre miſſi, ſed tanquam inimici, & in manus ſuas Dei voluntate traditi: ac confeſtim, & ne occaſionem ex manibus elabi ſinant, ad illum perimendum ſeſe expediunt. Rubenus vero, inter iſtos natu maximus, cum eos ita ſe habere vidiſſet, ſuperque ea re conſentientes, tentabat *eorum impetum* continere: oſtendens facinus fore audaciſſimum ſimul ac ſceleſtiſſimum. Ut nefarium quidem & Deo viſum iri, & hominibus flagitioſum, etiam non conſanguinei cædem perpetrare; multo autem ſceleſtius fratris necis reos deprehendi; quo ſublato etiam in patrem redundaret injuria, materque in luctum & orbitatem, non ex lege mortalitatis illatam, conjiceretur. Igitur ut ipſos reveriti, reputanteſque ſecum quantum perpeſſuri eſſent, filio cum optimo tum natu minimo eis erepto, incœpto deſiſterent tam audaci, obſecrabat; etiam præ timore Dei, qui ſpectator ac teſtis foret conſilii contra fratrem initi. Si quidem à facinore abſtinerent, fore ut *Deus* illos amaret, ad pœnitentiam ſanamque mentem adductos: ſin pergerent ad opus, nullas eſſe pœnas quas ab eis ob fratris cædem non repeteret; ut qui providentiam ejus ubique præſentem violaſſent, cui nihil latere poteſt, ſive in ſolitudine peragatur, ſive in urbium frequentia. Ubicunque enim eſt homo, exiſtimandum ibi Deum quoque adeſſe. Quin & propriam conſcientiam, ſi hoc ipſum patrare auderent, ſibimet adverſaturam eſſe ajebat: quam nemo poteſt fugere, ſive bonam conſervare ſtudeat, ſive talem nactus fuerit, qualis ipſos inſectatura eſt, ſi fratrem interfecerint. Inſuper autem hæc prædictis adjiciebat, nefas eſſe cuiquam fratrem, licet injuſtum, interimere: ſatius vero eſſe ita amicos non ulciſci & perſequi, ſi quid peccaſſe videantur. Joſephum vero, qui nequaquam malignus in ipſos exſtiterit, occident: cujus ætas tenera miſericordiam potius commoveret, curamque ab iis & tutelam impetraret. Cauſa etiam cædis plurimum auget facti hujus indignitatem, quod ob invidiam futuræ ejus felicitatis vitam ei adimere ſtatuerint, qua

Pro fratre apud cæteros intercedit Rubelus, oratione pia ac facunda.

a Hypotheſin paulo breviorem habet *Busb.* ὡδὶ τὰ πρὸς τὰς ἐμπόρους Ἀραβίας πράσεως Ἰωσήφ. b Καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβάλλεσθαι *Vat.* c Οὗτος δ' αὐτοὺς *Samb.* d Ita *Big.* & *Samb.* ὁμογνώμονας *alii.* e Sic in *Big.* & *Samb.* quibus etiam convenit *Vet. Interpr.* τὸ ἐπ' αὐτῇ μῖσος in aliis *MSS.* & *Editis.* Hiſce ſimilia retulit *Philo*, p. 528. B. ἐπὶ τοσοῦτον πρόῤῥησιν ἐργῆς &c. f Πατρὶ μὲν ἀν. *Vat.* g Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* Γινόμενον *Big.* & *Samb.* γενόμενα *Vat.* h Τούτων τε ἐν *Vat.* i Ita *Big.* & *Samb.* ὡς θεατὴς in *reliquis.* ὡς θεατὴν ἅμα & μάρτυρα corrigit *T. Faber*, in Epp. Crit. l. 2. Ep. 68. mox idem ſine neceſſitate ἀποστάντων μὲν &c. dein εἰξάντων. iterumque infeliciori conjectura, ἐκ ἔστιν ἰοῦ σὺν ἐπανορθώσαιτο τ. ἀ. δίκας, μὴ διδόντας αὐτῷ. k Ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ *Vat.* & mox ἀγαπήσει. l Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπανορθώσαιτο *Baſ.* & *G.* ἐπανορθώσατο *Big. Caſ.* & *Epiphan.* m Sic *Big. Caſ.* & *Vat.* μείναντας *Baſ.* & *G.* n Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὅπου γὰρ ἄνθρωπος ἂν ᾖ in *aliis.* o Ex *Big.* & *Caſ.* ἀποδράσας *Samb. Vat. Baſ.* & *G.* p Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* ἁμαρτεῖν ἰδίκησαν *Baſ.* & *G.* q Sic *Big. Samb.* & *Vat.* διαφθείρειν in *Editis.* r Illud ℭ ex *MSS.* ſ Ita *Vet. Interpr.* correxit *Bernardus* pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν *librorum Græcorum*, quot verſare mihi adhuc licuit. t Ex *MSS.* quod Ἀπλικώτερον *Editorum* χείρονα. u Ita *Big.* & *Samb.* τοῦ ἴσου. *aliis.*

qua ex æquo fruituri erant conſortionem cum illo habentes ſociabilem, utpote qui non alieni eſſent ſed cognatione conjuncti. Debere enim exiſtimare ipſorum eſſe quicquid Joſepho largietur Deus: ac proinde par eſſe ut cogitarent, iracundiam *cæleſtem* gravius illis incubituram, ſi eum perimendo, qui ab ipſo Deo omni bona fortuna dignus eſt habitus, hunc ipſum Deo auferrent, quem tanta cumulaturus eſt felicitate.

2. Ac Rubelus quidem hæc dicens, præterea pluribus etiam *illos* obſecrans, conabatur eos à fratricidio abſterrere. Poſtquam autem ipſos nihilo placatiores factos viderat, ſed in eo eſſe ut ad cædem properarent; conſilium dedit ut ſaltem necis modo malum paululum mitigarent. Ultionem etenim meditantes primum admonuit, ut oratione flecterentur. Cum vero prævaluiſſent ut fratrem tollerent, dicebat fore ut leviori peccato tenerentur, ſi in iis ad quæ jam hortatur ſibimet pareant. Sic enim finem ſuum, ad quem feſtinant, conſequuturos eſſe; ſed alio modo, ac (ut in dubiis *licet conjicere*) minus odioſo. Nam obteſtatus eſt ipſos, ne ſuas ipſi manus fratri injicerent, ſed in proximum puteum conjectum illic emori ſinerent, atque ita * pollutas manus lucrifacerent. Cum autem hiſce aſſenſum dediſſent juvenes, Rubelus, puerum abducens & fune religans, leniter eum in puteum demiſit; erat enim bene ſiccus. Et ille quidem, hoc facto, abiit paſcua commoda quæſiturus.

Joſephus in lacum ſiccum demittitur, ſuadente Rubelo.

3. Judas autem, qui & ipſe unus è Jacobi filiis, conſpicatus mercatores Arabas generis Iſmaëlitici, aromata & Syras merces deferentes ad Ægyptios è terra Galadena, poſt diſceſſum Rubeli conſilium dedit fratribus, ut Joſephum extrahentes venderent eum Arabibus. Nam etiamſi & illum, quam longiſſime ablegatum, apud exteros mori contigerit, fore tamen ut hoc pacto ſemet ſceleris puros conſervarent. Hoc igitur cum placuiſſet conſilium, Joſephum ex puteo receptum viginti minis vendunt mercatoribus, annos ſeptendecim natum. Rubelus autem, nocte ad puteum veniens, inſciis fratribus Joſephum ſervare ſecum ſtatuit. Ac dum inclamanti non reſponderet, ille, ſuſpicatus poſt diſceſſum ſuum interemptum eſſe, fratres incuſabat. Cum vero rem geſtam ei enarraſſent, lugere deſiit.

Viginti demum minis venditur Iſmaëlitis, annos habens XVII. *Gen. c.* 37.

Rubeli pietas.

4. Ut primum vero hæc in Joſephum à fratribus perpetrata eſſent, conſultare cœperunt quid demum agerent; ut patris ſuſpicionem evitare poſſent. Placuit igitur tunicam, qua quidem indutus Joſephus ad eos venerat,

Tunica Joſephi tanquam diſcerpti affligunt animum Jacobi cruentantque ingratiſſimi filii.

[a] ὧν τὸ ἴσον [b] ἀπολαύσοι κοινωνοῦντες αὐτῷ [c] τῆ μετουσίας, οὐκ ἀλλοτρίων ὄντων ἀλλ' οἰκείων. ἴδια γὰρ [d] ἐῶ αὐτῷ ὑπολαμβάνειν, ὅσα Θεὸς Ιωσήπῳ δώσει· προσήκειν οὖν τιὰ ὀργὴν [e] καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τὸν αὐτὸν καλῶς ἔχειν χαλεπωτέραν ἑστᾶσαι νομίζειν, εἰ ὃν ὑπ' [f] αὐτοῦ δὴ Θεῶ κεκριμένον τὴν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἄξιον ἀποκτείναντες, ἀφαιρήσονται τὸν Θεὸν ᾧ ζῶντα [g] χαρίσεται.

β'. Καὶ ὁ μὲν Ρούβηλος ταῦτα λέγων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πλείω καὶ δεόμενος, ἐπειρᾶτο [h] τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτοὺς ἀποτρέπειν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν μετριωτέρους ὑπὸ τῶν λόγων ἑώρα γεγενημένους, ἀλλὰ αὐτεύδοντας ὅτι τιὰ ἀναίρεσιν, [i] συνεβούλευε τὸ κακὸν αὐτοὺς ὀλιγωρότερον ποιῆσαι τῷ πρόπῳ τῆς ἀναιρέσεως· καὶ γὰρ [k] ἀμυνομένοις παρήνεσε τὸ πρῶτον, πεῖσαι [l] λέγων αὐτούς. ἐπεὶ δ' ἐκράτησαν ὡς τ' ἀνελεῖν ὃν ἀδελφὸν, ὑκ ἔσεσθαι σφόδρα κακοὺς οἷς νῦν πράγμα πεισθέντας [m] ἔλεγεν. οὐ γὰρ τούτοις εἶναι τὸ ἔργον, ἐφ' ὃ αὐτεύδουσιν· ὀλίγον μέντοι τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς οὐ πόρρω κυφότερον. ἠξίου δὲ αὐτοὺς αὐτόχειρας μὲν μὴ γενέσθαι τἀδελφῶ· ῥίψαντας δὲ εἰς ὃν προκείμενον λάκκον ὕτως ἀποθανεῖν ἐᾶσαι, [n] καὶ τό γε μιαιφονεῖσθαι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. συνανεσάντων δὲ τούτοις τὴ νεανίσκων, προσλαβὼν Ρούβηλος τὸ μειράκιον καὶ καλωδίῳ σκήσας, ἠρέμα καθίμησεν εἰς τὸν λάκκον· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἄνυδρος ἦν. καὶ ὁ μὲν, τοῦτο ποιήσας, ἀπαλλάσσεται τῆς ζήτησιν χρείων πρὸς νομὰς ὀπτηδείων.

γ'. Ἰούδας δὲ, καὶ αὐτὸς ὢν τῶ Ιακώβου παίδων, ἐμπόρους ἰδὼν Αραβας τῆς Ισμαηλιτῶν γένους, ἀρώματα καὶ Σύρα φορτία κομίζοντας [o] Αἰγυπτίοις ἐκ τῆς Γαλαδηνῆς, μὴ τιὰ ἀναχώρησιν τὴ [p] Ρουβήλου τοῖς ἀδελφοῖς συνεβούλευσεν ἀνιμήσασι τὸν Ιώσηπον ἀπεμπολῆσαι τοῖς Αραψὶν· οὐδένα τε δὴ ὅπου πορρωτάτω γενόμενον, [q] κἂν τεθνήξεσθαι πρὸς τῶν ξένοις, αὐτούς τε τῆς μιάσματος ὄντως ἀπαλλαγήσεσθαι. δόξαν οὖν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις ἀποδίδονται τὸν Ιώσηπον ἀπελκύσαντες ἐκ τῆς λάκκου μνῶν εἴκοσιν, ἑπτακαίδεκα ἔτῶν γεγονότα. Ρούβηλος δὲ, νύκτωρ ὑπὸ τὸν λάκκον ἐλθών, σῶσαι τοὺς ἀδελφοὺς λαθὼν τὸν Ιώσηπον ἐγνώκει. καὶ ὡς ἀναβαλομένῳ μὴ ὑπήκουσε· δείσας μὴ ἐφάρπασαν αὐτὸν μὴ τιὰ ἀναχώρησιν αὐτῆς, κατεμέμφετο τοὺς ἀδελφούς. τῆς δὲ ὅ τε κλαυθμὸν αὐτοῦ φθεγσάντων, παύεται τῆς πένθους Ρούβηλος.

δ'. Ὡς δὲ ταῦτα τοῖς Ιώσηπον τοῖς ἀδελφοῖς ἐπέπρακτο· τί ποιήσαντες ἂν ἔξω τῆς ὑποψίας τῷ πατρὶ γενηθεῖεν, ἐζήτουν. καὶ δὴ τὸν χιτωνίσκον, ὃν ἀφῖκτο μὲν πρὸς αὐτοὺς ὁ Ιώσηπος ἐνδεδυμένος προσηνέγκαντο

a Ὧν κατὰ τὸ ἴσον *Vat.* b Απολαύσοι *Samb.* & *Caſ.* c Ita *Libri* omnes *Gr.* pariterque *communione* in *Latinis.* Locutio illa πλεονάζει. ut *ſociabilis conſortio* apud *Livium.* κοινωνίας reponit *T. Faber.* d Εἶναι *Big.* e Ita *Big.* & *Samb.* καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τὸν αὐτὸν *Caſ.* καὶ δι' αὐτῆς τὸν αὐτὸν *Vat.* καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τὸν καλῶς &c. *Baſ.* & *G.* f Illa τοῦ Θεοῦ ex *MSS.* g Ita *Big.* & *Vat.* χαρίσηται in *reliquis.* h Sic *Samb.* & *Vat.* τοὺς τ' ἀδ. *cæteri.* i Συνεβούλευσεν *Vat.* ut habetur mox infra, v. 32. συνεβούλευσέ το *Hen.* k Αμυνομένοις malit *Heraldus*, Digreſſionum l. 2. c. 8. l Θέλων αὐτοὺς *Heraldus.* λόγῳ αὐτῆ legendum eſſe contendit *T. Faber.* phraſi *Joſephi* (ut inquit *Bernardus*) ita violata. Inſtanter etenim ibidem ſignificat modus πειθοῖ, ritu Attico. Simile quid habet *Joſephus*, p. 23. v. 29. m Vox ἰλιγγιᾶν ex *MSS.* nam abfuit *Baſ.* & *G.* n Καὶ τόγε μὴ μιαιφονεῖσθαι *Big. Samb.* & *Vat.* Vide *Philonem*, p. 528. ex quo ſua hauſiſſe videtur *Zonaras*, p. 16. o Ita in *MSS.* εἰς Αἴγυπτον *Baſ.* & *G.* ex verſione LXX. Pariter de illo facinore *Philo*, p. 528. Paulo etiam diverſus ab his *Artapanus* apud *Euſeb.* in Præp. Evangel. p. 429. p *Al.* τοῦ Ρουβήλου. q Ita ex *MSS.* in *Editis* καὶ τεθνήξεσθαι τοῖς ξένοις, ἑαυτούς τε. r Sic *MSS.* ὁ Ρουβήλου *Baſ.* & *G.* Rubeli autem expoſtulationem quære apud *Philonem*, p. 528. * Quod eſt, *fratricidii crimen evitare.* Sic κεχρῆσθαι ὕβρει in *Act. Apoſtol.*

a Ita

ωδιηρήκεσαν δ' αὐτὸν ὅτε καθίεσαν εἰς Ⓢ λάκκον· ἔδοξεν αὐτοῖς ἁμματαφάξασιν αἵματι [a] πράγων μολυσμὸν καὶ τῷ πατρὶ δόξαι φέροντας, ὡς ἂν ὑπὸ θηρίων αὐτοῦ φανείη διεφθαρμένου. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, ἦκον πρὸς τὸν πρεσβύτην, ἤδη τῶν περὶ τὸν υἱὸν εἰς γνῶσιν [b] ἀφιγμένων. ἔλεγον δὲ τὸν μὲν Ἰώσηπον οὔτ' ἰδέναι, [c] ὅθ' ἡ κέχρηται συμφορᾷ μεμαθηκέναι· χιτῶνα δὲ τοῦτον εὑρεῖν αἱματωμένον καὶ λελακισμένον. ὅθεν αὐτοῖς ὑπόνοιαν εἶναι, θεηπισόντα θηρίοις αὐτὸν ἀπολωλέναι· ἔνιοι τοῦτον ἐνδεδυμένος οἴκοθεν ἐξάλλη. Ἰάκωβος δὲ ὅπῃ κυφοτέραις ὢν ἐλπίσιν, ὡς ὑπὸ παιδαριδιωμένου δόλου αὐτοῦ τὸ παιδὸς τοῦτον μὲν ἀφίστη τὸν λογισμόν. πίστιν δ' αὐτῷ τὸ πλοῦτος ἐναργῆ Ⓢ χιτῶνα ὑπολαβών· καὶ γὰρ ἐγνώκεσαν ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν ἐνδεδυμένον ἐκπέμποι πρὸς τοὺς ἀδελφούς· ὡς ὅπῃ νεκρῷ ὃ λοιπὸν ἅπας διέκειτο ὅπῃ τῷ μεγαλίῳ πενθῶν. καὶ ὡς ἑνὸς πατὴρ ὤν, καὶ τὸ ἐξ ἄλλων [d] ὠδαμωθείας ἐστερημένος, ἅπας ἰδίῳ πρὸ κακῷ, πρὶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς συμβαλεῖν, εἰκάζων ὑπὸ θηρίων Ἰώσηπον ἀφανῆ γεγονέναι. ἐκαθέζετο δὲ [e] σακκίον ἐξαψάμενος καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς, ὡς [f] μήτε ὑπὸ παίδων παρηγορούντων αὐτῶν ῥᾴονα γενέσθαι, μήτε χάμενοντα τοῖς πόνοις ἀπαγορεύειν.

(nam ipſam ei demiſſo in puteum detraxerant) diſcerptam ſanguine hircino fœdare; atque ita patri allatam oſtendere, ut ei videretur *filius* à feris devoratus. Atque hoc facto venerunt ad ſenem, cum jam aliquid de filio reſciviſſet. Ajebant autem Joſephum quidem neque vidiſſe ſe, neque ſcire quid illi evenerit, tunicam tamen iſtam cruentatam & laceram inveniſſe. unde & illis crevit ſuſpicio, belluarum incurſu mortem oppetiiſſe; ſi ea indutus domo exiverit. Jacobus autem cum exiguam ſpem habuiſſet, fore ſcilicet ut aliquo captivus abduceretur puer, ab hac quidem cogitatione diſceſſit. At manifeſtum necis indicium tunicam ratus (agnoſcebat enim eam eſſe qua indutum ad fratres miſerat) poſtea ita ſe habuit, adoleſcentem lugendo, quaſi interiiſſet. Atque tam male erat illi, ac ſi unius pater exſtitiſſet, & aliorum conſolatione privatus; etiam, priuſquam cum fratribus colloqueretur, Joſephum à feris diſcerptum periiſſe conjiciens. Sedebat autem ſacco amictus & dolore oppreſſus, ut neque filii conſolando quicquam proficerent, neque ipſe luctum laſſitudine remitteret.

ΚΕΦ. δ'.

Τῆς Ἰωσήπου ἀγνείας τὸ ἐπιφανές.

CAP. IV.

Inſignis Joſephi continentia.

Ἰωσηπον δὲ, πωλούμενον ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, ὠνησάμενος Πετεφρὴς, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, ὅπῃ τῷ Φαραὼ- θὶ μαγείρων ὄντι βασιλέως, εἶχεν ὑπ' ἀπάσῃ τιμῇ· [e] παιδείαν δὲ τὴν ἐλευθέριον ἐπαίδευε, καὶ διαίτῃ χρήσασθαι κρείττονι τῆς ὅπῃ δούλῳ τύχης ἐπέτρεπεν· ἐγχειρίζει τε τὴν τοῦ οἴκου [h] αὐτῷ πρόνοιαν. ὁ δὲ τούτων τε [i] ἀπέλαυε, καὶ τὴν ἀρετὴν, ἥτις ἦν πρὸς αὐτὸν, ὑφ' ὑπὸ τῆς μεταβολῆς [k] ἐγκατέλειπεν· ἀλλὰ διέδειξε τὸ φρόνημα κρατεῖν τῆς ὑπὸ τῷ βίῳ δυσκόλων δυνάμενον, οἷς ἂν παρῇ γνησίως, καὶ μὴ πρὸς τὰς εὐπραγίας τὰς χαρὰν μόνον ἡρμοσμένον.

JOſephum autem venditum à mercatoribus cum emiſſet Petephres, vir Ægyptius, qui Pharaothis regis coquis præerat, *eum* ſummo in honore habuit. Nam & diſciplinis liberalibus eum inſtituendum curavit, & victu meliore, quam pro ſervili conditione, uti permiſit, eumque ſuæ domui præfecit. Is vero hiſce fruebatur, non tamen virtutem, qua præditus erat, propter hanc *ſui ſtatus* mutationem deſeruit: ſed oſtendit prudentiam difficillima quæque in vita poſſe ſuperare, ſi quibus adſit pura & infucata, nec ad præſentem tantum felicitatem accommodata.

Domus Petephranæ procurator Joſephus. Gen. c. 39.

Β'. [1] Τῆς δὲ δεσπότου γυναικὸς, διά τε τὴν εὐμορφίαν καὶ τὴν περὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ δεξιότητα, ἐρωτικῶς διατεθείσης, καὶ νομιζούσης, εἰ ποιήσειεν αὐτῷ τοῦτο φανερὸν, ῥᾳδίως πείσειν αὐτὸν εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν, εὐτύχημα ἡγησαμένου τὸ δέσποιναν αὐτοῦ δεηθῆναι· καὶ πρὸς τὸ σχῆμα τὸ τότε δουλείας, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν τρόπον ἀφορώσης, τὸν καὶ τότε μεταβολὴν πράγματα· τὴν τε ἐπιθυμίαν αὐτῆς ποιησάσης καταφανῆ, καὶ λόγους προσφερούσης περὶ μίξεως, παρέπεμπε τὰς ἀξιώσεις, οὐ κείνας ὅσιον εἶναι τοιαύτην αὐτῇ [m] δι-δόναι χάριν, ἣ μὴ θριαμένου καὶ τοσαύτης ἀξιώματος τιμῆς ἀδικίαν συνέβαινεν εἶναι καὶ ὕβριν. ἀλλὰ [n] κρατεῖν τε

[2] Cum enim uxor herilis, cum ob formæ elegantiam tum ob dexteritatem ejus in rebus agendis, amore eſſet incenſa, ac putaret, ſi hoc ei aperiret, fore ut facilius ad amplexus alliceretur, in parte felicitatis poſiturus quòd hera illum peteret, (nam ad habitum ſervitutis præſentis, non ad mores, qui ſtatu etiam mutato permanerent, reſpiciebat) adeoque ſuum, quo flagrabat, ei proderet deſiderium, & ſermones ſereret de concubitu; *ille* preces ejus repulit, nefas eſſe ducens tali eam gratia impertire, quæ illi, qui eum emerat & tanto dignatus erat honore, in injuriam cederet & contumeliam. Quin & ipſam admonebat

Juvenem decorum male deperit hera ſua. Gen. c. 39.

---

a Ita in *MSS.* πράγμα *Baſ. G. aliique.* *b* Sic *Caſ. & Samb.* ἀφιγμένων *cæteri.* *c* Ita *Big. Samb. Busb. & Vat.* ἔτ' οἷς *Baſ. G. & Caſ.* ἔτ' εἰ *Hen. & Vet. Interpr.* *d* Sic *Samb.* in *reliquis* παραμυθείας. utrumque approbat *Apollonius.* In ſequentibus pro ὅτως ἦν παρὰ τῷ κακῷ, mallem reſcribere, ὅτως ἰδίῳ παρ' αὐτῷ κακῷ. nam *Epiphanius* ad hunc modum locum vertit, *ita enim erat apud ſemetipſum male, priuſquam cum fratribus &c.* *e* Σάκκον *Busb. Hen. & Zonaras* ex LXX. *f* Ex *Big. & Samb.* μήθ' ὑπὸ π. in *aliis.* & ſubinde ῥᾷον. Sed ibidem αὐτὸν ῥᾷον *Big. Caſ. & Vat.* Non opus ergo correctione Attica *Fabri,* αὐτῷ ῥᾷον γενέσθ. *g* Ita *Big. & Samb.* παιδείαν τε in *reliquis.* *h* Illud αὐτῷ etiam ex *Big. Samb. & Vat.* deeſt *cæteris.* *i* Ita *Samb. & Vet. Interpr.* ἀπέλαυε in *aliis.* *k* Ἐγκατέλιπεν *Samb.* *l* *Zonaras* in hiſce *Joſephum,* at *Joſephus* verbis ſimillimis expreſſit *Philonem* in pag. 532. *m* Δοῦναι *Samb. & Vat.* *n* Ita *Big. Samb Vat. & Vet. Interpr.* κρατεῖν τε τὸ τῦ π. *Baſ. & G.*

monebat ut cupiditatem reprimeret, desperationem *illi* injiciens optatis potiundi, (sic enim fore ut ei sedaretur impetus, cum omni de spe decideret) sibique constitutum esse dicebat prius omnia extrema pati, quam ei hac in re obsequi. Quamvis enim & heræ adversari servum non deceat, hujusmodi *tamen* mandatis non obedire multum habeat excusationis. Illius autem amorem magis accendebat, quod nihil tale exspectanti restiterit Josephus. Et quum graviter à malo premeretur, altero tentamine illum expugnare statuit.

Res insidiosa est amor, plenaque artium.

3. Cum igitur publicum festum instaret, cujus celebritatem feminas quoque frequentare mos erat, ægritudinem caussatur apud maritum, captans solitudinem & otium ad Josephum exorandum. Quod cum nacta esset, blando magis sermone quam antea eum aggreditur. Ut satius quidem fuerit eum primis cessisse precibus, neque aliquid contradixisse; & propter reverentiam compellantis, & affectus vehementiam, qui cogeret eam, quæ hera sit, sua dignitate humiliorem se gerere. Nunc autem prudentiæ magis convenienter agendo, quicquid prius desipuerit licebit emendare. Sive enim secundas preces desideraret, has adesse & cum majori studio: se enim ægritudinem simulasse, atque festo & celebritati ipsius consuetudinem prætulisse. Sive prioribus ob diffidentiam repugnasset sermonibus, indicio esse crederet, nullam latuisse fraudis malignitatem, quod in eadem voluntate perstaret. Quare & præsentium bonorum emolumentis frui exspectaret, quorum jam particeps erat, si ejus desiderio annueret, & majora etiam consequuturum, si suæ morem gereret voluntati: ultionem autem & odium ab illa, si petitionem repudiaret, & castitatis existimationem mallet illibatam servare quam heræ gratificari. Eam enim ipsi nequaquam prodesse, si ei accusationem instrueret, & se ab illo tentatam esse ad maritum mentiretur: magis enim Petephren suis sermonibus fidem habiturum esse, quam illius, veritati licet maxime consentanea proferat.

Speculum castitatis purissimum Josephus.

4. Hæc loquente muliere & illachrymante, neque misericordia eum recedere à castitate suasit, neque metus coëgit: sed precibus restitit, minisque non concessit, veritus ne quid mali ageret; malens acerbissima quæque sufferre, quam præsentibus acquiescere, tale quicquam in mulieris gratiam perpetrando, ob quod sibi conscius erat se juste esse periturum. Ipsam quoque nuptiarum monuit, jurisque conjugalis & consuetudinis; obsecrans ut his plus daret quàm momentaneæ libidini explendæ: cum hæc quidem paritura sit pœnitentiam, quæ ei cedet in dolorem, non in delictorum emen-

ὃ πάθος καλείτω [a] παρεκάλει, τῷ ἀπόγνωσιν τῆς τύχης ἡ ὀπθυμία προβαλλόμενος· ἀληθὲς γάρ τε αὐτῇ τοῦτο μὴ παρούσης ἐλπίδος· αὐτός τε πάντα μᾶλλον ὑπομένειν ἔλεγεν, ἢ πρὸς τοῦτο καταπεσὼν [b] ἔσαι. καὶ δὲ εἰ τῇ δεσποίνῃ δοῦλον ὄντα δεῖ ποιεῖν μηδὲν ἑαυτῷ, ἀλλ' οὐ πρὸς τὰ τοιαῦτα τῆς [c] προσταγμάτων ἀνυπολογία πολλοῦ ἂν ἔχοι παραίτησιν. [d] ἡ δ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὸν ἔρωτα, τὸ μὴ προσδοκῶσαν τὸν Ἰώσηπον ἀντιπρᾶξαι. καὶ δεινῶς ὑπὸ τοῦ κακοῦ πολιορκουμένη, δευτέραν πάλιν πεῖραν [e] προθυμεῖτο κατεργάσασθαι.

γ'. Δημοτελοῦς οὖν ἑορτῆς ὀπισάσης, καθ' ἣν εἰς τὸν πανήγυριν καὶ γυναιξὶ [f] φοιτᾶν νόμιμον ἦν· σκηπτικὸν πρὸς τὸν ἄνδρα, δηρωμένη μόνωσιν καὶ σχολὴν εἰς τὸ δεηθῆναι τοῦ Ἰωσήπου. καὶ γενομένης [g] αὐτῇ ζωῆς, [h] λιπαρεστέρως ἔτι τῶν προτέρων αὐτῷ προσλιπαρήσατο λόγους. ὡς καλῶς μὲν εἶχεν [i] αὐτῷ μετὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς δῆσιν εἶξαι, καὶ μηδὲν ἀντειπεῖν· κατά τε τὸν τῆς προκαλύσης τρόπον καὶ τὸν ὃ πάθος ὑποβολὴν, ὑφ' ὃ βιαθεὶη δέσποινα ὅσα ὃ κατ' αὐτὸν ἀξιώματος [k] ταπεινοτέρα γενέσθαι. φρονήσει τε καὶ νῷ ἄμεινον σώζοις, καὶ τὸ ὀπὶ τοῖς παρελθοῦσιν [l] ἄγνωμον διορθώσεται. εἰ τε γὰρ δευτέραν δέησιν ὑπεδέχετο, ζῶντα γεγονέναι καὶ μετὰ πλείονος ασφαλοῦς· νόσον τε γὰρ προφασίσασθαι, καὶ τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς πανηγύρεως τὸν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν προπεμῆσαι. εἰ τε τοῖς προτέροις ὑπὸ ἀπιστίας ἀντέκρουσε λογισμοῖς, ὃ μηδὲ μίαν κακηγορίαν εἰ) κεῖνον σύμβολον, τὸ τοῖς αὐτοῖς ὀπιμένειν. προσδοκᾶν τε τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὄνησιν, ὧν ἤδη μετέχειν, προσθήμονον αὐτῆς τῷ ἔρωτι, καὶ μειζόνων ἀπολαύειν, ὑπήκοον γενόμενον· ἄμωσαν δὲ καὶ μῖσος παρ' αὐτῆς, ἀποφαίνεται τὸν ἀξίωσιν, καὶ ὃ χαρίζεσθαι τῇ δεσποίνῃ τ' ἡ σωφροσύνης δόκησιν [m] ὀπίπροσθεν θέμενον. ὑ γὰρ αὐτὸν τοῦτο ὠφελήσειν, πρὸς πείσης εἰς κατηγορίαν αὐτῷ, καὶ καταψευσαμένης πεῖραν ὀπὶ πάντρί· πρσέξειν δὲ μᾶλλον τοῖς αὐτῆς λόγοις Πετεφρῆ, ἢ τοῖς ἐκείνῳ, κἂν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τ ἀληθείας [n] φέρηται.

δ'. Ταῦτα λεγούσης τῆς γυναικὸς καὶ δακρυούσης, ὥτε οἴκτῳ αὐτὸν μὴ σωφρονεῖν ἔπεισεν, ὥτ' ἀνάγκασε φόβος· ἀλλὰ ταῖς δέήσεσιν ἀντέσχεν, καὶ ταῖς ἀπειλαῖς ὑκ ἐνέδωκε, [o] δείσας παθεῖν ἀδίκως, καὶ ὑπομένειν τι τῶν χαλεπωτέρων εἵλετο μᾶλλον ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύειν, χαιρσάμενος ἐφ' οἷς ἂν αὐτῷ [p] σωφρόνως δικαίως ἀπολυμένῳ. γάμου τε αὐτῷ ὑπεμίμνησκε, καὶ τῆς πρὸς ἄνδρα συμβιώσεως, καὶ τούτοις τὸ πλέον νέμειν, ἢ τῇ παρούσῃ τῆς ὀπιθυμίας ἡδονῇ παρεκάλει· τῆς δὲ μὲν καὶ μετάνοιαν ἐξούσης αὖθις ἐπ' ὀδύνῃ γενησομένῃ, ὑκ ὀπὶ διορθώσει τῶν ἡμαρτημένων,

a Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* παρεκαλεῖ in *aliis* b *Al.* ἔσαις. c Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* πραγμάτων *Big. Caſ. Baſ.* & *G.* d Sic *Bernardus* ex aliarum lectionum vestigiis. τῇ δ' ἔτι μ. τ. ἱρωτα, μὴ προσδοκώσῃ *Baſ.* & *G.* τ δ' ἔτι — τὸ μὴ προσδοκώσης *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* τ δ' ἔτι —— μὴ προσδοκώσης *Big.* e Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* προσπθυμεῖ τὸ κατεργ. *Big.* προσπθυμεῖν κατεργ. *Baſ.* & *G.* Alia locutione *Busb.* & *Hen.* δευτέραν ἐπῆλθε πεῖραν, aut quod *Zonaras* dixit δευτέραν ἐπῆλθε πεῖραν. f Φοιτᾶσιν *Vat.* g Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* γενομένης αὐτῆς ζωῆς *Baſ.* & *G.* fruſtra reponit *Faber.* ἡ γεν. ἑορτῆς ζωῆς. nam ζωῆς reſpicit σχολήν. h Sic in *MSS.* in *Editis* λιπαρεστέρως. i *Al.* αὐτόν. k Ita in *MSS.* ταπεινοτέραν *Baſ.* & *G.* l Ἀγνῶμον *Samb.* tanquam ab ore & ſpiritu Attico. m Ita *Samb. Big. Caſ.* & *Vat.* δόκησιν προτέθεμον *Baſ.* & *G.* n Φέρηται *Samb.* o Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* δείσας ἀ παθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* De voce παθεῖν vide Annott. ad *Marcum Antoninum*, p. 228. *Edit. Oxon.* p Sic *Big.* σωφρόνως *Baſ. G.* & *Vat.* συνδῆ *Samb.*

a Τῆ

ἡμαρτημένων, καὶ φόβον [a]ἵν' καταφρωσιν γενέσθαι, [b]ἀλλὰ χαίειν ἔᾳ λαθεῖν ἀγνοούμενα τὰ κακά· τῆς δὲ πρὸς τὸν ἄνδρα κοινωνίας ἀπόλαυσιν ἐχούσης ἀκίνδυνον, καὶ προσέτι πολλοῦ [c]ἔλεγε τὴν ἀπ' ἐκείνου σωφροσύνης καὶ πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίαν καὶ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὡς αὐτὸς [d]μᾶλλον δεσπόσει μένασα καθαρά, καὶ δικαιοσύνης ἐξουσίᾳ χρήσεται πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἂν σωεξαμαρτάνοντος αἰδοῖ. [e]πολὺ δὲ κρεῖττον εἴη παῤῥεῖν [f]ὅτι γνωσκομένοις τοῖς εὖ βεβιωμένοις, ἢ ὅτι λανθανόσῃ κακοπραγία.

ε'. Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τὴν τῆς γυναικὸς ὁρμὴν ὑποχεῖν ἐπειρᾶτο, καὶ τὸ πάθος αὐτῆς εἰς λογισμὸν ὑποτρέφειν. ἡ δὲ βιαιότερον ἐχρῆτο τῇ ἀσθενείᾳ· καὶ ὑποβαλοῦσα τὰς χεῖρας, ἀναλαβεῖν, ἀποσπάσασα [g]τῆς πείθειν, ἤθελεν. [h]ὡς δὲ ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς ὁ Ἰώσηπος προσκαταλιπὼν καὶ τὸ ἱμάτιον κατεχούσης· καὶ γὰρ αὐτὸ αὐτῇ μέλειν ἐξεπήδησε δ' ὁμαπᾶ· προϊδὴς γενομένη μὴ κατείπῃ πρὸς τὸν ἄνδρα [i]αὐτῆς, καὶ τῆς ὕβρεως προαλγῶς ἔχουσα, φθάσαι καταφθάσασθαι πρὸς τὸν Πετεφρῆν ἔγνω τῇ Ἰωσήπου· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τιμωρήσαι μὲν [k]αὐτῇ, δεινῶς ὑπερηφανημένην. προλαβεῖν δὲ τὴν ἀβουλίαν, σοφὸν ἅμα καὶ γυναικεῖον ἡγήσατο. καὶ [l]καθῆτο μὲν κατηφὴς καὶ συγκεχυμένη· τὸ δὲ ὑπὸ τῷ ἁμαρτεῖν τῆς ὑπονοίας λύπην, ὡς ὑπὸ πείρᾳ ἀβουλίας πλασαμένη μετ' ὀργῆς. ἐλθόντι δὲ τὰνδρὶ, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν παραχθέντι, καὶ πυθανομένῳ τὴν αἰτίαν, τῆς κατηγορίας [m]τῆς Ἰωσήπου κατήρξατο· "καὶ τοιαύτης, "εἶπεν, ἄνερ, ἢ πονηρὸν ἄλλο, κοίτην μιᾶναι τὴν σὴν "ἐθελήσαντα, κόλασον. ὃς δ' οἷος ἂν εἰς [n]ἡμέ- "τερον οἶκον ἀφῖκται μνησθεὶς ἐσωφρόνησεν, [n]δ' ὅσον "σὺ τῆς σῆς χρηστότητος ἔτυχεν, ἀλλ' ἀχάριστος ὢν "ἂν εἰ μὴ πάντα παρῆχεν αὐτὸν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, ἐπε- "βάλετο ὑβρίσαι γάμον τὸν σὸν, [o]καὶ ταῦτ' ἐν ἑορ- "τῇ, τὴν σὴν ἀπουσίαν παραφυλάξας. [p]ὡς ὅσα καὶ "μέτριος ἐδόκει πρότερον, διὰ τὸν σὸν φόβον ἠρέμει, "καὶ οὐκ φύσει χρηστὸς ἦν. τοιοῦτον δ' ἄρα τὸ παρ' "ἀξίαν αὐτὸν καὶ παρ' ἐλπίδας εἰς τιμὴν παρελθεῖν ἐποίη- "σεν, ὡς δέον ᾧ τὴν τῆς κτήσεως τὴν σὴν πίστιν καὶ τὴν οἰκο- "νομίαν λαβεῖν [q]ἐξεγένετο, καὶ τῶν προσθυτέρων οἰκετῶν "προτιμηθῆναι, τούτῳ καὶ τῆς σῆς ψαύειν γυναικός". παυσαμένη δὲ τῶν λόγων, ἐπεδείκνυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· ὡς ὅτ' ἐπεχείρει [r]βιᾶσθαι καταλιποῦσα αὐτό. [s]Πετεφρὴς δὲ μήτε δακρύσῃ τὴν γυναῖκα, μήθ' οἷς ἔλεγε καὶ εἶδεν ἀπιστεῖν ἔχων, τῷ τε πρὸς αὐτὸν ἔρωτι [t]πλέον νέμων, ὅτι μὲν τὸν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν οὐκ ἐπέπετο. δοὺς δὲ συγγνώμην τῇ γυναικὶ, πονηρὸν δὲ τὸν κατασκευάσας τὸν Ἰώσηπον, ὃν μὲν εἰς τὸ τὰ κακοῦργα

dationem, ac *præterea* metum ne deprehendatur, beneficium vero *ſolum* ſi lateat peccato ignorato: mariti vero licere congreſſu frui ſine periculo; inſuper & magnam, dicebat, habituram eſſe conſcientiæ fiduciam tam apud Deum quam homines; magiſque ipſi dominaturam dum impolluta maneat, & potiori heræ jure in ipſum uſuram, quam ſi pudore teneretur ex peccati ſocietate. Nam longe præſtat manifeſtis fidere quæ ex recta vivendi norma fiunt, quam latenti delicto.

Stupri tandem intentati Joſephum incuſat impudica fœmina.

5. Hæc atque plura hiſce ſimilia loquutus, mulieris impetum cohibere tentabat, eamque à prava affectione ad rationis arbitrium revocare. At illa vehementius inſtabat, injectiſque manibus, cum de perſuaſione deſperaret, vi ſubigere voluit. Ut vero illam iratus fugiſſet Joſephus, veſte prius relicta quam ipſa prehenderat, (nam & iſtam ei cedens è cubiculo proſiluit) *illa* verita ne marito ſuo rem renunciaret, atque ob contumeliam magno dolore affecta, in animum induxit ut Joſephum prior falſo ad Petephren deferret; atque hoc pacto ulciſceretur, graviter contempta, injuriam ſibi factam. Nam prudentis eſſe, atque mulierem decere rata eſt, ut accuſationem præoccuparet. Ac mœſta quidem ſedebat & confuſa; dolorem ex tentata pudicitia eſſe animo iracundo ſimulans, qui erat ex fruſtrata libidine. Marito autem reverſo, & ad hunc aſpectum turbato, cauſamque ſciſcitante, Joſephum cœpit accuſare; "Et vel moriaris, marite, inquiit, vel "ſervum nequam, cubile tuum violare ni- "tentem, merita pœna caſtiga. Ille, imme- "mor & qualis in ædes noſtras venerit, & "quanta ex tua benignitate fuerit aſſequutus, "atque pro ingrato habendus niſi in omnibus "ſe nobis bonum exhiberet, inſidias ſtruxit "ut conjugium tuum contumelia afficeret; "idque feſto die, tua obſervata abſentia. Adeo "ut in quantum modeſtus antea videbatur, "propter tui metum ſe continuit, non quod "probo eſſet ingenio. Talis autem factus "eſt, quod præter meritum atque ſpem ad "honorem provectus fuerit; ac ſi æquum eſſet "ut ille, cujus fidei & diſpenſationi omnia "tua bona commiſſa eſſe contigit, ſerviſque "natu grandioribus præfici, uxorem etiam "tuam attrectaret". Cum vero loquendi finem feciſſet, veſtem *ei* oſtendit, quaſi, cum tentaſſet *ei* vim facere, eam reliquiſſet. Verum Petephres, cum neque lachrymis uxoris, neque quibus *illa* dixerat & *ipſe* viderat fidem derogare potuerit, ſuoque erga illam amori plus æquo tribuerit, in rei veritatem inquirere deſtitit. Uxori autem pudicitiæ laudem concedens, at Joſephum nequam eſſe judicans, illum quidem in maleficorum carcerem

a Τῶ μὴ καταφρονεῖν in quatuor *MSS.* b Ita *Big. Vat.* & *Caſ.* τῷ χαίειν in *Editis.* c Illud ἔλεγε ex *MSS.* omiſerunt *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* d Διαπόσει μᾶλλον, dein χρήσεται *Samb.* & *Vat.* e Πολὺ ᾗ τῷ κρ. *Vat.* f Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶ γνωριμίοις *Baſ.* & *G.* g Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ πείθειν. h Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ὡς δ' ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς Ἰώσηπος, ἐκ προσκαταλιπὼν τὸ ἱμάτιον, κατασχούσης αὐτὸν οὐκ τοῦτο, ἐξεπήδησε δ' ὁμαπᾶ. quod facilius & ab *Epiphanio* fere expreſſum hiſce verbis, *cumque fugiſſet iratus Joſephus, illa ejus tenente veſtem qua ſe exuerat, exſilivit à domo.* i Sic in *MSS.* in *Editis* αὐτῆς ὕβρεως. k Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῇ δεινῶς ὑπερηφανημένῃ *Baſ.* & *G.* l Ita quinque *MSS.* & *Zonaras.* in *Editis* κατῄσθησε. m Illud τῆς ex *MSS.* n Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀφ' ὧν *Baſ.* & *G.* o *Al.* τῇ ταῦτα. p Ὡς ὅσα *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* q Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐγένετο. r Sic *Big.* probante *Bernardo*, quod *Veteres Grammatici* habeant βιᾶται, γυναῖκας βιάζεται. in *Editis* βιάσασθαι. in *Philone* & *Zonara* βιάζεσθαι ἐπιχειρεῖν. s Ποπφαρὴς malit *Bernardus.* t Πάλαι *Samb. Vat.* & *Caſ.* πάντα *Vet. Interpr.*

a Ita

rem conjecit; de uxore vero meliorem habuit opinionem, quod ejus modeſtiæ & caſtitatis teſtis exſtiterit.

[a] ἐφκτὴν ἐνέβαλεν· ὅτι δὲ τῇ γυναικὶ ϗ μᾶλλον ἐφρόνει, κοσμιότητα ϗὶ σωφροσύνην αὐτῇ μαρτυρῶν.

CAP. V.

ΚΕΦ. ε'.

Quænam Joſepho in carcere contigerunt.

Οσα συνέβη τῷ Ιωσήπῳ ἐν τῇ εἱρκτῇ.

Joſephi virtutem carcer obſcurare non potuit. Gen. c. 40.

JOſephus itaque omnia ad ſe quidem ſpectantia Deo committens, neque ad ſe defendendum neque ad rem geſtam accurate narrandam ſemet accinxit: ſed vinculis & neceſſitati tacitus ſuccubuit, Deum, qui calamitatis cauſam noverit & veritatem, iis potentiorem eſſe confidens, qui ſe in vincula conjecerant. cujus providentiam confeſtim expertus eſt. Nam cuſtos carceris, diligentiam ejus fidemque in juſſis exſequendis perſpiciens atque formæ dignitatem, vincula ei relaxavit, malumque levius *aliquanto* reddidit ferendumque: quin & cibo meliore, quam reliquos vinctos, uti permiſit. Iis vero, qui in eadem erant calamitate, cum ab operum labore paululum reſpirarent, ſecum forte colloquentibus, ut ſolent miſeriarum ſimilitudine conjuncti, ſeque invicem de cauſis condemnationis percunctantibus; pincerna Regis, ei valde charus, ab irato tamen in cuſtodiam detruſus, eademque cum Joſepho ferendo vincula paulo illi familiarior factus eſt; eique (nam *cæteros* anteire intelligentia exiſtimabat) ſomnium viſum expoſuit, obſecrans ut præſagium, ſi quod ſubeſſet, indicaret, querens quod ſuis ex Rege miſeriis ſolicitudinem etiam ex ſomniis numen adjecerit.

Ἰωσηπος μὲν οὖν πάντ' ὀπὶ τῷ Θεῷ ποιησάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν, ϗδ' εἰς ἀπολογίαν, ϗδ' ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγονότων δήλωσιν ἐτράπη· τὰ δεσμὰ δὲ ϗὶ τὴν ἀνάγκην σιγῶν ὑπῆλθεν, ἀμείνονα ἔσεσθαι τῶν [b] δεδεκότων θαρρῶν τὸν τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς ϗὶ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα Θεόν. ὃ πεῖραν τῆς προνοίας εὐθὺς ἐλάμβανεν. ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ, τιμῶν τε ὀπιμέλειαν ϗὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ καταγνόσας ἐν οἷς τάξειεν αὐτὸν ϗ ὅ ἄξίωμα τῆς μορφῆς, [c] ὑπανίει τῶν δεσμῶν, ϗὶ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ ϗὶ κοῦφον ἐποίει· διαίτῃ δὲ [d] χρῆσθαι κρείττονι δεσμωτῶν ἐπέτρεπε. τῶν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τῆς πρὸς τὰ ἔργα ταλαιπωρίας, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλῆ ϗ κοινωνίαν ἡ ὁμοίας συμφορᾶς, τρεπομένων, ϗὶ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακριθεῖεν ἀναπυνθανομένων, οἰνοχόος μὲν βασιλέως ϗὶ σφόδρα δ' αὐτῷ τιμώμενος, κατ' ὀργὴν δεδεμένος, ϗὶ συνδιαφέρων τῷ Ιωσήπῳ τὰς πέδας συνηδέστερος αὐτῷ μᾶλλον ἐγένετο, ϗὶ συνέσει γὰρ αὐτὸν ἐδόκει προέχειν, ὄναρ ἰδὼν ἐξέθετο, προκαλῶν δήλωσιν εἴ τι σημαίνει, μεμφόμενος ὅτι τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἐπὶ τὸ θεῖον αὐτῷ ϗὶ τὰς ἐκ τῶν ὀνειράτων φροντίδας προστίθησιν.

5 ΙΩΣΗΠΟΣ μὲν οὖν πάντ' ὀπὶ τῷ Θεῷ ποιησάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν, ϗδ' εἰς ἀπολογίαν, ϗδ' ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγονότων δήλωσιν ἐτράπη· τὰ δεσμὰ δὲ ϗὶ τὴν ἀνάγκην σιγῶν ὑπῆλθεν, ἀμείνονα ἔσεσθαι τῶν [b] δεδεκότων θαρρῶν τὸν τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς ϗὶ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα Θεόν. ὃ πεῖραν τῆς προνοίας εὐθὺς ἐλάμβανεν. ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ, τιμῶν τε ὀπιμέλειαν ϗὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ καταγνόσας ἐν οἷς τάξειεν αὐτὸν ϗ ὅ ἄξίωμα τῆς μορφῆς, [c] ὑπανίει τῶν δεσμῶν, ϗὶ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ ϗὶ κοῦφον ἐποίει· διαίτῃ δὲ [d] χρῆσθαι κρείττονι δεσμωτῶν ἐπέτρεπε. τῶν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τῆς πρὸς τὰ ἔργα ταλαιπωρίας, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλῆ ϗ κοινωνίαν ἡ ὁμοίας συμφορᾶς, τρεπομένων, ϗὶ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακριθεῖεν ἀναπυνθανομένων, οἰνοχόος μὲν βασιλέως ϗὶ σφόδρα δ' αὐτῷ τιμώμενος, κατ' ὀργὴν δεδεμένος, ϗὶ συνδιαφέρων τῷ Ιωσήπῳ τὰς πέδας συνηδέστερος αὐτῷ μᾶλλον ἐγένετο, ϗὶ συνέσει γὰρ αὐτὸν ἐδόκει προέχειν, ὄναρ ἰδὼν ἐξέθετο, προκαλῶν δήλωσιν εἴ τι σημαίνει, μεμφόμενος ὅτι τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἐπὶ τὸ θεῖον αὐτῷ ϗὶ τὰς ἐκ τῶν ὀνειράτων φροντίδας προστίθησιν.

Pocillator regis Ægyptii de mero ſomniat. Gen. c. 40.

2. Ajebat igitur ſe per quietem vidiſſe tres vitis palmites & ex iis uvarum racemos è ſingulis enatos pendere, grandes jam & vindemiæ maturos, eoſque ſe expreſſiſſe in poculum quod Regi erat in manu: &, cum muſtum eſſet percolatum, Regi porrexiſſe ut biberet, illumque benigne accepiſſe. Quod ergo viderat ejuſmodi eſſe oſtendebat: rogabat autem ipſum, ſi quam nactus eſſet intelligentiam, ut ei narraret ecquid viſum portenderet. Ille vero bono animo eſſe juſſit, & intra triduum exſpectare liberationem è vinculis, Rege miniſterium ejus deſiderante, eumque ad illud revocaturo. Oſtendit enim vitis fructum Dei munere hominum in utilitatem eſſe conceſſum: qui & illi offertur, fidemque inter homines & amicitiam conciliat; inimicitias quidem diluens, perturbationes & mœrores eo utentibus diſcutiens, & ad voluptatem *plurimum* conferens. Hunc ais itaque manibus tuis ex tribus uvarum racemis expreſſum accepiſſe Regem. Scito igitur bonam tibi viſionem eſſe oblatam, quæ præmonſtrat fore ut ex hac, quæ te jam premit, miſeria eripiaris intra tot dies, ex quot

β'. [e] Ἔλεγε δ' οὖν ἰδεῖν ϗὶ τὰς ὑπνους τρεῖς κλημῖ πεφυκυίας ἀμπέλου [f] βότρυς ἐξ ἑκάστου [g] ἀποκρεμαθῆ, μεγάλους ἤδη ϗὶ πρὸς τρύγητον ὡραίους, [h] ϗὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν εἰς φιάλην, ὑπέχοντος δ' βασιλέως· δυνθῆσαι τε τὸ γλεῦκος, δοῦναι τῷ βασιλῆ πιεῖν, ϗἀκεῖνον δέξασθαι κεχαρισμένως. τὸ μὲν οὖν ἑωραμένον ἐδήλου τοιοῦτον ὄν· ἠξίου δ', εἴ τι μεμοίρα) συνέσεως, φράζειν αὐτῷ τὴν πρόρρησιν τοῦ ὄψεως. ὁ δὲ θαρρεῖν [i] τε παρεκάλει, ϗὶ προσδοκᾶν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπολυθήσεσθαι τοῦ δεσμοῦ· τοῦ βασιλέως ποθήσαντος αὐτῷ τὴν διακονίαν, ϗὶ πάλιν εἰς τάυτὸν αὐτὸν [k] ἐπανάξοντος. καρπὸν γὰρ ἐσήμαινεν [l] ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθῷ ⟨Θεὸν⟩ ἀνθρώποις προσφορὰν· [m] ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ κατένδυται, ϗὶ πίστιν ἀνθρώποις ϗὶ φιλίαν ὁμηρεύει, θαλύουσι μὲν ἔχθρας, τὰ πάθη δὲ ϗ τὰς λύπας ἐξαίρων τοῖς προσφερομένοις αὐτὸν, ϗὶ πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρων. τοῦτον [n] οὖν φῆς ἐκ τριῶν ἀποθλιβέντα βοτρύων χερσὶ τοῖς σοῖς [o] προσεῖναι τὸν βασιλέα. ϗαλῶ τοίνυν ἰᾶσθαί σοι τὸ ὄναρ γεγενημένῳ, ϗὶ προμηνύουσαν ἄφεσιν τῆς παρούσης ἀνάγκης ἐν τοσαύταις ἡμέραις, ἐξ ὅσων

κλημάτων

a Ita plerique. mitius nonnullis ἐφκτῷ. *b* Ita *Big.* & *Samb.* δεδικότων conjecerat *Scholtenus.* δεδικότων *Baſ. G. Vat.* & *Caſ.* ἠδικηκότων *Vet. Interpr.* *c* Ita plerique *MSS.* ὑπανίει τι τῶν δ. *Baſ. G.* & *Caſ.* & mox ἐλαφρότερον ἐποίει. *d* *Al.* χρήσασθαι. *e* De pincernæ ſomnio videſis *Philonem*, p. 539. & *Zonaram*, p. 17. *f* Βότρυας *Samb.* & *Vat.* *g* Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* ἀποκρεμᾶσθαι *Baſ. G.* & *Big.* *h* Sic *MSS.* ϗαὶ τοὺς αὐτοὺς *Baſ.* ϗὶ τοὺς αὐτοὺς *G.* *i* Illud τε non agnoſcunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* *k* Ita *Samb. Caſ. Big.* & *Vat.* ἐπανήξειν *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* *l* Sic in *MSS.* vitioſe in *Editis* ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθὸν ἀνθρώποις παρ. *m* Ὅστις *Baſ. G. Caſ.* & *Vat.* ὃς in *reliquis.* *n* In *Big. Samb.* & *Vat.* ὃ φῆς. & in aliquot *Epiphanii* Codd. *hoc ergo quod dicis.* *o* Ita *Samb.* & *Vat.* προσεῖσθαι in *aliis.*

a Ita

κλημάτων τ̃ καρπὸν ἐτρύγησας χτ̃ τὸς ὕπνους. μέμνησο μέντοι τούτων πειραθεὶς σ̃ προκαταγγέλαντός σοι τὰ ἀγαθά· καὶ γενόμεν@ ἐν ἐξουσίᾳ, μὴ ἀπείδῃς ἡμᾶς ἐν οἷς καταλείψεις, πρὸς ἃ διεθλώκαμεν ἀπερχόμεν@. [a] οὐδὲ γὰρ ἁμαρτόντες ἐν δεσμοῖς γεγόναμεν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης τὰ τ̃ κακούργων κολάσεων κατεκείθημεν· ὑδὲ μετ' οἰκείας ἡδονῆς τ̃ σῆς ἡμᾶς ἐργασάμενοι ὑβρίσαι γελάσαντες. τῷ μὲν οὖν οἰνοχόῳ χαίρειν χτ̃ ὅ εἰκὸς ἀκούσαντι τοιαύτης τ̃ ὀνείρατος ἐξηγήσεως ὑπῆρχε, καὶ πρεμένειν τ̃ διεθλωμένων τιὼ πελάτιὼ.

γ'. Δοῦλος δέ τις ὅτι τ̃ σιτοποιῶν τεταγμένος σ̃ βασιλέως, συνδεδεμένος τῷ οἰνοχόῳ, τοιαύτην ποιησαμένῳ [b] σ̃ Ἰωσήπου πρὸς τ̃ ὄψεως ἀκείνης τ̃ ἀπόφασιν, εὐέλπις ὤν· ᾗ δ αὐτὸς ὄναρ ἰδὼ τεθαμένος· ἠξίωσε τ̃ Ἰώσηπον φρᾶσαι, τί κἀκείνῳ δηλῶν βάλε) τὰ ἀφ' τ̃ς παρελθούσης νυκτὸς ὀφθέντα. ἰδὼ δὲ τοιαῦτα. [c] τρία, φησί, κανᾶ φέρειν ὅτι τ̃ κεφαλ̃ς ἔδοξα, δύο μὲ ἄρτων πλέα, τὸ δὲ τρίτον ὄψῳ τε ᾗ ποικίλων βρωμάτων, οἷα βασιλεῦσι σκευάζε)· κατεπλαμένης δ' οἰωνοὺς ἅπαντα διαπαῆσαι, [d] καὶ μηδένα λόγον αὐτ̃ ποιησαμένης [e] ἀποσοβοῦντος. ᾗ ὁ μὲ ὁμοίαν τ̃ προρ̃ρησιν ἔσεσθαι τ̃ ᾗ οἰνοχόῳ προεδόκα. ὁ δὲ Ἰώσηπ@ συμβαλὼν τῷ λογισμῷ ὅ ὄναρ, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπών, ὡς ἐβούλετ' ἂν ἀγαθῶν [f] ἑρμηνευτὴς ὢν αὐτ̃ γεγονέναι, καὶ ὐχ οἷον ὅ ὄναρ [g] αὐτῷ δηλοῖ, λέγει, δύο τὰς πάσας ἔτη σ̃ ζῆν αὐτὸν ἔχειν ἡμέρας· τὰ γὰ κανᾶ τοῦτο σημαίνει· τ̃ῇ τρίτῃ δ' αὐτὸν ἀναστανρωθέντα, βορὰν ἔσεσθ [h] πετεινοῖς, ὑδὲν ἀμύνειν ἑαυτῷ δυνάμενον. ᾗ δὲ ζῶντα τέλος, ἅμοιον ὡς ὁ Ἰώσηπος εἶπεν, [i] ἀμφοτέροις ἐλαβε. τ̃ῇ γὰ ἡμέρᾳ τ̃ῇ προειρημένῃ [k] γενέθλιον ποιλεκὼς ὁ βασιλεὺς, τ̃ μὲ ὅτι τ̃ σιτοποιῶν ἀνεσαύρωσε· τ̃ δὲ οἰνοχόου τ̃ δεσμῶν ἀπολύσας, ὅτι τ̃ αὐτ̃ ὑπηρεσίας κατέστησεν.

δ'. Ἰώσηπος δὲ [l] διετῆ χρόνον τοῖς δεσμοῖς κακοπαθ̃ντα, καὶ μηδὲν ὑπὸ σ̃ οἰνοχόου κατὰ μνήμλαν τ̃ προειρημένου ὠφελούμενον, ὁ Θεὸς ἀπέλυσε τ̃ς εἱρκτ̃ς, τοιαύτιλι αὐτῷ τιλὶ ἀπαλλαγλὶ μηχανησάμεν@. Φαραώθης ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ τ̃ αὐτιλὶ ἑαυτῷ ὄψεις ὀνυπνίων ἰδασάμεν@ δύο, καὶ μετ' αὐτὰ τ̃ ἑκατέρας ἐζήτησε, ταύτης μὲν [m] ἠμνημόνησε, τ̃ δὲ ὀνείρατος κατέσχεν. ἀχθόμεν@ [n] οὖν ὅτι τοῖς ἐωραμένοις· ᾗ δὲ ἐδόκει συνθρασπὰ [o] ζῶντ' αὐτ̃ [p] συνεκάλε μεθ' ἡμέραν Αἰγυπλίων τοὺς λογιωτάτους, χρῄζων μαθεῖν τ̃ ὀνφράτων τ̃ κρίσιν. ἀποφήνασθαι δ' ὀκνούντων, ἔτι μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐταράττετο. τ̃ δὲ οἰνοχόον ὁρῶντα σ̃ Φαραώθη τ̃ σύγχυσιν ὑπέρχε) μνήμη [q] σ̃ Ἰωσήπου, καὶ τ̃ περὶ τ̃ ὀνφράτων συνέσεως. ᾗ προσελθὼν ἐμήνυσεν αὐτ̃ τ̃ Ἰώσηπον, τήν τε ὄψιν ἣν αὐτὸς εἶδεν ἐν τ̃ῇ εἱρκτ̃ῇ, καὶ τὸ ἀποβὰν ὀκείνῳ φράσαντος· ὅτι τε [r] σταυρωθεὶη κατὰ τιλὼ αὐτιλὼ ἡμέραν

palmitibus fructum vindemiaſti per ſomnos. Sed fac, cum hæc vera eſſe expertus fueris, mei memineris, hanc tibi felicitatem prædicentis: & in libertatem reſtitutus ne nos deſpexeris, quos hic concluſos relinques, ad ea quæ prænunciavimus diſcedens. Non enim ut fontes in vincula fuimus conjecti, ſed ob virtutem & modeſtiam ad maleficorum pœnas ſubeundas damnati ſumus: nolentes illum, qui nos huc compulit, noſtræ voluptatis gratia contumelia afficere. Itaque pincerna (ut par erat) ex hoc ſomnii interpretamento gaudebat, & conjecturæ eventum exſpectabat.

3. Servus autem *alius* quidam, Regis piſtoribus præfectus, in vincula una cum pincerna detruſus, cum talem Joſephus dediſſet illius viſionis interpretationem, ſpei plenus (nam & ipſe etiam ſomnium viderat) rogat eum ſibi indicaret, quidnam præteritæ noctis viſio portenderet. erat autem hujuſmodi. Tria, inquit, caniſtra ſuper capite ferre videbar, duo quidem panibus plena, tertium obſonio & variis eduliis refertum; qualia regibus apparari ſolent: devolantes autem alites abſumpſiſſe omnia, ab ipſo illas abigente nihil deterritas. Et ille quidem præſagium ſimile illius, quod contigit pincernæ, exſpectabat. Joſephus autem ratiocinando conjiciens de ſomnio, præfatuſque quod mallet ei lætiorum eſſe interpretem quam quæ ſomnium ſibi prænunciaret, dicit, duos omnino vitæ dies ipſi ſupereſſe, (hoc enim ſignificant caniſtra) tertio vero cruci ſuffixum alitibus fore cibum, & nequaquam ſibi opitulari poſſe. Hæc quidem utrique accidêre ſimiliter ac dixerat Joſephus. Nam die prædicta, cum natalitium ſuum Rex celebraret, præpoſitum piſtoribus in crucem egit: pincernam autem è vinculis eximens priſtino miniſterio reſtituit.

Capnt ſibi ab alitibus impeſitum videt per quietem piſtor regius.

4. Joſephum vero, cum duos *ferme* annos in vinculis mala toleraſſet, nihilque à pincerna ex prædictorum memoria juvaretur, Deus *ipſe* carcere liberavit, talem ei viam ad liberationem muniens. Pharaothes rex, cum ſub eandem noctem in ſomniis duas viſiones vidiſſet, pariterque utriuſque interpretationem; hujus quidem oblitus eſt, illas vero memoria tenuit. Gravatus igitur iis quæ conſpexerat, (nam & triſtia ei videbantur) prima luce convocavit Ægyptiorum ſapientiſſimos, ſcire deſiderans quid ſibi velint ſomnia. Hæſitantibus autem illis, tanto magis Rex turbabatur. At pincernam, cum animadverſiſſet Regem ſomniis confuſum, ſubit recordatio Joſephi, ejuſque in ſomniis *enarrandis* intelligentiæ. Regeque adito, indicavit ei de Joſepho, & de viſione in carcere ſibi oblata, ejuſque eventu juxta illius interpretationem: quodque eadem die piſtorum præpoſitus

Poſt biennium carcere liberatur Joſephus, pincerna ſerius impetrante.

a Ita ex *Big.* edante *Bernardo.* in *aliis* ὐδὲ (vel ὐδὲν) γὰ ἐξαμαρτόντες. *b Al.* τιλὼ ἰων. π. τ. ὄ. ὀνείρ. *c* Vide *Philonem*, p. 539. & *Zonaram*, p. 17. *d* Ita ex *Big.* *aliis* abeſt καί. *e* Sic *Caſ. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis* verbulo vano ἀποτοῦντ@. *f* Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deeſt ὢν. *g* Αὐτῷ abeſt *Vat.* *h* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* τοῖς πτεινοῖς. *i* Ἀμφοτέρα ἔλαχε *Busb.* & *Hen.* *k* Ita in *MSS.* in *Editis* γενέθλιον πανήγυριν. *l* Διετῆ χρόνον ſoli *Samb.* & *Big.* *m* Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐμνημόνευσε. non probante *Bernardo.* *n* Illud ὢν conſervavit *Samb.* exciderat è *reliquis.* præterea in *Cod. Vat.* ℭ τεταραγμένος ἐπὶ τοῖς &c. *o* Τοῦτ' εἶναι *Vat.* *p* Ita *Samb. Big.* & *Vat.* in *aliis* ℭ συνεκάλει, aut συνεκάλει ὤν. *q* Sic *Samb.* & *Vat.* in cæteris περὶ σ̃ Ἰωσήπου. *r* Σταυρωθῆναι *Vat.*

positus cruci ſuffixus fuerit, idque ei contigerit juxta ſomnii enarrationem, prædicente Joſepho. ipſum autem à Petephre quidem coquorum præfecto vinctum eſſe, ejus utpote ſervum; at dicit ſemet cum paucis Hebræum eſſe genere, *atque patre claro natum. Hunc igitur ſi accerſiveris, nec propter mala, quæ jam patitur, deſpexeris, diſcere licet quæ tibi prænunciant ſomnia. Rege itaque jubente ut coram ſiſteretur Joſephus; veniunt quidem *non multo poſt* quibus id negotii datum erat, eum adducentes, curatum & ornatum, prout iis Rex mandaverat.

Joſepho ſomnia poſtica, prenſa dextra, narrat Pharaoshes. Gen. c. 41.

5. Ille vero, eum dextra prehendens, inquit, "O juvenis (tibi enim ſervus meus "optimi pariter ac rerum intelligentiſſimi te"ſtimonium dedit) fac me etiam eorundem "bonorum participem, quibus & iſtum im"pertiviſti, enarrando præſagia ſomniorum "quæ mihi per quietem obtigerunt. Hoc "autem volo, ne quid ſupprimas, oratione "ad gratiam aut voluptatem ficta adulando, "ſi paulo horridior ſit veritatis aſpectus. Nam "viſus ſum mihi, ſecundum flumen inambu"lanti, videre boves bene ſaginatas & ma"gnitudine præſtantes, ſeptem numero, à "fluento ad paludes gradientes: alias vero "totidem numero è paludibus iis obviam "factas, macie valde extenuatas ac viſu fœ"das; quæ, cum devoraſſent ſeptem illas "bene paſtas & magnas, nihil profecerunt, "miſere à fame attritæ. Poſt hanc viſio"nem experrectus è ſomno & turbatus, me"cumque reputans quid ſibi velit hæc rerum "imago, ſopore oppreſſus rurſum obdormivi; "& ſecundum video ſomnium priori multo "mirabilius, quod me magis etiam exterret "perturbatque. Spicas ſeptem videre viſus "ſum ab una radice enatas, capita jam gra"ves frugis pondere ejuſque maturitate incli"natas, vicinas etiam alias pari numero ſpi"cas, pauperes & præ ſiccitate graciles & in"firmas, quæ converſæ ad conſumendas & "comedendas ſpicas ſpecioſas attonitum me "reddiderunt.

Boveſque ſpicæque ſeptem macræ diuturnam famem ſignificant, Joſepho interprete.

6. Ad hæc Joſephus reſpondens, ait, "ſo"mnium quidem iſtud, ὦ Rex, duplici licet "ſpecie viſum, unum tamen & eundem fu"turorum eventum ſignificat. Nam quod "boves conſpexeris, animal aratri labori na"tum, ab exilioribus devoratas, & ſpicæ à "deterioribus abſumptæ, tot annorum famem "& ſterilitatem Ægypto prænunciant, quot "felicitatis præceſſerint; horumque frugum "ubertatem à totidem ſequentium ſterilitate "abſumendam. Erit autem tanta rerum ne"ceſſariarum inopia, ut ei difficulter ſubve"niri poſſit. id quod inde conjicio, quia ma-

ὁ δὲ τῶν σιτοποιῶν, καὶ κεῖνῳ τοῦτο [a] συμβαίη κατὰ ἐξήγησιν ὀνείρατος, Ἰωσήπου προφήτου. [b] δεδέσθαι δὲ τοῦτον μὲν ὑπὸ Πετεφρῆ τοῦ ὄντος τῶν μαγείρων, ὡς δοῦλον· λέγει δὲ αὐτὸν Ἑβραίων εἶναι ὀλίγοις γένους, ἅμα καὶ τῆς [c] τοῦ πατρὸς δόξης. τοῦτον οὖν μεταπεμψάμενος, καὶ μὴ διὰ τὴν ἄρτι κακοπραγίαν αὐτοῦ καταγνούς, μαθήσῃ τὰ ὑπὸ τῶν ὀνειράτων σοι δηλούμενα. κελεύσαντος οὖν τοῦ βασιλέως εἰς ὄψιν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον παραγαγεῖν· οἱ μὲν ἦκον ἄγοντες [d] οἱ κεκελσμένοι, [e] τημελήσαντες κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως.

ε'. Ὁ δὲ, τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος, "ὦ νεανία, "φησίν· σὺ γάρ μοι νεῦ ἄριστος καὶ σώφρονι ἐκφώτα"τος ὑπὸ οἰκέτης [f] τοῦ μοῦ μεμαρτύρησας τὸν αὐτοῦ "ἀγαθῶν, ὧν καὶ τούτῳ μεταδίδωκας, [g] ἀξίωσον κἀμὲ, "φράσας ὅσα μοι κατὰ τὰς ὕπνους ἐνυφράνων ὤφλε προ"δηλῶσι. βούλομαι δέ σε μηδὲν [h] ὑποστελλόμενον φό"βῳ κολακεύσαι [i] λόγῳ ψευδεῖ καὶ πρὸς ἡδο"νὴν, ἂν ταληθὲς σκυθρωπότερον ᾖ. ἔδοξα γὰρ πα"ρὰ ποταμὸν βαδίζων βόας ἰδεῖν εὐτραφεῖς ἅμα καὶ "μεγέθει διαφερούσας, ἑπτὰ ἀριθμὸν, ἀπὸ τοῦ νά"ματος χωρεῖν ἐπὶ τὸ ἕλος· ἄλλας δὲ ταύταις τὸν "ἀριθμὸν παπλησίας ἐκ τοῦ ἕλους ὑποστῆσαι, "λίαν καποχωμένας καὶ δεινὰς ὀραθῆναι, [k] αἳ κα"τεσθίουσι τὰς εὐτραφεῖς καὶ μεγάλας οὐδὲν ὠφελῆσ"το, χαλεπῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τετευχωμέναι. μετὰ "δὲ ταύτην τὴν ὄψιν [l] διεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου, καὶ "τεταραγμένος, καὶ τί ποτ' ἂν τὸ φάντασμα παρ' "ἐμαυτῷ σκοπῶν, καταφέρομαι [m] πάλιν εἰς ὕπνον· "καὶ δεύτερον ὄναρ ὁρῶ πολὺ μὲν πρότερον θαυμασιώτε"ρον, ὃ με καὶ μᾶλλον ἐκφοβεῖ καὶ ταράττει. στάχυας "ἑπτὰ ἑνὸς ἀπὸ μιᾶς ῥίζης ἐκφυέντας, καρπῶν μὲν "τας ἤδη καὶ κεκλιμένους ὑπὸ τοῦ καρποῦ καὶ τῆς πρὸς "ἀμητὸν ὥρας· καὶ τούτοις ἑτέρους ἑπτὰ στάχυας πλη"σίον, [n] λιφερωτέρους καὶ ἀσθενεῖς ὑπὸ ἀδροσίας, οἳ δα"πανᾶν καὶ κατεσθίειν τοὺς ὡραίους τεταμένους ἔκπλη"ξίν μοι παρέσχον.

ς'. Ἰώσηπος δὲ ὑπολαβών, [o] "ὁ ὄνειρος μὲν ὅτος, εἶπεν, ὦ "βασιλεῦ, καίπερ ἐν δυσὶ μορφαῖς ὀφθείς, μίαν τὴν αὐτὴν "ἀποσημαίνει τελευτὴν τῶν ἐσομένων. τὸ, τε γὰρ τοὺς βοῦς ἰδεῖν, "ζῶον ἐπ' ἀρότρου πονεῖν γεγενημένον, ὑπὸ τῆς χώρας καλε"σθομένους, καὶ οἱ στάχυες ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων δαπανώμενοι, λι"μὸν Αἰγύπτῳ καὶ ἀκαρπίαν δηλοῖ τοσαύτα προκαταγηλά"λυσιν ἔτη, τοῖς ἴσοις πρότερον εὐδαιμονήσασιν· ὡς τὴν τού"των εὐφορίαν τῶν ἑπτὰ ὑπὸ τὴν μίαν τοσοῦτον ἀριθμὸν [p] ἴσον "ἀφορίας [q] ὑπαναλωθῆναι. [r] γενήσεσθαι δ' ἡ ἀπανὶς τῶν ἀνα"λωμάτων σφόδρα δυσκατόρθωτος. σημεῖον δὲ, αἱ γὰρ καπεχου"μέναι

"μέναι

[a] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* συμβαίη. [b] Διδιᾶχ δὲ ὑπὸ Πετεφρῆ *Vat.* in *Baſ.* & *G.* Πετεφρῆς. in *Hen.* & *Busb.* Πετεφρῆ· [c] Ex *Samb.* & *Vat.* in *aliis* deeſt τοῦ. [d] Ita ex *Samb.* & *Caſ.* οἱ κυκλοσωμβίοι μὴ μελλησαντες *Vat.* τὸ κεκλοσωμβίου ποιησαι μὴ μελλήσαντες *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [e] Apud *Philonem*, p. 541. οἱ δ' ἀπειρέσιοι, καὶ ἀνὰ χυπίους λαμπροὶ ἐδόκουν εἶναι δεδεμένοι, καὶ τάλλα φαεδρύνοντες εἰσάγουσι τοὺς βασιλέα. [f] *Al.* τῆς ἐμῆς. [g] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἀξίωσον φράσαι. [h] Ὑποστελλόμενον *Busb.* & *Hen.* [i] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* ψεύδει λόγῳ καὶ τὸ πρ. [k] Καὶ *Hen.* & *Busb.* [l] Διεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου τεταραγμένος *Vat.* [m] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ πάλιν. [n] Ita cum *Busb. Hen. Baſ.* & *G.* vel paulo lenius λεπτοτέρους. in διφθορότερους immutarunt *Samb. Caſ. Big.* & *Vat.* Utriuſque ſpectri deſcriptionem elegantiſſimam videre licet apud *Philonem*, p. 540, 541. ſuo modo etiam tentavit *Zonaras*, pag. 17. [o] Ita in *MSS.* articulum non agnoſcunt *Baſ.* & *G.* [p] Ἴσον *Samb. Burinſque* noſter ex conjectura. [q] Ita in plerisque *MSS.* ἀναλωθῶσαι *Busb. Baſ.* & *G.* nec aliter *Philo* & *Zonaras*. [r] Sic *Samb. Caſ.* & *Vat.* γένηται *Big. Baſ.* & *G.*

* *Atque patris gloriam* juxta *Epiphanium*.

"μβύαι βόες δαπανήσασαι τὰς κρείττονας ὐκ ἴσχυσ κο-
"ρεσθῆναι. ὁ μὲν τοι Θεὸς ὐκ ὀδὶ τῷ λυπεῖν τὰ μέλλοντα
"τοῖς ἀνθρώποις προδείκνυσιν· ἀλλ' ὅπως [a] προγνω-
"κότες κυφοτέρας συνέσῃ ποιῶν τὰς πείρας τ κατηγελ-
"μένων. σὺ τοίνυν ταμευσάμενος τἀγαθὰ τὰ κτ
"τ προτον χρόνον γεννήσιμα, ποιήσεις [b] ἀνεπαίσθητον
"Αἰγυπτίοις τὴν ἐπελθουσομένην συμφορᾶν.

ζ. Θαυμάσαντος δὲ τὸν βασιλέως τ φρόνησιν καὶ τὴν σοφίαν τ Ιωσήπου, καὶ πυθομένου τίνα καὶ τρόπον ἂν προσκονομήσειεν ὁ τοῖς τ εὐετηρίας καιροῖς τὰ περὶ τ μὴ ταύτην, ὡς ἂν ἐλαφρότερα γένοιτο τὰ τ ἀφορίας· ὑπεπίθετο καὶ συνεβούλευε φιλοτίμως ποιεῖσθαι τ ἀγαθῶν, καὶ μὴ κτ περισσίαν αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις ὀπτρέπειν· ἀλλ' ὅσον ἂν [c] κτ τρυφὴν ἀναλώσασιν ὐκ ἀρκοῦν, ταῦτα τηρεῖν εἰς τ τ σιτείας καιρόν. Προτίθεσθαί τε παρῄνει λαμβάνοντα τ σῖτον παρὰ τ γεωργῶν, τὰ διαρκῆ μόνον εἰς διατροφὴν χορηγοῦντα. Φαραώθης δὲ ἀμφοτέρων θαυμάσας Ιώσηπον, τ τε κρίσεως θ ὀνείρατος καὶ τ συμβουλίας, αὐτῷ τὴν οἰκονομίαν παραδίδωσιν, ὅπως προτίθεν ἃ καὶ τῷ πλήθει τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῷ βασιλῇ συμφέροντα [d] ὑπολαμβάνει· τ ἐξουσίαν τ θ προστάγματος ὁδὸν καὶ προτάτην ἄρισον αὐτῆς καταλαβὼν γενήσεσθαι. ὁ δὲ, ταύτης αὐτῷ τ ἐξουσίας ὑπὸ θ βασιλέως δοθείσης, σφραγίδί τε χρῆσθαι τῇ αὐθ καὶ πορφύραν [e] σιδύσασθαι, ἅμα τ γῆς ἁπάσης ἐλαύνων ἐφ' ἅρματος, ἤγε τ σῖτον παρὰ τ γεωργῶν, τὸν ἀρκοῦντα προς τε σπόρον καὶ διατροφὴν ἑκάστοις ἀπομετρῶν· μηδενὶ σημαίνων τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς ταῦτα ἔπραττε.

"cræ boves, devoratis pinguibus, ſatiari non
"potuerint. Deus certe hominibus futura
"prædicit, non ut eos terreat & contriſtet;
"ſed ut ea præſcientes prudentia, cum ad-
"venerint prænunciata, leviora faciant. Tu
"ergo, ſi prioris temporis proventus ſepo-
"ſueris & diſpenſaveris, inſequentem penu-
"riam Ægyptii non ſentient.

7. Rege autem admirante Joſephi prudentiam & ſapientiam, atque percontante quonam modo eſſet in futurum proſpiciendum ubertatis tempore, quo tolerabilior fieret ventura ſterilitas: ſubjecit ſuaſitque, frugum parſimoniam adhibendam eſſe, & non ad affluentiam uſque Ægyptios iis uti permitteret, ſed quantum ad luxuriam ſolent ex abundanti expendere, illud in neceſſitatis tempora reſervandum. Quin & hortabatur, ut frumentum ab agricolis acceptum in horrea recondi curaret, tantumque duntaxat unicuique ſuppeditari quantum ſat eſſet ad victum. Pharaothes autem, Joſephum ob utrumque, tam ſomnii interpretationem quam conſilium, admiratus, ipſum huic diſpenſationi præfecit, ut ageret quæcunque vel populo Ægyptiorum vel Regi in rem eſſe exiſtimaret: conſilii auctorem maxime idoneum eſſe ratus ad id ipſum exſequendum. Ille vero, hac poteſtate à Rege auctus, ut & ejus ſignaculo uteretur & purpuram geſtaret, curru per univerſam Ægyptum vectus, frumentum abducit ab agricolis, tantum inde ſingulis dimetiens quantum ad ſementem atque alimentum ſufficeret; nemini rationem reddens, cur ita faceret.

Conſilium Joſephi de Ægypto ſervanda.

Inde multus viri honos, purpura, currus, aliaque inſignia.

ΚΕΦ. ς'.

Πῶς ὁ Ιώσηπος ἔνδοξος γενόμενος ἐν Αἰγύπτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

CAP. VI.

Quomodo Joſephus in Ægypto inclaruit, fratreſque ſibi ſubjectos habuit.

Τριακοστὸν δὲ ἔτος ἤδη τῆς ἡλικίας αὐτῷ [f] διελήλυθει, καὶ τιμῆς ἁπάσης ἀπέλαυε παρὰ τοῦ βασιλέως· καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν [g] Ψοθομφάνηχον, ἀποδὼν αὐτῷ τοῦ τὸ παράδοξον τῆς συνέσεως. σημαίνει γὰρ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. γαμεῖ τε καὶ γάμον ἀξιολογώτατον· ἄγεται γὰρ [h] Πετεφρῆ θυγατέρα τοῦ ἐν Ηλιουπόλει ἱερέων, συνοικέσαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, ἔτι παρθένον, [i] Ασανέθην ὀνόματι. ἐκ ταύτης δὲ καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται πρὸ τῆς ἀκαρπίας. [k] Μανασσῆς μὲν ὁ πρεσβύτερος· σημαίνει δ' [l] ὀπιλήθων, ἅμα τὸ εὐδαιμονήσαντα [m] λήθου εὐεργεσίαν τοῦ [n] ἀτυχημάτων. ὁ δὲ νεώτερος Εφραίμης· ἀποδιδοὺς δὲ τοῦτο σημαίνει, ἅμα τὸ ἀποδοθῆναι [p] αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ τοῦ προγό-

Ætatis annum trigeſimum jam exegerat, omnique honore cumulatur à Rege, qui & illum ob incredibilem prudentiam Pſothomphanechum cognominavit. ſignificat autem hoc nomen occultorum detectorem. Sed & conjugium natus eſt honoratiſſimum. nam in matrimonium accepit Petephræ, unius ex ſacerdotibus Heliopolitanis, filiam, adhuc virginem, nomine Aſanetham, Rege has illi conciliante nuptias. Ex hac vero & liberi ei nati ſunt, ante *agrorum* ſterilitatem. natu quidem grandior erat Manaſſes: quod *nomen* idem valet ac oblitus, quia *ſcilicet* ad felicitatem evectus in calamitatum venerit oblivionem. Ephraïmes vero junior, quo ſignificatur reſtitutus, quia redditus fuerit majorum ſuorum libertati.

Is annos natus XXX. *res Ægyptias adminiſtrat, nomine peregrino* Pſothomphanechus, *i. e. ænigmatum detector.*

Tum ex Aſanetha filios duos ſuſcipit, Manaſſen *i.e. oblivioſum, atque* Ephraimen, *quaſi reſtitutorem.*

---

a *Al.* προγνωκότες. b Vide *Juſtinum* ex *Trogo Pompejo*, l. 36. c. 2. c Ita *Samb.* κατὰ τρυφὴν ἀναλώσουσιν *Caſ.* & *Vat.* Sed duntaxat ἀναλώσουσιν *Baſ.* & *G.* omiſſo κατὰ τρυφήν. d Ita *Big.* & *Samb.* ὑπολαμβάνοι *cæteri.* e Sic *Big. Caſ.* & *Vat.* σιδύσασθαι. in *aliis.* f Ita ex *MSS.* in *Editis* διηλήλυθει & mox ἐπίλαθε. g Sic *Caſ. Busb. Samb.* & *Hen.* nec aliud viderat *Zonaras*, licet excuſum exſtet Τοθομφάνηχον. in *Baſ. G.* & *Vat.* Ψοθομφάνηχον. atque ita vel Ψοθομφάνηχον in LXX. h Πετέφρου *Busb.* & *Hen.* Πετεφρῆ, aut Πετίφρη LXX. i Ita *Baſ. G. Big.* & *Caſ.* Ασενὲθ *Hen. Busb. Samb.* & *Vat.* k Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* Μανάσσης μὲν οὖν ὁ πρ. *Vat.* Μανασσὴς οὖν ὁ πρ. *Big.* & *Zonaras.* Μανασσὴς μὲν πρ. *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* l Ita *Hen.* volente *Grammatico Aſcalonita*, & ſcriptoribus *Atticis*, ut de ἀγνῶμον jam diximus. in *reliquis*, accentu promoto, ἐπιλήθων. Videſis *H. Stephanum* in *Theſ. Ling. Gr.* voce ἐπιλήθω. m Λήθου εὐεργεσίαν *Big.* n Ita ex *MSS.* in *Editis* tamen non male ἀτυχημάτων. o Sic in pleriſque *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Εφραμίης. Videſis paraphraſin hujus loci in *Zonara*, p. 17. p Αὐτὸν τῷ ἐλευθερίαν *Vat.*

tati. Cum autem Ægyptus, juxta Joſephi enarrationem ſomniorum, ſeptennii ſpatium feliciter exegiſſet, anno *demum* octavo eam invaſit fames; &, quod malum improviſum illis acciderat, univerſi eo graviter laborantes Regis ad fores confluebant. Ille vero Joſephum accerſit; qui frumenta illis aſſignabat, factus ex confeſſo populi ſervator. Nec ſolum iſtius regionis incolis forum aperuit, ſed etiam exteris vendere paratus erat: æquum eſſe exiſtimante Joſepho, ut omnibus hominibus, propter ſuam inter ſe cognationem, ſubveniretur ab iis, qui in abundantia vivunt.

Ægypti multarumque gentium ſalus Joſephus.

Fratres ſuos decem Joſephus durius excipit. Gen. c. 42.

2. Mittit igitur & Jacobus, Chananæa *à fame* graviter vexata, (terram enim omnem continentem invaſerat hæc calamitas) omnes ſuos filios in Ægyptum, ad frumentum coëmendum, cum cognoviſſet, quod & exteris eo foro uti liceret; ſolum Benjaminem ſecum retinens, quem ex Rachela ſuſceperat, uterinum Joſephi fratrem. At enim illi, ut in Ægyptum venêre, Joſephum adeunt, mercatum ſibi permitti rogantes. nihil enim erat, niſi quod ex ipſius voluntate gerebatur; & tum demum regem coluiſſe hominibus proderat, cum iis curæ eſſet Joſepho honorem habere. Ille, agnitis fratribus, nihil minus quam de ſe cogitantibus (nam juvenis admodum ab eis abſceſſerat, & jam ad iſtam ætatem pervenerat, ut, mutatis faciei lineamentis, ipſe ab eis non agnoſceretur, præſertim cum de eo in tanta dignitate conſtituto ne minimum quidem ſuſpicari potuerint) tentandum exiſtimavit, quidnam voluntatis in omnibus haberent. Nam & frumentum eis negavit, dixitque eos ad res Regis explorandas veniſſe: ipſoſque quidem è diverſis regionibus conveniſſe, cognationem vero ſimulare: vix enim fieri poſſe, ut homo privatus tot filios ac forma adeo egregios educaret, cum & regibus raro liceat eſſe tam beatis. Hæc autem ſibi agenda eſſe voluit, ut de patris ſtatu certius cognoſceret, & quid illi acciderit, ex quo ipſe diſceſſerat; ſcire etiam volens, quid de Benjamine ſit factum: veritus enim erat, ne ipſum etiam, paria ac in ſe audendo, de medio ſuſtulerint.

Apologia Rubeli pro domo ſua.

3. Illi autem perturbati erant & timore perculſi, maximum quidem periculum ſibimet imminere exiſtimantes, nihilque de fratre ſecum in animo cogitantes: paululum vero compoſiti ad ſingula, præloquente Rubelo natu maximo, reſponderunt. "Nos quidem, inquit, neque ut injuria "aliquem afficeremus, neque Regi damnum "aliquod illaturi, huc venimus; ſed ut à "malis ſervaremur expetentes, ratique in "veſtra humanitate refugium habere à ca"lamitatibus, quæ patriam noſtram affligunt; "quos non ſolum civibus veſtris, ſed & exteris

νων. τῆς δ' Αἰγύπτου χ(αὶ) τὴν Ιωσήπου τ(ὸν) ὀνειρώτων ἐξήγησιν μαχαιρωτὸς ἔτη ἑπτὰ διαγούσης, [a] ὁ λιμὸς ἤπτετο τῷ ὀγδόῳ ἔτει· καὶ, ἀφ' ὃ τὸ μὴ προσδοκώμενοις ὑπεπεσὼν τὸ κακὸν, πονήμασι χαλεποῖς πάντες ὑπ' αὐτοῦ, [b] εἰς τὰς βασιλέως θύρας [c] συνέρρεον. ὁ δὲ Ιώσηπον σκάλλει· κἀκεῖνος τὸν σῖτον αὐτοῖς ἀπεδίδου, γεγενημένῳ σωτῆρι ὁμολογουμένως τ(οῦ) πλήθους. καὶ τιμὴ ἀγορᾶν ὑ τοῖς ἐγχωρίοις [d] φρυτίδη μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις ἀνεῖτο παρ' αὐτοῦ· πάντας ἀνθρώπους χ(ρὴ) συγγένειαν ἀξιοῦν τῆς ὁπαυγείας τυγχάνειν Ιωσήπου τ(οῦ) διὰ τὴν εὐδαιμονίαν χρωμένου.

β'. Πέμπει [e] δὴ καὶ Ιάκωβος, τῆς Χαναάνης δεινῶς σκατεργαζομένης· πάσης γὰρ ἥψατο τῆς ἠπείρου τὸ δεινόν· τοὺς υἱοὺς ἅπαντας εἰς τιμὴν Αἰγύπτου ὠνησόμενος σῖτον, πεπυσμένος ἐφεῖσθαι τιμὴν ἀγορὰν καὶ ξένοις. μόνον δὲ κατέλιπε Βενιαμὶν [f] ὁμ Ραχήλης αὐτῷ γεγονότα, ὁμομήτριον δὲ τῷ Ιωσήπῳ. οἱ μὲν οὖν, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντες, ἐντυγχάνουσι τῷ Ιωσήπῳ, χρήζοντες ἀγορᾶς. ἦν γὰρ ἐν, ὃ μὴ κατὰ γνώμης ἐπράττετο τῆς ἐκείνου· καὶ γὰρ τὸ θεραπεύειν τ(ὸν) βασιλέα τότε χρήσιμον ἐγίνετο τοῖς ἀνθρώποις, ὅτε καὶ τῆς Ιωσήπου τιμῆς ὀπιμελήσειν. ὁ δὲ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, ἠδέως ἐθαυμάσθη περὶ αὐτοῦ· ἀφ' ὃ τὸ μειράκιον μ' [g] αὐτὸν ἀπαλλαγήναι, εἰς τοῦτο δὲ προελθεῖν τῆς ἡλικίας, καὶ τ(ὸ) χαρακτήρων σπλασμένων ἀγνώριστος αὐτοῖς εἶ), τῷ δὲ μεγέθει τ(οῦ) ἀξιώματος ἠδὲ εἰς ὑπόνοιαν ἐλθεῖν [h] αὐτ(οῦ) δυναμένοις· διεπείραζεν ὡς ἔχοιεν γνώμης περὶ τ(οῦ) ὅλων. τόν τε γὰρ σῖτον αὐτοῖς οὐκ ἀπεδίδοτο, κατασκόπους τε τ(οῦ) βασιλέως πραγμάτων ἔλεγεν [i] ἥκειν· καὶ πολλαχόθεν μὲν αὐτοὺς συνελήλυθέναι, πρόφασίζεσθαι δὲ συγγένειαν· ὑ γὰρ εἶ) δυνατὸν ἀνδρὶ ἰδιώτῃ τοιούτους παῖδας [k] καὶ τὰς μορφὰς ὕπως ὑπερφυεῖς ἐκτεθράφθαι, δυσκόλως καὶ βασιλεῦσιν ὕσοις τῆς τοιαύτης παιδοτροφίας. ἐρωτᾷ δὲ τ(οῦ) γέροντα τὰ κατὰ τὸν πατέρα, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μετὰ τ(οῦ) ἰδίαν ἀπαλλαγὴν, ζῶντ' ἔτι τε, μαθεῖν τε βουλόμενος καὶ τὰ [l] περὶ Βενιαμὶν τ(ὸν) ἀδελφόν· [m] ἐδεδίει γὰρ μὴ κἀκεῖνον, ὁμοίως οἷς εἰς αὐτὸν ἐτόλμησαν, εἶεν ἀπεσκευασμένοι τοῦ γένους.

γ'. Οἱ δ' ἦσαν ὑ ταραχῇ καὶ φόβῳ, καὶ κίνδυνον μέγιστον αὐτοῖς ἐπιφερῆ νομίζοντες, καὶ μηδὲν [n] περὶ τ(οῦ) ἀδελφοῦ κατὰ νοῦν λαμβάνοντες· καταζάντες τε πρὸς τὰς αἰτίας ἀπελογοῦντο, Ρουβήλου πρεσβεύοντος, ὃς ἦν πρεσβύτατος αὐτῶν. "Ημεῖς γὰρ, "ἔφην, ὑ κατ' ἀδικίαν δεῦρ' ἤλθομεν, ὑδὲ [o] κακουργήσοντες τὰ βασιλέως πράγματα· σωθῆναι δὲ χρήζοντες, καὶ καταφυγὴν τῶν [p] ἐπεχόντων τιμὴν χάριν "ἡμῖν κακῶν τ(ὴν) ὑμετέραν φιλανθρωπίαν ἐπιλαβόν"τες· ὃς ὑχὶ πολίταις μόνοις τοῖς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ξένοις "ἡκόμεν

a Articulum reſtituimus ex *MSS.* b In quatuor *MSS.* ἐπὶ πᾶς. c Συνέπιπτον *Busb.* & *Hen.* ex Gloſſario. d Πρὸ πίθου *Big.* & *Samb.* modo vulgari. dein μόνους *Busb.* & *Hen.* e Ita pro δὴ reſcribendum eſſe placuit. f Ita ex *MSS.* in *Editis* Ραχήλας. g Αὐτὸς ἀπαλλαγῆναι *Vat.* h Sic in *MSS.* in *Editis* αὐτοῖς. Ex *Philone* (p. 549 & 550.) hæc deſumpſiſſe videtur *Joſephus.* i Εἶναι *Vat.* & *Vet. Interpr.* k Ita ex *MSS.* κατὰ μορφὰς *Baſ.* & *G.* l Περὶ τ(ὸν) *Bas. Vat.* m Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ἰδιοῦσθαι *alii* cum *Baſ.* & *G.* ἰδιοῦν ab uſu Attico malit *Bernardus* n Sic in *MSS.* παρὰ τ. *Baſ.* & *G.* o Κακουργήσοντες *Vat.* p *Al.* συνεχόντων.

a Ita

"ἠκούομεν τὴν ἀγορὰν ὅ τι σῖτος πεπραθείη, πᾶσι τὸ
"σώζεσθαι τοῖς δεομένοις παρέχειν διεγνωκότας. ὅτι δ'
"ἐσμὲν ἀδελφοὶ καὶ κοινὸν ἡμῖν αἷμα, [a] φανερὸν μὲν καὶ
"τῆς μορφῆς τὸ οἰκεῖον [b] καὶ μὴ πολὺ παρηλλαγμένον
"ποιεῖ. πατὴρ δ' ἐστὶν ἡμῖν Ἰάκωβος, ἀνὴρ Ἑβραῖος,
"ᾧ [c] γενόμεθα δώδεκα παῖδες οὐκ γυναικῶν πεντάρων, ὧν
"πάντων πλείονας ἦμεν εὐδαίμονες. ἀποθανόντος δὲ
"ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν Ἰωσήπου, τὰ [d] πεφύκαθ' ἡμῖν ὅτι
"τὸ χεῖρον μετέβαλεν. ὅ, τε γὰρ πατὴρ μακρὸν ἐπ'
"αὐτῷ πένθος [e] ἤρται, καὶ ἡμεῖς ἐκεῖθέν τε δὴ ὅτι τῷ
"τεθνηκότι συμφορᾶς, καὶ τῆς τοῦ πρεσβύτου παλαι-
"πωρίας κακοπαθοῦμεν. [f] ἥκομέν τε νῦν ἐπ' ἀγορὰν
"σίτου, τήν τε τοῦ πατρὸς ὀλιγωρίαν [g] καὶ τὴν κατὰ
"τὸν οἶκον φροντίδα Βενιαμὶν τῷ [h] νεωτάτῳ τῶν ἀδελ-
"φῶν πεπιστευκότες. δυνάσαι δὲ πέμψας εἰς τὴν ἡμέτερον
"οἶκον μαθεῖν, εἴ τι ψευδὲς ὅτι τῶν λεγομένων.

δ'. Καὶ Ῥουβήλου μὲν τοιούτοις ἐπειρᾶτο πείθειν τὸν
Ἰώσηπον περὶ αὐτῶν τὰ ἀμείνω [i] φρονῆσαι. ὁ δὲ, τὸν
Ἰάκωβον ζῶντα μαθὼν καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἀπολωλότα,
τότε μὲν εἰς τὴν εἱρκτὴν αὐτοὺς, ὡς ὅτι χολῆς βα-
σανίσων, ἐνέβαλεν. τῇ δὲ τείτῃ τῶν ἡμερῶν παραγα-
γὼν αὐτοὺς, "ἐπεί, φησὶ, διϊσχυρίζεσθε, μήτ' ὅτι κακουργίᾳ
"τῶν βασιλέως ἥκειν πραγμάτων, εἶναί τε ἀδελφοὶ, καὶ
"πατρὸς ὃν λέγετε, [k] πείσετ' ἄν με ταῦθ' ὕτως ἔχειν,
"εἰ καταλίποιτε μὲν [l] ἐξ αὐτῶν ἕνα παρ' ἐμοὶ, μηδὲν
"ὑγιεινὸν πεισόμενον. ἀποκομίσαντες δὲ τὸν σῖτον πρὸς
"τὸν πατέρα, πάλιν ἔλθοντε [m] πρὸς ἐμὲ, τὸν ἀδελφὸν, ὃν
"καταλιπεῖν ἐκεῖ φατὲ, μεθ' ἑαυτῶν ἄγοντες. τοῦτο
"γὰρ ἔσται πίστωμα τῆς ἀληθείας". οἱ δ' ὀμείζοσι κα-
κοῖς ἦσαν, ἔκλαιόν τε, καὶ συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἀνω-
λοφύροντο τὴν Ἰωσήπου συμφοράν· ὡς ἀφ' τὰ κατ'
ἐκεῖνον [n] βεβουλευμένα, τιμωρῶντο [o] αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ,
τούτοις περιπέσοιεν. Ῥουβήλου δὲ πολὺς ἦν ὀπιπλήτ-
των [p] αὐτοὺς τὴν μετανοίας, ἐξ ἧς ὄφελος οὐδὲν Ἰωσή-
πῳ γίνεται· φέρειν δ' αὐτοὺς πᾶν ὅ, τι [q] καὶ πάθοιεν, κατ'
ἐκδικίαν ἐκείνου δρῶντος [r] αὐτὰ ἅ Θεοῦ, καρτερῶς
ἠξίου. Ταῦτα δ' ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἡγούμενοι
τὸν Ἰώσηπον γλώττης τῆς [s] αὐτοῦ συνιέναι· κατήφεια
δὲ πάντας εἶχε πρὸς τοὺς Ῥουβήλου λόγους καὶ τοῦ πρα-
γμάτων μετάμελος, ὥσπερ οὐκ αὐτῶν ταῦτα ψη-
φισαμένων, ἐφ' οἷς δίκαιον ἔκεινον τὸν Θεὸν κολαζόμε-
νοι. βλέπων δ' ὕπως ἀμηχανοῦντας αὐτοὺς [t] ὁ Ἰώσηπος,
ἐπεὶ οὐ πάθους εἰς δάκρυα πρόπιπτε, καὶ μὴ βυλό-
μενος τοῖς ἀδελφοῖς γενέσθαι καταφανὴς, ὑπεχώρει·
καὶ [u] ἀφαλιπών, πάλιν ἦκε πρὸς αὐτούς. καὶ [x] Συ-
μεῶνα κατασχὼν ὅμηρον τῆς ἐπανόδου τοῦ ἀδελφῶν

"frumentum venale propoſuiſſe audivimus,
"eo vobis conſtituto, ut omnes, quibus ſa-
"lute opus eſt, ſalvos præſtaretis. Fratres
"autem nos eſſe & ex eodem ſanguine, in-
"dicio quidem eſt, quod forma cuique pro-
"pria ſit cum exigua ab invicem diſſimili-
"tudine. Pater nobis eſt Jacobus, vir He-
"bræus, cui duodecim nati ſumus liberi ex
"quatuor mulieribus, qui cum omnes eſſent
"ſuperſtites, ſatis feliciter egimus: verum,
"Joſepho, uno è fratribus exſtincto, res no-
"ſtræ jam inde in pejus lapſæ ſunt. Nam
"& patrem ex eo luctus cepit perpetuus, &
"nos ex defuncti calamitate ac ſenis miſe-
"ria affligimur. Et nunc venimus ad emen-
"dum commeatum, Benjamini fratrum natu
"minimo mandantes, ut patrem diligenter
"curaret ac res domeſticas adminiſtraret.
"Potes autem, noſtram ad domum mittendo,
"pro certo ſcire an quid falſi narraverimus.

4. Et Rubelus quidem hujuſmodi verbis tentabat perſuadere Joſepho, ut de eis melius ſentiret. Ille vero, comperiens Jacobum in vivis eſſe, fratremque *Benjaminem* non periiſſe; tunc quidem eos in cuſtodiam conjiciebat, tamquam per otium quæſtioni admoturus. Tertio vero die eos educens, "quo-
"niam, inquit, aſſeveratis vos non veniſſe
"ad res Regis lædendas, fratreſque eſſe, &
"ex eo patre cujus eſſe dicitis, facietis mihi
"fidem hæc ita ſe habere, ſi quidem unum
"ex vobis apud me reliqueritis, nihil contu-
"meliæ paſſurum; frumentumque ad patrem
"exportantes, rurſum ad me revertamini, fra-
"trem, quem illic relictum eſſe dicitis, vobiſ-
"cum adducentes. hoc enim veritati erit ar-
"gumento". Illi vero eo magis in malis erant; atque lachrymabant, ac frequenter inter ſe deplorabant calamitatem Joſephi, quaſi ob ea quæ in illum excogitaverant, pœnas ab eis repetente Deo, in has miſerias inciderint. Multus autem erat Rubelus in increpando *ſeram* eorum pœnitentiam, quæ Joſepho ad nullam rem utilis erat: illos vero obſecrabat, ut mala quæcunque paterentur forti animo ferrent, cum illa immiſerit Deus, ut injuriam fratri factam ulciſceretur. Hæc autem inter ſe colloquuti ſunt, linguam ſuam Joſepho non intellectam credentes. Omnes vero inceſſit mœror ex Rubeli ſermone & factorum pœnitentia, ut qui hæc ſecum non *reputaſſent, pro quibus pœnas luentes Deum juſtum eſſe judicabant. Joſephus autem, eos in has anguſtias adductos cernens, in lachrymas prorumpebat: nolenſque ut à fratribus obſervaretur, ſemet ſubduxit: ac, parvo tempore interjecto, ad eos revertitur. Atque tum retento Symeone, ut qui obſes eſſet dum fratres red-

Benjaminem ad ceſſitum dimittunt fratres cæteri, præter Symeonem obſidem. Gen. c. 42.

Lingua Hebræa Ægyptiis ignorata.

a Ita ex *MSS.* φανερὸν γὲ in *Editis.* *b* Καὶ ὁ πολὺ *Vat.* *c* Γενόμεθα *Samb.* & *Vat.* *d* Ita ex *Samb.* πεφύγμεθα in reliquis *e* Ita in pleriſque *MSS.* at ἠρτήσατο & ab alia manu ἤρτο *Vat.* εἴρηται *Baſ.* & *G.* *f* Ἥκομεν τινων *Vat.* *g* Καὶ τὴν τοῦ π. *Samb.* *h* Νεωτάτῳ ἀδελφῷ *Vat.* *i* Ita ex *MSS.* φρονῆσαι in *Editis.* *k* Πείσειτ' ἂν *Samb.* πείσοιτε *Hen.* & *Busb.* & mox καταλείποιτε *Baſ.* & *G.* *l* Ἐξ αὐτῶν *Samb.* alterum eſt proprium Atticorum. *m* *Al.* πρὸς μι. *n* Ita in *MSS.* βεβουλῆντα in *Editis.* *o* Αὐτοὶ *Vat.* *p* *Al.* αὐτοῖς. & mox in *Editis* Ἰωσήπου. *q* Illud ἃ deeſt *Vat.* *r* Αὐτῷ *Vat.* *ſ* Αὐτῶν *Samb.* αὐτῆς *Vat.* *t* Ita in *MSS.* articulum omittunt *Baſ.* & *G.* *u* Iterum ex *MSS.* Ἀφαλοίπων in *Editis.* *x* Sic *MSS.* Συμεῶνα *Baſ.* & *G.* Συμεῶνα δὲ κατασχὼν *Vat.* * Vel *ſuppreſſum.* tali enim ſenſu verbum ψηφιζομαι accipi neceſſe eſt: niſi malimus delere ἐκ, aut ψευσμάτων pro ψηφισμάτων legere. *Gelenius* vertit hoc modo, *& ſcelus perpetratum damnabant, ac ſi non ipſi eſſent auctores facinoris, cui tum juſtiſſimam pœnam à Deo judicabant infligendam.* Verum *Epiphanius* ad hunc modum, —— *pœnitentia rerum geſtarum, cur ipſi non cogitaſſent illo tempore, pro quibus, cum tunc punirentur, Deum eſſe juſtiſſimum judicabant.*

redirent: jussit eos domum abire, ubi primum frumentum in foro *sibimet* compararent; servo mandans, ut, pecunia, quam ad frumentum emendum attulerant, clam in sarcinas reposita, eos cum illa dimitteret. Et ille quidem imperata fecit.

A Jacobo vix tandem subducitur Benjamin, filiis licet novem fameque id urgentibus. Gen. c. 42, & 43.

5. Jacobi autem filii, ubi in Chananæam pervenerunt, patri omnia, quæ in Ægypto illis acciderant, nunciaverunt: & quod pro exploratoribus Regis habiti fuerint, quumque dicerent fratres se esse, & undecimum domi relictum apud patrem, non persuaserint; utque Symeonem reliquerint apud Præsidem, donec Benjamin, illuc profectus, verbis eorum fidem adstrueret: atque patrem orabant, ut nihil metuens fratrem cum illis dimitteret. Jacobo vero displicuit quicquid fecerant filii; atque ægre ferens Symeonem illic detentum, insipientis esse putabat Benjaminem etiam *his malis* adjicere. Et ille ne quidem Rubeli supplicantis, suosque pro illo filios dedentis (ut, si quid mali Benjamini acciderit in itinere, illos avus interficeret) verbis movetur. Illi vero in his malis dubio erant animo atque anxio: magisque illos perturbabat argentum, quod in saccis occultatum invenerant. Cæterum deficiente jam tritico, quod reportarunt, fameque magis urgente, Jacobus, necessitate adactus, secum statuit Benjaminem cum fratribus dimittere: non enim licebat eis in Ægyptum redire, si promissis abeuntes non steterint. Ac cum indies magis magisque *regionem* infestaret fames, & filii precibus instarent, nihil aliud, quod in præsenti faceret, restabat. At cum Judas, cætera vir natura vehemens, paulo liberius cum patre ageret; quod eum haud deceret fratri metuere, aut suspicione mali de eo solicitum esse, nihil enim ei præter voluntatem Dei posse accidere, quod & prorsus evenire necesse est, etiamsi domi maneat; ne sic manifesto ipsos exitio adjudicet, nec, ob inanem de puero metum, ipsos privet rerum ad victum abundantia, quam illis suppeditabit Pharaothes; Symeonis autem saluti etiam prospicere par esse, ne, dum Benjaminem ire prohibet, illum perire sinat: ipsoque insuper hortante ut filium Deo crederet, seque aut illum salvum reducturum esse aut una cum illo periturum, tandem Jacobus cedens tradidit *eis* Benjaminem, & duplex frumenti pretium, atque munera Josepho ferenda ex proventu Chananææ, myrobalanum & stacten, terebinthum & mel. Multæ vero à patre, filiis digredientibus, fusæ sunt lachrymæ, & vicissim ab illis. Nam ille quidem *anxie* cogitabat, an filios ex itinere incolumes recepturus sit; illi vero an patrem bene valentem inventuri, mœrorique ex eo-

Audacissimus Israëlitarum Judas.

γενησόμενον, ἐκείνης μεταλαβόντας τ ᵃ ἀγορᾶς ἣν σῖτον προσέταξεν ἀπέναι· κελεύσας ⳨ ὑπηρέτῃ τὰργύριον, ὃ πρὸς τιμὴν ὠνίου εἶεν ἢ σῖτον κεκομικότες, κρύφα τοῖς φορτίοις ἐνθέντα, ἀπολύειν κἀκεῖνο κομίζοντας. καὶ ὁ μὲν τὰ ἐπιταλμήσια ἐπραττεν.

ε'. Οἱ δὲ Ιακώβου παῖδες, ἐλθόντες εἰς τὴν Χαναναίαν, ἀπήγγελλον πρὸς πατρὶ τὰ κατ' Αἴγυπτον αὐτοῖς ᵇ συμβάντα· καὶ ὅτι κατάσκοποι ᶜ δόξειαν ἀφῖχθαι ἢ βασιλέως, καὶ λέγοντες ἀδελφοί τε εἶεν, καὶ τ ἐνδέκατον οἴκοι καταλιπεῖν πρὸς πατρὶ, ἀπιστηθεῖεν, ὡς καταλίποιέν τε Συμεῶνα πρὸς ᾧ τραπηγῶ, μέχρι ᵈ Βενιαμὶν αὐτὸς ἀπιὼν, πίστις αὐτοῖς τ ἐρημένων ᵉ παρ' αὐτῶν γένηται· ἠξίουν τε ⳨ πατέρα, μηδὲν φοβηθέντα, πέμπειν σὺν αὐτοῖς τ νεανίσκον. Ιακώβῳ δὲ ἡδὲν ἤρεσκε τ τοῖς υἱοῖς πεπραγμένων· καὶ πρὸς τὴν Συμεῶνος δὲ κατοχὴν ᶠ λυπηρῶς φέρων, ἀνόητον ἡγεῖτο προστιθέναι καὶ τ Βενιαμίν. ᵍ καὶ ὁ μὲν Ρουβήλου δεομένου, καὶ τοὺς αὑτῷ παῖδας ἀντιδιδόντος· ἵν' εἴ τι ʰ πάθοι Βενιαμὶν κατ' τ ἀποδημίαν, ἀποκτείνειεν αὐτοὺς ὁ πάππος· πείθεται τοῖς λόγοις. οἱ δὲ ἠπόρουν ὅπῃ τοῖς κακοῖς· καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐτάραττε τὰργύριον ἐν τοῖς ⁱ σακίοις ὃ σῖτον κατακεκρυμμένον εὑρεθέν. ὃ δὲ σῖτος ᵏ ὃν κομισθέντος ὑπ' αὐτῶν ˡ ὀπιλείποντος, καὶ ὃν λιμὸν μᾶλλον ἀπλομένου, βιαζομένης αὐτὸν τ ἀνάγκης, ὁ Ιάκωβος ἐκπέμπειν ἐγίνωσκε τ Βενιαμὶν μετ τ ἀδελφῶν· ὃ γὰρ ἰδίῳ αὐτοῖς εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν μὴ μετ τῶν ἐπηγγελμένων ἀπερχομένοις. καὶ ὃ πάθος οὐκ χείμαρρος καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένου, καὶ τῶν υἱῶν δεομένων, ἐκ ἔχειν ὅ,τι χρήσαιτο τοῖς παροῦσιν. Ιούδα δὲ, τολμηρῷ τἄλλα τ φύσιν ἀνδρὸς, χρησαμένου πρὸς αὐτὸν παῤῥησίᾳ· ᵐ ὡς ὃ πρόσκοπον μὴ αὐτὸν πρὸς ταδελφῷ δεδιέναι, ὑδὲ ⁿ τάτυχὸν δ' ὑποψίας λαμβάνειν, προαχθήσεται ᵒ ὑδὲν τῶν περὶ ⳨ ἀδελφὸν, ᾧ μὴ παρέσται ὁ Θεὸς, ᵖ τοῦτο δὲ συμβήσεσθαι πάντως καὶ πρὸ αὐτοῦ μέλοντι, φανερὸν δ' ὄντως αὐτῷ ἀπώλειαν μὴ καταδικάζειν, μηδὲ τ ἐκ Φαραώθου τ τροφῆς ἀποραν αὐτὸς ἀφαιρεῖσθαι ᵠ ἀλόγῳ περὶ ὃ παιδὸς δέει, φροντίζειν δὲ καὶ τ Συμεῶνος σωτηρίας, μὴ φειδοῦ τ Βενιαμὶν ἀποδημίας ἐκεῖνος ἀπολῆται· ʳ πιστεῦσαι δὲ περὶ αὐτῷ τῷ Θεῷ παραινοῦντος, ˢ καὶ αὐτῷ ὡς σῶον ἐπαναξοντος τ υἱὸν αὐτῷ, ἢ ᵗ συγκαταφέροντος ἅμα ἐκείνῳ τ βίον, πειθοῖς Ιάκωβος παρεδίδου ⳨ Βενιαμὶν, καὶ τῷ τιμίῳ ὃ σίτου διπλασίονα, τοῦ τε παρὰ τοῖς Χαναναίοις γενομένου, τό τε τ βαλάνου μέσου καὶ ᵘ στάκτην, τερέβινθόν τε καὶ μέλι, δωρεὰς Ιωσήπῳ κομίζειν. πολλὰ δ' ἰδίᾳ παρὰ ὃ πατρὸς ὅπῃ τῇ τοῦ παιδὸς ἐξόδῳ δάκρυα, καὶ κἀκεῖνα αὐτοῦ. ὁ μὲν γὰρ, τοὺς υἱοὺς εἰ κομιεῖται σώους ἐκ τῆς ἀποδημίας, ἐφοβεῖτο· ᵛ οἱ δὲ, εἰ ⳨ πατέρα καταλάβοιεν ἐρρωμένον, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐπ'

ᵃ Ex *MSS.* ἀγοραστὰς in *Editis.* ᵇ Ita plerique *MSS.* & ex illis *Zonaras.* in *aliis* cum *Basil.* & *G.* συμπεσόντα. ᶜ Rursus ita ex *MSS.* in *Editis* male δόξειεν. ᵈ Sic in plerisque *MSS.* in *aliis* Βενιαμὶς αὐτός. in *Editis* Βενιαμὶν ὡς αὐτόν. ᵉ In nonnullis *MSS.* παρ' αὐτοῦ γένοιτο, & παρ' αὐτοῦ γένηται. ᶠ Ita *Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* λυπηρῶς οἶχ· ὁ λυπηρῶς φέρων βούλεται ἡγεῖτο in *Editis.* ᵍ Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁ μὲν πατὴρ ἀδὴ P. *Basil.* & *G.* ὁ μὲ Ρουβήλου frustra *Big. Cas.* & *Vat.* & mox ἑαυτῶ *Big.* & *Vat.* ʰ *Al.* παῖδιον. ⁱ Ita Attici, teste *Photio.* in *Editis* σακκίοις, & absque ἐν τοῖς. ᵏ Articulum addidimus ex *MSS.* ˡ Ἐπιλιπόντος *Busb.* & *Hen.* ᵐ Illa ὡς ὃ προσκοπον μὲν αὐτὸν supplevimus ex *MSS.* ⁿ In quatuor *MSS.* τὸ δεινὸν δ' ὑπ. ᵒ Οὐδὲν αὐτῶν *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ᵖ Τοῦτο δ' αὐτοῦ συμφ. *Vat.* ᵠ Ita *Samb. Vat.* & *Cas.* ἀλόγως πρὸς ὃ παιδὸς φροντίζοντα in *Editis.* ʳ Πιστεύσας in aliquot *MSS.* ˢ Ita ex *MSS.* καὶ αὐτοῦ ὡς ἢ σῶον in *Editis.* ᵗ Συγκαταφέροντος *Big.* & *Cas.* συγκαταφέροντος *Samb.* ᵘ Ita in *MSS.* vel σακτὴν. in *Editis* στάκτης. ᵛ Εἰ δὲ, οἱ τὸν π. *Basil.* & *G.*

ἐπ' αὐτοῖς λύπης κεκωφέντα. ἡμερήσιον δ' αὐτοῖς ἠνύσθη τὸ πένθος. καὶ ὁ μὲν σφισβύτης κοπωθεὶς [a] ὑπέμενε· οἱ δὲ ἐχώρουν τὴν ἐπ' Αἴγυπτον, μᾶλλον δὲ ἐλπίδος τὴν ὑπὲρ τοῖς παροῦσι λύπην ἰώμενοι.

rum abſentia non ſuccumbentem: atque in hac triſtitia integrum diem exegerunt. Et ſenex quidem laſſatus domi ſubſtitit: illi vero viæ in Ægyptum inſiſtunt, dolorem ex præſentibus meliorum ſpe lenientes.

ε'. Ὡς δ' ἦλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον, καταίρονται μὲν πρὸς Ἰώσηπον. φόβος δὲ αὐτοὺς οὐκ ὀλίγος διεταράττε, μὴ περὶ τῆς τοῦ σίτου τιμῆς ἐγκλήματα λάβωσιν, ὡς αὐτοί τι κεκακουργηκότες· καὶ πρὸς Ἰώσηπον ταμίαν τοῦ Ἰωσήπου πολλὴν ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, κατ' οἶκόν τε φάσκοντες εὑρεῖν ἐν τοῖς σακίοις τὸ ἀργύριον, καὶ νῦν ἥκειν [b] ἐπανάγοντες αὐτό. τοῦ δὲ [c] μηδ' ὅ, τι λέγουσιν εἰδέναι φήσαντος, [d] ἀνέθησαν τοῦ δέους. λύσας τε Συμεῶνα, [e] ἐτημέλει συνεσόμενον τοῖς ἀδελφοῖς. ἐλθόντος δ' ἐν τούτῳ καὶ Ἰωσήπου ἀπὸ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως, τά τε δῶρα παρήγαγον αὐτῷ, καὶ πυθομένῳ περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγον, ὅτι καταλάβοιεν αὐτὸν ἐρρωμένον. ὁ δέ, μαθὼν περὶοντα Βενιαμὶν, εἰ οὗτος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἴη, καὶ γὰρ ἰδὼν αὐτὸν ἑωρακὼς, ἀνέκρινε. [f] τῶν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶ, Θεὸν ὑπὲρ πάντων εἶπεν εἶναι προστάτην. τοῦτο δὲ πάθος μεταβολὴν εἰς δάκρυα, μεθίστατο· μὴ βουλόμενος καταφανὴς εἶναι τοῖς ἀδελφοῖς. ὑπὸ δείπνου τε αὐτοὺς παραλαμβάνει, καὶ κατακλίνονται [g] μὲν οὕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. πάντας δὲ αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος δεξιώμενος, [h] διπλασίοσι μοίραις τοῦ αὐτῷ παρακειμένου τὸν Βενιαμὶν ἐτίμα.

5. Cum vero in Ægyptum perveniſſent, ad Joſephum quidem adducuntur. Timor autem eos non mediocris perturbabat, ne ob frumenti pretium calumnia ſibi intenderetur, quaſi dolo malo illud ſecum abſtuliſſent: quod mox apud Joſephi diſpenſatorem diligenter excuſaverunt, dicentes, domi ſe in ſuis ſaccis reperiſſe pecuniam, & jam venire illam ſecum reportantes. Eo vero negante ſe ſcire quid illi dicerent, metu liberati ſunt. tum vinculis Symeonem eximens, eum curavit, *probeque pexum dedit*, ut inter fratres verſaretur. Interea autem Joſepho à miniſterio Regis reverſo, muneraque ad ipſum adduxerunt, & ſciſcitanti de patre dixerunt, ſe illum bene valentem invenisse. At ille, cognito Benjaminem ſupereſſe, percontatus eſt, an hic (nam & ipſum viderat) eſſet frater natu minimus. Illis vero ajentibus hunc ipſum eſſe, dicebat Deum res omnes adminiſtrare. Ex animi autem commotione ad lachrymas adductus, ſeceſſit, ne à fratribus obſervaretur. Ipſoſque *mox* ad convivium adhibet; atque eo ordine, quo apud patrem, diſcumbunt. Joſephus autem, illos omnes liberaliter excipiens, Benjaminem portione duplo majore quam reliquos ſecum diſcumbentes honorabat.

Fratres ſuos ſuorum adventantes convivio excipit Joſephus. Gen. c. 43.

ζ. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον εἰς ὕπνον ἐτράποντο, κελεύει τὸν ταμίαν τὸν τοῦ σίτου αὐτοῖς δοῦναι μεμετρημένον, καὶ τὴν τιμὴν πάλιν ἐγκρύψαι τοῖς [i] σακίοις· εἰς δὲ τὸ Βενιαμὶν φορτίον καὶ σκύφον ἀργυροῦν, ᾧ πίνων ἔχαιρε, βαλόντα καταλιπεῖν. ἐποίει δὲ ταῦτα, ἀφ' ἑτέρου βουλόμενος τὴν ἀδελφῶν λαβεῖν· [k] πότερόν ποτε βοηθοῦσι τῷ Βενιαμὶν κλοπῆς σφαλέντι, καὶ δακοῦσι κινδυνεύειν· ἢ καταλιπόντες, ὡς ἤδη αὐτοὶ κεκακουργηκότες, ἀπίασι πρὸς τὸν πατέρα. ποιήσαντος δὲ ταῦτ' οἰκέτου τὰ [l] σύνταλμένα, μεθ' ἡμέραν ἤδη τούτων εἰδότες οἱ μὲν Ἑβραῖοι παῖδες [m] ἀπίεσαν, ἀπειληφότες Συμεῶνα, καὶ [n] διπλῆν χαρὰν χαίροντες, ὅτι τε τούτῳ, καὶ ὅτι τῷ τὸν Βενιαμὶν ἀποκομίζειν τῷ πατρὶ, καθὼς [o] ὑπέσχοντο. προελαύνουσι δ' αὐτοὺς ἱππεῖς, ἄγοντες τὸν οἰκέτην, ὃς ἐμπήξειε τῷ τοῦ Βενιαμὶν φορτίῳ τὸν σκύφον. ταραχθέντες δὲ ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ τῶν ἱππέων ἐφόδῳ, καὶ τὴν αἰτίαν [p] πυθόμενοι δι' ἣν ἐπ' ἄνδρας ἐληλύθασιν, οἱ μικρὸν ἔμπροσθεν τιμῆς καὶ ξενίας τετυχήκεσαν αὐτῷ παρὰ δ' ἑκάστου, κακίσεις ἀπεκάλουν, οἱ μηδ' αὐτὸ τοῦτο, [q] τὴν ξενίαν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Ἰωσήπου, ἀφ'

7. Veruntamen cum poſt cœnam ſomnum caperent, diſpenſatori negotium dat, ut & frumentum illis admetiretur, pretiumque itemrum in ſaccos clam reponeret: in Benjaminis vero ſarcinam etiam ſcyphum argenteum immitteret, quo potare gaudebat. Hæc autem faciebat, volens fratrum animos pertentare; an quandoque fratri opem laturi eſſent furti alligato, & periclitari viſo; an illo relicto, ac ſi maleficium nihil ad ſe attineret, ad patrem reverterentur. Servo, ſicut juſſus erat, ita faciente, mane diluculo Jacobi filii horum omnium ignari diſceſſerunt, Symeonem recipientes, & duplici lætitia affecti, cum ob eum *reſtitutum* tum quod Benjaminem aſportarent, ſicut patri polliciti ſunt. At illos *ſtatim* circumagunt equites, famulum ſecum ferentes, qui ſcyphum in Benjaminis ſarcinam indiderat. Turbati vero inopinato eorum incurſu, cauſamque ſciſcitantes, cur irruerent in viros quos paulo ante honore & hoſpitio dignatus fuerat eorum dominus, nequiſſimi *ab iis* appellati ſunt; qui ne quidem hoc ipſum, ſe *ſcilicet* hoſpitio liberali & familiariter à Joſepho exceptos eſſe, memoria

Quo reliquorum animos pertentaret, fratrem minimum furti alligat Joſephus. Gen. c. 44.

a Al. ὑπέμενον. *b* Sic *Samb.* & *Vat.* ἐπανάγοντας αὐτῷ τοῦτο *Baſ.* & *G.* ἐπανάγοντες αὐτῷ τοῦτο *Caſ.* *c* Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* μηδενὸς εἰδέναι in *Editis.* *d* Ita *Big.* & *Samb.* ἀνήθησαν *Vat. Baſ.* & *G.* ἀνίεσαν maluit *Burius.* *e* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπίλυσιν in *aliis.* *f* Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* τῶν δὲ φησάντων, τὸν Θεὸν ὑπὲρ πάντων εἶπεν εἶναι πρ. in *Editis.* τῶν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶναι, τοῦτο τῷ παῖδες *Vat.* reliquis in medio omiſſis. ὑπὸ δὲ παῖδες *Samb.* *g* Illud μὲν ex *MSS.* *h* In *S. Literis* πεντηκλασιοσι. *Petrus Comeſtor* iſta hoc modo conciliari voluit, *quinque ciborum fuerunt impoſitiones, & de qualibet duplum dedit.* *i* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* σάκκοις. *k* Πότερον βοηθοῦσι *Vat.* *l* Ita in omnibus *MSS.* ἐπιτραλθέν in *Editis.* *m* Sic in *MSS.* perperam in *Editis* ἐπίσω. *n* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* διπλῇ χαρᾷ in *reliquis.* *o* Ex *MSS.* male autem in *Editis* ὑπίχετο. in quibus etiam articulus omiſſus eſt ante Βενιαμὶν in verſu 41. *p* Πυθομένους *Big.* & *Samb.* πυθομένους *Vat.* πεφχθέντας & πυθομένους legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Similes tamen caſuum viciſſitudines occurrunt apud optimos Atticiſmi magiſtros. *q* Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὴν τοῦ ξενίαν in *Editis.*

a Iterum

memoria tenentes, non veriti ſunt illi injuriam reponere: ſed ſcyphum, quo ipſis benevolentiæ ergo propinavit, ſecum auferre ſuſtinerent, Joſephi amicitiam ſummque, ſi deprehenſi forent, periculum lucro injuſto poſtponentes. Itaque pœnas eos luituros minitabantur, ut qui Deo non latuerint, nec cum furto fugientes evaſerint, ſervum licet miniſtrantem fefellerint. Nunc eos interrogare, quorſum adſumus, quaſi ignoraſſent: ſcituros tamen, cum mox punientur. Hæc & alia quamplurima dicens, eos increpabat famulus. Illi vero, quibus fraus non ſuboluit, verba ejus ludibrio habebant, ſervumque ob ſermonis levitatem mirabantur, *utpote* actionem viris iſtis intentare auſum, qui ne frumenti quidem pretium in ſaccis inventum retinuerunt, ſed ſecum reportarunt, nemine hac de re quicquam reſciſcente: tantum abeſſe, ut data opera mali aliquid patrarent. Veruntamen, certiorem rati inquiſitionem quam negationem, jubent eos periculum facere; atque omnes pœnæ ſubjicere, ſi unus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur. Nullius enim criminis ſibimet conſcii, fiduciam acceperunt, cum ſumma, ut putabant, ſecuritate conjunctam. Atque illis quidem inquiſitionem fieri placuit: eum tamen ſolum pœnas daturum ajebant, quem furtum commiſiſſe, palam foret omnibus. Ad conquiſitionem vero aggreſſi, atque alias omnes ſarcinas ordine perſcrutati, poſtremo ad Benjaminem pervenerunt; non neſcientes quod in ejus ſacco ſcyphum occuluerint, ſed ut ſcrutinium accuratum facere viderentur. Itaque cæteri, omni quidem de ſe metu liberati, de uno Benjamine adhuc nonnihil erant ſoliciti. Spei tamen pleni, ne ipſum quidem in maleficio fore deprehenſum, liberius perſequentibus convicialabantur; per quos ſteterat, ne bonam partem itineris jam confectam haberent. Ut vero Benjaminis ſarcinam ſcrutati ſcyphum inveniunt, confeſtim ad lamenta & ploratus verſi ſunt: & dilaceratis veſtibus, cum fratrem deflebant mox furti ſupplicium luiturum, tum ſuam quiſque vicem, qui fidem, de Benjaminis ſalute parenti datam, violare neceſſe habuerunt. Malum autem iis augebat, quod cum dira omnia evaſiſſe viderentur, fortunæ invidia in calamitatem inciderint. Atque tam hujus fratris infortunii, quam futuri ex eo patris mœroris ſe auctores fatebantur, qui invitum ad puerum una cum eis mittendum compulerant.

μνήμης λαβόντες, οὐκ ὤκνησαν εἰς αὐτὸν ἄδικοι γενέσθαι· σκύφον δὲ, ᾧ φιλοτησίας αὐτοῖς [a] προὔπιεν, ἀργύριον φέρειν, κέρδους ἀδίκου τιμῇ τε τῆς πρὸς Ἰώσηπον φιλίας, τόν τε ἑαυτῶν εἰ φωραθεῖεν κίνδυνον οὐ δεύτερον ἡγούμενοι. τιμωρίαν τε οὖν [b] αὐτοὺς ὑφέξειν ἠπείλουν, ἐὰν λαθόντας τὸν Θεὸν, ὑφ' ἁρπάσαντας μετὰ τῆς κλοπῆς, [c] εἰ καὶ τὸν ἀφαιρούμενον οἰκέτην διέλαθον. [d] πωθάνεσθαί τε νῦν τί παρόντες ἔμμεν, ὡς οὐκ εἰδότες· γνώσεσθαι μέντοι κολαζόμενοι αὐτίκα. καὶ ταῦτα καὶ πέρα τούτων εἰς αὐτοὺς λέγων ὁ οἰκέτης ἐπήδα. οἱ δὲ, [e] διὰ ἀγνοίας τοῦ τολμᾶν αὐτούς, ἐχλεύαζον ὅτι τοῖς λεγομένοις, καὶ τῆς κωφολογίας τοῦ οἰκέτου ἐθαύμαζον, τολμῶντα αἰτίαν ὑπιφέρειν ἀνθρώποις, οἳ μηδὲ τοῦ τῆς σίτου τιμοῦ οὐ τοῖς σακκίοις αὐτῶν εὑρεθῆσαι κατέχον, ἀλλ' ἐκόμισαν μηδενὸς εἰδότος τὸ πραχθέν· τοσοῦτον [e] ἀπεδεῖν τῆς γνώμης κακοεργήσαι. τῆς μέντοι γε ἀρτήσεως ἀξιοπιστοτέραν ὑπολαβόντες τοῦ ἔφασαν, ἐκέλευον ταύτῃ χρῆσθαι· κἂν εὑρεθῇ τις ὑφημμένος, ἅπαντας κολάζειν. ὑδὲν γὰρ [f] αὐτοῖς συνειδότες, ἦγον παῤῥησίαν, ὡς ἐδόκουν, ἀκίνδυνον. οἱ δὲ τοῦ ἔρευναν μὲν ἠξίωσαν ποιήσασθαι· τοῦ μέντοι τιμωρίαν ἐπὶ ἔφασκον εἶ), τῷ τοῦ κλοπεῖ εὑρεθέντος [g] πεποιῆσθαι. τοῦ δὲ ζήτησιν ποιούμενοι, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἐκτεθειλόντες κατὰ τοῦ ἔφασαν, ὅτι τὸν τελευταῖον Βενιαμὶν ἦκον· οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς τὸ ἐκείνου σακκίον τὸ [h] σκύφον ἔκειτο ὑποκεκρυφότες, ἀλλ' ἀκριβῆ τὴν ζήτησιν βουλόμενοι ποιεῖσθαι δοκεῖν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἕκαστοι καθ' αὑτοὺς ἀπηλλαγμένοι δέους, τὸ τοῦ περὶ τὸν Βενιαμὶν φοβητὸν τὸ λοιπὸν ἦσαν. ἐθάρρουν δ' ὡς ὑπὸ ἐκείνῳ τῆς κακουργίας εὑρεθησομένῃ, σκάπτοντά τε τοὺς ὑπιδιώκοντας, ὡς ἐμποδίζοντας αὐτοῖς τοῦ ὁδὸν διανύειν ἤδη πορρωτέρω. ὡς δὲ τὸ τοῦ Βενιαμὶν φορτίον ἐρευνῶντες λαμβάνουσι τὸν σκύφον, εἰς ὀλοφυρμοὺς καὶ θρήνους εὐθὺς ἐτράποντο· καὶ τὰς στολὰς [i] διαπαρρήξαντες, ἔκλαιόν τε τὸν ἀδελφὸν ὅτι τῇ μελλούσῃ κολάσει τοῦ τῆς κλοπῆς, [k] αὐτούς τε ἀφανισαμένους τὸν πατέρα περὶ τῆς Βενιαμὶν σωτηρίας. ἐπίτιμον δὲ τὸ δεινὸν αὐτοῖς, καὶ τὸ δόξαντας ἤδη ἀφυγεῖν τὴν συμφορὰν ἀφροντίστως. τῶν δὲ περὶ τὸν ἀδελφὸν κακῶν καὶ τὸν πατρὸς ἐπ' αὐτῷ λύπης ἑαυτοὺς αἰτίους ἔλεγον, βιασαμένους [l] ἄκοντα αὐτοῖς τὸν πατέρα συναποστεῖλαι.

Hujus dramatis vigor & epiſaſis. Gen. c. 44.

8. At enim equites Benjaminem comprehenſum ad Joſephum retrahunt, fratribus etiam ſequentibus. Ille autem illum in cuſtodia cernens, illos vero in lugubri habitu, "quid, "ait, ὦ nequiſſimi, aut de mea humanitate "aut de providentia Dei ſenſiſtis, ut talia in

η'. Οἱ μὲν οὖν ὑπηρέται τὸν Βενιαμὶν κατασχόντες ἦγον [m] πρὸς Ἰώσηπον, οἱ τοὺς ἀδελφοὺς ἑπόμενοι. ὁ δὲ τὸν μὲν ἰδὼν ἐν φυλακῇ, [n] τοὺς δ' ἐν πενθίμοις σχήμασι "τί δὴ, φησὶν, ὦ κάκιστοι, φρονήσαντες ἢ περὶ τῆς "ἐμῆς φιλανθρωπίας, ἢ περὶ τοῦ Θεοῦ τὴν προνοίαν, τοιαῦτα "πρὸς

a Iterum ex *MSS.* προὔπιεν *Baſ.* & *G.* b Αὐτοῖς *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* c In *Editis* καὶ τὸ δ. d Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* quibus conſentit *Vat.* niſi quod δὲ pro τί habeat poſt πωθάνεσθαί. *Epiphanius* legiſſe videtur, πωθάνεσθαί τι νῦν τί παρόντες ἔσμεν, ὡ. ὐ. ὁ. γνώσεσθαι. in *Editis* τί παρόντες εἶν, & mox κολαζομένους. dein γὰρ ante ταῦτα omittit *Vat.* e Attico ritu pro ἀπόντων in *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπεῖδεν in *Editis.* f Ἑαυτοῖς *Vat.* g Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* male ut & in *Baſ.* & *G.* πεποιῆσθαι. h Sic in *MSS.* & σκύφον ὑποκεκρυφότες *Baſ.* & *G.* i *Al.* διαῤῥηξάντες & ἀῤῥήξαντες. mox τοῦ v. 37. deeſt *Editis.* k Ἑαυτοὺς *Vat.* ut & mox v. 41. ubi αὐτοὺς habent *Baſ.* & *G.* l Ita *Samb.* ἄκοντα αὐτὸν τὸν π. *Vat.* ἄκοντα τὸν π. *Baſ.* & *G.* m Πρὸς τὸν Ἰώσηπον *Vat.* n Ita plerique *MSS.* in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* τοὺς δ' ἐν πενθίμοις.

a Sic.

"προάγειν εἰς εὐεργέτην καὶ ξένον ἐτολμήσατε;" τοῦ δὲ προδιδόντων αὐτὸν εἰς κόλασιν [a] ὑπὲρ τῆς σώζεσθαι Βενιαμὶν, [b] καὶ πάλιν ἀναμιμνησκομένων τοῦ εἰς Ἰώσηπον αὐτοῖς πετολμημένων, καὶ κρύφιον ἀποκαλύπτων [c] μακαριώτερον, εἰ μὲν τέθνηκεν, ὅτι τοῦ κατὰ τὸν βίον ἀπήλλακται σκυθρωπῶν, εἰ δὲ πεύσεται, ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ἀδικίας τυγχάνει· λεγόντων δ' αὐτὸν [d] ἀλιτηρίους τοῦ πατρὸς, ὅτι [e] τῇ λύπῃ, ἣν ἐπ' ἐκείνῳ μέχρι νῦν ἔχει, καὶ τὸν θάνατον Βενιαμὶν προσθήσουσι. [f] πολὺς ἦν καὶ ταῦτα Ῥοῦβηλος, αὐτοῦ καταπλήττοντος. Ἰωσήπου δὲ τοὺς μὲν ἀπολύοντος, οὐδὲν γὰρ αὐτοὺς ἀδικεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ μόνῃ τῇ τοῦ παιδὸς τιμωρίᾳ λέγοντος· οὔτε γὰρ τοῦτον ἀπολύειν δίκαιον τοὺς οὐδὲν [h] ἐξαμαρτόντας σῴζειν ἔλεγεν, οὔτε συγκολάζειν ἐκείνοις τῷ τὸν κλοπὴν [i] ἐργασαμένῳ· βαδίζουσι δὲ παρέξειν ἀσφάλειαν ἐπαγγελλομένου, τοὺς μὲν ἄλλους ἔκπληξις ἔλαβε, καὶ πρὸς τὸ πάθος ἀφωνία, Ἰούδας δὲ, ὁ καὶ τὸν πατέρα πείσας ἐκπέμψαι τὸ μειράκιον, [k] καὶ τἄλλα δραστήριος ὢν ἀνὴρ, ὑπὲρ τῆς ταδελφῆς σωτηρίας ἔκεινε [l] προβαλέσθαι. "καὶ δεινά "μὲν, εἶπεν, ὦ πρατηγὲ, πετολμήκαμεν εἰς σὲ, καὶ "τιμωρίας ἄξια καὶ τοῦ κόλασιν ἐπισχεῖν ἅπαντας "ἡμᾶς δικαίως, εἰ καὶ τὸ ἀδίκημα μὴ πάντων ἡμῶν, "ἀλλ' ἑνὸς γ' νεωτάτου γέγονεν. ὅμως δὲ ἀπεγνωκόσιν ἡμῖν τὸ δι' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπὶς [m] ἐπανόρθωσις "λειπομένη παρὰ τῆς σῆς χρηστότητος, [n] ἐγνωμένης "τὸ τοῦ κινδύνου ἀφυγμόν. καὶ νῦν μὴ πρὸς τὸ "ἡμέτερον ἀφορῶν, μὴ δὲ τὸ κακούργημα σκοπῶν, ἀλλὰ "πρὸς τὸ [o] ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ τὸ ἀρετὸ σύμβο- "λον ποιησάμενος ἀντὶ τῆς ὀργῆς· ὧν οἱ τἄλλα μι- "κροὶ πρὸς ἰσχύος λαμβάνουσιν, οὐκ ὅτι τοῖς μεγά- "λοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τοῖς τυχοῦσιν αὐτῆ χρώ- "μενοι· γενοῦ πρὸς αὐτὸ μεγαλόφρων, καὶ μὴ νικη- "θῇς ὑπ' αὐτῆς, ὥστε ἀποκτεῖναι τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ὡς "ἰδίας ἔτι τῆς σωτηρίας ἀντιποιουμένους, ἀλλὰ παρὰ "σοῦ λαβεῖν αὐτὸ ἀξιοῦντας. καὶ γὰρ ὑπὲ νῦν πρῶ- "τον ἡμῖν παρέξεις αὐτό· [p] ἀλλὰ καὶ τάχιον ἐλθοῦ- "σιν ὅτι τὸ ἀγορᾶν [q] σίτου, καὶ [r] εὐποιΐαν δ' πρό- "φῆς ἐχαρίσω, δοὺς ἀποκομίζειν [s] τοῖς οἰκείοις, ὅσα κιν- "δυνεύοντας αὐτοὺς ὑπὸ λιμοῦ ἀφθαρῆναι [t] φειδό- "σωσε. διαφέρει δ' οὐδὲν ἢ μὴ φείδεσθαι ἀπολλυμένους ὑπ' "ἀνάγκης, ἢ μὴ κολάσαι δόξαντας ἁμαρτεῖν, "καὶ περὶ [u] εὐεργεσίαν [v] ὑπὸ σοῦ λαμπρὰν γενομένην "φονηθέντας. ἡ δ' αὐτὴ χάρις, ἄλλῳ μέντοι τρόπῳ δίδο- "μένη. σώσεις γὰρ οὓς εἰς τοῦτο καὶ ἕτερος· καὶ ψυχὰς, ἃς ὑπὸ "λιμοῦ κάμνειν οὐκ εἴασας, τηρήσεις ταῖς ἑαυτοῦ δωρεαῖς. ὡς "θαυμαστὸν ἅμα καὶ μέγα δῶρά τε ψυχὰς ἡμῖν, καὶ παρα- "σχεῖν δ' ὧν αὐτὰς μένουσιν ἀπορουμένοις. οἰκτῆραί τε τὸν Θεὸν

"benefactorem & hoſpitem perpetrare aude- "retis"? Illis vero *vicarios* ſemet in ſupplicium offerentibus pro ſalute Benjaminis, atque in memoriam revocantibus quam ſcelerati fuerant in Joſephum, eumque beatiorem prædicantibus, ſi mortuus quidem eſſet, quod è vitæ calamitatibus ſit exemptus; ſi vero in vivis eſſet, quod vindicta fruatur, qua injurias illi ab ipſis factas perſequitur Deus: ſemet vero patris peſtem & perniciem vocantibus, quod *veteri* de Joſepho mœrori, quo hactenus jacuit, novum ex Benjamine adjecturi ſint. Multus etiam tum erat Rubelus in iis increpandis. Joſepho autem illos quidem dimittente, ut qui ipſi nullam fecerint injuriam, pueri vero ſupplicio ſe contentum eſſe dicente, (neque enim hunc abſolvere in gratiam inſontium, ſapientis eſſe dicebat, neque illos una cum furti manifeſto punire) abeuntibus etiam ſecuritatem ſe daturum promittente, alii quidem ſtupefacti ſunt & præ dolore obmutuerunt, Judas vero, qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, & vir cætera ſtrenuus erat & efficax, decrevit ſe pro fratris ſalute periculo objicere. "Et "nefaria quidem, inquiit, in te, ô Præſes, "perpetravimus, & ſupplicio digna, cui nos "omnes ſubjici debere æquum eſt, licet non "omnium ſit culpa, ſed unius natu minimi. "nobis tamen, ſalutem propter ipſum deſperan- "tibus, ſpes aliqua effulſit ex tua bonitate, pro- "mittente & ſpondente ex periculo effugium. "Ac nunc ad nos non reſpiciens, neque fa- "cinus quod patravimus intuens ſed ingenii "tui indolem, & virtutem in conſilium aſ- "ſumens potius quam iracundiam, (à qua "homines cætera puſilli animos accipiunt, "eam non in maximis ſolum, ſed in quæcun- "que inciderint, adhibentes) hanc ipſam con- "temne & deſpice, neque ab ea te vinci pa- "tere, ut eos perimas, qui ſibimet ſalutem ad- "huc vendicare non poterant, ſed eam à te ac- "cipere enixe petunt. Etenim neque nunc "primum iſto munere nos ornabis: ſed & "ocyus nobis, cum ad frumenti mercatum "veniſſemus, commeatus etiam copiam fe- "ciſti, tantum *alimenti* ad familiam defe- "rendum ſuppeditans, quantum eam, in ſa- "lutis diſcrimen à fame adductam, incolu- "mem ſervavit. Equidem nihil intereſt, utrum "non deſpicias pereuntes egeſtate rerum ne- "ceſſariarum, an illos ad ſupplicium non "damnaveris, quos deliquiſſe homines ſuſpi- "cantur, quibuſque præclaram tuam invident "beneficentiam. Eadem plane gratia eſt, "modo tamen diverſo collata. Servabis enim "quos in hunc finem paviſti; & vitam, quam "fame laborare noluiſti, tua gratia ſalvam reti- "nebis. Quam magnum & mirabile eſt vita "nos donare, & liberalitate efficere ut inopia "circundatis maneat incolumis. Imo Deum ar- "bitror

Oratio Judæ pro Benjamine perſacunda quidem & animoſa. Vide Gen. c. 44. v. 18.

a Sic *Big.* & *Samb.* ὑπὲ τὸ in *cæteris.* b Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ πάλιν Ἰωσήπου ἀναμιμνησκομένων, καὶκρύφιον &c. quibuſdam prætermiſſis. c Μακαριώτερον αὐτῶν *Samb. Caſ.* & *Vat.* d Ita ex *Samb.* in *cæteris* ἀλιτηρίους e Τῷ λύπῳ *Samb.* f Ita in *MSS.* πολὺς δ' ἦν σὺν αὐτοῖς ὁ P. *Baſ.* & *G.* g Μίντοι τὰς μ. *Vat.* δὴ τὰς *Vet. Interpr.* h Ἐξαμαρτόντας *Baſ.* & *G.* i Ita in *MSS.* εἰργασμένῳ in *Editis.* k Καὶ deeſt *Big.* l Παραπολιόζ *Vat.* m Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπολέλειπται. n Sic *Samb.* & *Caſ.* ἰσχυομένης *Big.* & *Vat.* ἰσχυομένη & mox τῷ κινδύνῳ φυγὴν in *Editis.* o Ita *Big. Samb.* & *Vat.* σωτοῦ in *aliis.* p Sic plerique *MSS.* ἀλλὰ τάχιον in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* q Ita *MSS.* & τοῖς οἰκείοις in *Editis.* & mox τὸν λιμοῦ. r Πεφείσωσαι *Vat.*

"bitror viam ad hæc muniviſſe, cui viſum eſt
"ut nos, ad virtutem tuam illuſtrandam, in has
"calamitates incideremus: ut gloriam etiam
"adipiſcaris ignoſcendo peccantibus, quod
"tibi injuriam intulerint; & non ſolum eos
"perhumaniter ſublevando, qui alia de cauſa
"tuo egeant auxilio. Etenim permagnum qui-
"dem eſt opem iis ferre, qui ad inopiam
"redacti ſunt: multo tamen majus & præ-
"ſtantius illos ſervare, qui ob ſcelus in ſe
"perpetratum pœnas erant luituri. Nam ſi
"parva ſupplicia delinquentibus remiſiſſe ma-
"gnam condonantibus laudem attulerit; cer-
"te iracundiam tum cohibere, ubi vita pec-
"cantium ei, quem læſerint, in pœnam ob-
"noxia eſt, ad Dei naturam proxime acce-
"dit. Atque ego, niſi is nobis exſtitiſſet
"pater, qui Joſephi interitum lugendo oſten-
"dit, quam graviter tulerit liberorum amiſ-
"ſionem, nequaquam pro noſtra ſalute verba
"feciſſem, niſi forſitan tuis moribus hoc do-
"naſſem, qui præclarum ducis etiam illis in-
"columitatem dare, quos mortuos nemo plo-
"raret; ſed æquo animo ſupplicium, quod-
"cunque voluiſti, pertuliſſemus. Nunc au-
"tem, quando non noſtri nos miſeret, tam-
"etſi juvenes adhuc & vix ullo ex vitæ com-
"modis fructu percepto moriamur, ſed de
"patre cogitantes ejus ſenectutem miſeri-
"cordia proſequamur, has tibi preces ſup-
"plices offerimus; vitamque noſtram à te
"deprecamur, cujus in pœnis profundendæ
"poteſtatem tibi dedit noſtrum hoc malefi-
"cium. Ille neque malus eſt, neque nos ta-
"les futuros genuit; ſed probus & honeſtus,
"& qui talia experiretur non commeritus, &
"qui nunc quidem, nobis peregre profectis,
"ſolicitudine curiſque diſcruciatur. Cum au-
"tem de noſtro interitu audierit, ſimulque
"de cauſa ejus, eo facilius in animum indu-
"cet ut vitam deſerat: mortemque ipſius ſe-
"met mœrore conficientis accelerabit no-
"ſtræ infamia, facietque ut triſtem de vita
"exitum habeat; ut qui, priuſquam rumor de
"nobis divulgetur, feſtinarit ſemet ſenſibus
"orbare. His igitur perpenſis, tametſi iram
"tibi commoveat ſcelus hoc noſtrum, patri
"tamen vindictæ gratiam facito; & plus il-
"lius miſeratio apud te valeat, quam noſtra
"nequitia: atque ejus ſenectutem, qui, no-
"bis pereuntibus, in ſolitudine vivet morie-
"turque, reverere, patrum nomini hunc mu-
"neris honorem deferens. Nam hoc agen-
"do parentem tuum honoras, & tibimet ali-
"quid tribuis, cum jam hac gaudeas appella-
"tione: quæ tibi ſalva conſervabitur à Deo
"omnium patre; quem & ipſum propter
"commune nomen hac pietate honorare exi-
"ſtimaberis, ſi patris noſtri miſericordia mo-
"veatis, ea tecum reputans quæ paſſurus eſt

"αἰτίαν ἐδημιουργήσαμεν, βουλόμενοι, εἰς ὅτι δι' ἐμοῦ
"τῇ κατὰ σὲ ἀρετῇ ἐπιδεῖξιν
"δοῦναι συμφορᾶς· ἵνα καὶ σοὶ εἰς [a] αὐτὸν ἁδι-
"κημάτων συγγνώσεως [b] φανῇς ἐπαινετός, ἀλλὰ μὴ
"μόνους τοὺς κατ' ἄλλου πρᾶσιν δεομένους
"ὀπαδείας φιλάνθρωπος δοκῇς. ὡς μέγα μὲν [c] γὰρ
"καὶ τὸ ποιῆσαί τινας εὖ κακωθέντας εἰς χρείαν, ἱκε-
"τηρίαν δὲ σῶσαι τοὺς ὑπὲρ σοῦ εἰς ἑαυτὸν τε-
"τολμηκότας δίκαιον ὀφείλοντας. εἰ γὰρ τὸ μὴ με-
"γάλων ζημιωμάτων ἀφεῖναι τοὺς πλημμελήσαντας ἔπαι-
"νον ἔνεγκε τοῖς ὑποδιδοῦσι τόγε μὴ τούτων ἀρ-
"γαῖον, ὑπὲρ ὧν τὸ ζῆν ὑπεύθυνον τῇ κολάσει γίνε-
"ται τῶν ἠδικηκότων, θεοῦ φύσει προσετέθη. καὶ ἔγω-
"γε, [d] εἰ μὴ πατὴρ ἡμῖν ἦν, [e] πῶς ὅτι παίδων ἀπο-
"βολῇ παλαιπαθὴς ἀφ' ὅτε Ἰωσήπῳ τελευτῆς
"ὅπως ἐμηνύθη, οὐκ ἂν τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκα μὴ
"τῆς σωτηρίας λόγους ἐποιησάμην, εἰ μὴ ὅσον τῷ σῷ
"χαριζόμενος ἤθει, [f] σώζειν αὐτοῖς καλῶς ἔχοντι καὶ
"τούτους οἰ λυπήσονται πεθηκότων οὐκ [g] ἔχοντας παρεί-
"χομεν δ' ἂν αὐτοὺς πεισομένους ὅ, τι καὶ θελήσειας.
"νῦν δέ, ὑ γὰρ ἑαυτοὺς ἐλεοῦντες, εἰ καὶ νέοι καὶ μή-
"πω τοῦ κατὰ τὸν βίον ἀπολελαυκότες πεθηξόμε-
"θα, τὸ δὲ τοῦ πατρὸς λογιζόμενοι, καὶ τὸ γῆρας οἰκτεί-
"ροντες τὸ ἐκείνου, ἱκετεύομεν σοὶ τὰς δεήσεις προσφέ-
"ρομεν· καὶ παραιτούμεθα ψυχὰς [h] τὰς ἑαυτῶν, ἃς
"σοὶ τὸ ἡμέτερον κακούργημα πρὸς τιμωρίαν παρέδω-
"κεν. ὃς οὔτε πονηρὸς αὐτὸς, οὔτε τοιούτους ἐσομένους ἐγέν-
"νησεν· ἀλλὰ χρηστὸς ὢν καὶ περιθλῖψαι τοιούτων οὐκ
"δίκαιος, καὶ νῦν μὲν ἀποδημοῦντα τοῖς ὑπὲρ ἡμῶν
"φροντίσι κεκοπωκός. πυθόμενος δὲ ἀπολωλότας,
"καὶ τοῦ αἰτίου, ὑπομενεῖ ἐφ' ἑαυτῷ πολὺ μᾶλ-
"λον ἢ βίον [k] καταλιπεῖν· καὶ τὸ ἄδοξον αὐτοῦ τῆς
"ἡμετέρας καταστροφῆς [l] φθήσεται ἐφαρμοσάμενον, καὶ
"κακλιὼ αὐτοῦ ποιήσει τοῦ οὐκ τοῦ ζῆν ἀπαλλαγῆναι,
"πρὶν εἰς ἄλλους φοιτῆσαι τὰ καθ' ἡμᾶς ἀσεβοῦσι-
"τος [m] αὐτὸν εἰς ἀναμνήσεως μεταγαγεῖν. γενόμε-
"νος [n] οὖν ἐν τούτῳ [n] τοῦ λογισμοῦ, εἰ καὶ ἡ κακία
"σὲ παρεξωθεῖ νῦν ἡ ἡμετέρα, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς
"δίκαιον χάρισαι τῷ πατρὶ, [o] καὶ δυνηθήτω πλέον ὁ
"πρὸς οἰκεῖον ἔλεος τῆς ἡμετέρας πονηρίας· καὶ
"γῆρας ἐν ἐρημίᾳ βιωσόμενον καὶ πεθηξόμενον ἡμῶν
"ἀπολωλότων ἀμύνασαι, τῷ πατέρων ὀνόματι τοῦτο
"χαριζόμενος τοῦ δωρεάν. ἐν γὰρ τούτῳ καὶ τὸν
"σὲ φύσαντα τιμᾷς, καὶ [p] αὐτῷ δίδως, ἀπολαύων
"μὲν ἤδη τῆς προσηγορίας ἀπαθὴς δ' ἐπ' αὐτῇ φυ-
"λαχθησόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντων πατρὸς, εἰς
"ὃν κτῆσιν κοινωνίαν τε αὐτὸν τοῦ ὀνόματος [q] εὐσεβεῖν δόξεις,
"τοῦ ἡμετέρου πατρὸς οἶκτον λαβών, ἐφ' οἷς πείσεται
"τῶν

a Σαυτὸν *Samb. & Vat.* *b* Φανεὶς *Big. & Samb.* non ineleganter. *c* Illud γὰρ ex *MSS.* deeſt in *Editis.* *d* Εἰ μὴ πατὴρ ἦν ἐπὶ τῇ Ἰωσήπου τελευτῇ λύπης ἐν διεφωνημένοις, οὐκ ἂν οὖν τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκεν τὰς παρὰ τ. *Vat.* *e* In *Big. Samb. & Caſ.* ὡς ἐπὶ π. in *aliis* cum *Editis* πῶς ἐπὶ & dein λαπόδολης, & porro τῷ ἐπὶ Ἰωσήπου. *f* Σώζειν ἀεὶ καλῶς ἔχοντι καὶ τοὺς οἰ λ. *Vat.* *g* Ita *MSS.* in *Editis* ἔχοντες παρείχομεν ἄν. *h* Illud τὰς ex *Big. & Samb.* in *ceteris* deeſt. *i* Ita cum *Baſ. & G.* niſi quod mutaverim νουμένου in νουμένοι & ἀφήσεται in φήσεται, auctoritate *MSS.* quam minimum volens recedere à vulgata lectione. καὶ δι' ὃν αἰτίαν οὐκ ἀνανεύσει ἐπὶ τούτῳ *Big.* Ἐ δι' ὃν αἰτίαν οὐκ ὑπομένει, ἐπὶ τοῦτο *Vat.* καὶ τὸν αἰτίαν οὐκ ἀνανεύσει, ἐπὶ τούτῳ π. μ. τ. β. καταλιπεῖν· καὶ τ. &c. edidit *Bernardus.* *k* Καταλίπῃ *Vat.* *l* Ita *Samb. Caſ. & Vat.* ἀφήσεται *Baſ. & G.* φήσεται *Vet. Interpr.* *m* Ἑαυτὸν *Big. Samb. & Vat.* *n* Τὸν λογισμὸν *Big. & Samb.* *o* Illud Ἐ addidimus ex *MSS.* *p* Σαυτῷ *Samb. & Vat.* *q* Εὐσεβὴς *Vat.* mox δόξης *Big.*

a Ita

"τῶν παίδων στερόμενον. σὸν οὖν, ἃ παρέσχεν ἡμῖν ὁ
"Θεὸς, σῶσ' ἔχοντα ἐξουσίαν ἀφελέσθαι, δοῦναι· καὶ
"μηδὲν οἰκείῳ διενεγκεῖν τῇ χάριτι. τῆς γὰρ [a]ἐπ'
"ἀμφοτέρων δυνάμεως πεπτωκότα καλὸν ταύτῃ ἐν
"τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιδείκνυσθαι· καὶ παρὸν [b]καὶ ἀπολ-
"λύειν, τῆς μὲν κατὰ τοῦτο ἐξουσίας ὡς μὴ δ' ὑπαρ-
"χούσης ἐπιλανθάνεσθαι, μόνον δ' ἐπιτιτράφθαι τὸ
"σώζειν ὑπολαμβάνειν, καὶ ὅσῳ τις πλείοσι τοῦτο
"παρέξει, μᾶλλον [c]αὐτὸν φάνεσθαι δίδοντα. σὺ δὲ
"πάντας ἡμᾶς σώσεις, ταὐδελφῷ συγγνοὺς ὑπὲρ ὧν
"ἠτύχησεν. οὐδὲ γὰρ ἡμῖν βιώσιμα, τούτου κολασθέν-
"τος, οἷς γε πρὸς τὸν πατέρα μὴ ἔξεστιν ἀνασωθῆ-
"ναι μόνοις· ἀλλ' εἰδάδε [d]δεῖ κοινωνῆσαι τούτῳ τῆς
"αὐτῆς καταστροφῆς τοῦ βίου. [e]καὶ τοσούτου δεησόμε-
"θα, στρατηγέ, καταπείσαντος τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἀπο-
"θανεῖν, συγκολάσαι καὶ ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀδικήματος
"κεκοινωνηκότας. οὐ γὰρ ἀξιώσομεν ἡμᾶς ὡς ὑπὸ λύ-
"πης τεθνηκότος [f]ταὐδελφοῦ ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἀλλ' ὡς
"ὁμοίως αὐτῷ πονηροὶ γεγονότες ὥστως ἀποθανεῖν. καὶ
"ὅτι μὲν καὶ νέοι ὢν ἥμαρτε, καὶ μήπω [g]τῷ φρο-
"νεῖν [h]ἐρρωμενέστερον, καὶ ὡς ἀνθρώπινον τοῖς τοιούτοις
"συγγνώμῃ νέμειν, σοὶ καταλιπὼν [i]παύσομαι περαι-
"τέρω λέγειν. ἵν' εἰ μὲν κατακείνειας ἡμῶν, [k]τὰ μὴ
"λεχθέντα δόξῃ βεβλαφέναι πρὸς τὸ σκυθρωπότε-
"ρον ἡμᾶς· εἰ δ' ἀπολύσειας, καὶκεῖνα τῇ σαυτοῦ
"χρηστότητι συγγνῶν [l]ἀπενηνέσθαι νομισθῇς, ἢ σώ-
"σας μόνον ἡμᾶς, [m]ἀλλὰ καὶ ὧν ἕνεκα τοῦτο δικαιό-
"τερον μᾶλλον φανούμεθα τυχεῖν χαριζόμενος, καὶ
"πλέον ἡμῶν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας νοήσας σωτη-
"ρίας. εἰ τ' οὖν κτείνειν αὐτὸν θέλεις, ἐμὲ [n]πεμ-
"ρησάμενος ἀντὶ τούτου, τῷ πατρὶ τοῦτον ἀπόπεμ-
"ψον· [o]εἴτε γὰ κατέχειν σοι δοκῇ δοῦλον, ἐγὼ [p]πρὸς
"χρείας σοι ὑπηρετικώτερος, ἀμείνων ὡς ὁρᾷς πρὸς
"ἑκάτερον τῶν παρόντων". Ἰούδας μὲν οὖν πάνθ' ὑπομένειν ὑπὲρ [q]τῆς ταὐδελφοῦ σωτηρίας ἡδέως ἔχων, ῥίπτει πρὸς τῶν Ἰωσήπου ποδῶν ἑαυτόν· εἶπος ὀκμαλάξειε τὸν ὀργὸν αὐτοῦ καὶ [r]καταπραύνειεν, ἀγωνιζόμενος. πρόπεσον δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, [s]δακρύοντες καὶ προδιδόντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοῦ Βενιαμὶν ψυχῆς [t]ἀπολλυμένης.

ι'. Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ μηκέτι δυνάμενος τὴν τοῦ ὀργῆς φέρειν ὑπόκρισιν, κελεύει μὲν ἀπελθεῖν τοὺς παρόντας· ἵνα μόνοις ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς [u]ποιήσῃ φανερόν. ἀναχωρησάντων δὲ, ποιεῖ γνώριμον ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ φησίν· "τὴν μὲν ἀρετὴν ὑμῶν καὶ εὐνοίαν τὴν
"περὶ τὸν ἀδελφὸν [x]ἡμῶν ἐπαινῶ, καὶ κρείττονας ἢ προσε-

"filiis orbatus. Itaque tuum eſt, quæ nobis
"dedit Deus, cum ea auferendi poteſtatem
"habeas, *iterum* dare, adeoque ipſum in be-
"nignitate quam maxime referre. Pulchrum
"enim eſt, ſiquis tantundem ad utrumlibet
"valeat, ſeſe ad aliorum utilitatem *non da-*
"*mna* comparare: &, cum poſſet perdere,
"ſuum hac in re jus, tanquam ſi nullum ha-
"buiſſet, plane negligere, ſed tantum ad ſer-
"vandos homines potentiam ſibi datam exi-
"ſtimare; & quo pluribus ſalutem quis de-
"derit, eo ſe illuſtriorem fore. Tu vero nos
"omnes ſervare potes ignoſcendo fratri, in
"quibus egit infeliciter: neque enim nobis
"vita erit vitalis, eo pœna ſublato, quibus
"ad patrem, nobiſmet ſolis ſalvis, redire
"non licet: ſed hîc nobis ferendum eſt, quaſi
"delicti ejus eſſemus participes, quicquid
"frater tulerit. Atque in tantum te, Præſes,
"obſecrabimus, ut, ſi fratrem noſtrum morte
"mulctaveris, nos, non ſecus ac ſceleris ejuſ-
"dem ſocios, eodem afficeres ſupplicio. No-
"bis enim ſatius videbitur, ut tanquam eo-
"dem crimine condemnati moriamur, quam
"ut noſmet fratre defuncto præ mœrore con-
"ficeremus. Et quod juvenis admodum de-
"liquerit, nondumque prudentia roboratus,
"& quod humanum ſit ſimilibus non grava-
"tim veniam tribuere, tuo permittens *hæc*
"*omnia* judicio finem dicendi faciam. ut,
"ſi nos quidem damnaveris, mihi vitio ver-
"tatur quod non omnia dixerim quæ tuam in
"nos iram lenirent: ſi vero abſolveris, quod
"clementiæ & bonitatis tibi conſcius illud
"ſtatuiſſe exiſtimeris; non ſolum nos ſer-
"vans, ſed & iſtam nobis gratiam faciens
"qua multo juſtiores eſſe videbimur, ut qui
"plus quam noſmetipſi noſtræ ſaluti proſpe-
"xeris. Sive igitur hunc velis perimere, me
"vicario ad ſupplicium accepto, patri eum
"remittito: ſive ad ſervitium malis addicere,
"ipſe tuis miniſteriis magis ſum idoneus, &
"ad utrumvis, ut vides, ſubeundum aptior
"atque paratior". Judas itaque, qui lubenti
animo quidvis pro fratris ſalute pati voluit,
ſemet Joſephi pedibus advolvit, iracundiam
ejus ſi quo modo mitigare & placare poſ-
ſet, magnopere laborans. Similiter & fratres
omnes ſeſe proſternebant, lachrymantes, &
ſemet, ut prò Benjamine mortem oppeterent,
offerentes.

10. Joſephus autem miſericordia victus, ſimulatam irati perſonam ferre amplius non potuit, juſſitque ut abirent qui præſentes aderant, ut ſummotis arbitris ſemet aperiret fratribus. Cum autem *omnes* diſceſſiſſent, facit ut à fratribus agnoſceretur, & infit: "Pieta-
"tem veſtram & amorem erga fratrem no-
"ſtrum laudo, & perſpectum habeo vos *in*

Fratribus ſuis nunc ſe aperit Joſephus. Gen. c. 30.

eum

a Ita *Big.* & *Caſ.* ἐπ' ἀμφοτέρω *Samb.* ἐπ' ἀμφοτέροις *Vat.* ἐπ' ἀμφότερα *Baſ.* & *G.* *b* Ita *Big.* καὶ παρὸν καὶ ἀπολαύειν *Baſ.* & *G.* ℭ παρὸν καὶ ἀπολύειν *Samb.* ℭ παρὸν ἀπολύειν *Vat.* καὶ παρὸν ἀπολύειν *Caſ.* *c* Ita *Samb.* αὐτὸν *Big.* & *Vat.* αὐτὸ *Baſ.* & *G.* *d* Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* δὴ κοινωνῆσαι τῆς αὐτῆς. *e* Καὶ δὲ σὲ δήσομεν *Vat.* *f* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τεθνηκότος ἑαυτὸν ἀνελεῖν ἀλλοίως, ἀλλ' ὁμοίως. *Epiphanius* habet, *non enim patimur nos ipſos quaſi propter mortui tribulationem afficere, ſed tanquam ſimiles ejus malitiæ exiſtentes* &c. *g* Ita quidem *Samb.* in *aliis* τὸ φρ. *h* Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ἐρρωμενέστερον *Vat.* εὐρωμενέστερον *Baſ.* & *G.* *i* Sic *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* παύσομαι in *cæteris.* *k* Ita *Baſ. G.* & *Caſ.* ἡμῶν τὰ λεχθέντα δόξῃ *Big. Samb.* & *Vat.* *l* In *Vat.* ἃ πέμψεις με νομισθῇ. *m* Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἀλλὰ ℭ ὧν δικαιότερον μ. in *Editis.* *n* Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* πεμψασάμενος. *o* Εἴτε κατασχεῖν σοι δ. *Vat.* *p* Ita *Big.* πρὸς τὰς χρείας in *cæteris.* *q* Τῆς ἀδελφῆς *Big.* *r* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπραύνειεν in *Editis.* *s* Vocem δακρύοντες (quæ deerat in *Editis*) ſupplevimus ex *MSS.* *t* Ἀπολωμένης *Big.* quod admitti poteſt de futuro. ἀπολομένης *Samb.* eodem intellectu. *u* Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ποιήσει. *x* *Al.* ὑμῶν.

"eum meliore esse animo, quam exspecta-
"veram ex iis quæ in me *olim* excogitastis;
"ut qui in hoc omnia hæc fecerim, ut fraternæ
"vestræ benevolentiæ caperem experimentum.
"Non enim natura vos in me malignos exsti-
"tisse reor: sed Dei voluntate, qui præsenti-
"bus bonis frui concedit, & futuris si nobis
"propitius esse perseverarit. Quando igitur
"& patrem, contra quam speraveram, inco-
"lumem esse compererim, & vos conspexerim
"tali affectu fratrem prosequentes, non am-
"plius eorum, quibus in me deliquisse videa-
"mini, recordabor. Porro desinam ob ista
"ut maligna odium intendere: ac vobis
"gratias me habere profiteor, qui mecum in
"causa fuistis, ut Deus ita nobis in præsens
"prospiceret. Vosque ipsos volo etiam hæc
"oblivioni dare, & lætari magis, quod male
"tunc consulta bene cesserint, quam contri-
"stari ob ea quæ indigne facta esse erubescitis.
"Ne igitur vos dolore afficere videatur, quod
"in me iniquum tuleritis suffragium, nec
"male vos habeat rei gestæ pœnitentia, quan-
"do consultis vestris non responderit eventus.
"sed, lætitia exsultantes ob ea quæ Deus effe-
"cerit, discedite, patri hæc renunciaturi; ne
"forte solicitudine de vobis male maceratus,
"summam mihi eripiat felicitatem, si mori
"contigerit priusquam in conspectum meum
"veniat, & horum bonorum fiat particeps.
"Hunc ipsum vero, & conjuges vestras &
"liberos, totamque cognationem assumentes
"huc commigratote. Non enim decet, ut
"mihi charissimi ab hac mea felicitate longe
"abessent: præsertim cum fames adhuc quin-
"quennium duratura sit". Hæc cum dixisset
Josephus, fratres complectitur. Illi vero in
lachrymis erant ac mœrore: memoriam licet
eorum quæ in eum consuluerant & statue-
rant, atque etiam pœnæ, quam commerue-
rant, metum sustulisse visa est fratris æquitas.
Israëlitæ patrem suum repetunt regiis muneribus aucti. Mox convivium est sequutum. Rex autem,
cognito fratrum Josephi adventu, vehemen-
ter gavisus est, ac, quasi sibiipsi aliquid boni
accidisset, animo affectus, præbuit eis currus
frumento onustos, atque aurum & argentum,
munera ad patrem deferenda. Illi autem,
plura *adhuc* à fratre accipientes, partim qui-
dem patri, partim vero sibimet in singulos
donata, majorem *etiam* in modum muneri-
bus cumulato Benjamine, abierunt.

"δόκων ἐκ τοῦ [a] περὶ ἐμοῦ βεβουλευμένων εὐείσκω,
"ζῶντα πάντα ποιήσας ὅτι πεῖρα τῆς ὑμετέρας φι-
"λαδελφίας. [b] ἣ φύσει δὲ περὶ ἐμὲ νομίζω πονηρὸς
"γεγονέναι· Θεῷ δὲ βουλήσει τιμῶ τε νῦν πραγματευο-
"μένῳ τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ τιμῶ ἐς ὕστερον ἀν
"εὐμενῆ ἡμῖν προσμείνῃ. πατρός τε οὖν σωτηρίαν
"ἐγνωκὼς [c] ὄκ ἐλπισθεῖσαν, καὶ τοιούτους ὑμᾶς ὁρῶν
"περὶ [d] ἀδελφόν, ὑφ' ὧν εἰς ἐμὲ δοκεῖτε ἁμαρ-
"τῆναι ἔτι μνημονεύω. παύσομαι δὲ [d] τῆς ἐπ' αὐτοῖς
"μισοπονηρίας, καὶ, ὡς σωματίοις τοῦ τῷ Θεῷ βε-
"βουλευμένων εἰς τὰ παρόντα, χάριν ἔχειν ὁμολογῶ.
"ὑμᾶς τε βούλομαι καὶ αὐτὸς λήθῃ σκείνων λαβόν-
"τας ἥδεσθαι μᾶλλον, [e] τῆς τότε ἀβουλίας εἰς τοῦ-
"τον ἐλθούσης τέλος, [f] ἢ δυσφορεῖν ἀρχομένους ὅτι
"τοῖς ἡμαρτημένοις. μὴ οὖν δόξῃ λυπῆν ὑμᾶς τὸ
"κατ' ἐμοῦ ψῆφον ἐνεγκεῖν πονηρὰν, καὶ ἡ ἐπ' αὐ-
"τῇ μετάνοια, τῷ γε μὴ προσχωρῆσαι τὰ βεβουλευ-
"μένα. χαίροντες οὖν ὅτι τοῖς σκ Θεοῦ γεγενημένοις,
"ἄπιτε, ζῶντα δηλώσοντες τῷ πατρί· μὴ καὶ τοῖς
"[g] ὑπὲρ ὑμῶν φεισῆσιν ἀναλωθεὶς, ζημιώσῃ μοι τὸ
"κάλλιστον τῆς εὐδαιμονίας, πρὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τοῦ
"ἐμὴν καὶ μεταλαβεῖν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀπολα-
"ῦσον. αὐτοὶ δὲ τοῦτον, καὶ γυναῖκας ὑμετέρας καὶ
"τέκνα, καὶ πᾶσαν τοῦ συγγένειαν ὑμῶν ἀναλαβόν-
"τες σπεύσατε μετοικίζεσθε· οὐ γὰρ ἀπρεπὲς ἔναι
"δεῖ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τοὺς ἐμοὶ φιλτάτους
"ἄλλως τε καὶ τῷ λιμῷ λοιπὸν ἔτη πεντετίαν [h] ὑπο-
"μενοῦντος". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώσηπος περιβάλλει
τοὺς ἀδελφούς. οἱ δ' ὑπὸ δάκρυσιν ἦσαν καὶ λύπης·
[h] τοῦ δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένου καὶ τιμωρίας ὑπὸ
αὐτοῖς ἤδη ἀπολιπεῖν ἐδόκει τὸ εὐγνωμον ταῖς ἀδελφοῦ.
καὶ τότε μὲν ἦσαν ὑπὸ εὐωχίᾳ. βασιλεὺς δ' ἀκού-
σας ἥκοντας τοὺς Ἰώσηπου τοὺς ἀδελφούς, ἥδη τε με-
γάλως, καὶ, ὡς [i] ἐπ' οἰκείοις ἀγαπηθεὶς ἀγαθοῖς,
παρεῖχεν [k] αὐτοῖς ἁμάξας σίτου πλήρεις, καὶ χρυ-
σὸν καὶ ἄργυρον ἀποκομίζειν τῷ πατρί. [l] λαβόν-
τες δὲ πλείω τοῦ τῶν ἀδελφῶν, τὰ μὲν τῷ πα-
τρὶ φέρειν, τὰ δ' αὐτοὶ δωρεὰς ἔχειν ἕκαστος
ἰδίας, πλείονα ἠξιωμένου Βενιαμὶν παρ' αὐτοῦ,
[m] ἀπῆσαν.

CAP. VII.

Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.

CUM vero Jacobus, filiis reversis, de Jo-
sepho intellexisset, quod non solum
mortem effugerit, quam tamdiu luxe-

ΚΕΦ. ζ.

Η τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γυναικὸς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ τὸν γενόμενον λιμόν.

ΩΣ δὲ ἀφικομένους τοὺς παῖδας Ἰακώβου [n] τὰ περὶ
Ἰώσηπον ἔμαθεν, ὅτι μὴ μόνον εἴη τοῦ
θάνατον ἀφεφυγὼς ἐφ' ᾧ πενθῶν διῆγεν,
ἀλλὰ

a Περὶ ἐμὲ *Vat.* b Ita in *MSS.* φύσει δὲ ἐδὲ in *Edit.* c Ita *MSS.* οὐδ' ἐλπ. *Basil.* & *G.* d Τῆς ἐμαυτοῦ πονηρίας *Vat.* & mox v. 11. omittit ἔχειν e Ita *Samb.* & *Cas.* τοῦ τότε ἀβουλίας *Big.* & *Vat.* τοῦ τι ἀβουλίας *Basil.* & *G.* f Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μὴ δυσφορῶν *Cas. Basil.* & *G.* g Sic in *MSS.* ὑπομένοντος in *Edit.* ὑπομένοντος *Burius* ex conjectura. h Ita plane *Big.* nisi quod mendosum τὸ αὐτὸς mutaverit in τὸ αὐτοῖς. Forsan tamen τοῦ ὃ βεβουλευμένου τιμωρίας αὐτοῖς ἐδ. &c. nam in *Samb.* λύπη τοῦ βεβουλευμένου, & τιμωρίας αὐτοῖς ἐδὲν ἀπολ. in *Vat.* λύπη ἦσαν τοῦ ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένου τιμωρίας αὐτὸς ἐδὲν ἀπολ. in *Edit.* λύπη, τοῦ δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένου τιμωρίαν ἐν αὐτοῖς ἀπολιπεῖν ἐδόκει. *Epiphanius* vertit, *Illi vero in lachrymis & tristitia constituti, super eo quod cogitaverant contra illum, potius eis videbatur esse supplicium bona voluntas fratris.* i Sic *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' οἰκείοις ἀγαπηθεὶς ἀγαθοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* k Αὐτὸς *Samb.* ut referatur ad ἀπομίζειν. l Ita in plerisque *MSS.* λαβόντας *Basil. G.* & *Cas.* m Sic *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* ἀπῆσαν in *aliis.* n Τὰ περὶ Ἰώσηφον *Vat.*

a Καὶ

ἀλλὰ [a] καὶ ζῇ μετὰ λαμπρᾶς εὐδαιμονίας, βασιλεῖ σιτοδίπων τῷ Αἰγύπτιον, καὶ τῷ ἅπασαν χεῖρα ἐγκεχειρισμένῳ αὐτῆς ἐπιμέλειαν, ἄπιστον μὲν ὡς οὐδὲν εἰδέναι τῶν [b] ἠγγελμένων, λογιζόμενος τὴν Θεοῦ τῷ μεγαλουργίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, εἰ καὶ πρὸ μεταξὺ χρόνῳ [c] διέλειπεν· ὥρμητο δ' εὐθὺς πρὸς Ἰώσηπον.

δ'. β'. Ὡς δὲ κατέβη [d] ἐπὶ τὸ ὄρυγμα φρέαρ, θύσας αὐτόθι τῷ Θεῷ, καὶ φοβούμενος [e] μὴ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν [f] τὴν τοῦ Αἰγύπτου, τῶν παίδων ἐμφιλοχωρησάντων τῇ οἰκήσει τῇ τοῦ αὐτῇ, ἥκετ' εἰς τὴν Χαναναίαν οἱ ἔκγονοι μετελθόντες κατάσχωσιν αὐτὴν, ὡς ὁ Θεὸς ἐπηγγελμένος, ἅμα τε μὴ δίχα Θεοῦ βουλήσεως γενομένης τῆς εἰς Αἴγυπτον [g] ἀφόδου διαφθαρῇ τὸ γένος αὐτῶν· πρὸς δὲ τούτοις δεδιὼς μὴ πρεσβύτερος τὸν βίον πρὶν εἰς ὄψιν Ἰωσήπου παραγενέσθαι, καταφέρεται, [h] φέρων τὸν ἑαυτῷ τοῦτον τὸν λογισμὸν, εἰς ὕπνον.

γ'. Ἐπισὰς δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ, καὶ δὶς ὀνόμασι καλέσας, πυθανομένῳ [i] τίς ἐστιν, "ἀλλ' οὐ δίκαιον, εἶπεν, "Ἰακώβῳ Θεὸν ἀγνοεῖσθαι, τὸν ἀεὶ προγόνοις τε τοῖς σοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς σοὶ γε- "νόμενον. φερομένῳ τε γὰρ σοὶ τῆς ἀρχῆς [k] παρὰ τοῦ "πατρὸς ταύτῃ ἐγὼ παρέσχον. καὶ κατ' ἐμὲ εὔ- "νοιαν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν μόνος ἐλθεῖν, γά- "μων τε ἀγαθῶν ἔτυχες, καὶ παίδων ἐπαγόμενος πλή- "θος καὶ χρημάτων ἐπόησας. [l] παρέμεινέ τοι σοὶ γενεὰ "πᾶσα προνοίᾳ τῇ ἐμῇ, καὶ οὐ ἀπολωλέναι τῶν ὑῶν "ἐδώκεις Ἰώσηπον, τοῦτον εἰς ἀπόλαυσιν μειζόνων ἀγα- "θῶν ἤγαγον, καὶ τῆς Αἰγύπτου κύριον, ὡς [m] ὀλίγῳ "διαφέρειν τοῦ βασιλέως, ἐποίησα. [n] ἥκω τε νῦν ὁδὸν "τε ταύτης ἡγεμὼν ἐσόμενος, καὶ βίον σοὶ τελευ- "τῆσαι μὲν ταῖς Ἰωσήπου χερσὶ γενησομένῳ [p] προθύμων, "καὶ μακρὸν αἰῶνα τοῦ σοῦ ἐκγόνων τὴν ἡγεμονίαν καὶ "δόξαν καταγγέλλων, κατασήσων τε αὐτοὺς εἰς τὴν "γῆν ἣν [q] ὑπέσχημαι.

γ'. Τούτῳ θαρσήσας τῷ ὀνείρατι, προθυμότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον σὺν τοῖς υἱοῖς [r] ἢ πᾶσι τοῖς τούτων ἀπηλλάττετο. ἦσαν δ' οἱ πάντες [s] ἑβδομήκοντα. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα δηλῶσαι τούτων οὐκ ἐδοκίμαζον, καὶ μάλιστα διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν. ἵνα μέντοι προσήσεται τοῖς οὐχ [t] ὑπολαμβάνουσιν ἡμᾶς ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλ' Αἰγυπτίους εἶναι, ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνημονεῦσαι τῶν ὀνομάτων. Ἰακώβου μὲν οὖν παῖδες ἦσαν δώδεκα· τούτων Ἰώσηπος ἤδη [u] προαφῖκτο. τοὺς οὖν μετ' αὐτὸν καὶ τοὺς [u] ἐκ τούτων γεγονότας δηλώσομεν. Ρουβήλου μὲν ἦσαν παῖδες τέσσαρες, [x] Ἀνώχης, [y] Φαλλοῦς, [z] Ἀσσάρων, Χαρμίς.

rat, ſed etiam in ſplendida fortuna viveret, una cum Rege res Ægypti adminiſtrans, & pæne totam regni curam ſibi commiſſam habens, nihil quidem eorum quæ nunciabantur incredibile putabat, animo complectens cum Dei magnificentiam, tum ejus erga ſe benevolentiam, tametſi aliquantiſper *ut videbatur* intermiſſam: ſed confeſtim iter aggreſſus eſt ad Joſephum properans.

IV. *Apud Beerſaben mactatis victimis, de itinere Ægyptio Jacobus Deum conſulit. Gen. c. 46.*

2. Poſtquam autem venerat ad puteum fœderis, Deo ibidem ſacrificium faciens, metuenſque ne propter ubertatem Ægypti, dum filii iſtius regionis habitandæ amore tenerentur, ſoboles eorum non rediret in Chananæam, occupatura eam juxta promiſſa Dei; ſimul etiam, ne inconſulto Deo migratione in Ægyptum facta, genus ipſius clade aliqua multaretur; præterea autem veritus ne prius è vita excederet, quam in Joſephi conſpectum veniret, in ſomnium delabitur hæc ſecum in animo revolvens.

Reſponſum Divinum.

3. At Deus ei *in ſomnio* ſuperveniens, ipſumque bis nomine appellans, interroganti quiſnam eſſet, ait, "haud fas eſt ut Jacobus "ignoraret Deum, qui majoribus tuis & poſt "hos etiam tibi perpetuo adjumento fuit & "auxilio. Cum enim & patri in animo fuiſ- "ſet te principatu privare, hunc ego tibi con- "ſervavi. & cum, me tibi favente, ſolus in "Meſopotamiam profectus eſſes, & bonas fe- "ciſti nuptias, & reverſus es liberis multis "& facultatibus auctus; meaque providen- "tia tibi incolumis permanſit tota tua proge- "nies; & Joſephum, quem ex filiis amiſiſſe "videbaris, ad majorem felicitatem perduxi, "& Ægypti dominum, ut paululum à Rege "differat, conſtitui. Nunc quoque venio, "& viæ hujus dux tibi futurus, & tibi præ- "nuncians inter manus Joſephi te è vita exi- "turum, atque ſtirpem tuam per multa ſæ- "cula potentem fore ſimul & illuſtrem indi- "cans, eamque in iſtam terram me dedu- "cturum eſſe, quam *tibi* pollicitus ſum.

Recenſentur Jacobi filii LXX. *ſuis nominibus ex Gen. c. 46.*

4. Hoc ſomnio fretus eo libentius in Ægyptum conceſſit, cum filiis & omnibus eorum *liberis*. Erant autem in univerſum ſeptuaginta. Et quidem nomina illorum, maximeque propter eorundem difficultatem, *ſemel* mihi viſum eſt non recenſere. Ut tamen eos redarguam, qui nos non ex Meſopotamia oriundos exiſtimant, ſed ex Ægypto, mihi eſſe neceſſarium putavi nomenclaturam dare. Certe quidem Jacobi filii erant duodecim: ex quibus Joſephus antea abierat. Eos itaque qui illum inſequuti ſunt, & horum progeniem memorabimus. Rubeli quidem filii erant quatuor; Anoches, Phallus, Aſſaron, Charmis.

a Καὶ ζῇ, ℰ μὴ λαμπρ. εὐδαιμονίας *Baſ. Big. Samb. & Vat.* *b* Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* ἐπηγγιλμένων *Caſ. Baſ. & G.* *c* *Al.* διέλιπεν. *d* Vide *Var. Lect.* ad p. 29. v. 25. *e* Ita *MSS.* verum μὴ hîc omittunt *Baſ. & G.* & mox adjiciunt ante ἐκεῖσε, quod & faciunt nonnulli *MSS.* *f* Τῶν τοῦ Αἰγ. *Vat.* *g* Καθόδου *Vat.* *h* Ita in *MSS.* male in *Editis* φέρων ἑαυτῷ. *i* Sic *Caſ. Baſ. G. & Vet. Interpr.* τί ἐστιν *Big. Samb. Vat. & LXX.* *k* Ita *MSS.* ἐγὼ παρεῖχον abſque ταῦτῃ in *Editis.* *l* Sic *Samb. & Vat.* παρέμεινέ τε σοι in cæteris. *m* Ὀλίγον *Vat.* *n* Perperam in *Editis* ἵκω. *o* Σῷ *Samb. Caſ. & Vet. Interpr.* non male. *p* Προτιπῶν *Vat.* *q* Ita in *MSS.* ὑπίσχημαι in *Editis.* *r* Sic in pleriſque *MSS. & Vet. Interpr.* ἢ πᾶσι τοῖς τούτων προπεμπομένοις in *Editis.* σὺν τοῖς μετ' αὐτῶ *Hen. & Buſb.* pro ſolita aſtutia. *ſ* Ita in omnibus *Joſephi* exemplaribus cum hîc tum c. 9. §. 3. nec aliter ejus exſcriptores *P. Comeſtor, Epitomator Cantuar. aliique*: niſi quod *Zonaras* habeat ἑβδομήκοντα πέντε, ſecutus *Doctorum Alexandrinorum* computum; qui *Gen* c. 46. v. 20. exhibent οε'. contra libros omnes Hebraïcos, eorumque Paraphraſes & Commentaria, contra *S. Epiphanium, Hieronymum, Eutychium Patr. Ezechielem Tragicum.* Vide *Grotium* ad *Act. Apoſt.* c. 7. v. 6. & *Bernardum* ad hunc *Joſephi* locum. *t* *Al.* προαφῖκτο. *u* Ita *MSS.* ἐκ τούτου in *Editis* *x* Sic in *Joſephi* Codd. Gr. *Enoch & Henoch* in Latinis. *Philoni aliiſque* Ενὼχ. Videſis *Editiones* LXX. *Euſtathium Antiochenum* in Hexaëm. p. 75. *y* Ita *Big. Samb. & Caſ.* Φαλλὼς *Vat.* Φάλλας *Baſ. & G.* *z* Sic *Samb. & Caſ.* Εσσάρων *Big. Vat. Baſ. & G.*

Charmis. Symeonis vero ſex; Jamuelus, Jaminus, Ouodus, Jachinus, Soarus, Saulus. Levi vero tres nati ſunt filii; Gerſomes, Caathus, Mararius. Judæ vero filii erant tres; Salas, Phareſſus, Zaras: duo autem ex Phareſſo nepotes, Eſronus & Amyrus. Iſſacharæ vero quatuor; Thulas, Phuas, Jaſubus, Samaronus. Tres autem Zabulon habuit filios; Saradum, Elona, Jalelum. Et hoc quidem genus è Lia: & cum ipſa etiam aſcendit filia ejus Dina. Iſti omnes triginta & tres. Rachelæ filii erant duo. quorum *alteri* Joſepho quidem duo nati ſunt filii; Manaſſes & Ephraïmes: alteri vero Benjamini decem; Bolavus, Baccharis, Aſabelus, Geras, Naamanes, Jes, Ros, Momphis, Ophis, Aradus. Iſti quatuordecim una cum prius numeratis fiunt numero quadraginta ſeptem. Et legitimum quidem Jacobo genus hoc erat. E Balla vero famula Rachelæ ipſi naſcuntur Danus & Nephthales, quem ſequebantur quatuor filii; Jeſelus, Gunis, Iſſares & Sellimus: Dano vero unicus erat filius *nomine* Uſis. His ad jam dictos additis, numerum complent quinquaginta quatuor. Gades autem & Aſerus ex Zelpha *quidem* erant: ipſa vero Liæ famula. Liberos autem ſecum ducebant, Gades quidem ſeptem; Saphoniam, Augim, Sunim, Azabonem, Aërinen, Eroëden, Arielam. Aſero autem filia erat Sara, & mares numero ſex; quorum nomina, Jomnes, Iſus, Iſouis, Baris, Abarus & Melchielus. Iſti, cum ſint ſexdecim, ſi adjiciantur ad quinquaginta quatuor, prædictus numerus completur, hiſce non annumerato Jacobo.

[a] Χάρμις. Συμεῶνος δὲ ἕξ, [b] Ιαμούηλος, Ιάμινος, [c] Οὐώδος, [d] Ιαχῖνος, Σόαρος, [e] Σάουλος. τρεῖς δὲ [f] Λεβὶ γεγόνασιν υἱοί, [g] Γηρσόμης, Κάαθος, [h] Μαραρίεως. Ἰούδᾳ δὲ παῖδες ἦσαν τρεῖς, Σαλᾶς, [i] Φάρεσσος, [k] Ζάρας. [l] υἱωνοὶ δὲ δύο γεγονότες ἐκ Φαρέσσου, [m] Εσρωνος, καὶ [n] Αμυρος. [o] Ισαχάρῳ δὲ τέσσαρες, Θουλᾶς, [p] Φουᾶς, [q] Ιάσουβος, [r] Σαμάρωνος. τρεῖς δὲ Ζαβουλὼν ἔσχεν υἱούς, Σάραδον, [s] Ηλωνα, [t] Ιάληλον. τοῦτο μὲν ὁ ἐκ Λείας γένος· [u] ἡ αὐτὴ συναναῖσα καὶ θυγάτηρ αὐτῆς Δείνα. τρεῖς ὅτοι καὶ τριάκοντα. Ραχήλας παῖδες ἦσαν δύο. τούτων Ιωσήπῳ [x] μὲν δύο γεγόνασιν υἱοί, Μανασσῆς, καὶ Εφραΐμης. Βενιαμὶν [y] δὲ ᾧ ἕτερῳ δέκα, [z] Βόλαυος, [a] Βάκχαρις, Ασάβηλος, [b] Γηρᾶς, [c] Νααμάνης, [d] Ις, Ρῶς, [e] Μόμφις, [f] Οπφις, [g] Αραδος. ὅτοι τέσσαρες καὶ δέκα τοῖς πρότερον [h] κατειλεγμένοις εἰς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα γίνονται τὸ ἀριθμόν. καὶ ὃ μὲν γνήσιον [i] Ιακώβῳ γένος τοῦτο ἦν. ἐκ Βάλλας δ' αὖ τῷ γένονται τῇ Ραχήλας θεραπαινίδος, [k] Δάνος, καὶ Νεφθαλῆς, ᾧ τέσσαρες ἕπονται παῖδες, [l] Ιέσηλος, [m] Γοῦνις, [n] Ισσάρης τε καὶ [o] Σέλλιμος. [p] Δάνῳ δὲ μονογενὴς ἦν παῖς Οὖσις. τούτων προσγινομένων τοῖς προειρημένοις, πεντήκοντα καὶ τεσσάρων πληροῦσιν ἀριθμόν. [q] Γάδης δὲ καὶ Ασηρος ἐκ Ζελφᾶς μὲν ἦσαν· [r] τῆς Λείας δὲ αὕτη θεραπαινίς. [s] παῖδας δ' ἐπήγοντο, Γάδης μὲν ἑπτὰ, [t] Σαφωνίαν, [u] Αὔγιν, [x] Σοῦνιν, [y] Αζαβῶνα, [z] Ανείηνν, [a] Ερωεδιν, [b] Αειηλᾶν. Ασήρῳ δὲ ἦν θυγάτηρ [c] Σάρα, καὶ ἄρσενες ἀριθμὸν ἕξ· οἷς ὀνόματα, Ιώμνης, [d] Ισοῦς, Ισουῖς, Βάεις, Αβαρός τε καὶ [e] Μελχίηλος. τούτων [f] ἑνδεκα ὄντων καὶ [g] προειρημένων [h] τοῖς πεντήκοντα καὶ τέσσαροιν, ὁ προειρημένος ἀριθμὸς πληροῦται, [i] μὴ συγκαταλεγέντος αὐτοῖς Ιακώβου.

ε. Μαθὼν

[a] Ita *Boſius* ex Χάεμισος *Joſephi* in Codd. omnibus, & Χάεμι aliorum. Impune (inquit *Bernardus*) ſcribere potes Χαεμίσας. [b] Ita *Bernardus* ex *Jamuel* in *Vet. Interpr.* & Philologis *Samaritarum*. Ιάμηλος aut Ιάμηλος in *Joſephi* Codd. ut & mox Ιάμεινος aut Ιάμιλος. [c] Ita *Boſius* pro monſtro nominis Πωδως, quod in libros omnes *Joſephi* irrepſerat. In *Vet. Interpr.* aut *Aoth* aut *Haoth*. Vel Οὔεδος cum *Boſio*, vel Οὔωδος, Αωδος, aut Οὐόδος ſcribi placuit *Bernardo*. [d] Ita *Big.* ex Hebraïco *Jachin.* Ιαχῖνος *Samb.* Ιάχινος *Vat.* aliique. [e] Ex Σαὴλ in *S. Literis*, *Gen.* c. 26. & *Saul* in *Vet. Interpr.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* Σάουλος, in *MSS.* Οὔλαμος. [f] Sic in pleriſque *Joſephi* libris. Λεβὶ & aliquando Λεβεῖ in obliquo habet *Samb.* [g] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Γήλσιμις *Baſ.* & *G.* [h] Sic *Boſius* ex Μαραίρος & Μεραίρος in *Joſephi* Codd. & Μεραλὶ in *S. Literis.* [i] In *Big.* & *Vat.* Φάρισος, & in aliis Φαρίς. Sed quòd in omnibus mox ſequatur Φαρίσου, placuit hîc edere Φάρεσσος. [k] Pro Ζαρὰ in *S. Literis.* in impreſſis Joſephi Ζάρας, in *MSS.* Ζάρσους. unde forſan Ζάρος ſcribendum, ut placuit *Bernardo*. [l] Ita ex *MSS.* in *Editis* οἱ δὲ δύο γεγόνοτες. [m] Sic in *MSS.* Εσρων *Baſ.* & *G.* [n] Αμυρος *Vat. Caſ. Big.* & *Samb.* & in *Vet. Interpr.* habemus *Amor* & *Ammor*. Forſan tamen Αμυλος aut Χάμυλος ex *S. Bibliis Hebr.* [o] Ita *Vat.* quod prætuli Ισσαχάρις *Bernardi*. Ισσαχάρις *Caſ.* Ισσαχάρις *Big.* Ισχάρις *Baſ.* & *G.* [p] Sic *Boſius* & *Bernardus* ex *S. Literis Hebr.* & *Arab.* in *MSS. Joſephi* pleriſque Φυρᾶς. in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* Φρυρᾶς. [q] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* forſan ex Ιασοὺβ LXX. Ιωβος *Baſ.* & *G.* atque *Job* apud *Vet. Interpr.* Ιάσυμος *Vat.* pro quo facit *Aſum* apud *Ambroſium* & Ασὺμ apud *Philonem* in Lexidio. [r] Ex *Boſii* conjectura ita *Bernardus*. Σαμάρων *Baſ.* & *G.* Σαμάρεως *Caſ.* Σαμάρεως *Vat.* & *Big.* Σαμάρωμος *Samb.* in *Vet. Interpr.* habemus *Semrom*, aut *Semron*, aut *Simron*. [s] Ηλωνα *Samb.* [t] Ita *Bernardus* pro vitioſo Ιάηλος in Codd. *Joſephi*. Ιάχηλος in ſuo *Codice* legiſſe videtur *Epiphan.* [u] Ita *Vat. G.* & *Vet. Interpr.* καὶ αὐτὴ *Big.* ἡ αὕτη *Baſ.* ἡ αὐτὴ *Samb.* [x] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* μὲν γεγόνασιν, ritu Attico. [y] Καὶ τῷ *Vat.* [z] Ita ex *Bolus* apud *Epiphanium*, vel Βαλαος ex Samaritarum *Balab*, aut Βαλᾶς cum *Boſio* reponendum cenſuit *Bernardus*. in *Joſephi* Codd. Βολοσὸρ aut Βολοσὸρ, aut Βολοσός. [a] Βακχάρις *Samb.* in *Epiphanii* Codicibus *Bechor*. [b] Ita ex *Gera* apud *Epiphan.* & Γηρᾶ LXX. verum Γήρας aut Γήρασος reſcribi placuit *Bernardo* pro Γήλας *Editorum*, & Γήρασος *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* [c] Ex *Naaman* (ut puto) apud *Epiphan.* & *Hieronym.* & *Bibliorum* Editionem *Complut.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* & *Vat.* Νεμμανῆς, in *Big. Samb.* & *Caſ.* Νεμμάνης. [d] Ις, Αρὼς *Baſ.* & *G.* Ισσαρὼς *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* hinc Ις, Ρῶς reposuit *Bernardus*. Fecerat Bolius Ηις, aut Ηὶ, Ρῶς, aut una voce *Ehiveros*, & aliter Ιγης, Ρῶς. Credit tamen *Bernardus* Αρὼς ſcripſiſſe *Joſephum*, pro Οὐαρὼς Hebraïco. [e] Νεμφθὶς *Big.* Νομφθῆς *Samb.* Νομφθεὶς *Vat. Baſ.* & *G.* in *Euſtathii Antioch. MS.* Μομφί. & apud *Epiphan.* exſtat *Mophim.* hinc Μόμφις maluit *Bernardus*, aut productim Μομφίμης. [f] Ita, vel Οπφίμης pro vulgato Οπτᾶς reſcribi placuit *Bernardo*. [g] Sic etiam *Bern.* pro Σάραδος *Editorum*, *aliorumque*, & Σαρὰ *Big.* & *Samb.* [h] Κατειλεγμένοι *Gen.* & *Vet. Interpr.* [i] Ιακὼβ *Vat.* [k] Supra p. 41. Δὰν & Νεφθαλείμ. [l] Ασὴλ in LXX. & alibi Ιαζιήλ. unde Ιεσηλος *Bernardo*, pro Ελιηνος aut Ελιὴνος in *Joſephi* Codd. [m] *Al.* Γήνης. [n] Ισσάαρ LXX. in *Joſephi* libris Σάρης, Σάῤῥις & Σάῤῥης. ex quibus Ισσάρης excudit *Bernardus*, [o] ex voce Γῆνις repetito & adjuncto Σάρης. [o] Ita *Big.* Σιλλημος *Samb.* in *Editis aliiſque* Ελλιμος, ſuppreſſa Σ. [p] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* Δὰν μὲν in *aliis*. [q] Supra, p. 42. Γάδας & Ασήρ. [r] Ita *Big.* ἡ Λείας in *cæteris*. [s] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* παῖδες in *aliis*. quod *Bernardo* ſolœci ſuſpectum. [t] Ita *Big.* & *Samb.* Σοφωνίαν *Baſ.* & *G.* Σοφωνίαν *Vat.* [u] Ita ex *Avin* in *Vet. Interpr.* reſcriplit *Bern.* Οὔγιν in *Joſephi* Codd. [x] Sic *Baſ.* & *G.* & *Suni* in *Vet. Interpr.* Σαὼνιν aut Σαὼνλω in *MSS.* [y] Ita ex Hebraïco *Bernardus*, niſi quis malit Ζαβῶνα. Θάσσαν in LXX. Ζάβρων in *Joſephi* Codd. Gr. in Lat. *Sabron* & *Ezebon.* [z] Ανηίνην *Big.* & *Samb.* [a] Ερωεδὴν *Samb.* & *Vat.* [b] Ita ex *MSS.* Αειήλον in *Editis*. [c] Ita *Bernardus* ex *Euſtathio Antiocheno* ad Hexaëm. p. 76. & *Vet. Interpr.* qui habet, *Aſer fuit filia Sara*, aut *Ara*, aut *Arra*, ſuppreſſo, ut ſæpe fit, ſibilo. præeunte quidem *Boſio*, qui legerat Ασηρ δ' ἦν Σήρα θυγάτηρ. In *Editis Joſephi* Ασήρωνός τε ἦν θυγάτηρ. in *MSS.* Ασήρ τε, vel Ασηρωνός τε &c. ſine nomine filiolæ, quæ propter patris nominis ſimilitudinem exciderat. [d] Ita ex correctione *Boſii*. Hosus & Ιεῶσης *Baſ.* & *G.* Ιησους, Ιωσῆ, Ιεῶσ vel Ιεῶις. *Samb.* & *Vat.* Ιησοῦς, Ιώσηπος, Ιεῶις *Big.* & *Caſ.* in *Epiphanii* Codd. MSS. *Ιſus*, *Joſe*; quod eſſet Ιεῦς, Ιωσῆς. [e] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* perperam Μελμειήλος. [f] Sic reſcripſi ex *Caſ.* ικκαίδεκα *Big. Samb.* & *Vat.* atque *ſexdecim* in *Vet. Interpr.* ἑνδεκα forſan Typothetarum vitio in *Baſ.* & *G.* [g] Προειρημένων *Vat.* [h] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῖς προειρημένοις πεντήκοντα δὲ τέσσαροιν *Caſ.* & *Vet. Interpr.* τοῖς προειρημένοις πεντήκοντα δὲ τρισὶν *Baſ.* & *G.* [i] Ita in *Editis* μὴ σ. ἀ. δ' πατρὸς Ιακώβου *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Ajunt plane exemplaria Latina *reputato eis Jacob*, tantundem vero pernegant Græca omnia; ſicut calculus prodit, Dina non repudiata. *Bern.*

a Ita

ε'. Μαθὼν δὲ Ἰώσηπος παραγενόμενον τὸν πατέρα· καὶ γὰρ προλαβὼν Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν ἄφιξιν· ὑπαντησάμενος ἔξεισι, καὶ κατ' Ηρώων πόλιν αὐτῷ συνέβαλεν. ὁ δ' ὡς τὸ χαρᾶς ἀπροσδοκήτου τε καὶ μεγάλης γενομένης μικρᾷ δεῖν [a]ὑπέλιπεν. ἀλλ' [b]ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν Ἰώσηπος. ὑφ' αὑτὸς μὲν κρατήσας δυνηθεὶς ὡς μὴ ταὐτὸ παθεῖν ὑφ' ἡδονῆς, ὑ μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ πατρὶ γενόμενος ἦλθων δ' πάθους. ἔπειτα τὸν μὲν ἡρέμα κελεύσας ὁδεύειν, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πέντε τῶν ἀδελφῶν [c]ἠπείγετο πρὸς τὸ βασιλέα, φράσων αὐτῷ παραγενόμενον μετὰ γένους τὸν Ἰάκωβον. ὁ δὲ [d]τοῦτο χαίρων ἤκουσε· καὶ ὡς Ἰώσηπον [e]κέλευεν αὐτῷ λέγειν τίνι βίῳ [f]τρεφόμενοι διατελοῦσι, ὡς αὐτοῖς τοῦτον ὑποτρέψειε διάγειν. ὁ δὲ ποιμένας αὐτοὺς ἀγαθοὺς ἔλεγε, καὶ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἢ [g]τούτῳ μόνῳ προσανέχειν· τοῦ τε μὴ [h]διαζωγυμένους, ἀλλ' εὐ ταὐτῷ τυγχάνοντας ὑπιμελείας δ' πατρὸς [i]προνοούμενος. τοῦ τε τοῖς Αἰγυπτίοις [k]εἰ) προσφιλῆς, μηδὲν προσήκοντας τῶν αὐτῶν ἐκείνοις. Αἰγυπτίοις γὰρ [k]ἀπειρημένον ἐκ παλαιοῦ νομὰς ἀνατρέφεσθαι.

ς'. Τοῦ δὲ Ιακώβου παραγενομένου πρὸς τὸ βασιλέα, καὶ [l]ἀσπαζομένου τε καὶ κατευχομένου περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ, ὁ Φαραώθης ἐπυνθάνετο πόσον ἤδη βεβιωκὼς εἴη χρόνον. ὁ δ' ἑκατὸν ἔτη καὶ τεσσαράκοντα γεγονέναι φήσαντος, ἐθαύμασε δ' μῆκος τῆς ζωῆς τοῦ Ἰακώβου. εἰπόντος δ' ὡς ἥκοντα τοῦ προγόνων εἴη βεβιωκὼς ἔτη, συνεχώρησεν αὐτῷ ζῆν μετὰ τῶν υἱῶν ἐν Ηλιουπόλει. ἐν ἐκείνῃ γὰρ καὶ οἱ ποιμένες αὐτοῦ τὰς νομὰς εἶχον.

ζ'. Ο δὲ λιμὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπετέλετο, καὶ τὸ δεινὸν ἀπροφάτευτον ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐγίνετο, μήτε δ' ποταμοῦ τοῦ γῆν ἐπαρδοντος, ὑ γὰρ [m]ἦρξε, μήτε ὄντος τοῦ Θεοῦ προνοίαν τε μηδὲ μίαν ἑαυτοῦ ποιουμένου, καὶ δ' ἀγνοίας [n]πεπαυμένων, καὶ δ' Ιωσήπου τὸ σῖτον ὅτι χρήμασιν αὐτοῖς διδόντος. ὡς δὲ [o]ταῦτ' αὐτοῖς [p]ἀπέλιπε, τοῦ βασιλέως [q]ἐωνοῦντο τὸν σῖτον καὶ τοῦ ἀνδραπόδων. οἷς δὲ καὶ [r]γῆς τις ἦν μοῖρα, ταύτην παρεχόντων ὅτι τιμῆ τροφῆς. ὕστερον τε δ' βασιλέως πάσης αὐτοῦ ἡ οὐσίας κυρίου γεγενημένου, μετῳκίσθησαν ἄλλος ἀλλαχόσε· ὅπως βεβαία γένηται τῷ βασιλῆ ἡ χώρας τύραννις ἡ κτῆσις, πλὴν τῶν ἱερέων. τούτοις γὰρ ἔμενεν ἡ χώρα αὐτοῦ. [s]ἐωνεῖτο τ' αὐτοῦ ὑ τὰ σώματα μόνον τὸ δεινὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας· καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἀχήμονα τῆς τροφῆς εὐπορίαν αὐτοὺς κατεδούλωσε. λωφήσαντος δὲ δ' λιμοῦ, καὶ δ' ποταμοῦ τοῦ γῆν ἐπιβάντος, καὶ ταύτης τοὺς καρποὺς ἀφθόνους ἐκφερούσης, ὁ Ιώσηπος εἰς ἑκάστην [t]τοῦ γενομένου πόλιν, καὶ συλλέγων ἐν αὐτοῖς τὸ πλῆθος, τοῦ τε γῆν αὐτοῖς, ὡς ἐκείνοι τοῦ ἐχώρησαν [u]βασιλεὺς

5. Joſephus autem cognito patrem adventare (etenim Judas frater præcurrens ipſi id ſignificaverat) obviam iturus egreditur, atque ad Heroum urbem ei occurrebat. Ille vero, ex inopinata magna lætitia, parum abfuit quin exanimaretur. Sed Joſephus eum excitavit recreavitque: quamvis & ipſe quidem præ *nimia* voluptate vix potuit ſemet ſuſtinere, non tamen ſimiliter ac pater animo affectus. Deinde juſſo quidem eo lente procedere, ipſe vero aſſumptis quinque fratribus properavit ad Regem, nunciaturus ei adeſſe cum familia ſua Jacobum. Ille vero lætus hoc accepit, juſſitque Joſephum ſibi dicere, quanam via vivendi potiſſimum delectarentur, ut illos eum vitæ curſum ſequi permitteret. Atque ille optimos paſtores eos eſſe reſpondit, nihilque aliud egregie præter hoc ipſum curare: ita præcavens, tam ne forte diſtraherentur, ſed una habitantes patris ſaluti proſpicerent; quam ut cum Ægyptiis majorem inirent gratiam, quod non ad eadem cum illis ſtudia inſtitutaque impellerentur. nam Ægyptiis prohibitum erat circa paſcua verſari.

Ad Heroum urbem congrediuntur Jacobus & Joſephus. Gen. c. 46.

6. Jacobo autem ad Regem accedente, ipſumque ſalutante ac regno ejus bene precante, interrogavit eum Pharaothes, quantum temporis jam vixiſſet. Illo vero ſe centum & triginta annorum eſſe dicente, Jacobum ob longævitatem admiratus eſt. Cum vero adjeciſſet, ſe majorum ſuorum vitæ annos non aſſequutum eſſe, conceſſit ei cum liberis ſuis Heliopolim habitare. illic enim & Regis paſtores habebant paſcua.

Regi Ægyptio benedicit Jacobus annos natus CXXX. *& ab illo Heliopolitan Nomum impetrat. Gen. c. 47.*

7. At fames *indies* Ægyptiis augebatur, malumque illis magis magiſque ingraveſcebat, neque fluvio terram irrigante, non enim exundabat Nilus, neque Deo pluviam immittente; neque populo *univerſo* ex inſcientia *futuri* vel minimam ſui curam adhibente, Joſephoque illis *non niſi* pecunia numerata frumentum dante. Ut autem nummi deficere cœperunt, pecoribus & mancipiis commeatum emerunt. Porro & quibus agri fuerunt, illis cedebant, ut alimentum ſibimet compararent. Cumque hoc pacto omnes eorum poſſeſſiones in jus Regis deveniſſent, alius alio migrare juſſi ſunt, ut Regi certius accreſceret dominium in fundos iſtorum omnium, præter Sacerdotum. his enim ſua conſervata eſt terræ portio. Imo dira hæc neceſſitas non corpora ſolum illorum, ſed & animos in ſervitutem redegit: & deinde ad victum modis inhoneſtis parandum eos compulit. Fame autem ceſſante, & fluvio terram *rurſus* inundante, fructuſque ea uberrime ferente, Joſephus ad unamquamque adiit civitatem, ejuſque populo convocato, eandem terram, quam illis cedentibus Rex ſibimet vendicare ſoluſque

Fames ex humili Nilo cæloque ſicco.

Providentia Præfecti vertit feliciter.

Ægyptus tota, præter agros Sacerdotum, quintam regi ſolvit. Gen. c. 47.

a Ita ex *MSS.* ἐξέλιπεν in *Editis.* b Ἀνεζωπύρησεν *Vat.* c Ita *MSS.* ἐπείγετο *Baſ.* & *G.* d Τοῦτο *Vat.* e Ἐκέλευσεν *Samb.* & *Caſ.* f Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* Διατρεπόμενοι, ὡς αὐτοῖς Διατελοῦσι τοῦτο ἐπιτρέψειε Διάγειν. g Τούτου *Vat.* h In *Editis* διαζωγμένους. i Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* προμηθούμενος. k Videſis, præter alios in *S. Biblia* commentatores, *H. Grotium* in *Gen. c. 46. v. 34.* & *c. 43. v. 32.* l Ἀσπασαμένου *Samb.* m Ita in *MSS.* & *Vet. Interp.* ἐπῆρξε *Baſ.* & *G.* & mox ἔτι pro μήτε in *Vat.* n Πεπαυμένους *Vat.* o Ita *Samb.* ταῦτα τούτοις *Vat.* ταῦτα αὐτοῖς *Baſ.* & *G.* p Ita *Big.* & *Bunb.* ἐπέλειπε *Baſ.* & *G.* ἐπέλειπεν *Hörn. Samb. Vat.* & *Zonaras.* q Ὠνοῦντο *Big.* & *Samb.* ſine augmento. r Ita *Big.* & *Samb.* γῆ τις ἦν, μοῖρα ζώντων *Baſ.* & *G.* οἷς δὲ ἐγ γῆς τις ἦν, μοῖρα ζώντων *Vat.* ſ Ita *MSS.* ἐδήλου τ' αὐτῶν *Baſ.* & *G.* t Ita *Samb.* in *aliis* πανταχοῦ. u In *Vat.* ὁ βασιλεύς.

a Sic

ſoluſque *ea* frui poterat, in integrum eis reſtituit; & hortatus eſt ut illam pro propria habentes colere non gravarentur, quintam fructuum Regi penſitantes pro terra, quam, jure ſuam, illis concedit. Qui, cum inſperato ſeſe agrorum *iterum* dominos factos vidiſſent, gaudium acceperunt, & ad mandata ſtrenue exſequenda ſemet accinxerunt. Atque, his rebus geſtis, cum Joſephi inter Ægyptios auctoritas, tum illorum erga Regem benevolentia non mediocriter crevit. Illaque quintas frugum ſolvendi conſuetudo ad ſeros Reges *firma & ſtabilis* permanſit.

ἔχειν [a] ἐδώρατο καὶ χαρπῶν μόνον, εἰς ἅπαν ἐχαρίζετο· καὶ κτῆμα ἴδιον ἡγουμένους φιλεργεῖν παρεκάλει, τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν τῷ βασιλεῖ [b] τελοῦντας ὑπὲρ τῆς χώρας, [c] ἣν δίδωσιν αὐτοῖς ἴδιαν αὐτῶν. τοὺς δὲ [d] παρ' ἐλπίδας κυρίους τῆς γῆς καθισταμένους χαρά τε ἐλάμβανε, καὶ ὑφίσαντο τὰ [e] προστάγματα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τό τε ἀξίωμα τὸ αὐτοῦ τοῖς Αἰγυπτίοις αὐτῷ μεῖζον Ἰώσηπος ἀσφαλίζεται, καὶ πλείω γε τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ [f] παρ' αὐτοῦ. [g] ὅ, τε ἐπὶ τελευτῇ τοῦ πέμπτου τῶν καρπῶν νόμος ἔμεινε καὶ μέχρι τοῦ [h] ὑστέρου βασιλέως.

CAP. VIII.

De obitu Jacobi & ſubinde Joſephi.

Jacobus natus an. 147. moritur, an. 17. quam Ægyptum petierat; filiis ſuis prius benedictis, necnon adoptatis Ephraïme Manaſſeque, ſed & de ſepulchro patrio ſecurus. Gen. c. 47, 58, 49.

JAcobus autem, cum annum decimum ſeptimum in Ægypto exegiſſet, & morbo laboraſſet, in conſpectu filiorum *ſuorum* è vita exceſſit, prius quidem illis felicitatis poſſeſſionem precatus, & more prophetico vaticinatus, ut ſingulorum poſteri terram Chananæam habituri eſſent (id quod longo poſt tempore factum eſt) Joſephi vero laudibus percenſitis, quod *non ſolum* fraternarum injuriarum obliviſceretur, ſed & eo majori illos proſequeretur benignitate, iſta illis bona accumulans, quæ nonnulli vix benefactoribus ſuis rependerent, mandavit filiis ſuis, ut Joſephi liberos Ephraïmen & Manaſſen in ſuum numerum referrent, cum eis *ſorte* diviſuri Chananæam, (de quibus poſtea loquemur) popoſcitque ſimul ut in Chebrone ſepeliretur. Mortuus eſt autem cum vixiſſet annos quinquaginta minus tribus & centum, nemine quidem majorum ſuorum pietate erga Deum inferior; id vero præmii pro meritis aſſequutus, quod tribui par eſt bonitate adeo præcellentibus. Joſephus autem, Rege *id* permittente, patris corpus in Chebronem deportatum magnifice illic ſepelivit. Cæterum fratribus recuſantibus cum eo reverti (nam metuebant ne patre defuncto in ſe vindicaret, quæ *antea* in eum malo animo cogitaverant, cum non amplius eſſet cui ſuam in eos benignitatem donaret) ſuadet eis nil extimeſcere, neque ipſum ſuſpectum habere. Et cum illos ſecum reduxiſſet, magnas *eis* poſſeſſiones largitus eſt; nec unquam eos ſumma benevolentia proſequi deſtitit.

Funus Iſraëlis magnifice curat Joſephus. Gen. c. 50.

Deceſſit & Joſephus, vir Divini ingenii, ætatis anno 110. Gen. c. 50.

2. Moritur autem & ipſe cum vixiſſet annos centum & decem, vir admirabili virtute præditus, & ratione omnia moderans & gubernans, ſuaque poteſtate bene & ſapienter uſus. id quod ipſum ad tantam felicitatem apud Ægyptios provexit, aliunde ad illos ve-

ΚΕΦ. ν'.

Περὶ τελευτῆς Ιακώβου καὶ Ιωσήπου.

ΙΑκωβος δὲ, ἐπιλαχημδέκατον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ διατρίψας, καὶ νόσῳ χρησάμενος, παρόντων αὐτῷ τῶν υἱῶν ἀπέθανεν, ἐπευξάμενος τοῖς μὲν κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ προφητείαν, [i] πῶς μέλλοι τοῖς ἐκ τῶν γενεᾶς αὐτοῦ ἕκαστος κατοικεῖν τὴν Χαναναίαν· [k] τοῦτο δὴ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐγένετο. Ιωσήπου δ' ἐγκώμιον διεξελθὼν, ὅτι μὴ μνησικακήσοι τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ [l] καὶ τούτων πλέον χρηστὸς εἰς αὐτοὺς ἐγένετο, δωρησάμενος αὐτοὺς ἀγαθοῖς οἷς ὑδὲ εὐεργέτας τινὲς ἠμείψαντο, προσέταξε τοῖς ἰδίοις παισὶν, ἵνα τοὺς Ιωσήπου παῖδας Εφραΐμου καὶ Μανασσῆν εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν προσῶνται, διαιρούμενοι μετ' αὐτοῦ τὴν Χαναναῖαν· περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· ἠξίου μέντοι καὶ ταφῆς τὸ Χεβρῶνι τυγχάνειν. τελευτᾷ δὲ βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τεσσαράκοντα [m] δύο καὶ ἑκατόν, μηδενὸς μὲν τῶν προγόνων ἀπολειφθεὶς ἐπ' εὐσεβείᾳ θεοῦ, τυχὼν δὲ ἀμοιβῆς ἧς δίκαιον ἦν [n] τυχεῖν τοὺς ὅτου ἀγαθοὺς γεγονότας. Ιώσηπος δὲ, συγχωρήσαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, τὸν τοῦ πατρὸς νεκρὸν εἰς Χεβρῶνα κομίσας, ὡς ἁπλῇ πολυτελῶς. τῶν δὲ ἀδελφῶν ὁ βουλόμενον αὐτῷ συναποδημεῖν· θεὸς γὰρ αὐτοὺς εἶχε μὴ τεθνηκότος αὐτοῖς τοῦ πατρὸς πιστώσασθαι τῆς εἰς αὐτοὺς εὐβουλίας, [o] οὐκ ἔτι ὄντος ᾧ χαρίζοιτο τὴν πρὸς αὐτοὺς μετριότητα· πείθει μηδὲν ὑφορᾶσθαι, μὴ δ' ἔχειν αὐτὸν δι' ὑποψίας. [p] ἀγαγὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ, κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο· καὶ πάσῃ θεὶ αὐτοὺς ασφαλῆ χρόνον οὐκ [q] ἀπέλιπε.

β'. Τελευτᾷ δὲ οὗτος ἔτη βιώσας ἑκατὸν καὶ δέκα, θαυμάσιος τὴν ἀρετὴν γενόμενος, καὶ λογισμῷ πάντα διοικῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ταμιεύόμενος. ὁ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας αἴτιον αὐτῷ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀλλαχόθεν ἥκοντι καὶ μετὰ

a Sic *MSS.* impreſſum ſuit ἐδωρήσατο, καὶ καρπῶν μόνον εἰς &c. b *Al.* τέλων. c Ita *MSS.* ἧς in *Editis.* d Sic *MSS.* παρ' ἐλπίδα *Baſ.* & *G.* e Iterum ex *MSS.* in *Editis* ασαφέστατα. ut & mox ὁ Ἰώσηπος. dein καὶ πλείω τέλη. f Ita *Samb.* παρὰ αὐτῶν in cæteris. g Οὔτε τῶν τ. *Vat.* h Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὕστερον in *reliquis.* i Πῶς μέλλοιεν οἱ ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ κατοικεῖν *Hen.* & *Busb.* k Τοῦτο ὃ δὴ καὶ π. *Vat.* l Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ πλέον in *Editis.* m Δύο τῶν *Big. Samb.* & *Vat.* n Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ἧς δίκαιον λῶ τοσούτοις ἀγαθὸν γεγονότα *Baſ.* & *G.* ἧς δίκαιον ἦν ὅτου ἀγαθὸν γεγονότα legiſſe videtur *Vetus Interpr.* o Οὐκέτ' ὄντων *Samb.* p Ἀγαγὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ κτῆσιν πολλὴν, ἐχαρίσατο *Hen. Busb.* & *Vetus Interpr.* q Ἀπέλιπε *Baſ.* & *G.* ἀπέλιπε *Caſ. Samb.* & *Vat.* probante *Bernardo.*

τὰ τοιαύτης κακοπραγίας, μεθ' ἧς παρειλήφαμεν, ὑπῆρχεν. τελευτῶσι δ' [2] αὐτῷ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, ζήσαντες εὐδαιμόνως ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου. καὶ τούτων μὲν τὰ σώματα κομίσαντες μετὰ χρόνον αὐτῶν οἱ ἔκγονοι καὶ οἱ παῖδες, ἔθαψαν ἐν Χεβρῶνι· τὰ δὲ Ἰωσήπου ὀστᾶ [b] ὕστερον, ὅτε μετανέστησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἑβραῖοι, εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκόμισαν. ὕπως γὰρ αὐτὸς ὁ Ἰώσηπος ἐξώρκισε. τούτων οὕτω ἕκαστος ὡς ἔσχε, καὶ ποσὶ πόνοις ἐκρατήσαν τῆς Χαναναίας σημανῶ, προδιηγησάμενος τὴν αἰτίαν δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον [c] ἐξέλιπον.

nientem, & tantæ calumniæ, de qua jam diximus, ignominia notatum. * Moriuntur vero & fratres ejus, cum feliciter in Ægypto vixissent. Et illorum quidem corpora posteri eorum & filii post tempus aliquod deportantes, in Chebrone sepeliverunt: sed tum demum Josephi ossa in Chananæam detulerunt, cum ex Ægypto egressi essent Hebræi. ad hoc enim ipsos juramento adstrinxerat Josephus. Itaque ut se habuerit horum unusquisque, & quibus illi laboribus exerciti Chananæam obtinuerint declarabo; ubi pauca de causa præmittenda propter quam Ægyptum reliquerunt.

Patriarcharum corpora mature condebantur in Chebrone: Josephi vero ossa in Exodo demum efferuntur.

ε'. ΚΕΦ. θ'.

Ὅσα τοῖς Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

Αἰγυπτίοις, τρυφερῶς καὶ ῥαθύμοις ὖσι [d] πρὸς πόνους, καὶ τἆλλα ἡδονῶν ἥττοσι, καὶ δὴ καὶ τὰ κατὰ φιλοκέρδειαν, συνέβη δεινῶς πρὸς τοὺς Ἑβραίους διατεθῆναι, καὶ φθόνον τὴν εὐδαιμονίας. ὁρῶντες γὰρ [e] τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένος ἀκμάζον, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ [f] τὴν πρὸς τὸ πονεῖν εὐφυΐαν πλήθει χρημάτων ἤδη λαμπρύς, καθ' αὑτῶν αὔξεσθαι τούτους ὑπελάμβανον. ὧν τε ἦσαν [g] εὖ ἐπὶ Ἰωσήπου τετυχότες διὰ χρόνου μῆκος λήθην λαβόντες, καὶ τὴν βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μετελθυσίας, δεινῶς [h] ἐπέβαρόν τε τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ ταλαιπωρείας αὐτοῖς ποικίλας ἐπενόουν. τόν τε ποταμὸν εἰς [i] διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προσέταξαν διατεμεῖν, τεῖχή τε οἰκοδομῆσαι τοῖς πόλεσι, καὶ χώματα, ὅπως ἂν ἔρηροι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἔως ἐκείνων ἐπεκβαίνοιτο. [k] πυραμίδας τε ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτρυχον ἡμῶν τὸ γένος· ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι, καὶ τοῖς πόνοις γενέσθαι συνήθεις. καὶ [l] τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον [m] ἐπὶ ταύταις διέμενε ταῖς ταλαιπωρίαις· ἀντεφιλονείκουν γὰρ, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, τοῖς πόνοις ἐξαπολέσαι τοὺς Ἰσραηλίτας [n] θέλοντες, οἱ δὲ, ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν ἐπιταγμάτων.

β'. Ἐν τούτοις δ' ὄντων [o] αὐτῶν τοῖς πράγμασιν, αἰτία τοῦ μᾶλλον ἀσυδάσαι περὶ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ γένους ἡμῶν τοὺς Αἰγυπτίους προσεγένετο τοιαύτη. τῶν ἱερογραμματέων τις· [p] καὶ γὰρ εἰσὶ δεινοὶ περὶ τῶν μελλόντων τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν· ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ, "τεχθήσεταί τινα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τοῖς Ἰσραηλίταις, ὃς ταπεινώσει μὲν τὴν [q] τῶν "Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς Ἰσραηλίτας "τροφεύς· ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ, καὶ δόξαν

CAP. IX. V.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.

Accidit ut Ægyptii, cum essent delicatuli & ad laborem segnes, & maxime præter cæteras voluptates quæstuum amore tenerentur, male vellent Hebræis, eorum felicitati invidentes. Cum enim Israëlitas numero & multitudine crescere, atque ex virtute & ingenio ad labores facto divitiarum copia & abundantia florere animadverterent, illorum potentiam in Ægyptiorum perniciem augeri suspicabantur. Et cum jam Josephi beneficiorum memoriam temporis longinquitas obliterasset, regnumque ad aliam familiam jam devenisset, inhumane tractabant Israëlitas, varioque labores iis *afterendis* excogitabant. Nam & fluvium in multos rivos deducere jussi sunt, & muros civitatibus circundare, & aggeres, ne aqua super ripas effusa in illis stagnaret. Pyramidibus etiam exstruendis homines nostros adhibentes deterebant, cogendo eos varias artes edisce re & laboribus ferendis assuescere. Et quidem per annos quadringentos has perpessi sunt miserias: nam id certatim agebant, Ægyptii quidem, ut Israëlitas nimio labore perderent, illi vero, ut mandatis abunde satisfacerent.

Ægyptiorum nova dynastia Pyramidum, canalium, mœniumque magnis substructionibus Israëlitas deterit. Exod. c. 1.

Illi cccc. *annorum miseriam in Ægypto tandem detexunt.*

2. Dum vero in illis occupati essent negotiis, etiam cur genus nostrum magis adhuc exstinctum cuperent Ægyptii, hujusmodi quiddam accidit. E Sacrorum scribis quidam (illi enim periti erant in conjectanda rerum futurarum veritate) nunciat Regi, "nasciturum illo circiter tempore Hebraïco san"guine puerum, qui nutritus Ægyptiorum "quidem dominatum valde deprimeret, Israë"litas vero extolleret: virtute etiam fore "præcellentissimum, & gloria per omnis ævi memoriam

De Moyse vaticinium præclarum: quod edicto suo de abolendis Hebræorum parvulis invertere nequit rex Ægyptius. Exod. c. 1.

---

a Αὐτῷ *Big. & Cas.* *b* De hoc loco videsis *Ludovicum de Dieu* in *Acta* App. cap. VII. v. 15, 16. & *Carpzovii* Dissertationem de Sepultura Josephi, p. 9. *c* Ita *MSS.* ἐξίλειπον in *Editis.* *d* Πρὸς πόνους *Samb. & Cas.* *e* Ita *Samb. Busb. & Hen.* τὸ omittunt *alii.* *f* Sic ex *MSS.* τὴν abest *Editis.* *g* Illud εὖ negligunt *Samb. Cas. & Vat.* *h* Ita *MSS.* ἐνύβριζον τοὺς Ἰσραηλίτας *Bas. & G.* *i* Scripsit *Josephus* διορυχὰς, aut cum *Busb. Hen. Samb. & Zonara* διώρυχας genere sequiori. Vitiosa enim sunt διωρυχαῖς *Bas. & G.* atque διωρυχαῖς *Eustathii.* διώρυγας vero plebejum. *Bern.* *k* Vide Cl. *Perizonii* Origines Ægyptiacas, c. 21. *l* Καὶ τετρακοσίοντα rescribit *Petitus.* Verum (inquit Bochartus) scripserat *Josephus* ἐκ πολλῶν ἐτῶν χρόνον. semidoctus autem aliquis oræ Codicis apposuit πεντακοσίων, quæ vox postea in textum irrepserit. Sed proculdubio respexit vetus illud Oraculum Abramo datum, *Gen.* c. 15, 13. ad quem locum vide *Grotium.* Hac de re fuse differit *Eustathius* in Hexaëm. p. 9. Videsis *Allatii* Notas. *m* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐταῖς in *cæteris.* *n* Sic *MSS.* ἐθέλοντες in *Editis.* *o* Αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν *Big. Samb. Vat. & Cas.* *p* Ita *MSS.* mutile excusum erat, καὶ δὴ ἦσαν οἱ περὶ τὸν &c. *q* Τῶν deest *Vat.* τὴν abest *Editis.* * Al. *illic vero & fratres moriuntur* &c.

"memoriam celebrem". Rex autem perterritus ex illius ſententia mandavit, ut quicquid virilis Iſraëlitarum ſtirpis deinceps naſceretur in fluvium projicientes interimerent; atque ut obſtetrices Ægyptiæ Hebræarum mulierum parturitiones explorarent, partuſque illarum obſervarent; (nam illas *ſolas* Hebræis obſtetricare juſſit, quæ veriſimiliter, cum ejuſdem eſſent gentis, Regis voluntati obſequerentur) eos autem qui hoc mandatum contemnerent, & clam ſervare fœtus auderent, cum tota familia perimendos eſſe edixit. Igitur gravis hæc perpeſſuris viſa eſt calamitas, non eo ſolum quia liberis orbarentur, & parentes ipſi natorum interitûs miniſtri eſſe cogerentur; ſed quia in ea erant cogitatione, fore ut genus ſuum funditus periret, quando liberi quidem eorum necarentur, ipſiſque non multo poſt moriendum eſſet, malo premebantur difficili & inconſolabili. Atque illi quidem in hac miſeria conſtituti erant. Sed fruſtra quis Dei conſilio obnititur, mille licet artes ei obſtruendo adhibeat. Nam & puer, de quo Sacrorum ſcriba præmonuerat, eluſis regiis inſidiatoribus clam fuit educatus: & qui prædixerat in iſtis, quæ ex illo *nato* acciderent, verax eſſe comprobatur. Atque hoc modo evenit.

Obſtetrices Ægyptiæ partubus Hebræidum admoventur.

Arabiam Iſmaelo conceſſit Deus, filiis Cheturæ Troglodyticen, atque Chananæam Iſaaco.

3. Amarames, vir nobilis inter Judæos, de gente univerſa ſolicitus, ne interiret defectu juventutis *in ſpem ſucceſſionis* nutriendæ, & quod ad ſe attinebat valde anxius (nam uxor ejus uterum ferebat) in ſummas eſt anguſtias adductus. & ad implorandum Dei auxilium converſus orabat, ut tandem ſortem eorum miſeraretur, qui cultus ejus obſervatores exſtiterant religioſi, illoſque malis, quibus tunc obruebantur, liberaret, ſpemque *Ægyptiis* eriperet totius gentis *hominis ætate* perituræ. Deus autem illius miſertus, ejuſque flexus precibus, adſtitit ei per quietem, atque illum hortatus eſt, ut de futuris non deſperaret: dixitque ſe pietatem illorum in memoria habere, ſeque pro ea præmia digna ſemper repenſurum; ut qui jam quidem illorum majoribus dederit, ex paucis in tantam creſcere multitudinem. Et Abramum quidem, ſolum è Meſopotamia in Chananæam profectum, cætera felicem exſtitiſſe, &, cum uxor ejus, antea ſterilis, poſtea, ut ipſe voluit, fœcunda evaſiſſet, liberos ſuſcepiſſe; atque Iſmaëlo qui dem ejuſque poſteris Arabum regionem reliquiſſe, Cheturæ autem filiis Troglodytidem, Iſaco vero Chananæam. Et quas res, inquit, præterea bello meis auſpiciis fortiter geſſerit, niſi animo eſſe impio & ingrato videamini, meminiſſe oportet. Contigit etiam ut Jacobus inter exteras gentes inclareſceret; ob magnam felicitatem in qua & ipſe vixit, & quam libe-

Ad vota Amaramæ per quietem reſpondet Deus.

"ἀείμνηστον κτήσεται". δείσας δὲ ὁ βασιλεὺς, τῇ γνώμῃ τῇ [a] ἐκείνου κελεύει πᾶν τὸ γεννηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων εἰς τὸν ποταμὸν ῥιπτοῦντας ἀφανίζειν, φυλάσσειν τε τὰς [b] ὠδῖνας τῶν Ἑβραίων γυναικῶν, καὶ τὰς τοκετοὺς αὐτῶν τηρεῖν τὰς Αἰγυπτίων μαίας· ὑπὸ δὲ τούτων [c] αὐτὰς ἐκέλευε μανθάνειν, αἳ διὰ συγγένειαν ἔμελλον μὴ φυλάξεσθαι [d] τὴν τοῦ βασιλέως βούλησιν· τὰς μέντοι παραφρονήσαντας τοῦ προστάγματος, καὶ σώζειν λάθρα τολμήσαντας [e] τὸ τεχθὲν αὐτοῖς, τούτους ἀναιρεῖσθαι σὺν τῇ γενεᾷ προσέταξε. δεινὸν δὲ τοῖς ὑπομένουσι τὸ πάθος, [f] δι' ὃ καὶ παίδων ἀπεστεροῦντο, καὶ γονεῖς ὄντες αὐτοὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν ὑπούργουν τῶν γεννωμένων· ἀλλὰ καὶ ἡ ὀλιγανδρία τοῦ γένους αὐτῶν ὀλεθρίου φθειρομένων μὲν τῶν τικτομένων, [g] αὐτῶν τε διαλυθησομένων, χαλεπὴν αὐτοῖς καὶ δυσαπαράμυθον ἐποίει τὴν συμφοράν. καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἐν τούτῳ τῷ κακῷ. κρατήσειε δ' ἂν ὑδεὶς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης, ὑδὲ μυρίας τέχνας ὑπὲρ τούτου μηχανησάμενος. ὅ, τε γὰρ παῖς, ὃν προεῖπεν ὁ ἱερογραμματεὺς, τρέφεται λαθὼν τὴν τοῦ βασιλέως φυλακήν· καὶ ἀληθὴς ὑπὲρ τοῖς ἐξ αὐτοῦ γεννηθησομένοις ὁ προειπὼν εὑρέθη. [h] γίνεται δὲ ὧδε.

γ'. Ἀμαράμης τῶν εὖ γεγονότων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, δεδιὼς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἔθνους, μὴ ἀπαίδευτος τῆς [i] ὑπαφησομένης νεότητος [k] ἐπιλίπῃ· καὶ χαλεπῶς [l] ἐπ' αὐτῷ φέρων, ἔκυει γὰρ αὐτῷ τὸ γύναιον, εἰς ἀμηχανίαν ἦν. [m] ἐν τοῖς ἱκετείαις δὲ Θεοῦ τρέπεται, παρακαλῶν οἶκτον ἤδη τινὰ λαβεῖν αὐτὸν ἀνθρώπων μισθὸν τὴν εἰς αὐτὸν θρησκείας παραβεβηκότων. δῦναί τε ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς ὧν παρ' ἐκόντων ἐκακοπάθουν τὴν χαλεπὴν, καὶ τὴν ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ γένους αὐτῶν ἐλπίδος. ὁ δὲ Θεὸς ἐλεήσας αὐτὸν, καὶ πρὸς τὴν [n] ἱκεσίαν ὑπακλασθεὶς, ἐφίσταται τὰς ὕπνους αὐτῷ, καὶ μήτε ἀπογινώσκειν αὐτὸν πρὸ τῶν μελλόντων παρακάλει· τήν τε εὐσέβειαν αὐτῶν ἔλεγε [o] διὰ μνήμης ἔχειν, καὶ [p] τὴν ὑπὲρ ἑαυτῆς ἀμοιβὴν ἀεὶ πρέξειν, ἤδη μὲν καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν δωρησάμενος τοσοῦτον πλῆθος αὐτοὺς ἐξ ὀλίγων. καὶ Ἀβραμον μὲν μόνον ἐκ τῆς Μεσοποταμίας εἰς τὴν Χαναναίαν παραγενόμενον εὐδαιμονῆσαι τἆλλα, καὶ τὴν γυναικὸς αὐτῷ πρὸς γονὴν ἀκάρπως ἐχούσης πρότερον, ἔπειτα κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀγαθῆς πρὸς τοῦτο γενομένης, τεκνῶσαι παῖδας· καταλιπεῖν μὲν Ισμαήλῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τὴν Ἀραβων χώραν, [q] τοῖς δ' ἐκ Χετούρας τὴν Τρωγλοδύτην, Ισαάκῳ δὲ τῷ Χαναναίᾳ. ὅσαπερ [r] πολεμῶν κατὰ τοὺς ἐμοὺς, φησὶ, συμμαχίαν [r] ὑπεδράγετε, καὶ [s] ἀσεβεῖς εἶναι δόξητε καὶ ὑμεῖς ἀφ' μνήμης ἔχοντες. Ἰάκωβον δὲ καὶ τοῖς ἀπ' ὁμοφύλοις γνώριμον εἶναι συμβέβηκεν· ὅτι τε μεγέθει τῆς εὐδαιμονίας ᾧ ἦν ἐβίωσε, καὶ [t] παισὶ τοῖς

a Ἐκείνου πᾶν τὸ γ. dein ῥιπτοῦντας χιλίους ἀφανίζειν *Vat.* *b* *Al.* ὀδύνας. *c* Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτοὺς ἐκέλευσεν *Glycas* & *Hamartolus.* ἐκέλευσεν αὐτοὺς in *cæteris.* *d* Τῷ omittit *Vat.* *e* Ita *Big.* & *Samb.* τὸ τεχθὲν, τούτους ἀν. *Baſ.* & *G.* τὸ τεχθὲν αὐτοὺς τούτους *Vat.* *f* Οὐ μόνον καθὸ παίδων malit *Burius.* *g* Ita *Big.* αὐτῶν δὲ in *reliquis* præter *Vat.* qui habet αὐτῶν ἀφλ. *h* Illa γίνεται δὲ ὧδε repoſui ex *MSS.* *i* Ita è *Cod. Vat.* ἐπισραφησομένης *Samb.* ἐπιγεφησομένης *Big.* & *Caſ.* ἐπιτεφησομένης *Baſ.* & *G.* *k* *Al.* ἐπιδεήσῃ. *l* Sic in *MSS.* ἐφ' ἑαυτῷ in *Editis.* *m* Ita tono Attico, *Busb.* & *Hen.* ἐν τοῖς ἱκετείαις *Baſ.* & *G.* ἐν τοῖς ἱκέτειαις *Samb.* τοῖς ἱκετείαις ὧν *Big.* τοῖς ἱκετείαις ὧν *Caſ.* *n* Sic *MSS.* ἱκετίαις iterum *Baſ.* & *G.* *o* Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἀφ' μνήμης *Baſ.* & *G.* *p* Articulum omittit *Vat.* *q* Τοῖς δὲ Χετούρας *Big.* & *Samb.* τοῖς δ' ἐκ Χαστούρας *Baſ.* & *G.* Vide ſupra ad p. 33. v. 4. *r* Ita *MSS.* in *Editis* πολίμων, tono pravo. *ſ* In quatuor *MSS.* ὑπεδράγητε· καὶ ὑμεῖς ἀφ' μνήμης ἔχετε. *t* Ita *MSS.* & *Vat. Interpr.* πᾶσι *Baſ.* & *G.* & mox καταλεῖπειν.

a Sic,

τοῖς

τοῖς αὐτῆ καταλιπεῖν. ἢ μετὰ ἑβδομήκοντα τῶν πάντων εἰς Αἴγυπτον ἀφικομένη, ὑπὲρ ἑξακοσιάδας ἤδη [a] γεγόνατε. νῦν δέ με τὴν κοινὴν συμφέροντα ὑμῖν [b] ἴστε προνοούμενον, καὶ τῆς σῆς εὐκλείας. ὁ παῖς γὰρ ἅτε, ἢ τινὰ [c] γένηται Αἰγύπτιον διάνοιαν καταλιπεῖν ἀπολλύσα τὸ ἐξ Ισραηλιτῶν πεπτώμενα, [d] σὸς ἔσται. καὶ λήσεται μὲν τοὺς ἐπ' ὀλέθρῳ παρασκευαζομένους, τραφεὶς δὲ παραδόξως, τὸ μὲν Εβραίων γένος τὸ παρ' Αἰγυπτίοις ἀνάγκης ἀπολύσει μνήμης δ', ἐφ' ὅσον μένει χρόνον τὰ σύμπαντα, τεύξεται παρ' ἀνθρώποις, οὐχ Εβραίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐμοῦ τοῦτο χαριζομένου σοί τε καὶ τοῖς σὲ [e] γεννησομένοις. ἔσται δ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς τοιοῦτος, ὥστε τὴν ἐμοὶ ἔχειν ἱερωσύνην αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ ἅπαντος χρόνου.

δ'. Ταῦτα τοῦ ὄψεως αὐτῷ δηλωσάσης, διεγερθεὶς ὁ Αμαράμης ἐδήλου τῇ [f] Ιωαχεβέλῃ· γυνὴ δ' ἦν αὐτῷ. καὶ τὸ δέος ἐπὶ μεῖζον ἅπαν τοῦ ὀνείρου προέβαινεν αὐτοῖς σωιζόμενον. οὐ γὰρ ὡς περὶ παιδὸς μόνου εὐλαβεῖς ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑπὲρ μεγέθει τοσαύτης εὐδαιμονίας [g] ἐσομένου. τοῖς μέντοι προκατηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πίστιν ὁ τοκετὸς [h] τῆς γυναικὸς παρέσχε, λαθόσης τοὺς φύλακας, διὰ τοῦ τῶν ὠδίνων ὑπείκειαν, [i] καὶ τὸ μὴ βιαίας αὐτῇ προσπεσεῖν τὰς ἀλγηδόνας. οὐ τρεῖς μὲν μῆνας παρ' αὐτοῖς τρέφουσι λαθόντες· [k] ἔπειτα δὲ δείσας Αμαράμης μὴ καταφωρᾶται γένῃ, καὶ πεσὼν [l] ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὀργῇ αὐτός τε ἀπόληται [m] μετὰ παιδίου, οὐ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν ἀφανίσειεν, ἔγνω μᾶλλον ὅπῃ τούτῳ ποιήσασθαι τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν καὶ προνοίαι, [n] ἢ πρὸ λήσεσθαι πεπιστευκώς. τοῦτο δ' ἦν ἄδηλον, ἀναπολιδωσθῆναι οὐ πρὸ παιδὶ μόνον κρυφαίως τρεφομένῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ· [o] τὸν δὲ Θεὸν ἡγεῖτο πᾶσαν ἀπορρίσειν ἀσφάλειαν, ὑπὲρ οὗ μηδὲν [p] ψευδῆς γενέσθαι τῶν εἰρημένων. [q] ταῦτα κείναντες μηχανῶνται [r] πλέγμα τι βύβλινον ἐμφερὲς τῇ καλαθισκῃ κοιτίδι, μέγεθος [s] αὐτῷ ποιήσαντες αὐταρκες εἰς τὸ μετ' εὐρυχωρείας ἐναποκεῖσθαι τὸ βρέφος· ἔπειτα χρίσαντες ἀσφάλτῳ· τῷ γὰρ ὕδατι ἡ διὰ τῶν πλεγμάτων διαφθείρειν εἴσοδον ἡ ἄσφαλτος πέφυκεν· ἐντιθέασι τὸ παιδίον, καὶ κατὰ τοῦ ποταμοῦ βαλόντες εἴασαν ὅπῃ τῷ Θεῷ τὴν σωτηρίαν αὐτῷ. καὶ ὅ μὴ ὁ ποταμὸς παραλαβὼν ἔφερε· [t] Μαριάμμη δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ κελευσθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς [u] ἀντιπαρεξῆλθεν, [x] ὅπου φερόμενον χωρήσει ὀψομένη τὸ πλέγμα. ἔνθα καὶ διέδειξεν ὁ Θεὸς μηδὲν μὲν τὴν [y] ἀνθρωπείαν σύνεσιν, πᾶν δ' ὅ,τι καὶ βουληθείη [z] ποιῆσαι αὐτοτελοῦς ἀγαθοῦ

ris suis & nepotibus relinquebat: quo *sane* cum septuaginta omnino in Ægyptum adveniente, jam ultra sexcentorum millium numerum crevistis. Nunc autem me & saluti vestrum communi prospexisse scitó, & tuæ etiam gloriæ. Puer enim ille, cujus ortus metu sanguinis Israëlitici fœtus perdere in animum induxerunt Ægyptii, tibi nascetur. Et illis quidem latebit qui ejus vitæ in exitium insidiantur, atque mirum in modum eductus Hebræorum genus ex Ægyptia servitute liberabit; memoriamque in omne ævum duraturam consequetur apud homines, non solum Hebræos, sed & alienigenas, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente: Erit autem & ipsi tantæ celebritatis frater, ut meum habiturus sit sacerdotium & qui ab eo oriundi *in* perpetuum.

Ex LXX. *Israëlitis plusquam sexies centena hominum millia annis ducentis, Deo volente, procreantur. Ex. c.* 12. 37.

4. Hisce illi per visionem patefactis, Amarames experrectus *rem omnem* indicat Joachebelæ. ea enim ipsi uxor erat. Atque major adhuc metus illos incessit ex iis quæ prædicta erant in somnio. Jam enim non de eo ut puero tantum timebant, sed ut qui ad tantæ felicitatis fastigium perventurus esset. His tamen, quæ prænunciata erant à Deo, fidem fecit mulieris partus; quæ, propter dolorum lenitatem, & quod violenti in eam non inciderint cruciatus, clam custodes enixa est. Et tres quidem menses *puerum* domi secreto alunt: deinde vero veritus Amarames ne in ea re deprehenderetur, & in iram Regis ineurrens ipse etiam cum puero interiret, & irritam faceret Dei promissionem, statuit Dei potius arbitrio pueri salutem curamque permittere, quam latibulo fidere. Nam hoc incertum erat, cum non solum puero occulte nutrito, sed & ipsi immineret periculum: Deum vero modis omnibus ejus securitati provisurum esse existimabat, ut dictis suis constaret veritas. Hæc cum decrevissent, fiscellam quandam papyraceam conficiunt cunis structurâ similem, ea magnitudine ut infantulum satis commode exciperet. Deinde in ea bitumine illita & munita (nam aquæ per plicaturas aditui præcludendo accommodatum est bitumen) puerum deponunt, atque ita in flumen projicientes salutem ejus Deo committunt. Et fluvio quidem *secundo* vehebatur: Mariamme vero pueri soror jussu matris ex adverso *per ripam* ambulat, ut observaret quo tandem fiscella deportaretur à flumine. Et tunc demonstravit Deus, * nihil quidem humanam valere sapientiam; sed quodcunque sibi in animo est agere, id effici posse ab optimo maximo: nec

Divinum oraculum Joachebelæ sive narrat Amarames.

Hinc metus major ac solicitudo, denique consilium de infante ad Nilum exponendo. Ex. c. 2.

Papyro navigantem fratrem observat pia Marianme.

a Sic *Big. Samb. Casf. Vat.* & *Epiphan.* γεγόναση perperam *Hen. Basf.* & *G.* tum *Busb. Hen.* μυριάδας. b In *Vat.* ἴσθε πῶς. c *Al.* γένηται & γίνεται. d Ita in plerisque. σῶος *Samb.* & *Casf.* nullo usu. σφῶν malit *Bernardus.* e Γεννησομένοις *Samb.* f Emendabis Ιωαχεβέλῃ, aut Ιωχαβέδῃ, ut facillime permutant Δ & Λ. nam hujus matronæ nomen Hebræis Ιωχαβὲδ seu *Jochabed.* vide *Exod.* c. 6. v. 20. *Bern.* g Ita ex *MS.* in *Editis* ἐσομένης. h Illa τῆς γυναικὸς adjeci ex fide *MSS. Big.* & *Samb.* i Καὶ ἵνα τὸ *Glycas*, & *Hamartolus.* k Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ἔπειτα δείσας. at εἶτα δείσας *Glyc.* & *Hamart.* l Sic *Big.* & *Samb.* ὑπὲρ τὸν *Basf.* & *G.* ὑπὸ *Bas. Vat.* m Μετὰ παιδίου, τῷ Θεῷ πεπιστευκὼς τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν, ἤτοι λήσεσθαι. τοῦτο γὰρ ἦν ἄδηλον &c. *Vat.* omissis verbis aliquot. n Ita ex tribus *MSS. Basf.* & *G.* τῷ τι λήσεσθαι *Epiphan.* o Τὸν Θεὸν *Vat.* p Ita quatuor *MSS.* ψεῦδος in *Editis*, ψευδὴς in *Vet. Interpr.* q Forsan ταῦτα κείναντος. nam in aliquot *Epiphanii* exemplaribus *Hæt cogitante.* r Sic *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πλίγμα βιόλινον. in aliis πλίγμα τι βιόλ. & πλίγμα τι βιόλ. & πλίγμα τι βύβλινον. s Ita *Casf.* & *Vat.* αὐτῇ *Basf.* & *G.* αὐτὸ *Big.* & *Samb.* non male. t Ita *Hen. Busb.* & *Zonaras.* Μαριάμη *Big. Samb. Casf. Basf.* & *G.* Αριάμη δὲ ἡ τοῦ π. *Vat.* Idem nomen quod Μαριὰμ in V. T. tam Μαριὰμ quam Μαρία fertur in *Novo.* u Ita *Big. Samb.* & *Casf.* παρεπόρευτο *Zonaras* eodem animo. alienum est ἀντιπαρῆλθεν *Editorum, aliorumque.* x Φερόμενον ὅπου χωρήσει *Vat.* y Ita *Samb.* ἀνθρώπειον *Big.* ἀνθρωπίνην *Basf.* & *G.* ἀνθρωπίνην *Vat.* z Πεφάνθαι, αὐτοτελὲς ἀγαθὸν τυγχάνον *Vat.* * *Gelenius* reddit, *nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici.*

nec quidem *usque* voti compotes fieri, qui propter securitatem suam aliis perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia; illos vero, qui ex *arcano* Dei consilio in periculum conjici videantur, præter opinionem servari, & ex mediis fere calamitatibus ad felicitatem emergere. Tale enim quiddam, quod & huic puero accidit, *clare* indicat Dei potentiam.

τυγχάνον· καὶ διαμαρτάνοντας μὲ τῶν ὑπὲρ ἰδίας [a] ἀσφαλείας ἄλλων κατασκεύοντας, ὄλεθρον, καὶ πολλῇ [b] δὲ τύχῃ χρησαμένους ἀσωδῇ, σῳζομένους δ' ὑπ παραδόξου καὶ θεοῦ ὄντα μέσα τ κακῶν εὐεστοχοῦντας τ εὐσταλείαν, τοὺς κινδυνεύοντας τῇ τ Θεοῦ γνώμῃ. [c] τοῦτον γάρ τι, καὶ δὲ τ παῖδα τοῦτον γινόμενον, ἐμφανίζει τ ἰσχὺν τ Θεοῦ.

Thermuthis infantem reperit, atque adhibita etiam matre curat pro filio.

5. Thermuthis Regis erat filia. Hæc dum propter ripam fluminis sese oblectaret, & fiscellam à flumine deferri animadverteret, missis qui natarent, jubet lectulum ad se apportari. Accedentibus autem quibus hoc mandatum erat, cum alveolo conspicata puerum, magnopere gavisa est cum ob ejus magnitudinem tum ob elegantiam. Tanto enim favore Deus Moysem prosequutus est, ut fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter ejus nativitatem malorum extrema decreverant, & cæteros ex Hebræorum stirpe perdere *minati fuerant*. Itaque jubet Thermuthis mulierem *alicunde* adduci, quæ puero ubera admoveret. Qui cum non admitteret mammam, sed *eam* aversaretur, idemque alia post aliam advocata faceret, Mariamme quæ hisce interfuit, non quasi data opera sed *forte* spectatum veniens, nihil agis, inquit, ô Regina, dum has nutrices infanti adhibes, quæ nulla cum eo cognatione junguntur. Si enim Hebræam aliquam accersi volueris, tum forte protinus popularis mammam exciperet. Cum autem recte monere videretur, jussit ipsam *Regina* hoc negotium exsequi, & lactantem quampiam adducere. Illa vero, ea sibi data potestate, reversa est secum deferens matrem nemini de facie notam. Tum infans, libenter mamillam accipiens, ei adhærere visus est: atque, rogante etiam Regina, mulieri omnino creditur educandus enutriendusque.

ε'. [d] Θέρμουθις ἦν θυγάτηρ τ βασιλέως. αὕτη παίζουσα περὶ τὰς ὄχθας τ ποταμοῦ, καὶ φερόμενον ὑπὸ τ ῥόμματος θεασαμένη τὸ πλέγμα, κολυμβητὰς [e] ἐπιπέμπει, κελεύσασα τινὶ παιδὶ [f] τοῖς αὐτῆς ἐκκομίσαι προσγενομένων δὲ τ [g] ὅτι τοῦτο ζαλέντων, μὴ τ παιδὸς ἰδοῦσα τὸ παιδίον, ὑπερηγάπησε μεγέθους ἕνεκά τε καὶ κάλλους. τοσαύτη γὰρ ὁ Θεὸς [h] περὶ Μωϋσῆν ἐχρήσατο σωδῇ, ὡς ὑπὸ [i] πάντων τ τὰ ἔκατα καταψηφισαμένων αὐτ γένεσιν, [k] καὶ τ ἄλλων τ ὅσ τ Ἑβραίων γένους ἀπώλειαν, ποιῆσαι τροφῆς καὶ ἐπιμελείας ἀξιωθῆναι. κελεύει τε γύναιον ἡ Θέρμουθις ἀχθῆναι, παρέξον θηλὴν τῷ παιδίῳ. μὴ [l] προσιεμένου δὲ αὐτ τὴν θηλὴν, ἀλλ' ἀποστραφέντος, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πολλῶν ποιήσαντος [m] γυναικῶν, ἡ Μαριάμμη παρατυχάνουσα [n] τοῖς γενομένοις, οὐχ ὥστε ἐκ παρασκευῆς δοκεῖν ἀλλὰ κατὰ θεοῦ, μάτην, εἶπε, ὦ βασίλισσα, ζητᾶς ἐπὶ τροφῇ τ παιδὸς μεταγαγεῖν τὰς γυναῖκας, αἳ μηδεὶ [o] τοῖς αὐτὸν συγγενεῖς ἔχουσιν. εἰ μέντοι τινὰ τῶν Ἑβραίδων γυναικῶν ἀχθῆναι ποιήσειας, τάχα ἂν τοῖσδε τῷ παιδὶ ὁμοφύλῳ. δόξασαν [p] δὲ λέγειν εὖ, κελεύει τοῦτ' αὐτὴν ἐκποιῆσαι, καὶ τῶν γαλαχθησῶν τινα μεταπέμψειν. ἡ δὲ, τοιαύτης ἐξουσίας λαβομένη, παρὰ ἄγουσα τὴν μητέρα μηδενὶ γινωσκομένῃ. καὶ ὁ παιδίον ἀσμενίσαν [q] πως τροφεύεται τῇ θηλῇ· καὶ δηλήσεως τε [r] βασιλίδος, πιστευθὲν τὴν τροφὴν τ παιδὸς τοῖς πᾶν.

Ita ordine septimus ab Hebræâ gentis principe.

6. Deinde & ipsi, utpote qui dejectus erat in profluentem, appellationem dedit, ex eo quod acciderat. Nam aquam Ægyptii vocant Mo, yses vero qui ex aqua eripiuntur. Ex utrisque igitur nomen componentes, hoc ei indiderunt. Atque sine dubio, prout Deus prædixerat, magnitudine animi & laborum despicientia Hebræos *omnes* antecellebat. Nam erat ab Abramo patre septimus. Etenim is Amaramæ filius erat. Ille vero Cathi; cujus pater Levis, & Levis Jacobi filius, qui natus erat Isaco. Hic vero filius erat Abrami. Puero autem, non pro ætate, accrevit ratio & intelligentia: sed ejus modulum longe exce-

Moysis nomen Ægyptium, quasi ereptus ab aquis. *Exc.* 2. 10.

ς'. [s] Κατ' αὐτὴν τὴν ἔκθεσιν τοῦτον καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἔθετο, εἰς τ ποταμὸν ἐμπεσόντι. ὕδωρ [t] μὲν οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὑοῦς δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας. συνθέντες οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν προσηγορίαν αὐτῷ τοῦτον τίθενται. καὶ ὁμολογουμένως κατὰ τὴν τ Θεοῦ προῤῥησιν [u] φρονήματός τε μεγέθει καὶ πόνων καταφρονήσει Ἑβραίων ἅπαντας. Ἀβραμος γὰρ αὐτῷ πατὴρ ἕβδομος. Ἀμαραμμεῖ μὲ γὰρ [v] αὐτὸς υἱὸς πῆν. [x] ὁ δὲ Καάθ τ πατὴρ Λευὶς ὁ Ἰακώβου, ὃς υἱὸς Ἰσαάκῳ γενόμενος. Ἀβράμου δὲ ἦτος υἱός. συνέσεις δὲ ἡ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐφύετο αὐτῷ. τ δὲ τούτῳ μέτρου πολὺ [a] κρείττων,

[a] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀφιλείας *Cas.* ἀφιλείας καὶ ἀσφαλείας *Bas.* & *G.* ne quid forte desideraveris. [b] Illa ἀπὸ τύτου non agnoscunt *Big.* & *Vat.* [c] Τοῦτο *Vat.* [d] Illo accentu in *MSS.* & *Eustathio Antioch.* Θερμουθὶς in *Editis.* ὁ δ' αὐτὸς ἐστὶ τῇ θυγατρὶ Φαραὼ Θερμουθιδι [l. Θερμουθιδι] τῇ καὶ Φαραὼ, βασιλεῖ ὕστερον ἀναδρᾶμόντος &c. *Cedren.* p. 42. *Edit. Paris.* Haud proprie (inquit *Bernardus*) illius Φαραὼ aut Φαρὼ, i. e. *Regina nostra*, dicitur. Aliis Μιῶις, nomine ex *Miriam* corrupto, appellatur. Videsis *Euseb.* de Præp. Evang. IX. 27. [e] Ita in *MSS.* ἐπιπέμπει *Bas.* & *G.* [f] Περὶ ἑαυτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τούτῳ in *aliis.* [h] Περὶ τ Μωϋσῆν *Vat.* [i] Ita *Big.* & *Samb.* πάντων τὰ ἴκατα κατ. *Vat.* πάντων τ κατ' ψ. *Bas.* & *G.* [k] Καὶ πατρὶ τ *Samb. Vat.* & *Cas.* recte, dicit *Bern.* [l] Προσιεμένου *Vat.* & *Bunb.* [m] Vocem γυναικῶν repositimus ex *MSS.* [n] Τύτ τοῖς *Samb.* [o] *Al.* αὐτὸν αὐτό. [p] Οὖν pro δὲ *Vat.* & mox κελεῖν λέγειν, ἐκέλευσε *Bas. G.* *aliique.* λέγειν εὖ, κελεῦσι *Vat. Big.* & *Samb.* [q] Illud πως deest *Vat.* & mox τι post δηλήσεως. [r] Ita *Big.* & *Samb.* τῷ αὐτῷ aliis. [s] *Al.* μῶς & μῆν & μῶν. quo modo *Vat. Interpr.* *Josephus* ipse lib. I. contra *Apionem.* & *Clemens Alex.* p. 343. *Edit. Paris.* Hac de re videsis *Gaulminum* in notis ad *Vitam Moysis*, p. 195. *Lambecii* Prodromum, p. 120. *Allatium* ad *Eustathii* Hexaëmeron, p. 297. *Sam. Morinum* de utilitate ling. Orient. p. 40. ejusque Explicationes Sacr. & Philolog. p. 6. *L. Loydii Dictionar.* v. *Moses. Leidekkerum* de Rep. Hebr. p. 189. præcipueque *Kircheri* Prodromum Ling. Copt. p. 136. & *Salmasii* Epist. LX. & LXXVIII. [t] Ita *Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* prius manice legebatur φρονίσει Ἑβραίων ἅπαντας. [u] Ita *Big. Vat. Bas. G.* & *Zonara.* ὑτ *Samb.* & *Cas.* [x] Ita *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod habent τῷ Λεβὶ. antea perverse editum, Καάθ δὲ ὁ πατὴρ, ὁ δὲ Λεβὶ, τῷ Λεβὶ τ Ἰακώβου, ὃς ἦν Ἰσαὰκ γεγενημένος. Moysem septimum ab Abramo exstitisse testantur *Zonaras, Numenius, aliique.*

[a] Ita

[a] χρείτλων, καὶ σφισὶ τέρασι διεδείκνυε ταύτης τῶν εὐσεβείαν ὁ τῆς παιδείας, καὶ μείζονα τῶν ἐπ' ἀνδρὸς γενησομένων ἐπαγγελίαν ἔσχε τὰ τότε σχηθέντα. [b] καὶ τρισὶ μὲν αὐτῷ γεγενημένῳ θαυμαστὸν ὁ Θεὸς τὸ τῆς ἡλικίας ἐξῆρεν [c] ἀνάσημα· πρὸς δὲ κάλλει ὑφειὶς [d] ἀφιλότιμῳ ἴως ὕστερος, ὡς Μωϋσῆν θεασάμενον μὴ ἐκπλαγῆναι τῆς ἀμορφίας. πολλοῖς τε συνέβαινε καθ' ὁδὸν φερομένῳ συντυγχάνουσιν, ὥστε τρέπεσθαι μὲν ἐπὶ τὸ θέαμα τοὺς ἀφιέναι δὲ τὰ σπουδαζόμενα, καὶ τῇ θεωρίᾳ [f] παρασχολῆν αὐτοῖς. καὶ γὰρ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ, πολλὴ καὶ ἄκρατος περὶ αὐτὸν οὖσα, [g] κατεῖχε τοὺς ὁρῶντας.

ζ. Οὗτα δ' αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις [h] παιδοποιεῖται, γνῆσιν γνησίας ὑ μεμορφωμένη. καί ποτε κομίσασα τ Μωϋσῆν πρὸς τ πατέρα, [i] ἐπεδείκνυε τοῦτον, καὶ ὡς φρονήσειε θεσπεσίως, εἰ καὶ βουλήσει Θεοῦ μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου. πρὸς αὐτόν τε ἔλεγεν, "ἀναθρεψαμένη "παῖδα μορφῇ τε θεῖον καὶ φρονήματι γενναῖον, θαυμασίως δὲ "αὐτὸν καὶ [k] θεοῦ τ ὑ ποταμοῦ λαβοῦσα χαρίεντως, "ἐμαυτῆς μὲν ἡγησάμην παῖδα ποιήσασθαι, τ δὲ σῆς "βασιλείας διάδοχον". Ταῦτα λέγουσα, ταῖς ὑ παρὸς χερσὶν ἐπίθησι τὸ βρέφος. [l] ὁ δὲ λαβὼν καὶ προσφιλησάμενος, κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τῆς θυγατρὸς ἐπιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καθαφέρει δ' ὁ Μωϋσῆς εἰς τ γῆν, σπειλόμενος αὐτὸ κατ' νηπιότητα δῆθεν, ἐπέβαινέ τε [m] αὐτὸ τοῖς ποσί. καὶ τοῦτο ἔδοξεν οἰωνὸν [n] ὅτι τῇ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμενος δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ καὶ τ γένεσιν αὐτοῦ προειπὼν ὅτι [o] τῇ ταπεινώσει τ Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένῃ, ὥρμησεν ἀποκτεῖναι, καὶ δρόμον [p] ἀνεκραγώς, "οὗτος, εἶπε, βασιλεῦ, πᾶς ἐκεῖνος, ὃν κτείνα- "σιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς ἀφόβοις εἶ). [q] καὶ μαρτυρεῖ "τῇ προαγορεύσει ὑ γεγονότος, ὑπεθέσθαι ἡμμονίᾳ "τῇ σῇ καὶ πατρῴῳ τὸ διάδημα. [r] τοῦτον οὖν ἀνελὼν, "Αἰγυπτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐτοῦ δίκην ἄνες· Ἑβραίοις δὲ τὴν "ἐλπίδα ὑ δι' αὐτοῦ χάρους ἀφελῆ". φθάνει δ' αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἁρπάσασα· καὶ πρὸς τ φόνον ὀκνηρὸς ἦν ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτον αὐτὸν ὑ Θεῷ παρασκευάσαντος, ᾧ πρόνοια τ Μωϋσέως [s] σωτηρίας ἦν. ἐτρέφετο οὖν πολλῆς ἐπιμελείας τυγχάνων. καὶ τοῖς μὲν Ἑβραίοις ἐπ' αὐτῷ παρῆν εὐέλπισιν εἶ) περὶ τ ὅλων· δι' ὑποψίας δ' εἶχον Αἰγύπτιοι τ ἀναλεφθῆναι αὐτόν. [t] μηδενὸς δὲ ὄντος φανεροῦ, διὸ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἡ ὁ βασιλεὺς ὄντα καὶ συγγενῆ διὰ τ εἰκασίσεως ἢ τ ἄλλων τις, ᾧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ὀκ ὑ προσιδέναι τὰ μέλλοντα θαρρεῖν παρῆν, ἀπείχοντο τ ἀναιρέσεως αὐτοῦ.

dens, ſenilis ſapientiæ, etiam * dum eruditione inſtituerctur, haud parum oſtendit; & quæ tum gerebat majorum, cum ad virilem ætatem perveniret, gerendorum ſpem fecêrunt. Ac tres quidem annos nato admirandam dedit Deus ſtaturæ proceritatem: venuſtate autem tanta fuit, ut nemo ab omni elegantia adeo alienus eſſet, quin Moyſe conſpecto ejus formæ præſtantia percelleretur. Multiſque accidebat, ei dum circumferretur obviam factis, ut ſeſe quidem *non ſolum* ad conſpectum pueri converterent; ſed, relictis feriis negotiis, etiam ei curioſe contemplando vacarent. Nam & puerilis gratia, quæ in eo erat multa & cum ſimplicitate conjuncta, ſpectantes *ita* retinebat, *ut inviti diſcederent*.

Moyſis vel trienuis forma ac ſtatura admiranda.

7. Hunc, tanta forma & indole, Thermuthis ſibi filium adoptat, quod ſobole legitima careret. Et cum aliquando Moyſem ad patrem adduceret, hunc illi oſtendit, quaſi de ſucceſſore cogitârit, ſi ita voluerit Deus ut ſibi filius non naſceretur: atque ad ipſum *ſic* loquebatur, "Nutrivi puerum forma divinum, *Act. c. 7. ἀστεῖος τῷ Θεῷ.*
"& animo generoſum; at cum mirabiliter
"ipſum ex fluvii benignitate acceperim, me-
"cum quidem ſtatui ut mei filius eſſet, tui vero
"in imperio ſucceſſor". Hæc dicens infantem depoſuit in manibus patris. At ille, puerum accipiens & pectori apprimens, filiæ gratificaturus comiter diadema *ſuum* ei impoſuit. Moyſes autem in terram dejicit, pueriliter ſcilicet illud circumvolvens, ſuiſque pedibus conculcavit. idque viſum eſt *Ægypti* regno mali aliquid portendere. Cum vero hanc rem conſpexiſſet Sacrorum ſcriba, qui ex ejus nativitate Ægyptiorum imperium depreſſum iri prædixerat, ad eum necandum accurrit, & terribiliter exclamans, "Hic eſt, inquit,
"ille puer ὁ Rex, quem ſi occiderimus, nos
"ſecuros fore declaravit Deus. Et *ampliſſi-*
"*mum ſacro* vaticinio dat teſtimonium, in-
"ſultando tuo regno & diadema calcando.
"Hunc igitur perimens, Ægyptios quidem
"illius metu libera, Hebræis vero ſpem & fi-
"duciam, quam in eo poſuerant, adime". Ipſum autem prævenit Thermuthis, quæ *puerum* abripuit: & ad eum tollendum ſegnior factus eſt Rex, quod Deus, cui curæ erat Moyſis ſalus, talem ei animum indiderit. Educabatur itaque quam accuratiſſime. Et Hebræis quidem contigit, ut ex eo magnam de ſumma rerum ſpem conciperent: Ægyptiis vero, ut ſuſpecta eſſet ejus inſtitutio. At cum nemo appareret, (etiamſi ipſum, qui cognatus erat ex adoptione, occideret rex aut alius quiſpiam) cui ad Ægyptiorum utilitatem promovendam ex futurorum præſcientia magis fidere daretur, ab ejus cædè abſtinuerunt.

CAP.

[a] Ita in pleriſque *MSS.* πρείττων in *Edit.* [b] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vat. Interpr.* καὶ τριετῆ μὲν αὐτὸν γεγενημένον *Baſ. G. Glycas, aliiqm.* [c] Secutus ſum *Baſ. G.* & *Zonaram*, cum apud *Heſychium* ſit ἀνάσημα, ὕψωμα. at Ἄρτημα habent *Big. Samb, Vat. Glycas, Hamartolus.* & *Vet. Interpr.* [d] Ita *MSS. Glycas, Suidas* & *Hamart.* ἀφιλοτίμητον *Baſ.* & *G.* ut Ἀτιμότερος probante *Bernardo.* [e] Τῇ παιδὶ *Vat.* [f] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* παρασχολῶν *Baſ. G.* & *Vat.* [g] Sic *MSS.* κατεῖχεν in *Editis.* [h] Παῖδα ποιεῖται *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ſed compoſite in *aliis.* [i] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπεδείκνυ τοῦτο *Vat.* ἐπεδείκνυ τι τοῦτο *Baſ.* & *G.* [k] Sic in *MSS.* παρ' αὐτῆς in *Editis.* [l] *Al.* ὁ δὲ ἡσθεὶς. [m] Ita *Samb.* & *Big.* αὐτοῦ *Baſ. G. aliique*, velut v. 32. ἐπιβαίνων ἡγεμονίᾳ. [n] Ἐπὶ τ βασιλείᾳ *Vat.* [o] Illud τῇ ex *MSS.* [p] Ita Atticorum more pro ἀνακραγών edidit *Bernardus.* ἀνακραγὼς εἶπε *Baſ.* ἀνακραγὼν εἶπε *Gen.* ἀναβοήσας ὅτος εἶπε *Samb. Hen. Vat. Busb.* & *Zonar.* [q] Καὶ reposuimus ex *MSS.* [r] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτον ἀνελὼν in *Editis.* [s] Sic *Samb.* & *Vat.* τ σωτηρίας in *reliquis.* [t] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* μηδ' ὄντος ὅτος φανεροῦ, τὸν ἀνελόντα αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, ἢ συγγενῆ λόγῳ τ εἰκασίσεως, ἢ τ ἄλλων τὶς, ᾧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τ Αἰγυπτίων ὀκ ὑ προσιδέναι παρῆν. Caput quod præſtare videtur. * Forſan *inter tradendum*, ὁ παιδεύσας.

CAP. X.

Quomodo Moyſes bellum geſſit adverſus Æthiopes.

Bellum Æthiopicum.

ET quidem Moyſes, eo quo diximus modo natus & educatus, cum adulta eſſet ætate, Ægyptiis quantum virtute valeret, ſeque ita comparatum eſſe ut res quidem illorum deprimeret, Hebræorum vero afflictas erigeret, ex hujuſmodi occaſione oſtendit. Æthiopes, qui Ægyptiis finitimi ſunt, in regionem eorum irrumpentes, Ægyptiorum res agebant ferebantque. Illi ira perciti ducunt in eos exercitum, contumeliam *cum injuria conjunctam* ulturi: prælioque ſuperati, alii quidem in acie ceciderunt, alii vero turpi fuga ad ſuos ſe receperunt. Æthiopes fugientibus inſtabant: & ignaviæ ſibi verſum iri reputantes, niſi totam Ægyptum victores peragrarent, late eam populabantur: prædæque dulcedine deguſtata, ſibi non temperarunt quin indies novos impetus facerent. Cumque vicinas regiones primum pervagantibus nemo cum armis obviam iret, progreſſi ſunt uſque ad Memphin & mare, quod nulla civitas eorum vim ſuſtinere potuerit. Hac calamitate preſſi Ægyptii ad oracula & divinationes confugiunt. Illis vero cum hoc conſilium dediſſet Deus, ut in auxilium advocarent Hebræum, filiæ imperat Rex ut ſibi Moyſem concederet, qui copiis ſuis præficeretur. Illa ipſum Regi in manus tradidit, jurejurando prius obſtricto, ne quid mali in perniciem ejus ſtrueret: magni beneficii gratiam ſibi pro hoc auxilio deberi exiſtimans, & ſacerdotibus exprobrans, quod eos non puderet nunc ejus opem deſiderare, qui prius ut hoſtem occidendum eſſe monuerant.

Ibes hominesque Ægyptii Æthiopes cum ſuis ſerpentibus profligant, Moyſe duce ac auctore.

2. Moyſes autem, à Thermuthi pariter ac Rege exoratus, libenter hanc expeditionem ſuſcipit. Sacrorum vero ſcribæ gentis utriuſque *hac re* gaudebant. Ægyptiorum quidem, quod, hoſtibus ejus virtute devictis, foret ut Moyſem dolo tollerent: Hebræorum vero, quod ſibi daretur Ægyptiorum ſervitutem effugere, Moyſe duce & imperatore. Ille vero, ut hoſtes occuparet priuſquam de adventu ſuo cognoſcerent, copias *ſtatim* eduxit: non per fluminis ripam iter faciens, ſed per interiora terræ. Qua ex re mirum in modum oſtendit, quantum ſapientia polleret. Cum enim hæc via difficilis admodum eſſet propter ſerpentum multitudinem (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam alit qui nuſquam alibi reperiuntur, & noxiis viribus & inſolito aſpectu plurimum differentes, & in his quoſdam volucres, qui non ſolum humi latentes noceant, ſed & ſublimes ex improviſo malum inferant) commentus eſt, ut ſecurum & innoxium iter exercitui præ-

ΚΕΦ. ί.

Οπως Μωυσῆς κατ' Αἰθιόπων ἐξεστράτευσεν.

ΜΩϋσῆς μὲν οὖν, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ γενηθεὶς τε καὶ τραφεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, φανερὸν τοῖς Αἰγυπτίοις τὴν ἀρετὴν ἐποίησε, καὶ τὸ θεὸν ταπεινώσει μὲν τῇ ἐκείνων, ἐπ' αὐξήσει δὲ τῶν Ἑβραίων γεγονέναι, τοιαύτης ἀφορμῆς λαβόμενον. Αἰθίοπες, προσάρκτιοι δ' εἰσὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐμβαλόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔφερον καὶ ἦγον τὰ τῶν Αἰγυπτίων. [a] οἱ δ' ἐπ' ὀργῆς στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς, ἀμυνόμενοι δ' καταφρονήσεως· [b] καὶ τῇ μάχῃ κρατηθέντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἔπεσον, οἱ δ' αἰσχρῶς εἰς τὴν οἰκείαν διεσώθησαν [c] φεύγοντες. ἐπικολούθησαν δὲ διώκοντες Αἰθίοπες· καὶ [d] μαλακίας ὑπολαβόντες τὸ μὴ κρατῆσαι πάσης δ' Αἰγύπτου, δ' χώρας ὁπλεῖον ἤπτοντο, καὶ γευσάμενοι τῶν ἀγαθῶν ἀκρατῶς αὐτῶν ἀπείχοντο. ὡς δὲ τὰ γειτνιῶντα μέρη πρῶτον αὐτῶν ἐπερχομένων οὐκ ἐτόλμων ἀντιστρατεύειν, προῆλθον ἄχρι Μέμφεως καὶ δ θαλάσσης, οὐδεμιᾶς τῶν πόλεων ἀντισχεῖν δυναμένης. τῷ δὲ κακῷ πιεζόμενοι, πρὸς χρησμοὺς Αἰγύπτιοι καὶ μαντείας τρέπονται. συμβουλεύσαντος δ' αὐτοῖς τὸν Θεὸν συμμάχῳ χρήσασθαι τῷ Ἑβραίῳ, κελεύει ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ γῆμαι τὸν Μωϋσῆν, στρατηγὸν αὐτῷ γενησόμενον. ἣ δὲ ὅρκους [e] ποιησαμένη, ὥστε μηδὲν ἀφαθῆναι κακὸν, παραδίδωσιν· ἀντὶ μεγάλης μὲν εὐεργεσίας κείνωσα τὴν συμμαχίαν, κακίζουσα δὲ τοὺς ἱερεῖς, οἳ, κτεῖναι προαγορεύσαντες αὐτὸν ὡς πολέμιον, οὐκ ἠθέλησαν νῦν χρήζοντες αὐτοῦ τὴν ὠφελείας.

β'. Μωϋσῆς δὲ ἅμα τε τὸ Θερμούθιδος παρακληθεὶς καὶ ἅμα τοῦ βασιλέως ἡδέως προσδέχεται τὸ ἔργον. ἔχαιρον δ' οἱ ἱερογραμματεῖς ἀμφοτέραν τὴν ἐθνῶν. Αἰγυπτίων μὲν, ὡς τούς τε πολεμίους τῇ ἐκείνου κρατήσοντες ἀρετῇ, καὶ Μωϋσῆν τῷ αὐτῷ δόλῳ κατεργασόμενοι· οἱ δὲ τῶν Ἑβραίων, ὡς φυγὴν αὐτοῖς [g] ἐσομένου τοὺς Αἰγυπτίους, ἀφ' οὗ Μωϋσῆν αὐτῶν στρατηγήν. ὁ δὲ, φήσας [h] περὶ ἢ πυθέσθαι τοὺς πολεμίους τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, μέσον ἀναλαβὼν ἦγεν· οὐ διὰ τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἐλασίαν, ἀλλὰ διὰ γῆς. ἐνθα δ' αὐτοῦ συνέσεως θαυμαστὴν ἐπίδειξιν ἐποίησατο. δ γὰρ γῆς χαλεπὸς ὢν ὁδοὺς ἦναι διὰ πλῆθος ἑρπετῶν· παμφορωτάτη γάρ ἐστι [i] τούτων, ὡς καὶ τὰ παρ' ἄλλοις οὐκ ὄντα μόνη τρέφειν, δυνάμεί τε καὶ κακίᾳ [k] καὶ τῷ δ ὄψεως ἀσυνήθη διαφέροντα, πτερὰ δ' αὐτοῖς ἐστι τοῖς μὲν πετεινά, ὡς λαθόντα μὲ ἀπὸ γῆς κακουργεῖν, τοῖς δὲ μὴ πεφυκόσιν ἀδικεῖν ἐπιπετῆ γινόμενα· νοεῖ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἀβλαβῆ πορείαν τοῦ στρατεύματος

a Ita in quatuor *MSS.* οἱ δ' ὀργῇ *Baſ. G. aliique.* b Καὶ δὴ μάχῃ in aliquibus *MSS.* c Sic in *MSS.* in *Editis* φυγόντες. d Μαλακίαν *Vat.* e Ποιησαμένου *Samb. & Vat.* f *Al.* ἰσχίας, κτεῖναι προαγορεύσαντας. & ἰσχίας, οἱ, κτεῖναι προαγορεύσαντες. g *Al.* ἐσομένους. h Περὶ ἢ τὴν πυθέσθαι *Samb. & Vat.* i Τούτων hîc repoſuimus ex *MSS.* quod in *Editis* male inſerebatur poſt πάλιν. k Illud € ex *Cod. Vat. Edit. Baſ. & Vet. Interpr.* in *cæteris* deerat.

a De

πεύματος γραπήγμα θαυμαστόν. πλέσμαλα γὰρ ἐμφερῆ κιβωτοῖς σὺν βίβλῳ καταστιβάσας, καὶ πλησάσας [a]ἴβεων, ἀνάγει. [b]πολεμιώτατον δ' ὄφεσι τοῦτο τὸ ζῶον. φεύγουσί τε γὰρ ἐπερχομένας, καὶ [d]ἀφιζάμενοι καθάπερ ὑπ' ἐλάφων [c]ἁρπαζόμενοι καταπίνουσι. χειρούθεις δ' εἰσὶν αἱ ἴβεις, καὶ ὡς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἄγριοι. καὶ περὶ μὲ τούτων παύσημα νῦν γράφειν, οὐκ ἀγνοούντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἴβεως τὸ εἶδος. ὡς δὲ εἰς τὴν γῆν ἐνέβαλε τὴν θηριοτρόφον, ταύτας ἀπεμάχετο τὰ τῶν ἑρπετῶν φύσιν ἐπαφεὶς αὐτοῖς, καὶ προπολεμούσαις χρώμενος. τοῦτον οὖν ὁδεύσας τὸν τρόπον, ὥδε προσμαθοῦσι παρῆν τοῖς Αἰθίοψι, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τὰς ἐλπίδων, ἃς εἶχον ὅτι τοὺς Αἰγυπτίους, ἀφαιρεῖ· τάς τε πόλεις αὐτῶν [e]ἐπήει καταστρεφόμενος, καὶ φόνος πολὺς τῶν Αἰθιόπων ἐπράτετο. καὶ τὸ διὰ Μωϋσῆν εὐπραγίας γενόμενον τὸ τῶν Αἰγυπτίων στράτευμα, πόνου οὐκ ἔσχεν· ὡς περὶ ἀνδραποδισμοῦ καὶ παντελοῦς ἀναστάσεως τὸν κίνδυνον εἶχε τοῖς Αἰθίοψι. καὶ τέλος σωθεντες εἰς [h]Σαβὰ πόλιν βασίλειον τῆς Αἰθιοπίας, τὴν ὕστερον Καμβύσης [i]Μερόην [k]μετωνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας [l]ὄνομα κειμένης, ἐπολιορκοῦντο. ἣν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τοῦτο Νείλου περιέχοντος αὐτὴν καὶ [m]κυκλουμένου, ποταμοῖς τε ἄλλοις Ἀστάπῳ καὶ [n]Ἀστάβορᾳ δυσμάχοις τοῖς [o]πειρωμένοις διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιοῦντος. ἡ γὰρ πόλις οὕτως ἔστι [p]νῆσος οἰκεῖται, τείχους τε αὐτῇ χαρτερῶς περιημένου, καὶ πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους πρόβλημα τοὺς ποταμοὺς ἔχουσα, χώματά τε μεγάλα μεταξὺ δὲ τείχους, ὥστε [q]ἀνεπίκλυστον εἶναι βιαιότερον ὑπὸ πλημμύρας φερομένων· ἅπερ καὶ τοῖς περαιωσαμένοις τοὺς ποταμοὺς ἄπορον ἐποίει τὴν πόλεως τὴν ἅλωσιν. φέροντι τοίνυν ἀνδρὶ τῷ Μωϋσῇ τὸ γε στρατεύματος ἀργίαν· εἰς χεῖρας γὰρ οὐκ ἐτόλμων ἀπαντᾶν οἱ πολέμιοι· συνέτυχέ τι τοιοῦτον. Θάρβις θυγάτηρ ἦν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὴν [r]στρατείαν καὶ μαχόμενον γενναίως ἐποσκοποῦσα, καὶ [s]τὴν ὀπτασίας τὰς ἐγχειρήσεων θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὴν ἐλευθερίαν, καὶ εὐπραγίας ἐπιλαμβάνουσα, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ὅτι τοῖς [t]κατ' αὐτῶν κατωρθωμένοις, καὶ περὶ τὸν ὅλων κινδύνου, εἰς ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτῆς. καὶ [u]φιλοῦντος δὲ πάθους πέμπει [x]πρὸς αὐτὸν τὸν οἰκέτην τὸν πιστότατον, ἀγαλλομένη περὶ [y]γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ὅτι τῷ παραδώσει τὴν πόλιν, καὶ [z]ποιησαμένου πίστεις ὁρκους ἣν μὲν ἄξειν γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τῆς πόλεως μὴ [a]παραβήσεσθαι τὰς συνθήκας· φαίνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ [b]κατὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν Αἰθιόπων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, συνετέλει [c]τὸν γάμον [c]ὁ Μωϋσῆς· καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπήγαγεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ [d]γῆν.

staret, ſtatagema plane mirandum. Fiſcellas enim *quaſdam* è papyro in ciſtarum formam conficiendas curavit, & ibibus complens ſecum deportavit. Eſt autem hoc animal ſerpentibus infeſtiſſimum. nam & eos infectantes fugitant, & inter fugiendum ſicut à cervis retracti deglutiuntur. Ibes vero cicures ſunt & manſuetæ, inque ſerpentum genus ſolum immaniter ſæviunt. Et de his quidem nunc mitto ſcribere, cum non ignorent Græci qualis ſit ibis. Poſtquam igitur ventum eſt in terram iſtis beſtiolis refertam, ibes illis immiſit, quibus propugnatoribus uſus ſerpentium vim debellavit. Hoc igitur modo itinere confecto, Æthiopibus inopinantibus ſupervenit, & cum iis congreſſus victoriam reportavit, ſpemque Ægypti occupandæ illis abſtulit: urbes etiam eorum adortus evertit, & ubique magna cædes Æthiopum patrabatur. Porro Ægyptiorum exercitus, poſt res Moyſis auſpiciis feliciter geſtas, nullo labore fatigabatur: adeo ut Æthiopibus captivitatis atque excidii periculum immineret. Denique in urbem Sabam regiam Æthiopiæ compulſi, quam poſtea Cambyſes, à ſorore ſua nomine impoſito, Meroën appellavit, obſidione premebantur. Erat autem locus ille pæne inexpugnabilis, Nilo ipſi circumfuſo & circundato, aliiſque fluviis, Aſtapo & Aſtabora, tranſitum difficiliorem facientibus. Urbs enim ad interiora ſita *ut* inſula habitatur; quod murus validus illi circumductus ſit, & hoſtibus quidem objectos fluvios habeat, atque aggeres magnos poſt murum ad inundationes arcendas, cum fluvii intumeſcentes majori cum impetu deferantur: quæ & *nunc* iis, qui flumina trajecerant, urbem expugnatu difficilem reddiderunt. Cum ergo ægre ferret Moyſes exercitum otioſum deſidere, (nam manus conſerere non auſi ſunt hoſtes) tale quiddam accidit. Tharbis filia erat regis Æthiopum. Hæc Moyſen exercitum mœnibus admoventem, & egregie dimicantem conſpicata, atque ob ea quæ excogitaverat & aggreſſus erat mirata, ipſumque & Ægyptiis, libertatem deſperantibus, felicitatis auctorem exſtitiſſe exiſtimans, & Æthiopes, *modo* gloriantes de rebus præclare contra eos geſtis, in extremum periculum adduxiſſe, vehementi ejus amore capta eſt. Atque *indies* creſcente affectu, ſervos ſibi fidiſſimos ad ipſum mittit, conjugium ſuum offerens. Illo vero aſſentiente, ea conditione ut ſibi traderetur urbs, fideque jurejurando firmata, ſe ducturum eam uxorem, atque urbe dedita pactis manſurum eſſe: dictum factum. Et poſtquam ſævitum eſt in Æthiopes, actis Deo gratiis, nuptiæ à Moyſe celebrantur; atque Ægyptiorum exercitus *victor* domum eſt reductus.

Sabam (quæ & Meroë) metropolin totius Æthiopiæ, ſeque una Moyſi dedit Tharbis.

CAP.

a De iis videſis *Herodotum*, l. 2. c. 75 & 76. & *Plutarchi* Sympoſ. l. 4. probl. 5. *b Al.* πολέμιον. *c* Illud τοῖς ex *MSS. d* Ἐφιζάμβοι *Vat. e* Βασταζόμβοι κατακπίνονται *Vat.* Hac de re vide *Plinii* Hiſt. Nat. Tom. 2. p. 132. *Edit. Pariſ. f* In *Editis* ἴσιδος contra uſum *Joſephi* & auctoritatem *MSS. g* Ita *Big.* & *Samb.* ἰπίει *Baſ. aliique.* ἴπεισι *Zonaras. h Al.* Σαβᾶν & Σαβᾶν. *i* Vide *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* v. Μερόη. *k* Ita *MSS.* in *Editis* ὠνόμασεν. *l* Sic in *Cod. Vat.* τοῦτο in *cæteris. m* Κυκλωμβίᾳ *Vat. n* Ita *Samb.* & *Geographi Vett.* Ἀστασοῤῥᾶι & Ἀστοῤῥᾶι *alii. o* Sic in *Samb.* πειρομβίοις in *reliquis. p* Νῆσος κεκλεῖται *Vat.* ὡς νῆσος οἰκεῖται legiſſe videtur *Vet. Interpr. q* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀνεπίκλυσις *Baſ. G. aliique. r* Στρατείαν ex *Samb.* & non στρατιὰν cum *aliis* excudi fecit *Bernardus. s* Τὴν ἐπίνοιαν habet *Euſtath.* ad Hexaëm. *t* Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Epiphan.* niſi quod ἐχόντων pro ὅλων ſubſtituant *Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῶν κατορθωμένοις τε περὶ τὸν ὅλων κίνδυνον *Baſ.* & *G. u* Ita in *MSS.* in *Editis* αὔξοντος τῷ π. *x* Πρὸς αὐτὸν ποτε τὸν πιστότατον *Vat.* & in nonnullis *Epiphanii* Codd. *fideliſſimum ſervorum. y Al.* γάμων, ut & mox v. 46. τὸν γάμους. *z* Ποιησαμένου *Vat. a* Παραβαίνειν *Vat. b* Μετὰ τὴν *Samb. Busb.* & *Hen. c* Ita *Samb.* & *Vat.* ſine articulo in *cæteris. d* Sic *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* vox γῆν *Editis* exciderat. *e* Καὶ

CAP. XI.

Quomodo Moyſes ex Ægypto aufugit in Madianam.

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς ἔφυγεν ὁ Μωϋσῆς ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαδιηνούς.

Ab ingrata Ægypto ad Troglodytas ſe ſurripuit Moyſes. Ex. c. 3.

ILLI vero, quod ſalutem à Moyſe acceperint, odium illi pro gratia repoſuerunt, ſtudioque majori ei ſtruxerunt inſidias: ſuſpicantes quidem ne rebus proſpere geſtis elatus aliquid novi in Ægyptiorum damnum moliretur; Regem vero admonentes, ut eum interficeret. Illi autem & ipſi hac de re inſederat cogitatio, partim ex invidia ob *nuperam* Moyſis expeditionem, partim ex metu depreſſionis; inſtigatus vero à Sacrorum ſcribis, vehementi flagrabat deſiderio Moyſem perimendi. Verum ut primum de inſidiis audiverat *Moyſes*, clam ſe ſubduxit. Atque viis *paſſim* à cuſtodibus obſeſſis, per ſolitudinem fugam inſtituit, & *qua *evaſurum* inimici minime ſuſpicabantur: & quamvis ciborum laborârit inopia, eam tamen patienter & magnanime ſuperat. Et cum ad urbem Madianam perveniſſet, in Rubri quidem maris litore ſitam, ab uno vero Abrami ex Chetura filiorum denominatam, ſuper puteum quendam ſedens à laſſitudine & miſeria quieſcebat, cum meridies eſſet, non procul ab urbe: ubi ei ſuboritur negotium ex conſuetudine & more illic viventium, quod virtutem ejus illuſtravit, & ad meliora viam aperuit.

Οἱ δ' ἐξ ὧν ἐσώζοντο ὑπὸ Μωϋσέως, μῖσος ἐκ τούτων τοῖς αὐτὸν ἀνελάμβανον, καὶ θερμότερον ἅπαντες τὰ κατ' αὐτὸν βουλεύματα ἠξίουν· ὑποτοπήσαντες μὲν μὴ διὰ τὴν εὐθαρσίαν νεωτερίσειε καὶ τὴν Αἴγυπτον, διδάσκοντες δὲ τὸν βασιλέα περὶ τὸ σφαγῆς. ὁ δὲ [a] καὶ καθ' αὑτὸν μὲν εἶχε τὴν περὶ τοῦ πράγματος ὑπόνοιαν, ὑπὸ τε φθόνου τὸ Μωϋσέως στρατηγίας, καὶ ὑπὸ δέους ταπεινώσεως· [b] ἐπεκρατεῖτο δ' ὑπὸ τῶν ἱερογραμματέων, οἵπερ τὸν ἐγχειρεῖν τῇ Μωϋσέως ἀναιρέσει. φθάσας δὲ τὴν ὑποβουλὴν [c] καταμαθεῖν, λαθὼν ὑπέξεισι. καὶ τὰς ὁδῶν φυλαττομένων, πορεύεται διὰ τὸ ἐρήμου τὸ ἀσφαλοῦς, καὶ ὅθεν ἦν [d] ὑπόνοιαν μὴ λαβεῖν τοὺς ἐχθρούς· ἄπορός τε ὢν τροφῆς, ἀπηλλάττετο τὴν χαρτερίαν καταφερῶν. εἰς τε πόλιν Μαδιηνὴν ἀφικόμενος, πρὸς τῇ μὲ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένῃ, ἐπώνυμον δὲ ἑνὸς τῶν Ἀβράμου γενομένων ἐκ [e] Χετούρας υἱῶν, καθεσθεὶς ὑπὲρ πηγῆς φρέατος, ἐκ δὲ κόπου καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἠρέμει, μεσημβρίας ὥσης, ἀπὸ πόρρω τῆς πόλεως· [f] ἔνθ' αὐτῷ συμβὰν καὶ πρᾶξις ἐκ διαίτης τῆς αὐτόθι, συνήσασα τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφορμὴν παρασχοῦσα.

Mox idem ille de filiabus Ragueli præclare meretur.

2. Cum enim iſtis regionibus aquarum ſit penuria, operam dant paſtores ut primi puteos occupent; ne, aqua ab aliis exhauſta, ſua potu egeant pecora. Ad puteum igitur accedunt ſeptem virgines ſorores, Ragueli ſacerdotis, & ab iſtius loci incolis magno in honore habiti, filiæ: quæ patris greges curantes, mulieribus etiam ad hoc miniſterium patrio Troglodytarum more adhibitis, forte, antequam alii venerint, ſatis aquæ pecoribus ſuis in alveos, ei uſui paratos, è puteo extraxerant. Paſtoribus autem aliquanto poſt venientibus & virgines depellentibus, ut aquam ſibimet haberent, Moyſes, rem indignam ratus virgines non reſpicere injuriam paſſas, ſinereque vim virorum plus valere quam jus feminarum, illis quidem obſtitit inique agere volentibus, iis vero, ut par erat, auxilium tulit. At illæ, hoc beneficio accepto, patrem *ſuum* adeunt, & paſtorum injuriam, & quomodo ab hoſpite adjutæ fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi hæc gratia periret, meritumve deſideraretur præmium. Ille autem cum filiarum in benefactorem gratum collaudavit animum, tum juſſit Moyſem coram adduci, ut ejus remuneraret benevolentiam. Poſtquam vero aderat, & indicavit ei filiarum de ejus ope & auxilio teſtimonium, & virtutem ejus admiratus, non in ingratos

Β'. Τῶν δὲ χωρίων [g] δυσύδρων ὄντων, προκατελάμβανον οἱ ποιμένες τὰ φρέατα· ὅπως μὴ [h] προεξαναλωμένου δ' ὕδατος ὑπὸ τῶν ἄλλων, ἀποδιοῖτο ποτὲ τὰ ἰδέμενα. γίνονται οὖν ὅτε τὸ φρέαρ ἑπτὰ παρθένοι ἀδελφαὶ Ραγούηλ θυγατέρες, ἱερέως, καὶ πολλῆς ἠξιωμένου τιμῆς παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις· αἱ, τοῦ πατρὸς ποιμνίων ἐπιμελούμεναι, καὶ ὅ ἑαυτῶν ὑπουργίαν εἰς γυναῖκειον ἐπιχώριον παρὰ τοῖς Τρωγλοδύταις, φθάσασαι τὰ αὐτάρκεις ἐκ τοῦ φρέατος ἀνέσπασαν ὕδωρ τοῖς ποιμνίοις [i] εἰς δεξαμενὰς, αἳ πρὸς εὐκολίαν τοῦ ὕδατος ἐγεγόνεισαν. ἐπιζάντων δὲ [k] ποιμένων καὶ ἀπελαυνόντων τὰς παρθένους, ὡς αὐτοὶ τοῦ ὕδατος κρατοῖεν, Μωϋσῆς, ἀνὴρ ἡγησάμενος εἶναι πρέπειν ἀδικουμένας τὰς κόρας, καὶ τὴν βίαν τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐλάσσω κρείττονα γενέσθαι τῶν παρθένων δικαίως, τοὺς μὲν εἴρξεν πλεονεκτεῖν ἐθέλοντας, ταῖς δὲ παρέσχε τὴν δέουσαν βοήθειαν. αἱ δὲ εὐεργετηθεῖσαι παρῆσαν πρὸς τὸν πατέρα, τήν τε ὕβριν τῶν ποιμένων αὐτῷ δηλοῦσαι, καὶ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ ξένου· παρεκάλουν τε μὴ ματαίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν εὐποιΐαν, μὴ δ' ἀμοιβῆς ὑστερῆσαι. ὁ δὲ τάς τε παῖδας ἀπεδέξατο τὸν περὶ τὸν εὐεργετικὸν ἀσπασάμενος, καὶ τὸν Μωϋσῆν εἰς ὄψιν ἐκέλευεν [l] ἄγειν αὐτῷ τυγχάνοντα χρείας δικαίας. ὡς δ' ἦκεν, [m] τὴν τῶν θυγατέρων [n] ἀπεσήμαινεν αὐτῷ μαρτυρίαν ὑπὲρ τῆς βοηθείας, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτὸν θαυμάζων, οὐκ εἰς ἀναισθήτους εὐεργεσιῶν

a Καὶ abeſt *Vat.* *b* Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπεκρατεῖτο ὑπὸ τῶν *Baſ. G. Big.* & *Caſ.* *c* Ita *MSS.* καταμαθεῖν non agnoſcunt *Baſ.* & *G.* *d* Ὑπόνοια *Samb.* à manu ſecunda. *e* De ſcriptura hujus vocis videſis p. 33. & p. 74. *f* *Al.* σὺν αὐτῷ. *g* In pleriſque *MSS.* ἀνύδρων. *h* Ita melioris notæ *MSS.* ἐξαναλωμένου in *aliis*. *i* Sic in *MSS.* corrupte in *Editis* ταῖς δεξαμέναις. *k* Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* haud tamen inconcinnius *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ποιμένων ταῖς παρθένοις, ὡς αὐτὰς τοῦ ὕδατος κρατεῖν. *l* *Al.* ἀγαγεῖν. *m* Ita *Samb. Vat* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν περὶ τῶν θυγατέρων. *n* Ἀπεσήμαινεν *Samb.* & *Vat.* * In *Epiphanii* Codd. aliquot, *& qua opinio erat non intercepturos inimicos.* in aliis nihil omnino reſpondet Græcis.

εὐεργεσιῶν καλαθέως τ' ὀπωρείαν ἔλεγεν· ἀλλ' ἱκανὸς ἐκτίσαι χάριν, καὶ τῷ μεγέθει τ' ἀμοιβῆς [a] ὑπερβάλλειν τὸ μέτριον τ' εὐπρεπείας. ποιεῖται δ' αὐτὸν υἱόν, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων εἰς γάμον δίδωσιν· τῶν τε θρεμμάτων, ὅσα τούτοις γὰρ ἡ πᾶσα κτῆσις τὸ παλαιὸν ἦν τοῖς βαρβάροις, ἀποδείκνυσιν ὀπιμελητὴν καὶ δεσπότην.

hoc beneficium collocatum ajebat; foreque ut non modo parem ei gratiam referret, ſed & paullo cumulatiorem. Poſtea aliquanto ipſum in filium adoptat, eique filiarum unam matrimonio elocat: ad hæc pecorum, in quibus univerſæ olim barbarorum opes, curatorem eum ac dominum conſtituit.

Raguelus Moyſem ſibi generum adoptat, reique pecuariæ curatorem.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Περὶ θάμνου ἀβατούρου καὶ τ' βακτηρίας τ' Μωϋσέως.

ΚΑΙ Μωϋσῆς μὲν τοιούτων τυχὼν παρὰ τ' [b] Ἰεθηγλαίου· τοῦτο γὰρ ἦν τῷ [c] ἐπίκλημα τῷ Ραγούηλῳ· διῆγεν αὐτόθι ποιμαίνων τὰ βοσκήματα. χρόνῳ δ' ὕστερον νέμων, ὅτι τὸ [d] Σιναῖον καλούμενον ὄρος ἄγει τὰ πρόβατα. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑψηλότατον τῶν ταύτῃ ὀρῶν, [e] καὶ πρὸς νομὰς ἄριστον, ἀγαθῆς φυομένης πόας, [f] καὶ, ἀφ' τὸ δόξαν ἔχειν θεὸν ἐνδιατρίβειν αὐτῷ τὸν Θεὸν, ὑ καταπεμπόμενος πρότερον, ὑ τολμώντων ἐμβατεύειν εἰς αὐτὸ τῶν προβάτων. ἔνθα δή καὶ τέρας αὐτῷ [g] συγχάνει θαυμάσιον. πῦρ γὰρ [h] θάμνου βάτου νεμόμενον, τὸ μὲν αὐτὸν χλόην τό τε ἄνθος [i] αὐτῆς παρῆλθεν ἀβλαβές, καὶ τῶν ἐγκάρπων καλάμων ὕλην ἀφάνισε, καὶ βοῦτα τῆς φλογὸς πολλῆς καὶ ὀξυτάτης [k] ὑπαρχούσης. ὁ δὲ καὶ αὐτῷ μὲν ἔδεισε τὸ ἄφνω παράδοξον γενόμενον. καταπλάγη δ' ἔτι μᾶλλον φανὲν τῷ πυρὸς ἀφέντα, καὶ ὀνόματι καλέσαντα αὐτὸν, καὶ ποιησάμενα λόγους· οἷς τό τε θάρσος αὐτῷ τολμήσαντος παρελθεῖν εἰς χωρίον, [l] εἰς ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων πρότερον ἀφῖκτο διὰ τὸ εἶναι θεῖον, ἐσήμηνε, καὶ συνεβούλευεν τῆς φλογὸς [m] ὡς πορρωτάτω χωρεῖν, καὶ ἀρκεῖσθαι μὲν οἷς ἑώρακεν, ἀγαθὸν ὄντα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἔκγονον, πολυπραγμονεῖν δὲ μηδὲν τούτοις περιουσίτερον. [n] προηγόρευέ τε τιμὴν ἐσομένην αὐτῷ δόξαν καὶ τιμὴν παρὰ [o] ἀνθρώποις, ὑ Θεῷ συμπαρόντος· καὶ θαῤῥοῦντα ἐκέλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπιέναι, στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα τ' Ἑβραίων πληθύος ἐσόμενον, ὑ τ' ὕβρεως τ' ἐκεῖ τὺς συγγενεῖς ἀπαλλάξοντα. ὑ γὰ γῆν οἰκήσουσι, φησὶ, ταύτην εὐδαίμονα, ἣν Ἀβραμος ὤκησεν ὁ ὑμέτερος πρόγονος· καὶ τῶν πάντων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν, εἰς ταῦτα σῶ καὶ τ' σῆς συνέσεως [p] αὐτὺς ἡγουμένης. ἐξαγαγόντα μέντοι τὺς Ἑβραίους [q] ἐκ τ' Αἰγύπτου, θυσίας ἐκέλευε [r] χαριστηρίους ἀφικόμενον εἰς ἐκεῖνον ἐκτελέσαι τ' τόπον. τοσαῦτα μὲ ἐκ τ' πυρὸς θεσπιζόμενα.

Β'. Μωϋσῆς δ' ἐκπεπληγμένος οἷς [ε] τε εἶδε καὶ πολὺ μᾶλλον οἷς ἤκουσεν, δυνάμει μὲν ἀπιστεῖν, ἔφη, τῇ

CAP. XII.

De rubo ardente atque virga Moyſis.

ET Moyſes quidem iſtis affectus beneficiis à Jetheglæo (id enim Raguelo cognomentum erat) illic commorabatur in gregibus paſcendis occupatus. Poſtea vero cum pecus paſceret, in montem Sinæum, ut appellabatur, paſtum egit. Mons autem iſte omnium in ea regione celſiſſimus eſt, & paſcuis commodiſſimus, herbis utpote optimis abundans, &, quod vulgo perſuaſum haberent Dei numen ibi habitare, non antea depaſtus; nam religio erat paſtoribus in illum aſcendere. Illic quidem ei mirabile oblatum eſt prodigium. Ignis enim, dum rubi frutices corriperet, viriditatem ejus & flores innoxia flamma præteriit, nec ramorum frugiferorum quidquam abſumpſit, multum licet & vehementer emicuit. Ille autem & rei quidem novitate & miraculo perculſus eſt. Adhuc vero multo magis obſtupuit, cum vocem ignis emitteret, & nominatim ipſum compellaret iſtiuſmodi verbis; quibus & temeritatem ejus reprehendit, qui non ſit veritus locum ſacrum adeoque hominibus hactenus inacceſſum calcare, & conſuluit ut quam longiſſime à flammis abſcederet, & ſibimet quidem hac viſione ſatisfaceret, *non indignus ea* propter ſuam ac majorum ſuorum virtutem *habitus*, cæterum ulterius nihil curioſe inquireret. Quin & prædixit ei quantum honorem & gloriam, Dei auſpiciis & auxilio, conſequuturus eſſet apud homines; juſſitque fidenter in Ægyptum proficiſci, futurum illic ducem ac ductorem populi Hebraïci, cognatoſque liberaturum ab iniqua Ægyptiorum dominatione. Nam & terram, inquit, iſtam beatam habitaturi ſunt, quam Abramus gentis veſtræ auctor olim tenuit, & bonis omnibus affluent, ad hæc *utique* te eos tuaque ſapientia deducente. Verum poſteaquam Hebræos ex Ægypto eduxerit, juſſit ut illo in loco ſacrificium gratiarum actionis ſibi offerret. Et hæc quidem verba ex igne Dei voce emiſſa audivit.

Raguelo cognomentum Jetheglæus, *aut* Jothorus.

Rubus Sinæa (mirum aſpectu) tota ardet, neque tamen abſumitur. Exodi c. 3.

Sanctum Sinæ jugum atque inacceſſum.

Ex vepri flagrante ſauſtiſſimum oraculum.

2. Moyſes autem iis quæ viderat attonitus, multoque magis his quæ audierat, infit, potentiæ

Legationem Ægyptiacam excuſat Moyſes.

[a] Ὑπερβαλεῖν *Samb.* quod ut Ἀπιστότερον malit *Bernardus.* [b] Ex יתרו *Joſephum* more Græcorum Ἰοθραΐν formâſſe exiſtimat *Bernardus.* Pro Ἰεθηγλαίου *Editorum* Ἰοθόρου habent *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Zonar.* imitando *Interpretes* LXX. Denique *Jetheleg* aut *Jechelech* aut *Gechegleth* habent *Epiphanii* Codd. [c] Videſis *Allatii* notas ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 310. [d] *Al.* Σινᾶον. [e] Illud καὶ ex *MSS.* [f] Καὶ δὴ ἔχου *Vat.* [g] Ita *MSS.* συντυγχάνει in *Editis.* [h] Ita ex ſententia *Boſii* edidit *Bernardus*, favente *Syncello*, qui habet θάμνου βάτου. prius erat θάμνου βάτου. in *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* θάμνου βάτου. [i] Αὐτῆς *Vat.* [k] Οὔσης *Vat.* [l] Illud εἰς abeſt *Vat.* [m] Voculam ὡς addidimus ex *MSS.* [n] Ita ex *MSS.* προηγόρευε δὲ in *Editis.* [o] Rurſum ex *MSS.* ἀνθρώπων *Baſ.* & *G.* [p] Ita *Hen. Busb. Gen.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* αὐτῆς *Big.* & *Baſ.* [q] Ita ex *MSS.* ἐκ τ' γῆς Αἰγύπτου in *Editis.* [r] Sic in *MSS.* à *Typothetis* εὐχαριστηρίους ἀφικνούμενον. [ſ] Illud τε ex *MSS.* atque etiam ὧ pag. ſeq. v. 1.

tentiæ quidem tuæ diffidere, Domine, quam & ego veneror & majoribus meis præſentem fuiſſe novi & propitiam, majoris eſſe dementiæ reor quam quæ in me poteſt incidere. Attamen non intelligo, quo modo homo privatus, & nullis viribus munitus, vel popularibus meis perſuadere potero, ut, relicta terra quam nunc habitant, me ſequantur quo ipſe eos deducturus ſum; vel, etiamſi perſuaſero, quo modo Pharaothen eo redigam ut dimittat Hebræos, quorum opera & labore Ægyptiorum felicitas augetur.

Mox ſcipio in draconem verſus, ſubita dextræ lepra, & lympha in ſanguinem corrupta, tot miracula conſtantem ducem excitant. Exodi c. 4.

3. Deus autem ipſi de omnibus bene ſperare conſuluit, ſe *ei* adfuturum eſſe pollicitus: & ubi verbis opus, ſuadelam in labris feſſuram eſſe; ubi vero operibus, vim magna patrandi largiturum. Mox juſſit ut virga in terram projecta fidem promiſſorum acciperet. Quo facto, draco *humi* repebat, & in ſpiras convolutus caput ſurſum attollit, quaſi perſequentibus minitaretur vindictam: ac mox denuo in virgam converſus eſt. Poſt hoc dextram in ſinum abdere præcepit. Cum vero paruiſſet, candidam protulit, & colore calci ſimilem: deinde priſtinam ad formam reverſa eſt. Juſſus porro aquam è propinquo hauſtam humi effundere, vidit in colorem ſanguineum mutatam. Hæc autem dum miraretur, ut animum reciperet hortatus eſt *Deus*, & pro certo haberet maximum ei adjutorem affore; utque apud omnes his prodigiis uteretur ad fidem faciendam, te à Deo miſſum id ſolum agere ut mandata mea exſequaris. Fac quod impero, nec mora ſit ulla, quin Ægyptum te conferas, nocte dieque properans; nec, dum tempus cunctando extrahis, id Hebræis etiam duram ſervientibus ſervitutem producas.

Proprium Dei nomen (quod fari ſibi nefas putabat Joſephus) mortalium primus Moyſes audierat. Ex. c. 3. 14, 15.

4. Moyſes autem nihil amplius dubitans de iis quæ promiſerat Deus, ſpectator utique tot ſignorum factus & auditor, precatus ut eandem potentiam, cum opus fuerit, in Ægypto experiretur, ſupplex orabat ut ſibi nominis ſui notitiam non invideret, ſed de ſui appellatione certiorem faceret, quem conſpectu & colloquio ſuo dignatus fuerat; ut illi aliquando ſacrificaturus nominatim ejus præſentiam invocaret. Tum Deus nomen ſuum ei enunciat, hominibus non antea patefactum: quod effari mihi nefas eſt. Moyſi vero non tunc tantum, ſed quotieſcunque res poſtularet, talium prodigiorum facultas aderat. Præter cætera portenta maxime de veritate perſuaſus ob rubum ardentem, credenſque Deum auxiliatorem ſibi fore propitium, & populares ſuos ſe liberaturum eſſe ſperabat, & Ægyptiis cladem illaturum.

σῆ, ὦ δέσποτα, ἣν αὐτός τε θρησκεύω καὶ τοῖς ἐμοῖς προγόνοις ᾔδεα φανερὰν γενομένην, μανιωδέστερον ἢ κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ φύσιν [a] ἡγοῦμαι. πλὴν ὅπως, πῶς ἂν ἰδιώτης ἀνὴρ καὶ μηδεμιᾶς ἰσχύος εὐπορῶν, ἢ πείσαιμι λόγῳ τοὺς οἰκείους, ἀφέντας μὲν ἅπερ κατοικοῦσι γῆν, ἕπεσθαί μοι τοῖς μὲν [b] αὐτοὺς ἡγουμένῳ· [c] ἢ κἂν ὑφέλωμαι πιθανῶσι, πῶς ἂν βιασαίμην [d] Φαραώθην ὑποτρέψαι τὴν ἔξοδον τούτοις, ὧν τοῖς πόνοις καὶ τοῖς ἔργοις τὴν οἰκείαν αὔξουσιν εὐδαιμονίαν.

γ'. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ μὲν πάντων συνεβούλευε θαρρεῖν, ὑποσχνούμενος αὐτὸς παρέσεσθαι· [e] καὶ ᾧ μὲν δέῃ μὲν λόγων, πειθὼ παρέξειν, ᾧ δ' ἂν ἔργων, ἰσχὺν χορηγήσειν. ἐκέλευέ τε τὴν βακτηρίαν ὑπὸ τὴν γῆν ἀφέντα πίστιν ὧν ὑποσχεῖται λαμβάνειν. καὶ ποιήσαντος ἔφη, καὶ συνελιττόμενον [f] ἀσπιδοῦν ὡς διώκοιτο ἐπ' ἀμυνὴν τὴν κεφαλὴν ἐπανέτεινεν· εἶτα πάλιν βάκτρον εἶη. μετὰ τοῦτο δὲ κατεῖναι τὴν δεξιὰν εἰς τὸν κόλπον προσέταξεν. ὑπαχούσας δὲ λευκὴν καὶ πιτάνῳ τὴν χρόαν ὁμοίαν προσεκόμισεν· εἶτ' εἰς τὸ σύνηθες κατέση. κελευσθεὶς δὲ καὶ ὕδατος πλησίον ὑδρεύσασθαι καὶ χεάμενος ὑπὸ τὴν γῆν ἐκχέαι, ὁρᾷ τὴν χέραν αἱματώδη γενομένην. [g] θαυμάζοντα δ' ὑπὸ τούτοις θαρρεῖν παρεκελεύετο, καὶ βοηθὸν εἰδέναι μέγιστον αὐτῷ συνεσόμενον· καὶ σημείοις τοῖς τὸ πιστεύεσθαι προσοῦσι πᾶσι χρῆσθαι, ὅπη πεμφθεὶς [h] ὑπ' ἐμοῦ πάντα κατὰ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ποιεῖς· κελεύω δὲ μηδὲν ἔτι [i] μελλήσαντά τι ἀπεύδειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπειγόμενον· καὶ μὴ τείνοντα τὸν χρόνον, πλείω ποιεῖν τοῦτον Ἑβραίοις ὑπὲρ δουλείας κακοπαθοῦσι.

δ'. Μωϋσῆς δ' οὐκ ἔχων ἀπιστεῖν οἷς ἐπηγγέλλετο τὸ θεῖον, [k] θεατὴς γε τοιούτων βεβαιωμάτων γεγονὼς ἀκροατὴς γενόμενος· εὐξάμενος αὐτῷ καὶ πεισθῆναι ταύτης τῆς δυνάμεως ἐν Αἰγύπτῳ [l] δοθείς, ἠντιβόλει μηδὲ ὀνόματος αὐτῷ γνῶσιν τοῦ ἰδίου φθονῆσαι, φασὶν δ' αὐτῷ μετοχωτέραν καὶ ὄψεως ἔτι καὶ τῆς προσηγορίας εἶναι· [m] ἵνα θύων ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ παρεῖναι τοῖς [n] ἱερεῖοις προκαλῇ. καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν, ἣ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρεληλύθησαν. ἔστι δὲ ἣ μοὶ [o] θέμις εἰπεῖν. [p] Μωϋσῆ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα ἐν τότε μόνον, ἀφθάντος δ' ὁπότε δεηθείη, συνετύγχανεν. ἐξ ὧν ἁπάντων πλέον τε ἡ ἀληθείας τῷ πυνθάνεσθαι, καὶ τὸ Θεὸν εὐμενῆ προσηκάτιον ἔχειν πιστεύων, τούς τε οἰκείους σώζειν ἤλπιζε, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κακοῖς προβαλεῖν.

CAP. XIII.

Moyſes & Aaron in Ægyptum reverſi adeunt Regem.

Moyſes Ægyptum repetit, adjutus auctluſque fratre & uxore & duobus liberis. Ex. c. 2. & c. 4.

CUmque fama accepiſſet Pharaothen Ægyptiorum regem, ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, petiit à Ra-

ΚΕΦ. γ'.

Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἀνῆλθον εἰς Αἴγυπτον πρὸς Φαραώθην.

ΚΑΙ πυθόμενος [q] τὸν Αἰγυπτίων τεθνάναι βασιλέα Φαραώθην, ἐφ' ὑπερ αὐτὸς ἔφυγε, δεῖται Ραγούηλ

a Ἡγοῦ Vat. & Baſ. b Αὐτὸς Vat. c Ita Samb. & Vet. Interpr. ἢ εἰ καὶ Vat. in reliquis καὶ ſine ἤ. d Φαραὼ Vat. e Sic in quatuor MSS. & Vet. Interpr. in Editis ἐκ εἰσὶ & mox εἰσὶ δ' ἔργων. f Σπειρηδὸν Baſ. G. aliique. perperam. g Θαυμαζόντος Vat. h Sic Baſ G. Vat. & Vet. Interpr. ὑπ' αὐτῆ Samb. & Caſ. probante Bernardo. i Ita Vat. & Samb. μελλήσαντα cæt. Baſ. & G. k Sic MSS. θεατὴς τε in Editis. l Δεδόσθαι Big. Samb. Vat. & Caſ. m Ratio hæc eſt non Moyſis, ſed Joſephi, labentis in Gentilium ritus. nam Dii in ſacris eorum *ſinguli* ἐξ ὀνόματος invocabantur, ut conſtat ex Servio ad Virgilium in Georgic. l. 1. n Ita Vat. ἱερείοις προκαλεῖ Big. & Samb. ἱερεῖς προκαλῇ Baſ. & G. o Θεμιτὸν Samb. & Vat. p Sic in Editis. Μωϋσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις in MSS.

a Ka

γήλυ συγχωρῆσαι χαπὶ ὠφελείαι αὐτῷ τῶν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον [a]ἐλθεῖν· καὶ Ῥαγουήλου θυγατέρα, ἣν γεγαμήκει ὁ Ραγουήλου θυγατέρα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας [c]Γήρσον καὶ Ελεάζαρον, ὥρμησεν [d]ὅτι τάχος Αἴγυπτον. τῶν δὲ ὀνομάτων τούτων Γήρσος μὲν σημαίνει κατὰ Εβραίων διάλεκτον, ὅτι [e]εἰς ξένην ἦν γῆν· Ελεάζαρος δὲ, συμμάχου τοῦ πατρώου Θεοῦ χρησαμένου αὐτὸν Αἰγυπτίους διαφυγεῖν. γενομένων δ' αὐτῶν πλησίον [f]τῶν ὅρων, ὁ ἀδελφὸς Ααρὼν ὑπήντησε τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· ἃ γὰρ ὑποσημαίνει τὰ ἐν τῷ ὄρει συμπεσόντα, καὶ τὴν Θεοῦ τὰς ἐντολάς. προσπίπτουσι δ' αὐτοῖς ὑπερηφανίζοντι Εβραίων οἱ ἀξιολογώτατοι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μεμαθηκότες· οἷς Μωϋσῆς τὰ σημεῖα διηγόμενος, ἐπεὶ πιθανὸς οὐκ ἦν, παρέσχεν αὐτοῦ τῷ ἔθνει. οἱ δὲ ἐκ τῆς ἐκπλήξεως τῶν [b]παρόντων δόξαν αὐτοῖς [i]ὁραμένων ἀνεθάρσουν, καὶ περὶ τῶν ὅλων ἦσαν εὐέλπιδες, ὡς Θεοῦ προνοουμένου τὴν ἀσφαλείας αὐτῶν.

β'. Ἐπεὶ δὲ καταπεισθεὶς εἶχεν ἤδη τοὺς Εβραίους ὁ Μωϋσῆς, καὶ οἷς ἂν κελεύσῃ τούτοις ἀκολουθήσειν ὁμολογοῦντας, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐρῶντας, παρεγένετο πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν ἡγεμονίαν νεωστὶ παραληφότα, καὶ ὅσα τε ὠφελήσειεν Αἰγυπτίους ἐκ τῶν Αἰθιόπων κακοφρονουμένους, καὶ διαρπαζομένης αὐτοῦ τῆς χώρας, ἐδήλου, στρατηγίᾳ καὶ πόνοις χρησάμενος ὡς περὶ οἰκείων, [k]ὅπως τε κινδυνεύσειεν ὑπὲρ τούτοις ἐν αὐτοῦ ἀμοιβὰς ὑπὲρ δικαίας κομιζόμενος ἀνεδίδασκεν· τά τε κατὰ τὸ Σινᾶιον ὄρος αὐτῷ συμπεσόντα, καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ φωνὰς, καὶ τὰ πρὸς πίστιν ὧν ὅτι αὐτῷ προστάξειεν ἐν αὐτῷ δηχθέντα σημεῖα, [l]καθ' ἕκαστον ἐξετίθετο, παρεκάλει τε μὴ ἀπιστοῦντα τούτοις ἐμποδὼν ἴσασθαι τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ.

γ'. Χλευάσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, Μωϋσῆς ἔργῳ [m]παρέσχεν αὐτῷ βλέπειν τὰ σημεῖα τὰ κατὰ τὸ Σινᾶιον ὄρος γενόμενα. ὁ δὲ ἀγανακτήσας πονηρὸν [n]μὲν αὐτὸν ἀπεκάλει· καὶ πρότερον φυγόντα τὴν παρ' Αἰγυπτίοις δουλείαν, καὶ νῦν ἐξ ἀπάτης αὖ τὴν ἄφιξιν πεποιημένον, καὶ τερατουργίαις καὶ μαγείαις καταπλήξειν ἐπιχειροῦντα. καὶ ταῦτ' ἅμα λέγων, [o]κελεύει τοὺς ἱερεῖς τὰς αὐτὰς ὄψεις αὐτῷ προσφέρειν ὁρᾶν, ὡς Αἰγυπτίων σοφῶν ὄντων καὶ τὴν περὶ τούτων ἐπιστήμην, καὶ ὅτι μὴ μόνος ἔμπειρος ὢν αὐτὸς εἰς Θεὸν δύναται, τὸ γὰρ ἐπ' αὐτῷ προσηκὸν ἀναφέρων πιθανὸς ὡς παρ' ἀπαιδεύτοις ὑπῆρχεν· [p]καὶ μεθημένων ἐκείνων τὰς βακτηρίας, δράκοντες ἦσαν. Μωϋσῆς δ' ὁ καταπλαγείς, ὁ δ' αὐτὸς μέν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τῆς Αἰγυπτίων σοφίας καταφρονῶ· [q]τόσῳ δὲ μέντοι κρείττονα τὰ ἐμοῦ θεατὰ τῆς

guelo, ut ſibi non gravate concederet, cognatorum ſuorum bono in Ægyptum proficiſci: &, *poſtquam hoc impetraverat*, aſſumpta Sapphora, quam *ibi* duxerat, Ragueli filia, liberiſque ex ea ſuſceptis, Gerſo & Eleazaro, properavit Ægyptum ire. Iſtis autem ex nominibus Gerſus quidem juxta Hebræorum linguam ſignificat, quod in terram peregrinam venerit: Eleazarus vero, quod Dei patrii auxilio Ægyptios effugerit. At cum non longe à limitibus abeſſent, Dei juſſu *ei* obviam fit Aaron frater: cui indicavit quæ *ſibi* in monte acciderant, quæque ſibi præceperat Deus. Illis autem ulterius progreſſis occurrerunt primores Hebræorum, qui de adventu ejus inaudiverunt: quibus Moyſes miracula, quod ſibi ea narranti fidem non habuerint, ob oculos poſuit. Illi vero in admirationem eorum, quæ inopinato viderant, traducti, animum ſumpſerunt, & de omnibus ſpem bonam conceperunt, tanquam ſi Deus ſecuritati eorum proviſurus eſſet.

2. Cum vero Hebræos jam ſibi obſequentes haberet Moyſes, eoque deductos ut in poteſtate ipſius ſe futuros pollicerentur, & præ ſe ferrent libertatis deſiderium, Regem adiit reipublicæ gubernaculo nuper admotum, atque ei commemoravit quantum Ægyptiis ab Æthiopibus, agros eorum vaſtantibus, contemptui habitis profuerat, militiæ labores, tanquam ſuorum rem egerit, perferens; ipſumque edocuit, ut pro iſtis ſummum adierit diſcrimen, nec dignas pro meritis gratias ab illis acceperit: pariter etiam quæ ſibi in monte Sinæo contigerant, cum voces à Deo prolatas, tum & rerum miracula, ad fidem iis quæ mandaverat faciendam, ſibi viſa, ſigillatim expoſuit; eumque obteſtatus eſt, ne incredulus Dei voluntati eſſet impedimento.

Apud novum Pharaothen & ſua merita exponit Moyſes & prodigia montis Sinæi.

3. Rege autem *illum* irridente, re ipſa ei ſpecimen dedit Moyſes prodigiorum quæ in monte Sinæo conſpexerat. At ille indignabundus ipſum quidem ſceleratum appellat, ut qui olim ex ſervitute Ægyptiaca evaſerit, & nunc per fraudem & malitiam redierit, id agens ut præſtigiis & magicis artibus populum traheret in ſui admirationem. Dumque hæc diceret, jubet ſacerdotes *ſuos* eadem oſtenta ſibi repræſentare, quòd Ægyptii etiam iſtarum artium ſcientiam habeant, * & non ſolus ipſe divina polleat virtute, eò ſcilicet miri aliquid in medium afferens, ut apud rudes & indoctos fidem inveniat, *eoſque decipiat*: ipſiſque virgas ſuas projicientibus, in dracones *confeſtim* verſæ ſunt. Moyſes autem, his nihil perculſus, dixit, ne ipſe quidem, ô Rex, ſapientiam Ægyptiorum deſpicio: attamen quæ ego operor tanto præſtantiora eſſe ajo quam iſtorum

Artes Ægyptiacas, ſed & Divinas calluit Moyſes.

Act. Apoſt. c. 7. 22. & Juſtini Hiſt. l. 36. c. 2.

a Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀπελθεῖν *Baſ.* & *G.* *b* Sic in *MSS.* in *Editis* Σεπφόραν propter auctoritatem ℣ ο'. *c* *Al.* Γήρσων. Γηρσὰμ LXX. *d* *Al.* εἰς τὴν Αἴγυπτον. *e* Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ἐς ξένην γῆν *Baſ. G. Vat.* aliique. *f* Ex *Samb.* in *Editis*, aliiſque perperam ἐρῶν. ſi quis ὁρῶν malit ex *Moyſe* in *Exod.* c. 4, 27. forſan intelligendus eſt *Mons Dei* biceps, qui & extremæ Ægypto imminuit. *g* Sic in *MSS.* in *Editis* ℣ σημεῖον, ἵνα π. & mox περίοχα τὴν ὄψιν. *h* Παραδέξεως *Vat.* *i* Ita *MSS.* γενομένων in *Editis*. *k* Sic in *MSS.* in *Editis* τὰς τε κινδυνίας ἐπὶ τούτοις ὑπὲρ αὐτῶν ἀμ. ἃ ἀν. κομ. ἀνεδίδασκεν. *l* *Al.* καθ' ἕκαστον. *m* Ita *MSS.* παρῆκεν *Baſ.* & *G.* *n* Illud μὲν abeſt *Vat.* *o* Verbum κελεύει (quod *Editis* exciderat) reſtituimus ex *MSS.* *p* Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐκ δημίων βακτηρίας, mancè. *q* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τόσῳ μέντοι *Baſ.* & *G.* * Ita vertit *Epiphanius*, ac ſi diverſam à noſtra lectionem habuerit: *& quaſi non ſolum Moſes peritus eſſet rerum, quas ipſe per Deum poſſet explere: ut quod erat valde mirabile, ſi etiam ab alio fieret, oſtenderetur quomodo* (al. *quoniam*) *humana doctrina conſtaret.*

ſtorum magiam & artem, quanto divina ab humanis diſtant. Oſtendam vero quæ mea ſunt non præſtigias eſſe & ſimulationem veritatis, ſed Dei providentia & virtute in conſpectum venire. Cumque hæc dixiſſet, virgam in terram demittit, juſſitque eam in colubrum ſeſe explicare. Illa dicto paruit, & Ægyptiorum virgas,quæ draconum ſpecie oculis obverſabantur,unam poſt aliam aggreſſa edebat, donec omnes conſumpſerat. deinde in ſuam formam reverſam ſuſtulit Moyſes.

Moyſis virga magorum Ægyptiorum præſtigias devorat. Exodi c. 7.

4. Rex autem hoc facto nihil quidem magis commovetur: ſed indignatus,nec quidquam eum profecturum eſſe dicens ex ſua inÆgyptios ſolertia & calliditate, præcipit *operarum exactori* Hebræis præfecto,ut nullam eis à laboribus requiem concederet, ſed graviori quam antea operandi neceſſitati parêre cogeret. Ille vero, cum prius eis paleas ſuppeditaret ad lateres conficiendos, non amplius earum copiam fecit: ſed die quidem eos operibus urgebat premebatque, nocte vero ad paleas colligendas adigit. Et cum ærumnæ illis duplicarentur, Moyſi ſuccenſebant, quod ipſe in cauſa fuerit cur illis creverit labor pariter ac miſeriæ. Ille vero neque propter Regis minas ſtudium intermiſit, neque Hebræorum querelis & increpationibus ceſſit: ſed, obfirmato contra utrumque animo, nullum laborem recuſavit ut ſuos in libertatem aſſereret. Itaque ad Regem accedens,operam dedit ut ei ſuaderet dimittere Hebræos ad montem Sinæum, illic Deo ſacrificaturos; (hoc enim ipſum *diſertim* præcepiſſe) neque contra voluntatem ejus reſiſtere & repugnare: ſed, ipſius benevolentiam rebus omnibus anteferendo, illis exeundi poteſtatem facere; ne forte contranitendo ſemet aliquando incuſaret, ſi quid ipſe tale patiatur, quale eum paſſurum eſſe veriſimile eſt, qui Dei mandatis obſiſtit. Iis enim, qui iram Dei in ſe concitarint, ex omni re oborituras eſſe calamitates: quibus utique neque terra, neque aër amicus, neque progenies ut fert natura; ſed inimica omnia & infeſta. Atque hæc mala perſenſuros eſſe Ægyptios edicebat, ſimul & populum Hebraïcum ex eorum regione, illis invitis, egreſſurum eſſe.

Creſcit Hebræis laterum labor. Exodi c. 5.

Sævam regis indolem iterum atentat Moyſes. Exodi c. 7.

τύτων μαγείας καὶ τέχνης φημί, ὅσῳ τὰ θεῖα τ̃ ἀνθρωπίνων ἀφέστηκεν. δείξω δὲ ὑ κατὰ γοητείαν καὶ πλάνην τῆς ἀληθοῦς δόξης ταῦτα, κατὰ δὲ Θεοῦ πρόνοιαν καὶ δύναμιν φανόμενα. καὶ ταῦτ' εἰπὼν μεθίησιν ὅτι [a] τῆς γῆς τὴν βακτηρίαν, κελεύσας αὐτὴν εἰς ὄφιν μεταβαλεῖν. ἦν δ' ἐπείθετο· καὶ τὰς τῶν Αἰγυπτίων βακτηρίας, [b] αἳ δράκοντες ἐδόκουν, φεύγουσα κατήσθιε, μέχρι πάσας [c] ἀνήλωσεν. εἶτ' εἰς [d] τὸ ἑαυτῆς σχῆμα μεταπεσοῦσαν κομίζεται Μωϋσῆς.

δ'. Ο δὲ βασιλεὺς ὐδέν τι μᾶλλον τούτῳ πρασχθέντι καταπλήττεται· προσοργισθεὶς δὲ, καὶ μηδὲν αὐτῷ προσχρήσειν εἰπὼν ἐκ τῆς κατ' Αἰγυπτίων σοφίας καὶ δεινότητος, κελεύει [e] ὅτι τάχος Ἑβραίων ταραγμὸν μηδὲ μίαν αὐτοῖς ἄνεσιν παρέχειν τῶν πόνων, ἀλλὰ πλείοσι [f] τ̃ πρότερον κακοῖς αὐτοὺς καταναγκάζειν. ὁ δὲ ἄρχων αὐτοῖς παρέχων εἰς τὴν πλινθείαν προτερον, ὐκ ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἡμέρας μὲν ὅτι τοῖς ἔργοις ταλαιπωρῶν ἐποίει, νυκτὸς δὲ συνάγειν τὸ ἄχυρον. καὶ τῶ δεινῶ [g] διπλασίονος ὄντος αὐτοῖς, ὐ μόνον αἰτίας Μωϋσῆν ἔχον, ὡς τῶν ἔργων αὐτοῖς καὶ τῆς ταλαιπωρίας [h] δι' ὀλίγον χαλεπωτέρας γεγενημένης. ὁ δ' ὅτε πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλὰς ἔκαμνεν, ὅτε πρὸς τὰς τῶν Ἑβραίων μέμψεις ἀνεδίδου τὴν ψυχὴν προθυμούμενος πρὸς ἑκάτερον, ὅτι τὸ πονῶν καὶ τοῖς οἰκείοις ὀκπορίζειν τὴν ἐλευθερίαν, [i] ὀκπονεγκε. καὶ προσαγορεύων πρὸς τὸν βασιλέα, ἔπειθεν αὐτὸν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους ὅτι τὸ Σινᾶιον ὄρος, ὀκεῖ θύσοντας τῷ Θεῷ· τοῦτο γὰρ αὐτὸν κελεύειν· καὶ μηδὲν ἀντιπράττειν οἷς ὀκεῖνος βούλεται, τὴν δ' εὐμένειαν αὐτῷ πρὸς πάντος [k] ποιούμενον, συγχωρῶν αὐτοῖς τ̃ ἔξοδον, μὴ ἡ λάθη τούτων κωλυτὴς γενόμενος αὐτὸν αἰτίασαι πάσχων, ὅσα παθῶν εἰκὸς τὸν ἀντιπράττοντα Θεοῦ προστάγμασι. τοῖς γὰρ κόλον ἐφ' αὐτοὺς κινήσασι θεῖον ἐξ ἁπάντων φύεσθαι τὰ δεινά· καὶ ὅτε γῆ τούτοις, ὅτε ἀὴρ φίλος, ὅτε γοναὶ τέκνων κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐχθρὰ πάντα καὶ πολέμια. [l] πειραθήσεσθαί τε τούτων Αἰγυπτίους ἔφασκε, [m] μὴ θ' ἡ τ̃ Ἑβραίων λαὸν ἀπελθεῖν ὀκ τ̃ χώρας αὐτῶν, [n] ἀκόντων ὀκείνων.

CAP. XIV.

De plagis decem, quibus afflicta eſt Ægyptus.

Ægyptios decem plagis plectit ſanctiſſimum & vindex Dei Numen.

REge vero deſpectui habente verba Moyſis, neque vel tantillum ad ejus monita advertente, mala graviſſima in Ægyptios incubuerunt: quæ ſingulatim recenſebo, tum quod nulli genti antea admota ad Ægyptios pertentandos acciderint;

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ τ̃ δέκα παθῶν, ἃ ἐπῆλθον τοῖς Αἰγυπτίοις.

ΤΟΥ δὲ βασιλέως ὀκφαυλίζοντος τοὺς Μωϋσέως λόγους, καὶ μηδὲ μίαν ὑπιστρωλῶ ἔτι παυμένου, πάθη δεινὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατελάμβανεν ὧν ἔκρινον ὀκθήσομαι, ἀφ' ὧν τὸ μὴ πρότερόν [n] ποτε συμβάντα τοῖς Αἰγυπτίοις εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, καὶ

a Illud τ̃ deeſt *Vat.* b Ita *Big.* & *Zonaras.* αἳ δρ. ἐδόκουν ὄφεις *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* οἱ δρ. ἐδ. π. *Baſ.* c Ἀνάλωσεν *Samb. Vat.* & *Bunb.* d Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ αὐτῆς. e Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τ̃ πρότερον *Caſ.* τοῖς πρότερον in *reliquis.* f Eo modo *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* τῆ τῶ δεινῶ διπλασίᾳ αὐτοῖς ἦ τ̃ πλ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* verſiculo omiſſo. g Ita *Samb. Hen. Bunb.* & *Epiphan.* δι' ὀλίγου *cæteri*, velut τ̃ ἔργων intelligant. h Sic in *MSS.* antea circumferebatur ὑπῆρχε. i Ita *Vat.* in *aliis* ποιούμενον. k Παραδώσεσθαί τε τ. *Vat.* l Ita *Baſ. G.* & *Big.* μὴ ἡ θ' ἡ τ̃ *Samb.* & *Vat.* τ̃ δὲ τ̃ *Hen.* & *Bunb.* m Καὶ ἀκόντων *Hen. Bunb.* & *Epiphan.* n Ea forma *Samb.* τίνι συμβ. *Big. Caſ.* & *Vat.* τισι συμβάντα τισὶ τοῖς *Baſ.* & *G.*

καὶ ἀφ' τὸ βούλεσθαι Μωϋσεῖ μηδὲν ὧν προεῖπεν αὐτοῖς ψευσάμενον ὑποδῆξαι, ἢ ὅτι συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις μαθοῦσι φυλάττεσθαι αὐτὰ ποιεῖν, ἐφ οἷς μὴ δυσαρεστήσῃ τὸ θεῖον, μήδ' εἰς ὀργὴν προτρέπει [a] ἁμιῶνται τὰ ἀδικίας αὐτούς. ὁ γὰρ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης θεοῦ κελεύσαντος ἐρρύη, πίνεσθαί τε μὴ [b] δυνάμενος· καὶ [c] πηγὴν ἑτέραν ὑδάτων οὐκ ἔχουσιν. [d] οὐχὶ τὴν χρόαν δὲ μόνον τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις [e] πίνειν ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδυνὴν προσέφερεν. τοῦ δὲ τοιοῦτος μὲν Αἰγυπτίοις· Ἑβραίοις δὲ γλυκὺς καὶ πότιμος, καὶ μηδὲν ἐκ τῆς φύσεως παρηλλαγμένος. προὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσας ὁ βασιλεύς, καὶ δείσας περὶ τῶν Αἰγυπτίων, συνεχώρησε τοῖς Ἑβραίοις ἀπιέναι· καὶ δὴ κακῶν λωφήσαντος, πάλιν τῇ γνώμῃ μετέβαλεν, οὐκ ἐπιτρέπων τὴν [f] ἄφοδον αὐτοῖς.

β'. Ὁ δὲ Θεὸς, ἀγνωμονοῦντι μὲν τῷ ἀπαλλαγὴν τῶν συμφορῶν οὐκ ἐπὶ σωφρονισμῷ ἐβούλετο, ἄλλως τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιφέρει πληγήν. βατράχων πλῆθος ἄπειρον τὴν γῆν αὐτῶν ἐπεβόσκετο. μεσοῦ δὲ τούτου καὶ ὁ ποταμὸς ἦν, ὃς [g] ἀφαιματτόντων τὸ ποτὸν τῶν ζώων ἰχῶρι κεκακωμένον λαμβάνειν, συναποθνησκόντων καὶ συνδιαφθειρομένων τῷ ὕδατι. ἦν γὰρ [h] αὐτῶν μεστὴ κακῶν ἡ ἰλύς, γινομένων τε καὶ ἀποθνησκόντων· τάς τε κατ' οἶκον αὐτῶν διαίτας ἠφάνιζον ἐν βοτοῖς εὐεισκόμενοι καὶ ποτοῖς, καὶ ταῖς εὐναῖς αὐτῶν ὑποπολάζοντες. [i] ὀδμή τε χαλεπὴ ἦν καὶ δυσώδης ἀποθνησκόντων τῶν βατράχων καὶ [k] ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων. ὑπὸ δὲ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων, τῷ Μωϋσεῖ ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς οἴχεσθαι τοὺς Ἑβραίους λαβόντα. [l] τοῦτο χρῆμα [m] τοῦτ' εἰπόντος, ἠφάνισε τῶν βατράχων ὁ πλῆθος· καὶ ἅπαντα γῆ καὶ ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν κατέστησαν. Φαραώθης δὲ, ἅμα [n] τούτῳ παύσας ἀπηλλάχθη ἡ γῆ, καὶ τὴν αἰτίας ἐπελέλησο καὶ τοὺς Ἑβραίους κατέσχε· καὶ, ὥσπερ πλειόνων παθημάτων φύσις βυλόμενος μαθεῖν, οὐκ [o] ἔτ' ἠφίει τοῖς περὶ τὸν Μωϋσῆν [p] ἰέναι, φόβῳ μᾶλλον ἢ φρονήσει ταύτῃ αὐτοῖς ἐπιτρέπων.

γ'. Πάλιν οὖν ἄλλην κακῶν προσβολὴν [q] μετῆλθε τὸ θεῖον αὐτῷ τῷ ἀπάτιλλον. φθεῖρες γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξήνθησεν ἄπλετόν τι πλῆθος [r] ἔνδοθεν ἀναδιδομένων· ὑφ' ὧν κακοὶ κακῶς ἀπώλλυντο, μήτε λυτροῖς μήτε χρίσεσι φαρμάκων ἀφθαρτεῖραι τὸ γένος αὐτῶν δυνάμενοι. καὶ πρὸς τοῦτο τὸ δεινὸν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ταραχθεὶς, καὶ δείσας ὁμοῦ τὸν ὄλεθρον τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν αἰχμὴν δὲ τῆς ἀπωλείας λογισάμενος, ἐξ ἡμίσους τὸ φαυλότητος ἠναγκάζετο σωφρονεῖν. τοῖς μὲν γὰρ Ἑβραίοις αὐτοῖς εἰδόσι τὴν [s] ἄφοδον· καὶ [t] πρὸς τοῦτο λωφήσαντος, τέκνα καὶ γυναῖκας ὅμηρα τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῶν καταλιπεῖν αὐτὸς ἠξίου. προσεξαγεμαίνῃ δὲ τῷ Θεῷ, νομίσας ἀπατήσειν αὐτὸ τὸν

tum quod *Deus* oſtendere voluerit Moyſem in iis quæ prædixerat ne quidquam mentitum eſſe; & *poſtremo* quia hominum intereſt, ut diſcerent ea obſervare & facere, quibus numen non offenditur, aut ira impellitur ad iniquitates eorum perſequendas. Amnis enim ipſis Dei juſſu ſanguineus fluebat, adeo ut ad potum adhiberi non potuerit: nec alius eſt illis aquarum fons. Neque colore ſolum ſanguinem referebat; ſed & iis, qui de eo bibere voluerunt, dolores excitabat atque acres cruciatus. Talis autem erat ſolis quidem Ægyptiis; Hebræis vero dulcis & potabilis, & nihil à natura ſua mutatus. Eo igitur prodigio Rex in anguſtias adductus, metuenſque Ægyptiis, permiſit Hebræos abire: &, cum malum ceſſaſſet, rurſum à ſententia ſua diſceſſit, eoſque noluit dimittere.

Plaga I. Nili cruor. Ex. c. 7.

Dulce tamen bibunt Hebræi.

2. Deus autem, quod in eum ingratus exſtiterit *Rex*, & à calamitate liberatus ſapere noluerit, aliam Ægyptiis intulit plagam. Ranarum vis immenſa terram eorum populabatur. At vero fluvius iis etiam abundabat, ut nulla potum haurientibus aqua ſuppeteret, niſi iſtorum animalium cruore polluta & inquinata, multis in ea morientibus ſimul & putreſcentibus. Quin & tota terra Ægyptiorum fœdata erat turpi limo, enaſcentibus ſubinde ranis & intereuntibus: domeſticam etiam vitæ eorum conſuetudinem turbarunt, in eduliis & potu repertæ, & in lectis eorum *paſſim* oberrantes. *Denique* & odor gravis erat & fœtidus ex ranis continuo exſpirantibus & in limo putreſcentibus. His autem malis dum exagitarentur Ægyptii, Moyſem cum Hebræis diſcedere jubebat Rex. Illico, cum hæc dixiſſet, evanuit ranarum multitudo: terraque ſimul & flumen ad priſtinam naturam rediêre. Pharaothes vero, ut primum terra eo malo liberari cœperit, & cauſæ illius oblitus eſt & Hebræos detinuit: &, quaſi plurium calamitatum vim experiri vellet, Moyſem populumque ab egreſſu prohibuit, quem prius, timore potius compulſus quam prudentia ductus, illis conceſſerat.

II. Fœda copia ranarum. Ex. c. 8.

3. Rurſum igitur alterius mali inflictione aſtutiam ejus perſequitur numen. Pediculorum enim vis innumera è corporibus Ægyptiorum pullulabat: quibus mali male perierunt, ut qui neque lavacris neque medicamentorum inunctionibus eos enecare potuerint. Hac calamitate Rex perturbatus, ſimul etiam metuens ne populus intereat, ſecumque reputans grave interitûs probrum, dimidia ex parte à prava ad ſaniorem mentem reductus eſt. Nam Hebræis quidem ipſis abeundi veniam dat: cumque ad hoc à malo reſpiraret, liberos & uxores ut reditûs obſides relinqui poſtulabat. Quo fit ut Deum magis irritaret, exiſtimando ſe poſſe providentiam ejus fallere;

III. Ægyptus pediculis vexata.

a Ἁμιώνται *Samb.* *b* Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* δυναμένους in *aliis.* *c* Vide *Senecam*, l. IV. *Nat. Quæſt.* cap. 1. & *Heliodorum* in *Hiſt. Æthiop.* l. 2. *d* Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* οὐχὶ δὲ τὴν χρόαν μόνον *Vat. Baſ.* & *G.* *e* Vocem πίνειν inſeruimus ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* *f* Ita ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ἔφοδον *Hen.* & *Busb.* ἔξοδον *Baſ.* & *G.* *g* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *aliisque diſtinguitur.* *h* Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt αὐτῶν. *i* Iterum ex *MSS.* in *Editis* ὥστε καὶ. *k* Ita *Baſ. G.* & *Vet. interpr.* de limo intelligendo. ἢ ζώντων διαφθ. *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* *l* Sic *MSS.* in *Editis* ἢ πάρ. *m* Τοῦτ' *Samb.* & *Vat.* *n* Ex *Samb.* & *Vat.* τοῦ πάθους in *cæteris.* *o* Rurſus cum *Samb.* & *Vat.* ubi malunt *alii* ἐν ἰφίει. *p* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν ἔξοδον. *q* Sic *Samb.* & *Epiphan.* ut ſolent *Attici.* μετῆει *alii.* *r* Eo modo *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὸ ἔνδοθεν ἐφοδὸν. *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πλῆθος ἔνδοθεν ἀναδιδ. *f* Iterum ut ſupra v. 14. ἄφοδον. in *Editis* ἔξοδον. *t* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτο τοῦ πάθους *Hen. Busb. Baſ.* & *G.*

lere; quaſi Moyſes, non vero ille, pœnas ab Ægyptiis propter Hebræos expeteret. Nam beſtiolis variis & multiformibus, quales nemo antea viderat, regionem opplevit: quæ & hominibus ipſis exitio fuerunt, adeo ut terra ab agricolis neglecta jacuerit & inculta. Si quod vero *animal* interitum ex illis effugerit, hoc ipſum morbo, cujus impetum homines ſuſtinuerunt, conficiebatur.

IV. & V. Omne genus monſtra, dein peſtis venit. Ex. c. 8, 9.

VI. Ulcus frequens ac flagrans. Exod. c. 9.

4. At cum Pharaothes neque ſic Dei voluntati cederet, ſed mulieres quidem cum viris abire juberet, relinquendos vero liberos *poſtularet*, non cunctatus eſt Deus variis malis & gravioribus iis, quæ prius populo inſederant, malitiam ejus perſequi & caſtigare: ſed fecit ut corpora illorum fœde puſtulis exulcerarentur, interioribus *lenta tabe* conſumptis. atque ita magna pars Ægyptiorum interiit. Rege vero neque poſt hanc plagam reſipiſcente, grando (qualis neque prius de cœlo Ægyptio deciderat, ei diſſimilis quæ alibi tempeſtate hiberna deſcendit, eaque major quæ vere adulto ab incolis ad boream & ſeptentrioni ſubjectis conſpicitur) ſuperne delata, fructus eorum fregit & contrivit. Deinde locuſtarum gens *immanis* germen omne depaſcit, quod illæſum à grandine reliquum factum eſt: adeo ut nulla prorſus fructuum, ex terra colligendorum, ſpes Ægyptiis reſederit.

VII. Ruina diræ grandinis. Exodi c. 9.

VIII. Locuſtarum nubes. Exodi c. 10.

IX. Horror triduanæ caliginis atque preſſus. Ex. c. 10.

5. Cuilibet ſane, qui non improbus æque fuerit ac inſipiens, ſuffecerint jam dictæ clades, tum ut in ſapientia proficeret, tum ut conſideraret quid è re ſua foret. Pharaothes vero, non adeo ex impudentia ac malitia, cum *mali* cauſam intelligeret, pertinaciter Deo repugnabat, & ſponte ſua meliora *conſilia* prodidit *& deſeruit*. Moyſem itaque Hebræos cum uxoribus & liberis juſſit abducere, facultates tamen ſuas Ægyptiis, quibus omnia tot calamitatibus abſumpta erant, relinquere. Dum vero Moyſes contenderet parum æqua ab eo poſtulari (oportere enim ipſos ex rebus ſuis Deo ſacrificium offerre) & tempus multis verbis ultro citroque habitis tereretur, denſæ tenebræ omnique prorſus lumine vacuæ circumfuſæ ſunt Ægyptiis; adeo ut viſu obſeſſo ſpirituque ab *aëris* craſſitie intercluſo *nonnullis* miſerabiliter emori contigerit, atque *alios* inceſſerit metus ne à caligine abſorberentur. Deinde his poſt tres dies totidemque noctes diſcuſſis, cum nondum pœnitendo adductus eſt Pharaothes ut liberum Hebræis exitum permitteret, Moyſes ad eum accedens ait, quouſque repugnabis Dei voluntati? ipſe enim jubet Hebræos dimitti: fieri aliter non poteſt ut à malis liberemini, niſi hæc feceritis. Rex autem, iis quæ dixerat incenſus, minatus eſt cervicibus caput illi abſcindere, ſi rurſum accederet & hac de re moleſtiam ei exhiberet.

τερήσειαν· ὥσπερ Μωϋσέως, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ, τιμωρῶντος τὴν Αἴγυπτον ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων. θηρίων γὰρ παντοίων καὶ πολυτρόπων, ὧν εἰς ὄψιν ὑδεὶς ἀπηντήκει πρότερον, ἡ χώρα αὐτοῖς ἐγέμισεν· ὑφ' ὧν αὐτοί τε ἀπώλλυντο, καὶ ἡ γῆ τῆς ὀλιγωρίας τῶν γεωργῶν ἀπεξέρητο. εἴ δέ τι καὶ διέφυγε τοῦτο ὑπ' ἐκείνοις ἀπώλειαν, νόσῳ τοῦτο, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπομενόντων, ἐδαπανᾶτο.

δ'. Τοῦ δὲ Φαραώθου μήδ' ὅτως εἴκοντος τοῖς τοῦ Θεοῦ βουλήμασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας σὺν παισὶν ἀπιέναι τοῖς ἀνδράσιν ἀξιοῦντος, [a] κατολιπέσθαι δὲ τοὺς παῖδας, οὐκ ἠπόρει τὸ θεῖον τοῦ πονηροῦ αὐτῷ παντοίοις κακοῖς καὶ μείζοσιν [b] τῶν προειδεδημοκότων μετερχόμενον βασανίσαι· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς αὐτοῖς ἐξηλκοῦντο τὰ σώματα, τῶν ἐντὸς ἀλφθειρομένων. [c] καὶ τὸ πολὺ τῶν Αἰγυπτίων ὅτως ἀπώλλυτο. μήδ' ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς πληγῆς σωφρονιζομένου τοῦ βασιλέως, χάλαζα, μήτε πρότερον τοῦ κατ' Αἴγυπτον ἀέρος τοῦτο πεπονθότος, μήτε [d] ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις ὥρᾳ χειμῶνος καταῤῥαγῇ, μείζων δὲ τῆς παρὰ τοῖς τὰ βόρεια καὶ τοῦ ἄρκτου νεμομένοις ἔαρος ἀκμάζοντος, κατενεχθεῖσα, τοὺς καρποὺς αὐτῶν κατέκλασεν. ἔπειτα φῦλον ἀκρίδων ἐπινέμεται τοῦ ὑπὸ τῆς χαλάζης μὴ καταβλαβεῖσαν σπορέα· ὥστε πρὸς ἀκεραῖς πάσας τοῖς Αἰγυπτίοις τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν καρπῶν ἐλπίδας διολέσαι.

ε'. Ἦκεν μὲν οὖν ἡ δίκα πονηρίας ἀνόητον καὶ τὰ προειρημένα τῶν κακῶν, εἰς σώφρονα καὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ ὑπάτου ὠφελῆσαι. Φαραώθης δὲ ὁ τοσοῦτον ὑπὸ ἀφροσύνης, ὅσον ὑπὸ κακίας, [e] ἀμαθὴς τῆς αἰτίας, ὅμως ἀντεφιλονείκει τῷ Θεῷ, καὶ ὃ κρεῖττον ὑκὼν προδότης ἐγίνετο. καὶ κελεύει μὲν ὁ Μωϋσῆς [f] μετά τε γυναικῶν καὶ παίδων ἀπάγειν τοὺς Ἑβραίους τοῦ δὲ λείαν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ἐφαρμόσης αὐτοῖς τῆς οἰκείας. ὃ δὲ Μωϋσῆς οὐκ δίκαια φήσαντος αὐτὸν ἀξιοῦν· δεῖν γὰρ αὐτοὺς τῷ Θεῷ τὰς θυσίας ἐκ τῆς λείας ἐπενεγκεῖν· καὶ τελουμένου διὰ ζώντων τοῦ αἰτίαν ὃ χρῆν, σκότος βαθὺ καὶ φέγγους ἄμοιρον πεῖσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις, ὑφ' ὃ πάς τε ὄψις [g] ἀποκλειομένας καὶ τὰς ἀναπνοὰς ἐμφερομένοις οὐ παχύτητος οἰκτρῶς τε ἀπαθήσειν συνέβαινε, καὶ δεδιέναι μὴ καταποθῶσιν οὐ τῷ νέφους. εἶτα τούτῳ ξυσκεδασθέντος μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, ὡς ὃ μετανοεῖ πρὸς τοῦ ἔξοδον τῶν Ἑβραίων ὁ Φαραώθης, προσελθὼν ὁ Μωϋσῆς φησίν· ἄχρι ποτὲ ἀπιθεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ; κελεύει γὰρ ὅτος ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους· καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρως ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν ὑμᾶς [h] μὴ ζῶντα ποιήσαντας. ὁ δὲ βασιλεὺς, ὀργισθεὶς ὅτι τοῖς [i] ἐφημένοις, ἠπείλησεν αὐτοῦ τοῦ κεφαλοῦ ἀποτεμεῖν, εἰ πάλιν πρὸς τούτων σχολῆς αὐτοῦ προσέλθοι.

a Al. κατελείπετο. *b* Ita *MSS.* in *Editis* ἐνδεδημηκότων. *c* Καὶ οἱ πολλοὶ τῶν Αἰγ. *Vat. d* Ita ex *Vet. Interpr.* ὄμβρια aut ὑφόμβρια in *cæteris*. Num potuit (inquit *Petitus*) ignorare *Joſephus*, quod hyeme non grandinat. nam (ut dicit *Ariſt.* in *Meteorol.* l. 1. c. 12.) χάλαζαν γίνεσθαι ἔαρος μὲν ἢ μετοπώρου μάλιστα, εἶτα καὶ θέρους. χειμῶνος δὲ ὀλιγάκις, καὶ ὅταν ἧττον ᾖ ψῦχος. reſcribo igitur, μήτε ὄμβρια τῇ παρ' ἄλλοις, ὥρᾳ καὶ μόνως καταῤῥαγῇ, neque ſimilis ei, quæ alibi cadit, tempeſtiva & ſola, i. e. *non admixta pluviæ*. Annon hæc Gallica nive frigidior ſit conjectura, judicent alii. *e* Ἀιδεσιμόρος δὲ τ. in *MSS. f* Sic ex *MSS.* in *Editis* μετά τε γυναικῶν ἀπαγαγεῖν τ. *g* Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ὑποκλειομένους ὑπὸ παχ. in *Editis*, verſiculi diſpendio. *h* An ἐὰ μὴ τ. vel ἢ μὴ τ. legendum dubitat *Boſius*. veruntamen merum μὴ valet idem, aut præſtat. *i* Ita meliores *Codd.* in aliis (cum *Baſ.* & *G.*) ἀφειρημένοις.

προσέλθοι. Μωϋσῆς δὲ οὐκ ἔπι αὐτὸς ποιήσεσθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν· αὐτὸν δὲ ὀκέφνον, [a] σὺν οἷς τοῖς πρώτοις τῶν Αἰγυπτίων, προαγαγέσθαι τοὺς Ἑβραίους ἀπελθεῖν. οἳ ὁ μὲ ταῦτ' εἰπὼν ἀπαλλάσσεται.

ε'. Ὁ δὲ Θεὸς, δηλώσας ἔτι μιᾷ πληγῇ τοὺς Αἰγυπτίους καταναγκάσαι ἀπολύσαι τοὺς Ἑβραίους, ἐκέλευσε Μωϋσεῖ προαγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμως ἔχειν, παρασκευασαμένους τῇ [b] δεκάτῃ τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην· ὃς προσαγορεύεται μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμουθὶ καλούμενος, [c] Νισὰν δὲ παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δ' αὐτὸν Ξανθικὸν προσαγορεύουσι· ἀπάγειν τε τοὺς Ἑβραίους [d] πάντα ὑποσκευαζομένους. καὶ ὁ μὲν ἑτοίμους ἔχων ἤδη τοὺς Ἑβραίους πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ διατάξας εἰς φάλαγγας, [e] οὗ τ' αὐτοὺς συνεῖχεν. ὀψίας δὲ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτης, πάντες πρὸς [f] ἔφοδον ἦσαν ἕτοιμοι ἔθυον, καὶ τῷ αἵματι τὰς οἰκίας ἁγνίζουσιν, ὑσσώπου [g] κόμας ἀναλαβόντες· καὶ ἀφήσαντες, τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἔκαυσαν, ὡς ἐξελευσόμενοι. ὅθεν νῦν ἔτι καὶ τὸ ἔθος ἧπερ ἤγομεν, τὴν ἑορτὴν [h] Πάσχα καλοῦντες. σημαίνει δὲ [i] διάβασιν· διότι κατ' ἐκείνην τὴν [k] ἑσπέραν ὁ Θεὸς διαβὰς τοὺς Αἰγυπτίους διαπέσκηψε τὴν νόσον. ἐν γὰρ φθορᾷ τῶν πρωτοτόκων καθ' ὅλην ἔπεσε τὴν νύκτα τοῖς Αἰγυπτίοις· ὡς [m] συνελθόντας πολλοὺς τῶν περὶ τὸ βασίλειον διατριβόντων τῷ Φαραώθῃ συμβουλεύσαι ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους. καὶ Μωϋσοῦ καλέσας ἐκεῖνον ἀπέναι προστάξειν· εἰ δὲ χώρας ἐξέλθοιεν, παύσασθαι τὴν Αἴγυπτον κακοπαθοῦσαν ἀπολαβών. [n] δῶρά τε τοὺς Ἑβραίους ἐτίμων οἱ μὲν ὑπὲρ τὸ τάχος ἐξελθεῖν· οἱ δὲ καὶ κατὰ γνησιότητα τοὺς αὐτοὺς συνήθειαν.

hiberet. Moyſes vero dixit, ſe non amplius de his verba facturum: ſed illum ipſum, cum primoribus Ægyptiorum, *ultro* Hebræos imploraturum eſſe, ut *quamprimum* diſcederent. atque his dictis abiit.

6. Deus autem, oſtendens adhuc una plaga percutiendos eſſe Ægyptios ut cogerentur Hebræos dimittere, juſſit Moyſem edicere populo ut in promptu habeant ſacrificium, præparantes illud decima Xanthici menſis in quartamdecimam (qui menſis apud Ægyptios quidem Pharmuthi, apud Hebræos autem Niſan, Macedones vero Xanthicum eum appellant) *deinde* ut & ipſe Hebræos ducat omnia ſua ſecum portantes. Et ille quidem, cum Hebræos ad egreſſum expeditos haberet, & per tribus diſpoſitos, in uno loco *eos* continebat. Quartadecima autem illuceſcente, omnes, cum jam in eo eſſent ut egrederentur, ſacrificabant, atque ſumptis hyſſopi faſciculis, domos ſuas ſanguine *conſpergentes* purificabant: cumque cœnaſſent, tanquam exituri, reliquias carnium exuſſerunt. Unde mos inolevit ut etiam nunc ita ſacrificaremus, feſtum illud Paſcha nuncupantes. tranſitum autem *id* ſignificat; quod illo veſpere Hebræos præteriens Deus, peſtem in Ægyptios immiſerit. Ægyptiis enim illa nocte perierunt primogenita omnia: adeo ut plurimi, qui prope regiam circumquaque habitarunt, concurrerint, ut Pharaothi perſuaderent dimittendos eſſe Hebræos. Atque ille, accito Moyſe, juſſit *eos* abire: ratus fore, ut, ſi ex regione diſcederent, calamitatibus liberaretur Ægyptus. Hebræos etiam muneribus proſequuti ſunt: alii quidem ut citius exirent, alii vero propter vicinitatis conſuetudinem.

X. Primogenitorum ſtrages. Ex. c. 11, & c. 12.

Paſcha celebratur.

Hebræorum diſceſſum magnis donis emercatur Ægyptus. Exod. c. 12.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Μωϋσέως ἡγεμόνος τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

Καὶ οἱ μὲν ἐξῆσαν, κλαιόντων καὶ μετανοούντων, ὅτι χρήσαιντο χαλεπῶς αὐτοῖς τῶν Αἰγυπτίων. ἡ δὲ πορείαν ἐποιοῦντο κατ' [o] Ἀπτὰς πόλιν, ἔρημον οὖσαν τότε. Βαβυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται, Καμβύσου καταστρεφομένου τὴν Αἴγυπτον. συντόμως δὲ ποιούμενοι τὴν [p] ἄφοδον, εἰς [q] Βελσεφῶντα χωρίον τεταγμένον παραγίνονται τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μηδενὸς δὲ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς εὐπορούντες διὰ τὴν ἐρημίαν, [r] πεφυραμένοις τοῖς ἀλεύροις καὶ πεπηγόσι μόνον ὑπὸ βραχείας θερμότητος, τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἄρτοις διετρέφοντο. καὶτούτοις ἐπὶ τεσσαράκοντ' ἡμέρας ἐχρήσαντο· πρὸς πλείονα γὰρ οὐκ ἐξήρκεσε χρόνον αὐτοῖς ὅσα ἐκ τῆς Αἰγύπτου

CAP. XV.

Quomodo Hebræi Moyſe duce Ægyptum reliquerunt.

Et illi quidem egreſſi ſunt, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus, quod tam male eos tractarint. Iter autem faciebant per Latopolim, tunc deſertam. illic enim poſtea condita eſt Babylon, cum Cambyſes Ægyptum devaſtaret. Celerrime autem & per viarum compendia abeuntes, tertia die acceſſerunt Belſephontem, locum ad Rubrum mare ſitum. Cum vero terræ fructuum copiam nullam haberent, quod eſſent illa loca deſerta, panibus victitabant, qui de farina leviter ſubacta & exiguo calore percocta facti eſſent. Atque his ad trigeſimum uſque diem ſunt uſi: nam ad longius temporis ſpatium ea ipſis non ſufficiebant quæ *ſecum* ex Ægypto attulerant;

Latopolim trajiciunt Hebræi, ubi poſtea Babylon.

Tertia die Belſephontem perventum eſt. Ex. c. 12. & c. 14.

---

a Σὺν τοῖς αφ. *Big. & Vat.* *b* Ita *Big. Samb. Caſ. & Ver. Interpr.* cum *Moyſe & Ezechielo Tragico.* τεσσαρεσκαιδεκάτῃ perperam legerant *Busb. Hen. Baſ. & G.* illa πεμπ. ν. δ. ε. μηνὸς non agnoſcunt *Vat. & Zonaras.* *c* Ita *MSS.* Νεισὰν in *Editis.* *d* Απασκευαζόμενους *Samb. & Vat.* *e* Sic in *MSS.* ſuaviter Attica. οὗ αὐτοὺς *Baſ. & G.* *f* Ita *Big. Samb. & Vat.* ſed ſuperius inferiuſque, ἄφοδον. in *Editis* paſſim ἔξοδον. *g* Κόμας *Samb. & Vat.* *h* Φάσκα *Big. & Caſ.* Videſis *Theodoreti* Quæſt. in *Exodum*, p. 89. *i* Ita *Big. Samb. Vat. Caſ. Baſ. & G.* & in *Theodoreti MS. Baroce.* loco jam citato. ὑπερβασία *Hen. Busb. Glycas, Syncellus, Zonaras & Ver. Interpr.* *k* Sic *Big. Samb. Vat. Caſ. & Glyc.* ἡμέραν *Baſ. G. & Vet. Interpr.* *l* Ita in quatuor *MSS. & Glyca.* αὐτοὺς *Baſ. G. Busb. Hen. & Zonaras.* *m* Συνελθόντων *Vat.* *n* Δῶρα δὲ *Vat. & mox* ὑπὲρ αὐτὸ, dein οἱ δὲ κατὰ γ. *o* *Urbs* eſt quæ Hebræis *Succoth* nominatur. *Bern.* *p* Ἀμφοδον *Samb.* *q* Ita *MSS.* in *Editis* Βαλσεφῶντα. Hanc non aliam eſſe à præſidiaria urbe *Clyſmate* exiſtimat *Barnardus.* *r* Sic in *libris pleriſque.* πεφυρμένοις *Hen. Busb. & Cedrenus.*

a Αι.

Azymorum festum ἐνταῦμορον, Ex. c. 12. c. 13. & Lev. c. 23.

attulerant; idque victum *parce* ex necessitate dispensantibus, & non ad satietatem eo utentibus. Unde in memoriam istius inopiæ per octo dies festum celebramus, quod dicitur Azymorum. Et quidem multitudo migrantium una cum liberis & uxoribus tanta erat, ut haud facile numerando percenseri potuerit; qui vero ad militarem ætatem pervenerant, sexcenta erant millia.

Israëlitæ militaris ætatis exeunt numero 600000. Ex. c. 12

VI.

Exodus Hebræorum, Epocha nobilissima.

2. Reliquerunt autem Ægytum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo, postquam Abramus pater noster in Chananæam venit, & post Jacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo quintodecimo. Moyses autem annum tunc agebat octogesimum; Aaron vero frater ejus triennio erat major. deportabant etiam secum ossa Josephi, prout ille filiis suis mandaverat.

Efferuntur Josephi ossa. Ex. c. 12. & c. 13.

Impetus ultimus Pharaothis. Ex. c. 14.

3. Ægyptios autem de Hebræorum egressu pœnituit: Regeque ægre ferente, quasi ista, *quæ acceperant, mala* Moysis imputanda essent præstigiis, contra eos proficisci constituerunt. Arreptisque *subito* armis & *reliquo* apparatu eos persequebantur, in *servitutem* retracturi si modo assequi daretur. etenim non amplius eos Deo supplicaturos esse; quippe quod illis exitus *jam* contigerit. Existimabant etiam facile *se* illos superare posse, utpote inermes & itinere defatigatos. Atque obvium quemque rogitantes qua tenderent Hebræi, cursu incitato *eos* insequebantur; tametsi illac difficile fuerit iter, non solum exercitibus, sed expeditis quoque viatoribus. Moyses autem hac Hebræos *ideo* abduxit, ut si Ægyptii, facti pœnitentes, cum infestis agminibus illos sequi vellent, pœnas malitiæ pactique violati persolverent: Palæstinis etiam, quos ob veterem simultatem sibimet infensos habuerunt *Hebræi*, vel quovis modo, dum iter faceret, latere volens. est enim illorum regio Ægypto contermina. Proindeque populum ducens non recta contendit Palæstinam: sed per desertum, multis confectis itineribus, malisque pressus, Chananæam ingredi voluit. His accessere Dei mandata, jubentis populum adduci ad montem Sinæum, illic *ei* sacrificaturum. Ægyptii autem, cum Hebræos assequuti fuissent, ad pugnam sese accinxerunt, eosque multitudine circumfusa in arctum redigunt. nam currus sexcenti eos sequebantur, cum equitibus quinquaginta mille, & ducentis millibus peditum: viasque *omnes* obsederant, quibus Hebræos è manibus evasuros esse existimabant; inter præcipitia inaccessa & mare conclusos tenentes. nam in illud procurrit mons, præruptus & invius, fugamque prohibens. Hebræos itaque montem inter & mare obsidione premebant, castris ad hoc ostium positis; ut ipsis præcluderetur exitus ad planitiem.

Hebræos prudenti consilio propter mare Rubrum circumducit Moyses. Ex. c. 13.

Exercitus Ægyptius constabat curribus DC. & L. millibus equitum, peditumque CC. millibus. Ex. c. 14.

ἐπεφέροντο, [a] καὶ ταῦτα τῷ προφῷ ταμιευομένους καὶ πρὸς ἀνάγκῃ, ἀλλὰ μὴ πρὸς κόρον αὐτῇ χρωμένους. ὅθεν εἰς μνήμην τ τότε ἀσιτίας ἑορτὴν ἄγομεν ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ, τῶν τῶν ἀζύμων [b] λεγομένην. τὸ μὲν οὖν [c] πᾶν πλῆθος τ μεταναιζαμένων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοπῆσαι οὐκ εὐαρίθμητον ἦν· οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες ἡλικίαν [d] ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν.

β'. Κατέλιπον δὲ τ Αἴγυπτον μηνὶ Ξανθικῷ, πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ κατὰ σελήνην· μὴ ἔτη [e] τετράκοντα καὶ τριακόσια ἦν τ παρόντος ἡμῶν Ἀβράμου εἰς τ Χαναναίαν ἐλθεῖν· τ δὲ Ἰακώβου μεταναστάσεως εἰς τ Αἴγυπτον γενομένης, [f] διακοσίοις πρὸς τοῖς δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς ὕστερον. Μωϋσῆ δ' ἐγηγόρει μὲν ἔτος ὀγδοηκοστὸν ἤδη· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀαρὼν τρισὶ πλείοσιν. [g] ἐπεκόμιζον δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἰωσήπου ὀστᾶ, ταῦτ' ἐκείνῳ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κελεύσαντος.

γ'. Αἰγύπτιοι δ' ὅτε τοῖς Ἑβραίοις ἐξελθοῦσι μετενόουν· καὶ βασιλέως δεινῶς φέροντος, ὡς τ τροπείαν [h] τοῦ Μωϋσέως τούτων [i] γεγονότων, ἐπ' αὐτοὺς ἐγκέκεσαν ἀπειναι. καὶ λαβόντες ὅπλα καὶ τὰ πρόσφορα ἐδίωκον, ὡς ἐπανάξοντες αὐτοὺς εἰ καταλάβοιεν. καὶ γὰρ οὐκ ἔτ' αὐτοὺς ὀρθοῦσθαι τῷ Θεῷ· τ δ' ἔξοδον αὐτοῖς γενομένην. κρατήσειν δὲ ῥᾳδίως αὐτοὺς ὑπέλαβον, ἀνόπλων τε ὄντων καὶ τὸ τ ὁδοιπορίας κεκοπωμένων. [k] καὶ παρ' ἕκαστον ἀναπυνθανόμενοι τὴν χώρησιν, ἐπέστευδον τ δίωξιν. ἦν τοῖς χαλεπὴς ὕσπις ὁδοῦσθαι τῆς γῆς, ἣ στρατοπέδοις μόνον ἀλλὰ καὶ καθ' ἕνα. Μωϋσῆς δὲ ταύτῃ τὸν Ἑβραίους ἀπήγαγεν, ἵν', εἰ μετανοήσαντες οἱ Αἰγύπτιοι διώκειν ἐθέλοιεν, τιμωρίαν τ προπείας καὶ τὸ βεβιάσεως τ ὡμολογημένων ὑπόχοιεν· καὶ ἀφ' [l] Παλαιστίνης, δυσμενῶς ἐχούσης κατὰ παλαιὰν ἀπέχθειαν ὄσαν, [m] ὁπωσοῦν ἐβούλευτο λανθάνειν ἀπερχόμενος. [n] ὅμορος γάρ ἐστι τῇ τ Αἰγυπτίων χώρᾳ. καὶ ἀφ' τοῦτο τῷ μὴ ὁ ἄγουσαν εἰς τ Παλαιστίνων οὐκ ἀπήγαγε τ λαόν· ἀλλὰ ἀφ' τ ἐρήμου, πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν καὶ κακοπαθήσας, ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Χαναναίαν. ἔτι δὲ καὶ ἀφ' τὰς ὀντολὰς τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος ἀγαγεῖν τ λαὸν εἰς τὸ Σινάϊον ὄρος, ἵνα ποιήσωνται [p] τὰς θυσίας. καταλαβόντες δὲ τοὺς Ἑβραίους οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς μάχην παρεσκεύάζοντο· καὶ συνελαύνουσιν αὐτοὺς ἐπὶ πολυχειρίας εἰς ὀλίγον χωρίον. ἑξακόσια γὰρ αὐτοῖς ἅρματα εἵπετο σὺν ἱππεῦσι πεντακισμυρίοις, καὶ ὁπλιτικὸν μυριάδες ἦσαν ἑπτά· τάς τε ὁδοὺς ἀπεφράγνυσαν αἷς φοβηθέντες τοὺς Ἑβραίους ὑπελάμβανον, μεταξὺ χρημνῶν αὐτοὺς ἀπροσβάτων καὶ τ θαλάττης ἐπιλαμβάνοντες. τελευτᾷ γὰρ εἰς αὐτὸ ὄρος, ὑπὸ πρανοῦς [q] ὁδῶν ἄπορον, καὶ φυγῆς ἐπιλαμβανόμενον. τοιγαροῦν ἐν τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θάλασσαν τ ὄρους τοὺς Ἑβραίους ἀπέφραττον τῷ στρατοπέδῳ, κατὰ κόμα τοῦτο ἱδρυσάμενοι ὅπως τ εἰς τὸ πεδίον ἔξοδον ἔχοιεν αὐτοὺς ἀφηρημένους. δ'. Μετ'

a Al. κ τούτῳ τῷ τρ. mox illa κ πρ. ἐν. ἀ. μὴ π. ν. ἀ. χρωμένους desiderantur in *Big.* & *Casf.* *b* Λειτομένων *Vat.* *c* Απαν *Samb.* deest *Vat.* *d* Περὶ ἑξήκοντα μυριάδας *Samb.* & *Vat.* εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας *Interpretes* LXXII. *e* Vide *Annott.* ad p. 73. ut & *Petavii* librum inscriptum *La pierre de touche Chronologique.* l. 3. c. 4. *f* Ita *Basf. G. Vat. Busb. Hen. Zonaras* & *Severus.* Cum *Vet. Interpr.* (qui denario minus perperam legerat) consentiunt *alii.* *g* *Al.* ἐπεκομίζοντο *h* Τῶν Μωϋσέως *Samb.* & *Vat.* *i* Alii sic distinguunt, μεγάλων ἐκ' αὐτοὺς, ἐγγ. *k* Ita *Big.* & *Vat.* Ἐπαρ' ἕκαστον *Samb.* & *Epiphan.* παρ' ἕκαστον δὲ *Basf.* & *G.* κ παρεκάστοτε malit *Bernardus.* *l* Sic *Basf. G.* & *Vat.* Παλαιστίνων *Big.* & *Samb.* Παλαιστίνων habet *Herodotus*, ut & alibi *Basf.* & *G.* *m* Ita *Basf. G.* & *Vet. Interpr.* ἀπάγων ἂν ἐφ. *Big. Samb.* & *Casf.* ἀπαγαγὼν ἂν ἐφ. *Vat.* *n* Egregium plane & antiquissimum inter gentes de Exodo Israëlitarum & de Palæstina testimonium dat nobis *Herodotus*, l. VII. c. 89. *o* Απάγουσαν *Samb. Vat.* & *Casf.* *p* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς deest *Editis.* ut & mox οἱ ante Αἰγύπτιοι. *q* Ita in quatuor *MSS.* in *Editis* ὁδῶ ἄπορον. κ φ. ἐπιλαμβανομένοις τ. ἰ. τῇ πρὸς θαλάσσῃ τῇ πρὸς ὄρει.

δ'. Μήτ' οὖν ἐπομένειν πολιορκυμένοις τρόπῳ
μηδὲ τὴν ἔνδειαν τ' ὀπτησδείων δυνάμενοι, μήτε φυγῆς
εὐπορίαν ὁρῶντες, ὅπλων τε ἀπορίζοντες εἰ καὶ μάχεσθαι
δόξειεν αὐτοῖς· ἐν ἐλπίδι δ' [a] πάντα ἀπολέσθαι καθε-
στήκεσαν, εἰ μὴ προδώσουσιν ἑαυτοὺς [b] τοῖς Αἰγυπτίοις
ἐθελονσίους. καὶ Μωϋσεῖ ἠτιῶντο, πάντων ὀπιλελη-
σμένοι τῶν ἐκ Θεοῦ προς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς σημείων
γενομένων· ὡς καὶ Μωϋσῆν προφήτην παρορμῶντα, καὶ τὴν σω-
τηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, ἐκ τῆς ἀπιστίας λίθοις ἐθε-
λῆσαι βαλεῖν, προδιδόναι τε σφᾶς τοῖς Αἰγυπτίοις
διεγνωκέναι. πένθος τε ἦν ὀδυρμὸς γυναικῶν καὶ παί-
δων περὶ ὀφθαλμῶν ἐχόντων τὸν ὄλεθρον, ὄρεσι καὶ θα-
λάσσῃ περικεκλεισμένων καὶ πολεμίοις καὶ φυγῇ ἀδαμά-
στοις ἐκ τούτων ὑπονόντων.

ε'. Μωϋσῆς δὲ, χαλεπῶς ἀχθομένου πρὸς αὐτὸν
τῷ πλήθει, ὅτ' αὐτὸς ἀμελήσας τῆς περὶ αὐτοὺς πρό-
νοιας, καὶ τῷ Θεῷ καταφρόνει· τά τε ἄλλα πρὸς τὴν
ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὅσα προσῆκε παρεσχηκότος, καὶ μη-
δὲ τότ' αὐτοὺς ἐάσοντος ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς [c] γενομέ-
νους, ἢ δουλεύειν ἢ ἀπολέσθαι. καὶ γὰρ ἐν μέσοις, [d] "καὶ
"δὴ ἀνθρώποις, εἶπε, καλῶς τὰ παρόντα πεπολιτευ-
"μένοις πρὸς ἡμᾶς δίκαιον μὴ ἀπιστεῖν, ὡς οὐκ ὁμοίοις
"ἐσομένοις πρὸς τὰ μέλλοντα· τῆς δὲ τοῦ Θεοῦ νῦν
"ἀπογινώσκειν ὑμᾶς προνοίας, μανίας ἔργον ἂν εἴη· παρ'
"ὃ πάντ' ὑμῖν ἀπήντηκεν, ὅσα δι' ἐμοῦ πρὸς σωτη-
"ρίαν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς δουλείας οὐδὲ προσδοκῶ-
"σιν ὑπέσχετο. [e] μᾶλλον δ' ἐγκρυῶ σὺ πόροις ὡς δι-
"καίως γεγενημένους βοηθὸν ἐλπίζειν τὸν Θεόν· ὃ καὶ [f] σ
"νῦν εἰς τοῦτο ἡμᾶς περικεκλεῖσθαι τὴν δυσχωρίαν
"ἔργον, ἵν' ἐξ ἀμηχάνου [g] ὅτ' ἐκεῖθ' αὐτοὺς νομίζητε
"σωτηρίαν ἔξειν, ὅθ' οἱ πολέμιοι, [h] ἐκ τούτων ῥυσά-
"μενον τὴν ἰσχὺν ὀπιδείξηται τὴν ἑαυτοῦ, καὶ
"τὴν [i] περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν. οὐ γὰρ ὅπῃ μικροῖς τὸ
"θεῖον τὴν ἑαυτοῦ συμμαχίαν [k] οἷς ἂν εὔνουν ᾖ δίδωσιν·
"ἀλλ' ἐφ' οἷς ἀνθρωπίνην ἐλπίδα μὴ βλέποι πρὸς τὸ
"κρεῖττον παρῆσαν. ὅθεν τοιούτῳ βοηθῷ πεπιστευκότες,
"ᾧ δύναμις καὶ τὰ μικρὰ ποιῆσαι μεγάλα, καὶ τὴν
"τηλικούτων ἀσθένειαν καταψηφίσασθε, μὴ [l] κατα-
"πέπληχθε τὴν Αἰγυπτίων παρασκευήν. μήδ' ὅπ [m] θά-
"λασσα καὶ κατόπιν ὑμῖν ὄρη φυγῆς ὁδὸν ἀπέχον-
"τα, τοῦτ' ἀπογινώσκετε τῆς σωτηρίας· γένοιτο
"γὰρ ἂν καὶ ταῦθ' ὑμῖν πεδία τοῦ Θεοῦ θελήσαντος,
"καὶ γῆ τὸ πέλαγος.

4. Itaque cum neque obſeſſorum more ſubſiſtere propter commeatus inopiam potuerint, neque fuga evadendi viam perſpexerint, neque arma habuerint, etſi quam maxime pugnare vellent; nihil iis præter *aſperiorem* pereundi ſpem ſupererat, ni ſeſe Ægyptiis voluntarios dederent. Moyſem etiam incuſarunt, ſignorum obliti quæ pro eorum libertate ediderat Deus; eoque proceſſerunt, ut Prophetam *ad bene ſperandum* hortantem, & ſalutem illis pollicentem, præ incredulitate lapidare voluerint, ſeque in Ægyptiorum poteſtatem tradere decreverint. Quin & luctus erat & lamentatio mulierum & liberorum, mortem ante oculos habentium; cum eſſent montibus & mari ſimul & hoſtibus circumquaque incluſi, nec de ulla ex hiſce effugiendi via cogitarent. *Hinc ejulatus Hebræorum & tumultus, ſpes nulla. Ex. c. 14.*

5. Moyſes autem, utut in eum efferata eſſet multitudo, neque ipſe quicquam de cura illorum remiſit, neque * ſuam contra Deum ſententiam tulit; qui & alia *omnia* quæ prædixerat pro eorum libertate præſtiterat, & tunc eos inimicis non permiſſurus erat, vel in ſervitutem retrahendos, vel morti tradendos. Cumque medius in concione conſtitiſſet, ait, "hominibus quidem, ſi in præſenti res veſtras "bene geſſerint, haud æquum eſſet diffidere, "veluti ad eaſdem in poſterum gerendas mi-"nus idoneis: nunc vero de Dei providentia "vos deſperare, ſummæ eſſet dementiæ; qui "omnia *ea* in vos contulit, quæ per me pro "ſalute *veſtra* ac liberatione à ſervitute etiam "nihil ſperantibus promiſit. Magis autem "oportet vos, in anguſtiis ut putatis conſtitu-"tos, Deum auxiliatorem exſpectare; qui "vos in arctum hunc locum nunc concludi "voluit, ut, cum neque voſmetipſi exiſtimare-"tis, neque inimici, ex his difficultatibus vos "in tutum recipi poſſe, ex iis vos eripiendo cum "ſui potentiam oſtenderet tum curam ejus in "nos *ſingularem*. Deus enim iis, quos bene-"volentia proſequitur, parvis in rebus ſuum "non accommodat auxilium: ſed tum de-"mum, cum videat hominibus nullam ſuper-"eſſe ſpem *cogitationemque* meliorum. Unde "vos tali adjutore fretos, qui & parva in magna "poteſt extollere, tantarumque copiarum vi-"res imminuere & debilitare, ne terreat Æ-"gyptiorum apparatus. neque propter fu-"gam mari & montibus à tergo impeditam "de ſalute deſperate: nam & iſti, Deo *ita* "volente, vobis erunt in planiciem, & mare "vertetur in terram. *Salutis Divinæ impatientem populum vix compeſcit Moyſes. Ex. c. 14.*

ζ'. **ΚΕΦ. ις'.**

Ὡς ἡ θάλασσα, τοῖς Ἑβραίοις διακομιδοῖς ὑπὸ τ Αἰγυπτίων ἀναιρεθεῖσι, φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχεν.

CAP. XVI. VII.

Quomodo mare, ſciſſum Hebræis Ægyptios fugientibus, viam ad fugam aperuit.

ΤΟσαῦτα εἰπὼν ἦγεν αὐτοὺς [n] ὅπῃ ἡ θάλασσαν, τ
Αἰγυπτίων ὁρώντων. [o] οἳ ἦσαν τε ἦσαν, καὶ,

HÆC cum dixiſſet, eos ad mare ducebat, ſpectantibus Ægyptiis. Nam in conſpectu erant, &, perſequendi labore *Oratio Moyſis ad Deum pietatis ac fidei plena.*

a Πάντων *Big.* & *Vat.* b T.A. ἰθελησίοις *Big.* τὸ κατ' Αἰγυπτίοις ἰθελησίοις *Samb.* atque ita *Vat.* niſi quod τῷ habeat pro τὸ. c Γενομένοις *Vat.* d Οὐδὲν εἶπεν *Vat.* e Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis*, μᾶλλον δὲ χρὴν ἐν ἀπόροις μεγαυμένοις β. f Illud τὸ abeſt *Big.* & *Samb.* g Ita *Samb.* & *Vat.* ὅτ' ἔδ' αὐτοὺς *Big.* ὅτε ἔτ' αὐτοὺς *Baſ.* & *G.* ὅτ' ἔδ' αὐτοὶ malit *Bernardus.* h Ita *MSS.* in *Editis* ὁ ἐκ τούτων. i Περὶ ὑμᾶς *Big.* & *Samb.* k Sic in *MSS.* in *Editis* ὅτου εὔνουν δίδ. l Ita *Big.* κατεπεπλῆχθαι *Baſ.* & *G.* m Ita *Samb.* & *Vat.* θάλασσα κατόπιν ὑμῖν καὶ ὄρη *Big.* θάλασσα καθ' ὑμᾶς, ὄρη τε *Baſ.* & *G.* n Ἐπὶ θάλασσαν *Vat.* o Ita *Samb Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ἐν ὄψει τε ἦσαν, & *Big.* ἐν ὄψει δ' ἦσαν, καὶ *Baſ.* & *G.* * Ita placuit interpretari vocem καταφρόνει, eo fere modo quo apud *Thucyd.* (p. 67. *Ed. Oxon.*) καταφρόνησις explicat *Scholiaſtes.*

labore fatigati, pugnam in craſtinum diem differre è re ſua eſſe exiſtimabant. Ut primum vero ad littus venerat Moyſes, arrepta virga, Deum, ut auxilio ſibi foret & adjumento, invocat, hiſce verbis: "Tu quidem, "ὦ Domine, minime ignoras, quod fruſtra "viribus aut cogitatione humana nitimur, ut "mala præſentia vitemus atque effugiamus. "Sed jam tuum eſt aliquid plane ſalutare exer- "citui expedire, qui tuæ obſequendo volun- "tati Ægyptum reliquit. Nos enim, alia "omni de ſpe dejecti, & conſilio deſtituti, ad "te ſolum confugimus, opem tuam imploran- "tes: & *jam* ſuſpenſis animis exſpectamus "quid tua nobis conſtituat providentia, ut ex "Ægyptiorum ira furentium manibus eripia- "mur. Quicquid autem hoc ſit quam ocyſ- "ſime veniat, tuam nobis potentiam oſten- "dens: atque populo, ex rerum deſperatione "in pejus labenti, animos reſtitue, & in ſalu- "tis ſpem fiduciamque erige. Non in aliis ſu- "mus difficultatibus, quam quas tua habes in "poteſtate: nam tuum quidem eſt mare, tuus "vero & mons qui nos circundat. Ita ut hic "quidem, te jubente, aperiri poſſit; mare ve- "ro in terram converti. Poſſumus etiam per "aërem ſublimes ferri & evadere, ſi eo modo "nos ſervati velit tua potentia.

Mare rubrum virga percuſſum ſinus patente refugit.

2. His Deum precatus mare virga percutit. Iſtud vero ictu retunditur; &, ſeipſum in ſe recipiens, nudam relinquit terram, qua fugam capeſſerent Hebræi. Moyſes autem Dei præſentiam perſpiciens, & mare illis de ſolo ſuo ceſſiſſe, primus vada ingreditur: juſſitque Hebræos ſequi, ſemita incedentes à Deo patefacta, tam de hoſtium eos inſectantium periculo ſibimet gratulantes, quam *Deo* gratias agentes, qui illis adeo inſperatam ex eo ad ſalutem aperuit viam.

Sicco pede trajiciunt Hebræi.

Rex Ægyptius, mox coëuntibus aquis ſimul atque cælo ruente, cum omni exercitu deletus eſt. Exodi c. 14. &c.

3. At cum illi, nihil cunctandum rati, valde properarent Dei præſentia ſe fretos exiſtimantes, primum inſanire viſi ſunt Ægyptiis, ut qui in manifeſtam ſeſe conjicerent perniciem. Poſtquam vero eos ſatis ſalvos longius aliquanto proceſſiſſe conſpexerant, nullo illis occurrente impedimento aut difficultate objecta, impetu facto perſequi eos cœperunt, quaſi & ipſis in tranquillum cederet mare: & præmiſſis equitibus *in vada* deſcendebant. Hebræi vero, dum illi arma induerent & aliquantiſper id agendo morarentur, in adverſum littus incolumes evaſerunt. Unde & Ægyptii ad eos perſequendos facti ſunt audaciores, ac ſi foret ut illi ſimiliter nihil mali paterentur. Quippe ignorarunt Ægyptii, quod viam tenuerint Hebræis ſolis conſtitutam, non aliis tritam; paratamque in periclitantium ſalutem, non iis qui in aliorum exitium properantes ea uti volunt. Itaque cum jam univerſus Ægyptiorum exercitus *in vada* intraſſet, rurſus ſe diffundit mare, &

τῷ πόνῳ πεπαλαιπωρημένοι τῆς διώξεως, εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν μάχλιν [a] ὑπερβάλλεσθαι χαλεπῶς ἔχειν ὑπελάμβανον. ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ αἰγιαλῷ Μωϋσῆς ἐγένετο, λαβὼν τὴν βακτηρίαν [b] τοῦ Θεοῦ ἱκέτευε, καὶ σύμμαχον καὶ βοηθὸν ἐκάλει [c] λέγων· "ὦ δέσποτα, ὅτι φυγὴ ἡμῖν οὐκ ἀπὸ τῶν παρόντων ὅτε "κατὰ ῥώμην ἢ κατ' ἐπίνοιάν ἐστιν ἀνθρωπίνη. ἀλλ' "[e] ἤδη τι πάντως σωτήριον πρᾶξαι, [f] τῷ κατὰ τὴν "σὴν βούλησιν ἀφέντι τὴν Αἴγυπτον, σόν ἐστιν ἐκπο- "ίζειν. ἡμεῖς τε ἄλλην ἀπεγνωκότες ἐλπίδα καὶ μη- "χανὴν, εἰς τὴν ἀπὸ σοῦ [g] μόνην καταφεύγομεν· καὶ "εἴπερ πρὸς τῆς σῆς προνοίας ἦλθε διαρπασαι [h] τῆς "Αἰγυπτίων ὀργῆς ἡμᾶς δυνάμενον ἀφορῶμεν. ἀφίκοιτο "δὲ τοῦτο ταχέως, τὴν σὴν ἐμφανίζον ἡμῖν δύναμιν· καὶ "ὦ λαὸν, ἐπὶ ἀνελπισίας καταπεπτωκότα πρὸς "τὸ χεῖρον, ἀνάστησον εἰς εὐθυμίαν, καὶ τὸ πρὸς τῆς "σωτηρίας θάρσος. [i] οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις σ' ἐσμὲν τοῖς "ὑπάρξις· ἀλλὰ σὴ μὲν ἡ θάλασσα, σὸν δὲ τὸ πρὸς- "κλεῖον ἡμᾶς ὄρος. ὡς ἀνοιγῆναι μὲν τοῦτο σὸν κελεύ- "σαντος, ἠπειρωθῆναι δὲ καὶ τὸ πέλαγος. εἶναι δὲ ἡμῖν "ὑποδρᾶναι γὴ δι' ἀέρος, δόξαν ἰσχύι τῇ σῇ τοῦτον ἡμᾶς "σώζεσθαι ὦ τρόπον.

β'. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας τύπτει τῇ βακτηρίᾳ τὴν θάλασσαν. ἡ δὲ ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀνεκόπη [k] γῆ, εἰς ἑαυτὴν ὑποχωρήσασα, γυμνὴν ἀφῆκε τὴν γῆν ὁδὸν Ἑβραίοις τοῖς γὴ φυγήν. Μωϋσῆς δὲ ὁρῶν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ πέλαγος ὑπεχωρηκὸς αὐτοῖς τὴν ἰδίαν ἠπειρον, πρῶτος ἐβάδισεν [l] αὐτῆς καὶ τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευεν ἕπεσθαι θείᾳ ὁδῷ πομπεύοντας τὴν πορείαν, καὶ τῷ κινδύνῳ τῶν παρόντων πολεμίων ἡδομένους, καὶ χάριν ἔχοντας διὰ τὸν θεῖον ὅπως ἐξ αὐτῆς σωτηρίαν ἀναφανῆσαι.

γ'. Τῶν δὲ ὑπ' ὀκνηρίαν, ἀλλ' ἐμένειν μετὰ σπουδῆς ὡς συμπαρόντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, μιμήσεσθαι [m] αὐτοὺς Αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐδόκουν, ὡς ὅτι πρόδηλον ὄλεθρον ὁρμωμένους. ἐπεὶ δ' εἶδον ἀβλαβεῖς ὅτι τὸ πολὺ προεκφοτας, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον μηδὲ δυσχερὲς ἀπαντήσαν, διῶκειν ὡρμήκεσαν αὐτούς, ὡς καλλίοις ἠρεμήσοντος τοῦ πελάγους· καὶ προτάξαντες τὸν ἵππον κατέβαινον. Ἑβραῖοι δὲ καθοπλιζομένους καὶ χρόνον εἰς [n] τοῦτο τρίβοντας ἔφθασαν [o] ὅτι τὸν ἀντιπέρας γῆν ἀπαθεῖς ἐκφυγόντες. ὅθεν καὶ θαρσαλεωτέρους [p] συνέβαινε πρὸς τὴν δίωξιν, ὡς οὐδὲν ὑπ' αὐτῶν πεισομένων εἶναι. Αἰγύπτιοι δ' ἐλάνθανον ἰδίαν ὁδὸν Ἑβραίοις γεγενημένην, ἀλλ' οὐχὶ κοινὴν ἐμβαίνοντες καὶ μέχρι σωτηρίας τῶν κεκαθωσιωμένων πεπιστευμένην, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῖς ἐπ' ἀπωλείᾳ τῇ τούτων ὁρμημένοις [q] χρήσασθαι θέλουσιν. ὡς οὖν ὁ τῶν Αἰγυπτίων στρατὸς ἅπας ἐντὸς ἦν, ὑπεχθὲν πάλιν ἡ θάλασσα, καὶ

a Ὑπερβαλλέσθαι *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. b Articulum dedimus ex *MSS.* c Οὗτος poſt λέγων adjiciunt plerique *MSS.* d Illa ὦ δέσποτα deſiderantur in *Editis* & *Vet. Interpr.* e Ei δὴ π *Big.* & *Samb.* f Articulum negligit *Vat.* g Μόνην non agnoſcit *Vat.* h Τῆς τοῦ Αἰγ. *Vat.* i Οὐκ ἐναντ. *Vat.* k Maris à Moyſe diſciſſi fama quædam ad Ichthyophagos uſque pervaſit, quam figmentis involutam refert *Diodor. Sic.* in *Bibl. Hiſt.* l. 3. p. 174. l Ἐν αὐτῇ *Vat.* m Εἰς αὐτὰς *Samb.* forſan ἐαυτούς. n Ita *MSS.* ταὐτὸ *Baſ.* & *G.* o Sic in nonnullis *MSS.* & *Zonara.* ἐπὶ τὴν ἀντιπέρας *Baſ.* & *G.* ἐπὶ τὴν ἀντιπέρα *Big.* & *Vat.* Ad idem littus egreſſos eſſe, colligere licet ex *Num.* c. 33. v. 7 & 8. p Eodem modo in *MSS.* συνίσαλε *Baſ.* & *G.* vitio forſan Typothetarum. q Ita ex *MSS.* in *Editis* χρῆσαι.

a Sic

καὶ ὡς καταλαμβάνει ῥοώδης ὑπὸ πνευμάτων κατῆξα τὰς Αἰγυπτίους. ὄμβροι τ' ἀπ' οὐρανοῦ κατέβαινον, καὶ βρονταὶ σκληραὶ [a] παρεξαπτομένης ἀστραπῆς· καὶ κεραυνοὶ δὲ κατηνέχθησαν. ὅλως δ' ὁδὲν ἦν τῶν ἐπ' ἀπωλείᾳ κατὰ μῆνιν Θεοῦ συμπιπτόντων ἀνθρώποις, ὃ μὴ τότε συνῆλθε· καὶ γὰρ νὺξ αὐτοὺς ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε. καὶ οἱ μὲν ὅτως ἀπώλοντο πάντες, ὡς μηδ' ἄγγελον τῆς συμφορᾶς τοῖς ὑπολελειμμένοις ὑποστρέψαι.

cum impetu à ventis propellentibus delatum Ægyptios fluctibus circundatos obruit. Imbres etiam de cœlo deſcenderunt, & aſpera tonitrua fulguribus ſimul intermicantibus: inſuper & fulmina *crebro* jaculabantur nubes. Ad ſummam concurſus erat omnium, quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti ſolent: nam & nox eos opprimebat caliginoſa & tenebricoſa. Ac iſti quidem univerſi adeo perierunt, ut nec nuncius cladis ad domi relictos reverteretur.

δ'. Τοὺς δ' Ἑβραίους [b] οὐδὲ καταοχθὴν λιὼ ὀπὶ τῇ χαρᾷ τῆς ὡφελούσης σωτηρίας καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀπωλείᾳ· βεβαίως νομίζοντας ἠλευθερῶσθαι, τὴν ἀναγκάζοντων δουλεύειν διεφθαρμένων, καὶ Θεὸν ὅτως εὐαρῶς ἔχοντας βοηθοῦντα. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τε κίνδυνον [c] ὅτως ἐκφυγόντες, καὶ προσέτι τοὺς ἐχθροὺς ὀπισθονηθέντας κεκαλασμένους, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύονται τῶν πρόσθεν ἀνθρώπων, οἷ ὕμνοις ἦσαν καὶ [d] παιδιαῖς ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς Θεὸν, ἐγκώμιόν τε καὶ τῆς εὐμενείας εὐχαριστίαν περιέχουσαν, οἷ [e] ἑξαμέτρῳ τόνῳ συνέθηκεν.

4. Hebræi autem vix ſe præ gaudio continuerunt ex tam inſperata ſalute & hoſtium ſtrage; exiſtimantes ſemet in firmam ſtabilemque libertatem vindicari, nemine ſuperſtite qui illos in ſervitutem retraheret, præſertim cum Deum manifeſto adeo ſibimet in ſubſidium venientem habuerint. Et illi quidem ipſi, quod periculum ita effugerint, hoſteſque præterea maximo poſt hominum memoriam ſupplicio affectos viderint, in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyſes canticum in Deum componit verſibus ſenariis, quod & laudes ejus complectitur, & gratiarum actiones ejus ergo benevolentiæ.

Gaudiis exſultant Hebræi, & hymno nobiliſſimo Dei laudes celebrat Moyſes.

ε'. Ἐγὼ μὲ οὖν ὡς εὗρον οἷ ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ὕστερον ἕκαστον τούτων παρέδωκα. [f] θαυμάσει δὲ μηδεὶς ὅτε λόγῳ ὅτε ὡφελίμῳ, εἰ ἀρχαίοις ἀνθρώποις καὶ πονηρείας ἀπείροις εὑρέθη σωτηρίας ὁδὸς καὶ διὰ θαλάσσης, [g] εἴτε κατὰ βούλησιν Θεοῦ, εἴτε κατ' αὐτόματον· ὑπότε [h] καὶ τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας [i] ἐθὴς καὶ πρόσφορα γεγονόσιν ὑπεχώρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος, καὶ ὁδὸν ἄλλην οὐκ ἔχουσι παρέσχε τοῦ δι' αὐτῆς, καταλῦσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν [k] τοῦ Θεοῦ βουλήσαντος. καὶ τοῦτο πάντες ὁμολογοῦσιν οἱ τοὺς Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγεγραφότες. περὶ μὲν οὖν τούτων ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ φρονείτω.

5. Et ego quidem prout ſacris in libris ſcriptum reperiebam, horum unumquodque memoriæ prodidi. Nemo vero narrationem ut incredibilem miretur, ſi antiqui homines & malitiæ expertes in maris ſciſſura viam ad ſalutem invenerint, ſive Dei voluntate ſive ſponte naturæ: quandoquidem heri & nudiuſtertius ** iis, qui ſub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, ceſſit Pamphylium mare; & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus ejus opera ad Perſarum imperium evertendum uti decreviſſet. id quod & omnes teſtantur, qui Alexandri res geſtas ſcriptis mandarunt. At enim de his quiſque, ut libuerit, ſentiat.

ς'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ ὅπλα τῶν Αἰγυπτίων, προσενεχθέντα τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ τῆς βίας τοῦ πνεύματος ἐπ' ὀκτὼ [l] σχεδὸν σταδίους, ὁ Μωϋσῆς, καὶ τοῦτο εἰκάσας τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ γεγονέναι, ὅπως μηδὲ ὅπλων ὦσιν ἄποροι, συναγαγὼν, καὶ τούτοις σκεπάσας τοὺς Ἑβραίους, ἦγεν ὅπῃ τὸ Σινᾶιον ὄρος· θύσων ἐκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ τὰ σώτρα τοῦ πλήθους ἀποδώσων, καθὼς αὐτῷ καὶ [m] προείρητο.

6. Poſtera vero die cum æſtus ventis adjuvantibus arma Ægyptiorum in littus ejeciſſet, ubi tum Hebræi caſtra poſuerant, Moyſes, hoc ipſum conjiciens Dei providentia factum eſſe, ne poſthac arma deſiderarent, ea colligens, iiſdemque tegens munienſque Hebræos, duxit eos ad montem Sinæum, Deo illic ſacrificaturus, & munera pro ſalute populi oblaturus, prout ipſi antea imperaverat Deus.

Iſraëlitas à mari armatos ad montem Sinæum deducit Moyſes.

Τέλος τῆς βιβλίου δευτέρου.

Finis Libri ſecundi.

a Sic in pleriſque *MSS.* ὡς ἐξαπτομένης *Samb.* & *Caſ.* ὡσεξαπτομένης *Baſ.* & *G.* *b* Οὐ καταοχὴν ἦν *Vat.* *c* Οὕτως ἐκφυγόντες, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύονται τῶν πρόσθεν. ἀεὶ γὰρ καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν &c. *Vat.* *d* Ita ex *MSS.* παιδείαις *Baſ.* & *G.* *e* Accedit potius (ut dicit *Scaliger* in Animadvert. ad *Euſebium*, p. 7.) ad Tetrametrum Iambicum, quam ad Hexametrum Heroïcum. Vide *J. Crojium* in N. T. p. 95. *Lambecii* Prodromum ad Hiſt. Lit. p. 163. & *Leydeckerum* de Rep. Hebr. p 207. *f* Θαυμάσει δὲ *Samb.* *g* Hac de re videlis *Allatii* notas ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 301, 309. *h* Ita in *MSS.* in *Editis* καὶ ὡσεὶ τ. Commentus eſt *Homerus* (ut verbis utar Cl. *Huetii* in *Quæſt. Alnet.* l. 2. c. 5.) Neptuno, ſuper fluctus currum agenti, mare aquas diduxiſſe. ubi (*ſc.* ad *Iliad.* γ'.) notat *Euſtathius*, ſcriptum reliquiſſe *Calliſthenem*, mare Pamphylium Alexandro non viam ſolum patefeciſſe, ſed tanquam regem eſſe veneratum aquis aſſurgentibus & intumeſcentibus. quo exemplo uſus eſt *Joſephus* ad conciliandam apud Gentiles prodigioſæ maris ſciſſuræ fidem. *i* Ἐχθὴς *Samb.* & *Vat.* *k* Ita viſum eſt etiam *Appiano* de *Bell. Civ.* l. 2. *Arriano* de *Exped. Alex.* l. 2. ſed error revincitur ex *Strabone*, l. 14. p. 666. (qui ſcribit Alexandrum maris æſtu obſervato exercitum tranſmiſiſſe &c.) & ex *Artemone* in prima *Senecæ* ſuaſoria, & *Plutarcho* in *Vita Alex.* p. 674. *l* Εἰσθὲ σταδίους *Caſ.* & *Vat.* *m* Ita in *MSS.* in *Editis* προείρητο. * Al. *Alexandro Macedonum regi ceſſit* &c.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΤΡΙΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO TERTIO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.*
2. *Quomodo Amalecitæ populique finitimi bellum inferentes Hebræis, ab iis devicti ſunt, & Iſraëlitæ magnam exercitus ſui partem amiſerunt.*
3. *Quod Jethronem ſocerum ſuum Moyſes, ad ſe venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.*
4. *Quomodo perſuaſit ei ut populum antea incompoſitum divideret, præfectoſque deſignaret qui millenis & centenis præeſſent: & ut ex ſoceri conſilio ſingula hæc conſtituit Moyſes.*
5. *Quomodo Moyſes in montem Sinæum conſcendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.*
6. *De tabernaculo, quod Deo ſtatuit & ſacravit Moyſes in ſolitudine, templum ſpecie referens.*
7. *Qualia fuerint veſtimenta ſacerdotum & Pontificis: de Aaronis ſacerdotio, variiſque purificationum & ſacrificiorum ritibus: atque de feſtis, & ut dies ſinguli diſpoſiti erant: tum leges aliæ.*
8. *Quomodo Moyſes caſtris motis populum duxit ad Chananæorum confinia: & quoſdam dimiſit ad explorandam regionem & urbium magnitudinem.*
9. *Qui miſſi fuerant, poſt* XL. *dies reverſi, ſuorum deprimunt vires & Chananæorum potentiam extollunt: quo fit ut multitudo, timore perculſa & in deſperationem acta, ad Moyſem lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum ad ſerviendum.*
10. *Utque Moyſes, hanc rem indigne ferens, prædixit, Deum velle per quadraginta annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: & neque in Ægyptum reverſuros eſſe, neque occupaturos Chananæam.*

α'. [a] Ως Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἦγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, πολλὰ παλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

β'. Ως πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται ⸫ οἱ πέριξ, ἡττήθησαν· καὶ [b] Ἰσραηλῖται τῷ πλείονι τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον [c] πληθύι.

γ'. Οτι τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἰοθόρην Μωϋσῆς, ἀφικνούμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σιναῖον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

δ'. Ως ὑπέθετο διαταῦξαι τὸν λαὸν αὐτῷ κατὰ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, ἄπρακτον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἔκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τοῦ πενθεροῦ παραίνεσιν.

ε'. Ως ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς θεοὺς τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

ς'. Περὶ τῆς σκηνῆς ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ζ'. Τίνες τοῖς ἱερεῦσιν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως· περὶ τῆς τοῦ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἁγνισμῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· ⸫ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

η'. Ως ἐκεῖθεν ἄρας Μωϋσῆς ἦγαγε τὸν λαὸν εἰς τὰς ὄρους τῶν Χαναναίων, καὶ τοὺς κατασκεψομένους αὐτῶν τήν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν.

θ'. Οτι τῶν πεμφθέντων μὴ πεντεκαιδεκάτην ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τῷ τῶν Χαναναίων ὑπερφέρειν δυνάμει· τὸ πλῆθος ταραχθὲν καὶ πεσὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν ὡς [d] καταλεύσοντας τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποστρέψαι δουλεύειν διεγνωκότας.

ι'. Καὶ ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη [e] τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατριβὴν, προεῖπεν ὠργῖσθαι· ⸫ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν [f] τὴν Χαναναίαν.

---

a Capitum periochas deſumpſi ex *Codd. Samb.* & *Big.* placuit tamen vulgatas hîc ſubjicere. Κεφ. α'. Πῶς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος ἐξήγαγεν. Κεφ. β'. Περὶ τῶν Ἀμαληκιτῶν καὶ συμμάχων ἐθνῶν, καὶ ὅσοι ἐκ τῶν πολεμίων λείαν Ἰσραηλῖται ἐκτήσαντο. Κεφ. γ'. Πείσας συμβαλεῖν Ραγουήλ τῷ γαμβρῷ Μωϋσῆ ἦλθεν. Κεφ. δ'. Πῶς Μωϋσῆς ἀναπαύσας εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος, ⸫ λαὸν παρὰ Θεοῦ τοὺς τῶν δέκα λόγων πλάκας, τῷ λαῷ αὐτοὺς παρέδωκεν. Κεφ. ε'. Περὶ τῆς σκηνῆς ἣν Μωϋσῆς ἐποίησεν ὁ τῇ ἐρήμῳ, ἣ μεταφερομένη ναοῦ ἐδὲν διέφερεν. Κεφ. ς'. Περὶ τῶν κίονων, ἐν ᾗ Μωϋσῆς τοὺς νομικοὺς πλάκας ἐνεπίθηκεν. Κεφ. ζ'. Περὶ τραπέζης καὶ λυχνίας χρυσῆς καὶ βωμοῦ τοῦ ἐν τῇ σκηνῇ. Κεφ. η'. Περὶ τῆς τοῦ ἱερέως καὶ τῆς ἀρχιερέως στολισμοῦ. Κεφ. θ'. Περὶ τῆς τῶν Ἀαρὼν ἱερωσύνης, ⸫ ἃ πρὸς τοῖς ἑορτῶν καὶ ἱερουργιῶν νόμοις. Κεφ. ι'. Νόμοι περὶ θυσιῶν καὶ τῶν καθαρμῶν. Κεφ. ια'. Νόμοι ⸫ ἤδη περὶ τοὺς πολεμικούς. Κεφ. ιβ'. Στίσας τὴν Μωϋσέως δι' ἀποστολῆς, καὶ τοὺς συνιόντας κόλασις. Κεφ. ιγ'. Περὶ κηρυκείων οἳ ἐξιστορήσοντες τὴν Χαναναίων γῆν, ⸫ ἐπαπλήττοντες τοὺς Ἰσραηλίτας ἐξεφόβησαν. *b* Vocem Ἰσραηλῖται addidi ex *Epiphanio*. *c* Deeſt *Big.* *d* Perperam καταλῶσαι in *Big.* *Epiphanius* vertit, *paulatim Moyſem deſereret*. *e* Sequentia (quibus nulla appoſita erant commata in *MSS.*) ita diſtinguenda eſſe cenſeo, niſi quis malit ὠργῖσθαι pro ὠργῖσθ. *f* Vel cum *Big.* τὴν Χαναναίαν.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνου [b] ἔτη β'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER TERTIUS.

Liber iſte continet biennii hiſtoriam.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος πολλὰ ταλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

CAP. I.

Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ δὲ τοῖς Ἑβραίοις τῆς σωτηρίας ὕτω γενομένης, δεινῶς ἐλύπει πάλιν αὐτούς, ἀγομένους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἡ χώρα πολέως ὄσα ἔρημος, καὶ τῶν τε πρὸς τροφὴν αὐτοῖς ἄπορος, ἀσφιζομένη δὲ καὶ ὕδατος εἰς τὸ ἔλαττον, καὶ μὴ μόνον ἀνθρώποις τι προσφέρειν εὐδὲν, ἀλλὰ μηδ' ἄλλό τι τῶν ζώων ἱκανὴ βόσκειν· φαφαρὰ γάρ ἐστι, καὶ νοτερὸν ἐξ αὐτῆς ὑδὲν ὅ, τι καὶ φῦσαι καρπὸν δύναιτο. τοιαύτην δὲ οὖσαν τὴν χώραν ἐξ ἀνάγκης ὥδοὐν, ἑτέραν ἀπελθεῖν οὐκ ἔχοντες. ἐπεφέροντο δ' ἐκ τῆς προωδοιπορημένης ὕδωρ, τῇ γραπτῇ κεκελευκότος· καὶ τοῦτο δαπανηθέντος, ἐκ φρεάτων ἐποιοῦντο τὴν ὑδρείαν ὀπιπόνως διὰ σκληρότητα [d] τῆς γῆς. καὶ τὸ εὑισκόμενον δὲ πικρὸν ἀλλ' ὑ πότιμον ἦν, καὶ τοῦτο δὲ σπάνιον. ἀφικνοῦνται δὲ τοῦτον ὁδεύοντες τὸν τρόπον [e] περὶ δείλην ὀψίαν [f] εἰς Μὰρ τόπον, ὕτως διὰ τὸ τοῦ ὕδατος κακίαν ὀνομάσαντες. Μὰρ γὰρ ἡ πικρία λέγεται. καὶ αὐτόθι τεταλαιπωρημένοι τῷ τε συνεχεῖ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῇ τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ, [g] καὶ γὰρ καὶ τότ' αὐτοὺς πολέως [h] ὑπελελοίπει, κατάγονται. [i] φρέαρ γὰρ ἦν, διὸ καὶ μᾶλλον ἔμειναν· οὐδ' αὐτὸ μὲν ἱκανὸν δυνάμενον τοσούτῳ στρατῷ, βραχέα μέντοι παρέχον αὐτοῖς εὐθυμίαν ἐπ' ἐκείνοις εὑρεθὲν

CUM autem hoc modo inſperata Hebræis ſalus contigiſſet, rurſus eos, dum in montem Sinæum ducerentur, graviter afflixit regio valde deſerta, tam neceſſariis ad victum deſtituta, quam extrema aquarum inopia laborans, ut nec quidquam in hominum uſum ſuppeditaret, nedum aliquid pecudum alimento idoneum. nam tota ſqualida eſt, & ne minimum humoris habens qui fructum in apricum educeret. At vero hujuſmodi regionem peragrare, cum aliam non potuiſſent, neceſſe erat. Aquam autem, ducis juſſu, ſecum deferebant ex locis, quæ jam pertranſierant: ea vero abſumpta aquationis cauſa puteos deprimebant, magno labore propter duritiem terræ. ac, cum inveniretur aqua, amara erat & nequaquam potabilis, nec in copia ſatis magna. In hunc modum iter facientes prima veſpera ad Mar locum pervenerunt, quem ob aquas vitioſas ita appellarunt. amaritudo enim *lingua Hebraica* Mar dicitur. Ibique, continuis itineribus pariter ac ciborum inopia miſere vexati, (tunc enim illos omnino defecerat commeatus) *ad tempus* permanſerunt. Nam puteus *illic* erat, quamobrem eo magis *ibidem* morabantur, qui quidem ſufficere tanto exercitui non poterat, nonnihil tamen eos conſolabatur, in iis utpote

Jam ſiticuloſam Arabiam patiuntur Hebræi.

locis

a Al. λόγος τελίτης. *b* Ita *Busb. Big. aliique.* ἐτῶν μ'. *Samb.* proclivi errore. ἐτῶν νδ'. aut νδ'. *Baſ. & Hen.* immodice. *c* Καθότερον (prout in ora *Cod. Samb.*) legiſſe videtur *Vet. Interpr. d* Articulum omittit *Vat. e* Veſperam intelligit diei tertii quam à mari Rubro evaſerant. *f* Εἰς Μαρὰ τὸν τόπον *Samb. & Vat.* Idem locus S. Literis *Marah*, Syris Arabibuſque *Mæriri* nuncupatur, atque etiam *Morath* Syris, necnon *Amari fontes* Plinio. *Bern. g* Ita *Big.* καὶ γὰρ τότ' *alii. h Al.* Ἐπιλελοίπει. *i Epiphanius* vertit *erat enim illic puteus valde dirus, qui nec ſufficere* &c. ac ſi legiſſet φρέαρ γὰρ ἦν δεινὸν μέλαν· οὐδ' αὐτὸ μ'.

a Ita

locis inventus. Quin & ab exploratoribus acceperant, nihil in progreſſu reperturos: illac enim aqua amarulenta erat & nulli potabilis; non hominibus ſolum, ſed & ne jumentis quidem ferenda.

Mar, *ſive amarum puerorum, injecta aſſula edulcat Moyſes à Deo doctus. Ex. c. 15, 23. Num. c. 33, 1. Eccleſ. c. 38, 5.*

2. Moyſes autem cum vidiſſet populum animo deſpondere, nec quicquam ei ſupereſſet quod diceret (non enim ſimplex & virilis erat exercitus, qui neceſſitatis violentiæ opponeret fortitudinem; ſed generoſos animi impetus retuderat puerorum & mulierum turba, imbecillior quam ut ratione perſuaderi poſſet) in ſummas adductus eſt anguſtias, omnium calamitatem perinde habens ac ſi ſua eſſet. Etenim ad alium quenquam ſe non conferebant, ſed ad ipſum, orantes atque obſecrantes, mulieres quidem pro infantibus, viri autem pro mulieribus, ne ſe deſpiceret, ſed aliquam ſibi viam ad ſalutem aperiret. Itaque ad Deum precandum ſe convertit, ut aquæ vitio præſenti mederi, eamque potabilem reddere dignaretur. Deoque *illi* hanc gratiam annuente, baculi ſummitatem, ad pedes *forte* jacentem, arripiens, mediam in longitudinem diffindit. Deinde in puteum mittens, perſuaſit Hebræis, Deum preces ipſius exaudiviſſe, atque promiſiſſe ſe talem illis, qualem deſiderant, aquam eſſe ſuppeditaturum, modo ad juſſa ejus exſequenda non ſegni ſed alacri animo ſeſe accingerent. Illis autem interrogantibus, quid factu opus eſſet ut aqua in melius mutaretur, jubet circumſtantium robuſtiſſimum quemque *aquam* exhaurire, dicens, majore ejus parte exinanita reliquam potabilem fore. Atque illi quidem laborem ſuſceperunt: aqua vero, continuis ictibus exercitata & expurgata, mox potabilis evaſit.

Apud Elim *ſtationem populus conſedit ſub die triceſimo ſui erroris. Ex c. 15. 27. Num. c. 33. 9. Et Severus l. 1. c. 27.*

3. Inde autem caſtris motis ad Elim pervenerunt, è longinquo quidem aſpectu pulchram, (nam & palmis erat conſita) aditu vero iniqua deprehenſa eſt. Palmæ enim illæ, non plures quàm ſeptuaginta, auctuque erant difficiles & humiles admodum ob aquæ penuriam, quod omnis iſte locus ſiccus eſſet & arenoſus: neque ex fontibus, qui duodecim numero, humidi aliquid ſperabant & aquationi idoneum. Sed cum in iis nulla eſſet ſcaturigo & aquæ emerſio, rari erant humoris effluxus: & quamvis in arenam defoderent, nihil *fere* eis occurrebat. Et ſi quid modicum in manus diſtillaret, adeo turbidum erat, ut *potui* inutile invenerint. Quin & arbores

τοῖς χωρίοις. καὶ γὰρ ἦκουον τοῦτο τοὺς [a] ἐξερευνῶντας μηδὲν ἔμπροσθεν βαδίζοντιν εἶναι· παρὸν δὲ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ καὶ ἄποτον [b] ἦν, οὐκ ἀνθρώποις μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἀφόρητον.

Β'. Ὁρῶν δ' ὁ Μωϋσῆς ἀθύμως διακειμένους, καὶ πρὸς πρᾶγμα τοιοῦτον· τὸ ἀναπλήκτους· [c] ἦν γὰρ καθαρὸς ὁ στρατός, ὥστε τῷ βιαζομένῳ τῆς ἀνάγκης ἀντιτάξαι τὸ ἀνδρεῖον, [d] ἀλλὰ διέφθειρε τὸ κατ' ἐκείνους γενναῖον παίδων τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀσθενέστερος τῆς ἐκ λόγων διδασκαλίας· ὁ καλεπωτέρεις ἦν, τῷ συμφορᾷ τῷ [e] τῶν ἁπάντων ἰδίαν αὐτῷ ποιούμενος. καὶ γὰρ οὐδ' ἐπ' ἄλλον τινὰ συνέτρεχον ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν, ἀναβολῦντες, γύναια μὲν ὑπὲρ νηπίων, οἱ δ' ἄνδρες ὑπὲρ ἐκείνων, μὴ προϊδρᾶν, ἀλλ' ἐκποιεῖσθαι αὐτοῖς ἀφορμήν τινα σωτηρίας. ἱκετεύειν οὖν τρέπεται Θεὸν, μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς παρούσης κακίας καὶ πότιμον αὐτοῖς παρασκεύ. καὶ καταβύσαντος τῇ Θεῷ τὴν χάριν, λαβὼν [f] ἀποτομάδος τὸ ἄκρον ὃ ποσὶν ἐρρίμμενης, διαρρεῖ [g] μέσῃ, καὶ κατὰ μῆκος τῷ τομῇ ποιησάμενος· ἔπειτα μεθεὶς εἰς τὸ φρέαρ, ἔπειθε τοὺς Ἑβραίους Θεοῦ ἐπήκοον [h] αὐτῷ τυχὸν εὐχῶν γεγονέναι, καὶ ὑπεσχῆσθαι τὸ ὕδωρ αὐτοῖς παρέξειν οἷον [i] ὠφθυμοῦσιν, ἂν προθύμως τὰ ὑπ' αὐτοῦ κελευόμενα μὴ ὀκνηρῶς ἀλλὰ προθύμως ὑπουργῶσιν. ἐρομένων δ' αὐτοῦ, τί καὶ ποιοῦντας ἂν [k] μεταβάλοι τὸ ὕδωρ εἰς κρεῖττον· κελεύει τοὺς ὡς ἀκμῇ προϊσχύντας ἐξαίλειν, λέγων τὸ ὑπολειπόμενον ἔσεσθαι πότιμον αὐτοῖς προεκχεομένου πολλοῦ καὶ πλείονος. καὶ οἱ μὲν [l] ἐπόνουν· τὸ δὲ ὑπὸ τῶν συνεχῶν πληγῶν [m] γυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη πότιμον ἦν.

γ'. Ἀραντες δ' ὁρμῶσιν εἰς [n] Ηλιν ἀφικνοῦνται, πόρρωθεν μὲν ἀγαθὴν ὀφθεῖσαν· καὶ γὰρ φοινικόφυτος ἦν· [o] πλησιάζουσι δὲ ἀπηλέγχετο πονηρά. καὶ γὰρ οἱ φοίνικες ὄντες ὀλίγοι τὸν πλείους ἑβδομήκοντα, δυσαυξεῖς τε ἦσαν καὶ χαμαίζηλοι διὰ ὕδατος ἀπορίαν, ψαφαρᾶς τοῦ παντὸς ὄντος χωρίου· ὅτε γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν, δώδεκα ὄντων ἀριθμὸν, ποτερόν τι καὶ πρὸς [p] ἄρδευσιν αὐτοῖς διὰ ἐλπίδα χρήσιμον. ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἀναλῦσαι μηδ' ἀναχῦσαι, [q] ἰκμάδες ἦσαν ὀλίγαι καὶ ἀμμώδεσιν τῷ ψάμμῳ ὑδὲν ἁπάντα. [r] κἂν τι δὲ ῥάζον ἔλαβον εἰς χεῖρας, ἄχρηστον [s] εὐρισκον διὰ τὸ θολερὸν εἶναι. χαρπόν τε φέρειν ἦν ἀδυνῆ

a Ita *Big. Samb. Vet. Interpr.* ἐξαρνίστων *Baſ.* ἐξανίστων *Gen.* b *Al.* οἶνος. c Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὁ γὰρ ἰχθὺς ἦν φρατὺς *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* d Sic (niſi quod παῖδων pro παῖδας repoſuimus ex *Vet. Interpr.*) *Big.* & *Samb.* paululum variante *Vat.* qui habet ἀλλὰ διέφθειρε τὸ γενναῖον π. τ. κ. γ. ὄχλος ἀσθενέστερος τ' κατ' ἐκείνους [*al.* ἐπ' ἐκείνους] διδασκαλίας. in *Editis* ἀλλὰ διεφθείρετο τότε γενναῖον παῖδές τι & γυναικῶν ὀχλὸς ἀσθενέστερος, τ' ἐκείνων διδασκαλίας τὸ χαλεπωτέρεις ἦν, τῷ σ. *Epiphanius* legiſſe videtur, ἀλλ' ὡς διεφθείρετο τὸ κατ' ἐκείνους γενναῖον, παῖδων τι καὶ γυναικῶν ἀσθενέστερος &c. nam vertit, *neque enim inimicus erat hoſtis, quatenus vim inferenti neceſſitate potuiſſet & fortitudine reſiſtere. Sed dum iſto modo eorum deficeret virtus, nihilque prodeſſet doctrina verborum, calamitatem omnem ſuam Moyſes propriam faciebat.* e Τῶν adjecimus ex *Big.* & *Samb.* f Ita *Samb.* τομιδος *Vat.* in *aliis* ἀπὸ τομιδος vitioſa dialyſi. ἀποτομὰς eſt σχίζα, *Heſychio* explicante. quidam in margine *Cod. Samb.* interpretatur ξύλον ὀκκαημμένον. *aliis* ἀκρότιον dicitur, i. e. *a quarterſtaffe* inter arma Britannica. g Sic *Big. Samb.* & *Ves. Interpr.* μέσῳ in *Editis.* h Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπὸ τ' ἰυχῆς *Baſ.* & *G.* ἀπὸ τῶν ἰυχῶν edidit *Bernardus.* i Sic plane & mox ὑπεργῶσιν in *Big. Samb.* & *Vat.* ἂν non agnoſcunt *Baſ.* & *G.* unde eſt quod habeant ὑπεργῶσιν. k Ita in nonnullis *MSS.* & *Ves. Interpr.* in aliis μεταβάλοιτο vel μεταβάλοιτο. & dein ἐπὶ κρεῖττον vel ἐπὶ τὸ κρεῖττον. in *Editis* μεταβάλλοι τὸ ὕδωρ, κτλ. l Επόνουν legebat *Vet. Interpr.* nam reddit, *& illi quidem laudaverunt dictum.* m *Joſephum* (vel in *Exterorum gratiam*, vel quod *Fabulis Phariſaïcis* nimium crediderit) rei miraculum elevare adnotarunt *Veterum* nonnulli, ut *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Zonaras* in *Annalibus*, p. 22. n Ita *Big. Samb.* & *Vat.* aſpirate *Hen. Bunb.* & *Vet. Interpr.* Ιλαὶ in *Editis.* Αἰλείμ LXX. *Interpr.* quos ſequutus eſt inter alios *Philo* & *Euſebius.* Scriptoribus exoticis (ut dicit *Bernardus*) Ειλαιον & *Elana* dicitur. o Πλησιάζουσι δ' ἀπηλ. *Vat.* p Ita in quinque *MSS.* πρὸς ἀρδεῦσιν *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* q Ικμάδες γὰρ ἦσαν *Samb.* r Ita *Baſ.* & *G.* κἂν δ' τι δὲ *Big. Samb.* & *Vat.* pleonaſmo Atticorum. ſ *Al.* εὑρίσκετο.

a Vocem

ἀσθενῆ τὰ δένδρα, ἀφ' οὗπερ ἀπάγειν τῆς ἐξ ὕδατος εἰς τοῦτο ἀφορμῆς καὶ προσκλήσεως. εἶχον οὖν οἱ αἰτίᾳ ⓐ στρατηγὸν καὶ κατεβόων αὐτοῦ, τὸ ταλαιπωρίαν καὶ τὸ πείρᾳν τοὺς καιροὺς δι' αὐτὸν πάσχειν λέγοντες. τεσσαρακοστὸν γὰρ [a]ἐκείνῳ ὁδοῦντες ἡμέραν, ὅσαι μὲν ἐπεφέροντο πάντ' ἦσαν ἀναλωκότες· μηδενὶ δὲ προευτυχήσαντες, δυσέλπιδες ἦσαν περὶ τοῦ ὅλου. πρὸς δὲ τὸ παρόντι κακῷ τὸ ἀφόρητον ὄντες, καὶ οὐ μνήμην εἶναι τοῦ ὑπηργμένων αὐτοῖς ἔκ τε τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως ἀρετῆς καὶ σοφίας κωλυόμενοι, δι' ὀργῆς τὸν στρατηγὸν εἶχον· καὶ [b]βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν, ὡς αἰτιώτατον τῆς οὐ ποσὶν συμφορᾶς.

δ'. Ὁ δ', ὥτως ἀνηρεθισμένου τοῦ πλήθους καὶ πικρῶς ἐπ' αὐτὸν κεκινημένου, τῷ Θεῷ θαῤῥῶν καὶ τῷ συνειδότι τῆς περὶ τοὺς ὁμοφύλους προθυμίας, πάρεισιν εἰς μέσους καὶ καταβοῶντων καὶ τὰς χεῖρας ὑπὸ τοῖς λίθοις ἐχόντων. ὀργισθῶσί τε κεχαρισμένῳ ὢν καὶ πλήθεσιν ὁμιλῆν πιθανώτατος, [c]καταπαύειν ἤρξατο τῆς ὀργῆς, μὴ τοῦ παρόντων αὐτοὺς δυσκόλων μεμνημένους λήθην ἔχειν τοῦ ἔμπροσθεν εὐεργεσιῶν προσκαλῶν· μηδ', ὅτι νῦν πονοῦσι, τῆς ἀφθονίας [d]ἐκβάλλειν τὰς τοῦ Θεοῦ χάριτας καὶ δωρεάς, ὧν μεγάλων καὶ ἐκ προσδόξου ἔτυχον γενομένων· προσδοκᾶν δὲ καὶ τῆς παρούσης ἀπαλλαγὴν ἀμηχανίας ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὃν εἰκὸς [e]δοκιμάζοντα τὸ ἀρετῇ αὐτοῦ, πῶς τε χαρτερείας ἔχουσι καὶ μνήμης τοῦ προϋπηργμένων, εἰ μὴ [f]τοὺς ἐκεῖνα γίγνοιντο διὰ τὰ ἐν ποσὶν κακά, γυμνάζειν αὐτοὺς τοῖς [g]ἄρτι χαλεποῖς· ἐλέγχεσθαι δὲ αὐτοὺς οὐκ ἀγαθοὺς, ὅτε περὶ τὸ ὑστερεῖν ὅτε περὶ τὸ μνήμην τῶν εὖ γεγονότων, ὅτως μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου γνώμης, καθ' ἣν ἐκλελοίπασι τὸ Αἴγυπτον, καταφρονοῦντας, ὅτως δὲ τοὺς αὐτὸν ⓐ ὑπηρέτου αὐτῷ ἀπατεθέντας, καὶ ζῶντα μηδὲν αὐτοὺς ἀφελουσάμενον, περὶ ὧν εἶποι τε καὶ πεφάτειν κατ' ὀτολλὴν τοῦ Θεοῦ κελεύσῃ. [h]καταπεπλῆξθαι οὖν πάντας· πῶς τε φαρεῖεν Αἰγύπτιοι, κατέχειν αὐτοὺς ἀφ' ἧς τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην βιαζόμενοι· καὶ πίνα τρόπον ὁ αὐτὸς ποταμὸς ἐκείνοις μὲν αἷμα ἦν καὶ ἄποτος, αὐτοῖς δὲ πόσιμος καὶ γλυκύς. πῶς τε διὰ τῆ θαλάσσης, ἀναφυγόντας [i]αὐτοὺς πορρωτάτω, [k]χερσὶν ὁδὸν ἀπελθόντες, αὐτῇ ζώσῃ σωθέντας μὲν αὐτοὶ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ὀλέθριον ἀπολωλότας· ὅτι τε αὐθημίζοντας ὅπλων εἰς εὐποιΐαν ὁ Θεὸς καὶ τούτων κατασήσειεν· τά τε ἄλλα ὅσα πρὸς αὐτῷ τῷ ἀφανισθῆναι [l]δόξαντας γενέσθαι ἢ σῶσαι ὁ Θεὸς ἐκ παραλόγου· ἢ ὡς δυνάμει αὐτῷ, μὴ [m]ἀπογινώσκειν μηδὲ νῦν αὐτῷ τὴν σωτηρίαν, ἀλλ' ἀοργήτως θεμένους, λογιζομένους μὴ τὴν ὀλιγωρίαν μηδὲ βραδυτῆτα τοῦ βοηθεῖν ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου ἐπὶ τοὺς ἐν ἀνάγκαις ἀνθρώποις ἐπιφέρεσθαι, ἀλλὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους ἔχει, ἐκ τοῦ ἐν ἑκάστοις καιροῖς ἐπιφέρεσθαι τὴν βοήθειαν ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου καὶ ἐκ παραλόγου.

debiliores erant quam ut fructus ederent, propter inopiam aquæ, qua eliciuntur & refocillantur. Ductorem itaque reprehendebant, illumque *furioſe* exclamabant, dicentes ipſum in cauſa fuiſſe quod tantum miſeriæ ſubirent, & tot mala experirentur. nam, cum ille dies triceſimus eſſet, ex quo iter ingreſſi ſunt, commeatum omnem ſecum deportatum abſumpſerant: nihilque *ad famem levandam* reperientes, paululum aberant ab omnium rerum deſperatione. Defixi autem in mali præſentis cogitatione, nec in memoriam revocantes quanta illis effecta reddiderit Deus atque Moyſis virtus & ſapientia, *vehementer* duci ſuccenſebant, & in eo erant ut illum lapidarent, tanquam calamitatis, qua premebantur, auctorem.

Hinc prope ſeditio redintegratur gentis malæ & ſemper querulæ. *Ex. c. 16.*

4. Ille vero, multitudine irritata & acriter in ipſum concitata, Dei auxilio fretus, ſibique conſcius, quod ſumma fide contribulium ſaluti proſpexerit, prodit in medium dum vociferarent & ſaxa manibus arriperent. Cumque eſſet aſpectu gratiſſimus & populari facundia quam maxime polleret, ad iras *eorum* leniendas aggreditur, obſecrans ne, in præſens incommodum nimio plus intenti, priorum beneficiorum oblivionem caperent: nec, quia nunc *inedia* laborent, ex animo ejicerent Dei gratiam & munera, quibus *ſane* permagnis & præter opinionem cumulati fuerant: ſed ſperarent *potius* etiam de præſenti anxietate ſe Dei providentia liberandos, quem veriſimile eſt (ad probandam eorum virtutem, & quantum tolerantiæ haberent, utque memoria prius edita tenerent miracula, & annon ad illa reſpicerent in anguſtias nunc adducti) rebus hiſce adverſis illos exercere: eos vero redargui, quod in malis perferendis non recte ſe geſſerint, nec promeritorum bene meminerint, cum Deum ejuſque voluntatem, quam ſequuti Ægyptum reliquerant, adeo contemnant; ipſumque ejus miniſtrum tam iniquis odiis perſequantur, quem, nec in iis quæ dixerit, aut ex Dei juſſu fieri præceperit, quicquam mentitum eſſe compererant. Deinde ſingula enumerat: ut magna clade affecti fuerint Ægyptii, quod eos contra Dei mandatum detinere contenderint: & quo modo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipſis vero dulce fuerit ac potabile: atque ut per mare, longiſſime ab ipſis refugiens, novam euntes viam, hac ipſi re ſalutem quidem acceperint, inimicos vero internecione deletos ſpectaverint: quod etiam, cum arma non habuerint, ea ipſis abunde ſuppeditarit Deus: & ut ſæpe alias cum in extrema pericula conjecti viderentur, ipſos ex improviſo ſervarit Deus: & cum *tanta* illi potentia, ne nunc quidem de ejus providentia deſperarent, ſed lente exſpectarent, *quid acciderit*, cogitantes quidem non ſero venire auxilium,

Vide lib. 2. c. 14. & c. 16.

Pulchre tamen ſtat Moyſes, ut virum ſtrenuum & pium decuit.

a Vocem ἐκείνῳ (quæ deerat in *Editis*) repoſuimus ex conſenſu omnium *MSS.* præter unum è *Codd. Vat.* qui habet ἐκείνων ἀδύντων. b Ita *Big. Samb. Hen.* & *Bush.* quo modo & mox infra p. 96. v. 13. βαλεῖν *Vat.* tantum adeo ſufficit pro λίθους βαλεῖν in *Baſ.* & *G.* c *Al.* καταπαύσων. d *Al.* ἐκβαλεῖν. e Δοκιμάζοντι τὸ *Samb.* f Ita *Samb.* & *Vat.* γίγνοιτο *Big.* γίνοιτο *Baſ.* & *G.* g Sic in *MSS.* ἄρτι in *Editis.* h Καταπεπλῆχθαι π. *Big.* & *Samb.* καταπεπλῆξθαι πάντα, πῶς τε φαίρειν Αἰγύπτιοι κατέχειν αὐτοὺς *Vat.* i Ita *Samb.* in *aliis* αὐτούς. k Ita in *MSS.* in *Editis* ἐ τὸ ὀδὸν. l Sic *MSS.* in *Editis* δόξαν. m Ἀπογινώσκειν δὲ μηδὲ νῦν *Samb.* & *Vat.* diſtincte autem *Epiphan.* οὐ παραλόγου, ἢ ὡς δυνάμει αὐτῷ, μὴ ἀπογινώσκειν δὲ μηδὲ νῦν.

a *Al.*

xilium, ſi non ſtatim, priuſquam duriuſculi aliquid fuerint experti, adveniat: ſecum vero reputarent non ex *rerum veſtrarum* negligentia cunctari Deum, ſed ad fortitudinem illorum explorandam, & libertatis amorem; ut ſibi conſtaret an quandoque pro ea victus inopiam & aquæ penuriam fortiter tolerare poſſitis, an pecudum more potius ſervire parati eſtis dominis, & qui in ſuos uſus & miniſteria ſaginare volunt: denique ſe quidem non tam de ſua ſalute ſolicitum eſſe, cui nihil mali eveniret, ſi injuſte moreretur; quam de ipſorum incolumitate, ne, dum ſe lapidarent, Deum condemnare exiſtimarentur.

Et populi turbas pacat, & Deum propitium reddit pia Moyſis facundia. Ex. c. 16.

5. Illos igitur hoc modo mitigavit, & à lapidibus quidem jaciendis furentes continuit, & ad eorum quæ excogitaverant pœnitentiam adduxit. Cum vero ei viderentur non immerito ob hanc vitæ neceſſitatem adeo commoveri, ſecum ſtatuit Deum precibus & ſupplicationibus interpellare. Atque, loco quodam eminentiori conſcenſo, à Deo depoſcebat & auxilii aliquid populo & liberationem à ſumma rerum inopia, (in ipſo enim & alio nemine ſitam eſſe ejus ſalutem) utque iis ignoſceret quæ populus eo miſeriæ adactus patravit, qui, ut ingenium eſt hominum, in infortuniis querulus eſſe ſolet & difficilis. Deus itaque & ſe proviſurum eſſe promiſit, & ſubſidium illis deſideratum *mature* allaturum. Moyſes autem, cum hæc à Deo accepiſſet, deſcendit ad multitudinem. Illi vero, ut eum conſpexerunt ex Dei promiſſionibus gaudio ſuffuſum, mœrorem lætitia mutarunt: atque is, in medio concionis ſtans, dixit ſe venire, ut præſentibus incommodis remedium à Deo afferret. Et aliquanto poſt magna vis coturnicum (quod genus avium præ cæteris alit ſinus Arabicus) advolavit, interjectum mare tranſgreſſa: &, ſimul volandi labore fatigata ac propius quam aliæ *volucres* terram accedens, in Hebræos defertur. Illi vero manibus apprehendentes, tanquam alimentum ſibi à Deo paratum, ſuæ ſubveniunt & medentur inopiæ. Tum ad vota Deo reddenda ſe convertit Moyſes, ut qui opem illis quam ocyſſime & juxta promiſſum tulerit.

Coturnices in Iſraëlitarum caſtra advolant. Ex. c. 16. Num. c. 11. & Pſ. 78.

Dein Manna de cœlo deſcendit. Ex. c. 16. Num. c. 11. Pſ. 78. Sap. 16.

6. Mox autem poſt primum cibum ſuppeditatum, etiam alium illis *ſubſidio* mittit Deus. Nam, dum Moyſes inter orandum manus attolleret, ros delabitur. Et cum manibus adhæreſceret, Moyſes, ſuſpicatus & illum in cibum eorum à Deo demitti, primoribus labris attingit, ac intelligens rei ignaram eſſe multitudinem & pro nive habere, atque ea tempeſtate contigiſſe qua ſolet pluere, edocuit ipſos, non rorem, ut opinati ſunt, de cœlo deſcendere, ſed *cibum* in eorum ſalutem & nutrimentum. Et cum deguſtaſſet, illud ipſis offert ad fidem faciendam. Illi vero, ducem imitantes, cibo capiebantur: nam mel

ἀφαν [a] γενέσθ, εἰ μὴ παραυτίκα, πεῖν τινος πειραθῆναι δυσκόλυ, πάρεσαν· ἡγεμόνας δὲ ὑ κατ' ὀλιγωρίαν [b] μέλλειν τ Θεὸν, ἀλλ' ὅτι πεῖρα τ ἀνδρείας αὐτῶν ἡ τ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἡδονῆς, ἵνα μάθοι πότερόν ποτε ἡ τροφῆς ἀπορίαν ἡ ἀπάνιν ὕδατος ὑπὲρ αὐτῆς ἐτὸ ὀφλεῖν γενναῖοι, ἢ δουλεύειν μᾶλλον ἀγαπᾶτε καθάπερ τὰ βοσκήματα τοῖς κρατοῦσι ἡ τοῖς περὶ τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας [c] ἀφόνως περφερομένοις· δεδιέναι δὲ [d] λοιπὸν ὑχ ὕπως ὑπὲρ τ ἑαυτῶν σωτηρίας, πείσεσθαι γὰρ ὑδὲν κακὸν ἀδίκως ἀπολούμενοι, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ δι' ὧν ἐπ' αὐτοὶ βάλλωσι λίθων ὑ Θεῦ [e] κατακείνειν νομισθῶσιν.

ε'. [f] Οὕτως οὖν ἐπραΰνεν αὐτύς, καὶ τῆς μὲν τῦ βάλλειν ὁρμῆς ἐπέσχε, καὶ εἰς μετάνοιαν ὧν ἔμελλον δρᾶν [h] ἐπέτρεψε. παθὼν δ' ὑκ ἀλόγως αὐτοὺς ἀφ' τοῦ ἀνάγκαν τῦτο νομίσας, ἔγνω δὴν ἐφ' ἱκετείαν τῦ Θεοῦ καὶ προσκλησιν ἐλθεῖν. καὶ ἀναβὰς [i] ὅπῃ πια σκοπιὰ ἦτει πόρον πνὰ τῷ λαῷ καὶ τ ὀδείας ἀπαλλαγήν· ἐν ἀπορ γὰρ εἶναι τινὰ σωτηρίαν αὐτῷ, καὶ ὑκ ἐν ἄλλῳ [k] συγγινώσκειν τι τοῖς νῦν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπὸ τοῦ λαοῦ προπεμφθεῖσι, φύσει δυσαρέστου καὶ φιλαυτίᾳ τοῦ πρὸς ἀνθρώπων ἐν οἷς ἂν ἀτυχῇ γένοις ὄντ. ὁ δὲ Θεὸς προνοήσειν τε ἐπαγγέλλεται, καὶ παρέξειν ἀφορμὴν ἣν [l] ποθῶσι. Μωϋσῆς δὲ τοῦ Θεῦ ζῶντ' ἀκούσας, καταβαίνει πρὸς τὸ πλῆθ. οἱ δ' ὡς ἑώρων καὶ τὰς ἐπαγγελίας τὰς προς τ Θεῦ γεγηθότα, [m] μετέβαλον ὑκ τῆς χαρᾶς ὅπῃ τὸ ἱλαρώτερον· καὶ γὰς ὑκεῖν. ἐν μέσοις, ἦκειν ἔλεγε φέρων αὐτοῖς [n] παρὰ τῦ Θεῦ τὴν πρὶ τ ὑπαρχόντων ἀπορίαν ἀπαλλαγήν. καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθ, πέφευε δὲ τῦτο τὸ ὄρνεον ὡς ὑδὲν ἕτερον ὁ Ἀραβικὸς κόλπ, ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θάλασσαν [o] ὑποφελθόν· καὶ, ἐπὶ πόσῳ τι ἅμα τ πτήσεως καὶ [p] πρόσχαλον μᾶλλον τ ἄλλων ὄν, καταφέρεται εἰς τὺς Ἑβραίους. οἱ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς προφὴν αὐτοῖς τ Θεοῦ ζώτην μηχανησαμένυ, τ ἐνδειαν ἰῶντο. καὶ Μωϋσῆς ἐπ' εὐχὰς τρέπεται τῷ Θεῷ, ταχεῖαν καὶ παρὰ τὴν ὑποσχεσιν ποιησαμένυ τὴν ὠφελειαν.

ς'. Εὐθὺς δὲ μετ τ προφὴν ἀφορμὴν τ τροφῆς, καὶ δευτέραν αὐτοῖς [q] κατέπεμπεν ὁ Θεός. ἀνέχοντος γὰρ τ Μωϋσέως τὰς χεῖρας ὅπῃ ταῖς εὐχαῖς, δρόσος κατενέχθη· καὶ περιπλυνομένης ταῖς χερσὶ, Μωϋσῆς, ὑπονοήσας καὶ ζώτην εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς [r] παρὰ τ Θεῦ, [s] γδύεταί τε, καὶ ἁθεὶς τῷ πλήθει ἁγιοῦντ καὶ νομίζοντος νίφεσθαι, καὶ τῆς ὥρας τῦ [t] τῷ ὑετῷ τὸ γινόμενον, ἀπεδίδασκεν, ὡ κατὰ τὴν ἐκείνων ὑποληψιν ἀπ' ὑρανῦ καταφέρεσθαι τὴν δρόσον, ἀλλ' ὅτι σωτηρία τῇ αὐτῶν καὶ τροφή. καὶ γευόμενοι τ τῦτ' αὐτοῖς παρῆκε πιστεύειν. οἱ δὲ, μιμούμενοι τ ἡγεμόνα, ἤσθιον τῷ βρώματι· μέλιτι γὰρ ἐῷ

a *Al.* γένοιτ, & mox ἐ μὴ πεῖν τ. b Ita *MSS.* in *Editis* μέλλειν τὴν τ Θ. c Ἀφόνως περιφόρους *Big.* d Εἰπὼν ὑχ ὅτ. *Big. Samb. & Vat.* utrumque, λοιπὸν ἐκὼν, viderat *Epiphan.* nam vertit, *adjiciens ſuper hæc dicebat.* e Καταφρονεῖν ſoli *Big. & Samb.* f Illa ὕτως ὖν præterierant *Big. Samb. & Vat.* g Ita in *iiſd. MSS.* βαλεῖν *Baſ. & G.* h *Al.* ἐπιτρίψει. i Ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὴν *Big.* ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὴν *Samb.* Is S. oratorum mos fuit. k Ita *MSS.* συγγινώσκειν δὲ in *Editis.* l Sic in *MSS.* in *Editis* ζητῦσι. m Ex *MSS.* μετέβαλλον *Baſ. & G.* n Ὑπὸ τῦ Θ. *Vat.* o Ἐπιλθὸν *Hen. & Busb.* ὑπιλθὸν *Cedren.* p Πρόσγειον *Samb. Vat. Hen. & Busb.* dialecto alia. q Κατεπίμπει *Hen. & Busb.* r Παρὰ Θεῦ *Vat.* ſ Τι poſt γένηται omittunt quatuor *MSS.* t Ita in *MSS.* in *Editis* τῦ ὑετ.

a Sic

τὴν τ' γλυκύτητα καὶ τ' ἡδονὴν ἐμφερές. ὅμοιον δὲ τῇ τ' ἀρωμάτων βδέλλῃ· τὸ δὲ μέγεθος, τῷ κοριάνδρῳ σπέρματι. καὶ [a] ὡς τὴν συλλογὴν λίαν αὐτῷ ἐσπουδάκεσαν. [b] παρήγγελτο δ' ἐξ ἴσου [c] πᾶσιν ἀσσάρωνα, τοῦτο δ' ὀξὶ μέτρον, εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν· ὡς ὐκ ὀπιλείψοντος αὐτοῖς ὃ βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκὴν τ' δυνατωτέρων πλεονεκτούντων ὡς τ' ἀναίρεσιν. οἱ μέντοι πλέον ὃ ὡρισμένου μέτρου συναγαγόντες, ὐδὲν ὡφελήσειν ἔσχον· ὃ κακοπαθήσαντος ἀσσάρωνος γὰρ ὐδὲν πλέον εὕρισκον. τοῦ δ' ὑπολειφθέντος εἰς τὴν ὑπιοῦσαν ὄνησις [d] ὐδ' ἥτις λιὸ, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. ὅτου θᾶον λιὸ τὸ βρῶμα καὶ ὠδόδοξον· ἀμοιρεῖν δὲ τοῖς ὧδέ τῳ μενομένοις τ' ὐκ τ' ἄλλων ὑποφίαν. [e] ἐπὶ δὲ καὶ νῦν ὕεται πᾶς ὐκθρὸς ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωϋσῆ χαριζόμενον τὸ θᾶον κατέπεμψε τ' ἀγαθοφιλῆ. καλοῦσι δὲ Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα. τὸ γὰρ [f] μὰν ἐπερώτησις τ' τίνο ἡμετέραν ἀθέλκτων, τί τοῦτ' ὀξὶν ἀνακρίνοντα. καὶ οἱ μὲ χαίροντες ὀπὶ τοῖς ἀπ' ὑρανῦ [g] πεμφθεῖσιν αὐτοῖς διετέλουν. τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ τεσσαρέκοντα ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ὐ τῇ ἐρήμῳ.

ζ'. Ὡς δ' ὐκθεν ἄραντες εἰς [h] Ραφιδὶν ἦκον, [i] ταλαιπωρηθέντες [k] ὑπὸ δ' δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε ταῖς πρότερον ἡμέραις πίδαξιν ὀλίγαις ὀρτυγχάνοντες, καὶ τότε παντάπασι ἄνυδρον εὑρόντες τὸν χῶν, ὐ κακοῖς ἦσαν· καὶ πάλιν δ' ὀργῆς ⟨Θ⟩ Μωϋσῆν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ τ' ὁρμὴν τοῦ πλήθους πρὸς μικρὸν ὐκκλίνας, ὅπῃ λιτὰς τρέπεται δ' Θεῦ· ὠδυκολῶν ὡς τροφὴν [l] αὐτοῖς ἔδωκεν ὐπορουμένοις, ὅτου καὶ ποτὸν [m] ὠδυκεῖν, διαφθειρομένης καὶ τ' ὅπῃ τροφῆ χαρίζ⟨Θ⟩ ποτοῦ [n] μὴ παρόντος. ὁ δ' Θὐκ εἰς μακρὰν τὸν δωρεὰν ἀνεβάλλετο· τῷ δὲ Μωϋσῆ παρέξειν ὑποχεῖται πηγὴν καὶ πλῆθ⟨Θ⟩ ὕδατ⟨Θ⟩, ὅθεν ὃ [o] προσδοκήσειεν. καὶ κελεύει τῷ βάκτρῳ πλήξαντα τὴν πέτραν, ἣν ἑώρων αὐτόθι ὠδυκειμένην, πιὼν αὐτῆς λαμβάνειν τὴν εὐπορίαν [p] ὧν δέονται· φερωνίζειν γὰρ καὶ ὃ μὴ σὺν πόνῳ μηδ' ἐργασίᾳ ὃ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. ὁ Μωϋσῆς, ταῦτα λαβὼν παρὰ Θεῦ, παραγίνε⟨Θ⟩ πρὸς τ' λαὸν, προσμένοντα καὶ εἰς αὐτὸν [q] ἀφορῶντα· ὁ γὰρ ἤδη ὁ [r] ἐθεώρων αὐτὸν ἀπὸ τ' σκοπῆς ὁρμώμενον. ὡς δ' ἦκεν, ἀπολύειν αὐτὸς καὶ ταύτης τ' ἀνάγκης ἔλεγεν τ' Θεὸν, καὶ κεχαρίσθαι σωτηρίαν ὑδ' ἐλπισθεῖσαν· ὀκ τῆς πέτρας ποταμὸν αὐτοῖς ῥυήσεσθαι λέγων. τῶν δὲ πρὸς τὴν ἀκοὴν καταπλαγέντων, εἰ ὑπό τε δίψους ὁ τ' ὁδοιπορίας τεταλαιπωρημένους ἀνάγκη [s] γένοιτο κόπτειν

fuavitate & delectatione referebat. at *aſpectu* ſimile erat bdellio inter aromata: magnitudine vero coriandri ſemini *par*. Ei quidem colligendo valde ſtudebant. Juſſi autem erant omnes aſſaronem (menſuræ id genus eſt) quotidie colligere: neque ita cuiquam cibum defuturum, cauto ne validiores, plus legere ſatagentes, imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent. Illi tamen, qui ultra præſcriptum modum proceſſerant, nihil fructus ex labore tulerunt: nam aſſarone non amplius inveniebant. at quicquid in craſtinum relinquebatur nemini erat uſui, à vermibus & amaritudine corruptum. Adeo divinus & incredibilis erat hic cibus: qui vero eo veſcebantur, alio non egebant victu. Quin & hactenus tota illa regione depluit, quemadmodum & tunc in Moyſis gratiam Deus id alimenti demittebat. Hunc autem cibum manna vocant Hebræi: nam man ſecundum noſtram loquutionem interrogationis particula eſt, cum quid ſit rei percontamur. Et illi quidem iſtis, quæ ad eos cœlitus delapſa ſunt, continuo gaudebant. Hoc autem victu per annos quadraginta uſi ſunt, quamdiu *ſcilicet* in ſolitudine permanſerunt.

Aſſaron ſeu עמר *Ex. c. 16, 36.*

Manna vulgaris copia in Arabia.

Manna, quidnam *apud Judæos.*

Errant Iſraëlitæ eum cibum per annos XL. *demetiebatur Deus.*

7. Cum vero inde migrantes Raphidim perveniſſent, ſiti extrema laborantes, quod præcedentibus diebus in pauciſſimos fontes inciderint, & tunc ſiccam omnino & aquarum expertem compererint terram, in malis eſſe cœperunt: rurſumque iram in Moyſem convertebant. Ille autem, multitudinis impetu paululum evitato, ad Deum precandum ſe contulit, obſecrans ut qui victum illis in egeſtate dederat, nunc & potum largiri dignaretur, cum periret apud eos etiam cibi gratia, ſi potus deficeret. Is vero non diu benignitatem ſuam diſtulit: ſed Moyſi pollicetur fontem illis exoriturum eſſe & aquarum abundantiam, unde minimùm ſperaret. Tum jubet ut virga feriret petram, in conſpectu ſitam, inde & copiam ejus ſumeret quod deſiderabant: ſeque etiam curaturum ut ſine labore & exercitio illis affluere. Moyſes, cum hæc à Deo accepiſſet, revertitur ad populum, exſpectatione ſuſpenſum & ad eum *ſubinde* reſpicientem: jam enim illum conſpexerant è ſpecula greſſu incitato deſcendentem. Ut venit, ajebat, Deum ex hac etiam neceſſitate eos liberare, dignatumque eſſe ſalute plane inſperata: fluvium de petra illis prorupturum eſſe dicens. Qui cum *primo* auditu obſtupuiſſent, ac ſi ſiti *fere enecti* & itineribus miſere attriti neceſſe habuerint etiam petram exſcindere,

Tandem juxta Raphidin virga ſua petram percuſſit Moyſes, indeque manavit aqua. Ex. c. 17. Num. c. 20. Pſ. 78. & 105. Sap. c. 11. 1 Cor. c. 10.

a Sic *MSS. ὡδὲ συν. Baſ. & G. b* Ita *Busb. & Hen. παρήγειλε τὸ Big. παρηγέλκασι δ' Samb. & Vat. παρηγέλκασιν δὲ Baſ. & G. c* Πᾶσιν omiſerant *Baſ. & G.* tum *ἀσσαρῶνα Big. & Samb.* tono denſo, ut & mox *ἀσσαρῶν⟨Θ⟩*. עסרון enim in ore Chaldaïco ſignificat *τὸ δέκατον*, quantum *Gomer* reſpectu *Ephæ* rite poteſt. *Bern. d* Ita *Samb. ὐ δή τις ἦν Big. & Vat. ὐδημία Baſ. & G. e* Ἐτι δὲ καὶ νῦν πᾶς ὁμῖρος ὕεται τόπος *Vat.* Mannam in Arabia repetiri omnes veteres & novi ſcriptores teſtantur: ſed eandem eſſe cum ea qua Iſraëlitæ divino beneficio paſti ſunt, non niſi temere fortaſſean queat adſtrui. Vide *Grotium* in *Exod.* cap. XVI. *f* Ita ex meliotibus *MSS.* in *Editis μᾶν* circumflexe. quæ vocula (ut ait *Bernardus*) apud Syros & Arabes interrogat, *τίς δή*, vel *τί δή*; *Grotius*, ſequutus *Rabbinos*, ex Ægyptiaco idiomate deducit, quod ex eo multa tunc retinuerint Hebræi, ut poſtea etiam plurima à vicinis gentibus vocabula traxerint, præcipue in calamitate Babylonica. Videſis *Druſium* in *Difficiliora Exodi*, c. 27. & *Quæſt. Hebr.* l. 1. c. 62. *Salmaſium* in *Commentariis* de *Manna*, & *Buxtorfii* Hiſt. *ejuſdem*, c. 2. & *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* p. 295. vol. 1. *g* Καταπεμφθέντα *Samb. & Big. h* Ita *Big. Samb. & Zonaras.* in *Editis* Ραφιδοὶν. *i* Ταλαιπωρήσαντες *Vat. k* Sic *Big. & Samb. ὑπὸ δίψους* in *aliis. l* Αὐτοῖς non agnoſcit *Vat. m* Ita *Big. Samb. & Epiphan. παρεχεῖν Ἀμφιθεατρόφιλος, &c. Baſ. & G. παρέχη Ἀμφιθεατρόφιλος Vat. n* Sic *Big. Samb. & Vat.* in *Editis μὴ παρόντος ὐδὲν. ὐδ' εἰς μακρ. o* Προσδοκήσειεν *Big. & Samb. p* Οὗ δέονται *Vat. q* Ορῶντα *Vat. r* Ita ex *Big. & Samb.* in *aliis* ἰθεώρουν. & mox *κεχαρίσθαι. s* Γένηται *Vat.* qui mox *π* poſt *πλήθει* non agnoſcit.

exſcindere, Moyſes & virga *eam* percutit, eaque *ſtatim* dehiſcente erupit aqua copioſiſſima & limpidiſſima. Illi vero, rei inopinatæ novitate perculſi ſunt, & ad aſpectum ipſius ſitim etiam ſibimet ſedatam eſſe comperiebant: ac bibentibus jucundum ac dulce erat fluentum, & quale Dei munere conceſſum eſſe apparuerit. Moyſem itaque in admiratione habuerunt, utpote à Deo adeo honoratum; Deumque, quod tantæ illi curæ fuerint, ſacrificiis remunerarunt. Declarant autem S. Literæ, in templo *Hieroſolymitano* repoſitæ, quod Deus prædixerit Moyſi, ſe hoc modo aquas è rupe eliciturum.

Ex. c. 17. v. 6.

τὼ πέτραν, ὁ Μωϋσῆς πλήτει τε τῇ βακτηρίᾳ, καὶ χαλάσας ἐξέβλυσεν ὕδωρ πολὺ καὶ διαυγέστατον. οἱ δὲ τῷ παραδόξῳ τοῦ γεγονότος κατεπλάγησαν, καὶ πρὸς τὸ ὄψιν ἥδη τὸ δίψος [a] αὐτοῖς ἔληγεν· καὶ πίνουσιν ἡδὺ καὶ [b] γλυκὺ τὸ νᾶμα, καὶ οἷον ἂν εἴη θεοῦ τὸ δῶρον δόντος [c] ἐφαίνετο. τόν τε οὖν Μωϋσῆν ἐθαύμαζον ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τετιμημένον, καὶ θυσίαις ἠμείβοντο τῷ τοῦ θεοῦ δεῖ αὐτὸν τεθῆναι. δηλοῖ δὲ ὁ τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη γραφὴ τ' Θεὸν Μωϋσῆ προειπεῖν, ὡς ἐκ τῆς πέτρας ἀναδοθήσεται ὕδωρ.

II. **CAP. II.** **ΚΕΦ. β'.** β'.

Quomodo Amalecitæ populique finitimi, bellum inferentes Hebræis, devicti ſunt, & magnam exercitus ſui partem amiſerunt.

Ὡς πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ ἡττήθησαν· καὶ τῶν πολλῶν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον πληθώ.

Amalecita, Arabiæ Petrææ incola, delaſſatos Iſraëlitas armis aggreditur. Exodi c. 17.

HEbræorum autem fama longe lateque pervulgata, & ſermone de illis increbreſcente, contigit ut non mediocris timor indigenas occuparet: & miſſis ultro citroque legationibus ſe invicem cohortabantur, ut copias conjungerent, & ad viros illos perimendos delendoſque aggrederentur. Cæteros vero ad hoc incœptum impulerunt Gobolitidis & Petræ incolæ; qui vocantur quidem Amalecitæ, gentium autem finitimarum bellicoſiſſimi exſtiterunt. Horum reges per legatos ſemet & omnes circumcirca populos ad bellum Hebræis inferendum concitarunt; alienigenarum exercitum, & qui ex Ægyptiorum ſervitute evaſerant, inſidias ſibi ſtruere *& exitium moliri* dictitantes. Quem *ſane* contemptui habere non oportet, ſed, priuſquam viribus augeantur & opibus affluant, & fiducia ex noſtra ceſſatione accepta priores bellum ſuſcipiant, opprimere tutiſſimum ſimul ac ſapientiſſimum; pœnas ab illis & de ſolitudine & ob ea quæ illic perpetrarunt exigentes, potius quam cum urbibus noſtris & divitiis manus injecerint. Majoris enim prudentiæ eſt ſumma ope niti, ut hoſtium potentia, cum primum creſcere cœperit, labefactetur; quam, ubi paululum adoleverit, cavere ne ulterius progrediatur. Nam hi quidem ob vires nimium auctas ſuccenſere & iraſci videntur: illi vero omnem contra ſe aliquid audendi occaſionem præcidunt. Hiſce ad vicinos & ad invicem per legationes agitatis, decreverunt Hebræos prælio adoriri.

Τοῦ δὲ τῶν Ἑβραίων ὀνόματος ἤδη πολλῷ κατὰ πάντας διαβοωμένου, καὶ περὶ αὐτῶν λόγου φοιτῶντος, οὐ φόβῳ συνέβαινεν ὀλίγον μικρῷ τοὺς ἐπιχωρίους ἔχειν· καὶ πρεσβευόμενοι πρὸς ἀλλήλους παρεκάλουν ἀμύνειν, καὶ περιᾶδεῖν τοὺς ἄνδρας διαφθειρομένους. ἐτύγχανον δὲ οἱ πρὸς τοῦτο παράγοντες, οἵ τε τὴν [d] Γωβολῖτιν καὶ τὴν Πέτραν κατοικοῦντες· οἱ καλοῦνται μὲν Ἀμαληκῖται, μαχιμώτατοι δὲ τῶν ἐκεῖσε ἐθνῶν ὑπῆρχον. ὧν πέμποντες οἱ βασιλεῖς ἀλλήλοις τε καὶ τοὺς πλησίον ἐπὶ τὸν πρὸς Ἑβραίους πόλεμον παρεκάλουν· στρατὸν ἀλλόφυλον καὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀποδράσαντα δουλείας [e] ἐφεδρεύειν αὐτοῖς λέγοντες. [f]ὃν δὲ καλῶς ἔχει περιορᾶν, ἀλλὰ πρὶν ἢ λαβεῖν ἰσχὺν καὶ παρελθεῖν εἰς εὐπορίαν, καὶ [g] αὐτοὺς τῆς πρὸς ἡμᾶς καταρξαι μάχης [h] θαρσήσαντας τῷ μηδὲν αὐτοῖς παρ' ἡμῶν ἀπαντᾶν, καταλύειν ἀσφαλὲς καὶ σῶφρον, δίκαιον αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς ἐρήμου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν προσχθέντων ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' οὐχ ὅπως ὅταν ταῖς πόλεσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιβάλλωσι τὰς χεῖρας. [i] οἱ δ' ἀρχομένῳ δυνάμεως ἐχθρῶν περιφρονοῦντες καταλύειν ἀγαθοὶ συνεῖναι μᾶλλον, ἢ οἱ προσκόψασι μείζω κωλύοντες γενέσθαι. οἱ μὲν γὰρ τῇ θείᾳ δοκοῦσι νεμεσᾶν· οἱ δ' ὑβρίσαι αὐτοῖς ἀφορμὴν [k] κατ' αὐτῶν ἔοικε γενέσθαι. τοιαῦτα [l] τοῖς τε πλησιοχώροις καὶ πρὸς ἀλλήλους προσβαλόμενοι, χωρεῖν τοῖς Ἑβραίοις ἐγνώκεσαν εἰς μάχην.

Militem Hebræum alloquitur Moyſes.

2. Moyſi autem, nihil hoſtile exſpectanti, non parum difficultatis & moleſtiæ attulerunt indigenarum apparatus. Et cum jam in eo eſſent ut congrederentur, & belli fortunam tentare & periclitari oporteret, in magna perturbatione erat Hebræorum multitudo, in ſumma rerum inopia conſtituta, & cum homini-

Β'. Μωϋσῆ δ', ὑδὲν προσδοκῶντι πολέμιον, ἀπορίαν καὶ ταραχὴν παρεσκεύασε τὰ τῶν ἐπιχωρίων. καὶ παρόντων ἤδη καὶ κινδυνεύειν δέον, ἐθορύβει χαλεπῶς τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος ἡ ἀπορία μὲν ὅλων ἁπάντων, [m] μᾶλλον δὲ πολεμῆν πρὸς ἀνθρώ-

πους

a Ita *Samb.* & unus è *Codd. Vat.* in altero deeſt αὐτοῖς. in *Editis* αὐτῶν, ſcilicet ἐ πίοσιν. *b* Sic in quinque *MSS.* in *Editis* καὶ γλυκύτατον ἅμα. *c* Illud ἐφαίνετο ex *Codd. MSS.* deerat in *Editis*. *d* Ita in quibuſdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Γοβολίτιν. Γομολῖτιν ex errore legerat olim *Stephanus Byzantius*. Forſan Γῶβα *Ptolemæi*, in Arabiæ Petrææ tabula c. XVII. tab. IV. *e* Ἐφεδρεύειν *Samb.* *f* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gen.* & *Baſ.* & *Vet. Interpr.* *g* Αὐτὸν *Samb.* & *Big.* *h* Θαρρήσαντας *Vat.* *i* Οἱ ἀρχομένῳ δ. *Vat.* *k* Καθ' αὐτῶν *Samb.* *l* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τοὺς πλ. *m* Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* μᾶλλον & mox τοῖς πᾶσι.

a Al.

πᾶσι τοῖς ἅπασι καλῶς ἐξηρτισμένους. [a] Ὡς μὲν οὖν ὁ Μωϋσῆς ἤρχετο, καὶ θαῤῥοῦν παρεκάλει τῇ τοῦ Θεοῦ ψήφῳ πεπιστευκότας· ὑφ' ἧς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ὁρμένοι, καταικήσειαν τοὺς περὶ αὐτῆς εἰς μάχην αὐτοῖς καθισταμένους. [b] Ὑπελαμβάνειν δὲ τὸ μὲν αὐτῶν στρατευμα πολὺ, καὶ πάντων ἀφθονίας, ὅπλων, χρημάτων, τροφῆς, τῶν ἄλλων ὧν παρόντων οὐκ πεποιθήσεως πολεμοῦσιν ἄνθρωποι, [c] κειμένους ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ συμμαχίᾳ ταῦτα αὐτοῖς παρεῖναι· τὸ δὲ τῶν ἐναντίων ὀλίγον, ἄοπλον, ἀσθενὲς, οἷον καὶ μὴ [d] τοῦτο τοιούτων, οἵοις αὐτοῖς συνοίδειν οὖσιν, πᾶσαν βεβλημένους τοῦ Θεοῦ. εἰδέναι δ' οἵους ὑπέκουρον, οὐκ πολλῶν πεπειραμένους καὶ δεινοτέραν τοῦ πολέμου. τοῦτον μὲν γὰρ εἶναι πρὸς ἀνθρώπους· ἃ δ' ἦν αὐτοῖς πρὸς λιμὸν καὶ δίψον ἄπορα, καὶ πρὸς ὄρη καὶ θάλασσαν ὁδὸν οὐκ ἔχουσι φυγῆς, ταῦτ' αὐτοῖς σφᾶς τὴν εὐμένειαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ νενικῆσθαι. πρὸς δὲ [d] γενέσθαι παρεκάλει προθυμοτάτους, ὡς τῆς ἁπάντων εὐποιΐας αὐτοῖς ἐν τῷ κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν κειμένης.

γ'. Καὶ Μωϋσῆς μὲν τοιούτοις παρεθάρσυνε ὅ πλῆθος λόγοις· συγκαλῶν τούς τε φυλάρχους ἐφ' ἓν τέλος καθ' ἑκάστους τε καὶ σὺν ἀλλήλοις. τοὺς μὲν νεωτέρους παρεκάλει πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τοὺς δὲ ἀκροᾶσθαι τοῦ στρατηγοῦ. οἱ δ' ἦσαν ὅτι μάλιστα κίνδυνον τὰς ψυχὰς ἡρμένοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἑτοίμως ἔχοντες, ἤλπιζον ἀπαλλαγήσεσθαί ποτε τῶν κακῶν· καὶ τῷ Μωϋσεῖ κέλευον ἄγειν αὐτοὺς ὅτι τοὺς πολεμίους ἤδη, καὶ μὴ μέλλειν, ὡς ἡ ἀναβολὴ ἐμποδίζουσα τὴν προθυμίαν αὐτῶν. ὁ δὲ τὸ πλῆθος ἀποκείνας πᾶν τὸ μάχιμον Ἰησοῦν ἐφίστησιν αὐτῷ, [e] Ναυήνου μὲν υἱὸν, φυλῆς δὲ Ἐφραϊμίτου· ἀνδρειότατον [f] δὲ καὶ πόνους ὑπομεῖναι γενικὸν, καὶ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ θρησκεύοντα τὸν Θεὸν [g] ἐκτενῶς, καὶ [h] Μωϋσεῖ διδάσκαλον δὲ πρὸς Θεὸν εὐσεβείας πεποιημένον παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. [i] Βραχὺ δέ τι περὶ ὕδωρ ἔταξε τῶν ὁπλιτῶν ὅτι φυλακὴ παίδων καὶ γυναικῶν τῆς τε τοῦ παντὸς στρατοπέδου· καὶ τύχαι μὲν πᾶσαν [k] εἰ σκευασίας ἦσαν, τά τε ὅπλων εἴ τι πεπονηκὸς ἦν ἀναλαμβάνοντες, καὶ τοῖς στρατηγοῖς προσέχοντες, ὡς ὁρμήσοντες ὅτι τὴν μάχην ὁπότε κελεύσειεν [l] αὐτοὺς Μωϋσῆς. διηγόρευε δὲ καὶ Μωϋσῆς, ἀναδιδάσκων τὸν Ἰησοῦν ὃν τρόπον ἐκτάξειε τὸν στρατοπεδον. [m] ἠρεμούσης δὲ ὑποφαίνειν τὴν ἡμέραν, [n] αὖθις τὸν τε Ἰησοῦν παρεκάλει μηδὲν χεῖρονα φανῆναι τοῦ ἔργου τὴν ὕσης περὶ αὐτὸν ἐλπίδος, δόξαν τε διὰ τὴν παρούσης κτήσασθαι στρατηγίας παρὰ τοῖς ἀρχομένοις ὅτι τοῖς γεγενημένοις. τῶν τε

bus pugnatura bene instructis & præparatis. Eos itaque Moyses consolari coepit, & bono animo esse hortatus est, *utpote* Dei auctoritate fretos; à quo in libertatem vindicati eos debellare sperarent, cum quibus de ea erant acie dimicaturi. Reputarent autem ipsorum exercitum esse satis magnum *validumque*, & nulla re egere, neque armis, pecunia, commeatu, aliisve, quibus homines accincti proelium fidenter committunt; quod ea *omnia* in Dei auxilio habituri sint. Hostium vero copias exiguas esse, inermes, imbecillas, ac quasi è talibus, quales eos esse cognovit, ipsos vinci *plane* noluerit Deus. In memoriam vero revocarent, qualis adjutor exstitit, cum ejus opem experirentur in multis & bello gravioribus *periculis*. Hoc enim certamen cum hominibus ineundum: quando vero res esset paulo difficilior cum fame & siti, cum montibus & mari omnem fugæ viam claudentibus, hæc ipsos benigno Dei auxilio superasse omnia. Eos itaque rogabat summa cum alacritate pugnam nunc confererent; ut qui rerum omnium affluentiam sibimet pollicerentur ex victoria de hostibus reportata.

3. Et Moyses quidem tali oratione multitudinis animos accendit, tribuum principes & optimates convocans, tam singulos quam simul omnes. Juniores quidem admonuit ut senioribus dicto essent audientes: illos vero, ne ducis imperata detrectarent. Qui vero ad pericula fortius erant animati, & ad congrediendum parati, sperabant aliquando fore ut à malis liberarentur: Moysique instabant, ut eos jam recta in hostes educeret, nihilque cunctaretur, ac si mora ardor eorum deferberet *& languesceret impetus*. Ex tota autem multitudine militiæ idoneos deligens, iis præfecit Jesum, Naveni quidem filium, tribu Ephraïmitam; fortissimum vero, & laborum patientissimum, & ad excogitandum simul ac eloquendum promptissimum, Deumque egregie colentem, Moysemque *observantem ut* doctorem pietatis in Deum constitutum inter Hebræos. Partem vero armatorum viliorem circa aquam locavit ad præsidium puerorum & mulierum * & in commodum totius exercitus: & per totam quidem noctem sese præparabant, vel armorum quicquid erat elaboratum expedientes, vel ad duces *suos* attendentes; quasi ad pugnam essent egressuri, quam primum *signo dato* juberet Moyses. Quin & Moyses noctem insomnem egit, dum Jesum edoceret quo modo aciem instrueret. Die vero illucescente Jesum rursus etiam admonuit, ut in prœlio spei de se conceptæ respondere studeat, & ex hac expeditione existimationem sibi apud milites ob res gestas comparare. Similiter

Tum huic præficit Jesum Ephraïmitam Naveni filium. Ex. c. 17.

a *Al.* παραμυθίας. b Ἀναλαμβάνειν, & mox εἶναι πολὺ *Vat.* c Κείμενος *Samb. & Big.* d Γίνεσθαι *Vat.* e Ita mallem quam pati Ναυήκου, aut Ναυήχου Codicum & *MSS. & Impressorum.* Non dubito quin *Moyses* scripserit suis literis נון; id ab arbitrio pronunciantis vel *Nun* sonat, vel *Naven*, vel *Naun*, quod *Alexandrinis Doctoribus* placuisse reor. Inde pridem corruptum referri Ναυῆ in *Bibliis Græcis. Bern.* f Illud δὲ omittit *Vat.* mox in *nonnullis* γενεῖον. g Εὐκτικῶς *Vat.* h Ita placuit *Bernardo.* in *Editis* Μωϋσῇ &c. nec aliter *Vat.* nisi quod mox αὐτὸν habeat pro Θεόν. Verum in *Samb. & Big.* Μωϋσεῖ διδάσκαλον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. i Ita immutavi auctoritate quinque *MSS.* in *Editis* βραχὺ δέ τι περὶ τὸ ὕδωρ ἔταξε τῶν πλείστων ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν τῆς τε τοῦ παντὸς στρατοπέδου. Ibi tamen loci voculam τοῦ præterniserant *Big. Samb. & Vat.* Legerat autem aliquid *Epiphanius*, secus atque nostra exemplaria Græca ostendunt: nam vertit, *quod nosset decenter Deum & Moysem pietate colere, esseque apud Hebræos aptus*, vel *& qui erat in omnibus Hebræis placens.* k Sic *Big. & Samb.* ἐν παρασκευῇ *alii* cum *Bas. & G.* l Ita in *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.* m Sic *Vat. & G.* ἠρεμούσης *Bas.* ἀρχομένης *Samb. & Big.* n Ita *Samb. Vat. & Vet. Interpr.* ἐῤῥῶσθαι *aliis.* & mox παρακαλεῖ *Bas. & G.* * *In præsidium castrorum & imbellis multitudinis* reddit *Gelenius.*

liter Hebræorum optimum quemque seorsim hortatus est, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. Et ille quidem, cum ita animasset & præparasset exercitum, discessit ad montem, Deo simul & Jesu exercitu commisso.

Dein prælium commissum ab alto spectavit Moyses, & elevatis in cœlum manibus hostes in noctem afflixit. Ex. c. 17.

4. Congrediebantur itaque adversi exercitus, & ad manus res veniebat, magna utrinque cum alacritate & plurima ad invicem cohortatione. Et quidem quamdiu Moyses manus extensas sustulit, Amalecitas afflixerunt Hebræi. Moyses igitur, cum fatigatus manus protensas amplius elevare non potuisset, (quoties enim eas demitteret, toties Hebræos hostibus succumbere contigit) Aaronem fratrem, & sororis Mariammes maritum, Uronem *nomine*, suas, utrinque adstantes, manus jubet sustinere; neque eum adjuvantes permittere ut labore fatiscerent. Quo facto Amalecitas magna strage fuderunt Hebræi, eosque internecione deleverant, nisi noctis interventu ab occisione manus abstinuissent. Victoriam autem pulcherrimam & maxime opportunam majores nostri reportarunt: nam & bellum *ultro* inferentes profligarunt, & circumhabitantibus terrorem incusserunt; acquirentes sibimet, strenuos excipiendo labores, rerum magnarum & splendidarum abundantiam. Hostium etenim castris potiti, tam in usum privatum quam in publicum, ingentes accumularunt opes, qui paulo ante etiam necessariis ad victum egebant. Nec in præsens tantum eis profuit hæc pugna prospere pugnata, sed etiam in posterum cessit iis in emolumentum: inde enim non corpora solum hostium in servitutem adduxerunt, sed & animos *subegerunt*; atque omnibus circumquaque gentibus, post cladem istam *Amalecitis* illatam, formidolosi exstiterunt. Quin & ipsi divitiarum vim magnam consequuti sunt: multum enim auri argentique in castris relictum erat, ut & vasa ærea quibus ad cibum coquendum utebantur, * magnus quoque numerus rerum signatarum, tam in textilibus quam armorum ornamentis, atque alia ad cultum illorum & apparatum spectantia, præda quoque varia jumentorum, & quæcunque exercitum in expeditione comitari solent. Unde & sese ob fortitudinem valde efferebant Hebræi, plurimumque sibi arrogabant virtutis: in laboribus etiam assidui esse cœperunt, persuasum habentes ab iis omnia superari posse. Atque hujus quidem pugnæ hic finis erat.

Post victoriam, Moyse largiente præmia strenue merentibus, encomium Jesu, Hebræis cunctis seriæ, atque ara Deo victori dicata, Amalecitarum denique reliquiis excidium præscriptum. Ex. c. 17.

5. Sequenti vero die Moyses hostium cadavera spoliavit, & arma, quæ fugientes abjecerant, collegit, & strenue merentibus præmia distribuit: Jesumque ducem pro concione laudavit, toto exercitu iis quæ gesserat at-

Ebραίων τοὺς ἀξιολογωτάτους ἰδίᾳ παρεκάλει, καὶ σύμπαν ἤδη τὸ πλῆθος ὡπλισμένον παρῆρμα. καὶ ὁ μὲν, ὅπως πανσταμεὶ τὸ στρατὸν τοῖς τε λόγοις καὶ τῇ ἀληθεῖ τῶν ἔργων παρασκευῇ, ἀνεχώρει πρὸς τὸ ὄρος, θεῷ τε καὶ Ἰησοῦ παραδοὺς τὸ στράτευμα.

δ'. Προσέμισγον δὲ οἱ πολέμιοι καιρὸν λαβὼν ἡ μάχη, πανδημία τε καὶ [a] ἀμαχελευσμῷ τὰ πρὸς ἀλλήλους χωμένων. μέχρι μὲν οὖν Μωϋσῆς αὐτὰς [b] ἀνέσχε τὰς χεῖρας, τὸν τῶν Ἀμαληκίτας κατεπόνουν οἱ Ebραῖοι· τοῦ δὲ πόνου τῆς [c] ἀναπαύσεως τῶν χειρῶν ὁ Μωϋσῆς οὐκ ἐπιτρεπόντων· ὀφείλουσι γὰρ ἀεὶ [d] κρατεῖν, τοσουτάκις ἐλαττοῦσθαι τοὺς οἰκείους [e] ἀνάγκη συνέβαινε κελεύειν τόν τε ἀδελφὸν Ἀαρῶνα, καὶ τῆς ἀδελφῆς [f] Μαριάμμης ἄνδρα [g] Οὖρον, πάντας ἐκατέρωθεν αὐτῶν ἀλλαχρατεῖν τὰς χεῖρας, καὶ μὴ ὑπεῖκόντων κάμνειν βοηθεῖν. καὶ τότε γενομένης [h] κατακράτου νίκης τοὺς Ἀμαληκίτας οἱ Ebραῖοι· καὶ πάντες [i] ἀπολέσαν ἂν, εἰ μὴ νυκτὸς ὑπεγενομένης ἀπέσχοντο τοῦ κλείειν. νίκαν δὲ καλλίστην καὶ κεκμωτάτην νικῶσιν ἡμῶν οἱ πρόγονοι· [k] καὶ γὰρ τοὺς ὑπερτιθεμένους ἐκρέτησαν, καὶ τοὺς περοίκους ἐφόβησαν, εὐπορήσαντες μεγάλων καὶ λαμπρῶν, ὧν ἐκ τοῦ πονεῖν ἐπέτυχον, ἀγαθῶν. [l] ἐλόντες γὰρ καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, πλοῦτος τε μεγάλους δημοσίᾳ καὶ καθ' ἰδίαν ἔσχον· ὧν δὲ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς πρότερον εὐπορῦντες. ὑπῆρξε δ' αὐτοῖς οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς [m] αὖθις αἰῶνα, τῶν ἀγαθῶν αἰτία καταστᾶσα ἡ προσρηθεῖσα μάχη· ὑ γὰρ τὰ σώματα μόνον τῶν ὑπστρατευσάντων ἐδούλωσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα, καὶ τοῖς περοίκοις ἅπασι μετὰ τῶν ἐκείνων ἧτται ἐγένοντο φοβεροί. αὐτοί τε πλούτου μεγάλου δύναμιν προσέλαβον· πολὺς μὲν γὰρ [m] ἀργυρός τε καὶ χρυσὸς ἐγκατελείφθη τῷ στρατοπέδῳ, ἡ σκεύη χαλκᾶ οἷς ἐχρῶντο πρὸς τὴν δίαιταν, πολὺ δὲ ὑπόσημον πλῆθος ἐκατέρων, ὅσα τε ὑφαντὰ καὶ κόσμοι [n] πρὸς τὰς ὁπλήσεις, ἥτε ἄλλη θρεπτεία καὶ κατασκευὴ ἐκείνων, λεία τε παντοία κτηνῶν, καὶ ὅσα φιλεῖ στρατοπέδοις ἑξοδιάζουσι ἕπεσθαι. φρονήματός τε ὑπερεπλήσθησαν ἐπ' ἀνδρείᾳ Ebραῖοι, καὶ πολλὴ μεταπέπτωκε ἀρετῆς λόγος αὐτοῖς· πρός τε τὸ πονεῖν [o] ἦσαν ἀεὶ, τοῦτο πάντα λοιπὰ νομίζοντες ἔναι. καὶ ταύτης μὲν τῆς μάχης τοῦτο τὸ πέρας.

ε'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ Μωϋσῆς νεκρούς τε ἐσκύλευε τῶν πολεμίων, καὶ τὰς παναρμίας [p] τῶν φυγόντων συνέλεγεν. ἀριστεῦσί τε τιμὰς ἐδίδου· καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰησοῦν [q] ἐγκωμιάζει, μαρτυρόμενον ἐφ' οἷς ἔπραξεν ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ.

a Thucydidem imitatur, apud quem (p. 221. *Edit. Oxon.*) ἀσπουδίᾳ τε πάνυ χειμῶνος καὶ παρακελεύσματι. *b Al.* ἀνίσχει. *c* Ita *Samb. Big. & Zonaras.* ἀναπαύεσθαι in *Editis, aliisque. d* Sic in *MSS.* κρατεῖν in *Editis. e* Αὐτοῦ *Vat. f* Vide pag. 75. v. 40. *g* Fecerat ita *Josephus* ex חור *Hebræo*, aut אחור *Syriaco*, estque imitatus *Epiphanium*. Atqui Ὥρον *Big. Samb. Hen. Vat. & Bunb.* deflexum crede ex Ωρ LXXII. *Bern. h Al.* κατακρεῖτος, & ἀνὰ κράτος, & ἀνακράτους. *i Al.* ἂν ἀπολώλεσαν contra morem *Atticorum. k* Καὶ γὰρ καὶ τοὺς *Vat. l* Ita *Vet. Interpr.* ἑλόντες δὲ καὶ τὸ *Baf. & G.* ἑλόντες τὸ φ. *Samb. Big. & Vat. m* Sic in *MSS.* in *Editis* ὁ ἀργυρός τε καὶ ὁ χρυσός. *n* Περὶ τὰς ὁπλ. *Samb. o* Ita ex *MSS.* antea ἦσαν, ὃ τοῦτο. *p* Ita *Big. & Samb.* τῶν φυγόντων *Hen. & Bunb.* φυγόντων duntaxat *Baf. G. aliique. q* Ita *Vat.* ἐγκωμιάζει *Baf. & Big.* ἐπαινιάζει & ἐπικωμιάζει *Alii.* * Ita in *Vet. Interpr. & Sperlingio* (de Nummis non cusis p. 86.) qui *Gelenium* reprehendit, quod ex ὑπόσημον πλῆθος pecuniam signatam nobis exsculpsit, vertendo *magnus etiam pecuniæ signatæ numerus: ad hæc textilia* &c. cum vasa etiam signis suis elaborata sint, & vestes ὑπόσημοι dicantur, quæ figuras intextas habent. Mihi sane vox ἑκατέρων suspecta est, & si absque ope *MSS.* conjecturis indulgere liceret, mallem sic legere, πολὺ δὲ ὑπόσημον πλῆθος κρατήρων.

σφετῦ. ἀπέθανεν δὲ Ἑβραίων μὲν ὀθεὶς· τῶν δὲ πολεμίων ὅσους ὀδ' ἀεὶθμῷ γνῶναι δυνατὸν ἰῶ. θύσας δὲ χαριστήρια βωμὸν ἱδρύεται, ΝΙΚΑΙΟΝ ὀνομάσας τὸν Θεόν· προεφήτευέ τε παναληθεία τὺς Ἀμαλικίτας ἀπολεῖσθαι, καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις, ἀφ' ὧ τὸ Ἑβραίοις ὑπεστρατεύσαντο, καὶ ζώντας ὁ ἐρήμῳ τε γῆ [a] καὶ παλαιπωρημένοις, τόν τε [b] σφέτερον ὠνῆσθαι ἀπελάμβανεν. καὶ ζῶντες μὲν τὴν μάχην προέτιθ μαχεσάμενοι πρὸς τὺς καταπολεμήσαντας αὐτῶν, μετὰ [c] τ' ἐξ Αἰγύπτου γενομένην ἔξοδον, ὅσοις ἐπολέμησαν. ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν ὑπατίων ἑορτὴν ὁ Μωϋσῆς ἦγεν, ἀναπαύσας ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας τὺς Ἑβραίους μὴ τὴν μάχην προσῆκε συνεταγμένους. πολὺ δ' ἦν ἤδη τὸ [d] ὁπλιτικὸν αὐτῶν. καὶ τροίων κατ' ὀλίγον, οὐ τεμένῳ μὴ τὴν ἐξ Αἰγύπτου κίνησιν ποιῆσθαι τὸ ὄρος Σινᾶν ὄρος· οὐ ᾧ πά τε περὶ τ' θάμνον αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ φαντάσματα συνετυχῆ προειρήκαμεν.

testante. At nemo quidem ex Hebræis prœlio cecidit: ex hostibus vero totidem, quot vix numerando consequi potuerunt. Cum vero gratiarum actionis sacrificium offerret, aram posuit, Deum VICTOREM appellans: prædixitque internecione delendos esse Amalecitas, soreque ut nemo ex iis in posterum superesset, quod Hebræos ultro armis aggressi fuerint, idque in solitudine & *summa* inopia constitutos. Et *tunc* exercitum epulis adhibuit. Atque hæc quidem prima pugna, quam post exitum ex Ægypto contra hostes bello non lacessentes commiserunt, ita pugnata est. Cum vero convivium ob partam victoriam Moyses egisset, & Hebræos per aliquot dies post prœlium refecisset & recreasset, instructis agminibus *eos* eduxit. jam enim multi erant levis armaturæ milites. Et tardiuscule progrediens, tertio mense, postquam ex Ægypto moverat, ad montem Sinæum pervenit: in quo miraculum de rubo, aliasque visiones ei contigisse prius memoravimus.

Exitus mense tertio ad montem Sinæum pervenitur. Exod. c. 19.

γ'. ΚΕΦ. γ'.

Ὅτι τὸν πενθερὸν αὐτῦ Ἰοθόρλιν Μωϋσῆς, ὡδοιπορούμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σινάϊον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

ΚΑΙ Ραγουήλ ὁ πενθερὸς τὴν αὐτῦ πυνθανόμενος εὐτυχίαν, ἀσμένως [e] ἀπήντα. Μωϋσῆς δὲ, καὶ Σαπφόραν τὴν γυναῖκα αὐτῦ δεχόμενος καὶ τὺς παῖδας, ἥδετο ὅτι τῇ τῦ πενθερῦ ἀφίξει. καὶ θύσας [f] εὐώχει τὸ πλῆθος τῦ θάμνου πλησίον, ὃς ἀφανεφύγει τῦ πυρὸς τὴν φλόγωσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος κατὰ συγγενείας ὡς ἔκαστοι τ εὐωχίας μετελάμβανον. [g] Ἀαρὼν δὲ σὺν τοῖς παρῦσι Ραγουήλον προσλαβόμενος, ὕμνυς τε ἦδον εἰς τὸν Θεὸν, ὡς τῆς σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς ἐλευθερίας αἴτιον καὶ ποιητὴν γεγενημένον· καὶ τὸν στρατηγὸν εὐφήμυν, ὡς κατὰ ἀρετὴν ἐκείνυ πάντων αὐτοῖς κατὰ νῦν ἀπηντηκότων. καὶ Ραγουήλος [h] πολλὰ μὲν ἐγκώμια τῷ πλήθει ὑπὲρ τῆ πρὸς τὸν Μωϋσέα εὐχαριστίας διεξῆλθε· θαυμάζειν δὲ τὸν Μωϋσέα τῆς ὑπὲρ σωτηρίας τῶν φίλων ἀνδραγαθίας.

CAP. III.

III.

Quod Jethronem socerum suum Moyses, ad se venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.

RAguelus autem socer, res ab eo feliciter gestas fama accipiens, gratulabundus *ei* obviam venit. Et Moyses, *cum eo* excipiens Sapphoram uxorem suam & filios, de soceri adventu valde gaudebat. Cumque rem divinam & sacrificium confeciſſet, populo convivium apparat non procul à rubo, qui conflagrationem ex igne evaserat. atque multitudo quidem, per tribus suas disposita, sigillatim epulis accumbebat. Aaron vero & Raguelus cum suis hymnos in in Deum cecinerunt, ut qui salutis & libertatis auctor eis exstiterit & largitor; simulque de duce omnia omnes bona dixerunt, quod ejus virtute cuncta eis ex animi sententia ceciderint. Insuper & Raguelus, in sua ad Moysem gratiarum actione, multa populo præconia tribuit: Moysem vero mirum in modum extulit, quod pro amicorum salute tantum fortitudinis *in laboribus & periculis* ostenderit.

Moysi genero suo gratulatur Raguelus, sed maxime Deo Vindici. Exodi c. 18.

κ'. ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ὑπέθετο διαιρεῖσθαι τὸν λαὸν αὐτῷ κατὰ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, ἄπρακτον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τῦ πενθερῦ παραίνεσιν.

ΤΗ δὲ ὑστεραίᾳ θεασάμενος ὁ Ραγουήλος τ Μωϋσῆν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα· διέλυε γὰρ τὰς δίκας

CAP. IV.

Quomodo persuaserit ei ut populum antea incompositum divideret, præfectosque designaret, qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.

CRastina vero die Raguelus, animadvertens, ut Moyses negotiorum multitudine fuerit oppressus (nam omnium, quoties

De populo ordinando prudentissimi Raguelis consilium. Ex. c. 18.

a Illud καὶ deest *Vat.* b Ita *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* φατνὴν *Bas.* & *G.* c Sic *MSS.* in *Editis* τὴν Αἰγύπτου. d *Al.* ὁπλητικόν. e Ita cum *Bernardo* immutavi ex *Vet. Interpr.* Exstat enim tam in *MSS.* quam *Impressis* patente errore, ἀπήντα τὸν τε Μωϋσῆν ἐ τὴν Σαπφόραν [*al.* Σαπφόρας] δεχόμενος καὶ τὺς παῖδας αὐτῶν· ἥδετο δὲ Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nec aliud intellexit *Eustath.* ad *Hexaëm.* p. 89. καὶ ὁ Ραγουὴλ ὁ καὶ Ἰοθὼρ, διάνομος γὰρ ἱστόρηται, ἀφικνεῖται πρὸς τ Μωϋσῆν, ἐπαγόμενος αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τὺς υἱύς. nec *Zonaras* in *Annalibus*, p. 23. ἐπὶ τὸ ὄρος Σινᾶ ἐ Ραγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτῦ ἀπήντησεν αὐτῷ. θεασάμενος ὃ τ γαμβρὸν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα &c. f Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐωχεῖ *Vat. Bas.* & *G.* An *Raguelus* tam laute fecerit, an *Moyses*, quærant alii. *Moysis* tamen ipsius verba favent socero suo, nec abhorrent illa *Josephi. Bern.* g Ἀαρών τε *Big. Samb.* & *Vat.* h Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis* πολλὰ μὲν ἐγκώμια ἐ πλήθυς ἐποιεῖτο. ἔπεστα πρὸς τ Μωϋσῆν τ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τ φίλων ἀνδραγαθίας. Diversus ab his *Epiphan.* qui vertit, *Et Raguelus quidem multa encomia plebis apud Moysem de eorum fortitudine dixit, quod pro cunctorum salute sic laboraverunt universi.*

quoties poſtularent, controverſias dirimebat, cunctis eum adeuntibus, utpote qui æquo jure ſe non diſceptaturos crederent, niſi Moyſes eſſet deciſionis arbiter; &, ſi cauſa caderent, turpe vinci non exiſtimarent, quod jure optimo non ex iniqua ſententia ſe iſtud pati perſuaſum habuerint) tunc quidem tacendum putavit, neminem volens impedire quo minus præclaro ducis judicio arbitrioque frueretur. Turba autem ſummota Moyſem ſibi aſſumpſit, & cum ſoli eſſent, quid facto opus eſſe ſibi videbatur, eum edocuit: conſuluitque ut minoris quidem difficultatis res aliis mandaret, ipſe vero gravioribus tantummodo *negotiis* intereſſet, & univerſorum ſaluti provideret. Nam & Hebræorum quamplurimos repertos iri, ad jus dicendum ſatis idoneos; tot vero myriadum incolumitati proſpicere neminem poſſe, præter Moyſem ipſum aut ſui ſimilem. Itaque cum probe noveris (inquit) qua parte cæteris omnibus præſtes, quantumque Deo miniſtrando contuleris ad res populi tuendas augendaſque; permitte ipſis ut lites dijudicandas etiam ad alios deferant: tu vero ſoli numinis cultui deditus eſto, haud parum de populo ſolicitus in meliorem ſtatum & dignitatem vindicando. Meo igitur conſilio circa res humanas uſus exercitum accurate recenſe, & per dena millia diſtributis duces ex iis delectos præfice: dein millenis pariter. Dividito autem poſt eos in quingentos, ac rurſus in centenos, tum in quinquagenos: & principes ſuper eos conſtitue, qui per tricenos diviſos diſponant, & per vicenos, ac denos connumeratos. Præſit autem his unus aliquis, qui à numero eorum quibus præeſt appellationem accipiat. Illi vero, à populo univerſo comprobati habitique pro viris virtute & juſtitia præſtantibus, de controverſiis eorum ſententiam ferent. Ac ſi quæ res paulo major exiſtat, ad potiores dignitate ejus cognitionem deferent: ſin & illis videatur ad judicandum nimium difficilis, ad te eam remittent. Sic enim fiet utrumque, ut & jus ſuum conſequantur Hebræi, & tua in Deum aſſiduitate ipſum exercitui magis propitium reddas.

Moyſis præclara fides ac modeſtia.

2. Ad hæc autem hortante Raguelo, conſilium ejus libenter admiſit Moyſes, moxque *omnia* diſpoſuit prout ille ſuggeſſerat: rei hujuſce inventionem non diſſimulans, neque eam ſibi arrogans: ſed populo palam faciens, quis eam primus excogitaverit. Quin & in libris ſuis Raguelum memoriæ prodidit, ut qui ordinationem prædictam invenerit: factu optimum ratus verum bene meritis teſtimo-

τοῖς δεομένοις, πάντων ὑπ' αὐτὸν βαδιζόντων, καὶ [a] μόνος ἀν τῷ δικαίῳ τυχὼν ἡγεμένων, εἰ διαιτητὴς αὐτοῖς [b] ὅτῳ γένοιτο, καὶ τοῖς ἡττωμένοις κῦδος ἐδόκει τὸ λείπεσθαι, κρατεῖ διαμφισβήτ [c] ᾧ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ πάσχειν νομίζουσι· τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγε, μὴ βουλόμενος ἐμποδίζειν τοῖς ἀρετῇ χρῆσθαι ἢ κρατεῖν θέλουσιν. [d] παυσάμενον δὲ ὀλίγον τοῦτο λαβὼν, καὶ συμμενωθεὶς ἀνεδίδασκεν ἃ [e] χρὴ ποιεῖν καὶ συνεβούλευε τῆς μὲν ὅσα τοῖς ἥττοσι ταλαιπωρίας ἐπιφέρει ἀπέχεσθαι, τὰ δὲ τῶν μειζόνων καὶ τῆς στρατηγίας τῷ πλήθει ἔχειν τὴν προσήκουσαν αὐτόν. διακρῖναι μὲν γὰρ ἀγαθὸς, καὶ ἄλλος Ἑβραίων εὑρεθῆναι φρονήσει δὲ τοσούτων μυριάδων σωτηρίας, οὐκ ἄλλον πρὸ δυοῖν δεῖν μὴ Μωϋσέως γενόμενον. [f] ἀφανίζομεν οὖν τῆς ἀρετῆς, [g] φησὶ, σαυτοῦ, καὶ οὐ γέγονας ὅτι [h] τῷ Θεῷ λαὸν ἐπιμελῶν τῷ Θεῷ σώζειν, τὴν μὲν τῶν ἐγκλημάτων διάκρισιν ἐπίτροπον αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ ἐπ' [i] ἄλλων· σὺ δὲ πρὸς μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ κατέχων σαυτὸν ἀμετέλει, ζητῶν οἷς ἂν τὸ πλῆθος ἀπαλλάξειας τῆς νῦν ἐπείας. ἐπιθήσεις δὲ ταῖς ἐμαῖς [k] περὶ τῶν ἀνθρωπείων χρησάμενος, τὸν στρατὸν ἐξετάσεις ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίους τούτους κεκριμένους ἄρχοντας ἀποδείξεις· εἶτα κατὰ χιλίους. διαιρήσεις δὲ μετ' αὐτοὺς εἰς πεντακοσίους, ὧν πάλιν εἷς ἑκατόν, εἶτ' εἰς πεντήκοντα· ἄρχοντάς τε ὑπὸ τούτοις τάξεις, οἳ κατὰ τριάκοντα [l] μεμαθήκοτας διακοσμήσουσι, καὶ κατὰ εἴκοσι καὶ δέκα [m] συναριθμουμένους. ἔστω δέ τις ὑπὸ τούτοις ἐπὶ τοῦ πρώτου βαθμοῦ λαμβάνων. [o] οἱ δὲ δοκιμασθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους [p] παντὸς ἔσονται ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, περί τε τῶν [q] διαφόρων αὐτοῖς κρινοῦσι. κἂν ᾖ τι μεῖζον [r] ὑπὲρ τοὺς ὑπ' ἀξιώματι τὸν περὶ τούτου διαφέρουσιν ἐπανοίσουσιν· ἂν δὲ κἀκείνους διαφύγῃ τὸ περὶ οὗ τὸ διάφορόν ἐστι, πρὸς σὲ τοῦτο ἀναπέμψουσιν. ἔσῃ γὰρ ὕπτιος ἀμφοτέρωθεν, καὶ τῶν δικαίων Ἑβραῖοι τεύξονται, καὶ σὺ τῷ Θεῷ προσηνῆ διαμενέσεσθαι ἐν αὐτὸν ποιήσας τῷ στρατῷ.

β'. Ταῦτα Ραγουήλου παραινέσαντος, [t] ὁ Μωϋσῆς ἀσμένως προσήκατο τὴν συμβουλίαν, καὶ ποιεῖ κατὰ τὴν [u] ὑποθήκην [t] τὴν ἐκείνου τῷ τρόπῳ τὴν ὑπόνοιαν οὐκ [u] ἀποκρυψάμενος, οὐδὲ σφετερισάμενος αὐτὴν, ἀλλὰ ποήσας φανερὸν τὸ ἐξευρηκότα τῷ πλήθει. [x] ἐν δὲ τοῖς βιβλίοις δὲ Ραγουήλου ἔγραψεν, ὡς εὑρηκότα τὴν διάταξιν τὴν προφημένην· καλῶς ἔχειν ἡγούμενος τὰληθῆ μαρτυρεῖν τοῖς

a Ita *Big.* & *Samb.* μόνου in *Editis.* μόνον ὡς ἂν τῷ δ. *Vat.* *b* Οὗτος non agnoſcit *Vat.* *c* Ita *Samb.* & *Vat.* ᾧ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸν πάσχειν *Big.* ᾧ πλεονεξίαν πάσχειν αὐτὸ νομίζουσι *Baſ.* & *G.* *d* Παυσαμένῳ *Samb.* *e* Δεῖ ποιεῖν *Vat.* *f* Ἀιθέμβρος *Vat.* *g* Ex *Samb.* φησὶν αὐτῷ *Big.* φησὶν αὐτῷ in *aliis.* *h* Articulum, qui deerat in *Editis*, reſtituimus ex *MSS.* *i* Ita *MSS* ἀλλήλων in *Editis.* *k* Ita ex *Vet. Interpr.* non ſine auctoritate *MSS.* περὶ τῶν ἀνθρωπίνων *Samb.* παρὰ τῶν ἀνθρωπείων *Vat.* in *Editis* deeſt περί. *l* Ita *Vat. Baſ.* & *G.* in *aliis* μεμαθήντες. *m* *Al.* συναριθμουμένους. Ita quidem *Zonaras*, ἐν ᾧ μυρίους ἄρχοντας ἀποδεικνύειν τὸν μακαρίτην σωτῆρα Ραγουήλ, εἶτα ἐν ᾧ χιλίους καὶ ἑκατοντάρχας καὶ πεντηκοντάρχας ποιεῖν, καὶ τὸ περιέχοντα καὶ εἴκοσι καὶ δέκα ἀφορίζειν τοὺς ἀριθμουμένους. Simplicior tamen exſtat diſtributio ipſius *Moyſis. Exod.* c. 18. *in Tribunos, Centuriones, Quinquagenarios, & Decanos*, quos *Hieronymus* vocat. *n* Ἀπὸ τοῦ ἀρχομένου ἀριθμοῦ *Hen.* & *Vet. Interpr.* *o* Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* οἱ δὲ deeſt *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox legunt οἱ οὖν τι ἀξιόμ. *p* Ita ex *MSS.* πάντως in *Editis.* Male nonnulli (inquit *Bernardus*) plebis Hebraïcæ ſuffragia neceſſaria eſſe ad tales præfectos creandos ex his verbis *Joſephi* eliciunt. Vox enim populi non magis valuit in Eccleſia Judaïca, quam inter Chriſtianos in Epiſcoporum ordinationibus valet. non facit illa præſulum quoſpiam, vetat tamen ne fiant. *q* Διαφορῶν *Samb.* *r* Ita in quinque *MSS.* male in *Editis*, ὑπὲρ τοὺς ἐν ἀξιώμασι τὸ περὶ τῶν πρ. verſiculo omiſſo. *s* Articulum reſtituimus ex *Big.* & *Samb.* *t* Τῷ deeſt *Vat.* *u* Ita *MSS.* in *Editis* ἐκ κατακρυψάμενος. *x* Καὶ τοῖς β. & mox σύγραψεν *Big.* & *Samb.* ἐν δὲ τοῖς β. ἀνέγραψεν vel σύγραψεν legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

a Sic

τοῖς ἀξίοις, εἰ καὶ δόξαν ἔμελλε φέρῃν ὑπογεγραμμένῳ τὰ ὑπ' ἄλλων εὑρημένα· ὥστε τῷ Μωϋσέως ἀρετῷ καὶ τοῦτο καταμαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης εὐκαίρως ἐν ἄλλοις τῆς γραφῆς δηλώσομεν.

nium tribuere, quamvis & aliorum inventa ei in gloriam cedant cui adſcribuntur. Adeo ut ex hoc liceat intelligere, quam ſpectatæ integritatis fuerit Moyſes. Sed hac quidem de re in aliis *inſtitutæ* ſcriptionis locis opportune *ſententiam noſtram* declarabimus.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

CAP. V.

Quomodo Moyſes in montem Sinæum conſcendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.

Μωϋσῆς δὲ συγκαλέσας [a] τὸ πλῆθος, αὐτὸς μὲν εἰς ὄρος ἀπέρχεται τὸ Σιναῖον ἔλεγεν· ὡς συνεσόμενος τῷ Θεῷ, [b] καί τινα λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. ἐκείνους δ' ἐκέλευσε πλησίον μεθορμιεῖσθαι τοῦ ὄρους, τιμῶν γειτνίασιν τοῦ Θεοῦ δ'. [c] προσημήνας αὐτοῖς. ταῦτ' εἰπὼν [d] ἀνῄει πρὸς τὸ Σιναῖον, ὑψηλόταιον [e] τῶν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὀρῶν τυγχάνον, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τὴν κρημνῶν τὸ ἀπότομον ἀνθρώποις οὐ μόνον [f] οὐκ ὂν ἀναβατόν, ἀλλ' οὐδὲ ὁρᾶσθαι δίχα πόνου τῆς ὄψεως δυνάμενον· ἄλλως τε, [g] καὶ διὰ τὸ λόγον εἶναι [h] περὶ τούτου τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ διατρίβειν, φοβερὸν [i] ὂν καὶ ἀπρόσιτον. Ἑβραῖοι δὲ κατὰ τὰς Μωϋσέως ἐντολὰς μετεσκήνουν, καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους [k] καθελαμβάνοντο· ἡρμένοι ταῖς διανοίαις, ὡς μετὰ τῆς [l] ἐπαγγελείας τῶν ἀγαθῶν, ἣν ὑπέστησεν αὐτοῖς, ἐπανήξοντος Μωϋσέως παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἑορτάζοντες δὲ τὸ στρατηγὸν περιέμενον· ἁγιζόντες τιμῇ τε ἄλλῃ ἁγνείας, καὶ ἀπὸ σιτοδίας [m] τῶν γυναικῶν ἡμέρας τρεῖς, καθὼς ἐκέλευεν αὐτοῖς προεῖπε· καὶ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν εὐμενῆ συμβαλόντα Μωϋσῇ δῶρα δωρεάν, ὑφ' ἧς εὖ βιώσονται. ταῖς τ' οὖν διαίταις ἐχρῶντο πολυτελεστέραις, καὶ τῷ κόσμῳ γυναιξὶν [n] ὁμοῦ τε καὶ τέκνοις [o] ἐκπρεπῶς ἠσκοῦντο.

Β'. Ἐπὶ δύο μὲν οὖν [p] ἡμέρας εὐσχήμονες διῆγον. τῇ τρίτῃ δέ, πρὶν ἢ τὸν ἥλιον ἀνασχεῖν, νεφέλη τε [q] ἐπέρριψε τοῦ παντὸς στρατοπέδου τοῖς Ἑβραίοις, καὶ πρότερον τοῦτο ἰδόντων γενόμενον, καὶ τὸ χωρίον οὗ τὰς σκηνὰς ἦσαν πεποιημένοι περιέσχεθε. καὶ τοῦ λοιποῦ παντὸς ἐν αἰθρίᾳ τυγχάνοντος, ἄνεμοί τε σφοδροὶ λάβρον κινοῦντες ὑετὸν [r] κατήγαγον, ἀστραπαί τε ἦσαν φοβεραὶ τοῖς ὁρῶσιν καὶ κεραυνοὶ κατενεχθέντες ἐδήλουν τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, οἷς Μωϋσῆς ἤγγελλεν εὐμενοῦς ἐπιτυχόντος. καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς βούλεται φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντευξομένων· ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη ταῦτα ἱστορεῖν, καθάπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. [s] τοὺς γὰρ μὲν Ἑβραίους τά τε ὁρώμενα, καὶ ὁ ταῖς ἀκοαῖς προσβάλλων ψόφος δεινῶς ἐτάραττεν· ἀήθεις τε γὰρ ἦσαν αὐτῶν· καὶ ὁ περὶ τὸ ὄρος

Cum autem populum convocaſſet Moyſes, ipſe quidem ad montem Sinæum ſe abire dicebat: ut qui cum Deo verſaturus, & oraculum aliquod ab ipſo acceptum eis reportaturus eſſet. Illos vero prope montem Sinæum caſtra locare jubet, præcipue Deo viciniores futuros. Hæc cum dixiſſet in montem Sinæum aſcendit, omnium regionis iſtius celſiſſimum; & ob nimiam altitudinem & abrupta præcipitia non ſolum hominibus invium, ſed & vix ſine fatigatione oculorum aſpiciendum: cum & alias, propter pervulgatum de eo ſermonem, Deum illic habitare, tremendus eſſet & inacceſſus. Hebræi autem juxta mandatum Moyſis caſtris motis radices montis occupant: animis erectiores & alacres, quaſi cum bonis promiſſis, quorum ſpem illis dederat, à Deo reverſurus eſſet Moyſes. Convivia autem agentes ducem exſpectabant, caſtitatem ſervantes cum in cæteris, tum per triduum abſtinendo à mulierum congreſſu, ſicut eis ipſe præceperat; precibus etiam Deum ſolicitantes, ut, placide benigneque Moyſem excipiens, munera ei donaret, quæ vitam facerent beatiorem. Victu itaque ſumptuoſiore utebantur, & ſimul cum conjugibus ac liberis cultum habitumque decorum & ſplendidiorem induunt.

Tremendum Sinæ faſtigium aſcendit Moyſes.

IV.

Populus interim Hebræus luſtratur, epulatur, caſtiſque Deum precibus ſolicitat. Exodi c. 19.

2. Et per duos quidem dies lautiorem in modum epulabantur. Tertia vero die, priuſquam ſol oriretur, nubes circumfuſa totis Hebræorum caſtris incumbit, qualem antehac nunquam conſpexerant, & ſpatium omne, ubi poſuerant tabernacula, complexa eſt. Ac cum reliquum cœli in ſereno eſſet, *ſubito coorta tempeſtate*, cum venti vehementes largum concitantes imbrem ruebant, tum fulgura micabant aſpectu terribilia: tonitrua etiam cum fulminibus ex alto demiſſis plane indicabant præſentiam Dei, *qui propitius aderat ad ea quæ volebat Moyſes. Atque hæc quidem velim lectores accipiant, prout cuique libuerit: mihi vero neceſſe eſt ea literis mandare, ſicut in Sacris libris conſcripta habentur. Hebræi itaque, hiſce viſis & audito horribili clangore, valde tremefacti erant, (iis enim antea non aſſueſcebant) & rumor vulgatus

Sed dies tertia procellis, nubibus, fulgoribus etiam ac fulmine præſentem Deum agnoſcit.

Hebræorum terror ex Dei præſentia, & de Moyſe ſolicitudo.

a Sic *MSS.* τὸ πλῆθος in *Editis.* b Eo modo *Big.* & *Samb.* probante *Boſio.* In *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* καί τι λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρήσιμον ἐπανήξειν. quibus ſane favent conſequentia *Joſephi* v. 21. μὴ τῆς ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν &c. c Προσημήνατο *Vat.* d Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνῆκεν *Baſ. G.* & *Vat.* ἄνεστι *Big.* & *Samb.* e Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῶν οἰκείων ὀρῶν f Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἐκ ἀναίσατον, ἀλλ' ἐδὲ ἐφαθῆναι μὴ δίχα π. g Illud καὶ ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* deeſt. h Περὶ δὲ τοῦ Θ. & περὶ τούτου τ. in aliquot *MSS.* i Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* deeſt ὤν. k Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κατελάμβανον. l Ἐπαγγελίαι *Samb.* m Τῶν γυναικῶν *Samb.* & *Vat.* n Ὁμοῦ τε τ. *Samb.* & *Vat.* o *Al.* ἐκπρεπῶς. p Ἡμέρας *Big.* & *Samb.* q Ὑπερέβαλε ἀνέχοι τοῦ π. *Vat.* r Κατεφέροντο *Big.* & *Samb.* κατεκομίζοντο. *Vat.* s *Al.* τοὺς δὲ. * In *Vet. Interpr.* omnibus quibuſcunque Moyſes volebat propitii.

gatus de monte, quod crebro eum Deus inviseret, mentes eorum insolito pavore defixit. quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti *& soliciti*: & Moysen ira Dei periisse rati, & semet similiter perituros esse exspectantes.

Mox emicat Moyses Dei voluntatis interpres.

3. Dum ita essent animis consternati *improviso* apparuit Moyses, gestiens lætitia & mirum in modum elatus. Itaque ut se in conspectum dedit, illos metu eximit, & ad spem meliorum in posterum erexit; protinusque redit serenitas, & Moysem adventantem fugiunt quæ cœlum paulo ante perturbarunt. Post hæc igitur in concionem populum convocat, auditurum quæ mandata à Deo referat. Quem ubi convenisse animadvertit, stans in excelsiore loco, unde ad omnes dimanaret vox, "Deus quidem, inquit, eadem qua "antehac benevolentia me excepit, ô *viri* He- "bræi: atque ut vitæ feliciter agendæ pariter "ac reipublicæ bene constituendæ viam ac "rationem vobis suggerat, castris vestris *jam* "præsens adest: Quare per ipsum perque "ipsius magnifica opera *vos obsecro*, ne con- "temnatis ea quæ dicturus sum, ad me con- "cionantem respicientes; nec quod lingua ho- "minis hæc ad vos loquatur, *ea vili pendatis*. "Sed mandatorum præstantiam cum expen- "deritis, cognoscetis etiam majestatem illius "qui ea excogitavit, & nostrum in commo- "dum memet alloqui non dedignatus est. "Non enim Moyses Amaramæ & Joachebe- "læ filius, sed is qui Nilum pro vestra salute "sanguineum fluere vi sua fecit, & Ægyptio- "rum contumaciam variis calamitatibus fre- "git; qui per mare viam vobis munivit; cui "in mentem venit omnium egenis cibo cœ- "litus demisso succurrere; qui potum deside- "rantibus uberrimos ex petra fontes elicuit; "à quo Adamus *cum posteris suis* accipit "quicquid è terra marique provenit; per "quem Noëus diluvium effugit; à quo Abra- "mo huc illuc vaganti terra Chananæa indul- "ta est; per quem Isacus parentibus ætate "provectis natus est; per quem Jacobus duo- "decim filiorum virtutibus est insignitus; per "quem Josephus Ægyptiorum in potestatem "dominatus est; ille (*inquam*) vobis, me in- "terprete usus, ista dat præcepta. Sint autem "vobis sacrosancta, & conjugibus ac liberis "chariora habeantur. Summa vobis erit fe- "licitas, dum ea custodiatis; nec terra vobis "sterilis fiet, nec mare tempestatibus agita- "tum, nec fœtus vestri præter naturam eden- "tur; atque hostibus maximo eritis terrori: "(Dei enim in conspectum veniens, vocem "ejus immutabilem audivi) adeo illi curæ "est vestra progenies ejusque conservatio.

Mira luce vultus atque orationis Dei laudes ac beneficia gemi sua deprædicat.

Decem præcepta legis sua voce edentem Deum audiunt Hebræi.

4. Cum hæc dixisset, populum coram adducit cum conjugibus & liberis, ut Deum de rebus agendis loquentem audirent; ne quid ex humana lingua detrimenti capiat dictorum

ἀφ᾽ ἑπτὰ φοιτητικὸς λόγος, ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο φοιτῶντος τοῦ Θεοῦ, σφόδρα τὴν ἄφνοιαν αὐτῶν ἐξέπληξε. κατεῖχον [a] δὲ αὐτοὺς ἐν ταῖς σκηναῖς ἀχθόμενοι καὶ τὸν τε Μωϋσῆν ἀπολωλέναι νομίζοντες ὑπ᾽ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ αὐτῶν ὅμοια προσδοκῶντες.

γ΄. Οὕτω δ᾽ αὐτῶν ἀφηκιμένων ἐπιφαίνεται Μωϋσῆς, γαῦρός τε καὶ μέγα φρονῶν. ὀφθείς τε οὖν αὐτοὺς ἀπαλλάττει τοῦ δέους αὐτούς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων χρείττονας ἐποιήσατο τὰς ἐλπίδας· ἀθελός τε καὶ [b] καθαρὸς ὁ ἀὴρ τῶν ἐν ὀλίγῳ παθῶν ἦν, Μωϋσέως παραγενομένου. ἐπὶ τούτοις οὖν συγκαλεῖ τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, ἀκουσόμενον ὧν ὁ Θεὸς εἴποι πρὸς αὐτόν. καὶ συναθροισθέντων, ἅτε [c] ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος ὄντι ἔμελλον ἅπαντες ἀκούσεσθαι, "ὁ μὲν Θεὸς, ἔφη, "ὦ Ἑβραῖοι, καθάπερ καὶ πρότερον εὐμενὴς "προσεδέξατό με· καὶ, βίον τε [d] ὑμῖν εὐδαίμονα καὶ "πολιτείας κόσμον ὑπαγορεύσας, πάρεστι καὶ αὐτὸς "εἰς τὸ στρατόπεδον. πρὸς γοῦν αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων, "ἃ [e] δι᾽ ἐκείνου ἡμῖν ἤδη πέπρακται, μὴ κατα- "φρονήσητε τῶν λεγομένων εἰς ἐμὲ τὸν λέγοντα ἀφο- "ρῶντες· μὴ δ᾽ ὅτι γλῶττα θνητοῦ ἀνθρωπίνη πρὸς "ὑμᾶς λέγει. τιμῶ γ᾽ ἀρετῶν αὐτοῦ καταινέσαντες, "[f] ἐπιγνώσεσθε καὶ τὸ μέγεθος τοῦ γενομένου, καὶ "ὅτι συμφέρει [g] τῷ ὑμετέρῳ πρὸς ἐμὲ μὴ φθονή- "σαντος εἶπεν. ὁ γὰρ Μώυσῆς ὁ Ἀμαράμου καὶ [h] Ἰω- "χαβέλης υἱὸς, ἀλλ᾽ ὁ τὸν Νεῖλον ὑματωμένον ἀναγκά- "σας ὑπὲρ ὑμῶν ῥυῆναι, καὶ ποικίλοις δαμάσας κα- "κοῖς [i] τὸ τῶν Αἰγυπτίων φρόνημα· ὁ ἀφ᾽ ἁλάσσης "ὁδὸν ἡμῖν πορίσας· [k] ὁ καὶ προφὼν ἐξ ὑφορίου μη- "χανησάμενος ἐλθεῖν ἀπορουμένοις· ὁ ποτὸν ἐκ πέ- "τρας ἀναβλύσας ἀθρόον ἀναζέσαι· δι᾽ ὃν Ἀδαμος τοῖς ἀπὸ "[l] γῆς καρπῶν καὶ θαλάσσης μεταλαμβάνει· δι᾽ ὃν "Νῶε τὸν ἐκ τῆς ἐπομβρίας διέφυγε· δι᾽ ὃν Ἀβρα- "μος ὁ ἡμέτερος πρόγονος ἐξ ἀλήτου τοῦ [m] Χα- "ναναίου κατέσχε γῆν· δι᾽ ὃν Ἰσακος γηραιοῖς ἐτέχθη "γονεῦσι· δι᾽ ὃν Ἰάκωβος δώδεκα παίδων ἀρεταῖς "ἐκοσμήθη· δι᾽ ὃν Ἰώσηπος ἐδιαπότευσε τῆς Αἰγυ- "πτίων δυνάμεως· ὅστις ὑμῖν τούτους χαρίζεται τοὺς λό- "γους δι᾽ ἑρμηνέως ἐμοῦ. σεβάσμιοι δ᾽ ὑμῖν γενέσθωσαν, "[n] καὶ τέκνων πρεσβυτεροι καὶ γυναικῶν. εὐδαί- "μονα γὰρ βίσεσθε τούτοις ἑπόμενοι, καὶ γῆς [o] ἀπο- "λαύοντες καρπίμου, καὶ θαλάσσης ἀχειμάστου, καὶ "[p] τέκνων γονῆς κατὰ φύσιν τικτομένων, καὶ πολεμίους "[q] ἕστεσθε φοβεροί· τῷ Θεῷ γὰρ εἰς ἅπαν ἐλθών, ἀκροα- "τὴς ἀφθάρτου φωνῆς ἐγενόμην· ὅτου ἐκείνῳ τε γένους "ὑμῶν καὶ τῆς τούτου μέλει βλαστονῆς.

δ΄. Ταῦτ᾽ εἰπὼν [r] προάγει τὸ λαὸν γυναιξὶν [s] ἅμα καὶ τέκνοις, ὡς ἀκούσομεν τοῦ Θεοῦ διαλεγομένου πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν πρακτέων· ἵνα μὴ βλαβείη τι λεγομένων ἡ ἀρετὴ ὑπὸ ἀν-

ἀνθρωπίνης

a Δι᾽ αὐτὸς *Hen. & Busb.* *b* Ita ex *MSS.* in *Editis* perperam καθαρὸς ἀήρ. *c* Ἐφ᾽ ὑψηλοῦ *Vat. Hen. & Busb.* & mox πάντες *Vat.* & paulo infra ἐδέξατό με. *d* Ἡμῖν *Hen. & Busb.* *e* *Al.* δι᾽ ἐκείνων. *f* Ἐπιγνώσεσθε *Samb.* *g* Τῷ ὑμετέρου *Samb.* atque ita in aliquot codicibus *Epiphanii.* *h* Ita *MSS.* in *Editis* Ἰωχαβήλης. *i* Τὸ Αἰγυπτίων φρ. *Big. Samb. & Vat.* *k* Ita *MSS.* ὁ δὲ τοῦ τε. in *Editis.* *l* *Al.* γῆς τι. *m* Ita *Samb. Vat. & Vet. Interpr.* Χαναναίαν in *reliquis.* *n* Καὶ παίδων *Vat.* *o* Ἀπολαύοντες *Samb. & Vet. Interpr.* *p* Eadem phrasi utitur p. 84. v. 35. *q* Ita *Big. & Epiphan.* ἔσεσθε in *aliis.* *r* Sic in *MSS.* in *Editis* προσάγει. *s* *Al.* ἅμα.

a Παρεγε-

θρωπίνης γλώττης, ἀσθενῶς εἰς γνῶσιν αὐτοῖς προσδιδομένη. πάντες τε ἤκουον φωνῆς ὑψόθεν [a] προσαγομένης εἰς ἅπαντας, ὡς ἀφθογγίαν μηδένα νοσῆσαι λόγων ὧν Μωϋσῆς ἐν ταῖς δύο πλαξὶν γεγραμμένους κατέλιπεν. ὧν μὲν θεμιτόν ἐστιν ἡμῖν λέγειν φανερῶς πρὸς λέξιν, [b] τὰς δὲ δυνάμεις αὐτῶν δηλώσομεν.

ε'. Διδάσκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὁ πρῶτος λόγος, ὅτι Θεός ἐστιν εἷς, [c] καὶ τοῦτον δεῖ σέβεσθαι μόνον· ὁ δὲ δεύτερος κελεύει, μηδενὸς εἰκόνα ζώου ποιησαμένους προσκυνεῖν· ὁ τρίτος δέ, ὅτι μηδενὶ φαύλῳ τὸ Θεῖον ὀμνύωμεν· ὁ δὲ τέταρτος, παρατηρεῖν τὰς ἑβδομάδας, ἀναπαυομένους ἀπὸ παντὸς ἔργου· ὁ δὲ πέμπτος, γονεῖς τιμᾶν· ὁ δὲ ἕκτος, [d] ἀποχέσθαι φόνου· ὁ δὲ ἕβδομος, μὴ μοιχεύειν· ὁ δὲ ὄγδοος, μὴ κλοπὴν δρᾶν· ὁ δὲ ἔνατος, μὴ ψευδομαρτυρεῖν· ὁ δὲ δέκατος, μηδενὸς ἀλλοτρίου ἐπιθυμίαν λαμβάνειν.

ς'. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, [e] ἀκροασάμενον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ περὶ ὧν Μωϋσῆς διελέχθη, χαίρον ὅτι τοῖς προειρημένοις τὸν συλλόγου διελύθη. ταῖς δ' ἑξῆς φοιτῶντες ὅτι τῷ σκηνῷ, ἠξίουν αὐτὸν καὶ νόμους αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ κομίζειν. ὁ δὲ τούτους μὲν πέπαυται, καὶ περὶ τῶν ὅλων ὧν ἂν προσχθεὶς τρόπον οἱ τοῖς αὖθις ἀπεσήμαινε χρόνοις· ὧν μνησθήσομαι κατὰ καιρὸν οἰκεῖον. τοὺς δὲ πλείονας τῶν νόμων [f] εἰς ἑτέραν ἀναπέμψω γραφήν, ἰδίαν περὶ αὐτῶν ποιησόμενος ἀφήγησιν.

ζ'. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐχόντων, ὁ Μωϋσῆς πάλιν εἰς τὸ Σινᾶιον ὄρος [g] ἀνήει, προειπὼν τοῖς Ἑβραίοις. βλεπόντων δ' αὐτῶν ἐποιεῖτο τὴν ἄνοδον. καὶ χρόνου τελουμένου, πεντεκαίδεκα δὲ ἡμέρας διήγαγεν ἀπ' αὐτῶν, δέος εἶχε τοὺς Ἑβραίους μή τι Μωϋσῆς πάθοι· καὶ τῶν συντυχόντων δεινῶν οὐκ ἔστιν ὅτῳ ἐλύπησεν αὐτούς, ὡς τὸ νομίζειν Μωϋσεῖ ἀπολωλέναι. διὸ δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἦσαν· τῶν μὲν ἀπολωλέναι λεγόντων θηρίοις προσπεσόντα, καὶ μάλιστα [h] ὅσοι πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἦσαν διακείμενοι ταύτῃ τὴν ψῆφον ἔφερον· τὸ δέ, πρὸς τὸ θεῖον ἀναχεχωρηκέναι. τοὺς δὲ σωφρονας, καὶ [i] μήθ' ἕτερον τῶν λεγομένων εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν, καὶ τὸ θηρίοις προσπεσόντα ἀποθανεῖν ἀνθρώπινον ἡγουμένους, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν μεταχθῆναι διὰ τὴν προσοῦσαν ἀρετὴν εἰκὸς νομίζοντας, πρᾴως ἔχειν ὁ λογισμὸς ἐποίει· προσάτην δὲ ἠρημῶσθαι καὶ κηδεμόνα ὑπολαμβάνοντες, οἵᾳ τυχεῖν οὐκ ἂν ἄλλῳ δυνάμενοι, σφόδρα λυπούμενοι διετέλουν, [k] καὶ ὅτε ὑποψίαν αὐτοὺς εἶχετο προσδοκᾶν τι χρηστὸν περὶ ταὐτοῦ, ὅτε μὴ λυπεῖσθαι [l] καὶ χαυνοῦσθαι ἠδύναντο. τὸ δὲ στρατόπεδον οὐκ ἐθάρρυνε μεταβῆναι, Μωϋσέως αὐτοὺς ἐκεῖ προσμένειν [m] προειρηκότος.

η'. Ἤδη δὲ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν διεληλυθυιῶν καὶ τοσούτων νυκτῶν, παρῆν [n] ἀδένος σιτίου τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένων γεγευμένος. χαρᾶς δ' ἐνέπλησε τὴν

dignitas, ut quæ minori cum auctoritate promulgentur. Atque ita vox ex alto reddita ad omnium aures pervenit, ut nemo non clarè exciperet singula præcepta, quæ Moyses duabus tabulis conscripta reliquit. Nobis *quidem* nefas est illa totidem verbis evulgare, sententiam *tamen* eorum declarabimus.

5. Docet itaque nos primum præceptum, Deum esse unum, eumque solum colendum: secundum, nullius animalis simulachrum adorandum: tertium, per Deum in re inani non dejerandum: quartum, diem unumquemque septimum sancte observandum, feriando ab omni opere: quintum, parentes honorandos: sextum, à cæde abstinendum: septimum, non adulterandum: octavum, non furandum: nonum, falsum testimonium non dicendum: decimum, nihil alienum concupiscendum. *Divinæ legis summarium.*

6. Et populo quidem ex ipso Deo ea audiente quæ loquutus est Moyses, magnumque ex prædictis gaudium accipiente, dimissa est concio. Proximis vero diebus ad tentorium *ejus* ventitantes, postulabant ut etiam leges à Deo ad ipsos afferret. Ille vero & istas posuit; & de universis quo modo agenda essent deinceps præscripsit: quorum meminero tempore opportuno. Majorem autem legum partem in alium librum remitto, seorsim de illis commentaturus. *Ali legum adhuc divinarum syntagma exposcunt Hebræi. Exodi* c. 21, 19.

7. Cum eo loco res essent, Moyses iterum in montem Sinæum ascendit, postquam hoc ipsum prædixerat Hebræis. Illis autem spectantibus ascensionem fecit. Cumque diutius moraretur (quadraginta enim dies ab illis abfuerat) timor incessit Hebræos ne quid illi gravius accidisset: & ex omnibus, quæ pertulerant, malis, nihil eos magis dolebat, quam quod sibimet persuaderent Moysem periisse. In magna homines erant contentione: dum alii quidem dicerent eum ferarum incursu laniatum esse, & maxime qui illum odio habuerunt in ea erant sententia: alii vero ad Deum concessisse. Prudentiores autem, & qui ex neutra opinione aliquid sibi voluptatis caperent, ut in feras incidens discerperetur humanum arbitrantes, utque à Deo ad se translatus esset ob virtutem suam verisimile credentes, hac cogitatione sortem ipsius lenius ferebant: semet vero tali præside & curatore orbatos existimantes, qualem alium vix sibi datum iri sperarent, in magno erant luctu; & neque *mali* suspicio sinebat eos boni aliquid de viro exspectare, neque *spe adempta* poterant non lugere summoque in mœrore versari. At inde castra movere non ausi sunt; quod Moyses *abiens* eis præceperit illic manere, *reditumque suum præstolari.* *De Moyse suspicio varia, Deo an bestiis cesserit. Ex. c.* 32. 1.

8. Cum vero quadraginta dies totidemque noctes jam præteriissent, *tandem* advenit, nullo alimento, quali homines assuescunt, degustato. Eo autem conspecto totus gaudio completur *Verum post* XL. *dies jejunus ad populum descendit Moyses cum typo Tabernaculi & duabus legum Tabulis manu Dei scriptis. Ex. c.* 24. 31. 32. *&* 34. *Deut. c.* 9.

a Παραχωμένης *Vat.* *b* Ita in *MSS.* in *Editis* τὰς δυν. *c* Sic *Vat.* καὶ δεῖ τοῦτον in *aliis MSS.* verum in *Editis* deest δεῖ. Decalogum, juxta *Josephi* codices tam *Gr.* quam *Lat.* serie continua descripsimus; non plane versibus decem, ut in *Editionibus Basil.* & *Gen.* *d* Ἀπέχεσθαι *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* *e* Ὡς ἀκροασάμενον *Samb.* & *Vat.* *f* Vide *notam* ad versum ult. capitis VII. *g* Ita *MSS.* ἀνίει in *Editis.* *h* Καὶ μάλιστα δὲ οἱ πρ. *Vat.* *i* Ita, vel μηδέτερον in *MSS.* in *Editis* μηδὲν ἕτερον. *k* Sic in *MSS.* καὶ ὅτε τὸ ὑπ. *Basil.* & *G.* Aliquid amplius habuisse videtur *Epiphanius* qui vertit, *& neque opinari poterant in tanta mora illius, quod viro boni aliquid accidisset.* *l* Ita *Big.* καὶ καυνοῦσθαι ἠδ. *Samb.* & *Vat.* καὶ καυνοῦσθαι ἐδώκαντο *Basil.* & *G.* *m* Προειγωκότος *Big.* & *Samb.* *n* Sic *MSS.* ἀδένος τῶν ἀνθρώπους *Basil.* & *G.* ut & mox γευσάμενον.

completur exercitus, moxque eis expoſuit, quantam de eorum ſalute curam adhibuit Deus: dicens, ſibi per illos dies oſtenſum eſſe, quomodo bene beateque viverent & rempublicam adminiſtrarent; poſtulareque Deum ut Tabernaculum ei conficiant, in quod deſcenderet quoties illis adeſſet, ut etiam alibi migrantes id nobiſcum circumferamus, & non amplius opus ſit in montem Sinæum aſcendere, ſed & ipſe ventitans inter nos habitaret, precibus noſtris præſens *& propitius*. Fiet autem Tabernaculum ea magnitudine & forma quas ipſe præmonſtravit, vobis ad illud fabricandum non ſegnem operam conferentibus. Cum hæc dixiſſet, duas tabulas eis oſtendit, inſcripta habentes decem præcepta, quinque in utraque. Et ſcriptura erat à manu Dei.

γραπτὰν ὁπιφανείς, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ὧν ἕνεκα περὶ αὐτῶν ἀπεδήλου, τόν τε τρόπον καθ' ὃν εὐδαιμονήσουσι [a] πολιτευόμενοι· λέγων, [b] αὐτῷ κατὰ ταύτας ἡσθῆναι τὰς ἡμέρας, καὶ σκιλὴν ὅτι βούλεται γενέσθαι αὐτῷ, εἰς ἣν κάτεισι πρὸς αὐτοὺς παραγινόμενος, ὅπως καὶ μεταβαίνοντες ἀλλαχοῦ ταύτην ἐπαγώμεθα, καὶ μηκέτι δεώμεθα τοῦ ὄρους τὸ Σινᾶιον ἀνόδου, ἀλλ' αὐτὸς ὁπιφοιτῶν [c] συσκιῇ, παρατυγχάνων ταῖς [d] ἡμετέραις εὐχαῖς. γενήσεται δὲ ἡ σκιλὴ μέτροις τε καὶ κατασκευῇ οἷς αὐτὸς ὑπέδειξεν, ὑμᾶς ἀόκνως ἐχόντων πρὸς τὸ ἔργον. ταῦτ' εἰπὼν δύο πλάκας αὐτοῖς [e] ὁπιδείκνυσιν, ἐγγεγραμμένους ἐχούσας τοὺς δέκα λόγους, οὐ ἑκατέρᾳ πέντε. καὶ χεὶρ ἦν ὁπὶ τῇ γραφῇ τοῦ Θεοῦ.

CAP. VI.

ΚΕΦ. ϛ'.

De Tabernaculo, quod Deo ſtatuit & ſacravit Moyſes in ſolitudine, templum ſpecie referens.

Περὶ τῆς σκιλῆς, ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

Admiranda Iſraëlitarum pietas. Exodi c. 25. usq. c. 35 & 36.

ILLI vero iis rebus læti, quas viderant & à Moyſe acceperant, nihil operæ ſtudiique, quantum in ſe erat, deſiderari voluerunt. Sed afferebant argentum ſimul & aurum, & æs: lignaque optimæ materiæ, & quæ haud facile cedunt putredini: vellera etiam caprina; & pelles ovinas, alias quidem hyacyntho, alias vero cocco tinctas, alias purpuræ flore colluſtratas, alias vero *lacteo* candore imbutas: lanaſque prædictis coloribus fucatas, & linum byſſinum: lapilloſque *pretioſos*, quibus homines, auro vinctis & incluſis, ad ornatum ſumptuoſiorem utuntur: atque inſuper vim magnam odoramentorum conferebant. ex hujuſmodi enim materia Tabernaculum exſtruxit. Illud vero nihil à templo portatili & ambulatorio differebat. His itaque certatim collatis, & ab omnibus majori quam pro facultatibus ſuis munificentia, architectos operibus præfecit ex mandato Dei: & quos ſane populus, ſi illis liberum fuiſſet, elegiſſe voluit. Illorum autem nomina, nam & in Sacris libris ſunt

Beſalelus atque Eliabus Architecti ſacri. Exodi c. 31.

perſcripta, hæc erant: Beſalelus quidem Uri filius, ex tribu Judæ, nepos autem Mariammæ ſororis Moyſis: Eliabus vero Iſamachi *filius*, tribus Danidis. Populus autem tanta cum alacritate rem incœptam promovebat, ut Moyſi viſum eſſet eos inhibere, jubendo *per caſtra* proclamari non opus eſſe pluribus. id quod jam dixerant *& monuerant* artifices. Itaque ad Tabernaculi ſtructuram aggrediun-

Οἱ δὲ χαίροντες οἷς τε ἑώρων καὶ οἷς ἤκουον ὑπὲρ τῆς γραπτῆς, ἃ κατὰ δύναμιν αὐτῶν ἀσυδὴς [f] οὐ κατελείποντο. ἀλλ' εἰσέφερον ἄργυρόν τε καὶ χρυσόν, καὶ χαλκόν· ξύλα τε τὰ καλλίστης ὕλης, καὶ μηδὲν [h] ὑπὸ σήψεως παθεῖν δυνάμενα· αἰγείους τε τρίχας, καὶ δορὰς προσβάπτων, [i] αἳ τὰς μὲ ὑακίνθῳ βεβαμμένας, τὰς δὲ φοίνικι, αἱ δὲ πορφύρας ἄνθος, ἕτεραι δὲ λευκὴν παρεῖχον τὴν χρόαν· ἔρια τε τοῖς πεφυρημένοις ἄνθεσι μεμολυσμένα, καὶ λίνα βύσσου· [k] λίθους τε, οἷς ἐνδεδεμένοις χρυσίῳ καθαρεύουσι ἄνθρωποι κόσμῳ χρῶνται πολυτελεῖ· ὑμεναίων τε πλῆθος σωρηδὸν ἔφερον. οὐ γὰρ τοιαύτης ὕλης κατεσκεύαζε τὴν σκιλήν. [l] ἡ δ' ὑδὲν μεταφερομένῳ [m] καὶ συμπεπτοκότος ναῷ διέφερε. τούτων οὖν τῷ ἀσυδεῖ συγκομισθέντων, ἐκέλευε καὶ τῶνδε δύναμιν φιλοτιμησαμένῳ, [n] ἀρχιτέκτονας τοῖς ἔργοις ἐφίστησι κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· οὓς καὶ τὸ πλῆθος ἂν ἐπελέξατο, εἰ ἐξουσίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, [o] ταῦτα ἦν· [p] Βεσάληλος μὲ [q] Οὐρὶ παῖς, τῆς Ἰούδα φυλῆς, [r] υἱωνὸς δὲ Μαριάμμης τῆς ἀδελφῆς τοῦ στρατηγοῦ· [s] Ἐλίαβος δὲ Ἰσαμάχου, Δάνιδος φυλῆς. τὸ δὲ πλῆθος ὅσον [t] ὑπὸ προθυμίας τοῖς ἐγχειρουμένοις [t] ὑπῆλθεν, ὥστε Μωϋσῆς [u] ἀνεῖρξεν αὐτούς, [x] κηρύξαντος ἀρκεῖν [x] τοὺς ὄντας. τοῦτο γὰρ οἱ δημιουργοὶ [y] προεφήκασι. ἐχώρουν οὖν ὅπῃ τὸ τῆς σκιλῆς κατασκεύασμα.

a Perperam πολιτευόμενος in *Editis*. b Ita *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis*. αὐτὸν αὐτῷ *Vat.* c Συσκιλωῇ & παρατυγχάνῃ *Samb.* συσκιλωῇ παρατυγχάνει *Big.* τῇ σκιλῇ παρατυγχάνει *Vat.* d *Al.* ὑμετέραις. e Ita *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἐχούσας *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* f Οὐκ ἀπελείποντο *Vat.* g Ita in *MSS.* χρυσίου in *Editis*. h Ὑπὸ σήψιος *Vat.* i Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αἳ desideratur. k Sic in *Editis*. λίθους τε τούτους ἐνδ. χρ. καθ. οἷς ἄνθρωποι &c. in *MSS.* l In *Samb.* ἣν' ὑδέν. m Καὶ συμπεπτωκότι *Vat.* n Ita in *MSS.* in *Editis* τὰς ἀρχ. & mox κατ' ἐντολὴν Θεοῦ. o Ταῦτ' ἦν *Samb. p* Ita ex *Sacris literis* voluit *Bernardus*. Βασαλὴλος *Baſ. G.* & *Vat.* Βεσεήλος *Big.* Βεσελεὴλ LXX. q Οὐρῆ *Samb. Busb.* & *Hen.* Ὠρῆ *Vat.* r Υἱωνὸς vel ἰεδὺς placuit *Bernardo*, qui ἰὸς *aliorum* rejecit: quod *Joſephus* paulo ante (ſc. p. 100.) *Uri* parentem Οὔρωνα aut Ὠρῶν appellaverit, eique dederit Moyſes ſororem. Vide *Exod.* c. 31. v. 2. c. 35. v. 30. & c. 38. v. 22. conſer *Syncellum*, p. 135. & *Hieronym.* in Quæſt. Hebr. s Ita edidit *Bernardus*: qui tamen ex Hebraïco Græce factum malit Ἐλιαβᾶς δὲ Ἰσαμμάχου aut Ἐλιάβου δὲ Ἀσσαμμάχου. In *Cod. Vat.* Ἐλιάζος δὲ Ἰσαμμάχου. in *aliis* Ἐλιάζαζος ἢ Ἰσαμμάχου. t Ὑπῆλθεν aut ὑπῆλθον in omnibus præter *Vat.* qui habet ἐπῆλθεν. u Ἀνεῖρξεν *Samb.* ut ab ore Attico. x Τὸ ὅσον legiſſe videtur *Vet. Interpr.* y Προεφήκασιν *Vat.*

a Ita

σκευήν· καὶ Μωϋσῆς αὐτὸς ἔκαστα ἔδει τὸ μέτρων, καὶ τίνα τοπικὸν ὁ Θεὸς, καὶ ὁ μεγέθους, [a]ὅσα τε δὴ σκεύη χορηγεῖν αὐτῷ ἀνεδίδασκε πρὸς τὰς θυσίας ὑπηρετήσοντα. ἐφιλοτιμοῦντο δὲ [b]αἱ γυναῖκες πρός τε στολὰς ἱερατικὰς, καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ὅσων ἔχρηζε ὅ ἔργον, κόσμου τε καὶ λειτουργίας ἕνεκα τοῦ Θεοῦ.

ε'. Β'. [c]Πάντων δ' ἐν ἑτοίμῳ γεγενημένων, χρυσίου τε [d]καὶ ἀργύρου, καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν· προειπὼν ἑορτὴν Μωϋσῆς καὶ θυσίας καὶ τὸν ἐκείσε δρόμον, ἵνα ἡ σκηνὴ· προεῖπον μὲν ἄθλοις ἀφιμετρησάμην Θ', ὃ μὲ εὖρος πεντήκοντα [e]πήχεων, ἑκατὸν δὲ τὸ μῆκος· [f]κάμακας ἔστησε [g]χαλκέας πεντεπήχεις τὸ ὕψος, [h]καθ' ἑτέραν πλευρὰν εἴκοσι τῶν ὀπισθίων, δέκα δὲ τῶν ἐπὶ πλάτει κειμένων τὸ κατόπιν. κεῖνται δὲ τῶν κάμακων ἑκάστῃ [i]προσῆσαν. κιονόκρανα μὲ ἀργύρεα· βάσεις δὲ [k]χρυσᾶι, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς, χαλκᾶ δὲ ἦσαν ὑπὸ τὸ γῆς ἐρηρεισμέναι. ἐξήπλετο δὲ τῶν κείκων καλῴδια τοῦ ἀρχὴν ἦλων χαλκέων [l]πηχυαίων ὃ μέγεθος ἐκδεδεμένα, οἷ, καθ' ἑκάστην κάμακα παρέντες τὸ ὕδατος, ἀκίνητον ὑπὸ βίας ἀνέμων τὸ σκηνὴν ἔμελλον παρέξειν. σινδὼν δ' ὑπὸ βύσσου [m]μαλακωτάτη ἀφ' ἁπασῶν [n]ἐπήει, ὑπὸ δὲ κιονοκράνῳ καπῶσα μέχρι τῆς βάσεως πολλὴ κεχυμένη· προεφάπτουσα [o]ἅπαν ὡς κύκλῳ τὸ χωρίον [p]ὡς μηδὲν δοκεῖν τείχους διαφέρειν. καὶ ὅπως μὲ εἶχον αἱ τρεῖς πλευραὶ δεδήλωκα. τὴν δὲ τετάρτης [q]πλευρᾶς, πεντήκοντα γὰρ ὅσα πήχεων ἡ ἑτέρα μέτωπον δὲ παντὸς ἦν, εἴκοσι μὲ πήχεις ἀνεῴγεσαν τὰς [r]πύλας· ὑπὸ αἷς ἀνὰ δύο κάμακες εἱστήκεσαν τὰς μίμησιν πυλώνων. [s]ὅλαις δ' αὐταῖς ἄργυρος ἦν [t]ὑπεκεχαλκωμένος πάρεξ τῶν βάσεων· χαλκοῦ γὰρ ἦσαν. ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἑστῶσαι, [u]αἱ τοῖς πυλώχοις ἐμβεβήκεισαν ἐρηρεισμέναι· καὶ κατ' αὐτῶν [v]δὲ βύσσινον ὕφος σινδόνος ἦν περιπεπτυγμένον. τὸ δὲ τὰς πύλας· μῆκος μὲ ὄντος πήχεων εἴκοσι, πέντε δὲ βάθος· ὕφος ἦν [x]πορφύρας καὶ φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποικμένον, πολλῶν αὖθ' συναφθέντων καὶ ποικίλων, ὁπόσα μὴ ζώων ἐξετυποῦντο μορφάς. οὗτος δὲ τῶν πυλῶν περιφραντήριον ἦν χάλκεον, ὁμοίαν αὖθ καὶ τὴν κρηπίδα παρεχόμενον· ἐξ οὗ τοῖς ἱερεῦσι τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν καὶ τοὺς ποδῶν καταχεῖν παρῆν. καὶ ὁ μὲν δὴ αἰθρίου περίβολος τοῦτον τὸν τρόπον ἦν διακεκοσμημένος.

tur: Moyſe eos ſingula de menſuris edocente, prout ei ſuggeſſerat Deus, pariter ac de magnitudine, quantumque rerum apparatum excipere oporteret, ſacrificiorum *& ſacrorum* uſui inſervientium. Quin & æmula virtus feminarum enituit circa veſtes ſacerdotales, & alia quæ deſiderabantur ad ornatum operis & Dei miniſterium. *Elegantes Iſraëlitarum manus exercent veſtes & vela ſacra.*

2. Cum autem omnia *jam* præſto eſſent & parata, & aurum & argentum, & æs, & textilia, Moyſes, indicto *ſolenni* feſto & ſacrificiis pro cujuſque facultatibus, tabernaculum erigit *hoc modo*. Atrium primo dimenſus, in latitudinem quinquaginta cubitorum, in longitudinem centum, vallos æreos ſtatuit altitudine quinque cubitorum, ſecundum longiora latera viginti, ſecundum tranſverſa à tergo decem. Annuli autem vallis ſingulis inerant. Capitella quidem *vallorum* argentea: baſes vero deauratæ, & ſubacutæ tanquam ima haſtarum; æreæ autem quà in terram defixæ. *Annulis innectebantur funes, ab *altero* capite clavis æreis cubitalibus religati, qui per ſingulos vallos in terram adacti erant, ad Tabernaculum contra ventorum vim firmandum muniendumque. Linteum deinde byſſinum molliſſimum unumquodque *trium* laterum pervadebat, & è capitellis pendens ad baſim ampliter defluebat; omnem per circuitum locum circummuniens, ut nihil à pariete differre videretur. Atque hoc modo ſe habebant ſepti tria latera. Quarti autem lateris (illud enim reliquum, quinquaginta cubitorum, totius operis erat frons) viginti quidem cubita aperta erant in portas; utrinque habentes geminatos vallos inſtar veſtibulorum. Hi quoque ex argento facto & expolito toti conficiebantur, præter baſes: illæ enim æneæ erant. Ab utroque autem veſtibuli latere adſtabant tres valli in *ligna* portas ſuſtinentia intromiſſi & firmiter depacti: & ab illis quidem circumductum erat linteum è byſſo contextum. Portis autem (viginti quidem cubitos in latitudinem patentibus, in altitudinem vero quinque) oppanſum erat velum ex purpura & cocco, hyacintho & byſſo contextum, multis variiſque picturis, abſque *tamen* animantium formis, decoratum. Intra portas autem aſperſorium erat æneum, cum † crepidine ex eadem materia: in qua ſacerdotes manus abluerent & pedes perfunderent. Atque ſeptum quidem atrii in hunc modum erat ornatum.* V. *A victimis maſtatis auſpicantur fabricam ſacram.* Atrium *ſanctum.* *Portæ Septi 3. oppanſum* Velum πολύμιτον. Aſperſorium *ſive* labrum æneum *Ex. c. 30. 18, 19.*

3. Taber-

a Ita *Baſ.* & *G.* ὅσα τ' ἴδει *Vat.* ὅσα τε δὴ *Samb.* & *Big.* *b* Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἡ αἱ γυν. *c* Sic in *MSS.* in *Editis* πάντων δὲ ἑτοίμων γεγενημένων. *d* Illa ἐκ ἀργυρῶ inſerui ex auctoritate *Veteris Interpretis* & ipſius *Joſephi* paulo ſupra, p. 106. v. 20. *e* Πηχῶν paſſim *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* πηχέων toties *Baſ.* & *G.* *f* Κάμακας δὲ ἔστησε *Vat.* quas κάμακας, i. e. *χάρακας vallos*, appellitat *Joſephus*, κίονας vocat *Philo*, & τύλας LXX. *g* Χαλκέους *Big.* & *Samb.* contra Atticorum morem. *h* Καθ' ἑκατέραν πλευρὰν εἴκοσι τῶν Vat. *i* Προσῆσαν *Vat.* *k* Verum in iſtis vallis nihil auri reperit *Moyſes*, qui ſolus *ſcriptorum* hanc ſcenam unquam viderat: quin ſæpius affirmat harum columnarum baſes ex ære fuiſſe conflatas. Leges itaque apud *Joſephum*, βάσεις δὲ χαλκᾶς σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς ἦσαν ὑπὸ τὸ γῆς ἐρηρεισμέναι. *Baſes autem æneæ fuerant & ſubacutæ, tanquam ima haſtarum.* Vel plenius adhuc βάσεις δὲ χαλκαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς χαλκαῖ ἧσαν (αἱ κάμακες δηλονότι) ὑπὸ τὸ γῆς ἐρηρεισμέναι, *Ex ære fleterant columellarum ſcapi*; quod potius habeo, quam hanc deſcriptionem *Philonis*, ὕλαι δ' αἱ τύλαι τοῦ μὲ ἔντος κύκλου, τοῦ δ' ἐπὶ τὸ ἐπιφανείας ἄργυροι· ἀνάκεινται δὲ αἱ βάσεις χαλκαῖ. *Epiphanio* denique convenit cum *libris Græcis* de *baſibus deauratis* ex veteri vitio. *Bern.* *l* Ita *Big.* in *aliis* male πηχυίων. *m* Ποικιλωτάτη *Vat.* *n* Sic *Big. Samb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπίει. *o* Απαν κύκλῳ *Vat.* *p* Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* ὡς ἂν μηδὲν. *q* Iterum ex *Big.* & *Samb.* πλάγιον in *aliis*. *r* Ita *Samb. Big.* & *Vet. Interpr.* vulgo ferebatur ὅλαις δ' αὐτῆς. *ſ* Ita ex ſeqq. p. 108. v. 11. lego pro ὑπεκχαλκωμένος. Vocis interpretationem, quam dedimus, non rejiciet, qui rem ipſam perpenderit, & illud *Heſychii*, χαλκὸς, πᾶς πηχυαῖος, ἢ ὁ ἀργυροκόπος ἢ ὁ χρυσοχόος. In *Cod. Vat.* ἄργυρον ὑπ'. *t* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* εἰς πυλῶνα ἐμὲ. *u* Illud ἡ omittit *Samb.* *x* Ita lego cum *Vet. Interpr.* ex ſeqq. p. 109. v. 10. & *S. Literis* (*Exod.* c. 25. v. 3.) quæ memorant *hyacynthum*, *coccum*, *purpuram* & *byſſum*, veluti quatuor elementorum imagines. Ut enim (ait *Grotius*) intimum adytum mundi ſupercœleſtis, ita Templi pars maxima mundi aſpectabilis ferebat imaginem; ſeptem lychni planetarum, duodecim panes zodiaci ſigna. Antea editum erat πορφύρας φοινικος, σὺν &c. * *Epiphanius* reddit, *pertingebantque funes ab annulis ductæ uſque ad capita clavorum æneorum, qui erant magnitudine cubiti, & per ſingulas tabulas in terram valide poſiti* &c. † Al. *ſcaphio* aut *pelvi*.

In medio atrio orienti ſoli patuit Tabernaculum Ex. c. 26.

3. Tabernaculum autem poſuit in ejus medio, verſum ad orientem; ut mox ſol, cum oriretur, radios in illud emitteret. Et ejus quidem longitudo erat cubitorum triginta, latitudo vero decem: ac alter quidem parietum erat auſtralis, alter vero ad aquilonem obverſus, & à tergo erat occaſus. tantum etiam attollebatur, quantum in latitudinem patebat. Erant autem tabulæ ligneæ ex utroque latere viginti: in quadrangularem quidem formam dolatæ, latitudine vero unius & dimidii cubiti, & craſſitudine quatuor digitorum. Laminæ autem aureæ illis undique fabricatæ erant, tam ad interiora quam exteriora. Singulis vero tabulis inerant cardines bini per duas baſes immiſſi, (illæ vero ex argento quidem factæ) & utrique baſi foramen ad cardines ſuſcipiendos. Plagam vero occidentalem tabulæ quidem ſex muniebant: adeo autem omnes firmiter inter ſe aptæ erant & connexæ, ut non perceptis commiſſuris in unum parietem coaleſcere viderentur, ab interiori & exteriori parte auro obductum. Utroque ex latere ſibi reſpondebant tabulæ, erant enim numero viginti. & unaquæque *latitudinis quidem* erat *unius cubiti & dimidii* craſſitiei *vero* quatuor digitorum, atque ita triginta cubitos adimplebant. In poſtico autem pariete (novem enim cubitos *tantum* efficiebant ſex *ejus* tabulæ conjunctæ) duas alias tabulas faciunt ex uno cubito diviſas, quas angulares poſuerunt ad inſtar majorum tabularum adornatas. Singulæ autem tabulæ annulos habebant aureos fronti extrinſecus adaptatos, veluti radicibus quibuſdam ordine defixos, ſibi invicem undique reſpondentes: & per eos repagula deaurata trajiciuntur, ad tabulas conjungendas; capite uniuſcujuſque vectis in caput alterius admiſſo per vertibula cochleæ ad ſimilitudinem affabre facta. *Ad poſticum autem parietem †una phalanx per tabulas omnes diſcurrebat, in quam intrabant extrema vectium per laterum longiorum parietes pertinentium, quo firmius commiſſuris jungerentur maſculo & femina inter ſe coarctatis. Atque ita cautum eſt ut tabernaculum nulla ventorum vi aliove impetu agitaretur, ſed perquam ſecurum ſtaret & immobile.

Adytum, ſive Sanctum Sanctorum. *Vide Ex. c. 26. & 36. & c. 7. §. 8. hujus libri.*

4. Intus autem ejus longitudine in tres partes diviſa, ad decem cubitos à fundo ſtatutæ ſunt columnæ quatuor *loco* adaptatæ, eodem opere & ex eadem materia cum aliis factæ, & baſibus ſimilibus impoſitæ, paululum ab invicem disjunctæ. Quod intra eas adytum erat;

γ'. Τιλὼ δὲ σκηνὴν ἵησιν αὐτῦ χῦ μέσην, τετραμμένην [a] πρὸς ἀνατολάς· ἵνα πρῶτον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτιλὼ ἀνιὼν ἀφῇ τὰς ἀκτῖνας. ἡ τὰ μὲν μῆκος αὐτῆς ὀπὶ πήχεις ἐμήκυνετο τριάκοντα, τὸ δὲ εὖρος δέκα· [b] διωῄκει· ἡ ὁ μὲν ἕτερος τ τοίχων νότιος ἦν, ὁ δ' ἕτερος χῦ βορέαν ἐτέτραπτο, κατόπιν δ' αὐτῆς ἡ δύσις κατελέιπετο. ἀνίσασθαι δ' αὐτιλὼ ἐχρεῖν ἐφ' ὅσον προσβαίνει ὁ εὖρος. κίονες δ' ἦσαν ξύλα πεποιημένοι χῦ πλευρὰν ἑκατέραν ἕξοσοι πηχέων μὲ ὁ χῆμα ἠργασμένοι, εἰς δὲ [c] πλάτος δεκῶπις πήχεός τε ἡ ἡμίσους, τὸ δὲ βάθος δακτύλων τεσσάρων. λεπίδες δ' αὐτοῖς ἦσαν ὑπερχαλκούμεναι παντοχόθεν χρυσᾷ, ἄμφ τε τ ἔνδοθεν ἡ τ ἐκτὸς μέρη. δύο δ' αὐτῶν ἑκάτερα προσῆσαν σεφῆνες, [d] ἐλαυνόμενοι χῦ δύο βάσεων· αὗται δ' ἀργυραῖ μὲ ἦσαν· [e] πυλὶς δ' ἑκατέρα τούτων προσῆν δεκάπηχυς τ σεφῆνα. ᾧ δὲ χῦ δύσις τοίχου κίονες μὲ ἓξ ἦσαν· συνῆγε δ' ἀλλήλαις ἁρμονίως ἅπαντες, ὥστε μεμυκόσαν τ ἁρμὸν ὡς ἕνα δοκεῖν εἶ τῶν αὐτῶν τ συνέλθοντα, [f] χρύσεον πά τε ἔνδοθεν ἡ τὰ ἐκτός. ἀνελόγει δὲ ὁ τ κίονων ἀριθμός· εἴκοσι γὰρ ἦσαν· ἡ παρῆκε [g] βάθος τείτων σπιθαμῆς ἕκαστος αὐτῶν, ὥστε συμπληροῦν τὰς τριάκοντα πήχεις ὑπ' αὐτῶν. χῦ δὲ τ ὄπισθεν τοίχον· εἰνέα γὰρ πήχεις οἱ ἓξ κίονες παρέχοι) [h] συνιστελλόντες· [i] δὺ' ἑτέρους ποιοῦ) κίονας ἐκ πήχεως τετμημένους, ὓς ἐγλωνίους ἔθεσαν ἐπ' ἴσης τοῖς μείζοσιν ἠσκημένοις. ἕκαστος δὲ τ κίονων [k] κρίκους εἶχε χρυσέους χῦ ὄ ἔξω μέτωπον [l] προσφυᾶς, ὥσπερ ῥίζαις τισὶν ἐμπεπλεγμένους χῦ τοίχοις πρὸς ἀλλήλους τιθεμένους τ ἀσφάλειαν· ἡ δ' αὐτῶν ὑπέχρυσοι σανιδίδες ἐλαυνόμεναι, [m] πέντε πήχεων ἑκάστη ὁ μέγεθος, συνάδουσαι ἧς τ κίονων, ἐμβαφήσονται κατὰ κεφαλὴν σανιδίδος ἑκάστης τῇ ἑτέρᾳ, τόχνῃ τῆς γραφικῆς [n] κοχλίου τρόπον διδυμουργημένης. [o] χῦ δὲ τ ὄπισθεν τοῖχον μία φάλαγξ διὰ μέσης πάντων ἥξουσα τ κιόνων, εἰς διὰ σάβδων [p] πλάγιαι ἡ αἱ πλευραὶ τ σανιδίδων ἐξ ἑκατέρου τοίχου τ' ὀπιμπεσοῦσαι, [q] κρατεῖσθαι σὺν ἑαυταῖς γιγλυμοῖς τῆς θήλεως ὑ ἄρρενος συναλλόντος. τοῦτο μέντοι, πρὸς τὸ [r] μήθ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι μή τ' ἄλλης αἰτίας, ἡ σκηνὴ σωζηται· ἀλλ' ἀκίνητον αὐτὴν ὁ ἡρμόσατο παντὶ ἀσφαλάζειν ἔμελλεν.

δ'. Ἐντὸς δὲ διελὼν τὸ μῆκος αὐτῆς εἰς τρία μέρη, μετὰ δέκα πήχεις ἡρμοσμένους ἀπὸ τῦ μυχοῦ τέσσαρας ἴσους κίονας, ὁμοίους τοῖς ἄλλοις εἰργασμένους χῦ βάσεσιν ὁμοίαις ὑποκειμένους, ἀφεστῶτας ἀλλήλων κατ' ὀλίγον. [s] τὸ δ' ὀπίσθιον αὐτῆς ἄδυτον ἦν· τὸ

a *Al.* πρὸς νότον ἦσαν. b Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπὶ δέκα δὲ εἰσὶν, *latum fuit cubitos duodecim.* c Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἀὸ *typis* βάθος. Legerem (inquit *Bern.*) εἰς δὲ πλάτος δεκῶπις. dein τὸ δὲ πᾶχος δακτ. τ. d Ἐλαυνόμεναι *Vat.* & mox πλὼ σφιγγία. e Ita in plerisque *MSS.* in *aliis* cum *Editis* πύλη. *Bernardo* autem placuit πυλὶς *portula, foramen, receptaculum*; ſicut opera cardinata exigunt. f Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* χρυσοῦν. g Βάθος quidem vice πλάτος cum *Bernardo* poſui. Suſpicor tamen nonnulla excidiſſe, aut δὶς πρὸς repetenda eſſe ex v. 10. cum ita *Epiphanius* vertat; *Ex lateribus autem tabula erant numero viginti* (al. *numero reſpondentes*) *quarum habebat latitudo menſuram unius & dimidii cubiti, altitudo tertiam partem palmi; & ita triginta cubitos adimplebant.* h Συνιλοῦσαι in quibuſdam *MSS.* i Ita auctoritate *Vet. Interpretis* pro αὖ ἑτέρους cum ΔΥ in ΑΥ facillime tranſeat. k Ita *Bernardus* ex *Epiphanii* interpretatione, *ſingula vero tabula annulos habebant aureos, per exteriores frontes emicantes, veluti quibuſdam radicibus confixos per ordinem, ad invicem per circuitum reſpicientes.* cum prius vulgaretur κρίκους εἶχε χρυσοῦν κ. τ. ἑ. μεσοφοῦ, ὡς ῥ. τ. ἐμπεπλεγμένους κ. σ. π. ἀ. ποικιλμένους τῇ ἀσφαλείᾳ. l Προσφυὴς in quibuſdam *MSS.* & mox τῇ ἀσφαλείᾳ. m Ita in *MSS.* πέντε πηχέων ἑκάστη perperam in *Editis.* n Eo modo *Samb.* κοχλῆ *alii.* κόγχῃ legerat *Epiphan.* quod idem eſt. Intelligere videtur *commiſſuras pyxidatas.* o Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ᾧ δὲ ἔ, vel ᾧ δὲ ϛ' ὀπ. μία &c. p *Sambuci cod.* ſcripturam hanc cæteris cum *Bernardo* antefero. πλάγιαι αἱ πλευραὶ *Baſ.* & *G.* πλάγιαι πλευραὶ *Vat.* πλάγιαι ἢ αἱ πλευραὶ *Big.* q Ita *Baſ.* & *G.* niſi quòd γιγλυφοῖς habeant (cum aliquot *MSS.*) pro γιγλυμοῖς, ᾗ κρατοῦσαι συναπτόμεναι [συναπτόμενον *Vat.*] αὐταῖς γιγλ. *Samb.* & *Vat.* ᾗ κρ. σ. σωὶ ἑαυταῖς γιγλ. *Big.* r Sic *Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ ὑπ' ἀν. & mox ἡρμόσ. s Τὸ δ' ὀπίσθιον *Vat.* * *Epiphanius* vertit, *Et poſt tergum parietum in longitudine poſitorum unus erat ordo.* † Non ita vélim intelligas ac ſi *una dimenſa* eſſet *phalanx*: ſed quot erant *vectium ordines*, toties eis reſpondebat *una phalanx.*

a Καὶ

τὸ δὲ λοιπὸν ἡ σκιὰ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖτο. ἡ μέντοι διαμέτρησιν ἡ τοιαύτην ἡ σκηνῆς [a]τοῦ μίμημα ἡ τὴ ὅλην φύσιος συνέβαινεν εἶ). τὸ μὲ γὰ τρίτον αὐτῆς μέρος τὸ ἐντὸς τῶ τεσσάρων πήχεων, ὃ τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἄβατον, ὡς ἄρα νὸς [b]ἂν εἴη τῷ Θεῷ· οἱ δ' εἴκοσι πήχεις, ὥσπερ γῆ ἡ θάλασσα, βάσιμος ἀνθρώποις, ὅταν τοῖς ἱερεῦσι μόνοις ἐπιτέτραπῆ. τῶ μέτρων δὲ, ἐξ ὧ τὴν εἴσοδον ἦσαν πεποιημένοι, [c]κίονας ἔστησαν χρυσέους, χαλκείαις βάσεσιν ἐρεισῶτας, πέντε ⟨δ⟩ ἀριθμόν. καταπετάσματα δὲ ἡ σκηνὴν ὕφεσι βύσσου καὶ πορφύρας καὶ ὑακίνθου καὶ φοίνικος [d]βαφαῖς συγκεκραμένοις. καὶ τοῦτον μὲ ἦν πήχεων δέκα τὸ παντελὲς, ᾧ καταπετάσαντες τοὺς κίονας, οἱ, διαιροῦντες τὸν νεὼ, ὃ ἄδυτον ἔσθην αὐτοῖς ἀπελάμβανον. καὶ τοῦτο ἦν ὃ ποιῶν αὐτὸ μηδενὶ κάτοπτον. καὶ ὁ μὲ πᾶς νεὼς ἅγιον ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ ἄβατον ὃ ἐντὸς τῶ τεσσάρων κίονων, ἦ ἁγίων τὸ ἅγιον. [e]ὡραῖον δὲ ἦν τὸ φάρσος, ἄνθεσι παντοίοις, ὅσα γῆθεν ἀνέφυτα, διαπεποικιλμένον· τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐνυφασμένοι [f]ὅσα κόσμον οἴσειν ἔμελλεν, πλὴν ζώων μορφῆς. ἕτερον δὲ τούτῳ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὑφῇ καὶ τῇ χρόᾳ παραπλήσιον [g]τοὺς δὲ τοῖς εἰσόδοις πέντε κίονας ἐπέβαλλε, κατὰ γωνίαν ἑκάστου κίονος κείμενος κατέχοντος αὐτὸ, ἀπὸ κορυφῆς ἄχρι ἡμίσους ἦ κίονος. τὸ δὲ λοιπὸν εἴσω ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν [h]παδυομένοις. ὑπὲρ δὲ τούτου λίνεον ἦν ἰσομέγεθες φάρσος, ἐφελκόμενον ἀπὸ κάλων [i]ὀπτὰ ἁπτέων, ἦ κείκων τῷ τε ὕφῃ καὶ τῷ κάλῳ διακοσίοντων πρός τε τὸ ἀνπετάννυσθαι καὶ συνελκόμενον ἴσασθαι χρὴ γωνίαν· ἐμποδὼν γὰ εἰσόμενον πρὸς τὸ καλοπαθέως, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ὀπτημέραις ἡμέραις. [j]κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς, καὶ μάλιστ' ὅταν ἦ νιφετώδης, περιπετάνυμενον, στέγασιν ἐποίει τὸ ἐκ τῶν βαμμάτων ὕφος. ὅθεν δὲ παρέμενε τὸ ἔθος, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομησαμένων ἡμῶν, ὥστε τὸν σινδόνα [k]τοιοῦτοτροπον πρεπεῖσθαι ταῖς εἰσόδοις. [l]δέκα δ' ἄλλα φάρση, πήχεων τὸ πλάτος τεσσάρων, τὸ δὲ μῆκος ὁμοίως καὶ εἴκοσι, χρυσέους ἔχοντα γογλύμους, ὅτι συναφῆ [m]θήλυός τε καὶ ἄρρενος συνείλεκτο, ὡς ἓν εἶδος δοκεῖν ἐπ' ὑφαντευόμενα τῷ ναῷ τό τ' ἐφύπερθεν ἰσκιάζειν, καὶ τῶν τοίχων τὰς κατὰ πλευρὰν καὶ κατόπιν ἐχούσας, ἀπὸ τῆς γῆς ὅσον πήχων ἀνέχοντα. ἦσαν δὲ πρὸ πλάτει καὶ ἄλλαι σινδόνες, μιᾷ πλείους τὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερβάλλουσαι· τεσσάκοντα πήχεις γὰ ἦσαν. ὑφασμέναι δ' ἐκ τελῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν ταῖς ἐκ τῆ ἐείσιν πεποιημέναις, ἐπέκειντο μέσχει τῆς γῆς κεχυμέναις [n]χρὶ ὤμου ἀετώματι πρὸς πλησίον καὶ [o]παρ' ἀλλήλας παρῆσαν, ἦ ἐνδεχόμενον φάρσους εἰς τοῦτο παρειλημμένους. ἄλλαι δ' ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν κατασκευασμέναι [p]ὑφήνσαν. σκέπη γὰ βοήθεια ταῖς ὑφαντοῖς [q]ἔν τε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε

reliquum vero tabernaculi ſacerdotibus patebat. Atque contigit ut talis tabernaculi dimenſio rerum univerſitatem *quodammodo* referret. nam tertia pars quæ intra columnas quatuor, quo nec ſacerdotibus fas accedere, erat veluti cœlum Deo ſepoſitum: viginti vero cubitorum ſpatium, tanquam terra & mare ad quæ hominibus datur acceſſus, ſolis ſacerdotibus * concedebatur. At vero ad frontem, qua factus erat aditus, columnas quinque ſtatuerunt æreis baſibus innixas. Velis autem operiebant tabernaculum, ex byſſi & purpuræ, & hyacinthi & cocci coloribus *pulchra diverſitate* contextis. Et horum quidem primum decem erat cubitorum quaquaverſum, columnis obductum; quæ, per tranſverſum templi poſitæ, adytum intus concluſum tenebant. & hoc erat quod ab eo omnem arcebat conſpectum. Et totum quidem templum Sanctum vocabatur: adytum vero, quod intra quatuor columnas, Sanctum Sanctorum. Specioſa autem erat *hæc* cortina, omne genus florum, quos terra fert, varietate decorata, atque aliis univerſis intexta, quæ ei in ornamentum cederent, præter animantium formas. Alia vero, huic magnitudine, textura, & colore ſimilis, quinque columnas ad introitum *ſanctuarii* obtegebat, à ſummitate ad medias columnas ab annulo ad angulum cujuſque columnæ dependens. At reliquum *ſpatii* ſacerdotibus ſubintrantibus in aditum patebat. Huic autem *velo* lintea prætenta erat cortina pari magnitudine, funibus in alterutram partem adducenda, annulis velo pariter ac funibus adaptatis, ut aut expanderetur aut contractum ſiſteretur ad angulum, quo liberior eſſet proſpectus, & præcipue in feſtis diebus. nam in reliquis, ac præſertim cum nivoſa eſſet tempeſtas, operimento erat velo variis coloribus diſtincto. Unde & poſt templum à nobis exædificatum obtinuit, ut hujuſmodi linteum aditibus eſſet oppanſum. Præterea autem decem tegumenta quatuor cubitorum latitudine, longitudine vero octo & viginti, aureas habentia commiſſuras, ita inter ſe maſculo & femina ad contactum implicitis coaptata erant, ut unum eſſe viderentur; dein expanſa obtegebant & ſuperiora, & parietum partem utramque lateralem ſimul & poſticam, ad terram uno per circuitum pede dempto pertingentia. Erant autem & alia ſtragula ejuſdem latitudinis, uno quidem numero plura, in longitudinem vero magis porrecta: conſtabant enim iſta triginta cubitis. E pilis autem contexta, eadem ſubtilitate qua priora è lana, ad terram uſque prolixius aliquanto demiſſa erant: ad oſtia faſtigii & antarum ſimilitudinem referebant, ſtragulo undecimo in hunc uſum aſſumpto. Alia rurſus è pellibus facta his ſuperinducta erant, quæ contra æſtus & pluvias *coloribus*

Introitus Sanctuarii.

Velum Adyti.

Tabernaculi Tegumentum ſecundum.

Operimentum infimum.

a Καὶ μίμημα *Vat.* b Ἀνεῖτο τῷ Θ. *Vat.* ut infra ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν. c In quibuſdam *MSS.* κίονας ἔστησαν (vel ἔστασαν) χρύσους χ. β. ἐρισῶντες. atque in iiſdem ἓ omittitur ante ὑακίνθου. d Ita cum *Epiphanio* edidit *Bernardus* in *MSS.* βαφῇ συγκεκραμμένοις vel συγκαπαμβάροις. qui & mox dant ἡ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων &c. e Sic *Big.* & *Samb.* ὡραῖον ἦ τὸ φ. in *reliquis.* f Eo modo in quinque *MSS.* ἃ κόσμος εἶναι ἔμελλεν in *Editis.* g *Al.* τοὺς ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις. h Ita *Samb.* & *Big.* in *cæteris* ἐνδυνόμενοις τῷ κρ. omnes ambigue. i Κατὰ ἦ κὴ τὰς λοιπὰς legiſſe videtur *Vet. Interpr.* k Sic *Big.* & *Samb.* quod ut Ἀπλουστέρου *reliquorum* τοιούτῳ τρόπῳ comprobamus. l Ita cum *Vet. Interp.* & *S Literis.* δώδεκα in *Editis* & *MSS.* m Potes cum *Big. Samb.* & *Vat.* θηλείας ἓ ἄῤῥενος, *mammiles* masculosque, quod voluit *Epiph.* n Καὶ κῷ ὤμου malit *Bern.* o Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* παρῳδὰ. Verum παρῳδὰ exhibet *Vat.* & paulo ante ὡς ἀετώματι. p Sic *Big.* & *Samb.* ὑπερήσαν & mox ὑπῆσαν in *reliquis.* q Sic in *MSS.* in *Editis* ἐν τοῖς κ. * In Græcis οἱ δ' ἔσχατοι

Pellibus insuper hæc omnia obtegebantur. Ex. c. 26.

coloribus variegata protegerent. Aſpectu ejus è longinquo quidem homines obſtupeſcebant: adeo enim micabant colores, ut cœlum intueri viderentur. Operimenta autem è pilis & pellibus ſimiliter prominebant, ac velum ad portas oppanſum; ut *ſcilicet* ardores & imbrium injuriam arcerent. Atque tabernaculum quidem in hunc modum conſtructum eſt.

VI. *In Adyto ſervatur Decalogi Apotheca deaurata, ſive* Arcula *ſacra.*

5. Facta eſt autem & arca Deo *ſacra*, ex lignis natura validis & quæ cariem non ſentiunt. Hæc vero Eron quidem dicitur lingua noſtra vernacula. Hujuſmodi autem erat ejus fabrica. Longitudo ei quidem erat *quinque ſpithamarum: latitudo vero & craſſities trium ſingulatim erat ſpithamarum. Intus autem & extra auro tota obducta eſt, ut plane occultaretur ejus materies: & aureis cardinibus tegmen coaptatum habuit arte mirabili, quod undique ei ad amuſſim reſpondebat, nulla ex parte vel tantilla ſcitam ejus aptamque juncturam impediente aſperitate. Porro utrique longiorum *laterum* parieti affixi erant duo annuli aurei, per totum lignum penetrantes; & per eos vectes deaurati utrinque trajecti, ut earum ope, quoties occaſio poſtularet, de loco in locum moveretur. non enim ſuper jumentis vehebatur, ſed ſacerdotes eam hinc illinc transferebant. Operculo autem ejus impoſitæ erant effigies duæ: quas quidem Cherubes appellant Hebræi. Sunt enim animantia volatilia, tali forma qualem nemo mortalis in vivis unquam conſpexerat. Aſt hæc dixit Moyſes ſe ab imaginibus in Dei throno expreſſis accepiſſe. In hanc arcam repoſuit duas tabulas, in quibus decem præcepta conſcripta eſſe contigit; quinque quidem in ſingulis, duo vero cum dimidio in unaquaque pagina. ipſamque *arcam* intra adytum recondit.

VII. *In Sacrario ſacerdotum ſtabat* Menſa ſacra.

6. In ſacerdotum ſacrario menſam collocavit, Delphicis non abſimilem: longitudine quidem duûm cubitorum, latitudine vero cubiti unius, & altitudine trium ſpithamarum. Erant autem illi pedes, dimidia quidem ſui parte deorſum perfecte & accurate facti, ſimiles iis quos ſpondis adhibent Dores; ſurſum vero abacum verſus quadrangulari opere erant. At *menſa* excavatur per unumquodque latus, veluti labro quatuor digitorum, limbo circumeunte ſuperiorem & inferiorem ejus corporis partem. Singulis autem ejus pedibus affixi erant annuli, non ſeparati ab operculo; in quos immiſſi erant vectes lignei, aureis laminis obducti, iique exemptiles. Nam qua parte cum menſa cohærebant annuli, cavitas erat: neque enim perpetui erant, ſed prius quam in orbem coirent, deſinebant extremitatibus ſuis in acumina, quorum unum

ὑετὸς εἰη γεγενημένος. πολλὴ δ' ἔκπληξις ἐλάμβανε τὸς πόρρωθεν θεωμένους· ἡ γὰρ χρόα τοῖς κατ' ἠῶ συμβάλλουσιν ἀδὴν ἐδόκει διαφέρειν. αἱ δὲ ὄκ τ τειχος καὶ τ διφθερῶν πεποιημένοι κατήρεφ ὁμοίως τῷ θεῖ τὰς πύλας ὑφάσματι, τό τε καῦμα καὶ τ ἀπὸ τ ὄμβρων ὕδειν ἀπομαχόμενοι. καὶ ἡ μὲ σκηνὴ τῦτον πέφυκε τ τρόπον.

ε'. Γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ Θεῷ ξύλων ἰσχυρῶν τὴν φύσιν, καὶ σῆψιν παθεῖν ἀδυναμένων. ἡ δὲ [a]ἑρὼν μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. ἡ δὲ καλασκευὴ τοιαύτη τις ἦν. μῆκος μὲν ἦν αὐτῇ πέντε σπιθαμῶν· τὸ δὲ εὖρος καὶ τὸ βάθος, τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ τάτ' ὄντος καὶ τὰ ἔξωθεν [b]περιελήλατο πᾶσα, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν· προσηγμένοι τε [c]χρυσοῖς τὸ ὀπίθεμα περισπωμένοις εἰκὸς θαυμαστῶς, ὁ πανταχόθεν ἴσον ἦν, κατ' ἀμφότερον μέρος ἐξοχὰς τὴν εὐαρμοσίαν λυμαινόμενον. [d]καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῖχον τ ὀπιμηκεστέρων κείκοι [e]προσῆσαν χρύσεοι δύο, τῶν παντὸς [f]δίκοντες ξύλου· καὶ δι' αὐτῶν [g]μέντοι σκυταλίδες ὀπίχρυσοι καθ' ἑκάτερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε δέησειεν, ἄγοιτο κινουμένη. ὐ γὰρ ὀπὶ ζύγοις ἐκομίζετο ἀλλ' ὤμων τῶν ἱερέων ἐφέρετο. τῷ δ' ὀπιθέματι αὐτῆς ἦσαν περίεσποι δύο· [h]Χερυβῆς μὲν αὐτὰς Ἑβραῖοι καλοῦσι. ζῷα δ' ὄντι πετεινά, μορφὴν δ' ὑδενὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπων ἑωραμένων παραπλήσια. Μωϋσῆς δὲ φησὶ τῷ θρόνῳ τῷ Θεῷ περιφυπεῖς ἑωρακέναι. ταύτην τὰς δύο πλάκας, ἐν αἷς τὰς δέκα λόγους συγγεγράφθαι συμβέβηκεν, ἀνὰ πέντε μὲν εἰς ἑκατέραν, ἀνὰ δύο δὲ καὶ ἥμισυ κατὰ μέτωπον, ἐγκατέθετο. καὶ ταύτην ἐν τῷ ἀδύτῳ κατέθηκεν.

ς'. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τράπεζαν ἱδρύεται [i]Δελφικῆς παραπλησίαν· ὃ μῆκος μὲν δύο πηχῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑνὸς πήχεως, καὶ σπιθαμῆς τριῶν ὕψος. ἦσαν δ' αὐτῇ πόδες, τὰ μὲν ἐξ ἡμίσους ἕως τῶν κάτω τελέως [k]ἀπηρτισμένοι, οἷς Δωριεῖς [l]προσιθεῖσι ταῖς κλίναις ἐμφερεῖς, τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνατεῖνον [m]τετράγωνοι τῇ ἐργασίᾳ. κοιλαίνεται δὲ καθ' ἕκαστον πλευρὸν, κοιλάνσασά πως τὴν παλαιστὴν τὸ ἔδαφος, ἕλικος περιθέσης τό τε ἄνω καὶ τὸ κάτω μέρος τ σώματος. καθ' ἕκαστον δὲ τ ποδῶν καὶ [n]ταύτην ἐλήλατο κείκος, ὑπ' ἀπωθεν τ ὀπιθέματος, δι' ὧν [o]ἦσαν τελεοὶ χρύσεοι, ξύλα τὰ νέρθεν ὄντες, [p]ἐξαίρετοι. [q]κοῖλον γὰρ εἶχεν ἐπ' αὐτοῖς τὸ κατὰ τὰς κείκας [r]κοινωθέντας· ὐ δὲ γὰρ εἰσι διηνεκεῖς, ἀλλὰ, πρὶν συνελθεῖν εἰς τὸ ἄπειρον, [s]εἰς περιφέρειαν τῷ ἀρχὴν τελευτῶντες, ὧν ἡ μὲν εἷς

ὄντος π. — ἐπιπήξαντο, quod enallagen Atticam ſapit, pro numeroſiori ἐπιπεπήφατο, præſertim cuique χρεὼν intelligenti. *Bern.* [a] Ita ex *S. Literis* edidit *Bernardus*: quamvis more Judæorum Χαλδαΐζοντων *Joſephum* ἀρῶνα aut ἰρῶνα ſcripſiſſe exiſtimarit. In *Græcis* mira eſt hallucinatio. nam in *Baſ.* & *G.* ἡ δὲ ἰάρων in *Big.* & *Samb.* ἡ δ' ἱρώνυμος. atque ἡ δὲ ἱρώνυμια & ἱρωνυμία in *Codd. Busb.* & *Hen.* ἡ δ' ἱερὸν *Vat.* Latinis *Heron*, ut *Epiphanio*, *Epit. Cant.* & *Pet. Comeſtori.* [b] Περιελήλατο ſoli *Big.* & *Samb.* minus κῦ λέλειπται. [c] Ita *Big.* & *Samb.* & mox χρύσεοι. in *aliis* χρυσοῖς & χρυσοῖ. quo modo *Joſephus* neutiquam ſcripſit. [d] Καὶ abeſt *Samb.* & *Vat.* [e] Ita è *Vat.* ut p. 111. v. 33. προήσεσαν in *aliis*. [f] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *aliis* δίκωτος. proclivius eſſet χρύσεοι δύο λεῖ τ πάντ δίκηρεις ξύλα. [g] Illud μέντοι ex *Big.* & *Samb.* inſeruit *Bernardus*. pro quo μὲν ἐν habet *Vat.* [h] Χερυβεῖμα *Vat.* Χερεβὶμ LXX. [i] Non ad *Delphicam* Apollinis ut male nonnulli, ſed ad formam abaci reſpicit. [k] Ἐξηκρισμένοι *Vat.* [l] Ita *Bernardus*. in *Editis* προσπήγνυσι. in *MSS.* προσπήγασι. [m] Τετράγωνοι *Vat.* [n] Sic *Big.* & *Samb.* ταύτην in *reliquis*. [o] Eo modo *Big.* & *Samb.* in cæteris ἴσων. [p] Οὐκ ἐξαίρετοι *Big. Samb.* & *Vat.* [q] Κοῖλον γὰρ εἶχον juxta quoſdam *Epiphanii* codices. [r] Κοινωθῆν malit *Bernardus*. [s] Εἰς περιφέρειας *Big.* & *Samb.* Vide *Villanpandum* in *Ezech.* tom. 2. p. 353. & *Rhenferdii* Diſſert. de *menſa & panibus Propoſitionis*.

* *Quinque dodrantium* reddit *Hoſius* in Tractatu de *Fabrica arcæ Noëi*.

[a] Ita

εἰς τὸ προσανέχον ἐμβαίνει τῆς τραπέζης, ἡ δὲ εἰς ⟨ω⟩ πόδα. καὶ τούτοις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐκομίζετο. ὅπερ ζώντης, ἐπίθετο δὲ ἐν τῷ νεῷ πεπραμμένη πρὸς ἄρκτον ὑ πόρρω θ' μυχοῦ, διεπίθεσαν [a] ἄρτον τε δώδεκα ἀζύμους κτ' ἐξ [b] ἀπαλλήλους κειμένους, [c] καθαρᾶ πάνυ θ' ἀλεύρου ἐκ δύο [d] ἀσσαρώνων· ὁ μέτρον Ἑβραίων ἑπτὰ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. ὑπὲρ δὲ τ' ἄρτων ἐπίθεντο δύο φιάλας χρυσᾶς, [e] λιβανωτοῦ πλήρεις. μετὰ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ πάλιν [f] ἄλλοι ἐκομίζοντο ἄρτοι, ἐν τῇ καλουμένῳ ὑφ' ἡμῶν Σαββάτῳ· τὴν γὰρ ἑβδόμην ἡμέραν Σάββατα καλοῦμεν. τὴν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς ταῦτ' ἐπενοήθησαν ἐν ἑτέροις ἐροῦμεν.

ζ'. Κατὰ πρόσωπον δὲ τ τραπέζης, τῇ πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον, ἴσῃ λυχνία ἐκ χρυσοῦ κεχωνευμένη διάκενος, σταθμὸν ἔχουσα μνᾶς ἑκατόν. ε Ἑβραῖοι μὲ καλοῦσι κίγγαρες· εἰς δὲ τ Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενον γλῶσσαν σημαίνει τάλαντον. πεποίηται δὲ σφαιρία ἐν κείνα σὺν ῥοΐσκοις ἐν κρατηριδίοις· ἑβδομήκοντα [h] δ' ἦν τὰ πάντα· ἐξ ὧν ἀπὸ μιᾶς βάσεως [i] συνετέθη πρὸς ὕψος, ποικίλος αὐτὴν συγκειμένην εἰς μοίρας εἰς ὅσους τοὺς πλανήτας καὶ τ ἥλιον κατανέμουσιν. ἀπαρτίζεται δὲ εἰς ἑπτὰ κεφαλὰς, καταλλήλας τῷ τοίχῳ ἐφεστώσας. λύχνοι δ' ⟨ἐπιφέρουσι⟩ αὐτῆς ἑπτὰ κτ' μίαν, τ πλανητικὴν τ ἀριθμὸν [k] μεμιμημένοι. ὁρῶσι δ' εἰς τε τὴν ἀνατολὴν ἐν τ μεσημβρίαν, λοξῶς αὐτῆς κειμένης.

η'. Μεταξὺ δὲ αὐτῆς καὶ τῆς τραπέζης ἔνδον, ὡς προεῖπον, θυμιατήριον, ξύλινον μὲν, ἐξ οὗ καὶ τὰ πρῶτα ἦν σκῦλα, μὴ [l] σκεπόμενον, στερεὰ δὲ περιέλλατο αὐτῷ λεπίς. πήχεως μὲν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην τὸ πλάτος, ὕψος δὲ διπλάσιον. [m] ἐπῆν δὲ ἐχάρα χρυσέα [n] ὑφανεστῶσα, ἔχουσα κατὰ γωνίαν ἑκάστην [o] στέφανον, καὶ τοῦτον δ' ἐκτεθοδδύοντα χρύσεον· [p] ᾧ καὶ κέλκοι ἐν σκυταλίδες [q] προσῆσαν, αἷς κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τ ἱερέων ἐφέρετο. ἵδρυτο δὲ ἐν τ σκιωνῆς βωμὸς χάλκεος, ὑποξύλος καὶ αὐτὸς, ἑκάστην πλευρὰν πέντε πήχεσιν ἐκμετρημένος, ὅ δὲ ὕψος [r] τεῖσιν, ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, χαλκείαις λεπίσιν ἐξησκημένος, δικτύῳ τ ἐχάρα ἐμφερής· ἐξεδέχετο γὰρ ἡ γῆ τὸ ἀπὸ τῆς ἐχάρας πῦρ καταφερόμενον, τῆς βάσεως ἁπάντος ὑπ ὑποκειμένης. ἀντικρὺ δ' [s] ἐπίηντο θ' βωμῷ οἰνοχόαι τε ἐν φιάλαι σὺν θυΐσκοις ἐν κρατῆρσιν ἐκ χρυσοῦ· ὅσα δὲ ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πε-

in prominentem menſæ partem inſerebatur, alteram in pedem. atque his per viam aſportabatur menſa. Super hanc (nam poſita erat in ſanctuario verſus ſeptentrionem, non longe ab adyto) collocabantur duodecim panes non fermentati, ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, ex farina mundiſſima duorum aſſaronum: quæ menſura Hebræorum ſeptem cotylas Atticas continet. Panibus autem impoſitæ erant duæ phialæ aureæ thure plenæ. Poſt ſeptem vero dies alii panes inferebantur, feſto *ſcilicet* quod nos Sabbatum appellamus: diem enim *quemlibet* ſeptimum Sabbatum vocamus. At quodnam huic rei excogitandæ anſam dederit, alibi dicemus.

7. Ex adverſo autem menſæ propius meridianum parietem ſitum erat candelabrum ex auro fuſo & ſubinani, centum minarum pondo. Hebræi quidem cinchares nominant: quod, ſi Græce interpreteris, talentum ſignificat. Diſtinctum autem erat ſphærulis, liliis, granatis, & craterculis: (illorum vero omnium ſumma erat LXX.) ex quibus ab ſimplici baſi compoſitum in altum aſſurgebat, in totidem calamos ſtructura ſua diſtributum, quot planetas cum ſole perhibent. Exibat autem in ſeptem capita, una eademque ſerie æquis intervallis diſpoſita. Porro & in illis lucernæ præfulgebant, in ſingulis ſeptem, planetarum numerum referentes: reſpectanteſque ad orientem & meridiem, candelabro oblique poſito. Candelabrum *ſacrum.*

8. Inter candelabrum autem & menſam interius, ut jam dixi, *poſita ſtabat* ara ſuffitus, è ligno quidem, unde & priora facta ſunt inſtrumenta non putreſcente, ſolida vero lamina incruſtato, cubitali quidem in quadrum latitudine, altitudine vero dupla. Superimpoſita autem erat craticula aurea, habens ad unumquemque angulum coronam, eamque circumeuntem auream: cui adjuncti erant annuli, cum vectibus, quibus per viam à ſacerdotibus deportari poſſet. Sed & pro foribus Tabernaculi collocatum erat altare æreum, *ſubligneum & illud, quinque cubitos longum & totidem latum, & tribus altum, ſimiliter auro ornatum, laminis æreis adopertum, cum crate ad ſimilitudinem reticuli: excipiebat enim terra quicquid ignis à foco *ſuperne* decidebat, quod baſis ei non omnino ſubjecta eſſet. Cæterum è regione aræ præſto *inſuper* erant infundibula, phialæ, thuribula, craterеſque ex auro: quæcunque vero alia *aderant* inſtrumenta, ſacro miniſterio deſignata, Ara *ſuffitus.* Altare *holocauſtomatum.*

a Ita in *Editis*. in *MSS.* δ' ἄρτων. nec minus eleganter. *b* *Al.* ἀπ' ἀλλήλων. Verum ἀπαλλήλων aut ἀπ' ἀλλήλων à manu ſecunda in aliquot *MSS.* *c* Sic in *MSS.* in *Editis* καθαρεύς. *d* Ita pro ἀσσαρώνων ex aliis *Joſephi* locis repoſuit *Bernardus.* *e* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* λιβανῶ. quæ vox non raro apud Græcos tam fructum arboris ſignificat quam ipſam arborem. *f* Ita *MSS.* in *Editis* οἱ ἄλλοι. quod ferri quidem poteſt. nam Atticos articulorum prodigos novimus. *g* Ας Ἑβραῖοι μὲ *Samb.* & *Big.* Vide *Villalpandi* Apparat. part. II. p. 408. & p. 410. *h* Sic *MSS.* in *Editis* δὴ τὰ π. *i* Diſtinguunt alii hunc in modum, συνετέθη, ὡς ὑψ⟨ος⟩ ποικίλος &c. *k* Ita *MSS.* in *Editis* μεμιμημένοι. *l* Cum *Epiphanio* lego σκεπόμενον. in *cæteris* σκεπόμενα. *m* Ἐπῆν τε ἐχάρα χρυσέα *Vat.* *n* Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* in aliis perperam ὑπερωιστῶσα vice ὑφαιστῶσα. *o* In *Vet. Interpr.* ad hunc modum, *habebatque per angulos ſingulos coronas ex auro puriſſimo ſex, & annuli & vectes ineram* &c. ac ſi in ſuo codice habuiſſet στέφανος ἓξ ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ. ſed (ut inquit *Bernardus*) juvare licet hunc *Interpretem*, ſcribendo *ſed & annuli* &c. & cum *Joſephi* ſuo forte conciliare. *p* Ita legendum cenſeo cum *Editis*. in *Cod. Vat.* ᾗ τῷ κγ. in *Samb.* & *Big.* deeſt ᾧ. *q* Sic *Samb.* & *Big.* in cæteris προσῆσαν, & mox ἐν αἷς in *Vat.* *r* Τείπηχυς *Big. Samb.* & *Vat.* *ſ* Ὁμοίως κεκοσμημένῳ legebat *Vet. Interpr.* quæ ſane lectio alteri præferenda eſt, præſertim cum *S. Literis* magis conſona lit. *Bern.* Mallem equidem ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένῳ, *tamquam ſi auro eſſet ornatum.* ſc. quod aurum fulgore ſuo referret, ut alibi loquitur *Joſephus.* *t* Ita quidem edidit *Bernardus* partim ex conjectura, partim ex *Exod.* c. 27. v. 3. & 19. ἀντικρὺς δ' ἐπίηντο θ' βωμῷ θ' χρυσέου οἰνοχόαι τε ἐν φιάλαι σὺν θυΐσκαις ἐν κρατῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν *Big.* & *Samb.* ἀντικρὺ δ' ἐπίηντο (ἐπίητο ἀντικρὺς *Busb.*) θ' βωμῷ οἰνοχόαι τε π. φ. σ. θυΐσκοις ἐν κρατῆρσιν ἦσαν. ὅσα τε ἄ. σκ. π. τ. ἱ. π. χρυσία π. *Baſ. Gen. Hen.* & *Busb.* ἀντικρὺ δ' ἐπίηντο θ' χρυσέα οἰνοχ. &c. ut in *Baſ.* & *G.* habet *Cod. Vat.* Pro ⟨ω⟩ειεις etiam ſtat *Zonaras*, ἀντικρὺς δὲ θ' βωμῷ θ' ξυλίνῳ φιάλαι ⟨ε⟩ κρατῆρες σὺν θυΐσκοις ἐπίηντο, ⟨ε⟩ ἄλλα σκεύη ἃ ⟨ω⟩ρὸς ἱερεῖαν ἦν ἕτοιμα, χρύσεα πάντα. Denique *Bernardus*, his omnibus perpenſis, hanc lectionem ſubjicit, ἀντικρὺ δ' ἐπίηντο θ' βωμῷ θ' χρυσέῳ. οἰνοχόαι τε π. φ. σ. θ. κ. κρατῆρσιν, ὅσα τε ἄλλα — χάλκεια π. ὑπ. *Vel.* ſubligneum, & illud quinque &c. ὑποξύλος, καὶ αὐτὸς ἑκάστην &c. *a* Vernacule

ſignata, ex ære conflata erant omnia. Atque hoc modo ſe habuit Tabernaculum, una cum apparatu ſuo.

πόιητο, χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχον. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοιαύτη τε ἦν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη

VIII. CAP. VII. ΚΕΦ. ζ'. ν'.

Qualia fuerint veſtimenta ſacerdotum & Pontificis M. de Aaronis ſacerdotio, variiſque purificationum & ſacrificiorum ritibus: atque de feſtis, & ut dies ſinguli diſpoſiti erant: tum leges aliæ.

Τίνες τῆς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τῦ ἀρχιερέως· περὶ τῆς τῦ Ααρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἀγνειῶν καὶ θυσιῶν οἵα τρόπον· ⟨ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διῳκῆσθαι· ἄλλοι τε νόμοι.

Chaanææ, *Sacerdotes.*

Rabchaanes, *Pontifex M.*

Veſtitus vulgi ſacerdotum.

FActæ ſunt autem & ſacerdotibus veſtes, cum aliis omnibus quos Chanæas vocant, tum etiam ipſi Pontifici quem Anarabachen appellant. ſignificat autem *vox iſta* principem ſacerdotem. Et aliorum quidem veſtes hujuſmodi eſſe contigit. Quando autem ad ſacra miniſteria accedit ſacerdos, purus factus juxta præſcriptam in lege puritatem, primo quidem induit Manachaſen, uti vocatur. idem enim denotat ac conſtrictorium. Eſt autem ſubligar circa verenda ſubtile ex byſſo retorta contextum, pedibus in illud ingredientibus veluti in brachas: *atque ab homine medio ſubſciſſum, ad ilia deſinens ligaminibus *ſuis* ſtringitur.

Γίνονται δὲ καὶ τοῖς ἱερεῦσι στολαὶ, πᾶσί τε τοῖς ἄλλοις οὓς [a]Χαναίας καλοῦσι, καὶ δὴ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ· ὃν [b]Ἀναραβάχλω προσαγορεύουσι. σημαίνει δὲ ἀρχιερέα. τὼ μὲν οὖν τῶν ἄλλων στολὼ τοιαύτω ἔσται συμβέβηκεν. ὅταν δὲ προσίῃ ταῖς ἱερουργίαις ὁ ἱερεὺς, κυθνὸς ὢν ὁ νόμος [c]ἁγνείαν [d]προσαγορεύει, πρῶτον μὲν περιτίθεται [e]μαναχασὴν λεγόμενον. [f]βούλεται δὲ σωακτῆρα μὲν δηλοῦν. [g]διάζωμα δ' ὀθὶ περὶ τὰ αἰδοῖα ῥαπτὸν ἐκ βύσσου κλωστῆς εἱργνύμενον, ἐμβαινόντων εἰς αὐτὸ τῶν ποδῶν [h]ὡσπερεὶ ἀναξυρίδας· ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἥμισυ, καὶ τελευτῶσαν ἄχρι τῆς λαγόνος περὶ αὐτὼ ἀποσφίγγει.

Machaneſe, *femoralia.*

Chethone, *tunica ſtricta.*

2. Super hoc autem lineam interulam induit duplicis ſyndonis byſſinæ. Chethomene quidem appellatur. Hoc lineum ſignificat: nos enim linum chethon nominamus. Eſt autem hoc indumentum tunica uſque ad talos demiſſa, corpus arcte ambiens, & manicas circa brachia adſtrictas habens: quam accinctam gerunt & conſtrictam paulo ſupra axillas zona lata digitos ferme quatuor, textu vero ſubinani, ut ſerpentis exuviæ videretur. Flores autem intextos habet cocco & purpura, hyacintho atque byſſo variegatos: at ſtamen ejus ex ſola byſſo. Et à pectore incipiens, atque ſemel ac iterum circumducta illic ligatur; & multa quidem defluit uſque ad talos, quamdiu ſacris non operatur ſacerdos: ſic enim ſpectantibus decora videtur. Cum vero ſacrificare oportet & altaris miniſterium peragere, ne ab ea mota in opere impediatur, ſuper humerum lævum *illam* rejicit. Hanc quidem Moyſes nominavit Abaneth: nos autem, à Babyloniis edocti, ipſam Emian appellamus: eo enim nomine ab illis inſignitur. Hæc tunica ſinum quidem nuſquam habet, ſed amplam circa collum aperturam, quæ certis quibuſdam funiculis, ex ora & à pectore & à tergo dependentibus, ſuper utramque ſcapulam aſtringitur. Vocatur autem Maſſabazanes.

Abaneth *aut* Emian, *zona.*

Maſſabazane, *tunica lacunata.*

β'. Ἐπὶ δὲ τούτῳ λίνεον ἔνδυμα διπλῆς φορᾶς σινδόνος βυσσίνης. [i]χεθομένη μὲν καλεῖται. λίνεον τοῦτο σημαίνει· [k]χεθὼν γὰρ ὃ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν. ἔστι δὲ τοῦτο ὃ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν περιγεγραμμένος τῷ σώματι, καὶ τοὺς χεῖρίδας [l]περὶ τοῖς βραχίοσιν κατεσφιγμένος· ὃν ὑποζώννυται κατ' ὀσφῦν, ὀλίγον τι μαλάκης ὑπεράνω τῦ ζώνης πλάτος ἔχων, [m]πλατείαν μὲν ὡς εἰς τέσσαρας δακτύλους, διακένους δ' ὑφασμένην ὥστε λεοντιδᾶ δοκεῖν ὄψεως. ἄνθη δ' εἰς αὐτὸν ἐνύφανται, [n]φοινικᾶ καὶ πορφύρα μεθ' ὑακίνθου καὶ βύσσου πεποικιλμένα· σήμαινε δ' ὀθὶ μόνη βύσσος. καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλίξεως [o]κατὰ στέρνον καὶ περιελθοῦσα πάλιν ἕδηται, καὶ κεχυμένη μὲν πολλὴ μέχρι καὶ τῶν σφυρῶν, ἕως δ' μηδὲν ὁ ἱερεὺς ἐνεργῇ περὶ τὸ ἐνδύσασθαι ὕπως ἔχῃ τοῖς ὁρῶσι καλῶς. ὅταν δὲ ἀναδάζειν περὶ τὰς θυσίας δέῃ καὶ διακονῇν, ὅπως μὴ [p]κινουμένης ἐμποδίζῃ περὶ τὸ ἔργον, ἀναβαλλόμενος ὀθὶ τὸν λαγόνα [q]ὠμοφορᾷ. Μωϋσῆς μὲν οὖν ἀβανὴθ αὐτὸν ἐκάλεσεν· ἡμεῖς δὲ, οἷς Βαβυλωνίων μεμαθηκότες, [r]ἐμίαν αὐτὸν καλοῦμεν. ὕπως γὰρ προσαγορεύεται παρ' αὐτοῖς. ὗτος ὁ χιτὼν κολπῶται μὲν οὐδαμόθεν· λαγαρὸν δὲ παρέχων τὸ [s]περιχωτῆρα ὃ αὐχένος, ἀμφιδέσμοις ἐκ τῶν ὤμων καὶ τῶν [t]στέρνων καὶ μεταφρένων ἠρτημένοις ἀναδῆται ὑπὲρ ἑκατέραν πλευρὰν. [u]μασσαβαζάνης δὲ καλεῖται.

γ'. Ὑπὲρ

a Vernacule ſolitus erat dicere *Cahanaia*, & proculdubio Græco more ſcripſit Χαναίας aut Χαναίας pro *Cohanim* veteris populi. *Bern.* Χαναίας in *MSS.* Χαναῆας legit *N. Fullerus* in *Miſcell.* l. 4. c. 15. Χαΐνας ſive Χέναις voluit *Brannius* in libro primo de *Veſt. Hebr. Sac.* p. 18. *b* Ita *Baſ. G. Vat. aliique.* ἀναραβάχλω *Big.* & *Samb. Arabarchen* & *Arabarchin* in *Epiphanii* libris, Χαναραβάλλω malit *Bernardus* ex *Cahana rabba*; aut Ραββαχαίλω, aut Ραββαχαΐνη, aut Ραββαχάνη ab Hebraïco *Rabcohanim*, vel à Chaldaïco *Rab cahanaia*. Alii Χαναραββάχλω volunt. Vide *Brannium* loco jam citato, & *Seldenum* in lib. *de Succeſſ. in Pontif. Hebr.* cap. 1. *c* Ἁγνείαν *Samb.* Atticorum more. *d* Διαγορεύει *Samb.* & *Big* *e* Ita in *Editis.* μαναχασὴν in *MSS.* ſed μαχανασὴν, μαχανασὶν, aut μαχάνασιν reponi jubet *Bernardus.* μαχανὴν legendum eſſe conjicit *Brannius*, lib. 1. p. 345. *f* Βούλεται δὲ τοῦτο *Samb.* & *Vat.* *g* Alibi (*ſc.* l. 3. c. 15.) ἀμφίζωμα. *h* Ita *Big.* & *Vat.* ὥσπερ ἀναξ. *Baſ.* & *G.* ὡς περὶ *Samb.* & *Vet. Interpr.* *i* Ita *MSS.* inſuper adjicit *Vat.* λίνεον τοῦτο. In *Editis* χεθμένη καλεῖται. Cl. *Boſius* legit χεθονίθ μὲ καλεῖται ab Hebraïco *Chethoneth.* Verum *Bernardus* malit χεθόνη vel χεθὼν μὲ καλεῖται à Chaldaïco *Chettona.* Vide *Brannium* de *Veſtitu ſac. Hebr.* l. 2. c. 1. p. 457. 461. & 463. *k* *Al.* χεθόν. *l* Περὶ τοὺς βραχίονας *Vat.* *m* Ita *Samb.* in *reliquis* deeſt μέν. *n* Φοινικῆ *Big.* & *Samb.* Φοινικῆ καὶ πορφύρα *Vat.* *o* Ita è *Cod. Samb.* & è *Joſepho*, infra v. 39. in *reliquis* κ. στέρνον. *p* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* κινήμενος. *q* Ὠμοφορεῖ in tribus *MSS.* *r* *Al.* ἰμίαν aut ἐμιάνην. *ſ* *Al.* βραχιωτῆρα aut βραχιστῆρα. *t* Ita *Big.* & *Samb.* in Editis hîc & ſupra κατὰ στέρνον. *u* Hoc modo (favente *Cod. Samb.*) edidit *Bernardus*, cum antea eſſet μασσαβαζανὴς καλεῖται. atque alias ſubjicit conjecturas, ut μασσαβαζάνη ἣ καλεῖται, vel μασβαβαζὰ μὲ καλεῖται, vel ταῦτα δὲ μασσαβαζὰν καλεῖται, vel denique τὸ ἣ μασσαβαζάνη (ἤτοι μασσαβασὶν) καλεῖται. * *Epiphanius* reddit, *ſcinditur autem ultra mediocritatem deorſum, & ſuper lumbos adſtringitur.* Nec multo aliter *Brannius* vertit, *diviſum uſque ad mediocritatem, ſed circa ilia conſtrictum.*

a Μασσαβάζης

γ'. Ὑπὲρ δὲ τῆς κεφαλῆς φορεῖ πῖλον ἄχωνον, ὑ διϊκνούμενον εἰς πᾶσαν αὐτὴν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπερβεβηκότα μέσης. κεκλεῖται μὲν [a] μασναιμφθής. τῇ δὲ κατασκευῇ τοιοῦτός ἐστιν ὡς τεφάνη δοκεῖν, ἐξ ὑφάσματος [b] λινέου ταινία πεποιημένη παχεῖα· καὶ γὰρ ὀπτιπλουτόμενον ῥάπει) πολλάκις. ἔπειτα σινδὼν ἄνωθεν αὐτὸν ὑπερέρχεται διήκουσα [c] μέχρι μετώπου, τὸ τε ῥαφὴν τ' ταινίας καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀφεπὲς κεκλυπτουσα, καὶ ὅλῳ δὲ τῷ κρανίῳ γινομένη ὀπίπεδον. ἥρμοσται δὲ ἀκριβῶς, ὡς ἂν μὴ τερπνὴ πονοῦντος περὶ τὴν ἱερουργίαν. καὶ ὁποία μέν ἐστιν ἡ τ' πολλῶν ἱερέων στολὴ δεδηλώκαμεν.

δ'. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς κοσμεῖται μὲν καὶ ταύτῃ, τῶν λιπῶν ὧν εἴρηται· ἐπενδυσάμενος δ' ὑακίνθου πεποιημένον χιτῶνα. ποδήρης δ' ἐστὶ καὶ ὑτος· [d] μεεὶρ καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. ζώνη περισφίγγεται βάμμασιν οἷς ἡ τέστερον ἤνθει ἁπαποικιλμένη, χρυσοῦ συνυφασμένου. κατὰ πέζαν δ' αὖ τρισσεῤῥαμμένοι ὑσσωποι [e] ῥοᾶν τύπον ἐκ βαφῆς [f] μεμιμημένοι ἀπήρτηντο, καὶ κώδωνες χρύσεοι κατὰ πολλὸν ὀπτιπόδυσιν τῆς εὐπρεπείας· ὥστε μέσον ἀπολαμβάνεσθαι δυοῖν τε κωδώνοιν ῥοίσκον, καὶ ῥοᾶν κωδώνιον. ἔστι δ' ὁ χιτὼν [g] ὑτος οὐκ ἐκ δυοῖν πεπτυμμάτων, ὥστε ῥαπὸς ὀπὶ τοῦ ὤμου εἶναι καὶ τοῦ κώλου· φάρσος δ' ἓν ὀπύμπικες ὑφασμένον ἔχει [h] βεγχωτὸν ὑ πλάγιον, ἀλλὰ κατὰ μῆκος ἐῤῥωγὸς τε ὄπισθεν καὶ μέσον ὄπισθεν μεταφρενον. πέζα δ' αὖ τρισσεῤῥαπται, ὑπὲρ ὧν μὴ διελέγχεσθαι τῆς τομῆς τ' διασκέψεως. ὁμοίως δὲ καὶ ὅθεν αἱ χεῖρες διείργονται φλοιός ἐστιν.

ε'. Ἐπὶ δὲ τούτοις τρίτον ἐνδύεται [k] τ' λεγόμενον ἐφώδην, Ἑλληνικῇ δ' ἐπωμίδι τετοιχότα. γίνεται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον. ὑφασθεὶς ὀπὶ βάθος [l] πηχυαῖον ἔκτεινε χρωμάτων παντοίων καὶ χρυσοῦ [m] συμπεποικιλμένης, ἀπερίπλυκτον δ' τέρνων ὃ μέσον κατελιμπάνει, χειρίσι τε ἁρμοσθέν, καὶ τῷ παντὶ σχήματι χιτῶνι ἐοικὸς) πεποιημένος. τῷ δὲ ἀριστερῷ [n] τούτῳ δ' ἐνδύματος [o] σωστὴ περίτμημα σπιθαμῆς τὸ μέγεθος, χρυσῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῖς [p] τῷ ἐφώδῃ βάμμασι διαπεφασμένον. [q] ἐσσηνὸς μὲν καλεῖται· σημαίνει δὲ τοῦτο κατ' τ' Ἑλλήνων γλῶτταν [r] λόγιον. πληροῖ δὲ ἀκριβῶς δ' [s] ἐφώδης ὃ περ ὑφαίνοντες κατ' τὸ μέσον ἐκλείπουσιν. ἐνδεται δ' ὑπὸ κεῖνον χρυσέαν ἄνωθεν τε καὶ κατὰ γωνίαν ἑκάστην, καὶ κεῖνῳ τ' ἴσον [t] προσκεκοσμημένον, ῥάμματος ὑακίνθου ἀναπλησθέντος εἰς τ' ἀλλήλοις καταδέσιν τοῖς κείνοις. τοῦ δὲ ὃ μὴ χαλασθὲν τὸ ἐν μέσῳ τῶν κείνων καταλιμπανόμενον, ῥαφὴν αὐτῇ μασιν ὑακινθίνοις ἐπενόησε. πορπῶσι δὲ τ' ἐπωμίδα σαρ-

3. At ſuper caput geſtat pileum non faſtigiatum, neque totum caput incingentem, ſed paulo plus quam medio ſuperimpoſitum. nominatur quidem Maſnaëmpthes. Tali autem modo adornatur ut corona eſſe videatur, ex lineo texto inſtar faſciæ craſſæ concinnata: etenim in orbem ſæpius replicatur atque conſuitur. Deinde ſindon deſuper pileum integit, uſque ad frontem deſcendens, & faſciæ commiſſuras atque id quod in eis deforme erat occultans, & toti cranio preſsè adhærens. Aptatur autem accurate, nè ſacrificanti forte delabatur. Et *jam* qualis quidem ſit totius ſacerdotum turbæ amictus, declaravimus. *Meſnepheth, Tiara.*

4. Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur, ex veſtibus memoratis nullam omittens; ſed illis ſuperinducens tunicam hyacinthinam. Eſt autem & hæc talaris, ſecundum dialectum noſtram Meeir nominata. Zona circumcingitur, coloribus ad inſtar prioris variegata, auro intexto. At circa oram infimam ei adſutæ erant fimbriæ, ita adornatæ ut mala Punica colore referrent, quibus tintinnabula aurea non fine multo decore inſerta erant; ita ut inter duo tintinnabula malum Punicum, & inter duo mala Punica tintinnabulum medium penderet. Hæc autem tunica non conſtat ex duabus plagulis, ut futuras habeat in humeris ac lateribus; ſed unicum eſt veſtimentum in longum undique circumtextum, qua collo induitur aperturam habens non obliquam, ſed in longitudinem diſciſſam, à pectore uſque ad interſcapilium medium. Ei vero adſuitur limbus, ne ſciſſuræ deformitas appareret. Similiter etiam aperta eſt, qua manus exſeruntur. *Veſtitus Pontificis maximi.* *Tunica hyacinthina μεεὶλ dicta.* Zona *cum tintinnabulis appenſis.*

5. Super has *veſtes* tertiam etiam induit vocatam Ephoden, epomidi Græcanicæ ſimile. Fit enim hoc modo. Texta eſt in profunditatem cubitalem ex variis coloribus auro intermixto, atque ita ut medium pectoris intectum relinquat, manicis quoque ornata eſt, atque plane in tunicæ formam facta videtur. Lacunæ vero veſtis inſeritur fruſtum amplitudine palmi, auro & iiſdem quibus Ephodes coloribus eleganter intertextum. Eſſenes quidem vocatur: hic vero in lingua Græca Λόγιον [Rationale] ſignificat. Ad amuſſim autem complet illud Ephodæ *ſpatium* quod *vacuum* à texentibus juxta pectus relictum eſt. Illi vero committitur annulis aureis unicuique angulo appoſitis, ſimilibus Ephodæ annexis qui iſtis reſpondeant, vitta hyacinthina adhibita ad annulos inter ſe connectendos. *Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus, illud excogitarunt ut ſpatiola tæniis hyacinthinis complerent. Epomidem vero juxta humeros connectunt ſardonyches *Tunica ſuperior* Ephodes *nominata.* Eſſenes, *Logion ſive Oraculum, vulgo Rationale.*

a Μασναίφθης *Big. & Samb.* μασναίφθης *Vat.* μασσαιφάτης voluit *Boſius.* μασνίφθης malit *Solerius* in lib. *de Pileo*, p. 257. *b* Ita *Bernardus* è Cod. *Big.* in *reliquis* λιναίου. *c* Μίχρι τ' ἴσου *Big. & Samb.* *d* Ita *Big. Samb. & Vat.* μαθεὶς in *Editis.* ſed μεεὶλ vel μεγεὶλ reſcribendum cenſet *Bernardus.* *e* *Al.* ῥοιῶν. *f* Μεμιμημένοι *Big. & Samb.* *g* Οὗτος οὐ δυοῖν ſine negandi particula edidit *Bernardus*, quod ea caruerint codices *Epiphanii.* Ex illis vero excidiſſe ſuſpicor, cum mox in *iiſdem* ſequatur, *ſed uno velo in longum undique circumtexta.* *h* Ita ex *Vat. Interpr.* cum *Bernardo.* in *Græcis* omnibus βρεγχωτὸν vel βρεχωτὸν πλάγιον. *i* *Al.* ὑπὲ τούτου. *k* Τὸν λεγόμενον ἐφώδην *Vat. Big. & Samb.* *l* Πυχαῖον *Vat.* quod pro πυχαῖον ſcriptum arbitraretur *Brunius.* *m* Ita *Big. & Samb.* συμπεποικιλμένου ἀδίπτυκτον *Vat.* in *Editis* συμπεποικιλμένου ἀδίπτυκτον. *n* Vocem τούτῳ (quæ deerat in *Editis*) inſerui ex *MSS.* *o* Σωστὴ *Big. Samb. & Vat.* *p* Ita *Bunb. & Hen.* τῷ ἐφώδει in *Editis.* τῷ ἐφώδῃ *Big. Samb. & Vat.* quod forſan à *Joſephi* manu. *q* Ita edidi cum *Bernardo* auctoritate trium *MSS.* qui infra habent ἐσσηνὸν. *r* Λόγιον in quibuſdam *MSS.* *ſ* Ἐφωδὴ *Big. Samb. & Vat.* *t* Προσκεκοσμημένον *Vat.* * *Al. & ne laxum ſit quod inter annulos relinquitur, ejus ſpatia filo hyacinthino firmata eſt.*

ches duo; utrumque extremum, in eos excurrens, aureum habentes, ut idoneum esset fibulis. His autem insculpta erant filiorum Jacobi nomina, literis vernaculis nostræ linguæ; in utroque lapide sena. At natu majores dextrum humerum obtinebant. Quin & Essenen ipsum duodecim lapides distinguunt, eximia magnitudine & pulchritudine; ornatus qui ab hominibus haud facile ob pretium enorme comparari potest. Et isti quidem, terni in eadem serie per quatuor versiculos dispositi, sindoni inserti erant: aurum vero illis circumdederunt per spiras stamini intextum de industria ne possent excidere. Et in prima quidem triade sardonyx, topazus, smaragdus; secunda vero præfert carbunculum, jaspida, sapphirum; in tertia quidem præfulget lyncurius, deinde amethystus, tertius vero achates, qui & nonus omnibus; in quarto versu principem locum tenet chrysolythus, post illum onyx, dein beryllus, omnium ultimus. In *istis* autem universis inscriptæ erant literæ *nominum* Jacobi filiorum, quos pro tribuum principibus habemus, unoquoque lapide nomine insignito, juxta ordinem quo singulos nasci contigerit. Cum igitur per se *illi quos diximus* annuli infirmiores essent, quam ut pondus gemmarum sustinerent, alios duos majores in extremitate Essenæ, quà pertingit ad collum, texturæ consertos dederunt, catenas arte factas suscepturos, quæ coëunt ad summitatem humerorum & ligamentis aureis opere plexili *illic* junguntur: quarum *catenarum* extremitas ascendens reducitur post tergum, & annulo qui est à tergo in Ephodæ fimbria connectitur. id quod præcipue sustinet Essenen, ne quo pacto defluere posset. Essenæ autem assuta erat zona coloribus jam dictis & auro distincta: quæ totum complexa, rursumque supra futuram nodo constricta, deorsum propendere sinebatur. Fimbrias vero, ab extremitatibus zonæ dependentes, excipiunt fistulæ aureæ, easque omnes ipsæ includunt.

Pileus *Pontificis.*

7. Accessit demum ei convolutæ byssi pileus, qualis fuit cæterorum sacerdotum ante memoratus: super ipsum vero & alius erat consutilis ex hyacintho variatus. Cingit autem *frontem* & aurea corona, triplici ordine fabrefacta; è qua exsurgunt calyculi aurei, similitudine illos referentes, quos videmus in herba nobis Saccharo dicta, sed quam Græci rei herbariæ periti Hyoscyamum appellant. Si qui autem nomine ignorato naturam ejus vel sæpius visæ haud certo tenuerint, sive præter nomen nihil amplius de ea sciverint; iis, qui ita se habebunt, eam non piget describere. Planta quidem est quæ sæpe in altitudinem crescit ultra tres palmos, buniadi si-

Corona *aurea frontem cingens.*

δόνυχες δύο κατὰ τῶν ὤμων, ἐκάτερον τέλος ἐπ' αὐτὸν ὀπίθεον χρύσεον ἔχοντες, πρὸς τὸ ταῖς [a] προσνίσιν ὀπιτήδειον εἶναι. ἐγγέγραπται δὲ τούτοις τῶ Ιακώβου παίδων τὰ ὀνόματα γράμμασιν ὀπτικοῖς γλώσσῃ τῇ ἡμετέρᾳ, κατὰ ἓξ τῶ λίθων [b] ἑκατέρωθεν. οἱ πρεσβύτεροι δ' εἰσὶ κατὰ ὦμον τὸ δεξιόν. ὀπίασι δὲ καὶ τὸν ἑαυτῶν λίθοι δώδεκα μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντες, ὃ κτητὸς ἀνθρώποις κόσμος διὰ πολλῆς ὑπερβολὴν ὄντες. ὅτοι μέντοι, κατὰ τάξιν τρεῖς ὀπὶ τεσσάρων διακεί-μενοι γραμμῶν, σύνδεσται τῷ ὕφει· χρυσὸς δ' αὐτοὺς ὑπεμείρχεται τοὺς ἕλικας σύνθεις τῷ ὕφει, πρὸς τὸ μὴ διαῤῥεῖν ὅτως [c] πεποιημένος. ἡ μὲν πρώτη τριὰς ὅδε· [d] σαρδόνυξ, [e] τόπαζος, σμάραγδος· ἡ δευτέρα δὲ ἄνθρακα παρέχεται, καὶ ἴασπιν, καὶ σάπφειρον· ἡ δὲ τρίτης [f] λίγυρ(ον) μὲν ἄρχει, εἶτα δὲ ἀμέθυσος, ἀχάτης δὲ τρίτος, ἔννατος ὢν τοῖς πᾶσι· τετάρτη δὲ τοίχου χρυσόλιθος μὲν πρόκειται, μετὰ δὲ αὐτὸν ὄνυξ, εἶτα βήρυλλ(ος), τελευταῖος ὅτος. γράμματα δὲ ἐπετέτμητο πᾶσι τῶν Ιακώβου υἱῶν, ὃς καὶ φυλάρχους νομίζομεν· ἑκάστου τῶν λίθων ὀνόματι τετιμημένου, κατὰ τάξιν ὧ ἕκαστον αὐτῶν γενέσθαι συμβέβηκε. τῶν οὖν κείνων ἀσθενῶν ὄντων καθ' αὑτὸ σύγκλειν τὸ βάρος τῶν λίθων, ἑτέρους δύο κείνους μείζονας τῇ πέζῃ τοῦ ἑαυτοῦ, ἥπερ ἀνήκει πρὸς τὸν τράχηλον, ἐμβεβηκότας τῷ ὑφάσματι παιοῦσι, δεξομένους ἁλύσεις εἰργασμένας, αἳ σωσῆσαν κατ' ἄκρον τὸ ὦμον σειρᾶις ἐκ χρυσοῦ πεπλεγμέναις σωαπτόμεναι· ὧν τὸ ἄκρον ἀνεστραμμένον ἀνέβαινε κείνῳ πρόσχορτι τὸ τοπάζου πέζης τοῦ ἐφώδου. καὶ τοῦτο μὲν ἀσφάλεια τῷ ἑαυτὸν πρὸς τὸ μὴ διαῤῥεῖν. ζώνη δὲ τῷ ἑαυτὸν [g] προστερέφεται βάμμασιν οἷς προεῖπον μετὰ χρυσίου προσφερής· ἣ περιδυόμενα δεῖται πάλιν ὀπὶ τῇ ῥαφῇ, καὶ καταπρημνᾶται. τοὺς δὲ θυσάνους χρύσεαι σύριγγες καθ' ἑκατέραν ἄκραν σκλαβοῦσαι, πάντας ἐμπερι-έχουσιν αὐτούς.

ζ'. Πίλος δ' ἐπὶ μὲν ὁ καὶ πρότερον αὐτῷ, διαπλησίως εἰργασμένος τοῖς πᾶσιν ἱερεῦσιν· [h] ὑπὲρ αὐτὸν δὲ συνέρραμμένος ἕτερος ἐξ ὑακίνθου πεποικιλμένος. [i] περιέρχεται δὲ στέφανος χρύσεος, ὀπὶ τριστοιχίαν κεκαλλυσμένος· θάλλει δ' ἐπ' αὐτῷ κάλυξ χρύσεος [k] τῇ σακχάρῳ βοτάνῃ παρ' ἡμῖν λεγομένῃ ὁπομεμιμημένος, [l] ὑὸς δὲ κύαμον Ἕλληνες οἱ περὶ τομὰς ῥιζῶν ἐμπείρους ἔχοντες προσαγορεύουσιν. εἰ δέ τις [m] ἢ θρασύμθυος τ' βοτάνην ἀμαθίᾳ τούτῳ ἀγνοεῖ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἢ τ' κλῆσιν ὀπιζάμενος [n] οὐκ ἰδὼν ἀναγνωσίσεις· τοῖς ὕστερον δὲ ἔχουσι [o] σημήνω τ' τρόπον τοῦτον. βοτάνη μέν ὅτιν ὑπὲρ πεῖς σπιθαμὰς πολλάκις αὐξανομένη τὸ ὕψος. τὴν δὲ ῥίζαν ἐμφερὴς

a Πειράναις *Vat.* *b* Ἑκατέρωθεν *Busb.* & *Hen.* ἑκατέρων in reliquis *MSS.* *c* Πεποιημένους *Big.* & *Samb.* *d* Σάρδιος *Josepho* l. VI. *de Bello Jud.* & *Interpretibus* LXX. *e* Τοπάζιον LXX. De hoc aliisque Lapidibus videsis *S. Epiphanium* Tom. 2. p. 225. & Quæstiones *S. Anastasii Sinaïtæ*, p. 327. *f* Λιγύριον (cum LXX.) alibi appellat *Josephus*. *g* *Al.* προστέρραπτο & προστέρραπτο. *h* Ita *Bas. G.* & *Petrus Comestor.* nec aliter *Josephus* ipse lib. VI. *de Bello Jud.* In *MSS.* ὑπὲρ αὐτὸν ὃ σημ. *i* Sic *Big. Bas. G.* & *Epiphan.* in reliquis περιέχεται στέφανος. *k* Ita *Bernardus* ex *Hen.* & *Busb.* Proximum est τῇ σακχάρῳ lectionis *Bigotianæ*. Longinquius abest τῇ σακμαχάρῳ *Sambuci*. In *Cod. Vat.* τῇ ὃ ἀκχάρῳ (unde forsan vulgatum τῇ δακχάρῳ) quo fere modo legisse videntur *Epiphanius*, *Beda*, & *Petrus Comestor*, qui omnes habent *Accharo*. *l* Τοκύαμον δὲ Ἑλ. *Vat. Samb.* & *Hen.* *m* Μὴ θρασύμθυος in plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.* quod, ut notavit *Bernardus*, repugnat phrasi sequenti ἀμαθίᾳ τούτου. Forsan tamen admitti potest hæc lectio, si cum *Cod. Vat.* mox negligatur ἢ particula. *n* Οὐκ ἂν ἰδὼν γνωρίσεις *Big. Samb.* & *Vat.* *o* Ita in *MSS.* σημαίνω *Bas.* & *G.*

a Ita

ρὸς βγνιάδι· ζωύτη γὰρ ὐκ ἂν ἁμάρτοι τὶς εἰκάζων αὐτλῶ· τὰ δὲ φύλλα τοῖς εὐζώμοις. ὐκ μέντοι τ̃ κλάδων ἀνίσοι κάλυκα προσεχῆ τῷ κλωνί· περίεισι δ' αὐτλῶ ἔλυτρον, ὅπερ ὑπακείνεται καθ' αὑτὸ πρὸς τ̃ καρπὸν μεταβαλεῖν ἠρεμέντος. ὁ δὲ κάλυξ μεγέθους ἐστὶ σκυταλίδος ὑ μικρῦ δακτύλυ, κρατῆει δ' ἐμφερὴς τ̃ περιγεγραφλί. σημανῶ δὲ καὶ τῦτο τοῖς ὑ μεμαθηκόσι. σφαίρας εἰς δύο μέρη τετμημένης, πρὸς τῷ πυθμένι τλῶ ἑτέρων τομὴν ἔχει φυόμενος ὑπὸ ῥίζης [a] περιφερής· εἶτα σωλῶν κατ' ὀλίγον, ὑποκοιλαινόμενος εὐπρεπῶς τῆς ὑποχωρήσεως, ἀναρρωσθεὶς πάλιν ἠρέμα χῦ χεῖλος, ὁμοίως ὀμφαλῷ ῥοιᾶς τετμημένος. ἔπιθημα δ' αὖ ἡμισφαίριον προσπέφυκε, κἀκεῖθεν ἂν εἴποι τὶς τετορνευμένον ὑφανεσῶσας ἔχον τὰς ὀπάς, ἃς εἶπον τῇ ῥοιᾷ προσπλησίως βλαστάνειν, ἀκανθώδεις καὶ εἰς ὀξῦ παντελῶς ὑπολήγοντας τὸ ἄκρον. φυλάττει δὲ ὑπὸ τῷ ἐπιθέματι ⟨ϟ⟩ καρπὸν ἁπαντὸς ὑ κάλυκος, ὅντα βοτάνης σπέρματι ὁ σιδηρίτιδος ὅμοιον· ἀφίησιν δ' ἄνθος [b] τῷ τ̃ μήκωνος [c] πλαταγωνίῳ δυνάμενον δακεῖν ἐμφερὲς ⟨ει⟩. ὐκ τύτῳ μὲν στέφανος ὐκκεκάλκευται, ὅσον ὑπὸ ὑ ἰνίῳ πρὸς ἑκάτερον τ̃ κροτάφων. τὸ δὲ μέτωπον ἡ μὲν [d] ἐφιελὶς ὐκ ἔπεισι· λεχέσθω γὰρ ὕτως ὁ κάλυξ· τελαμὼν δ' ἐστὶ χρύσεος, ὃς ἱεροῖς γράμμασι ὑ Θεῦ τλῶ προσηρείαν ἐπιτετμημένος ἐστί. καὶ τοῦτος μὲν ὑ ἀρχιερέως ἐστὶν ὁ κόσμος.

ζ'. Θαυμάσῃ δ' ἄν τις τῶν ἀνθρώπων τλῶ πρὸς ἡμᾶς ἀπέχθειαν, ἢν, ὡς ὐκφαυλιζόντων ἡμᾶς τὸ θεῖον ὅπερ αὐτοὶ σέβειν προήρηνται, ἀφιστελέκασιν ἔχηκότες. εἰ γάρ τις τῆς σκιλῶς κατανοήσειε τλῶ πῆξιν, καὶ ὑ ἱερέως ἴδοι τλῶ στολλιό, τάτε σκεύη οἷς πρὸς τλῶ ἱερυργίαν χρώμεθα· τόν τε νομοθέτλω εὑρήσει θεῖον ἄνδρα, καὶ ματαίως ἡμᾶς [e] ὑπὸ τ̃ ἄλλων τὰς βλασφημίας ἀκύοντας. ἕκαστα γὰρ τύτων εἰς ὑπομίμησιν καὶ ἀφιτύπωσιν τ̃ ὅλων, εἴπις ἀφθόνως ἐθέλοι καὶ μετὰ σωφρόνως σκοπεῖν, εὑρήσει γεγονότα. τλῶ τε γὰρ σκηνλῶ, τριάκοντα πηχῶν ὔσαν, νείμας εἰς τρία, καὶ δύο μέρη πᾶσιν ἀνεῖς τοῖς ἱερεῦσιν, [f] ὥσπερ βατόν τινα καὶ κοινὸν τόπον, τλῶ γλῶ καὶ τλῶ θάλατταν ὑποσημήνει· καὶ γὰρ ζῶντα πᾶσίν ἐστιν ὑπήκοα· τλῶ δὲ τρίτλω μοῖραν μόνῳ προσένεμε τῷ Θεῷ, ἀφ' ὑ καὶ τ̃ ὑρανὸν ἀνεπίβατον ⟨ει⟩ ἀνθρώποις. ὑπί τε τῇ τραπέζῃ τὺς δώδεκα [g] θεὶς ἄρτυς, ὑποσημήνει τ̃ σεαυτὸν εἰς τοσύτυς μῆνας διηρημένον. τλῶ δὲ λυχνίαν ἐξ ἑβδομήκοντα μοιρῶν ποιήσας συγκειμένλω, [h] τὰς τῶν πλανητῶν δεκαμοιρίας ἠνίξατο· καὶ λύχνυς ὑπὲρ αὐτῆς ἑπτὰ, τῶν πλανητῶν ϟ φορὰν, τοσῦτοι γάρ εἰσι τὸν ἀριθμόν. [i] τάτε φάρη, ὐκ τετράρη ὑφαντέντα, τλῶ τ̃ στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἥτε μὲν βύσσος τλῶ γλῶ ὑποσημήνει ἔοικε, ἀφ' ὑ τὸ ἐξ αὐτῆς [k] ἀνεῖσθαι τὸ λίνον· ἥτε πορφύρα

milem habens radicem (non enim multum errabit qui eam huic comparaverit) folia vero erucæ. Porro è ramis emittit calyculum ipſis arctè adhærentem: veſtiturque tunica quadam quam ſponte exuit cum fructum edere incipit. Calyculus autem ea eſt magnitudine qua digiti minimi condylus, circumcirca crateri non abſimilis. id quod in gratiam ignorantium plenius declarabo. *Calyculus* ima ſui parte alterum ſphæræ diviſæ ſegmentum refert, ab ipſa radice rotundatus: dein paulatim coarctatus, intuſque ut procedit pulchre excavatus, rurſum ſenſim dilatatur cum inciſuris circa labra, quales in umbilico mali Punici videmus. Tale autem ei tegumentum adnaſcitur, ut ſphæræ dimidium videatur, accurata (ut quis dicat) ſubtilitate tornatum, & intra eminentes incluſum inciſuras, quas dixi forma mali punici aſſurgere, ſpinoſas admodum & in acutos plane mucrones deſinentes. ſervatur autem ſub hoc operculo totius calyculi fructus, plantæ ſideritidis ſemini perquam ſimilis: florem vero fert, qui foliorum papaveris crepitantium ſimilitudinem habere exiſtimetur. Atque huic quidem ſimilis facta eſt corona ab occipitio ad utraque tempora. Frontem autem non ambiebat ephielis (ita enim vocetur calyculus) ſed lamina aurea, quæ ſacris characteribus Dei nomen inciſum habet. Atque hujuſmodi quidem erat Pontificis ornatus.

7. Mirum autem alicui videatur hominum in nos odium quo genus noſtrum perpetuo proſequuntur, tanquam numen iſtud, quod illis venerari ſolenne eſt, minus honorifice tractemus. Si quis enim Tabernaculi fabricam animo contempletur, & ſacerdotis veſtimenta reſpiciat, & vaſa quibus in ſacro miniſterio utimur, Legiſlatorem *noſtrum* & virum divinum *exſtitiſſe* comperiet, falſoque nobis impietatis calumniam ab aliis impingi. nam & horum unumquodque ad imaginem alicujus in rerum univerſitate & ſimilitudinem factum inveniet, quiſquis, procul habens invidiam & judicium adhibens, ſingula expendat. Nam cum & Tabernaculum, triginta cubitos longum, trifariam diviſerit, & duas partes ſacerdotibus reliquerit, quaſi locum calcandum & communem, *iis* terram & mare repræſentat, (illa enim omnibus pervia ſunt) tertiam vero partem ſoli Deo ſepoſuit, eo quod & cœlum hominibus inacceſſum. Quin & duodecim panibus, quos menſæ impoſuit, denotat quot menſes annus explicat. Candelabrum vero in partes ſeptuaginta diſtribuens, tot ſedes decanorum innuit; ejuſque ſeptem lucernis planetarum curſum *oſtendit*: totidem enim numero ſunt. Vela quoque è quatuor coloribus texta elementorum naturam referunt: nam & byſſus terram videtur deſignare, quod ex ea naſcatur linum; purpura vero

Tabernaculum, & Vela &c. quarum rerum ſymbola.

a Ita ex *MSS.* ἐφιφιεῇ in *Editis.* b *Al.* τῷ ϟ μήκωνος. c Sic *Big. Samb.* & *Vat.* πλαταγῶνι in *Editis.* d Hoc vocabulum non alibi, quod ſciam, occurrit: ideoque illud interpretari nolui, quamvis *redimiculum, involucrum, volucrum*, aut ſimile quid ſignificare videatur. e *Απὸ* τ̃ *ἄλλων Vat.* f Ita è *Cod. Vat.* quo modo legendum eſſe olim conjecerat *Bernardus*: quod ὥσπερ βατὸν βιῶναί τινα καὶ κοινὸν reperuerit in *Big.* & *Samb.* ὥσπερ βιῶναί τινα καὶ κοινὸν in *Editis* & *Vat. Interpr.* g Καθεὶς *Vat.* h Sic emendavit *Bernardus* ex *Vat. Interpr.* qui habet *ſeptem planetarum decamoria*, pro *decatemoria* aut *decamarias*. Intelligit enim *Joſephus* Decanorum ſedes LXX. quas Tabula quadam expoſuit *Julius Firmicus Maternus*. In *Editis* τὰς τ̃ πλανητῶν δωδεκαμοιρίας. in *MSS. Samb. Big.* & *Vat.* τὰς τ̃ ζωδίων δώδεκα μοίρας, aut δωδεκαμοιρίας. i *Al.* τάτε γὰρ φάρη. k Ἀνεῖσθαι in *Editis* & aliquot *MSS.*

vero mare, quod conchylii cruore ſit fucata; aërem autem voluit ſignificari per hyacinthum; coccus etiam pro ignis ſymbolo haberi poteſt. Præterea & Pontificis tunica, cum ſit lintea, terram repræſentat; hyacinthus vero cœlum *aëreum*, fulgura quidem per mala punica referens, tonitrua vero per tintinnabulorum ſonitum: atque epomida, è quatuor coloribus factam, Deique oculis ſubjectam, univerſi naturam indicare, auroque contextam *eſſe*, ex cogitatione, ut reor, ſplendoris quo res omnes illuſtrantur: Eſſenem quoque in epomidis medio ad inſtar terræ collocavit; nam & ipſa medium mundi occupat: zona item, qua cingitur, oceanum ſignificat; qui utique univerſa circumplectitur. Solem autem & lunam indicant duo ſardonyches *humerales*, quibus Pontificis pallium fibulavit: duodecim vero lapides ſive quis ad menſes referri velit, ſive ad eundem aſtrorum numerum in circulo, quem Græci zodiacum vocant, à genuino intellectu non aberraverit. Denique & pileus mihi videtur cœli præ ſe ferre imaginem, cum ſit ex hyacintho, (alioqui enim Dei nomen geſtare non poterat) & corolla illuſtretur aurea, propter ſplendorem quo maxime delectatur Deus. Et hæc quidem ad hunc modum declarata *in præſens* ſufficiant; cum ſæpius & plurima, unde virtus Legiſlatoris eniteſcet, res ipſæ nobis ſuppeditaturæ ſint.

τὴν θάλασσαν, τῷ πορφυρίζθαι [a] τὸ κόχλυ τῷ αἵματι· τὸ δὲ ἀέρα βύλεται δηλῶν ὁ ὑάκινθος· καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη πυρμήσιον ὅ πυρός. ἐπισημήνει δὲ καὶ ὁ τῦ ἀρχιερέως χιτὼν τὴν γῆν, [b] λίνεος ὢν· ὁ δὲ ὑάκινθος τὸν πόλον, ἀστραπὰς μὲν κατὰ τὰς ῥαΐσκας ἀπεικασμένος, βροντὰς δὲ κατὰ τῶν κωδώνων φόρον· καὶ τὴν [c] ἐφαπλίδα δ' παντὸς τὴν φύσιν ὑπ' ἀστέρων γενέθλαν [d] δεχθεῖσαν τῷ Θεῷ, χρυσῷ συνυφασμένην κατ' ἔθνεαν οἰκεῖν τῆς προσούσης ἅπασιν αὐγῆς· καὶ [e] ἐσσήνην ἀναμέσον ὄντα τῆ ἐφαπλίδος ὡς τέρπνον γῆς ἔταξε, καὶ γὰρ αὐτὴ τὸν μεσαίτατον τόπον ἔχει· [f] ζώνη τε περιδεδύσασα τὸν ὠκεανὸν ἐπισημήνει, καὶ γὰρ οὗτος [g] ὑπερείληφε τὰ πάντα. δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τῶν σαρδονύχων ἐχάτερος, οἷς ὑπεπόρπωσε τὴν ἀρχιερέα· τὴν δὲ δωδεκάδα τῶν λίθων, εἴτε τὰς μῆνας ἐθελήσαι τις νοῆσαι, εἴτε [h] τοσοῦτον ἀριθμὸν τῶν [i] ἀστέρων, ὃν ζωδιακὸν κύκλον Ἕλληνες καλῦσι, τῆς κατ' ἐκεῖνο γνώμης οὐκ ἂν ἁμάρτοι. καὶ ὁ πῖλος δέ μοι δοκεῖ [k] τὴν οὐρανὸν ταμνεῶν ὑακίνθινος πεποιημένος· ὑ γὰρ ἂν ἄλλως ὑπεφαπτίθετο αὐτῷ ὄνομα τῦ Θεῦ· τῇ τε στεφάνῃ [l] ἠγλαϊσμένος καὶ ζώνῃ χρυσέᾳ, ἅπερ τὴν αὐχὴν ἥδιστα χαίρει τὸ θεῖον. καὶ ζῶντα μὲν ὅτι τοσοῦτόν μοι δεδήλωται, [m] πολλάκις ὑ δὲ πολλοῖς τὴν ἀρετὴν τῆ νομοθέτῃ προεξόντων ἡμῖν δηλῶσαι τῶν πραγμάτων.

IX. CAP. VIII. ΚΕΦ. η'. θ'.

De Aaronis Sacerdotio. Περὶ τῆς τῦ Ἀαρῶνος ἱερωσύνης.

Moyſes fratrem ſuum Aaronem Sacerdotem ab Oraculo renunciat. Lev. c. 8. Ex. c. 28.

QUam primum autem *Tabernaculum* prædictum conſummatum erat, donariis *vero* nondum *rite* conſecratis, Moyſi apparuit Deus, juſſitque ut ſacerdotium Aaroni fratri ſuo conferret, ut qui cæteris ob virtutem ſuam illo dignior fuerit honore. Tum ille, populo in concionem advocato, virtutem illius & benevolentiam *erga ipſos ſingularem* enarravit, & pericula quæ pro illorum ſalute adire ſuſtineret. Cumque verba ejus ſummo cum applauſu acceperint, ſtudiumque erga illum non mediocre ſignificarint, "Viri, inquiit, Iſraëlitæ, jam "quidem ad finem perductum eſt opus, qua- "le, pro noſtra virili, effici Deo placuit. "Quandoquidem vero Tabernaculo eum ex- "cipere cogitatis, ante omnia proſpiciendum "eſt de Sacerdote futuro, qui ſacris opera- "bitur, preceſque pro vobis concipiet. Atque "ego, ſi res mei eſſet arbitrii, meipſum *forſan* "hoc honore non indignum judicarem, tum "quod omnes natura ſui amantes ſint, tum "quod mihi conſcius ſim, quantum pro veſtra

Ὡς δὲ [n] τὸ προειρημένον πέρας εἶχε, τῶν ἀναθημάτων μήπω καθιερωμένων, ὑπίσχνεται ὁ Θεὸς Μωϋσῇ τὴν ἱερωσύνην Ἀαρῶνι [o] τἀδελφῷ προστάξειν δῶναι, ὡς ἁπάντων δι' ἀρετὴν τῆς τιμῆς δικαιοτέρῳ τυχεῖν. καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, τήν τε ἀρετὴν αὐτῦ καὶ τὴν εὔνοιαν διεξῆλθεν, καὶ τοὺς κινδύνους ὓς [p] ὑπομείνειεν ὑπὲρ αὐτῶν. μαρτυρούντων δ' ἐφ' ἅπασιν αὐτῷ, καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν πρόθυμον ἐπιδεικνυμένων, "ἄνδρες, εἶπεν, Ἰσραηλῖται, τὸ μὲν ἔργον ἤδη τέλος ἔχει, "οἷον αὐτῷ τε τῷ Θεῷ ἥδιστον ἦν, καὶ δυνατὸν ἡμῖν· "[q] ἐπεὶ δ' εἴδετε τοῦτον τῇ σκηνῇ καταδέχεσθαι, "δεῖ πρῶτον ἡμῖν τὸν ἱερατευσομένου καὶ [r] ὑπὲρ "πάντων τὰς θυσίας καὶ τὰς [r] ὑπὲρ ἡμῶν εὐ- "χὰς. καὶ ἔγωγε ταύτης ἐμοὶ τῆς σκέψεως ὑπο- "τεθείσης, ἐμαυτὸν ἂν τῆς τιμῆς ἄξιον ἐκεῖνα· "διά τε τὸ φύσει πάντας ἑαυτῶν φιλαύτους, καὶ ὅτι "πολλὰ ἐμαυτῷ [s] συνοιδα περὶ σωτηρίας τῆς ὑμε-

τέρας

---

a Ita *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* & *Theodoretus* in *Exodum* ex *Philone Judæo* in *Moyſis encomio.* ὑπὸ ἰχθύων τῷ αἵματι. *Samb. Big. Vat.* & *Ves. Interpr.* b Λίνεος ſolus *Samb.* c Ἐφαπτρίδα & paulo infra ἐφαπτρείδος *Big. Samb.* & *Vat.* quo modo αὐλητρὶς, ἰφεσρὶς, aliaque leguntur. d Pro δεχθῆναι (cum *Hen.* & *Busb.*) legit *Epiphanius* δεχθῆναι *quando Deo placuit.* Hanc inſuper ſententiam ita diſtinxerunt *Baſ.* & *G.* οὐ πρσήκειν χαίδε, δεχθῆναι τῷ Θεῷ χρυσῷ συνυφασμένην, κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι &c. e Ita *Bernardus.* in libris tamen omnibus hîc loci ἐσσήν. At infra (p. 120. v. 16.) habemus ἡ ἐσσήνα, adeo ut incertum ſit quo modo ſcripſerit *Joſephus.* f Ζώνη τε περιδεδύσας *Samb.* & *Vat.* Ζώνη τε περιδέδυται *Hen.* & *Busb.* g Ἐμπεριείληφε *Idem.* h Τὸν ὅλους ἀριθμὸν *Big. Samb.* & *Vat.* i Ita *Big. Vat. Epiphan.* & *Samb.* in margine. οἰκεῖν *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* A *Firmico* quidem *Domicilia* nuncupantur. k Sic in quinque *MSS.* in *Editis* δ' ἱερεῖ πεπιημένον. l Ἠγλαϊσμένον *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* non probante *Bernardo.* m Πολλάκις ὑ τὸ *Vat.* n Τὰ προειρημένα legiſſe videtur *Ves. Interpr.* o *Al.* τῷ ἀδελφῷ. p Ὑπέμειναν *Samb.* q Ita *Baſ.* & *G.* in *cæteris* ἐπεὶ ὑ δεῖ τοῦτον. r Ὑμῶν *Samb.* & ſupra v. 37. ὑμῖν. ſ Καμόντα *Vat.*

a Ita

"τέρας συνοίδα. τιμῶ δ' αὐτὸς ὁ Θεὸς Ααρῶνα τῆς τι-
"μῆς ταύτης ἄξιον ἔκεινε, καὶ τοῦτον ἥρηται ἱερέα, ὃς
"δικαιότερον [a] μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς· εἰς ὕστος οὐδύσε-
"ται στολὴν τῷ Θεῷ καθοσιωμένην, καὶ βωμῶν ὅπι-
"μέλειαν ἕξει καὶ θεράπειαν ἱερείων, καὶ πρὸς [b] ὑπὲρ ὑ-
"μῶν εὐχὰς παύσεται ποιούμενος τῷ Θεῷ ἡδέως ἀκουσόμε-
"νον, [c] ὅτι τε κήδεται γένους τοῦ ὑμετέρου, καὶ ὡς ἀν-
"δρὸς [d] ὃν αὐτὸν ἐπελέξατο γνωμόνως προσδέχεται θύ-
"σας". Ἑβραίοις δὲ ἤρεσκοντο τοῖς λεγομένοις, καὶ συνε-
ψήφιζον τῇ τοῦ Θεοῦ χειροτονίᾳ. διὰ γὰρ Ααρὼν [e] ἀφ' ὧν τὸ
γένος καὶ τὴν προφητείαν, καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀδελφοῦ,
πρὸς τούτοις τιμὴν ἀπάντων ἀξιολογώτερος. ἦσαν δ' [f] αὐτῷ
καὶ παῖδες κατ' ἄνδρα καὶ χρόνον τέσσαρες· [g] Νάβα-
δος, [h] Ἀβιοῦς, Ἐλεάζαρος, Ἰθάμαρος.

Aaronis filii Nabadus, Abius, Eleazarus & Ithamarus Ex. c. 28. & Num. c. 3.

β'. Ὅσα δὲ τοῦ θείου τῆς σκηνῆς κατασκευὴν [i] παρε-
σκευασμένα διὰ τέλους, ταῦτ' ἐκέλευσεν εἰς φάρη σκε-
παζόμενα τὴν σκηνὴν αὐτῆς, καὶ τὰς λυχνίας, καὶ θυμιατήρια,
καὶ τἄλλων σκευῶν ἀναλῶσαι· ὅπως κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ταῦ-
τα μήτ' ἐξ ὑετοῦ μηδὲν, [k] μήτ' ἐκ κονιορτοῦ βλάπτηται.
[l] τό τε πλῆθος ἀθροίσας πάλιν, [m] εἰσφορὰν [n] αὐτὸ προσέ-
ταξεν εἰσφέρειν σίκλου τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον. ὁ δὲ σίκλος,
νόμισμα [o] Ἑβραίοις ὢν, [p] Ἀττικὰς δέχα δραχμὰς πέντε.
ρας. οἱ δ' ἑτοίμως ὑπήκουον οἷς ἐκέλευε Μωϋσῆς· καὶ τὸ
πλῆθος τῶν εἰσφερόντων διὰ ἑξήκοντα μυριάδες καὶ [q] πεν-
τακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. [r] ἔφερον δὲ ὅ ἀργύ-
ριον τῶν ἐλευθέρων [s] οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω ἐτῶν ἄχρι πεντή-
κοντα γεγονότες. τὸ δὲ συγκομισθὲν εἰς τὰς [t] τοῦ τῆς
σκηνῆς χρείας [u] ἀνηλῶτο.

γ'. Ἡγνίζε δὲ καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τοὺς ἱερέας, τρό-
πῳ τοιούτῳ ποιούμενος αὐτῶν τὸν καθαρσιν. [x] σμύρνης
ἐκλέκτου σίκλους πεντακοσίους, καὶ [y] ἴριος ἴσους, [z] κι-
ναμώμου δὲ καὶ καλάμου, ἔστι δὲ καὶ τοῦτο εἴδωλον
[a] θυώματος, ἡμίσειαν [b] τῶν πρότερον ὁλκὴν, κεκομ-
μένα [c] δεύειν ἐκέλευσεν, [d] ἐλαίου τε ἐλαίνου εἶν, μέ-
τρον δ' ἔστι τοῦτο ἑβραϊκὸν δύο χόας Ἀττικοὺς δεχό-
μενον, ἀναμίξαντας καὶ καθεψήσαντας σκευάσαι τέχνῃ
μυρεψῶν χρῖσμα εὐωδέστατον. καθ' ὃ τοῦτο λαβὼν
[e] αὐτοὺς τοὺς ἱερέας καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν χρίειν [f] κα-
θαγίσας, τό τε θύμα· πολλὰ δ' ἔστι, καὶ ταῦτα
ποικίλα τοῦ τῆς σκηνῆς, ἔστι τοῦ χρυσοῦ θυμιατηρίου

Eumdem Moyſen ſeptem diebus rite conſecrat, populo ſpectante & applaudente. Lev. c. 8.

"ſalute laboraverim. Nunc autem Deus ipſe
"Aaronem *quidem* dignum hoc honore exiſti-
"mavit, atque hunc in Pontificatum cooptavit,
"quo neminem è vobis juſtiorem noverit:
"ſcilicet hic ſtolam Deo ſacram induet, al-
"tarium curam ſuſcipiet, de ſacrificiis pro-
"videbit, preces pro vobis Deo fundet, prom-
"pte & libenter exaudituro, tum quod ge-
"neris noſtri curam gerit, tum quod illas per
"virum, quem ipſe elegit, oblatas recipere
"non gravabitur". Hebræis grata fuit hæc oratio, & ſuo quoque aſſenſu Dei comprobarunt electionem. Aaron enim propter genus & prophetiam, ſimul ac virtutem fratris, optime omnium hanc dignitatem commeruit. Erant autem & ipſi illo tempore filii quatuor, Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

2. Quæcunque vero in Tabernaculi fabricam parata ſupererant, juſſit ea in vela tectoria ipſius Tabernaculi, candelabri, & thuribuli, aliorumque vaſorum impendere; ut hæc, dum in itinere deportantur, neque pluvia vel minimum læderentur, neque pulvere. Atque populo iterum convocato, imperavit ut viritim contribuerent dimidium ſiclum. Siclus autem nummus eſt apud Hebræos, qui valet quatuor drachmas Atticas. Illi vero prompto obſequio juſſa Moyſis exſequuntur; ad numerum ſexcentorum quinque millium & quingentorum & quinquaginta. Argentum autem conferebant *ſoli* ingenui, à vigeſimo & deinceps ætatis anno uſque ad quinquageſimum. Quicquid vero collatum erat in uſus Tabernaculi inſumptum eſt.

3. Præterea & Tabernaculum & ſacerdotes luſtravit, purificatione ad hunc modum facta. Myrrhæ * electæ ſiclos quingentos, totidemque ireos, ex cinamomo autem, & calamo (nam & hic adoramenti ſpecies eſt) dimidium priorum ponderis, contuſa ſubigi juſſit, iiſque cum olei olivarum hine (hoc enim menſura eſt Hebraïca quæ capit duos choas Atticos,) permixtis & arte unguentariorum decoctis, unguentum ſuaviſſimum confici. Ac deinde *Moyſes* illud accipiens & ipſos ſacerdotes & totum Tabernaculum inungendo purificavit, ſimul etiam ſuffimenta: multa enim erant, eaque varia in Tabernaculum, ſuper aureum thuribulum *adolenda*,

a Ita diſtinguit *Samb.* μᾶλλον ὑμῶν, εἰδὼς ὡς ὕστος *Baſ.* & *G.* Similiter *Epiphanius* ἀξιοπίστως, *hunc Sacerdotem nobis credidit juſtiorem, ſciens quia dignus induatur.* i. e. τοῦτον ἥρηται ἱερέα δικαιότερον μᾶλλον ὑμῶν εἰδὼς ὡς ἄξιον ἐνδύσεται. *Bern.* b Υπὲρ ἡμῶν in codicibus *Epiphanii.* c Ita *Big. Samb.* & *Vat.* antea ὅτι καὶ. d Sic *Baſ.* & *G.* ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο *Big. Samb.* & *Epiphan.* e Hæc ſine diſtinctione legunt *Samb.* & *Epiphanius* Moyſis gratia, ἀφ' ὧν τὸ γένος καὶ τὴν προφητείαν καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀδελφοῦ. Nos cum *Editoribus* Aaroni diſtinctius tribuimus τὴν προφητείαν, propter *Exodi* c. 7. v. 1. *Bern.* f Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ παῖδες in *aliis.* g *Joſephus* per hyperthefin paſſim ita ſcripſit pro Ναδάβῳ, conſentientibus omnibus exemplaribus tam Græcis quam Latinis. h Scriptoribus nonnullis Ἀβιοὺδ dicitur, aliis vero Ἀβιοῦ. i Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* παρασκευασμένων. k Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μήτε κονιορτοῦ *Baſ.* & *G.* l Ita cum *Vet. Interpr.* τότε πλῆθος in *Editis.* m In εἰς φορὰν male diviſit *Vet. Interpr.* n Αὐτὸ *Big.* & *Samb.* o Ἑβραίων ſoli *Big.* & *Samb.* p *Joſephum* (cui tuto hiſce de rebus fidendum eſſe pronunciat *Theodoretus*) de valore *Sicli* tuetur *Villalpandus* in *Apparatu*, p. 386. ut & *Heideggerus* in *Hiſt. Sacr. Patriarch.* p. 41. & *Relandus* in *Diſſert.* de *Nummis Samaritanis*, p. 188. quibus adjicias *Ciacconium* de *Ponderibus*, p. 69. & *Sperlingium* de *Nummis non cuſis*, p. 54. q Ita libri omnes *Joſephi* contra *Moyſem* in *Exod.* c. 38. v. 25. Scribis veteribus apud *Joſephum* commutantibus Γ in Ε. r Εἰσέφερον δὲ *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ſ Ita *Big.* & *Samb.* quibus ex *Latinis* ſavet *Voſſii* codex, *à viginti annorum ætate & uſque ad* L. *conſtituti.* οἱ ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἄχρι *Baſ.* & *G.* οἱ ἀπὸ εἴκοσιν ἄνω ἐτῶν ἄχρι *Vat. Hen.* & *Busb.* non male. t Περὶ τοῦ σκηνῆς *Vat.* u Ita (ut inquit *Bernardus*) recte & Attice ex *Big.* & *Samb.* à verbo primario ἀλίσκομαι. in *ceteris* ἀνηλῶτο. x Σμύρνης ἐκλεκτοῦς LXX. y Ita etiam LXX. ad *Moyſis* Pentateuchum. verum in *Pſalmis* malunt κασία. quinetiam *MS. Oxon.* & *S. Ambroſius* κασία ponunt in *Exodo.* z *Al.* κινναμώμου. a Ita *Big. Samb.* & *Vat.* θυμιάματος in *Editis* minus recte. b Iterum ex *Big.* & *Samb.* τοῦ πρότερον in *reliquis.* c Δυεῖν *Big.* & *Samb.* δυοῖν *Vat.* perperam ſane, cum *Heſychius* δύειν interpretetur τύπτειν, τῷ βρίχειν, μίσγειν, μαλάττειν. d Ita *Samb.* & *Epiphan.* Ελαίῳ ἢ ἐλαΐνῳ *Big. Vat. Baſ.* & *G.* e Αὐτοὺς τε τοὺς ἱερεῖς *Big.* & *Samb.* f Ita ex *Big.* & *Samb.* καθαγίσας (— τε *Baſ.*) τοῦτο θύσιμα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα ἃ ποικίλα *Baſ.* & *G.* Defendi tamen poteſt θύσιμα (ut notavit *Bernardus*) auctoritate *Vett. Grammaticorum*, qui ad *Iliad. ζ'.* θύσιον interpretantur θυμίαμα. * Id eſt *pinæ ſponte ſtillantis.*

adolenda, valde pretioſa comportabantur. quorum naturam enarrare ſuperſedeo, ne lectoribus tædium afferam & moleſtiam. Oportebat autem bis quotidie ſuffitum facere, ante ortum & circa occaſum ſolis, oleumque purificatum ad lucernas ſervare : quarum tres quidem ſuper ſacrum candelabrum Deo tota die lucebant, reliquæ ſub veſperam accendebantur.

4. Jam cum omnia accurata eſſent & perfecta, *ſacrorum* opificum præſtantiſſimi viſi ſunt Beſalelus & Eliabus. nam ipſi aliorum inventis meliora addere ſtuduerunt, ad multa etiam aliis ignorata excogitanda & efficienda ſuopte ingenio idonei. Contigit tamen ut Beſalelus præcellere exiſtimaretur. Tempus autem ſeptimeſtre, & non amplius, in hoc opere abſolvendo conſumptum eſt : & poſt hoc primus annus ab exitu ex Ægypto completus eſt. Anni vero ſecundi ſub initium, menſe Xanthico Macedonum, Hebræorum vero Niſan, ipſo novilunio Tabernaculum *Deo* conſecrarunt, & omnia ejus vaſa à me *paulo ante* recenſita.

5. Oſtendit autem Deus ſibi gratum acceptumque eſſe hoc Hebræorum opus ; & non fruſtra eos laboraſſe *præ ſe tulit* contemptu ejus uſus : ſed acceſſit ad hanc Ædem & in ea habitare dignatus eſt. Præſentiam porro ſuam ita declaravit. Cœlum quidem purum erat & ſerenum, ſoli vero Tabernaculo incumbebat caligo, non profunda admodum & denſa nube illud circundans, ut talis eſſe videretur quali hyeme aſſueſcebant, nec tamen rara adeo & ſubtili ut viſus eam penetraret : ſed ſuavis ab ea ros diſtillabat in argumentum Dei præſentiæ iis qui hoc volebant pariter & credebant.

6. Moyſes autem, cum artifices qui talia adornârant & confecerant, dignis cohoneſtaſſet præmiis, in atrio Tabernaculi mactabat, prout ei Deus præceperat, taurum & arietem & hœdum pro peccatis; (nam de ſacrorum *quidem* miniſteriorum ritibus, cum de ſacrificiis agam, dicturus ſum, ſimul & de victimis quas ſolidas igni cremari juſſerit lex, quarumque partem in epulas cedere permiſerit) & dein hoſtiarum ſanguine & veſtimenta Aaronis & ipſum cum filiis ſuis conſperſit, aqua fontana ac ſimul oleo eos purificans, ut Dei fierent *ſacerdotes*. Atque hoc modo per ſeptem dies *continuos* ipſos & veſtitum eorum curabat: Tabernaculum item & ejus vaſa *omnia*, oleoque ante ſuffito, ut modo dixi, & ſanguine taurorum & arietum & hœdorum, unoquoque die è ſingulis unius, occiſorum. Octavo autem *die* feſtum indixit populo, & *quemque* pro facultatibus *ſuis* ſacrificare præcepit. Illi, vero inter ſeſe *liberalitate* certantes, & alter alterum iis quæ offerebant ſuperare contendentes, dictis *ejus*

μεγάλης πάνυ τιμῆς ὄντα συνεφέρετο· ὧν παραλείπω τὴν φύσιν ἐκδυσχεραίνων, μὴ δι' ὄχλου γένηται τοῖς ἐντυγχάνουσι. δὶς δὲ τὴν ἡμέρας, πρίν τε ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον καὶ περὶς δυσμαῖς θυμιᾶν ἐκέλευ, ἔλαιόν τε ἁγίσαντας φυλάσσειν [a] εἰς τὰς λύχνους· ὧν τοὺς μὲν τρεῖς ὑπὲρ τῆ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγγειν ἔδει τῷ Θεῷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, τοὺς δὲ λαμπὰς περὶ τὰ ἑσπέρας ἅπτοντας.

δ'. Ἁπάντων δ' ἤδη πέρας εἰληφότων, ἔδοξαν ἄριστοι τῶν δημιουργῶν [b] Βεσάληλός καὶ Ἐλίαβος. τῶν γὰρ εὑρημάτων τοῖς πρότερον αὐτοὶ προσεθήκαντο ἀμείνονα προστρίβεσθαι, λαβεῖν τε ὀξύνοιαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τὰ χαλκουργικὰ ἱκανώτατοι. τούτων μέντοι Βεσάληλον συνέβη κεφάλαιον τῆς κρίσεως. ὁ δὲ πᾶς χρόνος εἰς τὸ ἔργον διῆλθε μησὶν ἑπτά. καὶ μὴν τοῦτο ἀφ' οὗ τὰ Αἴγυπτον ἐξέλιπον, σαυτοὺς αὐτοῖς πρῶτος ἐτελεύτα. ἀρχομένου δὲ τοῦ δευτέρου ἔτους, μηνὶ Ξανθικῷ κατὰ Μακεδόνας, Νισὰν δὲ τῷ Ἑβραίους, νουμηνίᾳ τὰ σκηνὴν ἀφιερῶσι, καὶ πάντ' ὅσα περὶ αὐτὰ σκεύη μοι δεδήλωται.

ε'. Ἐπέδειξε δὲ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἡσθέντα τῷ ἔργῳ τῶν Ἑβραίων, καὶ μὴ μάτην αὐτοὺς πονήσαντας ὑπερφανείᾳ τῆς χρήσεως· ἀλλ' ἐπεξενώθη καὶ κατεσκήνωσε τῷ ναῷ τούτῳ. τὰ δὲ παρουσίαν ὅτως ἐποίησεν. ὁ μὲν θέρους καθαρὸς ἦν, νέφει δὲ τὰ σκηνὴν μόνην ἤχλυσεν, ὅτε βαθὺ πάνυ νέφει καὶ πυκνῷ περιλαβὼν αὐτὰ, ὡς ἐναργῆ δόξαι χειμέριον, ὅτε μὴν [d] λεπτῷ ὅτως ὥστε τὰ ὄψιν ἰσχύσαι τι δι' αὐτοῦ καταπόησαι· ἡδὺα δὲ ἀπ' αὐτοῦ δρόσος ἔρρει, καὶ θεῖα δηλοῦσα παρουσίαν τοῖς τοῦτο καὶ βουλομένοις καὶ πεπιστευκόσι.

ς'. Μωϋσῆς δὲ, τοὺς τέκτονας οἷς εἰκὸς ἦν δωρεᾶς τοὺς τοιαῦτα [e] εἰργασμένους τιμήσας, ἔθυεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς αἰθρίῳ, κριῷ προσαγαγὼν Θεῷ, ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων· καὶ δὴ λέγειν [f] γὰρ ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν μέλλω τὰ πραχθέντα περὶ τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις [g] δηλώσων περί τε ὧν [h] ὁλοκαυτοῦν κελεύει, καὶ ὧν μεταλαμβάνειν τῆς βρώσεως ἐφίησιν ὁ νόμος· καὶ τοῦ αἵματος τοῦ τεθυμένων τῷ τε θυσιαστηρίῳ τοῦ Ἀαρῶνος καὶ αὐτὸν σὺν τοῖς παισὶν ἔρραινεν, ἀφαγίσας πηγαίοις τε ὕδασιν καὶ μύρῳ, ἵνα τοῦ Θεοῦ γίγνωνται. ἑπτὰ μὲν οὖν ἡμέρας ἑπτὰ τοῦτον τὸν τρόπον αὐτούς τε καὶ τὰς στολὰς ἐθεράπευε. τῷ τε σκηνῇ καὶ τοῖς περὶ αὐτὰ σκεύη ἐλαίῳ τε [i] τεθυμωμένῳ καθὼς εἶπον, καὶ τῷ αἵματι τοῦ ταύρου [k] καὶ κριοῦ σφαγέντος καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς κατὰ γένος. τῇ δὲ ὀγδόῃ [l] κατήγγελεν ἑορτὴν τῷ λαῷ, καὶ θύειν προσέταξε καθ' ἑαυτοὺς. οἱ δ' ἀλλήλοις ἀμιλλώμενοι, [m] καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι τὰς θυσίας ἃς ἕκαστος ὑπέφερε, τοῖς λεγομένοις ὑπήκουον.

a Εἰς τὰς ν'. λύχνους *Busb.* unde legendum conjicit *Bernardus*, εἰς τὰς ζ'. λύχνους. nam totidem luces Candelabrum ſacrum coronarunt. b Vide pag. 106. v. 35. Βεσαλίηλος *Samb. Hen. & Busb.* atque ita *Vat.* licet infra Βεσάληλον habeat. Βεσελίηλος *Big.* & mox Βεσελίηλος. ubique Βεσάληλος in *Baſ. & G.* c Ὡσπερ ἔνιοι δέξαιντο *Vat.* d Λεπτὸν in *MSS.* Ejuſmodi *concinnatio* ſæpius occurrunt in ſcriptis Atticis. e Εργασαμένους ſolus *Samb.* f Illud δὲ è *Cod. Samb.* more *Atticorum* inſertum dedimus. g Δηλώσων *Big. Samb. & Vet. Interpr.* h Ὁλοκαυτῶν *Samb. & Vat.* i Ita *Vat. Baſ. G.* τεθησαυρισμένῳ *Big. Samb. Hen. Busb. Vat. Baſ. & G.* k Καὶ τοῦ κριοῦ *Vat.* καὶ ἐρίφου legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Forſan (inquit *Bernardus*) ſcripſerit *Joſephus* τοῦ ζωίου ἐκ προβάτων καὶ ἐρίφου καὶ ἐριφίου &c. niſi dicamus jam bina ſacrificia memorari duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, ſuppreſſo ariete Initiationis. l Κατηγγελλεν ἑορτὴν τῷ Θεῷ πᾶσι τοῖς τοῦ λαοῦ, ἐθύειν *Vat.* m Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ ὑπερβαλεῖν φιλοτιμούμενοι, τὰς θυσίας ἃς ἕκαστος ὑπέφερε, τοῖς λεγομένοις ὑπήκουον.

a Ita

ὑπῆκουον. Ὀπταφθέντων δὲ τῶν [a] ἱερείων τῷ βωμῷ, αἰφνίδιον ἐξ αὐτῶν πῦρ ἀνήφθη αὐτόματον, καὶ ὅμοιον ἀστραπῆς λαμπηδόνι ὁρώμενον τῇ φλογί, [b] καὶ πάντα ἐδαπάνα τὰ ὅπλα τοῦ βωμοῦ.

ζ'. Συνέβη δὲ καὶ Ἀαρῶνι συμφορά τις [c] ἐκ τούτου, λογιζομένῳ ὡς ἐπ' ἀνθρώπῳ καὶ πατρὶ, γενναίως δ' ὑπ' αὐτοῦ καρτερηθέντα· ὅτι καὶ τὴν ψυχὴν ἐρρωμένην εἶχε πρὸς τὰ συμπίπτοντα φέρειν ἦν, καὶ τὸν βλέποντι τοῦ Θεοῦ ἡγήσατο τὸ πάθος γεγονέναι. τῶν γὰρ υἱῶν αὐτῷ τεσσάρων ὄντων, ὡς πρόσθεν, δύο οἱ πρεσβύτεροι Νάδαβος καὶ Ἀβιοῦς, κομίσαντες ὅτι τὰ βωμὸν ἐκ ὧν προεῖπεν Μωϋσῆς [d] θυμάτων, ἀλλ' οἷς ἐχρῶντο πρότερον, κατεκαύθησαν τοῦ πυρὸς [e] ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὁρμὴν βαλόντος, καὶ τὰ φέρτα καὶ τὰ πρόσωπα φλέγειν αὐτῶν ἀρξαμένου, καὶ σβέσαι μηδενὸς δυναμένου. καὶ οἱ μὲν ὕπνου ἀπέθανον. [f] Μωϋσῆς δὲ κελεύει τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, βαστάξαντας τὰ σώματα καὶ κομίσαντας, τὴν παρεμβολῆς ἔξω ταφὴν μεγαλοπρεπῶς. πεινθεῖς δ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος, χαλεπῶς ὅτι τῷ θανάτῳ προσῆκε δόξαν ὕπτιο γεγενημένῳ ἀβατεῖν· μόνους δὲ Μωϋσῆς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ τὸν πατέρα μὴ φρονπίζειν τὸν ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἠξίωσε, προκείναντας τιμὴν τοῦ περὶ αὐτοὺς σκυθρωποῦ. ἤδη γὰρ Ἀαρὼν καὶ τὸν ὁλμὸν τὸν ἱερὸν ἐμφίεσθο.

η'. Μωϋσῆς [h] δὴ πᾶσαν τιμὴν παραιτησάμενος, ἣν ἑώρα τὸ πλῆθος αὐτῷ παρέχειν ἕτοιμον, πρὸς μόνῃ [i] τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ διετέλει. καὶ τῶν μὲν εἰς τὸ Σινᾶον ἀνόδων ἀπείχετο, εἰς δὲ τὸν σκηνὴν εἰσιὼν, ἐχρηματίζετο περὶ ὧν ἐδέετο παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἰδιωτεύων καὶ τῇ στολῇ, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγων ἑαυτὸν δημοτικώτερον, καὶ μηδὲν βυλόμενος τῶν πολλῶν διαφέρειν δοκεῖν, ἢ μόνῳ τῷ θεραπεύοντι αὐτοῦ βλέπεσθαι. ἔτι δὲ τὸν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους ἔγραφε, καθ' οὓς κεχαρισμένως τῷ Θεῷ βιώσονται, μηδὲν ἀλλήλοις ἐγκαλεῖν ἔχοντες. Ταῦτα μέντοι κατὰ τὸν προαίρεσιν τοῦ Θεοῦ συνετάττετο. δέδεγμαι δὲ περὶ τῆς πολιτείας [k] καὶ τῶν νόμων

θ'. Ὁ μέντοι περὶ τῆς [l] τοῦ ἀρχιερέως στολῆς παρέλιπον, διελθεῖν βούλομαι· ὑδαμόθεν γὰρ [m] συνφωνοῦσι καινοτομίας [n] καταλέλοιπεν ἀφορμήν. εἰ δέ τινες τοιοῦτοι γένοιντο παρεγχειρεῖν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀξιώματι, αὐτοκράτορα δ' εἶναι τοῦ Θεοῦ συντυγχάνειν [o] τοῖς ἱερεῦσι [p] κατέλιπεν, ὁπότε θελήσειε, καὶ μὴ παρεῖναι· καὶ τοῦτο δ' οὐχ Ἑβραίοις δῆλον εἶναι μόνον ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις τοῖς συντυγχάνουσι. τὸν γὰρ λίθον ὃν ὅτι τῶν ὤμων φέρειν τοῦ ἀρχιερέα προεῖπον [q] σαρδόνυχας δὲ

paruerunt. At victimis aræ impositis repente ex illis spontaneus ortus est ignis, flammâque *suâ* fulguris coruscationi similis visus, qui omnia super altari *penitus* absumpsit.

7. Statim autem ab hoc *miraculo* contigit & Aaroni quædam calamitas, si ut homo & pater spectetur; quam tamen fortiter pertulit: quod & animo esset ad omnia quæ acciderent bene confirmato, & existimaret hoc non sine Dei voluntate factum. Cum enim filii ei quatuor fuerint, ut jam *dixi*, duo ex iis natu grandiores, Nabadus & Abius, afferentes in aram victimas, non quas præscripserat Moyses, sed quibus prius uterentur, *subitis* flammis ambusti intereunt: igne in illos impetum faciente, qui, cum pectora & facies eorum *avide* depascere cœpisset, à nemine restingui potuit. Atque illi quidem ita è vita excesserunt. Moyses autem mandavit patri eorum & fratribus, ut corpora portarent & extra castra deferentes magnifice *ea* sepelirent. Cæterum eos deplorat populus, inopinatam hanc eorum mortem ægre ferens: solos vero fratres ac patrem Moyses voluit à mœrore abstinere, ut qui Dei honorem suæ ex illis tristitiæ præponerent. Jam enim Aaron sacrum amictum gestabat.

Aaronis filii, Nabadus & Abius, subitis flammis ambusti intereunt.

8. Moyses itaque, omnibus recusatis honoribus, quos in se populum collaturum esse viderat, soli Dei ministerio semet addixit. Et adscensu quidem in montem Sinæum abstinuit; in tabernaculum vero ingrediens, de iis responsa retulit quæ à Deo *supplex* rogabat: & hominis privati habitu contentus, & cæteris omnibus magis adhuc unum è populo referens, idque agens ut nihil ab aliis differre existimetur, nisi quod *communi* eorum saluti prospicere videretur. Præterea autem vivendi rationem descripsit & leges posuit, quibus observandis & Deo placere possent, & vitam inculpatam agere. Ista autem *omnia*, Deo illi dictante, ordinavit. Nunc igitur ad vitæ instituta legesque orationem converto.

Sacerdotio ita in fratrem translato, Moyses jam prophetiæ legibusque scribendis vacat.

9. Veruntamen quod de Pontificis vestitu prætermisi, *prius* persequi volo: nam is omnem prophetis fraudum & præstigiarum ansam præcidebat. Verum si qui eo devenerint ut Dei auctoritate abutantur, Deo quidem liberum reliquit, quando sacris interesse velit vel non adesse: id quod non Hebræis solum manifestum esse voluit, sed & alienigenis qui huic forte spectaculo intervenirent. Nam ex lapidibus, quos super humerum Pontificem ferre prædixi, (erant autem sardonyches,

a Ita *Big.* & *Samb.* ex *Attica* dialecto, ut pluribus nos docet *Maris*, p. 22. *Edit. Oxon.* In *aliis* τῶν ἱερῶν. *b* Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* πάντα δ' ἰδιωτικῶν cum *Big.* & *Samb.* maluit *Bernardus.* in *Editis* duntaxat πάντα ἰδιωτικῶν. *c* Perperam ideo (ut notavit *Bernardus*) ad calendas Nisan Aaronidarum ἐμπυρισμὸν deflet gens Judæorum, ex *Megillat Taanit*, aliisque *Ritualibus.* *d* Supra θυμιαμάτων. & si hîc ita legeretur, cum aliis conciliaretur *Josephus*, qui illos periisse dicunt vel propter sacrum temeratum igni vili, ὡς θοινᾶτο; vel quod ausi fuerint suffitum alium, quam Deus præscripserat, apud ipsum plenis thuribulis adolere. *e* Ἐπ' αὐτοῖς *Vat.* *f* Contra omnia *Exemplaria* (ex *Levit.* c. 10. v. 4.) hoc modo legendum esse pronunciat *Bernardus*, Μωϋσῆς δὲ κελεύει τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς. existimans *Aaronis* liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi *Misaëlo* & *Elisaphano* tradidisse, ut inde ab illis deportarentur. *g* Ἡμφίεσο solus *Samb.* *h* Ita pro δὴ ex *Vet. Interpr.* *i* Articulum τῇ adjecimus ex *Big. Samb.* & *Vat.* ut & mox v. 31. articulum τοὺς ante νόμους. *k* Καὶ τῶν νόμων αὐτῶν legerat *Vet. Interpr.* *l* Illud τοῦ pariter ex *MSS.* *m* Συνφωνοῦσι καινοτομίας κατέλιπεν *Big. Samb.* & *Vat.* Forsan tamen factum est συνφωνοῦσιν ex ἀσυμφωνοῦσιν *Josephi.* In melioribus *Epiphanii* codicibus *prophetarum*, in aliis *detrahentium.* *n* Κατέλιπεν *Big.* & *Samb.* *o* Ita ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis aliisque* τοὺς ἱερεῖς. *p* Verbum κατέλιπεν ex superiori versu huc descendisse cum *Bernardo* suspicor, nam sine incongruo abesse potest, vel jam adesse. Quinimo id asserunt *Vet. Interpr.* *q* Hîc σαρδόνυχας in plerisque *MSS.* contra *Vat. Bas.* & *G.* & utriusque linguæ poëtas.

a Ita

ches, atque eorum naturam oſtendere ſupervacuum puto, cum à nemine ignorentur) contigit ut alter micaret, quoties Deus ſacrificiis *propitius* adeſſet, qui in dextro humero fibulæ vice portabatur; *eximio* fulgore inde exſiliente, ut etiam procul poſitis illuceſceret, cum prius lapis eo careret ſplendore. Et certe hoc ipſum admirationem meretur apud omnes, qui non ex contemptu religionis ſapientiæ opinionem aucupantur. Sed quod hoc *multo* mirabilius eſt jam dicturus ſum. Nam per duodecim lapides, quos in pectore Pontifex Eſſenæ adſutos geſtat, Deus victoriam pugnaturis prænunciabat. Tantus enim ex iis effulgebat ſplendor, cum nondum exercitus moveretur, ut toti populo manifeſtum fuerit, eorum auxilio adeſſe Deum. Unde & Græci, qui noſtras ſolennitates reverentur, quod ne quidem hiſce contradicere potuerint, Eſſenen appellant Λόγιον *Oraculum*. Ceſſavit autem Oraculum & ſardonyx fulgorem emittere, annis jam ducentis antequam ego hæc conſcriberem, cum Deus moleſte ferret tranſgreſſiones legum: de quibus opportunior erit dicendi locus. Nunc autem cœptam narrationem perſequar.

Oraculum ceſſavit annis 174. ante excidium Templi ſecundi.

Munera Deo oblata.

10. Tabernaculo jam dedicato, & omnibus quæ ad ſacerdotes ſpectant rite peractis, tunc populus Deum ſecum in eodem tentorio habitare ratus eſt, & ad ipſum ſacrificiis honorandum & laudibus perſequendum ſemet convertit; quaſi jam ab omni mali exſpectatione liberatus eſſet, & meliora in poſterum ſibimet polliceretur: Deoque munera tam privatim quam publice per ſingulas tribus offerebat. Principes enim tribuum bini convenientes vehiculum & duos boves afferebant. Illa itaque ſex erant, & tabernaculum in itineribus deportabant. Ad hæc unuſquiſque *eorum* phialam adducit, & lancem, & acerram; (hanc quidem decem Daricos valentem & ſuffimentis refertam; lanx autem & phiala, erant enim argenteæ, ſimul quidem ſiclos ducentos pendebant, in phialam vero duntaxat ſeptuaginta expenſi ſunt; plenæ autem erant ſimula oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificiis utuntur) præterea vitulum & arietem cum agno anniculo *in holocauſtum, ſimulque hircum pro expiatione peccatorum. Sed & principum quiſque alia offerebat ſacrificia, quæ ſalutaria appellantur, per ſingulos dies boves duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hœdis. Atque ita quidem iſti per duodecim dies *continuos* ſacrificant, ſingulis diebus unus. Moyſes autem non amplius Si-

ἦσαν, καὶ σημαίνειν αὐτῷ τὴν φύσιν ἡγεμὼν θεῖον, πᾶσιν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένων· σημαίνει λάμπειν, ὁπόταν τοῖς ἱερουργίαις ὁ Θεὸς [a] παρῇ, τὸν ἕτερον τὸν ὑπὲρ τῷ δεξιῷ τῶν ὤμων πεπορπημένον, αὐγῆς ἀποπηδώσης καὶ τοῖς πορρωτάτω φαινομένης, ὑ πρότερον ταύτης ἐπαρχούσης τῷ λίθῳ. θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο τοῖς μὴ τὴν σοφίαν ἐπ' εὐφημισμῷ τῷ θείων ἠσκηκόσιν. ὃ δ' ὅτι τούτων θαυμασιώτερον ἐρῶ. ἀφ' γὰρ τῶν [b] δώδεκα λίθων, ὃς κατὰ στέρνον ὁ ἀρχιερεὺς [c] ἐνῆρμοσμένος [d] τῇ ἐσθῆτι φορᾷ, νίκην μέλλουσι πολεμεῖν προσημαίνει ὁ Θεός. [e] τοσαύτη γὰρ ἀπέστραπτεν ἀπ' αὐτῷ αὐγὴ μήπω τῆς χρατίας κεκινημένης, ὡς τῷ πλήθει παντὶ γνώριμον εἶ) ὅ παρῆναι τὸν Θεὸν εἰς τὴν ὑπηκοΐαν. ὅθεν Ἕλληνες, οἱ τὰ ἡμέτερα τιμῶντες ἔθη, ἀφ' τὸ μηδὲν ἀντιλέγειν δύνασθαι τούτοις, ἐσθῆτα λόγιον καλοῦσιν. [f] ἐπαύσατο μὲν οὖν ὅ τε ἐσθὴς καὶ ὁ σαρδόνυξ τὴν λάμπειν ἔτεσι διακοσίοις πρότερον ἢ ταύτην ἐμὲ συγγράφειν τὴν γραφήν, τῷ Θεῷ [g] δυσχεραίνοντι ὑπὲρ τῇ παραβάσει τῶν νόμων· περὶ ὧν ἐρῶμεν εὐκαιρότερον. τρέψομαι δὲ νῦν ὑπὲρ ἧς ἐξῆς λόγον.

ι'. Καθιερωμένης γὰρ ἤδη τῆς σκηνῆς, καὶ διακεκοσμημένων τῶν περὶ τοὺς ἱερέας, τότε πλῆθος ὁμόσκηνον [b] αὐτῷ τὸν Θεὸν ἔκρινεν ἔσεσθαι, καὶ τρέπεσθαι πρὸς θυσίας τε καὶ [i] αἰνέσεις. ὡς ἅπασαν ἤδη κακῶν προσδοκίαν ἀπεσκευασμένον, καὶ περὶ τῶν μελλόντων εἰς ἀμεινόνων ἐπιθυμοῦντες· δωρεάς τε τῷ Θεῷ, τὰς μὲ καινῆ, τὰς δὲ καθ' ἰδίαν, ἀνετίθεσαν καθ' φυλάς. αἵ τε γὰρ φύλαρχοι κατὰ δύο συνελθόντες, ἅμαξαν καὶ δύο βόας προσκομίζουσιν. [k] ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αὗται, καὶ ἡ σκηνὴ σὺν ταῖς ὁδοιπορίαις παρεκόμιζον. πρὸς τούτοις ἕκαστος φιάλην τε κομίζει καὶ πυελίον καὶ θυίσκην· τὴν μὲν, [l] Δαρεικοὺς δέκα δυναμένην, καὶ πλήρη θυμιαμάτων, τὸ δὲ πυελίον καὶ ἡ φιάλη, [m] ἀργύρεα δὲ ἀμφω, σίκλους μὲ [n] δὲ τὰ δύο [o] διακοσίους εἶχον, εἰς δὲ τὴν φιάλην ἑβδομήκοντα μόνοι δεδαπάνηντο, πλήρεις δὲ ἦσαν ἀλεύρου [p] ἐλαίῳ πεφυραμένου, οἷς ὅτι τῷ βωμῷ χρῶνται πρὸς τὰς ἱερουργίας· μόσχον τε καὶ κριὸν [q] σὺν ἀρνίῳ τὸ ἐτησίων ὁλοκαύτωμα, καὶ σὺν αὐτοῖς [r] χίμαρον ὑπὲρ παραπτώσεως ἁμαρτημάτων. προσῆγε δὲ τῶν ἀρχόντων ἕκαστος καὶ ἑτέρας [s] θυσίας σωτηρίους λεγομένας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύο τε βόας καὶ πέντε κριοὺς σὺν ἀρνάσιν [t] ἐτησίοις καὶ ἐρίφοις. ἕτοι μὲν δὴ θύουσιν ὑπὲρ ἡμέρας δώδεκα, τὸν πᾶσαν ἡμέραν [u] εἷς. Μωϋσῆς δὲ ὑκέτ' ἀναβαίνων ὑπὲρ

a Ita *Samb.* & *Big.* παρείη *Hen.* & *Busb.* παρείη in *Editis*. *b* Conſimilia narrat *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Georgius Syncellus*: atque ante eos *Chryſoſtomus* orat. tertia *adv. Judæos*, *Theodoretus* in *Queſt. Biblicis* haud ſemel, & *Cyrillus Alexandrinus* lib. XI. de *Adorat. Spirit.* *c* Sic *Big.* & *Samb.* ritu Attico. ἐμπραμιδώτης *Hen.* & *Busb.* ἐπραμιδώτης *Baſ.* & *G.* *d* Εσθὴν, ut & mox ἐσθίνλω & ἐσθήνης cum libris noſtris alibi reponere placuit ex Syris pro ἐσθῶν, ἐσθῆτα & ἐσθῆ, quæ omnia hic loci repræſentant, excepto quod infra v. 16. ἐσθήνης habeat *Vat.* *e* Non is ſum ego, qui *Joſepho* (ut aliis ſolenne eſt) hac in parte falſi notam auſim inurere; cum fortaſſe Deus, qui *piſcinam Bethesdæ* Judæis reliquam fecit, ut ſe omnem populi ſui curam non abjeciſſe teſtaretur, hoc etiam miraculum (aliis tum prophetiis ceſſantibus) exſtare voluerit. *f* Splendorem illum, utpote qui non totam oraculi hujuſce naturam compleverit, poſt Captivitatem, quâ *Urim* & *Thummim* cecidiſſe dicuntur, permanſiſſe verilimile facit *Spencerus* in Diſſertat. *de Urim & Thummim.* cap. 4. §. 8. *g* *Al.* δυσχεραίνοντος. *h* Εαυτῆς *Big.* & *Samb.* quod non plus valet quam αὐτῆς *religionem*. *i* Ἀνίσεις male legerat *Vet. Interpr.* *k* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vat. Interpr.* perperam antea in *Editis* ἓξ μὲ ἦσαν αὗται καὶ τὴν σκηνὴν σὺ ταῖς ὁδοιπορίαις. πρὸς τούτοις &c. *l* Ita ſolus *Samb.* Sic vero cum *aliis* jubet *Charoboſcus.* in *cæteris* cum *Editis* Δαρεικούς. *m* Sic *Big.* & *Samb.* ἀργυρᾶ in *reliquis*. *n* Illud δὲ additum è *Big.* & *Samb.* *o* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* διακοσίας. *p* Sic *Vat.* & *Samb.* ἐλαίῳ *Baſ.* & *G.* τὸ ἐλαίῳ ex *Moyſe* reddiderunt LXX. *q* Ita *Big.* & *Vat.* quod præfero σὺν ἀρνειῷ τὸ ἐτησίων *Sambuci.* in *Editis* σὺν ἀρνίων ἐτησίων. *r* Eo modo *Big.* & *Samb.* in reliquis χιμαῖρόν τι ὑπὲ π. *s* Θυσίας σωτηρίους *Big* & *Samb.* ut ex *Moyſaïco* codice ſæpiſſime LXX. *t* Ετείους *Samb.* & *Vat.* *u* Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν σκηνήν. Μωϋσῆς *Big. Samb.* & *Vat.* * *Al.* ſolidum ſacrificium.

a Sic

ὅτι τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἀλλ' εἰς τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, ᵃ ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πραχτέων καὶ τῶν νόμων τῆς συντάξεως. ἃς, κρείττονας ἢ κατὰ φύσιν ἀνθρωπίνην ὄντας, εἰς τὸν ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα σωέβη φυλαχθῆναι, δωρεὰν εἰ) δόξαντας τοῦ Θεοῦ· ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ ἔτως τρυφῆς, μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων, ᵇ γράψω ἑτέρῳ ἐξιακὼς συντεθεῖναι περὶ τῶν νόμων.

næum jugum aſcendens, ſed in tabernaculum ingrediens à Deo accepit omnia de rebus agendis & de legibus ferendis. Quas, meliores quam ut ab humana ſapientia excogitari poſſent, in omne ævum religioſe obſervari contigit, quod divinitus datæ crederentur: adeo ut nec in pace ex luxuria, nec in bello ob neceſſitatem harum aliquam violare ſuſtinerent Hebræi. Sed de his quidem dicere ſuperſedeo, quòd alio in libro de Legibus ſcribere inſtituerim.

ΚΕΦ. Θ'.

Τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι.

Νυνὶ δ' ὀλίγων τινῶν ὑπομνησθήσομαι τῶν ἐφ' ἁγνείαις καὶ ἱερουργίαις κειμένων. συμβέβηκε γὰρ τὸν λόγον μοι περὶ θυσιῶν ᶜ σπεῦσαι συμβῆναι. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι. τούτων δ' ἡ μὲν ἔτως τοῦ ἰδιωτῶν, ἑτέρα δ' ἔτως τῷ δήμῳ συντελουμένη, κατὰ δύο γίνονται τρόπους. τῆς μὲν ᵈ ὁλοκαυτῶται πᾶν τὸ θυόμενον, καὶ ἀφ' τούτου καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαβεν· ἡ δὲ χαριστήριός τε ὑπάρχει, καὶ κατ' εὐωχίαν δρᾶται τῶν πεπτυκότων. ἐρῶ δὲ περὶ τῆς πρώτης. ἀνὴρ ἰδιώτης ὁλοκαυτοῖ, θύει μὲν βοῦν καὶ ἀρνίον καὶ ἔριφον· ταῦτα μὲν ἐπέτεια, τοὺς δὲ βοῦς ἐφῆται θύειν καὶ πρόκοντας. ἄρρενα δὲ ὁλοκαυτῶται τὰ πάντα. σφαγέντων δὲ τούτων, καὶ κύκλῳ τῷ αἵματι ᵉ δοθέντος τοῦ βωμοῦ οἱ ἱερεῖς· εἶτα ᶠ καθαροποιήσαντες ἀφαμελίζουσι καὶ ᵍ πάσαντες ἅλσιν ὑπὸ τὸν βωμὸν ἀναπθέασι, ξύλων ἤδη πεπληρωμένου καὶ πυρὸς φλεγομένου. τοὺς δὲ πόδας τοῦ ἱερείου καὶ τὰ κατὰ νηδὺν ἐκκαθάραντες ἀκριβῶς, τοῖς ἄλλοις καθαγιασθησόμενα ʰ προσεπιφέρουσι, τὰς δορὰς τῶν ἱερέων λαμβανόντων. καὶ ὁ μὲν τῆς ὁλοκαυτώσεως τρόπος οὗτος.

Β'. Τὰς δὲ χαριστηρίους θυσίας ὑπερτελοῦντες, τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα θύουσιν· ὁλόκληρα δὲ ταῦτα καὶ τῶν ἐπετείων πρεσβύτερα, ἄρρενα μέντοι θήλεσι συνδυαζόμενα. θύσαντες δὲ ταῦτα, φοινίσσουσι μὲν αἵματι τὸν βωμόν· τοὺς δὲ νεφροὺς καὶ τὴν ὑπέπλουν, καὶ πάντα τὰ περιττὰ σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος, καὶ σὺν αὐτοῖς τὴν ὀσφὺν τοῦ ἀρνὸς ὑπερθέντες τῷ βωμῷ. τὸ δὲ σκέλος καὶ τὴν κνήμην τὴν δεξιὰν τοῖς ἱερεῦσι παραχωροῦντες, ὑπὲρ δύο ἡμέρας εὐωχοῦνται τοῖς καταλειπομένοις τῶν κρεῶν· ἃ δ' ἂν περισσεύσῃ, κατακαίουσι.

γ'. Θύουσι δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ τοῦ χαριστηρίου τῆς ἱερουργίας. οἱ δ' ἀδυνατοι ποιεῖν τὰ τέλεια θύματα, δύο περιστερὰς ἢ τρυγόνας δύο· ὧν τὸ μὲν ὁλοκαυτοῦται τῷ Θεῷ, τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς βρῶμα δίδοσιν. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τῆς θυσίας τῶνδε τοῦ ζώου ὑπὲρ τοῖς

CAP. IX.

De Sacrificiis.

NUnc paucas quaſdam *leges* commemorabo, de purificatione & ſacrificiis latas. etenim contigit ut mihi incideret ſermo de ſacrificiis. Sunt enim duo ſacrificiorum genera. Horum quidem unum pro privatis, alterum vero pro univerſo populo factum: atque *iſta* duobus modis peraguntur. In uno quidem totum quod immolatur igne conſumitur, ac inde ſortitum eſt holocauſti appellationem: alterum vero pro gratiarum actione *inſtitutum* eſt, & in epulum ſacra facientibus cedit. De priore autem *primum* agam. Privatus homo cum holocauſtum faciat, mactat quidem bovem, agnum & hœdum: hos quidem *duos* anniculos; boves vero licet immolare etiam grandiores. ſed maſcula *oportet* eſſe omnia quæ ſolida concremantur. His autem occiſis ſacerdotes ſanguinem per altaris circuitum fundunt: deinde mundata membratim diſſecant, & ſale conſperſa in aram imponunt, ligno in eam congeſto & igne erumpente. Pedes autem victimarum & inteſtina diligenter purgata cum cæteris *membris* adolenda adjiciunt, pelles ſacerdotibus ſibimet habentibus. Et holocauſta quidem ad hunc modum fiunt.

Ritus Holocaustomatum. Lev. c. 3.

2. Cum autem pro gratiarum actione ſacrificant, animalia quidem mactant ejuſdem generis: iſta vero integra & anniculis majora, ac maria cum feminis. Hæc autem cum immolantur, aram quidem ſanguine intingunt: renes autem & omentum, & omnem adipem cum fibra jecinoris, ſimulque caudam agni ſuperponunt aræ. At pectus & crus dextrum ſacerdotibus concedentes, per biduum de reliquis carnibus epulantur: quæcunque vero ſuperfuerint igni comburunt.

De victimis Pacificis. Lev. c. 3.

3. Similiter autem ac in dicto modo ſacris operandi pro gratiarum actione hoſtias mactant pro peccatis. Quibus vero facultas non erat adipiſcendi victimas majores, *ii* par columbarum aut turturum *immolarunt*: quarum altera quidem Deo adoletur in holocauſtum, alteram vero in cibum dant ſacerdotibus. Accuratius autem de iſtis animalibus offerendis agam

Modus hoſtiarum pro peccatis aut erroribus tam privatis quam publicis. Lev. cap. 4, 5 & 9. & Num. c. 15.

a Sic *Samb. Vat.* & *Vat. Interpr.* in *Editis* ἀνεμάνθανε τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρ. b Hinc nonnulli (ut ex pag. 105. v. 25.) colligunt *Joſephum* librum peculiarem compoſuiſſe *de Hebræorum Legibus*. Forſan tamen hic reſpiciat ad ea quæ *de Legibus* ſcripſit *lib.* IV. c. VIII. c Ita *Big.* & *Samb.* ἐσπεῦσαι in *cæteris*. d Ter ὁλοκαυτῶται *Big.* & *Samb.* τῶν μὲν ὅλης ὁλοκαυτῶται *Vat.* e Βρίσκει *Big.* ex *Gloſſario*. f Diviſim *Big.* & *Samb.* καθαροποιήσαντες. g Πάσσαντες *Big.* & *Samb.* h Προσφέρουσι *Vat.* i Καὶ ὁμοίως τῷ περὶ τῆς χαριστηρίου τῆς ἱερουργίας τρόπῳ γίνεται *Big.* & *Samb.* minus concinne.

agam cum de ſacrificiis dicturus ſim. Qui autem per ignorantiam in peccatum incidit, agnum & hœdum feminam eorundem annorum offert. Ac ſacerdos quidem ſanguinem fundit in aram, ſed non ſicut prius, verum angulorum ad extremitates: reneſque & reliquam adipem cum fibra jecoris altari admovent. Sacerdotes vero tollunt ſibi & pelles & carnes, quas eadem die abſumunt in fano. lex enim in craſtinum non relinqui ſinit. Qui vero peccat quidem, ſibique conſcius eſt, ſed neminem habet qui ipſum poſſit arguere, arietem immolat lege præcipiente: cujus carnes in templo ſacerdotes ſimiliter comedunt eadem die. Principes autem, pro peccatis *ſuis* ſacrificia facientes, eadem offerunt quæ privati: in eo vero differunt, quod victimas adducant taurum & hœdum, maſculos.

De feriis & libationibus. Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2.

4. Porro lex præcipit, ut in publicis & privatis ſacrificiis farina mundiſſima afferatur: cum agno quidem aſſaronis menſura, cum ariete vero duorum, & cum tauro trium. Hanc conſecrant ſuper altare oleo ſubactam. Nam & oleum affertur ab immolantibus; pro bove quidem hinis dimidium, pro ariete vero tertia hujus menſuræ pars, & pro agno pars quarta. Hin autem menſura Hebræorum antiqua, duoſque poteſt choas Atticos facere. Eâdem vero menſurâ vinum quâ oleum adducebant. nam vinum circa altare libant. Si quis autem, hoſtiam non immolans, ex voto ſimilam afferat, ejus primitias pugillum unum in aram conjicit: reliquum vero *ejus* in alimentum ſacerdotes accipiunt, aut coctum (nam oleo ſubigitur) aut panibus *inde* confectis. Quantumcunque autem apportet ſacerdos, neceſſe eſt ut totum cremetur. Porro lex mactari vetat fœtum eodem die & loco cum parente; & aliàs quoque, niſi octava ei à partu dies illuxerit. Fiunt autem alia ſacrificia pro morbo depellendo aut alia de cauſa, in quas libamina cum victimis expenduntur: quorum in craſtinum aliquid relinqui fas non erat, ſacerdotibus partem ſuam inde ſumentibus.

Sacerdoti cedebant ſacrificiorum privatorum molæ, unum præter pugillum.

Lex fœtum mactari vetat ſimul cum parente, aut omnino illum prima vivendi ſeptimana. Lev. c. 22. v. 27. &c.

περὶ θυσιῶν ἐρῶμεν. ὁ μὲ γὰρ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προπεσὼν, ἄρνα καὶ ἔριφον θήλειαν τῶν αὐτῶν ἐτῶν προσφέρει. καὶ τῷ μὲν αἵματι δεύει τὸν βωμὸν ὁ ἱερεὺς, οὐχ ὡς ὅ τρόπον, ἀλλὰ τὰ γωνιῶν τὰς ἐξοχάς· καὶ τὰς τε νεφρὰς καὶ τὸν ἄλλον πιμελὸν σὺν τῷ λοβῷ δ' ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ· οἱ δ' ἱερᾶς πάς τε δορὰς ἀποφέρουσι καὶ τὰ κρέα, ἐπ' οἰκείαις δαπαίσαντες τὴν ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ. ὁ γὰρ νόμος εἰς τὸν αὔριον ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾷ. ὁ δὲ [a] ἁμαρτὼν μὲν, ἑαυτῷ δὲ συνειδὼς καὶ μηδένα ἔχων τὸν [b] ἐλέγχοντα, κριὸν θύει, ὃν νόμος τοῦτο κελεύοντος· ὧν τὰ κρέα κατὰ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθήμερον [c] σιτοῦνται. οἱ δὲ ἄρχοντες, ἐφ' οἷς ἡμάρτανον ἀναθυόμενοι, τὰ αὐτὰ μὲν νομίζουσι τοῖς ἰδιώταις· ἀλλάττουσι δὲ τῷ πρεσβύτερα θύματα, ταῦρον, ἔριφον, ἄρρενας.

δ'. Νόμος δὲ τὰς ἰδιωτικὰς καὶ τὰς δημοσίας θυσίας, καὶ ἄλλον ὑπερέχειν καθαρώτατον· ἀρνίῳ μὲ [d] δεκάτιμος μέτρον, κριῷ δὲ δυοῖν, ταύρῳ δὲ τριῶν. τοῦτο [e] καθαγιάζουσιν ὑπὲ τῷ βωμῷ μεμαγμένον ἐλαίῳ. κομίζεται γὰρ δὴ καὶ ἔλαιον ἐπὶ τὰ θυτικότατον· ὑπὲ μὲ βοὸς [f] εἵνὸς ἥμισυ, ὑπὲ δὲ κριῷ μέρος τοῦτο τρίτον τοῦ μέτρου, καὶ τεταρτημορίς [g] ἐπ' ἀρνίῳ. ὁ δὲ ἐν μέτρον ἀρχαῖον Ἑβραίων· [h] δώδεκα δὲ δύο χοᾶς Ἀττικοὺς ποιῆσαι. ὃ δ' αὐτὸ μέτρον τῷ ἐλαίῳ καὶ οἴνου παρῆγον. αὐτάρκουσι δὲ πρὸς τὸν βωμὸν τὸν οἶνον. εἰ δέ τις, θυσίαν οὐκ ὑπατεῖων, [i] ἐπενέγκει κατ' εὐχὴν σεμίδαλιν, ταύτης ἀπαρχὴν μίαν ὑπιβάλλει τῷ βωμῷ δράκα· τὸν δὲ λοιπὸν οἱ ἱερεῖς πρὸς τροφὴν λαμβάνουσιν, ἢ ἐφθήσαν, ἐλαίῳ γὰρ συμπεφύρακται, ἢ γενομένων ἄρτον. ἱερέως δὲ κομίσαντος καὶ [k] ὁποσονοῦν, ὁλοκαυτοῦν ἀναλῶμον. κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῶον αὐθημερινὸν μετὰ τὸ γεννήσαντος ὑπὸ τ' αὐτό· οὐδ' ἄλλως δὲ, πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γεννηθέντα διελθεῖν. γίνονται δὲ ἄλλαι θυσίαι ὑπὲρ τοῦ τὰς νόσους ἀφαιρεῖσθαι, ἢ κατ' ἄλλας αἰτίας, εἰς ἃς πέμματα σὺν ἱερείοις ἀναλίσκει· ὧν εἰς τὴν ὑστέραν οὐδὲν [l] ἀπολιπεῖν ὅσι νόμιμον, τῶν ἱερέων [m] μέρος ἴδιον λαβόντων.

CAP. X.

Quomodo de feſtivitatibus & ſingulis diebus fuerit conſtitutum.

Sacrificia ſtata, ſumptuſque publici. Quotidiana, Sabbatina, Neomeniarum ſolennia. Num. c. 28. & Ex. c. 29.

PUblicis autem impenſis lex jubet quotidie agnum anniculum mactari, mane ac veſpere: ſeptima vero quaque die, quæ Sabbata appellatur, duos jugulant, eodem modo ſacrificantes. At Neomeniarum ſolennitatibus & quotidianas hoſtias immolant, ac *præterea* duos boves cum agnis anniculis ſeptem, & arietem: hœdum vero pro expiatione peccati, ſi quod obliviſcentibus forte obrepſerit.

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται.

ΕΚ δὲ τοῦ δημοσίου ἀναλώματος νόμος ἐστὶν ἄρνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν σφάττεσθαι τὸν αὐτοετῶν, [a] ἀρχομένης τε ἡμέρας καὶ λήγούσης· κατὰ δὲ ἑβδόμην ἡμέραν, ἥτις Σάββατα καλεῖται, δύο σφάττουσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερουργοῦντες. τῇ δὲ νουμηνίᾳ τάς τε καθημερινὰς θυσίας ὑπιτελοῦσι, καὶ δύο βόας σὺν ἀριθμοῖς ἑπτὰ, καὶ κριόν· ἔριφον δὲ ὑπὲ παραιτήσεται ἁμαρτάδων, εἴ τι κατὰ λήθην γένοιτο.

β'. Τῷ

a Al. ἁμαρτῶν. *b* Ἐξελέγχων Big. & Samb. *c* Ita Samb. & Vat. in aliis σιτοῦται. *d* Vide pag. 97. v. 4. *e* Καθαγίζουσι Samb. Verum tria illa καθαγνίζω, καθαγιάζω, & καθαγίζω, consecrandi, Deo offerendi, adolendi, ſuperque aras comburendi vim habent, ut ex Heſychio, Suida & Photio in Lexicis conſtat. *f* Al. ἑνὸς. *g* Al. ἐπ' ἀρνίῳ. Vide p. 120. v. 38. *h* In Big. & Samb. ὁ δωδεκάτης δύο χοᾶς Ἀττικοὺς, ſine ποιῆσαι. *i* Ἐπενίγκαι Samb. melius ἐπινίγκει. *k* Al. ὁπόσον. *l* Ἀπολιπεῖν ſoli Big. & Samb. *m* Illud μέρος ex MSS. *n* Al. ἀρχομένης τε ἡμέρας.

a Scilicet

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ [a] μηνὶ, ὃν Μακεδόνες Ὑπερβερεταῖον καλοῦσι, πρὸ ἑνὸς τοῖς εἰρημένοις ταύροις καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ θύουσι, καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων.

γ'. Δεκάτῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς νηστεύοντα ἕως ἑσπέρας· θύουσι δ' ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ταῦρόν τε καὶ κριὸν δύο καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ἔριφον. προσάγουσι δὲ δύο [c] τράγους τούτοις ἐείφους, ὧν ὁ μὲν ζῶν εἰς τὴν [d] χωρίον ἐρημίαν πέμπεται, ἀπολεγπασμὸς καὶ παραίτησις τοῦ πλήθους παντὸς ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐσόμενος· τὸν δ' [e] ἐν τοῖς προαστείοις εἰς καθαρώτατον ἄγοντες χωρίον, αὐτόθι σὺν αὐτῇ καίουσι τῇ δορᾷ, μηδὲν ὅλως καθαίροντες. συγκαταφλέγεται δὲ ταῦρος, οὐχ ὑπὸ τοῦ δήμου προσαχθείς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων τοῦ ἀρχιερέως παρασκόντος. οὗ δὴ σφαγέντος, εἰσκομίσας [f] εἰς τὸν ναὸν τοῦ αἵματος ἅμα καὶ τοῦ ἐείφου, ῥαίνει τῷ δακτύλῳ τὸν ὄροφον ἑπτάκις, τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ ὁ ἔδαφος. καὶ τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν καὶ πρὸ τοῦ χρύσεον βωμόν· καὶ ὃ λοιπὸν [g] πρὸ τῷ μείζονι, κομίσας εἰς τὸ αὔθριον. πρὸς τούτοις, τὰς ἐξοχὰς καὶ τοὺς νεφροὺς καὶ τὸν [h] πιμελῶ σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ὀπτέφρυσι τῷ βωμῷ. παρέχει δὲ καὶ κριὸν ὁ ἀρχιερεὺς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

δ'. Τῇ δὲ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ δεκάτῃ, τρεπομένου τοῦ λοιποῦ τοῦ χειμῶνος πρὸς τὴν χειμέριον ὥραν, [i] σκηνὰς πήγνυσθαι κελεύει καθ' οἰκίαν ἕκαστον, [k] τὸ χρῆσθαι ὑφορώμενος ὅπως [l] φυλακὴν ἕξουσι· ὅσοι τε παρόδων ὀπτύχοιεν, πορευομένους εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἵνα ἀμφὶ τὸν ναὸν μητρόπολιν ἔχουσιν, ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ [m] ἑορτὴν ἄγοντας ὁλοκαυστεῖν τε καὶ θύειν τῷ Θεῷ τότε χαριστήρια, φέροντας δὲ ταῖς χερσὶν εἰρεσιώνην μυρσίνης καὶ ἰτέας σὺν κεφάλῃ φοίνικος [n] πεποιημένην, ἔτι δὲ μήλου τοῦ Περσέως προσόντος. τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν [p] τὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως θυσίαν ἐκ τριῶν καὶ δέκα βοῶν καὶ ἀρνῶν ἑνὶ πλείονων καὶ κριῶν δύο, τὸν παραίτησιν ἁμαρτιῶν ἐείφους προστιθεμένου. τῶν δ' ἑξῆς ἡμέρας ὁ μὲν αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν κριῶν σὺν καὶ τῷ ἐείφῳ θύεται· ὑφαιροῦνται δὲ ἑκάστης ἡμέρας ἕνα τῶν βοῶν, εἰς ἑπτὰ καταντῶσιν. ἀτιέναι δὲ ἀπὸ

2. Septimo autem menſe, quem Macedones vocant Hyperberetæum, præter jam dicta taurum & arietem & ſeptem agnos mactant, & hœdum pro peccatis.

3.* Decimo vero ejuſdem menſis ſecundum lunam ad veſperam uſque jejunant: eodemque die immolant taurum & arietem & ſeptem agnos, & pro peccatis hœdum. Præterea autem afferunt duos hœdos; quorum alter quidem vivus extra fines in ſolitudinem emittitur, in averruncationem & expiationem peccatorum futurus pro populo univerſo: alterum vero in locum puriſſimum ſub urbe educentes, illic cum ipſa pelle totum comburunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autem taurus, non à populo adductus, ſed proprio Pontificis ſumptu paratus. Quo occiſo, & ſanguine ejus ſimul & hœdi in fanum *interius* illato, aſpergit digito ſepties tectum totieſque pavimentum ipſius, rurſuſque toties fanum *exterius* etiam circum altare aureum; reliquum deinde in atrium portans circum *altare* majus *ſpargit*. Præterea, extremitates *tauri hircique* & renes & adipem cum fibra jecinoris altari imponunt. Præbet autem *de ſuo* Pontifex arietem in holocauſtum Deo. *Lev. c. 16. & c. 23. & Num. c. 29.*

4. Die vero quinta-decima ejuſdem menſis, tempore ad hyemem jam vergente, tentoria figere & compingere jubet ſingulos per familias, præ metu frigoris ſibimet cavendo ab anni tempeſtate: & quando in patriam venirent, ad eam urbem accedere, quam propter templum metropolim habituri ſint, atque octo diebus feſtivitatem agentes & holocauſta facere & pacificas Deo hoſtias tunc offerre *præcepit*, manibus ferentes faſcicu- *Lev. c. 23. v. 40.*
lum ex myrto & ſalice cum ſpadice palmæ compoſitum, addito Perſeæ pomo. Prima autem dierum ſacrificium *jubet* eſſe holocautoma ex tredecim bobus & agnis uno adhuc pluribus & arietibus duobus, accedente hirco pro expiatione peccatorum. Sequentibus autem diebus idem quidem numerus agnorum & arietum una cum hœdo mactatur: per ſingulos vero dies bovem unum ſubtrahentes, ad ſeptem *tandem* deveniunt. At octa-

va

a Scilicet *Neomenia* menſis Τίσρι, qui in *Septembrem* Romulidum & Macedonum *Hyperberetæum* incurrit. b Διανηστεύοντες ἕως ἑσπέρας, θύουσι Big. & Samb. c Forſan πρὸς τούτοις. d Locus ille *hirci exſulantis* cum crimine Cleri populique Hebraici dicitur γῆ ἄβατος καὶ ἔρημος LXX. *Interpp.* quinimo à *Talmudicis* τόπος σφόδρα ἀπόκρυφος ἀφ' Ἱεροσολύμων ἀπέχων. e *Sub urbe ſanctâ* rite dixit *Joſephus* ſuo ſæculo pro phraſi *Moyſis* quam per ἔξω τῆς παρεμβολῆς reddunt LXX. f Potius εἰς τὸ ἄδυτον. nam mox ſequitur v. 17. εἰς τὸν ναὸν, dein v. 18. εἰς τὸ αὔθριον. cui conjecturæ favet ipſe *Joſephus* hiſce verbis (ut illa emendanda cenſeo) λυσιτέλειαν γὰρ (ἰδίᾳ τε ὁ ἀρχιερεὺς) ἐλάμβανον, ὁπόταν εἰσίοι εἰς τὸ ἄδυτον. εἰσῄει δὲ ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν μόνον ἐν ᾗ νηστείαν ἦγον ἡμέρᾳ πάντες τῷ Θεῷ. *Bern.* g Forte πρὸς τὸ μεῖζον. *Idem.* h Πιμελῶ ubique *MSS.* חלב autem in hoc ritu *Lev.* c. 16, 25. tota viſcera complectitur, quod *Joſephus* ignorare non potuit. Neque aliud ſonat ἀνάτμησις τῶν c. 6. *Joma*, *Juvenci autem hircique uſtulandorum viſcera ſcutella excepta ſuper Altare adolebantur.* Cæterum quam vana ſit querimonia *Saliani* & *Sheringhami* περὶ τῆς ἐξοχῆς, pro *Joſepho* paſſim declarat liber *Leviticus* in ſimilibus ſacrificiis. Dein vox illa ἐξοχὴ non ſolum *renibus* cæteraſque animalis appendices denotare, ſed & congrue poteſt *Extæ* Latinorum, Patrumque *Miſnicorum* יתרות. *Idem.* i Unde & Feſtum hoc dicitur ὁ ἑορτὴ τῶν σκηνῶν, atque ἡ ἑορτὴ τῆς συναγωγῆς, & à *Philone* σκηνή, ut & à *Plutarcho* σκηνή, qui (lib. 4. *Sympoſ.* probl. 5.) μεγάλῃ παρ' Ἰουδαίοις καὶ πολυσπούδῳ ἑορτῇ appellat, p. 671. *Edit. Pariſ.* quo in loco pro τὴν γὰρ λεγομένην πηγίνην lego ᾗ γὰρ τὴν λεγ. & pro ἐν σκότοσιν πηγῶσι malo ἐν Σκηναῖς πηγῶσι in τοῖς σκοτάνοις, & pro περιπεφοβημένα demonum περιδηφοβημένα. *Bern.* k Τῶν πρὸς *Big. Samb.* & *Vat.* l Sic fere *Ælian.* in *Var. Hiſt.* l. 1. c. 5. τὸ μὲν γὰρ δίκαιον ἐχ ὑφορῶντι, ἀλλ' ἵν' φυλάττηται ἀφ' ὧν ἀκρασίαν τοῦτο, *nam eſcam non ſuſpectam habet, nec ſibi ab ea cavet &c.* Cum *Joſepho* familiaris ſit verborum trajectio, forſan τῶν ἔτους ad κρύος referendum, ut ſenſus ſit, *anni frigus ex cautione ſuſpectum habentes.* Si cui hoc diſplicear, videat annon vertendum, *de anno jam affecto ſibimet cavendo frigus ſuſpectum habentes*, aut *frigus ſuſpectum habentes ex cautione* (vel *obſervatione*) *anni* tempeſtatis. m Ἑορτὴν τε ἄγοντας *Big. Samb.* & *Vat.* n Ita *Big.* & *Samb.* pro πεποιημένην *Editorum*, *aliorumque*. Similique phraſi uſus eſt *Joſephus*, p. 113. v. 5, 14, 35. & p. 116. v. 19. Siquis malit πεποιημένον, vertendum, *manibus geſtantes myrti ſalicisque ramum cum ſpadice palmæ apparato*, aut *elaborato*. ac ſi palmæ ramus elaborari conſueverit, additis quibuſdam ornamentis, ut fieri ſolebat in *Ethnicorum* εἰρεσιώναις. Vide *Schol.* ad *Ariſtoph. Plut.* v. 1055. & ad *Equites*, v. 725. o *Gelenius* vertit, *ex quibus mala Perſea dependeant.* quaſi mala illa ex aliorum arborum ramis dependerint iiſque adaptata fuerint. quod non dicit *Joſephus*. Verum ex *Antiqq.* l. 13. c. 21. & ex *Macc.* l. 2. c. 10. v. 7. verisimile eſt ramos cum pomis adhærentibus geſtatos fuiſſe; vel in aketa ſaltem manu poma geſtata. p Articulum τὴν inſeruimus ex *Big.* & *Samb.* * *Decima deinde luna ejuſdem menſis* vertit *Gelenius*. Vide Cl. *Seldenum* de *Anno civili*, c. 20.

va die feriantur ab omni opere: & Deo (prout ante diximus) vitulum immolant & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatorum expiatione hircum. Atque hæc quidem Hebræi, tabernacula figentes, more inſtitutoque patrio celebrant.

Menſe Xanthico aut Niſan, *ſole jam arietem obtinente, viſæque lunæ die* XIV. *ad veſperam mactatur agnus* Paſchalis. *Ex. c.* 12. *Lev. c.* 23. *Num. c.* 9. *Deut. c.* 16. *Matth. c.* 26.

5. Menſe autem Xanthico, qui nobis Niſan vocatur & anni initium eſt, die decimaquarta ſecundum lunam, ſole in ariete exiſtente (hoc enim menſe liberati à ſervitute ſumus Ægyptiaca) ſacrificium etiam, quod tunc egredientes ex Ægypto nos feciſſe jam dixi, Paſcha nominatum, quotannis mactare lege ſancivit. & quidem per contubernia illud celebramus, nihil victimarum in craſtinum ſervantes. Die autem quinta-decima Paſchalem excipit Azymorum feſtivitas ſeptem dierum; per quas panibus non fermentatis veſcuntur: ac ſingulis diebus tauri duo jugulantur, & aries quidem unus, agni vero ſeptem. Atque hæc quidem holocauſta fiunt, hirco etiam reliquis adjecto pro peccatis, in quotidianum epulum ſacerdotibus. Secunda vero Azymorum die, (illa autem decima ſexta eſt) ex frugibus *iſta die* demeſſis (non enim ante eas attingunt) partem ſumunt: ac æquum eſſe rati Deum primum honorare, à quo rerum copiam acceperunt, hoc modo illi hordei primitias offerunt. * Siccato ſpicarum manipulo & eontuſo, atque à furfuribus repurgatis hordeis, ad altare aſſaronem Deo adducunt; ac pugillum unum ex eo *in aram* injicientes, reliquum ad uſum ſacerdotum relinquunt. atque inde omnibus publice privatimque meſſis faciundæ poteſtas datur. Sacrificant autem in primitiis frugum agnum in holocauſtum Deo.

Feſtum Azymorum *incipit die* XVI. Niſan. *Ex. c.* 12. *c.* 23. *Lev. c.* 23. *Num. c.* 28.

Tum die XVI. Niſan *offertur* Frumentum *primum. Exod. c.* 2. *c.* 23. *c.* 24. *Lev. c.* 2. *c.* 23. *Num.* 28.

Feſtum Penteceſtes. *Lev. c.* 23. *Deut. c.* 16.

6. Hebdomada vero ſeptima poſt hoc ſacrificium tranſacta (iſtæ autem hebdomadarum dies ſunt quadraginta novem) quinquageſima die, quam Aſartha vocant Hebræi (denotat enim hoc *nomen* Pentecoſten) afferunt ad Deum panem, è farinæ quidem triticeæ duobus aſſaronibus cum fermento confectæ; in ſacrificium vero agnos duos. Et hæc quidem, Deo ſolum oblata, ſacerdotibus ad cœnam parantur; & nihil ex iis in craſtinum relinquere conceſſum eſt. Quin & immolant in holocauſtum vitulos tres & arietes duos & agnos quatuordecim; duos vero pro peccato hircos. Feſtorum autem nullum celebratur, in quo holocauſtum non faciunt, aut in quo ab ope-

παντὸς ἔργου κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν· [2] καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προεμηκάμεν, μόσχον τε θύσει καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων παραιτήσεως ἕνα φέρ. ἃ ταῦτα μὲν Ἑβραίοις τὰς σκιὰς [b] πηγύσιν ὅτι τελεῖ ὅτι πάτριον.

ε'. Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς [c] Νισὰν παρ' ἡμῖν καλεῖται καὶ ὃ ἔτους ἐστὶν ἀρχὴ, τεσσαρεσκαιδεκάτῃ κατὰ σελήνην, ὁ μὲν ἥλιος καθεζομένου· τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ ἐξ Αἰγυπτίοις δουλείας ἠλευθερώθημεν· καὶ τὴν θυσίαν, ἣν τότε ἐξιοῦσαι Αἰγύπτου ἔθυσαν [d] πρόσπον ἡμᾶς, [e] Πάσχα λεγομένην, δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισε. καὶ δὴ τελοῦμεν αὐτὴν κατ' [f] ἀγέλας, μηδενὸς τῶν τεθυμένων εἰς τὴν ὑπάρουσαν τηρουμένου. πέμπτῃ δὲ καὶ δεκάτῃ διαδέχεται τὸ [g] τοῦ Πάσχα ἡ τῶν Ἀζύμων ἑορτὴ, ἑπτὰ ἡμέρας οὖσα, καθ' ἃς ἀζύμοις τρέφονται· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταῦροι σφάττονται δύο, κριὸς μὲν εἷς, ἑπτὰ δὲ ἄρνες. καὶ ταῦτα μὲν ὁλοκαυτοῦται, προστιθεμένου τοῖς πᾶσι καὶ ἐρίφου ὑπὲρ ἁμαρτιάδων, εἰς εὐωχίαν κατ' ἡμέραν ἑκάστην τοῖς ἱερεῦσι. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν Ἀζύμων ἡμέρᾳ, ἥτις δ' ἐστὶν αὕτη ἡ δεκάτη, τῶν καρπῶν ὃς ἐθέρισαν, ἃ γὰρ ἤνεγκαν πρότερον αὐτοῖς, μεταλαμβάνουσι· καὶ τὸν Θεὸν ἡγούμενοι πρῶτον δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τὴν εὐπορίας ταύτην ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῆς κριθῆς ὑποφέρουσι [h] τρόπον τινὰ. φρύξαντες γὰρ χαλκῆν τὸ δράγμα καὶ [i] πτίσαντες, καὶ καθαρὰς [k] πρὸς ἀλεκτῶν τὰς κριθὰς ποιήσαντες, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα προσάγουσι τῷ Θεῷ· καὶ μίαν ἐξ αὐτῆς δράκα [l] ὑποβάλλοντες, τὸ λοιπὸν [m] ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι. καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν. θύουσι δ' ὅτι ταῖς ἀπαρχαῖς τῶν καρπῶν [n] ἀρνίον εἰς [o] ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

ς'. [p] Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος διαγενομένης μετὰ ταῦτα τὴν θυσίαν, αὗται δ' εἰσὶν αἱ τῶν ἑβδομάδων ἡμέραι τεσσαράκοντα [q] καὶ ἐννέα, τῇ Πεντηκοστῇ ἣν [r] Ἑβραῖοι Ἀσαρθὰ καλοῦσι, σημαίνει δὲ τοῦτο Πεντηκοστὴν, [s] προσάγουσι τῷ Θεῷ ἄρτον, ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσάρωνας δύο μετὰ ζύμης γεγονότων· θυμάτων δὲ ἄρνας δύο. ταῦτα μὲν δὴ τῷ Θεῷ προσάγειν μόνον, εἰς δεῖπνον τοῖς ἱερεῦσι σκευάζεται· καὶ καταλιπεῖν οὐδέν ἐστιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν συγχωρημένον. [t] ὁλοκαυτωθησομένης μόσχους τε θύσει τρεῖς [u] καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαίδεκα, ἐρίφους δὲ δύο ὑπὲρ ἁμαρτημάτων. ἔστι δ' ὑθημία τῶν ἑορτῶν καθ' ἣν οὐχ ὁλοκαυτοῦσιν, οὐδὲ τὴν πύνην τῶν ὅπλων τοῖς

a Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τῇ τοῦ Θεοῦ προσφορᾷ εὐημεροῦμεν *Vat.* τῇ τῶν καθ' ἡμᾶς εὐ. in *Editis*, ſimili fere verborum ſono. b Πηγύσιον *Big. Samb.* & *Vat.* c Ita in melioribus *Codicibus*. quo ſane modo ſcribendum, aut Νισὼν. in *aliis* perperam Νισσὼν. Significat autem *Niſan* vernum anni tempus, quo flores frugeſque novas aperit læta inerumque juvenis natura. idem plane quod vox Hebraica *abib*, & tam Hebræorum quam Iſmaelitarum *ab*; hora novi proventus. *Bernardus*. quem videſis ad *Joſephi* Origines, p. 221. ut & S. *Hieronymum* ad *Aggæi* cap. 2. *Buchetium* de *Can. Paſch.* p. 343. & *Seldenum* de *Anno Civili*, c. XX. d Πρόσθεν *Samb.* ad *Moyſen* hoc transferens. e Alibi Φάσκα. Hoc tamen in loco (tam in *Impreſſis* quam *MSS.*) Πάσχα. quo modo omnes fere vocem extulerunt, pro Moyſaico *Peſah*, ut *Hieronymus* cum *Maſorethis* enunciat. *Bern.* f Φατνῆς *Samb.* & *Vat.* Atticorum more. g Τὴν Πάσχα in omnibus *MSS.* & mox γ. 16. σφάζοντες. & γ. 17. ὁλοκαυτοῦται in aliquibus *MSS.* h Τὸν τρόπον τοῦτον *Big. Samb.* & *Vat.* i Ita è *Cod. Samb.* in *reliquis* πτίσαντες. k Πρὸς ἀλεσμὸν *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* minus recte. Vide *Bonfrerium* ad *Levit.* p. 692. l Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ὑποβαλόντες τῷ βωμῷ in *MSS.* m Ἀφιᾶσι *Samb.* n Ἀρνίον *Samb.* μετ' Ἀτελιῶς. Nam hoc erat *Moyſi*, ἀσσάρωνα ἰσαίσιον, *Levit.* c. 23, 12. o Ὁλοκάρπωσιν *Big.* & *Samb.* p Ita *Big.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* ἑβδόμης ἑβδομάδος. q Ita è *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* καὶ deeſt. r Vocem Ἑβραῖοι omittit *Big.* neque ullibi in *S. Literis* Ἀσαρθὰ vocatur *Pentecoſte*. Sed *Aſarta*, vox Chaldaica (ut ex *Bernardi* Annotatis prolixis me monuit *Cl. J. Gagnier*) ſive Hieroſolymitana, ex Hebræa *Aſara*, tempore *Joſephi* accipiebatur pro Feſto *Pentecoſtes*. Nam cum vox illa proprie ſignificet *clauſulam*, *terminum*, *concluſionem*, ſive *perfectionem* & *complementum*, ideo adhibita eſt pro fine *ſeptem ſeptimanarum* temporis *Paſchalis*, ſive termino dierum L. i. e. pro eo Feſto quod *Græci* appellarunt Πεντηκοστὴν. s Καθ' ἣν προσάγουσι *Big. Samb.* & *Vat.* t Ὁλοκαυτωθησομένης δὲ μόσχους *Big.* & *Samb.* u Ita in libris omnibus tam *Græcis* quam *Latinis*, & in Hiſtoria *Petri Comeſtoris*. Sed in *S. Literis* jubet *Moyſes* arietes duos tertiumque hoc feſto adolere. unde ſcribendum cenſet *Bernardus*, καὶ κριὸν τρεῖς. * *Vel*, ſiccantes ſpicarum manipulum & pinſentes, puraque acerum hordea reddentes.

a Καὶ

τοῖς ἔργοις ἄνεσιν ἢ διδάσιν· ἀλλ' ἐν πάσαις νόμιμον τό τε τῆς θυσίας εἶδος, καὶ ὃ τῆς ἀργίας ἀζήλαπτον, [a] καὶ τοῖς εὐωχίας εἰσὶ πεθυκότες.

ζ'. Ἐκ μέντοι γε κοινοῦ σῖτος ὀπλὸς ζύμης ἄμοιρος ἀναίρωνες δ' εἴκοσι καὶ τέσσαρες εἰς τοῦτο ἀναλίσκῃ. [b] ὀπλίζονται ἀνὰ δύο αἱρεθέντες μὲν τῇ προ γε Σαββάτου· τῷ δὲ Σαββάτῳ πρωΐ καμαθέντες, ὅπῃ τῆς ἱερᾶς τραπέζης πίθενται, κατ' ἐξ εἰς ἀλλήλους τεθραμμένοι. δύο δὲ χρυσέων [c] ὑπορρεμένων πινάκων λιβανωτοῦ γεμόντων, διαμένουσιν ἕως γε ἑτέρου Σαββάτου καὶ τότε μὲν αὐτ' ἐκείνων ἄλλοι κομίζονται. οἱ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν πρὸς τροφὴν δίδονται, καὶ γε λιβανωτὸν θυμιαμένου ὅπῃ τῷ ἱερῷ πυρί, ἐφ' ᾧ καὶ ὁλοκαυτοῦσι τὰ πάντα· λιβανωτὸς δὲ ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλος ὑπὲρ τῶν ἄρτων προτίθεται. θύει δ' ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων, καὶ δὶς ἑκάστης ἡμέρας τοῦτο ποιεῖ, ἄλευρον [d] ἐλαίῳ μεμαγμένον, καὶ πεπηγὸς ὀπλῆσι βραχείαις· καὶ ἓς μὲν ὅλον ἀναίρων γε ἀλεύρου. τούτου δὲ τὸ μὲν ἥμισυ [e] πρωΐ, τὸ δ' ἕτερον δείλης ὀπτέρει τῷ πυρί. τῶν μὲν οὖν περὶ τούτων λόγον ἀκριβέστερον αὖθις δηλώσομεν· ἱκανὰ δέ μοι δοκεῖ καὶ νῦν περὶ αὐτῶν προειρῆσθαι.

ribus laborum vacatio non indulta eſt: ſed in omnibus & lege præſcriptum ſacrificii genus, & laborum expers otium, & poſt ſacrificium epulæ.

7. Ex publico quidem ſuppeditatur * panis *ſacer* non fermentatus; ei autem faciundo inſumuntur *ſimilæ* aſſarones viginti quatuor. Bini coquuntur ſumpti quidem pridie Sabbati: mane vero Sabbati allati, ſuper Menſam ſacram collocantur, ſeni ſenis è regione oppoſiti. Duabus autem lancibus aureis thure plenis ſuper eos poſitis, manent uſque ad proximum Sabbatum: & tunc vice illorum alii apportantur. Iſti vero *ablati* ſacerdotibus in cibum dantur; atque thus igne adoletur, quo ad holocautomata uti ſolent: aliud vero *thus* loco illius panibus ſuperponitur. Sacerdos autem propriis ſumptibus, & quotidie bis, offert *Deo* farinam oleo maceratam, & modica coctione duratam: eſtque *menſura ejus* farinæ aſſaron unus. Hujus autem unam partem dimidiam mane, alteram vero veſpere in ignem injicit. Atqui horum rationem poſthac diligentius explicabimus: nunc vero de his in anteceſſum ſatis mihi videor dixiſſe.

Ex publico inſtaurabatur cibus ſacer ac fermento purus.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τῶν ἀγνειῶν.

Μωϋσῆς δὲ [f] τὴν Λευΐτιν φυλὴν ἐκ τοῦ πρὸς τὸ λαὸν κοινωνίας [g] ὑπεξελόμενος ἱερὰν ἐσομένην, ἥγνιζε πηγαίοις ὕδασι καὶ ἀενάοις, καὶ θυσίας ἃς ὅπῃ τοῖς τοιούτοις νομίμοις παρέχονται τῷ Θεῷ· τήν τε σκηνὴν αὐτοῖς καὶ τὰ σκεύη [h] τὰ ἱερά, καὶ τ' ἄλλα ὅσα πρὸς σκέπην τῆς σκηνῆς ἐπεποίητο, παρέδωκεν, ὅπως ὑφηγημένων τῶν ἱερέων ὑπηρετήσουσιν. ἤδη γὰρ τῷ Θεῷ κεχειροτόνηντο.

CAP. XI.

De Purificationibus.

MOyſes autem tribum Leviticam à populi communitate ſegregans, ſacram utique futuram, aqua è fonte perenni ipſam purificavit, & ſacrificiis quæ hujuſmodi occaſione Deo ſolent offerri: atque Tabernaculum & ſacra vaſa Levitarum curæ commiſit, & alia quæcunque facta erant in tegumentum Tabernaculi; ut qui ſacerdotibus, prout illi præciperent, miniſtraturi eſſent. jam enim Deo conſecrati erant.

Tribus Leviticæ in perpetuum luſtrata, data Deo, græviſſimiſque myſteriis conſecrata. Num. c. 3. Lev. c. 8. & c. 9. Ex. c. 29.

2. Et de animalibus diſcrevit ſingula quæ comederent, itemque à quibus penitus abſtinerent. De quibus, ſi quando nobis oblata fuerit ſcribendi occaſio, ediſſeremus; cauſas etiam adjicientes, quibus motus alia quidem illorum nobis in cibum eſſe præceperit, ab aliis vero juſſerit abhorrere. Sanguinis certe cujuſcunque veſcendi uſu interdixit; quod animam ipſum & ſpiritum putaret. Quin & carnis ſponte mortui animalis eſum *omnino* prohibuit: atque à reticulo & adipe caprino, & ovillo, & bubulo abſtinendum eſſe præmonuit.

De carne morticina, de ſanguine, aliiſque cibis immundis ac vetitis leges. Lev. c. 7. c. 17. & c. 11. & Deut. c. 14.

3. Expulit autem civitate etiam lepra infectos, & genitura fluente laborantes. Porro & mulieres, quibus adeſſet ſecretio naturalis, ſeorſum habitare voluit uſque ad ſeptimam diem; poſt quam cum hominibus tanquam puras

Lepræ & vitiorum ſimilium infamia. Levit. c. 13. c. 14. c. 15. c. 15. & Num. c. 5.

a Καὶ ἴσον ἐκείνοις ἰσοχ. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſed in omnibus & legitima immolationis ſpecies, & vacationis certus eſt modus, & eorum quæ ad epulandum immolantur.* unde & ipſe lic mallem interpretari, *ſed in omnibus lex præſcripſit & quale debet eſſe ſacrificium; & qualiter laborum expers otium, & de quibus epulandum poſt ſacrificium.* b Ὀπτῶνται ἀνὰ δύο διαιρεθέντες *Big. Samb. Caſ. & Vat.* c Ita *Samb.* in *aliis* ὑποκειμένων, contra ritum. d Sic *Big.* ἐλαίῳ μεμαγμένον *Samb.* ἐλαίῳ μεμαγμένον *Baſ. G. Vat. & Vet Interpr.* ἐν ἐλαίῳ πεφθήσεται dicit *Moyſes* in *Levit. c. 6. v. 21.* e Ita *Big. & Samb.* τὸ προῒ in *Editis, aliiſque.* f Sic *Big. & Samb.* in *reliquis* τὴν Λαβιτικὴν φυλήν. g Ita *Big. Samb. & Vat.* more Attico. in *Editis* ὑφελόμενος. h Τὰ ἱερατικὰ καὶ τἄλλα *Big. & Samb.* i Probum illud & Atticum. *Burius* noſter maluit ὃ τι aut ὅτου. *Bern.* k Ita *Big. Samb. & Busb.* διαιτᾶσθαι in *reliquis.* l Sic *Big. Samb. Hen. & Busb.* κρίσιν in *cæteris.* m Γυναῖκας δὲ ἐν αἷς *Big. & Samb.* n Forſan ἔκκρισις. * Ad verbum, *cibus coctus*, qui frequenter *panis propoſitionis*, & *panis facierum.*

puras verſari permiſit. Similiter etiam & fumus curantibus poſt totidem dies licebat cœtui intereſſe. Si quis autem ultra hunc dierum numerum pollutione teneretur, præcipitur agnas duas mactare: quarum alteram quidem adolere oportet, alteram vero ſacerdotes accipiunt. Eodem etiam modo ſacrificant quibus genitura defluit. Qui vero per quietem paſſus ſit ſeminis profluvium, ſi in aquam frigidam ingrediatur, parem poteſtatem habet ac ii qui cum uxoribus *legitime concubuerunt, Leproſos autem in perpetuum à civitate abegit, cum nemine commercium habituros & *tanquam* nihil à mortuis differentes. Si quis vero precibus à Deo impetraverit ut hoc morbo liberetur, ſanumque colorem *aliquando* recipiat: is quidem variis Deum remunerat ſacrificiis, de quibus poſthac agemus.

Moyſi genique Hebrææ vitiligi-nem, maculam veterem & pſoram, abſtergit Joſephus tum hoc tum libris contra Appionem.

4. Unde *profecto* alicui liceret & illos irridere, qui dicunt Moyſem, lepra infectum & ipſum ex Ægypto profugiſſe, & ob eandem cauſam ejectis ducem factum illos in Chananæam perduxiſſe. Si enim hoc verum exſtitiſſet, nequaquam Moyſes in ſui dedecus & opprobrium ejuſmodi legem tuliſſet: cui & ipſum, ſi ab alio lata fuiſſet, reclamare voluiſſe probabile eſt. Præſertim cum apud gentes quamplurimas lepræ ſint, & honorem aſſequantur; tantumque abeſt ut contumelia afficiantur & exſilio, ut *è contra* & militiæ magna obierint munia, & domi rem publicam adminiſtrarint, & in loca ſacra & templa ingrediendi poteſtatem habuerint. Adeo ut nihil impedierit Moyſem, ſi tali aliquo coloris *male ſani* vitio aut ipſi aut multitudini quæ cum eo erat dignitas imminueretur, quo minus meliora de iſtis ſanciret, nec quid damni malive hujuſmodi ſtatueret. Sed manifeſtum eſt quod invidia moti hæc de nobis loquantur. Moyſes autem labis hujus immunis, inter populares ſuos itidem ab ea puros, leges morbo tentatis poſuit, Dei honori proſpiciens atque conſulens. Verum de his quiſque ſentiat prout libuerit.

Puerperarum luſtratio. Lev. c. 12.

5. Mulieres autem, poſtquam pepererint, in templum ingredi prohibuit, aut ſacri quid tangere uſque ad quinquageſimam diem, ſi mares fuerint enixæ: ſi enim feminas ediderint, duplex conſtitutus eſt dierum numerus. Veruntamen, cum poſt tempus ut diximus præſtitutum intraverint, victimas mactant, quas ſacerdotes Deo offerunt.

De conjuge ſuſpecta. Num. c. 5.

6. At ſi quis uxorem ſuam adulteratam ſuſpicetur, is farinæ hordeaceæ aſſaronem affert, atque ejus pugillus unus in aram Dei conjicitur, reliquum ſacerdotibus datur ad victum. Mulierem vero ſacerdotum aliquis ſtatuens ad portam, quæ ad templum obverſa eſt, & capitis ejus velamen detrahens, Dei

ρᾶς ἀδημᾷ ἐφίσιν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς κοιμήσασι νεκρὸν μετὰ τοσαύτας ἡμέρας νόμιμον ὃ ἀδημᾷ. ⓜ δ' ὑπὲρ ⓜ ἀριθμὸν τούτων τῶν ἡμερῶν ὀφλισκάνουσι τῷ μιάσματι δύο νόμιμον ἀμνάδας δύο· ὧν τὴν μὲν ἑτέραν [a] καθαγίζειν δεῖ, τὴν δ' ἑτέραν οἱ ἱερεῖς λαμβάνουσιν. ὁμοίως δὲ θύουσι καὶ περὶ τὸ τὴν γονὴν ῥεομένην. [b] ὃς δ' ἂν κατὰ τὸν ὕπνον ἀποκένωι γονὴν, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ ψυχρὸν, ὁμοίως τοῖς κατὰ νόμον γυναικὶ πλησιάζουσιν [c] ἐξουσίαν ἔχει. τοὺς δὲ λεπροὺς εἰς ὃ παντελὲς ἐξήλασε τῆς πόλεως, [d] μηδενὶ συνδιαιτωμένους καὶ νεκροῖς μηδὲν διαφέροντας. ἂν δέ τις ἱκετεύσας ⓜ Θεὸν ἀπαλυθῇ τῆς νόσου, καὶ τὴν [e] ἐῤῥαμένην κομίσηται χρόαν· ὁ δὴ τοιοῦτος ποικίλαις ἀμείβεται θυσίαις ⓜ Θεῷ, περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν.

δ'. Ὅθεν καὶ καταγελάσειέ τις τῶν λεγόντων Μωϋσῆν, λέπρᾳ κεκακωμένον αὐτόν τε ἀπ' Αἰγύπτου φυγεῖν, καὶ τῶν ἀπεσόντων ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν αἰτίαν ἡγησάμενον εἰς τὴν Χαναάναν ἀγαγεῖν αὐτούς. εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν ἀληθές, [f] οὐκ ἂν Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ αὐτῷ ἀτιμίᾳ τοιαῦτα ἐνομοθέτησεν, οἷς ἄλογον ἦν αὐτὸν καὶ ἕτερον εἰσηγεῖσθαι ἀντειπεῖν. καὶ ταῦτα, ᾧ γε πολλοῖς ἔθνεσιν ὄντων λεπρῶν, καὶ τιμῆς ἀπολαυόντων, [g] καὶ οὐ μόνον [h] ὕβρεως καὶ φυγῆς ἀπηλλαγμένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπισημοτάτας στρατείας στρατευομένων, καὶ τὰς [i] πολιτικὰς ἀρχὰς πιστευομένων, καὶ εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἐξουσίαν ἐχόντων εἰσιέναι. ὥστ' οὐδὲν ἐκώλυε καὶ Μωϋσῆν, εἰ τοιούτῳ τινὶ συμπτώματι περὶ τὴν [k] χρόαν ἢ αὐτὸς ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλάττωτο, νομοθετῆσαι περὶ αὐτῶν τὰ κάλλιστα, καὶ μηδὲ μίαν τοιαύτην ἐείσης ζημίαν. ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν περὶ ἡμῶν λέγουσιν [l] ἀπὸ βασκανίας [m] παραλόμενοι. Μωϋσῆς δὲ τούτων καθαρὸς ὤν, ὡς καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις περὶ τῆς νοσηλείας [n] νομοθετεῖ, κατὰ τιμὴν θεοῦ τοῦτο ποιῶν. ἀλλὰ περὶ μὲ τούτων ἐκτὸς ὡς αὐτῷ δοκῇ σκοπείτω.

ε'. Τὰς δὲ γυναῖκας, ἐπειδὰν τέκωσιν, εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι πεντηκοστοῦ ἡμερῶν, ἂν ἄῤῥεν ὁ τοκετὸν ᾖ· διπλασίονας γὰρ (εἰ) τὰς ἡμέρας ὅτι θηλυτοκίας [o] νενόμικεν. εἰσιέναι μέντοι, μὴ τῷ προειρημένῳ προθεσμίαν, θυσίας ὑπερθύσαι, ἃς οἱ ἱερεῖς περὶ ⓜ Θεοῦ ἀναφέρουσι.

ς'. [p] Ἂν δ' ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τις [q] αὐτῷ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῆς ἀλφιτεσμένης ἀσσάρωνα· καὶ μίαν αὐτῆς δράκα [r] ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τις τῶν ἱερέων πρὸς τὰς πύλας, αἳ δ' εἰσὶ τετραμμέναι πρὸς τὸν νεών, καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον ἀφελών, ὑπογράφει μὲν

a Hoc malui ex quibuſdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* καθαγίζειν δεῖ. b In ſuo *Codice* ὁσάκις aut ὡς δ' ἂν forte reperiebat *Vet. Interpr.* qui reddit *quoties per ſomnum* &c. c *Id eſt*, ad veſperum ei licebit hominum conſuetudine frui. Vide *Levit.* c. 15. v. 19. d Ita ex *MSS.* μηδὲν in *Editis.* e Ἐῤῥωμένην legerat *Epiphan.* nam interpretatur *ſani colorem.* f Ordine alio *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἂν ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀτιμίᾳ Μωϋσῆς τοιαῦτα &c. g Illud καὶ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.* h Ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ φυγῆς *Big.* ex gloſſemate, ut puto. i Ut nobilis ille Syrus, quem olim *Eliſæus* ſanavit. k Ita ὁ *Cod. Samb.* niſi quod ἡ αὐτὸς ex *Veteri Interprete* adjecerimus. χρόαν ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλάττωτο *Big.* In *Editis* & *Vat.* χρόαν ἦν, τῷ σὺν αὐτῷ πλήθει εἴλετο ἂν νομοθετῆσαι. l Προαγόμενοι *Vat.* m Συμπείθουσι pro νενόμικεν habent *Big. Samb.* & *Vat.* εἰ θηλυτοκίαν συμπείθουσιν legiſſe videtur *Vet. Interpr.* n Εἰ δέ τις ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τῷ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῶν ἀλφίτου ἀσσάρωνα *Cedrenus* ex *Joſepho.* o Αὐτῷ *Cedreno*, p. 68. p Ita in pleriſque *MSS.* & *Cedreno.* ἐπιθύμουντος *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* q *Hoc eſt*, legitimis diebus, quibus *ſcilicet* menſtruæ non ſint.

a Παρὰ

μὲν γὰρ Θεῷ τὴν προσηγορίαν διφθέρᾳ, κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι [a] τὸν ἄνδρα, τὸν δὲ ὀμόσαντα, τὸν μηρὸν ἐξαρθῆναι γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα [b] τρηχθεῖσαν ὕπτιον ἀποθανεῖν· ἂν δ' ἐκεῖνο πολλῷ τῷ ἔρωτος καὶ τῆς ἀφ' αὑτοῦ ζηλοτυπίας προπετὴς ὁ ἀνὴρ ἀφ' ἑαυτοῦ ὑποψίαν εἰς κεκινημένος, μιᾷ δεκάτῳ γενέσθαι παιδίον ἄρρεν αὐτῷ. τὸν δ' ὅρκον τελεσθέντα, τῆς διφθέρας ἀπαλείψας τὸ ὄνομα εἰς φιάλην ἐκπέζει· περχομίσας τε [c] ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι προσύχοι, καὶ καταπάσας ὀκτὼ δίδωσιν. εἶτ', εἰ μὲν ἀδίκως ἐπεκλήθη, ἐγκύμων τε γίνεται καὶ τελεσφορήσας κατὰ τὸν γαστέρα· ψυσαμένη δὲ τὸν ἄνδρα ὅτι τοῖς γάμοις, καὶ τὸν Θεὸν ὅτι τοῖς ὅρκοις, μετ' αἰσχύνης καταφέρει τὸν βίον, τοῦ τε σκέλους ἐκπεσόντος αὐτῇ, καὶ τὴν κοιλίαν ὑδέρῳ καταλαβόντι. καὶ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν καὶ τῆς ἁγνείας τῆς [d] ἐπ' αὐταῖς ζώντα Μωϋσῆς τοῖς ὁμοφύλοις προενόησε· νόμους δὲ αὐτοῖς τοιούτους ἔθετο.

quidem nomen in membranam inſcribit, jubetque conceptis verbis jurare, quod nulla maritum injuria affecerit, & ſi pudicitiam violaverit, ut crus ſuum dextrum luxetur, uteroque inflata moriatur: ſin vero nimio amore & ex eo nata zelotypia maritus in temerariam ſuſpicionem devenerit, ut decimo poſt menſe maſculum pariat. Juramento autem peracto, *ſacerdos* nomen *Dei* à membrana *aqua* delens in phialam exprimit; ſumptoque templi pulvere, in quem forte incidit, atque *in phialam* inſperſo, mulieri dat ebibendum. Illa vero, ſi injuſte accuſata fuerit, & gravida facta eſt, exactoque tempore ſuo filium enititur: ſi autem fidem viro nuptiis datam fefellerit, Deoque juramento adſtrictam fregerit, mortem obit ignominioſam, crure illi decidente, & aqua intercute ventrem occupante. Atque hæc quidem ſunt quæ Moyſes popularibus ſuis de ſacrificiis & purificatione eorum præſcripſit: leges autem eis tales *inſuper* poſuit.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Νόμοι διάφοροι.

Μοιχείαν μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπέπε· νομίσας εὐδαιμον τὸ περὶ τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας, καὶ ταῖς τε πόλεσι καὶ τοῖς οἴκοις συμφέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἰ γνησίους· ᾗ τὸ μίσγεσθαι δὲ μητράσιν, [e] ὡς κακὸν μέγιστον ὁ νόμος ἀπέπεν· ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς συνεῖναι γαμετῇ, καὶ [f] πίτθαις, καὶ ἀδελφαῖς, καὶ παίδων γυναιξίν, ὡς [g] ἐκφαυλοῦσι ἔχον τὴν ἀδικίαν, μεμίσηκεν. ἐκώλυσε δὲ καὶ γυναικὶ μεμασμένῃ τοῖς κατὰ φύσιν πλησιάζειν, μηδὲ κτήνεσιν εἰς συνουσίαν φοιτᾶν, μηδὲ τὸν περὶ τὰ ἄρρενα μίξιν τιμᾶν, ἀφ' ἡδονῆς ἐπ' αὐτοῖς ὥραν ἡδονῇ ἐπιμένοντας ἀποδύνομεν. κατὰ δὲ τοὺς εἰς ταῦτ' ἐξυβρίσαντας, θάνατον ὥρισε τὴν τιμωρίαν.

CAP. XII.

Leges variæ.

ADulterium quidem in univerſum prohibuit; felicitatis eſſe reputans, ut viri de nuptiis recte ſentiant; atque reipſimul ac familiis expedire, ut legitimi ſint liberi. Item matribus miſceri, ut omnium nequiſſimum, vetuit lex: atque etiam cum noverca, & materteris, & ſororibus, & filiorum uxoribus rem habere, ut flagitium abominandum deteſtatus eſt *Moyſes*. Quin & prohibuit ad mulierem menſtruis pollutam accedere, aut beſtiarum concubitum petere, aut coitus cum maribus amore ardere, *turpem* & improbam ex eorum pulchritudine *ſibimet* quærentes voluptatem. Iis vero qui hæc *præcepta* inſolenter auſi fuerint tranſgredi, pœnam capitalem irrogavit.

Inceſtus & turpes concubitus morte vindicantur. Lev. c. 18. & c. 20.

β'. Τῶν δ' ἱερέων καὶ διπλασίονα τὴν ἁγνείαν ἐποίησε. [h] τούτων τε γὰρ αὐτὸς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἴργει, καὶ πρὸς γαμῆν τὰς [i] ἑταιρικὰς ἐκώλυσε μήτε δούλην, μήτ' αἰχμάλωτον γαμῆν αὐτοὺς [k] κεκώλυκε, καὶ τὰς ἐκ καπηλείας καὶ τὴν πανδοκεύειν πεπεισμένας τὸν βίον, μηδὲ τὰς τῶν πρότερον ἀνδρῶν ἐφ' οἷς δικαίᾳ αἰτίᾳ ἀπηλλαγμένας. τὸν δ' ἀρχιερέα μέντοι οὐδὲ τεθνηκότος ἀνδρὸς [l] ἠξίωσε γαμεῖν γυναῖκα, τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν. [m] μόνῃ δὲ αὐτῷ δέδωκε γαμῆν παρθένον, καὶ ταύτην φυλάττειν. ὅθεν οὐδὲ νεκρῷ πρόσεισιν ὁ ἀρχιερεύς, τῶν λοιπῶν οὐ κεκωλυμένων ἀδελφοῖς καὶ γονεῦσι καὶ παισὶ [n] τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι μεταξάσιν.

2. At ſacerdotibus puritatem etiam duplo majorem *quam reliquis* præſcripſit. Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinere voluit, prætereaque lege cavebat ne mulieres in uxores haberent quæ proſtitiſſent: imo & ſervam aut captivam ducere prohibuit, aut quæ ex caupona aut hoſpitio publico vitam ſuſtentaſſent, aut quæ à prioribus viris quacunque de cauſa repudiatæ fuiſſent. Summum vero Pontificem ne mortui quidem uxorem in matrimonium accipere permiſit, licet hoc aliis ſacerdotibus liberum reliquit. Huic autem injunxit ſolùm virginem ducere, eamque ſervare. Ob eandem rationem neque ad mortuum accedit Pontifex: cum tamen cæteris ſacerdotibus licitum ſit ad fratres & parentes & liberos mortuos accedere.

Sacerdotum honeſtas, ac præcipua M. Pontificis. Lev. c. 21.

a Περὶ τὸν ἄνδρα *Cedrenus.* *b* Ita *Big.* & *Samb.* recte ut conſtat ex v. 15. & ex LXX. in *Num.* c. 5. v. 21. *Didymo* in *Homeri* Il. A'. v. 481. *Heſych.* & *Etym. M.* In *Editis aliiſque* πτωθῆναι. *c* Ex τοῦ ἱεροῦ γῆς *Cedren.* προσχομίσας τι τοῦ ἱεροῦ γῆς *Vat.* ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι πρὸς τοῖχος legerat *Vet. Interpr.* ignarus Sacræ legis, *Num.* c. 5. v. 17. *d* Ita pro ἐπ' αὐτοῖς *Editorum*, quod ex ſimili cum ἐπ' αὐταῖς ſono ortum, reſcripſit *Bernardus.* ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτῷ *Vat.* *e* Ὡς abeſt *Big.* & *Samb.* *f* Ita *Big.* in *Editis* πίτθαις. forſan Ἀπιθάνοις & ſuavius πατθίοις *Samb.* aut πάθεσι *Vat.* *g* Ἐκφυλοῦσι *Big.* & *Samb.* *h* Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* τούτων δὲ in *reliquis.* *i* *Al.* ἑταιρικὰς. *k* Τεθείλακε legiſſe videtur *Epiphanius.* Verum illa γαμεῖν αὐτοὺς κεκώλυκε non agnoſcit *Vat.* *l* Ἠξίωσε γυναῖκα *Samb.* ἠξίωσε γυναικὸς λαβεῖν *Busb.* & *Hen.* *m* *Al.* μόνην. *n* Ita *Baſ.* & *G.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι *Vat.*

dere. * Item corpora integra habere *jubentur*, & ab omni vitio pura. Si cui tamen ſacerdotum defectu aliquo laborare contigerit, juſſit & ſuam cum ſacerdotibus partem accipere: verum ad altare aſcendere & fanum intrare prohibuit. Nec ſolum in ſacris obeundis puros eſſe voluit: ſed & operam dare ut in quotidiana vitæ conſuetudine ſeſe irreprehenſibiles præſtent. Ideoque qui ſacram ſibi veſtem induunt, & ab omni culpa vacui ſunt & præter cætera caſti & abſtemii; vini uſu, tantiſper dum ſtolam gerunt, interdicti. Præterea & victimas mactant integras, omnique vitio carentes.

Abſtemii adſunto ſacrifici, ſine vitio victimæ. Lev. c. 22. & c. 10. Ezech. c. 44.

3. Atque hæc Moyſes etiam vitæ ſuæ tempore obſervata tradidit: de quibuſdam vero, cum in ſolitudine viveret, in futurum proſpexit; ut illa terram Chananæam adepti facerent. Septimo quoque anno agris dedit requiem & ab aratione & conſitione, ſicut jam ante populo ſeptima quaque die remiſſionem à laboribus dederat. Quin & quæ ſponte ſua terra *hoc anno* ferret, publica eſſe *juſſit* & promiſcui uſus tam extraneis quam contribulibus, nihilque ex iis ſervari. Idemque fieri *voluit* poſt ſeptimam annorum hebdomadem. atque hi quidem omnes ſunt *anni* quinquaginta. Annus autem hic quinquageſimus Jobelus appellatur ab Hebræis: in quo debitores à mutuo liberantur, ſervi liberi dimittuntur, quos, contribules cum eſſent & legem aliquam violaverint, ſervitutis pœna affecit, utpote mortis ſupplicio exemptos. Porro & agros priſtinis dominis reſtitui præcepit, hunc in modum. Inſtante Jobelo, quæ vox libertatem ſignificat, conveniunt venditor agri & emptor, atque fructus æſtimantes ſimul & expenſas in agrum factas, ſi fructus majores exſtiterint, agrum recipit venditor: ſin vero ſuperent expenſæ, accepto quod defectum ſuppleat, poſſeſſione cedit *emptor*. Cum autem pares fuerint fructus & expenſæ, antiquis poſſeſſoribus *agrum* aſſignat. Ac quod ad domos ſpectat, idem quoque jus obtinere voluit, cum in villis ſitæ venduntur: nam de iis quæ in urbe veneunt aliter ſtatuit. *Scilicet*, ſi quidem intra anni ſpatium reddatur pecunia, cogit emptorem domum reſtituere: at ſi annus integer fuerit elapſus, emptori poſſeſſionis jus confirmat. Hanc Moyſes legum conſtitutionem, dum in caſtris ſub monte Si-

Septimo quoque anno ab agricolarum ferro innoxia erat terra Sancta.

Dein poſt ſeptem annorum Hebdomadas Jobelus, *ſive* Jubelæus, *felicitas ſeculi, Annuſque Magnus Hebræorum. Lev. c. 25. & c. 27. Num. c. 36. Joſ. c. 6. Philo, p. 1183. & Tacitus, l. 5. Hiſt.*

ἀφελεῖς δὲ εἶναι πάσας ἀφέλειαν. ὃ δὲ μὴ ὁλόκληρον τῷ ἱερέων νέμειν τοὺς ἱερεῖς ἐκέλευσε τὰ γέρα. ἀναβαίνειν δὲ ὅπῃ τὸν βωμὸν καὶ εἰσιέναι εἰς τὸν ναὸν ἐκώλυσε. μὴ μόνον δὲ περὶ τὰς ἱερουργίας καθαρὰς εἶναι, ἀπουδάζειν δὲ καὶ περὶ τὴν αὐτῶν δίαιταν, [b] ὡς αὐτὴν ἄμεμπτον εἶναι. καὶ διὰ ζωὴν τὴν αὐτῶν, οἱ τὴν ἱερατικὴν στολὴν φορῦντες ἄμωμοί τε εἰσὶ καὶ περὶ πάντα καθαροὶ καὶ νηφάλιοι. πίνειν οἶνον ἕως ἂν τὴν στολὴν ἔχωσι κεκωλυμένοι. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἱερεῖα θύσιν ὁλόκληρα, καὶ κατὰ μηδὲν λελωβημένα.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν ἤδη καθ' [c] ὃν τῆς ζωῆς χρόνον ἑαυτῷ γενόμενα Μωϋσῆς παρέδωκε· τὰ δ' αὖθις καθάπερ ὑπὲρ τῆς ἐρημίας διαπόμπους προεγένετο, [d] ὅπως ἐπιδὰν τὴν Χαναναίαν λάβωσι ταύτην ποιῶσι. δι' ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι τῇ γῇ ἀπό τε ἀρότου καὶ φυτείας, ὥσπερ καὶ αὐτοῖς δι' ἑβδόμης ἡμέρας τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων προεῖπεν ἀνάπαυσιν. [e] καὶ τὰ αὐτόματα ἀναδοθέντα ἀπὸ τῆς γῆς κοινὰ εἶ) τοῖς θέλουσιν τὴν χρῆσιν, [f] τῶν τε ὁμοφύλων καὶ τῶν ἀλλοεθνῶν, μηδὲν ἐξ αὐτῶν φυλάττοντας. ποιεῖν δὲ καὶ τοῦτο [g] μῆ' ἑβδόμῳ ἔτει ἑβδομάδα. ταῦτα πεντήκοντα μέν ἐστιν ἔτη τὰ πάντα. καλεῖται δὲ ὑπὸ Ἑβραίων ὁ [h] πεντηκοστὸς ἐναυτὸς Ἰώβηλος· ἐν ᾧ οἵτε χρεῶν τὰ δανείων ἀπολύουσι, καὶ οἱ δουλεύοντες ἐλεύθεροι ἀφίενται, ὃς ὄντας ὁμοφύλους καὶ ἀδελφοὺς τῶν νομίμων τῷ ὀχήματι τῆς δουλείας ἐκόλασε, θάνατον οὐκ ἀναδεχομένους. ἀποδίδωσι δὲ καὶ τοὺς ἀγροὺς τοῖς ἀρχῆθεν αὐτῶν δεσπόταις τοῦτον τὸν τρόπον. [i] εἰσάντος δὲ Ἰωβήλου, [k] ἐλευθερίαν δὲ σημαίνει τοὔνομα, συνέρχονται ὅ, τε ἀποδόμενος ὅ χωρίον καὶ ὁ ὠριάμενος, καὶ [l] λογισάμενοι τάς καρπῶν πλεονάζειν εὑρεθέντων προσδέχεται [m] τὸν ἀγρὸν ὁ ἀποδόμενος· ὃ δὲ ἀναλώμασιν ὑπερβάλλουσιν, ὑπὲρ ὃ λείποντος [n] καταλαβὼν ὃ ἐκνύμενον ἀξίαν τῆς κτήσεως. ἴσων δὲ συναριθμουμένων τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἀποδίδωσι τοῖς καθ' [p] πρότερα νεμηθεῖσι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκίας νόμιμον ἰσχύειν ἠθέλησε τῆς κατὰ κώμας πεπραμένας· περὶ γὰρ [q] τῶν ἐν πόλει πεπραμένων, ἔγνωκεν ἑτέρως. εἰ μὲν γὰρ πρὸ τοῦ τελεωθῆναι τὸν ἐνιαυτὸν καταβάλοι ὁ ἀργύριον, [r] ἀναγκάζει τὸν πεπραμένον ἀποδῶναι· εἰ δὲ πλήρες γένοιτο τὸ ἔτος, βεβαιοῖ τὴν κτῆσιν τῷ πεπραμένῳ. ταύτην Μωϋσῆς τὴν διάταξιν τῶν νόμων, ὃν ὑπὸ τὸ Σινᾶιον καθιδρύσεν

a Κατὰ πᾶσαν ἀφ. *Big.* b Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ζωὴν in *Editis, aliisque.* c Κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρ. *Vat.* & *Samb.* d Sic *MSS.* ὡς ὅπως in *Editis.* nimis liberaliter. e Ita in *MSS.* ἐπὶ τῶν in *Editis.* f Τοῖς ὁμοφύλοις καὶ ἀλλοτρίοις *Buſb.* & *Hen.* & *Vet. Interpr.* g Ita *Joſephus* tam heic quam alibi, & *Philo*, p. 767 & p. 1187. h Aliis *quadrageſimus nonus.* qua de re magna inter viros Eruditos controverſia. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 15. & p. 34. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 9. c. 27. *Cunæum* de *Rep. Hebr.* l. 1. c. 6. & *J. Clericum* ad *Levit.* c. x. i Εἰσάντος δὲ τοῦ Ἰωβήλου juxta *Vet. Interpr.* k Ἰώβηλος *Joſepho* ἐλευθερία ab illo *Levit.* c. 25. v. 10. וקראתם דרור & *clamabitis Libertatem.* LXXII. Interpretibus τῇ ἀφέσει αὐτῶν ἄφεσιν. Unde iiſdem vox יובל vertitur ἄφεσις, *Num.* 36, 4. & alibi ſæpe Plurali τὰ ἄφεσια. Pariter *Aquila* שופרות היובלים reddit τὰς σάλπιγγας ἐφ' ἀφέσεως. Ab hoc non abludit vox יובל *Jobel*, cujus verbum in *Hiphil* eſt *attulit, retulit, reſtituit* & in *Hophal, adductus, reductus, reſtitutus fuit.* Unde *Moyſes* Synonymo verbo uſus ait, *Levit.* 25. 10. *Jobel ipſum vobis erit,* ושבתם *& revertemini quiſque in poſſeſſionem ſuam.* In hunc ſenſum *Saadias Gaon* in ſua verſione *Pentateuchi* Arabica יובל *Jobel* ubique vertit الاطلاق *Liberationem*, ſic *R. A. Aben-Ezra* יובל *Jobel*, inquit, כמו שלוח *quaſi Dimiſſio.* Fateor *Targum Jonathan* hæc verba *Levit.* 6. 4. פשוברות היובלים interpretari בשופריא דקרן דכרייא *tubas cornu arietum.* At illi impoſuit Fabula in *Roſh Haſhana* fol. 26. 2. ubi *R. Akiba* dicitur ab *Arabe* quodem didiciſſe רכרא *Arietem* appellari inter *Nomadas* יובלא *Jobela.* Sed nihil hujus exſtat in lingua *Arabica*, ubi vox ابل non pro *ariete*, ſed pro *camelo* uſurpatur. multo minus in *Textu ſacro*, & ejus *Interpretibus* omnibus præter *Targum Jonathan. Bern.* l Λογισάμενος *Buſb.* & *Hen.* m Τὸν καρπὸν *Vat.* n Ita *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* apud quem *recipiens emptor.* in *Editis* & *MSS.* aut καταβάλλων aut καταβαλών. o Τὸ ἐκνυμένον *Vat.* p Πρότερον νεμηθεῖσι *Samb. Hen.* & *Buſb.* πρότερον διανεμηθεῖσι *Vat.* & *Samb.* in margine. q Ita quatuor *MSS.* in *reliquis* & *Editis* τῶν ἐν τῇ πόλει. r Ἀναγκάζειν *Vat.* * Ita placuit locum interpretari ex iſtis *Heſychii*, ἀφελὴς, ἀσυνὴς, καθαρὸς, ὁλόκληρος, ὁ μήτε πλεονάζων μήτε δέων τι ἢ σώματος. Cæteri fere ad hunc modum, *Iidem jubentur ſimplices eſſe omnique fuco carere.* Videſis *Etym. M.* voce ἀφελὴς.

a Αὐτὸς

χελισθήκει τ᾽ στρατιᾶν, ἐξέμαθε παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς Ἑβραίοις γεγραμμένην [a] παραδίδωσιν.

ια'. δ'. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς αὐτῷ τὰ περὶ τὴν νομοθεσίαν ἔχειν ἐδόκει, τρέπεται πρὸς ἐξέτασιν τοῦ στρατοῦ τὸ λοιπὸν ἐπιβάλλει, τῶν πολεμικῶν ἤδη καιρὸν ἔχων ἅπτεσθαι. [b] προστάττει δὲ τοῖς φυλάρχαις, πλὴν τῆς Λευίτιδος φυλῆς, ἀκριβῶς καὶ ἀθρόον ἐκμαθεῖν τὴν στρατιᾶς δύναμιν. ἱερεῖς γὰρ ἦσαν οἱ Λεβῖται, καὶ πάντων ἀτελεῖς. γενομένης δὲ τῆς ἐξετάσεως εὑρέθησαν [c] μυριάδες ἑξήκοντα τὴν ὁπλιτείαν [d] δυναμένων, ὅσοι ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λευῒ κατέλεξεν εἰς τὴν φυλάρχων Μανασσῆ καὶ Ἰωσήπου παῖδα, καὶ Ἐφραίμου ἀντὶ τοῦ Ἰωσήπου. δέησις δὲ ἦν αὐτῷ Ἰακώβου πρὸς Ἰώσηπον, ποιητὴν αὐτὸν παραλαβεῖν τοὺς παῖδας, ὡς καὶ πρόσθεν.

ε'. Πηγνύντες δὲ τὴν σκηνὴν μέσην ἀπελάμβανον, τρισὶ φυλαῖς κατὰ πλευρὰν ἑκάστην παρατεταγμέναις· [e] ὁδοὶ τε ἀφ᾽ μέσου ἐτέτμηντο. καὶ κόσμος ἦν ἀγορᾶς, καὶ τῶν πωλουμένων ἕκαστον ἐν τάξει διέκειτο, καὶ δημιουργοὶ τέχνης ἁπάσης ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἦσαν· ᾠδήν τε ἄλλῳ ἢ πόλει μεταπιζομένη καὶ καθιδρυμένη ἐῴκει. τὰ δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον· ἔπειτα δὲ οἱ Λεβῖται, πάντες ὄντες τὸ πλῆθος, ἐξητάσθησαν γὰρ καὶ αὐτοὶ τοῦ μὲν ἄρσεν[ος] ὅσον τριακοσήν εἶχεν ἡμέραν γενόμενον, [f] δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι πρὸς τοῖς ἑπτακοσίοις ὀγδοήκοντα. καὶ [g] ἐφ᾽ ὅσῳ μὲν ὑπὲρ τὴν σκηνὴν συνέβαινεν ἐζεῖναι τὴν νεφέλην, μένειν [h] αὐτοῖς ὡς ὑπιδημοῦντος ἐδόκει τοῦ Θεοῦ· τρεπομένης δὲ ταύτης, μεταπίζεσθαι.

ς'. Εὗρε δὲ καὶ βυκάνης τύπον, [i] ἐξ ἀργυρίου ποιησάμενος. ἔστι δὲ τοιαύτη. μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεῖπον· φωνὴ δ᾽ ὀξεῖα αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα, παρέχουσα δὲ [k] εὖρος [l] ἀρχοῦν ὑπὲρ τῷ στόματι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα ταῖς σάλπιγξι παραπλήσιος [m] τελοῦν. ἀσωσὲρ καλοῦσι κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. γίνονται δὲ δύο· καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς παρακέλευσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο τοῦ πλήθους [n] πρὸς τὰς ἐκκλησίας. καὶ μίαν μὲν ἀποσημαίνοντος, ἔδει τὰς ἀρχὰς συνελθεῖν σκεψομένας περὶ τῶν οἰκείων· [o] ἀμφοτέρας δὲ συρίγγι τὸ πλῆθος. τῆς δὲ σκηνῆς μετακινουμένης ταῦτα ἐγίνετο. [p] ἀποσημαίνοντος γὰρ τὸ πρῶτον, οἱ παρὰ τὰς ἀνατολὰς ἐσκευασμένοι ἀνίσαντο· καὶ πρὸς τὴν δευτέραν, οἱ

næo exercitum teneret, à Deo accepit; atque literis consignatam Hebræis tradidit.

4. Cum vero omnia circa leges ferendas sibi rectè se habere viderentur, deinceps ad exercitum recensendum semet convertit, quod jam tum in animum induxerit res ad bellum spectantes attingere. Tribuum autem principibus, excepta tribu Levitica, imperat censum accuratum omnium, quotquot militari essent ætate. Levitæ enim Dei sacrati erant ministerio, & à *cæteris* omnibus immunes. Lustrato igitur exercitu, inventi sunt sexcenties mille, ter mille sexcenti & quinquaginta, qui arma ferre poterant, ab anno vicesimo usque ad quinquagesimum. At vice Levi in principum numerum cooptavit Manassen Josephi filium, & loco Josephi Ephraïmen. Nam à Josepho obsecrabat Jacobus, ut sibi filios suos in adoptionem daret, sicut supra diximus.

XI.

Israëlitarum recensio.

5. * Castra autem figentes Tabernaculum in medium acceperunt, trium tribuum tentoriis singula ad latera positis: interque ea patebant viæ. Forum etiam adornabatur, resque venales suo quæque loco dispositæ erant, & omne genus opifices suas habuere officinas: atque civitatis huc illuc commeantis imaginem plane referebat. Loca autem circa Tabernaculum sacerdotes quidem primi occupabant: *istis* proximi erant Levitæ, numero omnes (nam & illi, quotquot masculi quidem erant triginta dies nati, recensebantur) viginti tria millia, octingenti octoginta. Et quamdiu contigit ut nubes incubaret Tabernaculo, tantisper illis veluti præsente Deo eodem loco manere visum est; illinc vero migrare, cum sese aliò moveret.

Forma castrametationis Hebræorum. Vide Num. c. 2. & c. 4. & c. 10.

Levitarum recensio.

Ritus nubis Ædi S. incubantis sive tollentis se, πατρικὴ δόσις ordinatur. Ex. c. 40. Num. c. 9. & c. 10.

6. Primus autem & buccinæ formam excogitavit, *illam* ex argento fabricari faciens. Ad hunc autem modum se habet. Longitudine quidem est paullo minus cubitali: sed fistula ejus angusta est, † tibiâ crassior aliquantulum, ea vero oris amplitudine quæ ad spiritum excipiendum idonea sit, similiter ac tuba in campanulam desinens. Hebraïca lingua vocatur Asosra. Duæ autem factæ sunt: & altera quidem ad populum exciendum & in concionem congregandum utebantur. Etenim unâ signum dante *sacerdote*, principes convenire oportebat ad consultandum de rebus suis: utrâque vero populum universum convocabat. Quoties autem Tabernaculum moveretur, hæc fieri consueverunt. Cum primum *buccinâ* signum daretur, qui ad orientem tentoria collocarant, excitabantur: iterumque sonante buccina, qui ad meridionalem

Buccinæ forma.

a Αὐτὸς παραδίδωσι juxta aliquot *Epiphanii* Codices. b Προστάττει τε *Busb.* & *Hen.* ut & mox ἀκριβῶσαι τ᾽ ἀριθμὸν τ᾽ ὁ c Ita in omnibus *Josephi* libris & *Zonaræ* ejus Exscriptore. Viderat ideo in membranis *Legis* שש מאות pro ששת מאות, aut *Librariorum Græcanicorum* negligentia jampridem peccatum fuit in nota ϛ pro ϕ. d Δυναμένων ἢ λάβοι ἄν. *Samb.* & *Big.* e Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁδοὶ δὲ ἀφ᾽ μέσου *Vat.* ὁδοὶ ἀφ᾽ μέσου *Bas.* & *G.* f Δισμύριοι ἑπτακόσιοι soli *Big.* & *Samb.* quam lectionem sequuti sunt codices omnes *Latini.* τρισμύριοι ἑπτὰς ἑκατοντάδες ὀγδοήκοντα, ex *Num.* c. 3. collato cum cap. 4. malit *Bernardus*, aut δισμύριοι καὶ χιλιάδι ἑπτὰς ὀγδοήκοντα. vice ωΝ'. quod Ν & Π facile permutentur. Videsis ad *Josephi* Origines, p. 233. g Ἐφ᾽ ὅσον *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* h Αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.* i Ἐξ ἀργύρου πεποιημένην *Idem.* quod, ut elegantius & *Josepho* aptius, probat *Bernardus.* k Variant *Codices.* in *nonnullis* ὕρος, in *aliis* aspirate cum antiquis aliquot *Grammaticis.* l Δοκοῦν *Vat.* m Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Requiritur τελεῖ, vel τελοῖ, vel τελοῦσαι, vel potius εἰς τὸ κώδωνα ταῖς σ. π. τελοῦσα. Ἀσώρα καλ &c. *Bern.* n Εἰς τὰς ἐκκλησίας *Samb.* & *Vat.* o Ἀμφοτέρας *Big.* & *Samb.* præcessit enim μίαν. p Ἀποσημήναντος *Vat.* * Ita cum *Vet. Interpr.* ad hunc modum *Gelenius* reddit, *Compactio autem Tabernaculo in medium castrorum illud acceperunt.* † *Calamo cantatorio* in *Vet. Interpr.*

meridionalem *Tabernaculi* plagam tetenderant. Deinde Tabernaculum diſſolutum medium portabatur inter ſex tribus præcedentes & ſex ſubſequentes. Levitæ vero omnes circa Tabernaculum erant. Ad tertium autem ſonitum pars caſtrorum occidentalis movebatur: ad quartum vero ſeptentrionalis. His buccinis utebantur etiam in ſacris miniſteriis, quandocunque victimas *ad aram* adducebant, tam Sabbatis quam cæteris diebus. Tunc autem primum, poſt diſceſſum ex Ægypto, ſacrificium Paſchale dictum celebratur in deſerto.

Paſcha ſecundum in eremo apud Sinæum celebrant Hebræi, anno jam exacto poſt primum illud & excepto Chriſtiano omnium nobiliſſimum. Num. c. 9.

[a] πρὸς τ νότον αὐτῆς καθεζῶτες. ἔιθ' ἡ σαλπὴ λυομένη, μέση τ πορευόσων ἐξ φυλῶν ἐκομίζετο καὶ τῶν ἐπομένων ἔξ. Λευῖται [b] δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πάντες ἦσαν. τρίτον δὲ σημαίνοντος, τὸ κατὰ λίβα τετραμμένον τ ἑσπερινώτατον μέρος [c] ἐκινεῖτο· καὶ τέταρτον, τὸ κατὰ βορρᾶν. ταῖς δὲ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ὅτε ταῖς ἱερουργίαις πρὸς ἃς παρασάγοιντο [d] ἦσαν τὰς θυσίας, καὶ τοῖς Σαββάτοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις. ἦν δὲ τότε πρῶτον, μὴ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Αἰγύπτου, τὴν Πάσχα λεγομένην ὅτι τ ἐρήμου.

XII. CAP. XIII. ΚΕΦ. ιγ'. 16.

Quomodo Moyſes duxit populum ex monte Sinæo ad fines Chananæorum.

Ὡς ἀπὸ ὄρους Σινᾶ ἄρας ὁ Μωϋσῆς ἦγαγε τ λαὸν εἰς τὰς ὄρους τ Χαναναίων.

Seditio Hebræorum contra Moyſen.

NON multo poſt à Sina monte caſtra moventur: & poſt aliquot manſiones, de quibus dicemus, ventum eſt ad locum qui dicitur Eſermoth. Atque illic rurſum populus ſeditionibus agitari cœpit, Moyſique objicere mala quæ in peregrinatione perpeſſi ſunt, & quod ipſo illis ſuadente regionem fertiliſſimam relinquere, eam quidem amiſerint, atque pro felicitate, quam ſe daturum eſſe pollicitus eſt, in hiſce miſeriis errabundi verſentur, aquarum inopia laborantes, &, ſi contingeret ut etiam manna deficeret, proculdubio *fame* perituri. Cumque gravia convicia viro *optime merito* facerent, unus aliquis eos quidem admonebat, ut neque Moyſis & eorum quæ pro communi *omnium* ſalute præſtiterat immemores eſſent, neque de Dei ope & auxilio deſperarent. Verum hoc ipſum multitudinem vehementius commovebat, atque tumultuans ferocius in Moyſem invecta eſt. Moyſes autem, ut ipſos adeo ſpe dejectos confirmaret, promiſit *atque in ſe recepit*, licet ab illis contumelioſiſſime habitus, eis parare ſatis magnam carnium copiam, & non in unum tantum diem ſed in plures. Illis vero ei diffidentibus, quodam etiam rogante, unde poſſet tot hominum millibus carnes promiſſas miniſtrare? Deus, inquiit, & ego, quamvis male apud vos audientes, nunquam deſinemus veſtri curam gerere: idque *quod prædixi* non longe à vobis abeſt. Simul ac hæc loquutus eſt, caſtra undique coturnicibus complentur, atque eos circumſtantes colligebant. Veruntamen Deus non multo poſt in Hebræos, ob inſolentiam eorum & maledicta, animadvertit. magnus ſiquidem eorum numerus interibat. Atque etiamnum locus *iſte* cognominatur Cabrothaba, id eſt, Buſta cupiditatis.

Deus iratus depluit Coturnices.

ΚΑΙ βραχὺ λιμοκτονίαν ἀπανίσαται τὸ Σινᾶ ὄρους· καὶ τόπους τινὰς ἀμείψας, περὶ ὧν διαλώσομεν, [c] εἴς τι χωρίον Εσερμὼθ λεγόμενον παρῆλθε. κἀκεῖ τὸ πλῆθος πάλιν στασιάζειν ἄρχεται, καὶ τῷ Μωϋσεῖ αἰτίαν τῶν τε κατὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτῷ πεπεραμένων, ᾗ ὅτι γῆς αὐτὸς ἀγαθῆς πείσαντος ἀπαναστῆναι, [f] τὴν μὲν ἀπολέσειαν, ἀντὶ δὲ ἧς [e] προέχετο παρέξειν εὐδαιμονίας, οὐ ταύταις [g] ἀλῶνται τὰς ταλαιπωρίας, ὕδατος μὲν ἀπορίζοντες, εἰ δὲ καὶ [h] τὴν μάνναν ὀπολιπεῖν συμβαίη, τέλεον ἀπολώμενοι. πολλὰ μὲν εἰς αὐτὸν ἀνόσια καὶ δεινὰ λεγόντων, εἷς δέ τις [i] αὐτοῖς παρῄνει, μήτε Μωϋσέως καὶ τῶν πεπονημένων αὐτῷ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀμνημονεῖν, μήτ' ἀπογινώσκειν τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ βοηθείας. ὁ δὲ πλῆθος [k] πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκείνητο, καὶ θορυβῶσαν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἐπετείνετο. Μωϋσῆς δὲ, παραθαρσύνων αὐτοὺς ὅτως ἀπεγνωκότας, ὑπέσχετο, κἂν μὴ αὐχρῶς [l] τὰ αὐτῶν ὅτως περιβεβλημένος, πλῆθος αὐτοῖς παρέξειν κρεῶν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλ' εἰς πλείονας. ἀπιστούντων δ' ἔτι τούτῳ, καὶ τινος εἰρομένου, πόθεν ἂν τοσαύτας εὐπορήσειε μυριάσι τῶν προειρημένων; ὁ Θεὸς, εἶπε, κἀγὼ, καί τοι [m] κακῶς ἀκούοντες πρὸς ὑμῶν, οὐκ ἂν ἀποκαίμεν κήδοντες ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τοῦτ' οὐκ εἰς μακρὰν ἔσαι. ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ πίμπλαται τὸ στρατόπεδον ὀρτύγων ἅπαν, καὶ ἤθροιζον αὐτὰς προϊέμενοι. ὁ μέντοι Θεὸς οὐκ εἰς μακρὰν μετέρχεται τὴν Ἑβραίων τῆς εἰς αὐτὸν θρασύτητος καὶ λοιδορίας. ἀπέθανε γὰρ οὐκ ὀλίγον πλῆθος αὐτῶν. καὶ νῦν ἔτι κατ' ἐπωνυμίαν ὁ χῶρος ὀνομάζεται [n] Καβρωθαβά, ὅ ἐστι Ἐπιθυμίας μνημεῖα.

ΚΕΦ.

a Ita (cum antea eſſet πρὸς τ νῶτον) è *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda, *conſentiente Epiphanio*, qui reddit *ad auſtrum*. Plane תימנה *auſtrum verſus* in *Num.* c. 2. & c. 10. mox etiam κατὰ λίβα vertit ex *Hebraïco* ים quod LXXII. *Interpp.* eſt πυρὰ θάλασσαν *mare verſus Mediterraneum*, id eſt, *ad ventum Africum*, νοτοζέφυρον ἢ λιβόφοινικα reſpectu Idumeæ & Judææ. Quinetiam hæc lectio *Joſephi* firmatur Exemplari *Alexandrino* LXXII. ad *Num.* c. 10. v. 6. *Bern.* *b* Illud δὲ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.* *c* Εἵκετο *Big.* & *Samb.* *d* Illud ὅτου prætereunt *Big.* & *Samb.* *e* Ita *Big.* & *Samb.* atque unus è *Codd. Latinis.* εἴς τι χωρίον Εσερθμὼθ *Vat.* εἴς τι χωρίον Εισερμὼθ *Baſ. Gen.* & aliquot Codd. *Epiphanii.* εἴς τι χωρίον Σαρμὼθ *Busb.* & *Hen.* verum in *Epit. Cam.* & aliquot libris *Vet. Interpr.* habemus *Eſerioth.* Vide Cl. *Seldenum* de *Synedriis Hebr.* l. 2. c. 4. p. 199. *f* Αὐτὸν μὲ conjicit Cl. *Bigotius.* *g* Sic in *pleriſque MSS.* in *Editis* ἀλῶνται ταλαιπωρίας. *h* In quibuſdam *MSS.* τὸν μετὰ & τὸ μετὰ. *i* Αὐτὸς *Vat.* *k* Πρὸς τοῦτο ex conjectura *Bigotii.* *l* Οὕτως deeſt *Samb.* & *Vet. Interpr.* *m* Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κακῶν. *n* Ita *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & *Epiphan.* Καβρώθαβα ἐπιθυμίας μνημεῖα *Big.* Καβρώθαβα, ἐπιθυμίας μνημεῖα λέγεται *Samb.* & *Vat.* Nomen certe Hebraïcum *Chabroth Ataba* conciſe concinnéque (inquit *Bernardus*) per Καβρωθαβὰ aut Χαβρωθαβὰ expreſſit *Joſephus*: per Hebraïcarum

ιγ'. ΚΕΦ. ιδ'.

Ως ὁ Μωϋσῆς τὰς κατασκεψομένας τῶν Χαναναίων τὴν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν· ἔτι δὲ, ὅτι τῶν πεμφθέντων μετὰ τεσσαρακοστὴν ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων ὡς αὐτοὶ ἀξιομάχους αὑτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν, τὸ πλῆθος παραχθὲν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν ὡς καταλεύσον τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέψαι, δουλεύειν διεγνωκότες.

XIII. CAP. XIV.

Quomodo Moyses miſit qui explorarent Chananæorum regionem & civitatum magnitudines: deinde quod bis qui miſſi fuerant poſt XL. *dies reverſis, & dicentibus quam ipſi imbelles eſſent, & Chananæorum extollentibus virtutem, multitudo turbata & in deſperationem verſa ad Moyſen lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum, ad ſerviendum.*

ΑΝαγαγὼν δ' αὐτοὺς ἐκεῖθεν ὁ Μωϋσῆς [a]εἰς τὸν καλούμενον Φάραγγα, πλησίον ὄντα [b]τῆς Χαναναίων ὀρείου καὶ χαλεπὴν ἐνδιατῶσθαι, εἰς ἐκκλησίαν ἀθροίζει τὸ πλῆθος. καὶ καταστάς, "δύο, φησὶ, κείμενα ἡμῖν τοῦ Θεοῦ "προέχειν ἀγαθὰ, ἐλευθερίαν καὶ γῆς κτῆσιν εὐ"δαίμονος· τὸ μὲν ἤδη δόντος ἔχετε, τὸ δὲ ἤδη "λήψεσθε. Χαναναίων γὰρ ὄντι τῆς ὄψεως καθήμε"θα· καὶ κωλύσει τὸ λοιπὸν ὀπίσω ἰόντας οὐ μόνον [c]οὐ "βασιλεὺς ἡ πόλις ἡμᾶς, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πᾶν ἀθρόον "αὐτῶν ἔθνος. προσκευαζώμεθα οὖν ὡς ἐπὶ "τὸ ἔργον· οὐ γὰρ ἀμαχητὶ προχωρήσουσιν ἡμῖν τῆς "γῆς, ἀλλὰ μεγάλοις αὐτὸν ἀγῶσιν ἀφαιρεθέν"τες. πέμψομεν δὲ κατασκόπους, οἳ τῆς τε γῆς "τὸν ἀρετὸν καταισόμενοι, καὶ πόση δύναμις [d]αὐ"τῆς. πρὸ δὲ πάντων ὁμονοῶμεν· καὶ τῷ Θεῷ, ὃς "ἐστιν ὅτι πᾶσιν ἡμῖν βοηθὸς καὶ σύμμαχος, μετὰ "τιμῆς ἔχωμεν.

β'. Μωϋσέως δὲ ταῦτ' εἰπόντος, τὸ πλῆθος [e]αὐτὸν τιμῆς ἀμείβεται καὶ κατασκόπους αἱρεῖται δώδεκα τῶν γνωσιμωτάτων, ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἕνα. [f]οἳ, διεξελθόντες ἀπὸ τοῦ πρὸς Αἰγύπτῳ τὸν Χαναναίαν ἅπασαν, ὅτι τε Ἀμαθὼ πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρος· καὶ τὸν τε τῆς γῆς φύσιν, καὶ τὸν τῶν ἐνοικούντων ἀνθρώπων ἐξιστορήσαντες πάρεσαν, πεντεκαίδεκα ἡμέραις εἰς πᾶν καταχρησάμενοι τὸ ἔργον. ἔτι δὲ καὶ καρπὸν ὧν ἔφερεν ἡ γῆ κομίζοντες, τῇ τε τούτων εὐπρεπείᾳ, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀγαθῶν, ἃ τὸν γῶν ἔχων διηγοῦντο, πολεμὸν ἐπαίρουσι τὸ πλῆθος· φοβοῦντες δὲ πάλιν αὐτὸ τῷ τῆς κτήσεως ἀπόρῳ, ποταμούς τε ἀβλῶας [g]λέγοντες ἀδιαβάτους ὑπὸ μεγέθους ἅμα καὶ βάθους, καὶ ὄρη ἀμήχανα τοῖς διοδεύσι, καὶ πόλεις καρτερὰς τείχεσι καὶ βελῶν ὀχυρότητι. ὑπὸ δὲ Χεβρῶνι καὶ τῶν γιγάντων ἔφασκον τὰς ἀπογόνους καταλαβεῖν. καὶ οἱ μὲν κατάσκοποι [h]τεθαμένοι [i]πάντων, οἷς μετὰ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου σπέυ-

MOyſes autem illinc eos ſubducens in locum, qui dicitur * Fauces, in Chananææ terræ confinibus *ſitum*, atque habitatu difficilem, in concionem populum congregat. Cumque *in medio* conſtitiſſet, "Deo, inquit, nos duobus bonis impertire "in animo olim habente, libertate & felicis "terræ poſſeſſione, alterum quidem ejus be"neficio jam obtinetis, alterum vero mox "aſſequuturi eſtis. Nunc enim in Chananæo"rum finibus conſidemus: nec per regem "unquam ſtabit, aut civitatem *ullam*, aut "confertas totius gentis copias, quo minus in "terram eorum invadamus. Ergo parati ſi"mus ad rem fortiter aggrediendam: non "enim ſine prælio regione ſua nobis ceſſuri "ſunt, ſed poſt magna cum illis certamina "eam occupabimus. Mittamus autem ſpecu"latores, qui & terræ ubertatem & incolarum "vires explorent. Ante omnia vero unum at"que idem ſentiamus: & Deum, qui ſemper "nobis opem & auxilium tulit, *magno* in ho"nore habeamus.

Jam in eremo Pharanetica de Paleſtina exploranda apud populum deliberat Moyſes. Num. c. 13. & Deut. c. 1.

2. Hæc cum dixiſſet Moyſes, populus ejus conſilium probat laudatque: & *mox* exploratores eligit duodecim, *viros* dignitate eminentiſſimos, ex unaquaque tribu unum. Qui, à finibus Ægypti omnem Chananæorum terram perluſtrantes, & ad Amathen urbem & Libanum montem perveniunt: exploratáque regionis ſimul & incolarum natura, poſt quadraginta dies toti huic negotio inſumptos, reverſi ſunt. Inſuper & fructus illius terræ ſecum afferentes, pulchritudine eorum & *immenſa* bonorum copia, qua regionem iſtam affluere enarrabant, populi animos ad bellum inferendum erexerunt: rurſus autem *ab incæpto* deterruerunt acquirendi difficultatem repræſentando, dicentes flumina illis objici ampla adeo & profunda, ut pertranſiri nequeant, monteſque arduos & impervios iter agentibus, atque urbes non ſolum mœnibus ſed & operibus & munitionibus validas eſſe. In Chebrone autem gigantum etiam progeniem ſe reperiſſe ajebant. Atque ita exploratores, cum obſervaſſent omnia apud Chananæos paullo majora iis in quæ poſt exitum ex Ægypto

Exploratores, regione perluſtrata, reverſi terrorem inferunt populo. Num. c. 13.

Hebraïcarum dictionum conjunctionem depravatam, ait *Seldenus*, Lib. 2. de *Synedriis*, c. 4. p. 199. *Hieronymo* in Manſionibus *Cabaroth Aſava*, ſicut lectum in *MSS.* *a* Sic in quinque *MSS.* cum *Editis* & *Zonara*. Pauxillo inde abeſt *Epiphanii* verſio, *in terram quæ vocatur Convallis*, effecta adeo de *Græco* εἰς γῆν καλουμένην Φάραγγα. *Joſephum* tamen ſcripſiſſe reor εἰς τὸν καλούμενον Φάραγα, cum *Schotano*; vel ἐς τ. κ. Φάραν cum *Boſio*. niſi aliquis forte ſuſpicetur poſuiſſe *Flavium* εἰς τ. κ. Βάραγγα, ut indicet *Cades Barnea*, unde emiſſos ſcimus Exploratores, *Num.* c. 13. v. 27. & *Deut.* c. 1. v. 19. *Bern.* *b* Τοῖς X. χωρίοις *Big.* & *Samb.* *c* X. γῆς *Busb. Hen.* & *Zonar.* *c* Οὐ βασιλεὺς, ἡ πόλις *Vat.* & *Vet. Interpr.* *d* Αὐτοῖς *Samb.* αὐτῶν *Busb.* & *Hen.* quo facit *Epiphanii* verſio, *quæ virtus in ea ſit habitantium*, ex *Num.* c. 13. v. 19. *e* Αὐτόν τε *Samb.* *f* Οἱ δὲ ἐξελθόντες *Big.* & *Samb.* οἱ διελθόντες *Hen. Busb.* & *Zonaras.* *g* Ἐλεγον *Busb.* & *Hen.* *h* Θεασάμενοι *Big.* & *Samb.* *i* Πάντα *Vat.* * *Al.* Vallis, aut Convallis.

Ægypto inciderint, & ipſi animis conſternati erant, operamque dederunt ut parilem multitudini terrorem incuterent.

Hinc populo metus, lamenta, convicia in Deum ac Moyſen jacta, deque Ægypto repetenda conjuratio. Num. c. 13.

3. Illi autem, ex iis quæ audierant, ſibi difficile admodum fore exiſtimarunt, ſedes iſtas occupare: atque ex concione dimiſſi, cum uxoribus & liberis ſortem ſuam domi lugebant & deplorabant: ac ſi Deus revera nihil auxilii dederit, ſed verbis tantum *multa & magna* promiſerit. Rurſumque Moyſen increpabant, ipſumque & fratrem ejus Aaronem pontificem inclamabant. atque *ita* quidem inquieti & in utrumque convicia jactantes noctem exegerunt. Mane vero ad concionem concurrunt, *illud* in animo habentes, ut, lapidatis Moyſe ac Aarone, in Ægyptum reverterentur.

Jeſus Chalebuſque turbam flectere perorando nituntur. Num. c. 14.

4. Ex ſpeculatoribus autem Jeſus Naueni filius tribus Ephraïmitidis & Chalebus de tribu Judæ *attoniti in medium procedunt: & multitudinem compeſcebant, obſecrantes ut fiduciam ſumerent, & neque Deum mendacii inſimularent, neque iis *temere* fidem haberent, qui vanis ſermonibus de Chananæorum rebus credulos territarent; ſed eos potius ſequerentur, qui ad felicitatem & bonorum poſſeſſionem illos hortantur. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obſtituram viris ad rem fortiter gerendam exercitatis: præſertim cum Deum adjutorem habituri ſint, & pro illis in acie præliaturum. Proficiſcamur igitur, inquiunt, contra hoſtes, abjecto omni *metu & difficultatum* ſuſpicione: Deoque pro duce freti & innixi nos viam *ad victoriam* monſtrantes ſequimini. Et illi quidem his dictis populi iram mitigare nitebantur. Moyſes autem & Aaron, in terram procidentes, ſuppliciter Deum orabant; non pro ſalute ſua, ſed ut populum ab ignorantia liberaret, eorumque ſedaret animos, his rerum præſentium anguſtiis & aſperitatibus turbatos. Tum nubes aderat, & ſuper Tabernaculum ſuſpenſa Dei præſentiam indicabat.

γ'. Οἱ δὲ ἄποροι, ἐξ ὧν ἠκροάσαντο, τὴν κτῆσιν τῆς γῆς ὑπελάμβανον· καὶ συλλεγέντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ὀλοφυρόμενοι διῆγον, ὡς οὐδὲν ἔργῳ τῷ Θεῷ βοηθοῦντος, λόγῳ δὲ [c] μόνῳ ἐπιχαριζομένου. καὶ τὸν Μωϋσῆν πάλιν ἠτιῶντο, καὶ καταβόων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀαρῶνος τοῦ ἀρχιερέως· καὶ τοτηνικαῦτα μὲν καὶ μετὰ ταῦτ' εἰς τοὺς ἄνδρας βλασφημιῶν ἀφέντες τὴν νύκτα. ὄρθρου δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν συντρέχουσι· δι' ὀργὴν ἔχοντες, [d] καταλεύσαντες [e] τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα, ὅτι τὴν Αἴγυπτον ἐστέρησεν.

δ'. Τῶν δὲ κατασκόπων Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυήπου παῖς φυλῆς Ἐφραιμίτιδος καὶ Χάλεβος τῆς Ἰούδα φυλῆς, φοβηθέντες χαῦσιν εἰς μέσους· καὶ τὸ πλῆθος κατῄσχυνον, θαρσεῖν δεόμενοι, ἢ μήτε ψευδολογίαις κηλεῖσθαι τὸν Θεὸν, μήτε πιστεύειν τοῖς ἐκ τοῦ μὴ τἀληθῆ περὶ τῶν Χαναναίων ἐφηκέναι καταπλαγεῖσιν, ἀλλὰ τοῖς ὑπὲρ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν παρορμῶσιν. οὔτε γὰρ τῶν ὀρῶν τὸ μέγεθος, οὔτε τῶν ποταμῶν τὸ βάθος τοῖς ἀρετὴν [g] ἠσκηκόσιν ἐμποδὼν στήσεσθαι πρὸς τὰ ἔργα· καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ συμπροθυμουμένου καὶ συμμαχοῦντος αὐτῶν. ἴωμεν οὖν, ἔφασαν, ὅπλα τοὺς πολεμίους, μηδὲν ἔχοντες δι' ὑποψίας, ἡγεμόνι τε τῷ Θεῷ πεπιστευκότες, καὶ εὐημεροῦσι ἡμῖν ἐπόμενοι. καὶ οἱ μὲ ταῦτα λέγοντες ἐπεχείρουν τὸν ὄχλον καταπαύειν· ὁ δὲ πλῆθος. Μωϋσῆς δὲ καὶ Ἀαρὼν, πεσόντες ὅτι τὸν χῶν, ὦ Θεὸν ἱκέτευον· οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ὅπως τῆς [h] ἁμαρτίας παύσῃ τὸ πλῆθος, καὶ καταστήσῃ τὸν ἀφρονεῖν αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ἀμηχανίας ὁ παροξύντος αὐτοῖς πάθους παραγομένων. παρῆν δ' ἡ νεφέλη, καὶ σῶσα ὑπὲρ τὴν σκηνὴν ἐσήμαινε τὴν τοῦ Θεοῦ.

CAP. XV.

Quomodo Moyſes, ad indignationem adductus, prædixit, Deum velle per XL. *annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: & neque in Ægyptum reverſuros eſſe, neque poſſeſſuros Chananæam.*

Quadragina annorum vitam vagam ex oraculo denuncias Moyſes populo rebelli; ſed filiis horum pollicetur meliora. Num. c. 14. & c. 32. & Deut. c. 1.

MOyſes *ſolito* majori fiducia accedit ad populum, iiſque indicavit Deum, contumeliis eorum incenſum, ſupplicium de illis ſumpturum eſſe: non tamen quantum peccata mererentur, ſed quale patres in admonitionem ſolent liberis inferre. Sibi enim in Tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi futuram cum lachrymis depre-

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς ὅτι τούτῳ Μωϋσῆς διαταραχθείς, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ὅτι ἔτη τεσσαράκοντα, τὸν ὅτι τῆς ἐρημίας διατρίβειν, ἐπειπὼν ὠργίζετο· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

ΜΩϋσῆς δὲ θαρσήσας πάρεισιν [i] ὅτι τὸ πλῆθος, καὶ τὸν Θεὸν ἐθέλειν κινηθέντα ὑπὸ τῆς ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν. οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἐξημαρτημένων, οἵαν δὲ οἱ πατέρες ὅτι νουθεσίᾳ [k] τοῖς τέκνοις ὑποφέρουσι. παρελθόντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ, καὶ περὶ τῆς [l] μελλήσεως ὑπ' αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαομένῳ,

a Κατεπλάγησαν *Samb. & Big.* καταπεπλάγησαν *Baſ. & G.* pro κατεπλάγησαν, quod probum. Scribo jam κατεπλάγησαν more optimi *Vatis. Bern.* In ſuo *Codice* κατεπλάγησαν, aut κατεπλάγησαν habuerat *Epiphan.* nam vertit, *& ipſi tabuerunt.* *b* Volo ἐπιτειχῶντο, vel ἐπιχωρῶντο. In *MSS. Italicis* ἐπλαρῶντο, ex quo ἐπωιῶντο *Bigotius* fecerat. *Bern. c* Μόνοι *Samb. & Vat. d* Καταλιθάσαντες *Vat. e* Ita *Big. & Samb.* in *reliquis* τὸν τε Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρών. De re ipſa vide *Num.* c. 13 v. 31. c. 14. v. 2. & *Deut.* c. 1. v. 29, 30. *f* Ἰησοῦς τε *Samb. & Big.* ut & mox καὶ μὴ ψ. & ſtatim μηδὲ πιστεύειν. *g* Ἠσκημένους *Samb. h* Ἀπονοίας apud *Zonaram. i* Εἰς τὸ πλῆθος *Big. & Samb. k Al.* τοὺς τέκνων. *l* Μελλήσεως αὐτῶν, *Samb.* * *Al.* metuentes *eventum.*

a Τῆς

μένῳ, τὸν Θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα παθόντες ἐξ αὐτῆς, καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες, ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γένοιντο· ὅπι τε νῦν, τῇ τῶν κατασκόπων ὑπαχθέντες δειλίᾳ, τοὺς ἐκείνων λόγους ἀληθεστέρους [a] τῆς ὑποσχέσεως ἡγήσαντο τῆς αὐτῆς. καὶ ἀφ' ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ, οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας ὑφ' [b] ἑκφανίσῃ τὸ γένος αὐτῶν, ὁ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔχει διὰ τιμῆς· τῇ μέντοι Χαναναίαν [c] ὑ παρέξειν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τῇ ἀπ' αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ἀνεσίους δὲ ποιήσειν καὶ ἀπόλιδας ὅτι τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα κατασιῶναι, τῆς ἀθεμιτίας ποινὴν ταύτῃ ἐκτίνοντας. παισὶ μέντοι [d] τοῖς ἡμετέροις παραδώσειν [e] τῇ γῇ ὑπέσχετο· καὶ κείνους τῶν ἀγαθῶν, ὧν [f] ἑαυτοῖς τὸ ἀκρασίας ἐφθονήσατε μεθέξειν, [g] ποιήσειν δεσπότας.

β'. Ταῦτα δὲ Μωϋσέως κατὰ τὸ τοῦ Θεοῦ γνώμιον ἀφηλεχθέντος, εἰς λύπην καὶ συμφορὰ τὸ πλῆθος ἐγένετο· καὶ τῷ Μωϋσεῖ παρεκέλευε καταλλάκτην αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν Θεόν, ἢ [h] τὸ ἄλης τὸ τὴν ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς κατοικεῖν. ὁ δ' οὐκ ἔφασκεν [i] τὸν Θεὸν τοιαύτῃ πεῖραι προσπίσεσθαι· μὴ γὰρ κατὰ κουφότητα προσχῆναι τὸν Θεὸν ἀνθρωπείῳ εἰς τὸ ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ γνώμῃ καταψηφισάμενον αὐτοῦ. ὑ δὲ δὲ ἀπιστεῖν, εἰ Μωϋσῆς, εἷς ἀνὴρ ὤν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπράϋνε, καὶ μετήγαγεν εἰς τὸ ἡμερώτερον. ὁ γὰρ Θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν, ἡδέσθαι τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ πλῆθος παρεσκεύαζε· καὶ πολλάκις προσχύσαντες ἀσύμφορον αὐτοῖς τὸ ἀπειθεῖν ἐπέγνωσαν, διὰ τῆς συμφορᾶς πεῖσθεν.

γ'. Θαυμαστὸς δὲ τῆς ἀρετῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι πρὸς ὧν ἂν εἴποιεν, ὃ παρ' ὃν ἔζη χρόνον [k] ὑπῆρξε μόνος· ἀλλὰ καὶ νῦν ὅστις ἐστὶν ἑβδὸς Ἑβραίων, ὡς ἐκεῖ, [l] καθάπερ παρόντος αὐτοῦ καὶ κολάσοντος [m] ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν δύωνται. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν. [n] ἤδη δέ [o] τινες καὶ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτου, μείζω ὁδὸν πεντάμηνον ἐλθόντες κατὰ πεμπτὸν τοῦ παρ' ἡμῖν ἱεροῦ μετὰ πολλῶν κτηνῶν καὶ ἀναλωμάτων, καὶ θύσαντες οὐκ ἴσχυσαν τοῦ ἱερείου μεταλαβεῖν, Μωϋσέως ἀπηγορευκότος ὅτι τινὶ τῶν οὐ νομιζομένων, οὐδ' ἐκ τῶν πατρίων [p] ἡμῖν αὐτοῖς συντυγχάνων. καὶ οἱ μὲν μηδὲ θύσαντες, οἱ δὲ ἡμέργες τὰς θυσίας καταλιπόντες, πολλοὶ δ' ὑφ' ἁρχῆς εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν δυνηθέντες ἀπίασιν, ὑπακοὴν τοῖς Μωϋσέως προστάγμασι μᾶλλον ἢ ποιεῖν τὰ κατὰ

canti, Deum quidem commemorasse, quot ab ipso acceptis, quantisque cumulati beneficiis ingrati esse perrexerint: & quòd nunc, speculatorum timiditate & ignavia seducti, illorum sermonibus plus veritatis inesse existimarint, quam suis promissionibus. atque hanc ob causam non omnes quidem exitio daturum, neque *totum* genus eorum deleturum, quod cæteris mortalibus omnibus præstulerat: Chananæorum tamen terram ut illi occuparent non concessurum, aut ut ejus copia & abundantia *ipsi* fruerentur; sed facturum esse ut sine lare & sine urbe per XL. annos in deserto vitam traducerent, hanc pœnam pro peccatis persolventes. Liberis tamen nostris hanc terram se traditurum esse pollicebatur: illosque bonorum affluentiæ, cujus vosmet morum petulantia participes esse noluistis, dominos esse constituturum.

2. Cum autem hæc Moyses ex oraculo Dei renunciasset, magnopere calamitatem suam lugebat populus: Moysemque obsecrabant, ut pro illis apud Deum intercederet, & à vita vaga in solitudine liberatis urbes *habitandas* daret. Ille autem dicebat, Deum hujusmodi tentationem ægre laturum esse: non enim temere aut humanitus ad hanc indignationem adductum esse Deum, sed consilio in eos sententiam protulisse. Ne mirum autem videatur & incredibile, quod Moyses, cum unus vir esset, tot hominum millia concitata sedaverit, & ad mentem saniorem & mansuetiorem reduxerit. Deus enim illi præsens adstitit, fecitque ut sermonibus ejus victa cederet multitudo; præsertim cum non obtemperando sæpiuscule experta esset quam parum sibi profuerit contumacia, eo quod calamitatum causa illis exstiterit. *Serius sapit mala gens Hebræorum. Num. c. 14. & Deut. c. 1.*

3. Cæterum vir ille non solum ea, qua vixit, ætate in admiratione fuit ob *singularem* virtutem, & vim qua pollebat impetrandi dictis suis fidem; sed & nunc dierum nemo est Hebræorum, qui non, perinde ac si præsens esset ac moribus incompositos puniturus, pareat legibus quas sancivit, etiamsi peccantes latere posse speraret. Quin & alia quidem plurima auctoritatis ejus plusquam humanæ argumenta sunt. Olim enim cum quidam trans Euphratem habitantium, in honorem nostri Templi quatuor mensium iter magno cum periculo & sumptu emensi, Deo sacrificarint, de victimis participare non potuerunt; Moyse hoc illis interdicente qui moribus nostris non instituti sunt, & ex patria consuetudine nobiscum non versantur. Atque alii quidem non omnino sacrificantes, alii vero relictis antequam peracta erant sacrificiis, plurimi autem omni prorsus aditu ad Templum prohibiti discesserunt; quod multo maluerint Moysis legibus & institutis obtemperare, *Moysis Legumlatoris auctoritas integra, amplissima, perpetua.*

a Τῆς ὑποσχέσεως ἡγήσαντο *Samb.* b Ita *Big.* & *Zonar.* in *Editis* ἐξαφανίσῃ. c Sic in quatuor *MSS.* in *reliquis* cum *Editis* ὑ παρέξει. d Eo modo *Samb. Vat. Basil.* & *G.* τοῖς ὑμετέροις *Epiphan.* & Cl. *Bigotius* ex conjectura. αὐτῶν *Busb. Hen.* & *Zonar.* e Τῇ γῇ ἐκείνῃ *Big.* & *Samb.* f Ἑαυτοὺς *Big.* & *Samb.* g Ita ex *MSS.* in *Editis* ποιήσειν. h Recte *Samb.* τὸ ἄλης, quod est τὸ πλάνης. τὸ ἄλλως *Big.* τὸ ἁμαρτίας in reliquis *MSS.* & *Editis.* i Ὁ Θεὸς τοιαύτῃ *Big. Samb.* & *Vat.* k Ὑπῆρξε μόνος, ἀλλὰ νῦν ἐστιν· ἑβδὸς γάρ Ἑβραίων *Big. Samb.* & *Vat. Interpr.* l Illud καθάπερ libris *Mediceis* omissum notat *Big.* m Ita *Samb.* ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ *Vat.* ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχῇ *Big.* ἂν σκοσμῇ, πειθαρχῇ *Basil.* & *G.* n Καὶ τινὲς οὖν ἐλήλυθεν, οὐ ἤδη in quodam *Cod. Florentino* o Uti Helena, Adiabenorum regina; de qua in lib. XX. c. 2. p Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* Absque *MSS.* conjecerat Cl. *Seldenus*, ἡμῖν αὐτοῖς τὸ συντυχόντων, in lib. 2. de *Synedriis*, p. 101. ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντος *Vat.* ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς συντυχόντος *Basil.* & *G.*

perare, quam conveniente voluntati ſuæ agere; neminem licet, qui illos impedirent, metuebant, ſed propriam duntaxat conſcientiam reverebantur. Ita legum conſtitutio, quæ Deo accepta deberi viſa eſt, fecit ut ille ſupra hominem eſſe exiſtimaretur. Quin & paulo ante bellum cum Romanis geſtum, Claudio apud illos principatum tenente, & Iſmaële apud nos Pontificatum, cum fames adeo regionem noſtram urgeret, ut aſſaron *frumenti* quatuor drachmis veniret, & allati eſſent farinæ in feſtivitatem Azymorum cori ſeptuaginta (hoc eſt medimni Siculi triginta & unus, Attici vero quadraginta & unus) nemo tamen ſacerdotum *famelicorum* auſus eſt vel micam unam *iſtius* comedere, cum tanta terram premeret annonæ egeſtas, præ legum reverentia & metu iræ, qua Dei numen peccata etiam occulta ſolet proſequi. Proinde non eſt mirandum, quod res tantæ tunc geſtæ fuerint: quandoquidem & hodie uſque ſcripta à Moyſe relicta eam vim habeant & auctoritatem, ut etiam noſtri fateantur inimici, quod Deus *ipſe*, Moyſe ejuſque virtute uſus, talem vivendi rationem inſtituerit. Sed hæc quidem unuſquiſque, prout ei videbitur, accipiat.

Finis Libri tertii.

βάλησιν τῦ ἑαυτῦ προτιμῶντες· καὶ ⟨ϑ⟩ ἐλέγξοντα περὶ τύτων αὐτὸς ὁ διδάσκων, ἀλλὰ μόνον τὸ συνηδὸς ἐφορώμενοι. ὅτως ἡ νομοθεσία ὑπὸ Θεῦ δοκῦσα τὸν ἄνδρα πεποίηκε τῆς αὐτῦ φύσεως κρείττονα νομίζεσθαι. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ τῦδε τῦ πολέμυ μικρὸν ἔμπροσθεν, Κλαυδίυ Ρωμαίων ἄρχοντος, Ισμαήλυ δὲ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄντος, καὶ λιμῦ τῆς χώρας ἡμᾶς καταλαβόντος, ὡς τεσσάρων δραχμῶν πωλεῖσθαι τὸν ἀσσαρῶνα, κομισθέντος ἀλεύρυ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Αζύμων εἰς χόρυς ἑβδομήκοντα· μέδιμνοι δὲ ὅτοι Σικελοὶ μέν εἰσιν εἷς καὶ ⟨c⟩ πεμήκοντα, Αττικοὶ δὲ τεσσεράκοντα εἷς· ὐδεὶς ἐτόλμησε τῶν ἱερέων d κείμενον ἔτι φαγεῖν, τοσαύτης ἀπορίας τὴν γῆν κατεχύσης· δεδιὼς τὸν νόμον καὶ τὴν ὀργήν, e ἣν καὶ ὅτι ἀπεξελεγκτοις ἀεὶ τὸ ϑεῖον τοῖς ἀδικήμασιν ἔχει. ὥσ' ὁ δεῖ ϑαυμάζειν περὶ τῶν τότε πεπραγμένων· f ὁπότε μέχρι καὶ νῦν τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ Μωϋσέως γράμματα τηλικαύτην ἰσχὺν ἔχει, ὥστε καὶ τὺς μισοῦντας ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὅτι τὴν πολιτείαν ἡμῖν ὁ κατασκευάσας ὅτι Θεὸς, οὕτω Μωϋσέως καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ ἐκείνυ. ἀλλὰ περὶ μὲν τύτων ἑκάστῳ ταῦτα δοκεῖ, g ἀφείλήφεται.

Τέλος τῦ τρίτυ βιβλίυ.

a Τοσῦτοι vel ὅτως ἰσχυρῶ καταλαβόντος in ſchedis *Bigotianis*. Gravis illius famis (de qua in *Antiquitatum* l. 20. & *in Actis Apoſt.* c. 11.) meminerunt *Africanus, Tacitus, Phlegon*, atque *Dio* ad annum Urbis 795. b Σικλοὶ inficete *Big. Samb.* & *Vat.* c Locum hunc corruptum eſſe pronunciat *Villapandus* in *Apparat.* part. ſecunda. p. 442. *Big.* & *Samb.* habent τριακόσιοι pro τρισκόντα. atque ita *Salmaſ.* in *Epiſtola* LXVII. qui præterea legit Αττικοὶ δὲ ἑπτακόσιοι. Vide *Greſſium* de *Menſuris Hebraïcis*, p. 400. in *Crenii* Faſciculo ſecundo. d Κείμενον ἰμφαγεῖν *Big.* & *Samb.* ὐδεὶς τῶν ἱερέων ἔκειτο φαγεῖν legiſſe videtur *Vet. Interpr.* e Ην ἐπὶ ἀπελέγχοντας ἀεὶ τὸ ϑεῖον τῶν ἀδίκων ἔχει *Vat.* f Οπότε μὲχρι νῦν *Big.* & *Samb.* Atticorum more, qui articulis redundant. g Ita *Samb.* in *Editis, aliiſque* διαλείψεται.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUARTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Hebræorum, invito Moyſe, cum Chananæis pugna & clades.*
2. *Seditio Coræ & plebis contra Moyſen & fratrem ejus de Sacerdotio.*
3. *Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater & filii ejus ſacerdotium tenuerunt.*
4. *Quæ Hebræis in ſolitudine per annos octo & triginta obvenerunt.*
5. *Quomodo Moyſes, devictis Sechone & Oge Amorrhæorum regibus, deletiſque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in ſortem dedit.*
6. *De Balamo vate, & qualis vir fuit.*
7. *Ut Hebræi cum Midianitis acie dimicantes, illos profligarunt.*
8. *Leges à Moyſe datæ, & quomodo ex hominibus eſt ſublatus.*

α'. Εβραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίυς καὶ ἥτία.

β'. Στάσις Κορέως [a] καὶ τῦ πλήθυς πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

γ'. Ως οἱ μὲν τῆς στάσεως κατάρξαντες διεφθάρησαν κατὰ βύλησιν τῦ Θεῦ· τὴν δ' ἱερωσύνην Ααρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτῦ.

δ'. Τὰ συμβάντα τοῖς Εβραίοις [b] ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ε'. Ως [c] Σηχὼν καὶ Ωγ̣ην τὺς Αμορραίων βασιλεῖς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν χρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῦ Εβραίων.

ς'. Περὶ [d] Βαλαάμυ τῦ μάντεως, καὶ [e] ποταπὸς ἦν τῷ εἴδει.

ζ'. Ως ὅτι Μαδιανῖται Εβραίοι στρατύσαντες, ἐκρατήθησαν αὐτῶν.

η'. Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

a Καὶ πλῆθυς *Samb.* b Εν ἐρήμῳ *Vat.* c Σηὼν *Vat.* d Βαλαάμ *Samb.* e Ista ἐ ποταπὸς &c. ex *MSS.*

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUARTUS.

Qui continet tempus annorum XXXVIII.

ΚΕΦ. α'.

Ἑβραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἥττα.

ΕΒΡΑΙΟΥΣ δ' ὁ κατὰ τὴν ἐρημίαν βίος, ἀνδρὶ [b] αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὢν, [c] ἐπόνει, καὶ κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τοῖς Χαναναίοις πεῖραν συλλαμβάνειν. ἠθέλησαν γὰρ ἀξίωσιν, τοῖς Μωϋσέως πειθαρχήσασι λόγοις, ἀπεμφῆναι· ἀλλὰ καὶ δίχα τῆς παρ' ἐκείνου προθυμίας κρατήσειν αὐτοὶ τῶν πολεμίων [d] νομίζοντες, κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ, καὶ προφασίζεσθαι μένειν αὐτοὺς ἀπόρους ἐπενόουν, [e] ἵν' ἀεὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας [f] δέωνται. πολεμῆσαι δὲ τοῖς Χαναναίοις ὡρμήκεσαν, λέγοντες τὸν Θεὸν οὐχὶ Μωϋσῆ χαριζόμενον ἀπεκρούειν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κηδόμενον αὐτοῦ τοῦ ἔθνους διὰ τοὺς προγόνους ὧν [g] ἐπεστρέψατο καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν, πρότερόν τε δουλεῦσαι τὴν ἐλευθερίαν, καὶ νῦν βουλομένοις πονεῖν ἀεὶ παρέσεσθαι σύμμαχον. εἶναί τε καὶ [h] καθ' αὑτοὺς ἱκανοὶ κρατεῖν τῶν ἐθνῶν ἔφασκον, κἂν ἀπαλλοτριοῦν αὐτοῦ Μωϋσῆς [i] ἐθελήσειε τὸν Θεόν· ὅλως τε συμφέρειν αὐτοῖς τὸ αὐτοκράτορσιν εἶναι, καὶ μὴ χαίροντας ὅτι τῷ τῆς παρ' Αἰγυπτίων ἐλευθέρας ὕβρεως Μωϋσῆ τύραννον ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τὸν τότε βίλησιν ἐξαπατωμένους, ὅτι μόνῳ ὅ θεῖον αὐτῷ προθυμεῖ δεῖ τ' ἡμετέρων κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ὡς οὐχ ἁπάντων

CAP. I.

Hebræorum, invito Moyſe, cum Chananæis pugna & clades.

HÆBRÆOS autem vita in ſolitudine acta, dura illis pariter ac injucunda, fecit ut, Deo etiam prohibente, rem experirentur cum Chananæis. Noluerunt enim, Moyſis monitis obſequendo, *ſeſe caſtris continere &* quieſcere: ſed etiam præter illius voluntatem ſe poſſe hoſtes ſuperare exiſtimantes, ipſum accuſare cœperunt, & in ſuſpicionem vocarunt quod modis omnibus ageret ſumma rerum inopia illos detinere, ut ſemper ejus auxilio egerent. Ad bellum itaque cum Chananæis gerendum aggreſſi ſunt, dicentes Deum non tam propter Moyſen illis opem tendere & porrigere, quam quod illorum genti in communi proſpiceret, proavorum gratia quos ſua dignatus eſt cura ac tutela; illoſque & prius ob ſuam virtutem in libertatem aſſeruiſſe, & nunc quoque, ſi rem ſtrenue geſſerint, adjutorem futurum. Quin & ajebant, ipſis per ſe ſatis virium eſſe ad *eas* gentes debellandas, etiamſi Moyſes Deum ab ipſis alienare vellet, omnino illis expedire in ſua eſſe poteſtate, & non ſibimet gratulantes de exitu ex Ægyptiaca ſervitute Moyſis dominatum *æquo animo* ferre, ejuſque ad arbitrium ex vana perſuaſione vivere, quaſi Dei numen, pro ſua in ipſum benevolentia, eum ſolum de rebus noſtris præmoneret, tanquam non omnes eſſemus

Deliberant Hebræi, num invito Oraculo Chananæos adgrederentur. Num. c. 14. & Deut. c. 1.

a Ita in omnibus *Libris*. Et tot quidem ceſſerant à miſſis Exploratoribus ad obitum *Moyſis*, ut conſtat ex ipſius ſcripto Pentateucho. Vide etiam capitulum tertium hujus libri. *Bern.* *b* Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt αὐτοῖς. *c* Sic placuit verba diſtinguere & interpretari, accipiendo ἐπόνει pro ἐπονεῖτο. alii hoc modo interpungunt, Ἑβρ. δ' ὁ κ. τ. ἐ. βίος, ἀνδρὶ ἀ. κ. χ. ὢν, ἐπόνει, καὶ κ. τ. Θεῦ τῶν Χαν. *Hebræos autem vita injucunda & dura in ſolitudine male habebat, præſertim cum Deus eos rem experiri cum Chananæis prohibuiſſet.* Sed in *Big.* & in margine *Samb.* habemus ἐπιζῆ. atque ita forſan legerat *Vet. Interp.* qui vertit, *cogebas etiam prohibente Deo* &c. *d* Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* νομίσαντες. *e* Καὶ ἵν' ἀεὶ legiſſe videtur *Vet. Interpr.* *f* Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* δέονται. *g* *Epiphanius* interpunctum viderat, ἐπιστρέψατο, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν. σφετέρου τε &c. *h* Ita *Samb.* καθ' ἑαυτοὺς *Big.* κατ' αὐτοὺς in *Editis, aliiſque.* *i* Ita edidit *Bernardus* ex conjectura *Bigotii.* ἐθελήσει *Baſ. Gen. aliique.* ἐθελήσῃ *Samb.*

a Fruſtra

mus ex ſtirpe Abrami, ſed illum unum *omnium* auctorem feciſſet Deus, ut futura omnia poſſet prænoſcere ab ipſo edoctus: prudenteſque viſos iri, ſi Moyſis arrogantiam contemnentes, Deoque fidem habentes, terram, quam ipſis promiſerat, poſſidere voluerint; & non ampliùs hanc ob cauſam ad eum reſpexerint, qui ſub prætextu Dei *oraculi* illos prohiberet. Inopiam itaque *præſentem* cogitantes, & loca deſerta, ob quæ contigit ut gravius illâ urgeri viderentur, ad Chananæos armis adoriendos properarunt; Deum ſibimet ducem & auſpicem conſtituentes, neutiquam vero Legiſlatoris aſſenſum & adminiculum exſpectantes.

Panas luit miles cæde multa, fugaque turpi.

2. Quum ergo hoc ſibi melius fore ſtatuiſſent, in hoſtes profecti ſunt. Atque illi quidem, neque *feroci* eorum impetu neque *irruentium* numero perterriti, fortiter eos excipiunt; at magna Hebræorum edita eſt ſtrages, & reliqui, diſſipata eorum phalange, milites, inſequente eos hoſte, turpiter ad caſtra confugerunt: &, quod res præter ſpem tam male cecidiſſent, animo deſpondentes, nihil amplius boni exſpectabant; hinc conjicientes calamitatem à Deo eſſe, quod ſine illius conſenſu ad pugnam exiſſent.

Receditur in profundam eremum Chananæis procul, Moyſi adeo imperante.

3. Moyſes autem ſuos quidem videns acceptâ clade conſternatos; metuens vero ne hoſtis *recenti* victoria elatus & majoris gloriæ appetens impetum in eos faceret, factu optimum ratus eſt, ut longius à Chananæis in deſertum cum copiis diſcederet: atque populo hanc poteſtatem ei rurſus deferente (jam enim intellexit nihil ipſi ſine illius auſpiciis & conſilio proſpere ceſſurum) motis caſtris penitius in deſertum ibat; exiſtimans illic eos *libenter* quieturos eſſe, & non prius velle cum Chananæis manus conſerere, quam Dei monitu tempus ad hoc opportunum arriperent.

[a] οὐκ ἦ Ἀβραάμου γενεᾶς ὄντων, ἀλλ' αὐτὸν ἕνα τῶν ἁπάντων Θεοῦ παρασχόντος, εἰς ὃ πάντ' αὐτὸν εἰδέναι τὰ μέλλοντα παρ' αὐτοῦ μανθάνοντα· δόξειν τε σωφρονεστέρους [b]ἂν εἶναι, εἰ τὴν ἀλαζονείας αὐτοῦ καταγνόντες, καὶ τῷ Θεῷ πιστεύσαντες, κτήσασθαι γῆν, ἣν αὐτοῖς ὑπέσχηται, [c]θελήσουσιν, ἀλλὰ μὴ τῷ ἀφ' ἑνὸς αἰτίαν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ κωλύοντι παρέχειν. τὴν ἀπορίαν οὖν λογιζόμενοι, καὶ τὴν ἐρημίαν, ὑφ' ἧς ἐπὶ τούτῳ αὐτοῖς χεῖρον συνέβαινεν ἔσεσθαι δοκεῖν, ὅτι τοῖς [d]τῶν Χαναναίων μάχην [e]ἦσαν ὡρμημένοι· τὸν Θεὸν παρασπάσθαι στρατηγὸν, ἀλλ' ἰδίᾳ τῷ θείῳ τοῦ νομοθέτου συνεργίαν [f]προσιέμενοι.

β'. Ὡς οὖν ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔξειν ἔκειναν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθον. οἱ μὲν, ὡς καταπλαγέντες αὐτῶν τὴν ἔφοδον ὡδὶ τὴν πληθώ, γενναίως αὐτοὺς ἐδέξαντο, τῶν δὲ Ἑβραίων ἀποθνήσκουσί τε πολλοὶ, καὶ ὁ λοιπὸν στρατόπεδον, τῆς φάλαγγος αὐτῶν διαλυθείσης, ἀκόσμως διωκόμενον εἰς τὸ παρεμβολὴν συνέφυγε· καὶ τὸ παρ' ἐλπίδας δυστυχῆσαι παντάπασιν ἀθυμοῦν, [g]ὡδὶ ἔχον ἐπὶ χρηστὸν προσεδόκα, λογιζόμενον [h]ὅτι καὶ ταῦτα κατὰ μῆνιν Θεοῦ πάθοιεν, προεξορμησάντων ὅτι τὸν πόλεμον τὸν ἐκείνου δίχα βουλήσεως.

γ'. Μωϋσῆς δὲ τοὺς μὲ οἰκείους ὁρῶν ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγότας, φοβούμενος δὲ μὴ θαρσήσαντες ὅτι τῇ νίκῃ οἱ πολέμιοι, καὶ μειζόνων ὀρεχθέντες ἐπ' αὐτοὺς ἔλθοιεν, ἔγνω δεῖν τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν πρόρριζον τῶν Χαναναίων εἰς τὴν ἔρημον· καὶ δὴ πλήθους ἐκπεφευγότος αὐτὸ πάλιν ἐκείνῳ, σωθῆναι δὲ δίχα τὸν αὐτοῦ προνοίας ἀδυνατοῦν ἐρρωμένοις τοῖς στράτευμασιν, ἀναζήσας ὁ στρατόπεδον, προῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅταῦθα νομίζων ἡσυχάσειν αὐτούς, καὶ μὴ πρότερον τοῖς Χαναναίοις εἰς χεῖρας ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν ἐκ Θεοῦ τὸν εἰς τοῦτο καιρὸν λάβωσιν.

II. **CAP. II.**

Seditio Coræ & plebis contra Moyſen & fratrem ejus de Sacerdotio.

ΚΕΦ. β'.

Στάσις Κορέου καὶ τοῦ πλήθους πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

Exercitus ſeditione corrumpitur. Num. c. 16. & c. 26. & 27.

QUemadmodum autem magnis exercitibus uſu venire ſolet, & præcipue cum ex rebus adverſis moroſi fiant & immorigeri, id ipſum etiam Judæis accidit. Quum enim eſſent *numero* ſexcenta millia, & propter multitudinem, etiamſi proſpere fluerent omnia, ægre forſan intra officii limites continerentur, tanto magis, cum rerum inopia & calamitatibus premerentur, & ſibimet invicem & duci valde ſuccenſebant. Quapropter tanta eos ſeditio adorta eſt, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuiſſe accepimus: à qua omnes in ex-

Ὅπερ δὲ τοῖς μεγάλοις συμβαίνει στρατοπέδοις, καὶ μάλιστα [i]ὡδὶ τὰς κακοπραγίας [k]δυσαρέστους εἶναι καὶ δυσπειθεῖς, τοῦτο καὶ τοῖς Ἰουδαίοις συνέπεσεν. ἑξήκοντα γὰρ ὄντες μυριάδες, καὶ ἀφ' τὸ πλῆθος ἴσως ἂν [l]μηδ' οἱ ἀγαθοῖς εὐπαιτάκτως τοῖς κρείττοσι, τότε μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τῆς συμφορᾶς ἀχηνιάκτουν καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. στάσις οὖν αὐτοὺς, ἅπαν [m]οὐκ ἴσμεν ὅτε παρ' Ἕλλησιν ὅτε παρὰ βαρβάροις γενομένην, κατέλαβεν· ὑφ' ἧς ἅπαντας [n]ἀπολέσθαι κινδυ-

a Fruſtra *Big.* οὐ γὰρ *A.* ἢ γ. ὄντων ἀλλ' ἕνα &c. ἀλλ' αὐτὸν ἕνα τούτοις legiſſe videtur *Vet Interpr.* b Εἶναι, τὴν ἀλαζ. *Big. Samb.* & *Vat.* c Θελήσουσιν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* d Articulum negligit *Vat.* e Ὡρμήκασιν *Hen.* & *Busb.* f Legerat *Epiphanius*, προσιέμενοι, ἵνα δὲ τούτων ἄμεινον αὐτοῖς ἔχειν ἔκρινον. g τοῖς π. in *Vat.* ἵνας ἔν. g Καὶ ὡδὶ ἔτι χρηστὸν προσεδόκων juxta *Vet. Interpr.* h Ὅτι ταῦτα *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὅτι ταῦτα τῇ κ. Θ. πάθος προεξορμῶσιν ἐπὶ τ. *Vat.* i Παρὰ τοῖς κακοπραγίαις *Vat.* k Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* δυσπείστους *Big. Samb.* & *Vat.* quaſi gentem indomitam notaret Joſephus, *ſaniſque conſiliis male renitentem.* quod de eadem illa etiam *Severus* vere dixit. l Μηδὲ ἀγαθοῖς *Samb.* m Ita *Samb.* in *Editis* cum *aliis* οὐκ ἴσμεν. Sunt qui voculas iſtas expungi malint. Verum hoc facto legendum eſſet οἶα, & dein γενομένην. n Ἀπολιπεῖν [ἀπολειπεῖν *Vat.*] κινδυνεύσαντα· ἢ ἀπολεῖν ἔσεσθαι *M. Big. Samb.* & *Vat.* atque ita fere *Epiphanius*, qui vertit, *per quam omnes deſerendos à Deo* (ἀπολειπεῖν ὑπὸ Θεοῦ) *atque perditionis periculum ſuſceperunt eripuit Moyſes.*

κινδυνεύσαντας, ἔσωσε Μωϋσῆς, ὑ μνησικακῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἦλθε καταλιθωθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν. ὁσ' ὁ Θεὸς δὲ ἠμέλησε τοῦ μηδὲν αὐτοὺς παθεῖν τῶν δεινῶν· ἀλλὰ καίπερ εἰς ὃν νομοθέτην αὐτῶν ἐξυβρισάντων, καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως αὐτοῖς ἐπέστειλεν, ἐρρύσατο τῶν ἐκ τῆς στασιάζειν αὐτοῖς [a] ἀναγεννωμένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε. τίνα τε οὖν φασιν, καὶ ὅσα μετὰ ταῦτα Μωϋσῆς ἐπολιτεύσατο διηγήσομαι, προδιελθὼν τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἐγένετο.

β'. β'. [b] Κορῆς, Ἑβραίων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων, ἱκανὸς δ' εἰπεῖν καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ ὑπὸ Μωϋσέως καθεστῶτα, χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ φθόνου· καὶ γὰρ φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτῷ καὶ συγγενής· [c] ἀχθόμενος, ὅτι ταύτης τῆς δόξης [d] δικαιότερον αὐτὸς πλουτεῖν ἐκείνου μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν κατὰ γένος, αὐτὸς [e] ὑπέλαβε. προσῆν τε τοῖς Λευίταις, φυλέταις δ' ἦσαν, καὶ μάλιστα προσῆν τοῖς συγγενέσι καταβάσι, δεινὸν εἶναι λέγων Μωϋσέα δόξαν αὐτῷ θηρώμενον κατασκευάσαι, καὶ κακουργοῦντα κτήσασθαι ταύτην ὑπὸ προφάσει τοῦ Θεοῦ θεραπεῖαν· προσῆν τε τοὺς νόμους μὲν ταῖς ἀδελφῷ τῷ ἱερωσύνην Ἀαρῶνι δόντα, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τοῦ πλήθους, ἀλλ' αὐτῷ ψηφισαμένου, [f] τυράννου τε τρόπῳ [g] κατακαλλιζόμενον τὰς τιμὰς οἷς ἂν [h] θελήσῃ. χαλεπώτερον δὲ [i] ἤδη τυγχάνειν τοῦ βιάζεσθαι τό τε λεληθότως ἐξυβρίζειν· ὅτι, μὴ μόνον ἄκοντας, μηδὲ σωιέντας τῆς ὑποβουλῆς τῷ ἰσχυρῷ [k] ἀφαιρεῖται. ὅστις γὰρ αὐτῷ σωίοιδεν ὄντι λαβεῖν ἀξίῳ, πείθει τυγχάνειν αὐτὸν, καὶ ταῦτα βιάσασθαι μὴ [l] θεμιτὸν ὁμολογούμενος· οἷς δὲ ἄπορον ἐκ τοῦ δικαίου τιμᾶσθαι, [m] βίαν μὲν, ἀγαθοὶ βουλόμενοι δοκεῖν, οὐ προσφέρουσι· [n] τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι δυνατοί. συμφέρειν δὲ τῷ πλήθει τοὺς τοιούτους ἐπὶ λανθάνειν οἰομένους κολάζειν, καὶ μὴ παρελθεῖν εἰς δύναμιν ἐάσαντας φανεροὺς ἔχειν πολεμίους. τίνα γὰρ καὶ λόγον ὑποδῦναι δυνάμενος Μωϋσῆς, Ἀαρῶνι καὶ τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ τῷ ἱερωσύνῃ παρέδωκεν; εἰ μὲν γὰρ [o] τῆς Λευιτικοῦ φυλῆς τῷ τιμῷ ὁ Θεός τινι προσέχειν ἔκρινεν, ἐγὼ ταύτης δικαιότερος [p] τυγχάνειν· γένει μὲν ὁ αὐτὸς ὢν Μωϋσῆ, πλούτῳ δὲ καὶ ἡλικίᾳ διαφέρων. [q] εἰ δὲ τῇ πρεσβυτάτῃ τῶν φυλῶν, εἰκότως ἂν ἡ Ρουβήλου τιμῷ ἔχοι· λαμβανόντων αὐτὴν [r] Δαθάμης καὶ [s] Ἀβιράμης [t] καὶ Φαλαῦς. πρεσβύτατοι γὰρ ὄντες τῶν ταύτῃ τὴν φυλὴν νεμομένων, καὶ δυνατοὶ χρημάτων περουσία.

tremum discrimen adductos liberavit Moyses, immemor injuriæ, quod haud procul esset quin mortem oppeteret ab illis lapidatus. Ac ne Deus quidem eos ita neglexit, ut malum aliquod gravius paterentur: sed licet adversus Legislatorem suum, & mandata, quæ ipse per Moysen illis dederat, insolenter se gesserint; eos tamen è calamitate eripuit, quam illis *proculdubio* importasset seditio, nisi eorum saluti ipse prospexerat. Hanc itaque seditionem, quæque ea sedata *salubriter* constituit Moyses, *mox* enarrabo, ubi primum causam, unde orta est, exposuero.

II. *Antilogiæ & Korei, quam coarguit S. Judas ipsa Epistola. Num. c. 16. v. 32.*

2. Cores, maxime inter Hebræos, *ut res tum gentis erat*, genere opibusque pollens, dicendi etiam non ignarus, populariterque agendi peritissimus, videns Moysen in excelsa dignitate constitutum, vehementer invidia flagrabat, (erat etenim ex eadem tribu, eique cognatione conjunctus) ægre *illud* ferens, quod semet ipse hoc honore digniorem judicarit, ut qui illo ditior esset & nascendi sorte non deterior. Atque inter Levitas (nam tribules erant) & præcipue inter cognatos *Moysen* inclamabat, rem indignam esse dictitans, ut Moyses sibimet gloriam aucupari aggrederetur, malisque artibus illam acquireret, simulando *scilicet* se Dei observantissimum esse; cum quidem contra leges fratri Aaroni sacerdotium detulerit, non communi populi suffragio, sed suo ex arbitrio; &, haud secus ac tyrannus, honores pro libidine distribuerit. Gravius autem esse *dicebat*, quam violentia uti, injuriam latenter inferre: quod non solum invitos, sed & nihil prorsus de insidiis cogitantes opprimat. Quisquis enim sibi conscius est, se dignum esse qui *honores* accipiat, persuasione nititur ut obtineat, idque non audens *aperta* vi grassari: qui vero nequeunt *eos* juste assequi, à violentia quidem, boni *moderatique* videri gestientes, semet abstinent; sed arte dolosa utuntur, ut ad optatum perveniant fastigium. Permagni populi interesse, ut hujusmodi quid molientes, etiam dum se latere existiment, ad supplicium pertrahantur; neque sinere ut *novis* potentiæ incrementis augescant, in manifestos postmodum hostes evasuri. Quam enim rationem & Moyses afferre potest, cur Aaroni ejusque filiis sacerdotium contulerit? Nam si Deus ex Levitica tribu alicui honorem *istum* tribuere decreverit, se merito fuisse præferendum, genere Moysi parem, opibus atque ætate majorem. Si vero antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo jure Rubeli tribus *hanc* dignitatem vendicaret: eamque acciperent Dathamnes & Abiramus & Phalaus. illi enim ex ista tribu natu maximi, & *reliquis* magis divitiis abundantes.

Præfert Cores Dathamnen aut Abiramum Moysi duci, atq; ipsum semet Aaroni pontifici.

3. Hæc

[a] Αν γινομένων δεινῶν ἐ προενόησε *Big.* & *Samb.* Scribi poterit tanquam ex *Epiphanio*, γενησομένων vel ἐπιγενησομένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε, si illud rescriptu esset necessarium. *Bern.* [b] Ita in *Editis* & plerisque *MSS.* Κορὶ *Big.* Κορέ *Vat.* Forsan pro Κορεὰς, unde Κορῆς. Eadem fere hisce habet *Zonaras* [c] Ἀχθόμενος ὅτι ὅτι *Big.* & *Samb.* ἐ ἀχθόμενος ἐπὶ ὅτι *Epiphan.* [d] Δικαιότερος *Epiphan.* & *Zonaras:* δικαιότερον αὐτὸς πλουτεῖν *Vat.* [e] Ἀπέλαβε in nonnullis *MSS.* ἀπέλαυε in *aliis.* [f] Ita *Busb.* & *Epiphan.* τυράννου δὲ in *reliquis.* & in *Editis* τυραννὶ πλείω ponitur ante τυράννου, & commate distinguitur post θελήσῃ. [g] Κατακαλλιζόμενος in quatuor *MSS.* καταχαριζόμενος *Vat.* [h] Ἐθέλοι *Busb.* ἰθέλει *Hen.* [i] Δὲ pro ἤδη legisse videtur *Vet. Interpr.* [k] Ἀφῄρηται *Big.* & *Samb.* id tamen nisi in rectum simul restituas ἄκοντες & σωιέντες, haud licebit. [l] Ita *Big.* & *Samb.* θεμιτὸν ὁμολογούμενοι *Bas.* & *Gen.* cæterique *MSS.* [m] Βιᾳ *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Τέχνῃ δ' εἶναι κακουργήσῃ δυνατοὶ *Big.* Illud εἶναι pro οἰόμενοι probat *Bernardus*; sed κακουργήσῃ rejicit. [o] Ἐκ τῆ Λ. *Vat. Bas.* & *G.* nec aliter *Zonaras.* [p] Ita *Samb. Vat.* & *Bas.* quibus favent *Zonaras* & *Vet. Interp.* ut & *Busb.* & *Hen.* qui habent τυχεῖν. in *reliquis* τυγχάνω. [q] Vide *Zonaram* in *Annalibus*, p. 25. [r] Ita cum *Bernardo* placuit rescribere. Δαθάνη *Vat.* & *Vet. Interp.* Δαθάμη in *Editis* & *reliquis MSS.* [s] Ita *Bernardus.* Ἀβιράμης *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Ἀβίρων *Vat.* Ἀβειρὼν in LXX. *Interpp.* [t] Καὶ Ἀφαλῦς *Busb.* & *Hen.* ἢ Αὐνὴ ἢ Φαλαῦ rescribendum censet *Bernardus* ex istis τῶ LXX. Αὐν

§. 3. Procerum ſecedentium non minus quam CCL. *plebique multæ perſuaſit Cores.*

3. Hæc itaque Cores loquutus, volebat quidem videri reipublicæ proſpicere: revera autem hoc tantum agebat, ut populi conſenſu *Pontificatus* honorem ad ſe transferret. Et ille quidem hæc maligne, ſpecioſa *tamen* oratione, ad tribules ſuos dicebat. Sermone autem paulatim ad plures permanante, & unoquoque audientium *de ſuo* aliquid adjiciente conviciis in Aaronem, totus criminationibus iſtis completur exercitus. Erant autem qui cum Core conjungebantur ducenti & quinquaginta è viris primoribus, connitentes ut & Aaronem Moyſis fratrem è ſacerdotio deturbarent, ipſumque Moyſen ignominia afficerent. Quin & multitudo ſeditione agitatur; & ad Moyſen lapidandum ſe contulit, & in concionem turba confuſa magnoque cum tumultu congregata eſt. Atque ante Tabernaculum Dei univerſi vociferabantur, ſummovendum eſſe tyrannum, populumque ab eo ſerviendo liberandum, qui Dei obtentu dura & difficilia imperat. Deum enim, ſi ipſe ſacerdotem futurum elegiſſet, dignum aliquem ad hunc honorem provecturum fuiſſe; neque iſtum, qui multis eſſet inferior, ejuſcemodi dignitate cohoneſtare voluiſſe: & ſi eam Aaroni dare decreviſſet, populi ſuffragio potius daturum fuiſſe, quam fratris judicio permiſſurum.

Moyſes de fratris Pontificatu ad miracula Deique teſtimonium provocat.

4. Moyſes autem, Coræ licet calumnias multo ante præſenſerat, populumque jam viderat irritatum, nihil extimuit; ſed fretus fiducia ex rebus bene conſultis & adminiſtratis, ſcienſque fratrem Dei conſilio non ſua gratia ad ſacerdotium perveniſſe, prodiit in concionem. Ac populum ne quidem alloquitur; ſed ad Coren verſus & vocem quantum potuit attollens (cum cætera quidem ſolers eſſet, ad populum vero tractandum natura factus) "Mihi, inquit, "Cores, vel tu, vel unus quivis ex iſtis (de- "ſignabat enim ducentos & quinquaginta vi- "ros) honore digni videmini, nec populum "univerſum ſimili dignatione prohibeo, etiam- "ſi vobis divitiis & cæteris dotibus conce- "dant. Et nunc Aaroni ſacerdotium detuli, "non quod opibus præcellat, tibi enim am- "pliores quam utrique noſtrum facultates; ne- "que propter generis nobilitatem, hoc enim "Deus nobis commune eſſe voluit quibus "eundem dedit progenitorem; neque amore "fraterno inductus, quem ſimiliter & alter "vendicaret, fratri indulgebam. Etenim ſi, "honorem *iſtum* largiendo, Dei legumque "rationem non habuiſſem, nequaquam me- "met præteriens alteri benignus exſtitiſſem, "quando ipſe mihimet vicinior ſim fratre, & "meipſum arctiori quam illum neceſſitudine "attingam. Neque enim ſapientis erat mihi- "met inique agendo periculum creare, ut al-

γ'. Εβύλετο μὲν οὖν ταῦτα λέγων ὁ [a]Κορὴς τῇ κοινῇ προνοᾴδαι δοκῶν· ἔργῳ δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐπραγματεύετο τὴν παρὰ τοῦ πλήθους τιμὴν μεταθῆσαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα κακοήθως [b]μετ' εὐπρεπείας πρὸς τὰς φυλέτας ἔλεγε. προϊόντος δ' [c]εἰς τοὺς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἀκροωμένων προσθέντων τοῖς κατ' Ααρῶνος ἐγκλήμασι, [d]ἀναπίμπλαται τούτων ἅπας ὁ στρατός. ἦσαν δὲ οἱ συντεταγμένοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι τῶν προφέρων ἀνδρες, ἀπευδοντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην Μωϋσέως ἀδελφὸν, καὶ [e]τοῦτον αὐτὸν ἀτιμῶν. ἀνηρέθιστο δὲ καὶ τὸ πλῆθος· καὶ βάλλειν τὸν Μωϋσῆν ὥρμηκεσαν, εἰς τε ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο. καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Θεοῦ [f]πάντες ἐβόων, δίκειν τὸν τύραννον, καὶ τῆς ἀπ' αὐτοῦ δουλείας ἀπαλλάχθαι τὸ πλῆθος, τῇ τοῦ Θεοῦ προφάσει βίαια προστάγματα κελεύοντος. τὸν γὰρ Θεὸν, εἰ μὲν αὐτὸς ἦν ὁ τὸν ἱερωσόμενον ἐκλεγόμενος, τὸν ἄξιον ἂν εἰς [g]τὴν τιμὴν παρήγειν, οὐκ τοῖς πολλῶν ὑποδεεστέροις ταύτην φέροντα [h]πρόσθεμα· [i]κέλευόντά τε πρόσχειν Ααρῶνι ταύτην, [k]ὅτι τῷ πλήθει πιθόμενον τὴν δόσιν, ἀλλ' οὐκ ὅτι τῷ ἀδελφῷ καταλιπεῖν.

δ'. Μωϋσῆς δὲ τὴν Κορέου ἀγχοβολὴν οὐκ πολλῷ [l]προϊδὼν, καὶ τὸν λαὸν [m]παροξυνόμενον ἰδὼν, οὐκ ἔδεισεν· ἀλλὰ θαῤῥῶν οἷς πρὸ τῶν πραγμάτων καλῶς ἐβουλεύετο, καὶ τὸν ἀδελφὸν εἰδὼς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν τῆς ἱερωσύνης [n]τυχόντα, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν [o]αὐτοῦ χάριν, ἦκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πρὸς μὲν ὅ πλῆθος οὐδὲν ἐποιήσατο λόγον· πρὸς δὲ τὸν [p]Κορῆν βοῶν ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, δεξιὸς ὢν καὶ κατὰ τ' ἄλλα καὶ πλήθεσιν ὁμιλῆν εὐφυὴς, "ἐμοὶ, φησὶν, ὦ Κο- "ρῆ, καὶ σὺ καὶ τούτων ἕκαστος, ἀπεδήλω δὲ τοὺς πεν- "τήκοντα καὶ διακοσίους ἄνδρας, τιμῆς ἄξιοι δοκεῖτε, "καὶ τὸ ὅμιλον δὲ πάντα τῆς ὁμοίας οὐκ ἀποστερῶ τι- "μῆς, κἂν ὑστερῶσιν [q]ὧν ὑμῖν οὐ πλούτου καὶ τῆς ἄλλης "ἀξιώσεως ὑπάρχει. καὶ νῦν Ααρῶνι τῷ ἱερωσύνῃ, "οὐκ ἐπειδὴ πλούτῳ προῆκε, σὺ γὰρ ἡ ἀμφοτέρους ἡμᾶς "μεγέθει χρημάτων ὑπερβάλλεις, οὐ μὴν οὐδ' εὐγενείᾳ, "κοινὸν γὰρ ἡμῖν τοῦτ' ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν αὐτὸν ὁμοῦ "πατέρα, οὐδὲ διὰ φιλαδελφίαν, ἣ δικαίως ἂν "ἕτερος εἶχε, τοῦτο φέρων ἔδωκα τῷ ἀδελφῷ. οὐ γὰρ εἰ μὴ "φροντίζων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων τὴν τιμὴν ἐκακιζόμην, οὐκ ἂν "ἐμαυτῷ παρεὶς δῶναι παρέσχον ἑτέρῳ, συγγενέστερος ὢν "[r]ἐμαυτῷ τῷ ἀδελφῷ, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν οἰκειότερον ἢ "[s]πρὸς ἐκεῖνον διακείμενος. οὐ γὰρ ὅτε σωφρονῶν, ὁπότε τοῖς "κινδύνοις ἐμαυτὸν [t]ὑποβαλοῦμαι τοῖς ἐκ τοῦ παρανομεῖν, ἄλλῳ "τὴν

υἱὸν Φαλεὺ, quod haud veriſimile ſit *Joſephum* poſuiſſe nomen parentis, tacito filio. Verum τοῦ vel τῷ υἱῷ Φαλαῦς malit *Cotelerius* (in Notis ad *Conſtitut. Apoſtol.* p. 160.) ut intelligatur *On*, de quo *Num.* c. 16. v. 1. *a* Iterum *Cod. Vat.* Κορέος. in *reliquis* tamen Κορῆς vel Καρὶ, ut ſupra p. 137. v. 11. *b* Μετ' εὐπρεπείας δὲ *Big.* *c* Εἰς πλείους *Busb.* & *Hen.* *d* Ἀνεπιμπλᾶτο *Big.* ἀναπίπλατο *agitatus eſt* juxta *Epiphan.* ἀναπίκλατο à πίκλημι *Joſephum* ſcripſiſſe exiſtimat *Bernardus.* *e* Forſan τούτῳ legerat *Epiphan.* *f* Πάντες ἐβόων ἥκειν τὸν τύραννον *Big.* & *Samb.* In *Vet. Interpr.* habetur, *clamabant omnes, exeat tyrannus*, quaſi (ut ait *Bern.*) legerat πάντες ἐῶσιν (vel ἐῶσιν) ἐκεῖν (i. e. ἀναχωρεῖν) vel ὑποκεῖν τὸ τύραννος. *g* Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt articulus. *h* Ita in *MSS.* in *Editis* προσκείμαι. *i* Κελεύοντά τε *Big.* & *Vat.* *k* Ἐπὶ τῷ πλήθει *Samb.* *l* Προϊδὼς *Vat.* puta pro προειδὼς. *m* Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* perperam παροξυμένου, pro παρωξυμμένου aut παροξυνόμενον. *n* Τυχόντα *Busb.* *o* Αὐτῷ *Big.* *p* Al. Κορῇ, minus recte. *q* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὧν ὑμεῖς οὐκ πλ. κ. τ. ἄ. ἀ. ὑπάρχετε, i. e. ἐπιτυγχάνετε, ἀπολαύετε. *r* Ἐμαυτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* *s* Illud πρὸς negligit *Vat.* *t* Ita in *MSS.* in *Editis* ὑποτίθεται.

a Διὰ.

"τῷ [a] Διὶ τῦτ' εὐδ. Big. & Samb. [b] Ημᾶς Big. [ç] Ita placuit legere, paucula mutando; cum antea eſſet, ὅτι μὴ ποιῦντες αὐτῷ χαείζωζ. favente primum Gelenio, qui vertit, quid illi &c. dein Epiphanio, qui habet —— ei præſtatis. ὅτι μὴ ποιῦντας αὐτῷ χαείζωζ Big. ut & Samb. à prima manu, ſed ab altera χαείζωθε. [d] Λαοῦ Big. Samb. & Vat. [e] Ita Big. & G. ἀλλὰ μὴ κῦ κρ. Samb. Vat. & Baſ. Forſan lic, ὐ μᾶ ἐξ ἰ. χ. λαοῦ, ἀλλὰ μᾶλ κῦ κρ. non quidem ex mei gratia, at certe ex Dei judicio. [f] Ita cum Big. Samb. & Vat. οὐ Ϝ in reliquis. [g] Iterum ex Big. & Samb. in cæteris μὴ τῦ ἴδ. [h] Sic mallem cum Big. in aliis τῦτο γ. [i] Ita cum Vet. Interp. Bigotio & Burio. in aliis omnibus ἡμαρτάνομεν. [k] Περσέπτοζ Samb. & Vat. [k k] Ita Big. Samb. & G. ἀξιῦντα Baſ. ἀξιῦντα Vat. [l] Sic Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr. in Editis ὐλόγιστν, nimirum αεθσίοζ, honoremque ſuſcipere Deo largiente omnino prudens fueris. [m] Καὶ πάλιν Samb. Busb. & Hen. [n] Ita Vat. & Vet. Interpr. in reliquis τίνας. [o] Al. ἡμῶν. [p] Ita Samb. à Καρίας, Καρῆς, Καρίᾳ. cæteris Καρὼ à Καρὴς, Καρῦ. [q] Παραχὴ Big. Samb. & Vat. [r] Ita Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr. in Editis παύσασζ. [ſ] Ita Busb. Hen. & Zonar. θυμ. κ. πῦρ παρίστι Baſ. & G. pro παρίστι, ut παῤῥα pro παρὰ. Epiphanius videtur legiſſe θυμιάσεται, & dein cum Samb. ἓ πυρὶ παρίστι. [t] Καρὶν Vat. ut ſupra Καρίῳ p. 137. v. 11. [u] Ita Baſ. G. Busb. & Hen. παραχωρῆσαι τῷ κρίσει τὰ ϑείας τῷ Θεῷ, κῦ τ. ἰ. τ. αὐτῦ ψηφοφορίαν Big. & Samb. παραχώρησον τῷ κρίσει τῷ Θεῷ, καὶ τῷ ἐπὶ τύτοις αὐτῦ μόνῳ ψηφοφορίαν Vat. & Vet. Interpr. [x] Ἀλλὰ μὴ Samb. κῦ μὴ abſque ἀλλὰ Epiphan. [y] Παραχωῦ δὲ Big. & Samb. [z] Καὶ abeſt Samb. & Vat. [a] Θυμιάσαι Samb. [b] Ita MSS. in Editis ἡδέως. & mox varie in MSS. κρίνοις, κρίνεις, κρίνῃ & κρινεῖ. [c] Sic Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr. in Editis deeſt ὡς. * Ita placuit interpretari, quod Heſychio ἐπιδικάζεται, ἀντιποιεῖται.

"τῷ [a] Διὶ τῦτο εὐδαιμονίαν χαείζεσθαι. ἀλλ' "teri exinde felicitatem pararem. Sed & ego
"ἐγώ τε κρείττων ἢ κακοῤῥγδν· ὅ, τε Θεὸς ὐκ ἂν ϖρόϊδ- "neque is ſum qui injuria vos afficiam: ne-
"δεν ἑαυτὸν καταφρονύμενον, ὐδ' [b] ὑμᾶς ἀγνοῦντας "que Deus ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut
"[c] ὅ,τι χρὴ ϖοιῦντες αὐτῷ χαείζεσθε· ἀλλ' αὐτὸς, ὅτι- "vos ignorare quidnam illi gratiſſimum præ-
"λεξάμενος ἱερωτόμενον αὐτῷ, τῆς κατὰ τῦτ' "ſtetis: ſed cum is ipſe ſuum elegerit ſacer-
"αἰτίας ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν. ὐ μὲν ἐξ ἐμῆς χάριτος "dotem, fecit ut nulla hac ex re culpa magno-
"[d] λαοῦ, [e] ἀλλὰ κατὰ κρίσιν Θεοῦ, καταπίθησιν "pere laboremus. Veruntamen licet non meo
"αὐτῷ εἰς μέσον ὑπιδικάσιμον τοῖς βυλομένοις· [f] ὐκ "beneficio, ſed Dei judicio ſacerdotium ac-
"τῦτο ϖροκειθεὶς ἤδη τυχεῖν αὐτῆς ἀξιῶν ὑπίρα- "ceperit, in medio tamen illud deponit & re-
"πῆναι, [g] καὶ τὸ νῦν αὐτῷ συγχωρηθῆναι ϖρὸ αὐτῆς "linquit, ab iis *vendicandum qui de eo
"ασυδάσαι, ϖροτιμῶν [h] τῦ τὸ γένος ἔχειν τὸ μὴ "diſceptare volunt: poſtulans, quòd ab hoc
"ζασιάζοντας ὑμᾶς ὁρᾶν, καί τοι κατὰ τῷ ὑμετέ- "ipſo aliis ad munus illud *obeundum* jam
"ραν γνώμην αὐτῷ τυγχάνων. ὃ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεὸς, "prælatus fuerit, ut res arbitris permittatur,
"ὐχ [i] ἁμαρτάνομεν τῦτο καὶ βυλομένων ὑμῶν λαβεῖν "ſibique fas ſit pariter ac aliis ei aſſequendæ
"νομίζοντες. [k] ἰῶ δὲ καὶ τὸ μὴ ϖροσέσθαι παρέχον- "operam dare; pluris æſtimans vos ſine ſedi-
"τος ἐκείνῳ τῷ τιμῷ ἀσεβές· καὶ πάλιν [k k] ἀξιῦν- "tione conſpicere, quam *iſtam* poſſidere
"τος ἔχειν εἰς ἅπαντα χρόνον, καὶ τῷ ἀσφά- "dignitatem, tametſi veſtris etiam calculis
"λειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ βεβαιῦντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ, "comprobatus eam geſſerit. Haud enim vi-
"παντάπασιν [l] ἀλόγιςον. κελεῦι τοίνυν [m] πάλιν αὖ- "tio vertendum, ſi quod Deus dederit veſtro
"τὸς, [n] τίνα βύλεται τὰς [o] ὑμῶν αὐτῷ θυ- "etiam conſenſu accipere exiſtimemur. Quin
"σίας ὑπιτελεῖν, καὶ ϖροεσάναι τῆς εὐσεβείας. ἄτο- "& honorem, quem ille ultro detulit, ſalva
"ϖον γὰρ [p] Κορῆν, ἐφιέμενον τῆς τιμῆς, τὴν ἐξουσίαν "pietate recuſare non licuit: immo à ratione
"τῷ τίνι [q] ϖαραχεῖν ταύτην ἀφελέσθαι τὸν Θεόν. "prorſus alienum *non accepiſſe*, Deo iſtum
"τῆς οὖν ζάσεως καὶ τῆς ἀρχῆς τῦτο ταραχῆς [r] ϖαύ- "in omne ævum largiri dignante, firmamque
"σασθε. ϖροὶ δὲ ὅσοι τῆς ἱερωσύνης ἀντιποιεῖσθε, "ejus poſſeſſionem nobis pollicente. Quam-
"κομίζων ἕκαστος θυματήριον οἴκοθεν σὺν [ſ] θυμιάμα- "obrem denuo judicatum faciet, quem velit
"σι καὶ ϖῦρ ϖάρεστε. καὶ σὺ δὲ, [t] Κορῆ, [u] ϖαραχω- "pro vobis hoſtias ipſi immolare, rebuſque
"ρήσας τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, τὴν ὑπὲ τύτοις αὐτῷ μένε "Divinis præeſſe. Incongruum enim *foret*,
"ψηφοφορίαν, ἀλλὰ [x] καὶ μὴ σαυτὸν ϖοίει τοῦ Θεοῦ "ut Cores, honorem *iſtum* ambiens, Deo
"κρείττονα. [y] ϖαχωῦ δὲ κεθησόμενος ὅπως ϖρὸς "hunc impertiendi, cui voluerit, auferat po-
"τοῦ γέρως. ἀνεμέσητον δ' οἶμαι καὶ Ααρῶνα ϖροσ- "teſtatem. Igitur ſeditionem motuſque ciere,
"δέξαθαι συγκεθησόμενον· γένυς μὲν ὄντα τῷ αὐ- "quod ad hanc cauſam attinet, deſiſtite. Ma-
"τῷ, μηδὲν δὲ μεμφθῆναι τοῖς ϖερὶ τὴν ἱερωσύνην "ne vero, quotquot de ſacerdotio contendi-
"ϖεϖραγμένοις δυνάμενον. [z] καὶ θυμιάσαντα σωρὸν "tis, adeſtote, & quiſque ſecum domo affe-
"θέντες ἐν φανερῷ ϖαντὶ τῷ λαῷ. καὶ [a] θυμιαμένων "rat thuribulum cum ſuffitibus & ignem. Sed
"ὑμῶν, ὅϖερ ἂν τὴν θυσίαν [b] ἡδέως κελεῦσεν ὁ Θεὸς, "& tu, Core, cede Deo judicium, & hac in
"ὅτος ὑμῖν ἱερεὺς κεχειροτόνησεται, τῆς ὑπὲ ταδελ- "re ejus opperire ſententiam, & temetipſum
"φῷ [c] Ζαβολῆς ὡς κεχαλασμένῳ τῷ τιμῇ αὐτῷ "non facias Deo ſuperiorem: ſed potius ae-
"ῥυόμενος. "cede, ut hoc modo exploretur an tibi ho-
"nos *iſte* decernendus ſit. Æquum autem eſſe
"arbitror ut Aaron etiam ad hanc diſquiſitio-
"nem admittatur, *præſertim* cum & ejuſdem
"ſit generis, & de re nulla in Pontificatu ge-
"ſta reprehendi poſſit. Ubi vero convenerit-
"tis, in conſpectu populi thura adolete: ſuffi-
"tuque facto, cujus ſacrificium Deo acceptius
"fuerit, is vobis conſtituetur ſacerdos; cui
"nihil de fratre poteſt objici, quaſi per gra-
"tiam ab ipſo dignitatem acceperit.

CAP. III.

Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater & filii ejus ſacerdotium tenuerunt.

Ut vidit Moyſes ſchiſmaticorum contumaciam, magno rurſum animo Deum obteſtatur.

III. HÆC cum dixiſſet Moyſes, multitudo & tumultuari & de Moyſe male ſuſpicari deſtitit. Dicta autem collaudarunt, liſque acquieverunt: ſimul enim erant & populo è re ſua eſſe videbantur. Et tunc quidem cœtus dimittitur. Ubi vero poſtera dies illuxit, frequentes convenerunt, ut ſacrificio intereſſent, judicioque ex illo de iis qui *cum Aarone* ſuper ſacerdotio contendebant. Contigit autem ut tumultuoſa eſſet concio, populo eventus exſpectatione ſuſpenſo: & aliis quidem voluptati habentibus, ſi Moyſes improbus eſſe deprehenderetur; ſapientioribus vero, ſi moleſtia & perturbatione liberarentur. Metuebant enim ne gliſcente indies ſeditione illis deperiret pulcher rerum ſuarum ordo. Ita enim à natura comparatum eſt vulgus, ut magiſtratibus obloqui gaudeat, & à cujuſvis conciuncula circumlatum motibus cieatur & agitetur. Moyſes autem, miſſis ad Abiramum & Dathamnen viatoribus, juſſit ut ad conductum venirent & *rei ſacræ faciundæ eventum exſpectarent. Cum vero nunciis reſpondiſſent, ſe neque obtemperare velle, neque diutius paſſuros eſſe, ut Moyſi contra populum creſceret potentia malis artibus quæſita; Moyſes, his ab iis acceptis, plebiſque patronis ſe ſequi juſſis, Dathamnen ejuſque factionem adibat; nihil ſibi metuendum eſſe ratus, ſi ad ſuperbos & contumaces recta contenderet. Illi vero è veſtigio eum ſubſequuntur. Dathamnes autem cum ſuis, audito Moyſen cum primoribus populi ad ſe venire, prodeuntes cum uxoribus & liberis ante Tabernacula conſtiterunt, exſpectantes quidnam rei à Moyſe ageretur. Atque eos circumſtipabant famuli, ſi quam vim Moyſes inferret, auxilio futuri.

2. Ille vero cum prope acceſſiſſet, manibus in cœlum ſublatis, magna voce exclamabat, ut à tota multitudine exaudiri poſſet, inquiens, "Domine cunctorum in cœlo & terra "ac mari (nam tu mihi rerum geſtarum teſtis "fide digniſſimus, quod nihil abſque tua au- "ctoritate fecerim; ut qui mihi in agendis "auxilium porrexeris, Hebræorum in anguſtiis "ſuis ſemper miſeratus) adſis *precor* orationis "meæ auditor. Tibi enim nec facta *noſtra* "latent nec cogitata: ideo *quæſo* ne dedigne- "ris veritatem patefacere, oſtendens quam "ingrato in me animo exſtiterint. Sane quæ "antequam naſcerer acciderint omnium opti-

Moyſis precatio ad Deum.

ΚΕΦ. γ'.

Ως οἱ μὲν τῆς ϛάσεως κατάρξαντες διαφθάρησαν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ· τιμὴ δ' ἱερωσύνης Ααρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ.

ΤΑῦτα Μωϋσέως εἰπόντος, παύεται καὶ τῆς ταραχῆς ὁ πλῆθος, καὶ τῆς εἰς Μωϋσῆν ὑποψίας. [a] ἐπήνεσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις· καὶ γὰρ ἐδόκει χρηστὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν ἀφαλίσει καὶ σύλλογοι. τῇ δ' ὑπάτῃ συνῆλθον εἰς τιμὴν γ'. ἐκκλησίαν, παρατυξάμενοι τῇ θυσίᾳ, καὶ τῇ δι' αὐτῆς κρίσει τῶν περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. συνέβαινε δ' ἅπαν θορυβῶδη τὴν ἐκκλησίαν, μεταῤῥᾳ τοῦ πλήθους ὄντος ἐπ' ἐλπίσι τῶν ἐσομένων καὶ τῶν μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων, εἰ Μωϋσῆς ἐλεγχθείη κακουργῶν, τὸ δὲ φρονίμων, εἰ παρασμάτων ἀπαλλαγείησαν καὶ ταραχῆς. [b] ἐδεδίεσαν γὰρ, μὴ τῆς ϛάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κόσμος τῆς καταστάσεως. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρει τῷ κατηγορεῖν τῶν ἀεὶ τέλει, καὶ πρὸς ὅ τις εἴποι πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην ἔτρεπεν, ἐθορύβει. πέμψας δὲ καὶ Μωϋσῆς πρὸς [d] Αβίραμον καὶ Δαθάμην ὑπηρέτας, ἐκέλευεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα, καὶ προσμένειν τιμὴν ἱερουργίαν. ὡς δ' ἦκε [e] ὑπακούσεσθαι τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν, καὶ Μωϋσῆν μὲν πρόφασιν κατὰ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐκ κακουργίας αὐξανόμενον· ἀκούσας τὰ παρ' αὐτῶν ὁ Μωϋσῆς, ἀχολωθεὶς αὐτοῦ τοὺς [f] πρωτόλους [g] ἀξιώσας, ἀπῆει πρὸς τοὺς περὶ [h] Δαθάμην, οὐκ ἠγούμενος εἶναι δεινόν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερφρονήσαντας. οἱ δ' ὑδὲν ἀντεκπονοῦντες ἠκολούθουν. οἱ δὲ περὶ Δαθάμην, πυθόμενοι τ Μωϋσῆν μετὰ τ ἀξιολόγων τ πλήθους πρὸς αὐτοὺς [i] παραγινόμενον, [k] προεξελθόντες γαναξὶν ἅμα τ τέκνοις πρὸ τῶν σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί τ [l] μέλλοι πρᾶν ὁ Μωϋσῆς. οἵ τε θεράποντες ἦσαν περὶ αὐτούς, [m] ὡς εἴ βίαι τινὰ προσφέροι Μωϋσῆς, ἀμυνούμενοι.

β'. Ὁ δὲ πλησίον γενόμενος, τὰς χεῖρας εἰς Θεὸν ἀνατείνων ἀπροσδοκήτως, [n] μεγάλης ἐκβοήσας ὡς ἀκουστὸν πάσῃ τῇ πληθύι γενέσθαι, "Δέσποτα, φησὶ, τῶν ἐπ' ἀρετῇ "τε καὶ γῆς καὶ θαλάσσης· σὺ γὰρ ἐμοὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ πε- "πραγμένα μάρτυς ἀξιολογώτατος, ὡς γνώμῃ τῇ σῇ "γίνεται τὰ πάντα, καὶ πραγμένοις μηχανὴν ἐξεπόρισας "οὐχ ὁ πᾶσι δεινὸς Ἑβραίοις ποιησάμενος· ἐλθέ μοι "τούτου ἀκροατὴς τ λόγων. σὲ γὰρ ὅτε προσῄμενον "ὅτε ποθὲν λαμβάνῃ· ὡς τ' ὀφθῆναί μοι τ ἀληθείας, "τιμὴν τούτων ἀχαριστίαν [o] ὑπ' εἰρωνείᾳ θέμενος. τὰ μὲν "οἷα προσθύτερα τ ἐμῆς γενέσεως, αὐτὸς οἶσθ' ἀκρι- "βέστερον·

a Επήνουν ϛ τὰ ἐρημθέντα *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. quod factum ſuſpicor à Græculis vano metu, quaſi id verbuli juxta ſe haud lineret nomina caſus tertii. *Bern.* Επήνουν τοῦτα ϛ πλῆθος *Zonaras.* b Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐδεδίεσαν *Baſ.* ἐδεδίεισαν *Gen.* c Τρίτων ἰθυφύων *Vat.* & forſan *Vet. Interpr.* d Αβειρῶνα καὶ Δαθάνην *Big.* & *Samb.* Αβείρωμον & Δαθάμιλω *Hen.* & *Busb.* Αβειρώνη καὶ Δαθάνην *Vat.* Vide *Annot.* ad p. 137. v. 44. e Υπακούσεσθαι *Big.* & *Samb.* ὑπακούσασθαι *Hen. Busb.* & *Vat.* f Πρωτόβουλους *Senatores* apud *Busb. Samb.* & *Zonaram.* g Vel πολίτους legerat *Zonaras*, vel ἀξιώσας ita interpretatus eſt. h Ita *MSS.* ut v. 20. i Παραγενόμενον *Big.* & *Samb.* k Προεξελθόντες *Vat.* l *Al.* μείνοι. m Ως εἰ βίαι ἂν τινα σφ. *M.* ἀμυνούμενοι *Samb* n Ita *Baſ. G.* & *Vat.* atque μεγάλα βοήσας interpretari videntur *Busb. Hen.* & *Zon.* μεγάλην βοήσας *Big.* & *Samb.* Ita μεγάλης λόγος *Philoni Judæo* idem quod σοφοῦ λόγος. atque in *Lexicis* veteribus μεγάλη, μεγαλόφωνα, ἐξάκουστα. Similia etiam habet *Didymus* ad phraſin *Maonidæ* dilectam μέγαν βοήσας. *Bern.* o Επισοβήμων *Vat.* * Sacerdotium exſpectarent *Vet. Interpr.* ſacris intereſſent *Gelen.*

a Ita

"Εἶτεν· οὐκ ἀκοῇ μαθὼν, ὄψει δὲ [a]τότ' αὐτοῖς "me noſti; quippe non auditu accepta, ſed
"παρὼν γνωμένοις. ἃ δὲ ὅτι [b]τύτε, καίπερ ὀπτικά- "tui præſentis dum fierent oculis ſubjecta.
"μενοι σαφῶς, ἀδίκως ὑπονοῦσι, τύτοις μοι γενοῦ "Verum *nunc* rerum illarum, quas iſti cum
"μάρτυς. ἐγὼ βίον ἀπράγμονα κεκτησόμενος, "non ignorent male ſuſpicari tamen non ve-
"ἀνδραγαθίᾳ μὲν ἐμῇ, σῇ δὲ βελῇ, καὶ [c]τύτο Ρα- "rentur, te mihi teſtem *certiſſimum* conſti-
"γήλου μοι τῦ πενθερῦ κεκαλικότος, ἀφεὶς τὰ "tue. Ego cum vitam agerem quietam, id
"ὑπάρχοντα ἀπόλαυσιν τῆς ἀγαθῶν, ἐμαυτὸν ἐπέδωκα "quod mea virtute & tua voluntate atque
"ταῖς ὑπὲρ τύτων παλαιπωρίαις. καὶ πρόσθεν μὲν "Ragueli ſoceri mei beneficio conſequutus
"ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, νῦν δ' ὑπὲρ τῆς σω- "eram, relicta tamen ea qua fruebar felici-
"τηρίας μεγάλας ὑπέστην πόνους, καὶ παντὶ δανῷ τὸ- "tate, memetipſum totum dedidi miſeriis pro
"μὸν ἀνεπτέρωμαι προσήνεγκα. νῦν οὖν ἐπεὶ χειρου- "iſto populo perferendis. At antea quidem
"γεῖν ὑπανεύομαι παρ' ἀνδράσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ἐμοῦ "pro libertate eorum, nunc vero pro ſalute
"κρυπτὸν ὑπάρχει τὸ προθύμιον, εἰκότως ἂν αὐ- "magnas ærumnas pertuli, omnique periculo
"τὸς, ὁ τὸ πῦρ ὀφθέν μοι φήνας κατὰ τὸ Σινᾶιον, "memet cum alacritate objeci. Nunc igitur
"καὶ τῆς αὐτῦ φωνῆς ἀκροατὴν τότε ποιήσας, καὶ "quoniam in maleficiorum ſuſpicionem ve-
"θεατὴν παρέσχεν ὅσα μοι παρέχει ἰδεῖν σαφῶς ὁ "nerim hominibus, qui meo labori & ſolici-
"τόπος ποιήσας· ὁ κελεύσας [d]ἐπ' Αἰγύπτῳ σταλῆ- "tudini ſuam acceptam debent vitam & inco-
"ναι, καὶ τὸ σὸν γνώμιον τύτοις ἐμφανίσαι· ὁ τὸν Αἰ- "lumitatem; plane tu, qui mihi ignem illum
"γυπτίων εὐδαιμονίαν σείσας, καὶ τῆς [e]ἐπ' αὐτῶν "oſtendiſti in monte Sinæo, & vocem *divinam*
"δουλείας δρασμὸν ἡμῖν προβαλών, καὶ [f]μακροτέραν "tunc me audire voluiſti, meque prodigio-
"ἐμῦ τὸν Φαραώθ ποιήσας ἡγεμονίαν· ὁ γῆν ἡμῖν "rum illic loci editorum ſpectaculo dignatus
"ἀμαθῶς ἔχουσι τῶν ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγος, καὶ "es; qui me in Ægyptum properare juſſiſti,
"τὸν ἀνακεκομμένην θάλασσαν τοῖς Αἰγυπτίοις ὀπτευ- "tuumque conſilium populo iſtic aperire;
"μένας ὀλέθρεις· ὁ γυμνοῖς θεὸν τὸν ἐξ ὅπλων ἀσφά- "qui Ægyptiorum felicitatem labefactaſti, no-
"λειαν ποιήσας ἡμῖν ἀβοήθητον, καὶ [g]μικροτέραν "biſque ex *dura* illorum ſervitute fugam pa-
"ἐμῦ τὸν Φαραώθ ποιήσας ἡγεμονίαν· ὁ γλυκεῖν ἡμῖν "raſti, & Pharaonis dominatum meo impe-
"ἀμαθῶς ἔχουσι τῶν ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγος, καὶ "rio ſubjeciſti; qui nobis viæ ignaris *& ob-*
"τὸν ἀνακεκομμένην θάλασσαν τοῖς Αἰγυπτίοις ὀπτευ- "*ſeſſis* pelagus in terram convertiſti, & mare
"μένας ὀλέθρεις· ὁ γυμνοῖς θεὸν τὸν ἐξ ὅπλων ἀσφά- "fluere inhibitum Ægyptiorum ſtrage intu-
"λειαν ποιήσας ἡμῖν ἀβοήθητον, καὶ τὰς ὑδάτους ἡμῖν "meſcere feciſti; qui inermes armorum præ-
"λευκὰς χαρισάμενος· ὁ τοσούτοις ἡμῖν διεφθαρμένας "ſidio muniviſti; qui aquas inquinatas nobis
"πηγὰς ῥεῦσαι γλυκείας κατασκευάσας, καὶ τελέως [g]ἀπορῦ- "potu jucundas ſcaturire reddidiſti, laticeſque
"σιν ὑπὸ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν ποτὸν μηχανησάμενος· "nobis ad extremam inopiam redactis è petra
"ὁ τῶν γῆθεν ἀπορουμένους εἰς τροφὴν ἀφθονίας τοῖς "eduxiſti; qui terrenis in cibum deſtitutos ſer-
"ἀπὸ θαλάσσης· ὁ καὶ ἀπ' ὑρανῦ τροφὴν καταπέμ- "vaſti alimento è mari ſuppeditato; qui è cœ-
"ψας ὑ πρότερον ἱστορηθεῖσαν· ὁ νόμων θεσίοις ἡμᾶς "lo victum demiſiſti antea inviſum *periter ac*
"ἐκπαιδεύσας, καὶ ἀφόρισιν πολιτείας· ἐλθὲ, Δέ- "*inauditum*; qui legum *à Deo ferendarum*
"σποτα τῶν ὅλων, δικαστής μοι καὶ μάρτυς ἀδωροδό- "cogitationem nobis injeciſti, & reipublicæ
"κητος, [h]ὡς ὕστε δωρεὰν ἐγὼ παρ' Ἑβραίων τινὸς κα- "adminiſtrandæ rationem deſcripſiſti; Veni,
"τὰ τῦ δικαίῳ προσηκάμην, ὕστε πλύτῳ κεκτῆσθαι "omnium rerum Domine, mihi in judicem te-
"πενίαν νικᾶν δυναμένην, ὕτ' ὀπὶ βλάβῃ τοῦ κοινῦ "ſtemque integerrimum, quod neque præ-
"πολιτευσάμενος, εἰς ἀλλοτριωτάτας τῶν ἐμοῦ ὀπα- "mium à quoquam Hebræorum, ad jus æquum-
"τηδευμάτων ὀπτικὰς πάρειμι, ὡς ὑπὸ σῦ κελεύ- "ve pervertendum, acceperim; neque pau-
"σαντος Ἀαρῶνι δῦναι τὸν ἱερωσύνην, ἀλλὰ κατ' ἐμὴν "perem, meliorem cauſam habentem, ab ad-
"χάριν. παρέσχησον δὴ καὶ νῦν, ὅτι πάντα σῇ προ- "verſario divite vinci ſiverim; neque ita me-
"νοίᾳ διοικῆται, καὶ μηδὲν αὐτομάτως, ἀλλὰ κατὰ "met in poteſtate adhibuerim, ut detrimentum
"βάλησιν βεβουλόμενον τὸν σὸν εἰς τέλος ἔρχε- "caperet reſpublica; in culpæ tamen ſuſpicio-
"ται· ὅτι δὲ φρονπίζεις τῶν Ἑβραίων ἀνοσίων, [i]μετελ- "nem incidi, à ſtudiis meis alieniſſimæ, tanquam
"θὼν Ἀβίεμμον καὶ Δαθάμνην, οἳ σου καταδικά- "non juſſu tuo, ſed meo beneficio, in Aaronem
"ζουσιν ἀσεμνοσύνας, ὡς ὑπὸ ἐμῆς τέχνης νικωμέ- "contulerim ſacerdotium. Itaq; & nunc oſten-
"νων. ποιήσεις δὲ φανερὸν τὸν ἐπ' αὐτοῖς δίκην, "de, quod omnia tua providentia gubernes ac
"ὅπω μεμνῆσθαι κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ κοινῶς ὑπὲ "modereris; & nihil temere & ſponte ſua,
"τῦ ζῆν αὐτὸς μεταθέσας, μηδ' ὡς [k]ἀποθανόντας "ſed tua voluntate motum ad finem pervenit:
"κατ' ἀνθρώπινον ἐξελιλυθότας τοῦ βίου φανέντας "& quod curam geris eorum, qui Hebræos au-
"νόμων· ἀλλὰ χάνοι μᾶλλον αὐτοὺς ἅμα τῇ γενεᾷ "xilio adjuvarunt, vindicta perſequendo Abi-
"καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν, ἢν πατοῦσι [l]γῆν. τοῦτο "ramum & Dathamnem, qui ſtupiditatis te ac-
"cuſant, quaſi meis artibus conceſſeras. Mani-
"feſtum autem in eos dabis judicium, qui inſa-
"nientes tuæ detrahunt gloriæ, ſi non aliorum
"more è vita diſceſſerint, ne quis morientes
"nihil niſi quod humanitus accidit paſſos exi-
"ſtimet: ſed terra, quam calcant *indigni*, de-
"hiſcens cum familiis & facultatibus eos ab-
"ſorbeat.

a Ita *Samb. & Vat.* τότε cum *Editis* omittunt *Alii*. *b* Τότοις *Big. Samb. & Vat. c* Τῦτον *Big. Samb. & Vet. Interp. d* Ἐπ' Αἴγυπτον *Vat. e Al.* ὑπ' αὐτοῖς. *f* Patria legimus *Pſ.* 105. & 106. & *Hebr.* 11. *g* Ἀπολῶν *Big.* ſic p. 130. v. 22. τέλεον ἀπορίαν. *h* Σὸ οἶδας, ὡς ἄτε legerat *Idem*. Hîc reſpexiſſe videtur ad *Num.* c. 16. v. 15. & ad 1 *Sam.* c. 12. v. 3. *i* Μετελθὼν *Big. Samb. & Vet. Interpr. k* Vocem ἀποθανόντας ut ſuperfluam, & à *Gloſſatore* adjectam, tolli hinc jubet *Big.* ſed immerito. *l* Γῆν ſolus *Samb.*

"ſorbeat. Hoc enim omnibus erit in demon-
"ſtrationem potentiæ tuæ, & ad doctrinam;
"iis autem *inſigni* documento, qui talia per-
"petraturi ſint, male de te cogitantes: ſic
"& ego comperiar fidelis tui miniſter in iis
"quæ fieri imperas. Sin vero commiſerim fla-
"gitia quæ in me conferunt, eos illæſos omniſ-
"que mali immunes cuſtodi; &, quam illis
"imprecatus ſum, in me recidat pernicies:
"pœnaque ab eo exacta, cui in animo erat po-
"pulum tuum injuria afficere, paceque & con-
"cordia in poſterum ſtabilitis, multitudinem
"ſerva tuis præceptis obſequentem; eique con-
"cede ut vitam agat ſecuram, & ſuppliciorum,
"quæ luunt ſcelerati, expertem. Tu enim noſti
"haud juſtum eſſe, ut Iſraëlitæ univerſi pœnas
"eorum nequitiæ debitas perſolverent.

"χὶ σῆς ἐπιδείξεις ἀν ἰσχύϊ ἅπασι γένοιτο καὶ διδα-
"σκαλία, [a] σωφροσύνης δὲ εἰς τὰς ταῦτα πείσεσθε πε-
"ὶ σῦ δοξάζοντας [b] ἐκ ὅσια· εὑρεθείην γὰρ ἂν ἔτως
"ἀγαθὸς ὑπηρέτης ὢν σὺ προσάοντς. εἰ δ' ἀληθῆς πε-
"ποίηται τὰς κατ' ἐμῦ διαβολάς, τὺς μὲν ἀπαθεῖς
"ἀπὸ παντὸς φυλάξειας κακῦ, ὃν δ' ἐπηρεασάμην ἄλε-
"θρον αὐτοῖς, τῦτον ποιήσας ἐμόν· καὶ δίκην εἰσπρα-
"ξάμενος ὧδε ὃ ἠδικῆσαι θελήσαντος λαὸν, τοῦ
"λοιπῦ βραβεύων ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην, σῴζε τὴ πλη-
"θὺ ἑπομένην τοῖς σοῖς προστάγμασιν, ἀπαθῆ τηρῶν
"αὐτὸν καὶ ἀκοινώνητον τῆς τῶν ἡμαρτηκότων κολά-
"σεως. σὺ γὰρ αὐτὸς οἶδα, ὡς οὐ δίκαιον ὑπὲρ τῆς
"ἐκείνων κακίας κοινῇ πάντας Ισραηλίτας τιμωρίαν
"ἐκτίνειν.

Statim à precibus lacrymiſq; Moyſis cœtum ſchiſmaticorum hiatu profundo diſſiliens haurit tellus. Num. c. 16. & c. 26. Deut. c. 11. Pſ. 106. & Eccleſ. c. 45.

3. Hæc ubi lachrymans dixiſſet, repente quidem terra movetur; atque agitatione ſimiliter ac in mari facta, cum à ventorum vi concientur fluctus, univerſi quidem attoniti ſunt. Sono autem & gravi ſtrepitu excitato, juxta eorum tentoria ſolum ſubſidit, & illos, & quicquid eis carum erat, abſorpſit. Iſtis autem ita deletis, ut ſciri non poſſet an ulli illic viſi fuerint; rurſus terra, circa illos hiatu patefacta, arcte adeo coiit & conſtitit, ut ſpectantibus ne minimum ejus, quod illi acciderat, veſtigium apparuerit. Et iſti quidem hoc modo exitio dati ſunt, in *magnum* argumentum Dei potentiæ. Eſt autem ut illos lugeret aliquis non ſolum propter calamitatem, vere miſeratione dignam; ſed & quod ex iſtis quæ perpeſſi ſunt gaudium *non mediocre* ceperint cognati. Nam neceſſitudinis obliti, ad aſpectum eorum quæ evenerant, judicium Dei læti comprobarunt; ratique Dathamnen cum ſuis, ut *reipublicæ* peſtem & perniciem, periiſſe, *ipſorum vicem* minime dolebant.

γ'. Ταῦτ' εἰπόντος καὶ δακρύοντος, σείεται μὲ ἀφνί-
διον ἡ γῆ· σάλῳ δ' ἀπ' αὐτῆς κινηθέντος, ὥσπερ ἐξ ἀνέ-
μῳ βίας σαλευομένῳ κύματος, πᾶς μὲ ἐδείσεν ὁ λαός. πα-
τάγῳ δὲ ᾧ σκληρῷ ῥαγέντος ἠχῳ, χῦ τὰς ἐκείνων σκη-
νὰς [c] σωίζησιν ἡ γῆ, καὶ πάνθ' ὅσα [d] φίλα τύτοις ἦν
ὑπήνεγκεν εἰς [e] αὐτλύ. ἠφανισμένων δ' ἔτως, ὡς μηδ'
ὀφθῆναί [f] τινας γνῶναι· [g] σωήκει πάλιν ἡ γῆς ὃ [h] περὶ
ἐκείνους κεχηνὸς ᾧ καθίστατο, ὡς μὴ δ' εἰ πάθος τὶ τῶν
προειρημένων [i] φανερὸν εἶναι τοῖς ὁρῶσι. καὶ οἱ μὲν ἔ-
τως ἀπώλοντο, ἐπίδειξις τῆς ἰσχύϊ τῦ Θεῦ γενόμε-
νοι. [k] ὀδύραιτο δ' ἂν τις ἐ μόνον τῆς συμφορᾶς αὐ-
τύς, καὶ καθ' αὐτλὺ ἔσης ἀξίας οἴκτυ· ἀλλ' ὅτι καὶ
τοιαῦτα [l] παθόντων ἐφήθησαν οἱ συγγενεῖς. τῶν γὰρ
συντεταγμένων ἐκλαθόμενοι, πρὸς τλὺ ὄλῳ ᾧ συμ-
βεβηκότος ἐβεβαίων τλὺ κρίσιν· καὶ νομίζοντες ὡς ἀλι-
τηρίας ἀπαλλοτρίαν τύς περὶ Δαθάμιν, ἐδ' ἐλυ-
ποῦντο.

Mox Coren alioſque CCL. *ignes Divini penitus abſumunt; aceris tantummodo ſervatis in memoriam rei.*

δ'. Μωϋσῆς δὲ καλεῖ τοὺς περὶ τῆς ἱερωσύνης
ἀμιλλωμένυς, ἀφ' ἑτλὺ τῦ ἱερέων δοκιμασίαν· ἵν' ᾧ
προσδέξηται τλὺ θυσίαν ὁ Θεὸς [m] ἥδιον, ἐκεῖνο
ᾧ χειροτονημένῳ. [n] συνελθόντων δὲ πεντήκοντα καὶ
διακοσίων ἀνδρῶν, οἳ καὶ ἀφ' πατέρων ἀρετλὺ ἐπι-
μῶντο παρὰ τῷ λαῷ, καὶ ἀφ' τλὺ αὐτῷ ἦ κα-
κείνυς ὑπερέβαλλοντο· προῆλθον καὶ Ααρὼν καὶ Κο-
ρῆς, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς πάντες [o] καθημίαζον θεῷ
τοῖς θυματηρίοις [p] ὅσα κομίζοντες ἔτυχον. ἐξέλαμ-
ψε δὲ πῦρ τοσῦτον ὅσον ὐδὲ χειροποίητον ἰσχύσαί τις
ὐδὲ γῆθεν ἀναδῦναι κατὰ [q] καταδρομλὺ φλογμοῦ,
ὅτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης [r] πρὸς αὐτὸ συ-
εκπεσόντος αὐτομάτως ἐξερρύη, ἀλλ' [r] ὁποῖον Θεῦ
κελεύσαντος ἀφθεῖν, λαμπρὸν καὶ φλογωδέστατον·
[s] ὑφ' ᾧ πάντες, οἵ τε διακόσιοι καὶ [u] οἱ πεντήκοντα καὶ
Κορῆς,

a Οὕτω γὰρ σωφρονίσεις τὰς juxta *Vet. Interpr.* σωφρόνησις τ' εἰς ᾧ *Big.* ex conjectura. Malo, γένοιτο, ἧ διδασκαλία σωφροσύνης εἰς τὰς ταῦτα &c. *Bern.* b Οὐχ ὁσία *Baſ.* & *G.* convenientius ἐκ ὁσίᾳ, *mente improba. Idem.* c Vulgatam lectionem retineo. σωιζησιν *Big. Zon. Hen.* & *Busb.* σωιχθῆν legiſſe viſus eſt *Epiphan.* σωιζοντο etiam hoc loco ferri poteſt. d Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* φῦλα, ut exponas *gentiles eorum.* e Αὐτλὺ *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* f Τινὰ *Samb.* g Σωήκει τα π. *Big. Samb.* & *Vat* h Περὶ ἐκείνυς *Busb.* & *Vat.* i Φανερὸν *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* ſine cauſa, ut putat *Bern.* k Ita *Big.* ὠδύρατο *Samb.* ὀδύρετο in *Editis* l Παθόντας ἔφησαν *Vat.* m Ἥδιον, ἐκεῖνος ὢν *Big.* & *Samb.* n Συνελθόντων *Vat.* o Καθημίζον *Hen. Busb.* & *Zon.* p Οπόσα *Big. Samb.* & *Vat.* q Ita *Big.* & *Vat.* in *reliquis* κύματος. r Πρὸς αὐτὸν *Big.* & *Vat.* πρὸς αὐτλὺ *Vet. Interpr.* πρὸς καταδρομὴν πυρωνῦ legiſſe videtur *P. Comeſtor*, qui ita dicit, *quamvis ignis, nec de terra prolatus, vel concurſione ſublimium aut violentia ſpirituum viſus eſt unquam exſilire.* ſ Οἷον *Hen.* & *Busb.* ὁποῖον *Vat.* t Ita quatuor *MSS.* & *Zon.* ἀφ' ᾧ *Vat. Baſ.* & *G.* u Illud οἱ omittit *Vat.*

a Ita

Κορῆς, [a] ἀϊξαντ@ ἐπ' αὐτὺς ἐφθάρησαν, ὡς ϗ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γενέναι. σῳζεται δὲ μόνος Ααρὼν, μηδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαβεὶς, τῷ τὸν Θεὸν τῷ εἰ) ⛤ ὡς [b] ἔδει χάριν ἀπεναλκότα. Μωϋσῆς δὲ τούτων [c] ἀπολομένων, βουλόμενος τιὼ τιμωρίαν αὐτῶν μνήμην σῳζεσθῆναι, καὶ τὰς αὖθις ἐσομένας [d] αὐτῶ μαθεῖν, [e] ἐκέλευσεν Ελεάζαρον τ Ααρῶνος υἱὸν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν [f] σῳδὰ τ χάλκεον καταθέσθαι βωμόν· ὡς ἂν ὑπόμνησις εἴη [g] τοῖς αὖθις ὧν ἔπαθον, καὶ δ'. ὅτι τιὼ ἰσχὺν τ Θεῦ νομίσειαν ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. ϗ Ααρὼν μὲ οὐκ ἐπὶ τῇ Μωϋσέως χάριτι τ ἀρχιερωσύνην ἔσχεν δοκῶν, ἀλλὰ τῇ τ Θεῦ κρίσει φανερᾷ γενομένῃ, μετὰ τ υἱῶν ἤδη βεβαίως ἀπέλαυε τ τιμῆς.

Cores, ita ſunt abſumpti, ut ne cadaverum quidem reliquiæ comparuerint. Solus autem Aaron ſuperfuit ab igne illæſus, quod Deus erat, qui, ad comburendum quos oportebat, eum demiſerit. Moyſes autem, his pereuntibus, illud agens ut ſupplicii hujus indicium eſſet ad memoriam ſempiternam, volenſque ut ſeri nepotes factum agnoſcerent, præcepit Eleazaro, Aaronis filio, ut acerras illorum *ad aram æneam deponeret, poſteris in monumentum eorum quæ paſſi ſunt, & quod *falſo* ſibi perſuaſerint Dei potentiam circumveniri poſſe. Et Aaron quidem, cum non amplius Moyſis munere, ſed Dei judicio omnibus patefacto, ſacerdotium obtinere viſus fuerit, cum filiis ſuis iſto honore jam ſatis firme perfruebatur. IV.

ΚΕΦ. δ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς Ἑβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ ϗ τριάκοντα.

CAP. IV.

Quæ Hebræis in deſerto per annos octo & triginta obvenerunt.

ΤΗΝ μέντοι γάσιν ὑδ' ὅπως στασιάσθαι, πολλῷ δὲ μᾶλλον αὔξειν καὶ φύεσθαι χαλεπωτέραν· ἐλάμβανε δὲ τῆς ὁδὸ ὅ χεῖρον τροκοπῆς αἰτίαν, ὑφ' ἧς ὑδέποτε λήξειν τὸ δεινὸν εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εἰς χρόνον τροδομένειν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πεπιστευκότες ἤδη μηδὲν γίνεσθαι δίχα τῆς τ Θεῦ τροθυμίας, ὐκ ἐβούλοντο ζῶντα χωρεῖς τῆς εἰς Μωϋσῆν χάριτ@ τ Θεῦ πετρᾶχθαι· κατηγόρουν δ' αὐτῶ τ ὀργιὼ τ Θεῦ [b] γίνεσθαι τοσαύτιω, ὐχ ὅπως ἀμυνὸ τιὼ τ κολασθέντων ἀδικίαν, ὡς Μωϋσέως τροσπαθήσαντος. ϗ τὸς μὲ διεφθάρθαι μηδὲν [i] ἐξαμαρτάνοντας, ἢ ὅτι περὶ τιὼ τ Θεῦ θρησκείαν ἐσπουδάκεισαν· [k] τ δὲ τοιούτων ἀνδρῶν ὀλέθρῳ ϗ πάντων ἀείστων ἐζημιῶσθαι τ λαὸν, [l] τοῦς τὸ μηδεμίαν ὑποπτεῖν δίκιν, ἔτι ϗ τ ἱερωσύνην ἀναμφίλεκτον [m] τῷ ἀδελφῷ σῳδοκεῖν. ὕθ' ἕνα δ ἔτ' αὐτῆς ἄλλον [n] ἀντιποιήσασθαι, ϗ τὺς σοφίστας ὁρῶντα κακῶς ἀπολωλότας. ἔτι γε μὴν ϗ σῳδὰ τ οἰκείων τοῖς διεφθαρμένοις δέησις ἐγένετο πολλὴ ὑ πλήθυς, μειῶσαί π τ Μωϋσέως μεγαλαυχίας· ἀσφαλὲς δ αὐτῷ τοῦτ' εἶναι.

NON ita tamen contigit ut deflagraret ſeditio, ſed ut multo magis creſceret & acrius ingrueret. Subjiciebatur autem cauſa cur in pejus indies verteretur, ex qua malum nunquam ceſſaturum eſſe veriſimile erat, ſed longo tempore duraturum. Cum enim jam animos hominum occupaſſet perſuaſio, nihil ſine Dei voluntate geri, non arbitrabantur Deum niſi in gratiam Moyſis iſta facere: huic autem acceptum referebant, quod Deus adeo illis ſuccenſeret & iraſceretur, non tam punitorum iniquitate commotus, quam à Moyſe ſolicitatus. Et illos quidem periiſſe *dicebant*, non ob aliud delictum, quam quòd Dei cultui & religioni ſtuduerint: ipſum vero talium virorum & omnium optimorum interitu populum multaſſe, ut nunquam reus fieri amplius poſſet, inſuper & fratri indubie confirmatum iret ſacerdotium. poſthac enim neminem illud affectaturum eſſe, cum aliis id in perniciem ceſſiſſe compererit. Ad hæc etiam cognati exſtinctorum multis agebant apud populum, ut Moyſi arrogantiam aliquantulum minuerent: id quod in ſuam incolumitatem eſſet & ſalutem.

Dein Moyſis gratiæ nimiæ apud Deum omnem ſui calamitatem imputant Hebræi. Num. c. 16. 41.

β'. Μωϋσῆς δὲ, καὶ γὰρ ἐκ πολλῦ σωισάμενον ἠκροᾶτο ⛤ θόρυβον, δείσας μή τι [o] νεωτερίσωσι πάλιν, ϗ γένηταί π μέγα ϗ χαλεπὸν, σωήγαγε τὸ πλῆθ@ εἰς ἐκκλησίαν· ϗ [p] σῳμένων ἠκροᾶτο εἰς ἀπολογίαν ὑ καθιστάμεν@, ἵνα μὴ παροξύνῃ τὸ πλῆθ@. αὐτὸ δὲ μόνον τοῖς φυλάρχοις σῳοιεῖπὼν, κομίζειν τὰ τῶν φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα· λήψεσθαι γὰρ ἐκεῖνον τιὼ ἱερωσύνιω, [q] οὗπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ.

Moyſes autem, qui & multo ante populum motu cieri & perturbari reſciverat, metuens ne qui rurſum res novas molirentur, & magnum aliquod malum accideret, in concionem multitudinem congregavit: & patienter audivit *quæ dicerent*, nihil in ſui excuſationem conatus, ne vulgus magis irritaretur. At hoc ſolum principibus tribuum præloquutus eſt, ut virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas: illum enim accepturum eſſe ſacerdotium, in cujus virga ſignum Deus ediderit. Quod

Sceptrum Aaronis, una nocte germina, flores, nuceſque proferens inter aridas virgas cæterorum principum, familiæ Aaronicæ Sacerdotium jam tertio confirmavit. Num. c. 17.

a Ita è *Cod. Samb.* edidit *Bernardus*. ἄξαντ@ *Vat.* ἄξαντες *Baſ.* & *G. veniente* reddit *Vet. Interpr.* *b* Εδικαίν pro ἴδει καίειν *Vet. Interpr.* legiſſe exiſtimat *Bern.* *c* In *MSS.* ἀπολομένων & ἀπολυμβώων & ἀπωλυμβώων & ἀπωλεμένων. in *Editis* ἀπωλωμβώων. *Epiphanius* legiſſe videtur ἀπολυμένων aut ἀπολυομβώων. *d* Αὐτῶ omittit *Big.* *e* Εκίλευν *Baſ.* *f* Περὶ *Zon.* & *Vet. Interpr.* nam vertit, *circa altare æneum collocare.* *g* Τῶν γεγονότων ϗ τοῖς μετέπειτα *Busb. Hen.* & *Zon.* *h* Γενεᾶς forſan legerat *Vet. Interpr.* *i* Εξαμφιτόντας *Big.* *k* Τῶν δὲ *Big.* & *Samb.* Μωϋσῆν δὲ juxta *Vet. Interpr.* *l* *Al.* σῳὸς τῷ & σῳὸς μηδ. *m* Τῷ τἀδελφῷ *Samb.* & *Big.* *n* *Al.* ἀντιποιήσασθ. *o* Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* νεωτερήσωσι. *p* Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* σῳεὶ μὲ ὧν *Big. Samb.* & *Vat.* *q* Legerat *Epiphanius*, ὅπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ δῶκεν. κομίζουσιν οὖν οἱ π &c. * Juxta S. Literas, *ut acerras æreæ æneæ affigerei*, aut *diductis in laminas æram æneam incruſtaret.* ϗ σῳοίησεν αὐτὸ σῳεῖγμα τῷ θυσιαστηρίῳ LXXII.

a Al.

Quod ubi placuit, *ſignatas* attulerunt cum alii, tum Aaron, inſcriptum habens in ſua tribum Leviticam: atque eas Moyſes *accipiens* in Dei Tabernaculum depoſuit. Sequenti vero die virgas protulit; facile enim agnoſci poterant, quod eſſent & à principibus qui *eas* adduxerant & à cætero populo notatæ. Et alias quidem videbant eadem ſpecie manere qua eas acceperat Moyſes: ex Aaronis autem virga ramos & germina exorta ſpectabant, fructuſque maturos. Amygdalæ enim erant, quod ex eo ligno facta eſſet virga. Mira autem ſpectaculi novitate attoniti, omiſſis odiis quibus fortaſſis tam Moyſen quam Aaronem proſequerentur, in admirationem ferebantur Dei judicii: & de cætero, cum non potuerint non iis applaudere quæ Deus decreverat, conceditur Aaronem rite habere ſacerdotium. Et illi quidem, ter divinitus electo *& fauſtis auſpiciis comprobato*, ſtabilis manſit dignitas. Hebræorum autem ſeditio, quæ longo viguerat tempore, hoc modo conquievit.

δόξαν οὕτω, νομίζουσιν οἵ τε ἄλλοι καὶ Ἀαρών, ἐπιγράψας [a] Λευῖτιν ἐπὶ τῇ βακτηρίᾳ· καὶ ταύτας Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ κατατίθησι. τῇ δὲ ὑστέρᾳ [b] προελθόντες τὰς βακτηρίας· γνώριμοι δ' ἦσαν, [c] τῶν τότε ἀνδρῶν κατασημηναμένων αὐτὰς οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τὸ πλῆθος. καὶ τὰς μὲ ἄλλας, ἐφ' ὅπερ αὐτὰς σχήματος Μωϋσῆς παρέλαβεν, ὅτι τότε μεμενηκυίας ἔβλεπον· ἐκ δὲ τοῦ Ἀαρῶνος βλαστὸς τε καὶ κλάδους ἀναφυτὰς ἑώρων καὶ καρπὸν ὡραῖον. [d] ἀμύγδαλα δ' ἦν, [e] ἐκ τούτου γὰρ ξύλου τῆς βακτηρίας κατεσκευασμένης. ἐκπλαγέντες δ' ὅτι τῷ παραδόξῳ τοῦ ἔργου καὶ θεία, εἰ [f] καί τι ἀμεῖζον μίσους ἦν ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρών, ἀφέντες τοῦτο θαυμάζειν ἤρξαντο τῆς τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίσεως· καὶ ὅ λοιπόν, [g] ἐπιφθονοῦντες τοῖς δεδογμένοις τῷ Θεῷ, συνεχώρουν Ἀαρῶνι καλῶς ἔχειν τιμᾶν ἀρχιερωσύνην. καὶ ὁ μὲν, τοῖς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ χειροτονήσαντος, βεβαίως εἶχε τιμήν. ἡ δὲ τῶν Ἑβραίων στάσις, πολὺν ἀκμάσασα χρόνον, τοῦτον [h] ἐπαύσθη τὸν τρόπον.

Cedunt Levitis decimæ reditus annui, atque XLVIII *urbes, una cum agro circumfuſo ad cubitos bis mille. Num. c.* 35. *Joſ. c.* 21. *& 1 Par. c.* 6. *Num. c.* 18. *Deut. c.* 18. *& Ezech. c.* 44.

3. Moyſes itaque, quia tribus Levitica bellorum & expeditionum immunis erat, Dei *utpote* miniſterio dicata, ne forte rerum inops, & in parandis ad vitam neceſſariis occupata ſacrorum curam negligeret, mandavit Hebræis, ut, cum Deo volente terram Chanaæam poſſiderent, urbes XLVIII præclaras & eximias Levitis diſtribuerent, & agrum pro mœnibus ad cubitos bis mille in circuitu iis aſſignarent. Ad hæc autem & populo imperavit, ut annui fructus decimas ipſiſque Levitis & ſacerdotibus penderent. Atque hæc quidem ſunt quæ accipit hæc tribus à populo. Neceſſarium autem duxi, quæ ab omnibus *collata* ſacerdotum propria ſint *paucis* declarare.

γ'. [i] Μωϋσῆς δὲ, ἐπεὶ πολέμου καὶ στρατιᾶς ἡ τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, θεραπεύουσα τὸν Θεὸν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲν ζήτησιν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν [k] τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευε καταγωγὴν τοῖς Λευίταις ἐκτὸς καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλὰς· τῆς τε [l] περὶ αὐτὴν [m] περιχάψαντας εἰς δισχιλίους πήχεις ἀπὸ τοῦ τείχους αὐτοῖς [n] ἀνεῖναι. [o] καὶ πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ λαὸν ἐξέταξε τῶν ἐπετείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲ ἡ φυλὴ πρὸς τοῦ πλήθους λαμβάνει, ταῦτ' ἐστιν. ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδια πάντων γίνεται δηλῶσαι.

Opes & facultates Sacerdotum Hebræorum. Joſ. c. 21. *Num. c.* 18. *Num. c.* 15. *Num. c.* 6. *Num. c.* 18. *Lev. c.* 27. *Deut. c.* 18.

4. Ex quadraginta quidem & octo civitatibus, juſſit ut Levitæ concederent eis tredecim; & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas ipſis impertirent. Præterea autem ſancivit, ut populus primitias frugum omnium è terra naſcentium Deo offerret: & ex quadrupedibus, quæ mactare fas eſt, primogenitum, ſi maſculum fuerit, immolandum ſacerdotibus adducat, ut eo cum familiis veſcantur in Urbe Sacra. At pro eis quæ comedere patria lex vetat, dominum fœtus ſeſquiſiclum dependere *præcepit*, pro homine vero primogenito ſiclos quinque. Deberi eis etiam *voluit* primitias tonſuræ ovium: & ut triticum pinſentes, panemque conficientes de quavis maſſa libum eis præberent. Qui vero voto concepto ſemetipſos *Deo* conſecrant (Nazaræi quidem iſti appellantur, comam nutrien-

δ'. Τῶν μὲ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τεσσαρεσκαίδεκα παραχωρῆσαι τοὺς Λευίτας [p] αὐτοῖς προσέταξε· καὶ τὸ δεκάτης, ἧς πρὸς τοῦ λαοῦ καθ' ἕτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. ἔτι δὲ ἀπαρχὰς τοῦ λαὸν [q] δίκαιον τῷ Θεῷ πάντων τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων καρπῶν ἐπιφέρειν· καὶ τῶν τετραπόδων δὲ τῶν εἰς τὰς θυσίας νενομισμένων θύεσθαι πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καθαγίσαι παραχρῆμα τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτοὺς πανοικὶ σιτεῖσθαι ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. τῶν δ' ὑπὸ νενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, τοὺς δεσπότας τοῦ πιεζομένου σίκλου καὶ ἥμισυ αὐτοῖς [r] ἀνενεγκεῖν· ἀνθρώπου δὲ πρωτοτόκου πέντε σίκλους. [s] εἰ δὲ ἀπαρχὰς αὐτοῖς καὶ τῶν προβάτων κεῖραι· τοὺς τε πέντε τοῦ σίτου καὶ ἀρτοποιουμένους, τῶν πεμμάτων αὐτοῖς τινα χορηγεῖν. ὅσοι δ' ἂν [t] αὐτοὺς καθιερῶσιν εὐχὴν πεποιημένοι· [t] Ναζαραῖοι δ' οὗτοι καλοῦνται, κομῶντες

[a] *Al.* Λευίτλω. perinde autem valet, ſive *tribum* ſive *tribunum* interpreteris hoc in loco. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 636. & *Schotanum* in *Bibliotheca*, tom. 2. p. 302. [b] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* προελθόντες *Big.* & *Samb.* [c] Κατασημηνομένων αὐτὰς τότε ἀνδρῶν οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τὸ πλῆθος *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* niſi quod hic videtur legiſſe, οἵτε ἐκόμιζον ἀπέναντι τοῦ πλήθους. [d] Τὸ δὲ καρπὸν (ut inquit *Zonaras*) ἡ μὲ τοῦ Λευιτικῆ βιβλος κρύφα λέγει. Videſis *S. Theodoretum* ad *Jer.* c. 1. v. 11. [e] Ex τουτου ξύλου *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* [f] Καί τισι *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπιφθονοῦντες *Baſ* & *G.* [h] Επαύθη *Samb.* πίπαυτο *Hen.* & *Busb.* [i] Sic *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* Μωϋσῆς δὲ πολέμου καὶ στρατιᾶς [*al.* στρατείας] τὴν τοῦ Λευιτῶν ἀφιστὶ φυλὴν, θεραπεύουσαν [f. θεραπεύσουσαν] τὸν Θεὸν· ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μ. ξ. τ. β. ἀ. ἀ. τ. ἱερεῖ· κατὰ βούλησιν δὲ τοῦ Θ. &c. *Big.* & *Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* Μωϋσῆς δ' ἐπιόντος πολέμου καὶ στρατιᾶς τὴν τῶν Λευιτῶν ἀφίστι φυλὴν θεραπεύουσαν τὸν Θ. *Vat.* [k] Articulum negligit *Vat.* [l] Πρὸς αὐτὸν ſoli *Big.* & *Samb.* [m] Ita *MSS.* in *Editis* ἐπιχαίψαντας. [n] Ανείμαι pro ἀνανεῦμαι *Hen.* [o] Illud ἐ non agnoſcunt aliquot *MSS.* in quibus mox τῶν λαῶν ἐξέταξε. [p] Id eſt, τοῖς ἱερεῦσιν, ut diſertis verbis habent *Busb* & *Hen.* [q] Δικαίων (ſc. δικαιῶν) *Big.* ex conjectura. inficete, ut cenſet *Bern.* [r] Ita *Baſ. G.* & *Hen.* ἀντεισφέρειν *Busb.* ἀναφέρειν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [ſ] Αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* ἑαυτὸς *Hen. Busb.* & *Cedren.* p. 69. [t] Illud δ' οὗτοι, quod deeſt in *Editis*, ſupplevimus ex quinque *MSS.* & *Cedreno.* Ναζαραῖοι *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Ναζιραῖοι in *MSS.* Ναζηραῖοι LXX. Vide *Grotium* ad *Matth.* c. 2. v. 23.

μῶντες καὶ οἶνον ὑ προσφερόμενοι· [a]τούτων, ὅταν τὰς πλίνθους ἀφιερῶσιν ὅτι θυσίᾳ τε δρῶσι, [b]τὰς κεφαλὰς νέμεσθαι τοῖς ἱερεῦσι. καὶ οἱ [c]κορβᾶν αὑτοὺς ὀνομάσαντες τῷ Θεῷ, δῶρον δὲ τοῦτο σημαίνει τῇ Ἑλλήνων γλώττῃ, βουλομένους ἀφίεσθαι τῆς λειτουργίας τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἀργύριον, γυναῖκα μὲν τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα. ὅσοι δ' ἂν εὐδαίστερα [d]τῶν ἀναλισκομένων ἔχωσι χρημάτων, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι περὶ τούτων ὡς βούλονται δοκιμάσαι. τὰς δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύσιν, εὐωχίας ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην κομίζειν τοῖς ἱερεῦσιν [e]ἔντρον τε καὶ [f]χελώνιον καὶ δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος. καὶ τοῖς μὲν ἱερεῦσι Μωϋσῆς τοσαύτην, [g]πάρεξ ὧν καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων θύων ὁ λαὸς δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ περὶ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, εὐπορίαν ἐπενόησε. πάντων δὲ [h]τῶν τοῖς ἱερεῦσι τελουμένων κοινωνῶν διέταξε καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ θυγατέρας καὶ γυναῖκας· ἔξω τῶν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ὁλοκαυτουμένων θυσιῶν. ταύτας γὰρ οὐ τῷ ἱερῷ μόνοι δαπανῶσιν οἱ ἄρρενες τῶν ἱερέων αὐθημερόν.

ε'. Ὡς δὲ ταῦτα μετὰ τὴν φάσιν Μωϋσῆς διέταξεν, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ὅτι τοὺς τῆς Ἰδουμαίας ὅρους ἦλθε. καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα [i]τῶν Ἰδουμαίων πέμψας, ἠξίου [k]δίοδον αὐτῷ [l]δοθῆναι, καὶ ἐγγύας, ἃς αὐτὸς ἐθέλοι λαβεῖν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικηθήσεσθαι, δώσειν ὁμολογῶν· ἀγορὰν τε τῷ στρατῷ χρησῆσαι, [m]καὶ τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοῖς κελεύσειε καταβαλεῖν. ὁ δ' οἷς ἐπρεσβεύσατο Μωϋσῆς οὐκ ἀρεσκόμενος, οὐδὲ συγχωρῶν τὴν ὁδὸν, ἔνοπλον τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν [n]παρατείνοντα τῷ Μωϋσῇ, κωλύσειν αὐτοὺς εἰ τολμήσειαν βίᾳ περαῦσθαι. καὶ Μωϋσῆς· [o]ἄρχειν γὰρ μάχης ὑ συνεβούλευεν ὁ Θεὸς χρωμένῳ· τὴν δυνάμιν ὑπαινῆγε, λαβὼν τῆς ἐρήμου [p]Ἀκαβείων.

ς'. Τότε δὴ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ [q]Μαριάμμην τελευτὴ ὑ βίου καταλαμβάνει, πεντηκοστὸν ἔτος πεπληρακυῖαν ἀφ' οὗ ἡ Αἴγυπτον κατέλιπε, μηνὸς δὲ Ξανθικοῦ νουμηνία κατὰ σελήνην. θάπτουσι δ' αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς ὑπέρ τινος ὄρους, ὃ καλοῦσι [r]Σίν· καὶ πενθήσαντα [s]ὅτι τριάκοντα ἡμέρας τὸν λαὸν ἐκάθηρε Μωϋσῆς τούτῳ τῷ

tes & vino abſtinentes) *horum tonſuras, cum cæſariem ſacrificio adhibito dedicant, ſacerdotibus, *ut in ignem victimæ ſuppoſitum injicerent*, dari *placuit*. Item qui ſemet Corban Deo nuncuparunt (hoc autem, ſi ex Hebræo interpreteris, donum Deo ſignificat) cum à miniſterio, *cui ſemet devoverant*, liberari geſtiunt, ſacerdotibus pecuniam numerare ***mandavit***, mulierem quidem ſiclos triginta, virum autem quinquaginta: quibus vero non tantum ſuppetit pecuniæ, hos ſacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & ſi quis mactet domi *bovem ovemque* ad privatum epulum non ob cultum divinum, neceſſe habet ſacerdotibus offerre omaſum, pectuſculum, armumque pecoris dextrum. Atque hanc quidem Moyſes rerum abundantiam ſacerdotibus conſtituit, præter ea quæ ex victimis pro populo piacularibus illis obveniunt, prout in libro proxime præcedente declaravimus. Ex iis autem omnibus, quæ ſacerdotibus tribuere ſolenne eſt, ut famuli, filiæ, & uxores participarent, edixit; hoſtiis exceptis, quæ pro peccatis offeruntur. illas enim ſoli è ſacerdotum *familia* maſculi eodem die in templo abſumunt.

5. Hæc autem cum Moyſes poſt ſeditionem conſtituiſſet, caſtra movens cum omnibus copiis & exercitu ad Idumææ limites pervenit: ac, miſſis ad regem Idumæorum legatis, petebat, ut per ſuos fines eum ire pateretur, † obſides etiam quoſcunque accipere libuerit daturum pollicens, ſe ab omni injuria & maleficio temperaturos; præterea forum rerum venalium ſais exhiberi *poſcebat*, perſoluturus & aquæ pretium, ſi rex ita juberet. Ille vero, cum ea, de quibus Moyſes legationem miſerat, ſibi diſpliceret, noluit iter concedere, ſed cum armatis copiis Moyſi obviam occurrit, eos prohibiturus ſi ſe invito tranſire conarentur. Moyſes itaque (nam ei oraculum ſciſcitanti auctor erat Deus ne pugnam auſpicaretur) exercitum ſubduxit, circuitu per deſertum iter facturus.

Poſſibile Iſraëlitis tranſitum negat Rex Idumæus, παντελῶς ἀδύνατον ζητοῦντι. Num. c. 20. Deut. c. 2. & Juſe Philo p. 639.

6. Eo etiam tempore Mariamma ejus ſoror diem obiit ſupremum, anno quadrageſimo completo ex quo Ægyptum reliquerat,†† menſis Xanthici neomenia ſecundum lunam. Eam autem, magnifico funere elatam, ſumptu publico ſepeliverunt, ſuper quodam monte qui Sin appellatur; populumque, cum ipſam per triginta dies luxiſſent, Moyſes hoc modo luſtravit.

Anno Exodi XL. ſororem ſuam Mariammam amiſit Moyſes.

a Τούτους δὲ ὅταν Big. τούτους δὲ ὅταν Vat. & Cedren. b Græci etiam (notante *Grotio*) comas Diis ſacrabant, ut Achilles Sperchio, Ærarius Æſculapio. c Ita *MSS.* κορβὰν in *Editis*. d Τῶν ἀναλισκομένων ἔχωσι χρήματα Vat. e *Ariſtophani, aliiſque* ἔντερον. f Χελώνιον, σῶμα, quod pectora animantium tumeant velut cortex teſtudinis, vel ſuis coſtis compingantur ut lyra chordis. Quoniam vero *Joſephus* videtur reſpexiſſe potius ad *Deut.* c. 18. v. 3. quam ad *Num.* c. 15. v. 18. licet Χελώνιον interpretari *maxillas*. nam *Heſychio* χελὼ, χεῖλος, τὸ μέρος τῆς ἰσχίου, atque iterum χελὴ, γναθὸς. itemque LXX. *Deut.* c. 34. v. 7. οὐδὲ ἐφθάρη τὸ χελώνιον αὐτοῦ, *neque corruptæ ſunt malæ ejus. Bern.* g Ita (inquit *Bern.*) ex *Epiphanio* expreſſi. Prius erat παρέξων ὧν ὑπὲρ ἁμαρτ. & in *Vat.* παρίξων ὑπὲρ ἁμ. & in *Big.* παρίξιον ὧν ὑπ. Sed in *Samb.* παρεξ ὧν ὑπὲρ ἁμ. h Illud τῶν ſupplevimus ex *Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* i Ἰδουμαίας *Vat.* k Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* ſic infra v. 29. in *reliquis* δὲ ὁδὸν, eſt qui conjecerat τὴν ὁδὸν. l Παρασχεῖν πίστεις, ἃς *Big. Samb. Vat.* & forte *Epiphan.* m Καὶ τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοὺς ἐκέλευσε καταβαλεῖν *Big.* & *Samb.* τὸ τιμὴν τ. ὕ. αὐτοὺς ἐκέλευσε καταλαβεῖν juxta *Vet. Interp.* χορηγῆσαι, τιμὴν τ. ὕ. αὐτοὺς κελεύσειν *Vat.* n Αὐτῆς χώρας δ' ὁ βασιλεὺς μετὰ στρατιᾶς ἐφίππου παρατείνοντας τῷ Μωϋσῇ *Zonaras.* τῷ Μωϋσῇ omiſit *Vet. Interpr.* o Ἀρχὴν *Vat.* p Ita *Samb.* & huc *Epiphanius* convenit, *iter faciens*, necnon ea *Zonaræ*, τὸ αὐτὸς διὰ τῆς ἐρήμου ἐκείνης, μὴ ἀρχὴν μάχης συμβουλεύοντος τοῦ Θεοῦ. at ὑπερείων *peragrando* in *Baſ.* & *G.* haud male. ὑπερεῶν *Big.* ὑπερφῶν *Vat.* eſt qui conjicit ὑπερεῶν. q Ita *Big. Samb.* & *Zonar.* nec aliter p. 76. v. 20. Μαριάμων *Vat. Baſ.* & *G.* r Ita in quatuor *MSS.* necnon in *Bibliis Gr.* niſi quod aliquando tam in his quam in *Cedreno* & *Syncello* perperam legatur Σινὰ & Σινὰ pro Σὶν. Ex יִשׂ Σὶν *Baſ. G.* & *Vat.* haud male, ut diſtingueretur à סִין. ſIllud ἐπὶ non agnoſcit *Vat.* * *Cum capillum conſecrant, victimas eorum ſacerdotibus cedere* reddit *Gelen.* At *Epiphanius* juxta *Voſſii* cod. *horum quando capillos ſacris liberant & cum ſacrificio faciant, cæſaries tondetur apud ſacerdotes.* Sic *Xylander* ad *Cedrenum*, p. 69. *hi cum comam tondent, ſacrificio adhibito eam Deo offerunt, ſacerdotum opera.* † *Cautiones quas ipſe velles accipere* juxta *Vet. Interpr.* †† *Menſis Xanthici luna prima* reddit *Gelen.* Et quidem (ut inquit Cl. *Seldenus*, lib. de *Judæorum* anno Civ. c. 20) recte ſatis, ſi juxta *Thucydidis* neomeniæ Lunaris notionem *Joſephus* ſit intelligendus &c. In quibuſdam *Vet. Interpr.* exemplaribus, *Xanthici m. initio ſecunda luna*, ut & *decimo die X. m. initio ſecunda luna.* at in pleriſque, *decimo die X. m. initio ſecundum lunam.*

Ritus Vaccæ Lustralis. Num. c. 19.

stravit. Juvencam, inter arandum quidem agrumque colendum nunquam jugo subditam, totam vero integro corpore rubeam, paulum extra castra educens pontifex, in loco purissimo eam immolavit; ejusque sanguinem septies digito aspersit, Dei versus Tabernaculum: deinde, solida juvenca ita ut procubuit cum pelle ac intestinis ardente, lignum cedrinum medium in ignem injiciunt, simulque hyssopum & lanam coccineam. Hujus autem cinerem universum homo purus colligit, & in locum mundissimum reponit. Paulum itaque hujus cineris in fontem immittentes cum hyssopi ramulo, ejusdemque cineris aliquantulum in aquam immergentes, à mortuo pollutos die tertia & septima *puri aliqui* conspergebant: & sic pro mundis in posterum habebantur. Atque hoc ipsum, cum in terram sorte possidendam devenirent, servari præcepit.

Aaron in culmine montis Hori, spectante populo, cum stola Pontificia vitam simul exuit. Num. c. 20. & c. 33. Deut. c. 10. & c. 32.

7. Postquam vero exercitus, sororem *ejus* lugendo funestus, hoc modo lustratus erat, eum cum copiis omnibus duxit *Moyses* per solitudinem & Arabiam. Cumque venisset ad locum, quem Arabes metropolim suam putarunt, (qui prius quidem Arce nominatus est, nunc vero Petra appellatur) illic, cum *locus* circundaretur monte excelso, Aaron in verticem *quendam* ascendens (præmonitus à Moyse quod moriturus esset) in conspectu totius exercitus (è regione enim locus erat * *ubi constiterunt*) stolam pontificalem exuit, ipsamque tradens Eleazaro filio, ad quem ætatis prærogativa pertinebat sacerdotium, vita decedit, populo inspectante: moriens quidem eo ipso anno, quo sororem amisit, cumque annos centum complesset & viginti tres. Dies autem obitus incidit in mensis initium secundum lunam, qui Athenienſibus quidem Hecatombæon dicitur, Macedonibus autem Lous, Hebræis vero Abba.

ἠρόπῳ. μόγις θηλειαν, ἀράτῳ μὶ καὶ γεωργίας ἄπῳρον, [a] ὁλόκληρον δὲ ξανθικῷ πᾶσαν, μικρὸν ἄποθεν τῦ στρατοπέδυ προαγαγὼν εἰς χωρίον καθαρώτατον, ὁ ἀρχιερεὺς ἔθυσέ τε, καὶ τῦ αἵματος ἑπτάκις ἔρρανε τῷ δακτύλῳ [b] ἀντικρὺς τῆς σκιωῆς τῦ Θεῦ· ἕπτα κεκμηκότος ὡς εἶχεν ὅλης τῆς [c] δαμαλίδος, σὺν τῇ δορᾷ καὶ τοῖς ὀστοῖς ξύλοις κέδρινον εἰς μέσον ἐμβάλλυσι τὸ πῦρ, καὶ ὕσσωπον, καὶ φοινικοῦν ἔριον. σωναγαγὼν δ' αὐτῆς ἅπασαν τὸν τέφραν ἀνὴρ, καταπίθησι εἰς χωρίον καθαρώτατον. τὸς [d] ἓν ἀπὸ νεκρῦ μεμιασμένυς, τῆς τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὸν σπείντες καὶ ὕσσωπον, [e] βαπτίσαντές τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς πηγὸν, ἔρραινον τείτῃ τε καὶ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν· [f] καὶ καθαροὶ ὁ λοιπὸν ἦσαν. τῦτο δὲ ἡ κατελθῦσιν εἰς τὰς κληρυχίας προσέταξε ποιεῖν.

ζ. Μετὰ δὲ τὸν ὑπὲρ τῷ πένθει τῆς ἀδελφῆς τῦ στρατηγῦ κάθαρσιν τοιαύτην γενομένην, ἀπῆγε τ' δύναμιν ἀφ' τῆς ἐρήμυ καὶ τῆς Ἀραβίας. ἐλθὼν δ' εἰς χωρίον ὃ μητρόπολιν αὐτῷ Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν [g] Ἀρκὴν λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένυ· ἐνταῦθα, ὑψηλῦ προέχοντος ὄρυς αὐτό, ἀναβὰς Ἀαρὼν [h] ἐπ' αὐτὸ, Μωϋσέως αὐτῷ δεδηλωκότος ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, ἅπαντος τ στρατύματος ὁρῶντος, κάτωντες δὲ ἰῶ ὁ χωρίον, ἀποδύεται τὸν ἀρχιερατικὸν στολὴν, καὶ παραδὺς αὐτὸν Ἐλεαζάρῳ τῷ παιδὶ, πρὸς ὃν ἀφ' τῆς ἡλικίας ἡ ἀρχιερωσύνη [i] παραγίνεται, θήσκει τ' ἐπιλήθυς εἰς αὐτὸν ἀφορῶντος· τῷ μὲν αὐτῷ τελευτήσας ἔτει, ᾧ καὶ ἡ ἀδελφὴ ἀπέβαλε, βιὺς δὲ ἔτη τὰ πάντα τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἀποθήσκει δὲ κατ' σελήνην γεμνίαν, μηνὸς ὄντος [k] παρ' μὲ Ἀθηναίοις Ἑκατομβαιῶνος καλυμένυ, Λῴυ δὲ παρὰ Μακεδόσιν, [l] Ἀββὰ δὲ παρ' Ἑβραίοις.

CAP. V.

Quomodo Moyses, devictis Sichone & Oge Amorrhæorum regibus, deletisque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in sortem dedit.

AT cum finitus esset luctus, populo eum per triginta dies deplorante, Moyses, inde cum exercitu profi-

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Σιχῶνα καὶ Ὠγλω τὸς Ἀμορραίων βασιλῆς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὸν στρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὸν χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τ Ἑβραίων.

ΠΕνθος δ' ἐπ' αὐτῷ ὃ λαὸς τεσσαρακονθήμερον ἄγοντος, [m] ἐπεὶ τῦτ' ἐλώφησεν, ἀναλαβὼν ἐκ τῦ Μωϋσῆς

Legerat itaque (ut ait *Bern.*) in suis Codicibus *Epiphan.* μηνὸς δὲ Ξανθικῦ δεκάτῃ, *vel* δεκάτῃ ἡμέρᾳ καὶ σελήνῃ. *i. e.* X° die mensis Xanthici, à prima face facieque lunæ visæ supputandi, velut *Hebræo* fas erat: non à synodo vera luminarium; multo minus ab initio fixo mensis & ad rationes solis definito, ut anno *Macedonico* ac *Juliano* observatum. Vel scriptum fuit olim, δεκάτῃ ϛ Ξανθικῦ μηνὸς λέγε νεμηνίας καὶ σελήνῃ. Quinetiam ראש & primum diem mensis & mensem totum denotare, ex sacris literis omnes sciunt. *Decimo die X. m. luna secunda* in *Epit. Cant.* Sed *P. Comestor* habet *in initio m. X. qui & Nisan, secundum lunam.* [a] Est qui malit ὁλόκληρον καὶ ξανθικὸν. [b] Ἀντικρὺ *Vat. aliique.* Hujusce ritus (præter *Moysen* in *Num.* c. 19.) meminit & *Philo*, p. 848. Huc præterea alludunt S. *Paulus* & *Barnabas* in *Epp.* ad *Hebræos*: hic c. 8. ille c. 13. [c] Aut δαμαλίδος, aut cum *Codd. MSS.* δαμάλεως malit *Bern.* [d] Illud ἓν non agnoscit *Vat.* Locum hoc modo legendum vertendumque censet *Bonfrerius* ad *Num.* c. 19. τὸς ἓν ἀπὸ νεκρῦ μεμιασμένυς, τ τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὸν σπείροντες, καὶ ὕσσωπον βαπτίσαντες, ἔρραινον &c. *igitur de cadavere pollutos, cineris paululum in fontem immittentes, & hyssopum intingentes, adspergebant die tertia & septima.* totum illud τι καὶ τ τέφρας ζώντας εἰς πηγὸν in textum irrepsisse existimans. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 701. [e] Est qui legit, βαπτίσαντες μ' ἐκ τ τέφρας &c. [f] Καὶ periit *Big. Samb.* & *Vat.* nec agnoscit *Vet. Interpr.* qui supra legisse videtur οἱ ἐν ἀ. τ. μεμιασμένοι, *hi ergo qui morte polluti erant* &c. perperam sane, cum ex *S. Literis* constet, vel *pomificem* vel *alium aliquem purum* pollutos conspersisse. [g] Ἀγρὸν ab *hagar* malint *A. Bosius* & *L. Capellus.* Subest autem facilior correctio, Ρικίμλω, aut ob ה emphasin Ἀρικίμλω. nam apud *Eusebium* de *Locis Hebr.* Πίτρα, ἣ καὶ Ρικὶμ ὀνομάζεται, & Ρικὶμ, αὕτη ἐστὶ Πίτρα πόλις Ἀραβίας. In eodem etiam Ἀρικὶμ, καὶ Ἰόππην, πόλις τ Παλαιστίνης. unde forsan in suis *Josephi* ἐστιχεώσεις *Eusebius Hieronymusque* Ἀρικίμλω habuerint. *Bern.* ad *Josephum*, p. 259 &c. Verum Ἀρικὴ vel Ἀρικὶ cum *Cod. Samb.* in *Josepho* legerat *Steph. Byzant.* atque forsan Ἀρκὶμ hîc rescribendum. Vide *Fulleri* Miscell. l. 3. c. 2. & *Bocharti* Geog. Sacr. l. 1. c. 44. [h] Ἐπ' αὐτῦ *Samb.* [i] Παραγίνεται, *quidem ex conjectura.* [k] Τῦ παρὰ μ. *Vat.* [l] Ita post alios quamplurimos emendandum censuimus, cum antea in *Editis* esse Σαββὰ, litera Σ à voce præcedenti attracta. Vide Cl. *Seldenum* de *Succeſs. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 1. *Jac. Cappellum* in *Hist. S. & Exot.* p. 85. *Bochartum* in *Hierozoico*, parte secunda, c. 13. p. 424. & *H. Dodwellum* in Dissert. secunda *de Vet. Cyclis*, p. 92. In *Vet. Interpr.* corrupte *Sedebat*, aut *Sedebath* &c. qui præterea inscite addit è suo, *apud Romanos vocatur Augustus*, cum in mensem *Julium* incurrant Hebræorum & *Hecatombæon* Athenienſium. [m] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τῦτ' ἰλ. in *Editis*, *aliisque.* * *Ubi erat populus constitutus* in *Vat. Interpr.*

a Exi

σῆς τὸν στρατὸν, παρὰ [a]ἐπὶ ποταμὸν [b]Ἀρνῶνα· ὃς, ἐκ τῆς [c]Ἀραβίας ὁρῶν ὁρμώμενος, καὶ ἀφ' [d]πάσης ἐρήμου ῥέων, εἰς τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ [e]Ἀμωρῖτιν. γῆ δ' αὕτη καρποφόρος, καὶ πλῆθος [f]ἀνθρώπων τοῖς παρ' αὐτῆς ἀγαθοῖς ἱκανὴ τρέφειν. πρὸς οὖν [g]Σιχῶνα, [h]τὸν βασιλεύοντα τῆς χώρας [i]ταύτης, ἀπέστειλε Μωϋσῆς, τῷ στρατῷ [k]δίοδον αὐτοῦ ἐφ' ἃς ἂν θελήσειε ποιήσειν, ὥστε μηδὲν ἀδικηθῆναι, μήτε τὴν γῆν, μήτε τοὺς οἰκοῦντας ὧν Σιχὼν ἐκράτει· τοῖς τε κατὰ τὴν ἀγορὰν χρῆσθαι πρὸς τὰ [l]ἐκείνων λυσιτελῆ, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς πιπράσκειν [m]ἐθέλοιεν. Σιχὼν δ' ἀρνούμενος ὁπλίζει τὸν οἰκεῖον στρατὸν, καὶ τοὺς Ἑβραίους ἀφανίσειν τὸν Ἀρνῶνα κωλύειν ἑτοιμότατος ἦν.

ε'. Β'. Μωϋσῆς δὲ, ὁρῶν πολεμίως αὐτοῖς τὸν Ἀμορῥαῖον διακείμενον, οὔτε περιφρονούμενον ἀνέχεσθαι δὴν [n]ἔγνω· καὶ τοὺς Ἑβραίους τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἀπορίας, ὑφ' ἧς ταραχάς τε πρότερον αὐτοῖς συνέπεσε, καὶ τότε δυσκόλως εἶχον, ἀπαλλάξαι διανοεῖται, ἤρετο τὸν Θεὸν εἰ πολεμεῖν αὐτοὺς δίδωσι. τοῦ δὲ Θεοῦ καὶ νίκην [o]ἐπομνύντος, αὐτὸς θαρσαλέως εἶχε πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς στρατιώτας παρώρμα· νῦν αὐτοὺς ἀξιῶν τῆς τοῦ πολεμεῖν ἡδονῆς ἀπολαύειν, ὅτ' [p]αὐτὴ συγχωρεῖ χρῆσθαι τὸ θεῖον. οἱ δ' ἧς ἐπόθουν ἐξουσίας λαβόμενοι, καὶ τὰς πανοπλίας ἀναλαβόντες, εὐθέως ἐχώρουν εἰς τὸ ἔργον. ὁ δὲ Ἀμορῥαῖος οὐκ ἔτ' ἴσος ὢν ὁμοίως [q]αὐτοῖς· ἀλλ' αὐτός τε κατεπλάγη τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ παρέχουσα θάττον αὐτὸν [r]εὔψυχον εἶναι δοκεῖν, τότ' ἀπολέσχθη πεφοβημένη. [s]τὸν πρῶτον ὃν συνόδου οὐκ ὑπομείναντες ἀντισχεῖν, καὶ δεξασθαι τοὺς Ἑβραίους, τρέπονται· [t]τοῦτ' αὐτοῖς σωτηρίαν ὑπολαβόντες [u]ἢ τὸ μάχεσθαι παρέξειν. ἐθάρρησε γὰρ τοῖς πόλεσιν οὔσαις ὀχυραῖς, παρ' ὧν οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος ἐγένετο εἰς ταύτας [x]συνδιωκηθεῖσιν. Ἑβραῖοι γὰρ, ὡς εἶδόν τας [y]αὐτοὺς εἶδον, εὐθὺς ἐπέκειντο· καὶ παραλύσαντες αὐτοῦ τὸν κόσμον, εἰς φόβον κατέστησαν. καὶ οἱ μὲν ἀπεράγεντες ἔφυγον πρὸς τὴν πόλεων· οἱ δὲ πρὸς τὴν δίωξιν οὐκ ἔκαμνον. ἀλλ' οἷς [z]πεπονήκεσαν προσεπιταλαιπωρήσαι προθέμενοι, καὶ σφενδονῆται τε ἄριστοι τυγχάνοντες καὶ πᾶσι τοῖς ἐκβόλοις δεξιοὶ χρῆσθαι, [a]ἀφ' τὴν [b]ὅπλισιν οὖσαν εὐχαλῆ κοῦφοι πρὸς τὸ διώκειν ὄντες, μετέθεσαν τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς [c]προφθάτω τῷ συλ-

ciscens, castra admovet ad fluvium Arnonem: qui ex Arabiæ montibus ortum ducens, & totam solitudinem evagatus, in Asphaltitin paludem influit, terram Moabitida & Amoritida disterminans. Tellus autem ista frugifera est, atque ex se satis fructuum suppeditat ad alendam hominum multitudinem. Hinc ad Sichonem, illa regione dominantem, misit legatos Moyses, oratum ut sibi liceret per illius fines exercitum traducere, cautionibus, quascunque vellet, adhibitis, ut sibi nihil foret quidquam injuriæ, nec agri ejus detrimenti aliquid caperent, nec qui sub ejus ditione sint incolæ: seque rerum venalium foro in eorum commodum usuros, etiamsi & illis aquam addicere & vendere voluerint. Sichon vero, transitum negans, *mox* copias suas omnes armatas educit; & se quammaxime comparabat, ut Hebræos ab Arnone trajiciendo prohiberet.

Sichon Amorrhæus vetat Israëlitas fluvium Arnonem transire. Num. c. 21. Deut. c. 2. Jos. c. 12. & Jud. c. 11. 18, &c.

2. Moyses autem, cum animadvertisset Amorrhæum hostili in ipsos animo esse, haud ferendum contemptum ratus est: secumque statuens Hebræos liberare ab inertia, adeoque ab inopia, propter quam antea in seditionem inciderant, & quam tunc difficulter admodum ferebant, consuluit Deum, an ipsum armis dimicare pateretur. Deo vero *annuente* & victoriam *insuper* pollicente, magna cum fiducia ad certamen se accinxit, militibusque animos accendit: nunc eos orans atque obsecrans pugnandi cupiditatem explere, præsertim cum Deus illis concesserit, ut *tandem* voti fiant compotes. Illi vero, accepta, quam *diu* desiderarunt, potestate, armisque sumptis, ad pugnam ineundam properabant. Amorrhæus autem, cum illi ingruerent, non erat amplius sui similis; sed & ipse timore perculsus est ad conspectum Hebræorum, & exercitus ejus, qui ita se prius gerebat ut fortiter animatus esse videretur, tunc se perterritum ostendit. Primo itaque congressui non ausi resistere, impetumve Hebræorum excipere, terga vertunt: hoc modo suæ potius saluti se consulturos esse existimantes, quam prælium committendo. Munitis enim urbibus plurimum fidebant; quæ illis, in eas vi compulsis, nihil profuerunt. Hebræi namque, ut eos cedere deprehenderunt, sine mora illis instabant: solutisque eorum ordinibus, in formidinem conjiciebant. Et quidem illi, perfracta phalange, fuga se in urbem recipiebant. Hebræi autem non segnes erant & defessi in persequendo. Verum iis, quibus ante fatigati fuerant, perseverantiam adjicientes, cum essent funditores optimi & cujuscunque è longinquo jaculationis *in primis* periti, *ideoque* propter armaturam leviorem ad insequendum agiles & expediti, cursu adæquabant hostes; & eos, qui longius aufugerant

V. *Juventus Hebræa, simul cum Raguelo, copias Amorrhæas prosternit, eorumque regionem lata occupat.*

Celebratur hæc victoria Num. c. 21. Deut. c. 1. c. 2. c. 3. c. 4. & c. 29. Jos. c. 12. & c. 13. Jud. c. 11. Amos c. 2. Ps. 135. & 136. necnon à Philone p. 642.

a Επὶ τ. ποτ. *Vat.* *b* Ita *Hen. Busb.* & infra *cæteri.* hîc vero Ἀρνῶν *Basil. G. Big.* & *Samb.* ut in obliquis solent οἱ ὁ. *c* Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* Ἀρραβίας ὀρῶν *Basil. G.* & *Vat.* Ἀραβίας ὄρων *Big.* atque ita *Num. c. 21. v. 13.* *d* Est qui conjicit μέσης ἐρ. *e Al.* Ἀμμωβῖτιν & Ἀμμορίτιν. *f* Ita è *Big.* & *Samb.* in *Editis, aliisque,* ἀνθρώπων ἴσην τοῖς παρ' αὐτῆς ἀγ. *g* Ita *Basil.* & *G.* & prius Μοσῆς Σιχὼν seu Sihon. acuunt enim Masorethæ syllabam sequiorem. Σηχῶνα & in recto Σηχὼν passim *Samb. Big. Hen.* & *Busb.* Σηὼν & Σηῶνα *Vat. Zon.* & LXX. *h* Τὸν βασιλέα *Vet. Interpr.* & *Zonar.* *i* Ταύτης ἧς ἀπ. *Big.* *k* Ita quinque *MSS. Zonar.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* δίδοναι ὁδὸν ἐφ' οἷς &c. *l* Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* cum *Editis* ἐκεῖνον. *m* Ἐβούλοι *Vat.* ἠβούλοῖτο *Samb.* *n* Ἐγνωκὼς τὰς *Samb.* & *Epiphan.* *o* Ita quatuor *MSS. Zonaras*que ex dialecto *Attica.* in *Editis, aliisque,* ὑπομνύοντος. *p* Αὐτοῖς *Big. Samb* & *Vat.* & mox χρήσασθαι *Big.* & *Samb.* *q* Αὐτῶν *Vat.* & forsan *Vet. Interpr.* qui habet *insistentibus populis cum jam non esset æqualis.* *r* Εμψυχον *Big.* *s* Κατὰ τὸν πρ. ex mala conjectura. *t* Ex *MSS.* in *Editis* τοῦτο ἑαυτοῖς. *u* Est qui conjicit μᾶλλον ἢ τὸ μ. *x* Ita *Samb.* in *reliquis* cum *Editis* συνδιωχθεῖσιν. συνεγκλεισθεῖσιν legisse videtur *Epiphan.* *y* Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ἅπαξ ἐνδὺς ἐνδὺς αὐτὸς εἶδον ἐνίκ. *Vat.* ὡς ἐνδύντας αὐτὰς ἐνδὺς εἶδον ἐνίκ. *Basil.* & *G.* *z* Προαπεπονήκεσαν *Samb.* & *Big.* *a* Καὶ ἀφ' τὸν *Vat.* *b Al.* ὅπλησιν. *c* Περιφθάτω συν. *Big. Vat.* & *Samb.* à prima manu, ab altera πόρρω τῷ συν.

gerant quam ut comprehendi potuerint, fundis & jaculis aſſequebantur. Multa itaque cædes facta eſt, & effugientes vulneribus laborabant. Vexabat autem eos ſitis magis, quam hoſtium aliquis. erat enim æſtatis tempus. Et quamplurimos, deſiderio potus ad fluvium adductos, & quotquot denſis agminibus fugerant, circumſtantes telis petebant; eoſque jaculis ſimul & ſagittis ferientes, omnes occidebant. Sichon etiam rex eorum concidit. Hebræi autem cæſos ſpoliabant prædamque agebant: ac terra illis rerum *omnium* copiam ſuppeditabat, quod adhuc magna vis frugum in agris ſupereſſet; inſuper & milites ubique ſine metu, captis omnibus qui hoſtilia minitabantur, pabulatum egreſſi ſunt: nihil enim iis impedimento erat, præſertim cum fortiſſimus quiſque occubuiſſet *in prælio*. Atque hujuſmodi quidem calamitas illata eſt Amorrhæis; qui nec conſilio prudenter, nec armis fortiter ſunt uſi. Hebræi vero terram eorum *ſibimet* acceperunt. Eſt autem regio tres inter fluvios ſita, inſulæ plane ſimilis. Arnone quidem, qua meridiem ſpectat, eam claudente, Jabaccho vero latus ejus ſeptentrionale ambiente: qui in Jordanem fluvium ſeſe exonerans, nomen ſuum amittit. At quod reliquum erat terræ ad occaſum, illud Jordanes alluit.

Poſthæc Oges, Batanææ ſive Galaditidis ac Gaulanitidis rex, Iſraëlitis urbes non minus quam munitas LX. *opes immenſas, & vitam ſuam cedit. Deut. c. 3. Joſ. c. 12. & c. 13. 1 Reg. c. 4. & Philo p. 643.*

3. Cum res ita ſe haberent, Iſraëlitis bellum movet Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex, exercitum ipſe ducens, & feſtinans quidem ut ſuppetias ferret Sichoni, amico ſuo & ſocio. Comperto autem quod is jam exſtinctus occiderit, nihilominus ipſi conſtitutum erat cum Hebræis armis dimicare; non dubitans quin vinceret illos, volenſque virtutis eorum periculum facere. De ſpe vero ſua decidens & ipſe in prælio perit, & exercitus ejus ad unum interimitur. Moyſes autem, Jabaccho fluvio trajecto, Ogis regnum peragrabat, & urbes evertens & incolas omnes ferro perimens: qui cunctos iſtius terræ *homines* divitiis ſuperabant, cum ob ſoli fertilitatem tum ob facultatum abundantiam. Ogi vero ea erat *corporis* magnitudo & pulchritudo, qualis paucis admodum *contigit*. Erat etiam vir ille manu *adeo* ſtrenuus, ut præclara ejus facinora reſponderint ſtaturæ proceritati & formæ decori præcellenti. De viribus autem ejus & amplitudine conjecturam fecerunt ex cubili in Rabatha urbe regia Ammanitidis capto: è ferro quidem fabricato, in latitudinem autem quatuor cubitos patente, longitudine vero uno

λιφθῆναι γεγονότας, τοῖς σφενδόναις καὶ τοῖς τοξεύμασι κατελάμβανον. φόνος τε οὖν γίνεται πολὺς, καὶ τραύμασιν ἐπόνουν οἱ [a] διαφεύγοντες. ἔκαμνον δὲ ὑπὸ δίψει μᾶλλον ἢ τινι τῶν πολεμικῶν. καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν. καὶ ὑπεθυμία ἦν πᾶσι ὑπὸ τοσαμὸν τὸν πλείους [b] ἀναχθέντας, καὶ ὅσον συνεστραμμένοι [c] ἔφυγε, φειδόμενοι ἔβαλλον· καὶ πάντας αὐτοὺς ἀκοντίζοντες ἅμα καὶ τοξεύοντες [d] διέφθειρον. ἀποθνήσκει δ' αὐτοῦ καὶ Σιχὼν ὁ βασιλεύς. Ἑβραῖοι δὲ νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ λείαν ἔλαβον. καὶ πολλὴ ἀφθονία τῶν ἐκ γῆς ἦν, μετὰ τῶν καρπῶν ὑπαρχόντων. καὶ διεξῆει [e] πᾶσιν ἀδεῶς τὸ στράτευμα τροφομὴν χρώμενον, ἀλισκομένων καὶ τῶν [f] πολεμίων· ἦδεν γὰρ οὐδὲ τούτων ἦν ἐμπόδιον, οἱ μαχίμου παντὸς ἀπολωλότος. Ἀμορῥαίους μὲν οὖν τοῦτο πάθος κατέλαβεν, ὅτε φρονήσαι δεινοὺς, ὅτε ἀγαθοὺς κατὰ τὸ ἔργον γεγονότας. Ἑβραῖοι δὲ τὴν ἐκείνων γῆν [g] παρελάμβανον. ἔστι δὲ [h] χωρίον τῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον [i] νήσῳ τὴν φύσιν [k] ὑπάρχον. τὸ μὲν Ἀρνῶνος ἀπὸ μεσημβρίας [l] διείργει αὐτό, [m] Ἰαβάκχου δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτοῦ πλευρὰν περιγράφει. ὃς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων, ἐκείνῳ τὸ ὄνομα μεταδίδωσι. τὰ μέντοι γε [n] πρὸς τὴν δύσιν τοῦ χωρίου, [o] περίεισιν αὐτὴν [p] Ἰορδάνης.

γ'. Οὕτως δὲ ἐχόντων τῶν πραγμάτων, [q] ὑπεπίπτει τοῖς Ἰσραηλίταις Ὤγης, ὁ τῆς [r] Γαλαδηνῆς καὶ [r] Γαυλανίτιδος βασιλεύς, στρατὸν ἄγων, καὶ σπεύδων μὲν ὡς [s] ὑπὲρ συμμαχίαν τῷ Σιχῶνι φίλῳ τυγχάνοντι. εὑρὼν δὲ ἐκεῖνον ἤδη τετελευτηκότα, καὶ [u] ὥτινος ἔγνω τοῖς Ἑβραίοις εἰς μάχην ἐλθὼν [x] περὶ σταθεὶς τε νομίζων, καὶ τὴν ἀρετῆς [y] αὐτοῦ διάπειραν βουλόμενος λαβεῖν. ἁμαρτὼν [z] δὲ τῆς ἐλπίδος, αὐτός τε ἀποθνήσκει τῇ μάχῃ, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ διαφθείρεται. Μωϋσῆς δὲ, τὸν ποταμὸν [a] Ἰάβαχον περαιωσάμενος, διεξῆει τὴν Ὤγου βασιλείας, τάς τε πόλεις καταστρεφόμενος, καὶ κτείνων πάντας τοὺς οἰκήτορας· οἳ καὶ πλούτῳ διέφερον πάντων [b] τῶν τότε ἐκείνῃ ἠπείρῳ, διὰ ἀρετὴν γῆς καὶ πλῆθος χρημάτων. [c] Ὤγης δὲ μέγεθός τε καὶ κάλλος εἶχεν, οἷον ὀλίγοις σῶμα. ἦν δὲ καὶ κατὰ χεῖρα [d] γενναῖος ὁ ἀνὴρ, ὡς ἴσα τὰ τῶν ἔργων τοῖς (εἰ) τοῖς δὲ μεγέθους καὶ τῆς εὐτραπελίας πλεονεκτήμασι. τὴν δ' ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ ὁ μέγεθος ἐτεκμηριώσαντο, κλίνην αὐτοῦ λαβόντες τὸν [e] Ραββᾶ πόλει [f] τοῦ βασιλείων τῆς Ἀμμανίτιδος· τῇ μὲν κατασκευῇ σιδηρέᾳ, τετράπηχυν δὲ πηχῶν τὸ εὖρος, μῆκος δὲ δ' διπλασίονος ἐνὶ

πήχει

a Ita quatuor *MSS.* in *Editis & aliis* ἀφευγόντες. *b* Καταμεθύοντας *Big. Samb. & Vat.* κατατείνοντας legiſſe viſus eſt *Vet. Interpr.* *c* Ἔφευγε *Big.* *d* Ita *Big. & Samb.* διέφθειραν in *reliquis.* *e* Πᾶν è conjectura alicujus. non probante *Bernardo.* *f* Πόλεων *Samb.* à manu ſecunda, & *Busb. Hen. & Zonaras.* non adeo recte. *g* Παρέλαβον *Hen. Busb. & Zon.* *late ceperunt* ἐλάμβανον *Vet. Interpr.* *h* Χωρίον ὃ τειῶν *Big. Samb. & Vat.* *i* Sic *MSS.* τῇ νήσῳ in *Editis.* *k* Ὑπάρχει *Big. Samb. & Vat.* *l* Ita *Big. Samb. & Vet. Interpr.* διείργουσιν ἀκτὰς αὐτῶν in *Editis; aliiſque.* Sunt qui conjiciunt ἀκταῖς αὐτὸ, & ἀκταῖς αὐτοῦ. *m* Similiter p. 49. v. 5. *al.* Ἰαββάκκου & Ἰαββάκου. vide etiam infra v. 32. *n* Πρὸς τὴν δύσιν *Vat.* *o* Ita *Baſ. G. Samb & Vat.* Atticorum Ionumque more vice verbi communis περίεισιν. *p* Ὁ Ἰορδάνης *Vat.* in *Editis, aliiſque* Ἰορδάνου. *q* Ἐπιπίπτει μὲν τοῖς *Vat.* *r* Ita *Zonaras, Big. & Samb.* à prima manu; ab altera Γαλαδηνῆς, ut in *Editis, aliiſque.* Vide p. 44. v. 12. Eadem tellus Γαλαδὴς *Polybio*, p. 577. Γαλααδῖτις *Euſebio, Schol.* ad *Jerem.* c. 49. & *Suidæ.* at *Hieronymo* modo *Galaaditis*, modo *Geraſena. Bern.* *s* Γαλαυτιδ *Big. Samb. Hen. & Busb.* Verum *Euſebio* Γαυλὼν ἢ Γωλὰν τὸ τῇ Βασανιτιδι. καὶ νῦν Γαυλὰν καλεῖται κώμη μεγίστη τῆ τῆς Βατανείας. ὁμώνυμος ἡ τῇ κώμῃ ἡ περίχωρος. *t* Ἐπὶ συμμαχίᾳ *Hen. & Busb.* *u* Οὗτος *Big.* *x* Καὶ περιστῆναί τε *Vat.* *y* Ita è *MSS.* in *Editis* deeſt αὐτοῦ. *z* Sic *Big. Samb. & Vat.* δὴ τὴν *Baſ. G. aliique.* *a* In *Editis* Ἰάσουκον. in *MSS.* Ἰάσουκον & Ἰόσουκον. unde nonnulli conjiciunt Ἰόσακκον, Ἰάσουκον, & Ἰάσουκον. Vide p. 49. v. 5. & ſupra, v. 19. *b* Τῶν οἰκεῖν ἠπείρῳ *Big.* τὸν οἰκεῖν ἠπειρωτῶν *Samb.* τὸν οἰκούντων οἰκεῖν ἠπειρωτῶν δὲ ἀρετὴν τὴν γῆς *Vat.* τὸν ἐν ἐκ. ἠπείρῳ καὶ ἀρετὰς ἐπλ. *Vet. Interpr.* *c* Ita *MSS.* Ὤγης δὲ in *Editis.* quo admiſſo, mox ὀλίγοις legendum. *d* Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deeſt articulus. *e* Juxta *Codd. Lat.* meliores Ραββαθᾶ. *Euſebio* in *Loc. Hebr.* Ραββὰθ (*Rabbath* vertit *Hieronym.*) πόλις βασιλείας Ἀμμών· αὕτη ἐστὶ Φιλαδέλφεια. μέμνηται αὐτῆς καὶ Ἱερεμίας. Videſis *Hieronym.* ad *Ezech.* c. 21, & c. 25. ut & *Theodoretum* in loca iſta, & ad *Jer.* c. 49. atque *Nicetam* ad idem cap. & *Olympiodorum. Polybius* (p. 577.) meminit ejus, nomine Ραββατάμανα. *Bern.* *f* Τῶν βασιλέων *Big.* τῆ βασιλείας *Vet. Interpr.*

a Πεσόντος

πήχει μείζονα. τούτῳ τοίνυν [a] πλήσαντος, οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον τοῖς Ἑβραίοις ἐπέδωκε τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιος ὁ θάνατος ὑπῆρξε. καὶ γὰρ πόλεις ἑξήκοντα λαμπρῶς πάνυ τετειχισμένας, ὑποτελεῖς ἐκείνῳ, παρέλαβον· καὶ λείαν πολλὴν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πάντες εὐπόρησαν.

cubito duplici majore. Eo itaque cadente, Hebræis non ſolum in præſens res feliciter ceſſerunt, ſed in reliquum tempus iis bene vertebat illius mors. Urbes enim ſexaginta egregie munitas, ejuſque imperio ſubjectas ceperunt: multamque prædam & ſeorſim ſinguli & communiter omnes adepti ſunt.

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ Βαλάμου τοῦ μάντεως, καὶ οἵτινες ἦν τὸ εἶδος.

Μωϋσῆς μὲν οὖν στρατοπεδεύει, [b] ἀγαγὼν τὴν δύναμιν [c] ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, [d] ἕως τοῦ μεγάλου πεδίου Ἰεριχοῦντος [e] ἀντικρύς. πόλις δ' ἐστὶν εὐδαίμων αὕτη, φοίνικός τε φέρειν ἀγαθὴ, καὶ βάλσαμον νεμομένη. ἤρχοντο δὲ φορᾶς ἐφ' ἑαυτοῖς μεγάλης οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ τὴν πρὸς τοὺς [f] πολεμίους ὁρμὴν ὑφίεσαν. καὶ Μωϋσῆς ὀλίγων ἡμερῶν θύσας χαριστήρια τῷ Θεῷ, καὶ τὸν λαὸν εὐωχήσας, μέρος τι τῆς ὁπλιτικῆς ἐξέπεμψε, [g] δῃώσοντας τὴν Μαδιανιτικὴν χώραν καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν [h] ἐκπολιορκήσοντας. ὃν δ' [i] ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτοὺς αἰτίαν ἔλαβε τοιαύτην.

ϛ'. β'. [k] Βάλακος ὁ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεὺς, φιλίας αὐτῷ πατρῴας ὕσης καὶ συμμαχίας πρὸς Μαδιανίτας, ἐπεὶ τὴν Ἰσραηλίτας τοσοῦτο [l] φυομένην εἶδε, καὶ περὶ τῶν αὑτῷ πραγμάτων λίαν εὐλαβὴς ἦν. καὶ γὰρ [m] ἤδη ἐπέπυστο χρῆν ἄλλην τιν' ὑπὸ Μωϋσέως τοὺς Ἑβραίους, ἀπηρθρωκότος τοῦ Θεοῦ, κληρωσομένους τὴν Χαναναίων [n] καὶ θᾶττον ἢ φρονεῖν ἐγχωρεῖν ἔγνω τοῖς λόγοις. καὶ πολεμεῖν μὲν ὑπὲρ τοιᾶς [o] εὐπραγίας, θεράσους τε τοὺς ἐκ κακοπραγίας κατειλημμένους, οὐκ ἔκρινε. κωλύσαι δέ, εἰ δύναιτο, γενέσθαι [p] μεγάλους, λογιζόμενος προσβεῦσαι πρὸς Μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν [q] οἱ δὲ, ἦν γάρ τις ἀπὸ Εὐφράτου Βάλαμος μάντις ἄριστος τῶν τότε καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁπτηδείως ἔχων, πέμπουσι μετὰ τῶν Βαλάκου πρέσβεων [r] ἄνδρας τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων, προσκαλέσοντας καὶ μάντιν ἐλθεῖν, ὅπως ἂν ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀρὰς [s] ποιήσηται. προσγενομένους δὲ τοὺς πρέσβεις δέχεται [t] ξενίᾳ φιλοφρόνως. καὶ δειπνίσας ἀνέκρινε τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην, τίς ἐστιν αὕτη ἐφ' οἷς Μαδιανίταις προσκαλοῦσι. τοῦ δ' ἐμποδὼν φάντος ἀφικνεῖσθαι πρὸς τοὺς πρέσβεις, προθυμίαν μὲ καὶ σπουδὴν τὴν ἰδίαν ἐμφανίζων αὐτοῖς εἰς ἃ δέον συνῆν, ἡ δὲ Θεοῦ ἀντιλέγειν

CAP. VI.

De Balamo vate, & qualis vir fuit.

Moyſes itaque, exercitum ducens Jordanem verſus, in magna planitie è regione Jerichuntis caſtra metatur. Illa autem urbs eſt opulenta, palmarum feraciſſima, & balſami copia abundans. Jamque cœperunt Iſraëlitæ animis efferri, & magno pugnandi deſiderio flagrare. Ac Moyſes, cum per aliquot dies victimas pro gratiarum actione Deo prius immolaſſet & populum epulis excepiſſet, copiarum partem *ſatis magnam* ad Madianitarum terram populandam vaſtandamque emiſit, & ad patrias eorum urbes expugnandas. Bellum autem iis intulit, ex hujuſmodi cauſa.

Moyſes, de Madianitis debellandis meditans, caſtra metatur in planitie Moabitica propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis. Num. c. 22.

2. Balacus Moabitarum rex, paterna amicitia & ſocietate cum Madianitis junctus, ubi Iſraëlitarum potentiam tanta incrementa cepiſſe viderat, de regno etiam ſuo in magna erat ſolicitudine. Non enim audiverat Iſraëlitas terram aliam quæſituros eſſe (cum hoc vetaret Deus) poſtquam Chananææ poſſeſſionem adepti eſſent: idcoque celerius quam prudentius ſtatuit *eos* artibus & fallaciis aggredi. Et quidem pugnare contra eos proſpero rerum ſucceſſu elatos, & qui ex adverſis animos majores ſumpſerant, haud ſibi commodum judicavit: ſed *potius* prohibere, quantum in ſe erat, ne potentiores evaderent; id ſibi faciendum cenſens, ut legatos ad Madianitas de rebus ſuis mitteret. Illi vero, quod eſſet Balamus quidam ab Euphrate, vatis eo tempore præſtantiſſimus & cum iis neceſſitudine junctus, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis viros honoratiſſimos, qui vatem acciſerent, ut Iſraëlitas diris devoveret. Legatos quidem, poſtquam advenerant, benigno hoſpitio excepit: cumque cœnæ adhibuiſſet, Dei ſententiam, quæ foret de Madianitarum poſtulatis, perquiſivit. Deo autem ei, *ne una cum illis iret*, obſtante, ad legatos revertitur, præ ſe ferens alacritatem & ſtudium obſequendi illorum precibus votiſque, illis vero ſubjiciens Deum voluntati

VI. *Balacus, copiis ſuis diffiſus, Balamum vatem accerſit, ut diris devoveret Iſraëlitas. Num. c. 22. Deut. 2. 9.*

a Πιόντος Big. & Vat. b Καὶ ἀγαγὼν Big. Samb. & Vat. c Ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην Big. & Samb. d Sc. in planitie *Moabitica*, quæ nonnullis dicitur ἡ πεδιὰς Σετείμ. Vide *Euſebii* Onomaſt. v. Ἀρμωὼθ Μωαβ. e Ἀντικρὺ Big. & Samb. f Πολεμίους Big. & Samb. g Ita in *MSS.* in *Editis* perperam δειώσοντας. h Πολιορκήσοντας Vat. i Ita Big. quo modo apud *Heſychium* legitur, ἐκπολιμῶσαι, πολιορκῆσαι. at in *Editis*, *aliiſque* ἐκπολεμῆσαι. k *Philonis* Βαλάκης, p. 643. l Φυομένην Big. φυσωμένην Vat. m Ita Samb. idemque forſan voluit Big. qui habet ἤδη· ἴσως, in *Editis* ἤδη πίστευσε pro ἤδη ἐπέστευσε. Locum ſic legit vertitque *Schotanus*, ἤδη πίστευσε γὰρ ἄλλην τινὰ πολυπρ. τὴν Ἑβραίων (ἀπηρθρωκότος τοῦ Θεοῦ) κατασχήσειν τὴν Χαναναίων. *non credebat enim aliam terram non quæreret Hebræos* (*cum tamen vetuiſſet Deus*) *acquiſituros Chananæam.* Verum *Epiphanius* hoc modo, *denique non credebat terram aliam Hebræos quæreturos quam ſuam, cum promiſiſſet iisque Deus Ch. illos poſſeſſuros.* ac ſi legiſſet ἤδη ἐπίστευσε & dein σεσημειωμένος, atque κατεστρωμένος. n Illud ἢ non agnoſcunt Big. Samb. & Vat. o Ita Baſ. & G. εὐπραγίας θρασυτέροις μεγαυχήμασι τοὺς τ. κ. Big. & Samb. εὐπραγίαις θρασυτέροις μεγαυχήμασι οἱ τοὺς τ. κ. Vat. Eſt qui conjiciat εὐπραγίας θεράσους τε λίαν τ' ἀ. κ. aut θεράσους τε τ' ἀ. κακοπραγ. Sed de graviori quodam vitio latente queſtus eſt *Schotanus*, in *Bibl.* Tom. 11. p. 335. excuſos tamen codices Rhetorum tropus verſioque *Epiphanii* ſatis tuentur; vel ſcribendum, ἐπὶ τοῖς εὐπραγίαις, θεράσους τε τοὺς ἐκ κακοπραγίας κατειλημμένους. *Bern.* p Ita Samb. μεγάλους λογιζόμενος, πρεσβεύσας πρ. Baſ. & G. μεγάλως, λογιζόμενος τὸ πρεσβεῦσαι Big. & Vat. Interpr. q Ita Baſ. G. & Vat. Interpr. ὁ δ', ἦν γάρ τις — πέμπει Samb. & Big. r Ita Big. & Samb. ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους Baſ. & G. ἄνδρα τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων Vat. s Ποιήσηται Vat. t Ἐπὶ ξενίᾳ Vat. u Τὸν μὲν δ' ἀντιλέγειν Samb. & Big.

tati ejus reſiſtere, qui ipſum ad tantam *famæ* celebritatem vera loquendo prædicendoque perduxerat. Nam exercitum illum, cui diras imprecatum ipſum venire poſtulant, Deo cariſſimum eſſe *ajebat*: ſimulque ſuadebat ut, hanc ob cauſam ad illos profecti, ſuas Iſraëlitis donarent inimicitias. Cum hæc dixiſſet, legatos dimiſit.

Tum Balamus, ſecunda magiſque magnifica legatione victus, ſeſe comitem dat legatis. Num. c. 22.

3. Madianitæ vero, inſtante adhuc magis Balaco * & magna pollicente, alteram ad Balamum legationem mittunt. Atque ille, ſtudens iſtorum voluntati morem gerere, Deum conſuluit. Deus autem, indignatus quod *iterum* tentaretur, imperat ut legatis nihil contradiceret. Is vero, haud ſuſpicatus Deum hæc † juſſiſſe ut ipſum ludificaret, cum legatis recta contendit. At dum iter faceret, in loco quodam anguſto, maceria utrinque ſepiente, ei occurrit Dei angelus; atque aſina, qua vehebatur Balamus, ſentiens Dei ſpiritum *ſibi obviam* venientem, cum Balamo *de via declinavit* ad alterum ſeptum, nihil morans verbera, quæ ei intulit Balamus, offenſione pedis ad maceriam læſus. Cum autem, inſtante angelo,

Aſina, Dei angelo in via ſtante, verberibus affecta Balamum alloquitur.

aſina *iterum* percuſſa ſuccubuiſſet, vocem humanam Dei voluntate edens Balamum ut injuſtum increpuit: quod cum prioribus miniſteriis nihil habuerit de ea querendum, nunc vero plagas infligat, non intelligens ſe jam Dei conſilio inhiberi, quo minus iis, ad quos properat, inſervire poſſet. Dum vero ille voce humana aſinæ attonitus turbatuſque conſtiterit, manifeſto ejus in conſpectum ſe dedit angelus, ipſumque reprehendit ob aſinam verberibus multatam; quod in culpa non eſſet jumentum, ſed ipſe obſtaret ei contra Dei ſententiam iter facienti. Balamus autem perterritus *actutum* redire voluit: ſed Deus eum ad pergendum, quo inſtituerat, impulit; præcipiens, ut quicquid ei in mentem ſubjecerit, id *Balaco* ſignificaret.

Balamus, de vertice montis Baal Hebræis maledicturus, numinis plenus magna eorum encomia edicit, & majora adhuc illis pollicetur. Num. c. 23.

4. Et ille quidem, poſtquam hæc Deus ei imperaverat, pervenit ad Balacum. A rege vero honorifice exceptus, petebat ut ad jugum quoddam montium deductus Hebræorum caſtra oculis perluſtraret. Ipſe etiam rex præſto erat, ut vatem regio comitatu magnifice deduceret ad montem, verticibus eorum imminentem, qui à caſtris *Hebræorum* ſtadiis ſexaginta aberat. Ille autem, cum eos vidiſſet, regi mandavit ut ſeptem aras exſtrueret, & totidem tauros & arietes adduci curaret. Cumque rex è veſtigio iſta ſubminiſtraſſet, holocauſta immolat, ut *Iſraëlitarum* fugam ſignificari perſpiceret. quo facto, ita loquutus eſt: "*En*, felix iſte *populus*,

---

a Eſt qui malit ἄ κατασφάσιμον, ſine cauſa. *b* Καταλύσομαι *Hen.* & *Busb.* *c* Χαλίζεσθαί τι τοῖς *Vat.* *d* Ita *Big. Samb Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ ϗ ἀπολ. unde *Schotanus* legendum eſſe conjecerat, ὁ ϗ μὴ ἀπολαῶν: inſuper adjiciens, *eſt enim ἀπαίτη ἀγαθή.* de qua videlis *H. Steph.* in *Theſ. Gr.* voce ἀπαίτη. Arbitror ipſe *Joſephum* male de Deo pronunciaſſe. *e* Ita *MSS.* in *Editis* κατὰ τὸ στενὸν χ. *f* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* πρὸς τὸ ἕτερον *Baſ. G.* & *Hen.* *g* Πρὸς τὸ θριγκίον *Vat. Hen.* & *Busb.* & forſan ſupra πρὸς τὸ ετ. τ̃ θριγκίων. Verum rurſus hic πρὸς τὸ θριγκὸν *Baſ.* & *G.* præter uſum ac morem Græcorum. *h* Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis* & *Vat.* † Βάλαμον, ὡς ἄδικον ἐπὶ τοῖς &c. in *Big.* & *Samb.* † Βάλαμον ὡς ἄδικον ἐπὶ τ. π. δ. μ. τ. ἐγ. αὐτῇ, πληγὰς ἐπιφέρων μὴ συνιεὶς ὅτι &c. Compendio, iiſdemque verbis *Hen. Busb.* & *Zonaras*, p. 21. Videlis *Philonem*, p. 644. *i* Illud δὲ omittunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* ut *aliis* omnes τὸν ϗ præter *Baſ.* & *G.* *k* Articulum negligit *Vat.* ut & mox αὐτὸς, v. 31. *l* Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὑπερεπῶς, ſenſu non alio. *m* Παρασῶσαι *Hen.* *n* Al. ὁλοκαυτοῖ. *o* Ita *Baſ.* & *Samb.* in *reliquis* ὑψίστας. *p* Cum in *Editis* fuerit, ὁ ϗ ὡς φησιν ἕτος ὁ ὑιὸ. & in *Codd. Samb.* & *Vat.*: ὁ ϗ ὡς φησιν ἕτος ὑιὸ. ideo levicula mutatione legendum cenſui. ὁ ϗ ἓν φησιν, ἕτος ὑιὸ. nec, ut mihi videtur, ſine auctoritate *Epiphanii*, qui ex *Cod. Voſſii* ſic ſe habet, *immolavit holocauſta, ut fugam videret ſignificari. quo facto cœpit è diverſo benedicere, dicens, Hic populus felix* &c. quæ poſtrema verba favent lectioni *Codd. Hen.* & *Busb* (ὁ λεὼς, φησὶν, ἕτος ὑιὸ.) quam amplexus eſt *Bernardus*. Olim ex *Zonara* conjeceram, τυφλὸς. ὡς τροπὴν εἶδεν σημαινομένην, ὁ λεὼς, φησὶν, ἕτος &c. * Ita placuit δίνοιαν λιπαρῶν πρεσβυτέρους interpretari, convenienter *Sacris literis*, atque etiam *Philoni*, qui ad Balamum allata prodit πλείω χρήματα, ἢ πρεσβυτέρους δυνατὸς. † *Juſſiſſe fallacia* (hoc eſt, *tentando*) interpretatur *Clericus* ad *Num.* c. 22.

a Sic

" ᾧ ὁ Θεὸς τὰ δίδωσι μυρίων κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ σύμμα-
" χον εἰς ἅπαν καὶ ἡγεμόνα τῇ ἑαυτῆς προθυμίαν ἐπέ-
" νευσεν. ὡς ἔδεν ἔστιν ἀνθρωπεῖον γένος, ὃ μὴ κατ'
" ἀρετὴν καὶ ζῆλωσιν ὑπερδολῶν ἀεὶ τῶν καλῶν καὶ κατ-
" ρῶν πορεύας ὑμᾶς ἀμείνους [a] κεκτήσεσθε, καὶ πα-
" σι βελτίοσιν αὐτῶν ζῶσι [b] καταλείψετε, Θεῷ μό-
" νῳ ὑμᾶς ἀνθρώπους ἐφορῶντι, καὶ ὅθεν ἂν γένοι-
" σθε πάντων εὐδαιμονέστεροι τῶν ὑπὸ ἥλιον οἰκ-
" πορεύοντο. γῆν τε οἵαν, ἐφ' ἣν ὑμᾶς αὐτὸς ἔστει-
" λε, κατοίξετε, δουλεύσαν ἀεὶ παισὶν ὑμετέροις· καὶ
" τῷ θεῷ αὐτῶν κλέος ἐμπλησθήσεται πᾶσα ἡ γῆ
" καὶ θάλασσα. ἀρκέσετε δὲ τῷ κόσμῳ σωφρονεῖν
" ἐκείνῃ γῇ [c] τῶν ἐφ' ὑμῖν ἐπέρου γένους οἰκήτορας.
" θαυμάζετε τοίνυν, ὦ μακάριον στρατὸς, ὅτι το-
" σοῦτον ἐξ ἑνὸς πατρὸς γεγόνατε. ἀλλὰ τῶν νεῶν
" ὑμῶν [e] ὀλίγων ἡ Χαναναία χωρήσει γῆ, τῷ δ' οἰ-
" κουμένῃ οἰκητήριον δ' αἰῶνος ἔστε παντελοῦς ὑμῖν·
" καὶ ὁ πλῆθος ὑμῶν ἔσται νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον
" βιοτεύσετε, ὅσον ἔστιν ὑφ' ἀστέρων ἀριθμὸς ὁ μεγα-
" νῶν. τοσούτοις δὲ ὄσιν, οὐκ ἀπαγορεύσει τὸ θεῖον,
" ἀφθονίαν μὲν παντοίων ἀγαθῶν ὁ εἰρήνης [g] χορηγῶν,
" νίκῃ δὲ καὶ κράτος ὁ πολέμου. [h] παῖδας
" ἐχθρῶν ἔρως τοῦ περὶ ὑμᾶς πολέμου λάβοι, καὶ
" θρασυνθέν ὥστε εἰς ὅπλα καὶ πρὸς ὑμετέρας χώ-
" ρας ἐλθεῖν. ὃ γὰρ ἂν [i] ὑποτρέψει ἐπὶ ὁ νικηφόρος,
" ὑφ' ὥστε παῖδας εὐφροσύνας καὶ γυναῖκας. τοσοῦτον
" ὑμῖν [k] ἀνδρείας τὸ θεῖον [l] ἐκ θεοῦ προνοίας ἀνή-
" ρηται, ᾧ καὶ τὰ θεῖα μεῖον ἰσχύς, καὶ τὰ λεί-
" πονται διδόναι.

ε'. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐπεθειάζεν, οὐκ ὢν ἐν ἑαυ-
τῷ, τῷ δὲ θείῳ πνεύματι προς αὐτὸν [m] κεκινημέ-
νῳ. ὃ δὲ Βαλάκης δυσφραίνοντι, καὶ παραβαίνειν
[n] αὐτὸν τὰς συνθήκας ἐφ' αἷς αὐτὸν ἀντὶ μεγάλων λά-
βοι δωρεῶν παρὰ τῶν συμμάχων ὑπεκαλεῖτο· [o] ἐλ-
θόντι γὰρ ὑπὲρ κατάρας τῶν πολεμίων, ὑμνεῖν αὐτὸς
ἐκείνους καὶ μακαριωτάτους ἀποφαίνειν ἀνθρώπων. " [p] ὦ
" Βάλακε, φησὶ, πρὸς τὸ ὅλων λογίζῃ καὶ δοκεῖς ἐφ' ἡμῖν
" εἶναί τι πρὸς τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν, ὅταν ἡμᾶς
" τὸ τοῦ Θεοῦ λάβῃ πνεῦμα; φωνὰς γὰρ ἃς βούλεται τοῦτο
" καὶ λόγους οἴδεν ἡμῶν εἰδότων ἀφίησιν. ἐγὼ δὲ μέμνη-
" μαι μὲν ὧν τε σὺ καὶ Μαδιανῖται δεηθέντες ἐλθοῦσι
" με προθύμως ἠγάγετε, [q] καὶ δι' τοῦτο τῷ ἄφιξιν
" ἐποιησάμην. νῦν τέ μοι δι' εὐχῆς μηδὲν ἀδικήσαι σε
" τῆς ἐπιθυμίας. κρεῖττον δὲ ὁ Θεὸς ὢν ἐγὼ χαρίζεσθαι δι-
" γνώκειν. [r] παντελῶς γὰρ ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν τὰ
" ἀνθρωπεῖα παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὥστε μὴ ζῶν'

" cui & dedit Deus immenſa bonorum copia
" & abundantia frui, & in omnibus ſuæ pro-
" videntiæ auxilio ductuque gaudere voluit.
" Certe nulla uſquam terrarum gens eſt, quæ
" vobis virtute & rerum optimarum honeſta-
" rumque ſtudio par ſimiliſve habebitur: atque
" iſta liberis, qui majoribus ſuis prælucebunt,
" relinquetis; Deo vos ſolos hominum *beni-*
" *gne* reſpiciente, eaque vobis larga manu
" ſuppeditante, unde omnium, quos ſol aſpi-
" cit, feliciſſimi eſſe poſſetis. Iſtam itaque re-
" gionem, ad quam *poſſidendam* vos miſit, ob-
" tinebitis, poſteris veſtris in æternum ſervitu-
" ram: eorumque nominis gloria replebitur
" terra univerſa ſimul & mare. Satis quidem
" eritis mundo, ut unaquæque orbis pars ſuas
" veſtra ex progenie habeat incolas. Eſt ideo
" ut miremini, ô beate exercitus, qui ex uno
" parente in tantam creviſtis multitudinem.
" Quin vos jam non adeo multos terra excipiet
" Chananæa; orbem vero terrarum ſcitote vo-
" bis in perpetuum fore habitaculum: pluref-
" que numero, quam ſunt ſtellæ cœleſtes, per
" inſulas pariter ac continentem vitam age-
" tis. & cum tot tantique fueritis, non de-
" feſſus erit Deus, pace quidem rerum omnium
" abundantiam largiendo, bello vero victo-
" riam & imperium. Vobiſcum dimicandi de-
" ſiderio ardeant inimici; atque ita demum
" efferantur, ut ad arma manuſque conſeren-
" das vos provocent. Non amplius, ut con-
" ſueverunt, cum victoria revertentur, nec ut
" inde lætitiam capiant liberi & uxores. In
" tantum eam, qua polletis, fortitudinem provi-
" dentia ſua Deus extulit, qui poteſt & quod
" ſupereſt minuere, & quod deeſt ſupplere.

5. Et ille quidem talia *clare* vaticinatus eſt, extra ſe raptus, ſpirituſque Dei inſtinctu ad ea concitatus. Balaco autem hæc indigne ferente, ipſumque legem violare clamitante, qua eum magnis muneribus à ſociis accepturus eſſet; nam cum veniſſet diras hoſtibus imprecatum, *è contra* illos *coram* laudarit & mortalium beatiſſimos prædicarit: " ô Balace, in-
" quit, rebus omnibus rite perpenſis, num exi-
" ſtimas in nobis ſitum eſſe quid dicamus aut
" taceamus, cum nos Dei ſpiritus occuparit?
" voces enim ille quaſcunque vult & ſermo-
" nes emittit, nobis non ſentientibus. Equi-
" dem & ego illorum bene memini, quibus
" egentes vos & Madianitæ magno ſtudio me
" huc adductum voluiſtis, eaque cauſa veni:
" atque id in votis habui, ut in omnibus tuo
" deſiderio ſatisfacerem. Sed in iis Deo ce-
" dere neceſſe erat, quibus gratificari vobis
" conſtitueram. Nam infirmi plane ſunt,
" qui aliquid futuri de rebus humanis ſuo ex
" ingenio volunt prænoſcere; ut non iſta, quæ

Contra propriam indolem bis terve populo Hebræo bene ac feliciter dicis Balamus, urgente Dei ſpiritu. Num. c. 23. & c. 24.

menti

a Sic *Big. Samb.* & *Busb.* κεκτήσεσθε in *Editis, aliiſque* b Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καταλείψειν, in *Big.* & *Samb.* καταλήψεται. c Eo modo *Baſ. G. Busb. Hen.* & *Vat.* quod eſt dictum præciſe pro ὧν τῶν ἐφ' ὑμῖν ἑτέρου γένους οἰκήτορας. in *Big.* & *Samb.* τῶν ἀφ' ὑμετέρου γένους. Eſt qui conjecerat, τῶν ἀφ' ὑμετέρου γένους οἰκ. d Ita *Vat. Busb.* & *Hen.* θαυμάζεσθε νῦν ὦ μακ. *Big.* & *Samb.* θαυμάζετε τοίνυν ὁ μ. *Baſ.* & *G.* θαυμασὸν τοίνυν ὦ μακ. *Vet. Interpr.* e Ὀλίγον *Hen.* & *Busb.* f *Al.* ὑμῶν. g Ita *Vat. Busb.* & *Hen.* in *cæteris* χορηγεῖν, quod tolerari poteſt. h Καὶ παῖδας legerat *Epiphan.* i Ita *Baſ.* & *G.* ὑποστρίψῃ *Big.* & *Samb* ὑποστρίψειν *Busb.* & *Hen.* ὑποστρίψειέ τις νικ. *Vat.* k Εὐανδρείας *Big.* & *Samb.* l Εἰς Θεῷ προθύμιον *Vat.* Videſis *Philonem*, p. 644. & 645. m Νενικημένος *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* n Αὐτῶν *Big.* & *Samb.* o Ἐλθόντα *Idem.* p Ita *Big. Samb. Hen* & *Busb.* τῷ Βαλαὰκ φησὶ *Baſ.* & *G.* τῷ Βαλάκῃ φησὶ *Vat.* eſt qui conjicit καὶ ὁ Βαλαὰμ φησί. in *Vet. Interpr.* ὁ δὲ Βάλαμ τῷ Βαλάκῃ φησί. Similiter & *Zonaras*, p. 27. q Καὶ δι' ἃ τῇ ἄφιξιν *Big. Samb.* & *Vat.* r Ita ex *Vet. Interpr.* cui fere conſentit *Samb.* ἐπαντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν τὰ τῶν ἀνθρώπων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὡς μὴ &c. nec longe abit *Vat.* καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν τὰ τῶν ἀνθρωπείων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὥστε μὴ &c. contractius in *Editis* περὶ τῶν ἀνθρωπείων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνων, ὡς μὴ &c.

a Προθύμως

"menti ſuggerit Deus, eloquantur, ſed contra il-
"lius voluntatem nitantur. Quamprimum enim
"pectus afflatu divino concitatur, nihil amplius
"noſtrum inde promitur. Mihi ſiquidem non
"erat in animo aut exercitum hunc laudibus
"extollere, aut bona iſta recenſere quibus Deus
"progeniem illorum impertire cogitavit. Cum
"enim illis benignus ſit & *propitius*, & mo-
"dis omnibus agat ut eos vita beata & gloria
"donet immortali, mihi verborum iſtorum au-
"ctor fuit, fecitque ut ad illius voluntatem
"loquerer. Nunc vero, (nam & huic maxime
"ſtudeo ut tibi atque Madianitis rem gratam
"faciam, quorum preces haud fas eſt mihi re-
"pudiare) age, alias aras erigamus, atque mu-
"nera & victimas, ſimiliter ac ante, libemus,
"ſi forte Deum flectere poſſem, ut exſecratio-
"nibus hoc genus hominum devovere liceat".
Cumque Balacus id fieri permiſiſſet, & ſacra
iterum facienti Deus non annuiſſet ut Iſraëlitas
diris proſequeretur, in faciem pronum ſe ſter-
nens prædixit, quæ calamitates regibus & ur-
bibus clariſſimis, quarum quaſdam tum ne ha-
bitari quidem contigit, eſſent eventuræ, &
quæ ſuperioribus ſæculis hominibus terra ma-
rique acciderunt uſque ad noſtram ætatem. Et
cum hæc omnia convenienter ejus vaticinio
evenerint, hinc licet conjicere, *quod in reli-
quum tempus *alia* ſimiliter eventura ſint.

Balamus, jam reverſurus dirarum impotens, ſuaſit Balaco viros Iſraëlitas legione pulchra Madianitidum corrumpere, neutra adeo gente inulta.

6. Balacus autem indignatus, quod ſibi
Iſraëlitas diris non egerat, Balamum dimittit
nullo honore auctum. Ille vero jam digre-
diens, cum in eo eſſet ut Euphratem trajice-
ret, accito Balaco & principibus Madianita-
rum, "Balace, inquiit, & vos qui adeſtis Ma-
"dianitæ, (oportet enim me præter Dei vo-
"luntatem à vobis gratiam inire) Hebræorum
"quidem genus nunquam funditus peribit, nec
"bello, nec peſte, nec inopia terræ fructuum;
"nec alio caſu inopinato delebitur. Dei enim
"providentiæ intereſt eos ab omni malo ſer-
"vare, neque ſinere ut ejuſmodi clades eis ob-
"veniat qua omnes interituri ſunt. In mala
"autem nonnulla & calamitates ad breve tem-
"pus incident; à quibus licet deprimi humi-
"que affligi videantur, poſtea tamen reflore-
"ſcent, cum eos timere cœperint qui damna
"illis intulerant. Vos autem, ſi aliquantiſper
"de illis victoriam reportare velitis, voti eritis
"compotes, modo de mea ſententia feceritis.
"Filiarum *nimirum* formoſiſſimas, quæ pulchri-
"tudine ſua inſpicientium modeſtiam expugna-
"re & vincere poſſent, ad ſummam elegan-
"tiam cultas & ornatas mittite, ut ante caſtra
"eorum obverſentur; atque jubete, ut juveni-
"bus complexus expetentibus faciles ſe præ-
"beant. Ubi vero cupidine captos & irreti-
"tos viderint, *ſubito* fugam ſimulent: ac ob-

"ἅπερ ⁽ⁿ⁾προαγορεύει ὁ θεὸν λέγειν, βιάζεσθαι δὲ τὸν
"ἐκείνου βούλησιν. ὑδὲν γὰρ ἐν ἡμῖν ἔτι φθάσαντος
"εἰσελθεῖν ἐκείνου ἡμέτερον. ἐγὼ γοῦν τ' μὲν πρότερον τοῦτον,
"ὅτ' ἐπαινέσαι ᵃ προεθέμην, ὅτ' ἐφ' οἷς τὸ γένος αὐτῶν
"ὁ Θεὸς ἀγαθοῖς ᵇ ἐμηχανήσατο διελθεῖν. ἀλλ' εὐμε-
"νὴς αὐτοῖς ὤν, καὶ παύσων αὐτοὺς εὐδαίμονα
"βίον καὶ κλέος αἰώνιον ⁽ⁿ⁾προξενῶν, ἐμοὶ τοιούτων ἀπαγγε-
"λέα λόγων ὑπέθετο. νῦν δὲ, χαρίζεσθαι γὰρ καὶ σοὶ
"βούλομαι καὶ Μαδιανίταις, ἂν ἀπώσασθαί
"μοι τὸν ἀξίωσιν οὐκ εὐπρεπὲς, φέρε βωμούς τε ἑτέρους
"αὖθις ἐγείρωμεν, καὶ θυσίας ταῖς πρὶν ⁽ⁿ⁾προσηκούσας
"ἐπιτελέσωμεν· εἰ πεῖσαι ⁽ⁿ⁾ Θεὸν δυνηθείην ἐπιτρέ-
"ψαι μοι τοὺς ἀνθρώπους ἀρᾶς ᶜ ἐνδῆσαι. συγχωρήσαν-
τος δὲ τοῦ Βαλάκου, διὰ μὲ τηνικάδε τὸ θεῖον οὐκ
ἐπένευσε τὰς κατὰ τῶν Ισραηλιτῶν ᵈ ἀρὰς· πεισθεὶς
δ' ὅτι χρὴ, πάλιν προὔλεγεν ὅσα τε βασιλεύσιν ἔσαι,
καὶ ὅσαι πόλεσι ταῖς ἀξιολογωτάταις, ὧν οἰκίαις ὐδ'
οἰκισθῆναί πως συνέβαινε τὸν ἀρχαῖον· ᵉ ἅτε καὶ ᶠ προϋ-
πῆρξεν οἰκεῖα τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις γενόμενα ᵍ τοῖς ἀν-
θρώποις, ἀφ' ἧς ʰ ἡ θαλάσσης, εἰς μνήμην τὸν
ἐμὸν. ἐξ ὧν ἁπάντων τέλος λαβόντων ὁποῖον ἐκεῖ-
νος προεῖπε, τεκμήρασθ' ἄν τις ὅπως καὶ ἔσονται πρὸς
τὸ μέλλον.

ε'. Βάλακος δ' ἀγανακτήσας ὅτι πρὸ μὲν κατάρας
τὰς γενέσθαι τὰς Ισραηλίτας, ἀποπέμπει τ' Βάλαμον
μηδεμιᾶς τιμῆς ἀξιώσας. ὁ δ' ἀπιὼν ἤδη κατὰ τὸ πε-
ραῖον τ' Εὐφράτου γενόμενος, τόν τε Βάλακον μεταπέμ-
ψάμενος καὶ τοὺς ἄρχοντας τ' ⁱ Μαδιανιτῶν· "Βάλακε,
"φησὶ, καὶ τ' Μαδιανιτῶν οἱ παρόντες· καὶ γάρ με τὸ
"θεῖον βούλεσθαι τ' Θεὸν χαρίσασθαι ὑμῖν· τὸ μὲν Ἑβραίων
"γένος ⁽ⁿ⁾ οὐκ ἂν ὀλεθρος παντελὴς ᵏ καταλάβοι, ὅτ' ἐν
"πολέμῳ, ὅτ' οὖν λοιμῷ, καὶ ˡ αὐαίνῃ τ' ἀπὸ γῆς καρπῶν·
"ὅτ' ἄλλη τις αἰτία ⁽ⁿ⁾ἀλόγως διαφθείρῃ. προνοία γάρ
"ἐστιν ᵐ αὐτοῖς παρὰ Θεῷ σώζειν ἀπὸ παντὸς κακοῦ, ἐφ' μη-
"δὲν ἐπ' αὐτοὺς ἐᾶσαι τοιοῦτον πάθος ἐλθεῖν, ὑφ' ὃ καὶ
"ἀπόλοιντο πάντες. συμπίπτουσι δ' αὐτοῖς ὀλίγα τε καὶ
"προς ὀλίγον, ὑφ' ὧν ταπεινωθέντες δεηθῶσιν," εἶτ' ἀνήσου-
"σιν ὅτι φόβῳ τ' ἐπαναγάγωσιν αὐτοῖς τὰς βλάβας. ᵒ ὑμεῖς
"δ' εἰ νίκην τινὰ προς βραχὺ καιρὸν κατ' αὐτῶν κερ-
"δάνατε πυθεῖτε, τύχοιτ' ἂν αὐτῆς ζῶντα ποιήσαντες. τ' θυ-
"γατέρων τὰς ᵖ μάλις εὐπρεπεῖς, καὶ βιάσασθαι καὶ ναῦσαι τ'
"τ' ὁρώντων σωφροσύνην ἰσχνὰς διὰ τὸ κάλλος, ἀσκήσαντες
"τ' εὐμορφίαν αὐτῶν ὅτι τὸ μᾶλλον εὐπρεπὲς, πέμψατε
"πλησίον ἐσομένας δ' ἐκείνων στρατοπέδῳ, καὶ ᵠ δεομένοις
"συνεῖναι τοῖς νεανίαις αὐτῶν προτάξατε. ἐπιδὰν δὲ κε-
"χειρωμένους ὁρῶσι ταῖς ὀπτυμίαις, κατολιπόντας καὶ

παρακα-

ᵃ Προεθέμην *Vat.* ᵇ Est qui conjicit, ἀρρεῖαι ἐμηχανήσατο διελθεῖν, parum eleganter & ſine auctoritate *MSS.* ᶜ Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* ἐνδύσαι. ᵈ Ἀραὶς δὲ ⁽ⁿ⁾ τέλεον, ἄλλων πάλαι ἀναφθέντων βωμῶν, ἐδὲ τότε μὲ καταφήσαντος τοῖς Ισραηλίταις *Big. Samb.* & *Vat.* veriti forſan ne ex auſpiciis hujus magi unum forte apud *Joſephum* deſideraretur, quod & *Scholiaſtes* queritur. Abſunt tamen ea cuncta à *Baſ. G. Hen. Bunb.* & ab exemplaribus *Epiphanii*. Dices itaque *Joſephum* δὶς πυθόμενον jam tertium Balami experimentum includere; vel ob ſimilia cola Ισραηλιτῶν & Ισραηλίταις omiſſos fuiſſe verſiculos duos, ut cenſuit Cl. *Boſius*. Vide *Philonem* ad *Num.* c. 35. *Bern.* ᵉ Ita ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* εἶτα καὶ κ. τ. λ. in *reliquis* ᶠ Ita ex *Samb.* in *ceteris* ὑφεστάναι. ᵍ Τέτοις ἀνθρ. ex alicujus conjectura. ʰ Η ἀφ' ἡμέρας *Big. Samb.* & *Vat.* ⁱ *Al.* Μαδηνιτῶν, paſſim. ᵏ Καταλάβοι *Hen.* & *Bunb.* ˡ Ita *Big.* & *Samb.* αὐαίνῃ in *Editis*. καὶ παῶν τ' ἀπὸ γῆς καρπῶν *Vat.* ᵐ Sic quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ *Baſ.* & *G.* ⁿ Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μᾶλλον ἀνθ. in *Editis*. εἶτ' ἂν συνέσεσι ἐπὶ φόβῳ ἐπαγαγεῖν αὐτοῖς τὰς βλάβας legerat *Epiphan.* ᵒ Ὑμεῖς δὲ νίκην *Vat.* & *Vet. Interpr.* ᵖ Ex pervetuſta traditione, quam probat *Petr.* 2. Ep. c. 2. v. 15. *Jud.* v. 11. *Joann.* in *Apocal.* c. 2. v. 15. & *Philo*, p. 647. argumentum tamen illud in genere præbuerat *Moyſes* in *Num.* c. 31. v. 16. Vide *Orig.* in *Homil.* 23. in *Num.* ᵠ Δεομένοις ſoli *Big.* & *Samb.* ʳ Al. *quid & in poſterum futurum ſit*, legendo ὅ,τι. ˢ Ex-

"ωδε κελεύοντων μένειν, μὴ πρότερον [a]ἐπινεύσωσιν,
"πρὶν ἂν πείσωσιν αὐτὰς ἀφέντας τὰς πατρίους νόμους
"καὶ τὴν τούτοις αὐτοῖς θέμενον τιμὴν Θεὸν, τὰς Μαδιανι-
"τῶν καὶ Μωαβιτῶν σέβωσιν. οὕτως γὰρ αὐτοῖς τὸν Θεὸν
"ὀργισθήσεσθαι". καὶ ὁ μὲν τοῦθ' ὑποθέμενος αὐτοῖς ᾤχετο.

ζ. Τῶν δὲ Μαδιανιτῶν [b]πεμψάντων τὰς θυγατέρας
τὴν ἐκείνου παραίνεσιν, οἱ τῶν Ἑβραίων ἀλίσκονται νέοι τῇ
εὐπρεπείᾳ αὐτῶν· καὶ [c]παραγινόμενοι εἰς λόγους αὐταῖς,
παρεκάλουν μὴ φθονεῖν αὐτοῖς τὸ θέλειν αὐτῶν ἀπο-
λαύσεως, μηδ' ἐκ τοῦ πλησιάζειν συνηθείας. αἱ δ' ἀσμένως δεξάμεναι τοὺς λόγους, συνῆσαν αὐτοῖς. ὁδυ-
σάμεναι δ' αὐτοὺς τῷ περὶ αὐτὰς ἔρωτι, καὶ τῆς ἐπι-
θυμίας ἀκμαζούσης, περὶ ἀπαλλαγὴν εἶχοντο. τοὺς δ'
ἀθυμία δεινὴ περὶ τὴν ἀναχώρησιν τῶν γυναικῶν κατέλαβε,
καὶ λιπαρῶντες ἐκέλευον μὴ σφᾶς καταλιπεῖν· ἀλλὰ γα-
μετὰς αὐτῶν ἐσομένας αὐτόθι μένειν καὶ δεσποίνας ἁπο-
δειχθησομένας πάντων ὧν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. Ταῦτα δὲ
ὀμνύντες ἔλεγον [d]καὶ Θεὸν μεσίτην ὧν [e]ὑπισχνοῦντο ποιού-
μενοι, δακρύοντές τε καὶ παντοδαπῶς [f]ἑαυτοὺς ἐλεεινοὺς
ταῖς γυναιξὶ κατασκευάζοντες εἶναι. αἱ δ' ὡς δεδηλω-
μένους αὐτοὺς κατενόησαν, καὶ τελέως ὑπὸ τῆς συνηθείας
ἐχομένους, ἤρξαντο τοιάδε αὐτοὺς λέγειν.

η'. "Ἡμῖν, ὦ κράτιστοι [g]νέων, οἶκοί τέ εἰσι πα-
"τρῷοι καὶ κτῆσις ἀγαθῶν ἄφθονος, καὶ ἡ τοιαύτη
"τῶν γονέων καὶ τῶν οἰκείων εὔνοια καὶ στοργή. [h]κατ'
"οὐδ' ἑνὸς δὲ τούτων τόδε σὺ δὴ δίκαιοι ἡμεῖς εἰς
"ὁμιλίαν ἥκομεν, οὐδ' ἐμπορευσόμεναι [i]τὴν ὥραν
"τοῦ σώματος προσκάμεθα τὴν ὑμετέραν ἀξίω-
"σιν· ἀλλ' ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ δικαίους ὑπολαβὼ-
"σαι, τοιούτοις ὑμᾶς τιμῆσαι ξενίοις δεομένοις ἐπεί-
"φθημεν. καὶ νῦν, ἐπεὶ φατὲ περὶ ἡμᾶς φιλοστόρ-
"γως ἔχειν καὶ [k]λυπεῖσθαι μελλουσῶν ἀναχωρεῖν,
"δι' αὐτὰ τὴν δέησιν ὑμῶν ἀποτρεφόμεθα· πίστιν
"δ' εὐνοίας λαβοῦσαι, τὴν μόνην ἡμῖν ἀξιόλογον νο-
"μισθεῖσαν, ἀγαπήσομεν μεθ' ὑμῶν βίον ὡς γα-
"μεταὶ διάξουσαι. δεῖ γὰρ [l]μὴ καὶ κόρον τῆς
"ἡμετέρας ὁμιλίας λαβόντες, ἔπειθ' ὑβείσητε καὶ
"ἀτίμως ἀποπέμψητε πρὸς τοὺς γονεῖς. συγγινώ-
"σκειν τε ταῦτα φυλαττομέναις ἠξίουν". τῶν δ' οὐ
[m]βούλονται πίστιν δοῦναι ὁμολογούντων, καὶ πρὸς μη-
δὲν ἀντιλεγόντων ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτὰς [n]πάθους·
"ἐπεὶ ταῦτα, ἔφασαν, ὑμῖν δέδοκται, τοῖς δ' ἔθε-
"σι καὶ τῷ βίῳ πρὸς ἅπαντας ἀλλοτριώτατα [o]χρῆ-
"σθε, ὡς καὶ ταῖς τροφαῖς ὑμῖν ἰδιοτρόπους εἶναι,
"καὶ τὰ ποτὰ μὴ κοινὰ τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκη [p]βου-
"λομένους ἡμῖν συνοικεῖν, καὶ Θεοὺς τοὺς ἡμετέρους
"σέβειν. καὶ οὐκ ἂν ἄλλο γένοιτο τεκμήριον ἧς ἔχειν
"τε νῦν εὐνοίας φατὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς ἐσομέ-
"νης, ἢ τὸ τοὺς αὐτοὺς [q]ἡμῖν Θεοὺς προσκυνεῖν.

"secrantibus ut maneant, non prius annuant
"quam iis persuaserint, ut, relictis patriis le-
"gibus & cultu Dei à quo eas acceperint, Ma-
"dianitarum & Moabitarum Deos colant. Sic
"enim illis succensebit Deus & irascetur.
Et ille quidem, cum hæc suggessisset, abiit.

7. Madianitis vero, sicut ille monuerat, filias *suas* mittentibus, Hebræorum juvenes illarum forma & venustate *mirifice* capiuntur; & in colloquium venientes enixe petebant, ne sibi ex earum pulchritudine & familiari cum illis consuetudine voluptatem invideant. Illæ quidem, lubenter hæc verba accipientes, eis consenserunt. Cum autem amore illaqueatos vinctosque tenerent *puellæ*, & cupidine vehementer flagrantes *viderent*, decedere parabant. Tum juvenes, dum in eo erant mulieres ut abirent, gravis mœror occupabat, precibusque supplicibus instabant ne eos deserent; sed conjuges illis futuræ & facultatum suarum omnium dominæ secum maneant. Insuper & hæc jurisjurandi religione firmabant, Deum promissorum testem sponsoremque invocando, lachrymisque & modis omnibus agendo ut eas ad miserationem flecterent. Illæ vero, ut eos suæ libidini subjectos & consuetudine sua firmiter devinctos animadvertunt, *hujusmodi* ad illos verba facere cœperunt. *Stratagema meretricium. Vires Hebræas jam solvit Moaba. Num.* c. 25.

8. "Nobis, juvenum optimi, lares penatesque patrii sunt, magnæque domi facultates, "nec desunt nobis parentum cognatorumque "benevolentia & affectus. Imo nullius istiusmodi rei inopia huc ad vobiscum colloquendum venimus, neque corporis formæ quæstum facturæ vobis supplicibus aures adhibuimus: sed vos viros esse bonos justosque reputantes, ut tali vos hospitalis amicitiæ gratia donaremus, precibus vestris adductæ fuimus. Et nunc, quoniam magno nostri amore vosmet teneri dicitis, & non minori, nobis digressuris, tristitia affici, neque nos preces *quidem* vestras averšamur: sed cum eam benevolentiæ vestræ fidem acceperimus, quæ sola nobis alicujus æstimari mereatur, libenter vobiscum ut legitimæ uxores vitam agemus. Jam enim periculum est, ne, cum nostræ consuetudinis satietas vos ceperit, nos hinc cum injuria & contumelia ad parentes nostros ablegetis. Atque ita sibi ignoscí, ista caventibus, postulabant". Illis vero fidem, quamcunque vellent, se daturos pollicentibus; nihilque eis præ affectus magnitudine & amoris ardore contradicentibus; "Quandoquidem, inquiunt, ita vobis visum est, & moribus vitaque ab aliis diversissime utimini, ut & cibos vobismet proprios, nec potum cum aliis communem habeatis; necesse est, si vultis nobiscum habitare, Deos nostros colatis. Nullum enim aliud signum erit *indubium* præsentis vestræ, "quam jactatis, in nos benevolentiæ, aut futuræ *pignus*, nisi eosdem nobiscum Deos adoretis." *Nurus Madianitidis oratio vemusta, delicata, pernicioſa.*

a Ἐπιδοσαίτωσαν Samb. & Vat. b Hac de re videsis *Hottingerum* in *Smegmate Orientali*, p. 446. c Παραγενόμενοι in tribus *MSS.* d Τὸν Θεὸν Big. Samb. & Vat. e Al. ὑπέχοντο. f Αὐτὰς Big. & Samb. g Νεανιῶν Big. & Samb. h Κατ' οὐδενὸς ἧττον ἀπρεπῶς ἐνταῦθ' ἥκομεν ἡμεῖς εἰς Samb. Big. & Vat. a. e. δ. τ. ἄπορος ἐνταῦθα ἔσομαι εἰς legisse videtur Vet. Interpr. i Ita *MSS.* in Editis τὴν ὥραν τὴν τοῦ σ. k Λυπεῖσθε Big. & Samb. l Μὴ κόρον Samb. & Vet. Interpr. m Βούλονται Big. & Samb. n Πάθη Big. Samb. & Vet. Interpr. o Ita Big. & Samb. in cæteris χρῆσθε. p Βουλομένους malit Schotanus, & mox ἔχειν τὸ τοῦ. q Illud ἡμῖν ex *MSS.*

"retis. Nec vobis vitio verti debeat, si Deos "terræ, in quam perveniſtis, proprios venere- "mini: præſertim cum noſtri in honore ſint "omni populo, veſter vero apud neminem "*præterquam vos*. Oportere igitur illos di- "cebant aut eadem quæ aliis *cultu proſequen-* "*da* exiſtimare, aut alium terrarum orbem "quærere, ubi ſoli ex legibus ſibi propriis vi- "tam inſtituant.

His illecebris capti Hebræi jus de connubiis, de cibis, deque cultu Dei unici confeſtim violant. Num. c 25. Deut. c. 4. Joſ. c. 21. Hoſ c. 9.

9. Illis autem, quod eas amore deperirent, honeſtiſſima viſa eſt hæc oratio: quo factum eſt, ut, illarum poſtulationi & *illecebris* concedentes, leges patrias violarent. Et cum plures Deos eſſe exiſtimarint, illiſque gentium iſtarum ritu libare decreverint, cibis etiam peregrinis utebantur; atque omnia in mulierum gratiam, contra ac lex eis præceperat, deinceps faciebant: ut jam per totum late exercitum ſerperet juvenum inſolentia, & ſeditio priore pejor gliſceret, periculumque eſſet ne patria inſtituta penitus in deſuetudinem abirent. Juventus enim, deguſtatis ſemel peregrinis moribus, inexplebili deſiderio in eos ferebatur: & ſi qui primorum populi ob majorum virtutem illuſtres exſtiterint, mali hujus contagione & ipſi erant afflati.

Laſciviæ iſtius dux Zambrias, Symeoni progenitori multum abſimilis.

10. Quin & Zambrias, Simeonidis tribus princeps, qui conſueverat Chosbiæ Madianitidi, Suris filiæ, gentis iſtius Dynaſtæ, juſſus à muliere ut contemptis Moyſis placitis ſui ad arbitrium ſe componeret, illi obſequutus eſt; ſacra more non patrio faciendo, & uxore ducta alienigena. Cum vero res ita ſe haberent; Moyſes, veritus ne quid pejus accideret, convocato in concionem populo, neminem quidem nominatim accuſavit, nolens eos in deſperationem adducere, qui, modo latérent, ad ſanitatem redire poterant. Dicebat autem, "ut ea patrarint, quæ & ſibimet & "majoribus in dedecus cedunt & opprobrium; "quòd voluptati indulgere maluerint, quam "Deo ſervire, vitamque ad ejus præſcriptum "agere: oportere tamen, ut & adhuc ipſis "bene ſit, pœnitentiam agere, iſtud demum "fortitudinem eſſe exiſtimando, non ut legi- "bus vim inferant, ſed ut cupiditates pravas "compeſcant. Præterea autem abſurdum eſſe "ajebat, quod cum in deſerto modeſte vixiſ- "ſent, nunc bonis circumfluentes ſupra mo- "dum inſanirent, & quæ per inopiam eſſent "adepti per affluentiam perditum irent". Et ille quidem, hæc iis ſubjiciendo, ætate minores in melius mutare conabatur, rerumque geſtarum ad pœnitentiam adducere.

Zambriæ adverſus legem Moyſaicam oratio.

11. Proxime autem cum ſurrexiſſet Zambrias, "Sed tu quidem, inquiit, ὦ Moyſes, "utere legibus quibus ſtudium adhibuiſti, & "*quibus* plurimum firmitatis ac roboris ex "conſuetudine acceſſit. Quod niſi ita ſe "habuiſſet, ſæpe jam pœnas luiſſes, & *tuo*

"μέμψαιτο δ' ἀδεὶς, εἰ γῆς εἰς ἣν [a] ἀφῖχθε τοὺς "ἰδίους αὐτῆς Θεοὺς [b] προτρέποιτε· καὶ ταῦτα, "τῶν μὲν ἡμετέρων κοινῶν ὄντων πρὸς ἅπαντας, τῶν "δ' ὑμετέρου πρὸς μηδένα τοιούτου τυγχάνοντος. "δεῖν οὖν αὐτοῖς ἔλεγον ἢ τ' αὐτὰ πᾶσιν ἡγητέον, ἢ "ζητεῖν ἄλλην οἰκουμένην, ἐν ᾗ βιώσονται μόνοι κατὰ "τοὺς ἰδίους νόμους.

θ'. Οἱ δ' ὑπὸ τῶν πρὸς αὐτὰς ἔρωτος κάλλιστα λέγεσθαι ταῦτα ὑπολαβόντες, καὶ προσδόντες [c] αὐτοῖς εἰς ἃ προσεκαλοῦντο, παρέβησαν τὰ πάτρια. Θεοὺς τε πλείονας εἶναι νομίσαντες, καὶ θύειν αὐτοῖς κατὰ νόμον τὸν ἐπιχώριον τοῖς καθιδρυσαμένοις προθέμενοι, ξενικοῖς τε βρώμασιν ἔχαιρον, καὶ [d] πάντα εἰς ἡδονὴν τῶν γυναικῶν ὅπῃ τύχοιεν οἷς ὁ νόμος αὐτῶν [e] ἐκέλευσε ποιοῦντες διετέλουν. ὡς ἤδη παντὸς ἤδη ὅ γε τοῦ πλήθους παρανομίαν χωρεῖν τῶν νέων, καὶ φάσιν αὐτοῖς πολὺ χείρω τῆς προτέρας ἐμπεσεῖν, καὶ κίνδυνον παντελοῦς τῶν ἰδίων ἐθισμῶν ἀπωλείας. ἅπας γὰρ τὸ νέον γευσάμενον ξενικῶν ἐθισμῶν ἁπλήστως [f] αὐτῶν ἐφορεῖτο· καὶ εἴ τινες τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἢ πατέρων ἀρεταῖς ὑπεφανεῖς ἦσαν, [g] συνδιεφθείροντο.

ι'. Καὶ [h] Ζαμβρίας ὁ τοῦ [i] Συμεωνίδος ἡγούμενος φυλῆς, [k] Χοσβίᾳ συρῶν Μαδιανίτιδι, Σύρᾳ θυγατρὶ τῶν ἐκείνῃ δυναστευόντων ἀνδρὸς, κελευσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς περὶ τῶν Μωϋσεῖ δοχθέντων τὸ πρὸς ἡδονὴν αὐτῇ γενησόμενον, [l] ἐθεράπευεν αὐτήν· ἔθυέ τε τὰ πάτρια, καὶ γάμον ἠγάγετο ἀλλόφυλον. οἷς τούτοις δ' ὄντων τῶν πραγμάτων· δείσας Μωϋσῆς μή γέννηταί τι χεῖρον, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν λαὸν, ἄδηλος μὲν κατηγόρει πρὸς ὄνομα, μὴ βουλόμενος εἰς ἀπόνοιαν πεῖσαι τοὺς ἐκ τῆς λανθάνειν μετανοοῦσαν δυναμένους. ἔλεγε δὲ, "ὡς οὐκ ἄξια "δρῶεν [m] ἔθη αὐτοῖς ἢ πατέρων, τῇ ἡδονῇ προ- "τιμήσαντες τὸ Θεῖον καὶ τὸ κατὰ τοῦτον [n] βίον· προσή- "κειν δὲ, ὡς ἐπὶ καλῶς [o] ἂν αὐτοῖς ἔχοι, μετα- "βαλέσθαι, τῇ ἀνδρίᾳ ὑπολαμβάνουσιν οὐκ [p] ἐν "τῷ βιάζεσθαι τοὺς νόμους, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ εἴκειν ταῖς "ἐπιθυμίαις εἶναι. πρὸς τούτοις δὲ ὀλίγον ἔφασκε "σωφρονήσαντας αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἐρήμου, νῦν ἐν τοῖς "ἀγαθοῖς ὄντας παροινεῖν, μηδὲ τὰ κτηθέντα ὑπὸ "τῆς εὐδαίμονος δι' εὐπορίαν αὐτῶν [q] ἀπολέσθαι". καὶ ὁ μὲν ταῦτα λέγων ἐπειρᾶτο τοὺς νέους ἐπανορθοῦν, καὶ εἰς μετάνοιαν [r] ἀπάγειν ὧν ἐπράττον.

ια'. Ἀναστὰς δὲ μετ' αὐτὸν Ζαμβρίας, "ἀλλὰ "σὺ μὲν, εἶπεν, ὦ Μωϋσῆ, χρῶ νόμοις οἷς αὐτὸς ἐπυ- "θάνου, ἐκ [s] τῆς συνηθείας τούτων τὸ βέβαιον αὐτοῖς "παρεσχημένης. ἐπεὶ, μὴ τούτου αὐτῶν ἐχόντων τρό- "πον, πολλάκις ἂν ἤδη κεχολασμένης ἔγνως "ἂν

[a] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἀφίχθαι. [b] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* προτρέπεσθε. [c] In *Editis* αὐτὰς εἰς ἃ προσεκαλοῦντο. in *MSS* ἑαυτὰς εἰς ἃ προσεκ. [d] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis, aliiſque* πάντες. [e] *Al.* ἐκέλευε. [f] Illud αὐτῶν inſeruimus ex *Big.* & *Samb.* [g] Συνεφθείροντο *Vat.* [h] *Zimri* Maſorethis, *Zamri* Hieronymo, *Zambri* Syro Interpreti, & Ζαμβρὴς LXX. [i] *Al.* Συμεωνίδου & Συμεωνιδοῦ. [k] Ita ex *Big.* & *Samb.* reſtituit *Bernardus*, niſi quod pro Οὔρᾳ maluerit Σύρᾳ ex Hebraico צור. In *Editis, aliiſque* Χοσμὶ συρῶν Μαδιανιτοῦ Οὔρᾳ. Vide §. XI. [l] Juxta *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐθεράπευεν· ἔθυέ τε τὰ τ. [m] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ἐκ αὐτῶν. [n] Sic quinque *MSS.* in *Editis* βίου. *Vet. Interpres* legiſſe videtur, τῷ κατὰ τοῦτον βιάσαντες, & ei placentia violarent. [o] Καλῶς αὐτοῖς ἂν ἔχειν *Big.* & *Samb.* [p] Εἰς τὸ β. *Iidem.* [q] Ἀπολέσασθαι *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπολέσασθαι *Big.* αὐτὰ ἀπολιάζ ex conjectura. [r] Ita *Samb.* in *reliquis* ἄγειν. [s] Τῆς τούτων εὐηθείας *Big.* & *Samb.*

a Ελευθερίων

"ἀν ὐκ εὐπαραλογίστους Ἑβραίους. ἐμὲ δ' ὐκ ἀν ἀχό-
"λυθον οἷς σὺ προστάττεις τυραννικῶς λάβοις. ὐ γὰρ
"ἄλλό τι μέχει νῦν, ἢ, προοχήματι νόμων καὶ τῦ
"Θεῦ, δουλείαν μὲν ἡμῖν, ἀρχὴν δὲ σαυτῷ κακουρ-
"γεῖς· ἀφαιρούμθα ἡμᾶς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ κτ' τὸν βίον
"αὐτεξούσιον, ὁ τῶν [a]ἐλευθέρων ἐστὶ καὶ δεσπότην ὐκ
"ἐχόντων. χαλεπώτερος δ' ἀν [b]ὅτος Αἰγυπτίων
"Ἑβραίοις γένοιτο, τιμωρεῖν ἀξιῶν κατὰ τοὺς νόμους
"τὸ ἐκείνου πρὸς τὸ κεχαρισμένον αὐτῷ [c]ποίησιν. [d]πο-
"λὺ δ' ἀν δικαιότερον αὐτὸς τιμωρίαν ὑποσχοίμενος, τὰ
"παρ' ἐκείνοις ὁμολογούμενα καλῶς ἔχειν ἀφαίσας
"προκριμένος, καὶ κατὰ τῆς ἁπάντων δόξης ἰσχυ-
"ρὰν ὁ τῷ ἑαυτοῦ κατεσκευακώς. ἃ δὴ πρόσθεν
"νυνὶ κείνας ἀγαθὰ, ταῦτ' ἔπειτα περὶ αὐτῶν ὁμο-
"λογεῖν σὺ τούτοις ὐκ ἀνήσομαι. γνώμην τε ξενι-
"κὴν, ὡς φῆς, ἤγμαι παρ' ἐμαυτοῦ δ' [f]ἀκούεις τὰς
"ἐμὰς πράξεις, ὡς παρ' ἐλευθέρου, καὶ γὰρ ὐδὲ
"λαθεῖν προεθέμην· θύω τε Θεοῖς οἷς θύειν [g]μὴ νο-
"μίζετε, δίκαιον ἡγούμθα πολλὰς ἐμαυτῷ
"πραγματεύσασθαι τῷ ἀληθείας, καὶ ὐχ ὥσπερ σὺ
"τυραννίδι ζῆν, τῷ ὅλην ἐξ ἐτοίμου ἐλπίδα τοῦ βίου
"σαυτοῦ ἀνηρτημένος. [h]χαρείη τ' ἀν ὐδείς, κινούτε-
"ρον αὐτὸν πρὸς ὧν πράξαιμι γνώμης τῆς ἐμῆς
"ἀποφαινόμθα.

ιβ'. Τῦ δὲ Ζαμβρίου ταῦτα, περὶ ὧν αὐτὸς πε-
πόνθει καὶ τ' ἄλλων τινὲς, εἰπόντος· ὁ μὲν λαὸς ἡσύ-
χαζε, φόβῳ τε τ' μέλλοντος, καὶ τῷ νομοθέτῃ δὲ
ὁρῶν μὴ περαιτέρω τῷ ἀπόνοιαν αὐτῦ προαγαγεῖν ἐκ
τῆς [i]ἀντικρὺς ἀμαχίας θελήσαντα· πρεῖττο γὰρ,
μὴ πολλοὶ, τ καὶ τ λόγων ἀσελγείας αὐτῦ μιμηταὶ γε-
νόμενοι, ταράξωσι τὸ πλῆθος· καὶ ἀμείνων μὲν
ὅτι τούτοις ὁ σύλλογος. προελθὼν δ' ἀν ὅτι πλέον
ἢ τῦ κακῦ πείρᾳ, μὴ φθάσαντος Ζαμβρίου τελευ-
τῆσαι ὐκ τοιαύτης αἰτίας. [k]Φινεέσης, [l]ἀνὴρ τάτε ἄλ-
λα τῶν νεωτέρων κρείττων, καὶ κ τῦ πατρὸς ἀξιώματι
[m]τὰς ἡλικιώτας ὑπερέχων· Ἐλεαζάρου γὰρ τοῦ ἀρχι-
ερέως υἱὸς ἦν, Μωϋσέως δὲ [n]ἀδελφῦ υἱωνός· προσπ-
λησας τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ τῦ Ζαμβρίου, καὶ πρὶν
ἰσχυροτέραν γενέσθαι τῷ ὕβρει ὑπὸ τῆς [o]ἀδείας,
ἔργῳ τῷ δίκῃ [p]αὐτὸν ἐπιτρέξασθαι ἔφθασε, καὶ
κωλύσαι ἀφθόνῳ τῷ ῥᾳθυμίαν εἰς πλείονας, τῶν
ἀρξαμένων ὐ κολαζομένων· τόλμη δὲ [q]καὶ ψυχῆς καὶ
σώματος [r]ἀνδρία τοσῦτον προῆκεν, ὡς μὴ προτρε-
ψαι, εἴ πω συναίρη τῶν ἀεικῶν, ἀπαλλάττεσθαι, πρὶν ἢ
κατανικήσασθαι καὶ νίκῃ τῷ ἐπ' αὐτοῦ λαβεῖν· ὅτι

"*malo* haud tutum esse verba dare Hebræis
"didicisses. Me certe iis, quæ tu tyranni
"more imperaveris, obsequentem non habe-
"bis. Non enim aliud quidquam hactenus,
"quam, sub legum ac religionis prætextu, no-
"bis quidem servitutem, tibimet vero domi-
"natum malis artibus adstruisti; voluptatem
"nobis ac ad arbitrium vivendi libertatem adi-
"mens, quæ liberorum sunt & nullius sub im-
"perio degentium. Hebræos sane gravius,
"quam Ægyptii, premet, * qui ad leges exi-
"gere & punire voluerit quicquid voluntati
"nostræ morem gerentes fecerimus. Multo
"autem tu justius pœna afficiaris, quandoqui-
"dem tibi in animo fuerit abolere quæ omnium
"consensu erant approbata; atque ita hoc
"comparaveris, ut tua, contra quam alii sen-
"tiunt universi, valeret sententia. Cum vero
"quæ nunc facio recte facta esse existimem,
"ita postea de iis coram confiteri non me pi-
"gebit. Et mulierem peregrinam, ut ais, in
"uxorem duxi: (accipis quidem à meipso
"facta mea, ut ab homine libero; † neque
"enim in animum induxi, ut laterem) & sa-
"cra Diis facio, quibus libare nefas ducitis;
"æquum esse existimans multas vias persequi
"ut tandem ad veritatem perveniam, & non
"sicuti sub tyrannide vivere, in uno vitæ to-
"tius spem omnem reponendo. †† neque erit
"cur quis lætetur, qui meis in rebus meipso
"plus arbitrii se habere ostenderit.

12. Cum autem hæc Zambrias de iis, quæ ipse pariter ac alii quidam male commiserunt, protulisset, populus quiescebat, quod solicitus quidem esset metu de futuris, Legislatorem vero perspicere sibi videretur amplius nolle contendere, ne hominem insolentem magis irritaret. Metuebat enim, ne multi, ad verborum ejus intemperantiam sequendam adducti, populum motibus cierent. Atque ita quidem dimissa est concio. Fortasse autem ulterius mali vis serpsisset, ni *mature* sublatus fuisset Zambrias hujusmodi ex causa. Phinees, vir cætera juventutis facile princeps, patrisque dignitate omnium ejusdem ætatis eminentissimus (Eleazari enim Pontificis erat filius, & Moysis ex fratre nepos) doloris acerbitate victus ob ea quæ patrârat Zambrias, &, antequam ex impunitate in majus aliquod facinus crescret insolentia, supplicium manu sua ab eo volens exigere, prohibereque ne ad plures manaret iniquitas, dum inulti essent *flagitii* auctores, (tanta enim erat animi magnitudine, adeoque præcellenti corporis robore, ut non prius, cum periculum aliquod aggredi constitueret, ab eo desisteret, quam illud expugnasset & victoriam de eo reportasset) Zambriam,

Phinees Eleazari filius Aaronis nepos, vir validi corporis, animoque adhuc major, zelo Dei percitus, Zambriam Cosbiamque lancea transfigit. Num. c. 25.

a Ἐλευθερίων in duobus *MSS.* Est qui malit ἀπ' ἐλευθέρων. b Οὗτος *Big.* & *Samb.* & mox γένοιτο. c Βέλτιον *Big. Samb.* & *Ves. Interpr.* d Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* πρόσθεν. e Τὸ σεσωτῦ καταπεπλακέναι ἀτοπίαν. ἐγὼ δὲ, ἂν στερίμλαι ἐκείνως ἂν πράττω νεωτ, κρίνας *Big. Samb.* & *Vat.* f Ἀκούει τὰς [ἐμὰς *Vat.*] ἐμ' αὐτῦ πράξεις *Big. Samb.* & *Vat.* g Μοι *Big.* & *Samb.* h Ita *Big.* & *Samb.* Χαίρητον *Bas.* & *G.* i *Al.* ἀντιπρύ. k Ita alibi apud *Josephum.* Φινεὲς in *Editis*, *Aliisque*, juxta *Interpretes* LXX. Φινεάσης malit *Bern.* Eandem historiam habes apud *Philonem*, p. 105. & *Zonaram*, p. 27. Vide infra, p. 156. v. 4. l Καὶ ἀνὴρ *Samb.* m Πολὺ τὰς ἡλικ. *Big.* & *Vat.* n Ita cum *Bernardo.* si quis υἱὸς malit, per me licet. In *Editis* Μωϋσέως ἀδελφῦ υἱός. in *Big. Samb.* & *Vat.* Μωϋσέως δ' ἀδελφῦ παιδὸς υἱός. *Epiphanius* vertit, *fratris Moysi nepos.* Est qui conjicit, M. ἀδελφῦ ὑωνός. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφοπαιδὸς aut ἀδελφιδῦ. o Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀδείας. p Hoc modo *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν. q Illud καὶ non agnoscit *Vat.* r *Al.* ἀνδρείᾳ, & mox προῆκεν. * *Epiphanius* vertit, *qui castigare voluerit secundum sibi placitas leges facta cujuscunque.* † *Epiphanius* reddit, *non enim latere proposui, nec pro me alter delator erit*, quasi aliquid amplius in *suo codice* habuerit, quam in *nostris* exstat. †† In *Ves. Interpr.* juxta *Vossii* Cod. *nemo autem magis se expositurus sit quam ego, qui mentem meam de iis quæ quæ fecerim enunciem.* in *Golenio* autem sic, *nemo mihi rem gratam fecerit* &c.

briam, in tentorium ipſum conſequutus, pariter ac Chosbiam eodem lanceæ ictu interemit. Juvenes autem omnes, qui virtutis aliquid ſibi vendicarent & honeſtatis ſtudio tenerentur, Phineeſis fortitudinis exemplo accenſi, ejuſdem cum Zambria criminis reos interfecerunt. Multi itaque illorum, qui leges *patrias* violârant, horum egregia virtute perempti ſunt. Peſte autem *reliqui* omnes perierunt, Deo hunc illis morbum immittente. Et quotquot è cognatis, qui cum prohibere debuerint, eos ad hæc impulerunt, à Deo pro ſceleris ſociis habiti, pariter ſublati erant. Mortui ſunt itaque ex ordinibus in ea clade non pauciores viginti quatuor hominum millibus.

Phineeſis exemplo ſincera pars juvenum, cognati exercitus libidinem atque apoſtaſiam ferro caſtigat. Dein ſæviit latius peſtis. Num. c. 26.

13. Hæc autem cauſa fuit, cur Moyſes, ira incitatus, ad Madianitas internecione delendos exercitum miſerit. De qua expeditione mox verba faciemus, cum prius iſtud, à quo digreſſi ſumus, narrando ad finem perduxerimus. Nam par eſſe arbitror, ut Legiſlatoris hac in re conſilium non prætereamus ſine laude. Balamum enim (qui à Madianitis accitus ad Hebræos exſecrandos, & Dei quidem providentia, ne hoc faceret, prohibitus, nihilo ſecius tamen tale conſilium dedit, ut, hoſtibus eo uſis, parum abfuerit, quin populus univerſus ſuis *de religione* ſtudiis depravaretur, quibuſdam vana de iis opinione infectis) magno *quidem* dignatus eſt honore, quod ſcriptis mandarit ejus vaticinia. Et quando ei licuiſſet omnem ex illis famam & gloriam ſibi tribuere & privatim vendicare, præſertim cum nemo eſſet teſtis qui eum falſi arguere potuerit, illi *tamen* teſtimonium perhibuit, ejuſque memoriam literis conſignavit. Sed hæc quiſque ut libuerit, ita conſideret.

Balami vaticinia haud diſſimulat Moyſes, Hiſtoricorum primus ac integerrimus.

τὴ δ' Ζαμβείᾳ σκηνὴ ωδαγενόμω, αὐτόν τε πάων τῇ [a] ῥομφαίᾳ καὶ τὴν [b] Χοσβίαν ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ νέοι πάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιποίησις ἦν καὶ δ' φιλοκαλεῖν, μιμηταὶ γενόμωοι τῆς [c] Φινεέσ τόλμης, ἀνῄρων τὰς ὅπὶ τοῖς ὁμοίοις [d] Ζαμβείᾳ τὴν αἰτίαν εἰληφότας. ἀπόλλυνται μὲν οὖν καὶ ἐκ τῶν τότων ἀνδραγαθίας πολλοὶ τῶν παρανομησάντων. ἐφθάρησαν δὲ πάντες καὶ λοιμῷ, ζώτην σκήψαντ αὐτοῖς δ' Θεῦ τὴν νόσον. ὅσοι τε συγγενεῖς ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτὰς ὅπὶ ταῦτα, [e] συναδικῆν τῷ Θεῷ δοκοῦντες, ἀπέθνησκον. [f] ἀπόλλωτ μὲν οὖν ἐκ τ τάξεων ἄνδρες οὐκ ἐλάττους τετρακισχιλίων καὶ [g] δισμυρίων.

ιγ'. Ὑπὸ δὲ ταύτης παροξωθεὶς τῆς αἰτίας Μωϋσῆς, ὅπὶ τῶν Μαδιανιτῶν ὤλεθρον τὴν στρατιὰν ἐξέπεμπε. περὶ ὧν τῆς ἐπ' αὐτὰς ἐξόδ μετὰ μικρὸν [h] ἐρῶμεν, ωροδιηγησάμενοι ωρῶτον ὃ παρελείπομεν. [i] δίκαιον δ' ὅπὶ τότῳ τὴν τοῦ νομοθέτ γνώμην μὴ παρελθεῖν ἀνεγκωμίαστον. τὸν γὰρ Βάλαμον, παρακληθέντα ὑπὸ τῶν Μαδιανιτῶν ὅπως ἐπαράσωνται τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τοῦτο μὲν ὑ δυνηθέντα θεία ωρονοίᾳ, γνώμην δ' ὑποθέμενον, ᾗ χρησαμένων τῶν πολεμίων ὀλίγου τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθ διεφθάρη τοῖς ὅπιτηδεύμασι, [k] νοσησάντων δή τινων περὶ ταῦτα, μεγάλως ἐτίμησεν ἀναγράψας αὐ τὰς μαντείας. καὶ παρὸν αὐτῷ σφετερίσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν καὶ ἐξιδιώσασθαι, μηδενὸς ἂν γενομένου μάρτυρ τοῦ διελέγξοντ, ἐκείνῳ τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ μνήμης ἠξίωσε. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἂν αὐτοῖς τισι [l] δοκεῖ, ὕτω σκοπείτωσαν.

CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ'.

Ut Hebræi cum Madianitis acie dimicantes, illos profligarunt.

Ὡς ὅπὶ Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

Bellum Madianiticum, Principum quinque exitio & ſpoliis opimis memorabile, Num. c. 25. & Joſ. c. 13. 21. & Philo, p. 649. Copias Hebræas tum duxerat Phineeſes.

MOyſes autem, ob cauſas quas ante memoravi, in terram Madianitarum miſit exercitum, ad duodecim millia hominum, * pari ex unaquaque tribu numero delecto: ducemque ipſis præfecit Phineeſen, cujus paulo ſupra meminimus, ut qui Hebræis leges ſuas conſervaverat, & de Zambria eas violante ſupplicium ſumpſerat. Madianitæ vero præſentientes contra ſe movere exercitum, & non longe abeſſe, copias ſuas colligunt; regioniſque aditibus, ubi hoſtes irrupturos eſſe putabant, munitis, eos exſpectabant. Cum autem veniſſent, & conſerta eſſet pugna, tanta Madianitarum cecidit multitudo

Μωϋσῆς δὲ, ὑπὲρ ὧν ἐ [m] ωροφπον, ὅπὶ τ [n] Μαδιανίτιν γῆν ἔπεμψε στρατὰν, τὰς πάντας [o] δισχιλίας καὶ μυρίας, ἐξ ἑκάσης φυλῆς τ ἴσον ἀριθμὸν ὅπιλεξάμωος· [p] ἡγ στρατηγὸν αὐτοῖς ἀπέδ ξε [q] Φινεέσην, ὃ μικρὸν ωρότερον ἐμνήσθημεν, φυλάξαντος τοῖς Ἑβραίοις τὰς νόμους, καὶ τ παρανομῆντα τότους Ζαμβείαν τιμωρησαμένν. Μαδιανίτας δὲ, [r] ωεπυθόμωοι τ στρατὸν ὅπὶ σφᾶς ἐλαύνοντα καὶ ὅσον ὐδέπω παρεσόμωον, ἠθροίζοντό τε καὶ τὰς εἰσβολὰς τ χώρας, ᾗ ωροσεδέχοντο τὰς πολεμίους, ἀσφαλισάμενοι ωρέμενον αὐτούς. ἐλθόντων δὲ καὶ συμβολῆς γενομένης, πίπτει τ Μαδιανιτῶν πλῆθος

ζ.

a Ῥομφαία *lancea* Hiſpanorum, ſeu *framea* Alemannorum. ῥομφαίαν *haſtam longam* vocant *Heſychius* & *Photius*. *b* Ita etiam ſupra, p. 154. v. 23. Χοσῶιαν *Hen.* & *Busb.* Χασῶι etiam & Χασῶι appellatur. *c* Hîc loci Φινεέσου *Busb.* & *Hen.* Vide ſupra p. 155. v 34. *d* Ita *Vat.* ut & ſupra p. 155. v. 25. Ζαμβρὶ in *Editis*. Ζαμβεία *Big.* & *Samb.* Ζαμβρῆ *Hen. Busb.* & *Oecumen.* *e* Ita *Big.* & *Samb.* συναδικεῖν τ Θεὸν *Vat.* in *Editis* ἀδικεῖν τῷ Θ. *f* Ἀπώλωντο *Big. Samb.* & *Epiphan.* *g* Ita cum *Schotano* reſcripſit *Bernardus* ex *Num.* c. 25. v. 9. quanquam in *Codd.* omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* ſit πεντακισχιλίων € μυρίων. *B. Paulus* in Ep. 1. ad *Corinth.* c. 10. v. 8. dicit εἴκοσι τρεῖς χιλιάδας cecidiſſe: cum *Philo* eodem fere tempore ſcripſerit πεντακισχιλίους ὠδὲ τοῖς δισμυρίοις ἀνατρεπῆναι. Dicendum igitur Zelotarum gladium mille ſuſtuliſſe, cæteroſque telo Dei fuiſſe peremptos: aut mille *primorum* periiſſe, reliquos è *plebe*. *h* Ἐπαγγελλόμεν *Big.* ἀπαγγελλόμεν *Samb.* & *Vat.* *i* *Al.* δίκαιον κ ἐπὶ τ. & in *Vet Interp.* δίκαιον δ κ ἐπὶ τ. *k* Νοσησάντων *Samb.* *l* Δοκῇ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δοκεῖ, ὕτω κ σκοπείτωσαν ὠδὲ τότων *Vat.* *m* Προείπομεν *Samb.* *n* *Al.* Μαδιανιτῶν, & Μαδιανιτῶν. *o* Εἰς δισχ. *Samb. Big.* & *Vat.* *p* Ita *Baſ. G. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* € στρατηγὸν αὐτῶν *Big.* στρατηγὸν δ' αὐτῶν *Samb.* & *Vat.* *q* Sic placuit reſcribere ex p. 157. v. 11. Φινεὲς *aliis*. *r* Ita *Vat. Samb.* à manu ſecunda. & *Vet. Interpr.* ωεφυμισμένοι *Baſ. G. Big.* & *Samb.* à manu prima. * Sc. *mille*.

a Ita

πλῆθος ἀσυλλόγιστον καὶ ἀριθμῷ κρεῖττον· οἵτε βασιλεῖς αὐτῶν ἅπαντες. πέντε δὲ ἦσαν· [a] Ωεός τε καὶ [b] Σύρης, ἔτι δὲ Ροβέης τε καὶ [c] Οὔρης· πέμπτος δὲ Ρέκεμος, ἧς πόλις ἐπώνυμος ὅ πᾶν ἀξίωμα τῆς Αραβίων ἔχουσα γῆς, καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ παντὸς Αραβίου [d] κτίσαντος βασιλέως τὸ ὄνομα [e] Αρεκέμη καλεῖται, Πέτρα παρ' Ελλησι λεγομένη. τραπέντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ Εβραῖοι διήρπασαν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ πολλὴν λείαν λαβόντες καὶ τὰς οἰκέτορας γυναῖκιν ἅμα ἀφαθέρεντες, μόνας τὰς παρθένους κατέλιπον, τοῦτο Μωϋσέως [f] Φινεέσῃ κελεύσαντος. ὃς ἦκεν ἄγων στρατὸν ἀπαθῆ καὶ λείαν ἄφθονον· βόας μὲν γὰρ διχιλίους καὶ [g] πενταχισμυρίους, ὄϊς δὲ πεντακισχιλίους τοὺς μυριάσιν ἐπὶ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους· χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου ἄπειρόν τι πλῆθος καταστοβῆς, ἢ κατ' οἶκον ἐχρῶντο. ὑπὸ γὰρ εὐδαιμονίας καὶ ἀβροδίαιτοι σφόδρα ἐτύγχανον. ἠχθησαν δὲ [h] καὶ παρθένοι περὶ διχιλίας καὶ [i] τεσσαρακοντα. Μωϋσῆς δὲ [k] μερίσας τὴν λείαν, τὴν μὲν ἑτέραν τὸ πεντηκοστὸν Ελεαζάρῳ δίδωσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι, Λευίταις δὲ τὴν ἑτέραν τὸ πεντηκοστὸν μέρος, τὸ δὲ λοιπὸν νέμει τῷ λαῷ. καὶ δίκην ὃ λοιπὸν εὐδαιμόνως, ἀφθονίας μὲν ἀγαθῶν αὐτοῖς ὑπ' ἀρετῆς γεγενημένης, ὑπὸ μηδενὸς δὲ σκυθρωπῆ ταύτης ἀπολαύειν ἐμποδιζομένοις.

quantam nec conjiciendo nec numerando conſequi poſſumus; cunctique eorum reges *acie occubuerunt*. Quinque autem erant; Oëus & Sures, quin & Robees & Ures: quintus vero Recemus, cui cognominis urbs in terra Arabiæ primas obtinet, ac etiamnum ab omnibus de nomine regis Arabici, qui eam condidit, Areceme vocatur, Græcis Petra dicta. Fuſis fugatiſque hoſtibus, regionem eorum diripuere Hebræi; multumque prædæ capientes, & incolas, *viros* cum mulieribus, interficientes, ſolis virginibus pepercerunt; quod hoc à Moyſe in mandatis acceperit Phineeſes. Qui cum exercitu incolumi *victor in caſtra* rediit; prædam opulentam agens, boum quidem quinquaginta duo millia, ovium vero ſexcenta ſeptuaginta quinque millia, aſinorum autem ſexaginta millia, vaſorum vero aureorum & argentorum vim ingentem, ad uſum domeſticum paratorum. nam ex opum magnitudine luxu diffluebant. Abductæ ſunt etiam & virgines circiter triginta duo millia. Moyſes itaque prædam partitus, ejus quidem partem unam quinquageſimam Eleazaro dedit & ſacerdotibus, Levitis autem alteram quinquageſimam, quod vero reliquum fuit populo diſtribuit. Deinde vitam bene ac feliciter agebant, quod illis magna eſſet bonorum abundantia virtute parta, nulla triſtitia moleſtiave eis inter fruendum oborta.

Receme, Petra, *Arabiæ cognominis metropolis.*

β'. Μωϋσῆς δέ, γήραος ἤδη τυγχάνων, ἀφάδοχον ἑαυτῷ Ιησοῦν καθίστησιν ὅτι τε τοῖς προφητείαις, καὶ στρατηγὸν εἰπὼν δήσειε γενησόμενον, κελεύσαντος καὶ τοῦ Θεοῦ τούτῳ τὴν προσασίαν ὑπερέψαι τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ Ιησοῦς πᾶσαν ἐπεπαίδευτο τὴν περὶ τοὺς νόμους παιδείαν καὶ τὸ θεῖον, Μωϋσέως διδάξαντος. 30

2. Moyſes autem, jam ætate provectus, Jeſum deſignavit, qui ſibi in prophetæ & ducis, ſi opus foret, muniis ſuccederet; Deo ipſo jubente ut ſummum rerum imperium ei deferret. Jeſus etenim omnem juris divini pariter ac humani peritiam aſſequutus eſt, Moyſe præceptore uſus.

Jeſum ſucceſſorem ſuum declarat Moyſes, Deo ſic volente, Num. c. 27. Deut. c. 34. Joſ. c. 1. & Philo, p. 698.

γ'. Κατὰ τούτῳ δύο φυλαὶ Γάδου τε καὶ [m] Ρουβήλου καὶ ἡ Μανασσίτιδος ἡμίσεια, πλήθει τετραπόδων εὐδαιμονοῦσαι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, κοινολογησάμενοι παρεκάλουν τὸν Μωϋσῆν ἐξαίρετον αὐτοῖς τὴν [n] Αμωρίτιν παραδοχεῖν, δοκοῦντες ἁρμοδίαν εἶναι βοσκήμασι τὴν χώραν. ὁ δὲ ὑπολαβὼν αὐτοὺς, δείσαντας τοὺς Χαναναίους μάχῃ, τοιαῦτα εὐπρεπῆ τὴν τῶν βοσκημάτων ἐπιμέλειαν [p] εὑρῆσθαι, κακίστους τε ἀπεκάλει, καὶ δειλίας [q] εὐπρόφασιν ὑπονοήσαντας. αὐτοὺς μὲν βούλεσθαι τρυφᾶν ἀπόνως διάγοντας, [q] πάντων τεθλασπωρηκότων ὑπὲρ οὗ κτήσασθαι τὴν αὐτομολὴν ὑπ' αὐτοῖς γῆν· μὴ θέλειν δὲ, σωσαμένους τὸν ὑπολοίπων ἀγώνων, γῆν, ἣν διαβᾶσιν αὐτοῖς τὸν Ιορδάνην ὁ Θεὸς παραδώσειν [r] ὑπόχηται, ταύτην λαβεῖν, καταφρονήσαντας ὡς ἀνδρῶν ἀπέδειξεν ἡμῖν πολεμίους. [r] οἱ δ' ὁρῶντες ὀργιζόμενον αὐτὸν, καὶ δικαίως ἠρέσθαι τοὺς τὰ ἀξίωσιν αὐτῶν ὑπολαβόντες, ἀπελογοῦντο· μὴ διὰ

Gadis ac Rubeli tribubus integris dimidiæque Manaſſitidi trans Jordanem ex voto conceditur regio Amoritis, *pabellо partam. gregibus enim alendis perquam* accommodam fore. Ille vero ſuſpicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectaſſe, & pecorum curam ut honeſtam *otioſe deſidendi* occaſionem inveniſſe, ignaviſſimos eos appellat, & qui ſpecioſum timiditati ſuæ prætextum excogitarunt. Velle quidem eos à labore vacuos luxu ætatem agere, cum *cæteri* omnes ærumnas pertulerint, ut terræ quæſitæ forent compotes: ſimul vero adire nolle reliquorum præliorum diſcrimina, ut terram à Deo Jordanem trajicientibus promiſſam caperent, devictis illis quos à nobis pro hoſtibus Deus haberi juſſerat. Illi vero ducem gravius commotum videntes, juſtaque de cauſa petitione illorum irritatum exiſtimantes, pro ſe reſponderunt: ſe neque periculorum

Gad. c. 32. Deut. c. 3.

a Ita *Bernardus*, cui tamen non diſplicet Εὐιὼν. in *Editis*, *Aliiſque* Ωχος. Sed facile commutantur invicem, ut Νάιος, Νῶχος, & ſimilia. *b* Ασυς *Big.* Ιασύρης *Samb.* Ασσύρης *Vat.* Σύεγης *Hen.* & *Busb.* *c* Hiur apud *Epiphan.* quaſi Ιύρης vel Οὔεγης. Οὖρ LXX. unde Οὔεγης placuit *Bernardo*. In *Editis* Οὔσης. *d* Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* κτήσαντος. *e* Ρεκίμη *Vat.* unde præfixo articulo *Areceme* aut *Hareceme*, & per apocopen *Arce*. de qua ſupra ad p. 146. v. 20. *f* Ita *Vat.* in *cæteris* Φινίες, Φινὶς, aut Φινὶς. *g* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* niſi quod ὅεις non ὄϊς habeat *Samb.* & σὺν pro ὡσὶν *Vat.* πενταχισμυρίας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Forſan ex *Moyſe* in *Num.* c. 31. ἑπτακισμυρίους, dein ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους ἓξ χιλίους. *h* Καὶ αἱ π. *Big.* *i* Δισμυρίας ſolus *Big.* perperam. *k* Ita *Vet. Interpr.* & quatuor *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque*, μερίσας τὴν λείαν, τὸ πεντηκοστὸν &c. *l* Αὐτῷ *Vat.* *m* Ρεούβιμ *Busb.* & *Hen.* Ρεούμ *Zon.* *n* Al. Αμορεῖτιν, & Αμωρεῖτιν, & Αμορίτην. Vide p. 147. v. 4. *o* *Al.* ἰύρεως & ἰύριος. *p* Αχήμονα *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* *q* Πάντων ℥ in quatuor *MSS.* *r* Ita *Baſ. Samb.* & *Vat.* Dicas etiam ὑπίχητο, aut ὑπίχοιτο pro mendo *Genevenſi* ὑπίχοιται. *Bern.* *ſ* Οἱ ℥ *Samb.*

periculorum metu, neque animi mollitie, ut id ſibi concederetur, poſtulaſſe; ſed hoc tantum egiſſe, ut, præda in locis tutis commodiſque relicta, expeditiores ad certamina & prælia ire poſſent. Se enim paratos eſſe, ajebant, poſtquam oppida in præſidium liberorum & conjugum ac facultatum ſuarum ipſo annuente inſtauraſſent, una cum exercitu proficiſci. Moyſes autem, ſibi placente illorum ſermone, ad ſe vocat Eleazarum pontificem & Jeſum ac cæteros magiſtratus, *eorumque præſentia* illis concedit Amoritidem ea lege, ut cognatis tribubus *cum copiis ſuis* auxiliarentur, donec cum *Chananæis* eſſet debellatum. Regionem itaque hac conditione accipientes, urbeſque validis operibus munientes, illis depoſuerunt liberos, & conjuges, & cætera quæcunque ſecum aſportata labori eſſent impedimento.

φόβοι [a] κινδυνεύων, μηδὲ ἀφ' ἑτοίμου τοῦ ποιεῖν μαλακίαν [b] πεποιῆσθαι τοῦ αἰτήσαι, ἀλλ' ὅπως τοῦ λείαν ὑπ' ὀλιγανδρίας καταλειπόντες εὐζωνοτέρους πρὸς τοὺς ἀγῶνας [c] καὶ τὰς μάχας χωρεῖν δυνήσοιτο. ἑτοίμους τε ἔλεγον αὐτοὺς, κτίσαντας πόλεις εἰς φυλακὴν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτήσεως, αὐτῆς διδόντος, συναπεῖναι τῷ στρατῷ. καὶ Μωϋσῆς ἀρεσθεὶς τῷ λόγῳ, καλέσας Ἐλεάζαρον [d] τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰησοῦν καὶ τοὺς ἐπὶ τέλει πάντας, συνεχώρει τοῦ [e] Ἀμωρεῖται αὐτοῖς ὅτι τῷ συμμαχῆσαι τοῖς συγγενέσιν [f] ἕως ἂν καταστήσωνται τὰ πάντα· λαβόντες οὖν ὅτι τούτοις τοῦ χώραν, καὶ [g] κτίσαντες πόλεις καρτερὰς, τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τἄλλα ὅσα συμπαθείαν μέλλουσιν αὐτοῖς [h] ἕξειν ἐμπόδια ἅπαντα, ἀπέστειλε εἰς αὐτάς.

Ex XLVIII *urbibus Sacris trans Jordanem* X *condidit Moyſes: treſque cæteris editiores homicidii fortuitis aperuit, adverſus familiæ imminutæ vindices. Num.* c. 35. *Joſ.* c. 20. *& Philo, p.* 693.

4. Quin & Moyſes decem urbes *in ea regione* exſtruit, inter illas quadraginta octo *ſacras* recenſendas; quarum tres in Aſyla tribuit, quò percuſſores, qui hominem per imprudentiam occiderint, confugerent: ſtatuitque exſilii tempus vita pontificis, ſub quo profugiſſet homicidii reus, definiendum. cujus poſt obitum domum reverti permiſit, cognatis interempti *durante exſilio* poteſtatem habentibus homicidam *impune* occidendi, ſi eum extra urbis fines egreſſum deprehenderent. præterea vero nemini *eum perimere* licebat. Urbes autem, in perfugium conſtitutæ, hæ erant: Boſora quidem in Arabiæ finibus, Arimanum vero in terra Galadena, & Gaulanan in Bataneade. At, cum Chananæam adepti eſſent, tres alias Levitarum civitates perfugis ad habitandum aſſignaturi erant; *hoc illis* Moyſe imperante.

δ'. Οἰκοδομεῖ δὲ καὶ Μωϋσῆς τὰς δέκα πόλεις, τὰς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα γνησομένας, ὧν τρεῖς ἀπέδειξε τοῖς ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ φεύξομένοις· καὶ χρόνον ἔταξεν εἰς ὃν φυγὴς [i] αὐτὸν τοῦ ἀρχιερέως, ἐφ' ᾧ φράσας τις τὸν φόνον ἔφυγε. μεθ' ὃν [i] συνεχώρει τελευτήσαντα κάθοδον, ἐχόντων ἐξουσίαν τὸν τεθνεῶτα συγγενῶν κτείνειν, εἰ λάβοιεν ἔξω τῶν ὅρων τῆς πόλεως εἰς ἣν ἔφυγε, τὸν πεφονευκότα· ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἐπετέτραπτο. αἱ δὲ πόλεις αἱ τρεῖς τὰς φυγὰς ἀποδεδειγμέναι ἦσαν αἵδε· [k] Βόσορα μὲν ὅτι τοῖς [l] ὅροις τῆς Ἀραβίας, [m] Ἀείμανον δὲ τῆς Γαλαδηνῶν γῆς, τὴν [n] Γαυλανῖτιν ἐν τῇ [o] Βαταναιάδι. κτισαμένων δ' αὐτῆς καὶ τῆς Χαναναίων γῆς, [p] τρεῖς ἕτεραι πόλεις ἔμελλον ἀνατεθήσεσθαι τῶν Λευιτῶν πόλεων τοῖς φυγάσιν εἰς [q] κατοικισμὸν, Μωϋσέως ὑποτείλαντος.

Decretum Moyſis de hæreditate filiarum, ſi pater ſine prole maſcula deceſſerit. Num. c. 36. *Joſ.* c. 17. *Philo, p.* 688.

5. Moyſes autem, eum adeuntibus primoribus tribus Manaſſitidis, eique indicantibus, ut præcipuus quidam ex ſua tribu paterfamilias Solopades nomine obierit, liberis quidem maſculis non relictis, ſequioris tamen ſexus aliquibus, atque eum interrogantibus, an filiabus ceſſura eſſet hæreditas, reſpondit, "ſiquidem cuiquam ex tribulibus nupſerint, 'ei tribui cum "ſorte ſua accedere, ſin vero viris ex alia ſemet "elocarint, ſortem in tribu paterna relinquendam eſſe". Et tunc decreto ſancivit, uniuſcujuſq; hæreditatem in ſua tribu permanſuram eſſe.

ε'. Μωϋσῆς δὲ, προσελθόντων αὐτῷ τῶν πρώτων τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, καὶ διδόντων [r] μὲν ὡς τεθνήκοι τις τῶν φυλετῶν ὑπίσημος ἀνὴρ [r] Σολοφάδης ὄνομα, παῖδας μὲν δὲ καταλιπὼν ἄρσενας, θυγατέρας μέν τοι, καὶ πυθομένων εἰ τούτων ὁ κλῆρος ἔσοιτο, φησὶν, "εἰ μὲν μέλλοιέ τινι συνοικεῖν τῶν φυλετῶν, "μετὰ τοῦ κλήρου [s] πρὸς αὐτοὺς ἀπεῖναι· εἰ δ' εἰς "ἄλλης γαμοῖντό [u] τισι φυλῆς, τὸν κλῆρον ἐν τῇ πα"τρῴᾳ φυλῇ [x] καταλιπεῖν". καὶ τότε μένειν ἑκάστου τὸν κλῆρον ἐν τῇ φυλῇ [y] διετάξατο.

CAP. VIII.

ΚΕΦ. η'.

Leges à Moyſe datæ, & quomodo ex hominibus eſt ſublatus.

Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

Comitia πανηγύρεως apud Abylam in campis Moabicis. Num. c. 36, 13. *Vide l.* 5. c. 1.

CUM autem anni quadraginta, diebus triginta exceptis, peracti eſſent, Moyſes, concione advocata apud Jorda-

ΤΩΝ δὲ τεσσαράκοντα ἐτῶν [z] παρὰ τριάκονθ' ἡμέρας συμπεπληρωμένων, Μωϋσῆς ἐκκλησίαν ὑπὸ τῷ Ἰορδάνῃ

[a] Τῶν κινδυνίων *Big. Samb. & Vat.* [b] Ita quatuor *MSS.* in *Vat. Baſ. & G.* πεποιῆσθαι pro ποιεῖσθαι. [c] Καὶ τὰς μάχας inſeruimus ex *Big. Samb. & Vat.* [d] Articulum negligit *Vat.* [e] *Al.* Ἀμορεῖται & Ἀμμορεῖται. [f] Ita in quatuor *MSS.* ἕως κατ. *Baſ. & G.* μέχρι οὗ κατ. *Vat.* [g] Κτίσαντες ſoli *Samb. & Epiphan.* [h] Ἀ ἐμπόδια *Big. Samb. & Vat.* [i] Ita *MSS.* in *Editis* συγχωρεῖ. [k] Βόσορ LXX. Βόσορ *Judæis*, Βοσορὰ *Samaritis*, urbs ad fines Arabiæ & Jerichunti recte oppoſita. *Bern.* [l] Ὁρίοις *Big. & Samb.* [m] Ἀελμαδηνοῦ *Samb.* à manu prima. Ἀείμανον in *Editis*, *Aliiſque.* Ἀείμανον *Epiphan.* At *Joſepho* forſan Ἀείμαν vel Ἀελμάν. nam LXX. modo Ραμὼθ, modo Ἀελμὼθ, modo Ἀελμὰν, pro Hebræo Rama, Ramatha, Ramathmi & Ramathaim. *Bern* Vide *Cellarii* Geogr. l. 3. c. 13. p. 389. [n] Sic volo, pro וגולן Moylis, & *Golan* Maſoræ Judaicæ, & *Gaulan* Samariticæ, & Γαυλὼν LXX. In *Big. & Samb.* τὴν Γαυλανεῖτιν δὲ. in *Baſ. G. Aliiſque* τὴν Γαυλαδηνῶν δ', forſan pro Γαυλανῖτιν δὲ Μανασσῆ. Juxta *Vet. Interpr.* Γαυλαλὰν δὲ. *Bern.* [o] Ita *Baſ. & G.* perite. dicitur enim Βαταναία & Βαταναίς, ut Παναὰς. Legerat autem *Epiphanius* Βαλταϊδὶ & *Big. & Samb.* Βαλαϊτεδὶ pro Βαταναιτιδὶ vel Βαταναΐτιδι. *Bern.* [p] Ηττησιχωρ ϗ Χεβρὼν ϵ Βόσορ, Συχὲμ ϗ Ραμὼθ, Καδὶς ϗ Γωλὰν. [q] *Al.* κατοικισμόν. [r] Illud μὲ ex *MSS.* [s] Ita *Bernardus*, vel Σελοφάδης. in *Editis & Vat.* Σαλπαάδης ex Σαλπααδ *Interpretum* LXX. uti *Philoni* ab his Σαλπαάδ. Ολοφάννης *Busb. Hen. & Big.* Ολόφαννις *Samb.* Ορόφατις juxta *Vet. Interpr.* [t] Πρὸς αὐτὰς συνοίκους ἀπιέναι *Hen. & Busb.* [u] Τισὶ non agnoſcit *Vat.* [x] *Al.* καταλείπειν. [y] Vide *Zonaram* in *Annalibus*, p. 28. & *Philonem*, p. 688. [z] Περὶ τριάκοντα ἡμ. *Hen. & Busb.*

a Idem

Ιορδάνῃ σωαγαγὼν, ὅπῃ νῦν πόλις ἐστὶν [a] Ἀβιλὴ, φοινικόφυτον δ' ἐστὶ τὸ χωρίον, συνελθόντι τῷ λαῷ πάντι λέγει τοιάδε.

η'. β'. "Ανδρες συστρατιῶται καὶ τῆς μακρᾶς κοινωνοὶ ταλαιπωρίας, ἐπεὶ τῷ Θεῷ δοκῶν ἤδη, [b] καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἠνυσμένον δὴ με τοῦ ζῆν ἀπελθεῖν, καὶ τῆς [c] πέραν τοῦ Ιορδάνου προχειρισμοῦ ὑμῖν μέλλω βοηθὸς [d] ὑμῖν ἔσεσθαι καὶ σύμμαχος, κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δίκαιον ἡγησάμην μηδὲ νῦν ἐγκαταλιπεῖν τὸν ὑπὲρ τῆς [e] ὑμετέρας εὐδαιμονίας προθυμον· [f] ἀλλ' ἀίδιόν τε ὑμῖν προξενήσασθαι τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ μνήμην ἐμαυτοῦ, γενομένων ὑμῖν σὺν ἀφθονίᾳ τῶν κρειττόνων. φέρε οὖν ὑποθέμενος ὃν τρόπον ὑμᾶς τ' ἂν εὐδαιμονήσητε, καὶ παισὶ τοῖς [g] αὑτῶν καταλείποιτε κτῆσιν ἀγαθῶν ἀίδιον προσθέμενος, ὅπως ἀπέλθω τοῦ βίου. πιστεύεσθαι δὲ ἄξιός εἰμι ἀφ' ὧν τε τὰς πρότερον ὑπὲρ ὑμῶν φιλοτιμίας, καὶ διὰ τὸ τὰς ψυχὰς ὅτι τελευτῇ γινομένας μετ' ἀρετῆς πάσης ὁμιλῶν. ὦ παῖδες Ισραήλου, μία πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαθῶν κτήσεως αἰτία, Θεὸς εὐμενής. μόνος γὰρ οὗτος [h] δύναταί τε ζῶντα τοῖς ἀξίοις καὶ ἀφελέσθαι τῶν ἁμαρτανόντων εἰς αὐτὸν ἱκανὸς, ᾧ παρέχοντες ἑαυτοὺς, [i] οἵους αὐτός τε βούλεται, καὶ γὼ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ σαφῶς ἐξεπισταμένου παραινῶ, οὐκ ἂν ὄντες μαχητικοὶ καὶ ζηλωτοὶ πάντων ἀτυχήσητέ ποτ' ἢ [k] παύσησθε· ἀλλ' ὧν τε νῦν [l] ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν ἡ κτῆσις βεβαία [m] μενεῖ, τῶν τε [n] ἀπόντων ταχεῖαν ἕξετε τὴν παρουσίαν. [o] μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς βούλεται, τούτοις πειθαρχῆτε· καὶ μή τε νομίμων τῶν παρόντων ἄλλων [p] προτιμήσητε διάταξιν, μήτ' εὐσεβείας, ἧς νῦν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ ἔχετε, καταφρονήσαντες εἰς ἄλλον [q] μεταβήσεσθε τρόπον. ταῦτα δὲ πράττοντες, ἀλκιμώτατοι μάχας διενεγκεῖν ἁπάντων [r] ἔσεσθε, καὶ μηδενὶ τῶν ἐχθρῶν εὐάλωτοι. Θεοῦ γὰρ παρόντος ὑμῖν βοηθοῦ, [s] πάντων περιφανὴς εὔλογον. ἃ δ' ἀρετῆς ἔπαθλα ὑμῖν μεγάλα κεῖται πρὸς ἅπαντα τὸν βίον κτησαμένοις. [t] αὐτή γε πρῶτον ἀγαθῶν τὸ πρέσβιόν ἐστιν, ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων χαρίζεσθαι· ὡς καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν [u] χρωμένοις αὐτῇ μαχάριον [x] ποιεῖται τὸν βίον, [y] καὶ τῶν ἀλλοφύλων πλέον δοξαζομένους, [z] ἀδηλότατον καὶ πρὸς τοῖς αὖθις τὴν εὔκλειαν ὑμῖν ὑπάρξαι. τύπτων δ' ἂν ἐφικέσθαι δυνηθείητε, εἰ τῶν νόμων, οὓς ὑπαγορεύσαντος μοι τοῦ Θεοῦ συνεταξάμην, κατήκοοι καὶ φύλακες γένοισθε, καὶ [b] μελετῶντες τὴν σύνεσιν αὐτῶν. ἄπειμι δ' αὐτὸς χαίρων ὅτι τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς, προσπεφυκότες ὑμᾶς [c] νόμῳ τε σωφροσύνης καὶ κόσμῳ τῆς πολιτείας, καὶ ταῖς τῶν στρατηγῶν ἀρεταῖς, οἱ προνοίαν ἔχουσιν ὑμῶν τοῦ συμφέροντος

nem, ubi nunc urbs eſt Abila (eſt enim locus palmetis conſitus,) omnique populo congregato, hujuſmodi ſermonem habet.

2. "Viri commilitones & longæ ærumnæ VIII.
"ſocii, quandoquidem ita jam videtur Deo, & *Moyſis jam moriturî Paræneſis paterna ac pia, ex Deut. c. 4.*
"oportet me, ad tempus viginti & centum annorum ſenectute provectum, è vita emigrare,
"atque *ita contigit ut* rerum trans Jordanem
"gerendarum vobis non futurus ſim adjutor &
"auxiliator, à Deo *utpote* prohibitus, æquum
"exiſtimavi ne nunc quidem meum pro veſtra
"felicitate ſtudium omittere; ſed & vobis æ-
"ternam bonorum fruitionem comparare, &
"mihiipſi memoriam, vobis meliorum copiam
"adeptis. Agedum igitur, poſtquam propo-
"ſuero, quomodo & vos felices eſſe poſſitis,
"natiſque veſtris ſempiternam bonorum poſ-
"ſeſſionem relinquere, ita ex vita diſcedam.
"Sum autem dignus cui credatur, tum propter
"præteritas pro vobis contentiones, tum quia
"animæ ad exitum perductæ cum omni vir-
"tute commercium habent. O filii Iſraëlis,
"una omnibus hominibus felicitatis cauſa eſt
"Deus propitius. Nam hic ſolus poteſt &
"dignis dare, & fontibus auferre; cui ſi præ-
"ſtiteritis vos ipſos quales & ipſe vult, &
"ego *vos eſſe* admoneo, mentem ejus aperte
"intelligens, nunquam infeliciter agetis, ne-
"que unquam beati eſſe deſinetis, atque omni-
"bus conſpicui: ſed & poſſeſſio bonorum, quæ
"nunc ſunt vobis, firma manebit, & celerem
"futurorum præſentiam habebitis. Tantum
"neceſſe eſt iis obediatis, quibus vos obſequi
"vult Deus: & neque legibus præſentibus
"aliam præponatis inſtitutionem; neque con-
"tempta pietate, quam nunc erga Deum ha-
"betis, ad alios mores deficiatis. His autem
"faciendis omnium ad præliis dimicandum
"eritis fortiſſimi, & nulli hoſtium expugna-
"biles. Deo enim vobis auxilium ferente,
"conſentaneum eſt ut omnes deſpiciatis. Vir-
"tutis autem præmia vobis magna ſunt pro-
"poſita, ſi eam in omnem vitam poſſederitis.
"Ipſa nempe primum bonorum eſt antiquiſſi-
"mum; deinde aliorum abundantiam conci-
"liat: ſiquidem, dum ea inter vos utamini,
"vitam vobis beatiſſimam faciet, magiſque
"laudari quam externos, & ut ſitis in gloria
"apud poſteros certiſſima. Hæc autem aſſe-
"qui poteritis, ſi obedientes fueritis, & le-
"gum, quas Deo mihi dictante condidi, cu-
"ſtodes, earumque intelligentiam meditemi-
"ni. Diſcedo autem ipſe veſtris bonis lætus,
"commendatis vobis & legi modeſtiæ & in-
"ſtitutionis reipublicæ honeſtati, & virtutibus
"imperatorum, qui utilitatis veſtræ curam ge-
"rent.

a Idem forſan locus qui *Num.* c. 25. v. 1. *Sittim* dicitur, & Num. c. 33. & 49. *Abelſattim*, i. e. *Abel* in *Sittim*, diſcriminis cauſa, quia plura Palæſtinæ oppida *Abel* live *Abila* nominata. quod vocabulum etiam à *Moyſe* ibi loci totis triginta diebus defleto arceſſi poteſt. *b* Ita *Big. Samb.* & *Burius* è conject. καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον ἐ. εἴ κ. ἐ. ἠνυσμένῳ *Baſ.* & *G.* καὶ τῷ γήρᾳ, χρόνον ἑ. εἴ. κ. ἐ. ἠνυσμένῳ *Glycas* & *Hamartolus.* eſt qui conjicit ἐν τῷ γήρᾳ χρόνῳ — ἠνυσμένῳ. *c* Πέρραν in quatuor *MSS.* Atticorum more. *d* Ὑμῶν ſoli *Big.* & *Samb.* *e* Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἡμετέρας. *f* Ἀλλ' ἴδιόν τε *Big.* & *Epiphan.* *g* Αὐτῶν & ἑαυτῶν *Aliis.* καὶ παισὶν ἑαυτῶν *Vat.* *h* Ita edidit *Bernardus.* δύναταί τε τοῖς *Baſ.* & *G.* δύναταί τε τοῦτο τοῖς in *Vet. Interpr.* δυνάτου δύναταί τε ταῦτα τοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* *i* Οἷοις *Hen.* & *Busb.* *k* Παύσεσθε *Samb.* παύσασθε *Big.* *l* Ἡμῖν *Samb.* *m* Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Aliis* μένει. *n* Μὴ παρόντων *Vat.* *o* Εἰ μόνον οἷς ὑμᾶς &c. *Epiphan.* *p* Προτιμήσητε *Samb.* & *Vat.* *q* Μεταβήσεσθε *Idem.* *r* Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ἴσασιν. *ſ* Πάντα *Big.* *t* Ἀρετὴ γὰρ πρ. ἀγ. πρεσβεῖόν ἐστι *Epiphan.* αὕτη γε πρῶτον ἀγαθῶν τὸ πρ. *Big.* αὕτη γε πρῶτον, ἀγαθῶν *Samb.* Eſt qui conjicit, αὕτη γε πρῶτον ἀγαθῶν ἐν πρ. *u* Χρωμένοις *Big.* & *Samb.* *x* Ποιῆται *Samb.* ποιεῖσθαι *Big.* Sed non dubito quin ποιεῖται ſit pro ποιήσεται præſens pro futuro *Atticorum* more, de quo *H. Steph.* in *Append. de Dial. Att.* c. 6. p. 138. Atque *Antiqq.* p. 39. v. 19. nunc mallem cum *Editis* retinere ποιεῖται, quod auctoritate *MSS.* mutavi in ποιήσεται. *y* Καὶ τῶν τὰ ἀλλοφ. *Epiphan.* *z* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* deeſt ἀδηλότατον, non male. *a* Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* γένησθε. *b* Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* μελετῶντες *Vat.* in *Editis* μελετῶντες. *c* Νόμῳ τε σωφροσύνῃ *Epiphan.*

a Τῶν

"rent. Deus quoque, qui vos hactenus rexit,
"cujus voluntate & ego vobis utilis fui, *non*
"*tantum* hucusque à vobis providentiam suam
"non intermittet; sed quamdiu ipsi, in virtu-
"tis studiis manentes, eum præsidem habere
"voletis, tamdiu providentia ejus utemini.
"Sententias etiam optimas, quas sequendo fe-
"lices eritis, vobis exponent Eleazarus ponti-
"fex & Josua, senatusque & tribuum magi-
"stratus: quibus non gravate obtemperate,
"intelligentes, quod omnes qui pulchre sciunt
"parere, etiam imperare scituros, si ad ejus
"rei potestatem pervenerint. & libertatem
"*esse* existimate, non ægre ferre quæ duces
"vos facere postularint. Nunc enim liberta-
"tem in eo ponitis, ut beneficos contumelia
"afficiatis: quod sane si deinceps cavebitis,
"vobis res melius se habebunt. Neque unquam
"tantam contra eos iram sumite, quanta sæ-
"pe ausi estis adversus me uti: probe enim
"nostis, ut sæpius de vita à vobis, quam ab
"hostibus, periclitatus sum. Hæc autem vos
"monui, non ut exprobrem, (nolim enim in exi-
"tu vitæ, hæc in memoriam revocando, vos
"offensos relinquere, cum ne eo quidem tem-
"pore, quo his afficiebar, fuerim iratus) sed
"ut vos doceam in posterum in hoc ipso tute
"agere, ut nulla superiores injuria afficiatis
"opibus elati, quæ vobis, trajecto Jordane, &
"Chananæam adeptis, multæ aderunt. Nam
"si ab iis ad fastidium & contemptum virtu-
"tis adducti fueritis, Dei etiam benevolen-
"tiam perdetis. Cum vero hunc vobis inimi-
"cum feceritis, rursum etiam terram, quam
"possidebitis, maximis cum probris amitte-
"tis, armis victi ab hostibus; & per orbem
"dissipati, totam terram & mare servitute
"vestra replebitis. Vobis autem, horum pe-
"riculum facientibus, inutilis erit pœnitentia,
"& legum non servatarum recordatio. Qua-
"re si vultis has vobis manere, cum hostes
"superaveritis, nullos ex iis relinquite: sed &
"omnes delere vobis expedire existimate, ne
"eis viventibus, moribus illorum *forte* degu-
"statis, patriam corrumpatis institutionem.
"Præterea moneo, ut & aras & lucos & tem-
"pla, quotquot habebunt, dejiciatis, & genus
"& memoriam eorum igni aboleatis. nam
"ita solum firma erit vobis bonorum pro-
"priorum securitas. Ut autem propter me-
"liorum ignorantiam natura vestra in deterius
"non feratur, & leges vobis, dictante mihi
"Deo, composui, & reipublicæ institutionem,
"cujus si servaveritis honestatem, omnium fe-
"licissimi judicabimini.

3. Hæc loquutus, tradit eis leges & rei-
publicæ ordinationem, in libro descriptam.
Illi vero plorabant, multum & jam tum desi-
derium imperatoris capiebant; memoresque
periculorum & studiorum quæ pro salute eo-

"τος. Θεός τε ὁ μέχρι [a] νῦν ἡγεμονεύσας ὑμῶν, καθ' ὃ βύ-
"λησιν κἀγὼ χρήσιμος ὑμῖν ἐγενόμην, [b] ὃ μέχρι δεῦρο
"ὑμῖν οὐκ ἀπολείπει τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν· ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐτοὶ βούλεσθε
"χρόνον τοῦτον ἔχειν παρεξάτην ὁ τοῖς τῆς ἀρετῆς ὀπαδοῖς
"δύμασι μένουσι, ὅτι τοσοῦτον αὐτοῦ [c] χρήσεσθε τῇ πρό-
"μηθείᾳ. γνώμας τε ὑμῖν εἰσηγήσονται τὰς ἀρίστας, ἃς
"ἐπόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν ἕξετε, ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος καὶ
"Ἰησοῦς, ἥ τε γερουσία καὶ τὰ τέλη τῶν φυλῶν· οἷς ἀκροᾶσθε μὴ
"χαλεπῶς, γινώσκοντες ὅτι πάντες οἱ ἄρχειν καλῶς εἰδό-
"τες, καὶ ἄρχειν [d] ἴσασι παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ. τὴν
"τε ἐλευθερίαν [e] ἡγεῖσθε, μὴ ὃ προσαναγκάζειν αἰεὶ ἄν
"ὑμᾶς οἱ ἡγεμόνες προστάττωσιν. [f] ἀξιώσουσιν. νῦν μὲν γὰρ τοῦ
"τοὺς εὐεργέτας ὑβρίζειν, ἐν τούτῳ δὲ παῤῥησίαν τίθεσθε·
"ὃ δὴ ἐὰν λοιπὸν φυλάττησθε ὑμῖν ἄμεινον ἕξει τὰ πρά-
"γματα. μηδὲ τὴν ἴσην ὅτι τούτοις ὀργὴν ποτε λαμβάνετε,
"ἣν κατ' ἐμοῦ πολλάκις ἐτολμήσατε χρῆσθαι· γινώσκετε
"γὰρ ὡς πλεονάκις ἐκινδύνευσα ἐφ' ὑμῖν ἀποθανεῖν, ἢ
"ὑπὸ τῶν πολεμίων. ταῦτα δ' οὐκ [h] ὀνειδίζων ὑμᾶς προσε-
"θέμην· ἐὰν γὰρ [i] ἐπ' ἐξόδου τοῦ ζῆν δυσχεραίνοντας καταλι-
"πεῖν ἐξίων εἰς ἀνάμνησιν φέρων, μηδὲ παρ' ὃν ἔπαθον αὐ-
"τὰ καιρὸν ὀργῇ γενόμενος· ἀλλ' ὥστε σωφρονῆσαι
"ὑμᾶς εἰς τὸ μέλλον κατ' αὐτό γε τοῦτ' [k] ἀσφαλεῖς εἶναι,
"καὶ μηδὲν εἰς τὰς προτεθείσας ἐξουσίας ἐξ πλοῦτον,
"ὃς ὑμῖν πολὺς διαβᾶσι τὸν Ἰορδάνην καὶ τὴν Χαναναίαν κλη-
"σαμένοις προσήσει. ἐπεὶ προσχθέντες εἰς καταφρόνη-
"σιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς ὀλιγωρίαν, ἀπολεῖτε καὶ τὴν εὐ-
"νοιαν τὴν πρὸς τοῦ Θεοῦ. ποιήσαντες δὲ τοῦτον ἐχθρόν, τήν
"τε γῆν, [l] ἣν κτᾶσθε κρατηθέντες ὅπλοις, [m] ὑπὸ τῶν πο-
"λεμίων αὖθις ἀφαιρεθήσεσθε μὴ μεγίστων ὀνειδῶν· καὶ
"σκεδασθέντες διὰ τῆς οἰκουμένης, πᾶσαν ἐμπλήσετε τὴν γῆν
"καὶ θάλασσαν τῆς [n] αὐτοῦ δουλείας. ἔσται δὲ ὑμῖν τούτων
"πεῖραν λαμβάνουσιν ἀνωφελὴς ἡ μετάνοια, καὶ ἡ τῶν φυ-
"λαχθέντων νόμων ἀνάμνησις. ὅθεν εἰ βούλεσθε τούτους
"ὑμῖν μένειν, τῶν πολεμίων [o] μηδένας ὑπολείπεσθε κρατή-
"σαντες αὐτοῦ· ἀλλὰ πάντας ἀπολλύναι κρίνατε συμφέ-
"ρειν, ἵνα μὴ ζώντων παραγευσάμενοι τῆς ἐκείνων ὀπτη-
"δεύτεως, διαφθείρητε τὴν [p] πατρῴαν πολιτείαν. ἔτι δὲ καὶ
"βωμοὺς καὶ ἄλση καὶ νεὼς ὁπόσους ἂν ἔχωσιν καταῤῥίπτειν
"παραινῶ, καὶ δαπανᾶν πυρὶ τὸ γένος αὐτοῦ καὶ τὴν μνήμην.
"βεβαία γὰρ ἂν οὕτως ὑμῖν μόνον ὑπάρξει ἡ τῶν οἰκείων ἀγα-
"θῶν ἀσφάλεια. ἵνα δὲ μὴ δι' ἀμαθίαν τὴν κρείττονος ἡ φύσις
"ὑμῶν πρὸς τὸ χεῖρον ἀποκλίσῃ, συνέθηκα ὑμῖν καὶ νόμους,
"ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ, καὶ πολιτείαν, ἧς τὸν κόσμον
"φυλάξαντες [q] ἁπάντων εὐδαιμονέστατοι κεκλείσεσθε.

γ'. Ταῦτα εἰπὼν, δίδωσιν αὐτοῖς τὸ βιβλίῳ τοὺς νό-
μους καὶ τὴν διάταξιν τῆς πολιτείας ἀναγεγραμμένην. οἱ δὲ
ἐδάκρυόν τε καὶ πολλὴν ἐπεζήτησιν ἐποιοῦντο τοῦ κρατίστου·
μεμνημένοι τε ὧν [r] κινδυνεύσειε καὶ προθυμηθείη τοῦ περὶ
αὐτοῦ

a Τῶν νῦν *Vat.* b Οὐ μέχρι δὲ τοῦδε *Vat.* c Ita *Big.* & *Vet. Interpr.* prout alii conjecerant. χρήσεσθε *Samb.* χρήσεσθαι *Basil.* & *G.* d *Al.* εἴσονται. e Ἡγεῖσθαι *Vet. Interpr.* ἐλεύθερόν αὐτὸ ἡγεῖσθε *Vat.* mox μὴ τῷ πεσσ. *Big.* f Ἀξιῶσι *Samb.* & *Vat.* ἀξιοῦσι *Big.* g Ita ex conjectura Cl. *Burii* edidit *Bernardus.* ὑφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ τ. *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐφ' ὑμῶν ὑπὸ τῶν π. h Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* ὀνειδίζειν. i Eo modo *Samb. Vat* & *Epiphan.* ἐπ' ἐξόδου *Big. Basil.* & *G.* k Ἀσφαλεῖς *Samb.* & *Vat.* l Ἣν τῶν κτᾶσθε *Big. Samb.* & *Vat.* Forsan ἣν κτήσασθε, aut *Atticorum* more præsens pro futuro. m Ὑπ' αὐτῶν αὖθις *Big.* & *Samb.* ὑπὸ τῶν αὖθις *Vat.* n Est qui malit ὑμῶν. o Μὴ πως ἀπολίπησθε *Hen.* & *Busb.* p Πάτριον, quod est *Atticum*, in *Big.* & *Samb.* q Ita *Big.* & *Samb.* πάντων *Basil.* & *G.* πάντων ἂν οὐδ. *Vat.* r Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* κινδυνεύσει.

a Eo

αὐτῶν σωτηρίας, καὶ δυσελπιστοῦντες περὶ τῶν μελλόντων ὡς οὐκ ἐσομένης ἄλλης ἀρχῆς τοιαύτης, ἥτιόν τε τῷ Θεῷ [a] προνοησομένῳ ἀφ' τὸ Μωϋσῆν εἰ) ΦΦ παρακαλοῦντα. ὧν τε ὅτι τῆς ἐρήμου μετ' ὀργῆς ὁμιλήσειαν αὐτῷ μετανοοῦντες, ἤλγουν· ὡς ἅπαντα ΦΦ λαὸν εἰς δάκρυα περιπεσόντα κρεῖττον καὶ ἢ κατὰ λόγον παρηγορίας [b] τὸ ἐφ' αὑτῷ ποιῆσαι πάθος. Μωϋσῆς δ' αὐτὸς παρηγόρει· [c] καὶ τῶν δακρύων αὐτὸν ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀπάγων αὐτούς, χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ παρεκάλει. καὶ τότε μὲν ὕστερον διελύθησαν.

δ'. Βούλομαι δὲ, τὴν πολιτείαν πρότερον εἰπὼν τοῦ τε Μωϋσέως [d] ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ ἀναλογοῦσαν, καὶ μαθοῦσι [e] παρέξων δι' αὐτῆς τοῖς ἐντευξομένοις οἷα τὰ καθ' ἡμᾶς ἀρχῆθεν ἦν, ὕστερον ὅτι τοῦ τῶν ἄλλων [f] πραγμάτων διήγησιν. γέγραπται δὲ [g] πάνθ' ὡς ἐκεῖνος κατέλιπεν· οὐδὲν ἡμῶν ὅτι κεκλωπισμῷ προσθέντων, οὐδ' ὅ,τι μὴ κατελέλοιπε Μωϋσῆς. νενεωτέρισται δ' ἡμῖν τὸ κατ' γένος ἔκαστα τάξαι· ἀποδέδωκα γὰρ ἐκείνοις κατελείφθη γεγραφέντα, [h] καὶ ὡς ἕκαστόν τι τῷ Θεῷ πύθοιτο. τοῦτο χρεὼν ἀναγκαῖον ἡγησάμην προδιαρεῖλασθαι, μή τις ἡμῖν τῶν ὁμοφύλων ἐντυγχανόντων τῇ γεγραφῇ μέμψις ὡς διημαρτηκόσι γένηται. ἔχει δὲ ὕστερον ἡ ἀφήγησις [i] ἡμῖν τῶν νόμων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν πολιτείαν. ὃς δὲ [k] κοινὸς ἡμῖν καὶ πρὸς ἀλλήλους κατέλιπε, τούτους ὑποθέμενος εἰς τὴν [l] περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν ἀπόδοσιν· ἣν [m] συναπολαμβανομένου τοῦ Θεοῦ μετὰ ταῦτα ἡμῖν τὴν πραγματείαν συντάξασθαι πρόκειται.

ε'. Ἐπεὶ δ' ἂν τὴν Χαναάνων γῆν κτησάμενοι, καὶ σχολὴν ὅτι χρήσει τῶν ἀγαθῶν ἔχοντες, πόλεις τε ὧν λοιπὸν ἤδη κτίζειν προαιρεῖσθε, ταῦτα ποιοῦντες τῷ Θεῷ φίλα [n] πράξετε, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν βεβαίαν ἕξετε. ἱερὰ πόλις ἔστω μία ἡ Χαναάνων γῆς ἐν τῷ καλλίστῳ καὶ δι' ἀρετὴν ὀφανεῖ, ἣν ἂν ὁ Θεὸς αὐτῷ ἀφ' προφητείας [o] ἐκλέξηται. καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω, καὶ βωμὸς εἷς ἐκ λίθων μὴ [p] κατειργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων· οἱ κονιάματι χρισθέντες εὐπρεπεῖς τε εἶεν καὶ [q] καθάρειοι πρὸς τὴν θέαν. ἡδ' [r] ὅτι τοῦτον προβασις ἔστω μὴ διὰ βαθμίδων, ἀλλὰ προσχώσεως αὐτῷ κατ' πρανὴς γενομένης. ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· Θεὸς γὰρ εἷς, καὶ ὁ Ἑβραίων γένος ἕν.

ς'. Ὁ δὲ [s] βλασφημήσας Θεὸν, καταλιθωθεὶς [t] κρεμάσθω δι' ἡμέρας, καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς θαπέσθω.

ζ. Διωρισάμενοι δὲ εἰς ἓν ἀποφήνασι [u] πόλιν ΦΦ νεὼν τρεῖς ἕκαστος οἱ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἧς ἂν Ἑβραῖοι κρατῶσιν· ὅπως τῷ Θεῷ τὰ [x] σωτηρίμενον εὐχαριστῶσι, καὶ περὶ τὰ εἰς τὸ μέλλον παρακαλῶσι, καὶ

rum ſuſcepiſſet, & de futuris male ſperantes quod non eſſent ſimilem principem habituri, Deumque minus illis proviſurum *exiſtimantes* quoniam Moyſes erat qui eum precibus exoraret. Et dolebant, eorum, quæ illi in deſerto per iracundiam fecerant, pœnitentes: ita ut univerſus populus, in lachrymas prolapſus, ex his rebus majore affectus ſit dolore, quam ut verba poſſent conſolari. Moyſes autem ſolatium iis adhibebat; eoſque à cogitando ſe lachrymis dignum eſſe abducens, admonebat ut reipublicæ inſtitutione uterentur. Et tunc quidem ita digreſſi ſunt.

4. Volo autem, ubi prius *pauca* dixero de reipublicæ inſtitutione, Moyſis virtuti & dignitati conſentaneâ, & lecturis ex ea diſcendum tradidero qualis olim fuerit rerum noſtrarum ſtatus, ita tranſire ad rerum aliarum enarrationem. Omnia autem, ut ille reliquit, ſcripta ſunt; nulla re à nobis ornatus gratia addita, neque quam Moyſes non reliquerit. Cæterum hoc novum factum eſt à nobis, quod ſingula ad certa genera redegimus: nam ab eo relicta erant ſparſim ſcripta, & ut quidque à Deo ſciſcitatus erat. Hujus rei gratiâ operæ pretium eſſe exiſtimavi, hoc præmittere; ne in aliquam à tribulibus, qui in hoc ſcriptum inciderint, reprehenſionem incurramus, quaſi *à Moyſe* aberraverimus. Nobis quidem ita ſe habet legum ordinatio, ad rationem civitatis pertinentium. Quas autem nobis communes inter nos reliquit, eas in commentarium de moribus & cauſis edendum diſtuli, quem Deo adjuvante poſt hoc opus componere nobis propoſitum eſt.

Jus publicum Hebræorum nova methodo.

Commentarium de jure privato, moribuſque patriis promittit Joſephus.

5. Cum igitur terram Chananæorum adepti, otiumque ad uſum bonorum nacti, deinceps jam urbes ædificare ſtatueritis, ſi hæc facietis, quod Deo gratum eſt præſtabitis, & firmam ſtabilemque felicitatem habebitis. Una urbs ſacra eſto, in pulcherrimo *totius* terræ Chananææ loco, & ob præſtantiam illuſtri, quem Deus ſibi per vaticinium elegerit. Eſtoque unum in ea templum, & ara una ex lapidibus non laboratis, ſed collectim compoſitis; qui tectorio illiti decentes ſint, & aſpectu nitidi. Aſcenſus vero ad eam eſto non per gradus, ſed terrâ *leniter* per acclive ad illam aggeſtâ. In alia autem urbe neque ara neque templum eſto; nam Deus eſt unus, unumque Hebræorum genus.

Deo uni Deique peculio una urbs ſancta, templum etiam unum, & pro victimis altare unum. Deut. c. 12.

6. Qui autem Deo male dixerit, per diem lapidatus pendeat; ac ſine honore & obſcure ſepeliatur.

Quam pœnam luit, qui Deo male dixerit. Levit. c. 24. Vide Philonem. p. 682.

7. Conveniant autem in urbem, in qua Templum conſtituerint, ter in anno, ab extremis regionis, quam Hebræi tenuerint: ut Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & de futuris eum precibus demereantur; atque conſue-

De tribus Feſtis Hebræorum majoribus. Exod. c. 23. & 34. & Deut. c. 16.

a Eo modo *Big. Samb. & Vat.* προνοησαμένῳ *Baſ. & G.* b Sic *Vat. Baſ. & G.* ἐπ' αὐτὸν *Big.* ὑπ' αὐτὸν *Samb.* c Καὶ τῶν δακρύων *Busb. & Hen.* Vide *Zonaram*, p. 28. d Ἀξιώματι τῆς ἀρετῆς *Samb. Vat. & Epiphan.* ἀξιώματι τῇ τῆς ἀρετῆς *Big.* e Eſt qui malit παρίξας. f Τρίπους ſoli *Gen. & Vet. Interpr.* g Πάνθ' ὅσα *Big. Samb. & Vat.* h Καὶ ὡς ἑκάστου π. *Vat.* i Ἡμῶν ſolus *Big.* k Sic *Big. Vat. & Samb.* in *cæteris* κοινὸς καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν κατέλιπε. l Hoc idem opus pollicitus eſt ſub finem *Præfationis* ad *Antiquitatum* libros. m Ita *Big. Samb. & Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* συλλαμβανομένου. n Πραξετε *Vat.* o Ἐκλέξηται *Big. Samb. & Vat.* p Ita *Big. & Samb.* in *reliquis* κατειργασμένων. q Καθαροὶ ſoli *Hen. & Busb.* alterum ut Ἀπλοκάτεργον probante *Bernardo.* r Sic *Big. Samb. & Epiphan.* in *aliis* ἐπὶ τούτου, *ſc.* λίθου. eſt qui conjicit ἐπὶ τοῦτο. ſ Βλασφημήσας τολμήσας Θ. *Big. Samb. & Vat.* t Κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας *Big. & Samb.* u Eſt qui malit πόλιν καὶ τὸν νεὼν τρεῖς ἕκαστος οἱ ἐκ τῶν περάτων. potius reſcriberem πόλιν ἐπὶ τὸν ν. ſi opus. Hic enim verborum ordo; συνιέχθωσαν δ' εἰς πόλιν ἣν ἀποφήνασι τὸν νεών.

consuetudinem inter se habendo, simulque epulando benevolentiam alant. honestum enim esse, ut qui sint ejusdem generis, eorundemque institutorum participes, alii aliis non ignoti sint. id quod ex hujusmodi consociatione futurum est, dum *mutuo* aspectu & alloquio sui recordationem efficiunt: nam si absque communitate maneant & consortio, erit ut à se invicem alienissimi habeantur.

Præter Trumam grandem *imperata erat* διυπερδεκάτη. *Deut. c. 14. Lev. c. 27.*

8. Frugum etiam decuma vobis excepta esto, præter eam quam sacerdotibus & Levitis dandam esse instituistis: quæ quidem in patriis vendatur, ad epulas vero adhibeatur *pecunia* & *ad* sacrificia eorum in urbe Sacra. Æquum enim esse proventibus terræ, quam Deus eis possidendam tradiderit, ad datoris honorem frui.

Ex mercede scorti, aut ex admissura canis Deo munus non offertur. Deut. c. 23. Philo, p. 869.

9. Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia: Dei enim numen nihil delectat à scelere profectum. non autem quidquam pejus esse potest corporum turpitudine. Similiter nequis ex admissura canis, seu venatici seu custodis ovilium, præmium accipiat, ut ex eo Deo sacrificet.

Diis alienis non maledicere, neve sacra peregrina compilare &c.

10. Nemo autem Diis, quos *esse* cæteræ civitates existimant, contumeliam dicat. Ne liceat sacra extranea depeculari, neque capere donarium Deo cuipiam dictatum.

Vestem filis laneis lineisque conse. Etiam nemo Israëlitarum præter sacrificos induat. Deut. c. 22. Lev. c. 19.

11. Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum: nam hoc sacerdotibus solis constitutum est.

Post septennia quæque, pontifex in Scenopegiis coram populo leges recitet. Deut. c. 31.

12. Multitudine autem, cum instaret Umbraculorum festum, in Sacram urbem congregata ad sacrificia septennalia, pontifex in edito suggestu stans, unde *clare* possit audiri, leges omnibus recitet: neque mulier, neque pueri ab audiendo arceantur, imo ne servi quidem. decet enim eas animis inscriptas & memoriæ servari, ita ut nunquam deleri possint. Sic enim neque peccabunt, cum decretorum in legibus ignorationem caussari non poterunt: legum etiam contra peccantes plurimum valebit autoritas, utpote quæ eis prædixerint quæ sint passuri, animisque per auditum quæ jubent inscripserint, ut eis semper præsens sit earum consilium; quo spreto deliquerint, & sibimet damni auctores fuerint. Primas autem leges etiam pueri discant, *ut* disciplinam pulcherrimam & felicitatis causam.

Dei beneficia mane & vespere mente grata recolenda. Deut. c. 6. Num. c. 15.

13. Bis quoque die, cum primum illucescit, & cum hora somni appetit, *omnes grata mente* commemorent beneficia, quæ Deus è terra Ægyptiorum liberatis præstitit: lege nobis-

---

a σωιέντες ἀλλήλοις b ἡ σωευχόμενοι προσφιλεῖς ὦσι· κρεῖττον γὰρ εἰ) μὴ ἀγνοεῖν ἀλλήλους, ὁμοφύλους τε ὄντας καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἐπιτηδευμάτων. τοῦτο δὲ οὐκ μὲν τῆς αὐτῆς ἐπιμιξίας αὐτοῖς ὑπάρξειν, τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ὁμιλίᾳ μνήμιον αὐτῶν ἐμποιήσει· ἀνεπιμίκτους γὰρ ἀλλήλοις μένοντας, ἀλλοτριωτάτους c αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.

η'. Ἔστω δὲ καὶ δεκάτη τῶν καρπῶν d ἀφαίρεσις ὑμῖν, χωρὶς ἧς e διετάξατε τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις δίδοσθαι· ἢ πιπρασκέσθω μὲν f ἐπὶ τῶν πατρίδων, εἰς δὲ τὰς εὐωχίας ἀποδιδότω καὶ τὰς θυσίας g αὐτῶν τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. δίκαιον γὰρ εἰ) τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένων, ἣν ὁ Θεὸς αὐτοῖς κτήσασθαι h προεχείρισεν, ἐπὶ τιμῇ τοῦ δεδωκότος ἀπολαύειν.

θ'. i Ἐκ μισθοῦ γυναικὸς ἠταιρημένης θυσίας μὴ τελεῖν· ἥδεται γὰρ μηδενὶ τῶν ἀφ' ὕβρεως ὄν θεόν. k χείρω δ' οὐκ ἂν εἴη τὸ ἐπὶ τοῖς σώμασιν αἰσχύνης. ὁμοίως μηδ' ἂν ἐπ' ὀχεύσει κυνὸς, ἤτοι θηρευτικῆς ἢ ποιμνίων φύλακος, λάβοι τις μισθὸν, ἐκ τούτου θύειν τῷ Θεῷ.

ι'. Βλασφημείτω δὲ μηδεὶς Θεούς, οὓς πόλεις ἄλλας νομίζουσι. μὴ συλᾶν ἱερὰ ξενικὰ, μηδ' ἂν ἐπωνομασμένον l ἢ τινι Θεῷ κειμήλιον λαμβάνειν.

ια'. m Μηδεὶς δ' ἐξ ὑμῶν κλωσὶν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου φορείτω· τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ταύτην ἐπιδεδεῖχθαι.

ιβ'. Συνελθόντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐπὶ τὰς θυσίας δι' ἐτῶν ἑπτὰ, τὴν σκηνοπηγίας ἑορτὴν ἄγοντας, ὁ ἀρχιερεὺς, ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ στὰς ἐφ' οὗ γένοιτο ἐξάκουστος, ἀναγινωσκέτω τοὺς νόμους πᾶσι. γυνὴ μήτε παῖδες εἰργέσθωσ δ' ἀκούειν· ἀλλὰ n μήτε οἱ δοῦλοι. καλὸν γὰρ ταῖς ψυχαῖς ἐγγεγράφθαι αὐτοὺς καὶ τῇ μνήμῃ φυλαχθῆναι, o ὡς μηδέποτε ἐξαλφθῆναι δυναμένους. ἵνα γὰρ p καὶ μὴ ἁμαρτήσονται, μὴ δυνάμενοι λέγειν ἄγνοιαν τοῦ τοῖς νόμοις διωρισμένου· οἵ τε νόμοι πολλοὺς τοὺς ἁμαρτάνοντας q ἔξωσι παῤῥησίαν, ὡς προλεγόντων αὐτοῖς ἃ πέισονται, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἐγγραφέντων διὰ τὸ ἀκοῆς ἃ κελεύσιν, ὥστε εἰ) διὰ παντὸς ἔνδον παρ' αὐτοῖς τὸ προαίρεσιν αὐτῶν, r ἧς ὀλιγωρήσαντες ἠδίκησαν, καὶ τὰ ζημίας αὐτοῖς αἴτιοι γεγόνασι. μανθανέτωσ δὲ καὶ οἱ παῖδες s τοσούτους τοὺς νόμους μάθημα κάλλιστον καὶ τὰ εὐδαιμονίας αἴτιον.

ιγ'. Δὶς δ' ἑκάστης ἡμέρας, t ἀρχομένης τε αὐτῆς καὶ ὁπότε πρὸς ὕπνον ὥρα τρέπεται, μαρτυρῆ τῷ Θεῷ τὰς δωρεὰς, ἃς ἀπαλλαγῆσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς παρέχε· δικαίας

---

a Σωιέντες *Vat.* b Ηδη ἰωυχόμενοι aut ἰωυχημένοι legerat *Vet. Interpr.* c Ita ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὲς in *Editis.* d Sic *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἐξαίρεσις ἡμῖν *Baſ.* & *G.* ἐξαίρωσις ἡμῖν *Vat.* ἐξαίρωσις ὑμῖν *Big.* e Διεπάξατο *Big.* διέταξε τοῖς *Samb.* & *Vat.* διέταξε τοῖς τε ἱερεῦσι *Boſius* ab ingenio. χωρὶς τῆς ἱερ. ἧς Λ. δεδομένης *Hen.* & *Busb.* & nihil amplius. i. e. *præter decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum sacerdotum Levitarumque reservatas.* Vide hac de re Cl. *Seldeni* curas secundas ad *Sect.* 2. de *Decimis.* G. *Guistum* ad *Zerahim*, tit. *Pea*, sect. VIII. & J. *Clericum* in Append. *Comment.* in *Num.* p. 558. f *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ τῆς πατρίδος, i. e. ἐπὶ τῆς φυλῆς, *Hesychio* interprete g Illud αὐτῶν male omittitur in quibusdam *MSS.* h Ita legisse videtur *Vet. Interpr.* quo modo edidit *Bern.* παρέχειν *Baſ.* & *G.* παρίχειν *Big.* & *Samb.* est qui conjicit παρίξει, aut παραχωρεῖ. i Ἐκ μισθοῦ δὲ γυν. *Vat.* Hanc legem impudicæ Syrorum superstitioni opposuit *Moyses.* Noverat etenim *Lucianus* (p. 878.) festo Adonidis Byblii id patratum, ὁ δ' μισθὸς ἐς τὸν Ἀφροδίτην θυσία γίνεται. *Bern.* k Χεῖρον juxta *Vet. Interpr.* Est qui malit χέρδος. sine causa l *Exod.* c. 22. v. 28. magistratus Θεὸς vocant LXX. unde forsan factum (sicuti post alios notavit *J. Clericus*) ut legem *Moysaïcam* in alienum sensum torserit *Josephus*, in salubre monitum Judæis tunc temporis inter *Romanos* Idololatras versantibus. m Ita *MSS.* in *Editis* ἢ τινι τῷ Θεῷ. n Sic quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* μηδεὶς ἐξ ὑμῶν καλῶς τὸν ἐξ in *Editis.* Vide *Seldenum* de *Synedr.* l. 3. c. 11. §. 3. ut & *Bocharti* Hieroz. part. pr. p. 491. cujus opinionem refellit *Bern.* ad *Josephum*, p. 289. o Μηδὲ *Vat.* p Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Sed ὡς deest *Editis, Aliisque.* q Καὶ non agnoscunt *Samb. Vat.* & *Epiphan.* r Ita cum *Vet. Interpr.* & *Castalione.* in *Editis* ἄξιοι. in *Big. Samb.* & *Vat.* αὔξιοι. s Ὧν *Big.* t Πρῶτον *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.* u Ita *MSS.* ἀρχομένης τε τοῦ αὐτῆς in *Editis.*

a Εὐιοχίτων

χάρας ὅσης φύσει ἡ εὐχαριστία, καὶ γενομένης ἐπ' ἀμοιβῇ μὲν τῶν ἤδη γεγονότων, ὑπὲρ δὲ προτροπῆς τῶν ἐσομένων. ὑπογράφειν δὲ καὶ τοῖς θρώμασιν αὐτῶν τὰ μέγιστα ὧν [a] εὐηργέτησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, [b] ἔν τε βραχίοσιν ἔχειν ἔργον ἀφαίνειν· ὅσα τε τῇ ἰσχυῖ ἀποσημήνειν δυνατὸν ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὔνοιαν, φέρειν ἐγγεγραμμένα ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν καὶ τοῦ βραχίονος· ὡς περίβλεπτον παντὶ τρόπῳ τὸ περὶ αὐτοὺς πρόθυμον τοῦ Θεοῦ.

ιδ'. [c] Ἀρχέτωσαν δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν ἄνδρες ἑπτὰ, οἱ καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν περὶ τὸ δίκαιον σπουδὴν προνοησκότες· ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ [d] δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς Λευιτῶν φυλῆς. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες ταῖς πόλεσιν ἐν ἁπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων, μήτε θρασύνεσθαί τισιν ἐξεῖναι· ἡ πρὸς τοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀξιώματα αἰδὼς [e] αὐτοῦ εὐλαβεστέρους, ὥστε τοῦ Θεοῦ μὴ καταφρονεῖν, ἀπεργαζομένης. οἱ δὲ δικασταὶ ἀποφήνασθαι κύριοι περὶ τοῦ δόξαντος αὐτοῖς ἔστωσαν· πλὴν εἰ μήτε χρήματα λαβόντας τις αὐτοὺς ὑπὲρ διαφθορᾶς τοῦ δικάσαι ἐνδείξῃ, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν προφέρει, καθ' ἣν ὁ κριτὴς ἐλέγχει αὐτοὺς ἀποφωνούμενος. ὥστε γὰρ κέρδει χαριζομένους [f] ὅτ' ἀξιώματι πρέπον φανερὰς ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἐπάνω πάντων τιθεμένους. ὁ γὰρ Θεὸς ἂν ὅπως δόξειε καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀσθενέστερος ἐκείνων οἷς ἄν τις κατὰ φόβον ἰσχύος [g] προσνείμῃ τὴν ψῆφον κεκεῖσθαι. [h] τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχύς ἐστι τὸ δίκαιον. τοῖς δὲ ἀξιώμασι τυγχάνουσι καταχαριζόμενός τις, ἐκείνους τοῦ Θεοῦ δυνατωτέρους ποιεῖ. ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι περὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς διατεταγμένων ἀποφήνασθαι, συμβαίνει δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀκέραιον ἀναπεμπέτωσαν τὴν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ συνελθόντες ὅ,τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία [i] καὶ τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν.

ιε'. Εἷς δὲ μὴ πιστευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ πλείους, ἢ τὸ τελευταῖον δύο. ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιήσει τὰ πεπραγμένα. [k] γυναικῶν δὲ μὴ ἕνεκα μαρτυρίας, διὰ κουφότητα καὶ θράσος τοῦ γένους αὐτῶν. μαρτυρείτωσαν δὲ μήτε δοῦλοι, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀγένειαν· ὃς ἢ διὰ κέρδος εἶκος ἢ διὰ φόβον μὴ ταληθῆ μαρτυρῆσαι. ἂν δέ τις ψευδῆ [l] μαρτυρήσας πιστευθῇ, παρέτω ζημίαν ἐλεγχθείς, ὅσα ὁ καταμαρτυρηθεὶς πάσχειν ἔμελλεν.

ις'. Ἂν δὲ πεπληγὼς φόνῳ ἔν τινι χώρᾳ μὴ [m] εὑρίσκηται ὁ δράσας, μήθ' ὑπονοῆταί τις ὡς διὰ μῖσος [n] ἀπεκτονηκώς· ζητείτωσαν μὲν αὐτὸν μετὰ πολλῆς σπουδῆς, μήνυτρα προθέμενοι. [o] μηδενὸς δὲ τῶν τοιούτων μηνύοντος· αἱ ἀρχαὶ τῶν πόλεων τῆς πλησίον τῇ χώρᾳ

cum nata gratiarum actionem postulante, ad præterita quidem reprehendenda, ad futura vero invitanda *& demerenda*. Ostiis autem suis præcipua inscribant, quæ eis benefecerit Deus, itidemque in brachiis quisque ostendat: & quæcunque Dei potentiam indicare possunt & *ejus* erga ipsos benevolentiam, fronti & brachio inscripta gerant, ut undique perspicuum sit Dei erga eos studium.

14. Qualibet autem in urbe præsint septem viri, & in virtute & in studio æquitatis exercitati: unicuique autem *magistratui tribuantur duo ministri è tribu Levitica. Quin & ii, quibus in civitatibus jus reddere obtigerit, omni in honore habeantur; ut neque liceat ulli illis præsentibus *alicui* maledicere, neque insolentius agere: †verecunda eorum reverentia erga homines in dignitate constitutos reddente timidiores, ut Deum contemnere non audeant. Judices autem potestatem habeant pronunciandi quicquid iis visum fuerit, nisi quis eos ad jus corrumpendum pecuniam accepisse ostenderit, aut aliam aliquam causam adduxerit, qua eos non recte pronunciasse coarguat. haud enim congruum publica facere judicia, aut ad lucrum *privatum* aut ad *alicujus* dignitatem respiciendo, sed æquitatem rebus omnibus præferendo. Nam si hoc non egerint, Deus contemni videretur, eisque infirmior judicari, quibus ob potentiæ metum suum adjecerint suffragium. nam æquitas est potentia Dei. Qui igitur aliquid dignitate præditis indulget, illos facit Deo potentiores. Quod si judices de relatis ad eos pronunciare nesciant (talia autem hominibus non raro accidunt) ad urbem Sacram causam integram remittant, & convenientes pontifex & propheta & senatus etiam id quod sibi visum fuerit decernant.

Magistratus Judaici basis. Deut. c. 16. 18.

15. Uni autem testi ne credatur, sed tribus, aut ut minimum duobus: quorum testimonium ratum faciet vita anteacta. At mulierum ne sit testimonium, propter levitatem & sexus earum audaciam. Ac ne servi quidem testimonium dicant, propter animi ignobilitatem: quos, aut propter lucrum, aut propter metum, vera non testari consentaneum est. Quod si quis judicetur falsa testatus, convictus eadem patiatur, quæ is passurus erat, contra quem dictum est testimonium.

Testes adhibendi in foro bonæ famæ, viri duo treſve.

16. Si autem cæde facta in agro aliquo, auctor non inveniatur, neque ullus suspectus sit ex odio interfecisse, magna quidem cum diligentia eum quærant, indicii præmiis propositis. Cum autem nemo ejusmodi *quid* indicaverit, magistratus oppidorum agro ubi cædes facta

Lex inquisitionis in cædem clam patratam. Deut. 21.

a Εὐηργέτησεν soli *Big.* & *Samb.* *b* Sunt qui ex *Exodi* c. 13. v. 9. & 16. & *Deut.* c. 6. v. 8. hoc à *Josepho* (ut & à *Justino* in coll. cum *Tryphone*) deductum esse putant. *Grotius* tamen, *Hieronymum* sequutus, istis locis nihil aliud *Israëlitis* juberi existimat, quam ut beneficia liberationis ex Ægypto & præcepta divinitus data animo infigant; non minus quam quæ memoriæ causa in manibus gerere, aut ob oculos ponere solemus. *c* Ἀρχέτωσαν *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* *d* Levitæ illi, qui bini singulis apparebant judicibus, erant ὑπομνηματεῖς. nec alii (ut opinatur *Dodwellus* in *Paranesi*, p. 23.) à τοῦ λαοῦ γραμματεῦσι, quorum mentio in *Matth.* 2, 4. *e* Αὐτοῦ *Hen.* & *Busb.* *f* Ita *Bas.* & *G.* nili quod mutaverimus ὡσθῆναι in ὡσθῆκεν auctoritate *MSS.* in quibus ὅτι ἀξιώματι ὡσθῆκεν πονηράς. Juxta *Vet. Interpr.* ὅτι ἀξιώματι πρεπόντως ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις. *g* *Al.* ὡσθενίμοι. *h* Τῆς γὰρ Θεοῦ ἰσχύος *Big.* & *Samb.* *i* Nonnullis abest καί. & satis commode. *k* De servorum mulierumque indole suspecta videlis *Justinianum*, D. l. 22. tit. 5. & *Cod.* l. 4. tit. 20. *de Testibus.* *l* Μαρτυρήσῃ, παρέχετω *Busb.* *m* *Al.* εὑρίσκεται & μήθ' ὑπονοῆται. *n* Ἀπεκτονὼς *Vat.* & dein ζητείτω *Busb.* *o* Μηδενὸς ἢ μηνύοντος in quinque *MSS.* μηδενὸς δὲ τοῦτο μηνύοντος legisse videtur *Epiphanius.* * *Præfectis vero singulis* vertit *Seldenus* de *Synedriis Jud.* l. 2. c. 6. §. 4. *Unicuique principatui* &c. habet *Epiphan.* † *Seldenus* (de *Synedr.* l. 2. c. 6.) hoc modo interpretatur, *sic enim fiet, ut assueti homines revereri magistratus, eorum religiosiores inde etiam à numinis contemptu longius semoti fuerint.*

facta est vicinorum, & senatus congregati, spatium à loco ubi mortuus jacet *circumquaque* metiantur. At quod oppidum occiso proximum fuerit, ejus *magistratus juvencam, quam emerint, in vallem & locum non commodum aratro & stirpibus adducant, bovisque nervos abscindant: sumentesque aquam & *manus lavantes* super caput bovis sacerdotes & Levitæ & senatus illius oppidi, proclament se manus puras à cæde habere, neque fecisse, neque cum fieret adfuisse, Deum autem precari *sibi usque* propitium *fore*, & ut nullum posthac tam atrox facinus terræ accidat.

Lex Regis. Deut. 17.

17. Optimatium quidem dominatio & vita sub ea optima est: neve vos capiat alterius institutionis reipublicæ desiderium, sed hac contenti estote, leges pro dominis habentes, & ex illorum præscripto omnia agentes. satis enim idoneus est Deus, qui *vobis* præsit. Verum si regis cupiditas vos incesserit, is sit consanguineus, semperque ei cura sit justitiæ reliquarumque virtutum. Is autem legibus concedat, Deoque summam prudentiæ; nihilque sine pontifice & senatorum sententia faciat: neque multis utens conjugiis, neque pecuniæ vim ingentem aut equorum multitudinem sectans; quæ consequutus leges insuper habere & fastidire possit. Prohibeatur autem, si quid tale affectet, fieri potentior, quam rebus vestris expediat.

Termini patrum aut sociorum loco non movendi. Deut. c. 19. & 27.

18. Terminos terræ ne liceat movere, neque propriæ, neque alienæ eorum quibuscum vobis est pax: sed caveatur ne auferantur, tanquam firmus Dei calculus in sempiternum positus; quippe cum bella inde nascantur & seditiones, quod ultra terminos progredi velint avari. Neque enim à legibus transiliendis longe absunt, qui *agrorum* limites de loco suo dimovent.

Arborum vescarum fructus ante quartum annum nec Deo offerendi, nec comedendi. Levit. c. 19.

19. Qui terram conseverit, si stirpes ante quatuor annos fructum ediderint, neque primitias inde libet, neque ipse *ad victum* utatur: non enim ex eis suo tempore provenerunt. naturâ autem immature conatâ neque Deo convenit neque ipsi domino uti. At quarto *anno* vindemiam omnium, quæ provenerint, metat, (tunc enim est tempestivum) collectamque in urbem Sacram ferat, & cum aliarum frugum decimis insumat, epulans cum amicis & cum pupillis & mulieribus viduis. Quinto autem anno stirpium fruges percipiendi potestatem habeat.

Simplicitas in omnibus, vita casta, & connubia paria imperantur. heterogenea etiam semen sementis faciendæ, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam prohibita.

20. Terra vitibus consita nè seminetur. ei enim satis est hanc stirpem alere, & ab aratri laboribus esse liberam. Bubus aretur terra, & aliorum animalium nullum ad idem cum eis jugum subeundum adigatur; sed &

ὁ ἢ ὁ φόνος ἐφάχθη, καὶ ἡ γερουσία [a] συνελθόντες, μετρείτωσαν ἀπὸ τοῦ τόπου [b] ὅπου κεῖται ὁ νεκρὸς πρὸς χώραν. ἡ δ' ἂν ἡ [c] πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ὁ αὐτῇ δημόσιοι, πελάμωνι δάμαλιν, καὶ κομίσαντες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον ἀρότῳ καὶ φυτοῖς χωρίον, τὰς τένοντας κοψάτωσαν τοῦ βοός· καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ βοὸς οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λεβῖται καὶ ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης, καθαρὰς ἀναδοσάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου, καὶ μήτε δῆσαι, μήτε [d] δρωμένῳ παρατυχεῖν, ὁπόταν δὲ ἵλεω τὸν Θεὸν, καὶ μηκέτι [e] τοιοῦτο δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάθος.

ιζ'. [f] Ἀριστοκρατία μὲ οὖν κρεῖττον καὶ ὁ κατ' αὐτὴν βίος· καὶ μὴ λάθοι πόθος ὑμᾶς ἄλλης πολιτείας, ἀλλὰ ταύτῃ χέρνιπτε, τοὺς νόμους ἔχοντες δεσπότας [g] καὶ κατ' αὐτοὺς ἕκαστα πράττοντες. ἀρκεῖ γὰρ ὁ Θεὸς ἡγεμὼν τῷ εἶ). Βασιλέως δ' εἰ γένοιτο ἔρως ὑμῖν, ἔστω μὲν ὅτος ὁμόφυλος· πρόνοια δ' αὐτῷ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἅπαντος ἔστω. [h] παραχωρείτω δὲ ὅτος τοῖς μὲν νόμοις καὶ τῷ Θεῷ τὰ πλείονα δύνασθαι, προσαιτείτω δὲ μηδὲν δίχα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῆς τῶν γερουσιαστῶν γνώμης· γάμοις τε μὴ πολλοῖς χρώμενος, μηδὲ πλῆθος δώρων χρημάτων μηδ' ἵππων, ὧν αὐτῷ παραγενομένων ὑπεροφία ἂν τῶν νόμων ἕσοιτο. κωλυέσθω δ', εἴ τούτων τι διὰ σπουδῆς ἔχοι, γίνεσθαι τοῦ συμφέροντος ὑμῖν δυνατώτερος.

ιη'. [i] Ὅρους γῆς μὴ ἐξέστω κινῆσαι, μήτε οἰκείας μήτ' ἀλλοτρίας πρὸς ὃς ὅτιν [k] ἡμῖν εἰρήνη· φυλαττέσθω δ' ὥσπερ Θεοῦ ψῆφον βέβαιον εἰς αἰῶνα κειμένην ἀναιρεῖν, ὡς πολέμων ἐντεῦθεν καὶ [l] στάσεων γινομένων, ὑπὲρ τοῦ πλεονεκτεῖν τοὺς πρόσω χωρεῖν βάλεσθαι τῶν ὅρων. μὴ γὰρ μαχεταὶ εἶ) τοῦ καὶ τοὺς νόμους ὑπερβαίνειν τοὺς θεσμοὺς ὅρους μεταικινοῦντας.

ιθ'. Γλυκὺ ὁ φυτεύσας, πρὶ ἐτῶν τεσσάρων ἂν καρπὸν [m] προβάλῃ τὰ φυτὰ, μήτε τῷ Θεῷ ἀπαρχὰς ἐντεῦθεν ἀποφερέτω, μήτ' αὐτὸς [n] χρήσθω· ὃ γὰρ κατ' καιρὸν ὁ τοῦτον ὑπ' αὐτῶν οὐκ ἐγένετο. βιασαμένης δὲ τῆς φύσεως ἀώρως, μήτε τῷ Θεῷ ἁρμόζειν, μήτ' αὐτῷ τῷ δεσπότῃ χρῆσθαι. τῷ δὲ τετάρτῳ [p] πευγάτω πᾶν ὃ γενόμενον· τότε γὰρ ὥριον ἐστὶ). καὶ συναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν κομιζέτω, καὶ σὺν τῇ δεκάτῃ δὲ ἄλλα καρπὸν μετὰ τῶν φίλων εὐωχούμενος ἀναλισκέτω, καὶ μετ' ὀρφανῶν καὶ χηρευουσῶν γυναικῶν. πέμπτῳ δὲ ἔτει κύριος ἔστω τὰ φυτὰ καρπεύεσθαι.

κ'. Τὴν ἀμπέλοις καταφυτον γῆν μὴ σπείρειν. ἀρκεῖ γὰρ αὐτῇ τρέφειν τοῦτο ὃ φυτόν, καὶ τὸν ἐξ ἀρότου πόνον ἀπαλλάττειν. βουσὶν ἀρᾶν τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τῶν ἑτέρων ζώων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλαις ἄγοντας· ἀλλὰ κατ'

a Συνελθόντων *Busb.* & *Hen.* b Ἐν ᾧ κεῖται *Samb.* & *Vat.* c Ita in quinque *MSS.* in *Editis* πλησίστατος π. tam πλησίστατος quam πλησιαίτατος usurpant Attici, & quidem in genere sequiori. d Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Ves. Interpr.* δρωμένων *Baf. G.* & *Vat.* e Ita *Baf.* & *G.* uti vult Atticismus. in aliis τοιοῦτο. f Vide *Casaub.* ad *Baronium*, p. 359. *Montacutii* Orig. Tom. 2. p. 178. & *Corringium* de *Rep. Hebr.* cap. 42. g Ita *Epiphan.* ᾧ deest in *Editis.* in *Big.* & *Samb.* Ϲ κατὰ τοῦτος. h Παραχωρείτω *Samb.* & *Big.* παραχωρεῖν *Vat.* i Sanxit Numa, *Qui terminum exarasit, ipsius & boves ejus sacri sunto.* Vide etiam leges Agrarias Licinii, Julii, Tiberii, Nervæ, Hadriani, aliorumque inter sententias *Pauli Romani*, in collationibus *Rufini*, & in Pandectis *Justinianeis* l. 47. tit. 21. & adhuc diligentius apud Scriptores *Gromaticos. Bern.* k *Al.* ὑμῖν. l Ita in quinque *MSS.* & *Ves. Interpr.* in *Editis* στάσεως. m Sic *Busb. Hen. Samb.* & *Vat.* προσβάλῃ *Big.* & *Epiphan.* βάλῃ *Baf.* & *G.* n Ita *Busb.* & *Hen.* Atticorum more. χρήσθω *Big.* & *Samb.* χρῆσθαι *Vat.* χρῆσθ *Baf.* & *G.* ut *Græcorum* nemo. o *Al.* τοῦτου. p Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* τρυγάτω *Baf. G.* & *Castal.* q *Al.* cives, & oppidani.

a Sic

κατ' οἰκεῖα γένη καὶ εἴδη ποιεῖσθαι [a] τὸ ἔργον. εἰ δὲ [b] καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπίμικτα· μὴ σπείρειν δύο καὶ τρία σπέρματα. οὐ γὰρ τῇ τῶν ἀνομοίων κοινωνίᾳ χαίρειν τὴν φύσιν. μὴ δὲ κτήνεσιν ἐπάγειν ὅσα μὴ συγγενῆ. διὸ γὰρ ἐκ τούτου μὴ μόνον καὶ μέχρι τοῦ [c] ἀνθρώπων ἡ περὶ τὸ ὁμόφυλον ἀτιμία, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ φαῦλα περίεργον λαβοῦσα. δεῖ δὲ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ οὗ κἂν μίμησιν λάβοιτό τις τῆς κατὰ τὴν πολιτείαν ἕξεως. [d] ἀλλ' ὡς οὐ περὶ τῶν τυχόντων ἀμελήσαι τοῖς νόμοις εἰδόσι περιοῦσθαι οὐ κατ' αὐτοὺς ἀμέμπτως.

κα'. Ἀμῶντας δὲ καὶ συναιροῦντας τὰ θέρη, μὴ καλαμᾶσθαι· καταλιπεῖν δέ τινα καὶ τῶν δραγμάτων τοῖς βίᾳ πενιζομένοις, [e] ἔρημον εἶναι καὶ εὔρημα περὶ διαλεφθῆναι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τρύγητα ἀπολιπεῖν τὰς ὀπιφυλλίδας τοῖς πένησι· [f] καὶ τὰ ἐλαίων παρεῖναί τι οὐ καρπὸν περὶ συλλογὴν τοῖς ἐξ ἰδίων οὐκ ἔχουσι μεταλαβεῖν. οὐ τοσαύτην γὰρ ἂν ἐκ τοῦ ἐπ' ἀκριβεῖς αὐτοῦ συλλογῆς εὐπορίαν τοῖς δεομένοις γένοιτο, ὅσην χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἕλοι· τὸ τε θεῖον ἥμερον τὴν γῆν [h] προθυμοτέραν εἰς τὴν καρποφορὰν τῶν καρπῶν [i] ἀπεργάσεται, μὴ οὐ καθ' αὑτοὺς περιορμένων λυσιτελοῦς, [k] ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἄλλων διατροφῆς λόγον ἐχόντων. μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τοὺς στάχυας, ἀποδεῖν τὰ στόματα ὅτι τὸ [l] ἄλωον. οὐ γὰρ εἰκὸς εἶργειν τοὺς συνεργασαμένους οὐ καρποῦ, οὐ περὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ πονήσαντας. [m] μηδὲ ὁπώρας ἀκμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθαι τοὺς ὁδῷ βαδίζοντας· ἀλλ' ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ἐπιτρέπειν [n] ἐμπίπλασθαι, κἂν ἐσχάτοις τυγχάνωσι καὶ ξένοι, χαίροντας ὅτι τοῦ [o] παρέχειν αὐτοῖς τὸν ὡραίων μεταλαμβάνειν. [p] Ἐπιφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέστω. μηδὲ τρυγῶντες τῶν εἰς τοὺς ληνοὺς κομιζομένων εἰργέτωσαν τοὺς [q] ὠναπαίζοντας ἐπεσθίειν. ἄδικον γὰρ ἀγαθῶν, ἃ κατὰ βούλησιν Θεοῦ [r] παρῆλθον εἰς τὸν βίον, φθονεῖν τοῖς ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν μεταλαμβάνειν· τῆς ὥρας τὸ ἀκμῆ τε ὕσης καὶ ἀσυδόσης ἀπελθεῖν, ὡς τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἂν εἴη. κἂν ὑπ' αἰσχύνης τινὰς ὀκνοῦντας ἅψασθαι, λαβεῖν [s] προκαλείσασαν, ὄντας μὲν Ἰσραηλίτας, ὡς κοινωνοὺς καὶ διαίτας διὰ τὸ [t] συγγένειαν· ἀφιγμένους δ' ἀλλαχόθεν ἀνθρώπους [u] ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας, ὧν ὁ Θεὸς [x] καθ' ὥραν αὐτοῖς παρέσχεν. ἀναλώματα γὰρ οὐχ ἡγητέον, ὅσα τις τῇ [y] χρηστότητι παρέσται ἀνθρώπῳ λαμβάνειν· οὐ Θεοῦ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν χορηγοῦντος, [z] οὐκ ὅτι τὸ καρποῦσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ δίδοναι φιλοτίμως, καὶ βουλομένου τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν ἰδίαν [a] περὶ τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸν εὔνοιαν καὶ τὴν χορηγίαν τὴν εὐδαιμονίας καὶ τοῖς ἄλλοις

illis fiat aratrum ſuis convenienter generibus. Semina autem ſint pura & incommiſta; neve bina & trina ſerantur. natura enim diſſimilium non gaudet ſocietate. Neque ad pecudes admittantur quæ non ſint generis ejuſdem. nam ex eo metus, ne cognatorum dehoneſtamentum etiam ad homines uſque tranſeat, ſumpto ante principio ab iis quæ levia habentur & parva. Oportet autem nihil ejuſmodi eſſe conceſſum, ex quo aliqua rerum in republica mutatio conſequatur imitatione expreſſa. quapropter & leges vulgaria non negligunt, ſcientes providendum eſſe ut nihil in eis poſſit reprehendi.

21. Metentes autem & demeſſa colligentes ne ſpicilegium faciant: ſed & nonnullos victu egentibus relinquant manipulos, ut qui inſperato proſint & ad alimoniam inveniantur. Similiter etiam de vindemia pauperibus relinquantur racemuli; & olearum frugum nonnihil prætermittatur, ut ab iis colligatur qui de ſuis quæ percipiant non habent. non enim ex accurata in iis colligendis diligentia tantum commodi paritur dominis; quantum gratiæ, *modo hoc non fiat*, ex egentibus veniet: & Deus terram ad fructus alendos alacriorem efficiet, ſi non ſuæ *tantum* utilitati proſpexerint, ſed etiam alimenti aliorum rationem habuerint. Neque boum in area triturantium ora obligentur. non enim æquum eſt eos à fructu arcere qui una laborarunt, ejuſque in procreationem ſeſe delaſſarunt. Neque viatores fructus maturos guſtare prohibeantur, ſed permittatur eis tanquam ſuis expleri, ſive indigenæ ſint ſive peregrini; gaudentes quod illis concedere poſſint de fructibus maturis participare. nihil autem eis liceat aſportare. Neque vindemiantes obvios iis veſci prohibeant, quæ in torcularia deferunt. iniquum eſt enim bona, quæ ex voluntate Dei ad victum provenerunt, iis invidere, qui frui deſiderant eorum tempeſtivitate, & vigente & abire properante, prout Deo viſum fuerit. Quinetiam ſi qui præ verecundia attingere dubitent, ut capiant hortentur, Iſraëlitas quidem ut ſocios & propter cognationem *rerum ſuarum* dominos; homines vero, qui alicunde advenerint, obſecrantes ut iis *munuſculis* uti velint hoſpitalibus, quæ Deus ipſis tempeſtive præbuerit. non enim *ſibi* impendio eſſe putandum eſt, quæ quis ex benignitate capere alteri permittit, Deo bonorum copiam ſuppeditante non ſolum ad fruendum, ſed etiam ad liberaliter dandum, volenteque & aliis hoc modo ſuam erga populum Iſraëliticum benevolentiam & felicitatis ſuppeditationem innoteſcere,

Spicas & manipulos facta meſſe forte relictos, ut & vineæ oliveticque reliquias deciduas, pauperibus cedere. Deut. 24.

Boum ſpicas terentium ora non liganda. Deut. 25. 1 Cor. 9.

Viatores à fructibus guſtandis non arcendi. Deut 23.

[a] Sic *Big.* & *Vat.* in *reliquis* τὸ ἄροτρον. [b] Ita habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καθαρώτατα σπέρματα. [c] *Al.* ἀνθρωπείων & ἀνθρωπίνων. [d] Ita *Big.* & *Epiphan.* nec aliter *Samb.* & *Vat.* niſi quod in uno ὅτι reperiatur pro ὡς, & in altero ὠδί. excuſum bis fuit, ἀλλ' ὡς ὠ τοῦ τῶν τυχόντων μέλει τοῖς ν. Eſt qui conjicit, ἀλλ' ὡς ἂν τοῦ τῶν τυχόντων μέλει τοῖς ν. [e] Ἔρημον εἶναι τούτοις τοῦ περιφθῆναι *Big.* & *Vat.* ἔρημ. εἶ. τούτοις περιφθῆναι *Samb.* [f] Sic in quinque *MSS.* in *Editis* καὶ ἐλαιῶν. [g] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Baſ. G. Aliiſque* γὰρ οὐ. [h] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* προθυμότερον, non male. [i] Ita ex *MSS.* in *Baſ.* & *G.* ἀπεργάσηται. [k] *Al.* ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλ. [l] *Al.* ἄλων. in *Vat.* ἄλω, *Atticorum* ritu. [m] Alii lenius, ὁπώρας, efferunt. [n] Ita edidit *Bernardus.* ἐμπίπλασθαι *Big.* & *Samb.* ἐμπιμπλᾶσθαι *Baſ.* & *G.* [o] Παρασχεῖν *Samb.* [p] *Epiphanius* interpretatur, *portare vero nihil eis liceat.* in *Big.* & *Samb.* ἀποφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέστω, *inde tamen nihil iſti ſecum auferunto.* [q] Ὧν ἀν εἰς τοὺς λῴους κομίζωσιν *Big. Samb.* & *Vat.* [r] Παρῆλθον *Samb.* [ſ] Ita *Baſ. G. Hen. Busb.* & *Vat.* Verum παρακαλῶν *Big. Vat.* & *Samb.* per ectaſin *Atticam* pro παρακαλοῦν. [t] Ita *Big* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* συγγένειαν, forſan pro συγγένειαν voculatione *Attica. Bern.* [u] Ξενίων τυγχάνειν ἀξιοῦντας *Big.* & *Samb.* ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας *Vat.* [x] Καθορᾷν legerat *Epiphan.* [y] Παρεῖσιν ἀνθρώποις *Idem.* περισσὸν ἀνθρώποις *Hen.* & *Busb.* παρεῖσιν ἀνθρώπων *Vat.* [z] Οὐκ ἐπὶ τὸ [τοῦ *Big.*] καρπεῦσθαι μόνους, ἀλλὰ καὶ τὸ [τοῦ *Big.*] τοῖς ἄλλοις μεταδιδόναι [διδόναι *Vat.*] φιλοτίμως *Big.* & *Vat.* [a] Ita *Baſ. G. Vat. Aliique.* περὶ τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν *Big.* & *Samb.* à prima manu. περὶ τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν *Samb.* à manu altera. & *Vet. Interpr.*

innoteſcere, dum etiam cum illis ea communicent quæ ipſis abunde ſuperſunt. Qui vero contra hæc fecerit, plagis undequadragenis à publico fuſtuario acceptis, pœnam hanc fœdiſſimam liber perpetiatur; quod lucro ſerviendo dignitatem *ſuam* læſerit. vobis enim pulchrum *erit*, calamitates in Ægypto & per ſolitudinem expertis, eorum curam gerere qui in ſimilibus verſantur; & opum abundantiam ex miſericordia Dei providentiæ adeptis, hanc eandem egentibus ex ſimili ſenſu impertiri.

Decuma tertia viduis & orphanis dividenda. Deut. 26.

22. Præter duas decimas, quas quotannis ſolvere præcepi, alteram quidem Levitis, alteram vero ad epulationes, anno *quoque* tertio tertia conferatur, *ad diſtribuenda quæ deſunt mulieribus viduis & pueris orphanis. Fructuum autem maturorum quicquid primum cuique proveniſſe contigerit, *id* in Templum deferant; Deoque pro terra unde manarint, quam eis poſſidendam tradidit, *grato ore* laudato, *ac* ſacrificiis, quæ lex eos ferre jubet, rite peractis, horum primitias dent ſacerdotibus. Poſtquam vero ea quis perfecerit, & adduxerit etiam decimas omnium, una cum primitiis quæ aut Levitis ſolvendæ erant aut in epulis inſumendæ, ad ſuam domum abiturus, contra delubrum ſtans Deo quidem gratias agat, quod ab Ægyptiorum injuria liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: teſtatus vero ſe decimas ex Moyſis legibus pergiſſe, Deum *ſuppliciter* oret, ut ſibi ſemper benignus ſit & propitius, atque omnibus communiter Hebræis præſens eſſe perſeveret, ſervando quidem quæ eis largitus eſt bona, quæcunque vero donare poteſt adjiciendo.

LEGES CONNUBIALES. *Deut. c. 23.*

23. Cum vero *juvenes* ad ætatem nuptiis idoneam pervenerint, uxores ducant virgines ingenuas, honeſtis parentibus natas: qui autem virginem non ducturus eſt, ne cum alio degentem, quam corruperit, ſibi copulet, neve priorem ejus virum contriſtet. Porro ſervas ne ducant liberi, quamvis ad hoc ab amore impellantur. nam ut quod decet plus valeat quam cupiditas, etiam ad *vitæ cujuſq;* dignitatem *maxime* conducit. Præterea † nec cum proſtituta matrimonium ineundum, cujus, propter corporis probrum, ſacrificia nuptialia Deus non ſit admiſſurus. ita enim natorum ingenia fient liberalia, & ad virtutem erecta, ſi ex turpi conjugio non geniti fuerint, neque ex libidine eorum qui cum *femina* non libera convenerint. Si quis aliquam pro virgine deſponſam, poſtea talem non invenerit, ipſe quidem actionem intendat & accuſet, eis quæ ad rem de-

Deut. 22.

ἐμφανίζεσθαι, ὀκ πολλῷ δ' ἧσσόν τῷ αὐτοῖς καὶ κείνοις μεταδιδόντων. ὁ δὲ τῷ θεῷ ταῦτα ποιήσας, πληγὰς [a] μιᾷ λιπὼν πεντηκοντα τῷ δημοσίῳ σκύτει λαβὼν, τιμωρίαν ταύτην αἰρήσεται ἐλθὼν ὑπομενέτω· ὅτι τῷ κέρδει δουλεύσας ἔβλαπτε τὸ ἀξίωμα. καλῶς δ' ὑμῖν ἔχει, πεπειραμένοις μὲν Αἰγύπτου συμφορῶν καὶ κατὰ τὴν ἐρημίαν, πρόνοιαν τῶν δὲ τοῖς ὁμοίοις ὑπαρχόντων ποιεῖσθαι· καὶ τυχόντας εὐπορίας ἐξ ἐλέους [b] καὶ προνοίας τοῦ Θεοῦ, τῇ αὐτῇ ταύτῃ [c] ἐξ ὁμοίου πάθους ἐπιμελείζειν τοῖς δεομένοις.

κβ'. [d] Τὰς δὲ δεκάτας δυσὶν, ἃς ἔτους ἑκάστου προεῖπον τελεῖν, τὴν μὲν τοῖς Λευίταις, τὴν δ' ἑτέραν πρὸς τὰς εὐωχίας, τείτην πρὸς αὐταῖς [e] κατὰ τὸ ἔτος τείτον συμφέρειν εἰς ἀναίμακτον τοῦ ἀφιζόντων, γυναιξί τε χήραις καὶ [f] παισὶν ὀρφανοῖς. τῶν δ' ὡραίων ὅ,τι τὸ πρῶτον ἑκάστῳ τύχη γενόμενον, εἰς τὸ ἱερὸν κομιζέτωσαν, καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἀπεδαμένης [g] αὐτοῦ γῆς, ἣν αὐτοῖς κτήσασθαι παρέσχεν, εὐλογήσαντες, θυσίας ἃς ὁ νόμος αὐτοῖς ὑποφέρειν κελεύει ὑποτελέσαντες, τούτων τὰ [h] πρωτόλια τοῖς ἱερεῦσι διδότωσαν. ἐπειδὰν δὲ ταῦτα ποιήσας τις, [i] καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα ταῖς [k] εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενηνοχὼς, ἀπέναι μέλλῃ πρὸς [l] αὑτὸν οἴκαδε, χὰς [m] ἀντικρὺς δὲ τεμενίσματος εὐχαεισησάτω μὲν τῷ Θεῷ, ὅτι τὰ ἀπ' Αἰγυπτίων αὐτὸν ὕβρεως ἀπαλλάξας [n] γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔδωκε καρπῶσθαι· μαρτυράμενος δὲ ὡς [o] τάς τε δεκάτας κατὰ τοὺς Μωϋσέως τελέσαι νόμους, αἰτησάσθω τὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ ἵλεων αὐτῷ διαπαντὸς εἶναι, καὶ κοινῇ πᾶσιν Ἑβραίοις παραμένειν, φυλάττοντα μὲν ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀγαθὰ, [p] προσκτήσαντα δὲ ὅσα δύναται χαρίζεσθαι.

κγ'. Γαμείτωσαν δὲ οἱ ὥρα γάμου γενόμενοι παρθένους ἐλευθέρας γονέων ἀγαθῶν· ὁ δὲ μὴ μέλλων ἄγεσθαι παρθένον, μὴ ζευγνύσθω συνοικοῦσαν ἄλλῳ [q] νοήσας, μηδὲ λυπῶν τὸν πρότερον αὐτῆς ἄνδρα. δούλας δὲ μὴ γαμεῖσθαι τοῖς ἐλευθέροις, μηδ' ἂν ὑπ' ἔρωτος [r] πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται. κρατεῖν δὲ τῆς ἐπιθυμίας τὸ εὐπρεπὲς καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρόσφορον. [s] ἔτι δὲ μηδ' ἠτιμωμένης εἶναι γάμον· ἧς δ' ὕβρει τοῦ σώματος ταῖς ἐπὶ τῷ γάμῳ θυσίας ὁ Θεὸς οὐκ ἂν προσοιτο. γένοιτο γὰρ ἂν οὕτω τῶν παίδων τὰ φρονήματα ἐλευθέρια καὶ πρὸς ἀρετὴν ὄρθια, [t] εἰ μὴ τύχοιεν ἐκ γάμων φαύλων αἰσχρῶν, [u] μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. [x] εἴ τις ὡς παρθένον μνηστευσάμενος, ἔπειτα μὴ τοιαύτην εὕρῃ· δίκην λαχὼν αὐτὸς μὲν κατηγορείτω, χρώμενος εἰς ἀπόδειξιν

[a] Μὴ λειπήσας solus *Samb.* corrupte. ποιῶν, πληγὰς μιᾶς λειπήσας; ποσ. τ. σκ. λαμβάνων *Hen.* & *Busb.* [b] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt καί. [c] Ἐξ ὁμοιοπαθῆς *Vat.* [d] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ταὶς δηκάταις ταῖς δ'. *Baſ.* & *G.* [e] Κατὰ ἔτος τε. *Vat.* [f] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πᾶσιν. & paulo ante τὴν πομπὴν pro τὴν ἀπαντιζόντων *Busb.* & *Hen.* [g] Αὐτὸ *Big. Samb.* & *Vat.* [h] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* πρωτόλεια *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* utraque vox apud *Heſychium.* [i] *Epiphanius* legiſſe videtur, καὶ πάντων τὰς δηκάτας ἅμα ταῖς εἰς τοὺς Λευίτας & τὰς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενηνοχὼς. Forſan, καὶ πάντων ταῖς δηκάταις ἅμα ταῖς εἰς τοὺς Λευίτας & τὰς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχὰς ἀπενηνοχὼς, vel καὶ πάντων τὰς δηκάτας ἅμα ταῖς εἰς τοὺς Λευίτας καὶ ταῖς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπ. *Bern.* [k] Επὶ τοὺς Λευίτας *Samb.* [l] Εαυτὸν *Hen.* & *Busb.* [m] *Al.* ἀντικρὺ & ἀντικρυς. [n] Ita *Big. Samb Vat.* & *Vet. Interpr.* γῆν αὐτοῖς *Baſ.* & *G.* [o] Τάς τε δηκάτας & τ' ἄλλα κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους *Busb.* & *Hen.* [p] Ita ex *Vet. Interpr.* προσκτήσασθαι δὲ *Big.* προσκτήσαντα δὲ in *Editis Aliiſque.* [q] Verbum νοήσας, quod deerat in *Editis*, reſtitui ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* Sic legit *Caſtalio*, μὴ ζευγνύσθω συνοικοῦσαν ἄλλῳ, μηδὲ λυπῶσαν τὸν πρ. &c. *neque quæ reliquerit ſuum priorem virum.* æque bene, μηδὲ λυπῶσαν, *qui priorem maritum moleſtia non aſſecerit*, ſc. protervia ſua, maliſque moribus. [r] Πρὸς τοῦτο τοὺς ἐκβιάζοιντο *Hen.* [s] Ita *Samb.* ἔτι μηδὲ ἠτ. *Baſ. G. Aliique.* [t] Εἰ τύχοιεν ἐκ γαμων φαύλων καὶ αἰσχρῶν *Big.* [u] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας *Samb.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας ἐκ ἐλευθερίας *Big.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίας *Vat.* [x] Εἰ δέ τις *Big.* & *Samb.* * *Al.* ut dividatur indigentibus, mulieribus &c. † Neque meretrici ſit jus nuptiarum, *Gelen.* neque meretricis ſint nuptiæ, *Selden.* de *Uxore Hebr.* l. 6. c. 10.

δειξιν οἷς ἂν [a]ἔχοι τεκμηρίοις. ἀπολογείσθω δὲ ὁ τῆς κόρης πατήρ, [b]ἢ ἀδελφὸς, ἢ ὅς ἂν μᾶλλον τούτοις ἐγγυτέρω δοκῇ τοῦ γένους. καὶ κειθεῖσα μὲν ἡ κόρη μὴ ἀδικεῖν, συνοικείτω τῷ κατηγορήσαντι· μηδὲ μίαν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐκείνου ἀποπέμπεσθαι αὐτὴν, πλὴν εἰ μὴ μεγάλας αἰτίας αἴτοιτο· τοιαύτας δὲ καὶ τοὺς ἂς ὑπ' ἀντειπεῖν δυνατόν. ὃς δὲ τολμηρῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκεῖν αἰτίαν καὶ διαβολὴν, πρόστιμον ἐκτινέτω, πληγὰς τεσσαράκοντα [c]μιᾶς λειπούσης λαμβάνων, καὶ πεντήκοντα σίκλους [d]ἀποτινέτω τῷ πατρί. ἂν δ' ἐλέγξῃ τὴν παιδίσκην ἐφθαρμένην· [e]δημόσιος μὲν ὢν, ὃς μὴ σωφρόνως προσῆναι τῆς παρθενίας ἄχρι νομίμων γάμων, καταλευέσθω· ἂν δ' ἐξ ἱερέων ἢ γεγεννημένη, καιέσθω ζῶσα. δύο γυναικῶν ὄντων τινί, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας [f]διὰ τιμὴν σφόδρα καὶ εὐνοίαν κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καὶ κάλλος ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, τὴν δ' ἑτέρας δὲ ἐλάττονι μοίρᾳ τυγχανούσης· ἂν ὁ ἐκ τῆς ἀγαπωμένης παῖς γενόμενος, νεώτερος ὢν τοῦ ἐκ τῆς ἑτέρας φύτος, ἀξιοῖ λαβεῖν τὴν τοῦ πατρὸς εὔνοιαν τῶν πρεσβείων τυγχάνειν, ὥστε διπλοῦν τὸ μέρος τῆς πατρῴας οὐσίας λαμβάνειν, τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς νόμοις διεταξάμην, μὴ [ff]συγχεχωρῆσθαι. ἄδικον γὰρ τῇ γενέσει [g]πρεσβύτερον, [h]ὅτι τὰ τῆς μητρὸς αἴτιον ἦλθεν, οὐδὲ τῇ λαχούσῃ τοῦ πατρὸς τῶν ὀφειλομένων αἴτιον γέγονεν. ὁ κόρῃ ἄλλῳ κατηγγυημένῃ φθείρας, εἰ μὲν πείσας καὶ μετὰ τῆς φθορᾶς [i]συγκατανεύσασαν λαβὼν, ἀποθνησκέτω σὺν αὐτῇ. πονηρὸν γὰρ ὁμοίως ἑκάτερον· ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἑκουσίως ὑπομεῖναι, καὶ προτιμῆσαι τοῦτο δ' ἐλευθέρᾳ γάμου τῷ κόρῃ, ἡ δὲ οὐδὲν ἧττον αὐτῷ πειθεῖσα [k]δι' ἡδονὴν ἢ διὰ κέρδος μετὰ τὸ ὕβριν. ἐὰν δ' ἅπαξ μόνῃ προσπεσὼν βιάσηται μηδενὸς βοηθοῦντος παρόντος, μόνος ἀποθνησκέτω. ὁ φθείρας παρθένον μήπω [l]κατηγγυημένην, αὐτὸς γαμέτω. [m]τῷ δὲ πατρὶ τῆς κόρης μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντήκοντα σίκλους [n]τιμὴν τῆς ὕβρεως καταβαλλέτω. [o]γυναικὸς τῆς συνοικούσης βλάπτωσιν προξενηθῆναι [p]καθ' ἃς δυνατὸν αἰτίας· πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γίνοιντο· γέγραπται μὲν οὖν καὶ μηδέποτε συνελθὼν ἰσχυρίζεσθω. λάβοι γὰρ ἂν ὕστερος [q]ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρῳ· πρότερον δὲ οὐκ [r]ἐφετόν. εἰ δέ καὶ πρὸς ἕκαστον [s]κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος αὐτὸν θελήσαι [t]γαμεῖν ὁ πρότερος, μὴ ἐξεῖναι [u]αὐτῇ ἐπανιέναι. [x]τὸ ἄτεκνον, τ' ἀνδρὸς αὐτῇ τετελευτηκότος, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου γαμέτω· καὶ τὸν παῖδα [y]τῷ δὲ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι, τρεφέτω δὲ κλῆρον διάδοχον. τοῦτο δὲ καὶ τοῖς δημοσίοις λυσιτελήσει γινόμενον, [z]τῶν οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων, καὶ τῶν χρημάτων τοῖς συγγενέσι

monſtrandam habet indiciis uſus. Puellæ vero cauſam agat pater, aut frater, aut qui poſt hos propius eam cognatione attingere videbitur. Et puella, ſi quidem judicatum fuerit eam non deliquiſſe, cum accuſatore habitet, nullam eam dimittendi poteſtatem habente, niſi magnas ei cauſas præbeat, & quibus nihil contradici poſſit. Quod ſi crimen & calumniam audacter & temere impegerit, pœnas luat, quadraginta una minus plagis acceptis, patrique ſiclos quinquaginta ſolvat. Sin autem puellam corruptam coarguerit, ſi quidem popularis ſit, quod uſque ad legitimas nuptias virginitatem non prudenter defenderit, lapidibus obruatur: ſin ex ſacerdotibus nata ſit, *Lev.* 21. viva cremetur. Si cui ſint duæ uxores, & *is* alteram, propter amorem aut pulchritudi- *Deut.* 21. nem aut aliam ob cauſam, magno honore & benignitate proſequatur, alteram autem minori obſervantia & affectu: ſi filius ex dilecta genitus, procreato ex altera junior, jus primogenituræ, propter patris erga matrem benevolentiam, conſequi nitatur, ut rei paternæ duplicem partem accipiat (hoc enim in legibus ſtatui) ne permittatur. eſt enim iniquum, ut natu major, quòd in genere materno ſuperetur, eis fraudetur quæ ex patris teſtatione ei debentur. Qui puellam alteri de- *Deut.* 22. ſponſam vitiaverit, ſi quidem ei perſuaſerit & ad corruptelam conſentientem habuerit, cum ea moriatur. nam uterque juxta nequam eſt: ille quidem, qui puellam exorarit ultro rem turpiſſimam ſubire, eamque liberali conjugio anteponere; hæc vero, quod exorata fuerit, ut propter voluptatem aut propter lucrum ſui copiam ad flagitium *committendum* faceret. Sin autem ſolam alicubi nactus illam violaverit, nemine qui defenderet præſente, ſolus moriatur. Qui virginem nondum deſponſam compreſſerit, ipſe eam in matrimonium ducat. Quod ſi non videatur patri puellæ eam illi collocare, *tum* ſiclos quinquaginta, injuriæ mulctam, ſolvat. Qui vero ab uxore ſecum habitante quaſcunque ob cauſas disjungi velit (multæ autem tales hominibus accidunt) ſcripto confirmet, *se non amplius cum ea rem habituram eſſe. ſic enim facultatem accipiet cum alio habitandi: nam priuſquam hoc fiat *illud* non permittendum. Quod † ſi male ha- *Deut.* 24. beat etiam apud illum, aut eo vita defuncto prior eam ducere voluerit, ne liceat ei revenire. Liberis carentem, viro ejus mortuo, frater illius ducat, puerumque *ex ea* natum, defuncti nomine vocatum, in *ſpem* ſucceſſionemque hereditatis nutriat. Hoc *ſi* fiat, plurimum etiam reipublicæ proderit; dum familiæ non deficiant, & facultates cognatis maneant:

a Εχῃ *Iidem*, & v. 2. δοκῇ. *b* Η ὁ ἀδελφὸς *Hen.* & *Busb.* mox ἢ ὅσις ἂν *Vat.* *c* Μιᾶς λιπούσας *Big.* *d* In *MSS.* ἀποτινύτω. quod idem eſt. & v. 10. ἐξιλίγξῃ. *e* Ita *MSS.* in *Editis* δημῶσις· *f* Ex τιμῇ *Big. Samb.* & *Vat.* *ff* Συγχωρεῖσθω *Busb.* & *Hen.* συγκεχωρεῖσθω *Big.* & *Samb.* *g* Πρεσβύτερον ὄντα τῷ μ. *Samb.* & *Vat.* *h* Alii ſic diſtinguunt, ὅτι τὰ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἦλθεν παρὰ τὴν ἀξίωσιν τοῦ πατρὸς, τῇ &c. *i* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συγκάτινευσαν prave in *Editis.* κατανεύσασαν *Hen.* & *Busb.* *k* Δι' ἡδονὴν ἰδίαν, ἢ ἀξίωσε. *Vat.* & *Vet. Interpr.* *l* Ita *MSS.* κατηγγυημένην in *Editis.* *m* In aliquot *Epiphanii* codicibus, *ſi vero puellæ non placeat, ut habeat eam, patri quinquag.* &c. ac ſi *Græca* fuiſſent, τῷ ϳ πατρὶ, ἢν τῇ κόρῃ μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πντ. *n* Articulum negligunt aliquot *MSS.* *o* Γυναικὸς ϳ τῆ *Big. Samb.* & *Vat.* *p* Καθ' ἥντινῶν αἰτίαν *Busb.* & *Hen.* dein πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται εὑρίσκονται· γέγραπται in *Cod. Vat.* *q* Ἐξουσίαν ἡ γυνὴ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* *r* Ita *Busb.* & *Hen.* recte. ἀφετέον *Big. Samb.* & *Vat.* ἐφικτέον *Baſ.* & *G.* *ſ* *Al.* κακωθῇ, & mox ἐκείνου pro αὐτῆς. ſunt etiam qui particulam ἢ omittunt. *t* Αὐτὸν poſt γαμεῖν inſerunt *Big.* & *Samb.* *u* Αὐτὸν in quinque *MSS.* *x* Ita *Samb.* τὸν ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῇ *Baſ.* & *G.* τὸν ἄτ. ϑ' ἀνδρὸς αὐτῇ *Busb.* & *Hen.* τὸν ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῆς *Big.* ἀτέκνου ϑ' ἀνδρὸς αὐτῆς *Vat.* *y* Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *Editis* & *Vat.* deeſt τῷ. *z* Τῶν οἴκων οὐκ ἐκλειπόντων *Vat.* τῶ οἰκείων οὐκ ἐκλ. *Big.* & *Samb.* *Vide Cl. *Seldenum* de *Uxore Hebr.* l. 3. c. 19. p. 437. & c. 24. p. 507. † Si in illum etiam male affecta fuerit, *Epiphan.*

a Εφιμένης

neant: & feminis, cum priorum virorum proximis habitantibus, calamitatis allevationem afferet. Quod si frater nolit eam ducere, mulier convento senatu hoc ipsum testificetur; quod se, volentem in familia manere & ex eo liberos gignere, admittere noluerit, fratris defuncti memoriam injuria afficiens. Interrogante vero senatu, quam ob causam à matrimonio abhorreat, sive parvam sive magnam afferat, *eò inclinet. Uxor autem fratris, calceis ei detractis, faciemque ejus conspuens, dignum esse dicat qui hæc à se habeat, quòd mortui memoriam læserit. Atque ille quidem è senatu abeat, in omnem vitam ignominia notatus: illa vero cuicunque voluerit

Deut. 21. poscenti nubat. Si quis autem captivam ceperit virginem, sive etiam nuptam; volenti eam in matrimonium accipere ne prius liceat lectum attingere & cum ea congredi, quam ipsa tonsa, sumptoque lugubri habitu, cognatos & amicos, qui perierint in prælio, deploraverit: ut cum dolorem, quem capiet ex illis, satiaverit, ita demum ad epulas & nuptias se convertat. nam pulchrum est & æquum, ut qui mulierem, ex qua liberos susceperturus est, sibi adsciscit, † voluntati ejus morem gerat, ejusque non negligat desideria, suam tantum persequendo voluntatem. Triginta vero diebus in luctu præteritis (hæ enim sapientibus ad carissimos deflendos satis sunt) tunc matrimonium adeat. Quod si libidine expletus eam conjugem habere fastidiverit, servam eam faciendi potestatem ne habeat: sed *mulier*, quò ire voluerit, discedat, hac ei concessa libertate.

Lex de filiis intemperantibus & adversus parentum suorum monita contumacibus. Deut. 21.

24. Quicunque vero adolescentum parentes *suos* contemnent, eisque *debitum* honorem non tribuent, aut probro *aliquo* aut de industria in eos contumelioso, eos primum verbis castigent parentes (hi enim judices esse solent idonei) dicentes, "sese inter se con-
"gressos esse, non voluptatis causa, neque ut
"rebus utriusque factis communibus facultates amplificarent; sed ut liberos adipiscerentur, qui ipsos in senectute nutrirent, ipsisque ea, quibus indigerent, *demum* suppeditarent. Natum quidem sublatum, lætitia
"gestientes maximasque Deo gratias habentes, *summa* cura educavimus, nulli rei
"parcentes, quæ ad tuam salutem & rerum
"optimarum disciplinam utilis esse videretur.
"Nunc autem (oportet enim veniam dare jurenum peccatis) satis habe, hactenus honorem erga nos contempsisse, & redi ad sanitatem; tecum cogitans, quod etiam Deus
"ea quæ adversum patres committuntur moleste ferat, quoniam & ipse est totius homi-
"num generis parens, & in eis, cum quibus
"illi communis est appellatio, lædi videtur, cum

μενόντων· καὶ ταῖς γυναιξὶ κυφισμὸν οἴσει ὁ συμφορᾶς, τοῖς ἔγγιστα τῶν πρότερον ἀνδρῶν συνοικήσαις. ἐὰν δὲ μὴ βούλῃ γαμεῖν ὁ ἀδελφός· ὅπως τὴν γερουσίαν ἐλθοῦσα ἡ γυνὴ, μαρτυράσθω τοῦθ' ὅτι βουλομένην αὐτὴν ὅπως ὁ οἶκος μένῃ καὶ παῖδες ἐξ αὐτοῦ μὴ προσδέχεται, ὑβρίζων τὸν τεθνηκότος ἀδελφὸν μνήμιον. [a] ἐρωμένης δὲ ὁ γερουσίας ἀφ' ποίαν αἰτίαν ἀλλοτρίως ἔχοι πρὸς τὸν γάμον, ἄν τε μικρὰν ἄν τε μείζω λέγῃ, πρὸς ταῦτα ῥεπέτω. ὑπολύσασα δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ τὰ ἀδελφοῦ τὰ σάνδαλα, καὶ [b] πτύσασα αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσωπον, [c] τούτων αὐτὸν ἄξιον εἶναι) παρ' αὐτῆς λεγέτω τυγχάνειν, ὑβρίσαντα τιμὴν τοῦ κατοιχομένου μνήμιον. καὶ ὁ μὲν οὐκ ὁ γερουσίας [d] ἀπειτω, τοῦτ' ἔχων ὄνειδος πρὸς ἅπαντα τὸν βίον· [e] ἡ δ' ὥσπερ ἂν βουληθῇ τινι τῶν δυομένων γαμείσθω. ἂν δ' αἰχμαλώτου τις λάβῃ παρθένον, ἄν τε καὶ γεγαμημένην, βουλομένῳ συνοικεῖν μὴ πρότερον ἐξέτω εὐνῆς [f] ἅπτεσθαι καὶ κοινωνίας, πρὶν ἢ ξυγαμένῃ αὐτῷ, καὶ πένθημον ὀχῆμα ἀναλαβοῦσαι, ἀποθρηνῆσαι συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς ἀπολωλότας ἐν τῇ μάχῃ· ὅπως ὅ ἐπ' αὐτοῖς κορέσασα λυπηρὸν, ἔπειθ' ὕστερος ἐπ' εὐωχίας [g] τραπῇ καὶ γάμους. καλὸν γὰρ εἶναι) καὶ δίκαιον παιδοποιὸν προσλαμβάνοντα θεραπαίνην αὐτῆς [h] τὸ βουλητόν· ἀλλὰ μὴ † ἰδίαν ἡδονὴν διώκοντα μόνον, ὃ κατ' αὐτὴν ἀμελεῖν κεχαρισμένον. τριάκοντα δ' ἡμερῶν [i] ὅπως πρὸ πένθους διελθουσῶν, αὐτάρκεις γὰρ ὅπως τοῖς δακρύοις αὗται τῶν φιλτάτων τοῖς φθιμένοις, τότε χωρεῖν ὅπως τὸν γάμον. εἶθ' ἐμπλησθεὶς τὸν ὀπτηρίας [k] ὑπερφανίσειν αὐτῷ γαμετὴν ἔχειν, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδυλοῦν αὐτήν. ἀλλ' ὅπου βούλῃ) χωρὶς [l] ἀπειτω, τοῦτο ἐλεύθερον ἔχουσα.

κδ'. Ὅσοι δ' ἂν [m] τῶν νεωτέρων θεραπόντων τοὺς γονεῖς, καὶ τιμῶ αὐτοῖς μὴ νέμωσιν, ἢ δι' αἰσχύνην [n] ἢ διὰ σύνεσιν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς· πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς [o] νουθετείτωσαν οἱ πατέρες· αὐτάρκεις γὰρ [p] ἐπεφύκεσαν ὅτοι δικασταί· "συνελθεῖν μὲν ἀλλήλοις οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα λέγον-
"τες, οὐδὲ τῶν χρημάτων αὐξήσεως, κοινῶν τῶν ἑκατέ-
"ροις ὑπαρχόντων γενομένων· ἀλλ' ὅπως παίδων τύ-
"χωσιν, οἳ [q] γηροκομήσουσιν αὐτούς, καὶ ὧν ἂν δέων) παρ'
"αὐτοῦ ἔχοιεν. [r] γνώμφιον δέγε, μετὰ χαρᾶς καὶ οὐ πρὸ
"θεῷ χάριν εἰδέναι τὴν μεγίστην, ἀράμφιοι, ἀφ' ὅσου-
"δῆς ἀνεθρέψαμεν· μηδενὸς φειδοῦ παύμφιοι οὐ καὶ δό-
"ξαντος εἰς σωτηρίαν τὴν σὴν καὶ παιδείαν τῶν ἀρίστων
"ἂν) χρησίμου. νῦν δὲ, συγγνώμην γὰρ δεῖ νέμειν ἐφ'
"ἁμαρτήμασι νέων, ἀποχρήσει ὅσα σὺ εἰς ἡμᾶς τιμῆς
"[s] ὀλιγώρησας, καὶ μεταβαλοῦ [t] πρὸς τὸ σωφρονέτε-
"ρον· λογισάμενος καὶ τὸ θεὸν ὅτι τοῖς εἰς πατέρας τολ-
"μωμένοις χαλεπῶς ἔχειν, ὅτι καὶ αὐτὸς [u] πατὴρ τῶν
"πάντων ἀνθρώπων γένους ὤν, καὶ συναλιμοῦσθαι δο-
"κεῖ τοῖς τοῦ αὐτοῦ αἵματος σωφροσύνην ἔχουσι, οὐχ

"ὧν

a Ερομένης in *MSS.* *b* Πτύσασα in quatuor *MSS.* *c* Ita *Big.* & *Samb.* τοῦτο ἄξιον juxta *Vet. Interpr.* τοῦτο αὐτῆς ἄξιον *Vat.* in *Editis* duntaxat ἄξιον εἶναι. *d* Απίτω *Big.* & *Samb.* ut & infra v. 28. *e* In *Samb.* οὗπερ &c. *f* Ἅψασθαι in quinque *MSS.* *g* Τραπῆναι in iisdem *MSS.* *h* Τὸ λυπηρὸν *Big. Samb.* & *Vat.* *i* Illud ὅπως abest *Big. Samb.* & *Vat.* *k* Υπερφανήσειν *Samb.* quod verbum reprobat *J. Pollux.* ὑπερφασίσειν *Big.* ὑπερφασιδοίτο *Busb.* & *Hen.* *l* Απίτω, τὸ ἐλεύθερον ἔχουσα *Big.* & *Samb.* *m* Τῶν νέων θεραπόντων *Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* τοὺς νέους θεραπόντας *Big.* & *Vat.* *n* Η δι' αἰσχύνην legerat *Vet. Interpr.* *o* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* νουθετείτωσαν in *reliquis.* *p* Sic restituit *Bernardus*, quod ἐφ' ὑσὶν invenerit in *MSS.* in *Editis* ἐπιφύκασιν, pro ἐπιφύκασιν vel πεφύκασιν. *Epiphanius* forte legerat, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τοῦτο ὅτοι δικασταί. *q* Ita *Samb.* recte, aliis quatuor *MSS.* aut γηροκομήσουσιν. præter canonem, aut γηροκομήσωσιν. *r* Γνωμφίου &c. *Samb.* γνωμφιοῦ ὦ μιτιὰ χ. *Vat.* *s* Ita *Samb.* ὀλιγώρησας *reliquis.* *t* Sic *MSS.* in *Editis* πρὸς σωφρονίστερον. Verum πρὸς τρόπον σώφρονος, aut πρὸς τρόπον σωφρονίστερον legisse videtur *Vet. Interpr.* *u* Eo modo *MSS.* ὁ πατὴρ *Bas.* & *G.* * Ad hoc veniendum est, ut uxor fratris &c. *Epiphan.* † Voluntati ejus medeatur, *Castal.*

a Τυγχάνειν

"ὧν προσῆκον αὐτοῖς πρὸς τῶν παίδων [a] τυγχανόντων. καὶ "νόμος κολαστὴς γίνεσθαι τοιούτων ἀπαραίτητος, ὃν σὺ [b] μὴ "περιφθείσῃ". κἂν μέν τούτοις [c] θεραπεύσῃ τὸ τῶν νέων αὐθαδες, ἀπαλλαγὴν ἕξουσιν τῶν ἐπὶ τοῖς ἠγνοημένοις [d] ὀνείδων. ὅταν γὰρ ὅτι νομοθέτης ἀγαθὸς [e] ἂν εἴη, καὶ οἱ πατέρες εὐτυχεῖς, [f] μὴ ἐπιδόντες ὅτε μὲν κολαζόμενον ὅτε δὲ θεραπεύοντες. [g] εἰ δὲ οἱ λόγοι καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ διδασκαλία καὶ σωφρονεῖν τὸ μηδὲν [h] φανῶσιν, ἐχθρὰς δ' ἀσυμφόρους ποιεῖ [i] αὑτοῖς τοὺς νόμους τοῖς συνεχέσι καὶ τῶν γονέων πολεμήσασι. προσαχθεὶς δ' αὐτοῦ τύπτων ἔξω τῆς πόλεως καὶ πλήθους ἐπομένου, καταλευέσθω· καὶ μένας δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς θέαν τῶν ἁπάντων, θαπτέσθω νυκτός. ὅταν δὲ καὶ οἱ ὑπὸ τῶν νόμων ἀναιρεθῆναι καταψηφισθέντες. θαπτέσθωσαν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι· καὶ νεκρὸς μηδεὶς εἰς γῆς ἄμοιρος κείσθω, παραιτήσασθαι δίκην τιμωρίαν [j] τινῶν.

κε'. Δανείζειν δὲ Ἑβραίων ἐπὶ τόκοις ὑγρᾶς μηδενὶ, μήτε βρωτὸν μήτε ποτόν. καὶ γὰρ δίκαιον παρασκευάζειν [k] τῷ ὁμοφύλῳ τὰς τύχας· ἀλλὰ βοηθήσαντα ταῖς χρείαις αὐτῷ, κέρδος δὲ [l] νομίζειν [l] τὸ τῶν ἐκείνων εὐχαριστίαν, καὶ τὸ ἀμοιβὴν παρὰ θεοῦ γενησόμενον ἐπὶ τῇ χρηστότητι.

κς'. Οἱ δὲ λαβόντες εἴτε ἀργύρια εἴτέ τινα τῶν καρπῶν [m] ὑγρῶν ἢ ξηρῶν, καὶ νῦν αὐτοῖς τῶν παρὰ θεοῦ [n] χρησάντων, κομίζοντες μεθ' ἡδονῆς ἀποδιδότωσαν τοῖς δοῦσιν· ὥσπερ [o] ἀποθέμενοι εἰς τὰ αὑτῶν, καὶ πάλιν εἰ δεηθεῖεν ἕξοντες. ἂν δ' ἀναισχυντῶσι περὶ τὸ [p] ἀποδοῦναι, [q] μὴ πρὸς τὴν οἰκίαν βαδίσαντας [r] ἐνεχυράζειν, πρὶν ἡ δίκη περὶ τούτου γένηται, ὃ δ' ἐνέχυρον αὐτῶν ἔξω· καὶ τὸ ὀφείλοντα κομίζειν [s] δι' αὐτοῦ, μηδὲν ἀντιλέγοντα τῷ μετὰ νόμου βοηθείας ἐπ' αὐτὸν ἥκοντι. καὶ μὲν εὔπορος ἢ ὁ ἐνεχυασμένος, κατεχέτω τοῦτο μέχρι τῆς ἀποδόσεως ὁ [t] δεδανεικώς· ἂν δὲ πένης, ἀποτιθέτω πρὸ ἡλίου δυσμῶν, καὶ μάλιστα ἂν ἱμάτιον ᾖ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τοῦτο, φύσει δὲ Θεοῦ τοῖς πενομένοις [u] ἔλεον νέμοντος. μύλην δὲ καὶ τὰ περὶ [x] ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ [y] ἀφῶνται καὶ τῶν πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων, μήθ' ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

κζ. Ἐπ' ἀνθρώπου μὲν κλοπῇ θάνατος [z] ἔστω ζημία. ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον [a] ὑφελόμενος, τὸ διπλοῦν [b] ἀποτινύτω. κτείνας δ' ἐπὶ τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τις ἀθῷος ἔστω, [c] κἂν εἰ πρὸς διορύγματι [d] τειχίου. βόσκημα δὲ ὁ κλέψας, [e] τετραπλοῦν τὴν ζημίαν ἀποτινύτω, πλὴν βοός· πενταπλοῦν δὲ ὑπὲρ τούτου [f] καταβαλλέτω.

"quæ illis debebantur à liberis non obtineant. "atque *insuper* lex talium vindex est in- "exorabilis, cujus abſit ut tu facias pericu- "lum". Ac ſi quidem his adoleſcentum improbitas fuerit ſanata, probris ob errata liberentur. Ita enim & bonus erit legiſlator & patres fortunati, qui neque filium neque filiam puniri viderint. Sin autem verba eorum & reſipiſcendi diſciplina nihil proficere videantur; ſed continuis contra parentes facinoribus leges ſibi hoſtes faciat implacabiles, ab iis ipſis extra urbem ſequente multitudine productus lapidetur; &, cum per totum diem ad ſpectaculum omnium manſerit, noctu ſepeliatur. Sic etiam qui legibus quoquo modo rei capitalis condemnati fuerint. Sepeliantur autem & hoſtes, nec ullus terræ expers mortuus jaceat, præter æquum pœnas dans.

25. Ne liceat ulli Hebræorum ad uſuram dare, neque cibum neque potum. non enim juſtum eſt in reditu habere fortunas tribulis: ſed ſubvenientem ejus neceſſitatibus in lucro ponere & gratiarum actionem illius, & remunerationem à Deo conſequuturam ob humanitatem. *Hebræis cum Hebræo vetitum fœnus. Lev. c. 25. Ex. c. 22. Deut. c. 19.*

26. Qui autem mutuati ſunt aut argentum, aut aliquid fructuum humidorum ſiccorumve, *rebus *ſuis* ex ſententia, Dei benignitate, ſuccedentibus, hæc referentes cum alacritate reddant creditoribus; quaſi apud ſeipſos deponentes, & ſi egeant rurſum habituri. Si vero *debitores* circa redditionem improbe agant, & *eam morentur*, ne liceat domum eorum ingreſſis pignora capere, priuſquam de eo judicium fiat; pignus autem foris *ſtantes* petant, & debitor ipſe ferat *ad creditorem*, nihil ei contradicens, qui legis præſidio ſubnixus ad ſe venit. Ac ſi quidem locuples ſit qui pignoravit, pignus retineat creditor donec reddatur mutuum: ſin pauper, ante ſolis occaſum referat, præſertim ſi pignus ſit veſtimentum, ut *id habeat ad ſomnum *capiendum*, Deo natura pauperibus miſericordiam adhibente. Molam autem & inſtrumenta ejus ne liceat pignori capere, ne *his ablatis* priventur etiam cibi parandi facultate, neve quid gravius ob inopiam patiantur. *Qualiter lege cautum de mutuo & pignoribus. Ex. c. 26. Deut. c. 24.*

27. In furto quidem hominis pœna eſto mors. Qui vero aurum aut argentum ſurripuerit, duplum reddat. Si quis eorum aliquem qui res è domo furto eat ablatum occiderit, inſons eſto, etiamſi in pariete *tantum* ſuffodiendo *deprehendatur*. Furatus autem pecudem, quadruplo damnum rependat, niſi bos ſit: nam pro hoc quintuplum reddat. Qui vero *De Furtis. Ex. 21. & 22. Deut. 24.*

a Τυγχάνειν *Vat.* ταῦτα τυγχάνειν in ſuo *Codice* habuit *Epiphan.* b Ita *Big.* & *Vat.* περιφθείσῃ *Samb. Baſ.* & *G.* c Potius θεραπεύσῃ cum *Samb. Big. Vat.* & *Vat. Interpr.* aut θεραπεύσειν ut *Hen.* & *Busb.* d Ita *Baſ. G. Big.* & *Busb.* Atticorum more. ὀνειδῶν cæteri tono vulgi. e Εὑρεθεὶς *Epiphan.* f Ita *Samb. Big.* & *Burius* è conjectura. in *reliquis* ἐπιδόντες. g Οὓς δ' ἂν οἱ λόγοι *Big. Samb.* & *Vat.* ᾧ γὰρ οἱ λόγοι legiſſe videtur *Epiphan.* h Ita *Big. Samb.* & *Epiph.* αὐτοῖς ſeu αὑτοῖς in *reliquis* deſiderabatur. i Ἐαυτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* k Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vat. Interpr.* atque ita legerat *Salmaſ.* de *Trapezit. Fœnore*, p 683. in *Editis* τὸν ὁμοφύλον. l Τὸ τ' ἀκούειν εὐχαριστίαν *Vat.* m Ὑγρὸν ἢ ξηρὸν *Samb.* n Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* χορηγησάντων, pro χορηγησαμένων aut χορηγηθέντων. o Ἀποθέμενοι εἰς αὐτὰς, ἃ πάλιν αἰ χρῄζοντες ἕξοιτο *Vat.* p *Al.* ἀποδιδοῦσι. q Ita *Busb. Hen.* & *Salmaſ.* p. 518. μὴ πρ. τ. οἰκ. βαδίσαντας *Baſ.* & *G.* μὴ πρὸς τὸν οἰκ. βαδίσαντας *Big. Samb.* & *Vat.* r De vi vocis ἐνεχυράζειν vide *Salmaſium* de *Modo Uſurarum* & de *Trapezit. Fœnore.* ſ Sic *Epiphan.* & *Salmaſ.* in *cæteris* δι' αὐτῶν. t Ita ex *MSS.* in *Editis* δανεικώς. u Ut conſtat ex *Exodi* c. 22. v. 27. x Αὐτὴν σκεύη μὴ ἔχειν *Busb.* y *Al.* ἀφῶντας. valet & barytonon. z Ἔστω ἡ ζημία *Vat.* a Ἀφελόμενος *Busb.* & *Hen.* b *Al.* ἀποτινύτω. c Forſan κἂν εἰ, vel ἐν, vel ἢ πρ. d Τοίχου *Samb. Busb.* & *Hen.* e *Al.* τετραπλοῦν & mox πενταπλοῦν. f Ita in quatuor *MSS.* καταβαλλέτω *Vat. Baſ.* & *G.* * Sc. ſi ſolum hoc illi ſuperſit, cui in ſtratis incubet, aut quo ſe operiat noctu dum ſomnum capit. *Salmaſ.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 707. * *Iis in mentem venientibus quæ à Deo acceperunt*, vertit *Caſtalio.*

vero mulctæ ſolvendæ non erit, ſervus iis eſto, quibus eam pendere damnas fuerit.

De ſervis liberandis. Ex. c. 21. Deut. 15.

28. Venditus quis contribuli ſex annos ſerviat, ſeptimo manumittatur. Quod ſi filio ei ex ſerva nato apud emptorem propter benevolentiam & charitatem erga ſua ſervire velit, anno Jubilæo (eſt autem annus quinquageſimus) liberetur, & liberos & uxorem liberam abducens.

Res inventæ haud ſtatim cedunt inventori. Ex. 23. Lev 6. Deut. 22.

29. Si quis autem vel aurum vel argentum in via repererit, quæſito eo qui perdidit, loco que per præconem indicato quo *forte* reperit, *illud* reſtituat, utilitatem ex damno alterius nequaquam bonam eſſe reputans. Similiter etiam de pecudibus in quas errantes in deſerto aliquis inciderit, domino non ſtatim invento apud ſe ſervet, Deum teſtatus ſe nolle aliena avertere.

Jumenta ſubleuanda. Ex. 23.

30. Ne *cuiquam* liceat præterire, cum jumenta alicui afflicta jacuerint, in luto propter tempeſtatem collapſa: ſed ſuccurrat & ſubveniat, laborem etiam proprium exiſtimans.

Ignoranti via monſtranda. Deut. 27.

31. Quin & vias ignorantibus oſtendant *oportet*; neve, riſum ſibi aucupantes, errore alterius commodum impediant.

Surdo mutoque non maledicendum. Lev. 19.

32. Similiter neque maledicat quiſquam abſenti, neque muto.

Leges de Percuſſoribus. Ex. 21. Lev. 24. Deut. 19.

33. Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus, continuò vindicetur, eo qui vulneraverit idem paſſo. Quod ſi domum delatus dies complures ægrotaverit, & deinde mortuus fuerit, impunitus eſto qui percuſſit. Si autem revaluerit, & multa in ægrotationem inſumpſerit, ſolvat omnia quæcunque tempore decubitus impendit, & quæcunque medicis erogavit. Qui mulierem prægnantem calce pulſaverit, ſi quidem abortum fecerit mulier, à judicibus pecunia multetur, ut qui ex fœtu in ventre corrupto populum minuerit: viro etiam mulieris ab eo dentur pecuniæ. Quod ſi illa ex ictu moriatur, & ipſe mortem ſubeundo pœnas luat; lege æquum eſſe cenſente, ut vita pro vita reponatur.

Pharmacum lethale parantis pœna. Ex. 22.

34. Nemo Iſraëlitarum pharmacum habeat, neque lethale, neque ad alias læſiones factum. Quod ſi habuiſſe deprehenſus fuerit, morte mulctetur; idem patiens quo illos affeciſſet, contra quos paratum erat pharmacum.

Lex Talionis. Deut. c. 19.

35. Qui mutilaverit *aliquem*, ſimilia patiatur, privatus quo privavit alium, niſi forte mutilatus, pecuniam malit accipere; lege *injuriam* paſſo plenam dante poteſtatem æſtimandi caſum qui ei accidit, & concedente *hoc facere* niſi acerbior eſſe velit.

[a] ὁ δὲ τὸ ἐπιτίμιον ἄπορος ἀφαλύσαι, δῶλος [b] ἔστω τοῖς [c] καταδικασαμένοις.

κη'. Πραθεὶς δὲ ὁμοφύλῳ τις ἓξ ἔτη δουλευέτω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἐλεύθερος ἀφειέσθω. ἐὰν δὲ, [d] τέκνα αὐτῷ γενόμενα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πριαμένου, ἀφῇ τὴν εὔνοιαν ἣ τὸν πρὸς τὰ οἰκεῖα φιλοστοργίαν [e] βούλῃ) δουλεύειν· [f] σὺν αὐτοῖς δ' Ἰωβήλου, πεντηκοστὸς δὲ οὗτός ἐστιν, ἐλευθερούσθω, ἣ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα ἐλευθέραν ἐπαγόμενος.

κθ'. Ἐὰν δέ τις [g] ἢ χρυσίον ἢ ἀργύριον εὕρῃ καθ' ὁδόν, ἐπιζητήσας τὸν ἀπολωλεκότα, καὶ κηρύξας τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν, ἀποδότω, τὸν οὐκ ἐκ ἑτέρου ζημίας ὠφέλειαν οὐκ ἀγαθὴν ὑπολαμβάνων. ὁμοίως καὶ περὶ βοσκημάτων οἷς ἂν συντύχοι τις [h] κατ' ἐρημίαν [i] πλανωμένοις, μὴ εὑρεθέντος δ' κυρίου ᾧ ἐχρῆτο [k] παρ' αὐτῷ φυλαττέτω, μαρτυράμενος τὸν Θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.

λ'. Μὴ ὑξεῖναι δὲ παρέναι κτηνῶν [l] τινι κακοπαθόντων ὑπὸ χειμῶνος [m] πεπλωκότων ἐν πηλῷ· συνδιασώζειν δὲ, καὶ τὸν πόνον οἰκεῖον ἡγησάμενον βοηθεῖν.

λα'. Μηνύειν δὲ καὶ τὰς ὁδοὺς τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ μὴ γέλωτα ποιούμενος [n] αὐτοῖς ἐμποδίζειν πλάνῃ τοῦ ἑτέρου χρείαν.

λβ'. Ὁμοίως μηδὲ βλασφημείτω τις [o] ἀπόντα καὶ τὸν ἐνόν.

λγ'. Ἐν μάχῃ τις, ὅπου μὴ σίδηρος, πληγείς, [p] παραχρῆμα μὲν ἐκδικείσθω, ζωὸν παθόντος δ' [q] πεπληγότος. ἂν δὲ κομισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας ὑπὲρ πλείονας ἡμέρας, ἔπειτα ἀποθάνῃ· ἀθῷος ἔστω ὁ πλήξας. σωθέντος δὲ καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς [r] τὴν νοσηλείαν, ἀποτινύτω πάντ' ὅσα καθ' τὸν χρόνον τὸν τῆς κατακλίσεως ἀνάλωσε, καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν. ὁ γυναῖκα λακτίσας ἔγκυον, ἂν μὲν ἐξαμβλώσῃ ἡ γυνὴ, ζημιούσθω χρήμασιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ὡς παρὰ τὸ [s] ἀφθαρὲν ἐν τῇ γαστρὶ μειώσας τὸ πλῆθος· διδόσθω δὲ καὶ τῷ ἀνδρὶ τῆς γυναικὸς παρ' αὐτῆς χρήματα. [t] θνησκούσης δ' ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ αὐτὸς ἀποθνησκέτω· ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καταθέσθαι δικαιοῦντος τοῦ νόμου.

λδ'. Φάρμακον, μήτε θανάσιμον μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένων, Ἑβραίων ἐχέτω μηδεὶς. ἐὰν δὲ κεκτημένος φωραθῇ, [u] τεθνάτω· τοῦτο πάσχων ὃ διέθηκεν ἂν ἐκείνους, [x] καθ' οὓς ὁ φάρμακον ἦν παρεσκευασμένον.

λε'. Ὁ πηρώσας παθέτω τὰ ὅμοια, [y] τρόμβους ὑπὲρ ἄλλου ἐξεργασάμενος, πλὴν εἰ μήτι χρήματα λαβεῖν ἐθελήσειεν ὁ πεπηρωμένος· αὐτὸν τὸ πεπονθότα κύριον τοῦ νόμου ποιοῦντος τιμήσασθαι ὁ συμβεβηκὼς αὐτῷ πάθος, καὶ συγχωροῦντος εἰ μὴ βούλεται γενέσθαι πικρότερος.

λς'. Βοῦν

a Ὁ δ' ἐπὶ τὸ ἐπιτίμιον εἰ ἄπορός ἐστι ἀφαλύσασθαι αὐτὴν δοῦλος &c. *Vat.* b Sic è *MSS.* in *Editis* ἴσω. c Eo modo *Big.* καταδικασμένοις in *Editis*, *Aliiſque.* καταδικασθέντος *Samb.* καταδικασθέντος aut κατεδικασμένος apud *Iſæum* & *Demoſth.* eſt is ſecundum quem judicatum eſt. d Τέκνων αὐτῷ γενομένων in quatuor *MSS.* e Ἐλθεῖν *Hen.* & *Busb.* f Ita *MSS.* in *Editis* deeſt σὺν αὐτοῖς δέ. g Particula ἢ abeſt quibuſdam *MSS.* h Ἐπ' ἐρημίαν *Vat.* i *Al.* πλανωμένους. k Ita *Big. Samb.* & *Vat.* παρ' αὐτῷ in *Editis.* l Τιμῇ κακοπαθούντων ἢ ὑπὸ *Big.* & *Samb.* τοὺς κακοπαθούντων ὑπὸ legiſſe videtur *Vet. Interpr.* m *Al.* πεπτωκότων, & ἐμπεπτωκότων. n Αὐτοῖς *Samb.* una manu, αὐτοὺς altera. o Τὸν ἄφωνον καὶ τὸν ἐνὸν *Big.* & *Samb.* τὸν ἀπόντα καὶ τὸν ἄφωνον *Hen.* & *Busb.* τὸν ἀπόντα & τὸν νεον *Vat.* τὸν ἄφωνον καὶ τὸν ἐνὸν. i. e. τὸν κωφὸν & τὸν ἐνὸν, *ſurdum & mutum*, malit *Bernardus.* p Παραχρῆμα μὲν ἐκδικείσθω in *MSS.* q Πεπληχότος *Samb.* r *Al.* τὴν νοσηλίαν, ἀπατώτω. ſ Διεφθαρμένον *Samb.* t Θνησκούσης δὲ τῆς γυναικὸς, & αὐτὸς *Vat.* Hîc *Joſephus* non de abortu, ut debuit, ſed de parente pereunte verba *Moyſis* intelligit. Veruntamen juſtitia Romana & decreta principum Chriſtianorum rem capitalem habent fœtum utero diſſolvere, ſpemque hominis perdere plaga aut pharmaco: ſimiliter & *Philo*; quem tamen ſequi noluit *Joſephus*, Phariſæorum interpretamentis addictior. u In maleficiis ejuſmodi voluntas ſpectatur, non exitus. Vide *Philonem*, p. 791, 792. x Καθ' ὧν *Big. Samb.* & *Vat.* y Στρεύμβους *Vat.*

a In

λς'. Βῦν τοῖς κέρασι πλήξοντα ὁ δεσπότης ἀποσφαζέτω. εἰ δ' [a]ἐφ' ἅλῳ κτείνει τινα πλήξας, αὐτὸς μὲ καταλυθεὶς ἀποθνησκέτω, μηδ' εἰς τεφλὼ αὖχμηρὸς εἰ) καθιξιωμένος. ἐὰν δὲ ϗ ὁ δεσπότης [b]ἐλέγχεται προγεγνωὼς αὐτῷ τὸ φύσει καὶ μὴ φυλαξάμενος, ϗ αὐτὸς [c]ἀποκτέτω· ὡς αὐτὸς τῷ τοῦ βοὸς ἀνηρημένῳ γεγονώς. ἐὰν δὲ δοῦλον ἢ θεράπαιναν ἀποκτείνῃ βοῦς, αὐτὸς μὲν καταλυθήσεται· τριάκοντα δὲ σίκλους ὁ κύριος τοῦ βοὸς ἀποτινύτω τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀνηρημένου. βοῦς δ' ἐὰν ὕστως πλήγεὶς ἀποθάνῃ πωλεόντωσαν καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ ὁ πλήξας· καὶ τὸ τιμὼ τὸ ἀμφοτέρων οἱ δεσπόται αὐτῶν διαιρεμέσθωσαν.

λζ'. [d]Οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες, ὀφειλὲς ποιείσθωσ[e] ὥστε σανίδων ὀπὸ βολαῖς ἔχειν κεκλεισμένας· ϗ χ' ὅπως τινὲς ἔμπεσοῦνται ὑφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ὡς ἐμπεσουμένοις ᾖ. [f]εἰ δ' ἀν εἰς ὄρυγμα τοιοῦτον μὴ κλεισὸν ἐμπεσὸν βόσκημά τινος διαφθαρῇ, τὸ τιμὼ αὐτῷ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω· τοῦ βαλλέσθω δὲ ϗ τοῖς [g]φέγουσι, ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα ὑπ' ἐάσῃ τινὰς [h]ἀποκυλισθῆναι [h]ἀποβάλλεσθαι.

λη'. Παρακαθήκην δὲ, ὥσπερ ἱερόν τι ϗ θεῖον χρῆμα, ὁ φυλακῆς ἀξιούτω· ϗ μηδεὶς ἀποστερῆσαι [i]συνθεὶς τὸ πεπιστευκότα, μήτε ἀνὴρ μήτε γυνὴ, μηδ' εἰ χρυσοῦ ἄπειρον μέλλοι κερδαίνειν, καταφρονῶν τοῦ μηδένα εἰ) τὸ [k]ἐξελέγχοντα. καθ' ὅλα μὲ γὰρ ὁ συνειδὼς ὀφείλει μῶν τὸ αὐτῷ προσῆκεν ἔχειν οὐ προσῆκεν· ϗ μάρτυς ἀρκούμενος αὐτῷ πάντα ποιεῖται τὰ παρ' ἄλλων ἔπαινον αὐτῷ παρέξειν· μάλιστα δὲ τὸ Θεὸν, ὃν ὑδεὶς πονηρὸς ὢν λανθάνει. εἰ δὲ μηδὲν ὀφείλων ὁρῶν ὁ πιστευθεὶς ἀπολέσειεν, ἀφικόμενος ὀπὶ τοὺς [m]ἑπτὰ κριτὰς [n]ὀμνύτω τὸ Θεὸν, ὅτι [o]μηδὲν παρὰ τὸ αὐτῷ βούλησιν ἀπόλοιτο ϗ κακίαν, ὑδὲ χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς· ϗ ὅτως [p]ἀνεπαφίοιτο ἀπείτω. [q]χρησάμενος δὲ καὶν ἐλαχίστῳ μέρει τῶν πεπιστευμένων ἀπολέσας τύχῃ, τὰ λοιπὰ [r]πάντ' ὧν ἀ ἔλαβεν ἀποδοῦναι κατεγνώσθω. ὁμοίως δὲ τῷ θεῖ ὀφείλεται καταθηκῶν, [s]καὶν μισθόν τις ἀποστερήσῃ τὸ ὀπὶ σώμασι τοῖς αὐτῷ ἐργαζομένοις· [t]μεμνῆσθαι ὅτι ὐκ ἀποστερητέον ἀνδρὸς πένητος μισθὸν, εἰδότας ὡς ἀντὶ γῆς ϗ τῶν ἄλλων κτημάτων ὁ Θεὸς αὐτῷ τοῦτον εἰς παρεσκεύασε. ἀλλὰ [u]μηδὲν ἀναβάλλεσθαι τὸ ἀπόδοσιν, ἀλλ' αὐθημερὸν ἀποτίνειν· [x]ὡς ὐ βουλομένου τοῦ Θεοῦ τὸ ἐξ ὧν πεπόνηκε χρήσεως ὑστερεῖν τὸ εἰργασμένον.

λθ'. Παῖδας ὑπὲρ ἀδικίας πατέρων μὴ κολάζειν· ἀλλὰ διὰ τὸν ἐκείνων αὐτῶν ἀρετὸν, οἴκτῳ μᾶλλον ἀξιῶν ὅτι μοχθηρῶν ἐγένοντο πατέρων, ἢ μίσους [y]φύτας ἐκ φαύλων. ὑδὲ μὲν πατρόθεν ὢν ἁμαρτίαν λογιζέσθω· τῶν νέων πολλὰ παρὰ τὸν ἡμέτερον

36. Bovem cornibus petentem dominus jugulet. Quod si aliquem in area percussum interfecerit, ipse quidem lapidatus moriatur, & ab esu hominum rejiciatur. Si vero dominus ingenium ejus ante sciviſſe convincatur, nec tamen custodiviſſe, ipse quoque morte plectatur; ut qui necato à bove mortis causa fuerit. Sin autem servum aut ancillam bos occiderit, ipse quidem lapidetur; dominus vero bovis triginta siclos interempti domino pendat. * Quod si bos ita à *bove* ictus mortuus fuerit, &, mortuus & percussor vendantur, & domini eorum pretium utriusque inter se dividant. *Lex de Bove petulco. Ex.21.*

37. Qui puteum aut lacum demiserint, diligenter curent, ut tabulis impositis clausos habeant; non ut ulli aquatione arceantur, sed ut nullum in eos incidendi periculum sit. Quod si in talem scrobem non clausam pecus alicujus delapsum intereat, pretium ejus domino solvat *is qui foderit*. Quin & tectis circumdentur, quæ, vicem parietis implentia, non sinent ullos devolutos exstingui. *De pecore in lacu aut puteo extincto. Ex. 21. & Philo, p.800.*

38. Depositum qui accepit, *illud* tanquam rem sacram & divinam servet & custodiat; & nemo dolose *aliquid* componat ad eum, qui deposuit, fraudandum, neque vir, neque mulier, etiamsi auri vim immensam lucraturus sit, fretus securitate quod nullus sit qui redarguat. nam omnino quidem convenit, unumquemque bene facere, animum suum sibi consciun esse credentem (& quisque sibi locuples testis ea agere studeat quæ ei ab aliis laudem pariant) & maxime Deum, quem nemo malus latet. Quod si depositarius, nihil dolo malo agens, *depositum* perdiderit, septem judices adeat, Deumque juret nihil sua voluntate & vitio perditum esse, neque se ulla parte ejus usum esse: atque ita innocens abeat. Quod si vel minima parte creditorum usus forte perdiderit, ad reliqua omnia quæ accepit redhibenda damnetur. Similiter etiam ac in depositis, si quis mercedem eorum retinuerit qui corporibus suis operantur, meminerit *oportet* hominis pauperis mercedem non esse retinendam, hoc ipsum cogitando, quod eam Deus illi præbuerit pro terris ac aliis possessionibus. Quin & nihil solutionem differat, sed eodem die solvat: tanquam Deo nolente ut operarius *quam minimum* careat laboris sui fructu. *Depositum bonæ fide servandum. Ex. 22. Lev. 6.* *Operarios non fraudandos, sed mercedem statim solvendam. Lev. 19. Deut. 24.*

39. Nati propter patrum culpam ne puniantur; sed propter suam ipsorum virtutem misericordia potius digni habeantur, quod ex improbis geniti fuerint parentibus, quam odio, quod vitiosis sati. Neque vero filiorum peccatum patribus est imputandum: cum adolescentes *Causa patrum liberos non puniendos, aut è contra. Deut. c. 23. 24. & c. Philo, p. 857.*

a In ora *Cod. Sambuci*, ἐπὶ ἄλωνος. b Ἐλέγχηται *Big. Samb. & Vat.* c Ἀποθνησκέτω *Big. & Samb.* d Οἱ ϗ φρέαρ *Big. & Samb.* e Οὗ δ' ἂν τις *Idem.* f Τίσεται *Vat.* g Ἀποκλισθέντας *Vat.* h Ἀποβαλλίζ *Big. & Samb.* i Θεμενωθεὶς *Samb. Busb. Hen. & Vat.* k Ἐξελέγξοντα *Vat.* l Verba ista τὸ μαρτὺς ἀρκούμενος &c. parentheſi (quod fecimus) includenda, niſi cum *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* legamus, τὸ μαρτυρεῖ ἀρκούμενον αὐτῷ πάντα ποιεῖν &c. aut dicamus poſt τὸ Θεὸν vocem aliquam (quæ forſan exciderit) ſupplendam eſſe: *ſc.* vel λιπόλιπεν ex *Vet. Interpr.* qui habet *& maxime reſpicientem ad Deum*, vel φοβούμενον cum *Caſtalione.* m De quibus pluribus agit *Seldenus* de *Synedriis Vet. Hebr.* l. 2. c. 6. §. 4. n Ὀμνύτω *Hen. & Busb.* o *Al.* μηδὲ. & mox αὐτῷ & ἑαυτῷ. p Ἀνεπαφίοιτο ἀπείτω *Big. & Samb.* ἀναίτιος ἀπίτω *Busb. & Hen.* q Χρησάμενον δὲ, καὶν ἐλάχιστον μέρος τὸ &c. *Vat.* r Πάντα ἃ ἴλ. *Big. Samb. & Vat.* s Καὶν μισθὸν τις *Samb.* t Μεμνῆσθαι ὀφεῖν ὐκ ἀποστερεῖν *Big. Samb. & Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit *habeamus edibilis.* u Ita *Big. Samb. & Busb.* μηδὲ ἀναβάλλεσθαι *Hen. & Vat.* in *Editis* μηδὲν ἀναβαλλίσθω. x Ὡς μὴ β. *Big. & Samb.* y Φύντας *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* * Bos autem ſi à bove percuſſus &c. in *Vet. Interpr.* ac ſi pro ὕστως legiſſet ὑπὸ βοὸς.

lescentes discendi fastidio multa præter nostram doctrinam sibi permittant.

Spadonum congressus & castratio omnigena prohibita. Lev. c. 22. & Deut. 23.

40. Spadones abhorreantur, & eorum fugiatur congressio; quibus erepta sit virilitas, & generationis fructus, quem Deus hominibus ad generis nostri incrementum tribuit. Abigantur autem tanquam qui liberos peremerint, & antequam sint id sustulerint quod causa eorum fuisset (perspicuum enim est, eos, cum effeminata sit ipsorum anima, in idem etiam corpore mutatos esse) itidem etiam quicquid aspicientibus putatur monstrum. neque homines castrare liceat, neque alia animalia.

Legem Moysis æternitatis perpetuamque animo vano credit Josephus, sicuti & cætera Judæorum calamitas.

41. Et hæc quidem vobis sit pacifica legum reipublicæ constitutio, & Deus propitius honestatem ejus à seditionibus imperturbatam conservabit: absit autem ut ullum veniat tempus, quod horum aliquid innovet & in contrarium mutet. Sed quoniam necesse est hominum genus, vel invito vel sua sponte, in turbas etiam & pericula incidere, age pauca etiam de his præterea ordinemus: ut quæ facienda sint prævidentes, salutaria, cum opus erit, habeatis; neque tunc requirentes quæ facere oporteat, imparati * in tempora *funesta* incurratis. Faxit Deus, ut terram, quam vobis dedit labores contemnentibus, animosque ad virtutem exercitatos habentibus, in pace ac tranquillitate colatis, possidentes eam sine perniciosis externorum incursionibus, & absque civili vos exagitante seditione, (per quam si patribus vestris contraria faciatis, instituta illorum perdetis) utque legibus uti pergatis, quas Deus *ut* bonas *numine suo* comprobatas tradit. Si vero res bellica quæcunque acciderit, aut nunc vestro ævo aut postea apud seros nepotes, *utinam* hæc extra *terræ vestræ* limites geratur. Cæterum bellum gesturi, legationes mittite & præcones ad hostes voluntarios. decet enim, ante*quam* arma *inferantur*, verbis ad eos uti, declarando, vos, quamvis & exercitum magnum habeatis, & equos & arma, & ante hæc Deum propitium & auxiliarem, nolle tamen cogi bellum cum eis gerere, neque facultates illorum auferentes lucrum ipsis invisum comparare. Ac si quidem obtemperaverint, decet vos pacem servare: sin vero sibimet *nimium* fidentes, ac si viribus præpollerent, vos lædere voluerint, exercitum in eos ducite, Deo quidem summo imperatore utentes, uno vero præstanti virtute secundarum partium duce creato. nam multorum imperium, præterquam quod iis qui aliquid celeriter agere necesse habent impedimento sit, etiam *eo* utentibus *non raro* obesse

LEGES BELLI. *Deut. c. 24.*

Præcones mittendi.

διδασκαλίαν [a] αὐτοῖς ὑπερτιθέντων, ὑπερφανίᾳ δὲ διδάσκεσθαι.

μ΄. Γάλλως ἀκρότομος, καὶ σιώδη φεύγειν [b] τὴν μετ' αὐτῶν, ἀφελομένους αὐτοὺς τὸ ἄρρεν καὶ τὸν τῆς παιδοποιίας καρπόν· ὃν ἀνθρώποις ἐπ' αὔξησει τοῦ γένους [c] ἡμῖν ὁ Θεὸς παρέσχεν. ἐλαύνειν δὲ ὕστερον εἰς ὑβρὶν τάχιον σφαγῆς καὶ τοῦ τούτων ἀπολλυῖτας τὸ ὀφεῖλον [d] αἴτιον· ἄδηλον γάρ ἐστι, τῆς ψυχῆς αὐτοῖς θηλυνομένης, [e] μεταπεσεῖσθαι τοῦτο καὶ τὸ σῶμα· ὁμοίως δὲ καὶ πᾶν τὸ νομιζόμενον τέρας τοῖς ὁρῶσι. μὴ ἐξεῖναι δὲ ποιεῖν ἀκτομίας, μήτε ἀνθρώπους, μήτε τῶν ἄλλων ζώων.

μα΄. Λύτη μὲν οὖν ὑμῖν ἐφικτὴ τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας διάταξις ἔστω, καὶ ὁ Θεὸς εὐμενὴς ἀσφαλειαν αὐτῆς [f] κόσμον παρέξεται· γένοιτο δὲ χρόνῳ μηδὲ εἰς, ὃς [g] χρήσοιτί τι τούτων καὶ τοῦ ὀφαντίου [h] μεταβάλλοι. ἐπεὶ δὲ ἀνάγκη τὸ [i] ἀνθρώπινον γένος εἰς ἀβουλήτους ἢ καὶ [k] προαιρέσεις ταραχὰς καὶ κινδύνους ἐμπεσεῖν, φέρε καὶ περὶ [l] τούτων βραχέα προδιατάξωμεν· ὡς ἂν προειδότες ἃ χρὴ ποιεῖν, ἐν τῇ χρείᾳ τῆς [k] συντηρίου εὐπορῆτε, καὶ μὴ τότε ἃ δεῖ ποιεῖν ἐπιζητοῦντες, [l] ἀπαρασκεύαστοι [m] τοῖς κακοῖς [n] προπέσητε. γὰρ, ὧν ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε πόνων καταφρονῆσαι καὶ ψυχὰς τοῦ ἀρετῆς ὀσκημένους, [p] πόλεμον νόμισατε, κεκτημένοι αὐτὸν, μήτε ἀλλοτρίαν εἰς αὐτὸν ὑπὲρ κακοῦ σφετερισάντων, μήτε φύσεως ἀμφυλίᾳ καταχύσητε ὑμᾶς· ὑφ' ἧς ταναντία πατράσι τοῖς ἑαυτῶν φρονοῦντες ἀπολεῖτε τὰ ἐκείνοις νομοθέντα· χρώμενοί τε νόμοις, οὓς ἀγαθοὺς δοκιμάσας ὁ Θεὸς προδίδωσι, διατελοῖτε. ἐὰν δ' [q] ὅ, τι ἂν πολεμικὸν, ἢ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἢ ὕστερον ὑπὸ παίδων ὑμετέρων, γένηται, [r] τῦθ' ὑπόθεσιν προχθείη. μέλλοντας δὲ πολεμεῖν, [s] πρεσβείας καὶ κήρυκας πέμπειν παρὰ τοὺς [t] ἑκουσίους πολεμίους. πρὸ γὰρ τῶν ὅπλων χαλεπὸν [u] χρῆσθαι λόγοις πρὸς αὐτοὺς, δηλοῦντας ὅτι καὶ στρατιὰν πολλὴν ἔχοντες, καὶ ἵππους, καὶ ὅπλα, καὶ πρὸ τούτων εὐμενῆ Θεὸν καὶ σύμμαχον, ὅμως [v] ἀξιοῦτε μὴ ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν [x] αὐτοῖς, μηδὲ τὰ ἐκείνων ἀφαιρεῖσθαι ἀβούλητοι αὐτοῖς κέρδος προσλαμβάνειν. καὶ πειθομένων μέν, καλῶς ὑμᾶς ἔχειν τὴν εἰρήνην [y] φυλάττειν· [z] εἰ δὲ φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς ἃς ἰσχὺς ἀφαίρωσιν, ἀδικεῖν ἐθέλοιεν, στρατὸν ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε, στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ Θεῷ, ὑποστρατήγοις δὲ χειροτονήσαντες ἐκ [a] ἀρετῆς προύχοντα. πολυαρχία γὰρ, πρὸς τῷ τοῖς ἐξέσω τι προσκόπτειν ἀνάγκῃ ἔχουσιν ἐμπόδιον εἶναι, καὶ βλάπτειν πέφυκε τοὺς χρωμένους.

a Ἑαυτοῖς *Big. & Samb.* b Τῇ μετ' αὐτῶν ἀφιλομένων αὐτὰς *Vat.* τῇ μετὰ τὸ ἀφιλομένων αὐτὰς *Hen. & Busb.* c Ἡμῖν *Vat.* d Ita *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* in *Editis* ἑαυτῶν, forte pro ἐν αὐτῷ. quam lectionem sequendo ita *Gelenius* interpretatur, *sed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit.* e Μεταπεσεῖσθαι *Big. & Samb.* μεταπεσεῖσθαι *Vat.* f Κτήσοιτο *Bas.* in *cæteris* κτήσοιτο, vel κτήσειτο. g Μεταβαλλῇ *Big. & Samb.* & mox ἐπειδή. h Ἀνθρώπειον *Vat.* i Τύτο *Big. Vat. & Samb.* à manu secunda. k Ita *Big. & Samb.* in *Editis*, *Aliisque* συντηρίων ὑπαρχόντων. l Sic *Vat.* in *reliquis* ἀπαρασκεύαστοι. m Forsan τοῖς κακοῖς. n Παραπέσητε, ἀλλὰ γὰρ &c. legit *Castalio.* o Ὧν ἀσκημένους vel ἀσκηνόντων legerat *Epiphan.* p Ἀπόλεμον μὲν ὑμοῖς παρέχοντο κεκτημένοις αὐτὸν *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* q Ita, vel ὅσα scribendum censeo, pro vulgato ὅτι. r Ita *Samb.* cum *Vat. Interpr.* τῇ ἧς ὑπ' *Bas.* & *Vat.* πρὸς ἧς ὑπ. *Gen.* unde legendum causet *Pusinus*, γένηται πρὸς ἧς ὑπὸ παίδων, τῦτο πραχθείη. s Eo modo *Big. Samb. & Vet. Interpr.* πρεσβείαν *Vat.* πρὸς βίαν perperam in *Editis.* t Ἑκουσίους in quinque *MSS.* u Ἀξιοῦτε *Busb. & Hen.* x Al. αὐτοῖς. y Ita pro φυλάττειν in *Editis* emendatum dederunt *Bernardus, Buriusque.* in *Big. Samb. & Vat.* φυλάττειν. z Sic in quinque *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis* φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς, ἃς ἰσχὺς ἀφαιρῆσιν· εἰ δ' ἐθέλοι. a Ἐκ ἀρετῆς *Vat.* *Tempori-bus succumbatis* vertit *Epiphan.*

a Καὶ

χρωμένους. φρατιὰ δὲ ἄγειν καθαρὰν, [a]ὁπ πάντων τῇ ῥώμῃ [b]σωμάτων καὶ ψυχῆς εὐτολμίᾳ [c]διαφερόντων· τὰ δὲ δειλὰ [d]ἀποκείροντας, μὴ τὰς παλαμίδας ἀφῇ τὸ ἔργον πρακτὸν εἰς φυγήν· [e]ἀφελήσῃ. τούς τε νεωστὶ οἰκίας μεμακότας οἷς ὕπω χρόνος ἀπολαύσεως αὐτῶν ὑπέμεινε, καὶ φυτεύσαντας ὕπω δὲ καρπῶν μετειληφότας ἐᾶν χωρεῖν, καὶ τοὺς [f]μνηστευσαμένους δὲ καὶ νεωστὶ γεγαμηκότας· μὴ πάθῃ τούτων φθονοῦντα τῷ ζῆν, καὶ τηροῦντας [g]ἑαυτοὺς εἰς τὴν τούτων ἀπόλαυσιν, ἐθελοκακήσωσι [h][περὶ τὰς γυναῖκας.]

μϚ'. [i]Στρατοπεδευσάμενοι δὲ πρὸς πόλιν μή τε ἀλογρεπέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντες δὲ τὴν ξύλων ἀπορευμένους εἰς τοίνυν μηχανημάτων, μὴ κείρητε τὴν γῆν ἡμερα δένδρα κόπτοντες· ἀλλὰ φείδεσθαι, λογιζόμενος ὑπ' ὠφελείᾳ ζῶντα τῶν ἀνθρώπων γεγονέναι, καὶ φωνῆς ἂν εὐπορήσαντα διαμαρτύρασθαι πρὸς ὑμᾶς, [k]ὡς οὐδὲν αἴτια γεγονότα τῷ πολέμῳ πάσχοι κακῶς παρὰ δίκην, [l]εἰ δυνάμεις αὐτοῖς ἦν καὶ μετοικήσαντα ἂν καὶ πρὸς ἄλλην μεταβάντα γῆν. κρατήσαντες δὲ [m]τῇ μάχῃ, τοὺς ἀντιταξαμένους κτείνατε· τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὸ τέλος ὑμῖν φόρους [n]σώζετε, πλὴν [o]τῶν Χαναναίων ἐθνῶν. τούτους γὰρ πανοικὶ χρὴ νεμεῖσαι ἀφανίσαι.

μγ'. Φυλάσσετε δὲ, μάλιστα ἐν ταῖς μάχαις, ὥστε μήτε γυναῖκα ἀνδρείᾳ στολῇ χρῆσθαι, μήτε ἄνδρα στολῇ [p]γυναικείᾳ.

solet. Exercitus autem purus ducatur, delectis corporum robore animique audentia præcellentibus; timidis vero rejectis, ne dum acie decernitur in fugam versi hostibus prosint. lique qui nuper domos ædificarint, quibus nondum per annum fruiti sunt; & qui conseverint, necdum fructus perceperint, domi *manere* sinantur; necnon sponsi, & qui nuper uxores duxerint: ne harum rerum desiderio vitæ parcentes, & seipsos ad eatum fruitionem servantes, ultro se male gerant [propter uxores.]

Militum delectus habendus.

42. Castris autem positis, providete ne quid sævum & improbum faciatis. Cum vero urbem obsideatis, & ligna ad machinas conficiendas desideretis, ne terram attondete, arbores mites ac frugiferas succidendo: sed parcite, eas in hominum utilitatem natas esse cogitantes; & si vocem haberent, vobiscum expostulaturas esse, sese immeritò malo affici, ut quæ belli causa non exstiterint, atque inde migraturæ fuerint & in aliam terram transituræ, si eis esset potestas. Cum autem prælio *hostes* superaveritis, eos qui in adversa acie steterint interficite, cæteros vero ad tributa vobis pendenda conservate, gente Chananæorum excepta: hos enim ad internecionem delere oportet.

Cavendum ne sævum quicquam aut improbum castra polluat. Deut. c. 23. v. 9.

Arbores frugiferæ non excindendæ. Deut. c. 20.

43. Cavete autem, maxime in præliis, ne vel femina ornatu virili utatur, vel vir stola muliebri.

Lex de ornatu virili muliebrique. Deut. c. 22. v. 5.

44. Moyses igitur hujusmodi relig. institutionem reliquit: leges vero quadragesimo anno ante reliquit, de quibus in alio libro dicemus. Sequentibus autem diebus (assidue enim concionabatur) fastas eis precationes tradit, & imprecationes in eos qui ex legibus non viverent, sed contra præscripta earum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitavit, quod in sacro volumine *scriptum* reliquit, continens futurorum prædictionem, juxta quam omnia facta sunt atque fiunt, neque ille quicquam à veritate aberravit. Hos igitur libros sacerdotibus tradit, simul & arcam, in qua decem *illa* præcepta in duabus tabulis scripta recondidit, atque tabernaculum. Quin & populum admonuit, ut cum *Chananæorum* terram deviciissent, & *in ea* consedissent, injuriæ ab Amalecitis acceptæ non obliviscerentur: sed, facta in eos expeditione, pœnas reposcerent maleficiorum, quibus illi eos affecerant, cum essent in deserto. Occupata vero Chananæorum terra, omnique ejus multitudine ut par est deleta, aram exstruere *jussit* ad solem orientem versam, non procul ab urbe Sicimorum inter montes duos, Garizæo quidem ad dextram

Leges suas frequentibus concionibus inculcabat Moyses, & tandem scripto volumine Sacerdotibus tradidit. Deut. c. 31.

Vindicta de Amalecitis capienda.

Chananæorum stirps delenda.

a Καὶ ὑπ. legisse videtur *Ves. Interpr.* b Σώματος *Bunb. Hen. Vat. & Epiphan.* c Διαφέροντα legerat *Ves. Interpr.* d Ἀποκείροντας *Samb. Bunb. Hen. & Vat.* ἀποκείροντος *Big.* e Ὠφελίαν *Samb. & Epiph.* f Μνηστευσαμένους *Samb. & Hen.* verbo bono ac vetere, ut inquit *Bern.* g Αὐτὰς *Samb. & Big.* h Non dubito quin tres illæ voces, quas uncis inclusas dedi, à sciolo aliquo additæ fuerint, cum eas non agnoscat *Vetus Interpres.* i Στρατοπεδευόμενοι τε ἀφορμὰς *Samb. & Big.* ἀφ. δὲ στρατοῦ μή τι τῇ δυσχερῶν *Vat.* k Ὡς οὐδὲν αἴτια τῷ π. γ. πάσχοι *Big. & Samb.* l Εἰ ἦ δυν. legerat *Epiphan.* m Articulum negligunt *Big. & Samb.* n Σώζητε *Vat.* o Τῶν Χαναναίων in quinque *MSS.* p Γυναικείᾳ *Bunb. Hen. Vat. & Samb.* à manu secunda. q *Al.* κατελίπετο ut infra v. 34. r Ἐτεσι σφ. τ. γεγραμμένοις *Bunb. Hen. & Vat.* s Vide p. 161. & v. 26. t Σωτηρίᾳ δὲ ἐξ. *Big. Samb. & Vat.* σωτηρίᾳ ἐξαπλωσίασεν *Epiph.* u Τὰ ἐν αὐτοῖς *Big. Samb. & Vat.* x Ἃ ἦ γεγρ. *Big. & Samb.* y Ἐν βιβλίοις ἐν τῷ ἱερῷ *Big. Samb. Vat. & Epiph.* Videlis *Deut.* 32. z Περιέχουσα in quinque *MSS. & Ves. Interpr.* a Καταθεῖναι *Big. & Samb.* b Τυγχάνοντες *Big. & Samb.* c Ita quinque *MSS. & Epiph.* Χαναναίων *Bas. & O.* d Πέραν ἐστιν ἀφορῶν κατὰ δυσιν ὁρῶν *Samb. Big. & Vat.* e Ita ex quatuor *MSS.* edidit *Bern.* Γαριζὶν *Bas. & O.* Γαριζεὶν *Vat.* quod proxime accedit ad Hebraicum Γαριζείν.

a Γιθελ

Exſecrationes & benedictiones è montibus Gebal & Garizim. Deut. 27.

dextram poſito, ad lævam autem eo qui Gibalus nuncupatur: diviſumque exercitum in ſenas tribus ſuper duobus montibus ſtatuere, & una cum illis Levitas & ſacerdotes. ac primum quidem illos in Garizæo fauſtiſſima eis apprecari, qui religionis Dei ſtudioſi eſſent & cuſtodiæ legis, neque ea quæ dixiſſet Moyſes rejeciſſent; *ſex* alias vero *tribus* bene illis ominari, & rurſum his precantibus priores acclamare: deinde itidem tranſgreſſoribus diras imprecari, alteras alteris ad dicta comprobanda & ſancienda ſuccinentes. Fauſtas autem precationes & earum exſecrationes ſcriptis conſignavit, * ut earum diſciplina nullo unquam tempore intermitteretur. Quas ſane † moriens etiam aræ inſcribi juſſit ex utroque latere, ubi etiam populo denunciat ut ſtans ſacrificet & holocauſta offerat, & poſt illam diem nunquam aliam victimam *ei* imponeret: non enim eſſe licitum. Hæc igitur Moyſes inſtituit, atque gens Hebræorum his conſentanea pergit facere.

ἐκ δεξιῶν κειμένῳ, τῷ δ' ἐκ λαιῶν [a] Γιβάλῳ προσαγορευομένῳ. μετιόντας δὲ τὰ πρατὰ καὶ ἐξ φυλὰς ὅτι τοῖν δυοῖν ὄροιν ἀναστῆναι, καὶ σὺν αὐτοῖς Λευίτας τε καὶ τοὺς ἱερέας. καὶ [b] πρῶτα μὲ τοὺς ὅτι τῷ Γαριζεὶν γενομένους εὐχεσθαι τὰ κάλλιστα τοῖς περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τῶν νόμων φυλακὴν ἀσπάζεσθαι, ὧν τε Μωϋσῆς εἶπε μὴ παραχρυσαμένοις, εὐφημεῖν δὲ τοῖς ἑτέροις, καὶ τούτων πάλιν εὐχομένων, τοὺς προηγμένας ἐπαρᾶσθαι· [c] ἐπιόρκοις τοῖς κατὰ ταῦτα παρανομήσασι κατάρας πέμπειν, ἐπιφωνοῦντας ἀλλήλοις ὅτι κυρώσει τὰ λεγόμενα. ἀνέγραψε δὲ τοῖς εὐλογίαις καὶ τοῖς καταράις [d] αὐτὸς, ὡς μηδέποτε [e] ἐκλιπεῖν τὸν μάθησιν αὐτῶν ἐπὶ πολὺ χρόνον. ὡς δὴ καὶ τῷ βωμῷ τελευτῶν ἐνέγραψε κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν, ἣ καὶ φαίνεται [f] φησὶ τὸ λαὸν θύσαί τε καὶ ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν [g] μὴ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον. ταῦτ' οὖν Μωϋσῆς [h] τε διέταξε, καὶ τὸ Ἑβραίων ἔθνος ἀκόλουθα τούτοις ποιοῦσι διατελεῖ.

Hebræos ad legum cuſtodiam jurejurando adſtringit Moyſes.

45. Poſtridie autem populo una cum mulieribus & parvulis ad concionem convocato, ut mancipia etiam adeſſent; adjuravit eos ut legum curam haberent: utque diligentes mentis Dei æſtimatores eas non tranſgrederentur, nihil contra eas neque conſanguinitati indulgentes, neque timori cedentes, neque aliam omnino cauſam legum conſervatione potentiorem eſſe exiſtimantes. Quin, ſeu quiſquam eorum conſanguineus, ſeu civitas *quæpiam* reipublicæ eorum inſtitutionem confundere & diſſolvere conaretur, eos & publice & privatim ulciſcerentur: ac ſi quidem eos ſuperaſſent, funditus exſcinderent, neque, ſi fieri poſſet, vel veſtigium †† vecordi inſolentia elatorum relinquerent. Quod ſi pœnas ſumere non valerent, hoc *ſaltem* oſtenderent, hæc nequaquam de voluntate ſua facta eſſe. Et multitudo quidem juravit.

μέ'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸ λαὸν σὺν γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις εἰς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ὡς παρεῖναι καὶ τοὺς ἀνδράποδα, ὥρκωσε τῶν νόμων αὐτοὺς φυλακὴν ποιήσασθαι· καὶ τὸ θεοῦ βλασφημίας ἀκεραίους λογιζομένους, μηδὲν εἰς αὐτοὺς μήτε συγγενείᾳ χαριζομένους, μήτε εἴκοντας φόβῳ, μήτε ἄλλῃ καθάπαξ αἰτίαι κωλύσειν τὸ τῶν νόμων φυλακῆς ἐπολαμβάνοντας, πᾶσαν τούτων. ἀλλ' ἂν τί πῃ τὸ ἐξ ἅπαντος [k] συγχεῖν καὶ καταλύειν ἐπιχειρῇ τὴν κατ' αὐτοὺς πολιτείαν, ἄντε πόλις, ἀμύνειν [l] αὐτοὺς καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν· καὶ κρατήσαντας μὲν ἐξ αὐτοῦ ἀναστάτους θεμελίων, καὶ μηδὲ ὅ ἔδαφος τῶν ἀπολομένων εἰ δυνατὸν καταλιπεῖν. εἰ δ' ἀσθενοῖεν λαβεῖν τὴν τιμωρίαν, αὐτό τὸ μὴ κατὰ βούλησιν ἰδίαν πᾶσιν γίνεσθαι δεικνύναι. καὶ ὁ μὲν πλῆθος ὤμνυεν.

Docet quomodo ſacrificia rite offerrent. Num. c. 28. c. 29. Monet ne gentibus P. M. inconſultis bella gererent. Num. c. 27.

46. Docuit autem eos, quomodo ſacrificia Deo fierent acceptiora, & quomodo in militiam exirent, ſigno capto ex lapillis, ut etiam prius declaravi. Joſua quoque vaticinatus eſt, Moyſe adhuc præſente: atque omnia expendens quæcunque pro ſalute populi faceret, cum in bellis tum in pace, dum leges componeret & rectam ſuppeditaret reipublicæ inſtitutionem, prædixit, prout numen ſibi declararet, "eos religione in Deum violata mala experturos eſſe, ita ut terra eorum armis hoſtili-
"bus oppleretur, & urbes funditus everteren-

Vaticinatur Jeſus. Deut. c. 34.

μς'. Ἐδίδαξε δὲ αὐτοὺς ὡς ἂν αἱ θυσίαι τῷ Θεῷ μᾶλλον κεχαρισμέναι γένοιντο, καὶ ὅπως ἂν οἱ στρατεύοντες ἐξίοιεν [m] τεκμηρίῳ χρώμενοι τοῖς λίθοις, ὡς καὶ πρότερον δεδήλωται. [n] προεφήτευσε δὲ καὶ Ἰησοῦς Μωϋσέως παρόντος ἔτι· καὶ πάνθ' ὅσα ποιήσειν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ σωτηρίας ἔν τε πολέμοις καὶ κατ' εἰρήνην, νόμους σωτηθεὶς καὶ τὴν τοῦ πολιτείας κόσμον συμποιῶν, ἀναλογιζόμενος προέφησεν, ὡς δηλώσειν αὐτῷ τὸ θεῖον, "ὅτι παραβάντες
"[o] τὰ πρὸς αὐτὸν θρησκείαν πλημμελήσουσι κακῶν, ὡς ὅπλων
"τε αὐτοῖς πολεμίων πληρωθῆναι τὴν γῆν καὶ καθαιρεθῆναι
"[p] πόλεις,

a Γιβαλῆ aut Γιβαλὴ in quatuor *MSS.* in *Vat.* corrupte τῷ ὄρει καλουμένῳ. Sed in libro ſequente ex conſenſu *Codicum* ſcribitur Γιβάλου. Sedes autem dirarum *Hibal* live *Hebal* à capite cano glabroque nomen meruit. quod enim Græci Φάλακρον, Arabes vocant *Gibal.* manet etiam adhuc monti huic *albor* ſterilis exſecrationis veteris nota, ut liquet ex Itinerario *Benjaminis. Bern.* Videſis *Annott.* ad l. V. c. 1. §. 19. *b* Πρῶτος μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζεὶν in quinque *MSS.* verum in libri quinti c. 1. §. 19. ἐπὶ τῷ Γαριζεῖ, è formula Attica Γαριζείς. *c* Ita edidit *Bernardus.* ἐπὶ τὰ κατὰ ταῦτα τοῖς π. *Baſ.* & *G.* ἐπ. τῷ ταῦτα π. *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπὶ τὰ τοῖς πατρ. κατὰ ταῦτα ἀρχὰς πᾶσιν *Hen.* & *Busb. d* Αὐτὸς in quinque *MSS. e Al.* οὐκλίποι, more *Atticorum* retrahendo accentum. *f* Vocem φησὶ non agnoſcit *Vet. Interpr. g* Ita *Big.* οὐκ ἐπ' ἐπανογκῶν ἱερῶν ἕτερον *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἐπανογκῶν ἱερέων ἑτέρων *Baſ.* & *G. Grotius* (ad *Joſ.* c. 8. v. 30.) dicit, *tunc quidem aram iſtam* in ſacrificii uſum *fuiſſe*, in poſterum vero monumenti cauſa *manſiſſe. h* Illud τε negligunt *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr. i* Γινομένους *Big.* & *Samb. k* Συγχεῖν ἐπιχειρῇ *Busb.* & *Hen. l* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* αὐτούς. *m* Id eſt, ſigno ex ſanctiſſimo illo oraculo *Urim* & *Thummim* capto, quod deſcribitur *Num.* c. 27. v. 21. Hac de re *Schotanus* in *Bibliotheca Hiſtoriæ Sacræ*, tom. 2. p. 345. *n* Ita cum *Baſ.* & *G.* niſi quod diſtinxerim poſt ἔτι, & καὶ addiderim. *Epiphanius* legerat, πρ. δὲ κ. Ι. Μ. προεφήτ. ὁ ὃ Μωϋσῆς πάνθ' atque ita edidit. *Caſtalio*, niſi quod κὸ ὁ Μωϋσῆς habeat pro ὁ δὲ Μωϋσῆς. in quinque *MSS.* πρ. δ. κ. Ι. Μ. προφήτ. ἐπειδὴ πάνθ' ὅσα ποιήσειν [πεποίηκεν *Big.* & *Samb.*] ὑπὲρ τ. &c. Quid ſi (inquit *Bern.*) iſthæc alternemus, πρ. ὃ κὸ Ἰησοῦ Μωϋσέως παρόντος. ἔτι πάνθ' ὅσα &c. *o* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὸν αὐτὸν θρ. *Baſ.* τὸν αὐτῶν θρ. *Gen.* τὸν αὐτῶν θρ. edidit *Caſtalio*, atque ita legendum eſſe conjecerat *Burius.* * *Ut in perpetuum cuivis eas diſcere liceat*, vertit *Gelenius.* † Al. *eandem inſcripſit* &c. Interpretationem noſtram vocis ἐνέγραψεν defendit *Bonfrerius* ad *Deut.* c. 27. p. 1021. mox *Gelenius* reddit, *qua populus eſt ſtare.* †† *Deſperatorum* reddit *Caſtalio.* Sed (ut inquit *H. Steph.*) ita uti nomine *deſperatus*, haud ſcio an Latinitas conceſſura ſit.

a Τὰς

"[a] πόλεις, [b] ἡ τ' νεὼν καταπρηθῆναι, καὶ [c] προσθέντας "ἀλγεῦσιν ἀνδράσιν ὀδύνας λυπρομένοις οἶκτον ὅτι ταῖς "συμφοραῖς αὐτῶν, μετανοήσειν δ' αὐτοὺς ὅτι μηδενὶ "χρησίμῳ ταῦτα πάσχοιεν. ὁ μέντοι Θεὸς, [d] ὁ κτίσας ὑμᾶς, "πόλεις τε πολίταις ὑμετέροις ἀποδώσει ἡ τ' ναόν. ἔσεσθαι "δὲ τὴν τούτων ἀποβολὴν οὐκ ἄπαξ, ἀλλὰ πολλάκις.

μζ'. [e] Παρορμήσας δὲ τὸν Ἰησοῦν ὅτι τὰς Χαναναίους πρατιὰν ἐξαναγῶν, ὡς ἂν Θεοῦ συνεργοῦντος οἷς ἂν ὁπιχειρήσειε, καὶ πᾶσαν ἐπαφηρήσας τὴν πληθώ, [f] "ἐπεὶ, "φησὶ, πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους, [g] καὶ Θεὸς "τὴν δε μοι τὴν ἡμέραν ἐπὶ πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισε, "χάριν μὲν αὐτῷ ζῶν ἔτι καὶ παρὼν ὑμῖν ἔχειν ὁμολογῶ προ- "νοίας τε τῆς ὑπὲρ ὑμῶν, ἣν οὐκ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς μό- "νον τῶν [h] ἡμετέρων ἐποιήσατο κακῶν, ἀλλὰ καὶ δωρεᾶς "τῶν κρειττόνων· ὅπερ τε ποιοῦντί μοι [i] καὶ πᾶσαν ὅτι- "νοιαν τ' ὅτι τὸ βέλτιον ὑμῶν μεταβολῆς φερομένη λαμ- "βάνοντι συνηγωνίσατο, [k] καὶ παρέσχεν ἐν ἅπασιν αὐτὸν "εὐμενῆ ἡμῖν. μᾶλλον δ' αὐτὸς ἦν ὁ καὶ τὴν ἀφήγησιν "αὐτῶν διδοὺς, καὶ τὰ τέλη χαριζόμενος, ὑποστρατήγη- "γῳ χρώμενός [l] μοι, καὶ ὑπηρέτῃ ὢν τ' ὑμέτερον λαὸν "εὐεργετῆν ἠθέλησεν. [m] ἀνθ' ὧν προευλογῆσαι τὴν τοῦ "Θεοῦ δύναμιν, ᾗ μελήσει καὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑμῶν, "ἀπαλλαττόμενον καλῶς ἔχειν ἡγησάμην· αὐτός τε "ταύτην ὀφειλομένην ἀμοιβὴν ἀποδιδοὺς, καὶ καταλεί- "πων εἰς μνήμην ὑμῖν, τὸ σέβειν τε καὶ τιμᾶν προσήκειν "τοῦτον [n] ἡμῖν, καὶ τοὺς νόμους [o] πάντων, ὧν τε παρέσχηκε "καὶ μένων εὐμενὴς ἔτι παρέξει, δῶρημα κάλλιστον φυλάτ- "τειν. ὡς [p] δεινὸς μὲν ἐχθρὸς καὶ ἄνθρωπος νομοθέτης, "ὑδεχομένων [q] αὐτὸν τ' νόμων καὶ μάτην κειμένων. Θεοῦ "δὲ μὴ περιφρονηθέντος χαλεπαίνοντος ὑπὲρ ἀμελουμένων νό- "μων, ὃς αὐτὸς γενήσας ὑμῖν ἔδωκε.

μή'. Μωϋσέως δὲ ταῦτα πρὸς τελευτὴν βίου φήσαντος, καὶ μετ' εὐλογίας ἐκάστῃ τ' φυλῶν προφητεύσαντος [r] τὰ γενησόμενα, τὸ πλῆθος εἰς δάκρυα ὥρμησεν· ὡς καὶ τὰς γυναῖκας [s] περιστυπουμένας ἐμφαίζειν τὸ ἐπ' αὐτῷ τεθνηξομένῳ πάθος. οἱ παῖδες δὲ θρηνοῦντες ἔτι μᾶλλον, ὡς ἀσθενέστεροι κρατεῖν λύπης, ἐδήλουν ὅτι τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ μεγαλουργίας παρ' αὐτοῦ τοῦ ἡλικίαν συνίεσαν. ἦν δὲ κατ' ὄψιν τοῖς τε νέοις καὶ προβεβηκόσιν [t] ἄμιλλα τῆς λύπης. οἱ μὲν γὰρ εἰδότες οἵου [u] στέρονται κηδεμόνος, σφίσι δὲ μέλλοντος ἀπεθρήνουν· τοῖς δὲ καὶ περὶ [x] τούτου τὸ πένθος ἦν, καὶ ὅτι μήπω καλῶς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ [y] γεγευμένοις ἀπολείπεσθαι συνέβαινεν αὐτοῦ. τοῦ δ' ὑποβολὴν τοῦ πλήθους οἰμωγῆς καὶ τῶν ὀδυρμῶν [z] τεκμήρατο ἄν τις οὐκ ἂν

"tur, & Templum incenderetur, & ipſi ven- "diti hominibus ſervirent, nullam ex calami- "tatibus eorum miſericordiam capturis, ipſos "autem, cum hæc paterentur, fruſtra pœniten- "tiam acturos eſſe. Deus tamen, qui vos "creavit, civibus veſtris & urbes & Templum "reddet. Fore autem amiſſionem eorum non "ſemel, ſed ſæpe.

47. Tum Jeſum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum, utpote Deo conatus ejus omnes adjuvante, & univerſæ multitudini bene ominatus, "quoniam, inquit, ad "majores noſtros diſcedo, & Deus hanc mihi "diem diſceſſus ad illos præfinivit, gratias "quidem illi vivus adhuc & apud vos præ- "ſens me habere profiteor, cum pro veſtri "cura, quam non ſolum pro malorum veſtro- "rum depulſione geſſit, ſed & bonorum do- "natione; tum quod mihi opitulatus eſt la- "boranti, & in magna animi ſolicitudine ver- "ſanti pro veſtrum in melius mutatione, ſeque "nobis in omnibus propitium præſtitit. potius "autem erat ipſe qui & nobis ad ea aggredien- "da præivit, & exitus largiebatur *felices*, me "duce vicario utens, & miniſtro beneficio- "rum, quibus populum veſtrum afficere vo- "luit. Pro quibus æquum eſſe exiſtimavi, ut "Dei potentiam, cui etiam in poſterum vos "curæ eritis, decedens prius collaudem: & "ipſe utique hanc gratiam debitam ei red- "dens, vobiſque *illud* in memoria relinquens, "quod vobis convenit eum venerari & hono- "rare, & leges, omnium, quæ vobis dedit "& propitius manens adhuc daturus eſt, mu- "nus pulcherrimum, *conſtanter* ſervare. Equi- "dem *noſtis* quam gravis hoſtis ſit etiam ho- "mo legiſlator, dum leges ei læduntur & te- "mere ſpretæ jacent. Nolite autem Deum "vobis ob leges neglectas ſuccenſentem ex- "periri, quas ipſe conditor vobis dedit.

Moyſes, ab is rebus humanis aſcenſurus, addit animos Joſuæ de Chananæa ſubigenda, totique genti benedicit. Tum etiam carmine Deum celebrat. Deut. c. 31. & 32. & 33.

48. Hæc autem Moyſe ad vitæ exitum loquuto, & futura etiam unicuique tribui cum fauſtis ominibus vaticinato, in lachrymas prorumpit multitudo, ita ut etiam mulieres pectora tundentes dolorem ob eum moriturum oſtenderent. Quin & pueri magis etiam plorantes, ut qui ad ægritudinem comprimendam imbecilliores, declarabant ſe virtutem ejus rerumque geſtarum magnitudinem, ſupra quam ætas illa fert, intelligere. Erat autem ex animi ſenſu juvenes inter & grandiores doloris certamen. Hi enim ſcientes quali duce & præfecto orbarentur de futuro plorabant: illis vero & de eodem luctus erat, & quod ab eo, virtute ejus nondum bene guſtata, deſtitui acciderit. Licet autem alicui populi luctus & lamentationis magnitudinem ex eo conjicere quod

Genti univerſæ oboritur ploratus. Deut. 33.

[a] Τὰς πόλεις *Vat.* [b] Ita *Big.* & *Samb.* in *Vat.* & *Editis* ἡ τ' νεὼν κατακεκαῦσθαι. [c] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* κατακοφθέντας in *Editis*. Certe id patratum novimus, quicquid de gente ingrata præfagierat Moyſes: ut *Deut.* c. 28. v. 48. & c. 29. v. 24. Præ cæteris vero jam *Joſepho* ob animum verſabantur illa omina *Deut.* c. 31. v. 16. uſque ad v. 43. [d] Οἰκτίσας ſolus *Vat.* atque ita emendarem, inquit *Bern.* niſi paulo infra itidem inculcaſſet, ἀμελουμένων νόμων ὃς αὐτὸς γενήσας ἔδωκε. [e] Ita *Big* & *Samb.* in *aliis* παρορμήσας & παρομήσας. [f] Ἰδοὺ φησὶ ſoli *Busb. Hen.* & *Zonar.* [g] Καὶ ὁ Θεὸς *Vat.* [h] Ὑμετέρων legerat *Vet. Interpr.* [i] Ita in *Ed. Geneu.* ἡ κατὰ πᾶσαν ἰσχὺν *Baſ.* & *Vat.* ἡ κατὰ πᾶσαν ἐπινοῦντι *Big.* ἡ πᾶσαν ἐπινοοῦντι *Samb.* [k] Καὶ παρέχειν ἅπασιν ἑαυτὸν ὑμῖν εὐμενῆ *Big.* & *Samb.* [l] Ἐμοὶ *Samb.* & *Vat.* [m] Ἀνθ' ὧν ἁπάντων προευλογῆσαι legerat *Epiphan.* ἀνθ' ὧν προευλογῆσαι *Samb.* & *Vat.* [n] Ὑμῖν ſoli *Samb.* & *Epiphan.* [o] Ita *Vat. Samb.* & *Vet. Interpr.* τιμᾶν πάντων ὄντι *Big.* τιμᾶν ὄντα *Baſ.* & *G.* [p] Δεινὸν *Big.* & *Samb.* [q] Ita *Samb. Vat.* & *Baſ.* αὐτῶ *G.* [r] Ita placuit edere cum *Epiphanio* & *Caſtalione*, probante *Schotano*. τὰ ἐ γενόμενα in *Editis*. τὰ γενόμενα *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. Videſis *Philonem*, p. 696. [s] Στεριστυπτομένας *Vat. Big.* & *Samb.* [t] Ita *Samb.* Atticorum more leniter efferunt *reliqui*. [u] Στερεῖντο *Samb.* [x] Τοῦτο πένθ. *Vat.* [y] Γευσαμένοις, ἀπολειπόμενοι *Samb.* γευσαμένοις ἀπολειπομένοις *Big.* [z] Ita *Big. Samb. Epiph. Burius, Schotanuſque.* in *Editis* τεκμήρατο, aſſentiente *Caſtalione*. πτκμήραιτο *Hen.* & *Busb.*

a Sic

quod Legiſlatori accidit. Quamvis enim per omnem vitam perſuaſiſſimum habuit, non oportere *quenquam* mœrore dejici ex interitu futuro, ut qui id ex voluntate Dei & naturæ lege pateretur, ea tamen quæ à populo fiebant ei fletum extorſerunt. Cum autem inde eò proficiſceretur, ubi erat è conſpectu evanitu-rus, cum lachrymis omnes ſequebantur. Ac Moyſes jubebat, ut qui longius quidem aberant quieti manerent, manu *ad* innuens: propiores autem verbis hortabatur, ne eum proſequendo deceſſum ſibi lachrymabilem facerent. Illi vero etiam hoc ei concedendum eſſe exiſtimantes, ut eum arbitratu ſuo è vita diſcedere ſinerent, cohibent ſeipſos inter ſe collachrymantes. Solus autem ſenatus eum deduxit, & Eleazarus pontifex, & Jeſus imperator. Ut vero in monte Abari vocato conſtitit (is autem excelſus è regione Jerichuntis ſitus eſt, aſcendentibus eum Chananæorum terram optimam & ampliſſimam præbens deſpiciendam) ſenatum dimiſit. Interea vero, dum Eleazarum & Jeſum amplecteretur, & adhuc cum eis ſermones conferret, *mox*, nube ſubito ſupra eum ſe demittente, videri deſiit, in vallem quandam abreptus. In Sacris autem libris ſcripſit ſe mortuum eſſe; veritus ne dicere auderent, ſe propter virtutis ejus magnitudinem ad Deum diſceſſiſſe.

συμβάντος τῷ νομοθέτῃ. καὶ γὰρ πεπεισμένος ἅπαντι τῷ χρόνῳ [a]μὴ δεῖν ὅτι μέλλοῦσῃ τελευτῇ καταφθῆναι, ὡς κατὰ βούλησιν αὐτὸ πάσχοντας θεοῦ καὶ φύσεως [b]νόμον, ὅτι τοῖς ὑπὸ θνητῶν λαῶν θρηνουμένοις εἰκὸς ἦν δακρῦσαι. [c]πορευομένῳ [d]δ' ἔνθεν ἔμελλεν ἀφανισθήσεσθαι, πάντες ἔκλαιον δεδακρυμένοι. καὶ Μωϋσῆς τοὺς μὲν πόρρῳ τῇ χειρὶ καθεσείων μένειν ἡρεμοῦντας ἐκέλευε· τοὺς δ' ἔγγιον λόγοις παρεκάλει, μὴ ποιῆσαι αὐτῷ [e]δακρυτὸν τὸν ἀπαλλαγὸν ἑπομένους. οἱ δὲ καὶ τοῦτ' αὐτῷ χαρίζεσθαι κείνοντες, τὸ κατὰ βούλησιν ἀπελθεῖν αὐτῷ τοῦ ἰδίαν ἐφεῖναι, κατέχουσι [f]αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις δακρύοντες. μόνη δ' ἡ γερουσία προὔπεμψεν αὐτόν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος, καὶ ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς. ὡς δ' ὄρει [g]τῷ Ἀβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο· τοῦτο δ' ὑψηλὸν Ἱεριχοῦντος [h]ἀντικρὺς κεῖται, γῆν ἀρίστην τε Χαναναίων καὶ πλείστην [i]παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτῆς κατοπτεύειν· ἀπέπεμπε τὸν γερουσίαν. ἀσπασομένου δὲ καὶ Ἐλεάζαρον αὐτῆς καὶ Ἰησοῦν, καὶ προσομιλοῦντος [k]αὐτοῖς ἔτι, νέφους [l]αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτοῦ στάντος, [m]ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δ' [n]αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, δείσας μὴ δι' ὑπερβολὴν τῆς περὶ αὐτὸν ἀρετῆς θεὸν ὃν θέσαν αὐτὸν ἀναχωρῆσαι τολμήσωσιν εἰπεῖν.

Moyſes obiit primo die menſis Adari, anno XL. *ab exitu ex Ægypto.*

49. Vixit autem omnino tempus viginti & centum annorum: quorum tertiam partem tenuit principatum, dempto uno menſe. At deceſſit ultimo anni menſe, qui vocatur à Macedonibus quidem Dyſtrus, à nobis vero Adarus, *& quidem* novilunio: & ingenio mortales omnes, qui unquam fuerunt, ſuperans, & rebus excogitatis optime uſus; miræque in dicendo venuſtatis, præſertim cum ad populum loqueretur. Cæterum ita affectionibus imperans, ut ne quidem ulla earum animo ejus ineſſe videretur; & nomina illarum magis ex eo quod illas in aliis hominibus conſpiceret, quam ex ſeipſo cognita haberet. Et imperator quidem inter primos: vates autem qualis haud alius; ita ut quicquid *ipſe* eloqueretur, Deus ipſe loquens auditi putaretur. Eum igitur per triginta dies ploravit populus. Luctus autem tantus magnitudine nunquam Hebræos tenuit, quantus tunc *eos occupabat* Moyſe defuncto. Ipſum vero deſiderabant, non ſolum qui eum experti ſunt: ſed & qui in leges ejus *forte* inciderint, vehementi ejus deſiderio tenebantur, ex illis, quam excellenti eſſet virtute, conjicientes. Et talis quidem à nobis declaratus ſit Moyſis exitus.

Finis Libri quarti.

μθ'. Ἐβίωσε δὲ [o]ὁ πάντα χρόνον ἐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑκατόν, ὧν ἦρξε τὸ τρίτον μέρος ἐνὶ λείποντι μηνί. ἐτελεύτησε δὲ τῷ ὑστάτῳ μηνὶ τοῦ ἔτους, [p]τοῦ μὲν Μακεδόνων Δύστρῳ καλουμένῳ, Ἀδάρῳ δὲ ὑφ' ἡμῶν, νουμηνίᾳ· σωφρονέστατός τε τῶν πώποτ' ἀνθρώπων ὑπερβαλών, καὶ χρησάμενος ἄριστα τοῖς νοηθεῖσιν, [r]εἰπεῖν τε καὶ πλήθουσιν ὁμιλῆσαι κεχαρισμένος. ταῦτα ἄλλα καὶ τῶν παθῶν αὐτοκράτωρ· ὡς [s]μηδ' ὀφθῆναί τι τούτων τῇ ψυχῇ δοκῶν αὐτοῦ, καὶ γινώσκειν [t]μόνον αὐτῶν τιμῶν προσηκούσαν, [u]οὐκ ἐκ τοῦ παρ' ἄλλοις αὐτὰ βλέπειν μᾶλλον ἢ [x]παρ' αὐτῷ. καὶ στρατηγὸς μὲν οὐ ὀλίγοις· προφήτης δ' οἷος οὐκ ἄλλος, ὡς θ' ὅπερ ἂν φθέγξαιτο δοκῶν αὐτὸς λέγοντος ἀκούεσθαι τοῦ θεοῦ. πενθῆ μὲν οὖν αὐτὸν ὁ λαὸς [y]ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα. λύπη δὲ οὐκ ἄλλη κατέσχεν Ἑβραίους [z]τοσαύτη ὅ μέγεθος, ὅσον τότε Μωϋσέως ἐπιθανόντος. ἐπόθουν δ' αὐτὸν οὐχ οἱ παραθέντες αὐτῷ μόνον· ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς νόμοις ἐντυγχάνοντες αὐτῷ, δεινὸν ἐποιοῦντο τὴν ὀπτῆσιν, ὃ θεῖον αὐτῆς τῆς ἀρετῆς [a]ἐκ τούτων λογιζόμενοι. καὶ ὁ μὲν κατὰ Μωϋσῆν τέλος [b]τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον.

Τέλος τῆς βίβλου τετάρτης.

a Sic *Big. Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* vel μὴ δεῖν τινα. In *Editis* μηδὲν. *b* Ita *Gen.* & *Big.* νόμων *Baſ.* & *Samb.* νόμῳ *Epiphan.* κατὰ φύσεως νόμον *Boſius.* *c* Πορευομένων in *Editis.* *d* Δ' ἐντεῦθεν *Samb.* *e* Ita *Big.* δακρυτὸν τὸν ἀπ. *Samb.* & *Vat.* δακρύειν τὸν λόγον. *Hen.* & *Busb.* *f* Ἑαυτοὺς *Hen.* & *Busb.* *g* Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* τῷ Ἀβαρεῖ *Baſ. G. Aliique.* *h* Κατ' ἀντικρὺ in *MSS.* *i* Ita *Big.* & *Samb.* παρέχων in *Editis*, *Aliiſque.* *k* *Al.* αὐτῷ ἔτι. *l* Αἰφνιδίως ὑπὲρ αὐτῷ *Busb.* & *Hen.* ἀφνειδίου ὑπὲρ αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* *m* Prudenter hæc *Flavius.* nam, ut *Glycas* poſt *alios* adnotat, ἐ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς τῷ αὐτῷ πλησίον γενέσθαι, ἵνα μὴ τὶς ὀπτὴ ὑπὸν λαὸντες; οἱ δ' μόχοι προσκυνήσαντες ἠσπάσησαν αὐτά. Videſis *Allatium* ad *Euſtathii* Hexaem. p. 310. *n* *Al.* αὐτόν. A *Joſepho* diverſus abit Cl. *Huetius* in *Dem. Evang.* Pr. 4. §. 10. *o* Τὸν ἅπαντα *Vat.* *p* Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρου καλουμένου, Ἀδὰρ δ' ἀφ' ἡμῶν νουμηνίᾳ. *q* Scilicet ultimo anni menſe, primoque illius die, quod (ut inquit Cl. *Uſſerius*) cum ſequentium hiſtoriarum ſerie magis convenit, quam traditio poſteriorum Hebræorum, qui ad ſeptimum diem menſis *Adar* obitum illius referunt. *r* At Moyſes *lingua* erat *impeditioris*, Exod. 4, 10, & 6. 11. nempe natura ſua (ut dicit *Al. Morus* ad *Act.* 7, 22.) non poſtquam dixit ipſi Deus, *ego ero in ore tuo.* *ſ* Ita *Baſ. Epiph.* & *Samb.* à manu prima. μὴ δεῖν τούτων ab altera. μὴ δ' εἶναι τούτων *Big.* μηδὲ ἓν εἶναι τούτων *Vat.* *t* Μόνων *Vat.* *u* Καὶ οὐκ τῷ legerat *Vet. Interpr.* *x* Sic *Baſ.* & *G.* ut ſpectet ad γινώσκειν. παρ' αὐτῷ *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* *y* Ἐφ' ἡμέρας *MSS.* quatuor, & *Zon.* p. 28. *z* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiph.* in *Editis*, *Aliiſque* deeſt τοσαύτη. *a* Ἐκ τούτου *Vat.* *b* Ita *Samb.* & *Epiph.* in *Editis*, *Aliiſque.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω. Subjiciunt *Busb.* & *Hen.* ἐφεξῆς ὁ τίτλος ὅτος λόγος χρόνου ἐτῶν ὀκτὼ ἑ τεσσαράκοντα.

TA-

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΠΕΜΠΤΗ,

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUINTO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Ιησῦς ὁ στρατηγὸς τῶν Εβραίων, πολεμήσας πρὸς Χαναναίους καὶ κρατήσας αὐτῶν, [b] τὰς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν καπεκληρουχήσας διένειμε ταῖς φυλαῖς.

1. Quomodo Jesus, *Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.*

β'. Ως, ἀποθανόντος τοῦ στρατηγοῦ, παραβαίνοντες οἱ Ισραηλῖται τὰς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπειράθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

2. Quomodo *imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros* DC. *interempta est.*

γ'. Πῶς μετὰ ταύτην τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντας αὐτοὺς ὁ Θεὸς Ασυρίοις ἐδούλωσεν.

3. Quomodo *post hanc afflictionem Deus eos, impie agentes, Assyriis in servitutem tradidit.*

δ'. Η Δῆς Κενέζου τοῦ [c] Αθνιήλου παῖδος αὐτοῖς ἐλευθερία γενομένη, ἄρξαντος ἔτη πεντήκοντα, λεγομένου δὲ καὶ θ' Ελλησι καὶ Φοίνιξι κριτοῦ.

4. *Libertas ipsis per Cenezum Athnieli filium reddita, qui & principatum per annos* XL. *tenuit, & apud Græcos & Phœnices Judex dictus est.*

ε'. Οτι πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπό τινος [d] Ηγδου τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἔτη κατασχόντος ὀγδοήκοντα.

5. *Quomodo populus noster rursum Moabitis servivit, & per Ehudam in libertatem vindicatur, qui imperio potitus est annis octoginta.*

ς'. Ως Χαναναίων αὐτοὺς καταδουλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ [e] Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

6. *Quomodo Chananæis eos in servitutem redigentibus per annos* XX. *à Baraco & Debora liberati sunt, qui rerum summæ præerant per annos* XL.

ζ'. Οτι πολεμήσαντες [f] οἱ Αμαληκῖται τοῖς Ισραηλίταις ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά.

7. *Quod Amalecitæ, bellum Israëlitis inferentes, eos devicerunt; regionemque eorum per septem annos afflixerunt.*

η'. Ως Γεδεὼν αὐτοὺς ἠλευθέρωσεν ὑπὸ Αμαληκιτῶν, καὶ ἦρξε τοῦ πλήθους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

8. *Quomodo eos ab Amalecitis liberavit Gedeon, populoque imperavit per annos* XL.

θ'. Οτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι Δῆδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

9. *Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.*

ι'. Περὶ τῆς Σαμψῶνος ἀνδρείας, καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

10. *De Sampsonis fortitudine, quantaque mala Palæstinis intulerit.*

ια'. Ως οἱ υἱοὶ Ηλὶ τοῦ ἱερέως ἐσφάγησαν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ.

11. *Quomodo filii Eli sacerdotis à Palæstinis in prælio cæsi sunt.*

ιβ'. Ως ὁ [g] πατὴρ αὐτῶν, ἀκούσας τὴν συμφορὰν, βαλὼν ἑαυτὸν ὑπὸ τοῦ θρόνου ἀπέθανεν.

12. *Quomodo pater eorum, audita hac calamitate, semetipsum de sella dejiciens mortem obiit.*

ιγ'. Ως νικήσαντες ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τοὺς Εβραίους οἱ Παλαιστῖνοι καὶ τὴν κιβωτὸν αὐτῶν αἰχμάλωτον [h] ἔλαβον.

13. *Quomodo Palæstini in hoc bello, victoriam ab Hebræis reportantes, etiam arcam eorum captam abstulerunt.*

a Al. ἐν τῷ πίπτειν. *b* Τέτρας *Big.* & *Samb. c* Ita è *Vet. Interpr.* & S. *Bibliorum* versione *Syriaca* & *Arabica.* Αθνιῆλος *Baf.* Ναθναήλου *Samb.* Hothniel *Hebr.* Γοθονιὴλ LXX.. *d* Ita *Samb.* convenienter Hebraico *Ehud.* Ιαοὺδ *Baf. G.* & *Vet. Interpr.* Αὼδ LXX. *e* Ita *Big.* & *Samb.* prout in Textu Hebr. in *Editis, Aliisque* Δεββώρας. atque ita LXX. *f* Illud οἱ ex *MSS.* ut & ἐπὶ in sequentibus. *g Al.* πατὴρ, αὐτῶν ἀκ. *pater, eorum audita cal. h Al.* περιλαβὸν.

Φ Λ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἓξ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUINTUS.

Qui continet tempus annorum CCCCLXXVI.

CAP. I.

Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.

Luctu exacto, & exploratoribus in Jerichunta clam dimissis, Jesus copias Jordani fluvio admovet. Jos. c. 2. & c. 3.

CUM autem Moyses, quemadmodum dixi, ex hominibus sublatus esset, Jesus, justis omnibus ei persolutis, luctuque sedato, denunciabat ut populus semet ad expeditionem faciendam pararet. Exploratores etiam in Jerichunta mittit, ut vires eorum & quam ipsi voluntatem haberent, cognosceret. at ille *interea* exercitum per ordines explicuit & instruxit, ut tempestive Jordanem *fluvium* trajiceret. Principes vero Rubelidis tribus convocans, atque etiam qui summæ rerum Gadidis atque Manassetidis *tribus* præerant (nam & parti hujus tribus dimidiæ Amoræam habitare permissum erat, quæ terræ Chananæorum pars septima est) eos illorum admonebat quæ Moysi polliciti sunt, obsecrabatque ut in ejus gratiam, qui ne ultimo quidem vitæ momento eis prospiciendo defessus erat, & propter communem utilitatem alacriter semet ad promissorum fidem liberandam accingerent. Qui cum illum sequerentur, armatis quinquagies mille *militibus*, ab Abila ad Jordanem stadia sexaginta profectus est.

ΚΕΦ. α'.

Ως Ιησῆς ὁ στρατηγὸς τ Εβραίων, πολεμήσας τοὺς Χαναναίους κ κρατήσας αὐτῶν, τὰς μὲν διέφθειρε, τὰ δὲ γῆν καταπληρεχήσας διένειμε τ φυλαῖς.

ΜΩΥΣΕΩΣ δὲ τ τελευτημένου τρόπον ἐξ ἀνθρώπων ἀπογεγονότος, Ιησοῦς, ἀπάντων ἤδη [b] τ ἐπ' αὐτῷ νενομισμένον τέλος ἐχόντων, κ̀ ὁ πένθος λελωφηκότος, παρήγγειλεν ὅπως [c] στρατιὰν ἕτοιμον ἕξει ὁ πλῆθος. [d] πέμπει δὲ κατασκόπους εἰς Ιεριχοῦντα, τὴν τε δύναμιν αὐτῶν κ̀ τίνα διάνοιαν ἔχουσιν αὐτοὶ γνωσόμενος. αὐτὸς δὲ [e] ἐξέταξε τὸ στρατὸν, ὡς κατὰ κεφὴν διαβησόμενος τὸν Ιορδάνην. ἀναλεσάμενος δὲ τοὺς τῆς [g] Ρουβηλίδος φυλῆς ἄρχοντας, κ̀ τοὺς τῆς [h] Γάδδος κ̀ Μανασσήτιδος τεταγότας· ἐξ ἡμισείας γὰρ κ̀ τῇδε τῇ φυλῇ τὴν [i] Αμορίαν κατοικεῖν ἐπετέτραπτο, [k] τῆς Χαναναίων γῆς ἕβδομον ὅσον μέρος· [l] ὑπεμίμνησκεν ἃ [m] ὑπέσχοντο Μωϋσῇ, κ̀ παρεκάλει χαριζομένους τῷτε ὀκείῳ προθυμίᾳ, μηδ' ὅτε ἀπέθνησκε περὶ αὐτοὺς κεμένῳ, τῷ τε κοινῇ συμφέροντι παρέχειν αὐτοὺς εἰς τὰ προκείμενα λόμενα προθύμους. τῶν δ' ἑπομένων [n] ὁπλίσας πεντακισμυρίους, ἀπὸ τ [o] Αβίλης ὅπερ ἐστὶν Ιορδάνῃ [p] ἐγγὺς σταδίους ἑξήκοντα.

β'. Καὶ

a Scilicet Josuæ annos XXVI. & Judicum CCCCL. inter obitus Moysis Eliseque intercipi consentiunt innumera exemplaria, partim Græca, partim Latina. b Τῶν ἐπὶ Μωϋσῇ Busb. & Hen. c Al. στρατείαν. utrumque scriptis veterum pro *expeditione*. d Al. πέμπει τε. e Γνωσόμενος Vat. & Vet. Interpr. f Ita Big. & Samb. ἐξήτασε *lustravit* in Vat. Hen. Busb. & Samb. ad oram libri. ἐξήγαγε *eduxit* habent Bas. & G. g Al. Ρωβηλίδος. h Γαδίτιδος Vat. pro quo in Big. & Samb. Γάππος. i Αμορίαν Vat. Big. & Samb. à prima manu, ab altera Αμορραίαν. Busb. & Hen. ponunt Αμμοείτην ex p. 147. 157. Vide etiam p. 19. v. 18. k Al. τ Χαναναίων. l Υπεμίμνησκεν αὐτοὺς Zonar. & Vet. Interpr. m Υπεχώρουν Big. Samb. & Epiphan. n Ita Bas. & G. ὁπλίτας πεντακισμυρίους in MSS. Vet. Interpr. & Zonara. exiguo sane discrimine. Verum Josephus sua computatione ad censum Israelitarum (Jos. c. 4. v. 13.) addit forte tribuum Transjordaniarum myriadem. Bern. o Eo modo Bas. G. & Steph. Byzant. Αβίλης Hen. Busb. & Epiphan. ita Αβηλα Eusebio in Onomastico. Αβείλης Big. & Samb. Eadem Αβιλὴ p. 159. v. 1. necnon Αβηλα aut Αβηλα in Bello Jud. l. 5. c. 3. exeunte. Illa autem omnia *Ebel* seu *Abel*, *Abela* & *Abila* tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Urbs hæc fuit regionis Perææ, ac sortis Rubeniticæ, sub monte Phogore, milliaribus Italicis septem ½ à *Jordane*, totidemque à Philadelphia, à Liviade sex duntaxat, ut nos docet S. *Hieron. Bern.* Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 435. p Sic MSS. in *Editis* ἐξίει.

β'. Καὶ στρατοπεδώσαντος αὐτοῦ οἱ κατάσκοποι παρῆσαν, μηδὲν ἀγνοήσαντες τῶν τοῖς Χαναναίοις. λαθόντες γὰρ ὅ τι πρῶτον, ἅπασαν ἐπ' ἀδείας τὴν πόλιν αὐτῶν κατενόησαν· τῶν τε τειχῶν ὅσα ἰσχυρά, καὶ ὅσα μὴ τοιαῦτα [a] ἔχει τὰ τρόπον αὐτοῖς ἀσφαλῶς, καὶ τὰς πυλίδας αἷς πρὸς εἴσοδον τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀδείαν συνέφερον. ἠμέλημένα δὲ θεωμένων οἱ συντυχόντες, καθ' ἑαυτοὺς ξένοις προσήκουσαν ἀκριβῶς ἔκαστα πολυπραγμονεῖν τὰ ἐν τῇ πόλει νομίζοντες, ἀλλ' οὐχὶ δριμείᾳ πολεμίων. ὡς δὲ γενομένης ὀψίας ὑποχωροῦσιν εἴς τι καταγώγιον ὃ τείχους πλησίον, εἰς ὃ καὶ προήχθησαν δειπνοποιησάμενοι, καὶ περὶ ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς τὸ λοιπὸν [b] ἡ φυγὴ ἐῶσα μνηνύονται τῷ βασιλεῖ περὶ δείπνου ὅτι [c] κατασκεψόμενοί τινες τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν Ἑβραίων στρατοπέδων παρεῖναι, καὶ ὄντες ἐν τῷ [d] Ραχάβης καταγωγίῳ, μετὰ πολλῆς τοῦ [e] λανθάνειν προθυμίας ὑπάρχειν. [f] ὁ δ' εὐθὺς πέμψας πρὸς αὐτούς, ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας, ἵνα βασανίσας [g] μάθοι τί καὶ βουλόμενοι παρεῖεν. ὡς δ' ἔγνω τὴν ἔφοδον αὐτοῖς ἡ Ραχάβη, λίνου γὰρ [h] ἀγκαλίδας [i] ὅπου τοῦ τέγους ἔψυχε, τοὺς μὲν κατασκόπους εἰς ὑπερῷα [k] ἀποκρύπτει, τοῖς δὲ πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἔλεγεν· ὡς ξένοι [l] τινὲς ἀγνῶτες ὀλίγῳ πρότερον ἢ δείπνου τὴν ἥλιον παρ' αὐτῇ δειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν· οὓς εἰ φθάσειεν τὴν πόλιν δυκεῖσιν, ἢ κίνδυνον τῷ βασιλεῖ φέροντες ἦκον, [m] ἄποινον εἰς λαβεῖν διωχθέντας. οἱ δέ, τῆς γυναικὸς ὕπως αὐτοὺς [n] ὑπελθούσης, οὐδένα ὑποπτήσαντες δόλον ἀπῆλθον, οὐδ' ἐρευνήσαντες τὸ καταγώγιον. ἐπεὶ δ' [o] ὁρμήσαντες κατ' ἀς ὑπέμενον αὐτοὺς μάλιστα τὴν ὁδὸν ἀπέρχεσθαι, καὶ κατὰ τὰς εἰς τὸν ποταμὸν φερούσας, οὐδενὶ γνωρίσματι προσετύγχανον, παύονται τοῦ πονεῖν. τοῦ δὲ θορύβου [p] καταλήγοντος, ἡ Ραχάβη καταγαγοῦσα τοὺς ἄνδρας, [q] καὶ τὸν κίνδυνον, ὃν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ὑπέλθοι σωτηρίας· ἀλῶσαν δὲ ἀποκρύπτουσαν αὐτοὺς [r] οὐκ ἂν ἀφυγεῖν τιὼ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τιμωρίαν, ἀλλὰ πανοικὶ αὐτίκα [s] ἀπολέσθαι κακῶς· ὠδυκαλέσασα ἀφ' ἑαυτῆς ἔχειν, ὅταν ἐγκατεῖς τῆς Χαναναίων γῆς καταστάντες ἁμοιβὴν ἀπίσαι δύνωνται τὴν ἄρτι σωτηρίας, χωρεῖν [t] ἐκέλευεν ὅπου τὰ οἰκεῖα, ὁμόσαντας ἢ μὴν σώσειν αὐτῇ καὶ τὰ αὐτῆς, [u] ὅταν τὴν πόλιν ἑλόντες φθείρωσι πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ, κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ παρ' αὐτοῖς γενόμενον. ταῦτα γὰρ εἰδέναι σημείοις τοῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ διδαχθεῖσαν. [x] οἱ δὲ καὶ τῶν παρόντων αὐτῇ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, [y] καὶ περὶ τῶν μελλόντων αὖθις ὤμνυον ἔργῳ τὴν ἀμοιβὴν ἀποδώσειν. ἵνικα δ' ἂν αὐτὴ μελλήσῃς ἁλίσκεσθαι τὴν πόλεως, συνεβούλευον κτήσιν τε τὴν αὐτῆς καὶ τοὺς οἰκείους ἅπαντας, εἰς ὃ καταγώγιον ἀποθεμένην ἐγκαθείρξαι, τοῦ τὸν [z] θυρῶν

2 Cumque fuiſſet *illic* caſtra metatus, repente aderant ſpeculatores, nihil eorum quæ apud Chananæos eſſent neſcientes. Primò enim ignoti totam illorum urbem *ſine metu perluſtrarunt; ac *præſertim* mœnia, quà valida erant, & quà parum tuta illis munimenta, *obſervarunt*; portarumque etiam quænam infirmiores opportunum exercitui præberent introitum. Qui autem forte obvii erant *illos omnia* contemplantes neglexerunt, exiſtimantes eos, cognoſcendi viſendique cauſa, prout decet peregrinos, curioſis oculis res urbis perſpicere, ſed nequaquam animo hoſtili *id facere*. Ut vero ſub veſperam hoſpitium ſubierunt prope mœnia *civitatis*, quò perducti erant in cœnam, & jam tum de diſceſſu ſoliciti eſſe cœperunt, regi cœnanti indicatum eſt veniſſe quoſdam è caſtris Hebræorum ad urbem ſpeculandam, & nunc apud Rachabam divertentes magnam ut abdite lateant curam adhibere. Ille vero confeſtim *ſatellites* ad eos mittens, comprehenſos ad ſe adduci juſſit, ut eos torquendo *inde* diſceret quo conſilio iſthuc ſe contulerint. Ut vero aliquid de adventu eorum Rachabæ innotuit, forte enim lini faſciculos ſuper tectum ſiccabat, ſub illis quidem ſpeculatores *ſubito* occulit, miſſis autem à Rege dicebat, hoſpites quoſdam ignotos paullo ante ſolis occaſum apud ſe cœnatos diſceſſiſſe: quos, ſi metuendi viderentur civitati, aut ad periculum Regi moliendum veniſſent, ſine multo labore ab inſequentibus comprehendi poſſe, *adjiciebat*. At illi, muliere eos ita *reſponſi obſequio* fallente, nihil doli ſuſpicati abierunt, ne explorato quidem hoſpitio. Cum vero per vias excurriſſent, quibus veriſimile erat eos diſcedere & quæ ad flumen ducebant, nullo invento veſtigio, à labore *eos perſequendi* deſtiterunt. Sedato autem tumultu, Rachaba viros deducens, & diſcrimen quod pro eorum ſalute adiret (ſe enim in iis occultandis deprehenſam non poſſe Regis vindictam effugere, ſed cum univerſa domo ſua perituram eſſe) ut in memoria tenerent, obſecrans, quando terra Chananæorum occupata penes eos eſſet gratiam pro ſalute præſenti rependere, eos domum ſe recipere jubebat, jurisjurandi religione data, ipſam ſuamque familiam ſervandas eſſe, cùm urbe expugnata omnes ejus incolas perimerent, prout ipſis decretum erat. hæc enim ſe noviſſe *ajebat* editis à Deo ſignis edoctam. At illi & de præſentibus gratias ei habere fatebantur, pariterque de futuris jurabant ſe ei revera gratiam relaturos eſſe. Ipſi autem ſuadebant, ut, cum urbem captam fore intelligeret, & facultates ſuas & neceſſarios omnes in diverſorio deponens concluderet, januis lemniſcos puniceos

a *Al.* ἴχει. *b* Articulum negligit *Vat.* *c* Ita in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Aut dices (ut inquit *Bern.*) omnium temporum forma κατασκεψάμενοί τινες cum uno *MS.* & *Baſ.* & *G.* *d* Ραάβης paſſim *Vat. Gall.* 1. & Ραὰβ *Epiphan.* & *Zonar.* ex LXX. *e* Λαθεῖν πρ. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. λαθόντων ἀσφαλείας *Vat.* *f* Ὁ δὲ εὐθὺς αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας legerat *Epiphan.* *g* *Al.* μάθῃ. *h* Ἀγκαλίδα legerat *Epiphan.* *i* Ita *Big. Hen.* & *Busb.* recte, ut conſtat ex *Joſ.* c. 2. v. 6. in *reliquis* cum *Editis* ἐπὶ τοῦ τείχους. *k* *Al.* κατακρύπτει. *l* Τινὲς εἰσὶν ἀγνῶτες in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* & ſatis recte, ſi mox omnes cum *Epiphanio* legiſſent Ἐδειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν, vel cum *Hen.* & *Busb.* δειπνήσαντες Ἐ ἀπαλλαγέντες. Videlis *Zonaram* in *Annalibus.* p. 29. *m* Ἀπόνως οἶμαι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. *n* Ἐπιλθούσης ſoli *Hen.* & *Busb.* *o* Ὁρμήσαντες διήκειν κατ' ἃς *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. *p* Σταλέντος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *q* Καὶ τὸν κίνδυνον εἰπόντα ὃν ὑπὲρ &c. *Gall.* 1. 2. *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. *r* Ita ex *MSS.* in Editis ὁ κὰν δ. *ſ* Ita *Baſ.* & *G.* ἀπολεῖσθαι *Big.* & *Samb.* ἀπολέσαι *Vat.* *t* Ita *MSS.* in *Editis* ἐκέλευσεν. *u* Ὅταν εἰς τὴν πόλιν ἐλθόντες, φθείρωσιν αὐτοῖς καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ legerat *Vet. Interpr.* *x* Οἱ δὲ καὶ τῶν π. *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* *y* Ita *Big. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *cæteris* καὶ περὶ τῶν αὖθις. *z* Θυρῶν pro θυείδι poſuit *Joſephus.* * *Al.* per otium, & licenter.

ceos appendens: ut imperator, cum domum noverit, ab illa lædenda caveat. ipsi enim, dixerunt, *eam* indicabimus, propter tuum *nos* servandi studium. Sin vero tuorum aliquis in pugna ceciderit, tute nobis ne vitio vertas; Deumque, per quem juravimus, deprecamur, ne cui *nostrum* ut jusjurandum violanti succenseat. Et illi quidem hæc polliciti abibant, cum se fune de mœnibus demisissent: atque incolumes ad suos reversi iis renunciaverunt quæcunque in urbe gessissent. Tum Jesus Eleazaro pontifici & senatui indicat, quæ fuerant ab exploratoribus Rachabæ jurata: atque illi jusjurandum *eorum* confirmabant.

Israëlitis Jordanem trajecturis Deus viam aperuit. Jos. c 3.

3. Imperatore autem de trajectu solicito (nam pleno tum alveo ferebatur fluvius, & pontibus transiri nequibat, nam nondum iis junctus erat, neque, si ponte jungere vellent, id hostes passuros esse arbitrabantur, neque navium copia erat) Deus se facturum esse promisit ut fluvius illis trajiceretur, *aquarum* ejus abundantiam imminuendo. Atque Jesus, duobus præteritis diebus, exercitum totamque multitudinem tali modo traduxit. Sacerdotes quidem cum arca præibant: deinde *procedebant* Levitæ, Tabernaculum gestantes, & vasa sacrificiorum ministerio destinata. Levitas autem tributim sequebatur turba universa, infantibus & mulieribus in medium conjectis, illis metuens ne vi fluminis abriperentur. Ut vero sacerdotibus, primis ingressis, vadari posse visus est fluvius, profunditate quidem ejus inhibita, glarea autem, quod neque multus neque celer fluxus esset ut ipsam vi auferre posset, in fundo jacente, omnes jam audacter fluvium trajecere; qualem eum se facturum esse prædixerat Deus, talem *fieri* animadvertentes. Steterunt autem in *alvei* medio sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod ubi factum est, *tum demum ipsi* egressi sunt sacerdotes, * iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes. Et fluvius quidem statim ut exissent Hebræi auctus est, suamque recuperavit magnitudinem.

Ex lapidibus XII. è Jordane sublatis, altare statuit, idemque victimis consecrat Jesus. Jos. c. 4.

4. Illi vero, quinquaginta stadia progressi, castra decem stadiis à Jerichunte locant. Jesus autem, aram à lapidibus, quos singuli tribuum principes ex alveo propheta jubente sustulerant, *statim* exstruens, *posteris* in monumentum *mirandæ* fluminis scissuræ, super eam Deo sacrificavit; Paschatis etiam festum illic loci celebrant *universi*, rebus omnibus quibus prius contigerat eos egere, tunc facile

---

a Ἀναπεῖσαν soli *Big.* & *Gall.* 2. ἀνατείνασαν φοινικίδας olim legerant *Vet. Interpr.* & *Zonaras.* Est qui conjicit ἀνατείνασαν φοινικῆ. b Ita quatuor *MSS.* cum *Epiphan.* & *Zon.* in *Editis* ὅπως εἰδὼς τὴν οἰκίαν. c Sic *Hen. Busb. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *Editis, cæterisque* μηνύσει, satis eleganter. d Τῶν σῶν, ἢ σὺ, οὐκ ἂν &c. legerat *Epiphan.* Forsan σοί τι ἐκ &c. e *Al.* ἐπενίγκῃς. f Μηδὲν ὡς quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* g Ἰησοῦς δὲ *Hen. Busb.* & *Epiphan.* h *Al.* κατασκήπτοις, & mox ὁμωθέντα. i Pluviis scilicet serotinis turgidior & effusior: quod *Aristeas* etiam memoravit, & *Jesus* in *Ecclesiast.* c. 24. k Ita *MSS.* in *Editis* deest καί. l Eo modo *Bas. G.* & *Gall.* 1. in *cæteris* ἴζωκτό πω πᾶς. m Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ὑπελάμβανον *Bas.* & *G.* n Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* πορθμῶν. Est qui malit πορθμίων De hac voce videlis *H. Steph.* in *Thes. Gr.* t. 3. 186. o Ex *MSS.* in *Editis* deest articulus. p Αὐτῷ τὸ πλῆθος ἅπαν ῥύμητος. καὶ δύο &c. solus *Vat.* q Die tertio ab exercitu propter Jordanem admoto, *Jos.* c. 3. Ἡμέρας τρεῖς ὁδῷ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. superflue. Nisanis enim mensis dies octavam nonamque intelligit. *Bern.* r Τῶν τε ἁγίων *Bas.* & *G.* contra quinque *MSS.* s Προσήεσαν *Samb.* προσείποντο *Schotanus.* t Φέροντες *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus eleganter. u Ἕκαστα μετ' αὐτὰς οἱ A. *Big.* & *Samb.* nimio opere. x Μέσους δ' ἔχα π. *Vat.* y Ita *MSS.* in *Editis* ἐδόκει. z Ἐδόξει πορθμὸς εἶναι ὁ π. *Vat.* a Αὐτ' ἰδιάρρυς *Big.* & *Samb.* b Sic *MSS. Epiph.* & *Zonar.* in *Bas.* & *G.* ἐπορίσαντο. c Ita *MSS.* in *Editis* αὐτὸς ὁ Θ. d Sic ex *Big. Samb. Hen. Busb. Gall.* 1. 2. & *Epiph.* τὸν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τῶν λίθων ἐκ. in *Editis.* τόν τε β. ὃν τ. λ. ὃν ἐκ. *Vat.* vel cum *Bernardo* emendabis, τόν τε βωμὸν, ὃν τ. λ. ἃς ἐκ. dein ἵδρυσιν ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν Φάσκα ἑορτάζειν &c. quo modo fere *Zonaras*, p. 29. *Al.* ἑορτάζον & ἑορτάζειν. καὶ τὴν πάσχα πᾶς ὁ λαὸς ἑορτάζων ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ legisse videtur *Vet. Interpr.* * *Al.* cursu fluminis jam in integrum restituto, *aut*, liberum ei solitum cursum relinquentes, *aut demum*, liberum jam fluvium relinquentes, ut more suo decurreret.

a Ita

εὐπορῦντες. τόν τε γὰρ σῖτον ἀκμάζοντα ἤδη τῶν Χαναναίων ἐθέριζον, καὶ τὰ λοιπὰ λείαν ἦγον· τότε γὰρ αὐτοὺς καὶ ἡ τῆς μάννης ἐπελελοίπει τροφὴ, χρησαμένους ὅτι ἔτη τεσσαράκοντα.

ε'. Ὡς δὲ, ταῦτα ποιοῦντων τῶν Ισραηλιτῶν, οὐκ ἐπεξῆσαν οἱ Χαναναῖοι, τειχήρεις δ' ἠσύχαζον, πολιορκεῖν αὐτοὺς Ιησοῦς ἔγνω. καὶ τῇ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ τὸν κύκλωτον οἱ ἱερεῖς [a] φέροντες· περὶ δ' αὐτὸν ὡς κύκλῳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν· οἱ καὶ πρόσθεν ἐπὶ κέρασιν αὐτῶν σαλπίζοντες, καὶ παρεκάλουν τὸν στρατὸν εἰς ἀλκὴν, θεμένου τι τὸ τεῖχος [b] ἐπομένης τῆς γερουσίας. καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τοῦτο γὰρ ἄλλο ἐποίησαν [c] θεμιτότερον, ἀνέζευξαν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ὅτι ἡμέρας ἓξ ποιησάντων, τῇ ἑβδόμῃ τὸ ὁπλιτικὸν [d] Ιησοῦς σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ ἅπαντα, τὸν ἅλωσιν [e] αὐτῷ τῆς πόλεως εὐηγγελίσατο· ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτοῖς γε Θεοῦ ταύτην παρέξοντος, αὐτομάτως καὶ δίχα γε πόνου γε σφετέρου τῶν τειχῶν κατενεχθησομένων. κτείνειν [f] μέντοι πάντ' ὅτι τινα οἷοι λάβοιεν παρεκελεύετο, καὶ μήτε κάμνοντας ἀποσπᾶν γε φόνου τῶν πολεμίων, μήτε ἐλέῳ [g] θερμανθέντας, μήτε περὶ ἁρπαγὴν γενομένους θεωρᾶν φεύγοντας τοὺς ἐχθρούς· ἀλλὰ τὰ μὲν ζῶα πάντα διαφθείρειν, μηδὲν αὐτοὺς εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν λαμβάνοντας. [h] ὅσα δ' ἂν ἄργυρος ἢ καὶ χρυσὸς, ταῦτα ἐκέλευε συγκομίζοντας ἀπαρχὴν ἐξαίρετον τῶν [i] κατορθωμένων τῷ Θεῷ τηρεῖν, ἐκ τῆς πρώτου ἁλισκομένης πόλεως εἰληφότας· σώζειν δὲ μόνην Ραχάβην καὶ τὸν γενεὰν αὐτῆς, ἀφ' ὧν γενομένους πρὸς αὐτὴν τοῖς κατασκόποις ὅρκους.

ς'. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ διατάξας τὸν στρατὸν, προσῆγεν ὅτι τὴν πόλιν. προῆσαν δὲ πάλιν τὴν πόλιν, ἡγουμένης τῆς κιβωτοῦ, καὶ τῶν ἱερέων τοῖς κέρασιν ἐξοτρυνόντων τὴν δύναμιν πρὸς τὸ ἔργον. καὶ προελθόντων ἐπάλξεις καὶ πρὸς ὀλίγον ἠρεμησάντων, κατέπεσε τὸ τεῖχος, μήτε μηχανῆς μήτε ἄλλης βίας ἀπ' προσενεχθείσης ὑπὸ τῶν Ἑβραίων.

ζ'. [k] Οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς Ιεριχοῦν, [l] πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ· πρὸς τὴν προδοσίαν τοῦ τείχους ἀναπεπτηκότων, καὶ τὸν φρονήματος αὐτοῖς πρὸς ἄμυναν ἀχρείου γεγονότος. ἀπηρύλλοντο δ' οὖν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀποσφαττόμενοι, [m] καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις ὑπὸ καταλαμβανόμενοι. παρῆτεῖτο δ' ἡδὲν αὐτούς, ἀλλὰ πάντες ἀπώλλυντο [n] ἄχρι καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ νεκρῶν ἡ πόλις ἦν ἀνάπλεως, καὶ διέφυγεν [o] ἡδέν. τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησε πᾶσαν, καὶ τὴν χώραν. καὶ τὴν Ραχάβην σὺν τοῖς οἰκείοις εἰς ὃ καταγώγιον συμφυγοῦσαν ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι· καὶ πρὸς αὐτὸν Ιησοῦς ἀχθεῖσαν χάριν

abundantes. nam & ſegetes Chananæorum maturas tum demetebant, & reliqua prædam faciebant: tunc enim & mannæ cibus eos defecerat, quo per annos quadraginta fuerant uſi.

5. Cum vero, Iſraëlitis omnia late vaſtantibus, nullum in eos impetum facerent Chananæi, ſed intra mœnia *præ metu* ſe continerent, eos obſidione premere decrevit Jeſus. Et prima die feſtivitatis ſacerdotes arcam geſtabant (eam vero in præſidium armata militum manus cingebat) aliique *ſacerdotes* præcedebant ſeptem cornubus ſuis clangentes, & exercitum ad fortitudinem hortabantur, & muros in ambitum circuibant, ſenatu *eos* ſequente. At cum buccinis ſolummodo ſonuiſſent ſacerdotes, nihil enim hoc amplius faciebant, ad caſtra reverſi ſunt. Cumque per ſex continuos dies idem feciſſent, ſeptima Jeſus, exercitum congregans omnemque populum, lætum illis de urbe capienda nuncium attulit: illa nempe die, Deo hoc illis effecturo, & mœnibus ſponte ac ſine militum labore corruituris. Veruntamen illis auctor erat *Jeſus*, ut omnes, quotquot deprehenderent, ferro perimerent; & neque laſſitudine ab hoſtium cæde abſtinerent, neque ex miſericordia ac lenitate; neque circa prædam occupati hoſtes è manibus elabi ſinerent: ſed & animantia quidem omnia occiderent, nihil in rem ſuam vertentes. Quicquid vero auri ac argenti *repertum* fuerit, juſſit ut iſtud *in unum* comportantes in primitias eximias ob rem feliciter geſtam Deo ſervarent, *ut* ſpolia primæ urbis obſidione captæ: ſolam autem Rachabam cum ſua cognatione in tuto collocarent, ob jusjurandum quo ſeſe illi obſtrinxerant exploratores.

Quo modo Jericho capta eſt. Joſ. c. 6.

6. Hæc cum dixiſſet & exercitum inſtruiſſet, copias urbi admovebat. urbem autem rurſum circuibant, arca præcedente, & ſacerdotibus cornuum claſſico militem ad opus *aggrediendum* incitantibus. Cumque urbe ſepties circuita pauliſper conſtitiſſent, mœnia concidere, nec machinis admotis, nec ulla vi ab Hebræis adhibita.

7. Illi vero urbem ingreſſi omnes in ea *promiſcue* trucidabant, ut qui inopinata murorum everſione conſternati eſſent, animoque defecti ad vim propulſandam. Itaque occidebant in plateis jugulati, & in domibus oppreſſi. Nihil autem eos *à morte* eximebat, ſed omnes perempti ſunt, uſque ad mulieres & infantes. Ac urbs mortuis oppleta eſt, nihilque *vivum* effugiebat: ſed urbem totam incendio vaſtarunt ſimul & regionem. Rachabam vero cum ſuis *omnibus* in diverſorium confugientem periculo eripuerunt exploratores: eique Jeſus ad ſe adductæ gratias ſe ob ſervatos

Capitur Jericho & conſervatur Rachaba. Joſ. c. 6.

a Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. niſi quod καὶ omittant ante παρεκάλουν, noſque novam adhibeamus verborum diſtinctionem. In *Editis* φέροντες περὶ αὐτὸν ἦν. οἱ καὶ πρόσθεν ἐπὶ κέρασιν ἐν. κ. σ. καὶ παρεκάλουν. in *Epiphanio* ad hunc modum, *Et prima die feſtivitatis ferebant arcam ſacerdotes, & circa eam undique pars erat armatorum cuſtodientium. Aliique ſacerdotes præcedebant ſeptem buccinis ſuis clangentes, rogabantque* &c. adeo ut φέροντες hîc loci acceperit pro φέροντες ἦσαν, atque οἱ καὶ ſive οἱ καὶ verterit *aliique*. quorum utrumque *Atticis* valde familiare. *b* Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἑπομένης καὶ τῆς γερουσίας *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. in *Editis* tamen ſic diſtinguitur, ἐπὶ τῆς γερουσίας, καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τοῦτο &c. *c* Πεφαντάρμα *Big. Samb.* & *Gall.* 2. *d* In *Gall.* 1. & *Samb.* ὁ Ιησοῦς. *e Al.* αὐτοῖς. *f* Μέντοιγε πάνθ' ὅσ ἂν λάβοιεν *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* μέντοιγε πανθ' ὅστινα ἂν οἱ λάβοιεν *Vat.* Forſan μέντοι (vel μέντοι γε) πάνθ' ὅσ τις ἂν λάβοιεν. *g* Παρεκχωρήσαντας φείσασθαι, μήτε π. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. *h* Οσας δ' ἂν ἄργυρος ἢ χρ. legerat *Epiphan.* *i* Ita *Big.* & *Samb.* κατορθωμένων *Aliis.* *k Al.* οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς τὴν Ιεριχοῦντα. *l* Πάντα ἔκτεινον, τὸν αὐτῇ πρὸς τὴν π. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. *m* Illa καὶ ἐν τ. οἰ. ἐπ. addita ſunt è *MSS.* & *Vet. Interpr.* *n Al.* μέχρι καὶ γ. Reliquerat forte *Joſephus* μέχρις π. *o* Οὐδεὶς *Busb.* & *Epiphan.*

tos ſpeculatores habere profeſſus eſt; certeque, dicebat, ſe non eum viſum iri, qui pro hoc beneficio paria non referret. Mox autem eam agris donavit, & *poſtea* omni in honore habuit.

Diræ in Jerichuntis inſtauratorem. Joſ. c. 6. v. 3. Reg. c. 16. v. 34.

8. Cæterum ſi quem urbis locum *intactum* præteriret ignis, *eum* funditus diruebat: & contra habitatores, ſi quis vaſtatam inſtaurare vellet, diras imprecabatur; nimirum, ut fundamenta quidem mœnium jaciens orbaretur filio primogenito, poſtquam vero abſolverit, minimum natu filiorum amitteret. Diras autem non inſuper habuit numen; ſed in ſequentibus calamitatem memorabimus quæ propter eas *factas* venerit.

Aurum & argentum omne Deo ſepoſitum.

9. Ex urbis autem excidio immenſa vis auri genti ſimul & auri, necnon & æris, coacervata eſt, nemine edictum tranſgredi auſo, aut in proprium emolumentum ea diripere. Et has quidem manubias Jeſus ſacerdotibus in theſauros reponendas tradidit. Ac Jerichuntis quidem everſio in hunc modum ſe habuit.

Furti reus Achar. Joſ. c. 7.

10. Acharus vero quidam, Zebediæ filius ex tribu Judæ, cum inveniſſet chlamydem regiam, totam auro contextam, una cum maſſula auri pondo ſiclis ducentis, & durum admodum exiſtimaſſet, ſi quis periculo adito forte invenerit quod in rem ſuam eſſet, iſtud in ſui detrimentum Deo etiam non egenti offerret, foveam profundam intra tentorium ſuum deprimens, illic defodit; ratus fore ut Deum ſimiliter ac commilitones lateret.

Prima Hebræorum caſtra cis Jordanem Galgala appellata. Joſ. c. 5. v. 9.

11. Locus autem ubi caſtra habuit Jeſus, vocatus eſt Galgala: quod nomen libertatem denotat. Nam fluvium trajecti jam ſemet à miſeriis, quas ſub Ægyptiis & in deſerto pertulerant, liberatos eſſe ſenſerunt.

Contra Ainitas rem infelicius gerunt Iſraëlitæ. Joſ. c. 7.

12. At paucis diebus à calamitate Jerichuntis, mittit Jeſus tria millia armatorum ad urbem Ainam ſupra Jerichuntem ſitam, ut *eam* oppugnarent; qui, Ainitis cum illis manus conſerentibus, in fugam verſi, viros triginta ſex amiſerunt. Quod cum nunciatum fuiſſet Iſraëlitis in magnum mœrorem eos conjicit atque anguſtias: non tam propter cognatos amiſſos, licet omnes qui perierint viri fortes fuerant & valde æſtimandi, quam propter deſperationem. nam cum crederent ſe jam ea regione potitos, & ſalvum incolumemque in præliis exercitum habituros, Deo hoc illis promittente, contra opinionem hoſtes elatos videbant. Itaque ſaccum veſtimentis inducentes tota die erant in luctu & lachrymis, de ci-

ἔχειν ὁμολογῆ τ σωτηρίας τ κρίσκοπον, ϗ [a] μὴ τ ἐνεργασίας ζώντης ἔλεγεν ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς ἧχ ἥττονα φανήσεσθ. δωρεῖ) δ' αὐτὴν εὐθὺς ἀρχοῖς, ϗ διὰ τιμῆς εἶχε τ ἁπάσης.

η'. Τῆς δὲ πόλεως εἰ κή τι παρέλθοι τὸ πῦρ, κατέσκαπτε, κὴ κατὰ τ [b] οἰκησάντων, εἴτις [c] πορθηθεῖσαν ἐγείρειν ἐθελήσειεν, ἀρᾶς ἔθετο· ὅπως θεμελίοις μὲν τειχῶν βαλλόμενος [d] στερηθῇ τοῦ πρωτοτόκου παιδός, τελειώσας δὲ ⓜ πάντων τ παίδων ἀποβάλῃ. τῆς δὲ ἀρᾶς τὸ θεῖον οὐκ ἠμέλησεν· ἀλλ' οἷς τοῖς [e] ὕστερον ἐροῦμεν τὸ [f] περὶ αὐτὸν πάθος γενόμενον.

θ'. Ἄπειρον δέ τι πλῆθος ἐκ τ ἀλώσεως συνεφοίζη ἀργύρου τε ϗ χρυσοῦ, ϗ τοῖς ἔτι χαλκοῦ· μηδενὸς τολμῶντος τὰ δεδομένα, μηδ' εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν αὐτὰ [g] διαρπάσαι. ϗ ζῶντα μὲν Ἰησοῦς τοῖς ἱερεῦσιν εἰς τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἱδρυθεῖσιν κελεύει. ϗ ἡ Ἱεριχοῦς μὲν τοῦτον ἀπώλετο ⓜ τρόπον.

ι'. [h] Ἄχαρός δέ τις, [i] Ζεβεδίου παῖς ὢν [k] ἐκ φυλῆς Ἰούδα, εὑρὼν [l] χλαμύδα βασίλειον, ὁλόχρυσον μὲν πᾶσαν ὑφασμένην, [m] μάζαν δὲ χρυσοῦ ϛαθμὸν ἕλκυσαν [n] σίκλους διακοσίους, ϗ δεινὸν ἡγησάμενος, εἰ ὁ κτησάμενος [o] ἤνεγκε κέρδος, τοῦτο τῆς ἰδίας χρείας ἀφελόμενος δῶρον φέρειν τῷ Θεῷ [p] ϗ μὴ δεομένῳ, ὄρυγμα βαθὺ [q] ποιήσας ἐν τῇ αὐτῇ σκηνῇ κατώρυξεν εἰς τοῦτο· [r] λήσειν νομίζων ὡς τοὺς συστρατιώτας, οὕτω ϗ τὸν Θεόν.

ια'. Ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος, [s] ἐν ᾧ στρατόπεδον ἔβαλεν Ἰησοῦς, [t] Γάλγαλα· σημαίνει δὲ τοῦτο [u] ἐλευθέρωσιν ὄνομα. ἀφικόμενοι γὰρ τ ποταμὸν, [x] ἐλεύθεροι αὐτοὺς ἤδη ἀπὸ τε τ Αἰγυπτίων ϗ τ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταλαιπωρίας ἐγίνωσκον.

ιβ'. Μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας τ Ἱεριχοῦντος συμφορᾶς, πέμπει τρισχιλίους ὁπλίτας Ἰησοῦς εἰς [y] Αἶναι πόλιν ὑπὲρ τ Ἱεριχοῦντος κειμένην [z] αἱρήσοντας· οἱ, [a] συμβαλόντων αὐτοῖς τῶν [b] Αἰνιτῶν, τραπέντες, ἀποβάλλουσιν ἄνδρας ἓξ ϗ τριάκοντα. τοῦτ' ἀγγελθὲν τοῖς Ἰσραηλίταις, λύπην τε μεγάλην ϗ δόξαν ἐποίησεν ἀθυμίας· ϗ κατὰ τὸ εἰκὸς τ ἀπολωλότων, καίτοιγε πάντων ἀνδρῶν ἀγαθῶν ϗ σπουδῆς ἀξίων διεφθαρμένων, ἀλλὰ κτλ. ἀποβάλωσιν. πιστεύοντες γὰρ ἤδη τῆς γῆς ἐγκρατεῖς εἶ), ϗ σῶον ἔξειν τὸ τάξις μάχαις ⓜ στρατὸν, ὅτως ὑπὸ Θεοῦ παρὰ δόξαν ἐπηρμένους, πεφρυαχότας ἀδοκήτως ἑώρων τοὺς πολεμίους. ϗ σάκκους [c] ἐπενδυόμενοι ταῖς στολαῖς, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τὸ δακρύοις ἦσαν ϗ πένθει, τροφῆς δὲ

[a] Ita edidit *Bernardus*, nixus *Epiphanio* & *alicujus* conjectura. in *Editis*, *Aliiſque mſſ.* in *Big. Samb. Gall.* 1. & 2. μηδὲν. & dein ἀμοιβαῖς ἥττονα. [b] Mallem οἰκισάντων. [c] Sic *Gall.* 1. *Hen. Busb.* & *Zonaras.* in *Editis*, *Aliiſque* πορθηθεῖσαν ἐγ. in *Big.* & *Samb.* πορθηθεῖσαν ἀνεγείρειν. [d] Στερηθείη *Busb.* & *Hen.* & mox ἀποβαλεῖ. [e] *Al.* ὑστέροις ἀπαγγ. & ἐπαγγελλόμεν. ut & ὕστερον ἐπαγγελλόμεν, & τοῖς ὑστέροις ἐροῦμεν. [f] Forſan περὶ αὐτὸν, ut apud *Ælianum*, τὸ περὶ Σωκράτη πάθος. [g] Διαρπασαμένων [διαρπασάντων *Vat.*] ἀλλ' ἀνεχομένων, ὡς ἤδη τῷ Θεῷ καθιερωμένων, ϵ ταῦτα μὲν &c. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. Vide *Zonaram*, p. 30. [h] Ἀχὼρ 1. *Paral.* c. 2. v. 7. in *Alexandrino Cod.* LXX. Ἀχάν. [i] Ζαβδίου *Gall.* 1. & *Epiphan.* Χαρμὶ Ζαβδίου παῖς *Vat.* ex *Joſ.* c. 7. v. 1. [k] Sonantius ἐκ τ Ἰούδα φυλῆς in ſex *MSS.* [l] Χλανίδα in *Joſepho* legerat *Theodoret.* quem videſis *Tom.* 1. p. 201. [m] Τὼ ζ γλῶσσαν ὁ Ἰώσηπος μάζαν χρυσοῦ ἁρμόσθησαν, *Theodoret.* loco jam citato. [n] Σίκλων διακοσίων in quinque *MSS.* minus eleganter, ut cenſet *Bern.* qui etiam propter repetitum σίκλους locum mutilatum eſſe ſuſpicatur, atque hoc modo integritati ſuæ reſtituendum, χλ. β. σ' κχ. μὲ π. ὑφασμένην, μάζαν δὲ χρυσοῦ ϛαθμὸν ἑλκυσαν πεντήκοντα σίκλους, ἀργυρίου δὲ σίκλους διακοσίους, quod tantum faſſus ſit Achar, *Joſ.* c. 7. v. 21. [o] Εὔρατο *Big. Samb.* & *Vat.* [p] Καὶ μὴ μᾶλλον δεομένῳ legerat *Epiphan.* [q] *Al.* ποιήσας τῇ αὐτῇ σκηνῇ. [r] *Al.* λήσεσθ, & mox συστρατιώτας, & dein ὅτως καί. [s] Ἐν ᾧ τὸ στρ. *Vat. Big.* & *Samb.* [t] Ita cum ſeptem *MSS Vet. Interpr. Aliiſque.* ſive ex verſione LXX. aſſumpto nomine locali, ſive ex ipſo *Joſepho* qui ſæpiſſime Χαλδαΐζει in nominibus ſacris. in *Baſ.* & *G.* juxta *Hebraicum* Γαλγάλ. [u] Ita etiam *Theodoretus*, Tom. 1. p. 199. *Zonaras* in *Annalibus*, p. 30. & *Procopius* ad *Joſ.* c. 5. v. 9. [x] Ἐλεύθεροι ἤδη τ Αἰγ. *Gall.* 2. *Busb.* & *Hen.* [y] Ita *Baſ.* & *G.* Ἀγαὶν *Big* & *Gall.* 2. Ἑαὶν *Samb.* & *Zonaras.* Γαῖαν *Gall.* 1. Αἴαν *Hen.* & *Busb* Ἀναν *Vat.* & Ἀνναν juxta *Steph. Byzant.* Videſis Cl. *Berkelium* ad locum, p. 134. [z] Vocem αἱρήσοντας ſupplevimus ex *Big. Samb.* & *Vat.* [a] *Al.* Συμβαλόντων. [b] Cum Γαϊντῶν, & Γαϊντῶν, & Ἀναιτῶν habeamus in *MSS.* pro vulgato Αἰναιτῶν placuit reſcribere Αἰνιτῶν, quod ab Αἶναι juxta τ ἐπιχώριον τύπον recte deducitur. [c] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπιδωῖτις δι' ὅλης τ ἡμέρας τοῖς στολαῖς *Baſ.* & *G.* ὑπιδωῖτις τοῖς σ. *Gall.* 1. & 2.

a Δι

ὑδὲ μίαν ὀπιζήτησιν ποιήμμοι· μειζόνως [a]δὴ ὃ συμβεβηκὸς εἶχον ἀχθόμμοι.

ιγ'. Βλέπων δὲ ὅτως ὁ Ιησοῦς τὼ τε φρατιὰν καταπεπληγῶαι, καὶ ὡς εἰ τῶν ὅλων πονηρὸν ἤδη τὼ ἐλπίδα λαμβάνουσαν, παῤῥησίαν λαμβάνει πρὸς Θεόν. "ἡμᾶς γὰρ, ἔφην, οὐχ ὑπ' αὐθαδείας πρόηχθημεν "[b]ὡς ταύτῳ [c]ὑπάγεσθαι τοῖς ὅπλοις τὼ γῶ· ἀλλὰ "Μωϋσέως σοῦ σὺ δοῦλε πρὸς τοῦθ' ἡμᾶς [d]ἐπεγείραντος, "ὡς πολλῶν τεκμηρίων ἐπηγγέλλε κτήσασθαι παρέξειν "ἡμῖν τὼδε τὴν γῶν, καὶ τὸ φρατὸν ἡμῶν ἀεὶ τῶν πολεμίων "ποιήσειν τοῖς ὅπλοις κρείττονα. πολὺ μὲν οὖν κατὰ τὰς "ὑποσχέσεις ἡμῖν [e]ἀπήντηκε τὰς σὰς· νῦν δὲ πρὸς "δόξαν ἐπταικότες καὶ τῆς δυνάμεώς τινας ἀποβαλόν- "τες, [f]ὅπῃ τε τύπτεις ὡς ὁ βεβαίων τῶν πρὸς σοῦ καὶ "ὧν προεῖπε Μωϋσῆς [g]ἀχθόμεθα· καὶ χεῖρον ἡ τῶν "μελλόντων ἐλπὶς ἡμᾶς ἀνιᾷ, τῇ προτέρᾳ πείρᾳ τοιαύ- "τῃ συντυχόντας. ἀλλὰ σὺ δέσποτα, δύναμις γάρ σοι "τύπων ἴασιν εὑρεῖν, τό τε παρὸν ἡμῶν λυπηρὸν, νίκην "προσχόμμον, [h]καὶ πρὸς τὴν αὖθις δύσελπιν ἀφα- "νεμένης ὅτως τὴν ἀφροσύνης ἔξελε.

ιδ'. Ταῦτα μὲν Ιησοῦς ὅπῃ τόμα πεσὼν [i]ἱκέτευε τὸν Θεόν. χρηματίσαντος δὲ αὐτῷ τοῦ Θεοῦ καὶ καθαίρειν τὸν φρατὸν, μιάσματος τὸ αὐτοῦ γενομένου, κλοπῆς τε τῶν καθιερωμένων αὐτοῦ χρημάτων τετολμημένης· ἀφ' ὧν γὰρ ταῦτα τὼ νῶ αὐτοῖς ἤλπιζον συμπεσεῖν, ἀναζητηθέντος δὲ τοῦ δράσαντος καὶ κολασθέντος, νίκην αὐτοῖς ἀεὶ ποιήσασθαι τῶν πολεμίων· φράζει ταῦτα πρὸς τὸν λαὸν Ιησοῦς, καὶ καλέσας Ελεάζαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς τὸ πέλει, κατὰ φυλὴν ἐκλήρου. τούτου δὲ τὸ πεπολιτευμένον ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς δηλοῦται, κατὰ φρατρίας πάλιν προτίθησι τὸν κλῆρον ταύτης. τὸ δὲ ἀληθὲς τοῦ κακουργήματος περὶ τὼ [k]Σαραχίου συγγένειαν ἠρείσκετο. κατ' ἀνδρα δὲ τῆς ἐξετάσεως [l]γινομένης, λαμβάνουσι τὸν Αχαρον. ὃς οὐκ ἔχων ἔξαρνος εἶναι, δεινῶς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ ἐκπροελθόντος, ὡμολόγει τε τὼ κλοπὴν καὶ τὰ φωρία παρῆγεν εἰς μέσον. ᾧ ὅτως μὲ εὐθὺς ἀναιρεθεὶς, [m]ὁ νυκτὶ ταφῆς ἀπήμου καταδίκῳ [n]προσπίπτοντι τυγχάνει.

ιε'. Ιησοῦς δὲ ἀγνίσας [o]τὸ φρατὸν ἐξῆγεν ὅπῃ τὴν [p]Αϊναν [q]αὐτῶν· ᾧ νυκτὸς τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδρας προλοχίσας ὑπὸ τὸν ὄρθρον συμβάλλει τοῖς πολεμίοις. τοὺς δὲ μὴ [r]θράσους αὐτοῖς διὰ τὴν προτέραν νίκην ὑπόντων, ὑποχωρῶν προσποιησάμενος, ἕλκει τῷ τρόπῳ τούτῳ μακρὰν αὐτοὺς τοῦ πόλεως, διώκειν οἰομένους καὶ ὡς ὅπῃ νίκῃ καταφερομένους. [f]ἔπειτ' ἀναστρέψας τὴν δύναμιν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς ποιεῖ· σημεῖά τε δοὺς, ἃ πρὸς τοὺς οἱ τὰς ἐνέδρας συνετέτακτο, καὶ κεῖνος ὅπῃ τὴν μάχην ἐξαίφνης. οἱ δ' εἰσε-

bo capiendo ne minimum quidem ſoliciti; ut qui ægerrime quod acciderat tulerunt.

13. Jeſus autem videns exercitum ita territum atque animis conſternatum, & de rerum ſumma jam male ſperantem, cum fiducia Deum alloquitur. "Nos enim, inquiit, non "temeritate & audacia adducti ſumus, ut ter- "ram hanc armis in noſtram poteſtatem redi- "geremus: ſed Moyſe ſervo tuo ad hoc *ag-* "*grediendum* nos incitante, dum multis ſignis "promiſeris te nobis hanc terram poſſiden- "dam traditurum, teque effecturum ut noſter "exercitus ſemper armis hoſtes ſuperaret. Et "quidem nonnulla ceciderunt, ſicut tu nobis "pollicitus es. Nunc vero præter opinionem "clade accepta, & parte copiarum cæſa, "quaſi fides tuis parum conſtaret promiſſis & "iis quæ Moyſes prædixerit, haud leviter af- "fligimur; atque eo magis anxia de futuris "ſpe pendemus, quod res tam male nobis "primo experimento facto evenerint. Tu er- "go Domine, potes enim hiſce *malis* medi- "cinam adhibere, & præſentem mœrorem vi- "ctoriam largiens adime, & deſperationem "in poſterum animo ita defectis aufer.

De tam malo omine apud Deum expoſtulat Joſua, pronus corpore, animo fidens propter promiſſa Divina. Joſ. c. 7.

14. Ita quidem Jeſus, in faciem prolapſus, Deum *ſupplex* rogabat. Deo autem hoc ei reſponſum dante, ut ſurgeret & exercitum luſtraret, qui flagitio ſemet polluerit, rerumque ſibi dicatarum furtum facere ſuſtinuerit, (propterea enim hanc illis cladem accidiſſe, inquiſitione autem facta & pœna à ſacrilego exacta, victoriam de hoſtibus ſemper reportaturos eſſe) hæc populo declarat Jeſus, & vocato Eleazaro pontifice & magiſtratibus, ſortem per ſingulas tribus mittebat. Hæc autem cum ſcelus in Judæ tribu commiſſum eſſe oſtenderet, rurſum per cognationes ejus ſors mittebatur. Iſtud autem maleficium revera perpetratum eſſe deprehenſum eſt in cognatione Sarachiæ. Cum vero viritim inquiſitum eſſet, Acharum capiunt. At ille, cum inficias ire nequiſſet, Dei indicio graviter illum conſtringente, & furtum fatebatur, & res ſurreptas in medium proferebat. Et ille quidem ſtatim morte multatus noctu ſepulturæ traditur ignominioſæ, & qualis publico judicio damnatis tribui ſolet.

Joſuam erigit Deus, jubetque exercitum luſtrari & ſacrilegum puniri. Joſ. c. 7.

Sortibus deprehenſus Acharus pœnas luit. Joſ. c. 7.

15. Jeſus autem, exercitu luſtrato, copias ad Ainam ducit; &, noctu diſpoſitis circa urbem inſidiis, prima luce cum hoſtibus congreditur. Is vero, cum illi recenti victoria feroces audacter in eos irruerent, ſimulata fuga longius illos ab oppido abducit, *hoſtem* ſe perſequi exiſtimantes, & quaſi victoria jam parta inſoleſcentes: deinde *ſubito* converſis copiis obviam illis proficiſcitur, & ſigna dans, de quibus convenerat, iis qui in inſidiis erant, illos etiam ad pugnam excivit. In urbem autem

Exercitum contra Ainam ducit Joſua, Ainitas profligat, urbemque eorum everſis; dein ſpolia ampla imperiit militi. Joſ. c. 8.

a Δὲ *Big. & Samb.* *b* *Al.* ὥστε ταὐτῷ ὑπάγεσθαι. *c* Υπαγάγεσθαι *Big. & Samb.* *d* Ita *Bernardus* ex *Epiphanio.* ἐπεγειραντος, ὃς ἀφ' *Gall.* 1. & 2. ἐξεγείραντος, ᾧ ἀφ' *Samb. & Big.* *e* Απήντηκε *Samb. Gall.* 1. & 2. Voculas πρὸς σὰς non agnoſcit *Vat.* *f* Ita *Big. & Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπεί τι τέτοις. *g* Ita *Samb. & Gall.* 2. ἀχθόμεθα vel ἀπιχθόμεθα τοῦ πολιμεῖν *Big.* ἀπιχθόμεθα *Baſ. G. Vat. & Gall.* 1. Forſan reſcribendum, ut nos monuit *Bernardus*, ἐπιχθόμεθα. *h* Καὶ τὸ πρὸς τὴν αὖθις δύσελπι ἀφανεμένης *Vat.* π. τ. π. τ. ἀ. δύσελπι ἀφανεμένου *Samb & Gall.* 2. Suggerit *Epiphanius*, καὶ τὸ π. τ. ἀ. δύσελπι ἀφανεμένοις ὅτως ἀφ' ὑποίας σὺ ἐξελε. Eſt qui malit ἀφανεμένης. *i* Τὸν Θεὸν ἱκέτευε *Big. Samb. & Gall.* 2. *k* Ita *Schotanum* ſequutus edidit *Bernardus* ex *Joſ.* c. 7. v. 17. Σαχρεὶν *Baſ. & G.* Αχαρὶν *Gall.* 2. *Big. & Samb.* Αχάρ *Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* *l* Γινομένης *Vat.* *m* Ες τὴ νυκτὶ *Vat.* *n* Προσπίπτει *Gall.* 2. *Big. & Samb.* *o* Ita ex ſeptem *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὸ λαὸν. *p* Αναν *Vat.* Videlis p. 182. v. 31. *q* Αὐτὴς in ſex *MSS.* *r* Θάρσους in quinque *MSS.* *ſ* *Al.* ἐπεὶ δ'.

a Ei;

tem illi irrumpebant, dum cives intus circa muros verſarentur, aliqui vero & in illis qui egreſſi fuerant obſervandis animo eſſent occupati. Et hi quidem urbem ceperunt, & obvium quemque occiderunt: Jeſus vero manus conſerentium phalanges perrumpens in fugam vertit. Compulſi autem in urbem quaſi *adhuc* integram, cum & ipſam *ab hoſtibus* occupatam viderent, & cum uxoribus & liberis incenſam deprehenderent, per agros diſpalati oberrabant, ad ſemetipſos, quod ſoli eſſent, defendendos viribus deſtituti. Poſtquam vero hujuſmodi calamitas Ainitis acciderat, *magna* multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta eſt, & aliorum vis ingens impedimentorum & ſarcinarum. Quin & pecudum greges ceperunt Hebræi multumque pecuniæ, (opulenta enim erat ea regio) & hæc omnia Jeſus, cum eſſet in Galgalis, inter milites partitus eſt.

πόδων εἰς τ πόλιν, τ ἔνδον περὶ τείχεσιν ὄντων, οἰόμενοι δὲ καὶ τοὺς θέαν τῶν ἔξω τῷ γνώμιμο τεθαπωμένων. καὶ οἱ μὲν τῷ πόλιν ἦρθη, καὶ πάντας τὸς ἐντυγχάνοντας ἔκτεινον· Ιησῦς δὲ τὸς προσελθόντας [a] εἰς χεῖρας βιασάμενος φεύγειν τρέπεται. σωελαυνόμενοι δὲ ὡς εἰς ἀχέραιον τῷ πόλιν, ἐπεὶ καὶ ταύτην ἐχομένην ἑώρων, καὶ καταπεπρησμένην ὁμῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέλαβον, ἀφ' ὧν ἀγρῶν ἦσαν σκεδασθέντες, ἀμύνειν αὐτοῖς ἐπὶ μονώσεως μὴ δυνάμενοι. τοιαύτης δὲ [b] τῆς συμφορᾶς τὸς Αἰνίτας καταλαβούσης, παίδων τε ὄχλος ἅλως καὶ γυναικῶν καὶ θεραπείας, [c] καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς ἄπρακτόν τι πλῆθος. ἀγέλας τε βοσκημάτων ἔλαβον οἱ Ἑβραῖοι, καὶ χρήματα πολλά· καὶ γὰρ πλούσιον ἦν τὸ χωρίον· καὶ ταῦτα πάντα τοῖς στρατιώταις Ιησῦς διένειμε, γενόμενος ἐν Γαλγάλοις.

Gabaonitæ, Chananæorum neceſſitudinem omnem abnegantes, ſpecie gentis peregrinæ cum Jeſu paciſcuntur. Joſ. VII.

16. Cæterum Gabaonitæ, qui proxime Jeroſolymas habitarent, calamitates, quæ Jerichuntinis evenerant atque Ainitis, aſpicientes, periculumque ad ſe tranſiturum eſſe ſuſpicantes, Jeſum quidem **aperte* orare non ſtatuerunt: neque enim quidquam æqui ab eo ſe impetraturos putabant, qui internecino bello totam Chananæorum gentem perſequebatur. Cepheritas autem & Cariathiarimitas, qui vicini eis erant, in ſocietatem invitarunt; dicentes nec ipſos poſſe periculum evadere, ſi eos †occuparent Iſraëlitæ: ipſis vero modo hoc perſuaſerint, decreverunt copias eorum effugere. Illis autem iis quæ dixerant conſentientibus, legatos ad Jeſum mittunt cum eo amicitiæ fœdus inituros; quos, ad ea agenda quæ omnibus expedirent, civium maxime idoneos judicabant. At illi, ſe diſcrimen adire rati ſi ſemet Chananæos eſſe faterentur, hujuſmodi autem periculum fugituros eſſe exiſtimantes, modo dicerent ſe Chananæos nulla neceſſitudine attingere, ſed ſedes longo intervallo ab iis disjunctas habere, ajebantque ſe fide virtutis ejus adductos veniſſe, multorum dierum itinere confecto, habitumque hujuſce ſermonis veritatis indicium oſtendebant: nam veſtes, quas domo exeuntes novas induiſſent, immenſa viarum ſpatia peragrando detritas eſſe. laceras enim data opera ſumpſerant, ut ab eo fidem verbis impetrarent. Stantes ergo in medio *concionis* dicebant, ſe miſſos à Gabaonitis & vicinis civitatibus, ab ea terra longe diſſitis, cum illis amicitias juncturos †† fœderibus ritu patrio receptis. Nam intelligentes quod Dei gratia & munere illis conceſſum ſit Chananæorum terram poſſidere, ſe *iis* ea de re valde gratulari dicebant, enixeque petere ut ab iis in civium numero habeantur. Et illi quidem iſta loquentes, atque *longi* itineris indicia oſten-

ιε'. Γαβαωνῖται δὲ κατοικοῦντες [d] ἔγγιστα τοῖς Ιεροσολύμοις, τά τε τοῖς Ιερειχουντίοις συμβεβηκότα πάθη ὁρῶντες τὰ τοῖς Αἰνίταις ὁρῶντες, καὶ τοὺς σφᾶς μεταβήσεσθαι τὸ δεινὸν ὑπονοοῦντες, Ιησοῦ μὲν [e] προσκαλεῖν ἐβούλοντο· ἄτε γὰρ τεύξεσθαί τινος τῶν μετρίων ὑπολάμβανον, ἐπ' ὀλέθρῳ δ' Χαναναίων ἔθνους παντὸς [f] πολεμοῦντος αὐτούς. Κεφηρίτας δὲ καὶ [g] Καριαθιαριμίτας γείτονας ὄντας αὐτοῖς ὑπὲρ συμμαχίας παρεκάλουν, ὑφ' αὐτοὺς [h] ἀσφαλεῖσθαι τὸν κίνδυνον λέγοντες, εἰ [i] φάσειαν αὐτοὶ ληφθέντες ὑπὸ τ Ισραηλιτῶν· [k] συμπείσαντες δὲ αὐτούς, διέγνωσαν ἀσφαλείᾳ τῇ δυνάμει αὐτῶν. [l] προσδεξαμένων δὲ τοὺς λόγους αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Ιησοῦν φιλίαν αἰτησομένους, ὃς μάλιστα τ πολιτῶν ἐδοκίμαζον ἱκανοὺς προεῖναι τὰ συμφέροντα τῷ πλήθει. οἱ δὲ ὁμολογοῦν αὐτοὺς Χαναναίους ὑποφαλεῖς ἡγούμενοι, διαφεύξεσθαι δὲ τ ἀφ' τούτου κίνδυνον ὑπολαμβάνοντες, εἰ λέγοιεν ἑαυτοὺς μὴ προσήκειν κατὰ μηδὲν Χαναναίοις, ἀλλὰ πορρωτάτω τούτων κατοικεῖν· ἥκειν τε κατὰ πίστιν τ ἀρετῆς [m] αὐτοῦ πολλῶν ἀνύσαντας ὁδὸν ἔφασκον, καὶ τεκμήριον δ' λόγου τούτου ὃ σχῆμα ὑπεδείκνυον· τὰς γὰρ ἐσθῆτας καινὰς ὅτε ἐξέπεσαν ὧσας ὑπὸ δ' χρόνου τ ὁδοιπορίας αὐτοῖς τετείφθαι. [n] τρυχίνας γὰρ [o] εἰς τὸ ταῦτα πιστεῦσαι ποιησάμενοι αὐτοῦ δίπτυχες ἔλαβον. στάντες οὖν εἰς μέσους ἔλεγον ὡς πεμφθείεν ὑπὸ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ τῶν ὁμοίκων πόλεων, πλῆθον ἀπεχουσῶν τῆσδε τ γῆς, ποιησόμενοι πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐφ' αἷς πάτριον αὐτοῖς ἔθει συνθήκας. μαθόντες γὰρ ὑπ θεοῦ χάριτος καὶ δωρεᾶς τ Χαναναίων [p] αὐτοῖς ὑμῖν κτήσασθαι δεδόσθαι, [q] τούτοις τε λίαν ἔλεγον ἥδεσθαι καὶ πολίτας ἀξιοῦν αὐτοὺς γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες καὶ ὑποδεικνύντες τὰ τεκμήρια τῆς ὁδοιπορίας

[a] Εἰς τὰς χεῖρας *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. [b] Articulum omittit *Vat.* [c] Καὶ τ ἄλλης σκευῆς *Big.* & *Epiphan.* [d] Lib 7. c. 10. ait eum vicum ab Hieroſolymis abfuiſſe ſtadiis XL. at l. 2. de *Bello Jud.* c. 32. ſtadiis L. Videlis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339. [e] Παρακαλεῖν διέγνωσαν ſolus *Gall* 1. [f] Pro πολεμοῦντος αὐτούς. Olim tamen legerat *Epiphanius*, πολεμοῦντος αὐτῷ. [g] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Καθιερημίτας in *Editis*. Βηρωθίτας καὶ Ιαρηιτας *Vat.* [h] Ita quatuor *MSS.* tam hic loci quam mox infra, v. 32. Ἀσφαλίζασθαι in *Editis*, *Aliisque*. [i] Ita *Big.* in *Aliis* φήσειεν & φήσουσιν. [k] Συναπόσαντες *Samb.* συνακοσάντας *Gall.* 2. [l] Προσδεξαμένου *Vat.* [m] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.* [n] Cape τρυχίνας eadem forma qua γλαχίνας, aut ſcribe τρυχίνας à τρυχία. Verum τειχίνας (*cilicinas*) habent *Big.* & *Gall.* 1. atque eo modo legerat *Vet. Interpr.* [o] Ita edidit *Bernardus.* εἰς τὸ ταύτας π. πε. αὐτῶν *Baſ.* & *G.* εἰς τὸ ταῦτα π. πε. αὐτῶν *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* [p] *Al.* αὐτῆς. [q] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 2. τούτοις τ' ἔλεγον ἥδεσθαι *Aliis.* * Vocem hanc ex verſione *Epiphanii* ſupplevi. † Vel, *ſi eos in poteſtatem ſuam redigere occuparent Iſraëlitæ.* Similiter ac Livius dicit, *occupat bellum facere*, Græcos imitatus. †† More fœderis patriæ ſuæ, *Epiphan.* ſalvis patriis inſtitutis, *Gelen.*

[a] Εξαπατή-

ἀδικηθείας, παρεκάλει ὅτι σεσῴκας καὶ [a]φιλίαν τὸν Ἑβραίων. Ἰησοῦς δὲ πιστεύσας οἷς ἔλεγον, ὡς οὐκ εἶεν τῶν Χαναναίων ἐθνῶν, [b]ποιεῖται πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς γερουσίας ὄμνυσιν ἔξειν τε φίλους καὶ συμμάχους, καὶ μηδὲν [c]μοχλεύσεσθαι κατ' αὐτοὺς ἄδικον, τοῖς ὅρκοις ὑποσωμένσαντος τοῦ πλήθους. καὶ οἱ μὲν ὧν ἦλθον τυχόντες [d]ἐξ ἀπάτης ἀπῆσαν πρὸς ἑαυτούς. Ἰησοῦς δὲ [e]τῆσδε τῆς Χαναναίας στρατεύσας εἰς τὴν [f]ὑπώρειαν, καὶ μαθὼν ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων τοὺς [g]Γαβαωνίτας κατῳκημένους, καὶ τοὺς γέροντας τῶν Χαναναίων, μεταπεμψάμενος αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει, τῆς ἀπάτης αὐτοῖς ἐνεκάλει. τῶν δ' οὐκ ἄλλην ἀφορμὴν σωτηρίας ἔχειν ἢ ταύτην προφασιζομένων, ἐξ ἀνάγκης τοῦτ' ἐπ' αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης καταφυγεῖν, συγκαλεῖ τὸν ἀρχιερέα Ἐλεάζαρον, καὶ τὴν γερουσίαν· καὶ δημοσίους αὐτοὺς διακρίνειν τοῖς ὅτι τῷ μὴ φυλάξαι τὸν ὅρκον, ἀποδεικνύουσιν εἰς τοιούτους. καὶ οἱ μὲν τῆς καταλαβούσης αὐτοὺς συμφορᾶς τοιαύτην φυλακὴν ἐξ ἀσφάλειαν ηὕροντο.

dentes, orabant Hebræos ut cum illis fœdera sancirent & amicitiam. Jesus autem dictis eorum credens, quod non essent de gente Chananæorum, eos in amicitiam recipit: & Eleazarus pontifex cum senatu juravit, habituros se eos pro amicis & sociis, & nihil injusti contra eos molituros, in istud jusjurandum consentiente *universo* populo. Ac illi quidem, dolo malo voti compotes, ad suos reversi sunt. Jesus autem cum exercitum in submontanum Chananæorum tractum duxisset, & audisset Gabaonitas non longe à Jerosolymis habitare, & à Chananæis oriundos, magistratibus eorum accersitis, fraudis eos incusabat. Cum autem sibi non aliam ad salutem viam patere prætenderent, ideoque necessitate adactos hoc sibi effugium quæsivisse, Eleazarum pontificem & senatum convocat: eisque censentibus publicis ministeriis deputandos esse, ne fidem jurejurando datam violarent, operis hisce eos addixerunt. Et illi quidem, cum eis jam examineret calamitas, tale sibi præsidium & securitatem invenerunt.

Gabaonitæ fraudem suam luunt, posterique eorum operis publicis. Jos. c. 9.

ιζ'. Τῷ δὲ τὸν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέως χαλεπῶς φέροντος ὅτι τῷ μεταξάσθαι πρὸς τὸν Ἰησοῦν τοὺς Γαβαωνίτας, καὶ τοὺς τῶν πλησίον ἐθνῶν προσκαλέσαντος βασιλέας συνάρασθαι τῷ κατ' αὐτὸν πολέμῳ, [h]τούτους παρόντας συνεῖδον αὐτοί, τέσσαρες δὲ ἦσαν, οἱ Γαβαωνίται ἰδόντες, καὶ στρατοπεδευσαμένους [i]ὅτι πρὸς τῇ πηγῇ τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν προσκευάζεσθαι πρὸς πολιορκίαν, ἐπεκαλοῦντο σύμμαχον Ἰησοῦν. ἐν τούτοις δὲ ἦν αὐτοῖς τὰ πράγματα, ὡς [k]ἐπὶ μὲ τούτων ἀπολεῖσθαι προσδοκᾶν, ἐπὶ δὲ τοὺς ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν Χαναναίων γένους στρατευσάντων σωθήσεσθαι διὰ τὴν γενομένην φιλίαν ἐπιλαμβάνειν. καὶ Ἰησοῦς πανστρατιᾷ ἀπεύσας ὅτι τὴν βοήθειαν, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [l]ἀνύσας, [m]ὄρθιον προσβαίνοντι τοῖς πολεμίοις ἐμπίπτει· καὶ τραπέντων εἵπετο διώκων διὰ χωρίων ὑπτίων. [n]Βήθωρα καλεῖται. ἔνθα καὶ τὸν θεὸν [o]συνεργίαν ἔμαθεν· ὑπισημήνας γὰρ ἀῦτῳ βροντὰς τε καὶ κεραυνῶν ἀφέσει, καὶ χαλάζης καταφορᾷ μείζονι τοῦ σιτήθους. ἔπι γε μὴν καὶ τὴν ἡμέραν αὐξηθῆναι πλέον, ὡς ἂν μὴ καταλαβοῦσα νὺξ ὑπισχῇ τὸν τῶν Ἑβραίων θυμίαν, συνέπεσεν. ὥστε καὶ λαμβάνει τοὺς βασιλέας Ἰησοῦς ἔν τινι κρυπτομένους σπηλαίῳ κατὰ Μακχιδά, καὶ κολάζει πάντας. ὅπου δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐπέδωκε τότε, καὶ τοῦ σιτήθους ἐπλεόνασε, διὰ τῆς ἀναγεγραμμένης ἐν τῷ ἱερῷ [p]γραμμάτων.

17. Cæterum cum rex Jerosolymitarum indigne ferret Gabaonitas ad Jesum defeciisse, & vicinarum gentium reges ad bellum simul contra eos gerendum accivisset; Gabaonitæ istos ei adesse videntes, (quatuor autem erant) castrisque circa fontem quendam non longe ab urbe positis ad oppugnationem sese parare, Jesum in auxilium advocabant. nam eò tum res eorum devenerant, ut ab his quidem perniciem exspectarent; ab illis vero, qui in Chananæorum gentis excidium bellum moverant, salvari se propter initas amicitias existimarent. Tum Jesus cum toto exercitu ut *illis* succurreret properans, die noctuque itinere continuato, hostes obsidionem molientes summo mane aggreditur; cumque terga vertissent, per regionis declivia fugientes est persequutus. Bethora *is locus* dicitur. Atque illic Deum sibi in auxilium venisse didicit, manifesto indicio, quod tonitrua & fulmina *è cælo* missa fuerint, & grando deciderit solito major. Quin & illud præterea contigit, quod dies producta fuerit, ne à nocte appetente reprimeretur Hebræorum impetus. quo factum est ut Jesus reges apud Macchida deprehenderit in spelunca quadam abditos: omnesque pœna affecerit. Quod vero longitudo diei eo tempore incrementum ceperit, ac ultra consuetum creverit, palam est ex *Sacris* literis in archivis Templi repositis.

Rex Jerosolymitarum (adjunctis quatuor vicinarum gentium regibus) contra Gabaonitas bellum movet. Jos. c. 10.

Exercitus eorum fusi fugatique, regesque ad unum omnes cæsi. Jos. c. 10.

Sol & luna stant. Jos. c. 10.

ιη'. Κατεσταλμένων δ' ὕπως τῶν περὶ τοὺς βασιλέας, οἱ τοὺς Γαβαωνίτας πολεμήσαντες ἐστράτευσε. ἐπανῆκε πάλιν ἐπὶ Χαναναίας ὅτι τὸν ὀρεινὸν Ἰησοῦς· καὶ πολὺν τὸν ἐν αὐτῇ φόνον ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβών, παρῆν εἰς ὃ ἐν Γαλγάλοις στρατόπεδον. ὃ δὲ περὶ τὴν Ἑβραίων ἀρετῆς λόγον πολλὴν φοι-

18. Regibus autem in hunc modum debellatis, qui Gabaonitas armis invaserant, in Chananæam montana reversus est Jesus: ibique magna cæde edita prædaque abacta, ad castra in Galgalis sese recepit. At cum fama de virtute Hebræorum in omnium ore atque sermone

Profligatis Chananæis atque auxiliis Palæstinis, ad Galgala redit Jesus. Jos. c. 10.

a Φιλίας *Gall.* 2. & *Epiphan.* *b* Ita *MSS.* in *Editis* ποιεῖ π. *c* Βιαίως, ut facilius, vel è *Glossario* oblatum substituêre *Samb. Big. Gall.* 2. & *Vat. Interpr.* De versutia Gabaonitica vide *Zonaram*, p. 30. & Theodoret. *ἐρωτ. ιγ'.* *d* Ἐξαπατήσαντες ἀπ. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. *e* Τῆσδε omittunt *Big.* & *Samb.* *f* Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὑπώρειαν pro ὑπαίθριον. *g* Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Busb.* & *Hen.* Γαβαωνίτας *Bas.* & *G.* Γιβαωνίτας *Gall.* 1. *h* Ὡς τούτους π. π. in plurimis *MSS.* *i* Ἐπὶ τῇ πηγῇ *Vat.* *k* Ὑπὸ μὲ τῶν οἰκείων *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* *l* Τὴν ὁδὸν ἀνύσας *Gall.* 1. phrasi plana. *m* Ita *Bas. G. Hen.* & *Busb.* ὄρθιον προσβαίνοντι τ. π. ἐμπίπτει *Vat.* ὄρθιον ἐπροσμίσαι (vel προσβῆναι) τ. π. ἐμπίπτει *Big.* & *Samb.* *n* Βήθωρα juxta aliquot codices *Epiphanii.* *o* *Al.* συνεργίαν. vel συνέργειαν. *p* Ita *Bas.* & *G.* Μακκηδᾶ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Μαχηδὰ *Vat.* Μαχηδὰ in LXX. *q* Librum *Rectii* intelligit *Masius.* refellit *Schotanus*, p. 388. & de libro *Josuæ* accipit. *r* *Al.* πολεμήσαντες.

sermone apud gentes vicinas percrebresceret, audita cæsorum multitudine attoniti hæserunt: ac reges Libanum montem accolentes, & ipsi Chananæi generis, quique in campestribus habitarunt Chananæi, Palæstinis *in auxilium* adscitis, castra metarunt ad Berotham, oppidum Galilææ superioris, non procul à Cedesa. hic autem locus Galilæorum ditionis est. Totus autem exercitus constabat peditum trecentis millibus, equitum vero decem millibus, & curruum millibus triginta. Timore itaque perterruit hostium multitudo & Jesum ipsum & Israëlitas, & propter metus magnitudinem vix ausi erant vel meliora sperare. Deo autem eis formidinem exprobrante, & an *quid* majus ejus ope & auxilio desiderent, atque eis pollicente victoriam de hostibus, jubenteque ut eorum equis poplites succiderent & currus igne cremarent, concepta ex *his* Dei promissis fiducia, contra hostes profectus est, dieque quinta illis superveniens acie concurrit; ac *utrinque* acriter pugnatum est, eaque strages edita quæ *fere* omnem audientium fidem superat. Effusos autem longe persequitur, demptisque paucis totum hostium exercitum *ferro* interimit. Reges etiam ad unum omnes ceciderunt: adeo ut, hominibus ad cædem deficientibus, equos eorum necaverit & currus igne absumpserit. Regionem deinde universam, nemine ad pugnam exire audente, secure peragrabat; urbes nempe obsidione capiens, item quicquid *vivum* deprehenderet occidens.

Chananæis quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Galgala deserit Jesus, Siluntis amœnitate captus: ubi castra sua & Tabernaculum statueret, donec Templum condueretur. Jos. c. 11. & c. 18.

19. Jam vero exactus erat annus quintus, nec quisquam Chananæorum amplius superat, absque iis qui in loca munitissima se receperant. Jesus autem, motis castris ex Galgalis, *in* montanis collocavit sacrum Tabernaculum ad urbem Siluntem (opportunus enim atque idoneus videbatur locus, propter amœnitatem, donec templum ædificari res Israëlitarum paterentur) atque inde cum omni populo Sicima profectus & altare statuit ubi Moyses præceperat; & dein exercitu diviso, in monte quidem Garizi dimidium ejus constituit, dimidium vero alterum in Gibalo, (ubi & altare est) & *cum iis* Levitas & sacerdotes. Cum autem sacra fecissent & diras vibrassent, easque aræ inscriptas reliquissent, in Siluntem sunt reversi.

Jesus jam senex concilium nonagesimum cogit Siluntæ: ubi res gestas recensens de tribuum Transjordaniarum missione & de tellure æquetienda deliberat. Jos. c. 22. &c.

20. Cæterum Jesus jam ætate provectus, urbesque Chananæorum, *quæ superessent*, expugnatu difficiles *esse* videns, tum ob locorum ubi sitæ erant munimenta, tum ob valida murorum præsidia; quibus ad urbes egregie natura munitas in circuitum adjectis, ex-

τῶντος εἰς τὰς θρεσκίους, καὶ πάνηξις ἦν [a] τῶν ἀκόντων ὃ τ' ἀπολωλότων πλῆθος· καὶ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτὰς οἱ περὶ Λίβανον ὄρος βασιλεῖς ὄντες Χαναναῖοι, καὶ οἱ ἀπὸ τοῖς [b] πεδινοῖς τ' Χαναναίων, Παλαιστίνους προσλαβόντες, στρατοπεδεύσι πρὸς [c] Βηρώθῃ πόλει [d] τῆς Γαλιλαίας τῆς ἄνω, [e] Κεδέσης δ' πόρρω. Γαλιλαίων δέ ἐστι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον. [f] ἦν δὲ στρατὸς παντὸς, ὁπλιτῶν μὲν ἦσαν μυριάδες τριάκοντα· μύριοι δ' ἱππεῖς, καὶ ἅρματα [g] δισμύρια. καταπλήττει δὴ ὁ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐτόν τε Ἰησοῦν καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα ἦν κρεῖττον εὐλαβεστέρως εἶχον δι' ὑπερβολὴν δέους. ἦν Θεὸς δ' ἐξενεδίσατο αὐτοῖς τὸ φόβον, [h] καὶ εἰ πλέον τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας πυθοῖντο, ἐπορκοῦν τε νικήσειν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ κελεύσαντος τοὺς τε ἵππους ἀχρήστους ποιῆσαι, καὶ τὰ ἅρματα πυρῶσαι· θαρσαλέος πρὸς τὰς ὑποσχέσεις δ' Θεοῦ [i] γενόμενος ἐξώρμησεν ὅπῃ τοὺς πολεμίους, καὶ ἀφ' πέμπτης ἡμέρας ἐπ' αὐτοὺς ἐλθὼν σὺν ἄπλει, καὶ καρτερὰ μάχη γίνεται, καὶ φόνος χρείττων πίστεως πρὸ καὶ τοῖς ἀκροωμένοις. [k] διώκων δ' ὅπῃ πλεῖστον ἐξῆλθε, καὶ πᾶν ὃ στράτευμα τ' ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων [l] διέφθειρεν. καὶ οἱ βασιλεῖς πάντες ἔπεσον· ὥστε τῶν ἀνθρώπων ὁπλελαικότων πρὸς τὸ κτείνεσθαι, τοὺς ἵππους Ἰησοῦς αὐτός ἀνῄρει, καὶ τὰ ἅρματα ὡπεπίμπρα. τήν τε χώραν [m] ἐπ' ἀδείας διεπορεύετο, μηδενὸς τολμῶντος εἰς μάχην ἐπεξελθεῖν· ἀλλὰ πολιορκίας τὰς πόλεις [n] αἱρῶν, καὶ πάλιν ὅ,τι λάβοι φονεύων.

ιθ'. Ἔτος δὲ [o] πέμπτον ἤδη παρελήλυθει, καὶ Χαναναίων ἀκέτ' ἦν οὐδεὶς ὑπολελειμμένος, πλὴν εἰ μή τινες [p] εἰς ὀχυρώτατον τεῖχος διέφυγον. Ἰησοῦς δὲ σὺν τῶν Γαλγάλων ἀναστρατοπεδεύσας [q] εἰς τὸ ὄρειον, ἰσᾷ τῷ ἱερῷ σκηνῇ κτίζει Σιλῶν πόλιν· ὑπετήδειον γὰρ ἐδόκει τὸ χωρίον διὰ κάλλος, [r] ἕως οἰκοδομῆν ναὸν αὐτοῖς τὰ θεάσματα ἐδόμην· καὶ χωρήσας ἐντεῦθεν ὑπὲρ Σικίμων σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, βωμόν τε ἵστησιν ὅπου προεῖπε Μωϋσῆς, καὶ νέμας τῷ στρατῷ, ὑπὲρ μὲν τὸ [s] Γαριζεῖν ὄρει [t] τοῦ ἡμίσειαν ἵστησιν, ὑπὲρ δὲ τὸ [u] Γιβάλῳ τοῦ ἡμίσειαν, [x] ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι, καὶ τὸ Λευιτικὸν [y] καὶ τοὺς ἱερέας. θύσαντες δὲ καὶ ἀρὰς ποησάμενοι, καὶ ταῦτας [z] ὑπὲρ τοῦ βωμοῦ γεγραμμένας [a] καταλιπόντες, εἰς τοῦ Σιλῶν ἀνέζευξαν.

κ'. Ἰησοῦς δ' ἤδη γηραιὸς ὤν, καὶ τὰς τῶν Χαναναίων πόλεις ὁρῶν οὐκ εὐαλώτους, [b] ἐπό τε τῶν χωρίων ἐν οἷς ἦσαν [c] ἐχυρότητι, καὶ τῆς τῶν τειχῶν ἰσχύος, ἀπὸ τῆ φυσικῆ τῶν πόλεων πλεονεξίᾳ [d] περιπεριβαλλόμενοι περιστόχων τοὺς πολεμίους ἀφέξεσθ

a Απαντας τὰς ἀκ. *Epiphan. Hen.* & *Busb.* *b* *Al.* πεδίοις, & Παλαιστίνους & dein λαοῦντες. *c* Μαρώθῃ ex *Jos.* c. XI. v. 5. reponendum censent *Masius* & *Villalpandus.* Forsan eadem urbs, quæ *Bell. Jud.* l. 2. dicitur Μηρώ. *d* Articulum negligit *Vat.* *e* Καδέσης ἀ π. *Bas. Big.* & *Samb.* τῆ Κεδέσης ἀ πόρρω *Vat.* τῆ Διτέσης ἀ π. *Vet. Interpr.* *f* Ην δὲ ὁ στρατὸς σὺν ὁπλίταις &c. *Zonar.* p. 30. *g* Διχίλια *Epiph.* τετρακόσια *Zonaras.* *h* Καὶ π πλέον *Gall.* 1. unde legendum censeo καὶ εἰ π πλέον. *i* Est qui legit γενόμενος Ἰησοῦς. *k* Ita *MSS.* διώκων τ' ἐπὶ π λ. *Bas.* & *G.* *l* Διέφθειρεν Ἰησοῦς *Samb. Big.* & *Gall.* 2. *m* Vide p. 179. v. 3. *n* *Al.* αἴρων τὰ πᾶν ὅπ λάβοι. *o* Vide *Usserii* Chronol. S. p. 206. *p* Ἐχυρότητι τειχῶν *Samb. Gall.* 1. & 2. ὀχυρότατοι τειχῶν *Vat.* ἰσχυρότητι τειχῶν *Big.* *q* Εἰς τὸ ὀρεινὸν in quinque *MSS.* Ea regio vocatur *Montes Ephræmæi* in S. Literis. *r* Εως ἂν οἰκοδ. *Big.* & *Samb.* *s* *Al.* Γαριζεῖν & Γαριζὶν. Videsis p. 174. v. 4. *t* Τὸ ἡμ. ἵστησι μεῖραν *Big.* & *Samb.* *u* Ita & supra p. 174. v. 1. Γιβάλῳ *Bas.* & *G.* in *MSS* Ἠβάλῳ & Ἠβάλῳ & Ἠβάλῳ. Sed Γηβάλῳ aut (ut in uno *MS.*) Ἠβάλῳ malit *Bernardus.* *x* Ἐν ᾧ ἐ βωμός ἐστι *Big.* ἐν ᾧ ἐ βωμὸν ἔστι, καὶ τὸ Λευιτικὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς διαμένει, legisse videtur *Epiphan.* *y* Καὶ οἱ ἱερεῖς θύσαντες δὲ τὰ δέκα ἀρὰς *Vat.* *y* Ita *Bas. G.* & *Vat.* de uno altari laterum plurium, μᾶλ' ἀσείως, ut ait *Bern.* in *MSS.* ἐπὶ τ βωμὸν, aut ἐπὶ τῷ βωμῷ. *a* Sic in *MSS.* in Editis καταλείποντες *b* Υπό τε τ *Big.* & *Samb.* *c* *Al.* ἰσχυρότητος & ὀχυρότητ. *d* Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. περιπαλλόμενοι *Bas.* & *G.* περιστεπαλλόμενοι *Gall.* 2.

a Ita

ἀφέξεσθαι πολιορκίας δι' ἀπόγνωσιν τοῦ λαβεῖν· καὶ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἑαυτῶν οἱ Χαναναῖοι μαθόντες τὸν Ισραηλίτας [a] ποιησαμένους τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, ὡς τὸ τὰς πόλεις χαρτερὰς ποιεῖν ἐκεῖνον ἅπαντ' ἦσαι ⟨καὶ⟩ χρόνον· [b] συναγαγὼν ⟨καὶ⟩ λαὸν εἰς τὸ Σιλὼν ἐκκλησίαν παρήγγειλε. καὶ συνδραμόντων, τότε ἤδη [c] καταρθώμενα, καὶ τὰς γεγενημένας εὐοδίας, ὡς εἰσὶν ἄξιαι, καὶ [d] τοῦ θείου τοῦ ⟨συν⟩αγόντος αὐτὰς ἄξιαι, καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν νόμων οἷς καταχολουθοῦσιν, ἔλεγε· βασιλεῖς τε τριάκοντα καὶ ἕνα, πολεμήσαντας αὐτοῖς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, κεκρατῆσθαι δηλῶν, καὶ στρατιάν, ὅση ποτὲ καταλπίσασα τῆς αὐτῶν δυνάμεως εἰς μάχην συνῆψεν, ἅπασαν ⟨δι⟩αφθαρεῖσαν, ὡς μηδὲ γενεὰν αὐτοῖς ⟨ὑπο⟩λελεῖφθαι. τῶν δὲ πόλεων ἐπειδὴ αἱ μὲν ἑαλώκεσαν, τοὺς δὲ δεῖ χρόνῳ καὶ μεγάλης πολιορκίας, διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα καὶ τὴν ὅτι ⟨αὐτὴ⟩ τῶν οἰκητόρων πεποίθησιν, ἠξίου τοὺς ὑπὲρ τὴν [e] περαίας τοῦ Ιορδάνου συνεξορμήσαντας αὐτοῖς, καὶ τῶν κινδύνων συναραμένους, ὄντας συγγενεῖς, ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα, χάριν αὐτοῖς ὧν συνέκαμον ὁμολογοῦντας· ἕνα τε κατὰ φυλήν, ἀρετῆς προὔχειν μαρτυρηθέντα, πέμπειν, οἳ, τὴν γῆν ὑπομετρησόμενοι πιστῶς καὶ μηδὲν κακουργήσοντες, δηλώσουσιν ἡμῖν ἀδόλως αὐτῆς τὸ μέγεθος.

κα'. Καὶ Ιησοῦς μὲν, τούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους, συγκάταινον ἔσχε τὸ πλῆθος· ⟨καὶ⟩ ἄνδρας τοὺς ὑπομετρησομένους [f] τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, συνέπεμψε αὐτοῖς πινας γεωμετρίας ἐπισήμονας, ὡς τὰληθὲς οὐκ ἔμελλε λήσειν ⟨διὰ⟩ τὴν τέχνην· ἐντολὰς δοὺς [g] ὑποπίσασθαι τὴν τε εὐδαίμονα ⟨διὰ⟩μετρον γῆς καὶ τὴν ἧττον ἀγαθῆς. ἡ δὲ φύσις τῶν Χαναναίων γῆς τοιαύτη τίς ἐστιν, ὡς ἰδοί τις ἂν πεδία μεγάλα καὶ καρποὺς φέρειν ἱκανώτατα, καὶ συγκρινόμενα μὲ ἑτέρᾳ γῇ, πανευδαίμονα νομισθησόμενα· τοῖς δὲ Ιεριχουντίων χωρίοις ⟨παρ⟩αλλόμενα καὶ τοῖς Ιεροσολυμιτῶν, ὃ μηδὲν [h] ἀναφαιτησόμενα. καί τοι παντελῶς ὀλίγην αὐτῶν [i] τὴν γῆν συμβέβηκε, καὶ ταύτης ὀρεινὴν τὴν πολλήν· ἀλλ' [g] ὑπερβολὴν εἰς καρπῶν εὐτροφίαν τε καὶ κάλλος οὐκ ἀπολέλοιπεν [h] ἑτέρας. καὶ διὰ τοῦτο τιμητὰς μᾶλλον ἢ μετρητὰς [i] τοὺς κλήρους [k] ἔδει ὑπολαβεῖν· πολλάκις ἑνὸς πλέθρου κατὰ χιλίων ἀνταξίαν γενομένου. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ πεμφθέντες, δέκα δὲ ἦσαν, ⟨περι⟩οδεύσαντές τε καὶ τιμησάμενοι [l] τὴν γῆν, τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν εἰς [k] Σιλοῦντα πόλιν, ἔνθα [l] σκηνὴν ἐπῆκεν.

κβ'. Καὶ Ιησοῦς, Ελεάζαρόν τε καὶ [l] τὴν γερουσίαν [l] καὶ συὼ τοὺς φυλάρχους [m] παρακαλέσας, νέμει ταῖς ἐννέα φυλαῖς [m] καὶ τοῖς Μανασσίτου τοῖς ἡμίσεσι, [l] τὸ μέγεθος ἑκάστης [l] φυλῶν

spectabant ut hostes ab obsidione abstinerent, de iis potiundis desperantes (nam Chananæi, cognito Israëlitas in excidium suum ex Ægypto egressos esse, toto illo tempore in oppidis muniendis occupati fuerant) conventu populi in Siluntem indicto concionem advocat. Cumque * frequens concursus factus esset, eis recensuit quæ ad id temporis prospere evenerant, utque res quas gesserant pulcherrimæ erant, & quales par erat Dei auspiciis geri, legumque quas amplexi sunt dignitati convenientes: præterea commemorans reges triginta & unum, qui manus conserere ausi sunt, prælio superatos; & exercitum, qui viribus suis aliquando fisus cum illis acie dimicavit, totum internecione ita deletum, ut ne soboles quidem iis supersesset. Cæterum quoniam ex urbibus aliæ quidem captæ essent, aliæ vero, ob murorum firmitudinem & incolarum in ea fiduciam, diuturnam validamque oppugnationem postularent, censebat eos qui ex regione Transjordaniana in communem expeditionem profecti fuerant, & propter cognationem periculorum socios se adjunxerant, jam domum remittendos, gratiis pro ope & auxilio illis prius relatis: deinde ex singulis tribubus singulos, qui virtutis suæ præcellentis testimonium acciperent, delegandos, qui regionem bona fide permensi, omnique procul habita malitia, nobis sine dolo magnitudinem ejus renunciabunt.

21. Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset, populum universum sibi assentientem habuit: moxque viros ad terram illorum dimetiendam emisit, adjunctis ad eos quibusdam Geometriæ peritis, quibus propter artem verum ignotum non erat futurum: mandans eis ut terræ felicis & minus bonæ mensuram æstimarent. Telluris enim Chananæorum natura ejusmodi est, ut videre liceat campos magnos, eosque fructibus edendis aptissimos, qui alii quidem terræ collati fertilissimi haberi possint, at si cum Jerichuntinorum aut Jerosolymitanorum agris conferantur, nihil fere apparituri sunt. ac quanquam iis accidit ut exiguum admodum terræ spatium incolerent, idque maxima ex parte montanum, eximia tamen fertilitate & pulchritudine nulli alii cedit. Quamobrem arbitrabatur ut magis ex æstimatione quam ex mensura sortitio fieri deberet, cum sæpe unum jugerum millenis contra non carum sit. At viri qui missi fuerant, decem autem erant, terra perlustrata & æstimata, septimo mense ad eum in Siluntem urbem reversi sunt, ubi Tabernaculum constituerant.

Ager Chananæus describitur, & æstimatur. Jos. c. 13.

22. Tum Jesus, assumpto Eleazaro cum senatu & tribuum principibus, divisit *regionem* novem tribubus & Manassitarum dimidiæ, cuique tribui agri portionem pro ejus magnitudine

Imperator atque pontifex, una cum phylarchis cæterisque senatoribus, inter novem tribus & dimidiam Manassitidam terram sorte varia distribuunt. Jos. c. 14. &c.

a Ita *Big. Samb.* & pars codicum *Epiphanii*. in *Editis, Aliisque* ποιησαμένους. b Συναγαγὼν τ. λ. i. πυραγγέλλει *Big.* συναγαγεῖν τ.λ. εἰς τὸ Σιλὼν ἐκκλησίαν πυραγγέλλει. *Samb.* atque ita *Hesn.* nisi quod habeat παρήγγειλε. c *Al.* καταρθωμένα, & καταρθωμένων. d Τοῦ Θεοῦ *Big. Samb. Vat.* & *Vat. Interpr.* e Ἀποτιμησαμένους τῆς τε εὐδαίμονος ἰδίᾳ τὸ μέτρον γῆς *Big. Samb.* & *Gall.* 2. ἀποτιμησαμένους τῆς τε εὐδαίμονος διὰ τὸ μέτρον γῆς *Gall.* 1. & *Epiphan.* f Ita cum *Gall.* 1. & *Schotano*: ἂν φανεῖσθαι *Samb.* ἂν ἀφανεῖσθαι *Big.* in *Editis* ἀναφανισόμενα. quo admisso, legendum puto, οὐδὲν ἀναφανισόμενα, *in nihilum abitura.* g Eo modo in septem *MSS.* in *Editis* ὑπερβολὴν εἰς &c. Verum, ἀλλ' ὑπερβολὴν καρπῶν εἰς τροφήν τε & κάλλος οὐκ ἐπίσωσεν ἑτέρα legisse videtur *Epiphan.* οὐκ καρπῶν ὧν εἰς εὐτροφίαν τε *Vat.* Videlis *H. Steph.* Thes. Gr. voce ὑπερβολή. h Sic in quatuor *MSS.* ἑτέρᾳ in uno. ἑτέρας *Bas.* & *G.* i Τοὺς deest *Vat.* k Supra v. 5. Σιλὼν πόλιν. l Illud καὶ non agnoscunt *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* m Καὶ τοῖς Μαν. *Big.* & *Samb.*

* *Vel*, summo studio *illic* concurrerent.

dine partitus. Cum *iis* ſortitus eſſet, Judæ quidem ſorte obtigit omnis ſuperior Judæa Jeroſolymas uſque protenſa, latitudine vero lacum Sodomiticum attingens. In hac autem ſorte urbes erant Aſcalon & Gaza. Symeonis vero tribui, nam ſecunda erat, obvenit Idumææ pars Ægypto & Arabiæ contermina. At Benjamitæ terram ſorte habuere, quæ à Jordane fluvio longitudine quidem uſque ad mare pertingit; latitudine vero Jeroſolymis & Bethelis terminatur. hæc autem ſors anguſtiſſima erat propter ſoli bonitatem: nam & Jerichunta & Jeroſolymitarum urbem acceperunt. Ephraïmi autem tribus terram à Jordane fluvio uſque ad Gadara porrectam adepta eſt: latam vero in quantum patet à Bethelis ad Campum uſque magnum. At tribus Manaſſitidis pars dimidia à Jordane quidem uſque Dora urbem *habuit*, latitudine vero ad Bethſana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Atque poſt hos Iſacharis Carmelum montem & fluvium longitudinis terminum nacta eſt, latitudinis autem Itabyrium montem. Zabuloniţæ vero terram ad Genneſaritidem uſque *lacum*, Carmelo autem & mari contiguam, ſunt ſortiti. Quæ vero regio poſt Carmelum ſita eſt, convallis cognominata ex ipſa re, tota ea, ad Sidonem obverſa, Aſeritis ceſſit. Urbs autem Arce in eorum portione erat, * quæ etiam Actipus *nuncupatur*. Illa vero quæ ad orientem ſpectant uſque ad Damaſcum urbem & Galilæam ſuperiorem ſibi aſſumpſerunt Nephthalitæ, ad Libanum uſque montem & Jordanis fontes, qui ex monte prorumpunt, † attingente fines boreales urbis Arces finitimæ. Danitæ autem vallis quæcunque occidenti ſoli objacent, adepti ſunt, Azoto & Doris clauſi; omnemque Jamniam ſimul & Gettam ab Acarone ad montem uſque, ex quo incipit tribus Judæ.

23. Ad hunc quidem modum ſex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jeſus diviſit, terramque earum novem cum dimidia tribubus habitandam dedit: Amoræam enim, & ipſam ab uno ex Chananæi filiis nominatam, Moyſes jam ante duabus cum dimidia tribubus diſtribuerat. hoc autem & ſupra memoravi. Loca vero circa Sidonem, & *quæ ad* Arucæos & Amathæos & Arithæos *pertinebant*, nondum diſtributa erant.

τ μέτρησιν ποιησάμενος. κληρώσαντ@ δὲ αὐτῷ, ἡ μὲν Ιούδα λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τ καθύπερθεν [a] Ιδουμαίαν, ωδατείνουσαι μ ἄχρι τ Ιεροσολύμων, τὸ δ' εὖρ@ ἕως τ Σοδομίτιδ@ λίμνης καθήκουσαι. ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ασκάλων καὶ Γάζα. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε [b] τ Ιδουμαίας τῷ Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Αραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Βενιαμῖται δὲ τ ἀπὸ Ιορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος· τὸ δὲ πλάτ@, Ιεροσολύμοις ὁριζομένῳ καὶ Βεθήλοις. στενότατος δὲ ὁ κλῆρ@ οὗτος ἦν διὰ τ τῆς γῆς ἀρετήν· Ιεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν [c] ἔλαβον. ἡ δ' Εφραΐμου φυλὴ τῷ ἄχρι [d] Γαδάρων ἀπὸ Ιορδάνου ποταμοῦ μηκυνομένῳ ἔλαχεν· εὐρείαν δὲ ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα πελευτᾷ πεδίον. [e] τ δὲ Μανασσίτιδ@ οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ιορδάνου μέχρι Δώρων πόλεως· πλάτ@ δὲ ὅπῃ [f] Βηθσάνων, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἐφ' μ [g] τούτοις Ισάχαρις, Κάρμηλόν τε [h] ὄρος καὶ τ ποταμὸν θ μίκρας ποιησαμένη [i] τέρμονα, ὄ δ' Ιταβύριον ὄρος θ πλάτους. Ζαβουλωνῖται δὲ τ μέχρι [k] Γεννησαρίτιδος, καθήκουσι δὲ [l] ἐπὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον. τ δὲ ἀπὸ θ Καρμήλου, κοιλάδα περσαγορευομένη διὰ ὅ καὶ τοιαύτην ἔσχ), Ασπρίται φέρον) πᾶσαν τὴν ὅπῃ Σιδῶνος τετραμμένην. [m] Αρκὴ δὲ πόλις ὑπῆρχεν [n] αὐτῶν ἐν τῇ μεσίδι, ἣ καὶ [o] Ακτιπτός. τὰ δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς τετραμμένα μέχρι Δαμασκοῦ πόλεως, καὶ τ Γαλιλαίας τὰ καθύπερθεν Νεφθαλῖται παρέλαβον, ἕως θ Λιβάνου [p] ὄρους καὶ τ θ Ιορδάνου πηγῶν, αἳ τῷ ὁρμᾷ ἐκ θ ὄρους [q] ἔχουσι, ἐκ θ καθήκουσ@ τοῖς ὅροις [r] χτ βόρεια πόλεως Αρκῆς παρῳκίσησ. Δανῖται δὲ τ κοίλης ὅσα πρὸς δύμενον τετραπται τ ἥλιον λαχάνουσιν, Αζώτῳ καὶ [s] Δώροις ὁριζόμενοι· Ιάμνιάν τε πᾶσαν καὶ [t] Γέτθαν, ἀπ' [u] Ακάρωνος ἕως θ ὄρους ἐξ θ [x] Ιούδα ἤρχετο φυλή.

κγ'. [y] Καὶ ἐξ μὲ ἔθνη, τ ἰῶν θ Χαναναίου φέρονται τῷ ἐπωνυμίαν, διεῖλεν ἕκαστα Ιησοῦς, καὶ τ γῆ τῶν ἐνάτῃ καὶ τῇ ἡμισείᾳ φυλῇ ἔδωκε νέμεσθ. τ γὰρ [z] Αμορραίαν, καὶ αὐτῷ ἕκατος ἀφ' ἑνὸς τῶν Χαναναίου παίδων κεκλημένῳ, Μωϋσῆς ἤδη προειληφὼς νενεμήκει ταῖς δυσὶ φυλαῖς [a] καὶ τῇ ἡμισείᾳ. τοῦτο δὲ καὶ πρόσθεν [b] δεδηλώκειν. τὰ δὲ περὶ Σιδῶνα καὶ [c] Αρουκαίους καὶ [d] Αμαθαίους καὶ [e] Αριθαίους ἀδιαιρέτα ἦν.

κδ'. Ιη-

[a] Ιδουμαίαν *Vat. Gall.* 1. *Procopius*, & omnis liber *Epiphanii* tam à calamo quam à typis. Affidebat enim Judæ tribus Idumææ ſuperiori, ut conſtat ex *Joſ.* c. 15. v. 1. Altera tamen lectio nititur *Joſ.* c. 19. v. 1. & 9. unde ſcimus ſortem Judæ, cæteris ampliorem, Symeonitas etiam concluſiſſe. [b] Eſt qui malit τ Ιουδαίαν, quod Idumæam ab Hebræis attingi noluerit Deus. [c] Forſan ἔλαβον. [d] Γαζάρων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Sic *Gazer* ſcribitur *Joſ.* c. 15. v. 10. paſſimque ſacrorum librorum. [e] Ita ex *Vet. Interpr.* τ Μανασσ. *Baſ.* & *G.* τῆς τ Μανασσ. *Big. Samb.* & *Vat.* [f] Βηθσανῶν aut Βηθσάνων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* Βασάν, ἥ ἐστι Σκυθῶν πόλις LXX. in *Jud.* c. 1. v. 27. ἡ Σκυθόπολις Βασὰν ἐλέγετο πρότερον *Cedreno*, p. 18. in 2. *Macc.* c. 12. v. 30. Βηθσάν. [g] Τέτας *Gall.* 1. τέτας ἡ Ισαχάρ *Vat.* [h] Τὸ ὄρ@ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [i] Τέρμασ@ *Big. Samb. Gall.* 1. & 2. [k] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* in *MSS.* Γιννησαρίτιδος λίμνης, vel Γιννησαρίτιδ@ λίμνης. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. vol. 2. p. 298. [l] Υπὲρ Κάρμηλον *Samb.* [m] * Αρκὴ *Samb.* & *Vat.* ut & mox infra, v. 28. quo modo *Stephanus* & alii *Græcorum*. [n] Αὐτοῖς *Gall.* 1. [o] Ακτίκης *Big.* & *Samb.* Ακτίπτης *Vat.* & *Epiph.* Εκδίπτης *Gall.* 1. Εκδίπτη *Ger. Voſſ.* nam *Actipus* apud Joſephum, *Ecdippa* Plinii & Ptolemæi, urbs illa eſt prope mare inter Tyrum & Ptolemaïda: quam *Achzib* vocarunt Hebræi. [Vide *Cellarii Geogr.* Ant. vol. 2. p. 294.] Forſan tamen ita legendum, Αρκὴ ἥ ἡ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μεσίδι, ἣ ἡ Ακτιπτός. *Arcam* enim Libaneſiam ab *Ecdippa* omnis vetus Geographia diſtinguit. *Bern.* Locum ita refingit *Fullerus* in *Miſcell.* l. 4. c. 15. Αρκὴ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μεσίδι, ἥ Εκδίπτη. [p] Ορους τ Ιορδ. *Vat.* ὄρους, καὶ τ Ιορδ. *Big.* & *Samb.* ὄρους τ θ Ιορδ. π. αἳ καὶ τὸν ὁρμὸν &c. *Gall.* 1. [q] Εχουσι τάττει κρημνοῦ@ *Big.* & *Samb.* [r] Κατὰ τὰ βόρεια *Vat.* & *Gall.* 1. [s] Sono ſicco Δώροις pro Ζώροις, ut ſupra Γαδώρων pro Γαζάρων. [t] In quibuſdam *MSS.* Γίτθαν. Urbs hæc Hebræis *Geth* ſeu *Gath*. Syris vero, quos Græci ſolent imitari, *Gitta*. [u] Ακκαρῶν@ *Vat.* Εκκάρων@ ſive Εκκάρων@ legerat *Epiphan.* quo modo Maſorethæ *Hecron* enunciant. [x] Η Ιούδα *Big. Samb.* & *Vat.* [y] Καὶ ἐς μὲ ἔθνη *Gall.* 1. τῶ ἓξ ἃ ἴσμεν ἔθνη *Big.* & *Samb.* [z] Αμορῖται *Samb.* Vide p. 178. v. 15. [a] Καὶ τῇ ἡμίσει φυλῇ Μανασσῆ *Big. Samb.* & *Vat.* [b] Pro ἐδεδηλώκειν. In *Gall.* 1. δεδηλώκαμεν. [c] Αρουκαίους *Procopius*. Vide l. 1. c. 6. §. 2. Eſt qui malit Αρκαίους. [d] Ita *Big. Samb. Vat. Epiphan.* & *Procop* ab Αμαθὴ, quæ *Epiphania* Græcis. in *Editis* Αμαθίους. [e] Ita *Bernardus* cum *Vet. Interpr.* Αελθίους *Baſ.* & *G.* Αελδίους *Big. Samb.* & *Vat.* Αεθδίους *Procop.* Forſan Αεθδαίους ex Hebraïco *Arudi*, niſi malis Αριθαίους. * *Al.* & Actipus. † *Al.* qua fines ſunt Arces urbis ſeptentrionem verſus ſitæ.

a Παρῳκίσαλ

κδ'. Ιησῦς δὲ, ὅ γήρως ἐμποδίζοντος ἤδη προήκειν ὅσα καὶ νοήσειε, τῶν τε μετ' αὐτὸν τιθὲ ἡγεμονίαν ἀβεβαίωτον ἀμελῶς προσάντων τῇ κοινῇ συμφέροντος, [a] παρήγγελλε φυλῇ ἑκάστῃ, τῇ γένους τῶν Χαναναίων μηδὲν [b] ὑπολιπεῖν ἐν τῇ κατακεκληρωμένῃ γῇ· τιθὲ γὰρ ἀσφάλειαν αὐτοῖς καὶ τιθὲ φυλακιθὲ τῶν πατρίων ἐθῶν [c] ἐν μόνῳ τούτῳ καὶ Μωϋσεῖ αὐτοῖς εἰ προειπεῖν, καὶ τοῦτ' [d] αὐτὸς πεπεῖσθαι· καὶ τοῖς Λευίταις δὲ τὰς ὀκτὼ καὶ τριάκοντα πόλεις ἀποδιδόναι. προειλήφεισαν γὰρ ἤδη κατὰ τιθὲ [e] Ἀμορίαν τὰς δέκα. τούτων τρεῖς ἀπονέμει τοῖς φυγάσιν οἰκεῖν ἐν αὐταῖς· πολλὴ γὰ διὸ προνοια τοῦ μηδὲν ὧν Μωϋσῆς διέταξε παραλιπεῖν· ἡ μὲν οὖν Ιούδα φυλῆς [f] Χεβρῶνα, Σίκιμα δὲ ἡ Εφραΐμου, [g] τῆς Νεφθαλίτιδος δὲ Κεδέσιον. ἔστι δὲ [h] καὶ τῆς καθύπερθεν Γαλιλαίας [i] τοῦτο χωρίον. νέμει δὲ καὶ τῆς λείας ὅσα διὼ ἔτι λοιπά· [k] πλείστη δ' ἐγεγόνει. καὶ μεγάλως πλούτου προβέβληντο, καὶ κοινῇ πάντες καὶ κατ' ἰδίαν ἕκαστος, [l] χρυσοῦ τε καὶ ἐσθήτων καὶ τῆς ἄλλης [m] ἀποσκευῆς ἕνεκα· [n] τετραπόδων δὲ πλήθους, ὅσων οὐδὲ ἀριθμὸν μαθεῖν διὼ, παρεγενομένου.

κε'. Μετὰ δὴ ταῦτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ στρατόν, τοῖς ὑπὲρ τὸν [o] Ιορδάνην κατὰ τιθὲ Αμοραίαν ἱδρυμένοις· συνεστράτευον δ' αὐτοῖς [p] πεντακισμύριοι ὁπλῖται· ἔλεξε τάδε. "Επεὶ [q] ὁ Θεὸς, "καὶ πατὴρ καὶ δεσπότης τοῦ Εβραίων γένους, διῶ "τε κτήσασθαι ταύτιν ἔδωκε, καὶ [r] κτησθέσαν εἰς "ἅπαν ἡμετέραν φυλάξειν ὑπέσχηται, [s] συμφορίας "δὲ τῆς παρ' ὑμῶν κατ' ἐντολιθὲ τιθὲ ἐκείνου δεο- "μένοις [t] αὐτοὺς εἰς ἅπαντα προθύμους ἐδώκα- "τε δίκαιον ὑμᾶς, μηδενὸς ἔτι δυσκόλου προμένον- "τος, ἀναπαύσεως ἤδη τυχεῖν φειδοῦ τῆς προ- "θυμίας ὑμῶν, [u] ἵν' εἰ καὶ πάλιν δεήσειεν ἡμῖν αὐ- "τῆς, ἄοκνον ἔχωμεν εἰς τὰ καταπείξοντα, καὶ μὴ "[x] τοῖς νῦν καμοῦσαν αὖθις βραδυτέραν. [y] χάρις "τε οὖν ὑμῖν ὧν σωφρονεῖτε κινδύνων, καὶ οὐχὶ νῦν "μόνον [z] ἀλλὰ εἰς ἅπαν ὕστερον ἔξομεν, ὄντες ἀγα- "θοὶ μεμνῆσθαι τῶν φίλων, καὶ προθύμως τῇ ἀξιοῦντι "χρατεῖν ὅσα παρ' αὐτοῦ ἡμῖν ὑπῆρξεν, ὅτι τε τὴν "ἀπόλαυσιν τοῦ ὑπαρχόντων ὑμῖν ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς "[a] ἀνεβάλλεσθε, καὶ [b] συνήσαντες εἰς ἃ νῦν εὐνοίᾳ "θεῷ κατέσημεν, [c] ἐπεὶ ὕστερον ἐκείνατε αὐτοῦ με- "τελαμβάνειν. [d] γένοιτο δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν

24. Cæterum Jesus, cum à senectute impediretur ea efficere de quibus animo cogitaret, iique qui ei in imperio succesſerant paulo negligentius bono publico conſulerent, unicuique tribui *plena concione* imperabat, ut è terra, quæ ſibi ſorte obvenerat, totam Chananæorum gentem exſcinderet & deleret, (ſecuritatem enim ſuam legumque patriarum incolumitatem in hoc vertere Moyſem etiam prædixiſſe, idemque ipſos perſuaſiſſimum habere) dein vero ut Levitis urbes octo & triginta concederentur. jam enim decem *ultra fluvium* in Amoræa acceperant. Harum tres profugis *in Aſyla* aſſignat, ut illas incolerent; (magnæ enim ei curæ erat, ne quid eorum omitteret, quæ Moyſes ordinaverat) & quidem Chebronem de tribu Judæ, Sicima vero ex Ephraïmitica, & Cedeſam de Nephthalitide. eſt autem & hic locus in Galilæa ſuperiori. Quin & prædæ quicquid reliquum erat *Iſraëlitis* partitur: copia enim infinita reportata fuerat. Ac communiter omnes & privatim ſinguli magnis affluebant divitiis, propter vim ingentem auri & veſtium ac reliquæ ſupellectilis; tanta accedente quadrupedum multitudine, quanta vix numero comprehendi potuit.

Præcipit Jeſus ut Chananæos fundituſ deleret; ut urbes XXXVIII. *Levitis concederent, præter* X. *ultra fluvium; & ex illis tres ſacras & aſylas declarat. Joſ. c.* 20. c. 21. c. 22.

25. Poſt hæc itaque advocato in concionem exercitu, ad eos qui ultra Jordanem juxta Amoræam ſedes habuerunt (illi autem armatorum quinquagies mille erant qui una expeditionem ſuſceperant) hunc in modum loquutus "eſt. Cum Deus, & pater & dominus Hebræo- "rum gentis, hanc *nobis* terram poſſidendam "dederit, poſſeſſamque ſemper ſe nobis con- "ſervaturum eſſe promiſerit, ope autem ve- "ſtra & auxilio egentibus promptiſſime ad "omnia, prout Deus præceperat, voſmet ob- "tuleritis; æquum eſt, cum nihil præterea ar- "duum ſuperſit, ut vos jam requietem habea- "tis, dum veſtræ alacritati parcimus; ut ſi ea "rurſum nobis opus eſſet, ad pericula immi- "nentia *depellenda* paratam habeamus, & non, "*quaſi* præſentibus defatigatam, in poſterum "tardiorem. Gratias itaque vobis pro diſcri- "minibus una nobiſcum aditis *habemus*, & non "nunc ſolum, ſed in omne ævum pariter ha- "bituri ſumus; ita à natura comparati ut ami- "cos recordemur, & in memoria retineamus "quæcunque veſtra ope nobis provenerunt, "quodque bonorum veſtrorum fruitionem pro- "pter nos diſtuleritis, & *nobiſcum* laborantes "circa ea quæ Dei benignitate *tandem* aſſe- "quuti ſumus, poſt hæc vobis ita viſum fuerit "propriorum participes fieri. Magnæ autem ad "veſtras

Poſt hæc auxilia Transjordania cũ ſpoliis ingentibus, multis gratiis, monitis piiſſimis, magniſque votis dimittit Imperator. Joſ. c. 22.

[a] Παρήγγελλε τε Big. Samb. Vat. & Gall. 1. 2. [b] Υπελείπειν Big. Samb. & Vat. [c] Εν μόνῳ τούτῳ βλαφθῆναι & Μωϋσεῖ αὐτοῖς ἤδη προειπεῖν Big. & Samb. [d] Αὐτοῖς Vat. [e] Αμορίαιον Big. Gall. 1. & Samb. à manu ſecunda, Αμωριαίαν à prima. Videſis Annot. ad p. 178. v. 15. [f] Al. Χέβρωνα. [g] Κεδασὸν ἧ τῆς Νεφθαλίτιδος Big. Samb. & Gall. 1. in Editis Κεδάσιον pro Κεδέσιον. [h] Καὶ omittunt Samb. Vat. & Epiphan. [i] Τοῦτο τὸ χωρίον Samb. Big. & Vat. [k] Πλείστη ἧ μείζων ſolus Samb. [l] Χρυσοῦ & ἀργύρου καὶ ἐσθ. ſoli Big. & Samb. [m] Ita cum Samb. ut ſupra, p. 184. v. 12. in cæteris ἐπισκευῆς. [n] Πλῆθος ὄσον οὐδὲ ἀριθμῷ μ. διὼ παραγενόμενον Big. Vat. & Samb. niſi quod παραγινόμενα habeant Samb. & Vat. [o] Ita Big. Samb. & Vat. Ἰορδάνου in reliquis. [p] Ita in omnibus libris tam Gr. quam Lat. aſſentiente Zonara. Tantum quadragies mille milites, expeditos, numerat Joſ. c. 4. v. 13. at Joſephus forſan (ut conjicit Bern.) hunc numerum auxit parte quinta propter impedimenta. [q] Ita cum maxima parte codicum Epiphanii. ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, δεσπότης in Editis, Aliiſque. ὁ Θεὸς, πατὴρ καὶ δεσπ. Samb. Vat. & Gall. 1. 2. [r] Κτησθέσαν Big. & Gall. 1. [s] Ita Big. & Samb. in Aliis συνεργείας. [t] Ἑαυτὰς Samb. Gall. 1. & Hen. αὐτοῖς Vat. & Samb. manu altera [u] Ita Big. Samb. & Gall. 1. in Editis, Aliiſque, ἢν εἰ καὶ π. & deinde ἔχωμεν. [x] Τὸ νῦν καμοῦσαν αὖθις Gall. 1. τοῖς νῦν συγκαμοῦσιν Big. & Samb. τοῖς νῦν καμοῦσιν αὖθις βραδυτέροις, vel τῇ νῦν καμούσῃ αὖθις βραδυτέραν Epiphan. [y] Χάριν τε ὧν Gall. 1. χάριν τε ὑμῖν ὧν Vat. [z] Ita ex Big. Samb. & Vat. ἀλλ' ἀεὶ πάντως ὕστερον ἔξειν ἱκανοῖς ἀγαθοὶ Gall. 1. in Editis, ἀλλ' εἰς πᾶν ὕστερον μέντοι ἀγαθοὶ μεμνῆσθαι &c. & dein παρ' αὐτῶν ὑμῖν. [a] Sic cum Samb. ἀνεβάλλεσθε Big. in Editis, Aliiſque, ἀναβάλλεσθε. [b] Ita Bernardus, quod in Editis fuerit πεισάντες, & in Big. Samb. & Gall. 1. συμπονήσαντες. [c] Ita Big. & Samb. ἐπεὶ ὕστερον Baſ. G. Aliique. [d] Ita Big. Samb. & Vat. γένοιτο δὲ πρὸς τοῖς Baſ. G. Aliique.

"veſtras facultates ex communi noſtrum
"utriuſque labore acceſſere divitiæ, (ut qui
"prædæque multum atque auri & argenti hinc
"abducturi eſtis) &, quod pluris eſt quam iſta
"omnia, noſtra benevolentia, atque alacritas
"ad beneficium quodcunque volueritis refe-
"rendum. Iis enim, quæ præceperit Moyſes,
"ne tantillum quidem excidiſtis, contempta
"mortui auctoritate: nec quicquam eſt, pro
"quo vobis gratias non agimus. Lætos igitur
"vos ad veſtras poſſeſſiones dimittimus, ac ob-
"ſecramus ut veſtram nobiſcum cognationem
"nullis terminis definiri exiſtimetis; neve,
"quod inter nos fluvius hic intermeet, alios
"nos eſſe cogitetis quam Hebræos. Omnes
"enim ab Abramo ſumus, qui vel hanc vel il-
"lam ripam incolimus, ac unus Deus tam no-
"ſtros quam veſtros majores in vitam eduxit:
"cujus cultui vobis cura adhibenda eſt, eique
"reip. formæ, quam ipſe per Moyſem inſtituit,
"omnia diligenter obſervando. Quo quidem
"fiet, ut, dum in his permaneatis, Deus vobis
"propitius futurus ſit & adjutor; ſi vero ad
"aliarum gentium mores imitandos deſciveri-
"tis, & ille genus veſtrum averſabitur". Hæc
cum dixiſſet, & unumquemque magiſtratuum
ſingillatim, communiterque turbam univerſam
ſalutaſſet, ipſe quidem ſubſtitit; eos autem
non ſine lachrymis proſequebatur populus, at-
que ægre ab invicem diſceſſerunt.

Fratres ſuos populus lachrymis proſequitur.

26. Itaque cum fluvium trajeciſſet tribus Rubeli & Gadis, & quotquot Manaſſitarum eos ſunt ſequuti, altare ſuper ripam Jordanis ſtatuunt, in monumentum apud poſteros & ſignum *fraternæ* neceſſitudinis cum iis qui *terram* trans Jordanem incolerent. Qui vero ex altera parte Jordanis erant, audientes aram à dimiſſis exſtructam eſſe, non tamen qua voluntate eam erexerant, ſed ad novum cultum Deoſque peregrinos introducendos, *rumori* diffidere noluerunt, ſed religionis calumniam pro re verifimili reputantes, arma corripuerunt, ad eos, qui altare collocaverant, vindicta perſequendos, fluvium tranſituri, & ob patrios ritus violatos pœnas ab iis exacturi. Exiſtimabant enim non tam cognationis & dignitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam Dei voluntatis, & iſtius quo gaudet cultûs rationem habendam eſſe. Et illi quidem ira commoti ad expeditionem ſeſe accinxerunt: Jeſus autem & Eleazarus pontifex cum ſenatu ipſos cohibebant, ſuadentes ut ſermonibus prius qua mente id feciſſent experiri vellent; deinde ſi forte malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis eos aggrederentur. Ad eos igitur legatos mittunt, Phineeſem Eleazari filium, & cum eo decem alios præcipuæ apud Hebræos dignitatis, ut ex iis reſciſcerent quid ſibi voluerint altare ſuper ripam fluvii poſt tranſitum ſtatuentes. Ut vero illi fluvium trajecerant &

Phineeſem atque Decemviros, quos de altari propter fluvium conſtructo expoſtulatum miſerat Jeſus, reſponſo ſuo placant Iſraëlitæ Transjordanii. Joſ. c. 22.

"ἀγαθοῖς ἐκ τῶν σοὶ ἡμῖν πρόσων πλούτου ἄφθο-
"νος, λείαν τε πολλὴν ἐπαξόμενοι καὶ χρυσὸν καὶ
"ἄργυρον, καὶ ὃ τούτων [a]ὅτι πλέον ἢ παρ' ἡμῖν εὐπορία,
"καὶ πρὸς ὅ, τι βουληθείητε κατ' ἀμοιβὴν προθύ-
"μον. ὅτε γὰρ ὢν Μωϋσῆς προεῖπεν ἀπελείφθητε,
"καταφρονήσαντες ἐξ ἀνθρώπου ἀπελθόντος ὅτ'
"ἔστι σόδεν ἐφ' ᾧ μὴ χάριν ὑμῖν οἴδαμεν. χαίροντας
"οὖν ὑμᾶς ὅτι τὰς κληρουχίας ἀπολύομεν, καὶ πρὸ-
"καλούμεθα μηδένα [b]τῆς πρὸς ἡμᾶς συγγενείας ὅρον
"ὑπολαμβάνειν μηδ', ὅτι μεταξὺ ποταμὸς οὗτός
"ὅστιν, ἑτέρους ἡμᾶς [c]νομίσητε καὶ οὐχὶ Ἑβραίους. Ἀβρά-
"μου γὰρ ἅπαντες ἐσμέν, οἵτ' ἐνθάδε κἀκεῖ κατοι-
"κοῦντες, Θεός τε [d]εἷς τούς τε ἡμετέρους προγόνους καὶ
"τοὺς ὑμῶν αὐτῶν παρήγαγεν εἰς τὸν βίον· ὑφ' ἧς θρη-
"σκείας [e]ἐπιμελεῖσθαι καὶ πολιτείας δεῖ, ἣν αὐτὸς
"ἀφ' Μωϋσέως διέταξε, φυλακὴν ἔχοντας πᾶσαν.
"ὡς ἐμμενόντων μὲν τούτοις, καὶ τοῦ Θεοῦ παρέξον-
"τος [f]εὔνουν ἑαυτῷ καὶ σύμμαχον ἑαυτόν· ἐκπε-
"πτώκοντι δὲ εἰς ἑτέρων ἐθνῶν μίμησιν, [g]ἀποσφαγη-
"σομένου τοῦ γένους ὑμῶν". ταῦτα εἰπών, καὶ καθ'
ἕνα τοὺς ἐν τέλει καὶ κοινῇ τὸ πλῆθος αὐτῶν
[h]ἅπαν ἀσπασάμενος, αὐτὸς μὲν ἐπέμενε πρό-
πεμπε δ' αὐτοὺς ὁ λαὸς ὑπ' ἀδακρυτί, καὶ μόλις
ἀλλήλων ἀπελύθησαν.

κϛ'. [i]Καὶ διαβάσα οὖν ὁ ποταμὸν ἥτε [k]Ρου-
βηλὶς φυλὴ καὶ [l]Γαδὶς, καὶ ὅσοι τῶν [m]Μανασσιτῶν
αὐτοῖς συνείποντο, βωμὸν ἐπὶ τῆ ὄχθῃ [n]ἱδρύσαντο
τῆ Ἰορδάνῃ, μνημεῖον τοῖς ἔπειτα γενησομένοις τῆ σύμβο-
λον τῆ πρὸς τὸ πέραν [o]κατοικησομένης οἰκειότητος.
ἀκούσαντες δὲ οἱ πέραν βωμὸν ἱδρύσθαι τοὺς ἀπολυθέν-
τας, ὑπ' μὲν ἧς ἐκεῖνοι γνώμης ἀνέστησαν αὐτὸν, ἀλλ'
ὅτι νεωτερισμῷ καὶ ξενικῶν εἰσαγωγῇ Θεῶν, οὐκ ἤθελον
ἀπιστεῖν, ἀλλὰ περὶ τῆ θείας θρησκείας τῆ ἀφθολὴν πι-
θανὴν νομίζοντες, ἔνοπλοι ἦσαν, ὡς ἐπ' ἀμυνῇ τῆ τοῦ βω-
μοῦ ἱδρυσαμένοις, περαιωσόμενοι τὸν ποταμὸν, καὶ κο-
λάσοντες αὐτοὺς τῆ παρανομίας τῶν πατρίων ἐθῶν.
ὑπὲρ γὰρ ἐδόκει τιμὴ συγγένειαν αὐτοὺς λογίζεσθαι καὶ
τὸ ἀξίωμα τῶν τιμῆ αἰτίαν ἐλαφρότων, ἀλλὰ τὸ τοῦ
Θεοῦ βουλητὸν, καὶ ᾧ τρόπῳ τιμώμενον χαίρει. καὶ
οἱ μὲν ἐστράτευσαν ἐπ' ὀργῆς· ἐπέσχε δ' αὐτοὺς Ἰησοῦς
ὑ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος ὑ ἡ γερουσία, λόγοις συμβου-
λεύοντες [p]ὑπόπτευσιν αὐτῶν τῆ γνώμης λαβεῖν πρῶτον,
[q]ἔπειτ' ἂν κακόηθη μάθωσι τῆ ἁμάρτειαν αὐτῶν τότε τοῖς
ὅπλοις χρῆναι ἐπ' αὐτούς. πέμπουσι οὖν πρεσβευτὰς
πρὸς αὐτοὺς, Φινεέσην τῆ υἱὸν Ἐλεαζάρου, ὑ δέκα σὺν αὐτῷ
τῶν ἐν τιμῇ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, μαθησομένους τί ὑ φρονή-
σαντες τῆ βωμὸν ὅτι τῆ ὄχθης ὑ ποταμοῦ ἱδρύσαντες
ἔσησαν. ὡς δὲ περαιωσαμένων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικομέ-
νων

---

a Ετι πλεῖον *Big. Samb.* & *Vat.* Eſt qui malit ἐπιπλέον. b Τῆς πρὸς ὑμᾶς *Samb.* c Νομίσητε *Big.* & *Samb.* ὑμᾶς εἶναι νομίσητε *Vat.* d Εἷς ὢν τοιοῦτος *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* e Ἐπιμελεῖσθαι, ἢν, & inox φυλακὴν ἔχειν. *Vet. Interpr.* ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πολιτείας, ἣν αὐτὸς πρὸς Μωϋσέως διέταξε, φυλακὴν ἔχοντας τὴν πᾶσαν *Big. Samb.* & *Vat.* f Εὔνουν ἀεὶ εἶναι καὶ σ. *Big.* & *Samb.* quo fere modo & *Epiphan.* g Ita *MSS.* omnia, tam *Gr.* quam *Lat.* in *Editis* ἀποτραφησομένου καὶ γένους. h Vox ἅπαν deſideratur in *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* i Διαβᾶσα ἡ τ π. in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Διαβᾶσαι δὲ τ π. in *Editis.* k Ρεὴλη *Vat.* l Ita *Samb.* & *Big.* Γάδ *Vat.* in *Editis* Γαδδις. m *Al.* Μανασσιτῶν. n Ἱδρύσατο ſolus *Vat.* o Ita *Vat. Baſ.* & *G.* κατῳκημένης in quatuor *MSS.* κατοικησαμένης amplexus eſt *Bern.* p Απίστειαν *Samb. Big.* & *Vat.* q *Al.* ἔπειτ. ἂν μ κ.

a Ita

νων [a] ἐκκλησία συνελέγη, ἐᾶς Φινεέσης, "μείζω μὲν
"αὐτὺς ἁμαρτεῖν, ἔλεγεν, ἢ ὥστε λόγοις ὑπομνηθέντας
"[b] νεωτερισθῆναι πρὸς τὰ μέλλοντα. πλεῖν δ', πρὸς
"τὸ μέγεθος τῆς παρανομίας ἀποδόντας, εὐθὺς ἐφ'
"ὅπλα καὶ τιμὴν ἐκ χειρῶν σπουδαίαν ὁρμῆσαι, πρὸς
"δὲ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ τάχα καὶ λόγοις ἂν σωφρονῆσαι
"σκοπήσαντας, ἵνα πεισθῆναι τιμὴν πρέσβεσιν· ἵνα
"τιμὴν αἰτίαν μαθόντες ὑφ' ἧς παρήχθητε ὑμεῖς βωμὸν
"κατασκευάσαι, μήτε προπετεῖς δοκῶμεν ὅπλοις με-
"πόντες ὑμᾶς κατὰ λογισμὸν ὅσιον πεισαμένους βω-
"μὸν, [c] ᾗ δικαίως ἀμυνώμεθα τῆς ἁμαρτωλῆς ἐλεγχθεί-
"σης ἀληθοῦς. ἐ γὰρ ἠξιώμεν ὑμᾶς πεῖραν τῆς τοῦ Θεοῦ
"γνώμης σχόντας γενομένους, καὶ νόμων ὧν αὐτὸς ἡμῖν
"[d] δέδωκεν ἀφεστῶτας, ἁμαρτόντας, ἀφῃρημένους
"ἡμᾶς καὶ παρόντας εἰς τὸ ἴδιον κλῆρον, ὃν κατὰ χά-
"ριν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου προνοίας [e] ὑμᾶς προνοίας ἐλά-
"χετε, λήθῃ λαβεῖν αὐτῆς, καὶ τὸν σκηνὸν καὶ τὸν
"κιβωτὸν καταλιπόντας καὶ βωμὸν ὃς ἡμῖν πάτριος,
"ξενικοὺς θεοὺς ὑπαφέρειν τοῖς Χαναναίων κακοῖς προσ-
"κεχωρηκότας. ἀλλ' οὐδὲν ἀδικεῖν δόξετε μετανοήσαν-
"τες καὶ παραυτίκα μὴ μανέντες, νόμων δὲ [ee] πατρίων ἀ-
"δῶν καὶ μήμιλλα λαβόντες. ἂν δ' ὑπομένητε τοῖς ἡμαρ-
"τημένοις, οὐ [f] παραιτησόμεθα ὑπὲρ τῶν νόμων
"πόνον· ἀλλὰ περαιωσάμενοι τ [g] Ἰορδάνην τούτοις βοηθή-
"σομεν, καὶ [h] πρὸς αὐτῷ τῷ Θεῷ, μηδὲν ὑμᾶς Χαναναίων
"διαφέρειν ὑπολαμβάνοντες, ἀλλ' ὁμοίως ἐκείνοις
"διαφθείροντες. μὴ γὰρ νομίσητε τὸν διαβεβηκέναι
"τὸν ποταμὸν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔξω γεγονέναι.
"πανταχοῦ δ' ὁ τοῖς τούτου ἐπὶ· καὶ ἀποφάναι τιμὴν
"ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ τιμὴν [i] ἀπ' αὐτῆς δίκην ἀδυνάτον.
"εἰ δ' οἴεσθε τιμὴν σκηνὴν παρουσίαν ὑμῖν ἐμπόδιον εἶ γε
"σωφρονεῖν, οὐδὲν [k] κωλύσει πάλιν τιμὴν γῆν ὑμᾶς ἀνα-
"δάσασθαι, καὶ ταύτην ἀνέπαφον μηλόβοτον. ἀλλ' [l] εὖ ποιή-
"σετε σωφρονήσαντες, καὶ ὅτι νεωτερισθέντες [m] μεταθέμενοι
"τοῖς ἁμαρτήμασι. καὶ παρακελεύομεν ὑμᾶς πρὸς παῖ-
"δων καὶ γυναικῶν, μὴ παρασχεῖν [n] ἡμῖν ἀνάγκην ἀμύ-
"νασθαι. [o] ὡς οὖν τῆς ὑμετέρας αὐτῶν σωτηρίας, καὶ
"τῶν φιλτάτων ὑμῖν ὄντων τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ κειμέ-
"νης, ὅτι [p] βουλεύεσθε· λόγοις ἠπιωτέραν συμφέρειν
"[q] ὑπολαβόντες, ἢ πείραν ἔργων καὶ πολέμου πρε-
"μένειν.

κζ'. Τοσαῦτα δὲ Φινεέσου διαλεχθέντος, οἱ προε-
στῶτες τῆς ἐκκλησίας καὶ ὁ πλῆθος [r] αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο
περὶ τῶν ἐγκεκλημένων αὐτοῖς ἀπολογεῖσθαι, "καὶ μήτε
"συγγενείας τοῦ πρὸς αὐτοὺς ἀποστῆσαι, μήτε νεω-
"ρισμὸν ἀναφῆσαι τοῦ βωμοῦ, [s] ἔλεγον· ἀλλὰ Θεόν τε ἕνα γι-
"νώσκειν τοῖς Ἑβραίοις ἅπασι κοινὸν, καὶ τὸν [t] πρὸς τῇ σκηνῇ
"βωμὸν [u] χάλκεον, ᾧ τὰς θυσίας ποιήσειν. τὸ μέντοι γε
"νῦν ἀναφθέντα, δι' ὃν καὶ ὑποπτοι γεγόνασιν, οὐ κατὰ

ad eos venerant, *ſtatim* advocata eſt concio, & Phineeſes *in medio* ſtans, "majus illos in "ſe peccatum admiſiſſe, ajebat, quam ut ver- "bis reprehenſi in poſterum *cavere* admonean- "tur. Sed ipſos, non, ad culpæ magnitudi- "nem reſpicientes, protinus ad arma & ad ul- "tionem manibus ſumendam accurriſſe; ſed "de cognatione cogitantes, atque ſpe fretos "quod fortaſſe verbis ad ſanam mentem re- "duci poſſint, hanc legationem ſuſcepiſſe: ut, "cauſa cognita, qua moti altare exſtruxiſtis, "non temere vos armis perſequi videamur, "qui pio animo aram *forſan* poſuiſtis, juſteque "vos ulciſcamur modo accuſationem veram "eſſe conſtiterit. Vix enim credere potui- "mus, vos, qui Dei voluntatem perſpectam "habuiſtis, & legum, quas ille vobis dedit, au- "ditores exſtitiſtis, disjunctos à nobis & ad "ſortem propriam jam reverſos, quam gratiæ "Dei ejuſque veſtrum curæ & providentiæ ac- "ceptam debetis, illius *tam cito* obliviſci poſſe, "atque, Tabernaculo & arca & altari patrio "relictis, Deos alienos introducere, moribus "Chananæorum pravis obſequutos. Sed nihil "mali commeruiſſe videbimini, ad pœniten- "tiam adducti, & non ad majorem inſaniam "prolapſi, è contra vero leges patrias reveriti "& memoria complexi. Quod ſi in delictis "perſiſtatis, nullum pro legibus laborem de- "trectabimus; ſed, fluvio ſuperato, earum "ipſiuſque pariter Dei honorem tuebimur, in- "ter vos & Chananæos nihil intereſſe exiſti- "mantes, ſed *vos quoque* ſimiliter ac ipſos peri- "mentes. Cavete enim putetis voſmet, quia "fluvium tranſiſtis, extra Dei poteſtatem eva- "ſiſſe. Ubique autem vos ambit ejus impe- "rium; nec quoquo modo licet ejus poten- "tiam & ex ea vindictam effugere. Si vero "arbitremini *veſtrum* ad hæc loca acceſſum "obſtare quo minus recte ſentiatis; vobis in- "tegrum erit terram iterum dividere, & hanc "ipſam pecoribus compaſcuam relinquere. "Sed bene agetis ſi ad ſanam mentem redea- "tis, & poſt nova peccata ſententiam mute- "tis. Voſque per liberos ac conjuges obſe- "cramus, ne nobis neceſſitatem *vobiſcum* dimi- "candi imponatis. Quaſi vero veſtra omnium "ſalus vobiſque chariſſimorum in hac concio- "ne ſita eſſet, ita conſilium inite, melius eſſe "rati verbis perſuaderi, quam factorum belli- "que experimento ſtare".

27. Cum hæc diſſeruiſſet Phineeſes, qui præerant concioni populuſque ipſe univerſus cœperunt crimina ſibi objecta diluere, dicebantque, "ſe neque à cognatione defeciſſe, "neque innovandi ſtudio aram erexiſſe; ſed "Deum unum agnoſcere, Hebræis omnibus "communem, atque illud æneum ante Taber- "naculum poſitum altare *ad ſacra facienda. "At quod nunc ereximus, quodque veſtræ "ſuſpicioni anſam præbuit, non religionis ergo "exſtructum

a Ita è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐκκλησίαν συνέλεγεν. *b* Eo modo *Samb.* pro νεωτεῖσαι. in *Editis* νεωτεῖσαι. *c* Ει δὴ ᾠδήν ἀμ. *Big.* & *Vat.* *d* Ita *Bernardus* è quatuor *MSS.* ἔδωκεν *Vat. Baſ.* & *G.* *e* Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliiſque* ἡμᾶς. *ee* *Al.* πατρῴων. *f* Παιρησόμεθα *Vat.* & *Gall.* 1. *g* Ἰορδάνου *Samb. Hen.* & *Busb.* alterum ab interpretibus *SS. Bibliorum* eſſe exiſtimat *Bern.* *h* Πρὸ αὐτῶν τοῦ Θ. *Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* *i* Ἀπὸ ταύτης *Big.* & *Samb.* ἀπ' αὐτῆ *Vat.* *k* Κωλύει *Big. Samb.* & *Vat.* *l* Ita *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ὑποποιήσετε. *m* Μεταπεθέμενοι *Big.* & *Samb.* *n* Sic *Big.* & *Samb.* ὑμῖν in *reliquis.* *o* Ὡσπερ τ ὑμ. *Big.* & *Samb.* ὡς ἂν τῆς τε ὑμ. *Vat.* *p* Ita *Gen.* & *MSS.* βουλεύσασθε *Baſ.* *q* Ὑπολαμβάνοντες *Big.* & *Samb.* *r* Αὐτῶν *Samb.* & *Vat.* ac mox ἤρξατο *Vat.* *ſ* Λέγουσι *Big. Samb.* & *Vat.* *t* Πρὸ τ σκ. *Big.* & *Samb.* *u* Vocem χάλκεον non agnoſcunt *Samb.* & *Vet. Interpr.* * *Gelenius* vertit, *quod victimas noſtras excipies.*

"exſtructum eſt, ſed ut ſignum ſit & indi-
"cium in omne ævum neceſſitudinis quæ no-
"bis vobiſcum interceſſit, atque cauſa juſta
"cur recte *de Deo* ſentiamus ritibuſque pa-
"triis adhæreamus; & non, ut vos ſuſpica-
"mini, tranſgreſſionis principium. Deus au-
"tem nobis teſtis ſit locuples, quod eo *ſolum*
"nomine aram *hanc* exſtruendam eſſe feceri-
"mus. Unde vobiſmet meliora de nobis per-
"ſuadentes, nihil tale nobis imputetis, propter
"quod morte digni cenſendi ſunt, quotquot,
"ab Abramo oriundi, novis moribus ſtudentes
"à receptis diſcedunt inſtitutis.

28. Cum autem Phineeſes hanc *honeſtam* orationem habentes collaudaſſet, reverſus eſt ad Jeſum, & quæ illi feciſſent populo narrabat. Illi vero, gaudentes quod nulla exercitum colligendi foret neceſſitas, nec ad cognatorum ſanguinem fundendum & bellum cum iis gerendum deducerentur, victimas pro gratiarum actione Deo obtulerunt. Ac poſt hæc, multitudine ad ſua patrimonia dimiſsâ, Jeſus ipſe Sicimis agebat. Anno autem poſt viceſimo (tum enim ſenio confectus erat) accitis oppidatim honoratioribus, & cum ſenatu magiſtratibus, atque è plebe quotquot commode congregare potuit, cum adeſſent, & illis cuncta Dei beneficia in memoriam revocavit (plurima autem iis contigerant ex humili conditione ad tantam gloriam & rerum abundantiam provectis) Deique voluntati, eis adeo benignæ, obſequium præſtare hortabatur, utpote quod ſola pietate futura numinis erga eos benevolentia niteretur. Sibi enim jam opportunum eſſe *dicebat*, è vita diſceſſuro, hujuſmodi eis admonitionem relinquere: eoſque rogabat ut adhortationem ſuam memoria *perpetuo* tenerent.

Josue poſtrema ad populum adhortatio. Joſ. c. 24.

29. Et ille quidem, cum ad eos qui aderant hæc verba feciſſet, mortem obiit, cum annos vixiſſet centum & decem. quorum quadraginta cum Moyſe, ut ab eo *ſibi* utilia diſceret, commoratus eſt: illius vero poſt obitum imperium habuit quinque & viginti *annos*. Vir autem erat, qui neque prudentiam deſiderabat, neque eloquium quo cogitata populo clare enunciaret; ſed in utroque ſummus: tam in operibus & periculis fortis & magnanimus, quam in pacis conſiliis magnæ ſolertiæ, virtutiſque ad omne tempus accommodatæ. Sepultus eſt autem in oppido Thamnæ tribus Ephraïmitidis. Eodem vero tempore moritur & Eleazarus pontifex, ſacerdotio Phineeſæ filio relicto: ejuſque monumentum & ſepulchrum exſtat in urbe Gabatha.

Imperator optimus vita decedit. Joſ. c. 24.

Moritur & Eleazarus, pontificatu Phineeſæ relicto. Joſ. c. 24.

"θρησκείαν ἰδρύσῃ, σύμβολον δὲ ὅπως ἔσῃ καὶ τεκμή-
"ριον εἰς τὸ αἰῶνα τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος, ἣ ἀνάγκη
"σ' οὐ σωφρονεῖν καὶ τοῖς πατρίοις ἐμμένειν, ἀλλ' [a]ἀφ' ἧς πορευ-
"θάσεως ἀρχὴ, ὡς ὑπονοεῖτε. μάρτυς δ' ἡμῖν [b]σ' ὅτι
"ταύτῃ τῇ βωμὸν αἰτίᾳ κατασκευάσαι γένοιτο ὁ Θεὸς
"ἀξιόχρεως. ὅθεν ἀμείνονα περὶ ἡμῶν ἔχοντες ὑπόλη-
"ψιν, μηδὲν καταγινώσκετε τούτων, ἐφ' οἷς ἀξιοῦμεν εἶ)
"δίκαιοι πάντες, ὅσοι, τῷ Ἀβράμου γένους ὄντες, νεωτέ-
"ροις ἤθεσι, καὶ σ' σωμήθως τρόπῳ παρηλ-
"λαγμένοις."

κη'. Ταῦτα εἰπόντας ἐπαινέσας ὁ Φινεέσης, παρῆν πρὸς Ἰησοῦν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀνήγγειλε τῷ λαῷ. ὁ δὲ, χαίρων ὅτι μηδεμίᾳ ἀνάγκῃ στρατολογεῖν αὐτὸς μέλλει, μηδ' εἰς αἷμα καὶ πόλεμον ἐξαγαγεῖν κατὰ ἀνδρῶν συγγενῶν, χαρισθείσης ὑπὲρ τούτων τῷ Θεῷ θυσίας ἐπετέλει. καὶ ἁγνίσας μετὰ ταῦτα τὸ πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας κληρουχίας Ἰησοῦς, αὐτὸς ὁ Σικίμοις διῆγεν. ἔτει δ' ὕστερον εἰκοστῷ, [c]ὑπέργηρως γὰρ ἦν, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐπ' ἀξιώματος μάλιστα τῶν πόλεων, καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ [d]τὴν γερουσίαν, καὶ σ' πλῆθος ὅσον ἦν ἐφικτὸν αὐτῷ συναγαγών, ἐπεὶ παρῆσαν, τάς τε εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ ἁπάσας ἀνεμίμνησκεν αὐτούς· [e]πολλαὶ δ' ἦσαν τοῖς ἐκ ταπεινοῦ σχήματος εἰς τοῦτο δόξης καὶ εὐσεβείας προελθοῦσι· φυλάττειν τε τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν, ἔχουσαν ὕπως πρὸς αὐτοὺς, [f]παρεκάλει, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ γε μόνῃ φίλον αὐτοῖς διαμένειν τὸ θεῖον. [g]αὐτῷ γὰρ καλῶς ἔχειν, ἀπέναι μέλλοντι τοῦ ζῆν, παραίνεσιν αὐτοῖς ταύτην καταλιπεῖν· καὶκείνους ἐξίσου διὰ μνήμης ποιήσασθαι τὴν προκέλευσιν.

κθ'. Καὶ ὁ μὲν, τοσαῦτα πρὸς τοὺς παρόντας διαλεχθεὶς, τελευτᾷ, βιοὺς ἑκατὸν ἔτη καὶ δέκα. ὧν Μωϋσεῖ μὲν, ὅτι διδασκαλίᾳ τῶν χρησίμων συνδιέτριψε τεσσαράκοντα· στρατηγὸς δὲ μετὰ τὸν ἐκείνου τελευτὴν γίνεται, [h]πέντε καὶ εἴκοσι. [i]ἀνὴρ δὲ μήτε συνέσεως οὐ φθείς, μήτε τὰ νοηθέντα πρὸς τοὺς πολλοὺς σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἄπειρος, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἄκρος· πρός τε τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους εὐψυχος καὶ μεγαλότολμος, πρυτανεῦσαί τε τὰ κατ' εἰρήνην δεξιώτατος, καὶ πρὸς ἅπαντα καιρὸν τὴν ἀρετὴν ἡρμοσμένος. θάπτεται δὲ ἐν πόλει Θαμνᾷ τῆς Ἐφραΐμου φυλῆς. θνήσκει δὲ [k]κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεύς, Φινεέσῃ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην καταλιπών· καὶ μνημεῖον αὐτοῦ καὶ τάφος ἐν Γαβαθᾷ πόλει τυγχάνει.

a Οὐ *Big. Samb. & Vat.* b Ὡς ἐπὶ ταυτῃ *Vat.* c Ita *Big. & Samb.* ὑπέργηρως ἦν, *mut.* in *Editis, Aliiſque.* d Eo modo *Big. Samb. & Vat.* τοὺς γηραιοὺς in *reliquis.* e Ea enumerat *Joſua*, c. 24. f Τιμὴ πάσῃ χρωμένους poſt παρεκάλει inſerunt *Big. & Samb.* & mox τῇ & μὲ omittunt. g Ita in libris omnibus præter *Baſ. & Samb.* qui habent αὐτὸς γὰρ ἦν. i Juxta *Epiphanii* Cod. ἐκτὸς τοῦ ἐξ. i Ἀνὴρ μήτε συνέσεως οὐδενὸς in quibuſdam *MSS.* k Ὑπ' αὐτὸν *Big. & Samb.*

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. β'.

Ως, δεδηωότος τὸ στρατηγοῦ, τὸ θεοῦ βαίνοντος οἱ Ισραηλίται τὰς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπειρήθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

Μετὰ δὲ τὸν τοῦτον τελευτὴν Φινεὲς [a] προφητεύει τῷ [b] τοῦ Θεοῦ βούλεσθαι, ἐπ' ἐξωλείᾳ τῶ Χαναναίων γένους τὴν [c] Ιουδαίᾳ φυλὴν τοῦ ἄρχειν τοῦ ἡγεμονίας. ἡ γὰρ τῷ λαῷ διὰ σπουδῆς ἦν μαθεῖν [d] τί χρὴ Θεῷ δοκεῖ. καὶ [e] προσλαβέσθαι τοῦ [f] Συμεωνίδα, ἐφ' ᾧτε ἐξαμεθέντας [g] ὑπηνίων ὑποτελῶν, καὶ τοὺς [h] ὑπ' αὐτῇ κληρουχίᾳ [i] τοῦτο ποιῶσιν.

β'. β'. Χαναναῖοι δ', ἀκμαζόντων αὐτοῖς κατ' ὄνειρον τῶν χρημάτων τῶν προσγεγενημένων, στρατῷ μεγάλῳ καὶ [k] Βεζὲκ ἦλθον αὐτοὺς πολέμιοι, τῷ βασιλεῖ τῶν Βεζεκιτῶν Αδωνιβεζέκῳ τοῦ ἡγεμονίαν ὑπερέφαντες· τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο σημαίνει Βεζεκιτῶν κύριος, Αδωνὶ γὰρ τῇ Ἑβραίων [l] γλώττῃ κύριος λέγεται· ἤλπιζόν τε κρατήσειν τῶν Ισραηλιτῶν, ἀφ' τοῦ τεθνάναι Ἰησοῦν. συμμίξαντες δ' αὐτοῖς [m] οἱ Ισραηλῖται, ταῖς δυσὶ φυλαῖς ἅμα προσῆσαν, ἐμαχέσαντο λαμπρῶς· καὶ κτείνουσι μὲ αὐτῶν πλείους μυρίων, τρεψάμενοι δὲ τὸ λοιπὸν καὶ διώκοντες αἱροῦσι τὸν [n] Αδωνιβέζεκον. ὃς, ἀκρωτηριασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, φησίν· "ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἄρα λήσεσθαι [o] Θεὸν ἔμελλον, ταῦτα πεπονθώς, ἃ καὶ [p] δυσὶν καὶ ἑβδομήκοντα βασιλεῦσι παρέξας παρέπεμψα οὐκ ὀλίγα τεμάχια". καὶ ζῶντα μὲ νομίζουσιν εἰς Ιερουσάλυμα· τελευτήσαντα δὲ γῇ βάπτουσι. καὶ [q] διεξήσαντες αἱροῦντες τὰς πόλεις· πλείστας τε λαβόντες, ἐπολιόρκουν Ιερουσάλυμα. καὶ τοῦ μὲ κατὰ λαβόντες σὺν χρόνῳ, πάντας ἔκτεινον τοὺς οἰκοῦντας· χαλεπὴ δ' ἦν ἡ κατάληψις αὐτοῖς αἱρεθῆναι, τειχῶν ὀχυρότητι καὶ φύσει [r] χωρίου.

γ'. Οθεν μεπιστρατοπεδεύουσιν εἰς Χεβρῶνα· καὶ ταύτην ἑλόντες, κτείνουσι πάντας. [s] ὑπελείποντο δὲ τὸ τῶν γιγάντων ἔτι γένος, [t] οἳ διὰ σωμάτων [u] μεγέθη καὶ μορφὰς ὑπὲρ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὑπερπλησίους ὑπερίδοξον ἦσαν θέαμα καὶ δεινὸν ἀκουσμα. [x] δείκνυται δ' ἔτι καὶ νῦν τούτων ὀστᾶ, μηδὲν τοῖς νῦν πίσιν ἐρχομένοις ὁμοιότατα. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς Λευίταις ἐξαίρετον γέρας ἔδοσαν [y] μετὰ τῶν δισχιλίων πηχῶν. τὴν δὲ γῆν Χαλέβῃ δωρεὰν ἔδοσαν κατὰ Μωϋσέως ἐντολάς· οὗτος δ' ἦν τῶν κατασκόπων εἷς, ὃν ἔπεμψε Μωϋσῆς εἰς τὴν Χαναναίαν. δίδασι δὲ καὶ τοῖς [z] Ιέθρου τοῦ Μαδιανίτου ἐπηλύτοις, Μωϋσέως γὰρ ἦν [a] γαμβρὸς, γῆν ἵνα νέμωνται. τὴν γὰρ πατρίδα καταλι-

CAP. II.

Quomodo imperatore mortuo Iſraëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti ſunt calamitates; ortaque ſeditione, tota Benjaminis tribus, præter viros DC. *interempta eſt.*

HOrum autem poſt obitum Phineeſ vaticinatus eſt juxta Dei voluntatem, ut in Chananæorum generis excidium Judæ tribus principatum acciperet. nam populo curæ erat cognoſcere quid Deo factu optimum videretur. Atque illa *ſibi ſociam* aſſumpſit *tribum* Symeonitidem, ea lege ut tributariis è Judæ ditione ſublatis, idem faeerent illis qui in Symeonis ſorte relicti erant.

Judæ tribus Chananæis bellum princeps infert. Jud. c. 1.

2. Chananæi autem, rebus illorum tum valde florentibus, cum magno exercitu aptid Bezecam *urbem* eos exſpectabant, imperio ad Adonibezecum Bezecenorum regem delato, (id autem nomen Bezecenorum dominum ſignificat; nam Adoni Hebræorum lingua dominus dicitur) ſperabantque de Iſraëlitis ſe victoriam reportaturos eſſe, quod mortuus eſſet Jeſus. Iſraëlitarum vero duæ tribus prædictæ cum his congreſſæ egregie pugnaverunt: & illorum quidem plus decem millia perimunt, reliquos vero in fugam vertentes inſequenteſque Adonibezecum capiunt. qui, ab illis mutilatus, dixit, "non ſemper potui latere Deum, "*jam* eadem paſſus, quibus antea duos & ſeptuaginta reges afficere non erubui". Et vivum quidem Jeroſolymas uſque deportarunt: fato vero functum terræ mandaverunt. deinde regionem obierunt, ut urbes expugnarent; &, captis quamplurimis, Jeroſolymas adorti ſunt. Ac parte quidem inferiore tandem expugnata, omnes in ea habitantes occiderunt: ſuperiorem vero obſidione capere illis ardua res erat, propter murorum firmitudinem locique naturam.

II. *Adonibezecus dux Chananæorum capitur, & Jeroſolymitanorum urbes expugnantur. Jud. c. 1.*

3. Quam ob rem caſtra moverunt ad Chebronem: atque ea *vi* capta *incolas* omnes interficiunt. Relinquebatur autem adhuc gigantum genus, qui ob corporis magnitudinem & formam multum aliis hominum diſpares, ſtupendum erant ſpectaculum & res auditu horrenda. monſtrantur & adhuc etiamnum horum oſſa, in nullo iis quæ ſub fidem veniunt ſimilia. Et hoc quidem *oppidum* Levitis eximio muneri dederunt cum *agro* duûm millium cubitorum. terram vero *reliquam* Chalebo, juxta mandatum Moyſis, donarunt: hic autem erat unus è ſpeculatoribus, quos Moyſes in Chananæam præmiſerat. Quin & poſteris Jethræ Madianitæ, Moyſis enim ſocer erat, terram, ut *eam* habitarent, tribuerunt. patria

Chebron vi capta. Jud. c. 1.

a Perpetuo oraculum per Urim & Thummim προφητείας vocabulo exprimit, ut notavit *Schotanus.* b Articulum præterit *Vat.* c Ιούδα φ. *Vat.* d Τί χρὴ τῷ Θεῷ *Big. & Samb.* e Προσλαβέσθαι pro προσλαβέσθαι ἦν vel προσείλαβεν, ſicuti p. 181. v. 8. φέροντες pro φέροντες ἦσαν vel ἤνεγκεν. f Φυλῇ poſt Συμεωνίδα adjiciunt *Big. Samb. & Vat.* g Ἐκείνης *Big. & Samb.* h Ἐν αὐτῇ τῇ κλ. *Samb. & Vat.* i Τ'αυτὸ ποιῶμεν *Hen. & Busb.* k Ita *Vat. & Vet. Interpr.* quo fere modo LXX. Ζισέκλω & mox Ζισεκηνῶν in *Editis, Aliiſque.* Vetus eſſe mendum conſtat ex *Steph. Byzant.* v. Ζισέκη, qui in vitioſos *Joſephi* codices inciderat. l Διαλέκτῳ *Big. & Samb.* m Illud οἱ inſerui ex *Big. & Samb.* n Αδηνιζέκηκον *Iidem.* ut & ſupra, v. 15. o Τὸν Θεὸν *Vat.* p Juxta *S. Literas* tantum LXX. q Ita *Big. & Samb.* in *reliquis* διῆξαν. & mox διαφεύγοντες *Vat. & Samb.* r Eo modo *Big. Vat. & Samb.* in *Editis, Aliiſque* τοῦτο. s Ὑπελείποντο *Big. & Samb.* t In *Hamortolo* οἳ ἀφ' ὧν. & dein παράδοξον θέαμα. Vide *Grotii* Annott. ad Lib. 1. de *Ver. Chr. Rel.* c. 16. u Μέγεθος *Vat.* x Δείκνυται τῶν νῦν ἔτι *Big. Samb. Vat. & Hamart.* y Μετὰ τῶν τ' *Big. & Samb.* Hac de re vide p. 144. v. 25. z Ιοθόρου *Big. Samb. & Vat.* ex Ιοθὸρ *Interpretum* LXX. a Vide *Spanhemium* de *Uſu Numiſm.* p. 724. *Edit. Lond.* & ad *Julianum*, p. 72. *Edit. Lipſ.*

tria enim relicta ipſos ſequuti ſunt, & cum eis erant in deſerto.

Quæ loca non occupaverint Judæi. Jud. c. 1. c. 2. c. 3.

4. At tribus Judæ & Symeonis urbes quidem *omnes* in montanis Chananææ ceperunt; in planitie vero & ora maritima *ſolas* Aſcalonem & Azotum. Illos autem evaſit Gaza, *ut* & Accaron: nam cum eſſent in campeſtribus & curribus abundarent, impetum in eos facientes damno *ſemper* afficiebant. Ac iſtæ quidem tribus, ex bello valde locupletatæ, ſuas in urbes ſe receperunt, & arma depoſuerunt.

Iſraëlitæ contra Dei mandatum Chananæis parcunt, & ſibi poſteriſque incendium alunt. Jud. c. 2.

5. Benjamitæ vero, nam horum in ſorte erant Jeroſolymæ, habitantibus *ea lege* urbem conceſſerunt, ut eorum vectigales eſſent. Atque ita omnes quietem nacti, alii quidem à cædibus, alii vero à periculis, ad agrorum culturam ſe contulerunt. Reliquæ autem tribus, & ipſæ Benjamitarum exemplo motæ, idem fecerunt: ac, tributorum ſolutione contenti, permiſere Chananæis à bello vacare.

Bethela proditione capiunt Benjamitæ. Jud. c. 1.

6. Ephraïmitica autem tribus cum copias Bethelis admoviſſet, multo tempore ac labore obſidioni impenſo nihil proficiebat. Illi tamen, quamvis *moram* ægre ferebant, urbi aſſidere perſeverarunt. Poſtea uno è civibus comprehenſo, qui *verſus eos* accederet ad neceſſaria curanda & importanda, incolumitatem illi & cognatis ejus fide data promittunt, ſi urbem proderet: iſque juravit ſe ea conditione urbem illis traditurum eſſe. Ac ille quidem, hoc modo proditor factus, cum ſuis ſervatur: illi vero, incolis omnibus occiſis, urbem occupabant.

Iſraëlitis iraſcitur Deus, quod Chananæis pepercerint, & à patria legum inſtitutione defecerint. Jud. c. 2.

7. Ac poſt hæc Iſraëlitæ bellum intermittebant aut molliter gerebant: terræ vero colendæ, rebuſque ruſticis operam navabant. Hiſce autem divitem illis proventum edentibus, luxuria diffluentes & voluptate honeſtam diſciplinam negligebant, legeſque & inſtituta reip. non amplius diligenter audiebant. Deus autem, ejuſmodi flagitiis irritatus, oraculo eos admonet, primum quidem quod contra voluntatem ejus Chananæis pepercerint; deinde quod illi, tempus opportunum nacti, crudelitatem eis *pro clementia* reponerent. At Iſraëlitæ non ſolum in magno mœrore erant ex hac Dei monitione, ſed & bellum animis abhorrebant; tum quod multa è Chananæis commoda perciperent, tum quod ex luxu ad laborem facti eſſent ſegniores. Ac corrumpi jam cœperat Optimatium ſtatus: & neque ſenatus legebatur, neque alii quales ante legitimi erant magiſtratus. Vitam autem in agris agebant, quæſtus faciendi voluptati *unice* dediti. Atque in tanta licentia & ſecuritate denuo gravis perturbatio incidit, ac eo uſque proceſſerunt ut bello ſe invicem laceſſerent tali de cauſa.

Hiſtoria de uxore Levitæ à Gabaënſibus ſtupro corrupta & necata. Jud. c. 19. & 20.

8. Vir *quidam* è Levitarum plebe, ſortis Ephraïmiticæ, & in ea habitans, ex Bethlemis uxorem ducit. hic autem locus ad tribum Judæ attinet. Cum vero conjugem ve-

πόντες ἠκολούθησεσαν ἐκείνοις, καὶ σωῆσαν αὐτοῖς ὅπῃ ἐρήμου.

δ'. Ἡ δὲ Ἰούδα φυλὴ καὶ [a] Συμεωνὶς, τὰς μὲν κτὶ τὴν ὀρεινὴν τ Χωναναίας πόλεις ἔιλον, τ δ' ἐν τῷ πε-δίῳ καὶ τοὺς θαλάσσῃ Ἀσκάλωνά τε καὶ Ἄζωτον. διαφεύγει δ' αὐτὰς Γάζα, καὶ Ἀκκάρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπορίας κακῶς ἐποίουν τὰς ἐπελθόντας. καὶ ἄμφω μὲ αἱ φυλαὶ, μεγάλως ἐκ τ πολεμῷ εὐδαιμονήσασαι, [b] ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις, καὶ καθοπλίζει τὰ ὅπλα.

ε'. Βενιαμίται δὲ, τούτων γὰρ ἦν Ιερσόλυμα, τοῖς οἰκήτορσιν [c] αὐτὰ συνεχώρησαν φόρους τελεῖν. καὶ ὕστως παυσάμενοι πάντες, οἱ μὲν γὰρ κτείνειν, οἱ δὲ κινδυνεύειν, ἐργάζεσθαι τὰ γῆ [d] ἠρόλυν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ, τὴν Βενιαμίτιν μιμησάμεναι, ἐποίουν, καὶ τοῖς τελουμένοις ἀρκούμενοι φόροις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις πολέμους εἶ).

ς'. Ἡ δὲ [e] Ἐφραΐμου, πολιορκοῦσα Βέθλα, τέλος μὲν οὐδὲν ἄξιον γὰρ χρόνου καὶ τ πόνων [f] ἤνεσκε τ πολιορκίας. οἱ δὲ, καίπερ ἀχθόμενοι, τῇ καθέδρᾳ προσεκαρτέρουν. ἔπειτα συλλαβόντες τινὰ τ ἐν τῇ πόλει προσελθόντα ὅπῃ κομιδῇ τ ἀναγκαίων, πιστὰς πίστεις ἔδοσαν αὐτῷ, προδόντι τὴν πόλιν, σώσειν αὐτόν τε καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖνος ὅπῃ τούτοις ὤμνυε τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐγχειρεῖν. καὶ ὁ μὲν, ὕστως προδοὺς, σώζεται μετ τ οἰκείων· οἱ δὲ, ἀποκτείναντες ἅπαντας τοὺς οἰκοῦντας, εἶχον τ πόλιν.

ζ. Καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μὲ τοὺς πολεμίους μαλακῶς εἶχον οἱ Ισραηλίται· τ δὲ γῆς καὶ τ τούτης ἔργων ἐπεμελοῦντο. [g] τῶν δὲ κατὰ πλοῦτον αὐτοῖς ὑπαρχόντων, ὑπὸ τρυφῆς καὶ ἡδονῆς τ κόσμου [h] ὠλιγώρουν, καὶ τ πολιτείας τῶν νόμων ὑπὲρ ἦσαν ἀκριβεῖς ἀκροαταί. παροξυνθεὶς δ' ὅπῃ τούτοις τὸ θεῖον ἀναιρεῖ, πρῶτον μὲν ὡς φείσαιντο παρὰ τὰ αὐτῷ γνώμην τ Χαναναίων· [i] ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι χρήσαιντο πολλῇ κατ' αὐτῶν ὠμότητι καιρὸν λαβόμενοι. οἱ δὲ καὶ πρὸς τὰ παρὰ τ Θεοῦ δυσθύμως εἶχον, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀνδρῶς· πολλά τε παρὰ τῶν Χαναναίων λαβόντες, καὶ πρὸς τὰς πόνους ἤδη διὰ τὴν τρυφὴν ἐκλελυμένοι. καὶ συνέβαινεν ἤδη τὴν ἀριστοκρατίαν διεφθάρθαι· καὶ τὰς γερουσίας οὐκ ἀπεδείκνυσαν, ὑπ' ἀρχὴν ἄλλην ὀθνείαν τῶν πρότερον νενομισμένων. ἦσαν δὲ ὑπὸ τοῖς [k] ἀγροῖς ἡδονῇ τ κερδαίνειν [l] προσδεδεμένοι. καὶ διὰ τὴν πολλὴν ἄδειαν ῥᾳστὸν αὐτοὺς πάλιν [m] κατελάμβανε δῆλον, καὶ προήχθησ εἰς τὸ πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

η'. Λευίτης ἀνὴρ τ δημοτικωτέρων τ Ἐφραΐμου κληρουχίας ὤν, καὶ ὑπ' ἐκείνῃ κατοικῶν, ἄγεται γύναιον ἀπὸ [n] Βηθλέεμων. τῆσδε Ἰούδα φυλῆς τοῦτ' ὄντ τὸ χωρίον. [o] ἐρῶν δὲ σφόδρα

a Ita *Vat.* & *Epiphanii* aliquot *Codd.* in *Aliis* Σιμεωνίς. *b* Ἀνεχώρει *Vat.* *c* Αὐτῶν *Big. Samb.* & *Vat.* *d* Εὐκόλων *Iidem*, forſan pro ἠυκόλων, *Auicorum* more neglecto augmento. *e* Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἡ ϗ Ἐφραΐμ π. *f* In *MSS.* ἰσχναν. *g* Τῶ ϗ πλείστε σφισιν ὑπαρχόντ& *Hen.* & *Busb.* *h* Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὀλιγώρων. *i* Ἔπειτα προλέγει *Hen.* & *Busb* *k* Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἦσαν ϗ τοῖς ἄκροις &c. *erant autem, ut qui maxime, quæſtus* &c. *l* Sic in *MSS.* in *Editis* προσδεδεμένοι. *m Al.* κατελαμβάνει *n* Ita ex *Cod. Samb.* ut in recto ſit Βηθλεμα, ſicuti Βηθλεμ. in *reliquis* Βηθλεμῶν. *o* Ἐρῶν τι *Vat.*

a Ἡπώ-

σφόδρα τῆς γυναικὸς, καὶ τῷ κάλλει αὐτῆς [a]ἡδημέ-
νος, ἠτύχει τῶν παρ' ἐκείνης [b]ὑχ ὁμοίων πειρώμενος.
ἀλλοτρίως δ' αὐτῆς ἐχούσης, καὶ μᾶλλον ἐκκαομένου τῷ πάθει, [c]μέμψεις συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγί-
νοντο· καὶ τέλος ἡ γυνὴ, πρὸς αὐτὰς βαρυνομένη, καταλιποῦσα μὲν ἄνδρα, πρὸς τοὺς γονεῖς ἀπῆλθε, μηνὶ τετάρτῳ. χαλεπῶς δὲ φέρων ὁ ἀνὴρ ὅτι τῷ ἔρωτι, ἦκε πρὸς τοὺς πενθερούς· καὶ, διαλυσάμενος τὰς μέμψεις, καταλλάττεται πρὸς αὐτόν. καὶ τέσσαρας μὲν ἡμέρας [d]αὐτόθι διατᾶται, φιλοφρονούμενον αὐτὸν τῶν γονέων. τῇ δὲ πέμπτῃ, δόξαν ἀπιέναι πρὸς αὐτὸν, πρὶ δείλης ἔξεισι. βραδίον δὲ ἀπέλυον οἱ γονεῖς τὸν γαμπρὸν, καὶ τῆς ἡμέρας τέλος ἐποιοῦντο. παρῆπτον δ' αὐτοῖς εἰς εἶπετο· καὶ ὄνος ἦν αὐτοῖς, ἐφ' ἧς [e]ὠχεῖτο τὸ γύναιον. [f]γενομένων δὲ αὐτῶν κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, σταδίους δ' [g]ἐληλύθεισαν ἤδη τριάκοντα, συνεβούλευεν ὁ παρῆπτων καταχθῆναί που, μὴ καί τι [h]καὶ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς ὁδεύοντας [i]καταλάβοι δύσκολον, καὶ ταῦτα σφόδρα πόρρω πολεμίων ὄντας, τῷ χωρῷ πολλάκις ὀλισθαλῆ καὶ ὕποπλα ποιοῦντι· καὶ τὰ φίλα. τῷ δ' οὐκ ἤρεσεν ἡ γνώμη παρ' ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ξενοῦσθαι· Χαναναίων γὰρ [k]ἦν ἡ πόλις· ἀλλὰ [l]προελθόντας εἴκοσι σταδίους, εἰς οἰκείαν ἠξίου καταγαγεῖν πόλιν. καὶ κρατήσας τῇ γνώμῃ, παρῆν εἰς [m]Γαβᾶν [n]φυλῆς τῆς Βενιαμίτου, ἤδη ἡλίας οὔσης. καὶ μηδενὸς ὅτι ξενίαν τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτὸν προσκαλοῦντος, πρεσβύτης ἐξ ἀγροῦ κατιὼν, τῆς μὲν Ἐφραϊμίτου φυλῆς ὢν, οἰκῶν δὲ τῇ Γαβᾷ διατρίβοντος, συντυγχάνων αὐτῷ, τίς τε ὢν ἥκοι, καὶ δι' ἃς αἰτίας σκότους ἤδη τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ λαμβάνοι. ὁ δὲ, Λευίτης μὲν ἔφησεν εἶναι, γυναῖον δὲ παρὰ τῶν γονέων ἄγων, πρὸς [o]αὐτὸν ἀπεῖναι· τὴν δ' οἰκησιν [p]ἐδήλου τυγχάνειν ἐν τῇ [q]Ἐφραΐμου κληρουχίᾳ. ὁ δὲ πρεσβύτης, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ [r]αὐτὸν φυλὴν νέμειν, καὶ μὴν διὰ [s]τὴν συντυχίαν, παρ' αὐτὸν ξενισθησόμενον ἦγε. [t]νεανίαι δέ τινες τῶν Γαβαιτῶν, ὅτι τῆς ἀγορᾶς τὸ γύναιον θεασάμενοι, καὶ [u]τὴν εὐπρέπειαν θαυμάσαντες, ἐπεὶ διὰ τὸ πρεσβύτην κατηγμένην ἔμαθον, καταφρονήσαντες τῆς ἀσθενείας καὶ ὀλιγότητος, ἦκον ὅτι τὰς θύρας. τοῦ δὲ πρεσβύτου παρακελευομένου ἀπαλλάττεσθαι, [x]καὶ μὴ προσφέρειν βίαν μηδὲ ὕβριν, ἠξίουν αὐτὸν παραδόντα τὸν ξένιον πρᾶγμάτων ἀπηλλάχθαι. ὡς δὲ συγγενῆ τε λέγοντος καὶ Λευίτην ὄντα πρεσβύτην, [y]καὶ δρᾶσειν αὐτοὺς δεινὰ ὑφ' ἡδονῆς εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας, ὠλιγώρουν τε δίκης καὶ κατεγέλων· ἠπείλουν δὲ ἀποκτενεῖν αὐτὸν, ἐμποδίζοντα τῆς ὁρμῆς

hementer amaret, ejusque pulchritudine vinceretur, male se habuit quod pari amore illum non complexa esset. Porro cum illa alienior*em indies* se gereret, ac ille præterea eo magis amore exarderet, quotidianæ inter eos ortæ sunt querelæ: tandemque mulier iis pressa & gravata, à viro digressa mense quarto ad parentes revertitur. At cum præ amore ægre id ferret maritus, ad soceros se contulit; ac querimoniis discussis cum uxore in gratiam redit, Et quidem *ille* quatuor dies eo loci commoratur, benigne lauteque à parentibus exceptus. Quinta autem die, cum decrevisset domum repetere, circa meridiem egressus est. serius enim filiam dimittebant parentes, atque moram faciebant ad inclinationem diei. Unus autem eos famulus sequebatur; eisque aderat asinus, quo mulier vehebatur. Cum autem circa Jerosolymas essent, triginta enim stadia *jam* fuerant progressi, famulus suadebat, ut aliquò diverterent, ne nocte iter facientes in pericula & difficultates inciderent, præsertim cum non longe abessent ab hostibus, tempore *isto* etiam familiaria parum tuta & suspecta reddente. Verum Levitæ non placuit id consilii, ut alienigenarum uteretur hospitio; (nam Chananæorum urbs erat) sed *melius esse* censebat, ut viginti stadiis emensis ad Israëlitarum urbem diverterent. Illique cum assensum esset, inde pervenerunt ad Gabam tribus Benjamitidis *oppidum*, cum sol jam occubuisset. Ac nemine eorum, qui tum in foro versabantur, eos domum ut hospitio exciperentur invitante, senex rure *ex opere* rediens, qui de tribu quidem erat Ephraïmitide, Gabæ vero tum commorabatur, illi obviam factus, quærit ab eo quisnam sit, & quam ob rem *illuc* veniens, sub tenebras necessaria ad cœnam sibi peteret. Cui ille se quidem Levitam esse fatetur, uxoremque à parentibus domum abducere: habitare vero se referebat in sorte Ephraïmitide. Senex autem cum propter cognationem, tum quod ipse * in eadem tribu domicilium habuerit, & porro quod *fortuito* in eum inciderit, voluit ut apud se in hospitium diverteret. Gabaonitæ autem quidam adolescentes, qui mulierculam in foro viderant, *ejusque* formæ venustatem admirati erant, postquam apud senem diversari cognoverant, contempta imbecillitate *eorum* simul ac paucitate venerunt ad januas. Sene vero eis ut discederent supplicante, atque ut vi abstinerent & injuria; *vicissim* ipsum rogabant, ut, facta peregrinæ copia, se negotio expediret. Cum autem senex diceret cognatam esse & Levitin, illosque atrox flagitium commissuros, qui propter voluptatem leges *patrias & jura hospitii* violarent, *illi* jus fasque despectui habebant & deridebant: quin & illum interficere minabantur, si libidini suæ diutius obstaret.

a Ἡδίωμαι Vat. b Οὐχ ὁμοίων τυγχανόντων Vat. atque ita forsan *Epiphan.* c Ita *Big. Samb. Vat.* & mox infra, v. 9. in *Editis, Aliisque* συνῆψεν. *lites* reddit *Epiphan.* d Sic *Big. Samb.* & *Vat.* πρὸς αὐτὸν in *Editis.* πρὸς αὐτὸν mallem. e Eo modo *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliisque* ὀχεῖτο. f Ita *Samb.* in *reliquis* ἐληλύθεισαν. g *Al.* γενομένων. h Illud καὶ non agnoscit *Vat.* i Καταλάβοι *Big. Samb.* & *Vat.* k Ἦν πόλις *Vat.* l Προελθόντες ὡσ. σ. εἰς οἰκ. ἠξίουν *Big.* & *Samb.* m Cum *Editis* consentiunt *MSS.* nisi quod diverso accentu Γαβᾶν aut Γάβαν habeant. Γάβαὰ *Zonaræ*, Γαβαὰ LXX. n Ad hunc modum in quatuor *MSS.* φυλῆς τοῦ Βενιαμίτου. ἤδη δὲ ἡλίας ἦσαν, καὶ μηδενὸς &c. o Ita cum *Editis, Aliisque.* αὐτὸν *Samb.* p Ἐδήλωσεν *Big.* & *Samb.* q Ita ex *iisdem.* Ἐφραΐμιν in *Editis, Aliisque.* r Ποιούσης *Vat.* s Μηδὲ πρ. *Vat.* t Λευίτῃ *Samb.* u Καὶ ὡς ὁρᾶσειν *Big.* * *Ad eandem tribum censeretur*, vertit *Schoscanus.*

ret. At *senex* in anguſtias redactus, nolenſque ut hoſpites ſineret contumelia affici, ſuam eis filiam ceſſit & produxit: dicenſque minus eſſe peccati ut ea cupiditatem ſuam explerent, quam ut hoſpites injuriæ exponeret; ratuſque ſe hoc modo nihil injuſti in eos, quos exceperat, commiſſurum. Cum vero illi nihil de eo quo in hoſpitem ferebantur deſiderio remitterent, ſed acrius inſtarent ut eam acciperent flagitantes, is quidem ſupplex orabat, ne quid iniqui perpetrare auderent. at illi, magna vi uſi ac magis magiſque libidine furentes, domum ad ſe mulierem abducunt: eamque per totam noctem conſtuprantes & ludibrio habentes ſub ortum auroræ dimiſerunt. Illa vero iis, quæ ei acciderant, graviter afflicta ad hoſpitium revertitur: ac dolore plena ob ea quæ pertulerat, & pro pudore non auſa in conſpectum mariti venire (illum enim ægritudine inſanabili laboraturum eſſe exiſtimabat) humi collapſa animam efflavit. Ejus autem maritus, eam ſomno profundo oppreſſam arbitrans, & nihil gravius ſuſpicans, ſuſcitare conabatur, quod eam conſolari decreverit, utpote quæ non ſe ſponte contumeliosis hominibus ſubmiſerit, ſed illi eam in *aliud* hoſpitium rapuerint. Ut vero defunctam eſſe intellexit, ſatis prudenter pro calamitatis magnitudine, mortuam mulierem jumento impoſuit, domumque reportavit: eamque membratim in duodecim partes diſſecans ad tribum unamquamque dimiſit, mandans perferentibus ut indicarent per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & *quam inauditam ei* vim *intulerint*.

Levita membra uxoris in 12. partes diſciſſa per tribus mittit, ut eas facti invidia commoveret. Jud. c. 19.

9. Illi autem & aſpectu & auditu facinoris atrocitatis graviter commoti, qui antea nihil ejuſmodi experti ſunt, iraque pura puta & juſta perciti, ad Siluntem convenerunt, & ante Tabernaculum in concionem coacti, ſtatim ut arma caperent magno ſtudio decreverunt, & Gabaënos pro hoſtibus haberent. Eos autem reprimebat ſenatus, ſuadens non oportere ita ſubito bellum inferri popularibus, priuſquam querelæ verbis diſceptatæ ſint, cum lex ne in externos quidem permittat injuriæ affectis producere exercitum, niſi legatione prius miſſa, tentatiſque viis *quibus* ad ſaniorem mentem *revocari poſſint*. æquum igitur eſſe ut juxta legem ad Gabaënos *legati* mittantur, qui *ſceleris* auctores *ad ſupplicium* depoſcant: & illis quidem deditis, horum pœna contentos eſſe debere; ſi vero contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittunt ad Gabaënos, ut juvenes accuſarent de iis quæ mulieri acciderant, & * ad pœnam eos poſtularent, qui nefaria quidem perpetrârant, digni vero erant qui ob hæc ipſa morte plectantur. Gabaëni vero juvenes in eorum poteſtatem tradere noluerunt, & ſibi contumeliæ eſſe exiſtimarunt, ſi ſuos cives ad pœnam traderent.

Super ea re conſilium capium Iſraëlitæ, & legatos ad Gabaënſes mittunt, qui injuriæ auctores ad ſupplicium depoſcunt. Jud. c. 20.

Gabaënſes ſceleratos tradere recuſant Benjamitæ. Jud. c. 20.

αὐτῆς. [a] εἰς δ' ἀνάγκλιτο θεινημένος, καὶ μὴ βλόμενος τοὺς ξένους [b] θεῖναι ὑβριστένας, τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς αὐτοῖς παρεχώρει· πληρώσειν τε τὴν ὀπιθυμίαν αὐτοὺς λέγων νομιμώτερον, δίκα τῆς εἰς τοὺς ξένους ὕβρεως, αὐτὸς δὲ μηδὲν ἀδικήσειν ὃς [c] ὑπεδέξατο τούτῳ τῷ τρόπῳ νομίζων. ὡς δ' ἠδέη τῆς ἀσυδίας τῆς ὀπὶ τ ξείλιο ἐπεδίδοσαν, ἀλλ' ἐκέκευτο ζωτίως ἀξιοῦντες, ὁ μὲν [d] ἱκέτευσε μηδὲν τολμᾶν ἀθέμιτον, οἱ δ' ἁρπασάμενοι, καὶ προσθέμενοι μᾶλλον τῷ βιαίῳ τῆς ἡδονῆς, ἀπήγαγον πρὸς αὐτοὺς τὴν γυναῖκα· καὶ δι' ὅλης [e] τ νυκτὸς ἐμπλακέντες τ ὕβρεως, ἀπέλυσαν περὶ ἀρχομένην ἡμέραν. ἡ δὲ πεπαλαιπωρημένη τοῖς συμβεβηκόσιν παρῆν ὀπὶ τ ξενίαν, καὶ ὑπὸ λύπης ὧν ἐπεπόνθει, καὶ δ' μὴ τολμᾶν πρὸ αἰσχύνης εἰς ὄψιν ἐλθεῖν [f] τ ἀνδρί· τοῦτον γὰρ μάλιστα τοῖς γεγενημένοις ἔχειν ε ἀνιάτως ἐλογίζετο· καταπεσοῦσα τ ψυχὴν ἀφῆκεν. ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς, οἰόμενος ὕπνῳ βαθεῖ [h] κατεχῆσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ μηδὲν σκυθρωπὸν ὑφορώμενος, ἀνεγείρειν ἐπειρᾶτο· θορυβήσασθαι διεγιακὼς, ὡς οὐκ ἐξ ἐκουσίης γνώμης αὐτὴν [i] θεῖεν τοῖς καθυβείσασιν, ἀλλὰ ἁρπασαμένων ὀπὶ τ ξενίαν αὐτῆς. ὡς δὲ τελευτήσασαν ἔμαθεν, [k] σωφρόνως πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν ὀπιθέμενος τῷ κτήνει νεκρὸν τὴν γυναῖκα κομίζει πρὸς [l] αὐτούς· καὶ διελὼν αὐτὴν κατὰ [m] μέλος εἰς μέρη δώδεκα, διέπεμψεν εἰς ἑκάστην φυλήν, ὀντειλάμενος τοῖς κομίζουσι λέγειν τὸν αἴτιον τ πολιτῶν [n] γυναικὶ καὶ τὴν βίαν τοῖς φυλαῖς.

θ'. Οἱ δὲ ὑπό τε τ ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς τ βεβιασμένων κακῶς ἀφατεθέντες, πρότερον ὑδενὸς τοιούτου πείρᾳ εἰληφότες, ὑπ' ὀργῆς ἀκράτου καὶ δικαίας εἰς τ Σιλῶν συλλεγέντες, καὶ πρὸ τ σκηνῆς ἀθροισθέντες, εἰς ὅπλα χωρεῖν εὐθὺς ὥρμηντο, καὶ χρήσασθαι τοῖς Γαβαωνίοις εἰς πολεμίους. ἐπίεζε δ' αὐτοὺς ἡ γερουσία, πείσασα μὴ δεῖν ὀξέως ὅπως πρὸς τοὺς ὁμοφύλους διαφέρειν πόλεμον, πρὶν ἢ λόγοις ἀφανεχθῆναι περὶ τῶν ἐγκλημάτων, ἃ νόμῳ μηδ' ὀπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἐφιέντο δίκα θρασείας, καὶ τοιαύτης πρὸς τὸ μετανοῆσαι πεῖρας, ὁ τοὺς δέξαντας ἀδικεῖσθαι φρατιὰν ἀναγαγεῖν. καλῶς οὖν ρ ἔχειν τῷ νόμῳ πειθομένους πέμψαι πρὸς τοὺς Γαβαωνίτας τοὺς αἰτίους· ἢ παρεχομένων μὲν ἀρεῖαι τῇ τύπαι κολάσει, καταφρονησάντων δὲ τότε τοῖς ὅπλοις αὐτοὺς ἀμύνασθαι. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Γαβαωνίτας κατηγορήσοντας τῶν νεανίσκων τὰ περὶ τὴν γυναῖκα, καὶ πρὸς τιμωρίαν αὐτῶν τοὺς ἀρχιστάτας μὲν οὐ νόμιμα, γενομένης δὲ δικαίας ἀντ' αὐτῆς ἐκείνων ἀποθανεῖν. οἱ δὲ Γαβαωνῖται οὔτε τοὺς παῖδας ἐξέδοσαν, καὶ δεινὸν ἀλλοτρίους ὑπαχθεῖν

[a] Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* εἰς ἀνάγκλιτο. [b] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* ὑπερυβρίζειν. [c] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *ceteris* ἐνδίξατο. [d] Ἱκέτευσε *Big.* & *Samb.* [e] Articulum inſerui ex *Aldi. Codd.* [f] *Schonevus* malit τ' ἀνδρὸς, invitis *MSS.* [g] Iterum ex *Aldi.* ἰσλαν in *Editis, Aliiſque.* [h] Sic juxta canones cum *Big.* & *Samb.* κατακῆσθαι *Baſ. G. Aliiſque.* [i] Παρεῖχεν *Vat.* [k] Σωφρονῶν *Big.* & *Samb.* [l] Illud αὐτὸν pro αὐτοὺς, vel ἑαυτὸν, quorum poſterius in *Big.* & *Samb.* [m] Male μέρος in quibuſdam *MSS.* [n] Τῇ γυναικὶ & τὴν παρανίαν *Big.* & *Samb.* τῇ γ. α, τ. παρανομίαν *Vat.* [o] Τοὺς δέξαντας ἀδικεῖσθαι φρατιὰν ἀναγαγεῖν *Big.* & *Samb.* [p] Ἐχειν *Big. Samb.* & *Vat.* * Et eos dari ad ſupplicia depoſcentes, qui legitime non egiſſent; quaſi eſſet juſtum ut pro omnibus illi potius morerentur, *Epiphan.* Καὶ χαριτώσασθαι αὐτὸς, ἢ ἐξαιρεῖσθαι κακίαν ἐξ Ισραὴλ juxta LXX.

προακούειν τοῖς τάγμασιν ἡγοῦντο πολέμου φόβῳ μηδενὸς ἀξιοῦντες ἴσην χέρσις εἶναι τοῖς ὅπλοις, μήτε [a]ἀφ' τὸ πλῆθος, μήτε δι' εὐψυχίαν. ἦσαν δὲ καὶ τῇ σκευῇ μεγάλῃ καὶ τῶν ἄλλων φυλετῶν σωαπειλήσαντο γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀμυνόμενοι βιαζομένους.

ι'. Ὡς δὲ τοιαῦτα ἠγγέλθη τοῖς Ισραηλίταις τὰ ὑπὸ τῶν Γαβαλιτῶν, ὅρκους ποιοῦνται μηδένα σφῶν ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν τοὺς γάμους θυγατέρα, στρατεύσειν τε ἐπ' αὐτοὺς μᾶλλον αὐτοῖς δι' ὀργῆς [b]ὄντας, ἢ τοῖς Χαναναίοις τοὺς προγόνους ἡμῶν παρειλήφαμεν γενομένους. ὑπὲρ χρημάτων ἐξῆλθον ἐπ' αὐτοὺς τὸ στρατόπεδον μυριάδας τεσσαράκοντα ὁπλιτῶν. [c]Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτῶν δισμυρίων καὶ πεντακισχιλίων καὶ ἑξακοσίων, ὧν ἦσαν εἰς πεντακοσίους ταῖς [d]λαιαῖς τῶν χερῶν σφενδονᾶν ἄριστοι. ὥστε καὶ μάχης τοὺς τῇ Γαβᾷ γενομένης, τρέπονται οἱ Βενιαμῖται τοὺς Ισραηλίτας, ἄνδρες τε πίπτουσιν [e]ἐξ αὐτῶν εἰς δισμυρίους καὶ δισχιλίους. ἐφθάρησαν δὲ ἴσως ἂν καὶ πλείονες, εἰ μὴ νὺξ αὐτοὺς ἐπέσχε καὶ διέλυσε μαχομένους. καὶ οἱ μὲν Βενιαμῖται, χαίροντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν πόλιν· οἱ δ' Ισραηλῖται κατεπεπλήγοτες ἐπὶ τῆς ἥττης εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν συμβαλόντων, οἱ Βενιαμῖται κρατοῦσι, καὶ θνήσκουσι τῶν Ισραηλιτῶν ὀκτακισχίλιοι καὶ μύριοι, καὶ δείσαντες [f]τὸν φόνον ἐξέλιπον τὸ στρατόπεδον. παραγενόμενοι δὲ εἰς [g]Βέθηλα πόλιν ἔγγιστα κειμένην, καὶ νηστεύσαντες, κατὰ τὴν ὑστεραίαν τὸν Θεὸν ἱκέτευον διὰ Φινεέσου τοῦ ἀρχιερέως παύσασθαι τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτούς, καὶ ταῖς δυσὶν αὐτῶν ἥτταις ἀρκεσθέντα δοῦναι νίκην καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ταῦτα διὰ Φινεέσου προφητεύσαντος.

ια'. Ποιήσαντες οὖν τὴν στρατιὰν δύο μέρη, τὴν μὲν ἡμίσειαν προλοχίζουσι νυκτὸς πρὸ τῆς πόλεως· οἱ δ' ἡμίσεις συνέβαλλον τοῖς Βενιαμίταις, ὑποχωροῦντες τι ἐγκειμένων, καὶ ἐδίωκον οἱ [b]Βενιαμῖται. τῶν Ἑβραίων ὑποφευγόντων ῥᾳδίως, καὶ ὅπως ὀλέθρου ἐς ἅπαν αὐτοὺς ἐξελθεῖν, ἀναχωροῦσιν ἔμποντο, ὡς καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει πρεσβύτας καὶ νέους [i]ὑπολειφθέντας δι' ἀσθένειαν συνεκβαλεῖν αὐτοῖς, πάντας βουλομένους χειρώσασθαι τοὺς πολεμίους. ὡς δὲ [k]πολὺ τῆς πόλεως ἀπέσχον, ἐπαύσαντο μὲν φεύγοντες οἱ Ἑβραῖοι· ὑπερφέροντες δ' ἴσαντο [l]εἰς μάχην, καὶ τοῖς ἐν τοῖς ὀπίσω σημεῖον αἴρουσιν ὃ συνέκειτο· οἱ δ' ἐξαναστάντες μετὰ βοῆς [m]ἐπῆσαν τοῖς πολεμίοις. [n]οἱ δὲ, ἅμα τε ἠπατημένους αὐτοὺς ᾐσθοντο, καὶ τὸ ἀμηχανίᾳ συνεσκέσαν· καὶ εἰς τι κοῖλον συνελαθέντας καὶ φαραγγώδες χωρίον πρὸς-

stimarunt ſi alienis imperatis metu belli parerent; videri volentes nulli alii *populo* armis cedere aut copiarum numero aut *earundem* virtute. * Magnus autem iis erat belli apparatus, & cæteris etiam tribulibus: ſimul enim cum iis inſolentia efferebantur, ad eos qui vim afferrent ulciſcendos.

10. Ut vero Iſraëlitis renunciata erant, quæ facere in animum induxerant Gabaëni, jurant neminem ipſorum viro Benjamitæ filiam nuptum daturum, ſeque eos bello proſequuturos, magis iis iraſcentes, quam majores noſtros Chananæis *ſuccenſuiſſe* accepimus. Ac confeſtim contra eos eduxerunt exercitum quadringentorum millium armatorum: Benjamitarum arma ferentium cum eſſent viginti quinque millia ſexcenti, ex quibus erant quingenti, qui ſiniſtra optimi erant funditores. Itaque apud Gabam prælio commiſſo, Benjamitæ in fugam vertunt Iſraëlitas: virique ex eis ceciderunt ad viginti duo millia: & fortaſſe plures periiſſent, niſi nox eos inhibuiſſet & prælium diremiſſet. Et Benjamitæ quidem gaudio exſultantes in urbem ſe recipiunt; Iſraëlitæ vero in caſtra ex clade animo conſternati. at ſequenti die iterum acie congreſſi ſunt, & Benjamitæ altera victoria potiuntur: atque Iſaëlitarum cadunt octodecim millia, & eædem *multam* metuentes caſtra deſeruerunt. Cum autem acceſſiſſent ad Bethela urbem in proximo ſitam, & poſtridie jejunium egiſſent, Deo per Phineeſem pontificem ſupplicabant, ut eis ſuccenſere deſineret, atque duabus cladibus illatis contentus victoriam largiri dignaretur & vires contra hoſtes. Deus vero hæc ipſa per Phineeſem vaticinantem pollicitus eſt.

Iſraëlitæ eos bello adorti magnam cladem accipiunt. Jud. c. 20.

11. Exercitu itaque in duas partes diviſo, dimidiam quidem noctu in inſidiis circa urbem collocant; reliqui vero pugnam conſerebant cum Benjamitis, & ſeſe ſubducebant cum illi inſtarent, eoſque perſequebantur Benjamitæ. Hebræis pedetentim ſuffugientibus, & quam maxime volentibus ut ad unum omnes urbe egrederentur, retro cedentes inſequebantur *Benjamitæ*, ita ut ſenes pariter & juvenes, qui propter ætatem imbellem in urbe relicti fuerant, una cum iis procurrerent, hoſtes in poteſtatem ſuam redigere expetentes. Poſtquam autem *ſatis* longe ab urbe diſceſſum eſt, fugere quidem deſierunt Hebræi, converſi autem aciem inſtaurant, atq; in inſidiis collocatis ſignum iſtud tollunt, de quo convenerat: qui mox coorti cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Illi vero, ſimul ac ſe deceptos ſenſerunt, eo redacti ſunt, ut quid agerent plane neſcierint: atque in vallem quandam & locum concavum compulſi, à circumſtantibus

Benjamitæ demum victi cæſique ad internecionem. Jud. c. 20.

a Διὰ πλῆθος Big. & Samb. b Ὄντες Big. & Samb. & mox Χαναναίους εἰς τοὺς πρ. in iiſd. & Cod Vat. c Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτικὸν τὸ διαμ. Big. & Samb. Βενιαμῖται δ' ἔχον ὁπλιτικὸν τὸ διαμ. Vat. d Ita Big. & Samb. in Editis, Aliiſque λαιαῖς. Locum ita reddit Vet. Interpr. ſiniſtra manu utebantur ut dextra. e Illud ἐξ repoſui ex Big. Samb. & Vet. Interpr. f Ita Big. & Samb. δείσαντες τὸν φόβον in Editis, Aliiſque. Verum δείσαντες ἐξέλιπον Vat. atque ita forſan Vet. Interpr. qui reddit, metuenteſque exercitum reliquerunt. g Sic in Græcis omnibus. in Latinis *Bethlehem*, aut *Bethlem*. Male LXXII. & *Joſephus* accipiunt *Bethel*, tanquam ſi nomen proprium eſſet: quod nunquam arca Dei fuerit in Bethel. *Schetanus* in *Bibl. Hiſt.* & tom. 2. p. 499. qui oſtendit *Joſephum* in hac narratione ſæpius plus juſto à veritate *Hebraïca* receſſiſſe. Non negandum tamen Siluntem, ubi erat arca Dei, & Bethela urbes adeo vicinas fuiſſe, ut neceſſe eſſet tot hominum millia caſtra circa utraſque locare. h Primus ita diſtinxi. antea Βενιαμίται, τὸν Ἑβρ. i Ὑποληφθέντας δικαίωμα αὐτοῖς παρασὺν βαλεῖν Big. Samb. & Vat. k Ποῦσι legiſſe videtur Vet. Interpr. l Πρὸς μάχην Big. Samb. & Vat. m Ita Big. & Samb. in Editis, Aliiſque ἐπίκαιρον. n Sic Big. Samb. & Vat. niſi quod ἑαυτοὺς pro αὐτοὺς habeat Vat. in Editis, οἱ ὃ ἄμφω τε αὐτοὺς ἐπ. ἠσθοντο καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ σ. * Ita Vet. Interpr. erant enim nimis inſtructi, & ſuper alias tribus induſtrii; deſperexerantque illos, & indignati ſunt è diverſo tanquam compreſſuri violentiam facientes. Adeo ut ὑπὲρ ἄλλων φ. legiſſe videantur. Forſan μὴ ἐπ' ἄλλων φ.

Ex immani Benjamitarum cæde sexcenti duntaxat evaserunt. Jud. c. 20.

cumstantibus telis petiti sunt & confossi, ita ut omnes interirent præter sexcentos. Illi vero conglobati & in densum agmen coacti per medios hostes erumpentes ad montes vicinos se fuga recipiebant, illisque occupatis ibidem per *aliquod tempus* manserunt. At cæteri omnes, numero circiter viginti quinque millia ferro ceciderunt. Israëlitæ vero & Gabam incenderunt, & mulieres pariter ac masculos impubeberes peremerunt: similiterque in reliquas Benjamitarum urbes sævitum est. Atque adeo ira

In Jabenses omnes, præter quadringentas virgines, ferro sævitum est. Jud. c. 21.

efferebantur, ut etiam Jabisum Galaditidis urbem, eo quod illis auxilium non tulerit contra Benjamitas, duodecim millibus ex acie evocatis jusserint *funditus* evertere. missique perimunt quotquot in urbe arma ferre potuerunt una cum liberis & uxoribus, servatis tantum quadringentis virginibus. Eo *furoris* præ ira processerunt, ad ea quæ mulier *Levitica* passa est accedente *ingenti* militum cæde.

Benjamitas 600. revocant Israëlitæ, iisque nuptum dant Jabensium virgines conservatas. Jud. c. 21.

12. Illos autem *postea* pœnituit cladis Benjamitis illatæ, & ob ea *quæ contigerant* jejunium indixerunt, quamvis eos supplicio merito plecti censuerint, ut qui in leges *Dei auspiciis sancitas* peccarint. Sexcentos quoque illos, qui effugerant, missis legatis revocabant. nam super petram quandam in deserto, quæ Rhoa dicitur, sese collocarant. Legati vero non illorum tantum vicem ob calamitatem acceptam dolentes, sed & suam, tot consanguineorum pereuntibus, suadebant eis ut æquo animo *cladem* ferrent, & ad suos aggregarentur, neve, quantum in se esset, universam tribum Benjamiticam perditum irent. "Quin "& vobis, inquiebant, concedimus *hæreditariam* totius tribus terram, & prædæ quantum "abigere potestis". Illi autem, quod tam male res suæ ex Dei judicio ceciderant, & pro sua iniquitate *sibi factum esse* mutata sententia agnoscentes, ad patriæ tribus lares descenderunt, eos invitantibus morem gerentes. Israëlitæ vero eis in uxores dederunt quadringentas illas virgines Jabiticas: & de ducentis *reliquis*

Benjamitis ducentis, quibus deerant uxores, rapium puellarum permittunt Israëlitæ. Jud. c. 21.

deliberabant, quo modo & illis uxores supeterent ad prolem suscipiendam. nam cum ante initium belli jurejurando cautum esset, ne quis filiam ulli Benjamitarum elocaret, nonnulli quidem negligendum esse id sacramentum suadebant, quasi ira adducti eo sese obstrinxissent, non opinioni suæ & judicio obsequentes; Deo vero rem non ingratam facturos esse, si tribum integram, in extremum salutis discrimen adductam, ab interitu vindicarent; atque perjuria non quando necessitate extorta sint noxia esse & periculosa, sed cum dolose & malitiose fiant: senatu vero se miseros exclamante ad perjurii mentionem, ajebat quidam, se habere dicere, quo modo & cum istis connubia jungant & jurisjurandi religio servari possit. Cum autem eum de re excogitata interrogarent, "ter, inquiebat, in anno *nos*

φάντες κατηκόντισαν, ὥστε πάντας ἀμφαρίζαι πλὴν ἑξακοσίων. οἱ δὲ συσταφέντες καὶ πυκνώσαντες ἑαυτούς, καὶ ἀφ' μέσων ὠσάμενοι τ πολεμίων, ἔφυγον ὅπῃ τὰ πλησίον ὄρη· καὶ καταφύντες ἱδρύθησαν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες, ὡσὶ δισμυρίους ὄντες καὶ πεντακισχιλίους, ἀπέθανον. οἱ δὲ Ισραηλίται, τήν τε Γαβᾶν [a] ἐνεπίπρασαν, καὶ τὰς τε γυναῖκας ἐν τ ἀρρένων τὰς μὴ εἰς ἀκμὴν διεχρήσαντο· τάς τε ἄλλας τ Βενιαμιτῶν πόλεις [b] ταὐτὰ δρῶσιν. [c] ὕπως τε ἦσαν παρωργισμένοι, ὥστε καὶ [d] Ἰάβισιν τ [e] Γαλαδίτιδος ὖσαν, ὅτι μὴ συμμαχήσειεν αὐτοῖς κτ' τ Βενιαμιτῶν, πέμψαντες μυρίους ἐκ διχιλίους ἐκ τ τάξεων ἐκέλευσε ἀνελεῖν. ἐν φονεύσι τὸ μάχιμον τ πόλεως οἱ πεμφθέντες σὺν τέκνοις ἐν γυναιξί, πλὴν τετρακοσίων παρθένων. ὅπῃ τοσοῦτον ἐπ' ὀργῆς προήχθησαν, τῷ κτ' τὴν γυναῖκα πάθει προσλαβόντες καὶ τὸ κατὰ τὴν [f] ἀναίρεσιν τ ὁπλιτῶν.

ιβ'. Μετάνοια δ' αὐτοὺς λαμβάνει τῆς τῶν Βενιαμιτῶν συμφορᾶς, καὶ νηστείαν ἐπ' αὐτοῖς προέθεντο, καί τοι δίκαια παθόντες αὐτοὶ ἀξιοῦντες εἰς τοὺς νόμους ἁμαρτάνοντας. καὶ τοὺς ἀφαυγόντας αὐτῶν ἑξακοσίους ἀφ' πρεσβευτῶν ἐκάλουν. καθίδρυτο δὲ ὅπῃ πέτρας τινὸς [g] Ῥοᾶς καλουμένης, κατὰ τὴν ἔρημον. οἱ δὲ πρέσβεις, ὡς οὐκ ἐκείνοις τῆς συμφορᾶς μόνοις γεγενημένης, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν συγγενῶν ἀπολωλότων, ὀδυρόμενοι, πράως ἔπειθον φέρειν, καὶ συνελθεῖν εἰς ταὐτό, καὶ μὴ παντελῆ τῆς Βενιαμίτης φυλῆς ὄλεθρον τό γε ἐπ' αὐτοῖς καταψηφίσασθαι. "συγχωροῦμεν δὲ ὑμῖν, ἔλεγον, τὴν "ἁπάσης τῆς φυλῆς γῆν, καὶ λείαν ὅσην ἀπά-"γειν δυνηθείητε". οἱ δὲ, τῶν καθ' ἑαυτοὺς θεοῦ ψήφῳ γεγονότων, [h] ἐν κατ' ἀδικίαν τ αὐτῶν γνωσιμαχήσαντες, [i] κατῆσαν εἰς τ πάτριον φυλὴν πλήθομενοι τοῖς [k] προκαλουμένοις. οἱ δ' Ισραηλίται γυναῖκας αὐτοῖς [l] τὰς τετρακοσίας ἔδοσαν παρθένους τὰς Ιαβίτιδας. περὶ δὲ τῶν διακοσίων ἐσκόπουν, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι γυναικῶν [m] εὐπορήσαντες παιδοποιῶνται. γενομένων δ' αὐτοῖς ὅρκων, ὥστε μηδενὶ Βενιαμίτῃ συναικῆσαι θυγατέρα, πρὸ τ πολέμου, οἱ μὲν ὀλιγωρεῖν συνεβούλευον τῶν ὀμωμοσμένων, ὡς ὑπ' ὀργῆς ὀμόσαντες ἐ γνώμη ἐ κείσει, [n] τῷ δὲ Θεῷ μηδὲν σφαλερὸν ποιήσειν εἰ φυλὴν ὅλην κινδυνεύουσαν ἀπολέσθαι σῶσαι δυνηθεῖεν, τάς τε ὁπορκίας οὐχ ὅταν ὑπὸ ἀνάγκης γένωνται χαλεπὰς εἶ καὶ ὁπισφαλεῖς, ἀλλ' ὅταν ἐκ κακουργίας τολμηθῶσι· τῆς δὲ γερουσίας πρὸς τὸ τῆς ὁπορκίας ὄνομα σχετλιασάσης, ἔφη τις, [o] τούτοις γυναικῶν εὐπορίαν ἔχειν εἰκὸς καὶ τηρήσειν [p] ⟨ὃν⟩ ὅρκον. ἐρομένων δὲ τὴν ὁπύοιαν, "ἡμῖν, [q] εἶπεν, τρὶς τοῦ ἔτους [r] εἰς Σηλὼ "συνιόσιν

a Ita pro mendoso ἐμπέπρασαν, quod in *Editis* exstabat. ἐμπεπρῆσθαι *Big.* & *Samb.* ἐμπεπρῆσθαι *Vat.* dein καὶ τὰς γυναῖκας. b Sic *Samb. Hen.* & *Busb.* in reliquis ταῦτα. c Eo modo *Vat.* ὕτως τε ἦσαν παροργισμένοι ὡς καὶ *Big.* & *Samb.* in *Editis* δρῶσιν, ὕτως ἦσαν παροργισθῆναι, καὶ. d Ἰαβῆσιν *Big.* & *Samb.* Ἰαβὴς & Ἰαβῆσι & Ἰάβησι *Stephano Byzant.* De hac voce vide lib. 6. cap. ult.. e Γαλαδίτιδος *Vat.* quod formatum videtur ex Γαλαὰδ in interpretibus LXX. f Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* αἴρεσιν. g Ῥοὰς *Samb.* Eadem est rupes, quæ in *Sacris Literis* dicitur Ῥεμμών. h Illud καὶ inserui ex *Big.* & *Samb.* i Ita ex *iisdem.* in *Editis*, *Aliisque* κατῆσαν. k Rursum ex *Big.* & *Samb.* in *reliquis* προσκαλουμένοις. l Articulum, qui in *Editis* deerat, restitui ex *Big. Samb.* & *Vat.* m Εὐπορήσαντες καὶ παιδοποιήσωνται *Vat.* n Ita *Big. Vat.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* τῷ Θεῷ. o Τούτοις γε *Samb.* atque ita forsan *Vat. Interpr.* qui reddit, *hoc consilio & isti*, &c. τοῦτό γε *Big.* & τῶν γε *Vat.* p Τὸν νόμον καὶ τὸν ὅρκον *Vat.* q Ita *Big. Samb.* & *G.* εἶπεν in *reliquis.* r Ita cum *Editis*, & LXX. Σηλὼ *Samb.* Σηλὼν *Vat.* in aliis locis Σιλὼ & Σιλοῦντα.

a Bem-

"συνιοῦσιν ἔπονται καὶ [a] παννύχιον αἱ γυναῖκες καὶ
"αἱ θυγατέρες· τούτων κατὰ ἁρπαγὴν ἐφέσθω γαμοῦν
"Βενιαμίταις ἃς ἂν δυνηθεῖεν, ἡμῖν ὅτι προήμενο-
"μένων ὅτι κωλυόντων. πρὸς δὲ τοὺς πατέρας αὖ-
"τῶν, δυσχεραίνοντας καὶ τιμωρίαν λαμβάνειν ἀξιοῦν-
"τας, φήσομεν, αὐτοὺς αἰτίους φυλακῆς ἀμελήσαντας
"τῶν θυγατέρων· [b]ὅπη τε δεῖ τῆς ὀργῆς ὅτι Βενιαμί-
"τας ἐφεῖναι, χρησαμένους αὐτῇ ᾗ [c]θᾶττον ἀμύνεως".
καὶ οἱ μὲν, τούτοις πειθέντες, ψηφίζονται ἅμα ἕῳ τὴν
ἁρπαγὴν γάμου τοῖς Βενιαμίταις. ἑορτάσης δὲ τῆς ἑορ-
τῆς, οἱ μὲν ἑξακόσιοι, κατὰ δύο καὶ τρεῖς, πρὸ τῆς
πόλεως [d]ἐνήδρευον παρεσομένας τὰς παρθένους, ἔν τε
ἀμπελῶσι καὶ χωρίοις ἐν οἷς λήσειν ἔμελλον. αἱ δὲ μὴ
παιδιᾶς ὀδὲν [e]ὑφορώμεναι τῶν μελλόντων ἀφυλάκτως
[f]ᾤδουν· οἱ δὲ σκεδασθεισῶν εἴχοντο ἁρπαζάντες. καὶ
ὅτοι μὲν ὅτους γαμήσαντες ἐπ' ἔργα τῆς γῆς ἐχώρη-
σαν, καὶ τρόφοιαν ἐποιήσαντο πάλιν εἰς τὸν προτέ-
ραν εὐδαιμονίαν ἐπανελθεῖν. Βενιαμιτῶν μὲν οὖν ἡ φυ-
λὴ, κινδυνεύσασα τελέως ἐκφαρῆναι, τῷ προειρη-
μένῳ τρόπῳ κατὰ τὴν Ισραηλιτῶν σοφίαν σώζεται·
ἠνδησέ τε τοσοῦτον χρῆμα, καὶ ταχεῖαν [g]εἰς τὸ πλῆθος
καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐποιήσατο τὴν ἐπίδοσιν. ὅτω
μὲν οὖν ὁ πόλεμος ὅτως παύεται.

"apud Siluntem convenientes ad celebritatem
"ſequuntur uxores & filiæ: has, quas fortuna
"cuique per raptum obtulerit, liceat Benjami-
"tis in matrimonium ducere, nobis nec inci-
"tantibus nec prohibentibus. Ad patres vero
"earum, ſi rem ægre tulerint & vindictam po-
"ſtularint, dicemus, ipſos in culpa eſſe, qui
"filias negligenter cuſtodiverint; & quod non
"oporteat *eos* iræ in Benjamitas indulgere, qui
"jam antea eam in illos immodice prompſe-
"rint". Atque illi quidem, cum hiſce aſſen-
ſum eſſet, decreverunt ut Benjamitis liceret
uxores rapto quærere. Inſtante autem feſtivi-
tate, illi quidem ducenti, bini trinive, virgi-
nibus, dum ad ſolennitatem adventarent, ante
urbem inſidiabantur, & in vineis aliiſque locis
quibus *commode* erant latituri. At illæ cum lu-
ſu, nihil futurorum ſuſpicatæ, ſine cuſtodia iter
faciebant: illi vero ſubito coorti diſperſas cor-
ripiebant. Ac iſti quidem, hoc modo ductis uxo-
ribus, agriculturæ operam *ſtrenuam* navarunt,
& providerunt ut ad priſtinam felicitatem ali-
quando pervenirent. Benjamitarum itaque tri-
bus, quæ parum abfuit quin tota interiret, eo
quem diximus modo ab Iſraëlitarum ſapientia
ſervata eſt: brevique admodum floruit, &
quam ocyiſſime hominum multitudine aliiſque
rebus magna cepit incrementa. Et hoc quidem
bellum hunc exitum habuit.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς μετὰ ταῦτα τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντες Ασσυρίοις ἐδούλευσαν· καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς διὰ Ὀθνιήλου ἠλευθέρωσεν, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα.

CAP. III.

Quomodo poſt hanc afflictionem impie agentes Aſſyriis in ſervitutem traditi ſunt: atque eos liberavit Deus per Hothnielum, qui ſummæ rerum præerat annis XL.

Ὅμοια δὲ τούτοις παθεῖν καὶ τὴν [h] Δανίτιν συνέβη φυλὴν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης εἰς τοῦτο περιαχθεῖσαν. τῶν Ισραηλιτῶν ἐκλελοιπότων ἤδη τὸν ἐν τοῖς πολέμοις ἄσκησιν, καὶ περὶ τοῖς ἔργοις ὄντων τῆς γῆς, Χαναναῖοι, καταφρονήσαντες αὐτῶν, συνεποιήσαντο δυνάμεις· ὠήθη μὲν αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶντες, ὡς δὲ βεβαίαν [i]τὴν ἔ ποίησιν κακῶς τὰς Ἑβραίων ἐλπίδα λαβόντες, ἐπ' ἀδείας [k]τὸ λοιπὸν οἰκήσειν τὰς πόλεις ἠξίουν. ἅρματά τε [l]ἂν συμπαρεσκευάζοντο, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν συνεκρότουν, αἵ τε πόλεις αὐτῶν συνεφρόνουν, καὶ τῆς Ιούδα φυλῆς τὸν Ασκάλωνα καὶ Ακκάρωνα παρεσπάσαντο, ἄλλας τε πολλὰς τῶν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ Δανίτας εἰς τὸ ὄρος ἠνάγκασαν συμφυγεῖν, ὀδὲ ὀλίγον αὐτοῖς ὀπίσω τοῦ πεδίου καταλιπόντες. οἱ δ' οὔτε πολεμεῖν ὄντες ἱκανοὶ, χῶρον τε ὃν ἔχοντες ἀρκοῦσαν, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πέντε ἄνδρας εἰς τὸν μεσόγειον, κατοψομένους χῶρον, εἰς ὃν μετοικήσαιντο. οἱ δ' οὐ πόρρω τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ [m] ἐλάσσονος Ιορδάνου τῶν πηγῶν κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς προελθόν-

COntigit autem ut hiſce ſimilia patere-
tur etiam tribus Danitica, quæ ex hu-
juſmodi cauſa eo infelicitatis devene-
rat. Cum jam Iſraëlitæ bellicæ rei ſtudium in-
termiſiſſent, agriſque colendis eſſent unice de-
diti, Chananæi, quibus cœperunt eſſe con-
temptui, copias collegerunt: non quod ab illis
ſe *mali* aliquid paſſuros exſpectarent; ſed quod
ſpe pleni exiſtimarent, ſe in poſterum, modo
Hebræos affligerent, ſecurius *aliquanto* urbes
ſuas habituros. Igitur & currus mutua opera
parabant, & exercitum conflabant; urbeſque
ipſorum in idem conſentiunt, atque Aſcalonem
& Accaronem in ſorte Judæ ad partes ſuas
traxerunt, & alias quamplurimas in planitie
ſitas: coguntque Danitas in montana confugere,
ne minimum quidem iis in regione campeſtri,
ubi pedem figerent, relinquentes. Hi autem
cum impares eſſent, qui bellum illis inferrent,
nec terræ ſpatium ſatis amplum haberent, miſe-
runt ex ſuis quinque viros in mediterranea,
locum exploraturos in quem colonias deduce-
rent. Illi vero, non procul à Libano monte &
minoris Jordanis fontibus, in campo magno
Sidonis urbis itinere unius diei

Danitica tribus à Chananæis preſſa in montana ſe recipit: dein coloniam deducens Dana urbem exſtruit.

a *Bonfrerius* (in *Comment* ad *Jud.* p. 409.) hoc vult intelligi de uno ex tribus Feſtis anniverſariis, quibus Iſraëlitæ ſe ſiſtere debebant ad Tabernaculum. Verum *J. Clericus* (ad *Jud.* c. 21.) exiſtimat hîc agi de feſto quopiam Siluntinæ urbi peculiari. *b* Δεῖ δὲ τὸ *Big.* & *Samb.* ὅτι ᾧ δεῖ τὸ *Vat.* *c* Θᾶττον καὶ ἀμύνεως ex *Big. Samb.* & *Vat.* *d* Ἐνήδρευον *Samb.* ſine augmento. *e* Ita *Big.* & *Samb.* ὑφορῶσαι δὲ εἶναι τῶν μ. *Baſ.* & *G.* ὑφορῶσαι δεινὸν εἶναι τῶν μ. *Vat.* *f* Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ᾠδινον. *g* Εἰς τὸ πλ. *Big.* & *Samb.* *h* Ita è *Cod. Vat.* Δανιαεῖτιν in *Editis.* Δανιαεῖτιν *Samb.* Δὰν *Zonar.* *i* Articulum inſerui cum *Big. Vat.* & *Samb.* *k* Illud τὸ è *Codd. MSS.* *l* Conjunctionem ἂν ſupplevi è *Cod. Samb.* *m* Minor Jordanes eſt à fontibus ad lacum uſque Semecho-

diei progreſſi, & ſpeculati terram bonam & fertilem, ſuos de ea certiores faciunt: qui mox cum exercitu illuc profecti Dana urbem condiderunt, cognominem uni è Jacobi filiis, & à ſua tribu denominatam.

Iſraëlitæ, armis deſueti, luxui dediti, Deique oblivi, à Chuſarthe ſubacti ei in ſervitutem addicuntur. Jud. c. 3.

2. Iſraëlitis autem res in pejus lapſæ ſunt, quod à labore eſſent deſuefacti, cultumque Dei negligerent. nam, cum ſemel ab honeſtæ inſtitutionis diſciplina defecerant, eò ferebantur ut pro libidine ſuoque arbitratu vitam agerent: quo factum eſt ut patriis & familiaribus Chananæorum vitiis ad ſatietatem uſque indulgerent. Eis igitur iraſcitur Deus; ac felicitate, quam infinitis pæne laboribus adepti erant, luxu diffluentes exciderunt. Nam bellum eis inferente Chuſarthe Aſſyriorum rege, & multos acie dimicantes amiſerunt, & obſidione valida capti ſunt. quidam vero timore ſeſe ei addixerunt: & tributa, quæ vix ſolvendo erant, ſubjecti ſolvere tenebantur, & omne genus contumelias per octo annos ſufferebant. quibus exactis hoc modo à calamitate ſua liberati erant.

III.

Eos in libertatem reſtituit Hothnielus. Jud. c. 3.

IV. 3. Quidam è tribu Judæ, nomine Hothnielus, Kenezi filius, vir impiger, magnique animi, (oraculo monitus ne deſpiceret Iſraëlitas in hujuſmodi neceſſitatem adductos, ſed in libertatem eos vindicare auderet) cum multo opere ſibi aliquot periculi ſocios adſciviſſet, (pauci enim erant quos præſentis rerum ſtatus pudebat, quive eum in melius mutari deſiderabant) primo quidem præſidium ſuis à Chuſarthe impoſitum interficit; numero vero commilitonum illi creſcente ex eo, quod in primis ad quæ aggreſſus eſt non lapſus fuerit, prælium committunt cum Aſſyriis, &, cum eos univerſos in fugam conjeciſſent, Euphratem trajicere coëgerunt. Hothnielus autem, ut qui re vera egregium fortitudinis ſuæ ſpecimen dederit, in rei bene geſtæ præmium principatum à populo accepit, ut eos judicaret. Et *is*, cum annis quadraginta *Iſraëlitis* imperaſſet, vitam cum morte commutavit.

τες, καὶ κατασκεψάμενοι γῆν ἀγαθὴν καὶ πάμφορον, σημαίνουσι τοῖς αὐτῶν. [a] οἱ δ' ὁρμηθέντες στρατῷ κτίζουσιν αὐτόθι πόλιν Δάνα, ὁμώνυμον τῷ Ιακώβου παιδὶ, φυλῆς δ' ἐπώνυμον τῆς αὐτῶν.

β'. Τοῖς δ' Ισραηλίταις συβαίνει ὑπὸ τε ἀπειρίας τοῦ πονεῖν τὰ καλὰ, καὶ ἀπὸ τοῦ τὸ ἡδὺ ὀλιγωρεῖν. [b] μεταπιπτόντες γὰρ ἅπαξ τοῦ κόσμου τῆς πολιτείας, [c] ἐπεφέροντο τοῖς τὸ καθ' ἡδονὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν βιοῦν, ὡς καὶ τὰ ὀπτωμανίζοντα τοῦθ' τοῖς Χαναναίοις ἀναπίμπλασθαι κακῶν. ὀργίζεται τοίνυν αὐτοῖς [d] ὁ Θεὸς· καὶ διὰ σπ γ'. πόνοις μυρίοις εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο, οὕτω ἀπέβαλον ἅμα τρυφῇ. στρατεύσαντος γὰρ ἐπ' αὐτοὺς [e] Χυσάρθου τοῦ τῶν Ασσυρίων βασιλέως, πολλούς τε τῶν παραταξαμένων ἀπώλεσαν, καὶ πολιορκούμενοι κατ' ὀλίγον ἡρέθησαν. εἰσὶ δ' [f] οἱ διὰ φόβον ἐκουσίως αὐτῷ προσεχώρησαν φόρους τε οὐ δυνατοῦ μείζονας ὑπομένειν ἐτέλουν, καὶ ὕβρεως παντοίας ὑπέμενον ἐπὶ ἔτη ὀκτώ. μετὰ δὲ τὰ κακὰ οὕτως ἠλευθερώθησαν.

γ'. Τῆς Ιούδα φυλῆς τις [g] Οθνιὴλος τοὔνομα Κε- δ'. νέζου υἱὸς, ἀνὴρ, καὶ τὸ φρόνημα γενναῖος· χρησθὲν αὐτῷ μὴ περιορᾶν οἰκτρὰν τοιαύτην τοὺς Ισραηλίτας ἀνάγκην κειμένους, ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν αὐτοὺς ἐκφέρειν τολμᾷν· [h] παρασκευασάμενος συλλαμβάνεσθαι τῶν κινδύνων τινὰς αὐτῷ· ὀλίγοι δ' ἦσαν, ὡς αἰδὼς ἐπὶ [i] τοῖς τότε παροῦσιν ἐτύγχανε καὶ προθυμία μεταβολῆς· [k] τοῦτον μὲν τὸν παρ' αὐτοῖς ὄντα φρονεῖν τὰ Χυσάρθου διαφθείρει, [l] προσγενομένων δὲ πλειόνων τῶν συναγωνιζομένων ἐκ οὗ μὴ διαμαρτεῖν τοῦ τὰ πρῶτα τῆς ἐπιχειρήσεως, μάχῃ τοὺς Ασσυρίους συνάπτουσι, καὶ τοὺς τὸ παντελὲς [m] αὐτοὺς ἀποδράμοντας, περαιοῦσθαι τὸν Εὐφράτην ἐβιάζοντο. [n] Οθνιὴλος δὲ, ὡς ἔργῳ [o] πείραν αὐτοῦ δεδωκὼς τῆς ἀνδραγαθίας, γέρας ὑπὲρ αὐτῆς λαμβάνει παρὰ τοῦ πλήθους ἀρχεῖν, ὅστε κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἄρξας ἐπ' ἔτη [p] τεσσαράκοντα, καλαφέρεται τὸν βίον.

V. CAP. IV. ΚΕΦ. δ'. ε'.

Quomodo populus noſter rurſum Moabitis ſervit; & per Ehudem in libertatem vindicatur, qui imperio potitus eſt annis octoginta.

Ως πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ τινὰ Ηὗδα τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἔτη κατασχόντα ὀγδοήκοντα.

HOC autem mortuo, rurſum res Iſraëlitarum, cum nemo populum imperio regeret, in pejus ruere cœperunt; &,

Τελευτήσαντος [q] δὲ τούτου πάλιν τὰ τῶν Ισραηλιτῶν εἰς ἀναρχίας ἐξέπεσε πράγματα· καὶ τῷ

Semechonitidem. Quod vero *Majoris* nuſquam alibi facta ſit deſcriptio, *Lightfootus* cenſet (in *Chorogr.* ad *Matth.* c. LXVII.) non eſſe hunc alium rivum ſive fluvium; ſed *Parvum* eſſe è fontibus uſque ad Semechonitidem: eundemque fluvium jam auctiorem *Majorem* appellari. *Cellar.* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 293. *a* Ita è *Cod. Samb.* pro οἱ δ' ὁρμ. quod in *reliquis* obtinet. *b* Sunt qui legunt μεταπιπτόντος, etiam invitis omnibus libris. *c* Ita è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* cum quibus fere conſentiunt *Big.* & *Samb.* quorum in uno ἐφέροντο αὐτοὺς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰ. βιῶν, in altero ἐφέροντο αὐτοὺς τὰ κ. ἡ. κ. β. ἰ. βιῶν. in *Editis*, ἐφ' ἑτέρου τὸ αὐτὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰδίαν ἰέναι. *d* Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* deeſt articulus. *e* Ita in noſtris omnibus *Codd. Gr.* præter *Vat.* qui paſſim habet Σωσαρθίμου. in *Latinis* dicitur *Cuſardus*, vel *Cuſarthus*. in Hebraïcis *Bibliorum* Codd. *Chuſan raſarthaim*. unde Χουσαρσαθαίμ in LXXII. *Euſtathio* ad *Hexaëmeron* Χουσαρθάν. *f* Sic *Samb.* in *reliquis* οἱ. *g* Placuit ita legere, cum in *S. Literis* (*Jud.* c. 1. v. 13.) juxta textum *Hebraicum* ſit *Hothniel filius Kenez*, & in LXX. Γοθονιὴλ υἱὸς Κενὲζ, ac diſertim in *Cod. Vat.* Ὀθονιὴλος τοὔνομα Κενὲζου υἱὸς, atque in *Zonara*, qui *Joſephum* ſolet exſcribere, ὁμωνύμου τινὸς ἀνὴρ, ὃν τῆς Ιούδα φυλῆς, Γοθονιὴλ κεκληκότος. in *Editis* τὸν Κενίαζος ὄνομα, &c. nec aliter *Big.* & *Samb.* niſi quod Κενίζος habeant. *h* Παρασκευασάμενος *Samb.* *i* Ita *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt τοῦτο. *k* Πρῶτον μὲν σὺν ὀλίγοις τῶν Ασσυρίων τὸν κ. *Busb.* & *Hen.* *l* Προσγινομένων δ' αὐτοῦ κ.λ. *Busb.* & *Hen.* *m* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῶν. *n* Jam Γοθονιὴλος in *Cod. Vat.* Κενίαζος in *Editis* Κενίζος *Samb.* Κενάζος *Big.* *o* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πείραν αὐτῷ λαμβάνει &c. ſex vocibus omiſſis. proclivi admodum errore ex ſimilitudine vocum αὐτοῦ & αὐτῆς. quod norunt quibus cum vett. membranis res eſt. *p* Πεντήκοντα juxta *Zonaram* & *Sulpitium Severum*. *q* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτοῦ.

a Καὶ

τῷ μὴ ἀφὶ τιμῆς ἄγειν τ̀ Θεὸν μηδὲ τοῖς νόμοις ὑπακόειν [a] ἔτι μᾶλλον ἐκακοῦντο, ὡς καταφρονήσαντα αὐτῶν ἀφ' ὑφ' ἁκοσμίας τ̀ κατὰ τ̀ πολιτείαν [b] Εγλῶνα, τ̀ Μωαβιτῶν βασιλέα, πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐξενεγκόν, καὶ πολλαῖς μάχαις αὐτῶν κρατήσαντα, [c] καὶ τοὺς φρονήματι τ̀ ἄλλων ἀφαφέροντας ὑποτάξαντα πρὸς τὸ παντελὲς αὐτῶν τ̀ δύναμιν ταπεινῶσαι, καὶ φόρους αὐτοῖς [d] ὑποτάξαι τελεῖν. καθιδρύσας δ' αὐτὸς ἐν [e] Ιεριχοῦντι [f] βασίλειον, ὑδὸν τ̀ εἰς τὸ πλῆθος κακώσεως [g] παρέλιπεν· ἐπὶ τε πενίαν αὐτοὺς κατέστησεν, [h] ὀκτωκαιδέκατον ἔτος λαβὼν δ' οἶκτον ὁ Θεὸς τ̀ [i] Ισραηλιτῶν ἐφ' οἷς ἔπασχον, καὶ ταῖς [k] ἱκετείαις αὐτῶν ὑποπλασθείς, ἀπήλλαξε τ̀ [l] ὑπὸ τοῖς Μωαβίταις ὕβρεως. [m] ἠλευθέρωσε δὲ τὸν τρόπον τοῦτον.

β'. Τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς νεανίας, [n] Ηὴδης μὲν τοὔνομα, Γηρᾶτι πατρὸς, τολμῆσαί τε ἀνδρειότατος, καὶ τὸ σώματι πρὸς τὰ ἔργα [o] χρῆσθαι δυνατώτατος, τ̀ χειρῶν τ̀ ἀριστερὰν ἀμείνων, καὶ [p] ἀπ' ἐκείνης τ̀ [q] πᾶσαν ἰσχὺν ἔχων, κατῴκει μὲ ὁ Ιεριχοῦντι καὶ αὐτὸς· συνήθης δὲ γενόμενος τῷ Εγλῶνι, δωρεαῖς αὐτὸν θεραπεύων καὶ ὑποχόμενος, [r] καὶ ἀφ' τοῦτο καὶ τοῖς περὶ τὸν βασιλέα θεσπιλῆ τυγχάνειν αὐτόν. καί ποτε συὸ δυσὶν οἰκέταις δῶρα τῷ βασιλεῖ φέρων, ξιφίδιον κρύφα τῷ δεξιῷ σκέλει περιδησάμενος εἰσῆλθε πρὸς αὐτόν· ὥρα δ' ἦν θέρους, καὶ τῆς ἡμέρας ἤδη μεσούσης, ἀνέῳντο αἱ φυλακαὶ, [s] ὑπό τε τ̀ καύματος, καὶ πρὸς ἄριστον τετραμμένων. δὴς οὖν τὰ δῶρα τῷ Εγλῶνι ὁ νεανίσκος· διέτριβε δ' ἔν τινι δωματίῳ δεξιὸς πρὸς θέρος ἔχοντι πρὸς ὁμιλίαν ἐτράπετο. μόνοι δ' ἦσαν, τ̀ βασιλέως καὶ τὺς ἐπεσιόντας τ̀ θεραπόντων [t] ἀπιέναι κελεύοντος, διὰ τὸ πρὸς Ηὴδλον ὁμιλεῖν. [u] καθῆστο δὲ ὑπὸ θρόνῳ, καὶ δὴς εἰσῆλθε τ̀ Ηὴδλου μὴ ἀφαμάρτῃ, καὶ μὴ δῷ χαλεπὴν πληγήν. ἀνέῳσιν οὖν αὐτὸν, ὅναρ εἰπὼν ἔχειν ἐκ προστάγματος αὐτοῦ δηλῶσαι τ̀ Θεοῦ. καὶ ὁ μὲν πρὸς τὴν χαρὰν τὴν τ̀ ὀνείρατος [x] ἀνεπήδησεν ἀπὸ τ̀ θρόνου. πλήξας δ' αὐτὸν ὁ Ηὴδλος εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὸ ξιφίδιον [y] καταλιπὼν, ἔξεισι [z] προσκλείσας τ̀ θύραν. οἱ τε θεράποντες ἠρέμουν, εἰς ὕπνον τρέπεσθαι νομίζοντες τ̀ βασιλέα.

γ'. Ο δὲ Ηὴδλος τοῖς Ιεριχουντίοις ἀποσημαίνων κρυπτῶς, παρεκάλει τ̀ ἐλευθερίας ἀντιλαμβάνεσθαι. οἱ δὲ, ἀσμένως [a] τοῦτ' ἀκούσαντες, αὐτοί τε εἰς τὰ ὅπλα ἦσαν, καὶ διέπεμπον εἰς τὴν χώραν τὺς ἀποσημαίνοντας κέρασιν [b] ἆχον. τοῦτο γὰρ συγκαλεῖν τὸ πλῆθος, πάτριον ἦν. οἱ δὲ περὶ τ̀ Εγλῶνα πολὺ μὲ χρόνον ἠγνόουν τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, δείσαντες μή τι νεώτερον εἴη περὶ αὐτὸν γεγονὸς, εἰσῆλθον

quod nec Deo *debitum* tribuerint honorem, nec legibus obedientiam, adhuc magis afflige-bantur, poſtquam Eglon Moabitarum rex, qui propter reip. perturbationem eos deſpexerit, bello adortus ipſos fuerat; &, cum multis præliis eos viciſſet, animoque cæteris elatiores ſibi ſubjeciſſet ad potentiam eorum prorſus deprimendam, tributa etiam ipſis *gravia* imperaverat. Sibi enim ſede regia in Jerichunte conſtituta, modis omnibus populum vexavit, feciteque ut in *ſumma* inopia per annos octodecim degerent. At Deus, Iſraëlitarum ob calamitates quas perferebant miſertus, atque precibus eorum ſupplicibus flexus, eos à Moabitarum injuriis liberavit. Hoc autem modo liberationem iis peperit.

Iſraëlitæ, longæ pacis malo corrupti, ab Eglone Moabitarum rege in ſervitutem redigiuntur. Jud. cap. 3.

2. Juvenis è tribu Benjamitide, nomine quidem Ehudes, Gera vero patre *natus*, tam ad magna audenda animi plenus, quam ad eadem exſequenda corpore validiſſimus, melior manuum ſiniſtrâ & ab ea omne robur trahens, in Jerichunte quidem & ipſe habitabat, familiarior vero factus eſt Egloni, *quippe* muneribus ipſum *ſibi* concilians & pleniori obſequio devinciens, ita ut eo nomine etiam cæteris, qui circa regem erant, charus admodum haberetur. Ac cum aliquando, duobus famulis comitatus, munera Regi ferret, ſica ſub veſta accinctus ad femur dextrum introiit ad Regem. erat autem æſtatis tempus, &, cum jam meridies eſſet, remiſſius agebant cuſtodes, aut propter æſtum, aut quod ad prandium diverterint. Juvenis igitur, oblatis Egloni muneribus, (morabatur enim in cubiculo quodam æſtati bene accommodato) confabulari cum eo cœpit. nam ſoli erant, Rege famulos qui *tum forte* ingrederentur foras abire jubente, ut cum Ehude colloqueretur. Sedebat autem in ſolio, & timor inceſſit Ehudem ne falleret ictus, & plagam minime lethalem inferret. Ipſum igitur ſuſcitavit, dicens ſe habere ſomnium ei ex Dei mandato narrandum. Et ille quidem præ gaudio, quod ſomnium eſſet auditurus, è throno exſiluit: Ehudes vero, ictu ei in cor impacto, & pugione in vulnere relicto, egreditur clauſis poſt ſe foribus; ac famuli *interim* quieſcebant, regem in ſomnum delapſum eſſe rati.

Ab Ehude, qui Eglonem interemit, in libertatem armis vindicantur. Jud. c. 3.

3. Ehudes vero, Jerichuntinis re clam indicata, ipſos hortabatur ut ſeſe in libertatem aſſererent. Illi vero, libenter hæc accipientes, & ipſi ad arma accurrebant, & per totam regionem *aliquos* dimittebant, qui id cornuum arietinorum ſonitu ſignificarent. hiſce enim mos patrius erat populum convocare. Eglonis autem domeſtici diu ignorabant id quod ei acciderat. Sed cum jam adveſperaſceret, veriti ne quid ei novi & inſoliti contigiſſet, in cubiculum

Jerichuntini, occiſo Eglone, arma capiunt. Jud. c. 3.

a Καὶ ἔτι μᾶλλον *Vat.* b Ita *Vat.* Εγλωνα *Baſ.* & *G.* Αἰγλῶνα τ̀ *M. Big.* & *Samb.* Εγλὼμ LXXII. Αἰγλὼμ *Zonar.* c Sic cum *Cod. Vat.* τῇ τοῖς φρονήμασι τ̀ ἄλλων ἀφαιροῦντας *Big.* & *Samb.* in *Editis* τῇ τοῖς φρονήμασι τ. ἄ. ἀφαιροῦντας. d Επιταξει *Big.* & *Samb.* e Sc. alicubi in agro *Jerichuntino*, aut non procul ab urbis nondum (ut liquet ex 1 *Reg.* 16.34.) inſtauratæ ruderibus. f Ita *Vat. Baſ. G.* & *Zonaras.* βασιλειαν *Big. Samb. Hen.* & *Vet. Interpr.* quin & τῷ πωτὲ ἀποδειξας adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* g Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *cæteris* παρέλειπεν. h Εἰς ὀκτ. *Big. Samb.* & *Vat.* i Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* deeſt vox Ισραηλιτῶν. pro ea αὐτῶν habent *Busb.* & *Hen.* k *Al.* ἰκεσίαις. l Υπὸ *Big.* & *Samb.* m Ηλευθερώθησαν ſoli *Big.* & *Samb.* n Ita cum *Samb.* in *ſummariis*, pag. 177. quam videſis. In *Editis*, *Aliiſque* Ιούδης. atque ita vel Ιούδας in ſuis *Joſephi* codicibus legerat *Zonaras.* o Χρήσασθαι *Big.* & *Samb.* p Κατ' ἐκείνης *Big.* τῇ ἀπ' ἐκείνου *Samb.* q Απασαν *Big. Samb.* & *Vat.* r Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐφ' ᾧ τοῦτο. mox τὸν non agnoſcunt *Big.* & *Samb.* ſ Καὶ ὑπό τε τ̀ κ. *Vat.* t Απιέναι κελεύοντος *Big.* & *Samb.* ἀπιέναι κελεύοντα *Vat.* u Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* καθῆστο. x Ανέστη *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* y Εγκαταλιπὼν *Big.* & *Samb.* z Προκλίνας *Iidem.* a Vocem τοῦτο inſerui è *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* b Illud ἆχον ex *Big. Samb.* & *Vat.*

cubiculum ingreſſi ſunt. Cumque mortuum inveniſſent, conſilii inopes hærebant; & antequam præſidia in agmina cogi poterant, illis magno numero ſuperveniunt Iſraëlitæ. Et alii quidem è veſtigio perempti ſunt; alii vero fuga dilabuntur, ut in terram Moabiticam evaderent. Erant autem ultra decem millia. & Iſraëlitæ, vada Jordanis præoccupantes quà tranſitus erat, perſequentes eos interimunt: & in ipſo trajectu plurimos ex iis conficiunt. nec quiſquam è manibus ipſorum effugit. Et Hebræi quidem hoc modo è ſervitute Moabitica liberati ſunt. Ehudes autem, ob hanc cauſam totius populi principatu honoratus, vita decedit, cum imperium per annos octoginta tenuiſſet: vir *ſane*, quamvis facinus præclarum jam memoratum non feciſſet, *omni* laude dignus. Ac poſt hunc Sanagarus Anathi filius, electus *ab omnibus* ut regnaret, primo imperii anno vitam finivit.

Ehudes à populo principatum accipit. Jud. c. 3.

Ei in imperio ſuccedit Sanagarus. Jud. c. 3.

ϑον εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ νεκρὸν εὑρόντες, ὃν ἀμηχανίᾳ [a]καθειστήκεσαν· καὶ πρὶν τὴν φρουρὰν συναφθῆναι, [b]τῶν Ἰσραηλιτῶν αὐτοῖς ἐπέρχεται πλῆθος. καὶ οἱ μὲν εὐθὺς χρῆμα ἀναιροῦνται· οἱ δὲ εἰς φυγὴν τρέπονται, ὡς ὑπὲρ τὴν [c]Μωαβίτιν σωθησόμενοι. ἦσαν δὲ ὑπὲρ μυρίους. καὶ Ἰσραηλῖται, προκατειληφότες τὸν Ἰορδάνην τὰ βαθέα, διώκοντες ἔκτεινον· καὶ κατὰ τὰ βαθέα πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσιν. διέφυγέ τε οὐδὲ εἷς τὰς χεῖρας αὐτούς. καὶ οἱ μὲν Ἑβραῖοι τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν ὑπὸ τοῖς Μωαβίταις δουλείας ἀπηλλάγησαν. Ἤδης δὲ, τῆς αἰτίας ταύτης τιμηθείς τε τοῦ πλήθους [d]ἅπαντος ἡγεμονίᾳ, τελευτᾷ, τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν [e]ὀγδοήκοντα κατασχών, ἀνὴρ καὶ δίκα τῆς προειρημένης πράξεως ἐπαίνου δίκαιος τυγχάνειν. καὶ μετὰ τοῦτον [f]Σανάγαρος, ὁ Ἀνάθου παῖς, αἱρεθεὶς ἄρχειν, τὸν πρῶτον τῆς ἀρχῆς ἔτει κατέστρεψε τὸν βίον.

VI. CAP. V. ΚΕΦ. ε'. 5'.

Quomodo Chananæis eos dura ſervitute prementibus per annos XX. *à Baraco & Debora liberati ſunt, qui rerum ſummæ præerant per annos* XL.

Ὡς Χαναναίων αὐτὸς καταδυλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Jabinus, Chananæorum rex, Iſraëlitas ſubjugat, crudeliſque dominatu premit. Jud. cap. 4.

RUrſus autem Iſraëlitæ, (meliora enim ex prioribus *ſuis* calamitatibus nequaquam didicerant, ut qui nec Deum coluerint nec legibus obtemperarint) antequam ad breve tempus à Moabitica ſervitute reſpirarent, à Jabino Chananæorum rege ſub jugum mittuntur. Is enim ex urbe Aſoro ortus (hæc vero ſita eſt ſuper Semechonitidem lacum) exercitum quidem peditum alebat ad millia trecenta, equitum vero ad decem millia, currus autem ter mille habebat. His itaque copiis præfectus Siſares, apud Regem dignitate primus, Iſraëlitas cum eo congreſſos graviter afflixit, adeo ut iis tributa imperarit.

2. Viginti quidem annos hæc pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deuſque illarum protervos & in ipſum ingratos animos diutius ſubigere voluit. Qui tandem prudenter reſipiſcentes, malis utpote edocti calamitates è legum contemptu illis accidiſſe, Deboram quandam vatem (apem enim ſignificat nomen iſtud juxta linguam Hebraïcam) *adeuntes* obſecrant, ut Deum precibus exoraret, ut ſortis illorum miſeraretur, nec eos deſpiceret à Chananæis *prope* deletos. Deus autem ſalutem illis annuit, & in ducem elegit Baracum è tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur ſignificat ex Hebræorum dialecto.

Ἰσραηλῖται δὲ πάλιν· οὐδὲν γὰρ ὅτι διδαχῇ τῶν κρειττόνος ἐλάμβανον τὸ πρότερον [g]ἠτυχημένων, ὑπό τε τῶν μήτε σέβῃ τὸν Θεὸν μήθ' ὑπακούειν τοῖς νόμοις· [h]πρὶν ἢ τὸ ὑπὸ Μωαβίταις ἀναπνεῦσαι δουλείας πρὸς ὀλίγον, ὑπὸ [i]Ἰαβίνῃ τῷ τῶν Χαναναίων βασιλέως χαλεπῶς δουλεύειν. ὅστις ἦν ἐξ Ἀσώρης πόλεως ὁρμώμενος· αὕτη δ' ὑπῆρχεν τῆς [k]Σεμεχωνίτιδος λίμνης· στρατὸν μὲν ὁπλιτῶν τεσσάκοντα ἔτρεφε μυριάδας, μυρίους δὲ ἱππέας, [l]τρισχιλίων δὲ ἁρμάτων [m]ὑποφῆ. τούτης δὴ στρατηγῶν τῆς δυνάμεως [n]ὁ Σισάρης, τιμῆς τῆς πρώτης παρὰ τῷ βασιλεῖ τυγχάνων, συνελθόντας πρὸς αὐτὸν τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκάκωσε δεινῶς, ὥστε αὐτοῖς ὑποτάξαι τελεῖν φόρους.

β'. Εἴκοσι μὲν οὖν ἔτη ταῦτα πάσχοντες ἤνυσαν, μήτε [p]αὐτοὶ φρονεῖν ὑπὸ τῆς δυστυχίας ὄντες ἀγαθοί, τοῦ τε Θεοῦ [q]πλεῖον δαμάσαι θέλοντος αὐτῶν τὸν ὄγκον καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν [r]ἀγνωμοσύνην. καὶ μεταθέμενοι τὸν λαπτόν, σωφρόνως συνδιδαχθέντες τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἀνοσιότητος τῶν νόμων ὑπάρξαι, [s]Δεβώραν τινὰ προφῆτιν· μέλισσα δὲ σημαίνῃ τὄνομα κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν· ἱκέτευον δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ μὴ [t]παντάπασιν ἀπολλυμένους αὐτοὺς ὑπὸ Χαναναίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπένευσε σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ στρατηγὸν αἱρεῖται Βάρακον τὸν [u]Νεφθαλίτιδος ὄντα φυλῆς. Βάρακος δὲ ἑρμηνεύεται ἀστραπή, κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν.

γ'. Με-

a Καθειστήκεσαν *Big.* καθεστήκεσαν *Vat. & Samb.* *b* Τὸ τῶν Ισρ. *Samb. & Vat.* *c* Μωαβίτιν *Samb.* *d* Πάντων *Big. & Samb.* *e* Ογδοὴ malit *Jac. Cappellus.* quem vide in *Hiſt. Sacr. & Exot.* ad A. M. 2573. & 2657. Habetur expreſſum (inquit *Uſſerius* in *Chron. S.* p. 208) in *Jud.* c. 3. v. 30. *& quievit terra octoginta annis*, non quod per tot annos Iſraëlitis *Ehud* præfuerit (quod ab omni veriſimilitudine eſt alieniſſimum) ſed quod occiſo per *Ehudem* Eglone, cui per annos XIIX. Iſraëlitæ ſervierant, quieſcere cœperit terra anno LXXX°. poſt priorem pacem ab Othniele illi reſtitutam. *f* Σάγαρος *Big. & Samb.* Σαμγὰρ juxta *Bibl. Hebr.* Σαμιγὰρ LXXII. Σαμφάρος ſcribendum eſſe cenſet *Druſius.* *g* In *Editis, Aliiſque* ἰτυχημένων, ſed cum ἠτυχημένων habeant *Big. & Samb.* levicula cum mutatione malui ἰτυχημένων. præſertim cum ita legiſſe videatur *Vet. Interpr.* *h* Quî id poteſt dici (inquit *Scholanus*) cum octoginta annis principatus Ehudæ quieverint? Vide *Annott.* ad v. 12. *i* In quibuſdam *MSS.* Λοῖτε. in LXXII. Ιαβὶν aut Ιαβὶν. *k* Utrum Σαμεχωνίτιδος vel Σαμοχωνίτιδος (nam utroque modo apud *Joſephum* ſcribitur) verior ſit ſcriptura, aliorum eſto judicium. *l* *Joſephum* erroris arguunt *Bochartus & Scholanus*, quod in *S. Literis* non amplius habeamus quam currus DCCCC. *m* Ita *Big. & Samb.* in *reliquis* ὑπῆρεν. *n* Sic *Big. Samb. & Vat.* Σισάρα LXX. Σισέρας *Zonar.* *o* Illud ὃν inſerui è *Big. Samb. & Vat.* *p* Αὐτοὶ non agnoſcit *Vat.* *q* Πλείων χρόνῳ *Samb. & Vet. Interpr.* πλεῖον χρόνου *Big.* *r* Ἀγνωμοσύνην, ἵνα μετανοήσ. τ. λ. σωφρονῶσι διδαχθ. τ. σ. ἀ. ὧν τ. π. τ. ν. ὑπάρξειν. Δαββώρα δέ τινα &c. *Big. & Samb.* *s* Ita *Baſ. G. Glycas, Aliique.* Δαββώρα *Big. & Samb.* Δεββῶρα *Vat.* Δεββῶρα LXX. Δεββώρα *Zonar.* *t* Ita *Big. & Samb.* ὑπεμδεῖν in *Editis, Aliiſque.* Vide p. 196. v. 2. *u* Sic *Big. Samb. & Vat.* in *reliquis* Νεφθαλίδος. *a* Εκίλευσε

γ'. Μεταπεμψαμένη δ' ἡ Δεβώρα τὸν Βάρακον, ὁπλέξαντα τ νέων μυρίους [a] ἐκέλευε χωρεῖν ὁπὶ τοὺς πολεμίους. ἀποχρῆναι γὰρ [b] τοσοῦτον, ὃν Θεὸς προεμηνύσατο, καὶ νίκην ἐπισημήνασθαι. Βαράκου δὲ φαμένου [c] ὑ στρατηγήσειν μὴ καὶ ἐκείνης αὐτῷ συστρατηγούσης, ἀγανακτήσασα, "σὺ μέν, εἶπε, γυναικὶ τῆς ἀρχῆς ἀξιοῖς "μαλακὸν ὅσον δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐγὼ δὲ ὑ παρατύμῃ". ὑ συναθροίσαντες μυρίους, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς [d] Ἰταβυρίῳ τῷ ὄρει. ἀπήντα δὲ αὐτοῖς ὁ Σισάρης, ὃν βασιλέως κελεύσαντος πολεμίων οὐκ ἄπωθεν. τοὺς δ' Ἰσραηλίτας καὶ τ Βάρακον, [e] καταπλαγέντας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ ἀναχωρεῖν διανοουμένους, ἡ Δεβώρα κατεῖχε, τῇ συμβουλῇ ποιεῖσθαι κατ' ἐκείνην κελεύουσα τὴν ἡμέραν. νικήσειν γὰρ αὐτούς, καὶ συλλήψεσθαι τ Θεόν.

δ'. Σωπήσαντι οὖν, ὑ προσμιγέντων αὐτῷ [f] χειμὼν ὀπτίνειος μέγας, ὑ ὕδωρ πολὺ, καὶ χάλαζα· ἐ τόν τε ὑετὸν ἐξ ἐναντίου προσωπον ἤλαυνε τ Χαναναίων ἄνεμος, ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν ὀπιπτοῦν, ὡς ταῖς τοξείαις ἀχρήστους αὐτοῖς εἶναι καὶ τὰς σφενδόνας. οὔτε ὁπλίται διὰ τὸ κρύος χρῆσθαι τοῖς ξίφεσιν ὐκ ἔσχον. τοὺς δ' Ἰσραηλίτας ἧττόν τε ἔβλαπτε κατόπιν χιμάζων ὁ χειμὼν, καὶ πρὸς τ ἔννοιαν τ βοηθείας τοῦ Θεοῦ θάρσος ἐλάμβανον· ὥστε, εἰς μέσους ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τ Ἰσραηλιτῶν· οἱ δ' ὑπὸ τ οἰκείας ἵππου παραχθέντες ἔπεσον, ὡς ὑπὸ τ ἁρμάτων πολλοὺς [h] αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σισάρης δὲ καταπηδήσας ὃν ἅρματος, ὡς εἶδε τὸν προπολὺ γινόμενον, φυγὴν ἀφικνεῖται πρός τινα τῶν [i] Κενετίδων γυναῖκα, [k] Ἰάλλῃ ὄνομα· ἣ κρύψαί τε ἀξιώσαντα δέχεται, καὶ ποτὸν αἰτήσαντι [l] δίδωσι γάλα διεφθορὸς ἤδη. ὁ δὲ πιὼν τὸ μέτριον ἀνεπαύλεσεν, εἰς ὕπνον τρέπεται· ἡ δὲ Ἰάλη κοιμωμένου σιδηρέον ἦλον ἐλάσασα σφύρῃ [m] διὰ ὃ κροτάφου αὐτῷ διέπειρε τὸ ἔδαφος, καὶ τοῖς περὶ τ Βάρακον μικρὸν ὕστερον ἐλθοῦσιν [n] ἐπεδείκνυε τῇ γῇ προσπλωμένον. καὶ ὕπως μὲν ἡ νίκη αὕτη πρὸς θεᾶς, κατὰ τὰ ὑπὸ Δεβώρας εἰρημένα, εἰς γυναῖκα· Βάρακος δὲ, στρατεύσας ἐπ' Ασωρ, ὁ Ἰαβίνου τε ὑπαντιάσαντα κτείνει, καὶ, ὃν στρατιᾷ πεζῇ χιλίων εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, στρατιᾷ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

3. Debora autem, Baraco accerſito, ei præcepit, ut, juvenum ad decem millia delectu habito, contra hoſtes proficiſceretur. tantum enim copiarum ſufficere præſertim cum Deus ita præmonuerit, & victoriam prænunciarit. Baraco vero dicente, ſe nolle exercitum ducere, niſi & ei imperio juncta eſſet, indignata, "tu quidem, "ajebat, mulieri de honore impertiris, quem "Deus in te contulit, ego vero *illum* non re"cuſo". Ac cum decem millia collegiſſent, caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium. Illis vero obviam fit Siſares, Rege hoc ipſum imperante: & non longe ab hoſte cum exercitu conſedit. Iſraëlitas autem & Baracum, hoſtium multitudine territos & de receptu jam cogitantes, retinuit Debora, juſſitque ut illa die prælio decertarent. victoriam enim penes ipſos fore, Deumque illis opem & auxilium laturum. *Baracus & Debora illis priſtinum ſtatum reddiderunt. Jud. c. 4.*

4. Pugnam itaque ineunt, & acie dimicantibus magna ingruit tempeſtas, cum largo imbre & grandine: ventuſque in adverſos Chananæorum vultus pluviam egit, oculis eorum caliginem objiciens, ita ut jacula & fundæ illis nulli fuerint uſui. gravis etiam armaturæ milites præ torpore gladios tenere non poterant. Iſraëlitas vero tempeſtas, terga eorum diverberans, & minus offendebat; & inde majores animos ſumebant, cogitantes Deum ſibi in auxilium veniſſe: adeo ut * in medios hoſtes irruentes, ingentem eorum ſtragem ediderint. ac alii quidem ab Iſraëlitis; alii vero ſuo ab equitatu perturbati ceciderunt, adeo ut multi illorum à curribus *protriti* mortem oppeterent. Siſares autem, ut vidit ſuos terga vertere, è curru exſiliens fuga delatus eſt ad mulierem quandam Cenetidem, cui nomen erat Jale: quæ & rogantem ut eum celaret excepit, & potum poſcenti lac jam corruptum præbet. Ille autem, cum immodice bibiſſet, *gravi* ſomno corripitur: at Jale dormienti clavum ferreum per tempora ictu vehementi in ſolum adigit; ac militibus Baraci poſt paululum venientibus terræ affixum oſtendit. Atque ſic quidem victoria ipſa, prout vaticinata fuerat Debora, ceſſit mulieri: Baracus vero, cum exercitu Aſorum contendens, & Jabinum, *cum copiis* ei occurrentem, occidit, &, duce cæſo urbem funditus diruens, Iſraëlitarum imperium tenuit annis XL. *Siſares, Jabinenſium dux, à Jale, muliere Cenetide, occiſa. Jud. c. 4.*

ζ.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς οἱ Μαδιανῖται ἅ ἄλλοι, πολεμήσαντες τοῖς Ισραηλίταις, ἐνίκησάν τε ὑ τῇ χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά· αὐτοὺς ὑ Γεδεὼν ἠλευθέρωσεν ὑ ἦρξε ὃ πλῆθος ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

CAP. VI.

VII.

Quomodo Madianitæ cum aliis, bellum Iſraëlitis inferentes, & eos ſuperarunt & terram per ſeptem annos afflixerunt; illos autem Gedeon liberavit, populoque imperavit per annos XL.

Τελευτήσαντος δὲ Βαράκου ὑ Δεβώρας τ αὐτὸν χρόνον, μετὰ ταῦτα Μαδιανῖται, πολεμικαλέσαντες

DEfuncto autem Baraco, *ut* & Debora eodem fere tempore, poſt hæc Madianitæ, Amalecitis & Arabibus *in auxilium* *Iſraëlitæ à Madianitis victi, duroque imperio habiti. Jud. c. 6.*

a Ἐκέλευσε Big. & Samb. *b* Τοσοῦτος Idem. c Ex Big. & Samb. *à* reposui pro μὴ Editorum, Aliorumque. *d* Ita Big. & Vat. atque Joſephus ipſe in Vita ſua. Ἀτωρεῖμ in Edisis, hîc loci. *e* Κατεπλαγέντας Big. & Samb. *f* Sic Big. Samb. Vat. & Gall. 1. ὄμβρος Baſ. G. Epiphan. & Zon. *g* Ὅτε ὑετὸς ὑ προσωπον ἠλαύνετο τ Χαναναίων, ἀμυδρὸς τε ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν ἐπιπτοῦν legiſſe videtur Epiphanius. *h* Abeſt αὐτῶν Big. & Samb. *i* Ita Baſ. & G. Eſt tamen qui malit Καινιτίδων, vel Καινιτιδῶν. in quinque MSS. & Epiphanio Καπιλιδῶν. vitio ſane vetuſto. Κιναιδῶν Vat. Vide Interpp. LXXII. Jud. c. 4. v. 17. *k* Ιαὴλ LXX. *l* Ita Big. Samb. Hen. Busb. Glycas & Zon. γάλα δίδωσι Baſ. & G. γάλα δίδωσι διαφθορὰς ὃ ἦν juxta Epiphanium. *m* Sic Baſ. G. Epiphan. Zonar. & Glycas. Λάβ ὃ γόμφον κατὰ ὃ χαλκοῦ διέπειρε τὸ ἔδαφος Big. Samb. Vat. & Gall. 1. inſigni varietate, fortaſſe à manu Joſephi. *n* Επιδείκνυ Hen. & Busb. *o* Ιαβίνου τε Samb. Ιαβινοῦ τε Busb. Ιαβιλοῦ τε Hen. * Ita placuit vertere, non *per medios hoſtes erumpentes*, quod eſt, Λαβ μέσων ὠσάμενοι τ πολεμίων, ut p. 198. v. 3.

auxilium advocatis, bellum intulerunt Iſraëlitis; *eoſque acie* congreſſos prælio ſuperarunt, & frugibus igne vaſtatis prædam abegerunt. Cumque hæc per ſeptem annos continuos facerent, Iſraëlitarum univerſi in montes conceſſerunt, & loca campeſtria reliquerunt: atque, cuniculos *ſibimet* agentes & ſpeluncas, quicquid hoſtium è manibus evaſerat in illis ut ſervaretur depoſuerunt. Nam Madianitæ, æſtatis tempore expeditionem facientes, hyemem Iſraëlitis ad agros colendos permittebant; ut ex laboribus illorum haberent quod depopularentur. Fames itaque ingruebat, & victus penuria: unde ad Deum precibus converſi ſunt, ab ipſo ſalutem implorantes.

VIII. *Gedeoni angelus forma adoleſcentis apparet, eumque ducem & liberatorem populi pronunciat. Jud. c. 6.*

2. Ac Gedeon Joaſi filius, unus è paucis de tribu Manaſſitide, ſpicarum manipulos ferens clam in torculare eos triturabat. metuebat enim propter hoſtes palam hoc in area facere. Spectro autem ei adſtante adoleſcentis ſpecie, & beatum Deoque charum prædicante; commode reſpondens dixit, ſiquidem hoc benignitatis ejus maximum indicium, quod torculari vice areæ uteretur. Illo vero jubente bono eſſe animo, & conari ut libertatem recuperaret, ſubjiciebat, fieri non poſſe: nam & tribui, ex qua eſſet, numerum deficere; ſeque juvenem *admodum* eſſe, & qui de tantis aggrediendis ne cogitare quidem auderet. Deus autem quicquid deeſſet ſe ſuppeditaturum pollicebatur; & victoriam Iſraëlitis daturum, modo ipſe exercitum ducere non gravaretur.

Trecentos duntaxat è magno exercitu, qui raptim & cum pavore è vola manus biberant, Dei monitu retinuit Gedeon. Jud. c. 7.

3. Hanc itaque rem cum Gedeon juvenibus quibuſdam enarraret, fidem inveniebat: & è veſtigio ad acie dimicandum præſto erat exercitus ad decem hominum millia. Deus autem, Gedeoni in ſomnis apparens, homines eo eſſe ingenio declarabat, ut ſeſe nimium diligerent, & alios virtute præcellentes odio haberent: ut, victoriam à Deo eſſe videri ægre concedentes, *eam* ſibimet tribuant, magno utpote exercitui, dignoque qui cum hoſtibus congrediatur. Igitur ut opis divinæ rem eſſe addiſcerent, conſilium dedit, ut, cum æſtas maxime vigeret, exercitum ad fluvium adduceret, eoſque qui in genua procumberent, atque ita biberent, pro viris magnanimis haberet, quotquot vero cum feſtinatione & tumultu, id facere crederet præ metu & ob terrorem ab hoſte. Cum autem Gedeon, Dei monitis parens, hoc ipſum tentaſſet, trecenti homines reperti ſunt, qui præ metu aquam manibus ſumptam cum trepidatione ori admoverent. Tum juſſit Deus, ut eos ſecum ducens hoſtes adoriretur. Caſtra itaque ad Jordanem fluvium poſuerunt; die proximâ trajecturi.

4. Gedeone autem timore perculſo, (nam & nocte hoſtes ut aggrederetur Deus præceperat)

Ἀμαληκίτας τε καὶ Ἀραβας, στρατεύσιν ὅτι τοὺς Ισραηλίτας· [a] καὶ μάχη νικῶσι τοὺς συμβαλόντας, καὶ τ' καρπὸν δηώσαντες τῷ λείαν [b] ἀπήγοντο. τοῦτο δὲ ποιοῦντων ἐπ' ἔτη ἑπτὰ, εἰς τὰ ὄρη τ' Ισραηλιτῶν ἀνεχάλη τὸ πλῆθος, καὶ τ' πεδίων ἐξεχώρουν· ὑπονόμους τε καὶ σπήλαια ποιησάμενοι, πᾶν, ὅ,τι τοὺς πολεμίους διέφυγεν, ἐν τούτοις εἶχον φυλάττοντες. οἱ γὰρ Μαδιανῖται, καιρὰ ὥραν [c] θέρους στρατεύοντες, τ' χειμῶνα γεωργεῖν τοῖς Ισραηλίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πεπονηκότων αὐτῶν εἰς ἃ βλάπτωσι. λιμὸς δὴ λοιὸν καὶ σπάνις τροφῆς· καὶ τρέπονται τοὺς [d] ἱκετείαν τῷ Θεῷ, σῴζειν αὐτοὺς παρακαλοῦντες.

β'. [e] Καὶ Γεδεὼν ὁ Ιωάσου παῖς, [f] Μανασσήτου φυλῆς ὁ ὀλίγοις, ῥάγματα σταχύων φερόμενος κρυπτῶς εἰς τὸν λῳὸν ἔκοπτε. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐδεδίει φανερῶς τοῦτο ποιεῖν ὅτι τῆς ἄλω. φαντάσματος δ' αὐτῷ παραστάντος νεανίσκου μορφῇ, καὶ φήσαντος εὐδαίμονα καὶ φίλον τῷ Θεῷ, εὐτυχῆ, τοῦτο γοῦν, ἔφη, τεκμήριον τῆς [g] εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον, τῷ λῳῷ [h] με νῦν ἀντὶ ἄλω· χρήσασθαι. θαρρεῖν δὲ παρακελευσαμένου, καὶ πειρᾶσθαι τ' ἐλευθερίαν ἀναστόζειν, ἀδυνάτως ἔχειν ἔλεγε· τῷ τε γὰρ φυλῷ ἐξ ἧς εὐτύχηκε πλήθους ὑστερεῖν, καὶ νέον αὐτὸν εἶναι, καὶ τηλικούτων πραγμάτων ὑπονοίας ἀσθενέστερον. ὁ δὲ Θεὸς, αὐτὸς ἀναπληρώσειν τὸ λεῖπον ἐπηγγέλλετο· καὶ νίκην παρέξειν Ισραηλίταις, αὐτοῦ στρατηγοῦντος.

γ'. Τοῦτ' οὖν διηγουμένου ὁ Γεδεὼν τισὶ τῶν νέων, ὑπετεύετο· καὶ παρακρῆμα τοὺς τῶν ἀγωνὰς ἕτοιμον ἦν τὸ στρατιωτικὸν μυρίων ἀνδρῶν. ὑπισχνεῖτο δὲ κατὰ τοὺς ὑπνους ὁ Θεὸς τῷ Γεδεῶνι. τὴν τε ἀνθρωπίνην φύσιν [i] αὐτοφίλαυτον οὖσαν ἐδήλου, καὶ πρὸς τοὺς ἀρετῇ διαφέροντας ἀπεχθανομένην· ὅπως τε [k] μὴ τ' νίκην παρέντες οἱ Θεοῦ δοκεῖν [l] νομίζωσιν ἰδίαν, ὡς πολὺς στρατὸς ὄντες καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀξιόμαχος. ἵνα μάθωσιν ὃν βοηθείας τ' αὐτῶν [m] τὸ ἔργον, συνεβούλευε περὶ μεσοῦσαν τ' ἡμέραν, ὑπ' ἀκμῆς δ' καύματος ὄντος, ἄγειν τ' στρατιὰν ὅτι τ' ποταμόν· καὶ τοὺς μὲν καλακλιθέντας, [n] καὶ ὕπτιος πίνοντας, εὐψύχους ὑπολαμβάνειν, ὅσοι δ' ἂν ἐπτοημένως καὶ μετὰ θορύβου πίνοντες τύχοιεν, τούτους [o] νομίζειν ὑπὸ δειλίας τοῦτο πάσχειν, καὶ καταπεπληγότας τοὺς πολεμίους. ποιήσαντος δὲ [p] κατὰ τὰς τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας τοῦ Γεδεῶνος, τριακόσιοι ἄνδρες εὑρέθησαν τῇ χειρὶ μετὰ φόβου προσενεγκάμενοι τὸ ὕδωρ πεταραγμένως. ἔφησέ τε ὁ Θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ὅπλοις χειρὸς τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον [q] δὴ ὑπὲρ τοῦ Ιορδάνου, μέλλοντες εἰς τὸ ὄπισθεν περαιοῦσθαι.

δ'. Γεδεὼν δ' ἐν φόβῳ καθεστῶτος· καὶ γὰρ νυκτὸς ὅπλοις χειρεῖν αὐτοῦ ὁ Θεὸς προειρήκει· τῇ δίκῃ αὐτὸν

a Καὶ μάχη τι Samb. & Vat. ſtatim τὰς καρπὰς Hen. & Busb. b Ὑπήγοντο Big. Samb. & Vat. ὑπῆγον Hen & Busb. c Ετως Big. & Samb. more Thucydidis. in Baſ. G. Aliiſque θέρους, lingua communi, ut p. 201. d Sic Big. Samb. & Gall. 1. μετὰ Ἀπίωσι. in Editis, Aliiſque ἱκετείαν. e Ita cum Big. Samb. & Vat. Γεδεὼν ὁ Ἰάσου παῖς in Editis. Καὶ Γεδεὼν ὁ Ἰάσου παῖς Hen. & Busb. Γεδεὼν ὁ Ἰάσου παῖς juxta Vet. Interpr. f Sic Baſ. G. & Vat. Μανασσῆ Big. Samb. Hen. & Busb. rectius forſan. g Eo modo Big. Samb. Gall. 1. & Epiphan. εὐδαιμονίας Baſ. G. Vat. Aliique. h Illud με inſerui ex Big. Samb. Baſ. & Gall. 1. in Editis, Aliiſque delideratur. i Αὐτοῦ φιλαυτὸν Big. & Samb. k Ita cum Big. Samb. Gall. 1. & Epiph. μὴ deeſt in reliquis. l Sic Big. & Samb. νομίσωσιν Hen. & Busb. νομίζουσιν in Editis, Aliiſque. m Αὐτῶν ὃν τὸ ἔργον Samb. & Gall. 1. De hoc hoc loco videſis Gataker. Adverſ. Miſcell. l. 2. c. 18. n Καὶ ὕπτιος πίνοντας εὐψύχους καταλαμβάνειν Hen. & Busb. o Ita Baſ. G. Aliique. hîc δὴ inſerunt Big. & Samb. τούτους δειλοὺς νομίζειν καὶ καταπεπληγότας Vat. p Τῶν Γεδεὼν κατὰ τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας Big. Samb. & Epiphan. q Δὲ in δὴ mutavi auctoritate Vet. Interpr.

a Προσλαβὼν

τὸν ἀπαγαγεῖν βυλόμενον κελεύει, [a] προσλαβόντα τῶν σρατιωτῶν ἕνα πλησίον χωρῆν τῆς [b] Μαδιανιτῶν σκηνώσεως· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. πειθεὶς δὲ [c] ἦλθε, [d] Φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα προσλαβών. καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινι καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγούμενον τῷ συσκήνῳ, ὥστε ἀκοῦσαι τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν. μάζαν ἐδόκει κεφάνην, [e] ὑπ' εὐτελείας ἀνθρώποις ἄβρωτον, κυλιομένην, τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν, καὶ τὰς τῶν σρατιωτῶν πάντων. ὁ δὲ σημαίνειν ὄλεθρον τοῦ σρατοῦ τὸν ὄνειρον ἔκρινε· λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτῷ [f] σωισθῆν ἐπῆλθε. πᾶν τὸ ἄσπερμα τὸ καλούμενον κέγχρον εὐτελέσταον ὁμολογεῖσθαι τυγχάνειν, τοῦ δ' Ασιανοῦ παντὸς τὸ Ισραηλιτῶν ἐστιν ἰδεῖν νῦν ἀπιώτερον γεγενημένον, ὅμοιον δὲ τῷ κατὰ κέγχρον γένει· καὶ τὸ θαρρεῖν τοῖς Ισραηλίταις νῦν [g] μεγαλοφρονοῦν τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεών, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ σρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τὴν μάζαν φῆς [h] ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέψασαν, δέδια μὴ ὁ Θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ὑπανέσθηκε.

ε'. Γεδεῶνα δὲ, ἀκούσαντα ὃ ὄναρ, ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε· καὶ προσέταξεν οἷς τοῖς ὅπλοις [i] τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δ' ἕτοιμοι πρὸς τὰ προαγγελλόμενα [i] φρονηματισθέντες ὑπὸ τοῦ δεδιλωμένου ἦρξ· [k] καὶ κατὰ τετάρτην μάλιςα φυλακὴν προσῆγε τὴν αὐτοῦ σρατιὰν Γεδεών, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν. ἑκατὸν δ' ἦρξε τὸν ἑκάσῳ. ἐκόμιζον δὲ πάντες [l] ἀμφορέας κενοὺς καὶ λαμπάδας ἡμμένας, ὅπως μὴ κατάφωρος τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται· καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ, κριὸς [m] κέρας. ἐχρῶντο δὲ [n] τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. χωρίον δὲ πολὺ καθεῖχε τὸ τῶν πολεμίων σρατόπεδον· πλείσων γὰρ αὐτοῖς ἐν) συνέβαινε κάμηλος· καὶ κύκλῳ [o] τὰ ἔθνη νεμηθέντες ὑφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. οἱ δὲ Εβραῖοι, προειρημένου αὐτοῖς, ὁπότ' ἂν γένωνται πλησίον τῶν πολεμίων, ἐκ συνθήματος, [o] σάλπιγγί τε ἠχήσαντες καὶ τοὺς ἀμφορέας κατεάξαντες, ὁρμῆσαι μετὰ τῶν [p] λαμπάδων ἀλαλάξαντες, καὶ νικᾶν Θεοῦ Γεδεῶνι βοηθήσαντος, τοῦτ' ἐποίησαν. ταραχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔπ τε ὑπνώττοντας, καὶ δείματα. νὺξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ Θεὸς τοῦτο ἤθελεν. ἐκτείνοντο δὲ ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων· οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων, διὰ τὴν γλώσσαν διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ καταράντες εἰς ταραχὴν, πᾶν τὸ προσυχὸν ἀνῄρουν, νομίζοντες τοὺς ἐν) πολέμου. [q] φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ισραηλίτας διὰ Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης, ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν· καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ, χαράδραις περιειλημμένῳ, οὐ δυναμένους

volens eum omni metu eximere imperat *Deus*, ut uno è militibus ſibi adjuncto prope ad Madianitarum tentoria concederet: ab illis enim ipſis animos accepturum eſſe & fiduciam. Ibat autem prompto obſequio, aſſumpto ſecum Phara famulo ſuo. Cumque ad quoddam tentorium propius acceſſiſſet, *milites* in eo vigilantes offendit, atque alterum contubernali ſuo ſomnium narrantem, ut illud facile exaudiret Gedeon. Hoc autem modo ſe habuit. Viſus erat ſibi videre mazam hordeaceam, præ vilitate vix hominibus comedendam, per caſtra provolutam, Regis tentorium, & *dein* quæ militum omnium eſſent, ire dejectum. ille vero viſionem totius exercitus interitum portendere pronunciabat; referens unde hoc ipſi conjeciſſe in mentem venerit. Semen, *inquit*, omne hordeaceum ſine controverſia ſordidiſſimum eſſe; Iſraëlitas autem nunc videri Aſiatici generis univerſi viliſſimos eſſe factos, ſimileſque frumento hordeaceo: & id quod inter Iſraëlitas jam magnanimitatem præ ſe ferat, eſſe Gedeonem ejuſque milites. Quia igitur dicis, te vidiſſe mazam tentoria noſtra evertentem, vereor ne Deus Gedeoni victoriam de nobis annuerit.

Madianitæ ſomnium, Gedeoni victoriam portendens, à Gedeone ſubauditum, & commilitonibus enarratum. Jud. c. 7.

5. Gedeonem autem, audito hoc ſomnio, bona ſpes inceſſit & fiducia: edixitque ſuis, enarrata ipſis etiam hoſtium viſione, ut arma *protinus* expedirent. Illi vero, fortius animati ex iis quæ indicaverat, ad juſſa exſequenda parati erant: ac circa quartam fere vigiliam copias ſuas educebat Gedeon, in quatuor cohortes diviſas. atque ſingulæ centenæ erant. Geſtabant autem omnes amphoras vacuas & *in eis* faces ardentes, ne incurſus illorum ab hoſtibus præſentiretur; & in dextra cornu arietinum. illo enim vice tubæ utebantur. Hoſtium autem caſtra multum ſpatii occupabant: (nam contigit ut magnus illis eſſet camelorum numerus) &, per gentes diſtributi, in unius circuli ambitu omnes continebantur. At Hebræi præmoniti, ut, cum non longe ab hoſte abeſſent, ſigno dato, cornubus ſonantes, & amphoras confringentes, cum facibus irruerent clamore ſublato, & vincerent Deo Gedeoni auxiliante, hoc ipſum exſequuti ſunt. Magna autem perturbatio & terror homines invaſit vix ſomno ſuſcitatos. nox enim erat, atque hoc voluit Deus. Ac pauci quidem ab hoſtibus interempti ſunt: plures vero à ſociis, quod magna eſſet inter eos ſermonis diverſitas. ac cum ſemel in tumultu eſſe cœperunt, obvios omnes pro hoſtibus trucidabant. Multa autem cædes erat; & ubi Gedeonis victoriæ rumor ad Iſraëlitas pervaſerat, arma corripiebant: & perſequuti deprehendunt hoſtes in cava, torrentibus circundata, cum trajicere nequirent,

Gedeon pulchro ſtratagemate hoſtes aggreditur, qui territi in mutuas cædes corruunt, & magna cum ſtrage fuſi ſunt & fugati. Jud. c. 7.

---

a Προσλαβόμενον ἕνα τῶν σρατιωτῶν *Hen. Busb. & Zon.* προσλαβόντα ἕνα τῶν σρ. *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* *b* Ita *Big. Samb. Aliique.* Μαδιανιτῶν *Baſ.* & paſſim *Vat.* *c* Ita cum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 1. in *Editis, Aliiſque* εἶπ. *d* Sic cum *Vet Interpr.* & juxta LXX. *Jud.* c. 7. v. 10. Φαρὰν *Baſ. G. Aliique.* Φαρὰν *Samb.* unde forſan aliquis maluerit Φαρὰν ſive Πυρὰν cum *Hebraico* textu. *e* Απ' ὀπτασίας *Big Samb.* & *Gall.* 1. *f* Ita *Samb.* & *Schottenus.* in *Editis, Aliiſque* σωισθῆν. *g* Μέγα φρονῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ἐ περὶ τοῖς Ισραηλίταις μέγα φρονῶν ἂν εἴη Γεδεών, legiſſe videtur *Epiphan.* *h* Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliiſque* εἰδεῖν. *i* Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis, Aliiſque* φρονηματισθέντες. *k* Καὶ κατὰ τετάρτην τῆ νυκτὸς φυλακὴν *Busb. Hen.* & *Zon.* ἦ κατὰ τὴν τρίτην μάλιστα φυλακὴν *Epiphan.* *l* Φαριτέας κενὰς legerat *Epiphan.* *m* Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. quod præceſſerit κέρας. in *cæteris* τύπος, & mox in *Cod. Vat.* σάλπιγξι. *n* Articulus abeſt *Big.* & *Samb.* *o* Sic cum *Hen. Busb.* & *Epiphan.* σάλπιγγί τε in *Editis, cæteriſque.* *p* Επὶ τὰς πολεμίους poſt λαμπάδων inſerunt *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vat.* *q* Ita cum *Cod Vat.* φόνος τε π. *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὁ φόνος τε π.

nequirent, regione. atque illos undique obſidentes ad unum omnes interficiunt, cum duobus regibus Orebo & Zebo. Reliqui autem imperatores, quod ſupererat exercitus ſecum abducentes, (erant enim ferme octodecim millia) longius provecti procul ab Iſraëlitis caſtra poſuerunt. Gedeon autem non laboribus erat defatigatus, ſed cum toto exercitu eos inſequutus, & *cum iis* congreſſus hoſtes univerſos interimit: cæteroſque duces, Zeben & Salmanan, captivos factos reduxit. In ipſo autem prælio ceciderunt Madianitarum & Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum & viginti millia. Multa etiam præda, *ut* aurum, & argentum, & textilia, & cameli, & jumenta, Hebræis ceſſit. Gedeon vero, reverſus in Ephran patriam ſuam, Moabitarum reges morte afficit.

Reges duo, Orebus & Zebus, in prælio cæſi; duoque, Zebes & Salmana, capti. Jud. c. 8.

6. Cæterum tribus Ephraïmitis, ægre ferens proſperos Gedeonis ſucceſſus, bello eum petere decreverat, *ipſi* objiciens, quod re prius ſecum non communicata cum hoſtibus conflixerit. Gedeon autem, cum vir eſſet modeſtus & omni virtute excellens, reſpondit ſe non ſuo arbitratu hoſtem abſque illis aggreſſum eſſe, ſed juſſu divino: & victoriam nihilo minus illorum eſſe ajebat, quam ſuam ipſorum qui militaſſent. Atque his verbis ſedata eorum ira plus emolumenti contulit in Hebræos, quam rebus contra hoſtes præclare geſtis. illos enim, cum foret ut civilis oriretur ſeditio, ab ea liberavit. Verum hujus *in eum* contumeliæ tribus hæc ſupplicium luit; quod ſuo tempore declarabimus.

Gedeon placidis verbis pacat Ephraïmitas, ira in eum concitatos. Jud. c. 8.

7. Gedeon autem, cum ei in animo eſſet imperium deponere, compulſus eſt id retinere per annos quadraginta, judiciis præſidens, & ſingulis de litibus *ſuis* eum adeuntibus. rataque habebantur omnia quæ ille pronunciaverat. Et is quidem, cum juſta ſenectute obiiſſet, apud Ephran in patria *ſua* ſepultus eſt.

Imperium cum vita deponit, & in Ephra ſepelitur. Jud. c. 8.

Ἀμπερᾶναι, χωρίον. καὶ θελιξάντες κτείνουσιν ἅπαντας, καὶ δύο τὲ βασιλέων, [a]Ὠρηβόν τε καὶ Ζῆβον. οἱ δὲ λοιποὶ τὲ ἡγεμόνων, τὸς [b]θεὸ ἀφθέντας τὲ στρατιωτῶν [c]φάλαγγας· ἦσαν δὲ [d]ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι· στρατοπεδεύονται πόρρω πολὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Γεδεὼν δ' οὐκ ἀπηγορεύκει πόνων, ἀλλὰ διώξας μετὰ παντὸς θ' στρατοῦ καὶ συμβαλὼν ἅπαντας διέφθειρε τὸς πολεμίους· καὶ τὸς λοιπὸς ἡγεμόνας, [e]Ζεβὴν καὶ Σαλμανὰν αἰχμαλώτους λαβὼν [f]ἀνήγαγεν. ἀπέθανον δ' ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ, Μαδιανιτῶν τε καὶ τῶν [g]συστρατευσάντων αὐτοῖς Ἀράβων, θὲ μυριάδας δώδεκα. λεία τε πολλὴ, χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ ὑφὴ, καὶ κάμηλοι, καὶ ὑποζύγια, λαμβάνει τοῖς Ἑβραίοις. Γεδεὼν δὲ, ὑποστρέψας γενόμενος εἰς [h]Ἐφραὶν τὴν ἑαυτῶ πατρίδα, κτείνει τὸς τῶν Μαδιανιτῶν βασιλέας.

ς'. Ἡ δ' [i]Ἐφραίμων φυλὴ, τῇ Γεδεῶνος εὐπραγίᾳ δυσχεράνασα, στρατεύειν ἐπ' αὐτὸν [k]διεγνώκεισαν, τὸ μὴ [l]θεσσαλογγεῖλαι τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῖς τὴν κτ' τῶν πολεμίων ἐγκαλοῦντες. Γεδεὼν δὲ, μέτριος ὢν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, οὐκ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοκράτωρ χρησάμενος λογισμῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι χωρὶς αὐτῶν, ἀλλὰ τῶ Θεῶ κελεύσαντος· τὴν δὲ νίκην οὐχ ἧττον αὐτῶν ἔφασκεν ἰδίαν, ἢ τῶν [m]στρατευσάντων εἶ. καὶ τούτοις παρηγορήσας αὐτῶν τὴν ὀργὴν τοῖς λόγοις, μᾶλλον τὸς Ἑβραίους ὠφέλησε τῶν ἐπὶ τῶν πολεμίων εὐπραξίας. ἐμφυλίῳ δ' αὐτὸς φαίνεσθαι ἄρχειν μέλλοντας ἐρρύσατο. τῶν μέντοι γε ὕβρεως αὐτῆς ἡ φυλὴ δίκην ἐξέπεσεν· διὸ δηλώσομεν κτ' χωρὶς ἴδιον.

ζ. Γεδεὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι βουλόμενος, βιασθεὶς ἔσχεν αὐτὴν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, βραβεύων αὐτοῖς τὰ δίκαια, καὶ θεὶ τῶν διαφορῶν ἐπ' αὐτὸν βαδίζοντων. κύρια τε πάντα ἦν τὰ ὑπ' αὐτῦ [n]τελούμενα. καὶ ὁ μὲν, γηραὸς τελευτήσας, ἐν [o]Ἐφραὶν τῇ πατρίδι ἐτάφη.

IX. CAP. VII. ΚΕΦ. ζ. 9'.

Quod plurimi ei in imperio ſuccedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum geſſerunt.

Οτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς περιξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

Abimelechus tyrannidem occupat ope cognatorum, & per cædem fratrum omnium, præter Joathamum. Jud. c. 9.

ERant autem ei filii è thoro legitimo nati ſeptuaginta, (nam multas habuit uxores) unus vero ſpurius è concubina Druma, cui nomen Abimelechus. qui patre mortuo ad cognatos ſuæ matris Sicima profectus, (inde enim orta fuit) acceptaque ab iis pecunia, qui multis admodum injuriis

ΠΑῖδες δὲ ἦσ' αὐτῷ, γνήσιοι μὲ ἑβδομήκοντα· πολλὰς γὰρ ἔγημε γυναῖκας· νόθος δ' εἷς ἐκ παλλακῆς [p]Δρύμας, Ἀβιμέλεχος τοὔνομα, ὃς μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἀναχωρήσας ὅθι Σίκιμα [q]πρὸς τὸς ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς· ἐντεῦθεν γὰρ ἦν· καὶ λαβὼν ἀργύριον παρ' αὐτῶν, [r]οἳ ἀφ' πλῆθος ἀδικημάτων ἦσαν

a Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ut & Ὀρὴβ & Ζὴβ *Zonaras* & LXX. in *Editis, Aliisque* Ωρεὸν τε καὶ Ζῆβον. b Παραληφθέντας *Hen.* & *Busb.* c Ἀγμὰς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. d Illud ὡς abeſt *Big.* & *Samb.* e Ita placuit edere, cum Ζεβὴν καὶ Σαλμανὰν haberet *Vat.* & Ζεβεὲ καὶ Σαλμανᾶ LXXII. Ζεβὶν καὶ Ἐσεφοῦνιν *Baſ.* & *G.* Ζεβὶν & Ζαρίνην *Epiphan.* Ζεβοίδην καὶ Ζαρμοῦνην καὶ Σαλμανὲν *Big.* Ζεβοὶδ & Ἐζαροῦνιν *Gall.* 1. Ζεβεὶν & Σαρμοῦνην *Samb.* Ζεβεὶς καὶ Ζαβοῦνης *Hen.* & *Busb.* Est qui conjicit Ζεβὴν & Σαλμανὲν à *Joſepho* fuiſſe. f Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis, Aliisque* ἤγαγεν. g Συναστρατευσαμένων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. h Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ut *Jud.* c. 8. v. 27. Ἐφραὶμ *Baſ.* & *G.* i Sic *Big. Vat. Hen.* & *Busb.* Ἐφραὶμ *Baſ. G.* & *Samb.* k Διηγώκει, τὸ μ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. διεγώκει, τὸ μ. *Vat.* l Περισχεῖλαι *Vat.* m Ita *Big. Samb.* & *Vat.* στρατευσάντων in *Editis, Aliisque.* n Λεγόμενα *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* neque hoc improbandum, neque illud. o Ita (ut ſupra v. 14.) legendum cenſeo, aut cum *Bibliis Complutinis* & *Cod. Alexandrino* Ἐφρὶ, *Jud.* c. 8. v. 32. Ἐφραὶμ *Gen. Big.* & *Gall.* 1. Ἐφραὶμ *Baſ. Samb.* & *Epiphan.* p Δρώμας legerat *Epiphan.* q Πρὸς τὰς τ' μ. *Hen.* & *Busb.* r Forſan, ὅτι ἀφ' π. ἀ. ἦσαν ἐπίσημοι, aut ἦν ἐπίσημος.

a Ita

ἦσαν Σικίμιοι, ἀφικνεῖ) σὺν αὐτοῖς εἰς τ παρῳον οἶκον, κ κτείνει πάντας τ̀ς ἀδελφ̀ς, πλὴ [a] Ιωαθάμυ. σώζεται γὰρ ὅτος ἀφφυγὼν εὐτυχήσας. Αβιμέλεχος δὲ εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα μεθίστησι, κύριον αὐτὸν ὅ,τι βύλε) ποιεῖν [b] ἀντὶ τ νομίμων ἀποδείξας, κὰ δεινῶς πρὸς τοῖς ὑ δικαίῳ προϊσαμένους ἐκπαραιρόμενος.

β'. Καί ποτε δημοτελ̀ς Σικίμοις ὄσης ἑορτ̀ς, κὰ τ̀ πλήθους παντὸς ἐκεῖ συνειλεγμένου, ὁ ἀδελφὸς αὐτ̀ Ιωάθαμος, ὃν κὰ ἀφφυγεῖν ἔφαμεν, ἀνελθὼν ὅτι τὸ ὄρος τὸ [c] Γαιζεὶν· ὑπέρκειται δὲ τ̀ς Σικίμων πόλεως· ἐκβοήσας εἰς ἐπήκοον, τ̀ πλήθους ἡσυχίαν αὐτοῖς παρέχοντος, ἠξίου μαθεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. γενομένης δὲ σιγ̀ς, ἔφη "ὡς τὰ δένδρα φω- "νὴν [d] ἀνθρωπίνην προϊέμενα, συνόδου γενομένης αὐ- "τοῖς, δενδρέη συκ̀ς ἄρχειν αὐτοῖς. ἀρνησαμένης δ' ἐκεί- "νης, ἀφ' τοῦ ἡδὺ τ̀ς τιμ̀ς τ̀ ὅτι τοῖς καρποῖς οἰκείας ὄσης "ἀπολαύειν, ὐχ ὑπ' ἄλλων ἔξωθεν προσγινομένης, "τὰ δένδρα τ̀ς ὅτι τὸ ἄρχεσθαι φυτικ̀ς οὐκ "ἀπελείπετο, ἐδόκει δ' αὐτοῖς ἀμπέλῳ τὴν τιμὴν "προσφέρειν· κὰ ἡ ἄμπελος [e] χειροτονηθεῖσα, τοῖς αὐ- "τοῖς τ̀ συκ̀ χρησαμένη λόγοις, παρητεῖτο τὴν ἀρχήν. "τὸ δ' αὐτὸ κὰ τῶν ἐλαιῶν ποησαμένων, ῥάμνος, "ἐδέήθη γάρ [f] αὐτ̀ς ὥστε προσλαβεῖν τὴν βασιλείαν "τὰ δένδρα· πυεία δὲ ἀγαθὴ προσφέρειν τ̀ ξύλων "ὄσιν· ὑποχεῖται τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, κὰ ἀόκνως "ἔχειν. δεῖ μέντοι συνιζάνειν αὐτὰ [g] ὑπὸ τὴν σκιάν· "εἰ δ' ὄλεθρον ἐπ' αὐτ̀ φυτεύσει, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ "πυρὸς ἀφφλαρεῖεν. Ταῦτα δ' ὁ γέλωτος ἔπειχε "[g] φησὶ λέγειν· ὅτι δὴ, πολλῶν ἀγαθῶν ὐκ Γεδεῶνος "πεπειραμένοι, προορῶσιν Αβιμέλεχον ὅτι τῶν ὅλων "ὄντα πραγμάτων συὶ αὐτ̀ς τ̀ς ἀδελφ̀ς [h] ἀποκτεί- "ναντες, ὃν πυρὸς τρόπον διοίσειν". κὰ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ὑπεχώρησεν κὰ διητᾶτο λανθάνων ἐν τοῖς ὄρεσι, διδιὼς ἐπ' ἔτη τρία τ Αβιμέλεχον.

γ'. [i] Μετ' ὀ πολὺ δὲ τ̀ς ἑορτ̀ς οἱ Σικιμῖται μετενόησαν γὰρ ὅτι τοῖς Γεδεῶνος υἱοῖς πεφονευμένοις ἐξελαύνουσι τὸν Αβιμέλεχον τ̀ς πόλεως κὰ τ̀ς φυλ̀ς. [k] οἱ δὲ κακὸν τὴν πόλιν ἐφρόντιζον. τ̀ς δ' ὥρας τ̀ς τοῦ τρυγᾶν γενομένης, ἐδεδίεσαν συλλέγειν τ καρπὸν προϊόντες, μή τι [l] δράσῃ κακὸν αὐτοῖς Αβιμέλεχος. ὑπεδημήσαντος δὲ πρὸς αὐτοὺς τῶν ἀρχόντων τινὸς [m] Γαάλου, σὺν ὁπλίταις κ συγγενέσι τοῖς αὐτοῦ, φυλακὴν οἱ Σικιμῖται δίδοσθαι αὐτοῖς, ἕως ἂν τρυγήσωσι. προσδεξαμένου δὲ ἐκείνου τὴν ἀξίωσιν, προῆσαν, κὰ [n] Γαάλης σὺν αὐτοῖς, τὸ οἰκεῖον ἄγων ὁπλιτικόν. ὅ,τι οὖν καρπὸς μετὰ ἀσφαλείας συνάγεται, κὰ δειπνοῦντες κατὰ συμμορίαν φανερῶς ἀπετόλμων ἤδη βλασφημεῖν Αβιμέλεχον· οἵ τε ἄρ-

erant insignes, cum illis ad ædes paternas revertitur, fratresque omnes præter Joathamum interimit. hic enim fuga feliciter elapsus servatur. Abimelechus autem omnia in Tyrannidem convertit, quicquid sibi pro arbitrio suo agere placuerit id pro legitimo haberi volens, atque vehementer juris defensoribus inimicus infensusque.

2. Ac cum aliquando festum diem agerent Sicimis, & illuc populus universus conveniret, frater ipsius Joathamus, quem fuga evasisse diximus, conscenso clivo montis Garizin (nam urbi Sicimis imminet) & sublata voce ut *ab omnibus* exaudiri posset, silentium ei populo præbente, obsecravit ut animos attenderent ad ea quæ dicturus esset. Facto autem silentio, narrabat, "ut arbores voce humana utentes, cum in "concionem coivissent, rogaverint ficum ut re- "gnum in eas capesseret. Illa autem recusante, "quod honore ex fructibus sibi propriis frui "vellet, non qui ab aliis extra se proveniret, "arbores à cogitatione imperium alicui dese- "rendi non destiterunt, sed visum est eis viti "principatum offerre: ac vitis, cum eam elegis- "sent, iisdem verbis quibus ficus usa regnum "deprecata est. Cum vero olea similiter hono- "rem detrectasset, rhamnus, nam ab ipso po- "stulabant arbores ut regnum in eas suscipe- "ret (inter ligna vero commodum est *illud* ad "ignem accendendum) pollicetur se imperium "accepturum esse & impigre in eo admini- "strando se gessurum. verum illas oportet sub "umbra *sua* considere: sin autem ipsi exitium "struere pararent, igne ei insito absumerentur. "Hæc vero *Joathamus* inquit *se* non risus mo- "vendi causa dicere: sed quod, multis benefi- "ciis à Gedeone affecti, patienter sinant Abi- "melechum rerum summæ præesse, cum eo "fratrum *suorum* necis participes; cujus in- "genium nihil ab igne differre *sentient*". Atque ille hæc loquutus semet subduxit, & latenter habitabat in montibus, timore Abimelechum per triennium defugiens.

Joathamus nobilem Sicimitis apologum edidit, de vario arborum & principum virorum ingenio, annis plus DCC. *ante natum Æsopum. Jud. c. 9.*

3. Haud multo post festum Sicimitæ, (nam eos pœnituerat cædis in Gedeonis filios patratæ) Abimelechum ex urbe pariter & tribu expulerunt. Is vero *& qui cum eo erant* malum aliquod civitati inferre cogitabant. Cumque vindemiandi tempus instaret, proficisci in agros ut fructus colligerent plane metuebant, ne ipsos male multaret Abimelechus. Cum autem ad eos *eodem fere tempore forte* immigrasset Gaales, unus è viris principibus, cum armatorum manu & cognatis suis, eum exorabant ut ipsis præsidio esset, dum vindemiatum irent. Postquam vero ille honorem acceperat, *ad opus* processerunt, unaque Gaales cum militum suorum cohorte. Itaque & fruges domum secure advehuntur, & per sodalitia epulantes jam aperte ausi sunt Abimelecho maledicere, atque

Sicimitæ urbe pellunt Abimelechum, & Gaale præsidio se se tuentur. Jud. c. 9.

a Ita cum *Cod. Vat.* præsertim cum Ιωάθαμε sit in LXX. Ιωθάμης *Bas. G. Epiphan.* & *Zonaras.* Ιωάθης *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 1. b Ἀντὶ τ νομίμων παιδὸς aut vidit, aut subintellexit *Epiphan.* c Ita cum *Editis* hic & supra p. 174. v. 4. Γαιζεὼν *Vat.* Γαιζὶν *Big.* & *Epiphan.* d Ἀνθρώπων *Big. Samb.* & *Vat.* Atticorum more. e Sic in *MSS.* in *Editis* κεχειροτονημένη. f Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῆς. g In *MSS.* aut φησὶ λέγω, aut λέγω φησί. h In quibusdam *MSS.* ἀποκτείναντες. i Μετ' ὀ πολὺ δὲ χρόνου legisse videtur *Epiphan.* k Ο ϛ & mox ἐφρόντιζον legisse videtur *Vat. Interpr.* quo modo sane scribendum, nisi subintelligamus κατὰ τὴν οἰκίαν domestici, aut κατὰ γένος cognati. l Ita cum *MSS.* δράσῃ in *Editis.* m Sic *Cod. Vat.* atque *Vat. Interpr.* & recte: cum in *Bibliis Sacris* exstet Γαάλ, *Jud.* 9. c. 26. in cæteris *MSS.* hic loci Γίλαι. n Jam ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* Γαὴλ *Vat.* Γάλης *Bas.* & *G.*

a Sic

atque principes *cum cognatis*, loca circa urbem insidiis occupantes, multos ex Abimelechi satellitio comprehensos perimebant.

Zebuli proditione, qui civibus etiam suaserat ut Gaalem urbe ejicerent, Abimelechus ense & igne delet Sicimitas. Jud. cap. 9.

4. At Zebulus quidam è principibus Sicimitarum, hospes Abimelechi, nunciis missis ei indicabat, quomodo Gaales populum contra ipsum irritaret, simul etiam hortabatur ut insidias ante urbem collocaret: se enim Gaalæ persuasurum ut *ipse* contra eum egrederetur. atque ita in sua potestate fore, ut de eo vindictam sumeret. quo facto spondere se quod gratiam cum populo initurus sit. Abimelechus igitur *cum suis* in insidiis confidebat; & Gaales in suburbiis negligentius agebat, & cum eo Zebulus. Gaales autem, cum videret armatos ad se approperantes, ad Zebulum clamabat, versus se tendere viros armis instructos. Illo vero dicente, cautium umbras esse, cum propius aliquanto accederent, re accurate perpensa, non umbras esse ajebat, sed virorum cohortem. Cui Zebulus, nonne tu, inquit, Abimelecho ignaviam objiciebas? cur igitur non ostendis, qui vir sis, pugnam cum eo ineundo? Gaales autem, *nonnihil* animo consternatus, manus conserit cum Abimelecho; ac nonnulli quidem è suis prælio cadunt: at ipse se in urbem recipit, alios secum ducens. Interea Zebulus ita cum civitate agit ut Gaales ex ea ejiceretur, eum calumniatus quasi molliter & ignave cum Abimelechi militibus dimicasset. Cæterum Abimelechus, cognito quod Sicimitæ ad vindemiam *denuo* egressuri essent, in locis circa urbem insidias disponit: cumque prodissent, tertia quidem exercitus pars portas occupat, ut cives aditu prohiberet, cæteri vero dispersos cursu persequuntur; & ubique cædes facta est. ac urbe diruta & solo æquata (nam fine obsidione dedita est) saleque in ruderibus ejus seminato, agmine composito processit. atque ita Sicimitæ omnes deleti sunt. Quotquot autem per regionem dissipati periculum evaserant, hi ipsi, sese in turmam colligentes ad petram quandam bene munitam, super eam sedes figebant, & ad eam muro cingendam aggrediebantur. sed Abimelechus, intellecto eorum consilio, prius ad eam cum suis omnibus copiis accessit: atque ipsemet ligni aridi fasces ferens, ut iis locum circumdaret, exercitum, ut idem facerent, hortabatur. ac brevi lignis petræ in ambitum circumpositis, ignes injiciunt & quicquid natura facilius accendit & urit: maximamque flammam excitant. Et quidem nemo ex ea petra effugit, sed una cum uxoribus & liberis igne absumpti sunt: viri quidem circiter MD. cætera vero multitudo numero magna. Et talis quidem calamitas in Sicimitas incidebat, majorque ex ea mœror exstitisset, nisi quod juste pœnas dederint ob tantum mali viro de se egregie merito conflati.

χοντες, σὺν ὅπλοις καταλαμβανόμενοι τὰ περὶ τὴν πόλιν, πολλοὺς τῶν Αβιμελέχῳ συλλαμβάνοντες διέφθειρον.

δ'. [a]Ζέβυλος δέ τις τῶν Σικιμιτῶν ἄρχων, ξένος ὢν Αβιμελέχῳ, ὅσα παροξύνων Γαάλης τὸν δῆμον, πέμπων ἀγγέλους ἐμήνυεν αὐτῷ, καὶ παρήνει λοχᾶν περὶ τὴν πόλεως· πείσειν γὰρ Γαάλην ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτόν· καὶ τὸ λοιπὸν ἐπ' οἰκείῳ τυγχάνειν, ὥστε [b]ἀμύνασθαι. γενομένου γὰρ τούτου, ἀγαλλιᾶσθαι αὐτῷ μηνύειν τοὺς τοῦ δήμου. ὅτε οὖν Αβιμέλεχος ἀκούσειν ἐπερρώσατο καὶ ὁ Γαάλης ἀφυλακτότερος διέκειτο ὡς ἐν εἰρήνῃ, καὶ Ζέβυλος σὺν αὐτῷ. ἰδὼν δὲ ὁπλίτας ἐπιφερομένους Γαάλης τοὺς Ζέβυλον ἔλεγεν, ἄνδρας αὐτοῖς [c]ἐπίταν καθοπλισμένους. τοῦ δὲ [d]σκιὰς εἶναι φαμένου τῶν πετρῶν, πλησίον ἤδη γενομένων τὰ ἀκριβῶς καταναῶν, ὁ σκιὰς ἔλεγε ταῦτ' εἶναι, λόχον δ' ἀνδρῶν. καὶ Ζέβυλος, ὁ σὺ μέντοι, φησίν, Αβιμελέχῳ κακίαν [e]ἐπικαλεῖς; τί οὖν οὐκ ἐπιδείκνυσαι τὸ τῆς [f]σῆς ἀρετῆς μέγεθος, εἰς μάχην αὐτῷ συμβαλών; Γαάλης δὲ θορυβούμενος σωὰπει τοῖς Αβιμελέχου, καὶ [g]πίπτουσι μέν τινες τῶν σὺν αὐτῷ. φεύγει δ' αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς ἄλλους ἀγόμενος. καὶ Ζέβυλος πολιτεύεται [h]Γαάλην ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως, κατηγορήσας ὡς μαλακῶς πρὸς τοὺς Αβιμελέχου στρατιώτας ἀγωνίσαιτο. Αβιμέλεχος δὲ, πυθόμενος ἐξελθόντας αὖθις κατὰ τὴν νύκτα τοὺς [i]Σικιμίτας, ἐνέδρας τροφυλάττεται τοῖς περὶ τὴν πόλιν. καὶ προελθόντων, ἡ μὲν τρίτη μοῖρα τῆς στρατιᾶς καταλαμβάνει τὰς πύλας, ἀφαιρησομένη τὴν εἴσοδον τοὺς πολίτας, οἱ δ' ἄλλοι σκιδνάμενοι μεταθέουσι παντα χῆ τε φόνου ἦν. καὶ κατασπάσας εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν· ὁ γὰρ ἀντίσχε πρὸς πολιορκίαν· ἄλας κατὰ τῶν ἐρειπίων ἔσπειρε [k]παρών. καὶ Σικιμίτας πάντες ὅσους ἀπώλοντο. ὅσοι δὲ κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες διέφυγον κίνδυνοι, ὅτοι, συλλεγέντες ὅπου πέτραν ὀχυράν, ἐπ' αὐτῆς ἱδρύοντο, [l]τειχίσαί τε ταύτην παρεσκεύάζοντο. ἔφθη τε, τὴν διάνοιαν αὐτοῦ Αβιμέλεχος μαθών, ἐλθεῖν [m]ἐπ' αὐτὴν μετὰ τῆς δυνάμεως· καὶ [n]φακέλλους ὕλης ξηρᾶς [o]περιβαλὼν τῷ χωρίῳ, δι' αὐτοῦ φέρειν ταὐτὸ ποιεῖν [p]τὴν στρατιὰν παρεκελεύσατο. καὶ ταχέως περιληφθείσης τὸν κύκλῳ τὴν πέτρας τοῖς ξύλοις, πῦρ ἐμβάλλυσιν, ὅσα τε μᾶλλον ἐκάπτειν φύσιν ἔχει καὶ μᾶλιστα αἴρουσι φλόγα. καὶ ἀφαφθύγει μὲν [q]ἀπὸ τῆς πέτρας οὐδείς, ἀλλ' ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο, [r]ἄνδρες μὲν περὶ πεντακοσίους καὶ χιλίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος ἱκανόν. καὶ Σικιμίτας μὲν τοιαύτη συμφορὰ περιέπεσε, [s]μείζων δὲ καὶ ἐπ' αὐτῇ λύπης γενομένης, πλὴν ὅτι [t]τοῖς δικαίως ἐπ' ἀνδρὸς [u]εὐεργέτου σωφρόνως κακῶν τιμωρήσασθαι.

δ'. Αβιμέ-

a Sic *Vat. Epiphan.* & LXX. Ζάβυλος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & statim Ζεβύλος & Ζεβυλών. in *Editis* Ζεβυλος, & mox Ζεβύλαιος & Ζεβύλαον. b Ita *Big Samb.* & *Gall.* 1 in *Aliis* ἀμυνεῖσθαι. c Sic *Big.* & *Samb.* in *ceteris* ἐπεῖναι. d Σκιὰς *Samb.* ut & infra v. 15. e Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* σκιὰς *Busb.* & *Hen.* ἐπικαλεῖς *Baf. G.* & *Vat.* f Illud σῆς abest *Big.* & *Samb.* g Ita in quinque *MSS.* in *Editis* perperam πίπτουσαι. h Πάλιν ἐκβλ. *Va.*. i Ita *Vat.* in *reliquis* hîc loci Σικιμίτας. k Ἀπῆλθε *Vat.* atque ita forsan *Vet. Interpr.* l Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* τοιχῆσαί τε. m Sic *Baf. G.* & *Vat.* ἐπ' αὐτὸς *Samb. Big. Gall.* 1. & *Epiphan.* n Eo modo *Vat.* nec aliter *Thucydides.* o Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπιβαλὼν. p Τὴν στρατιὰν *Big.* & *Samb.* q Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τῆς πέτρας *Baf. G. Atque.* r Ἄνδρες μὲν πεντακοσίους καὶ χιλίους *Gall.* 1. ἄνδρων μὲν πεντακοσίων καὶ χιλίους *Samb.* & *Vat.* s Μείζων δ' ἐπ' αὐτῇ λύπης γενομένη *Big. Samb.* & *Vat.* t Ita *Samb.* in *ceteris* una voce κατανδίκως. u Εὐεργέτου καὶ δι' ἓν μόνος αὐτῶ legisse videtur *Epiphan.*

a Πιεσγεφφω

ε'. Αβιμέλεχ⊙ δὲ, τοῖς Σικιμιτῶν κακοῖς καταπλήξας τὸν Ισραηλίτας, μειζόνων ἐφιέμενο⊙ δηλο⊙ ἦν, καὶ μηδαμῶ[a] περιγράψων τὸν βίαν, εἰ μὴ πάντας ἀπολέσειεν. ἤλαυνεν οὖν ὅπῃ [b]Θήβας, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς [c]αἱρεῖ· πύργου δ' ὄντο⊙ ἐν αὐτῇ μεγάλου, εἰς ὃν πᾶν τὸ πλῆθο⊙ συνέφυγε, πολιορκῆσαι τοῦτον παρεσκευάζετο. καὶ αὐτὸν, πλησίον ὁρμῶντα τῶν πυλῶν, γυνὴ [d]θραύσματι μύλης βαλοῦσα κατὰ τῆς κεφαλῆς τυγχάνει. πεσὼν δὲ [e]Αβιμέλεχ⊙ τὸν ὑπασπιστὴν παρεκάλει κτεῖναι αὐτὸν, μὴ τὸ γυναικός ὁ θάνατο⊙ αὐτῷ δόξειεν ἔργον. καὶ ὁ μὲν τὸ [f]προσταχθὲν αὐτῷ ἐποίει· ὁ δὲ τοιαύτῃ [g]ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἀδικίας ποινῇ ἐξέπεσε, καὶ τῶν εἰς Σικίμιτας αὐτῷ τετολμημένων. τούτοις δὲ τῷ Ιωαθάμου μαντείαν ἡ συμφορὰ συνέπεσε. τὸ μέντοι σὼ Αβιμελέχῳ σφάγιμα, πεσόντο⊙ αὐτοῦ σκεδασθὲν, ἀνεχώρησεν ὅπῃ τὰ οἰκεῖα.

ς'. Τῶν δὲ Ισραηλιτῶν τὴν ἡγεμονίαν [h]Ιαείρης ὁ [i]Γαλααδίτης ὢν τὸ Μανασσίτου φυλῆς ἀπελαμβάνει, ἀνὴρ τά τε ἄλλα εὐδαίμων, καὶ παῖδας ἀγαθοὺς πεποιημένος· τριάκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἱππεύειν δὲ ἀρίστους, καὶ τὰς τῷ Γαλααδίτῃ πόλεων ἀρχὰς ἐγκεχειρισμένους. οὗτος, δύο καὶ εἴκοσιν ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχών, τελευτᾷ γηραιός· καὶ θαφῆς ἐν [k]Καμῶν πόλει τῶν Γαλααδιτῶν ἀξιοῦται.

ζ'. Πάντα δὲ τὰ τῶν Εβραίων εἰς ἀκοσμίαν καὶ ὕβριν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπεφέροντο· καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν Αμμανῖται καὶ [m]Παλαιστῖνοι, τριττῷ μεγάλῳ διήρπαζον τὴν χώραν· καὶ τὴν Περαίαν ἅπασαν καταλαβόντες καὶ ὅπῃ τὰ τῶν λοιπῶν ἤδη κτῆσιν ἀφαιρεῖσθαι ἐτόλμων. Εβραῖοι δὲ, σωφρονισθέντες [n]ἀπὸ τῶν κακῶν, εἰς ἱκετείας [o]ἐτρέποντο τὸν Θεὸν, καὶ θυσίας [p]ἐπέφερον· παρακαλοῦντες αὐτὸν μετελθόντα, καὶ πρὸς τὴν δέησιν αὐτῶν ὑπαχθέντα, παῦσαι τῆς ὀργῆς. ὁ δὲ Θεὸς, [q]μεταβαλόμενο⊙ εἰς τὸ ἡμερώτερον, ἔμελλεν αὐτοῖς βοηθεῖν.

η'. Αμμανιτῶν [r]δ' ἐσβαλόντων ὅπῃ τὴν Γαλαδηνὴν, ὑπήντων οἱ ἐπιχώριοι πρὸς τὸ ὄρο⊙, δέομενοι τοῦ στρατηγήσοντο⊙. ἦν δέ τις [s]Ιεφθῆς, ἀνὴρ ἀφ' ὑπερφυοῦς ἀρετὴν δυνατὸς, [t]καὶ δι' οἰκείαν [u]αὐτῷ στρατιὰν ἣν ἔτρεφεν αὐτὸς [x]μισθοφόρων. πρὸς τοῦτον οὖν πέμψαντες ἠξίουν αὐτὸν συμμαχεῖν, ἐπαγγελλόμενοι παραχεῖν εἰς ἅπαντ' αὐτῷ ⟨Φ⟩ χρόνον τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. ὁ δ' οὐ προσίεται τὴν παράκλησιν αὐτῶν, ἐγκαλῶν ὅτι μὴ βοηθήσειαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀδικουμένῳ φανεροῦς. ἃ γὰρ ὄντα ὁμομήτριον αὐτοῖς, ἀλλὰ ξένον [y]περὶ τὴν μητέρα, διὰ ἐρωτικὴν ὁρμὴν ἐπαχθεῖς αὐτοῖς [z]ὑπὸ τοῦ πατρὸς,

5. Abimelechus autem, cum Iſraëlitis ex Sicimitarum miſeriis terrorem incuſſiſſet, palam præ ſe ferebat quod majora appeteret, & non prius violentiæ ſuæ modum eſſet adhibiturus quàm univerſos exitio dederat. Thebas itaque contendit, & urbem quidem ſubita incurſione capit: cum vero turris in ea valida eſſet, in quam multitudo omnis confugiebat, eam oppugnare aggreditur. atque, dum ipſe cum impetu in portas irrueret, muliercula in caput ejus molæ fragmen dejicit. Abimelechus autem, humi collapſus, armigerum rogabat, ut ſe *diſtricto enſe* perimat, ne à muliere videretur interfectus. Et hic quidem imperata ei fecit: ille vero hujuſmodi ſupplicium dependet pro ſcelere in fratres, & facinore quod in Sicimitas patrare auſus eſt. atque hæc clades illis juxta Joathami vaticinium accidit. Cæterum qui cum Abimelecho erant milites, illo mortuo *paſſim* diſperſi, ad domum quiſque ſuam redierunt.

Frufto molæ à muliere ictus perit Abimelechus. Jud. c. 9.

6. Iſraëlitarum autem imperium *ab illis* accipit Jaires Galadenus è tribu Manaſſitide, vir cum cætera felix, tum quod liberos fortes procreaverat; numero quidem triginta, equites vero egregios, & quibus urbium Galadenarum commiſſæ erant præfecturæ. Is, cum viginti & duos annos rebus illorum præfuiſſet, ingraveſcente ætate obiit; & in Camone, urbe Galadena, ſepultus eſt.

Jaïres rem Hebraïcam adminiſtrat. Jud. c. 10.

7. Jam res Hebræorum ad perturbationem ordinis & Dei legumq; contemptum ferebantur: Ammanitæq; & Palæſtini, eos deſpectui habentes, cum magno exercitu regionem *vaſtarunt* & diripuerunt; &, cum loca ultra Jordanem occupaſſent, ad reliqua poſſidenda *fluvium* auſi ſunt trajicere. Hebræi vero, cum ex calamitatibus reſipuiſſent, ad Deum precibus ſe convertebant, victimaſq; ei mactabant; ipſum implorantes, ut, ſeveritate cohibita, precibuſque eorum ſupplicibus flexus, ab ira deſiſteret. Jamque Deus mitior & placidior factus, in animum induxit illis opitulari.

Iſraëlitas opprimunt Palæſtini & Ammanitæ. Jud. c. 13.

8. Cum vero Ammanitæ in Galadenam fuiſſent ingreſſi, iſtius regionis incolæ illis ad montem occurrebant, ducem deſiderantes. Erat autem Jephthes quidam, vir patriis virtutibus pollens, proprioque exercitu quem ſumptibus ſuis alebat. Ad hunc igitur miſſis nunciis, enixe petebant ut *eis* in auxilium veniret; pollicentes, *ſe* principatum ſuum ei conceſſuros eſſe, quamdiu viveret. Ille vero preces eorum non admittit, ipſis exprobrans, quod nullam ei opem tulerint, dum à fratribus manifeſtam injuriam pateretur. Cum enim illis non eſſet frater uterinus, ſed quod ad matrem, quam pater amore captus eis induxerat, peregrinus,

Jephthem ducem ſibi poſcunt Galaditæ. Jud. c. 11.

a Περιγράφων *Samb. & Big.* b Urbis hujus meminit *Stephanus Byzant.* v. Θήβη. Vide *Jud.* c. 9. v. 50. 2 *Sam.* c. 11. v. 21. *Bocharti* Canaan. l. 1. c. 16. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 326. c Ita *MSS.* in *Editis* αἱρεῖ. d Θραῦσμά τι ſoli *Big.* & *Epiphan.* e Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. ὁ Ἀβιμέλεχ⊙ τὸν ὑ. π. *Baſ. G.* & *Vat.* f Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliiſque* deeſt αὐτῷ. g Vocem ὑπὲρ omittit *Vat.* h Ιαεὶρης *Samb.* & *Big.* Ιαεὶρ *Zonaras* è S. *Bibliis.* Sed hîc loci, neſcio an aliquid è libris exciderit, an incuria omiſerit *Joſephus* tres & viginti annos Tholæ principis, *Jud.* c. 10. v. 1. Veruntamen in ſummam annorum Judicum *iſtius* regimen inſeruit. i *Al.* Γαλαδινὸς & infra Γαλαδηνὸς. k Malim Καμῶνι. l Illa τοῦ Θεοῦ νόμ⊙ è *Big. Samb. Vat.* & *Epiphanio* inſerui, & ex iiſdem ὑπεφέροντο dedi pro ἐφέροντο. m *Al.* Παλαιστῖνοι. n Υπὸ τῶν κακῶν *Big. Samb.* & *Vat.* o Ita cum *MSS.* in *Editis* ἐτρέποντο. p Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἐπέφεροντο *Baſ. G. Aliique.* q Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *cæteris* μεταβαλλόμενος. r Ita cum *Samb.* in *cæteris*, δὲ στρατ. ſ Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Ιάφθης & infra p. 210. v. 12. Ιάφθας, convenientibus Græcis codicibus, ut & p. 211. v. 16. Ιάφθη in obliquo. Ιέφθης *Busb.* & *Hen.* Ιεφθὴς *Zonaras* ab *Interpretibus* LXXII. t Καὶ δι' οἰκείαν aut ſimile quid legiſſe videtur *Vat. Interpr.* u Ἑαυτῷ *Big.* & *Samb.* x Μισθοφόρων *Big. Samb.* & *Vat.* y Κατὰ τὴν μητέρα *Big.* & *Samb.* z Παρὰ τοῦ πατρὸς *Vat.*

peregrinus, ipſum *domo* expulerunt, contempta ejus imbecillitate. & ille quidem in regione Galaditide vocata degebat; omnes, qui ad eum undecunque confluxerunt, dato ſtipendio excipiens. Tandem vero precibus expugnatus, & jurejurando accepto in perpetuum ei daturos eſſe imperium, copias eduxit.

Jephthes ad Ammanitarum regem legatos mittit. Jud. c. 11.

9. Et cum mature quicquid facto opus erat providiſſet, exercitu in urbe Maſphathe collocato, legatos mittit ad regem Ammanitarum; *per eos* rerum *injuria* captarum poſtulans. Ille vero *legatis* viciſſim miſſis, *probri* incuſabat Iſraëlitarum ex Ægypto egreſſum, & ab ipſis poſcebat ut è regione Amoræa excederent, quaſi patrum ejus à tempore antiquo fuiſſet. Jephthes autem reſpondens, quod non cum ratione Iſraëlitarum progenitores de Amoræa *poſſeſſa* culparent, ſed potius eis gratias agere deberent pro Ammanitide relicta; nam Moyſes potuit & ipſam occupaſſe: ac cum *Rex* jubeat ut de terra ſua decederent *Iſraëlitæ*, quam ultra ccc. jam annos, à Deo *ſibi* acquiſitam, tenuerint; *ſciat velim*, inquiit, *nos* cum illis *pro ea repetenda* dimicare.

Ammanitarum regem profligat, copiaſq; ejus perſequitur ad Maniathen uſque urbem. quæ quidem Μανιάθ aut Μανειάθ LXX. Mennith vero Hieronymo. Jud. c. 11.

10. At cum hæc quidem dixiſſet, legatos dimiſit: ille vero victoriam precatus, ſacraque facturum eſſe pollicitus, ſi incolumis ad ſuos reverteretur, & quodcunque ei primum occurreret immolaturum, congreſſuſque *cum hoſtibus* & longe *eos* ſuperat, & cum cæde perſequutus eſt uſque ad urbem Maniathen: ac cum trajeciſſet in Ammanitidem, urbeſque multas delevit & multum prædæ abegit; ſuoſque populares à ſervitute liberavit, quam ſervierant annis XIIX. At revertens in calamitatem incidit, rebus à ſe feliciter geſtis prorſus diſſimilem. nam ei *redeunti* occurrit filia; quæ etiam unigenita erat, virgo adhuc. Ille autem, graviter ingemiſcens præ doloris magnitudine, filiam reprehendebat, quod tanta feſtinatione ei obviam prodierit: nam illam Deo in victimam offerre promiſerat. At illi non ingrate *ad aures* accidit quod eventurum erat, ut quæ pro victoria patris & civium libertate eſſet moritura: orabat autem ut ei duos menſes remitteret ad juventutem ſuam cum civibus deflendam, & tunc ei integrum eſſet votum ſolvere. Ille vero, cum liberam ipſi poteſtatem in tempus prædictum feciſſet, eo elapſo filiam mactatam in holocauſtum obtulit, neque legitima neque Deo grata ſacra faciens, quod ratiocinatione non explorarit quid futurum erat, & quale judicium de facinore laturi eſſent qui id fama acciperent.

Filiam ex voto temerario mactat Jephthes. Jud. c. 11.

Ephraïmitæ arma civilia admovent Jephthæ, & ab eo fuſi ſunt & fugati. Jud. c. 12.

11. Cum autem tribus Ephraïmitis ei bellum intuliſſet, quod cum iis non communicarit expeditionem in Ammanitas factam, ſed ſolus prædam habuerit & rerum geſtarum glo-

ἐξέβαλον, [a] καταφρονήσαντες τῆς αὐτῶ ἀσθενείας. καὶ ὁ μὲν διέτριβεν ἐν τῇ [b] Γαλαδίτιδι καλουμένῃ χώρᾳ, πάντας τοὺς [c] ὁπόθεν οὖν συναγομένους πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ μισθῶ δεχόμενος. ἐκλιπαρησάντων δ' αὐτῶν, καὶ ὀμοσάντων εἰς ἀεὶ παρέξειν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν, [d] ἐξεστράτευε.

θ'. Καὶ ποιησάμενος ὀξείαν τὴν [e] τῶν πραγμάτων πρόνοιαν, ἐν πόλει [f] Μασφαθῆ καθίσας ἐν φρουρᾷ, πρεσβείαν πέμπει πρὸς ἐν Ἀμμανίταις, αἰτιώμενος τῆς ἀλώσεως. ὁ δὲ, ἀντιπέμψας ἠτιᾶτο τὴν Ἰσραηλιτῶν τὴν ἔξοδον ἐκ ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ τὴν [g] Ἀμορραίας αὐτοὺς ἠξίου συγχωρεῖν, ὡς πατρῴας οὔσης [h] ἀρχῆθεν. [i] ἀποκρινόμενος δὲ ὁ Ἰεφθὴς, ὡς οὔτε τὴν Ἀμορραίας τοῖς προγόνοις αὐτῶν εὐλόγως ἐγκαλοῦσι, χάριν τε μᾶλλον τῆς Ἀμμανίτιδος αὐτοῖς ἔχειν ὀφείλουσι παρεθείσης, δυνατὸν γὰρ Μωϋσεῖ καὶ ταύτην λαβεῖν συγχωρεῖν τε [k] ἰδίας εἰπὼν γῆς, ἣν Θεὸς κατακτησαμένη [l] ὑπὲρ τριακόσια ἔτη νέμονται, [m] μάχεσθαι περὶ αὐτῆς ἔφησεν.

ι'. Καὶ τὰς μὲν πρέσβεις ταῦτ' εἰπὼν ἀπέλυσεν· αὐτὸς δὲ εὐξάμενος νίκην, καὶ θυσιάσειν ἐπορόμενος ἂν ζῶν εἰς τὰ οἰκεῖα ἐπανέρχηται, καὶ πᾶν ὅ, τι καὶ πρῶτον αὐτῷ [n] συντύχοι ἱερουργήσειν, συμβαλών τε νικᾷ παρὰ πολὺ, καὶ φονάδων ἐδίωκε μέχρι πόλεως [o] Μανιάθης· ἐμβὰς εἰς [p] Ἀμμανίτιν, πόλεις τε ἐφάνισε πολλὰς καὶ [q] λείας ἤλασε, καὶ τὰς οἰκείας δουλείας ἀπήλλαξεν, [r] ἐν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα ταύτην ἐπομένας. ἀναστρέφων δὲ συμφορᾷ περιπίπτει, κατ' ὀδὸν ὁμοίᾳ τοῖς καταρωμένοις αὐτῷ. [s] ἐπολύπεσε γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῷ· μονογενὴς δ' ἦν ἔτι παρθένος. ὁ δὲ, ἀνοιμώξας ὑπὲρ τῷ μεγέθει τῆς [t] πάθους, κατεμέμφετο τῆς θεοῦ [u] ἐπάντησιν ἀσυνδήτως τὴν θυγατέρα· [x] καθιερῶσαι γὰρ αὐτὴν τῷ Θεῷ κατηπείχετο. τῇ δὲ τὸ συμβησόμενον οὐκ ἀκόντως προσέπεσεν, ὑπὲρ νίκης τῆς πατρὸς καὶ ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν τεθνηξομένη· παρεκάλεσε δὲ, δύο μῆνας αὐτῇ δοθέντα πρὸς τὸ μετὰ τῶν πολιτῶν ἐπιθρηνῆσαι τὴν νεότητα, τότε ποιεῖν τὰ [y] τὴν εὐχήν. συγχωρήσας δὲ [z] ὁ πεφιλημένον χείνον, [aa] μὴ τοῦτον διελθόντα θύσας τὴν παῖδα ὁλοκαύτωσεν, οὔτε νόμιμον οὔτε [x] τῷ Θεῷ κεχαρισμένον θυσίαν ὑπειλῶν, μὴ ἀφανισάσας τῷ λογισμῷ τὸ γενησόμενον, οἷον τὸ περιχθὲν [y] δόξει τοῖς ἀκούσασι.

ια'. Τῆς δὲ [a] Ἐφραΐμου φυλῆς ἐπ' αὐτὸν στρατευσάσης, ὅτι μὴ κοινωνήσαντο τῆ ἐπ' [z] Ἀμμανίτας ἐλάσεως αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνος [b] ἀγλείας ἔχοι, ἀγῆ τ' ὑπὲ τοῖς πεπραγμένοις δόξαν·

a Ita *Samb.* καταφρ. αὐτῦ ἀδ. *Big.* & *Epiphan.* καταφρ. τ' δι' αὐτῦ ἀδ. *Vat.* καταφρ. δ' αὐτῦ ἀδ. *Baſ.* & *G.* b Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliiſque* Γαλαδίτδι. Vide *Cellarii Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 388. c Ὁποθενοῦν συναγομένους *Samb.* d Ἐξεστράτευσε *Vat.* e Τῶν πρ. ἐπιμέλειαν *Big. Samb.* & *Vat.* f Ita quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μασφάθη. g Ἀμορραίας *Big.* & *Samb.* à manu prima. Ἀμορρίας ab altera. Ἀμορρίδας paſſim *Vat.* h Ἀρχῆς *Vat.* i Ἀποκρινάμενος *Big.* & *Samb.* k Ἰδίας abeſt *Big. Samb.* & *Epiphan.* l Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliiſque* μῆ τε. m Μαχίσασθαι legerat *Vet. Interpr.* quod & ipſe mallem n Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συντύχῃ *Busb.* & *Hen.* συντύχειν in *Editis.* o Μαλιάθης *Big.* & *Samb.* Αμανίθης *Epiphan.* p Λείαν *Big. Samb.* & *Epiphan.* q Ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα *Samb.* ὀκτωκαίδεκα ἔτη ταύτην ἐπ. *Big.* & *Gall.* 1. r Πίνδυς *Big.* & forte *Epiphan.* s Ita è *Cod. Vat.* in *Editis* deeſt καθιπέχετο ut & in *Big.* & *Samb.* qui habent καθιερώσει. in *Busb.* & *Hen.* ἔφη καθιερώσειν ὑποχείδ. t Κατ' εὐχὴν *Big.* & *Samb.* u Μετὰ τοῦτο *Vat.* x Articulus abeſt *Big. Samb.* & *Vat.* y Δοξῆ *Samb.* z Ita *Big.* & *Vat.* in *Editis, Aliiſque* Ἐφραΐμ. a Sic cum *Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis, Aliiſque* Ἀμμανίτας. præterea τ' ἐπ' Αμ. ἐλασίας in *Cod. Vat.* b Καὶ τὴν λείαν *Big. Samb.* & *Vat.*

a Sic

δόξαν· τοῦτον μὲν ἔλεγεν, ὡς ὅτε λάθοιεν αὐτὸς οἱ συγγενεῖς πολεμούμενοι, καλούμενοί τε τοὺς συμμαχίαν ὑπ[a] παρεγένοντο, δέον καὶ τοῦ δήποτως ἐγνωκότας ἐπειχθῆναι· ἔπειθ' ὡς ἄδικα πράττειν ὁπλίζοιτο τοῖς πολεμίοις ὑπολμήσαντες εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ὅπου δὲ τοὺς [b] συγγενεῖς ὁρμῷεν· ἠπείλει τε σὺν τῷ Θεῷ λήψεσθαι δίκην παρ' αὐτῶν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ συμβαλεῖν αὐτοῖς ἐλθοῦσι μετὰ στρατιᾶς, ἣ μετάπεμπτος ἐκ τῆς [c] Γαλαδηνῆς ἐληλύθει, φόνον τε πολὺν αὐτῶν εἰργάσατο, καὶ δίωκον τραπέντας, τοσαδῶν μέρει τινὶ τοσαπταλμένῳ ὑπ' Ιορδάνην τὰς διαβάσεις, κτείνει δὲ δισχιλίους καὶ τετρακισμυρίους γεγονότας.

ιϛ'. Αὐτὸς δὲ, ἄρξας ἔξ ἔτη, τελευτᾷ, καὶ θάπτεται ἐν τῇ [d] αὐτοῦ πατρίδι [e] Σεβεῖ. ἔστι [f] Γαλαδηνῆς δ' ἐστὶν αὕτη.

ιγ'. Τελευτήσαντος δὲ [g] Ιεφθῆ, τὴν ἀρχὴν [h] Ἀψάνης παραλαμβάνει, φυλῆς ὢν Ἰούδα, [i] Βηθλεέμων δὲ πόλεως. τούτῳ δὲ παῖδες ἦσαν ἑξήκοντα, τριάκοντα μὲν ἄῤῥενες, αἱ λοιπαὶ δὲ θυγατέρες, ὃς καὶ πάντας ζῶντας κατέλιπε, τὰς μὲν ἀνδράσιν ἐκδούς, τοῖς δὲ γυναῖκας ἠγμένος. τοσάξας δ' ὑδὲν ὧν τῷ ἐπταετεῖ [k] γενομένῳ χρόνῳ λόγου καὶ μνήμης ἄξιον, γηραιὸς ὢν ἀπέθανε· καὶ ταφῆς ὧν τῇ πατρίδι τυγχάνει.

ιδ'. [l] Ἀψάνου δ' ὅτου ἀποθανόντος, ὑδ' ὁ μετ' αὐτὸν παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν Ηλων, ἐπ' ἔτη δέκα κατασχὼν αὐτὴν, φυλῆς ὢν τῆς [m] Ζαβύλου, ἐταράξέ τι ἀξιόλογον.

ιε'. Ἀβδὼν δὲ [n] Ελλήλου παῖς, φυλῆς μὲν τῆς [o] Εφραϊμίτιδος, πόλεως δὲ τῆς Φαραθωνιτῶν γεγονὼς, αὐτοκράτωρ ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς [p] μετ' Ηλωνα, μόνης ἀν' τὴν εὐπαιδίας μνημονευθείη, [q] ἀφ' τῆς εἰρήνην καὶ τὴν ἄδειαν τῶν πραγμάτων λαμπρὸν μηδ' αὐτὸς μηδὲν ἐργασάμενος. υἱεῖς δ' ἦσαν αὐτῷ τοσαυτήκοντα, [r] ἐκ τούτων τὴν γενεὰν καταλιπόντες τριάκοντα, ἵππαναί τε σὺν αὐτοῖς ὄσιν ἑβδομήκοντα, πᾶσιν ἱππάζειν ἀείποις γεγενημένοις· καὶ, πάντας ὑπὲρ γῆς ἀπολιπὼν, [s] θνήσκει γηραιὸς, καὶ ταφῆς ὧν [t] Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει.

riam: primo quidem dicebat, neque ignorasse eos quod consanguinei bello premerentur, neque auxilium rogatos advenisse, cum oporteret eos ante *omnes* preces re cognita certatim festinasse: dein quod ad iniqua pátranda aggrederentur, qui cum hostibus non ausi pugnam conferere, *postea* vero in cognatos impetum fecerint: & *postremo* minabatur, se ab iis pœnas Deo volente, ni sapere velint, expetiturum esse. Cum vero nihil verbis proficeret, sed cum illis *contra se* venientibus congressus esset, accito è Galadena exercitu, & magnam illorum stragem *in prælio* edidit, & in fugam versos persequens, præmissis quibusdam qui vada Jordanis occuparent, quadraginta duo millia *illorum* occidit.

12. Is autem, cum sex annos Israëlitis imperasset, moritur, atque sepultus est in patria sua Sebee. illa vero terræ Galadenæ urbs est. *Jephthes moritur, sepelitur que in urbe Galadena. Jud. c. 12.*

13. At, Jephthe mortuo, principatum accipit Apsanes, è tribu Judæ & Bethleemis oppido. Huic liberi erant sexaginta; triginta quidem mares, è reliquis vero totidem filiæ: quos omnes superstites reliquit; & has quidem viris collocaverat, illis vero puellas adsciverat. cumque nihil dictu & memoratu dignum in imperio septenni gessisset, senex *admodum* diem obiit; & in patria sua sepultus est. *Ab excessu Jephthæ Hebræos rexit Apsanes. Jud. c. 12.*

14. Apsane autem ita defuncto, neque, qui post hunc principatum assumpsit, Elon, è tribu Zabuli, ipsumque per decennium tenuit, magni aliquid momenti egit. *Post hunc decennio haud memorabili Elon. Jud. c. 12.*

15. Abdon vero, Helleli filius, è tribu quidem Ephraïmitide, ex urbe vero Pharathonitarum, cui post Elonem summum delatum erat imperium, propter bonos duntaxat liberos memorari meruit: ut qui, in pace & *summa* rerum securitate vitam agens, nihil præclari gesserit. nam filios habuit XL. & ex his nepotes XXX. procreatos: & cum ipsis, qui LXX. erant & omnes egregii equites, illi equitare mos erat: atque cunctos superstites relinquens senecta ætate moritur, & in Pharathone magnifice sepultus est. *Ei denique successit Abdon.*

ι'. ΚΕΦ. η'.

Περὶ τῆς Σαμψῶνος ἀνδρείας· καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

CAP. VIII.

De Sampsonis fortitudine: narratur etiam mala quanta Palæstinis inferebat.

ι'. X.

Μετὰ δὲ τοῦτον [u] Παλαιστῖνοι τελευτήσαντα κρατοῦσι τῶν Ισραηλιτῶν, καὶ φόρους παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον ἐπ' ἔτη τοσαράκοντα. Ταύτης δ' ἐλευθερωθῆναι τῆς ἀνάγκης τούτῳ τῷ τρόπῳ.

Post hunc autem vita defunctum Palæstini prælio superant Israëlitas, & tributa ab eis exigebant per annos XL. Cæterum à *dura* hac necessitate in hunc modum liberati sunt. *Dein per annos XL. exactionibus Palæstinorum atteritur gens Hebræa. Jud. c. 13.*

2. Manoches

a Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* παρεγένοντο. *b* Eo modo *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* συγγενίας. *c* Ita *Samb.* & mox tam *Big.* quam *Samb.* Γαλαδηνῆς *Baf.* & *G.* Γαλαδιτῆς *Vat.* & *Big.* hîc loci. *d* Εαυτοῦ *Big.* & *Samb.* *e* Sic *Big.* & *Samb.* Σεβεὶν *Baf. G. Aliique.* Σεσθεῖ aut Σισθεῖ juxta *Epiphan.* *f* Eo modo *Big.* & *Samb.* Γαλαδινῆς in *cæteris.* *g* Ita ex p. 209. v. 37. Ιεφθε in *Editis.* *h* In fonte Hebræo *Ebsan*, quod nunc legunt *Ibsan*, ut *Josephus* olim *Absan*, unde Ἀψάνης. Vide *Drusium* ad *Severum.* *i* Βηθλεμῶν soli *Big.* & *Samb.* Videlis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220. *k* Γενομένῳ *Vat.* γεγονὼς *Samb.* & *Gall.* 1. *l* Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τούτου δ' ὅτου ἀπ. *Vat.* Αφεανὸς *Baf.* & *G.* *m* Sic in libris sex *MSS.* in *Editis* Ζαβουλῆς. *n* Ita cum *S. Literis*, non Ηλωνος cum *Josephi* libris Gr. in *Vet. Interpr.* habemus *Chilonis.* *o* Sic in *MSS.* in *Editis* Εφραμιτοῦ. *p* Ita rursus *MSS.* μετὰ Ηλωνα *Baf.* & *G.* *q* Μηδὲν ἰδίᾳ ἀφ' τ. & dein μηδ' αὐτὸς εἰργασμένος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ut & *Vat.* nisi quod ἐργασάμενος habeat. *r* Καὶ τούτων γενεὰς καταλιπόντων in sex *MSS.* & aliis ex eorum semine descendentes triginta, *Vet. Interpr.* *s* Ita cum *MSS.* in *Editis* θνήσκει δὲ γηραιὸς. *t* Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis.* in *cæteris* Φαραθῷ aut Φαραθῶ. *u* Παλαιστῖνοι passim *Vat.* Παλαιστῆνοι in reliquis *MSS.*

Manochis uxori angelus apparet, filiumque ei promittit. Jud. 13.

2. Manoches quidam, Danitarum inter paucos optimus & patriæ ſine controverſia princeps, mulierculam *uxorem* habuit forma egregia ſuſpiciendam, & inter æquales ſuas præcellentem. At cum ex ea liberos non ſuſcepiſſet, ægreque ferens quod iis careret, Deo ſupplicabat, ſæpiuſcule cum uxore in ſuburbium egrediens (hoc autem erat campus magnus) ut illis liberos qui ſuccederent legitimos daret. Quin & in uxorem præ amore perdite deperibat, adeoque zelotypia vehementi *erat* afflatus. Mulieri autem, cum ſola eſſet relicta, ſpectrum apparuit, Angelus Dei, quaſi juvenis ſpecie eminenti & pulchra, eique lætum nuncium afferens, ſe ex Dei providentia filium parituram eſſe, pulchrum & inſignem robore; à quo ad virilem ætatem adoleſcente affligerentur Palæſtini: præmonuitque ne capilli puero recidantur; utque ab omni quidem alio potu, Deo ita præcipiente, abſtineat, aquam vero ſolam bibere *à teneris* aſſueſcat. Et is quidem, cum hæc dixiſſet, diſcedebat, ut qui voluntate Dei venerat.

Zelotypiam mariti reditu ſuo corrigit angelus, & evaneſcit. Jud. 13.

3. Illa vero marito reverſo nunciat quæ ab Angelo acceperat, ſimul etiam prædicans juvenis pulchritudinem & proceritatem: adeo ut ille hiſce laudibus ex zelotypia obſtupeſceret, & ſuſpicionem *de ea* haberet ex hujuſmodi affectione ortam. At ipſa, volens abſurdo mœrore virum levare, Deum ſupplex orabat, ut rurſum *ad ſe* angelum mittere dignaretur, quò *ille* à conjuge etiam ſuo conſpiceretur. atque iterum ex gratia Dei advenit angelus, cum in ſuburbano verſarentur; & mulieri apparuit, à marito relictæ. Illa vero, precata ut pauliſper maneret dum virum adducat, permittente illo, Manochen accerſit. Is autem, cum *angelum* vidiſſet, ne tum quidem ſuſpicari deſiit: rogavitque ut ſibi etiam & illa declararet, quæ uxori indicaverat. Cum vero ille reſpondiſſet, ſufficere ut ipſi ſoli innoteſcerent; jubebat quiſnam eſſet dicere, ut nato filio gratias ei referre & aliquid muneris dare poſſent. Ille autem cum dixiſſet, ſe nihil horum egere, neque enim ob hanc cauſam læta hæc de filio nunciaſſe, hic vero obſecraret ut maneret & lautia acciperet, non annuit: at *tandem* victus precibus, dum etiam atque etiam rogaretur ut moram faceret donec munus aliquod hoſpitale ei afferretur, cum Manoches hœdum mactaſſet, mandaſſetque uxori ut eum coquendum curaret, paratis omnibus, juſſit *angelus* ut ſuper petram panes & carnes apponerentur abſque vaſculis. quo facto, virga quam geſtabat carnes tetigit: illæ vero, igne protinus emicante, una cum panibus ardebant; atque angelus, fumo uſus loco vehiculi, in conſpectu illorum in cœlum aſcendebat. Manochen autem, cum haud mediocriter extimeſceret ne quid periculi immineret

β'. [a] Μανώχης τις, Δανιτῶν ὁ ἀλίγοις ἄριστος καὶ τῆς πατρίδος ὁμολογούμενος ἄρχων, ἔσχε γύναιον [b] ὁ εὐμορφίᾳ προέβλεπον, καὶ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπεραφέρον. παίδων δ' ἀγνομένων αὐτῷ, δυσφορῶν ὅτι τῇ ἀπαιδίᾳ, τὸν Θεὸν ἱκέτευεν, ὅπως τὸ προφάσιον σωζῇ τῷ μὴ τῆς γυναικός, δόξαν ὑφαδοχὴν αὐτοῖς γνησίαν· μέγα δὲ ὄφελος [c] τοῦτο πεδίον. ἦν δὲ καὶ [d] μανιώδης ὑπ' ἔρωτος ὅτι τῇ γυναικί, καὶ ὑφ' τοῦτο ζηλότυπος ἀκράτως. μονωθείσῃ δὲ τῇ γυναικὶ φάσμα ὅπι φάνεται, ἄγγελος θεοῦ, νεανίᾳ καλῷ [e] προσπλήσιος καὶ μεγάλῳ, καὶ εὐαγγελιζόμενος αὐτῇ παῖδος γονὴν κατὰ θεοῦ πρόνοιαν, καλόν τε καὶ ῥώμην ὅπιφανῆ, ὑφ' ᾧ πονήσειν Παλαιστίνους ἀνορθουμένῳ· παρήνει τε τὰς κόμας αὐτῷ μὴ ἀποκείρειν, ἔφη δ' αὐτῷ πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν ποτὸν ἀποστροφὴν, τῷ Θεῷ τοῦτο προστάττοντος, πρὸς ὕδωρ δὲ μόνον οἰκειότητα. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ᾤχετο, [f] κατὰ βούλησιν ἐλθὼν τοῦ Θεοῦ.

γ'. Ἡ δὲ τἀνδρὶ προσγενομένῳ τὰ [g] πρὸς θεοῦ ἀγγέλου ἐδιηγήσατο, ἐθαυμάζετο τε [h] νεανίσκου τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· ὡς ἐκεῖνον ἐπαίνων εἰς ἔκπληξιν τῆς ζηλοτυπίας προῆγεν, καὶ ὑπόνοιαν τοιούτου πάθους κινουμένου. ἡ δὲ, βουλομένη τὴν ἄλογον τἀνδρὸς λύπην ψαλλῶσαι, τὸν Θεὸν ἱκέτευε [i] πάλιν πέμψαι τὸν ἄγγελον, ὡς ἂν καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς [k] ὀφθείη. καὶ παραγίνεται πάλιν κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγγελος, [l] ὄντων δὲ τῷ προαστείῳ· καὶ τῇ γυναικὶ φάνεται, τοῦ ἀνδρὸς μεμονωμένη. ἡ δ' ὅπως εἶναι δηθεῖσα ὡς ἂν ἀγάγοι ἄνδρα, [m] συγχωρήσαντος μέτεισι τὸν [n] Μανώχην. ὁ δὲ, θεασάμενος, οὐδ' οὕτως [o] ἐπαύετο τῆς ὑπονοίας· ἠξίωσέ τε καὶ αὐτῷ δηλῶν, [p] ὅσα καὶ τῇ γυναικὶ μηνύσειεν. ἀρκέσειν δὲ φήσαντος [q] ταύτην μόνην εἰδέναι· τίς εἴη λέγειν ἐκέλευεν, ἵνα τοῦ παιδὸς γενομένου χάριν αὐτῷ καὶ δωρεὰν ἀποδῷ σιν. τοῦ δὲ μηδέ τινων αὐτῷ δεῖσθαι φήσαντος, οὐ δὲ γὰρ κατὰ χρείαν ταῦτα εὐαγγελίσασθαι περὶ τῆς τοῦ παιδὸς γονῆς, τοῦ δὲ μένειν παρακαλοῦντος καὶ ξενίων μεταδοῦναι, οὐκ ἐπένευσε· πεισθεὶς δ' ὅμως λιπαρούντος ὅπως μένειν ὡς ἂν ξένιον [r] αὐτῷ τι κομίσῃ, καὶ θύσαντος ἔριφον τοῦ Μανώχου, καὶ τοῦτον ὀπτᾶν τῇ γυναικὶ κελεύσαντος, ἐπεὶ πάντ' ἦν εὐτρεπῆ, [s] προσέταξεν ὅπι τῆς πέτρας ἀποθέσθαι τούς τε ἄρτους καὶ τὰ κρέα χωρὶς τῶν ἀγγείων. καὶ ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἣ εἶχε τῶν κρεῶν· τὰ δὲ, λάμψαντος πυρός, ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, καὶ ὁ ἄγγελος ἀφ' οὗ καπνοῦ ὥσπερ ὀχήματος ἀνιὼν εἰς οὐρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἦν. Μανώχην δὲ, φοβούμενον μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ Θεοῦ

a Typo *Hebraïco* Μανὼχ, *Maſoretarum* ritu *Manoah*, ſive Μανωὰ cum LXXII. b Επ' ὐμορφίᾳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. c Τοῦτο τὸ πεδίον *Big. Samb.* & *Vat.* d Μανιάχης *Samb.* & *Gall.* 1. Μανώχης *Big.* e Παραπλήσιον μεγάλῳ εὐαγγελιζομένου αὐτῇ *Big. Samb.* & *Vat.* f Illa, κ' βούλησιν ἐλθὼν δ' Θεῦ, non agnoſcit *Epiphan.* g Περὶ τοῦ ἀγγ. *Big.* h Illud τε abeſt *Big.* & *Samb.* i Πάλιν deeſt *Vat.* k Ita *Big. Samb.* & *Busb.* ὀφθεῖη in *Editis*, *Aliiſque.* l Aut ὄντων αὐτῶν legendum, aut αὐτῶν ſubintelligendum. m Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* συγχωρήσας in *Editis.* n Ita ex *Vat.* reſcripſi, quamvis in cæteris *Exemplaribus* fuerit Μάνωχον. o Επαύσατο *Big.* & *Samb.* p Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὅσα τῇ γ. q Ταύτην μόνον *Busb.* r Αὐτῷ τι *Big.* & *Samb.* ſ Εταξεν *Busb.* ἐπιταξεν *Hen.*

Θεῦ [a] γένοιτο, θαῤῥεῖν ἡ γυνὴ παρεκελεύετο· ὅτι γὰρ συμφέρειν τῷ αὐτῶν τὸν Θεὸν αὐτοῖς [b] ὁρᾶν ἔναγε.

ex viso numine, uxor bono esse animo jubet: nam è re fore illorum, quod Deum *oculis suis* aspexerint.

δ'. Καὶ κύει τε ἐκείνη, καὶ φυλακὴν εἶχε τῶν ἐντολῶν· καὶ γενόμενον τὸ παιδίον Σαμψῶνα καλοῦσιν. [c] ἰσχυρὸν δ' ὑποσημαίνει τὸ ὄνομα. ἤυξετο δ' ὁ παῖς ῥᾳδίως, καὶ δῆλος ἦν θεοφιλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῷ δίαιταν σωφρονούσης καὶ τῆς τῶν τοκέων ἀνέσεως.

4. Atque illa & gravida facta est, & quæcunque *ei* præcepta erant observabat; natumque infantem Samsonem nominant. fortem vero significat nomen *istud*. Puer autem valde crescebat: ac manifestum erat quod propheta evaderet, cum ex parsimonia ejus in victu, tum quod promissos aluerit capillos.

Filium demum procreat parens, oraculi observantissima, Samsonis nomine dignum. Jud. c. 13.

ε'. Ἀφικόμενος δὲ μετὰ τῶν γονέων εἰς [d] Θαμνὰ πόλιν τῶν Παλαιστίνων, πανηγύρεως ἀγομένης, ἑρᾷ παρθένου τῶν ἐπιχωρίων. [e] καὶ παρακαλεῖται τοὺς γονεῖς, ἄγεσθαι πρὸς γάμον αὐτῷ τὴν κόρην. τῶν δὲ ἀρνουμένων, διὰ τὸ μὴ ὁμόφυλον εἶ· τῷ Θεῷ κατὰ τὸ [f] Ἑβραίων συμφέρον ἐπινοοῦντος τὸν γάμον, ἐκνικᾷ μνηστεύσασθαι τὴν παρθένον. συνεχῶς δ' ἀπερχόμενος πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, [g] συντυγχάνει λέοντι, καὶ γυμνὸς ὢν ἐκδεξάμενος αὐτὸν ἄγχει ταῖς χερσί, καὶ [h] εἰς τὸ χωρίον τὸ ὑλῶδες ἐνδοτέρω τῆς ὁδοῦ ῥίπτει τὸ θηρίον.

5. At *forte* cum parentibus Thamnam, urbem Palæstinorum, profectus, dum magna esset celebritas, virginis *cujusdam* indigenæ amore corripitur: rogatque parentes, ut puellam sibi concilient in matrimonium. Illis vero recusantibus, quod non ejusdem esset gentis: is, Deo in magnum Hebræorum commodum & emolumentum has excogitante nuptias, pervincit ut virgo ei desponsaretur. Cum autem crebro parentes ipsius inviseret, *semel* in leonis occursum incidit; & cum nudus & *inermis* esset eum excipiens, manibus strangulat, atque in saltum ad interiora viæ feram projicit.

Samson leoni occurrens feram manibus suffocat. Jud. c. 14.

ς'. Πάλιν τε ἀπιὼν πρὸς τὴν κόρην, ἐπιτυγχάνει σμήνει μελιττῶν ἐν τῷ στήθει τοῦ λέοντος ἐκείνου [i] νενοσσευκότων. καὶ ἀνελόμενος τρία μέλιτος κηρία, σὺν τοῖς λοιποῖς δώροις οἷς ἐκόμιζε, δίδωσι τῇ παιδί. τῶν δὲ Θαμνιτῶν [k] ἐπὶ τὴν εὐωχίαν τὴν τῶν γάμων· [k] εἰσὶ γὰρ αὐτοὺς ἅπαντας· ἔδοξε δὲ τῆς ἰσχύος ἔτι νεανίσκους τριάκοντα [l] δόντων αὐτῷ τοὺς ἀκμαιοτάτους, λόγῳ μὲν ἑταίρους ἑσομένους, ἔργῳ δὲ φύλακας μή τι παρακινδυνεύσῃ ἐθελήσαι, τοῦ [m] ποτε [n] προβαίνοντος καὶ παιδιᾶς οὔσης, οἷα φιλεῖ [o] τοῖς τοιούτοις γαμοῖς, ὁ [p] Σαμψὼν εἶπεν· ἀλλὰ προβάλλομαι ἐμοῦ [q] λόγον εἰ λύσετε τοῦτον ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ ποιούμενοι τὴν ζήτησιν, ὀθόνας τε καὶ στολὰς γέρας τῆς συνέσεως κατ' ἄνδρα ἕκαστον [r] φέρεσθε παρ' ἐμοῦ. φιλοπυμένων δὲ ὑμῶν τε συνετῶν [s] δόξαν καὶ κέρδος [t] εὑρεσθαι καὶ λέγειν ἀξιούντων, φησίν· ὅτι τὸ πάμβορον γεγεννήκει βορὰν ἡδεῖαν ἐξ αὐτοῦ, καὶ τάνυ ἀνδρὸς ὄντος. τῶν δὲ ὅτι τρεῖς ἡμέρας ὑ δυναμένων ἐξευρεῖν τὸ νοούμενον, παρακαλούντων δὲ τὴν κόρην μαθοῦσαν παρ' ἀνδρὸς αὐτοῖς μυῦσαι· καὶ γὰρ ἠπείλουν αὐτῇ [u] ἐμπρῆσαι τοῦτο μὴ παρασχοῦσαν· ὁ Σαμψών, δεομένης τῆς κόρης εἰπεῖν αὐτῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν· ἐγκειμένης δ' αὐτῆς, καὶ εἰς δάκρυα προπιπτούσης, καὶ τεκμήριον τιθεμένης τῆς πρὸς αὐτὴν δυνοίας τὸ μὴ λέγειν αὐτῇ, μυῦν τὰ περὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῇ τοῦ λέοντος, καὶ ὅτι μελίττας εὑρὼν ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ, τρία βασάσας μέλιτος

6. Iterumque ad puellam proficiscens, offendit examen apum quæ in leonis pectore nidulos construxerant; atque inde tres mellis favos auferens, eos, una cum reliquis quæ portabat muneribus, dono dat puellæ. Thamnitis autem, dum epulas faceret nuptiales (illos enim omnes ad eas adhibuit) triginta juvenes strenuissimos ei quasi sodales quidem futuros assignantibus, re ipsa vero custodes ne quid audacius *virium fiducia* perpetrare velit; cum compotatio increbresceret & ludere incipierent, ut ejusmodi solennitatibus fieri solet, Samson dicebat: agedum, si fabulam, quam vobis proponam, mihi intra septem *convivii* dies explicatam dederitis, lintea & vestes in sapientiæ *vestræ* præmium singuli à me accipietis. cum vero illi magnopere vellent simul sapientum gloriam ac lucri aliquid aucupari, atque *eum* dicere juberent, infit; qui cuncta vorat cibum ex se jucundum procreavit, licet ipse valde injucundus sit. At illi cum per triduum haud potuerint investigare quid sibi velit, puellamque obsecrarint, ut à viro *suo ænigmatis* sententiam ediscere, quam eis indicaret (quinetiam minabantur, se illam crematuros esse, nisi hoc præstiterit) illa orante ut rem sibi patefaceret, Samson quidem primum ei resistebat: postea vero cum acrius instaret, & ad lachrymas veniret, eique objiceret, certissimo indicio esse se illam non amare, qui istud sibi aperire noluit, declarat ei ut leonem jugulaverat, & quod, apibus in pectore ejus inventis, tres mellis favos ad eam apportarit.

Inter epulas nuptiales apud xxx. viros ænigma proponit. Jud. c. 14.

Nova nupta, minis acribus & vivicombario territa, rem totam, persuaso lachrymis marito, popularibus suis aperit. Jud. c. 14.

a Γενέσθω *Big. & Samb.* b Sic *Big. & Samb.* in *aliis* ὁρᾶσθαι. c Vide *Is. Vossii* Castigationum Auctarium ad *Hornium*, p. 362. d Sic volui cum *Editis. Aliisque*, quod paulo infra habeamus Θαμνιτῶν. verum Θαμνᾶ *Big. Samb. Vat.* & LXX. e Παρακαλεῖται τε *Big. Samb.* & *Vat.* f In *iisdem MSS.* Ἑβραίοις. g Ἐντυγχάνει *Busb.* & *Hen.* h Rursumque in *iisdem*, εἰς τὸ χωρίον ὑλῶδες. i Νενοσσιάσῃσι *Busb.* k Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐστι. l Διδόντων *Vat.* m Ita *Samb.* correcte. in *Editis*, *Aliisque* perperam ποτῆ. n Προσὼντος *Big.* & *Samb.* o Παρὰ τοὺς τοιούτους καιροὺς *Big. Samb.* & *Vat.* p Ita hîc loci in omnibus libris. infra tamen sæpiuscule Σαμψώνης in *iisdem*. Verum cum in obliquis plerumque habeant Σαμψῶνος &c. non Σαμψώνης sed Σαμψὼν edendum esse curavi. q Mos vetus (ut ait *Grotius*) virorum excellentium de ingenio inter se certandi proposito ænigmate: ut constat ex libro priore contra *Appionem*, & 1 Reg. 10. 1. Hujusce rei etiam exempla apud *Herodotum* exstant, & apud Scriptorem *Convivii septem sapientum* inter opera *Plutarchi*. r Φέρεσθαι *Big.* & *Samb.* s Ita cum *Big. Samb.* & *Epipham.* δόξαν in *Editis*, *Aliisque*. t Εὑρίσκειν *Samb.* à manu secunda. u Ἐμπρῆσαι *Big.* & *Samb.* x Illa, ὅτι μ. ε. ἐν τ. σ. αὐτῷ, inserui ex *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* cum antea typorum defectu excusum esset, λέοντος, τρία βασάσας.

apportarit. Atque ille quidem, nihil doli ſuſpicans, rem totam ei exponit: illa vero ſermonem *ejus ænigmatis arcanum* efflagitantibus prodit. Itaque die ſeptima, qua oportebat illos fabulam ei explicatam dare, ante ſolis occaſum convenientes, *ſic illi* dicunt; neque leone quidquam occurrentibus injucundius, neque melle guſtantibus jucundius. Atque Samſon ſubjiciebat, neque muliere quidquam fallacius, quæ ad vos detulit ſermonem noſtrum.

Aſcalonitis xxx. *vita & veſte ſpoliatis, mercedem promiſſam præſtat Samſon. mox Thamnitida deſeris, quæ paranympho ejus nubit. Jud. c. 14.*

Et is quidem illis dat quæ promiſerat, præda facta ex Aſcalonitis qui forte ei in via occurrunt (nam & iſti Palæſtini ſunt) ab hiſce autem nuptiis *ille* refugit; atque puella, quæ eum ob iram deſpectui habuit, ipſius familiari nupſit, qui illius affinitatis conciliator fuerat.

Samſon miro ſtratagemate Palæſtinorum ſegetes incendit: illi perfidam feminam cum familia ſua igni comburunt. Jud. c. 14.

7. Samſon vero, vehementer hac contumelia irritatus, ſecum ſtatuit omnes cum ea Palæſtinos vindicta perſequi. Cum autem æſtas eſſet, & ad meſſem maturæ jam eſſent fruges, captis trecentis vulpibus, & caudis illarum facibus ardentibus alligatis, in agros Palæſtinorum *eas* immittit: atque ita illis periit fructuum *ſuorum* proventus. At Palæſtini, cum comperiſſent Samſonem facinoris auctorem eſſe, noſſentque quid eſſet quod eum ad hoc impulerit, *viris quibuſdam* principibus Thamnam miſſis, mulierem, quæ illi uxor fuerat, ipſiuſque cognatos vivos igni combuſſerunt, ut qui *illis* malorum *horum* cauſæ exſtiterant.

Samſon ſecurus Ætam receſſit: inde vinctus ad Palæſtinos adducitur: quorum mille aſini maxilla unus cecidit, pluresque fugavit. Jud. c. 15.

8. Cæterum Samſon, cum multos in campo Palæſtinorum occidiſſet, Ætam habitatum ibat. eſt enim petra *natura* munita in tribu Judæ. Palæſtini autem contra *totam* tribum exercitum educunt. Cum vero dicerent *tribules*, quod immerito à ſe pœnas exigerent propter Samſonis delicta, præſertim cum tributa omnia ſolverint; reſponſum eſt, ſi inſontes haberi velint, *oportet ut* Samſonem ſibi in manus traderent. Illi, à reprehenſione abeſſe volentes, *cum* tribus millibus armatorum ad rupem acceſsêre: conqueſtique de facinoribus quæ in Palæſtinos auſus fuerat, viros *ſcilicet* qui toti Hebræorum genti potuerunt cladem inferre; dicenteſque in hoc ſe veniſſe ut comprehenſum eis *in ſupplicium* dederent, rogabant ut lubenti animo hoc ſuſtineret. Is vero, jurejurando ab illis accepto, ſe *injuriæ* nihil amplius ei facturos eſſe, quam ut hoſtibus addiceretur, è petra deſcendens ſeſe in tribulium poteſtatem permiſit: atque illi revinctum duobus funibus Palæſtinis tradendum ducebant. Cumque ad locum quendam appuliſſent, qui hodie Maxilla nuncupatur à præclaro Samſonis illic edito facinore, olim enim nomine carebat, Palæſtinis non procul *ab eo* caſtra metantibus, ſed in occurſum ejus venientibus cum gaudio & vociferatione, ac ſi *ea* quæ expetiverant *jam* feliciter confecta eſſent, *ad conſpe-*

χνεία [a] κομίσειεν αὐτῇ. καὶ ὁ μὲν ὑδὲν ὑφορώμενος δολερὸν, συμβάλλει τὸ πᾶν· [b] ἡ δ' ἐκφέρει τὸν λόγον τοῖς δεηθεῖσι. [c] κατὰ δὴ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ' ἣν ἔδει τὸ προβληθέντα λόγον [d] αὐτῷ ἀποφαίνειν, πρὶν ἢ δυῶσι τὸν ἥλιον συνελθόντες, φασίν· ὅτι λέοντος ἀνδρὸς π τοῖς [e] συντυγχάνουσιν, ὅτε ἥδιον μέλιτος χρωμένοις. καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν [f] ὑδὲ γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἢ τὸ ὑμῖν ἐκφέρει τὸ ἡμέτερον λόγον. καὶ κείνοις μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λέαν ποιησάμενος Ἀσκαλωνιτῶν τὸν τ' ὁδὸν αὐτῷ συλήσαντα· [g] Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι· τὸν δὲ γάμον ἐκδὺς [h] παραυτῆται, καὶ ἡ παῖς, ἐκφαυλίσασα τὸν ὀργὴν αὐτοῦ, συνῆν [i] τῷ αὐτῷ φίλῳ νυμφοστόλῳ γεγονότι.

Ζ. Πρὸς δὲ τὴν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυνθεὶς, [k] ἅπαντας ἔγνω σὺν αὐτῇ Παλαιστίνους μετέρχεσθαι. θέρους δ' ὄντος, καὶ τοῦ ἀμητὸν ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας, καὶ τὰς οὐρὰς αὐτῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, [m] ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαιστίνων· καὶ φθείρεται μὲν ὕπως αὐτοῖς ὁ καρπός. Παλαιστῖνοι δὲ γνόντες Σαμψῶνος [n] τὸ ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἔδρασε, πέμψαντες τοὺς ἄρχοντας εἰς [o] Θαμνὰ, τὴν γενομένην αὐτῷ γαμετὴν καὶ τοὺς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν, ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

Η'. Σαμψὼν δὲ, πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαιστίνων ἀποκτείνας, [o] Αἰτὰν κατῴκει. πέτρα δ' ἐστὶν ὀχυρὰ τῆς Ἰούδα φυλῆς. Παλαιστῖνοι δ' [p] ἐστράτευον ἐπὶ τὴν φυλήν. τῶν δ' ἐν δικαίως λεγόντων τιμωρίαν αὐτοὺς εἰσπράξεσθαι περὶ τῶν Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, φόρους αὐτοὺς τελοῦντας· εἰ βούλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν, αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. οἱ δὲ, [q] ἀνέγκλητοι βουλόμενοι τυγχάνειν, παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τρισχιλίοις ὁπλίταις· καὶ καταμεμψάμενοι τῶν εἰς Παλαιστίνους ἁμαρτημένων, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Ἑβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἤκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες [r] κατοχείσουσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἑκόντα τοῦθ' ὑπομένειν. ὁ δὲ λαβὼν ὅρκους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτων ποιήσειν βιαιότερον, ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειρεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας [s] αὐτὸν ἐν τῇ τῶν φυλετῶν πίστει ἐξουσίᾳ· καὶ δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις, ἦγον παραδώσοντες τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ γενομένων κατά τι χωρίον, ὃ Σιαγὼν κέκληται τοῦ ἀφ' οὗ Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην, πάλαι δ' ἦν ἀνώνυμον, οὐκ [t] ἄπωθεν ἐστρατοπεδευκότων τῶν Παλαιστίνων, ἀλλ' ἐπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ [u] βοῆς ὡς ἤδη καλωρθωμένοις οἷς ἐβούλοντο, διαῤῥήξας τὰ δεσμὰ Σαμψὼν,

a Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque κομίσειεν.* b In *Samb. Busb.* & *Hen.* ἡδ'. c Κατὰ γὰρ τὴν ἑβδ. *Vat.* κατὰ δὴ τὴν *Hen.* & *Busb.* d Αὐτῷ deeſt *Vat.* e Ἐντυγχάνουσι *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* f Οὔτε *Vat.* & *Busb.* g Illa, Παλ. δ'. i. κ. οὗτοι, ex *Samb. Vat.* & *Vet. Interp.* h Eſt qui malit, παραυτίτας ἡ παῖς, τὸ ἐκφαυλίσασα. i Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis.* deeſt τῷ. k Απαντας non agnoſcit *Vat.* l Illud αὐτῶν inſerui ex *Vet. Interpr. Glyca, Zonara* & *Hamart.* m Ἐναφίησιν *Hen. Busb.* & *Zonar.* ἀφίσιν *Glyc.* & *Hamart.* n Θαμνᾶ hîc loci ſoli *Big.* & *Samb.* o Ita in *Joſephi* libris omnibus (præter *Samb.* qui habet Αἰτὰν) & in LXX. 1 *Paral.* c. 4. v. 32. & 2 *Paral.* c. 11. v. 6. Verum *Jud.* c. 15. in *iiſdem* bis occurrit Ητὰμ, & apud *Joſephum* Antiqq. l. 8. Ἠτὰμι exſtat. p Ἐστρατεύσατο *Vat.* q Ανπέκλητοι *Samb.* eodem ſenſu. *Zonaras* alia voce ἀναίτιοι. r Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. δώσειν *Big. Vat.* & *Baſ.* ſ Eo modo cum *Hen.* reſcribere placuit. αὐτὸν ἐν *Baſ.* & *G.* ἐστὶν ἐν *Vat.* ἐστὶν ἐπὶ *Big.* & *Samb.* αὐτὸν τι *Busb.* t Ita *Samb.* ritu *Attico.* in *cæteris* ἄποθεν. u Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* βοήσεως ἐπὶ κ.

a Sequuti

Σαμψὼν, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα παρὰ ποσὶν οὖσαν εἰς τοὺς πολεμίους ὥσατο· καὶ πάντων αὐτοὺς [a] τῇ σιαγόνι κλείνει [b] εἰς χιλίους, τοὺς δ' ἄλλους τρέπεται ταραχθέντας.

θ'. Σαμψὼν δὲ, [c] μείζω ἢ χρὴ ὀπὶ τούτῳ φρονῶν, καὶ κατὰ Θεοῦ [d] συμφορὰν ἔλεγε τοῦτο συμβῆναι, τῷ δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπάγεσθαι τὴν γενομένην, σιαγόνι τ' πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν, τοὺς δ' εἰς φυγὴν τραπῆναι ἀφ' οὗ παρ' αὐτοῦ δίψος αὐχῶν. δίψος δ' αὐτὸν ἰσχυρῶς καταλαμβάνον, καὶ ἀνθρώπων ὡς οὐδὲν ὄντα [e] ἀνθρώπειον ἀρετὴν, τῷ Θεῷ πάντα προσεμαρτύρει· καὶ καθικέτευε, μηδὲν τῶν εἰρημένων [g] πρὸς ὀργὴν λαβόντα, τοῖς πολεμίοις αὐτὸν [h] ἐγχειρῆσαι, ἀλλὰ βοηθεῖν δὲ τοῖς τὸ δεινὸν, καὶ ῥύσασθαι τοῦ κακοῦ. πρὸς οὖν τὰς [i] ἱκετείας ὀπτηλαθεὶς ὁ Θεὸς, πηγὴν [k] κατά τινος πέτρας ἀνίησιν ἡδείαν καὶ πολλήν. ὅθεν ὁ Σαμψὼν ὠκάλει τὸ χωρίον Σιαγόνα, [l] καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τοῦτο λέγεται.

ι'. Μετὰ [m] δὲ τοῦτον τὴν μάχην Σαμψὼν, καταφρονῶν τῶν Παλαιστίνων, εἰς Γάζαν ἀφικνεῖται, ἔν τινι τῶν καταγωγίων διέτριβε. μαθόντες δὲ τοῦτο [n] Γαζαίων οἱ ἄρχοντες τὴν αὐτόθι παρουσίαν αὐτοῦ, τὰ [o] περὶ τὰς πύλας ἐνέδρας καταλαμβάνουσιν, ὅπως ἐξιὼν μὴ λάθῃ. Σαμψὼν δὲ, οὐ γὰρ ἠγνόουν αὐτὸν ταῦτα μηχανησάμενοι, περὶ μεσοῦσαν ἤδη τὴν νύκτα ἀναστὰς [p] ἐπέρχεται ταῖς πύλαις, αὐταῖς τε φλιαῖς καὶ μοχλοῖς, ὅσα τε ἄλλα περὶ αὐτὰς ἦν ξύλωσις, ἁράμενος κατώμαδον, εἰς τὸ ὑπὲρ [q] Χεβρῶνος ὄρος φέρων κατέπεμψεν.

ια'. Παρέβαινε δ' ἤδη τὰ πάτρια, καὶ τῷ οἰκείαν διαιταν παρεχάραττε ξενικῶν μιμήσει ἐθισμῶν· καὶ τοῦτ' ἀρχὴ αὐτῷ κακῶν γίνεται. γυναικὸς γὰρ ἑταιρικωτέρας παρὰ τοῖς Παλαιστίνοις ἐρασθεὶς, [r] Δαλίλης τοὔνομα, οὐσῶν αὐτῇ· καὶ τῶν Παλαιστίνων οἱ τοῦ κοινοῦ προϊστῶτες, [s] ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν πείθουσιν ἐπαγγελίαις μαθεῖν παρὰ τοῦ Σαμψῶνος τὴν αἰτίαν τῆς ἰσχύος, ὑφ' ἧς ἄλητος ὢν τοῖς ἐχθροῖς. ἡ δὲ, [t] παρὰ πότον καὶ τοιαύτην συνουσίαν θαυμάζουσα τὰς πράξεις αὐτοῦ, [u] ἐπεχειρεύετο μαθεῖν τίνι τρόπῳ [x] τοσοῦτον φέρει κατ' ἀρετήν. ὁ δὲ Σαμψών· ἔτι γὰρ φρονεῖν ἰσχυὸς ἦν· ἀντιπάτα τῷ Δαλίλᾳ, φάμενος· εἰ κλήμασιν ἅπτοι δεθείη ἀμπελίνοις, ἔτι καὶ [y] σθενοῖτο δυναμένοις, ἀσθενέστερος ἂν πάντων ἔσοιτο. ἡ δὲ, τότε μὲν ἡσύχασεν· ὑποσημήνασα δὲ τοῖς ἄρχουσι

Eſtum illorum Samſon, vinculis diruptis & arrepta aſini maxilla, quæ ad pedes forte jacebat, in hoſtes irruit; & maxilla illos feriens ad mille *virorum* occidit, cæteros vero metu turbatos in fugam vertit.

9. Samſon autem, hanc ob rem plus juſto elatus, illam non ex Dei auxilio ita cecidiſſe dicebat, ſed ſuis viribus acceptum tulit quod factum fuerat; glorians alios quidem hoſtium à ſe proſtratos eſſe, alios vero illius metu in fugam conjectos. Cum autem vehementi affligeretur ſiti, ſecum cogitans ut exiguæ admodum eſſent vires humanæ, Deo omnia adſcribenda eſſe teſtatus eſt, eumque ſupplex orabat, ne propter ea quæ dixiſſet ira commotus ipſum hoſtibus *in ſupplicium* traderet, ſed ei in diſcrimen adducto auxilium præſtaret, & à malo *impendente* eximeret. Deus itaque precibus *ejus* flexus fontem à petra quadam dulcem emittit ac copioſum. unde Samſon locum iſtum Maxillam nominavit: & ad hunc uſque diem ita appellatur.

Samſoni, ad ſobriam mentem ſibi reducto, fontem de rupe elicuit Deus, ubi aſini maxillam forte abjecerat heros delaſſatus. Jud. c. 15.

10. Poſt hanc autem pugnam Samſon, Palæſtinos deſpiciens, Gazam profectus eſt, & in loco meritorio diverſabatur. Quod ubi Gazæorum principes intellexerunt, illuc ipſum veniſſe, loca ante portas inſidiis occupant, ne clam ſe ſubduceret. At Samſon (non enim ignorabat quæ parabantur) cum impetu irruit in portas, ipſaſque, una cum poſtibus & repagulis & reliquo apparatu ligneo, humeris ſublatas in jugum montis, qui Chebroni imminet, vectas depoſuit.

Portas urbis Gazæ evellit Samſon, atque in faſtigium montis deportas. Jud. c. 16.

11. Deſciſcebat autem *poſtea* à patriis moribus, * propriumque vitæ inſtitutum in pejus mutavit conſuetudines peregrinas imitando: id quod ei omnium malorum fit principium. Cum enim mulierem quandam meretricem adamaſſet, nomine Dalilam, cum ea conſueſcebat: quique Palæſtinorum rei publicæ præerant, ipſam adeuntes, pollicitationibus *magnis ei* perſuadent, ut à Samſone diſceret quæ cauſa fuerit tanti roboris, ob quod invictus eſſet ab hoſtibus. Illa vero, inter pocula & ejuſmodi conſuetudinem res ejus geſtas admirata, arte cognoſcere conabatur qua ratione uſque adeo virtute excellebat. Samſon autem (nam adhuc erat mentis compos) fraudem Dalilæ fraude eludebat, dicendo, ſi vinearum palmitibus, qui & adhuc contorqueri poſſunt, revinctus fuerit, *cæteris* omnibus fore ſe viribus debiliorem. At illa, tunc quidem iſtis contenta erat: re vero cum principibus Palæſtinorum

Samſon, vitus patrios tranſgreſſus, proſtibulo conſuevit, cui nomen Dalila. Jud. c. 16.

Illa Samſonem blanditiis aggreditur, ut ab eo diſceret in quo robur ejus ſitum erat. Jud. c. 16.

a Sequuti ſumus *Vat. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* Illa τῇ σιαγόνι deſunt in *Baſ.* & *G.* ut & αὐτοὺς τῇ σιαγόνι in *Big.* & *Samb.* b Ὡς χιλίους. *Epiphan.* χιλίους ἐκτεῖναι ἐν αὐτῇ *Zonar.* quem videſis, ut & *Glycam*, *Cedrenum*, & *Syncellum*. c Μεῖζον *Samb. Big.* & *Vat.* d Ita *Big.* & *Samb.* συνεργείαν in *Editis*, *Aliiſque*. Hic loci in Samſonem injurium eſſe *Joſephum* queritur *Bocharius* in *Hieroz.* parte 1. l. 2. c. 15. e Sic cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἀνθρώπινον aut ἀνθρώπειον. f Τὸν Θεὸν *Hen.* g Εἰς ἐργὰ *Vat.* h Ἐγχειρίσαι *Big.* i *Al.* ἱκεσίας. k Κατά τινος πετρᾶς malit *Schotanus*, invitis libris. *Fontem circa petram quandam de aſini maxilla ſuevem* &c. in *Vet. Interpr.* ac ſi in membranis ſuis olim vidiſſet, κατὰ τινὸς πέτρας ὃν τὸ ὄνου σιαγόνος. l Equidem & fons ille etiamnum durat. Vide Itinerarium *Antonini*, p. 24. m Ita *Samb.* in *reliquis* δὲ. n Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb. Syncellus* & *Zonaras*. male in *Editis*, *Aliiſque* Γαζέων. o Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τὰς πύλας *Baſ.* & *G.* phraſi vetuſtiori & eleganti, quæ idem valet ac ἐπὶ πύλης *Interpretum* LXXII. p Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Suida* in voce ἐνεφάνισεν, quam ἁρμοτικῶς ἐφορμᾷ interpretatur. ἀναστὰς, τὰς πύλας αὐταῖς τι φλ. *Baſ.* ἀναστὰς τὰς πύλας σὺν αὐταῖς τι φλ. *Gen.* vocula σὺν ſine auctoritate inſerta, quæ apud optimos Auctores ſæpe omiſſa ſubauditur. Cum in nonnullis *Epiphanii* libris ſit, *ſurgens, eruit*, (in aliis *irruit, eripit, arripit*) *portas, ipſaſque clauſuras ſimul & vectes* &c. forſan legendum, ἀναστὰς, ἐνέφανεν τὰς πύλας, αὐταῖς τι φλ. q *Al.* Ἑβρῶνος & Ἔβρωνος. r Ita cum *Vet. Interpr.* Δαλείλης ſolummodo *Baſ.* & *G.* Δαλίδα *Vat.* Δαλιδὴς *Hen.* & *Busb.* Δαληδὴς τὄνομα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. propter *Bibliorum Græcorum* Δαλιδά. unde & *Zonaras*, ἐρασθεὶς δ' ἑταίρας Παλαιστῖνης Δαλιδᾶς καλουμένης. s Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* προσελθόντες *Baſ.* & *G.* t Sic cum *Samb.* παρὰ πότον ἢ τὴν τ. in *Editis*, *Aliiſque*. παρὰ πότον ἢ τὴν αὐτῆς *Hen.* & *Busb.* u In quinque *MSS.* ἐπεχείρουν. x Ita *Baſ. G. Vat.* & *Epiph.* τοσοῦτον ἰσχύει *Big.* & *Samb.* τοσοῦτον χρατεῖ *Hen.* & *Busb.* y Sic *Big.* & *Samb.* in cæteris σθενωῦσ. * In *Epiphanio* lego *propriam diætam relinquebat*, i. e. *profeſſionem contigeniæ*, cui adſtricti erant *Nazarai*.

a Illud

norum ab ea communicata, intus milites quosdam in insidiis collocavit, illumque somno vinoque obrutum palmitibus, quam arctissime potuit, constringebat, deinde experrecto indicat quosdam illi *hostium* imminere. Is autem ruptis palmitum vinculis, sese, ac si aliqui eum aggressuri essent, ad sui defensionem parabat. Cæterum mulier, Samsone cum ea crebram consuetudinem habente, ægre se ferre ajebat, quod, suæ in ipsum benevolentiæ diffisus, noluerit ei dicere quod scire quam maxime desiderat; ac si ipsa tacere nesciverit, quæ novit ei non expedire ut aliis innotescerent. Samsone autem rursus feminam fallente, *vicissimque* dicente, sibi septem funibus alligato vires esse defecturas: cum hoc etiam experta nihil profeciisset, tertio is illi indicabat, ut comas ejus *licio* intexeret. Cum autem hujusce rei experimento facto, ne tum quidem verum invenerit, preces ea adhibente tandem Samson (nam necesse erat ut in calamitatem incideret) cum Dalila gratiam redintegrare volens, mei, inquit, Deus curam habet, & ejus providentia natus hanc comam alo, Deo ne detondeatur præcipiente. vires enim mihi ita aucturas esse & permansuras, ac illa augeretur & conservaretur. Cum hæc intellexisset, comamque ei *nescienti* abrasisset, *protinus* eum hostibus prodidit, cum jam non valeret illorum incursum propulsare: illi vero, oculis ei effossis, *quibusdam* ut vinctum ducerent *ipsum* tradiderunt.

Samson, effossis oculis, in carcerem conjicitur. Jud. c. 16.

12. Procedente autem tempore cæsaries illi renascebatur. Cumque diem festum Palæstini publicum agerent, virique principes & notæ melioris eodem in loco epularentur (domus enim erat, cujus tectum duæ sustinebant columnæ) Samson ab illis accitus in convivium adducitur, ut ei inter compotandum illuderent. Ille vero *malorum extremum esse existimans, quod ludibrio habitus *injuriam* ulcisci non potuerit, puero à quo manu ducebatur persuadet, dicens quod præ lassitudine paululum requiescere desiderarit, ut eum columnis admoveret. Ut vero eò venerat, in illas magna vi se impulit, & domum subversis columnis dejicit, una cum tribus hominum millibus, qui omnes *ruina* oppressi erant, interque cæteros etiam ipse Samson. Et ille quidem hujusmodi exitum habuit, cum annos viginti Israëlitis imperasset. Convenit autem, ut virum admiremur virtutis ergo & fortitudinis, pariterque ob magnanimitatem qua mortem oppetiit, & quod ad extremum usque spiritum hostibus succenserit. Ac quod à muliere quidem captus fuerit, hominum ingenio adscribendum, quod facile cedit peccatis; ipsi vero testimonium *hoc* tribuendum, quod cætera egregius fuerit & virtute excellens. Ejus autem cognati sublatum sepelierunt cum majoribus suis in Sarasa *urbe* patria.

Cum ei vires pariter ac capilli succrevissent, accitus ut ludibrio haberetur domum disjicit, seque una cum Palæstinis in eadem ruina involvit. Jud. c. 16.

[a] τῶ Παλαιστίνων, οἰόμενον τὸ τραπησόμενον ἔνδον πολὺ, καὶ καθεύδοντα μεθύοντα [b] κατέδησε τοῖς κλήμασιν [c] κατὰ τὸ ἰσχυρότατον, ἔπειτ' ἀνεγείρασα, ἐδήλου παρεῖναί τινας ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ, ῥήξας τὰ κλήματα, βοηθεῖν ὡς ἐπερχομένοις αὐτῷ τισιν ἐπειρᾶτο. καὶ ἡ γυνὴ, συνήθως ὁμιλοῦντι αὐτῇ τῷ Σαμψῶνι, δεινῶς ἔχειν ἔλεγεν, εἰ [d] κατ' ἀπιστίαν εὐνοίας τῆς πρὸς αὐτὸν μὴ [e] λέγει ζητῶν' ἅπερ δεῖται· ὡς οὐ στηναμένης, ὅσα μὴ γινώσκεσθαι συμφέρει οἶδεν αὐτῷ. τοῦ δὲ πάλιν ἀπατῶντος αὐτὴν, καὶ φήσαντος, [f] ἑπτὰ χάλοις δεθέντα τὴν ἰσχὺν ἀπολέσειν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο ποιήσασα οὐδὲν ἤνυσε, τρίτον ὑφῄνας τὰς κόμας αὐτοῦ [g] ἐμήνυσεν. ὡς δ' ἤδη τούτου γενομένου ἀληθὲς ἠνείσκετο, δεομένης πολλὰ τὸν Σαμψών· ἔδει γὰρ αὐτὸν συμφορᾷ περιπεσεῖν· χαρίζεσθαι βουλόμενος τῇ Δαλίλᾳ, ἐμοῦ, φησὶν, ὁ Θεὸς κήδεται, καὶ κατὰ τοῦτο ἐκείνου προνοίᾳ γεννηθεὶς, κόμην ταύτην τρέφω, παρεγχύσαντος μὴ ἀποκείρειν τοῦ Θεοῦ. [h] τὴν γὰρ ἰσχὺν ἔναι μοι κατὰ τὴν ταύτης αὔξησιν καὶ παραμονήν. ταῦτα μαθοῦσα, καὶ τρίσασα τῆς κόμης αὐτὸν, [i] παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις, οὐκ ἔτ' ὄντα ἰσχυὸν [k] ἀμύνασθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν. οἱ δὲ, ἐκκόψαντες αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, δεδεμένον ἄγειν παρέδοσαν.

6'. Περιόντος δὲ τοῦ χρόνου, [l] ἤυξετο ἡ κόμη τῷ Σαμψῶνι. καὶ ἑορτῆς ὄσης τοῖς Παλαιστίνοις δημοτελοῦς, καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ γερουσιαστῶν ἐν ταὐτῷ εὐωχουμένων οἴκου δ' ἦν δύο κίονες τρέφοντες αὐτό [m] ὄρφνου ἄγοντας μεταπεμψαμένων ὁ Σαμψὼν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅπως ἐμπαίσωσιν [n] αὐτὸν παρὰ τὸ πότον. ὁ δὲ, δεινότερον τῶν κακῶν ὑπολαμβάνων, τὸ μὴ δύνασθαι ἀμύνασθαι, [o] προσαγαγὼν παῖδα [p] πόθεν, προσανεπαύσατο χρήζειν εἰπὼν ὑπὸ κόπου, τοῖς κίοσιν αὐτὸν [p] ἐγγὺς ἀγαγεῖν. ὡς δ' ἦκεν, ἐρείσας αὐτοῖς ὁπλοτάτοις [q] ἀναλαπέντων τῶν κίονων, τρισχιλίους ἀνδρῶν, οἳ πάντες ἀπέθανον, ὁ αὐτοῖς δὲ καὶ Σαμψών. καὶ ὃν μὲν [r] τοιοῦτο κατέλιπε τέλος, [s] ἄρξαντος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔτη. θαυμάζειν δὲ ἄξιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσχύος καὶ ὧν περὶ τὸν τελευτὸν μεγαλόφρονος ἄνδρα, ὑπὲρ τῆς ὀργῆς τῆς μέχρι τελευτᾶν πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ ὃ μὲν ὑπὸ γυναικὸς ἁλῶναι, δεῖ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προσαίτιον ἧττον ἁμαρτημάτων οὖσαν μαρτυρεῖν δὲ ἐκείνῳ τὸν εἰς τὰ ἄλλα πάντα τῆς ἀρετῆς περουσίαν. οἱ δὲ συγγενεῖς, ἀράμενοι τὸ σῶμα αὐτοῦ, θάπτουσιν ἐν [t] Σαρεσᾷ τῇ πατρίδι μετὰ τῶν συγγενῶν.

Samson, effossis oculis, in carcerem conjicitur. Jud. c. 16.

Cum ei vires pariter ac capilli succrevissent, accitus ut ludibrio haberetur domum disjicit, seque una cum Palæstinis in eadem ruina involvit. Jud. c. 16.

[a] Illud τῶ ex *MSS.* [b] Κατέδησεν *Big.* & *Samb.* κατεδῶ *Vat.* [c] Eo fere modo ac apud *Ælianum* (in *Var. Hist.* l. 1. c. 3.) κατὰ τὸ κεφάλαιον. [d] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* κατὰ πίστιν *Basil. G.* & forte S. *Ambrosius.* [e] Λέγει *Samb.* [f] Ἑπτὰ νεωλκίοις καινοῖς &c. *S. Bibl.* ἐν ἑπτὰ καλωδίοις ἀβύστοις *Glycas.* [g] Ita cum sex *MSS.* ἐμήνυσεν in *Editis.* [h] Κατὰ γὰρ τὴν τούτου αὔξησιν ἐκ παραμονῆς τὴν ἰσχὺν εἶναί μοι. [i] Παραδίδει *Big.* & *Samb.* δίδωσι *Hen.* & *Bud.* [k] Sic *Big.* & *Samb.* ἀμύνασθαι in *Editis, Aliisque.* [l] Ita cum *MSS.* in *Editis* ἤυξατο. [m] Αὐτὸν in quamplurimis *MSS.* [n] Sic quinque *MSS. S. Ambros.* & *Epiphan.* τινῶν *Basil. G.* & *Vat.* [o] Πρὸς ἀναπαύσασθαι *Samb.* [p] Vox ἐγγὺς abest plerisque *MSS.* [q] Καὶ ἀναπεπτάντων *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* [r] Ita *Samb.* in *reliquis* τοῦτον. [s] Ἄρξαντος *Big. Samb.* & *Vat.* [t] Σαρεσᾷ *Big.* Σαρεσᾷ *Samb.* * *Al.* miseriis suis *illud* gravius esse existimans, quod &c.

K E Φ.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως, Ηλεὶ προεστῶτος τῶν Ισραηλιτῶν, τὴν Ρᾶθ γαμεῖ Βόαζος, ἐξ οὗ Ωβήδης τοῦ Δαβίδου πάππος.

ια'. Μετὰ δὲ τὸν Σαμψῶνος τελευτὴν, προέστη τῶν Ισραηλιτῶν [a]Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεύς. Ὅτε τοίνυν [b]λιμῷ ἡ χώρα κακοπαθοῦσα αὐτῶν, [c]Ελιμέλεχος ὁ [d]Βηθλεέμων· ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη τῆς Ιούδα φυλῆς· ἀντέχειν τῷ δεινῷ μὴ δυνάμενος, τήν τε γυναῖκα [e]Νααμὶν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς ἄπαις γεγενημένους, [f]Χελλίωνα καὶ [g]Μάλλωνα, ἐπαγόμενος εἰς τὴν Μωαβίτιν μετοικίζει. καὶ προχωρούντων αὐτῷ κατὰ νοῦν τὰ πράγματα, ἄγει τοῖς υἱοῖς γυναῖκας Μωαβίτιδας, Χελλίωνι μὲν Ορφὰν, [h]Ρᾶθην δὲ [i]Μάλλωνι. διελθόντων δὲ [k]δέκα ἐτῶν, ὅ,τε Ελιμέλεχος καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παῖδες [l]δι' ὀλίγου τελευτῶσι· καὶ ἡ Νααμὶς πικρῶς ὅτι τοῖς συμβεβηκόσι φέρουσα, [m]καὶ τὴν ὑπὸ τῶν φιλτάτων ἐρημίαν οὐκ ὑπομένουσα, δι' ὧς καὶ τῆς πατρίδος ἐξεληλύθει, πάλιν εἰς αὐτὴν ἀπελλάτετο. καὶ δὴ ἤδη καλῶς τὰ κατ' αὐτὴν ἐπιφαίνετο χωρεῖν. οὐκ ἐκαρτέρουν δὲ διαζευγνύμεναι αὐτῆς αἱ νύμφαι, οὐδὲ παραιτησάμεναι βουλόμεναι συνεξορμᾶν πεῖθειν ἐδύναντο· ἀλλ' ἐξηφιέναι εὐξαμένη γάμον εὐτυχέστερον αὐταῖς ὃν δικαιοτάτῃ παισὶ [n]τοῖς αὐτῆς γαμηθῆναι, καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθῶν κλῆσιν, ὅπερ καὶ τοῖς αὐτὴν ὅτοις ὄντι, μένειν αὐτόθι [o]παρεκάλει, καὶ μὴ συμμεταλαμβάνειν αὐτῇ [p]βουληθῆναι πρᾶγμάτων ἀδήλων, τὴν πάτριον γῆν καταλιποῦσας. ἡ μὲν οὖν Ορφὰ [q]μένει· ἡ δὲ Ρᾶθην μὴ πεισθεῖσαν ἀπήγαγε, κοινωνὸν παντὸς ὃν τοῖς τυχόντος γενησομένην.

β'. Ελθοῦσαν δὲ Ρᾶθην μετὰ τῆς πενθερᾶς εἰς τὴν [r]Βηθλεέμων, [s]Βόαζος, Ελιμελέχου συγγενὴς ὤν, [t]ξενίζει. καὶ ἡ Νααμὶς, προσαγορεύοντων αὐτὴν ὀνόματι [u]τῶν πολιτῶν, δικαιότερον εἶπε Μάραν καλεῖσθαί με· σημαίνει δὲ κατ' Εβραίων γλῶτταν Νααμὶς μὲν [x]εὐτυχίαν, [y]Μάρα δὲ ὀδύνην. ἀμητοῦ δὲ ὄντος ἐξῆλθε καλαμησομένη [z]συγχώρησιν τῆς πενθερᾶς ἡ Ρᾶθη, ὅπως τροφῆς εὐπορῶσιν, καὶ εἰς τὸν Βοάζου [z]τυχαίως ἀφικνεῖται χωρίον. παραγενόμενος δὲ Βόαζος μετ' ὀλίγον, καὶ θεασάμενος τὴν κόρην, ἀνέκρινε τὸν [a]ἀγροκόμον [b]περὶ τῆς παιδός. ὁ δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν παρ' αὐτῆς

CAP. IX.

Quo modo, cum Eli præesset Israëlitis, Rutham in uxorem accepit Boazus, ex quo Obed Davidis avus.

XI. *Ex annonæ angustia in agrum Moabiticum cum Naami uxore & filiis profectus est Elimelechus.*

POst Samsonis autem obitum Israëlitis præfuit Eli pontifex. Ejus tempore, regione ea fame valde laborante, Elimelechus oriundus Bethleemis (est enim urbs illa tribus Judæ) cum calamitatem tolerare non *amplius* potuerit, assumpta uxore Naami, filiisque ex ea ipsi natis Chellione & Mallone, in terram Moabiticam commigrat. Cumque res ei ex animi sententia procederent, feminas Moabiticas filiis suis matrimonio junxit: Chellioni quidem Orphan, Malloni vero Rutham. Annis autem exactis, Elimelechus filiique ejus brevi post tempore moriuntur: atque Naamis quæ ei acciderant acerbe ferens, seque in *tanta* orbitate vix sustinens, post amissos sibi chariſſimos, quorum gratia patriam reliquerat, iterum in eam se recipiebat. audierat enim jam omnia ei bene prospereque cedere. Nurus autem ejus non patiebantur ut ab ea disjunctæ essent; neque, cum deprecaretur ne cum ea proficisci velint, *illis* persuadere potuit: sed, cum urgerent, precata eis felicius conjugium, à quo exciderant filiis suis nuptæ, aliorumque bonorum possessionem; &, quod sua ita se haberent, illic manere obsecrabat, neque patria deserta illam commitari velle in rerum *suarum* incertitudine. Et quidem Orpha illic substitit: Rutham vero, cui non persuasit, secum abduxit, cujusvis fortunæ sibi participem futuram.

Elimelecho mortuo Naamis cum Ruth in patriam reversa est.

2. Rutham autem, cum socru in Bethleemorum *urbem* venientem, hospitio excipit Boazus, Elimelechi cognatus. Ac Naamis, cum à civibus suo nomine appellaretur, justius, inquit, me vocaretis Maram: Hebræorum enim lingua Naamis quidem felicitatem significat, Mara vero dolorem. Messis autem tempore Rutha permissu socrus ad spicilegium faciendum egressa est, ut victus illis suppeteret, acciditque ut in Boazi fundum deveniret. At cum Boazus paulo post adesset, & conspicaretur puellam, de ea agri curatorem percontatus est. Is vero, cum antea ab ipsa omnia accepisset,

Naamin & Rutham hospitio excipit Boazus.

Ruth ad spicas legendum in agros egreditur.

a Ita cum *Big. Cedreno Zonara* & *Glyca.* Ηλὶ *Vat.* atque ita, vel Ηλὶς ubique *Bas.* & *G.* Ἠλὶς passim *Samb.* Ἠλεὶ *Gall.* 1. Ἠλεὶς *Busb.* & *Hen.* Ἠλι aut Ἠλεὶ LXXII. b Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. atque ita *Epiphan.* vel λιμῷ τῷ χώρᾳ καταλαβούσης αὐτῶν. nam vertit, *provinciam eorum apprehendente fame.* In *Editis, Aliisque*, pressius & ad phrasim sacram, ἐπὶ τούτῳ λιμῷ γενομένῳ. c Ita *Vat. Epiphan.* & *Cedrenus.* quod olim *Drusio* placuit. Ἀβιμέλεχος vitio in *Editis* aliisque *Exemplaribus*, ut & apud *Theodoretum* & *Zonaram.* Est qui malit Αλιμέλεχος ex *Cod. Alexand. S. Bibliorum.* d Eo modo cum *Hen.* & *Busb.* hîc loci, & cum *Editis* paulo infra, v. 28. Βηθλείμων *Samb.* ut supra p. 194. v 48. Βηθλεμιτῶν *Bas. G.* & *Vat.* Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220. e Ita *Bas. G.* & plerique *MSS.* ut & *Epiphanii* Cod *Lipsi.* Νοομὶν passim *Vat.* Νοιμὶν *Cedren.* & *Zon.* & omnes fere Codd. *Epiphanii.* Νωμὶν, Νωιμμεὶ, aut Νοομμὶ LXX. f Sic in *Editis* & *MSS.* Idemque in *Epiphanii* libris dicitur *Celion, Cellion*, aut *Cellon.* Χελαὼν vero aut Χελεὼν in LXX. g Ita *Bas.* & *G.* Μαλαῶνα *Big.* & *Samb.* Μαλεῶνα *Vat.* Hic ipse Μααλὼν LXX. *Epiphanii* libris *Mallon, Mallion* aut *Maalon.* h Sic *MSS.* in *Editis* Ρεθὴν. i Ita rescripsi ex v. 9. in *Editis* Μαλεῶνι. in plerisque *MSS.* Μελεᾶνι aut Μελεῶνι. k Sic. *Bas. G.* & quatuor *MSS.* διελθόντων δ' ὀκτὼ καὶ δέκα ἐτῶν juxta libros omnes *Epiphanii.* διελθόντων δὲ δώδεκα ἐτῶν *Samb.* pro δωδέκα ἐτῶν, ut puto. Forsan διελθόντων δ' ὡς δέκα ἐτῶν. nam *S. Literis*, καὶ κατάσχοντι ὑπὲρ ὡς δέκα ἔτη. Juxta *Zonaram* τὸ δέκα μόνοι σαωσυνῆς. l Δι' ὀλίγου *Samb.* quod communius. desunt *Vat.* m Καὶ τὴν ὑπ' ὄψιν τῶν φ. ἐρ. ἐχ ὑπ. δι' ἣν καὶ τ' π. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Verum *Epiphanius* arripuit, καὶ τῶν ἰδίων φιλτάτων ἐρημίαν. n Ita *Big.* & *Samb.* τὰ αὐτῆς in *Editis, Aliisque.* o Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* παρακελεῖ *Bas. G. Aliique.* p Βέλεσθαι *Vat. Big. Samb.* & *Gall.* 1. q Μενεῖ πεισθεῖσα *Big.* & *Samb.* superflue. r Ita consensu omnium Librorum præter *Vat.* qui habet Βηθλεήμλω. s Sic passim *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βοὸζ in *cæteris.* t Δέχεται ξενίᾳ, & δέχεται ξενίοις in quibusdam *MSS.* u Illa τῶν πολιτῶν absunt *Big Samb. Gall* 1. & *Vet. Interpr.* x *Josephum* recte interpretatum esse Νααμὶς & Μάρα, ostendit *Is. Vossius* contra *Hornium*, p. 362. y *Big.* & *Samb.* hîc Μαρὰν & subinde Μαρὰ, contra *Editos* & quinque *MSS.* z Ita *Big.* & *Samb.* Τυχαίως *Bas. G. Aliique.* Forsan τοχρὼς, aut τοχὺν. a Ita in libris omnibus. Sed cum alibi, quod sciam, non exstet hoc verbum, mallem ἀγρονόμον, *villicum*, ut vocem interpretatur *Philoxenus* in *Glossario.* b Περὶ αὐτῆς *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

In Rutham Boazi benignitas.

accepiſſet, domino ea declarabat. At ille, eam amore amplexus, cum ob benevolentiam erga ſocrum, tum quod memoriam revereretur filii ipſius cui nupta erat, atque ut fauſta *omnia* experiretur precatus, noluit quidem eam ſpicis colligendis occupari, ſed permiſit ut ſibi ipſi meteret quantum poſſet, ac ſumeret: mandavitque villico ne eam *quidquam* ſibi capere prohiberet, & ut prandium ac potum ei præberet, cum *eorundem* copiam faceret meſſoribus. Rutha vero polentam ab eo acceptam reſervavit ſocrui, eamque veſpere una cum ſpicis ad illam apportabat; (quin & ei Naamis ſervaverat partem ciborum, quos vicini, multa ipſam cura dignantes, ipſi contulerant) atque ſocrui narrat *omnia* quæ ei Boazus dixerat. Cum vero Naamis ei indicaſſet quod cognatus eſſet, & propter pietatem forſan curam earum habiturus, ſequentibus etiam diebus ad ſpicas legendas exivit cum Boazi ancillis.

Naamis cogitat ut Boazum in maritum Ruthæ conciliaret.

3. Poſt aliquot autem dies, cum jam ventilatum eſſet hordeum, ipſe etiam Boazus in *rus ſuum* venit, & in area dormiebat. quo audito, Naamis excogitavit ut Rutham propter eum diſcumbere faceret (nam & ipſis emolumento fore *rata eſt*, modo is cum Rutha colloqueretur) mittitque *eò* puellam, ad pedes ejus dormituram. Illa vero, nam ſibi religioni eſſe ducebat ulla in re ſocrus *ſuæ* juſſis contradicere, *ad aream rectà* contendit: & in præſens quidem Boazum latuit, quod profunde dormiverat. Media autem nocte experrectus, & ſentiens mulierem ſibi accubantem, quæ ea eſſet interrogabat. * Illa vero nomen dicente, poſtulanteque tanquam dominus *ſibi* veniam concederet, tunc quidem quieſcit: mane vero priuſquam famuli ad opus expergiſcerentur, excitatam juſſit, cum quantum ferre potuit hordei cepiſſet, ſocrum adire, antequam alicui reſciſceretur ſe illic diſcubuiſſe. prudentis enim eſſe calumniam ex ejuſmodi rebus cavere, præſertim cum nihil commiſſum fuerit. Verum, inquit, de re univerſa ita conſtituetur. ipſum oportet interrogem qui me tibi genere propinquior eſt, an te conjugem velit. Si quidem annuerit, ipſum ſequeris: ſin vero recuſarit, te conjugem legitimam habebo.

Boazus cum Ruthæ cognato de ea in matrimonium ducenda agit.

4. Hæc ubi dicta ſocrui renunciaverat, bono animo eſſe cœperunt, ſpei plenæ fore ut Boazus illarum curam ſuſciperet. Atque ille jam media die deſcendens in urbem fecit ut ſenatus coiret, Ruthaque accita advocavit & propinquum: qui, cum acceſſiſſet, dixit ei; nonne Elimelechi & filiorum ejus bona poſſides? illo fatente & *addente* id ſinere leges ob propinquitatem; non igitur, ait Boazus, ex parte dimidia legum meminiſſe oportet, ſed omnia

ἅπαντα [a] προπεπυσμένῳ ἐδήλου τῷ δεσπότῃ. ὁ δέ, ἅτε περὶ τιμὴ πενθερᾶν εὐνοίας ἅμα καὶ μνήμης τῆς παιδὸς αὐτῆς ᾗ συνῴκησεν [b] ἀσπασάμενος, καὶ εὐξάμενος αὐτῇ πείραν ἀγαθῶν, καλαμᾶσθαι μὲν αὐτὴν οὐκ ἠξίωσεν, δεῖζειν δὲ πᾶν ὅ,τι καὶ δύναιτο καὶ λαμβάνειν ὅπερ ἔπρεπεν, προστάξας τῷ ἀγροκόμῳ μηδὲν αὐτὴν ἐμποδίζειν [c] λαμβάνειν, ἄριστόν τε παρέχειν αὐτῇ καὶ ποτὸν, ὁπότε σιτίζοι τοὺς δεῖζοντας. Ῥούθη δὲ ἄλφιτα λαβοῦσα παρ' αὐτοῦ ἐφύλαξε τῇ ἑκυρᾷ, καὶ παρὼν ὀψὲ κομίζουσα μετὰ τῶν σταχύων· ἐτετήρητο δὲ αὐτῇ καὶ ἡ Νααμὶς [d] ἀποκρίσεσι βρωμάτων τινῶν οἷς αὐτὴν ἐπολυώρουν οἱ γειτνιῶντες· δεδώκεσαν δ' αὐτῇ καὶ τὰ παρὰ Βοάζου πρὸς αὐτὴν εἰρημένα. διηλωκυίας δ' ἐκείνης ὡς συγγενὴς ὄντι, καὶ τάχα ἂν [e] δι' εὐσέβειαν προνοήσειεν αὐτῆς, ἥκειν πάλιν ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ὑπὸ καλάμην συλλογὴν σὺν ταῖς τοῦ Βοάζου θερισταῖσιν.

γ'. [f] Ἐλθὼν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ Βόαζος, ἤδη τῆς κριθῆς λελικμημένης, ὑπὸ τῆς [g] ἅλω κάθευδε. τοῦτο πυθομένη ἡ Νααμὶς, τεχνᾶται [h] παρακαταθήκην τῷ Ῥούθῃ αὐτῷ· καὶ δὴ ἔστελλε χρηστὸν [i] αὐτοῖς ὁμιλήσαντα τῇ παιδὶ· καὶ πέμπει τὸ κόριον ὑπανασομένῳ αὐτῷ τοῖς ποσίν. ἡ δὲ, ὡς ὕδὲν γὰρ ἀντιλέγειν τὸ ἐκείνου δ' ἑκυρᾶς κελευομένην ὅσιον ἡγεῖτο, παρεγίνετο· καὶ παραυτίκα μὲν λανθάνει τὸν Βόαζον βαθέως καθυπνώσοντα. περιεγρθεὶς δὲ περὶ μέσαν νύκτα, καὶ αἰσθόμενος δ' ἀνθρώπου παρακατακειμένης, ἀνέκραγε τίς εἴη. τῆς δ' εἰπούσης [k] τὄνομα, καὶ φαμένης ὡς αὐτὸν δεσπότην [l] συγχωρεῖν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἄγει· ὄρθριος δὲ, πρὶν ἢ τοὺς οἰκέτας ἄρξασθαι κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἔργον, προεγείρας αὐτὴν, κελεύει, τῶν κριθῶν λαβοῦσαν ὅ,τι καὶ δύναιτο, πορεύεσθαι πρὸς τὴν ἑκυρᾶν, πρὶν ὀφθῆναί τισιν αὐτόθι κεκιμηκυῖαν. φυλάττεσθαι δὲ σῶφρον τὸν ὅπως τοιούτοις ἀφορμὴν κακολογίᾳ, καὶ μάλιστ' ὅπως [m] μὴ γεγονόσι. περὶ μέντοι τοῦ παντὸς ὅτου, φησὶν, ἕνεκα. ἐρωτᾷν τε ἔφησε ἐμοῦ τὸν γένει τυγχάνοντα, εἰ σοῦ χρεία γαμετῆς ἐστιν αὐτῷ. καὶ [n] λέγοντι μὲν ἀκολουθήσεις ἐκείνῳ παραγενομένῳ [o] δὲ, νόμῳ σε συνοικοῦσαν ἕξομεν.

δ'. Ταῦτα τῇ ἑκυρᾷ δηλωσάσης εὐθυμία κατεῖχεν αὐτὰς, ἐν ἐλπίδι δὲ προῖοιαν ἕξειν αὐτῷ [p] Βόαζον. καὶ ἐκεῖνος ἤδη μεσούσης τὰς ἡμέρας κατελθὼν εἰς τὴν [q] πόλιν, τήν τε γερουσίαν συνῆγεν, ᾗ μεταπεμψάμενος Ῥοῦθην, ἐκάλει τὸν συγγενῆ· ᾧ προσελθόντι φησὶν, [r] Ἐλιμελέχου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ [s] κλήρων κρατεῖς; ὁμολογήσαντος δὲ, συγχωροῦντων τῶν νόμων κατὰ ἀγχιστείαν· οὐκ οὖν, φησὶν ὁ Βόαζος, [t] ἐξ ἡμισείας δεῖ μεμνῆσθαι τῶν νόμων, ἀλλὰ πάντα πιεῖν

a Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* προπεπυσμένῳ in *Editis*, *Aliiſque.* b Ἀσπασάμενος τὸν κύριον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἀσπασάμενος αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* c Vocem λαμβάνειν non agnoſcit *Vat.* d Ἀπὸ μοίρας in *Editis*, *Aliiſque.* ἀποκρίσεις *Samb.* quod placuit etiam *H. Stephano* in *Theſ. Gr.* voce πολυωρέω. ſed cum ἀπὸ μοίρας habeat *Vat.* malui conjunctim ἀποκρίσεσι. e Δι' εὐλάβειαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus recte. f *Al.* ἐλθὼν τε. g Ἁλῶς in *Editis.* diverſe tamen ἅλωνος, ἁλῶνος & ἅλωος in *MSS.* h Παρακαταλίσει apud *Big.* & *Samb.* παρακατασθεῖσαν *Vat.* συγκατακλίνειν *Zonar.* i *Busb.* αὐτοῖς, ipſi ſocrique. & mox ᾧ πίμπει, dein πειθεῖσαν pro παραχρῆσαν. k Ita *Vat.* in *aliis* τ' ὄνομα. l *Epiphanius* quaſi παρακειμένην συγχωρεῖν. m Ita cum *MSS* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐκ μείλιθ' ἑκὶ γαμετοῖσι, *maxime ſi non de nihilo oriantur*, ut vertit *Gelenius.* n Θέλοντι *Hen.* & *Epiphan.* mox ἀκολουθήσεσθαι *Vat.* o Δ' ἐν νόμῳ συνοικήσουσαν ἕξομεν *Samb. Big.* & *Vet. Interpr.* δὲ νόμῳ συνοικήσουσαν ἕξομεν *Hen.* δὲ νόμῳ συνοικοῦσαν ἕξομεν *Vat.* p Βέαζον γενομένας *Samb. Big.* & *Epiphan.* q Καὶ μεταπεμψάμενος, τὴν Ῥοῦθην ix. *Big.* & *Samb.* ᾗ μ. τὴν τε Ῥοῦθην om. *Zonaras.* r Alii ſententiam ſine interrogatione efferunt. s *Al.* κλῆρον. utrumque recte. t Οὐκ ἐξ *Vat.* * *Al.* illa vero nomen edente, dicenteque ſe eſſe in illius poteſtate.

a Ita

ποιῆν [a] κατ' αὐτός. Μάλωνος γὰρ δεῦρ' ἥκει γύναιον, ὅπερ, εἰ θέλεις τῶν ἀγρῶν κρατῆν, γαμῆν σε δεῖ κατὰ τοὺς νόμους. ὁ δὲ Βοάζῳ καὶ τὸν κλῆρον καὶ τὴν γυναῖκα [b] ἀποχωρεῖ, συγγενὴς μὲν ὢν καὶ αὐτὸς τῶν [c] τετελευτηκότων· εἰδὼς δὲ καὶ γυναῖκα λέγων [d] αὐτῷ, καὶ παῖδας ἤδη. μαρτυρόμενος οὖν ὁ Βόαζος τὴν γερουσίαν, [e] ἐκέλευε τῇ γυναικὶ ὑπολῦσαι αὐτὸν προσελθοῦσαν κατὰ νόμον, καὶ [f] πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον. [g] καὶ γενομένων τούτων, Βόαζος γαμεῖ τὴν Ρούθιν, καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, μετ' ὀλίγον τεθνηκός. [h] τοῦτο ἡ Νααμὶς παθοῦσα κατὰ συμβουλίαν τῶν γυναικῶν Ωβήδην ἐκάλεσεν, ὅτι γηροκομίᾳ τῇ αὐτῆς τραφησόμενον. Ωβήδης γὰρ κατὰ ἑλκτικὸν [i] τῷ Ἑβραίων ὑποσημαίνει δουλεύων. Ωβήδου δὲ γίνεται Ιεσσαῖος, τούτου Δαυίδης ὁ [k] βασιλεύσας, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν, [l] ὅτι μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν. τοὺς [m] οὖν περὶ Ρούθιν ἀναγκαίως διηγησάμην, ὅπως δόξαν βουλόμενος τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ὅτι τούτῳ πάντα ἐφικτόν ἐστιν εἰς ἀξίωμα λαμπρὸν καὶ τοὺς ἀτυχοῦντας, εἰς οἷον ἀνήγαγε καὶ [n] Δαυίδην ἐκ τοιούτων γενόμενον.

facere ſecundum leges. muliercula enim huc venit à Mallone relicta, quam ex legibus ducere debes, ſi fundos retinere velis. Ille autem Boazo & mulierem & fundos cedit, quandoquidem & ipſe foret defunctorum cognatus; dicens eſſe jam ſibi uxorem & liberos. Boazus ergo ſenatum teſtificatus mulieri præcipiebat, ut accedens calceum ei ſolveret & in faciem ſpueret. Atque hoc facto, Rutham duxit Boazus in matrimonium, annoque elapſo natus eſt illis infans maſculus. Hunc cum Naamis nutricarit, Obedem de conſilio mulierum nominavit, ut qui ad curam ſenectutis ejus gerendam educaretur. nam Obed Hebræorum lingua idem eſt ac ſerviens. Ex Obede autem prognatus eſt Jeſſæus, ex hoc David, qui regnavit, & liberis ſuis principatum reliquit uſque ad primam & viceſimam virorum ſtirpem *propagatum*. Hæc quidem neceſſe habui de Rutha narrare, volens Dei potentiam oſtendere, cui facile eſt etiam vulgares homines ad ampliſſimam dignitatem perducere, ad qualem Davidem evexit ex hujuſmodi majoribus ortum.

Cum propinquus ille Ruthæ de jure ſuo cederet, eam Boazus ſibi in uxorem accipit.

Davidis genus.

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ τῆς Σαμουήλου γενέσεως· καὶ ὡς προήγγειλε τοῦ τοῦ Ηλεὶ υἱῶν συμφοράν.

CAP. X.

De nativitate Samueli prophetæ; & ut filiorum Eli calamitatem prænuncinbat.

Ἑβραῖοι δέ, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐπανεχόντων, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστίνοις, [o] ἀφ' τοιαύτην αἰτίαν. [p] Ηλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ δύο παῖδες ἦσαν [q] Οφνίς τε καὶ Φινεέσης. οὗτοι, καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὑβρισταὶ γενόμενοι καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, οὐδενὸς ἀπείχοντο ἀδικήματος. καὶ τὰ μὲν ἐφέροντο τῶν γερῶν κατὰ τιμωρίαν, ἃ δὲ ἐλάμβανον [r] αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ· γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ προσιουσῶν ὕβριζον φθοραῖς, ταῖς μὲν βίαν [s] προσφέροντες, ταῖς δὲ δώροις ὑπαγόμενοι. τυραννίδος δ' [t] οὐδὲν ἀπέλειπεν ὁ βίος αὐτοῖς. ὅ,τε οὖν πάλαι [u] αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις χαλεπῶς εἶχεν, ὅσον οὐδέπω προσδοκῶν ἤξειν ἐκ Θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις, [x] τό,τε πλῆθος ἐδυσφόρει· καὶ πρὸ δὴ φράζει τῷ ἐσομένην συμφορὰν ὁ Θεὸς τοῖς παισὶν αὐτῶν τῷ τε Ηλεὶ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, [y] παιδί τε ὄντι, τότε φανερὸν ἐπὶ τοῖς υἱοῖς πένθος ἦγε.

β'. Βούλομαι δὲ τὰ περὶ τοῦ προφήτου πρότερον διεξελθών, ἔπειθ' ὕστερα τὰ περὶ τοὺς Ηλεὶ παῖδας εἰπεῖν, καὶ τὴν δυστυχίαν [z] τὴν παντὶ τῷ λαῷ Ἑβραίων γενομένην. [a] Ελκάνης,

HEbræi autem, rebus eorum in deterius lapſis, rurſus bellum movent Palæſtinis, talem ob cauſam. Eli pontifici duo filii erant, Hophnis & Phineeſes. Illi, & in homines injurioſi & in Deum impii, ne ab ulla quidem nequitia abſtinebant. Ac alia quidem munera ut honoraria auferebant, alia vero veluti rapto ſibi vendicabant: mulieres etiam, religionis ergo ſacra adeuntes, corruptelis dedecorabant; aliis quidem vim inferentes, alias vero donis *ad ſtuprum* pellicientes. atque ita à tyrannide nihil differebat vitæ eorum conſuetudo. Itaque & pater illis ob hæc graviter iraſcebatur, continuo exſpectans ut Deus eos propter hæc facinora ulciſceretur, & populus ea ægerrime ferebat: ac poſtquam Deus futuram filiorum ejus cladem tam Eli quam Samuelo prophetæ etiamnum puero prædixerat, tunc palam ob filios luctum agebat.

Eli Sacerdotis filii nequiſſime ſe gerunt.

2. Volo autem primo nonnulla de prophe-ta percenſere, atque ita demum ea quæ ſpectant ad Eli filios enarrare. Elcanes, vir Levita,

Anna, ex Elcanæ uxoribus altera. Deo votum facit ob impetrandum filium.

a Ita cum *Vet. Interpr.* & *MSS.* (lectionem firmante *Zonara*) niſi quod in *nonnullis* ſit Μαλλίωνος, in *aliis* Μάλωνος. in *Editis*, κατ' αὐτοῖς [κατ' αὐτὰς *Baſ.*] μᾶλλον. ἰδοὺ γὰρ δεῦρ' ἥκει γ. b Παραχώρει *Samb. Big.* & *Epiphan.* c Τῶν τετελευτηκότων *Epiphan.* d Eo modo *Baſ.* & *Samb* in *cæteris* αὐτῇ. e Ita *Samb. Hen.* & *Busb.* ἐκέλευε in *reliquis.* f Sic è *MSS.* τύπτειν perperam in *Editis.* Vide *Zonaram* de ritu iſto, ut & *Bynæum* de *Calceo* Hebr. p. 328. *Lindenbrog.* in *Terentium*, p. 607. *Ramireſii de Prado* Pentecontarchum, c. 26. & *Seldenum* de ſucceſſ. ad Leges Hebr. c. 15. g Aut cum *Samb.* & *Big.* Γινομένων ὧν καὶ τούτων. h *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphanius*, τοῦτο ἡ Νεμὶς παθοῦσα κατὰ συμβουλίαν τ. γ. Ὠβ. ἐνόμασεν, i. γ. τῇ αὐτῆς τρ. Rectius vero *Baſ. G.* cum *Busb.* & *Hen.* quomodo & expreſſum heic typis, præter τὸ αὐτῆς pro τῇ αὐτῆς. i Τῶν Ἑβραίων *Vat.* k Sic quinque *MSS.* & cum iſtis *Epiph* & *Zonar.* βασιλεὺς in *Vat.* & *Editis.* Vide *Syncellum*, p. 175. l Ἐπὶ μιᾶς δὲ ἄνωθεν γενεᾶς *Vat.* m Ita *Vat.* τοὺς μὲν οὖν κατὰ *Big.* & *Samb.* τοὺς μὲν ἐκεῖ in *Editis.* n Δαβὶδην *Baſ. G. Vat.* ſicut *N. T.* ſcriptoribus acceptum Δαυίδ. Verum Δαυίδης *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* quod Hebraïco probe convenit. o Διὰ τὴν τ. αἰτ. *Big.* & *Samb.* διὰ τὸ τ. αἰτίαν *Hen.* & *Busb.* p Eadem heic notanda, quæ ad p. 217. v. 4. q Ὀφνεὺς τε *Busb.* & *Hen.* unde ſono duriori Ὀφνεύς τε feci. Ὀφνὶς τε in *Editis.* Ὀφνεὺς τε *Vat.* Ὀφνεύς τε *Big.* & *Samb.* r *Al.* αὐτοῖς. ſ Προσιόντας *Vat.* t Οὐδὲν ἀπέλειπεν *Samb.* u Αὐτὸς *Idem.* αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.* x Τόσον τὸ πλ. legiſſe videtur *Epiphan.* y Ita *Big.* & *Samb.* παιδὶ τότε ὄντι, τότε φ. in *Editis.* Σαμουήλῳ τῷ παιδὶ τότε ὄντι *Vet. Interpr.* Σαμ. τῷ πρ. παιδὶ τότε ὄντι φανερὸν &c. *Vat.* z Ita placuit reſcribere, cum τὸν τῷ πάντι τῷ λαῷ habeant *Baſ.* & *G.* & τῷ πάντι λαῷ *Big. Samb.* & *Vat.* πάντι non legerat *Vet. Interpr.* a In *Editis*, *Busb. Hen.* & *Epiphanio*, Ἐλκάνης. verum in *Samb. Big. Vat.* ubique lectum Ἀλκάνης. nec aliter legerat *Suidas*, apud quem ſcribe, ᾧ ὄ ἐν ἀρχῇ τ. α'. βιβλ. τῶν Βασιλειῶν Ἐλκανᾶ κάντων τὸ ὄνομα.

vita, mediæ fortunæ civis de tribu Ephraïmitide, urbem Ramatham habitans, duas uxores duxit, Annam & Phenannam. Ex hac autem liberos ſuſcepit: tamen alteram, licet nullum ediderit partum, amare non deſtitit. Cæterum cum Elcanes unà cum uxoribus in Siluntem urbem ſacrificatum veniſſet, (illic enim fixum erat Dei tabernaculum, ſicut ante memoravimus) & in convivio portiones carnium uxoribus & liberis viciſſim diſtribuiſſet, Anna, ut viderat alterius liberos matri undique aſſidentes, & in lachrymas prorumpebat, & ſuam ſterilitatem & ſolitudinem deplorabat. Cumque in tanta eſſet mœſtitia ut eam conſolari non potuerit maritus, Tabernaculum adiit, Deum ſupplex orans, ut ſibi daret prolem, matremque faceret, promittens, ſe primum filium ſibi natum miniſterio divino conſecraturam eſſe, qui victu conſueto aliiſque familiari non uſurus eſſet. Et dum precibus diu incumberet, Eli pontifex (nam ante Tabernaculum ſedebat) tanquam parum ſobriam diſcedere jubebat. Illa vero dicente ſe aquam potare, contriſtatamque quod liberos non haberet Deo ſupplicare, ipſam bono animo eſſe hortabatur, denuncians, Deum ipſi daturum eſſe filium.

Samuelus naſcitur, & Deo ſacratur.

3. Tum demum bona cum ſpe ad maritum revertens, cibum læta ſumpſit: & poſtquam ſe in patriam recepiſſent, *brevi* uterum gerere cœpit, eiſque *exacto ad pariendum tempore*, natus eſt filius, quem Samuelum nominant, quaſi à Deo petitum. Itaque *ad Tabernaculum* aderant, pro puero *nato* ſacra facturi, ſimulque decimas *ex more* afferentes. Mulier autem recordata voti, quod pro puero nuncuparat, eum Eli tradidit, Deo in prophetam futurum conſecrans. Itaque & comam prolixam nutriebat, & aquam *tantum* potabat. Ac Samuelus quidem apud Tabernaculum commorabatur *ibidem* educatus. Quin & Elcanæ alii filii ex Anna, treſque filiæ progenitæ ſunt.

Deus Samuelum alloquitur; Eliq; ſacerdoti iram denunciat ob flagitia filiorum.

4. Samuelus autem, anno ætatis duodecimo jam completo, prophetam agere cœpit. Et eum aliquando dormientem Deus nominatim vocavit. Ille vero, ratus à Pontifice ſe vocari, eum adit. Cum autem diceret Pontifex, illum à ſe non vocatum eſſe, Deus hoc ter fecit. Tum Eli illuminatus eum ſic alloquitur; & jam quidem, Samuele, & ego ut ante ſilentium egi: Deus autem eſt, qui te vocat. age, ſignifica illi te præſto eſſe. Rurſus cum Deum loquentem audiviſſet, orabat ut ſibi oracula aperire dignaretur; ſe enim in miniſteriis, ad quæcunque voluiſſet, non ſegnem fore. Cui Deus, "quoniam, inquit, ades, diſce *ex me* "cladem Iſraëlitis imminere, majorem quam ut "forte à quopiam narrari & credi poſſit: im-

Λευίτης ἀνὴρ, τῶ ἐν μέσῳ πολιτῶν, τῆ Ἐφραΐμου κληρυχίας, [a] Ραμαθὰν πόλιν κατοικῶν, ἐγάμει δύο γυναῖκας, Ἄνναν τε καὶ Φενάνναν. ἐκ δὴ ταύτης καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται· [b] τὴν δ' ἑτέραν, ἄτεκνον ὖσαν, ἀγαπῶν διετέλει. ἀφικομένῳ δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν ἐς Ἑλκάνᾳ [c] εἰς Σιλὼ πόλιν θῦσαι· ἐκεῖθι γὰρ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ ἐπεπήγει [d] καθὰ προειρήκαμεν· καὶ πάλιν κατὰ τὴν εὐωχίαν νέμοντι μοίρας κρεῶν [e] ταῖς τε γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, Ἄννα θεασαμένη τὰς ἑτέρας παῖδας τῇ μητρὶ [f] περικαθισαμένους, εἰς δάκρυά τε προύπεσε, καὶ τῆς ἀπαιδίας [g] αὐτὴν ὠλοφύρετο καὶ τῆς μονώσεως. καὶ ἡ τἀνδρὸς παραμυθίας τῇ λύπῃ κρατήσασα, εἰς τὴν σκηνὴν ᾤχετο τὸν Θεὸν ἱκετεύσουσα δῶναι γονὴν αὐτῇ καὶ ποιῆσαι μητέρα, ἐπαγγελλομένη τὸ πρῶτον αὐτῇ [h] γεννησόμενον καθιερώσειν ὅτι [i] ἀσκονίᾳ τοῦ Θεοῦ, δίαιταν ἀχόμοιαν τοῖς ἰδιώταις [k] ποιησάμενον. ἀφιζομένης δ' ὅτι τῆς εὐχῆς πολὺν χρόνον, Ἠλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, καθέζετο δὲ πρὸ τῆς σκηνῆς, ὡς παρεστῶσαν [l] ἐκέλευεν ἀπιέναι. ἡ δὲ πιοῦσα ὕδωρ φαμένης, [m] λυπουμένην δ' ὅτι παίδων ἀπορία τὸν Θεὸν ἱκετεύειν, θαρρεῖν [n] παρεκελεύετο, παρέξειν αὐτῇ παῖδας ἃ Θεὸν καταγγέλλων.

γ'. Παραγενομένη δ' εὐέλπις πρὸς τὸν ἄνδρα, τερφθὲν χαίρουσα προσηνέγκατο· καὶ ἀναστρεψάντων εἰς τὴν πατρίδα, κύειν ἤρξατο. καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, ὃν Σαμύηλον προσαγορεύουσι· θαυμαστὸν ἄν τις [o] εἴποι. [p] παρῆσαν οὖν ὥσπερ τῆς τοῦ παιδὸς γενέσεως θύσοντες, δεκάτας τε ἔφερον. ἀναμνησθεῖσα δ' ἡ γυνὴ τῆς εὐχῆς τῆς ὅτι τῷ παιδὶ γεγενημένης, παρέδιδου [q] τῷ Ηλεὶ, ἀναπιθεῖσα τῷ Θεῷ προφήτην γενησόμενον. κόμην τε οὖν αὐτῷ ἀνεῖτο, καὶ ποτὸν ὕδωρ ἐπῖ. καὶ Σαμύηλος μὲν ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε τρεφόμενος. Ἑλκάνᾳ δ' ἐκ τῆς Ἄννης [r] υἱεῖς τε ἄλλοι γίνονται, καὶ τρεῖς θυγατέρες.

δ'. Σαμύηλος δὲ, πεπληρωκὼς ἔτος ἤδη δώδεκατον, [s] προεφήτευε. καὶ ποτε κοιμωμένου ὀνόματι ἐκάλεσεν ὁ Θεός. ὁ δὲ νομίσας ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως πεφωνῆσθαι, [t] προσγίνεται πρὸς αὐτόν. ὃ φαμένου δὲ καλέσαι τοῦ ἀρχιερέως, ὁ Θεὸς [u] εἰς τρὶς τοῦτο ποιεῖ. καὶ Ηλεὶ [x] ἀφυπνωθεὶς φησι πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, Σαμύηλε, σιγῶ [y] ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦρον, Θεὸς δ' ὅστις ὁ καλῶν. ἀλλὰ σύμμενε πρὸς αὐτὸν, ὅπως προτυγχάνῃς. καὶ τοῦ Θεοῦ φθεγξαμένου πάλιν ἀκούσας, ἠξίου λαλεῖν ὅτι τοῖς χρωμένοις, ὑπὲρ γὰρ ὑστερήσειν αὐτὸν [z] ἐφ' οἷς ἂν θελήσειε ἀσκονίας. καὶ ὁ Θεὸς, "ἐπεὶ, φησὶ, παρατυγχάνεις, μάνθανε συμφορὰν Ισραηλίταις ἐσομένην, λόγῳ "μείζονα καὶ πίστεως τοῖς παρατυγχάνουσι· καὶ τὰς "Ηλεὶ

a Ex Chaldaico *Ramatha*, quod ab Hebræo *Ramathaim*. In *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* Ἁρμαθὼν, hyperthesi nimis frequenti, ut apud LXX. *Suidam*, *Alioſque* Ἁρμαθαίμ. *b* Τῷ δ' Ἄνναν *Hen.* & *Busb.* *c* *Al.* Σηλᾶ, & Σιλᾶ, & Σηλὰμ, & Σιλὰν. *d* Καθὼς in quatuor *MSS.* *e* Ταῖς γ. ἓ τ. τ. ἡ Ἄννα in *MSS.* *f* Ita quatuor *MSS.* in *Editis* περικαθημένους. Forte περικαθημένας legerant *Zonar.* & *Suid.* *g* *Al.* ἑαυτῷ. *h* Γενησόμενον in *Editis*, *Aliiſque* contra quatuor *MSS.* & *Suidam*. *i* Ita *MSS.* Ἀσκονίαν in *Editis* & *Suida*. *k* Vel ποιησόμενον cum *Busb.* & *Hen.* *l* Ita in quatuor *MSS.* in *Editis*, ὑπέλυσεν. *m* Ita *Samb.* & quædam ἀντίγραφα *Epiphanii*. in *Editis*, *Aliiſque* λυπουμένην. *n* Παρεκελεύσατο *Vat.* παρεκελεύετο *Aliis*. *o* Ita, vel εἴποις. antea εἴποι. *p* Ita è *Cod. Vat.* nec aliter *Samb.* & *Big.* niſi quod θύσοντες pro θύσοντες habeant. παρῆσαν ἂν ὑπὲρ ἓ παιδὸς θύσοντες, δεκάτας τε φέροντες in *Editis*, *Aliiſque*. *q* *Illud* τῷ ex *MSS.* *r* Ita *Vat. Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἄλλοι deeſt in *Editis*, *cæteriſque*. Apud *Suidam*, ἡσὶ γίνονται τρεῖς καὶ θυγάτηρ. Mallem tamen ex *S. Literis* ἡμᾶς τε γίνονται τρεῖς καὶ δύο θυγατέρες. *s* Προεφήτευσε *Busb. Hen. Zon.* & *Suid.* *t* Παρεγένετο *Suid.* *u* Sic *Big. Samb.* & *Suid.* ἂς τρεῖς in *Editis*. καὶ τοῦτο τρὶς ποιεῖται *Busb.* & *Hen.* *x* Διυπνιοθεὶς *Big. Samb.* & *Vat.* Ἀφυπνιοθεὶς *Suid.* *y* Ὡς καὶ πρὶν ἔτ' ἦρον *Big.* & *Samb.* *z* Ἐφ' αἷς ἂν θελήσοι Ἀσκονίας *Suid.* v. Σαμυήλ.

a Ita

"Ηλεὶ δὲ παῖδας ἡμέρᾳ μιᾷ τεθνηξομένους, καὶ τ' ἱερωσύ-
"νην μετελευσομένην εἰς τὴν Ελεαζάρου οἰκίαν. Ηλεὶ γὰρ
"τ ἐμῆς θεραπείας μᾶλλον τοὺς υἱοὺς ἢ τῷ θεῷ τὸ συμ-
"φέρον αὐτοῖς ἠγάπησε". Ταῦτα βιασάμενος ὅρκοις εἰπεῖν
αὐτῷ τὸν προφήτην [a] Ηλεί· ὁ γὰρ ἐβούλετο λυπεῖν αὐτὸν
λέγων· ἐπὶ μᾶλλον βεβαιοτέραν εἶχε τὴν προσδοκίαν τ τῶν
τέκνων ἀπωλείας. Σαμούηλου δ' ἠύξετο [b] ὅτι πλεῖον ἡ
δόξα, πάντων ὧν [c] προφήτευεν ἀληθινῶν [d] βλεπομένων.

"mo & Eli filios una die morituros, & pontifi-
"catum in Eleazari familiam transiturum. Eli
"enim suum in filios amorem meo cultui, illo-
"rumque commodis & rationibus prætulit".
Illa ipsa cum à propheta jurejurando extorsisset *Eli* (nam ea narrando ipsi mœrorem afferre nolebat *Samuelus*) ex eo jam certiorem interitûs filiorum exspectationem habuit. Samueli autem gloria magis magisq; crescebat, quod nihil ab eo prædictum irritum esse conspiceretur.

ΚΕΦ. ια'.

Δηλῶσαι τὰ κατὰ τοὺς Ηλεὶ υἱοὺς, τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸν λαὸν συμβάντα· καὶ ὡς ὁ μὲν Ηλεὶ θανάτῳ οἰκτρῷ περιέπεσε.

CAP. XI.

Narrantur quæ Eli filiis, arcæ, populoque acciderunt; utque Eli miserabili fine vitam claudit.

Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν χρόνον [e] Παλαιστῖνοι στρατοῦ-
σαντες ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας, [f] στρατοπεδεύουσι
πρὸς πόλιν [g] Αφεκάν. δεξαμένων δ' ἐξ ὀλίγου
τ Ισραηλιτῶν, σπεύσαντες εἰς τ' ἐχομένην, καὶ νικῶσιν οἱ Πα-
λαιστῖνοι· καὶ κτείνουσι μὲ τ Εβραίων εἰς [h] τετρακισχιλίους,
τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος σωδιώκουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον.

ΙTaque per idem tempus Palæstini bello Israëlitarum populo illato, castra posuerunt apud urbem Aphecam. Cum autem brevi *illos* exspectarent Israëlitæ, die sequenti congressi sunt, victoriamque reportant Palæstini: & Hebræorum quidem quatuor circiter millia perimunt, reliquam vero multitudinem in castra persequuntur.

Palæstini Hebræos fundunt fugantque.

β'. Δείσαντες δὲ περὶ τ ὅλων οἱ Εβραῖοι πέμπουσιν
ὡς τὸν γερουσίαν καὶ [i] τ' ἀρχιερέα, τὴν κιβωτὸν θ Θεοῦ
κελεύοντες κομίζειν, ἵνα παρούσης αὐτῆς παραστάμενοι
κρατῶσι τ πολεμίων· ἀγνοοῦντες ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ κατα-
ψηφισάμενος αὐτοῖς τὸν συμφορὰν τ κιβωτοῦ, δι' ὃν
καὶ ταύτην [k] οὐ τιμὴν σωέβαινεν εἶναι. παρῆν τε οὖν ἡ
κιβωτὸς, καὶ οἱ θ ἀρχιερέως υἱεῖς, θ πατρὸς αὐτοῖς ἐπι-
τείλαντος, εἰ ληφθείσης τ κιβωτοῦ ζῆν [l] ἐθελήσουσιν, εἰς
ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγενέσθαι. Φινεέσης δὲ ἤδη ἠσθένει, θ
πατρὸς αὐτῷ παραχεχωρηκότος διὰ τὸ γῆρας. ῥᾳδίως
οὖν ἐπιγίνεται πολὺ τοῖς Εβραίοις, ὡς διὰ τ ἄφιξιν τ κι-
βωτοῦ θαρσοῦσι τ πολεμίων. [m] καταπλήττονται δὲ οἱ
πολέμιοι, δεδιότες τ παρουσίαν τ κιβωτοῦ τοῖς Ισραη-
λίταις. τῆς μέντοι γε ἑκατέρων προσδοκίας οὐχ ὅμοιον
ἀπήντησε τὸ ἔργον. ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης, τῶ μὲν
ἦλπιζον νίκην Εβραῖοι, τ Παλαιστίνων αὖτη γίνεται· τῶ
δ' ἐφοβοῦντο ἦτταν ὅτοι, ταύτῃ Εβραῖοι πάντες,
ἔγνωσαν αὐτὸς μάτην [n] ὅτι τῇ κιβωτὸν τεθαῤῥηκότας. ἐτράπησάν τε γὰρ εὐθὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντες τῶν
πολεμίων, καὶ ἀπέβαλον εἰς τελμωνίους, ἐν οἷς ἔπε-
σον καὶ οἱ θ ἀρχιερέως υἱεῖς· ἥ τε κιβωτὸς ἤγετο πρὸς
τῶν πολεμίων.

Alteram eis cladem inferunt & arcam capiunt.

ιϛ'. γ'. Απαγγελθείσης δὲ τ ἥττης εἰς τ' Σιλὼ, καὶ τ αἰ-
χμαλωσίας τ κιβωτοῦ· Βενιαμίτης [p] γὰρ αὐτοῖς τις ἄγγε-
λος ἀφικνεῖται νεανίας, παραλέτριχώς τῷ γεγονότι· πένθους
ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις. καὶ Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκα-
θέζετο γὰρ καθ' ἑτέρας τ πυλῶν ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου, ἀκούσας
οἰμωγῆς, καὶ νομίσας νεώτερόν τι πεπράχθαι περὶ τοὺς οἰ-
κείους, καὶ μεταπεμψάμενος τ νεανίαν, ὡς ἔγνω τὰ κατ' τ'
μάχην, ῥᾳδίως διὰ τὸ ἐπὶ τε τοῖς παισὶ, καὶ τοῖς συμπλε-

XII. *Eli, delato ad se mali nuncio, animam exspiravit.*

Taque per idem tempus Palæstini bello Israëlitarum populo illato, castra posuerunt apud urbem Aphecam. Cum autem brevi *illos* exspectarent Israëlitæ, die sequenti congressi sunt, victoriamque reportant Palæstini: & Hebræorum quidem quatuor circiter millia perimunt, reliquam vero multitudinem in castra persequuntur.

2. Quamobrem Hebræi, de rerum summa soliciti, mittunt ad Senatum atque Pontificem qui arcam Dei in *castra* afferri postularent, ut ea inter illos versante in aciem instructi hostes superent: ignorantes eum, qui calamitatem illorum decreverat, majorem esse arca, propter quem contigit ut ipsa esset veneranda. Aderat igitur arca, simulque duo Eli filii, accepto à patre mandato, ut, si illos arca capta vivere non piguerit, in ipsius non audeant venire conspectum. Phineeses autem tunc sacerdotio fungebatur, patre id propter senectutem concedente. Hebræis itaque magna accrescit fiducia, ac si ex arca advecta hostibus forent superiores. Contra autem hostes, animis consternati sunt, metuentes ne arcæ præsentia Israëlitis præsidio esset. At res non ita ceciderunt ac hi vel illi exspectabant. Sed cum manus conseruerunt, victoria, quam sperabant Hebræi, à Palæstinis stetit: atque cladem, quam isti timore defugiebant, cum paterentur Hebræi, cognoverunt quod frustra in arca fiduciam repositam fuerint. etenim statim ac pugna cum hostibus erat commissa, in fugam versi sunt, & *viros* ad triginta millia desiderarunt, inter quos & Pontificis filii occubuerunt: arca item in hostium potestatem redacta est.

3. Cum autem fama hujusce cladis atque arcæ captivitatis apud Siluntinos percrebresceret (nam illis nuncius venerat juvenis quidam Benjamita qui prælio interfuerat) tota civitas luctu repleta est. Atque Eli pontifex (ad portarum enim alteram sublimis in sella sedebat) audito ejulatu suspicatus *id quod res erat*, novi aliquid *mali* suis accidisse, accersitoque juvene simul ac cognoverat eventum prælii, lenius ferebat filiorum cædem, & quæ una nunciata

a Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* desunt Ηλεὶ & μᾶλλον. b Επὶ πλέον in quatuor *MSS.* c *Al.* προεφήτευεν. d Φαινομένων *Vat.* e Καὶ Παλαιστῖνοι *Vat.* f Εστρατοπεδεύοντο *Vat.* g Ita cum *Big.* præsertim cum hanc urbem *Aphec* appellent *S. Literæ* in *Jos.* c. 13. v. 15. & 1 *Sam.* c. 4. v. 1. Εφικὼν *Samb.* Αμφικὼν in *Editis*, *Aliisque*. ab Αφικὼ, ut *Ambubaia* ab Αὸὸβοαῖα Syrorum. *Amphec* exstat in *Epiphanio*. h Τεχιλίους legerat *Vet. Interpr.* i Τὴν ἀρχιερέα *Idem*. k Illa in πρὸ habuimus ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. l Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν αὐτοῦ μὴ παραγίνεσθαι *Vat.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν μὴ παραγίνεσθαι *Bas. G. Aliique.* m Ita *Big.* & *Samb.* κατεπλήττοντο *Aliis.* n Επὶ τῇ κιβωτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* o Σιλὼν *Vat.* Σηλῶ *Samb.* Vide p. 198. v. 48. p Γὰρ τις αὐτοῖς ἄγγ. *Samb.*

ciata erant de exercitus ſtrage, ut qui præſciverat à Deo quod futurum erat, & prædixerat. maxime enim *nos* afficiunt mala quæ præter exſpectationem cadunt. Ut vero etiam arcam in hoſtium manus veniſſe acceperat, ex rei adeo inſperatæ nuncio cum valde indoluiſſet, è ſolio delapſus animam exhalavit, annos natus octo & nonaginta, atque per horum quadraginta imperio *ſummo* potitus.

Phineesis uxor, ex interitu mariti partus doloribus correpta, moritur.

4. Eadem vero die & Phineesis filii *ejus* conjux defuncta eſt, quod vivere non ſuſtinuerit poſt mariti infortunium. ipſi quidem, cum gravida eſſet, *& partui non adeo vicina*, nunciata erat viri *ſui* clades: puerum vero ſeptimeſtrem enititur, ipſumque, utpote vitalem, Jochaben nominarunt (nomen autem *iſtud* infamiam ſignificat) ex ignominia quam eo tempore acceperat exercitus.

Pontificatus ex una familia in aliam transfertur.

5. Primus autem *hic* Eli ex familia Ithamari, alterius Aaronis filii, pontificatum obtinuit: nam ante in Eleazari domo fuit ſacerdotium, dignitate à patre ad filium tranſmiſſa; atque ille Phineeſi filio ſuo tradidit; poſt quem Abiezeres filius ejus, ſumptum honorem, filio ſuo, cui nomen erat Bocci, reliquit; à quo eum accepit Ozis filius ejus; poſt quem Eli, de quo nunc *nobis* facta eſt narratio, ſacerdotium habuit, ut & ſtirps ejus uſque ad tempora regni Solomonis. tunc enim Eleazari poſteri id recuperarunt.

μένοις περὶ τὸ κρατόπεδον, ὡς ἂν προεγνωκὼς παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ συμβησόμενον, ἢ προαπηγγελκώς. συνέχει γὰρ ἰσχυρῶς τὰ παρὰ τὴν προσδοκίαν συντυγχάνοντα δεινά. ὡς δὲ ἡ τοῦ κιβωτοῦ ἤκουσεν ἠχμαλωτισμένης πρὸς τοὺς πολεμίους, ὑπὸ δὲ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τοῦτο προσπεσεῖν ἀθυμήσας, ἀποκυλισθεὶς ἀπὸ θρόνου τελευτᾷ, ἀκτὼ μὲν ἐνενήκοντα βιώσας ἔτη τὰ πάντα, ἢ τούτων τὰ τεσσαράκοντα καλαχὼν τὴν ἀρχήν.

δ'. Συνήκει δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ Φινεέσου γυνὴ παιδὸς γυνὴ, μὴ καρτερήσασα ζῆν ἐπὶ τῇ ταῖς συμφοραῖς. κυούσῃ μὲν αὐτῇ προσηγγέλθη τὸ περὶ τὸν ἄνδρα πάθος. τίκτει δ' ἑπταμηνιαῖον παῖδα, ὃν καὶ ζήσαντα Ιωχάβην προσηγόρευσαν· σημαίνει δὲ ἀδοξίαν τὸ ὄνομα· διὰ τὴν προσοῦσαν δύσκλειαν τότε τῷ στρατῷ.

ε'. Ἦρξε δὲ πρῶτος Ηλεί, Ἰθαμάρου δὲ ἑτέρου τῶν Ααρῶνος υἱῶν οἰκίας· ἡ γὰρ Ελεαζάρου οἰκία τὸ πρῶτον ἱερᾶτο, παῖς παρὰ πατρὸς ὑποδεχόμενοι τὴν τιμήν, ὑφ' οὗ τε Φινεέσῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ παραδίδωσι, μεθ' ὃν Αβιεζέρης υἱὸς ὢν αὐτοῦ τὴν τιμὴν παραλαβών, παιδὶ αὐτοῦ Βυκὶ τοὔνομα αὐτὸς αὐτὴν καταλιπεῖν αὐτῷ, παρ' οὗ διεδέξατο Οζις υἱὸς ὤν, μεθ' ὃν Ηλεὶ ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, περὶ οὗ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος, ἢ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνου, μέχρι τῆς ἐφ' ἡμῶν Σολομῶνος βασιλείας χρόνων. τότε δὲ οἱ Ελεαζάρου πάλιν αὐτὴν ἀπέλαβον.

Finis Libri quinti.

Τέλος τοῦ βιβλίου πέμπτου.

a Τῷ παιδὸς *Big. & Samb.* *b* Γὰρ αὐτῇ *Samb.* *c* Ιοχαΐβην *Big. Samb. & Gall.* 1. Οχαίμβω *Vat.* *d* Δυσκολίαν *Big. & Samb.* *e* Sic *Big. & Samb.* Ιθαμαρ Ϛ ἑτ. in *Editis.* Ιθαμάρου ἑτέρου *Vat.* *f* Ita *Big. Samb. & Vat.* qui mox habet παϊδες. ἱερᾶτο à typis *g* *Abiezer* hîc, depravatis, ut fieri amat, ex Græcorum Latinorumque ſcriptione Orientalium nominibus, eſt *Abiſhua*, *Boccias Bucci*, *Ozi Uzzi*, qui omnes in poſteris Phinees recenſentur, 1 *Paralip.* c 6. v. 51. *Seldenus* de *Succ. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 2. *h* Sic *Big. Samb. & Gall.* 1. In *Editis* Βόκκου. in *Vat.* Βολκεῖ. utrumque forſan pro Βόκκει. *i* Τοῦτο μὲν αὐτῷ καταλεῖπον. π. *Samb. & Vat.* αὐτὸς αὐτῷ καταλιπεῖν *Epiphan.* *k* Οζεις *Big. & Samb.* *l* Απιλαῶν ἀπήγαγον *Vat.* ἀπιλαῶν. Περιέχει ὁ λόγος χρόνον ἐτῶν ϖος. *Busb. & Hen.*

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a]ΤΗ ΕΚΤΗ,

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEXTO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ αἰχμαλωτισθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον [b]ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

1. *Clades Palæstinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam: & quo modo eam remiserunt ad Hebræos.*

β'. Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τοῦ προφήτου.

2. *Expeditio Palæstinorum in ipsos, & victoria Hebræorum ductu Samuelis prophetæ.*

γ'. Ως Σαμουήλος, διὰ τὸ γήρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ παισὶ ταῦτα ἐπιχείρησεν.

3. *Ut Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit.*

δ'. Ως ὁ καλῶς προϊσταμένων ἐκείνων τῆς ἀρχῆς, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ἠτήσατο βασιλεύεσθαι.

4. *Ut populus, cum illi in principatu male se gererent, ira incitatus Regem petiit.*

ε'. Σαμουήλου πρὸς τοῦτο ἀγανάκτησις· καὶ βασιλέως αὐτοῖς ὑποδειξις, Σαοῦλος τοὔνομα, κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ.

5. *Samuelo ab iis mota indignatio; isque Regem eis designat, Saulum nomine, Deo ita jubente.*

ς'. Σαοῦλος στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

6. *Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hostes profligat spoliatque.*

ζ'. Ως στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἠττήθησαν.

7. *Ut Palæstini, rursus Hebræos armis aggressi, ab iis debellantur.*

η'. Σαοῦλος πρὸς Ἀμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη.

8. *Saulus cum Ammanitis bellum gerit, deque iis victoriam reportat.*

θ'. Οτι παραβαίνοντος Σαοῦλος τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμουήλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

9. *Quod, cum Saulus prophetæ mandata transgrederetur, Samuelus clam alium creat Regem, Davidem nomine, ex jussu Dei.*

ι'. Ως δὲ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ Σαοῦλος βασιλεύοντος.

10. *Quomodo novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, Palæstini susceperunt.*

ια'. Μονομαχία Δαυίδου πρὸς Γολίαθον, τὸν ἄριστον τῶν Παλαιστίνων· καὶ ἀναίρεσις τοῦ Γολιάθου, καὶ ἦτται τῶν Παλαιστίνων.

11. *Singulare certamen Davidis cum Goliatho, viro Palæstinorum fortissimo: atque Goliathi peremptio, & Palæstinorum strages.*

ιβ'. Ως θαυμάσας τὸν Δαυίδην τῆς ἀνδρείας, συνῴκισεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα Σαοῦλος.

12. *Ut Saulus, fortitudinem Davidis admiratus, filiam ei in matrimonium collocavit.*

ιγ'. Οτι μὴ ταῦτα ὑπ' αὐτοῦ τὸν Δαυίδην γενόμενον ὁ βασιλεὺς ἐπαύσασθαι ἀποκτείναι.

13. *Quod postea Rex, cum Davidem in sua potestate haberet, ad eum perimendum se accinxit.*

ιδ'. Ως πολλάκις καὶ Δαυίδης κινδυνεύσας ἀποθανεῖν ὑπὸ Σαοῦλος διέφυγε· καὶ Σαοῦλον, δὶς ἐπ' αὐτῷ γιόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ἐδιεχρήσατο.

14. *Ut aliquoties Davides, à Saulo in vitæ discrimen adductus, salvus effugit: bis tamen Saulo, cum perdere posset, pepercit.*

ιε'. Ως στρατευσαμένων Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους ἠττήθησαν οἱ Ἑβραῖοι τῇ μάχῃ· καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σαοῦλος ἀπέθανε μετὰ τῶν παίδων μαχόμενος.

15. *Hebræi, cum Palæstini in eos bellum moverent, prælio devicti sunt; in quo Saulus rex una cum filiis contra eos pugnans occubuit.*

[a] *Al.* ἐν τῇ ἑκτῃ λόγῳ. [b] Επιμψαν *Samb.* in reliquis convenit cum *Edit. Bas.* Verum hæc summaria paulo contractiora exhibet *Gen.*

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἔτη λϐ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEXTUS.

Qui continet tempus annorum XXXII.

CAP. I.

Clades Palæſtinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam; & quo modo eam remiſerunt ad Hebræos.

Dagon, Azotiorum deus, ante arcam proſternitur. 1 Reg. c. 5.

CUM autem Palæſtini arcam Hebræorum cepiſſent, quemadmodum paulo ante diximus, in urbem Azotum eum deportarunt; &, ut *eximium* quiddam è manubiis, juxta Deum ſuum collocant: is enim Dagon appellabatur. Poſtridie vero cuncti in fanum prima luce ingredientes, ut Deum ſuum adorarent, eum invenerunt hunc ipſum honorem arcæ præſtantem: humi enim jacebat, baſi prolapſus, cui perpetuo inſiſtebat. eum itaque ſublatum in eandem reſtituunt, ægerrime ferentes id quod acciderat. Cumque ſæpius ad Dagona accederent, pariterque eum ante arcam adorantis ſpecie projectum reperirent, in magna erant anxietate animiſque perturbati. Tum deni-

Palæſtini plagis percutiuntur.

que in Azotiorum urbem & regionem diram immiſit Deus vaſtationem & morbum. Moriebantur enim inteſtinorum torminibus, gravi malo & necem acerbiſſimam inferente, viſcera, priuſquam anima ipſis per mortem convenienter ſolveretur corpore, egerentes, exeſa & modis omnibus à morbo corrupta evomendo. Quicquid autem in provincia erat mures innumeri è terra exorti graviter læſerunt, nec ſtirpibus nec fructibus parcentes. Itaque dum Azotii his malis premerentur, nec amplius calamitates ferendo eſſent, intellexerunt arcam Dei in cauſa eſſe quod tam gravia

ΚΕΦ. α'.

φθορὰ Παλαιστίνων ϗ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν αἰχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· ϗ πῶς τρόπον ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

ΛΑΒΟΝΤΕΣ δὲ οἱ Παλαιστῖνοι τὴν τῶν Ἑβραίων κιβωτὸν αἰχμάλωτον, ὡς προεῖπα μικρὸν ἔμπροσθεν, εἰς Ἄζωτον ἐκόμισαν πόλιν, ϗ παρὰ τὸν αὐτῶν Θεὸν, ὥσπερ τι λάφυρον, [b]Δαγὼν δ' ὄνομα κάλλιστον, πλησίον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάντες, ὑπὸ τὴν ἑῴαν ἀρχὴν εἰσιόντες εἰς τὸν ναὸν προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν αὐτῶν, ἐπιτυγχάνουσιν αὐτῷ τοῦτο ποιοῦντι τὴν κιβωτόν· ἔκειτο γὰρ [c]ἐκπεπτωκὼς τὴν βάσιν, ἐφ' ἧς ἑστὼς διετέλει. ϗ βαστάσαντες πάλιν ἐφιζᾶσιν αὐτὸν ἐπὶ ταύτης, δυσφορήσαντες ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ. πολλάκις δὲ φοιτῶντες πρὸς τὸν [d]Δαγῶνα ϗ καταλαμβάνοντες ὁμοίως ἐπὶ γῆς προσκυνοῦντος τὴν κιβωτὸν σχήματος κείμενον, εἰς ἀπορίαν δεινὴν ϗ συγχύσεως καθίσαντο. ϗ τελευταῖον [e]ἀπέσκηψεν εἰς τοὺς Ἀζωτίων πόλιν ϗ τὴν χώραν αὐτῶν φθορὰν [f]τὸ θεῖον ϗ νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ [g]δυσεντερίας, πάθους χαλεποῦ ϗ [h]τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην ἐπιφέροντος, πρὶν ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς εὐθανάτους ἀπολυθῆναι τοῦ σώματος, τὰ σιτία ἀναφέροντες, [i]ἐξεμοῦντες διαβεβρωμένα ϗ παντοίως ὑπὸ τῆς νόσου διεφθαρμένα. τὰ δ' ἐπὶ τῆς χώρας μυῶν πλῆθος, ἀνελθὸν [k]ἀπὸ τῆς γῆς, κατέβλαψε· μήτε φυτῶν, μήτε καρπῶν ἀποχώμενον. ὡς δὴ τούτοις ὄντες τοῖς κακοῖς οἱ Ἀζώτιοι, ϗ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀντέχειν οὐ δυνάμενοι, σωθῆναι ἐκ τῆς κιβωτοῦ [l]ταύτας αὐτοῖς ἀναχθέν,

a Ita *Samb. Big.* & *Voſſ.* numerumque defendit *Voſſius* in *Chronol. S.* c. 5. b Hunc ſpecie hominis, in piſcem ab umbilico deſinentis, ſuper Deos reliquos gens maritima venerabatur. c Ἀπ' αὐτῆς ἀπεπτωκὼς τὴν β. *Big. Samb.* & *Vat.* d Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* Δαγών. e Ἐπέσκηψεν *Vat.* ἐπέσκηψεν *Hen.* & *Busb.* quod forſan à *Joſepho*. f Καὶ νοσον τὸ θεῖον *Vat.* g Vide *Theodoretum*, tom. 1. p. 236. h *Epiphanius* legerat πρὶν ἢ τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην αὐτοῖς ἐπιφέροντος, πρὶν ἢ τὴν ψ. i Ἐξέμων *Big Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* in *reliquis* cum *Heſychio* & *Glyca* ἐξεμῶντες. k Ἐκ τῆς γ. *Big. Samb.* & *Vat.* l Ita *Big Samb Vat.* & *Epiphan.* ταύτης in *Editis*, *Aliiſque*.

a Οὐκ

ἀναχεῖν, ϗ τὴν νίκην ϗ ἐπ' ταύτης αἰχμαλωσίαν [a]ὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγενημένῳ. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Ασκαλωνίτας, ἀξιοῦντες τὴν κιβωτὸν αὐτοὺς πρὸς σφὰς [b]δέχεσθαι· τοῖς δὲ οὐκ ἀνοδὸς ἡ τῶν Αζωτίων δέησις προσέπεσεν· ἀλλ' ὑπεδέχοντο μὲν αὐτοῖς τὴν χάριν. λαβόντες δὲ τὴν κιβωτὸν, ϗ τοῖς ὁμοίοις δεινοῖς κατέσχησαν. συνεξεκόμιστο γὰρ [c]αὐτῇ ταὶ τῶν Αζωτίων ἡ κιβωτὸς πάθη πρὸς τοὺς ἀπ' ἐκείνων αὐτῷ δεχομένους. ϗ πρὸς ἄλλους παρ' αὐτοὺς ἀποπέμπουσιν Ασκαλωνῖται. μένει δ' οὐδὲ παρ' ἐκείνοις· ὑπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν παθῶν ἐλαυνόμενοι, πρὸς τὰς ἐχομένας ἀπολύουσι πόλεις. ϗ τοῦτον [d]διέρχεται τὸν τρόπον ταὶς πέντε τῶν Παλαιστίνων πόλεις ἡ κιβωτὸς, ὥσπερ δασμὸν ἀπαιτοῦσα παρ' ἑκάστης· [e]πρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν, ἃ δι' αὐτὴν ἔπαθον.

β'. Απειρηκότες δὲ τοῖς κακοῖς οἱ πεπηγμένοι, ϗ τοῖς ἀεὶ νέοις αὐτὰ διδασκαλία [f]γινόμενοι, ὅ μὴ προσδέξασθαι τινὰ κιβωτὸν ποτε πρὸς αὐτοὺς ὅτι τοιούτῳ μισθῷ ϗ τέλει, τὸ λοιπὸν ἐζήτουν μηχανὴν ϗ τρόπον ἀπαλλαγῆς αὐτῆς. ϗ συνελθόντες οἱ ἐκ τῶν πέντε πόλεων ἄρχοντες, Γίτθης [g]ϗ Ακκάρων ϗ Ασκάλων, [h]ἔτι δὲ Γάζης ϗ Αζώτου, ἐσκόπουν τί δεῖ ποιεῖν. ϗ τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει, τινὰ κιβωτὸν ἀποπέμπειν τοῖς οἰκείοις, ὡς [i]καταβλαπτόντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, ϗ συνεπιδημήσαντα αὐτῇ δεῖν τοῦτο τῶν δεινῶν, ϗ [k]συνεισβαλόντα μετ' ἐκείνης εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν. ἦσαν δὲ οἱ λέγοντες, [l]τοῦτο μὲν μὴ ποιεῖν, μηδ' ἐξαπατᾶσθαι τινὰ αἰτίαν τῶν κακῶν εἰς ἐκείνην ἀναφέροντας. ὁ γὰρ ταύτην [m]ἔχει τινὰ δύναμιν [n]αὐτῆ ϗ τῷ ἰσχυρῷ· ὁ γὰρ ἂν ποτ' αὐτῆς [o]κηδομένῳ Θεῷ ἐπιχείρειον ἀνθρώπους γενέσθαι. ἡσυχάζειν δὲ ϗ φρονεῖν ἔχειν ὅτι τοῖς συμβεβηκόσι παρήνουν, αἰτίαν τούτων οὐκ ἄλλην, ἢ μείζω λογιζομένους τινὰ φύσιν· ἢ ϗ σώμασι ϗ γῇ ϗ φυτοῖς ϗ πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῆς συνεστῶσι, ϗ κατὰ χρόνων περιόδους, πίπτειν τοιαύτας μεταβολάς. νικᾷ δὲ τὰς προειρημένας γνώμας ἀνδρῶν ἐν τε τοῖς ἐπάνω χρόνοις συνέσει ϗ φρονήσει [p]διαφέρειν πεπιστευμένων συμβουλία, ϗ τότε μάλιστα δοξάντων ἁρμοζόντως λέγειν τοῖς παροῦσιν, οἳ μήτ' ἀποπέμπειν ἔφασαν δεῖν τινὰ κιβωτὸν, μήτε κατέχειν· ἀλλὰ πέντε μὲν ἀνδριάντας ὑπὲρ ἑκάστης πόλεως χρυσοῦς ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ χαρίσιμον, ὅτι προνοήσειν αὐτοῦ τῆς σωτηρίας, ϗ κατέχειν ὁμοίως τῷ βίῳ διωκομένους ἐξ αὐτῆς παθήμασιν, οἷς οὐκέτι μὴ [q]ἀντιβλέψαι. τοσούτους δὲ τὸν ἀριθμὸν μῦας χρυσοῦς τοῖς καταπεμφθεῖσιν αὐτοῦ ϗ διαφθείρασι τινὰ χώραν ἐμφερεῖς. ἔπειτα [r]βαλόντας εἰς γλωσσόκομον αὐτούς, ϗ θέντας ὅτι τὴν κιβωτὸν, ἅμαξαν αὐτῇ καινὴν κατασκευάσαι· ϗ βόας [s]συζεύξαντας ἀρτιτόκους, τὰς μὲν [t]δαμάλεις ἐγκλῆσαι ϗ καταρρεῖν, μὴ τοῖς μητράσιν ἐμποδὼν ἐπιθυμίᾳ γένωνται, τούτῳ δ'

paterentur, atque victoriam arcæque captivitatem sibi in damnum cessisse. Miserunt igitur ad Ascalonitas, obsecrantes ut eam ad se reciperent. Illis autem non ingrata accidit hæc supplicatio: quamobrem iis non ægre quidem concedunt quod petierunt. Cum vero arcam sumpsissent, eadem ipsis mala ingruebant: Azotiorum enim calamitates una cum arca importatæ erant iis, qui eam ab illis acceperunt. Ad alios igitur eam ablegant Ascalonitæ. neque vero apud illos permansit: nam cum & ipsi ab eodem morbo vexarentur, ad vicinas eam dimittunt urbes. Atque in hunc modum quinque Palæstinorum urbes pervagata est arca; à qualibet, ideo quod ad ipsas venisset, tributi vice exigens ea quæ passæ sunt.

Azotii malis vexati arcam ad Ascalonitas trãsferunt, atque illi ad alios eam deportant. 1 Reg. c. 5.

2. Cum hisce autem suppliciis pæne conficerentur quotquot iis affecti erant, quique de istis audierant illorum exemplo moniti essent, ne arcæ præsentiam emerent tanta mercede & vectigali, tandem quæsiverunt qua arte & via ab ea semet expedirent. Et cum convenissent quinque civitatum principes, Gittæ & Accaronis & Ascalonis, itemque Gazæ & Azoti, dispiciebant quid facto opus esset. Ac primum quidem illis visum est, ad suos remittendam esse arcam, quasi palam esset Deum ejus suscepisse vindictam, atque ideo calamitates cum ea in ipsos invasisse, simulque in urbes eorum ingressas esse. Erant autem qui dicerent, hoc quidem nequaquam faciendum esse, fallique *eos* qui malorum causam illi acceptam ferrent. non enim tantam ei potestatem esse & vim; neque si ejus curam habuisset Deus, in hominum manus venisset. Cæterum monebant ut quiescerent, & quicquid accidesset æquo animo ferrent, cogitantes non aliam esse eorundem causam quam ipsam rerum naturam; quæ & corporibus & terræ & plantis & omnibus mortali concretione satis, certis temporum vicibus, hujusmodi mutationes affert. Prædictas autem sententias vincit istorum virorum consilium, qui & antea crediti sunt intelligentia & prudentia præcellere, & tunc maxime visi sunt accommodate dicere ad præsens negotium; qui neque *ita inanem* remittendam esse arcam censuerunt, neque retinendam: sed quinque *podicum* simulachra aurea pro unaquaque civitatum quasi munus Deo consecranda, quod eorum saluti prospexerit, & vitam illis conservarit, cum ex ea malis depellerentur, quibus resistere non poterant. Quin & totidem numero mures aureos conflari *curarunt*, iis similes qui regionem eorum populati sunt atque vastarunt. Deinde hisce in loculum inclusis, & super arcam collocatis, currum novum ei fabricari *voluerunt*: vaccisque fœtis ei alligatis, vitulos quidem earum domi concludi & custodiri, ne matribus, eas sequendo, impedimento forent; eorum autem desiderio

Palæstini de remittenda arca consultant. 1 Reg. c. 6.

Multis cum muneribus vehiculo imponitur, cui boves fœtæ adjunguntur inclusis domi vitulis.

a Οὐκ ἐπὶ χρησίμῳ γενομένῳ *Vat.* ἐπ' ἀγ. γενομένῃ *Big.* & *Samb.* b Δέξασθαι *Big.* & *Samb.* Vide *Zonaram.* c *Al.* αὐτῇ & αὖτη. & mox v. 16. αὐτὰς. d Ἐκπερέρχεται *Big. Samb.* & *Vat.* e Παρ' αὐτὰς *Vat.* f Γινόμενοι *Samb.* g Illud ϗ deest in *Editis*, & quibusdam *MSS.* & nonnulli efferunt Ἀκάρων. h Ἐτι ϗ Γ. *Vat.* i Υπερβαλλοντος *Big.* & *Gall.* k Ita cum *Big.* & *Samb.* συνεισβαλόντων in *Editis*, *Aliisque.* l Τοῦτο μὴ ποιεῖν *Big. Hen.* & *Busb.* m Αὐτῇ pro ἐγᾷ reposui ex *Epiphanio.* n Κηδομένῳ Θεῷ *Vat.* o Vocem διαφέρειν (quæ in *Editis* deerat) restituimus ex *MSS.* p Ἀντιβλέπειν proprie est *contra intueri*, improprie *obniti.* uti & ἀντοφθαλμεῖν *Demostheni* & *Polybio.* q Βαλόντας & mox ῥίπτει, dein συνζεύξαντας *Big. Samb.* & *Vat.* r Πλέκτους *Big. Samb. Gall.* 1. *Vat.* & *Epiphan.* ἰμάσιν *Zonar.*

desiderio *illæ* quam ocyssime redirent. Cum vero illas arcam vehentes in trivium abegissent, ibi relinquendas esse *jusserunt*, facta eis potestate abeundi quò velint. Et si quidem Hebræos versus pergerent, & in illorum regionem conscenderent, esset ut existimarent arcam illis malorum causam exstitisse; sin vero aliò deflecterent, illam persequendam esse dixerunt, facta inde conjectura, quod potestatem ejusmodi nullam haberet.

Boves contra indolem suam & affectum recta in ditionem Hebræorum pergunt.

II. 3. Hæc autem bene ac sapienter dicta judicarunt, atque illico consilium factis comprobarunt. Et quidem cum ea quæ jam diximus exsequuti fuissent, plaustrum in trivium deducunt, ibique relicto secesserunt. Vaccæ autem cum recta abirent & contenderent, non aliter quam si ab aliquibus deducerentur, eas *eminus* subsequebantur Palæstinorum principes, scire desiderantes ubi subsisterent & ad quosnam se conferrent. Est autem vicus quidam in tribu Judæ, nomine Bethsama. in fines ejus venerunt vaccæ: & cum eas, si processissent, campus magnus & pulcher excepisset, ulterius tamen non progressæ sunt, plaustrum illic sistentes. Erat autem omnibus in villa *gratum* spectaculum, lætitiaque exsultabant. æstatis enim tempore cum cuncti in agris ad fruges comportandas versarentur, ubi arcam animadverterunt, voluptate gestientes, & opus è manibus dimittentes, è vestigio ad plaustrum accurrebant. atque arcam ex eo sublatam, capsamque in qua *aurea* erant simulachra & mures, saxo cuidam, quod in campo erat, imposuerunt: & cum Deo magnifice sacra fecissent, seque epulis adhibuissent, plaustrum simul ac vaccas solido sacrificio immolarunt. Quo viso Palæstinorum principes retro ad suos reversi sunt.

Hebræi ex urbe Bethsama, arcæ conspectu lætati, ad eam recipiendam accurrunt; moxque boves cũ curru Deo caduns victima.

Bethsamitæ, qui arcæ manus Laicas admoverant, Deo ita vindicante pereunt.

4. Cæterum ira atque indignatio Dei eos persequitur, adeo ut septuaginta viros ex pago Bethsamæ, quippe indignos qui attingerent arcam (sacerdotes enim non erant) ad eam tamen accedentes, fulmine jacto interimeret. Ipsos autem hæc passos vici istius incolæ deplorarunt, eosque *ejusmodi* plangore prosequuti sunt, qualem fas erat edere ob malum divinitus immissum; suumque mortuum unusquisque lugebat. Quamobrem sese indignos agnoscentes, quibuscum arca commoraretur, nunciis ad commune Hebræorum *concilium* missis, indicarunt redditam esse à Palæstinis arcam. Atque illi, hac re cognita, transferunt eam in Cariathiarimam, urbem vicinam Bethsamitis; ubi Levita quodam vitam agente, Aminadabo, qui magnæ erat existimationis ob justitiam & religionem, in domum *ejus* arcam intulerunt, ut convenientem Deo locum, in quo vir justus habitabat. Ejus au-

Arca Cariathiarimam transfertur in domum Abinadabi. 1 Regum, c. 7.

αὐτὴν ὀξυτέρως [a] ποιῶνται τὴν πορείαν. ἐκείνας δ' [b] ἐξελάσαντας τὴν κιβωτὸν φερούσας ὅπῃ τρίοδον καταλίπῃ, αὐτὰς [c] ὑπεξέφαντας ἢ βύλονται τῶν ὁδῶν ἀπιλθεῖν. καὶ μὴν τὴν Ἑβραίων ἀπίασιν, καὶ τὴ τύπτων χώρα ἀναβαίνουσιν, ὑπολαμβάνειν τὴν κιβωτὸν αἰτίαν [d] τῶν κακῶν· ἂν δὲ ἄλλῃ τράπωνται, [e] μεγαλώξομεν αὐτὴν ἔφασαν, μαθόντες ὅτι μηδεμίαν ἰσχὺν [f] τοιαύτην ἔχει.

γ'. Ἐκείναν δ' αὐτὰ καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ τοῖς ἔργοις εὐθὺς τὴν γνώμην ἐκύρωσαν. καὶ ποιήσαντες μὲν τὰ προειρημένα, προάγουσι τὴν ἅμαξαν ὅπῃ τὴν τρίοδον, καὶ καταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τῶν δὲ βοῶν β'. τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ὥσπερ [g] ἠγημένων τινῶν αὐταῖς ἀπιασῶν, οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες ἠκολούθουν, πόρρωτε σήσοντες καὶ προϊδεῖν τίνας ἴξουσι βυλόμενοι μαθεῖν. κώμη δέ τις ὅτι τῆς Ἰούδα φυλῆς [h] Βηθσάμη ὄνομα. εἰς ταύτην ἀφικνοῦνται αἱ βόες· καὶ πεδίον μεγάλον καὶ καλὸν τὴν πορείαν αὐτοῖς ἐκδεξάμενον, παύονται [i] πρόσω χωρεῖν, σήσασαι τὴν ἅμαξαν αὐτόθι. ἦσαν δὲ ἐν τοῖς [k] ἐν τῇ κώμῃ, καὶ προσχαρεῖς ἐγίνοντο. ἑορτὴ γὰρ ὥρᾳ πάντες ὅτι τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἐν ταῖς ἀρούραις [l] ἐπάρχοντες, ὡς εἶδον τὴν κιβωτόν, ὑφ' ἡδονῆς ἀρπαγέντες, καὶ τὸ ἔργον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφέντες, ἔδραμον εὐθὺς ὅπῃ τὴν ἅμαξαν. καὶ καθελόντες τὴν κιβωτόν, καὶ τὸ ἄγαλμα ὃ τὰς ἀνδριάντας εἶχε καὶ τοὺς μῦας, πιθέασιν ὅπῃ πυθμὴν πέτρας, ἥτις ἦν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ θύσαντες λαμπρῶς τῷ Θεῷ, καὶ κατευχηθέντες, τὴν τε ἅμαξαν καὶ τοὺς βόας ὁλοκαύτωσαν. καὶ ταῦτ' [l] ἰδόντες οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες, [m] ὑπέστρεψαν ὀπίσω.

δ'. Ὀργὴ δὲ καὶ χόλος τοῦ Θεοῦ μέτεισιν, ὥστε [n] ἑβδομήκοντα τῶν ἐκ τῆς Βηθσάμης κώμης, ὡς οὐκ ὄντας ἀξίους ἅψασθαι τῆς κιβωτοῦ, ἱερεῖς γὰρ οὐκ ἦσαν, καὶ προσελθόντας αὐτῇ, βαλὼν ἀπέκτεινεν. ἔκλαυσαν δὲ ταῦτα παθόντας αὐτοὺς οἱ [o] κωμῆται, καὶ [p] πένθος ἐπ' αὐτοὺς ἤγειραν οἷον εἰκὸς ὅπῃ θεοπέμπτῳ κακῷ· καὶ τὸν ἴδιον ἕκαστος ἀπεθρήνουν. τοῦ τε μένειν τὴν κιβωτὸν παρ' αὐτοῖς ἀναξίους ἀποφαίνοντες αὐτούς, πρὸς τὸ καινὸν τῶν Ἑβραίων πέμψαντες, ἐδήλουν ἀποδέδοσθαι τὴν κιβωτὸν ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων. καὶ ἐκεῖνοι γνόντες τοῦτο, [q] ἀποκομίζουσιν αὐτὴν εἰς Καριαθιαείμαν γείτονα πόλιν [r] τοῖς Βηθσαμίταις· ἔνθα τινὸς Λευίτου τὸ γένος, [r] Ἀμιναδάβου, δόξαν ἔχοντος ὅπῃ δικαιοσύνῃ [t] καὶ θρησκείᾳ, κατασιωτος, εἰς οἰκίαν τὴν κιβωτὸν ἤγαγον, [u] ὡς πρέπουσα τῷ Θεῷ τόπον, ἐν ᾧ κατάκει δίκαιος ἄνθρωπος. ἐθεράπευον δὲ τὴν κιβωτὸν

a Sic *Big. Samb. & Vat.* ποιῶνται τὴν πορείαν in *Editis, Aliisque.* b Ἐξελάσαντες *Vat.* c Ἐπιστέψαντες *lū Samb. & Vat.* d Τύπτων τῶν κακῶν *Big. Samb. & Vat.* e Μεταδιώξομεν *Big. Samb. & Glycas.* f Αὐτὴ ἴσχει *Vat.* Videsis ut hanc historiam deflorat *Zonaras.* g Ἡγεμόνα τινὲς αὐταῖς *Aliis.* h Ita in *MSS.* Βαθσάμη *Bas. & G.* Βηθσαμὶς 1 *Regum*, c. 6. & 2 *Paralip.* c. 28. v. 18. i Προσωτέρω *Big. Samb. & Vat.* k Ἐπὶ τῇ κώμῃ *Vat.* l Sic *MSS.* ἔδοντες in *Editis.* m *Al.* ἀνέστρεψαν. n De populo LXX. & L. millia plebis juxta *Ebr.* ἑβδομήκοντα ἄνδρας ἢ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν *Interpretes* LXXII. Vide *Bocharti* Hierozoicon, l. 2. c. 36. & *Clericum* ad 1 *Sam. al.* 1 *Regum* c. 7. o Ita cum plerisque *MSS.* κωμῆται *Samb. Bas. & G.* Verum κωμῆτης occurrit apud *Eurip.* in *Alcesti*, v. 476. & *Plat.* de *Legibus*, l. VII. p. 794. atque hanc scripturam tuetur *Berkelius* ad *Stephanum Byz.* p. 498. p Πένθος *Vat.* q Ita *Big. Samb. Vat. Hen. & Bunb.* & juxta istos *Zonaras*, λαβόντες αὐτὴν ἀπήγαγον εἰς κ. in *Editis* ἀπεκίζουσι (pro ἀποκίζουσι) εἰς Καριαθιαείμ. Videsis LXXII. ad 1 *Reg.* c. 7. v. 1. r Τοῖς Βηθσάμης *Big. Samb. & Gall.* 1. s Ita fere in libris omnibus *Josephi* & Interpp. LXXII. Ἀμιναδάβου juxta *Hebr. Codd.* atque ita forsan legendum, cum μ & ν (ut in *MSS.* scribi solent νν & βετα) facile invicem permutentur. t Sic in *MSS.* in *Editis* ἢ τῇ θρησκείᾳ. u Vel plenius ὥσπερ εἰς πρέπουσα ex *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vat. Interpr.*

a Est

χρόνου οἱ τότε παῖδες, ἡ τῆς ὀκτωμελείας ταύτης ἕως ἐτῶν εἴκοσι προέστησαν. τοσαῦτα γὰρ ἔμεινεν ὁ τῆ Καριαθιαεὶμα, [a] ποιήσασα δὲ τοῖς Παλαιστίνοις μῆνας τέσσαρας.

tem filii arcæ ministerio operati sunt, atque huic rei curandæ per viginti annos præerant: tot enim in Cariathiarima mansit, cum apud Palæstinos quatuor menses fuisset. *Ibi per viginti annos mansit.*

ΚΕΦ. β'.

Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τοῦ προφήτου.

CAP. II.

Expeditio Palæstinorum in ipsos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.

ΤΟΥ δὲ λαοῦ παντὸς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν ἔσχεν ἡ τῆ [b] Καριαθιαεμιτῶν πόλις τὸν κιβωτὸν, [c] ἐπ' εὐχαῖς καὶ θυσίαις πρασπίπτοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὴν ἐμφανίζοντος τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν καὶ φιλοτιμίαν, ὁ προφήτης [d] Σαμουήλος ἰδὼν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ὡς εὐκαίρως πρὸς ὅτους ἔχοντας εἰπεῖν περὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ, χρῆται λόγοις οἷς ἥκιστα μάλιστα τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν προσάξεσθαι καὶ πείσειν. "[e] ἄνδρες γὰρ εἶπεν οἷς ἔτι "νῦν βαρεῖς μὲν πολέμιοι Παλαιστῖνοι, Θεὸς δ' εὐμενὴς "ἄρχεται γίνεσθαι καὶ φίλος, οὐκ ὀπιθυμεῖν ἐλευθε- "ρίας δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιεῖν δι' ὧν ἂν ἔλθοι [f] πρὸς "ὑμᾶς. [g] ἢ δὲ βούλεσθε μὴ ἀπαλλάττεσθαι δεδουλω- "μένοι, μέ- "νειν δὲ πρόθυμοι ἐξ ὧν τούτοις ἀρεσκήσουσιν· ἀλλὰ γί- "νεσθε δίκαιοι, καὶ, τὴν πονηρίαν ἐκβαλόντες τῶν ψυχῶν καὶ "προκαθάραντες [h] αὐτὸν, ὅλαις ταῖς ἀρεταῖς [i] προτρέ- "πεσθε τὸ θεῖον, καὶ τιμῶντες ἀρετελεῖτε. ταῦτα γὰρ ὑμῖν "ποιοῦσιν ἥξει τὰ ἀγαθὰ, δουλείας ἀπαλλαγὴ, καὶ νίκη πο- "λεμίων· ἃ λαβεῖν οὐθ' ὅπλοις, οὔτε σωμάτων ἀλκαῖς, "οὔτε πλήθει συμμάχων δυνατὸν ἐστιν. ὁ γὰρ τούτοις "ὁ Θεὸς ἐπιχειρεῖται παρέξειν αὐτὰ, τοῖ δ' ἀγαθοῖς "εἶ καὶ δικαίοις. ἐγκυπτὼς δ' αὐτοῖς τῶν ἐπαγγελιῶν "ἐγὼ γίνομαι". [k] ταῦτ' εἰπόντος ἐπεφήμει τὸ πλῆ- θος ἡδέως τῇ παραινέσει, καὶ κατέκλυσεν αὐτὸ παρέ- ξειν κεχαρισμένον τοῦ Θεῷ. συνάγει δ' αὐτοὺς ὁ Σαμουή- λος, εἴς τινα πόλιν λεγομένην [l] Μασφάτιν· καταπλεύ- σαντες τοῦτο σημαίνει κατ' [m] Ἑβραίων γλῶτταν. ὀντεῦθεν [m] ὑδροσαίμφοί τε κατέδυσαν τῷ Θεῷ, καὶ ἀφιερεύσαντες ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπ' εὐχαῖς κατέπονται.

CUM autem populus universus illo tempore, quo arcam possidebat Cariathiarimitarum urbs, votis & sacrificiis operam daret, multumque religionis in Deum & magnum ejus studium præ se ferret, Samuelus propheta animadverso eorum *pio* obsequio, quasi jam opportunum esset ad illos, cum ita se haberent, verba facere de libertate & bonis quæ in ea insunt, oratione utitur maxime accommodata ad mentes eorum flectendas & persuadendas: "O viri *Israëlitæ*, dicebat, "quibus etiamnum hostes quidem graves *sunt* "Palæstini, Deus vero incipit esse propitius "& amicus, non solum libertatem expetere "debetis, sed & oportet hæc facere, quibus ea "vobis assequenda est. Ne quidem cogitate "à dominatu liberari, dum pergitis ea agere "quæ vos servituti subjicient: sed justitiam "colite, atque nequitiæ, eam ex animabus ab- "olendo, curationem adhibentes, tota mente "Deo supplicate, ejusque in cultu perseverate. "Hæc si feceritis, erit ut bonis affluatis, à ser- "vitute liberemini, & victoriam de hostibus "reportetis: quæ neque armis, neque corpo- "rum viribus, neque copiarum multitudine "consequi facile est. non enim hisce res ejus- "modi se præbiturum esse pollicetur Deus, "sed probitati & justitiæ. Ego vero hæc pro- "missa vobis rata fore spondeo". Hæc cum dixisset, ei applaudebat populus, ex ista exhortatione lætitia elatus; consensitque ad id ipsum faciendum quod Deo gratum esset. Ipsos autem congregat Samuelus in urbem quandam Masphaten appellatam: quod nomen sermone Hebraïco conspicuum significat. Ibi & hausta aqua *effusaque* Deo libant, & cum tota die jejunassent ad preces se convertunt. *Ebræos, ad meliorem frugem redeuntes, convocat Samuelus; monetque eos libertatem armis vindicare.* 1 *Reg.* c. 7.

Β'. Οὐ λανθάνουσι δὲ τοὺς Παλαιστίνους ἐκεῖ [n] συναχθέντες. ἀλλὰ μαθόντες ἕτοι τὴν ἄθροισιν αὐτῶν, μεγάλῃ στρατιᾷ καὶ δυνάμει, κατ' ἐλπίδα τοῦ μὴ προσδοκῶσι μηδὲ παρεσκευασμένοις ὑπιπεσεῖσθαι, τοῖς Ἑβραίοις ἐπέρχονται. καταπλήττει δ' αὐτοὺς τοῦτο, καὶ εἰς ταραχὴν ἄγει ἡ δέος· οἱ δραμόντες πρὸς Σαμουήλον, "ἀνα- "πεπτοκέναι τὰς ψυχὰς αὐτοῖς ὑπὸ φόβου καὶ τὸ πρό- "τερος ἥπτης, ἔφασκον, καὶ διὰ τοῦτ' ἠρεμεῖν ἵνα μὴ κινή- "σωμεν τὸν πολεμίων δύναμιν. σοῦ δ' ἀναγαγόντος "ἡμᾶς ἐπ' εὐχὰς καὶ θυσίας καὶ ὅρκους, γυμνοῖς καὶ [o] ἀνόπλοις

2. Illic vero congregati non latent Palæstinos. Sed illi, conventu eorum sibi nunciato, cum magno exercitu & copiis, sperantes fore ut incautos & imparatos adorirentur, Hebræis superveniunt. Ii autem, ex hoc valde consternati, tumultuari incipiunt & pavore occupari: atque ad Samuelum accurrentes, "animos illis, dicebant, concidisse præ metu & "ex memoria recentis cladis; adeoque *libenter* "quieturos esse, ne hostium potentiam in nos "concitemus. Nam cum in nos nudos & iner- "mes, qui tuo ductu & auspiciis ad supplicatio- "nes & victimas & juramenta *solennia hæc* con- "venimus, *Cum jam Israëlitas nec opinos nec armatos in Masphate aggredederentur Palæstini, Deum experitur Samuelus, agno lacteute immolato.*

a Est qui conjicit εἰκήσασα, & mox ἑπτὰ pro τέσσαρας ex *S. Literis*. *b Al.* Καριαθιαριμιτῶν. *c* Vel ἐπ' εὐχαῖς καὶ θυσίαις cum quatuor *MSS*. *d* In sex *MSS* Σαμουὴλος ὁρᾶν. *e* Vel dicendum γὰρ post ἄνδρες redundare, vel legendum ἄνδρες. *f* Πρὸς ὑμᾶς *Big.* & *Samb.* *g* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ἢ δὲ βούλεσθε μένειν ἀεί. *h* Mallem αὐτοὺς cum *Epiphanio*. *i* Omnino legendum προσκαλεῖσθε, (quo modo lectum *Epiphanio*, nam vertit, *invocate Deum*) nisi dicatur προτρέπεσθαι nonunnquam idem valere ac προσκαλεῖσθαι. Vide *Stephani Thes. Gr.* voce προστρέπομαι. *k* Ita placuit edere, cum ταῦτ' εἰπόντος ἐπεφήμει habeant *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτ' εἰπόντος ἐπεφήμει in *Editis*, *Aliisque*. *l Al.* Μασφάτην & Μασφατήν. ex urbibus *Levitici* itinere fere medio inter *Gazam* & *Solymas*, prope *Eleutheropolim*. *m* Ὑδροσαίμφοι κατέδυσαν *Big. Samb.* & *Vat.* τὸ ὑδροσταγὲς ὕδωρ, τὸ ἐξιχμαν ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν LXXII. 1 *Regum* c. 7. v. 6. Aqua effusa lachrymas significat. *n* Συνελθόντες *Vat. Big.* & *Samb.* *o* Ἀοπλοις *Hen. Busb.* & *Zonaras*.

"venimus, expeditionem jam fecerint hoſtes: "non alia itaque nobis ſalutis noſtræ ſupereſt "ſpes, quam in te & Deo à te implorato ut "nobis daret è Palæſtinorum manibus effu- "gere". At ille eos ſecuro animo eſſe hortatur, promittitque Deum illis auxilium laturum eſſe. Et cum agnum ſubrumum cepiſſet, eo *ſolidum* pro populo ſacrificium facit; Deumque ſupplex orat, ut eos in prælio à vi Palæſtinorum defenderet; iterumque non ſineret eos infortunio multari. Has autem preces exaudit Deus, & cum animo benigno & propitio ſacrificium accepiſſet, innuit ſe illis victoriam daturum eſſe & potentiam aucturum. Cum autem adhuc Deo ſuper altare eſſet victima, & nondum tota ſacrâ flammâ abſumeretur, hoſtium copiæ è caſtris egreſſæ ſunt, & ſeſe ad pugnam inſtruunt; ſpe quidem *certa* victoriæ, ac ſi Judæi conſilii plane inopes forent, ut qui nec arma habuerint, nec eo loci ad pugnandum convenerint. Talis autem erat rerum eventus, ut ſi quis eas prædixiſſet, haud facile fidem inveniſſent. Nam primum quidem eos *magna* concuſſione perturbat Deus, terramque quaſſatione illis ſubtremiſcere parumque tutam *ei inſiſtentibus* fecit; ita ut vel eâ agitatâ incerta ponerent veſtigia, vel diſcedente in hiatum aliquem prolaberentur. deinde cum tonitruis circumſonaſſet, atque igneis fulguribus quaſi ad ora illis adurenda eos circumfulſiſſet, atque manibus arma excuſſiſſet, nudos in fugam conjecit. Tum vero Samuelus cum populo in eos irruit, multiſque cædis reliquos perſequitur ad *Corræa uſque, locum quendam ita nominatum. Ac cum ibi ſaxum ſtatuiſſet, veluti terminum victoriæ & hoſtium fugæ, id Præſidii *ſaxum* appellat, in ſignum virium quibus eos ad hoſtes debellandos impertivit Deus.

Ab omine bono Iſraëlitas erigit Samuelus, & cum iis impetum facit in Palæſtinos, quos acie fuſos uſque ad Corræa perſequitur. 1 Reg. c. 7.

3. Palæſtini vero, ea clade accepta, exercitum † non eduxerunt contra Iſraëlitas: ſed, præmetu & memoria eorum quæ acciderant, quieſcebant. Fiducia autem, qua olim Palæſtini animati erant in Iſraëlitas, *viceverſa* illorum eſſe cœpit poſt victoriam *iſtam*. Et tum Samuelus, copiis in eos motis, magnas edit ſtrages; atque elatos eorum animos prorſus deprimit: regionem etiam eis adimit, qua prius Judæos multabant cum illos prælio ſuperaſſent. illa vero à finibus Gittæ ad Accaronem uſque civitatem longe lateque patebat. Reliqui autem Chananæorum eo tempore pacem & amicitiam cum Iſraëlitis colebant.

Regionem Iſraëlitis ereptam recuperat Samuelus, ſuoque tempore Palæſtinos cohibuit.

"[a] ἐπεστρατεύκασιν οἱ πολέμιοι· ἐλπὶς οὖν ἡμῖν ἄλλη "[b] σωτηρίας ἡμῶν, ἢ ἡ παρὰ σοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ ἱκετευθέν- "τος σοῦ παρασχεῖν ἡμῖν ἀφορμὴν Παλαιστί- "νων". ὁ δὲ θαρρεῖν τε παρεκέλευεται καὶ βοηθήσειν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἐπαγγέλλεται. καὶ λαβὼν ἄρνα γαλαθηνὸν, ὑπὲρ τῶν ὅχλων θύει· καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν [c] ἵλεων αὐτῶν τιθῆ δεξιὰν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ, καὶ μὴ [d] περιιδεῖν δεύτερον αὐτοὺς [e] δυστυχήσαντας. ἐπήκοος δὲ γίνεται τῶν εὐχῶν ὁ Θεὸς, καὶ παρασκευὴν δέξασθαι εὐμενῶς καὶ συμμάχῳ τῇ ἀρετῇ τιθῆ θυσίαν, ὑπισχνεῖται νίκην αὐτοῖς καὶ κράτος. [f] ἔτι δ' ὑπὲρ βωμοῦ τιθεὶς θυσίαν ἔχοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ μήπω πᾶσαν ἀφὴν τῆς ἱερᾶς φλογὸς ἀπειληφότος, [g] προῆλθεν ἐκ γρατοπέδου ἡ τῶν πολεμίων δύναμις, καὶ παρατάσσεται [h] εἰς μάχην, ἐπ' ἐλπίδι μὲν νίκης, ὡς ἀπειλημμένων ἐν ἀπορίᾳ τῶν Ἰουδαίων, μήτε ὅπλα ἐχόντων, μήτε ὡς ἔτι μάχην ἐκδοῦναι ἀπηντηκότων. ἐπιπίπτουσι δὲ, οἷς ἂν εἰ παρήλεγέ τις ῥᾳδίως ἐπείθησαν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεὸς κλονεῖ σεισμῷ, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς ἐπάρτημον καὶ σφαλερὰν κινήσας τίθησιν· ὡς σαλευομένης τε τὰς βάσεις ἐπιφέρεσθαι, καὶ διῳδαμένης εἰς ἕνια τῶν χασμάτων καταφέρεσθαι. ἔπειτα βροντὰς [i] ἀφοφώσας, καὶ ἀστραπὰς ὡς [k] καταφλέξων αὐτῶν τὰς ὄψεις πρελάμψας, καὶ τῶν χειρῶν ἐκκρούσας τὰ ὅπλα, γυμνοὺς εἰς φυγὴν [l] ἀπέστρεψεν. ἐπεξέρχεται δὲ Σαμουὴλος μὲν ὁ πλήθους καὶ πολλὰς χιλιοφάλαγξ καταλαμβάνει [m] μέχρι Κορραίων, τόπου τινὸς οὕτω λεγομένου. καὶ καταπήξας ἐκεῖ λίθον, ὥσπερ ὅρον τῆς νίκης καὶ τῆς φυγῆς τῶν πολεμίων, ἰχνεύει αὐτῶν τὸν πεσσαλόρρυτον, σύμβολον τῆς [n] παρὰ θεοῦ γενομένης αὐτοῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἰσχύος.

γ'. Οἱ δὲ μετ' ἐκείνην τὴν πληγὴν οὐκ ἐπεστράτευσαν οὐδὲ τοὺς Ἰσραηλίτας· ἀλλ' ἔτος δέος καὶ μνήμης τῶν συμβεβηκότων ἠσύχαζον. ὃ δ' ἦν πάλαι θάρσος τοῖς Παλαιστίνοις οὐδὲ τοὺς Ἑβραίους, [o] τοῦτ' ἐκείνην μὲν τὴν νίκην ἐγένετο. καὶ Σαμουὴλος στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἀναιρεῖ πολλοὺς, καὶ τὰ φρονήματ' αὐτῶν εἰς τὸ παντελὲς ταπεινοῖ· καὶ τὴν χώραν ἀφαιρεῖται, ἣν τῶν Ἰουδαίων [p] ἀπέτεμνον τὸ πρότερον κρατήσαντες τῇ μάχῃ. [q] αὖθις δ' ἦν μέχρι πόλεως Ἀκκάρωνος [r] ἀπὸ τῆς Γίττης ὅρων ἐκτεταμένη. ἦν δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [s] φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ἐπολειπόμενα τῶν Χαναναίων.

a Ita in quatuor *MSS.* in *Editis* ἐπιστράτευσαν. *b* Σωτηρίας ἢ μόνη ἡ παρὰ σοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* *c* Phraſis eſt *Homerica* pro *protegere*. *d* Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* παριδεῖν. *e* Ἀνυχήσαντας *Big.* & *Gall.* *f* Καὶ ἦν Σαμουὴλ ἀναφέρων τὴν ὁλοκαύτωσιν LXXII. *g* Προῆλθεν *Vat.* *h* Πρὸς μάχην in quinque *MSS.* *i* Ita cum *Cod. Vat.* in *cæteris* ἀφυψοφώσας. *k* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* καταφλέξαι. *l* Ἀνέστρεφεν *Big.* ἀνέστρεψεν *Gall.* *m* Μέχρι Βεθχώρου *Vat.* & Βεθχόρου *Samb.* à manu ſecunda, ex *Bibl. S.* *n* Παρὰ Θεοῦ *Vat.* *o* Τοῦτ' ἐκείνοις *Big. Samb.* & *Vat.* *p* Ἀπέτεμνον *Busb.* & *Hen.* ἀπετέμνοντο *Big.* & *Samb.* *r* Αὕτη δ' ἦν ἡ μέχρι *Idem.* *ſ* Ἀπὸ τῆς τῶν Γίττης *Vat.* *t* Φιλία τ. Ἰσραηλίταις ἐπολειπόμενα τῶν Χαναναίων *Vat.* Forſan φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ἐπόλοιπα τῶν Χαναναίων. * *Correxi* juxta *Vet. Interpr.* Si in *Græcis* Βεθχόρου maluerimus, τοῦ λέξει eſſet *domus Cori*. † *Sc.* deinceps Iſraëlitarum fines non incurſarunt, totoque tempore Samuelis à Deo cohibiti ſunt. 1 *Reg.* c. 7. v. 13.

ΚΕΦ.

γ'. ΚΕΦ. γ'.

Ως Σαμήλ⊙, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρισεν· ⊂ ἐκείνων δ' καλῶς τῆς ἀρχῆς ἀπεῖσαμένων, τὸ πλῆθ⊙ ὑπ' ὀργῆς ἠτήσατο βασιλεύεσθαι, Σαμήλ⊙ πρὸς τοῦτο ἀγανακτοῦντ⊙.

CAP. III.

Ut Samuelus, propter ſenectutem rebus adminiſtrandis parum idoneus, curam earum filiis ſuis commiſit: atque populus, illis in principatu male ſe gerentibus, ira incitatus Regem petiit, Samuelo id graviter ferente.

III.

Ο Δὲ προφήτης Σαμήλος διακοσμήσας τὸν λαὸν κατὰ πόλιν αὐτοῖς ἀποδοὺς, εἰς ⊂ήτησιν ἐκέλευσε συνερχομένους περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους κρίνεσθαι διαφορῶν. αὐτὸς δὲ, [a] δὶς τοῦ ἔτους ἐπερχόμενος τὰς πόλεις, ἐδίκαζεν [b] αὐτοῖς· καὶ πολλὴν ἐβράβευεν εὐνομίαν ὅτι χρόνον πολύν.

POrro Samuelus propheta, populo commode diſtributo, & ſua ſingulis civitate aſſignata, juſſit ut in eam convenirent ad res controverſas dijudicandas. Ipſe autem, bis anno urbes obiens, jus illis dicebat; & multo tempore judicia ex æquo exercebat.

Samuelus (quamvis prætorium ei fixum eſſet Ramathæ) bis in anno civitates præcipuas Hebræorum jus dictum obibat.

β'. Επεὶ δ' ὑπὸ γήρως βαρυνόμενος, καὶ τὰ συνήθη πράττειν ἐμποδιζόμενος, τοῖς υἱοῖς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν περιστασίαν τοῦ πλήθους παρεδίδωσιν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος [c] Ιώηλος προσηγορεύετο, τῷ δὲ νεωτέρῳ [d] Αβία ὄνομα ἦν. περιέταξε δὲ τὸν μὲν [e] Βεθήλοις πόλει καθεζόμενον κρίνειν, τὸν δ' ἕτερον [f] Βαρσυβαὶ, μερίσας τὴν ὑπακουσόμενον ἑκατέρῳ λαόν. ἐγένοντο δὲ σαφεῖς οὗτοι παράδειγμα καὶ τεκμήριον, οὐ μὴ τὸν τρόπον ὁμοίους τοῖς φύσασι γίνεσθαί τινας, ἀλλὰ τάχα μὲν χρηστοὺς καὶ μετείους ἐκ πονηρῶν· τότε μέν γε φαύλους [g] ἐξ ἀγαθῶν παρέχον αὐτοὺς γενομένους. τὸν γὰρ οὐ παρὰ τοῦ πατρὸς ὁδηγηθέντες, [h] ἐκτραπόμενοι, καὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀπελθόντες, δώροις καὶ λημμάτων αἰσχρῶν κατεφθείροντο τὸ δίκαιον· καὶ τὰς κρίσεις οὐ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κέρδος ποιούμενοι, καὶ πρὸς πλοῦτῳ καὶ [i] πρὸς διαίτας πολυτελεῖς ἀποτετευκότες, πρῶτον μὲν ὑπεναντία ζῶντα ἔπραττον τῷ Θεῷ, δεύτερον δὲ [k] τῷ προφήτῃ, πατρὶ αὐτῶν, ὃς [l] πολλοῦ γε τὸ πλῆθος εἰ) δίκαιον ἀγωγὴν εἰσφέρειν καὶ πρόνοιαν.

Tandem vero defectus jam annis Samuelus filiis ſuis tribunalia ſtatuit duobus in locis; qui judicium fiunt avariſſimi & flagitioſiſſimi. 1 Reg. c. 8.

γ'. Ο δὲ λαὸς, ἐξυβριζόντων [m] εἰς τοὺς προτέρων κατάστασιν καὶ πολιτείαν τῶν τοῦ προφήτου παίδων, χαλεπῶς τε τοῖς πραττομένοις ἔφερε, καὶ πρὸς αὐτὸν [n] συντρέχουσι· διέτριβε δ' ὁ Ραμαθᾶ πόλεως καὶ τὰς τε τῶν υἱῶν παρανομίας ἔλεγον, καὶ ὅτι γηραιὸς αὐτὸς ὢν ἤδη καὶ παρειμένος ὑπὸ τοῦ χρόνου τοῖς πραγμάτων οὐκέτι τὸν αὐτὸν προϊσάσθαι δύναται τρόπον· ἐδέοντό τε [p] καὶ ἱκέτευον ἀποδεῖξαί τινα [q] αὐτῶν βασιλέα, ὃς [r] ἄρξει τοῦ ἔθνους καὶ τιμωρήσεται Παλαιστίνους, ὀφείλοντας [s] ἑαυτοῖς δίκας τῶν πρότερον [t] ἀδικημάτων. ἐλύπησαν δὲ σφόδρα τὸν Σαμήλου οἱ λόγοι, διὰ τὸ σύμφυτον δικαιοσύνῃ [u] καὶ τὸ πρὸς τοὺς βασιλέας μῖσος· [x] ἤλγησε γὰρ δεινῶς τὴν ἀριστοκρατίας, ὡς [y] θείους καὶ μακαρίους ποιοῦσι τοὺς χρωμένους αὐτῆς τῇ πολιτείᾳ. ἐπὶ δὲ φρονήσεως καὶ βασάνῳ τοῦ ὀρθοῦ τοῖς εἰρημένοις, ὅτι προφὴς ἐμνημόνευσεν ὅτε

3. At populus, cum Prophetæ filii priorem rerum ſtatum & ordinem injuriis labefactarent, & commiſſa ægre ferebat, & ad Samuelum frequentes concurrunt (tum enim in urbe Ramatha habitabat) atque non ſolum ei de filiorum ejus iniquitatibus narrabant, ſed &, quod præ ſenectute & ætatis debilitate non amplius rebus ſimiliter ac antea adminiſtrandis par eſſet, eum orabant ſimul & obſecrabant ut aliquem ipſis regem crearet, qui poſſet gentem moderari & gubernare, & à Palæſtinis pœnas ſibi debitas exigere ob priſtinas injurias. Hæc *illorum* verba Samuelum valde ſolicitum habuerunt & anxerunt, propter innatum juſtitiæ amorem & inviſum ſibi regium dominatum. nam vehementer captus erat optimatium regimine, ut quod ea reip. forma utentes fere divinos faciat & beatos. Verum ex jam dictis adeo curarum plenus erat & cruciatuum, ut nec cibi nec ſomni capiendi meminerit:

Hebræi, Samuelidarum multum pertæſi, regem ſibi dari poſtulantes, valde vexabant Samuelum.

a Κατ' ἰναυτὸν in *Bibliis S.* *b* Αὐτὰς ſolus *Busb.* quo modo legit *Grotius.* *c* Ita *Baſ. G. Hen* & *Busb.* Ιώηλ⊙ in *Codd.* aliquot *Epiphanii.* Οὔηλος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. *d* Sic quatuor è *Græcis.* Verum *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* Αὐιᾶ aut Αὐηᾶ aut Αὐρᾶς. *e* Ita ut ſupra p. 194. v. 18. Βηθήλῳ *Baſ.* & *G.* Βαιθήλῳ *Samb.* & *Big.* Βηθήλῃ *Vat.* *f* Βαρσυβαεὶ *Samb.* correctè ſatis. Βερσυβαεὶ *Vat.* *g* Εξ ἀγαθῶν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* *h* Τρεπόμενοι *Vat.* *i* Illud πρὸς omittit *Vat.* ut & ⊂ πρὸς & deinceps ἴλιγγα *Hen.* & *Busb.* *k* Καὶ τῷ πατρὶ αὐτῶν *Epiphan.* τῷ προφήτῃ πατρὶ δὲ αὐτῶν *Big.* & *Samb.* τῷ προφήτῃ πατρί τε ἑαυτῶν *Vat.* *l* Πολλοῦ γε *Samb. Big.* & *Vat.* paulo diſertius. *m* Illud εἰς deeſt *Vat.* *n* Numero adhuc ſervato συντρέχει πρὸς τρυφὴν &c. ab ingenio *Joſephi.* nam ſolummodo διορθώσεως illis vitio vertunt *S. Literæ*, ut notavit *Theodoretus*, tom. 1. p. 239. *o* Ita cum *Vet Interpr.* prout p. 220. v. 2. Αρμαθὶ π. tam in *Editis* quam *MSS.* *p* Καὶ καθικέτευον *Vat.* *q* Αὐτοῖς *Busb.* & *Hen.* *r* Ita cum *Vet. Interpr.* ἄρξῃ δὲ ἰδν. *Baſ.* & *G.* ἄρξει τε *Big.* & *Samb.* dein mox τιμωρήσοιτο. Verum ἄρξει δὲ ἰδν. & ſtatim τιμωρήσεται *Hen.* & *Vat.* *s* Ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* non inconcinne. *t* Αμαρτημάτων *Vat.* *u* Hæc, uti veriſimile eſt, ex ſuo in Reges odio, (nam nihil hujuſmodi exſtat in *S. Literis*) adjecit *Joſephus*, diſcipulus ſane melior Phariſæorum, quam civis Romanus. *x* Eſt qui malit ἤδετο γ. δ. τῇ ἀριστοκρατίᾳ ὡ. θ. κ. μ. ποιοῦσι. *y* Θείους legiſſe videtur *Vet. Interpres.*

minerit: ſed per totam noctem vigilarit dum *varias* de rebus cogitationes in animo verſaret.

Deus autem Samuelo apparens ipſum ſolatur, atque ei de rege creando mandatum dat.

4. Cum autem ita ſe habuiſſet, ei apparuit Deus, eumque conſolatur, *dicens*, "non oportere ea, quæ poſtularet populus, ægre ferre: "quando non illum ſed ipſummet ſpreviſſent, "ne ſolus *ipſis* imperaret. Hæc enim ab eo "die, quo ex Ægypto educti fuerint moliri eos "cœpiſſe. veruntamen brevi illos pœnitentiam *ſibi* gravem moleſtamque acturos eſſe, "per quam nihil quidem futuri erit infectum; "at contemptus *ſui* redarguentur, & quod "conſilia tam in me quam tuam erga prophetiam ingrata ceperint. Jubeo itaque te illum ipſum eis regem conſtituere, quem *tibi* "præmonſtravero; cum prius illis mala expoſueris, quæ ſub regibus paſſuri ſunt, & teſtificatus fueris in qualem ſe temere conjiciunt "*rerum* mutationem.

Samuelis ad populum concio, qua mala regii dominatus eis exponit. 1 *Reg.* c. 8.

5. Hæc Samuelus cum audiſſet, convocatis prima luce *in concionem* Judæis, *palam* faſſus eſt ſe Regem illis creaturum eſſe: dicebat autem oportere primum quidem ipſis enarrari, quæ ſub Regibus futura eſſent, & quibus malis conflictarentur. "Scitote enim, *inquit*, "quod primum quidem liberos *veſtros* à vobis "abſtrahent; & alios quidem illorum currus "agitare jubebunt, alios vero equites fieri & "ſatellites, itemque antecurſores, & tribunos "ac centuriones: rurſuſque alios artifices fa"cient, armorum & curruum & inſtrumento"rum fabricatores; atque etiam aratores & "agrorum ſuorum curatores, & vinearum foſ"ſores. nihilque omnino eſt quod non agent, "imperio illorum obſequentes, more ſervorum "pretio emptorum. Quin & filias veſtras un"guentarias, coquas, & piſtrices ſuas facient; "& ad omne opus eas *adhibebunt* ad quod "præſtandum ex neceſſitate adiguntur ancillæ "verberum metu & cruciatuum. imo & poſ"ſeſſiones veſtras auferent, & eas ſpadonibus "ſuis aſſecliſque dabunt, pecorumque greges "ſuorum aliquibus diſtribuent. ac, ut breviter "dicam, regi ſervi eritis cum veſtris omnibus, "famulis etiam illorum ſimiles facti. Cumque "acciderit ut hæc patiamini, tum vobis in men"tem venient ea quæ loquutus ſum: ac *tandem* reſipiſcentes Deo ſupplicabitis, ut veſtri "miſereri dignaretur, voſque quam ocyſſime à "regum dominatione liberaret. Ille vero preces "veſtras non exaudiet; ſed voſmet negligendo "ſinet ut mali conſilii veſtri pœnas luatis.

Hebræi, quibus præſentia erant faſtidio & inſuetа deſiderio, in ſententia ſua perſeverant.

6. Ad ea autem quæ de rebus eventuris prædicebat ſurda erat multitudo; ac difficile *admodum* opinionem præjudicatam è mente evellere, præſertim cum jam ratiocinatione firmata eſſet & ſtabilita. nam neque à propoſito di-

ὕπνῳ. δι' ὅλης δὲ τῆ νυκτὸς τρέφων τὰς περὶ τῶν πραγμάτων ἐνοίας διεκαρτέρει.

δ'. Ἐχομένη δὲ ἡμέρα ἐμφανίζεται τὸ θεῖον, καὶ παραμυθεῖται "μὴ δυσφορεῖν ἐφ' οἷς ἠξίωσε τὸ πλῆθος· "οὐ γὰρ ἐκεῖνον ὑπερφανήσαντας, [a] ἀλλ' αὐτόν, ἵνα "μὴ [b] βασιλεύσῃ μόνος. ταῦτα δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας "ἐξήγαγεν αὐτὸς [c] ἀπ' Αἰγύπτου μηχανᾶσθαι τὰ ἔρ"γα. λήψεσθαι μέντοι γε οὐκ εἰς μακρὰν μετάνοιαν "αὐτὸς ὀπίπονον, ὑφ' ἧς ὑδὲν μὲν ἀγέννητον ἔσαι τῶν "[d] ἐσομένων· ἐλεγχθήσονται δὲ καταφρονήσαντες, καὶ "βουλὰς οὐκ εὐχαρίστους περὶ ἐμὲ καὶ τὴν σὴν προ"φητείαν λαβόντες. κελεύω [e] δή σε χειροτονεῖν αὐ"τοῖς ὃν ἂν [f] ἐγὼ [g] προείπω βασιλέα· προδηλώσαι"τα [h] ποίων τε πειραθήσονται βασιλευόμενοι κα"κῶν, καὶ ἁμαρτανόμενον [i] ἐφ' οἷαν αὐτοὺς με"ταβολήν.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας Σαμουήλος, ἅμα ἕω συγκαλέσας τοὺς Ἰουδαίους ἀποδείξειν αὐτοῖς βασιλέα ὡμολόγησεν· ἔφη δὲ δεῖν πρῶτον [k] μὲν αὐτοῖς ἀδυνήσασθαι τὰ παρὰ τῶν βασιλέων ἐσόμενα, καὶ ὅσοις [l] συνεσχήσονται κακοῖς. "γινώσκετε γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀπο"σπάσουσι τὰ τέκνα· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἁρματηλάτας "εἶναι κελεύσουσι, τοὺς δ' ἱππεῖς [m] καὶ σωματοφύλα"κας, δρομεῖς δὲ ἄλλους καὶ χιλιάρχους [n] καὶ ἑκατον"τάρχους· ποιήσουσι δὲ καὶ τεχνίτας, ὁπλοποιοὺς καὶ "ἁρματοποιοὺς καὶ ὀργάνων τέκτονας, γεωργούς τε καὶ "τῶν ἰδίων ἀγρῶν ἐπιμελητὰς, καὶ σκαπανεῖς ἀμπέλων. "καὶ οὐδέν ἐστιν ὃ μὴ κελευόμενοι ποιήσουσιν, ἀνδραπό"δων ἀργυρωνήτων τρόπον. καὶ τὰς θυγατέρας δὲ ὑμῶν "μυρεψοὺς ἀποφανοῦσι, καὶ ὀψοποιούς, καὶ σιτοποιούς· "καὶ πᾶν ἔργον, ὃ θεραπαινίδες ἐξ ἀνάγκης πληγὰς φο"βούμεναι καὶ βασάνους ὑπηρετοῦσι. κτήσονται δὲ τὰ ὑμε"τέρων ἀφαιρήσονται· καὶ ταύτῃ εὐνούχοις καὶ σωματο"φύλαξι δωρήσονται, καὶ βοσκημάτων ἀγέλας τοῖς αὐτῶν "προσκυνοῦσιν. σωφρονεῖτε δ' εἰκῆ, ἀγαθοῦσθε μὴ παί"των τὰ ὑμετέρων τῷ βασιλεῖ, [o] καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέταις "ἴσοι γενόμενοι. καὶ μνήμην ὑμῖν τῶνδε τῶν λόγων γεν"νήσει καὶ τὸ παθεῖν αὐτά· [p] καὶ μεταγνώσκοντες ἱκε"τεύσετε τὸν Θεὸν ἐλεῆσαί τε ὑμᾶς καὶ δωρήσασθαι τοι"χεῖαν ἀπαλλαγὴν τῶν βασιλέων. ὁ δ' οὐ προσδέξε"ται δεήσεις [q] ὑμῶν· ἀλλὰ προπέμψας εἰάσει [r] δί"κην ἔχειν ὑμᾶς τῆς αὐτῶν κακοβουλίας.

ς'. Ἦν δ' ἄρα καὶ πρὸς τὰς προρρήσεις τῶν συμβησομένων ἀνόητον τὸ πλῆθος, καὶ δύσκολον ἐξελεῖν τῆς διανοίας κείσας ἤδη παρὰ τὸ λογισμῷ καθιδρυμένῳ. οὐδὲ γὰρ ἐπεσκέφησαν, ὑφ' ἑαυτοῖς

. *a* Ita *Big. Baſ.* & *G.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Samb.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Vat.* ἀλλ' εἰς αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* ὅτι ἢ σὺ ἐξεδυώκησεν, ἀλλ' ἐμὲ, τοῦ μὴ ἥλιον βασιλεύειν ὑπ' ἐμοῦ *Cedrenus*, ex *Interpretibus* LXXII. *quaſi non in illum ſuperbi fuerint, ſed magis in ſe, ne ſolus ſuper eos ipſe regnaret*, vertit *Epiphan.* *b* Βασιλεύσῃ ἡ μόνος *Big. Samb.* & *Vat.* *c* Ἐξ Αἰγύπτου *Big. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda. & paulo ante ἐξήγαγεν habet *Cedrenus.* *d* Ἐσομένων *Vat.* *e* Δή σοι *Big.* & *Samb.* δὴ σοι *Vat. Hen.* & *Busb.* *f* Ἐγὼ σοι ατ. quatuor *MSS.* *g* Προείπω *Vat.* *h* Ποταπῶν τι ἔσται π. *Big Samb.* & *Vat.* ποδ. ποῖοί τι ἢ ποτεπῶν π *Epiphan.* *i* Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐφ' οἷς ἂν ποδώσει μεταβολὴν *Vat.* ἐφ' ἣ ἂν ποδώσει μεταβολῇ *Baſ.* *k* Illud μὲ è *Cod. Samb.* *l* Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* συνεχήσονται. Forſan συναχθήσονται. *quibus forent afflictionibus asterendi*, vertit *Epiphan.* *m* Hoc modo *Epiphan.* καὶ σωματοφύλακας καὶ δρομεῖς· ἄλλους δὲ χιλ. *n* Καὶ ἑκατοντάρχους adjecimus ex *Vet. Interpr.* & *MSS.* *o* Τοῖς αὐτῶν οἰκ. ἴσοι γεν. καὶ μνήμην *Epiphan.* τοῖς ἑαυτῶν [καὶ τοῖς αὐτῶ *Big.* & *Samb.*] οἰκέταις. ὃς γενόμενος μνήμην *Big. Samb.* & *Vat.* *p* Καὶ μεταγνώσκοντας ἱκετεύσει *Big.* & *Samb.* & μετεγνωκότες ἱκετεύσει *Vat.* *q* Illud ὑμῶν ex *MSS.* *r* In quatuor *MSS.* δίκαιον ἔσονται ὑμᾶς τιμωρίαν τοῖς ἑαυτῶν κακοβουλίας. præſtat altera lectio, verſione antiqua probata.

a Ita

τοῖς τῶν Σαμυήλυ λόγοις· ἀλλ' ὀνέκειντο λιπαρῶς, καὶ χειροτονεῖν ἠξίουν ἤδη Ⓦ βασιλέα, καὶ μὴ φροντίζειν τῶν ἐσομένων. ὅτι γὰρ τιμωρία τῶν ἐχθρῶν, ἀνάγκη Ⓦ πολεμήσοντα σὺν αὐτοῖς ἔχειν· καὶ ὑδὲν ἄτοπον εἶναι, τῶν πλησιοχώρων βασιλευομένων, τὴν αὐτὴν αὐτὴν ἔχειν αὐτοὺς πολιτείαν. ὁρῶν δ' αὐτοὺς μηδ' ὑπὸ τῶν προειρημένων ἀπεσταμένους ὁ Σαμύηλος, ἀλλ' ὀπιμένοντας· "νῦν μὲν, ἔφην, "ἅπτε πρὸς [a] αὐτὸς ἕκαστος, [b] μεταπέμψω δὲ ὑμᾶς "εἰς δέον, ὅτ' ἂν μάθω παρὰ τοῦ Θεοῦ τίνα δίδωσιν "ὑμῖν βασιλέα.

moveri poterant, neque quidquam curæ erat illis quod diceret Samuelus: ſed vehementer inſtabant, & poſtulabant ut jam Regem *illis* crearet, & non de futuris ſemet ſolicitum haberet. nam ut hoſtes ulciſcerentur neceſſe erat Regem illis eſſe, qui in aciem ſecum prodiret; nihilque in eo abſurdi eſſe, ſi, cum vicini regnarentur, ipſi ſimili in ſtatu viverent. Cum vero vidiſſet Samuelus nihil illos moviſſe ea quæ prædicta fuerant, ſed in eadem ſententia perſeverare, "nunc quidem, ajebat, "ad ſuam quiſque domum diſcedite; cum autem oportebit vos accerſam, quamprimum à "Deo accepero, quem vobis Regem deſignat.

ΚΕΦ. δ'.

Βασιλέως τοῖς Ισραηλίταις ἀποδειξις, Σαοὺλ τὸ ὄνομα, χειροτονεῖται τοῦ Θεοῦ.

CAP. IV.

Saulus juſſu Dei Iſraëlitarum rex declaratur.

V.

ΗΝ δέ τις ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἀνὴρ εὐγενὴς καὶ ἀγαθὸς τὸ ἦθος, [c] Κίσης ὄνομα. τούτῳ παῖς ὑπῆρχεν. ἦν δὲ νεανίας τὴν μορφὴν ἄριστος καὶ τὸ σῶμα μέγας, τό τε φρόνημα καὶ τὴν ψυχὴν ἀμείνων τῶν βλεπομένων. [d] Σαοὺλον αὐτὸν ἐκάλουν. οὗτος ὁ Κίσης, ὄνων αὐτῷ ἐκ τῆς νομῆς καλῶν ἀποπλανηθεισῶν· ἤδετο γὰρ αὐτὰς ὡς οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν κτημάτων· τὸν υἱὸν μεθ' ἑνὸς θεράποντος ὅπως ζητήσων τὰ κτήνη [e] ἐξέπεμψε. ὁ δέ, ἐπεὶ τὴν πᾶσαν περῆλθε φυλὴν, ἐξερευνῶν τὰς ὄνους, εἰς τὰς ἄλλας ἀφίκετο· ὡς δ' οὐ ταύτας ὑπέτυχεν [f] ἀπεῖναι διεγνώκει, μὴ ποιῆσαι περὶ αὐτῷ τῷ πατρὶ [g] λοιπὸν τιμὴν φροντίδα. τῷ δ' ἑπομένῳ θεράποντι, ὡς ἐγένοντο κατὰ τὴν [h] Ραμαθὰν πόλιν, εἰ παρ' αὐτὴν ὁ προφήτης οἰκεῖ τις ἐφράσατο ἀληθῆ, καὶ πρὸς αὐτὸν βαδίζειν συμβουλεύοντι, γνώσεσθαι γὰρ παρ' αὐτοῦ τὰ περὶ τῶν ὄνων τέλος· ᾠήθη ἔχειν πορευθέντας εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ προφητείας, ὃ [i] καὶ παρέχουσιν αὐτῷ, κεκενῶσθαι γὰρ ἤδη τὴν ἐφοδίαν. ἦν δ' οἰκέτου τέταρτον αὐτῷ παρεῖναι σίκλου φήσαντος καὶ τοῦτο δώσειν, [k] ἐπεὶ γὰρ ἀγνοίας ἦν μὴ λαμβάνειν τὸν προφήτην μισθὸν ἐπλανῶντο, παραγίνονται. καὶ πρὸς ταῖς πύλαις [l] περιτυχόντες παρθένοις ἐφ' ὕδωρ βαδίζούσαις, ἐρωτῶσιν αὐτὰς ἔνθα προφήτου τὴν οἰκίαν. αἱ δὲ σημαίνουσι καὶ σπεύδειν παρεκελεύσαντο, πρὶν αὐτὸν εἰς τὸ δεῖπνον καταπλησθῆναι· πολλοὺς γὰρ ἑστιᾶν, καὶ προκαταπλίνεσθαι τὸν κεκλημένων. ὁ δὲ Σαμύηλος [m] διὰ τοῦτο πολλοὺς ὅτι τὴν ἑστίαν τότε συνήγαγε δεομένῳ γὰρ [n] τοῦ πᾶσαν ἡμέραν αὐτῷ τὸν Θεὸν, προειπεῖν τινα [o] ποιήσει βασιλέα, τῇ παρελθούσῃ τοῦτον [p] ἐμήνυσεν· πέμψειν γὰρ αὐτὸς παρὰ νεανίσκον ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, τοῦτόν τε τῷδε τῷ ὥραν· αὐτὸς μὲν ὅτι τοῦ δώματος καθεζόμενος, ἐξεδέχετο τὴν χθιζὸν γενέαν. πληρωθέντος δ' αὐτῷ, καταβὰς ὅτι τὸ δεῖπνον ἐπορεύετο. συνανταῖ δὲ

Rat autem quidam ex tribu Benjamitide, vir bene natus & honeſtis moribus, nomine Ciſes. Huic filius erat juvenis autem erat forma præſtantiſſima & corpore procero & amplo, quique animo & ingenio plus pollebat quam ſpecie externa. Saulum ipſum appellarunt. Hic Ciſes, cum forte aſinæ ejus pulchritudine conſpicuæ à grege in paſcuis aberrarent (illis enim mirifice, præ cæteris quæ poſſidebat, capiebatur) filium cum uno famulo ad jumenta perquirenda emiſit. Ille vero, poſtquam tribum patriam aſinas indagando circumiverat, profectus eſt ad alias: & cum in illis eas fruſtra quæſiviſſet, *do*-*mum* abire decrevit, ne patri deinceps ſolicitudinem de ſe crearet. Ubi autem prope ad urbem Ramatham ventum eſt, cum ipſius pediſſequus eum ſubmonuiſſet, illic verum eſſe prophetam, conſiliumque dediſſet ut illum adiret, ab eo enim reſciturum quid de aſinabus factum eſſet: nihil ipſis ſupereſſe, dicebat, ſi conſultum irent, quo prophetam remunerarent; quod jam exhauſti eſſent viaticis. At cum famulus ſubjeciſſet, mihi eſt quadrans ſicli, eumque dari poſſe, (errabant enim, quod neſcirent prophetam mercedem non accipere) ad eum ſe conferunt. atque ad portas nacti puellas, quæ aquatum exibant, quærunt ex eis ubi eſſet prophetæ domus. illæ vero *ædes* monſtrant, juſſeruntque ut *eum adire* properarent, priuſquam ille epulis accumberet: accidit enim ut multos convivio excipiat, *moriſque eſt* ut ante invitatos diſcumbat. Tum autem Samuelus hac ipſa de cauſa plurimos ad epulum convocaverat. nam cum ei quotidie Deum oranti, ut prædiceret quem conſtituturus ſit regem, pridie hunc ipſum indicaſſet (illa enim hora miſſurum ſe Benjamitam quendam juvenem *dixerat*) ille quidem in ſolario ſedens exſpectabat dum tempus adeſſet. eo vero exacto deſcendebat ad cœnam iturus. Saulum autem

Saulus, in regem à Deo deſignatus, patris aſinas quæſitum mittitur. 1. Reg. c. 9.

Poſt longum errorem Samuelum adit ſciſcitatum de aſinabus.

---

a Ita è quatuor *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* αὐτός. b Μεταπέμψομαι in *iiſdem MSS.* c Κῆς *Big.* Κᾶς *Samb.* & *Zon.* & mox Κᾶσος *Big.* Κεῖσος *Samb.* in *Editis Aliiſque* paſſim Κις. Vide p. 232. v. 40. d Σαοῦλον & Σαοῦλ Ⓦ ubique *Samb.* & *Vat.* e Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐξέπεμψε, ὁ δὲ ἐπὶ τὴν κ. f In quinque *MSS.* ἀπεῖναι. g Vel cum *Big.* & *Samb.* τὸ λοιπόν. h Ita ex p. 220. v. 2. & quatuor *MSS.* i Illud καὶ deeſt in pleriſque *MSS.* k Ita *Samb.* & *Baſ.* in *reliquis* ἀπὸ ἀγν. l Παραντυχόντες *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. παραπεντυχόντες *Vat.* m Illa διὰ τοῦτο deſunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* & rectius forſan abeſſent. n Κατὰ ταυτὶ μοι ἡμέραν legerat *Epiphan.* o Ποιήσει *Vat.* forſan pro ποιήσω. p Μηνύσαντ Ⓦ *Big.* *Samb.* & *Vat.*

a Φήσαντ Ⓦ

tem *ante januam* offendit, atque ei ſuggerit Deus, hunc eſſe qui populum imperio regeret. Saulus vero ad Samuelum accedit, eumque ſalutatum rogabat ut ei oſtenderet ubinam propheta habitaret: ſe enim, utpote hoſpitem, hoc ignorare dicebat. Cum autem ille reſpondiſſet ſe eum eſſe, & ad cœnam duceret, quaſi aſinæ ad quas veſtigandas miſſus erat ſalvæ forent, eumque omnium bona in ſua poteſtate habere, quod in ipſum inciderit: "ſupra ſpem, "ajebat, meam ſunt iſta, Domine, & de tribu "ſum minori quam ut reges faceret, & de "familia cæteris familiis humiliori. Tu vero "me ludis & deridendum propinas, ut qui de "rebus majoribus, quam mea fert conditio, "loqueris". At propheta ipſum ad convivium deducens accumbere facit, ejuſque famulum, ſupra alios invitatos, (illi autem erant ſeptuaginta numero) jubetque miniſtris Saulo apponere portionem regiam. Cum vero hora cubitus veniſſet, alii quidem domum quiſque ſuam diſcedebant: at Saulus apud prophetam cum famulo ſomno ſe dedit.

Saulum cum ſervo comite convivio publico excipit Samuelus.

Samuelus, poſtridie urbem egreſſus cum hoſpitibus, clam ſervo caput Sauli lenicula olei perfundit, quæque ipſi in itinere eſſent eventura prædicit. 1 Reg. c. 9.

2. Cum autem ſub ortum auroræ Samuelus illum è lectulo ſuſcitaſſet, *abeuntem* deduxit. atque, ſimul ac urbem egreſſus eſſet, monebat ut famulum juberet ipſos prævertere, ipſe autem pauliper reſtaret: eſſe enim quod ſine arbitris illi vellet dicere. Tum Saulus famulum quidem ablegat. Propheta autem, ſumpto lecytho, oleum in caput juvenis effundit; eumque deoſculatus, "eſto, inquit, Rex, à "Deo conſtitutus, & ad Palæſtinos perſequen-"dos & Hebræos vindicandos. Horum autem "*id* tibi ſignum erit, quod te volo præſcire. "Cum hinc digreſſus fueris, offendes in itine-"re tres homines Bethela euntes ad Deum ad-"orandum. quorum primum quidem tres panes "portantem videbis, ſecundum vero hœdum: "tertius autem utrem vini bajulans eos comi-"tabitur. Iſti te ſalutabunt comiterque ap-"pellabunt, & duos tibi panes dabunt: eos "vero erit ut accipias. Et inde venies ad *lo-*"*cum* Rachelæ ſepulchrum nominatum, ubi "homini occurres, qui tibi nunciabit ſalvas "eſſe aſinas. Dein, illinc cum ad Gabatha "perveneris, incides in cœtum prophetarum: "& divino correptus ſpiritu cum eis vatici-"naberis, adeo ut omnibus, quicunque *hoc* "viderint, rei miraculo attonitis mirari ſubeat, "dicentibus, unde eo felicitatis devenerit Ci-"ſæ filius? Cum vero hæc tibi ſigna eveniſſe "contigerit, ſcito tibi Deum adeſſe: patrem-"que tuum & cognatos ſaluta. Venies au-"tem Galgala, cum te accerſiverо, ut pro his "Deo pacificas hoſtias immolemus". Cum hæc dixiſſet & prænunciaſſet, juvenem dimittit. Saulo autem omnia acciderunt, quæ Samuelus prædixerat.

Saulus in domum reverſus patrui, ei omnia præter auſpicia regalia exponit.

3. Ut vero in domum reverſus eſt Abenari cognati ſui (etenim ipſum præ cæteris ſibi

τῷ Σαύλῳ, καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τοῦτον εἶ) τ' ἄρξειν μέλλοντα. Σάυλ@ δὲ προσίσιν τῷ Σαμυήλῳ, καὶ προσαγορεύσας ἐδέετο μηνύειν τ' οἰκίαν ᾧ προφήτης ξέν@ ὢν ἀγνοεῖν ἔφασκε. ᾧ δὲ Σαμυήλης [a] φράσαντ@ αὐτὸν εἶ), καὶ ἄγοντ@ ὅτι τὸ δεῖπνον, ὡς τ' ὄνων ἐφ' ὧν τ' ζήτησιν ἀπεμφθέη σεσωσμένων, τά τε πάντων ἀγαθὰ ἔχειν αὐτῷ κεκυρωμένα, προσεύχ@· "ἀλλ' "ἤδιον, εἶπεν, ἐγὼ δέσποτα σαύτης τ' ἐλπίδος, καὶ φυ-"λῆς μικροτέρας ἢ βασιλέας ποιεῖν, καὶ πατρᾶς ταπει-"νοτέρας τ' ἄλλων πατρῴων. σὺ δὲ παίζεις καὶ γέλωτά "με τίθεσαι, πρὸς μειζόνων ἢ κατ' τὴν ἐμὴν χρείαν δεδο-"λεγόμεν@". ὁ δὲ προφήτης ἀγαγὼν αὐτὸν ὅπῃ τῶν ἑστιασιν κατακλίνει, καὶ τ' ἀκόλυθον, ἐπάνω τ' κεκλημένων· ὅτοι δ' ἦσαν [b] ἑβδομήκοντα ἀριθμόν· προστάσσει δὲ τοῖς μαγείροις παρθεῖναι τῷ Σαύλῳ μερίδα βασιλικήν. [c] ἐπεὶ δ' ἡ κοίτης ὥρα προσῆγεν, οἱ μὲ ἀναστάντες ἀνέλυον [d] πρὸς αὐτούς ἕκαστοι· ὁ δὲ Σάυλ@ παρὰ τῷ προφήτῃ σὺν τῷ θεράποντι κατεκοιμήθη.

β'. Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ Σαμυήλ@ ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ τ' κοίτης, πρὸπεμψε. καὶ [e] γενόμενος ἔξω τ' πόλεως ἐκέλευε τ' μὲ θεράποντα ποιῆσαι προελθεῖν, [f] παραλείπειν δὲ αὐτόν· ἔχειν γὰρ αὐτῷ τί φράσαι, μηδενὸς ἄλλου παρόντος. καὶ ὁ μὲ Σάυλος ἀποπέμπει τ' ἀκόλυθον. [g] λαβὼν δ' ὁ προφήτης τὸ ἀγγεῖον, ἔλαιον καταχεῖ τῆς δ' νεανίσκου κεφαλῆς· καὶ καταπασάμενος, "ἴθι, φησί, "βασιλεὺς ὑπὸ δ' Θεῦ κεχειροτονημέν@, ὅτι Παλαιστίνους τε καὶ τὼ ὑπὲρ Ἑβραίων ἄμυναν. τοῦτο δ' ἔσαι σοι σημεῖον ὅ σε βάλομαι προγνώσεσθαι. ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν, καταλήψῃ πρὸς ἀνθρώπους ὁδῷ τῇ ὁδῷ [g] προσκυνοῦσι τ' Θεὸν πορευομένους εἰς Βέθηλα. ὧν τ' μὲν τρεῖς ἄρτους [h] ὄψῃ κομίζοντας, τὸν [i] δὲ δεύτερον ἔριφον· ὁ τρίτ@ δὲ, ἀσκὸν οἴνου φέρων, ἀκολυθήσει. ἀσπάζονταί δέ σε ὕστοι καὶ φιλοφρονήσον), καὶ δώσουσί σοι ἄρτους δύο· σὺ δὲ λήψῃ. κἀκεῖθεν ἥξεις εἰς τὸ Ῥαχήλας καλούμενον μνημεῖον, ὅπου συμβαλεῖ τῷ [k] στήσεσθαί σου τοὺς ὄνους εὐαγγελισμένῳ. [l] ἔπειτ' ἐλθὼν εἰς Γαβαθὰ, προφήτας συναντιάζουσι "[m] διατρίψῃ· καὶ γενόμενος ἔνθεος προφητεύσεις σὺν αὐ-"τοῖς, ὡς πάντ' ὀπτῆναι ὁρῶντα συμπλήττεσθαί τε καὶ θαυ-"μάζειν, λέγοντα πόθεν εἰς τοῦτο εὐδαιμονίας ὁ [n] Κίσου "παῖς παρῆλθεν; ὅταν δὲ σοι ταῦτα γένηται τὰ σημεῖα, τ' "Θεὸν ἴθι μετ' σοῦ τυγχάνοντα· ἄσπασαί τε τ' πατέρα "σου καὶ τοὺς συγγενεῖς. ἥξεις δὲ μετὰ πομπῆς εἰς Γάλ-"γαλα ὑπ' ἐμοῦ, ἵνα χαρισθέντα τούτων θύσωμεν τῷ Θεῷ". φράσας ταῦτα καὶ προειπὼν, ἀποπέμπει τὸν νεανίσκον. τῷ Σαύλῳ δὲ πάντα κατὰ τὼ προφητείαν Σαμυήλου ἀπέβαινεν.

γ'. Ὡς δ' ἦλθεν εἰς [o] τὼ οἰκίαν τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ [p] Ἀβεναήρου· καὶ γὰρ ἐκεῖνον τῶν ἄλλων οἰκείων μᾶλ-

λον

[a] Φησὶν Vat. [b] Ὡς ἑβδομήκοντα Vat. Hîc Interpretes LXXII. ſequutus eſt Joſephus. juxta textum Hebraïcum τριάκοντα. [c] Επειδὴ ℈ in MSS. [d] Πρὸς ἑαυτὸς ἕκαστος Vat. [e] Γενόμενον ἔξω τ' πόλεως ἐκέλευσε, τ' μ. Vat. καὶ γενομένου legiſſe videtur Vet. Interpr. [f] Ita cum Editis, Basil. & Hen. λαβεῖν ℈ ὁ πρ. τὸ ἄγγος ἔλαιον κατασχεῖ in reliquis MSS. [g] Ita Big. & Samb. cum ſcriptoribus prophanis. in Editis, Aliiſque προσκυνοῦσι τ' Θεὸν, ut plerumque in Bibliis S.. [h] Ὄψει Big. Samb. & Epiphan. [i] Illud ℈ inſerui ex Cod. Vat. [k] Στασθαί σοι in quinque MSS. [l] Επὶ δ' ὦν. [m] Επιτύχει Hen. [n] Sic Baſ. G. Samb. & Vat. Κίσου Big. [o] Epiphanius & Geienius ita locum vertunt, ac ſi comma ponendum eſſet poſt οἰκίαν. [p] Eſt qui malit Νὴρ aut Ἀβεννήρ. Vide 1 Reg. c. 14. v. 51. & 1 Parlapip. c. 8. v. 33. Abner in Vat. Interpr.

a Tan-

λον ἔσεργεν· ἀνερωτῶντος δὲ τῆς ἀποδημίας καὶ τῶν κατ' αὐτὸν γεγενότων, τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ἀπεκρύψατο, οὐδ' ὡς ἀφίκοιτο πρὸς Σαμουήλον τὸν προφήτην, οὐδ' ὡς ὄνους ἑαυτῷ σεσῶσθαι [a] τὰς ὄνους ἔφασκεν. περὶ δὲ τῆς βασιλείας καὶ τῶν κατ' αὐτὸν, ἃ καὶ φθόνον ἀγόμενα καὶ ἀπιστίαν ἔχειν ᾤετο, σιωπᾷ πρὸς αὐτόν· καὶ γὰρ πρὸς οὓς σφόδρα φιλεῖσθαι ἔοικε, καὶ περιόντως τῶν ἀφ' [b] αἵματος ἑαυτῷ παρόντων, ἀσφαλὲς ἡ σῶφρον ἔδοξε μηδὲν. λογισάμενος, οἶμαι, τὸν ἀνθρώπινον φύσει οἷα τὰς ἀληθείας ἔχει· ὅτι βεβαίους οὐδεὶς οὔτως, οὔτε φίλων οὔτε συγγενῶν, οὐδ' ἄχει τῶν πρὸς τὸν Θεὸν λαμπρῶν ἀποστῆναι τὸν ἀφθονον, ἀλλὰ πρὸς τὰς ὑπερεχὰς κακοήθεις τυγχάνουσι πάντες καὶ βάσκανοι.

propinquis diligebat) eo percontante quò illis iter fuerit, & quidnam eis in illo acciderit, aliorum nihil ipsum celavit, neque quod Samuelum prophetam adierit, neque quod is asinas sibi salvas esse dixerit. De regno autem rebusque eò spectantibus, quae audita invidiam movere fidemque haud impetrare posse putabat, illa apud ipsum silentio transit: & neque tutum aut prudentis esse visum est ea cum illo communicare, etiamsi sibi amicissimus esse videretur, & quem inter consanguineos suos omnium maxime amaret. quod secum, ut arbitror, reputarit, tale revera esse hominum ingenium; ut nemo neque amicorum neque cognatorum perpetuo benevolus sit, neque usque dum quis felicitate à Deo cumuletur eundem servet affectum, sed eminentiores quosque malevolentia prosequatur & invidia.

δ'. Σαμουὴλος δὲ συγκαλεῖ τὸν λαὸν εἰς [c] Μασφαθὼ πόλιν· καὶ πρὸς αὐτὸν διατίθεται λόγους, ὡς κατ' ἐντολὴν φράζων ἔλεγεν ὁ Θεός· "ὅτι, [d] ἐλθεῖν αὐτοῖς ἐκείνου βοηθοῦντος καὶ τοὺς πολεμίους "διώσαντος, ἀμνημονήσειαν [e] εὐεργεσιῶν, καὶ [f] μὴ Θεὸν "ἀποχειροτονῶσι τὴν βασιλείαν, οὐκ εἰδότες ὡς συμφορώ- "τατον ἅπασι καὶ πάντων ἀείσου προστατεῖας. Θεὸς δὲ "πάντων ἄριστος. αἱρῆνται δ' ἔχειν ἄνθρωπον βασιλέα· "ὃς ὡς κτήμασι τοῖς ὑποτεταγμένοις κατὰ βύλησιν "καὶ ἐπιθυμίαν καὶ [g] ἄλλων παθῶν ὁρμὴν χρήσεται, "τὴν ἐξουσίαν ἀφειδῶς ἐμφορήσων. ἀλλ' οὐχ ὡς ἴδιον "ἔργον καὶ κατασκεύασμα τὸ [g] ἀνθρώπων γένος ὅπως "διατηρῆσαι σπουδάσει. ὁ Θεὸς δὲ [d] κατ' αὐτὸν [h] ἀμ- "παν κήδοιτο. ἀλλ' ἐπεὶ δέδοκται ταῦτα ὑμῖν, καὶ κε- "κράτηκεν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὕβρις, [e] πάχθητε πάντες "[f] κατὰ φυλάς τε καὶ σκῆπτρα, καὶ κλήρους βάλετε.

4. Porro Samuelus populum convocat ad urbem Masphathen, eosque iis verbis alloquitur, quae ex Dei jussu se facere ajebat: quod, "cum ipse illos in libertatem vindicasset & "hostes sub jugum misisset, beneficiorum pa- "rum memores fuerint, & ipsi quidem Deo "regnum abjudicent, nescientes maxime è re "sua esse omnium optimi imperio subjici. "Deus autem omnium praestantissimus. ve- "runtamen hominem sibi regem esse malunt; "qui subditis tanquam pecudibus pro arbitrio "& libidine & ex affectuum aliorum impetu "dominabitur, potestati suae immodice indul- "gens: atqui non ut à se factum & conditum "ita conservare studebit humanum genus. "cum vero Deus hanc ipsam ob causam ve- "stri curam agat. Sed quoniam haec vobis "placuerint, & eo contumeliae in Deum de- "ventum sit, curate ut omnes juxta tribus & "sceptra distributi sint, dein ut sortes jaciantur.

Samuelis ad populum concio de jure regio. 1 *Reg.* c. 8.

ε'. Ποιησάντων δὲ τοῦτο τὸ Ἑβραίων, ὁ τῆς Βενιαμίτιδος κλῆρος ἐξέπεσε. ταύτης δὲ κληρωθείσης ἔλαχεν [g] ἡ Ματρὶς καλουμένη πατριὰ, ἧς κατ' ἄνδρα κληρωθείσης λαγχάνει ὁ [h] Κίσου βασιλεύειν πᾶς Σάουλος. γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ νεανίσκος, φήσας [i] ἐκ ποδῶν αὐτὸν ποιεῖ· μὴ βουλόμενος, οἶμαι, δοκεῖν τὴν ἀρχὴν ἐκὼν λαμβάνειν. ἀλλὰ τοσαύτην ἐπεδείξατο ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην· ὥστε τῶν πλείστων οὐδ' ὅτι μικρᾶς εὐτραφίας τὴν χαρὰν καταφεῖν δυναμένων, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶσι γενέσθαι φανερὸς προαιρούμενον, ὁ δ' οὐ μόνον οὐδὲν ἐπέφρωνε τοιοῦτον ὅτι βασιλείας, [k] καὶ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐθνῶν [l] ἀποδειχθῆναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὄψεως αὐτὸν τῆς τῶν βασιλουμένων ἐξέκλεψε, καὶ ζητῶν αὐτὸν καὶ περὶ τοῦτο ποιεῖν παρεσκεύασεν. ἐν ἀμηχανίαις δὲ καὶ φροντίσιν ὅπως γένοιτο ἀφανὴς ὁ Σάουλος, ὁ προφήτης ἱκετεύει τὸν Θεὸν δεῖξαι πῇ ποτ' εἴη, καὶ προσαγεῖν [m] εἰς ἐμφάνειαν τὸν νεανίσκον. μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν τόπον ἔνθα [n] κέκρυπται ὁ Σάουλος, πέμπει τοὺς ἄξοντας αὐτόν·

5. Cum autem Hebraei hoc ipsum fecissent, Benjamitidi tribui sors obvenit. illa vero ducta per cognationes, designata est cognatio Matris appellata, quae cum viritim sortiretur, Saulo Cisae filio regnum obtigit. Caeterum ubi haec res juveni innotuit, illico se abscondit, nolens (ut arbitror) ad regnum videri lubenti animo accedere. Sed eam prae se tulit moderationem & modestiam, ut, cum plerique ex parva felicitate vix sui prae laetitia sint compotes, sed sese ostentantes omnium in oculos ingerant, ille, tot licet tantorumque populorum dominus constitutus, ab hujusmodi ostentatione ex regno sibi delato tam procul abfuit, ut se è conspectu illorum quibus erat imperaturus clam subduxerit, feceritque ut ab illis non sine labore perquireretur. Quibus, quod Saulus nusquam comparuerit, ad angustias redactis & valde solicitis, propheta Deum obsecrat, ut ostenderet ubi esset, & juvenem omnibus conspiciendum sisteret. Cum vero ex Deo resciviset latebras in quas se abdiderat Saulus, mittit qui eum adducant.

Saulus rex creatur. 1 *Reg.* c. 10.

Ac

[a] Τὰς pro τὰς reposui ex *MSS.* [b] Δεκάτων post αἵματος inserunt *Big.* & *Samb.* [c] Ita ex p. 210. v. 8. *Μασσφαθὴν Vat. Μασφαθὰ* in *Editis*, *Aliisque.* [d] *Κατὰ ταὐτὸν τὸν αὐτ. Samb. Big.* & *Vat.* [e] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* ut & mox βάλετε. in *Editis*, *Aliisque* πάχθητε, & dein βάλεσθε. [f] Sic in LXXII. κ) τὰ σκῆπτρα ὑμῶν κ) κατὰ τὰς φυλὰς ὑμῶν. Vide *F. Schecchi* Myrothecium III. c. 13. p. 146 & 147. &c. [g] Articulus è *Big. Samb.* & *Vat. Ματριὰς Vat.* & *Epiphan. Ματριαὶ Zonar.* [h] Ita *Vat. Κισσαίου in Editis. Κεὶς Samb. Κὶς Big.* Vide p. 231. v. 15. & p. 232. v. 40. [i] Ἐκποδὼν *Hen.* & *Samb.* ab altera manu. [k] Καὶ τῆς *Big.* & *Samb.* [l] Ἀποδεδεῖχθαι *Iidem* & *Vat.* [m] Εἰς ἐμφανὲς *Iidem.* [n] Κρύπτεται *Hen. Busb.* & *Vat.*

Ac poſtquam venit, in medio populi eum collocat. illos vero omnes ſupereminebat, & ipſa ſtatura præ cæteris forma eſſe regia videbatur.

Samuelus, rege creato, eventura in libro deſcripta recitat, populumque dimittit. 1 Regum, c. 10.

6. Tum vero propheta: "Hunc vobis in "regem Deus tradit. videte ut excellit omni- "bus, & imperio ſe dignum prodit". Cumque populus acclamaſſet, vivat rex, propheta, qui illis perſcripſerat omnia quæ eventura eſſent, recitavit ea *populo* coram rege, librumque in Dei Tabernaculum repoſuit, ut in omne ævum teſtimonio eſſet quod ea prædixerit. Hæc ubi perfecerat Samuelus, populum domum dimittit: atque ipſe in urbem Ramatham profectus eſt. ei enim patria erat. Saulo vero Gabatham, ex qua erat, abeunte, boni quidem multi eum comitabantur, debitum regi honorem præſtantes; plures vero improbi, qui & ipſum contemptui habebant, & cæteros etiam irridebant, & neque munera afferebant, neque data opera aut verbis teſtari volebant ſibi Saulum placere.

χαὶ θαυμαζόμενον ὑπ' αὐτῶν ἁπάντων, καὶ τὸ ὕψος ὑπὲρ τοὺς ἄλλους βασιλικώτατος.

ς'. Λέγει δὲ ὁ προφήτης· "τοῦτον ὑμῖν ὁ θεὸς "ἔδωκε βασιλέα. ὁρᾶτε δὲ ὡς καὶ κρείττων [b]ἐστὶ πάν- "των, καὶ τῆς ἀρχῆς ἄξιος". ὡς δ' ἐπεφήμισε τῷ βασιλεῖ σωτηρίαν ὁ λαός, τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι [c]καταγράψας αὐτοῖς ὁ προφήτης, ἀνέγνω τῷ βασιλέως ἀκροωμένῳ· καὶ τὸ βιβλίον τίθησι σὺν τῇ τοῦ θεοῦ σκηνῇ, ταῖς μετέπειτα γενεαῖς [d]εἰς μαρτύριον ὧν προέφητα. ταῦτ' ἐπιτελέσας ὁ Σαμοῦηλος, ἀπολύει τὸ πλῆθος. καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [e]Ραμαθὰν ἀπῄνεται πόλιν. πατρὶς γὰρ ἦν αὐτῷ. Σαούλῳ δ' ἀπερχομένῳ εἰς [f]Γαβαθὰ, ἐξ ἧς ἦρχε, συνῆρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ, τὴν προσήκουσαν βασιλεῖ τιμὴν νέμοντες· πονηροὶ δὲ πλείους, οἳ [h]κατεφρόνουν τ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐχλεύαζον, καὶ ὅτε δῶρα προσέφερον, ὕστ' εἰ σιωποῖ καὶ λόγῳ τὸ ἀρέσκεσθαι [i]τῷ Σαούλου ἐπῆντο.

CAP. V.

ΚΕΦ. ε'.

Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hoſtes profligat ſpoliatque.

Σαούλου στρατεία ἐπὶ τοὺς Ἀμμανιτῶν ἔθνους, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

Naaſæ regis Ammanitarum expeditio in Judæos Transjordanianos. 1 Reg. c. 11.

AT deinde poſt unum *fere* menſem ei auctoritatem apud omnes peperit bellum, quod geſſit cum Naaſe rege Ammanitarum. Hic enim Judæis ultra Jordanem habitantibus, expeditione in eos facta cum magno & forti exercitu, multa infert mala; urbeſque eorum in ſervitutem adducit; illos quidem, quos vi & violentia in præſens ſubegerat, aſtuto callidoque commento eò impotentiæ redigens, ut ſi quando ab eo deſciſcere vellent, nulla eis ſupereſſet ſervitutis ſub ipſo effugiendæ poteſtas. nam illis, qui aut fide data ſeſe dediderunt, aut jure belli capti erant, dextros oculos effodiebat. eo autem conſilio, ut, ſiniſtro oculo illis ſub ſcuto latente, *bello* eſſent prorſus inutiles. Et hæc quidem rex Ammanitarum cum feciſſet habitantibus trans Jordanem, exercitum in eos educebat qui Galadeni vocantur. ac caſtra metatus apud primariam hoſtium urbem (illa autem Jabis eſt) legatos ad eos mittit cum monitis miniſque, ut aut ea conditione deditionem facerent, ut dextros eis oculos erueret, aut exſpectarent ſe illos obſeſſurum eſſe, urbeſque eorum funditus everſurum: peneſque illos eſſe eligendi optionem, utrum velint particulam corporis amittere, aut *certe* univerſi perire. Galadeni vero, metu perterriti, ad neutrum quidem horum auſi ſunt quidquam reſpondere,

ΜΗνὶ δ' ὕστερον [k]ἀρχὴ τοῦ παρὰ πάντων αὐτῷ τιμῆς ὁ πρὸς [l]Ναάσην πόλεμος, τοῦ Ἀμμανιτῶν βασιλέα. οὗτος γὰρ πολλὰ κακὰ τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου πολεμῶν κατῳκημένους τοῦ Ἰουδαίων διατίθησι, [m]μετὰ πολλοῦ καὶ μαχίμου στρατεύματος διαβὰς ἐπ' αὐτούς· καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς δουλείαν ὑπάγει, ἰσχύϊ μὲν καὶ βίᾳ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοὺς χειρωσάμενος, σοφίᾳ δὲ καὶ πιθανοίᾳ, πρὸς τὸ μηδ' αὖθις ἀποστάντας δυνηθῆναι τοῦ [n]ἐπ' αὐτῷ δουλείαν διαφυγεῖν, ἀσθενεῖς ποιῶν. τοῦτο δὴ καὶ πάσιν ὡς αὐτὸν ἀφικνουμένων, ἢ λαμβανομένων πολέμῳ νόμῳ, τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέκοπτε. ἐποίει δὲ τοῦθ', ὅπως, [o]τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῖς ὄψεως ὑπὸ τοῦ θυρεοῦ καλυπτομένης, [p]ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν. καὶ ὁ μὲν τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς, ταῦτ' ἐργασάμενος τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅτι τοὺς Γαλαδηνοὺς λεγομένους ἐπεστράτευσε. καὶ στρατοπεδευσάμενος πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν πολεμίων, [q]Ἰαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρέσβεις, κελεύων ἢ παραδοῦναι σφὰς αὐτοὺς ὅτι τῷ τοὺς δεξιοὺς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς ἐξορύξαι, ἢ πολιορκῆσαι ἠπείλει καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν [r]ἀναστῆσαι. τὸ δ' αἵρεσιν ἐπ' αὐτοῖς εἶναι, πότερον ποτὲ βραχύ τι τοῦ σώματος ἀποτεμεῖν [s]θέλουσιν, ἢ πάντας ἀπολωλέναι. οἱ δὲ Γαλαδηνοὶ καταπλαγέντες πρὸς ὁτιοῦν μὲν ἐτόλμησαν ἀδὲν εἰπεῖν, [s]ὅτ'

Hortatur Galadenos ad deditionem, dura lege oculos dextros eruendi. c. 11.

a Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δ' ἁπάντων *Baſ.* & *G.* δ' αὐτῶν ſine ἁπάντων *Vat.* *b* Sic quinque *MSS.* & *Epiphanius.* ἐστὶ *Baſ.* & *G.* *c* Ita rurſus *Iidem.* καὶ γράψας in *Editis.* *d* Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ſimpliciter μαρτύριον *Baſ.* & *G.* *e* Sequutus ſum *Vet. Interpr.* Vide p. 220. v. 2. εἰς Ἁρμαθὰ *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς Ἀραμαθὰ *Baſ.* & *G.* *f* Ita *Baſ. G. Vat. Hen.* & *Busb.* Γαβαθὰ *Big.* Γαβαώθ *Samb.* Vide Cl. *Cellari* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339. *g* Συνήρχοντο *Vat.* *h* Ita *Vat.* καταφρόνων τε quinque *alii.* καταφρονοῦντες αὐτοῦ *Baſ.* & *G.* *i* Τῷ Σαούλῳ *Vat.* *k* Ἀρχὴ *Vat. Big.* & *Samb.* Initio ejuſdem belli *Zonaras*, μετὰ δὲ μῆνα, ἐ *Flavio.* *l* *Al.* Ναασσήν. *m* Διὸ μὴ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἐ μετὰ legiſſe videtur *Epiphan.* Alii quidem ſic diſtinguunt, Ἀμμανίτης· μετὰ π. τ. μ. τ. δ. i. αὐτοὺς, τῆς τοὺς π. *n* Ὑπ' αὐτῶν *Vat.* & mox πρὸς αὐτὸν. ubi abſque cauſa ὡς πρὸς αὐτὸν *Big.* & *Samb.* *o* Τῆς ἀριστερᾶς αὐτῶν *Hen.* & *Busb.* nam qui ſiniſtra manu objicit clypeum, eo tegit ſiniſtrum oculum, dextro autem aſpicit hoſtes: qui ergo dextrum iis eruit oculum inutiles bello facit. *Theodoret.* Tom. 1. p. 242. *p* Ita *Big. Samb.* & *Biblia Vaticana.* Ἰαβὶς *Baſ. G.* & *Biblia Complutina.* Ἰαβεὶς *Zonaras* & *Biblia Alexandrina.* *r* Ἀναστατώσειν *Vat.* *s* Vel cum *Samb.* ἐθέλουσι. ut mox p. 235. v. 9. ἐθέλουσι *Vat.*

[a] ὅτ' εἰ παραδιδόασιν αὐτούς, ὅτ' εἰ πολεμήσιν. ἀνοχλιὰ δ' ἡμερῶν ἑπτὰ λαβεῖν ἠξίωσαν, ἵνα πρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους παρακαλέσωσι συμμαχίαν [b] αὐτοῖς. καὶ εἰ μέ ἔλθοι βοήθεια, [c] πολεμήσειν· εἰ δ' ἄπορα εἴη τὰ παρ' ἐκείνων, παραδώσειν αὐτοὺς ἔφασκον, ὅτι τῷ παθεῖν ὅ,τι ἂν αὐτοῖ δοκῇ.

β'. Ὁ δὲ Ναάσης, καταφρονήσας τῶν Γαλαδηνῶν πλήθους, καὶ τῆς ἀποκρίσεως αὐτοῖς, δίδωσί τε αὐτοῖς τὴν ἀνοχλιὰν, καὶ πέμπειν πρὸς οὓς ἂν θέλωσι συμμάχους ἐπιτρέπει. [d] πέμψαντες δὴ εὐθὺς κατὰ πόλιν τοῖς Ισραηλίταις διήγγελλον τὰ παρὰ τοῦ Ναάσου, καὶ τὴν ἀμηχανίαν ἐν ᾗ καθειστήκει. οἱ δ' εἰς δάκρυα καὶ λύπην ἐπὶ τῇ ἀκοῇ τῶν περὶ τοὺς Ιαβισηνοὺς προηχθησαν, καὶ πέρα τοῦτον ἤδεν αὐτοῖς ἄλλο παράπτειν συνεχώρει τὸ δέος. γενομένων δὲ τῶν ἀγγέλων [e] καὶ ἐν τῇ Σαούλου βασιλέως πόλει, καὶ τοὺς κινδύνους ἐν οἷς εἰσὶ συνέβαινε τοὺς Ιαβισηνοὺς φρασάντων, ὁ μὲν λαὸς παὐτοῖς τοῖς προτοις ἔπαθεν· ὠδύρετο γὰρ τὴν συμφορὰν τὴν τῶν συγγενῶν. ὁ δὲ Σαούλου, ἀπὸ τῆς περὶ τὴν γεωργίαν [f] παρεγινόμενος ἔργων εἰς τὴν πόλιν, ὑπαντιάζει κλαίουσι τοῖς αὐτοῦ πολίταις· καὶ πυθόμενος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως καὶ κατηφείας αὐτοῦ, μανθάνει τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων. καὶ ἔνθεος γενόμενος ἀποπέμπει μὲν τοὺς Ιαβισηνούς, ὑποσχόμενος αὐτοῖς ἥξειν βοηθὸς τῇ τρίτῃ τοῦ ἡμερῶν, καὶ πρὶν ἥλιον ἀναρρεῖν κρατήσειν τῶν πολεμίων, ἵνα καὶ νενικηκότας ἤδη καὶ τῶν φόβων ἀπηλλαγμένους ὁ ἥλιος ὑπιτέλας [g] ἤδη. ὑπομένας δ' ἐκέλευσέ τινας αὐτοῦ, ἡγησομένους τῆς ὁδοῦ.

neque ſi ſemetipſos traderent, neque an bello rem experiri mallent. Sed petierunt ſibi dies induciarum ſeptem concedi, ut miſſis ad tribules ſuos legatis ſuppetias ab eis implorarent. Et ſi quidem auxilio ſibi venerint, bellum jungere; ſin vero nullam opem ab iis impetrarint, ſeſe illi dedituros eſſe dicebant, ea lege ut paterentur quicquid ipſi libuerit.

2. Naaſes autem, qui Galadenos contempſit, illorumque *ſprevit* reſponſum, ſimul dat eis inducias, finitque ut quoſcunque velint in auxilium evocent. Igitur nunciis ſtatim per omnes Iſraëlitarum urbes miſſis ea illis narrabant, quæ *atrociter* minitatus eſt Naaſes, & in quas redacti erant anguſtias. Illi vero, audita hac Jabiſenorum calamitate, ad lachrymas magnumque in mœrorem adducti ſunt: timor autem eos omni facto & incœpto prohibebat. Ac cum nuncii in Sauli regis civitatem veniſſent, & in quibus contigit Jabiſenos eſſe periculis declaraſſent, populus quidem *iſte* ſimiliter ac alii quos adierant dolore afficiebantur: nam *ingentem* excitabant luctum ob cognatorum miſeriam. Saulus autem, * ex opere ruſtico *tum forte* in urbem ſe recipiens, cives ſuos offendit lachrymis perfuſos; atque percontatus quid iis accidiſſet, ut in tanta eſſent perturbatione & mœſtitia, ab iis accipit quæ attulerint legati. atque divinitus afflatus Jabiſenos quidem remittit, pollicitus eis ſe tertia die venturum auxilio, & ante ſolem exortum hoſtes ſuperaturum, ita ut eos jamjam victores & timore liberatos ſol oriens aſpiceret. Quoſdam autem illorum, in duces itineris, ſecum manere juſſit.

Saulus Galadenis auxilium pollicetur, ſpondetque iis victoriam. 1 Reg. c. 11.

γ'. Βυλόμενος δὲ φόβῳ ζημίας τὸν λαὸν [h] εἰς τοὺς Αμμανίτας ὑπερθέσθαι πόλεμον, καὶ συνελθεῖν αὐτοὺς ὀξύτερον, ἀποπέμπει τὸν αὐτῶν βοῦν τὰ νεῦρα, [i] ταὐτὸ ἀφεθήσειν ἠπείλησε [k] τοὺς ἀπαντῶντας, εἰ μὴ τοῖς τοῦ Ιορδάνου ὡπλισμένοι καὶ τῷ ὑπὲρ αὐτὸν ἀπαντήσουσιν ἡμέραν, καὶ ἀκολουθήσουσιν αὐτῷ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, ὅπου ποτ' ἂν αὐτοὺς ἀγάγωσι. τῶν δὲ διὰ εὐλάβειαν τῆς [l] καταπεμφθείσης ζημίας εἰς ὃν ἀπεσταλμένον καιρὸν συνελθόντων, ἐξαριθμεῖται ἐν Βαλᾷ τῇ πόλει τὸ πλῆθος· εὑρίσκει δὲ καὶ ἀριθμὸν χωρὶς τῆς Ιούδα φυλῆς, εἰς [m] ἑβδομήκοντα μυριάδας συνειλεγμένους· τῆς δὲ φυλῆς ἐκείνης, [n] ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες. διαβὰς δὲ τὸν Ιορδάνην, καὶ [o] σκίναν δέκα δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀύσας ὁδὸν, φθάνει μὲν ἥλιον ἀνίσχοντα. [p] τριχῇ δὲ τὸ στράτευμα διελὼν, ὑπιππεύει παντάχοθεν ἀφνιδίως [q] τοῖς προσδοκῶσι τοὺς ἐχθροὺς. καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην, ἄλλους τε πολλοὺς ἀποκτείνει τῶν Αμμανιτῶν, καὶ Ναάσην τὸν βασιλέα. τοῦτο λαμπρὸν ἐπράχθη τῷ Σαούλῳ [r] τὸ ἔργον, καὶ πρὸς πάντας αὐτὸν τοὺς Εβραίους διήγειλεν ἐπαινούμενον, καὶ δόξης ἀπολαύοντα θαυμαστῆς ἐπ' ἀνδρείᾳ. καὶ γὰρ εἴ τινες

VI. *Populo gravia comminatus eſt Saulus, ſi ipſum ſequi detrectarent.*

3. Volens autem populum ad bellum contra Ammanitas metu ne damno multarentur excitare, facereque ut quam ocyſſime convenirent, cum bobus ſuis † nervos ſuccidiſſet, comminatus eſt eodem modo ſe tractaturum eos qui ſibi afforent, niſi die proxima cum armis ad Jordanem præſto adeſſent, ſequuturi ipſum & Samuelum prophetam quocunque *eos* ducerent. Eorum vero, qui ſibi caventes à ſupplicio denunciato ad præfinitum tempus convenerant, multitudinis in urbe Bala facta eſt recenſio: numerumque invenit virorum abſque tribu Judæ ad ſeptingenta millia confluxiſſe: illius autem tribus erant ſeptuaginta millia. Tranſgreſſus †† dein Jordanem, & tota nocte decem ſchœnorum viam emenſus, ante ſolis quidem ortum pervenit quo deſtinaverat. Cum autem exercitum trifariam partitus eſſet, derepente hoſtes nihil tale exſpectantes undique adoritur. ac prælio commiſſo, & alios quamplurimos perimit, ipſumque regem Naaſem. Res iſta à Saulo præclare geſta erat, famaque ejus ingenti cum laude ad omnes Iſraëlitas perlata eſt, atque mirabilem ob fortitudinem adeptus eſt gloriam. nam & ſiqui erant

[a] Οὔτε παραδοῦ. ἔστι πολ. *Vat.* [b] Αὐτοῖς *Samb.* & mox αὐτούς. [c] Πολεμήσειν *Busb. Hen. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda. [d] Πέμψαντες ἐν, & dein εἰ ἤγγιζον *Vat.* [e] Illud καὶ non agnoſcit *Vat.* [f] Αφιππόμενος *Vat.* [g] ἰδὴ *Samb.* & *Big.* abſque Atticiſmo. Eſt qui malit ἤδη. [h] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἐπὶ in *Editis.* [i] Ita in quinque *MSS.* τοῦτο *Baſ.* & *G.* ταῦτα *Epiphan.* [k] Τοὺς σὺν ἀπαντῶντας *Big. Samb.* & *Vat.* τοὺς ἅπαντας *Epiphan.* non inconcinne. [l] Καταγελάσης *Vat.* [m] Ita *Codices Græci Latinique omnes*, ſane ſuper numeros *Bibliorum S.* quæ verſamus. [n] Ἦσαν ἐκ τοῦ μυριάδες *Vat.* [o] Σχοινίον *Vat.* [p] Ita *Samb.* in cæteris τριχῆ. [q] Ὡς ὁ προσδ. *Vat.* [r] Abeſt τὸ *Big. Hen.* & *Vat.* ibidem ἔργων *Samb.* & mox πρὸς πάντα *Big.* * In *Bibliis S.* qui tum rure boves agens veniebat. † *S. Literæ* dicunt, *eum per boum cepiſſe, diſſectumque in omnes Iſraëlitarum fines per nuncios dimiſiſſe, cum edicto ut qui eum ſequuti non eſſent, eorum bubus ita fieret.* Vide *Schotanum* in *Biblioth.* tom. ſecundo, p. 570. †† Apud *Vet. Interpr.* habemus *ergo.* ac ſi legiſſet δὴ pro δι'.

[a] Καταφρο-

Saulus ex re præclare gesta gloriam adeptus est. 1 Reg. c. 11.

erant qui prius ipsum contempserant, tum mutata sententia illum honore prosequebantur & omnium optimum *esse* existimabant. Non enim eo contentus erat, quod Jabisenos conservasset, sed & in Ammanitarum regionem facta irruptione, eam totam vastat & depopulatur; cumque multum prædæ cepisset, gloriose in suas sedes reversus est. Populus autem ex voluptate, qua eos affecerant prosperi rerum sub Saulo successus, gaudebant quidem quod talem nacti essent regem. contra eos vero, qui illum nec res suas tueri nec augere posse dixerant, exclamabant, *rogitantes* ubi nunc sunt isti, pœnas exsolvant; atque alia omnia *adjiciebant convicia* quæ solet populus felicitate sua elatus in eos projicere, qui paulo ante ejus auctores despexerant. Saulus interea studium quidem eorum & benevolentiam erga se collaudabat: verum jurejurando negavit se quenquam à tribulibus eo die conspecturum esse supplicio affectum. quippe absurdum fore *ajebat* ut victoria à Deo data sanguine & cæde eorum fœdaretur, qui ex eadem qua ipsi stirpe essent prognati: magis vero decere, mutuo amore epulisque diem celebrare.

Regnum Saulo renovatur. 1 Reg c. 11.

4. Cum vero Samuelus pronunciasset; altera etiam opus esse inauguratione, ut *novis auspiciis* Saulo confirmaretur regnum, omnes sese in urbem Galgala congregant: nam ut in istum locum convenirent, jusserat Samuelus. ac rursum populo inspectante Saulum sacro oleo inungit propheta, iterumque *eum* declarat regem. Atque hoc modo Hebræorum respublica in regni formam commutata est. nam sub Moyse & discipulo ejus Jesu, qui exercitui cum imperio præerat, in optimatium statu permanserunt. Ejus autem post obitum, annos omnes decem & octo præterea, populus non habuit summum magistratum. Postea vero ad pristinam regiminis formam redierunt, *supremo* rerum omnium judicio ei, qui bello optimus & fortitudine præcellere videretur, permisso. quam ob rem *totum* hoc tempus, quo isto gaudebant statu, Judicum appellarunt.

Samuelus populo ostendit suam innocentiam. 1 Reg. c. 12.

5. Samuelus autem propheta, cum Hebræos in concionem convocasset, ait, "adjuro vos "per maximum Deum, qui fratres bonos, Moysem sane volo & Aaronem, in hanc lucem mi"sit, & patres vestros ex Ægyptiorum domina"tu & *dura* qua illos premebant servitute eri"puit, ut, neque pudori cedentes, neque ex me"tu aliquid imminuentes, neque ulli affectui "obsequentes, dicatis, ecquid pravi & injusti "fecerim, aut quæstûs ergo, aut plus justo ha"bendi cupidine, aut ut gratiam cum aliis ini"rem. Coarguite *me* si cujus vitulum aut "ovem, aut simile quidpiam acceperim (cum "tamen culpa vacare videatur, si quid in vi"ctum cesserit) aut si alicujus jumentum meos

ἦσαν οἱ πρόπερον αὐτοῦ [a] καταφρόνησι, τότε μετέγνωσαν ὅτι τὸ τιμᾶν καὶ πάντων ἄριστον νομίζειν. οὐ γὰρ [b] ἤρκησεν αὐτῷ τὺς Ιαβισηνὺς σεσωκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν Αμμανιτῶν ἐπιστρατεύσας χώρᾳ, πᾶσαν αὐτὴν καταστρέφεται· καὶ πολλὴν λαβὼν λείαν [c] λαμπρῶς εἰς τὴν οἰκείαν ἐπέστρεψεν. ὁ δὲ λαὸς, ὑφ' ἡδονῆς [d] τῶν Σαύλῳ κατορθωμένων, ἔχαιρε μὲν ὅτι τοιοῦτον ἐγκεκτήκοιτο βασιλέα. πρὸς δὲ τοὺς ἀδύνατον ὄφελος αὐτὸν ἔσεσθαι τοῖς πράγμασι λέγοντας ἐβόων· τοῦ νῦν εἰσὶν οὗτοι, καὶ δότωσαν δίκην· καὶ πάνθ' ὅσα φιλεῖ λέγειν ὄχλος ἐπ' εὐπραγίαις [e] ἠρέμα πρὸς τὺς ἐξετελίζοντας ἔναγχος τοὺς τούτων αἰτίους. Σαῦλος δὲ τούτων μὲν ἠπαύζετο τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν [f] περὶ αὐτῷ πρόθυμίαν· ὤμοσε δὲ [g] μή τινα τελεύσεσθαι τῶν ὁμοφύλων [h] ἀναμεμιγμένον ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὴν ἐπὶ τοῦ Θεοῦ δεδομένην νίκην αἵμασι φύλων καὶ φόνῳ, τῶν ἐκ ταὐτοῦ γένους αὐτοῖς· [i] πρέπειν δὲ μᾶλλον εὐμενῶς ἀλλήλοις ἑορτάζειν.

δ'. Σαμοῦηλος δὲ φήσας [k] καὶ δευτέρας δεῖν χειροτονίας Σαύλῳ τὴν βασιλείαν βεβαιοῦσθαι, συνίασι πάντες εἰς Γάλγαλα πόλιν· [l] ἐκεῖ γὰρ αὐτὺς ἐκέλευσεν ἐλθεῖν. καὶ πάλιν ὁρῶντος τοῦ πλήθους ὁ προφήτης χείει Σαῦλον τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καὶ δεύτερον ἀναγορεύει βασιλέα. ᾗ οὕτως ἡ τῶν Ἑβραίων πολιτεία εἰς βασιλείαν μετέπεσεν. ἐπὶ γὰρ Μωϋσέως καὶ [m] μαθητοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ, ὃς ἦν γραπτὸς, ἀριστοκρατούμενοι διετέλουν· μετὰ δὲ τὸν [m] ἐκείνου τελευτὴν, ἔτεσι τοῖς πᾶσι δέκα καὶ πρὸς τούτοις ὀκτὼ, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀναρχία κατέσχε. μετὰ ταῦτα δ' εἰς τὴν προτέραν ἐπανῆλθον πολιτείαν· τῷ κρίνειν πόλεμον ἀείσῳ δόξαντι γεγενῆσθαι καὶ κατ' ἀνδρείαν πρὸ [n] τῶν ἄλλων δικαίζειν ἐπιτρέποντες. καὶ μέχρι τούτου τὸ χρόνιον τῶν τῆς πολιτείας, Κριτῶν ἐκάλεσαν.

ε'. Ἐκκλησίαν δὲ Σαμοῦηλος ποιήσας ὁ προφήτης τῶν Ἑβραίων, [o] "ἐπόμνυμι, φησὶν, ὑμῖν τὸν μέγιστον Θεὸν, "ὸς τὺς ἀδελφὺς τὺς ἀγαθὺς ἐκείνους, λέγω δὴ Μωϋ"σῆν καὶ Ἀαρῶνα, παρήγαγεν εἰς τὸν βίον, καὶ τὺς πα"τέρας ὑμῶν ἐξήρπασεν Αἰγυπτίων, ᾗ τὸ [p] ὑπ' αὐτοῖς "ἀγελείας· μηδὲν μήτ' αἰδοῖ χαριζόμενος, [q] μήθ' ὑπο"πτειλαμένης φόβῳ, μήτε ἄλλῳ τινὶ πάθει βιαζόμε"νος εἰπεῖν, [r] τί μοι πέπρακται σκαιὸν καὶ ἄδι"κον, ἢ κέρδος ἔσχεν, ἢ πλεονεξίας, ἢ χάριτος τὸ πρὸς "[s] ἄλλυς. [t] ἐλέγξαι δὲ εἰ μόχθον ἢ πρᾶτον ἢ τοιοῦ"τόν τι προσκέκτημαι· ἃ πρὸς τεκμὴν ἀνεμέσητον δοκῶ "λαμβάνειν· ἢ ἵππος ὑποζύγιον εἰς ἐμὴν ἀποσκευά-

"σας

a Καταφρονῆσαι *Vat.* b Ηρκεσεν *Big. Samb. & Vat.* alterum tamen correctius & vetustius. c Aut λαμπρὸς cum *Big. Samb. & Vat. Interpr.* d Ita ex *Big. & Samb.* in *Editis*, *Aliisque* τῷ Σαύλῳ κατορθωμένων. e Sic *Big. & Samb.* ἠρεμοῦντος *Bas. G. Aliique.* οἰεγρθῶντος legisse videtur *Epiphan.* Ita tamen *Vat.* λέγων ὄχλος τὸ ὑπεραίρεσθαι πρὸς τὺς ὑπαλλάσσοντας ἔναγχος. f Περὶ αὐτὸν *Big. Samb. & Vat.* g Μηδένα *Big. & Samb.* μηδένα *Vat.* h Αναμεμιγμένον ἐπ' οὐδενὸς *Vat.* & mox ὑπὸ Θεοῦ. i Πρέπειν ἦ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλυς εὐμενῶς in quatuor *MSS.* k Καὶ δευτέρας δεῖν (vel δεῖ) χειροτονίας in aliquibus *MSS.* l *Al.* ἐπειδὴν γὰρ αὐτὺς ἐκεῖ ἐλθεῖν. m Aut ἐκείνου cum *Big. Samb. & Vet. Interpr.* n Τῶν ἄλλων *Vat.* o Επόμνυμι in quinque *MSS.* Atticissant hîc *Bas. & G.* p Υπ' αὐτῦς *Vat.* q Ita cum *Vat.* in *Aliis* μήτε. r Εἴπ μοι *Big. Samb. & Vat.* s Ἀλλήλυς *Vat.* t Vel cum *Big. Samb. & Vat.* ἐλέγξαι ἦ εἰ τι τοιοῦτον π προσκέκτημαι, μόχθον ἢ πρᾶτον. Favet & *Epiphanii* liber. mox ἵππος ὑποζύγιον εἰς τὴν ἐμὴν, in iisdem *MSS.*

a Ita

"σας χρείαν ἐλύπησα· τύπτων ἔν τι χατεπαφῆ παρόν-
"τος ὑμῶν τ̃ βασιλέως". οἱ δὲ ἀνέκραγον, "μηδὲν τύ-
"πτων ἐπ' αὐτ̃ γεγονέναι· προσῆναι δὲ ὁσίως [a]αὐτὸν
"χαὶ δικαίως τ̃ ἔθνους.

ε'. Σαμύηλος δὲ, ζώτης ἐξ ἁπάντων τῆς μαρ- 5
τυρείας αὐτῷ γενομένης, "ἐπεὶ δεδώχατέ μοι, φησὶν, τὸ
"μηδὲν ἄτοπον [b]ἔξ' ὑμᾶς τοῖς ἐμοῖ δύναθαι λέγειν,
"φέρε νῦν μετὰ παῤῥησίας ἀχούσατε ἐμοῦ λέγοντος, ὅτι με-
"γάλα ἠσεβήσατε εἰς τὸν Θεὸν αἰτησάμενοι βασιλέα.
"διαμνημονεύειν δὲ ὑμᾶς προσῆχεν, ὅτι σὺν ἑβδομήχοντα 10
"μόνοις ὄχ τ̃ γένους [c]ἡμῶν ὁ πάππος Ἰάχωβος λιμὸν
"λιμὸν εἰς Αἴγυπτον ἦλθε. χαὶ χ πολλῶν μυριάδων ὑπε-
"τεχνωθεισῶν, ἃς εἰς ὀλυγείας χαὶ χαλεπὰς ὕβρεις ἤγα-
"γον οἱ Αἰγύπτιοι, ὁ Θεὸς, [d]εὐξαμένων τῶν πατέρων,
"χωρὶς βασιλέως παρέσχεν αὐτοῖς ῥύσασθαι τῆς ἀνάγχης 15
"τὸ πλῆθος, Μωϋσῆν αὐτοῖς χαὶ Ααρῶνα [e]πέμψας
"ἀδελφούς· οἳ ἤγαγον ὑμᾶς εἰς τὴνδε τ̃ γῆν, ἣν νῦν
"ἔχετε. χαὶ τούτων ἁπολαύσαντες ὄχ τ̃ Θεῦ, προδεδώ-
"χατε τὴν θρησχείαν χαὶ τὴν εὐσέβειαν. ὃ μὲν ἀλλὰ
"χαὶ [f]πολεμίοις ὑποχειρίους γενομένους ἠλευθέρωσε. 20
"πρῶτον μὲν Ασυρίων χαὶ τ̃ ἐχείνων ἰσχύος ὑπερτέ-
"ρους ἀπεργασάμενος· ἔπειτα Αμμανιτῶν χρατῆσαι
"προσηχεν [g]χαὶ Μωαβιτῶν, χαὶ τελευταῖον Παλαιστί-
"νων. χαὶ ζώντα τ̃ βασιλέως ἡγεμόνα διεπρέψασθε,
"ἀλλ' [h]Ιεφθᾶν χ Γεδεῶνος χρατηγήσαντα. τίς οὖν ἔσχεν 25
"ὑμᾶς ἄνοια, [i]φυγεῖν μὲ τ̃ Θεὸν, ὑπὸ βασιλέα δὲ
"τὸν εἱ) θέλειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲ ἀπόδειξα τοῦτον ὃν αὐτὸς ἐπε-
"λέξατο. ἵνα μέντοι γε φανερὸν [k]ὑμῖν ποιήσω τ̃ Θεὸν
"ὀργιζόμενον χ δυσχεραίνοντα τῇ τ̃ βασιλείας ὑμῶν αἱρέσει,
"δηλώσας τοῦθ' ὑμῖν [l]τ̃ Θεὸν προσχυδάσω λιπὼν σι- 30
"μέιαν σήραγγα. ὁ γὰρ ὐδέπω πρότερον εἶδεν ὑμῶν ὐ-
"δεὶς σύταῦθα γεγενημένον, θέρους ἀχμῇ χειμῶνα, αἰτη-
"σάμενος τ̃ Θεὸν παρέξω τοῦτο νῦν ὑμῖν ὀπτιγῶναι".
χαὶ ταῦτ' εἰπόντος πρὸς ὅ πλῆθος τ̃ Σαμυήλου,
βροντὰς σημαίνει ὅ θεῖον χαὶ ἀστραπὰς χαὶ χαλάζης 35
χαταφορὰς τὸν τ̃ προφήτου περὶ πάντων ἀλήθειαν· ὡς
τεθαμβηχότας αὐτοὺς χ πεφιδεῖς γενομένους [m]ἁμαρτεῖν
τε ὁμολογεῖν χαὶ χατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προπεσεῖν, χαὶ
ἱχετεύειν τὸν προφήτην ὡς [n]πατέρα χρηστὸν χαὶ ὀπτι-
χὴν τὸν Θεὸν αὐτοῖς εὐμενῆ χαταστῆσαι, χαὶ ζώντα τὸν 40
ἀφεῖναι τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα προσθῇ οἷς ἐξύβρισαν ἄλλοις τ̃
[o]παρενόμησαν προσεξεργάσαιντο. ὁ δὲ ὑποχεῖται
χαὶ προσχαλέσεται τὸν Θεὸν συγγνώναι περὶ τούτων αὐ-
τοῖς χαὶ πεῖσαι. συνεβούλευε μέντοι δικαίως εἱ) χ ἀγα-
θοὺς, χαὶ μεμνῆσθαι ἀεὶ τῶν ἐξ τὴν παράβασιν [p]τ̃ 45
ἀρετῆς αὐτοῖς χαχῶν συμπεσόντων· χαὶ τῶν σημείων τ̃
Θεῦ χαὶ τ̃ Μωϋσέως νομοθεσίας, εἰ σωτηρίας αὐτοῖς χ
τῆς μετ̃ βασιλέως εὐδαιμονίας ἐστὶν ὀπτηρία. εἰ δὲ
τούτων ἀμελήσουσι, ἔλεγεν, ἥξειν αὐτοῖς τε χ τὸν βασιλέ

"in uſus abripiendo eum contriſtaverim; in
"hiſce & ſimilibus *ſi vel tantillum peccave-*
"*rim*, dicite, rege veſtro præſente". Illi ve-
ro exclamarunt, "horum nihil ab eo factum,
"ſed ſancte & juſte genti præfuiſſe.

6. Samuelus autem, cum de eo univerſi præclarum adeo dediſſent teſtimonium, inquit, "quoniam id mihi conceſſiſtis, vos nihil mali "mihi adhuc objicere poſſe, eja agite, nunc "animum mihi advortite dum vobis paulo li-"berius dicam, vos rege flagitando graviter "in Deum deliquiſſe. Oportebat enim vos "meminiſſe, quod cum ſeptuaginta ſolummo-"do noſtri generis hominibus avus Jacobus "fame coactus in Ægyptum venerit. Cumque "ibi in multas myriadas illorum excreviſſet "ſoboles, eaque ab Ægyptiis in gravem & "contumelioſam adducta eſſet ſervitutem, "Deus, à patribus *veſtris* invocatus, abſque "rege eis auctor erat, ut multitudo ex iſta li-"beraretur neceſſitate, mittendo eis Moyſem "& Aaronem fratres; qui vos in hanc terram "eduxerunt, quam nunc poſſidetis. Et tamen "poſt iſta à Deo accepta beneficia *non ſemel* "prodidiſtis *veram* pietatem ac religionem. "nihilominus vos in hoſtium poteſtatem reda-"ctos in libertatem aſſeruit. Cum primum "quidem effecerit, ut ſuperiores eſſetis Aſſy-"riorum potentia: deinde vobis dederit Am-"manitas vincere & Moabitas, poſtremoque "Palæſtinos. atque hæc *omnia* confeciſtis, non "regiis auſpiciis, ſed ductu Jephthæ & Gideo-"nis. Quæ igitur vos cepit dementia, ut Dei "quidem imperium detrectaretis, voſmet vero "regi ſubjiceretis. Sed ego quidem iſtum creavi "regem quem ille deſignavit. At vobis ut ma-"nifeſtum fiat, Deum iraſci & indignari, quod "regium dominatum elegeritis, ita res compa-"rabo ut Deus indiciis certiſſimis hoc ipſum "vobis oſtendat. Quod enim nunquam quiſ-"quam vidit in hac regione, æſtate media tem-"peſtatem, hoc ipſum cum Deum invocavero "faciam ut vos conſpiciatis". Ac ſtatim ut hæc ad populum dixerat Samuelus, tanta vi tonitruum ac fulgurum & grandinis prophetæ in omnibus veritati fidem adſtruit Deus, ut admiratione & timore perculſi peccaſſe ſe cuncti profiterentur & per inſcitiam eò prolapſos eſſe; atque à propheta contenderent, ut veluti pater benignus mitiſque propitium ſibi redderet Deum, ita ut iſtud remitteret peccatum, quo tot alias ſuas contumelias & delicta cumularant. Illle vero pollicitus eſt, ſe Deum ut illa ipſis condonaret rogaturum, ſimulque exoraturum. Veruntamen eis conſilium dedit, ut juſti eſſe ſtuderent & boni: ſemperque in memoria tenerent calamitates, in quas à virtute deſciſcendo inciderant; ac præterea ſigna à Deo edita, legeſque à Moyſe latas, ſi illis incolumitatis ſuæque juxta ac regis felicitatis cupido inceſſerit. Sin vero iſta neglexerint, fore ajebat, ut ipſi una cum rege gravem à Deo

Samuelus populi ingratum animum arguit. 1 *Reg.* c. 12.

Samueli verbis fidem adſtruit Deus miris prodigiis. 1 *Reg.* c. 12.

a Ita *Big.* & *Samb.* numero meliori. in *Editis*, *Aliiſque* ὐ δικαίως αὐτὸν τ. & mox αὐτὸς τ̃ μισητείας γενομένης. b Ἐφ' ὑμᾶς *Big. Samb.* & *Vat.* c Ita cum *Samb.* & pleriſque *Epiphanii* libris. in *aliis* ὑμῶν. d Σωσάμενος *Vat.* e Ἀποπέμψας *Big. Samb.* & *Vat.* f Preſſius *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* τῶν πολεμίων ὑποχειρίους γενομένους. g Illa ὐ Μωαβιτῶν non agnoſcit *Vat. Interpr.* h Ita ex p. 239. v. 37. Ἰεφθὰν *vulgo*. Ἰεφθᾶ *Vat.* i Φεύγειν *Vat.* & mox ὑπὸ βασιλεῖ, & dein ὑπέδειξα. k Ὑμῖν αὐτὸν ποιήσω *Vat.* l Illa τ̃ Θεὸν deſunt *Vat.* m Ita in quinque *MSS.* & *Glyca.* ἁμαρτάνειν τι *Vat.* cum *Editis.* n Αὐτοῖς poſt πατέρα inſerunt *Big.* & *Samb.* o In *MSS.* παρεγόμησαν & παρηνόμησεν, & ſtatim προσεπεργάσαντο. p Τῆς ἀρετῆς non agnoſcit *Vat.*

à Deo plagam acciperent. Et cum Samuelus quidem hæc Hebræis prædixiſſet, illos domum quemque ſuam dimiſit, regno iterum Saulo confirmato.

μεγάλῳ [a] ὀκ Θεῦ πληγῇ. καὶ ὁ Σαμοῦηλος μὲ ταῦτα τοῖς Εβραίοις προφητεύσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ὅθι τὰ οἰκεῖα, βεβαιώσας ὀκ δευτέρῳ τῷ Σαούλῳ τ βασιλείαν.

VII. CAP. VI. ΚΕΦ. ς'. ζ'.

Ut Palæſtini, rurſus Hebræos armis aggreſſi, ab iis debellantur.

Ως στρατευσάμενοι πάλιν ὅπι τοὺς Εβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

Palæſtini, poſtquam ferri uſum Hebræis ademerant, bellum movent. 1 Reg. c. 13.

HIC vero delectis ex multitudine circiter tribus millibus, cum ex eis duo quidem millia ſibi in ſatellitium ſumpſiſſet, ipſe in urbe Bethelis commorabatur: *at reliquos cum filio ſuo Jonathæ dediſſet ut ei corporis cuſtodes eſſent, *eum* Gabas mittebat. Ille autem in caſtro quodam Palæſtinorum expugnando occupatur, quod à Galgalis non procul aberat. Nam qui Gabam incolebant Palæſtini, debellatis Judæis, & arma ipſis auferebant, & munitiſſima regionis loca præſidiis tenebant: porro & à ferro geſtando, ejuſque uſu in univerſum *illos* prohibebant. Atque ob hoc interdictum agricolæ, ſi quando illis opus eſſet ut inſtrumenta ſua inſpicarent; puta vomerem, aut ligonem, aut aliud quidpiam eorum quibus in agrorum cultura utuntur, ad Palæſtinos crebro euntes illa reficienda curabant. Ut vero de caſtro everſo audiverunt Palæſtini, indignati, & contemptum *Hebræorum* gravem eſſe injuriam interpretati, Judæis bellum inferunt. Adducebant peditum quidem trecenta millia, curruum autem triginta millia, equitum vero ſexaginta millia: ac caſtra metantur apud urbem Machmam. Hæc cum Saulus rex Hebræorum intellexiſſet, in urbem Galgala deſcendit; & dimiſſis per totam regionem præconibus populum libertatis tuendæ ergo ad bellum contra Palæſtinos convocat, potentiam eorum *verbis* elevans, eique obtrectans tanquam eſſet ſpernenda, & quod nec tantillum dubitarent cum illis prælium committere. Qui vero cum Saulo erant, conſpectis Palæſtinorum copiis, animis valde conſternati erant: ac alii quidem in ſpeluncas & cuniculos ſeſe abdunt; plures vero in terram Tranſjordanianam fuga dilapſi ſunt. illa autem ſortis erat Gadis & Rubeli.

Οὗτος δ' ὀπιλέξας ὀκ ἐκ πλήθους ὡς περὶ τεχιλίους, [b] τοὺς μὲν διχιλίους ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν λαβὼν, αὐτὸς διέτριβεν ἐν πόλει [c] Βεθήλοις. Ιωνάθῃ δὲ τῷ παιδὶ τοὺς λοιποὺς δοὺς ὥστε σωματοφυλακῆν αὐτὸν, εἰς [d] Γαβὰς ἔπεμψεν. [e] ὁ δ' ἐκπολιορκῆ τι φρούριον τῶν Παλαιστίνων ἐν πόρρῳ [f] Γαλγάλων. οἱ γὰρ τῆς [g] Γαβᾶς Παλαιστῖνοι καταφρόνησαντες τοὺς Ιουδαίους, τότε ὅπλα [h] αὐτοὺς ἀφῃρῆντο, καὶ τοὺς ὀχυρωτάτους τῆς χώρας τόπους φρουροὺς [i] κατελαμβάνοντο καὶ σιδηροφορεῖν, χρῆσθαί τε καθάπαξ ἀπηγόρευον σιδήρῳ. καὶ διὰ ταύτην τὴν [k] ἀπόρρησιν οἱ γεωργοὶ, εἴποτε [l] δέησοι αὐτοὺς ὀπισκευάσαι τι τ ἐργαλείων, ἢ [m] ὕννιν ἢ μαχέλλιν ἢ ἄλλό τι τῶν εἰς γεωργίαν χρησίμων, φοιτῶντες [n] εἰς τοὺς Παλαιστίνους ταῦτ' ἐθεράπευον. ὡς δὲ ἠκούσθη τοῖς Παλαιστίνοις [o] ἡ τ φρουρᾶς ἀναίρεσις· [p] ἀγανακτήσαντες, καὶ δεινὸν ὕβριν τ καταφρόνησιν ἡγησάμενοι, στρατεύουσιν ὅπι τοὺς Ιουδαίους. πεζῶν μὲν τετρακόσια μυριάσιν, ἅρμασι δὲ τετρακισχιλίοις· [q] ἵππων δ' ἑξακισχιλίαν ἐπήγοντο. καὶ [r] στρατοπεδεύονται πρὸς πόλει Μαχμᾷ. τοῦτο Σαούλῳ ὁ τῶν Εβραίων βασιλεὺς μαθὼν, εἰς Γάλγαλα καταβαίνῃ πόλιν, καὶ διὰ πάσης κηρύσσει τ χώρας ἐπ' ἐλευθερίᾳ καλῶν τ λαὸν ὅπι τ πόλεμον [s] τοὺς Παλαιστίνους· τὸν δύναμιν ὀκφαυλίζων αὐτῶν, καὶ διασύρων ὡς ὀκ ἀξιόλογον, ὑδ' ὅτι φοβεῖσθαι διακινδυνεύειν τοὺς αὐτούς. καταυοήσαντες δὲ τὸ πλῆθος τ Παλαιστίνων οἱ μὲν Σαούλου, κατεπλάγησαν· καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς ὑπονόμους ἐκρύφαν [t] αὐτούς, οἱ πλείους δὲ εἰς τὸν πέραν τ Ιορδάνου γῆν ἔφυγον. αὕτη δ' ἐν Γάδοις καὶ Ρουβήλοις.

Saulus injuſſu Dei ſacrificat. 1 Reg. c. 13.

2. Saulus vero, miſſis ad prophetam nunciis, *eum* ad ſe accerſit, una cum ipſo de bello rebuſque *præſentibus* conſultaturum. Is vero juſſit ut eum illic opperiretur, atque pararet victimas. ſe enim poſt ſeptem dies ad

β'. Πέμψας δὲ Σαούλῳ πρὸς τὸν προφήτην, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν συνδιασκεψόμενον περὶ τ πολέμου καὶ τ πραγμάτων. ὁ δὲ προμένειν αὐτὸν ἐκέλευσεν αὐτόθι, καὶ προθύεσθαι θύματα. μετὰ δ [u] ἡμέρας ἑπτὰ πρὸς αὐτὸν

Iſraëlitæ, Saulo fruſtra eos hortante, Palæſtinorum metu diſſugiunt. 1 Reg. c. 13.

a Ex τοῦ Θεοῦ *Vat.* b Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* in *Editis* τοὺς μὲν διχιλίους δὲ ὥστε &c. vocula δὲς huic loco injecto ex verſiculo ſequente. Eſt qui iſta, δὲς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν, expungi malit. c Sic volui ex p. 194. v. 18. in *Editis* & *MSS.* tam Βεθήλῃ quam Βεθήλῳ habemus. Conſtat autem è *Libris Sacris* Bethelis tum egiſſe regem Hebræorum. d Ita *Samb.* Γαβᾶς *Baſ. G. Aliique.* Γαβαὰς *Vat.* Γαβαὴν juxta *Codd.* quoſdam *Epiphanii.* atque ita forſan in ſuis *Joſephi* exemplaribus legerat *Stephanus Byzantius.* Notum vero ſatis ſedem patriam Sauli vocari à Scriptoribus ſacris, Γιβεὰ, & Γιβεὰ ſeu Γαβαὰ & Γαβαὴν, nec non Syriaco ſexu Γαβαθὰ. Videſis *Chr. Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 252 & 253. e Ος ἐκπολιόρκει *Busb. Hen.* & *Epiphan.* f Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* 1 *Regum* c. 13. v. 8. ſcilicet ut intelligamus de Galgalis juxta Machmaſam cum *Euſebio*, non Jerichunta ut opinatur *Schotanus.* Γαλγαλῶν *Baſ.* & *G.* Γαβαλῶν *Vat.* Eſt qui conjicit Γαβαὼν aut Γαβαὼθ, aut cum *Boſio* Γαβαὴν, vel demum Γαβαηνῶν. g Sic cum *Big.* & *Samb.* Γάβας *Baſ.* & *G.* Γαβαὰς juxta *Epiphanium.* h Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῖς in *Editis*, *Aliiſque.* i Κατελαμβάνοντο, ἐ τὸ σιδηροφορεῖν καὶ χρῆσθαι ἀπηγόρευον *Vat.* καὶ χρῆσθαί τι κ. *Busb.* k Προῤῥησιν *Vat.* l Sive δέησοι cum quatuor *MSS.* ibique αὐτοῖς pro αὐτοὺς *Busb.* & *Hen.* m *Al.* ὕνιν, & ὑνίλλιν, dein μάχελλαν, ἢ ἄλλ' ὅτι τ in quibuſdam *MSS.* n Παρὰ *Busb.* πρὸς *Vat.* o *Al.* τ φρουρᾶς & τ φρουρᾶν. p Ἀγανακτήσαντες τι *Samb.* q Ἱππων ἑξακισχιλίων *Vat.* ἵππον ἑξακισχιλίαν *Samb.* r Στρατοπεδευσαμένων *Vat.* s Πρὸς τοὺς Παλ. *Hen. Busb.* & *Vat.* t Sive αὐτοὺς cum *Epiphanio*, ſive ἑαυτοὺς cum *Big. Samb.* & *Vat.* ut & mox v. 37. ἑαυτὸν *Hen* & *Busb.* u Ἡμέρας ἑπτὰ *Big. Samb Gall. Vat. Hen.* & *Zonaras*, ingenio forſan ſuo, quum nimis metuerant à verbis ſequentibus iſtius ſententiæ, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τ ἡμερῶν. Aliter ſanctiores Literæ & ipſe (ut puto) *Joſephus.* * *Alii ſic*, reliquis vero Jonathæ filio ſuo in corporis cuſtodiam datis, vos mittebat Gabas.

αὐτὸν ἥξειν, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν, ἔπειθ' ὅτως συμβάλωσι τοῖς πολεμίοις. καὶ προσμένει μὲν ὡς ὁ προφήτης ἐπέστειλεν. οὐκ ἔτι μέντοιγε παρατηρεῖ τὴν ἐντολήν· ἀλλ' ὡς ἑώρα βραδύνοντα μὲν τὸν προφήτην, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καταλειπόμενον, λαβὼν τὰ θύματα προσήγαγεν. ἐπεὶ δὲ ὁ Σαμύηλον ἤκουσε προσιόντα, ἀπαντήσομαι φήσας ἐξῆλθεν. ὁ δ' οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ἔφη πεποιηκέναι, παρακούσαντα ὧν ἐπέστειλεν αὐτὸς, καὶ φθάσαντα τὴν παρουσίαν· ἵνα τε βούλησιν γινομένην θεοῦ θεὸν, τὰς εὐχὰς καὶ τὰς θυσίας τὰς ὑπὲρ τοῦ πλήθους προλαβὼν, κακῶς ἱερουργήσειε καὶ προπετὴς γενόμενος. ἀπολογουμένου δὲ τοῦ Σαούλου, καὶ προφάσεις μὲν τὰς ἡμέρας ἃς ὤφειλε λέγοντος, ὑπὸ δὲ ἀνάγκης καὶ ἀναχωρήσεως τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν [c] διὰ φόβον στρατοπεδείας τῶν ἐχθρῶν ὁ Μαχμᾶ, καὶ ἀκοῆς [d] τὸν προς αὐτὸν εἰς Γάλγαλα καταβάσεως, [e] ἐπειχθῆναι προς τὴν θυσίαν. [f] ἐπολαβὼν ὁ Σαμύηλος· "ἀλλὰ σύ, "φησὶν, εἰ δίκαιος ἦθα καὶ μὴ παρήκουσας ἐμοῦ, μήδ' ὧν "ὑπέθετό μοι περὶ τῶν παρόντων ὁ Θεὸς [g] ὠλιγώρησας, "ταχύτερος ἢ συνέφερε τοῖς πράγμασι γεγονὼς, σὺ τ' "αὐτῷ πλεῖστον ἂν βασιλεῦσαι χρόνον ἐξεγένετο, καὶ τοῖς "σοῖς ἐκγόνοις". καὶ Σαμύηλος μέν, ἀχθόμενος ὅτι τοῖς γεγενημένοις, ἀνεχώρησε παρ' ἑαυτόν· Σάουλος δὲ εἰς [h] Γαβαὼν πόλιν, ἔχων ἑξακοσίους [i] μεθ' ἑαυτοῦ μόνον, ἦλθε σὺν Ιωνάθῃ τῷ παιδί. τῶν δὲ οἱ πλείους οὐκ εἶχον ὅπλα, τῆς χώρας ἀσιδήρου σιδήρῳ καὶ τοῖς ὅπλα χαλκεύειν δυναμένοις. ὑπῆρχον γὰρ οἱ Παλαιστῖνοι ταῦτα εἰ[k] καθὰ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. διελόντες δὲ εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ κατὰ τοσαύτας ὁδοὺς ἐπιρρύδην, τὴν τῶν Ἑβραίων χώραν ἐπόρθουν, βλέποντα τὰ Σαούλου τοῦ βασιλέως αὐτῷ καὶ τοῦ παιδὸς Ιωνάθου, ἀμυνάς τε τῇ γῇ, μετ' ἑξακοσίων γὰρ μόνον ἦσαν, ἃ δυναμένων. καθεζόμενοι δ' αὐτούς τε καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Αχίας ὑπέργονος ὢν Ηλεὶ τοῦ ἀρχιερέως, ὅπη βουνὸς ὑψηλὸς, καὶ τὴν γῆν λελατυμένην ὁρῶντες, ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ [l] καθεστήκεσαν. σωπήσεται δὲ ὁ Σαούλου παῖς τῷ ὁπλοφόρῳ, κρύφα [m] προβάντων αὐτῷ εἰς τὴν τῶν πολεμίων παρεμβολὴν ἀσφαλῶς, καὶ ταραχὴν ἐμποιῆσαι καὶ θόρυβον αὐτοῖς. τοῦ δὲ ὁπλοφόρου προθύμως [n] ἐφέπεσθαι φήσαντος ὅπου ποτ' ἂν [o] ἥγηται, κἂν ὑποδῦναι δέοι, προσλαβὼν τὸν τῆς νεανίσκου συνεργίαν, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπορεύετο. ἦν δὲ [p] τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον [q] ὅπη κρημνῷ, τεμνὴν ἄκραις, εἰς λεπτὸν ἀπηκοντισμένας μῆκος, πέτρας ὑπὸ κύκλῳ [r] περιστεφούσης, ὥσπερ προβόλοις τὰς ὁπλιχειρήσεις

ipsum venturum esse, ut die septima sacra faciant, atque ita demum cum hostibus congrediantur. Et quidem dum veniret, exspectat, quemadmodum præceperat propheta. Attamen non usquequaque mandato ejus obsequitur: sed ut cunctari quidem prophetam animadvertit, seque à militibus deseri, sumptis hostiis ipse eas aræ admovebat. Cum vero Samuelum adesse audivisset, ei obviam progressus est. At ille, non recte eum fecisse, dicebat, iis quæ ipse imperaverat non obtemperando, neque adventum ejus præstolando: quo ex Dei voluntate constituto, inauspicato ausuque temerario sacris operatus fuerit, quod preces & victimas pro populo offerre jam occuparit. Saulo autem semet ei excusante, ac dicente se per tot dies quot præfiniverat moratum esse: ex necessitate vero, & militum suorum discessu propter metum hostilis apud Machmam exercitûs, auditoque quod *mox* ad eum in Galgala descenderent, ad sacra facienda impulsum esse. Tum Samuelus, "sed tu, in- *Samuelus Saulo minatur regni amissionem. 1 Reg. c. 13.*
"quit, si justus fuisses & mihi paruisses, neque
"ea quæ de præsentibus mihi suggessit Deus
"contempsisses, plus quam rebus expediret fe-
"stinando, contigisset ut & tu longo tempore
"regnares, tuique similiter posteri". Et quidem Samuelus, molestè ferens quæ facta fuerant, domum discessit: Saulus vero, sexcentos tantum milites secum habens, cum Jonatha filio in urbem Gabaon venit. At pluribus ex iis arma deerant, quod ea regio nec ferrum suppeditarit, nec qui arma fabricare poterant. nam quo minus hæc essent Palæstini prohibebant, sicut & paulo ante declaravimus. Porro *Jonathas audaci consilio, solo armigero suo comite, præsidium Palæstinorum adoritur, cædique. 1 Reg. c. 14.*
Palæstini cum exercitum in tria agmina divisissent, & per totidem vias irruptionem facerent, Hebræorum regionem populabantur, dum Saulus eorum rex & filius *ejus* Jonathas inspectarent, & terram (quod cum illis sexaginta solummodo essent) defendere non valerent. Dum autem Saulus & filius ejus, & Achias pontifex ex posteris Eli pontificis, super colle excelso sederent, & terram devastatam conspicerent, graviter animis angebantur. Filius vero Sauli constituit cum armigero *suo*, ut clam digressi in castra hostium excurrerent, eosque in tumultum & trepidationem concitarent. Cumque armiger promisisset, se illum quocunque duxerit secuturum, etiamsi mortis periculum esset aditurus: assumpto sibi in adjutorem juvene, descensuque de colliculo facto, ad hostes contendebat. * Erant autem castra eorum in loco prærupto sita, tribus prominentiis, ita acuminatis ut exigue admodum paterent, scopulis in ambitum euntibus, tanquam propugnaculis contra aggredientium impetum munita.

a Πρὸς τὰς ἰσχὰς *Big. Samb. & Vat.* dein, προσλάβοι, κακῶς ἱερουργήσας *Big. & Samb.* προσλάβοι κακῶς ἱερουργήσοι *Vat.* b Ita *Samb. Hen. & Busb.* χιλίαρχος in *Editis, Aliisque.* c Διὰ φόβον, στρατοπεδείας δὲ *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* d Τῆς ἐπ' αὐτὸν *Vat.* e Ita ex quatuor *MSS.* in *Editis, Aliisque* misere ἐπιχθῆναι aut ἐπιχθῆναι. f Ὑπολαβὼν ὁ Σ. *Samb.* g Ita *Samb. & Busb.* Vitiose in *cæteris* ὀλιγώρησας. mox σοὶ τε πλείστου ἂν βασιλεῦσαι χρόνον ἐξιέντο *Busb. & Hen.* h Γαβαὰ πόλιν *Vat.* Γαβλωῶν πόλιν *Hen. & Busb.* cum *nummo veteri.* Γαβαίτολιν *Steph. Byzant.* ad quem vide *Berkelium.* Forsan tamen Γαβαὼν aut Γαβαὼ. i Μεθ' ἑαυτοῦ, μόνον ἦσαν in aliquot *MSS.* k Vel καθὼς cum *Big. Samb. & Vat.* l Καθεστήκεσαν *Vat.* m Ita ex *Big Samb Gall. Vat. & Epiphanio.* in *Editis* προβάντος αὐτοῦ & dein ἐσδραμεῖν. n Sic ex *iisdem Codd.* in *Editis* ἐπεσθαι. o Ἡγεῖται *Big. & Samb.* & mox δύη. at ἡγῆται *Bas. & Vat.* p Ita ex *MSS.* illud τὸ deerat in *Editis.* q Ἐπὶ κρημνῷ soli *Samb. & Vat.* r Sufficeret vel στεφανούσης ut in *Big. & Samb.*

* Erant igitur hostium castra super scopulum habentem subtilissimam longitudinem, tribus verticibus acutissimis prominentem, scopulis per circuitum euntibus, & quasi propugnaculis invasiones pugnantium prohibentibus, *Epiphan.* Ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra insultus hostium, *Gelen.* Castra autem hostium sita erant in præcipitio, tribus verticibus, desinentibus in exiguam patentiam, saxo in circuitu cingente, tanquam propugnaculis aggressus arcentia, *Schotanus.*

a Πάντε

munita. Unde contingebat ut negligentius custodirentur castra, quod locorum natura undique tuta fuerint, & existimarint *omnes* nullo modo fieri posse ut quis ad *prominentias* istas accederet, multoque magis ut eas ascenderet. Cum igitur ad castra veniissent, armigerum bono animo esse hortabatur Jonathas, ajebatque, hostes adoriamur. Et siquidem, cum nos viderint, ad eos nos ascendere jusserint, hoc ipsum in victoriæ signum *omenque* accipe: sin vero plane tacuerint, quasi nos non vocassent, revertamur. Cum vero propius ad castra hostium accederent, die jam illucescente; tum Palæstini, iis conspectis, inter se dicebant, ex cuniculis & speluncis nos versus prorepunt Hebræi. Deinde Jonatham & armigerum alloquuti sunt, adeste, ad nos ascendite, ut pœnis, prout audacia commeruit, vos afficiamus. Sauli autem filius vocem amplexus, ut victoriam ipsi addicentem, protinus quidem inde digressus est, ubi conspecti erant ab hostibus: loco autem mutato ad petram venit, propter firmitatem *suam* nullis præsidiis custoditam. Atque inde cum sursum non sine magno labore erepsissent, difficultate ex natura loci superata in altum evaserunt ad hostes: eosque sopitos aggressi, *homines* quidem circiter viginti occiderunt. adeo autem eos tumultu & consternatione complerunt, ut nonnulli quidem armis abjectis in fugam se proriperent; plerique vero, suos non internoscentes, quod ex multis constarent gentibus, hostesque esse credentes (non enim putabant duos tantum Hebræos ad ipsos penetrasse) pugnam ineunt. Atque horum quidem alii mutuis cædibus intereunt; alii vero *ab aliis* protrusi ex rupibus dejiciuntur.

Vide 1 *Regum*, *c.* 13. *v.* 8.

Saulus, militibus propere eductis, Palæstinos turbatos fugientesque persequitur, & victoria potitur. 1 *Reg. c.* 14.

3. Cum autem Sauli speculatores, omnia in Palæstinorum castris tumultu misceri, renunciassent regi; percontatus est Saulus, ecquis è suis ab ipsis discessisset. Audito vero filium *ejus* cum armigero abesse, jubet pontifici ut sumpta veste sacerdotali sibi de futuris vaticinaretur. acceptoque responso, illum victorem fore & hostes viribus superaturum, egreditur in Palæstinos, ac perturbatos & ferrum in seipsos convertentes adoritur. Ad ipsum vero se recipiunt & ii qui ante in cuniculos & speluncas confugerant, simul ac de victoria Sauli audierint. Cumque ad decem millia Hebræi jam crevissent, hostes persequitur per totam regionem passim dispalatos. Verum, sive propter gaudium ex victoria adeo inopinata (nam fieri solet ut vix rationis & consilii compotes sint, quibus tanta obtigerit felicitas) sive per insciti am in grave malum incidit, & rem multorum reprehensioni obnoxiam. Volens enim semet vindicare, me-

ἐπομαχόμθνον. ἔνθεν σωέβαινεν ἠμελῆσθαι τὰς φυλακὰς ὑπ' ὀρατοπέδου, διὰ δ φύσιν ἀδιάπτωτα τὰ χωρία τὴν ἀσφάλειαν, καὶ [a] πάντη νομίζειν ἀμήχανον εἶναι κατ' ὀρείας ὁδὸν ἀναβῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ προσελθεῖν. ὡς οὖν ἦλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν, [b] ὁ Ιωνάθης παρεθάρρυνε τὸν ὁπλοφόρον, καὶ, προσβάλωμεν τοῖς πολεμίοις, ἔλεγε. κἂν μὲν ἀναβῆναι κελεύσωσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς ἰδόντες, σημεῖον τοῦτο νίκης [c] ὑπολάμβανε· ἐὰν δὲ φθέγξωνται μηδὲν, ὡς ὑ καλοῦντες ἡμᾶς, [d] ὑποστρέψωμεν. προσιόντων δ' αὐτοῖς τῷ ὀρατοπέδῳ τῶν πολεμίων, ὑποφαινούσης ἤδη τὴν ἡμέρας· ἰδόντες οἱ Παλαιστῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ὁρᾶτε τοὺς ὑπομόνας καὶ τοὺς σπηλαίους [e] προϊέναι τοὺς Ἑβραίους. καὶ πρὸς Ιωνάθην καὶ τὸν ὁπλοφόρον αὐτοῦ, δεῦτ' ἔφασαν, [f] ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς ἵνα ὑμᾶς [g] τιμωρησόμεθα [h] τῆς τετολμημένης ἀξίως. ἀσπασάμενος δὲ τὸν φωνὴν ὁ τοῦ Σαούλου παῖς, ὡς νίκην αὐτῷ σημαίνουσαν, ἐθαυμάκει μὲ [i] ἀνεχώρησεν ἐξ οὗπερ ὤφθησαν τόπου τοῖς πολεμίοις· ἐθαμενάμενος δὲ τοῦτον ὅτι τὴν πέτραν ἦκεν, ἔρημον ὄντα τῶν φυλακτόντων διὰ τὴν ὀχυρότητα. κἀκεῖθεν ἀνερπύσαντες μετὰ πολλῆς ταλαιπωρείας, ἐβιάσαντο τὸν τοῦ χωρίου φύσιν ὡς ἀνελθεῖν ὅτι τοὺς πολεμίους· ὁλιπεσόντες δ' αὐτοῖς κοιμωμένοις, ἀπέκτειναν μὲ [k] ὡς εἴκοσι. ταραχῆς δὲ καὶ ἐκπλήξεως αὐτοὺς [l] ἐγέμιζε ὡς πᾶς μὲ φυγὴν τὰς παροπλίας ἀπορρίψαντας, οἱ δὲ πολλοὶ μὴ γινωσκίζοντες ἑαυτοὺς, διὰ τὸ πολλῶν ἐθνῶν εἶναι), πολεμίους ὑποπτεύοντες ἀλλήλους· [m] ἦ γὰρ εἴκαζον ἀναβῆναι τοὺς αὐτοὺς τῶν Ἑβραίων ἢ τοὺς δύο μόνους· εἰς μάχην ἐτράποντο. καὶ οἱ μὲ αὐτοῖς ἀπέθνησκον κτεινόμενοι· τινὲς δὲ φεύγοντες κατ' τῶν πετρῶν ἀθούμενοι κατεκρημνίζοντο.

γ'. Τῶν δὲ τοῦ Σαούλου κατασκόπων τεταράχθαι τὸ στρατόπεδον τῶν Παλαιστίνων φησάντων τῷ βασιλεῖ, Σάουλος πρῶτα, μή τις εἴη τῶν αὐτοῦ κεχωρισμένος. ἀκούσας δὲ τὸν υἱὸν καὶ σὺν αὐτοῖς τὸν [n] ὁπλοφόρον ἀπεῖναι, κελεύει τὸν ἀρχιερέα, λαβόντα τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, προφητεύειν αὐτῷ περὶ τῶν μελλόντων. ὃ δὲ νίκην ἔσεσθαι καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων φήσαντος, ἐπεξέρχεται τοῖς Παλαιστίνοις, καὶ τεταραγμένους προσβάλλει καὶ φονεύουσιν ἀλλήλους. [o] προσφέρουσι δ' αὐτοῖς καὶ οἱ πρότερον εἰς τε τοὺς ὑπονόμους καὶ [p] εἰς τὰ σπήλαια συμφυγόντες, ἀκούσαντες ὅτι νικᾷ Σάουλος. γενομένων δὲ ὡς μυρίων ἤδη τῶν Ἑβραίων, διώκει τοὺς πολεμίους κατὰ πᾶσαν ἐσκορπισμένους τὴν χώραν. εἴτε δὲ ὑπὸ τῆς ὅτι τῇ νίκῃ χαρᾶς οὕτω [q] ἀλόγως γενομένης· συμβαίνει γὰρ μὴ κρατεῖν τοῦ λογισμοῦ τοὺς ὅτων εὐτυχήσαντας· εἴθ' ὑπὸ ἀγνοίας, εἰς δεινὸν περιίπτει, καὶ πολλὴν [r] ἔχει κατάμεμψιν ἔργον. βουλόμενος γὰρ [s] αὐτὸς τιμωρῆσαι, καὶ

[a] Πάντη *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* [b] Ita cum quatuor *MSS.* articulatius & definite. in *Editis*, *Aliisque* ὁ & τὸν desiderantur. Forsan tamen cum *Vet. Interpr.* legendum, ὡς ἂν ἴδωσιν οἱ τὸν π. Ιωνάθην, παριόντα τὸν ὁπλοφόρον &c. [c] Ὑπολαμβάνου *Big. Samb. & Vet. Interpr.* Ibidem *Hen. & Busb.* compendio ὑπολαπτίου, *Zonaraque* verbo alio νομιζόν. [d] Ὑποστρέψωμεν legit *Schotanus* in *Bibl.* Tom. 2. p. 576. [e] Προσίναι *Vat.* & mox τὸν Ιωνάθην. [f] Ita in sex *MSS.* in *Editis* ἤλθετε. [g] Τιμωρησώμεθα *Vat.* [h] Illud τῆς ex *MSS.* quod deerat in typis. [i] Ἀνεχώρησεν *Samb.* [k] Ita in sex *MSS.* & *Zonara.* in *Editis* tamen ὡς desideratur. [l] Aut cum *Big.* & *Samb.* ἠγέμωνεν, forma Attica & energetica. τὰς λοιπὰς ὁπλους *Hen.* & *Busb.* ad sensum ipsum. [m] Καὶ γὰρ οὐκ ἔκαζον, & dein τοὺς δύο μόνους *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Ὁπλοφόρον καθεσμένον ἀπεῖναι *Vat.* [o] Ita *Basil.* & *MSS. Gen.* προσφύγουσι *Epiphan.* προστίθεντο *Zon.* Quinimo hac causa apud *Hesychium* lege, προσφεῖναι (non προσφαίνουσι) προσθάλλουσι, προσιέναι. [p] Illud εἰς non agnoscit *Vat.* [q] Ita cum *Big.* & *Samb.* vel, si malis, παραλόγως γενομένης cum *Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὕτω γενομένης. [r] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἂν ἴσχει τὸ μέμψιν *Basil.* & *G.* pro ἀνέχει κατάμεμψιν. [s] Ἑαυτὸν τι *Samb.* βουλόμενος γὰρ Σαοὺλος πατρὸς τιμᾶ. legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *volens autem Saulus funditus interimere Palæstinos.*

[a] Παίσου-

καὶ δίκλω ἀπολαβεῖν τῶν Παλαιστίνων, ἐπαρᾶται τοῖς Ἑβραίοις· ἵν' εἴ τις ἀποχόμβος ᾖ φονεύειν τοὺς ἐχθροὺς φάγοι, καὶ μὴ μέχρις ἧς νὺξ ἐπελθοῦσα τὴν ἀναιρέσεως καὶ τὴν διώξεως αὐτοὺς παύσῃ τὸν πολεμίων, ὧντος ἐπάρατος ἦ. ἧς δὲ Σαοὺλος τοῦτο φήσαντος, ἐπεὶ κατά τινα [b]δρυμῶνα ἐγένοντο βαθεῖ καὶ μελισσῶν γέμοντα, τὴν Ἐφραϊμὺ κληρυχίας· ὁ ἧς Σαοὺλος παῖς, οὐκ ἐπακηκοὼς τὴν ἧς πατρὸς ἀρᾶς, οὐδὲ τὴν ἐπ' αὐτῇ ἧς πλήθους ὁμολογίας, ἀποθλίψας τι κηρίον ἧς μέλιτος ἤσθιε. μεταξὺ δὲ γνοὺς, ὅτι μὴ δεινῆς ἀρᾶς ὁ πατὴρ ἀπεῖπεν γεύσασθαί τινα τροφῆς ἡλίου δυσμῶν, ἐσθίων μὲ ἐπαύσατο. ἔφη δὲ οὐκ ὀρθῶς τοῦτο κωλύσαι τὸν πατέρα· μὴ μείζονος γὰρ ἰσχύος ἂν καὶ προθυμίας διώκοντας, εἰ τροφῆς μετελάμβανον, πολλῷ πλείονας καὶ λαβεῖν τῶν [c]ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.

γ'. Πολλὰς δ' οὖν κατακόψαντες μυριάδας τῶν Παλαιστίνων, δείλης ὀψίας ὅτι μάλιστα γράτοπέδου τὸν Παλαιστίνων τρέπονται· καὶ λείαν πολλὴν καὶ βοσκήματα λαβόντες κατασφάζουσι, καὶ [d]σὺν αἵματι κατήσθιον. [e]ἀπαγγέλλεται δὲ τῷ βασιλεῖ ὑπὸ τῶν γραμματέων· ὅτι τὸ πλῆθος εἰς τὸν Θεὸν ἁμαρτάνει θύσαν, καὶ πρὶν ἢ τὸ αἷμα καλῶς ἀποπλυῦναι καὶ τὰς σάρκας ποιῆσαι καθαρὰς, ἐσθίον. καὶ ὁ Σαοὺλος κελεύει κυλισθῆναι λίθον μέγαν εἰς μέσον· καὶ κηρύσσει θύειν [f]ἐπ' αὐτῷ τὸν ὄχλον τὰ ἱερεῖα, καὶ τὰ κρέα μὴ σὺν τῷ αἵματι [g]δαίνυσθαι. τοῦτο γὰρ οὐκ εἶναι τῷ Θεῷ κεχαρισμένον. τοῦτο δὲ πάντων κτλ ἢ προστάξαι τοῦ βασιλέως ποιησάντων, ἵδρυσεν οἶκον βωμὸν ὁ Σαοὺλος, καὶ ὁλοκαύτωσεν οἶκον ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ. τοῦτον πρῶτον βωμὸν κατεσκεύασεν.

ritasque pœnas à Palæstinis repetere, imprecatur Hebræis; ut si quis à cæde hostium desistens cibum capiat, antequam nox superveniens eos ab hostibus occidendis & persequendis depulerit, hic ipse diris devoveatur. Cum vero Saulus hoc pronunciasset, postquam in sylvam quandam sortis Ephraïmiticæ, densam & apibus abundantem, venerant; Sauli filius, qui nihil de patris imprecatione inaudierat, quodque populus in eam consensisset, de melle è favo quodam expresso edebat. Interea autem cognito, patrem diris gravibus interdixisse, ne quisquam ante solis occasum cibum gustaret, ab esu quidem abstinuit. At dicebat haud recte patrem istud vetasse: nam majore cum vi & alacritate insequentes, si aliquantulum cibo refecti essent, multo plures ex hostibus caperent & ferro perimerent. *Saulus edicit, ne quis ante vesperum cibum caperet.* 1 *Reg.* c. 14.

3. Itaque cæsis Palæstinorum multis myriadibus, sub vesperam *demum* ad castra diripienda se convertunt: cumque multum prædæ & pecora *quamplurima* cepissent, mactant, atque illa cum sanguine comedebant. Regi autem à scribis nunciatur, militum vulgus inter sacrificandum in Deum peccare; quod, antequam sanguis prorsus ablueretur, carnesque purgarentur, edere sustinerent. Tum Saulus jubet saxum ingens in medium advolvi: edicitque turbæ, ut super illud victimas offerrent, & carnibus cum sanguine non vescerentur. illud enim Deo nequaquam gratum esse. Cum autem hoc omnes ex edicto regis præstitissent, illic Saulus aram exstruit, ibique Deo solidum super eam litat sacrificium. Hæc prima erat ara à Saulo constructa. *Milites vescuntur carne cum sanguine.* 1 *Reg.* c. 4.

δ'. Ἄγειν δ' εὐθὺς ὅτι τὸν παρεμβολὴν τῶν πολεμίων, ὅτι τὸ διαρπαγὴν τῶν ἐν αὐτῇ, [b]βουλόμενον πρὶν ἡμέρας, καὶ τῶν σφετέρων οὐκ ὀκνούντων ἕπεσθαι, πολλὴν δ' εἰς ἃ [i]προστάξει προθυμίαν ἐνδεικνυμένων, κελεύσας ὁ βασιλεὺς [k]Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα, ἐκέλευσεν αὐτὸν γνῶναι, εἰ δίδωσιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, καὶ συγχωρεῖ βαδίσασιν ὅτι τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν ἁλῶναι τοὺς ἐν αὐτῷ τυγχάνοντας. εἰπόντος δὲ τοῦ ἱερέως, μὴ [l]ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν· "ἀλλ' οὐ δίκα [m]αἰτίας, εἶπεν "ὁ Σαοὺλος, πυνθανομένοις ἡμῖν φανεὶς οὐ δίδωσιν ὁ Θεός· "ὃς προεῖπεν [n]αὐτὸς προμηνύσας πάντα, καὶ [o]μηδ' [c]ἐπερωτῶσιν ἔφαινε λέγων. ἀλλ' ἔστι τι λανθάνον ἐξ ἡμῶν "ἁμάρτημα [p]πρὸς αὐτὸν αἴτιον τῆς σιωπῆς. καὶ ὄμνυμί γε τοῦτον αὐτοῦ μὲν κἂν ὁ παῖς ὁ ἐμὸς Ἰωνάθης "ᾖ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο ἐργασάμενος, [q]ἀποκτείνειν αὐτὸν, "καὶ τοῦ Θεοῦ ὅπως ἱλάσασθαι· ὡς ἂν εἰ μὴ παρ' ἀλλοτρίου, "καὶ μηδὲν ἐμοὶ προσήκοντος, τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ δίκλω ἀπέλαμβανον". ἧς δὲ πλήθους τοῦτο ποιεῖν ὀμοσάντος, παραχρῆμα πάντας ἵδρυσεν εἰς ἕνα τόπον. ἴσασι δὲ καὶ αὐτὸς σὺν τῷ παιδὶ κατ' ἄλλο μέρος, καὶ κλήρῳ τὸ ἁμαρτηκὸς μαθεῖν ἐπέζητει. καὶ λαγχάνει δεκτὸν [r]αὐτὸς

4. Volens autem è vestigio *suos* in hostium castra educere, ad ea priusquam illucesceret diripienda, præsertim cum milites *eum* sequi non gravarentur, sed magnam ad jussa ejus exsequenda præ se ferrent alacritatem, rex, accito Achitobo pontifice, jussit eum rescire, an permitteret illis Deus, concederetque ad castra hostium profectis, ut omnes in iis repertos occiderent. Cum vero dixisset pontifex, nolle Deum responsum reddere: "at "jam non sine causa, inquit Saulus, scisciitan"tibus nobis oraculum non edit Deus; qui an"tea ipse prænunciabat omnia, & ne interro"gantes quidem occupabat. sed occultum est "aliquod in eum delictum nostrum hujusce "silentii causa. Equidem per hunc ipsum ju"ro, me certe, si vel Jonathas filius meus hu"jus peccati auctor fuerit, *omnino* eum inter"fecturum, atque hac ratione Deum placatu"rum; non secus ac si ab alieno, & nulla me"cum necessitudine conjuncto, hanc ob rem "supplicium sumerem". At cum multitudo, ut hoc faceret, exclamasset, illico omnes in unum locum statuit: ipse vero cum filio ex altera parte sistitur, & sortibus quis in culpa esset scire quærebat. Fitque ut sors Jonatham *Deus consulenti Saulo nihil respondet ob gustatum à Jonatha mel.*

fontem

a Παύσει *Busb.* & *Hen.* ut & φάγει paulo ante. παύσει *Zonaras.* ἀπαύσει *Big.* & *Samb.* *b* Δρυμὸν *Big. Samb.* & *Vat.* *c* Ἐχθρῶν αὐτῶν *Vat.* *d* Ἐσαρκας *Big.* & *Samb.* *e* Ἀπηγγίλθαι *Vat.* *f* Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Basil.* & *G.* *g* Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori. *h* Βουλόμενον τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.* *i* Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* προστάξει in *Editis.* κελεύει *Busb.* *k* Ἀχίαβον τὸν ἱερέα αὐτὸν *Vat.* Ἀχίαν volo cum *Seldeno* in lib. *de Succeſs. in Pontif.* c. 3. *l* Ἀποκρίνασθαι *Vat.* *m* Αἰτίας τινὸς *Big. Samb.* & *Vat.* *n* Ita cum *Big. Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Aliisque.* *o* Μηδ' ἐπερωτήσασιν φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.* *p* Τῆς δὲ Θεοῦ σιωπῆς αἴτιον *Glycas*, qui mox habet ἐν pro ἢ & ἱλάσασθαι pro ἱλάσασθαι. *q* Mallem ἀποκτιννῦν. *r* Ὠὐτὸς *Samb.* correptione Attica. ἔτ@· *Big.* & *Vat.*

Jonatham jubet Saulus morte affici: sed prohibe. e milites. 1 *Reg.* c. 14.

fontem videri indicaret. Interrogatus autem à patre, quid feciſſet, & qua re deliquiſſet, cujuſve in vita agenda maleficii aut impietatis ſibi conſcius eſſet; "Pater, inquiebat, aliud "quidem nihil *perpetravit*, niſi quod heſterno "die, dum hoſtes perſequitur, de favo degu- "ſtaverit, exſecrationis ejus atque juramenti "ignarus". Saulus vero jurat, ſe, quod generis & naturæ illecebris jusjurandum prætulerit, illum occiſurum. Ille vero mortis intentatione nihil terretur: ſed cum ſe in medio conſtituiſſet generoſe & magnanime, "ne "ego quidem, inquit, obſecrabo te, pater, ut "mihi parcas. Dulciſſima mihi mors eſt; quam "& pro tua pietate obiri contingit, & poſt "victoriam *adeo* ſplendidam. Maxima enim "conſolatio eſt, Hebræos relinquere Palæſtino- "rum victores". Hiſce indoluit populus univerſus, ejuſque vicem miſeratus eſt: ac juravit, haud laturos ſe ut occidatur Jonathas, victoriæ auctor. Atque ita quidem ipſum à patris exſecratione vindicarunt. illi vero vota Deo faciunt pro juvene, ut ei peccatum remittere dignaretur.

ἐῖ) Ιωνάθης. ἐπερωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς [a]τί πεποίηκε καὶ πεπλημμέληκε, καὶ τί [b]περὶ τὸν βίον ὀδὲ ὀρθῶς ὐδὲ ὁσίως [c]αὐτῷ ξαφαξαμψῳ συνέγνωκε· "πάτερ, ἔιπεν, ἄλλο μὲν ὐδέν, [d]ὅτι δ' ἐχθὲς "ἀγνοῶν τὴν ἀρὰν αὐτὸν καὶ τὸν ὅρκον, μεταξὺ διώ- "κων τοὺς πολεμίους ἐγεύσατο κηρίου". Σάυλος δ' [e]ἀποκτείνειν αὐτὸν ὄμνυσι, καὶ τὴν γενέσεως καὶ [f]τὴν φύσεως τῶν φίλτρων περιπίσας τὸν ὅρκον. ὁ δ' ὐ καταπλήττεται τὴν ἀπειλὴν τοῦ θανάτου. φρονησάμενος δὲ εὐγενῶς καὶ μεγαλοφρόνως, "ὐδ' ἐγώ σε, φησίν, ἱκετεύ- "σω φείσασθαί μου πάτερ. [g]ἥδιστος δέ μοι ὁ θάνα- "τος, ὑπέρ τε τῆς σῆς εὐσεβείας γινόμενος καὶ ὅτι νίκη "λαμπρᾷ. μέγιστον γὰρ παραμύθιον τὸ καταλιπεῖν "Εβραίους Παλαιστίνων κεκρατηκότας". ὅτι τούτοις ὁ λαὸς πᾶς ἤλγησε καὶ συνέπαθεν· ὥμοσέ τε μὴ περιόψεσθαι τὸν αἴτιον τῆς νίκης Ιωνάθην [h]ἀποθανοῦντα. καὶ τὸν μὲν ὅπως ἐξαρπάζουσι τοῦ πατρὸς ἀρᾶς· αὐτοὶ δὲ εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου ποιοῦνται τῷ Θεῷ, ὡς αὐτὸν ἀπολύσαι τοῦ ἁμαρτήματος.

Sauli bella ejuſque genus. 1 *Reg.* c. 14.

5. Tum Saulus in urbem ſuam reverſus eſt, cæſis circiter ſexaginta millibus hoſtium. Feliciter deinde regnavit: ac gentes finitimas bello adortus, & Ammanitas & Moabitas & Palæſtinos, Idumæos etiam & Amalecitas, Sobæque regem ſubigit. Habuit autem Saulus liberos, tres quidem mares, Jonatham & Jeſum & Melchiſum; filias vero, Merobam & Michalam. At ei dux exercitus erat Abenarus patrui filius. ille vero Nerus vocabatur. Nerus autem & Ciſes, pater Sauli, fratres erant, & Abieli filii. Abundabat autem & Saulus curribus & equitatu: & cum quibuſcunque bellum geſſerit, victor diſcedebat: auctor etiam erat ut Hebræis proſpere res ſuccederent; eoſque ad magnam felicitatem perducebat, aliiſque gentibus potentia ſuperiores reddidit. Quin & juvenes, quoſcunque proceritate & magnitudine præcellere animadvertit, in corporis cuſtodes ſibi adſciſcebat.

ε'. Καὶ ὁ Σάυλος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἀναστρέψας, ἀφαφθείρας ὡσεὶ μυριάδας ἐξ τῶν πολεμίων. βασιλεύει δὲ εὐτυχῶς· καὶ, τοὺς πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν πολεμήσας, χειροῦται [i]τό τε Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Παλαιστίνους, [k]Ιδυμαίους, Αμαληκίτας τε καὶ τὴν βασιλέα τοῦ [l]Σωβᾶ. ἦσαν δὲ παῖδες αὐτῷ, τρεῖς μὲν ἄῤῥενες, Ιωνάθης καὶ [m]Ιεσοῦς καὶ [n]Μέλχισος· θυγατέρες δέ, [o]Μερόβη καὶ [p]Μιχάλα. στρατηγὸν δὲ εἶχε, τὸν δ' θείου παῖδα [q]Αβίναερον. Νῆρος δ' ὀνομος ὠνόμαστο. Νῆρος δὲ ἦ [r]Κίσης ὁ Σαύλου πατὴρ, ἀδελφοὶ ἦσαν, υἱοὶ δὲ [s]Αβίηλου. ἵππων δὲ καὶ πλῆθος ἁρμάτων Σαύλῳ καὶ ἱππέων. [t]ὃς δ' ἂν [u]πολεμήσειε, νικήσας ἀπηλλάσσετο· καὶ τοὺς Εβραίους [x]εἰς εὐπραγίας καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας προήγαγετο, ἢ τῶν ἄλλων ἀπέδειξεν ἐθνῶν [y]δυνατώτατους. τῶν δὲ νέων [z]τοὺς δὴ μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντας φύλακας τοῦ σώματος ἐποιεῖτο.

VIII. CAP. VII. ι' ΚΕΦ. ζ'. ιη'.

Saulus cum Amalecitis bella gerit, deque iis victoriam reportat.

Σαύλ προς. Αμαληκίτας πόλεμει καὶ νίκη.

Samuelus jubet Saulo, ut Amalecitas adoriatur, eoſque cum ſuis omnibus exitio daret. 1 *Reg.* c. 15.

SAmuelus autem cum ad Saulum veniſſet, à Deo ad ipſum ſe miſſum eſſe dicebat; ut illum commoneret, quod Deus eum

Σαμύηλος [a]δὲ παραγενόμενος πρὸς τὸν Σάυλον, [b]πεμφθῆναι πρὸς αὐτὸν ἔφασκεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅπως αὐτὸν ὑπομνήσῃ, ὅτι βασιλέα προκείνας

a Illa τί πεποίηκε καὶ (quæ deerant in *Editis*) repoſui ex quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* *b* Παρὰ τὸν βίον *Big. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda. *c* Sic cum *Samb.* & *Vat.* qui etiam habet ἁφαπταγμενῳ. In *Gen.* *Aliiſque* αὐτῷ. *d* Οτι ὃ χεῖς in pleriſque *MSS.* *e* Mallem cum *Zonara* ἀποκτιννειν. *f* Ita cum *Vet. Interpr.* cui favent *Codd. MSS.* nam τὴν φύσεως τῶν φιλτρων ἐπιμνησθεὶς τὸν ορκον habet *Vat.* φύσεως τῶν φιλτρων ἐπιμνησθεὶς *Big.* & *Samb.* in *Editis* τὴν φύσεως καὶ τῶν φιλτρων περιπίσας τὸν ὅρκον. *g* Sic cum *Big. Samb.* & *Epiphanio.* ἡδίστος δέ μοι θάνατος, ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας *Vat.* ὑπέρ τε τῆς εὐσ. *Baſ.* ὑπέ τε τῆς εὐσεβ. *Gen.* *h* Ita cum quinque *MSS.* ἀποθανουσα *Baſ.* & *G.* *i* Sic *MSS.* in *Editis* τὸ Αμμ. *k* Ιδυμαίους τε καὶ Αμαληκίτας καὶ *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. Verum *Amalecitas* jam præteriit *Vet. Interpr.* Hos tamen commemorat *Zonaras*, Codicis Sacri paulo obſervantior. *l* Ita cum Cl. *Boſio* ex *Bibliis Hebr.* neque multum abludit τὸν Σωβὰ *Vat.* aut Σωβὰ in LXXII. & *Zonara.* aut denum *Suba* & *Soba* in *Epiphanii* Codicibus. Verum τὸν Ωβὰς in *Editis*, & τὸν Ωβᾶς *Samb. Hen.* & *Busb.* articulo defraudante loci nomen. *m* Ita malim quam Ιησοῦς cum *Editis.* Ισουὲ *Samb.* Ισσιὲ & Ισσυεὶ in LXX. *n* Μάλχισος *Vat.* Μαλχισεὶ & Μελχισὰ in LXX. *o* Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Μιρρὸ. *p* Sic volui ex Hebraïco *Michal.* Μιψχόλη *Vat.* Μελχωὰ *Simb.* Μιχαὰλ *Baſ.* & *G.* Μελχὰλ LXX *q* Eo modo (ut ſupra, p. 230. v. 49.) cum *Baſ.* & *G.* Rectius forſan (ex Αβεννηρ in LXX.) Αβεννηρον cum *Big. Samb. Vat.* & *Hen.* aut Αβωνηρον cum *Busb.* *r* Sic ex p. 233. v. 34. Κὶς in *Editis.* Verum varie in *MSS.* Κεις, Κὶς, Κίσις & Κῆσις. *ſ* Ita ex Αβιὴλ LXX. & *Abiel.* apud *Biblia Hebr.* & *Epiphanium.* Αβιὴλ aut Αβηλὶ tam in *MSS.* quam *Editis Joſephi.* *t* Eo modo *Samb.* & *Vat.* more *Flavii.* εἰς δ' ἂν in *Editis*, *Aliiſque.* utrumque probum. *u* Πολεμήσας νικήσειε τοῦτο ποιῶν ἀπηλλάσσετο *Vat.* *x* Εἰς εὐπραγίαν *Hen. Busb.* & *Vat.* *y* *Al.* δυνατωτέρους. *z* Τὸς δὲ τὴν *Samb.* rotunde. *a* Δὴ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

a Γίνεσθ

πρὸς ἐκείνας αὐτὸν ἁπάντων ὁ Θεὸς ἀπέδειξε, καὶ ἵνα τοῦτο πείθεσθαι καὶ κατήκοον αὑτῷ [a] γενέσθαι, ὡς αὐτὸς μὲν ἔχοντα τὴν τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν, αὐτὸν δὲ Θεοῦ καὶ τὴν κατ' ἐκείνου καὶ πάντων ὅλων πρόνοιαν. λέγειν τοίνυν ἔφασκε τὸν Θεὸν, "ἐπεὶ πολλὰ κακὰ τοὺς Ἑβραίους "Ἀμαληκῖται διέθηκαν τῇ τὴν ἔρημον, ὅτε ἐξελθόντες "ἀπ' Αἰγύπτου εἰς τὴν νῦν κατάρχουσαν αὐτοῖς ἐστέλ- "λοντο χώραν, [b] κελεύω πολέμῳ τιμωρησάμενον τοὺς "Ἀμαληκίτας, καὶ κρατήσαντα, [c] μηδένα αὐτῶν ἐπι- "λιπεῖν, ἀλλὰ πάσης [d] διελθεῖν ἡλικίας, ἀρξαμένους "ἀπὸ γυναικῶν κτείνειν καὶ νηπίων· καὶ τοιαύτην ὑπὲρ "ὧν τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰργάσαντο τιμωρίαν ἀπολα- "βεῖν. φείσασθαι δὲ μήθ' ἑπομένων μήτε τῶν ἄλλων βο- "σκημάτων εἰς ὠφέλειαν καὶ κτῆσιν ἰδίαν, ἅπαντα δ' [e] ἀνα- "θεῖναι τῷ Θεῷ· καὶ τὸ Ἀμαλήκου ὄνομα ταῖς Μωϋσέως "κατακολουθήσαντα ἐντολαῖς ἐξαλεῖψαι.

β'. [f] Ὡμολόγει δὲ ποιήσειν Σάουλος τὰ προσταττόμενα· τὴν δὲ πειθαρχίαν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν οὐκ εἰς τοῦτο ποιήσασθαι τὸν πρὸς τοὺς Ἀμαλεκίτας [g] στρατὸν λογιζόμενος εἰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτοιμότητα καὶ τὸ τάχος ἀναβολῆς καὶ προθέσεως ἔτι μᾶλλον ἐμφανίζει. [h] ἀθροίζει τε πᾶσαν τὴν δυνάμιν· καὶ ταύτην ἐξαριθμήσας εἰς Γαλγάλοις, εὑρίσκει τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔξω τῆς Ἰούδα φυλῆς πρὸς τετρακόσιαν μυριάδας. [i] ἤδη γὰρ ἡ φυλὴ καθ' αὑτὴν ὄντι στρατιῶται τριάκοντα μυριάδες. Σάουλος δὲ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν Ἀμαληκιτῶν [k] χώραν, ἐνέδρας πολλὰς καὶ λόχους ὅπου τὸ χείμαρρον πίνουσιν· ὡς μὴ μόνον ἐκ φανερᾶς μαχομένους αὐτοὺς κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ μὴ προσδοκῶσι κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑποπίπτειν, καὶ κυκλουμένους ἀναιρεῖν. καὶ δὴ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην, [l] τρέπεται τοὺς πολεμίους· καὶ διαφθείρει πάντας, φεύγουσιν ἑπακολουθῶν. ὡς δ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον αὐτῷ κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προφητείαν ἐχώρησε, ταῖς πόλεσι τῶν Ἀμαληκιτῶν προσέβαλε· καὶ τὰς μὲν μηχανήμασι, τὰς δὲ ὀρύγμασιν ὑπονόμοις καὶ τείχεσιν ἔξωθεν ἀντοικοδομημένοις, τὰς δὲ λιμῷ καὶ δίψει, τὰς δ' ἄλλοις πόροις ἐκπολιορκήσας καὶ λαβὼν κατὰ κράτος, ὅπου σφαγὴν γυναικῶν καὶ νηπίων ἐχώρησεν· οὐδὲν ὠμὸν οὐδ' ἀνθρωπίνης σκληρότερον ἁπλῶς προσφέρεσθαι φύσεως ἡγούμενος. πρῶτον μὲν, πολεμίοις ταῦτα δρῶν· ἔπειτα [m] προστάγματι Θεοῦ, ᾧ τὸ μὴ πείθεσθαι κίνδυνον ἔφερε. λαμβάνει δὲ καὶ τὸν βασιλέα [n] τῶν ἐχθρῶν Ἀγαγον αἰχμάλωτον. ὃν θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, σωτηρίας ἄξιον ἔκρινεν· οὐκ ἐπὶ τούτοις ποιῶν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, πάθει δὲ νικώμενος ἰδίῳ, καὶ χαριζόμενος ἀκαίρως τοῖς ὠμοῖς· οὐκ ἔσχεν ἀκίνδυνον ἐξουσίαν οἴκτου. ὁ γὰρ Θεὸς ὅλως ἐμίσησε τὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν ἔθνος, ὡς μηδὲ νηπίων φείσασθαι κελεῦσαι, πρὸς ἃ μᾶλλον ἔλεος γίνεσθαι πέφυκε. Σάουλος δὲ, [p] αὐτὸν τὸν βασιλέα, καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν εἰς

cæteris omnibus prælatum crearit regem; atque adeo par esse ut obtemperet, moremque ei gerat, quoniam ipse quidem gentium habeat imperium, Deus vero ipsius esset & rerum omnium dominus. Ajebat igitur sic dixisse Deum, "quandoquidem Amalecitæ He- "bræos in deserto multis affecerint injuriis, "cum ex Ægypto egressi in eam quam nunc "tenent regionem contenderent, jubeo, ut "bello Amalecitas persequutus, & victoria "potitus, neminem eorum *superstitem* relin- "quat; sed in omnem grassandum ætatem, "incipiendo à mulierum internecione & in- "fantium: atque hujusmodi pœnas ab iis pro "malis majoribus nostris illatis exigendas esse. "ac ne jumentis quidem aliisque pecudibus "parcendum, emolumenti sui gratia & pos- "sessionis, sed omnia Deo sacranda esse; at- "que Amaleci nomen, sicuti Moyses præce- "perat, penitus delendum.

2. Et Saulus quidem pollicitus est se jussa exsecuturum: ratus vero suam erga Deum obedientiam non in eo solum spectari, quod exercitum in Palæstinos educeret; præterea promptitudinem suam & celeritatem, rem nihil differendo, magis etiam ostendit. Imo copias suas omnes colligit: iisque in Galgala recensitis, Israëlitas absque tribu Judæ comperit esse circiter quadringenta millia. nam & tribus ista separatim habuit triginta millia. Saulus autem, facta irruptione in Amalecitarum regionem, multas insidias & cohortes apud fluvium collocat: ut non solum marte aperto eos infestaret; sed ex improviso etiam per vias illos adoriretur, & circundatos opprimeret. Ac cum acie concurreret cum illis, hostes in fugam vertit: atque ad unum omnes perimit, dum fugientes insequeretur. Posteaquam vero illo incœpto prospere ex Dei prædictione successit, Amalecitarum urbes invadebat: ac cum alias quidem stratagematis, alias vero suffossionibus cuniculosis, & externis operibus è regione structis, alias autem fame & siti, alias denique modis aliis expugnasset ac vi in potestatem suam redegisset, ad cædem feminarum etiam & puerorum processit; nihil existimans se crudele, aut naturæ humanæ adversum in eo facere. primum quidem, quod hostes erant, in quos id fiebat; dein Dei jussu id exsequebatur, cui non obtemperare periculosum erat, Quin & Agagum hostium regem captivum ducit. cujus pulchritudinem & proceritatem corporis admiratus, dignum qui servaretur judicabat: non jam hoc faciens ex voluntate Dei, sed proprio victus affectu; & misericordiæ, ubi ei non integrum erat sine periculo, intempestive cedens. Deus enim adeo gentem Amalecitarum odio habuit, ut jusserit ne infantibus quidem parcere, ad quos miserandos sumus procliviores. Saulus autem eorum regem, Hebræis etiam malorum omnium

Saulus, præcepti divini immemor, capta servari & ferri jubet, interque ea Agagum regem. 1 *Reg.* c. 15.

omnium

a Γίνεσθαι *Big. Samb. & Vat.* *b* Κελεύει *Vat.* *c* Ita cum *Samb. & Vet. Interpr.* μηδὲν αὐτῶν in *Ediis, Aliisque.* *d* Vel διελθεῖν cum *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. *e* Ita ut decuit, in quatuor *MSS.* ἀναθῆναι perperam in *Ediis, Aliisque.* *f* Sic *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* in *reliquis* ὁμολογεῖ. *g* Στρατείαν *Big. & Samb.* *h* Ἀθροίζεται πᾶσαν *Vat.* *i* Ita *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* ἢ ἤδη φυλὴ &c. *Basil. G. Aliique.* Ibidem καθ' αὑτὴν εἶχε στρατιώτας τριακοσίους *Vet. Interpr.* *k* Vox χώραν deest *Vat.* & commode abesse potest. *l* Τρέπει *Busb. & Hen.* atque mox προσέβαλεν. *m* Προστάγματι θεοῦ *Vat.* *n* Ita in quinque *MSS.* τὸν ἐχθρὸν *Basil. G. & Vat.* *o* Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς *Vat.* *p* Αὐτὸν τὸν βασιλέα *Samb.* emphasi quadam. Ἀγαγον τὸν βασιλέα jam olim viderat *Epiphanius.*

omnium auctorem ſervavit; eorum quæ præceperat Deus parum memor, dum majoris faceret hoſtis pulchritudinem. Et ſimiliter ac ipſe peccavit etiam populus. nam & illi jumentis & pecoribus pepercerunt, eáque *ſibi* diripuerunt, etiamſi juſſerat Deus nequid eorum conſervarent: imo & alias res divitiaſque exportarunt. Si quid vero poſſidere vix operæ pretium eſſet, corruperunt.

Sicimitarum genti parcitur.

3. Cum autem Saulus ſubegiſſet univerſos, quotquot à Peluſio in Ægypto pertingunt uſque ad mare Rubrum, terram hoſtilem *omnem* devaſtavit, ſola Sicimitarum gente intacta. illi enim in Madianiticæ regionis meditullio habitarunt. Hos vero, antequam acie decertaret, nunciis miſſis admonuit ut ſecederent, ne calamitatem cum Amalecitis participarent. erat enim cur eos incolumes vellet, propter neceſſitudinem quæ illis cum Raguelo Moyſis ſocero intercedebat.

Deus offenſus ad Samuelem dicit, pœnitere ſe quod Saulum regem conſtituerit. 1 Reg. c. 15.

4. Et quidem Saulus, ac ſi nihil eorum neglexerit, quæ ei, bellum contra Amalecitas illaturo, in mandatis dederat propheta, ſed quaſi omnibus iſtis curatis præſtitiſque ex hoſtibus victoriam eſſet adeptus, domum reverſus eſt cum gaudio ob res proſpere geſtas. Deus autem regis Amalecitarum incolumitatem graviter fert, & prædam pecudum à populo abactarum; quod ipſo non permittente hæc feciſſent. Nam indignum eſſe exiſtimabat, quod cum hoſtes quidem, ipſo vires largiente, viciſſent & ſuperaſſent, illum tamen *contemptui haberent & negligerent, neque ut regem humanum tractarent. Samuelo igitur prophetæ dicebat, ſe pœnitere creati regis Sauli, *utpote* qui non curet ſua mandata exſequi, ſed malit agere quod lubet. His auditis Samuelus vehementer conturbatus eſt; atque in animum induxit tota nocte Deum comprecari, ut cum Saulo in gratiam rediret, eique non ſuccenſeret. At ille, quantumlibet à propheta rogatus, veniam Saulo nequaquam annuit: quod non juſtum exiſtimarit, *hujuſmodi* peccata *alterius* precibus condonare. non enim aliunde magis naſcuntur, quam ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis & benignitatis gloriam aucupantur, non animadvertunt ſe peccandi anſam dare. Cum igitur Deus preces prophetæ non admitteret, & certum eſſet eum nolle ſententiam mutare, prima luce Samuelus ad Saulum Galgalis tum agentem proficiſcitur. Illo vero conſpecto, rex ad eum *protinus* accurrit; & cum eum ſalutaſſet, Deo, inquit, gratias ago, qui mihi victoriam dedit: omnia vero, quæ ille imperaverat, peracta eſſe. At Samuelus ad hæc ſubjiciens, dicebat, quî fit igitur, ut vocem pecudum & jumentorum in caſtris audiam. Ille vero reſpondit, populum ea in vi-

Ἑβραίους κεκτῶν ἴσωσον. [a] τῆς μνήμης δὴ ἐπέσυλεν ὁ Θεὸς τὸ ἴδιον πολεμίου κάλλος ὑπὸ τοῦ προφήτου παιδαγώγημα. συνεξήμαρτε δ' αὐτῷ καὶ τὸ πλῆθος. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν βοσκημάτων ἐφείσαντο καὶ διήρπασαν, μὴ τηρεῖν αὐτὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τάτε ἄλλα χρήματα καὶ τὸ πλεῖστον ἐξεφόρησε. εἰ δέ τι μὴ ἀνοδυνῆς [b] ἄξιον ἦν ὥστε κτήσασθαι, διέφθειραν.

γ'. Νικήσας δὲ Σαοὺλ ἅπαντας, τοὺς ἀπὸ Πηλουσίου τῆς Αἰγύπτου κατοικοῦντας ἕως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, διέφθειρε [c] τὴν τοῦ πολεμίου, παραλιπὼν τὸ τῶν Σικιμιτῶν ἔθνος. οὗτοι γὰρ ἐν τῇ Μαδιηνῇ χώρᾳ μέσοι κατῴκηντο. πρὸ δὲ τῆς μάχης πέμψας παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀναχωρεῖν, μὴ τοῖς Ἀμαληκίταις κοινωνήσωσι [d] συμφορᾶς. συγγενεῖς γὰρ αὐτοὺς ὄντας Ραγουήλου τοῦ Μωϋσέως πενθεροῦ, σώζειν αὐτοῖς [e] ἔχειν.

δ'. Καὶ Σαοὺλ μὲν, ὡς μηδενὸς παραλυσας ὧν ὁ προφήτης ἐπέσταλτο μέλλοντι τὸν Ἀμαληκίτας ἀφέρειν πόλεμον, ἀλλ' ὡς ἅπασιν ἐκείνοις ἀκριβῶς περιφυλαγμένοις νενικηκὼς τοὺς πολεμίους, ἀνῆλθε [f] πρὸς αὐτὸν ὑπέρφρων, χάριν ἔχων ὅτι τοῖς κατορθωθεῖσιν. ὁ δὲ Θεὸς ἄχθη ὅτι τε τὴν τοῦ Βασιλέως τῶν Ἀμαληκιτῶν σωτηρίαν, καὶ τὴν τῶν βοσκημάτων ἁρπαγὴν τοῦ πλήθους· ὅτι μὴ συγχωρήσαντος αὐτῷ ταῦτ' ἐπράχθη. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο, νικᾶν μὲν καὶ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ἐκείνους τὴν ἰσχὺν διδόντος αὐτοῖς, καταφρονεῖσθαι δὲ καὶ [g] προσκρούεσθαι, μηδὲ ὡς ἄνθρωπον βασιλέα. μεταμοῦν οὖν ἔλεγε πρὸς τὸν προφήτην Σαμουήλον, ὅτι τὸν χειροτονήσας βασιλέα τῶν Σαοὺλ, μηδὲν ὢν αὐτὸς [i] κελεύοις πρᾶττοντα, τῇ δ' οἰκείᾳ βουλήσει χρώμενον. σφόδρα ταῦτ' ἀκούσας ὁ Σαμουήλος [k] συνεχύθη· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς παρεκαλεῖν ἤρξατο τὸν Θεὸν καταλλάττεσθαι τῷ Σαοὺλ, καὶ μὴ χαλεπαίνειν. ὁ δὲ τὴν συγγνώμην οὐκ ἐπένευσεν εἰς τὸν Σαοὺλ αἰτουμένῳ τῷ προφήτῃ· λογισάμενος οὐκ εἶναι δίκαιον [l] ἁμαρτήματα χαρίζεσθαι παραιτήσεσιν. οὐ γὰρ ἐξ ἄλλου τινὸς φύεσθαι μᾶλλον, ἢ ἐξ καταμελαχίζεσθαι τοὺς ἀδικουμένους. [m] ἡσυχαμένους γὰρ δόξαι ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος, λανθάνειν αὐτοὺς ταῦτα γεννῶντας. ὡς οὖν ἀπεῖπεν ὁ Θεὸς τῇ τοῦ προφήτου δεήσει, καὶ δηλονότι μὴ μεταμελόμενος, ἅμ' ἡμέρᾳ Σαμουήλος εἰς Γάλγαλα παραγίνεται πρὸς Σαοὺλ. ἀσπαζόμενος δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς προσηρέχετο, καὶ [n] καταπασασάμενος, τῷ Θεῷ, φησὶν, εὐχαριστῶ, ὁ δόντι μοι τὴν νίκην· ἅπαντα μέντοιγε τὰ κεκελευσμένα ὑπ' αὐτοῦ πεπράχθαι. Σαμουήλος δὲ πρὸς τοῦθ' ὑπολαβών, πόθεν οὖν ἀκούω θρεμμάτων, εἶπε, καὶ ὑποζυγίων βοᾶς ὑπὸ τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ τὸν λαὸν ταῦτα εἰς θυσίας ἀπεκείναπο

[a] Τῆς μνήμης μὲν οὖν *Vat.* & mox ἐπέταξεν pro ἐπέσυλεν *Hen.* & *Busb.* & dein ἐπισφοδρῶν in quibuſdam *MSS* [b] Ἄξιον ἦν ὥστε μὴ κτήσασθαι *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit, *ſi quid vero dignum poſſideri non erat.* [c] Scilicet στρατιὰν ſive γῆν. verum τοῦ τὸ πολεμίου habent *Big. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda. [d] Τῆς συμφορᾶς *Samb.* & *Vat.* diſertius. [e] Ἔχειν *Vat.* [f] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε [ἀνέστρεψε *Busb.*] χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις *Baſ. G. Aliique.* [g] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τῇ τοῦ β. *Vat.* Simpliciter τῇ τ τοῦ βασ. in *Editis, Suida, Aliiſque.* [h] Sic cum *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* παρακρουσθῆναι *Baſ. G. Aliique.* [i] Κελεύσει pro κελεύοι *Big.* & *Samb.* [k] Διαχύθη ſolus *Vat.* [l] Aut cum *Epiphanio, Big. Samb.* & *Vat.* ἁμαρτήμασι χαρίζεσθαι παραίτησιν. namque alternant iſtæ phraſes, ſenſu eodem ſervato. [m] Θηρωμένους μὲν γὰρ δόξαι *Vat.* [n] Καταπασασάμενος *Hen.* & *Busb.* [o] Τῷ δόντι *Vat.* & mox παρ' αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* * Illum ſpernerent, & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent, *Epiphan.* Ejus mandata contemni, etiam ſi is mortalis aliquis rex fuerit, *Gelen.*

κείναντο τετηρηκέναι. τὸ μέντοιγε τ Αμαληκιτῶν γένος ἅπαν ἐξηφανίσθαι κατὰ τὴν ἐντολήν· καὶ θελείπεσθαι ἄλλον μηδένα, πλὴν δ' αὐτὸν ἀγαγὼν τηρήσαντα μόνον [a]αὐτὸν τὸν βασιλέα. πρὸς ὃ τί δεῖ πολλὰ βουλόμενον πρὸς ἀλλήλους ἔφασκεν. ὁ δὲ προφήτης, οὐχὶ θυσίαις, ἔλεγεν, ἥδεσθαι τὸ θεῖον, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις. ὅσοι δ' εἰσὶν οἱ τῇ βουλήσει καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ [b]καταπολεμοῦντες, καὶ μηδὲν ἄλλο πρόχειρόν σφισι νομίζοντες, ἢ ὅτι ἂν ποιήσωσι τῷ Θεῷ κεχαρισμένον. καταφρονεῖσθαι γάρ, οὐχ ὅταν αὐτῷ μὴ θύῃ τις, ἀλλ' ὅταν [c]ἀπειθεῖν δοκῇ. τοῖς δὲ τοῦ οὐκ ἐποτρυνομένοις οὐδ' ἀληθῆ καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ κεχαρισμένῳ [d]θρησκευόντων θρησκείαν, οὐτ' ἂν πολλὰ καὶ πιμελῆ καταθύσωσι ἱερεῖα, οὔτ' ἂν κόσμοι ἀναθημάτων ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένων προσφέρωσι, δέχεται ταῦτ' εὐμενῶς· ἀλλ' ἀποτρέφεται, καὶ δείγματα τῆς πονηρίας, οὐκ εὐσέβειαν ἡγεῖται. τοῖς δ' ἐν καὶ μόνον τοῦθ' ὅπερ ἂν φύγξηται καὶ κελεύσῃ ὁ Θεὸς σῴζειν μνήμης ἔχουσι, καὶ πιθανὰν μᾶλλον ἢ προσηνῆ τούτων αἱρουμένοις ὑπιτέρπεται· καὶ ὅτε θυσίαν ὑπισχνῆται παρ' αὐτοῦ. καὶ προσθύοντων δέ, κἂν ᾖ λιτὰ, πενίας ἥδιον τὸν τιμὸν ἢ προσὸν τοῦ πλουσιωτάτου δέξιται. σὺ τοίνυν ἴσθι σαυτὸν δ' ὀργῆς ὄντα τῷ Θεῷ· [e]καταφρόνησας γὰρ καὶ κατημέλησας ὧν ἐπέστειλε. πῶς οὖν οἴει τὸν θυσίαν [f]ἂν αὐτὸν προσβλέπειν ἐξ ὧν κατέσκευεν ἀπολέσθαι γνομένῳ· πλὴν εἰ μὴ νομίζῃς [g]ὅμοιον ὀλέθρου τὸ θύεσθαι ταῦτα τῷ Θεῷ. προσδόκα τοίνυν τὸν βασιλείαν ἀφαιρεθησόμενος καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος τῷ προσόντι σοι Θεῷ τοιοῦτον ἠμέλησας. Σαῦλος δὲ ἀδικεῖν [h]ὡμολόγησε καὶ τὸν ἁμαρτίαν οὐκ ἠρνεῖτο. παραβεῖναι γὰρ τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου· κατὰ μέντοιγε δέος καὶ τὸ ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν φόβου μὴ κωλύσαι ἁρπάζοντας αὐτοὺς τὸν λείαν μήθ' ὑπισχεῖν. ἀλλὰ συγγένωσκε, [k]καὶ πρᾶος ἴσθι· [l]φυλάξεσθαι γὰρ εἰς τὸ πὶν ἁμαρτεῖν. [m]παρεκάλει δὲ τὸ προφήτου ἐπιστρέψαντα, θυσίας χαρισμένους ὑπιτλέσαι τῷ Θεῷ. ὁ δὲ, οὐ γὰρ ἐώρα τὸν Θεὸν ἁλλαττόμενον, ἀπῆει [n]πρὸς αὐτόν.

ϑ'. ε'. Σάουλος δὲ, καθέξειν βουλόμενος τ Σαμουήλου, [o]ἐλλαμβάνει τ διπλοΐδος, καὶ βιαίας τ ὁλκῆς ἁλόν· τὸ μὲν ὀρμῆς ἀπλοΐας τ Σαμουήλου γενομένης, [p]ἁλλίζει τὸ ἱμάτιον. οὗ δὲ προφήτου τ βασιλείαν οὕτως αὐτοῦ ἁλλιαθῆναι φήσαντος, οὐ λήψεσθαι αὐτὴν ἀγαθὸν οὐ δίκαιον· ἐμμένειν γὰρ τ Θεὸν τοῖς περὶ αὐτοῦ κεκριμένοις, ὡς οὐ μεταβάλλεσθαι οὐ τρέπειν τ γνώμην ἀνθρωπίνῳ πάθει ὄντος, οὐχὶ θείας ἰσχύος. ὁ δὲ Σάουλος ἀσεβῆσαι μὲ ἔλεγεν, ἀγόντα δὲ ποιῆσαι τὰ πεπραγμένα μὴ δυνάσθαι· τιμῆσαί

etimas reſervaſſe. veruntamen Amalecitarum gentem univerſam juxta mandatum Dei funditus exciſam eſſe & deletam: & ne unum quidem ſupereſſe, niſi quod regem, quem ſolum ſalvum voluit, ad eum captivum adduxerit. de quo quid fieri oporteret, fore ajebat ut ſecum deliberarent. Tum propheta, non, victimis, dicebat, oblectari Deum, ſed viris bonis & juſtis. Hi vero ſunt qui illius voluntati & juſſis obſequuntur, & qui nihil credunt recte à ſe fieri, niſi quod Dei juſſu fecerint. eum enim contemni *ſcito*, non quando ei non ſacrificatur, ſed cum quis non dicto audiens eſſe videatur. Ab iis vero qui ei non obtemperant, nec tribuunt cultum verum ſolumque Deo gratum, etiamſi multas & opimas victimas immolent, & donaria exquiſitiſſima ex auro & argento conflata afferant, ne hæc quidem benigno placatoque animo accipit: ſed ab his ſe avertit, & nequitiæ argumenta eſſe ducit, non pro pietate habet. At qui unum idque ſolum in memoria tenent, quod ipſe pronunciaverit ac præceperit, mortemque malunt oppetere, quam ejuſmodi quidquam violare, his delectatur, ac ne ſacrificium quidem ab ipſis requirit. Verum etiamſi rem divinam fecerint, munere licet viliori; pauperem honorem libentius *ab his* accipit quam à quocunque alio vel locupletiſſimo. Tu itaque noſce Deum tibi graviter iraſci: nam contempſiſti ac neglexiſti mandata ejus. Quamobrem qui potes exiſtimare quod ad tuum reſpiciet ſacrificium, ex iis adornatum quæ interitui & exitio deſtinaverat; niſi forte putas perinde eſſe ea Deo immolare ac perdere. Quapropter exſpecta, quod te viciſſim regno privabit & poteſtate, qua ſubnixus & elatus ejus largitorem Deum inſuper habuiſti. Saulus autem faſſus eſt ſe male agere; atque peccatum *ſuum* non negabat. Se enim contra prophetæ mandatum feciſſe: attamen ex metu & propter timorem ſibi à militibus incuſſum, illos non prohibuiſſe à prædæ direptione nec cohibuiſſe. ſed ignoſce *mihi, inquit*, & mitis eſto *benignuſque*: ſe enim cauturum eſſe, ne deinceps peccet. Prophetam autem obſecrabat ut reverteretur, & *tantiſper maneret dum* pacificas Deo hoſtias immolaret. Ille vero, quod nulla ex Deo in gratiam cum eo redeundi ſpes affulſerit, in eo erat ut domum abiret.

Saulum contumaciæ arguit Samuelus, prædicitque fore ut regnum alteri traderetur. 1 *Reg.* c. 15.

IX. *Peccatum ſuum agnoſcit Saulus.* 1 *Reg.* c. 15.

5. At Saulus, volens Samuelum retinere, manu prehendit pallium: ac, vi paulo majori adhibita quod properantius diſcederet, veſtimentum diſcindit. Cumque propheta dixiſſet, fore ut ſic regnum ejus dilaceraretur, illudque habiturum eſſe virum bonum & juſtum; Deum enim ſuis de eo ſtare decretis, quippe quod ſententiam mutare & ab ea diſcedere humanæ fragilitatis ſit, non Dei potentiæ. Tum Saulus ſe quidem peccaſſe dicebat, ſed quæ facta fuerint infecta reddere non poſſe; rogabatque ſaltem

a Αὐτὸν *Samb.* ut ſupra p. 243. v. 49. b Καταπολεμήσαντες *Vat.* c Ἀπειθῆν αὐτῷ δοκῇ *Big.* & *Samb.* ἀπειθείας πνεῦμα δοκῇ legiſſe videtur *Vat. Interpr.* d Θρησκεύοντων αὐτὸν θρησκείαν *Big. Samb.* & *Vat.* Θρησκεύοντων αὐτῶν θρησκείαν *Gall.* e Κἂν ᾖ λιτὰ τὸν πενίας, ἥδιον τὸν τιμὸν μᾶλλον ἢ παρὰ τοῦ πλ. *Big.* & *Samb.* κἂν ᾖ λιτὰ κὴ τὸν τοῦ πενίας, ἥδιον ἢ τιμιώτατα παρὰ τοῦ πλ. aut ſimile quid, olim viderat *Epiphan.* f Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* καταφρονήσας γὰρ κατημελήσας in *Editis*, *Aliiſque.* g Iterum ex *iiſdem* repoſuimus particulam ὧν, quæ deerat in *Editis.* h Ὁμοῖον ὀλέθρου *Big. Samb.* & *Vat.* i Vel ἀμολόγει, ut in iiſdem *MSS.* k Καὶ νῦν πρᾶος ἴσθι legerat *Epiphan.* l Φυλάξεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.* m Παρεκάλει δὲ *Bunb.* & *Vat.* n Πρὸς ἑαυτὸν *Samb.* o Ἐπιλαμβάνεται *Samb.* à manu ſecunda. forſan ex *Zonara.* p Διαχίζει τὸ ἱμ. *Vat.*

ſaltem hoc honoris ſibi coram populo haberet, ut ſecum profectus Deum adoraret. Hoc autem ei annuit Samuelus, ſimulque cum eo Deum adoratum ivit. Poſt hæc adductus eſt ad eum Agagus rex Amalecitarum. Qui cum ſciſcitaretur quo modo mors acerba res eſſet, dixit *ad eum propheta*: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæſis earum filiis lamentationem & luctum excitaſti, ita & tu matri tuæ dolorem afferes cum de morte tua inaudiverit. confeſtimque jubet ut Galgalis moreretur: ipſe vero reverſus eſt in urbem Ramatham.

Agagum regem interficis Samuelus. 1 Reg. c. 15.

γε μὴν αὐτὸν παρεκάλει, ϗ πλήθος ὁρῶντ@ σὺν αὐτῷ ϖροσκυνῆσαι. δίδωσι δὲ τοῦτο Σαμοὴλ@ αὐτῷ, καὶ συνελθὼν [a] προσκυνεῖ τῷ Θεῷ. ἄγεται δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλεὺς Ἀγαγος ϖρὸς αὐτόν. καὶ πυνθανομένῳ πῶς εἶη πικρὸς ὁ θάνατος, εἶπεν· ὡς σὺ πολλὰς μητέρας Ἑβραίων ὅτι τέκνοις ὀδύρεσθ καὶ πένθ@ [b] ἄγειν ἐποίησας, ὕτως ὀδυνήσεις ὅτι σαυτῷ διαφθαρέντι τὴν μητέρα. καὶ κελεύει ϖροσφθῆναι αὐτὸν εἰ Γαλγάλοις ἀποθανεῖν· καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [c] Ραμαθὰν πόλιν [d] ἀπαλλάσσεται.

CAP. VIII.

Quod, cum Saulus contra prophetæ mandata faceret, Samuelus clam alium crearit regem, Davidem nomine, ex juſſu Dei.

Samuelo jubet Deus ut unum è Jeſſæi filiis unctum eat. 1 Reg. c. 16.

SAulus autem rex *tum demum* ſentiens quæ mala pateretur, qui effecerat ut Deus ſibi inimicus eſſet, aſcendit in regiam Gaba: (quod nomen ex interpretatione collem ſignificat) nec unquam poſt illam diem in prophetæ conſpectum venit. Cum vero Samuelus vicem ejus doleret, ut hanc quidem ſolicitudinem miſſam faceret, juſſit Deus: ſacro vero oleo aſſumpto in urbem Bethleema concederet ad Jeſſæum Obedæ filium; & de filiis ejus eum inungeret, quem ipſe ei regnaturum eſſe ſignificarit. Cumque diceret vereri ſe, ne Saulus, ſi hoc ſenſerit, vel per inſidias vel aperta vi perniciem ipſi ſtrueret, promittente Deo facienteque ut ſalvus *illuc* proficiſceretur, ad urbem prædictam pervenit. Atque eum omnes ſalutabant, ſimulque de adventûs cauſa percontabantur. Dicebat autem, ſe eò veniſſe, ut Deo ſacrificaret. Cum itaque rem divinam feciſſet, Jeſſæum una cum liberis vocat, ut ſacris veſcerentur. Atque filiorum *ejus* natu maximum intuitus bene magnum & pulchrum, ex forma conjecit eximia hunc eſſe eum qui rex futurus eſſet. A Dei autem propoſito aberravit. nam cum ex eo quæſiviſſet, an iſtum oleo inungeret juvenem, quem admiratus fuerat, regnoque dignum judicabat; non eadem, reſpondebat, ſpectare Deum ac homines. at tu quidem ad juvenis formam egregiam reſpiciens, & hunc ſane idoneum exiſtimas qui imperet. ego vero non conſtituo regnum corporis pulchritudini in præmium donare, ſed animi virtuti: atque iſtum requiro qui eo nomine ſit omnibus numeris abſolutus; pietate & juſtitia & fortitudine & obſequio, ex quibus animi conſtat pulchritudo, *inſtructus* & exornatus. Hæc cum Deus dixiſſet, Jeſſæo præcepit Samuelus, ut ejus in conſpectum filios *ſuos* adduceret. Atque ille fecit ut quinque alii ſe ſiſterent: quorum quidam ætate major Eliabus, ſecundus Aminadabus, tertius

Jeſſæum ad ſacra vocat, filioſque ejus in conſpectum adduci jubet. 1 Regum, c. 16.

ΚΕΦ. η'.

Οτι ϖαραβαίνοντ@ Σαούλ τὰς ἐντολὰς τοῦ ϖροφήτου, Σαμοὴλ@ ἄλλον ἀποδείκνυσι βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

ΣΑοὺλος δὲ ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος ὧν [e] πεπονθὼς κακῶν, ἐχθρὸν αὐτῷ τὸν Θεὸν κατασκευάσας, εἰς τὸ βασίλειον ἀναβαίνει Γαβᾶ· σημαίνει δὲ βουνὸν ἑρμηνευόμενον τὸ ὄνομα· καὶ μετ' ἐκείνην οὐκ ἔτι τὴν ἡμέραν εἰς ὄψιν ἦλθε τῷ ϖροφήτῃ. Σαμοὴλῳ δὲ, λυπουμένῳ ϖερὶ αὐτοῦ, ϖαυσαμένου μὲν τοῦ ϖροφήτου ἐκέλευσεν ὁ Θεός· λαβόντι δὲ τὸ [g] ἅγιον ἔλαιον εἰς [h] Βηθλεέμιλον ἀπελθεῖν πόλιν ϖρὸς Ἰεσσαῖον ϖαῖδα Ὠβήδου, καὶ χείσαι τῶν υἱῶν αὐτοῦ [i] ὃν ἂν αὐτὸς ὑποδείξῃ βασιλέα γενησόμενον. ὁ δὲ εὐλαβοῦμενος φήσας, μὴ τοῦτο μαθὼν Σαούλ@ ἀνέλῃ λοιϖήσας αὐτὸν, ἢ καὶ φανερῶς· ϖαυσαμένου δὲ Θεοῦ καὶ δόντ@ ἀσφαλείας ὁδὸν, [k] εἰς τὴν ϖροειρημένην ἦκε πόλιν. καὶ ϖάντες αὐτὸν ἠσπάζοντό τε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως [l] ἐπηρώτων. ἔλεγε δὲ ἥκειν ἵνα θύσῃ τῷ Θεῷ. ϖοιήσας οὖν τὴν θυσίαν, καλεῖ τὸν Ἰεσσαῖον μετὰ τῶν τέκνων ὅτι τὰ ἱερεῖα. καὶ θεασάμεν@ αὐτοῦ @ [m] ϖρεσβύτατον τῶν υἱῶν εὐμεγέθη καὶ καλὸν, εἴκασεν ἐκ τῆς εὐμορφίας τοῦτον εἶναι τὸν μέλλοντα βασιλεύειν. ἁμαρτάνει δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ ϖρονοίας. ἐπερωτήσαντι γὰρ αὐτὸν, εἰ χείσει τῷ ἐλαίῳ @ νεανίσκον ὃν αὐτὸς ἐτεθαυμάκει, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιον [n] ἔκεινεν· ὁ τὰ αὐτὰ βλέπειν ἀνθρώπους, εἶπε, καὶ Θεόν. ἀλλὰ σὺ μὲν εἰς τὸ κάλλ@ ἀποδὼν τοῦ νεανίσκου, καὶ δὴ τοῦτον ἡγῇ ἄξιον τοῦ βασιλεύειν εἶ. ἐγὼ δὲ τοῦ σωμάτων εὐμορφίας ἔπαθλον ϖοιοῦμαι τὴν βασιλείαν, [o] ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς· καὶ ζητῶ ὅστις ταύτης ὡς τελέως εὐπρεπὴς, εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ ϖειθοῦς, ἐξ ὧν τὸ ψυχῆς συνίσταται κάλλος, καταχεχοσμημένου @. ταῦτα φράσαντ@ τοῦ Θεοῦ, ϖάντας ἐκέλευσεν αὐτῷ @ Ἰεσσαῖον τοὺς υἱοὺς ὑποδεῖξαι Σαμοὴλ@. ὁ δὲ ϖέντε ἄλλους ἐποίησεν ἐλθεῖν· ὧν ὁ μὲ ϖρεσβύτερ@ Ἐλίαβος, ὁ δεύτερος Ἀμινάδαβ@, [p] Σάμαλος

a Προσκυνεῖ τῷ Θεὸν *Vat.* b Ἐχουν *Big.* & *Samb.* in margine. c Ita cum *Vet. Interpr.* prout etiam in p. 220. v. 2. Ἀρμαθὼν *Baſ.* & *G. Aliique.* Ἀρμαθὼ legiſſe videtur *Epiphan.* d Ἀπηλλάσσετο *Vat.* e Ita ex *Big.* & *Samb.* in *Ediiis*, *Aliiſque* πεισαθείη. f Sic cum *Busb.* Γαῶα in *cæteris.* Γαβαὰ Σαοὺλ *S. Literis.* g Ἀγγεῖον τοῦ ἐλαίου. *Busb.* & *Epiphan.* abs *Hiſtorico Divino.* h Ita *Busb.* Βηθλεμιλὼ *Baſ. G. Aliique.* Βηθλείμιλον *Samb.* mallem ſane Βηθλειμων ut p. 217. v. 28 i Ὃν αὐτὸς ἐποδείξω σοι *Busb.* & *Hen.* k Ἦλθεν εἰς τὴν πρ. πόλιν *Vat.* ἦκεν εἰς τ. πρ. π. *Big.* & *Samb.* l Aut ἀνεκηρώτων cum *Samb.* m Τὸν πρεσβύτατον υἱὸν εὐμ. *Vat.* n Κρίνει *Big.* & *Samb.* o Ἀλλὰ ψυχῶν ἀμέλει γ' ἀρετῆς juxta *Epiphan.*

a. Ita

[a] Σάμαλος ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος Ναθαναήλος, καὶ Ῥάιλος ὁ πέμπτος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ ἕκτος Ασαμος. ἰδὼν δὲ καὶ τούτους ὁ προφήτης μηδὲν χείρους τῶν πρεσβυτέρων ταῖς μορφαῖς, [b] ἐπηρώτησε τὸν Θεὸν, τίνα τούτων αἱρεῖται βασιλέα. εὑρίσκει δ' ὑδένα, πυθάνεται δὲ Ιεσσαΐου, μὴ πρὸς τούτοις αὐτῷ καὶ ἄλλοι παῖδες εἰσί. φήσαντος δὲ τοῦ [c] Δαυίδην τοῦνομα· παραγίνεσθαι δὲ καὶ τὸν τῶν βοσκημάτων φυλακὴν ἐπιμελεῖσθαι. κελεύει καλεῖν αὐτὸν ἐν τάχει· κατακλιθῆναι γὰρ εἰς τὴν εὐωχίαν οὐκ ἔᾳ) δυνατὸν αὐτοῖς, ἐκείνου μὴ παρόντος. [d] ὡς δ' ἦκεν ὁ Δαυίδης ὑπὸ τοῦ πατρὸς, παῖς ξανθὸς μὲν τὴν χρόαν, γοργὸς δὲ τὰς ὄψεις, καὶ καλὸς ἄλλως· οὗτός ἐστιν, εἶπεν [e] ἡσυχῇ [f] πρὸς αὐτὸν Σαμουήλος, ὁ βασιλεύειν ἀρέσας τῷ Θεῷ, κατακλίνει μὲ αὐτός· κατακλίνει δὲ [g] ἐπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον, καὶ τὸν Ιεσσαῖον [h] μὴ καὶ τῶν παίδων. ἔπειτα [i] λαβὼν ὁρῶντος τοῦ Δαυίδου τὸ ἔλαιον, ἀλείφει τε αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ῥῆμα λαλεῖ· καὶ σημαίνει τοῦθ', ὅτι βασιλεύειν αὐτὸν ὁ Θεὸς ᾑρηται. [k] παρήνει δ' ἔτι δίκαιον, καὶ κατήκοον αὑτοῦ τοῖς προστάγμασιν· οὕτως γὰρ αὐτῷ προσμένειν τὴν βασιλείαν ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ τὸν οἶκον λαμπρὸν καὶ πολυάνθρωπον γενέσθαι, [l] καταστρέψεσθαι δὲ καὶ Παλαιστίνους, καὶ οἷς ἂν ἔθνεσι πολεμῇ, νικῶντα [m] καὶ πρώτου τῇ μάχῃ, κλέος ἀοίδιμον ζῶντά τε ἕξειν, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀπολείψειν.

Samalus, quartus Nathanaëlus, & quintus vocabatur Raëlus, ſextus vero Aſamus. Propheta autem, cum & hos videret forma nequaquam cedere natu grandiori, Deum interrogavit, quemnam horum in regem deligeret. Datoque reſponſo, neminem *ex hiſce*, ſciſcitatur ex Jeſſæo, ecqui præterea illi eſſent liberi. Cumque is dixiſſet, *unum* reſtare nomine Davidem; at paſtorem agere, pecorumque cuſtodiæ operam dare. jubet iſtum ſtatim evocari: ipſis enim, niſi ille adſit, epulis accumbere non licere. Ubi autem advenit Davides à patre accitus, adoleſcens colore flavus, *vividis oculis, & cætera pulcher. Hic eſt, cum tacite ſecum dixiſſet Samuelus, quem regnare Deo viſum eſt, ipſe quidem diſcumbit; ſibi vero proximum juvenem collocat, ac *deinceps* Jeſſæum & filios *ejus*. Tum ſumpto in conſpectu Davidis oleo, & ipſum eo perfundit, ſubmiſſeque in aurem dicit; & hoc ſigno eſt, quod Deus ipſum in regem elegerit. monebatque ut juſtitiam coleret, præceptiſque ejus obtemperaret: atque ita regnum ei longo tempore permanſurum, ac domum *ejus* ſplendidam fore celebremque; porro Palæſtinos debellaturum eſſe; & cum quibuſcunque gentibus bellum geſſerit, victorem pugnaque ſuperiorem, gloriam, dum viveret, illuſtrem habiturum, poſteriſque ſuis, *cum moreretur*, relicturum.

Samuelus à Deo monitus Davidem inungit. 1 *Reg.* c. 16.

β'. Καὶ Σαμουήλος μὲν ἀπαλλάσσεται, ζῶντα παραινέσας· πρὸς δὲ τὸν Δαυίδην μεταβαίνει τὸ θεῖον, [n] καταλιπὸν Σαοῦλον. καὶ ὁ μὲν προφητεύειν ἤρξατο, τοῦ θείου πνεύματος εἰς αὐτὸν [o] μετοικισαμένου· τὸν Σαοῦλον δὲ προσῆρχετο [p] πάθη τινὰ καὶ δαιμόνια, [q] πνιγμοὺς αὖτε καὶ στραγγαλὰς ὑποφέροντα, ὡς τοὺς ἰατροὺς ἄλλως μὲν αὐτοῦ θεραπείαν μὴ ὑπισχνεῖσθαι· εἰ δέ τις εἴη ἐξάδειν δυνάμενος καὶ ψάλλειν ὑπὸ κιθύρᾳ, τοῦτον ἐκέλευσαν ζητήσαντας, [r] ὅπως ἂν αὐτῷ [s] προσῇσι τὰ δαιμόνια καὶ παρέστηκοι, ποιεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς [t] φάντα ψάλλειν, καὶ τοὺς ὕμνους ὑπολέγειν. [u] ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ζητήσας προσέταξε τοιοῦτον ἄνθρωπον. φήσαντός δέ τινος [x] αὐτῷ τῶν παρόντων, ὡς [y] Βηθλεέμη πόλει τεθέαται Ιεσσαῖος μὲν υἱὸν, [z] ἔτι δὲ παῖδα τὴν ἡλικίαν, εὐπρεπῆ δὲ καὶ καλὸν, [a] τἆλλα δὲ [b] πολλῆς ἀποδοῦς ἄξιον, [c] καὶ ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους, καὶ πολεμικὴν ἄκρον· πέμψας πρὸς τὸν Ιεσσαῖον, ἐκέλευσεν ἀποστέλλειν αὐτῷ τὸν Δαυίδην, τῶν προβάτων ἀποπαύσαντα, βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν, διὰ τὴν εὐμορφίαν καὶ ἀνδρείας ἄκρους ὄντα νεανίσκου. ὁ δὲ Ιεσσαῖος

Dei ſpiritu afflatur Davides, & Saulum dæmonibus agitatum cithara ad ſanam mentem reducit. 1 *Reg.* c. 16.

2. Et quidem Samuelus, cum hæc *eum* monuiſſet, diſcedit: ſimulque numen relicto Saulo ad Davidem tranſit. Et hic quidem, poſtquam ſpiritus Dei ad ipſum migraverat, vaticinari cœpit: Saulum vero perturbationes quædam pervaſerunt & ſpiritus malefici, qui ſuffocationes illi & ſtrangulationes creabant. ita ut medici nullam quidem curationem illi adhibere cogitarent; ſi quis vero eſſet excantandi peritus & cithara pſallendi, juſſerunt, ut illo quæſito, quotieſcunque ad eum mali accederent genii turbarentque, curæ illis eſſet, ut ad caput ejus adſtans pſalleret & hymnos recitaret. Ille autem rem non diſtulit, ſed *ſuis* mandavit ut de hujuſmodi homine ſibi providerent. Cumque unus qui aderat *forte* diceret, in urbe Bethleemis ſe vidiſſe Jeſſæi quidem filium, adhuc vero ætate admodum juvenem, ſpecioſum & pulchrum, cæteraque magni faciendum, pſallere ſcientem & hymnos canere, ſtudiiſque bellicis exercitatiſſimum; miſſis ad Jeſſæum nunciis, juſſit ut Davidem à gregibus abductum ad ſe mitteret; velle enim ipſum videre, quod multa de forma juvenis egregia & pulchritudine fama acceperit. Jeſſæus

[a] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Σάλαλος *Baſ.* & *G.* errore facillimo. Σαμᾶς *Vat.* Σαμὰ LXXII. in *Epiphanii* codd. aliquot *Samael*, & *Samaiel*, in aliis *Samma*, *Samna*, & *Sammaa*. [b] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπηρώτησε. [c] Ita cum quatuor *MSS.* Δαυὶδην *Baſ. G.* & *Vat.* [d] Ως δ' ἦλθεν *Vat.* [e] Ita cum *Samb.* juxta *Charoboſcum.* ἡσυχῇ *Aliis.* [f] Forſan leges πρὸς αὐτόν. vereor enim ut patri dixerit Samuelus, filium regem fore. *Boſius.* Imo ita intelliges πρὸς ἑαυτόν *Hen.* & *Busb.* [g] Υφ' αὐτὸν *Big.* & *Samb.* mente eadem. [h] Μετὰ τῶν παίδων *Samb.* μετὰ τῶν παίδων *Busb.* & *Hen.* μετὰ λοιπῶν παίδων juxta *Epiphanium*. [i] Καταλαβὼν *Vat.* [k] Παρῄνει τε *Vat. Hen.* & *Busb.* [l] Καταστρέψασθαι *Big. Samb.* & *Vat.* [m] Sic quidem volui cum Codicibus *Bigotii* & *Sambuci*, νικῶντα καὶ πρειῶντα (forſan pro πρειώτατα) τῷ μάχῃ, κλέος τε ἀοιδ. *Baſ.* & *G.* [n] πρειώντα τῇ μάχῃ κλέος ἀοιδ. *Vat.* [n] Decore καταλιπὼν Σαοῦλον *Busb.* & *Hen.* pariterque καταλιπὼν τὸν Σαοῦλον *Big.* & *Samb.* eo caſu πνεῦμα ὄν ζωῆς &c. *Zonaræ.* καταλιπὼν τὸν Σαοῦλον *Vat.* [o] Μετοικήσαντος τοῦ Σαοῦλον δὲ προσέρχεται *Busb.* & *Hen.* [p] Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* πάθη δεινὰ *Baſ. G.* & *Vat.* [q] Πνίγους καὶ στρ. *Vat.* [r] Ita cum *Samb.* & *Vat.* ὁπόταν in *Aliis.* [s] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* προσείη *Baſ. G.* & *Vat.* ibique παρεστῇ *Hen.* & *Busb.* [t] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἑστῶτα. mox ψάλλειν τε *Samb.* [u] Eo modo *MSS.* Σαοὺλ δ' οὐκ ἐμ. *Baſ.* & *G.* [x] Illud αὐτῷ inſeruimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [y] Ita ut ſupra p. 246. v. 20. ex *Busb. Hen.* & *Vat.* Βηθλείμει in *Editis*, *Aliiſque*. [z] Ἔτι ὄν τῇ παίδα *Samb.* [a] Ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τὰ δ' ἄλλα in *cæteris*. [b] Πολλῆς deeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Vet. Interpr.* cum *Editis*, *Aliiſque*. [c] Καὶ δὴ τῷ *Big.* & *Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* qui vertit, *nec non*. [*] Μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν *Zonaras*. Pulcher aſpectu, *Epiphan.* Martium quiddam tuens, *Geien.*

[a] Ἐλθόντι

Davides apud Saulum in honore habetur. 1 Reg. c. 16.

ſæus autem filium mittit, datis etiam muneribus quæ ad Saulum apportaret. Cumque veniſſet, *eo* delectatus eſt *Saulus*; eoque armigero uſus, in ſummo honore habebat. Ab illo vero excantabatur, & contra perturbationem à dæmonibus illatam, cum hujuſmodi quid ei contingeret, ſolus erat medicus; hymnos recitans & cithara pſallens, facienſque ut Saulus ſui compos fieret. Mittit igitur ad Jeſſæum patrem adoleſcentis, poſtulans ut Davides apud ſe maneret: illius enim conſpectu & præſentia ſe mirifice capi. Is vero, Saulo non contradicendum ratus, conceſſit ut illum apud ſe retineret.

σᾷ δ πέμπει τὸν υἱόν, καὶ ξένια δῶς κομίσαι τῷ Σαούλῳ. [a] ἐλθόντι δὲ, ἥσθη· καὶ ποιήσας ὁπλοφόρον, ἀφῆ πάσης [b] εἶχε τιμῆς. ἐξήδετο γὰρ ὑπ' αὐτῦ· καὶ πρὸς τὰ [c] ἀπὸ τῶν δαιμόνων ταραχὰ, ὁπότε αὐτῷ ταῦτα προσέλθοι, μόνος ἰατρὸς ἦν, λέγων τε τοὺς ὕμνους, καὶ ψάλλων σὺν τῇ [d] κινύρᾳ, καὶ ποιῶν ἑαυτῦ γίνεσθαι τὸν Σαούλον. πέμπει τοίνυν πρὸς τὸν πατέρα τὸν παιδὸς Ιεσσαῖον, ἐᾶσαι [e] παρ' αὐτῷ τὸν Δαυίδην κελεύων· ἥδεσθαι γὰρ αὐτῷ βλεπομένῳ καὶ παρόντι. ὁ δ' οὐκ ἀντειπεῖν τῷ Σαούλῳ, συνεχώρησε δὲ κατέχειν.

X. CAP. IX. ΚΕΦ. θ'. ι'.

Ut novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, ſuſceperunt Palæſtini: utque, poſt Goliathum à Davide interfectum, cum clade diſceſſerunt.

Ὡς δὲ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἔτι Σαούλου βασιλεύοντος. καὶ ὡς, Γολιάθου ἐν μονομαχίᾳ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Δαυίδου, ἡττήθησαν.

Palæſtini rurſus bellum inferunt Iſraëlitis. 1 Reg. c. 17.

CÆterum aliquanto poſt Palæſtini denuo congregati, coactiſque magnis copiis, bellum Iſraëlitis inferunt; atque loco inter Sochum & Azecam occupato, ibi caſtra metantur. Saulus autem adverſus illos exercitum educit: & cum in monte quodam cum ſuis conſediſſet, facit, ut Palæſtini caſtra quidem priora relinquerent, ſimile vero jugum, è regione illius cui Saulus inſederat, caſtris occuparent. Exercitus autem ab invicem diremit vallis, collibus in quibus conſiſtebant interjecta. Itaque cum quidam è caſtris Palæſtinorum deſcendiſſet, nomine Goliathus,

Goliathus ad ſingularem pugnam provocat Iſraëlitas. 1 Reg. c. 17.

& ex urbe Gitta, vir immanis ſtaturæ (erat enim ſex cubitorum & unius ſpithamæ, armis cinctus magnitudini corporis congruentibus; nam thorace quidem indutus erat qui quinque millia ſiclorum pendebat, cuſpide vero & ocreis æneis qualibus par erat viri magnitudinis adeo prodigioſæ membra tegi; haſta erat non leve geſtamen dextræ, ſed quam & ipſe humeris ſuſtinebat; quin & lanceam ſexcentorum ſiclorum habebat; multique eum ſequebantur arma *ejus* portantes) jam vero, *inquam*, cum hic Goliathus inter utramque aciem conſtitiſſet, ingenti utitur vociferatione, & ad Saulum & Hebræos clamat; "vos "quidem à pugnæ diſcrimine & periculis li- "bero. quæ nos adigit neceſſitas, ut exerci- "tuum jacturam acie confligendo faceremus? "date è vobis aliquem, qui mecum deſcen- "det in certamen; * atque de bello finiendo "ſtatuetur ex eo qui vicerit: is enim populus "alteri ſerviet, cujus civis ſuperior fuerit. multo "enim melius eſſe & conſultiſſimum, unius pe-

Χρόνοις δ' ὕστερον ὑ πολλοῖς οἱ Παλαιστῖνοι [f] πάλιν συνελθόντες, καὶ δύναμιν [g] ἀθροίσαντες μεγάλην, [h] ὁπλίσι τοῖς Ισραηλίταις· καὶ μεταξὺ Σοκχῶς ὑ [i] Αζηκᾶς καταλαμβανόμενοι στρατοπεδεύουσι. ἀντεπεξάγει δ' αὐτοῖς [k] τ στρατιὰν ὁ Σάουλος· ὑ ὅτι πους ὄρους στρατοπεδευσάμενος, ἀναγκάζει τοὺς Παλαιστίνους τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον καταλιπεῖν, ὅτι ὁμοίου δέ πους ὄρους ἀντικρὺ ὑ καταληφθὲν ὑπὸ Σαούλου στρατοπεδεύσασθαι. [l] διέχουσι δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα μέσος αὐλὼν τῶν ὀρῶν ἐφ' ὧν ἦν. καταβὰς οὖν τις τῶν ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου, [n] Γολίαθος ὄνομα, πόλεως δὲ Γίττης, ἀνὴρ παμμεγέθης· ἦν γὰρ πηχῶν τεσσάρων ὑ σπιθαμῆς, ὅπλα τῇ φύσει ὑ σώματος ἀναλογοῦντα περικείμενος, ὥστε καὶ μὴ ὃν ἐδύετο σταθμὸν ἄγοντα πέντε χιλιάδας [o] σίκλων, χάρυβα δὲ καὶ [p] κνημίδας χαλκέας ὁποίας εἰκὸς ἦν ἀνδρὸς ὕτω μεγαλόδοξου τὸ μέγεθος [q] σκεπάσαι τὰ μέρη, δόρυ δὲ ἦν ὑ κῦφον βάσαγμα δεξιᾶς, ἀλλ' ὅτι τῶν ὅπλων αὐτὸ αἴρων ἔφερεν, ἦν δὲ καὶ λόγχην ἑξακοσίων σίκλων, εἵποντο δὲ πολλοὶ βαστάζοντες τὰ ὅπλα· τοιοῦτος τοίνυν ὁ Γολίαθος ὕτος μεταξὺ τῶν παρατάξεων, βοᾷ τε ἀφῆσι μεγάλῃ, καὶ πρὸς τὸν Σαούλον καὶ τοὺς Ἑβραίους [r] λέγει· "μάχης μὲν ὑμᾶς καὶ κινδύ- "νων ἀπαλλάττω. τίς γὰρ ἀνάγκη τ στρατιὰν [s] ἡμῶν συμ- "πεσοῦσαν κακοπαθεῖν; δότε δ' ὅς τις ἐμοὶ μαχεῖ τ ὑμετέρων, καὶ βραβεύθητε· [u] τὸ δ' πολέμου τέλος ὁ "πρὸ νενικηκότι· δουλεύσουσι γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς ἑτέροις, [x] ὃν ἂν "ὁ νικήσας γένῃ. [y] πολὺ δὲ κρεῖττον εἰ καὶ σωφρονέσταιον, ἑνὸς "κινδύνῳ

[a] Ελθόντι δ' ἥδη soli *Samb.* & *Vat.* [b] Ἦν *Busb. Hen.* & *Glycas.* [c] Vel ἀπὸ τῆ δαιμονίων, ut *Busb. Hen.* & *Epiphan.* [d] *Al.* κιθάρᾳ. [e] Παρ' αὐτῷ *Samb.* & *Big.* [f] Illud πάλιν è *MSS.* [g] Συναθροίσαντες *Vat.* [h] Εφιστᾶσι *Vat.* [i] Ita cum *Epiphanio* congruit ſatis ad *S. Literas.* Αζηκᾶς, aut Αζήκους in *Editis* & *MSS.* [k] Τῶν στρατιὰν ὁ Σαούλου *Vat.* [l] Διατέμνει δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα· μέσος δ' αὐλὼν τῶν ὀρῶν *Vat.* [m] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* τῆς τῶν Παλαιστίνων στρατοπέδου *Baſ. G. Alii*que. [n] Sic *Baſ. G.* forma probabili. Γολιάθης perpetuo *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* modo legitimo. Γολιαθ *Zon. Cedren.* & *Glyc.* ex *S. Literis.* [o] Σίκλων στα θμῶ *Vat.* σίκλων χαλκῶ legerat *Vet. Interpr.* σίκλων χαλκῶ ἢ σιδηρῶ LXXII. [p] Ita ex *Editis* cum minima mutatione vocis κνήμας in κνημίδας, approbantibus *MSS.* in quibus κνημίδας χάλκεα ὁποῖα εἰκὸς ἦν. Tibialia habebat ærea, quæ &c. in *Vet. Interpr.* [q] Ita cum *Cod. Vat.* articulus *cæteris* negligitur. μέρη etiam dixit pro μέλη. De hac hiſtoria videſis *Glycam* & *Zonaram.* [r] Ελεγε· μάχης ὑμᾶς ἢ κινδύνων ἀπ. *Vat.* [s] Υμῶν *Big.* & *Samb.* [t] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphanio*, vel etiam μάχητε. in *Editis* μάχητε. [u] Τὰ δ' πολέμου τῇ νικησάντι *Vat.* [x] Ita cum *Big.* & *Samb.* articulus ὁ deeſt *Editis*, *Aliiſque.* οἷς ἂν νικήσας *Vat.* [y] Forſan melius πολλῷ cum *Big. Samb.* & *Epiphanio.* * Atque totum bellum unius victoria terminabitur, *Epiphan.*

a Ita

"κινδύνῳ λαβὼν ὃ [a] βούλεσθε, ἢ πάντων". ταῦτ' εἰπὼν ἀνεχώρησεν εἰς ὃ τ οἰκείων στρατόπεδον. [b] τῇ δ' ἐρχομένῃ πάλιν ἐλθών, τὰς αὐτὰς ἐποιήσατο λόγους, καὶ μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἃ διέλειπε προκαλούμενος ὅπως τοῖς προειρημένοις τὰς πολεμίους, ὡς καταπλαγῆναι [c] αὐτὸν τ Σάουλον καὶ τ στρατιάν. καὶ παρεσκευάζοντο μὲν ὡς εἰς μάχην, οὐκ ἤρχοντο δὲ εἰς χεῖρας.

"riculo quæ vultis assequi, quam omnium". Hæc loquutus in castra ad suos revertitur. Die autem proximo iterum egressus eadem verba fecit, ac per quadraginta dies conditionibus prædictis hostes provocare non destitit: adeo ut non mediocri terrore perculsi fuerint Saulus & exercitus. Et instructi quidem prodibant tanquam in aciem, neutri vero ad manus conserendas veniebant.

β'. Τῶ δὲ πολέμω συνεχομένοις τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Παλαιστίνοις, [d] ὁ Σάουλος ἀπέστειλε τ Δαυίδην πρὸς τ πατέρα Ἰεσσαῖον, ἀριθμὸν αὐτῷ τοῖς τρισὶν υἱοῖς, ὃς ὅπως συμμαχίαν καὶ τὸν κινδύνους ἔπεμψεν. ὁ δὲ ὃ μὲ πρῶτον ὅπως τὰ ποίμνια πάλιν καὶ τὰς νομὰς τ βοσκημάτων φυλάξηται. μετ' ὀλίγον δὲ ἔρχεται πρὸς ὃ στρατόπεδον τ Ἑβραίων πεμφθεὶς [e] ὑπὸ τ πατρὸς, κομίσαι τι τοῖς ἀδελφοῖς ἐφόδια, καὶ γνῶναι τί πράττουσι. τ δὲ Γολιάθ πάλιν ἐλθόντος, καὶ προκαλουμένου καὶ ὀνειδίζοντος, ὅτι μηδεὶς ὅστις [f] ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς, ὃς εἰς μάχην αὐτῷ πολμᾷ καταβῆναι· μεταξὺ τοῖς ἀδελφοῖς ὁμιλῶν [g] ὁ Δαυίδης περὶ ὧν ἐπέστειλεν ὁ πατὴρ, ἀκούσας βλασφημοῦντος τ στρατιὰν καὶ κακίζοντος τ Παλαιστίνα, ἠγανάκτησε, καὶ πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτῷ εἶπεν, ἑτοίμως ἔχειν μονομαχῆσαι τῷ πολεμίῳ. πρὸς τοῦτ' ὁ πρεσβύτερος τ ἀδελφῶν Ἐλίαβος ἐπέπληξεν αὐτῷ, τολμηρότερον παρ' ἡλικίαν καὶ ἀμαθῆ τ προσήκοντος εἰπών· ἐκέλευσέ τε πρὸς τὰ ποίμνια καὶ τ πατέρα βαδίζειν. καταφθεὶς δὲ τὸν ἀδελφὸν ὑπεχώρησεν· καὶ πρός τινας τ στρατιωτῶν ἀπελάλησεν, ὅτι θέλοι [i] μάχεσθαι τῷ προκαλουμένῳ. δηλωσάντων δ' αὐτοῦ τῷ Σαούλῳ τὸν τ νεανίσκου προαίρεσιν, [k] μεταπέμπεται πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς. καὶ [l] πυθομένῳ τί βούλεται καὶ λέγειν, "[m] μὴ ταπεινόν, εἶπεν, ἔστω φρόνημα, μηδ' εὐλαβοῦ, ὦ βασιλεῦ, καθαιρήσω γὰρ ἐγὼ τ ἀλαζονείαν τ πολεμίου, χωρήσας αὐτῷ μάχης, καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ μέγαν ὑπ' ἐμαυτῷ [n] βαλών. [o] γένοιτο μὲ αὐτὸς ὅτω καταγέλαστος, ἔνδοξον δὲ τὸ σὸν στράτευμα· εἰ μηδ' ὑπ' ἀνδρὸς πολεμεῖν ἤδη δυναμένου καὶ πιστευομένου τῷ τάξιν καὶ μάχας, ἀλλ' ὑπὸ παιδὸς ἔτι δοκοῦντος καὶ ταύτην ἔχοντος [p] τὴν ἡλικίαν ἀποθάνοι.

γ'. Τῶ δὲ Σαούλῳ τὸ μὲν τολμηρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐψυχίαν θαυμάζοντι, ὃ θαρροῦντος δὲ ἐπ' αὐτῷ ἀπὸ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἀσθενέστερον εἰ ἀπὸ ταύτην τοῖς εἰδόσι πολεμεῖν μάχεσθαι λέγοντος· "ταῦτ', "εἶπε Δαυίδης, ἐπαγγέλλομαι, τῷ Θεῷ θαρρῶν [q] ὅτι "μετ' ἐμοῦ· πεπείσμαι γὰρ αὐτοῦ τῆς βοηθείας. λέον"τα γάρ, [r] ἐπελθόντα μοι ποτὲ τῶν ποιμνίων καὶ ἁρπά"σαντα ἄρνα, διώξας καταλαμβάνω, καὶ τὸν μὲν ἄρνα "οὐκ ἐξαρπάζω ὃ θηρός· αὐτὸν δὲ ὁρμή"σαντα ἐπ' ἐμὲ τ ὑρᾶς βαστάσας καὶ προσρήξας τῇ γῇ,

2. At cum bellum *hoc* inter Hebræos & Palæstinos gereretur, Saulus Davidem ad Jessæum patrem ablegavit, tribus *aliis* ejus filiis contentus, quos in societatem belli & periculorum miserat. Ille vero primum quidem se ad greges rursus & pecus pascendum recipit. at non multo post ad Hebræorum castra venit missus à patre, ut & fratribus commeatum afferret, sciretque quid ageretur. Cum autem rursus *ex acie* egrederetur Goliathus, & *Hebræos* provocaret, *eisque* exprobraret, neminem illorum ea esse fortitudine, ut secum in certamen descendere auderet; Davides, dum colloqueretur cum fratribus de iis quæ ei mandaverat pater, audito ut Palæstinus exercitum probro affecerit & contemptui habuerit, valde indignatus est, & ad fratres suos ajebat; se paratum esse ad hostem singulari certamine excipiendum. Ad hoc Eliabus fratrum natu maximus eum objurgavit, dicendo eum supra quam ætas fert audacem esse, & quid sibi deceret plane nescire: jussitque ut ad greges suos & ad patrem se conferret. Is vero fratrem reveritus *ab eo* digressus est, & apud militum quosdam verbis præ se tulit, quod *ipse* vellet cum **Palæstino* provocante congredi. Juvenis autem proposito statim ab illis ad Saulum relato, *eum* rex ad se jubet accersi. Ac cum ab eo requireret quidnam dicere vellet, "ne, inquit, "animum despondeas, nec quid extimescas, "ô Rex, ego elatos hostis spiritus compri"mam, simul ac cum ipso pugnam conseru"ero, magnumque & procerum mihimet sub"jecero. Sic quidem iste ab omnibus irride"bitur, tuus vero exercitus gloriam consequetur: si non à viro ad bellum idoneo aut "aciei instruendæ ducendæque perito, sed ab "illo qui puer esse videatur, eaque revera sit "ætate, occidi contigerit.

Davides, à patre in castra missus, petiit ut sibi liceret cum Goliatho congredi. 1 Reg. c. 17.

3. Cum autem Saulus illius quidem animum intrepidum alacremque miraretur, ei vero propter ætatem non confideret, sed ex ea imbecilliorem esse diceret quam ut cum viro pugnæ sciente congrederetur, "hæc, ajebat "Davides, polliceor, Deo fidens quod me"cum erit: ejus enim expertus sum auxilium. "Nam leonem, cum greges meos aliquando "adortus esset & agnum abripuisset, perse"quutus apprehendi; & feræ quidem de fau"cibus agnum extorsi, ipsam vero, cum in me "insurrexisset, cauda sublatam ac in humum "adflictam

Deo fidens Saulo pollicetur se victorem fore.

a Ita plerique *MSS.* & *Vet. Interpr.* βούλεσθε τ πάντων *Basil.* b Τῇ δ' ἑξῆς *Samb.* eodem sensu. c Αὐτόν τι τ Σαούλου *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* d Articulum supplevimus ex *MSS.* e Παρὰ τοῦ πατρὸς *Busb* & *Hen.* & mox κομίσαι τοῖς *Vat.* f Ἀνδρεῖος αὐτῆς *Vat.* g Ita cum quatuor *MSS.* in *reliquis* deest articulus. h Ita *Basil. G.* Atticorum more πιστεύσατε *Big. Samb.* & *Vat.* quod præfert *Bosius.* i Μαχεσθῶσι *Vat.* k Μεταπέμπεται αὐτὸν *Samb. Busb.* & *Epiphan.* l Πυνθανομένῳ *Big.* & *Samb.* m Μὴ ταπεινὸν ἔστω τὸ φρόνημα μηδ' εὐλαβοῦ, εἶπεν, ὦ βασ. *Big. Samb.* & *Vat.* n Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ὑπ' ἐμαυτῷ λαβών. ὑπ' ἐμαυτῷ ἂν λάβω *Vat.* o Γένοιτο μὲν αὐτὸς ὅτου *Big.* & *Samb.* p Illud τὴν inseruimus ex *MSS.* q Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅτι μετ' ἐμοῦ. r Προσελθόντα *Vat.* * Verbum illud agnoscit *Vet. Interpr.*

"adflictam occidi. * quin & idem plane feci,
"dum urſum ulciſcor. Itaque & hoſtis ille ali-
"quid ex earum *ferarum* numero eſſe exiſti-
"metur, multa in exercitum probra jaciens, &
"in Deum noſtrum convicia effundens, qui
"ipſum *viribus ferocientem* mihimet ſubjiciet.

Davides, depoſitis Sauli armis, cum pera paſtorali & funda in Paleſtinum proficiſcitur. 1 Reg. c. 17.

4. Tum Saulus Deum precatus, ut juveni omnia ex animi ejus prompti ſtrenuique ſententia ſuccederent, abi, inquit, ad pugnam. Et cum galeam illi ſuam impoſuiſſet, & *ſuo eum* accinxiſſet gladio, loricaque induiſſet, dimittebat *eum*. Davides autem armis gravatus (non enim erat *ad rem militarem* exercitatus, neque arma ferre didicerat) ajebat, "hæc quidem, ô Rex, tua ſint ornamenta, qui "& illa geſtare potes; mihi vero ut ſervo tuo "concede pugnam prout & ipſe volo ca-"peſſere". Arma itaque deponit: ac ſublato baculo, & quinque è torrente lapidibus in peram paſtoralem conjectis, dextraque manu fundam portans ibat Goliathum verſus. Cum autem hoſtis eum ita ad ſe accedentem vidiſſet, contemptui habet, & dicteriis eum inceſſit; quaſi non armis, quibus adverſus hominem uti moris eſt, iſta gerens ſecum pugnaturus prodeat, ſed quibus canes abigimus & ab illis cavemus. num ipſum canem, non hominem eſſe putaret? Ille autem nihil hujuſmodi *eſſe*, ſed vel cane eum deteriorem exiſtimare reſpondit. At exinde Goliathus ad iram commovetur; & diras illi imprecatur ex Dei cognomine, atque minatus eſt ſe carnes ejus beſtiis terreſtribus daturum eſſe, & volucribus aëriis ſparſurum. Illi vero ſubjicit Davides. Tu quidem cum gladio & haſta & lorica me aggrederis: mihi vero contra te venienti Deus pro armatura eſt, qui & te & totum veſtrum exercitum manuum noſtrarum viribus perdet. Nam hodie quidem caput tuum auferam, & reliquum corporis canibus tui ſimilibus tradam: & diſcent omnes quod Deus præfectus fuerit Hebræis, ejuſque providentia arma nobis vireſque ſuppeditet. at aliuſmodi parum valent apparatus & potentia, niſi Deus præſens cœptis adſpiret. Palæſtinus autem, quo minus feſtinaret & curſu uteretur armorum pondere impeditus, lento gradu Davidem verſus proficiſcitur; contemptum præ ſe ferens, fiduciaque fretus ſe facillime inermem ſimul ac ætate puerum perimere poſſe.

XI. *Goliathum funda & lapide victum ſuperat atque necat.*

5. Verum antagoniſtæ occurrit juvenis cum occulto ſuo adjutore. ille autem Deus erat. Et cum è lapidibus, quos in peram ex torrente *delectos* conjecerat, unum deprompſiſſet fundæque adaptaſſet, *eum* in adverſam Goliathi frontem jacit, qui vi ſua ad cerebrum uſque penetrabat: ita ut mox veterno correptus in faciem procideret Goliathus. Cum autem *Davides* curſu ad eum contendiſſet, ſuper hoſtem jacentem conſtitit: ſtrictoque illius enſe, quod ipſe gladium non habuerit, ei caput amputat.

"Ἀφαφθείρω. ταῦτὸ δὲ καὶ [a] ἄρκον ἀμυνάμυος [b] διά-
"πθεμαι. νομιζέσθω δὴ καὶ ὁ πολέμιος ἐκείνου [c] εἶναί
"τι τῶν θηρίων, ὀνειδίζων ἐκ πολλῆς τιμωρίας, καὶ
"βλασφημῶν ἡμῶν τὸν Θεόν, ὃς αὐτὸν ἐπιχείριον ἐμοὶ
"ποιήσει.

δ'. Τῇ προθυμίᾳ τοιγαροῦν καὶ τῇ τόλμῃ τοῦ παιδὸς ὅμοιον γενέσθαι τέλος προσῆκε τοῦ Θεοῦ Σαύλου εὐξάμενον, ἄπιθι, φησὶ, πρὸς τιμωρίαν. καὶ περιθεὶς αὐτῷ τὸν αὑτοῦ θώρακα, καὶ περιζώσας τὸ ξίφος, καὶ περικεφαλαίαν ἁρμόσας, [d] ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ Δαυίδης, βαρυνόμενος ὑπὸ τῶν ὅπλων· οὐκ ἐγεγύμναστο γὰρ ὑπ' ἐμεμαθήκει φέρειν ὅπλα· "ταῦτα μέν, εἶπεν,
"ὦ βασιλεῦ, σὸς ἔστω κόσμος τοῦ [e] καὶ βαστάζειν δυνα-
"μένου, συγχώρησον δὲ ὡς θέλω σοῦ καὶ ὡς ἐγὼ βούλο-
"μαι μαχεσθῆναι". πίθησιν οὖν τὰ ὅπλα· καὶ τὴν βακτηρίαν ἀράμενος, καὶ πέντε λίθους ἐκ τοῦ χειμάρρου βαλὼν εἰς τὴν πήραν τὴν ποιμενικήν, καὶ σφενδόνην ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ φέρων, ὑπὸ τὸν Γολίαθον ἐπορεύετο. καταφρονεῖ δὲ ὅπως ἰδὼν αὐτὸν ὁ πολέμιος ἐρχόμενον· καὶ προσέσκωψεν, ὡς ἐκ [f] ὅσα πρὸς ἄνθρωπον ὅπλα νενόμικας [g] ταῦτ' ἔχων μέλλοι μάχεσθαι, οἷς δὲ κύνας ἀπελαύνομεν καὶ φυλασσόμεθα. μὴ αὐτὸν ἀντὶ ἀνθρώπου κυνᾶ εἰ δοκεῖς; ὁ δ' οὐκ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ χείρω κυνὸς αὐτὸν νομίζειν ἀπεκρίνατο. κινεῖ δὲ πρὸς ὀργὴν τὸν Γολίαθον· καὶ ἀρὰς ἀπὸ πίδης οὐκ τῆς [h] προσηγορίας τοῦ Θεοῦ, καὶ δώσειν ἠπείλησε τὰς σάρκας αὐτοῦ τοῖς ὀπτηγείοις καὶ τοῖς μεταρσίοις [i] ἁρπάσασθαι. ἀμείβεται δ' αὐτὸν ὁ Δαυίδης. σὺ μὲ ἐπέρχῃ μοι σὺ ῥομφαίᾳ, καὶ σὺ δόρατι, καὶ σὺ θώρακι· ἐγὼ δὲ χωρῶν ὅπῃ
σε, τὸν Θεὸν ὥπλισμαι, ὃς σέ τε καὶ τὴν πᾶσαν ὑμῶν στρατιὰν χερσὶ ταῖς ἡμετέραις διολέσει. κρεοτομήσω μὲ γάρ σε σήμερον, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τοῖς ὁμοφύλοις κυσὶ τοῖς σοῖς Γαλῶ· μαθήσονται δὲ πάντες, ὅτι προέστηκεν Ἑβραίων τὸ θεῖον, καὶ ὅπλα ἡμῖν καὶ ἰσχὺς [k] τότε ὅτι τὸ κινδύνων. ἡ δ' ἄλλη προσκοδὴ καὶ δύναμις ἀνωφελὴς, Θεοῦ μὴ παρόντος. ὁ δὲ Παλαιστῖνος, ὑπὸ βάρους τῶν ὅπλων εἰς ὠκύτητα καὶ δρόμον ἐμποδιζόμενος, βάδην ὅπῃ τὸν Δαυίδην προσίνεται· καταφρονῶν, καὶ πεποιθὼς γυμνὸν ὁμοῦ καὶ παῖδα ἔτι τὴν ἡλικίαν ὑπόνως ἀναιρήσειν.

ε'. Ἀπαντᾷ δὲ ὁ νεανίσκος μετὰ συμμαχίας μὴ ια'.
βλεπομένης τῷ πολεμίῳ. Θεὸς δ' ἦν ὅστος. καὶ ἀνελόμενος ἐκ τῆς πήρας ὧν εἰς αὐτὴν κατέθηκεν ἐκ τοῦ χειμάρρου λίθον ἕνα, καὶ ἁρμόσας τῇ σφενδόνῃ, βάλλει ὅπῃ τὸν Γολίαθον εἰς τὸ μέτωπον, καὶ διῆλθεν ἕως τοῦ ἐγκεφάλου τὸ βληθέν· ὡς εὐθὺς καρηβαρήσαντα πεσεῖν τὸν Γολίαθον ὅπῃ τὸ ὄψιν. δραμὼν δ' ἐφίσταται τῷ πολεμίῳ κειμένῳ· καὶ τῇ ῥομφαίᾳ τῇ ἐκείνου, μάχαιραν γὰρ οὐκ ἔχων αὐτὸς, ἀποτέμνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

πεσὼν

a Ita, aſteiſmo Attico, *Baſ. Big. Samb. Hen.* & *Busb.* unde ventus ἀπαρκίας. ἄρτου *Gen. Vat.* & *Vulgus.* b Διαπίθημι *Vat.* & mox δὴ pro δὲ *Samb.* & *Vat.* c Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis, Aliiſque* n deeſt. d Ἐξέπεμψεν *Big. Samb.* & *Vat.* e Καὶ deeſt *Vat.* f Οἷα *Big. Samb.* & *Vat.* mente non alia. g Ταῦτ' ἔχοι μέλλων *Vat.* h Vide *Grotium* ad *Matt.* c. 22. v. 44. p. 211. i Διαρπάσασθαι *Big. Samb.* & *Vat.* k Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliiſque* iv deeſt. l Τῆτ' ἴσῃ κηδόμενον *Big.* & *Samb.* τότε ἐστὶ κηδόμενον *Vat.* * Idem & urſo faciente, in eo ultus ſum, *Epiphan.* ſic etiam urſum, defendens gregem, excepi, *Clericus.*

a Τοῖς

πεσὼν δ' ὁ Γολίαθος, ἥττα ἡ φυγὴ γίνεται [a] Παλαιστίνοις. τὸ γὰρ δεινότατον ἰδόντες ἐρριμένον, καὶ τοὺς τὸ ὅλον δείσαντες, μὴ ἐπὶ μέσον [b] διενίκησεν· ἀλλ' αἰσχρᾷ καὶ ἀκόσμῳ φυγῇ χρησάμενοι [c] αὐτοὺς, ἐξαρπάζειν τὸν κινδύνον ἐπειρῶντο. Σαῦλος δὲ καὶ πᾶς ὁ τῶν Ἑβραίων στρατὸς ἀλαλάξαντες ἐκπηδῶσιν [d] εἰς αὐτούς· καὶ πολλοὺς ἀποσφάττοντες διώκουσιν ἄχρι τῶν Γίτθης ὁρίων καὶ τῶν πυλῶν τῶν [e] Ἀσκάλωνος. καὶ διήκουσι μὲν τῶν Παλαιστίνων εἰς τετταράκοντα· εἰς δὲ τοσοῦτοι τραυματίαι γίνονται. Σαῦλος δὲ, ὑποστρέψας εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, διαρπάζει τὸ χαράκωμα καὶ ἐνέπρησεν· τῷ δὲ κεφαλῷ τοῦ Γολιάθου Δαυίδης εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν ἐκόμισεν, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

Verum concidente Goliatho, ſuperantur fugamque capeſſunt Palæſtini. nam ſpectatiſſimum *è ſuis* proſtratum videntes, & de rerum ſumma *jam* metuentes, non amplius *in acie* conſiſtere decreverunt; ſed in turpem & ignominioſam fugam ſemet conjicientes periculum evadere conabantur. Saulus autem & univerſus Hebræorum exercitus ſublato clamore in eos irruunt, multiſque cæſis, eos uſque ad Gittæ fines & portas Aſcalonis perſequuntur. Et è Palæſtinis quidem ceciderunt triginta circiter millia; & duplo plures vulnerati ſunt. Porro Saulus, ad caſtra eorum reverſus, munimenta diripit ac incendit: caput autem Goliathi Davides in ſuum tentorium reportavit, & gladium *ejus* Deo conſecravit.

ΚΕΦ. ί.

Δαυίδῃ ἀφιεμένῳ φθονεῖ ὁ Σαῦλος· καὶ, δραξάμενος ἀφορμῆς πρὸς τὴν κατ' ἐκεῖνα ἐπιβουλὴν, ὑπισχνεῖται αὐτῷ δοθήσεσθαι τὴν θυγατέρα, ἂν ἑξακοσίας κεφαλὰς κομίσῃ τῶν Παλαιστίνων.

CAP. X.

Davidi ob res præclare geſtas invidet Saulus; atque, occaſione inſidias illi ſtruendi arrepta, pollicetur ſe filiam ei daturum in matrimonium, ſi ſexcenta Palæſtinorum capita attulerit.

ΦΘόνον δὲ καὶ μῖσος τοῦ Σαύλου πρὸς αὐτὸν αἱ γυναῖκες ἐρεθίζουσιν. ὑπαντώσαι γὰρ τῇ στρατιᾷ νικηφόρῳ μετὰ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ παντοίας χαρᾶς, ᾖδον· αἱ μὲν γυναῖκες, ὡς πολλὰς Σαῦλος ἀπέκτεινε Παλαιστίνων χιλιάδας, αἱ παρθένοι δὲ, ὡς μυριάδας Δαυίδης [f] ἀφανίσειε. τούτων δ' ἀκούων ὁ βασιλεὺς, ὡς τὸ μὲν ἔλαττον τῆς μαρτυρίας αὐτὸς λάβοι, τὸ δὲ τῶν μυριάδων πλῆθος ἀναπιθείη τῷ νεανίσκῳ· καὶ λογισάμενος μηδὲν ὕστερον μετὰ λαμπρᾶς εὐφημίας ἢ τιμὴ βασιλείαν ὑστερεῖν αὐτῷ, φοβεῖται καὶ ὑποπτεύειν ἤρξατο τὸν Δαυίδην. καὶ τῆς μὲν τοιαύτης [g] τάξεως ἐπεὶ τῷ δέει πλησίον αὐτῷ καὶ λίαν ἐγγὺς ἐδόκει, ἐποίησε δὲ αὐτὸν ὁπλοφόρον· μεταστήσας, ἀποδείκνυσι χιλίαρχον, ὡς αὐτῷ χώραν ἀμείνονα μὲν, [h] ἀσφαλεστέραν δὲ ὡς ἐνόμιζεν αὐτῷ. ἐβούλετο γὰρ εἰς τοὺς πολεμίους αὐτὸν ἐκπέμπειν καὶ τὰς μάχας, ὡς ἐν τοῖς κινδύνοις τιθηξόμενον.

SAuli autem invidiam & odium in ipſum concitarunt mulieres. Exercitui enim triumphanti occurrentes cum cymbalis & tympanis, & omne genus lætitia, canebant; mulieres quidem, multas à Saulo occiſas eſſe Palæſtinorum chiliadas, virgines vero, myriadas à Davide deletas. Hæc autem cum audiret rex, ſibi quidem minus amplum tribui teſtimonium, juveni vero multas myriadas adſcribi; & ſecum reputaret, nihil adeo ei poſt *tam* gloriſam acclamationem deeſſe ac regnum, Davidem metuere & ſuſpectum habere cœpit. ac cum à priori quidem ordine (quod ex formidine propinquus ipſi & vicinus admodum videretur, quippe qui armiger ſibi conſtitutus erat) eum amoviſſet, militum tribunum creat, dato quidem ei loco meliore, ſibimet vero ut putabat tutiore. Secum enim ſtatuebat eum in hoſtes & pugnas emittere, ut pericula obeundo forte periret.

Saulus, ob res præclare geſtas Davidi invidens, ſtatuit eum periculis objicere. 1 Reg. c. 18.

2. Davides autem, Deum ſibi ubique *præſens* in auxilium adſciſcens quocunque ſe conferret, res proſpere gerebat; eique omnia feliciter cedere conſpiciebantur: adeo ut, ex fortitudinis eminentia, & populus *eum in deliciis haberet*, & Sauli filia adhuc virgo amore ejus caperetur; affectuque prævalente manifeſto ſe proderet, & *hanc ob rem* ad patrem deferretur. Ille vero, ut oblatam ad inſidias Davidi ſtruendum occaſionem amplexurus, *hoc* libenter audivit, filiæque amorem ei renunciantibus dicebat, ſe alacriter illi virginem daturum; *utpote* quod hoc foret ipſi *eam* accepturo periculorum & exitii cauſa. "Spondeo "enim, ejebat, me filiam meam ei collocatu"rum in matrimonium, ſi ſexcenta hoſtium "capita

Davidem amat Sauli filia, eique in matrimonium ſponderur, modo is Saulo DC. *aſſerat Palæſtinorum capita.*

a Τοῖς Παλαιστίνοις *Vat.* b Ita cum *Big. Samb. & Vat.* in *Editis*, Αὐτοὺς διέγνωσαν. c Αὐτοὺς & ἑαυτοὺς *Big.* mente eadem. d Sic cum *MSS.* ἐπ' αὐτοὺς *Baſ. & G.* e Ex *S. Literis* Ἀκκάρων. f Iterum ex *MSS* ἀφανίσειεν in *Editis*, contra canonem Grammaticum. g Παρατάξεως *Vat.* & mox ἐπὶ τῷ δ. *Samb.* h Σφαλερὰν *Big. & Samb.* melius *Baſ. G. & Epiphanius* αὐτῷ imputant Saulo. i Ita *Vat.* ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο *Baſ. & G.* ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο *Big. & Samb.* Poſſumus & locum hoc modo interpungere, Δαυίδης δὲ, πανταχοῦ τὸν Θεὸν ἐπαγόμενος, ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο κατώρθου. k Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὸν τε λαὸν αὐτῶν ἰφῦς, καὶ τῷ *Baſ. & G.* l Aut ὑπερμαχοῦντος cum *Big. Samb. & Vat.* ὑπερατίντος *Epiphan.* m Χρησιμεύοντος *Big. Samb. Hen. & Busb.* n Ita *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* κατηγγέλλω *Baſ. & G.* o In tot *capitibus Palæſtinis* conveniunt

"capita mihi adducat. nam ille, & quod præ-
"mium adeo præclarum sibi propositum es-
"set, volensque ex opere periculoso & in-
"credibili gloriam adipisci, ad rem quidem
"aggrediendam properabit; erit autem ut à
"Palæstinis perimatur, & *sic* mihi pulchre
"procedent quæ in illum molior. ab eo enim
"liberabor; cum ipsum per alium & non
"propria manu interfecero". Jubet itaque domesticis ut Davidis mentem explorarent, quomodo se erga puellæ conjugium habeat. Illi vero ad ipsum verba facere cœperunt, quod Saulus quidem rex cum populo universo eum amore prosequatur, velletque ei filiam suam connubio jungere. At ille respondebat, "num
"vos igitur parvi ducitis regium fieri generum?
"mihi vero non ita esse videtur; præsertim
"cum homo tenuis sim, gloriæque & honoris
"expers". Saulus autem, cum ei domestici retulissent Davidis responsa, dicebat, "illi nun-
"ciate me non pecuniis egere neque dote (hoc
"enim esset filiam potius vendere quam eloca-
"re) sed genero, qui fortitudine & aliis omni-
"bus virtutibus præcellat, quas in ipso videre
"est. Velle itaque me ab eo pro filiæ nuptiis
"accipere, non aurum aut argentum, neque ut
"hæc è paternis ædibus afferat; * sed Palæsti-
"norum supplicium & sexcenta illorum capita.
"nam & mihi ipsi nullum aliud munus hisce
"splendidius aut præstabilius potest accidere:
"atque filiæ meæ dote legitima multo opta-
"bilius est, cum tali viro matrimonium inire,
"& qui *præclarum adeo* victoriæ de hostibus
"reportatæ attulerit testimonium.

Davides Michalam meretur in matrimonium. 1 Reg. c. 11.

3. Hæc postquam verba Davidi nunciata essent, *iis* delectatus, existimans quod Saulus studuerit eum sibi cognatione conjungere, antequam *se in* consilium adhibuerit, aut secum animo reputaverit, an res proposita facile fieri possit necne, statim ad hostes cum sodalibus suis contendit, & ad opus sibi pro nuptiis denunciatum aggreditur: atque (Deus enim erat qui fecit ut Davidi cuncta facilia essent & possibilia) cæsis *hostium* plurimis, abscissisque sexcentorum capitibus, ad regem revertebatur, ob ea in conspectum ejus adducta nuptias pro illis *pactas ab eo* postulans. Saulus autem nihil habens quod obtenderet cur promissis non staret (turpe enim ducebat, ut aut quidquam mentitus videretur, aut nuptias ex insidiis pollicitus, ut Davides, factu difficillima adeundo, se morti objiceret) ei filiam, Michalam nomine, nuptum locat.

XII.

"λαὸς τῶν πολεμίων. ὁ δὲ καὶ γέρως ὅτι λαμπρὸς
"ποιηθέντος, καὶ βουλόμενος ἐπ' ἔργῳ τοιούτῳ
"λῳ καὶ ἀπίστῳ λαβεῖν κλέος, [a] ὁρμήσει μὴν ὅτι τ
"ποιῆξιν. ἀμφιβαλόμενος δ' ἐκ τῶν Παλαιστίνων,
"καὶ χωρήσει μοι τὰ κατ' αὐτὸν εὐπρεπῶς. ἀπαλλα-
"γήσομαι γὰρ αὐτός· δι' ἄλλου αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ δι' ἐμαυ-
"τοῦ κτείνας". [b] Διέπειρεν δὲ ὁ τοῦ Δαυίδου διανοίας κελεύει τοὺς οἰκέτας λαμβάνειν, [c] πῶς ἔχει ποὸς
τὸ γῆμαι τὴν κόρην. οἱ δ' ἤρξαντο διαλέγεσθαι ποὸς
αὐτόν· [d] "ὅτι μέγοι μὲν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σάουλος
καὶ ὁ λαὸς ἅπας, βούλεται δ' αὐτῷ κηδεῦσαι τὴν
θυγατέρα. ὁ δέ, "μικρὸν [e] ἆρ' ὑμῖν, εἶπε, δοκεῖ γαμβρὸν
"γενέσθαι βασιλέως; ἐμοὶ δ' οὐκ οὕτω φαίνεται, καὶ
"μάλιστα ὄντι ταπεινῷ, καὶ δόξης καὶ τιμῆς ἀμοίρῳ".
Σάουλος δὲ, ἀγγειλάντων αὐτῷ τοῖς οἰκέταις τὰς τοῦ
Δαυίδου ἀποκρίσεις, "ὁ χρημάτων, ἔφη, δεῖσθαί με
"φράζετε αὐτῷ, οὐδὲ [f] ἐδ'νων· ἀπεμπολᾶν γάρ ἐστιν ὃ-
"που τὴν θυγατέρα, μᾶλλον ἢ σωσικίζειν· γαμβροῦ
"δ' ἀνδρείαν ἔχοντος καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν [B] πᾶσαν,
"ὃν ὁρᾶν ὑπάρχουσαν αὐτῷ. βούλεσθαι δή μοι παρ'
"αὐτοῦ λαβεῖν ἀντὶ τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς, οὐ χρυσὸν
"οὐδ' ἄργυρον, οὐδ' ὅπως ζῶντ' ἐκ [h] τῶν πατρὸς οἰκιῶν
"κομίσῃ· Παλαιστίνων δὲ τιμωρίαν καὶ κεφαλὰς αὐτοῦ
"ἑξακοσίας. αὐτῷ τε γὰρ ἐμοὶ τούτων οὐδὲν ἂν ὅτι [i] ποθ-
"νότερον ὅτι λαμπρότερον δῶρον γένοιτο· τῇ τε παιδὶ μὴ
"πολὺ τῶν νενομισμένων ἐδ'νων ζηλωτότερον, τὸ σωσικλῆ
"ἀνδρὶ τοιούτῳ, καὶ μαρτυρουμένῳ [k] τὴν πολεμίων ἥτταν.

γ'. Κομισθέντων δὲ τούτων ποὸς τὸν Δαυίδην τῶν
λόγων, ἡσθεὶς, [l] τὸν Σάουλον ἐπιθυμεῖν νομίζων αὐτῷ
ποὸς [m] τὴν συγγένειαν, οὐδὲ βουλεύσασθαι ποοσμένας,
οὐδ' εἰ δυνατὸν ἢ δύσκολόν ἐστι τὸ ποοκείμενον ἔργον
τῷ λογισμῷ ποοενόησας, ὥρμησεν εὐθὺς μετὰ τῆς ἑται-
ρείας ὅπη τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ γάμου κατηγελ-
μένην ποοῆξιν· [n] καὶ, ὁ Θεὸς γὰρ ἦν ὁ πάντα ποιῶν εὐ-
μαρῆ καὶ δυνατὰ τῷ Δαυίδῃ, κτείνας πολλοὺς καὶ κεφα-
λὰς ἑξακοσίων ἀποτεμών, ἦκε ποὸς τὸν βασιλέα, ἀφ'
ὧν τὴν τούτων ἀποδείξεως τὴν ἀντὶ τούτων γάμον ἀπαιτῶν.
Σάουλος δὲ ὁρῶν ἔχων ἀναφυγὴν ὁρκου τὴν ὑποχημένων ις'.
αἰσχρὸν γὰρ ὑπελάμβανεν, ἢ ψεύσασθαι δοκῶν, ἢ δι' ὅπι-
σθεν, ἵν' ὡς ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶν ὁ Δαυίδης ὁ σφα-
γήσῃ, τὸν γάμον ἐπηγγέλθαι· δίδωσιν αὐτῷ [p] τὴν
θυγατέρα, [q] Μιχάλαν ὀνόματι.

omnes *Codd.* tam *Græci* quam *Latini*, & propter illos *P. Comestor.* tum inter *Historicos Græcos*, idem annotarunt *Zonaras* & *Glycas*: & prior horum hisce verbis, ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐκ ἑκατὸν ἀκροβυνίας κομίσειν τὸν Δαυίδ, ἀλλὰ ἑξακοσίας κεφαλὰς τῶν ἀλλοφύλων. *a* Aliter legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *procedere tendebat ad causam. Saulus autem ducebat eum fore ab hostibus perimendum.* *b* Διέπειρεν δὲ *Big. & Samb.* *c* Ὡς ἔχει *Vat.* ὅπως ἔχει *Busb. & Hen.* *d* Οἱ τοῖς ἱεροῖς μὲν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σαοὺλος ἐ ὁ λαὸς ὑποθεωμένου. βούλεται δ' αὐτῷ *Vat.* *e* Ita cum *Big. & Samb.* ἆρα in *Editis, Aliisque.* ἆρα ὑμῖν δοκεῖται, εἶπε, γαμβρὸν *Vat.* *f* Sic *Samb. Vat. Busb. & Hen.* ἐδ'νων in *Editis, Aliisque.* rectius tamen ἐδνων, si *Etymologo & Eustathio* fides habenda. *g* Ἀπιστον *Big. Samb. & Vat.* & mox βουλευσάμενος δὴ με *Big. & Samb.* *h* Τῶν τοῦ πατρὸς οἰκιῶν κομίσει, Παλ. δὲ τιμωρίαν κεφαλὰς αὐτοῦ *Vat.* τοῦ πατρὸς οἰκείων agnoscunt *Big. Samb. & Epiphan.* *i* Προτιμότερον *Vat. Big. Samb. & Glossa.* *k* Vel cum *Samb. & Vat.* τὴν τῶν πολεμίων ἥτταν. *l* Ἐπὶ τοῦ τὸν Σαοὺλον *Big. Samb. Vat. & Gall.* *m* Τῆς συγγενείας, οὐδὲ βουλευσάμενος π. *Vat.* *n* Sic in quinque *MSS.* in *Editis*, καὶ ὁ Θεὸς γὰρ ἦν ὁ πάντα ποιῶν εὐμαρῆ καὶ δυνατὰ δίδοται τοῦ Δαυΐδη. κτείνας γὰρ πολλοὺς, κεφαλὰς &c. non tamen ita *Epiphanius*, qui vertit, *Deus enim erat, qui cuncta facilia Davidi & possibilia faciebat. Cumque multos interemisset, abscidens sexcenta capita venit ad regem* &c. *o* Ἐπαποθάνῃ *Vat. Big. Samb. & Gall.* *p* Illud τὴν ex *MSS.* *q* Ita ex p. 242. v. 27. Μιχάλην *Big. Samb. & Gall.* Μιχαὶ *Hen. Busb. Bas. & G.* Μιχάλλη *Vat.* ex Μιχὸλ LXXII. *Michallu* juxta *Epiphanium.* Μιχὼ extulit *Glycas.* * Sed pro supplicio hostium capita sexcenta Palæstinorum, *Epiphan.* ac si legisset, πολιμίων δ' εἰς τιμωρίαν κεφαλὰς Παλαιστίνων ἑξακοσίας.

ΚΕΦ. ια'.

Ως ὁ Δαυίδης, Σαούλ αὐτῷ ἐπιβουλεύοντος, τῇ παιδῇ χρ ἐπιμελείᾳ Ιωνάθου, χ τ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μιχάλους τέχναις, κινδύνους ἐκφυγὼν ἦκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμοήλον.

ΕΜελλε δὲ οὐκ ὀπὶ πολὺ τοῖς γεγενημένοις ἐμμένειν Σαοὺλ ἀρεσ. ὁρῶν γὰρ τὸν Δαυίδην θεῷ καὶ θεῷ τῷ Θεῷ καὶ θεοῖς τοῖς ὄχλοις εὐδοκιμοῦντα, κατέδεισε· καὶ τὸν φόβον οὐκ ἔχων ἀποκρύψασθαι, ὡς μεγάλων ὄντα βασιλείας τε καὶ ζωῆς, ὧν καὶ θατέρου στερηθῆναι συμφορὰ δεινὴ, κτείνειν τ Δαυίδην διεγνώκει, καὶ προσχάσει τινὶ ἀναιρέσιν αὐτῷ Ιωνάθῃ τε τῷ παιδὶ καὶ τοῖς πιστοτάτοις [a] οἰκετῶν. ὁ δὲ Ⓢ πατὴρ τῆς ὀπὶ τῷ Δαυίδῃ μεταβολῆς θαυμάσας, οὐκ ὀπὶ μετρίοις ἀπὸ τῆς πολλῆς εὐνοίας, ἀλλ' ὀπὶ θανάτῳ γενομένης, καὶ τὸν νεανίσκον ἀγαπῶν καὶ τινὶ ἀρετινὶ αὐτοῦ καταδήλῳ Ⓢ, λέγει πρὸς αὐτὸν τὸ τῦ πατρὸς ἀπόρρητον καὶ τινὶ πρόθεσιν. συμβουλεύει μέντοι φυλάσσεσθαι γενόμενον ἐκποδὼν τινὶ ὀπιοῦσαν ἡμέραν. αὐτὸς γὰρ [b] ἀσπάσεσθαι Ⓢ πατέρα, καὶ [c] τῦ καιρῦ προσφαέντος αὐτῷ διαλεχθήσεσθαι περὶ αὐτοῦ, καὶ τινὶ αἰτίαν μαθήσεσθαι καὶ ταύτινι ἐκφαυλίσειν· ὡς ἂν δοκῇ ἐπ' αὐτῇ κτείνειν τοσαῦτα μὲν ἀγαθὰ τὸ πλῆθος ἐργασάμενον, εὐεργέτινι δὲ αὐτῦ γεγενημένον, [d] δι' ἃ καὶ συγνώμιν ἂν ὀπὶ τοῖς μεγίστοις ἁμαρτήμασιν εἰκότως εὕροιτο. δηλώσω δέ σοι τὴν τῦ πατρὸς γνώμην. Δαυίδης δὲ, πειθοῖς συμβουλίᾳ χρησῇ, ὑπεξίσταται τ τῦ βασιλέως ὄψεως.

ιγ'. β'. Τῇ δ' ὑπιούσῃ πρὸς τὸν Σαοὺλον Ιωνάθης ἐλθὼν, ὡς ἱλαρόν τε καὶ χαίροντα κατέλαβεν, ἤρξατο [e] λόγον αὐτοῦ περὶ τῦ Δαυίδου ποιεῖσθαι. "[f] Πί "κατηγνὺς μικρὸν ἢ μεῖζον ἀδίκημα, ὦ πάτερ, πρόσει "ταξας ἀνελεῖν ἄνδρα, μέγα μὲν αὐτοῦ πρὸς σω "τηρίαν ὄφελος γεγενημένον, μεῖζον δὲ πρὸς τινὶ "Παλαιστίνων τιμωρίαν· ὕβρεως δὲ καὶ [g] χλεύης ἀπαλ "λάξαντα τῶν Ἑβραίων λαὸν, ὃν ὀπὶ παρεσχον "τα [h] ἡμέρας ὑπέμεινε μόνος τολμῆσαι ὑποστῆναι "τινὶ τῦ πολεμίου [i] πρόκλησιν, καὶ μετὰ ταῦτα "κομίσαντα μὲν ὅσας ἐπετάχθη κεφαλὰς τ ἐχθρῶν, "λαβόντα δ' ὀπὶ τούτῳ γέρας τινὶ ἐμινὶ ἀδελφινὶ "πρὸς γάμον. [k] ὡς ἂν ἀλγεινότερος Ⓢ αὐτῦ γέ "νοιθ' ἡμῖν ὁ θάνατος Ⓢ, ὃ διὰ τ [l] ἀρετινὶ αὐτοῦ μό "νον, ἀλλὰ καὶ διὰ τ συγγένειαν. σιωπᾶσθαι γὰρ "αὐτῷ τῷ θανάτῳ καὶ ἡ σὴ θυγάτηρ, χρείαν σφῶν ἢ "τῆς συμβιώσεως εἰς ὕπνον ἐλθεῖν μέλλουσα [m] πειρά "ζειν. ταῦτα λογισάμενος, μεταβαλῦ πρὸς τὸ ἥμε "ρώτερον, καὶ μηδὲν ποιήσῃς κακὸν ἄνδρα, πρῶτον "μὲν ἡμᾶς [n] εὐεργίαν μεγάλινι εὐεργετήσαντα τ σινὶ

CAP. XI.

Ut Davides, dum Saulus ei insidias strueret, Jonathæ studio curaque, & Michalæ uxoris suæ artibus, periculis exemptus ad Samuelum prophetam se contulit.

ATtamen non erat ut Saulus diu factis acquiesceret. Nam cum videret Davidem gratia tum apud Deum florere tum apud populum, *sibi ipsi* metuit: & cum metum occultare & dissimulare non valeret, utpote de rebus magnis, regno simul & vita, quorum vel altero privari gravis *est* calamitas; Davidem interficere in animum induxit, Jonathæque filio & domesticorum fidissimis in mandatis dedit ut eum tollerent. Ille vero demiratus quod de Davide adeo animum mutaverit, ut non solum, cum *antea* ipsi valde benevolus exstitisset, leviter eum lædere, sed & morte afficere, ex amore erga juvenem & virtutis ejus reverentia prodit ei patris arcanum & propositum: & quidem ei consulit sibi cavere, postridie semet è *regis* conspectu subducendo. se enim patrem salutationis specie aditurum, & occasione oblata de ipso cum eo colloquuturum; foreque ut causam *indignationis* cognoscat, eamque verbis extenuet: quod scilicet non oporteat ob istiusmodi rem illum occidere, qui tot quidem beneficiis populum affecerat, de se vero præclare meruerat; adeoque, si quam maxime peccasset, veniam jure consequi debeat. At ego te de patris animo certiorem faciam. Itaque Davides, bono consilio obsequutus, à regis ore oculisque concessit.

Sauli propositum Davidis perimendi ei indicat Jonathas. 1 Reg. c. 19.

2. Proxima autem die Jonathas ad patrem profectus, cum eum hilarem & gaudio perfusum offendisset, cœpit de Davide apud ipsum *hujusmodi* orationem habere. "Ecquod peccatum, parvum magnumve, ô pater, commissum esse arbitratus es, ut jusseris interfici virum, qui multum quidem tibiipsi in salutem profuerit, magis vero contulerit ut res Palæstinis in supplicium cederent: porroque Hebræorum populum contumeliis & derisione, quam per quadraginta dies pertulerunt, liberarit, cum solus *ex omnibus* hosti *eos ad certamen* provocanti semet opponere ausus fuerit; & qui posthæc retulerit quidem tot hostium capita quot ei imperata erant, in præmium vero sororem meam in matrimonium acceperit. adeo ut mors ejus nobis eo magis luctuosa futura sit, non solum ipsius ob virtutem, sed & propter necessitudinem quæ ei nobiscum intercedit. Ejus quippe ex interitu injuriam unà patitur filia tua, quæ, priusquam ex sociali vitæ consuetudine fructus perceperit, viduitatem expertura est. Hæc tecum reputando sine te ad mitiora flecti, nihilque ei mali inferas, qui primum quidem nobis magnum beneficium præstitit tuæ salutis,

XIII. *Jonathas Saulo Davidem reconciliat.* 1 Reg. c. 19.

a Τῶν οἰκετῶν *Big. Samb. & Vat.* b Ἀσπάσασθαι *Idem.* c Articulum negligit *Vat.* d Διὸ καὶ *Vat.* e Λόγους *Samb. Big. Hen. & Busb.* f Aut τί κατηγνὺς αὐτοῦ μικρὸν cum *Big. Samb. & Gall.* g Λοιχῆς solus *Samb.* & mox τ τ Εὸς *Big. Samb. & Vat.* h Ἡμέρας *Vat.* i Ita cum *Samb. & Epiphanio.* προσκλησιν in cæteris. k Sic *Big. Samb. & Vat.* in *Editis, Aliisque* ὡς ἀλγεινότερος. l Eo modo cum *Big. Samb. & Gall.* ἀρετινὶ μόνον *Bas. & G*, ἀρετινὶ καὶ τὴν συγγένειαν. *Vat.* m Λαμβάνειν solus *Vat.* n Εὐεργεσίαν in quatuor *MSS.*

"ſalutis, quando, cum tibi mali ſpiritus &
"dæmones inſiderent, illos quidem ejecerit,
"tuæ autem animæ ab iis liberatæ tranquilli-
"tatem reſtituerit; deinde vero hoſtes vindi-
"cta fuerit perſequutus. Nam opprobrio tibi
"erit horum oblivi ſci". Hiſce ſermonibus Saulus delinitur, juratque filio ſe nullam Davidi facturum injuriam. iram enim metumque vicit juſta defenſio. Jonathas autem, accerſito ad ſe Davide, indicat ei benigna *omnia* & ſalutaria à patre *exſpectanda eſſe*. ipſumque ad eum adducit: atque apud regem remanſit Davides, ſicut antea.

"σωτηρίαν, ὅτε σοι ὁ πονηρὸς πνεύματος καὶ τὴν ἀλη-
"θινὴν ἐγκαθιζόμενοι, τοὺς μὲν ἐξέβαλεν, εἰρήνην
"δὲ ἀπ' αὐτοῦ τῇ ψυχῇ σου παρέχε· δευτέραν δὲ
"τιμὴν ἀπὸ τῶν πολεμίων [a]ἐκδίκησιν. αἰσχρὸν γὰρ τούτων
"ὀπίσω". τούτοις παρηγορεῖται τοῖς λόγοις Σαῦλος, καὶ μηδὲν ἀδικήσειν τὸν Δαυίδην ὄμνυσι τῷ παιδί. κρείττων γὰρ ὀργῆς καὶ φόβου ὁ δίκαιος [b]λόγος. Ἰωνάθης δὲ, μεταπεμψάμενος τὸν Δαυίδην, σημαίνει τε αὐτῷ χρηστὰ ἡ σωτηρία παρὰ τοῦ πατρός. ἄγει δὲ πρὸς αὐτόν· καὶ παρέμεινε τῷ βασιλεῖ Δαυίδης ὥσπερ ἔμπροσθεν.

XIV. *Davidem, cum victoria reverſum, Saulus iterum necare conatur. 1 Reg. c. 19.*

3. Cæterum ſtatim ab illo tempore, cum Palæſtini adverſus Hebræos copias iterum educerent, Davides cum exercitu à *Saulo* mittitur, ut bellum Palæſtinis jungeret. ac congreſſus magna eos clade affecit, victorque reverſus eſt ad regem. At non ita eum excipit Saulus, ut ſperavit, poſt rem feliciter adminiſtratam, ſed proſpero ejus ſucceſſu mœſtus, quaſi ex rebus ab ipſo *præclare* geſtis in regni diſcrimen veniret. Cum autem dæmonis ſpiritu correptus iterum agitaretur & conturbaretur, accitum in cubiculum, in quo decumbebat, haſtam in manu tenens juſſit citharæ pulſu & hymnis ipſum excantare. Illo vero juſſa exſequente, haſtam protenſam in eum jaculatur. atque ille quidem eam, ictu præviſo, declinavit: domum vero fuga ſe recipit, & in ea tota die permanſit.

γ'. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον τῶν Παλαιστίνων γα- ιδ'.
πυσαμένων πάλιν ὡς τοὺς Ἑβραίους, πέμπει μετὰ στρατιᾶς ὁ Δαυίδην πολεμήσοντα τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ συμβαλὼν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ νικήσας [c]ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα. προσδέχεται δ' αὐτὸν ὁ Σαῦλος, οὐχ' ὡς ἤλπισεν ἀπὸ τῶν κατορθώματος, ἀλλ' ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ αὐτῷ λυπηθείς, ὡς ὑπισφαλέστερος αὐτὸς ἐκ τῶν ἐκείνου πράξεων γινόμενος. [d]ἐπεὶ δὲ πάλιν προσελθὼν αὐτῷ τὸ δαιμόνιον ἐθορύβει [e]πνεῦμα καὶ συνετάραττε· καλέσας εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ κατέκειτο, κατέχων τὸ δόρυ προσέταξε τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξᾴδειν αὐτόν. ἐκείνου δὲ τὰ κελευσθέντα ποιοῦντος, διατεινάμενος ἀκοντίζει τὸ δόρυ. καὶ ὃ μὲ [f]προϊδόμενος ὁ Δαυίδης ἐξέκλινε· φεύγει δὲ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ αὐτῆς, καὶ δι' ὅλης ἔμεινεν ἡμέρας αὐτόθι.

Michala Davidem per feneſtram demiſit, fallitque Sauli nuncios. 1 Reg. c. 20.

4. Noctu autem rex miſſis *lictoribus* mandat ut eum uſque ad mane obſervarent, ne omnino lateret clam elapſus, ut in forum adductus & judicio perfuſus morte plectatur. At Michala, uxor Davidis, regis vero filia, cum quod patri erat in animo intellexiſſet, ad maritum accedit, de ipſo inter ſpem metumque dubia, & de vita ſua admodum ſollicita, ut quæ nec ipſa vivere ſuſtineret illo orbata. Cave, inquit, ne te ſol hîc loci offendat; ita enim erit ut te non amplius aſpiciat. fuge autem qua per noctis hujus tenebras licet, eaſque tibi producat Deus. ſcito enim teipſum, ſi deprehenſus fueris, patris manibus periturum eſſe. Atque *adeo* cum per feneſtram eum demiſiſſet, à periculo conſervavit. Deinde cum lectum ſtraviſſet, quaſi propter ægrotantem, & ſtragulis capræ jecur ſubjeciſſet, prima luce cum pater illius ad Davidem miſiſſet, dicebat, eam totam noctem inquietam exegiſſe, lecto operto illis qui aderant oſtenſo, fideque facta, dum jecur palpitatione ſtragulas commoveret, id quod jacebat eſſe Davidem anhelantem. Ubi vero à *nunciis* miſſis *regi* relatum erat; quod per noctem male ſe haberet, juſſit ut eum utcunque laborantem ſibi afferrent. ſe enim velle illum perimere. Illi vero reverſi, cum & lectum retexiſſent & fraudem à muliere compoſitam de-

ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἄγειν τὸ ἕως φυλάττεσθαι, [g]μή ποτε λάθῃ παντελῶς ἀφανὴς γενόμενος, ἵνα προαγόμενος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κρίσει προδοὺς ἀποκτείνῃ. [h]Μιχάλα δὲ ἡ γυνὴ Δαυίδου, θυγάτηρ δὲ τοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ πατρὸς μαθοῦσα διάνοιαν, τῷ ἀνδρὶ [i]παρίσταται, δειλιᾷ ἔχουσα τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας, καὶ περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀγωνιῶσα· ἀδὲ γὰρ αὐτὴν ζῆν ὑπομένειν ἐκείνου φερηθέντος. καὶ μή σε, φησὶν, ἥλιος ἐνταυθοῖ καλλιάσοι· ἄγει γὰρ ἔτ' ὄψεταί σε. φεῦγε δὲ, ὡς τοῦτό σοι δύναται παρασχεῖν ἡ παροῦσα νύξ, καὶ [k]ποιήσει δέ σοι ταύτην ὁ Θεὸς μακροτέραν. ἴσθι γὰρ σαυτὸν, ἂν εὑρεθῇς ἐπὶ τοῦ πατρὸς, ἀπολούμενον. καὶ [l]καθημίσασα διὰ θυρίδος αὐτὸν ἐξέσωσεν. ἔπειτα [m]σκυάσασα τὴν κλίνην, ὡς δὴ νοσοῦντι, καὶ ἐπιθεῖσα τοῖς [n]περὶ Δαυίδην [o]ἧπαρ αἰγὸς, ἅμα ἡμέρᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς πέμψαντος ὅτι τὸν Δαυίδην, [p]ὠχλῆσθαι διὰ τὸ νυκτὸς εἶπε τοῖς παροῦσιν, ὅτι δείξασα τὴν κλίνην κατακεκαλυμμένην, καὶ τὸ πηδήματι τοῦ ἥπατος [q]σαλεύοντος τὸ ὑπόλαιον πιστωσαμένη τὸ κατακείμενον Δαυίδην [r]ἀθυμαίνειν. ἀπαγγειλάντων δὲ τὸν πεμφθέντων, ὅτι γέγονε νεκρὸς ὁ νυκτὸς ἀοθενέστερος, ἐκέλευσεν ὅπως ἔχοντα κομισθῆναι. [s]βούλεται γὰρ αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐλθόντες δὲ, καὶ ἀνακαλύψαντες τὴν κλίνην καὶ τὸ σόφισμα τῆς γυναικὸς εὑρόντες,

a Vel cum *Big.* & *Samb.* ἐνδικίων more Attico. b Λογισμὸς *Big. Samb.* & *Gall.* c Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπαίνων. d Ἐπειδὴ *Vat.* e Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* in *Editis*, *Aliiſque* deeſt πνεῦμα. juxta *Epiphan.* καὶ πνεῦμα συνταράττε f Sic *Big.* & *Samb.* g Μὴ λάθῃ *Samb.* & *Epipham.* h Eo modo ſupra p. 242. & 252. Μιλχᾶ *Samb.* Μιλχὰ *Baſ.* & *G.* Μιλχάλη *Busb.* Μιλχόλ *Zonaras* ex *Interpretibus* LXXXII. Μιλχάλη δὲ ἡ γυνὴ μὲν Δαυὶδ *Vat.* i Παρεγγυᾶται legiſſe videtur *Epiphan.* παρείσατο δηλοῖ ἐχ. *Samb.* & *Vat.* k Ita *Big.* & *Samb.* & *Epiphan.* ποιήσῃ in *Editis*, *Aliiſque.* l Ita omnes *MSS.* præter *Big.* qui cum *Editis* habet καθημίσασα ἡ Δαὶ θ. m Σκεπάσασα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. σκυάσασα καὶ σκεπάσασα *Vat.* n Περιόλαμον *Big. Samb.* & *Vat.* o Καὶ γάρ φασι τὸ αἰγῶν τὸ ἧπαρ κινεῖσθαι μᾶλλον πολλῶν. *Theodoret.* vol. 1. p. 251. p Ὀχλεῖσθαι *Hen.* & *Busb.* q Ita cum *Busb.* & *Hen.* σαλεύοντι τῷ ἐπὶ τὸ ἐπιόλαιον *Baſ.* & *Gen.* σαλεύοντι τὴν ἐπιόλιν *Big. Samb.* & *Vat.* σαλεύοντος ἐπὶ τὸ ἐπιόλαιον legiſſe videtur *Epiphan.* Videſis *Zonaram* de eodem ſophiſmate. r Ἀθυμεῖν *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* minus recte. ſ Βούλεται *Big.* & *Samb.*

a Illud

εὐρόντες, ἀπήγγειλαν τῷ βασιλῇ. μεμφομένῳ δὲ τῷ πατρὸς αὐτὸν ὅτι σώσειε μὲν τὸν ἐχθρὸν [a] αὐτῷ, κατασοφίσαιτο δ' αὐτὸν, ἀπολογίαν σκήπτεται πιθανήν. "ἀπει-"λήσαντα γὰρ [b] αὐτὸν ἀποκτείνειν, ἔφησε, τυχεῖν οὐκ "ἂν δίκης τὸν ὑπὲρ σωθῆναι συνεργίας. ὑπὲρ ἧς συγγνώ-"μην καλῶς ἔχειν αὐτῇ, τὸν ἀναγκαῖον ἀλλὰ μὴ κατὰ "προαίρεσιν γενομένης. ὁ γὰρ ὅπως, ἔλεγεν, οἶμαι [c] ⟨τὸν⟩ "ἐχθρὸν ἐζήτεις ἀποκτεῖναι, ὡς ἐμὲ σώζεσθαι." καὶ συγγινώσκει μὲν τῇ κόρῃ Σαοῦλος· ὁ δὲ Δαυίδης, ἐκφυγὼν τὸν κίνδυνον, ἦκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμοῦηλον εἰς [d] Ρα-μαθὰν, καὶ τὸν ὑπὸ βασιλέως ἐθήλωσε, καὶ ὡς πρὸς μικρὸν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δόρατι βληθεὶς ἀπο-θάνοι, μήτ' ἐπὶ τοῖς πρὸς αὐτὸν κακὸς γενόμενος, μήτ' ἐπὶ τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσιν ἀνανδρος, ἀλλ' ἐπὶ ἅπασι [e] μὲν θεοῦ εὐ-τυχήσας. τὸ δ' ἐπ' αὐτῷ Σαοῦλῳ τοῦ προφήτου Δαυίδην ἀπειθείας.

ε'. Μαθὼν δ' ὁ προφήτης τὴν βασιλέως ἀδικίαν, καταλείπει μὲν τὴν πόλιν Ραμαθάν· [f] ἀγαγὼν δὲ τὸν Δαυίδην ὅπη τινα τόπον, [g] Γαλβαὰθ ὄνομα, ἐκεῖ διέτριβε σὺν αὐτῷ. ὡς δ' ἀπηγγέλθη τῷ Σαοῦλῳ τοῦ προφήτου τυγχάνων ὁ Δαυίδης, πέμψας ὁπλίτας [h] ἐπ' αὐτὸν, ἄγειν προσέταξεν συλλαμβάνοντας. οἱ δ' ἐλθόν-τες πρὸς τὸν Σαμοῦηλον, καὶ καταλαβόντες προφητῶν ἐκκλησίαν, τοῦ θείου μεταλαμβάνουσι πνεύματος, καὶ προφητεύειν ἤρξαντο. Σαοῦλος δ' ἀκούσας, ἄλλους ἔπεμψεν ὅπερ τὸν Δαυίδην. [i] κἀκείνων ταὐτὸ τοῖς προ-τοις παθόντων, πάλιν ἀπέστειλεν ἑτέρους. προφητευόν-των δὲ καὶ τὸ τρίτον, τελευταῖον ὀργισθεὶς αὐτὸς ᾤχετο. [k] ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦν ἤδη, Σαμοῦηλος, πρὶν ἰδεῖν αὐτὸν, προφητεύειν ἐποίησεν. ἐλθὼν δὲ [l] πρὸς αὐτὸν Σαῦλος, ὑπὸ πολλοῦ πνεύματος ἐλαυνόμενος ἔκφρων γίνεται· καὶ τὴν [m] ἐσθῆτα [n] αὐτὸν, καταπεσὼν ἔκειτο δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, ὁ Σαμοῦηλος τε καὶ Δαυίδης βλεπόντων.

ς'. Ἰωνάθης δὲ ὁ Σαοῦλος παῖς, ἀφικομένου πρὸς αὐτὸν ἐκεῖθεν Δαυίδου, καὶ περὶ τοῦ πατρὸς ἀποδυ-σωπουμένου ὑπόβουλος, καὶ λέγοντος, ὡς ὑδὲν ἀδικήσας, ὅτ' [p] ἐξαμαρτὼν ἀπορδάζοιτο ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῷ φονοδοτήσων· μήτε αὐτῷ τοῦτ' ὑπονοεῖν πιστεύειν παρε-κάλει, μήτε τοῖς ἀλαζόνεσιν, εἴ τινες ἄρα εἰσὶν οἱ τοῦτο πρᾶττοντες, ἀλλ' αὐτῷ προσέχειν καὶ θαῤῥεῖν. μηδὲν γὰρ τοιοῦτον ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν ⟨τὸν⟩ πατέρα. [q] φρά-σαι γὰρ αὐτῷ περὶ τούτου καὶ σύμβουλον προσλαβεῖν, τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ τἄλλα πρᾶττοντα. ὁ δὲ ὤμνυεν ἢ μὴν ὕπως ἔχειν. καὶ πιστεύοντ' ἠξίου προνοεῖν αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ καταφρονοῦντ' ὑπὸ ταλήθεσι τοῖς λόγοις·

prehendiſſent, ad regem rem detulerunt. Patre autem ipſam reprehendente, quod ejus quidem ſervaverit inimicum, illum vero decepe-rit, excuſationem commenta eſt veriſimilem. "Mortem enim ei comminatum, dixit, metu "extorſiſſe, ut ſua ad ſemet conſervandum "opera uteretur. quamobrem ei debere igno-"ſci, quod neceſſitate adacta & non ſponte "opem tulerit". adjiciebatque, "non enim "puto te adeo inimici neci ſtudere ac meæ ſa-"luti". Et Saulus quidem *hoc, quicquid erat culpæ*, puellæ condonat: Davides vero, cum fuga evaſiſſet, Ramatham ad Samuelum prophetam ſe contulit, eique inſidias ſibi à rege factas expoſuit, quodque parum abfuerit, quin mortem obiret ab ipſo haſta trajectus, adeoque cum nec in eum mali quidquam patraſſet, nec in pugnis cum hoſte minus ſtrenue ſe geſſiſſet, ſed Dei auſpiciis feliciterque dimicaſſet. id quod Saulo odii in Davidem cauſa erat.

Michala ſeſe apud Saulum excuſat, veniamque ab eo impetrat. 1 Reg. c. 19.

5. Propheta autem, cum intellexiſſet quam inique cum eo ageret rex, urbem quidem Ramatham relinquit, ſecum vero ducto Davide in locum quendam Galbaath nominatum, illic cum eo aliquandiu morabatur. Ut vero Saulo nunciatum eſt, Davidem apud prophetam eſſe, nunciis miſſis in mandatis dedit, ut eum comprehenſum ad ipſum adducerent. Illi vero, cum ad Samuelum perveniſſent & in prophetarum cœtum incidiſſent, Dei ſpiritu afflantur, & *ipſi* vaticinari cœperunt. Hoc vero ubi Saulus acceperat, alios miſit ad Davidem *capiendum*. ac, cum illis idem quod prioribus accidiſſet, alios denuo ſummittebat. At tertiis *iſtis ſimiliter* vaticinantibus, tandem iratum plenus ipſe eo properavit. poſtquam vero propius jam aberat, Samuelus, antequam in conſpectum veniret, fecit ut ille prophetam ageret. Cum vero Saulus ad ipſum perveniſſet, vehementi ſpiritu agitatus non amplius ſuus eſſe videbatur; exutiſque veſtimentis toto *illo* die ac nocte humi ſtratus jacebat coram Samuelo & Davide.

Davides fugit ad Samuelum. Lectores, eum accerſitum miſſi, divino ſpiritu corripiuntur, poſteaque ipſe etiam Saulus. 1 Reg. c. 19.

6. Cum autem Davides, illinc ad Jonatham Sauli filium profectus, ***multa*** de patris ejus inſidiis conquereretur, diceretque ut pater ejus ipſi perimendo, nulla facta injuria aut peccato commiſſo, quam maxime ſtuduerit; *ille* eum obſecrabat, ut neque ſuis de illo ſuſpicionibus *temere* crederet, neque aliorum calumniis, ſiqui eſſent qui hujuſmodi quid auderent, ſed ſibi animum adverteret & confideret. nihil enim tale in ipſum moliri patrem. eum enim voluiſſe ſibi indicare & in conſilium adhibere, ut qui de communi ſententia omnia ageret. Ille vero jurabat pro certo ita eſſe, rogabatque ut perſuaſus ipſius potius proſpiceret ſaluti, quam ſermonis veritatem deſpectui haberet:

De Sauli in Davidem odio tandem perſuadetur Jonathæ.

a Illud αὐτῷ, quod deerat in *Editis*, reſtituimus ex *MS.* mox κατασοφίσαιτό τ' αὐτὸν *Vat.* & *Samb.* b Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* αὐτὸν ἐκεῖνον ἀποκτείνειν *Busb.* & *Hen.* c Τὸν ἐχθρὸν σὺ ἐζήτεις ἀποκτεῖναι *Big.* & *Samb.* οἶμαι τ' ἐχθρὸν ἀπο-θανεῖν ὡς *Vat.* d Ita prout p. 220. v. 2. & *alibi.* Αρμαθὰ in *Editis*, *Aliiſque.* εἰς Αρμαθὰν ἤτοι Αρμιὰθ *Vat.* e Ita edere viſum eſt, cum μετὰ δὲ Θεοῦ μὲν εὐ ἐπιτυχής. τὸ δ' ἦν habeant *Baſ.* & *Gen.* μὲν δὲ Θεοῦ εὐ ἐπιτυχίας. τοῦτο δ' ἐν *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* ἀλλ' ὡς ἅπασι σωθυμος εὐ ἐπιτυχής. τὸ δ' ἦν *Vet. Interpr.* f Sic ex *MSS.* ἄγων in *Editis.* g Ita *Baſ.* & *G.* Γαλβαὰθ juxta *Epiphanium.* Γαλβάαθον *Hen.* & *Busb.* ὡς Ραμᾶ Βαλγαὰθ, *Samb.* ἐν Ραμᾶ Βαλγαὰθ *Big.* ἐν Ραμᾶ Βαλγαάθ ὄνομα ἤτοι Ναϊὰθ *Vat.* ſcripſit olim *Flavius*, quod puto à 1 Regum c. 20. v. 19. Ναυὶὰθ aut Ναυὶὰθ, aut Γαλγαυὰθ vel Γαλγαυὶὰθ, *Collis Naioth.* h Πρὸς αὐτὸν ἄγειν σὺν ὅπλοις συλλαβόντας *Big. Samb.* & *Vat.* i Κἀκείνων δ' αὐτὰ *Vat.* k Επεὶ δ' ἐγγὺς ὄντα εἶδε Σαμοῦηλος, πρὶν &c. *Vat.* l Πρὸς αὐ-τὸν *Busb. Hen.* & *Epiphan.* m Id eſt, ἀπέδυσεν, ut conſtat ex Lib. VII. cap. 1. non procul ab initio. atque apud *Heſychium* ἐσθῆσαι, ἀπέδυσεν. n Ita ex *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.* o Σαμοῦηλε τὸ Δ. *Vat.* p Εξαμαρτὼν *Samb.* q Aut φράσαι γὰρ ὦν αὐτῷ cum *Big. Samb.* & *Vat.* & mox τὸ τ' ἄλλα προσπίπτοντα *Vat.* r Επ' ἀληθέσι *Big.* & *Samb.*

a Illa

ret; & tum demum vera esse omnia existimaret, posteaquam ipsum exstinctum vel viderit vel audierit. adjiciebatque nolle patrem de hisce quidquam cum eo communicare, quod norit qua in ipsum esset amicitia qualique affectu.

Davidis & Jonathæ consultatio de noscitando Sauli erga Davidem animo. 1 Reg. c. 23.

7. Jonathas autem tristis, quod ei adeo de Sauli proposito fidem fecerit, Davidem interrogabat, num quid ab eo sibi fieri velit. Ille vero dicebat, "novi omnia te mihi conferre meique "in gratiam præstare velle. Equidem cras no- "vilunium agitur: soleo autem *eo die* cum rege "accumbere ad epulas. quare, si ita tibi videtur, "è civitate egressus ruri latebo. At tu, si me "requiret rex, dices me petiisse Bethleemam, "patriam meam, quod tribus mea solenne sa- "crum celebret, adjecto id permissu tuo fa- "ctum. Et si quidem, ut verisimile est & di- "ci solet de amicis peregre euntibus, dixerit, "in rem suam profectus est, scito nihil ab eo "agi dolose aut inimice. Sin vero aliter re- "spondeat, hoc signo erit, quod aliquid in "me animo agitaverit: mihi autem renuncia- "bis voluntatem patris, idque ex misericordia "& amicitia, propter quam fidem à me ac- "cipere, & ipse dominus mihi servo tuo vi- "cissim dare voluisti. Sed si quid mali me "commisisse senseris, tu me interficias *velim* "& patrem prævenias.

Amicitiæ fœdus inter Jonathan & Davidem ictum.

8. Cæterum Jonathas, verbis extremis ad indignationem adductus, se quæ postulaverat facturum promittebat: & si quid asperius retulerit pater, & quod præ se ferat odium, se indicare velle. ut vero ipsi magis confideret, ei *in apertum educto purumque aëra jurejurando confirmat, se nihil non tentaturum quod Davidi in salutem esset. Ajebat enim, "Deum "hunc, quem magnum esse animadvertis & "per omnia diffusum, quique priusquam ver- "bis eloquar mentem meam jam novit, testem "appello fœderis quod tecum facio, me non "cessaturum esse patris *in te* voluntatem mo- "dis omnibus explorare, donec comperiam "ecquid vitii in animæ ipsius involucris la- "teat. Cum vero ut se habeat intellexero, "id te non celabo, sed tibi indicabo, sive "benignus fuerit sive malevolus. Novit enim "hic ipse Deus, ut illum tibi propitium adesse "perpetuo precor. Nam & nunc quidem te- "cum est, & te non destituet: facietque, sive "pater meus sive ego tibi adversèr, ut supe- "rior discedas. Tu horum duntaxat memor "esto: &, si me mori contigerit, liberos meos "serva, & gratiam mihi pro hisce debitam il- "lis refer". Cum in hæc juraſſet, Davidem dimittit, jussum in certum agri locum secedere, in quo sese exercere moris erat. cognito enim patris animo, venturum se illic dixit, puero solum secum adducto. "Et si, tribus jaculis "ad scopum emissis, puero jussero ut illa pe- "tat (fore enim ut ante ipsum jaceant) pro "certo nosce nihil triste à patre *metuen-*

τὸ δ' ἀληθὲς ἐπιστολαῖεν, ὅταν ἢ ἰδήσηται [a] περιοδυμένον αὐτὸν ἢ πύθηται. μὴ λέγειν δ' αὐτῷ τ πατέρα περὶ τούτων ἔφασκεν, εἰδότα τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ ἀγάθησιν.

ζ'. Λυπηθεὶς δ' ἐφ' ὅτῳ πιστωσαμένῳ τὴν Σαύλου προαίρεσιν Ἰωνάθης, [b] ἐπιρώτα τίνος ἐξ αὐτῆς βούλεται τυχεῖν. ὁ δέ, "οἶδα γὰρ, ἔφη, πάντα σε χαρί- "ζεσθαί μοι καὶ παρέχειν ἐθέλοντα. νουμηνία μὲν εἰς "τὴν ὑπερβαίνουσάν ἐστιν· ἔθος δ' ἔχω δειπνεῖν σὺν τῷ βασι- "λεῖ καθήμενος. εἰ δή σοι δοκεῖ, πορευθεὶς ἔξω τ πό- "λεως εἰς τὸ πεδίον, λανθάνων [c] ἀγόμενος. σὺ δ', "ὑπερζητήσαντος αὐτῆς, λέγε παρεῖναί με εἰς τ πατρί- "δα [d] Βηθλεέμην, ἑορτὴν μοι τ φυλῆς ἀγούσης, παρεσκε- "υῆσθαι, ὅπου σύ μοι [e] συγκεχώρηκας. κἂν μέν, οἷον εἰκὸς καὶ "σωφρόνως ἔστι λέγειν ὅτι φίλοις ἀποδημοῦσιν, ἐπ' ἀγαθῷ "βεβάδικεν εἰπών· ἴσθι μηδὲν ὕπουλον παρ' αὐτῷ (εἰ) μηδ' "ἐχθρόν. ἂν δ' [f] ὡς ἄλλως [g] ἀποκείνῃ), τοῦτ' ἔσαι τε- "κμήριον τ κατ' ἐμοῦ βεβουλευμένων. μηνύσεις δέ μοι τ "ἀβάνοιαν τ τοῦ πατρὸς, οἴκτῳ τε νέμων τοῦτο καὶ φιλίᾳ, "δι' ἣν πίστεις τε παρ' ἐμοῦ λαβὼν ἠξίωκας, αὐτός τε ἐμοὶ "δῶναι δεσπότης ὢν [h] οἰκέτῃ σῷ. εἰ δ' εὐείσκεις τι σὸ "ἐμοὶ πονηρὸν, αὐτὸς ἄνελε καὶ φάσον τ πατρί.

η'. Πρὸς δὲ τὸ τελευταῖον δυσχεράνας τ λόγων Ἰω- νάθης, ποιήσειν ταῦτ' ἐπηγγείλατο· κἂν τι σκυθρωπὸν ὁ πατὴρ αὐτῷ ἐν τ ἀπέχθειαν [i] ἐμφανίζον ἀποκείνῃ), μηνύειν. ἵνα δ' αὐτῷ [k] θαῤῥῇ μᾶλλον, ἐξαγαγὼν αὐτὸν εἰς ὕπαθρον καὶ καθαρὸν ἀέρα, ὤδην παρήσειν ὑπὲρ τ Δαυί- δου σωτηρίας ὤμνυε. "τ γὰρ Θεὸν, εἶπε, τοῦτον, "ὃν [l] πολὺν "ὁρᾷς καὶ πανταχοῦ κεχυμένον, καὶ πρὶν ἐρημωθῆναί με "τοῖς λόγοις τ ἀβάνοιαν ἤδη μου ταύτην εἰδότα, μάρ- "τυρα ποιοῦμαι τ πρὸς σὲ σωθησῶν· ὡς οὐκ ἀνήσω "τ πατέρα πολλάκις αὐτῆς τ προαιρέσεως ἀβάπειραν "λαμβάνων, πρὶν ἢ καταμαθεῖν εἴ τις ἐστὶ καὶ πρὸς τοῖς "ἀπορρήτοις αὐτῆς τ ψυχῆς [m] νόσος. καταμαθὼν δ' οὐκ "[n] ἀποκρύψομαι· καταμηνύσω δὲ πρὸς σε, καὶ πρᾶον "ὄντα καὶ δυσμενῶς διακείμενον. οἶδεν δὲ ὅτος ὁ Θεὸς, "πῶς αὐτὸν εἴη) μετὰ σοῦ διὰ παντὸς εὔχομαι. ἔστι μὲν "γὰρ νῦν, καὶ οὐκ ἀπολείψει σε. ποιήσει δὲ τ ἐχθρὸν, "[o] ἄνθ' ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἄντ' ἐμοῦ, κρείττονα. σὺ μόνον "μνημόνευε τούτων· κἂν ἀποθανεῖν μοι γένηται, τὰ τέ- "κνα μου σῶζε, καὶ τιμῶ ὑπὲρ τῶν παρόντων μοι ἀμοι- "βὴν εἰς ἐκεῖνα καταθήσω". ταῦτ' ἐπομόσας, ἀπολύει τ Δαυίδην, εἰς τινα τόπον ἀπελθεῖν τ πεδίου φράσας· ὃν ᾧ γυμναζόμενος [p] διετέλει. γνοὺς δὲ τὰ πρὸς τ πατρὸς, ἥξειν πρὸς αὐτὸν ἔφησεν [q] ἀνδρὸς μόνου ἐπαγό- μενος παῖδα. "[r] κἂν τρία ἀκόντια βαλὼν ὑπὲρ τ σκοπὸν "κομίσαι τῷ παιδὶ προσάσω τὰ ἀκόντια, κεῖσθαι γὰρ "ἔμπροσθεν αὐτῆς, γίνωσκε μηδὲν (εἰ) φαῦλον πρὸς τ πατρός·

a Illa περιοδυμένον αὐτὸν desunt *Vat.* neque ea agnoscit *Vet. Interpr.* *b* Επρωτᾷ *Vat.* *c* Ita in quinque *MSS.* ἀβαθέντα *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* *d* Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* Βηθλιὰμ *Hen.* & *Busb.* Βηθλείεμ aut Βηθλείεμ *Baſ.* & *G.* *e* Συνεχώρησας ſolus *Vat.* *f* Ως omittit *Vat.* *g* Ita cum ſex *MSS.* ἀπεκείνατο in *Editis.* *h* Illa οἰκέτῃ σῷ desunt *Vat.* *i* Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐμφανίζων ἀπεκείνατο in *Editis*, *Aliiſque.* ἐμφανίζων ἀπεκείνατο μηνύειν *Vat.* *k* Aut θάῤῥῃ cum *Samb.* & *Vat.* *l* Μέγαν *Samb.* & *Epiphan.* *m* Γνώσεως pro νόσος habent *Big. Samb. Vat.* & forſan *Epiphan.* *n* Αποκρύψω μὲν *Big.* & *Samb.* *o* Εάν τι ὁ πατὴρ ἐμὸς, ἐάν τι ἐγὼ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* *p* Αὐτὸς διετέλει *Idem.* *q* Ita cum iiſdem *MSS.* ἐκεῖνος ἐπαγ. *Baſ.* & *G.* *r* Καὶ τρία ἀκόντια ἂν βαλὼν *Big.* τρία ἀκόντια ἂν βαλὼν *Samb.* & *Epiphan.* * Sub dium exiit, ut cœlum intuens Deum juraret.

a Καὶ

"παιδός. ἂν δὲ τἀναντία τούτων ἀκούσῃς μοῦ λέγοντος, ἢ "τὰ σιωπῶμενα ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσδόκα. ἐγὼ μέν τοι "γε ἀσφαλείας πρόνοιαν ποιήσομαι σοῦ, [a] καὶ οὐδὲν μὴ πάθῃς "ἄτοπον· ἐπὰν δὲ μεταθῶσι τοὺς καιροὺς ἐπὶ τὸ εὐθαλείας "χεῖρον σκόπει καὶ τοῖς ἐμοῖς μοῦ γενοῦ χρήσιμος". Δαυίδης μὲν οὖν ζωὴν παρὰ Ἰωνάθου τὰς πίστεις, εἰς τὸ συγκείμενον ἀπηλλάγη χωρίον.

"dum esse. quod si contraria me dicere au-"dieris, contraria similiter à rege exspecta. "Veruntamen ego securitati tuæ prospiciam, "& nihil mali patieris: tu vero, cum læ-"tiora advenerint tempora, fac horum me-"mineris, curaque ut liberis meis prosis". Et quidem Davides, cum hanc fidem à Jonatha accepisset, in locum constitutum discessit.

θ'. [b] Τῇ δ' ἐρχομένῃ, νεομηνία [c] δ' ἦν, ἀγνίσας ὡς ἔθος εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἦκεν ὅπως τὸ δεῖπνον. καὶ ὡς κατακληθέντων αὐτῷ, τοῦ μὲν παιδὸς Ἰωνάθου ἐκ δεξιῶν, [d] Ἀβενήρου δὲ τοῦ [e] ἀρχιστρατήγου ἐκ τῶν ἑτέρων· ἰδὼν τὸν Δαυίδου κεκαθέδραν [f] κενὴν, ἡσύχασεν, ὑπονοήσας ὑπὸ καθαρσίου τινὰ αὐτὸν [g] ἀπὸ συνουσίας ὑστερεῖν. ὡς δὲ τῇ δευτέρᾳ τῆς νουμηνίας ὑπῆλθεν, ἐπυνθάνετο τοῦ παιδὸς Ἰωνάθου· ὅπως τῇ παρελθούσῃ καὶ ταύτῃ τοῦ δείπνου καὶ τῆς ἑστιάσεως ὁ τοῦ Ἰεσσαίου υἱὸς ἀπολέλειπται. ὁ δέ, πεπορευμένου τοῦ κατὰ συνθήκας, ἔφησεν, αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, τῆς φυλῆς ἑορτὴν ἄγούσης, ὑπεσχῆσθαι αὐτῷ· κἀκεῖνος μέντοι καὶ τοῦτον ἐλθεῖν ὅπως τιμὴν θυσίαν. καὶ [b] συγχωρῇς, φησὶν, ἀπέρχομαι· τιμὴν γὰρ εὐνοίαν μου τὴν πρὸς αὐτὸν βεβαίωσαι· τότε τιμὴν πρὸς Δαυίδην τοῦ πατρὸς Ἰωνάθης ἐπέγνω δυσμένειαν, καὶ τεκμῆρα τὴν ὄλλην αὐτοῦ βάλλιον εἶδεν. οὐ γὰρ κατέσχε τὴν ὀργὴν Σάουλος, ἀλλὰ βλασφημίᾳ τ' ἐξ αὐτομόλων γεγεννημένον καὶ πολέμιον ἀπεκάλει, καὶ κακωσύνην τοῦ Δαυίδου καὶ συνεργὸν ἔλεγε, καὶ μηδ' αὐτὸν αἰδεῖσθαι μήτε τὴν μητέρα αὐτοῦ, ζῶσαν φρονοῦσαν· καὶ μὴ βούλεσθαι πεισθῆναι τοῦτ', ὅτι μένειν τοῦ θρόνου Δαυίδης ἀσφαλῶς αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἔχει· μεταπέμψαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἔφησεν, ἵνα δῷ δίκην. ἐπεστυγνότος δ' Ἰωνάθου, τί δ' ἀδικοῦντα [i] κολάσαι θέλεις; οὐκ ἔτ' εἰς λόγους καὶ βλασφημίας τὴν ὀργὴν ὁ Σάουλος ἐξήνεγκεν· ἀλλ' ἁρπάσας τὸ δόρυ ἀνεπήδησεν εἰς αὐτὸν, ἀποκτεῖναι θέλων. ἡ τὸ μὲν ἔργον οὐκ ἔδρασε διακωλυθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων· φανερὸς δ' ἐγένετο τῷ παιδὶ, μισῶν τὸν Δαυίδην, καὶ διαχρήσασθαι πολλῶν, ὡς παρὰ μικρὸν δ' ὀφθῆναι [k] αὐτόχειρ καὶ τοῦ παιδὸς γενόμενος.

9. Die vero sequenti, erat enim novilunium, rex, cum sese pro more purificasset, venit ad convivium. Cumque ei filius quidem Jonathas à dextris assideret, Abenerus vero legatus exercitus à sinistris, videns Davidis locum vacare tacuit, suspicatus, ideo eum abesse quod à coitu non esset purus. Postquam autem postridie novilunii non adesset, quærebat à Jonatha filio, qua de causa Jessæi filius tam pridie quam eo die à convivio & cœna abfuerit. Ille vero respondit eum ipsius permissu in patriam, ut convenerant, concessisse, tribu *sua* festum solenne agente: quinetiam ipsum ad sacrificium invitasse. & si mihi, inquit, veniam dederis, eò proficiscor: nosti enim meam erga illum benevolentiam. Tunc deprehendit Jonathas, quam infesto pater ejus in Davidem esset animo: & voluntatem ejus plane perspectam habuit. Haud enim ab ira temperabat Saulus, sed convicia projiciens, à profugis natum hostemque appellabat, & socium Davidis adjutoremque esse dicebat; & neque ipsum revereri neque matrem suam dum ista cogitaret: nolleque hoc sibi persuasum esse, regnum ipsis parum tutum esse, quamdiu supersit Davides. quamobrem se eum acciturum esse dixit, ut supplicium lueret. Cum vero Jonathas subjicerer, quid commisit, ut tanta illum puniendi te incesseret cupido? non amplius Saulus verbis *contumeliosis* probrisque iram exprompsit; sed arrepta hasta in ipsum insiluit, necem ei decernens. Et facinus quidem non perpetravit, ab amicis impeditus: verum jam filio haud dubium erat, quin Davidem odio prosequeretur, eumque interficere *quammaxime* desideraret; cum parum abfuerit à filio etiam propter illum manu sua perimendo.

Jonathæ iracsciur Saulus, propter ejus in Davidem benevolentiam. 1 *Reg.* c. 20.

ι'. Καὶ τότε μὲν ὁ τοῦ βασιλέως παῖς ἀπηλθήσας ἀπὸ τοῦ δείπνου, καὶ μηδὲν ὑπὸ λύπης προσενέγκασθαι δυνηθείς, κλαίων αὐτὸν μὲν τῷ παρόν [l] ἀπολέσθαι, τοῦ κατακεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαυίδην, ὠκτίρευσεν. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ, πρὸ τῆς πόλεως εἰς τὸ πεδίον, ὡς [m] γυμνασόμενος μὲν, δηλώσων δὲ τῷ φίλῳ τιμὴν [n] τοῦ πατρὸς διάθεσιν, ὡς σπουδὴν [o] προθεῖσι. ποιήσας δὲ ὁ Ἰωνάθης τὰ συγκείμενα, τὸν μὲν ἑπόμενον ἀπολύει εἰς τὴν πόλιν παῖδα· ὁ δ' αὐτὸς ἐρημίᾳ τῷ Δαυίδῃ παρῆλθεν εἰς ὄψιν [p] αὐτοῦ καὶ λόγους. [q] ἀναφανεὶς δ' οὗτος, πίπτει πρὸς τοὺς Ἰωνάθου ποδῶν, καὶ προσκυνῶν σωτῆρα αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀπεκάλει. ἀνίστησι δ' ἀπὸ [r] τῆς γῆς

10. Et tunc quidem regis filius è convivio se proripiens, ut qui præ mœrore cibum capere non potuerit, noctem fletu egit insomnem, quod de vita quidem sua periclitatus fuerit, Davides vero morti esset destinatus. At prima luce ante urbem in agrum, specie quidem semet exercendi, re ipsa vero ut amico patris affectum indicaret, sicuti constitutum erat, processit. Cumque Jonathas omnia, in quæ convenerant, feciisset, puerum quidem pedisequum in urbem dimittit, ipse vero in solitudine Davidi in conspectum venit & colloquium. Cumque ille se ostendisset, Jonathæ ad pedes accidit, & *eum* adorans animæ suæ servatorem appellabat. Illum vero à terra attollit

Jonathas, de Saulis in Davidem odio persuasus, ejus saluti prospicit. 1 *Reg.* c. 20.

a Καὶ σὺ ἢ μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως ἢ μανθῇς παρὰ τοῦ *Vat.* b Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* τῇ δ' ἐρχομένῃ. c Δ' ἦν, δ' ἦν ἀγνίσας *Big. Samb.* & *Vat.* d Ἀβεννὴρ *Vat.* e Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀρχιστρατήγου *Baf.* & *G.* f Κεκινωμένον *Vat.* g Ὑπὸ συνουσίας *Vat.* h Συγχωρήσῃς *Vat.* i Κολάσαι δὲ *Big.* & *Samb.* k Aut communius cum *Big.* & *Samb.* αὐτόχειρα. l Ἀπολεῖσθαι· κατακεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαυίδην διενοεῖτο *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* qui mox habet, ἅμα δ' ἡμέρᾳ πρὸς τὸ πεδίον πρὸ τῆς πόλεως. m Ita cum *libris omnibus*, præter *Busb. Baf.* & *Gen.* qui habent γυμναζόμενος. n Τοῦ βασιλέως *Vat.* o Ita in *MSS.* in *Editis* προθέσει. p Αὐτοῦ deest *Vat.* q Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἅμα φανεὶς in *Editis. Aliisque.* & mox πρὸ τῶν Ἰωνάθου ποδῶν *Samb.* & *Vat.* r Τῆς non agnoscit *Vat.*

tollit *Jonathas*, & ſibi invicem impliciti, longiuſcule ſeſe mutuo & non ſine lachrymis deoſculati ſunt; ſortem ſuam deplorantes, & quod ea eſſent ætate & ſuæ invideretur amicitiæ, porroq; locorum intervallo disjungendi eſſent, quod ipſis nihil à morte differre videbatur. Cum autem vix ſe ex luctu recollegiſſent, ſeq; mutuo obſecraſſent ut fidei jurejurando datæ forent memores, ab invicem diſceſſerunt.

αὐτόν· καὶ περιπλακέντες [a]ἀλλήλοις, μακρά τε ἠσπάζοντο καὶ δεδακρυμένα, τύχὸ τε ἡλικίαν ἀποθρηνοῦντες αὐτῷ καὶ τὴν ἐφημιμένην ἑταιρείαν, καὶ τὸ μέλλοντα διαχωρισμόν, ὃς ἤδειν αὐτοῖς ἐδόκει θανάτου διαφέρειν. μόλις δ' ὑπ' ὀλίγων ἀναπνεύσαντες, καὶ μεμνῆσθαι τῶν ὅρκων ἀλλήλοις παρακελευσάμενοι, διελύθησαν.

CAP. XII.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ut Davides fuga ſe recipit ad Achimelechum, deinde ad Palæſtinorum & Moabitarum reges: utque Saulus Achimelechum cum tota ejus cognatione perimit.

Ὡς ὁ Δαυίδης φεύγει πρὸς Αχιμέλεχον, ἔπειτα πρὸς τὸς Παλαιστίνων καὶ Μωαβιτῶν βασιλέας· & ὡς ὁ Σάουλος ἀπέκτεινε τὸν Αχιμέλεχον καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ.

Davides Achimelechum pontificem adit. 1 Reg. c. 21.

AT Davides, regem fugiens bellumque ab ipſo *intentatum*, in urbem Nobam ſe confert ad Achimelechum ſacerdotem. qui, quod ſolum veniſſe & ſine amico famulove adeſſe viderit, *valde* miratus eſt; & ſcire deſiderabat, quid cauſæ eſſet, quod neminem ſecum attulerit. Ille vero dicebat, regem *mihi* negotium ſecretum mandaviſſe, ad quod nullo comitatu ipſi ſcire volenti opus eſſet. verum hîc loci me convenire famulos juſſi. Porro *illi* ſupplicabat, ut liceret viaticum accipere. nam, eo ſuppeditato, amici reique agendæ adjutoris officium præſtiturum eſſe. Hoc autem impetrato, petebat armorum quicquid ei ad manum eſſet, gladium aut haſtam. At *tum forte* aderat etiam Sauli ſervus, gente quidem Syrus, nomine vero Doëcus, qui regis aſinas paſcebat. Cæterum pontifex ajebat, ſe quidem ejuſmodi quid non habere: eſſe vero apud ſe Goliathi gladium, quem occiſo Palæſtino Deo conſecraverat.

Δαυίδης δὲ [b]φεύγων τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ [c]πόλεμον, εἰς [d]Νωβᾶν παραγίνεται πόλιν πρὸς [e]Αχιμέλεχον τὸν [f]ἱερέα. ὃς, ὅτι μὲν μόνον ἥκοντα ἰδών, καὶ μήτε φίλον σὺν αὐτῷ μήτ' οἰκέτην παρόντα, ἐθαύμασε· καὶ τὴν αἰτίαν δ' μηδένα εἰς σὺν αὐτῷ μαθεῖν ἤθελεν. ὁ δὲ, πρᾶξιν ἀπόρρητον ὑπὸ ταγήναι πρὸς βασιλέως, [g]ἔφη· εἰς ὃν συνοδίας αὐτῷ [h]βουλομένῳ μαθεῖν οὐκ ἔδει. τοὺς μέν τοι ἡγεμόνας εἰς τόνδε μοι τὸν τόπον ἀπαντᾶν προσέταξα. ἠξίου δὲ λαβεῖν ἐφόδια. φίλον γὰρ αὐτὸν ποιήσειν ἔργοις [i]παρασχόντα, καὶ πρὸς τὸ προκείμενον συλλαμβανομένῳ. τυχὸν δὲ τούτων, ἤτει καὶ [k]ὅπλων τι μὴ χεῖρας, ῥομφαίαν ἢ δορύκτιον. παρῆν δὲ καὶ Σαούλου δοῦλος [l]γένει μὲν [m]Σύρος, Δώηκος δ' ὄνομα, τὰς τοῦ βασιλέως ἡμιόνους [n]νέμων. ὁ δ' ἀρχιερεὺς ἔχειν μὲν αὐτὸς ἔφη οὐδὲν εἶπε τοιοῦτον· εἶναι δὲ τὴν Γολιάθου ῥομφαίαν, ἣν ἀποκτείνας τὸν Παλαιστῖνον αὐτὸς ἀναθεὶς τῷ Θεῷ.

Inde ad Gittenſes fugit, & inſaniam ſimulando è periculo evaſit. 1 Reg. c. 21.

2. Hoc autem accepto, Davides extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæſtinorum *urbem*, in qua regnavit Anchus. A regis vero miniſtris agnitus, ipſique manifeſtus factus, illis ei dictitantibus, hunc eſſe Davidem qui multas Palæſtinorum myriadas occidit, ſibi permetuens ne ab eo interficeretur, & periculum, quod apud Saulum effugerat, apud ipſum *adiret* & experiretur, furorem & rabiem ſimulat, ita ut ore ſpumam emiſerit, & alia, quæ inſaniæ fidem faciunt, morbi hujus apud Gittenſium regem dederit indicia. Atque *ille*, domeſticis ſuis periratus, ut qui hominem mente alienatum ſibi adduceret, juſſit ut quamprimum foras ejicerent Davidem.

β'. Λαβὼν δὲ Γεθθὼ ὁ Δαυίδης, ἔξω τῆς [p]τῶν Ἑβραίων χώρας εἰς [q]Γίτταν [r]διέφυγε τὴν Παλαιστίνων, ἧς Αγχοῦς [s]ἐβασίλευεν. ὑπογνωσθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ [t]τοῦ βασιλέως οἰκετῶν, καὶ φανερὸς αὐτοῖς γενόμενος, μαινόμενον ἐκείνων ὅτι Δαυίδης ὁ πολλὰς ἀποκτείνας Παλαιστίνων μυριάδας εἴη, δείσας μὴ πρὸς αὐτοῦ θάνῃ, καὶ τὸν κίνδυνον ὃν ἐξέφυγε παρὰ Σαούλου παρ' ἐκείνου πειραθῇ, προσποιεῖται [u]μανίαν τε καὶ λύσσαν, ὡς ἀφρὸν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ φερόμενον, καὶ τἄλλα δὲ ὅσα σημείοις μανίας πίστιν [x]παρὰ τῷ Γιτθῶν βασιλεῖ [y]γενέσθαι τῆς νόσου. καὶ τοῖς οἰκέταις [z]προσδυσχεράνας ὡς ἔφερεν πρὸς αὐτὸν ἀγάγοιεν ἄνθρωπον, ἐκέλευσε τὸν Δαυίδην ὡς τάχος ἐκβαλεῖν.

γ'. Δια-

a Αλλήλως *Big.* *b* Ita cum *MSS.* & *Zonara*. φυγὼν *Baſ.* & *G.* *c* Θάνατον *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* non male. *d* Ita *Gen.* juxta *Biblia S.* & *Epiphanium* in prima ſyllaba. Ναῶδαν *Baſ.* Ναῶδαν *Big.* & *Samb.* Ναῶδαν aut Ναῶδα *Busb. Hen.* & *Zon.* Νοῶδα aut Νοῶδ *Hieronymo* & LXXII. Ναῶδαν ἤτοι Νοῶδαν *Vat.* *e* Ita *Baſ. G. Vat. Samb. Big.* ut & *Procopius* & *Bibliorum Græc.* editio *Complutina*, juxta *Hebr.* & *Lat. Hieronymi.* Ἀβιμέλιχον *Hen. Busb Zon.* & *Epiphan.* ex *Editione* communiori *Græcorum.* Codex autem *Sambuci* hîc adnotat, ferme è *Procopio Gazenſi*, ἐστέον ὅτι ἡ μὲ παλαιὰ Αχιμέλεχ λέγει· τὸ δ ψαλτήριον Ἀβιμέλεχ· τὸ δ εὐαγγέλιον Ἀβιμέλεχ. *f* Αρχιερεὺς *Vat.* *g* Εφησεν *Big.* & *Samb.* *h* Βουλομένῳ μ. *Iidem.* βουλομένῳ λαθεῖν *Vat.* & *Hen.* *i* Παρασχόντα *Vat.* *k* Οπλον τι in quatuor *MSS.* *l* Sic *Big.* & *Samb.* atque ita *Ves. Interpr.* vel γένει μὲ cum *Vat.* γενομένους in *Editis*, *Aliiſque.* *m* Ιδουμαῖος juxta *Biblia Hebraïca.* Sic etiam legit *Hieronymus.* Attamen ὁ Σύρος habent *Interpretes* LXXII. excepto codice *Complutenſi*, qui forſan ad *Hebraïcum* fuerit emendatus. Veriſimile eſt, quod & alii obſervarunt, diſſentium ortum eſſe ex confuſione vocum *haadomi* & *haarami*, una litera in aliam permutata. Videſis *Lud. Cappellum* in *Critica S.* l. 4. c. 5. *n* Ita cum *Interpp.* LXXII. ἀρχιποιμὴν *paſtorum præfectus* juxta textum *Hebraïcum.* Videſis *S. Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. Lib. 11. c. 44. *o* Illud τι ex *MSS.* *p* Illud τῶν deeſt *Vat.* *q* Γεθθὼν *Big.* & *Samb.* Γεθθαῖον *Hen.* & *Busb.* Γεθ è *Bibliis S.* habent *Zonaras.* & *Epiphan.* Γὲθ *Maſoretis.* *r* Εφυγε τὸν Π. ἐς Αγχης, ἤτοι Αγχουσ *Vat.* Rex ille juxta *S. Literas* & *Epiphanium* Αχις. *ſ* Ita *MSS.* ἐβασίλευσεν *Baſ.* & *G.* *t* Τῶ negligit *Vat.* *u* Sic *MSS.* in *Editis* μανίαν τὴ λ. *x* Τῶν Γεττῶν *Vat.* παρὰ τοῦ τῶ Γιτθῶν *Big.* & *Samb.* *y* Ita *MSS.* γενησομένης in *Editis.* *z* Eo modo in quinque *MSS.* προσδυσχεράνας, pro προσδυσχερήνας, in *Editis.* *a* Εκβαλεῖν *Big.* & *Samb.* ἀγαγεῖν ἔξω *Vat.*

a Ita

γ'. Διασωθεὶς δὲ [a] ὅπως ἐκ τῆς Γίτθης, εἰς τὴν Ἰούδα παραγίνεται φυλήν. καὶ ἐν τῷ πρὸς [b] Ἀδυλλάμη πόλει σπηλαίῳ διατρίβων, πέμπει πρὸς τοὺς [c] ἀδελφοὺς δηλῶν αὐτοῖς ἔνθα εἴη. οἱ δὲ μετὰ [d] πάσης συγγενείας ἦκον πρὸς αὐτόν, ἔτι τε ἄλλων δὲ, ὅσοις ἦ χρεία ἢ φόβος ἐκ Σαούλου τοῦ βασιλέως, συνερρύη πρὸς αὐτόν, καὶ ποιεῖν τὰ [e] κείνῳ δοκοῦντα ἑτοίμως εἶχεν ἔλεγον. ἐγένοντο δὲ οἱ πάντες [f] ὡς τετρακόσιοι. θαρρήσας δὲ ὡς καὶ χειρὸς αὐτῷ καὶ συνεργίας ἤδη προσγεγενημένης, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα· καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ εἰς [h] τὴν αὐτοῦ χώραν παραδεξάμενον, ἕως ἂν ἀπογνῷ τὸ [i] κατ' αὐτὸν τέλος, ἔχειν παρεκάλει. κατανεύσαντος δ' αὐτοῦ τὴν χάριν, καὶ πάσης τοὺς γονεῖς τοῦ Δαυίδου τιμῆς, [k] παρ' ὃν ἐτύγχανον παρ' αὐτῷ χρόνον, ἀξιώσαντος.

δ'. Αὐτὸς δὲ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος αὐτὸν τὴν μὲν ἐρημίαν ἐκλιπεῖν, πορευθέντα δ' εἰς τὴν κληρουχίαν τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐν αὐτῇ διαμένειν, πείθεται. καὶ παραγενόμενος εἰς [l] Σάρην πόλιν ἐν αὐτῇ κατέμενε. Σαούλος δ' ἀκούσας ὅτι μὲν πλήθους ὀφθείη Δαυίδης, οὐκ εἰς τυχόντα θόρυβον καὶ ταραχὴν ἐνέπεσεν· ἀλλ' εἰδὼς τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν εὐτολμίαν, οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ μικρὸν ἀνακύψειν ἔργον, [m] ὑφ' οὗ κλαύσεται πάντως καὶ πονήσειν ὑπενόησε. καὶ συγκαλέσας τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τὴν φυλὴν [n] ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν, πρὸς αὐτὸν ὅπου τὸ [o] βουνὸν οὗ τὸ βασίλειον [p] εἶχε, καὶ καθίσας [q] ἐπ' Ἀρούρης· τόπος δὲ ἐστὶ τις [r] ὕπω προσαγορευόμενος· τιμῆς πολιτικῆς περὶ αὐτὸν οὔσης [s] τῆς τάξεως καὶ τῶν σωματοφυλάκων· λέγει πρὸς αὐτούς. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, μέμνησθε μὲν οἷόν' ὅτι τὴν ἐμὴν "εὐεργεσιῶν· ὅτι καὶ ἀγρῶν τινας ἐποίησα δεσπότας, καὶ π- "μοὶ τὴν ἐν τῷ πλήθει καὶ τάξεων ἠξίωσα. πυνθάνο- "μαι τοιγαροῦν, εἰ μείζονας τούτων δωρεὰς καὶ πλείονας "παρὰ τοῦ Ἰεσσαίου παιδὸς προσδοκᾶτε. οἶδα γὰρ ὅτι "πάντες ἐκείνῳ [u] προσέχετε, τιμῶ παιδὸς Ἰωνά- "θου αὐτοῦ τι ὕπως φρονήσαντος καὶ ὑμᾶς ταῦτα πεί- "σαντος. οὐ γὰρ ἀγνοῶ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας "τὰς πρὸς Δαυίδην αὐτῷ γεγενημένας· οὐδὲ ὅτι σύμ- "βολος μὲν καὶ συνεργὸς Ἰωνάθης ἔσται τοῦ κατ' ἐμοῦ συν- "τεταγμένων. μέλει δὲ ὑμῶν οὐδενὶ περὶ τούτων, ἀλλὰ ὃ "ἀποκρύπτομεν ἡσυχάζοντες σκοπεῖτε". σιωπήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἀπεκρίνατο τῶν παρόν- των· Δώηκος δὲ ὁ Σύρος, ὁ τὰς ἡμιόνους αὐτοῦ βόσκων, ἔφησεν, ὡς ἴδοι Δαυίδην εἰς [x] Νωβὰν πόλιν πρὸς [y] Ἀχιμέλεχον ἐλθόντα τὸν ἀρχιερέα, τά τε μέλλοντα παρ' αὐτοῦ προφητεύσαντος μαθόν, καὶ λαβόντα ἐφόδια καὶ τὴν ῥομφαίαν [z] τοῦ Γολιάθου πρὸς ἃς ἐβούλετο μετὰ ἀσφα- λείας πεμπτεμφθῆναι.

3. Cum ita è Gitta evasisset, in Judæ tribum se recipit. atque in spelunca prope urbem Adullamam morans, ad fratres suos mittit qui nunciarent ubi ille esset. Illi vero cum tota cognatione sese ad eum contulerunt; necnon & alii, quibus angustæ res erant aut metus à Saulo rege injectus, eodem confluxerunt, seque ad omnia ejus arbitrio exsequenda paratos esse dicebant. erant autem universi plus minus quadringenti. Et jam fiducia elatus quod ei numerus creverit & auxilium venerit, eo loco relicto, ad Moabitarum regem proficiscitur: ipsumque orabat, ut, parentibus suis in ejus ditionem *& potestatem* receptis, illos, quamdiu de rerum suarum exitu desperaret, præsidio tueretur. ille vero hanc gratiam annuit, parentesque Davidis, tantisper dum cum eo fuerint, omni honore prosequutus est.

Adullamam petit, dein se confert ad Moabitarum regem, sibi suisque benignum. 1 Reg. c. 22.

4. At ipse, cum propheta ei imperasset ut è solitudine quidem abiret, in sortem vero tribus Judæ concedens illic habitaret, jussis obsequitur: & in Sarin urbem se conferens ibidem commoratus est. Saulus autem, ubi audivit Davidem cum multorum comitatu esse visum, in non mediocrem conjectus est metum & perturbationem: nam viri animi elati fortisque non ignarus, magni aliquid ex ipso oriturum esse suspicatus est, quod certe luctum sibi crearet & molestiam. atque ad se convocans amicos, & duces, & tribum ex qua ipse erat, in collem ubi regiam habuit, sedensque in Arura (nam locus quidam erat sic dictus) magna aulicorum multitudine eum stipante totoque satellitio, *sic* eos affatur. "Equidem novi, viri "populares, quod beneficentiæ meæ memi- "ritis; utque agrorum aliquos dominos con- "stituerim, fecerimque ut *alii* honores apud "populum consequantur & dignitatem. Vos "igitur interrogo, num plura & his majora "munera à Jessæi filio exspectetis? nam com- "pertum habeo universos ad eum incumbere, "cum filius meus Jonathas & ipse rebus illius "studuerit, vobisque ei favere persuaserit. "Non enim ignoro quæ Davidi juraverit, "quæque cum illo fœdera inierit: neque "quod Jonathas quidem consilio suo & auxi- "lio ea promoverit, quæ contra me facere de- "cretum est. vestrum vero nemini curæ sunt "ista, sed quæ sint consequutura patienter at- "tenditis". Cum autem rex tacuisset, alius quidem præsentium nemo quidquam respondit, Doëcus vero Syrus, mularum ejus curator, dicebat; se vidisse Davidem cum venerit in urbem Nobam ad Achimelechum pontificem, eumque quæ eventura essent ex eo vaticinante perspecta habuisse, commeatuque accepto & Goliathi gladio incolumem ad quos volebat deductum fuisse.

Saulo, de Davide ad suos questo, indicat Doëcus eum ab Abimelecho receptum fuisse. 1 Reg. c. 22.

5. Saulus

a Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ὕτος. b Sic *Big.* & *Samb.* Ἀδυλλάμη *Bas.* & *G.* Ἀδυλλαμῆ *Vat.* Ἀδυλάμη *Hen.* & *Busb.* Ἀδυλάμη *Epiphan.* Ἀδυλὰμ *Zonaras* ex LXXII. c Ἀδελφοὺς αὐτῶν *Vat.* d Πάσης τῆς συγγ. *Hen.* & *Busb.* mox καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοις *Iidem.* καὶ τῶν γε δὴ ἄλλων ὅσοις *Vat.* dein ἡ χρεία *Big.* ἐχθροία *Epiphan.* e Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐκείνων in *Editis*, *Aliisque.* f Ὡσεὶ *Samb.* & *Vat.* g Προσγεγενημένης *Big.* γεγενημένης *Vat.* h Τὴν ἑαυτοῦ χ. *Vat.* i Ita in quatuor *MSS.* καθ' αὐτὸν *Bas. G. Aliique.* k Παρ' ὧνπερ *Hen.* & *Busb.* l Σάρην *Big. Samb.* & *Gall.* Σάρεμ πόλιν ἥτις Σάρμχον *Vat.* in *Epiphanii* libris *Sarin*, *Sarich*, *Sarimit*, & *Ares.* non dubito quin legendum sit, εἰς Ἀριὼ, vel Ἀελὴν πόλιν, litera Σ attracta ex præcedenti vocula εἰς. Hebræis *jahar Hhareth.* lenius Αελὴθ *Eusebio.* m Ἐφ' ᾧ κλ. π. τὸ συμπονήσειν ἐπ. *Vat.* n Ita cum melioribus *MSS.* ἐξῆς αὐτὸς πρ. *Bas.* ἐξ ἧς αὐτὸς πρ. *Gen.* o Sic & LXX. *Inst.* ἐκάθητο ἐν τῷ βουνῷ, existimantes גבעה in textu *Hebraico* esse nomen appellativum. p Εἶχε *Samb.* & *Big.* q Septuaginta etiam senes posuerunt ὑπὸ τὴν ἄμπελον pro *thabbath haeschal*, i. e. *in nemore* juxta *Hieronymum* & *Jonathanem* interpretes. at *in segete* vertit *Epiphanius.* r Illa ὕτως προσαγορευόμενος non agnoscit *Vat.* s Articulum inseruimus ex *MSS.* t Οὗ οἷδ' *Vat.* u Sic quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* προστίθεσθε τιμῶ τε π. *Bas.* & *G.* x Ναοβὰν, τὴν τῶν Νομβὰν πόλιν *Vat.* Vide p. 258. v. 13. y Al. Ἀβιμέλεχον. de quo p. 158. v. 14. z Articulus deest *Vat.*

Saulus Achimelechum & sacerdotes interfici jubet. 1 Reg. c. 22.

5. Saulus igitur, cum pontificem ejusque patriam omnem familiam accersi jussisset, "quid, inquiit, mali aut ingrati à me passus "es qui Jessæi filium benigne exceperis, & ci- "baria quidem ei dederis & arma, regno meo "insidianti? & cur etiam ei de futuris ex "oraculo pronunciaris? sane non tibi igno- "tum erat, quod à me profugerit domumque "meam odio habuerit". Pontifex autem non id agebat, ut facta inficiaretur; sed libere fatebatur se illa *ei* suppeditasse, non ut à Davide gratiam iniret sed ab ipso. "tibi enim "hostem esse ne quidem sciviſse, ajebat, mi- "nistrum vero fidelissimum, & quod hisce "majus, & generum jam tuum & necessitudi- "ne conjunctum. nam illis non inimicos im- "pertire moris est hominibus, sed quos ma- "xime benevolentia & honore prosequuntur. "pro eo autem non se nunc primum vaticina- "tum esse, sed & sæpius & alio in loco hoc "feciſse: cumque se diceret à te omni festi- "natione missum ad aliquid agendum, si nihil "horum præbuissem quæ desiderabat, tibi ma- "gis quam illi me ista abnuere putabam. Qua- "re non est quod de me male sentias, aut ob "ea quæ nunc Davidem moliri audis, meam, "ut tunc visa est, humanitatem suspiceris. nam "amico & genero tuo & tribuno *eam* tribue- "bam, non hosti.

Doëcus regis mandata exsequitur. 1 Reg. c. 22.

6. Hæc cum diceret pontifex, Saulo non persuasit: sed metus quidem usque eo valebat, ut justæ excusationi non haberetur fides. jubet itaque militibus armatis, ipsi circundatis, ut eum cum cognatione sua perimerent. Cumque illi non ausi essent manus afferre pontifici, & magis vererentur ne Deum offenderent, quam ne regi non obtemperarent, Doëco Syro cædem imperat. atque ille, assumptis sibi facinorosis *aliquot* sui similibus, Achimelechum ejusque cognationem omnem occidit. erant autem universi circiter CCCLXXXV. Porroque cum in urbem sacerdotum Nobam *sicarios* misisset, omnes illius incolas perimebat, ne mulieribus quidem exceptis, aut infantibus, aliave ætate; & *urbem* ipsam *pari sævitia* incendit. Verum unus ex Achimelechi filiis nomine Abiatharus, *ex ista clade* servatus est. Illa utique acciderunt, prout Eli pontifici prædixerat Deus, illi, propter duorum ipsius filiorum iniquitates, suæ minatus progeniei interitum.

Querela Flavii de pravo hominum ingenio.

7. Rex autem Saulus crudeli adeo facinore edito, (quo & omnes stirpis sacerdotalis ferro interemit, neque teneram ætatem miseratus neque grandævos reveritus, urbemque præterea funditus evertit, quam in patriam & alumnam sacerdotum & prophetarum illic Deus delegerat, solamque ad viros id genus educandos destinaverat) fecit ut omnes intelli-

ε'. Μεταπεμψάμενος οὖν τ' ἀρχιερέα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ [a] τὴν συγγένειαν Σάουλος, "τί παθών, εἶπεν, ἐξ "ἐμοῦ δεινὸν καὶ [b] ἄχαρι, ὦ Ἰεσσαίου παῖδα προσδέξω, "καὶ σιτίων μὲν αὐτῷ μετέδωκας καὶ ὅπλων, οὔτι τῆς "[c] ἐμῆς βασιλείας ὑπεβούλῳ; τί γὰρ δὴ καὶ περὶ τῶν "μελλόντων ἐχρημάτισες; ὃ γὰρ δή σε φεύγων ἐμὲ καὶ "μισῶν τὸν ἐμὸν οἶκον ἐλάνθανεν". ὁ δ' ἀρχιερεὺς οὐκ ἐπ' ἄρνησιν ἐτρέπετο τῶν γεγονότων, ἀλλὰ μετὰ παῤῥησίας ταῦτα προσομολογεῖ, οὐχὶ Δαυίδῃ χαριζόμενος, ἀλλ' αὐτῷ. "πολέμιον γὰρ [d] σὸν οὐκ εἰδέναι, ἔφασκε, πι- "στὸν δὲ σὸ τοῖς μάλιστα [e] δορύφορον καὶ χιλίαρχον, καὶ τὸ "τούτων μεῖζον, γαμβρόν τε ἤδη καὶ συγγενῆ. ταῦτα δ' "οὐκ ἐχθοῖς [f] παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τοῖς εὐ- "νοίᾳ καὶ τιμῇ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀείσοις. προφητεύειν "δὲ οὐ νῦν πρῶτον [g] αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις καὶ ἄλ- "λοτε τοῦτο πεποιηκέναι· φήσαντι δὲ σὲ σὺν σπου- "δῇ καὶ πολλῇ ἀποδύναι ἐπὶ πρᾶξιν, τὸ μηδὲν "προσδοκῆσαι ὧν ἐπεζήτει, σοὶ μᾶλλον ἀντιλέγειν ἢ σοὶ "χαρίζεσθαι λογιζόμενον. διὸ μηδὲν πονηρὸν κατ' "ἐμοῦ φρονήσῃς, μηδὲ πρὸς τὰ νῦν ἀκούσεις δυσμενῆ ἐγκλή- "ματα πρὸς ταῦτα τοῦ τότε μου δοκοῦσαν φιλανθρωπίαν "ἀποπεύσῃς. φίλῳ γὰρ καὶ γαμβρῷ σῷ καὶ χιλιάρχῳ "παρέσχον, οὐ πολεμίῳ.

ς'. Ταῦτα λέγων ὁ ἀρχιερεύς, οὐκ ἔπεισε [h] τὸν Σάου- λον· ἀλλὰ δεινὸς μὲν ὁ φόβος μηδ' [i] ἀληθῆ πίστιν ἐπιλογίᾳ. κελεύει δὲ τοῖς ὁπλίταις, [k] περιστᾶσιν αὐτὸν, μετὰ τῆς γενεᾶς ἀποκτεῖναι. μὴ θαῤῥοῦντων δ' ἐκείνων ἅψασθαι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ θεῖον εὐλαβουμένων μᾶλλον ἢ τὸ προσταχθὲν τοῦ βασιλέως, τῷ Σύρῳ Δοήκῳ προστάττει τὸν φόνον. καὶ προσβαλὼν [l] ὁμοίους αὐτῷ πονηρὸς ἐκεῖνος ἀποκτείνει τὸν [m] Ἀχιμέλεχον, καὶ [l] τὴν γενεὰν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ πάντες ὡς [n] πεῖσαι φασὶ τριακόσιοι καὶ τεμαχόσιοι. πέμψας δὲ ὁ Σάουλος καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν ἱερέων [o] Νωβᾶν, πάντας τε αὐτοὺς ἀπέκτεινεν, ὑ γυναικῶν, ὑ νηπίων, ὑδ' ἄλλης ἡλικίας φεισάμενος· αὐτήν τε ἐνέπρησε. λέγεται δὲ παῖς εἷς Ἀχιμε- λέχου Ἀβιάθαρος ὄνομα. ταῦτα μέντοι γε συνέβη, καθὼς προεφήτευσε ὁ Θεὸς τῷ ἀρχιερεῖ [p] Ἠλεί, διὰ τοὺς τῶν υἱῶν αὐτοῦ δύο παρανομίας [q] εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι τοὺς ἐκγόνους.

ζ'. Σάουλος δὲ ὁ βασιλεύς, ὠμὸν ὅπως ἔργον διαπραξάμενος, καὶ γενεὰν ὅλην ἀρχιερατικῆς ἀποσφάξας τιμῆς, καὶ μήτ' ὀπὶ νηπίοις λαβὼν οἶκτον, μήτ' ὀπὶ γήρᾳ [r] αἰδῶ, κατασκαλὼν δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἣν πατρίδα καὶ τροφὸν τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν αὐτό- θι τὸ θεῖον ἐπελέξατο, καὶ μόνην εἰς τὸ τοιούτους φέ- ρειν ἄνδρας ἀπέδειξε, μαθεῖν ἅπασι παρέσχε καὶ κατα- νοῆσαι

a Τὴν γενεὰν MSS. Vet. Interpr. & Zon. atque ita infra, versu 32. b Ἀχάρεσον Vat. c Sic MSS. & Epiphan. in Editis desideratur ἐμῆς. d Ita Samb. Vat. & Epiphan. σὸν deest in reliquis. e Δόλοις Vat. f Παρεχεῖν Vat. g Αὐτῷ, πολλάκις δὲ καὶ ἄλλοτε Big. Samb. & Vat. h Τὸν Σάουλον· δεινὸς γὰρ ὁ φόβος Big. Samb. & Vat. i Ita Big. & Samb. ἀληθῶς in Editis, Aliisque. ἀληθεῖ πίστιν ὁμιλίᾳ Vat. & dein κελεύει τ. ὀπ. περιστᾶσιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. k Περιστῶσι Big. Samb. Epiphan. & Zonaras. l Ita quatuor MSS. & Epiphan. ὁμοίως Baſ. & G. haud male. m Sic in Baſ. G. Vat. & Samb. & mox Ἀβιμέλεχον & mox Ἀβιμελέχου in ceteris. n Numerum sacerdotum in S. Literis Hebraïcis trecentis hîc augent Baſ. & G. ὡς πέντε καὶ τριακόσιοι Epiphanius, Zonarasque, & Interpretes LXXII. πεντήκοντα καὶ τριακόσιοι Theodor. ὡς πέντε ἑκατὸν τριακόσιοι, πεντήκοντα ἑκατὸν τριάκοντα Hen. ὡς πεντακόσιοι καὶ τεμάχοντα Busb. ἦσαν δ' οἱ πάντες πέντε καὶ ὀγδοήκοντα Vat. hîc loci. Verum infra (p. 261. v. 34.) cum Flavio trecentos (numero rotundo) Achimelechi causa dicit periisse. o In MSS. varie, Νομβᾶ, & Νομβᾶν & Νοεβαΐ. Vide p. 258. v. 13. p In libris omnibus Ἠλὶ aut Ἠλεί. rectius, ut puto, Ἠλὶ aut Ἠλεί. q Εἰπὼν δὲ διαφθ. Vat. r Ita Big. Samb. & Vett. Grammatici. αἰδὼ Baſ. G. Aliique cum novis.

a Τῷ

νοῆσαι τὸν ἀνθρώπινον τρόπον· ὅτι μέχρις ὧν μέν εἰσιν ἰδιῶται τινες καὶ ταπεινοί, τῷ μὴ δυνάσθαι χρῆσθαι τῇ φύσει μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσιν, ὑπεικεῖς εἰσι καὶ μέτριοι, καὶ μόνον δικάζουσι τὸ δίκαιον, καὶ περὶ αὐτὸ [a] πᾶσαν εὔνοιάν τε καὶ σπουδὴν ἔχουσι. τότε δὲ καὶ περὶ θεοῦ πεπιστεύκασιν, ὅτι πᾶσι τοῖς γινομένοις ὑπὸ τῷ βίῳ πάρεστι· καὶ γὰρ τὰ ἔργα μόνον ὁρᾷ τὰ προπαθήματα, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας ἤδη σαφῶς οἶδεν, ἀφ' ὧν μέλλοι ταῦτ' ἔσεσθαι. ὅταν δὲ εἰς ἐξουσίαν παρέλθωσι καὶ δυναστείαν, τότε πάντ' ἐκεῖνα μετεκδυσάμενοι, καὶ ὥσπερ ὑπὸ [c] σκηνῇ προσωπεῖα τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους ἀποθέμενοι, μεταλαμβάνουσι τόλμαν, ὑπόνοιαν, καταφρόνησιν ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων. καὶ ὅτε μάλιστα δεῖ τῆς εὐσεβείας αὐτοῖς καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἔγκεισται τοῖς φθονεῖσθαι γεγενημένοις, καὶ πᾶσι φανεροῖς ἐφ' οἷς ἂν νοήσωσιν ἢ πράξωσι καθεστῶσι· τόθ' ὡς οὐκέτι βλέποντος αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, ἢ ἅμα τὴν ἐξουσίαν [d] δεδιότος, ὕβρεις ἐμπαροινοῦσι τοῖς πράγμασιν. ἃ δ' ἂν ἢ φοβηθῶσιν ἀκούσαντες, ἢ [e] μισήσωσι θελήσαντες, ἢ [f] στέρξωσιν ἀλόγως· ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ [g] ἀληθῆ, καὶ ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ Θεῷ δοκοῦσι. τῶν δὲ μελλόντων λόγον αὐτοῖς οὐδὲ εἷς· ἀλλὰ τιμῶσι [h] μὲν τοὺς πολλὰ ταλαιπωρήσαντας, τιμήσαντες δὲ φθονοῦσι. [i] καὶ προαγαγόντες εἰς ὑπεροψίαν, ἀφαιροῦνται μόνον τοὺς τυχόντας· ἀλλὰ καὶ ταύτῃ καὶ τῷ ζῆν ὑπὸ πονηρᾶς αἰτίας καὶ δι' ὑποβολὴν αὐτῶν [k] ἀπίστοις. κολάζεσθαι δ' οὐκ ἐπ' ἔργοις δίκης ἀξίοις, ἀλλ' ὑπὸ διαβολῆς καὶ κατηγορίας ἀβασανίστου· ὧν δ' ὅσους δεῖ [l] τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὅσους ἀποκτεῖναι δυνατόν. τοῦτο Σαούλῳ ἡμῖν ὁ [m] Κίσου παῖς, ὁ πρῶτος [n] μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ τὴν ὑπὸ τοῖς κριταῖς πολιτείαν Ἑβραίων βασιλεύσας, φανερὸν ἐποίησε, πεμπτοκαίδεκα ἀποκτείνας ἱερεῖς καὶ προφήτας ἐκ τῆς πρὸς Ἀχιμέλεχον ὑποψίας, ὑπολαβὼν δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ἐν τόπῳ πρὸ [o] ναοῦ σπουδάσας ἱερέων καὶ προφητῶν ἔρημον καταστῆσαι· τοσούτους μὲν ἀνελών, μεῖναι δὲ ἐάσας οὐδὲ [p] πατρίδα αὐτοῖς, πρὸς ὃ καὶ μετ' ἐκείνους ἄλλους γενέσθαι.

η'. Ὁ δ' Ἀβιάθαρος ὁ [q] τοῦ Ἀχιμελέχου παῖς, [r] ὁ μόνος διασωθῆναι δυνηθεὶς ἐκ τοῦ γένους τῶν ὑπὸ Σαούλου φονευθέντων ἱερέων, φυγὼν πρὸς Δαυίδην, τούτῳ τῶν οἰκείων αὐτῷ συμφορὰν ἐδήλωσε καὶ τὸν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν. ὁ δ' οὐκ ἀγνοεῖν ἔφη ταῦτα [s] περὶ αὐτοὺς ἐσόμενα, ἰδὼν τὸν Δώηκον· ὑπενόησε γὰρ διαβληθήσεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῆς ἀτυχίας ταύτης αὐτοῖς αὐτὸν ἠπάτο. τὸ μέντοι δ' αὐτόθι μένειν σὺν αὐτῷ διατελεῖν, ὡς οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ [t] λησόμενον ὄντως, ἠξίου.

gerent perſpicerentque hominum ingenium: quod tantiſper dum privatam vitam agant, humiliſque ſint fortunæ, quia tum naturæ obſequi nequeunt nec quod lubet facere audent, boni ſunt & moderati, ac quod juſtum eſt unice perſequuntur, & in id toto animo omnique ſtudio incumbunt. tunc etiam illis de Deo perſuaſum eſt, quod omnibus quæ in vita agunt homines interſit; & non ſolum opera cum fiant, ſed & cogitationes multo ante exploratas habeat, unde illa proditura ſunt. Cum vero ad potentiam & imperium provecti ſunt, tunc, hiſce omnibus exuti, & inſtitutis moribuſque, tanquam in ſcena perſonis, depoſitis, aſſumunt audaciam, inſolentiam, & rerum humanarum divinarumque contemptum. & cum maxime illis opus eſt pietate & juſtitia, ut qui invidiæ proxime conſtituti ſunt, & ob cogitata & facta omnium in conſpectu collocati; tunc quaſi non amplius eos intueretur Deus, aut ob poteſtatem metueret, ita demum in omnibus inſolenter ſe efferunt. Si qua vero aut timuerint, quia neſcio quid audiverint, aut oderint, quia ita illis placuerit, aut temere amaverint, hæc rata & firma & vera, atque hominibus & Deo grata exiſtimant. At futurorum nullam rationem habent; ſed illos, qui multos pro eis exantlarunt labores, honore quidem proſequuntur, poſtea vero invidia. ac cum eos ad dignitatem illuſtrem evexerint, non ſolum eam adeptos poſſeſſione depellunt, ſed & propter ipſam de vita, idque ob criminationes maligne confictas, tantæque magnitudinis ut ſint incredibiles. Quin & neque pœnas infligunt ob facinora ſupplicio digna, ſed ob calumnias & delationes abſque ullo examine *receptas*; neque in quos ſævire oportet *animadvertunt*, ſed in quoſcunque poſſunt morte afficere. Id quod Saulus Ciſæ filius, qui primus, poſtquam deſiit optimatium ſtatus & regiminis ſub Judicibus forma, in Hebræis regnavit, nobis manifeſtum fecit; qui trecentos ſacerdotes & prophetas propter ſuſpectum Achimelechum occidit, porroque urbem eorum funditus evertit, & quantum in ſe fuit *Dei* fanum *in* ſolitudinem à ſacerdotibus & prophetis redegit; cum tot quidem interfecerit, & nec patriam eorum ſupereſſe paſſus fuerit, ut alii poſt illos ſuſcitarentur.

8. Abiatharus autem Achimelechi filius, qui ſolus conſervari potuit ex ſtirpe ſacerdotum à Saulo peremptorum, Davidem curſu conſequutus, ſuorum omnium cladem & patris interitum ei nunciavit. Ille vero dicebat, ſe viſo Doëco non ignoraſſe, quod foret ut hæc illis acciderent: nam iſtæc ei *tum* incidit ſuſpicio, illum pontifici apud regem calumniaturum eſſe; ſeque accuſabat qui illos tanto infortunio mactavit. illic vero ut maneret & ſecum moraretur, poſtulabat, quod nuſquam alibi ita lateret.

Abiatharus, à cæde elapſus, Davidem adit. 1 Reg. c. 22.

[a] Τῷ μὴ δυνάσθαι τῇ φύσει, μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσι ☙ ὅσα δυνάσται ☙ θέλουσι, ὑπεικεῖς Vat. [b] Ita cum *MSS.* in *Editis* alio ordine τὸν ἰδιώτην τε ☙ πᾶσαν σπ. [c] Aut σκηνῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.* [d] Οὐ δεδιότος *Vat.* [e] Μισήσωσιν ἐθελήσαντες *Big.* & *Samb.* [f] Ita ex præcedentibus cum *Big.* & *Samb* in *reliquis* στέρξωσιν. [g] Sic *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* niſi quod habeat τῷ Θεῷ. in *Eduis*, *Aliiſque*, τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ δοκοῦσι, pro καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀρεστὸν ☙ τῷ Θεῷ δοκοῦσι. [h] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* μὲν τοὺς πολλὰ ταλαιπωρήσαντας *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* μὲν πολλὰ ταλαιπωρήσαντας. [i] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in cæteris καὶ παραγ. [k] Sic cum *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in reliquis ἀπιστίαν κολάζουσι, ὑπὸ ἐπ' ἔργ. [l] Ταῦτα *Vat.* [m] Ita (ut ſupra, p. 232. v. 40.) edere viſum eſt. Κισσίου, aut Κησσίς hîc loci habent Codices *Joſephi*. [n] Μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν ἐπὶ τοῖς κρ. juxta *Epiphanium*. [o] Θεὸν pro ναὸν legiſſe videtur *Epiphan.* [p] Ὃς μόνος *Vat.* [q] Περὶ αὐτῶ *Vat.* [r] Παρ' αὐτῶ *Vat.* & mox τὸ ante μένειν præterit. [s] Alii ſic diſtinguunt, λησόμενον, ὄντως ἠξίου.

CAP. XIII.

Ut Davides bis Saulo, cum perdere posset, pepercit: deque obitu Samueli & Nabali.

Davides, Cillanis opem ferens, cædit Palæstinos; metuensque ne à Cillanis proderetur, in solitudinem abit. 1 Reg. c. 23.

PER idem tempus, cum Davides accepisset Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque devastasse, seipsum offert ad exercitum in eos educendum, modo Deus à propheta consultus victoriam annueret. Cum vero ille respondisset, victoriam promitti, cum sociis suis impetum fecit in Palæstinos, multamque illorum stragem edidit, & prædam abegit, mora etiam apud Cillanos facta, donec frumentum ex arcis frugesque secure colligerent. Saulo autem regi nunciatur, ut cum eis manserit. nam quod ausus fuerit eique prospere cesserit, non apud quos res gesta est conclusum tenebatur; sed fama illius late emanavit, & ad omnium aures, regisque inter cæteros, pervenit, in facti ejusque auctoris gloriam. Saulus autem, certior factus Davidem in Cilla esse, *valde* lætatur: atque, illum divinitus in suam venisse potestatem dicens, quoniam in urbem compulsus est muris & portis & repagulis munitam, jussit populo universo ut Cillam adorirentur, ac Davidem obsessum captumque interimerent. At Davides cum hæc intellexisset, & à Deo didicisset, Cillitas illum, si apud ipsos maneret, Saulo dedituros esse, assumptis viris quadringentis, urbe egressus est in solitudinem supra Engedain, ut appellatur. Et rex quidem, audito illum Cillitis se subduxisse, expeditionem in eum omisit.

Jonathas it consolatum Davidem, apud Ziphenos morantem. 1 Reg. c. 23.

2. Davides autem, inde profectus, in locum quendam agri Zipheni venit, Cænam vocatum, ubi Jonathas Sauli filius, cum ipsum convenisset & salutasset, eum hortabatur bono animo esse, & de futuris bene sperare, malisque nequaquam cedere præsentibus. nam & regnaturum esse, & Hebræorum copias omnes sua in potestate habiturum: res vero ejusmodi solere non nisi magnis laboribus acceptæ referri. Cum autem iterum jurasset, quoad viveret, fidem inter ipsos & benevolentiam conservaturum, Deumque in testem adhibuisset dirarum, quas sibimet imprecatus est, si fœdera violaret, & in contrarium mutaretur, illum quidem ibi relinquit, metu nonnihil ac solicitudine levatum: ipse vero domum se recipit. At Zipheni, ut gratiam à rege inirent, Saulo nunciant Davidem apud se morari; dixeruntque, quod ei, si ad se venire dignaretur, illum in manus traderent. occupatis enim Ziphenes angustiis, non posse ad alios effu-

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Δαυίδης τ Σάουλον δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ἀ διεχρήσατο· καὶ ὡεὶ τ Σαμουήλε τελευτῆς καὶ Ναβάλε.

ΚΑτὰ δὲ τοῦτον τ καιρὸν ἀκούσας ὁ Δαυίδης τὰς Παλαιστίνας ἐμβεβληκότας εἰς τ [a] Κιλλανῶν χώραν καὶ ζωύτιλα διαρπάζοντας, δίδωσιν ἑαυτὸν στρατεύειν ἐπ' αὐτούς, [b] εἰ ὁ Θεὸς ωδὲ δι' ωροφήτου πυθόμενος ὅτι τοῦτο ἐπιτρέπει νίκλιν. δ δὲ σημαίνειν φήσαντος, ἐξώρμησεν ὅπι τὰς Παλαιστίνας μετ τ ἑταίρων, καὶ φόνον τε αὐτῶν πολὺν ἐξέχεε, καὶ λείαν ἤλασε, καὶ ωδαμείνας τοῖς Κιλλανοῖς ἕως δ τὰς ἅλωνας καὶ τ καρπὸν σωθῆναι ἀδεῶς. Σαούλῳ [c] δὲ τῷ βασιλεῖ μηνύεται, παρ' αὐτοῖς ὤν. τὸ γὰρ ἔργον καὶ ὁ κατόρθωμα οὐκ ἔμενε παρ' οἷς ἐγένετο· φήμη δ' ὅπι πᾶν, εἰς τε τὰς τ ἄλλων ἀκοὰς, καὶ ωὸς τὰς δ βασιλέως διεκομίσθη, αὐτό τε [d] σωισάνου καὶ τ πεποιηκότα. χαίρει δὲ Σάουλος ἀκούσας ὃν [e] Κίλλα τ Δαυίδην· καὶ, Θεὸς ἤδη χερσὶ ταῖς ἐμαῖς ὑπέθετο αὐτὸν εἰπών, ἐπεὶ καὶ [f] σωηωάγκασεν ἐλθεῖν εἰς πόλιν, τείχη καὶ πύλας καὶ μοχλὸς ἔχουσαν, τῷ λαῷ παντὶ ωροστάξειν ὅπι τ Κίλλαν ἐξορμῆσαι· καὶ πολιορκήσαντι καὶ ἑλόντι ⓐ Δαυίδην ἀποκτεῖναι. ταῦτα δ' ὁ θεσπέσιος ὁ Δαυίδης, καὶ μαθὼν ωδὲ [g] δ Θεοῦ, ὅτι μείναντα παρ' αὐτοῖς οἱ Κιλλίται ἐκδώσουσι τῷ Σαούλῳ, ωδαλαβὼν τοὺς [h] τετρακοσίους, ἀπῆρεν ἀπὸ τ πόλεως εἰς τὴν ἔρημον ἐπάνω τ [i] Ενγεδαΐν λεγομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ἀκούσας αὐτὸν πεφυγότα ωδὲ τ Κιλλιτῶν, ἐπαύσατο τ ἐπ' αὐτὸν στρατείας.

β'. Δαυίδης δὲ ἐκεῖθεν ἄρας, εἴς τινα τόπον [k] Καμὴν καλουμένην τ [l] Ζιφαίων ωδαγίνεται· εἰς ὃν Ιωνάθης ὁ δ Σαούλ παῖς συμβαλὼν αὐτῷ καὶ καταπαυσάμενον, θαρρεῖν τε καὶ χρηστὰς ωδὲ τ μελλόντων ἐλπίδας ἔχειν παρεκάλει, καὶ μὴ κάμνειν τοῖς παροῦσι. βασιλεύσειν γὰρ αὐτὸν, καὶ πᾶσαν τὴν Εβραίων δύναμιν ἕξειν ὑφ' αὑτῷ· φιλεῖν δὲ τὰ τοιαῦτα σὺν μεγάλοις ἁπάντων πόνοις. πάλιν δ' ὅρκους [m] ποιησάμενος τῆς εἰς ἅπαντα τ βίον ωδὸς ἀλλήλους εὐνοίας καὶ πίστεως, καὶ τὸν Θεὸν μάρτυρα καλέσας, ὧν ἐπηρώσατο [n] αὐτῷ ωδαβάντι τὰ συγκείμενα καὶ μεταβαλλομένῳ ωδὸς τἀναντία, τὸν μὲν αὐτόθι καταλείπει μικρὰ τῶν φρουτίδων καὶ δ' ἧς ὑπεκφύσας· αὐτὸς δὲ ωδὸς αὐτὸν ἐπανέρχεται. οἱ δὲ [p] Ζιφηνοὶ, χαριζόμενοι τῷ Σαούλῳ μηνύουσιν αὐτῷ παρ' αὐτοῖς ξενίζεσθαι τ Δαυίδην· καὶ παραδώσειν ἔφασαν [q] ἐπ' αὐτῷ ἐλθόντι. κατειληφότων δὲ τ τῆς Ζιφήνης [r] γενῶν, ὡς ἐναι [r] φυγεῖν αὐτῷ ωδὸς ἄλλους.

a Ita *Basil. G. Vat.* & *Big.* Κιλανῶν *Samb.* Κιλαιῶν *Hen.* & *Busb.* Κειλαιῶν *Epiphan.* omnes ex *Ceïla* Hebræorum. Similique varietate in voce Κιλλανοῖς, mox infra. *b* Τῷ Θεῷ παρὰ δ' ωροφήτε πυθόμενος εἰ ἐπιτρέπει *Vat.* *c* Illud δὲ non agnoscunt *Vat. Big. Samb.* & *Epiphan.* *d* Hîc mutatio est generis à fœminino ad neutrum: qua de re vide *H. Steph.* de *Dial. Attic.* p. 30. & p. 131. *e* *Al.* Κιλλὰ & Κειλᾶ. juxta *Eusebium* Κειλα. *f* Συωτηνάγκασεν αὐ ἐλθεῖν *Vat.* *g* Articulum negligit *Vat.* *h* Ita etiam in LXXII. juxta textum *Hebraïcum* ἑξακοσίους scribi debet. *i* Ενγαλαΐν *Basil. G. Samb.* Ενγαλαῖν *Big.* Ενγαδὼ *Vat.* & forsan *Epiphan.* cum itaque Λ & Δ sæpe commutari soleant, rescripsi Ενγαδαΐν. *k* Ita *Basil. G.* & *Epiphan.* Κινὴν prave in quinque *MSS.* Legerat enim in *S. Literis* noster *Flavius*, ut & *Interpretes* LXXII. (1 *Reg.* 25. 15.) *baharesa* in τῇ καμπῇ pro *bahoresa*, *in sylva* *l* Aut Ζιφινης cum quinque *MSS.* & *Epiphanio.* *m* Ποιησάμενος *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* *n* Vocem αὐτῷ inseruimus ex *MSS.* *o* Επικφισας αὐτὸν. ὁ δὲ *Vat.* *p* Ita in *Excusis* & *plerisque MSS.* Ζιφαῖοι & Ζιφιοι in *aliis.* *q* Επ' αὐτὸν ἐλθόντι *Big.* & *Samb.* ἐλθόντι ἐπ' αὐτὸν *Vat.* *r* Στενωπῶν *Vat.* *s* Aut φυγὼ cum *Samb.* & *Big.*

ἄλλως. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπήνεσεν αὐτούς, χάριν ἔχειν ὁμολογήσας τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ μεμηνυκόσι, καὶ ὑπὲρ εἰς μακρὰν ἀμείψασθαι τῆς εὐνοίας ὑποσχόμενος αὐτούς, ἔπεμψε τοὺς ζητήσοντας Δαυίδην, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐξερευνήσοντας· αὐτὸς δ' ἀκολουθήσειν ἀπεκείνατο. καὶ οἱ μὲν ὅτι τοῦτο ἦκεν καὶ τοῦ σύλλαβεῖν τὸν Δαυίδην παρῆν Βασιλέα, σπουδάζοντες μὴ μόνον τὴν μηνύσαι ἐχθρὸν αὐτῷ τὴν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑποχεῖν αὐτὸν εἰς ἐξουσίαν [a] φανερωτέραν καταστήσειν. δίημαρτον δὲ τῆς ἀδίκου καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας, οἱ μηδὲν [b] κινδυνεύειν ἔμελλον εἰ μὴ ταῦτα ἐμφανίσαι τῷ Σαύλῳ [c] φιλοτιμίας, ἀφ' ἧς δὲ κολακείαν καὶ [d] κέρδους παρασκευὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἄνδρα φιλοῦν, καὶ παρὰ δίκην ζητούμενον ὑπὸ θανάτου, καὶ λανθάνειν δυνάμενον [e] διάλλον, καὶ παραδώσειν ὑπέσχοντο. γνοὺς γὰρ ὁ Δαυίδης τὴν τῶν Ζιφηνῶν κακοήθειαν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, ἐκλείπει μὲν τὰ γενὰ τῆς [f] ἐκείνων χώρας, φεύγει δ' ὅτι τὴν μεγάλην πέτραν τὴν οὖσαν ἐν τῇ [g] Μάωνος ἐρήμῳ.

γ'. Ὥρμησεν δ' ἐπ' ἐκείνην διώκειν Σαὺλος. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῶν γενῶν μαθὼν Δαυίδην, ὅτι ὃ ἕτερον μέρος τῆς πέτρας ἀπῆρεν. [h] ἀντιπεριέπασαν δὲ τὸν Σάουλον ἀπὸ τῆς διώξεως τοῦ Δαυίδου, μέλλοντος ἤδη συλλαμβάνεσθαι, Παλαιστῖνοι, πάλιν ὅτι τὴν [i] τῶν Ἑβραίων ἐσβεβληκέναι χώραν ἀκουσθέντες· ὅτι γὰρ τούτους ἀνέστρεψε, φύσει πολεμίους ὄντας· αὐτὸς ἀμύνασθαι κείνας ἀναγκαιότερον, ἢ τὸν ἴδιον κινδυνεύοντα λαβεῖν ἐχθρὸν ὑποδῦναι τῷ γένει κακωθεῖσαν.

δ'. Καὶ Δαυίδης μὲν ὕστερον, ἐκ παραλόγου τῶν κινδύνων ἀφανῶν, εἰς τὰ γενὰ τῆς [k] Ἐνγεδηνῆς ἀφικνεῖται. Σαύλῳ δὲ, ἐκβαλόντι τοὺς Παλαιστίνους, ἦκον ἀπαγγέλλοντες τινὲς Δαυίδην ἐν τοῖς [l] Ἐνγεδηνοῖς διατρίβειν ὄρεσι. λαβὼν δὲ τρισχιλίους [m] ὁπλίτας ἐπιλέκτους, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο. καὶ γενόμενος ὑπὲρ τοῦ τόπου, ὁρᾷ παρὰ τὴν ὁδὸν σπήλαιον βαθὺ καὶ κοῖλον, εἰς πολὺ καὶ μῆκος ἀνεῳγὸς καὶ πλάτος, ἔνθα συνέβαινε τὸν Δαυίδην μετὰ τῶν τετρακοσίων κεκρύφθαι. ἐπειγόμενος οὖν [n] ὑπὸ τῶν κατὰ φύσιν, εἴσεισιν εἰς αὐτὸ μόνος. θεασθεὶς δ' [o] ὑφ' ἑνὸς τῶν μετὰ Δαυίδην· καὶ φράσαντος τῷ θεασαμένῳ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ χεῖρον ἔχειν ἀμυνούς, καὶ συμβουλεύοντος τοῦ Σαύλου ἀποτεμεῖν τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ πολλῆς [p] ἄλης αὐτὸν ἀπαλλάξαι καὶ ταλαιπωρίας, ἀνασὰς ἀποτέμνει [q] μὲν τὸ πέρυσι τοῦ ἱματίου [r] μόνον τοῦτο ὁ Σάουλος [r] ἀμπείχετο. μετανοήσας δ' εὐθὺς, ὅτι δίκαιον εἶπε φονεύειν τὸν [s] αὐτοῦ δεσπότην, οὐδὲ

gere. Rex autem illos *coram* laudavit, gratias ſe illis habere faſſus quod inimicum ſibi indicaverant; brevique ſe illos benevolentiæ ergo remuneraturos eſſe promittens, miſit qui Davidem perquirerent & ſolitudinem perluſtrarent: dato hoc illis reſponſo, ſe *continuo* ſecuturum eſſe. Et illi quidem, ut Davidem indagarent & prehenderent, regem antecedebant: annitentes non ſolum inimicum ei indicando benevolentiam ſuam patefacere, ſed & magis adhuc eum illius in poteſtatem redigendo. At iniquo & maligno propoſito exciderunt, qui, quando nullum adituri eſſent diſcrimen, ſi non adeo contendiſſent ſuum erga Saulum ſtudium oſtendere, ex adulandi tamen deſiderio & ſpe lucelli à rege *conſequendi*, virum Deo charum, & præter jus ad mortem quæſitum, & qui latere poterat, inſimulabant, & regi dedituros eſſe pollicebantur. Nam Davides, cum ei innotuiſſet Ziphenorum animus malignus, ſimulque regis adventus, regionis quidem illorum anguſtias relinquit, fuga vero digreditur ad magnam petram in ſolitudine Maone.

Zipheni à Saulo, Davidem ei indicando, gratiam ineunt. 1 *Reg.* c. 23.

3. Eò autem Saulus properavit, ad *Davidem* perſequendum. audito enim in itinere quod ſuperatis anguſtiis evaſerat, inde movit ad alterum petræ latus. Saulum vero à perſequutione Davidis, cum in eo jam eſſet ut illum caperet, aliò avocarunt Palæſtini, rumore divulgato eos iterum in Hebræorum regionem incurſionem feciſſe. in eos enim, ſuapte natura *Hebræis* infeſtos, ſe retrorſum convertit; illorum injurias propulſare magis è re ſua eſſe arbitratus, quam, dum proprio inimico capiendo inſiſteret, terram *Hebræam* malis divexatam negligere.

Saulum à Davide perſequendo revocat Palæſtinorum incurſio. 1 *Regum* c. 23.

4. Atque ita quidem Davides, periculo præter ſpem liberatus, ad agri Engedini anguſtias ſe recipit. Palæſtinis autem expulſis, ad Saulum venerunt quidam, nunciantes Davidem intra fines Engedinorum morari. Ille verò, aſſumptis tribus armatorum millibus *ex omni Iſraëlitarum numero* ſelectis, ad eum contendebat. Cumque non longe à locis *illis* abeſſet, prope viam conſpicit ſpeluncam, profundam & cavam, atque in multam longitudinem & latitudinem patentem, qua tum forte Davides cum viris quadringentis delitescebat. itaque ſtimulatus ad requiſita naturæ ſolus in eam intravit. Conſpectus autem erat ab uno è Davidis comitibus: eoq; qui viderat eum dicente, jam adeſſe tempus ulciſcendi inimicum à Deo oblatum, ſuadenteque ut Saulo caput amputaret, ad ſeſe è vita erratica & ærumnis expediendum, ſurgens abſcidit quidem laciniam ſolummodo veſtis quam gerebat: ſtatim vero pœnitudine ductus injuſtum facinus eſſe dicebat dominum ſuum occidere, eumve qui

Saulus in ſpelunca incidit in Davidem, qui vitæ ejus parcit. 1 *Regum* c. 24.

a Φανερωτέραν καταστῆσαι *Big. Vat. & Samb.* φανερωθέντα καταστῆσαι juxta *Epiphanium.* b Κινδυνεύσειν *Vat.* c Φιλοτιμίας abeſt à *Big. Samb. Gall. Vat.* & verſione *Epiphanii*: nulla injuria. d Κέρδους ἐπιθυμίαν τε καὶ παρασκευὴν *Big.* & *Samb.* juxta *Epiphanium* ἀφ' ἧς κολακείαν δὲ βασιλέως καὶ παρὰ δίκην ζητ. e Διάλλον *Samb.* & *Vat.* f Ἐκείνης ex *Vat. Interpr.* g Ita cum *Epiphanio. Maùn* etiam *Interpretibus* LXXII. & *Maùn Zonar.* in *Editis* & *MSS. Σίμωνος*, luſu Scribarum. h Ἀντιπεριέπασαν *Hen.* & *Busb.* i Τῶν deeſt *Vat.* k Ita malui ab *Engedi* Hebraïco. Ἐγγηδηνῆς in *Editis* & tribus *MSS.* Ἐγγιδινῆς *Hen.* & *Busb.* Ἐγγηδαῶν ἤτοι Ἐγγαδὶ *Vat.* l Similiter ac ſupra v. 33. variant *libri*, niſi quod Γηδηνοῖς habeat *Vat.* m Ὁπλίτας, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο *Vat.* n Ita in *Editis.* verum ὑπὸ τῶν habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* qui reddit, *dumque naturaliter ventris purgandi neceſſitate urgeretur.* o Ὑπὸ τινος *Big.* & *Samb.* ὑφ' ἑνὸς τῶν ἀπὸ τοῦ Δαυίδην *Vat.* p Ἄλης *Samb.* ut *Etymon* ſuadet. q Τὸ πολλῆς αὐτὸν ἀπαλλάξαι ταλ. *Vat.* q Illud μὲν ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* r Ita *Samb.* & *Big.* μόνου ὃ (aut ὃ) Σαὺλος *Baſ.* & *G.* μόνου ᾧ Σαὺλος *Vat.* ſ Ἡμπείχετο *Big.* & *Gall.* t *Al.* αὐτῷ & ἑαυτῷ.

a Προιλθὼν

Davidis cum Saulo expostulatio. 1 Reg. c. 24.

qui ad regiam dignitatem à Deo provectus est. nam si ille in nos malignus, haud fas est ut par illi referam. Cum autem Saulus è spelunca egrederetur, Davides ad eum contendens exclamavit, Saulum obsecrans ut *ipsum* audire vellet. Cumque rex respexisset, adorat eum in faciem procidens, ut moris erat, dicitque, " non oportet, ô rex, ut, improbis va- " nasque calumnias confingentibus aurem ad- " movens, illis quidem fidem habere digneris, " tibi vero amicissimos in suspicionem vocari " patiaris: sed potius ex rebus ipsis spectari de- " bet, ut quisque in te animo sit affectus. nam " calumniæ nos decipiunt, ex factis vero *cujus-* " *que* benevolentia clare eluceſcit. Et quidem " verba comparata sunt ut utriusque, veri & fal- " si, speciem præ se ferant: facta vero nudum " animum conspiciendum sistunt. Ex his ita- " que mihi credendum, me tibi tuæque fami- " liæ bene velle; non illis ea mihi vitio verten- " tibus, quæ neque in mentem venerunt, neque " fieri potuerunt, dum pergis animam meam " persequi, & nihil die noctuque aliud cogi- " tare, quam ut animam mihi vitamque adi- " mas: quod *summa* iniquitate moliris. Qui " fit ut tanto in errore de me verseris, quasi " occidere te voluerim? aut quomodo erit " ut non sis in Deum impius, hominis, tan- " quam tibi inimici, necem expetens, qui, " cum hodie semet vindicare potuerit & à te " pœnas exigere, tibi pepercit, neque illa usus " est opportunitate, quam, si tibi ad mei per- " niciem contigisset, è manibus elabi non si- " visses? quando enim vestis tuæ laciniam " præcidebam, potui & tunc caput amputasse". pannoque simul prolato verbis fidem adstruit. " sed ego, inquit, à justa quidem vindicta ab- " stinui: tu vero non erubescis odio me inju- " sto prosequi. Hanc causam Deus suscipiat, " moresque nostros redarguat". Saulus autem, modo incredibili se servatum esse demiratus, ejusque modestia & ingenio attonitus ingemuit. atque idem cum fecisset Davides, rex justius esse se ingemiscere respondit, " nam " tu, inquit, mihi bonorum causa exstitisti, " ipse vero tibi calamitatum *auctor*: hodie " etiam ostendisti priscorum in te vigere justi- " tiam, qui inimicos in solitudine captos ser- " vandos esse edixerunt. Itaque nunc persua- " sum habeo, regnum tibi à Deo adservari, ti- " bique cessurum esse Hebræorum omnium " imperium. quare jurejurando mihi fidem fa- " cias, te genus meum non esse deleturum, ne- " que injuriarum memorem exitio daturum " liberos meos: sed domum meam custoditu- " rum esse & servaturum". Cum autem in hæc, prout *rex* postulaverat, juravisset Davides, Saulum quidem in regnum suum dimisit: ipse vero cum suis ad angustias Mastherôn ascendit.

τ ὑπὸ θεοῦ βασιλείας ἀξιωθέντα. καὶ δὲ εἰ πονηρὸς ὅτῳ εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' οὐκ ἐμὲ δεῖ τοῦτον εἰς τοῦτον αὐτόν. τῷ δὲ Σαύλῳ τὸ ἀπήλαιον ἐκλιπόντῳ, [a] προελθὼν ὁ Δαυίδης [b] ἀνέκραγεν, ἀκοῦσαι Σαύλου ἀξιῶν. ὑπερφάντος δὲ τοῦ βασιλέως, [c] προσκυνεῖται αὐτὸν πεσὼν ὑπὲρ πρόσωπον, ὡς ἔθος, καὶ φησιν, "ὦ [d] πονηρὸς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ψευδεῖς πλάτ- "τυσι λόγοις παρέχονται [e] δὲ τὰς ἀκοὰς, χαρίζε- "σθαι μὲν ἑκείνοις τὸ πιστεύειν αὐτοῖς, τοὺς δὲ φιλτά- "τους δ' ὑπονοίας ἔχειν· ἀλλὰ τοῖς ἔργοις σκοπεῖν "τὰ ἀπάντων ἀξιοῦσιν. ἀξιόλογοι μὲν γὰρ ἀπατᾷ, "σαφὴς δ' ἀπόδειξις εὐνοίας τὸ πραττόμενον. καὶ λό- "γος μὲν [f] ἐπ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθής τε καὶ "ψευδής· τὰ δ' ἔργα γυμνὰ [g] ὑπ' ὄψει τὴν διά- "νοιαν τίθησι. τοίνυν οὐ τύπτων [h] καλῶς ἔχειν με πρὸς "σὲ καὶ τὸν σὸν οἶκον ἐμοὶ πιστεῦσαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς "κατηγοροῦσιν ἃ μήτε εἰς νοῦν [i] ἐβαλόμεθα, μήτε δύνα- "ται γενέσθαι, προθέμενον διώκειν τὴν ἐμὴν ψυχήν, "καὶ μηδὲν μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἔχειν ἄλλο φρον- "τίδος [k] ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ ἀναίρεσιν· ἣν ἀδίκως "μεταπορεύῃ. πῶς δὲ ψευδῆ σοὶ ἐμοῦ δόξαι εἰλη- "φας, ὡς ἀποκτεῖναί σε θέλοντος; ἢ πῶς οὐκ ἀσε- "βὴς εἰς [l] θεὸν, ἄνθρωπον σήμερον αὑτῷ τιμωρη- "σαι δυνάμενον καὶ πολλὰ σοῦ λαβεῖν δίκαια, καὶ μὴ "θελήσαντα, μηδὲ [m] τῷ καιρῷ χρησάμενον, ὃν, εἴ σοι "κατ' ἐμοῦ προὔπεσεν, οὐκ ἂν αὐτὸς παρῆκας, δια- "χρήσασθαι [n] πολλῶν νομίζων πολέμων; ὅτε γάρ σοῦ τὴν "πέρυσι δεξιὰν ἀπέτεμον, τότε σοῦ [o] καὶ τὸν κε- "φαλὴν ἠδυνάμην". ὑποδείξας δὲ τὸ ῥάκος ἐν ᾧ πιστεύειν παρεῖχεν. "ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπεχόμην δικαίας "ἀμυνῆς, φησὶ· σὺ δὲ [p] μῖσος ἄδικον οὐκ αἰδῇ κατ' "ἐμοῦ φέρων. Θεὸς ὑμῶν δικάσειε, καὶ τὸν ἑκατέρῳ "πρόπον ἡμῖν ἐλέγξειε". Σαῦλος δὲ ὑπὸ τῷ παρα- δόξῳ τῆς σωτηρίας θαυμάσας, καὶ τὸν τοῦ νεανίσκου με- τριότητα καὶ φύσιν ἐκπλαγείς, ἀνώμωξε. τὸ δ' αὐ- τὸ κἀκεῖνος ποιήσαντος, αὐτὸν [q] εἰ δίκαιον εἶναι ἀπε- κείνατο. "σὺ μὲν γὰρ, φησὶν, ἀγαθῶν αἴτιος μοὶ γέγο- "νας, ἐγὼ δὲ σοὶ συμφορῶν. ἐπιδείκνυμι δὲ [q] καὶ σήμε- "ρον τὸν ἀρχαῖον ἔχοντα σαυτὸν διαφορώτατον· οἱ τοὺς "ἐχθροὺς, ὅ ἐρημίᾳ [r] λαβόντας, σώζειν [r] παρήγγελλον. "πέπεισμαι δὴ καὶ νῦν ὅτι σοὶ τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς φυλάττει, "καὶ περιμένῃ σε τὸ πάντων τῶν Ἑβραίων κράτος. δὸς δή μοι "πίστεις ὀμόσας, μή μου τὸ γένος [s] ἐξαφανίσαι, μηδ' ἐμοὶ "μνησικακήσαντα τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους ἐξαπολέσαι· τηρῆ- "σαι δέ μοι καὶ σῶσαι τὸν οἶκον". ὁμόσας δὲ, καθὼς [u] ἠξίωσε, Δαυίδης, Σαῦλον μὲν εἰς τὴν ἰδίαν ἀπέλυσε βασιλείαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν αὐτῷ εἰς τὴν [x] Μασθηρῶν ἀνέβη γεωλιῶν.

ε'. Απο-

a Προιλθὼν *Hen. Busb. Vat. & Zonar.* *b* Εκραξεν *Big. Samb. & Vat.* & mox τὸν Σαῦλον. *c* Προσκυνεῖ τε *Big. Samb. Hen. & Busb.* *d* Πονηρὰς juxta *Epiphan.* *e* Δεῖ σὲ *Big. Samb. & Epiphan.* & mox πιστεύειν σὲ *Busb. & Hen.* *f* Επ' ἀμφοτερα ἀληθὴς τε καὶ ψεῦδ@ *Vat.* *g* Επ' ὄψει *Big. Samb. & Vat.* *h* Καλῶς ἔχειν μὲ πρ. *Vat.* *i* Ita *Big. Samb. & Vat.* in *Editis, Aliisque* ἐμοὶ βαλόμεθα. *k* Η τὴν ἐμὴν ἀναίρεσιν in sex *MSS.* ἢ τὴν ἐμῆς ψυχῆς ἀναίρεσιν *Epiphan.* *l* Voculam ὡς inseruimus ex *MSS.* *m* Τῷ καιρῷ τούτῳ in quatuor *MSS.* & mox ὃς εἴ σοι *Vat.* *n* Πολλῶν καὶ νομίζων *Big. Samb. & Vat.* *o* Illud καὶ ex iisdem & *Epiphan.* *p* Μῖσ@ ἄδικον κατ' ἐμοῦ φέρεις *Vat.* *q* Καὶ adjeci ex *MSS.* quorum duo habent τὸν ἐκείνου ἀρχαῖον ἔχ. alius vero τὸν ἐκείνου ἔχ. *r* Λαβόντες *Big. Samb. & Vat.* *s* Ita ex iisdem *MSS.* παρήγγελλον *Bas. & G.* *t* Sic *Big. Samb. & Vat.* nisi quod ἐξαλεῖψαι habeat pro ἐξαπολέσαι. in *Editis* ἀφανίσαι, μηδὲ μοὶ μν. τὸν οἶκ. ἀπολέσαι. *u* Eo modo in *MSS.* ἠξίωσε in *Editis.* *x* Μασθηρῶν ἤτοι Μασαιρὼν in *Cod. Vat.* Suspicor *Flavium* scripsisse Μασθηρὼθ aut Μασηρὼθ. à quo non longe recedit Μασηρὶθ Codicis *Alexandrini* τῆ ὀ.

a Ita

ε'. Ἀποθνήσκει δὲ [a] χρόνῳ τοῦτον ὁ προφήτης, ἀνὴρ οὐ τὴν τυχοῦσαν [b] ἀπολαύων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τιμῆς. [c] ἐφάνισε γὰρ ἡ ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὸ πλῆθος πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τὸ πένθος, ὃ δὴ πολλῷ χρόνον ὁ λαὸς ἦγεν· καὶ ἡ περὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ, καὶ τὰ νομιζομένων ἀναπλήρωσιν, φιλοτιμία τε καὶ σπουδή. θάπτουσι [d] δ' αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι [e] Ραμαθᾷ, καὶ δὴ πολλὰς πάνυ ἡμέρας ἐκλαυσαν, [f] οὐ κοινὸν τοῦτο πάσχοντες ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τελευτῇ, [g] ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκαστος [h] παθών. ἐγένετο δ' ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστὸς τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα φίλος τῷ Θεῷ. ἦρξε δὲ καὶ προέστη τοῦ λαοῦ, μετὰ τὴν Ηλεὶ τοῦ ἀρχιερέως τελευτὴν, μόνος μὲν ἔτη δώδεκα, μετὰ δὲ τοῦ Σαούλου τοῦ βασιλέως δέκα πρὸς τοῖς ὀκτώ. οὗ τὰ μὲν περὶ Σαμούηλον [i] τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν.

ς'. Ἦν δέ τις τῶν Ζιφαίων, ἐκ πόλεως [k] Ἐμμᾶ, πλούσιος καὶ πολυθρέμματος. τετρακισχιλίων μὲν γὰρ αὐτῷ ποίμνη προβάτων ἐνέμετο, χιλίων δ' αἰγῶν. ταῦτα Δαυίδης ἀσινῆ τηρεῖν τε καὶ ἀβλαβῆ [l] παρήγγελλε τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ μήτε ὑπὸ ἐπιθυμίας, μήτε ὑπὸ σπάνεως, μήτε ὑπὸ ἐρημίας, καὶ δυναθὲν λανθάνειν, καταβλάπτειν· τούτων δ' ἁπάντων ἐπάνω πίστεσθαι τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ δὴ τῶν ἀλλοτρίων ἄπεσθαι δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ πρόσαντες τῷ Θεῷ. ταῦτα δ' ἐδίδασκεν αὐτούς, οἰόμενος ἀνθρώπῳ χαρίσασθαι ἀγαθῷ, καὶ ταύτης τυγχάνειν ἀξίᾳ τῆς προνοίας. ὧν δὲ Νάβαλος, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα, σκληρὸς καὶ πονηρὸς τοῖς ἤθεσιν, οὐκ κωμικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον· [m] γυναικὸς δ' ἀγαθῆς καὶ σώφρονος, καὶ τὸ εἰς τὰ μάλιστα εὐδαίμονος λελογχώς. πρὸς οὖν τὸν Νάβαλον τοῦτον, καθ' ὃν ἔκειρε τὰ πρόβατα χρόνον, πέμψας ὁ Δαυίδης ἄνδρας δέκα τῶν σὺν αὐτῷ, ἀφ' ὧν τούτων αὐτὸν ἀσπάζεται, καὶ [n] συμβύχεται τοῦτο ποιεῖν ἐπ' ἔτη πολλά· προσαγορεῦσαι δὲ ἐξ ὧν δύνατός ἐστιν αὐτῷ ὁ παρεκάλει, μαθόντι πρὸς τῶν ποιμένων, ὅτι μηδὲν αὐτοὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ φύλακες αὐτῷ τε καὶ τῶν ποιμνίων γεγόναμεν, πολλοῦ δὲ τῇ ἐρήμῳ διατρίβοντες ἤδη χρόνου. [p] μετανοήσει δ' ὑδὲν Δαυίδῃ προσφερόμενος. ταῦτα δὲ τῶν πεμφθέντων διαλεχθέντων πρὸς τὸν Νάβαλον, ἀπανθρώπως σφόδρα καὶ σκληρῶς ἀπήντησεν. ἐρωτήσας γὰρ αὐτοὺς, τίς ἐστι Δαυίδης, ὡς ὑὸν ἤκουσεν Ιεσσαίου, νῦν ἄρα, εἶπε, [q] μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ δραπέται καὶ στενωποῦνται, [r] τοὺς δεσπότας [s] καταλιπόντες. ὀργίζεται δ' αὐτοῖς φράσαντος ὁ Δαυίδης· καὶ τετρακοσίους μὲν ὡπλισμένους ἀπὸ χιλιάδος ἕπεσθαι, διακοσίους δὲ φύλακας τῶν σκευῶν καταλιπόντες, ἦδη γὰρ ἑξακοσίους ἦν, ὅτε Νάβαλον ἐπῄδεν, ὁμόσας σκιᾷ τῇ νυκτὶ ὃν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὰ ἄλλα κτήσιν [t] ὅλως ἀφανίσειν. οὐ γὰρ ἀχθος μόνον ὅτι γέγονεν ἀχάριστος

5. Sub hoc tempus & Samuelus propheta vita deceſſit: vir non vulgarem inter Hebræos honorem aſſequutus. Illud enim & virtutis ipſius & populi erga ipſum benevolentiæ indicium erat, quod eum diu luxerint & lamentarint, atque ſepulturam ejus ſolenneſque exſequias certatim & magno ſtudio celebrarint. Sepelierunt autem eum in Ramatha patria ſua, multiſque diebus eum defleverunt, non quaſi in publico mœrore ex morte alieni; ſed quaſi privatim quiſque aliquid pateretur. A natura enim fictus formatuſque erat ad juſtitiam & bonitatem; proptereaque Deo eximie charus. Quin & imperavit populoque præfuit, ſolus quidem poſt mortem Eli pontificis annis duodecim, cum vero Saulo rege duodeviginti. Et hæc quidem, quæ ad Samuelum ſpectant, hunc finem habuerunt. *Moritur Samuelus.* 1 Reg. c. 25.

6. Tum vero erat Ziphenus quidam ex urbe Emma, locuples & multo pecore abundans. nam in paſcuis alebat ovium quidem tria millia, mille vero capras. Davides *autem* juſſit ſuis curare ut hæc integra ſalvaque forent; neque illa *quovis modo* lædere ex nimia cupiditate, aut ex urgenti inopia, aut ex ſpe latendi in deſerto: hiſce vero omnibus antiquius habere, nemini injuriam facere; atque nefas ducere Deoque adverſum, res alienas contrectare. Illos autem ita docebat, exiſtimans ſe gratiam initurum eſſe à viro bono, dignoque cui hæc cura adhiberetur. At è *contra* Nabalus, (hoc enim nomen habebat) duro erat & *agreſti* ingenio & malis moribus, qui ex cynica exercitatione vitam inſtituerat; uxorem vero nactus bonam atque prudentem, formaque eleganti. Ad hunc igitur Nabalum, quo tempore ovium tonſuram faciebat, cum Davides decem viros è ſuis miſiſſet, per illos eum ſalutat, ſimulque precatur ut in multos annos idem facere illi daretur: deinde vero obſecrabat, ut ſibi ex iis quibus plurimum pollebat aliquid impertiret, certior à paſtoribus factus, quod longo jam tempore in ſolitudine verſati, nulla eos injuria affecerimus, ſed illorum gregumque cuſtodes fuerimus. non erit autem ut ipſum pœniteat, ſi quid Davidi contulerit. At cum ii qui miſſi erant hæc peregiſſent ad Nabalum, ille inhumaniter admodum & aſpere eos excipit. nam ab iis percontatus, quis eſſet Davides, ut audivit eſſe Jeſſæi filium; nunc igitur, inquiebat, magnifice de ſe ſentiunt fugitivi, ſeque inſolentius efferunt, relictis dominis. Davides autem, cum hæc illi retuliſſent, gravius commovetur: & quadringentis quidem armatis ipſum ſequi juſſis, ducentis vero ad impedimenta cuſtodienda relictis (jam enim ſexcentos coëgerat) ibat contra Nabalum; poſtquam juraverat quod domum ejus ſuaque omnia *ea* nocte in nihilum redigeret. ſe enim non id ſolum ægre ferre, quod animo fuerit in *Davides commeatum petit à Nabalo; ſed fruſtra.* 1 Reg. c. 25.

ipſos

a Ita in ſex *MSS.* in *Editis* κατ' αὐτὸν καιρόν. b Aut ἀπολαύσας cum *MSS. & Vet. Interpr.* c Ἀπ' ἐπφάνισε γὰρ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ *Big. Samb. & Vat.* ἐπφάνησε γὰρ τὴν ἀρ. *Baſ. & G.* d Ita cum *Epiphanio.* γὰρ *Samb.* δὲ *Aliis.* e Ἀραμαθᾷ ἤτοι Ἀρίμαθα *Vat.* f Οὐχ οἷον τοῦτο π. *Big. & Vat.* g Ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκαστος ἴδιον παθὼν *Big. & Samb.* ὡς οἰκεῖον δ' ἕκαστος ἴδιον παθὼν *Vat.* h Ita cum *Epiphanio.* in *Editis, Aliiſque* παθών. i Τοῦτο πέρας *Big. Samb. & Vat.* k Ita *Samb.* Εμμὰ *Baſ. G. Big.* Αιμὰν *Vat.* Αμὰν juxta *Epiphanium.* Μαὰν *Zonaras* cum Editione Complutina LXXII. Μαὼν in *Aliis*, & *Hieronymo.* Forſan ſcripſerit *Joſephus* Αμᾶν aut Εμμᾶν. l Παρήγγελλε *Hen.* παρήγγελλε *Busb.* m Illud δὲ inſerui è *Cod. Vat.* n Ἐπεύχεται *Hen. & Busb.* o Παρακαλεῖ *Vat.* p Μετανοήσει *Big. Samb. & Vat.* Attice. mox παραχώρμει *Vat.* q Μεγαφρονοῦσιν ἐφ' ἑαυτοὺς eodem ſenſu *Big. & Samb.* μεγαφρονῆσιν ἐπ' αὐτοῖς *Vat.* r Οἱ τοὺς δεσπ. *Vat.* s Ita *MSS.* καταλείποντες & mox καταλείπων in *Editis, Aliiſque.* t Vox ὅλως deeſt *Vat.* mox ἀφανίσειν legunt *Hen. & Busb.*

ipſos ingrato, nihil eis largitus, qui ſeſe adverſus ipſum multa cum humanitate geſſerant: ſed & quod conviciis & maledictis eos impeteret, nulla injuria ab ipſis affectus.

Nabali mors. 1 Reg. c. 25.

7. Cum vero ſervus quidam, ex iis qui Nabali greges cuſtodiebant, heræ quidem ſuæ, Nabali vero uxori, enarraret, "quod Davides, "miſſis *aliquot de ſuis* ad maritum ejus, ne "quod æquum quidem eſſet impetrârit, ſed è "contra gravibus conviciis appetitus fuerit, "cum *tamen* ipſis in gregum cura & cuſto"dia ſe quammaxime benignum præſtiterit, "hoc autem domino in damnum ceſſiſſe"; illo iſta loquuto, Abigæa (ita enim vocabatur) cum aſinos cſtellari juſſiſſet, & variis muneribus eos oneraſſet, ne verbo quidem facto ad maritum (nam ex ebrietate haud mentis compos erat) Davidi obviam proficiſcebatur. Illi autem per montis anguſtias deſcendenti occurrit Davides, cum viris quadringentis ad Nabalum contendens. Tum mulier, viſo illo, confeſtim deſiluit, & in faciem procidens adorabat, ſupplexque petebat ut nollet verborum Nabali meminiſſe: non enim ignorare eum nomini ſuo plane reſpondere. nam Hebræorum lingua Nabalus ſtultitiam denotat. Illa autem ſeſe excuſabat, quod neminem eorum viderit qui ab ipſo miſſi fuerant. "quare mihi, "inquit, ignoſcas precor, Deoque gratias age, "qui *per me* tibi obſtitit quo minus humano "ſanguine manus polluas. nam ille ipſe, ſi in"contaminatus *à cæde* permanſeris, ab iis "qui *in te* maligni ſunt pœnas exiget. Ma"la enim quæ Nabalum manent, illa in inimi"corum tuorum capita recident. At mihi be"nignus ſis *obſecro*, & iſta à me accipere di"gneris; atque iram & indignationem qua "in maritum ejuſque domum commoveris, mei "in honorem remittas. Te enim decet man"ſuetudini conſueſcere & humanitati; præ"ſertim cum ſis regnaturus". Ille vero, muneribus acceptis, ait; "Deus ſane propitius "te, ô mulier, ad nos hodie adduxit: alio"qui craſtina tibi non illuxiſſet dies, cum ju"raverim hac ipſa nocte everſum ire Nabali "domum, veſtrumque neminem ſuperſtitem "relicturum ex familia hominis maligni & "in me meoſque ſumme ingrati. jam vero, "tui curam gerente Deo, mature mihi ob"viam facta es, ut iram meam delinires. Sed "Nabalus quidem, per te licet ſupplicio nunc "eximatur, pœnam tamen non effugiet: ſui "enim ſibi, ex alia occaſione, exitio erunt "mores.

Davidem ira accenſum in Nabalum placat Abigea. 1 Reg. c. 25.

8. Hæc loquutus mulierem dimiſit. Illa vero, domum reverſa virumque nacta cum multis epulantem & jam vino gravatum, tunc quidem nihil eorum quæ facta ſunt *ei* expoſuit: die vero ſequenti, cum ſobrio omnia declaraſſet, effecit ut vires ei ſolverentur, & totum corpus prope jam mortuum eſſet, propter *ejus* ſermones & dolorem ex iis conceptum. nec

εἰς αὐτὸν, μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ πολλῇ φιλανθρωπίᾳ τοὺς αὐτοῦ χρησαμένους· ἀλλ' ὅτι καὶ κατασκληρύνοιτο καὶ κακῶς εἴποι, μηδὲν [a] ὑπ' αὐτοῦ λελυπημένος.

ζ'. Δούλων δέ τινος τῶν τὰ ποίμνια φυλαττόντων τοῖς τοῦ Νάβαλος, ὡς ἡ δέσποινα μὴ αὐτῷ, γυναικὶ δ' ὀκνοῦσι, κατειπόντος, "ὅτι πέμψας ὁ Δαυίδης "αὐτῆς πρὸς τὸν ἄνδρα μηδενὸς τύχοι τῶν μετρίων, "ἀλλὰ καὶ προσυβριστὴν βλασφημίαις δεινοῖς, πά"σχοι πρὸς αὐτοὺς κατὰ γνώμην καὶ φυλακὴν τῶν ποιμνίων χρη"σάμενος, γεγενῆσθαι δὲ τοῦτο [b] ὅτι τῷ κακῷ τῷ τοῦ "δεσπότου". καὶ ταῦτ' ἐκείνου φράσαντος, [c] Ἀβιγάια, κατασημαινόντος γὰρ ὕπνος, [d] ὑπεραίρασα τὸν ὄγκον, καὶ πλησθεῖσα παντοίων ξενίων, καὶ μηδὲν εἰπεῖσα τανῦν, ἕως γὰρ μέθης ἀναλήπτους εἶχεν, ἐπορεύετο πρὸς Δαυίδην. [e] καταβαίνοντι δὲ τὰ τενὰ τοῦ ὄρους ἀπαντᾷ Δαυίδης, [f] μετὰ τετρακοσίων ὅτι Νάβαλον ἐρχόμενος. ἰδασαμένη δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ, κατεπήδησεν, καὶ προσῦσα ὅτι κατέσωπον [g] προσεκύνει, καὶ τῶν μὲν Νάβαλ λόγων ἐδεῖτο μὴ μνημονεύειν· ὁ γὰρ ἀγνοῶν αὐτὸν ὅμοιον ὄντα τῷ ὀνόματι. Νάβαλος δὲ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνη δηλοῖ. αὐτὴ δ' ἀπελογεῖτο, μὴ ἰδόσαι τοὺς πεμφθέντας ὑπ' αὐτοῦ. "διὸ συγγνώσκε μοι, φησὶ, καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχε, "κωλύοντί σε μιαιφονίαν ἀνθρωπίνου αἵματος. μένοντα "γὰρ σε κατασὸν [h] αὐτὸς ἐδικήσει τοῦ σοῦ σῶν "πονηρῶν. ἃ γὰρ ἐδίκησεν κακὰ Νάβαλον, ταῦτα "καὶ τοὺς τῶν ἐχθρῶν σου κεφαλοὺς [i] συμπεσεῖ γοῦν "δὲ ἐμμενεῖς μοι, κείνους [k] ἀξίαν τῶν παρ' ἐμοῦ τιμῶν "δέξασθαι, καὶ [l] τῷ γυμνὶ καὶ τῷ ἀρχῷ τῷ ὅτι τὸν "ἀνδρα μου [m] καὶ [n] οἶκον αὐτοῦ εἰς τὸν ἐμὸν τιμᾶν "ἄφες. πρέπει γὰρ ἡμέρῳ σοι καὶ φιλανθρώπῳ τυγχά"νειν, καὶ ταῦτα μέλλοντι βασιλεύειν". ὁ δὲ, τὰ δῶρα δεξάμενος, "ἀλλά σε, φησὶν, ὦ γύναι, θεὸς ἐμοὶ "νῦν ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς τιμωρεῖσθαι· ὁ γὰρ ἂν τὸν ἐπερ"χόμενον ἡμέραν ἐμοῦ [o] οἶκον τὸν Νάβαλ "ἀφ' ἑσπέρας τοὺς ἡμετέρους ἀπολέσαι, καὶ "μηδένα ὑμῶν ἀπολείψειν ἐπὶ ἀνδρὸς πονηροῦ καὶ ἀχα"ρίστου πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἑταίρους γενομένου· "νῦν δὲ φθάσασα προσέλαβες [m] καταμειλίξασθαί μου "τὸν θυμὸν, κωλύσασά σε τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ Νάβαλος "μὲν, κἂν ἀφεθῇ νῦν ἀφ' σοῦ τῆς τιμωρίας, ὑφ' ἑτέρου "ξεται τινὸς δίκην· ἀλλ' ὁ πρόσπολος αὐτὸς ἀπολεῖ, "λαβὼν αἰτίαν ἄλλην.

η'. Ταῦτ' εἰποῦσα, ἀπολύει [p] γυναῖκα. ἡ δὲ, εἰς τὸν οἶκον ἐλθοῦσα, καὶ καταλαβοῦσα τὸν ἄνδρα μὴ πολλῶν ψυχόμενον καὶ κεκαρωμένον ἤδη, τότε μὲν οὐδὲν τῶν γεγενημένων διεσάφει· τῇ δ' ὑστεραίᾳ, νήφοντα ἅπαντα διηλάσατο, [q] παρεθέμην [r] καὶ πάν οἱ κεκρυφθαι τὸ σῶμα [s] τοῦ λόγου [t] καὶ ὃ ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἐποίησε. καὶ δέκα

a Παρ' αὐτῶν *Vat.* *b* Ἐπὶ τῷ κακῷ ἀπαίτην *Vat.* *c* Ita quidem Codices *Joſephi* Gr. nec aliter LXXII. Ἀπιναίλη juxta *Epiphanium* ab origine *Abigail.* *d* Sic *Baſ. G.* & *Vat.* ὑψίας ἐπαρθεῖσα *Big. Samb.* & *Gall.* ἐπαρθεῖσα τὸν ὄγκον *Edit.* & *Bamb.* ἐπαίρασα τὸν ὄγκον legiſſe videtur *Epiphanius.* *e* Ita cum ſex *MSS.* καταφερομένης pertextum in *Edit.* *f* Μετὰ τετρακοσίων *Vat.* *g* Προσκυνῶσα *Edit. Bamb.* & *Zonaras.* *h* Ita cum *Baſ. G.* & *Vat.* ἐμμένει *Big.* & *Vat.* ἐμμένοις *Samb.* *i* Sic *Samb. Vat. Gall.* & *Epiphan.* ἄξιον *Baſ. G.* & *Big.* *k* Καὶ τὸν οἶκον τοῦ Νάβαλ *Vat.* *l* Γυναικὶ *Vat.* *m* Μαλίξασθαι *Vat.* *n* Προσθεῖναι *Edit.* & *Bamb.* utrumque fert ratio Grammatica. *o* Καὶ πᾶν αὐτοῦ *Vat.* *p* Καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῖς λύπῃ *Vat.*

q Ἐκδικηθῆναι

δίκα ὁ πλείους διζήσας ἡμέρας τὸν βίον κατέτρεψε ὁ Νάβαλος. ἀκούσας δ' αὐτοῦ τὴν τελευτὴν ὁ Δαυίδης, [a] ὀκδικηθῆναι μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κακῶς αὐτὸν ἔλεγεν· ἀποβαλὼν γὰρ Νάβαλον ὑπὸ τὴν ἰδίας πονηρίας, καὶ δίκην [b] αὐτῷ κακῶν ἔχοντι τὴν δεξιάν. ἔγνω δὲ καὶ τότε τοὺς πονηροὺς ἐλαυνομένους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδενὸς τῶν ἀνθρώπων ὑποφειδόμενα, διδόντα δὲ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς τὰ ὅμοια, τοῖς δὲ πονηροῖς [c] ἀξίαν ὑπερφέροντα τιμὴν πονηρῶν. πέμψας δ' αὐτὸς τοὺς τὴν γυναῖκα, συνοικήσουσαν καὶ γαμηθησομένην [d] κατὰ τοὺς αὐτοῦ. ἡ δὲ [e] ἀναξίαν μὲ εἶ) καὶ ποδῶν ἅψασθαι τῶν ἐκείνου, τοὺς τοὺς παρόντας ἔλεγεν· ὅμως δὲ μετὰ πάσης τῆς θεραπείας ἦκε. καὶ συνῴκησε μὲν αὐτῷ, τοιαύτην [f] λαμβάνουσα τὴν τιμὴν καὶ διὰ τὸ κόσμιον σώφρονα ὄντα καὶ δίκαιον· [h] τυχοῦσα δ' αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ κάλλος. εἶχε δὲ Δαυίδης γαμετὴν τοιαύτην, λαβὼν ἐξ [i] Ἀβεσάρου πόλεως ἔγημε· [k] Μιχάλαν δὲ τὴν Σαοὺλ τοῦ βασιλέως θυγατέρα, τὴν γενομένην Δαυίδου γυναῖκα; ὁ πατὴρ [l] τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσου συνέζευξεν, ἐκ πόλεως ὄντι [m] Γεθλᾶς.

θ'. Μετὰ ταῦτα τινὲς ἐλθόντες [n] τῶν Ζιφαίων ἀπήγγειλαν τῷ Σαούλῳ, ὡς εἴη πάλιν Δαυίδης ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ δύναιτ' συλλαβεῖν αὐτὸν, βουλόμενος συνεργῆσαι. ὁ δὲ μετὰ χιλίων ὁπλιτῶν [o] ἐφέδιζεν ἐπ' αὐτόν· καὶ νυκτὸς ἐπελθὼν, [p] ἐστρατοπέδευσεν [q] ἔν τινι τόπῳ [q] Σεκελὰ λεγομένῳ. Δαυίδης δ' ἀκούσας τὸν Σαοὺλον ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμψας κατασκόπους, ἐκέλευσε δηλῶσαι αὐτῷ, πῶς τὸν χῶρον Σαοὺλος [r] ἤδη πεπλήθει. τὸν δ' ἐν [s] Σεκελᾷ φρουροῦντα, διανυκτερεύει [t] μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ἰδίους, καὶ εἰς ὃν ἔν τοῖς Σαοὺλ στρατόπεδον παρεγένετο, μηδενὸς αἰσθομένου τὸν

pluribus diebus, quam decem, vita producta, eam cum morte commutavit Nabalus. Davides autem, ut illum defunctum esse acceperat, à Deo quidem eum merito vindicatum esse dicebat: suapte enim malitia interisse Nabalum, sibique pœnas persolvisse dextram habenti cædis puram. Quin & tum didicit sceleſtos à Deo exagitari, ipsumque omnium hominum neminem negligere, sed bonis quidem similia rependere, malis vero pœnas, quas commeruerunt, infligere. Moxque missis ad uxorem ejus nunciis, ipsam, ut una secum esset sibique connubio jungeretur, ad se accersit. Illa ad eos, cum adessent, dicebat, se quidem indignam esse, quæ vel ad pedes ejus accideret; cum omni tamen observantia veniebat. ac illi quidem nupsit, hunc honorem consequuta & propter modestiam ejus bonosque mores; eundem vero promerita, etiam propter formæ gratiam. Davides autem uxorem antea habuit, quam ex urbe Abesaro duxerat: at Michalam Sauli regis filiam, prius Davidi nuptam, pater ipsius Phalti Lisi filio de civitate Gethla locaverat.

Mittit Davides qui sibi Abigaeam in matrimonium adducant. 1 Reg. c. 25.

9. Aliquanto post Ziphenorum quidam venerunt, Sauloque nunciaverunt, Davidem rursum in eorum regione esse; seque illum capere posse, modo ipse vellet illis auxilio esse. Tum ille cum tribus hominum millibus ad eum *vestigandum* contendebat, & nocte appetente castra posuit in loco quodam, cui nomen Secela. Davides autem, ut audierat, Saulum contra se venire, missis exploratoribus, jussit sibimet nunciari, ad quem regionis locum Saulus jam accessisset. Cum vero illi *Saulum* apud Secelam esse narrassent, clam suis pernoctavit, aditque Sauli castra, adducto secum Abisæo, sororis suo Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo. Dum autem Saulus dormiret, & circa eum milites in ambitu jacerent una cum Abenero exercitûs duce, Davides, in regis tentorium ingressus, neque ipse regem, agnito ejus cubili ex hasta (illa enim *humi* juxta eum defixa erat) interficere sustinuit, neque Abisæum permisit, qui & voluntate & impetu quodam ad eum occidendum ferebatur: sed, cum grave esse dixisset regem à Deo creatum interimere quantumvis pravum, ei enim ultionem tempore suo venturam ab eo qui imperium dederat, conatum ejus reprimebat. Attamen ut appareret, quod cum potuisset eum occidere *manus* abstinuerit, capita ejus hasta & aquæ lenticula, quæ *forte* Saulo quiescenti erat admota, cum in castris

Saulus à Ziphenis monitus Davidem persequitur. 1 Reg. c. 26.

Davides in castra ad Saulum ingreditur, dormientibus cunctis. 1 Reg. c. 26.

nemo

[a] Ἐκδικηθῆναι μὲν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θ. *Big. & Samb.* [b] Αὐτῷ ἀφ' ἁπλοῦ πεφυκὼς legisse videtur *Epiphan.* [c] Οἰκεῖα *Big.* [d] Ἑαυτοῦ ἀδελφὴ ἰσοτίμη *Hen. & Busb.* [e] Ita *Big. & Samb.* ἀνάξιον in *Editis, Aliisque.* ὑπ' ἀξίαν *Zonar.* [f] Λαβοῦσα *Big. Samb. & Vat.* [g] Διὰ τὸ τ' τρόπου σώφρονα εἶναι καὶ δίκαιον *Vat.* [h] Τυχοῦσα ταύτης *Big. Samb. & Vat.* [i] Ἀβισάρου *Big. Samb. & Vat.* sane pro Ιεζραηλίτου Codices *Divini*, mito dissensu. in *Epiphanii* libris *Ebisar* & *Bisar*. [k] Μελχὼ ἧ τὸν Ϙ Μελχόλαν *Vat.* videlis *Annot.* ad p. 252. v. 42. [l] Ita cum *Epiphanio*, (nisi quod Σαοὺλ pro Λαοῦ exstet in nonnullis Codicibus) aut Λαΐου aut Λαοῦ. *Falti Ben Laïs* in fundo Sacro. τῷ Φαλτὶ ὑῷ Λαοῦ *Bas. & G.* τῷ Φαλτὶ (aut Βαλτὶ) ὑῷ Ελιοῦ *Big. Samb. & Vat.* [m] Mallem sane cum *Schotano* scribere Γιθλᾶς ab Hebraïco *Gallim*, quod retinent *Epiphanii* codices. nec displicet Γιθλᾶς à simili voce Chaldaïca, ejusdem plane significationis, sive *collis* sive *involucrum* denotetur iis nominibus. [n] Ζιφαῖοι, ἤτοι Ζιφαίων ἐπαρχ. τ. Σ. ὡς οὖν ὁ Δαυίδης ἐν τῷ χώρᾳ *Vat.* [o] Ἐφέδιζε περὶ αὐτὸν *Vat.* [p] Aut *ἐστρατοπέδευσεν* cum *Big. Samb. Hen. & Busb.* [q] Ἐπὶ τῷ Σίκλαγ λεγομένῳ, & mox Σικλάγ *Vat.* Σοκίμοις *Bas. & G.* Σάκαλα *Hen. & Busb.* Σακελὰ *Big.* Σικελὰ *Samb.* Σικελὰ *Epiphan.* addita forsan litera Σ, pro Ἐκελὰ aut Ἑκελά. Is enim locus in volumine Hebraïco est *Hachila*, in Græco τὸ ὀ, Αχελὰ, Εχελὰ & Εχελὰθ, & *Zonara* Εχελάτ· collis septies mille passibus ab Eleutheropoli remotus, & *Habacuci* vatis monumento clarus. [r] Ita *Samb. Vat. & Epiphan.* in *Editis, Aliisque* ἐστελλόθη. [s] Hic loci Σικίλαγ *Big. Samb. & Epiphan.* Σικίλαγ *Vat.* Σοκίμοις *Bas. & G.* [t] Καὶ λαβὼν τοὺς ἰδίους, οἷς τὸ θ Σ. *Vat.* [u] Ἀβιμέλεχον *Vat. Hen. & Busb.* ex LXXII. [x] Χετταῖον *Vat.* [y] Ἀβεννὴρ in quinque *MSS.* Ἀβεννὴρ *Zon.* οὗ τὸ ὀ. Abner *Hieronymus & Maserena.* [z] Καὶ τὸ δόρυ juxta *Epiphanium.* [a] Ita *Vat. Samb. & Epiphan.* ἀπηχθῆ *Bas. G. & Big.* [b] Ος ὃν πρὸ αὐτῆς κεφαλῆς κοιμωμένην τοῦ Σαοὺλ *Big. & Samb.* ὃς ὃν πρὸ αὐτοῦ κεφαλῆς τοῦ Σαοὺλ *Vat.* ἢ παρ' αὐτὴν κεφαλὴν *Hen. & Busb.*

nemo animadverterit, omnibus dormientibus, diſceſſit, ſecure omnia exſequutus, quibus, prout tempus ei concederet, auderetve, regios mulctavit. Torrentem vero tranſgreſſus, & conſcenſo montis vertice, unde facile poterat exaudiri, vociferatus ad Sauli milites, & ad Abenerum exercitûs ducem, è ſomno eos excitavit, atque ad hunc clamabat & populum. Cum autem *hoc* audierit exercitûs dux, & rogaverit quiſnam eſſet qui ſe nominatim appellaſſet, Davides ajebat, "Ego, Jeſſæi "quidem filius, à vobis vero profugus. Sed "quî fit, ut tu vir magnus, & apud regem cæ"teris honore prælatus, negligenter adeo cuſto"dieris domini corpus? num tibi magis volu"pe eſt ſomnum capere, quam ejus ſalutis cu"ram gerere? Hæc enim mortis ſupplicio di"gna ſunt: quippe qui quoſdam è noſtris in "caſtra ad regem & alios omnes ingreſſos non "perſenſiſtis. Quære itaque ubi ſit haſta regis "& aquæ lenticula, & diſces quantum mali in "caſtris commiſſi vos latuit". Saulus autem, agnita Davidis voce, intellectoq; quod, cum deprehendiſſet eum à ſomno & cuſtodum negligentia proditum, non tamen occiderit, ſed pepercerit, cum juſte eum perimere potuiſſet, gratias pro ſalute ſe illi habere dicebat: hortabaturque ut ſumpta fiducia, & nihil amplius maeli ab ipſo metuens, domum ſuam reverteretur. ſibi enim perſuaſum eſſe, quod non ſeipſum ita amaret, ac ab ipſo diligeretur; cum quidem eum, qui illum cuſtodire poſſet & multa benevolentiæ indicia dederit, perſequeretur; & ad vitam tamdiu in exſilio ſummaque de anima ſua ſolicitudine agendam adigeret, abſque *omni* amicorum & cognatorum conſortio: ipſe vero adhuc ab eo ſæpius conſervaretur, animamque ſuam manifeſtum in diſcrimen adductam *ab eo* ſalvam reciperet. Davides autem juſſit aliquem ab eo mitti, qui haſtam peteret & aquæ lenticulam: iſto adjecto, fore ut Deus ipſos ex ingenio utrumque ſuo factiſque inde prodeuntibus judicaret; qui norit, quod, cum te hodie occidere potuiſſem, manus abſtinuerim.

Davidi gratias agit Saulus, quod vitæ ipſius pepercerit. 1 Reg. c. 26.

Davides ad Anchum Gittæ regem ſe confert. 1 Reg. c. 27.

10. Et quidem Saulus, cum iterum ex Davidis manibus evaſiſſet, in regiam & patriam ſuam reverſus eſt: at Davides, veritus ne quando à Saulo caperetur ſi illic maneret, ſibi conſultius eſſe putabat, ut in Palæſtinam aſcenderet, ſeque illius intra fines contineret. Itaque cum ſexcentis, quos *forte* circa ſe habuit, ad Anchum concedit Gittæ regem. illa autem erat una è quinque *Palæſtinis* civitatibus. Cumque illum viroſque *ſuos comites benigne* excepiſſet, locumque ad habitandum dediſſet, Gittæ degebat una cum duabus ſuis uxoribus Achima & Abigæa. Saulo autem, hac de re certiori facto, non jam curæ erat aut contra eum proficiſci, aut ut milites mitteret.

τῷ στρατοπέδῳ, πάντων δὲ κατακοιμωμένων, ἐξῆλθεν ἀδεῶς πάντ' ἐργασάμενος, ὅσα καὶ ᾧ χαρᾷ [a] διδόντος αὐτῷ καὶ τῆς τόλμης, διέβησε τὸν τοῦ βασιλέως. Ἀφικνεῖται δὲ τὸν χείμαρρον, καὶ ὅπῃ τοῦ κορυφοῦ ἀναβὰς τοῦ ὄρους ὅθεν ἔμελλεν [b] ἐξακουσθήσεσθαι, ἐμβοήσας τοῖς στρατιώταις τοῦ Σαοὺλ καὶ τῷ στρατηγῷ [c] Ἀβενήρῳ, διανίστησιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὕπνου, τοῦτόν τε ἐφώνει καὶ τὸν λαόν. ἐπακούσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τίς ὁ καλέσας αὐτὸν [d] ἐστὶν ἐρομένου, Δαυίδης εἶπεν, "ἐγώ, πᾶς μὲν Ἰεσσαίου, "φυγὰς δὲ ὑμέτερος. ἀλλὰ πῶς δή ποτε, μέγας τε ὢν, "καὶ τοσοῦτον ἔχων ὥσπερ τῷ βασιλεῖ τιμὴν, ὕπνῳ "ἀμελῶς τὸ τοῦ δεσπότου φυλάσσεις σῶμα; καὶ ὕπνος "ἡδίων ἐστί σοι τῆς τούτου σωτηρίας καὶ προνοίας; θανάτου "δὲ ταῦτα ἄξια τῆς τιμωρίας, εἰ γε μικρὸν ἐμεταρσιάσατε εἰσελ"θόντας πρὸς [e] ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπου τὸ βασι"λέα καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, ὑπνοῦντας. Ζήτησον οὖν τὸ "δόρυ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ φακὸν τοῦ ὕδατος, καὶ μα"θὼν ὅπως πολλοὶ ὑμᾶς ἔλαθε κακοὶ [f] σῶτοὺς γενόμενοι". Σαοὺλος δὲ γνωρίσας τὸ [g] τοῦ Δαυίδου φωνῇ, καὶ μαθὼν ὅτι λαβὼν αὐτὸν ἐκδοτον ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς τοῦ φυλακτέου τιμωρίας οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἐφείσατο δικαίως ἂν αὐτὸν ἀπολῶν, χάριν ἔχειν αὐτῷ τῆς σωτηρίας ἔλεγε· καὶ παρεκάλει θαρροῦντα, καὶ μηδὲν ἔτι πεύσεσθαι δεινὸν ἐξ αὐτοῦ φοβούμενον, [h] ἀναχωρεῖν ὅπῃ τὰ οἰκεῖα. πεπεισμένος γὰρ ὅτι μηδ' αὐτὸν ἄκοντα ἀγαπήσειεν, ὡς [i] τοῦ ἐκείνου στέργοντα, ὃς μὲν φυλάττειν αὐτὸν δυνάμενον καὶ πολλὰ δείγματα τῆς εὐνοίας παρεχόμενον ἑλαύνοι, καὶ τοσοῦτον ὁ φυγῇ χρόνον καὶ ταῖς [i] περὶ τὴν ψυχὴν ἀγωνίαις ἠνάγκασε ζῆσαι, φίλων μὲν συγγενῶν ἔρημον. αὐτὸς δ' [k] ᾧ πανεὶ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος, ὧδε τὴν ψυχὴν φανερῶς ἀπολλυμένην λαμβάνων. ὁ δὲ Δαυίδης πέμψαντα ἀπολαβεῖν ἐκέλευσε τὸ δόρυ καὶ τὸ φακὸν τοῦ ὕδατος· ἐπεπτὼν, ὡς ὁ Θεὸς ἑκατέρῳ τὴν ἰδίας φύσεως καὶ τὸ κατ' αὐτὴν πεπραγμένον ἔσαι δικαίως, ὅς, ὅτι καὶ τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἀπεκτεῖναί σε δυνηθεὶς ἀπεχόμην, οἶδε.

ι'. Καὶ Σαοὺλος μὲν, δείσας ἀφυγὼν τὰς Δαυίδου χεῖρας, εἰς τὰ βασίλεια καὶ [l] τὴν οἰκείαν ἀπηλλάσσετο· φοβηθεὶς δὲ Δαυίδης μὴ μένων αὐτόθι συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Σαούλου, [m] συμφέρειν ἔκρινεν, [n] εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς, ἀφεστάναι δὲ αὐτῆς καὶ μετὰ τῶν ἑξακοσίων, οἱ περὶ αὐτὸν ἦσαν, παραινέται· [o] πρὸς Ἀγχοῦν [p] τὸν Γίττης βασιλέα. μία δ' ἦν αὕτη [q] τῶν πέντε πόλεων. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως σὺν τοῖς ἀνδράσιν, καὶ δόντος οἰκητήριον, ἔχων ἅμα καὶ τὰς δύο γυναῖκας [q] Ἀχιμάαν καὶ Ἀβιγάιαν διῆγεν [r] ἐν τῇ Γίττῃ. Σαούλῳ δὲ ταῦτα ἀκούσαντι λόγος οὐκ ἔτ' ἦν πέμπειν ἐπ' αὐτὸν ἢ βαδίζειν. ὃς

[a] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* διδόντος. [b] Ἐξακουσθήσεσθαι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* & mox ἐπιστάντες *Hen. Bonon. Vat.* [c] Ἀβεννήρῳ in quinque *MSS.* & ſtatim αὐτὸν *Vat.* [d] Vocem ἐστὶν non agnoſcit *Vat.* [e] Ἡμῶν juxta *Vet. Interpr.* [f] Ἐντὸς γενομένου *Vat.* σῶντος γενομένους legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [g] Τοῦ omittunt quinque *MSS.* [h] Ἀναχωρήσειν *Vat.* [i] Περὶ ψυχὴν *Vat.* [k] Οὐ πανεὶ ὢν αὐτῷ συζώπυρον τὸν ψυχὴν αὐτῷ φανερῶς *Vat.* [l] Τὴν οἰκίαν præferunt *Big.* & *Samb.* confer 1 *Reg.* 26. 25. [m] Τὸν συμφέρειν *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς *Vat.* [o] Τὴν τῆς Παλαιστίνης πόλεως juxta *Epiphanium.* [p] Τοῦ Ἀχεῖς, ἤτοι Ἀγχοῦς ἢ Ἀγχοῦν *Vat.* [q] Τῶν Παλαιστίνων πόλεων *Epiphan.* [q] Ἀχιμὰν ἤτοι Ἀχινάμην *Vat.* Ἀχινὰν *Epiphan.* Ἀχινὰμ forſan pro Ἀχεῖς, quæ eſt *Achimaan* in Bibliis Hebr. Ἀχινάμη *Interpp.* LXXII. [r] Ita in pleriſque *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐν Γίττῃ.

a Αὐτῷ

δὶς γὰρ ἤδη κινδυνεύσας αὐτὸν μικρὸν ἐπ' ἀκείνῳ γενόμενον, συλλαβεῖν αὐτὸν σπουδάσαντα. Δαυίδῃ δ' οὐκ ἔδοξεν ἐν τῇ πόλει τῇ Γιτθῶν μένειν· ἀλλ' ἐδεήθη τοῦ βασιλέως αὐτοῦ, ἵν', ἐπειδὴ φιλανθρώπως αὐτὸν ὑπεδέξατο, καὶ τοῦτο χαρίσασθαι, τόπον παρ' ἐκείνου λάβῃ ἐν ἀγρῷ τινὶ κατοικεῖν· αἰδεῖσθαι γὰρ διατρίβων ἐν τῇ πόλει βαρὺς ὢν αὐτοῖς καὶ φορτικὸς εἶναι. δίδωσι δ' ὁ Ἄγχους αὐτῷ κώμην τινὰ Σικέλλαν καλουμένην. ἣν βασιλεύσας ὁ Δαυίδης ἀγαπῶν, ἴδιον κτῆμα ἐτίμησεν καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις ἐροῦμεν. ὁ δὲ χρόνος, ὃν κατῴκησεν Δαυίδης ἐν Σικέλλᾳ τὴν Παλαιστίνης, ἐγένετο μῆνες τέσσαρες καὶ ταῖς εἴκοσιν ἡμέραις. καὶ ἐπερχόμενος δὲ λάθρα τοῖς πλησιοχώροις τὴν Παλαιστίνων, Σερρίτας καὶ Ἀμαληκίτας, διήρπαζεν αὐτοῦ τὴν χώραν· καὶ λείαν πολλὴν κτηνῶν καὶ καμήλων λαμβάνων ὑπέστρεφεν. ἀνθρώπων δ' ἀπείχετο, δεδιὼς μὴ καταμηνύσωσιν αὐτὸν τοῖς Ἄγχῃ τὸν βασιλέα. τὸ μέντοι γε λείας μέρος αὐτῷ δωρεὰν ἔπεμπε. ἐρωτώμενος δὲ βασιλέως πυθομένου, τίσιν ὁρμηθεὶς τὴν λείαν ἀπήλασε, τοῖς πρὸς τὸν νότον τῆς Ἰουδαίων πεδιάδος κατοικοῦσιν εἶπεν, πείθων τὸν Ἄγχῃν φρονῆσαι ταῦτα. ἤλπιζε δὲ τοῦτο, ὅτι Δαυίδης ἐπολέμησε τὸ ἴδιον ἔθνος, καὶ δοῦλον ἕξειν παρ' αὐτὸν ἐφ' ὅλον χρόνον, ἐν τοῖς αὐτοῦ καταμένοντα.

jam enim bis adeo periclitatum fuisse, ut parum abfuerit quin in ejus manus incideret, dum eum capere moliretur. Davidi autem non placuit in Gittensium urbe *diutius* manere: sed regem eorum oravit, ut, cum benigne eum exceperit, hoc etiam concederet, ut locum sibi aliquem in regione *campestri* ad habitandum daret. vereri enim ne, si in urbe moraretur, ipsi molestiæ esset onerique. Tum Anchus vicum quendam, Sicellam nomine, ei donavit. quem Davides *etiam* regnum adeptus, quod eum dilexerit, pro privata sua possessione habuit, ejusque similiter posteri. Sed de his quidem alibi dicemus. Temporis autem spatium, quo Davides in Sicella moratus est, conficiebat quatuor menses cum viginti diebus. atque in vicinæ regionis Palæstinos, Serritas & Amalecitas, clam *Gittensibus* incursiones faciens, terram eorum diripiebat, multaque jumentorum & camelorum præda auctus revertebat. Nam hominibus abstinebat, præ metu ne se Ancho regi indicarent. Manubiarum tamen partem ei dono mittebat. Rege autem quærente quosnam adortus prædam abegerit, cum dixisset Judæos ad meridiem positos & planitiem incolentes, Ancho *facile* persuadet ut ita sentiret. in eam enim spem venerat, Davidem cum gente sua pugnas conseruisse, sibique, dum viveret, servum futurum esse, suis in terris subsistentem.

Davidi locus in Palæstina ad habitandum datur. 1 Reg. c. 27.

ΚΕΦ. ιδ'.

CAP. XIV.

Ὡς Σαοὺλος, ἐκ ἀποκρυπτομένου τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς πρὸς τοὺς Παλαιστίνους μάχης, παρεκάλει τὴν ἐγγαστρίμυθον ἀναγαγεῖν αὐτῷ τὴν τοῦ Σαμουήλου ψυχήν· καὶ ὡς ἐκεῖνος, Ἑβραίων τῇ μάχῃ ἡττηθέντων, μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ ἀπέθανεν.

Ut Saulus, silente Dei oraculo, ventriloquam obsecrabat, ut sibi excitaret Samuelis animam: utque ille, Hebræis prælio superatis, cum filiis suis occumbebat.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρόν, τῶν Παλαιστίνων ὅτι τοὺς Ἰσραηλίτας στρατεύειν διεγνωκότων, καὶ πέμψαντων πρὸς τοὺς συμμάχους ἅπαντας, ἵνα συμπαρῶσιν αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον εἰς Ρεγγᾶν, ὅθεν ἔμελλον ἀθροισθέντες ὁρμᾶν ὅτι τοὺς Ἑβραίους, ὁ τῶν Γιτθῶν βασιλεὺς Ἄγχους συμμαχήσαντα τῷ Δαυίδῃ αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ὅτι τοὺς Ἑβραίους ἤξίου. ὁ δὲ προθύμως ὑποδεχόμενος, καὶ φήσαντος ἥξειν καιρόν, ἐν ᾧ τιμῶν αὐτὸν ἐπὶ εὐεργεσίαις καὶ τῆς ξενίας ἀποδώσειν καὶ ποιήσειν αὐτὸν φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τῶν νίκην, καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους χάριν χαρήσαντος αὐτοῖς, ἐπηγγείλατο, τῇ τε τιμῇ καὶ πίστεως ὑποθέσει τὸ προθύμως αὐτοῦ μᾶλλον αὐξων.

SUB idem tempus, cum Palæstini in Israëlitas exercitum educere decrevissent, & circumquaque ad auxiliares suos omnes misissent, ut ad bellum gerendum convenirent Rengam, unde conferti in Hebræos impetum facturi erant, Achis rex Gittensium Davidem orabat, ut cum copiis suis sese ei socium adjungeret *in expeditione* contra Hebræos. Illo vero prompte operam suam pollicente, dicenteque adesse tempus pro beneficiis gratiaque hospitali vicem rependendi: *rex*, ut honorem & *benevolentiæ* fidem promittendo alacritatem ejus augeret, fore denunciavit ut corporis custodiæ illum admoveret post victoriam, & si daretur cum hostibus ex animi sententia acie dimicare.

Davides Gittensium regi auxilium pollicetur. 1 Reg. c. 28.

Β'. Ετυχε δὲ Σαοὺλος, ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοὺς μὲν μάντεις καὶ τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ πᾶσαν τοιαύτην τέχνην ιδ'. ἐκ τῆς χώρας ἐκβεβληκὼς, ἔξω τῶν προφητῶν. ἀκούσας δὲ

2. Jam Saulus, Hebræorum rex, divinos quidem & ventriloquos, & quicunque hujusmodi artem exercerent è regione *sua* expulerat, præter prophetas. Cum vero audisset jam in propinquo

XV.

Saulus à Deo desertus ventriloquum consulit. 1 Reg. c. 28.

a Αὐτῷ deest *Vat.* b Αγχους *Vat.* c Σικελλων *Baſ.* & *G.* & parvo cum discrimine Σικελλων in *Big.* & *Samb.* mox tamen Σικελλᾳ *Samb.* Σικελων *Epiphan.* forsan pro Σικελαν aut Σικελαν ab origine *Sicleg* aut Σικελεν *Interpretum* LXXII. d Ενιαυτὸν *Vat.* e Εν τῇ Σικελλᾳ *Vat.* f In Bibliis Hebr. *annus & quatuor menses.* g Καὶ abest *Samb. Big. Vat.* & *Epiphan.* h Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σαρρίτας *Baſ.* & *G.* omnes illi pro integra voce Γισσιρίτας aut Γισσιρίτας. namque natio ista Hebræis *Gesuri*, Græcis autem Interpretibus Γισσεὶ & Γισσοὶ & Γισσυεί. Plane Γισσείτας in *Cod. Vat.* i Sacræ Literæ dicunt *eum nec virum nec mulierem conservasse, ne se regi indicarent.* k Επεμψε *Vat.* l Τίσιν ὑπεξήρμος *Vat.* m Τοῖς Ιεδαίοις *Big.* & *Samb.* n Εμίσουν *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* o Ita ex *MSS.* παρ' ὃν ζῇν in *Editis* p Παρῶσιν *Vat.* q Σενὰν aut Σενὰν aut Σόναν. Vide p. 270. v. 1. & confer 1 *Reg.* c. 28. v. 4. r Αγχίσης hic & paulo supra *Big. Gall.* & *Samb.* Αγχους συμμαχήσαντα τῷ Δαυίδῃ αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ἐκλεκτῶν ἐπίλεκτα *Vat.* s Αποδώσειν αὐτὸν, καὶ φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τῶν νίκην καὶ τῆς ἀγῶνος τῆς πρὸς τοὺς π. α. ν. χαρίσασθαι αὐτοῖς ἐπηγγείλατο ποιήσειν αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* t Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deest τῷ. u Αὐτοῦ *Vat.* x Illud μὲν ex *Big.* & *Vat.*

pinquo esse Palæstinos, & non procul ab urbe Suna in planitie posità castra metatos esse, cum copiis suis ad eos properavit. Cumque accessisset ad montem quendam Gelboë vocatum, è regione hostium consedit. Non temere autem perturbatur animadverso hostium exercitu, quem & numero & viribus suo præstare secum reputavit: Deumque per prophetas orabat ut ei de pugna ejusque eventu *aliquid* prædicere dignaretur. Cum vero Deus non responderet, majori adhuc commotus est terrore, animoque concidit, malum, quale verisimile *erat*, mente præsagiens, si Deus sibi in auxilium non adforet. Attamen quæri sibi jubet mulierculam aliquam ex ventriloquis, & mortuorum animos evocare peritam, quasi sic intellecturus an res ex ipsius sententia processuræ essent. nam ventriloquorum genus, exciens defunctorum animas, per eas quæ sint eventura sciscitantibus prædicit. Cumque fuisset à quodam è suis ei nunciatum, hujusmodi mulierculam esse in urbe Endoro, insciis omnibus in exercitu & mutato regio habitu, assumptis duobus è suis quos sibi fidissimos esse novit, nocte Endorum venit ad mulierem; eamque obsecrabat ut divinaret, sibique excieret animam illius, quem ipse ei dixerit. Illa autem repugnante, dicenteque non contempturam esse regem, qui hoc divinorum genus *suis è finibus* exterminaverat, neque humanum esse factum, ut qui ab ipsa nulla lacessitus esset injuria eam insidiis ad vetita eliceret, quibus patrandis deprehensa ad supplicium *mt* raheretur; juravit *rex* neminem *hoc* resciturum esse, nec alteri *cuipiam* ejus divinationem proditurum, sed fore *eam* extra omne periculum. Ut vero jurejurando omnem ei timorem excussisset, jussit ut ipsi animam Samueli excitaret. Illa autem ignorans quis esset Samuelus, ab inferis hunc evocat. Cumque ille apparuisset, mulier, conspicata virum gravem & majestate Deo similem, perturbatur, & ad adspectum perculsa, nonne tu es, inquit, Saulus rex? nam *ei* illum indicavit Samuelus. Cum vero ille annuisset, & rogaret unde orta esset ejus perturbatio, ajebat se videre quendam ex *terra* ascendentem specie divina. Cumque ille dicere jussisset, qua is qui apparuit similitudine esset, quove habitu, & qua ætate: eum jam senem quidem esse respondebat, formaque illustri, penula vero sacerdotali amictum. Ex hisce rex Samuelum *hunc* esse agnovit, & in terram procidens salutabat *eum* & adorabat. Anima autem Samueli interrogante, cur eam sedibus *suis* emoveri elicique fecerit? de necessitate querebatur *Saulus*, nam hostes sibi graves incumbere, ipsumque magnis in præsentia angustiis premi, à Deo desertum, ac neque per prophetas neq; per somnia de futuris aliquid accipientem: quapropter ad te, qui mihi semper prospexisti,

Samuelus ab inferis excitus. 1 Reg. c. 28.

τὸς Παλαιστίνους ἤδη παόντας, καὶ ἔγγιστα [a] Σούνης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης στρατοπεδευκότας, ἐξώρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μὴ δυνάμενος. καὶ παραγενόμενος πρὸς ὄρει τινὶ Γελβυὲ καλουμένῳ, βάλλεται στρατόπεδον ἀντικρὺ τῶν πολεμίων. ταραττεῖ δ' αὐτὸν, [b] οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἰδόντα τὴν τῶν ἐχθρῶν δύναμιν, πολλὴν τε οὖσαν καὶ τῆς [c] οἰκείας κρείττονα νομιζομένην· καὶ τὸν Θεὸν μὲν τῶν προφητῶν ἱκέτευε περὶ τῆς μάχης καὶ ὅ περὶ ταύτην ἐσομένης τέλους προειπεῖν. οὐκ ἀποκρινομένου δὲ τοῦ Θεοῦ, ἔτι μᾶλλον ὁ Σαοὺλος καταδείσας, καὶ τὴν ψυχὴν καταπεσοῦσαν τὸ καινὸν, ὡς εἰκὸς, ἐν παρόντος αὐτῷ κακῷ χεῖρα τοῦ Θεοῦ προφάσεως ζητῆσαι δ' αὐτῷ κελεύει γύναιόν τι τῶν ἐγγαστριμύθων, καὶ τὰς τῶν τεθνηκότων ψυχὰς [d] ἐκκαλούμενον, ὡς ὑπὸ γυναικὸς ἂν κατ' οὐδὲν κωλυθῆναι αὐτὸν [e] μέλλοντα τὰ πράγματα. τὸ γὰρ τῶν ἐγγαστριμύθων γένος, ἀνάγον τὰς τῶν νεκρῶν ψυχὰς, δι' αὐτοῦ προλέγει τοῖς δεομένοις τὰ ἀποβησόμενα. μυθέντος δ' αὐτῷ παρά τινος τῶν οἰκετῶν [f] εἶναί τι γύναιον τοιοῦτον ἐν πόλει [g] Ενδώρῳ, λαθὼν πάντας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ [h] ἀπενδὺς τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα, δύο παραλαβὼν οἰκέτας, οὓς ἥδει πιστοτάτους [i] ὄντας, ἦλθεν εἰς τὴν Ενδωρον πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ παρεκάλει μαντεύσασθαί τε ἀνάγειν αὐτῷ ψυχὴν, ὅπερ ἂν αὐτὸς εἴπῃ. ἡ δὲ γυναικὸς ἀπομαχομένης καὶ λεγούσης ὡς καταφρονήσει τοῦ βασιλέως, ὃς [k] τοῦτο γένος τῶν μάντεων ἐξήλασεν, ὡς δ' αὐτὸν δὲ πείσειν καλῶς ἀδικηθέντα μηδὲν ὑπ' αὐτῆς, ὀμοσάντα δὲ εἰς τὰ κεκαλυμμένα λαβεῖν αὐτὴν ἵνα δῷ δίκην, ὥμοσε μηδένα γνώσεσθαι, μηδὲ [l] παρ' ἄλλου ἄγγελον αὐτῆς τὴν μαντείαν, ἔσεσθαι δ' ἀκίνδυνον. ὡς δὲ τοῖς ὅροις αὐτὴν ἔπεισε μὴ δεδιέναι, κελεύει τὴν [m] Σαμούηλον ψυχὴν ἀναγαγεῖν αὐτῷ. ἡ δ' ἀγνοοῦσα τὸν Σαμούηλον ὅστις ἦν, καλεῖ τοῦτον ἐξ ἄδου. φανέντος δ' αὐτῷ, θεασάμενον τὸ γύναιον ἄνδρα σεμνὸν καὶ θεοπρεπῆ ταράττεται· καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἐκπλαγεὶς, ὁ σὺ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς Σάουλος; ἐδήλωσε γὰρ αὐτὸν ὁ Σαμούηλος. ὑπονεύσαντος δ' ἐκείνου, καὶ τὴν ταραχὴν αὐτῆς ἐσομένην πόθεν γένοιτο, βλέπειν ἔφην ἀνελθόντα Θεῷ τινὰ τῷ μορφὴν ὅμοιον. ὃν δὲ τὴν εἰκόνα [n] φράζειν καὶ τὸ σχῆμα καὶ θεάτου καὶ τὴν ἡλικίαν κελεύσαντος· γέροντα μὲν ἤδη καὶ ἐνδόξου [o] εἰσήμαινεν, ἱερατικῷ δὲ περικείμενον διπλοΐδι. ἐγνώρισεν ἐκ τούτων ὁ βασιλεὺς τὸν Σαμούηλον ὄντα· καὶ πεσὼν ὑπὲρ τοῦ γῆν ἠσπάζετο καὶ προσεκύνησε. τῆς δὲ Σαμούηλος ψυχῆς πυθομένης τί κινήσειεν αὐτὴν καὶ ἀναχθῆναι ποιήσαι; τὴν ἀνάγκην ἀπεδύρετο, [p] τοὺς πολεμίους γὰρ ὑπερφυῶς βαρεῖς αὐτῷ, αὐτὸν δὲ ἀμηχανεῖν τοῖς παροῦσιν, ἐγκαταλελειμμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μήτε προφήτου τυγχάνοντα, μήτε διὰ προφητῶν, μήτε δ' ὀνειράτων· καὶ διὰ τοῦτο [q] ἐπὶ σὲ τὸν ἀεὶ ἐμοῦ προνοη-

[a] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σούνης *Vat.* Σίννης *Bas. G. Aliique.* [b] Οὐχ non agnoscunt *Big.* & *Samb.* ut & *Vat.* cui etiam deest ἰδόντα. [c] Αἰτίας κρ. *Vat.* [d] Ἐκκαλυπτόμενον *Samb.* & *Vat.* [e] Μέλλοντα *Big.* & *Samb.* [f] Εἶναι γύναιον *Vat.* [g] Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* Ασσδώρῳ *Big.* & *Samb.* Δῶρα ἤτοι ἐν Ασσδὼρ *Vat.* Ασσδὼρ LXXII. excepta editione *Complutina*, quæ cum *S. Hieronymo* habet Ενδὼρ. in fundo *Hebraïco* & *Onomastico Eusebii* Ηνδὼρ. [h] Μετενδὺς in sex *MSS.* μεταμφιεσάμενος *Zonaras.* [i] Εἶναι *Vat.* [k] Τοῦτο τὸ γένος *Vat.* & *Samb.* [l] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* παρ' ἄλλου in Hac de re vide *Theodoretum* & *Procopium Gazæum*, ut & *Leonem Allatium* in Syntagmate de Engastromythis & *Lavaterum* de Spectris. [n] Φράζειν εἰκόνος *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox omittunt καλέσαντος. [o] Εἰσήμαινεν *Vat.* [p] Ita è *Cod. Vat.* in *reliquis* γὰρ deest. [q] Επὶ σὲ τὸν ἐμοῦ προνοητοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

a Illud

προφητεύσομαι καὶ τέρψομαι. Σαμουὴλος δὲ, πάλαι αὐτὸν ἔχοντα ἤδη τὸ μεταβολῆς ὁρῶν, θαρσύνει μὲ ἔτι καὶ παρ' ἐμοῦ βούλεσθαι μανθάνειν, τὸν Θεὸν καταλελοιπότος αὐτόν. ἔχειν γὰρ μοι, ὅτι βασιλεύσων ὁ Δαυίδης, καὶ καταπολεμῶν τοὺς πολεμίους· σὲ δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν ξῆν ἀπολέσειν, τὸν Θεὸν παροξύναντα ἐν τῷ πρὸς [a] τοὺς Ἀμαληκίτας πολέμῳ, καὶ τοῖς ἐπιτάξασιν αὐτῷ μὴ φυλάξαντα, [b] καθὰ προεφήτευσά σοι καὶ ζῶν. ἵνα δὲ τοῦτο ᾖ τὸ λαὸν ὑπὸ χεῖρα τοῖς ἐχθροῖς γενησόμενον· ἢ σαυτὸν μὲν τὸν παῖδα αὔριον περὶ τοῦτο καὶ τὰ μάχῃ [c] μετ' ἐμοῦ γενησόμενον.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας [d] ὁ Σαῦλος ἄφωνος ὑπὸ τῆς λύπης ἐγένετο, καὶ καταπεσὼν εἰς τὸ ἔδαφος, εἴτε διὰ τὴν προφατεύσῃ οὐκ ἐν [e] ἐνδεεστέροις ἐλπίσιν, εἴτε διὰ τὴν ἔνδειαν· ἡμέρᾳ γὰρ οὐδὲν προσήνεγκατο τροφῆς ἐκείνης· μόλις δὲ ἑαυτῷ γενόμενον, συνηνάγκασεν ἡ γυνὴ γεύσασθαι· ταύτην αὐτὴν παρ' αὐτῆς τὴν χάριν αἰτοῦσα διὰ τὴν προθυμίαν μαντείας, ἣν οὐκ ἐξὸν [g] αὐτῇ πεποιῆσθαι διὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ φόβου, ἀγνοουμένης τίς ἦν, ὅμως ὑπέστη καὶ παρέσχεν. αὐτὸς δὲ παρεκάλει, τράπεζάν τε αὐτῷ παρατεθῆναι καὶ προθύμως [h] ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν συλλεξάμενος εἰς τὸ [f] οἰκεῖον [i] ἀπροσωδῆ στρατόπεδον. ἀντέχοντα δὲ καὶ πάλιν ἀπεστραμμένον [k] τὸν [f] ἄριστον, ἐβιάσατο καὶ συνέπεισεν. ἔσφαξε δὲ μόσχον ἕνα, σιτίσασα καὶ τὴν κατ' οἶκον βουκολίας καὶ προσφῆς ἀζύμοις τὸν αὐτῆς, ὡς γυνὴ χαρίσασα καὶ τούτῳ μόνῳ προσκεκαρτερημένη [l] τῷ κτήματι· καταστράξασα τοῦτον, καὶ τὰ κρέα παρασκευάσασα, τοῖς οἰκέταις αὐτῆς καὶ αὐτῷ παρέθηκεν. ὁ δὲ Σαῦλος μὲν οὐκ [f] ἤθελεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

δ'. Δίκαιον δὲ ἀποδέξασθαι [f] φιλοτιμίας τὴν γυναῖκα, ὅτι καίπερ τῇ τέχνῃ κεκωλυμένη χρήσασθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, παρ' ἣν αὐτὴν καὶ τὸν [f] οἶκον ὅλον ἀμείνων καὶ λαμπρότερα, καὶ μηδέποτε αὐτὴν παρεσχηκέναι πλουσίαν, οὐκ ἐμνησικάκησεν τοῖς [m] τοῦ ἀνδρὸς καταπεπραγόσιν, οὐκ ἀπεστράφη τὸ ὡς ξένον καὶ μηδέπω δεῖπνον συνηθείας γεγενημένου, ἀλλὰ συνεπάθησέ τε καὶ παρεμυθήσατο, καὶ σφόδρα ἃ βέλτιστα ἀνδρὶ ὑπεσχέθη, καὶ τὸ μόνον αὐτῇ παρὸν ὡς ἐπὶ πλεῖστον τοῦτο παρέσχεν ἑκτικῶς καὶ φιλοφρόνως, ὑφ' ὑπερβολῆς [g] ἀμαθίας πάσης γεγενημένης, ὑπὲρ [n] χρέων μέλλων τελευτήσειν προῃρημένην· τελευτήσοντα δὲ αὐτὸν ἠπίστατο φύσει τῷ ἀνθρώπων, ἢ θεσπίσει τοῦ ἀληθοῦς τι παρεχομένης φιλοπευσμένων, ἢ παρ' ὧν ἄν τι δύωνται λαβεῖν ὠφελεῖσθαι· τύχης παραλογισμένων. καλὸν οὖν ὄντως μιμεῖσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ [o] πᾶσιν ἐν πᾶσιν τοῖς εἰς χρείας γινομένης, καὶ μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλόν τι προσήκειν τῷ ἀνθρώπῳ χάριν [p] τίνειν, μηδ' [q] ἐφ' ᾧ τῷ Θεῷ εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς γυναικὸς εἰς τοσοῦτον ἐμοὶ λελέχθω.

memet *jam* contuli. Samuelus autem, cum jam ei extremum vitæ diem adesse sentiret, supervacaneum quidem esse ajebat, velle adhuc & à me discere, quum sis à Deo derelictus. Audi tamen, *inquit*, in fatis esse ut Davides regno admoveatur, bellumque feliciter conficiat; utque tu, sicuti & ego cum in vivis essem tibi prædixi, & imperium & vitam simul amittas, quoniam in bello Amalecitis illato Deo non obtemperaveris, & quæ præceperat non observaveris, Scito igitur fore ut populus hostibus addicatur, tuque ipse cum filiis cras in prælio cadens una mecum sis. *Saulo tristia admodum prædicit Samuelus.* 1 *Reg.* c. 28. *Confer* 1 *Reg.* c. 15. v. 22. & c. 28. v. 18.

3. His auditis Saulus præ mœrore obmutuit, & ad terram delatus, sive ob dolorem qui ex nunciatis ei inciderit, sive propter inediam (nam die præterito noctequè cibum non ceperat) facile *tota mole* concidit. Cum vero ægre ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibum sumeret; hanc gratiam ab ipso reposcens pro temeraria & audaci divinatione, quam, cum non liceret eam exercere ob metum ipsius, dum quis esset ignoraretur, in se tamen recepit præstitirque. pro quibus *vicissim* rogabat, ut mensa ei cum cibo apponeretur, ut recreatis viribus ad suorum castra incolumis rediret. Cum vero ei resisteret, seque præ animi anxietate ab ea averteret, illa *majori vi* institit adeoque persuasit. cumque unicum haberet vitulum sibi familiarem, quem domi cum cura alere dignata est, ut mulier manibus victum quæritans & hac sola possessione contenta vivens, illo *propere* mactato paratisque carnibus, eas famulis ejus ipsique apponit. Et Saulus quidem dum nox adhuc esset in castra revertebat. *Saulo solatium adhibet mulier ventriloqua.* 1 *Regum* c. 28.

4. Convenit autem laudare prolixam mulieris liberalitatem, quæ licet à rege artem exercere vetita, undè res suæ domi meliores fierent auctioresque, ipsumque nunquam antea viderit, injuriæ tamen ex scientia ab eo damnata haud meminit, neque illum sprevit & rejecit ut peregrinum, nullaque ex consuetudine sibi notum; sed ipsius vicem doluit, eique solatium adhibuit, & ad ea quæ valde fastidierat adhortata est, & quod solum ipsi utpote pauperi suppetebat, hoc largiter & amicissime illi impertiebat, neque pro beneficio vel tantillum remunerata, neque gratiam futuram aucupans (nam ipsum moriturum esse noverat) ut natura fert hominum, aut illis qui in eos boni aliquid contulerint modis omnibus studentium, eosve, à quibus vicissim commodi aliquid possunt accipere, pleniori obsequio demerentium. Pulchrum est itaque *illam* imitatari mulierem, omnesque inopia laborantes sublevare; nihilque hisce præstantius existimare, aut generi humano convenientius, neque ex quo Deum adeo propitium & ad bona largienda promptum habebimus. Atque hæc quidem de muliere *ista* dixisse sufficiat. *Ventriloquæ laus.*

Sermonem

a Illud τὰς ex *MSS.* b Aut καθὼς cum *Big. Samb.* & *Vat.* c Καὶ μετ' ἐμοῦ *Big.* & *Samb.* d Articulum ὁ ut & mox τὸ omittit *Vat.* e Προδιηλεγμένοις *Vat.* f Οὐδὲ γὰρ & statim ὁ ἰφδίως ὑπεκύσθη juxta *Epiphanium.* g Αὐτὸν *Big.* & *Samb.* h Ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν *Big.* i Ἀποσκευὴν *Big. Samb.* & *Vat.* k Ἀπὸ τοῦ *Vat.* l Τῷ κτίσματι *Vat.* m Illud τοῦ ex *Big.* & *Samb.* & mox τε pro δὲ post ἐπεκράφη ex iisdem & *Vat.* n Θυμοῦ παροξυσμοῦ legisse videtur *Epiphanius.* ἀνδρὸς καταβλίψαντος *Vat.* o Ἀμεμφομένου *Big. Samb.* & *Vat.* p Χάριν τὸν μόδιον *Vat.* q Παῦτα ὁμοίως πράττειν *Vat.* r Τύχῃ *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* s Ἐφ' ὅσῳ δ' Θεὸν *Vat.* ἐφ' ᾧ τ' αὐτὸν Θεὸν ὑμῖν ἢ χορηγὸν ἢ ἀγαθῶν ἔξομεν *Big.* & *Samb.* non male.

a Σαῦλον

Sauli encomium. Sermonem vero nunc faciam, civitatibus & populis & gentibus utilem, virisque bonis accommodum, quo ad virtutem sectandam omnes alliciantur, quique gloriam propinabit, & viam ad memoriam sempiternam muniet: magnumque etiam gentium regibus & civitatum principibus rerum præclararum desiderium studiumque injiciet; atque ad pericula & mortem pro patria subeundam incitamento erit, simul ac documento ut mala quæque graviora despiciant. Facit autem Saulus Hebræorum rex, ut hunc sermonem instituam. Ille enim, licet noverat quæ eventura essent, mortemque sibi imminere ex prophetæ prædictione, haud tamen secum statuit eam effugere; aut vitæ amore suum exercitum hostibus prodere, atque adeo regiam majestatem dehonestare: sed, seipsum cum tota sua domo liberisque objiciens periculis, præclarum esse duxit una cum illis pro populo sibi subjecto pugnando occumbere; maluitque ut filii, qui strenui essent, mortem oppeterent, quam ut in incerto relinqueret, quales moribus futuri sunt *superstites*. se enim successorum loco posterorumque laudem & perpetuam memoriam habiturum. Hic igitur justus & fortis & prudens mihi videtur solus; & si quis fuerit talis, aut meruerit ut testimonium ob virtutem ei ab omnibus tribuatur. Haud enim mihi recte facere videntur, qui ad bellum cum certa victoriæ redituque incolumis spe profectos, etiamsi magnifici aliquid gesserint, fortes appellarunt, quoties illorum in historiis aliisve scriptis mentionem fecerint. Equidem & his sua laus debetur. Veruntamen illi soli strenui, & magna ausi, & periculorum contemptores jure dici possunt, quicunq; Saulum æmulati sunt. Nam ut aliqui, nescientes quidem quid ipsis in bello eventurum sit, non segniter illud aggrediantur, sed futuri incerto se committentes in eo jactentur, non adeo generosi est animi, quamvis multa egregia præstiterint: ut vero, cum nihil benigni cogitatione præceperint, sed moriendum esse præsciverint, idque in acie dimicando, tum demum neque terrerentur, neque malum *imminens* expavescerent, sed ei prægnito obviam irent, hoc ego viri vere fortis indicium esse censeo. Hoc igitur Saulus fecit, ut ostenderet debere quidem omnes, qui gloriam post mortem expetunt, ista facere, ex quibus sibimet hæc ipsa accresceret: præcipue vero reges, quasi illis non liceret ob imperii magnitudinem, non modo non malis esse erga subditos, sed ne quidem mediocriter bonis. Hisce adhuc plura de Saulo ejusque præcellenti fortitudine dicere potui, materia nobis *ampla* ex argumento suppeditata. Sed, ne in ejus laudibus præter decorum lascivire videar, denuo revertor unde in hæc digressus sum.

5. Cum jam Palæstini, sicut antea dixi, castra metassent, & copias suas per gentes & satra-

τὸν δὲ πόλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι συμφέροντα λόγον καὶ προσήκοντα τοῖς ἀγαθοῖς, ὑφ' ὧν προαχθήσονται πάντες ἀρετὴν διώξειν, καὶ τὴν διαλύσασαν δόξαν, καὶ μνήμην [b]αἰωνίαν προσκτᾶσθαι δυνησόμενον, ποιήσομαι· πολλὴν καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἄρχουσι [c]πόλεων ὀρεγομένοις καὶ προσθήσουσι τῶν καλῶν ἐπιθήσοντα, καὶ πρός τε τοὺς κινδύνους [d]καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων θάνατον προτρεψόμενον, καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξοντα τῶν δεινῶν. ἔχω δ' αἰτίαν ὧν λόγου τούτου Σάουλον τὸν τῶν Ἑβραίων βασιλέα. οὗτος γὰρ, καίπερ εἰδὼς τὰ συμβησόμενα, καὶ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, ὃν προφήτης προεμηνύκει, οὐκ ἔγνω φυγεῖν αὐτὸν, οὐδὲ φιλοψυχήσας προέδωκε μὲν τοὺς οἰκείους τοῖς πολεμίοις, καθυβρίσαι δὲ τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· ἀλλὰ προέδωκεν αὐτὸν παντοίοις μετὰ τῶν τέκνων τοῖς κινδύνοις, καλὸν ἡγήσατο εἶναι, πεσεῖν μετὰ τούτων, ὑπὲρ τῶν βασιλευομένων μαχόμενον, καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν μᾶλλον ἀγαθοὺς ὄντας, ἢ καταλιπεῖν ἐπ' ἀδήλῳ, [e]τὸ πολεμικοὶ γενήσονται τὸν τρόπον. ἀφαιροῦμαι γὰρ καὶ γένους τὸ ἔπαινον καὶ τοῦ ἀνήρ μνήμου ἔξειν. ὅτου δὲ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος, καὶ σώφρων ἐμοί γε δοκεῖ μόνος, καὶ εἴ τις γέγονε τοιοῦτος ἢ γένηται, τοῦ μαρτυρίαν ἐπ' ἀρετῇ καρπώσθαι προσῆκε πάντων [f]ἄξιος. τοὺς γὰρ μετ' ἐλπίδων ὅτι πόλεμον ἐξελοῦντας [g]καὶ σώους ὑποστρέψοντας, ἐπεὶ δ' ἄν τι ἀφαιρεθέντας λαμπρὸν, ὅ μοι δοκοῦσι καλῶς ποιεῖν ἀνδρείους ἀποκαλοῦντες, ὅσοι περὶ τοιούτων οἱ τοὺς ἱστορίας καὶ τοῖς ἄλλοις συγγράμμασιν εἰρήκασιν. ἀλλὰ δίκαιοι μέν εἰσι κἀκεῖνοι τυγχάνειν ἀποδοχῆς· εὐψυχοι δέ, καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνοι δικαίως ἂν λέγοιντο πάντες οἱ Σαούλου μιμησάμενοι. τὸ μὲν γὰρ οὐκ εἰδότας [h]τί μέλλει συμβήσεσθαι κατὰ τὸν πόλεμον αὐτοῖς, μὴ μαλακισθῆναι περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ἀδήλῳ τῷ μελλόντι προϊδόντας αὐτοὺς ἐπ' αὐτῷ σαλεύειν, [i]οὐδ' ὕστερος γενναῖον, κἂν ἔργα πολλὰ ἀφαιρεθέμενοι τύχωσι· τὸ δὲ μηδὲν ὑπὸ τῇ ἀφανοίᾳ χρηστὸν προσδοκῶντας, ἀλλὰ προειδότας ὡς δεῖ θανεῖν, καὶ τοῦτο παθεῖν μαχομένους, [k]εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ καταπλαγῆναι τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸ χωρῆσαι προγινωσκόμενον, τοῦτ' ἀνδρείου ἀληθῶς τεκμήριον [l]ἐγὼ κρίνω. Σάουλος τοίνυν τοῦτο ἐποίησεν, ὑποδείξας ὅτι πάντας μὲν προσῆκε τοῦ μὴ θάνατον εὐφημίας ὀλιγωρήσαντας ταῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν αὐτοῖς τοιοῦτον καταλίποιεν· μάλιστα δὲ τοὺς βασιλέας, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοῖς ἀφ' τοῦ μεγέθους τῆς ἀρχῆς [m]οὐ μόνον οὐ κακοῖς τοῖς περὶ τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' οὐδὲ μετρίως χρηστοῖς. ἔτι τούτων πλείω περὶ Σαούλου οὐ [n]τῆς εὐψυχίας λέγειν ἐδυνάμην, ὕλην ἡμῖν χορηγησάσης τῆς ἱστορίας. ἀλλ' ἵνα μὴ [o]φανῶ ἀπερισκέπτως αὐτῷ χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις, ἐπανέρχομαι πάλιν [p]ἀφ' ὧν εἰς τοῦτο ἐξέβην.

ε'. Κατεστρατοπεδευκότων δὲ τῶν Παλαιστίνων, ὡς πρόσθεν, οὐ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλείας οὐ [q]σατράπας ἐξαριθμούν-

a Σηλοῦντα *Vat.* b Αἰώνιον *Samb. Big. & Vat.* c Λαῶν juxta *Epiphan.* d Illa οὐ τὸν desunt *Epiphanio.* e Illud τὸ non agnoscit *Vat.* f Ita *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* ἀξιῶ in *Editis, Aliisque.* g Καὶ ἴσως ὑποστρέψαντας *Vat.* h Τί μέλλει *Big. & Samb.* i Οὐχ ὕστερος *Big. Samb. & Vat.* k Εἶτα δὲ μὴ in *Iisdem.* l Ἐγωγε in quatuor *MSS.* m Οὐ μόνον κακοῖς *Vat.* n Τῆς εὐψυχίας αὐτὸ λέγειν ἠδυνάμην *Vat.* o Φανῶμαι *Big. & Samb.* & mox χρώμενος in iisdem. φανῶμαι ἀπερισκέπτως αὐτῷ χρῆσθαι τοῖς ἐπαίνοις *Vat.* p Ἀφ' ὧν εἰς τοῦτ' ἐξέπεσον *Vat.* q Σατραπείας *Big. Samb. Vat. & Gall.*

a Ἀγχίσης

ἀριθμόν τῶν δυνάμεων, πλευτᾷ Βασιλεὺς παρῆλθεν [a]Ἀγχοῦς μετὰ τῆς ἰδίας φαλαγγος· μετ' αὐτὸν δ' ὁ Δαυίδης, μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν ἕπετο. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ ἡγεμόνες τῶν Παλαιστίνων πόθεν εἶησαν ἥκοντες οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τίνων καλεσάντων, ἠρώτων τὸν Βασιλέα. ὁ δὲ Δαυίδην ἔλεγεν εἶναι, τὸν φυγόντα Σάουλον τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα δέξασθαι· καὶ νῦν, τῆς χάριτος ἀμοιβὴν ἐκτίσαι βουλόμενον καὶ τιμωρήσασθαι τὸν Σάουλον, συμμαχεῖν αὐτοῖς. ἐμέμφθη δὲ ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων, ἄνδρα παρειληφὼς ὅτι συμμαχίας πολέμου· καὶ ἀποπέμπειν σὺν ὀλίγοις, μὴ καὶ λάθῃ μέγα δι' αὐτὸν κακὸν τοὺς φίλους ἐργασάμενος. [b]καιρὸν γὰρ αὐτῷ παρέξειν ἔφασαν καταλλαγῆναι πρὸς τὸν δεσπότην, [c]κακώσαντα τὴν ἡμετέραν δύναμιν. [bb]ὁ δὴ καὶ προφάμενον, εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ κατοικεῖν, κέλευον ἀποπέμπειν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις ὁπλίταις. τοῦτον γὰρ εἶναι Δαυίδην ὃν ᾄδουσιν αἱ παρθένοι, πολλὰς μυριάδας Παλαιστίνων ἀπολέσαντα. ταῦτ' ἀκούσας ὁ τῶν Γιτθῶν Βασιλεύς, καὶ καλῶς εἰρῆσθαι λογισάμενος, καλέσας τὸν Δαυίδην, "ἐγὼ μέν," [d]εἶπε, μαρτυρῶ σοι πολλὴν "[e]περὶ ἐμὲ σπουδὴν καὶ εὔνοιαν, [f]καὶ διὰ τοῦτο σὲ σύμ- "μαχον ἐπηγόμην. ἐδόκει δὲ [g]ταῦτα τοῖς ἡγεμόσι· "γοῖς. ἀλλ' ἄπιθι μεθ' ἡμέραν εἰς ὃν ἔδωκά σοι τόπον, "μηδὲν ὑποπτεύων ἄτοπον, καὶ φύλαττέ μοι τὴν χώ- "ραν, μή τινες εἰς αὐτὴν τῶν πολεμίων [b]εἰσβάλωσιν. "ἔστι δὲ καὶ τοῦτο συμμαχίας μέρος". καὶ Δαυίδης μέν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ τῶν Γιτθῶν Βασιλεύς, ἦκεν εἰς Σίκελλαν. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐξ αὐτῆς συμμαχήσων τοῖς Παλαιστίνοις ἀπῆλθε, τὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν ἔθνος ἐπελθὸν [i]αἰφνης τὴν Σίκελλαν κρατοῦς, καὶ ἐμπρήσαντες, καὶ πολλὴν λείαν ἄλλην ἔκ τε αὐτῆς ἐκείνης καὶ τῆς ἄλλης τῶν Παλαιστίνων χώρας λαβόντες ἀνεχώρησαν.

ε'. Ἐκπεπορθημένην δὲ τὴν Σίκελλαν καταλαβὼν ὁ Δαυίδης, καὶ διηρπασμένα πάντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς ἑαυτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἑταίρων [k]σὺν τοῖς τέκνοις ἠχμαλωτισμένας, διερρήγνυτο εὐθὺς τὴν ἐσθῆτα. κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν φίλων, ὅτι τοσοῦτον [l]παρεῖτο τοῖς κακοῖς, ὥστε αὐτὸν [m]ὑπολείπειν ἤδη καὶ τὰ δάκρυα. [n]ἐκινδύνευσε δὲ καὶ βληθεὶς ὑπὸ τῶν ἑταίρων, ἀλγούντων ὅτι τὰς αἰχμαλωσίας τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων, ἀποβαλεῖν. [o]αὐτὸν γὰρ τῶν γεγονότων ἠπίωντο. ἀναρχῶν δ' ὀργὴ τὴν λύπην, καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἀναφήσας, παρεκάλεσε τὸν ἀρχιερέα [p]Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι τὴν [q]ἱερατικὴν στολὴν, καὶ ἐπερωτῆσαι τὸν Θεὸν, καὶ προφητεῦσαι εἰ [r]δώσειε τοὺς Ἀμαληκίτας δίδωσι καταλαβεῖν, καὶ σῶσαι μὲν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, τιμωρήσασθαι δὲ τοὺς ἐχθρούς. τοῦ δ' ἀρχιερέως διώκειν κελεύσαντος, ἐκπηδήσας μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν ἕπετο τοῖς πολεμίοις.

pias recensuissent, novissimus cum suo exercitu venit rex Anchus; ejusque agmina claudebat Davides cum sua militum sexcentorum cohorte. Illum autem ubi viderunt Palæstinorum duces, regem percontabantur; undenam illis adessent isti Hebræi, & à quibus vocati. Ille vero Davidem esse dicebat, qui Saulum dominum suum fugerat, quemque ad se venientem exceperat: at nunc, ut gratiam vicissim referat, deque Saulo vindictam sumat, illis suppetias afferre. A ducibus autem reprehensus est, quod hostili animo virum ad auxilium acciverat; suadebantque ut eum dimitteret, neve imprudenter per eum amicos magno afficiat damno. se enim illi opportunitatem daturum esse redeundi in gratiam cum domino suo, vires nostras affligendo. Quod cum & ipsi prævidissent, jusserunt eum cum militibus suis sexcentis remittere in locum, quem ipsi ad habitandum dederat. hunc enim esse illum Davidem à virginibus decantatum, ob multas Palæstinorum myriadas occisas. Hæc ubi audierat Gittensium rex, illosque recte monuisse reputaverat, accito ad se Davide, dicebat, "ego "quidem studium tuum & benevolentiam "comprobo, proptereaque te *expeditionis* hu- "jus socium adducebam. Verum *cæteri* du- "ces non ita de te existimant. Quare statim "ab hac die in locum, quem tibi donavi, dis- "cede, nihil mali suspicans; & illic esto meæ "regioni in præsidium, ne qui hostes in eam "impetum faciant. nam & sic in societatis "partem venis". Et quidem Davides, Gittensium regis jussis obsequens, se in Sicellam recipiebat. Sub idem vero tempus quo ex ea egressus est, Palæstinis auxilium laturus, Amalecitarum gens, incursione facta, vi Secellam expugnant: & cum illam incendissent, aliamque multiplicem prædam tam ex illa ipsa quam ex reliqua Palæstinorum regione cepissent, *protinus* abierunt.

Palæstini proceres Davidem secum militare nolunt. 1 Reg. c. 29.

6. Davides autem cum Sicellam vastatam deprehendisset, atque omnia *illic* direpta, uxoresque etiam suas (nam duæ erant) cum suorum uxoribus pariter ac liberis in captivitatem abductas, statim vestimenta sua lacerat. Luctum vero tollens & lamentationem cum amicis in tantum malis indulsit, ut etiam lachrymæ eum deficerent. Quin & discrimen adijt, ne à comitibus, captivitatem uxorum & liberorum dolentibus, lapidatus interiret. quæ enim acciderant ei vitio vertebant. Ubi autem se à mœrore recollegerat, mentemque ad Deum sustulerat, rogavit pontificem Abiatharum, ut vestem sacerdotalem indueret, Deumque interrogaret, & ex oraculo referret, an insequuto Amalecitas daret eos adsequi, uxoresque & liberos salvos quidem recipere, ab hostibus vero pœnas repetere. Pontifice autem jubente ut *eos* persequeretur, exsiliens *continuo* cum sexcentis suis militibus sequutus est hostes. Cumque

Davidis Dei monitu Amalecitas persequitur, qui Sicellam devastarant. 1 Reg. 30.

a Ἀγχίζης *Big. Samb. & Epiphan.* ὁ Ἀγχους *Vat.* dein, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δαυίδης *Vat.* καὶ μὴν τοῦτο δ' ὁ Δαυίδης *Big. & Samb.* b Καὶ γὰρ τοῦ αὐτοῦ παρίξειν ἔφασαν πρὸς τ. *Big. & Samb.* bb Ita sane legendum, vel ὁ δὴ καὶ προφάμενον. Verum in libris omnibus tam impressis quam manu exoratis ὁ δὴ προφάμενον. c Ita cum *Samb. & Vat.* in *cæteris* κακώσαντα. d Εἶπε inseruimus ex *Big. Samb. & Vat.* e Περὶ ἐμὲ *Samb. Gall. & Vat.* f Ita cum *MSS.* in *Editis* & διὰ τοῦτο σύμμαχον ἐπαγόμενον. g Τοῦτο *Vat.* h Ἐμβάλωσιν *Samb. & Vat.* εἰσβάλωσιν *Big.* i Sic *MSS.* male in *Editis* αἴφνης. k Σὺν τέκνοις *Vat.* & mox κλαίων τε καὶ. l Ita cum *Samb.* ut canon postulabat. παρεῖτο *Bas. Vat. Aliique.* παρεῖτο *Gen.* m Ἐκλιπεῖν *Big. Samb. & Vat.* n Κινδυνεῦσαί τε *Vat.* o Ita *Big. Samb. & Epiphan.* αὐτῶν in *Editis, Aliisque.* p Sic *Vat. Hen. & Busb.* Ἀβιαθάρην in *Editis, Aliisque.* q Ἀρχιερατικὴν στολὴν in quatuor *MSS.* r Διώξαιτο *Vat.*

Cumque ad torrentem quendam nomine Baſelum perveniſſet, & in hominem errantem incidiſſet, genere quidem Ægyptium, inopia & fame langueſcentem, (nam per tres dies totidemque noctes in ſolitudine errans ſine cibo permanſerat) poſtquam ei cibum & potum admoverat vireſque ejus refecerat, quæſivit ex eo cujas & undenam eſſet. Atque ille ſe genere quidem Ægyptium eſſe indicabat: à domino vero relictum, quod propter invaletudinem *æquis paſſibus* ſequi non potuerit. quin & fatebatur ſe ex iis eſſe qui incenderant & diripuerant cum *loca* alia Judææ tum Sicellam. Davides itaque eo duce uſus ad Amalecitas *perſequendos*, nactuſque eos humi temere jacentes, & alios quidem prandentes, alios vero jam ebrios & vino ſolutos, & ſpoliis prædaque ſeſe oblectantes, ex improviſo *eos* adortus magnam eorum ſtragem edidit. nam cum nudi eſſent & inermes, & nihil tale ſuſpicarentur, ſed id ſolum agerent univerſi ut compotarent & epularentur, facile erat eos conficere. Et alii quidem illorum, dum menſis accumberent, deprehenſi apud illas jugulati ſunt, & ſanguis frumentum eorum victumq; ſecum * abripuit: alios vero propinationibus ſeſe excipientes occidit, rurſuſque alios ex crapula in ſomnum delapſos. At quotquot jam armaturam induerant ut ejus impetum ſuſtinerent, non minori negotio quam qui nudi jacerent ferro peremit. Et qui cum Davide erant etiam ii † ab hora prima uſque ad veſperam cædem facere perſeverarunt, ut non plures ex Amalecitis prælio ſuperfuerint quam quadringenti: illique etiam †† dromadibus inſidentes effugerunt. Atque ita cum alia omnia, quæ hoſtes diripuerant, recipit Davides, tum ſuas pariter ac ſuorum uxores. Cum autem reverſi veniſſent ad locum, ubi ducentos, qui ſe ſequi non potuerunt, ad impedimenta reliquerant; illi quidem quadringenti alia emolumenta & prædam cum iis partiri recuſabant, qui ſe non comitati fuerant, ſed præ ignavia hoſtem perſequi deſtiterunt; ajebantque contentos eſſe debere receptis uxoribus & liberis. Davides autem hanc eorum ſententiam improbam eſſe & iniquam pronunciavit. par enim eſſe, Deo illis concedente, hoſtes quidem ulciſci, ſua vero omnia recuperare, ut univerſis militibus ex æquo dividantur emolumenta: præſertim cum *illi* ad impedimentorum cuſtodiam remanſerint. Atque ex illo iſta apud eos lex obtinuit, ut æquas cum iis, qui in certamen deſcendunt, partes auferant ii, qui impedimenta cuſtodiunt. Cum autem Sicellam perveniſſet Davides, miſit de præda omnibus ex tribu Judæ familiaribus ſuis & amicis. Atque ita quidem facta ſunt quæ ad Sicellenſium direptionem & Amalecitarum cædem ſpectant.

Davides, fuſis Amalecitis, prædam recipit, ſuiſque ex æquo dividis. 1 Reg. c. 30.

καὶ γενόμενος ἐπί τινα χείμαρρον, [a] Βάσηλον λεγόμενον, καὶ πλανωμένῳ τινὶ [b] προσπεσών, [c] Αἰγυπτίῳ μὲν τὸ γένος, ὑπὸ δὲ ἀσθενείας καὶ λιμῷ παρεμένῳ, τρισὶ γὰρ ἡμέραις καὶ τῇ ἐρημίᾳ πλανώμενος ἄσιτος διεκαρτέρησε, [d] πρῶτον αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ φιλησάμενος καὶ ἀναλαβών, ἐπύθετο τίνος τε εἴη καὶ πόθεν. ὁ δὲ γένος μὲν ἐσήμαινεν, Αἰγύπτιος ὤν· καταλειφθῆναι δὲ ὑπὸ δεσπότου [e] κατ' ἀρρωστίαν ἕπεσθαι μὴ δυνάμενον. ἐδήλου δ' [f] αὐτὸν τῶν καταπρησάντων καὶ διηρπακότων ἄλλά τε τῆς Ἰούδα καὶ τὴν Σίκελλαν [g] εἶναι. χρησάμενος οὖν ὁ Δαυίδης τούτῳ ὁδηγῷ, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς [h] ἐπὶ γλῶ ἐρριμμένους, καὶ τοὺς μὲν ἀριστῶντας, τοὺς δὲ καὶ μεθύοντας ἤδη καὶ λελυμένους ὑπὸ οἴνου, καὶ τῇ λαφύρων καὶ τῆς λείας [h] ἀπολαύοντας, ὑπερσὼν αἰφνιδίως, πολλὴν αὐτῶν φόνον εἰργάσατο. γυμνοὶ γὰρ ὄντες, καὶ μηδὲν προσδοκῶντες τοιοῦτον, ἀλλὰ πρὸς τὸ [i] πίνειν καὶ εὐωχεῖσθαι τετραμμένοι, πάντες ἦσαν εὐκατέργαστοι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἐπὶ τῆς τραπέζης φονευθέντες, ὑπὸ καταλαμβανόμενοι παρ' αὐτᾶς ἀπῃρῦντο, καὶ παρέσυρεν αὐτῶν τὰ σιτία καὶ τὸ προφθὰν τὸ αἷμα· τοὺς δὲ διὰ συμβόλων ἀλλήλοις τοῖς [k] προπόσεσι διέφθειρεν, οἰνωθέντας δὲ καὶ πρὸς ὕπνον ὑπὸ τῆς ἀκράτου κατενηνεγμένους. ὅσοι δ' ἔφθησαν [l] ἐνδύμενοι τὰς παρασκευὰς ἐξ ἐπιπλοῦ γενέσθαι, τούτους ἤδη ῥᾴδιον εὐχερῶς τοῖς γυμνῶν κατασκευὴν ἀπέσφαξε. διέμειναν δὲ οἱ [m] σὺν τῷ Δαυίδῃ καὶ αὐτοὶ [n] ἀναιροῦντες ἀπὸ πρωΐας ὥρας ἕως ἑσπέρας, ὡς μὴ πλείους τῶν Ἀμαληκιτῶν πλείονας ἢ τετρακοσίους· καὶ [o] οὗτοι δὲ δρομάσι καμήλοις ὑποβάντες διέφυγον. ἀνέσωσε δὲ τἄλλα πάντα ἃ διήρπασαν [p] αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τὰς τε αὐτοῦ γυναῖκας καὶ τὰς τῶν ἑταίρων. ὡς δὲ [q] ἀναστρέφοντες ἦκον ὅθι τὸν τόπον, ἔνθα διακοσίους, μὴ δυναμένους αὐτοῖς ἕπεσθαι, [r] κατελελοίπεσαν ὅθι τῶν σκευῶν· οἱ μὲν τετρακόσιοι τὴν μὲν ἄλλης ὠφελείας τε καὶ λείας οὐκ ἠξίουν [s] αὐτοὺς ἀπομείζειν, ὡς συνακολουθήσαντας, ἀλλὰ μαλακιαθέντας περὶ τὴν δίωξιν, ἀγαπήσειν δὲ [t] σεσωσμένας τὰς γυναῖκας ἀπολαμβάνοντας ἔλεγον. Δαυίδης δὲ πονηρὰν καὶ ἄδικον αὐτῶν ταύτην ἀπέφαινε τὴν γνώμην. [u] εἶναι δὲ ἀξίους, ὧν Θεοῦ παραδόντος αὐτοῖς ἀμύνασθαι μὲν τοὺς πολεμίους, κομίσασθαι δὲ πάντα [x] τὰ αὐτῶν, [x] πᾶσιν ἐξ ἴσου τοῖς στρατευσαμένοις μερίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν· καὶ εἶναι τὸν ὅθι φυλακὴν τῶν σκευῶν μεμψιμοιρῆσαι. καὶ ἐξ ἐκείνου νόμος ἔτι καὶ ἐκράτησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα ταὐτὰ τοῖς μαχομένοις λαμβάνωσιν οἱ τὰ σκεύη φυλάττοντες. γνόμενος δὲ ὁ Σικέλλας Δαυίδης, [y] διέπεμψε πᾶσι τοῖς ὁ τῆ Ἰούδα φυλῇ συνήθεσι καὶ φίλοις ἀπομοίρας τῶν λαφύρων. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν [z] Σικελλῶν πόρθησιν, καὶ Ἀμαληκιτῶν ἀναίρεσιν, ὅπως ἐγένετο.

ζ'. Τῶν

a Ita *Baſ. G.* & *Samb.* Βάθλον *Big.* Βόσορον juxta *Epiphanium*. Manus equidem *Flaviana*, ut ſuſpicor, dederat Βάσορον pro *Beſor* aut *Boſor* fundi Hebraïci. Βάσηλον, ἤτοι Βοσὸρ ἢ Βόσορον λεγόμενον *Vat.* b Περιπεσών *Busb.* & *Hen.* c Αἰγυπτίῳ μὲν, τὸ γένος Αἰθίοπι, ὑπὸ λ. legiſſe videtur *Epiphan.* d Πρῶτον αὐτῷ ποτὸν καὶ τροφὴν παρασκευάσας *Vat.* e Δι' ἀῤῥωστίαν *Big. Vat. Epiphan.* & *Samb.* à manu ſecunda. f Αὐτὸν *Samb.* & *Vat* αὐτῶν *Big.* g Aut ἐπὶ γῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.* h Ita *Samb.* & *Epiphan.* ἀπολαύοντας in *Editis. Aliiſque.* i Πίνειν *Vat.* k Ita cum *Vat. Samb. Big.* & *Epiphan.* σπουδαίοις in *Editis.* l Ἐνδεδυμένοι ἐξ ἐπιπλοῦ τὰ αὐτοῦ *Big Samb.* & *Vat.* m Σὺν αὐτῷ Δ. *Big. Samb.* & *Vat.* n Ἀναιρήσαντες *Vat.* o Οὗτοι *Samb.* & *Vat.* p Ita *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.* q Ἀναστραφέντες *Big.* & *Samb.* r Ita *Samb.* more Attico pro communi κατελελοίπεσαν. in *Editis* præter canonem κατελελοίπησαν. alio tempore κατελιλοίπεσαν *Hen.* & *Busb.* s Αὐτοῖς in quinque *MSS.* t Ἀναστωσμένας *Busb.* & *Hen.* u Illud τὰ ex *MSS.* x Πᾶσιν αὐτοῖς ἐξ ἴσου συστρατευσαμένοις *Big.* & *Samb.* non male. atque mox μεμφόμενος *Hen.* & *Busb.* y Διεπέμψατο *Big. Samb.* & *Vat.* z Σικιλῶν *Baſ.* & *G.* Σικελῶν *Big. Samb.* & *Epiphan.* * *Scil.* torrentis inſtar. Verum vox παρίσουται mihi ſuſpecta eſt. † *In Literis S.* à diluculo uſque ad veſperam. †† Camelis quos appellant dromades, *phraſi divina.*

α Νικῶσι

ζ'. Τῶν δὲ Παλαιστίνων συμβαλόντων, καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, [a] νικῶσι μὲν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν ἐναντίων· Σαοὺλος δὲ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ γενναίως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώμενοι, ὡς οὐ μόνῳ τῷ καλῶς ἀποθανεῖν καὶ γενναίως ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ ἀκινδυνεύσαι τοῖς πολεμίοις τὴν ὅλης αὐτοῖς δόξης ἀποκειμένης, ᾐδεῖν γὰρ τοῦτο ἀσφαλέστερον ὂν, ἐπιστρέψαι πᾶσαν εἰς αὐτοὺς τὴν τῶν ἐχθρῶν φάλαγγα, καὶ περικυκλωθέντες ἀποθνήσκουσι, πολλοὺς τῶν Παλαιστίνων καταβαλόντες. ἦσαν δὲ οἱ Σαοὺλος παῖδες, Ιωνάθης, καὶ [b] Αμινάδαβος, καὶ [c] Μελχισός. τούτων πεσόντων, τρέπεται τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος, καὶ ἀκοσμία καὶ σύγχυσις γίνεται καὶ φόνος ἐπικειμένων τῶν πολεμίων. Σαοὺλος δὲ φεύγει, [d] τὸ καρτερὸν τῆς ἔχων περὶ αὐτόν. καὶ τῶν Παλαιστίνων ἐπιπεμψάντων ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, πάντας μὲν ἀποβάλλει πλεῖστον ὀλίγων· αὐτὸς δὲ λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλὰ τραύματα λαβών, ὡς μηκέτι βαστάζειν μηδ' ἀντέχειν ταῖς πληγαῖς, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν ἠθένει, κελεύει δὲ τὸν ὁπλοφόρον, σπασάμενον τὴν ῥομφαίαν, ταύτῃ [e] αὐτὸν διελάσαι, πρὶν ζῶντα συλλαβεῖν αὐτὸν τοὺς πολεμίους. μὴ τολμῶντος δὲ τοῦ ὁπλοφόρου κτεῖναι τὸν δεσπότην, αὐτὸς τὴν ἰδίαν σπασάμενος [f] μάχαιραν, καὶ στὰς ἐπὶ τὴν ἀκμὴν, ῥίπτει κατ' αὐτῆς αὐτόν· καὶ μὴ δυνάμενος ὥσασθαι, μηδ' ἐπερείσας [g] βιαίως αὐτῷ τὸ σίδηρον, [h] διεκρέφει. καὶ νεανίσκου τινὸς ἑστῶτος, πυθόμενος τίς εἴη, καὶ μαθὼν ὡς Αμαληκίτης ἐστὶ, παρεκάλεσεν ἐπερείσαντα τὴν ῥομφαίαν, ἀφ' οὗ μὴ ταῖς χερσὶν αὐτὸν τοῦτο δύνασθαι ποιῆσαι, παρασχεῖν αὐτῷ τελευτὴν [i] οἵαν αὐτὸς βούλεται. ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ περιελόμενος [k] τὸν περὶ τὸν βραχίονα αὐτοῦ χρυσοῦν καὶ τὸν βασιλικὸν στέφανον, ὡς ποδῶν ἐγένετο. θρασύμενος δ' [l] ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σαοὺλον ἀνῃρημένον ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. [m] διεσώθη δ' ἐκ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως· ἀλλὰ πάντες ἔπεσον περὶ τὸ καλούμενον [n] Γελβοὲ ὄρος. ἀκούσαντες δὲ τῶν Εβραίων οἱ τὴν κοιλάδα [o] πέραν τοῦ Ιορδάνου κατοικοῦντες, καὶ οἱ ἐν τῷ πεδίῳ τὰς πόλεις ἔχοντες, ὅτι Σαοὺλος πέπτωκε καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ τὸ στῖφος ἅπαν πλῆθος ἀπόλωλε· καταλιπόντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, εἰς ὀχυρωτάτας [p] κατέφυγον. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τὰς καταλελειμμένας, ἐρήμους εὑρόντες, κατῴκησαν.

7. Cum autem Palæstini *Hebræis* congrederentur, & acriter *utringue* pugnaretur, superiores quidem fiunt Palæstini, plurimosque ex adversa acie sternunt: Saulus autem Israëlitarum rex ejusque filii egregie pugnantes, summaque cum alacritate, quasi in eo solum, ut pulchre morerentur & intrepide cum hostibus dimicarent, sita esset omnis eorum gloria (nihil enim pluris faciebant) totam hostium phalangem in se convertunt; atque *multitudine* circundati occumbunt, magna Palæstinorum strage edita. Erant autem Sauli filii Jonathas & Aminadabus & Melchisus. Isti cum cecidissent, populus Hebræorum in fugam vertitur; atque magna facta est perturbatio & confusio & cædes, hostibus à tergo instantibus. Saulus autem, valida suorum caterva stipatus, fugit. atque missis à Palæstinis jaculatoribus & sagittariis, maximam quidem eorum partem amittit: ipse vero cum pulchre dimicasset, & multa vulnera accepisset, ut nec amplius pugnare nec plagas ferre potuerit, infirmior quidem erat quam ut seipsum interimeret; armigero vero imperat ut se stricto ense transfigeret, ne vivus in hostium potestatem veniret. Armigero autem non audente dominum *suum* occidere, ipse suo gladio educto, sibique ejus mucrone admoto, in eum se projicit: cumque ensem suum in se impellere non valeret, neque eum sibi impingendo trajicere, sese circumagit. atque juvene quodam propter eum adstante, cum interrogasset quisnam esset, audissetque esse Amalecitam, orabat ut gladio sibi ab eo impacto, id quod suis manibus perficere non potuit, mortem sibi afferret qualem ipse expeteret. Hoc autem exsequutus, detractisque brachio aureis armillis capitique regia corona, in fugam se conjiciebat. Tum armiger, conspecta Sauli nece, semetipsum interemit. atque nemo ex satellitibus regis in tutum evasit, sed omnes in monte Gelboë dicto ceciderunt. Hebræi vero, qui vallem trans Jordanem habitabant, quique urbes in planitie tenebant, cum audissent Saulum ejusque filios cecidisse, & universos qui cum eo erant periisse, relictis urbibus suis in munitissimas se receperunt. At Palæstini in relictis, quas desertas invenerant, sedem ceperunt.

Hebræi, prælio cum Palæstinis conserto, vincuntur; & Sauli filii acie cadunt. 1 Reg. c. 31.

Saulus gladio suo incumbit, juvantesque Amalecita interimitur.

η'. Τῇ δ' ὑπιούσῃ σκυλεύοντες οἱ Παλαιστῖνοι τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς ὑπετυγχάνουσι [q] τοῖς τε Σαοὺλος καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ σώμασι, καὶ σκυλεύσαντες ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς· καὶ τὴν πᾶσαν περιήγγειλαν τὴν χώραν πέμψαντες ὅτι πεπτώκασιν οἱ πολέμιοι. καὶ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθηκαν εἰς τὸ [r] Αστάρτειον [s] ἱερόν· τὰ δὲ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τῆς [t] Βηθσὰν πόλεως, ἣν νῦν Σκυθόπολις καλοῦσι. ἐπεὶ δὲ ἤκουσαν οἱ ἐν [u] Ιαβιασῷ πόλει τὰ

Sauli filiorumque arma in templo Astartes consecrata, & corpora illorum in cruces subiata. 1 Reg. c. 31.

8. Postridie, cum Palæstini hostes prælio occisos spoliarent, *forte* inciderunt in Sauli filiorumque ejus corpora, exutisque capita illorum abscisserunt: atque nunciis per totam suam regionem missis divulgarunt, hostes *acie* cecidisse. Et quidem armaturam illorum in fano Astartes consecrarunt: corpora vero *in cruces sustulerunt ad muros urbis Bethsanæ, quæ etiamnum Scythopolis appellatur. Postquam vero Jabissi, regionis Galaditidis urbis,

a Ita ex *MSS.* μὲν deest in *Editis*. *b* Αμιναταῶ *Big.* Αἰναταῶ *Samb.* malim quidem Ἀσιναδαῶ cum *Masoretis, Hieronymo*, & Editione *Complutina Bibliorum* Græcorum. *c* Est qui malit Μελχισῆς. In *Cod. Vat.* Ιωναθης καὶ Ιοναδαμος καὶ Μελχισὲς καὶ Αμιναδαῶ. *d* Illud τὸ ex *MSS.* *e* Αὐτῷ *Vat.* *f* Vocem μάχαιραν nobis suppeditarunt *Big. Samb.* & *Vat.* *g* Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἀφώκλεν. *h* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἐπιστρέφεται. *i* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* οἵαν in *Editis.* *k* Ita in *MSS.* in *Editis* τὸν deest. *l* Articuli ὁ & τὸν ex *MSS.* *m* Διεσώθη δ' ἐκ τ. σ. τ. β. ἐκ τῶν *Big.* & *Samb.* *n* Ita *Big.* & *Samb.* Γιλβοὲ in *Editis*, *Aliisque*. *o* Vide *J. Clericum* ad 1 Sam. c. XXXI. p. 278. *p* Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἐφυγον. *q* Illud τοῖς ex *Big.* & *Samb.* *r* De *Astarte* vide *Theodoret.* Tom. 1. p. 324. & 353. ut & *Seldenum* de *Diis Syris*. *s* Ἱερὸν abest *Big. Samb.* & *Vat.* *t* Βηθσιὼν *Big. Samb.* & *Vat.* Vide *Stephanum Byzant.* voce Σκυθόπολις, *Cedrenum*, p. 135. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 316. *u* Ita cum *Big.* Ιαβιεσῶ *Samb.* Ιαβιοσῶ *Bas.* & *G.* Ιαβεῖ *Hen.* & *Busb.* Ιαβεὶ *Zonaras* & LXXII. οἱ ἐν τῇ Ιαβεῖ, ἥτις Ιαβιοσῶ *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 198. v. 10. * Crucibus affixerunt circa mœnia urbis &c. *Gelen.* Corpora suspenderunt

urbis, incolæ acceperant, truncata esse Sauli ac filiorum ejus cadavera, indignum rati ut insepulta esse paterentur, fortissimi quique & audacissimi egressi (viros enim corpore robustos animoque feroces alit hæc urbs) totaque nocte continuato itinere, Bethsanam venerunt, atque ad hostium muros accedentes, ablatisque Sauli ejusque filiorum corporibus, ea Jabissum deportarunt, cum hostes neque eos prohibere potuissent, neque ausi essent propter *ipsorum* virtutem. Jabisseni autem universi cum ploratu corpora eorum sepelierunt in pulcherrimo regionis loco, *quem Aruram appellant. atque per septem dies cum uxoribus liberisque eos deflebant, pectora tundentes ac lugentes regem ejusque filios, ita ut neque potum degustarent neque cibum.

Jabisseni Saulo ejusque filiis parentant. 1 *Reg.* c. 31.

9. Hunc Saulus finem habuit, juxta Samuelis vaticinium, quoniam Dei de Amalecitis non obtemperaverit mandatis; & quod totam Achimelechi cognationem sustulerit, ipsumque Achimelechum, & urbem pontificum. Regnavit autem vivente Samuelo annis octodecim, post mortem vero ejus annis duobus & viginti. Et quidem Saulus hoc modo è vita excessit.

[a] Γαλαδίτιδος κατοικοῦντες, ὅτι λελώβηται τὸν Σαοῦλον νεκρὸν καὶ τοὺς τῶν παίδων αὐτοῦ, δεινὸν ἡγησάμενοι τοῦτ' εἶναι ἀταφεύτους, ἐξελθόντες οἱ ἀνδρειότατοι καὶ τόλμῃ διαφέροντες· ἡ δὲ πόλις αὕτη καὶ σώμασιν ἀλκίμους ἃ ψυχαῖς φέρει· ἃ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὁδεύσαντες, ἦλθον εἰς τὴν Βηθσάν, καὶ προσελθόντες τῷ τείχει τῶν πολεμίων, καὶ καθελόντες [b] τὸ σῶμα Σαοῦλον καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, κομίζουσιν εἰς [c] Ἰαβισσόν, μηδὲ τῶν πολεμίων αὐτοὺς [d] κωλύσαι δυνηθέντων, ἢ τολμησάντων διὰ τὴν ἀνδρείαν. οἱ δὲ [e] Ἰαβισσηνοὶ, παντὶ μὲν κλαύσαντες, θάπτουσι τὰ σώματα ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς χώρας τόπῳ, [f] Ἀρούρης λεγομένῳ. καὶ πένθος [g] ἐπ' ἡμέρας ἑπτὰ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐπ' αὐτοῖς [h] ἦγαγον, κοπτόμενοι καὶ θρηνοῦντες τὸν βασιλέα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, μήτε ποτοῦ μήτε τροφῆς γευσάμενοι.

9. Τοῦτο Σαοῦλος τὸ τέλος ἔσχε προφητεύσαντος Σαμοήλου, διὰ ὃ παρακοῦσαι τοῦ Θεοῦ τῶν ἐπ' Ἀμαληκίταις ἐντολῶν· καὶ ὅτι τὸν [i] Ἀχιμελέχου τοῦ ἀρχιερέως γενεὰν, καὶ Ἀχιμέλεχον αὐτὸν, καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων πόλιν ἀνεῖλεν. ἐβασίλευσε δὲ, Σαμοήλου ζῶντος, ἔτη ὀκτὼ πρὸς τοῖς δέκα· τελευτήσαντος δὲ, [k] δύο καὶ εἴκοσι. καὶ Σαοῦλος μὲν [l] ὕπως κατέστρεψε τὸν βίον.

Finis Libri sexti.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἕκτου.

derunt super murum &c. *Epiphan.* Τὰ σώματα ἀνεκρέμασαν παρὰ τὸ τεῖχος Μεθραὴμ &c. *Zonaras.* *a* Γαλαδίτιδος *Vat. Hen.* & *Busb.* prout in *Var. Lect.* ad p. 198. v. 10. *b* Τὰ σώματα Σαοῦλος ἐκ τοῦ *Hen.* & *Busb.* τὸ σῶμα Σαοῦλος ἐκ τοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* *c* Ita *Vat.* ut & paulo supra. Ἰαβισσὸν *Basil.* & *G.* Ἰαβισσὸν *Big.* Ἰαβησσὸν *Samb.* Ἰαβησσὸν *Hen.* & *Busb.* *d* Κωλ. τολμ. διὰ *Vat.* *e* Sic cum *Cod. Vat.* Ἰαβησσηνοὶ *Basil. G.* & *Big.* Ἰαβεσσηνοὶ *Samb.* *f* Haëfel interpretantur LXXII. *Judæi* & *Flavius* noster ἄρουρα, *nemus* alii. Vide pag. 259. *g* Ἐφ' ἡμέρας *Gen.* *h* Ita *Big.* & *Samb.* ritu Attico. in *reliquis* ἦγον. *i* Ita *Basil. G.* & *Samb.* κατὰ τὸ Ἐφραϊκόν. Sed Ἀβιμελέχου & mox Ἀβιμέλεχον *Big. Gall. Vat. Hen.* & *Busb.* cum *Interpretibus* LXXII. *k* Sic *Basil. G.* & libri omnes *Græci* quos vidimus. δύο absque ἔτεσι *Epiphanii* Codices. & quidem recte, & juxta periochen chronicam hujus libri. *Petrus* itaque *Comestor* ex versione *Epiphaniana* hæc nobis reliquit: *Et regnavit Saul, vivente Samuele* XVIII. *annis, & eo mortuo duobus annis. Hos annos sacra tamen scriptura non adnotavit.* Verum *Joannes Zonaras* vulgata *Josephi* exemplaria secutus est. Ait enim, ἐβασίλευσε ὁ Σαοὺλ, ζῶντος ἐν τῷ Σαμοὴλ, ὀκτωκαίδεκα ἔτη· μετὰ δὲ τὸν θάνατον, δύο καὶ εἴκοσι. *Flavium* autem scripsisse arbitror ἔτη δύο, aut ἔτη δύο, ὁμοῦ ὁ ἔτη εἴκοσι. Quinetiam numerum XX. annorum Saulo regnanti imputant *Clemens* & *Eutychius* Alexandrini, sectatores, quod video, *Josephi.* Videsis *Is. Vossii* Chronologiam Sacr. cap. VI. p. 119. *Rainoldum* de *Libris Apocryphis*, vol I. p. 1076. & *Gatakerum* in *Adv. Miscell.* p. 77. *l* Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ὕστ. * Ita juxta interpretes LXXII. Vide *Annot.* ad p. 259. v. 25.

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEPTIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Δαυΐδης μὲν τῆς μιᾶς Φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι πόλει, τὰ δ' ἄλλα πλήθυς ὁ Σαύλου παῖς.

1. *Ut Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius.*

β'. Οτι, [b]τότε φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυΐδης παρέλαβεν.

2. *Quod, illo amicorum insidiis occiso, Davides in universos imperium obtinuit.*

γ'. Ως πολιορκήσας Ιεροσόλυμα Δαυΐδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνοίκησε δ' εἰς αὐτὴν Ιουδαίους.

3. *Ut Davides obsessis Hierosolymis, captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.*

δ'. Οτι Δαυΐδης στρατεύσαντας ἐπ' αὐτὸν [c]Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις ἐνίκησεν.

4. *Quod Davides à Palæstinis bello impetitus apud Hierosolyma victoriam obtinuit.*

ε'. [d]Η γενομένη πρὸς Εἴραμον τὸν Τυρίων βασιλέα καὶ Δαυΐδην φιλία.

5. *Amicitiæ fœdus inter Hiramum Tyriorum regem & Davidem.*

ς'. Ως τοῖς πέλας ἔθνεσι στρατεύσας Δαυΐδης καὶ χειρωσάμενος, φόρον ἐπέταξεν αὐτοῖς τελεῖν.

6. *Ut Davides, cum in gentes finitimas expeditionem fecisset easque subegisset, tributum illis imperavit.*

ζ'. Η γενομένη πρὸς Δαμασκηνοὺς Δαυΐδου μάχη, καὶ νίκη.

7. *Davides cum Damascenis acie dimicat, victoriamque reportat.*

η'. Πῶς ὑπὸ τοῦ Μεσοποταμίους στρατεύσας ἐκρατήσεν αὐτῶν.

8. *Quomodo Mesopotamios, bello eis illato, devicit.*

θ'. Οτι, τῶν περὶ τὴν οἰκίαν αὐτῷ στασιασάντων, ὑπὸ [e]τοῦ παιδὸς ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς [f]εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου.

9. *Quod, mota ab ipsius domesticis seditione, à filio ex imperio abactus erat in regionem Transjordanianam.*

ι'. Ως στρατεύσας [g]Αβεσάλωμος ὑπὸ τὸν πατέρα Δαυΐδην, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ.

10. *Ut Abesalomus, cum bellum patri Davidi intulisset, cum exercitu suo periit.*

ια'. Πῶς [h]εἰς τὴν βασιλείαν πάλιν [i]ἀνῆλθε, καὶ ἔζησεν εὐδαιμόνως.

11. *Quomodo [Davides] regnum recuperavit, & feliciter vixit.*

ιβ'. Ως ἔτι περιὼν Σολομῶνα τὸν υἱὸν ἀπέδειξε βασιλέα.

12. *Ut, dum in vivis esset, Solomonem filium suum imperare voluit.*

ιγ'. Τελευτὴ Δαυΐδου, [k]καταλιπόντος τῷ παιδὶ πολλὴν ὕλην ἀργυρίου τε καὶ χρυσοῦ καὶ [l]λιθίας εἰς τὸν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

13. *Davides diem obit, argenti magna vi auri que & lapidum pretiosorum filio suo relicta.*

a *Al.* Εν τῇ ἑβδόμῃ. b Ιεβόδε pro τότε reposuerunt *Genevenses*, & mox *Summario* IV. Δαυΐδης ante στρατεύσαντας. c Δὶς Παλαιστίνους *Samb.* d Hoc summarium inserui è *Cod. Samb.* e Articulum nobis suppeditavit *Samb.* f Illa εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου omiserunt *Genevenses.* g Αβεσάλωμος *Samb.* h Perspicuitatis gratiâ Δαυΐδης hîc inserunt *Genevenses.* i Κατῆλθε *Samb.* k Ita *Samb.* καὶ ὧν τῷ παιδὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ καταλείπων *Gen.* l Videsis *Du Fresne* in *Glossario Gr.* voce λιθία.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEPTIMUS.

Qui continet tempus annorum quadraginta.

CAP. I.

Ut Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius: utque bello civili conflato moriuntur Asaëlus & Abenerus.

Davidi nunciatur Sauli mors. 2 Reg. c. 1.

CONTIGIT autem ut eo die hæc pugna committeretur, quo Davides de Amalecitis victor Sicellam est reversus. Cum vero jam biduum fuisset Sicellæ, die tertio advenit *quidam*, è pugna cum Palæstinis elapsus, qui Saulum interfecerat, laceratis vestibus & capite pulvere conspersо. Isque, Davide adorato, ab eo interrogatus, undenam ita veniret, ab Israëlitarum pugna *cum Palæstinis* dicebat. ejus autem exitum tristem fuisse indicabat, multis quidem Hebræorum myriadibus cæsis, insuper vero rege ipsorum Saulo cum filiis ejus interempto. Atque hæc se *pro certis* nunciare ajebat, ut qui cum Hebræis esset fusis fugatisque, regique dilapso adesset; quem, cum foret ut ab hostibus caperetur, & ipse ab eo rogatus occidisse fatebatur. nam cum ille in gladium incubuisset, ex vulneribus repetitis infirmior factus est quam ut se conficeret. Quin & cædis ipsius signa *haud dubia* ostendebat, armillas regis aureas & coronam, quas Saulo mortuo detraxerat ut *eas* illi afferret. At Davides, cum non jam esset cur ei diffideret, post manifesta mortis Sauli indicia in conspectum ipsius adducta, vestimenta quidem discidit, cum amicis vero lugens ploransque totam diem exegit. Luctum vero ei aliquanto acerbiorem fecit Jonathas Sauli filius, qui & amicus ei fidissimus & salutis ipsi auctor fue-

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Δαυίδης μὲν τ̃ μιᾶς Φυλ̃ς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρ̃νι, τ̃ δὲ ἄλλα πλήθους ὁ Σαοὺλ πα̃ς· κ̀ ὡς πολέμου ἐμφυλίου γενομένου πλείστων Ἀσαήλος κ̀ Ἀβέννηρ.

ΣΥΝΕΒΗ δὲ ταύτ̃ γενέσθ̃ τ̃ μάχην, κα θ' ἣν ἡμέραν κ̀ Δαυίδης, τὰς Ἀμαληκίτας νικήσας, εἰς [b] Σίκελλαν ὑπέστρεψεν. ἤδη δ' αὐτ̃ δύο ἡμέρας ἔχοντος ἐν τ̃ Σικέλλᾳ, τ̃ τρίτ̃ παραγίνεταί τις ἀφικόμενος ἐκ τ̃ μάχης τ̃ πρ̀ς Παλαιστίνους ὁ τ̀ Σαοὺλον ἀνελών· τήν τε ἐσθ̃τα περιερρηγμένος, κ̀ τ̀ κεφαλὴν τέφρᾳ πεπαλαμένος. κ̀ προσκυνήσας αὐτὸν, πυνθανομένῳ, πόθεν ἥκοι [c] τοιοῦτος, ἀπο τ̃ τ̃ Ἰσραηλιτ̃ν μάχης ἔλεγε. γενέσθ̃ δ' ἀτυχὲς αὐτ̃ς τὸ τέλος ἐδήλου· πολλῶν μὲ ἀναιρεθέντων τοῖς Ἑβραίοις μυριάδων, πεσόντος δὲ κ̀ τ̃ βασιλέως αὐτ̃ν Σαούλου μ̃ τ̃ τέκνων. ταῦτα δὲ σημήνειν ἔφασκεν αὐτὸς πυθόμενος τ̃ τροπ̃ τ̃ Ἑβραίων κ̀ τ̃ βασιλέως πεφευγότος παρ' [e] οὗ κ̀ κτεῖναι, μέλλοντα ὑπὸ τ̃ πολεμίων λαμβάνεσθ̃, πρυσθεὶς αὐτὸς ὡμολόγει. τ̃ ῥομφαίᾳ δ' αὐτὸν ὀπτεύοντα, διὰ τ̀ τ̃ τραυμ̃τος ἀσθένειαν αὐτὸν ἀθενήσαι κατεργάσασθ̃. [f] κ̀ σύμβολα δ' αὐτ̃ς τ̃ ἀναιρέσεως ἐπεδείκνυε, τόν τε [g] περὶ τοῖς βραχίοσι χρυσοῦν τ̃ βασιλέως κ̀ τ̀ στέφανον, ἃ περιδύσας τ̀ Σαοὺλ νεκρὸν κομίσειεν αὐτῷ. Δαυίδης δὲ, μηκέτ' ἀπιστ̃ν ἔχων, ἀλλ' ἐναργ̃ τεκμήρια τ̃ Σαοὺλ θανάτου βλέπων, καταῤῥηγνύ μ̀ τ̀ ἐσθ̃τα· κλαίων δὲ κ̀ ὀδυρόμενος μ̃ τ̃ ἑταίρων [h] ὅλην διεκαρτέρησε τ̀ ἡμέραν. [i] ἐποίει δ' αὐτῷ [k] τ̀ λύπην χαλεπωτέραν κ̀ ὁ Σαοὺλ πα̃ς Ἰωνάθης, πιστότατός τε ὢν φίλος αὐτῷ, κ̀ σωτηρίας αἴτιος γεγενημένος.

a E *Big. Samb. Voss.* & *Epiphan.* *b* Σικιλὰν *Samb.* & *Epiphan.* & mox Σικιλᾷ. verum Σικέλλων & Σικέλλα habent *Busb.* & *Hen.* Videsis *Annott.* ad p. 269. v. 8. *c* Αὐτ̃ *Vat.* *d* Ita *Big.* & *Samb.* ἦκεν *Vat.* ἦκε *Bas.* & *G.* *e* Καὶ abest *Big.* & *Samb.* *f* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ἐκ σύμβολα τ̃ ἀν. *Bas. G. Allique.* *g* Περὶ τὰς βραχίονας *Vat.* ut περὶ τ̀ βραχίονα. p. 275. v. 29. *h* Vox ὅλην ex *MSS.* *i* Sic in *MSS.* ποιεῖ in *Editis.* *k* Iterum cum *MSS.* male in *Editis* τὴν λυπὴν τὴν χαλεπωτέραν.

μενος. τοσαύτῳ δ' ἐπεδείξατο τῷ ἀρετῷ καὶ τῷ περὶ Σάουλον εὐνοίαν, ὡς μὴ μόνον ὅτι πεθνηκότι χαλεπῶς ἐνεγκεῖν, πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ κινδυνεύσας ἀφαιρεθῆναι τὸν βίον· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποκτείναντα κολάσαι. φήσας γὰρ περὶ αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς [a] αὐτὸν γένοιτο κατήγορος ἀνελὼν τὸν βασιλέα, καὶ μαθὼν ὡς εἴη παιδὸς Αμαληκίτου γένος, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπολέσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ θρήνους καὶ ἐπιταφίους ἐπαίνους Σαούλου καὶ Ιωνάθου· ὅσοι καὶ μέχρις ἐμοῦ διαμένουσιν.

Fuerat. Tam illuſtris autem ejus erat virtus, tantaque benevolentia Saulum proſequutus eſt, ut non ſolum ægerrime tulerit ejus interitum, ſæpius licet ab eo in vitæ diſcrimen adductus; ſed & occiſorem illius ſupplicio affecerit. nam cum ei dixiſſet, quod ipſe ſui accuſator exſtiterit, qui regem interfecerat; didiciſſetque oriundum eſſe patre genere Amalecita, eum interimi præcepit. Præterea autem nænias compoſuit & laudationes funebres in gratiam Sauli & Jonathæ, quæ etiamnum manent. *Davides, mira pietate, Saulum luget. 1 Reg. c. 1.*

β'. [b] Ἐπεὶ δὲ τούτοις ἐξετίμησε τὸν βασιλέα, παυσάμενος [c] τοῦ πένθους, ἤρετο τὸν Θεὸν διὰ τοῦ προφήτου, τίνα δίδωσιν αὐτῷ κατοικῆσαι πόλιν τῆς Ιούδα καλυμένης φυλῆς. φήσαντος δ' αὐτοῦ δοθήναι [d] Χέβρωνα, καταλιπὼν [e] Σίκελλαν, εἰς ἐκείνην παρεγένετο, τάς τε γυναῖκας [f] εἰσαγόμενος τὰς αὐτοῦ, δύο δὲ ἦσαν, καὶ τοὺς ὁπλίτας σὺν αὐτῷ. συνελθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ἅπας ὁ τῆς φυλῆς τοῦ προειρημένης λαός, ἀποδείκνυσιν αὐτὸν βασιλέα. ἀκούσας δ' ὅτι τὸν Σάουλον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ θάψειαν οἱ ὑπὸ [g] Ιαβίσῳ τῷ [h] Γαλαδίτιδος κατοικοῦντες, ἔπεμψε πρὸς αὐτούς, ἐπαινῶν καὶ ἀποδεχόμενος αὐτῶν τὸ ἔργον, καὶ χάριτας ἀποδώσειν ἀντὶ τοῦ πρὸς τοὺς τεθνηκότας [i] σπουδῆς ὑποσχόμενος· ἅμα δὲ καὶ δηλῶν, ὡς ἡ Ιούδα φυλὴ [k] κεχειροτόνηκεν αὐτὸν βασιλέα. *Davides in Chebrone habitat. 2 Reg. c. 2.*

γ'. Ὁ δὲ τοῦ Σαούλου [l] ἀρχιστράτηγος Ἀβένηρος, Νήρου δὲ παῖς, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἀγαθὸς τὴν φύσιν, ὡς ἔγνω πεσόντα τὸν βασιλέα καὶ τὸν Ιωνάθην, καὶ τοὺς δύο τοὺς ἄλλους αὐτοῦ παῖδας, [m] ἐπελθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ τὸν λοιπὸν ὄμιλον ἁρπάσας υἱὸν αὐτοῦ, Ἰέβοαθος δ' ἐκαλεῖτο, διαβιβάζει πρὸς τοὺς πέραν τοῦ Ιορδάνου· καὶ παντὸς ἀποδείκνυσι τοῦ πλήθους βασιλέα, πάρεξ τῆς Ιούδα φυλῆς. βασίλειον δ' ἐποίησεν αὐτῷ [n] γλῶ, τὴν μὲν τοπικὸν γλῶτταν [o] Μάναλιν, τὴν δὲ τὴν Ελλήνων παρεμβολὰς λεγομένην. ὥρμησε δ' ἐκεῖθεν Ἀβένηρος [p] μετὰ στρατιᾶς ὁπλέκτου, συμβαλὼν τοῖς ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς προσμένοις, [q] ὀργισθεὶς ὅτι ἐβασίλευσεν Δαυίδου. [r] ἀπήντησε δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου Ιώαβος, ὁ Σαρουίας μὲν παῖς, πατρὸς δὲ [s] Σουεί, ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς Δαυίδου γεγονὼς, ἀρχιστράτηγος ὢν αὐτοῦ, μετὰ καὶ τῶν ἀδελφῶν [u] Ἀβεσσαίου καὶ [x] Ασαήλου, καὶ πάντων τῶν Δαυίδου ὁπλιτῶν. καὶ προσιτὼν ὅτι πηγὴν χρηνίδος οὐ [y] Γαβαῷ πόλει, προσπάσεται πρὸς μάχην. τοῦ δ' Ἀβενήρου φήσαντος πρὸς αὐτὸν, μαθεῖν βούλεσθαι πότερον αὐτῶν ἀνδρειοτέρους στρατιώτας [z] ἔχῃ, συμπίπτει παρ' ἀμφοτέρων δυοκαίδεκα μαχησομένους συμβαλεῖν. προσελθόντες τοίνυν εἰς τὸ μεταξὺ inter

Tam illuſtris autem ejus erat virtus, tantaque benevolentia Saulum proſequutus eſt, ut non ſolum ægerrime tulerit ejus interitum, ſæpius licet ab eo in vitæ diſcrimen adductus; ſed & occiſorem illius ſupplicio affecerit. nam cum ei dixiſſet, quod ipſe ſui accuſator exſtiterit, qui regem interfecerat; didiciſſetque oriundum eſſe patre genere Amalecita, eum interimi præcepit. Præterea autem nænias compoſuit & laudationes funebres in gratiam Sauli & Jonathæ, quæ etiamnum manent. *Davides, mira pietate, Saulum luget. 1 Reg. c. 1.*

2. Poſtquam vero regi hæc juſta perſolviſſet, luctu finito, Deum per prophetam conſuluit, quamnam ex urbibus, tribûs quæ Judæ dicitur, ad habitandam ſibi daret. cumque reſpondiſſet, illi ſe dare Chebronem, relicta Sicella in eam concedit, uxores ſuas ſecum adducens (duæ enim erant) ſuorumque militum cohortem. Ad eum autem populus tribus prædictæ omnis profectus ipſum regem creant. Cum vero audiſſet, quod Jabiſi, regionis Galaditidis urbis, incolæ Saulum ejuſque filios ſepeliviſſent, miſit ad eos, qui facinus eorum *præclarum* laudarent & approbarent, quique ſe illis gratias pro ipſorum in defunctos ſtudio relaturum eſſe pollicerentur; prætereaque illi nunciarent, Judæ tribum regem ſe conſtituiſſe. *Davides in Chebrone habitat. 2 Reg. c. 2.* *Jabiſæenis ob Saulum ejuſque filios ſepultos gratias agit. 2 Reg. c. 2.*

3. Cæterum Abenerus, imperator quidem exercitus Sauli, Neri vero filius, vir impiger, naturaque benignus, quam primum novit cecidiſſe regem una cum Jonatha & duobus aliis ejus filiis, reditu in caſtra accelerato, filioque ejus ſuperſtite abrepto, nomine quidem * Jeboſtho, cum eo trajicit ad populum ex altera Jordanis ripa, & in univerſos Iſraëlitas, exceptâ tribu Judæ, regem eum conſtituit. Regiam autem ei elegit ad locum, lingua quidem vernacula Manalin appellatum, Græca vero Caſtra. Cæterum Abenerus inde cum electiſſimis exercitûs viris properavit, volens ante omnia prælio cum tribu Judæ congredi, ex indignatione quod Davidem regem creaviſſent. Joabus autem, matre quidem Saruiæ filius, patre vero Suri, Davidis autem ex ſorore nepos, exercitus ipſius dux, ei occurrit, etiam cum Abeſſæo & Aſaële fratribus ſuis, & univerſo Davidis exercitu. Et cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidiſſet, aciem ad prælium explicat. Cum autem Abenerus ei dixiſſet, velle ſe reſciſcere utri illorum præſtantiores eſſent milites, convenit inter eos, ut duodeni utrinque pugnam committerent. Progreſſi igitur in medium inter *Abenerus Jeboſthum regem creat. 2 Reg. c. 2.*

[a] Αὐτῷ carent *Big. Samb. & Vat.* [b] Επὶ δὲ τούτοις *Samb.* [c] Hîc ὃ ante τοῦ πένθους delevimus auctoritate *Codd. MSS.* [d] *Al.* Χεβρῶνα. [e] Επαγόμενος *Big. Samb. & Vat.* [f] Τὰς σὺν αὐτῷ *Vat.* [g] Ita cum *Vat.* in *Editis* Ιαβείῳ, in pleriſque *MSS.* Ιαβεσσῷ aut Ιαβεσσῷ. Vide p. 198. & 234. [h] Γαλααδίτιδος *Big. Samb. & Vat.* nec aliter in quibuſdam *Epiphanii* exemplaribus. [i] Τιμῆς & σπουδῆς *Vat.* [k] Ita cum *MSS.* in *Editis* κεχειροτόνηται, è dialecto. & paulo ante ὅτι pro ὡς in *Hen. Busb. Samb. & Epiphan.* [l] Ἀβίννηρος ubique *Hen. Busb. Samb. Big. & Vat.* Ἀβεννὴρ *Zonaras* è *Bibliis S.* [m] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio.* ἐπιὼν in *Editis*, *Aliiſque.* ἐπελθὼν *Samb.* manu ſequiori. [n] Τὸν *Big. Vat. & Samb.* contra *Editos* & tres *MSS.* & mox τῷ ante ἐπιχώριον abeſt *Vat.* [o] Μανάιμ vel Μανάϊν reſcribendum cenſet *Bochartus* de *Colon. Phœn.* l. 1. c. 28. p. 591. [p] Ita *MSS.* μετὰ τῆς στρατιᾶς in *Editis.* [q] Ὠργισε (ὠργισθὲ *Vat.*) τῷ αὐτοῖς βασιλέα τοῦ Δαυίδου κεχειροτονῆσθαι *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* δι' ὀργῆς ἐποιεῖτο τῷ Ιούδα φυλὴν, ὡς βασιλεύσουσι τοῦ Δαυίδ *Zonar.* [r] Ita cum *Epiphanio.* parvo cum diſcrimine ἀπήντησε δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου Σαρουίας *Big. Samb. & Vat.* Verum in *Editis* illa πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου deſiderantur. [s] Συείν in *Iiſdem MSS.* Σαρὲ aut Σαρεὶ *Epiph.* [t] Ex ἧς τῆς ἀδελφῆς τοῦ εἰσιν (τοῦ εἰσὶν *Big.*) γεγονὼς αὐτῷ Ιούδου ἀρχιστρ. *Big. Samb. & Vat.* [u] Ita cum *Hen. Busb. Big. Samb. & Epiph.* Ἀβισσαίου *Vat.* Ἀβισσαΐου *Baſ. & G.* Ἀβισσὶ *Zonar.* In margine quidem *Cod. Samb.* non nemo adnotavit, Ιωὰβ καὶ Ἀβισσὶ καὶ Ασαὴλ ἀπῆλθον ἤτουν τοῦ Δαυὶδ εἰς τὸν ἀδελφῆς αὐτῶν Σαρουίας, plane ex 1 *Paralip.* 2. 16. [x] Ασαὴλου *Vat.* [y] Ita *Samb.* Γαβαὼν *Baſ. G. Vat. Aliique.* Γαβαὰ aut Γαβαὰς *Epiphan.* Γαβαὼν in *Codice S.* [z] Ἔχει *Big. & Samb.* * *Iſboſthus* juxta *Hebr.* & in *Paralipomenis* ſacris *Iſbaalus* aut *Eſbaalus.* At *Flavius* aut *Librarii*, E poſita loco Σ ſibilantis literæ, Ισθὼθ pingere maluerunt.

Davidici & Jeboſthani alteri ab alteris interfecti. 2 Reg. c. 2.

ter acies, qui in certamen ab utriſque ducibus electi erant, cum haſtas in ſe mutuo jeciſſent, ſtringunt gladios, prehenſiſque capitibus alteri alteros tenentes, latera & ilia ſibi invicem gladiis confoderunt, uſque dum omnes quaſi ex pacto occumberent. Cum vero illi ceciderunt, cæteri ex utroque exercitu conflixerunt; & poſtquam ſummis viribus dimicatum eſſet, Abeneri milites ſuccubuerunt. Verſos deinde in fugam Joabus non deſtitit perſequi. Sed & ipſe inſtabat, hortatus ſuos ut è veſtigio inſequerentur, & nequaquam occidendo fatiſcerent; fratres etiam ſui acriter pugnarunt, præcipueque natu minimus Aſaëlus præ reliquis maxime conſpicuus: (ex pedum etiam velocitate gloriam adeptus erat; nam non homines ſolum celeritate ſuperabat, ſed & equum cum eo contendentem curſu prævertiſſe dicitur) qui tum Abenerum totis viribus

Aſaëlus Abenerum perſequitur. 2 Reg. c. 2.

rectaque inſequebatur, in neutram partem deflexus. Cum autem Abenerus reſpexiſſet, & impetum ejus eludere tentaſſet: & nunc quidem monuiſſet,ut,ab eo perſequendo deſiſtens, alicui militum ſuorum arma auferret, nunc vero, ubi ei hæc non perſuaſerat, precibus obſecraſſet,ut ſe reprimeret & perſequi deſineret, ne *fratris ejus in conſpectum veniendi libertatem amitteret: atque ille his verbis nihil moveretur, ſed inſequi perſiſteret, *Abenerus* dum fugientis more haſtam teneret, à tergo opportune ictu illato, ſtatim eum confecit. Qui vero

Abenerus Aſaëlum occidit.

cum eo Abenerum inſectabantur, poſtquam in locum venerant, ubi forte Aſaëlus jaceret, mortuum circumſtantes non amplius hoſtes perſequebantur. Joabus autem & frater ejus Abeſſæus, cadaver curſu prætervecti, majorique ſtudio ex ira ob *fratrem* occiſum in Abenerum incitati, mira cum pernicitate ac alacritate uſque ad locum quendam, Ammatam nomine, Abenerum perſequuti ſunt, cum jam ſol occideret. At colle quodam aſcenſo, in eodem loco cum tribu Benjamitide conſtitit *Joabus*, & illos conſpiciebat & Abenerum. Hic vero cum vocem ſuſtuliſſet & dixiſſet, non oportere inter populares contentionem & pugnam conciere; in culpa enim fuiſſe fratrem ejus Aſaëlum, cui, ipſo *illum* obſecrante, non perſuaſum erat ut ab inſequendo ceſſaret, proptereaque percuſſus occubuit: Joabus ei aſſenſus, ſeque hiſce verbis *bene* admonitum eſſe ratus, ſigno tuba dato ſuos revocat,

Joabus receptui canit. 2 Reg. c. 2.

& ne ulterius perſequerentur cohibebat. Et hic quidem in eo loco caſtris poſitis pernoctat: Abenerus vero tota nocte itinere continuato, Jordaneque fluvio trajecto, in † caſtra pervenit ad Ieboſthum Sauli filium. Die autem ſequenti Joabus, recenſitis *cæſorum* cadaveribus, omnes ſepulturæ mandavit. Ceciderunt autem ex Abeneri quidem exercitu circiter trecenti & ſexaginta; è Davidicis vero undeviginti, præter Aſaëlum. cujus corpus cum Joa-

[a] τῆς παρατάξεως οἱ τρεῖς τὴ μάχην ὑφ' ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐξελεγμένοι, καὶ τὰς αἰχμὰς ἐπ' ἀλλήλους ἀφέντες, αὖθις τὰς [b] μαχαίρας, καὶ τῶν κεφαλῶν ἐκλαμβανόμενοι, κατέχοντες αὐτοὺς, ἔπαιον [c] εἰς τὰς πλευρὰς καὶ τὰς λαγόνας ἀλλήλους ταῖς ῥομφαίαις, ἕως οὗ πάντες ὥσπερ ἐκ συνθήματος ἀπώλοντο. πεσόντων δὲ τούτων, συνέρρηξε καὶ ἡ λοιπὴ στρατιά· καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, ἡττήθησαν οἱ ὑπ' Ἀβενήρου. καὶ τραπέντας οὐκ ἀνίει [d] διώκων ὁ Ἰώαβος. ἀλλ' αὐτός τε ἐπέκειτο θρασυκελεύθμους τοὺς ὁπλίτας ἐκποδὼν ἔπεμψε, καὶ μὴ κάμνειν ἀναρῥήνας. [e] οἵ τε ἀδελφοὶ θερμῶς ἠγωνίσαντο, καὶ ὁ διαφανέστερος τῶν ἄλλων μάλιστα ὁ νεώτερος Ἀσάηλος· ὅτι τε ποδῶν ὠκύτητι κλέος εἶχεν, οὐ γὰρ ἀνθρώπους εἶχε μόνους, ἀλλὰ [f] καὶ ἵππον καταιζάντα εἰς ἄμιλλαν λέγουσι θρασυναμεῖν· ὃς καὶ τὸν Ἀβένηρον ἐδίωκεν ἐκ τοῦ ῥύμης καὶ οὐκ ἐπ' ὀρθὸν φορᾶς εἰς θάτερον [h] ἐγκλινθεὶς τὸ μέρος. ὑπιστραφέντος δὲ τοῦ Ἀβενήρου, καὶ καταθαρσήσαντος τὴ ὁρμὴ αὐτοῦ πεφευγέναι, καὶ ποτὲ μὲν εἰπόντος, εἰ τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν [i] ἀφέμενος τὴ διώξεως [k] ἀφελεῖσθαι τὴν πανοπλίαν, πάλιν δ', ὡς οὐκ [l] ἔπειθε τοῦτο ποιεῖν, καταρᾶσθαι αὐτὸν καὶ μὴ διώκειν παραγγέντος, μὴ κτείνας αὐτὸν ἀπολέσῃ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ παῤῥησίαν· οὐ [m] προσέμενον δὲ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑπομένοντα [n] τῇ διώξει, φεύγων ὡς εἶχε τὸ δόρυ πλήξας εἰς τὸ πίσω χωρίως, παραχρῆμα ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ διώκοντες τὸν Ἀβένηρον, ὡς ἦλθον ὅτι τὸν τόπον οὗ κεῖται συνέβαινε τὸν Ἀσάηλον, θεασάμενοι τὸν νεκρὸν οὐκ ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐδίωκον· ὁ δὲ Ἰώαβος αὐτὸς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀβεσσαῖος, παραδραμόντες τὸ πῶμα, καὶ τὸ πλεῖονος ὅτι τὸν Ἀβένηρον αὐθις αἰτίαν τὴν ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος ὀργὴν λαβόντες, ἀπίσω τάχει καὶ θυμῷ χρώμενοι, μέχρι τόπου τινὸς [o] Ἀμμάταν καλοῦσι, διέωξαν τὸν Ἀβένηρον, ἤδη δὲ δυσμὰς ὄντος ἡλίου. ἀναβὰς δ' ὑπί τινα βουνὸν, ὡς ἦν ἐπ' ἐκείνῳ τῷ τόπῳ μιᾷ τῶν Βενιαμίτιδος φυλῆς, αὐτός τε κατεσκέπετο καὶ τὸν Ἀβένηρον. τοῦτο δὲ [p] ἀνακεκραγότος καὶ φήσαντος, μὴ δεῖν ἄνδρας ὁμοφύλους εἰς ἔριδα καὶ μάχην παροξύνειν· ἁμαρτεῖν γὰρ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀσάηλον, ὃς [q] παραγγέντος μὴ διώκειν οὐκ ἐπείσθη, καὶ διὰ τοῦτο βληθεὶς ἀπέθανε. συμφρονήσας καὶ θράσπιν ἡσάμενος [r] τοῦτον τοὺς λόγους ὁ Ἰώαβος, ἀνακαλεῖ τῇ σάλπιγγι σημαίνας τοὺς στρατιώτας, καὶ τῆς ὑπὲρ πολὺ διώξεως ἐπέσχε. καὶ οὗτος μὲν ἐπ' ἐκείνου καταστρατοπεδεύεται τοῦ τόπου τὴν νύκτα ταύτην· Ἀβένηρος δὲ δι' ὅλης αὐτῆς ὁδεύσας, καὶ περαιωσάμενος τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τοῦ Σαοὺλ παῖδα εἰς τὰς παρεμβολὰς Ἰέβοσθον. τῇ δ' ἐχομένῃ τοὺς νεκροὺς Ἰώαβος ἐξαριθμήσας, ἅπαντας ἐκήδευσεν. ἔπεσον δὲ τῶν μὲν Ἀβενήρου στρατιωτῶν, ὡς τριακόσιοι καὶ ἑξήκοντα· τῶν δὲ Δαυίδου δέκα πρὸς τοῖς ἑνέα, ἐν Ἀσάηλος. οὗ τὸ σῶμα κομίσαντες ἔκλαυσεν

[a] Τῆς παρατάξεως Vat. [b] Μαχαίρας οἱ τοῦ Δαυίδ juxta Epiphan. [c] Εἰς τὰ πλευρὰ Vat. [d] Διώκων Ἰωαβ Big. Samb. & Vat. [e] Οἴχα ἀδ. Vat. [f] Ἵππους juxta Epiphan. [g] Ita cum Big. & Samb. ἀλλὰ & in Editis, Aliisque. ὅτος Hen. & Bunb. [h] Sic Big. & Samb. ἐγκλιθεὶς Vat. ἐγκλιθεὶς Baſ. & G. [i] Ἀφίμενον Vat. [k] Ἀφαιρεῖσθαι Big. Samb. & Vat. [l] Ἐπείθετο Vat. [m] Προσιέμενον. [n] Τὸν διώξει Big. Samb. & Vat. [o] Eo modo Big. & Samb. atque ita quidem aut Ἀμμαθὰν Flavium ſcripſiſſe puto. Ομματὸν Baſ. G. Aliique. Μαθὸν aut Ἀμαθὸν Epiph. Ἀμμὼ aut Ἀμμὼν Interpretibus LXXII. [p] Ita Big. Samb. & Vat. in Editis, Aliiſque ἀνακραγότος. [q] Παραγῶν Vat. [r] Τοῦτο Vat. * Ne ante ejus fratrem ulterius fiduciam non haberet, Epiphan. † Conſer p. 279. v. 32.

[a] Βηθλεμῶν

ἐκεῖθεν Ἰώαβος καὶ Ἀβεσσαῖος εἰς [a] Βηθλέεμ, καὶ θάψαντες αὐτὸν τῷ [b] πατρίῳ μνήματι, πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο. ἦρξατο μὲν οὖν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς Ἑβραίοις ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ διέμενεν ἄχρι πολλοῦ· τοῦ μὲν Δαυίδου κρείττονα ἀεὶ γινομένων καὶ πλέον [c] ἐκ τοῖς κινδύνοις προϊόντων, [d] τοῦ δὲ Σαούλου παίδων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ καθ' ἡμέραν ἐλαττουμένων.

δ'. Ἐγένοντο δὲ κατὰ τοῦτον καιρὸν καὶ παῖδες [e] τῷ Δαυίδῃ, ἓξ ἀριθμὸν ἐξ, ἐκ γυναικῶν τοσούτων. ὧν ὁ μὲν πρεσβύτατος ἐκ μητρὸς [f] Ἀχινέας γενόμενος, [g] Ἀμνῶν ἐκλήθη· ὁ δὲ δεύτερος ἐκ γυναικὸς Ἀβιγαίας, [h] Δανίηλος· τῷ τρίτῳ δ' ἐκ τῆ [i] Θολομαΐ θυγατρὸς [k] Μαχάμης φωνῇ δὲ [l] Γεσσηρῶν βασιλέως, [m] Ἀβεσάλωμος ὄνομα· τὸν δὲ τέταρτον [n] Ἀδωνίαν ἐκ γυναικὸς [o] Ἀγγίθης πρεσηνέγκατο· [p] τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν τῆ [q] Ἀβιταάλης, καὶ τὸν ἕκτον [r] Γεθραάμην τῆ [f] Αἰγλᾶς ἐπωνόμασε. δι' ἐμφυλίου πολέμου συνεχοῦντος, καὶ συμπιπτόντων εἰς ἔργα καὶ μάχας πυκνῶς [t] τῶν μετ' ἐκατέρου τῶν βασιλέων, Ἀβένηρος ὁ [u] τοῦ Σαούλου παιδὸς ἀρχιστράτηγος, συνετός τε ὢν καὶ σφόδρα εὐνοῦν ἔχων τὸ πλῆθος, πάντας συμμεῖναι τῷ Ἰεβόσθῳ παρεσκεύασεν· καὶ [x] διέμειναν ἐκεῖνον χρόνον τὰ ἐκείνου φρονοῦντες. ὕστερον δ' ὑπ' ἐγκλήματι γενόμενος [y] ὁ Ἀβένηρος, καὶ λαβὼν αἰτίαν ὡς συνέλθοι τῇ Σαούλου παλλακῇ, [z] Ῥισφᾷ μὲν τοὔνομα [a] Σιβάθου [b] δὲ θυγατρί, καὶ καταμεμφθεὶς ὑπὸ Ἰεβόσθου, θρασυλογήσας καὶ θυμωθεὶς ὡς ὑ δικαίων τῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνοι πάσης προνοίας πρὸς αὐτὸν χρώμενος, ὑπεῖλησε μὲν τὴν βασιλείαν εἰς Δαυίδην μεταστήσειν, ὑποδείξειν δ' ὡς ὑ ἀφ' τὴν ἰδίαν ῥώμην καὶ σύνεσιν [c] ἄρχει τῶν πέραν Ἰορδάνου, ἀφ' δὲ τὴν αὐτοῦ στρατηγίαν τε καὶ πίστιν. καὶ πέμψας εἰς Χεβρῶνα παρὰ Δαυίδην, λαβεῖν ὅρκους τε καὶ πίστεις ἐξίου, ἢ μὴν ἕξειν αὐτὸν ἑταῖρον καὶ φίλον, ἀναπείσαντα τὸν λαὸν, τοῦ Σαούλου μὲν ἀποστῆναι παῖδας, αὐτὸν δὲ ἀποδείξαντα πάσης [d] τῆς χώρας βασιλέα. τοῦ δὲ Δαυίδου ποιησαμένου τὰς ὁμολογίας, ἦλθε γὰρ ἐφ' οἷς Ἀβένηρος διεπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, καὶ δεῖπνον τερμνεῖον παρασχεῖν τῶν συνήθων ἀξιώσαντος, ἀνασώσαντα πρὸς αὐτὸν [e] Μιχάλαν τὴν γυναῖκα, μεγάλοις ὠνηθέσαν ὑπ' αὐτοῦ κινδύνοις, καὶ Παλαιστίνων κεφαλαῖς ἑξακοσίαις, ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ὤκόμισε τῷ πατρὶ Σαούλῳ, πέμπει μὲν αὐτὸς τὴν Μιχάλαν, ἀποσπάσας [f] Φελτίου, [g] τοῦ τότε συνοικοῦντος αὐτῇ, πρὸς τοῦτο καὶ Ἰεβόσθου συμπροθύμου.

bus & Abeſſæus indè Bethlemen deportaſſent, & in ſepulchro *ejus* patrio ſepeleviſſent, ad Davidem in Chebronem reverſi ſunt. Ex illo itaque tempore inteſtinum inter Hebræos gliſcebat bellum, & aliquandiu perdurabat: ita ut Davidicis quidem vires ſemper augerentur, & ex periculis in majus proveherentur; Sauli vero filiis & qui eis parebant quotidie fere minuerentur. *Bellum civile inter Hebræos.* 2 *Regum*, c. 3.

4. Sub hoc autem tempus & filii Davidi nati erant numero ſex, è totidem uxoribus. Quorum natu quidem maximus, è matre Achina ſuſceptus, Amnon vocabatur: ſecundus vero, ex uxore Abigæa, Danielus: tertio autem, ex Machama Tholomæi regis Geſſiritarum filia prognato, nomen erat Abeſalomus: at quartum ex uxore Aggitha vocavit Adoniam: quintum vero Saphatiam ex Abitaala, ſextumque ex Ægla *natum* Gethraaman cognominavit. Cum autem bellum civile conflatum eſſet, & crebro ad manus venirent confligerentque utriuſque regis exercitus, Abenerus, partium Sauli filii imperator, qui & vir prudens erat, & multitudinem habuit in eum valde propenſam, effecit ut omnes à Jebоſtho ſtarent: & aliquandiu ejus fide permanſerunt. Poſtea vero, cum accuſaretur Abenerus, eique objiceretur, quod cum Sauli concubina (nomine quidem Ræſpha, Sibathi vero filia) rem habuiſſet, & à Jebоſtho reprehenderetur, dolore pereitus iraque incenſus, quaſi meritam ab eo non acceperit gratiam, cujus rebus ſumma cum alacritate ſtuduit, minatus eſt quidem ſe regnum ad Davidem tranſlaturum eſſe, palamque facturum quod non propria virtute & prudentia Transjordianis imperaret, ſed ſua in exercitu gubernando peritia & fide. miſſiſque in Chebronem ad Davidem legatis, obſecrabat ut juramentum ab eo acciperet fidemque, quod certe quidem ipſum habiturus eſſet ſocium & amicum, cum populo perſuaſerit ut à Sauli quidem filio deficerent, eum vero omnium Iſraëlitarum regem conſtituerent. Poſtquam autem Davides fœdus cum eo percuſſiſſet (nam ſibi grata erant ea quæ Abenerus apud ipſum per legatos egerat) atque in primum fidei ſibi datæ indicium poſtulaſſet, ut ejus beneficio Michala uxor ſibi reſtitueretur, quam magno ſui periculo emerat, & ſexcentis Palæſtinorum capitibus, pro illa in *uxorem ducenda* ad Saulum patrem allatis; ipſi quidem Michalam mittit *Abenerus*, à Pheltia, qui tunc eam in matrimonio habebat, abſtractam, adjuvante etiam Jebоſtho. Scripſerat *Davidis filii.* 2 *Regum*, c. 3. & 1 *Paralip.* c. 3. *Abenerus à Jebоſtho ad Davidem deficit.* 2 *Regum*, c. 3. *Davides Michalam repoſcit.* 2 *Regum*, c. 3.

a Βηθλείμην *Big. Samb. & Vat.* originario propius. b Πατρῴῳ *Idem.* c In *Vat. & Samb.* ἐν τοῖς. d Τοῦ ἧ Σαούλου παιδὸς ἐ τῶ ὑπηκόων αὐτοῦ legiſſe videtur *Epiphanius.* ac αὐτοῦ quidem agnoſcit *Vat.* e Articulum non agnoſcunt *MSS.* f Ἀχίνεα *Baſ.* & *G.* Ἐχίνεα *Big. & Samb.* Ἀχίνας ἤτοι Ἀχινόαμης *Vat.* Ἀχινόης *Epiphan. Maſoretis & Hieronymo* Ἀχινόαμ. *Interpretibus* LXXII. Ἀχινόαμ aut Ἀχινοὲμ. Ἀχιμᾶς ex p. 268. v. 43. ſi vera ſit iſta lectio. g Ἀμνῶν *Samb.* Ἀμνὼν *Big. Vat. & LXXII. Ἀμμὼν Epiphan.* h Ita etiam 2 Paralip. c. 3. v. 1. Verum 2 *Reg.* c. 3. v. 3. *Chilab* juxta *Hebr.* Δαλυΐα LXXII. Δαλύηλος *Big. & Vat.* Δαλυΐηλ *Samb.* Verum *Celeb* eſt *Epiphanio.* i *Talmai* in *Hebr.* Θολμὶ & Θολμαὶ LXXII. Θολμαΐου *Vat.* in aliquot *Epiphanii* libris *Tholomæi*, in aliis *Ptolomæi.* k Μααχὰ dicitur in *Bibliis S.* l Γεσσηρῶν *Big. & Samb.* m Ἀβεσσάλωμος *Big. & Samb.* n Ὀφνίαν *Vat.* ex *Interpretibus* LXXII. o Ita cum *Bush. & Hen.* Ἀγγίτης *Baſ. & G.* Ἀγγὼς *Big. & Samb.* p In iis quæ ſequuntur fere conveniunt *Codd. MSS.* nec multum diſcrepant *Epiphanii* libri. in *Editis* vero πέμπτον δὲ ἐ τ ἕκτον Γεθρεοὺν ἐ Γαλα ἐπωνόμασε. q Ἀβιτάλης juxta *Biblia S.* Ἀμιτάλης *Vat.* r Γιθραάμην *Vat.* Ιεθρέαν *Samb. Hen. & Bush.* Ιεθρεὰν *Big.* Γιθραεὰν *Baſ. & G.* Ιεθραὰμ aut Ιεθραὰμ LXXII. 2 *Reg.* c. 3. v. 5. 1 *Paralip.* c. 3. v. 5. f Ita *Big. & Samb.* Αἴγλας *Vat.* Αἰγαὰλ & Αἰγᾶς & Αγλᾶς in codicibus LXXII. s Sic cum *Vat. & Epiphan.* τῶν deeſt in *Editis, Aliiſque.* t Παιδὸς abeſt *Vat.* & quibuſdam *Epiphanii* libris. u Διέμειναν ἐκ *Vat.* διέμεινον ἐφ' ἱκανὸν χρ. *Bush. & Hen.* y Articulum ſupplevi ex *Samb. & Vat.* z Ρισφᾷ juxta *Literas S.* a Ἀΐα filiæ in fundo *Hebraïco.* Ιὰλ aut Ιὰλ θυγατρὶ LXXII. Σιβάτου *Vat.* at *Sebabeth* aut *Sebabeth* apud *Epiphanium.* b Illud ᾗ ex *MSS.* c Ἀρχοι *Big. & Samb.* d Ita *MSS.* ἧ abeſt *Editis.* e *Al.* Μιλχόλαν. Vide p. 252. v. 42. f Ὀφιλτίου *Big. Samb. & Vat.* g Ita cum *MSS.* & *Epiphanio.* in *Editis* τῶ τε συνοικοῦντος, & mox πρὸς τοῦτο.

Abenerus Iſraëlitas Davidi conciliat. 2 Regum, c. 3.

Scripſerat enim illi Davides ut uxorem ſuam jure reciperet. Quin & *Abenerus*, convocatis ſenioribus populi & centurionibus & tribunis, apud ipſos hujuſmodi verba fecit; "quod "illos, cum in eo eſſent ut à Jeboſtho deſciſce- "rent & ſeſe Davidi adjungerent, ab iſto im- "petu *& voluntate* averterit; nunc vero illis "poteſtatem faciat *ad ipſum* eundi, ſi vellent: "nam & ſibi compertum eſſe, Deum, cum "per Samuelum prophetam Davidem omnium "Hebræorum regem conſtituiſſet, etiam præ- "dixiſſe, fore ut ille ipſe pœnas à Palæſtinis "exigeret, illoſque devictos ſub jugum mit- "teret". Cum hæc audiſſent ſeniores & *exercitûs* duces, quodque Abenerus haud aliter, ac illi prius, ſenſerit, eò adducti ſunt ut Davidis auſpicia ſequerentur. Cum autem his perſuaſum eſſet, tribum Benjamiticam convocat (nam ex ea erant omnes Jeboſthi ſatellites) atque hæc apud eos loquutus, poſtquam illos ne quidem reniti animadvertiſſet, ſed in ſuam ſententiam concedere, è ſociis circiter viginti aſſumptis ad Davidem ſe contulit, ut ipſemet ab eo jurisjurandi fidem acciperet (iis enim quæ per alios fiunt firmiora eſſe videntur quæ noſmetipſi gerimus) ſimulque ut ſermonem, quem cum ducibus habuit tribuque univerſa, ei referret. Cum autem illum benigne excepiſſet, menſæque ſplendidæ & magnificæ per aliquot dies adhibuiſſet, petiit *Abenerus* dimitti ad populum ei adducendum, ut præſenti videntique imperium traderet.

Abenerus à Davide benigne accipitur. 2 Regum, c. 3.

Joabus Abenerum calumniatur apud Davidem. 2 Regum, c. 3.

5. Cæterum ubi à Davide dimiſſus eſſet Abenerus, ſtatim ut abiit Chebronem venit Joabus, *copiarum* Davidis imperator: cognitoque quod apud ipſum fuiſſet Abenerus, & paulo ante, pactis conſtitutiſque omnibus de principatu, diſceſſiſſet, veritus ne ille quidem in honore primoque loco haberetur, ut qui regnum ei conciliaturus eſſet, & præterea acri erat ingenio ad res perſpiciendas & temporibus *quaſque ſuis* accommodandas, ipſe vero imminueretur & exercitus imperium amitteret, malignam pravamque viam *& rationem* iniit. Et primum quidem eum apud regem calumniis adoritur, dictitans ut ſibi de illo caveret, & iis quæ polliceretur Abenerus non *temere* fidem haberet. omnia enim illum agere ad principatum Sauli filio ſtabiliendum: cum fraude vero doloque malo ad ipſum acceſſiſſe, eaque quam voluit ſpe fretum & omnibus *ad inſidias* pulchre paratis diſceſſiſſe. Ubi vero hæc Davidi non perſuaſerat, ac ne tantillum quidem iis moveri ſenſerat, ad audaciora *ſta-*

Davidis nomine Abenerum revocat. 2 Reg. c. 3.

tim aggreditur: ſtatutoque ſecum Abenerum interimere, nuncios ad illum perſequendum miſit; quibus in mandatis dedit ut illum aſſequuti Davidis nomine revocarent, quaſi ipſe nonnulla de rebus ſuis cum eo communicanda haberet, quæ, dum ille aderat, ipſi è memoria exciderant. Abenerus autem, ut ea quæ retulerunt nuncii acceperat, (ipſum enim aſſequuti ſunt in loco quodam, cui nomen Be-

ἐγεγράφει γὰρ αὐτῷ Δαυίδης τὴν γυναῖκα δικαίως ἀπολαβεῖν. συγκαλέσας δὲ καὶ τοὺς γερουσιάρχας καὶ πλήθους καὶ ταξιάρχους [a] καὶ χιλιάρχους, λόγους ἐποιήσατο πρὸς αὐτούς, "ὡς ἔχοιεν ἑτοίμως ἀποχωρεῖν μὲν Ιεβόαθον, Δαυίδῃ δὲ προσθέσθαι, ζώντος ἀποστρέψειε τὴν ὁρμήν, νῦν "μέντοι ἐπιτρέπει χάριν [b] εἰ βούλοιτο· καὶ γὰρ εἰδέναι τὸν Θεὸν "διὰ Σαμουήλου τοῦ προφήτου Δαυίδῃ χειροτονήσαντα "πάντων Ἑβραίων βασιλέα, πρεσβεῦσαι δ' ὅτι Παλαιστί- "νους ἐκβήσοι αὐτὸς τιμωρήσοι, καὶ ποιήσει κρατήσας ὑπο- "χειρίους". ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἡγεμό- νες, [c] ὡς καὶ Ἀβένηρος γνώμην ἴδιον πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον παρεσκεύαζεν, τὰ Δαυίδου φρο- νοῦσι [d] μεταβάλλονται. πεισθέντων δὲ τούτων, Ἀβένηρος [e] συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτιν φυλήν· οἱ γὰρ ἐκ ταύτης ἅπαν- τες Ιεβόαθου σωματοφύλακες ἦσαν· καὶ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἀθροισθείς, ἐπεὶ μηδὲν ἀντιρρήσεως εἶχεν, προσηγμένους δ' οἷς ἐβούλετο, παρελαβὼν ὡς ἑξήκοντα τοὺς ἑταίρους, ἦλθε πρὸς Δαυίδην, τοὺς ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαμβάνων· αὐτὸς πιστότερα γὰρ τῶν δι' ἄλλου πραττομένων ὅσα δι' αὐτοῦ ἕκαστοι ποιοῦμεν [f] εἰ) δοκεῖ· καὶ παρόντι τοὺς γενομένους [g] αὐτοῖς λόγους πρός τε τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὸν φυλὴν ἅπασαν σημήνειν. ὑποδεξαμένου δ' αὐτὸν φιλοφρόνως, καὶ λαμπρᾷ καὶ πολυτελεῖ τραπέζῃ [g] ξενίσαντος ὀλίγας ἡμέρας, ἠξίωσεν ἀφεθεὶς ἀγαγεῖν τὸ πλῆθος, ἵνα παρόντι καὶ βλέποντι προδιδοῖ τὴν ἀρχήν.

ε'. Ἐκπέμψαντος δὲ τοῦ Δαυίδου τὸν Ἀβένηρον, ὀλίγον ἀφεστηκότων εἰς Χεβρῶνα ἦλθεν Ἰόαβος ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς εἴη παρὼν πρὸς αὐτὸν Ἀβένηρος, καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπηλλαγμέ- νος ὅτι σωθήκοις καὶ ὁμολογίαις τῆς ἡγεμονίας, δείσας μὴ μᾶλλον ἐν τιμῇ καὶ τῇ προτέρᾳ πεποιη- ται τάξει, συνεργόν τε τῆς βασιλείας ἰσόμοιρον, καὶ τἄλλα δεινὸν ὄντα σωιδεῖν πράγματα καὶ τοὺς καιρὸς ὑποδεικνύς, αὐτὸς δ' ἐλαττωθεὶς καὶ τῆς στρα- τηγίας ἀφαιρεθείς, κακοῦργον καὶ πονηρὰν ὁδὸν ἄπει- σι. καὶ πρῶτον μὲν ὑποτρέχει διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, φυλάττεσθαι παραινῶν, καὶ μὴ πρόσ- χειν οἷς Ἀβένηρος σωπίθεται. πάντα γὰρ ποιεῖν αὐτὸν [h] ὅτι τῷ βεβαιώσασθαι τὴν Σαούλου παιδὶ τὴν ἡγεμονείαν· ὅτι δὲ ἀπάτῃ καὶ δόλῳ [i] πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα, μεθ' ἧς ἐβούλετο τὸν ἐλπίδος καὶ οἰκο- νομίας τὴν κατασκευαζομένην ἀπελθεῖν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε τὸν Δαυίδην τούτοις, ὑπὲρ παρεξιούμενον ἑώ- ρα, πέπρωται ταύτης τολμηρότερον ὁδὸν· καὶ κελεύ- ναι Ἀβένηρον ἀποκτεῖναι, πέμπει τοὺς ὑποδιώξοντας, οἷς καταλαβοῦσι προσέταξεν αὐτὸν καλεῖν ἐκ τοῦ Δαυίδου ὀνόματος, ὡς ἔχοντος αὐτῷ τινὰ περὶ τῶν πραγμάτων πρὸς αὐτόν, ἃ μὴ διεμνημόνευσε παρόν- τος εἰπεῖν. Ἀβένηρος δ' ὡς ἤκουσε τὰ παρὰ τοῦ ἀγγέλου· κατέλαβον γὰρ αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ [k] Βησιφὰ καλουμένῳ,

a Illa τὴν χιλιάρχης reſtituimus è *Codd. MSS.* & *Epiphanio*. b Η βούλοιτο *Big.* & *Samb.* c Ita cum *Vat. Interpr.* ὡς τὴν τοῦ Ἀβένηρος γνώμην ἣν εἶχον αὐτοὶ περὶ τ. πρ. σ. παρελαβον *Big. Samb.* & *Vat.* ὡς τὴν Ἀβένηρος γνώμην ἣν εἶχον αὐτοῦ περὶ τῶν πρα- γμάτων σύμφωνον παρεσκεύαζον *Baſ.* & *G.* d Μεταβάλλονται *Big.* e Ita omnes *MSS.* συγκαλεῖται in *Editis.* f Αὐτῶν *Vat.* g Sic *Cod. Samb.* ξενίσαντος in *reliquis.* h Επὶ τὸ βιῶ. *Samb.* i Illud πρὸς non agnoſcit *Vat.* k Βησιφᾶ *Samb.* Βησηφὶ *Big.* Βησίφῃ καλουμένῳ,

κατειλημμένῳ τ συμβησομένων ὑπέστρεψεν. ὑπαντήσας δ' αὐτῷ ἐπὶ τῇ πύλῃ ὁ Ἰώαβος, καὶ δεξιωσάμενος ὡς μάλιστ' εὔνους καὶ φίλος ὑπεκείνοντας γὰρ ἱκανῶς πολλάκις εἰς τὸ ἀνύποπτον τ Ἀβεσσαίου τὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθῶν οἱ τρόπῳ μιμησιν ἐγχειροῦντες ἀτόπως· ἅπασαν μὲν [b] τὴν οἰκείαν αὐτὸν, ὡς ὑπερρήτῳ λαλεξόμενος, ἀπαγαγὼν δὲ εἰς τὸ ἐρημότερον τῆς πύλης, μόνος αὐτὸς ὢν σὺν Ἀβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, παρασάμενος τὸν μάχαιραν, ὑπὸ τὸν λαγόνα πάιει. καὶ τελευτᾷ μὲν Ἀβένηρος τοῦτον ὑπεδραθεὶς ὑπὸ Ἰωάβου, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγε [c] πεμωρήσαντος Ἀσαήλῳ τῷ ἀδελφῷ, ὃν διώκοντα [d] βαλὼν Ἀβένηρος ἀπέκτεινεν ὑπὲρ τῇ τρὸς τῇ [e] Χεβρῶνι μάχῃ· ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει, δείσαντος τὸ ἐγκτησίας καὶ τὸ πρῶτα τῆς βασιλικῆς τιμῆς, μὴ τούτων μὲ αὐτὸς [f] ἀφαιρεθείη, λάθοι δὲ πρῶτα Δαυίδου τὸ πρωτεῖον τάξιν Ἀβένηρος. οὐκ τούτων ἄν τις καταιτιάσειεν, ὅσα καὶ πηλίκα τολμῶσιν ἄνθρωποι πλεονεξίας ἕνεκα καὶ ἀρχῆς, καὶ ὃ μηδενὶ τούτων προσχωρῆσαι. κτήσασθαι γὰρ αὐτὰ πορίζοντες, διὰ μυρίων κακῶν λαμβάνουσι, καὶ δείσαντες ἀποβαλεῖν, πολλῷ χείρους τὸ βέβαιον αὐτοῖς τῆς εὐδαιμονίας προσποιοῦσιν· ὡς ὐκ ὁμοίου δεινοῦ τυγχάνοντος [g][μὴ] πορίσασθαι [h] πηλικοῦτο μέγεθος ἐξουσίας, καὶ συνήθη τοῖς [i] ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς γενόμενον ἐπὶ ταύτην [k] ἀπολέσαι. τοῦτο δὲ ὑπερβολὴν ἔχοντος συμφορᾶς, διὰ τοῦτο καὶ χαλεπώτερα μηχανῶν) καὶ [l] τολμῶσιν ἔργα πάντες φόβῳ τοῦ ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὑπὲρ βραχέσιν ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι.

sira, viginti ſtadiis à Chebrone diſſito) nihil eorum quæ eventura erant ſuſpicans *ad urbem* reverſus eſt. At Joabus, cum ei ad portam obviam veniſſet, & benigne *eum* excepiſſet, viri ſumme benevoli amicique ſpeciem præ ſe ferens (fit enim ſæpiuſcule, ut, ne qua daretur inſidiarum ſuſpicio, vere bonorum mores ſimulent, quibus in animo eſt flagitii aliquid patrare) ipſum quidem à ſuis ſeducit, quaſi in ſecreto cum eo colloquuturus, deductum vero in portæ locum ſolitarium, uno fratre Abeſſæo præſente, ſtricto gladio ſubter ilia percutit. Et Abenerus quidem diem obit, hoc modo inſidiis exceptus à Joabo, qui, ut ipſe quidem dicebat, ultus fuerat fratrem Aſaëlum, quem Abenerus *ſe pertinaciter* inſequentem occiderat in prælio ad Chebronem; re autem vera quod timeret de imperio exercitus, deque honore apud regem, ne hiſce quidem ipſe privaretur, primum vero honoris locum à Davide Abenerus acciperet. Ex his licet alicui perſpicere, quanta & qualia ſolent homines audere, ut ſuperiora omnia habeant & principatum obtineant, & nemini hiſce cedant. nam dum iſta adipiſci deſiderant, per mala innumera ad ea graſſantur; & veriti ne eadem aliquando amittant, ut quam diutiſſime illis permaneant etiam pejora facere non dubitant: exiſtimantes haud adeo grave eſſe ad tantum poteſtatis faſtigium non pervenire, ac ut quis commodis ejus aſſuetus iiſdem tandem excidat. Hoc autem cum rerum calamitoſiſſimum ſit, ideo omnes *ea* amittendi metu nihil utut arduum relinquunt, quod non tentant audentque perficere. Sed de his quidem ſatis eſt paucis admonuiſſe.

Joabus Abenerum interficit. 2 Reg. c. 3.

ς'. Δαυίδης δ' ἀκούσας ἀνῃρημένον τ Ἀβένηρον, ἤλγησε μὲν τ ψυχήν, [m] ἐμαρτύραζε δὲ πάντας, ἀνατείνων εἰς τ Θεὸν τ δεξιὰν καὶ βοῶν, ὡς ὕστε κοινωνὸς εἴη τ Ἀβενήρῳ σφαγῆς, ὕστε κατ' ἐντολὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν ἀποθάνοι· ἀρᾶς δὲ καὶ τῷ πεφονευκότος αὐτὸν δεινὰς ἐπήγετο, καὶ τ οἶκον [n] ὅλον αὐτῷ, καὶ τοὺς συμπροθάξαντας ὑπευθύνους ἐποιεῖτο τοῖς ὑπὲρ ὃν τετελευτηκότος ποιναῖς. ἔμελε γὰρ αὐτῷ μὴ δόξαι παρὰ τὰς πίστεις καὶ τοὺς ὅρκους, οὓς ὤμοσεν Ἀβενήρῳ, [o] τοῦτον εἰργασθαι. προσέταξε μέντοιγε παντὶ τῷ λαῷ κλαίειν καὶ πενθεῖν τ ἄνδρα, καὶ τοῖς νομιζομένοις τιμᾶν αὐτῷ τὸ σῶμα, [p] περιρρηξαμένους μὲν τὰς ἐσθῆτας, σιδωνίτας δὲ σάκκους· ἅπερ δὲ ποιεῖν, προάγοντας τὸν κλαυθμόν. αὐτὸς δ' ἐφείπετο μετ τ γεγηρακότων καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίαις ὄντων, κοπτόμενός τε καὶ τοῖς δακρύοις ἐπιδεικνύμενος τὸ τε εὔνουν τὸ πρὸς τ ζῶντα καὶ τὸν ὅτι πεθνηκότι λύπιον, καὶ ὅτι μὴ κατὰ τὸν αὐτῷ γνώμιον ἀπῄρηται. θάψας δ' αὐτὸν ἐν Χεβρῶνι μεγαλοπρεπῶς, καὶ ὑπιταφίους τε συγγραφάμενος

6. Davides autem, cum audiſſet Abenerum peremptum eſſe, animo quidem indoluit, dextraque ad Deum porrecta & voce ſublata teſtatus eſt omnes; neque ſe Abeneri cædis conſcium fuiſſe, neque *illum* ſe jubente volenteque occubuiſſe: diras autem graves necis ejus auctori imprecatus eſt, atque totam ipſius familiam & facinoris ſocios pœnis mortuo perſolvendis devovebat. Erat enim ſolicitus, ne videretur præter fidem & jusjurandum, quod Abenero dederat, eum occidiſſe. & quidem populo univerſo præcepit, ut virum deflerent & lugerent, & corpus ejus ſolennibus honorarent exſequiis, laniatis quidem veſtimentis *ſuis*, ſaccis vero amicti; idque lectum antecedentes. Ipſe autem *rex* ſequebatur *cum ſenioribus viriſque principibus, planctu & lachrymis indicans benevolentiam qua vivum, & mœrorem quo mortuum proſequutus eſt; quodque præter ipſius voluntatem interemptus fuerit. Cæterum cum ipſum in Chebrone magnifice ſepeliviſſet, & lamentationes funebres conſcri-

Abenerum deplorat Davides. 2 Regum, c. 3. 1 Paralip. c. 11.

καλπρθῆν. ἤτοι Σειρὰμ, ἀπίχ. *Vat.* Apud *Vet. Interpr.* habemus *Sira* vel *Syra*. At *Flavio* in *Vita ſua* dicitur Βηθλὰμ πόλις. *a* Ita cum *Big. & Samb.* ὡς τὴν πύλην *Vat.* ὡς τ πύλης legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *ante portam*. In *Editis* ὡς τῇ πύλῃ. *b* Articulum inſeruimus è *Samb. & Big.* τ ἄλλων legiſſe videtur *Epiphanius*: nam vertit, *ab aliis hominibus*. *c* Τιμωρήσαντος in aliquot *MSS.* *d* Λαοῦν *Big. Samb. & Vat.* *e* Γαοῶν pro Χεβρῶνι ex *Epiphanio* legendum videtur. uti recte notavit *Schotanus* in *Bibliotheca Hiſt. S.* tom. 2. p. 669. *f* Ἀφαιρεθῇ *Vat.* *g* Illud μὴ adjiciendum eſſe volui, ſenſu id poſtulante: uncis tamen incluſum dedi, quod nec in *Editis* reperiatur nec in *MSS.* *h* Τηλικοῦτον *Vat.* ut p. 284. v. 28. τοιοῦτον. *i* Ita *Big. Samb. & Vat.* τῶν αὐτῶν in *Editis Aliiſque.* *k* Sic ex *iiſdem MSS.* in *libris reliquis*, λοιπὸν, ἀντὶ ὑπερβολὴν ἔχοντος συμφορᾶς. Λέγ. τοῦτο &c. *l* Τολμῶσιν ἐν φόβῳ ἔργα πάντες τοῦτ' ἀποβαλεῖν χαίρουσι *Samb.* τολμῶσιν ἐν φόβῳ ἔργα πάντες τοῦ ἀποβαλεῖν χαίρουσι. *Vat.* τολμῶσιν ἔργα πάντες ἐν φόβῳ τοῦτ' ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ π. *Big.* *m* Ἐμαρτύρατο *Vat.* *n* Vocem ὅλον inſerui ex *Big. Samb. Vat. & Epiphanio.* *o* Ita *Baſ. G. Aliique.* αὐτὸν ἐργάσασθαι *Vat.* τοῦτο εἰργάσθαι *Big. & Samb.* *p* Περιῤῥηξαμένους & mox ἐνδυσαμένους *Big. & Samb.* περιῤῥηξαμένους & ἐνδυσαμένους *Vat.* Aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui locum ſic vertit, *præcepit autem deflere & lugere, & lamentationes fieri ſuper virum, & ejus corpus ſolennibus honorari exſequiis, cum & ipſe veſtem diſrumperet ingemiſcens & ſacco videretur indutus.* * Cum honoratioribus ac præfectis, *Gelen.*

conſcripſiſſet, ipſe ſuper monumentum ſtans primus *verbis* lamentatus eſt, * dein fecit ut alii ploratum redintegrarent. Adeo autem eum conturbabat Abeneri interitus, ut ne alimentum quidem, ipſum *ad id* amicis adigentibus, capere voluerit; ſed jurarit nulla de re guſtaturum eſſe, uſque ad ſolis occaſum. Hæc *magnam* ei gratiam apud populum conciliarunt. nam & qui Abenerum tenerrimo affectu diligebant, vehementer hunc defuncto præſtitum ab eo honorem ſervatamque fidem probaverunt: quod *ſcilicet* ipſum, ut cognatum & amicum, omnibus exſequiarum juſtis dignatus fuerit, & non ut inimicum turpis & tunc neglectæ ſepulturæ ignominia affecerit. Sed univerſi de eo *utpote* natura *adeo* benigno mitique gaudebant; ſinguli ſecum reputantes regem ſibi in ſimilibus pari modo proſpecturum eſſe, ac Abenerum mortuum ab eo curatum eſſe videbant. Igitur in his Davides bonæ famæ potiſſimum ſtudebat, curam omnem & diligentiam, quam par erat, adhibendo: ita ut nemo Abenerum ejus voluntate occiſum eſſe *vel minimum* ſuſpicaretur. Quin & in hæc verba loquutus ad populum, "quod is non "mediocrem dolorem ceperit ex viri præſtan"tis interitu, nec modicum res Hebræorum "detrimentum, amiſſo viro, qui & eos opti"mo conſilio & ſtrenua manu, gliſcente bel"lo, tueri & ſervare potuit. Verum Deus "quidem, ajebat, cui res univerſæ curæ ſunt, "hunc vobis inultum eſſe non patietur. Scia"tis autem velim, me infirmiorem eſſe quam "ut in Joabum & Abeſſæum Saruiæ filios "animadvertam: ſed Deus illis ſcelerum di"gna rependet". Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finivit.

θρλώυς, αὐτὸς ὅτι τῦ τάφου ϛὰς ϖρῶτ⊙ ἀνεκλαύσατο καὶ παρέδωκε τοῖς ἄλλοις. ὕστερος δ' αὐτὸν ὁ Αβενήρου σωέχει θάνατ⊙, ὡς μηδὲ ϖροφὶ ἀναλαζόντων αὐτὸν τῷ ἑταίρων λαβεῖν· ἀλλ' ὤμοσε γεύσασθαι μηδενὸς, ἄχρις ἡλίῳ δυσμῶν. ταῦτ' εἰνοιαν αὐτῷ ϖρὸς τῦ πλήθυς ἐγέννησεν. οἵ τε γὰρ ϖρὸς ⟨Ⓦ⟩ Αβένηρον φιλοτόργως διακείμενοι, σφόδρα αὖ τιμῶ ϖρὸς αὐτὸν τιμιῶ ἀποθανόντα, καὶ φυλακιῶ τῆς πίστεως ἠγάπησαν· ὅτι πάντων αὐτὸν ἀξιώσειε τῷ νομιζομένων, ὡς συγγενῆ καὶ φίλον, ἀλλ' ὐχ ὡς ἐχθρὸν γενόμενον ὑβείσειεν ἀκόσμῳ ταφῇ καὶ ἠμελημένῃ τότε. ἀλλ' ὡς παν ὅτι χρησῷ καὶ ἡμέρῳ τιῶ φύσιν ἔχαιρε, τιῶ αὐτιῶ ἑκάστ⊙ λογιζομένῳ ϖρόνοιαν εἰς αὐτὸν τῦ βασιλέως ἐ τοῖς ὁμοίοις, [a]ὁποίων τυγχάνοντα ⟨Ⓦ⟩ Αβενήρου νεκρὸν ἑώρα. ϖρὸς τούτοις οἷν μάλιϛα Δαυίδιῳ γλίχεσθαι δόξης ἀγαθῆς, ϖοιύμενον ϖρόνοιαν [b]ἰῶ εἰκὸς, ὡς ὑθεὶς ὑπενόησεν ⟨τῶ⟩ αὖ φονεθῆναι ⟨Ⓦ⟩ Αβένηρον. ἔλεξε δὲ καὶ ϖρὸς τὸ πλῆθ⊙, "ὡς αὐτῷ μὲν [c]ὐχ ἡ τυχῦσα γένοιτο λύπη ἀνδρὸς "ἀγαθῦ τελευτήσ⊙τ⊙, ὐ μικρὰ δὲ τοῖς Εβραίων "ϖράγμασι βλάβη, ϖεριδέντων αὖ [d]καὶ σώζειν βία "λᾶς τε ἀείσας καὶ ῥώμῃ χειρῶν ἐ τοῖς πολεμικοῖς "ἔργοις δυναμένῳ. ἀλλὰ Θεὸς μὲν, ἔϕη, ᾧ μέλει πάν"των, οὐκ ἐάσει τῦτον ὑμῖν ἀνεκδίκητον. [e]ὑπίσασθε "δὲ, ὡς ὐδὲν ἐγὼ Ἰώαβον ϗ Αβεσσαῖον τὺς [f]Σαρυίας "παῖδας ϖοιεῖν ἰσχυρὸς εἰμι, πλέον ἐμῦ δυναμένῳς, "ἀλλ' ἀποδώσει τιῶ ὑπὲρ τῦ τετολμημένων αὐτοῖς "ἁμοιβιῶ τὸ θεῖον". καὶ Αβένηρος μὲν εἰς τοῦτο κατέϛρεψε τέλ⊙ ⟨Ⓦ⟩ βίου.

II. **CAP. II.** ΚΕΦ. β'. β'.

Quod, Jeboſtho amicorum inſidiis occiſo, Davides omnium Iſraëlitarum imperium obtinuit.

ὅτι, τῦ Ιεβόαθ⊙ ϕονευθέντ⊙ ἐξ ἐπιβελῆς φίλων, ἅπαν τιῶ βασιλείαν Δαυίδης ϖαρέλαβεν.

Jeboſthus inſidiis perit. 2 Regum, c. 4.

CUM autem mortem ejus accepiſſet Jeboſthus Sauli filius, non leviter id tulit, utpote viro orbatus ſibi cognato, & qui regnum ſibi conciliarat: ſed valde commotus erat, magnumque ei dolorem attulit Abeneri interitus. Cæterum & ipſe non diu ſuperſtes erat; ſed *aliquanto poſt* ex Hieremmonis filiorum (*uni quidem* Banaothæ, alteri vero nomen erat Thannus) inſidiis periit. Hi enim cum eſſent & genere Benjamitæ, & primi ordinis, ideoque exiſtimarint, ſi Jeboſthum perimerent ſe magna eſſe à Davide dona conſequuturos, ſibique munia aut imperatoria aut alia quædam honorifica ceſſura eſſe, nacti ſolum Jeboſthum in cubiculo meridian-

Ἀκούσας δὲ τιῶ τελευτιῶ αὖ ὁ Σαύλ⊙ ϖαῖς Ιέβοαθος, ὐ ϖαρέως ἤνεγκεν, ἀνδρὸς ἐγγεν⊙ῦς καὶ τ' βασιλείαν αὐτῷ ϖαρα⊙χόντ⊙. ἀλλ' ὑϖεϖάθησε, καὶ λίαν αὐτὸν ὠδύνησεν ὁ Αβενήρ⊙ θάνατ⊙. οὐκ [g]ἐϖεβίωσε δ' ὐδ' αὐτὸς ϖολιῶ χρόνον, ἀλλ' ὑϖὸ τ' [h]Ιερέμμωνος υἱῶν· [i]Βαναάθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ [k]Θάννος ὄνομα ἰῶ· ὑϖοβουλευθεὶς ἀϖέθανεν. ὄντα γὰ ὄντες τὸ μὲν γένος Βενιαμίται, ὐ δὲ ϖρόσ⊙τ⊙ τάγματος, λογισάμενοι δ' ὡς ἂν ἀϖοκτείναντα τ' Ιέβοαθον, μεγάλων ϖαρὰ Δαυίδ⊙ [l]τύξοντ⊙ δωρεῶν, καὶ ϛρατηγίας, ἢ τινος ἄλλης ϖίστεως τὸ ἔργον αὐτοῖς ἔσαι, ϖαρὰ τὸ δωμάτιον μόνον εὑρόντες μεσημβρίζοντα καὶ κοιμώ-

μενον

a Οποίους *Big. Samb. & Vat.* ὁϖοῖον τυγχάνοντα ἐς τ' Α⟨ν⟩. legiſſe videtur *Epiphan.* *b* Ηι εἰκὸς μ' ἰῶ *Big. & Samb.* *c* Sic è *Big. Samb. & Vat.* ὐ τυχοῦσα γέν. in *Editis, Aliiſque.* *d* Καὶ abeſt *Big. Samb. & Epiphan.* *e* Ita *Big. & Samb.* ὑϖίσασθε ϗ, ὡς ὐδὲν Ιώαβ⊙ *Baſ. & G.* ἐγὼ δ' ὑϖίσασθ' ὡς ὐδὲν Ιώαβον *Vat.* Verum *Epiphanius* vertit, *ego novi quod Joab & Abiſai Saruiæ filiis nihil prævaleo facere.* *f* Sic *MSS.* Σαρυία in *Editis.* *g* Ita *Big. & Samb.* nec aliter *Vat.* niſi quod ὐκ omittat ante ἐϖεβίωσε. in *Editis,* ὐκ ἐϖεβίω δ' ὐδ' αὐτὸς ϖ. *h* Ita *Big. Samb. Baſ. & G.* Ρέμμων⊙ *Vat. & Epiphan.* Ερεμμῶν⊙ *Hen.* Ερεμμῶν⊙ *Big.* *i* Verilimile eſt aut voculas τῷ μ̄ ante Βαναάθα excidiſſe, aut ſubintelligendas eſſe. Βαναθᾶ ἤτοι Βαναᾶ *Vat.* *k* Ita *Baſ. & G.* Θαὰν⊙ *Big. & Samb.* Ριχαμος *Vat.* forſan pro Ρίχαβ⊙. nam ι & η, & β & μ ſæpe invicem permutantur. *Sed à filiis Remmon, id eſt Banaa & Recha* (vel *Rechab*) *paſſus &c.* habet *Epiphanius.* unde inducor ut credam illa, Βαναάθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ Θάνν⊙ ὄνομα ἰῶ, primo margini appoſita fuiſſe, dein in textum irrepſiſſe. *l* Τύξοντας *Big. & Samb.* * Suoque exemplo cæteros ad idem faciendum provocavit, *Gelen.*

a Ita

μῆνοι τ῀ Ιεβοσθοι, καὶ μήτε τὰς φύλακας παρόντας, μήτε τ῀ θυρωρὸν ἐγρηγορῆναι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ὑπό τε τ῀ κόπου καὶ τ῀ ἐργασίας ἃ μετεχειρίζετο καὶ τ῀ καύματος εἰς ὕπνον καταπεσοῦσαν, [b] παελθόντες εἰς τὸ δωμάτιον ᾗ ᾧ συνέβαινε κατακεκοιμῆσθαι τ῀ Σαούλου παῖδα, κτείνουσιν αὐτόν. καὶ τ῀ κεφαλὴν ἀποτεμόντες, [c] ᾗ δι' ὅλης τ῀ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ποιησάμενοι τὴν πορείαν, ὡς ἂν [d] φυγόντες ὀκ τ῀ ἠδικημένου πρὸς τὸν λυπήσοντά τε καὶ βλάψειν καὶ παρέξοντα τὴν ἀσφάλειαν, εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο· καὶ τ῀ κεφαλὴν ὑποδείξαντες τῷ Δαυίδῃ τῷ Ιεβόσθου, σωτῆρα [e] ἑαυτὸν ὡς εὕροις, καὶ ὃν ἐχθρὸν αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας ἀνταγωνιστὴν ἀπηγγειλάτην. [f] ὁ δ' ὀχ ὡς ἤλπιζον ὑπὲρ αὐτῶν προσεδέξατο τὸ ἔργον. ἀλλ' εἰπών, "ὦ "κάκιστοι καὶ παρανόμημα δίκην ὑφέξοντες, ὀκ ἔγνω- "τε πῶς ἐγὼ τὸν Σαούλου φονέα καὶ ὃν κομίσαντά μοι "τὸν χρυσῆν αὐτοῦ στέφανον ἠμυάμην· καὶ βούλ' ὀκεί- "νῳ χαριζόμενον τῷ ἀναίρεσιν, ἵνα μὴ συλλάβωσιν αὐ- "τὸν οἱ πολέμιοι. ἢ μεταβλῆσθαί μοι, καὶ μηκέτ' ἦ) "τὸν αὐτὸν [g] ὑποπτεύσατε, ὡς χαίρειν κακούργοις ἀν- "δράσι, καὶ χάριτας ἡγήσασθαι τὰς κυριωτάτας ὑμῖν "προέξεις, ἀπηγγείλατε ὅτι τ῀ αὐτοῦ κοίτης ἄνδρα δίκαιον, "καὶ μηδένα μηδὲν κακὸν ἐργασάμενον, [h] ὑμᾶς δὲ τ῀ ἀφ' "πολλῆς εὐνοίας καὶ τιμῆς ἐχούσας. [i] διὸ δώσετε ποινὴν "ᾗ αὐτῷ κολασθέντες, δίκην δ' ἐμοὶ ᾧ, νομίσαντας ἡδέως "ἔξειν με [k] τῷ Ιεβόσθου τελευτῷ, τῶτον ἀνελῆν. ὃ γὰ "ἐδύνασθε μᾶλλον ἀδικῆσαι τὴν ἐμὴν δόξαν τῶθ' ὑπο- "λαβόντες". ταῦτ' εἰπών, πᾶσαν αἰκίαν αὐτοὺς αἰκισάμενον, διεχρήσατο· [l] καὶ τὴν Ιεβόσθου κεφαλὴν ὁ τῷ Αβενήρῳ τάφῳ πάντων ἀξιώσας ἐκήδευσε.

tem & dormientem; cum nec cuſtodes adeſſent nec *ædium* janitrix vigilaret, ſed & ipſa præ labore & opere quod in manibus erat & æſtu in ſomnum delapſa eſſet, ingreſſi in conclave, ubi Sauli filium dormiviſſe contigit; ipſum interficiunt. Dein præciſo capite & per totam noctem & diem itinere facto, ac ſi ab iis quos læſerant fugiſſent ad eum qui & gratiam accepturus eſſet, & ſecuritatem daturus, Chebronem pervenerunt: oſtenſoque Davidi Jeboſthi capite, ſemetipſos ei commendabant, ut propenſæ in eum voluntatis, & qui inimicum ejus & regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. At ille non adeo ac ſperabant illorum facinore delectatus eſt. Sed cum dixiſſet, "O ſceleratiſſimi & jamjam ſupplicium "luituri; num neſciebatis quod à me operæ "præmium retulerit Sauli interfector, qui ad me "coronam ejus auream apportaverat, & qui- "dem cum ipſius in gratiam eum interemeritis, "ne ab hoſtibus caperetur. an à me mutatum & "non amplius eundem eſſe credidiſtis, ut vi- "ris maleficis delectarer, & pro beneficio ha- "berem domini cædem à vobis patratam, qui "virum juſtum ſuo in cubili jugulaſtis, & qui "neminem ulla unquam injuria affecit, vos "vero maxima etiam benevolentia ſummiſ- "que honoribus proſequutus eſt. Quapropter "illi quidem pœnas perſolvetis ſupplicio affe- "cti, itidemque mihi quod ipſum ſuſtuleritis, "arbitrati me ex ejus interitu gaudio exſulta- "turum. haud enim gravius exiſtimationem "meam lædere potuiſtis, quam hujuſmodi de "me ſuſpicione". Cum hæc, *inquam*, dixiſſet, juſſit eos omne genus tormentis excruciatos ad mortem duci: caputque Jeboſthi omni cum honore in ſepulchro Abeneri ſepelivit.

Jeboſthi caput ad Davidem delatum. 2 Regum, c. 4.

David's Jebo-ſthi cæſores interfici jubet. 2 Regum, c. 4.

β'. Τύτων δὲ [m] τοῦτο λαβόντων τέλ῀, ἦκον ἅπαν- τες οἱ λαῦ τ῀ Εβραίων πρῶτοι πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα, οἵ τε χιλίαρχοι καὶ ἡγεμόνες αὐτῷ, ᾗ παρεδίδοσ [n] αὐτὸς, τήν τε εὔνοιαν ἣν ἔτι καὶ Σαούλ ζῶντος εἶχον πρὸς αὐτὸν ὑπομιμήσκοντες, ᾗ τ῀ τιμὴν ἣν γενόμενον τότε χιλίαρχον τιμῶντες ὑ δέλιπον· ὅτι τε βασιλεὺς ὑπὸ θ῀ θεῦ διὰ Σαμουήλου τ῀ προφήτου χειροτονηθεὶς καὶ παῖδες αὐτῷ, καὶ ὡς τὴν Εβραίων χώραν αὐτῷ σῶσαι καταγωνισαμένῳ Παλαιστίνους δέδωκεν ὁ Θεός, ἐμφανίζοντες. ὁ δὲ ζώντης τε [o] ἀποδέχεται τ῀ προθυμίας αὐτὸς, καὶ προκαλέσας μεμένειν, ὑ γὰ ἔσεσθ μετάνοιαν αὐτοῖς ὀκ ᾧ τοιούτους εἶ), κατολωκήσας καὶ φιλοφρονησάμενος, ἔπεμψε τ῀ λαὸν [p] παρ' αὐτὸν ἄξοντας ἅπαντα. ᾗ συνῆλθον, ὀκ μὲν τ῀ Ιούδα φυλῆς ὁπλιτῶν ὡς ὀκτακόσιοι καὶ ἑξακισχίλιοι, φορῦντες ὅπλα θυρεὸν καὶ [q] σειρομάστην. ἦτοι δὲ τῷ Σαούλ παιδὶ παρέμενον. τύτων γὰρ χωρὶς ἡ Ιού- δα φυλὴ τ῀ Δαυίδῃ ἀπέδειξε βασιλέα. ὀκ δὲ τ῀ Συμεῶνος φυλῆς ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. ὀκ δὲ τ῀ Λευίτου τετρακισχίλιοι [r] ἑπτακόσιοι, ἔχοντες ἄρχοντα [s] Ιώδαμον.

2. His itaque finitis, univerſi Hebræorum proceres ad Davidem Chebronem convenerunt, cum tribunis ac ducibus eorum, & ſemetipſos *ei* tradiderunt, cum ſuam in illum vivente adhuc Saulo benevolentiam commemorantes, tum honorem quo illum dum tribunus eſſet proſequi non deſtiterunt; ſimul etiam teſtificantes, quod à Deo per Samuelum prophetam rex una cum ſuis filiis declaratis fuerit, eique ſoli conceſſerit Deus ut debellatis Palæſtinis terram Hebræorum *illis* conſervaret. At ille, alacri hoc in ſe ſtudio collaudato, hortatuſque ut in cœptis permanerent (non enim fore ut eos unquam pœniteat quod tales ſe præſtiterint) convivio & omni comitate exceptos remiſit, ut populum univerſum ad ipſum adducerent. Et convenerunt *ad eum* ex Judæ quidem tribu armatorum circiter ſex millia & octingenti, arma geſtantes ſcutum & lanceam. Hi vero Sauli filio adhæſerant. nam ſeorſim ab illis Judæ tribus Davidem regem creaverat. Ex Symeonis autem tribu ſeptem millia & centum. Ex Levitica vero quatuor millia & ſeptingenti, Iodamum principem habentes.

Davides ab univerſis Iſraëlitis rex creatur. 2 Regum, c. 5.

Poſt

a Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἧς μετεχειρίζετο in *Editis.* b Λαθόντες παῆλθον *Hen.* & *Busb.* & mox κτείνουσι. c Καὶ δι' ὅλης νυκτὸς *Big. Samb.* & *Vat.* d Φεύγοντες in *iiſdem MSS.* e Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτὸς σοὶ σῶναι *Baſ.* & *G.* pro quo rectius αὐτὸς σοὶ σῶναι. f Sic in *iiſdem MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ ᾗ ὡς ὀκ ἤλπιζον. g Eo modo *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὑποπτεύσατε. h Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt καί. i Κολασθέντες ἂν οὕτως μὲ δίκην τοιοῦτο, ἐμοὶ ᾗ δίκην τοιοῦτον *Busb.* & *Hen.* k Τῇ Ιεβόσθου τελούτῃ *Big. Samb.* & *Vat.* τῇ δὲ Ιεβόσθου τελούτῃ *Hen.* & *Busb.* l Τὴν ᾗ Ιεβόσθου *Busb. Hen.* & *Vat.* m Τούτου *Big. Samb.* & *Vat.* n Ita cum *Samb.* αὐτὸς *Baſ.* & *G.* ἑαυτὸς *Busb.* & *Hen.* o Διεχείρισεν *Hen* & *Busb.* p Illa παρ' αὐτὸν inſerui auctoritate quinque *MSS.* q Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* σιρομάστην. r Ἑξακόσιοι in *Bibliis* S. 1 *Paralip.* c. 12. v. 26. & *ſexcenti* in aliquot *Epiphanii* codicibus. s Ιωαδὰν LXXII.

Poſt hos veniebat Sadocus pontifex cum XXII. cognatis ducibus. Ex tribu autem Benjamitide quater mille ad militiam parati. hæc enim tribus adhuc ſuſpenſa erat exſpectatione alicujus ex genere Sauli regnaturi. Ex tribu vero Ephraïmitide viginti millia & octingenti ex potentiſſimis & viribus præſtantiſſimis. Ex dimidia vero tribu Manaſſitide octodecim millia potentiſſimorum. Ex tribu autem Iſachari ducenti quidem futurorum præſcii, armatorum vero viginti millia. Ex tribu autem Zabulonis militum lectiſſimorum quinquaginta millia. hæc enim tribus ſola cum omnibus ſuis ad Davidem confluebat. qui omnes eadem arma gerebant quæ tribus Gadi. Ex tribu vero Nephthalitide viri inſignes & duces mille, armis utentes ſcuto & haſta. atque *eos* ſequebatur tribus *ſua*, innumera fere multitudo. Ex tribu autem Danitide ſelectorum viginti ſeptem millia & ſexcenti. Ex tribu vero Aſeri quadraginta millia. Ex duabus autem tribubus Transjordanianis atque parte altera tribus Manaſſitidis centum viginti millia, quibus arma erant ſcutum & haſta galeaque ac gladius. Reliquæ etiam tribus gladiis utebantur. Hæc itaque multitudo ad Davidem Chebronem conveniebat cum multo apparatu frumenti & vini, cæterorumque ad victum commodorum, & ad Davidem regem creandum concordarunt *omnes*. Cum vero tribus diebus feſta celebraſſet populus & epulatus eſſet in Chebrone, Davides cum omnibus *his copiis* illinc motis Hieroſolyma eſt profectus.

Populus à Davide convivio excipitur.

[a] μ̃ τύτυς ἰὼ ὁ ἀρχιερεὺς [b] Σάδωκος, σὺν εἴκοσι καὶ δύο συγγενέσιν ἡγεμόσιν. ἐκ δὲ τ̃ Βενιαμίτιδος φυλ̃ς ὁπλίτ̃ας [c] τετρακισχίλιοι. ἡ γὰρ φυλὴ τ̃τω μέμενεν ἔτι τ̃ τ̃ γένυς τ̃ Σαύλυ τινὰ βασιλεῦσαι προσδοκῶσα. ἐκ δὲ τ̃ς Ἐφραΐμυ φυλ̃ς δισμύριοι καὶ ὀκτακόσιοι, [d] τ̃ δυνατωτάτων καὶ κατ' ἰσχὺν διαφερόντων. ἐκ δὲ τ̃ [e] Μανασσίτιδος φυλ̃ς τ̃ ἡμίσυς μύριοι ὀκτακισχίλιοι [f] τ̃ δυνατωτάτων. ἐκ δὲ τ̃ Ἰσαχάρυ φυλ̃ς διακόσιοι μὲ [g] οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα, [h] ὁπλίτ̃αι δὲ δισμύριοι. ἐκ δὲ τ̃ Ζαβυλῶνος φυλ̃ς, ὁπλιτ̃ὸν ὅπλ' ἐκλέκτων, πέντε μυριάδες, αὕτη γὰρ ἡ φυλὴ μόνη πᾶσα τοῖς Δαυίδυ συνῆλθεν. ἅτοι πάντες τ̃ αὐτὸν ὁπλισμὸν εἶχον τοῖς τ̃ Γάδυ φυλ̃ς. ἐκ δὲ τ̃ [i] Νεφθαλίτιδος φυλ̃ς ὅπλισμοι μ̃ ἡγεμόνες χίλιοι, ὅπλοις χρώμενοι θυρεῷ καὶ δόρατι. ἠκολούθει δ' ἡ φυλὴ [k] ἀναρίθμητος ὅσα. ἐκ δὲ τ̃ Δανίτιδος φυλ̃ς ἐκλεκτοὶ [l] δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. ἐκ δὲ τ̃ [m] Ἀσήρυ φυλ̃ς μυριάδες τέσσαρες. ἐκ δὲ τ̃ [n] δύο φυλ̃ν τ̃ πέραν τ̃ Ἰορδάνυ καὶ τ̃ λοιπ̃ τ̃ς Μανασσίτιδος φυλ̃ς, [o] ὡπλισμένοι θυρεῷ μ̃ δόρατι μ̃ περικεφαλαίᾳ μ̃ ῥομφαίᾳ, μυριάδες δώδεκα. μ̃ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ ῥομφαίαις ἐχρῶντο. [p] τ̃το δὴ τὸ πλ̃θος εἰς Χεβρῶνα πρ̃ς Δαυίδην [q] συνῆλθε, μ̃ πολλ̃ς παρασκευ̃ς σιτίων καὶ οἴνυ, καὶ τ̃ πρὸς τροφὴν πάντων, καὶ μι᾽ γνώμη τ̃ Δαυίδην βασιλέα κτίσασαι. ὑπὲρ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἑορτάσαντ@ τ̃ λαῦ, καὶ κατευωχηθέντ@ [r] ὁ Χεβρῶν, [s] ὁ Δαυίδης μ̃ πάντων ὁρμᾷ ἄρας ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

CAP. III.

Ut Davides, obſeſſis Hieroſolymis captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.

Hieroſolyma aggreditur Davides adverſum Jebuſæos. 2 Regum, c. 5.

JEbuſæi vero qui *tum* urbem incolebant, Chananæorum & ipſi generis ſunt, cum illi *ſuas* occluſiſſent portas, atque homines cæcos & claudos & quoſvis mutilos, in deriſionem regis, impoſuiſſent muro, dicerentque mutilos impedituros ne ipſe ingrederetur (hæc autem faciebant præ contemptu ob murorum *ſuorum* firmitatem) ad iram concitatus Hieroſolyma cœpit oppugnare. Et cum multum ſtudii & alacritatis adhibuiſſet, (quaſi ex ejus expugnatione ſtatim vires *& potentiam ſuam* oſtenderet, metumque incuteret aliis, ſi qui ſimiliter ac illi in ipſum affecti eſſent) vi urbem inferiorem occupat. Cum vero arx adhuc remaneret, ſtatuit rex pollicitatione præmii & honorum milites ad rem fortiter gerendam alacriores reddere: promiſitque ſe ei totius exer-

Urbem expugnat. 2 Regum, c. 5.

Ὡς πολιορκήσας Ἱεροσόλυμα Δαυίδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτ̃ς τὸς Χαναναίυς· ᾤκισε δ' εἰς αὐτὴν Ἰουδαίυς.

ΤΩΝ δὲ κατοικούντ@ τ̃ πόλιν Ἰεβουσαίων, γένος δ' εἰσὶν ὅτοι Χαναναίων, ἀποκλῄσαντων αὐτ̃ς τὰς πύλας, καὶ τὸς πεπηρωμένυς τὰς ὄψεις καὶ τὰς βάσεις καὶ πᾶν ὃ λελωβημένον ἐπισάντων ὅπλ' ὅτι χλευὴ τ̃ βασιλέως ὅπλ' ὃ τύχυς, καὶ λεγόντων κωλύειν αὐτὸν εἰσελθεῖν τὸς [u] ἀναπήρυς, ζῶντα δὲ ἐπορθ̃ησον καταφρονοῦντες τ̃ τ̃ τειχῶν ὀχυρότητ@, ὀργισθεὶς πολιορκ̃ν ἤρξατο τ̃ Ἱερουσόλυμα. καὶ πολλ̃ σπουδ̃ καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος [x] ὡς ἀφ' τ̃ ταύτῃ ἑλ̃ν αὐτὸς ἐμφανίζων τὴν ἰσχύν, καὶ [y] καταπλησσόμενος εἴ τινες ἄρα καὶ ἄλλοι τ̃ αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον διέκειντο πρὸς αὐτὸν, λαμβάνῃ κρ̃τος τ̃ κατὰ πόλιν. ἐπὶ δὲ τ̃ ἄκρας λειπομένης, ἔγνω τιμ̃ς ὑποθέσει καὶ γερῶν ὁ βασιλεὺς προθυμοτέρυς ὅπ' τὰ ἔργα τὸς στρατιώτας παρασκευάσειν, καὶ τῷ διὰ τ̃ ὑπερκειμέ-

a Sic *Big. Samb.* & *Vat.* recte. μ̃ τύτων in *Editis*, *Aliiſque*: quorum errorem notavit *Scheanus* tom. 2. *Bibl. Hiſt.* S. p. 67§. *b* Ita cum *Big.* & *Samb.* in *ceteris* Σάδωκ@. *c* Τεσσαράκοντα juxta *Biblia S.* *d* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* antea in *Editis* οἱ τ̃ δ. *e* Μανασσητὸ@ *Big.* & *Samb.* *f* Illa τ̃ δυνατωτάτων è *Big. Samb.* & *Vat.* *g* Rationis temporum periti & ſcientes quid eſſet Iſraelitis faciendum, *S. Literæ*. Vide *Caſp. Sanctium* ad 1 *Paralip.* c. 12. & *J. Clericum*. *h* Unde accepit illos vicies mille armatos? non ex *Sacris Literis*. *i* Νεφθαλίμου *Vat.* *k* Τετρακισμυριάδες χιλιάδες ex ea tribu numerant *S. Literæ*. *l* Ita cum *Vat.* & melioribus *Epiphanii* Codicibus. in *Græcis ceteris* desunt ἑξακόσιοι, & juxta *Latinorum* aliquot τετρακόσιοι legendum pro ἑξακόσιοι. Ex textu *Hebræo* δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. verum δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ὀκτακόσιοι ex LXXII. *m* Ἀσὴρ *Big.* & *Samb.* *n* Δυοῖν *Vat.* *o* Ὡπλισμένοι θυρεῷ μ̃ δόρατι μ̃ περικεφαλαίᾳ μ̃ ῥομφαίᾳ *Big.* & *Samb.* ὡπλισμένοι θυρεῷ μ̃ δόρατι μ̃ περικεφαλαίᾳ μ̃ ῥομφαίᾳ *Vat.* *p* Τ̃το ∫ πᾶν τὸ πλ. *Samb.* & *Vat.* *q* Συνῆλθον ſolus *Samb.* *r* Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ὁ Χεβρῶν. *ſ* Ὁ βασιλεὺς *Bunb.* & *Hen.* *t* Ita cum *Samb. Bunb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπηλθεν. *u* Vide *Seb. Caſtalionis* Annotationem ad 2 *Regum*, c. 5. v. 8. & *J. Clericum* ad locum eundem. *x* Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliiſque* ὡς ἀφ' τ̃τ' αὐτὸν ἑλεῖν. *y* Καταπληξάμεν@ *Samb.* & *Vat.*

a ἅτοις

κων φαραγγων ὅπῃ τ ἄκρον ἀναβάιη ϗ ταύτῃ ἑλόντι τιμὴν ἀρετῆς [a] ἅπαντες δ λαῶν δώσειν ἐπηγγείλατο. πάντων δὲ φιλοτιμουμένων ἀναβῆναι, ϗ μηδένα πόνον ὀκνούντων ὑφίσασθαι δι' ὑπερβολὴν τ ἀρετῆς, ὁ [b] Σαρβίας παῖς Ἰωάβος ἔφθη τοὺς ἄλλους, ϗ [c] ἀναβὰς ἐβόησε πρὸς τ βασιλέα, τὴν ἀρετῆς ἀπαιτῶν.

γ'. β'. [d] Ἐκβαλὼν δὲ τοὺς Ἰεβουσαίους ἐκ τ ἄκρας, [e] ϗ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας τὰ Ἱεροσόλυμα, [f] πόλιν αὐτὴν Δαυίδου προσηγόρευσε, ϗ τ ἅπαντα χρόνον ἐν αὐτῇ διέτριβε βασιλεύων. ὁ δὲ χρόνος ὃν τ Ἰούδα φυλῆς ἦρξε μόνης [g] ἐν Χεβρῶνι ἐγένετο ἔτη ἑπτὰ ϗ μῆνες ἕξ. ἀποδείξας δὲ [h] βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα, λαμπρυτέροις ἀεὶ ϗ μᾶλλον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, τ Θεοῦ προνοουμένου κρείττω ποιῶν αὐτὰ ϗ λαμβάνειν ἐπίδοσιν. πέμψας δὲ πρὸς αὐτὸν [i] ϗ Εἴραμος ὁ Τυρίων βασιλεὺς φιλίαν ϗ συμμαχίαν συνέθετο. ἔπεμψε δ' αὐτῷ ϗ δωρεὰς, ξύλα κέδρινα, ϗ τεχνίτας, ἄνδρας τέκτονας ϗ οἰκοδόμους, οἳ [k] κατασκευάσαιεν βασίλειον ἐν Ἱεροσολύμοις. Δαυίδης δὲ τῷ τε [l] κάτω πόλιν προσλαβὼν, ϗ τ ἄκραν [m] συνάψας αὐτῇ, ἐποίησεν ἓν σῶμα· ϗ προστησάμενος ἐπιμελητὴν τ τειχῶν κατέστησεν Ἰώαβον. [n] πρῶτος οὖν Δαυίδης τὸν Ἰεβουσαίων ἐξ Ἱεροσολύμων ἐκβαλὼν, ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσε τ πόλιν. ὅπῃ γὰρ Ἀβράμου τ προγόνου ἡμῶν [o] Σόλυμα ἐκαλεῖτο. μετὰ ταῦτα δέ [p] αὐτῷ φασί τινες ὅτι ϗ Ὅμηρος ταῦτα ὠνόμασεν Σόλυμα. [q] τὸ γὰρ ἱερὸν τὰ Σόλυμα κατ' τ Ἑβραίων ὠνόμασε γλῶσσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. διὸ δὲ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τ Ἰησοῦ τ στρατηγοῦ ὅπῃ Χαναναίους στρατείας, ϗ τ πολέμου καθ' ὃν κρατήσας αὐτῶν κατέσυρε ταύτῃ τοῖς Ἑβραίοις, ϗ οὐκ ἔτι τοὺς Χαναναίους ἐκβαλεῖν ἐξ Ἱεροσολύμων ἐδυνήθησαν οἱ Ἰσραηλῖται μάχεις τ Δαυίδου αὐτοὺς ἐξεπολιόρκησεν, [r] ἔτη πεντακόσια ϗ πεντακαίδεκα.

γ'. Παύσομαι δὲ ϗ μνήμην Ὀρέννα, πλούσιον μὲν ἀνδρὸς τῶν Ἰεβουσαίων, οὐκ ἀναιρεθέντος δὲ ὑπ τῇ Ἱεροσολύμων πολιορκίᾳ ὑπὸ Δαυίδου διὰ τὴν [s] πρὸς τοὺς Ἑβραίους εὔνοιαν αὐτῷ, ϗ τινα ϗ χάριν ϗ συνδιὰ πρὸς αὐτὸν γενομένην τὸν βασιλέα, διὰ μικροῦ ὕστερον εὐκαιρότερον σημανῶ. ἔγημε δὲ ϗ ἄλλας γυναῖκας πρὸς ταῖς οὔσαις αὐτῷ Δαυίδης, ϗ παλλακὰς

citus imperium daturum esse, qui per subjecta præcipitia in arcem evasisset. Cum vero eò certatim omnes eniterentur, & cupiditate præfecturæ accensi nullum laborem sustinere detrectarent, Joabus Saruiæ filius alios prævenit, & arce conscensa ad regem clamavit, *promissum* copiarum imperium postulans. *Arcem occupat Davides, Joabo rem fortiter gerente.*

III.

2. Cum autem *rex* Jebusæos ex arce ejecisset, & ipse Hierosolyma instaurasset, urbem ipsam Davidis appellavit, & quamdiu *omnium Israëlitarum* imperium tenuit in ea habitabat. cæterum tempus, quo apud Chebronem solius tribus Judæ rex fuit, erat septem annorum & mensium sex. Postquam autem Hierosolymis regiam suam constituerat, res ei indies magis magisque splendidæ esse cœperunt, Deo curante ut meliore essent conditione, & *nova subinde* incrementa caperent. Quin & Hiramus Tyriorum rex missa legatione amicitiam cum eo & societatis fœdus iniit. misit etiam ad eum & dona *quædam*, ligna cedrina, atque artifices, fabros lignarios & ædificatores, qui regiam *ei* Hierosolymis exstruerent. Davides autem, & urbem inferiorem complexus & arce cum ea conjuncta, *ex utrisque* unum corpus effecit: atque mœnibus circumpositis curatorem illorum Joabum constituit. Primus itaque Davides, pulsis ex Hierosolymis Jebusæis, de suo nomine civitatem appellavit. nam sub Abramo progenitore nostro Solyma vocabatur. Posthac vero, dicunt nonnulli, etiam ab Homero urbem hanc Solyma appellatam. *Templum enim ex Hebræorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat. Erat autem tempus omne, ex quo Jesus imperator exercitum in Chananæos eduxit, eisque bello devictis regionem Hebræis distribuit, atque ex Hierosolymis Chananæos ejicere nunquam potuerunt Israëlitæ usque dum Davides eos expugnaret, annorum quingentorum & quindecim. *Davidis nuncupat. 2 Regum, c. 5.*

3. Convenit autem hîc Oronnam memorare, virum quidem inter Jebusæos opulentum, non vero interemptum in Hierosolymorum obsidione à Davide, propter ejus erga Hebræos benevolentiam, & quoddam beneficium pariter ac studium, quo regem ipsum prosequutus est, ut paulo post loco magis opportuno declarabo. Quin & Davides, præter eas quas habuit, uxores alias duxit, & concubinas sibi adsciscebat. *Oronna Jebusæus Davidis amicus.*

a Πασῶν *Big. & Samb.* b Ita cum *Vat.* ut supra p. 284. v. 25 in *aliis* Σαρυία. c Sic in *MSS.* in *Editis* ἐ ἀνῳκοδόμησεν ἀναῳκοδόμ. d Ἐκβαλὼν ϗ ὁ βασιλεὺς τὰς Ἰεβ. legisse videtur *Vet. Interpr.* e Aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& reædificans civitatem, eam Hierosolymam nuncupavit.* Verum sic sibi contradiceret *Josephus*, qui (libro VII. *de Bello Jud.* c. 18.) dicit, hoc nomen ei à Melchisedeco positum esse, cum antea Solyma vocaretur. f Non recte toti urbi id nomen factum esse dicit *Schotanus* in *Bibl. S. Hist.* tom. 2. p. 677. Verum totam civitatem Davidis nomine compellatam, ostendit *Villalpandus* in *Apparatu*, part. 1. l. 1. c. 7. g Ἐν τῇ Χεβρῶνι solus *Vat.* h Ita *Big. Samb. & Vat.* in *Editis* βασίλεια ἔστιν τὰ Ἱεροσόλυμα. i Illud ϗ adjectum esse volui, quod ἐ Χειράμου vel ϗ Εἰράμου habeant melioris notæ *MSS.* k Ita *Samb.* in *cæteris* κατασκευάσασθαι. l Ita cum *Big. & Samb.* favente contextu. ἄνω in *Editis, Aliisque.* m Sic quinque *MSS.* συνάψας ἐν αὐτῇ in *Editis.* n Πρῶτον *Vat.* o Ἱεροσόλυμα *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* & mox τὸ ante Σόλυμα desideratur in *Iisdem MSS.* p Puto vel αὐτῷ, vel ταῦτα post Ὅμηρος redundare. q Locus hic vexatissimus mire exercuit Eruditorum ingenia: qui nihil aliud ex eo collegerunt quam *Josephum* Hebraïcæ linguæ ignarum fuisse, & peccasse in Etymo *Hierosolymorum*, dum vocis originem partim ex Hebræa partim ex Græca arcessit lingua. Iis vero respondet *Is. Vossius* (in *Epist. ad Colvium*, p. 395.) minime fieri potuisse ut *Josephus*, qui libro *contra Appionem* ibridas id genus voces ridet Græcosque fugillat *Hierosolymorum* vocabulum è sua lingua derivantes, ex Hebræo simul & Græco conflatum esse crediderit: at cum alibi scribat Hierosolymis nomen inditum esse, postquam Melchisedecus templum ibi struxit, non Græcam vocem ἱερὸν, sed Hebraïcam idem significantem respexisse, nempe ירא. Quam sententiam firmat ex verbis sequentibus: quibus cum ex aliorum mente dixerit *Homerum* urbis hujus meminisse sub *Solymorum* nomine, de suo mox subjungit (ut legi debet) τὸ γὰρ ἱερὸν ἱερὸν, τὰ Σόλυμα κατ' τὴν Ἑβραίων ὠνόμασαν γλῶσσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. nam Ἱεροσόλυμα pro Σόλυμα habent *MSS.* voce ἱερὸν in alienum migrante locum: & ירא seu יראה & ἱερὸς pro eodem accipiuntur etiam apud *Rabbinos*, qui *deos, idola, delubra, & sancta* præcipue gentium sic appellant. *Jerusalem* itaque *Josepho* est *sanctum pacis*: seu, ut ipse maluit, *sanctum securitatis*. Verum vix est ut credam verba illa τὸ γὰρ ἱερὸν &c. esse à *Josepho*. r Hunc numerum verum esse demonstrat *Is. Vossius* in *Chronol. S.* c. VI. s Ita placuit rescribere, prout infra occurrit. Hîc in *Editis* Ὀρφῦν, in *MSS.* Ὀρφᾶ, *Orphan* in *Epiphanii* libris. *Araunah* habet textus *Hebraïcus*, Ορνὰ LXX. t Πρὸς Ἑβραίους *Vat.* * Hieron enim Hebræa lingua munitio est. Erat autem &c. *Epiphan.*

Davidis filii Hierosolymis nati. 2 Regum, c. 5. 1 Paral. c. 3. & c. 15.

bat. Procreavit autem & liberos undecim, quorum nomina erant, Amnos, Emnos, Eban, Nathan, Solomon, Jeban, Elien, Phalna, Ennaphen, Jenaë, Eliphale: & præterea filiam Thamaram. Horum novem quidem ex * ingenuis nati erant; duo vero, quos proxime nominavimus, ex concubinis. Thamara autem ex eadem matre erat cum Abesalomo.

ἔσχεν. ἐποιήσατο δὲ καὶ παῖδας [a] ἕνδεκα ἀριθμόν, ὧς προσηγόρθωσεν [b] Ἀμνὼς, Ἐμνὼς, [c] Ἔβαν, Νάθαν, Σολομῶν, Ἰεβὰρ, Ἐλιλὼ, Φάλνα, Ἠνναφὼ, Ἰενάε, Ἐλιφαλέ· ἔτι δὲ καὶ θυγατέρα Θαμάραν. τούτων οἱ μὲν ἐννέα ἐξ εὐγενίδων ἦσαν γεγονότες· ὧς δὲ πλησιαίτατα εἰρήκαμεν δύο, ἐκ τῶν παλλακίδων. Θαμάρα δὲ ὁμομήτριος Ἀβεσαλώμῳ ἦν.

IV. CAP. IV.

Quod Davides, victis Palæstinis qui ei bellum intulerant, arcam Dei transfert Hierosolyma; & de Templo exstruendo deliberat.

ΚΕΦ. δ'.

Οτι Δαυίδης, στρατεύσαντας ἐπ' αὐτὸν Παλαιστίνους ἐν Ἱεροσολύμοις νικήσας, τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν μετακομίζει εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ναὸν κατασκευάζειν βουλεύεται.

Davides Palæstinos vincit. 2 Regum, c. 5.

AT Palæstini, postquam Davidem regem ab Hebræis creatum intellexerunt, exercitum in eum ducunt Hierosolyma; & occupata valle quæ Gigantum appellatur (locus autem est non procul ab urbe) in ea castra metantur. Judæorum vero rex (nihil enim sine vaticinio, aut Dei jussu, ejusve de futuris sponsione non innixus sibi facere permittebat) præcepit pontifici, ut quid Deo placeat, & qualis foret prælii eventus, sibi prædiceret. Cum autem victoriam & imperium prænunciasset, copias in Palæstinos educit; pugnaque inita, ipse, à tergo hostes ex improviso adortus, alios quidem eorum occidit, alios vero in fugam vertit. Nemo autem suspicetur exiguum Palæstinorum exercitum contra Hebræos venisse, ex celeritate cladis & quod nihil magni aut memoratu digni gesserint ignavos timidosque exstitisse conjiciens, sed sciat Syriam omnem & Phœnicen, & præterea alias gentes multas pugnaceasque illis auxilium tulisse bellique participes fuisse. Quod solum etiam causa erat, cur tam sæpe victi, ac, multis myriadibus amissis, denuo bellum cum Hebræis majoribus viribus redintegrarint. Quippe cum pugnis istis res illis tam male ceciderint, copiis triplo majoribus in Davidem irruebant, & eodem loco quo antea castra posuerunt. Rege autem Israëlitarum iterum Deum interrogante, quinam exitus pugnæ futurus esset, præmonet pontifex, ut in sylva quæ vocatur Planctus (non procul quidem ab hostium castris) exercitum contineret, ipsum vero non prius moveret, pugnamve iniret, quàm sylva nullo perflante vento agitaretur. At simulac sylva concussa erat, tempusque aderat quod Deus ei prædixerat, nihil moratus, ad victoriam jamjam paratam atq; omnem extra aleam positam egrediebatur. Ejus enim impetum non sustinuerunt hostium phalanges;

Secundo prælio eos fundit fugatque. 2 Reg. c. 5.

ΓΝΟΝΤΕΣ δ' οἱ Παλαιστῖνοι τὸν Δαυίδην, βασιλέα [d] ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀποδεδειγμένον, στρατεύουσιν ἐπ' αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα· οἱ καταλαβόμενοι τὴν κοιλάδα τὴν [e] Γιγάντων καλουμένην, τόπος δέ ἐστιν οὗ πόρρω τῆς πόλεως, ἐν αὐτῇ στρατοπεδεύουσι. ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς, οὐδὲν γὰρ ἄνευ προφητείας, καὶ θεοῦ κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ τῶν ἐσομένων λαβὼν ἐγχειρίδιον ἐκεῖνον ἑαυτῷ, ποιεῖν ἐπέτρεπεν· ἐκέλευσε τὸν ἀρχιερέα, τί δοκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ ποδαπὸν ἔσεσθαι τὸ τῆς μάχης τέλος, προλέγειν αὐτῷ. προφητεύσαντος δὲ νίκην καὶ κράτος, ἐξάγει τὴν δύναμιν ὅπως τοὺς Παλαιστίνους· καὶ γενομένης συμβολῆς, αὐτὸς [f] κατόπιν αἰφνιδίως ἐπιπεσὼν τοῖς πολεμίοις, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν ἐτρέψατο. ὑπολαβὴ δὲ μηδεὶς ὀλίγους τὸν Παλαιστίνων [g] στρατιὰν ἐλθεῖν ὅπως τοὺς Ἑβραίους, τῷ τάχει τῆς ἥττης καὶ τῷ μηδὲν ἔργον ὑπομεῖναι γενναῖον μηδὲ μαρτυρίας ἄξιον σχολάζοντας αὐτῶν τὴν [h] βραδυτῆτα καὶ τὴν [i] ἀγένειαν, ἀλλὰ γινωσκέτω [k] συμᾶσαν ἅπασαν καὶ Φοινίκην, καὶ ὅσοις τούτοις ἄλλα ἔθνη [l] πολλὰ καὶ μάχιμα συστρατεῦσαι αὐτοῖς, καὶ δὴ πολέμου κοινωνῆσαι. ὃ καὶ μόνον ἴσως αἴτιον τοσαύτας αὐτοῖς νικωμένοις, καὶ πολλὰς [m] ἀποβαλεῖν μυριάδας, μὴ μείζονος ὑπεναντίας τοῖς Ἑβραίοις δυνάμεως. ἀμέλει καὶ [n] ταύτας παύσαντες τὰς μάχας [o] τριπλασίῳ στρατῷ ἐπῆλθον τῷ Δαυίδῃ, καὶ εἰς ταὐτὸ χωρίον ἐστρατοπεδεύσαντο. πάλιν δὲ τοῦ βασιλέως τὸν Ἰσραηλιτῶν ἐρομένου [p] τὸν Θεὸν, εἰ δὴ εἰς τὴν μάχην ἐξέσται, προφητεύει ὁ ἀρχιερεὺς, ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις [q] Κλαυθμῶσι καθέζεσθαι τὸν στρατὸν, ὡς [r] ἀποθεῖν μὲν θύσι δὲ τῶν πολεμίων στρατοπέδου· κινῆσαι δ' αὐτὸν μὴ πρότερον, μηδ' ἄρχεσθαι μάχης, πρὶν ἢ τὰ ἄλση σαλεύεσθαι μὴ πνέοντος ἀνέμου. ὡς δ' ἐσαλεύθη τὰ ἄλση, [s] καὶ ὁ καιρὸς ὃν αὐτῷ προεῖπεν ὁ Θεὸς παρῆν, ἤδη ὑπιὼν ἐφ' ἑτοίμου ἤδη καὶ φανερὰν ἐξῆλθε τὴν νίκην. ὡς δὲ ὑπέμειναν αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων φάλαγγες, ἀλλ'

a Ενια τῶν ἀριθμῶν *Big. Samb.* & *Vat.* male, ut patet ex sequentibus, v. 2. & 3. Nomina filiorum apud *Epiphanium* sic se habent; *Amnon, Ellus. Eban, Nathan, Salomon, Jebar, Eliel, Falna, Ennaphim, Inas, Elisal.* Innumeras & monstrosas illorum varietates (quas nobis tam in *Græ is* quam *Latinis* exhibent *MSS.*) referre piget, præsertim cum constat *Josephum* hîc sequutum esse corruptam Editionem τῶν ο'. ut notavit *Schotanus*, quem videsis in *Bibl. Hist. S.* tom. 2do p. 695. *b* Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Αμως. *c* Sic è *Cod. Vat.* Εὔαναθον perperam in *Editis, Aliisque.* *d* Ἀπὸ τῶν Ἑβραίων διδεγμένον *Vat.* *e* Τιτάνων *Big* & *Samb.* & nunc quidem Τιτάνων, nunc Γιγάντων LXXII. Τὸν γίγαντας δὲ Τιτᾶνας ἐνόμιζον. ὁ ὃ Ἑβραῖος Ραφαὶμ αὐτοὺς κέκληκεν. *Theodoret.* in 2 *Regum.* ΕΡΩΤ. ζ'. Videsis *J. Clericum* ad *Jos.* c. xv. p. 41. *f* Ita cum *Samb.* & *Big.* κατ' ὄπιν in *Editis, Aliisque.* *g* Eo modo *Samb.* & *Big.* στρατεῖον in *reliquis.* *h* Sic cum *MSS.* pro βαρύτητα *Editorum.* *i* Ita *Samb.* in *cæteris* ἀγένειαν aut ἀγενείαν. *k* Συρίαν τε ἅπασαν *Samb.* & *Vat* *l* Illa πολλὰ δὲ (quæ deerant in *Editis*) accepi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* *m* Ἀποβάλλειν *Big.* & *Samb.* *n* Ταύτην ἐπιθέντες τῇ μάχῃ *Bmb.* & *Hen.* *o* Τετραπλασίων στρατὸς ἐπῆλθε τ. *Vat.* *p* Τὸ θεῖον *Vat.* *q* Hîc *Josephus* manifesto sequitur LXXII. *Inst.* qui בכאים *moros* confuderunt cum בוכים *flentibus.* Videsis *Grotium* ad 2 *Regum* c. 5. 230. & *J. Clericum.* *r* Ἀποθεῖν *Samb.* μὲν post ἀποθεῖν omittit *Vat.* *s* Ita *Big. Samb* & *Vat.* in *Editis, Aliisque,* καὶ ὁ καιρὸς παρῆν. *

* *Al.* legitimis uxoribus.

ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς [a] πρώτης συμβολῆς τρεψάμενος εἰς φυγὴν ἐπέκειτο κτείνων, καὶ διώκει μὲν αὐτοὺς ἄχρι πόλεως [b] Γαζάρων· ἡ δέ ἐστιν ὅρος αὐτῶν τῆς χώρας· [c] εἶτα διαρπάσας αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πολὺν εὑρὼν ἐν αὐτῇ πλοῦτον, καὶ τοὺς θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.

Sed ſtatim à primo congreſſu in fugam verſis multa cum cæde ingruit, & illos quidem perſequitur uſque ad urbem Gazara (illa autem regionis illorum limes eſt extremus) dein caſtris eorum direptis, ubi multas opes deprehendit, Deos etiam illorum diſperdebat.

β'. Τοιούτου δ' ἀποβάντος καὶ ταύτης τῆς μάχης τοῦ πλήθους, ἔδοξε Δαυίδῃ, συμβουλευσαμένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων, μεταπέμψασθαι [d] τῶν ὁμοφύλων ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἔπειτα τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας· καὶ [e] πορευθέντας εἰς [f] Καριαθιαρεὶμ μεταχομίσαι τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν ἐξ αὐτῆς εἰς Ιερουσάλυμα, καὶ θρησκεύειν ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔχοντας αὐτὸν θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς αἷς χαίρει ὁ θεῖος. εἰ γὰρ ἔτι Σαούλου βασιλεύοντος [g] ταῦτ' ἔπραξαν, οὐκ ἂν δεινοῖς φόβοις ἔπαθον. συνελθόντος οὖν τοῦ λαοῦ παντὸς, καθὼς ἐβουλεύσαντο, πορεύεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν κιβωτόν· ἣν βαστάσαντες οἱ ἀπὸ Ἀμιναδάβου οἰκίας οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐπιθέντες ἐφ' ἅμαξαν καινὴν, ἔλκειν ἀδελφοῖς τε καὶ παισὶν ἐπέτρεψαν μετὰ τῶν βοῶν. πορεύεται δ' ὁ βασιλεὺς καὶ [h] πᾶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος, ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ᾄδοντες παντοδαπὰ μέλη, [i] ὄπτρεον, σύν τε ἤχῳ ποικίλῳ [k] κρουμάτων τε καὶ ὀρχήσεων καὶ ψαλμῶν, ἔτι δὲ [l] καὶ σάλπιγγος καὶ κυμβάλων, καταγοντες τὴν κιβωτὸν εἰς Ιερουσάλυμα. εἰς δ' ἄχει τὸν [m] Χειδῶνος ἅλωνος, τόπου τινὸς οὕτω καλουμένου, [n] προῆλθον, τελευτᾷ Ὀζᾶς κατ' ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. τῶν βοῶν γὰρ ὀπτευσάντων τὴν κιβωτὸν, ἐκτείναντα τὴν χεῖρα καὶ κατασχεῖν θελήσαντα, ὅτι [o] μὴ ὢν ἱερεὺς ἥψατο ταύτης ἀπώλεσεν ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐδυσφόρησαν ὀπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ὀζᾶ. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ ἐπλάγησεν, ἔτι νῦν [p] Ὀζᾶ πληγὴ καλεῖται. δείσας δὲ ὁ Δαυίδης καὶ λογισάμενος μὴ ταὐτὸ πάθῃ τῷ Ὀζᾷ δεξάμενος [q] τὴν κιβωτὸν παρ' αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, ἐκείνῃ, διότι μόνον ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὴν, ὅτως ἀποθανόντος, οὐκ εἰσδέχεται μὲν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐκκλίνας εἰς τι χωρίον ἀνδρὸς δικαίου, [r] Ὠβεδάμου ὄνομα, Λευίτου τὸ γένος, παρ' αὐτῷ τὴν κιβωτὸν τίθησιν. [s] ὀπτμένει δ' ὀπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας αὐτόθι, καὶ [t] οἶκον Ὠβεδάμου ηὔξησέ τε καὶ πολλῶν αὐτῷ μετέδωκεν ἀγαθῶν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι ταῦτα [u] συμβέβηκεν Ὠβεδάμῳ, ὡς ἐκ [v] τῆς προτέρας πενίας καὶ ταπεινότητος ἀθρόως εὐδαίμων καὶ ζηλωτὸς [x] γέγονε πᾶσι τοῖς ὁρῶσι καὶ πυνθανομένοις τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, θαρσήσας, ὡς ἀδεὲς κακῶν πεισόμενος, τὴν κιβωτὸν πρὸς [y] αὑτὸν μεταχομίζει. τῶν μὲν ἱερέων βαστάζόντων αὐτὴν, ἑπτὰ δὲ χορῶν

2. Cum autem & hanc pugnam adeo feliciter confeciſſet, viſum eſt Davidi, de communi ſeniorum & ducum & tribunorum conſilio, ex omni *illorum* regione ad ſe accerſi tribulium quotquot integra erant ætate, deinde ſacerdotes ac Levitas; atque ita *una* profectos *ad oppidum* Cariathiarim arcam Dei ex iſto *loco* Hieroſolyma transferre, eaque illic deinceps collocata adorare cum ſacrificiis aliiſque quibus numen delectatur honoribus. Si enim dum adhuc Saulus regnaret hæc præſtitiſſent, nihil mali eis accidiſſet. Omni igitur populo ſicuti decretum fuerat congregato, rex ad arcam contendit: quam ſacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, novumque in plauſtrum impoſitam, bubus ei adjunctis, fratribus ejus & liberis agendam permiſerunt. Præcedebat autem rex, & cum eo multitudo, laudes Deo dicentes, cantanteſque patria omne genus carmina, magnam cientes ſonorum varietatem ex inſtrumentorum pulſu & ſaltatione & cantionibus, una cum buccinæ clangore & cymbalorum tinnitu, dum arcam Hieroſolyma deducerent. Poſtquam autem ad Chidonis aream (locum quendam ita appellatum) proceſſerant, accidit ut Ozas ex ira Dei mortis ſupplicium lueret. Nam cum boves *forte* arcam inclinaſſent, & is manu illi admota, *nè plauſtro excuteretur*, tenere voluiſſet, fecit *Deus*, quòd à ſacerdotio alienus arcam tetigerit, ut *ſtatim* animam efflaret. Et quidem rex populuſque *univerſus* Ozæ mortem ægre tulerunt. Locus autem, ubi exanimatus eſt, etiamnum Ozæ percuſſio vocatur. Tum veritus *ob hoc* Davides, ratuſque ſe forte idem quod Oza paſſurum ſi arcam in urbem domumque ſuam reciperet, quoniam ille manu tantum in eam protenſa ita obierit, ipſam quidem ad ſe in urbem invehi noluit: ſed cum divertiſſet in agrum quendam hominis juſti, Obedami nomine, genere Levitæ, apud illum arcam depoſuit. Iſto autem per tres menſes integros uſa eſt hoſpitio, domumque Obedami divitiis auxit, ipſumque multis cumulavit beneficiis. Davides vero, poſtquam Obedamo res feliciter ceſſiſſe audiverat, adeo ut ex egeno antea & humili continuo opibus afflueret, eumque beatum omnes prædicarent qui vel domum ejus locupletatam viderint vel fama acceperint, ſumpto *tandem* animo, ut qui nihil mali experturus eſſet, arcam ad ſe transfert. Sacerdotibus quidem eam portantibus, ſeptemque choris antecedentibus

Davides conſilia inire cœpit arcæ Hieroſolyma deportandæ. 2 Regum, c. 6.

Arca portatur.

Oza ob tactam arcam à Deo occiſus. 2 Regum, c. 6.

Arca in Obedami domum inferetur.

a Vocabulum πρώτης inſerui auctoritate *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* b Sic in *Cod. Vat.* & LXXII. Γιζάρων in *reliquis.* in *Epiphanii* libris, *Gezerenna*, & *Gazathena*, & *Gazachen* & *Gezachen.* c Vocem ἕως debemus *Codd. Samb.* & *Big.* Διαρπάσας δ' αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.* d Τῶν ὁμοφύλων ἐξ ἁπάσης χώρας *Vat.* e Ita cum *Samb.* & *Vat.* προδήντα in *reliquis.* f Καριαθιαρεὶμ *Big.* & *Samb.* Καριαθιαρίμ *Vat.* g Ita cum *Samb.* & *Epiphan.* ταῦτ' ἐπραξαν *Baſ.* & *G.* τοῦτ' ἔπραξαν *Vat.* h Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerat πᾶν. i Eſt qui malit ὀπισθεῖε. k Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* κρουσμάτων τε in *reliquis.* l Illud τε etiam è *MSS.* m Ita juxta textum *Hebr.* & *Cod. Alexandrinum* LXXII. in 1 *Paralip.* c. 13. Verum 2 *Regum*, c. 6. *Nachonis area* dicitur. Vide *Bocharum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 37. n Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* προῆλθε. o *Joſephum* hîc lapſum eſſe oſtendit *Theodoretus* in 2 *Regum* ΕΡΩΤ. ιθ'. p Locum ita vocant & LXXII. q Sic *Samb.* in *reliquis* παρ' αὐτόν. r In *MSS.* Ἀβαδάμου & Ἀβαδάρου & Ἀβιδάμου. juxta *Codices Latinos* Ὠβιδδάμου. in LXXII. *Intt.* Ἀβιδδαρὰ aut Ἀβιδδαδάμ. s Ἔμεινε *Vat.* t Ita *Vat.* juxta canonem. in libris tamen *reliquis* συνέβησεν. u Illa τῆς προτέρας inſerui ex *MSS.* ex quibus *Big.* & *Samb.* inſuper habent ὡς ἐκ τῆς πρ. x Vox γέγονε etiam ex *MSS.* y Ita *Samb.* & mox infra p. 290. v. 11. αὐτοῦ. Verum αὐτὸν & αὑτῷ in *reliquis.*

Davides arcam in urbem Hierosolyma invehit. 2 Regum, c. 6.

cedentibus à rege inſtitutis, ipſo vero citharam pulſante & plaudente; adeo ut Michala, uxor ejus, Sauli vero regis primi filia, eum iſtud agentem conſpicata ludibrio habuerit. Cum autem arcam *in urbem* intuliſſent, & in tabernaculo collocaſſent quod ei Davides tetenderat, ſacra fecit magno cum ſumptu, & victimas pacificas obtulit, omnemque multitudinem convivio excepit; tam mulieribus quam viris ac parvulis ſingulas panis collyridas partitus & aſſaturam & laganum frixum & fruſtum de victima. ac populum quidem, iſtiuſmodi epulis adhibitum, *tandem* dimiſit: ipſe vero ſuam ad domum ſe recipit.

Populo congiarium dat.

A Michala objurgatur. 2 Regum, c. 6.

3. Illi autem cum adſtitiſſet Michala uxor ejus, Sauli vero filia, cum alia ei bene precata eſt, tum orabat ut à Deo ea omnia conſequeretur quæ propitius largiri poteſt; reprehendit tamen, quod præter decorum tantus rex ſaltaſſet, & in conſpectu ſervorum ſuorum & ancillarum inter ſaltandum ſe denudaſſet. At ille, ſibi non pudori eſſe, dicebat, ea feciſſe, quæ *norit* Deo *eſſe* gratiſſima, qui ſe & patri ipſius & cæteris omnibus prætulerat: foreque ut luderet ſæpius & tripudiaret, dum nihil curaret quam turpe hoc ancillis ipſique videatur. Hæc autem Michala, Davidi quidem connubio juncta, uterum non geſſerat; poſtea vero *alteri* nupta, cui eam tradidit Saulus pater (tunc enim ille *à viro* abſtractam tenebat) quinque peperit liberos. Sed de his quidem ſuo loco dicemus.

Davides templum ædificare ſtatuit. 2 Reg. c. 7.

4. Cum autem rex videret, quotidie fere res ſuas, Dei auſpiciis, meliores fieri auctioreſque, ſe flagitii reum eſſe exiſtimabat, ſi, cum ipſe in cedrina domo maneret, excelſa pariter ac ſummo artificio exornata, arcam *Dei humili* tabernaculo exceptam deſpiceret. conſtituit itaque Deo exædificare templum, ſicuti prædixerat Moyſes. Nathanaque prophetam in conſilium adhibito, cum is auctor eſſet, ut faceret quicquid in animo haberet, quod Deus ei ad omnia auxilio foret & adjumento, majori adhuc templi exſtruendi deſiderio tenebatur. Cum autem Deus Nathanæ ea nocte appa-

Deus Nathanæ vati ad Davidem præcepta dat.

ruiſſet, juſſiſſetque ut Davidi nunciaret, "ſibi "quidem voluntatem ejus & deſiderium pro- "bari, præſertim cum nemo antea de templo "ei exædificando cogitarit. verum, ei licet "hoc facere in mentem venerit, non tamen "ſe permittere, ut qui multa bella obierit & "hoſtium ſanguine manus polluerit ſibi tem- "plum conſtitueret; cæterum, cum plena æta- "te & longiſſima ſtatione mortali functus ma- "joribus ſuis conceſſerit, exſtruendum eſſe "templum à filio, qui poſt eum regnaturus "eſt, & Solomonis nomine vocabitur, cujus "non aliter quam filii ſe cuſtodiam acturum "curamque habiturum pollicebatur, ita ut "regnum quidem poſteris ejus ſervaturus ſit

ὃς διεκόσμησεν ὁ βασιλεὺς μεγαλόνους, αὐτὸς δ' ὀρχεῖτο καὶ κυβερνᾶ [a] παίζοντος καὶ χροτοῦντος, ὥστε καὶ τὴν γυναῖκα [b] Μιχάλαν, Σαούλου δὲ θυγατέρα τοῦ τότε βασιλέως, ἰδοῦσαν αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα χλευάσαι. εἰσαμείσαντες δὲ τὴν κιβωτὸν, [c] πήξαντες εἰς τὸν σκηνὸν ὃν Δαυίδης ἔπηξεν αὐτῇ, καὶ θυσίας τε ἐπιτέλεσε τελείας καὶ εἰρηνικὰς ἀνήνεγκε, καὶ τὸν ὄχλον [d] εὐωχίᾳ [e] ἅπαντα, τὸ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι καὶ νηπίοις διαδοὺς κολλυρίδα ἄρτου καὶ ἐφαιτίτου καὶ λάγανον [f] τηγανιστὸν καὶ μερίδα θύματος. καὶ τὸν μὲν λαὸν οὕτω κατευωχήσας ἐπέμψεν· αὐτὸς δ' εἰς τὸν οἶκον τὸν αὑτοῦ παρεγίνετο.

γ'. Παρεισᾶσα δ' αὐτῷ Μιχάλα ἡ γυνὴ, Σαούλου δὲ θυγάτηρ, τά τε ἄλλα αὐτῷ κατηύχετο, καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ [g] γίνεσθαι ἤτει πάντ' ὅσα παρασχεῖν αὐτῷ δυνατὸν, εὐμενεῖ τυγχάνοντι· καὶ δὲ κατεμέμψατο, ὡς ἀκοσμήσειεν ὀρχούμενος ὁ τηλικοῦτος βασιλεὺς, καὶ γυμνούμενος ὑπὸ τῶν ὀρχήσεως καὶ οἱ δοῦλοι [h] καὶ θεραπαινίσι. ὁ δ' οὐκ αἰσχυνθῆναι φάσκων ποιήσας εἰς τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἔφασκεν, ὃς αὐτὸν καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων προετίμησε, παίζειν τε πολλάκις καὶ χορεῦσαι μηδένα τοῦ δόξαι τοῖς θεραπαινίσιν αἰσχρὸν καὶ αὐτῇ ὃ νόμιμον ποιησάμενος λόγον. ἡ δὲ Μιχάλα αὐτῇ, Δαυίδῃ μὲ συνοικοῦσα, παῖδας οὐκ ἐποιήσατο· γαμηθεῖσα δὲ ὕστερον ᾧ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ πατὴρ [i] ὁ Σάουλος, τότε [k] δὲ ἀποσπασθεῖσα αὐτὸς εἶχε, πέντε παῖδας ἔτεκε. καὶ περὶ μὲν τούτων εἰς χώραν δηλώσομεν.

δ'. Ὁρῶν δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς πᾶσαν τὰ πράγματα αὐτῷ ὁρᾶν ἡμέραν ἀμείνω [l] γινόμενα ἐπὶ τοῦ Θεοῦ βουλήσεως, ὑπόμιζεν ἐξαμαρτάνειν αὐτὸν, εἰ μένων αὐτὸς ἐν οἴκοις οὐκ κέδρου πεπαυμένοις, ὑφηλοῖς τε καὶ [m] κεκλίσθαι τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἔχουσι, περιορᾷ τὸν κιβωτὸν ἐν σκηνῇ κειμένην, [n] καὶ ἐβούλετο τῷ Θεῷ κατασκευάσαι ναὸν, ὡς Μωϋσῆς προεῖπεν. καὶ περὶ τούτων [o] Ναθάνᾳ τῷ προφήτῃ ἀφικόμενος, ἐπεὶ παιδὸς ὄντος, ὅτι περ ὥρμητο προστάξειν αὐτὸν, ὡς τοῦ Θεοῦ πρὸς ἅπαντ' αὐτῷ συνεργοῦ παρόντος, εἶχεν ἤδη περὶ τοῦ ναοῦ κατασκευῆς πεφροντισμένον. τῷ Θεῷ δὲ κατ' ὄνειρον τὴν νύκτα τῷ Ναθάνᾳ [p] φανέντι ᾗ φράσαι κελεύσαντος τῷ Δαυίδῃ, "ὡς τοῦ μὲν "προαίρεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ὁρμὴν [q] ἀποδέχεσθαι, μηδενὸς "μὲν πρότερον εἰς νῦν βαλομένου ναὸν αὐτῷ κατασκευάσαι· "[r] τοῦ δὲ ταύτην τὴν δόξαν λαβόντος, οὐκ ἐπιτρέπειν "δὲ πολλοὺς πολέμους ἠγωνισμένῳ καὶ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν "μεμιασμένῳ ποιῆσαι ναὸν αὐτῷ· μὴ μέντοιγε τὸν θάνα- "τον αὐτοῦ, γηράσαντος καὶ μακρὸν ἀνύσαντος βίον, ὕστερον "τὸν ναὸν ὑπὸ τοῦ παιδὸς τοῦ μετ' αὐτὸν τοῦ βασιλείαν "παραληψομένου, κληθησομένου δὲ Σολομῶνος, τοῦτον πρόνοι- "σεν καὶ [s] προνοήσειν ὡς πατὴρ υἱοῦ [u] καταπεπυσμένου "τοῦ, τοῦτον μὲν βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις φυλάξειν καὶ παρα-

[a] Παραπαίζοντος *Big.* & *Vat.* περιπαίζοντος *Samb.* [b] Sic *Baſ.* & *G.* ut ſupra p. 242. v. 27. Μηχάλην *Samb.* Μελχόλην *Big.* & *Vat.* Μελχάλην *Buſh.* & *Hen.* [c] Τιθέντων εἰς τὸν σκ. *Vat.* [d] Ita *Vat.* in *cæteris* ἑστίᾳ. [e] Sic *Vat.* πάντα in *reliquis.* [f] Sic *MSS.* in *Editis* τηγανίτην. [g] Γενέσθαι *Big. Samb.* & *Vat.* [h] Καὶ οἱ θεραπαινίδες *Big.* & *Samb.* [i] Articulum ante Σάουλος omittunt *Samb.* & *Vat.* [k] Illud ὃ inſeruimus ex *MSS.* [l] Itidemque γινόμενα ex *iiſdem MSS.* [m] Καλλίσας *Vat.* [n] Ἐβούλετο ὃ τῷ Θεῷ *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Ναθάνῃ paſſim *Vat.* Infra autem ſæpiuſcule non Ναθάνου aut Ναθάνῃ dicitur, ſed Νάθαν & Νάθαν. [p] Ita *Big. Samb. Vat* & *Epiphan.* in *Editis* φανέντος λέγων τῷ Δ. [q] Λίαν ἀποδέχ. *Big. Samb.* & *Vat.* at non ita *Epiphan. Aliique.* [r] Τοῦτο ὃ ταύτην *Big. Samb.* & *Vat.* [s] Ita tres *MSS.* & *Epiphan.* ἐπιτρέπειν in *Editis, Aliiſque.* [t] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* προνοεῖν in *Editis.* [u] Προκατηκηχέλαι in *iiſdem MSS.*

a Sic

"παραδώσων, [a] αὐτὸν δὲ τιμωρήσων, ἂν ἁμαρτὼν τύχῃ, νόσῳ "ἢ γῆς ἀφορίᾳ". μαθὼν ταῦτα ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Δαυίδου, καὶ εὐχαρὴς γενόμενος [b] ὅτι τῷ, τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν βεβαίως ἐγνωκέναι βεβαίως, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ λαμπρὸν ἐσόμενον καὶ εὐδόκιμον, εἰς τὸν κάλλιστον προήγαγε, καὶ πεσὼν ὅτι τάχιστα ἤρξατο προσκυνεῖν, καὶ εἰς πάντων εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὧν τε αὐτὸς παρέσχηκεν ἤδη ἐκ ταπεινοῦ καὶ [c] σκιμέρου εἰς [d] τηλικοῦτο μέγεθος ἡγεμονίας τε καὶ δόξης ἀναγαγών, ὧν τε τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ χαριεῖτο, [e] καὶ τῆς προνοίας, ἣν Ἑβραίων καὶ τῆς τόπων ἐλευθερίας ἐποιήσατο. ταῦτα εἰπὼν καὶ τὸν Θεὸν ὑμνήσας ἀπαλλάττεται.

"traditurus, in ipsum vero, si quid deliquerit, "morbis & terræ sterilitate animadversurus"; Davides, hisce ex propheta acceptis, magnaque ei lætitia oborta, quod jam norit propagini suæ imperium stabiliendum esse, familiamque suam illustrem fore & celebrem, ad arcam se confert, procidensque in faciem cœpit adorare, Deoque gratias agere tam pro omnibus, quibus eum jamjam affecerat, *beneficiis*, ex statu humili vitaque pastoritia ad tantam imperii gloriæque magnitudinem adductum, quam pro iis quæ stirpi suæ promiserat, eaque quam susceperat Hebræorum & libertatis illorum cura. Cum hæc dixisset, Deoque hymnum cecinisset, *à tabernaculo* digreditur.

Davides ob promissa posteris suis facta Deo gratias agit. 2 Regum, c. 7.

ε'. ΚΕΦ. ε'.

CAP. V. V.

Ως Δαυίδης τὺς Παλαιστίνους καὶ Μωαβίτας, τὸν Σωφήνης βασιλέα καὶ τὸν Δαμασκοῦ καὶ Σύρων, ἔτι καὶ τοὺς Ἰδουμαίους ὅπλοις ἐχειρώσατο· καὶ ὡς συμμαχίαν ποιεῖς τὸν Ἀμάθης βασιλέα ἐποιήσατο, καὶ ἐμνήσθη τῆς Ἰωνάθου τοῦ Σαοὺλος παιδὸς πρὸς αὐτὸν φιλίας.

Ut Davides Palæstinos & Moabitas, Sophenes regem Damasciique & Syriæ, insuper & Idumæos armis subegit: atque ut Amathes regem in societatem recepit, & Jonathæ Sauli filii erga ipsum amicitiæ meminit.

Διαλιπὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἔγνω δὴ ὅτι τοὺς Παλαιστίνους ἐκρατήσειν, καὶ μηδὲν ἀργὸν μηδὲ [f] ῥᾴθυμον ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν [g] γενόμενον, ἵν' ὡς ὁ θεὸς αὐτῷ προεῖπε, καταστρεψάμενος τοὺς πολεμίους, εἰρήνην τὸ λοιπὸν τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ βασιλεύουσι καταλίποι. καὶ συγκαλέσας πάλιν τὴν στρατιάν, καὶ προηγείλας αὐτῇ πρὸς πόλεμον [h] ἑτοίμῳ καὶ παρεσκευασμένῃ τυγχάνειν, ὅτε ἔδοξεν αὐτῷ καλῶς ἔχειν τὰ παρ' αὐτῆς, ἄρας ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, ὅτι τοὺς Παλαιστίνους ἦκε. κρατήσας δ' αὐτῶν τῇ μάχῃ, πολλὴν τῆς χώρας ἀποτεμόμενος, καὶ [i] προσοδείσας τὴν τῶν Ἑβραίων, ὅτι τοὺς Μωαβίτας τὸν πόλεμον μετήγαγε. καὶ τὰ μὲν δύο μέρη τῆς στρατιᾶς αὐτῶν, τῇ μάχῃ νικήσας, διέφθειρε· τὸ δὲ λειπόμενον αἰχμάλωτον ἔλαβε. φόρους τε αὐτοῖς ὑποτάξας κατ' ἔτος πέμψειν, [k] εἶτα ὅτι [l] Ἀδράζαρον τὸν [m] Ἀραὺ μὲν υἱόν, βασιλέα δὲ τῆς [n] Σωφήνης ἐστράτευσε· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ περὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, τῶν μὲν πεζῶν αὐτοῦ διέφθειρεν ὡς δισμυρίους, τῶν δὲ ἱππέων ὡς [o] ἑπτακισχιλίους. ἔλαβε δὲ καὶ αὐτοῦ ἅρματα χίλια· καὶ τὰ πλείω μὲν αὐτῶν ἠφάνισεν, ἑκατὸν δὲ μόνα παρεστήσατο αὐτῷ φυλαχθῆναι.

Postea autem aliquanto secum reputavit necesse esse Palæstinis bellum movere, nec res suas vel minimum otio & desidia marcescentes videre, ut, quemadmodum Deus ei prædixerat, hostibus debellatis pacatum in posterum ex stirpe sua regibus imperium relinqueret. Et convocato iterum exercitu, denunciatoque illis ut ad bellum se pararent & accingerent, quamprimum sibi visa sunt omnia in exercitu pulchre se habere, relictis Hierosolymis ad Palæstinos contendebat. Illis autem acie profligatis, & magna regionis parte mulctatis, eaque Hebræorum ditioni adjecta, in Moabitas bellum transferebat. Et duas quidem exercitus eorum partes victoria potitus ferro perimebat, quod vero reliquum erat in deditionem accipiebat. Ac, cum illis annuum tributum imperasset, statim in Adrazarum, Arai quidem filium Sophenes autem regem, copias adduxit: cumque eo juxta Euphratem fluvium pugna conserta, peditum quidem circiter viginti millia, equitum vero ad septies mille occidit. Quin & currus ipsius mille cepit: ac majorem quidem illorum partem igne absumpsit, centum vero solummodo jussit sibi adservari.

Davides Palæstinos & Moabitas & Adrazarum bello adoritur vincitque. 2 Regum, c. 8.

ς'. β'. Ἀκούσας δὲ ὁ Δαμασκοῦ καὶ Σύρων βασιλεὺς Ἀδάδος, ὅτι πολεμεῖ Δαυίδης τὸν Ἀδράζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ μετὰ δυνάμεως ἦκεν ἰσχυρᾶς συμμαχήσων, [p] ἀπαλλάξαι δ'

2. Adadus autem Damasci & Syrorum rex, audito quod Davides Adrazaro bellum intulerat, valida cum manu ei, utpote ipsius amicus, ad auxiliandum veniebat, liberandumque

VI. *Adadum, Damasci & Syrorum regem, subigit.*

ab

a Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliisque* illa αὐτὸν ᾗ τιμωρήσων omittuntur. In 2 *Regum* c. 7. v. 14. *ac si quid deliquerit, ego in eum humana virga, humanis plagis animadvertam.* *b* Επι τὸ *Samb.* *c* Πιννος legisse videtur *Epiphan.* *d* Τηλικοῦτον passim *Vat.* *e* Illud καὶ, sensu id postulante, inserui, non tamen sine auctoritate *Vet. Interpretis.* *f* Βαρύθυμον solus *Vat.* *g* Γενόμενον *Big. Samb.* & *Vat.* *h* Sic ex *iisdem MSS.* in *Editis*, *Aliisque* ἑτοίμῃ παρασκευασμένῃ. *i* Iterum ex *iisdem MSS.* cum antea legeretur προσοδείσας ἐπὶ τῇ τῶν Ἑβρ. *k* Vox εἶτα deest *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* & commode satis abesse potest. *l* Αδραδαζαρον *Big.* & *Samb.* Αρταζαρον *Hen.* & *Busb.* Αραζαρ τὸν Αδραζαρ ητοι Αδραζαρον. Rectius forsan Αδωδαζαρον. *m* Αραχυ juxta libros *Epiphanii.* Αραὺ ητοι Ραιὼ *Vat.* Ραιὼς legi voluit *Schotanus* ex LXXII. *n* Σωφανῆς *Big.* & *Samb.* Σωφηνῆς *Hen.* & *Busb.* Σωφινης ητοι Συρων τῆς Σωφηνης ισραττων *Vat.* Quam *Tzobam* nominant *S. Litera*, hîc *Sophenem* dixit *Flavius*, errore ut arbitror. Nam *Ptolemæus* collocat *Sophenem* ultra *Euphratem*: atque si *S. Historiam* (2 *Sam.* 8. & 1 *Chron.* 18.) expendas, *Tsobam* Damasco vicinam, atque inter Terram-Sanctam & Euphratem sitam fuisse animadvertes. *C. L' Empereur.* Vide *Bocharti Phaleg*, l. 2. c. 6. Sobam *Ptolemæi* Sabam esse existimat *Grotius.* *o* Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* perperam πεντακισχιλίους. Videlis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 699. *p* Ita locum constituere vitium est, præsertim cum hoc modo legant *Busb.* & *Hen.* ὅτι πολεμεῖ Δαυίδης Αρταζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ ἦκεν συμμαχήσων, πταίσας ᾗ τῇ μάχῃ πολλὰς ἀπέβαλε τῶν ἁρ. atque *Epiphanius* vertat, *eum sicut sperabat ab obsessione liberaturus, & congressus denuo apud Euphratem contra David, bello devictus est.* ccciderunt autem &c. Antea

ab hoſte ut ſperabat. Atque ei congreſſus ad Euphratem fluvium, in prælio vero ſpe lapſus magnam exercitus partem amiſit. nam ex Adadi acie ceciderunt viginti millia ab Hebræis cæſa, reliqui vero omnes terga vertebant. Hujus autem regis meminit etiam Nicolaus hiſtoriarum libro quarto in hæc verba: "Multo poſt "hæc tempore indigenarum quidam nomine "Adadus, præpollens factus, & Damaſcum & "Syriæ, præter Phœnicen, cætera regno te- "nuit. Suſcepto autem in Davidem Judææ "regem bello, cum multis præliis decertaſſet, "poſtremo ad Euphratem commiſſo, in quo "victus eſt, præſtantiſſimus regum eſſe cum "robore tum fortitudine viſus eſt". Ad hæc autem & de poſteris ejus narrat, quod poſt illius obitum, alius ab alio, regnum ſimul & nomen acceperunt, hiſce verbis: "Eo mortuo "poſteri ejus in decem ætates regnarunt, uno- "quoque à patre ſimul cum imperio hoc etiam "nomen accipiente, ut Ptolemæi in Ægypto. "Horum vero tertius, cum multum invaluiſ- "ſet, avi cladem bello inſtaurare volens, ur- "bem, quæ nunc Samaritis dicitur, populatus "eſt". In hoc autem à veritate non aberravit. hic enim eſt *ille* Adadus, qui, Achabo apud Iſraëlitas regnante, Samariam invaſit: de quo ſuo loco dicturi ſumus.

Nicolaus Damaſcenus hiſtoricus.

Davides ampla ſpolia ex Syris devictis reportat. 2 Regum, c. 8.

3. Davides autem, expeditione facta in Damaſcum & cætera Syriæ, ipſam totam in ſuam poteſtatem redegit; diſpoſitiſque per regionem præſidiis, atque certo vectigali incolis imperato, *domum* eſt reverſus: & aureas pharetras, & armaturas, quibus amicti erant Adadi ſatellites, Deo Hieroſolymis dedicavit; quas poſtea Suſacus Ægyptiorum rex, exercitu in nepotem ejus Roboamum educto, capiebat, & cum multis aliis divitiis ex Hieroſolymis exportavit. Atenim hæc, cum in locum illis proprium ventum fuerit, *fuſius* declarabimus. Hebræorum autem rex, Deo cœptis ejus adſpirante, curanteque ut bella ei proſpere cederent, exercitum admovit pulcherrimis Adrazari urbibus, Bettæ & Machoni; eaſque vi expugnatas diripuit. In his autem magna vis auri argentique reperta eſt: prætereaque æris genus, quod auro pretioſius eſſe perhibebant; ex quo fecit Solomon magnum illud vas quod *mare appellatum erat, & pulcherrima illa polubra, cum templum Deo adornârit.

Amathes rex Davidi gratulatur. 2 Regum, c. 8.

4. Poſtquam vero Amathes rex Adrazari res intellexit, vireſque ejus fractas eſſe audivit, ſibi metuens, ſtatuenſque Davidem, priuſquam ab eo invaderetur, ſibimet amicitia & fide *data* devincire, filium ſuum Adoramum ad eum mittit; qui ei nomine ſuo de Adrazaro, ſibi etiam hoſte, debellato gratularetur, atque ſocietatem cum eo & amicitiam iniret. Miſit & ei dona, antiqui operis vaſa

ὡς προσέβαλε. ἡ συμβαλὼν πρὸς τῷ [2] Εὐφράτῃ ποταμῷ, πλήσας δὲ τῇ μάχῃ πολλὺς ἀπέβαλεν τῶν στρατευμάτων. ἔπεσον γὰρ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀναμφίλογοι [b] τῶν Ἀδάδου δυνάμεως [c] δισμύριοι, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔφυγον. μέμνηται δὲ τούτου τοῦ βασιλέως καὶ [d] Νικόλαος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν, λέγων ὧδε. "μετὰ δὲ οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τῶν ἐγχωρίων τις "Ἀδαδος ὄνομα, πλῆθον ἰσχύσας Δαμασκοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων "Συρίας, ἔξω Φοινίκης, ἐβασίλευσε. πόλεμον δὲ ἐξενέγκας "πρὸς Δαυίδην βασιλέα τῶν Ἰουδαίας, καὶ πολλαῖς μάχαις "κριθεὶς, ὑστάτῃ τε πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, ὃν ἦρτο, ἄμα- "χος ἔδοξεν εἶναι) βασιλέων ῥώμῃ καὶ ἀνδρείᾳ". πρὸς τούτοις δὲ καὶ περὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ φησιν, ὡς μετὰ τὸν ἐκείνου τελευτὴν ἐξεδέχοντο παρ' ἀλλήλων καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα, λέγων οὕτως· "τελευτήσαντος δ' ἐκείνου [f] οἱ ἀπόγονοι δεκὰ "δέκα γενεὰς ἐβασίλευον, ἑκάστου πρὸς τοῦ πατρὸς ἅμα τῇ "ἀρχῇ καὶ τοῦνομα τοῦτο ἐκδεχομένου, ὥσπερ οἱ Πτολεμαῖοι "ἐν Αἰγύπτῳ. μέγιστον δὲ πάντων δυνηθεὶς ὁ τρίτος, ἐπαμυ- "νόμενος βουλόμενος τὴν τοῦ πατρὸς ἧτταν, στρατεύσας "ἐπὶ Ἰουδαίους, ἐπόρθησε [h] τὴν νῦν Σαμαρῖτιν καλουμένην". ὁ διήμαρτε δὲ τῆς ἀληθείας. οὗτος γάρ ἐστιν Ἀδαδος ὁ στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμαρίαν, Ἀχάβου βασιλεύοντος τῶν Ἰσραηλιτῶν. περὶ δὲ τῆς χώρας ὕστερον ἐροῦμεν.

γ'. Δαυίδης δὲ στρατευσάμενος ἐπὶ Δαμασκὸν καὶ τὴν ἄλλην Συρίαν, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον ἐποίησατο, καὶ φρουρὰς ἐν τῇ χώρᾳ καταστήσας, καὶ φόρους αὐτοῖς τελεῖν ὁρίσας, ὑπέστρεψε· καὶ τάς τε χρυσᾶς φαρέτρας καὶ τὰς παναπλίας, ἃς οἱ τοῦ Ἀδάδου σωματοφύλακες ἐφόρουν, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ εἰς Ἱεροσόλυμα, [i] ἃς ὕστερον ὁ τῆς Αἰγυπτίων βασιλεὺς Σέσακος, στρατεύσας ἐπὶ [k] ἐγγόνου αὐτοῦ Ροβόαμον, ἔλαβε, καὶ πολὺν ἄλλον ὄχλον τῶν Ἱεροσολύμων ἐξεφόρησε πλοῦτον. ταῦτα μὲν οὖν, ὅταν ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον αὐτοῖς τόπον, δηλώσομεν. ὁ δὲ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοῦ Θεοῦ συμπράττοντος αὐτῷ, καὶ τοὺς πολέμους εὐκαταρθώτους, [l] καὶ τὰς καλλίστας τῶν Ἀδραζάρου πόλεων ἐπεστράτευσε, [m] Βεττὰν καὶ Μάχην· καὶ λαβὼν αὐτὰς κατὰ κράτος διήρπασε. [n] χρυσὸς δ' ἦν αὐταῖς ἡυρέθη πάμπολυς καὶ ἄργυρος, ἔτι δὲ καὶ χαλκός, οὗ τοῦ χρυσοῦ χρείττονα ἔλεγον· ἐξ οὗ καὶ ὁ Σολομὼν τὸ μέγα σκεῦος, θάλασσαν δὲ [o] καλούμενον, ἐποίησε, καὶ τοὺς καλλίστους ἐκείνους λουτῆρας, ὅτε τῷ Θεῷ τὸν ναὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ὡς δὲ ὁ τῶν Ἀμάθης βασιλεὺς τὸ περὶ τὸν Ἀδράζαρον ἐπύθετο, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ διεφθαρμένην ἤκουσε, δείσας περὶ αὑτοῦ, καὶ τὸν Δαυίδην φθάνειν ἐπ' αὐτὸν [p] ἐλθὼν φιλίᾳ καὶ πίστεως ἐνδήσασθαι, πέμπει πρὸς αὐτὸν [q] Ἀδώραμον υἱὸν αὑτοῦ· καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἀδράζαρον ἐχθρὸν ὄντ' αὐτῷ πολεμῆσαι, χάριν ἔχειν ὁμολογῶν, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν ποιούμενος. [r] ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα, σκεύη τῶν ἀρχαίας κεκλασμένης,

erat ἀπαλλάξαι δ' ὡς προσέβαλε συμβαλὼν π. τ. Ε. π πτ. δὲ τ. μ. καὶ πολὺς ἀποβαλὼν τῶν φ. nec aliter plerique *MSS.* niſi quod ἀπαλλαξε δὲ ὁ προσέβαλε habeant *Big.* & *Samb.* ἀπήλαξε δ' ὡς ὁ πς. *Vat.* [a] Εφράτη paſſim *Vat.* [b] Καὶ τῶν Δαυίδου δυνάμεως *Big.* & *Samb.* contra quam in *aliis Gr.* & *Epiphan.* [c] *Viginti duo millia* juxta *S. Literas*, 2 *Regum*, c. 8. v. 6. & 1 *Paralip.* c. 18. v. 5. [d] Sc. *Damaſcenus*, amicus *Anguſto* & *Herodi.* [e] Κριθεὶς, ὑστάτῃ δ' π. τ. Ε. ἐν ᾗ ἤρτητο *Vat.* [f] Illud οἱ ex *MSS.* [g] Τοῦτο *Big. Samb.* & *Vat.* [h] Τὴν νῦν καλουμένην Σαμαρεῖτιν γῆν *Vat.* [i] Ταύτας ὕστ. *Vat.* [k] Ita cum *Epiphanio* ipſoque *Joſepho* ſub finem capitis noni. in *Græcis* perperam υἱόν. [l] Καὶ τὰς ἄλλας τῶν &c. legiſſe videtur *Epiphan.* [m] Ita in *Græcis* omnibus, ſine ulla ſcripturæ varietate, in *Epiphanii* libris *Baachan & Machon*, aut *Bacham & Machoneas.* Videſis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 8. v. 8. [n] Χρυσὸς ἐν αὐταῖς *Vat.* [o] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* κεκλυσμένον. [p] Ελθεῖν *Vat.* [q] Ἀδώραμον ἦναι Ιδδάρων *Vat.* in *Epiphanii* libris *Adaram.* juxta Hebr. *Joram.* LXXII. Ισδουεμε. [r] Επεμψε δ' αὐτῷ *Vat.* * &. à capacitate.

a Θεῷ

σκευῆς, χρύσεα ϗ ἀργύρεα καὶ χάλκεα. Δαυίδης δὲ ποιησάμενος τ̣ συμμαχίαν πρὸς τ̣ [a] Θαῆνον, τοῦτο γὰρ ἰδίῳ ὄνομα τῷ βασιλεῖ τ̣ Αμάθης, καὶ τὰ δῶρα δεξάμενος, ἀπέλυσεν αὐτῷ τ̣ υἱὸν μετὰ τιμῆς τ̣ πρεπούσης ἐκπέμψας. τὰ δὲ πεμφθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τ̣ ἄλλον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, [b]ὃν ἐκ τ̣ πόλεων εἵλκυσε καὶ τ̣ κεχειρωμένων ἐθνῶν, φέρων ἀνατίθησι τῷ Θεῷ. ὃν [c]αὐτὸς δὲ πολεμοῦντι μόνῳ, καὶ τ̣ στρατιᾶς ἡγουμένῳ τὸ ναικὸν καὶ κατορθοῦν [d]παρέσχεν ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ πέμψαντος αὐτῷ μετὰ δυνάμεως εἰς τ̣ Ιδουμαίαν Αβεσσαῖον τ̣ Ιωάβου ϗ [e]ἀρχιστρατήγου ἀδελφὸν, δι' ἐκείνου τὴν τ̣ Ιδουμαίων νίκην ἔδωκε. μυρίους γὰρ αὐτῶν καὶ ὀκτακισχιλίους Αβεσσαῖος διέφθειρε τῇ μάχῃ. καὶ τ̣ Ιδουμαίαν ἅπασαν φρουραῖς ἀφελόμενος ὁ βασιλεὺς, φόρους ὑπέρ τε τ̣ χώρας καὶ τ̣ ἑκάστου κεφαλῆς παρ' αὐτῶν ἐδέχετο. Θεῷ δὲ ϗ δίκαιος τ̣ φύσιν, ϗ ταῖς κρίσεις πρὸς τ̣ ἀλήθειαν ἀφορῶν ἐποιεῖτο. [g]στρατηγὸν δ' ἁπάσης εἶχε τ̣ στρατιᾶς τ̣ Ιόαβον· ὑπὸ δὲ τ̣ ὑπομνημ̣ [h]Ιωσάφατον υἱὸν [i]Αχίλου κατέστησεν· ἀπέδειξε δ' ἐκ τ̣ [k]Φινεέσου [l]οἰκίας τ̣ Σάδωκον ἀρχιερέα μετ' Αβιαθάρου, φίλος γὰρ Θεῷ αὐτῷ· γραμματέα δὲ [m]Σισᾶν ἐποίησε· [n]Βαναίᾳ δὲ τῷ [o]Ιωάδου τ̣ τ̣ σωματοφυλάκων ἀρχὴν παρέδωκεν. οἱ δὲ πρεσβύτεροι [p]παῖδες αὐτῷ περὶ τὸ σῶμα ϗ τ̣ τότε φυλακὴν ἦσαν.

ε'. Εμνήσθη δὲ καὶ [q]τῆς πρὸς Ιωνάθην ϗ Σαούλου παῖδα συνθηκῶν καὶ ὅρκων, καὶ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν φιλίας τε καὶ οἰκειότητος. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς οἷς εἶχεν, ἔτι καὶ μνημονικώτατος τῆς εὐποιησάντων παρὰ ϗ ἄλλοι χρόνου [r]ὑπῆρχε. [f]προσέταξε γοῦν ἀναζητεῖν εἴ τις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἃς ὤφειλε τῷ Ιωνάθῃ τῆς ἑταιρείας ἀποδώσει. ἀχθέντος οὖν τινος, ἠλθε- ρωμένου μὲν ἐκ τοῦ Σαούλου, δυναμένου δὲ γνώσεσθαι τοὺς ἐκ τοῦ γένους [s]αὐτοῦ προσήκοντας, ἀνέκρινεν εἴ τινα ἔχει λέγειν τῆς Ιωνάθῃ προσηκόντων ζῶντα, καὶ κομίσασθαι τὰς τῆς εὐεργεσιῶν χάριτας δυνάμενον, ἃς αὐτὸς ἔτυχε παρὰ Ιωνάθου. φήσαντος δ' ὑπ' αὐτοῦ πε- λείπεσθαι, [u]Μεμφίβοσθον ὄνομα, πεπηρωμένον τοὺς βάσεις· τῆς γὰρ τροφοῦ, μετὰ τὸ παραγγελθῆναι τ̣ πατέρα τοῦ παιδίου ϗ πάντων ἐν τῇ μάχῃ πε- σόντας, ἁρπασαμένης καὶ [x]φυγούσης, ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτὸν κατενεχθῆναι καὶ βλαβῆναι τοὺς βάσεις· [y]μαθὼν ὅπου τε καὶ παρά τινι τρέφεται, πέμψας πρὸς τ̣ Μάχειρον εἰς [z]Λαβαθὰ πόλιν, παρὰ τούτῳ δὲ ὁ τοῦ Ιωνάθου παῖς ἐτρέφετο, μεταπέμπεται πρὸς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Μεμφίβοσθος πρὸς τ̣ βασιλέα, πεσὼν ὑπὸ πρόσωπον προσεκύνησεν [a]αὐτόν. ὁ δὲ Δαυίδης, θαρρεῖν τε [b]προστάττων

aurea & argentea & ænea. Davides autem, inita ſocietate cum Thæno (ita enim appellabatur Amathes rex) acceptiſque muneribus, filium ejus pro utriuſque dignitate honorifice tractatum dimiſit. Quæ vero ab illo miſſa erant, & reliquum auri argentique, ex manubiis urbium gentiumque à ſe ſubactarum, Deo conſecravit. Non autem ipſi ſolummodo in acie dimicanti & exercitum ducenti vincere dedit Deus, & proſpere rem gerere; verumetiam miſſo cum copiis in Idumæam Abeſſæo, fratre Joabi exercitus ejus ducis, per ipſum de Idumæis victoriam reportare conceſſit. illorum enim octodecim millia in prælio Abeſſæi ductu ceciderunt. Et cum Idumææ univerſæ præſidia impoſuiſſet rex, tributa & pro agris & pro ſingulis capitibus ab Idumæis recipiebat. Erat autem & natura juſtus, & judicia ad veritatem reſpiciens exercebat. Totius vero exercitûs ducem habuit Joabum: à commentariis autem fecit Joſaphatum Achili filium: at Sadocum è domo Phineeſi pontificem creavit cum Abiatharo, amicus enim ei erat: ſcribam autem Siſam conſtituit; Banajæ vero Joadæ filio ſatellitum præfecturam dedit. Filii autem ejus natu majores corporis cuſtodes habebantur eique præſidio erant.

Cum Amathe rege fœdus iniit Davides.

Davidis officia. 2. Regum, c. 9.

5. Quin & ei in mentem venit fœderis cum Jonatha Sauli filio iniiti & fidei jurejurando datæ, illiuſque erga ſe amicitiæ ſtudiique. nam cæteris omnibus ejus virtutibus accedebat, quod eorum qui ei unquam beneficia contulerant ſemper meminerit. Itaque præcepit ut diligenter inquirerent, an quis ex ejus ſtirpe ſuperaret, cui gratias, quas debuit, referre poſſet pro jucunda olim cum Jonatha habita vitæ conſuetudine. cumque ad eum vir adductus eſſet è Sauli quidem libertis, qui vero ſcire poterat, ſi quis adhuc ex genere illius in vivis eſſet, interrogavit *eum* num quem vivere exploratum habeat cum Jonatha ſanguine conjunctum, quique à ſe poſſet beneficiis remunerari vice illorum quæ ipſe à Jonatha acceperat. Cum autem ille reſpondiſſet, filium ejus ſupereſſe nomine Memphibоſthum, pedibus claudum (nam dum nutrix, ut nunciatum erat pueri patrem avumque prælio cecidiſſe, eo feſtinanter arrepto fugeret, contigit ut ille humeris excuſſus prolaberetur, pedeſque læderet) poſtquam intellexit ubinam eſſet & apud quem educaretur, miſit in Labathan urbem ad Machirum (nam apud eum educatus erat Jonathæ filius) qui illum ad ſe accerſerent. Ubi vero ad regem venit Memphibоſthus, in faciem procidens illum adoravit: Davides autem ut bono eſſet animo hortatus

Ejus erga Jonathæ filium benignitas. 2 Regum, c. 9.

a Θάν juxta pleroſque *Epiphanii* libros & LXXII. πρὸς Θαῆνον τ̣ Θεοῦ *Vat.* b Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὃν in *Editis* c Sic ex *iiſdem.* in *Editis* αὐτός. d Παρέσχε *Vat.* e Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἀντιστρατήγου. f Articulum τῷ inſerui ex *MSS.* g Delevimus τ̣ ante στρατηγὸν auctoritate *Codd. Samb.* & *Vat.* h Ita cum *MSS.* in *Editis* Ιωσαφάτου τ̣ υἱοῦ. i Αχιλοῦ LXXII. k Itidemque ex *MSS.* Φινεὲς in *Editis.* l Οἰκίας ἀρχιερείας τ̣ Λευίτου juxta *Vet. Interpr.* Verum locum mutilum eſſe oſtendit *J. Seldenus* lib. 1. *de Succeſſ.* in *Pontific.* c. 4. Vide *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. ιγ'. m Σαρεῖν *Vat.* quo modo in *Codicibus* LXXII. 2 *Regum*, c. 8. v. 17. nili quod Σαρεὶν habeat *Alexandrinus.* Σαυσὰ 1 *Paralip.* c. 18. v. 16. in *Epiphanii* libris Σερέας aut Σαρέας dicitur. n Βαναίας *Big.* & *Samb.* o Sic cum *MSS.* Ιωδαὲ in *Editis.* p Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* παῖτες in *Editis.* q Τῶν adjecimus ex *MSS.* & ex *iiſdem* Ιωνάθου fecimus pro Ιωνάθου. r Υπῆρξε *Vat.* ſ Ita in omnibus *MSS.* niſi quod ἀναζητῆσαι δὲ habeant *Big.* & ζῶντα *Vat.* ſic etiam legebat *Epiphanius*, qui vertit, *præcepit ergo requiri, ſi aliquis de Sauli genere ſupereſſet, cui retributionis debitum pro Jonatha amiciitiis repenſares.* antea erat ὑπῆρχε. τῷ οὖν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ ζῶντι, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἀφίλουν Ιωνάθῃ ἑταιρείας ἀποδώσει. t Sic in *MSS.* αὐτοῦ in *Editis.* u Μεφιβόσθου juxta *Epiphanium*, Μεμφιβόσθου LXXII. x Φεύγουσα *MSS.* y Μαθὼν δ' ὅπου *Big. Samb.* & *Vat.* z Λαοδαὲ *Vat.* Λοδαὲδ aut Λοδαὲδαι aut Λοδαὲδαις in *Codd.* LXXII. in *Epiphanii* libris *Iodabar*, & *Lodabar*, & *Labathan.* a Ita ex *MSS.* αὐτῷ in *Editis.* b Sic *Vat.* προσέτασσεν *Big.* & *Samb.* προστάσσων *Baſ.* & *G.*

tatus est & meliora *omnia* exspectaret. Ei vero domum paternam donat, & quicquid Sauli avi sui antea fuisset: jussitque ut sibi convictor esset & secum epulis accumberet, & ne uno quidem die sibi ad mensam non accederet. Cumque puer verborum donorumque gratia *eum* adorasset, *rex* Siba vocato dicebat, se puero dedisse domum paternam & quicquid Saulus habuit; ipsique præcepit ut terram ejus coleret curaretque, & omnium proventum Hierosolyma afferret. Verum singulis diebus eum ad mensam suam adducit; ipsumque Sibam & filios ejus (erant autem isti quindecim) ejusque servos (numero viginti) puero dat Memphibostho. His ita à rege constitutis, Sibas quidem, cum *eum* adorasset, dixissetque se omnia *quæ jusserat* facturum esse, discessit: Jonathæ vero filius Hierosolymis habitabat, regis mensæ adhibitus, atque omni, quasi filius ejus, observantia cultus. Habebat autem & ipse filium, quem Micham appellavit.

καὶ τὰ βελτίω προσδοκᾶν. δίδωσι δ' αὐτῷ καὶ τὸ πατρῷον οἶκον, καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ Σαῦλος ἐκτήσατο· σύσιτόν τε καὶ ὁμοτράπεζον ἐκέλευσεν εἶναι, καὶ μηδὲ μίαν ἡμέραν ἀπολείπεσθαι τὸν σὺν αὐτῷ [a] τραπέζης. ὁ δὲ παιδὸς προσκυνήσαντος ὅτι τε τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δωρεαῖς, καλέσας τὸν [b] Σιβᾶν, τόν τε πατρῷον οἶκον ἔλεγε [c] δεδωρῆσθαι τῷ παιδὶ καὶ πᾶσαν τὴν Σαύλου κτῆσιν· αὐτόν τε ἐκέλευσεν ἐργαζόμενον αὐτῷ τὴν γῆν ἣ προσόφειλον, ἀπαίνων τὴν πρόσοδον εἰς Ιεροσόλυμα κομίζειν. [d] ἄγει δ' αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὅτι τὴν αὐτῆς τράπεζαν· αὐτόν τε τὸν Σιβᾶν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, οὓς δ' ὅτοι πεντεκαίδεκα, καὶ τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ, τὸν ἀριθμὸν ὄντας εἴκοσιν, [e] τῷ παιδὶ χαρίζεται Μεμφιβόσθῳ. Ταῦτα [f] διαταξάμενος ὁ βασιλεύς, ὁ μὲν Σιβᾶς προσκυνήσας, καὶ πάντα ποιήσειν εἰπών, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Ιωνάθου παῖς ὁ Ιεροσολύμοις κατῴκει, σωνεστιώμενος τῷ βασιλεῖ, καὶ πάσης ὡς υἱὸς αὐτοῦ θεραπείας τυγχάνων. ἐγένετο δ' αὐτῷ καὶ παῖς, ὃν [g] Μιχᾶν προσηγόρευσε.

CAP. VI.

Ut bellum contra Ammanitas cœptum est, feliciterque confectum.

Davides mittit qui Naasis filium de morte patris consolentur. 2 Regum, c. 10.

ET quidem Davides relictos ex Sauli Jonathæque familia hisce dignatus est honoribus. Cum vero per idem tempus mortem obiisset Naases Ammanitarum rex, (qui & ipse Davidi amicus erat) & filius ejus ei in regno successisset, Davides, missis ad eum suis, ipsum de patre consolatus est, simul adhortans ut & mortem ejus patienter ferret, & eandem amicitiam, quæ sibi cum illo intercesserat, mansuram exspectaret. Ammanitarum autem principes pravo malignoque animo, & non ex more & ingenio Davidis, hæc ipsa acceperunt, eique stimulos admoverunt, dicentes, Davidem sub humani officii prætextu misisse qui regionem specularentur, ipsorumque vires *explorarent*; ac proinde ei consilium dederunt ut sibi caveret, nec verbis ejus temere crederet, ne in calamitatem incidat, cui nulla adhiberi potest consolatio. Rex itaque Ammanitarum Naases, cum hanc principum orationem fide digniorem esse, quam revera erat, sibimet persuasisset, legatos à Davide missos gravissima affecit injuria. nam, rasis ex parte barbis eorum, & dimidio vestium præciso, responsa factis non verbis relaturos dimisit. Cum autem hæc conspexisset Israëlitarum rex, ægre rem tulit; & præ se ferebat non neglecturum se injuriam cum contumelia conjunctam, sed bellum Ammanitis illaturum esse, & pœnas ob flagitium in legatos ab illis admissum à rege exacturum. Postquam vero *regis* necessarii & copiarum præfecti intellexerunt, quod fœdera violarint & supplicia pro

Ammanitis, quòd legatos Davidis male tractarint, bellum inferunt. 2 Regum, c. 10.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ως ἦρξη πόλεμος κατὰ τῶν Αμμανιτῶν, καὶ κατορθώθη.

ΚΑΙ οἱ μὲν φιλεφθέντες ὑπὸ τοῦ Σαύλου γένους [h] καὶ Ιωνάθου τούτων ἔτυχον παρὰ Δαυίδου τῆς τιμῆς. πελευτήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [i] χρόνον τὸν [k] τῶν Αμμανιτῶν βασιλέως [l] Ναάσου, φίλος δ' ἦν [m] οὗτος αὐτῷ, καὶ παραδεξαμένου τὴν βασιλείαν αὐτοῦ [n] τὸν παῖδος, πέμψας Δαυίδης πρὸς αὐτὸν, παρεμυθήσατο· φράσας τε φέρειν ὅτι τῷ θανάτῳ τὸν πατρὸς παραμυθίαν, καὶ [o] τὴν αὐτὴν φιλίαν μένειν ἣ πρὸς ἐκεῖνον ἦν αὐτῷ τούτῳ προσδοκᾶν. οἱ δὲ τῶν Αμμανιτῶν ἄρχοντες χαλεπῶς, [p] ἀλλ' ὡς κατὰ τὸν Δαυίδου τρόπον, ταῦτ' ἐδέξαντο, καὶ παρώτρυναν τὸν βασιλέα, λέγοντες κατασκόπους πεπομφέναι τὸν χώραν Δαυίδην καὶ τὴν αὐτοῦ δυνάμεως ὅτι προφάσει φιλανθρωπίας· φυλάττεσθαί τε συνεβούλευον καὶ μὴ πρόσεχειν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, μὴ καὶ σφαλεὶς ἀπαρηγόρητῳ συμφορᾷ περιπέσῃ. Ταῦτ' οὖν δόξας [q] πιθανὰ περὶ λέγειν τοὺς ἄρχοντας, ἦν γὰρ ἐν τοῖς [r] Αμμανιτῶν βασιλεῦσι [s] Ναάσης τοὺς πρὸς τὸν Δαυίδην πεμφθέντας πρέσβεις χαλεπῶς περιθεῖσι. ξυρήσας γὰρ αὐτῶν τὰ ἥμισυ τῶν γενείων, καὶ τὰ ἥμισυ τῶν ἱματίων περιτεμών, ἔργοις ἀπέλυσε κομίζοντας οὐ λόγοις τὰς ἀποκρίσεις. [t] ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἠγανάκτησε, καὶ δῆλος ἦν ὀφθησόμενος τὴν ὕβριν καὶ τὸν προπηλακισμὸν, ἀλλὰ πολεμήσων τοῖς Αμμανίταις, καὶ τιμωρίαν αὐτῶν τῆς ἀδικημάτων τὸν εἰς τοὺς πρέσβεις εἰσπραξόμενος τὸν βασιλέα. σωέντες δὲ οἵ τε ἀναγκαῖοι καὶ ἡγεμόνες ὅτι παρεσπονδήκασι καὶ δίκην ὑπὲρ

a Διαίτης solus *Vat.* b Σιβᾶν *Vat.* Σιβᾶ *Big.* & *Samb.* Σιβᾶ *Basil.* & *G.* c Sic *Big.* & *Samb.* δεδωρεῖσθαι *Basil.* & *G.* δεδῶσθαι *Vat.* d Αγαν *Samb.* atque ita legisse videtur *Vet. Interpr.* e Τῷ Ιωνάθου παιδὶ juxta *Epiphanium.* f Διαταξαμένου solus *Vat.* g Ita cum *Vat.* & *Epiphanii* libris. *Μιχαιον* in *Editis*, *Aliisque.* h Καὶ τοῦ Ιωνάθου solus *Vat.* i Sic in *omnibus MSS.* in *Editis* χρόνον. k Illud τῶν inserui ex *MSS.* l Sic *Samb. Vat.* & *Hen.* Ναάσσου in *Editis*, *Aliisque.* Ναὰς LXXII. m Ita *Samb.* & *Vat.* αὐτὸς in *cæteris.* n Articulum nobis servarunt *Big.* & *Samb.* in *Editis* desideratur. βασιλείαν τοῦ παιδὸς *Vat.* o Τὴν φιλίαν Ἀμμωνίων *Vat.* & *Epiphan.* p Ἀλλ' ὡς κατὰ τὸν Δ. τρ. ἐξεδέξαντο *Samb.* & *Vat.* q Ita *Samb.* in *reliquis* πυθανότερα. r Ἐχον *Big.* & *Samb.* s Sic *Basil.* & *MSS.* Ναάσσης παῖς *Gen.* ex ingenio, ut opinor *Editoris*, inducor ut credam Ναάσσης delendum esse. t Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἰδὼν δὲ ταῦτα Δαυίδης, ἠγ. .. u Πόλεμον *Vat.* x Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* πρεσβεύτας.

a Alitèr

ὑπὲρ τούτων ὀφείλουσιν, προπαρεσκευάζοντο εἰς τὸ πόλεμον· [a] καὶ πέμψαντες πρὸς Σύρον τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν βασιλέα χίλια τάλαντα, σύμμαχον αὐτὸν ὅπως τούτῳ γένηται τῷ μισθῷ παρεκάλεσαν· ἦν δὲ τοῖς βασιλεῦσι τούτοις πεζῶν δύο μυριάδες. [c] προσεμισθώσαντο δὲ καὶ τὸν ἐκ τῆς [d] Μιχᾶς καλουμένης χώρας βασιλέα, καὶ τέταρτον [e] Ἰσβοὰν ὄνομα· καὶ τούτους ἔχοντας μυρίους καὶ διχιλίους ὁπλίτας.

ζ'. β'. Οὐ κατεπλάγη δὲ τὴν συμμαχίαν καὶ τὴν τῶν Ἀμμανιτῶν δύναμιν ὁ Δαυίδης. [f] τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς ἐν τῷ δικαίως αὐτοῖς ἀνθ' ὧν ὑβρίσθη πολεμήσειν μέλλων, Ἰώαβον τὸν ἀρχιστράτηγον, δῆλος ἀπὸ τῆς τραπέζης ὃ ἀκμαιότατον, ἐξ αὐτῆς ἔπεμψεν [g] ἐπ' αὐτούς. ὁ δὲ [h] πρὸς τὴν μητρόπολιν τῶν Ἀμμανιτῶν [i] Ραβαθὰ χαλεπὰ τοπεδούσας. τῶν δὲ πολεμίων [k] ἐξελθόντων, καὶ παραταξάμενον ἐκ ὁμοῦ διχῇ δὲ· ὃ μὲν γὰρ ὀπτικὸν ἐν τῷ πεδίῳ καθ' αὐτὸ ἐτάχθη, ὃ δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν στράτευμα πρὸς ταῖς πύλαις [l] ἀντικρὺ τῶν Ἑβραίων· ἰδὼν τοῦτο Ἰώαβος ἀντεμηχανᾶτο, καὶ τοὺς μὲν ἀνδροφοτάτους ὁπλεξάμενος ἀντιπαρατάσσει τῷ Σύρῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ βασιλεῦσι, τὸν δ' ἄλλον παραδοὺς Ἀβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, τοῖς Ἀμμανίταις [m] ἐκέλευσεν ἀντιπαρατάξαι, εἰπών, "ἂν τοὺς Σύρους ἴδῃ βιαζομένους "αὐτὸν καὶ πλέον δυναμένους, μεταλαμβάνοντα τὴν φάλαγγα "βοηθεῖν αὐτῷ· ὃ δ' αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν καὶ αὐτός, ἂν "ὑπὸ τῶν Ἀμμανιτῶν αὐτὸν καταπονούμενον ἴδωσιν". [n] παρεμυθήσατο δὲ τὸν ἀδελφόν, καὶ παρακελεύσας εὐψύχως καὶ μὴ προθυμίας ἅπαντα δράσειν, ἀρχὴν φοβουμένους [o] προτρεπόμενος ἀγωνίσασθαι, τὴν μὲν ἀπέλυσε τοῖς Ἀμμανίταις μαχησόμενον, αὐτὸς δὲ τοῖς Σύροις συνέβαλε. καὶ παρὰ μικρὸν ἀντιχόντων [p] αὐτῷ καρτερῶς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν Ἰώαβος, ἅπαντας δ' ἠνάγκασεν εἰς φυγὴν τραπῆναι. τοῦτο ἰδόντες οἱ Ἀμμανῖται, καὶ δείσαντες τὸν Ἀβεσσαῖον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ [q] στρατιάν, οὐκ ἔμειναν· ἀλλὰ μιμησάμενοι τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν πόλιν ἔφυγον. κρατήσας οὖν τῶν πολεμίων ὁ Ἰώαβος εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα λαμπρῶς ὑπέστρεψε.

γ'. Τοῦτο τὸ [r] πάθημα τοὺς Ἀμμανίτας οὐκ ἔπεισεν ἠρεμεῖν, οὐδὲ [s] μαθόντας τοὺς κρείττονας ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλὰ πέμψαντες πρὸς [t] Χαλαμὰν τὸν τὸ πέραν Εὐφράτου Σύρων βασιλέα, μαθόντα τοῦτον [u] ὅτι συμμαχίαν, ἔχοντα μὲν ἀντιστράτηγον [x] Σάβεχον, πεζῶν δὲ μυριάδας ὀκτὼ, καὶ ἱππέων μυρίους. γνοὺς δὲ ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, πάλιν ἐπ' αὐτοὺς τοὺς Ἀμμανίτας

scelere luituri essent, mature sese ad bellum comparabant: missisque ad Syrum Mesopotamitarum regem mille talentis, illum ut hac mercede socius fieret obsecrarunt, prætereaque Soubam. habebant autem isti reges peditum viginti millia. Quin & provinciæ, quæ Micha nuncupatur, regem conduxerunt, & quartum nomine Istobum. atque illi secum adducebant duodecim armatorum millia.

VII. *Joabi de Ammanitis victoria. 2 Regum, c. 10.*

2. At Davidem non perterruit *hæc* armorum consociatio & Ammanitarum potentia. Deo autem confisus, quod juste cum illis pro injuriis sibi illatis bellum esset gessurus, statim adversus illos Joabum imperatorem misit cum totius exercitus robore. Atque ille ad primariam Ammanitarum urbem Rabatham castra posuit. Cum autem hostes egressi essent, & non simul sed seorsim aciem instruxissent, (copiæ quidem auxiliares solæ in *patenti* campo, Ammanitarum vero agmina ante portas è regione Hebræorum) Joabus, hoc animadverso, ad stratagemata se recipit, & fortissimorum quidem delectu habito eos contra Syrum ordinavit & reges qui cum eo erant; reliquos vero cum fratri Abessæo tradidisset, jussit ut eos Ammanitis opponeret, hoc dato consilio, "ut si Syros ipsum premere videret & prævalere, acie "conversa sibi auxilium ferret, idem vero istud "& se facturum, si *forte* illum conspiceret ab "Ammanitis gravius urgeri". Itaque cum fratrem deduxisset, & obsecrasset ut fortiter & cum alacritate omnia ageret, quæ ignominiam metuentibus solet ad dimicandum animos addere, ipsum quidem cum Ammanitis pugnaturum dimisit, ille vero cum Syris congressus est. Et cum illi aliquantisper magna vi restitissent, multos quidem illorum Joabus perimebat, cæteros vero omnes eo impulit ut terga verterent. Quo viso, Ammanitæ, metu Abessæi & exercitus ejus, prælium non commiserunt, sed sociorum exemplum sequuti fuga urbem repetiverunt. Joabus itaque, hostibus fusis fugatisque, Hierosolyma ad regem cum splendore reversus est.

Davides Syros vincit. 2 Regum c. 10.

3. Non tamen hæc clades Ammanitis persuasit ut quiescerent, neque ut *Hebræos* superiores experti pacem colerent: sed missis legatis ad Chalamam Syrorum Transeuphratensium regem, ipsum mercede in societatem pertrahunt, habentem quidem Sabecum exercitus ducem, peditum vero octoginta millia, & equitum decem millia. Postquam autem Hebræorum rex intellexit, Ammanitas denuo contra se

[a] Aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Tunc vero mittentes ad Syrum Mesop. regem mille talenta socium eum sub hac mercede fieri poposcerunt. habebam* &c. [b] Hic Σωὰκ & paulo infra Ἰσβοὰν ex regionibus virorum nomina facit *Josephus*. qua de re videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 701. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 10. [c] Προσεμισθώσαντο καὶ τὸν Ἀμαληκιτῶν βασιλέα, καὶ τὸν ἐκ τῆς *M. Big.* & *Samb.* προσεμισθώσατο καὶ τὸν Ἀμαληκιτῶν βασιλέα Ἐτίταρτον Ἰσβοὰν ὄνομα *Vat.* [d] Ita tam libri *Græci* quam *Latini MSS.* in *Epiphanii* tamen Editis *Maacha* ex *S. Volumine*. Videtur esse (ut inquit *Bochartus* in *Phalegi* l. 2. c. 6.) *Ptolemæi* Epicæros, Palæstinæ urbs ad ortum Jordanis, quòd Hebræorum *Maacha* in Chaldæa Paraphrasi sit *Epicæros*. [e] Ἰσβοὰν *Vat.* [f] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τῷ Θεῷ πεποιθὼς τὸ ὀλκ. & mox καὶ Ἰώαβον τὸν ἀνεψ. Verum τῷ Θεῷ πεποιθὼς τῷ δ. — πολεμῶν μέλλοντι. καὶ Ἰώαβον τὸν ἀρχιστρ. legisse videtur *Vat. Interpr.* [g] Sic in iisdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτοὺς in *Editis*. [h] Πρὸς τὴν μητρόπολιν *Vat.* [i] Ita ex *sequentibus*, ubi de urbe capta agit, & *Interpretibus* LXXII. 1 *Paralip.* c. 20. Ραμμαθὰ in *Editis*, *Aliisque* hîc loci. Χαραμαθὰ juxta *Epiphan.* [k] Ἐπεξελθόντων *Vat.* [l] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀντικρυς in *reliquis*. [m] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἐκέλευσε in *reliquis*. [n] Περιεψιμύρω *Vat.* & *Vet. Interpr.* & forsan rectius, cum mox sequatur ἀπίλυσε & sæpe jungantur παρηγορεῖν καὶ παρακέλευσις. [o] Ita cum *Cod. Samb.* nisi quod mutaverim φοβουμένους in φοβουμένους, voce παρηγορεῖν hunc casum postulante. φοβουμένους παρηγορίας nullo plane sensu in *Editis*. μὴ παρηγορίας ἅπαντ' ἀνδρίσαι ἀρχὴν φοβουμένους πρὸς ἀγῶνα; ἀγωνίσασθαι *Vat.* μετὰ παρηγορίας ἅπαντα δράσειν, τὴν ἀρχὴν φοβούμενον δεινὸν ἀγωνίσασθαι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ut magnanimiter & fiducialiter ageret universa & gravem iracundiam metuens decertaret*. Est qui conjicit, μὴ πρ. ἅπαντα δρᾶσαι, ἐν ἀρχαίῳ φοβούμενον παρηγορίας ἀγωνίσασθαι. [p] Αὐτοῦ *Vat.* [q] Στρατείαν solus *Samb.* [r] Πτῶμα *Vat.* [s] Ita cum *Vat.* & *Samb.* in *reliquis* μαθόντας. [t] Ita *Samb.* Χαλάμαν in *Editis*. Χαλαμὰκ *Vat.* in LXXII. πέραν τοῦ ποταμοῦ Χαλαμάκ. unde *Josephus* fecit Χαλαμάκ, aitque legatum ejus fuisse Sabechum, qui Hadarhezeris legatus dicitur à *Scriptore S.* 2 *Regum*, c. 10. v. 16. in *Epiphanii* libris melioris notæ *Chalmanum Syrorum* r. in aliis *Adrazarum Syr.* r. [x] In *Epiphanii* codicibus *Sabaicum*, *Sapibaicum* & *Sobachum*.

[a] Αὐτοῖς

se tam ingentem militum vim coëgisse, non jam cum illis per legatos suos bellare decrevit: sed ipse cum universo exercitu *suo*, Jordane fluvio trajecto, illis occurrit, prælioque commisso victoriam reportavit. Et ex illis quidem occîdit, peditum quadraginta circiter millia, equitum vero ad septies mille. Quin & Sabeco vulnus inflixit, exercitus Chalamæ duci; ex quo illum mori contigit. Mesopotamitæ vero, cum hujusmodi exitum pugna habuerit, semet Davidi dediderunt, eique dona miserunt. Et ille quidem hyeme appetente Hierosolyma reversus est: at vere ineunte misit Joabum exercitus ducem ad bellum cum Ammanitis gerendum. Is autem incursione facta agros eorum omnes vastabat, ipsosque in Rabatham gentis metropolim compulsos obsidebat.

Joabus Ammanitarum metropolin obsidet. 2 Regum, c. 11.

τοσαύτην δύναμιν συνηθροικότας, ὑκέτι ἀφ' ἑτέρων αὐτοῖς πολεμεῖν ἔκρινεν· ἀλλ' αὐτὸς σὺν ἁπάσῃ τῇ δυνάμει ἀφικόμενος τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, καὶ ὑπαντήσας αὐτοῖς, συνάψας [a] αὐτοῖς εἰς μάχην, ἐνίκησε. [b] καὶ ἀναιρεῖ μὲ αὐτῶν, πεζῶν μὲν εἰς τεσσαράκοντα μυριάδας, ἱππέων δ' εἰς [c] ἑπτακισχιλίους. ἔτρωσε δὲ [d] καὶ τὸν στρατηγὸν Χαλαμᾶν Σάβεκον, ὃς ὑκ ἐπλησίον ἀπέθανεν. οἱ δὲ Μεσοποταμῖται, τοιούτου γενομένου τέλους τῆς μάχης, [e] αὐτοὺς Δαυίδῃ [f] παρέδοσαν, καὶ δῶρα ἔπεμψαν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ὥρᾳ χειμῶνος ἀνέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα· ἀρχομένου δὲ ἔαρος, ἔπεμψε [g] ἀρχιστράτηγον Ἰώαβον πολεμήσοντα τοῖς Αμμανίταις. ὁ δὲ τὴν χώραν ἅπασαν αὐτῶν ἐπερχόμενος διέφθειρε, καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν μητρόπολιν συγκλείσας [h] Ραβαθὰν ἐπολιόρκει.

CAP. VII.

Ut Davides Beethsabes amore irretitus est, & propter Uriam ipsius maritum ab eo morte mulctatum à Nathana reprehenditur.

Davides Beethsaben stupro compertam habuit. 2 Regum, c. 11.

QUin & Davides *ea tempestate* in grave peccatum incidit, natura licet justus & pius, atque legum patriarum observator diligentissimus. Cum enim sub vesperam ex regiæ domus tecto, ubi moris erat eo fere tempore deambulare, circumcirca prospiceret, mulierem se domi suæ aqua frigida lavantem animadvertit, forma egregiam & *aliis* omnibus excellentem (nomen ei Beethsabe erat) feminæque pulchritudine captus est, & cum *a deo arderet ut* cupiditati suæ imperare non potuerit, cum ea accersita rem habuit. Cum autem mulier facta esset gravida, regique misisset, ut de via delicti occultandi dispiceret (mori enim eam adulterio admisso ex patriis legibus oportebat) *Davides* accersit ex obsidione Joabi quidem armigerum, mulieris vero maritum, nomine Uriam. Ubi venit ex eo scisciatus est & de exercitu & de urbis oppugnatione. Cum autem diceret, res omnes illis ex animo successisse, fercula ex convivio apportata ei *in cœnam* dat, jubetque ut profectus ad uxorem cum ea requiescret. At Urias non ita quidem fecit, sed regi cum aliis *ejus* armigeris accubuit. Rex autem, ubi hoc rescivit, illum interrogabat, cur se ad domum suam non receperit, neque ad uxorem post longum adeo tempus, ut natura fert omnium hominum cum peregre reversi sint. "Haud æ-
"quum esse, respondebat, ut cum sui commili-
"tones & imperator humi dormirent in castris
"soloque hostili, *ipse* cum uxore semet recrea-
"ret & delicias agitaret". Hæc loquuto Davides præcepit, ut illic maneret etiam eo die,

Davides Uriam accersit. 2 Regum, c. 11.

ΚΕΦ. ζ'.

Ως τῆς Βεεθσαβῆς ἠράσθη Δαυίδης, καὶ Οὐρίαν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀπελὼν ἀφ' ἑαυτοῦ Ναθάνας ἐλέγχεται.

ΣΥνέπεσε δὲ καὶ Δαυίδῃ πάθημα δεινὸν, ὅτι [i] φύσει δίκαιος καὶ θεοσεβὴς, καὶ τοὺς [k] πατρίους νόμους ἰσχυρῶς φυλάσσοντι. θεασάμενος γὰρ δείλης ὀψίας ἀπὸ τοῦ [l] τέγους τῶν βασιλείων, ἐν ᾧ περιπατεῖν εἰωθει κατ' ἐκεῖνο τῆς ὥρας [m] λοῦσθαι, [n] εἶδε γυναῖκα λουομένην ἐν τῇ αὐτῆς οἰκίᾳ ψυχρῷ ὕδατι, κάλλιστον ὂν εἶδος καὶ πασῶν διαφέρουσ'. ὄνομα αὐτῇ λοῦσθαι Βεεθσαβή· [p] ἦν δὲ καὶ τοῦ γαμετὴ τοῦ ἄλλου γυναικὸς, καὶ [q] τὸ ὀφθῆναι καλὸν ἐν δυνάμενος, μεταπεμψάμενος αὐτὴν, συνέρχεται. γενομένης δ' ἐγκύου τῆς γυναικὸς, καὶ πεμψάσης πρὸς τὸν βασιλέα, ὅπως τῷ ἁμαρτήματι σκέψηταί τινα τοῦ λαθεῖν ὁδόν· ἐκποδὼν εἶναι γὰρ αὐτὴν κατὰ τοὺς πατρίους [r] κωλύει νόμους μεμοιχευμένην· [s] μεταπέμπεται τὸν Ιωάβου μὲν ὁπλοφόρον ἐκ τῆς πολιορκίας, ἄνδρα δὲ τῆς γυναικὸς, Οὐρίαν ὄνομα. καὶ παραγενόμενον, περί τε τῆς στρατιᾶς καὶ [t] περὶ τῆς πολιορκίας ἀνέκρινε. λέγοντος δὲ πάντα κατὰ νοῦν αὐτοῖς κεχωρηκέναι τὰ πεπραγμένα, βαστάσας ἐκ τῆς δείπνου μέρη προσδίδωσιν αὐτῷ, καὶ κελεύει πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπελθόντα ἀναπαύσασθαι σὺν αὐτῇ. ὁ δὲ Οὐρίας τοῦτο μὲν ὑκ ἐποίησε, παρεκοιμήθη δὲ τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁπλοφόροις. ὡς δὲ γνοὺς [u] τοῦθ' ὁ βασιλεὺς, ἀνέκρινεν αὐτὸν ὅτι μὴ πρὸς αὐτὸν εἰς [v] οἰκίαν ἔλθοι, μηδὲ πρὸς τὴν [x] γυναῖκα διὰ τοσούτου χρόνου, πάντων [y] τῶν ἀνθρώπων ταύτην ἐχόντων τὴν φύσιν ὅταν ἔλθωσιν ἐξ ἀποδημίας. "[z] ὑκ εἰ-
"δίκαιον, εἶπε, τῶν συστρατιωτῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ χαμαὶ
"κοιμωμένων σὲ [a] τῆ παρεμβολῆ καὶ τῇ τῶν πολεμίων χώρᾳ,
"μὴ τὴν γυναικὸς αὐτὸν [b] ἀναπαύεσθαι καὶ τρυφᾶν". Ταῦτα εἰπόντα μείναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην [c] προστάξει αὐτῷ, ὡς εἰς

a Αὐτοῖς non agnoscit *Vat.* b Καὶ ἀναιρεῖ μὲ ὁκ τῶν πεζῶν *Vat.* c ἀναιρεῖ αὐτῶν πεζῶν μὲ *Big.* & *Samb.* c Επτακισχίλιους perperam juxta *Epiphanium.* Confer 2 *Regum*, c. 10. v. 18. & 1 *Paralip* c. 19. v. 18. d Καὶ τὸν στρατηγὸν Χαλαμαχᾶ Σαβεκον *Vat.* in *Epiphanii* libris, *prostravit autem in acie principem militiæ Chaldam*, (aut *Chadam*, aut *Chaldum*) *nomine Sobachum.* e Ita *Samb.* ἑαυτοὺς *Hen.* & *Busb.* αὐτὸς in *reliquis.* f Παρέδωκαν *Hen.* & *Busb.* g Ita in *MSS.* passim in *Editis* ἀντιστράτηγον. h Ραββαθὰ *Samb.* Αραμαθὰν *aliis.* Verum *Abarathare* & *Araphathara*, & *Rabath* apud *Epiphan.* i Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* deest vox φύσει. k Πατρίους solus *Vat.* l Τέγους *Big. Samb.* & *Vat.* m Illud ἦν inserui ex *Samb.* & *Vat.* in sequentibus ἐπλάτυ. commode satis. n Ονομα δ' αὐτῇ *Vat.* o Βηρσαβεὲ *Big.* & *Samb.* Βηρσαβεὶ *Hen. Busb.* & *Vat.* ex Βηρσαβεὶ *Interpretum* LXXII. p Ἦν πλάτυ τοῦ κ. *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* q Τὸν ἐπιθυμίαν *Big.* r Προσήκει *Big.* s Ita verba collocavi juxta *Codd. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μεταπαλεῖται μὲ τὸν Ιωάβου ὁπλ. μεταπαλεῖται Ιωάβου ὁπλ. *Big.* t Illud περὶ ex *MSS.* u Ita vel τοῦτο in *MSS.* & *Vet. Interp.* in *Editis* ταῦθ' ὁ βασ. x Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γυναῖκα ἦλθοι ἀφ' τοσούτου in *Editis.* y Τῶν insertum dedi ex *MSS.* z Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* in *Editis* ὁ δ' ὐκ εἶναι φ. a Eo modo *MSS.* ἐν παρεμβολῇ in *Editis.* b Αναπαύσασθαι solus *Vat.* c Ita ex *MSS.* consentiente *Epiphanio.* προστάξειν ὡς τῷ ἑαυτοῦ in *Editis.*

a Προσπίπτειν

εἰς τ' ὕβριν ἀπολύσων αὐτὸν πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον. κληθεὶς δ' ὑπ' αὐτοῦ δεῖπνον ὑπὸ τ βασιλέως Οὐρίας, καὶ μέχρι μέθης προελθὼν ἐν τῷ πότῳ, δεξιουμένου τ βασιλέως αὐτὸν ὑπέτηδες ταῖς [a] προπόσεσιν, ὑδὲν ἧττον πάλιν πρὸς τῶν τ βασιλέως θυρῶν ἐκοιμήθη, μηδὲ μίαν λαβὼν τ γυναικὸς ἐπιθυμίαν. ὑπὲ τούτῳ δὲ δυσανασχετήσας ὁ βασιλεὺς ἔγραψε τῷ Ἰωάβῳ, κελεύσας προστάσσων τὸν Οὐρίαν· ἁμαρτὴν γὰ αὐτὸν ἐδήλου· καὶ τὸν τρόπον τ τιμωρίας, ἵνα μὴ γένηται [b] φανερὸς αὐτὸς τοῦτο βουληθείς, ὑπέθετο. κελεύει γὰ τὸ δυσμαχώτατον αὐτὸν ἐκέλευσε μέρος τῶν πολεμίων τάξαι, καὶ καθ' ὃ [c] κινδυνεύσειε μαχόμενος ἀπολειφθεὶς μόνος· τοὺς γὰ [d] συμπαραξάτας ἀναχωρῆσαι ἐκ τ μάχης γενομένης ἐκέλευσε. ταῦτα γράψας καὶ σημηνάμενος [e] τῇ αὐτῇ σφραγίδι, τ Ἰωαβολὶ ἔδωκεν Οὐρία κομίσαι πρὸς Ἰώαβον. δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα Ἰώαβος, καὶ τὴν τ βασιλέως προαίρεσιν ἀναγνούς, καθ' ὃν ᾔδει τόπον τοὺς πολεμίους αὐτῷ χαλεπούς γινομένους, κελεύει τοῦτον ἔχειν τὸν Οὐρίαν, δοὺς αὐτῷ τινας τ ἀρίστων τ στρατιᾶς. αὐτὸς δ' ἁπάσῃ τῇ δυνάμει [f] μὴ προσεπιβοηθήσειν ἔφησεν, εἰ δυνηθεὶν ἀνατρέψαντές τι τ τείχους εἰσελθεῖν εἰς τ πόλιν. ὅτε δ' αὐτὸν γενναῖον στρατιώτην, καὶ δόξαν ἔχοντα παρά τε τῷ βασιλεῖ καὶ [g] πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις ἐπ' ἀνδρείᾳ, χαίρειν τοῖς μεγάλοις πόνοις, ἀλλὰ μὴ προσαγανακτεῖν ἠξίου. τοῦ δὲ Οὐρία προθύμως ὑποσάντος τὸ ἔργον, τοῖς μετ' αὐτοῦ παραινουμένοις ἰδίᾳ, κελεύσαντος ὅταν [h] ἐξορμήσωσιν ἴδωσι τοὺς πολεμίους, ἐδήλωσεν. προσβαλόντων δ' οὖν τῇ πόλει τῶν Ἑβραίων, δείσαντες οἱ Ἀμμανῖται, μὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καθ' ὃν Οὐρίαν συνέβαινε τετάχθαι, φθάσαντες ἀναβῶσιν οἱ πολέμιοι, προσπεσόντες τοὺς ἀνδρειοτάτους αὐτῶν καὶ τὴν πύλην ἀνοίξαντες [i] αἰφνιδίως, μετὰ ῥύμης καὶ ὁρμῆς πολλῆς τοῖς ἐχθροῖς ἐπεξῆλθον. ἰδόντες δ' αὐτοὺς οἱ σὺν τῷ Οὐρίᾳ, πάντες ἀνεχώρησ ὀπίσω, καθὼς Ἰώαβος αὐτοῖς προεῖπεν. ἀρχωθεὶς δ' Οὐρίας φυγῆν καὶ [k] τὴν τάξιν καταλιπεῖν, ὑπέμεινε τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἐκδεξάμενος, ἀναιρεῖ μὲν ὐκ ὀλίγους, κυκλωθεὶς δὲ καὶ ληφθεὶς ὑπὸ [l] μέσῳ πελάταις. σὺν δ' αὐτῷ τινες καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

β'. Τούτων οὕτω γενομένων, ἔπεμψεν ἀγγέλους Ἰώαβος πρὸς τὸν βασιλέα, λέγειν ἐντειλάμενος αὐτοῖς, "ὡς ἀπο-
"δώσει μὲ ταχέως ἐλεῖν τ πόλιν, προσβαλὼν δὲ τῷ τείχει
"καὶ πολλοὺς ἀπολέσας ἀναχωρῆσαι βιασθείη". προσεπέτηναν δὲ τούτοις, ἂν ὀργιζόμενον ἐπ' αὐτοῖς βλέπωσι, καὶ τ Οὐρία [m] θάνατον. ὃ δὲ βασιλέως ἀκούσαντος ταῦτα παρὰ τ ἀγγέλων, [n] καὶ δυσφοροῦντος, καὶ φάσκοντος "[o] ἁμαρτὴν
"αὐτοὺς τῷ τείχει προσβαλόντας, δέον ὑπονόμοις καὶ μηχα-
"νήμασιν ἑλεῖν πειρᾶσθαι τ πόλιν, καὶ ταῦτ' [p] ἔχοντας παρά-
"δειγμα τ Γεδεῶνος υἱὸν Ἀβιμέλεχον, ὃς ἐπεὶ τ ὑπὸ [q] Θή-
"βαις πύργον εἷλεν [r] ἐβούλετο βίᾳ, βληθεὶς ὑπὸ γυναικὸς

seſe vero poſtridie eum dimiſſurum eſſe ad imperatorem. Urias deinde à rege ad cœnam invitatus, & uſque ad ebrietatem potus, rege ipſum de induſtria crebris poculis excipiente; nihilominus tum quoque pro regis foribus obdormivit, nullo uxoris deſiderio captus. Hanc ob rem indignatus rex Joabo per literas in mandatis dedit, ut in Uriam pœna animadverteret (ipſum enim peccaſſe ſignificabat) & modum quo puniretur, ne palam fieret quod ipſe hoc voluerit, ſuggerebat. juſſit enim ut hoſtibus, quà maxime urgerent, *illum* objiceret, & ubi certiſſimum pugnando diſcrimen adiret, à cæteris deſtitutus: nam præcepit ut ſocii loco cederent, quam primum commiſſum erat prælium. His ita ſcriptis & proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Uriæ dedit ad Joabum perferendam. Joabus autem cum literas accepiſſet, regiſque voluntatem intellexiſſet, in eo loco Uriam ſtatuit, ubi ſciebat hoſtes ſibi maxime infenſos eſſe, adjunctis illi quibuſdam è militibus fortiſſimis. atque ſe cum toto exercitu opem *illis* laturum dicebat, ſi parte aliqua muri everſa in urbem penetrare potuerint. Ipſum vero, cum eſſet miles ſtrenuus, magnæque cum apud regem tum tribules ſuos omnes exiſtimationis ob fortitudinem, obſecrabat, ut magnis laboribus gauderet, & non ad indignationem commoveretur. Uria autem alacriter opus ſuſcipiente, commilitonibus ejus clam ſignificavit *Joabus*; ut, cum hoſtes *portis* erupturos viderent, deſertum relinquerent. Itaque cum Hebræi urbi ſucceſſiſſent, veriti Ammanitæ, ne, in illo loco ubi Urias forte conſtitutus erat, quam primum *murum* aſcenderent hoſtes, prima acie fortiſſimis collocatis portaque ſubito recluſa cum impetu magnoque curſu in eos eruptionem fecerunt. Illos autem ubi conſpexerunt, Uriæ milites, omnes ſeſe *ex improviſo* ſubduxerunt, prout illis ante dixerat Joabus. At cum puderet Uriam tergum dare & aciem deſerere, hoſtes ſuſtinuit, & impetum eorum excipiens non paucos quidem perimit, verum circundatus & captus in medio *illorum* mortem occumbit. Cum eo autem & alii nonnulli è ſociis cadebant.

Uriam cum literis ad Joabum remittit Davides. 2 Regum, c. 11.

Uriæ mors. 2 Regum, c. 11.

2. His ita geſtis nuncios Joabus miſit ad regem, juſſos ut dicerent, "quod operam "quidem dederit ut urbem celeriter caperet, "ſed oppugnatione mœnia adortus, aliquam-"multis amiſſis recedere compulſus fuerit"; iſtis vero, ſi propter ea ira correptum videant, mortem Uriæ adjicerent. Hæc autem rex cum à nunciis accepiſſet, & ægre tuliſſet, dixiſſetque "quod male fecerint mœnia comi-"nus oppugnando, cum oportuerit cuniculis "& machinis ad urbem capiendam aggredi, "idque exemplum illis ſuppeditante Abime-"lecho Gideonis filio, qui dum Thebis tur-"rim vi capere vellet, ab anicula ſaxo percuſ-"ſus

De ea Davidem certiorem facit Joabus. 2 Regum, c. 11.

a Προσσόσεσι *Big. & Samb.* b Φανερὸς αὐτοῖς *Big. & Samb.* καταφανὴς αὐτοῖς *Vat.* c Sic *MSS.* in *Editis* κινδυνεύῃ. d Συμπαραξάντας ſolus *Vat.* e Ita *MSS.* τῇ αὐτῇ in *Editis.* f Sic cum *Samb. & Vat.* in *reliquis* πρὸς ἐπιβοηθήσειν, ut & mox infra πρὸς ἀναιρεῖν. g Eo modo *MSS. & Vet. Interpr.* παρὰ τοῖς in *Editis.* h Ἐξορμήσαντας *Vat.* i Sic *MSS.* in *Editis* αἰφνιδίως & μὴ ῥύμης δρόμῳ πολλῷ. k Ita *MSS.* in *Editis* τὴν deeſt. l Hîc omnia turbantur in *MSS.* qui legunt τὸ μέσῳ αὐτῶν τινὲς ἢ & ἄλλοι πελάται, συγκαταπεσόντων καὶ ἑταίρων. Forſan, τὸ μέσῳ αὐτῶν πελάταις. τινὲς ἢ καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων. m Λέγειν poſt θάνατον adjicit *Samb.* n Illud & ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ſed mox & ante φάσκοντος ex ſolo *Epiphanio* adjectum eſſe volui. o Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁμαρτάνειν in *Editis, Aliiſque.* p Ἔχοντες *Vat.* q Θαμνᾷ *Vat.* Vide pag. 209. v. 4. r Ita *Samb. Vat. Baſ.* & *Vet. Interpr.* in cæteris ἐβούλετο.

" ſus cecidit, &, cum vir eſſet fortiſſimus, pro-
" pter *incœpti difficultatem cum dedecore
" vitam amittebat: cujus *rei* memores non de-
" buiſſetis ad muros hoſtiles *prope adeo* acce-
" dere. optimum enim res omnes bello geſtas,
" ſeu bene ſeu male *ceſſerint*, cum ſimile pe-
" riculum inciderit, in memoriam revocare,
" unde quod imitetur, quodve vitet quiſque
" ſibi capiat". Poſtquam vero ita ſe habenti mortem Uriæ nuncius declaraverat, ab ira quidem deſiſtit; præcepit autem nuncio, cum abiret, ut Joabo diceret, "humanum eſſe
" quod accidit, eamque eſſe belli naturam, ut
" in eo quidem inimicis aliquando res proſpe-
" re cedere contingat, aliquando vero aliis,
" debere tamen in poſterum eam in obſidione
" curam adhibere, ut denuo dum res geritur
" nullatenus offendant, ſed, cum aggeribus &
" machinis urbem expugnarint & in poteſta-
" tem ſuam redegerint, eam quidem funditus
" evertant, ejus vero incolas omnes confi-
" ciant perimantque". Et nuncius quidem cum hiſce regis mandatis ad Joabum ſe propere recipiebat: uxor vero Uriæ Beethſabe, poſtquam intellexit mortuum eſſe maritum, per aliquot dies eum deflevit & lamentata eſt. Cum autem à luctu & lachrymis pro Uria effuſis deſiiſſet, mox eam rex conjugem ſibi aſcivit, & ex ea filium ſuſtulit.

Beethſaben in uxorem accipit Davides. 2 *Regum*, c. 11.

3. Has nuptias Deus haud libenter aſpexit, ſed Davidi offenſus, & prophetæ Nathanæ in ſomnis oblatus, *graviter* regem accuſabat. Nathanas autem, cum vir eſſet comis ac prudens, ſecum reputans, ut reges, ſiquando irascantur, iram præ juſtitia ſequi ſoleant, Dei quidem comminationes ſilentio premere ſtatuebat, alios vero utiles apud ipſum ſermones habebat, idque tali quodam modo, de quo ſuam ſententiam ut ſibi aperiret obſecrabat. "Duo, inquit, viri eandem urbem incolebant,
" quorum alter quidem opulentus erat, &
" multos jumentorum greges oviumque &
" boum poſſidebat: alter vero pauperculus
" unam omnino habebat oviculam. Hanc ſi-
" mul cum liberis ſuis enutriebat, eodem cum
" ipſa cibo veſci ſolitus, & eo ipſam affectu
" proſequens quo quis etiam filiam proſeque-
" retur. Cum autem hoſpes diviti ſuperveniſ-
" ſet, ille de ſuis pecoribus ne unum quidem,
" ut amicum epulis adhiberet, mactare voluit:
" ſed, miſſis qui pauperis oviculam abriperent,
" cum eam paraſſet, hoſpitem convivio exce-
" pit". Sermo autem iſte vehementer regem contriſtavit, hominemque qui hoc facinus patravit coram Nathana ſceleſtum pronunciavit, juſtumque eſſe ut oviculam quadruplo penſaret, prætereaque morte mulctaretur. Tum Nathanas in hæc verba ſubjiciebat, "ipſum eſſe
" illum *quem* hac animadverſione dignum *af-*

Nathanas Davidis flagitium arguit. 2 *Regum*, c. 12.

" πέπτωκε, καὶ ἀνδρειότατος ὢν, [a] ἀφ' ὃ δυ-
" σχερὲς τῆς [b] ἐπιβολῆς αἰσχρῶς ἀπέθανεν· ὧν μνεμο-
" νεύοντας ἔδει μὴ προσιέναι τῷ τείχει τῇ πολε-
" μίων. ἄμεινον γὰρ ἁπάντων [c] τῶν ἐν πολέμῳ πρα-
" χθέντων καὶ καλῶς καὶ εἰς ἑτέρους ἐν τοῖς αὐτοῖς κιν-
" δύνοις μνήμιον ἔχειν, ἐς τὰ μὲν μιμεῖσθαι, τὰ δὲ
" [d] φυλάττεσθαι". ἐπεὶ δ' ὕστερος [e] ἔγνω καὶ ᾗ Οὐ-
ρία θάνατον ἐδήλωσεν ὁ ἄγγελος, παύεται μὲν τῆς
ὀργῆς· Ἰωάβῳ δ' ἐκέλευσεν [f] ἀπελθόντα λέγειν, "ἀν-
" θρώπινον εἶναι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὰ ἐν πολέμῳ φύ-
" σιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε ποτὲ μὲν τοῖς ἐναντίοις εὖ
" προχωρεῖν συμβαίνειν κατ' αὐτὸν, ποτὲ δὲ τοῖς ἐνα-
" νίοις, τὴν λοιπὴν μέντοι γε προνοῆσαι τῆς πολιορκίας, ὅπως
" μηδὲν [g] ἔτι πταίσωσι κατ' αὐτὴν, ἀλλὰ χώμασι καὶ
" μηχαναῖς ἐκπολιορκήσαντας καὶ καθυποχειρίους, τὴν
" μὲν πόλιν κατασκάψαι, πάντας δ' ἀπολέσαι τοὺς
" ἐν αὐτῇ". καὶ ὁ μὲν ἄγγελος, [h] τὰ ὑπὸ ᾗ βα-
σιλέως ἐντεταλμένα κομίζων, πρὸς Ἰώαβον ἀπέστειλε· ἡ δὲ τοῦ [i] Οὐρία γυνὴ Βεεθσαβὲ, ᾗ θάνατον τὸν ἀνδρὸς
[k] πυθομένη, ὅτι συχνὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπένθησε· παυ-
σαμένης δὲ τῆς λύπης καὶ ᾗ ἐπ' Οὐρία δακρύων, ὁ βα-
σιλεὺς εὐθὺς [l] ἠγάγετο γυναῖκα. καὶ παῖς ἄῤῥην ἐξ αὐ-
τῆς αὐτῷ γίνεται.

γ'. Τοῦτον οὐχ ἡδέως ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς ᾗ γάμον, ἀλ-
λὰ δι' ὀργῆς ἔχων τὸν Δαυίδην, τῷ προφήτῃ Ναθάνᾳ
φανεὶς κατὰ τὰς ὕπνους, ἐμέμφετο τὸν βασιλέα. ὁ δὲ
Ναθάνας, ἀστεῖος ὢν καὶ συνετὸς ἀνὴρ, λογισάμενος ὡς
οἱ βασιλῆς, ὅταν εἰς ὀργὴν ἐμπέσωσι, ταύτην πλέον ἢ
τῷ δικαίῳ νέμουσι, τὰς μὲν ᾗ θεοῦ γεγενημένας
ἀπειλὰς ἡσυχάσειν ἔκρινεν, ἄλλως δὲ λόγους χρηστοὺς
πρὸς αὐτὸν διεξῆλθε, καὶ δή τοιοῦτόν τινα τρόπον, πρὸ
ᾧ καὶ τί φρονῶ, ποιήσας σαφὲς αὐτῷ, παρεκάλει. " δύο
" φησὶν, ἄνδρες τὴν αὐτὴν κατῴκουν πόλιν, ὧν ὁ
" μὲν πλούσιος ἦν, καὶ πολλὰς εἶχεν ἀγέλας ἐπιζυ-
" γίων τε καὶ θρεμμάτων καὶ βοῶν· τῷ πένητι δ' ἀμνὰς
" μία ὑπῆρχε. ταύτην μετ' [m] τῶν τεκνίων αὐτὸς ἀνέτρεφε,
" [n] συνδιαιτώμενος αὐτῇ τά [o] σιτία, καὶ φιλοστοργίᾳ πρὸς
" αὐτὴν χρώμενος ᾗ τις ἂν χρήσαιτο καὶ πρὸς θυγατέρα.
" ξένου δ' ἐπελθόντος τῷ πλουσίῳ, τὸ μὲ ἰδίων ἀγέλη ἐκφυ-
" βοσκημάτων ἀξίωσε καταθύσας εὐωχῆσαι τὸν φίλον·
" πέμψας δὲ τὴν ἀμνάδα τοῦ πένητος ἀπέσφαξε, καὶ ταύτην
" ᾗ θοινησάμενος εἰστίασε τὸν ξένον". [p] σφόδρα δ' ἐλύ-
πησεν ὁ λόγος ὕτος τὸν βασιλέα, καὶ πονηρὸν πρὸς τὸν Να-
θάναν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, [q] ὃς γε τοῦτο τὸ ἔργον ἐτόλμησεν,
ἀπεφήνατο, [r] καὶ τετραπλοῦν τε ἀποτίσαι τὸν ἀμνάδα δί-
καιον εἶ), καὶ πρὸς τούτῳ θανάτῳ κολασθῆναι. Ναθάνας
δ' ἐπιστρέψας, "αὐτὸν, ἔλεγεν, ἐκφυγεῖν εἶ) τὸν ἄξιον [s] ταῦτα
" παθεῖν

a Ita *Big. Samb. Vat* & *Vet. Interpr.* δυχερίσματον in *aliis*: quod bene ferri poteſt. *b* Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, (qui vertit, *propter rei difficultatem*) ſenſuque ita exigente. in *Græcis* tamen omnibus ἐπιβολῆς. *c* Illud τῶν è *Samb.* & *Vat.* ut & mox ἐν ante καλῶς è *Vat.* & *Epiphanio*. *d* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* φάγειν. *e* Ἐγνω ἤγουν ᾗ τὸν *Big. Samb.* & *Vat* Sed aliud quiddam in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *cumque hæſitaret rex & de caſu bellico cogitaret, Uriæ morte à nunciis indicata* &c. *f* Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἀπελθόντα. *g* Ita *MSS.* in *Editis* ἐπιπταίσωσι. *h* Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα ὑπὸ ᾗ βασιλέως ἐντεταγμένα in *reliquis*. *i Al.* Οὐρίου. *k* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *cæteris* πυθομενῆς. *l* Ita ut infra p. 299. v. 7. ἄγεται *Big.* & *Samb.* ἀγάγετο *Baſ. G. Aliique*. *m* Articulum inſerui ex *Big.* & *Samb.* *n* Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* συνδιαιτώμενος *Big Samb.* & *Vat.* *o Al.* σῖτα. *p* Σφοδρα ἐλύπησεν *Vat.* σφοδρα δὲ ἐλύπ. juxta *Vet. Interpr.* *q* Ita *Vat.* in *aliis* ὃς δὴ τ. *r* Sic *Samb.* & *Vat.* & mox ἀποτίσαι *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καὶ τὸ τετρα-πλοῦν ἀποτῖσαι. *ſ* Ταῦτα παθεῖν *Vat.* ταῦτα δεῖν παθεῖν *Big.* & *Samb.* * Sunt qui ἐπιβολὴ reddunt *propugnaculum*.

a Ἐγω

"παθεῖν, ὑφ' αὐτῆ κειμένου τολμήσαντα μέγα καὶ
"δεινὸν ἔργον". ἀνεκάλυπτε δ' αὐτῷ καὶ παρεγύμνω
τὴν ὀργὴν τῆ Θεῆ, ποιήσαντ@ μὲν αὐτὸν βασιλέα
τῆς Ἑβραίων δυνάμεως, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ πάντων ἐθνῶν
πολλῶν καὶ μεγάλων κύριον, ῥυσαμένη δ' ἐπ τοῦ τύ-
που ἐκ τῆ Σαύλη χειρῶν, δόντ@ δ' αὐτῷ καὶ γυ-
ναῖκας ἃς δικαίως καὶ νομίμως ἠγάγετο· καταφρονη-
θέντ@ δ' ὑπ' αὐτῆ καὶ ἀσεβηθέντ@, ὃς ἀλλοτρίαν
πε γῆμας [a] ἔχει γυναῖκα, καὶ ἄνδρα αὐτῆς ἀποκτεί-
ναντα [b] ἐκδῆς τοῖς πολεμίοις. δώσειν οὖν [c] αὐτὸν ἀπὸ
τούτων δίκας τῷ Θεῷ, καὶ βιαθήσεσθαι μὲν αὐτῆ τὰς
γυναῖκας ὑφ' ἑνὸς τῶν παίδων, ἐπιβουλευθήσεσθαι δὲ
καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου, καὶ τὸ ἁμάρτημα κρύφα τοῦ-
το δράσαντα φανερὰν τίσιν ἐπ' αὐτῷ δίκην ὑφέξειν.
τεθνήξεσθαι δὲ καὶ τὸν παῖδά σοι ᾠδὶ κρῆμα τὸν ἐξ
αὐτῆς γεγενημένον. ταραχθέντ@ δ' ὅτι τούτοις τῆ
βασιλέως, καὶ συγχυθέντ@ ἰκανῶς, καὶ μὴ δακρύων
καὶ λύπης ἀσεβῆσαι λέγοντ@· ἴδη γὰρ ὁμολογουμέ-
νως θεοσεβῆς, καὶ μηδὲν [d] ἁμαρτὼν ὅλως περὶ τὸν βίον,
ἢ τὰ περὶ τὴ [e] Οὐρία γυναῖκα· [f] ᾤκτειρεν ὁ Θεὸς, καὶ
διαλλάττεται, φυλάξειν αὐτῷ καὶ τὴν ζωὴν ᾗ τὴ βα-
σιλείαν ἐπαγγελάμενος. [g] μεταμοῦντι γὰρ περὶ τ γεγεν-
μένων οὐκ ἐπ χαλεπῶς ἔχειν ἔφασκε. ᾗ [h] Ναθάνας [i] μὲ,
ταῦτα τῷ βασιλεῖ προφητεύσας, οἴκαδ' ἐπανῆλθε.

δ'. Τῷ δ' ἐκ τῆς Οὐρία γυναικὸς γενομένῳ παιδὶ
Δαυὶδη νόσον ἐπικῆψεν χαλεπὴν ὁ Θεῖος. ἐφ' ᾗ δυσφο-
ρῶν ὁ βασιλεὺς, προφὴν μὲ ὅτι ἡμέρας ἑπτὰ, κἀπτοιγε
ἀναγκαζόντων τ οἰκείων, ὑ προσπέγκετο· μέλαιναν δὲ
περιθέμενος ἐσθῆτα, πεσὼν ὅπι σάκκυ κ γῆς ἔκειτο, καὶ
Θεὸν ὑπὲρ τ παιδὸς ἱκετεύων σωτηρίας. σφόδρα γὰρ ἔστερ-
γεν αὐτῆ τὴν μητέρα. τῇ δ' ἑβδόμῃ τ ἡμερῶν τελευτή-
σαντ@ τ παιδὸς, οὐκ ἐτόλμων τῷ βασιλῇ τοῦτο μη-
νύειν οἱ θεράποντες, λογιζόμενοι μὴ γνὺς ἔτι μᾶλλον
ἀπόχηται καὶ τροφῆς καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ὡς ἀπ
[k] ὅτι πένθ' τέκνῳ τετελευτηκότος, ὁπότε ᾗ νοσοῦντος ὕστε
ἐκεῖνο τ λύπης αὐτὸν ἐκάκυ. παραπομένων δ' αἰσθό-
μενος τ οἰκετῶν ὁ βασιλεὺς, ᾗ [l] ταῦτα πασχόντων ἃ μά-
λιστα συγκρύψαι τι θέλουσι συμβαίνει, σαφεὶς ὅτι τέθνηκεν
ὁ παῖς, προσφωνήσας ἕνα τ οἰκετῶν, καὶ μαθὼν ταλη-
θὲς, ἀνίστα, καὶ λουσάμενος καὶ λαβὼν ἐσθῆτα λαμπρὰν
εἰς τὸν σκηνὸν ᾗ Θεῆ προσήνεγκε· καὶ κελεύσας δεῖ-
πνον αὐτῷ [m] παρατεθῆναι, πολλὴν ὅτι τῷ προσλόγῳ τοῖς
τε συγγενέσι καὶ τοῖς οἰκέταις ἔκπληξιν [n] παρέσχεν, ὅτι
μηδὲν τούτων ὅτι νοσοῦντι τῷ παιδὶ ποιήσας, πάνθ' ὁμῆ
τετελευτηκότος ἑώρακε. τὴν τε αἰτίαν, δεηθέντες ὅπ-
τρέψαι προῆτον αὐτοῖς [o] πυθέσθαι, παρεκάλυν εἰπεῖν τὸν
γεγενημένον. ὁ δὲ, ἀμαθὴς εἰπὼν αὐτοὺς, ἐδίδασκεν,
"ὡς ἔτι μὲν ζῶντος ᾗ παιδὸς ἔχων ἐλπίδα σωτηρίας
"αὐτῆ δόντας πάντ' ἐποίει, τὸν Θεὸν ἡγούμενος τούτοις
"ἐυμενῆ καταστήσειν· ἀποθανόντ@ δ' οὐκέτι χρείαν

"*firmaverat*, ſuopte judicio damnatum ut
"qui auſus fuerat magnum adeo & atrox fla-
"gitium committere". Porro ante oculos po-
ſuit & patefecit iram Dei, qui ipſum quidem
cunctorum Hebræorum regem conſtituerat, &
omnium in circuitu gentium multarum ma-
gnarumque dominum; inſuper autem è Sauli
manibus olim liberaverat, dederatque ei con-
juges quas juſte & legitime duxerat: nihilo-
minus tamen ab ipſo ſpretus fuerit & male ha-
bitus, qui alienam uxorem matrimonio ſibi
junxerat, ejuſque maritum hoſtibus proditum
interimendum eſſe curaverat. Ipſum itaque
pro iſtis Deo pœnas daturum, foreque ut ſuæ
quidem uxores ab uno è filiis ſtuprum patian-
tur, ipſe vero etiam ab eodem inſidiis appe-
tatur, & qui occulte hoc peccatum admiſerit
pœnas pro eo luce palam ſubeat. quin & erit
ut puer tibi ex ea natus ſine mora intereat.
Cum autem hiſce rex perturbatus eſſet & val-
de confuſus, & cum lachrymis & mœrore ſe
in Deum peccaſſe fateretur (erat enim pro-
culdubio vir pius, vitæque plane integer &
ſceleris purus, niſi quod forte in re Uriæ uxo-
ris deliquerit) ejus miſertus eſt Deus, & cum
eo in gratiam rediit, & regnum & vitam ei
ſe ſervaturum eſſe pollicitus. illi enim, cum
ob ea quæ facta erant pœnitentiam agat, non
amplius *Deum* ſuccenſere dicebat. Et qui-
dem Nathanas, poſtquam iſta regi futura ape-
ruiſſet, domum revertebatur.

4. Puerum autem, quem Uriæ conjux Davidi pepererat, Deus gravi morbo affecit. Quam rem Davides ægre ferens, cibum quidem per ſeptem dies, vehementer licet inſtarent domeſtici, non deguſtabat: ſed atra veſte indutus & in ſaccum procumbens humi jacebat, Deo ſupplicans pro pueri ſalute. nam magno matris ejus amore flagrabat. Cum autem ſeptimo die puer obiiſſet, hoc ſervi regis ei nunciare verebantur, quod conjicerent fore ut re cognita multo magis à cibo reliquaque cura corporis abſtineret, ut in luctu ob filium defunctum, cum eo ægrotante adeo ſeſe mœrore afflictaverit. Tum rex domeſticos ſuos perturbatos ſentiens, ſimiliterque affectos ac illi qui maximopere aliquid celare expetunt, intellecto puerum eſſe mortuum, cum unum è domeſticis compellaſſet & veritatem comperiſſet, *è veſtigio* ſurrexit, lotuſque & veſte candida ſumpta ad Dei tabernaculum contendit: deinde præcipiens ut cœna ſibi apponeretur, ex novo & inopinato conſilio magnam & cognatis & domeſticis admirationem movebat; quod cum nihil horum ægrotante puero feciſſet, poſt ejus obitum omnia ſimul faceret. ipſumque, præfatione adhibita ut percontari liceret, dicere obſecrabant quid cauſæ fuerit quod ita fecerit. Ille vero eos, cum rerum imperitos eſſe pronunciaſſet, hoc docebat;
"ſe adhuc quidem vivente puero, dum ſpem
"ſalutis ejus haberet, omnia pro re nata præ-
"ſtitiſſe, exiſtimans hiſce forſan placari poſſe
"Deum: illo autem mortuo inani mœrore
"non

Davidis filius ex Beethſabe moritur. 2 *Regnum*, c. 12.

a Ἔχει *Big. & Samb.* b Ἐδὸς *Vat.* c Αὐτὸν non agnoſcit *Vat.* d Ἁμαρτὼν *Samb.* e Οὐρίου *Vat.* f Ita *Big. Samb. & Vat.* οἰκτειρεῖ in *Editis, Aldiſque.* g Μεταμοῦντι γὰρ αὐτῆ *Vat.* h Ita ut ſupra p. 298. v. 25. in *Editis* hîc loci Νάθας, atque Νάθαν *Vat.* i Μετὰ ταῦτα *Big. Samb. & Vat.* k Ita *Big Samb. Vat. & Vet. Interpr.* ἐκὶ τίνων πένθ' τετελ. *Baſ. & G.* l *Al.* ταῦτα m Ita cum *Big. Samb. & Bunb.* παρατεθῆναι *Baſ. & G.* παρατεθῆναι *Hen.* n *Al.* παρῆκε. o *Al.* πυθέσθαι.

"non amplius opus esse". Hisce dictis, sapientiam regis & prudentiam *uno ore* prædicarunt. Cum uxore autem Beethsabe *iterum* congressus, ipsam gravidam fecit; infantemque masculum *ex ea sibi* natum, Nathanæ prophetæ monitu, Solomonem appellavit.

Nascitur Solomon. 2 Regum, c. 12.

5. Interea Joabus obsidione Ammanitas valde affligebat, & aqua illis præcisa & rerum aliarum copia *præclusa*; ita ut potus simul & victus inopia in universum laborarent. Ex puteo enim exiguo spes eorum pendebat: ac ne hoc quidem largiter utebantur, ne forte in totum eos deficeret fons. Hæc Joabus per literas regi significat, eumque obsecrat ut ad urbem capiendam properaret, ut ipsi victoria adscriberetur. Rex cum benevolentiam ejus fidemque collaudasset, assumptis *omnibus* quæ illi aderant copiis, ad Rabathæ expugnationem venit; eamque *mox* vi captam militi diripiendam permisit. Ille vero regis Ammanitarum coronam sibi vendicat, auri talentum pendentem, & Sardonychen magni pretii lapidem in medio habentem. Atque illam Davides perpetuo in capite gestabat. Quin & multa alia spolia splendida & pretiosa in urbe reperiebat: viros autem excruciatos occidebat. Nec mitius tractavit etiam alias Ammanitarum urbes, quas vi expugnaverat.

Rabatha capitur. 2 Regum, c. 12.

"ἕνεκα λύπης ματαίας". ταῦτ' εἰπόντος, ἐπήνεσαν τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀξίωσιν τῆς βασιλέως. συνελθὼν δὲ τῇ γυναικὶ Βεθσαβῇ, ἔγκυον αὐτὴν ἐποίησε καὶ γενόμενον ἄῤῥεν παιδίον, [a]Σολομῶνα προσηγόρευσε, [b]Ναθάνα τοῦ προφήτου κελεύσαντος.

ε'. Ἰώαβος δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοὺς Ἀμμανίτας ἰσχυρῶς ἐκάκου, τό τε ὕδατον αὐτοὺς ἀποτεμνόμενος καὶ τὴν τῶν ἄλλων εὐπορίας, ὡς πάνυ ταλαιπωρῆσαι σπάνει ποτοῦ καὶ τροφῆς. ἐξ ὀλίγου γὰρ φρέατος ἤρτωντο, [c]καὶ τούτῳ, ὥστε μὴ πλέους αὐτοὺς ἐπιλιπεῖν τὴν πηγήν, [d]δι' ὀλιγίστου ἐργαζόμενοι. γράφει δὲ τῷ βασιλεῖ ταῦτα δηλῶν, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν ὅπως τὴν [e]ἄρκυν τῆς πόλεως ἑλὼν, ἵνα τὴν νίκην αὐτὸς [f]ἐπιγράφηται. ταῦτ' Ἰωάβου γράψαντος, ἀποδεξάμενος [g]αὐτοῦ τὴν εὐνοίας καὶ τὴν πίστιν ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἦκεν ὅπως τὴν Ραβαθᾶς πόρθησιν· καὶ κρατήσας ἑλὼν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκεν. αὐτὸς δὲ τὸν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμμανιτῶν λαμβάνει στέφανον, ἕλκοντα χρυσοῦ τάλαντον, [i]ἐν πολυτελῆ λίθον ἔχοντα ἐν μέσῳ [k]σαρδόνυχα. [l]φέρει δ' αὐτὸν ὅπως τῆς κεφαλῆς [m]ἁγιωτάτου Δαυίδου. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σκῦλα λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ἦρεν ἐν τῇ πόλει· τοὺς δ' ἄνδρας αἰκισάμενος διέφθειρε. [n]ταυτὰ δὲ καὶ τὰς ἄλλας τῶν Ἀμμανιτῶν πόλεις διέθηκεν, ἑλὼν αὐτὰς κρατήσας.

CAP. VIII.

ΚΕΦ. η'.

Ut Abesalomus cæde nefaria Amnonem sustulit, quod sororem suam stupraverat: utque exsul factus postea à Davide revocatur.

Ὡς Ἀβεσάλωμος φόνῳ ἀποσκυάσατο τὸν Ἀμνῶνα, βιασάμενον τὴν αὐτοῦ ἀδελφήν· καὶ ὡς φυγὰς γενόμενος ὕστερον ὑπὸ Δαυίδου μετακαλεῖται.

Thamaræ sororis suæ amore corripitur Amnon. 2 Regum, c. 13.

REge autem Hierosolyma reverso, calamitas in domum ejus invasit ex hujusmodi causa. Filiam habebat adhuc virginem, tanta vero formæ venustate ut speciosissimas quasque mulieres pulchritudine vinceret, Thamaram nomine, & ex eadem qua Abesalomus matre *editam*. Hujus amore correptus Amnon, filiorum Davidis natu maximus, cum ea, tam quod virgo esset quam quod *arctius* custodiretur, potiri non posset, male se habebat. ut & corpus dolore illum depascente macresceret, & colorem *indies* commutaret. At Jonathas quidam, cognatus ejus & amicus, animadvertit, quod hæc pateretur. ille autem præclaræ erat sapientiæ & actis ingenii. Quolibet itaque mane observans Amnonem non adeo ut natura fert corpore valere, accessit illum rogans ut causam sibi indicaret. se tamen conjicere, ille dicebat, hæc ei accidere ex amoris affectu. Postquam autem id ita esse declaraverat, quod *sci-*

ΑΝαστρέφαντος δ' εἰς Ἱεροσόλυμα τῷ βασιλέως, πάθημα αὐτῷ τὴν οἰκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης καταλαμβάνει. θυγάτηρ ἦν αὐτῷ, παρθένος μὲν ἔτι, τὸ δὲ κάλλος εὐπρεπὴς, ὡς ἁπάσας ὑπερβάλλειν τὰς εὐμορφοτάτας γυναῖκας, [o]Θαμάρα ὄνομα, ἣν δ' αὐτῆς Ἀβεσαλώμῳ μητρὸς [p]ἀδελφιδῆν. ταύτης ὁ [q]πρεσβύτατος τῶν Δαυίδου παίδων Ἀμνὼν ἐρασθείς, ὡς μὲν ἀφ' ἧς παρθενίας αὐτῆς, ὡς δὲ φυλακῇ τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἐδύνατο, χαλεπῶς διέκειτο. καὶ τὸ μὲν σῶμα ἐκ ὀδύνης αὐτὸν κατιούσης κατεκαίετο, καὶ τὴν χρόαν [r]μετέβαλεν. ἦν δὲ τούτοις πάλαι γνώριμος [s]Ἰωνάδης τις, συγγενεῖ καὶ φίλος. σοφὸς δ' ἦν οὗτος ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τὴν ἀξίωσιν ἀξύς. ὁρῶν οὖν καθ' ἑκάστην θερμίαν τοῦ Ἀμνῶνα μὴ κατὰ φύσιν ἔχοντα τῷ σώματι, προσελθὼν ἐρώτα φράσαι τὴν αἰτίαν αὐτῷ. ἐκέλευε μέντοιγε αὐτὸς ἔλεγεν ἐξ ἐρωτικῆς ὕλης ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας. τοῦ δὲ Ἀμνῶνος ὁμολογήσαντος ὅ πάθος, ὅτι τῆς

[a] *Al.* Σαλομῶνα. [b] Οὕτω ante Ναθάνα habent *MSS.* quibus haud consentit *Ves. Interpr.* [c] Καὶ τοῦτο τεταμιευμένου ὡς μὴ *Big. & Samb.* καὶ τοῦτο τεταμιευόμενον ὡς μὴ *Vat.* Forsan τοῦτο τεταμιευμένον. Quin & lectionem ab hisce diversam sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& licet illis esset fontis auxilium, ne tamen deficeret, non eo largius usebantur.* [d] Illud ὑ, quod in *Græcis* deest, ex *Latinis Epiphanii* supplevi. [e] Χρωμένους *Big. Samb. & Vat.* [f] Sic *MSS.* in *Editis* ἀναίρεσεα. [g] Ἐπιγεγράφη *Vat.* [h] Illud αὐτὸν è *Cod. Vat.* [i] Καὶ πολυτελεῖς λίθους ἔχοντα ἐν μέσῳ σαρδόνυχα juxta *Epiphanium.* [k] Σαρδόνυχον *Big. & Samb.* Σαρδόνυχος *Vat.* Videsis *S. Bochartum* in *Hieroz.* parte II. l. 5. c. 7. [l] Vix est ut credam tanti ponderis coronam ab eo capite gestatam fuisse: sed potius (ut conjicit *R. Kimchi*, quem sequitur *J. Clericus* ad 2 *Sam.* c. 12.) sune suspensam, ita ut videretur adhærere capiti regis eam subeuntis, duntaxat ostentationis causa cum in solio sederet. [m] Ita *MSS.* & *Ves. Interpr.* Ἁγιωτάτου non agnoscunt *Bas.* & *G.* [n] Eo modo *Samb.* ταῦτα in *reliquis.* [o] Sic *MSS.* Θημάρα in *Editis.* Θημὶρ in LXXII. juxta *Exemplar. Vat.* Θημὶρ in *Alexandrino.* [p] Iterum ex *MSS.* in *Editis* πατρωνυμίαν. [q] Πρεσβύτερος *Big. Samb.* & forsan *Epiphan.* [r] Μετέβαλλε *Samb.* & *Vat.* [s] Non *Jonathas* sed *Jonadab* in *Epiphanii* libris. Sunt autem synonyma.

a Ομηπατείλ

τῆς ἀδελφῆς ἐρᾷ τυγχανούσης [a] ὁμοπατρίας, ὁδὸν αὐτῷ καὶ μηχανὴν εἰς τὸ περιγενέσθαι τῶν εὐκταίων ηὗρε τοιάνδε. νόσον γὰρ [b] ὑποκρίνεσθαι παρήνεσεν. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν πατέρα, πέμψαι τὴν ἀδελφὴν αὐτῷ ἵνα κομισαμένη σιτία δι' ἐκείνης προσκαλέσαι. ῥᾴων γὰρ ἔσεσθαι καὶ ταχέως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς [c] νόσου, τύτου γενομένου. κατακεισθεὶς οὖν ὁ Ἀμνὼν ὡς τὴν κλίνην, ποσῶν προσεποιεῖτο καὶ τὰς Ιωνάδου [d] συμβάσεις. παραγενομένου δὲ τοῦ πατρὸς καὶ σκοπουμένου πῶς [e] ἔχει, τὴν ἀδελφὴν ἐδεῖτο πέμψαι πρὸς αὐτόν. ὁ δ' εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀχθῆναι. ἡσθεὶς δὲ προστάξει ἄρτους αὐτῷ ποιῆσαι τηγανίτας, αὐτουργῷ γενομένῃ. προσοίσεσθαι γὰρ [e] ἥδιον ἐκ τῆς ἐκείνης χειρῶν. ἡ δ' ἐμβλέπουσα τῷ ἀδελφῷ φυράσασα τὸ ἄλευρον, καὶ πλάσασα κολλυρίδας, καὶ τηγανίσασα, προσήνεγκεν αὐτῷ. [f] ὁ δὲ τότε μὲν οὐκ ἐγεύσατο προστάξας δὲ τοῖς οἰκέταις παραγενέσθαι πάντας πρὸς ἑαυτόν· βούλεσθαι γὰρ ἀναπαύσασθαι, θορύβου καὶ παραχῆς [g] ἀπηλλαγμένου. ὡς δὲ τὸ κελευσθὲν ἐγένετο, τὴν ἀδελφὴν [h] ἠξίωσεν εἰς τὸν [i] ἐσώτερον οἶκον ὅπως δεῖπνον αὐτῷ παρενέγκῃ. παυσάσης δὲ τῆς κόρης, λαβόμενον αὐτῆς, συνελθεῖν αὐτῷ πείθειν ἐπειρᾶτο. ἀναπηδήσασα δὲ ἡ παῖς, ἀλλὰ μὴ σύ γε τοῦτο [k] βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς, εἶπεν, ἀδελφὲ, τοὺς νόμους παραβάς, καὶ δεινὴ περιβαλὼν σαυτὸν αἰσχύνη. παῦσαι δ' ὕβρεως ἀδίκου καὶ μαρᾶς [l] ἡδυπαθείας, ἐξ ἧς [m] ὀνείδους καὶ κακοδοξίαν ὁ οἶκος ἐμοὶ κερδανεῖ. συνεβούλευέ τε περὶ τούτου διαλεχθῆναι τῷ πατρί· συγχωρήσειν γὰρ ἐκεῖνον. ταῦτα δ' ἔλεγε, βουλομένη τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ τῆς ὀρέξεως πρὸς ὃ παρὼν διαφυγεῖν. ὁ δ' οὐ πείθεται, [n] τῷ δ' ἔρωτι κυμαίνων, καὶ τοῖς οὐ πάνυ κέντροις μυσπολούμενος βιάζεται τὴν ἀδελφήν. μῖσος δ' εὐθέως μὴ τὴν [o] διαφορὰν εἰσέρχεσθαι τὸν Ἀμνῶνα, καὶ παροξυνθέντα ἐκέλευσεν ἀναστῆσαι [p] ἀπιέναι. ἡ δὲ χεῖρα τὴν ὕβριν ἐπικαλύπτουσα εἰ βιασάμενος αὐτὸς μηδ' ἄχρι νυκτὸς ὑπομένοι μεῖναι, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀπαλλάττεσθαι κελεύσειν ἡμέρᾳ καὶ φωτί, ἵνα καὶ μάρτυσι τοῖς ἀρχαίοις χρήσηται, προστάξει αὐτὴν ἐκβαλεῖν τῷ οἰκέτῃ. ἡ δὲ, θεασαμένη τὴν ὕβριν καὶ τὴν βίαν γενομένην, περιρήξασα τὸν χιτωνίσκον· ἐφόρουν γὰρ αἱ τῶν ἀρχαίων παρθένοι [q] χειριδώτους ἔχει τὸ σφυρῶν πρὸς ὃ [r] μηδὲ βλέπειν χιτῶνας· καὶ σποδὸν καταχεαμένη τὴν κεφαλῆς, ἀπῄει διὰ τῆς πόλεως [s] μέσης βοῶσα καὶ ὀδυρομένη τὴν βίαν. περιτυχὼν δ' [t] αὐτῇ ἀδελφὸς Αβεσάλωμος, ἀνέκραγε τίνος αὐτῇ δεινῶς συμβάντος ὕβρεως ἔχει. κατακτύπησε δ' αὐτῆς πρὸς αὐτὸν τὴν ὕβριν, ἡσυχάζειν καὶ μετρίως φέρειν παρῃνεῖ, καὶ μὴ νομίζειν ὑβρίσθαι φθαρεῖσαν ὑπ' ἀδελφοῦ. [u] ἡ δὲ πεισθεῖσα παύεται τῆς βοῆς, καὶ οὐ πρὸς πολλοὺς [x] τὴν βίαν διαφέρει.

licet sororem deamaret ex eodem secum patre, viam ipsi & commentum proposuit quo ad optata perveniret. Suasit enim ut ægritudinem simularet. Cum vero pater ad eum *visendum* veniret, jussit obsecrare ut sororem ad se mitteret quæ sibi ministraret. fore enim ut hoc facto melius se haberet & citius morbo liberaretur. Lecto igitur decubuit Amnon, morbo simulato, prout ei Jonathas suggesserat. Patre autem illum invisente & de valetudine percontante, petiit sororem ad se mitti. isque è vestigio jussit adduci. Illa autem veniente præcepit, ut ipsa operam præstans placentas faceret. libentius enim ex illius manibus comesurum. Cum vero in conspectu fratris farinam subegisset & collyridas formasset & coxisset, *eas* ipsi obtulit. At ille *de iis* tunc non degustavit: sed famulis mandavit, ut quotquot essent pro foribus cubiculi summoverent, velle enim quiescere, turba & tumultu liberatus. & postquam imperata fecissent, petiit à sorore ut sibi in conclave edulium afferret. Cum autem ei hac in re obsequuta esset puella, eam prehendens suadere laborabat ut sui copiam faceret. Puella vero, sublato clamore, dicebat, at tu noli, frater, mihi vim inferre, noli flagitium committere, id agendo ut leges transgrediaris & magno temet pudore circumfundas. omitte iniquam adeo fœdamque cupiditatem explere, ex qua opprobrium & infamia in familiam nostram redundabunt. eique consilium dedit ut hac de re cum patre colloqueretur: illum enim *ejus desiderio* concessurum esse. Hæc autem dicebat, volens impetum ejus cupiditatis in præsentia vitare. Ille vero noluit ei obsequi: sed amore ardens & œstro libidinis agitatus sororis vim intulit. At Amnoni, ut eam constupraverat, statim odio esse cœpit; isque *fastiditam* conviciis aggressus, jussit ut surgeret & discederet. Cum vero injuriam etiam eo graviorem fore clamaret, si ipse, qui stuprum *sibi* obtulerat, non usque ad noctem *secum* manere permitteret, sed è vestigio inde die luceque faceſſere juberet, ut in turpitudinis suæ testes incideret, mandavit famulo ut eam foras ejiceret. Illa vero ob injuriam & vim gravi dolore percita, cum tuniculam laceraſſet (virgines enim tunicas antiquitus ferebant manuleatas, & ad talos usque demissas ne facile conspicerentur) & caput pulvere conspersisset, per mediam urbem abibat, vociferans, & vim *sibi illatam* deplorans. Frater autem Absalomus, ei forte obviam factus scisciatus est quidnam mali acciderit ut ita se haberet. cumque illa injuriam quæ passa est ei denarraſſet, solatus eam hortabatur ut quiesceret & *dolorem* moderate ferret, sibique in contumeliam cessisse non crederet, cum à fratre fuerit vitiata. Illa persuasa desiit à clamore & ab injuria in populum divulganda; & *Thamaram stuprat Amnon.* 2 *Regum*, c. 13.

a Ομοπατρίας *Vat.* b Υποκρίνασθαι *Big. Samb.* & *Busb.* c Ita distinguo & lego ex *MSS.* & *Vat. Interpr. vicis.* τίνος γενομένου κατανοῶν ὁ Ἀμνὼν in *Editis.* d Ἔχοι *Big.* & *Samb.* e Sic *MSS.* ἥδιον in *Editis.* f Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῦτο in *Editis.* τότου legisse videtur *Epiphan.* non male. g Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque exemplaribus.* h Ita in quinque *MSS.* in *Editis* εἰσέλθοντα. i Ἐνδότερον solus *Vat.* k Βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς *Big.* & *Samb.* l Οὐδὲν *Big. Samb.* & *Vat.* m Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τῷ ὄντι. n Κομῶν *Big. Samb.* & *Vat.* περὶ αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* o Ἀπέναι *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* p Μεῖναι, παραχρῆμα δὲ ἀπαλλάττεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.* q Ita in *omnibus libris*, tam *impressis* quam *MSS.* Χειριδώτους malit *Schottanus* ut apud *Herodianum* & alios Auctores. r Μὴ βλέπειν *Big. Samb.* & *Vat.* s Vocem μέσης inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* t Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῆς ἀδ. u Illa ἡ ἧ abſunt *Big. Samb.* & *Vat.* x Τὴν ὕβριν *Vat.*

& aliquammulto tempore deſerta apud fratrem Abeſalomum permanſit.

Amnon occiditur ab Abeſalomo, 2 Regum, c. 13.

2. Poſtquam autem hoc pater *ejus* Davides reſcivit, rem quidem ægerrime tulit; verum cum Amnonem valde diligeret, (erat enim filius ejus natu maximus) neceſſe habuit illum dolore non afficere. At Abeſalomus (nam eum odio vehementi & occulto proſequebatur) tempus ad peccatum ejus ulciſcendum opportunum captabat. Cumq; biennium jam præteriiſſet, ex quo iſta de ſorore ſua acciderant, atque ad greges ſuos tondendos iturus eſſet in Belſephon (iſta autem urbs eſt in ſorte tribus Ephraïmiticæ) rogavit patrem ſimul & fratres ut ad ſe venirent & ſecum convivium agerent. quo ſemet excuſante quod nollet ei oneri eſſe, obſecravit ut fratres ipſius juſſu mitterentur. Cum autem miſſi eſſent, *famulis* ſuis imperavit, ut quam primum Amnonem vino ſomnoque gravatum animadvertiſſent, neminem veriti ad nutum ſuum illum trucidarent.

VIII. 3. Ut vero perpetratum eſt quod mandaverat, terror gravis & perturbatio fratres occupat: &, ſibi quiſque metuens, equis ſubito conſcenſis curſu ad patrem ferebantur. At quidam, cum illos præveniſſet, omnes ab Abeſalomo interfectos eſſe patri *illorum* nunciavit. Ille autem, quaſi ob filios qui tot ſimul perierunt, idque fratris ſcelere, dolore correptus, eoq; ex illo qui cædis auctor viſus eſt exacerbato, nec cauſam requirebat, nec minimum cunctabatur ut aliquid præterea audiret, ſicuti par erat, malo nunciato adeo atroci & ob magnitudinem ſuperante fidem; ſed cum veſtimenta laceraſſet ſeque in terram proſtraviſſet, procumbebat filios ad unum omnes luctu proſequens, & quos peremptos acceperat, & ipſum interfectorem. Jonathas vero, Samæ fratris ipſius filius, orabat ut parcius lugeret & de aliis quidem ne ſibi perſuaderet eos mortem obiiſſe, nihil enim cauſæ eſſe quod ita ſuſpicaretur: ſed de Amnone inquiſitionem faciendam eſſe dicebat. nam veriſimile Abeſalomum ob injuriam Thamaræ factam ipſum interficere auſum eſſe. Interea vero ſonitus equorum & venientium turba illos *in ſe* convertit. Erant autem regis filii qui è convivio effugerant. atque ipſis pater flentibus occurrit mœrens, etiam cum præter ſpem videret quos paulo ante exſtinctos eſſe audiverat. Omnes itaq; lachrymas effundebant & gemitus, illi quidem pro mortuo fratre, rex vero pro filio interempto. At Abeſalomus in Geſuram ad avum maternum confugit, iſtius loci dynaſtam: & apud illum toto triennio commoratur.

Davidi, ex filiorum morte ei nunciata perturbato, conſilium dat Jonathas. 2 Reg. c. 13.

In Geſuram fuga ſe recipit Abeſalomus. 2 Reg. c. 13.

4. Cum autem Davidi in mentem veniſſet ad filium Abeſalomum mittere, non ut ſuppli-

χαὶ πολλῷ χεῖνον [a] χαρεύσασα παρ' Αβεσαλώμῳ τῷ ἀδελφῷ διεχαρτέρησε.

β'. Γνοὺς δὲ τοῦθ' ὁ πατὴρ Δαυΐδης, τοῖς μὲν πεπραγμένοις ἤχθετο φιλῶν δὲ τ' Αμνῶνα σφόδρα, παρεμύθειτο δὲ αὐτῷ υἱὸς αὐτῷ, μὴ λυπεῖν αὐτὸν ἀναγκάζειν. ὁ δὲ Αβεσάλωμος, ἐμίσει γε χαλεπῶς αὐτὸν καὶ λανθάνων, καιρὸν εἰς ἄμυναν αὐτῷ τῆς ἁμαρτίας ὀπιτήδειον παρεφύλαττεν. ἔτους δ' ἤδη τοῖς περὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ πλάσμασι [b] διελελύθει δ' οὗτοι, καὶ μέλλων ἐπὶ τὸν τ' ἰδίων κουρὰν ἀξένας θρεμμάτων εἰς [c] Βελσηφῶν, πόλις δ' ἔστιν αὕτη τ' [d] Εφραϊμίτιδος κληρουχίας, [e] παρεκάλει τ' πατέρα σὺν ᾧ τοῖς ἀδελφοῖς ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐφ' [f] ἑστιάσιν. παραιτησαμένου δ' ὡς ἂν μὴ βαρὺς αὐτῷ γένοιτο, τοὺς ἀδελφοὺς ἀποστεῖλαι παρεκάλεσε. πέμψαντος δὲ, τοῖς ἰδίοις ἐκέλευσεν ὁπηνίκα ἴδωσι τ' Αμνῶνα [f] μέθῃ παρειμένον καὶ κώρῳ, νύσαντος αὐτῷ φονεύσαι μηδένα φοβηθέντες.

γ'. Ὡς δ' ἐποίησαν τὸ προσταχθέν, ἔκπληξις καὶ ταραχὴ τοὺς ἀδελφοὺς λαμβάνει καὶ δείσαντες περὶ ἑαυτοῖς, ἐμπηδήσαντες [g] ἵπποις ἐφέροντο πρὸς τ' πατέρα. φάσας δέ τις αὐτοὺς, ἅπαντας ὑπὸ Αβεσαλώμου πεφονεῦσθαι τῷ πατρὶ [h] προσήγγειλεν. ὁ δ' ὡς ὅτι παισὶν ὁμοῦ τοσούτοις ἀπολωλόσι, καὶ τοῦθ' ὑπ' ἀδελφοῦ, τ' λύπης [i] καὶ πρὸ τῆς κτείνας δοκοῦντι γινομένης πικροτέρου, συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους, ὅτι τ' αἰτίαν ἀνέκρινεν, οὐτ' ἄλλό τι μαθὼν, οἷον εἰκὸς τηλικούτου προσηγγελμένου κακοῦ καὶ δι' ὑπερβολὴν ἀπιστίαν ἔχοντος, προέμενος· ἀλλὰ καταῤῥηξάμενος τὸν ἐσθῆτα, καὶ ῥίψας αὐτὸν ὅτι τοῦ γοῦ, ἔκειτο πενθῶν τοὺς υἱοὺς ἅπαντας, καὶ τὸν ἀποθανόντα δεδηλωμένους καὶ τ' ἀπηρκότα. ὁ δὲ [k] Σαμᾶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ παῖς [l] Ιωνάθης, ἀνεῦναί τι τ' λύπης παρεκάλει, [m] καὶ μὴ περὶ τ' ἄλλων μὴ πιστεύειν ὡς τεθνᾶσιν, ὑπὸ δὲ αἰτίαν εὐείσκειν ὑπολαμβάνειν [n] περὶ δ' Αμνῶνος ἐξετάζειν ἔφη δεῖν. εἰκὸς γὰρ τ' Θαμάραν ὕβει ἀποτολμῆσαι τ' Αβεσάλωμον τ' ἀναίρεσιν τ' ἐκείνου. μεταξὺ δὲ κτύπος ἵππων καὶ θόρυβος [o] προσιόντων τινῶν αὐτοὺς ἐπέστρεψεν. ἦσαν δ' οἱ τοῦ βασιλέως παῖδες, οἱ ἀφικόμενοι ἀπὸ τ' ἑστιάσεως. ὑπαντᾷ δ' αὐτοῖς ὁ πατὴρ θρηνοῦσι λυπούμενος, ᾗ [p] παρ' ἐλπίδα ὁρῶν οὓς [q] πρωΐους μικρὸν ἔμπροσθεν [r] ἀπολωλότας. ἅμα δὲ πάντων δάκρυα ἦν γόνος· τ' μὲν ὡς ἐπ' ἀδελφῷ τετελευτηκότι, τοῦ βασιλέως δ' ὡς ὅτι παιδὶ κεκοισφαλμένῳ. φοβηθεὶς δ' Αβεσάλωμος εἰς [s] Γεσύραν πρὸς τ' πάππον τ' πρὸς μητρὸς, δυναστεύοντα τ' ἐκεῖ χώρας· ᾗ πᾶσιν ὅλως ἔτεσι παρ' αὐτῷ κεκαμένῃ.

δ'. Τοῦ δὲ Δαυΐδου περαίρεσιν ἔχοντος ὅτι τὸν Αβεσάλωμον πέμπειν, οὐχ ὅτι τιμωρίᾳ κεκολασόμενον,

---

a Χαρέσασα *Vat.* *b* Ita in quatuor *MSS.* διελύθη in *Vat.* & *Editis.* *c* Βελσηφῶν *Vat.* Βαλσηφὼν *Big.* Apud *Vet. Interpretem* varie, *Belſephon*, & *Betſephon*, & *Boſor*, & *Baaſor.* Βαλσεφὼρ LXXII. in textu Hebraïco *Baal-Haſor*, ad fines *Ephraïmitarum.* *d* Ita ut ſupra aliquoties. Εφραΐμ *Baſ.* & *G.* Εφραΐμου *Big. Samb.* & *Vat.* *e* Παρεκαλεῖ ſolus *Vat.* *f* Μέθη *Samb.* *g* Τοῖς ἵπποις *Big. Samb.* & *Vat.* *h* Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* προσήγγειλαν. *i* Ita locum conſtituere viſum eſt ex *Big.* & *Samb.* quibus ex parte conſentiunt & *alii.* nam τῆς κτείνας δοκοῦντι δυναμένης habet *Vat.* atque *Epiphanius* vertit, *triſtitia, quæ eum uſque ad mortem ferre videretur, amara nimis invaſit* &c. Si quis hîc πικροτέρας malit, per me licet. *k* Σαμαὰς LXXII. Apud *Epiphanium* varie *Samma*, & *Samaa*, & *Semmaa*, & *Samatha.* *l* Ιωνάδαμος *Vat.* forſan pro Ιωνάδαβος. quo modo legendum juxta *Vet. Interpr.* & LXXII. Vide p. 300. v. 38. *m* Sic *MSS.* τῷ μὲν περὶ ἄλλων in *Editis.* *n* Iterum ex *MSS.* περὶ Αμνῶνος δ' ἐξετάζειν in *Editis.* *o* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσιόντων in *Editis.* *p* Παρ' ἐλπίδας *Big. Samb.* & *Vat.* *q* Ita *Big.* & *Samb.* ἥκων *Vat.* ἀφικνοῦς in *Editis.* *r* Amplius aliquid in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *His lugentibus triſtis pater occurrit, & præter ſpem videns quos ante paululum periiſſe crediderat, amplexatus eſt eos.* *s* Γιδσύρου *Big. Samb.* & *Vat.* Γισύρου *aliis.* apud *Epiphanium* habemus *Geſſur.* in *S. Literis* Γεδσὼρ & *Gheſur.*

μθμον, ἀλλ' ὅπως εἴη σὺ αὐτῷ· καὶ γὰρ τὰ τῆς ὀργῆς ὑπὸ τῷ χρόνῳ λελωφήκει· πρὸς τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν Ἰώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος παρώρμησε. γύναιόν γάρ τι τὴν ἡλικίαν ἤδη προβεβηκὸς ἐποίησεν αὐτῷ προσελθεῖν ὀθνείῳ σχήματι πενθίμῳ. "παίδων ὅτι τῆς "ἀδροικίας αὐτῇ [b] διενεχθέντων, καὶ πρὸς φιλονεικίαν πρα- "πέντων, ὑβρισθὸς δ' καταπαῦσαι δυναμένῳ [c] φανέντος, "ἔλεγεν ὑπὸ πατρὸς καὶ ἕτερον πλημμένα ἀποθανεῖν "ἀξίως τε, τ' συγγενῶν ὅτι τὸν ἀμαρτόντα ἁρμοττόντως καὶ "ζητοῦντων αὐτὸν ἀνελεῖν, χαρίσασθαι τὴν σωτηρίαν τῷ "[d] αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ μὴ [e] τὰς ὑπολοίπους τῆς [f] γε- "νεαλογίας αὐτῇ ἐλπίδας προσαφαιρεθῆναι· τοῦτο δ' "αὐτῇ κωλύσαντος τὸν βουλομένους ἀποκτεῖναι καὶ υἱὸν "αὐτῆς παρέξειν. ὑ γὰρ ἐφέξειν ἑκόντας ἄλλῳ τινὶ τ' ἀσε- "βῆσαι ἢ πρὸ παρ' αὐτῷ φόβῳ". ὡς δὲ [g] συγκαταθέσαντος οὗ ὃ γύναιον [h] ἱκέτευσεν, [i] ὑπολαβὸν πάλιν πρὸς τ βασιλέα, "[k] χάριν μέ, εἶπεν, οἶδά σε τῇ χρηστότητι [l] καθι- κτείραντός μου ὃ γῆρας καὶ τ' πρὸς μικρὸν ἀπαιδίαν· ἀλλ' "ἵνα βέβαια τὰ πρὸς σὲ σῆς μοι [m] εἴη φιλανθρωπίας, "πρὸ σαυτοῦ παιδὶ τοῦτον καταλλάγηθι, καὶ τ' πρὸς αὐ- "τὸν ὀργὴν ἄφες. πῶς γὰρ ἂν πεισθείης ἐμοί σε ταύτην "ἀληθῶς δεδωκέναι τιμὴν χάριν, αὐτοῦ σου μάχεσθαι πρὸς "ἐμοίοις ἀπεχθανομένου πρὸ παιδί. [n] ἀνόητον δ' ἂν εἶναι "προσθεῖναι πρὸ πρὸς γνώμην [o] ἀποθανόντι καὶ ἄλλον ἐχθ- "σίως". [p] συνίησι δ' ὁ βασιλεὺς, [q] ὑπόληπτον ὄσαν τ' [r] σκῆψιν ὑπ' Ἰωάβου καὶ τ' τότε σπουδῆς· καὶ ἐπιδὴ πρὸς τ προσώπου πυθόμενος ὅπως ἔχοι τἀληθὲς ἐμαθε, [s] προσ- καλεσάμενος Ἰώαβον, ὅπιτυχεῖν τε ἔφ προκειμένῳ κατ' νῆν ἔφασκε, καὶ τ' Ἀβεσάλωμον ἄγειν ἐκέλευσεν. ὑ γὰρ ἔτι χαλε- πῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἤδη τ' ὀργὴν καὶ θυμὸν [t] ἀφεικέναι. ὁ δὲ, προσκυνήσας τ' βασιλέα καὶ τοὺς λόγους ἀσπασάμενος, ἐξώρμησεν εἰς τ' [u] Γεσύραν παραυτίκα· καὶ τ' Ἀβεσάλωμον πρὸς Ἱερουσόλυμα.

ε'. Πεμψε δ' ἔμπροσθεν ὁ βασιλεὺς πρὸς υἱὸν ὡς ἥξοντα πρὸς αὐτὸν, καὶ πρὸς [x] ἑαυτὸν ἐκέλευσε χωρεῖν· ὕπω γὰρ ὕπως ἔχειν ὡς εὐθὺς ἰδεῖν κατελθόντα. καὶ ὁ μὲν, τοῦτο τῷ πατρὸς κελεύσαντος, ἐξέκλινε τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ διετέλει τῆς πρὸς τοὺς οἰκείους θεραπείας τυγχάνων. οὐκ ἐπεβέβλαπτο δ' εἰς τὸ κάλλος ὑπό τε τῆς λύ- πης καὶ τοῦ μὴ τυγχάνειν τῆς προσηκούσης ἐπιμε- λείας υἱὸς βασιλέως· ἀλλ' ἔτι ἐξῆν καὶ διέπρεπε [y] πάντας τότε εἴδει καὶ τῷ μεγέθει δ' σώματος, καὶ τοὺς ἐν πολλῇ τρυφῇ διατεμένους ὑπερέβαλλε. τοσοῦτο μέντοιγε ἦν τὸ βάθος τ κόμης αὐτοῦ, ὡς μόλις [z] αὐτὴν ἡμέρας ἀποκεί-

cium lueret venturum, ſed ut una ſecum eſſet: (jam enim tempore ſedata erat ira) ipſum eò *ſatis propenſum* Joabus imperator acrius incitavit. Nam fecit ut muliercula quædam, ætate jam provecta, ſumpto lugubri veſtitu regem adiret. "Orto ruri inter filios ſuos diſſidio, eoq; "in rixam erumpente, cum nemo eſſet qui litem "dirimeret, ajebat alterum ab altero ictum oc- "cubuiſſe: atque obſecrabat, eo quod cognati "in interfectorem impetum fecerint, ejuſque "cædem expetant, ut filii ſalutem ſibi conce- "deret, nec reliquam ſenectutis ſuæ curandæ "ſpem ſibi auferri pateretur; ſed precibus "ſuis indulgeret, ipſos reprimendo qui filium "ſuum ad necem poſcunt. illos enim nulla re "niſi ipſius metu à propoſito averti poſſe". Cum autem ille mulierculæ poſtulatis annuiſſet: tum illa regem excipiens dicebat, "tuæ "quidem benignitati gratias ago, qui meam "ſenectutem & pæne dixeram orbitatem mi- "ſeratus es: ſed ut rata habeantur quæ pro "tua humanitate mihi pollicitus es, tuum "ipſius filium prius in gratiam recipe & ab "ira in illum deſiſte, alioqui quomodo poſſem "mihi perſuaſum habere te vere hanc mihi "gratiam feciſſe, cum tibi ipſi ob ſimilem in- "juriam filius tuus adhuc inviſus ſit. quin & "inſipientis eſſe, cum unus præter voluntа- "tem ceciderit, velle ut alter etiam ad eum "abeat". Tum regi ſuboluit, hoc commentum eſſe à Joabo ejuſque in Abeſalomum ſtudio: ac poſtquam anicula interrogata rem ita ſe habere comperuit, & ad Joabum accitum dicebat ſe aſſequutum eſſe quod in animo erat, juſſitque ut Abeſalomum reduceret. non enim ſe amplius illi ſuccenſere, ſed jam iram & indignationem miſſam feciſſe. Ille vero, adorato rege, verbiſque ejus lubenti animo acceptis, è veſtigio Geſuram properavit, & aſſumptum ſecum Abeſalomum Hieroſolyma reduxit.

Joabi ſtratagema de revocando Abeſalomo. 2 Regum, c. 14.

5. Rex autem, ut audierat filium adventare, ante præmiſit ad eum juſſitque domum ſuam concedere; nondum enim ita ſe affectum, ut reverſum videre ſtatim ſuſtineat. Atque ille quidem, cum ita pater ei imperaſſet, illius conſpectum non ſubiit, domique ſe continebat, iſtis officiis contentus quibus eum ſui proſequebantur. nec tamen aliquid ejus pulchritudini deceſſit, vel propter mœrorem, vel quod ejuſmodi illi non adhibita fuerit cura quæ regis filio convenit: ſed adhuc eminebat omneſque præcellebat ſpecie ac proceritate corporis, & vel eos ſuperabat qui multis in deliciis vitam agerent. At tam denſa ei erat cæſaries, ut vix intra octo dies detonderetur,

Abeſalomus revocatur. 2 Regum, c. 14.

Ejus pulchritudo & cæſaries. 2 Regum, c. 14.

a Ως παιδὶν *Big. Samb. & Vat.* *b* Ita cum *MSS.* διενιχθέντων in *Editis.* αὐτῇ δύο ὄντων legiſſe videntur *Epiphanius & Zonaras.* Eſt qui malit αὐτοῖς διενιχθέντων. Sed faciunt pro αὐτῇ quæ nobis dat *Cl. Perizonius* in *Indice* Gr. ad *Ælianum*, voce *Dativi* &c. *c* Παραφανέντος in *iiſdem.* *d* Ita in quinque *MSS.* αὐτῆς in *Editis.* *e* Τὰς ἐπ λοιπὰς *Vat.* *f* Γηροκομίας *Samb. Vat. & Baſ.* *g* Συγκατανύσαντος *Big.* eodem plane ſenſu. *h* Ικέτευεν *Vat.* *i* Ὑπολαβὸν *Big. Hen. & Busb.* *k* Ita cum *Ed. Gen.* χάρις μὲ εἶπεν εἰδὼ *Baſ.* χάρις μὲ εἶπεν ἤδη *Samb. Busb. & Hen.* πρὸς τ βασιλέα εἶπε χάριν μὲ ἤδη σὺ τῇ *Vat. & Big.* *l* Ita *Big. Samb. Hen. & Busb.* κατοικτείραντος μου in *Editis & Vat.* *m* Sic quinque *MSS.* in *Editis* ἦ. *n* Τελέως δ' ἀνόητον εἶναι *Vat.* τελέως δ' ἂν ἀνόητον εἶναι *Big. & Samb.* *o* Ἀποθνήσκοντι σὺ ὑῷ ἄλλον *Vat.* Ἀποθνήσκοντ Ϝ υἱῷ *Big. & Samb.* Locum interpretatur *Epiphanius* hoc modo, *Fœdum namque eſt, ut, cum filius unus contra voluntatem patris mortuus ſit, ſponte hunc caſui apponatur & alius.* *p* Ita in quinque *MSS. & Vet. Interpr.* σωεὶς in *Editis.* *q* Ὑποληπτίαν *Vat.* *r* Σκῆψιν in *Editis.* nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Sed cum *MSS.* maluimus σκῆψιν. *commentum* aut *teſtamentum*, ut apud *Herodianum* interpretatur *Politianus.* *s* Προσκαλεσάμενος τ Ἰώαβον *Vat.* *t* Ita *Big & Samb.* ἀφῆναι *Vat.* ἀφιέναι in *Editis.* *u* Ex *Samb. & Vat.* Γεσῦρα *Baſ. & G.* Γεθσῦρα *Big.* Vide p. 302. v. 43. *x* Ita cum *Big. Samb. & Vat.* adſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *& præcepit ut ad domum propriam remearet.* καὶ πρὸς αὐτὸν σκέλθοντ μὴ χωρεῖν in *Editis.* *y* Ita *MSS.* πᾶν τὸ εἶδος ἐ τῷ μ. in *Editis.* *z* Sic *MSS. & Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* De tonſura comæ *Abſalomi* mira adeo narrat *Joſephus*, ut non dubitem quin inciderit in corruptum codicem verſionis

retur, ſiclos ducentos appendens. iſti autem quinque minas conficiunt. Hieroſolymis certe biennium commoratus eſt, trium quidem filiorum pater factus, unius vero filiæ, forma præſtantiſſimæ, quam Roboamus Solomonis filius *in uxorem* accipit: & ex ea natus eſt puerulus nomine Abias. Deinde Abeſalomus, nunciis ad Joabum miſſis, ipſum orabat ut patrem ſibi prorſus placaret, & precibus contenderet, ut ipſi daretur in conſpectum ejus venire & cum eo colloqui. Cum autem Joabus *hoc facere* negligeret, quibuſdam de ſuis ſubmiſſis, agrum *ejus* ſuo adſitum incendit. Tum is, cognito facinore, ad Abeſalomum veniebat, ipſum accuſans & cur ita fecerit percontans. Ille vero dicebat, "hoc ſtratagema excogitavi, quod "te ad nos poſſet adducere, mandata quæ tibi "de patre mihi conciliando dedi minus curan- "tem. ideoque te præſentem oro obteſtorque, "ut mihi placatum reddas genitorem: quòd "ego me exiſtimem pejus habitum iri poſt "reditum quam in exſilio, ſi pater in ira per- "maneat". Tum Joabus *his* perſuaſus & neceſſitatem *qua premebatur* miſeratus, pro eo cum rege interceſſit: & ſuis de filio *Abeſalomo* ſermonibus fecit ut ita animo afficeretur rex, ut confeſtim eum ad ſe evocaret. Cumque ille humi procidiſſet, & peccatorum veniam imploraſſet, *eum* & *manu* tollit *rex* & anteactorum oblivionem ei pollicetur.

Abeſalomi ſtratagema ut ſemet Joabo in memoriam revocaret. 2 Regum, c. 14.

Joabi beneficio ad patrem admittitur. 2 Regum, c. 14.

ρειν ὀκτὼ, ϛαθμοὶ ἕλκυσαν σίκλους ἀϕκοσίους, ὅτοι δέ εἰσι πέντε μναῖ. διέτριψε μέντοιγ' ὁ τοῖς Ιεροσολύμοις ἔτη δύο, τεῶν μὲν ἀῤῥένων πατὴρ γενόμεν@, μιᾶς δὲ θυγατρὸς, τὴν μορφὴν ἀείϛης, ἣν ὁ Σολομῶν@ υἱὸς Ροβόαμ@ ὕϛερον λαμβάνει· καὶ γίνεται παιδίον ἐξ αὐτῆς, Αβίας ὄνομα. [a] πέμψας δ' ὁ Αβεσάλωμ@ ϖρὸς Ιώαβον, ἐδεῖτο αὐτῷ τελέως καταϖαῦσαι τὸν πατέρα, καὶ δεηθῆναι ὅπως αὐτῷ συγχωρήσῃ ϖρὸς αὐτὸν ἐλθόντι θεάσαϑαί τε καὶ ϖροσειπεῖν. καταμελήσαντ@ δὲ Ιωάβου, τῶν ἰδίων τινὰς ἀποσέλας τὴν ὁμορῦσαν αὐτῷ χώραν ἐπυρπόλησεν. ὁ δὲ, τὸ ϖραχθὲν μαθών, ἦκε ϖρὸς τὸν Αβεσάλωμον, ἐγκαλῶν τε αὐτῷ καὶ τὴν αἰτίαν [b] ϖυθόμεν@. ὁ δὲ "ϖρά- "τήγημα τοῦτ', εἶπεν, ἦυρον ἀγαγεῖν σε ϖρὸς ἡμᾶς δυ- "νάμενον ἀμελῦνται τῶ ϖατρὸς τὰς ὀργὰς, ἵνα μοι τὸν ϖατέ- "ρα ϕιλάξῃς ἐποιούμην. καὶ δὴ δέομαί σου ϖαρό- "ν@, ἡμερῶσαί μοι τὸν γεγενημένον· ὡς ἔγωγε δεινο- "τέραν τὴν ϕυγὴν κρίνω τὴν κάθοδον, ἐπὶ μὲν ϖατρὸς τὸ "ὀργῆ ϕαμένοντος". [c] πεισθεὶς δ' ὁ Ιώαβ@, καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτῷ [d] κατοικτείρας, ἐμεσίτευσε ϖρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ϕιλοτιμηθεὶς περὶ τοῦ ϖαιδὸς, ὅτως αὐτὸν ἡδέως διαθῆσον, [e] ὥϛε εὐθέως καλέσαι ϖρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ῥίψαντος αὐτὸν ὅτι μὲν ἐδάϕους καὶ συγγνώμην αἰτησάμενον τῶν ἡμαρτημένων, ἀνίϛησί τε καὶ τὸ γεγονὸς ἀμνηϛίαν ἐπαγγέλλε[ϖ].

CAP. IX.

ΚΕΦ. Θ'.

De inſurrectione Abeſalomi contra Davidem, deque Achitophelo & Chuſi, & de Siba & Simei: atque Achitophelus ſemet ſuſpendebat.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Δαυίδου ἀναϛάσεως τοῦ Αβεσαλώμου, καὶ ϖερὶ Αχιτοφέλους καὶ Χουσὶ, καὶ ϖερὶ Σιβᾶ καὶ Σιμεεὶ· καὶ ὅπως ὁ Αχιτόφελος ἑαυτὸν ἐπήγξατο.

Abeſalomus multitudinis animos ſibi conciliat. 2 Regum, c. 15.

ABeſalomus autem, iſta à rege ex animi ſententia aſſequutus, brevi admodum tempore & magnum equitatum & multos currus ſibi comparavit, & ſatellitium armatorum quinquaginta: atque in ſingulos dies mane ad regiam adibat: & cum iis, qui ad jus petendum veniebant & cauſa cadebant, ad voluptatem ſermonem conferens, quaſi ita cum illis actum eſſet, quod patri non adſint periti conſiliarii, aut forſan ipſi in judicio ferendo in iniquam lapſi fuerint ſententiam, ab omnibus ſibi benevolentiam conciliabat; *præterea* dicens, ipſum, ſi ea ſibi data eſſet poteſtas, jus illis multa cum æquitate redditurum. His *artibus* cum populum ſibi obſequentem haberet, adeo ut multitudinis benevolentiam ſibi firmam eſſe exiſtimaret, quatuor vero annis, ex quo cum patre in gratiam rediit, præteritis, *ipſum ſupplex* accedens orabat, ut ſibi permitteret ire Chebronem ad victimam Deo mactandam. nam dum exſul eſſet votum nuncupaverat. Davide autem *ejus* petitioni concedente, *eo loci* proficiſcitur: & cum ad mul-

Chebronem proficiſcitur. 2 Regum, c. 15.

Ο Δὲ Αβεσάλωμ@, τοιούτων αὐτῷ τῶν [f] ϖαρὰ τοῦ βασιλέως ἀποβάντων, ϖολλοὺς μὲν ἵππους, ὀλίγῳ ϖάνυ χρόνῳ, ϖολλὰ δὲ ἅρματα [g] ϖεκέκτητο· καὶ ὁϖλοϕόροι ϖερὶ αὐτὸν ἦσαν ϖεντήκοντα. [h] καὶ καθ' ἑκάϛην ἡμέραν ὄρθρου ϖρὸς τὰ βασίλεια ϖαρεγίνετο, καὶ τοῖς ὅτι τὰς κρίσεις ἤκουσι καὶ ἐλαττουμένοις ϖρὸς ἡδονὴν ὁμιλῶν, [i] ὡς ϖρὸς τὸ μὴ συμβούλους ἀγαθοὺς εἶ) τῷ ϖατρὶ, [k] τάχα δ' αὐτῷ καὶ ἀδίκως ἐϖαγομένοις ϖερὶ τὰς κρίσεις, εὔνοιαν αὐτοῦ [l] ϖρὸς ϖάντων [m] κατεσκεύαζε. λέγων ὡς αὐτὸς ἂν εἰ ζώντως εἶχε τὴν ἐξουσίαν ϖολλὴν αὐτοῖς ἐβεβαίωσεν εὐνομίαν. τούτοις [n] δημαγωγήσας ὁ ϖλῆϑ@, ὡς βεβαίαν ἔχειν ἤδη τὴν ϖρὸς τοῦ ϖλήϑους εὔνοιαν ὑϖέμιζε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ ϖατρὸς αὐτοῦ καταλλαγὴν ϖαρὰ τὰ ϖέντε ἤδη [o] διελελυθότων, ἐδεῖτο ϖροσελθών, εἰς Χεβρῶνα συγχωρῆσαι ϖορευθέντι θυσίαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ. ϕεύγοντα γὰρ [p] τοῦτο εὐξάϑαι. τοῦ δὲ Δαυίδου τὴν ἀξίωσιν ἀφέντος, ϖορεύ[ϖ]· καὶ ϖολὺς

nis τ' ο'. Adi *J. Rainoldum* in *Prælect.* LXV. de *Libris Apocr.* p. 729. *Salmaſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 43. & *J. Clericum* ad 2. *Sam.* c. 14. De pondere ejus capillitii videſis *Salmaſium* in Epiſtola jam citata p. 38. & 42. & *Waſerum* de *Antiquis nummis Hebræorum*, l. 2. c. 9. *a* Πεμψας δ' αὐτὸς Α. *Samb.* & *Vat.* *b* Πυϑομένου in quatuor *MSS.* *c* Πειϑεὶς ϑ' ὁ Ιώαβος *Samb.* πειϑεὶς δ' Ιώαβος *Vat.* *d* Ita cum *Cod. Vat.* in *cæteris* κατοικτειρήσας. *e* Sic *Vat.* ὡς in *reliquis.* *f* Παρὰ δ' πατρὸς καὶ βασιλέως *Big.* παρὰ δ' πατρὸς ἀπο. *Vat.* & *Vet. Interpr.* *g* Εκτήσατο *Vat. Busb.* & *Hen.* *h* Και deeſt pleriſque *MSS.* & δ' ἡμέρᾳ ἡμέραν habent *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* *i* Ως in *Editis*, *Aliiſque.* *k* Sic *Big. Samb* & *Vet. Interpr.* niſi quod pro ἐπαγομένοις legiſſe videatur ἐσηκότων. τάχα αὐτῶν &c. *Vat.* τάχα δ' αὐτῷ καὶ ἀδίκως ἐπαγομένοις *Baſ.* & *G.* *l* Παρὰ deeſt *Big.* *m* Sic cum quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατεσκεύασε *Vat. Baſ.* & *G.* *n* Δημαγωγῶν *Big.* & *Samb.* *o* Sic *MSS.* περιελυθότων in *Editis.* *p* Αὐτὸν *Samb.* & *Vat.* *a* Γαλιλαίαν@.

λὺς ὀπισωέρρευσεν ὄχλος, ὅτι πολλὺς αὐτῷ ἀφαπέμψαντο.

β'. Παρῆν δὲ καὶ ὁ Δαυίδου σύμβουλος ὁ [a] Γελμωνίτης Αχιτόφελος, καὶ ἀφ' ἑκατὸν τινες ἐξ αὐτῶν [b] Ιεροσολυμιτῶν, οὐκ εἰδότες μὲν τὸν ὑπὲρ τούτου ἐπιχείρησιν, ὡς δ' ὅτι θυσίαν μεταλαμβάνοι. ἡ βασιλεὺς ὑπὸ πάντων [c] ἀποδείκνυται, τοῦτο γενέσθαι πραττήσας. ὡς δ' [d] ἀπηγγέλθη τοῦτα Δαυίδῃ, καὶ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὰ φθάσαι τοῦ παιδὸς ἠκούσθη, δείσας ἅμα ἡ τὴν ἀσεβείας [e] καὶ τόλμης αὐτόν, θαυμάσας δ' ὅτι μηδὲ τὸ ὅτι τοῖς ἡμαρτημένοις συγγνώμης ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ἐκείνων πολὺ χείροσι καὶ φθονερωτέροις [f] ἐπεβάλετο, βασιλείαν μὲν τὸν θεοῦ δεδομένην, δόντος δ' ἐπ' ἀφαιρέσει τοῦ γεγεννηκότος, ἔγνω φεύγειν [h] εἰς τὰ πέραν τοῦ Ιορδάνου· καὶ συγκαλέσας τῶν φίλων τοὺς ὀπτηδειοτάτους, καὶ περὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀπονοίας κοινολογησάμενος αὐτοῖς, καὶ περὶ πάντων ὀπτρέψας χειτὴ τῷ Θεῷ, καταλιπὼν τὰ βασίλεια φυλάττειν δέκα παλλακίσιν, ἀπῆρεν ἐκ τῶν Ιεροσολύμων, τοῦ τε ἄλλου πλήθους φθόμως αὐτῷ συνεξορμήσαντος, καὶ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν, οἳ καὶ τῆς φυγῆς αὐτῷ φυγῆς ἐκοινώνουν ὅτ' ἔζη Σάουλος. ἐκέλευσεν δ' Αβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας, συναπαίρειν αὐτῷ διεγνωκότας, [i] καὶ Λευίτας ἅπαντας μετὰ τῆς κιβωτοῦ, μένειν ἔπεισεν, [k] ὡς τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ μεταχομιζομένης αὐτῆς [l] ῥυσομένου. διετέλατο δ' ἕκαστα τῶν γινομένων λάθρα [m] ἀπαγγέλλειν αὐτῷ. πιστὸς δ' ἦν πρὸς πάντα ἀφικόμενος, παῖδας [n] Αχιμάαν μὲν Σαδώκου, Ιωνάθην δὲ Αβιαθάρου. [o] Εθὶ δ' ὁ Γιτθαῖος συνεξώρμησεν αὐτῷ, βιασάμενος [p] τὸν Δαυίδου βούλησιν· μένειν γὰρ αὐτὸν ἀνέπεισεν. καὶ ἀφ' τοῦτο μᾶλλον εὔνους αὐτῷ κατεφάνη. ἀναβαίνοντος δ' αὐτοῦ διὰ τοῦ Ελαιῶνος ὄρους γυμνοῖς τοῖς ποσὶ, καὶ πάντων συὺ αὐτῷ δακρύοντων, ἀγγέλλεται καὶ ὁ Αχιτόφελος [q] συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ, καὶ τὰ τούτου φρονῶν. ἐπέτεινε δ' αὐτῷ ὃ λυπηρὸν, τοῦτο ἀκουσθέν· καὶ τὸν Θεὸν ἐπεκαλεῖτο δόλωσιν ἀπαλλοτριῶσαι τὴν Αβεσαλώμου ἀφόνοιαν τοῦ τὸν Αχιτόφελον. ἐδεδίει γὰρ μὴ τἀναντία συμβουλεύων πείσειεν αὐτὸν, ἀνὴρ ὢν φρενήρης καὶ συνιδεῖν ὃ λυσιτελὲς ὀξύτατος. γενόμενος δ' ὅτι τὸ κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἀπεσκόπει τὴν πόλιν, καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων, ὡς ἂν βασιλείας ἐκπεσών, ἠύχετο τῷ Θεῷ. συνήντησε δ' αὐτῷ φίλος ἀνὴρ καὶ βέβαιος [r] Χουσὶ ὄνομα. τοῦτον ὁρῶν τὴν ἐσθῆτα κατερρηγμένον, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποδοῦ πλήρη, καὶ θρηνοῦντα τὴν μεταβολὴν, παρηγόρει καὶ παύσασθαι τῆς λύπης παρεκάλει· καὶ τέλος ἱκέτευσεν ἀπελθόντα πρὸς τὸν Αβεσάλωμον, ὡς τὰ ἐκείνου φρονοῦντα, τά τε ἀπόρρητα τῆς διανοίας αὐτοῦ κατανοεῖν, καὶ ταῖς Αχιτοφέλου συμβουλίαις ἀντιφέρεσθαι. οὐ γὰρ τοσοῦτον ὠφελήσειν

tos hinc inde misisset, ad illum ingens hominum vis confluxit.

2. Inter cæteros aderat Davidis consiliarius Achitophelus Gelmonæus, & ducenti viri ex ipsis Hierosolymis, totius quidem negotii ignari, sed quasi ad sacra facienda accersiti. atque rex ab omnibus declaratur, stratagemate ut hoc fieret adhibito. Postquam vero hæc Davidi nunciabantur, ipsique inopinato audita erant quæ filius patraverat, veritus ipsum propter audaciam pariter ac impietatem, miratusque quod veniæ peccatis datæ non meminerit, sed ad alia illis multo pejora & iniquiora animum adjecerit, primum quidem ut regnum à Deo donatum sibi eriperet, dein vero ut genitori vitam auferret, in loca trans Jordanem fugere decrevit: convocatisque amicis sui studiosissimis, & consiliis cum iis de filii *sui* insolentia communicatis, atque omnibus Dei judicio commissis, ab Hierosolymis, regiæ domus custodia decem concubinis relicta, discessit, cum alia multitudine alacriter cum eo *urbem* egressa, tum illa sexcentorum cohorte qui prioris ipsius Saulo vivente fugæ comites fuerant. Abiatharo vero & Sadoco pontificibus, quibus una cum Levitis omnibus arcam gestantibus in animo erat eum comitari, ut manerent persuasit, quod Deus ipsum ea non circumlata liberaturus esset. Illis autem mandavit, ut de rebus gestis singulis ipsum clam certiorem facerent. ministrosque sibi in omnibus fideles habuit *pontificum* filios, Sadoci quidem Achimam, Jonatham vero Abiathari. Ethi quoque Gitthæus cum eo profectus est, etiam præter Davidis voluntatem: nam ipsi ut *domi* maneret persuadere conabatur. & ex hoc ipso conspectior erat ejus in illum benevolentia. Cum autem Davides per clivum Olivarum nudis pedibus ascenderet, & *omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent, nunciatum est Achitophelum esse apud Abesalomum & cum illo sentire. Quæ res audita luctum ei magis intendebat: precibusque Deum implorabat, ut Abesalomi animum ab Achitophelo alienaret. nam verebatur ne contra se ei dando consilia apud ipsum fidem inveniret; cum vir prudens esset, & in dispiciendo quid facto opus sit oculatissimus. Postquam autem in montis jugum pervenerat, urbem respiciebat, & multis cum lachrymis, ac si regno excidisset, Deo preces effundebat. tumque ei obviam factus est vir amicus & fidelis, Chusi nomine. Hunc conspicatus veste lacerata & capite pulvere oppleto, resque mutatas lugentem, solatium ei adhibebat, & obsecrabat ut à mœrore desisteret. postremoque supplex ab ipso petiit, ut ad Abesalomum, simulato ejus partium studio, digressus, & arcana animi ejus exploraret, & Achitopheli consiliis adversaretur. nam si secum pergeret tantum

Achitophelus inter conjuratos apud Abesalomum. 2 Regum c. 15.

Davides de Abesalomi consiliis solicitus, Deum, ut successu careant, precatur.

Chusi obtestatur, ut Achitophelis consiliis sese opponat. 2 Reg. c. 15.

Jubet Davides pontificibus ut in urbem redeant. 2 Regum, c. 15.

a Γελμωνῖτης solus *Vat.* Γιλωνῖτης juxta *Exemplar Alexandrinum* τῆ ο'. in *Epiphanii* libris varie *Gelmonæus*, & *Galamonæus*, & *Gilonæus*. b Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis*. c Ανεδείκνυται *Vat.* d Απηγγέλη *Big. Samb.* & *Vat.* e Τῆς τολμης αὐτὸν θαυμάσιος ὅτι *Big. Samb. Vat.* & *Ves. Interpr.* f Υπεβάλετο *Big. Samb.* & *Vat.* g Υπὸ Θεῷ *Vat.* h Εις τὸ πέραν *Samb. Vat. Hen.* & *Bunb.* i Ita distinguo *Epiphanium* sequutus. antea erat, Ἐ Λευίτας ἅπαντας, μὴ τῆ κιβωτῷ μένειν &c. k Οπως δὲ δ'. *Big. Samb.* & *Vat.* l Ita *Samb* & *Vat.* quo modo legendum esse voluit *Schmannus*. in *cæteris* ῥυσαμένου. m Διασήμειν *solus Vat.* n Αχίμαν *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* Αχίμαον, hic loci. infra tamen passim Αχιμὰν & Αχιμὰς. Vide p. 311. v. 31. o Εθὶς δ' ὁ Γιτθαῖος *Vat.* in quibusdam *Epiphanii* libris *Ethai Gethæus*. p Τὴν τοῦ Δ. *Big.* & *Samb.* q Ita *Big. Samb* & *Vat.* συνὼν τῷ Αβ. in *cæteris*. r Sic *Big. Vat. LXXII.* & *Epiphanius* in melioribus *Codd.* Χουσὶν *Samb.* Χουσὶς in *reliquis*. s Articulus deest *Vat.*

* Al *omnes pariter ac ipse lachr.*

tantum prodeſſe non poſſe, quantum *proderit* ſi ad eum conceſſerit. Atque ita à Davide perſuaſus, eo relicto Hieroſolyma ſe contulit. eódemque non multo poſt venit & Abeſalomus.

Sibas heri accuſati latifundiis potitur. 2 Regum, c. 16.

3. Cæterum Davidi paululum progreſſo occurrit Sibas Memphibosthi ſervus, quem ad prædia procuranda miſerat, filio Jonathæ Sauli filii ab ipſo donata, agens præ ſe duos aſinos neceſſariis *ad victum* onuſtos: ex quibus petiit ut accipere dignaretur, quicquid ipſi ſuiſque opus eſſet. Cum autem *Davides* ex eo quæreret, ubinam Memphibosthum reliquiſſet, Hieroſolymis, dicebat, ſpei plenum, fore ut, rebus jam turbatis, ob Sauli meritorum memoriam populi ſuffragiis rex crearetur. Hanc autem ob rem indignatus, omnia quæ Memphibostho conceſſerat Sibæ largitur. multo enim juſtius eſſe agnovit ut hic quam ille iſtis frueretur. Et quidem Sibas gaudio exſultabat.

Semei maledicit Davidi. 2 Reg. c. 16.

4. Ubi vero Davides pervenit ad locum Baürin appellatum, ſupervenit cognatus Sauli, nomine quidem Simei, Geræ vero filius, & lapidibus eum impetebat & convicia jaciebat. Cum vero amici regem circumſtarent & protegerent, eo magis maledicendo procedebat, ſanguinarium atque malorum auctorem vocitans. quin & ex regione ut impurus & exſecrandus excederet jubebat: Deoque ſe gratias habere fatebatur, qui eum regno exuerat, & per proprium filium pœnas ab eo exegerat peccatorum quæ in dominum ſuum commiſerat. Cum autem omnes ira in ipſum concitarentur, & præcipue Abeſſæus, cui in animo erat Semei interficere, Davides iraſcentis impetum cohibebat. "Abſit, inquit, ut malis "præſentibus novi alicujus motûs occaſionem "adjiciamus. nulla enim reverentia aut cura "ducor canis hujus rabie in me invadentis: "ſed cedo Deo, per quem in nos inſanus fa"ctus eſt. Nihil vero miri quod hæc ab eo "patiar, quando filium etiam impium exper"tus fuerim. ſed fortaſſe Deus nobis miſeri"cordiam adhibebit, & hoſtes nobis ipſius ex"voluntate ſuccumbent". Viam itaque pergebat, nihil morans Semei, per alterum montis latus diſcurrentem & fortiter convicientem. Cum autem veniſſet ad Jordanem, tum ſuos *itinere* defatigatos reficiebat.

Abeſalomum adit Chuſi. 2 Regum, c. 16.

5. At ubi Abeſalomus cum Achitophelo conſiliario, omni *Iſraëlitarum* populo comitante, Hieroſolyma venerat, *inter cæteros* etiam Davidis amicus ipſos adibat; ac, adorato Abeſalomo, precabatur ipſi imperium perpetuum & in omne ævum permanſurum. Cum autem ille ad ipſum dixiſſet: "curnam, "cum inter præcipuos patris ipſius amicos fue"rit,

[a] αὐτῷ συνερχόμενον, ὅσον παρ' ἐκείνῳ γενάμενον. καὶ ὁ μὲν πειαθεὶς τῷ Δαυίδῃ, καταλιπὼν αὐτὸν, ἦκεν εἰς Ιερσόλυμα. ἀφικνεῖται δὲ εἰς αὐτὰ μετ' ὀ πολὺ καὶ Αβεσάλωμ@.

γ'. Ολίγον δὲ τῷ Δαυίδῃ προελθόντι Σιβᾶς ὁ τ̃ Μεμφιβόσθυ δ̃λος συμπίντησεν, ὃν προσυποσόμενον ἀπεζάλκει τ̃ κτήσεων, [b] ἃς δεδώρητο τῷ Ιωνάθυ τῷ Σαύλυ παιδὸς υἱῷ, μι᾽ [c] ζεύγυς ὄνων καταπεφορτισμένων τοῖς ὀπιτινδείοις, ἐξ ὧν ἐκέλευσε λαμβάνειν ὧν αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δέοιντο. [d] πυνθανομένῳ δὲ, πᾶ καταλέλαπται Μεμφίβοσθυ, ἐν Ιεροσολύμοις ἔλεγε, προσδοκῶντα χειροτονηθήσεσθαι βασιλέα διὰ τ̃ [e] ὑπάρχυσ ταραχὴν, εἰς μνήμιλυ ὧν [f] ἠυεργέτησεν αὐτὸς Σάυλος. ἀγανακτήσας δ' [g] ὅτι τύτῳ, πάνθ' ὅσα τῷ Μεμφιβόσθῳ παρεχώρησε Σιβᾷ χαρίζεται. [h] πολὺ γὰρ δικαιότερον αὐτὸν ἐκείνυ ταῦτ' ἔχειν ἐπέγνωκε. καὶ ὁ μὲν Σιβᾶς περιχαρὴς ἦν.

δ'. Δαυίδῃ δὲ γενομένῳ κατὰ [i] Βαυρὶν, τόπον ὕτω καλύμενον, ἐπέρχεται τ̃ Σαύλυ συγγενὴς ὄνομα [k] Σεμεεῖ, υἱὸς δὲ Γηρᾶ, καὶ λίθοις τε [l] ἔβαλλεν αὐτὸν, καὶ ἐκακηγόρει. περιστάντων δὲ τ̃ φίλων καὶ σκεπόντων, ἔτι [m] μᾶλλον βλασφημῶν διετέλει, μιαφόνον καὶ πολλῶν ἀρχηγὸν κακῶν ἀποκαλῶν. [n] ἐκέλευε δὲ καὶ τ̃ς γ̃ς ὡς ἐναγῆ καὶ ἐπάρατον [o] ἐξιέναι· καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τ̃ βασιλείας [p] αὐτὸν ἀφελομένῳ, καὶ διὰ παιδὸς ἰδίυ τ̃ ὑπὲρ ὧν ἥμαρτεν εἰς [q] ἑαυτὸν δικαότιμον δίκιμ [r] αὐτὸν εἰσπραξαμένῳ. πάντων δ' ἐπ' αὐτὸν ὀργισμένων ὑπ' ὀργ̃ς, καὶ μάλιστα Αβεσσαίυ, διαχρήσασθαι βυλομένυ [s] τ̃ Σεμεεῖ, Δαυίδης αὐτὸν τ̃ ὀργ̃ς ἐπέσχε. "μὴ "τοῖς παρ̃σι κακοῖς ἕτερα προσεξεργασώμεθα, φησὶ, "κακιοτέραν ἀφορμίν. ὃ γὰρ δὴ δ̃ προσλυσαμένυς μοι "τύτυ κυνὸς αἰδὼς τις ἢ φρενῖτις [t] ὑπέρχε. τῷ Θεῷ "δὲ εἰκὼ, δι' ὃν ὕτ@ ἐφ' ἡμᾶς ἀπενοήθη. θαυμαστὸν δ' "ὑδὲν εἰ καὶ τύτυ με ταῦτα πάσχειν, ὅπυ γε ἡ παι"δὸς ἀσεβ̃ς πεπείραμαι. ἀλλὰ ἴσως τις ἴσως οἰκτ@ "ἡμῖν ὑπὸ τ̃ Θεῦ, καὶ κρατήσομεν τ̃ν ἐχθρῶν τύτυ "γελάσαντος. [u] ἤνυεν οὖν τ̃ ὁδὸν, ὑ φρονπίζων δ̃ Σεμεεῖ πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τ̃ ὄρυς παρεχόντος καὶ [x] πολλὰ κακηγορ̃ντ@. [y] παραγενόμεν@ δ' ὅτι τ̃ Ιορδάνην, ἀνελάμβανε τὺς ἰδίυς ὑπὸ τ̃ καύματος κεκοπωμένυς.

ε'. Αβεσαλὼμ δὲ καὶ Αχιτοφέλ τῷ συμβύλῳ παραγενομένῳ εἰς Ιερσόλυμα, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [z] καὶ Δαυίδυ φίλος ἦκε πρὸς αὐτύς· καὶ προσκυνήσας αὐτὸν συνήυχετο τὴν βασιλείαν εἰς αἰ̃να [a] καὶ πάντα παραμεῖναι χρόνον. φήσαντ@ δ' ἐκείνυ πρὸς αὐτόν· "τί "δήποτε, φίλος [b] ὑ τοῖς μάλιστα τ̃ πατρὸς αὐτ̃ γεγενη"μέν@,

[a] Ita cum *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis*. [b] Ὡ δεδώρητο ſolus *Vat.* [c] Ita *MSS.* ζεύγυς in *Editis*. [d] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* πυνθανομένων in *Editis*. [e] Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὑπερέχυσαν. [f] Eo modo *Samb.* & *Vat.* εὐεργέτησεν *Aliis*. [g] Επὶ τύτοις *Vet. Interpr.* & *Zonar.* [h] Sic *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* πολὺ γὰρ δικαιότερον ἐκείνυ ταῦτ' ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε *Samb. π. γ.* δικαιότερον αὐτὸν ὀν. τ. ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε in *Editis*. [i] Ita cum *Cod. Vat.* Βαυρὶ *Big.* Χώραιον *Samb.* Χωραμὼν *Baſ.* & *G.* in *Epiphanii* libris varie, *Bachoran*, & *Choron*, & *Choran*. Sed *Bahurim* habet *P. Comeſtor* è ſacro *volumine*. [k] Sic *Big.* Σεμεὶ μὲν ὄνομα *Samb.* Σαμεῖος μὲν ὄνομα *Vat.* ὄνομα Σεμεεῖ *Baſ.* & *G.* abſque μὲν. [l] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἔβαλλον in *reliquis*. [m] Ετι μᾶλλον ὁ Σεμεεῖ βλασφ. *Big.* ἐπ μ. ὁ Σεμεῖος βλ. *Samb.* ἐτι μ. ὁ Σαμεῖας βλ. *Vat.* [n] Εκέλευσι *Vat.* [o] Sic cum *MSS.* in *Editis* ἐξέναι. [p] Αὐτὸ αὐτὸν *Big.* & *Samb.* [q] Ita cum *Vat.* εἰς τ̃ αὐτ̃ δικ. *Big.* & *Samb.* εἰς αὐτὸ δικ. *Baſ.* & *G.* [r] Sic *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ in *Editis*. deeſt *Big.* [s] Τὸν inſertum dedi ex *MSS.* [t] Επέρχεται ſolus *Vat.* [u] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἦνυε δ' ὖν in *Editis*. [x] Πολλὰ adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [y] Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* παραγενομένυν *Big. Samb.* & *Vat.* [z] Ita *MSS.* καὶ Δαυίδυ φίλος ἦκε in *Editis*. καὶ Δαυὶδ φίλ@ ὁ Χυσὶ juxta *Vet. Interpr.* qui mox legiſſe videtur πρὸς αὐτὸν ἐ προσκυνήσας Αβεσσάλωμον σὺν. [a] Sequutus ſum *Vat.* καὶ τ̃ ἅπαντα παραμεῖναι χρόνον *Samb.* καὶ τ̃ ἅπαντα μεῖναι χρόνον *Big.* καὶ αὐτὸν παρεῖναι πάντα χρόνον *Baſ.* & *G.* Vertit *Epiphanius* hoc modo, *optabas regnum ejus incolume & in omni tempore permanere.* [b] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐν τοῖς τ̃ν μάλ. τ. π. ἀ. μεμνημένος, πρὸς ἅπ.

a Μετὰ δὲ ταῦτα

"μὴν, καὶ πρὸς ἅπαντα πιστὸς εἰ δόξας, ὃ σὺ
"αὐτῷ νῦν ὄντι, ἀλλὰ καταλιπὼν ἐκεῖνον [a] μεταβαίνει
"πρὸς αὐτόν"; δεξιῶς ὑποκείνεται καὶ σωφρόνως. εἶπε
γὰρ, "ἕπεσθαι δεῖν αὐτὸν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ παντὶ πλή-
"θει. τύπτων οὖν μὴ σὲ, δέσποτα, γεγενημένων, εἰκότως
"ἕπομαι κἀγώ. τιμῶ γὰρ βασιλείαν ἔλαβες πρὸ τοῦ
"Θεοῦ. ἥ αὐτίκα μέντοιγε πίστιν καὶ εὔνοιαν ἐπιδείξο-
"μαι, πιστευόμενος εἰ φίλος, ἣν οἶδά με τῷ πα-
"τρί σε παρεχόμενον. ἀγανακτῶ δὲ ὅτι [b] πρόσω-
"χε τοῖς παροῦσιν. ὃ γὰρ εἰς ἄλλην οἰκίαν ἡ βασιλεία
"μεταβέβηκε· μεμένηκε δὲ ὅτι ἡ αὐτῆς, υἱῷ πρόσ-
"λαβόντος". ταῦτα λέγων, ἔπεισεν· ὕποπτον γὰρ
αὐτὸν εἶχε. καὶ καλέσας τὸν Αχιτόφελον, συνεβούλευετο
αὐτῷ τί δεῖ ποιῶν. ὁ δὲ παρήνεσε, τὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
παλλακὰς συνελθών. "[c] οὐ τότε γὰρ εἰσελεύσῃ τὸν λαὸν,
"ἔλεγε, πιστεύσαντα ὡς ἀδιάλλακτά σοι τὰ πρὸς αὐτόν
"ὄντι, καὶ μὴ πολλῆς [d] συστραφήσεται πρόφασις ὅτι
"τὸν πατέρα· μόνον γὰρ δεῦρο φανερὰν ἔχθραν ἀνα-
"λαμβάνειν δεδιέναι, πρόσθεν ὑποπτεύσαντας ὑμᾶς ὁμονοῆσαι".
πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ, κελεύει σκηνὴν αὐτῷ πῆξαι
τοὺς οἰκέτας ὅτι τοῦ βασιλέως, τοῦ πλήθους ὁρῶντος· καὶ
παρελθὼν, συνέρχεται τὰς τοῦ πατρὸς παλλακάς. ταῦτα
δ' ἐγένετο κατὰ τὸν Ναθάνας προφητείαν, ὃν τῷ Δαυίδῃ
σημαίνων τὸν οὐκ ἐκ παιδὸς ἐσομένην ἐπίθεσιν προεφήτευσε.

Ι'. 5. Ποιήσας δ' Αβεσάλωμος τὰ παραινεθέντα αὐτῷ
ὑπὸ τοῦ Αχιτοφέλους, δεύτερον αὐτὸν συμβουλεύειν ἠξίου
περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τὸν πατέρα. [e] μυρίους δ' αὐτὸν
ἐκλέκτους αἰτήσαντος ἐκείνου, καὶ τὸν πατέρα κτείνειν
αὐτοῦ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ σώους [f] ἀνάξειν ὑποσχομένου, καὶ
[g] βεβαίαν τότε τὴν βασιλείαν ἔσεσθαι φήσαντος, Δαυί-
δου δὲ μηκέτι ζῶντος, ἀρεσθεὶς [h] τῇ γνώμῃ μεταπέμπεται
Χουσὶ, τὸν Δαυίδου [i] φίλον· ἤτοι γὰρ αὐτὸν ἐκεῖ-
νος ἐκάλει· καὶ τὴν Αχιτόφελου γνώμην αὐτῷ δηλώ-
σας, τί καὶ αὐτῷ δοκεῖ περὶ αὐτῆς ἐπυνθάνετο. ὁ δὲ
[k] συνιδὼν, ὅτι, γενομένων ὧν Αχιτόφελος συνεβούλευσε,
κινδυνεύσει Δαυίδης συλληφθεὶς ἀποθανεῖν, ἐναντίαν
ἐπειρᾶτο γνώμην εἰσφέρειν. "οἶδα γὰρ ἀγνοῶς, ἔφην, ὦ
"βασιλεῦ, τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν τῶν σὺν αὐτῷ
"νῦν ὄντων ἀνδρείαν· ὅτι καὶ πολλοὺς πεπολέμηκε, καὶ
"πάντοτε [l] κρατῶν τῶν πολεμίων ἀπήλλακται. νῦν δὲ
"εἰκὸς αὐτὸν ὅτι φρονιμώτατόν μένειν· φρονηματίσαι γὰρ [m] ἰκα-
"νώτατος, καὶ [n] προειδὼν ἀπάτην [o] ἐπερχομένων πολε-
"μίων· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀπολιπὼν τοὺς ἰδίους, [p] ἢ εἴς
"τινα τῶν αὐλώνων αὐτὸν ἀποκρύψει, ἢ πρὸς πέτρᾳ τινὶ
"λοχήσει. συμβαλόντων δὲ τῶν ἡμετέρων, οἱ μὲν ἐκείνου
"πρὸς μικρὸν ὑποχωρήσουσι, [q] θαρρήσαντες δ' ὡς ὑπὲρ
"βασιλέως αὐτοῖς ἐγγὺς ὄντος ἀντιστήσονται· ἐν μεταξὺ

rit, & in omnibus fidiſſimus eſſe viſus, non
"cum illo nunc ſit, ſed eo deſerto ad ipſum
"tranſierit"? Scite prudenterque reſpondet. nam dicebat, "illum ſequi oportere Deum & "populum univerſum. Hos itaq; cum tibi, do-"mine, adeſſe viderim, ego quoque merito ſe-"quor. à Deo enim regnum accepiſti. Et qui-"dem eandem fidem & benevolentiam *tibi* "oſtendam, in amicis habitus, quam noſti me "patri tuo præſtitiſſe. Ægre autem ferre rerum "præſentem ſtatum haud convenit. nam in "aliam regnum non tranſiit familiam, ſed in "eadem manſit, filio *patri* ſuccedente". His verbis fidem fecit: nam ſuſpicionem non effugerat. Advocato deinde Achitophelo, ipſum conſulebat quid facto opus eſſet. Is vero ſuaſit, ut cum patris pellicibus congrederetur. "ex hoc enim populum ſciturum crediturum-"que, dicebat, fieri non poſſe ut unquam cum "eo in gratiam redeas; atque adeo multa "cum alacritate contra patrem ſimul militatu-"rum: nam hactenus veritos eſſe apertas ſuſci-"pere inimicitias, conventurum inter vos ex-"ſpectantes". Huic autem conſilio obſequutus juſſit famulis, ut *ſuper *domo* regia ſibi tabernaculum tenderent, †inſpectante populo: eóque ingreſſus cum pellicibus patris concubuit. Atque iſta acciderunt quemadmodum vaticinatus eſt Nathanas, cum prædiceret fore ut filius ipſum adoriretur.

Achitophelus ſuadet Abeſalomo ut patris concubinas comprimat. 2 Reg c. 16.

IX.

6. Abeſalomus autem, ea exſequutus quæ ipſum monuerat Achitophelus, iterum ab eo poſtulabat, ut de bello cum patre gerendo ei conſilium daret. Cum vero ille decem mille lectos viros ab eo petiiſſet, & patrem ipſius interimere pollicitus eſſet, & qui ſecum proficiſcerentur ſalvos reducturum, & tum demum imperium ſibi firmum fore ſtabileque dixiſſet, Davide è vivis ſublato; hac ſententia delecta-

Achitophelis conſilium de opprimendo Davide. 2 Regum, c. 17.

tus Chuſi accerſit, Davidis amicum, (ita enim ille eum vocabat) eique propoſita Achitopheli ſententia ab eo quæſivit quid ipſi hac de re videretur. At ille, intellecto, ſi hæc fierent quæ ſuaſerat Achitophelus, id diſcriminis aditurum eſſe Davidem, ut captus mortem oppeteret, operam dedit ut contrariam afferret ſententiam. "Non enim ignoras, ajebat, ô rex, virtu-"tem patris tui & eorum qui eum nunc comi-"tantur; quod & multa bella geſſerit, & ſem-"per hoſtium victor evaſerit. Nunc autem "veriſimile eſt ipſum in caſtris verſari (quippe "ſolertiſſimum in ſtratagematis excogitandis, "doliſq; hoſtium in aggreſſione præſentiendis) "ſed nocte ſuis relictis, aut in valle aliqua de-"liteſcet, aut ad rupem aliquam in inſidiis "erit. Cum autem noſtri manus conſerent, "ſui quidem paulatim pedem referent, mox "vero audentiores facti, quaſi illis in propin-"quo fuerit rex, ſeſe *nobis* opponent: & dum "pugna

Ei contradicit Chuſi. 2 Regum, c. 17.

a Μεταβαίνη Big. μεταβαίη Samb. Busb. & Hen. b Ita cum MSS. & Vet. Interpr. προσήκειν Baſ. & G. c Sic Big. Samb. & Epiphanius, ut puto, qui vertit, *ex hoc enim, populum ſciturum crediturumque dicebat.* οὐ τότε γὰρ ἔλιγε τὸν λαὸν ἴσασι πιστεύσαντα Vat. οὐ τότε παρίσασι τὸν λαὸν ἔλιγε πιστ. Baſ. & G. d Συστραπήσεται Big. & Samb. e Δώδεκα χιλιάδας in S. Literis. f Ita cum Big. Samb. & Vet. Interpr. ἀνίξειν Vat. ἀναχθεὶς in Editis. g Ita cum Vat. & Samb. ut ſupra, p. 304. v. 40. in Editis βέβαιον. h Sic MSS. & Vet. Interpr. τῷ γνώμῃ in Editis. i Ita in MSS. Suſpicor Epiphanium legiſſe ἀρχαῖον φίλον. quod ſane mallem quam ἀρχίφιλον Editorum. k Συνιδὼν δ' ὃν Big. & Samb. ἐν συνιδὼν ὅτι Vat. l Τῶν ἰχθρῶν κρατῶν Vat. m Sic MSS. & Vet. Interpr. ἐγκράτατον in Editis. n Προιδὼν Big. & Samb. o Ὑπερχομένην Vat. p Illud ἢ ex MSS. & Vet. Interpr. deerat in Editis. q Θαρσήσαντες Big. Samb. & Vat. * *In ſolario* regio vertit Epiphan. Perperam *in regia* reddit Gelen. ἐπὶ τὸ δῶμα LXXII. † *Et videnti populo accedens ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt*, reddit Epiphan. ac ita legiſſet, ὃ τῷ πλήθους ὁρῶντος παρελθὼν σ. Juxta S. Literas, *ad patris ſui concubinas in conſpectu omnium Iſraëlitarum ingreſſus eſt.*

"pugna res geritur, pater ex improviſo con-
"ſpectus, illis quidem animos ad pericula *ſub-*
"*eunda* adjiciet, tuis vero metum & conſter-
"nationem afferet. Expende igitur meum
"quoque conſilium, & ſi hæc optima eſſe
"agnoveris, Achitopheli quidem ſententiam
"rejice; nunciis vero in omnem Hebræorum
"regionem miſſis, impera illis ut expeditio-
"nem contra patrem tuum ſuſcipiant. Dein-
"de aſſumptis copiis, tui ductu & auſpiciis
"geratur bellum, neque alterius fidei commit-
"tatur. nihil enim minus exſpectandum quam
"ut illum facile ſuperaturus ſis, modo in aper-
"to campo aſſequaris paucis munitum, cum
"multas militum myriadas habueris, qui ma-
"xime expetunt ſuum in te ſtudium oſtende-
"dere & alacritatem. Quod ſi pater *intra*
"mœnia ad obſidionem *tolerandam* ſe con-
"cluſerit, machinis & cuniculorum foſſioni-
"bus urbem iſtam expugnabimus". Hæc
cum dixiſſet, majori pollebat auctoritate quam
Achitophelus. nam hujus *conſilio* illius ſen-
tentiam prætulit Abeſalomus. Verum hoc
ipſum effecit Deus, ut Chuſi conſilium illi res
ſecum reputanti melius videretur.

Achitopheli conſilium rejicitur. 2 Regum, c. 17.

Chuſi, ope pontificum filiorum, Davidem de omnibus certiorem facit. 2 Reg. c. 17.

7. At *Chuſi* cum ad Sadocum & Abiathaſ
rum pontifices properaſſet, atque Achitophe-
pheli ſententiam necnon & ſuam eis expoſuiſ-
ſet, quodque optimum viſum eſſet ea agere
quæ ipſe ſuaſerat, juſſit ut mitterent qui Da-
vidi indicatum irent, atque iſta conſilia pa-
lam facerent, adhortarenturque *eum* ut ſine
mora Jordanem trajiceret: ne forte filius
mutata ſententia ipſum perſequi feſtinaret, &,
priuſquam in tutum ſe recipiat, comprehen-
dat. Pontifices autem de induſtria curaverant
ut extra urbem *alicubi* laterent filii, relaturi
ad Davidem quid *in ea* ageretur. Fideli igi-
tur ad ipſos miſſa ancilla, ſecum ferente quæ
Abeſalomo decreta eſſent, præceperunt, ut
de iſtis Davidem propere admonendum cura-
rent. Illi vero nec mora nec procraſtinatione
rem diſtulerunt, ſed, patris mandatis acce-
ptis, ſeſe pios fidoſque miniſtros oſtendebant:
&, cum in obſequio præſtando celeritatem adhi-
bere & velocitatem optimum eſſe exiſtimarint,
Davidi obviam ire maturabant. Illos vero, cum
duobus ſtadiis urbe abeſſent, equites aliquot
forte conſpiciunt, atque indicant Abeſalomo.
iſque ſtatim ad capiendum eos miſit. At cum
hoc animadvertiſſent pontificis filii, via diver-
tentes illico in vicum quendam non longe ab
Hieroſolymis ſe contulerunt. Bachures vico
nomen erat. Mulierem autem quandam roga-
verunt, ut latebras daret ipſiſque ſecuritatem
præſtaret. Illa vero cum juvenes in puteum
fune demiſiſſet, lanamque coactam ori ejus
obduxiſſet, ut ad eam venerunt qui illos per-
ſequerentur, & ex ea quæſiverunt num eos vi-
diſſet, ſibi quidem conſpectos eſſe non nega-
vit, paululum enim ſecum moratos denuo diſ-

Pontificum filii in puteo abſconditi. 2 Regum, c. 17.

"τούτων μαχομένων ὁ πατὴρ ὑπφαινέτω ἐξαίφνης, τοῖς
"μὲν εὐψυχίαν πρὸς τοὺς κινδύνους ἐμποιήσει,
"τοὺς δὲ σοὺς καταπλήξεται. ὧν ἐγὼ δὴ τούτων
"χάριν τῷ ἐμῷ συμβουλίαν τῷ λογισμῷ, καὶ τοῦτ'
"ὀλιγωρὸς ἄρισα, τῷ μὲν Αχιτοφέλῳ γνώμῃ παρεί-
"πασαι· πέμψας δ' [a] εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τὴν
"Εβραίων, παράγγειλον αὐτοῖς τὸν ὑπὲρ σοῦ πατέρα
"σου στρατείαν. καὶ πρὸς Δαλαβὼν [b] αὐτὸς τὸν δύνα-
"μιν, τῷ πολέμῳ γίνου στρατηγὸς, καὶ μὴ πιστεύσῃς τῷ-
"τον ἑτέρῳ. ῥᾳδίως γὰρ προσδόκα ῥᾳδίως αὐτὸν,
"ἂν σὺ φανερῷ καταλάβῃς ὄντα μετ' ὀλίγων, αὐ-
"τὸς πολλὰς ἔχων μυριάδας βουλομένων τὸν περὶ
"σὲ σπουδὴν [c] ὑπιδείξασθαι καὶ προθυμίαν. ἂν δ'
"ὁ πατὴρ αὐτὸν εἰς πολιορκίαν ἐκκλείσῃ, μηχανή-
"μασι καὶ ὀρύγμασιν [d] ὑπονόμοις καθαιρήσομεν ἐκεί-
"νην τὴν πόλιν". Ταῦτ' εἰπὼν ἠνδοκίμησε μᾶλλον
Αχιτοφέλου· τῆς γὰρ ἐκείνου γνώμης ἡ τούτου προε-
κρίθη παρ' Αβεσαλώμῳ. Θεὸς μέντοι καὶ ὁ τῇ τύ-
χῃ ἀφανοίζ τὴν [e] συμβουλίαν συγχύσας ἀμεί-
νονα ἔδοξεν.

ζ'. Σπεύσας δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερέας Σάδωκον
καὶ Αβιάθαρον, τὴν τε Αχιτοφέλου γνώμην ἐξεπὼν
αὐτοῖς καὶ τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι δέδοκται [f] τὰ μὲν
αὐτῷ παραινεθέντα πρᾶξαι, ἐκέλευσε μηνύσῃ
[g] πέμ-
ψαντας Δαυίδῃ ᾗ φανερὰ ποιῆσαι τὰ [h] συμβεβουλευμένα,
ᾗ προσπαρακελεύσασθαι ταχέως ἀφεῖναι τὸν Ἰορδά-
νην, μὴ μεταγνὺς ὁ παῖς αὐτῷ δώσειν ὁρμήσῃ, καὶ πρὶν
ἐν ἀσφαλείᾳ γένηται φθάσας καταλάβῃ. οἱ δὲ ἀρχιε-
ρεῖς ἐξεπίτηδες τοὺς υἱοὺς ἔξω τῆς πόλεως κεκρυμμένους
ἔσχον, ὅπως ἀφήκωσι πρὸς τὸν Δαυίδην τὰ πεπρα-
γμένα. πέμψαντες οὖν πιστὴν θεραπαινίδα πρὸς αὐ-
τούς, φράσουσαν τὰ βεβουλευμένα ὑπὸ Αβεσαλώμου,
προσέταξαν μετὰ σπουδῆς ταῦτα Δαυίδῃ σημῆναι.
οἱ δ' ἤδη εἰς ἀναβολὰς καὶ μέλλησιν ὑπερέθοντο, λα-
βόντες δὲ τὰς τῶν πατέρων ἐντολὰς, εὐσεβεῖς ἅμα καὶ
πιστοὶ γίνονται ἀφήκοσι· καὶ τῆς ὑπηρεσίας ὃ τά-
χος καὶ τὴν ὀξύτητα κρίναντες ἄριστον εἶναι, ἠπείγοντο
συμβαλεῖν Δαυίδῃ. γενομένους δ' αὐτοὺς ἀπὸ σταδίων
τῆς πόλεως δύο [i] θεῶνται τινες ἱππεῖς, καὶ ἀφαβάλ-
λουσι πρὸς τὸν Αβεσάλωμον. ὁ δ' εὐθὺς ἔπεμψε τοὺς
συλληψομένους. νοήσαντες δὲ τοῦτο οἱ τῶν ἀρχιερέων
παῖδες, ἐκτραπέντες τῆς ὁδοῦ, [k] παραχρῆμα εἰς κώ-
μην τινὰ τῶν [l] Ιεροσολύμων ὀλίγον ἀπωθεν ἑαυτοὺς ἔδω-
καν. [m] Βαχυρὴς δὲ ὄνομα τῇ κώμῃ. γυναικὸς δ'
ἐδεήθησάν τινος κρύψαι καὶ παραδέξειν αὐτοῖς τὸν ἀσφά-
λειαν. ἡ δὲ καθημένους τοὺς νεανίσκους εἰς φρέαρ, καὶ
πλάκας ἄνωθεν ἐρίων ὑπεβαλοῦσα, ὡς ἦκον οἱ διώκον-
τες αὐτούς, καὶ περὶ αὐτῶν ἀνέκρινον εἰ θεάσαιτο, ἐψεύ-
σατο [n] μὲν οὐκ ἠρνήσατο, [o] μείναντας γὰρ παρ' αὐτῇ πάλιν ἀπελ-
θεῖν.

[a] Εἰς πᾶσαν χώραν *Vat.* [b] Illud αὐτὸς inſertum dedi ex *MSS.* [c] Ενδείξασθαι *Vat.* [d] Καὶ ὑπονόμοις *Vat.* [e] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συμβουλὴν σήσας in *Editis.* [f] Sic *MSS.* in *Editis* ταῦτ' ὑπ' αὐτῆς. [g] Iterum ex *MSS.* πέμψας in *Editis.* [h] Eo modo *MSS.* συμβουλευόμενα *Baſ.* & *G.* in quibus mox πρὸς παρακελεύσασθαι, contra quam in *MSS.* [i] Sic *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* θέσπαι in *Vat. Baſ.* & *G.* [k] Παραυτίκα ſolus *Vat.* [l] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιερεσελυμιτῶν in *Editis.* [m] Ita *Epiphanius* aut Βοχυρὶς. Βαυχυρὴς *Vat.* Βοκχυρης in *Editis*, *Aliiſque.* Vide ſupra p. 306. v. 17. [n] Voculam μὲ inſerui, auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.* [o] Sic cum *MSS.* πίνοντας γὰρ παρ' αὐτῇ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potum & continuo diſceſſiſſe.* ἀπιόντας γὰρ in *Editis.*

[a] Iterum

θξν. εἰ μέντοιγε σωτόμως διώξουσι, καταλήψονται φρόνιμον. ὡς δ' ὀπὶ πολὺ διώξαντες ὐ κατέλαβον, ἀνέστρεψαν [a] εἰς τὺπίσω. θεασαμένη δ' αὐτὺς ἀναζεύξαντας ἡ γυνὴ, καὶ μηδένα φόβον τοῖς νεανίσκοις ἀπ' αὐτῶν ἔτι συλλήψεως ἔχειν, ἀνιμήσασα τὸ προκειμένην ὁδὸν ἀνύειν παρεκελεύσατο. καὶ, πολλῇ σπουδῇ χρησάμενοι πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν, ἦκον πρὸς Δαυίδην· καὶ πάντα ἀκριβῶς ἐδήλωσαν αὐτῷ τὰ παρ' Αβεσαλώμου βεβουλευμένα. ὁ δὲ διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ προστάττει, ἤδη νυκτὸς ὕσης, καὶ μηδὲν ὀκνῆν δι' αὐτήν.

θ'. Ἀχιτοφέλου δὲ, τὸν γνώμης αὐτῷ παρδοκιμηθείσης, ὀπίσω ἅμα τῷ κτήνει ὁρμήσαντος εἰς [b] Γελμῶνα τὴν πατρίδα· καὶ συγκαλέσας τοὺς οἰκείους ἅπαντας, ἃ συνεβούλευσεν Αβεσαλώμῳ ἔφρασε τούτοις διεξελθὼν, καὶ ὡς ὐ πεισθεὶς φανερός ὀστιν ὢν εἰς μακρὰν ἀπολούμενος. Δαυίδην δὲ κρατήσειν [c] μέλλειν ἔλεγε, καὶ ἐπανήξειν ὀπὶ τὴν βασιλείαν. ἄμεινον οὖν, ἔφησεν, εἶναι [d] ζῆν αὐτὸν ἐλευθέρως καὶ μεγαλοφρόνως, ἢ θανατοῦν αὐτὸν εἰς κόλασιν Δαυίδῃ, [e] καθ' ὃν πάντα συνέπραττεν Αβεσαλώμῳ. ταῦτα διαλεχθεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς τὸ μυχαίτατον τῆς οἰκίας, ἀνήρτησεν [f] αὐτόν. καὶ τὸν μὲν Αχιτόφελον, τοιούτῳ θανάτῳ δίκην [g] αὐτῷ γενόμενον, [h] καθελόντες ἐκ τῆς ἀγχόνης, ἐκήδευσαν οἱ προσήκοντες. ὁ δὲ Δαυίδης, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην καθὼς προειρήκαμεν, [i] εἰς Παρεμβολὰς καλλίστην καὶ ὀχυρωτάτην πόλιν ἐφικνεῖτο. δεξαμένων δ' αὐτὸν [k] ἀσμενέστατα πάντες οἱ πρῶτοι τῆς χώρας, κατά τε [l] αἰδῶ τῆς [m] τότε φυγῆς, καὶ τιμὴν τῆς προτέρας [n] εὐπραγίας. ἦσαν δ' ὗτοι Βερζελαῖος ὁ Γαλαδίτης, [p] καὶ Σιφὰρ ὁ τῆς Αμμανίτιδος δυνάστης, καὶ Μάχειρος ὁ τῆς Γαλαδίτιδος χώρας πρῶτος. ὗτοι πᾶσαν αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκείνῳ τῶν ὑπηκόων εὐθηνίαν παρέχον, ὡς μήτε κλίνας ὑπολιπεῖν ἐστρωμένας, μήτε ἄρτους καὶ οἶνον, ἀλλὰ καὶ θυμοῦ ἀφθονίαν χορηγῆσαι, καὶ τὰ εἰς ἀνάπαυσιν ἅμα κεκοπωμένοις καὶ πρόφορα χρησίμων εὐπορίαν διαρκῆ παρέχειν.

ceſſiſſe. fore tamen prædicebat ut eos comprehendant, ſi modo è veſtigio ſubſequerentur. At poſtquam longe illos inſequuti non deprehenderunt, retrorſum ſe receperunt. Mulier autem, cum eos revertiſſe vidiſſet, & non amplius juvenibus metuendum eſſe ab illis ne caperentur, per funem rurſum extractos iter propoſitum conficere juſſit. prompteque viam ire feſtinantes ad Davidem pervenerunt: & accurate ei omnia indicarunt, quæ decreverit Abeſalomus. Ille vero ſuis omnibus imperavit ut Jordanem trajicerent, etiamſi nox eſſet, ac ob eam nihil cunctarentur.

Ad Davidem ſalvi perveniunt pontificum filii. 2 Regum, c. 17.

Davides Jordanem trajicit. 2 Regum, c. 17.

8. At Achitophelus, cum ſuo non obtemperatum eſſet conſilio, conſcenſo jumento Gelmonem in patriam ſuam contendit: ſuiſque omnibus convocatis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat; quodque non dicto audiens fuerit, pro certo brevi periturum. Davidem enim victorem fore ajebat, & in regnum reſtitutum iri. Præſtat igitur, inquiit, libere magnoque animo è vita exire, quam Davidi, contra quem operam navavit Abeſalomo, ſeſe dare ad ſupplicium. Cum hæc dixiſſet & in intimam domum digreſſus eſſet, ſemetipſum ſuſpendit. Et quidem Achitophelum, qui ſuopte judicio hujuſmodi morti ſe addixerat, cognati ejus laqueo demptum ſepulturæ mandarunt. At Davides, Jordane ut ante diximus ſuperato, Caſtra pervenit, urbem pulcherrimam ac munitiſſimam. omneſque regionis *iſtius* optimates eum libentiſſime excipiunt, tam quod eos puduerit præſentis ipſius fugæ, quam quod eum in honore habuerint ob priorem felicitatem. Erant autem iſti Berzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynaſtes, & Machirus regionis Galaditidis primas. Hi omnia ipſi ſuiſque ad vitam neceſſaria largiter ſuppeditabant, ut nec lectos ſtratos eis deeſſe paterentur, nec panem ac vinum, ſed & magnam *pecudum abundantiam miniſtrarent, rerumque ad laſſatorum quietem pariter ac victum utilium copiam aſſiduam præberent.

Achitophelus in patriam contendit, & mortem ſibi conſciſcit. 2 Regum, c. 17.

ΚΕΦ. ι'.

Οπως Αβεσάλωμος ἡπλημθεὶς ὑπ τειχῶν ἐν δένδρῳ κατεχέθη καὶ ἀνηρέθη.

ΚΑΙ οἱ μὲν ὑπ τούτοις ἦσαν. Αβεσάλωμος δὲ, ἀθροίσας μεγάλῳ στρατιὰν τῶν Ἑβραίων [q] ὀπὶ τὸν πατέρα, καὶ διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, ὑπὸ πόρῳ κατέζευξε τὴν Παρεμβολῶν ἐν τῇ Γαλαδιτῶν χώρᾳ· καταστήσας στρατηγὸν πάσης τῆς δυνάμεως [r] Αμεσσὰν εἰς τὸν Ἰωάβου τάξιν ὑὸν συγγενῆς αὐτῷ. πατρὸς μὲν γὰρ [s] Ἰεθάρου, μητρὸς δὲ Αβιγαίας· αὕτη δὲ καὶ Σαρβία [t] ἡ Ἰωάβου μήτηρ ἀδελφαὶ ἦσαν Δαυίδου. ὡς δ' ἐξαριθμήσας τοὺς σὺν αὐτῷ

CAP. X.

Quomodo Abeſalomus victus crinibus arbori implicitis pependit & interfectus eſt.

ATque illis quidem ita ſe res habebant. At Abeſalomus, magno in *Davidem* patrem *ſuum* coacto Hebræorum exercitu, trajectoque Jordane fluvio, conſtitit non longe à Caſtris in Galaditarum regione; Ameſſa, loco Joabi cognati ejus, exercitui præpoſito. nam patre quidem Jetharſa *prognatus erat*, matre vero Abigæa: illa autem & Saruïa mater Joabi ſorores erant Davidis. At cum Davides, copiis ſuis recenſitis,

Abeſalomus patrem perſequitur. 2 Regum, c. 17.

---

a Iterum cum *MSS.* ἀνέστρεψαν ὀπίσω in *Editis*. *b* Γελμὼν Γαλλὼ *Big.* Γελμὼν Γαλὼν *Samb.* Γέλμων *Vat.* in *Epiphanii* libris varie, *Galmon*, & *Gabnech*. Videſis p. 305. v. 3. *c* Μέλλειν non agnoſcit *Vat.* *d* Ita cum *Big.* & *Samb.* ζῆν in *reliquis*. *e* Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὃν καθόλου πάντα &c. *f* Sic *Sam.* ἑαυτὸν *Busb.* & *Hen.* αὐτὸν in *reliquis*. *g* Eo modo *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ *Big.* αὐτὸν *Baſ.* & *G.* *h* Καθελόντες αὐτὸν ἐκ τῆς *Vat.* *i* Εἰς Μαναὶμ LXXII. id eſt *Duplicia caſtra*. Vide ſupra p. 297. v. 31. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 2. v. 8. *k* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἠσπάσαντο in *Editis*. *l* *Al.* αἰδῶ. *m* Πρώτης φυγῆς *Big.* *Samb.* & *Vat.* diſſentiente ab iis *Epiphanio*, qui vertit, *& fugam illius temporis reverentes*. *n* Sic *MSS.* εὐπραξίας in *Editis*. *o* *Al.* Γαλααδίτης & mox Γαλααδίτιδος. *p* Καὶ Εὐσσὼν ὁ τῆς Αμ. *Vat.* ex verſione τῆς ὁ. in *Epiphanii* libris varie, *Sipha*, & *Sypha*, & *Syphas*; dein, *& Amanthias* ſeu *Amandias* pro *Ammanitidos*. *q* In *MSS.* ἦλθεν ἐπὶ τὸν π. Sed vocem ἦλθεν non agnoſcit *Epiphan.* & commode ſatis abeſſe poteſt. *r* Αὐσσὰν in *quibuſdam libris*, perperam. Αμασὰν juxta *Epiphanium*. *ſ* Ἰεθέρου *Vat.* ex LXXII. Γιθαὶν aut Ἰεθαὶν legiſſe videtur *Epiphan.* *t* Voculam ἡ adjeci ex *MSS.* Al. *victimarum*, & *maſtationum*.

Dævides ſuos ad prælium emittit. 2 Regum, c. 18.

tis, quatuor mille virorum inveniſſet, decrevit non exſpectare dum Abeſalomus illum adoriretur: ſed tribunis & centurionibus *ſuper eos conſtitutis, diviſoque in tres partes exercitu, unam quidem Joabo imperatori tribuit, alteram vero fratri ejus Abeſſæo, tertiam autem tradidit Ethi, ſuo quidem familiari & amico, è Gittenſium vero urbe oriundo. Ipſum autem, cum exercitu profecturum, diſſuaſerunt amici: idque ſapientiſſimo conſilio. nam ſi "cum illo vincerentur, omni de ſpe bona de- "jectos iri, dicebant: quod ſi una parte exer- "citus victi, cum reliqua ad ipſum ſe reci- "piant, fore ut in melius vires redintegret. "quin & veriſimile eſt hoſtes ſuſpicaturos, "alium exercitum ipſi adeſſe". Cum hoc ei gratum eſſet conſilium, ipſe quidem apud Caſtra manere conſtituit. At dum amicos & duces ad bellum dimitteret, *eos* hortabatur ut ſe fortes & fideles ejuſque memores præſtarent, ſi vel tantillo beneficio ab eo affecti fuerint: orabat vero & obſecrabat, ut victoria potiti juveni parcerent Abeſalomo, ne illo mortuo aliquid mali in ſeipſum ſtatueret. Atque is quidem victoriam illis precatus exercitum emittit.

Δαυίδης [a] τρεὶς τετρακισχιλίους ηὗρεν ὄντας, οὐκ ἔγνω μένειν [b] πότ' ἐπ' αὐτὸν ὁ Αβεσάλωμος ἔλθῃ. προαθεὶς δὲ τοῖς θυσι χιλιάρχοις [c] καὶ ἑκατοντάρχοις, καὶ διελὼν εἰς τρία μέρη τ' στρατιάν, ὃ μὲ τῷ στρατηγῷ παρέδωκεν Ιωάβῳ, τὸ δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτ Αβεσσάῃ, τλιῷ δὲ τρίτλιω μοίραν ἐχειρίσεν [d] Εθι, σωήθει μὲ ὄντι ᾗ φίλῳ, ὃκ δὲ τ Γιτθῶν πόλεως ὑπάρχοντι. βυλόμενον δὲ συνεκστρατεύειν αὐτὸν ὐκ εἴασαν οἱ φίλοι· γνώμῃ χρησάμενοι σοφωτάτῃ. "νικηθέντες μὲ γὰ σὺν αὐτῷ πᾶσαν ἀποβαλῇ ἐλπίδα "χρησιν, ἔφασκον· ἂν δὲ ἡττηθέντες ἐνὶ μέρει τῆς δυνάμεως τῷ λοιπῷ τοὺς αὐτὸν φύγωσιν, ἀμείνονα παρασκευάσειν αὐτὸν ἰσχύν. ὑπονοήσειν δὲ ᾗ τὺς πολεμίυς "εἰκὸς ἔστιν ἄλλο μετ' αὐτῷ στράτευμα εἶ)". ἡσθεὶς δὲ τῇ συμβυλίᾳ ζώτῃ, μένειν μὲ [e] αὐτὸς σὺ ταῖς Παρεμβολαῖς ἐκέλευεν. ἐκπέμπων δὲ τὺς φίλυς καὶ τὺς στρατηγὺς ὅπως τ πόλεμον παρεκάλει προθυμίαν σιαποδείξασθ καὶ πίστιν ᾗ μνήμιν, [f] εἴ τινος τ μετείως ἐχόντων παρ' αὐτῷ ἔτυχον· φείσασθαι δὲ ᾗ τ παιδὸς Αβεσαλώμυ κρατήσαντας ἡντιβόλει, μὴ κακὸν αὐτὸν ἐργάσηταί τι τελυτήσαντ αὐτῷ. καὶ ὁ μέν, νίκην αὐτοῖς ἐπευξάμενος, ἐκπέμπει τλιῷ στρατιάν.

Abeſalomi exercitus fuſus fugatuſque. 2 Reg. c. 18.

2. Cum vero Joabus contra hoſtes aciem explicuiſſet in Magno campo, à tergo ſylva cincto, Abeſalomus ex adverſo ſuos eduxit: & congreſſi utrinque rem præclare geſſerunt, tam magna audendo quam fortiter pugnando: his quidem, ut Davides amiſſum imperium recuperet, nulli non periculo ſemet objicientibus, ſummamque alacritatem adhibentibus, illis vero omnia facere & pati paratis, ne Abeſalomus occupatum amittat, & patri ſupplicium ſolvat auſis *facinoroſis* debitum. Inſuper his quidem, cum plures eſſent, ne à paucis illis superentur, qui cum Joabo erant ejuſque ducibus, (nam & hoc ipſum illis in maximum ceſſurum eſſe opprobrium) Davidis vero militibus ut tot myriadas debellarent magnopere laborantibus, ſumma contentione pugnatum eſt. tandemque victoriam reportant Davidici, quod viribus præſtarent artiſque militaris peritia. Cum vero fugientes per ſaltus & abrupta ſequerentur, nonnullos quidem ceperunt, multos vero interfecerunt, ita ut plures fuga quam pugna perierint: ea enim die ferme viginti millia virorum ceciderunt. Davidici autem omnes magno cum impetu ferebantur in Abeſalomum. ipſis enim conſpicuus erat tam ob pulchritudinem quam ob proceritatem. At is veritus, ne vivus in hoſtium manus veniret, conſcenſa mula regia effuſo curſu fugiebat. Cumque rapide ferretur, atque agitatione motuque levis eſſet, implicita ei cæſarie aſperæ arbori, magnis ramis maxime patulæ, miro modo

β'. Ιωάβ δὲ ωδιατάξαντος τ δύναμιν ἀντικρὺ τ πολεμίων [g] ἐν τῷ πεδίῳ τῷ Μεγάλῳ, ἐξόπιθεν ωειελημένῳ δρυμοῖ, ἀντεξάγει τλιῷ στρατιὰν καὶ Αβεσάλωμος· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἔργα μεγάλα χειρῶν τε ᾗ τόλμης παρ' ἀμφοτέρων [h] ἐπεδείκνυτο· τ μὲν, ὑπὲρ τῆς τλιῷ βασιλείαν ἀποβαλεῖν Δαυίδῃ ωαρακινδυνεύοντων καὶ πάσῃ ωροθυμίᾳ χρωμένων, τῶν δ' ἵνα μὴ καὶ τλιῷ Αβεσάλωμος ἀφαιρεθῇ, καὶ δῶ τῷ πατρὶ δίκας κολασθεὶς ἀνθ' ὧν ἐτόλμησεν, ὐδὲν ὀκνήσαντων, ὔτε ποιῆν ὔτε πάσχειν. ἔτι δὲ, τ [i] μὲ πλειόνων ἵνα μὴ κρατηθῶσιν ὑπὸ τ σὺν Ιωάβῳ ᾗ τοῖς σιὼ αὐτῷ στρατηγοῖς ὄντων ὀλίγων· ἀρχὴν γὰ [k] αὐτοῖς τῦτ' εἶ) μεγίστην· τῶν δὲ Δαυίδυ στρατιωτῶν ἵνα τ τοσούτων μυριάδων [l] κρατήσωσιν φιλοτιμυμένων εἰς ἐγένετο χαρτερά· ᾗ νικῶσιν οἱ Δαυίδυ, ῥώμη τε ωρὸ ὄντες καὶ τῇ τ πολεμικῶν ὀπτήμη. φεύγοντας δὲ διὰ δρυμῶν, καὶ φαραγγῶν ἐπόμενοι, τὺς μὲν ἐλάμβανον, [m] πολλὺς δὲ ἀνῄρυν, ὡς φεύγοντας πεσὼν ωλείονας ἢ μαχομένυς· ἔπεσον γὰ ὡς δυσμένεια ἐπ' ἐκείνης τ ἡμέρας. οἱ δὲ τ Δαυίδυ πάντες ὥρμησ' ὅπῃ τ Αβεσάλωμον. φανερὸς γὰ αὐτοῖς ὑπό τε τ κάλλυς ᾗ τ μεγέθυς ἐγένετο. δείσας δὲ μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ὀπίσω τ ἡμιόνυ τ βασιλικῆς, ἔφευγε· φερόμενος δὲ μᾶ ῥύμης, καὶ ὑπὸ τ σάλυ καὶ τ κινήσεως κῶφος ὢν, ἐμπλακείσης αὐτῷ τῆς κόμης τραχὺ δένδρῳ μεγάλοις ὀπιπολὺ κλάδοις ἐκτεταμένῳ, παραδόξως [a] ἀναχρεμᾶται.

a Ita etiam *Zonaras* ex *Joſepho*. nihil de militum numero in *S. Literis*. *b* Ita reſcripſi pro vulgato ποτ' ex p. 311. v. 45. & *Epiphanio* qui vertit, *noluit exſpectare quando ſuper eum Abeſalomus veniret*. μὴ ποτε παρ' αὐτὸν *Vat.* Ulitatius vero ἵς ποτε vel ἐς' ἀν. *c* Illa ἑκατοντάρχες, quæ deerant in *Editis*, adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *d* Cum ſupra Εθὶς (p. 305. v. 29.) & in *Cod. Vat.* Εθὴ habeamus, Εθὶ placuit reſcribere. Εθαίῳ *Samb.* & *Baſ.* Εθαίῳ in *cæteris*. in *Epiphanii* libris, *Etheo Eſſeo*, & *Eſthæo*. *e* Αὐτὸς in quatuor *MSS.* αὐτὸν *Vat. Baſ.* & *G.* *f* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* εἴ τινος μετρίως ἐχοντες. Forſan εἴ τινος μετρίων ἔχοντες nihil horum occurrit aut apud *Epiphanium* aut *Gelenium*. *g* Ἐν πεδίῳ μεγάλῳ ſolus *Vat.* *h* Επεδείκνυντο in *MSS.* *i* Illud μὲ inſerui ex *MSS.* *k* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοὺς τύτυς *Baſ.* αὐτοὺς τοσούτοις *Gen.* Illa αἰχμὴν γὰ αὐτοῖς τῦτο ἑνῳ μείζω non agnoſcit *Epiphan.* *l* Ita locum ſupplevi ex tribus *MSS.* quem mutilum eſſe deprehenderat *Scholtenus*, p. 726. ante erat in *Editis*. τ δὲ Δαυίδ ſtratiωτῶν i. τ. τ. μ. κρατήτωσιν. οἱ Δαυίδυ γνώμῃ τε πρέχοντες &c. nec multum juvat *Epiphanii* verſio, *inſuper metuebant etiam ne ab Joab & paucis ejus militibus tanta multitudo ſubjugaretur*. *Inter hæc victis David exercitus robore, magnanimitate & exercitatione bellorum* &c. *m* Τὺς δὲ ἀνῄρυν *Vat.* * Al. *quibuſdam* novis adjectis.

a Αναχρεμᾶται

[a] ἀναχρεμᾶται. καὶ ὃ μὲ κτῆνος ἔτι τοῦ ὀξύτητος ὡς ὑπεκείμενον τῷ δεσπότῃ ἐπὶ φέρειν ἐχώρει τοῦ στωτέρου· ὁ δ' ἐκ τῶν κλάδων [b] αἰωρούμενος ἐκρατεῖτο τοῖς πολεμίοις· [c] τῶν τις ἰδὼν τῶν Δαυίδου στρατιωτῶν, ἐδήλωσεν Ιωάβῳ. καὶ [d] πεντήκοντα σίκλους ἀν' αὐτῷ δεδωκέναι ὁ στρατηγὸν φήσαντος εἰ βαλὼν [e] ἀπέκλεινε τὸν Αβεσάλωμον, καὶ εἰ [f] χιλίους, εἶπεν, [g] ἔμελλές μοι παρέξειν, τοῦτ' ἂν διέθηκά μου τὸν δεσπότου παῖδα, καὶ ταῦτ' ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀκουόντων [h] φείσασθαι τοῦ νεανίσκου δεηθέντος. ὁ δὲ, κελεύσας αὐτῷ δεῖξαι ποῦ κρεμάμενον ἴδοι τὸν Αβεσάλωμον, τοξεύσας κατὰ τῆς καρδίας ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ τοῦ Ιωάβου κομίζοντες ὅπλα, [i] ἐν κύκλῳ περιστάντες τὸν δένδρον καταπατοῦσι τὸν νεκρόν. καὶ τὸ μὲ εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες, [k] ὑπεβάλλουσιν αὐτῷ λίθους, [l] ὡς' ἀναπληρωθῆναι, καὶ ὃ χῶμα τάφου καὶ μέγεθος λαβεῖν· σημῆναι δὲ ἀνακλητικὸν ὁ Ιώαβος ἀπέσχετο τοῦ διώκειν τοὺς οἰκείους στρατιώτας τὸ τῶν πολεμίων δύναμιν, φειδόμενος τῶν ὁμοφύλων.

γ'. Ἔστηκε δ' Αβεσάλωμος ἐν τῇ κοιλάδι τῇ βασιλικῇ στήλην λίθου μαρμαρίνου δύο σταδίους ἀπέχουσαν Ιεροσολύμων, ἣν προσηγόρευσεν ἰδίαν χεῖρα· λέγων, ὡς καὶ τῶν τέκνων [m] αὐτῷ διαφθαρέντων ἐν τῇ στήλῃ [n] μένει τὸ [o] ὄνομα. [p] τέκνα γὰρ ἦσαν αὐτῷ τρία μὲν ἄῤῥενα, θυγάτηρ δὲ μία Θαμάρα τὄνομα, ὡς προειρήκαμεν. συνοικισάσης δ' αὐτῆς τῷ [q] Δαυίδου υἱωνῷ Ροβοάμῳ, γίνεται παῖς ὁ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν [r] Αβίας. καὶ περὶ μὲ τούτων ἐν ὑστέροις οἰκειότερον τῇ ἱστορίᾳ δηλώσομεν. μετὰ δὲ τὸν Αβεσαλώμου τελευτὴν, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰ οἰκεῖα διεσπάρη.

ι'. δ'. [s] Αχιμαὰς δὲ ὁ Σαδώκου τοῦ ἀρχιερέως [t] υἱὸς, Ιωάβῳ προσελθών, [u] ἐδεῖτο αὐτοῦ τὸν νίκην ὑπηρέτην πορισθέντι Δαυίδῃ μηνύσαι, καὶ ὅτι τὰ πρὸς τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχε καὶ προνοίας εὐαγγελίσασθαι. καὶ τὸ μὲ ἐᾶν [x] προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γιγνημένον, νῦν [y] ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς [z] αὐτοῦ; μένειν δ' ἠξίου. καλέσας δὲ τὸν Χουσὶ, ἐκείνῳ προσέταξε ὃ ἔρχον, ἵν' ὅπερ αὐτὸς εἶδε τοῦτο μηνύσειε [a] καὶ τῷ βασιλεῖ. ὃν δ' Αχιμαὰς πάλιν δεηθέντος αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀγγελίας ἀφεῖναι· πρεῖ μόνης γὰρ [b] αὐτὸν ποιήσασθαι τὴν νίκης, ἡσυχάσειν δὲ περὶ τοῦ Αβεσαλώμου τελευτῆς· ἐπέτρεψεν αὐτῷ τῆς πρὸς τὸν Δαυίδην ἄφιξιν. καὶ τὴν ὑπερμαστίσειν [c] ἐκλαβὼν τὴν ὁδὸν, καὶ γὰρ μόνος αὐτῷ ἐγίνωσκε, τὴν Χουσὶ φθάνει. καθεζομένῳ δὲ Δαυίδῃ μεταξὺ τῶν πυλῶν, καὶ σκοπουμένοις πότ' αὐτῷ τις ἐλθὼν ἀπὸ τῆς μάχης [d] ἀπαγγείλῃ τὰ κατ'

suspenditur. & jumentum quidem eadem pergebat velocitate ac si dominum insidentem haberet: ille vero in altum à ramis sublatus hostibus circundatur. Quem cum unus è Davidis militibus *forte* conspiceret, Joabo *rem* nunciavit: ac quinquaginta siclos se illi dare voluisse dicente imperatore, si illum confodisset, respondit, nec si duo millia daturus fuisses, hoc domini mei filio feciſſem; præsertim cum nobis omnibus audientibus ille oraverit ut juveni parceretur. Ille vero, cum ei imperasset ut ipsi ostenderet ubinam Abesalomum pendentem viderit, conjecta in cor sagitta eum interemit. Joabi autem armigeri, qui orbe facto ei adstiterunt, mortuum arbori detrahunt. & cum ipsum quidem in voraginem profundam & obscuram projecissent, in eam lapides devolvunt congeruntque, usque dum impleretur, & *justi* tumuli speciem & magnitudinem acciperet: Joabus vero, cum receptui ceciniſſet, milites suos ab hostium copiis, quod populo consanguineo parcebat, persequendis cohibuit.

Abesalomus, crinibus in arbore suspensus, à Joabo transfixus interiit. 2 Reg. c. 8.

3. Sibimet autem Abesalomus erexerat in valle regia columnam lapidis marmorei, duobus stadiis dissitam ab Hierosolymis, quam appellavit manum suam; dicens, quod etiamsi liberi sibi perirent, in ista columna nomen ipsius esset mansurum. nam tres liberos sustulit, duos quidem filios, filiam vero unam, Thamaram nomine, quemadmodum jam ante diximus. Ea autem cum Davidis nepoti Roboamo nupta esset, peperit filium Abiam qui postea regnum accepit. Ac de his quidem infra in loco suo & narrationi magis proprio dicemus. Post obitum autem Abesalomi, populo dissipato, ad domum quisque suam se receperunt.

Abesalomi columna. 2 Reg. c. 18.

X.

4. Jam vero Achimas, Sadoci pontificis filius, adito Joabo petiit ab ipso ut sibi liceret ire ad Davidi indicandum quod victoriam reportarit, lætumque nuncium afferendum, quod ei Dei auxilio curaque freto prospere omnia ceciderint. Et hunc quidem non præmittebat, dicens, num ille, qui semper ei lætorum nuncius exstiterit, nunc *recta* proficiscereturregi nunciaturus filium obiisse? sed obsecrabat ut *secum* maneret. At Chusi vocato negotium mandavit, ut quod ipse vidisset id regi etiam indicaret. Cum vero Achimas denuo eum rogaret, ut nunciatum mitteretur (ipsum enim de victoria solummodo mentionem facturum esse, de morte vero filii taciturum) *tandem* ei permittebat Davidem adire. atque per viarum compendia profectus (nam sibi soli nota erant) Chusi prævertit. Sedente autem Davide inter *duas* portas, atque exspectante dum aliquis è prælio veniens sibi res in eo gestas nunciaret,

Iter ad Davidem ad nunciandam victoriam & Abesalomi mortem. 2 Regum, c. 18.

[a] Αρακεμνᾶται in tribus *MSS.* [b] Ita *Big. Samb. & Vat.* ἐωρέμβρο in *Editis.* ἐώρητο *Hen. & Busb.* Si quis ἐωρημένος malit, per me licet. *Epiphanius* reddit, *ille vero ramis comarum allegatione retinebatur astrictus.* [c] Ita *MSS. & Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis.* [d] Librariorum vitio ut censet *Villalpandus*: nam *decem argenteos & cingulum* habent *S. Literæ.* [e] Αποκτείνειε *Vat.* [f] Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* quibus consentiunt *S. Literæ.* δισχιλίους in *Editis.* [g] Εμελλες *Big. & Samb.* [h] Ita lego cum *Vat. & Vet. Interpr.* φείσασθαί σε τοῦ ν. in *cæteris.* [i] Ita legendum censui pro περιστάντες, quod in *Editis* exstabat. περιστάντες τὸ κύκλῳ τὸ δένδρον *Big. Samb. & Vat.* [k] Sic cum *MSS.* in *Editis* βάλλουσιν. [l] Ita *Vat.* ὡς in *reliquis.* [m] Αὐτῷ *Samb. & Vat.* [n] Μενῇ *Big.* μενεῖ *Samb.* μείνῃ *Vat.* [o] Videsis 2 *Regum*, c. 18. [p] Τέκνα γὰρ ἦν αὐτῷ *Vat.* [q] Τῷ Σολομῶνος ὑῷ legisse videtur *Epiphan.* [r] Sic *Big. & Samb.* Αβιὰ *Bas. & G.* Αβιαὸ *Vat.* [s] Αχίμαας passim *Vat.* Αχιμάας LXXII. [t] Ιλαὶς solus *Vat.* [u] Εδέετο *Big. Samb. & Vat.* [x] προσῆκεν *Big.* προσήκειν *Samb. & Vat.* in *Epiphanii* versione, *cui non concesiit hoc Joab dicens, quia cum semper boni nuncii homo fuisset, modo non deberet regi mortem filii nunciare.* [y] Απεῖναι in *MSS.* [z] Sensum interrogationis nota post αὐτοῦ juvandum censui. [a] Voculam καὶ adjeci ex *Vat. & Vet. Interpr.* [b] Αὐτῆς *Vat.* & dein mallem ποιήσασθαι. [c] Ita cum *Vat. & Vet. Interpr.* ἐμβαλὼν in *reliquis.* [d] Αγγείλῃ *Vat.*

a Ita

nunciaret, ſpeculatorum unus, cum proſpiceret *è longinquo* Achimam currentem, & non adhuc quis eſſet dignoſcere poſſet, ajebat ad Davidem videre ſe quempiam ad ipſum advenientem. Cum vero dixiſſet rex bonum venire nuncium, paulo poſt & alterum quendam *illum* ſequi regi indicatur. Cumque & illum nuncium bonum pronunciaſſet, ſpeculator, ubi Achimam conſpexerat jam propius admotum, Sadoci pontificis filium accurrere ſignificavit. Davides autem admodum lætatus, hunc bonorum nuncium eſſe ajebat, & quod optatis reſpondeat ſibi è pugna afferre.

Davides, Abeſalomi cæde ei nunciata, filii mortem deplorat. 2 *Regum, c.* 18.

5. Ac dum iſta rex diceret, comparuit Achimas, regemque adorabat: ſcitantique de pugna victoriam nunciat & imperium. Cum vero interrogaret, quid de filio exploratum habeat: ille quidem dicebat, *omnes* in ipſum ſtatim, ut in fugam verſi erant hoſtes, magno cum impetu ferri, ingentem vero clamorem audiviſſe militum Abeſalomum inſequentium; nec præterea quicquam comperti habere potuiſſe, quod miſſus à Joabo ad victoriam nunciandam valde feſtinarit. At cum Chuſi adeſſet, & adoraſſet, eumq; victoriæ nuncio impertiſſet, ex eo etiam de filio quæſivit. ille vero, inimicis, ajebat, eveniant eadem quæ Abeſalomo acciderunt. Hæc verba in cauſa fuerunt, ut nec rex ipſe neque milites ipſius in voluptate ex victoria licet maxima *diutius* permanerent. nam ille quidem, editiſſima urbis parte conſcenſa, deflebat filium, *pugnis* ſibi tundens pectora, capitiſque capillos dilacerans, & modis omnibus ſeſe afflictans, ac vociferans, "ô fili, uti-"nam in me invaſiſſet mors, & ſimul tecum "obire contigiſſet". Cum enim natura eſſet affectu in ſuos propenſiſſimo, etiam majorem ipſi impertitus eſt miſericordiam. Exercitum autem & Joabum, audito quod rex ita filium lugeret, puduit triumphantium more in urbem ingredi: ſed mœrore dejecti & lachrymis ſuffuſi, quaſi clade accepta, intraverunt. Cumque rex vultu velato conſideret, *graviterque* filium gemeret, Joabus ad eum introiit, & ſolatium adhibens, "Domine, inquiit, clam tibi-"met ita te gerendo convicium facis: dum "iſtos quidem qui te amant, proque te peri-"cula ſubeunt, teque ipſum & familiam tuam "odiſſe videris, tibi vero inimiciſſimos dili-"gere, exſtinctoſque deſiderare, qui morte me-"ritiſſima affecti ſunt. Si enim Abeſalomus "viciſſet & regnum fauſtis auſpiciis tenuiſſet, "ne tantillum ex nobis omnibus reliquum fe-"ciſſet: ſed omnes, à te tuiſque initio facto, "miſerandum in modum periiſſemus, ita ut "nos non plorarent inimici, ſed *ea re* gaude-"rent, & qui vel noſtram vicem miſeraren-"tur pœnis caſtigarent. Te vero non pudet "iſta facere hominis gratia *tibi* maxime ini-"mici: qui cum eſſet tuus filius, tantopere in

Joabus Davidem objurgat. 2 *Regum, c.* 19.

[a] αὐτῷ, τ̃ σκοπῶν τὶς ἰδὼν τ̃ Αχιμὰν τρέχοντα, καὶ μήπω τὶς ὄϛι γνωρίσαι δυνάμενος, εἶπε πρὸς τ̃ Δαυίδ-δην βλέπειν τινὰ προδρομόμενον πρὸς αὐτόν. τ̃ δ' ἄγγελον ἥκειν φήσαντος ἀγαθόν, μετ' ὀλίγον ἕπεσθαί τινα καὶ ἕτερον [b] ἐδήλωσεν αὐτῷ. καὶ κεῖνον δὲ ἄγγελον [c] ἀγαθὸν εἰπόντος, ἰδὼν τ̃ Αχιμὰν ὁ σκοπὸς, ἐγγὺς ἤδη γενημένον, τ̃ Σαδώκου παῖδα ὄ̃ ἀρχιερέως προτρέχειν ἐσήμηνεν. ὁ δὲ Δαυίδης, προχαρὴς γενόμενος, [d] ἀγαθῶν ἄγγελον τοῦτον ἔφησεν εἶ), [e] καί τι τ̃ εὐκταίων αὐτῷ φέρειν ἀπὸ τ̃ μάχης.

ε'. Καὶ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος ὄ̃ βασιλέως, φανεὶς ὁ Αχιμὰς [f] προσκυνεῖ τ̃ βασιλέα· καὶ πυθομένῳ πρὶ τῆς μάχης, νίκην εὐαγγελίζεται καὶ κράτος. ἐρομένου [g] δέ τι καὶ πρὶ τοῦ παιδὸς ἔχοι λέγειν, αὐτὸς μὲν ἔφασκεν εὐθὺς ὁρμῆσαι πρὸς αὐτὸν τ̃ τροπῆς τῶν πολεμίων γενομένης, ἀκοῦσαι δὲ μεγάλης βοῆς διωκόντων τὸν Αβεσάλωμον· καὶ πλέον [h] τούτου μὴ δύνασθαι μαθεῖν διὰ τὸ πεμφθέντα ὑπὸ Ιωάβου δηλῶσαι τὴν νίκην [i] ἐπείγεσθαι. προσγενομένου δὲ ὄ̃ Χουσὶ, καὶ προσκυνήσαντος, καὶ τὴν νίκην σημάναντος, πρὶ ὄ̃ παιδὸς αὐτὸν ἀνέκρινεν. ὁ δ', ἐχθροῖς, εἶπε, τοῖς σοῖς οἷα συμβέβηκεν Αβεσαλώμῳ γέγονεν. οὕτως ὁ λόγος, ὑδὲ τ' ὅτι [k] τῇ νίκῃ χαρὰν εἶασεν, ὥστ' αὐτῷ μείναι μείζονα οὖσαν, ὅτε τοῖς στρατιώταις. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀναβὰς ἐπὶ τὸ ὑψηλότατον τῆς πόλεως, [l] ἀνεκλαίετο τὸν υἱόν, τυπτόμενος τὰ στέρνα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπορριπτόμενος, καὶ παντοίως [m] αὐτὸν αἰκιζόμενος, καὶ, "τέ-"κνον, ἀβοῶν, [n] ἀλλέ μοι τὸν θάνατον ἐπελθεῖν ἐγένε-"το καὶ ἅμα σοι τελευτῆσαι". φύσει γὰρ ὢν φιλόστορ-γος, πρὸς ἐκεῖνον ἔτι μᾶλλον συμπαθῶς εἶχεν. ἡ στρατιὰ δὲ καὶ [o] ὁ Ιώαβος, ἀκούσαντες ὅτι πενθεῖ τ̃ υἱὸν ὕστως ὁ βασιλεύς, ἠσχύνθησαν μὴ δ' τ̃ νενικηκότων σχήματος εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· κατηφεῖς δὲ καὶ δεδακρυμένοι πάντες ὡς ἀφ' ἥττης παρῆλθον. κατακαλυψαμένου δὲ ὄ̃ βασιλέως καὶ στένοντος τὸν υἱόν, εἴσεισι πρὸς αὐτὸν Ιώαβος, καὶ παρηγορῶν, "ὦ δέσποτα, φησί, [p] λανθάνεις ἁμαρτάνων σαυτὸν οἷς ποιεῖς, ὅτι τοὺς μὲν "ἀγαπῶντάς σε καὶ περὶ σῦ κινδυνεύοντας, καὶ σαυ-"τὸν καὶ τὴν σὴν γενεὰν δοκεῖς μισεῖν, στέργειν δὲ τοὺς "ἐχθροτάτους καὶ ποθεῖν οὐκ ἔτ' ὄντας, οἳ δίκην τεθνή-"κασιν. εἰ γὰρ Αβεσάλωμος ἐκράτησε, καὶ τὴν βασι-"λείαν βεβαίως κατέσχεν, ὑδενὸς ἂν ἡμῶν [q] ὑπελείφθη "λείψανον· ἀλλὰ πάντες ἂν, ὑπὸ σῦ καὶ τῶν σῶν ἀρ-"ξάμενοι τέκνων, [r] ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς, ὄ̃ κλαιόν-"των ἡμᾶς τ̃ πολεμίων, ἀλλὰ χαιρόντων, ὄ̃ τοὺς [s] ἐλεῦν-"τας ὅτι τοῖς κακοῖς κολαζόντων. [s] σὺ δ' ὐκ αἰσχύνῃ "ταῦτα ποιῶν ὅτι μᾶλλον [t] ἐχθρῷ, ὅτι σὸς υἱὸς ὢν ἀσεβὴς "ἅ ὕστως

a Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτὸν in *Editis*. *b* Εδήλωσεν μετ' αὐτὸν *Vat.* *c* Vocem ἀγαθὸν omittunt *Big. Samb.* & *Vat.* at non ita *Vet. Interpr.* *d* Αγαθὸν *Big.* & à prima manu *Samb.* *e* Ita *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *& aliquid optabile* &c. καὶ τινων in *reliquis*. *f* Προσκυνεῖ in *MSS.* quibus non conſentit *Vet. Interpr.* *g* Δ' ἄ τι in quinque *MSS.* *h* Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* πλέον μὴ μαθεῖν *Big.* & *Samb.* Ἐ πλεῖον τούτου μὴ μαθεῖν *Big.* *i* Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* χαίρειν in *Editis*. *k* Ita *MSS.* τῇ deeſt in *Editis*. *l* Ita *Baſ.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκαλεῖτο in quinque *MSS.* *m* Ita volui, cum ἑαυτὸν ſit in *MSS.* & αὐτὸν in *Editis*. *n* Ειθε μοι *Big. Samb.* & *Vat.* *o* Articulum ὁ omittit *Vat.* *p* Forſan vel cum interrogatione efferenda ſunt verba; vel legendum ὁ λανθάνεις, quomodo legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *aperte demonſtras ex iis quæ agis* &c. *q* Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπολώλαμεν in *cæteris*. *r* Sic *Big.* & *Samb.* ἰλιῶντας perperam in *Editis* & ἰλιῶντας *Vat.* *s* Quæ ſequuntur cum interrogatione forſan legi debent. *t* Eo modo *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐχθρῶν in *reliquis*.

a Sic

"[a] ὅτως ἐγένετο. παυσάμενος δὲ τῆς ἀδίκου λύπης, προελ-
"θὼν [b] ὥφθη τοῖς σαυτῦ στρατώταις, καὶ τῷ [c] περὶ τῦ
"ἀγῶνος προθυμίας εὐχαρίστησον. ὡς ἐγὼ τήμερον, ἂν
"ὀπτεύσῃς τοῖς ἄρτι προσκαθημένοις, ἀναπείσας ἀποστήναι
"σε τὸν λαὸν, καὶ τὴν βασιλείαν ἑτέρῳ προδῶναι, τότε
"σοι παρέσεσθαι καὶ ἀληθὴς ποιήσω τὸ πένθος". Ταῦτ'
εἰπὼν Ἰώαβος, ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῆς λύπης, καὶ ἦγεν εἰς
τὴν περὶ τῶν πραγμάτων λογισμὸν τὸν βασιλέα. [d] μετα-
σχηματίσας γὰρ αὐτὸν Δαυίδης, καὶ ποιήσας ὀπτήδειον εἰς
τὴν τοῦ πλήθους ὄψιν, πρὸς ταῖς πύλαις ἐκάθισεν· ὡς
ἅπαντα τὸν λαὸν ἀκούσαντα σωυδραμεῖν πρὸς αὐτὸν καὶ
καταπαύσασθαι. ἐν ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.

"te fuit impius. Age itaque, missa hac ini-
"qua lætitia, prodi in conspectum tuorum mi-
"litum; & gratias illis redde pro victoria
"prælioque decertandi alacritate. Nam ego
"hodie, si pergas ea facere quæ hactenus fe-
"cisti, persuadebo populo ut à te deficiat &
"regnum alii tradat, & tunc amariorem &
"verum faciam tibi luctum". His verbis
Joabus regem avertit à tristitia, eoque adduxit ut de rebus gerendis cogitaret. Nam ubi habitum mutaverat Davides, seque composuerat ut in populi conspectum veniret, ad portas semet collocavit; ita ut hoc audito universus populus ad eum salutandum concurrerit. Et ista quidem ita se habuerunt.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Δαυίδης, τὴν βασιλείαν ἀπολαβών, διαλλάττεται τῷ Σεμέει καὶ τῷ Σιβᾷ, καὶ εὐνοίαν μεγάλην ἀποδείκνυται τῷ Βερζελαίῳ· καὶ ὡς, στάσεως γενομένης, εἰς δίωξιν τοῦ Σαβαίου στρατηγὸν τὸν Ἀμεσσὰν κατέστησεν, ὃν ἀναιρεῖ ὁ Ἰώαβος.

CAP. XI.

Ut Davides, regno recuperato, Semei & Sibæ reconciliatur, & Berzelæum magna benevolentia complectitur: utque, orta seditione, ad Sabæum persequendum Amessam imperatorem constituit, quem Joabus interimit.

Οἱ δ' ἐκ τῆς μάχης ἀναχωρήσαντες τῶν Ἑβραίων [e] τῶν μετ' Ἀβεσαλώμου, [f] γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι, [g] διεπέμποντο κατὰ πόλεις, ὑπομιμνήσκοντες αὐτοὺς ὧν [h] ἠνεργέτησεν αὐτοὺς Δαυίδης, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἣν ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων ῥυσάμενος αὐτοὺς πολέμων παρέσχε· μεμφόμενοι δ' ὅτι τὴν βασιλείαν αὐτὸν ἐκβαλόντες ἄλλῳ ταύτην [i] ἐπεχείρησαν, καὶ νῦν τεθνηκότος δὲ καταφρονοῦσιν ὑπ' αὐτοῦ ἡγεμόνος [k] δὲ προκαλοῦσι Δαυίδην, παύσασθαι μὲν τῆς ὀργῆς, εὐνοϊκῶς δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔχειν, τὰ δὲ πραγμάτων, καθὼς ἤδη καὶ πρότερον, ποιεῖσθαι πρόνοιαν, τὴν βασιλείαν ἀπολαβόντα. ταῦτα μὲν οὖν συνεχέστερον ἀπηγγέλλετο τῷ Δαυίδῃ. καὶ ἐκεῖνος ἤδη ἦλθον ἔπεμψε πρὸς Σάδωκον καὶ Ἀβιάθαρον τοὺς ἀρχιερέας, ἵνα τοῖς ἄρχουσι [l] τῆς Ἰούδα φυλῆς διαλεχθῶσιν, "ὡς αἰσχρόν ἐστιν αὐτοῖς ἄλλας φυ-
"λὰς πρὸ ἐκείνης Δαυίδην χειροτονῆσαι βασιλέα· καὶ
"ταῦθ' ὑμῶν συγγενῶν ὄντων καὶ πρὸς αὐτὸν κοινὸν αἷμα
"κεκληρωμένων". τὰ δ' αὐτὰ καὶ Ἀμεσσᾷ τῷ στρατηγῷ προσέταξεν αὐτοὺς λέγειν· "ὅτι τῆς ἀδελφῆς υἱὸς ὢν αὐτῷ
"μὴ πείθει τὸ πλῆθος Δαυίδῃ τὴν βασιλείαν ἀποδῦ-
"ναι. προσδοκᾷν δὲ παρ' αὐτῷ, μὴ διαλλαγὴν μόνον, τῦ-
"το γὰρ ἤδη γέγονεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἅπαντος τοῦ λαοῦ
"στρατηγίαν, ἣν αὐτῷ καὶ Ἀβεσάλωμος προέσχεν". καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς, ἃ μὲν τοῖς τῆς φυλῆς ἄρχουσι διελέχθησαν, ἃ δὲ τῷ Ἀμεσσᾷ ἔπεισαν, τὰ πρὸς τὸν βασιλέως πρὸς αὐτὸν εἰπόντες, ἐγχειρεῖν ταῖς ὑπὲρ αὐτοῦ φροντίσι. καὶ πείθει γε τῷ φυλῇ πρόσχημα πέμψαι πρὸς Δαυίδην πρέσβεις, παρακαλοῦντας [m] εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν

Hebræi autem, quotquot Abesalomum sequuti ex pugna evaserant, cum ad domum quisque suam se recepissent, in unamquamque urbem *nuncios* dimittebant, admonentes ipsos beneficiorum quæ à Davide acceperant, atque libertatis, in quam è multis magnisque bellis servatos vindicaverat: querentesque quod Davidem regno expulerint, aliique summam imperii tradiderint; & nunc exstincto, quem ipsi sibi principem constituerant, Davidem non supplices obsecrent, ut iram deponeret, & ipsos benevolentia prosequeretur, regnoque recepto curam eandem, quam ante, reipublicæ impenderet. Et quidem de hisce crebri nuncii ad Davidem veniebant. isque nihilominus Sadoco & Abiatharo pontificibus *significatum* misit, ut *in hanc sententiam* cum principibus tribus Judæ loqueretur; "illis dedecori esse, ut aliæ tribus, prius quam
"ipsa, Davidem *denuo* regem crearent; præ-
"sertim cum vos cognati estis & consangui-
"nei". Præterea illis mandavit ut & eadem dicerent ad Amessam imperatorem; "†quod, cum
"esset ex sorore nepos, populo non persuaderet
"regnum Davidi restitutum ire. licere autem
"ei ab ipso exspectare, non solum ut in gratiam
"cum eo redeat, id quod jam factum est, sed
"ut totius exercitus dux fieret quemadmodum
"erat sub Abesalomo". Et quidem pontifices cum principes tribus *istius* alloquuti sunt, tum Amessæ persuaserunt, ubi ei dixerant quæ à rege acceperant, †† ut de ipso *reducendo* consilia iniret. Imo *is* tribum *suam* eò perduxit, ut è vestigio legatos ad Davidem mitterent, orantes ut ille in regnum suum reverteretur.

Israëlitæ de rege revocando agunt. 2 *Regum*, c. 19.

a Sic *Big. Samb.* & *G.* ὕτω· *Basil.* & *Vat.* *b* Ita *Big.* & *Samb.* ὤφθη in *reliquis.* *c* Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* περὶ τὸν ἀγῶνα in *Editis*, *Aliisque.* πρὸς τὸν ἀγῶνα *Vat.* *d* Eo modo *Epiphan.* μετ. δὲ αὐτὸν *Big.* & *Samb.* μετ. δὲ αὐτὸν in *reliquis.* *e* Τῶν inserui ex *MSS.* *f* Ita *Samb.* γενόμενοι in *cæteris.* *g* Sic cum *MSS.* διέπεμπον in *Editis.* *h* Iterum ex *MSS.* in *Editis* ὑπερέστησαν. *i* Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐπεχείρησαν in *reliquis.* *k* Οὐ insertum dedi ex *Big. Samb.* & *Vat.* At *reliqui* cum *Epiphanio* illud non agnoscunt. *l* Sic *Basil.* & *G.* τῆ δὲ Ἰούδα *Vat.* τοῖς τῆς Ἰούδα *Big.* & *Samb.* *m* Εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐπ. *Big* & *Samb.* αὐτῶν ἐπ. *Vat.*

* *Epiphanius* vertit, *Ego namque optime novi, quia si in hoc actu permanseris, hodie à te populus universus abscedet, ac alii regnum trades, & tunc habebis* &c. ac si legisset, ἴσθι οἶδ' ἐγὼ ὡς τήμερον, ἂν ἐ. τ. ἄ. σχατομένοις, ἀποστήσει σοῦ ὁ λαὸς, καὶ τ. β. ἑτ. παραδώσεις, καὶ τότε σοι π. κ. ἀλ. ποιήσεις τὸ π. † *Gelenius* interpretatur, *qui fieret, quod cum esses ipse* &c. faciendo ut ὅτι interrogationi serviat, ac si τί præcesserit, ut fere solet. †† *Ut in ejus partibus consisteret*, vertit *Epiphan.*

vertaretur. idem autem & omnes fecerunt Iſraëlitæ, hortatu Ameſſæ.

Semei Davidi obviam procedit. 2 Regum, c. 19.

2. Cum quidem legati ad eum perveniſſent, Hieroſolyma ſe contulit: ante alios vero omnes tribus Judæ regi ad Jordanem fluvium occurrit; cumque his Semei Geræ filius, mille viris eum comitantibus, quos è tribu Benjamitica ſecum adducebat: prætereaque Sibas Sauli libertus, filiique ejus quindecim numero cum famulis viginti. Hi una cum tribu Judæ fluvium ponte junxerunt, ut rex cum ſuis nullo negotio tranſire poſſet. Ut vero ad Jordanem pervenit, eum quidem tribus Judæ ſalutavit: Semei vero ponte conſcenſo procidit, regiſque pedibus prehenſis orabat "ut ſuis in eum peccatis ignoſceret, nolletque "ipſum acerbe *aſpereque* tractare, neque pote- "ſtatem *iterum* adeptus id *ſibi* primum *fa- "ciendum* exiſtimaret ut ſupplicium adhibeat; "ſed reputaret ſecum, quod erratorum pœni- "tentia ductus ei primus occurrere feſtinarit". At dum illa verbis ſupplicibus rogaret, ſuique miſerationem excitaret, Abeſſæus Joabi frater ſubjiciebat, "idcircone non jam morieris, qui ei "maledicere auſus es quem Deus in regni ſede "conſtituit?" Davides autem ad illum converſus ait, "quieſcere nolitis Saruiæ filii? ne "redintegrate nobis novas, prioribus vix ſopi- "tis, turbas & ſeditiones. nam vos ignorare "haud fas eſt, quod hodie regnum ineo. "quamobrem juro omnibus qui in me impii "fuerint ſupplicia condonare, neque in quen- "quam qui peccaverit animadvertere. Tu "vero, adjiciebat, ô Semei, bono animo eſto, "nihilque mortem, quaſi jamjam oppetendam, "metuas". Atque ille, rege adorato, progrediebatur.

Memphiboſthus Davidi obviam venit. 2 Regum, c. 19.

3. Quinetiam Sauli nepos Memphiboſthus ei obviam venit, veſte ſordida amictus, & promiſſum neglectumque capillitium gerens. nam poſt fugam, neque præ mœrore comam tetondit neque veſtem abluit, ut qui regis mutationem ſuam eſſe calamitatem reputaverit. prætereaque falſo à Siba procuratore ſuo apud ipſum inſimulatus erat. Poſtquam autem ille *regem* ſalutaverat & adoraverat, cœpit eum *rex* interrogare, "qua de cauſa "non ſimul ſecum exiſſet, fugæque particeps "fuiſſet?" reſpondit, "hanc ſibi à Siba illatam "eſſe injuriam. nam cum juſſus eſſet omnia "ad profectionem *neceſſaria* parare, nihil "curavit: ſed verba ſua, ac ſi mancipium "exſtitiſſet, contempſit. Sane ſi pedibus inte- "gris fuiſſem, fieri haud potuit ut à te re- "lictus eſſem, cum iis ad fugam *maturandam* "uti licuiſſet. At non contentus erat meæ er- "ga te, Domine, pietati obeſſe; verum inſu-

βασιλείαν. τὸ δ' αὐτὸ ἁπάντες ἐποίουν οἱ Ἰσραηλῖται, προτερήσαντες τῆς Ἀμασᾶ.

β'. [a] Τῶν μὲν πρέσβεων ἀφιγμένων πρὸς αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα [b] παρεγένετο. πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ἔφθασεν ἡ Ἰούδα φυλὴ πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἀπαντῆσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ Γήρας παῖς Σεμεΐ μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, οὓς ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἐπήγετο· καὶ Σιβᾶς δὲ ἀπελεύθερος Σαύλου, καὶ οἱ παῖδες αὐτῷ, πεντεκαίδεκα μὲν ἀριθμὸν ὄντες, μετὰ οἰκετῶν εἴκοσι. ὅτοι σὺν τῇ Ἰούδα φυλῇ τὸν ποταμὸν ἐγεφύρωσαν, ἵνα ῥᾴστη διάβασις μετὰ τῶν ἰδίων ὁ βασιλεὺς. ὡς δ' ἦκεν ὅτι τὸν Ἰορδάνην, ἠσπάσατο μὲν αὐτὸν ἡ Ἰούδα φυλή· προσέπεσε δ' ἀναβὰς ὅτι τοῖν γόνυσιν Σεμεΐ, καὶ καταχὰν αὐτοῦ τὰς πόδας ἐδέετο "συγγνῶναι "περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένων, καὶ μὴ γε- "νέσθαι πικρὸν αὐτῷ, μηδὲ [c] τοῦτο πρῶτον ἡγήσα- "σθαι τοῖν τιμωρείαν ἐξουσίᾳ γενόμενον, λογίσα- "σθαι δ' ὅτι καὶ μετανοήσας ἐφ' οἷς ἐσφάλη πρῶτος ἐλθεῖν "πρὸς αὐτὸν [d] ἐσπούδασε". ταῦτα δὲ ἀντιβολοῦντος αὐτοῦ καὶ οἰκτιζομένου, Ἀβεσσαῖος ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς, "διὰ "τοῦτο οὖν, εἶπεν, ὁ πονηρὸς βλασφημήσας τὸν "τοῦ Θεοῦ καθεσταθέντα βασιλέα;" Δαυίδης δ' ὑπολαβὼν εἰς αὐτὸν, "ὦ [f] παύεσθ', εἶπεν, ὦ Σαρυίας παῖδες; "[g] μὴ κινήσητε πάλιν ἡμῖν χαλεπὰς ὅτι ταῖς πρώταις τα- "ραχὰς καὶ στάσεις. ὀφείλειν γὰρ ὑμᾶς προσῆκεν ὅτι σή- "μερον ἀρχομένῃ τῆς βασιλείας. διὸ πᾶσιν ἀφιέναι τοὺς κο- "λάσεις τοῖς ἀστοχήσασιν ὄμνυμι, καὶ [h] μηδένα τῶν [i] ἁμαρ- "τόντων ἐπεξελθεῖν. σύτε, εἶπεν, ὦ Σεμεΐ, θάρρει, [k] καὶ "δείσῃς μηδὲν ὡς τεθνηξόμενος". ὁ δὲ, προσκυνήσας "αὐτὸν, προῆγεν".

γ'. Ἀπήντησε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σαύλου υἱωνὸς Μεμφίβοσθος, ῥυπαρόν τε τὸν ἐσθῆτα περικείμενος, καὶ τὸν κόμαν βαθεῖαν καὶ κατημελημένην ἔχων. μετὰ γὰρ τὸν Δαυίδου φυγὴν, ὅτ' ἀπεκείρατο λυπούμενος, ὅτε καθῆρε τὸν ἐσθῆτα, καταικείνας [l] αὐτῷ συμφορὰν τοιαύτην ὅτι τὴν τοῦ βασιλέως μεταβολήν. διεβέβλητο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἀδίκως. ἀσπασαμένου δ' αὐτὸν καὶ προσκυνήσαντος, ἤρξατο πυνθάνεσθαι, "τί δή ποτ' ὁ συνεξῆλθεν αὐτῷ, καὶ κα- "κοῦς ἐᾷ τῆς φυγῆς"; ὁ δ', "ἀδίκημα τοῦτ', ἔλεγεν, "εἶ Σιβᾶ. κελευθεὶς γὰρ [m] παρασκευάσαι τὰ πρὸς "τὴν ἔξοδον, οὐκ ἐφρόντισεν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνδράπο- "δόν τινος ὄντως παρήκουσεν. εἰ μέντοιγε τὰς βάσεις "εἶχον ἐρρωμένας, οὐκ ἂν ἀπελείφθην σου, χρῆσθαι πρὸς "τὴν φυγὴν ταύταις δυνάμενος. ὁ τοῦτο δὲ μόνον "ἠδίκησέ μου τὸ πρὸς σὲ, δέσποτα, εὐσέβειαν· ἀλλὰ καὶ "προσ-

a Τῶν ϗ πρ. *Samb.* & *Vat.* τῶν δὲ πρ. legiſſe videtur *Epiphan.* b Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* παρεγένετο *Hen.* & *Bas.* In *Editis* παρεγένοντο. quam lectionem ſequutus *Schotanus* hunc ſenſum verbis (vereor ne male) affingit; *quod interim, cum legati tribuum ad Amaſam veniſſent Hieroſolymas, ipſæ tribus* (aut *eorum primores*) *ſe contulerint ad regem, ut eum Jordanem trajicerent: ſed præventos eſſe omnes à Judæis* &c. c Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῦτο in *Editis, Aliiſque.* unde *Gelenius* vertit, *neque recepta poteſtate in ſe primum animadverteres.* d Ἐσπούδασε *Big.* & *Samb.* e Διὰ ταῦτα legiſſe videtur *Epiphan.* f Παύεσθ', & mox Σαρυίας *Samb.* & *Vat.* g Sic *Big. Samb.* & *Vat.* uti μὴ πεισύσης ſupra p. 308. v. 9. μὴ κινήσητε in *Editis.* Si quis malit μὴ κακώσητε, ut μὴ φονεύσητε *ne occidito*, per me licet. ὦ παύεσθ', εἶπεν, ὦ Σ. παῖδες κινήσει πάλιν ἡμῖν &c. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *non ceſſatis, filii Saruiæ, has commovere denuo nobis ſuperiores turbas & ſeditiones inſtantes.* h Μηδένι *Vat.* more *Thucydideo.* i Ἁμαρτησάντων & ἁμαρτόντων in *MSS.* k Καὶ δείσῃς *Vat.* l Αὐτῷ τὸν συμφορὰν *Vat.* m Παρασκεύασαι in quinque *MSS.* * Seque in hac afflictione devoverat permanere, donec regiam videret converti calamitatem, *Epiphan.* Calamitatem ejus non ſecus quam propriam ferens, *Gelenius, præteriens iſta,* ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως.

a Κατ-

"προσδιέβαλε, καὶ [a] διεψεύσατο κακυργῶν. [b] ἀλλ' "οἶδα ὅτι τύτων ὐδὲν ἡ ἀληθεια ἡ σὴ προσίεται, δι- "καία τε ὖσα, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἰσχύειν τε βύλε- "ται [c] καὶ τὸ θεῖον, ἀγαπῶσα. μείζονα γὰρ κινδυ- "νύσας παθεῖν ὑπὲρ τῦ πάππυ τύμῦ, καὶ τῆς "ὅλης ἡμῶν γενεᾶς ὀφειλύσης εἰς ἀφανῆ ἀπολωλέ- "ναι, σὺ μέτεσχε καὶ χρηστὸς ἐγένυ, τότε μάλιστα "πάντων ἐκείνων λήθην ποιησάμενος, ὅτ' ἐξῆν "τῆς ὑπὲρ αὐτῶν τιμωρίας ἔχειν ἡ μνήμη. φίλον δὲ "σὸν ἔκεινας ἐμέ, καὶ ὅτι τῆς τραπέζης εἶχες ὁσημ- "έρας, καὶ ὐδὲν ἀπέλειπον τῶν συγγενῶν τῦ μάλι- "στα τιμωμένυ". ταῦτ' εἰπόντος, ὅτε ὁ Μεμφί- βοσθον ἔγνω κολάζειν, ὅθ' ὡς καταψευσάμενον τ Σι- βᾶ [d] καταδικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν ὧν μὴ μῖ Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἐλθῆν ἐκείνῳ πάντα χαρίσασθαι φήσας, αὐτῷ δὲ συγγινώσκειν ὑπέσχετο, [e] τ ὑσίας αὐτῷ τὸ ἥμισυ κελεύσας ἀποδοθῆναι. ὁ δὲ Μεμφίβοσθος, "[f] πάντα μὲν, "εἶπεν, ἐχέτω ὁ Σίβας, ἐμοὶ δ' ἀπόχρη τὸ σὲ τὴν βασι- "λείαν [g] ἀπολαβεῖν".

δ'. [h] Βερζελαῖον δὲ τ Γαλαδίτην, ἄνδρα μέγαν καὶ καλὸν, καὶ πολλὰ παρεσχημένον ἐν ταῖς Παρεμβολαῖς αὐτῷ, Δαυίδης τε προπέμψαντα μέχρι τ Ιορδάνυ, παρεκάλει συνελθεῖν ἕως τ Ιεροσολύμων· γηροκομήσειν γὰρ αὐτὸν ἐν πάσῃ τιμῇ, καὶ ὡς πατρὸς [i] ἐπιμελησόμενος, ᾗ προσήκειν ἐπηγγέλλετο. ὁ δὲ πόθῳ τ οἴκοι παρῆτεῖτο τὴν μετ' αὐτῆς διατριβήν· καὶ τὸ γῆρας λέγων ᾗ τοιῦτον αὐτῷ τυγχάνειν ὥστε [k] ἀπολαύειν τ ἡδέων, εἰς ὀγδήκοντα ἔτη προβεβηκότος, ἀλλ' ὥστε καταλύσεως ἤδη καὶ ταφῆς προνοεῖν, ὅπῃ ζωτίμῳ ἠξίῳ [l] βυλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν [m] ἀπο- λῦσαι. ὕτε γὰρ τροφῆς ὕτε ποτῦ συνιέναι διὰ τ γῆρας· ἀποκεκλεῖσθαι δ' αὐτῷ ᾗ τὰς ἀκοὰς ἤδη πρὸς αὐ- λῶν ἦχυς ᾗ μέλη τ ἄλλων ὀργάνων, ὅσα πρὸς βασι- λεῦσι τέρπει τὰς [n] συνδιατωμένυς. ὅπως δὲ λιπαρῶς δεομένυ, "σὲ μέν, εἶπεν, ἀπολύω· [o] τ δὲ υἱὸν Αχίμανον "ἄφες μοι. πάντων γὰρ αὐτῷ μεταδώσω τ ἀγαθῶν". καὶ Βερζελαῖος μὲ καταλιπὼν τ υἱὸν, καὶ προσκυνήσας τὸν βασιλέα, καὶ πάντων ἐπευξάμενος αὐτῷ τέλος ὧν ἔχει κτ' ψυχῆ, οἴκαδε [p] ὑπέστρεψεν. προσγίνεται δ' εἰς Γάλγαλα Δαυίδης, ᾗ λαῦ παντὸς ἤδη τὸ ἥμισυ περὶ αὐτὸν ἔχων ᾗ τ Ιύδα φυλήν.

ε'. Αφικνῦνται δ' εἰς Γάλγαλα πρὸς αὐτὸν οἱ τ χώρας πρῶτοι, μῖ πολλῆς πληθύος, καὶ τ Ιύδα φυ- λὴν κατεμέμφοντο λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐλθῦσαν, ὡς δι' ὁμῦ πάντας μιᾶ γνώμῃ ποιήσασθαι τ ὑπάντησιν. οἱ δ' ἄρχοντες τ Ιύδα φυλῆς, μὴ δυσχεράνειν αὐτὸς ἠξίῦν πρεληφθέντας. "καὶ γὰρ συγγενεῖς ὄντες αὐτῦ, καὶ διὰ

per me calumniis adortus est & mendaciis "improbe confictis. Sed novi omnem hisce in "mentem tuam præclusum esse aditum, quæ "& justa est, & amans veritatis, quam Deus "etiam ipse vult prævalere. Nam cum ex "avo meo *hisce* majora adieris *discrimina*, "propterea tota nostra familia periisse me- "ruerit, tu commodum benignumque temet "ostendisti, tunc præcipue illorum omnium "oblitus, cum obliviscinon potueris in tua esse "potestate ut illa vindices. ad hæc tu me in "amicorum tuorum numero esse voluisti, & "quotidie mensæ adhibuisti, nullaque in re "à cognatorum tuorum honoratissimo quo- "que differebam." Cum hæc *ille* dixisset, neque in Memphibosthum *rex* statuit supplicio uti, neque Sibam ut calumniatorem judicio perfundere. Sed præfatus se quidem, quod cum Siba sibi non obviam venerit, ei omnia largitum esse, ipsi tamen, ubi imperaverat dimidium bonorum ipsi restitui, veniam dare pollicebatur. Tum vero Memphibosthus subjicit, "sibi quidem totum habeat Siba, mihi "vero satis est te regnum recepisse."

4. Berzelæum autem Galaditam, virum magnum ac bonum, quique ei dum apud Castra esset multa suppeditavit, eumque ad Jordanem usque deduxit, obsecrabat Davides ut secum iret Hierosolyma: ipsum enim eum in senectute omni cum honore tractaturum esse, eique tanquam patri curam adhibiturum & provisurum esse spondebat. At ille antiquæ sedis suorumque desiderio cum eo vivere recusabat: atque dicens, se non ea esse senectute ut voluptatibus frueretur, cum jam annum octogesimum attigerit, sed ut obitui & sepulturæ prospiceret, ideo ab ipso, si sibi quod gratum esset facere voluerit, dimitti *obnixe* petebat. nam per ætatem se neque cibi neque potus jucunda intelligere posse: imo etiam aures sibi occludi ad tibiarum sonos & modulationem aliorum instrumentorum, quibus oblectari solent qui cum regibus vivunt. Cum vero ita instanter rogaret, "te quidem, ajebat *rex*, dimit- "to: filium vero Achimanum permitte mihi. "nam ei de bonis omnibus impertiam." Et quidem Berzelæus, relicto filio & rege adorato, precatusque ut omnia ei prospere cederent quæ in animo agitaret, domum est reversus. Davides vero Galgala pervenit, jam dimidium totius populi circa se habens & *integram* Judæ tribum.

Berzelæus à rege, magna ei pollicito, petiit, ut in patriam redire liceret. 2 Reg. c. 19.

5. Galgala autem ad eum veniunt primores regionis *Israëliticæ*, magna eos comitante multitudine; conquestique sunt *apud eum* de tribu Judæ, quod ad eum clam se contulisset, cum simul omnes unanimes ei obviam processisse debuerint. Principes vero tribus Judæ illos orabant, ne dolerent quod anticipati fuerint. "nam cum ejus cognati essent, idcirco "&

Dissidium inter Israëlitas & Judæos. 2 Regum, c. 19.

a Καπιψεύσατο in iisdem MSS. b Αλλ' οἶδα γὰρ ὅτι τύτων ὐδὲν ἡ σὴ ἀρέσκει ψυχή. Big. Samb. & Vat. c Ως ἐ τὸ θ. Samb. ὡς τὸ θεῖον Big. d Ita locum constitui ex MSS. favente quidem Epiphanio. in Editis, δικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲ ᾗ Σιβᾶ ἐλθῆν ἐκείνῳ πάντα χαρισάμενον φήσας. e Τὰ ἡμίση τ ὑσίας αὐτῷ MSS. eodem plane sensu cum Editis. f Ita Vat. paulo concinnius, quam in cæteris. πάντ' ἐχέτω μὲ, εἶπεν, ὁ Σιβᾶς in Editis. πάντ' ἐχέτω, εἶπε, Σιβᾶς Big. & Samb. g Παραλαβεῖν Vat. h Ita ut supra, p. 309. v. 28. antea Βιρίζιλον in pletisque Codd. i Sic MSS. ἐπιμελησᾶς in Editis. k Iterum è MSS. ἀπολαῦσαι in Editis. l Βυλομένῳ, & mox τὰ κατ' ἐπιθυμίαν αὐτῷ Vat. m Ita Big. Samb. & Vat. ἀπολαῦσαι in Editis. alteram lectionem veram esse ostendunt sequentia, σὶ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω. n Συνδιατωμένυς Big. Samb. & Vat. o Ita cum Samb. & Vat. in cæteris τ ᾧ Αχίμανον υἱόν. Juxta Epiphanium Αχιμών Unde patet veterem hunc locum obsediisse mendam. nam in textu *Hebraïco* nominatur *Chimham.* apud LXXII. Χαμαάμ aut Χαναάν. p Επέστρεψεν Big. Samb. & Vat.

"& cura & amore *ſuo alios* prævertere feſti-
"narunt, non tamen quaſi munera, quia præ-
"ceſſerunt, ipſi acceperint, ita ut inde juſtas
"rem ægre ferendi cauſas habeant, qui ſerius
"ad eum venerint." Cum hæc dixiſſent tri-
bus Judæ duces, non acquieverunt aliarum tri-
buum principes, ſed, "nos quidem, reſponde-
"runt, mirari ſubit, ô fratres, quod regem vos
"veſtrum ſolum cognatum appelletis. nam
"qui in omnes poteſtatem à Deo accepit, *is*
"nos omnes cognatione attingere cenſendus
"eſt. ideoque cum totus quidem populus un-
"decim partes habeat, nos vero unam, & tamen
"natu majores ſumus, etiam præter æquum fe-
"ciſtis, qui furtim & nobis inſciis voſmet ad
"regem recepiſtis."

Sabæus Iſraëlitas à Davide abducit. 2 Regum, c. 20.

6. Dum in hunc modum inter ſe colloque-
rentur *tribuum* duces, vir quidam improbus &
ſeditionis amans, nomine Sabæus, Bochoriæ
filius, tribus Benjamitidis, cum ſe in medium
proripuiſſet, magna voce clamabat ad multi-
tudinem, "nemo noſtrum habet in Davide
"partem, aut in Jeſſæi filio ſortem." Atque
ubi hæc dixerat, inflato cornu bellum regi de-
nunciat. Tum omnes illum ſequuti ſunt, rege
relicto. Sola autem ei permanſit tribus Ju-
dæ, illumque in regia Hieroſolymis collocavit.

Davides concubinas ſuas in cuſtodiam dat. 2 Regum, c. 20.

Et fecit quidem *rex*, ut concubinæ, cum quibus
congreſſus eſt filius ejus Abeſalomus, in alias
ædes migrarent, juſſis curatoribus omnia eis
neceſſaria ſuppeditare, ipſe vero ad eas *poſtea*
non accedebat. Dein autem Ameſſam impe-

Ameſſam ad copias colligendas mittit.

ratorem conſtituit, locumque ei dedit quem
Joabus obtinebat: præcepitque, ut, collectis
quantas poſſet è tribu Judæ copiis, poſt triduum
ad ſe veniret, ut, omni exercitu ei cum impe-
rio tradito, ipſum contra Bochoriæ filium *in*
pugnam emitteret. Cum autem egreſſus eſſet
Ameſſa & in militum delectu inſtituendo pro-
craſtinaſſet, comperto ipſum non maturare redi-

Eo ultra tempus præſcriptum moranſe, Joabo imperat ut Sabæum perſequatur.

tum, tertia die rex ad Joabum dicebat, "haud
"ſibi expedire in re Sabæi dilationem pati;
"ne forte copiis majoribus comparatis plus
"damni det, pluſque negotii *ipſis* faceſſat quam
"ab Abeſalomo acceperant. Itaque ne tantil-
"lum cunctare, ſed, aſſumptis quæ ad manus
"ſunt militibus & ſexcentorum cohorte, cum
"Abeſſæo fratre tuo hoſtem perſequere, &
"ubicunque illum fueris aſſequutus fac ei con-
"grediaris. Ocyus te move ut illum præve-
"nias, ne urbes munitas nactus in cauſa ſit
"nobis dimicationum multique ſudoris."

Joabus, ad Sabæum perſequendum profectus, Ameſſam, ei obviam factum, interficit. 2 Regum, c. 20.

7. Joabus autem ſecum ſtatuebat nihil mo-
rari; ſed fratre viriſque ſexcentis aſſumptis,
reliquiſque qui tum Hieroſolymis aderant mi-
litibus eum comitari juſſis, ad Sabæum perſe-
quendum profectus eſt. Cumq; Gabaonem per-
veniſſet (illa autem vicus eſt XL. ſtadiis ab Hie-
roſolymis diſtans) Ameſſæ, qui magnum *ſecum*
adduxerat exercitum, obviam factus eſt. At
Joabus, cum gladio accinctus eſſet & thorace

"τοῦτο μᾶλλον προσηκόμενοι καὶ τέρποντες φάσαι, ὦ
"μέντοιγε ἀφ' τὸ προελθεῖν δῶρα λαβόν αὐτὸς, ἵν'
"ἔχωσιν ὅπῃ τούτῳ δυσφορεῖν, ὕστερον πρὸς αὐτὸν ἐλ-
"θόντες." Ταῦτα τῶν τῆς Ιούδα φυλῆς ἡγεμόνων εἰ-
πόντων, οἱ τῶν ἄλλων ἄρχοντες οὐχ ἡσύχασαν. ἀλλ'
"ἡμᾶς μὲν, ἔφασαν, ὦ ἀδελφοὶ, θαυμάζομεν ὑμᾶς
"[a] αὐτῶν ἀποκαλοῦντας μόνων συγγενῆ βασιλέα.
"ὁ γὰρ τῷ ἁπάντων ἐξουσίαν πρὸς τοῦ Θεοῦ λα-
"βὼν, πάντων ἡμῶν [illegible] συγγενὴς κείνεται. [b] καὶ ἀφ'
"τοῦτο μὲν λαὸς ἅπας [c] ἑνδεκα μοίρας ἔχει, μίαν
"δ' ἡμεῖς, καὶ [d] πρεσβύτεροι ἐσμὲν, καὶ οὐκ ἐποιή-
"σατε δίχα, κρύφα καὶ λεληθότως ἐλθόντες πρὸς
"βασιλέα".

ς'. Τοιαῦτα τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέν-
των, ἀνὴρ τις πονηρὸς, καὶ ῥᾴσει χαίρων, ὄνομα [e] Σα-
βαῖος, υἱὸς Βοχορέου, τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ἅς ὑπὸ μέσῳ
πρὸς ὄχλος, μέγα βοήσας, εἶπεν· "οὐτ' ἔχει τις
"ἡμῶν πρὸς Δαυίδου μοῖρας, οὔτε κλῆρον πρὸς τῷ Ιεσσαίου
"παιδί." καὶ μετὰ τοὺς λόγους σαλπίσας κέρατι, σημαίνῃ πό-
λεμον πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ πάντες ἠκολούθησαν ἐκείνῳ,
Δαυίδην καταλιπόντες. μόνη δ' αὐτῷ παρέμεινεν ἡ Ιούδα
φυλὴ, καὶ κατέσησεν αὐτὸν εἰς ὃ ἐν Ιεροσολύμοις βασίλειον.
καὶ τὰς μὲν παλλακὰς, ἃς ὁ υἱὸς αὐτοῦ συνῆλθεν Αβεσάλω-
μος, εἰς ἄλλην μετήγαγεν οἰκίαν, πάντα προστάξας αὐταῖς
χορηγεῖν τὰ ἐπιτήδεια [f] τοὺς ἐπιμελουμένους, αὐτὸς δ' [g] οὐκ
ἐπλησίαζεν αὐταῖς. ἀποδείκνυσι δὲ καὶ τὸν Αμεσσὰν στρατη-
γὸν, καὶ τὴν τάξιν αὐτῷ, ἐφ' ἧς Ιώαβος ἦν, δίδωσιν· [h] ἐκέλευ-
σέ τε, στρατιὰν ὅσην δύνασθαι συναγαγόντα ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς,
μεθ' ἡμέρας τρεῖς ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα, παραδοὺς αὐτῷ
πᾶσαν τὴν δύναμιν, ἐκπέμψῃ πολεμήσοντα [i] τὸν υἱὸν Βο-
χορέου. ἐξελθόντος δὲ τοῦ Αμεσσᾶ, καὶ περὶ τὴν ἄθροισιν
τῆς στρατιᾶς [k] βραδύνοντος, ὡς οὐκ ἐπανήει, τῇ τρίτῃ τῶν
ἡμερῶν ὁ βασιλεὺς πρὸς [l] τὸν Ιώαβον ἔλεγεν, "οὐκ εἰ)
"[m] σύμφορον ἀνοχλεῖν τῷ Σαβαίῳ διδόναι· μὴ, γενόμενος
"ἐν πλείονι παρασκευῇ, μειζόνων κακῶν καὶ πρᾳγμάτων
"αἴτιος, ἡ Αβεσάλωμος αὐτοῖς κατέστη, γένηται. μὴ
"περίμενε τοίνυν ἔτι μηδὲν, ἀλλὰ τὴν ὅσην παραλαβὼν
"δύναμιν, καὶ τοὺς ἑξακοσίους μετ' Αβεσσαίου τοῦ ἀδελφοῦ σου,
"δίωκε τὸν πολέμιον· καὶ ὅπου ποτ' ἂν αὐτὸν καταλά-
"βῃς ὄντα, πειρῶ τοῦτι συμβαλεῖν. κώδιον δ' αὐτὸν
"φάσαι, μὴ, πόλεις ὀχυρὰς καταλαβόμενος, ἀγῶνας
"ἡμῖν καὶ πολλοὺς ἱδρῶτας παρασκευάσῃ."

ζ'. Ιώαβος δ' οὐκ ἔτι μέλλειν ἔκρινεν· ἀλλὰ τὸν τε
ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἑξακοσίους [n] παραλαβὼν, καὶ ὅση λοιπὴ
δύναμις ἦν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἔπεσθαι κελεύσας, ἐξώρμη-
σεν ὀπίσω τοῦ Σαβαῖον. ἤδη δὲ ἐν [o] Γαβαῶ· κώμη δ' ἔστιν αὕτη
σταδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα τῶν Ιεροσολύμων· γενόμε-
νος, [p] πολλῷ Αμεσσᾶ δυνάμει ἀγομένῳ, ἀπήντησεν αὐ-
τῷ. ζωσάμενος δὲ μάχαιραν, καὶ θώρακα ἐνδεδυμένος
Ιώαβος,

a Ita *Samb.* & mox μόνων *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν & dein μόνῳ. b Καὶ ἀφ' τοῦτ' ὁ μὲ λαὸς ἅπας *Big Samb.* & *Vat.* c Juxta *S. Literas* δίχα. Videſis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 20. d Καὶ πρεσβύτεροι ἐγὼ ἢ σὺ LXXII. e Σαοὶαις *Vat.* paſſim. Σαοὶ LXXII. f Τοῖς ἐπιμελομένοις ſolus *Vat.* g Οὐκ ἔτ' ἐπλ. *Samb.* h Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *cæteris* ἐκέλευσε ὃ ϛρ. i Τὸν Σαοὶαιον υἱὸν Βοχορέου legiſſe videtur *Vet. Interpr.* k Βραδύνοντος *Big.* & *Samb.* l Articulum non agnoſcit *Vat.* m Συμφέρει *Vat.* n Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρὰ λαοῦ in *Editis.* commode ſatis. o Ita cum *Vat.* ut ſupra, p. 279. v. 40. in *reliquis* Γαβαών. p Οὐ πολλῷ Αμεσσᾶ δυνάμει ἀγομένῳ juxta *Epiphanium*, qui vertit, *occurrit ei Amaſa ut ſalutaret eum, non multo adhuc exercitu congregato.*

a Sic

Ἰώαβος, προσιόντος ἀσπάσασθαι τὸν Ἀμεσσαῖ, φιλοτέχνως τὴν μάχαιραν αὐτομάτως ἐκ τῆς θήκης ἐποίησεν ἐκπεσεῖν· βαστάσας δ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῇ ἑτέρᾳ τὸν Ἀμεσσαὶν ἐγγὺς γενόμενον ὡς καταφιλήσων τοῦ γενείου λαβόμενος, ὡς προσιόμενον εἰς τὴν γαστέρα πλήξας ἀπέκτεινεν. [a] ἀσεβὲς ἔργον ἀφ' ὑπερβαλόμενος καὶ παντελῶς ἀνόσιον, ἀγαθὸν νεανίαν [b] καὶ συγγενῆ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντα ζηλοτυπήσας τὴν τιμῆς καὶ τῷ βασιλεῖ πρὸς αὐτὸν ἰσοτιμίας. ἀφ' οὗτος δὲ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν Ἀβένηρον ἐφόνευσεν. ἀλλ' ὀκνοῦντα μὲν αὐτὸν ὁ προσνόμημα πρόφασις εὐσεβοῦς [c] σύγνωστον ἐδόκει ποιεῖν, ὁ ἀδελφὸς Ἀσάηλος [d] ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος· τὸν δ' Ἀμεσσᾶ φόνον οὐδὲν τοιοῦτον ἔσχε προσκάλυμμα. ἀποκτείνας [e] δὲ τὸν στρατηγὸν ἐδίωκε τὸν Σαβαῖον, καταλιπὼν ἕνα [f] πρὸς τῷ νεκρῷ· βοᾶν ἐντειλάμενος πρὸς τὸν στρατιὰν, ὅτι τέθνηκε μὲν Ἀμεσσαὶς δικαίως καὶ μετ' αἰτίας [g] κολαζόμενος, εἰ δὲ φυλάττει τὰ τοῦ βασιλέως, ἕπεσθε αὐτῷ τῷ στρατηγῷ Ἰωάβῳ, καὶ Ἀβεσσαίῳ τῷ τούτου ἀδελφῷ. κειμένου δὲ τοῦ σώματος ὀπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ παντὸς τοῦ πλήθους [h] ἐπ' αὐτὸ συῤῥέοντος, καὶ οἷα ὄχλος φιλεῖ, ἐθαύμαζον πλέον [i] προσιόντες, βαστάσας ἐκεῖθεν ὁ φύλαξ, καὶ κομίσας εἴς τι χωρίον ἀπωτάτω τῆς ὁδοῦ, τίθησιν αὐτόθι καὶ καλύπτει ἱματίῳ. τούτου γενομένου, πᾶς ὁ λαὸς ἠκολούθησε τῷ Ἰωάβῳ. διώξαντι δ' αὐτῷ διὰ πάσης τῆς [k] Ἰσραηλίτιδος χώρας τὸν Σαβαῖον, δηλοῖ τις ὡς ὀχυρᾷ πόλει τυγχάνειν αὐτὸν, [l] Ἀβελμαχέᾳ λεγομένῃ. προσγενόμενος δ' ἐκεῖ, καὶ τῇ τάφρῳ περικαθίσας τὴν πόλιν, καὶ [m] χαράκωμα περὶ αὐτὴν πηξάμενος, ὑπορύσσειν ἐκέλευσε τοῖς στρατιώταις τὰ τείχη, καὶ καταβάλλειν αὐτά. μὴ δεξαμένων δ' αὐτὸν τῶν ἐν τῇ πόλει, χαλεπῶς πρὸς αὐτοὺς διετίθει.

η'. Γυναῖόν δέ τι σῶφρον καὶ σοφὸν, [n] ἐπ' ἐσχάτης ἤδη τὴν πατρίδα κειμένην θεασάμενον, ἀναβὰν ὀπὶ τὸ τεῖχος, προσκαλεῖται διὰ τῶν ὁπλιτῶν τὸν Ἰώαβον. προσελθόντος δ' ἤρξατο λέγειν, "ὡς ὁ "Θεὸς τοὺς βασιλέας καὶ τοὺς στρατηγοὺς ἀποδείξειεν, "ἵνα τοὺς πολεμίους ὁ τοὺς Ἑβραίων ὅρους καὶ παρέ- "χωσιν αὐτοῖς εἰρήνην ἅπάντων. σὺ δὲ ἀπορθεῖς μη- "τρόπολιν Ἰσραηλιτῶν καταβαλεῖν καὶ πορθῆσαι, μη- "δὲν ἐξαμαρτοῦσαν". ὁ δ' [p] Ἴλεως μὲν εὔχεται τῷ Θεὸν [q] αὐτῷ διαμένειν· "[r] αὐτὸς δ' ὅπως ἔχειν, εἶπεν, ὡς "μηδένα τοῦ λαοῦ φονεῦσαι, οὐχ ὅπι πόλιν ἐξελεῖν "βούλεσθαι τηλικαύτην. λαβὼν μέντοι παρ' αὐτῶν "τὰ ὅπλα τῷ βασιλεῖ πρὸς τιμωρίαν Σαβαῖον "τὸν τοῦ Βοχρίου, παύσασθαι [s] τῆς πολιορκίας καὶ "τὴν στρατιὰν ἀπάξειν". ὡς δ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ [t] τὰ τοῦ Ἰοάβου, μισεῖν ὀπισχεῖν δεηθεῖσα· τὸν γὰρ κεφαλαιὸν εὐθέως αὐτῷ [u] ῥιφθήσεσθαι τοῦ πολε-

indutus, accedente ad eum ſalutandum Ameſſa, id de induſtria egit ut enſis quaſi ſponte è vagina excideret; eoque mox à terra ſublato, & altera manu, tanquam Ameſſam prope adſtantem deoſculari vellet, barba *illius* prehenſa, nihil advertentem, vulnere in ventre facto, occidit. facinus nefarium & omnino flagitioſum perpetrans, quod juveni bono & cognato & innocenti ab ipſo invideretur propter munus imperatorium, atque honorem cum ipſius dignitate ex regis gratia æquatum. Hac enim de cauſa jam ante Abenerum interfecit. Sed illud quidem ipſius ſcelus honeſti ſpecies excuſare videbatur, quod fratrem Aſaëlum vindicaſſe exiſtimaretur: Ameſſæ vero cædi nihil hujuſmodi prætendi potuit. Cæſo autem imperatore Sabæum perſequebatur, uno relicto apud cadaver: cui juſſerat clamare ad exercitum, Ameſam quidem juſte peremptum eſſe, meritoque ſupplicio affectum, qui vero regi faverent Joabum, cui exercitus imperium dederat, fratremque ejus Abeſſæum ſequi debere. Cum autem corpus *mortui* ad viam jaceret, totaque multitudo ad id confluereret, majorique, ut in vulgo fieri ſolet, admiratione tenerentur prope adſtantes, cuſtos *ei appoſitus* cum *corpus* inde tuliſſet, & in agrum procul à via aſportaſſet, illic depoſitum veſte operit. Quo facto omnes perrexerunt Joabum ſequi. Illi vero, dum per totam regionem Iſraëliticam Sabæum perſequitur, indicat quidam eum ſe recepiſſe in urbem munitam quæ Abelmachea vocabatur. Cum autem illuc ſe contuliſſet & exercitu urbem obſediſſet, vallo etiam ei circumjecto, imperavit militibus ut muros ejus ſuffoderent & everterent. nam quod urbis iſtius cives eum *portis patentibus* non exceperant, valde eis iraſcebatur & ſuccenſebat.

Joabus Abelmacheam obſidet. 2 Regum, c. 20.

8. Verum muliercula quædam, proba ſimul & ſapiens, cum patriam in extremum periculum adductam cerneret, conſcenſis mœnibus Joabum per milites ad colloquium evocat. Cumque *ille* acceſſiſſet, dicere exorſa eſt, "quod "Deus reges & exercitus duces conſtituerit, ut "Iſraëlitarum hoſtes *è finibus ſuis* amoverent, "facerentque ut pacem cum omnibus colerent. "Tu vero conaris primariam Iſraëlitarum ur- "bem, quæ nihil deliquerit, expugnare & depo- "pulari." Atq; ille quidem Deum propitium ſibi permanere precatur: "ipſum vero non ita ſe ha- "bere, dicebat, ut è populo quempiam perditum "iret, nedum ſibi in animo eſſe ut urbem adeo "magnam exciſam velit: ſed, ſi ipſi ad ſuppli- "cium dederetur Sabæus Bochoriæ filius, qui "contra regem rebellaverat, ab obſidione diſ- "ceſſurum & exercitum abducturum eſſe." Ubi Joabi verba acceperat mulier, ipſum obteſtata ut pauliſper à vi deſiſteret (fore enim *dicebat* ut caput perduellis de muro ipſi confeſtim

Mulieris prudentia urbi ſalutaris.

a Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἀσεβὲς, ut & καὶ ante παντελῶς. b Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis nauſeam* ſuſcitat. c Sic *Vat. Samb.* & *Baſ.* in *cæteris* εὔγνωστον. d Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐκδεδικῆσθαι in *Editis*, *Aliiſque*. e Δ' αὐτὸν, ἰδίωτε *Hen.* & *Busb.* f Sic cum *MSS.* in *Editis* πρὸς τὸ πηρόν. g Ita *Big.* & *Gen.* κολαζόμενος *Baſ. Samb.* & *Vat.* Illa δὲ μετ' αἰτίας κολαζόμενον non agnoſcit *Vet. Interpr.* h Ἐπ' αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* Mox aliud quiddam in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſuper eum conſlueret, & cum quadam defuncti miſericordia moraretur & Joabum ſequi tardaret.* i Ita in *iiſdem MSS.* ἱσταμένοι in *Editis.* k Ἰσραηλιτῶν *Big. Samb.* & *Vat.* l Ἀβιλμαχᾷ in nonnullis *MSS.* Videſis *Clericum* ad 2 *Sam.* c. 20. Ἄβιλ πόλις τῆς Παλαιστίνης, νῦν Ἀβιλᾶ ὀνομαζομένη. *Theodoret.* ΕΡΩΤ. λθ'. m Χάρακος *Vat.* Χάραξιν *Hen.* & *Busb.* n Ἐν ἐσχάταις *Big.* & *Samb.* ἐσχάτοις *Vat.* o Τῶν Ἑβραίων *Vat.* p Ἴλιων *Big.* & *Samb.* q Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *Editis*, *Aliiſque*. r Αὐτὸς δ' ἐχ' ὅτως ἔχοι, εἶπεν, ὥστε που τ. λ. *Vat.* ſ Τὴν πολιορκίαν *Vat.* t Illud τὰ ex *Cod. Samb.* u Ῥιφήσεσθαι τὴν τῆς πολεμίας *Big. Samb.* & *Vat.*

feſtim projiceretur) ad cives deſcendit: & cum dixiſſet, "vultiſne mali cum liberis & "conjugibus male perire propter hominem im- "probum & plane ignotum; eumque pro Da- "vide, cujus tanta in vos exſtant beneficia, in "regem habere, unamque urbem tam magno "validoque exercitui reſiſtere?" perficit, ut illi abſciſſum Sabæi caput ad Joabi milites projicerent. Tum *Joabus* regii exercitus dux, ubi receptui cecinerat, obſidionem ſolvit: & Hieroſolyma reverſus denuo copiis univerſis præficitur. Quin & rex Banajam præpoſuit ſatellitibus *regiis* & ſexcentorum cohorti; voluitque ut Adoramus eſſet à tributis, & Sabathes & Achilaus à commentariis: atque Suſam ſcribam conſtituit, & Sadocum & Abiatharum pontifices.

Sabæo caput abſciſſum.

Davidis officia. 2 Regum, c. 20.

μίου· καταβαίνει πρὸς τοὺς πολίτας, καὶ "βέλεθ', "εἰποῦσα, κακοὶ κακῶς μετὰ τέκνων ἀπολέσθαι ἢ γυ- "ναικῶν ὑπὲρ ἀνθρώπου πονηροῦ ἢ μηδὲ τὸ ὅτι γνησίου, ἢ "τοῦτον ἔχοντ' ἀντὶ Δαυίδου [a]τοσαῦτ' εὐεργετήσαντος [b]ὑμᾶς "βασιλέως, ἢ πρὸς δύναμιν τοσαύτην ἢ τηλικαύτην "ἀνταίρειν μίαν πόλιν"; πείθει, τ' κεφαλὴν ἀποτεμόντας τοῦ Σαβαίου, ῥίψαι ταύτην εἰς ὃ Ιωάβου στράτευμα. τότε γενομένης [c]σημάνας ἀνακλητικὸν ὁ τοῦ βασιλέως στρατηγὸς, ἔλυσε τ' πολιορκίαν. καὶ πρόσω γενόμενος εἰς Ιερουσάλυμα, παντὸς ἀποδείκνυται πάλιν τοῦ λαοῦ στρατηγός. καθίζησι δὲ καὶ [d]Βαναίαν ὁ βασιλεὺς ὅπὶ τ σωματοφυλάκων ἢ τ ἑξακοσίων, [e]Αδώραμον δ' ἐποίησεν ὅπὶ τ φόρων, ἢ [f]Σαβάδην ἢ Αχίλαον ὅπὶ τ [g]ὑπομνηματογράφων. [h]Σουσὰν δὲ γραμματέα, Σάδωκον δὲ ἢ Αβιάθαρον ἀπέφηνεν ἱερεῖς.

CAP. XII.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ut fame liberati erant Hebræi, cum Gabaonitis ſatisfactum eſſet pro cæſis civibus: & quæ res contra Palæſtinos præclare geſtæ erant à Davide viriſque ejus fortibus.

Ως τὸ λιμὸν ἀπηλλάγησαν Εβραῖοι, τ Γαβαωνιτῶν δίκην λαβόντων ὑπὲρ τ ἀνῃρημένων· οἷά τε κατωρθώθησαν κατὰ τ Παλαιστίνων σὺν τῷ Δαυίδῃ ἢ τ περὶ αὐτὸν ἀνδρείων.

Fames ob Saulis in Gabaonitas ſævitiam. 2 Regum, c. 21.

POſt hæc autem, fame regionem premente, Davides ſupplex à Deo petiit ut populi miſereretur, & cauſam morbi ejuſque remedium indicare vellet. Cumque prophetæ reſpondiſſent, "poſtulare Deum "ut Gabaonitæ vindicarentur, quos Saulus "rex deceptos præter jus & fas interemerat, "non ſervato juramento quod illis olim Jeſus "imperator & ſenatus juraverat; at vero, ſi "Gabaonitis pœnas pro cæſis civibus, quas "ipſi voluerint exigere, permittat rex, ſe "cum illis in gratiam rediturum & popu- "lum à calamitate liberaturum promittebat." Tum, ut hæc Deum requirere ex prophetis intellexerat, Gabaonitas ad ſe accerſit, eoſque interrogabat, quid ſibi fieri vellent. Cum vero illi ſeptem Sauli ſobolis homines ad ſupplicium depoſcerent, rex perquiſitos eis tradidit, ita ut Memphiboſtho Jonathæ filio parceretur. Poſtquam vero viros acceperant Gabaonitæ, *illos* pro arbitrio pœnis mulctarunt. Quo facto Deus cœpit illico pluere, & terram ad fructuum productionem revocare liberatam ab ea quæ fuerat ſiccitate; rurſuſque rerum copia & abundantia affluit Hebræorum regio. Aliquanto autem poſt bello Palæſtinos rex adoritur; & commiſſo prælio cum eos in fugam vertiſſet, *magno impetu* illos perſequutus ſolus relictus eſt. Cumque jam defatigatus eſſet, forte ab uno ex hoſtibus conſpectus eſt, nomine quidem Acmone, Araphæ vero filio. Et hic quidem erat de genere Gigantum. Lanceam autem gerens, cujus manubrium trecentos ſiclos pendebat, atque thoracem catenatum & gladium, è *fuga* converſus in eum irruit, quaſi certus occidere hoſtium regem. nam præ laſſitudine pæne fatiſcebat. At Abeſſæus

Cum ſatisfactum eſſet Gabaonitis, terra fame liberatur.

Μετὰ δὲ ταῦτα τ χώρας λιμῷ [i]φθειρομένης, ἱκέτευσε Δαυίδης τ Θεὸν ἐλεῆσαι τ λαὸν, ἢ τ αἰτίαν αὐτῷ καὶ τ ἴασιν φανερὸν ποιῆσαι τ νόσου. τ δὲ προφητῶν εἰπόντων, "βέλεσθ τ Θεὸν ἐκδικίας "τυχεῖν τοὺς Γαβαωνίτας, οὓς Σάουλος ὁ βασιλεὺς ἀπο- "κτείνας ἀσεβῶν ἐξαπατήσας, καὶ τοὺς ὅρκους αὐτοῖς "οὓς ὁ στρατηγὸς Ιησοῦς ὤμοσε καὶ ἡ γερουσία μὴ φυλά- "ξας· [k]ἐὰν τοίνυν δίκην λάβῃ αὐτοὶ θέλωσιν οἱ Γα- "βαωνίται λαβόντ ὑπὲρ τῶν ἀνῃρημένων, ταύτῃ αὐτοῖς "δώσει, διαλλαγήσεσθαι καὶ τ ὄχλον ἀπαλλάξειν "τῶν κακῶν ἐπηγγέλλετο". ὡς οὖν ταῦτα τῷ τῶν προφητῶν ἔμαθεν ὀπιζητεῖν τὸν Θεὸν, μεταπέμπεται τοὺς Γαβαωνίτας, καὶ τίνος βούλονται τυχεῖν, ἐπηρώτα. τῶν δ' ἐκ τ γένους τ Σαούλ δοῦναι ἑπτὰ παῖδας ἀξιωσάντων πρὸς τιμωρίαν, ὁ βασιλεὺς ἀναζητήσας, παρέδωκεν αὐτοῖς, Μεμφιβόσθ φεισάμενος τ Ιωνάθου παιδός. δοὺς δ' οἱ Γαβαωνίται τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐβούλοντο ἐκόλασαν. ἤρξατο δ' ὕειν τοῦ χρῆμα ὁ Θεὸς, καὶ τὴν γῆν πρὸς γονὴν καρπῶν ἀναχαλεῖν, ἀπολύσας τ πρότερον αὐχμοῦ. καὶ πάλιν εὐθήνησεν ἡ τῶν Εβραίων χώρα. στρατεύει δὲ [l]μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ βασιλεὺς ὅπὶ Παλαιστίνους, καὶ συνάψας μάχην αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, ἐμονώθη διώκων. καὶ γενόμενος ἔκλυτος ὤφθη ὑπό τινος τῶν πολεμίων, [m]Αχμωνος μὲν τοὔνομα, Αραφῶ δὲ παιδός. ὗτος ἦν μὲν ἐκ τοῦ γένους τ γιγάντων. ἔχων δὲ ἢ ξυστὸν, οὗ τὸ λαβὴν συνέλκειν ςαθμὸν τριακοσίους σίκλους, καὶ θώρακα ἀλυσιδωτὸν καὶ ῥομφαίαν, ὥρμησεν ὑπερφεὶς ὡς ἀποκτείνων τ τ πολεμίων βασιλέα. παρῆτο γὰρ ὑπὸ τοῦ κόπου. ὀφθεὶς δ' ὑπὸ

ἐξαίφνης

a Τῶ τοσούτω Big. & Samb. τῶ τὰ τοσαῦτα Vat. b Ημᾶς Big. & Vat. c Σημήνας Busb. Hen. & Vat. d Βανίαν Big. & Samb. e Ita cum Big. & Vat. Αδόραμον Samb. Αώραμον in Editis. Αδώραμον juxta Epiphanium. f Ita in Editis. Σαφάθην & Αχίλαον Big. & Samb. Σαβάχλω & Βαχλαι juxta pleroſque Epiphanii libros. Ιωσαφατὸν υἱὸν Αχιλοὺθ Vat. forſan è Sacro Volumine. g Υπομνηματων Vat. h Σουσὰν Big. & Samb. i Διαφθειρομένης Vat. k Ει τοινυν Vat. l Μετὰ πολὺ χρ. Big. Samb. & Vat. m Ισσοῦε μὲν τὴτομαι, Ραφᾶ ϛ παιδὸς Vat. ut puto ex LXXII. Juxta Epiphanium, Αχμῶνος μ. τ. Ασαφάτε δὲ π.

a Articulum

ἐξαίφνης Ἀβεσσαῖος [a] ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς ὃς βασιλέα μὲν ὑπεξήγαγε τοῖς ἐλθοῦσι κώμοις, ἀπέκτεινε δὲ τὸν πολέμιον. ἤνεγκε δ' ὀδύνην τῷ παρ' ὀλίγον καιρωθῆναι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὤμοσαν αὐτὸν μηκέτι εἰς μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μή, δι' ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθόν τι τῶν δεινῶν, σβέσῃ τὸν λαμπτῆρα τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὃς αὐτὸν ἀγαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηται, καὶ ὅσων ἔτι μεθέξουσι πολὺν βιώσας χρόνον.

Joabi frater, qui derepente apparuit, regem quidem jacentem protexit, hostem vero *victum* interfecit. Ægre autem tulit populus, quod parum abfuerit quin rex *vitæ* discrimen adierit: eumque jurejurando obstrinxerunt principes, non iterum egressurum esse secum in prælium, ne, si ex fortitudine pugnandique ardore mali aliquid gravioris passus fuerit, omnia ab ipso manantia populo perirent & interciderent beneficia, non solum quæ ab eo jam acceperant, sed & quæ vitâ ipsius longius productâ porro accepturi essent.

β'. Συνελθόντων [b] δὲ τῶν Παλαιστίνων εἰς [c] Γαζάρων πόλιν, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐπεμψεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιάν. ἠείσατο δὲ τότε καὶ σφόδρα ἠυδοκίμησεν [d] Σοβαχὶς ὁ Χεττᾶος, εἷς τῶν περὶ Δαυίδην ἀνδρειοτάτων. ἀπέκτεινε γὰρ πολλοὺς τῶν αὐχούντων προγόνους τοὺς Γίγαντας, καὶ μέγα ἐπ' ἀνδρείᾳ φρονούντων, αἴτιός τε τῆς νίκης τοῖς Ἑβραίοις ἐγένετο. καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἦτταν, πάλιν ἐπολέμησαν οἱ Παλαιστῖνοι. καὶ στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς Δαυίδης πέμψαντος, ἠείσατο [e] Νεφὰν ὁ συγγενὴς αὐτοῦ. μονομαχήσας γὰρ τῷ πάντων ἀνδρειοτάτῳ [f] τῶν Παλαιστίνων, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν ἔτρεψε. πολλοί τε αὐτῶν ἀπέθανον μαχόμενοι. διαλιπόντες δ' ὀλίγον χρόνον, [g] ἐστρατοπέδευσαν [h] πρὸς τῇ πόλει τῶν ὅρων τῆς Ἑβραίων χώρας οὐκ ἄπωθεν. ἦν δ' αὐτοῖς ἀνὴρ, τὸ μὲν ὕψος ἐξ πηχῶν· δακτύλους δ' ἐν ἑκατέρῳ τῶν βάσιων καὶ τῶν χειρῶν ἑνὶ πλείοσιν εἶχε τῶν κατὰ φύσιν. ὃς τῆς οἵας πεμφθείσης ἐπ' αὐτοὺς [i] τοῦ Δαυίδου στρατιᾶς, τούτῳ [i] μονομαχήσας Ἰωνάθης ὁ [k] Σαμᾶ υἱὸς, ἀνεῖλέ τε αὐτὸν· καὶ, τῆς ὅλης νίκης ῥοπὴν γενόμενος, δόξαν ἀρετῆς ἀπηνέγκατο. καὶ ὅτι γὰρ ὁ Παλαιστῖνος ἦν γένους τῶν Γιγάντων ἐπόμενος εἰκάσαι. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ μάχιμον, οὐκ ἔτι τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπολέμησαν.

2. Palæstinis autem *iterum* ad urbem Gazaram congregatis, rex, quamprimum hoc cognovit, exercitum in ipsos expedivit. At tunc quidem strenuissime dimicavit & laudem præclaram adeptus est Sobacchis Chettæus, unus ex iis quos fortissimos habuit Davides. nam eorum multos occidit qui se ex Gigantibus ortos esse gloriabantur, & propter fortitudinem magnifice de se sentiebant, effecitque ut Hebræi superiores *è pugna* discederent. Atque post cladem istam acceptam Palæstini bellum redintegrarunt: ac, misso in eos à Davide exercitu, strenue se gessit Nephanus ipsius cognatus. singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorum congressus, ipsum interemit, & reliquos terga dare coëgit: cum plurimi ipsorum in acie cecidissent. Nec longo post intervallo castra metati sunt ad urbem quæ non longe à finibus Hebræorum regionis distabat. Habebantque secum hominem sex quidem cubitos altum: cui vero in utroque pede & utraque manu digiti erant plures quam naturæ conveniret. Huic itaque Jonathas Samæ filius, ex exercitu contra illos à Davide misso *prodiens*, duello congreditur, ipsumque peremit: &, cum magnum momentum attulerit ad totam victoriam, præcellentis fortitudinis gloriam retulit. nam & Palæstinus iste se à Gigantibus prognatum esse jactabat. Post hanc autem pugnam tum demum Israëlitas bello lacessere desierunt *Palæstini*.

Cum Palæstinis tribus immanis staturæ pugnant totidem Israëlitæ. 2 Regum, c. 21.

3. Jam vero Davides, bellis & periculis perfunctus, pacemque deinceps profundam agitans, odas in Deum hymnosque composuit, vario carminum genere. etenim tam versus trimetros adhibuit, quam pentametros. Et cum instrumenta *diversa* confecerat, Levitas docuit ad ea Dei laudes canere, non solum Sabbatorum, ut appellantur, die, sed & aliis festis solennibus. Ista autem instrumenta hujusmodi sunt specie. Cinyra quidem, decem intensa chordis, plectro percutitur: nabla vero, duodecim sonos habens, digitis pulsatur. Cymbala ad hæc ærea erant magna lataque. Atque de illis quidem hæc à nobis eatenus dicta sufficiant, ne prorsus ignorata esset instrumentorum istorum natura.

Hymni Davidis & musica instrumenta. 2 Reg. c. 22.

4. Porro omnes, quos circa se habuit rex, spectatæ erant fortitudinis. Horum vero maxime illustres, magnæque ob res præclare gestas

Quos habuerit Davides fortissimos. 2 Regum, c. 23.

a Articulum inserui ex *Big. Samb.* & *Vat.* b Οὖν τῶ Π. *Vat.* c *Al.* Γάζαραν & Γάζηραν. d Σοβαχὶς *Big.* & *Samb.* Σοβαχαῖος *Vat.* mox Χοσσαῖος pro Χεττᾶος legendum censet *Schotanus.* e Νιφὰν *Big.* & *Samb.* Εφὰν *Vat.* & *Epiphan.* adeo ut ex ἠείσατο Εφὰν factum existimarem ἠείσατο Νιφάν. f Τῶν omittit *Vat.* g Ἐστρατόπεδευσαν *Vat.* h &c. πρὸς τῇ Γιτθαῖα πόλει, ut constat ex *S. Literis.* i Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* μονομαχῶ in *Editis.* k Σαμᾶ *Big.* & *Samb.* dein τοῦ ἀδελφοῦ adjiciunt *Big.* & *Vat.* forsan è *S. Literis.* illa verba margini adscripta habet *Samb.* sed non agnoscit *Epiphan.* l Sic *Big.* & *Samb.* λαλάων perperam in *reliquis.* m Συνεστήσατο *Big.* & *Samb.* n Vide *Annott.* ad p. 92. & *G. Vossium* de *Artis Poëticæ Natura & Constitut.* c XIII. §. 2. & 5. o Sic *MSS.* in *Editis* ἐργάνων ἐν ἰδία τοιαύτη τις τῆ τῆς. p Ita cum *Samb.* & *Big.* κινύρα in *aliis*, minus rectè, ut ostendit *Bocharius* in *Colon. Phœnic.* l. 2. c 7.

a Ita

ſtas celebritatis octo præcipue & triginta erant. quorum quinque tantum ob egregia facinora commemorabo. ex illis etenim abunde perſpectæ erunt cæterorum virtutes. nam iſti adeo viribus pollebant, ut & regiones ſubigere & gentes magnas debellare potuerint. Et quidem primus *illorum* Jeſſæmus Achimæi filius. qui, non ſemel in hoſtium aciem ſe conjiciens, pugnandi finem prius non fecit, quam nongentos ex illis octidiſſet. Secundum hunc fuit Eleazarus filius Dodeiæ, qui cum rege erat apud Araſamum. Hic, cum aliquando Iſraëlitæ hoſtium multitudine conſternati eſſent in fugam, unicus ſubſtitit: & cum hoſtibus congreſſus *tam* multos illorum cæcîdit, ut cruore gladius ejus dextræ adhæſerit; & Iſraëlitæ, ubi viderant Palæſtinos ab ipſo in fugam verſos, deſcenſu facto è montibus, eos perſequerentur, & tunc mirandam plane celebremque victoriam reportarent, Eleazaro quidem ſtragem edente, multitudine vero *duntaxat* ſequente & cæſos ſpoliante. Tertius autem erat Ili quidem filius, nomine vero Sebas. Et hic in quodam cum Palæſtinis prælio, cum, in loco qui Maxilla dicitur, acies ex adverſo conſtitiſſent, poſtquam Hebræi rurſus copiis illorum perterriti fugere cœperant, ſolus inſtar exercitus & aciei conſtitit: & alios quidem illorum ſternebat, alios vero, ipſius vim & impetum non ſuſtinentes, ſed in fugam ſe conjicientes, inſectatus eſt. Atque has quidem res manibus pugnaque tres iſti præclare geſſerunt. Quo vero tempore, cum rex eſſet Hieroſolymis, ex inopinato venit Palæſtinorum exercitus bellum *ei* illaturus, Davides quidem in arcem aſcendit, ut ante diximus, Dei oraculum de bello conſulturus; caſtris vero hoſtium in ea valle poſitis quæ uſque ad Bethleem urbem pertingit, viginti ſtadiis ab Hieroſolymis diſtantem, Davides ſociis dicebat, bonam aquam habemus in patria mea, maxime in puteo portæ vicino, *ſubinde* mirans, an quiſquam eam inde ſibi bibendam afferret, *quod* ſane *ſe* malle, quam ut magnam opum vim *ſibi* daret. tres iſti viri, hiſce auditis, è veſtigio excurrerunt, &, cum per media hoſtium caſtra prorupiſſent, ad Bethleem venerunt; hauſtaque *de puteo* aqua rurſus *eadem* per caſtra ad regem reverſi ſunt. * adeo ut Palæſtini, eorum audacia animique fortitudine attoniti, quieverint, nihilque in ipſos auſi fuerint, etiamſi eos præ paucitate contempſerant. Cum autem allata eſſet aqua, bibere noluit rex, † dicens, ipſam ad ſe periculo & ſanguine hominum advectam eſſe, ideoque haud fas eſſe ut eam biberet. Deo autem inde libavit, eique pro virorum incolumitate gratias egit. Poſt hos fuit Abeſſæus Joabi frater. nam & hic una die DC. hoſtes interfecit. Quintus Banajas, genere ſacerdos.

Vide p. 288.

τρεῖς ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. ὧν πέντε μόνον διηγήσομαι τὰ ἔργα. φανερὰς γὰρ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀρετὰς ἀπέσεσιν ὅτοι ποιήσαι. δυνατοὶ γὰρ ἦσαν ὅτοι καὶ [a] χώρας ὑπάγαγεῖν καὶ μεγάλων ἐθνῶν κρατῆσαι. πρῶτος μὲν οὖν, [b] Ιέσσαιος υἱὸς [c] Αχεμαίου. ὃς παλλάκις εἰς τὴν ἀνδρίαν ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις, οὐ πρὶν [d] ἀνεπαύετο μαχόμενος, πρὶν [e] ἐπτακοσίους αὐτῶν κατέβαλε. μετ' αὐτὸν δὲ Ελεάζαρος υἱὸς [f] Δωδείου, ὃς ἦν μὲν τοῦ βασιλέως ἐν [g] Αρασαμοῖς. οὗτός ποτε, τῶν Ισραηλιτῶν καταπλαγέντων τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων καὶ φευγόντων, μόνος ἔμεινε· καὶ συμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπέκτεινεν αὐτῶν πολλούς, ὡς ὑπὸ τοῦ αἵματος τῆς σκληρᾶς ἐκείνης τὴν ῥομφαίαν αὐτῷ τῇ δεξιᾷ, καὶ τοὺς Ισραηλίτας ἰδόντας πεταμένους ἀπ' αὐτῶν [h] τοὺς Παλαιστίνους, καταβάντας ἀπὸ τῶν ὀρέων, διώκειν, καὶ θαυμαστὴν καὶ λαμπρὰν τότε νίκην ἄρασθαι, τοῦ μὲν Ελεαζάρου κτείνοντος, ἑπομένου δὲ τοῦ πλήθους καὶ σκυλεύοντος τοὺς ἀναιρουμένους. τρίτος δὲ ἦν Ιλεῖ μὲν υἱός, [i] Σεβὰς δὲ ὄνομα. καὶ οὗτος οὐ τοῖς πρὸς Παλαιστίνους ἀγῶσιν, εἰς τόπον Σιαγόνα λεγόμενον [k] αὐτῶν προσταξαμένων, ὡς οἱ Εβραῖοι πάλιν τὴν δύναμιν φοβηθέντες οὐκ ἔμειναν, ὑπέστη μόνος ὡς στράτευμα καὶ τάξις· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν κατέβαλεν, τοὺς δ' ὑπὸ καταπλήξαντας αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν βίαν, ἀλλ' εἰς φυγὴν ἀποστραφέντας [l] ἐδίωξε. ταῦτα μὲν ἔργα χειρῶν καὶ μάχης οἱ τρεῖς ἐπεδείξαντο. καθ' ὃν δὲ καιρὸν οὐ [m] Ιεροσολύμοις ὄντος τοῦ βασιλέως, ἐπῆλθεν ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμήσουσα, Δαυίδης μὲν ὅτι τὴν ἀνέρποτιν ἀνῆλθεν, ὡς προειρήκαμεν, πευσόμενος τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ πολέμου· ὁ δὲ τῶν ἐχθρῶν παρεμβολὴν ἐν τῇ κοιλάδι κειμένην, ἣ μέχρι [n] πόλεως Βηθλεὲμ διατείνει, σταδίους Ιεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι, ὁ Δαυίδης τοῖς ἑταίροις, καλὸν ὕδωρ, εἶπεν, ἔχομεν ἐν τῇ πατρίδι μου, καὶ μάλιστα ὃ [o] πρὸς τῷ λάκκῳ τῷ πρὸς τῇ πύλῃ, θαυμάζων, εἴ τις ἐξ αὐτοῦ πιεῖν [p] αὐτὸ κομίσειε, μᾶλλον ἐθελήσειεν, ἢ εἰ πολλὰ χρήματα [q] δίδοιν. ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ τρεῖς ἄνδρες ὅτοι, ὡς ἄχρημα [r] ἐσφαμένοντες, καὶ διὰ μέσου τοῦ τῶν πολεμίων ὁρμήσαντες στρατοπέδου, ἦκον εἰς Βηθλεέμ, καὶ, τοῦ ὕδατος ἀρυσάμενοι, πάλιν διὰ τῆς παρεμβολῆς ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς τοὺς Παλαιστίνους, καταπλαγέντας αὐτῶν τὸ θράσος καὶ τὴν εὐψυχίαν, ἠρεμῆσαι, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς τολμῆσαι, καταφρονήσαντας τὴν ὀλιγότητος. κομισθέντος δὲ τοῦ ὕδατος οὐκ ἔπιεν ὁ βασιλεύς, κινδύνῳ καὶ αἵματι φήσας ἀνθρώπων αὐτὸ κεκομίσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ προσήκειν [s] αὐτὸ πιεῖν. ἔσπεισε δὲ ἀπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνδρῶν [t] ηὐχαρίστησεν αὐτῷ. μετὰ τούτους ἦν ὁ Ιωάβου ἀδελφὸς Αβεσσαῖος. καὶ γὰρ οὗτος μιᾷ ἡμέρᾳ τῶν πολεμίων ἑξακοσίους ἀπέκτεινεν. πέμπτος Βαναίας, ὁ ἱερεὺς τῷ γένει προκληθεὶς

a Ita *Big.* & *Samb.* χώραν in *Editis*, *Aliiſque*. *b* Ita *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ιεσσαιος. Ιέσσαιος juxta *Epiphanium*. *c* Αχεμαίου *Big.* & *Samb.* Αχμαὶς *Epiphan.* Αχεμάνου legit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S. Tom* 2 p. 680. *d* Ανεπαύσατο *Big.* *e* Οκτακοσίους ſolus *Vat.* *f* Δώδε *Epiphan.* *g* Γεραζάμω *Vat.* in *Epiphanii* codicibus varie, *Sarpha*, & *Sarcha* & *Reſpha*. *h* Illud τοὺς δὲ *MSS.* ut & mox illa ἀπὸ τῶν ὀρέων. quæ etiam *Epiphanius* agnoſcit. *i* Κισσαῖος vel Κισσαῖος in *MSS.* apud *Epiphanium* habemus *Semeas filius Eli*. *k* Ita cum *Samb.* & *Vat.* αὐτοῦ in *reliquis*. *l* Εδίωκε *Big.* & *Samb.* *m* Vide 2 *Regum*, c. 23. v. 13. & *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* Tom. II. p. 681. ut & *Cedrenum*, p. 86. & *Glycam*, p. 180. *n* Βηθλείμων πόλεως *Big.* Βηθλέμης πόλεως *Vat.* *o* Ἐν τῷ λάκκῳ *Samb. Vat. Busb.* & *Hen.* *p* Αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.* *q* Δοίη *Big. Samb.* & *Vat.* *r* Εισφαμένοντες *Vat.* *s* Αὐτοῦ *Samb.* *t* Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ηὐχαριστήσατο. * Ita ut Pal. eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes, quia ſic pauci eos contemnerent, à dimicatione ceſſarent, *Epiphan.* Attonitis audacia tanta barbaris, nec auſis paucitatem eorum contemnere, *Gelen.* † Dicens ſe nolle hominum ſanguinem bibere, qui aquam vitæ ſuæ periculo petierunt, *in S Literis.*

προκληθεὶς γὰρ ὑπ' ἀδελφῶν ἀβισήμων ἐν τῇ Μωαβίτιδι χώρᾳ κατ' ἀρετὴν ἐκράτησεν αὐτῶν. καὶ πάλιν αὐτὸν ἀνδρὸς Αἰγυπτίου τὸ γένος, θαυμαστὸν τὸ μέγεθος, προκαλεσαμένου, γυμνὸς [a] ὁπλισμένου, τῷ δόρατι τὸ ἐκείνου βαλὼν, ἀπέκτεινε. προελόμενος γὰρ [b] αὐτὸν ἔχοντα, καὶ ζῶντα ἔτι καὶ μαχόμενον σκυλεύσας, τοῖς ἰδίοις αὐτὸν ὅπλοις διεχρήσατο. προσαιθμῆσαι δ' ἄν τις αὐτῷ καὶ τοῦτο τοῖς πεπραγμένοις τοῖς ἔξεσιν, ἢ ὡς τοῦτον αὐτῶν κατ' εὐψυχίαν, ἢ ὡς ὅμοιον. νίφοντος γὰρ θεοῦ, λέων εἴς τινα λάκκον ὀλισθὼν ἐνέπεσε. χειμῶν δ' ὄντος βαθὺς περὶ τὸν τόπον, δῆλος ἦν ἀφανὴς ἐσόμενος, ἐμφραγέντος αὐτῷ τὴν χόνι. πόρον οὖν ὠδῖνα βλέπων ἐξόδου καὶ σωτηρίας, ἐβρυχᾶτο. θηρὸς δὲ ἀκούσας ὁ [d] Βαναΐας, ᾤδευε γὰρ τότε, καὶ πρὸς τὴν βοὴν ἐλθὼν [e] καταβὰς εἰς τὸν τόπον, πλήξας αὐτὸν μαχόμενον τῇ μὴ χειρὶ ξύλῳ, παραχρῆμα ἀπέκτεινε. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ τριάκοντα [f] τρεῖς, τοιούτοις τοῖς ἀρεταῖς ὑπῆρχον.

à duobus enim fratribus, inter Moabitas illuſtribus, provocatus, ſtrenuitate ſua illos ſuperavit. Ac rurſus, cum vir genere Ægyptius, ſtupendæ magnitudinis, eum provocaſſet, inermis armatum & ſuo ipſius gladio percuſſum interemit. nam cum ipſi haſtam extorſiſſet, & vivum adhuc & pugnantem ſpoliaſſet, ſuis ipſum armis confecit. Quin & hoc facinoribus ejus jam memoratis accenſeri meruit, aut ut primum illorum, ſi magnanimitatis ratio habeatur, aut ut *illis* par. Deo enim *terris* nivem mittente, *forte* in puteum quendam lapſu cecidit leo. cumque *puteo* os anguſtum eſſet, illo nive occluſo in manifeſto erat vitæ periculo. Itaque de exitu & ſalute deſperans rugire occœpit. At Banajas fera audita (tunc enim *illac* iter faciebat) atque eo, unde clamor, profectus, cum in puteum deſcendiſſet, repugnantem ictu baculi, quem in manibus geſtabat, continuo occidit. Reliqui autem triginta tres etiam pari virtute præditi erant.

ΚΕΦ. ιγ'.

Οτι Δαυίδου ἀριθμήσαντος, ὁ λαὸς τιμωρίαν ὑπεδέξατο· καὶ ὡς αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκώλυσεν ἔλεος.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Δαυίδης [g] βουλόμενος γνῶναι πόσαι μυριάδες εἰσὶ τοῦ λαοῦ, τὴν [h] Μωϋσέως ἐντολῶν ἐκλαθόμενος, [i] ὃς προεῖπεν, ἐὰν ἐξαριθμηθῇ τὸ πλῆθος, ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς αὐτῷ τῷ Θεῷ [k] τελέσειν ἡμίσικλον, προσέταξεν Ἰωάβῳ τῷ στρατηγῷ, προελθόντι πάντα [l] τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι. οὐ δ' ἠναγκάσθη [m] τοῦτο φήσαντος τοῦτο ποιήσειν, οὐκ ἐπείθη· προσέταξε δὲ μηδὲν [n] μελλήσαντι, βαδίζειν ὅπῃ τὴν ἐξαρίθμησιν τῶν Ἑβραίων. Ἰωάβου δὲ, τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν προσκαλεσαμένου γραμματεῖς, ὅπως τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον ὅτι κατανοήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ιερουσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ μῆνας ἐνέα καὶ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ τὸν ἀριθμὸν [o] ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ· ὁ λαὸς γὰρ εἰς τὴν Βενιαμίτιδος φυλῆς, ἐξαριθμῆσαι γὰρ αὐτὸν οὐκ ἔφασεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Λευιτῶν φυλήν. [p] μετενόησε γὰρ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Θεὸν [q] ἁμαρτών. ἐν δὲ τοῖς ἄλλων Ισραηλιτῶν ἀριθμὸς ἐνενήκοντα μυριάδες, ὅπλα βαστάζειν καὶ στρατεύεσθαι δυναμένων· ἡ δὲ Ιούδα φυλὴ καθ' ἑαυτὸν [r] τριακοσίας μυριάδες ἦσαν.

β'. Τῶν δὲ προφητῶν δηλωσάντων [s] τῷ Δαυίδῃ ὅτι δι' ὀργῆς ἐστιν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἱκετεύειν ἤρξατο καὶ παρακαλεῖν εὐμενῆ γίνεσθαι καὶ συγγινώσκειν ἁμαρτηκότι. Γάδου δὲ τῷ προφήτῃ ἔπεμψεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, τρεῖς αἱρέσεις κομίζοντα, ὅπως ἐκλέξηται τούτων ἐν

CAP. XIII.

Quod populus, cum eum numeraſſet Davides, luit ſupplicium: atque ut illud divina cohibuit miſericordia.

CÆterum cum Davidi regi in animo eſſet cognoſcere quot myriadibus conſtaret populus, immemor mandatorum Moyſis, qui prædixerat, ut, ſi populus numeraretur, in ſingula ejus capita ſicli ſemiſſis Deo offerri deberet, Joabo copiarum duci imperavit, ut regionem obiret & multitudinis univerſæ cenſum ageret. Illo vero dicente, nihil neceſſe eſſe ut hoc faceret, regi non perſuadetur; ſed juſſit ut omni abſque mora proficiſceretur ad Hebræos recenſendos. Joabus autem aſſumptis *ad hoc negotium* principibus tribuum & ſcribis, cum Iſraëlitarum terram perluſtraſſet, & quanta fuit *illorum* multitudo computaſſet, poſt menſes novem & dies viginti Hieroſolyma reverſus eſt ad regem, eique numerum *recenſiti* populi retulit, abſque tribu Benjamitica: nam eam nondum ad cenſum vocaverat, nedum tribum Leviticam. quippe regem, ut qui in Deum deliquerit, facti pœnituit. Erat autem Iſraëlitarum numerus nongenta millia *hominum* qui arma ferre & militiæ nomen dare poterant: Judæ vero tribus ſeorſim quadraginta millia conficiebat.

Populum numerari jubet Davides. 2 *Regum*, c. 24. & 1 *Paral.* c. 21.

2. Deinde cum Davidi declaraſſent vates, Deum ipſi periratum eſſe, ſupplex orare cœpit & obſecrare, ut propitius fieret ſibique noxam ignoſceret. Tum Deus ad ipſum miſit Gadum vatem, qui tres optiones ad eum deferret; ut harum unam eligeret quam maxime

[a] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* ὁπλισμένου τοῦ δόρατι, τὸ ἐκείνου λαβὼν ἀπ. in *Editis.* ὁπλισμένον, δόρατι τῷ τοῦ ἐκ. λ. ἀπ. *Big.* & *Samb.* [b] Αὐτὸν τὸν ἔχοντα *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Sic *Vat.* &, ut puto, *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *reliquis.* [d] Βανιας paſſim *Big.* & *Samb.* ut & LXXII. [e] Καὶ καταβὰς *Vat.* [f] Τρεῖς abeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Epiphan.* & quidem recte. [g] Βουληθεὶς *Hen.* & *Busb.* [h] Sc. mandatorum, quæ per Moyſen dederat Deus, oblitus; *Exod.* c. 30. v. 12. Vide *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S. Tom.* 2. p. 740. Τῆς Μωϋσέως ἐντολῆς legiſſe videtur *Vetus Interpr.* [i] Εἰπόντος ἐὰν *Hen.* & *Busb.* [k] Τελέσειν juxta *Epiphanium.* atque ita expreſſe legit *Cedrenus* (p. 69) ex ipſo *Joſepho.* [l] Τὸν στρατὸν in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* [m] Εἶναι deeſt *Vat.* [n] Μελήσαντα *Big.* & *Samb.* μελήσαντα *Vat.* nec μελήσαντι nec μελήσαντα agnoſcit *Epiphan.* qui vertit, *ſed juſſit numerum Hebræorum inſigniter adimpleri.* [o] Ἐπέδωκε *Big. Samb.* & *Vat.* [p] Aut verba pluſcula in ſuo codice habuit *Epiphanius*, aut, quod raro ab illo factum, de ingenio addidit: nam vertit, *pœnituit autem Davidem quod dimoveraſſet populum, eo quod deliquiſſet in Deum.* [q] Ἁμαρτῶν ſolus *Samb.* [r] Judæis centum millia detraxit, & Iſraëlitis addidit. *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S. Tom.* 2. p. 741. τριακοσιας χιλιαδες *Epiphan.* [s] Τῷ deeſt *Vat.* ut & mox ὁ Θεὸς.

me omnium probaret; an velit ſuis in finibus ſeptem annos fame laborare, an dum bellum gereret tres menſes hoſtibus cedere, an Hebræos peſtilentiæ morbo graſſante tribus diebus cum eo conflictari. Ille vero, quod inter mala adeo gravia difficilis eſſet electio, *animi* diſcruciabatur, atque valde confuſus erat. At cum vates dixiſſet, neceſſe eſſe ut hoc fieret, juſſiſſetque ſtatim reſponſum dare, ut optionem ab eo factam Deo renunciaret: rex, ſecum reputans, quod, ſi famem optaret, contra alios *hoc* facere videretur, dum ipſe quidem extra metum eſſet, ut qui multum frumenti reconditum haberet, illi vero peſſime acciperentur; ſin autem per tres menſes ipſos debellari eligeret, quod à viris fortiſſimis ſtiparetur, & loca ei eſſent præſidiis munita, propterea nihil timentem bellum elegiſſe *diceretur*; malum infligi voluit regibus cum ſubditis commune, unde par metus omnibus incutitur, præfatus melius eſſe in Dei quam hoſtium manus incidere.

Peſtem præ cæteris malis eligit Davides. 2 Regum, c. 24. & 1 Paralip. c. 21.

Peſtis ſævit in Iſraëlitas. 2 Regum, c. 24. & 1 Paralip. c. 21.

3. Iſta cum vates accepiſſet, *ea* Deo nunciatum ivit. Tum ille peſtem & interitum immiſit Hebræis. Uno autem modo non obierunt: neque ita ut facile fuerit morbum cognoſcere. Sed malum quidem unum erat; ipſos vero ex innumeris cauſis & occaſionibus, cum nihil conſilii capere poterant, abripiebat. Alius enim ſuper alium interibat, & ægritudo clam ingruens mortem quam ocyſſime afferebat. aliis quidem derepente cum graviſſimis doloribus & acerbo cruciatu animam efflantibus: nonnullis vero iis quæ paſſi ſunt maceratis, & ne ad ſepulturam quidem relictis, ſed ipſo morbo plane conſumptis. alii rurſus ſubito tenebris ob oculos obortis præfocati ejulabant; nonnullique, domeſticorum alicui juſta ſolventes, ſepultura nondum abſoluta moriebantur. Peſte autem mane exorſa & uſque ad prandii tempus graſſante, abſumpta ſunt *hominum* ſeptuaginta millia. Jamque angelus manum ſuam in Hieroſolyma intendit, ut ea etiam eodem malo multaret. At rex ſaccum indutus humi jacebat, Deum obſecrans oranſque ut peſtem ſedaret, & jam mortuis contentus de cætero quieſceret. Oculis autem in aërem ſublatis, conſpectoque angelo qui Hieroſolyma *ſublimis* ferebatur gladio etiam evaginato, ad Deum exclamabat, "ſe utpote paſtorem dignum eſſe "ſupplicio, greges vero ſervari *meruiſſe*, ut "qui nihil *mali* commiſerint:" ſupplexque poſcebat ut ira in ipſum domumque ipſius patriam univerſam ſæviret, populoque parceret.

Sedatur peſtis pœnitentiam agente Davide. 2 Regum, c. 24, & 1 Paral. c. 21.

4. Tum Deus, precibus *iſtis* exauditis luem compeſcuit: ac, miſſo ad eum Gado vate ei præcepit ut confeſtim aſcenderet in aream Oronnæ Jebuſæi, araque conſtructa illic Deo

ἀν δεκαμαίαν· πότερον θέλει λιμὸν γενέσθ χ᾽ τὴν χώραν ὅλη [a]ἔτη ἑπτὰ, ἢ τρεῖς μῆνας [b]πολεμίους ἐπὶ τ ἐχθρῶν ἡττηθῆναι, ἢ λοιμὸν ἐπισκῆψαι καὶ νόσον ὅλη τρεῖς ἡμέρας τοῖς Ἑβραίοις. ὁ δ᾽ εἰς ἀμήχανον ἐκλογὴν μεγάλων κακῶν ἐμπεσὼν [c]ἐλυπεῖτο, καὶ σφόδρα λῦ συγκεχυμένῳ. ὅ δὲ προφήτης, τοῦτο δεῖν ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι, φήσαντ, καὶ [d]κελεύσαντ ἀποκείναθ ταχέως, ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν αἵρεσιν αὐθ τῷ Θεῷ· λογισάμενο ὁ βασιλεὺς, ὡς εἰ λιμὸν αἱτήσειεν [e]ἔδοξε τοῦτο πεπονηκέναι τοῖς ἄλλοις, αὐτῷ [f]μὲν ἀφόβως, ὅτι πολλὰ αὐτὸς ἐγκεχλεισμένοις ἔχοι σῖτον, ἐκείνοις δὲ βλαβερῶς, ἂν δέ γε ἕλῃται τὰς τρεῖς μῆνας νικωμένοις αὐτοῖς, ὅτι τὰς ἀνδρειοτάτας [g]ἔχων περὶ αὐτὸν καὶ φρούρια, [h]καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν φοβούμενος, εἵλετο [i]πόλεμον, ἠτήσατο δ πάθος καινὸν καὶ βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἀρχομένοις, ἐν ᾧ δ᾽ ἴσον ἅπασιν γίνεται, προειπὼν ὅτι πολὺ κρεῖττον εἰς τὰς θεοῦ χεῖρας ἐμπεσεῖν ἢ τὰς τῶν πολεμίων.

γ. Ταῦτ᾽ ἀκούσας ὁ προφήτης, [k]ἀπήγγελλε τῷ Θεῷ. ὁ δὲ τὸ λοιμὸν ἢ τὴν φθορὰν ἔπεμψε τοῖς Ἑβραίοις. ἀπέθνησκον δ᾽ ἐν μονοτρόπως· διὸ᾽ ὥστε ῥᾴδιον καταλαβεῖν γενέσθ τὴν νόσον. ἀλλὰ ὅ μὲ κακὸν ἦν λῦ, μυρίοις δ᾽ αὐτὸς αἰτίαις ἐν περιφάσεσιν διὸ᾽ ὅπου δυναμένης ἁρπάζειν. ἄλλος γὰ ἐπ᾽ ἄλλῳ διεφθείρετο, καὶ λανθάνον ἐπερχόμενον ὅ δεινὸν ὀξείαν τὴν τελευτὴν ἐπέφερε. τοὺ μὲ ἀφνίδιος μετ᾽ ἀλγημάτων σφοδρῶν καὶ πικρᾶς ὀδύνης τὴν ψυχὴν ἀφιέντας· ἐνίους δὲ καὶ μαραινομένους τοῖς παθήμασι, καὶ μηδ᾽ εἰς κηδείαν ὑπολειπομένους, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ τῷ κάμνειν εἰς ὅ παντελὲς διαπαυομένους. οἱ δ᾽ [l]ἀφνίδιον σκότος αὐτοῖς τὰς ὄψεις ὑποδραμόντος ἐκπνιγῆς [m]ἀπώμωζον· ἔνιοι δὲ, τὴν οἰκείαν πνὰ κηδεύοντες, [n]συναπέθνησκον ἀτελέσι ταῖς ταφαῖς. ἀπώλοντο δὲ, ἀρξαμένης ἕωθεν τ λοιμικῆς νόσου φθείρεσθαι αὐτοὺς ἕως [o]ὥρας ἀρίστου, [p]μυριάδες ἑπτά. ἐξέτεινε δὲ ὁ ἄγγελος τὴν χεῖρα [q]ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅ δεινὸν κάκιστε πέμπων. ὁ δὲ βασιλεὺς σάκκον [r]ἐνδεδυμένος ἔκειτο χαμαὶ τῆς γῆς, ἱκετεύων τὸν Θεὸν καὶ δεόμενος ἤδη λωφῆσαι, καὶ τοῖς ἀπολωλόσιν ἀρκεσθέντα παῦσαι. ἀναβλέψας δ᾽ εἰς τὸν ἀέρα ὁ βασιλεὺς, καὶ θεασάμενος ἄγγελον δ᾽ αὖ φερόμενον ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μάχαιραν ἐσπασμένον, εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· "ὡς αὐτὸς εἶν δίκαιο κολασθῆναι ὁ ποιμὴ, τὰ δὲ ποίμνια σώζεσθαι, μηδὲν ἐξαμαρτόντα." καὶ ἠπιβόλει τὴν ὀργὴν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν γενεὰν αὖ πᾶσαν ἀποσκῆψαι, φείδεσθαι δὲ τ λαῦ.

δ. Καλακύσας δὲ ὁ Θεὸς τ [s]ἱκεσίαν, ἔπαυσε τὸν λοιμόν· καὶ πέμψας Γάδον τὸν προφήτην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναβῆναι παραχρῆμα εἰς τὸν ἄλωνα τοῦ Ἰεβουσαίου [t]Ορόννα, καὶ οἰκοδομήσαντα βωμὸν

a Ita in *S. Literis* juxta *textum Hebr.* in 2 *Sam.* c. 24. at τρία ἔτη LXXII. ut & tam in *textu Hebr.* quam *Gr.* 2 *Paralip.* c. 21. Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 28. *b* Ita cum *Big.* & *Samb.* & non πολεμήσας cum *Editis*: quòd illud ufitatius ſit in proſa quam hoc. *c* Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐλυπεῖτο in *reliquis*. *d* Κελεύσαντ *Vat.* *e* Δοξεῖ *Big. Samb.* & *Vat.* *f* Μὲν τοὺς *Vat.* *g* Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἔχοι. *h* Καὶ διὰ τοῦτο *Big.* & *Samb.* *i* Ἡτήσατο πάθ *Big.* & *Samb.* *k* Ἀπήγγελλε *Samb. Busb.* & *Hen.* *l* Ἀφνιδίου juxta *Epiphan.* *m* Ita *Big.* in *cæteris* ἀπωμωζον. *n* Hoc ipſo verbo utitur *Thucydides* in deſcriptione peſtis Athenienſis. ἐσυναπέθνησκον habent *Big. Samb.* & *Vat.* *o* Ita & LXXII. inter *ſex horas* coercet *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγ'. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 38. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* Tom. 2. p. 743. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 24. *p* Χιλιάδες ἑβδομήκοντα apud *Cedrenum*. *q* Καὶ ἐπὶ τὰ *Vat.* *r* Ἐνδυσάμενο ἔκειτο τῆς γῆς ſolus *Vat.* *ſ* Ita cum omnibus *MSS.* ἱκεσίαν in *Editis*. *t* Alibi (in *Annott.* ad p. 287. v. 33.) Οφόνα. At *Bochartus* (in *Hieroz.* Part 1. Lib. 2 c. 38.) malit hîc Ορόνα & illic Οφόνα reſcribere. Ορνᾶ *Vat. Big. Samb.* & LXXII. Ορωνᾶ *Hen.* & *Busb.* in *Epiphanii* codicibus varie, *Oronna, Orpha, Orna* & *Orphni*. Vide *Annott.* ad p. 287. v. 33.

a Θυσίαν

βωμὸν ὀκᾷ τῷ Θεῷ [a] θυσίας ἐπιτελέσαι. Δαυίδης δ' ἀκήκοας οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' εὐθὺς [b] ἔσπευδεν ὅπῃ ⟨Ⓜ⟩ [c] παρηγγελμένον αὐτῷ τόπον. [d] Ορέννας δὲ τὸ σῖτον ἀλοῶν, ἐπεὶ τὸ βασιλέα προσιόντα καὶ τοὺς παῖδας αὐτῷ πάντας ἐθεάσατο, προσέδραμεν αὐτῷ καὶ προσεκύνησεν. ὢν δὲ ὁ μὲ γένος Ιεβουσαῖος, φίλος δ' ὢν τοῖς μάλιστα Δαυίδῃ· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸν ἤδη εἰργάσατο δεινὸν, ὅτε τὴν πόλιν κατεστρέψατο, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. ὅ δὲ Ορέννα πυνθανομένῳ τὰ [e] παρεῖκε πρὸς τὸ δῆλον ὁ δεσπότης, εἶπεν, ὠνήσασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω, ὅπως βωμὸν ἐν αὐτῇ κατασκευάσῃ τῷ [f] Θεῷ, καὶ ποιήσῃ θυσίαν. ὁ δὲ, καὶ τὴν ἅλω, [g] εἶπε, καὶ τὰ ἄροτρα καὶ τοὺς βοᾶς εἰς ὁλοκαύτωσιν χαρίζεσθαι, καὶ τὸ Θεὸν ἱλέως εὔχεσθαι τῇ θυσίαν [h] προσέσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀγαπᾶν μὲν αὐτὸν τὸ ἁπλότητος καὶ τὸ μεγαλοψυχίας, ἔλεγε, καὶ δέχεσθαι τὴν χάριν· τιμὴν δ' αὐτὸν ἀξίαν λαμβάνειν πάντων. ἐώνητο γοῦν ἑξήκοντα σίκλων ἀργυρίου προῖκα θυσίαν θύσειν. ὁ δὲ Ορέννα φήσαντος πρὸς ὅ,τι βούλεται, πεντήκοντα σίκλων ὠνεῖται παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω· καὶ, οἰκοδομήσας τὸν βωμὸν, ἱερούργησε καὶ ὁλοκαύτωσε, καὶ θυσίας ἀνήνεγκεν εἰρηνικάς. καταπραΰνεται δὲ τούτοις τὸ θεῖον, καὶ πάλιν εὐμενὲς γίνεται. σπεύδει δ' εἰς ἐκεῖνον ἀγαγεῖν τὸν τόπον Αβραμου τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ισαακον ὃν ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μέλλοντος ἀποσφάττειν τὸν παῖδα κριὸν ἐξαίφνης ἀναφανῆναι παρεστῶτα τῷ βωμῷ, ὃν καὶ κατέθυσεν ὁ Αβραμος ἀντὶ τοῦ παιδὸς, ὡς προεφήκαμεν. ὁρῶν δ' ὁ βασιλεὺς Δαυίδης, τῆς εὐχῆς αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐπήκοον γεγενημένον, καὶ τὴν θυσίαν ἡδέως προσδεξάμενον, [i] ἔκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅλον βωμὸν προαγορεῦσαι τοῦ λαοῦ παντὸς, καὶ οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ [k]. Ταύτην εὐτόχως ἀφῆκεν εἰς τὸ γενησόμενον τὴν φωνήν. ὁ γὰρ Θεὸς τὸν προφήτην ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν, οἶκον ναὸν ἔλεγεν οἰκοδομήσειν αὐτῷ τὸν υἱὸν, ⟨Ⓜ⟩ μέλλοντα μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν παραδέχεσθαι.

sacrificia perageret. Davides autem hoc audito quod mandatum erat non neglexit, sed illico ad locum sibi condictum properabat. At Oronnas, in frumento triturando occupatus, ut vidit regem cum filiis *suis* omnibus versus se tendentem, ad ipsum accurrebat. Erat autem genere quidem Jebusæus, Davidis vero præcipuus amicus: quapropter nihil mali adversus illum admisit, cum urbem evertebat, ut paulo ante indicavimus. Porro Oronna percontante, cur ad servum dominus accederet, respondebat, ad emendam ex eo aream, ut in ea altare Deo exstrueret, & sacra faceret. At ille, & aream & aratra & boves in holocaustum se ei largiri, dicebat, Deumque precari lubenti animo ut sacrificium acciperet. Rex vero ajebat se illum simplicitatis ergo & magnanimitatis diligere, illumque à se gratiam iniisse: illum autem obsecrabat ut *certo* pretio ista omnia sibi addiceret. haud enim fas esse gratuitas hostias immolare. Cum vero Oronnas dixisset se facturum esse quicquid *ille* vellet, quinquaginta siclis aream ab illo emit *rex*, araque exstructa rem divinam fecit & solida cremavit sacrificia, & victimas pacificas obtulit. unde placatus est Deus, iterumque propitius factus. Contigit autem ut hic locus esset in quem Abramus olim filium suum Isacum adduxit, ut eo solidum faceret sacrificium, &, cum ad puerum jugulandum se accingeret, aries ex improviso apparuit altari adstans, quem & Abramus pro filio, quemadmodum ante dixi- mus, immolavit. Videns autem Davides orationem suam à Deo exauditam esse, suumque sacrificium ab eo benigne acceptum, censebat totum illum locum appellare aram populi universi, templumque *illic* Deo ædificare. Quod sane apposite ad id quod erat futurum pronunciabat. nam Deus, per vatem ad eum missum dicebat, fore ut templum eo loci exstrueret ipsius filius, qui ei in regno successurus erat.

Davides, jubente Deo, aram exstruit in area Oronnæ. 2 Reg. c. 24. & 1 Paral. c. 21.

Pag. 287.

Ubi olim Isacus aræ erat admotus, & ubi postea conditum est Templum.

Pag. 32.

ΚΕΦ. ιδ'.

Οτι πολλὰ ἡτοίμασεν ὁ Δαυίδης εἰς οἶκον τῷ Θεῷ· καὶ, Αδωνία βασιλεύειν ἐπιχειρήσαντος, Σολομῶνα ἀπέδειξε βασιλέα.

CAP. XIV.

Quod multa paravit Davides in structuram ædis Dei: atque, Adonia regnum affectante, Solomonem regem declaravit.

Μετὰ δὲ ταύτην τὴν προφητείαν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξαριθμῆσαι τοὺς [l] παροίκους, καὶ ἀνῃρέθησαν εἰς ἀκτὼ μυριάδας καὶ δέκα. ἐκ τούτων ἀπέδειξε λατόμους μὲν τοὺς ὀκτακισμυρίους, ὃ δὲ ἄλλο πλῆθος ἀφορίσαι τοὺς λίθους· [m] τρισχιλίους δὲ καὶ πεντακοσίους τοῖς ἐργαζομένοις ἐξ αὐτῶν ἐπέστησεν. [n] ἡτοίμασε δὲ καὶ πολὺν σίδηρον καὶ χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα, καὶ ξύλα κέδρινα πολλὰ καὶ παμμεγέθη, Τυρίοις αὐτῷ Σιδωνίοις. ἐπεστάλκει γὰρ αὐτοῖς τὸν τῶν ξύλων χορηγίαν· dice-

HOC autem vaticinio accepto jussit rex ut recenserentur inquilini: & inventa sunt eorum centum & octoginta millia. Ex his quidem octoginta millia constituit lapicidas, reliquam vero multitudinem ad convehendos lapides deputavit. atq; ex istis ter mille & quingentos operariis præfecit. Quin & magnam vim ferri ac æris in opera *designata* paravit, & materiam cedrinam multam & stupendæ magnitudinis, Tyriis & Sidoniis hanc illi mittentibus. ipsis enim per literas significaverat ut ligna ei suppeditarent: dice-

Davidis apparatus ad Templi exstructionem. 1 Par. c. 22.

a Θυσίαν *Vat.* *b* Ita *Big. Samb. & Vat.* ἔσπευδεν *libavit* in suo codice habuit *Epiphanius.* facili errore pro ἔσπευδον vel ἔσπευδεν. in *Editis, Aliisque* ἔσπευσεν. *c* Sic *Samb. & Vat.* in *reliquis* παραγγελμένον. *d* Eo modo *Big. & Samb.* in *cæteris* Οφέρνα. *e* Παρεῖπεν *Big. & Samb.* παρῄνει *Hen. & Busb.* *f* Ita in omnibus *MSS.* & in aliquot *Epiphanii* libris. in *cæteris* & in *Editis Gr.* κυρίῳ. *g* Εἶπεν αὐτῷ *Vat.* *h* Προσήσασθαι *Samb.* προσήσασθαι *Big.* *i* Vide 1 *Par.* c. 22. v. 1. *k* Ἀλλὰ ἐπειρχθῆναι πρὸς τοῦ Θεοῦ adjicit *Zonaras.* *l* Προσηλύτους LXXII. *m* Auctoritate *MSS.* τῆς ante τρισχιλίους, quod in *Editis* exstabat, delevi. *n* Ητοίμασε solus *Vat.* *o* Σιδώνιον *Big.*

dicebatque ſuis amicis hæc ſe jam apparare, ut filio ei ſucceſſuro materiem ad manus congeſtam templo ædificando relinqueret, & ne tunc illam conquireret cum juvenis eſſet & propter ætatem iſtiuſmodi rerum imperitus, ſed eam in promptu habens opus abſolveret.

XI. *Dævides hortatur Solomonem ut ad Templi exſtructionem ſe cum alacritate accingeret. 1 Paralip. c. 22.*

2. Accito deinde Solomoni filio mandavit, ut, quamprimum imperium adeptus eſſet, templum Deo conſtrueret, dicens; "quod "ipſum, cum id facere in animum induxerat, "prohibuerit Deus, utpote ſanguine & bellis "pollutum; veruntamen prædixerit fore ut "Solomon ex filiis natu minimus ſibi tem-"plum ædificaret, qui ſcilicet hoc nomine vo-"caretur, cujus ſe quidem veluti patrem curam "habiturum eſſe pollicebatur, terræ vero He-"bræorum *magnam* ſub ipſo felicitatem largi-"turum, cum aliis bonis cumulatam, tum eo "quod omnium maximum eſt, pace & quiete "ab hoſtibus & diſcordiis civilibus. Tu ita-"que, cum à Deo, etiam antequam natus eras, "rex fueris deſignatus, da operam ut & cæte-"ra dignum te præbeas ejus providentia, pie-"tatem colens & juſtitiam atque fortitudinem: "mandata quoque ejus & leges per Moyſen "traditas cuſtodi, & ne patiare alios peccare. "Templum autem, quod te regnante ſtrui ſibi "voluit, modis omnibus age ut Deo perficia-"tur, nihil attonitus operis magnitudine, ne-"que ejus difficultatem pertimeſcens. nam ut "omnia tibi ante obitum meum parata ſint "efficiam. Scito ſane collecta eſſe auri qui-"dem decem millia talentorum, argenti vero "centum millia. Quin & æs & ferrum innu-"merabile congeſſi: & ad hæc lapidum & li-"gnorum materiæ vim immenſam. Præterea-"que habes fabrorum lapidariorum & ligna-"riorum multas myriadas: & ſi quid hiſce de-"fuerit, tu ſupplebis. Quapropter hoc opere "abſoluto gratus eris Deo, ejus gaudens pa-"trocinio." At poſt hæc populi etiam principes adhortatus eſt, ut in ſtructura filium *pro virili* adjutarent, & ab omni malo immunes Dei cultui curando *unice* vacarent. fore enim ut pro his viciſſim accipiant pacem pulchramque rerum adminiſtrationem, quibus homines pios juſtoſque remunerare ſolet Deus. Cum autem templum eſſet exſtructum, juſſit arcam in eo reponi & vaſa ſacra, quæ multo ante templum habuiſſe debuerant, niſi patres noſtri mandata Dei neglexiſſent, qui præceperat ut quamprimum nacti fuiſſent hanc terram ipſi templum ædificarent. Atque iſta quidem Davides ad principes filiumque ſuum loquutus eſt.

Verba etiam ea de re facit ad populum. 1 Paralip. c. 22.

Abeſace Davidis fotrix. 3 Regum, c. 1.

3. Jam vero ætate ingraveſcente, ejuſque corpore præ ſenio frigeſcente, alſioſus factus eſt, ut ne quidem multarum veſtium injectu caleſce-

τοῖς τε τοὺς φίλους ἔλεγε, ταῦτα προσκοιμᾶσθαι νῦν, ἵνα τῷ μέλλοντι παιδὶ βασιλεύειν μετ' αὐτὸν ἑτοίμιον τὸν ὕλιον τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καταλείπῃ, ᾗ μὴ τότε συμπερίζῃ νέος ὢν, ᾗ τ' τοιούτων ἄπειρος διὰ τ' ἡλικίαν, ἀλλὰ προσκεκμένην ἔχων ὑπερλῇ τὸ ἔργον.

β'. Καλέσας δὲ ⓢ παῖδα Σολομῶνα, [a] κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτὸν ἐκέλευσε πρόθυμον τὸν βασιλείαν· λέγων, "ὡς αὐτὸν βυλόμενον κωλύσειεν ὁ Θεὸς αἵματι καὶ πολέμοις πεφυρμένον, προείπε δ' ὅτι Σολομὼν [b] οἰκοδομήσει ⓢ "ναὸν αὐτῷ, πᾶς νεώτατος, καὶ τοῦτο κληθησόμενος τύνομα, ᾧ προνοήσειν μὲν αὐτὸς ὡς πατὴρ "ἐπηγγέλλετο, τὸν δ' Ἑβραίων χώραν εὐδαίμονα κατασήσειν ἐπ' αὐτῷ, τοῖς τε ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ δὴ "τῷ μεγίστῳ πάντων, εἰρήνῃ καὶ πολέμων ἀπαλλαγῇ "καὶ φάσεων ἐμφυλίων. σὺ τοίνυν, ἐπεὶ [c] καὶ πρὸ "τῆς γενέσεως ἀποδείχθης βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, "πειρῶ τά τε ἄλλα γίνεσθαι τῆς τούτου προνοίας "ἄξιος, εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος· "καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ᾗ τοὺς νόμους, οὓς ἔθετο Μωϋ-"σέως ἡμῖν ἔδωκε, φύλαττε, καὶ τοῖς ἄλλοις μὴ προσ-"βαίνειν ὑπότρεπε. τὸν δὲ ναὸν, ὃν ὑπὸ σοῦ βασιλεύον-"τος ἤθελετο αὐτῷ γενέσθαι, ταχύδρομον ἀποδοῦναι τῷ "Θεῷ, μὴ καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, μη-"δὲ [d] ἀποδειλιάσας πρὸς αὐτό. πάντα γάρ σοι, πρὸ "τῆς ἐμαυτοῦ τελευτῆς, ἕτοιμα ποιήσω. γίνωσκε δὴ, "χρυσοῦ μὲν [e] ἤδη τάλαντα συνηλεγμένα μύρια, [f] δὲ-"κα δὲ ἀργυρίου μυριάδας τριάκοντα. χαλκὸν δὲ καὶ "σίδηρον ἀριθμοῦ πλείονα συντέθειται· ξύλων δὲ καὶ "λίθων ὕλιον ἄφθονον. ἔχεις δὲ καὶ λατόμων πολλὰς "μυριάδας καὶ τεκτόνων· ἂν δέ τι [g] τούτοις σοὶ προσ-"δέῃ, σὺ προσθήσεις. [h] γινομένου τοίνυν τούτου, ἄρεσος "ἔσῃ τῷ Θεῷ αὐτὸν ἔχων προστάτην." προσπαρεκελεύσατο δὲ καὶ τοὺς ἀρχοντας τοῦ λαοῦ, τὴν οἰκοδομίας [i] συλλαβέσθαι τῷ παιδὶ, ᾗ πάντων ἀδεεῖς ὄντας τ' κακῶν περὶ τ' τοῦ Θεοῦ θρησκείαν [k] ἀγολῆν. [l] χαρπώσεσθαι γὰρ αὐτοὺς ἀντὶ τούτων εἰρήνην ᾗ εὐνομίαν, οἷς ἀμείβεται τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ὁ Θεὸς ἀνθρώπους. οἰκοδομηθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, [m] τὸ κιβωτὸν εἰς αὐτὸν ἀποθέσθαι προσέταξε, ᾗ τὰ ἅγια σκεύη, περὶ πολλοῦ ναοῦ ὀφείλοντα ἔχειν, εἰ τ' ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ μὴ παρήκουσαν ἡμῶν οἱ πατέρες, ἐντελαμένου μὴ ὃ τ' γῆν ταύτην κατασχεῖν οἰκοδομῆσαι ναὸν αὐτῷ. ταῦτα μὲν περὶ τοὺς ἡγεμόνας ὁ Δαυίδης καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ διελέχθη.

γ'. Πρεσβύτερος δὲ ὢν ἤδη, καὶ τῷ σώματος αὐτῷ ψυχομένου διὰ τ' χρόνον, [n] δυσριγὴς ὑπῆρχεν, ὡς μηδ' ὑπὸ τ' ὑπηβολῆς ἐκ πολλῶν ἱματίων γενομένης ἀναθερμαί-

νεσθαι.

a Ita cum *Big.* & *Samb.* κατασκευάσαι τ' ναὸν αὐτὸν τῷ Θεῷ οἰκοδομῆσαι *Baſ.* & *G.* κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτῷ οἰκοδομῆσαι Ἀδελφάμῳ *Vat.* b Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* οἰκοδομήσει. c Καὶ inſerui ex *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* d Ἀποδειλιάσης *Big.* & *Samb.* e Vocem ἤδη accepi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* f Hic *Joſephus* diſſentit à *S. Literis*: in quibus, *auri centum millia talentorum, argenti decies centena millia.* Hac de re videſis *Villalpandum*, tom. III. p. 412. *Brerewoodum* de *Ponderibus*, c. 6. & *Uſſerium* in *Epiſt.* ad *L. Cappellum*, p. 214. g Τούτων ſolus *Vat.* h Ita *Baſ.* Γινομ. τ. τ. ἄρεσος ἔσῃ τ' Θεὸν ἔχων σε. *Samb.* Γιν. τ. τ. ἄρεσος ἔσῃ τ' Θεὸν αὐτὸν ἔχων *Big.* Γίνε τοίνυν ἄρεσος τ' Θεὸν ἔχων προστάτην *Vat.* unde (præſertim cum *Epiphanius* habeat, *eſto igitur optimus gubernator Deum habendo patronum*) legendum cenſeo, Γίνε τοίνυν ἄρεσος, τ' Θεὸν ἔχων προστάτην. i Συλλαμβάνεσθαι *Big.* k Εὐσεβεῖν *Big.* & *Samb.* l Καρπώσασθαι ſolus *Vat.* m Ita *Big.* τὸ κιβωτὸν αὐτὸν ἀποθέσθαι *Samb.* τὸ κιβωτὸν αὐτῷ ἀπ. *Vat.* τὸν κιβωτὸν ἀποθέσθαι *Baſ.* & *G.* Sic *Epiphanius* vertit, *arcam eum præcepit illic & ſacra vaſa recondere.* n Δύσριγος in *MSS.*

a Εὐρίζη

νεᾶς. συνελθόντων δὲ τ̃ ἰατρῶν, ϗ συμβουλευσάντων, ὅπως ἐξ ἁπάσης τ̃ χώρας εὐειδὴς ὀπτιλεχθεῖσα παρθένος συγκαθεύδῃ τῷ βασιλεῖ· τοῦτο γὰρ αὐτῷ πρὸς τὸ ῥῖγος ἔσεσθαι βοήθημα, θαλπούσης αὐτὸν τ̃ κόρης· [a] εὑρίσκεται οὖν πόλει γυνὴ μία πασῶν τὸ εἶδος ἀρίστη γυναικῶν, [b] Ἀβισάκη τοὔνομα, ἡ συγκομισθεῖσα [c] μόνον τῷ βασιλεῖ συνεθέρμηνεν αὐτόν. ὑπὸ γὰρ γήρως ἤδη πρὸς τὰ ἀφροδίσια ϗ γυναικὸς ὁμιλίαν ἀσθενὴς. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τ̃ παρθένου μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

δ'. Ὁ δὲ τέταρτος υἱὸς [d] Δαυίδου, νεανίας εὐειδὴς ϗ μέγας, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ [e] Αἰγιθῆς γεγονὼς, Ἀδωνίας δὲ προσαγορευόμενος, ἐμφερὴς ὢν Ἀβεσαλώμῳ [f] τ̃ διανοίαν, αὐτὸς [g] ὡς βασιλεύσων ὑπῆρτο, ϗ πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν, ὡς τ̃ ἀρχὴν αὐτὸν δεῖ προλαβεῖν. κατεσκεύασε δὲ ἅρματα πολλὰ ϗ ἵππους, ϗ πεντήκοντα ἄνδρας τοὺς προτρόμους. ταῦτ' ὁρῶν ὁ πατὴρ, οὐκ ἐπέπληττεν, οὐδ' ἐπεῖχεν αὐτὸν τ̃ προαιρέσεως· οὐδὲ μέχρι τοῦ [h] πύθεσθαι, διὰ τί ταῦτα πράττειν, [i] προῆλθε. συνεργοὺς δ' εἶχεν Ἀδωνίας, τ̃ στρατηγὸν Ἰώαβον ϗ τ̃ ἀρχιερέα Ἀβιάθαρον. μόνοι δ' ἀντέπραττον, ὁ ἀρχιερεὺς Σάδωκος, ϗ ὁ προφήτης [k] Ναθάνας, ϗ Βαναίας ὁ ὀπὶ τ̃ σωματοφυλάκων, ϗ [l] Σεμεὶς ὁ Δαυίδου φίλος, ϗ πάντες οἱ ἀνδρειότατοι. οὗ δὲ Ἀδωνία παρεσκευασμένου δεῖπνον ἔξω τ̃ πόλεως, παρὰ τ̃ πηγὴν [m] τ̃ ὂν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ, ϗ πάντας καλέσαντος τοὺς ἀδελφοὺς χωρὶς Σολομῶνος, παραλαβόντος δὲ ϗ τ̃ στρατηγὸν Ἰώαβον ϗ Ἀβιάθαρον ϗ τοὺς ἄρχοντας τ̃ Ἰούδα [n] φυλῆς, τοὺς δὲ περὶ τ̃ ἀρχιερέα [o] Σάδωκον ϗ Νάθαναν τ̃ προφήτην, ϗ τ̃ ὀπὶ τ̃ σωματοφυλάκων Βαναίαν, ϗ πάντας τοὺς ἐκ τ̃ ἐναντίας αἱρέσεως, οὐκ ἐκάλεσεν ὀπὶ τ̃ ἑστίασιν· τοῦτο περὶ τ̃ Σολομῶνος κατεμήνυσε μητέρα [p] Βεεθσαβὴν Ναθάνας ὁ προφήτης, ὡς Ἀδωνίας βασιλεύει ὄντι, ϗ τοῦτ' ἀγνοεῖ Δαυίδης, συνεβούλευέ τε σώζειν αὐτῷ ϗ τ̃ παῖδα [q] Σολομῶνα, ϗ πρὸς Δαυίδην προσελθοῦσ μόνην λέγειν, "ὡς αὐτὸς μὲ ὀμόσειε μετ' αὐτὸν "Σολομῶνα βασιλεύσειν, μεταξὺ δ' Ἀδωνίας τ̃ ἀρχὴν ἤδη "παραλήψοιτο." ταῦτα δὲ τῷ βασιλεῖ διαλεγομένης, ὁ προφήτης ἐπεισελεύσεσθαι ϗ αὐτὸς ἔφησε ϗ τοῖς λόγοις αὐτῆς ὀπιμαρτυρήσειν. ἡ δὲ Βεεθσαβὴ, πεισθεῖσα τῷ Ναθάνᾳ παρεῖναι πρὸς τ̃ βασιλέα· ϗ προσκυνήσασα, ϗ λόγον αἰτησαμένη, πάντ' αὐτῷ [r] καθὼς ὁ προφήτης ὑπέθετο διεξέρχεται, τό,τε δεῖπνον [s] τ̃ Ἀδωνίου, ϗ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κεκλημένους, Ἀβιάθαρον τ̃ ἀρχιερέα ϗ Ἰώαβον τ̃ ἄρχοντα, ϗ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ χωρὶς Σολομῶνος ϗ τ̃ ἀναγκαίων αὐτοῦ φίλων, μηνύσασα. ἔλεγέ τε [t] πάντα τ̃ λαὸν ἀφορᾶν τινα χειροτονήσειε βασιλέα· παρεκάλει τε χρῆναι ἔχειν, [u] ὅπως μὴ τοῦτο ἀπαλλαγὼ αὐτοῦ βασιλεύσας αὐτῷ τε ϗ Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς [x] ἀναιρήσει.

ret. Cum autem medici convenissent, suasissentque, ut virgo forma præcellenti per totam regionem conquisita una cum rege dormiret, (id enim contra frigus auxilium fore, fovente eum puella) inventa est in urbe una femina omnium feminarum *ejus ætatis* pulcherrima, Abesface nomine, quæ solummodo cum rege somno se dando eum calefaciebat. nam præ senectute rebus venereis uti & cum feminis consuescere non valebat. Sed de hac virgine mox infra dicemus.

4. Adonias autem quartus Davidis filius, juvenis singulari pulchritudine & proceritate, ex uxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, ingenio Abesalomo similis, ipse regni spe elatus erat, & amicis dicebat; oportere ipsum imperium suscipere. atque currus multos & equos & præcursores viros quinquaginta sibi comparavit. Quæ cum pater videret, neque ipsum *verbis* castigabat, neque reprimebat quo minus ejusmodi quid animo versaret: ac ne eo *quidem* processit ut scisciteretur, quem in finem ista ageret. Adjutores autem Adonias habebat, Joabum imperatorem & Abiatharum pontificem: solique *conatibus ejus* resistebant, Sadocus pontifex, & Nathanas vates, & Banajas satellitum præfectus, & Semeis Davidis amicus, virorumque fortissimorum cohors. Cum autem Adonias convivium apparasset extra urbem ad fontem qui est in horto regio, eoque fratres suos omnes præter Solomonem vocasset, quin & secum assumpsisset Joabum imperatorem & Abiatharum & principes tribus Judæ; at Sadocum pontificem & Nathanam vatem & Benajam satellitum *regiorum* præfectum, & quotquot ab altera parte steterunt, non invitasset ad convivium: hujus rei indicium ad Solomonis matrem Beethsaben detulit Nathanas vates, Adoniam scilicet pro rege se gerere, idque insscio Davide; deditque ei consilium ut suæ filiique Solomonis saluti prospiceret, & sola ad Davidem ingressa ei diceret, "quod ipse quidem juraverit sibi "in regno successurum esse Solomonem, in- "terim vero Adonias imperium jam suscepe- "rit." dum autem hæc ad regem loqueretur, se superventurum esse præterea dicebat vates, verbisque ipsius fidem facturum. Bethsabe paruit Nathanæ & regem adit: & cum eum adorasset veniamque dicendi petiisset, omnia sicuti vates monuerat ordine recensset; facto indicio, ut convivium apparaverat Adonias, & Joabum exercitus ducem vocaverat, & Abiatharum pontificem, & filios ejus absque Solomone ejusque necessariis amicis. addebat etiam *totum* populum *suspensum* exspectare quemnam regem declararet; orabatque ipsum & obsecrabat, ut secum reputaret, quod, ille, si post ipsius discessum regnarit, & ipsam & Solomonem filium suum perimet.

Adonias regnum affectat. 3 *Regum, c.* 1.

Bethsabe, Nathanæ eam summonente, à Davide regnum Solomoni petit. 3 *Reg. c.* 1.

5. Mu-

[a] Εὑρέθη *Vat.* [b] Ita in *Græcis* omnibus. Ἀβισάκη *Cedreno.* Ἀβισάγη juxta *Epiphanium.* [c] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἡ συγκ. τῷ βασιλεῖ συνθέρμαρεν αὐτὸν μόνον. [d] Τῦ Δαυίδου *Samb.* [e] Αιχίθης *Samb.* Αγχίθης *Vat.* Αιχίθης vel Αχίθης juxta *Epiphanium.* [f] Τῆτι Διανοίᾳ *Vat.* [g] Ως βασιλεὺς ὢν *Big.* & *Samb.* [h] *Al.* πυθέσθ. [i] Διεκωλῦε *Vat.* [k] Ita ut supra p. 298. v. 25, & 46. in *Editis*, *Aliisque* hic loci Νάθαν. [l] Σιμεεὶς *Big.* & *Samb.* Σιμεῖος *Vat.* & *Epiphan.* [m] Τῶν abest *Big.* & *Samb.* De hoc fonte vide *Theodoret.* ad 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μι'. *Drusii* Fragm. Gr. Interpp. p. 260. & *Villalp.* App. Part. 1. p. 191. [n] Οὗτοι γὰρ πάντες παρῆσαν post φυλῆς adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* verum ea non agnoscit *Epiphan.* [o] Σαδῶκον insertum dedi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* & τοὺς περὶ τ̃ ἀρχιερέα Σ. accipio cum *Epiphanio* pro Σάδωκον ϗ τ̃ ἀρχ. &c. quo modo plane exstat in *Cod Vat.* & mox τοὺς ϗ περὶ τ̃ &c. [p] Ita & p. 297. v. 24. Βεθσαβὲ in *Editis.* Βερσαβὲὴν *Big.* & *Samb.* Βερσαβὲὴν *Vat.* [q] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Σολομῶνα βασιλεύειν. μεταξὺ δ' Ἀδωνίας. [r] Ita cum *MSS.* καθὼ in *Editis.* [s] Τῷ Ἀδωνίᾳ *Big.* & *Samb.* [t] Παντα inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [u] Ως μετὰ *Big. Samb.* & *Vat.* [x] Ἀναιρήσειν *Vat.*

Nathanas etiam Davidem adit, eique consilium dat. 3 Reg. c. 1.

9. Muliere autem adhuc cum rege loquente, *regii* cubiculi præfecti ei nunciatum veniunt, Nathanam velle ipsum videre. Rege autem jubente ut illum exciperent, ingressus percontabatur an hodie regem declararit Adoniam, eique imperium tradiderit. ipsum enim splendido convivio adornato filios ejus omnes excepto Solomone invitasse & Joabum imperatorem, qui cum plausu multoque joco epulantes imperium illi æternum apprecantur: cum *interea* neque me, neque Sadocum pontificem, neque Banajam satellitum præfectum evocaverit. Æquum vero esse ut omnibus innotescat, num hæc gerantur ex tua sententia. Postquam hæc dixerat Nathanas, rex Beethsaben acciri jussit. excesserat enim cubiculo ad vatis adventum. Cumque mulier se stitisset, "juro, inquit, tibi per Deum maximum, fi-"lium tuum Solomonem certe regnaturum "esse, ut jam ante juravi, eumque in solio meo "sessurum, idque hac ipsa die." Ubi autem mulier regem adoraverat, eique longam vitam precata fuerat, Sadocum pontificem ad se accersit *rex* & Banajam satellitum præfectum.

Davides Solomonem fieri regem jubet. 3 Reg. c. 1.

ipsisque comparentibus jubet ut assumpto Nathana vate & militibus omnibus qui circa aulam *regiam* essent, impositoque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gihon, sacroque oleo circumfuso inunctum regem declararent. Hoc autem negotium Sadoco pontifici & Nathanæ vati dari voluit; illisque mandavit, ut eum per mediam urbem comitantes, cornibus inflatis, clamarent, "in *omne* æ-"vum solo regio sedeat Solomon rex:" ut pro comperto habeat populus universus regem eum à patre constitutum. Solomoni autem de regno in mandatis dedit, ut pie & juste præsit omni Hebræorum populo & Judæ tribui. Cumque Banajas vota nuncupasset, ut Deus Solomoni propitius adsit, protinus Solomonem mulæ imponunt, deductumque extra urbem ad fontem, oleoque inunctum, rursus in eam cum faustis acclamationibus reducebant, *Deum obtestantes* precanteque ut quam diutissime regnet: dein in domum regiam adductum solio *paterno* collocant. moxque totus populus ad convivia diemque festum celebrandum convertebatur, choris tibiisque sese *adeo* oblectantes; ut ex ingenti instrumentorum numero terra simul omnis & aër undique circumsonaret.

Solomon rex salutatur. 3 Reg. c. 1.

Hoc audito Adonias ad aram confugit. 3 Reg. c. 1.

6. Ut vero clamorem acceperunt Adonias ejusque convivæ, animis consternati erant: & Joabus imperator dicebat, sibi nec placere sonitum istum nec tubam. Dumque appositum esset convivium & nemo de eo degustaret, sed omnes cogitatione defixi tenerentur, accurrit ad eos Jonathas pontificis Abiathari filius. Cum vero Adonias juvenem conspexisset libens, bonumque nuncium vocasset, *ordine* illis

θ'. Διαλεγομένης δ' ἔτι τ γυναικός, ἠγγείλαν οἱ τ δωματίων [a] προεστῶτες, ὅτι βούλ) Ναθάνας ἰδ ἐαυτόν. τ δὲ βασιλέως [b] ἐκδέξαθ κελεύοντος, εἰσελθών, εἰ τήμερον ἀποδείξει τ Αδωνίαν βασιλέα ἡ παραδοίη τ ἀρχήν, ἐπυνθάνετο. λαμπρὸν γὰρ αὐτὸν ποιήσαντα δεῖπνον καλέσαι τοὺς υἱοὺς αὐτ πάντας χωρὶς Σολομῶνος, ἡ τὸν στρατηγὸν [c] τ Ἰόαβον, οἱ, μετ κρότου ἡ παιδιᾶς διαχεόμενοι πολλῆς, [d] αἰώνιον αὐτῷ σωτεύχοι) τ ἡγεμονίαν· ἐκάλεσέ τε ὅτε ἐμὲ, ὅτε τ ἀρχιερέα Σάδωκον, ὅτε Βαναΐαν τὸν ὑπὲρ τ σωματοφυλάκων. δίκαιον δ' εἰ) ταῦτα γνώσκῃ ἅπαντας, εἰ κατὰ τὴν σὴν γνώμην ἐγένετο. ταῦτα τ Ναθάνα φήσαντος, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε καλέσαι τὴν Βεθσαβεὲν πρὸς αὐτόν. ἀνεχωρήκει γὰρ οὐκ εἰς δωματίου, προφήτου παραγενομένου. ἡ δὲ γυναικὸς ἐλθούσης, "ὄμνυμί "σοι, φησὶ, τὸν μέγιστον Θεὸν, ἢ μὴν τὸν υἱόν σου Σολομῶνα "[f] βασιλεύσειν, ὡς ἡ πρότερον ὤμοσας, ἡ τοῦτον ὑπὲρ τοῦ-"μοῦ [g] καθεδεῖσθαι θρόνου, ἡ τοῦτ' ἔσεσθαι σήμερον." προσκυνησάσης δ' αὐτὸν τ γυναικὸς, ἡ μακρὸν εὐξαμένης αὐτῷ βίον, Σάδωκον μεταπέμπ) τὸν ἀρχιερέα, ἡ Βαναΐαν τ ὑπὲρ τ σωματοφυλάκων. ἡ [h] παραγνωμένων κελεύει παραλαβεῖν Ναθάναν τε τὸν προφήτην, καὶ τοὺς περὶ τ αὐλὴν ὁπλίτας ἅπαντας, ἡ ἀναβιβάσαντας τ υἱὸν αὐτ Σολομῶνα ὑπὲρ τ [i] βασιλικὴν ἡμίονον, ἔξω τ πόλεως ἀγαγεῖν ὑπὲρ τ πηγὴν τ λεγομένην [k] Γιών· ἡ περιχρίσαντας ὃ ἅγιον ἔλαιον ἀποδείξαι βασιλέα. τοῦτο δὲ ποιῆσαι παρήγγειλε Σάδωκον τὸν ἀρχιερέα ἡ Ναθάναν τὸν προφήτην, ἀκολουθοῦντάς τε προστάξε διὰ μέσης τ πόλεως, τοῖς κέρασιν ὑποσαλπίζοντας, βοᾶν, "εἰς αἰῶνα [l] τ Σολομῶνα τ βα-"σιλέα καθῆσθαι ὑπὲρ τ βασιλικοῦ θρόνου." ἵνα γνῶ πᾶς [m] ὁ λαὸς ἀποδεδειγμένον αὐτὸν [n] ὑπὸ τ πατρὸς βασιλέα. Σολομῶνι δ' [o] ἐντέταλκε περὶ τ ἀρχῆς, ἵνα εὐσεβῶς ἡ δικαίως παρῇ [p] τ τ Ἑβραίων ἔθνους παντὸς ἡ τ Ἰούδα φυλῆς. Βαναΐα δὲ εὐξαμένου τ Θεὸν Σολομῶνι εὐμενῆ γενέσθαι, μηδὲ μικρὸν διαλιπόντες, ἀναβιβάζουσιν ὑπὲρ τ ἡμίονον Σολομῶνα· ἡ [q] προάγοντες ἔξω τ πόλεως ὑπὲρ τ πηγὴν, ἡ τῷ ἐλαίῳ χρίσαντες, [r] εἰσῆγον εἰς τ πόλιν ἐπευφημοῦντες, ἡ τ βασιλείαν [s] αὐτῷ γενέσθαι πολυχρόνιον εὐχόμενοι. καὶ παραγενόμενοι εἰς τὸν [t] οἶκον βασιλικὸν, καθίζουσιν αὐτὸν [u] ὑπὲρ τ θρόνου. ἡ πᾶς ὁ λαὸς ἐπ' εὐωχίαν εὐθὺς ἐτράπη ἡ ἑορτὴν, χορεύων ἡ αὐλοῖς τερπόμενος· ὡς ὑπὸ τ πλήθους τ ὀργάνων ἅπασαν σείεσθαι τ γῆν ἡ [x] ἀέρα.

ι'. Ὡς δ' ἤκουσε τ βοὴν Αδωνίας τε καὶ οἱ παρόντες ὅτι δεῖπνον, ἐταράχθη· ὅ τε στρατηγὸς Ἰόαβος ἔλεγεν, οὐκ ἀρέσκεσθαι τοῖς ἤχοις οὐδὲ τῇ σάλπιγγι. συγχυμένου δὲ τ δείπνου, καὶ μηδενὸς γευομένου, πάντων δ' [y] ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων, εἰσπέτ πρὸς αὐτοὺς ὁ τ ἀρχιερέως Αβιαθάρου παῖς Ιωνάθης. τ δ' Αδωνία θεασαμένου νεανίαν ἡδέως, ἡ προσειπόντος ἀγαθὸν ἄγγελον, ἐθάρρει πάντ'

a Ita lego cum *Big.* & *Samb.* πυριεῶντες in *Editis*, *Aliisque*. b Μὴ ἐκδέξαθ *Big. Samb.* & *Vat.* c Τὸν abest *Vat.* d Αἰωνίαν *Vat.* e Ita *Big.* & *Samb.* συνοδεύοντας in *Editis*. f Βασιλεύειν *Big.* & *Samb.* g Καθεδεῖσθ in *Iisdem*. h Παρανομένους *Samb.* & *Vat.* i Βασιλικῷ αὐτῷ ἡμίονον *Vat.* k Ita cum LXXII. quòd Γιὼν habeant *Big.* & *Samb.* Verum Γιὸν in *Editis*. Σιὼν *Vat.* Videsis *Villalpand.* in App. P. 1. l. 3. c. 15. p. 190, & 191. & *Annott* ad p. 325. v. 24. l Τὸν deest *Vat. Big.* & *Samb.* m Articulum ὁ reposui ex *MSS.* n Ὑπὸ *Samb.* & *Vat.* o Ita juxta *Epiphanium*, favente nonnihil *Vat.* qui ἐντέταλθ habet. ἐντετάλθαι *Big.* & *Samb.* ἐντέταλται in *Editis*, forsan pro ἐντέτακται. p Τοῦ Ἐρ. *Samb.* τοῦτο Ἐρ. *Vat.* q Προαγάγοντες *Big.* & *Vat.* προσαγάγοντες *Samb.* r Εἰσήγαγον *Vat.* s Αὐτῷ *Vat.* t Οἶκον τ βασιλικὸν *Big Samb.* & *Vat.* u Ἐπὶ θρόνου *Vat.* x Καὶ τ ἀέρα *Big. Samb.* & *Vat.* y Ἐννοίᾳ *Samb.*

a Ita

πάντ' αὐτοῖς τὰ περὶ τὸν Σολομῶνα, καὶ τὴν Δαυίδου [a] τῆς βασιλέως γνώμην, ἀναπηδήσαντες δ' ἐκ τοῦ συμποσίου, οἵ τε Αδωνίας καὶ οἱ κεκλημένοι πάντες ἔφυγον πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστοι. [b] φοβηθεὶς δ' Αδωνίας μὴ βασιλέα περὶ τοῦ γεγονότος [c] ἱκέτης γένηται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ θυσιαστηρίου κεράτων, ἃ δὴ προεῖχεν, ἐλλαβόμενος. δηλοῦται τοῦτο Σολομῶνι πεποιηκώς, καὶ πίστεις ἀξιῶν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ὥστε μὴ μνησικακήσειν, μηδ' ἐργάσασθαι δεινὸν [d] αὐτὸν μηδέν. ὁ δὲ, ἡμέρως πάνυ καὶ σωφρόνως τῆς μὲν τότε ἁμαρτίας αὐτὸν ἀφῆκεν ἀθ�ῶον, εἰπὼν δ' εἰ ληφθείη τι πάλιν καινοποιῶν, ἑαυτῷ αἴτιον τῆς τιμωρίας ἔσεσθαι. [e] καὶ πέμψας αὐτὸν ἀνίστησιν ἀπὸ τῆς [f] ἱκεσίας. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ προσκυνήσαντα, εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἀπελθεῖν ἐκέλευσε, μηδὲν ὑφορώμενον, καὶ τῷ λοιπῷ παρέχειν αὐτὸν ἀγαθὸν εἰς αὐτὸ τοῦτο συμφέσειν ἡξίου.

rem totam de Solomone regisque Davidis voluntate exposuit. Tum omnes, & Adonias & qui ab eo invitati fuerant, cum propere è convivio surrexissent, domum quisque suam diffugiebant. Adonias autem, veritus regem ob ea quæ in eum admiserat, Deo fit supplex, cornibus etiam altaris, quæ scilicet prominebant, ab eo prehensis. Nunciatur Solomoni quod hoc fecerit *Adonias*, quodque fidem jurejurando sibi dari obsecret, "ipsum nec injuriæ "memorem fore, nec mali aliquid sibi illatu-"rum." At ille clementer admodum prudenterque ob istud quidem peccatum ei veniam dedit & impunitatem, monito tamen, "si post-"hac in novis rebus moliendis fuerit depre-"hensus, sibimet debere pœnam acceptam fer-"re." Deinde misit qui illum à supplicatione excitarent. Cumque ad eum veniisset & adorasset, domum suam jussit discedere, nihil *mali* suspicantem; ac in posterum semet virum bonum præstare, ut hoc sibi in emolumentum cedere volebat.

ζ'. Βουλόμενος δὲ Δαυίδης παντὸς τοῦ λαοῦ ἀποδεῖξαι τὸν υἱὸν βασιλέα, συγκαλεῖ τοὺς ἄρχοντας εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς Λευίτας. ἐξαριθμήσας δὲ τούτους πρῶτον, εὑρίσκει τὸ ἀπὸ τριάκοντα [g] ἐτῶν ἕως πεντήκοντα τρισμυρίους ὀκτακισχιλίους, ἐξ ὧν ἀπέδειξεν ὑπομελητὰς [h] μὲν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, [i] δισμυρίους τετρακισχιλίους· κριτὰς δὲ τοῦ λαοῦ καὶ γραμματεῖς τούτων ἑξακισχιλίους, πυλωροὺς δὲ τετρακισχιλίους τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, καὶ τοσούτους ὑμνωδοὺς τοῦ Θεοῦ, ᾄδοντας τοῖς ὀργάνοις οἷς Δαυίδης [k] κατεσκεύασε, καθὼς προειρήκαμεν. διεμέρισε δ' αὐτοὺς κατὰ πατριὰς, καὶ χωρίσας ἐκ τῆς φυλῆς τοὺς ἱερεῖς [l] εὗρε τούτων εἴκοσι τέσσαρας πατριάς· καὶ ἐκ μὲν τοῦ Ελεαζάρου οἰκίας ἑκκαίδεκα, ἐκ δὲ τοῦ Ιθαμάρου ὀκτώ. [m] διέταξέ τε μίαν πατριὰν διακονεῖν τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἡμέρας [n] ὀκτὼ, ἀπὸ σαββάτου ὑπὲρ σάββατον. καὶ [o] ὕπως αἱ πατριαὶ πᾶσαι διεκληρώσαντο, Δαυίδου παρόντος, καὶ Σαδώκου καὶ [p] Αβιαθάρου τῶν ἀρχιερέων, καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων. καὶ ἡ μὲν [q] πρώτη μοῖρα ἀναβᾶσα πατριὰ ἐγράφη πρώτη· [q] ἡ δὲ δευτέρα ἀκολούθως ἄχρι τῶν εἴκοσι πεντάρων. [r] καὶ διέμεινεν οὕτως ὁ μερισμὸς ἄχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἐποίησε δὲ καὶ τῶν Λευίτων φυλῆς εἴκοσι μέρη καὶ τέσσαρα, καὶ κληρωσαμένων κατὰ τὸν αὐτὸν ἀνέβησαν τρόπον ταῖς τῶν ἱερέων [s] ἐφημερίσιν ὑπὲρ ἡμέρας ὀκτώ. τοὺς δ' ἀπογόνους τοῦ Μωϋσέως ἐτίμησεν. ἐποίησε δὲ αὐτοὺς φύλακας τῶν θησαυρῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀναθημάτων ἃ σιωθεὶς τοὺς βασιλεῖς [u] ἀνέθηκαν, διέταξε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκ τῆς Λευίτιδος φυλῆς καὶ τοῖς ἱερεῦσι ὑμνεῖν [x] νύκτα καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, καθὼς αὐτοῖς ἐπέσταλε Μωϋσῆς.

7. Cum autem Davidi in animo esset filium totius populi regem declarare, convocat principes *universos* Hierosolyma una cum sacerdotibus ac Levitis. atque * hisce primum numeratis, invenit virorum triginta octo millia à trigesimo ad quinquagesimum annum: ex quibus curatores quidem templi ædificandi constituit viginti tria millia, judices vero populi & scribas eorum sex millia, janitores autem domus Dei quatuor millia, totidemque qui Deum laudarent, canentes ad instrumenta *musica* à Davide facta, quemadmodum ante diximus. Illos autem in familias distribuit: & seperatis à *reliqua* tribu sacerdotibus, horum viginti quatuor familias invenit: & quidem ex Eleazari domo sexdecim, ex Ithamari vero octo. instituitque ut una familia ministraret Deo per dies octo, à Sabbato usque ad Sabbatum. atque sic familiæ omnes sortem *suam* acceperunt in præsentia Davidis, & Sadoci & Abiathari pontificum, & omnium principum. Et familia quidem cujus sors prima exiit, scripta est prima: secunda vero deinceps usque ad vigesimam quartam. Atque hæc divisio mansit in hodiernum diem. Fecit autem & de tribu Levitarum classes viginti quatuor: factaque sortitione, illis obtigerunt vices similiter ac sacerdotibus per dies octo. At honore *præcipuo* dignatus est Moysis posteros. constituit enim eos custodes thesaurorum Dei, & donariorum, quæ à regibus fuerint dedicata; sancivitque ut Levitæ omnes & sacerdotes continuato diem noctemque ministerio servirent Deo, prout Moyses ipsis præceperat.

Davides sacerdotes & Levitas in classes dividit, eisque munera assignat. 1 Paralip. c. 23, 24, &c.

P. 319.

8. Cæ-

a Ita *Bas. & Samb.* τῦ deest *cæteris.* b Φοβηθεὶς δ' ὁ Αδώνιος *Vat.* c Ita *Big. Samb. & Vat.* ἱκέτης γίνεται τοῦ θυσιαστηρίου, ὁ δὴ προεῖχε καὶ ἐκκαίδεκα in *Editis.* atque *Epiphanius* sensu adhuc magis mutilato, vertit, *supplex factus est ei. Et dum cornu altaris teneret, hoc fecisse nunciatum est Solomoni.* Ικέτης τὴ γυναικὸς apud *Thucydidem*, ubi agit de Themistocle ad Admetum confugiente, deinde in Sacrarium se recipiente. d Αὐτῷ *Big. & Samb.* e Καὶ deest *Big. Samb. & Vat.* agnoscit tamen *Epiphan.* f Ita cum *MSS.* ut aliquoties supra. ἱκετείας in *Editis.* g Verba illa ἐτῶν ἕως πεντήκοντα inserui ex *MSS. & Vet. Interpr.* h Illud μὲν ex *Big. Samb. & Vat.* i Ita *Bas. Samb. & Epiphan.* δισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους *Vat.* δισμ. τετρακισχιλίους *Gen. & Big.* cum *S. Literis.* k Sic *Samb. & Vat.* κατασκευάσατο in *reliquis.* l Alibi ὑμῖν edidi. Sed jam ὑμῖν retineo, meliora edoctus ab *H. Stephano* in *Animadvers. ad Dialectum Att.* p. 147. m Ita *Big. Samb. & Epiphan.* διέταξε δὲ in *cæteris.* n Vide *Scaligerum* in *Canonibus Isagog.* p. 297. o Eo modo *Bas. Samb. & Vat.* ὕπως ἂν αἱ π. in *reliquis.* p Παρόντων, quod post Ἀβιαθάρου exstabat in *Editis*, auctoritate *MSS. & Epiphanii* ejectum esse volui. q Aliquid amplius in *suo Codice* habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *secunda pariter & tertia & consequenter usque ad* XXIV. r Ita cum *Vat.* διέμεινε in *cæteris.* s Ἐπὶ ἡμέρας, *Big. Samb. & Vat.* t Ἀναθήκην *Samb.* x Κατὰ νύκτα *Vat.*

* Sc. *Levitis* juxta *S. Literas*, 1 *Paralip.* c. 23. v. 3.

a Ita

Reliquum etiam populum distribuit. Paralip. c. 27.

8. Cæterum post hæc exercitum totum in duodecim cohortes distribuit, singulæ *cohorti* ducibus *suis* & centurionibus & tribunis assignatis. Cohors autem unaquæque vicena quaterna millia continebat, quos per triginta dies à prima ad ultimam Solomoni regi præsto esse jussit una cum tribunis *suis* & centurionibus. Quin & viros, quos bonos esse noverat justosque, unicuique cohorti præesse voluit: ærarii etiam quæstores, vicorumque curatores & agrorum alios constituit, nonnullosque rei pecuariæ præfecit; quos nominatim *omnes* recensere haud necessarium esse duxi.

9. Postquam autem horum singula modo *jam* dicto ordinaverat, advocatis in concionem Hebræorum magistratibus, & tribuum principibus & cohortum ducibus, ad hæc omnibus qui aut regis negotia ulla aut facultates procurabant, cum in tribunali solito celsiori constitisset, multitudinem sic alloquutus est:

Dæuides ad Solomonem & populum verba facit, de Templo exstruendo, & de pace & pietate colendis. 1 Par. c. 28.

"Fratres & populares, nolo vos ignorare, "quod, cum mihi in animo esset ædem Deo "construere, tum auri multum paravi tum ar"genti decem millia talentorum. At Deus "per Nathanam vatem mihi ne facerem inter"dixit, quod multa pro vobis bella gesserim "& hostium cæde dextram polluerim: voluit "autem ut filius, regni successor, ipsi templum "exstrueret. Nunc igitur quandoquidem sci"tis Judam, Jacobo licet proavo nostro essent "filii duodecim, regem declaratum fuisse, me"que, cum sex fratres essent, *reliquis* præla"tum, & à Deo imperium accepisse, nec eo"rum quenquam id ægre tulisse; ita ego quo"que oro obtestorque liberos meos, ut no"lint seditionem commovere, Solomone im"perium consequuto; sed cognito quod Deus "ipsum delegerit, eundem lubenti animo do"minum ferre velint. Haud enim grave, Deo "ita volente, vel extraneo rerum potienti ser"vire: æquum vero de fratre ad tantum ho"noris fastigium evecto sibimet gratulari, ut "qui ejusdem *fortunæ* socii & participes es"sent. Equidem precor ut rata habeantur "Dei promissa, atque hæc ipsa felicitas, quam "Solomone regnante se largiturum esse polli"citus est, per regionem omnem longe lateque "diffundatur, æternumque in ea duratura sit. "Ista autem firma manebunt, & felicem exi"tum habebunt, si te, ô fili, pium justumque "præstiteris, legumque patriarum custodem & "vindicem. sin minus, exspecta omnia tibi "male cessura esse dum contra ista facias."

Solomoni in manus tradit exemplar Templi, suosque exponit apparatus ad Templi ædificationem. 1 Par. c. 28.

10. Et quidem rex, cum in hæc verba loquutus esset, orationem finivit. Templi autem ædificandi exemplar ejusq; ordinationem omnium in conspectu Solomoni tradidit, *ut* & fubstructionum & ædicularum inferiorum & superiorum; dein quot numero essent quantaq; altitudine & latitudine, & quo pondere quæque vasa tam aurea quam argentea fieri deberent, præfinivit. Ipsum autem verbis hortatus est ut summum studium & alacritatem operi adhiberet: si-

ι'. Μετὰ ταῦτα διεμέρισε πᾶσαν ἡ στρατιὰν εἰς δώδεκα μοίρας, σὺν ἡγεμόσι καὶ ἑκατοντάρχαις καὶ ταξιάρχαις. εἶχε δ' ἑκάστη τῶν μοιρῶν δισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, ὧν ἐκέλευσε παρεστρατεύειν καὶ τελεῖσθαι ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρώτης ἕως τῆς ὑστάτης Σολομῶνι τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις. κατέστησε δὲ καὶ ἄρχοντας ἑκάστης μοίρας, οὓς ἀγαθοὺς ἦδει καὶ δικαίους, ὀπτερέτας τε τῶν θησαυρῶν, καὶ κωμῶν καὶ ἀγρῶν ἄλλους, καὶ κτηνῶν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνημονεῦσαι τῶν ὀνομάτων.

ι'. Ὡς δ' ἔκρινε τούτων κατὰ τὸν [b] προειρημένον διέταξε τρόπον, εἰς ἐκκλησίαν συγκαλέσας τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἑβραίων, καὶ τοὺς φυλάρχους, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν διαιρέσεων, καὶ τοὺς ὑπὸ πάσης τάξεως ἢ κτήσεως τοῦ βασιλέως τεταγμένους, ἐφ' ὑψηλοτάτου βήματος ὁ βασιλεὺς, ἔλεξε πρὸς ὅ πλῆθος· "Ἀδελφοὶ "καὶ ὁμοεθνεῖς, γινώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ὅτι ναὸν οἰκοδομῆ"σαι τῷ Θεῷ διανοηθεὶς, χρυσόν τε πολὺν παρεσκευα"σάμην, καὶ [d] ἀργυρίου ταλάντων μυριάδας δέκα. ὁ δὲ "Θεὸς ἐκώλυσέ με διὰ τὸν προφήτην Ναθάνα, διά τε "τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν πολέμους [e] καὶ τὸ φόνῳ τὴν ἐχθρῶν με"μάνθαι τὴν δεξίαν· τὸν δὲ υἱὸν ἐκέλευσε τὴν διαδεξό"μενον τὴν βασιλείαν κατασκευάσαι τὸν ναὸν αὐτῷ. νῦν οὖν "ἐπεὶ καὶ [f] τῷ προγόνῳ ἡμῶν Ἰακώβῳ δυοκαίδεκα παίδων "γενομένων, ἵνα τὸν Ἰούδαν ἀποδεχθέντα βασιλέα [g] καὶ "ἐμὲ τῶν ἀδελφῶν ἐξ ὄντων πρεσβεύοντα καὶ τὴν ἡγεμονίαν "λαβόντα [h] παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδένα τούτων δυσχεράναν"τα, ὅπως ἀξιῶ κἀγὼ τοὺς ἐμαυτοῦ παῖδας μὴ στασιά"ζειν πρὸς ἀλλήλους, Σολομῶνος τὴν βασιλείαν παρει"ληφότος· ἀλλ' ὑπισαμένους ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐξελέ"ξατο, φέρειν ἡδέως αὐτὸν δεσπότην. ὑ δεινὸν γὰρ "Θεοῦ θέλοντος ὑπ' ἀλλοτρίῳ κρατοῦντι δουλεύειν· "χαίρειν δ' ἐπ' ἀδελφῷ ζώντος τυχόντι τῆς τιμῆς "προσῆκεν, ὡς κοινωνοῦντας αὐτῆς. εὔχομαι δὴ τὰς "ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ παρελθεῖν εἰς τέλος, καὶ τὴν "εὐδαιμονίαν ταύτην ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν ἀσαρή"κην, καὶ ἅπαντα ταύτῃ ὑποδεεστέραν χρόνον, ὃν "αὐτὸς ἐπηγγείλατο παρέξειν ὑπὲρ Σολομῶνος βασι"λέως. ἔσῃ [i] δὲ ταῦτα βέβαια, καὶ καλὸν ἕξει πέ"ρας, ἂν εὐσεβὴς [k] καὶ δίκαιον σαυτὸν καὶ φύλακα τῶν "πατρίων παρέχῃς νόμων, ὦ τέκνον. εἰ δὲ μὴ, τοὐ"χείρω προσδόκα, ταῦτα ὑποβαίνων."

ι'. Ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς τούτοις παυσάμενος τοὺς λό"γους ἐπαύσατο. τὴν δὲ ἀπογραφὴν καὶ τὴν ἀφορισμὸν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ πάντων ὁρώντων ἔδοσαν Σολομῶνι, θεμελίων καὶ οἴκων καὶ ὑπερῴων, [l] ὅσου τε τὸ πλῆθος καὶ πηλίκοι τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος γένοιντο, ὅσα τε σκεύη [m] χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ τούτων τὸν σταθμὸν ὥρισεν. προσπαρώρμησε δὲ καὶ λόγοις [n] αὐτὸν πᾶσι χρήσασθαι προθυμίᾳ πρὸς τὸ ἔργον· καὶ τοὺς ἄρχοντας

a Ita *Big.* & *Samb.* ἤδη *Aliis.* b Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰρημένον in *Editis.* c Ἐφ' ὑψηλῆς *Hen.* & *Busb.* d Ita *Vat.* ἀργύρου *Samb.* ἀργυρίου in *Editis.* e Καὶ τὸ φ. *Samb.* f Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῷ προγόνων in *Editis.* g Εμέ τε *Big.* & *Samb.* h Παρὰ Θεοῦ *Vat.* i Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔσῃ δ' αὐτὰ in *Editis.* k Καὶ δίκαιον αὐτὸν φύλακα τῶν πατρίων παρέχῃς νόμων *Vat.* l Ὅσου γε *Vat. Hen.* & *Busb.* m In *Editis* χρυσᾶ ⁊ ἀργυρᾶ. n Αὐτὸν τε *Vat. Hen.* & *Busb.*

a Καὶ

ἄρχοντας [a] καὶ τὸν τῶν Λευιτῶν φυλὸν συναγωνίσασθαι, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν ἡλικίαν, καὶ ἀφ' ἑνὸς τὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνον ἐλέσθαι [b] καὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς βασιλείας προστάτην. εὐμαρῆ δ' αὐτοῖς καὶ ὑ σφόδρα ὀλίγον τὸν οἰκοδομίαν ἀπέφηνεν, [c] αὐτὸς πολλὰ μὲν τάλαντα χρυσίου, πλείω δ' ἀργυρίου, καὶ ξύλα, [d] καὶ τεκτόνων πλῆθος καὶ λατόμων ὕλην [e] παρασκευασάμενος, σμαράγδους τε καὶ πάσης ἰδίας λίθου πολυτελοῦς. καὶ νῦν δ' ἔτι τῆς [f] ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς ἀφορώσης, καὶ ἄλλα τετρακισχίλια τάλαντα χρυσοῦ καθαροῦ παρέξειν ἔλεγεν εἰς τὸ ἄδυτον, καὶ εἰς ὃ [g] ἅρμα ὑ Θεοῦ τοὺς [h] Χερουβεῖς, ὡς ἐφεζομένους δέησιν τὸν κιβωτὸν καλύπτοντας. σιωπήσαντος Δαυίδου, πολλὴ καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς Λευίτιδος φυλῆς προθυμία συμβαλλομένων καὶ ποιουμένων ἐπαγγελίας λαμπρὰς καὶ μεγαλοφρεπεῖς ἐγένετο. [i] χρυσίου μὲν γὰρ ὑπέσχησαν εἰσοίσειν τάλαντα πεντακισχίλια, καὶ [k] δαρεικοὺς μυρίους· ἀργυρίου δὲ μύρια τάλαντα, καὶ σιδήρου [l] μυριάδας ταλάντων πολλάς. καὶ εἴ τινι λίθος ἦν πολυτελὴς, ἐκόμισε καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς θησαυρούς· ὧν ἐπετρόπευσεν ὁ Μωϋσέως ἔκγονος [m] Ιαλος.

ια'. Ἐπὶ τούτοις ἥσθη τε ὁ λαὸς ἅπας, καὶ Δαυίδης, τὴν παρθενὸν καὶ τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀρχόντων καὶ ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁρῶν· καὶ τὸν Θεὸν εὐλογῆν ἤρξατο μεγάλῃ βοῇ, πατέρα τε καὶ [n] γενέτορα τῶν ὅλων ἐπικαλῶν, καὶ δημιουργὸν ἀνθρωπίνων καὶ θείων, οἷς [o] αὐτὸν ἐκόσμησεν προστάτην τε καὶ κηδεμόνα γένους τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν τούτων εὐδαιμονίας, ἧς τε αὐτῷ [p] βασιλείας ἔδωκεν. ὅτι τούτοις εὐξάμενος τῷ τε παντὶ λαῷ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τῷ παιδὶ Σολομῶνι διάνοιαν ὑγιῆ καὶ δικαίαν, καὶ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσιν ἐρρωμένην, ἐκέλευσε καὶ τὸ πλῆθος εὐλογῆσαι τὸν Θεόν. καὶ οἱ μὲ πεσόντες ὅτι τὴν γῆν προσεκύνησαν, ἠυχαρίστησαν δὲ καὶ Δαυίδῃ περὶ πάντων ὧν αὐτὸς τὴν βασιλείαν προλαβόντες ἀπέλαυσαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ, θυσίας τῷ Θεῷ παρέσχησαν· μόσχους χιλίους, καὶ κριοὺς τοσούτους, καὶ χιλίους ἀμνοὺς, ὡς ὁλοκαύτωσιν. ἔθυσαν δὲ καὶ τὰς εἰρηνικὰς θυσίας, πολλὰς μυριάδας ἱερείων καταφάξαντες. καὶ δι' ὅλης [q] τῆς ἡμέρας ἑώρτασεν ὁ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ λαῷ· καὶ Σολομῶνα δεύτερον ἔχρισε τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἀπέδειξαν αὐτὸν βασιλέα, καὶ Σάδωκον ἀρχιερέα τῆς πληθύος ἅπασης. εἰς τε τὸ βασίλειον ἀγαγόντες Σολομῶνα, καὶ καθίσαντες αὐτὸν [r] ἐπὶ θρόνου τοῦ πατρὸς, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐχρήσατο αὐτῷ.

mulque principes & tribum Leviticam, ut ei auxilio esse velint, tum quia nondum ad adultam ætatem pervenerit, tum quia Deus ipsum elegerit & ad templum exstruendum & ad populum imperio regendum. Quin & ostendit ædificium haud fore rem magnæ difficultatis aut immensi laboris: præsertim cum ipse multa quidem auri talenta præparaverit, plura vero argenti, ut & ligna, & fabros quamplurimos & lapicidas, smaragdosque & lapides omne genus pretiosos. Et nunc etiam ex sui imperii reditibus ducenta *talenta*, prætereaque tria millia talentorum auri puri se suppeditaturum esse dicebat ad sacrarium, & Dei currum Cherubos *exornandos*, quos arcæ insistere oportebit *alis expansis* eam obtegentes. Postquam autem Davides conticuerat, principes & sacerdotes & tribus Levitica magna cum alacritate *suis de facultatibus in commune* contulerunt, & multa liberaliter & magnifice polliciti sunt. nam in se receperunt *auri* quidem talentorum quinque millia daturos & decies mille stateras, argenti vero talentorum decem millia, ferrique talentorum multas myriadas. Ad hæc si cui lapillus erat pretiosus, attulit eum & in thesauros *reponendum* tradidit; quorum curam agebat Ialus Moysis *nepos.

Israëlitarum divites ad Templi constructionem conferunt. 1 Paralip. c. 29.

11. His lætus erat & populus universus, & *maxime* Davides, cum videret quo studio principes & sacerdotes & reliqui omnes certatim *ad opus promovendum* ferebantur: atque Deum elata voce laudare cœpit, patrem atque genitorem mundi universi appellans & effectorem rerum humanarum divinarumque, quibus semet præesse voluit simul & gentis Hebræorum curam suscipere, eorumque felicitatis pariter ac regni quod ipse ab eo acceperat. Deinde & fausta *omnia* precatus populo universo, & Solomoni filio mentem sanam & integram & omni virtute corroboratam, jussit ut populus quoque Deo laudes diceret. Atque illi quidem in terram procidentes *Deum* adorarunt; & præterea Davidi gratias egerunt pro *bonis* omnibus quæ ipso regnante perceperant. Postridie vero ejus diei hostias ad Deum adduxerunt, mille vitulos, totidemque arietes, & mille agnos, quos solidis sacrificiis immolarunt: insuper & victimas pacificas obtulerunt, multis myriadibus hostiarum mactatis. Atque tota *ea* die rex & populus universus epulati sunt; & Solomonem iterum oleo inunxerunt, ipsumque regem creaverunt; & Sadocum pro populo universo sacerdotem. Cumque Solomonem in regiam deduxissent, eumque solio paterno collocassent, ex ea die illi paruerunt.

Davides populusque Deo gratias agunt. 1 Paralip. c. 29.

Solomon rex creatur. Paral. c. 29.

[a] Καὶ τὸν Ἀδιτῶν *Vat.* [b] Ita *MSS. & Vet. Interpr.* ἢ aberat *Editis.* [c] Ita lego *Epiphanium* sequutus, qui vertit *cum ipse multa &c.* ἀπέφηνε αὐτῷ. πολλὰ μὲ τάλ. in *Editis.* ἀπέφηνεν αὐτός. πολλὰ μ τ. *Big. & Samb.* [d] Τεκτόνων τε *Big. & Samb.* [e] Παρασκεδασεμβύσας *Big.* παρισκεδασμένους *Samb.* παρισκεδασμένον *Vat.* [f] Ita ex vestigiis *Codd. MSS.* nam ἡ ἰδία ἀπαρχῆς ἀφορώσα habent *Big. Samb. & Vat.* quibuscum nonnihil facit *Epiphan.* qui ἀπαρχῆς plane agnoscit, dum vertit, *sed & tuas oblationis primitias faciens, tria millia talentorum &c.* Τῆς ἰδίας ἀρχῆς διανοία (aut quod mallem διανοίᾳ) in *Editis.* Καὶ νῦν δὲ προσθήκας τοῖς ἤδη συντελεσμένοις χρυσοῦ καθαροῦ τετρακισχίλια τάλαντα εἰς τὸ ἄδυτον &c. apud *Zonaram.* Confer 1 *Paralip.* c. 29. v. 3. [g] Sic 2 *Sam.* c. 22. v. 11. *Cherubo insidebat, superque ventorum alis volabat.* ut & *Ps.* 18, 11. *in Cherubo inequitans volabat, seque alis venti librabat.* [h] Sic cum *MSS.* Χερουβεὶς in *Editis.* [i] Χρυσοῦ in *omnibus MSS.* [k] Ita & *Zonaras.* χρυσοῦς μυρίους LXXII. Vide *Villalpand* in *App.* Tom. 3. p. 412. & *Budæum* de *Asse*, l. 4. p. 469. *Ed. Lugd.* [l] In *S. Literis* (1 *Paralip.* c. 29. v. 7.) centum millia. [m] Ἰαηλ LXXII. apud *Epiphanium* varie *Ialus, Iabus, Iabis & Iahis.* [n] Ita lego, nixus auctoritate *Cod. Vat.* qui habet γενάρχην, & *Epiphanii*, qui vertit, *genitorem omnium.* in *Editis* Ἁπάντων γένεσιν τῶν ὅλων. [o] Si quis αὐτὸν malit, per me licet. quod mox sequitur ἐκόσμησεν est ex *MSS.* pro ἐκόμισεν *Editorum.* utrum horum mavis accipe. *Epiphanius* vertit, *& quibus eum ipse præposuisset præsulem, simul & curatorem fecisset generis Hebræorum &c.* [p] Βασιλείαν *solus Vat.* [q] Articulum insertum dedi ex *MSS.* [r] Ἐπὶ τοῦ θρόνου *Vat.* * Sic placuit vocem ἔκγονος interpretari, quo modo & *Polybium* apud *Herodianum*, l. 3, 7. 2. & l. 7, 10, 15. *Epiphanius* reddit *pronepos.* at *Gelenio* est *unus è posteris Moysis.*

XII. CAP. XV.

ΚΕΦ. ιε'. 16'.

Quibus verbis Davides, morte appropinquante, Solomonem alloquutus est; & quantum ipsi ad structuram Templi reliquit.

Οἷα Δαυίδης, ἐγγίζοντος θανάτου, διελέχθη πρὸς τὸν Σολομῶνα· καὶ ὅσα αὐτῷ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπεν.

Davides moriens Solomoni præcepta dat. 3 Reg. c. 2.

PAulo autem post Davides, cum ex senectute in morbum incidisset, vidissetque jam instare sibi mortem, accito Solomone his verbis illum alloquutus est: "Ego quidem, ô fili, jam in eo sum ut fato con-"cedam & ad patres meos abeam, viamque "ingrediar omnibus qui nunc sunt aut futuri "sunt ineundam, quam remetiri nemini licet, "ut quid in hac vita geratur exploratum ha-"beat. Quapropter vivens adhuc & jam morti "proximus ea te moneo, quæ & antea dixe-"ram, tibi suadendo, ut erga subditos quidem "sis justus, erga Deum vero pius, qui tibi re-"gnum dedit, utque custodias præcepta ejus "& leges, quas nobis per Moysen mittendas "curavit: & cave ne quid tibi propositum "negligas, aut gratiæ cedens, aut assentatione "aut cupiditate *nimia* abreptus, aliave animi "perturbatione. nam ex Dei erga te benevo-"lentia excides, siqua contra legum præscripta "feceris; atque in omnibus bonam ejus provi-"dentiam à te alienabis. Quod si ita te erga "illum gesseris ut te decet, & ipse porro te "hortor *suadeoque*, efficies ut regnum in fa-"milia nostra maneat, & nulla alia domus "prætet nostram Hebræis imperet in omne "ævum. Et præterea fac memineris iniquita-"tis Joabi imperatoris, qui invidiæ cœstro per-"citus duos exercitus duces, viros justos bo-"nosque, interemit, Abenerum Neri filium & "Ameſſam filium Jethranæ. quorum mortem, "ut tibi visum fuerit, ulciscere: quandoquidem "Joabus, utpote me viribus superior potentiorque, hactenus supplicium evasit. Com-"mendo autem tibi etiam Berzelæi Galaditæ "liberos, quos mei gratia omni honore cura-"que dignaberis. neque enim erit ut primi be-"neficium conferamus, sed illos pro officiis re-"muneremus, quæ pater illorum in me contu-"lit, cum in fugam me dederam. Quin & Se-"mei Geræ filium, è tribu Benjamitide, qui "mihi fugienti diris modis maledixit, tum "cum Castra petebam, moxque mihi ad Jor-"danem *progresso* obviam factus fidem inco-"lumitatis tunc à me impetravit, cum ju-"stam causam nactus fueris, noli committere "ut impunitus abeat."

Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον καὶ Δαυίδης καταπεσὼν εἰς νόσον ἐπὶ γήρως, καὶ [a]συνιδὼν ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, καλέσας τὸν [b]υἱὸν Σολομῶνα, [c]διελέχθη πρὸς αὐτὸν τοιάδε· "ἐγὼ μέν, "ὦ τέκνον, εἰς τὸ [d]χρεὼν ἤδη καὶ πατέρας τοὺς ἐμοὺς "ἀπαλλάσσομαι, κοινὴν ὁδὸν ἁπάντων τῶν τε νῦν ὄντων "καὶ τῶν ἐσομένων πορεύομενος· ἐξ ἧς [e]ἐκπεσεῖν οἷόν τε "ἐπανελθόντα γνῶναί τι κατὰ τὸν βίον πρᾶγμα. "διὸ ζῶν ἔτι, καὶ πρὸς αὐτῷ γηροῖς [f]ἄρτι πρὸ τε-"λευτῆς, παραινῶ σοὶ ταῦτ' ἃ καὶ πρότερον [g]ἔφην "συμβουλεύσας, δικαίῳ μὲν εἶναι πρὸς τοὺς ἀρχομένους, "εὐσεβεῖ δὲ πρὸς τὸν τοῦ βασιλείαν δεδωκότα Θεόν, "φυλάττειν δ' αὐτῷ τὰς ἐντολὰς καὶ τοὺς νόμους, οὓς "αὐτὸς ἀφ' Μωϋσέως κατέπεμψεν ἡμῖν· καὶ μήτε "χάριτι, μήτε [h]ἡδονείᾳ, μητ' ὀργῇ θυμοῦ, μητ' ἄλλῳ "πάθει [i]προσδεθεμένου τύπτων ἀμελῆσαι. τοῦ γὰρ τῶν "θείων πρὸς σαυτὸν εὐνοίαν [k]ἀπολεῖς, παραβὰς τὰ "νόμιμα· [l]καὶ πρὸς ἅπαντ' αὖ τοῦ ἀγαθοῦ ἀπο-"τρέψεις πρόνοιαν. τοιοῦτον δὲ [m]σε αὐτὸν παρέχων, "ὁποῖον εἶναί τε δεῖ, [n]καλῶ δὲ παρακαλῶ, καθέξεις "ἡμῶν τοῦ βασιλείαν τῷ γένει· καὶ οὕτως ἄλλως "Ἑβραίων οὐκ ἂν διαπόσειεν, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὶ ἀφ' "ὧν παντὸς αἰῶνος. μέμνησο δὲ καὶ τὸ Ἰωάβου τοῦ στρα-"τηγοῦ παρανομίας, ἀποκτείναντος ἀφ' ἑλκοτυπίαν "δύο στρατηγοὺς δικαίους καὶ ἀγαθούς, Ἀβεννῆρον τὸν Νήρου "παῖδα, καὶ τὸν Ἀμεσσαὶ υἱὸν Ἰεθρέννου. ὧν, ὅπως ἂν σοι "δόξῃ, τὸν θάνατον ἐκδίκησον· ἐπεὶ γὰρ κρείττων ἐμοῦ καὶ "δυνατώτερος [o]ὁ Ἰωάβου ὤν, μέχρι νῦν τοῦ δίκην "διέφυγε. [p]ἀποδώσω δέ σοι, καὶ τὸν Βερζελαίου τοῦ "Γαλαδίτου παῖδας· οὓς ἐν τιμῇ πάσῃ καὶ προνοίᾳ τοῦτ', "ἐμοὶ χαριζόμενος ἕξεις. ὑπὸ προκαταρχομένου γὰρ εὐποιΐας, "ἀλλ' ἀμοιβὴν ὧν ὁ πατὴρ αὐτῶν ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ φυγόντος ὑπῆρξέ "μοι [q]χρεολυτοῦμεν. καὶ τὸν Γηρᾶν δὲ υἱὸν Σεμεΐου, τὸν ἐκ "τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ὃς, πολλὰ βλασφημήσας με πα-"ρὰ τὴν φυγὴν ὅτ' εἰς Παρεμβολὰς ἐπορευόμην, ἀπήν-"τησεν ὅτε Ἰορδάνην, καὶ πίστεις ἔλαβεν ὡς μηδὲν αὐτὸν "παθεῖν τότε, νῦν ὀφλισκήσας αἰτίαν εὔλογον, [r]ἄμυναι."

Davides moritur. 3 Regum, c. 2.

2. His mandatis filio & de summa rerum & de amicis, deque iis quos noverat pœna dignos, è vita excessit: cum quidem vixisset annos septuaginta, ac regnasset Hebrone quidem in Judæ tribum annos septem & sex men-

β'. Ταῦτα παραγγείλας τῷ παιδὶ περί τε τῆς ὅλων προνοίας καὶ περὶ τῶν φίλων, καὶ ὃς ἦδει τιμωρίας ἀξίους γενομένους, ἀπέθανεν ἔτη μὲν βιώσας ἑβδομήκοντα, βασιλεύσας δὲ ἐπὶ μὲν ὀκτὼ ἐν Χεβρῶνι τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ μῆνας ἓξ, ἐν

a Συνιδὼν Big. Samb. & Vat. b Voculam υἱὸν inserui ex MSS. & Vet. Interpr. c Διελέχθη Vat. d Ita cum Samb. in cæteris χρέων. & juxta Epiphanium πάντων χρεών. e Sic Big. Samb. & Vet. Interpr. ἐκεῖσ' οἷον in Editis, Aliisque. f Iterum cum MSS. ἐντὸς τῆς τελευτῆς in Editis. g Rursus ex Iisdem. ἔφην Bas. & G. h Ἀπηχθείᾳ juxta Epiphanium. i Προσπεφιλημένου Vat. k Ita cum Big. & Samb. levicula sane mutatione, pro ἀπωλῆς, quod in Editis omnibus obtinuit; qua tamen auctoritate Alii judicent. l Καὶ ἁπλῶς πρὸς σὲ αὐτῷ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιτρίψεις πρόνοιαν, τοιοῦτον σαυτὸν παρέχων, ὁποῖον εἶναί σε δεῖ, καλῶ δ' ἐπὶ Θεὸν παρακαλῶ, καθέξει ἡμῶν τοῦ βασιλείαν &c. legisse videtur Epiphan. m Σεαυτὸν Vat. n Καλῶ παρακαλῶ Vat. o Ἀποκτείνας τι, vel Ἀποκτείνων τι in MSS. quibus non consentit Epiphan. p Ἰούδᾳ Vat. Ἰούδᾳ Epiphan. q Ita cum Vet. Interpr. ὧν in Editis. deest MSS. r Articulum ὁ acceptum debes MSS. s Παρεκπέμψω δέ σοι καὶ τοὺς Βερζελλὶ τοῦ Γαλαδίτου παῖδας Vat. t Χρεωλυτοῦμεν Samb. u Ἄμυνας Samb.

a Οἱ

ὁ Ιερσολύμοις δὲ ἁπάσης τ χώρας τεία καὶ τεσσαράκοντα. ὅτος ἄριστος ἀνὴρ ἐγένετο. καὶ πᾶσαι ἀρετῇ ἔχων ἰδίᾳ ἔδει τῷ βασιλεῖ, καὶ τοσούτων ἐθνῶν σωτηρίαν ἐγκεχειρισμένῳ πρεσβεῦσαι. ἀνδρὸς τε γὰρ ἰδίᾳ, ὡς οὐκ ἄλλος τις· ὁ δὲ τοῖς ὑπὲρ τ ὑπηκόων ἀγῶσι, πρῶτος ὁπὶ τοὺς κινδύνους ὥρμα, τῷ πονεῖν καὶ μάχεσθαι προκελευόμενος τοὺς στρατιώτας ὁπὶ τοὺς πρόξεις, [a] ἀλλ' οὐχὶ τῷ προστάττειν ὡς δεσπότης. νοῆσαί τε καὶ σωισθῆναι, καὶ περὶ τ μελλόντων καὶ τ ἐνεστηκότων οἰκονομίας, ἱκανώτατος· σώφρων, ὀπιεικὴς, χρηστὸς πρὸς τοὺς ὑπὸ συμφορᾶς ὑπάρχοντας, δίκαιος, [b] φιλάνθρωπος. ἃ μόνοις [c] ἐξαίρεται τοῖς βασιλεῦσιν εἰ πρόσηκε, μηδὲν ὅλως [d] πρὸς τοσοῦτο μέγεθος ἐξουσίας [e] ἁμαρτών, ἢ τὸ πρὸς τὴν Οὐρία γυναῖκα. [f] κατέλειπε δὲ καὶ πλοῦτον, ὅσον οὐκ ἄλλος βασιλεὺς, οὔθ' Ἑβραίων, οὔτ' ἄλλων ἐθνῶν.

γ'. Ἐθαψε δ' αὐτὸν ὁ παῖς Σολομὼν ἐν Ιερουσολύμοις λαμπρεπῶς, τοῖς τε ἄλλοις οἷς πρὸ κηδείων νομίζουσι βασιλικῶν ἅπασι, καὶ δὴ καὶ πλοῦτον αὐτῷ πολὺν καὶ ἄφθονον συνεκήδευσεν. ὧν τὴν ὑπερβολὴν [g] τεκμήραιτ' ἄν τις ῥᾳδίως οὐκ εἰ [h] λεχθησομένων. μετὰ γὰρ χρόνον ἐτῶν χιλίων καὶ τετρακοσίων, Υρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, πολιορκούμενος ὑπὸ Αντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς ὁπικληθέντος, ἦν δὲ Δημητρίου, βουλόμενος χρήματ' αὐτῷ δοῦναι, ὑπὲρ οὗ λύσαιτο τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀλλαχόθεν οὐκ εὐπορῶν, [i] ἀνοίξας ἕνα οἶκον τῶν τοῦ Δαυίδου μνήματος, καὶ βαστάσας τρισχίλια τάλαντα, μέρος ἔδωκεν Αντιόχῳ· καὶ διέλυσεν ὅτως τὴν πολιορκίαν, καθὼς καὶ [k] ὁ ἄλλῳ [l] δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τοῦτον, ἐτῶν πολλῶν διαγενομένων, πάλιν Ηρώδης ὁ βασιλεὺς, ἕτερον ἀνοίξας οἶκον, ἀνείλετο [m] χρήματα πολλά. [n] τοῖς μέντοιγε σώμασι τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπέτυχεν. ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κατασκευασμέναι τροὶ ὃ μὴ φανερὰ πρὸς τοῖς εἰς τὸ μνῆμα εἰσιοῦσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἡμῖν ὁπὶ τοσοῦτον ἐπόχρη δεδηλῶσθαι.

ses, Hierosolymis autem in omnem regionem tres & triginta. Hic vir optimus erat, & omnibus virtutibus præditus, quibus regem ornari oportebat, cui tot gentium salus commissa est. nam & omnibus fortitudinis gloria antecellebat: & cum certamina pro subditis iniret, primus *magno impetu* ferebatur in pericula, labores perferendo pugnandoque milites ad res *præclare* gerendas excitans, & non domini more imperando. Optime perspiciebat simul & considerabat tam futura quam rationem expediendi instantia: *ad hæc* modestus, mitis, erga calamitosos benignus, justus, humanus *in omnes*. In his quæ fas est ut reges sibi propria vendicent, ne omnino quidem potestatis magnitudine peccavit, præterquam in eo quod spectat ad Uriæ uxorem. Tantam præterea opum vim reliquit, quantam nemo alius regum, nec Hebræorum, nec aliarum gentium. *Davidis encomium.*

3. Sepelivit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, & præter cætera omnia, quæ in regum funeribus fieri solebant, multas etiam ingentesque divitias cum eo sepeliit: quarum magnitudinem facile sit alicui conjectare ex iis quæ dicturus sum. Nam post spatium annorum MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, filio Demetrii, volens pecuniam ei dare, ut obsidione absisteret & exercitum *suum* abduceret, cum aliunde ei *ad largiendum* nihil suppeteret, aperta cella una monumenti Davidis, & inde deportatis tribus talentorum millibus, partem Antiocho dedit: & ita se ab oppugnatione liberavit, sicut & alibi indicavimus. Post hunc autem, multis annis elapsis, iterum Herodes rex, alia cella recluſa, inde magnas opes sustulit. Veruntamen ad loculos *qui* regum *cineres continent* neuter eorum pervenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, ut ingredientibus in monumentum nihil plane appareret. Sed hæc quidem hactenus nos dixisse sufficiat. *Ejusque sepultura & monumentum.*

Lib. 13.

Lib. 16.

Τέλος τ βιβλίου ἑβδόμου.

Finis Libri septimi.

a Οὐ τοῦ σωτῆρος Vat. b Ita locum distinxi cum *Epiphanio*, qui vertit, *In his autem quæ regibus præcipue conveniunt, in nullo penitus nisi in uxore Uriæ magnitudine potestatis deliquit.* Sic autem *Gelenius*, φιλάνθρωπος, ἃ μόνοις ἐξαίρεται τοῖς βασιλεῦσιν ἴσως σωθῆναι. μηδὲν ὅλως &c. *quæ quidem præcipua sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate* &c. c Εξαίρεται, juxta Scholia *Thucydidis*, ἀπαιτεμένα. d Περὶ τοσοῦτο μέγεθος τ ἐξουσίας Vat. e Αμαρτὼν Samb. f Κατέλιπε Samb. g Ita *Bas. G. Busb.* & *Hen.* τεκμαίροιτ' ἄν τις Big. & Samb. τεκμαίρεται τις Vat. h Διεξησομένων Vat. i Ita *MSS.* & *Vetus Interpres.* ἀνοίξας οἶκον τῶν τοῦ Δαυίδου μνημάτων in Editis. k Εν ἄλλοις Big. Vat. & *Epiphan.* l Δεδιλώσαμεν juxta *Epiphanium.* verum puto librarios *indicavimus* posuisse pro *indicabimus.* m Πολλὰ τάλαντα ἐξήγαγε, Syncell. p. 189. Χρήματα, καθάπερ Υρκανὸς, οὐχ ὕβρει, πόσῳ μὴν δὲ χρυσοῦ καὶ κειμηλίων πολλῶν, Jos. Lib. 16. Ανοῖξαι μὲ τ τάφον, χρήματα δὲ μὴ εὑρεῖν, Cedren. p. 98. προεβλήθη ἡ τῆ ἐνδοτέρω χωρεῖν πυρὶ ἐπιχυθὲν, Cedren. p. 98. ex Josepho in lib. 16. n Ταῖς δὲ ἡμέραις τ αὐτῶν βασιλέων ἐδεῖς ἀφ' βάθους μεμηχανευμένους εὗρε σεσυλακώς, Syncell.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΟΓΔΟΗ.

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO OCTAVO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.*
2. *De ejus sapientia, scientia, & divitiis.*
3. *Quod primus omnium Hierosolymis Templum ædificavit.*
4. *Quomodo Solomone defuncto populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum, è subditis unum, decem tribuum regem declaravit: duarum vero tribuum imperium penes Solomonis filium mansit.*
5. *Quomodo Susacus Ægyptiorum rex, in Hierosolyma exercitu educto, & urbe capta, divitias ejus in Ægyptum deportavit.*
6. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades.*
7. *Quod quidam nomine Basanes, stirpe Hieroboami excisa, imperium sibimet occupavit, tenuitque.*
8. *Æthiopum in Hierosolymitanos expeditio, cum apud illos regnaret Asanes filius Abiæ, & exercitus eorum interitus,*
9. *Quomodo, Basanis genere exstirpato, regnavit Zamaras, & dein filius ejus Achabus.*
10. *Quomodo Adadus, Damasci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu, clades accepit.*
11. *Ammanitæ & Moabitæ, cum bellum intulissent Josaphato Hierosolymorum regi, victi discedunt.*
12. *Quomodo Achabus, contra Syros profectus, pugna superatus est, & ipse disperiit.*

α'. Ως Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

β'. Περὶ τ῀ σοφίας αὐτοῦ, καὶ [b]τῆς συνέσεως, καὶ ὅ πλούτου.

γ'. Οτι πρῶτος τ῀ ἐν Ιεροσολύμοις ναὸν ᾠκοδόμησεν.

δ'. Ως πλουτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ [d]Ροβοάμου, τ῀ δέκα φυλῶν [e]τῶν ὑπηκόων τινὰ Ιεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα· τῶν δὲ δύο φυλῶν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν.

ε'. Ως Σέσωγχος ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατεύσαμενος ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ κατασχὼν τὴν πόλιν, τὸν πλοῦτον αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον μετήνεγκεν.

ς'. Στρατεία Ιεροβοάμου, τοῦ τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλέως, [f]ἐπὶ τ῀ υἱὸν τοῦ Ροβοάμου Αβίαν καὶ ἧτται.

ζ'. Οτι τὴν Ιεροβοάμου γενεὰν [g]Βασάνης τις ὄνομα ἀφεθείρας, αὐτὸς τὴν βασιλείαν ἔσχεν.

η'. Αἰθιόπων ἐπιστρατεία τοῖς Ιεροσολύμοις, βασιλεύοντος αὐτῶν Ασάνα τοῦ Αβίου παιδὸς, καὶ ἀφθορὰ τοῦ στρατοῦ.

θ'. Ως, τῆς [h]Βασάνα γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν τ῀ Ισραηλιτῶν [i]Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αχαβος.

ι'. [k]Ως Αδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

ια'. [l]Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, [m]ἐπιστρατευσαμένων ἐπ' Ιωσαφάτου τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα, ἧτται.

ιβ'. Ως Αχαβος, ἐπὶ Σύρους στρατεύσαμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

a Al. ἐν τῇ ὀγδόῃ, vel ἐν τῇ ὀγδόῃ λόγῳ. *b* Τῆς deest *Samb.* *c* Ita distinxi ex *MSS.* in *Editis* hoc summarium priori cohærebat, ita ut lectum fuerit, καὶ τῆ πλήτυ, & ὅτι πρ. &c. *d* Τῆ ante Ροβοάμου delevi auctoritate *Codd. MSS.* *e* Illa τ῀ ὑπηκόων τινὰ & mox αὐτοῦ inseruimus è *MSS. Samb.* & *Gall.* *f* Sic in *iisdem MSS.* in *Editis* ἐπὶ τ῀ υἱὸν τ῀ Ροβοάμου, & ἧτται, & ὅτι &c. ita ut unus solummodo titulus sit. *g* Sic infra in *Editis* & *MSS.* at Βασσάνης & Βασσίμης *Vat.* & semel Βασσίμης *Baf.* & *G.* hîc loci tamen in *libris omnibus* Βασάνης. *h* Ita cum *Vat. Interpr.* ut & libris Græcis omnibus in sequentibus. Hic vero Αβασάρου nobis repræsentant tam *MSS.* quam *Editi.* *i* Αμφέης *Vat.* Αμφεμς *Samb.* *k* Αδὶς, in *libris omnibus*, juxta LXXII. verum maluimus Αδαδος, quod infra nobis exhibet maxima *Exemplarium* pars. *l* Sic *Baf. Samb. Vat.* & *Gall.* quibuscum conveniunt *Epiphanii* vetustiora exemplaria. *m* Ita *Baf.* στρατευσαμένων *Samb.*

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρξγ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXIII.

ΚΕΦ. α'.

Ως Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν Δαυίδου καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ ὅσων ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος τοῖς ὁμοφύλοις, πολέμους τε καὶ μάχας ὅσας κατορθώσας γενναίως ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ τοῦ ταύτης βίβλῳ διεληλύθαμεν. Σολομῶνος δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, νέου τὴν ἡλικίαν ἔτι ὄντος, τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, ὃν ἔτι ζῶν ἀπέφηνε τοῦ λαοῦ [b] διαῤῥήδην καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ βούλησιν, καθίσαντος ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν πᾶς ὄχλος ἐπεφήμησεν, οἷον εἰκὸς ἐπ' ἀρχομένῳ βασιλεῖ, τελευτῆσαι καλῶς [c] αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ πρὸς γῆρας ἀφικέσθαι λιπαρῆ καὶ πανευδαίμονα τὴν ἡγεμονίαν.

β'. Ἀδωνίας δέ, ὃς καὶ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος ἐπεχείρησε τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν, παρελθὼν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα Βεεθσαβεὲ, καὶ φιλοφρόνως αὐτὴν ἀσπασάμενος, πυθομένης εἰ καὶ ἀφ' ἁρπάγων τινα πρὸς αὐτὴν ἀφῖκται, καὶ δηλῶν κελεύσειν ὡς ἡδέως παρεξομένης, ἤρξατο λέγειν, "ὅτι γινώσκοι μὲν τὴν βασιλείαν "καὶ αὐτὴ καὶ ἀφ' τὴν ἡλικίαν καὶ ἀφ' τὴν τῶν "πλήθους προαίρεσιν οὖσαν αὐτοῦ, μεταβάσης δὲ πρὸς "Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην φέ- "ρει καὶ ἀγαπᾷ τὴν [d] ὑπ' αὐτὸν δηλείαν, καὶ τοῖς "παροῦσιν ἥδεται πράγμασιν. ἐδεῖτο δ' οὖν ἀφικομένην "πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ πεῖσαι δῆναι τὴν τῷ πα- "τρὶ συγκοιμωμένην πρὸς γάμον αὐτοῦ Αβισάκην· "ὑ γὰρ πλησιάσαι τῷ πατρὶ ἀφ' τὸ γῆρας αὐτῆ, "μένειν δ' ἔτι παρθένον. ἡ δὲ Βεεθσαβὲ, καὶ [e] διακούσειν

CAP. I.

Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.

JAM vero de Davide & ejus virtute, quantorumque bonorum popularibus ſuis auctor exſtiterit, & quantis bellis feliciter geſtis pugniſque bene pugnatis *tandem* ſenio confectus deceſſerit, in libro antecedente enarravimus. Cum autem Solomon ejus filius admodum adoleſcens principatum accepiſſet, à patre dum adhuc in vivis eſſet populi dominus Dei voluntate declaratus, & in ſolio conſediſſet, univerſa quidem multitudo, ut ſub novi regni exordia fieri ſolet, fauſtis acclamationibus ei ut omnia proſpere cederent precata eſt, utque florentibus imperii rebus ad beatam perveniret ſenectutem. *Solomoni regnum ineunti populus fauſta omnia apprecatur.*

2. Cæterum Adonias, qui vivo adhuc patre de regno occupando cogitavit, cum ad regis matrem Beethſaben acceſſiſſet, eamque blande ſalutaſſet, illa percontata an ulla re egens ad ipſam veniat, jubenteque ut ſibi mentem *ſuam* aperiret, utpote non gravate *quidquam* conceſſuræ, orſus eſt dicere, "etiam ipſam "quidem noſſe, quod tam ætatis prærogativa "quam voluntate populi ejus fuerit regnum, ſed "cum ita Deo viſum ſit ut tranſlatum eſſet "in filium ipſius Solomonem, ſe *quidem* ſervi- "tutem ſub ipſo diligere & amare, præſenti- "que rerum ſtatui acquieſcere. adeoque ipſam "obſecrabat ut cum fratre pro ſe ageret, eique "perſuaderet ut Abiſace, quæ cum patre dor- "mire conſueverat, ſibi in matrimonium dare- "tur: patrem enim cum ea propter ſenectutem "non congreſſum eſſe, & proinde adhuc virgi- "nem manere." Tum Beethſabe ſe illi ſedulam *Adonias Beethſaben adit, ut ſibi à Solomone poſtularet Abiſacen in matrimonium.* 3 *Regum*, c. 2.

a Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis.* numerumque defendit *Iſ. Voſſius* in *Chr. S.* c. 7. b Alii ſic diſtinguunt, διαῤῥήδην, καὶ τῇ τοῦ Θ. βούλησιν καθίσαντος &c. c Αὐτῷ deeſt *Big.* d Ὑπ' αὐτὸν *Big.* ὑπ' αὐτῷ *Vat.* e Αὐτὴν poſt Ἀφικομένην inſerunt *Buſb* & *Hen.* ut & mox ante παρακαθίσαι.

lam operam daturam esse pollicita est, nuptiasque *se illi* ideo conciliaturam esse, tum quod rex ultro fratri gratificare voluerit, tum *præsertim* quod ipsa instanter oraret. Et ille quidem spei plenus, fore has nuptias, discedit: Solomonis vero mater recta ad filium contendit, ut cum eo de iis sermocinaretur quæ supplici Adoniæ promiserat. Atque filius cum ei obviam processisset, illumque complexu excepisset, & in cubiculum ubi tunc temporis solium erat regium deduxisset, eo occupato, aliud à dextra matri apponi jussit. Postquam vero consedit Beethsabe, "Mihi, inquiit, unum "à te, fili, postulanti annue; & nihil morosi "tetricive, *mihi quod peto* denegando, facias." Solomone autem jubente ut illi imperaret, quod fas esset matri omnia concedere; postquam tamen prius eam paululum reprehenderat, quod non cum certa spe impetrandi quod vellet verba fecerit, sed quasi repulsam laturam esse metuerit: tum illa *eum* obsecrabat, ut is virginem Abisacen fratri *suo* Adoniæ nuptum daret.

Beethsabe ad Solomonem supplex accedit.

Repulsam patitur. 3 Regum. c. 2.

3. At rex, hac oratione non leviter offensus, matrem quidem dimittit; Adoniam vero majora appetere *& moliri* dicens, seque mirari quod non postularet ut ei tanquam natu majori regno cederet, cum ei deposcat Abisaces conjugium, amicos potentes habenti Joabum imperatorem & Abiatharum sacerdotem. moxque accito Banaja satellitum præfecto, mandavit ei ut fratrem Adoniam *aggressus* interimeret. Vocato deinde Abiatharo sacerdote, "te, inquiit, mortis supplicio eximunt, tum "quidem alioquin istæ calamitates quarum "cum patre meo particeps fuisti, tum quod "una cum eo arcam transtuliisti. Hanc autem, "tibi, Adoniam sequuto ejusque partibus stu- "denti, pœnam constituo, ut neque hîc more- "ris, neque *posthac* in conspectum meum ve- "nias; sed, cum in patriam tuam te contule- "ris, in agris degas, & usque dum moriaris "in vita isthac te exerceas; cum adeo deli- "queris, ut haud fas sit te in officio diutius "manere." Et quidem ob causam jam memoratam à domo Ithamari ablatus est honos sacerdotalis, quemadmodum Deus Eli avo Abiathari prædixerat: transiitque in stirpem Phineesis ad Sadocum. Qui vero ex Phineesis genere * vitam egerant privatam, eo tempore quo pontificalis dignitas in Ithamari domum translata ibi mansit, Eli primum eam recipiente, isti fuere; Boccias pontificis Josephi filius, hujus autem Joathamus, Joathami vero Maræothus, Maræothi autem Arophæus, Arophæi vero Achitobus, Achitobi autem Sadocus, qui primus Davide regnante pontifex est creatus.

Adonias occiditur.

Abiatharus sacerdotio abdicatur. 3 Reg c. 2.

Honos Pontificalis ab Ithamari domo ablatus ad Phineesis stirpem rediit.

ως δ' αὕτως ὑπέσχετο, καὶ καλὰ πράξασθαι τὸν γάμον δι' ἀμφότερα, ὅ τε βασιλέως [a] αὐτῷ χαίσασθαί τι [b] βουλησομένου, καὶ δεησομένης αὐτῆς λιπαρῶς. καὶ ὁ μὲν εὐέλπις ἀπαλλάττεται περὶ ὧν γάμου· ἡ δὲ τοῦ Σολομῶνος μήτηρ [c] εὐθέως ὥρμησεν ὅπως τὸν ὑὸν [d] προσελθοῦσα περὶ ὧν Ἀδωνίᾳ δεηθέντι κατεπηγγείλατο. καὶ προϋπαντήσαντος αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ προσπλακέντος, ἐπεὶ παρήγαγεν αὐτὴν εἰς ᾧ εἶχον ὁ συνέβαινεν αὐτῷ καθῆσθαι ἐπὶ βασιλικοῦ θρόνου, καθίσας ἐκέλευσεν ἑτέραν ἐκ δεξιῶν τιθῆναι τῇ μητρί. [e] καθεσθεῖσα δ' ἡ Βεεδσαβὴ, "μίαν, "εἶπεν, ὦ παῖ, χάριν αἰτουμένη μοι κατάνευσον, καὶ μὴ "δὴν [f] ἐξ ἀρνήσεως δύσκολον μηδὲ σκυθρωπὸν ἀπεργά- "σῃ." τοῦ δὲ Σολομῶνος προσάντες κελεύοντος, πάντα γὰρ ὅσιον εἶναι μητρὶ παρέχειν, καί τι προσμεμφαμένου τὴν ἀρχὴν ὅτι μὴ μετ' ἐλπίδος ἤδη βεβαίας τὸ τυχὸν ὢν ἀξιοῖ πιθέσθαι τοὺς λόγους, ἀλλ' ἄρνησιν ὑφορωμένη· δοῦναι τὴν παρθένον αὐτὸν Ἀβισάκλου Ἀδωνίᾳ τὰδελφῷ πρὸς γάμον παρεκάλει.

γ'. Ἀαδὼν δὲ [g] πρὸς ὀργῆς ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον, ἀποπέμπεται μὲν τὴν μητέρα· μειζόνων δ' ὀρέγεσθαι πραγμάτων εἰπὼν Ἀδωνίαν, καὶ θαυμάζειν [h] πῶς ὁ πρεσβυτέρῳ παρακαλῶ, τὸν γάμον αἰτῶν τὸν Ἀβισάκης [i] αἰτουμένην, φίλους ἔχοντι δυνατούς, Ἰώαβον τὸν στρατηγὸν, καὶ Ἀβιάθαρον τὸν ἱερέα. [k] καὶ μεταπεμψάμενον Βαναίαν ᾧ ὅτι τῶν σωματοφυλάκων, ἀποκτεῖναι προσέταξεν [l] αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Ἀδωνίαν. καλέσας δὲ [m] ᾧ Ἀβιάθαρον τὸν ἱερέα, "θανάτου μέν, εἶπε, ῥύεταί σε τά τε ἄλλα "ὅσα τῷ πατρί μου συνέκαμες, καὶ ἡ κιβωτὸς ἣν συ- "αὐτῷ μετήνεγκας. Οὐτίνων δέ σοι τὴν τιμωρίαν ὅτι- "πω θήσω, ταξαμένῳ μὴ Ἀδωνίᾳ καὶ τὰ ἐκείνου φρονήσαι- "τι· μήτε οἰκάδε ἴθι, μήτε εἰς ὄψιν [n] ἀπάντα τὴν ἐμὴν, "ἀλλὰ εἰς τὴν πατρίδα πορευθεὶς ἐν τοῖς ἀγροῖς ζῆθι, "καὶ τοῦτον ἄχρι τελευτῆς ἔχε τὸν βίον, [o] ἁμαρτὼν τοῦ "μηκέτι εἶ) [p] δικαίως ἐν ἀξίᾳ." [q] καταλύει) μὲν οὖν ἀπὸ δὴ [r] ἱερατικῆς τιμῆς ὁ Ἰθαμάρου οἶκος ἀφ' τὴν προειρημένην αἰτίαν, καθὼς καὶ τῷ Ἀβιαθάρῃ πάππῳ προεῖπεν ὁ Θεὸς [s] Ἡλεί. μετῆλθε δ' εἰς τὸ [t] Φινεέσου γένος, πρὸς Σάδωκον. οἱ δὲ ἰδιωτεύσαντες ἐκ τοῦ Φινεέσου γένους, καθ' ὃν χρόνον εἰς τὸν Ἰθαμάρου οἶκον ἡ ἀρχιερωσύνη μετῆλθεν, Ἡλεὶ πρώτου τούτων γενομένου, ἦσαν οὗτοι· ὁ δὲ [u] ἀρχιερέως Ἰωσήπου υἱὸς Βοκκίας, τούτου δὲ Ἰωάθαμος, Ἰωαθάμου δὲ Μαραίωθος, Μαραιώθου δὲ Ἀεσφαῖος, Ἀεσφαίου δὲ Ἀχίτωβος, Ἀχιτώβου δὲ Σάδωκος, ὃς πρῶτος ὅτι Δαυίδου τοῦ βασιλέως ἀρχιερεὺς ἐγένετο.

δ'. Ἰώαβος

a Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vat. Interpr.* *b* Ita cum *MSS.* βουλομένου in *Editis.* *c* Εὐθὺς *Vat. Hen.* & *Busb.* *d* Διαλεξαμένη *Samb.* *e* Ita *MSS.* καθεσθῆναι in *Editis.* *f* Sic volui cum *Samb.* ἐξαρνήσεως *Big. Vat.* & *Gall.* ἐξαρνήσεων *Baf.* ἐξαρνήσεων *Gen.* In *Epiphanii* versione, *& nec velis quasi difficile denegare tristemque deserere.* *g* Πρὸς ὀργὴν *Vat.* *h* Πῶς abest *Big.* & *Gall.* 1. agnoscunt *cæteri* pariter ac *Epiphan.* *i* Ita *Big. Samb. Gall.* & *Epiphan.* αἰτουμένου *Baf.* αἰτουμένου *Vat.* & *Gen.* *k* Μεταπεμψάμενος δὲ *Bavarica Big. Samb.* & *Vat.* *l* Ita *Samb.* & *Baf.* in *cæteris* αὐτοῦ. *m* Καὶ Ἀβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα *Busb.* & *Hen.* *n* Sic *Vat. Busb. Hen. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἁπάντων in *reliquis.* *o* Ἁμαρτὼν *Samb.* *p* Δίκαιος *Vat.* In *Epiphanii* versione, *quoniam peccasti & non est justum te habere sacerdotium.* *q* Καλύπτει *Hen.* & *Busb.* *r* Quod de *pontificali dignitate* necesse est ut accipias, inquit Cl. *Seldenus.* *s* *Al.* Ηλί. *t* *Al.* Φινέεσου, Φινίσσου, & Φινεώσου. *u* Ἀρχιερέως Οσὶ πρώτου ὑὸς legendum. quod olim scripturæ compendio του pro πρώτου comparuerit, à quo cum præcedenti voce Οσι conjuncto factum est Ωσίπου, unde Ιωσήπου. appellat autem *Josephus* hunc Osim πρῶτον, quia fuit etiam alius eo nomine inter *Pontifices M.* qui (libro X.) corrupte dicitur Ισις pro Οζις. *Sam. Petitus* in *Animadversionibus ineditis* in *Josephum*, Tom. 1. p. 266. Confer 1. *Paralip.* c. 6. & videsis Cl. *Seldenum* in lib. 1. de *Succes. in pontif. Hebr.* c. 4. * Seu *Pontificatu non functi fuerant*, ut interpretatur *Seldenus.*

a Ita

δ'. Ἰώαβος δὲ ὁ στρατηγὸς, τῷ ἀναίρεσιν ἀκούσας τῷ Ἀδωνία, φοβερὸς ἐγένετο· φίλῳ γὰρ αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βασιλεῖ Σολομῶνι. καὶ κίνδυνον ὑπ' αὐτοῦ, διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν, οὐκ ἀλόγως ὑπετόπευεν, καταφεύγει μὲν ὅτι τὸ θυσιαστήριον· ἀσφάλειαν δὲ οἰόμενος αὐτῷ [a] ποιεῖν οὐ τὸ [b] πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείας τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ, ἀπαγγειλάντων αὐτῷ [d] τινῶν τῷ Ἰωάβου γνώμῃ, πέμψας Βαναίαν, ἐκέλευσεν [d] ἀναστήσαντα αὐτὸν ὅτι τὸ δικαστήριον ἄγειν ὡς ἀπολογησόμενον. Ἰώαβος δὲ οὐκ ἔφη καταλείψειν τὸ ἱερὸν, ἀλλ' [e] αὐτῷ τεθνήξεσθαι μᾶλλον ἢ οἰ ἑτέρῳ χρείῳ. Βαναίᾳ δὲ [f] ἀπόκρισιν [f] αὐτῷ τῷ βασιλεῖ δηλώσαντι, προστάξει Σολομὼν ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτῷ ἀποτεμεῖν, καθὼς βούλεται, καὶ ζωύτῳ λαβεῖν [f] δίκην ὑπὲρ [f] δυοῖν στρατηγῶν, [g] οὓς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε· θάψαι δ' αὐτοῦ τὸ σῶμα, ὅπως τὰ [i] ἁμαρτήματα μηδέποτε [h] καταλείπῃ τὸν γένον ὁ ἐκείνου, τῆς δὲ Ἰωάβου τελευτῆς αὐτός τε καὶ ὁ πατὴρ ἀζῶοι τυγχάνωσι. καὶ Βαναίας [i] τὰ κελευσθέντα ποιήσας, αὐτὸς ἀποδείκνυται στρατηγὸς πάσης [f] δυνάμεως· Σάδωκον δὲ μόνον [i] ποιεῖ ἀρχιερέα ὁ βασιλεὺς εἰς [f] Ἀβιαθάρου τόπον, [k] ὃν μετεστήσατο.

ε'. Σεμέει δ' [k] ὅδε προστάξει οἰκίαν οἰκοδομήσαντι μένειν ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτῷ προσεδρεύοντα, καὶ μὴ διαβαίνειν [f] χείμαρρον Κεδρῶνος ἔχειν ἐξουσίαν. παραβάντι δὲ τούτῳ θάνατον ἔσεσθαι ζημίαν. τῷ δὲ μεγάθει [f] ἀπειλῆς καὶ ὅρκῳ [l] αὐτὸν προσηνάγκασεν ποιήσασθαι. Σεμέει δὲ χάριν οἷς προσέταξεν αὐτῷ Σολομὼν ἔχειν φήσας, καὶ ταῦτα ποιήσειν προσομόσας, καταλιπὼν τὴν πατρίδα, [f] διῳκεῖτο δὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐποικεῖτο. διελθόντων δὲ τριῶν ἐτῶν, ἀκούσας δύο δούλους ἀποδράντας αὐτοῦ εἰς Γίτθη τυγχάνοντας, [o] ὥρμησεν ὅπως τοὺς οἰκέτας. ἐπανελθόντος δὲ μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς Σολομὼν, ὡς καὶ [f] ἐντολῶν αὐτοῦ καταφρονήσαντι, καὶ, τὸ μεῖζον, [f] ὅρκων [f] Θεοῦ μηδεμίαν ποιησαμένῳ φροντίδα, χαλεπῶς εἶχε· καὶ καλέσας αὐτὸν, "ἦ σὺ, φησὶν, ὤμοσας μὴ [p] καταλείψειν ἐμὲ, μηδὲ ἐξελθεῖσθαί ποτε [q] ζωύτης [f] πόλεως εἰς ἄλλην; "[r] ἦκεν ἀποδράσιν τῷ [f] ἐπιορκίας δίκην, ἀλλὰ καὶ "ζωύτης καὶ ὧν τὸν πατέρα μου ᾠδῇ [f] φύγῃ ὕβρεσας "τιμωρήσομαί σε πονηρὸν γενόμενον. ἵνα γνῷς ὅτι [r] χερ- "σὶν οὐδὲν οἱ κακοὶ μὴ παρ' αὐτὰ τἀδικήματα "κολασθέντες, ἀλλὰ παιτὶ τῷ χρόνῳ, ᾧ νομίζουσιν ἀδεᾶς "εἶ) μηδὲν πεπονθότες, αὔξεται καὶ γίνεται μείζων ἡ "κόλασις αὐτοῖς [u] ἧς ἂν παραυτίκα πλημμελήσαντες "ἔδωσαν." καὶ Σεμέει μὲ κελευσθεὶς Βαναίας ἀπέκτεινεν.

4. Porro Joabus imperator, fama necis Adoniæ ad eum perlata, haud mediocriter expaveſcebat: ejus enim amicitiam magis quam regis Solomonis coluerat. Atque ab eo periculum ſibi imminere, propter ſuam in iſtum benevolentiam, non temere ſuſpicatus, ad altare quidem confugit; ea vero opinione ſe in tuto fore ex regis in Deum pietate. At ille, ubi ei à nonnullis nunciatum erat Joabi conſilium, miſſo eò Banaja, juſſit ut eum *ab ara* excitum ad tribunal cauſam ſuam acturum duceret. Joabus autem dicebat ſe ſacrarium nequaquam relicturum eſſe, ſed iſthic loci potius quam alibi uſquam moriturum eſſe. Quod Joabi reſponſum poſtquam regi Banajas retulit, præcepit Solomon, ut illic ei, uti poſtulat, caput amputaret, & hoc de eo ſupplicium ſumeret pro duobus *iſtis* exercitûs ducibus, quos ille nefarie *oppreſſos* occiderat: corpus vero ejus ſepelire, ut *ejus* peccata in poſteros ipſius in perpetuum redundent, ipſe vero ac pater Joabi morte inſontes ſint. Et quidem Banajas quæ mandata erant exſequutus, ipſe copiis univerſis præficitur: Sadocum autem ſolum rex pontificem conſtituit loco Abiathari, ab eo *pontificatûs honore* pulſi.

Joabus ad aram fugiens occiditur. 3 Regum, c. 2.

Sadocus fit pontifex. 3 Reg. c. 2.

5. Deinde is Semei *evocato* edixit, ut domo Hieroſolymis exſtructa aſſidue ſecum eſſet, & torrentem Cedronem tranſire non auderet. Quod ſi ſecus fecerit, morte multandum eſſe. Tam magna autem interminatione non contentus, jurejurando etiam eum *ad hoc præſtandum* adegit. Semei vero Solomoni, ob ea quæ ſibi mandaverat, ſe gratias habere profeſſus, cum imperata ſe facturum eſſe juraſſet, patria relicta Hieroſolymis habitabat. Triennio autem poſt cum audiſſet duos ejus ſervos, qui aufugerant, Gittam ſe contuliſſe, ad famulos *ſuos conquirendos eò* properavit. Rex autem poſteaquam reſcivit eum una cum illis reverſum, utque mandata ejus contemptui habuerit, &, quod majus, jusjurandum Deo factum non curaverit, ægre rem tulit: eoque accerſito, "nonne tu, inquit, juraſti te nunquam à me diſceſſurum eſſe, neque ex hac "urbe in aliam *quamvis* egreſſurum? non igitur effugies perjurii pœnam: verum ob iſtud "pariter ac contumelias, quibus patrem meum "fugientem affeciſti, pœnas mihi dabis ſceleribus coopertus; ut ſcias nihil inde lucrari "malos, quod flagrante delicto non puniantur, ſed per omne tempus, quo propter impunitatem ſecuri eſſe videntur, augeri ipſiſque graviorem fieri pœnam, quàm ſi ſtatim "ſcelere commiſſo eam ſubiiſſent." Atque ita Semei juſſu regis Banajas *aggreſſus* interfecit.

Solomon Semei imperat ut in urbe maneat. 3 Regum, c. 2.

Semei occiditur à Banaja, juſſu regis. 3 Reg. c. 2.

a Ita cum quinque melioris notæ *MSS.* ἀφεῖναι in *Editis, Aliiſque.* b Πρὸς τὸ Θεῖον *Vat.* c Illud πινῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.* d Ἀναστήσαντα ἄγειν ἐπὶ τὸ δικαστήριον *Vat.* e Αὐτῷ πᾶι τεθνήξεσθ *Vat.* f Αὐτῷ deeſt *Big.* & *Samb.* g Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως *Vat.* h Καταλίπῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. i Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* Σάδωκον ἵ πιεῖ μόνον ἀρχιερέα ὁ βασ. *Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* deeſt vox ἀρχιερέα. k Ita pro ὅδε, quod in *Editis, Aliiſque* exſtat, reſcribere viſum eſt: eoque magis quod ὅδε nec agnoſcit *Vat.* nec *Vetus Interpr.* l Ita cum *Cod. Vat.* verum in *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* deſideratur αὐτὸν, & commode ſatis abeſſe poteſt. in *Editis, Aliiſque* ὃς ὁ Ἰώαβος ἀνοσίως &c. m Ἀποδράσαντας *Vat.* n Αὐτῷ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* o Ita in quinque *MSS.* ὥρμητο *Big. Baſ.* & *G.* p Sic *Samb.* & *Gall.* 1. 2. καταλήψειν *Alii* cum *Editis.* q Ἐκ ταύτης *Samb.* & *Vat.* r Ita *Samb.* in cæteris *MSS.* aut ἦκεν vel ἐκὼν ἀποδράσης, aut ἔκων vel ἑκὼν ἀποδράσῃ. in *Editis* οὐκ ἂν ἀποδράσῃς. ſ Κερδάνειν μὲ ἀδὲν *Vat.* t Ἀλλὰ κ̣ παιτὶ *Vat.* & mox αὔξεται ϛ γ. u Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἢν ἂν π. in *Editis, Aliiſque.*

CAP.

CAP. II.

De Solomonis uxore, deque ſapientia ejus intellectuque præſtanti & divitiis, & quæ ab Hirama nactus eſt in ædificationem Templi.

Solomon Pharaonis filiam ducit. 3 Regum, c. 3.

SOlomon autem, ubi jam ſublatis inimicis imperium ſibi firmaverat, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit uxorem. atque inſtauratis Hieroſolymorum mœnibus, ut ampliora eſſent pariter ac munitiora quam antea, ſumma pacis tranquillitate deinde remp. adminiſtravit, nihil ei obſtante adoleſcentiæ fervore, quo minus vel juſtitiam coleret & leges cuſtodiret, vel quæ à patre morituro acceperat memoria conſervaret: verum, non ſecus ac viri provectioris ætatis conſummatæque prudentiæ, omnia exquiſito judicio tranſegit. Porro ſtatuit Chebronem proficiſci & ſuper aram æneam, quam Moyſes fabricari curaverat, Deo ſacrificare. atque mille ſolidas hoſtias *ad eam* immolavit. Cum autem hoc præſtitiſſet, magnopere viſus eſt Deum honoraſſe. nam nocte, quæ proxime ſequuta eſt, ei per quietem apparuit, juſſitque ut poſceret quod ſibi pro *hac* pietate ab ipſo dari vellet. Solomon vero pulcherrima & maxima à Deo petiit, quæque illi ad largiendum gratiſſima & homini ad accipiendum utiliſſima. non enim aurum aut argentum aut alias *id genus* divitias, ut homo & juvenis, ſibi accumulari popoſcit: (fere enim iſta ſola pleriſque magni æſtimantur, & inter Dei munera habentur) ſed "da mihi, inquit, "Domine, mentem ſanam rectumque *in de-* "*cernendo* judicium, ut vera juſtaque loquen- "do populo *huic* jus dicam." Hac petitione adeo delectatus erat Deus, ut & alia omnia, quorum in optione ſua non meminerit, ſe ei daturum eſſe promiſerit, opes, gloriam, de hoſtibus victoriam, & præ omnibus ſcientiam ac ſapientiam, quantis nemo alius vel regum vel privatorum *ante eum* præditus fuit. inſuper & regnum ſeris ejus nepotibus ſe conſervaturum eſſe pollicitus eſt, modo juſtus eſſe pergat, ſibique obtemperet, & patrem in quibus excellebat quam maxime referat. Ubi hæc à Deo acceperat Solomon, è lecto ſtatim proſiluit, numenque veneratus Hieroſolyma revertit; & mactatis ante Tabernaculum plurimis victimis ſuos omnes epulis adhibuit.

Deus Solomoni poſcenti ſapientiam dat. 3 Regum, c. 3. & 2 Paralip. c. 1.

II. *Tabernaculum Chebrone petit. 3 Regum, c. 2. & 2 Paralip. c. 1.*

Duarum meretricum lis à Solomone dijudicata. 3 Regum. c. 3.

2. Hiſce autem diebus judicium ad eum delatum eſt arduum: quod *quidem* difficile erat dirimere. Rem vero, de qua diſceptari contigit, *paucis* exponere neceſſarium duxi; ut & qui hæc legerint quanta de ea decernendi fuerit difficultas intelligant, & qui in hujuſmodi negotiis verſantur regiæ ſolertiæ exemplar intuendo de quæſitis facile pronunciare poſſint. Mulieres duæ meretrices ad ipſum venerunt: quarum altera, cui injuria facta eſſe

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῆς γυναικὸς Σολομῶνος, τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ τοῦ πλούτου, καὶ ὅσων ἐπέτυχεν παρὰ τοῦ Εἰράμου εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

ΗΔΗ δὲ τὴν βασιλείαν βεβαίως ἔχων ὁ Σολομὼν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς κεκολασμένους, ἄγεται γυναῖκα θυγατέρα Φαραώθου τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως θυγατέρα. καὶ, κατασκευάσας τὰ τείχη τῆς Ιεροσολύμων πολλῷ μείζω καὶ ὀχυρώτερα τοῦ πρόσθεν ὄντων, διῆπτε τὰ πράγματα [a] λοιπὸν ὅτι πολλῆς εἰρήνης, μηδ' ὑπὸ τοῦ νέου τινὸς, πρός τε δικαιοσύνην καὶ φυλακὴν τῶν νόμων καὶ μνήμην ὧν ὁ πατὴρ τελευτῶν ἐπέστειλε, βλαπτόμενος· ἀλλὰ πάντ' ὅσα οἱ τοῖς χρόνοις προβεβηκόσι, καὶ πρὸς τὸ φρονεῖν ἀκμάζουσι, μὴ πολλῆς ἀκριβείας ὀλιγωρῶν. ἔγνω δ' εἰς [b] Χεβρῶνα βαδιγενόμενος, ὅτι τοῦ β'. χαλκοῦ θυσιαστηρίου, τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ Μωϋσέως, θῦσαι τῷ Θεῷ. καὶ χίλια τὸν ἀριθμὸν ὁλοκαύτωσεν ἱερεῖα. τοῦτο δὲ ποιήσας μεγάλως ἔδοξε τῷ Θεῷ τεθυμηκέναι. φανεὶς γὰρ αὐτῷ κατὰ τὸν ὕπνους ὀκείνης τῆς νυκτὸς, ὀκέλευσεν [c] αἰτεῖσθαι πίνας αἰτὶ τῆς εὐσεβείας [d] δώσειν αὐτῷ δωρεάς. Σολομὼν δὲ, τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα, καὶ Θεῷ προσφέρειν ἥδιστα, καὶ λαβεῖν ἀνθρώπῳ συμφορώτατα, τοῦ Θεοῦ ἤτησεν. οὐ γὰρ χρυσὸν, οὐδ' ἄργυρον, οὐδὲ τὸ ἄλλον πλοῦτον, ὡς ἄνθρωπος καὶ νέος, ἠξίωσεν αὐτῷ προσγενέσθαι. ταῦτα γὰρ οἰκεῖα νενόμισται τοῖς πλείοσι μόνα ἀπαιδεῦτα ἄξια, καὶ θεοῦ δῶρα εἶναι. ἀλλὰ "δός "μοι, φησὶ, δέσποτα, νῦν ὑγιῆ καὶ φρόνιμον ἀγαθὸν, οἷς ἂν "τὸν λαὸν τὸν ἐμὸν καὶ τὰ [e] δίκαια λαλῶν [f] κρίνωμι." τούτοις ἥδη τοῖς αἰτήμασιν ὁ Θεός· καὶ τά τε ἄλλα πάντ', ὧν οὐκ ἐμνήσθη πρὸς τοῦ ὀκλογοῦ, δῶσειν ἐπαγγέλλεται, πλοῦτον, δόξαν, νίκην [g] πολεμίων, καὶ [h] πρὸ πάντων σύνεσιν καὶ σοφίαν, οἵαν οὐκ [i] ἄλλός τις ἀνθρώπων ἔσχεν οὔτε βασιλεὺς οὔτ' ἰδιώτης. φυλάξειν τε καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὅτι πλείστον ὑποσχόμενον χρόνον, ἂν δίκαιός τε ὢν διαμένῃ καὶ πειθόμενος αὐτῷ, καὶ τὸν πατέρα μιμούμενος ὡς οἷός τε ἔσται ἄριστος. ταῦτα δὲ Θεοῦ Σολομὼν ἀκούσας, ἀνεπήδησεν [k] εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν [l] ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα· καὶ [m] περὶ τὴν σκηνὴν μεγάλας ὁλοκαυτώσεις θυσίας, κατευώχει τοὺς ἰδίους ἅπαντας.

β'. Ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κρίσις ἐπ' αὐτὸν ἦλθε δυσερής· ἧς τὸ τέλος εὑρεῖν λίαν ὀλίγου πόνου. ὃ δὲ πρᾶγμα, περὶ οὗ συνέβαινεν εἶναι τὴν δίκην, ἀναγκαῖον ἡγησάμην διελθεῖν, ἵνα τοῖς ἐντυγχάνουσι τό τε δύσκολον τῆς κρίσεως γνώριμον ὑπάρξῃ, καὶ τοιούτων μεταξὺ πραγμάτων [n] γινόμενοι λάβωσιν, ὥσπερ ἐξ εἰκόνος τῆς τοῦ βασιλέως ἀγχινοίας, ὅ ῥᾳδίως ἀποφαίνεσθαι περὶ τῶν ζητουμένων δυνηθῆναι. δύο γυναῖκες ἑταῖραι τοῦ βίου ἦκον ἐπ' αὐτόν· ὧν ἡ ἀδικεῖσθαι δοκοῦσα

a Τὸ λοιπὸν *Vat.* b Χεβρῶνα juxta *Biblia S.* in Codicibus *Gallicis* Τιβῶνα. c Αἰτεῖσθαι *Big. Samb. & Vat.* verum αἰτεῖν cum *cæteris* legiſſe videtur *Epiphan.* d Pro δώσειν in *MSS.* habemus παρέξειν aut παρέξειν. e Ita cum *Vat.* favente *Epiphanio* qui vertit, *ut circa populum juſtum poſſim verumque proferre judicium.* in *Editis*, *Aliiſque* δίκαια λαοῦν. f Ita *MSS.* in *Editis* διακρίνωμι. g Πολεμίων κρατῆσαι *Big. Samb & Gall. 2.* h Ita cum *omnibus MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸ deſideratur in *Editis.* i Sic melioris notæ *MSS.* & *Epiphan.* in *Aliis* cum *Editis* ἄλλος. k Illud εὐθὺς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* l Ἀνέστρεψεν *Vat.* m Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* περὶς τὴν σκηνῆς. n Γινόμενοι *Gall. 2.*

a Οἰκῶ

δοκοῦσα προτη λέγειν ἤρξατο. "[a] οἰκῶ μὲν, εἶπεν, ὦ "βασιλεῦ, [b] μετ' ἐμοῦτης ἐν ἑνὶ δωματίῳ. συνέβη δ' ἀμ- "φοτέραις ἡμῖν ὀλίγαις ἡμέραις ἀποτεκεῖν τὴν αὐ- "τὴν ὥραν ἄρρενα παιδία. τρίτης δὲ ἡμέρας διελθούσης, "ὑπνοῦντος [c] τοῦ αὐτῆς παιδίου αὕτη, τοῦτο μὲ ἀπο- "κτείνει· βαρέσασα δὲ τὸν ὑμὸν ἀπὸ τῶν γονάτων προς "αὐτὴν μεταφέρει, [d] καὶ τὸ νεκρὸν ἐμοῦ κοιμωμένης εἰς τὰς "ἀγκάλας μου τίθησιν. πρωὶ δὲ θηλάσω προσέχω βουλομένη "τοῦ παιδίου, τὸ μὲν ἐμὸν οὐχ εὗρον, τὸ δὲ ταύτης νεκρὸν "ὁρῶ μοι προσκείμενον. ἀκριβῶς δὲ καταινόησασα τοῦτο "ἐπέγνων. ὅθεν ἀπαιτοῦσα τὸν ἐμὸν υἱὸν, καὶ οὐκ ἀπολαμβάνου- "σα καταπέφευγα, δέσποτα, ὑπὲρ τοῦ σοῦ βοή- "θειαν. [e] τὸ δὲ εἰ μόνας [f] ἡμᾶς, καὶ μηδένα τοῦ [g] ἐξε- "λέγξαι δυνάμενον φοβεῖσθαι καταφρονοῦσα, ἰσχυρῶς ἀρ- "νουμένη προσκρούει." ταῦτ' εἰπούσης, ὁ βασιλεὺς ἀνέ- κειτο τὴν ἑτέραν, τί τοῖς εἰρημένοις ἀντιλέγειν ἔχοι. τὴν δὲ ἀρ- νουμένης τοῦτο πεποιηκέναι, τὸ δὲ παιδίον τὸ ἑαυτῆς ζῆν λεγούσης, τὸ δὲ τὴν ἀντιδίκου τεθνηκέναι, μηδενὸς ὑπισχνοῦντος τοῦ κρίνειν, ἀλλὰ ὥσπερ ἐπ' αἰνίγματι περὶ τοῦ εὑρεσιν αὐτῶν πάντων [h] τῇ διανοίᾳ τετυφλωμένων, μόνος ὁ βασι- λεὺς ἐπενόησέ τι τοιοῦτον. κελεύσας κομισθῆναι [i] τὸ νε- κρὸν καὶ τὸ ζῶν παιδίον, μεταπέμπεταί τινα τῶν σωματο- φυλάκων, καὶ ἀσισάμενον προσέταξε τοῦ μαχαίρᾳ ἀμφότερα διχοτομῆσαι τὰ παιδία, ὅπως [k] ἑκατέραις λά- βωσιν ἀνὰ ἥμισυ τοῦ τε ζῶντος καὶ τοῦ τετελευτηκότος. ὑπὲρ τούτῳ πᾶς μὲν ὁ λαὸς λανθάνων ἐχλεύαζεν ὡς μει- ρακίου τὸν βασιλέα. μεταξὺ δὲ [l] ἡ μὲν ἀληθὴς μη- τὴρ ἀναιρεθήσεσθαι τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἀλλὰ χαρίζεσθαι τῇ ἑτέρᾳ τὸ παιδίον ὡς ἐκείνης, [m] ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν αὐτὸ καὶ βλέπειν μόνον κἂν ἀλλότριον δοκῇ, ἡ δ' ἑτέρας ἑτοίμως ἐχούσης διαιρεθὲν ἰδεῖν τὸ παιδίον, καὶ προσέτι βασανισθῆναι καὶ αὐτὸν ἀξιούσης· ὁ βασιλεὺς, ὑπογνοὺς τὰς ἑκατέρων φωνὰς ἀπὸ τῆς ἀληθείας γεγενημένας, τῇ μὲν [n] ἀναιρεθήσῃ τὸ παιδίον προσέκεινε, μητέρα γὰρ αὐτὸν ἀληθῶς εἶναι, τῇ δὲ ἄλλης κατέγνω πονηρίαν, τό τε ἴδιον ἀποκτεινάσης, καὶ τῆς φίλης ἀποδαζούσης ἀπολλύμε- νον θεάσασθαι. τοῦτο μέγα δεῖγμα καὶ τεκμήριον τῆς τοῦ βασιλέως [o] φρονήσεως καὶ σοφίας ὤφελε τὸ πλῆθος. [p] καὶ ἐκείνης λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ὡς θείαν ἔχοντι διά- νοιαν, αὐτῷ προσεῖχον.

γ'. Στρατηγοὶ δ' αὐτῷ, καὶ ἡγεμόνες ἦσαν τῆς χώρας ἁπάσης, οἵδε. τῆς μὲν Ἐφραΐμου κληρουχίας [q] Οὖρης, ὑπὲρ δὲ τῆς [r] Βηθλεέμης τοπαρχίας ἐπὶ [s] Διό- κλητος· τοῦ δὲ τοῦ Δώρων καὶ τοῦ παραλίαν [t] Ἀβινάδαβος εἶχεν ὑπ' αὐτῷ, γαμικὸς τοῦ Σολομῶνος θυγατέρα. τὸ δὲ Μέγα πεδίον ἐπὶ τοῦ

videbatur, prima dicere orſa eſt. "Ego qui- "dem, dicebat, ὦ rex, in uno cum hac *mulie-* "*re* cubiculo habito. Accidit autem utrique "noſtrum, ut una die maſculos infantes circa "eandem horam pareremus. At tertio poſt die, "iſta ſomnolento in puerulum ſuum incubitu "ipſum quidem opprimit: meum vero è gre- "mio meo *clam* ſublatum ad ſe transfert, & "mortuum quieſcenti mihi in ulnas impoſuit. "Mane autem, cum infanti vellem mammam "admovere, meum quidem non inveni, hujus "vero mortuum lateri meo video accumbere. "rem enim, omnibus accurate perpenſis, ita "eſſe comperui. Quare filium meum poſtulo: "& cum illum non receperim, ad tuam opem "implorandam, Domine, confugio. Nam quod "nos ſolæ fuerimus, nulluſque ſubſit metus "alicujus qui *nos* poſſit redarguere, *illa*, negli- "gens *quid de ſe quiſque ſentiat*, conſtanter "& fortiter factum negare." Ubi hæc dixe- rat, rex alteram interrogabat, ecquid habeat dictis objiciendum. Illa autem inficiante ſe hoc feciſſe, & aſſeverante ſuum vivere filium, adverſariæ vero interiiſſe, cum nemo exiſtima- re potuerit quid decernendum eſſet, ſed omnes, quaſi ænigma fuerit, in eo evolvendo mentis cæcitate laborarint, ſolus rex tale quiddam ex- cogitavit. Juſſis afferri infantibus tam vivo quam mortuo, ſatellitum quendam ad ſe evo- cat, imperatque ſtricto gladio puerum utrum- que diſſecare in duas partes, ut utraque dimi- dium accipiat tam vivi quam mortui. Hanc ob rem populus quidem univerſus regem, ut *admodum* adoleſcentem, clam irridebat. Inter hæc autem cum vera quidem mater exclamaſ- ſet, ne hoc ageretur, ſed potius alteri tanquam ſuus tradatur infans, ſibi enim ſufficere, modo vivat ipſumque conſpiciat, licet alterius eſſe videatur; altera vero parata eſſet puerum vi- dere diviſum, atque inſuper *magnopere* vel- let ipſam quoque *matrem* dolore excruciari: rex, animadverſo utriuſque voces ex ani- mo eſſe, illi quidem quæ exclamaverat puerum adjudicabat, (ipſam enim revera eſſe matrem) alterius vero malitiam damnabat, ut quæ & ſuum peremerat, & amicæ filium exſtinctum videre cuperet. Hoc populo viſum eſt ma- gnum eſſe argumentum *indiciumque* regis prudentiæ ſimul & ſapientiæ: atque ex illo deinceps die ipſi tanquam divina mente præ- dito auſcultabant.

3. Militiæ autem præfecti ipſi erant, præ- ſidesque regionis omnis, iſti *ſcilicet*. Ephraï- mi quidem ſorti præerat Ures; toparchiæ vero Beethlemiticæ Dioclerus: regionem au- tem Dorenſem & maritimam omnem ſibi ſub- jectam habebat Abinadabus, qui Solomonis fi- liam duxerat. At Campus magnus erat ſub *Solomonis officia.* 3 *Regum*, c. 4.

Banaja

a Οἰκῶ μὲν ἐπαῦσα *Vat.* *b* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μετ' αὐτῆς in *Editis Aliiſque.* *c* Τῷ ἰδίῳ αὐτῆς π. *Vat.* *d* Καὶ τὸ νεκρὸν *Samb.* *e* Mallem τὸ γὰρ εἶναι. *f* Illud ἡμᾶς adjectum eſſe volui è *Samb. Big.* & *Vat.* *g* Ἐλέγξαι ſolus *Vat.* *h* Sic *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τῇ. *i* Καὶ τὸ νεκρὸν *Vat.* *k* Ἑκατέρᾳ *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἑκάτερα *Big.* *l* Τῆς μὲν ἀπατώσης, καὶ ἀληθῆς *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* Verum illa ἀπατώσης καὶ non agnoſcunt *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* *m* Sic cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀρκεῖσθαι γὰρ βλέπειν αὐτὸ ζῶν κἂν ἀλλ. *n* Amplius quiddam in *ſuo codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui ver- tit, *reclamanti quidem ne perimeretur infantulus.* *o* Φρονήσεώς τε καὶ *Samb. Big.* & *Gall.* 1. *p* Καὶ ἀπ' ἐκείνης τὸ λοιπὸν *Vat.* *q* *Uri* apud *Epiphan.* Ωρ LXXII. *r* Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* Βηθάμης in *Editis.* Βαιθσαμὶς LXXII. 3 *Regum*, c. 4. v. 9. Unde Βαιθσάμης legit *Schouanus*, & Βηθσάμης *Boſius.* *s* Sic ex *iiſdem MSS.* *t* Κλῆρος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Dochis.* ὑὸς Δακὼβ LXXII. unde ὁ κλῆρος τοῦ Δακὼβ maluit *Schouanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* Tom. 2. p. 771.) qui inſuper notauit υἱὸν Ενδὶ (ut in LXXII.) & quæ ad eum pertinebant omiſſa eſſe. *t* Ita cum *Cod. Vat.* Ἀβιναδὰβ in *Editis Aliiſque.* Αμιναδὰβ juxta ver- ſionem *Gelenii* ex LXXII. *Aminadab*, & *Abian Aſaph*, & *Abian Adab* in *Epiphanii* libris.

Banaja filio Achili. quin & omni regioni etiam imperitabat, quæ ad Jordanem uſque pertingit. Galaditicam vero & Gaulaniticam *provinciam* uſque montem Libanum, urbes ſexaginta magnas & munitiſſimas ſua in ditione habens, Gabaris regebat. Achinadabus autem Galilæam omnem Sidonem uſque procurabat habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiam nomine Baſimam. Maritimam vero circa Arcen Banacates obtinebat. atque Saphates Itabyrium montem & Carmelum & terram Galilææ uſque ad Jordanem fluvium. At unus illis ſuperior totius *regionis iſtius* curator erat conſtitutus. Semei autem tribûs Benjamitidis ſors commiſſa erat: atque Gabares regionem transjordanianam tenebat. His vero rurſum unus præpoſitus erat. Miro autem incremento auctæ ſunt res Hebræorum & tribus Judæ, populo ad agrorum colendorum curandorumque ſtudium converſo. Nam pace potiti, & neque bellis neque turbis *inteſtinis* diſtracti, ac præterea optatiſſima libertate ad ſatietatem uſque fruentes, omni cura & cogitatione in hoc incubuerunt, ut ſua quiſque augeret & majoris pretii faceret.

[a] Βαναΐᾳ τῷ Αχίλυ παιδί. [b] προσεπῆρχε δὲ καὶ τῆ ἄχρι Ιορδάνυ πάσης. τλιὰ δὲ [c] Γαλααδίτιδι καὶ [d] Γαυλανίτιδι ἕως τῦ Λιβάνυ ὄρους, καὶ πόλεις ἑξήκοντα μεγάλας καὶ ὀχυρωτάτας ἔχων ὑφ' αὐτόν, [e] Γαβάρης διῆπεν. [f] Αχινάδαβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄρχει Σιδῶνος ἐπεπρόπλε, συνοικῶν καὶ αὐτὸς γαμετῆ Σολομῶνος [g] Βασίμᾳ τὄνομα. τλιὰ δὲ περὶ Αρκλιὰ τῆς Γαλιλαίαν εἶχε [h] Βαναχάτης. [i] Σαφάτης δὲ τὸ Ιταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴ Γαλιλαίαν ἄχρι τῦ ποταμῦ Ιορδάνυ [k] χώραν. [l] ὑπὲ δὲ τύτων [m][ἑις] πᾶσαν ἐπετέτραπτο. [n] Σεμεῖ δὲ τῆ τῆ Βενιαμίτιδος κληρυχίαν [o] ἐγκεχείρικτο. [p] Γαβάρης δὲ εἶχε τλιὰ πέραν τῦ Ιορδάνυ χώραν. ὑπὲ δὲ τύτων εἷς πάλιν ἄρχων ἀποδέδεικτο. θαυμαςὴν δὲ ὐπίδοσιν ἔλαβεν ὅ,τε τῶν Εβραίων λαὸς, καὶ ἡ Ιύδα φυλὴ, πρὸς γεωργίαν τραπέντων καὶ τλιὰ τῆς γῆς ὑπιμέλειαν. εἰρήνης γὰρ ἀπολαύοντες, καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς μὴ θελαυνόμενοι, καὶ πρὸς ἔτι τῆς ποθεινοτάτης ἐλλθερείας ἀκεραῖως ἐμφορύμενοι, πρὸς τὸ συναύξειν ἕκαστος τὰ οἰκεῖα [q] καὶ ποιεῖν ἄξια πλείονος ὑπῆρχεν.

Solomonis regni magnitudo, ejuſque victus. 3 Regum, c. 4.

4. Erant autem regi & alii præfecti, qui & Syrorum & alienigenarum terræ omni, à fluvio Euphrate Ægyptum uſque pertingenti, præerant, è gentibus ipſi tributa colligentes. Atque *iſti* regis victui in ſingulos dies ejuſque conviviis conferebant ſimilæ quidem *coros triginta, farinæ vero ſexaginta, boves autem altiles decem, & armentales viginti, & agnos altiles centum. Hæc omnia præter capturas ex venatione, cervos inquam & bubalos & aves & piſces, regi ab alienigenis quotidie advehebantur. Porro tantus erat Solomoni curruum numerus, ut quadraginta haberet præſepiorum millia equorum jugalium. Verum abſque his erant duodecim millia equitum: quorum pars quidem dimidia Hieroſolymis circa regem verſabatur; reliqui vero per villas regias diſperſi in illis manebant. Idem vero præfectus, cui mandati erant ſumptus regii, equis etiam neceſſaria ſuppeditabat, in eum locum advecta ubi rex erat.

Ἦσαν δὲ [r] καὶ ἕτεροι τῷ βασιλῖ ἡγεμόνες, οἱ τῆ τε Σύρων γῆς καὶ τῶν ἀλλοφύλων, ὅσοι ἰῶ ἀπ' Εὐφράτυ ποταμῦ διήκυσα μέχρι τῆ Αἰγυπτίων, ἐπῆρχον, ἐκλέγοντες αὐτῷ φόρυς παρ' ἐθνῶν. συνετέλυν δὲ ἡ τῇ τραπέζῃ καθ' ἡμέραν καὶ τῷ δείπνῳ τῦ βασιλέως σεμιδάλεως μὲ κόρυς τριάκοντα, ἀλφίτυ δ' ἑξήκοντα, σιτευτὺς δὲ βόας δέκα, ἡ νομάδας βόας εἴκοσι, [s] ἡ σιτευτὺς ἄρνας ἑκατόν. ζῶα πάντα πάρεξ τῶν [t] ἐπ' ἄγρας, ἐλάφων λέγω ἡ βυβάλων ἡ τῶν πτηνῶν ἡ ἰχθύων, ἐκομίζετο καθ' ἡμέραν τῷ βασιλῖ παρὰ τῶν ἀλλοφύλων. τοσῦτον δὲ πλῆθος ἰῶ ἁρμάτων Σολομῶνι, ὡς [u] τέσσαρας μὲν μυριάδας φατνῶν τῶν [x] ὑπεζευγμένων ἵπποις. χωρὶς δὲ τύτων ἦσαν ἱππεῖς δυσχίλιοι καὶ μύριοι· ὧν οἱ μὲν ἡμίσεις τῷ βασιλῖ παρεσπόρθυν ὐ Ιερουσολύμοις, οἱ δὲ λοιποὶ κατ' [y] κώμας ὐ αὐτοῖς κατῴκθυν. ὁ δ' αὐτὸς ἡγεμὼν, ὁ τῦ βασιλέως δαπάνην πεπιστευμένος, καὶ τοῖς ἵπποις ἐχρήγα τὰ ὀψωνήθρια, συγκομίζων εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς διέτριβε τόπον.

Ejus ſapientia. 3 Regum, c. 4.

5. Tanta autem erat ſapientia & prudentia, qua Solomonem donavit Deus, ut priſcæ ætatis hominibus præſtiterit: & non ſolum Ægyptios, qui omnes ſcientia ſuperare feruntur, cum eo comparatos fere vicerit; ſed & eos à regis ſapientia longe abfuiſſe demonſtra-

ε'. Τοσαύτη δ' [z] ἰῶ ἰῶ ὁ Θεὸς Σολομῶνι παρέσχε φρόνησιν καὶ σοφίαν, [a] ὥστε τὺς ἀρχαίυς ὑπερβάλλειν ἀνθρώπυς· καὶ μηδὲ τὺς Αἰγυπτίυς, οἳ πάντων [b] ἐπὶ συνέσει διενεγκεῖν λέγονται, [c] συγκρινομένυς λείπεσθαι παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ πλεῖσον ἀφεστηκότας τῆ βασιλέως φρονήσεως ἐλέγχεσθαι.

a Sub *Banaje filio Bachi* (vel *Machi*) apud *Epiphanium*. Βαιὰ ἱῶ Αχιλὲθ juxta LXXII. *b* Ita pro προσεπῆρχε reſcribere viſum eſt, levicula mutatione. *c* *Al.* Γαλαδίτιν. *d* Ita cum *MSS.* vel Γαυλανίτιν. in *Editis* Γαυλανιτλιν. *e* Γαβάρης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *Epiphanii* vulgatis *Gabiar.* in *MSS.* vero, *Gabier gubernabat Caſachina Davi autem totius Galilææ* &c. *Bengaber* juxta Biblia *Hebr.* ἱὸς Γαβῶις LXXII. in *Exemplari Alexandrino.* *f* Hic *Achinadabum* & *Achimaan* in unum confundit, ut conſtat ex *S. Literis*, quæ poſteriori nuptam eſſe dicunt *Pharaonis* filiam. *g* Βασιμμῖθ LXXII. *h* *Banach* aut *Banac* in *Epiphanii* libris. Βαανᾶ ἱὸς Χωσὶ LXXII. *i* *Sabath* eſt *Epiphanio.* Ισσαφὰτ LXXII. *k* Χώραν refero ad Γαλιλαίαν, & per Γαλιλαίαν χώραν ἄχρι τῦ ποταμῦ Ιορδάνυ intelligo *Galilæam inferiorem.* Verum τλιὰ χώραν Γαλιλαίων habent *Big. Samb.* & *Vat.* qui forſan vocem χώραν *margini* ἐξηγήσεως ἕνεκα appoſitam in *textum* receperint. Illud χώραν tamen agnoſcit *Epiphan.* qui in ſequentibus à *S. Literis* & *Joſepho* diverſus abit, dum vertit, *& Carmelum & inferiorem Galilæam. Regionem autem uſque ad Jordanem fluvium conſtituam Baſan diſponebat. Semei autem* &c. *l* Επὶ τύτῳ *Big. Samb.* & *Gall.* Illa vero χώραν. ὑπὲ ᾧ τύτων πᾶσαν ἐπιτέτραπτο deſiderantur in *Cod. Vat.* *m* Illud εἷς (ſenſu id poſtulante ut in v. 13.) inſerere viſum eſt. *n* Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis.* Συοὺὶς in *Editis Aliiſque.* Σεμεῖν *Vat.* ut paſſim ſupra pro Σεμεΐν. *o* Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐγκεχειρικέναι in *Editis.* ἐπιτέτραπτο *Vat.* *p* Ita in omnibus *MSS.* Ταοὰρης in *Editis.* vitioſe, ut conſtat ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 4. *q* Καὶ ποιεῖν ἄχρι πλείονος *Vat.* nonnihil favet *Epiphanius*, qui vertit, *& eas ſemper potius extendendas.* *r* Καὶ inſerui ex *Samb.* & *Vat.* *ſ* Σιτεὺς ᾗ *Big. Vat. Samb.* & *Gall.* 1. σιτεὺς τι *Gall.* 2. *t* Απ' ἄρχων *Vat.* *u* Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. l. 2. c. 9. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* S. tom. 2. p. 772. & *Clericum* ad 3 *Regum*, c. 4. v. 26. *x* Υποζευγνυμένων *Vat.* *y* Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* χώραις in *Editis.* *z* Sic *Samb.* & *Vat.* atque eo plane modo, vel τοσαύτλιν δ' ὁ Θεὸς, legendum eſſe monuit *Schotanus* cum *aliis.* *a* Ως τὺς τι *Big. Samb.* & *Vat.* *b* Illud οἳ ex *Big.* & *Samb.* *c* Συγκρινομένων legiſſe videtur *Epiphan.* * Vide *Arnott.* ad p. 340.

a Ita

ἐλέγχεσθαι. ὑπερῆρε δὲ καὶ διήνεγκε σοφίᾳ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ καιρὸν δόξαν ἐχόντων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ὅτι δεινότητι. ὧν δὲ παρελεύσομαι τὰ ὀνόματα. ἦσαν δὲ [a] Ἐθάνος καὶ Αἱμάν, καὶ [b] Χαλκέος καὶ [c] Δάρδανος, υἱοὶ [d] Ἡμαέως. συνεταξατο δὲ καὶ βιβλία περὶ ᾠδῶν καὶ μελῶν [e] πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις, καὶ παραβολῶν καὶ εἰκόνων βίβλους τρισχιλίας. καθ' ἕκαστον γὰρ εἶδος δένδρου παραβολὴν εἶπεν, ἀπὸ ὑσσώπου ἕως κέδρου. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν τετραπόδων ἁπάντων ζώων, καὶ τῶν νηκτῶν καὶ τῶν ἀερίων. ᾐδεμίαν γὰρ [f] τούτων φύσιν ἠγνόησεν, οὐδὲ παρῆλθεν ἀνεξέταστον· ἀλλ' ἐπὶ πάσαις ἐφιλοσόφησεν, καὶ τὴν ἐπιστήμην τούτων [g] αὐτοῖς ἰδιωμάτων ἄκραν ἐπεδείξατο. παρέσχε δ' αὐτῷ μαθεῖν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων τέχνην [h] εἰς ὠφέλειαν καὶ θεραπείαν τοῖς ἀνθρώποις. ἐπῳδάς τε [i] συνταξάμενος αἷς [k] παρηγορεῖται τὰ νοσήματα, καὶ τρόπους ἐξορκώσεων κατέλειπεν, οἷς [l] ἐκδιώκεται τὰ δαιμόνια ὡς μηκέτ' ἐπανελθεῖν [m] ἐκδιώξασι. καὶ αὕτη μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ἡ θεραπεία πλεῖστον ἰσχύει. ἱστόρησα γάρ τινα Ἐλεάζαρον τῶν ὁμοφύλων, Οὐεσπασιανοῦ παρόντος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλου στρατιωτικοῦ πλήθους, τοὺς ὑπὸ τῶν δαιμονίων λαμβανομένους ἀπολύοντα [n] τούτων. ὁ δὲ τῆς θεραπείας τρόπος τοιοῦτος ἦν. προσφέρων τοῖς ῥισὶ τοῦ δαιμονιζομένου τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ὑπὸ τῇ σφενδόνῃ [o] ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομών, ἔπειτα [p] ἐξεῖλκεν ὀσφραινομένῳ αὐτοῦ τὸν μυκτήρων τὸ δαιμόνιον. καὶ πεσόντος εὐθὺς τοῦ ἀνθρώπου, μηκέτ' εἰς αὐτὸν [q] ἐπανελθεῖν ὥρκου, Σολομῶνός τε μεμνημένος, καὶ τὰς ἐπῳδὰς, ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος, ὑπολέγων. βουλόμενος δὲ πᾶσιν αὐτοῖς ἐπιδεῖξαι τοῖς παρεστηκόσιν ὁ Ἐλεάζαρος ὅπερ ἰσχύει, ἐπίθει [r] μικρὸν ἔμπροσθεν [r] ἤτοι ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ ποδονιπτῆρος· καὶ τῷ δαιμονίῳ προσέταττεν ἐξιόντι τοῦ ἀνθρώπου ταῦτ' ἀναστρέψαι, καὶ παραχρῆμα ἐπιγνῶναι τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι καταλέλοιπε τὸν ἄνθρωπον. γινομένου δὲ τούτου, σαφὴς ἡ Σολομῶνος [t] καθίστατο σύνεσις καὶ σοφία. δι' ἣν, ἵνα γνῶσιν ἅπαντες ὅ μεγαλεῖον αὐτοῦ τὸ φύσεως καὶ [u] ὃ θεοφιλὲς, καὶ λάθῃ μηδὲν τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ὑπὸ βασιλέως περὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς ὑπερβολὴ, περὶ τούτων εἰπεῖν παρήχθημεν.

ς'. Ὁ δὲ τῶν Τυρίων βασιλεὺς [x] Εἴραμος, ἀκούσας ὅτι Σολομὼν τὴν τοῦ πατρὸς διεδέξατο βασιλείαν, ἐχάρη· φίλος γὰρ [y] ἐτύγχανε τῷ Δαυίδῃ· καὶ πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἠσπάζετό τε καὶ συνέχαιρεν ὅτι τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς. [z] Ἀποστέλλει δὲ πρὸς αὐτὸν Σολομὼν γράμματα δηλοῦντα τάδε.

rit. Quin & quotquot apud Hebræos iſto ævo perſpicaciæ laudem aſſequuti ſunt, ingenii præſtantia ſupergreſſus eſt, iiſque *longe* antecelluit. quorum nomina non præteribo. Erant autem Ethanus & Hæmanus, & Chalceus & Dardanus, filii Hemaonis. Compoſuit etiam *libros de odis & canticis quinque ſupra mille, & proverbiorum & †ſimilitudinum ter mille. nam de quavis arboris ſpecie †† parabolam dixit ab hyſſopo uſque ad cedrum. Similiter autem & de jumentis & de cæteris etiam terreſtribus animantibus, ut de iis quæ per aquam pariter ac aërem feruntur, *parabolas fecit*. Ne unius quidem horum naturam ignoravit, aut inexploratam reliquit: ſed de omnibus philoſophorum more differuit, & ſcientiam proprietatum earum ſummam ſe adeptum eſſe oſtendit. Conceſſit ei etiam Deus ut diſceret artem contra malos dæmones ad utilitatem & curationem hominum. Et cum excantationes compoſuiſſet, quibus leniantur morbi, etiam formas adjurationum reliquit, quibus vincta dæmonia *ita* ejiciunt, ut nunquam revertantur. atque hoc ſanationis genus etiamnum apud nos plurimum valet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, coram Veſpaſiano & filiis ejus & tribunis reliquiſque militibus, ex dæmonum poteſtate ab iis obſeſſos liberantem. Modus autem iſtius curationis erat talis. Naſi dæmoniaci admoto annulo, cujus pala una ex radicibus incluſa erat, quas indicaverat Solomon, paulo poſt ex naribus odorantis extrahebat dæmonem. tum homine ſtatim collapſo *dæmonem* adjurabat ne in hunc poſtea reverteretur, Solomonis *interim* mentionem faciens, & incantationes ab eo compoſitas recitans. Porro volens Eleazarus illis qui aderant perſuadere manifeſtumque facere, quod hanc vim habuerit, non longe inde collocabat aut poculum aqua plenum aut polubrum; dæmonique imperabat ut homine egrediens illa evertat, atque faciat ut ſpectantes intelligant quod hominem reliquiſſet. Hoc autem *revera* facto, palam erat Solomonis ſapientia & ſcientia. Ideoque ut omnibus nota ſit ingenii ejus magnitudo, quamque charus Deo fuerit, utque nemini, quem ſol intuetur, lateat regis in omni genere virtutis excellens præſtantia, ad verba de illis facienda adducti fuimus.*

Quænam ſcripta reliquit Solomon. 3 Regum, c. 4.

Eleazarus quidam dæmonas ejicit.

6. Porro Tyriorum rex Hiramus, audito quod Solomon patri in regnum ſucceſſiſſet, magnopere gaviſus eſt, (nam Davidis erat amicus) & per legatos ipſum ſalutabat, eique gratulabatur de præſenti felicitate. At Solomon ad eum literas mittit his verbis.

Hiramus legatos mittit ad Solomonem. 3 Reg. c. 5.

SOLO-

a Ita cum *Cod. Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Αἰθανος καὶ Αἱμανος. *Ethan & Heman* juxta *S. Literas*, 3 *Regum* c. 4. v. 31. b Χάρκος *Vat.* in *Epiphanii* libris *Chalgal*, & *Chaca* & *Calchens.* in *Bibliis* Hebr. *Chalcol*, Χαλκὶδ LXXII. c Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* quod proprius accedat ad Hebraïcum *Darda.* in *Editis Aliiſque* Δάϊδανος. d Ημαν *Vat.* Μαὶλ & *Mahol* in *S. Literis.* apud *Epiphanium* varie, *Madenis* & *Madonis* & *Samed.* e Πενταχιλίους *Cedren.* πενταχιλίους ᾠδὰς *Zonar.* f Τούτων omittunt *Vat.* & *Epiphan.* g Αὐτῶν *Rig. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* h Εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων *Cedren.* εἰς ἀνθρώπων ὠφέλειαν *Zonar.* i Συνεπτίξατο legiſſe viſus eſt *Epiphan.* k Παρηγόρη τὰ νοσ. *Vat.* forſan pro παρηγορεῖται νοσήματα, l Ἐκαδήμα *Samb.* & *Vat.* ἐκδάιμωσι *Big.* & *Gall.* 1. 2. m Ἐκδιώξωσι *Vat.* ἐδιώκητο *Zonar.* ἐκδιώκηται *Cedren.* n Τοῦτο *Big.* & *Samb.* τοῦτο *Gall.* 1. τούτοις *Cedren.* o In *Edit. Gen.* & uno aut altero codice ῥίζας. Sunt qui exiſtimant radicem fuiſſe herbæ, quam (in libris *de bello Judaïco*) *Baram* appellat, & magnifice extollit. p Ἐξῆλκεν ὀσφραμίδρου *Cedren.* ἐξῆλκεν ὀσφραμίνου *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. q Επανῆξεν *Vat.* & forſan *Epiphan.* ὑποστρέφειν *Cedren.* r Eſt forſan qui malit μικρῷ πρόσθεν. ſ Ητοι inſerui è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* t Καθίστατο *Vat.* u Illud τὸ ex *MSS.* ut & mox ὃ ante τῷ βασ. x *Al.* Εἰρώμ, & Ειρωμ & Χείραμος. y Ετύγχανε Δαυὶδ *Vat.* z Sic fere omnes *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπιστέλλει ὃ πρὸς αὐτὸν. Σολομὼν Εἰρ. &c. a *Alii* vertunt, carminum & canticorum libros. *Forſan* περὶ ante ᾠδῶν delendum, & mox voci πίνει præfigendum, ut legatur περὶ πίνει καὶ τοῖς χιλίοις. † *Al.* parabolarum. †† *Al.* comparationem fecit.

Solomon Hiramo Regi.

Solomonis ad Hiramum literæ. 3 Regum. c. 6.

"Scias velim quod pater meus, cum in animum induxiſſet ædificare Templum Deo, "bellis & continuis expeditionibus fuerit impeditus. non enim prius hoſtes debellare "deſiit, donec eos omnes tributum ferre coë- "gerat. Ego vero Deo gratias ago pro ea qua "nunc fruor pace: ac propterea otio abun- "dans jam ſtatuo domum Deo exſtruere. eam "etenim me conditurum eſſe, Deus patri meo "prædixit. Quam ob rem te oro atque obſe- "cro, ut aliquos una cum meis mitti jubeas in "montem Libanum ad ligna excidenda. nam "in materia cædenda Sidonii noſtratibus peri- "tiores ſunt. Ipſe vero mercedem, quantam "tu dixeris, fabris materiariis ſolvam."

7. Hiramus autem, cum has literas legiſſet, mandatiſque multum lætatus eſſet, Solomoni *ita* reſcripſit.

Rex Hiramus Regi Solomoni.

Hirami ad Solomonem reſponſio. 3 Regum, c. 5.

"Deum quidem laudare par eſt, qui paternum imperium tibi tradidit, viro ſapienti & "omni virtute prædito. Atque ego, his *miri-* "*fice* delectatus, quæcunque per literas petiiſti "tibi *labens* ſuppeditabo. Ligno enim multo "magnoque exciſo, cedrino pariter ac cypa- "riſſino, mihi curæ erit ut meorum opera in "mare devehatur: meiſque *præterea* impera- "bo, ut rate *ex illis* connexa ad quemcunque "volueris tuæ regionis locum mari navigato *ea* "deponant: deinde tuis licebit ea Hieroſoly- "ma deportare. *Tuque* fac cures ut pro his "frumentum nobis ſuppeditetur, qua re nobis "opus eſt, utpote inſulam habitantibus."

Joſephus provocat ad archiva Tyria, & veritatis ſtudium profitetur.

8. Etiamnum autem manent harum literarum exemplaria, non tantum in noſtris libris conſervata, ſed & apud Tyrios: adeo ut ſiquis voluerit pro certo rem noſſe, rogatis iis qui publicis tabulariis præſunt apud Tyrios, inventurus ſit quæ ab iis dicta fuerint conſentanea illis quæ nos diximus. Atque hæc quidem oratione perſequutus ſum, volens lectores pro comperto habere, nobis in animo eſſe nihil præter veritatem dicere, nedum, veriſimilibus quibuſdam & ad homines decipiendos delectandoſque accommodis, hiſtoriam diſtinguendo, operam quidem dare ut examen fugiamus, poſt ulare autem ut *narrationi* ſtatim credatur; neque nobis conceſſum eſſe, ut, facta ab hiſtoriæ decoro diſceſſione, à culpa ſimus immunes: ſed oramus atque obſecramus ut nemo noſtra hæc approbatione ſua dignari velit, niſi veritatem demonſtratam dare certiſque indiciis confirmare poſſimus.

Hirami reſponſo lætatur Solomon.

9. Rex autem Solomon, cum ad eum allatæ fuiſſent regis Tyriorum literæ, promptum ejus obſequium & benevolentiam valde laudavit, & quæ ab ipſo petiit viciſſim ei ſubminiſtravit; mittendo quotannis tritici quidem viginti cororum millia, oleique *expreſſi* totidem

ΣΟΛΟΜΩΝ ΕΙΡΑΜΩ ΒΑΣΙΑΕΙ.

"Ιδί μυ τ̃ πατέρα βυληθέντα κατασκευάσαι τῷ "Θεῷ ναὸν, ὑπὸ τ̃ [a] πολέμων καὶ τ̃ συνεχῶν "στρατιῶν κεκωλυμένον. ὃ γὰρ ἐπαύσατο ποιῆσαι "τὰς ἐχθρὰς καταστρεφόμενον, πρὶν ἢ πάντας αὐ- "τὰς φόρων ὑποτελεῖς [b] ἐποίησεν. ἐγὼ δὲ χάριν οἶδα "τῷ Θεῷ τ̃ παρούσης εἰρήνης, καὶ διὰ ταύτην εὐχολῶν "οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ βούλομαι τ̃ οἶκον. καὶ γὰρ ὑπ' "ἐμοῦ [c] τοῦτον ἔσεσθαι τῷ πατρί μου προεῖπεν ὁ Θεός. "διὸ παρακαλῶ σε συμπέμψαι τινας τοῖς ἐμοῖς εἰς Λί- "βανον ὄρος, κόψοντας ξύλα. προὸς γὰρ τομὴν ὕλης "ὑπάρχομεν ἔμπειροι Σιδώνιοι. μισθὸν δ' "ὃν ἂν αἰτήσῃς, [d] ἐγὼ τοῖς ὑλοτόμοις παρέξω.

ζ'. Ἀναγνοὺς δὲ τὸ ὑπόμνημα Εἴρωμος, καὶ τοῖς ἐπεσταλμένοις ἡσθεὶς, ἀντιγράφει τῷ Σολομῶνι.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΡΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΣΟΛΟΜΩΝΙ.

"Τὸν μὲν Θεὸν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοι τὴν βα- "σιλείαν παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ σοφῷ καὶ πᾶσαν "ἀρετὴν ἔχοντι. ἐγὼ δὲ, τούτοις ἡδόμενος, ἅπαντα "ὑπουργήσω τὰ ἐπεσταλμένα. τεμῶν γὰρ ξύλα πολ- "λὰ καὶ μεγάλα, κέδρου τε καὶ κυπαρίσσου, διὰ τ̃ "ἐμὴν ὑπὸ θαλάσσης καταπέμψω. καὶ κελεύσω τὰς "ἐμὰς σχεδίας πηξαμένους εἰς ὃν ἂν βουληθῇς τόπον τῆς "[e] σαυτοῦ χώρας πλεύσαντας ἀποθέσθαι. ἔπειθ' οἱ "σοὶ [f] διακομίσουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὅπως [g] δὲ καὶ σὺ "χορήγησης ἡμῖν ἀντὶ τούτων σίτου, ὧν διὰ τὸ νῆσον "οἰκεῖν δεόμεθα, φρόντισον."

ή. Διαμένει δ' ἄχρι τ̃ τήμερον τὰ τῶν ὑπογε- γραμμένων τούτων [h] ἀντίγραφα, οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις μόνον σωζόμενα βιβλίοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ Τυρίοις· ὥστ' εἴ τις βουληθείη ἀκριβῶς μαθεῖν, δυνηθεὶς τ̃ ὑπὲρ [i] τῶν Τυρίων γραμματοφυλακίων δημοσίων, εὑρήσει συμφωνοῦντα τοῖς εἰρημένοις [k] ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις. ταῦτα μὲν οὖν διεξῆλθον, βουλόμενος γνῶναι τοὺς ἐντευξομένους, ὅπ μηδὲν μᾶλλον ἔξω τ̃ ἀληθείας λέγομεν, μηδὲ πιθα- νοῖς τισι καὶ πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν ἐπαγωγοῖς τὴν ἱστορίαν ἀναλαμβάνοντες, τὴν μὲν ἐξέτασιν φεύγειν πει- ρώμεθα, πιστεύεσθαι δ' εὐθὺς ἀξιοῦμεν, ἡδὲ [m] συγκε- χωρημένον ἡμῖν, κατεξαισταμένοις τ̃ πρέποντος τ̃ προ- γματείας, ἀβώμοις ὑπάρχειν· ἀλλὰ μηδεμιᾶς [n] ὑπο- δοχῆς τυγχάνειν παρακαλοῦντες, ἂν μὴ μετὰ ἀποδεί- ξεως καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν [o] δυνώμεθα τὴν ἀλήθειαν.

θ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, ὡς ἐκομίσθη τὰ παρὰ τ̃ Τυρίων βασιλέως γράμματα, τήν τε προθυμίαν αὐτ̃ καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπήνεσε, καὶ οἷς ἠξίωσε τούτοις αὐτὸν ἠμείψατο· σίτου μὲν γὰρ κατ' ἔτος πέμψας [p] δισμυρίους κόρους, καὶ τοσούτους ἐλαίου βάδους,

a Πολέμων τ̃ συνεχῶν κεκωλ. *Gall.* 1. 2. atque ita legiſſe videtur *Epiphan.* *b* Πεποιηκέναι *Gall.* 2. *c* *Al.* τοῦτο. *d* Ἐγὼ inſertum dedi ex *Vat.* & *Vet. Interpr.* *e* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* αὐτ̃. *f* Διακομίσουσιν ſolus *Samb.* *g* Illa ὑ καὶ σὺ ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* *h* Exſtat & exemplar aliud harum literarum ex *Eupolemo* apud *Euſebium* de *Præp. Evang.* l. 9 c. 33. quod, undecunque prolatum, videtur eſſe ſuppoſititium. *i* Τῶν inſeritur ex *Big. Samb.* & *Vat.* *k* Παρ' ἡμῶν *Big.* & *Samb.* *l* Ὡς ἐδὲ *Vat.* *m* Συγκεχωρημένων *Gall.* 2. *n* Ἀποδοχὰς *Big. Samb.* & *Vat.* *o* Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* δυνώμεθα, forſan pro δυναίμεθα. *p* Ita reſcripſi ex *Big. Samb. Vat.* & melioribus *Epiphanii* libris. διχιλίους perperam in *Editis Aliiſque.* ὁ δὲ κόρος (inquit *Joſephus*, l. 13. c. 12.) δυνατὸν μεδίμνοις Ἀττικοῖς ί'. *Cedrenus* autem p. 94. ὁ δὲ κόρος ἐστὶν μέδιμνα λ'. Videſis *Villalp.* in *Apparat.* ad *Ezech.* part. 2. p. 452.

a Βάδους,

βάθυς. ὁ δὲ [a]βάθος δυώδεκα [b]χωρήσας ξέστας [c]ἑβδομήκοντα δύο. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον καὶ οἴνου παρεῖχεν. ἡ μὲν οὖν Εἰρώμου φιλία καὶ Σολομῶνος ἀπὸ τούτων ἐπὶ μᾶλλον ηὔξησε, καὶ ἀσφαλέστερον [d]ὤμοσαν εἰς ἅπαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέταξε παντὶ τῷ λαῷ φόρον ἐργάτας τεσσαρακοντάδας, οἷς ἄπονον τὴν ἐργασίαν κατέστησε, μερίσας αὐτοῖς σωνετῶς. μηνὸς γὰρ ἐποίησε κόπτοντας ἐπὶ μῆνα ἕνα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει· δύο δὲ μῆνας ἀναπαύεσθαι [e]ἀποκαθισταμένους ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, μέχρις οὗ πάλιν οἱ δισμύριοι τὴν ἐργασίαν [f]ἀναπληρώσωσι κατὰ τὸ ὡρισμένον χρόνον. ἔπειθ' ὕστερον σωέβαινε τοῖς πρώτοις μησὶν ἀφ' τετάρτου μηνὸς ἅπαντας ἐπὶ [g]τὸ ἔργον. [h]γενόμενος δ' ἐπίτροπος οὗ φόρου τούτου Ἀδωράμος. [i]ἦσαν δ' ἐκ τῶν παρόντων οὓς Δαυίδης κατελελοίπει, τοὺς μὲν παρακομιζόντων τὴν [k]λιθείαν καὶ τὴν ἄλλην ὕλην, ἑπτὰ μυριάδες· τοὺς δὲ λατομοῦντας ὀκτάκις μυρίους. τούτων δ' ἐπιστάται τρισχίλιοι καὶ [l]τριακόσιοι. προστετάχει δὲ λίθους μὲν αὐτοὺς τμῆναι μεγάλους, εἰς τοὺς τοῦ ναοῦ θεμελίους· ἁρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας ἐν τῷ ὄρει, καταχομίζειν ὕστερον εἰς τὴν πόλιν. ἐγένετο δὲ ταῦτα οὐ πρὸς τὴν οἰκοδόμων τοῦ ἐγχωρίου μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧν ὁ Εἴραμος ἔπεμψε τεχνιτῶν.

batos. Batus autem capit ſextarios ſeptuaginta duo. Eandem vero ei menſuram etiam vini ſuppeditabat. Et ab iſtis quidem initiis magis magiſque crevit amicitia inter Solomonem & Hiramum; ſeque in ea perpetuo manſuros eſſe jurarunt. Imperavit autem Solomon populo univerſo in tributum operariorum triginta millia: quibus ut miniſterium non eſſet laborioſum effecit, ſcienter illud atque perite dividendo. conſtituit enim ut deni milleni in menſem unum *ſylvam* in monte Libano cæderent, per duos autem menſes quietem agerent domum quiſque ſuam regreſſi, donec reliqui viceni milleni ſuum opus itidem abſolverint. Ita demum tempore præfinito contigit, ut quarto *quoque* menſe primi deni milleni ad opus redirent. Huic vero tributo *exigendo* præerat Adoramus. Porro erant ex iniquilinis, quos Davides *operi deſtinatos* reliquerat, in vectores quidem ſaxorum & cæteræ materiæ ſeptuaginta millia, in lapicidas vero octoginta millia. Hiſque præfecti *erant viri* ter mille & trecenti. In mandatis præterea dederat, ut ſaxa quidem ingentia illi exciderent in Templi fundamenta: cum vero in monte ea prius aptaſſent & colligaſſent, ita *demum* in urbem conveherent. Iſtis autem operam navabant non ſolum ſtructores indigenæ, ſed & artifices ab Hiramo miſſi.

Solomonis operæ ad Templi materiam. 3 Reg. c. 5.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ.

CAP. III.

De ædificatione Templi.

ΤΗΣ δ' οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ Σολομὼν ἤρξατο, [n]τετάρτου ἔτους ἤδη τῆς βασιλείας ἔχων, μηνὶ δευτέρῳ, ὃν Μακεδόνες μὲν Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δὲ Ἰάρ, [o]μὴ ἔτη πεντακόσια καὶ σεμήκοντα καὶ δύο τῆς ἀπ' Αἰγύπτου τοῦ Ἰσραηλιτῶν ἐξόδου, μυρίοις δὲ χίλια καὶ [p]εἴκοσι ἔτη τῆς Ἀβράμου εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀφίξεως, ἀπὸ δὲ τῆς ἐπομβρίας [q]μυρίοις χίλια καὶ τετρακόσια καὶ πεντήκοντα. ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου [r]γενηθέντος Ἀδάμου ἕως τοῦ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν διελήλυθε τὰ πάντα ἔτη τετρακισχίλια καὶ [s]ἑκατὸν καὶ δύο. κατ' ὃν δὲ ὁ ναὸς ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι [t]χρόνον, κατ' ἐκεῖνον ἔτους ἤδη τοῦ τῷ Τύρῳ βασιλείας [u]ἐνδεκάτου [x]διεληλύθει Εἰράμῳ. [y]ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως Τύρῳ εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ διαγεγόνει χρόνος ἐτῶν πεντακοσίων καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἑξακοσίων.

β'. Βάλλει μὲν οὖν τῷ ναῷ θεμελίους ὁ βασιλεὺς ὀπὴ μήκιστον τῆς γῆς βάθος, ὕλης λίθων ἰσχυρᾶς, καὶ πρὸς χρόνον

SOlomon autem Templum ædificare cœpit regni ſui anno quarto, menſe ſecundo, quem Macedones quidem Artemiſium vocant, Hebræi vero Jar, poſt quingentos nonaginta duos annos ab exitu Iſraëlitarum ex Ægypto, poſt mille autem & viginti annos ab Abrami migratione ex Meſopotamia in Chananæam, poſt mille vero & quadringentos & quadraginta à diluvio. Ab Adamo autem primo formato, uſque ad tempus quo Solomon ædificavit Templum, in univerſum effluxerunt anni ter mille centum & duo. Illo vero tempore quo Templum cœptum eſt ædificari, tunc undecimum in regno Tyri annum jam egerat Hiramus. A Tyri autem conditu uſque ad exſtructionem Templi elapſi ſunt anni quadraginta & ducenti.

Solomon Templum ædificat. 3 Reg. c. 6. 2 Paralip. c. 3.

2. Et quidem rex in altiſſimam terræ profunditatem jacit fundamenta Templi, ex lapidum materia firmitate prædita, & vi temporis injuriis

Templi deſcriptio.

[a] Βάδες, ὁ ἓξ βάτοι. *Heſych.* [b] Χωρήσας non agnoſcunt aliquot *MSS.* & commode ſatis abeſſe poteſt. [c] Sic cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* ἑβδομήκοντα καὶ δύο. Utcunque ſextarios Romanos intelligendos eſſe docet *Jac. Capellus* de *Menſuris Cubicis*, p. 94. [d] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio.* ὡμολόγησαν in *Editis Aliiſque.* [e] Παραγινομένους *Samb* & *Big.* [f] Sic cum *MSS.* in *Editis* πληρώσωσι & mox ἐσεσμένον. [g] Τὸ adjecimus ex *MSS.* [h] Ἐγένετο ſolus *Vat.* Eſt qui malit γέγονε. ſed cum infra occurrat γεγόνει, ut & προστετάχει, & alia id genus, non dubito quin *Atticorum* more omiſſum fuerit augmentum ἐφωνίας χάριν. [i] Παροικίων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. utraque lectio ferri poteſt. [k] Λιθίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. [l] Sic *Big. Samb. Gall.* 2. *Gen.* & *Epiphan.* Δεκαπέντε *Baſ. Aliique* [m] Μόνον *Big.* & *Samb.* à prima manu. [n] Ita *Big.* & *Samb.* in aliis τετάρτου ἤδη τ. β. ἐτῶν ἦν. [o] Μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ δύο juxta pleroſque *Epiphanii* libros. *Toſtatus* tamen in nonnullis reperiit DCXII. ut videre eſt in *Quæſt.* IV. ad 3 *Regum*, c. 6. Verum Græcos *Joſephi* codices hîc loci non vitiatos eſſe colligit *J. G. Voſſius* (in *Iſag. ad Chronol. S.* c. 7.) ex *Lib.* X. *Antiquitatum*, c. XL. ubi dicitur Templum fuiſſe crematum anno CCCCLXX. ex quo condi cœpiſſet. ab egreſſu vero populi ex Ægypto CIↃLXII. nam ſi ab anno hiſce detrahas CCCCLXX. reſidui ſunt DXCII. Videſis *Heideggeri* Hiſt. Sacr. p. 347. *Uſſerii* & *Iſ. Voſſii* Chron. Sacr. & L. *Capelli* Chron. Sacr. p. 153. [p] Καὶ δύο ἔτη poſt εἴκοσι adjicienda cenſet *Schotanus*, in *Bibl. Hiſt* tom. 2. p. 779. [q] Μετὰ χίλια ἑ τεσσαράκοντα καὶ πεντακοσιοστὰ ἔτη *Vat.* [r] Γενηθέντος pro ἑκατὸν δύο reponendum cenſet *Schotanus*. [s] Χρόνον ἐτῶν πεντακόσια, κατ' ἐκεῖνον ἔτος *Vat.* [t] Δυοδέκατον, ut in Lib. 1. contra *App.* rectius eſſe cenſet *H. Dodwellus* in Diſſ. de *Periplo Hannonis ætate*, p. 21. [x] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐκτέτμηκει. [y] Ἀπὸ deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall* 2. in quibus τὸ δ' οἰκήσεως εἰς τὴν οἰκοδομίαν. [z] CCCLI. numerat *Chron. Alex.* p. 189. Vide *J. Scalig.* ad *Fragm. Gr. Script.* p. 29. *Edit. Gen.* & *W. Langium* de *Annis Chriſti*, p. 289.

injuriis reſiſtendi, quique cum terra coaleſcentes ſolum & firmamentum futuri eſſent operi ſuperſtruendo, & propter robur inferne *inexpugnabile* facile laturi ædificii futuri molem, & ſumptuoſum ornamentorum apparatum, qui pondere non minor foret quam reliqua quæ ad celſitudinem & amplitudinem *conferebant*, decoriſque & magnificentiæ gratia excogitabatur. Illud autem eduxerunt uſque lacunar ex ſaxo candenti conſtructum. Et quidem altum erat ſexaginta cubitos, totidem vero & longum, & latum viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium paribus menſuris; ita ut tota altitudo Templi centum & viginti cubitis conſtaret. verſumque erat ad orientem. Veſtibulum autem ejus ad introitum ſtatuerunt, longum viginti cubitos, ad menſuram latitudinis ædis, latum vero decem cubitos, celſitudine autem evectum ad centum viginti cubitos. Porro ædiculas Templo per circuitum aſtruebat triginta, quæ extrinſecus circumjectæ totum *Templum* propter crebritatem earum & multitudinem erant cohibituræ. Quinetiam effecit ut earum aditus eſſent per alias in alias. Unaquæque autem ex hiſce domunculis patebat quidem in latitudinem quinque cubitos, totidem vero in longitudinem, & viginti cubitis attollebatur. Super has autem aliæ ædiculæ exſtructæ erant, & ſuper illas rurſum aliæ, omnes pari cum ipſis invicem menſura & numero, ita ut omnes ſimul inferius *Templi* ædificium altitudine æquarent. nam pars ejus ſuperior nullis erat domunculis circundata. Tectum autem illis impoſitum erat cedrinum. Et domunculæ quidem ſuum quæque *tectum* habebant, cum proximis nequaquam cohærens: aliis vero commune tectum erat ex longiſſimis trabibus conſertum, ad utrumque latus pertingentibus: adeo ut medii parietes, ab iiſdem lignis contenti, propterea firmiores redderentur. porro trabibus fornicem ſubjiciebat ex eadem materia, eumque in laquearia dedolatum cum juncturis aureis. Parietes autem, cum tabulis cedrinis eos incruſtaſſet, cælatura ex auro induxit, ita ut Templum omne fulgore colluceret & illuſtraretur, atque oculos ingredientium perſtringeret auri ſplendore undique diffuſo. Tota vero Templi fabrica multa cum arte exſtructa eſt ex lapidibus politis, apta admodum lævique commiſſura junctis conditiſque, ut intuentibus nullum uſquam mallei aut cujuſlibet

ἀντέχειν δυναμένης, [a] οἵ τε τῇ γῇ συμφύεντες ἔμελλον καὶ ἔδαφος καὶ ἔρεισμα τῆς [b] ἐποικοδομησομένης κατασκευῆς ἔσεσθαι, καὶ ἅμα τὸ κάτωθεν ἰσχυὸ [c] οἴσειν ὑπόνους τὸ [d] μέγεθος τῶν [e] ἐποικοδομησομένων, καὶ κάλλους πολυτέλειαν, [f] ἡ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττων εἶ) τὰ ἄλλων ὅσα πρὸς ὕψος καὶ πρὸς ὄγκον, κόσμου τε χάριν καὶ [g] μεγαλουργίας ἐπενοεῖτο. [h] ἀνήγαγον δ' αὐτὸν ἄχρι τοῦ ὀροφῆς ἐκ λευκῆς λίθου πεποιημένον. τὸ μὲν οὖν ὕψος ἦν [i] ἑξήκοντα πηχῶν, τὸ δ' αὐτοῦ καὶ [k] τὸ μῆκος, εἶχε δ' εἴκοσι. χῦ [l] τοῦτο δὲ ἄλλος ἦν ἐγγεγραμμένος, ἴσος τοῖς μέτροις· ὥστε εἶ) τὸ πᾶν ὕψος τοῦ ναοῦ πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. πύργοις δὲ πρὸς τοῖς ἀνατολαῖς. τὸ δὲ προόναον αὐτῶ προέκρησαν ὅπερ [m] πήχεις εἴκοσι τὸ μῆκος, πρὸς τὸ εὖρος δ' [n] οἶκον πεταγμένον, ἔχον δὲ πλάτος πήχεις δέκα, ὕψος δὲ ἀνεγηγερμένον πηχῶν ἑκατὸν [o] καὶ εἴκοσι. περιῳκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν σὺν κύκλῳ τριάκοντα βραχέσιν οἴκοις, οἳ συνοχή τε τοῦ παντὸς ἔμελλον ἔσεσθαι διὰ πυκνότητα καὶ πλῆθος ἔξωθεν περικείμενοι. ἦ δὲ ἡ τὰς εἰσόδους αὐτοῖς δι' ἀλλήλων κατεσκεύασεν. ἕκαστος δὲ τῶν οἴκων τούτων εὖρος μὲν εἶχεν [p] πέντε πήχεις, μῆκος δὲ τὰς αὐτὰς, ὕψος δὲ [q] εἴκοσι. ἐπῳκοδόμητο δὲ [r] τούτοις ἄνωθεν ἕτεροι οἶκοι, καὶ πάλιν ἄλλοι κατ' αὐτούς, [s] ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις καὶ τῷ ἀριθμῷ· [t] ὡς τὸ πᾶν ὕψος αὐτοὺς λαβεῖν [u] τῷ κατὰ γεν οἴκῳ παραπλήσιον. ὁ γὰρ ὑπερῷος οὐκ εἶχε περιῳκοδομημένον. ὄροφος δ' αὐτοῖς ἐπεβέβλητο κέδρος. καὶ τοῖς μὲν οἴκοις ἦν ἴδιος ἑαυτῷ ἑκάστῳ, πρὸς τοὺς πλησίον δ' συνάπτων. τοῖς δ' ἄλλοις ὑπῆρχεν ἡ στέγη [x] κοινὴ δ' ἀλλήλων [y] δεδομημένη μηκίσταις δοκοῖς, καὶ [z] διηκούσαις ἀπάντων· ὡς τοὺς μέσους τοίχους [a] ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγκρατουμένους ξύλων ἐρρωμενεστέρους διὰ τοῦτο γίνεσθαι. τοῖς δ' ὑπὸ τὰς δοκοὺς στέγοις τῆς αὐτῆς ὕλης [b] ἐβάλλετο πᾶσαι [c] ὑξεσμένην εἰς φατνώματα καὶ [d] περισκόλλησιν χρυσοῦ. τοὺς δὲ τοίχους κεδρίναις διαλαβὼν σανίσι, χρυσὸν αὐταῖς [e] ὑπεστόρεσεν, ὥστε στίλβειν ἅπαντα τὸν ναὸν καὶ περιλάμπεσθαι τὰς ὄψεις τῶν εἰσιόντων ὑπὸ τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσοῦ παντοχόθεν φερομένης. ἡ δ' ὅλη τοῦ ναοῦ οἰκοδομία πολλὴν τέχνην οὐκ λίθων ἀνεπιτόμων ἐγένετο, συντεθέντων ἁρμονίως πάνυ καὶ λείως, ὡς μήτε [f] σφύραν μήτε ἄλλο τινὸς ἐργαλεῖον

[a] Ita *Big. Samb. Vat.* & (ut conjicio) *Epiphan.* qui vertit, *quique conſtipati ſibi & conſerti terræ, pavimentum & fortitudo ſuperædificati operis eſſent.* in *Editis Aliiſque* συμφύλοις ἔμελλον & ἔδαφος &c. [b] Επικοδομησομένης *Big.* & *Samb.* [c] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* perperam οἷς λόπους. [d] Μέγεθος τε *Samb. Vat.* & *Gall.* 2. [e] Επικεκοσμημένων in *Gall* 2. & *Epiphanio.* [f] Cum in Editis ſit ἡ βάρος ἃ ἔμελλον οὐχ ἥττονα εἶναι &c. & in *MSS.* ἡ βάρος ὃ ἔμελλεν οὐχ ἥττον εἶναι, aut ἡ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττον εἶναι &c. ideo placuit reſcribere ἡ βάρος ἤμελλεν οὐχ ἥττων εἶναι. ſi quis ἢ βάρος ἀεὶ ἔμελλεν οὐχ ἥττον εἶναι, per me licet. [g] Τῆς ante μεγαλουργίας delevimus auctoritate *Codd. Big. Samb.* & *Vat.* [h] Ανήγαγον *Vat.* & *Vet. Interpr.* [i] Περὶ ᾧ τῷ μέτρῳ (inquit *Zonaras*) τῷ ὕψει αὐτῷ πρὸς τὸ μῆκος, ἐν τῷ αὐτῷ κατασκοπῆς, οὐκ ὁμοφωνοῦσιν ἅπαντες ἀλλὰ τέσσαρα τῶν Βασιλικῶν ἐν ἰσοπλεύρῳ ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ τῷ Αρχαιολογίας δεῖ τοῦ ναοῦ συγγραφομένῳ, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείοσι διαφέρεται. Quod ideo *Joſephum* feciſſe exiſtimandum eſt (ait *Villalpandus*) quòd *S. Scripturæ* teſtimonia, quæ de his rebus exſtabant, percipere minime potuerit; vel propterea minime, quod architecturæ fuerit omnino ignarus. [k] Τὸ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.* [l] Ita *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. κατὰ τοῦτο in *reliquis.* [m] Πήχεις μὲν ὄντως *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. οἶκον πεταγμένον *Vat.* & *Gall.* 1. leviculo ſane diſcrimine. in *Editis* μήκους πεταγμένου. [o] Sic *Vat.* in *reliquis* deeſt καί. [p] In *Editis* ὄντως πέντε πήχεις. Sed auctoritate *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphanii* ὄντως delevimus, probante *Villalpando* ad *Ezech.* tom. 2. part. 2. p. 289. ut & *Caſtalione* ad 3 *Regum*, c. 6. [q] Cella unaquæque cum ſuo tabulato alta erat calamum, omnes ſimul calamos tres, hoc eſt cubitos octodecim cum tribus quartis cubiti partibus, quos hiſtorico more licuit Joſepho vocare *viginti*; niſi de celſitudine ſuper pavimento domûs loquatur. nam ſuperiotis cubiculi tabulatum à ſolo erigitur cubitos xx. *Villalp.* [r] Επὶ τούτοις ſolus *Vat.* [ſ] Si de cubiculorum longitudine & celſitudine intelligatur, omnium ordinum cubicula paria erant; ſi vero de latitudine erant certe imparia, ut conſtat ex 3 *Regum*, c. 6. v 6. *Villalpand.* [t] Ωστε πᾶν *Vat.* [u] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸ κάτωθεν οἶκον. [x] Illud κοινὴ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [y] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis Aliiſque* δεδομημένη. [z] Διηκούσας maluimus cum *Samb.* quam διηκούσης cum cæteris omnibus. [a] Sic cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὑπὸ τῶν αὐτῶν in *Editis.* [b] Ἐβάλετο *Big.* & *Samb.* [c] Ανεξεσμένην *Vat.* [d] Ita cum *MSS.* περὶς κόλλησιν in *Editis.* [e] Επιστόρεσεν *Gall.* 2. [f] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* σφῦραν in *Editis.*

a Ita

ἐρ∫αλεῖ τεκτονικῇ τοῖς καλαυροῦσιν ἐρ∫ασίαν δηλοῦ∫θαι, ἀλλὰ δίχα τ τύπων χρήσεως πᾶσαν [a] ἡρμόσθαι [b] τ ὕλιν τοῦ σώματος· ὡς ἐκβύσιον τ ἁρμονίαν αὐτῆς δοκεῖν μᾶλλον, ἢ τ τ ἐργαλείων ἀνάγκης. ἐφιλοτέχνησεν δὲ [c] ὁ βασιλεὺς ἄνοδον εἰς τ ὑπερῷον οἶκον διὰ θύρας θ εὐρυς θ τοίχου. ἡ γὰρ [d] ἔσχεν θύραν μεγάλην κτ τ ἀνατολῆς ὡς ἔσχεν ὁ κάτωθεν οἶκος, ἀλλ' οὐκ τ πλαγίων ἦσαν αἱ εἴσοδοι διὰ μικρῶν πάνυ θυρῶν. διέλαβε δὲ τ ναὸν κ ἔνδοθεν [e] καὶ ἔξωθεν ξύλοις κεδρίνοις, ἁλύσεσι παχείαις συνδεδεμένοις· ὥστε ἀντ' ὀχυρωμάτων καὶ ῥώμης τοῦτο αὐτοῖς [f] εἶναι.

γ'. Διελὼν δὲ τ ναὸν εἰς δύο, τ μὲν ἔνδοθεν οἶκον, εἴκοσι πηχῶν, ἐποίησεν ἄδυτον [g] εἶ. [h] τ δὲ, τεσσαράκοντα πηχῶν, ἅγιον ναὸν ἀπέδειξεν. ἐκτεμὼν δὲ τ μέσον τοῖχον θύρας ἐπέ∫ησε κεδρίνας, χρυσοῦ αὐταῖς πολλῷ [i] συνεργασάμενος καὶ τορείαν ποικιλίαν. καταπέτασε δὲ ζώας ὕφεσιν εὐανθεστάτοις, ὑ∫ακίνθου κ πορφύρας καὶ [k] κοκκίνου πεποιημένοις· κ μὴν ἁπλᾶ καὶ βύσσου λαμπροτάτης κ μαλακωτάτης. ἀνέθηκε δ' εἰς ὃ ἄδυτον, εἴκοσι πηχῶν τ εὖρος, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τ μῆκος, δύο Χερουβεὶς ὁλοχρύσους, πηχῶν [l] ἑκάτερον τ ὕψος [m] πέντε. δύο δ' ἦ [n] ἑκατέρῳ πτέρυγες, ὅθ' πέντε πήχεις ἐκτεταμέναι. [o] διὸ κ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰς ἀνέ∫ησεν, ἵνα τ πτερύγων τῇ μὲ ἅπτων θ κ τοῦ νότου κειμένου τοίχου [p] ἀδύτου, τῇ δὲ κ βορρᾶ· αἱ δ' ἄλλαι πτέρυγες [q] αὐταῖς συνάπτουσαι τεθείσῃ μεταξὺ αὐτῶν τῇ κιβωτῷ σκέπην τυγχάνουσι. τὰς δὲ Χερουβεὶς ὁποίαι τινες ἦσαν εἰπεῖν οὐδ' εἰκάσαι δύναμαι. κατέ∫ρωσε δὲ κ θ ναθ τὸ ἔδα∫φος ἐλάσμασι χρυσοῦ, ἐπέθηκε δὲ κ τῷ πυλῶνι θ ναθ θύρας, ὡσὰ ὕψος θ τοίχου [r] συμμεμετρημένας, εὖρος ἐχούσας πηχῶν [s] εἴκοσι, καὶ ζώας κατεκόλλησε χρυσῷ. συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐδὲν εἴασε τοῦ ναοῦ μέρος, οὔτε ἔξωθεν οὔτε ἔνδοθεν, [u] ὃ μὴ χρυσὸς ἰδίου. καταπέτασε δὲ καὶ ταύτας τὰς θύρας, ὁμοίως τοῖς ἐνδοτέρω καταπετάσμασι. ἡ δὲ θ προναθ πύλη τούτων οὐδὲν εἶχε.

δ'. Μεταπέμπει δ' ἐκ Τύρου Σολομὼν τοῦδε Εἰράμου τεχνίτην, Χείραμον ὄνομα, μητρὸς μὲ ὄντα Νεφθαλίτιδος θ γένος, ἐκ θ ταύτης ὑπῆρχε τ φυλῆς, πατρὸς δὲ [x] Οὐρίου, γένους Ισραηλιτικοθ. οὗτος ἅπαντος μὲ [y] ὁπισήμην ἔχει ἔργου· μάλι∫α δὲ τεχνίτης ἦν χρυσὸν ἐργάζε∫θαι κ ἄργυρον καὶ χαλκόν· ὑφ' οὗ δὴ κ πάντα κτ τ θ βασιλέως βούλησιν τὰ περὶ τ ναὸν ἐξεμηχανήθη. κατεσκεύασε δὲ ὁ Χείραμος οὗτος καὶ φύλακας δύο χαλκοῦς ἔσωθεν, [z] τὸ πάχος τεσσάρων δακτύλων. ἦν δὲ θ μὲ ὕψος τοῖς πλείοσιν ὀκτωκαίδεκα πηχῶν· ἡ δὲ περίμετρος δέκα καὶ δύο [z] πηχῶν.

instrumenti fabrilis appareret indicium; ſed illis non adhibitis materiam omnem congrue coagmentatam fuiſſe: ita ut ſua ſponte potius cohærere videretur quam ferramentorum vi. Porro aſcenſum in ſuperius domûs tabulatum commentus eſt rex *per cochleam* parietis craſſitudine *incluſam*. non enim ei erat janua magna ad orientem, ſicuti domui erat inferiori; ſed à lateribus adibatur per parva oſtiola. Templum autem tam intus quam extra complexus eſt aſſeribus cedrinis, craſſis catenis inter ſe conſtrictis; adeo ut hoc illis vice firmamentorum & roboris eſſet.

3. Cum autem Templum in duas partes diviſiſſet, ædem quidem interiorem, viginti cubitorum, in * Adytum ſepoſuit; exteriorem vero, quadraginta cubitorum, † Sanctuarium eſſe conſtituit. In ſciſſura vero medii parietis fores poſuit cedrinas multo auro obductas & variis cælaturis *ornatas*. Illis autem vela prætendit, pulcherrima florum variatione, hyacintho & purpura & cocco intexta, necnon & byſſo ſplendidiſſima & molliſſima. Porro in Adyto, viginti cubitos in latitudinem patente totidemque in longitudinem, duos Cherubes dedicavit, †† totos aureos, utrumque in altitudinem quinque cubitorum. Utrique etiam alæ erant in quinos cubitos expanſæ. Quare non longe ab invicem eas collocabat; ut unâ quidem alarum auſtralem parietem Adyti attingerent, alia vero ſeptentrionalem: aliæ autem alæ inter ſe cohærentes arcam in medio poſitam obtegerent. At quales fuerint hi Cherubes nemo dicere poteſt aut conjicere. Quin & Templi pavimentum petalis aureis inſtravit. Portæ etiam Templi fores aptavit, parietis altitudini proportione reſpondentes, latas cubitos viginti, iiſque jungendis aurum adhibuit. Atque, ut ſummatim dicam, nullam Templi partem reliquit, aut intus aut extra, quæ non erat auro illita. Iſtis præterea januis aulæa oppandit illis ſimilia quæ intus oppanſa erant. Cæterum veſtibuli janua nihil horum habuit.

Templum diviſum in Cellam & Penetrale.

Cherubes.

4. Solomon autem Tyro accerſit ab Hiramo artificem Chiramum, ex matre quidem genere Nephthalitide, (nam ex illa erat tribu) patre vero Uria Iſraëlitis oriundo. Hic omnis quidem opificii ſcientia pollebat, præcipue vero peritus erat in auro & argento & ære fabrifaciendo: à quo ſane omnia circa Templum *ſummo* artificio facta ſunt ad voluntatem regis. Foris autem, & hic Chiramus formavit duas columnas æneas, craſſitudine quatuor digitorum. atque ſurgebant quidem iſtæ columnæ in altitudinem octonûm denûm cubitorum: circuitus vero illarum *erat* cubitorum octodecim.

Chiramus conflator. 3 Regum, c. 7.

Duæ æreæ columnæ. 3 Regum, c. 7.

a Ita *Samb.* in *cæteris* ἡρμῶσθαι. *b* In *Editis* τῷ τύπων ὕλῳ. ſed τύπων delevimus, quod illud nec agnoſcant *MSS.* nec *Vet. Interpr.* *c* Articulum ὁ inſeruimus è *Codd. MSS.* *d* Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* εἶχον. *e* Illa κ ἔξωθεν non agnoſcit *Vetus Interpr.* *f* Sic *Big. Vat.* & *Gall* 2. τύπῳ εἶναι αὐτοῖς *Samb.* in *Editis* τύπου αὐτοῖς χρῆσθαι. Forſan, ex ſcriptura *Cod. Samb.* τύπῳ αὐτὸς χρῆσθαι. *g* Εἶναι ex ſex *MSS.* deerat tamen in *Vat.* & *Editis.* *h* Τὸν ἅγ. π. & ἅγιον *Gall.* 1. 2. *i* Ita ex *MSS.* pro ἐργασάμενον Editorum. *k* Κόκκου *Vat.* *l* Vel hic ἑκατέρου legendum, vel εἶδος, aut ſimile huic verbum ſubintelligendum, ut conſtat ex v. 26. *m* Δέκα juxta LXXII. & Veritatem *Hebraïcam*, in 3 *Regum*, c. 6. v. 23. *n* Ita cum *Editis.* ἑκατέρων in *MSS.* *o* Διὸ καὶ ὁ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, vel διὸ καὶ μακρὰν οὖν ἀπ' ἀλλήλων in *MSS.* *p* Τῷ ἀδύτου *Big. Samb.* & *Vat.* Verum ἀδύτου non agnoſcit *Vat.* *q* Ita ex *Bush. Vet. Interpr.* & *S. Literis.* in *Editis*, *Aliiſque* αὐτοῖς. *r* P. 110. dicit Cherubes referre animantia volatilia eaque tali forma qualem nemo unquam conſpexerat. *ſ* Sic *MSS.* in *Editis* συμμετρημένας. *t* Ita in omnibus *Joſephi* libris tam *Græcis* quam *Latinis*. At *Ezech.* (cap. 41. v. 2.) oſtio *decem* tantum *cubitos* tribuit. Videſis *Villalp.* tom. 2. in *Ezech.* part. 2. p. 576. *u* Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* cum *Editis* ᾧ μὴ χρ. *x* Ita in libris omnibus *Joſephi* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Gall.* 1. & *Gen.* qui ex *S. Literis* (ut videtur) *Tyrii* habent. Videſis *Commentarios* ad 3 *Regum*, c. 7. v. 14. & 2 *Paralip.* c. 2. v. 14. & *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 775. *y* Ἐπιστήμων *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. *z* Paulo aliter legiſſe viſus eſt *Epiphan.* qui vertit, *cum canalibus, cavatione quatuor digitorum.* *z* Πηχῶν deeſt *Vat.* * *Al.* Sanctum Sanctorum, & Penetrale. † *Al.* Cella, & Templum anterius. †† *Ex auro ſolido* vertit *Gelen. ex purißimo* reddit *Epiphan.* Sed juxta *S. Literas*, ex materia erant *cyparißina* auro tecta.

a Sic

octodecim. Utriuſque autem columnæ capiti impoſuit capitulum fuſile lilii ſpecie, in quinûm cubitorum altitudinem excitatum: cui circundatum erat opus reticulatum palmulis æneis perplexum, ad lilia tegenda. inde autem dependebant bini malogranatorum ordines, ducentorum numero. Harum columnarum unam quidem ad dextram veſtibuli antam ſtatuebat, Jachin nominatam; alteram vero ad ſiniſtram, Boaz vocatam.

Mare æneum, ſive lacus fuſilis. 3 Regum, c. 7. & 2 Paralip. c. 4.

5. Fudit autem & mare æneum in hemiſpærii ſpeciem. illud vero opus à metallario confectum ex ſui amplitudine mare appellatum eſt. Erat enim labrum ſecundum diametrum cubitorum decem: & ad palmi craſſitudinem fuſum erat. Suffulciebatur autem ad ipſum alvei meditullium ſpirâ in decem orbiculos circumductâ: eratque diametro cubiti unius. Circumſtabant autem circum illam juvenci duodecim, verſus regiones quatuor ventorum adſpicientes, ad unumquemque ventum tres, cum poſterioribus introrſum propendentibus, ut eis hemiſphærium incumberet, ſecundum circumactum intus depreſſius. Continebat autem *hoc* mare batos ter mille.

Baſes æreæ & lavacra. 3 Reg. c. 7. & 2 Paralip. c. 4.

6. Fecit præterea labrorum decem baſes æneas quadrangulas. Harum ſingulæ quinque cubitos in longitudinem, in latitudinem quatuor patebant, in altitudinem ſex. Opus autem, cum per partes torno factum eſſet, ad hunc modum compactum erat. Quatuor erant columellæ, ad totidem angulos diſpoſitæ, forma quadrangulari, quibus latera baſium utrinque adaptata erant & inſerta. erant autem hæc tripartita, & ſingulæ areolæ continebantur *limbo in graduum ſimilitudinem facto. ſuper quibus ſculptus erat alibi leo, alibi taurus & aquila. Columellæ etiam haud ſecus ac latera cælaturis erant ornatæ. Totum vero opus quatuor rotis ſuſpendebatur. Illæ autem fuſiles erant cum modiolis & radiis diametri ſeſquicubitalis. Mirum eſſet videre rotarum curvaturas, quomodo rotundatæ & lateribus baſium coaptatæ radiis congrue inſiſtebant. Fere autem ita ſe habebant. angulos vero ſuperne continebant manuum extenſarum humeri, quibus incumbebat ſpira fundo appoſita lavacri, requieſcentis ſuper manibus leonis & aquilæ qui illis adaptati erant, ut iſta *omnia* ſpectantibus ejuſdem conflaturæ eſſe viderentur. Hiſce vero interſertæ erant palmæ cælatæ. Hujuſmodi quidem ſtructuræ erant decem baſes. Præterea autem fecit † decem Cythrogaulos, lavacra ænea rotunda. quorum ſingula capiebant **choas

χωνευτὸν δὲ ἐφ' ἑκατέρᾳ κεφαλῇ κρίνον ἐφεστήκει, τὸ ὕψος ὂν πέντε πήχεις ἐγγεγραμμένον· ᾧ περιέκειτο [a] δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ περιπεπλεγμένον, καλύπτον τὰ κρίνα. τούτῳ δὲ ἀπήρτιστο κατὰ [b] διπλοΐαν καὶ [c] ῥοΐας διακοσίας. τούτων τῶν κίονων τὸν μὲν ἕτερον κατὰ τὴν δεξιὰν ἔστησε τοῦ προπυλαίου πρόδρομον, καλέσας αὐτὸν [d] Ιαχίν· τὸν δὲ ἕτερον κατὰ [e] τὴν ἀριστερὰν, ὀνομάσας αὐτὸν [f] Βοάζ.

ε'. Ἐχώνευσε δὲ καὶ θάλασσαν χαλκῆν εἰς ἡμισφαίριον [g] ἐσχηματισμένην. ὀνομάζεται δὲ τὸ χαλκούργημα θάλασσα διὰ τὸ μέγεθος. ἦν γὰρ ὁ λουτὴρ τὴν διάμετρον πηχῶν δέκα, καὶ ὅσον παλαιστιαῖον πάχος κεχωνευμένος. [h] ὑπῆρεισε δὲ [i] κατὰ τὸ μεσαίτατον αὐτοῦ κύτους [k] ἀστὴρ διαλαμπὴς εἰς ἕλικας δέκα. ἦν δὲ τὴν διάμετρον πήχεως. περιεῖχεσαν δὲ αὐτὴν μόχοι δώδεκα, πρὸς τὰ κλίματα τῶν πασάρων ἀνέμων [l] ἀποβλέποντες, καθ' ἕκαστον αὐτῶν τρεῖς, ἔστω τὰ ὀπίσθια νενευκότες, ὥστ' αὐτοῖς ὑπερκαθέζεσθαι [m] τὸ ἡμισφαίριον, κατὰ περιαγωγὴν ἔνδον [n] ὑπονεῦον. ἐδέχετο δὲ ἡ θάλασσα βάδους [o] τρισχιλίους.

ς'. Ἐποίησε δὲ καὶ λουτῆρας δέκα βάσεις χαλκᾶς τετραγώνους. τούτων ἑκάστη μῆκος γεγὸς πήχεων πέντε, πλάτος πασάρων, ὕψος ἕξ. [p] συνεκέκλωστο δὲ ὅ ἔργον κατὰ μέρος [q] τετορνευμένοις ὅπως. τέσσαρες ἦσαν κιονίσκοι κατὰ γωνίαν ἑστῶτες τετράγωνοι, τὰ πλευρὰ δὲ βάσεως ἑξ ἑκατέρου μέρους ἐν αὐτοῖς ἔχοντες ἐξηρμοσμένα. ἦν δὲ ταῦτα τορνῷ διηρμένα. ἑκάστη δὲ χώρα [r] ὅρος ἐπεῖχεν εἰς ὑπόβασιν καλεσκευασμένον· [r] ἐφ' οἷς ἐτετόρευτο, πῆ μὲν λέων, πῆ δὲ ταῦρος καὶ ἀετός. ὅτι δὲ τῶν κιονίσκων ὁμοίως ἐξείργαστο τοῖς κατὰ τὰ πλευρὰ τετορευμένοις. τὸ δὲ πᾶν ἔργον ὅτι τεσσάρων [t] ἀφορώμενον προχῶν εἰσήκει. χωνευτοὶ δ' ἦσαν ὅτοι, πλήμναις καὶ ἄντυγας πήχεως καὶ [u] ἡμίσους ἔχοντες τὴν διάμετρον. ἐθαύμασεν ἄν τις τὰς ἀψίδας τῶν προχῶν θεασάμενος, πῶς [x] συντελουμέναι, καὶ τοῖς πλευροῖς τῶν βάσεων προσηνωμέναι, ἁρμονίους τὰς ἄντυξιν εἶχεντο. ἦσαν δ' ὅμως ὅτως ἔχουσαι. τὰς δὲ γωνίας ἄνωθεν συνέκλεισαν ὦμοι χειρῶν ἀνατεταμένων· οἷς ἐπεκάθητο ἀστὴρ κατὰ [y] κοῖλον ὑπακειμένη τοῦ λουτῆρα, ταῖς χερσὶν ἐπαναπαυόμενον ἀετῷ καὶ λέοντι, αὐτοῖς ἐφηρμοσμένοις, ὡς σύμφυτα ταῦτ' εἶναι δοκεῖν τοῖς ὁρῶσι. μεταξὺ δὲ τούτων φοίνικες ἦσαν [z] τετορευμένοι. τοιαύτη μὲν ἡ κατασκευὴ τῶν [a] δέκα βάσεων ὑπῆρχε. [b] προσεξειργάσατο δὲ καὶ [c] κυθρογαύλους, δέκα λουτῆρας στρογγύλους χαλκοῦς· ὧν ἕκαστος ἐχώρει τεσσαράκοντα

a Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ περιπεπλεγμένον καλύπτον τὰ κρ. *b* Sic plerique *MSS.* & *Gen.* διοιχίαν *Samb.* & *Baſ.* *c* *Al.* ῥοιαί. *d* Ita *Big.* & *Vat.* in *aliis* Ιάχειν & Ιαχεὶν & Ιαχήν. *e* Sic *Vat.* in *cæteris* κατὰ τ' ἀριστερά. *f* Eo modo *Gen.* cum *S. Literis*, Βαὶζ & Βαὶς juxta *alios*. *g* Sic cum *MSS.* in *Editis* ἐσχηματισμένον. *h* Ita edere viſum eſt, cum ὑπῆρεισε habeat *Big.* ὑπῆρτο *Samb.* ſi quis tamen cum *Editis* malit ὑπῆρεισεν, non repugno. *i* Καὶ κατὰ *Big.* & *Samb.* *k* Ita feci. cum antea eſſet ἀστὴρ διαλαμπὴς. Hanc columnam, ſive columnæ baſin, à ſpiræ ſimilitudine ita dictam aptiſſime nobis repræſentavit *Gallicus Interpres*, & majori cum veriſimilitudine, quam aut *Villalpandus*, aut *N. F. D.* in Epiſtola *E. Bernardi* libro *de Menſ.* & *Pond.* ſubjuncta. *l* *Al.* βλέποντες. *m* Illud τὸ ex *MSS.* *n* Ἀπονεῦον *Vat.* *o* Ita *Baſ.* & *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* ut in 2. *Paralip.* c. 4. δισχιλίους in *Edit. Gen.* ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 7. Vide *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 4. v. 5. & Diſſertationem de *Mari æneo* ſubjectum libro *Ed. Bernardi* de *Ponderibus* & *Menſuris*. *p* Συνηκόλουθο *Vat.* quod magis regulare. *q* *Al.* Τετορδυμένοις. *r* Ita lego cum *Cod. Gall.* 2. ὅρος ἐπ. ἐ. ὑ. καπισκδιασμένον in *Editis*, *Aliiſque*. ὄρῳ ἐ. ἐ. ὑπ. καπισκδιασμένον. *Samb.* *ſ* Mallem ἐφ' οἷς, *ſc.* χώραις. quam cum *Editis Aliiſque* ἐφ' οἷς, *ſc.* πλευροῖς. quæ vox paulo remotior videtur. *t* Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliiſque* ἀφορίζοντο. *u* Sic *MSS.* ἡμίσεα in *Editis*. unde quis ἥμισυ legendum eſſe conjiceret. *x* Συμπεπτορδυμέναι & ταῖς πλευραῖς in aliquot *MSS.* *y* Ita *MSS.* κλοιὸν in *Editis*. *z* Τετορδυμένοι *Big. Samb. Gall.* 1. 2 *a* Hîc loci & mox infra δίδυμα *Big. Samb.* & *Vat.* *b* Προσεξείργασο in *iiſd. MSS.* *c* Hæc vox occurrit, 3 *Regum*, c. 7. v. 38. juxta LXXII. in *Exemplari Alexand.* & apud *Theodoretum* ΕΡΩΤ. κδ'. in *Regum* 3. p. 307. * In *S. Literis* (3 *Regum*, c. 7. v. 28.) *limbo inter ſcalas*, ἀναμέσον τῶν ἐξεχομένων LXXII. Genus ſculpturæ eſſe videtur, *ſcalarum* vel *graduum* inſtar, quales *deniculi* in Romana Architectura, ut notavit *J. Clericus*. †† *Al* decem labra ænea rotunda conchæ ſpecie. ** Coros, *Epiphan.* congios, *Gelen.* batos, *textûs Hebraïci Interpp.*

a Χοεῖς

κονται [a] χόας. τὸ γὰρ ὕψος εἶχε πεντάρων πηχῶν, καὶ [b] τοσούτοις ἀπ' ἀλλήλων αὐτοῖς [c] διειστήκει τὰ χείλη. πάσησι δὲ τοὺς λυτῆρας τούτους ὑπὸ τὰ δέκα βάσεων τῶν χλησθειῶν μεχωρώθ. πέντε δὲ λυτῆρας [d] ἵστησεν ἐξ ἀριστερῶν μέρους τοῦ ναοῦ· ἐτέτραπτο δὲ τοῦτο πρὸς βορέαν ἄνεμον· καὶ τοσούτους ἐκ δεξιῶν πρὸς νότον ἀφορῶντας εἰς τὸν ἀνατολικόν. χύτραν δ' αὐτοῖς ἐν τῇ θαλάσσῃ [e] ἔθηκε. πληρώσας δὲ [f] ὕδατος αὐτούς τε καὶ τὴν θαλάσσαν, τὴν μὲν θαλάσσαν ἀπέδειξεν εἰς τὸ νίπτειν τοὺς εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντας ἱερεῖς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, μέλλοντας ἀναβαίνειν ὑπὲρ τὸν βωμόν· τοὺς δὲ λυτῆρας, εἰς τὸ καθαίρειν τὰ σπλάγχνα τῶν ὁλοκαυτουμένων ζώων, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν.

ζ'. Κατεσκεύασε δὲ καὶ θυσιαστήριον χάλκεον πηχῶν εἴκοσι τὸ μῆκος, ἴσον τοσούτων τὸ εὖρος, τὸ δὲ ὕψος δέκα, πρὸς τὰς ὁλοκαυτώσεις. ἐποίησε δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη πάντα χάλκεα, ποδιστῆρας καὶ [g] ἀναλημπτῆρας. [h] ἀλλὰ μὴν ἀλλὰ πρὸς τούτοις [i] καὶ λαβίδας, καὶ ἅρπαγας, καὶ πᾶν σκεῦος ἐδημιούργησεν ἐκ χαλκοῦ, τὴν αὐγὴν [k] ὁμοίως χρυσῷ καὶ τὸ κάλλος. τράπεζάν τε [l] πλῆθος ἀνέθηκεν ὁ βασιλεύς, καὶ μίαν μὲν μεγάλην χρυσέαν, ἐφ' ἧς ἐπίθεσαν τοὺς ἄρτους τοῦ Θεοῦ, [m] καὶ ταύτην πρὸς πλησίας μυρίας πρὸς [n] αὐτὰς ἑτέρῳ τρόπῳ γεγενημένας· ἐφ' ὧν ἐπέκειτο τὰ σκεύη, φιάλαι τε καὶ [o] ἀσσοῦδα, χρύσεα μὲν [p] δισμύρια, ἀργύρεα δὲ πεντακισμύρια. καὶ λυχνίας δὲ μυρίας ἐποίησε κατὰ τὴν Μωϋσέως πρόσταγμα. ἐξ ὧν μίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναόν, ἵνα καίηται καθ' ἡμέραν ἀκολούθως τῷ νόμῳ· καὶ τράπεζαν μίαν [q] ὑπικειμένην ἄρτους πρὸς τὸ βόρειον τοῦ ναοῦ μέρος ἀντικρὺ τῆς λυχνίας. ταύτην δ' κατὰ νότον ἔστησεν. ὁ δὲ [r] χρύσεος βωμὸς μέσος αὐτῶν ἐκεῖτο. ταῦτα πάντα εἶχεν ὁ τὸν πεντεκαίδεκα πήχεων οἶκος, πρὸς δὲ καταπετάσματι τοῦ ἀδύτου. εἰς τοῦτο δὲ ἡ κιβωτὸς ἔμελλε κεῖσθαι.

η'. Οἰνοχόας δ' ὁ βασιλεὺς [s] μυριάδας ὀκτὼ κατεσκεύασε, καὶ φιάλων χρυσέων δέκα, ἀργυρέας δὲ διπλασίονας. πινάκων δὲ χρυσέων, εἰς τὸ προσφέρειν ἐν αὐτοῖς [u] περυσμένῃ σεμίδαλιν τῷ βωμῷ, μυριάδας ὀκτώ, τούτων δ' ἀργυρᾶς διπλασίονας. κρατῆρας δὲ, οἷς [x] ἐνεφύρων τὴν σεμίδαλιν μετ' ἐλαίου, χρυσοῦς μὲν ἑξακισμυρίους, ἀργυροῦς δὲ δὶς τοσούτους. τὰ μέτρα δὲ τοῖς Μωϋσέως, λεγομένοις δὲ εἶν καὶ ἀσσάρων, πρόσπλησια, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ διπλασίονα. θυμιατήρια δὲ [z] χρυσᾶ, ἐν οἷς ἐκόμιζετο [a] τὸ θυμίαμα εἰς τὸν ναόν, δισμύρια. ὁμοίως ἄλλα θυμιατήρια, οἷς ἐκόμιζον ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ πῦρ ὑπὸ τὸν μικρὸν βωμὸν ἐν τῷ ναῷ, πεντακισμύρια. στολὰς δὲ ἱερατικὰς τοῖς ἀρχιερεῦσι, σὺν ποδήρεσιν

quadraginta. erat enim *hoc vas* altitudine quaternûm cubitorum, & tantundem ab alterutris labia ejus recedebant. Hæc autem lavacra decem *istis* basibus impoſuit, quæ Mechonoth appellabantur. Porro quinque lavacra in ſiniſtra Templi parte poſuit, (erat autem hæc ad aquilonem verſa) & totidem in dextra ad auſtrum, ita ut orientem reſpicerent. illac etiam mare *æneum* collocavit. Cum autem illa & mare aqua impleſſet, mare quidem conſtituit ad abluendum in eo manus & pedes ſacerdotum, qui ad altare aſcenſuri erant; lavacra vero ad purganda inteſtina animalium, quæ tota adolenda erant, eorumque pedes.

7. Fabricavit autem & altare æneum, viginti cubitorum longitudine, totidemque latitudine, altitudine vero decem, ad ſolida ſacrificia conſumenda. Porro fecit etiam vaſa ejus ex ære omnia, lebetes & amulas. quinimo & ad hæc forcipes & harpagones, & omne *demum* inſtrumentum confecit ex ære, ſplendore & pulchritudine aurum referente. Menſas quoque multas * dedicavit rex, & unam quidem magnam auream, cui imponebant Dei panes; atque huic ſimiles decem mille, modo ab illis diverſo factas: ſuper quas vaſa jacebant, & phialæ & pateræ, aureæ quidem vigeſies mille, argentearum vero quadraginta millia. Inſuper & candelabra fecit decem mille, juxta præceptum Moyſis. ex quibus unum in Templo dedicavit, ut interdiu luceret ſecundum legem: & menſam unam panes impoſitos habentem, ad ſeptentrionale Templi latus ex adverſo candelabri. illud enim ad auſtrum collocavit. Aureum vero altare medio inter hæc poſuit. Iſta omnia continebat domus *anterior* XL. cubitorum, ante vela adyto oppanſa. in illo enim arca erat reponenda.

Altare æneum. 2 *Paralip.* c. 4. v. 1.

Menſæ. 2 *Paralip.* c. 4. v. 8.

Candelabra. 2 *Paralip.* c. 4. v. 7.

8. Faciendos inſuper curavit rex urceolos vinarios octoginta mille, atque phialarum aurearum decem millia, argenteas vero duplo plures. Lancium item aurearum, ad afferendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octoginta millia, duplum vero argentearum *numerum*. Craterarum quoque, in quibus ſimilam oleo ſubigebant, ſexaginta quidem millia aurearum, argentearum vero bis totidem. Menſurarum autem, Moſaïcis, hin & aſſaron appellatis, ſimilium, aurearum quidem *erant* viginti millia, argenteæ vero duplo plures. Porro acerræ aureæ, quibus odoramenta in Templum inferri ſolent, *erant* vigeſies mille: ſimiliter & aliæ acerræ, quibus ignem deferebant à magno altari in parvum intra Templum ſitum, quinquageſies mille. Quin & ſtolas ſacerdotales mille *paravit* in uſum Pontificum, cum epomi-

Reliqua Templi inſtrumenta.

a Χοᾶς *Big. Samb.* & LXXII. & *Gall.* 1. 2. χόες *Vat. Busb.* & *Hen.* *b* Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τοσούτων. *c* *Al.* διεστήκει. *d* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt ἵστησεν. *e* Ita cum *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἀνέθηκε. *f* Sic *Hen.* & *Busb.* in *cæteris* ὕδατος, τὴν μὲν θαλ. *g* Ἀναλημπτῆρας *Vat.* quod vocì ἀναλημπτῆρας præfert *H. Steph.* *h* Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρ. *Vat.* *i* Χείραμα καὶ λαβίδας *Vat.* Χείραμα καὶ λίβητας *Big. Gall.* 1. 2. & *Samb.* hic tamen in margine habet λαβίδας. *k* *Al.* ὁμοίως. *l* In *Editis Aliiſque* τὸ πλ. verum τὸ auctoritate meliorum *Codicum* ejecimus. *m* Conſer cum 3 *Regum*, c. 7. v. 49, & 50. & 2 *Paralip.* c. 4. v. 7, & 8. & videſis *Villalpandum* ad *Ezech.* tom. 2. p. 354. *n* Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ τούτοις παραπλ. μ. πρὸς αὖ ἑτέρῳ τρ. *o* Sic *MSS.* ασσόδια in *Editis.* ασσόδεια *Gall.* 1. 2. *p* Μύρια juxta *Epiphanii* libros. *q* Hæc conſtructionis forma occurrit, p. 344. v. 38. *r* Τὸ νότιον ſolus *Vat.* *ſ* Ita in *MSS.* χρυσοῦς β. μίαν in *Editis.* *t* Ὀκτακισχιλίας κατ. ſolus *Vat.* *u* Sic in quinque *MSS.* πεφυραμένης σεμιδάλεως in *Editis.* *x* Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνέφυρον in *Editis Aliiſque.* *y* Sic è veſtigiis *Codd. MSS.* & *Editorum* reſcribere viſum eſt. Τοῖς Μωϋσέως ἐν τῇ ἱσταμένῃ *Baſ.* & *G.* τοῖς Μωϋσέως λεγομένοις δὲ ἐν τῇ ἱσταμένῃ π. *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. niſi quod δὲ & ἱσταμένης habeat *Vat.* & ἱσταμένης *Gall.* 2. Si quis malit τοῖς Μωϋσέως ἐν τῇ ἱσταμένῃ π. per me licet. *z* *Al.* χρυσᾶ & χρυσᾶν. *a* Illud τὸ ex *MSS.* * Sc. ad dextrum latus orientale, ſecundum meridiem, ut in *S. Litteris*, 2 *Paralip.* c. 4. v. 10.

a Λευείς

cpomidibus talaribus & rationali & lapidibus. Corona vero, cui Moyſes nomen Dei inſcripſit, una fuit, & ad hodiernum uſque diem permanſit. Stolas autem ſacerdotales ex byſſo fieri curavit, cum zonis pro unoquoque purpureis decies mille; & tubarum, quales Moyſes præſcripſit, ducena millia; item *alias* ſtolas byſſinas Levitis hymnorum cantoribus ducenties mille: inſtrumenta item muſica etiam in hymnorum cantum inventa, quæ nablæ & cinyræ vocantur, ex electro confecit quadragies mille.

Templi ſeptum. 9. Iſta omnia Solomon, ſumptibus haud parcens, ſed ſumma in Templo exornando liberalitate uſus, multifariam & magnifice apparavit; quæ etiam in theſauros Dei recondidit. Templo autem *ſeptum* in orbem circumdedit, quod noſtra quidem lingua Giſon appellamus, Græcis vero Θριγκὸς dicitur, in altitudinem trium cubitorum evectum, quod populum quidem ab ingreſſu in Templum prohiberet, ſolis vero ſacerdotibus aditum patere ſignificaturum

Fanum exterius. eſſet. At extra hoc *ſeptum* fanum exſtruxit ſpecie quadrangula, cum porticibus magnis ac latis & patentibus in portas altas, quarum ſingulæ ſingulos ventos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. In hoc *fanum* cuilibet è populo, modo non polluto & præſcriptorum legis obſervanti, intrare licebat. Dici autem non poteſt, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fecerit illud exterius fanum. Cum enim terra aggeſta valles magnas impleſſet, quas propter immenſam profunditatem oculis dejectis difficile erat intueri, & in altitudinem ſuſtuliſſet quadringentorum cubitorum, effecit ut ejuſdem eſſent celſitudinis cum vertice montis, quo exſtructum erat Templum. ac propterea fani exterioris ſubdialis area Templi ſolo æquabatur. Illud autem circumdedit porticibus ſtructura quidem duplicibus, columnis vero è nativo ſaxo ſublime ſuſtentatis: atque illis impoſitum erat tectum è cedro in laquearia dedolatum. Huic autem fano januas omnes fecit ex argento.

ἐπωμίσι καὶ [a] λογίῳ καὶ λίθοις, χιλίας. ἡ δὲ τιάρα, εἰς ἣν Μωϋσῆς Θεοῦ ἔγραψε, μία ἦν, καὶ διέμεινεν ἄχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας. τὰς δὲ ἱερατικὰς στολὰς ἐκ βύσσου κατεσκεύασε, καὶ ζώνας εἰς ἕκαστον πορφύρας μυρι-
ἐλίας, καὶ σαλπίγγων, ἧς Μωϋσέως ἐτόλμησε, μυριάδας εἴκοσι, καὶ στολὰς τοῖς ὑμνῳδοῖς τῶν Λευιτῶν ἐκ βύσσου μυριάδας εἴκοσι· καὶ τὰ ὄργανα τὰ μουσικὰ καὶ ὧν ἐν τῇ ὑμνῳδίᾳ [b] ἐξεύρηται, ἃ καλεῖται [c] νάβλα καὶ κινύρα, ἐξ ἠλέκτρου κατεσκεύασε τετρακισμυρίας.

9. Ταῦτα πάντα ὁ Σολομὼν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν [d] πολυμερῶς καὶ μεγαλοφρενῶς κατεσκεύασε, μηδενὸς φειδόμενος, ἀλλὰ πᾶσαν φιλοτιμίαν ἐνδεικνύμενος· ἃ καὶ κατέθηκε [e] τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ. περιέβαλε δὲ τὸν ναὸν κύκλῳ, [f] γείσωμα καὶ τὸ ὀπτὼ πηχέων γλῶσσαν, θριγκὸν δὲ παρ' Ἕλλησι λεγόμενον, εἰς τρεῖς πήχεις ἀναγαγὼν τὸ ὕψος, [g] εἵρξατο μὲν τοὺς πολλοὺς τοῦ εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, μόνοις δὲ ἀνεμέμικτο αὐτὸ τοῖς ἱερεῦσι σημαίνων. τούτου δ' ἔξωθεν ἱερὸν ᾠκοδόμησεν ἐν τετραγώνῳ σχήματι, στοὰς ἐγείρας μεγάλας καὶ [h] πλατείας καὶ πύλαις ὑψηλαῖς ἀνεῳγμένας, ὧν ἑκάστη πρὸς ἕκαστον τῶν ἀνέμων [i] τέτραπτο χρυσέαις [k] κλειομένη θύραις. εἰς τοῦτο δὲ λαῷ πάντες, οἱ ἀδιαφόρως ἁγνείᾳ καὶ καθαρότητι τῶν νομίμων, εἰσήεσαν. θαυμαστὸν δὲ καὶ λόγῳ παντὸς ἀπέφυνε [l] μεῖζον, ὡς δὲ εἰκάσῃ τὸ ὕψωσε, τὸ τούτων ἔξωθεν ἱερόν. μεγάλας γὰρ [m] ἐγκοπὰς φάραγγας, ἃς ἀφ' βάθος ἄπειρον ὑδὲ ὀπαίους κατόψαντας ἰδεῖν ἦν, καὶ ἀναβιβάσας εἰς τετρακοσίους πήχεις τὸ ὕψος, ἰσοπέδωσε τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἐφ' ἧς ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο, κατασκάψας. καὶ διὰ τοῦτο ὕπαυθρον ἦν τὸ ἔξωθεν ἱερόν, ἴσον ὑπῆρχε τῷ ναῷ. περιλαμβάνει δ' αὐτὸ καὶ στοαῖς διπλαῖς μὲν τοῖς κατασκευαῖς, λίθου δ' αὐτοφυοῦς τὸ ὕψος κίοσιν ἐπερηρεισμέναις· ὀροφαὶ δ' αὐταῖς ἦσαν κέδρου φατνώμασιν [n] ἐξεσμέναι. [o] τὰς δὲ θύρας τῷ ἱερῷ τούτῳ πάσας ἐπέστησεν ἐξ ἀργύρου.

CAP. IV.

ΚΕΦ. δ'.

Quomodo Solomon in Templum arcam transtulit; & cum Deo ſupplicaſſet, publice ſacra fecit.

Ὡς Σολομὼν τοῖς κιβωτὸν μετήνεγκεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ ὡς ἱκετεύσας τὸν Θεὸν δημοσίας θυσίας ἐπετέλεσεν.

ET quidem Solomon rex, cum hæc opera atque ædificia tam magna & ſplendida, una cum donariis Templo reponendis, ſeptennio confeciſſet, & præclarum divitiarum & promptitudinis *ſuæ* ſpecimen dediſſet, ut quæ, ſi quis *oculis animoque* ea perluſtraret, ætatem integram hominis poſcere videbantur, brevi adeo, cum Templi magnitudine collata, tempore fuerint abſoluta; literis ad duces & ſenatores Hebræorum miſſis, juſſit

ΤΑ μὲν δὴ ἔργα ταῦτα, καὶ τὰ μεγέθη καὶ κάλλη τά τε οἰκοδομημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν ναὸν ἀναθημάτων Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ συνετέλεσε, καὶ πλούτου καὶ προθυμίας ἐπίδειξιν παντοίαν, ὡς ἄν τις ἰδὼν εἰκάσειεν ἐν τῷ παντὶ κατασκευασθῆναι χρόνῳ, ταῦτα ἐν ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκεκόμισε τοῦ ναοῦ συμπερανθῆναι, [p] γράψας τοῖς ἡγεμόσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν Ἑβραίων ἐκέλευσεν ἅπαντα

[a] Λογείῳ *Big.* & *Samb.* [b] Ἐξηυρημένα ſolus *Samb.* [c] Ita cum *MSS.* ut ſupra p. 319. v. 42. & v. 44. ναύλαν καὶ κινύραν in *Editis.* [d] Ita *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit *copioſe.* in *reliquis* πολυτελῶς. [e] Ἐν τοῖς θησ. *Vat.* & *Vet. Interpr.* [f] Γεῖσον *Samb.* Γείσιον *Gall* 2. atque ita in *Editis.* libro 7. de *Bello Judaico.* Vocem Syriacam eſſe oſtendit *L. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Epheſios*, p. 112. [g] Εἰέρξατο *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [h] Ita cum *MSS.* in *Editis* πλατεῖς. mox πύλαις ὑψηλαῖς habent *Big.* & *Samb.* [i] Ἐτέτραπτο *Big.* & *Samb.* [k] Κλειομέναις *Big.* & *Samb.* κλειομέναις *Gall.* 1. [l] Ita *Hen. Busb.* & *Vat.* & ut puto *Epiphan.* μειζόνως δὲ εἰπεῖν in *Editis Aliiſque.* [m] Sic cum ſeptem *MSS.* ἐμφοίτους in *Editis.* [n] Ἀνῃσμέναις in ſex *MSS.* ſupra (p. 343. v. 33.) εἰς φατνώματα ἐξεσμένη. [o] Τὰς δὲ βάσεις αὐτῶν πάσας ἐπέστησεν ἐξ ἀργύρου legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *baſes autem in his omnibus fecit argenteas.* [p] Sic *MSS.* in *Editis* γεγράφας δ' ἡγ.

a Ita

ἅπαντα τ̃ λαὸν συναγαγεῖν εἰς Ιεροσόλυμα, ὀφόμενόν τε τ̃ ναὸν καὶ μεταχομιοῦντα τὴν τ̃ Θεοῦ κιβωτὸν εἰς αὐτόν. καὶ διαγγελθείσης τ̃ εἰς τὰ Ιεροσόλυμα πᾶσιν ἀφίξεως, ἑβδόμῳ μὲν μηνὶ μάλις συνῆσαν, ὑπὸ μὲν τ̃ Θισρεὶ τοῦ χειῶνος [a]Θισεὶ, ὑπὸ δὲ τ̃ Μακεδόνων Υπερβερεταίῳ λεγομένῳ. συνέβαμε δὲ εἰς τ̃ αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τ̃ Σκηνοπηγίας καιρὸς, [b]ἑορτῆς σφόδρα παρὰ τοῖς Εβραίοις ἁγιωτάτης καὶ μεγίστης. βαστάσαντες οὖν τὴν κιβωτὸν καὶ τ̃ σκηνὴν, ἣν Μωϋσῆς ἐπήξατο, καὶ πάντα τὰ περὶ τὴν λειτουργίαν τῶν θυσιῶν τ̃ Θεοῦ σκεύη, μετεκόμιζον εἰς τ̃ ναόν. [c]προῆγον δὲ μετὰ θυσιῶν αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅπας καὶ οἱ Λευῖται [d]στοιβάδες τε καὶ πολλῶν ἱερείων αἵματι τ̃ ὁδὸν καταντλοῦντες, καὶ θυμιῶντες ἄπειρόν τι θυμιαμάτων πλῆθος, ὡς ἅπαντα τὸν πέριξ ἀέρα πεπληρωμένον, καὶ τοῖς προῤῥωτάτω τυγχάνουσιν ἡδὺν ἀπαντᾶν, καὶ γνωρίζειν ὑπεδήμιαν Θεοῦ καὶ κατοικισμὸν, κατ' ἀνθρωπίνην δόξαν, εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο [e]αὐτῷ καὶ καθιερωμένον χρόνον. καὶ γὰρ ὕμνων οὐδὲ χορευόντων ἕως τοῦ περὶ τ̃ ναὸν ἦλθον [f]ἔκλυσις. τούτῳ μὲν οὖν τῷ τρόπῳ τὴν κιβωτὸν μετήνεγκαν. ὡς δ' εἰς τὸ ἄδυτον αὐτὴν μετενεγκεῖν ἔδει, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος μετέστη· μόνοι δὲ κομίσαντες οἱ ἱερεῖς μεταξὺ [g]τῶν Χερουβὶμ τ̃ δύο κατέθεσαν. αἱ δὲ τὰς [h]πτέρυγας συνεπλέξασαι, καὶ γὰρ ὕπτιαι ἦσαν ὑπὸ τ̃ τεχνίτου [i]κατεσκευασμέναι, τὴν κιβωτὸν ὡς ὑπὸ σκηνὴν τινὰ καὶ δόλῳ κατεσκέπασαν. ἦν δὲ ἡ κιβωτὸς οὐδὲν ἕτερον, ἢ δύο λίθινας πλάκας, αἳ τὰς δέκα λόγους τὰς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [k]Μωϋσῆ λαληθέντας ἐν Σινᾳ̃ ὄρει ἐγγεγραμμένους αὐτᾶς ἔσωζον. τ̃ δὲ λυχνίαν καὶ τ̃ τράπεζαν, καὶ τ̃ βωμὸν τ̃ χρύσεον, ἔστησαν ἐν τῷ ναῷ πρὸ τοῦ ἀδύτου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους, ὡς καὶ τότε ἐν τῇ σκηνῇ κείμενοι κατ̃χον. καὶ τὰς καθημερινὰς θυσίας [l]ἀνέφερον. τὸ δὲ θυσιαστήριον ὃ χάλκεον ἵδρυσε πρὸ τοῦ ναοῦ [m]ἀνατολὴ τ̃ ὥρας, ὡς ἀνοιχθείσης αὐτὸ καθορᾶσθαι πρόσωπον εἶ), καὶ βλέπεσθαι τὰς ἱερουργίας καὶ τ̃ τ̃ θυσιῶν πολυτέλειαν. τὰ δὲ λοιπὰ σκεύη πάντα [n]συναλίσας, ἔνδον εἰς τ̃ ναὸν κατέθηκε.

ut populus omnis Hieroſolyma congregaretur, & Templum viſuri & arcam Dei in illud tranſlaturi. Et cum omnibus denunciatum fuiſſet ut Hieroſolyma proficiſcerentur, ſeptimo demum menſe vix eò convenerunt; ab indigenis quidem Thiſri, à Macedonibus vero dicto Hyperberetæo. Incidit autem in idem tempus & Umbraculorum ſolennitas, feſtum apud Hebræos plane ſanctiſſimum & maximum. Cum igitur arcam ſuſtuliſſent, & tabernaculum quod Moyſes ſtruxerat, omnemque ſupellectilem ad miniſterium ſacrificiorum Dei *paratam*, *ea* transferebant in Templum. Præcedebant autem *eam* cum hoſtiis & ipſe rex & populus univerſus & Levitæ, libaminibus & multo victimarum ſanguine viam perfundentes, & infinitam ſuffitum vim adolentes, ut totus circumquaque aër *iis* oppletus etiam longiſſime remotos ſuavitatis odore exciperet, & indicaret Deum in profectione eſſe, atque, ut hominibus videbatur, habitatum venire locum ſibi recens exſtructum & conſecratum. quippe neque hymnos canentibus, neq; choreas agentibus, dum ad Templum accederent, oborta eſt laſſitudo. Et quidem hoc modo arcam tranſtulerunt. Cum vero jam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abſceſſit, ſoli vero ſacerdotes, qui *eam* geſtaverant, inter duas cherubes collocarunt. illæ vero conſertis alarum extremitatibus (etenim ita ab artifice fabricatæ erant) arcam velut umbella quadam & tholo protexerunt. Arca vero nihil aliud habebat præter duas tabulas lapideas, quæ decem verba, à Deo in Sinæo monte Moyſi prolata, eis inſcripta ſervabant. Candelabrum autem & menſam & altare aureum poſuerunt in Templo ante adytum, iiſdem in locis, quæ & olim, cum in tabernaculo ſita eſſent, tenuerunt. quo facto quotidiana ſacrificia obtulerunt. Altare autem æneum ante Templum locavit ex adverſo oſtii, ita ut *eo* aperto illud oculis expoſitum eſſet, & adſpectaretur rei ſacræ peractio & magna victimarum opulentia. Et cum cæteram omnem ſupellectilem coëgiſſet, *eam* intra Templum repoſuit.

Solomon arcam in Templum inferendam curat. 3 Regum, c. 7 & 8. 2 Paralip. c. 5.

β'. Ἐπεὶ δὲ πάντα διακοσμήσαντες οἱ ἱερεῖς τὰ περὶ τὴν κιβωτὸν ἐξῆλθον, ἄφνω πλῆμα νεφέλης ὑδ' σκληρὸν ὑδ' οἷον ὥρᾳ χειμῶνος ὑετῶ [o]γέμον ἵσταται, κεχυμένον δὲ καὶ [p]κεκραμένον εἰς τὸν ναὸν [q]εἰσῤῥεῖ· καὶ ταῖς μὲν ὄψεσι τῶν ἱερέων, ὡς μηδὲ καθορᾶν ἀλλήλους, ἐπεσκότει, ταῖς δὲ διανοίαις ταῖς ἁπάντων φαντασίαν καὶ δόξαν παρεῖχεν, ὡς τ̃ Θεῶ κατεληλυθότος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κατεσκηνωκότος ἡδέως ἐν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ὅτι ταύτης ἔχον [r]αὐτὸς τῆς ἐννοίας. ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν ἐξεγερθεὶς, ἔτυχε γὰρ καθεζόμενος, ἐποιήσατο λόγους πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς τῇ θείᾳ φύσει πρέποντας, ὑπελάμβανε, καὶ καλῶς [s]ἔχειν αὐτῷ λέγειν.

2. Poſtquam vero ſacerdotes, omnibus quæ ad arcam ſpectabant *rite* conſtitutis, ex ſacrario egreſſi erant, derepente nubes conglobata, non rigida nec qualis hiberno tempore pluviâ gravida conſpicitur, ſed mollis & temperata, in Templum illabitur: & tantam quidem oculis ſacerdotum caliginem offudit, ut alius alium intueri non potuerit; omnium vero mentibus cogitationem & opinionem excitavit, Deum jam in Templum deſcendiſſe, libenterque illud in domicilium ſibi delegiſſe. Atque illi quidem hæc ſecum reputabant. Rex autem Solomon, cum ſurrexiſſet (tunc enim forte ſedebat) ad Deum verba fecit, quæ naturæ divinæ aptiſſima eſſe rebatur, ſibique convenire ut faceret. "Tu,

Nubes ædem replet. 3 Regum, c. 8. 2 Paralip. c. 5.

a Ita reſcribere non dubitavi, cum iſtam menſium diſpoſitionem obſervet *Joſephus*, qua *Hyperberetæus* reſpondet *Thiſri*. Θυρὶ in *Editis*. Θοιρὶ & Θυεὶ & Αθύρει in *MSS.* Codices vero *Epiphanii* habent *Theſria*, & *Theſeri*, & *Cheſari*. *b* Εορτὴ σ. π. τ. Ε. ἁγιωτάτη καὶ μεγίστη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἁγιωτάτης pro ἁγιωτάτης habet *Vat.* nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* *c* Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσῆγον perperam in *Editis*. *d* Στοιβάδες *Hen.* & *Busb.* *e* Sic *MSS.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*. *f* Ἔκλυσιν *Vat.* *g* Sic *MSS.* & *Vet Interpr.* Χερουβὶμ in *Editis*. *h* δύο Χερουβὶμ κατέθεσαν *Gall.* 1. *i* Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κατεσκευασμένας. *i Al* θαρσὺς. *k* Illud Μωϋσῆ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *l* Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. ἀνέφερον *Baſ.* & *G.* *m Al.* ἀνατολὴν & ὤπτικεν. *n* Συναθροίσας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *o* Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. in *reliquis* cum *Editis* γέμων. *p* Περικεκραμένον *Big.* & *Vat.* συγκεκραμένον *Samb.* *q* Εἰσῤῥύη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *r* Ita *MSS.* in *Editis* αὐτῶν. *s* Ita *Vat.* in *reliquis* εἶχεν. illa καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ λέγειν non agnoſcit *Epiphan.*

Solomon Deum alloquitur: deinde populum.

"Tu, inquit, domum quidem ſempiternam
"habes, Domine, & ex iis quæ tibimet condi-
"diſti factam, cœlo ſcilicet & aëre & terra &
"mari, per quæ omnia, * nec illorum ambitu
"concluſus, pervadis. Hoc vero tuo nomini
"conſtitui Templum, ut ex eo preces, rem
"ſacram facientes litanteſque, ſurſum in aërem
"mittamus: idque ea conſtanti opinione quod
"hîc ades, & à tuis non longe receſſiſti. nam
"ex eo quidem quod univerſa videas & omnia
"audias, neque, ut hic, ubi nunc fas eſt, habi-
"tes, omnium curam abjicis, atque adeo cun-
"ctis præſens eſſe *deſinis*, præſertim vero cum
"ſingulis etiam te conſulentibus nocte dieque
"ſimul adſis." Hiſce Deum obteſtatus, ad populum orationem convertit, illis repræſentans Dei potentiam ſimul & providentiam. Quod *ſcilicet* Davidi patri ſuo futura omnia, prout eorum pleraque jam evenerunt & reliqua eventura ſunt, patefecerit: utque ille nondum nato nomen indiderit, & quis foret appellandus prædixerit; & quod ipſe Templum ei ædificaturus eſſet, rex factus poſt patris obitum. Quæ cum juxta illius vaticinium adimpleta vidiſſent, eos admonebat ut Deo benedicerent, neque de ulla re quam ad felicitatem eorum promiſerat, ac ſi eam non præſtiturus eſſet, deſperarent, ex iis quæ jam conſpexerant illi fidem habentes.

"σὺ γὰρ, εἶπεν, οἶκον μὲν αἰώνιον ἔχεις, ὦ δέσποτα, [a] καὶ ξ
"ὧν σαυτῷ εἰργάσω γενομένοις, τὴν ὑφ' ἡμῶν οἰδαμεν καὶ ἀέ-
"ρα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, δι' ὧν ἅπασιν ὁδὸν τὴν
"τοις ἀρχέμβολος κεχώρηκας. τοῦτον δέ σοι [b] κατασκευά-
"σαι τὸν ναὸν ἐπῴνυμον, ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ σοι τὰς εὐχὰς
"θύοντες καὶ [c] καλλιεροῦντες ἀναπέμπωμεν εἰς τὸν ἀέρα·
"καὶ πεπεισμένοι [d] ἀπολοίμεν ὅτι [e] πάρει, καὶ μα-
"κρὰν οὐκ ἀφέστηκας [f] ὑφ' ἑαυτῶν. τῷ μὲν γὰρ [g] πάν-
"τά τε ἐφορᾷν καὶ πάντα ἀκούειν, ὑφ' ἡμῖν ὅπου σοι
"θέμις οἰκεῖν [h] ἀπολείπεις τοὺς πάντας, μᾶλλον δὲ πα-
"σιν ἔγγιστα εἶ), μάλιστα δ' ἐκέσῳ τῷ [i] βυλδομένῳ καὶ
"ἀφ' ἡμέρας καὶ [k] συμπάρει." Τοιαῦτ' [l] ἐπιθάσας τοῦ Θεοῦ, ἀπέστρεψεν εἰς τὸ πλῆθος τοὺς λόγους, ἐμφανίζων τῷ Θεῷ τιμὴ δυνάμει αὐτοῦς καὶ τιμὴ προνοίαν. [m] ὅτι Δαυίδῃ τῷ πατρὶ τοῦ τὰ μέλλοντα ἅπαντα, καθὼς ἀπέβαινεν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ γίνοιτο τὰ λείποντα, δηλώσειε· τῷ ὡς αὐτὸς ἐπιθείη [m] τὸ ὄνομα τῷ μήπω γεγενημένῳ, καὶ τίς μέλλοι καλεῖσθαι προεῖποι, καὶ ὅτι τὸν ναὸν ὕστος οἰκοδομήσειεν αὐτῷ, βασιλεὺς μὲν τιμὴ τοῦ πα-
τρὸς τελευτὴν γενόμενος. ἀ βλέπουσας [n] τὴν ἐκείνῳ προφητείαν [n] ἐπιτελῆ, τῷ Θεὸν εὐλογεῖν ἠξίου, [o] καὶ μὴ προέ τινος ἀπογινώσκειν ὧν [p] ὑπέσχηται πρὸς εὐδαιμονίαν ὡς οὐκ ἐσομένῳ, πιστεύοντας ἐκ τῶν ἤδη βλεπομένων.

Deo gratias agit, quod Davidi promiſſa præſtiterit. 3 *Regum*, c. 8. 2 *Paralip.* c. 6.

3. His populum affatus rex, rurſum Templum verſus aſpicit: dextraque in multitudinem porrecta, dicebat, "Fieri non poteſt, ut
"homines operibus quidem gratiam Deo pro
"acceptis beneficiis reddant. nullius enim rei
"numen divinum indiget, majuſque quam ut ei
"fiat id genus remuneratio. Quo enim cæteris
"animantibus à te, Domine, ſuperiores ſumus
"conſtituti, eo nos decet tuam laudare majeſta-
"tem; & pro his, quibus familiam noſtram at-
"que Hebræorum populum dignatus es, gra-
"tias agere neceſſe habemus. Qua enim re
"alia potiori fauſtiſque magis auſpiciis con-
"venit iratum propitium reddere perpetuoque
"benignum conſervare, quàm voce; quam &
"ex aëre haurimus, iterumque per eum ſur-
"ſum ferri novimus. Ejus igitur beneficio ti-
"bi gratias agere par eſt, ac de patre meo in
"primis quem ex obſcuro ad tantam gloriam
"provexiſti, deinde quod mihiipſi in diem ho-
"diernum omnia, quæcunque *verbis* es pol-
"licitus, *reipſa* præſtiteris: precorque ut in
"poſterum largiaris quæ Deus hominibus,
"quos vult honoratos, largiri poteſt; & fami-
"liam noſtram in omne ævum auctam velis

"σὺ δέ, δέσποτα, κρείττονες γεγόναμεν, [f] τούτῳ
"τιμὴ σῇ εὐλογῆ μεγαλειότητα [t] πρέπει, καὶ περὶ
"τῶν ὑπηργμένων εἰς [u] ἡμέτερον οἶκον καὶ τὸν Ε-
"βραίων λαὸν, εὐχαριστεῖν ἀνάγκη. [u] τίνι γὰρ ἄλλῳ
"[x] μᾶλλον [y] ἱλάσεσθαί τε [z] μειῶντα, καὶ ἀφθόνων-
"τα εὐμενῆ δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν, ἢ φωνῇ· ἣν [a] ἐξ
"ἀέρος τε ἔχομεν, καὶ δι' αὐτοῦ πάλιν ἀνίεσαι οἴδα-
"μεν. χάριν οὖν [b] ἔχειν δι' αὐτῆς ὀφείλω σοὶ, πε-
"ρί τε τοῦ πατρὸς πρώτου, ὃν ἐξ ἀφανοῦς εἰς το-
"σαύτην ἀνήγαγες δόξαν, ἔπειθ' ὑπὲρ ἐμαυ-
"τοῦ πάντα μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας ἃ προ-
"εῖπας πεποιηκότι· [c] δέομαί τε τοῦ λοιποῦ χορηγεῖν
"ὅσα Θεῷ δυνάμεις ἀνθρώποις ὑπὸ σοῦ τετιμη-
"μένοις, καὶ [u] οἶκον τὸν ἡμέτερον αὔξειν εἰς ἅπαν,

[2] ὡς

a Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄξιον αὐτῷ ὄντως εἰργάσω *Big.* & *Samb.* ἄξιον σαυτῷ ὃν κεκτησθαι *Gall.* 1. ἄξιον αὐτῷ ἐκτίσαι *Gall.* 2. b Κατεσκεύασα *Vat.* c Καλλιεργοῦντες *Samb.* d Modo *Optativo* pro *Subjunctivo* utitur, quod *Atticis* familiare eſt, ut oſtendit *H. Steph.* libro de *Dial. Att.* p. 137. e Ita *MS.* πάρῃ in *Editis.* f Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *neque à tuis ſedibus procul abes.* ὑφ' ἑαυτῷ *Baſ. G. Vat. Hen.* & *Busb.* ea vero non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. g Πάντας *Big.* & *Samb.* h Ἀπολείπεις δ' πᾶσιν ἐγγύς. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. i Βυλόμενόν *Vat.* k Ita *MSS.* συμπαρῇ in *Editis.* l Sic *MSS.* ἐπιθάσας in *Editis.* m Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* τὸ deeſt. n Iterum cum *MSS.* ἐπιτέλει perperam in *Editis.* o Καὶ μηδὲν μεθυὸς in quinque *MSS.* p Ὑπέχητο ſolus *Vat.* q Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *reliquis* ἰφορᾷ. r Καὶ inſertum dedi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ſ Sic *MSS.* in *Editis* τοῦτο τὸν σόν. t Πρέπει deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec ſ mox ſequens agnoſcunt *Samb.* & *Gall.* 1. Totum hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* τοῦτο τὸν σὸν εὐλογοῦμεν μεγαλειότητα, τῷ πρέπει τ. σ. ὑ. ἡ. τ. ἡ. οἶκον ἀνάγκη εὐχαριστεῖν τὸν Ἑβραίων λαόν. u Ita *Samb.* & *Baſ.* τὸν δ' ἄλλο *Gen. Big. Aliique.* τὸ γὰρ ἄλλο *Vat.* x Illud μᾶλλον ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* qui locum ita vertit ac ſi paulo aliter eum legerit, *nullum enim alium magis optamus habere propitium, & in eo tuam circa nos devotionem cognoſcimus per munera, quæ per te eſt nobis vox, quam ex aëre habemus, & per eam iterum novimus aſcendentem,* aut ut in aliis libris, *& in ea circa nos devotione permanere quam te. Eſt nobis vox quam* &c. y *Al.* ἱλάσασθαι. z Ita *Vat.* μειοῦντα in *cæteris.* a Sic *MSS.* ἐξ ἀέρος ἔχομέν τε in *Editis.* b Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἔχειν αὐτῆς ὀφείλω σοι in *Editis.* c Ita cum *Vat.* δέομαι δ in *Editis Aliiſque.* δέομαι τοῦ λ. *Big.* * *Ad verbum*, nec his contentus. *Totum ſic vertit Gelenius*, Tu quidem, inquit, ſempiternam domum habes, Domine, nec ignoramus te tibiipſi hanc univerſi molem condidiſſe, quæ cœlo, aëre, terra, & mari conſtat; quam totam imples, nec tamen ab ea caperis.

a Ως

"[a] ὡς καὶ ὁμολόγησας Δαυίδῃ τῷ πατρί μου καὶ
"ζῶντι καὶ ὡδὶ τιὼ τελευτιὼ, ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ
"βασιλεία [b] μενεῖ, καὶ τὸ ἐκείνῳ γένος αὐτιὼ δια-
"δοχῆς [c] ἀμείψει μείζους. ταῦτ' οὖν ἡμῖν ἐπάρ-
"χεσον, ᾧ [d] παισὶ τοῖς ἐμοῖς ἀρετιὼ [e] ἣ σὺ χαίρεις πα-
"ρέχου. πρὸς δὲ τούτοις ἱκετεύω καὶ μοίρᾳν τι-
"να τοῦ σῷ πνεύματος εἰς τὸν ναὸν [f] ἐποικίσαι,
"ὡς ἂν καὶ ὀφθῇ γῆς ἡμῖν ἔσαι δοχῆς. σοὶ μὲν γὰρ
"μικρὸν οἰκητήριον καὶ τὸ πᾶν ὑφαιρῶ [g] καὶ τῶν κα-
"τὰ τοῦτον ὄντων κύτος, οὐχ ὅτι γε ὅτος ὁ τυ-
"χὼν ναός· ἀλλὰ φυλάσσειν τε [h] ἀπόρθητον ἐκ πο-
"λεμίων εἰς ἴδιον εἰς ἅπαν, καὶ προνοῆσαι εἰς οἰκείᾳ
"κτήματος ὠφελείᾳ· κἂν ἁμαρτόν ποτε ὁ λαὸς
"[i] τύχῃ, ἔπειτα πληγῇ τινι [k] κακωθῇ ἀφ' ὧν τιὼ ἁμαρ-
"τίαν ἐκ σοῦ, γῆς ἀκαρπίᾳ, [l] καὶ φθορᾷ λοιμικῇ,
"[m] ἢ τινι τούτων τῶν παθημάτων οἷς σὺ τοὺς ὠφε-
"λήσαντας τι τῶν ὁσίων μετέχειν, καὶ καταφύγῃ πᾶς
"ἀθρηθεὶς [n] εἰς τὸν ναὸν ἱκετεύσων σε καὶ σωθῆναι
"δεόμενος, ἐπήκοος αὐτῷ γενόμενος ὡς ἔνδον ὢν
"ἐλεήσῃς καὶ τῶν συμφορῶν ἀπαλλάξῃς. ταύτιὼ δ'
"οὐχ Ἑβραίοις μόνοις δέομαί σου τιὼ βοήθειαν
"ἔσαι σφαλεῖσιν, ἀλλὰ [p] γὰρ κἂν ἀπὸ περάτων
"τῆς οἰκουμένης τινὲς [q] ἀφίκωνται, κἂν ὁπόθεν [r] δη-
"ποτοῦν [s] προστρεπόμενοι καὶ τυχεῖν τινὸς ἀγαθῶν λι-
"παρῶντες, δὸς αὐτοῖς [t] ἐπήκοος γενέσθαι. ἵ-
"στω γὰρ ἂν μάθοιεν πάντες ὅτι σὺ μὲν [u] αὐτὸς ἐβού-
"λήθης παρ' ἡμῖν κατασκευασθῆναί σοι οἶκον,
"ἡμεῖς δ' οὐκ ἀπάνθρωποι τιὼ φύσιν ἐσμὲν, ἢ δ'
"ἀλλοτρίως πρὸς τοὺς [x] οὐκ ὁμοφύλους ἔχομεν, ἀλλὰ
"πᾶσι κοινιὼ τιὼ ἀπὸ σοῦ βοήθειαν, καὶ τιὼ τῶν
"ἀγαθῶν ὄνησιν, εὐτάρκειν ἐθελήσαμεν."

"& ornatam, quemadmodum Davidi patri meo & viventi & morienti promiſiſti, quod apud nos regnum ſit permanſurum, & genus illius per vices innumeras illud acceptaturum ſit. Hæc igitur nobis quæſo ſuppedites, liberiſque meis virtutem *iſtam*, quæ tibi grata eſt, impertiaris. Ad hæc ſupplex oro, ut ſpiritum tuum eatenus in Templum *hoc* migrare facias, ut etiam in terris eſſe nobis videaris. Nam & cœlum omne tibi quidem parvum eſt domicilium, & eorum quæ in eo ſunt profunditas, nedum hoc qualecunque Templum: veruntamen te obteſtor atque precor, hoc Templum *cuſtodi* & ab omni vaſtatione hoſtili ut proprium protege, ejuſque tanquam poſſeſſionis tuæ curam gerito. Et ſi quando populus in te deliquerit, atque adeo clade aliqua ob peccatum *ſuum* à te afficiatur, terræ ſterilitate & peſtis contagione, aliiſve ejuſmodi malis, quibus in jura ſacra violantes ſoles animadvertere, ac deinde magna frequentia ad *hoc* Templum ſupplex confugerit, ſalutem votis expetens; exaudi- tis illorum precibus, quaſi in æde habitaris, ſortis illorum miſerere eoſque à calamitatibus libera. Hanc vero non ſolum Hebræis in peccata prolapſis à te opem peto: ſed etiam ſi ab *extremis* orbis finibus aliqui advenerint, aut ex quocunque demum loco ad te ſupplicandum ſeſe converterint, & boni quidpiam à te impetrare deſiderarint, poſtulata illis concedito. Sic enim omnibus manifeſtum erit, quod tu quidem ipſe hanc ædem apud nos tibi exſtrui volueris, nos vero non ita à natura comparatos eſſe ut humanitatis ſimus expertes, aut alienigenis inimici & infeſti, ſed libenter feramus te communiter omnibus tum adjutorem eſſe tum bonorum omnium largitorem."

Deinde populo & Templo ſaluta omnia precatur.

δ'. Εἰπὼν ταῦτα, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ὑπὲρ τιὼ γιὼ, καὶ ὑπὲρ πολλιὼ ὥραν προσκυνήσας, ἀναῤῥᾷς θυσίας [y] τῷ βωμῷ προσῆγε· καὶ γεμίσας τῶν ὁλοκλήρων ἱερείων, σημαργίσατο [z] Θεὸν ἡδέως ἔγνω [a] ἅπασαν τιὼ θυσίαν προσδεχόμενον. πῦρ γὰρ ἐξ ἀέρος ἀφανὲς ἐμὸν καὶ πάντων ὁρώντων ὑπὲρ τὸν βωμὸν ἀίξαν, τιὼ θυσίαν ἥρπασε καὶ [a] κατανάλωσε. [b] ταύτης [c] δὲ τῆς ὑποφανείας γενομένης, ὁ μὲν λαὸς [d] δι' ἄλλων ἐπὶ ταῦτ' εὐκόσας τῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ ἀφανεσθῆς ἐσομένης, καὶ ἡδεῖς [e] προσκυνεῖ πεσὼν ὑπὲρ ὧν ἐδάρης. ὁ δὲ βασιλεὺς [f] εὐλογεῖν τε ἤρξατο, ᾧ ὅ πλῆθος ταὐτὸ [g] ποιεῖν παρώρμα, δείγματα μὲ ἐχόντας ἤδη τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὺς εὐμενείας, [h] εὐχομένους δὲ τοιαῦτα ἀποβαίνειν ἀεὶ τὰ παρ' ἐκείνου, ᾧ τὴ διάνοιαν

Solomon litat, & ignis de cœlo ſacrificia conſumit. 2 Paralip. c. 7.

Populum hortatur ad leges ſervandas.

eorum

[a] Ως καθημολόγησας Vat. [b] Sic Big. Samb. & Vet. Interpr. in Editis Aliiſque μένει. [c] Αμείψαι ſolus Samb. [d] Ita Big. Samb. Gall. 1. & Epiphan. πᾶσι in Editis Aliiſque. [e] Sic Big. Samb. Vat. Gall. 1. 2. & Epiphan. ᾗ συγχαίρεις in Editis Aliiſque. [f] Ita Big. Samb. & Gall. 1. 2. ἀποικῆσαι in Editis Aliiſque. [g] Καὶ τὸ τῶν ſolus Samb. [h] Sic Big. Samb. & Vat. ἀπόρθητον ἐς ἴδιον ἐκ πολ. in Editis Aliiſque. [i] Illud τύχῃ ex MSS. [k] Κακωθῇ Big. Samb. Gall. 1. 2. κακωθῇς Vat. At Epiphanius vertit, deinde plaga quædam peſtima peccato digna è te terris illata fuerit, aut ſterilitas, aut corruptio ſamis (al. aut corruptio aut fames ἢ φθορὰ ἢ λοιμὸς) aut hujuſmodi paſſio provenerit, quam &c. [l] Καὶ deeſt Samb. ἢ pro ἐ legiſſe videtur Epiphan. [m] Sic Big. Samb. & Vet. Interpr. in cæteris εἴ τιν. [n] Επὶ τὸν ναὸν Vat. [o] Ελαίσσως & mox ἐπαναπαίζως Samb. & Big. [p] Γὰρ deeſt Vat. [q] Ita Big. & Samb. in reliquis ἀφίκωνται. [r] Sic MSS. δηποτοῦν in Editis deeſt. [s] Ita lego, levicula mutatione, pro προστρεπόμενοι, quod in libris omnibus exſtat tam Editis quam MSS. [t] Υπήκοος Vat. [u] Αὐτὸς abeſt Big. & Gall. 1. [x] Οὐκ non agnoſcunt Big. Samb. & Vat. reperitur tamen in cæteris & in Vet. Interpr. [y] Τῷ Θεῷ Big. Samb. Vat. & Gall. 1. [z] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. in Editis deeſt ἅπασαν. [a] Ita cum Gall. 2. κατεδίωσε in Editis Aliiſque. κατεδίωσεν Vat. [b] Eo modo Baſ. G. & Vet. Interpr. ταύτης Big. Samb. Vat. & Gall. 1. 2. [c] Ita cum Vat. & Vet. Interpr. ᾗ in reliquis. [d] Sic MSS. & Vet. Interpr. niſi quod τ' αὖτ' ἴσας habeant Gall. 1. & 2. quibus favere videtur Epiphan. ὁ μὲν λαὸς ἄλλος ὢν τῶν τοιούτων ἔσται in Editis. [e] Ita MSS. & Epiphan. προσκυνεῖ πεσὼν ἐπὶ τῷδαφος in cæteris. [f] Τὸν Θεὸν εὐλογεῖν legiſſe videtur Epiphan. [g] Sic Hen. Busb. & Epiphan. ποιεῖν in reliquis. [h] Εὐχομένους Big. & Samb.

eorum puram ab omni peccati labe cuſtodire digneturin juſtitia ejuſque cultu, quo poſſint & præcepta, quæ ipſis per Moyſen dedit Deus, *æternum* permanſura obſervare. Sic enim Hebræis proſpere cedent omnia, & cæteris mortalibus erunt beatiores. Simulque eos obſecrabat in memoria habere, quod quibus artibus bona præſentia comparaſſent, eiſdem & illa conſervaturi eſſent; & majora ac cumulatiora facturi. Haud enim exiſtimandum eſt hæc ſolummodo pietati & juſtitiæ accepta deberi, ſed & ab illis eſſe ut firma maneant & ſtabilia. porro hominibus non adeo magnum eſt parare quæ deſiderant, ac parta tueri, nullumque peccatum, quo lædi poſſunt, admittere.

Tabernaculorum feſtum celebratum. 2 Paralip. c. 7.

5. Et quidem rex, his multitudinem affatus, concionem dimiſit, ſacris primum factis tam pro ſemet quam pro Hebræis univerſis; ita ut vitulorum quidem viginti millia mactarit, balantum vero centum & viginti millia. nam Templum tum primum victimarum cruore imbutum eſt, & in eo Hebræi omnes cum uxoribus & liberis convivio excepti ſunt: ac præterea feſtum, quod Scenopegia vocabatur, ante Templum per bis ſeptem dies rex ſplendide & magnifice celebravit, cum populo univerſo epulatus.

6. Cum autem illis abunde ſatisfaceretur, nihilque plane deeſſet illorum erga Deum pietati, ſinguli, cum rex eos dimiſiſſet, domum quiſque ſuam reverſi ſunt; actis prius regi gratiis pro ſua illorum cura & operibus quæ *præclare* fecerat, precibuſque Deo effuſis ut illis Solomonem regem quam diutiſſime conſervaret. iter etiam faciebant lætitia geſtientes, hymnoſque Deo canentes: ita ut voluptate deleniti omnes viam, qua domum irent, abſque tædio confecerint. Et quidem illi, qui arcam in Templum intulerant, ejuſque magnitudinem & pulchritudinem conſpexerant, atque adeo magnorum ſacrificiorum & feſtivitatum participes facti erant, ad ſuas quique civitates regreſſi ſunt. Somnium vero, regi per quietem obortum, ei indicabat, Deum ejus exaudiviſſe preces, quodque Templum conſervare voluerit, in eoque perpetuo habitare, poſteris ipſius totoque populo juſtitiam colentibus. ſeque illum in primis, ſi patris monitis *præceptiſque* inſtiterit, ad celſitudinem felicitatis & magnitudinem immenſam proventurum eſſe dicebat, nec unquam defore ex ſtirpe ipſius tribuque Judæ qui regioni huic *longe lateque* imperet. Sin autem à legis inſtitutis deſciverit, eorumque oblitus fuerit, & ad Deorum peregrinorum cultum ſe contulerit, fore ut radicibus eum exſcinderet, & neque vel tantillas generis ipſius reliquias ſupereſſe ſineret, neque populum Iſraëlitarum ab omni calamitate immunem præteriens aſpiceret; ſed *ipſos* bellis & cladibus innumeris exſtingueret,

Deus Solomoni dicit ſe ejus audiviſſe preces &c. 3 Regum, c. 9. 2 Paralip. c. 7.

[a] αὐτοῖς κεφαλαίων ἀπὸ πάσης φυλάττεσθαι κακίας τὸ δικαιοσύνην καὶ θρησκείαν, καὶ [b] τῷ πατρίῳ σύντροφον τηρεῖν ἃς αὐτοῖς Μωϋσέως αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς [c] διαμενεῖσαν. ἔσεσθαι γὰρ ὕπαιον εὐδαίμονα τὸ Ἑβραίων ἔθνος, καὶ παντὸς ἀνθρώπων γένους μακαριώτερον. παρεκάλει τε μνημονεύειν ὡς οἷς [d] ἐκτήσαντο τὰ παρόντα ἀγαθά, τούτοις αὐτὰ καὶ βέβαια [e] ἕξουσι, καὶ μείζω καὶ τελείω κατασκήσουσι. τὸ γὰρ λαβεῖν αὐτὰ μείζον δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, [f] ἀλλὰ καὶ καθίξειν ἀεὶ ταῦτα προσῆκεν ὑπολαμβάνειν. εἰ δὲ τοῖς ἀνθρώποις [g] οὐχ ὕπαιον μέγα ἐστὶ κτήσασθαί τι τῶν οὐχ ὑπαρχόντων, ὡς ὃ σῶσαι τὰ [h] προειλημμένα, καὶ μηδὲν [i] ἁμαρτεῖν εἰς βλάβην αὐτοῖς.

ε'. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἀσπασάμενος ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος, διαλύει τὴν ἐκκλησίαν, τελείας θυσίας ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ πάντων Ἑβραίων· εἰς μὲν χοὰς [k] καταθύσας μυρίας καὶ χιλίας, πρόβατα δὲ μυριάδας δώδεκα. τὸν δὲ ναὸν τότε πρῶτον ἔγνωσαν ἱερουργημάτων, καὶ κατεσκήνωσαν οἱ σὺν αὐτῷ πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις Ἑβραῖοι. ἔτι δὲ καὶ τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν πρὸ τοῦ ναοῦ λαμπρῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ὅτι [l] δὶς ἑπτὰ [m] ἡμέρας ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ κατευωχούμενος.

ς'. Ἐπεὶ δ' εἶχεν αὐτοῖς ἀποχρώντως ταῦτα, καὶ [n] μηδὲν ὑστεροῦν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ, πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι τοῦ βασιλέως ἀπολύσαντος ἀπῆσαν εὐχαριστήσαντες [o] τῷ βασιλεῖ, τῆς τε πρὸς αὐτοὺς προνοίας καὶ ὧν ἐπεδείξατο ἔργων, καὶ εὐξάμενοι τῷ Θεῷ συγχωρεῖν αὐτοῖς [p] εἰς πολὺν χρόνον Σολομῶνα βασιλέα. [q] τὴν τε πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ᾄδοντες, ὡς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἀπόνως τὴν ὁδὸν τὴν ὅτι τὰ οἰκεῖα πάντας ἀνύσαι. καὶ οἱ μὲν, τὴν κώμην εἰς τὸν ναὸν εἰσαγαγόντες, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἱστορήσαντες αὐτοῦ, καὶ θυσίαν ἐπ' αὐτῷ μεγάλην καὶ ἑορτὴν μεταλαβόντες, εἰς τὰς αὑτῶν ἕκαστοι πόλεις ὑπέστρεψαν. ὄναρ δ' ἐπιφανὲν τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸν ὕπνον, [r] ἐσήμηνεν αὐτῷ τῆς εὐχῆς ἐπήκοον τὸν Θεὸν γεγονέναι, καὶ ὅτι φυλάξαι τε τὸν ναὸν, καὶ ἅγιαστὸς ἐν αὐτῷ μένοι, τῶν [s] ἐκγόνων αὐτοῦ καὶ τῆς ἁπάσης πληθύος τὰ δίκαια ποιοῦσιν. αὐτὸν δὲ πρῶτον, ἐμμένοντα τοῖς τοῦ πατρὸς ὑποθήκαις, ἔλεγεν, εἰς ὕψος καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας ἀνοίσειν ἅπασιν, καὶ βασιλεύσειν ἀεὶ τῆς χώρας τὸν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς. προεῖδετο μέντοι τὰ ὑπεναντία, καὶ λήθην αὐτοῦ ποιησάμενον, καὶ ξενικοὺς θεοὺς θρησκεύειν μεταβαλλόμενον, πρόρριζον ἐκκόψειν, καὶ μήτε τοῦ γένους τι λείψανον [t] αὐτοῦ ἐάσειν, μήτε τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸν ἀπαθῆ παρήσειν. πολέμοις δ' αὐτοὺς καὶ κακοῖς ἀφανίσειν μυρίοις, [u] καὶ

a Αὐτὰς juxta *Vet. Interpr.* *b* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* deeſt τῷ. *c* Διαμενούσας *Big.* & *Gall.* 1. 2. *d* Ἐκτίσαντο *Big.* & *Gall.* 1. *e* In quibuſdam *MSS.* ἴξουσι, & mox κατασκήσουσι. *f* Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa ἀλλὰ καὶ καθίξειν deſunt in *Editis.* *g* Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* οὐχ deeſt in *ceteris.* *h* Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* προσειλημμένα in *Editis Aliiſque.* προσειλημμένα *Gall.* 2. *i* Ἁμαρτεῖν ſolus *Vat.* *k* Sic *MSS.* καταθύσας in *Editis.* *l* Illud δὶς ejiciendum cenſeo, ut *multo* conveniat cum *S. Literis* in 2 *Paralip.* c. 7. v. 8. niſi dicatur, tunc celebrata eſſe quatuordecim dies Scenopegia, quæ ſtata gentis ſacra in eos forte dies inciderant. *m* Sic *MSS.* ἡμέρας in *Editis.* *n* Μηδὲν ὕστερον *Vat.* *o* Τῷ βασιλεῖ *Vat.* *p* Ἐπὶ πολλοῦ *Samb.* & *Vat.* *q* Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* τὴν δὲ πορείαν in *ceteris.* *r* Ita *Samb.* & *Gall.* 2. ἐσήμηνεν in *Editis.* ἐσήμανεν *Vat.* *s* Ἐγγόνων ſolus *Vat.* *t* Ita lego, prout legiſſe viſus eſt *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis* & *MSS.*

a Sic

[a] καὶ ἡ γῆς, ἣν τοῖς πατράσιν αὐτοῦ ἔδωκεν, ἐκβαλὼν, ἐπήλυδας ἀλλοτρίας κατασήσειν, ἡ δὲ ναὸν ἡ νεῶ οἰκοδομηθέντα [b] καταθρασυνόμενον τοῖς ἐχθροῖς παραδώσειν καὶ ἀφαιρησόμενον, κατασκάψειν δὲ καὶ τὴν πόλιν χερσὶ τῶν πολεμίων, καὶ ποιήσειν μύθων ἄξια τὰ παρ' αὐτοῖς κακὰ, καὶ πολλῆς δι' ὑπερβολὴν μεγέθους ἀπιστίας· ὡς τοὺς πρόσοικους ἀκούοντας τὴν συμφορὰν θαυμάζειν, καὶ τὴν αἰτίαν πολυπραγμονεῖν, δι' ἣν ὅτως ἐμισήθησαν Ἑβραῖοι τῷ Θεῷ, πρότερον εἰς δόξαν καὶ πλοῦτον [c] παρ' αὐτοῦ προαχθέντες, καὶ παρὰ τῶν ἐκλειπομένων ἀκούειν, ἐξομολογουμένων τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ τὰς τῶν [d] πατρίων νομίμων παραβάσεις. [e] ταῦτα μὲν οὖν τὸν Θεὸν εἰπεῖν κατὰ τὰς ὕπνους, ἀναγέγραπται.

atque è terra, quam patribus eorum dederat, ejectos, aliena in regione collocaret, Templum quoque nunc *recens* exstructum, incendendum diripiendumque traderet inimicis; quin & urbem *ipsam* hostium manibus suffossam everteret, faceretque ut mala quibus succumberent fabulæ esse mereantur, & vix credenda ob stupendam magnitudinem: ita ut finitimi audita *illorum* calamitate attoniti hæreant, & curiosius quærant quam ob causam Deus sic odio habuerit Hebræos, quos antea honore affecerat & divitiis auxerat; atque ab iis, qui *ex tanta clade* supersint, responsum ferant, confitentibus, quoniam peccaverint & patrias leges violaverint. Atque hisce quidem Deum per quietem Solomonem affatum esse, *sacris* literis consignatum est.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς βασίλεια ἑαυτῷ ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν, πολυτελῆ τε καὶ λαμπρά· καὶ ὡς αἰνίγματα πρὸς τὸν Εἰράμην αὐτῷ πεμφθέντα διέλυσεν.

CAP. V.

Ut sibi Solomon ædes construxit, sumptuosas & splendidas: utque ænigmata ab Hiramo ad se missa dissolvit.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, [f] ἃ ἔτεσιν ἑπτὰ, καθὼς προεφήκαμεν, γενομένην, τῷ τῶν βασιλείων οἰκοδομίαν κατεβάλετο, ἣν ἔτεσι [g] τρισκαίδεκα μόλις ἀπήρτισεν. ἦν γὰρ τοῦτον [h] ἐπιπόνως ἔχειν τρόπον ὑπερ [i] καὶ τὸ ἱερόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, καίπερ ὂν μέγα, καὶ θαυμαστῆς [k] ἐργασίας καὶ εὐδοξίας [l] τετυχηκός, ἔπι καὶ [m] τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος εἰς ὃν ἐγίνετο, τοῖς προειρημένοις ἔτεσιν ἔλαβε πέρας· τὰ δὲ βασίλεια, πολὺ τῇ ἀξίᾳ τοῦ ναοῦ καταδεέστερα τυγχάνοντα, τῷ μήτε τοσαύτην ὕλην ἐκ τοσούτου χρόνου καὶ τῆς αὐτῆς ἑτοιμασθῆναι φιλοπονίας, καὶ βασιλεῦσιν οἰκητήριον, ἀλλὰ μὴ [n] Θεῷ γενέσθαι, βράδιον ἠνύσθη. καὶ αὐτὰ μὲν οὖν [o] ἀξιολόγως τὴν τῶν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑβραίων χώρας καὶ τοῦ βασιλέως [p] ᾠκοδομήθη. τὴν δὲ ὅλην αὐτοῦ διάταξιν καὶ τὴν ἀφάθσιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ἵν' ὅτως ἐκ τούτου σταχάζεσθαι καὶ σωρᾶν ἔχωσι τὸ μέγεθος οἱ τῇ γραφῇ μέλλοντες ἐντυγχάνειν.

Β'. Οἶκος ἦν μέγας καὶ καλὸς, πολλοῖς σύλοις ἠρτημένος, ὃν εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὸν τῶν πραγμάτων ἀφάνωσιν πλῆθος ὑποδέξασθαι, καὶ χωρῆσαι σύνοδον ἀνθρώπων ὅπου δίκας συνειλημμένων κατεσκεύασεν. ἑκατὸν μὲν πηχῶν τὸ μῆκος, εὖρος δὲ πεντήκοντα, ὕψος δ' τριάκοντα· κίοσι μὲν τετραγώνοις ἀνειλημμένον [q] ἐκ κέδρου πᾶσιν, ἐστεγασμένον δὲ [r] Κορινθίως, ἰσομέτροις δὲ φλιαῖς καὶ θυρώμασι τετρυφοις ἀσφαλῆ τε ὁμοῦ καὶ κεκαλλωπισμένον. ἕτερος δὲ οἶκος ἦν ἐν μέσῳ κατὰ ὅλου τοῦ πλάτους τεταγμένος, [s] πτερώνης, εὖρος πηχῶν τεσσαράκοντα, [t] ἄντικρυς ἔχων ναὸν, παχέσι σύλοις [u] ἀναπεπαυ-

Post Templi autem ædificationem, quæ septennio, ut ante diximus, facta est, ad structuram regiæ aggrediebatur, quam annis tredecim vix absolvit. neque enim adeo huic operi insudabat ac Templo. sed illud quidem, magnum licet, cuique mirandum & incredibile adhibitum est artificium, Deo etiam, cujus gratia erat exstructum, simul opem ferente, annis memoratis ad finem perductum est: regiæ vero magnificentiâ multum Templo cedentes, quod nec tam diu ante nec tanto cum studio parata fuerit *earum* materia, quodque regibus non Deo futuræ essent domicilium, tardius erant absolutæ. Veruntamen & illæ *magnæ* & memorabiles, & convenienter regionis regisque felicitati exædificatæ. Omnem autem earum ordinationem & dispositionem explicare necesse habeo, ut magnitudinem earum conjectura perspiciant, qui forte in hæc scripta inciderint. *Solomon Regiam ædificat.*

2. Domus erat ampla & pulchra, multis columnis suffulta; quam ad populum in causis dicendis & rebus dijudicandis excipiendum condidit, & ad cœtum hominum capiendum cum ad judicia *solennia* convenerint. Longitudo quidem centum patebat cubitos, latitudo vero quinquaginta, atque altitudo triginta; columnis quidem quadrangulis sustentata, iisque ex cedro omnibus, tecta vero *more Corinthiaco, additis antis parilibus cum valvis † triglyphis ad ornamentum *loci* simul & munimentum. Alia autem domus erat juxta totam *suam* latitudinem in medio collocata, quadrangula, lata triginta cubitos, ex adverso habens Templum, validis columnis in altum evectum. *Regiæ descriptio.*

[a] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἡ τῆς γῆς in *Editis Aliisque.* [b] Καταπροδηνούμενον *Big. Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius Aliique.* [c] Ὑπ' αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* [d] Νόμων *Vat.* [e] Ταῦτα μὲν οὖν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. [f] Sic *MSS.* ἃ deest *Editis.* [g] Ita cum *Vat.* τρισὶ καὶ δέκα in *reliquis.* [h] Κατεδαίζετο *Big.* & *Samb.* [i] Καὶ deest *Vat.* [k] Sic cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* εὐδείας in *Editis Aliisque.* [l] Τετυχηκὸς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [m] Articulum inserui ex *Samb.* & *Gall.* 1. 2. [n] Sic *MSS.* in *Editis* Θεοῦ γενέσθαι. [o] Ἀξιολόγως τὴν κατὰ *Big. Samb.* & *Vat.* ἀξίαν λόγου κατὰ *Gull.* 1. 2. *Eden.* & *Rusb.* [p] Sic in *MSS.* οἰκοδομήθη in *Editis.* [q] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. consentanei *S. Literis* & *Epiphanio.* ἐκκαίδεκα πᾶσιν in *Editis.* [r] Hoc τῷ περίλειψιν dictum: nondum enim id genus architecturæ à *Corinthiis* erat inventum. [s] Vocem πτερώνης nec agnoscit *Vat.* nec *Vet. Interpr.* [t] *Al.* ἄντικρυ & ἀντικρύ. [u] Ἀναπεπαυμένον solus *Vat.* * Al. *opere Corinthiaco.* † Quæ constabat veluti tribus sulcis, duobus mediis integris, & semicaniculis hinc inde cæsis. *Philander* ad *Vitruvium.*

a Ita

ctum. atque in ea erat exedra magnifica, ubi rex ſedebat ad jus dicendum. Cui adjuncta erat domus altera in uſum reginæ exſtructa: aliaque demum ædificia ad victum capiendum animumque relaxandum, cum finita eſſent negotia; conſtrata omnia tabulis cedrinis. Et *hæc* quidem partim ex lapidibus decem-cubitalibus ædificavit, alio vero ſectili *lapide* & pretioſo muros incruſtavit, qui, in templorum ornamentum & regiarum *ædium* pompam, terra perquiritur ipſius fodinis nobilitata. Et ex eo quidem tribus ordinibus contexto elucebat pulchritudo; quarta vero pars præ ſe ferebat admirabile ſculptorum artificium, à quibus expreſſæ erant arbores ac omne genus ſtirpes, opacæ ramis foliiſque ab iis pendentibus, idque excellenti adeo ſubtilitate ut agitari quodammodo viderentur, lapidem iis ſubjectum fere occultantes. Reliquum vero uſque ad lacunar opere albario tectum erat, & variis coloribus & picturis diſtinctum. Ad hæc & alia exſtruxit ædificia voluptatibus adhibendis, inſuper & porticus longiſſimas in commodo regiæ *loco* poſitas, atque in iis conclave ſplendidiſſimum in epulationes & compotationes auro undique ornatum. atque alia etiam quæcunque huic neceſſaria ſupellex, quò *lautius* convivæ exciperentur, ex auro erat fabricata. Difficile autem eſt recenſere magnitudinem & varietatem baſilicarum, & quanta erant illarum majora cubicula, & quam multa hiſce minora, quotq; ſub terra & ab aſpectu remota: necnon & pulchritudinem locorum apricorum, atque nemora quæ ſimul viſum delectarent, & corpora in æſtatis ardore reciperent & ab eo defenderent. In ſumma, fecit ut totum ædificium è ſaxo candenti & cedro atque auro & argento conſtaret. Imo tecta *ipſa* & parietes, cum lapides auro incluſos ſimiliter ac in Templo Dei eleganter intertexiſſet, hiſce illuſtravit. Quin & ex ebore fecit ſolium immenſæ magnitudinis, ſpecie tribunalis, cui ſex erant gradus. Horum autem ſingulis ex utraque parte ſtabant duo leones, * totidem aliis ſuperne adſtantibus. at loco ſeſſionis manus erant regem excipientes. Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum, tergum ſuum reſpicientem: totumque auro vinctum erat.

Ebureum ſolium. 2 *Paralip.* c. 2. v. 17.

3. Cum hæc Solomon viginti annis perfeciſſet, quoniam ipſi ad operum ſtructuram multam quidem auri vim, majorem vero argenti contulerat Hiramus Tyriorum rex, ac præterea cedrinam piceamque materiam, viciſſim & ipſe magnis donis Hiramum remune-

Quid Solomon Hiramo pro Templi materia dederit. 3 *Reg.* c. 9. v. 11.

μένον. ἦν δὲ ὁ αὐτῷ ἐξέδρα ἀξιοθρεπὴς, ὁ ἢ καθεζόμενος ὁ βασιλεὺς ἔκρινεν. ἢ παρέζευκτο κατεσκευασμένος ἄλλος οἶκος τῇ βασιλίσσῃ· καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τ' δίαιταν καὶ τὰς ἀναπαύσεις οἰκήματα μὴ τ' τῶν πραγμάτων [a] ἀπόλυσιν, [b] ἐρρωμένα πάντα σανίσι τετμημέναις ὑκ κέδρῳ. ἡ τὰ μὲ ᾠκοδομήσατο λίθοις δεκαπήχεσιν, [c] ἑτέρῳ δὲ ὁρισῷ τὺς τοίχυς ἡ πολυτελῆ κατημφίεσεν, [d] ὃς εἰς κόσμον ἱερῶν ἡ βασιλείων οἴκων θαυμασίαν γῆ μεταλλεύῃ, τοῖς φέρουσιν αὐτὸν τόποις ἐπαιγυμένη. καὶ ὁ μὲ ἀπ' αὐτῆ κάλλος ὅπῃ [e] τεσσαρίαν ἰῶ ἐυφασμένον· [f] τετάρτη δὲ μοῖρα γλυφέων παρεῖχε θαυμάζειν ὅπῃσήμη, ὑφ' ὧν πεποίητο δένδρα καὶ φυτὰ παντοῖα, σύσκια τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς ἐκκρεμαμένοις αὐτοῖς πετάλοις, ὡς ὑπονοῆν αὐτὰ καὶ σαλεύεσθαι δι' ὑπερβολὴν λεπτότητος, καλύπτοντα τ' ὑπ' [B] αὐτοῖς λίθον. ὃ δὲ ἄλλο μέχρι τ' τέγης χρυσὸν ἰῶ [h] ἡ καταπεποικιλμένον χρώμασι ἡ γραφαῖς. [i] προσκατεσκεύασε δὲ πρὸς τούτοις ἄλλά τε πρὸς τρυφὴν οἰκήματα, ἡ δὴ ἡ ῥοὰς μηλίσας, ἡ [k] ὁ καλῶ τ' βασιλείων κειμέναι, ὁ ὡς λαμπρότατον οἶκον εἰς ἑστιάσεις ἡ συμπόσια χρυσοῦ πλέων. καὶ [l] τἄλλα δὲ, ὅσα τοῦτον ἔχειν ἔδει πρὸς τ' τ' ἑστιωμένων ὑπηρεσίαν, σκεύη πάντ' ὑκ χρυσοῦ κατεσκεύαζο. δύσκολον δ' ἐστὶν [m] καταριθμήσασθαι ὃ μέγεθος ἡ τ' ποικιλίαν τ' βασιλείων, ὅσα μὲν ἰῶ αὐτοῖς τὰ μέγιστα οἰκήματα, πόσα δὲ τὰ τούτων ὑποδέστερα, ἡ πόσα ὑπόγαια καὶ ἀφανῆ τό τε τ' [n] ἀνειμένων εἰς ἀέρα κάλλος, ἡ τὰ ἄλση πρὸς θηρείαν ὀπιτερπέστατα, ἡ θέρους ὑποφυγὴν ἡ σκέπην εἰ) τοῖς σώμασιν. ὁ κεφάλαιόν δ' εἰπεῖν, τ' ὅλην οἰκοδομίαν ἐκ λίθου λευκοῦ ἡ κέδρου ἡ χρυσοῦ ἡ [o] ἀργύρου πᾶσαν ἐποίησε. τὰς ὀρόφους καὶ τὰς τοίχυς τοῖς ἐγκλειομένοις χρυσῷ λίθοις [p] διαθέσας τ' αὐτὸν τρόπον ὡς ἡ τ' ἔσω Θεοῦ ναὸν, τούτοις κατηγλάϊσεν. [q] εἰργάσατο δὲ ἐξ ἐλέφαντος θρόνον [r] παμμεγεθέστατον, ὁ κατασκευῇ βήματος, ἔχοντα μὴ ἓξ ἀναβαθμούς. [s] ἑκάτερθε δὲ τούτων ἐξ [t] ἑκατέρου μέρους δύο λέοντες [u] ἐφεστήκεισαν, τοσοῦτοι ἄνωθεν ἄλλοι [x] παρεστῶτες. [y] ὃ δ' ὁπλάτου ἔσω θρόνου, χεῖρες ἦσ δεχόμεναι τ' βασιλέα. [z] ἀνεκέκλιτο δ' εἰς μόσχου τροφίμου τὰ [a] κατόπιν αὐτῷ βλέποντος· χρυσῷ δὲ ἅπας [b] ἦν δεδεμένος.

γ'. Ταῦτα ὁ Σολομὼν εἰκοσαετίᾳ κατασκευάσας, ἐπεὶ πολλὼ μὲν αὐτῷ χρυσὸν, πλέω δ' ἄργυρον, ὁ τῶ Τυρίων βασιλεὺς Εἴραμος εἰς τὸν οἰκοδομίαν συνήνεγκεν, ἔτι δὲ καὶ ξύλα κέδρου καὶ πίτυος, ἀντεδωρήσατο [c] καὶ αὐτὸς μεγάλαις δωρεαῖς ὁ Εἴραμον.

a Ita *Samb.* & *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit *poſt cauſas explicitas.* b Sic *Big.* & *Samb.* in *pleriſque* ἐρωμένα. c Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ἑτέρῳ in *Editis.* ἕτερα legiſſe videtur *Epiphan.* d Haud aliter in *Vat.* & *Gall.* 2. niſi quod mutaverim ὃν in ὃς, & duabus vocibus γῆ & ἐπαρυμένη punctula ſubjecerim. κατημφιεσμένα εἰς κ. ἰ. κ. βασιλέων οἴκων θαυμασίαν ἣ μεταλλεύεται τ. φ. ἀ. τ. ἐκαστυμένη in *Editis.* κατημφιεσμένον εἰς κ. ἰ. κ. βασιλέων οἴκων θαυμασίαν γῆ μεταλλ. τ. φ. ἀ. τ. ἐπαρυμένη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In hunc modum ſe habet *Epiphanii* verſio, *& alia quidem ædificavit ex marmoribus decem cubitorum, alia vero tabulis veſtita ſectilibus & pretioſiſſimis exornavit ſecundum decus templorum & miraculum habitationum regalium, cujus pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Aſſyrio. Quarta vero pars &c.* e Τεσσαρίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Vide ad p. 344. v. 2. f Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῇ δὲ μοίρᾳ in *Editis.* g Ita *MSS.* αὐτῷ in *Editis.* h Illud ἡ ex *MSS.* i Sic *MSS.* προσκατεσκεύασε in *Editis.* k Ita cum *MSS.* ἐν τοῖσδε in *Editis.* l Eo modo *MSS.* τὰ ἄλλα in *Editis.* m Καταριθμήσασθαι ἡ διηγήσασθαι in omnibus *MSS.* verum ἡ διηγήσασθαι non agnoſcit *Vet. Interpr.* n Sic *MSS.* atque ita vel ἀνῳγμένων legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſolariorum.* in *Editis* ἀνεγειμένων. o Ἀργύρου ἐκτήσατο ſolus *Vat.* p Διαθήσας ſolus *Hen.* q Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰργάσατο in *reliquis.* r Sic *Big. Samb.* & *Vat.* παμμεγέθη σκευασὸν, ἐν κατασκευῇ in *Editis Aliiſque.* s Ἐκάτερθε *Big.* & *Samb.* t Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* ἑκάτερα in *Editis Aliiſque.* u *Al.* ἐφεστήκεισαν & ἐφεστήκεισαν & ἐφεστήκεισαν. x Ἐφεστῶτων *Big.* & *Samb.* eſt qui malit καθεστῶτων. y Atticorum more κατὰ ſubauditur. z Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκέκλειτο in *Editis Aliiſque.* a *Al.* κατ' ὄπιν. b Illud ἦν inſerui ex *Big. Samb.* & *Vat.* c Δὲ ante ἡ αὐτὸς delevimus auctoritate Cod. *Samb.* & *Vet. Interpr.* * Juxta *S. Literas,* 2 *Paralip.* c. 9. v. & utrinque manus in loco ſeſſionis & manibus aſtantes duo leones. † *Sc.* poſteriori parte, qua reclinabatur rex.

μον, σῖτόν τε κατ' ἔτος πέμπων αὐτῷ καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὧν μάλιστα δεῖται τὸ νῆσον οἰκεῖν, ὡς καὶ προεμήκαμεν ἤδη, χρήζων διατέλει. πρὸς τούτοις [a] δὲ καὶ πόλεις αὐτῷ τῆς Γαλιλαίας, εἴκοσι μὲν τὸν ἀριθμόν, ὃ πόρρω [b] δὲ τῆς Τύρου κειμένας, ἐχαρίσατο. ἃς ἐπελθὼν καὶ καταπονήσας Εἴραμος, καὶ δυσαρεστήσας τῇ δωρεᾷ, πέμψας πρὸς Σολομῶνα μὴ δεῖσθαι τὰς πόλεις ἔλεγεν· ὅθεν ἔστι προσηγορεύθησαν [c] αὗται [d] Χαβαλὼν γῆ. μεθερμηνευόμενον γὰρ τὸ Χαβαλὼν, κατὰ Φοινίκων γλῶτταν, οὐκ ἀρέσκον σημαίνει. καὶ σοφίσματα δὲ καὶ λόγους αἰνιγματώδεις διεπέμψατο πρὸς τὸν Σολομῶνα ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς, ὡς Χαβαλῶν ὅπως αὐτῷ τούτους σαφηνίσῃ, καὶ ἡ ἀπορία τῶν αὐτοῖς ζητουμένων ἀπαλλάξῃ. τὰ δὲ, δεινὸν ὄντα καὶ σοφὸν, οὐδὲν τούτων παρῆλθεν· ἀλλὰ πάντα νικήσας τῷ λογισμῷ, καὶ μαθὼν αὐτοῦ τὴν διάνοιαν [e] ἐφώτησε. μέμνηται δὲ τούτων τῶν δύο βασιλέων καὶ Μένανδρος, ὁ μεταφράσας ἀπὸ τῆς Φοινίκων διαλέκτου τὰ Τυρίων ἀρχεῖα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, λέγων ὧδε. "τελευτήσαντος δὲ "Αβιβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν παρ' αὐτοῦ [f] ὁ υἱὸς "αὐτοῦ Εἴραμος· ὃς, βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, ἐβα- "σίλευσε τριάκοντα καὶ τέσσαρα. οὗτος [g] ἔχωσε τὸ [h] εὐ- "ρύχωρον, [i] καὶ τὸν τε χρυσοῦν κίονα τὸν [k] ἐν τοῖς τοῦ Διὸς "ἀνέθηκεν, [l] ἔπι τε ὕλαν ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν ἀπὸ "τοῦ ὄρους τοῦ λεγομένου Λιβάνου εἰς τοὺς τῶν ἱερῶν στέγας. "[m] καθελών τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ, καὶ ναὸν ᾠκοδόμησε τοῦ "Ἡρακλέους, [n] καὶ τὸν ἐν Ἀσσάρτῃ. [o] πρῶτός τε τοῦ Ἡρα- "κλέους ἔγερσιν ἐποιήσατο ἐν τῷ [p] Περιτίῳ μηνί. τοῖς τε "[q] Ἠυκέοις ὑπεστρατεύσατο μὴ ἀποδιδοῦσι τὰς φόρους, καὶ "καταστάξας πάλιν [r] αὐτῷ ἀνέστρεψεν. [s] ἐπὶ τούτου ἦν "[t] Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, [u] ὃς ἀεὶ εὕρισκε τὰ προβλή- "ματα, ἃ ἐπέταττε Σολομὼν ὁ Ἱεροσολύμων βασι- "λεύς." μνημονεύει δὲ καὶ [v] Δίος, λέγων ὧδε. "Ἀβιβά- "λου τελευτήσαντος, υἱὸς αὐτοῦ Εἴραμος ἐβασίλευσεν. "οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως [x] προσέχωσε, "καὶ μείζον τὸ ἄστυ [y] ἐποίησε· καὶ τὸν Ὀλυμπίου Διὸς τὸ "ἱερὸν [z] κατ' ἐαυτὸ ἐγχώσας τὸ μεταξὺ τόπον συνῆψε "τῇ πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς "δὲ εἰς τὸν Λίβανον, ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τοῦ [a] ἱερῶν "κατασκευήν. τὸν δὲ τυραννοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶ- "να πέμψαι, [b] φησὶ, πρὸς τὸν Εἴραμον αἰνίγματα, καὶ "παρ' αὐτοῦ λαβεῖν [c] ἀξιοῦντα. τὸν δὲ, [d] μὴ δυνηθέντα δια-

ravit, quotannis & frumentum ei mittens & vinum & oleum, quibus, quod inſulam (ut & ante diximus) habitarit, perpetuo egebat. Ad hæc autem *terræ* etiam Galilææ urbes, viginti quidem numero, Tyro vero finitimas, ei dono obtulit. Quas cum Hiramus adiiſſet & perluſtraſſet, eiq; donum diſplicuiſſet, nunciis ad Solomonem miſſis dicebat ſibi non opus eſſe civitatibus: atque ex illo tempore iſtæ appellatæ erant terra Chabalon. nam Chabalon, ſi interpreteris, juxta Phœnicum linguam id ſignificat quod minus placet. Quin & argutias & griphos ad Solomonem miſit Tyriorum rex, rogans eum ut illas ſibi explicaret, atque omnem de quæſtionibus in illis involutis dubitationem tolleret. Hunc vero, cum mira eſſet ſagacitate & intelligentia, nihil horum fugiebat, ſed cum omnia rationis vi ſuperaſſet, & quid ſibi velint intellexiſſet, *ea* reddidit perſpicua. Horum autem duorum regum meminit etiam Menander, qui è Phœnicum lingua Tyriorum tabularia in ſermonem Græcum tranſtulit, ita dicens. "Defuncto autem Abibalo ſucceſſit ei in re- "gno filius ejus Hiramus, qui regnavit annos "triginta & quatuor, vita ad annum quinquage- "ſimum tertium producta. Hic aggeravit Am- "plum *qui dicitur* locum, & auream columnam "poſuit, quæ in Jovis eſt templo; ac præterea "exciſum profectus eſt lignorum materiam, è "monte Libano appellato, ad tecta templorum. "atque antiqua ſacraria demolitus, & Hercu- "lis templum ædificavit & Aſtartæ: primuſ- "que Herculis fanum erexit menſe Peritio. "Expeditionem etiam contra Eyceos ſuſce- "pit, quod tributa *illis imperata* non ſolverint; "cumque eos ſibi iterum ſubjeciſſet reverſus "eſt. Hujus temporibus clarebat Abdemonis "filius natu minor, qui difficultatem proble- "matum, quæ *ſibi explicari* juſſit Solomon "Hieroſolymorum rex, ſemper *ingenii ſubti-* "*litate* ſuperabat.". Inſuper & *horum* memi- *Dius Hiſtoricus.*
nit Dius, ita dicens; "Abibalo mortuo regna- "vit filius ejus Hiramus, qui ad orientalem "urbis plagam aggeres comportavit, urbemque "ampliorem reddidit: atque Jovis Olympii "templum, ſeorſum poſitum, ſpatio quod in- "tercedebat terra repleto, urbi annexuit, orna- "vitque aureis donariis. Deinde cum in Liba- "num aſcendiſſet, ad templorum ſtructuram li- "gna excîdit." Præterea dicit, "Solomonem, "qui Hieroſolymis tunc regnabat, ad Hiramum "ænigmata miſiſſe, pariter rogantem ab ipſo "ut alia acciperet: quique *propoſita* ſolvere ne- quiret,

Solomon Tyrio re- gi ænigmata explicat.

Menander Hiſtoricus.

[a] Δὴ καὶ *Vat.* [b] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* deeſt δὲ. [c] Αὗται adjeci è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* [d] Χαβαλὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Chabulan* & *Gabalon* & *Gabulan.* Χαβουλὼν reſcribendum cenſet *S. Bochartus* in *Chanaan*, l. 2. c. 4. favente *Joſepho*, l. 2. de *Bello Jud.* c. 2. Vide *J. Clericum* in 1 *Regum* c. 9. p. 391 & 393. [e] Ita in omnibus *MSS.* ἀνεφώτησε in *Editis.* [f] Ὁ υἱὸς Εἰραμος *Vat.* unde, favente *Vet. Interprete*, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρ. reſcripſi. In *lib.* 1. c. *App.* Διαδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρ. quod ſi quis malit, non repugnabo. [g] Ἐχώσευσε *Vat.* [h] Eo modo in *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. ut & l. 1. c. *App.* & *Syncell.* p. 182. τὸν χωρίον in *Editis.* [i] Τὸν τε abſque Ϲ in *Cod. Vat.* atque ita in *Syncello*, & *lib.* 1. c. *App.* [k] Id eſt ἐν τῷ ναῷ, ut oſtendit *L. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Luc.* c. 2. v. 49. [l] Ἐπὶ τε ὕλαν ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ λεγομένου Λιβάνου εἰς τοὺς τῶν ἱερῶν στέγας *Syncelli.* atque ita in *lib.* 1. c. *App.* niſi quod illic ἔπειτα ſcriptum ſit pro ἐπὶ τε. [m] Plenius aliquanto lib. 1. c. *App.* quem videſis. [n] Καὶ τὸ ἐν τῷ *Vat.* [o] Πρῶτον in *lib.* 1. c. *App.* atque ſequentia rectius, ut puto, ibidem leguntur. [p] Περιτίῳ, ut *in lib.* 1. c. *App.* malim, quam cum *Editis* Περιτείῳ. [q] Ἰουκέοις & Ἠυκαίοις in *MSS. Gr.* in *Latinis* vero *Euchios* & *Euchæos. Syncello* & *lib* 1. c. *App.* Τιτυοῖς, atque *Titiceos* apud *Vet. Interpr.* [r] Οὕτως *Vat.* [s] Ἐπὶ τούτου in *l.* 1. c. *App.* [t] Ita in pleriſque libris *Epiphanii*, ubi legitur, *Abdemonis filius juvenculus*: in nonnullis tamen *Abdemon filius juv.* Ἀδώνος *Big.* & *Gall.* 1. Ἀδδήμωνος in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* [u] Juxta nonnullos *Epiphanii* libros Δίων. qui etiam legiſſe videtur Δίων συγγραφεύς. [x] Συνέχωσε *Vat.* [y] Ἐποίησε in *lib.* 1. c. *App.* [z] In *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello* καθ' ἑαυτὸ ὂν ἐν νάπῃ, χώσας τὸ μ. in *Epiphanii* verſione, *& Olympii Jovis templum deſtruens medium locum civitati conjunxit.* [a] Ναῶν in *lib.* 1. c. *App.* verum ἱερῶν habet *Syncellus.* [b] Ita libri omnes tam *Gr.* quam *Lat.* φασὶν in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* [c] Ita cum omnibus *MSS.* ἀξίωσε in *Editis.* ἀξιῶν in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* [d] Sic in *lib.* 1. c. *App. Syncello*, & omnibus *Joſephi MSS.* niſi quod in *nonnullis* habeamus Χείμαρος aut Εἰμαρος pro Εἰραμος, & λύσαι pro λύσειν. nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* in *Editis* τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα λύσειν τοὺς αἰνίγματα, πολλὰ &c. reliquis omiſſis.

"quiret, *is* ab interprete pecunia mulctaretur. "Hiramum vero, cum conditionem accepiſſet, "& ænigmata explicare non potuiſſet, ma- "gnam pecuniæ vim pro mulcta pependiſſe. *Abdemon Tyrius mirus ænigmatum artifex.* "poſtea per Abdemonem quendam, hominem "Tyrium, ſolviſſe ea quæ propoſita erant, "rurſumque alia propoſuiſſe, quibus ſolvendis "cum hæſiſſet Solomon, Hiramo ab eo mul- "tum pecuniæ perſolutum." Atque Dius ita quidem ſcripſit.

"κεῖναι τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν. ὁμολογή- "σαντα δὲ Ⓗ Εἴραμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λύσαι "τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ὄπι- "ζημιον ἀναλῶσαι. [a]εἶτα δι' [b]Αβδήμονά τινα Τύριον "ἄνδρα τὰ προτεθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα [c]προ- "βαλεῖν, ἃ μὴ λύσαντα Ⓗ Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰ- "ράμῳ προσαποτίσαι χρήματα." καὶ Δίων μὲν ὅ- τως εἴρηκεν.

CAP. VI.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ut Solomon munivit Hieroſolyma, magnaſque urbes condidit: utque Chananæos quoſdam in poteſtatem ſuam redegit, atque Ægypti & Æthiopiæ reginam excepit.

Ως Σολομὼν τὴν Ιεροσολύμων πόλιν ὠχυρώσατο, μεγάλας τε πόλεις ᾠκοδόμησεν· καὶ ὡς Χαναναίων τινὰς ὑπο- χειρίους ἐποιήσατο, καὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας βα- σίλισσαν ἐδέξατο.

Solomon munit Hieroſolyma & urbes exſtruit.

CÆterum rex, cum videret mœnia Hieroſolymorum turribus aliiſque ad ſecuritatem egere, (ſepta enim & munimenta debere urbis dignitati reſpondere exiſtimabat) iſthæc inſtauravit, eaque magnis turribus altius evexit. Porro urbes condidit quæ validiſſimis accenſeri mereantur, Aſorum, Magedo, atque tertiam Gazara, in regione Palæſtinorum ſitam: quam Pharaon rex Ægyptiorum, cum bello eam adortus eſſet & obſidione, cinxiſſet, vi expugnat, & incolis ejus omnibus occiſis ſolo æquavit, ac deinde filiæ ſuæ Solomoni nuptæ *dotis nomine* dedit. Quamobrem denuo rex eam ædificavit, quod eſſet natura munita, ac commoda admodum eſſe poſſet, bello orto, factave temporum viciſſitudine. nec procul ab ea duas urbes condidit: quarum altera Betchora, altera Baleth vocabatur. Præter has *Thadamor, Græcis Palmyra, à Solomone condita.* inſuper alias ædificavit, opportune ſitas ad fruendum voluptatibus & deliciis, & bona aëris temperie & fructuum æſtivorum ubertate beatas, & copioſis aquarum laticibus irriguas. Deinde ingreſſus in deſertum quod eſt ſupra Syriam, eoque potitus, condidit illic urbem maximam, duorum quidem dierum itinere à ſuperiore Syria diſtantem, unius vero ab Euphrate, atque à magna Babylone ſex omnino diebus remotam. Urbem autem illam tam procul à cultis Syriæ partibus poſitam eſſe, in cauſa eſt, quòd infra quidem nuſquam terrarum ſit aqua, fontes vero & putei in illo ſolo loco reperiantur. Cum hanc igitur urbem exſtruxiſſet, & firmiſſimis muris *illam* cinxiſſet, Thadamora appellavit, & ſic vocatur etiamnum à Syris: Græci vero eam Palmiram nominant.

ΕΠΕΙ δ' εἶδε τὰ τῶν Ιεροσολύμων τείχη ὁ βα- σιλεὺς πύργων δεῖσθαι πρὸς ἀσφάλειαν δέσμα καὶ τῶν ἄλλης ὀχυρότητος, [d]πρὸς γὰρ ὃ ἀξίωμα τῆς πόλεως ἡγεῖτο δεῖν καὶ τὰς θεμελίους εἶναι), ταῦτά τε προσεπεσκεύαζε, καὶ πύργοις αὐτὰ μεγάλοις προσεζῆρεν. ᾠκοδόμησε δὲ καὶ πόλεις ταῖς βαρυτάτοις ὀνείδεσι, [e]Ασορόν τε καὶ Μαγιδὼ, ἥ τρίτην δὲ Γαζαρὰ, τὴν τῆς Πα- λαιστίνων χώρας ὑπάρχουσαν, ἣν [f]Φαραὼν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατεύσας καὶ πολιορκήσας αἱρεῖ κρά- τος, ἀποκτείνας δὲ πάντας τοὺς οἰκοῦντας αὐτὴν κατέσκαψεν, εἶτα δωρεὰν ἔδωκε τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ Σολομῶνι γεγαμημένῃ. διὸ καὶ ἀνήγειρεν ὁ βασιλεὺς αὐτὴν διὰ ὀχυρὰν φύσιν, καὶ πρὸς πολέμους καὶ τοὺς τῶν χωρῶν μεταβολὰς χρησίμην εἶναι δυνα- μένην. καὶ πόρρω δ' αὐτῆς ἄλλας ᾠκοδόμησε δύο πόλεις· [h]Βηθχώρα τῇ ἑτέρᾳ ὄνομα ἦν, ἡ δὲ ἑτέρα [i]Βαλὲθ ἐκαλεῖτο. προσκατεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλας ταύταις εἰς ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν ὀπιτηδείους ἐχούσας, τῇ τε τοῦ ἀέρος εὐκρασίᾳ καὶ τοῖς ὡραίοις εὐφυέσι, καὶ ῥάμασιν ὑδάτων εὐθρόοις. ἐμβα- λὼν δὲ καὶ εἰς τὴν ἔρημον [k]τὴν ἐπάνω Συρίας καὶ καταρχὰς αὐ- τῷ, ἔκτισεν ἐκεῖ πόλιν μεγίστην· δύο μὲν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῆς ἄνω Συρίας διεστῶσαν, ἀπὸ δ' Εὐφράτου μιᾶς, ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης [l]Βαβυλῶνος ἓξ ἡμερῶν ἴσῳ τὸ μῆκος. αἴτιον δὲ τοῦ τὴν πόλιν οὕτως ἀπὸ τῶν οἰκουμένων μερῶν τῆς Συρίας [m]ἀπο- κεῖσθαι, ὅτι καταντικρὺ μὲν [n]ὑδάμοῦ τῆς γῆς ὕδωρ ἐστὶ, πηγαὶ δ' οὐκ ἐκείνῳ [o]τῷ τόπῳ μόνον εὑρεθῆναι καὶ φρέατα. ταύτην οὖν τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ὀχυρωτάτοις περιβα- λών, [p]Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔστι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ελληνες αὐτὴν προσαγορεύουσι [q]Παλμυρᾶν.

2. Et tum quidem Solomon rex in iſtis agendis erat occupatus. Ad eos autem qui quæſi-

Β'. Σολομὼν μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ταῦτα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν περὶ ταῦτα διετέλει. τοὺς δὲ τὰς ὀπιζητήσαν- τας,

a Ita in *Editis & MSS. Græcis* quibuſdam *Latiniſque* omnibus, pariterque apud *Syncellum*. εἶτα δὴ in *lib.* 1. *c. App. Vat. & Gall.* 1. 2. *b* Αὐδήμονά τινα in *Gall.* 2. & *lib.* 1. *c. App.* in *Epiphanii* libris *Abdimum* & *Addimum* & *Abdemonem*. *c* Sic in *MSS. & lib.* 1. *c. App.* προβαλεῖν in *Editis*. *d* Πρὸς γὰρ τὸ ἀξίωμα *ſolus Vat.* *e* Ita *Vat. & Gall.* 2. Μαγεδὼ in *cæteris*. Αζοὺρ, Μαγδὼ, Γαζὲρ. *Chron. Paſch.* p. 91. Ἐζὲρ. Μαγδὼ, Γαζὲρ 1 *Regum*, c. 9. v. 15. *f* Φαραὼ *Big. Samb. & Vat.* Alibi *Joſepho* dicitur Φαραώθης. *g* Sic *MSS.* αὐτὴν in *Editis*. *h* Ita *Big. Samb. & Vat.* nonnihil faventibus *Epiphanii* libris, in quibus *Bitthora*, & *Biuchora*, & *Bitcora*. Βιτταχώρα *Baſ. G. Aliique*. Βαιθωρὼν ἡ ἑτέρα LXXII. Βιθωρὼν ἡ ἄνω *Chron. Paſch.* *i* Βαλὲθ *Gall.* 2. Βαλὰθ aut Βαλαὰθ LXXII. Βαλαὰθ *Chron. Paſch.* *k* Τῆς ἐπάνω Συρίας *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *in deſertum ſuperioris Syriæ*. *l* Ita cum *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* Βαβυλανίας in *Editis*. *m* Ita cum *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* ἀπωκίσθαι in *Editis*. ἀπωκίσθαι *Big. Samb. & Gall.* 1. Legi etiam poteſt ἀποικίσθαι neglecto augmento. *n* Μηδαμοῦ *Big. Samb. & Vat.* *o* Sic *Big. Samb. & Vat.* μόνον τοῦ τόπου in *reliquis*. *p* Ita cum *Samb. & Vat.* Θαδάμαρα *Big. & Gall.* 1. Θαδαμόρα *Baſ. G. & Gall.* 2. Hebraice *Thadmor* dicitur. Θιεμὼδ ὁ τῇ ἐρήμῳ LXXII. *Alexandr.* 3 *Regum*, c. 9. Θοὺδμὸρ ὁ τῇ ἐρήμῳ, 2 *Paralip.* c. 8. v. 4. Θιεμὼδ *Euſebio* in locis *Hebraïcis*. *q* Rectius forſan Παλμυρὴν, à recto Παλμυρὶς. ac ſi urbs ita denominata fuerit, quaſi condita ἐφ' ἁλμυρᾷ, *ſc.* γῇ. Nam in medio penultimam vocalem agnoſcunt cæteri Auctores, ſive *Græci* ſive *Latini*. Verum Παφέμμαλον pro Παλμυρὴν habent *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. an corrupte pro παρ' ἁλμυρὴν, aliorum eſto judicium. * Et alia ab eo propoſita, quæ ſi Solomon non ſolveret, Hiramo regi pecunias multas daret, *Epiphan.*

a Hic

τας, [a]ὅτι πάντες οἱ [b]τῶν Αἰγυπτίων βασιλῆς ἀπὸ [c]Μιναέως τοῦ Μέμφιν οἰκοδομήσαντος, ὃς ἔτεσι πολλοῖς ἐμπροσθεν ἐγένετο τοῦ πάππου ἡμῶν Ἀβράμου, μέχρι Σολομῶνος, [d]πλειόνων ἐτῶν τριακοσίων καὶ χιλίων μεταξὺ διελπλυθότων, [dd]Φαραῶνες ἐκλήθησαν, ἀπὸ τοῦ [e]μὴ τινὰς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἄρξαντος βασιλέως Φαραῶνος [f]προσηγορίαν λαβόντες, ἀναλαβεῖν ἠναγκάσμην εἰπεῖν, ἵνα [g]τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν ἀφέλω καὶ παύσω τοῦ ὀνόματος φανερὰν [h]τὴν αἰτίαν. ὁ Φαραὼ κατ' Αἰγυπτίους [i]βασιλέα σημαίνει. οἶμαι δ' αὐτοὺς οὐ παίδων ἄλλοις χρωμένους ὀνόμασιν· ἐπειδὴ δὲ βασιλῆς γένωνται, ὃ σημαῖνον [k]αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸν πάτριον γλῶτταν μετονομάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας βασιλῆς ἄλλοις ὀνόμασι κεκλήμενοι πρότερον, ὅτε τὴν βασιλείαν ἔλαβον, Πτολεμαῖοι προσηγορεύθησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως. καὶ οἱ Ρωμαίων δὲ αὐτοκράτορες οὐ γενεθὲν ἀπ' ἄλλων χρηματίσαντες ὀνομάτων, Καίσαρες κεκλῆσθαι τῆς ἡγεμονίας καὶ τῆς τιμῆς τὴν προσηγορίαν αὐτοῖς θεμένης, ἀλλ' ὑπὸ [l]οἷς ἂν τοὺς πατέρων ἐκλήθησαν τούτοις ὀφείλοντες. νομίζω δὲ καὶ Ἡρόδοτον τὴν Ἁλικαρνασσέα διὰ τοῦτο μὴ [i]Μιναῶν τὸν οἰκοδομήσαντα Μέμφιν [k]τριάκοντα καὶ τριακοσίους βασιλέας Αἰγυπτίων γενέσθαι λέγοντα, μὴ δηλῶσαι αὐτοῦ τὰ ὀνόματα ὅτι [l]κοινῶς [m]Φαραῶνες ἐκλήθησαν. καὶ γὰρ μὴ τῶν τελευτὴν γυναικὸς βασιλευσάσης λέγει τοὔνομα [n]Νικαύλιν κεκλῆσθαι· ὃ δηλῶν, ὡς τῶν μὲν ἀρρένων βασιλέων τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἔχειν δυναμένων, τὴν δὲ γυναικὸς οὐκ ἐπὶ κοινωνεῖν [o]ἐκείνης, καὶ διὰ τοῦτο [q]εἶπεν αὐτῆς τὸ φύσει δεῖσαν ὄνομα. ἐγὼ δὲ καὶ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς ἡμῶν βιβλίοις εὗρον, ὅτι μὴ [r]Φαραῶνα τὸν Σολομῶνος πενθερὸν, οὐκ ἐπὶ ὑβρεῖ τοῦτο [s]τὸ ὄνομα βασιλῆς Αἰγυπτίων ἐκλήθη· καὶ ὅτι ὕστερον ἦλθε πρὸς Σολομῶνα ἡ προειρημένη γυνὴ βασιλεύουσα τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Αἰθιοπίας. περὶ μὲν οὖν ταύτης μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν. νῦν δὲ τούτων ἐπεμνήσθην, ἵνα φανερὰ γένηται τὰ ἡμέτερα βιβλία καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις περὶ πολλῶν [t]ὁμολογούμενα.

γ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, τοὺς ἀπὸ τῶν Χαναναίων οὐκ ὑπακούοντας, οἳ δὴ [u]τῷ Λιβάνῳ διέτριβον ὄρει καὶ μέχρι πόλεως [x]Ἀμάθης, [y]ὑποχειρίους ποιησάμενος, φόρον αὐτοῖς [z]προσέταξε, καὶ [a]τοὺς ὅσοι ἦσαν αὐτῶν ἐξελέγετο. τῶν γὰρ Ἑβραίων [b]οὐδεὶς ἐδούλευεν· οὐδ' ἦν εὔλογον ἔθνη πολλὰ καὶ Θεοῦ δεδωκότος αὐτοῖς [c]ὑποχείρια, δοῦλα [d]οὐ τούτων ποιεῖσθαι τὸ ἡττώμενον [e]ἢ ἐκείνους καταγαγεῖν εἰς τοῦτο τὸ ἀχθος· ἀλλὰ πάντες ἐν ὅπλοις ἐφ' ἅρμασί τε καὶ

verint, cur omnes Ægyptiorum reges à Minæo, qui Memphin condidit quique multis annis Abramum avum noſtrum præceſſit, uſque ad Solomonem, per annorum plus quam trecentorum & mille intervallum, Pharaones dicti fuerint, ab eo, *qui interjectis poſt temporibus imperavit, Pharaonis appellatione deſumpta, neceſſarium eſſe *aliquid* dicere exiſtimavi, ut eorum ignorantia tollatur, nominiſque ratio manifeſta reddatur. Pharaon Ægyptiis regem ſonat. Opinor autem ipſos à pueritia aliis nominibus uſos, poſtquam vero reges facti fuerint, ab eo denominari quod patria lingua poteſtatem eorum indicat. Nam & Alexandriæ reges, cum antea aliis nominibus vocarentur, quamprimum regnum adepti fuerint, Ptolemæi appellati ſunt à primo rege. immo & Romanorum imperatores, à nativitate aliis nominibus inſigniti, Cæſares appellantur; nomine illis indito à principatu & honore, iiſdem non adſervatis nominibus quibus à patribus ſuis erant appellati. Idque in cauſa fuiſſe arbitror, quod Herodotus Halicarnaſſeus poſt Minæum, qui Memphim condidit, trecentos triginta reges in Ægypto regnaſſe dixerit, eorum nominibus ſuppreſſis, utpote quod Pharaones *omnes* vocati fuerint. Cæterum muliere poſt horum obitum imperium adepta, nomen ejus profert Nicaulem *ipſam* appellans: nimirum quod maſculi quidem reges eandem appellationem habere potuerint, femina vero illam indipiſci nequiverit; ac propterea nomen retulerit convenienter ipſius naturæ. Ego autem & in noſtræ gentis Commentariis repperi, quod, poſt Pharaonem Solomonis ſocerum, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine appellatus fuerit; quodque poſtea ad Solomonem venerit mulier prædicta, tunc temporis Ægypti pariter ac Æthiopiæ imperium tenens. Et de iſta quidem paulo poſt plura dicemus. nunc vero ideo hæc memoravi, ut oſtenderem libros noſtros & illos Ægyptiorum in multis conſentire.

Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti.

3. Solomon autem rex eos ex Chananæis qui imperium ejus detrectabant (qui in monte Libano habitabant & uſque ad urbem Amathen) cum ſubegiſſet, tributum eis imperavit; & ut mercenarii ejus eſſent, ſervilibuſque operibus fungerentur, & ad agros colendos quotannis ex iis quoſdam eligebat. Hebræorum enim nemo *tunc* ſerviebat, (nec æquum erat, cum tam multas gentes Deus illis ſubdidiſſet; quando ex iſtis oportuerit ſervitia potius habere, quam illos ad hanc conditionem adigere) ſed omnes armati maluerunt curribus & equis

Solomon Chananæorum reliquiis tributa imperat. 3 *Regum*, c. 9.

a Hîc loci ὅτι pro τί ὅτι, uti apud S. *Marc.* c. 9. v. 28. b Τῶν deeſt *Vat.* c Μινέως *Big.* & *Samb.* Μινεῖος *Vat.* Μινῶ *Gall.* 1. & *Epiphan.* Μιν dicitur *Herodoto* in *Euterpe*, Μίνως *Diodoro Sic.* d Πλειόνων ἢ τρ. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. dd In quibuſdam *MSS.* Φαραώθαι, tanquam à recto Φαραώθης, quo alibi utitur *Joſephus.* e Ita *Big.* & *Samb.* μετὰ τοῦτο μετ. χρόνους in cæteris. f Βασιλέα ἐμὸν legendum cenſet *S. Petitus.* nam ΟΥΡΟ (inquit) apud Ægyptios *rex* eſt, ut nos docet *Onomaſticum Copto-Arabicum Peireſcianum*, additoque articulo cum pronomine affixo primæ perſonæ ſingularis fiet ΦΑΟΥΡΟ, id eſt, *rex meus.* Vide Cl. *Seldenum* de *Inſignibus Honoris*, l. 1. c. 5. & *S. Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 2. c. 26. g Αὐτῶν *Samb.* h Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὡς in *Editis.* i Hîc loci *Μιναῖον Big. Samb.* & *Gall.* 1. *Μιναῖον Gall.* 2. k Ita *Herodotus* in *Euterpe*, p. 141. juxta *Edit. H. Steph.* l Vocem κοινῶς adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* m Cum ſupra Φαραὼν habeat, viſum eſt non Φαραῶνες cum *Editis*, ſed Φαραώνης legere. Φαραώθαι *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2. n Νικαῶλιν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *Marſhamus Aliique* Νιτωκρὶν malint ex *Herodoto.* o Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δῆλον in *Editis.* p Ἐκείνη vel ἐκείνη in *MSS.* q Sic *MSS.* εἶπεν in *Editis.* r Hîc etiam Φαραῶνα repoſui pro Φαραὼθ *Editorum.* Φαραὼθ *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2. s In *Cod. Vat.* τοῦνομα. t Ὁμοφωνοῦντα *Big. Samb.* & *Vat.* u Illud τῷ ex *MSS.* x Ita cum *Cod. Vat.* vide p. 19. Ἀμμάθης in *Editis.* Ἀμαθῆς *Samb.* vide p. 131. y Προστάξας *Samb.* z Πρὸς τῷ *Samb.* & *Gall.* 1. a Ἐξ αὐτῶν ἐπελέγετο *Vat. Big.* & *Samb.* b Ex τούτῳ ſolus *Vat.* c Sic cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ita ut ſubintelligatur μᾶλλον. in *reliquis* ἢ deeſt. * A quodam rege Pharaone, qui poſt priores his temporibus imperavit PHARAONIS vocabulum aſſumentes, *Epiphan.* Unde (v. 6.) Φαραὼν pro Φαραὼθ reponendum cenſui.

equis militare, quam in ſervitute vitam agere. Chananæis autem, quos ad miniſteria abduxit, præfectos conſtituit quingentos & quinquaginta, qui omnem illorum curam regis mandato in ſe ſuſceperunt, adeo ut eos docerent & ad *varia* officiorum munera inſtruerent, in quibus illorum opera *rex* egeret.

Solomon claſſem ædificat. 3 *Reg.* c. 9. & 2 *Paralip.* c. 8.

4. Porro rex in ſinu Ægyptiaco multa ædificavit navigia, in quodam loco ad mare Rubrum, qui nominatur Aſiongaber. Hæc enim *nunc* Berenice vocatur, non procul ab Ælana urbe; quæ regio tum in Judæorum poteſtate erat. Hirami autem Tyriorum regis munificentia, claſſi inſtruendæ accommoda, *plurimum* adjutus eſt. viros enim gubernatores & rerum marinarum peritos aliquammultos ei miſit: quibus præcepit *Solomon*, ut cum diſpenſatoribus etiam ſuis in regionem Indiæ (olim quidem Sophiram, nunc vero Auream terram nominatam) navigarent, & aurum ſibi afferrent. Et cum *illi* collegiſſent circiter quadringenta talenta, iterum ad regem reverſi ſunt.

Ægypti & Æthiopiæ regina Solomonem viſit. 3 *Regum*, c. 10. & 2 *Paralip.* c. 9. & *Matt.* 12. & *Luc.* 11.

5. Feminam autem Ægypto & Æthiopiæ imperitantem, ſapientiæ ſtudiis deditam, & cætera quoque egregiam, audita Solomonis virtute & ſapientia, ad ipſum adduxit cupido eum videndi, & quæ de rebus illius quotidie referebantur. nam ab experientia perſuaderi volens, non fama & auditione (quæ, utpote à narrantium fide pendens, falſæ nonnunquam, ut fieri ſolet, opinioni aſſentitur, iterumque in contrariam vertitur) ad illum venire decrevit, eo præcipue animo, ut ſapientiæ ejus experimentum faceret; illa ei proponendo quæ intelligere nequiit, rogandoque ut eadem ſibi explicata daret. Venit igitur Hieroſolyma cum magna gloria & multo opum apparatu. Secum enim adducebat camelos auro & aromatibus variis atq; lapillis pretioſis onuſtos. Cum autem rex eam venientem libenter excepiſſet, & in cæteris ei obnixe ſtudebat, & argutias propoſitas intellectu facile comprehendens opinione celerius ſolvebat. Illa vero & ad Solomonis quidem ſapientiam ſtupebat, cum excellentem adeo ejus præſtantiam ea quæ fama acceperat majorem comperiſſet; præcipue vero Regiam admirabatur cum ob pulchritudinem tum ob magnitudinem, & nihilo minus ob ædificiorum ordinationem. nam & in ea perſpectam habuit magnam regis ſapientiam. At maximam illi admirationem movebat & domus Sylva Li-

ἵππων [a] στρατευόμενοι, μᾶλλον ἢ ἀγελεύοντες δίηγον. τὸ δὲ Χαναναίων, ὧς εἰς τιὼ [b] οἰκετείαν ἀπήγαγεν, ἄρχοντας ἀπέδειξε πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, οἳ τιὼ ὅλιν αὐτῷ ἐπιτροπιὼ [c] εἰλήφεσαν [d] παρὰ βασιλέως, ὥστε διδάσκειν αὐτὺς τὰ ἔργα καὶ τὰς στρατείας, ἐφ' ἃς ἂν αὐτῷ ἔχρηζεν.

δ'. Ἐναυπηγήσατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλὰ, τῆ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ [e] λεγομένῳ [f] Ασιογγάβερ. αὕτη δὲ [g] Βερενίκη καλεῖται, ἡ πόλει [h] Αἰλανῖς πόλεως· ἡ χώρα τὸ πάλαι Ιουδαίων ἦν. ἔτυχε δὲ καὶ τῆ ἁρμοζούσης εἰς ταὺς ναῦς δωρεᾶς παρὰ Εἰράμου τοῦ Τυρίων βασιλέως. ἄνδρας γὰρ αὐτῷ κυβερνήτας καὶ τῆ θαλασσίων ἐπισήμους ἔπεμψεν ἱκανὺς, [i] οἷς ἐκέλευσε πλεύσαντας μετὰ καὶ τῶν ἰδίων οἰκετῶν εἰς τὴν πάλαι μὲ [k] Σωφίραν, νῦν δὲ [l] Χρυσῆν γῆν καλουμένην, τῆ Ἰνδικῆς ἐστὶν αὕτη, χρυσὸν ἀπάξαι κομίσαι καὶ σωσθησάντας ὡς τετρακόσια τάλαντα, πάλιν ἀνελθόντας παρὰ τὸν βασιλέα.

ε'. [m] Τιὼ δὲ τῆ Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας τότε βασιλεύουσαν γυναῖκα, σοφίᾳ διαπεπονημένην καὶ τἆλλα θαυμασθῆναι, ἀκούσαι τιὼ Σολομῶνος ἀρετιὼ καὶ φρόνησιν, ἐπιθυμία τῆ ὄψεως αὐτοῦ καὶ τῆ ὁσημέραι περὶ τῆ ἐκεῖ λεγομένων παρὰ αὐτὸν ἦγαγε. πειθῆναι γὰρ οὐκ τῆ πείρας, ἀλλ' οὐκ ὑπὸ τῆ ἀκοῆς· ἴσως εἰκός ἐστι τὴν [n] ψευδῆ δόξῃ συγκεχυμένην πολλάκις καὶ μεταπεῖσαι πάλιν, ἄλλη δ' ὅπῃ τοῖς ἐπαγγέλλουσι κρατῆσαι. θέλουσα, παρὰ αὐτὸν ἐλθεῖν διέγνω, μάλιστα [o] τῆς σοφίας αὐτῆ βουλομένη λαβεῖν πεῖραν, [p] αὕτη παρασκευάσασα καὶ λύσαι ὅ ἄποροι τῆς ἀμηχανίας δηλοῦσα. ἦκεν [q] οὖν εἰς Ιεροσόλυμα μετὰ πολλῆς δόξης καὶ πλούτου παρασκευῆς. ἐπῆγετο δὲ καμήλους χρυσίου μεστὰς, καὶ ἀρωμάτων ποικίλων καὶ [r] λίθων πολυτελῶν. ὡς δ' αὐτιὼ ἀφικομένιω ἡδέως ὁ βασιλεὺς παρεδέξατο, τά τε ἄλλα παρὰ αὐτιὼ φιλότιμος ἦν, καὶ τὰ παραβαλλόμενα σοφίσματα ῥᾳδίως τῆ συνέσει καταλαμβανόμενος θαττον ἢ παρεδόκα τις ἐπελύετο. ἠδ' [s] ἐξεπλήσσετο μὲν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶνος, ὅτως ὑπερβάλλουσαν αὐτιὼ καὶ τῆ ἀκουομένης τῆ πείρᾳ κρείττω καταμαθοῦσα· μάλιστα δ' [t] ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια τῆτε κάλλους καὶ τοῦ μεγέθους, οὐχ ἧττον δὲ [u] τῆς διατάξεως τῶν οἰκοδομημάτων. καὶ γὰρ ἐν [x] αὐτῆ πολλιὼ τοῦ βασιλέως καθώρα φρόνησιν. ὑπερεξέπληττε δ' αὐτὴν ὅ,τε οἶκος [y] Δρυμὼν ὀπιλούμενος

[a] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* στρατηλατούμενοι in *Editis Aliiſque.* [b] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* qui vertit, *quos ad ſua miniſteria tuleras.* *Heſychio* quidem αικίαν, δῆλον, ὑπηρεσίαν, ut legendum cenſeo. in *Editis* εἰς τιὼ ἱκετείαν ἀπήγαγεν. in *Cod. Vat.* εἰς τὴν ἱκετείαν ἐπῆγεν, ἄρχοντας ἐπέδειξε &c. [c] Ειλήφεσαν *Baſ.* εἰλήφεσαν *Big.* & *Samb.* [d] Παρὰ τῆ βασιλέως *Vat.* [e] Καλουμένῃ *Samb.* & *Vat.* [f] Γασιὼν Γαχὰλ [Γασὶλ *Big.* & *Gall.* 1. Γασίλ *Gall.* 2.] ὃς ἐ πόρρω Ιλανῆς [Ελανης *Busb.* Ειλανῆς *Vat.* Ιλανίτης *Gall.* 2] πόλεως, ἡ καὶ Βερενίκη καλεῖται. αὕτη γὰρ ἡ χώρα *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & pro iis faciunt *Epiphanii* libri, in quibus, *loco qui Aſiongaber appellatur, non procul à civitate Elana, quæ nunc Beronice vocatur. hæc enim regio fuit.* &c. Sed vulgatam lectionem firmat *Theodoretus* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. λα'. [g] Non illa quæ ad Africæ oram mari Rubro adjacet, ſed altera ad fines Idumææ, ut oſtendit Cl. *Huetius*, in *Comment.* de *Navigatione Solomonis*, c. 1. p. 125. [h] Ita reſcribere viſum eſt cum *S. Patre* pro vulgato Ειλαθῆς, quod Αἰλὰθ ſit in LXXII. Αἰλὰς *Procopio*, & Αἰλὴ *Aliis.* Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 26. *Huetium*, in libro jam citato, p. 126. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 14. p. 419. [i] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* ὡς οἰκέλασι πλεύσαντας in *Editis*, *Aliiſque.* [k] In *MSS.* Σώφειραν & Σόφειραν & Σάπφειραν. *Euſebio* & *Heſychio* Σωφείρ. LXXII. Σαφειὰ, & in *Cod. Alexandr.* Σαφαεὶ & Σαφηεά. [l] Contra quam ſentiunt alii. Cl. *Huetius* Ophiram dictam eſſe vult omnem eam Africæ oram, quæ orienti ſoli obverſa eſt, à promontorio Aromatum ad extremum uſque Africæ limitem verſus Auſtrum. Videſis *Commentarium* prædictum, c. 2. p. 136. *Cellarium* in *Geograph. Antiq.* l. 3. c. 23. p. 534. & *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 28. [m] Τιὼ ἧ τῆ Αἰγύπτου & τῆ Αἰθιοπίας τότε βασ. *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* τιὼ ἧ τῆ Αἰγύπτου τότε καὶ τῆ Αἰθιοπίας βασ. *Vat.* Forſan regiam habuerit in Meroë, (ubi multis ſæculis feminæ imperarunt, aſſumpto *Candaces* nomine) quæ olim *Saba* appellabatur, teſte *Joſepho*, lib. 2. p. 79. [n] Ita *Big.* & *Samb.* ψευδῆ in *reliquis.* [o] Καὶ auctoritate *Big. Samb.* & *Vat. Interpr.* ante τῆ σοφίας ſuſtuli. [p] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτιὼ in *Editis Aliiſque.* [q] Illud οὖν deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. agnoſcitur à *Vet. Interpr.* [r] Ita cum *Gall.* 2. & *Epiphan.* in *reliquis* λίθων πολυτελῶς. [s] Υπερξεπλήττετο *Gall.* 2. & forſan *Epiphan.* qui vertit, *vehementer obſtupeſcebat.* [t] Θαυμάζειν *Big.* & *Samb.* [u] Illud ἧ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.* [x] Ταύτῃ *Big. Samb.* & *Vat.* [y] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

χαλύμβος Λιβάνῳ, καὶ ἡ τῶν καθ' ἡμέραν δείπνων πολυτέλεια, καὶ τὰ τῆς ϖαρασκευῆς αὐτῷ καὶ ἁρμονίας, ἥτε τῶν ὑπηρετούντων ἐαθὴς, καὶ τὸ μετ' ἐπισήμης αὐτῷ ϖερὶ τὴν ἁρμονίαν εὐταξίας. ἔχ ἧκιστα δὲ καὶ [a] αἱ καθ' ἡμέραν ἐπιτελούμεναι τῷ Θεῷ θυσίαι, καὶ ὅ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν ϖερὶ αὐτὰς ἐπιμελές. ταῦθ' ὁρῶσα καθ' ἡμέραν ἐϖεθαύμαζε· καὶ κατασχεῖν ἑ δυνηθεῖσα τὴν ἔκπληξιν τῶν βλεπομένων, φανερὰν ἐϖοίησεν αὐτὴν θαυμαστικῶς ἁρμοσαμένην. ϖρὸς γὰρ τὸν βασιλέα ϖροήχθη λόγους εἰϖεῖν, ὑφ' ὧν ἠλέγχθη σφόδρα τὴν ἁρμονίαν ἐπὶ τοῖς ϖεφημένοις ἠπημένη. "πάντα μὲν δ, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὰ δ' ἀκοῆς εἰς γνῶσιν "ἐρχόμενα μετ' ἀπιστίας ϖροφέρεται. τῶν δὲ σῶν ἀγαθῶν, ὧν αὐτός τε ἔχεις ϖὸ σαυτῷ, λέγω δὲ τὴν σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, καὶ ὧν ἡ βασιλεία σοι δίδωσιν, "ἑ ψευδὴς ἄρα ἡ φήμη ϖρὸς ἡμᾶς διῆλθεν· ἀλλ' ὅσα "ἀληθὴς, πολὺ καταδεεστέραν τὴν εὐδαιμονίαν ἀπέ"φηνεν [b] ἧς ὁρῶ νῦν ϖαρῶσα. τὰς μὲν δ ἀκοὰς ϖείθειν "ἐπεχείρει μόνον· τὸ δὲ ἀξίωμα τῶν ϖραγμάτων ἔχ "ἥτως ἐποίει γνώεμον, ὡς ἡ ὄψις αὐτὸ καὶ τὸ ϖαρ' αὐ"τοῖς εἰ σωίσησιν. ἐγωγ' οὖν, ἑδὲ τοῖς [c] ἐϖαγγελ"λομένοις [d] ἁφ' ϖλήθους καὶ μέγεθος ὧν ἐϖιφανό"μην ϖιτεύσα, ϖολλῷ ϖλείω τύϖων ἱςόρησα. καὶ μα"κάριόν τε [e] τῶν Ἑβραίων λαὸν εἶ κρίνω, δ'ύλους τε "τοὺς σοὺς καὶ φίλους, οἳ καθ' ἡμέραν [f] τῆς σῆς ἀϖολαύσιν "ὄψεως καὶ τῆς σοφίας ἀκροώμενοι διετελοῦσιν. εὐλογή"σειεν ἄν τις [g] γοῦν Θεὸν, ἀγαϖήσαντα τοιόδε τινὰ "χώραν κ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ὅτως, ὥτέ σε ϖοιῆ"σαι βασιλέα.

ς'. [h] Παρασήσασα δὲ καὶ ἁφ' ἑ λόγων, ϖῶς αὐτῷ διέθηκεν ὁ βασιλεὺς, [i] ἔτι καὶ ταῖς δωρεαῖς τὴν ἁρμονίαν αὐτῆς ἐποίησε φανεράν. [k] εἴκοσι μὲν δ ἀϖὸ τάλαντα ἔδωκε χρυσίου, ἀρωμάτων τε ϖλῆθος ἀσυλλόγιςον, καὶ [l] λίθους ϖολυτελεῖς. λέγουσι δ' ὅτι καὶ [m] τὴν ὀϖοβαλσάμου ῥίζαν, ἣν [m] ἔτι νῦν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δόσης ταύτης τῆς γυναικὸς [n] ἔχομεν. ἀντεδωρήσατο δ' αὐτὴν καὶ Σολομὼν ϖολλοῖς ἀγαθοῖς, καὶ μάλιθ' ὧν κατ' ἐπιθυμίαν [o] ἐξελέξατο. ἐδὲν δ ἦν ὅ,τι δεηθεῖσι λαβεῖν ἔ ϖαρέχεν· ἀλλ' ἑτοιμότερος ὢν αὐτὸς κ τὴν οἰκείαν ἐλαείζετο ϖροαίρεσιν, [p] καὶ ἅϖερ ἐκείνη τυχεῖν ἠξίου [q] ϖροήμην, τὴν μεγαλοφροσύνην ἐπεδείκνυτο. καὶ ἡ μὲν τῆς Αἰγυϖτίων καὶ Αἰθιοϖίας βασίλισσα, ὧν ϖροειρήκαμεν τυχοῦσα, καὶ μεταδοῦσα ϖάλιν τῷ βασιλεῖ τῶν ϖαρ' αὐτῆς, εἰς τὴν [r] οἰκείαν ὑϖέτρεψεν.

bani vocata,& quotidianæ menſæ magnificentia, & quæ ad apparatum regium famulatumque ſpectabant, necnon adminiſtrorum veſtitus, atque decorum quod in miniſtrando ſcite obſervabant. non minori autem ei admirationi erant ſacrificia quæ Deo ſingulis diebus faciebant, & ſacerdotum & Levitarum circa ea cura & diligentia. Hiſce quotidie viſis, vehementer attonita hærebat: cumque adeo ad eorum aſpectum perculſa eſſet & commota ut ſe continere *amplius* non potuerit, palam fecit ſe mirum in modum *animo* affectam eſſe. eo enim proceſſit, ut cum rege ſermones fereret, quibus mentem ſuam *ſpectaculis* prædictis plane victam eſſe monſtravit. "Equidem "omnia, ô Rex, dicebat, quæ ex rumore diſſe"minato ad nos perveniunt, dubitationem ſe"cum afferunt. De tuis vero bonis, quæ aut "in te ſita ſunt, ſapientia *ſcilicet* ac pruden"tia, aut quæ regnum *tuum* tibi ſuppeditat, "non vana utique ad nos perlata eſt fama: "ſed, vera licet, tuam tamen felicitatem ea "quam nunc coram intueor multo minorem "ad nos detulit. nam *ea* quidem hoc ſolum age"bat ut auribus daret, res vero *ipſas* non ita pro "dignitate repræſentavit, ac eas ex viſu ac "præſentia notas exploratasque habui. Quo "factum eſt ut ego, iis quæ nunciabantur, "quod multa adeo & magna fuerint quæ au"diveram, nequaquam credens, hiſce multo "majora conſpexerim. Porro & Hebræorum "populum felicem eſſe arbitror, & ſervos tuos "& amicos, quibus datum eſt quotidie vultum "tuum aſpicere, tuamque perpetuo audire ſa"pientiam. Laudandus itaque eſt Deus, qui "regionem hanc ejuſque incolas adeo dilexit, "ut te regem conſtitueret.

Magnitudine eorum quæ viderat & audiverat attonita, cum munera dediſſet acceptiſſetque, domum reverſa eſt.

6. Cum autem etiam verbis *quam ampliſſimis* oſtendiſſet quo modo eam *animo* affecerat rex, inſuper & muneribus mentem ſuam quàm teſtatiſſimam fecit. nam ipſi donavit viginti auri talenta, & immenſam aromatum vim, magnique pretii lapillos. Ajunt etiam quod opobalſami radicem, quam noſtra etiamnum terra edit, huic mulieri acceptam ferimus. Illi autem Solomon bona viciſſim multa dedit, maximeque ea quorum deſiderio teneri viſa eſt. nihil enim, quod ipſum poposcerat, ei negavit: ſed, cum *ad dandum* eſſet promptior, ſponte ſua *plurima* in eam conferebat, ac *præterea* largiendo quæcunque illa accipere cuperet, animi magnitudinem oſtendebat. Atque ita Ægyptiorum & Æthiopiæ regina, ea quæ diximus aſſequuta, & regi de ſuis etiam elargita, in patriam ſe recepit.

Busb. in *reliquis δρυμῶν*. Hæc domus (inquit *Caſtalio*) Hieroſolymis erat; ſic dicta quod erat in nemore quod Libani nomine vocabatur. *a* Illud *αἱ* inſertum dedi ex *MSS.* *b* Hv ſolus *Vat.* *c* Ἀπαγγελλομένοις *Samb.* *d* Διὰ τὸ πλ. *Vat.* *e* Τὸν Ἑῤῥ. *Samb.* *f* Ita in *MSS. Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* excepto *Gall.* 2. qui inſuper habet τ' σῆς σοφίας. Verum illa ἀπολαύσιν τ' ὄψεως ϵ τ' deerant in *Editis.* *g* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt. *h* Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit *oſtendens autem poſt hæc verba quemadmodum ejus regis habuiſſet affectum.* ſi quis malit παρεσήσω, quod nobis *libri omnes* exhibent, interrogationis ſane nota poſt vocem *βασιλεὺς* ponenda eſt, vertendumque, *Sed quid vobis oſtendam* &c. *i* Ετι δ ϵ *Big.* & *Samb.* *k* Numerum iſtum juſto minorem eſſe ſuſpicatur *Villalpandus*: ideo *ρκ'.* legendum cenſet, quo modo & in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 10. & 2. *Paralip.* c. 9. *l* Cum in plurali numero λίθων πολυτελῶν habeamus è *Codicibus Big.* & *Samb.* tam p. 356. v. 31. quam pag. 358. v. 5. placuit & hic loci pro λίθου πολυτελῆ reſcribere λίθους πολυτελεῖς. *ll* Τὴν ὀποβαλσάμου *Vat.* τὴν δὲ βαλσάμου *Hen.* & *Busb.* *m* Ετι νῦν *Big.* & *Samb.* *n* Nonnulli hoc *Joſepho* vitio vertunt, ex *Plinio*, qui (in *Nat. Hiſt.* l. 12. c. 35.) dicit, *uni terrarum Judææ conceſſum eſſe balſamum.* Verum *Dioſcorides* (l. 1. c. 18.) ait, quod non ſolum in Judæa naſcitur, καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ. *o* Εξελέξατο *Busb. Hen.* & *Vat.* *p* Voculam κ, ſenſu eam poſtulante, inſerui. *q* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* ϖροσήμην, dein ἐπεδείκνυτο. *r* Οἰκείαν *Gall.* 2.

CAP. VII.

Quomodo Solomon ditescebat, & mulieres perdite deperibat: atque Deus ira incensus contra eum excitavit Aderum & Hieroboamum. De obitu Solomonis.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ὁ Σολομὼν ἐπλουτίζετο, καὶ σφόδρα φιλογύναιος ἦν· καὶ ὡς ὁ Θεὸς ἐρεθιζόμενος κατ' αὐτὸν ἤγειρεν Ἄδερον καὶ Ἱεροβοάμην. περὶ τῆς Σολομῶνος τελευτῆς.

Lapides & ligna pretiosa Solomoni allata.

EOdem autem tempore allatis, ex Aurea quæ dicitur terra, pretiosis lapillis regi & piceis lignis, lignis usus est ad facienda cum Templi tum Regiæ fulcra, & ad instrumenta musica fabricanda, & citharas & nabla, quibus Levitæ hymnos Deo canerent. Omnibus vero unquam antea ad eum advectis præstabant ea quæ tunc temporis erant apportata, tam pulchritudine quam magnitudine. Nemo autem existimet, quod illa piceæ ligna iis fuerint similia quæ nunc *ejusmodi* esse dicuntur, & hanc à vendentibus appellationem accipiunt, ut ementibus incutiant admirationem. Illa enim non similitudine ficulnea referunt, sed candidiora sunt & splendidiora. Et hoc quidem, ne quis discrimen veræque piceæ naturam ignoret, dicere visum est; id quod manifestum facere & tempestivum & humani ingenii officium esse duximus, cum ejus, utpote quod regi usui fuerit, meminerimus.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον κομισθέντων ἀπὸ τῆς Χρυσῆς καλουμένης γῆς [a] λίθων πολυτελῶν τῷ βασιλεῖ, καὶ ξύλων [b] πεύκινων, τοῖς ξύλοις εἰς ὑποστηρίγματα [c] τοῦ τε ναοῦ καὶ τῶν βασιλείων κατεχρήσατο, καὶ ᾠδοῖς τοῖς μουσικοῖς ὀργάνων κατασκευὴν, κινύρας τε καὶ νάβλας, ὅπως ὑμνῶσιν οἱ Λευῖται τὸν Θεόν. πάντων δὲ τῶν πώποτε κομισθέντων αὐτῷ [d] τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὑπερέχοντα καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διέφερεν. οὐκ ἂν λάθοι δὲ μηδεὶς ὅτι τὰ τῆς πεύκης ξύλα τοῖς νῦν [e] λεγομένοις, καὶ ταύτην ὑπὸ τῶν πωλούντων τὴν ὠνὴν ἔχουσιν, ἔστι μὲν ὁμοιότατα· [f] κάλλει δὲ καὶ λαμπρότητι πολὺ τὰ τότε τῶν νῦν ὑπερβάλλει. ἔκλαμψιν γὰρ τοῦ μὲν [g] ἰδέαν ἐμφερῆ τοῖς συκίνοις γίνεσθαι, λευκότερα δὲ ὄντα καὶ [g] κάλλει πλέον. τοῦτο μὲν [h] οὖν πρὸς ὃ μηδένα τὴν διαφορὰν ἀγνοῆσαι μηδὲ τὴν φύσιν τῆς ἀληθοῦς πεύκης, ἐπεὶ διὰ τὸ τοῦ βασιλέως χρείαν ἐμνήσθημεν αὐτῆς, εὔκαιρον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον δηλῶσαι νομίσαντες, εἰρήκαμεν.

Solomonis divitiæ. 3 Reg. c. 10. & 2 Paralip. c. 9.

2. Erat autem auri pondus quod illi *quotannis* proveniebat, sexcenta & sexaginta talenta; illo quidem non annumerato quod emptum erat à mercatoribus, neque eo quod Arabiæ toparchæ regesque dono illi miserant. Aurum vero conflavit, ut ex eo faceret *scuta ducenta, siclos sexcentos *singula* pendentia. trecentosque clypeos etiam fecit, quorum *singuli* tres auri minas penderent. Atque hæc in domo, quæ Sylva Libani vocatur, reposuit. Quinimo & pocula, quibus convivas exciperet, ex auro & lapide *pretioso* summo artificio elaborata paravit; cæteraque vasa, quorum vis ingens erat, ex auro omnia fabrefecit. nihil enim erat quod quis argento venderet aut contra emeret. nam magna erat classis, quam rex, in mari quod vocatur Tarsicum constitutam, ad interiores gentes omne genus merces asportare jussit. quibus commutatis aurum & argentum regi afferebatur, multumque eboris, & Æthiopes *in mancipia*, & simiæ. atque navigatione, dum iret rediretque *classis*, triennium absumptum erat.

Β'. Ὁ δὲ τοῦ χρυσοῦ σταθμὸς τοῦ κομισθέντος αὐτῷ, τάλαντα ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα [h] ἓξ· μὴ συγκαταριθμουμένου τοῦ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ὠνηθέντος, μηδ' ὧν οἱ τῆς Ἀραβίας τοπάρχαι καὶ βασιλεῖς ἔπεμπον αὐτῷ δωρεῶν. ἐχώνευσε δὲ τὸ χρυσὸν εἰς διακοσίαν κατασκευὴν θυρεῶν, ἀνὰ σίκλους ἑξακοσίους ἑκάστην ἔχουσαν. ἐποίησε δὲ καὶ [i] ἀσπίδας τριακοσίας, ἀνὰ τρεῖς μνᾶς χρυσίου ἑκάστην. ἀνέθηκε δὲ [l] ταῦτα [m] φέρων εἰς τὸν οἶκον τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου καλούμενον. ἐποίησε δὲ καὶ τὰ ἐκπώματα διὰ χρυσοῦ καὶ λίθου τὰ τοῖς ἑστιάσιν ὡς ἔνι μάλιστα φιλοτέχνως κατασκευάσας, καὶ τὴν ἄλλην τῶν σκευῶν δαψίλειαν χρυσέαν ἅπασαν ἐμηχανήσατο. οὐδὲν γὰρ ἦν [n] ὅ τις ἀργύρῳ ὑπάρασκεν ἢ πάλιν [o] ἐωνεῖτο. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ναῦς, ἃς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ [p] Ταρσικῇ λεγομένῃ θαλάττῃ κατασήσας, ἀπάγειν εἰς τὰ [q] ἑσπερώτερα τῶν ἐθνῶν παντοίαν ἐμπορείαν προσέταξεν. ὧν ἐξεμπολουμένων, ἄργυρος καὶ χρυσὸς ἐκομίζετο τῷ βασιλεῖ, καὶ πολὺς ἐλέφας, Αἰθίοπές τε καὶ πίθηκοι. οὗτοι δὲ πλοῦν ἀπὸ τριῶν καὶ ἐπανερχόμενοι [r] τρισὶν ἔτεσιν ἧκον.

Munera exquisita ei mittuntur à regibus quamplurimis. 3 Regum, c. 10. & 2 Paralip. c. 9.

3. Famæ autem celebritas, quæ de Solomonis virtute & sapientia increbuit, omnes circumquaque regiones peragrabat; adeo ut qui ubique essent reges, sermonibus utpote fidem superantibus haud credentes, ejus in conspectum prodeundi desiderio flagrarint, magnisque

γ'. Φήμη δὲ λαμπρὰ πᾶσαν τὴν κύκλῳ τῆς χώρας περιῄρχετο, ἀγαθοῦσα τὸν Σολομῶνα τῇ ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ· ὡς τοὺς τε [s] πανταχῇ βασιλέας ἐπιθυμεῖν εἰς ὄψιν αὐτοῦ παραγενέσθαι, τοῖς λεγομένοις δι' ὑπερβολὴν ἀπιστοῦντας, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις [t] προσεμ-

a Ita *Big.* & *Samb.* λίθου πολυτελοῦς in *reliquis*. b Videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 790. c Ita *MSS.* τοῦ ναοῦ in *Editis*. d Illud τὰ ex *MSS.* e Sic *MSS.* εἰδέαν in *Editis*. f Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. εἴλοντα in *Editis* & *Gall.* 1. εἴλοντα πλέον καὶ φυφνότερα legi vult *S. Petitus* propter ista *Theodoreti* in 3 *Regum*, *Quæst.* 35. ὁ δὲ Ἰώσηπος πεύκινα αὐτὰ εἰρηκεν, ἴσως τοῖς παρ' ἡμῖν εἰωθόσι πεύκινοις. τοῦ συκίνου γὰρ ξύλου καὶ λαμπρότερα εἶναι καὶ λειότερα καὶ φυφνότερα εἰρηκεν. g Ita *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* deest ὠν. h Καὶ ante ἓξ delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.* i Ἀσπίδας χρυσᾶς χιλίας juxta *Eupolemum* in *Euseb.* de *Præp. Evangel.* l. 9. c. 34. p. 452. k Ὧν ἑκάστη πεντακοσίων ἦν χρυσῶν *Eupol.* Vide *Budæum* de *Asse*, lib. IV. l Ταῦτας solus *Samb.* m Φέρων hîc loci, ut alibi sæpe, redundat. n Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὅτι τις in *Editis Aliisque*. o *Al.* ὠνεῖτο. p Vide cl. *Huetium* in *Commentario* de *Navigatione Solomonis*, c. 3. *Bochartum* in *Phalegi* l. 3. c. 7. & *J. Clerici* Comment. ad 3 *Regum*, c. 10. p. 399. q Ἐνδότερα *Gall.* 2. r Hac de re videlis cl. *Huetium* in *Commentario* jam laudato, cap. 8. *C. Varrerii* Dissert. *de Ophyra regione*, *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 799 &c. & *J. Clericum* loco jam citato. s Παντοχῆ *Vat.* t *Lanceas* reddit *Epiphan.* δόρατα habent LXXII.

a Πρ-

[a] προεμφανίζειν ἢ περὶ αὐτὸν σπουδήν. ἔπεμπον [b] δὲ αὐτῷ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀλουργεῖς ἐσθῆτας, καὶ ἀρωμάτων γένη πολλά, καὶ ἵππους καὶ ἄρματα, καὶ τὰ ἀχθοφόρα ἡμιόνους ὅσους καὶ ῥώμην καὶ κάλλει τιμὴ δ' βασιλέως ἄξιον εἰς διαθήσειν [c] ἐπελέγετο· ὥστε τοῖς δοκοῦσιν αὐτῷ περὶ τὰ ἅρματα καὶ ἵππους ἐκ τῶν πεμπομένων προσθέντα ποιῆσαι [d] τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων ἀριθμὸν τετρακοσίοις πλείονας, ἦν γὰρ αὐτῷ πρότερον χίλια, [e] τὸν δὲ τῶν ἵππων δισχιλίοις, ὑπῆρχον δὲ αὐτῷ [f] δισμύριοι ἵπποι. ἤσκητο δ' ὅτι περὶ εὐμορφίαν καὶ τάχος, ὡς μήτ' ἐκφερεστέρους ἄλλους εἶναι [g] συμβαλεῖν αὐτοῖς, μήτε ὠκυτέρους, [h] ἀλλὰ καλλίους τε πάντων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀπροσμίλλητον αὐτῶν εἶναι τὸ ὀξύτητα. ἐπεκόσμουν δ' αὐτοὺς καὶ οἱ ἀναβαίνοντες, νεότητι μὲ περῶντες ἀνθοῦντες ὑπερφυεστάτῃ, τὸ δὲ ὕψος ὄντες πλείοσιν, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντες, μηκίσταις μὲν [i] καθειμένοις χαίταις, ὑπεστεμμένοις δὲ χιτῶνας τῆς Τυρίας πορφύρας. [k] ψῆγμα δὲ χρυσίου καθ' ἡμέραν αὐτοῖς ἐπέσπιθον ταῖς κόμαις, ὡς τίλβειν αὐτοῖς τὰς κεφαλὰς τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσίου πρὸς τὸν ἥλιον ἀνατανακλωμένης. τούτων περὶ αὐτὸν ὄντων ὁ βασιλεὺς καθωπλισμένων καὶ τόξα ἐξηρτημένων, ἐφ' ἅρματος αὐτὸς ὀχούμενος, τῇ λευκῇ ἡμφιεσμένος ἐσθῆτα, [l] πρὸς ἕω ἐθεν εἶχεν ἐξορμᾶν. ἦν δὲ χωρίον τι ἀπὸ δύο σταδίων Ιεροσολύμων, ὃ καλεῖται μὲν [m] Ηθαμ, πρόσχαρες δὲ καὶ νομάτων ὑπερρύσεις ὑπερφυὲς ὁμοῦ καὶ πλούσιον. εἰς τοῦτο τὰς ἐξόδους [n] αἰωρούμενος ἐποιεῖτο.

muneribus ſui in ipſum ſtudii teſtimonium dederint. ipſi enim mittebant vaſa aurea & argentea, & veſtes purpureas, & varia aromatum genera, & equos curruſque; & mulos ad ſarcinas vehendas, quos robore & pulchritudine excellentes regem voluptate affecturos eſſe ferebatur: adeo ut, ſi curribus & equis, quos ante habuerat, accenſerentur qui miſſi erant, curruum quidem numerum quadringentis & amplius auctiorem effecerint, prius enim ipſi mille erant, equorum vero numerum duobus millibus, nam ante habebat equorum viginti millia. Iſti autem ut & forma & celeritate præſtarent exercitati erant, adeo ut nec alii formoſiores darentur aut velociores qui cum iis conferri poſſent, ſed & pulcherrimi omnium conſpicerentur, cæteroſque pernicitate ſuperarent. His autem decus *non mediocre* adjiciebant etiam ii qui eos conſcenderunt, primum quidem juventute florentes oculis gratiſſima, deinde ſtatura conſpicui & ſupra reliquos multum eminentes, promiſſa cæſarie compti, Tyriæque purpuræ tunicis induti. ad hæc ſcobem auream capillis quotidie inſpergebant, ita ut capita ipſis radiarent, fulgore auri ad ſolem repercuſſo. His ſtipatus rex armatis & arcubus inſtructis, ipſe curru geſtatus & veſte candenti amictus prima luce ſolebat urbem egredi. erat utique locus quidam duobus ſchœnis ab Hieroſolymis diſſitus, qui Ethan vocabatur, hortis & aquarum laticibus amœnus ſimul & copioſus. in hunc ſublime vectus ſubinde proficiſcebatur.

δ'. Θεία δὲ περὶ πάντα χρώμενος ὀπτοία τις καὶ σπουδή, ἣ λίαν ὢν φιλόκαλος, ἠδὲ τὰ ὁδῶν ἠμέλησεν· ἀλλὰ καὶ τούτων τὰς ἀγούσας εἰς Ιεροσόλυμα [o] βασίλειον ἅπασαν λίθῳ κατέστρωσε μέλανι, πρός τε τὸ [p] ῥᾴστην εἶναι τοῖς βαδίζουσιν, καὶ πρὸς ὃ δηλῶν ὃ ἀξίωμα τῆς πλούτου καὶ τῆς ἡγεμονίας. διαμείσας δὲ τὰ ἅρματα καὶ διατάξας, ὥστε ἐν ἑκάστῃ πόλει τούτων ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑπάρχειν, αὐτὸς μὲ περὶ αὐτὸν ἐτήρησεν ὀλίγα· τὰς δὲ πόλεις ταύτας ἁρμάτων προσηγόρευσε. τῆς δ' ἀργυρίου τοσοῦτον ἐποίησε πλῆθος ἐν Ιεροσολύμοις ὁ βασιλεύς, ὅσον λίθῳ καὶ τῇ λίθων· καὶ τῇ κεδρίνων ξύλων, ἃ πρότερον ὄντων, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων [q] πληθύει τὰ τῆς Ιουδαίας πεδία. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς ἐμπόροις Αἰγύπτιοι κομίζουσιν αὐτῷ προσφέρειν τὸ μὲν ἅρμα σὺν ἵπποις δυσὶν ἑξακοσίων δραχμῶν ἀργυρίου· [r] αὐτὸς τε τοῖς τῆς Συρίας βασιλεῦσιν καὶ τοῖς πέραν Εὐφράτου διέπεμπεν αὐτούς.

Cum autem ſumma ſolertia & diligentia in omnibus uteretur & elegantiarum valde ſtudioſus eſſet, ne viarum quidem curam inſuper habuit, ſed & harum quotquot Hieroſolyma regiæ ſedem ducebant nigro lapide conſtravit, tum ut *ultro citroque* commeantibus itu facilis eſſet *via*, tum ut divitiarum & imperii magnificentiam oſtenderet. Curribus vero diſtributis diſpoſitiſque, ut ſingulis civitatibus certus eorum numerus eſſet, ipſe quidem paucos apud ſe habuit: iſtas autem urbes curruum *civitates* appellavit. Fecit etiam rex ut argenti Hieroſolymis non minor foret copia quam & lapidum; cedriſque Judææ campos, ubi antea non viſebantur, haud ſecus ac ſycamoris complevit. Quin & mercatoribus Ægypti *res inde* deferentibus præcepit, ut ipſi currus cum duobus equis addiceretur ſexcentis drachmis argenteis; & ipſe eos Syriæ regibus & Tranſeuphratenſibus mittebat.

Viæ circa Hieroſolyma nigro lapide ſtratæ.

Argenti, Solomonis tempore, copia. 3 *Reg.* c. 10.

ε'. Γενόμενος δὲ πάντων βασιλέων ἐνδοξότατος καὶ θεοφιλέστατος, καὶ φρονήσει καὶ πλούτῳ διενεγκὼν τῶν πρὸ αὐτοῦ τοὺ Εβραίων ἀρχὴν ἐσχηκότων, οὐκ ἐπέμεινε τούτοις ἄχρι τελευτῆς· ἀλλὰ, καταλιπὼν τοὺ πατρίων ἐθισμῶν φυλακὴν, ὑκ εἰς ὅμοιον οἷς πρότερον

5. Cum autem exſtitiſſet omnium regum glorioſiſſimus Deoque chariſſimus, & prudentia & divitiis omnes ſuperaſſet, qui ante illum Hebræorum imperium tenuerant, in iiſdem ad extremum non permanſit: ſed, à patriis moribus & inſtitutis deſciſcendo, haud convenienter

Solomonis circa feminas inſania. 3 *Regum*, c. 11.

[a] Προεμφανίζεσθαι *Vat.* [b] Γὰρ pro ἢ ſubſtitui ex *Big. Samb.* & *Vat.* δὴ legiſſe viſus eſt *Epiphan.* [c] Sic *Baſ.* & *G.* in *MSS.* ἐπελέγετο. [d] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὰ μὲν deerant. [e] Ille τὰ ἢ τῶν ἵππων δισχιλίους ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus. [f] Hoc de loco videſis *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. p. 154. [g] Συμβαλεῖν *Big. Samb* & *Gall.* 1. [h] Ἀλλὰ τῇ καλλ. *Big.* & *Samb.* [i] Καθειμένοις *Big.* [k] Ψήγματα ἢ χρυσοῦ *Vat.* moxque iterum χρυσῆ. Sui temporis morem ad Solomonis ætatem videtur tranſtuliſſe, inquit *Bochartus* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. Videlis *Salmaſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 324, & 588. [l] Πρὸς αὐγὴν *Big.* & *Gall.* 1. 2. πρὸς ἑῴαν *Vat.* [m] Ita ex *Literis S.* & *Iſidoro Peluſiota*, qui verba hæc profert in lib. 2. *Epiſt.* 66. Ηθαμ habet *Baſ.* Ηταὶν & Νηταὶν & Ιητὰν in *MSS.* [n] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἱερόμβρος *Vat.* ἱερύμβρος *Baſ.* & *Gen.* [o] Βασίλειος ὅσους *Vat.* & *Epiphanius*, qui vertit, *regias quæ Hieroſolymam ducerent.* [p] Aut ad πόλιν Ιεροσόλυμα referendum, aut ἀδὸν ſubintelligendum, aut demum ῥᾴστους ſcribendum. [q] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* πλήθει in *Editis Alliiſque.* πληθύει *Gall.* 2. [r] Malim αὐτοὺς ἢ τοῖς.

a Eo

ter iis, quæ jam memoravimus, vitam finivit. nam insano feminarum amore exardescens, rebusque venereis intemperanter usus, indigenarum consuetudine non acquiescebat, sed & multas ex gentibus extraneis ducendo, Sidonias & Tyrias & Ammanitidas & Idumæas, leges Moysis violavit, qui cavebat ne quis cum muliere alienigena matrimonio jungeretur, cœpitque illorum deorum cultui addici, uxoribus suoque in illos amori *plus justo* obsequens. id quod ipse legislator suspectum habuerat, adeoque præmonuerat uxores ab alienis regionibus non esse accipiendas, ne externis ritibus impliciti à patriis deficerent, & ad illarum deos colendos pellicerentur, sui *Dei* honore spreto jacente & neglecto. sed istis quidem animum non advertit Solomon, insanæ voluptatis illecebris captus. Cum vero, præter Pharaonis Ægyptiorum regis filiam, uxores habuisset numero septingentas & concubinas trecentas, statim in earum potestatem concessit, ut eadem, quæ illæ, facere non recusaverit: eoque ventum est, ut, ad dandum suæ erga ipsas benevolentiæ magnique amoris indicium, in patrios illarum mores transire necesse habuerit. Ætate autem ingravescente, & ratione inde debiliore facta quam ut gentilia instituta in memoriam revocare potuerit, magis adhuc Deum quidem suum neglexit, illorum vero, quos alienigenarum nuptiæ invexerant, cultui perseveravit. Quin & antea contigit ut offenderet & in legis præceptis observandis laberetur, quando boum æneorum simulachra fecit mari subtus attollendo, & leonum *effigies* suum circa solium (neque enim istas facere licitum erat) fabricari curavit. Cum autem patrem pulcherrimum & familiare virtutis exemplum habuerit, gloriæque illius hæreditatem, quam ipsi datum erat in pietatis præmium relinquere, ille tamen ejus vestigiis non institerit, idque postquam ei Deus in somnis semel atque iterum apparuerat, præceperatque ut patris mores imitaretur, non sine dedecore mortem obiit. Ad eum itaque statim posthæc vates accedit à Deo missus, ipsum inter tot flagitia nequaquam latere dicens, foreque ut diu istis factis non lætaretur denuncians; verum ut illi quidem dum viveret non eriperetur regnum, quod Davidi patri promisisset Deus, se facturum esse ut ille ei in imperio succederet: cum vero moreretur, istud mali illaturum esse filio, non tamen ut populum quidem universum ab eo secedere faceret, sed ut decem quidem tribus servo illius traderet, duas vero solas nepoti Davidis relinqueret, idque illius gratia, quod Deum dilexerit, & urbis Hierosolymorum, ubi Templum habere voluit.

Deus Solomoni pœnas minatur. 3 Regum, c. 11.

Dolet Solomoni.

6. Solomoni his auditis obortus est dolor, animoque valde erat perturbatus, omnibus fere bonis suis, quæ illum *cunctorum existimatione* beatum reddiderant, in pejus mutatis.

ρήκαμεν αὐτῷ τέλος κατέσχεν. εἰς δὲ γυναῖκας [a]ὀλιγωρῆς καὶ τιὼ τῶν ἀφροδισίων ἀκρασίαν, ἃ ταῖς ἐπιχωρίοις [b]μόναις ἠρέσκετο, πολλὰς δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας, Σιδωνίας καὶ Τυρίας καὶ Ἀμμανίτιδας καὶ Ἰδουμαίας, παρέβη μὲν τοὺς Μωϋσέως νόμους, ὃς ἀπεῖπε συνοικεῖν ταῖς οὐχ ὁμοφύλοις, τοὺς δ' ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεούς, ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς παισὶν αὐτοῦ ἔρωτι χαριζόμενος. τοῦτ' αὐτὸ προειδὼς τοῦ νομοθέτου ὁ [c]θεσπίστος μὴ γαμεῖν τοὺς ἀλλοτρίους χώρους, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ἐκπλακέντες ἔθεσι τῶν πατρίων ἀποστῶσι, μηδὲ τοὺς ἐκείνων [d]σέβωσιν θεούς, παρέντας τιμᾶν τὸ ἴδιον. ἀλλὰ τότε μὲν κατημέλησεν, ὑποπεσὼν εἰς ἡδονὴν ἀλόγιστον ὁ Σολομών. ἀγανάκτου δὲ γυναῖκας ἀρχόντων καὶ θυγατέρας ἑπτακοσίας καὶ ἀριθμὸν, καὶ παλλακὰς τριακοσίας, τοὺς δὲ [e]ταύτας καὶ τιὼ τοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων θυγατέρα, εὐθὺς μὲν ἐκρατεῖτο τοῖς αὐτοῖς, ὥστε μιμεῖσθαι τὰ παρ' ἐκείναις καὶ τῆς εἰνοίας καὶ φιλοστοργίας ἠναγκάζετο παρέχειν αὐταῖς δ' ἔτι μᾶλλον τὸ βαίνειν ὡς αὐτοῖς πάτριον ἦν. προβαινούσης δὲ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ λογισμοῦ ἧττον ἀκμαίου καὶ χεῖρον ἀποτίκτοντος ἀπέχειν τοῖς τιὼ μιμήμασι τῶν ἐπιχωρίων ἐπιτηδευμάτων, ἔτι μᾶλλον τοῦ ἰδίου [f]μὲν Θεοῦ κατωλιγώρησε, τοὺς δὲ τῶν γάμων τῶν ἐπεισάκτων πλεῖστ' διετέλει. καὶ ποτὲ τούτων δὲ ἁμαρτεῖν αὐτὸν ἔτυχε καὶ σφαλῆναι περὶ τὴν φυλακὴν τῶν νομίμων, ὅτε [g]τοὺς τῶν χαλκῶν βοῶν ὁμοιώματα κατεσκεύασε [h]τῷ ὑπὸ τὴν θαλάττην ἀναχήματι, καὶ τοὺς λέοντας τοὺς περὶ τὸ θρόνιον τὸ ἴδιον, [i]οὐδὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν ὃν ὅσιον, εἰργάσατο. κάλλιστον δ' ἔχων καὶ οἰκεῖον παράδειγμα τῆς ἀρετῆς τὸν πατέρα, καὶ τὴν ἐκείνου δόξαν, ἣν αὐτῷ συνέβη καταλιπεῖν διὰ τιὼ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, ἣν μιμησάμενος αὐτὸν, καὶ ταῦτα δὶς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ κατ' ὄνειρον φανέντος, καὶ τὸν πατέρα μιμεῖσθαι παραγγείλαντος, ἀκλεῶς ἀπέθανεν. ἦκεν οὖν [k]εὐθὺς ὁ προφήτης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πεμφθείς, ὅτι λανθάνειν αὐτὸν ὀφείλοντα τοῖς πεπραγμένοις λέγων, ὅτ' ὀλίγου πολὺ χαρήσειν τοῖς προσδοκωμένοις ἀπειλῶν, ἀλλὰ ζῶντος μὲν οὐκ ἀφαιρεθήσεσθαι τὴν βασιλείαν, ἐπεὶ τῷ πατρὶ Δαυίδῃ τὸ θεῖον αὐτὸν ὑπέσχετο διάδοχον ποιήσειν ἐκείνου· τελευτήσαντος δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ζῶντα διαθήσειν, οὐχ ἅπαντα μὲν τὸν λαὸν ἀποστήσας αὐτοῦ, [l]δέκα μὲν φύλας προσθεὶς αὐτῷ δόλῳ, δύο δὲ μόνας καταλιπὼν τῷ ἐγγόνῳ τῷ Δαυίδου, δι' αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅτι τὸν Θεὸν ἠγάπησεν, καὶ διὰ τὴν πόλιν Ἱεροσόλυμα, ἐν ᾗ ναὸν ἔκτισεν ἐβουλήθη.

ς'. Ταῦτα ἀκούσας Σολομὼν ἤλγησε, καὶ σφοδρῶς συνεχύθη, πάντων αὐτῷ δοκούντων [m]τῶν ἀγαθῶν, ἐφ' οἷς ζηλωτὸς ἦν, εἰς μεταβολὴν ἐρχομένων τοιαύτην.

a Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐμμανεὶς *Basil.* & *G.* ἐκμανεὶς *Vat.* *b* Sic *Vat.* μόνον in *reliquis.* *c* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* τὴν deest. *d* Σέβωσι *Big. Samb.* & *Vat.* *e* Ita cum *MSS.* & mox ἐκείνας. in *Editis* ζώντος & ἐκείνου. *f* Illud μὲν ex *MSS.* *g* Sic *MSS.* in *Editis* deest τοὺς. *h* Ita cum *Bunb.* & *Hen.* qui etiam τῇ ante θαλάττῃ omittunt. τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθήματι in *Editis.* τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ τῷ ἀναθήματι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. *i* Eo modo in omnibus *MSS.* vel οὐδὲ γὰρ ζῶντα ποιεῖν ὅσιον, εἰργάσατο. κάλλ. &c. in *Editis* οὐδὲ γὰρ αὐτὰ ποιεῖν ὅσιον. κάλλ. &c. *k* Illud εὐθὺς è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* *l* Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δέκα γὰρ φύλας μόνας π. in *reliquis*, & dein δύο γὰρ τ. ἡ. τοῦ Δαυίδου. *m* Illud τῶν ex *MSS.*

a Al.

ἡ πολὺς δὲ διῆλθε χρόνος ἀφ' ἧς κατήγγειλεν ὁ προφήτης αὐτῷ τὰ συμβησόμενα, καὶ πόλεμον ἐπ' αὐτὸν ἐγεῖρεν ὁ Θεός, [a] Ἄδερον μὲν ὄνομα, τὴν δ' αἰτίαν τὴν ἔχθρας λαβόντα τοιαύτην. [b] παῖς ἦν τις υἱὸς Ἰδουμαῖος γένος, ἐκ βασιλικῶν ἀσπερμάτων. καταφρενήσαντος δὲ τοῦ Ἰδουμαίου Ἰωάβου τοῦ Δαυίδου στρατηγοῦ, καὶ πάντας τοὺς εἰς ἀκμὴν καὶ φέρειν ὅπλα δυναμένους [c] ἀφανίσαντος μησὶν ἓξ, φυγὼν ἦκε πρὸς τὸν [d] Φαραώνην τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα. ὁ δέ, φιλοφρόνως αὐτὸν ὑποδεξάμενος, οἰκόν τε αὐτῷ δίδωσι καὶ χώραν εἰς διατροφήν· καὶ γενόμενον αὐτῷ ἡλικίᾳ λίαν ἠγάπα, ὡς καὶ τὴν αὐτοῦ γυναικὸς αὐτῷ δοῦναι πρὸς γάμον τοῦ ἀδελφοῦ, ὄνομα [e] Θαφίνην. ἐξ ἧς υἱὸς αὐτῷ γενόμενος τοῖς τοῦ βασιλέως παισὶ [f] συνανετράφη. ἀκούσας οὖν τὸν Δαυίδου θάνατον ὁ Αἰγύπτιος καὶ τὸν Ἰωάβου, προσελθὼν ἐδεῖτο τοῦ Φαραώνου ἀπιέναι αὐτῷ βαδίζειν εἰς τὴν πατρίδα. τοῦ δὲ βασιλέως [g] ἀνακρίναντος, τίνος ἕνδειὰν ἢ τί παθὼν ἐπιθυμεῖ καταλιπεῖν αὐτόν, ὀχλῶν πολλάκις καὶ προσκαλῶν, τότε μὲν οὐκ ἀφείθη. [i] κατ' ὀλίγον δὲ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἤδη Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς ἔχειν ἤρχετο διὰ τὰς προειρημένας παρανομίας καὶ τὴν ὀργὴν τὴν ἐπ' αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, [k] συγχωρήσαντος Φαραώνου ὁ [l] Ἄδερος ἦκεν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν. καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτὴν [m] ἀποστῆσαι τοῦ Σολομῶνος, κατεῖχετο δὲ φρουραῖς πολλαῖς, καὶ οὐκ ἰδίᾳ ἐλθὼν δι' αὐτὰς [n] ἀφ' ἑπ' ἀδείας ὁ νεωτερισμὸς, ἄρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Συρίαν ἀφίκετο. συμβαλὼν δ' ἐκεῖ τινὶ [o] Ραασάρῃ μὲ τύνομα, τὸν δὲ [p] Σωφήνης ἀποδεδρακότα Βασιλέα [q] Ἀδραζάρου δεσπότην ὄντα, καὶ ληστεύοντα τὴν χώραν εἰς φιλίαν αὐτῷ συνάψας, ἔχοντι περὶ αὐτὸν σῖτος ληστρικόν, ἀναβαίνει, καὶ κατασχὼν τὴν ἐκεῖ Συρίαν βασιλεὺς αὐτῆς [r] ἀποδείκνυται· καὶ κατασχὼν τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν, ἐποίει κακῶς καὶ διήρπαζε Σολομῶνος ἔτι ζῶντος. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ [s] Ἄδερος συνέβαινε πάσχειν τοὺς Ἑβραίους.

Verum non ita multum temporis interim fuit, ex quo vates quæ eventura erant illi nunciarat, dum adversarium ei Deus suscitavit, Aderum quidem nomine, cui vero cum illo inimicitiæ intercesserant hujusmodi de causa. Hic puer erat, genere Idumæus, de regio sanguine. Cum vero Joabus copiarum Davidis præfectus Idumæam subegisset, atque adultos omnes & qui arma ferre poterant sex mensium spatio peremisset, fuga elapsus ad Pharaonem regem Ægypti se contulit. Ille autem, cum ipsum benigne excepisset, & domum ei dedit & agrum unde viveret; & postquam adolevit valde eum dilexit, ita ut conjugis suæ sororem, Thaphinen nomine, ei in matrimonium daret. ex qua filium sustulit, qui una cum regis liberis erat educatus. At postquam apud Ægyptios intellexit Davidem mortuum esse pariterque Joabum, Pharaone adito ab eo petiit ut in patriam revertere ipsi liceret. Pharaone autem interrogante, qua re *apud se* egens quave injuria affectus ipsum relinquere cuperet, cum sæpius ipsi importune insisteret multumque eum obsecraret, tunc quidem non dimissus est. illo autem tempore cum jam res Solomonis labare & affligi cœperant, ob peccata ante dicta & Dei propter illa indignationem, permissu Pharaonis Idumæam repetebat Aderus. & cum eam frustra ad defectionem à Solomone sollicitasset, nam multis præsidiis obsepta erat, adeo ut impune res novas moliri non potuerit, profectus inde in Syriam transiit. Illic vero obviam factus cuidam Raazaro nomine, qui ab Adrazaro Sophenes rege domino suo aufugerat & regionem latrociniis vexabat, junctus ei amicitiæ fœdere, qui latronum manu stipatus erat, sursum progreditur, eaque Syriæ parte occupata, rex ejus declaratur: & excursionibus in Israëlitarum ditionem factis, dum adhuc in vivis esset Solomon, eam infestabat & diripiebat. Atque istiusmodi quidem Hebræis ex Adero accidit calamitas.

Aderus Idumæus Solomonem infestat. 3 *Regum*, c. 11. 2 *Regum*, c. 8.

Raazarus Solomonis hostis. 3 *Regum*, c. 11.

ζ. Ἐπιπέμπει δὲ τῷ Σολομῶνι καὶ τὸν ὁμοφύλων τὸν Ἱεροβόαμος, υἱὸς [t] Ναβαταίου, κατ' προφητείαν πάλαι γενομένην αὐτῷ τοῖς προάγμασιν ἐπελπίσας. παῖδα δὲ [u] αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλειφθέντα, καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς παιδευόμενον, ὡς εἶδε γενναῖον καὶ τολμηρὸν Σολομὼν ὄντα τὸ φρόνημα, καὶ τὰ τειχῶν οἰκοδομίας ἐπιμελητὴν κατέστησεν, ὅτι τοῖς Ἱεροσολύμοις τὸν κύκλον περιέβαλεν. ὅπως δὲ τὰ ἔργων προενόησεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀπεδέξατο, καὶ γέρας αὐτῷ σφραγῖδα ἐπὶ τοῖς Ἰωσήπου φυλῆς ἔδωκεν. ἀπερχομένῳ δὲ τῷ Ἱεροβοάμῳ κατ' ὀλίγον τὴν ὁδὸν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων συνήντησε προφήτης, ἐκ πόλεως μὲν [x] Σιλὼ, [y] Ἀχίας δὲ ὄνομα. καὶ

Hieroboamus in Solomonem conspirat. 3 *Regum*, c. 11.

7. Ad hæc autem ejusdem gentis homo, Hieroboamus Nabatæi filius, Solomonem adoritur, ad bene sperandum de rebus adductus prophetæ oraculo sibi olim edito. Is, à patre puer relictus, à matre educatus erat: quem cum Solomon animadvertisset forti magnoque animo præditum, murorum structuræ eum præfecit, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Opera autem tam bene curavit, ut rex eum approbaret laudaretque, eique in præmium daret præfecturam tribûs Josephi. Cum vero Hieroboamus sub idem *fere* tempus Hierosolymis *forte* egrederetur, vates ei occurrit ex Silunte oppido, Achias nomine. qui cum illum

a *Al.* Ἀδὰρ & Ἀδερᾶ. *b* Ita distinguendum censui, cum antea esset, παῖς ἦν ἦν Ἰδουμαῖος, γένος ἐκ βασ. in *Big.* & *Samb.* παῖς ἦν ὃν ἦν Ἰδουμαίων &c. *c* Ita cum *Editis* & *Vet. Interpr.* Ἀφανίσαντος, μησὶν ἓξ μησὶν ἐξ φυγὼν *Big. Samb.* & *Vat.* Ἀφανείραντος μῆνας ἓξ φόβον *Gall.* 1. 2. Ἀφανείραντος μησὶν ἐξ, φυγὼν ἦκε *Suid.* voce Ἀδὰρ. *d* Φαραὼ & mox v. 15. Φαραὼ *Suid.* *e* Ita in omnibus *Codd. Gr.* & *Suida.* in *Latinis* melioribus, *uxoris suæ sororem nomine Taphnim.* Verum in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 11. v. 20.) dicitur, *quod ei uxoris Tachphenes* (juxta *Verit. Hebr.*) *sororem in matrimonio dederit.* ἀδελφὴν Θεκεμίνας μείζω LXXII. *Vulgatus* autem *Taphnes reginæ sororem* habet. *f* Συνετράφη *Vat.* *g* Ἀναχείσας *Big. Samb.* & *Suid.* *h* Καταλείπειν *Suid.* *i* Ὕστερον δ' καθ' ὃν ἤδη καιρὸν Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς εἶχε διὰ τὰς πρ. αἰτίας καὶ παρανομίας *Suid.* *k* Ita in *MSS.* & *Suida.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* συγχωρήσαντος τοῦ Θεοῦ Φαραὼν in *Editis.* *l* Eo modo *Gall.* 2. & *Suidas* hîc loci, ut in *Editis* passim. Ἀδὰρ in *reliquis.* *m* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* Ἀποστῆναι in *Editis.* *n* Ita cum *MSS.* in *Editis* οἱ ἐπ' ἀδείας. *o* Ῥαάζαρ *Vat.* & *Vet. Interpr.* Videlis 3 *Regum*, c. 11. v. 14. ubi Razon dicitur, & LXXII. *Interpretibus* Ἐσρώμ. *p* Vide *Annott.* ad pag. 291. *q* Ἀδραάζαρον *Big.* Ἀδαδέζαρ *Samb.* Ἀδαδέζερ LXXII. Videlis *pag.* 291. *r* Ἀναδείκνυται *Vat.* *s* Ita cum *Gall.* 2. in cæteris Ἄδρος. vide supra, ad v. 3. *t* Ναβὰτ LXXII. *u* Illud αὐτὸν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *x* In *MSS.* Σηλῶ & Σιλῶ. *y* Ita cum *Vat. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ἀχία in *reliquis.*

Achias vates Hieroboamo decem tribus pollicetur. 3 Reg. c. 11.

illum ſalutaſſet, è via paululum deflexus ſecum in agrum quendam abduxit, ubi nemo præterea aderat: ſciſſoque in duodecim fruſta pallio, quo ipſe erat amictus, juſſit Hieroboamum decem *inde* ſumere, præfatus, "Deum "iſta velle *ut ſibi caperet*, ſciſſoque Solomonis imperio, filio quidem ejus, quod illi ſe "ita facturum eſſe promiſiſſet Davidi, tribum "unam cum altera ei finitima daturum eſſe, "tibi vero decem, quod Solomon in eum *gra*"*viter* deliquiſſet, qui mulieribus & diis ea"rum totum ſe dedidit. Quare cum tibi ex"ploratum ſit, cur Deus animi *ſui* ſententiam "de Solomone mutaverit, fac juſtitiam colas, "legiſque inſtituta conſerves, præſertim cum "ob pietatem ac religionem præmium omnium "maximum tibi ſit propoſitum; nimirum ut "eo colloceris dignitatis faſtigio, ad quod Da"videm noſti fuiſſe provectum.

Hieroboamus res novas molitur, & in Ægyptum ſe recipit. 3 Regum, c. 11.

8. Hieroboamus itaque, juvenis natura fervidus & magnarum rerum appetens, his vatis ſermonibus elatus, non quieſcebat. Cum vero ad præfecturam ſe contuliſſet, eique in memoriam veniſſent quæ Achias ipſi declaraverat, illico cœpit populum ſollicitare ut à Solomone deficerent, & res novas moliri, idque*demum* agere ut principatus ipſi cederet. Solomon autem, ejus voluntate & inſidiis intellectis, eum quærebat ut comprehenſum perimeret. At Hieroboamus, cum mature hoc reſciviſſet, ad Suſacum Ægyptiorum regem profugit; atque illic manendo uſque ad Solomonis interitum, non ſolum id aſſequutus eſt ut nihil mali ab ipſo pateretur, ſed ut regno etiam ſervaretur.

III. *Solomon moritur. 3 Regum, c. 11.*

Solomon autem jam admodum ſenex vita decedit, cum regnaſſet quidem per annos octoginta, vixiſſet autem nonaginta quatuor: ſepeliturque Hieroſolymis, omnium regum feliciſſimus & opulentiſſimus atque prudentiſſimus, exceptis iis in quibus jam ſeneſcens peccaverit, à mulieribus in errorem inductus. De quibus, pariterque de malis quæ inde conſequuta ſunt & Hebræos afflixerunt, viſum eſt mihi alio tempore narrationem facere.

προσαγορεύσας αὐτὸν ἀπήγαγεν ἐκ τῆς ὁδοῦ μόνος ἀποδύσας [a] εἴς τι χωρίον, εἰς ὃ παρῆν μηδὲ εἷς ἄλλος· σχίσας δ' εἰς δώδεκα φάρη ὃ ἱμάτιον, ὅπερ ἦν αὐτὸς περιβεβλημένος, ἐκέλευσε τὸν Ἱεροβόαμον λαβεῖν τὰ δέκα, [c] προειπών, "ὅτι ταῦτα ὁ Θεὸς βούλεται, καὶ σχί"σας τὴν Σολομῶνος ἀρχὴν, τῷ παιδὶ μὲν τῷ τούτου, "διὰ τὴν πρὸς Δαυίδην [d] γενομένην ὁμολογίαν αὐτῷ, "μίαν φυλὴν καὶ τὴν ἐξῆς [e] αὐτῇ δίδωσι, σοὶ δὲ τὰς "δέκα, Σολομῶνος εἰς αὐτὸν [f] ἁμαρτόντος, καὶ ταῖς "γυναιξὶ καὶ τοῖς ἐκείνων θεοῖς αὐτὸν ἐκδεδακότος. "εἰδὼς οὖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν μεταπέπωκε τὴν αὐτοῦ γνώ"μην ἀπὸ Σολομῶντος ὁ Θεὸς, [g] δίκαιος ἔσο, καὶ φύ"λαττε τὰ νόμιμα, προκειμένης σοὶ τῆς εὐσεβείας καὶ "[h] τῆς πρὸς Θεὸν τιμῆς ἅπαντα μᾶλλον τῶν ἄλλων, γε"νήσεσθαι [i] τηλικοῦτον, ἡλίκον οἶδα Δαυίδην γενόμενον.

ϛ'. Ἐπαρθεὶς οὖν τοῖς τοῦ προφήτου λόγοις ὁ Ἱεροβόαμος, φύσει θερμὸς ὢν νεανίας καὶ μεγάλων ἐπιθυμητὴς πραγμάτων, οὐκ ἠρέμει γενόμενος δὲ ἐν τῇ στρατηγίᾳ, καὶ μεμνημένος τῶν ὑπὸ Ἀχίᾳ δεδηλωμένων, [k] ἀναπείθειν ἐπεχείρει τὸν λαὸν ἀφίστασθαι Σολομῶντος, καὶ νεωτερίζειν καὶ [l] προσθεῖναι εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν. μαθὼν δὲ τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ὁ Σολομὼν ἐζήτει [m] συλλαβὼν αὐτὸν ἀνελεῖν. φθάσας δὲ τοῦτο [n] γνοὺς Ἱεροβόαμος, πρὸς Σέσακον φεύγει τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ μένει τῆς Σολομῶντος τελευτῆς ἐκεῖ μείνας, τό τε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν ἐκέρδησε καὶ τὸ [p] τὴν βασιλείαν φυλαχθῆναι. ἀποθνήσκει δὲ ὁ Σολομὼν ἤδη γηραιὸς ὢν, βασ- γ'.
λεύσας μὲν [q] ὀγδοήκοντα [r] ἔτη, ζήσας δὲ ἐνενήκοντα τέσσαρα. θάπτεται δὲ ὁ Ἱεροσολύμοις [s] ἁπάντων ὑπερβαλὼν εὐδαιμονίᾳ τε καὶ πλούτῳ καὶ φρονήσει τοὺς βασιλεύσαντας, εἰ μή ὅσα γε [t] πρὸς γήρας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀπατηθεὶς παρενόμησε. πρὸ οὗ καὶ τῶν δ' [u] αὐτὰ κακῶν συμπεσόντων Ἑβραίοις, [x] εἰς καιρὸν ἕτε- ρον ἔδοξέ μοι διηγήσασθαι.

CAP. VIII.

ΚΕΦ. η'.

Quomodo mortuo Solomone populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit.

Ὡς τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ τοῦ Ροβοάμου, τὸν δέκα φυλῶν Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα.

Roboamus Solomoni in regnum ſucceſſit. 3 Reg. c. 12.

CÆterum poſt mortem Solomonis, filio ejus Roboamo in regnum ſuccedente, qui ex muliere Ammanitide Nooma nomine, ei natus erat, populi principes, nunciis ſtatim in Ægyptum miſſis, Hieroboamum revocabant. Cum autem ad eos

Μετὰ δὲ τὸν Σολομῶνος τελευτὴν, διαδεξαμένου τὸν παῖδος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ροβοάμου, ὃς ἐκ γυναικὸς Ἀμμανίτιδος ὑπῆρχεν αὐτῷ γεγονὼς, [y] Νοομᾶς τοὔνομα, πέμψαντες εὐθὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ τῶν ὄχλων ἄρχοντες, ἐκάλουν τὸν Ἱεροβόαμον. ἀφικομένου δὲ πρὸς αὐτοὺς

a Sic *Big. Samb.* & *Vat. Interpr.* εἰς τὸ χωρίον in *Editis Aliiſque.* *b* Μὴ παρῇν *Big.* & *Samb.* *c* Προεπὼν *Vat.* & *Gall.* 1. *d* Γεγενημένην *Vat.* *e* Αὐτῆς *Big.* & *Samb.* & mox v. 11. αὐτὸν *Samb.* *f* Ita cum *MSS.* ἐξαμαρτόντος in *Editis.* *g* Ita *Hen. Busb. Baſ.* & *Vat. Interpr.* δίκαιος εἶναι ποιῶ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. *h* Τῆς πρὸς τὸν Θεὸν *Vat.* *i* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τηλικοῦτον in *Editis.* *k* Ἀναπείθειν ἐπειρᾶτο *Vat.* *l* Παρασπάσθαι *Big.* & *Samb.* παρασπᾶσθαι *Gall.* 1. 2. & *Vat.* *m* Συμβαλὼν *Gall* 2. *n* Illud γνοὺς ex *Big. Samb.* & *Vat.* *o* Σουσίμῳ *Vat.* ex Σουσακίμ LXXII. Ισακω, forſan pro Σισακω, *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ex Hebraïco, ut puto, *Siſak.* *p* Illud τῇ ex *MSS.* *q* Ita *Codd. MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* necnon *Theodoretus* ex *Flavio* noſtro, *Zonar. Glycas, Cedren.* & *alii* quos affert *Cotelerius* in *Notis* ad *PP. Apoſt.* p. 138. cum in *S. Literis* quadraginta tantum annos regnaſſe dicatur. Verum forſan (inquit *If. Voſſius* in *Chronol. S.* c. 7.) non numerantur in *Sacris libris* poſteriores quadraginta, quia tum à vero Dei cultu diſceſſerit Solomon & peccator factus ſit. *r* Ἐτεσι *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* *s* Ita cum *MSS.* in *Editis* πάντας ὑπερβαλὼν. *t* Πρὸς τὸ γῆρας *Vat.* *u* Αὐτὸς *Big. Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit *propterea.* *x* Εὐκαιρότερον ἐδόξαμεν διαπραγματεύσασθαι *Vat.* εὐκαιρότερον ἔδοξεν διαπραγματεύσασθαι *Gall.* 2. quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *opportunius explicabo.* *y* Sic *MSS.* Νοόμας in *Editis.* Naamâ LXXII. *Naama* apud *Vet. Interpr.*

a Αὐτὸν

αὐτὸς εἰς Σίκιμα πόλιν, καὶ Ροβόαμος εἰς αὐτὴν παραγίνεται. ἐδέδοκτο γὰρ αὐτοῖς ὑπὲρ ὧν ἐκεῖνοι συνελθόντες τοῖς Ισραηλίταις ἀποδεῖξαι [a] αὐτὸν βασιλέα. προσελθόντες οὖν οἵτε ἄρχοντες αὐτοῦ τοῦ λαοῦ καὶ Ιεροβόαμος, παρεκάλουν λέγοντες ἀνεῖναί τι τῆς δουλείας αὐτοῖς, καὶ γενέσθαι χρηστότερον τοῦ πατρός· βαρὺ γὰρ ὑπ' ἐκείνῳ ζυγὸν αὐτοὺς ὑπενεγκεῖν. εὐνόστερον δὲ ἕξεσθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀγαπήσειν τὴν δουλείαν μᾶλλον τὴν ὑπακοὴν, ἢ [b] μετὰ φόβου. ὁ δὲ, μὴ πρὸς ἡμέρας εἰπὼν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι περὶ ὧν ἀξιοῦσιν, ὑποπτος μὲν εὐθὺς γίνεται, μὴ φθονήσας ἀποδοῦναι αὐτοῖς τὰ πρὸς ἡδονήν· προσχωρεῖν γὰρ [c] ἠξίουν τὸ χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον, [d] καὶ τοῦτ' οὐ νέῳ. ἐδόκει δ' ὅμως καὶ τὸ βουλεύσασθαι τοῦ μὴ παραυτίκα ἀπειπεῖν ἀγαθὴν ἐλπίδα ἔχειν.

β'. Συγκαλέσας δὲ τοὺς πατρῴους φίλους, ἐσκοπεῖτο μετ' αὐτῶν, [e] ποδαπὴν δεῖ ποιήσασθαι τὴν ἀπόκρισιν πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ', ἅτε εἰκὸς τοὺς εὐνοῦς καὶ φύσιν ὄχλων εἰδότας, παρῄνουν αὐτῷ φιλοφρόνως ὁμιλῆσαι τῷ λαῷ, καὶ δημοτικώτερον ἢ κατὰ βασιλείας ὄγκον· [f] χειρώσεσθαι γὰρ οὕτως εἰς εὔνοιαν αὐτὸν, φύσει τῶν ὑπηκόων ἀγαπώντων τὸ πρᾶον καὶ [h] τὸ μικρὸν ἰσότιμον τῶν βασιλέων. ὁ δ' ἀγαθὴν ὕπως καὶ συμφέρουσαν [i] ἴσως πρὸς τὸ πᾶν, εἰ δὲ μὴ, [k] πρός γε τότε κρεῖττον ὅπως ἔχειν γενέσθαι βασιλέα, γνώμῃ ἀπεφαίνετο, τοῦ Θεοῦ ποιήσαντος οὕτω καταπεσεῖσθαι τὸ συμφέρον αὐτῷ. καλέσας δὲ τοὺς μειρακίσκους τοὺς [l] συντεθραμμένους καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς συμβουλίαν εἰπὼν, τί δοκεῖ ποιεῖν αὐτοῖς ἐκέλευε λέγειν· τάδε, ὅτε γὰρ ἡ νεότης ὅτε ὁ Θεὸς [m] ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω, παρῄνεσαν ἀποκρίνεσθαι τῷ λαῷ· "[n] τὸν "βραχύτερον αὐτοῦ δάκτυλον τῆς τοῦ πατρὸς ὀσφύος "εἶναι παχύτερον, καὶ εἰ [o] σκληρουχίας ἐπειράθησαν "ἐκείνου πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ λήψεσθαι πείραν δυσκό- "λου, καὶ εἰ μάστιξιν αὐτοὺς ὀνόματι [p] σκορπίοις τοῦ- "το ποιήσειν αὐτὸν προσδοκᾶν." τούτοις [q] ἡσθεὶς ὁ βασιλεὺς, καὶ δόξας πρέπειν τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι τὴν ἀπόκρισιν, ὡς συνῆλθεν ἀκμαιότατον τὸ πλῆθος τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μετεώρου τοῦ λαοῦ παντὸς ὄντος καὶ προσέχοντος ἀκοὴν τῷ βασιλέως ἐσομένῳ δακρύοντος, οἰομένου δέ τι καὶ φιλάνθρωπον, τὴν τῶν μειρακίων αὐτοῖς συμβουλίαν παρεὶς τὴν τῶν φίλων [r] ἀπεκρίνετο. ταῦτα δ' ἐπράχθη κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἵνα λάβῃ τέλος ἃ προεφήτευσεν Αχίας.

in urbem Sicima veniſſet, etiam Roboamus eodem pervenit. ipſi enim placuerat, Iſraëlitis, qui eò convenerant, ſemet regem oſtendere. Eum ergo adeuntes principes populi ſimul & Hieroboamus, ſupplici voce rogarunt, ut aliquid de ſervitio illis remitteret, & patre ſuo clementior eſſe vellet: ipſos enim grave ſub eo jugum pertuliſſe. fore autem ut eos ſibi magis benevolos habeat, libentiuſque ei ſervituros, ſi mitius illos tractet potius quam metu coërceat. Ille vero, cum dixiſſet ſe poſt triduum iis quæ poſtularunt reſponſurum, ſtatim quidem in ſuſpicionem venit, quod ſine mora votis eorum non annuiſſet: nam ingenium hominum, præſertim in adoleſcentia, ad benignitatem & humanitatem proclive eſſe cenſebant. bonæ tamen ſpei aliquid ſubeſſe videbatur, quod *ea de re* conſultaverit & non è veſtigio repulſam dederit.

Populus à Roboamo petit ut ſe mitius tractet quam Solomon. 3 Regum, c. 12.

2. Ille autem, convocatis paternis amicis, eos in conſilium adhibuit de reſponſo quod populo dari oporteret. atque iſti, id quod vi-ros *ipſi* benevolos vulgique indolis gnaros facere veriſimile erat, ei ſuaſerunt ut populo ſe humanum præberet comiterque illos alloqueretur, & ſe aliquanto magis demitteret quam fert faſtus regius: ea enim via capturum eſſe multitudinis favorem, cum ita natura comparatum ſit, ut ſubditi nihil adeo ament, ac ut reges illis benignos & fere pares ſe præſtent. At is utilem adeo ſententiam & forſan in omne tempus profuturam, ſin minus, tum *certe* cum regem fieri oporteret, averſatus eſt; Deo, ut puto, id agente, ut iſtud condemnaret & *rejiceret* quod *maxime* ad rem ſuam faceret: accitiſque juvenibus, qui cum eo educati erant, illiſque expoſito quod ſenes ei dederant conſilio, juſſit proferre quid ipſis facto opus eſſe videretur. Illi autem, quia nec per ætatem poterant, nec Deus ſinebat meliora cernere, ſuaſerunt ut populo *ita* reſponderet; "ſuorum digi-"torum minimum craſſiorem eſſe quam ſui "patris medium corporis truncum; quod ſi *ſervitutis* duritatem ſub illo experti fuerint, "multo magis experiundo illum durum diffi-"cilemque ſentient; ac ſi ille in eos ſcuticis "animadverterit, exſpectandum ut ipſe ſcor-"piis animadvertat." His delectatus rex, ratuſque imperii dignitatem decere *ejuſmodi* reſponſum, poſtquam tertia die populus ad audiendum convenit, cunctis exſpectatione ſuſpenſis, omnique ſtudio agentibus ut verba regis audirent, exiſtimantibus eum benigni aliquid humanique dicturum eſſe, neglecto amicorum conſilio ex juvenum ſententia reſpondit. Hæc vero non ſine Dei voluntate geredebantur, ut eventus illa comprobaret, quæ prædixerat Achias.

Roboamus ſenes juvenesque ea de re conſulit. 3 Regum, c. 12. & 2 Paralip. c. 10.

Roboamus, juvenum conſilium ſequutus, populo durius reſpondet. 2 Regum, c. 12.

3. Iſtis

a Αὐτὸν legi poteſt, adeo ut hic ſit verborum ordo, ἐδέδοκτο γὰρ τοῖς Ισραηλίταις αὐτὸν συνελθοῦσι ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα, convenienter *S. Literis*, quæ dicunt, *Iſraëlitas Sichemam convenisſe Roboami regis creandi gratia.* atque ita fere verba intellexit *Epiphanius*, qui vertit, *placuerat enim ut illic convenientes Iſraëlita eum conſtituerent regem.* b Illud ἀπὸ omittit *Vat.* c Ἀξιοῦν *Vat.* d Καὶ τοῦτα νέῳ *Vat.* e Οποίαν *Vat.* f Κατὰ deeſt *Vat.* g Χειρώσασθαι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. h Illud τὸ ex *MSS.* i Ισως μὲν ὡς πρὸς τὸ π. *Vat.* k Πρός τι τὸ τότε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. l Συντεθραμμένοις αὐτῷ *Hen.* & *Bunb.* m Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἠφίει in *Editis.* ἠφιει νοειν τῷ κρείττω *Vat.* n Iiſdem fere verbis cum *Interpretibus* LXXII. 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paralip.* c. 10. o Σκληρεύσατο *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. σκληρῦναι *Bunb.* & *Hen.* p Conſtat animal voce σκορπίους haudquaquam ſignificari, ſed flagri genus ſcutica gravius aculeatum ad modum ſcorpionum, forſan ex planta iſta, de qua *Theophraſtus* l. 6. *de Plantis*, c. 1. & lib. 9. c. 14. Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* l. 4. c. 29. q Utpote quod ingenio erat Roboamus vehementi trucique. r Ita *Big. Samb Vat.* & *Gall.* 1. τῇ λίαν τοῦ ἀνῶνος β'. *Gall.* 2. ὅτε, λίαν τοῦ ἀνῶνος π β' *Bav.* in *Editis.* ſ Απεκρίνατο *Big. Samb. Hen. Bunb.* & *Gall.* 1. 2.

Decem tribus à Roboamo deficiunt. 3 Regum, c. 12.

3. Iſtis autem verbis veluti ferro percuſſi, dictiſque haud ſecus ac experiundo graviter affecti ad indignationem adducti ſunt, unoque ore magna cum vociferatione dixerunt, "ex "illo die nihil affinitatis eſſe cum Davide ejuſ- "que progenie.". adjectoque, "ſe illi ſolum "cedere Templo quod pater ipſius exſtruxe- "rat," *eum* relicturos eſſe minati ſunt. Atque adeo erant exacerbati & iracundia eo uſque exarſerunt, ut cum ad eos miſiſſet rex Adoramum tributis præfectum, qui *ſævientes* mitigaret, & veniam dictis impetrando, ſi quid in illis juveniliter temerarium fuerit & ſubmoroſum, redderet placatiores, *ut cum iis ageret* non ſuſtinuerunt, ſed lapidibus obrutum necarunt. Cum hoc vidiſſet Roboamus, & exiſtimaſſet ſe iiſdem lapidibus peti quibus *imperii ſui* miniſtrum populus interemerat, veritus ne revera id mali pateretur, illico curru conſcenſo Hieroſolyma ſe fuga recipit. Et quidem Judæ tribus atque *altera* Benjamitica regem eum conſtituêre : cætera vero multitudo, jam inde à Davidis ſtirpe alienata, ſummæ rei præfecerunt Hieroboamum. Roboamus autem Solomonis filius, duarum tribuum, quas ſibi obtemperantes habuit, concione advocata, cum ex earum exercitu hominum centum & octoginta millia lectorum ſibi aſſumpſiſſet, proficiſci parabat contra Hieroboamum populumque, ut eos armorum vi ſibi ſervire cogeret. Verum à Deo per vatem ab expeditione inhibitus (ille enim ſubmonebat haud fas eſſe ut qui ex eadem gente bellum iis inferrent, præſertim cum auctore Deo facta fuerit hæc populi ſeceſſio) non jam *cum copiis* egreſſus eſt. Mihi autem *nunc* ſtatutum eſt prius narrare quæ geſſerit Hieroboamus Iſraëlitarum rex, ac tum demum res geſtas à Roboamo duarum tribuum rege memorare. ſic enim per omnia ſuus hiſtoriæ ordo conſervabitur.

Hieroboamus decem tribuum rex creatur. 3 Regum, c. 12.

Vitulas facit aureas. 3 Regum, c. 12.

4. Cum itaque Hieroboamus regiam *ſibi* conſtruxiſſet in civitate Sicima, in ea habitavit; atque aliam inſuper *ſibi* ædificari curavit in urbe Phanuel dicta. Non multo poſt cum Scenopegia ſtatum *gentis* ſacrum inſtaret, reputans ſecum, ſi populo conceſſerit ire Hieroſolyma ut Deum adorarent, feſtumque illic agitarent, fore ut fortaſſe pœnitentia ducti, ac templi ſplendore cultuſque in eo divini apparatu capti, ipſum relinquerent & ad regem priorem ſe reciperent, adeoque inde in vitæ diſcrimen adduceretur, tale quid excogitavit. Cum duas vitulas ex auro conflaviſſet, illiſque duo delubra exſtruxiſſet ; unum quidem in urbe Bethela, alterum vero in Dane (hæc autem eſt apud fontes Jordanis minoris) vitulas in utroque urbium prædictarum delubro poſuit : cumque XII. tribus,quibus ipſe præerat,convocaſſet, pro concione in hunc modum eas eſt al-

γ'. Πληγέντες δὲ τοῖς λόγοις οἷς ὑπὸ σιδήρου, καὶ ἀλγήσαντες ὡς ὅτι πεῖρα τοῖς εἰρημένοις, ἠγανάκτησάν τε μέγα πάντες [a] ἐκβοήσαντες, "ὑκέτι ὑδὲν αὐτοῖς "ἔτι) συγγενὲς πρὸς Δαυίδην ἢ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἐκεί- "νου, ἔφασαν, τὴν ἡμέραν· ἀναχωρεῖν δ' αὐτῷ [b] μόνον "τὸν ναὸν ὃν ὁ [c] πατὴρ αὐτοῦ κατεσκεύασεν," εἰπόντες, καταλείψειν ἠπείλησαν. ὕπως δ' ἔχοι παρῶν καὶ τῷ ὀργῷ ἐπήρησαν, ὡς πέμψαντος αὐτοῖς τὸν ὅτι μάλιστα φόρων [d] Ἀδώραμον, ἵνα [e] καταπραΰνῃ καὶ συγγνόντας τοῖς εἰρημένοις, εἴ τι προπετὲς ὑπὸ νεότητος καὶ δύσκολον ἴσως [f] εἰς αὐτοὺς, [g] ποιήσειεν μαλακωτέρους, ὑχ ὑπέμειναν· ἀλλὰ βαλόντες [h] αὐτὸν λίθοις, ἀπέκτειναν. τοῦτ' ἰδὼν Ροβόαμος, καὶ νομίσας αὐτὸν βεβλῆσθαι τοῖς λίθοις, οἷς τὸ ὑπηρέτην ἀπέκτειναν αὐτοῦ ὁ πλῆθος, δείσας μὴ καὶ ἔργῳ πάθῃ τὸ δεινὸν, ὅπως ἐδύνατο τάχιστα ὑπὸ ἅρματος, ἔφυγεν εἰς Ιερουσόλυμα. καὶ ἡ μὲν Ιούδα φυλὴ καὶ ἡ [i] Βενιαμίτης χειροτονοῦσιν αὐτὸν βασιλέα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῆς Δαυίδου παίδων ἀποστάν, τὴν Ιεροβόαμον ἀπέδειξε τῶν παντὸς χύσεως. Ροβόαμος δὲ ὁ Σολομῶνος παῖς ἐκκλησίαν ποιήσας τῶν δύο φυλῶν ἃς εἶχεν ὑπηκόους, οἵους τε ἦν, λαβὼν ὀκτακοσίους καὶ μυριάδας ὅπλα λέκτους, ἐξελθεῖν ὅτι τὴν Ιεροβόαμον καὶ τὸν λαὸν, ὅπως πολεμήσας ἀναγκάσῃ δουλεύειν αὐτῷ. κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ [k] προφήτου ποιήσασθαι τὴν στρατείαν· [l] οὐ γὰρ ἔτι) δίκαιον τοὺς ὁμοφύλους πολεμεῖν, ὅτος ἔλεγε, καὶ ζῶντα χρὴ τὸν τοῦ Θεοῦ [m] προαίρεσιν τοῦ πλήθους ἀποστάσεως γεγενημένης· [n] ὑκ ἐτ' ἐξῆλθε. διηκόσμησε δὲ πρῶτον ὅσα Ιεροβόαμος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἔπραξεν, εἶτα δὲ τούτων ἐχόμενα τὰ ὑπὸ Ροβοάμου τοῦ τῶν δύο φυλῶν βασιλέως [o] γεγενημένα διηλώσομεν. φυλαχθείη γὰρ ὕπως ἄχρι παντὸς τῆς ἱστορίας ὁ οἰκεῖος τάξις.

δ'. Ο τοίνυν Ιεροβόαμος, οἰκοδομήσας βασίλειον ἐν [p] Σικίμῃ πόλει, ἐν ταύτῃ τὴν διαιταν εἶχε· κατεσκεύασε δὲ καὶ ἐν [q] Φανουὴλ πόλει λεγομένῃ. μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς [r] ἐούσης μελλούσης, λογισάμενος ὡς ἐὰν ὑπεκφύγῃ τῷ πλήθει προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν εἰς Ιεροσόλυμα παρόντι καὶ ὁπὸ τὴν ἑορτὴν ἀφικομένῳ, μετανοήσῃ ἴσως καὶ δόλεσθαι ὑπὸ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς θρησκείας τοῦ ἀπ' αὐτοῦ Θεοῦ, καταλείψῃ μὲ αὐτὸν, προκρίνοντα δὲ τῷ πρώτῳ βασιλεῖ, καὶ κινδυνώδους τούτου γενομένου τὴν ψυχὴν ἀποβαλεῖν, ἐπιτεχνᾶταί τι τοιοῦτον. δύο ποιήσας δαμάλεις χρυσᾶς, καὶ οἰκοδομήσας ναΐσκους τοσούτους, ἕνα μὲν ἐν [u] Βεθήλῃ πόλει, τὸν ἕτερον δὲ ἐν Δάνῃ, ἥδε ὅτι πρὸς ταῖς [x] πηγαῖς τοῦ μικροῦ Ιορδάνου, τίθησι τὰς δαμάλεις ἐν ἑκατέρῳ τῶν τῶν προειρημένων πόλεσι [y] ναΐσκων· καὶ συγκαλέσας τὰς δέκα φυλὰς ὧν αὐτὸς ἦρχεν, ἐδημηγόρησε, τούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους.

a Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐβόησαν *Busb* & *Hen.* ἐμβοήσαντες in *Editis Aliiſque*. *b* Μόνον *Big. Samb.* & *Vat.* μόνων vero cum *aliis* agnoſcit *Epiphan.* *c* Πάππος *Big. Samb.* & *Vat.* *d* Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Ἀδώραμον an Ἀδόνιραμον legerit. *e* Vocem καταπραΰνῃ adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & καὶ ex *Gall* 2. & *Vet. Interpr.* *f* Sic volui cum *MSS.* εἰ deeſt *Editis.* *g* Ποιήσειεν *Samb.* & *Gall.* 2. ποιήσει *Gall.* 1. ποιήσει καὶ μαλ. *Big.* *h* *Al.* αὐτόν. *i* Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βενιαμίτης *Vat.* Βενιαμεῖς *Baſ.* & *G.* Βενιαμίτης *Gall.* 2. *k* Προφήτου Σαμαίου juxta *Vet. Interpr.* forſan ex *S. Literis.* *l* Οὐ γὰρ ἂν εἶναι *Big.* & *Samb.* *m* Προαίρεσιν *Big.* & *Vat.* contra quam *Epiphanius Aliique.* *n* Ita *MSS.* ὑκ ἐπεξῆλθε in *Editis.* *o* Γεγενημένα *Vat.* *p* Alibi in *recto* Σικιμῶς, ut p. 45. & in *plurali* Σικιμα, ut p. 46. *q* Ita ex *MSS.* Φανουὴλ in *Editis.* *r* Σκηνοπηγίας *Vat.* *ſ* Ita cum *MSS.* τοῦ Θεοῦ in *Editis.* *t* Πρώτου deeſt in nonnullis *MSS.* *u* Ita cum *Busb* & *Hen.* quo modo & ſupra (p. 229.) in aliquot *MSS.* Βηθήλῃ in *Editis.* Βεθήλει *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βαθήλι *Vat.* Βαθήλ LXXII. alibi (ut p. 238.) ἐν πόλει Βεθήλοις. *x* Minoris Jordanis fons Δάνος appellatur. lib. 1. c. 18. p. 24. Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 2. c. 13. *y* Sic in *MSS.* ναΐσκῳ in *Editis.*

a Eadem

λόγως. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, γινώσκειν ὑμᾶς νομίζω τῦ-
"το, ὅτι πᾶς τόπ⊙ ἔχει ⊛ Θεὸν, καὶ ὀκ ἔστιν ἐν ἀπο-
"δεδειγμένοι χωρίον ᾧ πάρεστιν, ἀλλὰ πανταχῦ τε
"ἀκέει καὶ τὰς θρησκεύοντας ἐφορᾷ. ὅθεν δή μοι δοκεῖ
"νῦν ἐπείγειν ὑμᾶς εἰς Ιεροσόλυμα προβιβάζειν εἰς τιμὴ
"τῶν ἐχθρῶν πόλιν μαχεῖν ὕντως ὁδὸν, προσκυνεῖν. ἄν-
"θρωπ⊙ γὰρ κατεσκεύακε ⊛ ναόν· πεποίηκα δὲ
"κἀγὼ δύο χρυσᾶς δαμάλεις ἐπωνύμως τῷ Θεῷ, καὶ
"τὴ μὲν ἐν Βεθήλῃ πόλει κατιέρωσα, τιμὴ δὲ ἐν Δά-
"νῃ, ὅπως ὑμῶν οἱ τύτων ἔγγιστα τῶν πόλεων κατοικη-
"μένοι προσκυνήσωσιν εἰς αὐτὰς ἀπερχόμενοι ⊛ Θεόν.
"ἀποδείξω δέ τινας ὑμῖν καὶ ἱερεῖς ἐξ ὑμῶν καὶ Λευί-
"τας, ἵνα μὴ χρείαν ἔχητε τ Αβίτιδος φυλῆς καὶ τ
"Ααρῶν⊙ υἱῶν. ἀλλ' ὁ βυλόμεν⊙ ὑμῶν [b] ἱερεὺς εἶ),
"προστεγκάτω μόσχον τῷ Θεῷ καὶ κριὸν, ἃ καὶ τ πρῶ-
"τον ἱερέα φασὶν Ααρῶνα πεποιηκέναι." [c] τῦτ' εἰπὼν,
ἐξηπάτησε τ λαὸν, καὶ τ [d] πατρῴας θρησκείας ἀποστάν-
τας ἐποίησε παραβαίνειν τὰς νόμως. ἀρχὴ κακῶν ἐγένε-
το τῦτο τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τῦ πολέμῳ κρατηθέντας
ὑπὸ τ ἀλλοφύλων αἰχμαλωσίᾳ περιπεσεῖν. ἀλλὰ
ταῦτα μὲ κατ' χώραν [e] δηλώσομεν.

ε'. Ἐνιαύσιος δὲ τ ἑορτῆς ἑβδόμῳ μηνὶ, βυλόμενος
καὶ αὐτὸς ὁ Βεθήλῃ ταύτην ἀγαγεῖν, ὥσπερ [f] ἑώρταζον
καὶ αἱ δύο φυλαὶ ὁ Ιεροσολύμοις, οἰκοδομεῖ μὲ θυσια-
στήριον πρὸ τ δαμάλεως, γενόμενος δ' αὐτὸς [g] ὁ ἀρχιερεὺς
ὅτι τ βωμὸν ἀναβαίνει σὺν τοῖς ἰδίοις ἱερεῦσι. μέλλοντος
δ' ὀπιφέρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ὁ ὄνει
τῦ λαῦ παντὸς, προσβαίνει πρὸς αὐτὸν ἐξ Ιεροσολύμων
προφήτης, [h] Ιαδὼν ὄνομα, τῦ Θεῦ πέμψαντος· ὃς στὰς ὁ
μέσῳ τῷ πλήθει, τῦ βασιλέως ἀκύοντος, εἶπε τάδε, πρὸς ὃ
θυσιαστήριον ποιύμενος τὰς λόγως· "ὁ Θεὸς ἔσεταί τινα προ-
"λέγει ἐκ τῦ Δαυίδ γένως, Ιωσίαν ὄνομα, ὃς ὅτι σῦ θύσ
"τὰς ψευδιερεῖς τὰς καθ' ὑμᾶς τ χαρὸν γενησομένως, τὰ
"τὰ ὀστᾶ τ λαοπλάνων τύτων καὶ [i] ἀπατεώνων καὶ ἀσεβῶν
"ὅτι σῦ καύσει. ἵνα μέντοιγε πιστεύσωσιν ὅτοι τῦθ' ὕτως
"ἔξει, σημεῖον αὐτοῖς προερῶ γενησόμενον. ῥαγήσετ⊙ τὸ θυ-
"σιαστήριον τὸ χῆμα, καὶ πᾶσα ἡ ἐπ' αὐτῷ πιμελὴ τ ἱε-
"ρείων ὅτι χυθήσεται." ταῦτ' εἰπόντος δ' προφήτυ,
παροξυνθεὶς ὁ Ιεροβόαμος ἐξέτεινε τ χῖρα, κελεύων συλ-
λαβεῖν αὐτόν. ἐκτεταμένη δ' ἡ χεὶρ εὐθὺς παρείθη, καὶ
[k] ὀκ ἔτι ἴσχυεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν [l] ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ νε-
ναρκηκῖαν καὶ νεκρὰν εἶχεν ἀπηρτημένην. ἐῤῥάγη δὲ καὶ
τὸ θυσιαστήριον, καὶ κατεχύθη [m] πάντα ἀπ' αὐτῷ, καθὼς
προεῖπεν ὁ προφήτης. μαθὼν δὲ ἀληθῆ τ ἄνθρωπον ὄ
θείαν ἔχοντα προγνῶσιν, παρεκάλεσεν αὐτὸν δεηθῆναι δ
Θεῦ ἀναζωπυρῆσαι τ δεξιὰν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲ ἱκέτευσε τ Θεὸν
τῦτ' αὐτῷ προσχεῖν. ὁ δὲ, τ χειρὸς τὸ κατ' φύσιν ἀπο-
λαβύσης, χάριν ἐπ' αὐτῇ τ προφήτην παρεκάλει δεῆθη-
ναι παρ' αὐτῷ. [n] Ιαδὼν δὲ ἔφη, "ὀκ ὑπομένειν εἰσελθεῖν πρὸς

loquutus. "Viri populares, vos hoc non ne- *Adhortatur populum ad vitulas aureas colendas.*
"scire arbitror, quod omnis locus habeat
"Deum, ejusque præsentia nullo loco definito
"includatur, sed ubique *preces* exaudiat &
"cultores suos *benigne* respiciat. quod cum
"ita sit, mihi non placet vos nunc urgere, ut,
"longo adeo itinere, Hierosolyma, urbem ho-
"stilem, contendatis religionis ergo. Homo
"enim Templum *illud* statuit: & ego feci duas
"vitulas aureas Deo cognomines; & unam
"quidem urbe Bethela dedicavi, alteram Da-
"ne, ut vestrum quicunque loca earum utri-
"que proxima habitetis eò se conferant ad
"Deum colendum. Vobis autem quosdam ex
"vobismet ipsis sacerdotes creabo & Levitas,
"ne quid Leviticam tribum & Aaronis proge-
"niem desideretis. Igitur cuicunque vestrum
"in animo est sacerdotem fieri, offerat vitu-
"lum Deo & arietem: id quod ajunt primum
"sacerdotem Aaronem fecisse." His verbis
populum decepit; auctorque erat ut à patria
religione discedendo contra leges facerent.
Hebræis hoc caput & origo malorum exstitit,
atque ut bello ab alienigenis devicti in captivi-
tatem inciderent. Sed hæc quidem suo loco
narrabimus.

5. *Septimo mense, cum jam immineret fe- *Variis Jadonis oraculum in aram Bethelensem. 3 Regum, c. 12.*
stiva solennitas, volens & ipse eam apud Be-
thelam celebrare, sicut à duabus tribus Hiero-
solymis agebatur, ante vitulam quidem altare
exstruit, ipse vero pontifex factus cum suis sa-
cerdotibus ad illud ascendit. At cum in eo es-
set, ut victimas & solida sacrificia in conspe-
ctu totius populi aræ admoveret, ipsi ex Hie-
rosolymis jussu Dei vates supervenit, Jadon no-
mine: qui in media turba constitutus hæc re-
ge audiente loquutus est, sermone ad altare
verso: "Hoc tibi prædicit Deus, fore ut na-
"scatur quidam de genere Davidis, Josias no-
"mine, qui super te mactabit istius ævi falsos
"sacerdotes, ac præterea horum impostorum
"& deceptorum atque impiorum ossa super te
"cremabit. Imo vero ut isti credant hoc ita
"eventurum esse, signum illis prænunciabo
"mox secuturum. illico ara *hæc* findetur, &
"omnis super illam victimarum adeps humi
"diffundetur." Cum hæc dixisset vates, Hie- *Hieroboami manus aret. 3 Regum, c. 13.*
roboamus irritatus, protensa *ab altari* manu,
jubet illum comprehendi. At manus, quam *in
eum* intenderat, subito languescebat; nec po-
tuit eam denuo ad se retrahere: sed torpore
illi obriguit & mortua demittebatur. Porro
dissilit ara, & cuncta ex ea effusa sunt, sicu-
ti vates prædixerat. Cum autem *rex* intel-
lexisset hominem esse veracem & ex Dei aflа-
tu futura prænoscere, rogavit eum ut Deum de-
precaretur, quò ipsi restituatur dextra. Atque
is quidem Deum orabat, ut hoc regi effectum
redderet: ille vero, cum manus ad suum sta-
tum rediisset, ea de re gaudens vatem obse-
crabat, ut secum prandeat. Tum Jadon dice-
bat, "sibi non liberum esse in domum ejus in-
"troire

a Eadem varietas hîc & mox infra (v. 23.) occurrit in *MSS.* ac supra. b Illud αὐτῶν adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* c Ταῦτ' εἰπὼν *Hen. Busb.* & *Vat.* d *Al.* πατρίων & πατρώας. e Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* δηλώσομεν. f Eo modo *Big.* & *Samb.* ἑορτάζον in *reliquis.* g Illud ὁ omittunt plerique *MSS.* h Ita *Samb.* & *Glycas*, qui (pag. 187.) ista habet, ὁ δὲ Ἰώσηπος Ιαδὼν αὐτὸν ὀνομάζει. ὃ δὲ βιβλος τ Παραλειπομένων Ἰσὰκ αὐτὸν ὑμᾶς καλεῖας ἐδίδαξεν. i Sic *MSS.* ἀπατεώνων in *Editis.* k Eo modo, vel ὀκ ἴστ' ἴσχυεν in plerisque *MSS.* ὀκ ἴσ ἴσχυεν in *Editis Aliisque.* l Ἀγαγεῖν *Big.* & *Samb.* m Πάντα τὰ ἀπ' αὐτῦ *Big. Samb.* & *Vat.* n Ιαδὼν δ' ἔφησεν *Big.* & *Samb.* * *Octavo mense* in S. *Literis*, 3 *Regum*, c. 12. v. 32. Vide *Levitic.* c. 23. v. 33.

"troire, aut tantillum ex pane & aqua ista in "urbe deguſtare. hoc enim ipſi Deum inter- "dixiſſe, nec licere eadem, qua venerat, via "reverti, ſed per aliam iter ſibi faciundum," ajebat. Et illum quidem rex propter ejus abſtinentiam mirabatur: de ſe vero cœpit eſſe ſolicitus, ne res ſuæ, ex prædictis conjecturam faciendo, in pejus mutarentur.

"αὐτὸν, ὑδὲ γεύσασθαι ἄρτου ἢ ὕδατος ἐν ταύτῃ τῇ πό- "λει. τοῦτο γὰρ αὐτῷ τ Θεὸν ἀπειρηκέναι, ἢ τ ὁδὸν ἣν ἦλ- "θεν ὅπως μὴ δι' αὐτῆς ποιήσῃ τ [a]ὑποστροφὴν, ἀλλὰ δι' "ἄλλης," ἔφασκε. τοῦτον μὲν ὃν ἐθαύμαζεν ὁ βασιλεὺς τ ἐγκρατείας· αὐτὸς δ' ἐπ' αὐτῷ ἐν φόβῳ, μεταβολὴν αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐκ τ παρειμένων ἐπ' ἀγαθὴν ὑποπτεύων.

CAP. IX.

Quomodo Jadon vates alteri mentienti credens revertitur, ac poſtea à leone interimitur: & quibus verbis regi perſuaſit vates ſceleratus, ejuſque animum à Deo alienavit.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς ὁ προφήτης Ιαδὼν ἄλλῳ ψευσαμένῳ πεισθεὶς ὑπέ- στρεψεν, εἶτα δὲ ὑπὸ λέοντος ἀναιρεῖται· καὶ ποίοις λό- γοις ὁ πονηρὸς προφήτης τ βασιλέα πείσας, τὴν διά- νοιαν αὐτοῦ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

De Bethelenſi vate qui Jadonem vatem contra Dei præceptum revocat. 3 Reg. c. 13.

ERat autem *ea* in urbe ſenex quidam improbus, falſus vates, quem in honore habebat Hieroboamus, deceptus ab illo ut qui omnia ad gratiam loqueretur. Hic quidem tum lecto erat affixus, quod præ ſenio eſſet viribus defectus. Cum vero ipſius filii ei omnia de vate narraſſent qui Hieroſolymis *illuc* venerat, quæque edita eſſent ſigna, utque Hieroboamus manum ſibi torpore enectam, ipſo Deum orante, ſanam ſalvamque denuo recepiſſet; veritus ne peregrinus *iſte* plus apud regem quam ille auctoritate polleret, & in majori haberetur veneratione, mandavit filiis ut è veſtigio aſinum inſtratum ad iter ſibi expedirent. Illis autem impigre juſſa exſequutis, inſcendit, vatemque ſubſequitur; atque eum ſub alta & umbroſa quercûs bene magnæ arbore quieſcentem nactus, primo ſalutavit, deinde eum reprehendebat quod ad ipſum non divertiſſet ut lauto hoſpitio excideretur. Cumque ille reſpondiſſet, quod ſibi à Deo interdictum eſſet, ne apud quenquam ea in urbe *cibum potionemve* guſtaret. Atqui non apud me, inquit, te vetuit Deus menſæ hoſpitali admoveri. nam ego quoque vates ſum, eumque eadem qua tu religione veneror: atque nunc adſum ab eo miſſus ut te mihi convivam abducam. Ille vero, fide mentienti habita, *cum eo* reverſus eſt. Adhuc autem illis prandentibus blandoque ſermone ſeſe oblectantibus, Deus apparet Jadoni; & quod contra mandatum ejus feciſſet, dicebat, pœnam daturum eſſe, ſimulque qualis foret *ipſi* denunciabat. nam leonem ipſi digredienti in via occurſurum eſſe edixit, foreque ut ab eo interimeretur, atque expers eſſet ſepulturæ in majorum ſuorum monumentis. Hæc autem, Deo ita volente, contigiſſe arbitror, quo minus Hieroboamus animum adverteret Jadonis verbis, cum falſi eſſet redargutus. Jadoni igitur Hieroſolyma redeunti obviam fit leo, ipſumque à jumento detractum necavit. Atque aſinum qui-

Jadon vates à leone occiſus. 3 Regum, c. 13.

ΗΝ δέ τις ἐν τῇ πόλει πονηρὸς [b]προφήτης [c]ψευ- δοπροφήτης, ὃν εἶχεν ἐν τιμῇ Ιεροβόαμος, ἀπα- τώμενος ὑπ' αὐτοῦ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγοντος. οὗτος τότε μὲν κλινήρης ἦν ἀφ' ἧς τὴν ἀπὸ τ γήρως ἀσθένειαν. τῶν δὲ παίδων αὐτῷ διηγησαμένων τὰ παρὰ τ παρόντος ἐξ Ιεροσολύμων προφήτου, καὶ τ σημεῖα τ γενομένα, καὶ ὡς παρεθέσαν αὐτῷ τ δεξιὰν Ιεροβόαμος εὐξαμένου πά- λιν ἐκείνην ζῶσαν ἀπολάβοι· δείσας μὴ παρδυναμώ- σειεν αὐτὸν ὁ ξένος παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἢ πλείονος ἀπο- λάβοι τιμῆς, προσέταξε τοῖς παισὶν εὐθὺς [d]ὑποστρῶσαι τὸν ὄνον ἕτοιμον πρὸς ἔξοδον αὐτῷ παρασκευάσαι. τῶν δὲ [e]πεισάντων ὁ προσετάγησαν, [f]ὑποβὰς ἐδίωξε τὸν προφήτην· καὶ καταλαβὼν ἀναπαυόμενον ὑπὸ δέν- δρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς εὐμεγέθους ἠσπάσα- το πρῶτον, εἶτα ἐμέμφετο, μὴ παρ' αὐτὸν εἰσελθόν- τα καὶ ξενίαν μεταλαβόντα. τοῦ δὲ φήσαντος κε- κωλύσθαι πρὸς τοῦ Θεοῦ γεύσασθαί τινι τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει· ἀλλ' ἐκεῖ παρ' ἐμοὶ [g]εἶπεν πάν- τως ἀποχρήσεσθαί σοι τὸ θεῖον δεῖπνον. προφήτης γάρ εἰμι κἀγώ, καὶ τῆς αὐτῆς σοι κοινωνὸς πρὸς αὐτὸν θρησκείας· καὶ πάρειμι νῦν ὑπ' αὐτοῦ πεμ- φθεὶς ὅπως ἀγάγω σε πρὸς ἐμαυτὸν ἑστιασόμενον. ὁ δὲ, ψευσαμένῳ πεισθείς, ἀνέστρεψεν. [h]ἀριστώντων δ' ἔτι καὶ φιλοφρονουμένων, ὁ Θεὸς [i]ἐπιφαίνεται τῷ Ιαδὼν· καὶ καθάπτεται τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ τιμωρίαν ὑφέξειν ἔλεγε, καὶ ποδαπὸν ἐδήλου. λέοντα γὰρ αὐτῷ κατὰ τ ὁδὸν ἀπερχομένῳ συμβαλεῖν [j]ἔφασεν, [k]ὑφ' οὗ διαφθαρήσεσθαι, καὶ τῆς ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι ταφῆς ἀμοιρήσειν. ταῦτα δ' ἐγίνετο, οἶμαι, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βού- λησιν, [l]ὅπως μὴ προσέχοι τοῖς τοῦ [m]Ιαδῶνος λόγοις Ιερο- βόαμος [n]ἐλεγμένου ψεύδους. πορευομένῳ τοίνυν τῷ Ια- δῶνι πάλιν εἰς Ιεροσόλυμα, συμβάλλει λέων· καὶ κατα- σπάσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κτήνους, ἀπέκτεινε. καὶ τ μὲν ὄνον ὑδὲν

a Ὑποστρῶσαι ſolus *Vat.* b Illud πεισοῦσης ex *Codd. MSS.* c Ψευδοπροφήτου οὐτοῦτον εἶναι λέγει ὁ Ἰώσηπος· ὁ γὰρ Θεοδώρητος ἀληθῆ προφήτου εἶναι. *Glycas*, Annalium part. II. p. 187. Ἐγὼ γὰρ Θεοῦ μὲν ἐστὶ τὰ λεγόμενα προφήτου ὑπεῖληφα· ψεύδεσθαι δὲ χρήσασθαι λόγους πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγειν τοῦτο μόνον ψευδοπροφήτου εἶναι. *Theodoret.* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγ'. Quam multa in hac narratione *S. Hiſtoriæ* addit *Flavius*, oſtendit *Melch. Leydeckerus* de *Var. reipubl. Hebr. ſtatu*, Vol. 2. p. 36. d Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὑποστρῶσαι τὸν ὄνον καὶ ἑτοίμου in *Editis.* e Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* πεισάντων in *Editis.* quod etiam ferri poteſt. f Ἐπισὰς τὸν ὄνον ſoli *Hen.* & *Bunb.* g Εἶπεν hîc inſerui cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* & ὡς *Editorum* poſt τεθήπτεσθαι delevi, quod illud non agnoſcant *MSS.* & *Epiphan.* h Ita cum *Hen.* & *Bunb.* in *reliquis* ἀριστώντων. i Ἐφαίνετο *Vat.* k Ita cum *MSS.* ἀφ' οὗ in *Editis.* l Haud dubie apparet (*inquit Sabellicus*) ad elevandam Jadonis fidem, Bethlejum ſenem in urbem eum retraxiſſe, ut ſi à ſe decipi contigiſſet, aſſertæ divinationis apud regem coargueret. Cæterum ita numini placuiſſe credere par eſt, ut Hieroboamus & alii præſenti metu levati ſuæ impietatis aliquando meritas luerent pœnas. m Hîc loci Ἰωνᾶ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ἰωὰλ dicitur *Glycæ*, ut ex verbis ſupra allatis conſtat. Rabbinis Ἰδδὼ eſſe videtur, cujus mentio facta eſt 2 *Paralip.* c. 13. v. 22. ubi Ἀδδὶ dicitur *Interpretibus* LXXII. n Ἐλεγμένου ψεύδους *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

a Illud

σθδὲν ὅλως ἔβλαψε. παθημενος δὲ ἐφύλαττε καὶ τὸν τοῦ προφήτου σῶμα, μέχρις ἂν τινες τῶν ὁδοιπόρων ἰδόντες ἀπήγγειλαν ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν τῷ ψευδοπροφήτῃ. ὁ δὲ, τοὺς υἱοὺς πέμψας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν τὸ σῶμα, καὶ πολυτελῆ [a] μὲν ταφὴν ἠξίωσεν, ἐνετειλάμενος τοῖς παισὶ καὶ αὐτὸν ἀποθανόντα σὺν ἐκείνῳ θάψαι· λέγων, ἀληθῆ μὲν εἶναι πάντ' ὅσα προεφήτευσε κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τῶν ἱερέων, καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, [b] ὑγιαθήσεσθαι δ' αὐτὸς μετὰ τὴν τελευτὴν ὑδὲν σὺν ἐκείνῳ ταφεὶς, τῶν ὀστῶν ἂν γνωσθησομένων. [c] ταῦτα εἰπὼν τῷ προφήτῃ, καὶ ταῦτα ἐνετειλάμενος τοῖς υἱοῖς, πονηρὸς ὢν καὶ ἀσεβὴς, προσῆλθε τῷ Ἱεροβοάμῳ· καὶ, "τί δήποτ' ἐταράχθης, [d] εἶπεν, "ἐπὶ τοῖς τοῦ ἀνδρὸς λόγοις;" ὡς δὲ καὶ τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτῷ καὶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα διηγήσατο ὁ βασιλεὺς, θεῖον ἀληθῶς καὶ προφήτην ἄνδρα ἀποκαλῶν, ἤρξατο ταύτην αὐτοῦ τὴν δόξαν ἀναλύειν κακουργῶν, καὶ πιθανοῖς περὶ τῶν γεγενημένων χρώμενος λόγοις βλάπτειν αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν. [e] ἐπεχείρει γὰρ πείθειν αὐτὸν ὡς ὑπὸ κόπου μὲν ἡ χεὶρ [f] αὐτοῦ ναρκήσειε, βαστάζοντα τὰς θυσίας εἶτ' ἀνεθέσθαι πάλιν [g] εἰς τὴν αὐτῆς ἐπανελθοῦσαν φύσιν· τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὂν κεκαινὸν καὶ δεξάμενον θυσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ῥαγῆναι καὶ πεσοῦσι βάρος τῶν ἐπενηνεγμένων. ἐδήλου δ' αὐτοῦ καὶ τὸν θάνατον καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα προειρηκότος, ὡς [h] ὑπὸ λέοντος ἀπόλοιτο· ὅπως ὑδὲν ὑτ' ἐκεῖνος, ὑτ' ἐφθέγξατο προφήτης. ταῦτ' εἰπὼν, πείθει τὸν βασιλέα, καὶ τὴν θέσιν αὐτοῦ τελέως ἀποστέψας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ [i] καὶ τῆς δικαίου καὶ ὁσίου ἔργων, ὅπῃ τὰς ἀσεβεῖς προθέσεις παρόρμησεν. ὅπως δ' ἐξύβρισεν εἰς τὸ θεῖον καὶ παρενόμησεν, ὡς ὑδὲν ἄλλο καθ' ἡμέραν ζητεῖν, ἢ τί καινὸν καὶ μιαρώτερον τῶν ἤδη πεπολιτευμένων ἐργάσηται. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἱεροβοάμου ὅπῃ τοῦ παρόντος [k] ἡμῖν διειλέχθω.

dem nihil omnino læsit, adsidens vero & eum custodiebat & vatis cadaver, donec quidam illac transeuntes id conspicati in oppidum venerunt, atque falso vati rem nunciarunt. Tum ille, filiis suis in hoc missis, corpus ejus in urbem reportavit, ipsumque magnificis cohonestavit exsequiis; suisque filiis præcepit, ut se, cum mortuus fuerit, eodem in sepulchro conderent: dicens, vera quidem esse omnia quæ ille vaticinatus est contra urbem illam & altare & sacerdotes & falsos vates; ipsum vero injuria post mortem fore immunem, si cum eo sepeliretur, utpote quod ossa illorum dignosci non possent. Cum itaque justa vati persolvissent, atque filiis ista mandasset, improbus & impius, Hieroboamum adit: ac, "quid ita perturbatus es, inquit, istius insi- "pientis sermonibus?" Postquam vero rex quæ altari suæque manui acciderant illi enarrasset, hominem vere divinum vatemque optimum appellans, cœpit *iste* hanc ejus *de illo* opinionem vafre & malitiose agendo labefactare, & verisimilibus de iis quæ facta erant rationibus utendo veritatem eorum debilitare. Conabatur enim ei persuadere manum quidem ejus lassitudine obtorpuisse, dum victimas portaret; ac deinde, cum paululum quievisset, ad se rediisse: altare vero, quippe recens exstructum & multis magnisque victimis ei impositis, ex nimio onere rerum ei incumbentium disruptum cecidisse. Porro ipsi etiam mortem ejus nunciabat, qui signa ista prædixerat, ut scilicet à leone occisus periit: adeo ut nihil habuerit vel loquutus fuerit quod vatem arguebat. His dictis regi persuasit, &, cum animum ejus prorsus à Deo avertisset & à sanctis justisque operibus, ad iniquitates agitandas eum perpulit. Adeo autem in Deum contumeliosus erat & injuriosus, ut quotidie id sibi negotii dari quæsiverit, ut novo aliquo magisque detestabili scelere semet obstringeret. Atque ista quidem nobis de Hieroboamo in præsens dicta sunto.

Bethelensis vates subdole agit cum Hieroboamo, ut metum ejus discuteret.

Adeo nihil de impietate remisit Hieroboamus, ut pejor indies evaserit. 2 Regum, c. 13.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ροβοάμου· καὶ ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ὅπῃ τῆς ἀσεβείας διὰ Σούσακον ἐτιμώρησεν.

Ὁ δὲ Σολομῶνος υἱὸς Ροβόαμος, ὁ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς ὡς προφήκαμεν, ᾠκοδόμησε πόλεις ὀχυράς τε καὶ μεγάλας, [l] Βηθλεὲμ, καὶ [m] Ἠταμὲ, καὶ [n] Θεκωὲ, καὶ [o] Βηθσὺρ, καὶ [p] Σωχὼ, καὶ [q] Ὀδολλὰμ, καὶ [r] Ιπὰν, καὶ [s] Μαρησὰν, καὶ [t] Ζιφὰ, καὶ Αδωραΐμ, καὶ [u] Λαχὶς, καὶ [x] Αζηκὰ, καὶ [y] Σαρ-

CAP. X.

De Roboamo: utque Deus pœnas ab eo exegit impietatis per Susacum.

ROboamus autem Solomonis filius, qui ut ante diximus in duas tribus regnavit, urbes munitas magnasque condidit, Bethleem, & Etame, & Thecoë, & Bethsur, & Socho, & Odollam, & Ipan, & Maresam, & Zipha, & Adoraïm, & Lachis, & Azeca, & Sataïm,

Roboamus oppida condit munitque. 2 Paralip. c. 11.

a Illud μὲν deest *Vat.* b Eo utique consilio (inquit *Zonaras*) cum eo sepeliri voluit, ut cum secundum prædictionem illius altare everteretur, & sacerdotum & pseudoprophetarum ossa igni traderentur, eam contumeliam ipse, juxta hominem divinum situs, effugeret. c Καὶ ἀσσίμους *Gall.* 2. d Εἶπεν *Vat.* e Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interp.* ἐπεχειρεῖ in cæteris. f Αὐτῷ *Vat.* g Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς τὴν αὐτὴν in *reliquis*; h Sic *Big.* & *Samb.* ἀπώλετο *Vat.* ἀπόλετο in *Editis.* i Ita in omnibus *MSS.* aut καὶ τῆς ὁσίου ἔργου & δικαίου. in *Editis* καὶ τῆς δικαίου καὶ ὁσίου ἔργου. k Ex τούτοις ante ἡμῖν inserunt *Big. Samb.* & *Vat.* in textum ea non recepi, quod nec vola nec vestigium eorum apud *Vet. Interp.* l Ita etiam in LXXII. juxta *Exemplar Rom.* Βαιθσὴμ in *Alexandr.* m Αἰτὰμ LXXII. *Rom.* Αἰτανὶ *Alex.* in *Epiphanii* libris *Itham* aut *Itam.* n Ita cum *MSS.* & LXXII. Θεκὼε in *Editis.* & infra Θεκωὰ. si quis Θεκὼ malit, non repugnabo. o Βαιθσουρὰ LXXII. p Σοχὼθ LXXII. *Rom.* Σοκχὼθ *Alex.* q Ita cum LXXII. & *Veritate Hebr.* Οδολλὰμ in *Editis Josephi* & *MSS.* r Sic plerique *MSS.* in *Aliis Editisq;* Εἰτὰν. at *Hippam* dant *Epiphanii Codd.* Ut mihi locus hic mendi suspectus sit, faciunt *Interpretes* LXXII. qui *Veritati Hebraicæ* conformiter habent & τῶν Γιθ. Forsan Γιθθὼν aut Γεθὼν scribendum. s Μαρεσσὰν *Big.* & *Gall.* 1. Μαρισὰν LXXII. t Καὶ τῶν Ζιφὰ *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. καὶ τῶν Ζιφ LXXII. u Ita *Big. Gall.* 1. 2. *Epiphanii Codd.* & LXXII. Λαχεὶς in *Editis Aliisque.* x Non dubito quin καὶ Ζηκὰ tam *Editorum* quam *MSS.* factum fuerit ex καὶ Αζηκὰ, cum urbem Αζηκὰ tribui Judæ adscribat *Eusebius*, & καὶ τῶν Αζηκὰ habeant LXXII. y Nolui quidquam mutare, licet Σαρὰμ habeant *MSS.* & Σαραὰ LXXII. Corrupte in *Epiphanii* libris *Zethuram* & & *Zeteram.*

a Ita

raim, & Elom, & Chebrona. Has quidem in ſorte Judæ primas ædificavit. Alias vero magnas inſuper inſtauravit in ſorte Benjamitide. & cum eas muniviſſet, & præſidia in omnibus conſtituit & duces; multumque frumenti & vini & olei, aliaque ad victum *neceſſaria* in unaquaque urbe largiter recondidit: ac præterea ſcuta & lanceas in multas *hominum* myriadas. Atque ad eum in Hieroſolyma ſeſe aggregarunt ſacerdotes & Levitæ ex omnibus Iſraëlitarum finibus, & quotquot alii è populo boni erant & juſti, relictis ſuis ſedibus, ut Deum *more patrio* Hieroſolymis colerent. ægre enim tulerunt ut ad vitularum venerationem adigerentur, quas fecerat Hieroboamus. Atque ita per tres annos auxerunt regni Roboami vires. Cum autem cognatam quandam in matrimonium duxiſſet, & tres ex ea liberos ſuſtuliſſet, duxit poſtea & aliam, ipſamque cognatam, Machanam nomine, ex filia Abeſalomi Thamara natam; filiuſque ex illa ei naſcitur, quem Abiam vocavit. Quin & liberos complures ſuſcepit ex aliis uxoribus: omnium vero maxime amavit Machanam. Nam uxores quidem habuit legitimas octodecim, concubinas vero triginta: & ex his filii ei geniti ſunt duodetriginta & filiæ ſexaginta. Voluit autem ut ei in regnum ſuccederet Abias Machanæ filius, ejuſque fidei theſauros urbeſque munitiſſimas credidit.

Ad Roboamum ſacerdotes & Leviæ conveniunt. 2 *Paralip.* c. 11.

Roboami uxores & liberi. 2 *Paralip.* c. 11.

2. Plerumque autem fieri arbitror, ut malorum & iniquitatis cauſa hominibus ſit rerum magnitudo, earumque in melius mutatio. Nam Roboamus, cum vidiſſet regnum ſuum tanta ceſſe incrementa, in omne nefas & ſcelus abiit, Deique cultum & religionem ſprevit, adeo ut populus ei ſubjectus facta ejus iniqua imitatus fuerit. Ita enim comparatum eſt, ut cum principum moribus ſubditorum etiam mores corrumpi ſoleant; utque hi relicta ſua modeſtia, quippe quæ illorum petulantiam redarguat, principum vitia non aliter atque virtutes ſequantur. niſi enim eadem, quæ reges, faciant, haud erit ut facta ab iis approbare videantur. Iis itaque qui Roboamo paruerunt hoc ipſum accidebat, ut, dum is impie ageret legeſque violaret, illi operam dederint, ne regis animum offenderent, juſti eſſe ſtudentes. Deus autem

Roboamus etiam Deum ſuis flagitiis irritat. 3 *Regum*, c. 14.

IV. Suſacum Ægyptiorum regem mittit, qui contumeliarum in ipſum pœnas exigeret. de quo in errorem lapſus Herodotus ejus res geſtas Seſoſtridi attribuit. Hic enim Suſacus anno regni Roboami quinto exercitum *contra illum adduxit multis *militum* myriadibus conſtantem. Illum enim *ex Ægypto* comitati ſunt currus numero quidem mille ducenti, equitum vero

Suſaci regis Ægypti expeditio in Judæam. 3 *Regum*, c. 14. 2 *Paralip.* c. 12.

ραὶμ, καὶ [a] Ηλὼμ, καὶ Χεβρῶνα. Ταύτας μὲν οὖν τῇ Ἰούδᾳ κληρωχίᾳ τοιάσδε ᾠκοδόμησε. κατεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλας μεγάλας, ἐν τῇ [b] Βενιαμίτιδι κληρωχίᾳ. καὶ τειχίσας, φρουρά τε κατέστησεν [c] ἐν ἁπάσαις καὶ ἡγεμόνας, σίτου τε πολλοῦ καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, ταῦτα ἅπαντα τοῖς ἀφθονωτάτοις ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων διαφανῶς ἀπέθετο. τοῖς δὲ τούτοις [d] ὑπερὰς καὶ σφραγίσας εἰς πολλὰς μυριάδας. συνῆλθον δὲ αἱ τοῦδε πᾶσι τοῖς Ἰσραηλίταις ἱερεῖς τοῖς. αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ Λευῖται, καὶ εἴ τινες ἄλλοι τῶν φυλῶν ἦσαν ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, [e] καταλιπόντες αὐτοῖς τὰς πόλεις ἵνα θρησκεύσωσιν οἱ Ἱεροσολύμοις τὸν Θεόν. ὑπ' γὰρ ἀδίκως ἔχον τοῦτο συνεῖν ἀναγκαζόμενοι τὰς ἁμαρτίας, ἃς Ἱεροβόαμος κατεσκεύασε. καὶ ἤυξησαν τὴν Ροβοάμου βασιλείαν ἐπ' ἔτη τρία. γήμας δὲ συγγενῆ τινα καὶ τοῦτο παισάμενος ἐξ αὐτῆς παῖδας, ἦγετο ὕστερον καὶ τὴν τοῦ τοῦ Ἀβεσαλώμου θυγατρὸς Θαμάρης, [f] Μαχάνην ὄνομα, ὑπ' αὐτῶν δὲ συγγενῆ· καὶ παῖς ἄρρεν ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γένηται, ὃν Ἀβίαν προσηγόρευσε. [g] τέκνα δὲ ἔσχεν ὑπ' ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν δὲ μᾶλλον ἔστερξε τὴν [h] Μαχάνην. ἔσχε δὲ τὰς μὲν νόμῳ συνοικήσας αὐτῷ γυναῖκας, ὀκτωκαίδεκα· παλλακὰς δὲ, [i] τριάκοντα. ὑπ' υἱοὶ μὲν αὐτῷ γεγόνεισ ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, θυγατέρες δὲ ἑξήκοντα. διάδοχον δ' ἀπέδειξε [k] τῆς βασιλείας τὸν ἐκ τῆς Μαχάνης Ἀβίαν, καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῷ καὶ τὰς ὀχυροτάτας πόλεις ἐπίστευσεν.

β'. Αἴτιον δ' οἶμαι πολλάκις γίνεται κακῶν καὶ παρανομίας τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῶν πραγμάτων μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτῶν τροπή. πολὺ γὰρ βασιλέως αὐξανομένου ὅταν βλέπῃ Ροβοάμου, εἰς ἀδίκους ὑπ' ἀσεβεῖς ἐξετράπη τρόπους, καὶ τὸν [l] Θεὸν θρησκείας καταφρονήσει, ὡς ὑπ' [l] ὑπ' αὐτῷ λαὸν μιμεῖσθαι τὴν γενέαν τῶν ἀνομημάτων. συνδιαφθείρεσθαι γὰρ τοὺς τῶν ἀρχομένων ἤδη [m] τοῖς τῶν ἡγεμόνων τρόποις, ὑπ' ὡς ἔλεγχον τὸ ἐκείνων [n] ἀσελγείας ἡ αὐτῶν σωφροσύνη τοῦ παρέπεσοντες, ὡς ἀρετῇ [o] ταῖς κακίαις αὐτῶν ἕπονται. ὑπ' γὰρ ἔνεστιν ὑποδέχεσθαι δοκεῖν τὰ τῶν βασιλέων ἔργα, μὴ [p] ταὐτὰ τοῖς ἁπόντας. τοῦτο τοίνυν συνέβαινε καὶ τοῖς ὑπὸ Ροβοάμῳ τεταγμένοις, ἀσεβοῦντος αὐτοῦ καὶ παρανομοῦντος, ταυτὸ δρᾶν μὴ προσκρούσωσι τῷ βασιλεῖ, θέλοντες εἶναι δίκαιοι. τιμωρὸν δ'. δὲ [q] τῶν εἰς αὐτὸν ὕβρεων ὁ Θεὸς ὑπιπέμπει τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα [r] Σύσακον. [r] ἐφ' ὃν πλανηθεὶς Ηρόδοτος τὰς πράξεις αὐτοῦ Σεσώστρει προσάπτει. ἔτος γὰρ ὁ Σύσακος, πέμπτῳ ἔτει τῆς Ροβοάμου βασιλείας, ὑπερατόλῃ μὲν πολλῶν αὐτῷ μυριάδων. ἅρματα μὲν γὰρ αὐτῷ χίλια ὑ διακόσια τὸν ἀριθμὸν [s] ἐξηκολούθει, ἱππέων δὲ μυριάδες

a Αἰλὼν LXXII. *Rom.* Αἰαλὼν LXXII. *Alex.* & *Veritas Hebr.* b Ita cum *MSS.* Βενιαμὶδ in *Editis.* c Illud ἐν deeſt *Vat.* d Sic melioris notæ *MSS.* in *Aliis Editiſque* θησαυροὺς ὑπ' σιρομάσους. e Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* καταλιπόντες τὰς αὐτῶν πόλεις in *Editis Aliiſque.* f In *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 11. v. 20.) dicitur Μααχὰ θυγατὴρ Ἀβεσσαλώμου. In melioribus *Epiphanii* libris *Machan*, in aliis *Maachan.* g Τέκνα δὲ ὑπ' ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν. *Vat.* & *Samb.* commode ſatis, commate poſito poſt ἐφεσηγόρευσε. Sed pro vulgata lectione faciunt *Epiphanii* libri. h Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαχάν. i Εἴκοσιν juxta LXXII. & *Veritatem Hebraïcam.* k Illud ἑ ex *MSS.* l Ὑπ' αὐτὸν *Vat. Hen.* & *Busb.* m Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῖς τῶν ἡγεμόνων *Vat.* in *Editis* τοῖς ἡγεμόσιν. n Ἀσωτίας ſolus *Vat.* o Τῇ κακίᾳ *Vat.* p Ita cum *Big.* & *Samb.* ταῦτα in *Editis Aliiſque.* q Τῆς κ. ἀ. ὕβρεως *Big.* r Σουσακίμῳ & infra ubique Σουσακίμ *Vat.* vide p. 362. v. 24. s Neutiquam hinc ſequitur (ut male exiſtimarunt *viri Eruditi*) pro eodem rege utrumque à *Joſepho* habitum: quin immo pro diverſis habitos palam eſt, quorum alteri alterius res geſtas per errorem tribuerit *Herodotus.* Si credidiſſet *Joſephus*, quod volunt, utrumque fuiſſe revera eundem, & tantum *Seſoſtrim* nominari ab *Herodoto*, qui *Suſacus* nominatur ab *Hebræis*, ſimpliciter abſque erroris crimine id memoraſſet, quum exigua ſit diſcrepantia inter *Suſacus* vel *Siſacus* & *Seſoſtris*, & in omnibus ferme *S. Scripturæ* nominibus, quæ & apud *Græcos Scriptores* occurrunt longe major reperiatur. *Perizonius.* quem vide hac de re fuſe doctiſſimeque agentem in libro de *Ægyptiacis Originibus*, c. 8. t Ηγελίθει *Vat.* u *Contra Hieroſolyma* in *Vet. Interpr.*

a Forſan

μυριάδες ἑξ, [a] πεζῶν δὲ μυριάδες τεσσαράκοντα. τούτων τὰς πλείστας Λίβυας [b] ἐπήγετο καὶ Αἰθίοπας. ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, καταλαμβάνει τὰς ὀχυρωτάτας τῶν Ροβοάμου βασιλείας [c] πόλεις ἀμαχητί· καὶ ταύτας ἀσφαλισάμενος, ἔσχατον ἐπῆλθε τοῖς Ἱεροσολύμοις.

γ'. Ἐγκλεισμένων [d] δὲ τῶν Ροβοάμου καὶ τοῦ πλήθους ὃ [e] αὐτοῖς ἅμα τῷ Σουσάκῃ [f] στρατεύεται, καὶ τὸν Θεὸν ἱκετεύοντων δοῦναι νίκην καὶ σωτηρίαν, [g] οὐκ ἔπεισαν τὸν Θεὸν [h] ταχθῆναι μετ' αὐτῶν. ὁ δὲ προφήτης Σαμέας ἔφησεν αὐτοῖς τῷ Θεὸν ἀπειλεῖν ἐγκαταλείψειν αὐτούς, ὡς καὶ αὐτοὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ [i] κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσαντες, [k] εὐθὺς ταῖς ψυχαῖς [l] ἀνέπεσον· καὶ μηδὲν ἔτι σωτήριον ὁρῶντες, ἐξομολογεῖσθαι πάντες ὥρμησαν, ὅτι δικαίως αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὑποβέβληται, γινομένους περὶ αὐτὸν ἀσεβεῖς, καὶ [m] συγχέοντας τὰ νόμιμα. κατιδὼν δ' αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὕπτως διακειμένους, καὶ τὰς ἁμαρτίας [n] ἀνθομολογουμένους, οὐκ ἀπολέσειν αὐτοὺς εἶπεν τοῖς προφήταις· ποιήσειν μέντοι γε τοῖς Αἰγυπτίοις ὑποχειρίους, ἵνα μάθωσι, πότερον ἀνθρώπῳ δουλεύειν ἐστὶν ἀπονώτερον ἢ Θεῷ. [o] παραλαβὼν δὲ Σέσακος ἀμαχητὶ τὴν πόλιν, δεξαμένου Ροβοάμου διὰ τὸν φόβον, οὐκ ἐμέμενε τοῖς γενομένοις συνθήκαις· ἀλλ' ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐξεκένωσε τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς βασιλικούς, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μυριάδας ἀναριθμήτους βαστάσας, καὶ μηδὲν ὅλως [p] ἀπολιπών. [q] ὤφειλε δὲ καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς καὶ τὰς ἀσπίδας ἃς κατεσκεύασε Σολομὼν ὁ βασιλεύς· οὐκ ἔλασε δὲ οὐδὲ τὰς χρυσᾶς φαρέτρας, ἃς ἀνέθηκε Δαυίδης τῷ Θεῷ, λαβὼν παρὰ τοῦ τῆς Σωφήνης βασιλέως. καὶ [r] τοῦτο ποιήσας ἀνέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς στρατείας καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς [s] Ἡρόδοτος, περὶ μόνον τὸ τοῦ βασιλέως πλανηθεὶς ὄνομα, καὶ ὅτι ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπῆλθεν ἔθνεσι καὶ τὴν Παλαιστίνων Συρίαν ἐδουλώσατο, λαβὼν ἁμαχητὶ [t] τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐν αὐτῇ. φανερὸν δ' ὅτι ὃ ἡμέτερον ἔθνος βούλεται δουλῶν κεχειρωμένον ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. λέγει γὰρ ὅτι στήλας κατέλειπεν, [u] ἐν τῇ τοῦ ἁμαχητὶ παραδόντων αὐτούς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας. Ροβόαμος δ' αὐτῷ παρέδωκεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἁμαχητὶ τὴν πόλιν. [x] φησὶ δὲ καὶ Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τῶν αἰδοίων περιτομήν· "Φοίνικες γὰρ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ "Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι." δῆλον οὖν ἐστὶν ὅτι [y] μηδένες ἄλλοι περιτέμνονται [z] τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων, ἢ μόνοι ἡμεῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστοι λεγέτωσαν ὅ,τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

δ'. Ἀναχωρήσαντος δὲ Σουσάκου, Ροβόαμος ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ μὲν τῶν χρυσέων θυρεῶν καὶ τῶν ἀσπίδων χάλκεα

sexaginta millia, peditumque *quadringenta millia. Adductorum plerique Libyes erant & Æthiopes. Cum igitur in Hebræorum regionem irrupisset, validissimas Roboami urbes absque pugna cepit: iisque præsidio firmatis, postremo Hierosolyma invasit.

3. Cum autem Roboamus populusque in urbe inclusi tenerentur ob Susaci expeditionem, Deoque supplicarent, ut victoriam illis daret & salutem, Deum, ut ab illis staret, adducere non potuerant. Illis vero dixit Samæas vates Deum ipsis denunciasse, se illos deserturum esse, prout ipsi cultum ejus & religionem deseruerunt. Ubi hæc audiverant, statim animis conciderunt; nullamque spem salutis reliquam cernentes, confiteri omnes cœperunt, jure Deum facturum esse si illos despexerit, qui in illum impii exstiterunt, legisque instituta perturbarunt & contaminarunt. Deus autem, cum eos videret ita animis affectos & delicta invicem confitentes, vati dicebat, fore ut illos non perdat, subditurum tamen esse Ægyptiis, ut intelligant utrum horum facilius sit, homini servire an Deo. Cum autem Susacus urbem absque pugna in suam potestatem redegisset, Roboamo præ metu eum *intra* muros accipiente, pactis quibus convenerant non mansit, sed Templum diripuit, thesaurosque cum Deo sacros tum regios exinanivit, myriadibus innumeris auri argentique exportatis, ut nihil prorsus relictum esset. Quin & aurea scuta detraxit & clypeos quos Solomon rex fecerat; ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Davides à Sophone rege acceptas Deo dedicaverat. Ac, cum hæc perpetrasset, domum reversus est. Hujus autem expeditionis meminit etiam Herodotus Halicarnassensis, in solo †regis nomine errans, *refertque* illum gentes alias complures invasisse; atque Syriam Palæstinam sibi subjecisse, cunctis in ea regione hominibus sine prælio captis. Manifestum autem est, quod nostram gentem designare voluerit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc in terra illorum, qui semet sine pugna dediderant, columnas reliquisse, quibus pudenda muliebria ††insculpserat. Roboamus sane rex noster, priusquam Martis aleam experiretur, urbis deditionem ei fecit. Porro dicit Æthiopas ab Ægyptiis circumcisionem virilium accepisse. *adjecto*, "nam "& Phœnices & Syrii qui sunt in Palæstina, "didicisse id ab Ægyptiis & ipsi confitentur." cæterum constat, quod nulli alii circumcidantur in Palæstina Syri præterquam nos. Sed de *his* singuli ita loquantur, prout ipsis visum fuerit.

Roboamus populusque se Deo submittunt. 2 *Paralip. c.* 12.

Susacus, captis Hierosolymis Temploque spoliato, discedit. 3 *Regum, c.* 14. 2 *Paralip. c.* 12.

Herodoti hac de re testimonium.

4. Post Susaci autem discessum, Roboamus rex pro aureis scutis & clypeis pari numero

Roboamus pro scutis & clypeis aureis, à Susaco exportatis, parem æreorum numerum facit. 3 *Regum*, c. 14. 2 *Paralip. c.* 12.

[a] In *S. Liberi* tantum dicitur *innumerabilis militum multitudo.* [b] Επηγάγετο *Vat.* Forsan exciderint τὸν Τρωγλοδύτας. Videsis 2 *Paralip.* c. 12. v. 2. & *Chronicon Paschale*, p. 93. [c] Vocem πόλεις inseruimus ex *MSS.* [d] Illud δὲ abest *Vat.* [e] Αὐτοῖς ἅμα τὴν αὐτῶν στρατιὰν τὴν τοῦ Σουσακίμου *Vat.* [f] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in cæteris. [g] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis Aliisque* ἀλλ' ἐκ ἔπεισαν. [h] Ita ex *MSS.* pro ἀχθῆναι *Editorum.* [i] Sic *MSS.* κατέλειπον in *Editis.* [k] Εὐθέως *Vat.* [l] Ἀνέπεσον *Samb* ἀνέκαμπτον *Big.* & *Gall.* 1. [m] Συγχέοντας *Vat.* [n] Ἀνομολογουμένους *Vat.* [o] Παραλαβὼν δὲ ὁ Σουσάκιμος *Vat.* [p] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* καταλιπὼν *Gall.* 1. 2. [q] Καὶ τὰ δέκατα χρυσᾶ ἃ ἐλαβὼν Δαβὶδ ἐκ χειρὸς τοῦ παιδὸν Ἀδριζὰρ βασιλέως Σωβὰ, καὶ τὰ ὅπλα τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίησε Σολομών. *Chronic. Pasch.* p. 93. [r] Ταῦτα ποιήσας *Hen.* & *Busb.* [s] Lib. 2. c. 102. & 106. [t] Τοὺς ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους. [u] Illa ἐν τῇ τοῦ non agnoscit *Epiphan.* [x] In *Euterpe*, c. 104. hisce verbis: μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτετμήκασι ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες καὶ οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, ἐκ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι. [y] Μηδένες *Big.* [z] Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἢ μόνοι ἡμεῖς *Vat.* * *Quadraginta millia* apud *Epiphan.* forsan librariorum errore. † *Sc.* Susaci. tanquam res ita gesta fuerit, sed non ab rege qui *Herodoto* est *Sesostris*, sed ab illo qui dictus fuit *Susacus.* †† *Sc.* ad exprobrandam illis mollitiem.

ro ære facta Regiæ cuſtodibus commiſit. Cumque ei non contigerit inter expeditiones illuſtres & res ſplendide geſtas vitam agere, ſumma in quiete regnavit metu *tamen* conjuncta, quod perpetuo cum Hieroboamo inimicitias gereret. Obiit autem, cum vixiſſet annos quinquaginta & ſeptem, & ſeptemdecim ex illis in regno exegiſſet. vir inſolens & imprudens, & qui patris amicorum conſiliis non obſequutus magnam imperii partem amiſit. Sepultus eſt Hieroſolymis in regiis conditoriis. Ipſi vero in regnum ſucceſſit filius Abias, anno duodevigeſimo regni Hieroboami in decem tribus. Atque iſta quidem hujuſmodi exitum habuêre. ſupereſt vero ut deinceps dicamus de Hieroboamo, quemadmodum & ipſe vitam finivit. Nam ille nihil reliqui faciebat, ut in Deum contumelias ederet, neque tandem quieſcebat: ſed aras ſuper montes excelſos conſtruere pergebat, atque ſacerdotes ex vulgo creare.

Roboamus moritur, eique in regnum ſuccedit Abias. 3 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 13.

πώσας, ϯ αὐτὸν ἀελθμὸν παρέδωκεν τῆς ϯ [a]βασιλέως φύλαξιν. ἀντὶ δὲ ϯ μὴ φρατηρίας ὑπερφυῶς καὶ ϯ ὀν τοῖς προφήμασι λαμπρότητος ἀφήγειν, ἐβασίλευσεν ὁ ἀνυχία πολλῆ καὶ δίκης, πάντα ϯ χρόνον ἐχθρὸς ὢν Ιεροβοάμῳ. ἐπελθόντος δὲ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα ϗ ἑπτὰ, βασιλεύσας δ' αὐτῶν ἑπταχαίδεκα. ϯ τρόπον ἀλαζὼν ἀνὴρ ϗ ἀνόητος, καὶ διὰ τὸ μὴ πειθαρχεῖν τοῖς πατρῴοις φίλοις τὴν ἀρχὴν ἀπολέσας. ἐτάφη δ' ἐν Ιεροσολύμοις ἐν τοῖς θήκαις ϯ βασιλέων. διεδέξατο δ' αὐτῷ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Αβίας, ὄγδοον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος Ιεροβοάμου ϯ δέκα φυλῶν [b]βασιλεύοντος. καὶ ταῦτα μὲ τοῦτον ἔσχε τέλος. τὰ δὲ περὶ Ιεροβοάμου ἀκόλουθα τούτοις ἔχομεν, πῶς καταστρεφὲ ϯ βίον, διεξελθεῖν. ὅτος γὰρ ὐ [c]διέλιπεν ὐδὲ [d]ἠρέμησεν εἰς ϯ Θεὸν ἐξυβρίζων, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν [e]ὀρῶν βωμοὺς ἀνιστὰς καὶ ἱερεῖς ἐκ ϯ πλήθους ἀποδεικνὺς διετέλει.

CAP. XI.

De obitu filii Hieroboami. Quomodo Hieroboamum vincit Abias, qui haud multo poſt moritur, Aſane in regnum ſuccedente; utque, mortuo Hieroboamo, Nadabum ejus filium totumque Hieroboami genus perimit Baſanes.

Hieroboamus uxorem ad Achiam vatem mittit. 3 Reg. c. 14.

FUturum autem erat, nec longo poſt intervallo, ut Deus iſta flagitia pœnamque illis debitam in ſuum ipſius caput generiſque ſui univerſi recidere faceret. Cumque ſub id tempus filius ejus ægrotaret, quem Obimen appellabant, uxori ſuæ mandat, ut, veſte ſua depoſita habituque privato aſſumpto, ad Achiam vatem ſe conferret: (eſſe enim hunc virum in futuris prædicendis mirificum; nam & de regno ſibi id quod accidit hunc ipſum indicaſſe) juſſitque, ubi eò perveniret, ut quaſi peregrina de filio percontaretur, an è morbo eſſet evaſurus. Illa habitu mutato, prout à marito juſſa fuerat, ad urbem Silumtem veniebat, illic enim Achias agebat. & cum in eo eſſet ut domum ejus intraret, cæcutientis & oculis præ ſenio torpentis, Deus ei apparuit utrumque indicans, & Hieroboami uxorem ſe eò contuliſſe, & quid ei de quibus ſciſcitatura adeſt reſpondere oportet. Muliere autem, tanquam peregrina & privata, ad domum ejus accedente, *vates* exclamavit; "ingredere, "ὁ uxor Hieroboami, cur teipſam diſſimulas? "nam Deum latere non potes, qui & me per "viſionem de adventu tuo præmonuit, præce-"pitque quibus te verbis affarer." Cum itaque ad maritum reverteretur, juſſit ut hæc ei renunciaret: "quandoquidem ego te magnum è "parvo & de nihilo feci, abſciſſoque Davidi-"cæ domui regno te donavi, tu vero horum "immemor, meoque cultu poſt tergum reje-"cto, eò deveneris ut Deos *ex auro* conflave-"ris eoſque colueris: ita ego te rurſum è me-

Vates ei filii obitum prædicit, pœnamque Hieroboamo denunciat. 3 Regum, c. 14.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τελευτῆς τοῦ υἱοῦ Ιεροβοάμου. ὡς Ιεροβοάμου ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ Αβία, ὃς μετ' ὀλίγον τὸν βίον καταστρεψε Ασάνου τὴν βασιλείαν παραδεχομένου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου ἀποθανόντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νάδαβον καὶ ὅπαν τὸ γένος Ιεροβοάμου διαφθείρει Βασάνης.

ΤΑῦτα δ' ἤμελλεν ὐκ εἰς μακρὰν τὰ ἀσεβήματα ϗ ϯ ὑπὲρ αὐτοῦ δίκην εἰς ϯ αὐτοῦ κεφαλὴν ϗ πάσης αὐτοῦ ϯ γενεᾶς πρέψειν ὅ θεὸν. κάμνοντος δ' αὐτοῦ καθ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ϯ παιδὸς, ὃν [f]Ὀβίμην ἐκάλουν, ϯ γυναῖκα αὐτοῦ προσέταξεν, ϯ στολὴν ἀποθεμένην ϗ σχῆμα λαβοῦσαν ἰδιωτικὸν, πορευθῆναι πρὸς Αχίαν ϯ προφήτην· ὃς ἦν θαυμαστὸν ἄνδρα περὶ τῶν μελλόντων προφητεῖν, καὶ γὰρ περὶ ϯ βασιλείας αὐτῷ τοῦτον διαδηλωκέναι· ὧδε γενομένου δ' ἐκέλευσε περὶ τοῦ παιδὸς ἀνακρίνειν ὡς ξένην, εἰ διαφεύξεται ϯ νόσον. ἡ δὲ μεταχηματισαμένη, καθὼς αὐτῇ προσέταξεν ὁ ἀνὴρ, ἦκεν εἰς Σιλὼ πόλιν. ἐκεῖ γὰρ διέτριβεν ὁ Αχίας. καὶ μελλούσης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσιέναι, τὰς ὄψεις ἠμαυρωμένου διὰ τὸ γῆρας, ὑπεφάνης ὁ Θεὸς ἀμφότερα αὐτῷ μηνύων, τήν τε Ιεροβοάμου γυναῖκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, καὶ τί δεῖ περὶ ὧν πάρεστιν ἀποκρίνασθαι. παρούσης δὲ τῆς γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἰδιώτιδος καὶ ξένης, ἀνεβόησεν· "εἴσιθι, ὦ γύ-"ναι Ιεροβοάμου, τί κρύπτῃς σαυτήν; τὸν γὰρ Θεὸν ὐ "λανθάνεις, ὃς ἀφιξομένην τε μοι φανεὶς ἐδήλωσε, καὶ "προσέταξε τίνας ποιήσομαι τοὺς λόγους". [h]ἀπελθοῦσ οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα ἔφραζεν αὐτῷ ταῦτα λέγειν· "ἐπεὶ σὲ μέγαν ὐκ μικρῷ καὶ [k]μηδὲν ὄντ' ἐποίησα, "καὶ ἀποχίσας τὴν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ Δαυίδου γένους "σοὶ ταύτην ἔδωκα, σὺ δὲ τούτων ἠμνημόνησας, καὶ "τὴν ἐμὴν θρησκείαν καταλιπὼν χωνευτοὺς θεοὺς κα-"ταστησάμενος ἐκείνους [l]ἐτίμησας οὕτως τε πάλιν "καθαρ-

[a] Quamvis *Epiphanius* habeat, *cuſtodibus regalibus ſervanda tradidit*; malui tamen βασιλέων cum *Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. quam βασιλέων cum *Editis*, præſertim cum *S. Literæ* (2 *Paralip.* c. 12. v. 10.) dicant, ea ſervanda accepiſſe τὰς φυλάκουσας ϯ στολὴν ϯ βασιλέως. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μϛ'. [b] Βασιλεύοντος *Vat.* qui ϗ mox ſequens non agnoſcit. [c] Ita *MSS.* διαλιπὼν in *Editis* [d] Male in *Editione principe* ἠρέμησεν. [e] Illud ἀρῶν ex *MSS.* & *Veteri Interprete.* [f] Καὶ deeſt *Big. Samb.* [g] Ἀβιὰν juxta *Epiphanium.* Αβιὰ LXXII. *Abijah* in *Verit. Hebr.* [h] Σιλῶ in nonnullis *MSS.* vide *Annot.* ad p. 220. v. 5. [i] Ἀναλθοῦσα in aliquot *MSS.* [k] Ita cum *MSS.* μηδενὸς in *Editis.* [l] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ἐτίμησας.

a Sic

"καθαιρήσω, καὶ πᾶν ἐξολοθρεύσω σε τὸ γένος, καὶ κυσὶ
"ἢ ὄρνισι βορὰν ποιήσω γενεᾶς. βασιλεὺς γὰρ [a] ἐξεγείρε-
"ται τις ὑπ' ἐμοῦ τοῦ λαοῦ παντὸς, ὃς ἅπαν ἀπολέψει τὸ
"Ιεροβοάμου γένος. [b] μεθέξει δὲ τῆς τιμωρίας καὶ τὸ πλῆ-
"θος ὀκτωσὸν τῆς ἀγαθῆς γῆς, καὶ διασπαρὲν εἰς τοὺς [c] πέ-
"ραν Εὐφράτου τόπους, ὅτι τοῖς βασιλέως ἀσεβήμασι
"κατηκολούθησε, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γενομένους [d] θρησκεύει
"θεούς, τοῦ ἐμοῦ θυσίαν ἐγκαταλιπόν. σὺ δέ, ὦ γύναι,
"χώρα [e] προσγέλασα ἄπειδε πρὸς τὸν ἄνδρα· τῷ δὲ
"μὲν καταλήψη τεθνηκότα. [f] σοῦ γὰρ εἰσιόντος εἰς τοῦ
"πόλιν, ἀπολεῖται ὁ ζῆν αὐτόν· ταφήσεται δέ, κλαυ-
"σθεὶς ὑπὸ παντὸς πλήθους παντὸς, κοινῷ τιμηθεὶς πένθει.
"καὶ γὰρ μόνος τῶν ἐκ τοῦ Ιεροβοάμου γένους ἀγαθός ἐστιν
"ἐν." ταῦτα [g] αὐτοῦ προφητεύσαντος, ἐκπηδήσασα
ἡ γυνὴ ταραχθεῖσα, καὶ τῷ τοῦ [h] προφημένου παιδὸς θα-
νάτῳ προσαλγήσ, θρηνοῦσα ἀφ' ὁδοῦ, καὶ τοῦ μέλλου-
σαν τοῦ τέκνου κοπτομένη τελευτῆ, ἀθλία τοῦ [i] πάθους
ἠπείγετο κακοῖς ἀμηχάνοις, καὶ σπουδῇ μᾶλ ἀτυχεῖ χρω-
μένη ἀφ' [k] ἑαυτῆ τὸν υἱόν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸν ἐπευχθεῖσα θᾶττον
ὄψεσθαι νεκρόν· ἀναγκαίᾳ δὲ ἀφ' ἑαυτῆ τὸν ἄνδρα. καὶ προσ-
γενομένη, τὸν μὲν ἐκπεπνευκότα, καθὼς εἶπεν ὁ προφή-
της, εὗρε· τῷ δὲ βασιλεῖ πάντα ἀπήγγελλεν.

ε'. Β'. Ιεροβόαμος δὲ [l] ὑδὲν τούτων φροντίσας, πολλοὺς
[m] ἀριθμήσας στρατιὰν, ὅτι τὸν Ροβοάμου παῖδα, τῶν
δύο φυλῶν τοῦ βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδεξάμενον,
[n] Αβίαν ἐξεστράτευσε πολεμήσων. κατιφρόνει γὰρ [o] αὐ-
τὸν ἀφ' ἡλικίας. ὁ δ' ἀκούσας τοῦ ἔφοδον τοῦ
Ιεροβοάμου, πρὸς αὐτοῦ ὑ καταπλαγὴ· γενόμενος
δ' ἐπάνω καὶ τῆς νεότητος τῷ φρονήματι καὶ τῆς ἐλ-
πίδος τοῦ πολεμίου, στρατιὰν [p] ἐπιλέξας ἐκ τῶν δύο
φυλῶν, ἀπήντησε τῷ Ιεροβοάμῳ εἰς τόπον τινὰ καλ-
λόμενον ὄρος [q] Σεμαρών. καὶ στρατοπεδευσάμενος
ἐγγὺς αὐτοῦ τοῖς πρὸς τοῦ μάχην [r] ἠτοιμάζετο. ἦν δ'
ἡ δύναμις αὐτῷ, μυριάδες [s] τεσσαράκοντα· ἡ δὲ τοῦ
Ιεροβοάμου στρατιὰ, διπλασίων ἐκείνης. ὡς δὲ τὰ
στρατεύματα πρὸς τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους [t] ἀν-
τιπαρετάσσετο καὶ συμβαλεῖν ἔμελλε, στὰς ἐφ' ὑψη-
λοῦ τινος τόπου Αβίας, καὶ τῇ χειρὶ κατασείσας, τὸ
πλῆθος καὶ τὸν Ιεροβόαμον ἀκοῦσαι προῆτο αὐτοῦ
μετ' ἡσυχίας ἠξίωσε. γενομένης δὲ σιωπῆς, ἤρξατο λέ-
γειν. "ὅτι μοὶ τοῖς ἡγεμονίαν ὁ Θεὸς Δαυίδῃ καὶ τοῖς
"ἐκγόνοις αὐτοῦ κατένευσεν εἰς ἅπαντα χρόνον, ὑμᾶς
"ἀγνοεῖτε· θαυμάζω δὲ πῶς πεισθέντες τοῦ μοῦ πα-
"τρὸς τῷ δούλῳ Ιεροβοάμῳ προσεθεσθε, καὶ μετ'
"ἐκείνου πάρεστε νῦν ὅτι τοὺς τοῦ Θεοῦ βασιλεύειν
"κεκριμένους πολεμήσοντες, καὶ τοῦ ἀρχοῦ ἀφαιρησό-
"μενοι τὴν ὑπάρχουσ. τὴν μὲν οὖν πλείω μέχρι νῦν Ιεροβόαμος

"dio tollam, & omne genus tuum ad interne-
"cionem perdam, faciamque ut à canibus ac
"volucribus *aëris* devoretur. quidam enim à
"me in Iſraëlitas rex ſuſcitabitur, qui nemi-
"nem ex Hieroboami genere ſuperſtitem eſt
"relicturus. Quin & populus hujuſce ſuppli-
"cii particeps erit, excidet quippe felice terra,
"ſparſuſque per loca Tranſeuphratenſia exſu-
"labit, quod impietatis regis ſocium ſe fecerit,
"deoſque ab illo factos adorarit, ſacris meis re-
"lictis. Tu vero, ô mulier, i properè ad ma-
"ritum hæc illi enunciatum. Cæterum filium
"invenies mortuum. nam ſimulac pedem in
"urbem immiſeris, ille morietur; atque ab uni-
"verſo deploratus populo ſepelietur, publico
"luctu cohoneſtatus. nam & hic unicus erat
"è ſtirpe Hieroboami in quo boni quidquam
"inventum eſt." Ubi hæc ille vaticinatus fue-
rat, mulier perturbata, puerique jam dicti mor-
tem ægre ferens, ſe proripuit, viam luctu &
plangore complens; ac miſera malis ex *hac* ca-
lamitate urgebatur ineluctabilibus, feſtinatione
utens filio quidem & ipsâ infelici (nam quo
magis properaret, eo ipſum citius exſtinctum
viſura erat) viro tamen neceſſariâ. Atque ita
domum reverſa, filium quidem, prout vates
dixerat, anima jam efflata mortuum offendit,
regique cuncta enarravit.

Uxor Hieroboami reverſa filium mortuum offendit. 3 Regum, c. 14.

V. *Hieroboami contra Abiam expeditio. 2 Paralip. c. 13.*

2. At Hieroboamus nihil hæc curans, ma-
gnis delectibus habitis, exercitum in expedi-
tionem eduxit ut bello perſequeretur Abiam
Roboami filium, qui patri in regnum ſucceſſe-
rat. ipſum enim, quod eſſet adoleſcentulus
admodum, contempſit. Ille vero, audito ad-
ventu Hieroboami, haudquaquam perterritus
eſt: ſed animo ſupra juvenis ætatem & ſupra
quam hoſtis ſperaverat, cum exercitum è dua-
bus tribubus collegiſſet, Hieroboamo occurrit
in quodam loco qui mons Semaron appella-
latur. & prope illum caſtra metatus, omnia
ad pugnam neceſſaria parabat. Secum autem
habebat quadringenta millia: Hieroboami ve-
ro exercitus duplo major erat. Cumque jam
milites ex adverſo ſtarent ad dimicandum &
pericula ſubeunda accincti, atque in eo eſſent
ut manus conſererent, Abias ex edito quo-
dam loco, cum manu ſignificaſſet, populum
& Hieroboamum rogavit ut priuſ*quam congre-
derentur* ipſum audire vellent. Factoque *al-
to* ſilento, orſus eſt dicere in hæc verba. "Vos
"quidem non ignoratis, quod Davidi ejuſque
"poſteris principatum dederit Deus in omne
"ævum; ipſe vero miror, quî factum ſit, ut,
"patre meo deſerto, voſmet Hieroboamo *ejus*
"ſervo adjunxeritis, & cum illo nunc *in aciem*
"prodeatis, contra eos, quos Deus regnaturos
"eſſe decreverat, pugnare parati, & quod re-
"liquum eſt imperii *iis* auferre. Partem qui-
"dem ejus majorem etiam nunc Hieroboamus
"inique

Abiæ ad Iſraëlitas oratio. 2 Paralip. c. 13.

a Sic *MSS.* ἐξαγείρεται δ' ὑπ' ἐμῶν λαῶν in *Editis.* b Ita *Baſ. G. Vat.* & *Epiphan.* μεθέξειν *Big. Samb.* & *Gall. 1. 2.* c Πέραν δ' Εὐφράτου *Vat.* d Ita *Vat.* quo modo, vel σεσοικώσι *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* προσκυνεῖ. e Ἀπαγγέλλουσα *Big. Samb.* & *Vat.* f Σοῦ γὰρ ἰόντος *Vat.* g Ita cum *Big Samb.* & *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *hæc namque propheta perhibente* &c. ταῦτα ὖν in *Editis Aliiſque.* h Εἰρημένου *Vat.* i Ita in *Editis Aliiſque.* ταχὺς *Big. Samb. Gall. 1. 2.* & *Vet. Interpr.* k Τὸν υἱὸν αὐτῆς *Vat.* l Οὐδενὸς *Big. Samb.* & *Vat.* m Ἀθροίσας *Big.* & *Vat.* forſanque *Epiphan.* n Is 3 *Regum*, c. 15. v. 1. *Abijam* dicitur in *Hebr.* Ἀβιοῦ LXXII. 2 *Paralip.* c. 12. v. 16. *Abija*, & Ἀβιά. o Αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* & mox πρὸς αὐτόν. p Ἐκλεξάμενος *Big.* & *Gall. 1.* q ΣΑΜΑΡΩΝ in *Editis Aliiſque.* Σαμαρὼν LXXII. 3 *Regum*, c. 16. v. 24. *Amorræorum mons* in *Epiphanii* libris. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μη'. r Εὐτρεπίζετο *Vat.* ſ Ita etiam in *Hebræo*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 3. Verum in *Vulgato*, LXXII. & *Epiphanii* libris *MSS.* habemus *quadraginta millia* in *Editis* vero *ſexaginta millia.* t Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἀντιπαρεσκευάσατο.

"inique tenet: haud tamen erit ut longius ali-
"quanto ea fruatur. Verum, cum præterito-
"rum ſupplicium Deo dederit, ab iniquitati-
"bus & contumeliis ceſſabit, quas huc uſque
"in eum admiſit, vobiſque auctor fuit ut ea-
"dem flagitia faceretis, qui nulla à patre meo
"injuria affecti, niſi quod in concione, ma-
"lorum hominum conſiliis obſequutus, haud
"ita grata uſus fuerit alloquutione, illum qui-
"dem iræ ſpecie reliquiſtis, revera autem voſ-
"met à Deo ejuſque legibus ſubduxiſtis. At-
"qui æquum erat adoleſcentulo populique tra-
"ctandi ignaro, vel propter Solomonem pa-
"trem & illius in *Iſraëlitas* beneficia, veniam
"indulſiſſe, non ſolum ob verba duriuſcula
"*quæ ei forte exciderint*, ſed etiamſi eum ad
"facinus grave & odioſum impuliſſent ætas
"immatura rerumque agendarum imperitia.
"nam oportet parentum meritis poſterorum
"errata condonari. Vos vero eo tempore nul-
"lam eorum rationem habuiſtis, ac ne nunc
"quidem habetis: ſed adverſum nos venitis
"ingens ſane exercitus. Qua *quæſo* re freti
"victoriam exſpectatis, num aureis vitulis &
"aris in locis editioribus exſtructis, quæ non re-
"ligionis ſed impietatis veſtræ indicia ſunt;
"an *militum* multitudo, qua nobis ſuperiores
"eſtis, ſpem vobis facit victoriæ? At nihil ſa-
"ne valet vel myriadum vis in exercitu, ſi ma-
"leficiis *& ſceleribus* coopertus bellum gerat.
"nam in juſtitia ſola ac pietate firmiſſimam
"de hoſtibus victoriam reportandi ſpem ſitam
"eſſe contigit: quæ ſcilicet à nobis ſtant, qui
"jam inde à principio legis inſtituta ſervavi-
"mus, & noſtrum Deum coluimus; quem non
"manus artificis ex fragili materia fabricata
"eſt, nec *mala* regis ſcelerati mens ad populum
"decipiendum excogitavit, ſed qui ex ſe eſt,
"& principium rerum omnium & finis. Quam-
"obrem nunc quoque vos adhortor ut reſipi-
"ſcatis, & meliora conſilia ſequuti à bello de-
"ſiſtatis; tandemque patria agnoſcatis inſtitu-
"ta, & quod vos ad tantam felicitatis magni-
"tudinem provexit.

"ἀδίκως ἔχει· ἀλλ' ὑπ' οἴκῳ ταύτης αὐτὸν ἀπολαύ-
"σειν ὅτι πλείονα χρόνον. ἀλλὰ δὸς καὶ τῷ παρελη-
"λυθότι δίκην τῷ Θεῷ, παύσεται τῆς ὠμότητος
"καὶ τῶν ὕβρεων, ἃς ὑβρίκασιν εἰς αὐτὸν ὑβρί-
"ζων, καὶ ταῦτα ποιεῖν ὑμᾶς ἀναπεπεικώς· οἱ μηδὲν
"ἀδικηθέντες ὑπὸ τοῦ μοῦ πατρὸς, ἀλλ' ὅτι μὴ τοῖς
"ἡδονῇ ἐκκλησιάζουσιν ὡμίλησεν, ἀνθρώπων πονηρῶν συμ-
"βουλίᾳ πειθεὶς, ἐγκατέλιπετε μὲν τὸ δοκεῖν ὑπ'
"ὀργῆς ἐκείνου, τῇ δ' ἀληθείᾳ αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
"καὶ τῶν ἐκείνου νόμων ἀπεστάσατε. καίτοι συνεγνω-
"κέναι καλῶς εἶχεν ὑμᾶς, εἰ λόγων μόνων δυσκόλων,
"ἀνδρὶ νέῳ καὶ δημαγωγίας ἀπείρῳ, ἀλλ' εἰ καὶ τοῖς τὰ
"δυσχερὲς ἡ νεότης αὐτὸν καὶ ἡ ἀμαθία τῶν πραττομέ-
"νων ἐξήνεγκεν ἔργον, ἀφ' οὗ τε Σολομῶνα τὸν πατέρα καὶ
"τὰς εὐεργεσίας [b] ἐκείνου. παραίτησιν γὰρ εἰ δεῖ τῆς
"τῶν ἐκγόνων ἁμαρτίας, τὰς τῶν πατέρων εὐποιΐας.
"ὑμεῖς δ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσασθε, οὔτε τότε οὔτε νῦν·
"ἀλλ' ἥκετε στρατὸς ἐφ' ἡμᾶς τοσοῦτος. πίνι καὶ πε-
"πιστευκὼς τοῖς τῆς νίκης, ἢ ταῖς χρυσαῖς δαμάλεσι
"καὶ τοῖς ὅπου τῶν ὀρῶν βωμοῖς, ἃ δείγματα τῆς ἀσε-
"βείας ἐστὶν ὑμῖν, ἀλλ' οὐχὶ τῆς θρησκείας, ἢ τὸ πλῆ-
"θος ὑμᾶς εὐέλπιδας ἀπεργάζεται, τὸ ἡμέτερον
"στράτευμα ὑποβάλλον; ἀλλ' οὐ δήπου οἷόν τε μυ-
"ριάδων στρατῷ μὴ ἀδικημάτων πολεμεῖσθαι. τὸ γὰρ
"μόνῳ τῷ δικαίῳ καὶ [d] τῷ τοῖς θεοῖς εὐσεβεῖ τὸ βε-
"βαιοτάτην ἐλπίδα νικᾶσθαι τῶν ἐναντίων ἀποκεῖσθαι
"συμβέβηκεν· ἥτις ἐστὶ παρ' ἡμῖν τετηρηκόσιν [e] ἀπ' ἀρ-
"χῆς τὰ νόμιμα, καὶ τὸν ἴδιον Θεὸν σεβομένοις, οὗ δ'
"χεῖρες ἐποίησαν ἐξ ὕλης φθαρτῆς, οὐδ' ὅπλοις πομπῷ
"βασιλέως ὅπλα τῇ τῶν ὄχλων ἀπάτῃ κατεσκεύασεν, ἀλλ'
"ὃς ἔργον ἐστὶν [f] αὐτοῦ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος τῶν ἁπάντων. συμ-
"βουλεύω τοιγαροῦν ὑμῖν ἔτι καὶ νῦν μεταγνῶναι, καὶ
"λαβόντας ἀμείνω λογισμὸν παύσασθαι τοῦ πολεμεῖν,
"καὶ τοὺς πάτρια καὶ θεραπεύειν ὑμᾶς ὅτι τοσοῦτο
"μέγεθος εὐδαιμονίας γνωρίσαι.

Iſraëlitæ à Judæis victi. 2 Paralip. c. 13.

3. Hæc quidem Abias ad populum verba fecit. At dum adhuc loqueretur, ſuorum quoſdam clam emiſit Hieroboamus è caſtrorum locis non animadverſis, ut ſe Abiæ circundarent. Illo autem medio hoſtium undique comprehenſo, pavore conſternati ſunt milites animiſque conciderunt. At ſuos Abias *voce* confirmavit; eoſque hortatus eſt ut in Deo fiduciam reponerent. illum enim non poſſe ab hoſtibus circumcluſum teneri. Tum illi ſimul omnes, cum Dei auxilium imploraſſent, & ſacerdotes tubis ceciniſſent, clamore ſublato hoſtes aggreſſi ſunt. Et illorum quidem animos fregit Deus, eorumque ſpirituum vim ſolvit, Abiæ vero exercitum ſuperiorem fecit. nam totidem ex copiis Hieroboami cæſis, quot non alia belli ſtrage cecidiſſe memorantur vel apud Græcos vel Barbaros, mirabilem celebremque victoriam Dei auſpiciis conſequuti ſunt. Quingenta enim

γ'. Ταῦτα μὲν Ἀβίας [g] διελέχθη πρὸς τὸ πλῆθος. ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος, λάθρα πινὰς τῶν στρατιωτῶν ὁ Ἱεροβόα-
μος ἔπεμψε, περικυκλωσομένους τὸν Ἀβίαν, ἔκ τινων δ' φα-
νερῶν τὸ στρατόπεδον μερῶν. [h] μέσου δ' αὐτοῦ περιληφθέν-
τος τοῦ πολεμίου, ἡ μὲν στρατιὰ κατέδεισε καὶ ταῖς ψυχαῖς
ἀνέπεσεν. ὁ δ' Ἀβίας παρεθάρρυνε δ' τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν
τῷ Θεῷ παρεκάλει. τοῦτον γὰρ [i] δ' κεκυκλῶσθαι πρὸς τοῦ πο-
λεμίου. οἱ δὲ ὁμοῦ πάντες ὅπως καλέσαιμι τὸν μὲν Θεὸν
συμμαχίαν, τοὺς ἱερεῖς τῇ σάλπιγγι σημαίνοντας, ἀλαλά-
ξαντες ἐχώρησαν ὅπῃ τοὺς πολεμίους. ὡς τοῦ μὲν ἔθραυσε τὰ φρο-
νήματα, καὶ τὰς ἀκμὰς αὐτῶν ἐξέλυσεν ὁ Θεός· ἡ δὲ Ἀβία
στρατιὰν ὑπερτέραν ἐποίησεν. [k]ὅσους γὰρ ἀνῃρέθη ἐμνημονεύθη
φόνος ἐν πολέμῳ γεγονέναι, οὔθ' Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων,
τοσούτους ἀποκτείναντες τὴν Ἱεροβοάμου δυνάμεως, θαυμασὴν
καὶ διαβόητον νίκην παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβεῖν ἠξιώθησαν. πεντήκοντα
γὰρ

a Ταῖς δ' ἀληθείαις *Big. Samb. Vat.* & mox λαὸν τοῦ Θεοῦ. b Τὰς ἐκείνου in iiſdem *MSS.* c Τῶν ἐπιφθόνων *Gall.* 2. d Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis Aliiſque* τῷ εἰς τὸ θεῖον. e Ἐξ ἀρχῆς ſolus *Vat.* f Ita reſcripſi pro αὐτῶ. g Διελέχθη *Vat.* h Μέσου *Samb.* i Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἐκ ἐκυκλῶσθαι in *Editis Aliiſque.* ἐκ ἐγκυκλεῖσθαι legit *Schottanus.* k Sane ſi dicere voluiſſet quinquaginta millia cæſa fuiſſe (quod nonnulli volunt) quomodo tantopere extuliſſet hanc ſtragem, in nullo vel Græcorum

χδ μυριάδας τ̃ ἐχθρῶν κατέβαλον, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν διήρπασαν τὰς ὀχυρωτάτας ἑλόντες καὶ κράτος· [a] τήν τε Βεθήλην καὶ τ̃ τοπαρχίαν αὐτ̃ς, καὶ τ̃ Ισανὰν καὶ τ̃ τοπαρχίαν αὐτ̃ς. καὶ Ιεροβόαμος μ̀ὲν οὐκ ἔτι [b] μετ̀ ταύτην τὴν ἧτταν ἴσχυσεν, ἐφ' ὅσον Αβίας περιῆν χρόνον. τελευτᾷ δ' οὗτος ὀλίγον τ̃ νίκης χρόνον ὑπερζήσας, ἔτη βασιλεύσας τρία· καὶ θάπτεται μὲν ὑπὸ Ιεροσολύμοις, ὑπὸ τ̃ς προγονικ̃ς θήκας. ἀπολείπει δὲ υἱὸς μ̀ὲν, δύο καὶ εἴκοσι· θυγατέρας δὲ, ἑκκαίδεκα. πάσας δὲ τούτους ἐκ γυναικῶν δεκαεξαρίσας ἐτεκνώσατο. διεδέξατο δ' αὐτ̃ τ̃ βασιλείαν ὁ υἱὸς [d] Ασανος· καὶ ἡ μήτηρ αὐτ̃ νεανίσκῳ, Μαχάρα τοὔνομα. τούτου κρατοῦντος, ἐπ' εἰρήνης ἀπέλαυσεν ἡ χώρα τ̃ Ισραηλιτ̃ν ὅλα ἔτη δέκα.

δ'. Καὶ τὰ μ̀ὲν περὶ Αβίαν, τ̃ Ιεροβοάμου τοῦ Σολομῶνος, οὕτως παρειλήφαμεν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ Ιεροβόαμος ὁ τ̃ δέκα φυλ̃ν βασιλεὺς, ἄρξας ἔτη δύο καὶ εἴκοσι. διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Νάδαβος [e] δεύτερον ἔτος ἤδη τ̃ βασιλείας Ασάνου διελήλυθότος. ἦρξε δὲ ὁ τοῦ Ιεροβοάμου παῖς ἔτη δύο, τ̃ πατρὶ τ̃ ἀσεβείαν καὶ [f] τ̃ πονηρίαν ἐμφερὴς ὤν. ἐν δὲ τούτοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι στρατευσάμενος [g] ἐπὶ Γαβαθὼ πάλιν Παλαιστίνων οὖσαν, πολιορκίᾳ λαβεῖν αὐτὴν προσέμενεν. ἐπιβουλευθεὶς δὲ ἐκ̃ ὑπό τινος, [h] Βασάνου ὄνομα, [i] Μαχείλου δὲ παιδὸς, ἀποθνήσκει. ὃς, μετ̀ τ̃ τελευτὴν αὐτ̃ τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, ἅπαν τὸ Ιεροβοάμου γένος διέφθειρε. καὶ συνέβη κατὰ τὴν [k] τοῦ Θεοῦ προφητείαν, τοὺς μ̀ὲν ἐν τ̃ πόλει τ̃ Ιεροβοάμου συγγενῶν [l] ἀποθνήσκοντας, ὑπὸ κυνῶν σπαραχθ̃ναι καὶ διαπνηθ̃ναι· τοὺς δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπ' ὀρνίθων. ὁ μ̀ὲν οὖν Ιεροβοάμου οἶκος τ̃ς ἀσεβείας αὐτ̃ καὶ τ̃ν ἀνομημάτων ἀξίαν ὑπέσχεν δίκην.

hoſtium millia proſternebant, & urbes eorum munitiſſimas vi captas diripuerunt; ac præterea Bethelam ejuſq; præfecturam, atque Iſanam & præfecturam ejus. nec deinceps poſt hanc cladem poteſtate valuit Hieroboamus, quamdiu Abias ſuperſtes erat. Is autem diem obiit non multo poſt hanc victoriam partam: ſepultuſque eſt Hieroſolymis in majorum ſuorum conditoriis; relictis filiis quidem duobus & viginti, filiabus vero ſexdecim. iſtoſque omnes ex quatuordecim uxoribus ſuſtulit. In regnum autem ei ſucceſſit filius Aſanus: matrique juvenis Machaja nomen erat. Dum is regnaret, Iſraëlitarum regio per decem annos pace potita eſt.

Mors Abiæ. Aſanus Judææ rex. 3 *Regum*, c. 15. 2 *Paralip.* c. 14.

4. Et quidem iſta de Abia filio Roboami filii Solomonis ita accepimus. Quin & vita deceſſit Hieroboamus decem tribuum rex, poſtquam regnaverat annos duos & viginti. Ei vero ſucceſſit Nadabus filius ejus, cum jam alterum annum in regno Aſanus exegiſſet. atque annos duos regnavit Hieroboami filius, ſimiliter ac pater nequam & improbus. In his autem duobus annis exercitum eduxit contra urbem Gabatho, quæ Palæſtinorum erat *in ditione*, & in obſidione perſtabat ut eam caperet. Illic vero amici cujuſdam, Baſanis nomine, Macheli vero filii, inſidiis interiit. qui, poſt mortem ejus regno occupato univerſam Hieroboami ſtirpem interfecit. atque accidit, prout Deus fore prædixerat, ut alii quidem ex Hieroboami cognatis, in urbe interempti, à canibus laniati abſumerentur; alii vero, in agris, ab alitibus. Atque ita quidem Hieroboami domus pœnas impietati ejus & ſceleribus debitas pertulit.

Diem obit Hieroboamus. Nadabus regnum capeſſit, & à Baſane occiditur. 3 *Regum*, c. 15.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Ζαραῖος βασιλεὺς Αἰθιόπων ἐπὶ Ασάνῃ ἤλασεν, καὶ Ασάνης Βασάνῃ αὐτῷ πολεμοῦντος τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα σύμμαχον προσκαλεῖται· ὡς, τ̃ς Βασάνῃ γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτ̃ Αχαβος.

CAP. XII.

Quomodo rex Æthiopum Zaræus ab Aſano prælio ſuperatur; atque Aſanus, bellum ei Baſane inferente, Damaſcenorum regem in auxilium advocat: utque, Baſanis ſtirpe ſublata, regnavit Zamares & poſt eum filius ejus Achabus.

ϛ'. Ὁ δὲ τ̃ Ιεροσολύμων βασιλεὺς Ασανος ἦν τ̃ τρόπου ἄριστος, καὶ πρὸς ὃ θεῖον ἀφορᾶν, καὶ μηδὲν μήτε πρᾶξαι μήτ' ἐννοῆσαι, ὃ μὴ πρὸς τ̃ εὐσέβειαν ἦγε καὶ τ̃ τ̃ νομίμων [m] φυλακὴν τ̃ ἀναφορᾶς. [n] κατέρθωσε δὲ τ̃ αὐτ̃ βασιλείας, ἀνακόψας εἴ τι πονηρὸν [o] ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ καθαρεύσας [p] ἀπὸ πάσης κηλίδος· [q] στρατὸν δ' εἶχεν ἐκλέκτων ἀνδρῶν, ὁπλισμένων θυρεὸν καὶ σαρισοφόρων, ἐκ μ̀ὲν τ̃ Ιούδα φυλ̃ς μυριάδας τριάκοντα, ἐκ δὲ τ̃ Βενιαμίτιδος, [r] ἀσπίδας φορούντων καὶ τοξοτῶν μυριάδας [s] πέντε καὶ εἴκοσι. ἤδη δὲ αὐτ̃ δέκα ἔτη βασιλεύοντος, στρατεύει μεγάλῃ δυνάμει [u] Ζαραῖος ἐπ' αὐτὸν ὁ τ̃ Αἰθιοπίας

VI. Aſanus autem Hieroſolymorum rex erat vir moribus optimis, ac Dei *ſumme* ſtudioſus, quique nihil vel faceret vel cogitaret, niſi quod ad pietatem reſpiciebat legumque obſervantiam. porro cuncta ad regni ſui utilitatem compoſuit, & quicquid mali in eo erat reſecando, omnemque immunditiem tollendo. Habuit autem lectorum virorum exercitum, ex tribu quidem Judæ, ſcutatorum & lanceariorum trecenta millia, ex tribu vero Benjamitica, clypeatorum & ſagittariorum ducenta & quinquaginta millia. Cæterum cum hic jam decem annos regnaſſet, Zaræus Æthiopiæ rex contra eum cum magnis copiis

Aſani religio. 3 *Regum*, c. 15. 2 *Paralip.* c. 14. & 15.

corum vel Barbarorum prælio tantam eſſe factam? Non adeo hoſpes in Græcis vel Romanis hiſtoriis erat, ut ipſum latere poſſet cladem ſæpe multo majorem evenisſe. *a* In *Epiphanii* libris, *inſuper Bethel* (vel *Bethuliam*) *ejuſque regionem ſorti dimicatione tenuerunt*, ita ut nulla facta fuerit *Iſanæ* mentio. Verum in LXXII. καὶ τὴν Βαιθὴλ καὶ τὰς κώμας αὐτ̃ς, καὶ τὴν Εφρὼν καὶ τὰς κώμας αὐτ̃ς. *b* Ita ex *MSS.* μετ' αὐτὸν in *Editis*. *c* Eo modo *Samb.* ἐξκαιδέκατον in *reliquis*. *d* Ita *Gall.* 2. ut mox infra v. 35. Ασσανος in *Editis*. Ασσὰν *Big.* Ασσὰν *Samb.* & *Gall.* 1. *e* Δευτέρου ἔτους *Vat.* *f* Τὴν π. ὁμοίως ὢν *Vat.* *g* Ἐπὶ Γαβαθῶνα πόλιν *Vat.* ἐπὶ Γαβαθὼν π. LXXII. & *Epiphan.* *h* Quod infra (p. 375. v. 1.) Βασάνης habeant *libri* omnes, Βασάνου & hîc loci placuit reſcribere. Βασσάμου in *Editis*. Βασσαίμου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βασσαίμου *Vat.* Βασσὰ LXXII. *i* Ἴλλα *Big.* & *Gall.* 1. Εἶλα *Samb.* Αιλα *Vat.* quod propius accedit ad Αχὰ *S. Literarum*. in *Epiphanii* libris *Meheli*, aut *Mechili fil.* *k* Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τ̃ῦ. *l* Ἀποθνήσκοντας *Vat.* *m* Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* φυσιλὼ in *Editis*. *n* Καὶ κατώρθωσε τὴν *Vat.* *o* Illud ἦν deeſt *Vat.* *p* Ἀπὸ πάσης π. *Vat.* *q* Forſan στρατὸν. *r* Θυρεῶν καὶ σαρισσοφόρων *Vat.* *s* Ἀσπιδοφορούντων *Vat.* *t* Ὀκτὼ καὶ εἴκοσι juxta *S. Literas*. *u* 2 *Paralip.*

Zaræi Æthiopis expeditio adversus Asanum. 2 Paralip. c. 14.

copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum *millia*, adjunctis trecentis curribus. Qui cum ad urbem Maresam (est autem hæc in tribu Judæ) cum exercitu suo perveniſſet, occurrit ei Asanus: & inſtructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab urbe, ubi *ingentem* Æthiopum multitudinem conſpexit, voce ſublata victoriam à Deo poſcebat, utque ipſi daretur multas adeo hoſtium myriadas occidere. "neque alia re "aliqua nixum, ajebat, quam illius auxilio, cu- "jus eſt paucos pluribus & imbecilles viribus "præſtantioribus ſuperiores facere, auſum eſſe "cum Zaræo acie dimicare.

Æthiopes à Judæis fusi. 2 Paralip. c. 14.

2. Dum hæc Aſanus diceret, ſignum victoriæ dedit Deus: atque prœlio alacriter inito propter ea quæ fore prænunciârat Deus, magnam Æthiopum ſtragem edidit, reliquoſque in fugam converſos in regionem Gerariticam perſequutus eſt. cumque à cæde facienda deſtitiſſent, ad res hoſtium rapiendas (nam capta erat urbs Gerara) proceſſerunt, & ad caſtra eorum ſpolianda: adeo ut auri argentique vim immenſam prædamque ingentem *inde* extulerint, camelos ad hæc & jumenta & pecorum greges *abegerint*. Atque ita quidem Aſanus ejuſque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum ſui emolumentum, Hieroſolyma repetiverunt. Cum autem non longe abeſſent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine. qui ad eos, poſtquam iter paululum ſupprimere juſſiſſet, orſus eſt dicere; "hanc victoriam illis à Deo eſſe conceſſam, "quod juſtos ſe ſanctoſque præſtitiſſent, Dei- "que in omnibus voluntati fuiſſent obſequuti. "Quod ſi ita, adjiciebat, ut cœperant perre- "xerint, facturum eſſe Deum, ut hoſtes ſem- "per ſuperarent & vitam feliciter agerent; "ſin vero à religione deſciverint, fore ut omnia "his contraria illis acciderent: venturumque "eſſe tempus illud in quo neque verus in uni- "verſo populo reperietur vates, neque ſacer- "dos qui juſta decernet. immo etiam urbes "illorum evertendas eſſe, gentemque *Judai- "cam* per totum terrarum orbem *ita* diſſipan- "dam, ut advenarum & erronum vitam actu- "ra ſit." Quapropter illis ſuadebat, ut, dum per tempus liceret, probitati ſtuderent, & Dei benignitatem ſibimet non inviderent. His auditis rex populuſque gaudio exſultarunt, jurique & æquo, tam publice quam privatim, omni cura & cogitatione incumbebant: miſitque rex hinc inde qui id agerent, ut per *univerſam* regionem legis inſtituta ſervarentur.

Azarias vates Asanum in pietate confirmat. 2 Paralip. c. 15.

3. Atque ita quidem ſe habebant Aſani res duorum tribuum regis: jam vero ad Baſanem

βασιλεὺς, [b] ὀγδήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων δὲ δέκα, τριακοσίοις δ' ἅρμασι. καὶ μέχρι πόλεως [c] Μαρησᾶς, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἐλάσαντος αὐτῷ μὴ τὴν οἰκείας δυνάμεως, [d] ἀπήντησεν Ἀσανῷ· καὶ ἀντιπαρατάξας αὐτῷ τὴν φαλαγγα [e] Σαφαθὰ λεγομένη, τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν, ὡς [f] κατεῖδε τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος, ἀναβοήσας νίκην μὲν ἔτευ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς πολλὰς [g] κτείνειν μυριάδας τῶν πολεμίων. "οὐδὲ "γὰρ ἄλλῳ τινὶ θαρσήσας, ἔλεγεν, ἢ τῇ παρ' αὐτοῦ βοη- "θείᾳ, δυναμένῃ καὶ τοὺς ὀλίγους ἀπεργάσασθαι κρείττους "τῶν πλειόνων καὶ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ὑπερεχόντων, ἀπαντῆ- "σαι τοῖς μάχῃ τῷ Ζαραίῳ.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ἀσάνου, νίκην ἐσήμηνεν ὁ Θεός· καὶ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τοῖς προδηλωθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς Γεραρείτιδος χώρας. ἀφέμενοι δὲ τῆς ἀναιρέσεως, ὅτι τὴν [h] ἁρπαγὴν τῶν πολεμίων, ἦλω γὰρ ἡ Γεράρων, ἐχώρησαν, καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολὺν μὲν ἐκφορῆσαι [i] χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους τε ὑποζύγια καὶ βοσκημάτων ἀγέλας. Ἀσανῷ μὲν οὖν καὶ ἡ σὺν αὐτῷ στρατιὰ, τοιαύτην τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες καὶ ὠφέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα. παραγενομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπήντησε κατὰ τὴν ὁδὸν προφήτης Ἀζαρίας ὄνομα. ὃς ὡς ἐπισχεῖν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· "ὅτι ταύτης εἶεν τῆς νίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τετυ- "χότες, ὅτι δικαίους καὶ ὁσίους αὐτοὺς παρέχοι, καὶ πάν- "τα κατὰ [m] τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότας. [n] ἐπι- "μενοῦσι μὲν οὖν, ἔφασκεν, ἀεὶ κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, "καὶ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμονίας παρέξειν [o] Θεὸν, ἀπο- "λιπῶσι δὲ τὴν θρησκείαν [p] ἅπαντα τούτων ἐναντία "συμβήσεσθαι· καὶ γενήσεσθαι χρόνον ἐκεῖνον ὃν οὔ- "μηδεὶς ἀληθὴς εὑρεθήσεται προφήτης ὃν τῷ ὑμετέ- "ρῳ ὄχλῳ, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλ- "λὰ καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γενήσονται, καὶ τὸ ἔθνος "κατὰ πάσης ἀσαφήστατα γῆς, ἔπιλλον βίον καὶ ἀλή- "τλιον βιωσόμενον." καιρὸν δ' αὐτοῖς ἔχουσι [q] συμ- βάλλεσθαι ἀγαθοῖς γίνεσθαι, καὶ μὴ φθονῆσαι τῆς εὐ- μενείας αὐτοῖς τὸν Θεόν. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασι- λεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, καὶ πολλὴν προθυμίαν ἐποιοῦντο, καινῆ τε πάντες ἐκ κατ' ἰδίαν, καὶ [r] δικαίᾳ. διέπεμψε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν νομί- μων θεσμοθετήσοντας.

γ'. [s] Καὶ τὰ μὲν Ἀσάνου τοῦ βασιλέως τῶν δύο φυ- λῶν ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ὅθεν τὸν τοῦ πλή-

Θης

lip. cap. 14. v. 9. *Zerach* juxta *Veris. Hebr.* Ζαρὲ LXXII. *Zaρὲθ Chron. Paſch.* pag. 95. *b* In *S. Literis in* δυνάμει ἐν χι- λιάσι χιλιάσι καὶ ἅρμασι τριακοσίοις. *c* Ita ſupra p. 367. v. 40. Μαρησᾶ LXXII. *Μαρήσας* in *Editis*, *Samb.* & *Gall.* 2. *Μαρήσης Vat. Μα- ρίσης Big.* & *Gall.* 1. *d* Ὑπήντησεν *Hen.* & *Busb.* *e* Σαφθὰ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *S. Literis* dicitur *Sephathah.* *f* Ita in omni- bus *MSS.* εἶδε in *Editis.* *g* Βλεῖν habent *MSS.* ſed κτείνειν legiſſe videtur *Epiphan.* *h* Ἐναντίαν *Vat.*. *i* Ἀποκτείνει in *MSS.* verum non ita *Vet. Interpr.* *k* Ita *Baſ.* & *G.* multo aliter in *MSS.* ἐπὶ τὴν ἁρπαγὴν *Big. Samb.* & *Vat.* mox τῶν πόλεων *Big.* & *Samb.* τῶν πολίμων *Vat.* dein ἐχώρησαν, ἦλω γὰρ Γεράρων [ἡ Γεράρων *Vat.* & *Gall.* 1.] ἐκ τῆς παρεμβολῆς *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. quin & diverſo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *relinquentes autem hoſtium occiſionem ad direptionem civitatis Gerareth, quam ceperant, eorumque ad caſtra protinus acceſſerunt.* *l* Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* χρυσὸν, λείαν τε ἀπαγαγεῖν in *Editis.* *m* Illud τὴν è *Big.* & *Samb.* *n* Ita cum *Big.* quod infra in omnibus *MSS.* habeamus ἀπολιπῶσι. in *Editis* vero ἐπιμένουσι & ἀπολείπουσι. *o* Αὐτὸς poſt κρατεῖν adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* non agnoſcit *Epiphan.* & commode ſatis abeſſe poteſt. *p* Ἅπαντα τὰ τούτων *Vat.* & *Samb.* *q* Συμβούλεσθαι *Vat.* *r* Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* Θεὸν in *Editis.* *s* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἐν ταύ- τοις τε in *Editis.*

a Quod

θυς τ Ισραηλιτῶν βασιλέα Βασάηλω, ⓢ ἀποκτείναντα τὸν Ιεροβοάμου υἱὸν Νάδαβον, καὶ καταχόντα τὴν ἀρχήν. ὗτος γὰρ ὁ [a] Θαρσῇ πόλει Δαπτείδων, καὶ ταύτῃ οἰκητηρίων πεποιημένος, ἔτεσιν εἴκοσι μὲ ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ τέσσαρα· πονηρὸς δὲ καὶ ἀσεβὴς ὑπὲρ Ιεροβόαμον καὶ τὸν υἱὸν αὐτῦ γενόμενος, πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος κακὰ διέθηκε, καὶ τὸν Θεὸν ἐξύβρισεν. ὃς [b] αὐτῷ πέμψας [c] Ιηοῦν τὸν προφήτην, προέφη, "[d] διαφθαρεῖν αὐτῦ πᾶν [e] τὸ γένος, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τ Ιεροβοάμου κακοῖς προσέβαλεν οἶκον [f] ἐξολέσειν, ὅτι βασιλεὺς ὑπ' αὐτῦ γενόμενος ἠμέλησε τὴν εὐεργεσίαν [g] τῷ δικαίως προσῆκον καὶ εὐσεβῶς· ἅπερ αὐτοῖς προσῆκον τοῖς ὅσοι τοιούτοις ἀγαθοῖς, ἔπειτα τῷ Θεῷ φίλα· τ δὲ κέρδος Ιεροβόαμον ἐμιμήσατο, καὶ τ ψυχῆς [h] ἀπολομένης τ ἐκείνου [i] ζῶσαν αὐτῦ τὴν πονηρίαν ἀπεδέξατο. πρὸς δὲ τούτοις καὶ περὶ τῶν ἐσομένων αὐτῷ προεφήτευσεν, ἐλεγχθήσεσθαι μέλλοντα καὶ μετὰ ὅλης τ γενεᾶς ὑπὸ τοῖς πεπολεμημένοις, [k] ἵνα μὴ πρὸς τὸ λοιπὸν τοιούτοις ἐπιχειρῇ κακοῖς. ἵνα μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ περὶ τ παρῳχημένων ἐπὶ τότε γνοὺς μετανοήσας συγγνώμης τύχῃ τῦ Θεῦ τύχῃ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων ἐπὰν περί τι ἀσπάσωσιν ἢ ἀμελήσωσι περὶ τῦτο ἐνεργῦντες· ὕτω καὶ Βασάνης, προειρηκότος αὐτῷ τῦ προφήτου τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ὀλέθρῳ γένους καὶ οἰκίας ἀπαλείᾳ, χείρων ἐγένετο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίας τοῖς περὶ [m] αὐτὸν πόνοις προσετίθει. καὶ πολλαπλάσιον τὴν φαπὰν τῶν Δαλαδῶν πάλιν ἐπῆλθε πόλει τινὶ τ ἐκ ἀφανῶν [n] Ραμαθῶνι τὄνομα, [o] σταδίους ἀπέχῃ Ιεροσολύμων πεντακοσίους· ἣ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρωσε, προειδὼς καταλιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι τὴν Ασάνου βασιλείαν κακώσωσι.

δ'. Φοβηθεὶς δὲ Ασανος τ ὁπτχείρησιν τ πολεμίου, καὶ λογισάμενος ὡς πολλὰ διαθήσῃ κακὰ [p] τ ὑπ' αὐτῦ βασιλευομένην πᾶσαν ὁ [q] καταλειφθεὶς ἐν [r] Ραμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, προκαλῶν συμμαχίαν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι ἡ πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτοῖς. ὁ δὲ τ χρημάτων τὸ πλῆθος ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, παλύσας τ πρὸς τ [s] Βασάνην φιλίαν· ἢ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ' αὐτῦ βασιλευομένας πόλεις τῦς ἡγεμόνας τ ἰδίας δυνάμεως, [t] ἐκέλευσε

revertor, populi Iſraëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat & regnum occupaverat. Ille enim in Tharſa urbe habitans, ibi etiam domicilio ſibi collocato, viginti quidem annos & quatuor regnavit: improbus vero & nequam factus, ſupra Hieroboamum ejuſque filium, & malis quamplurimis populum attrivit & Deo contumelias intulit. qui, miſſo ad eum Jehu vate, prædixit, "ſe totum ipſius genus exciſurum, & iiſdem cladibus, quibus Hieroboami domum affecerat, perditurum eſſe: quod rex à ſe conſtitutus beneficium non remunerarit, juſto pioque imperio populum regendo (quod cum illis imprimis, qui ita fecerunt, prodeſſet, deinceps Deo gratum erat) ſed nequiſſimi Hieroboami mores imitatus fuerit; cujus pereunte anima, ipſius in ſe ſuſcitavit improbitatem. præterea dicebat, cum illi ſimilis exſtiterit, ſimilem calamitatem merito experturum eſſe." Baſanes autem, licet ante audiverat, quæ mala ipſi ſtirpique ejus univerſæ eventura eſſent, ob flagitia ab ipſo perpetrata; non tamen *ab iis* in poſterum deſiſtebat, ne pluribus ſceleribus cooperiri viſus moreretur, & ut ex illo tempore præteritorum ſe pœnitendo veniam à Deo impetraret: ſed quemadmodum ii qui propoſitis ſibi præmiis, poſtquam rei alicui ſtudere cœperint, ſine intermiſſione ei operam dant; ita & Baſanes, cum vates ei futura prædixiſſet, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis ſui pernicie & domûs interitu, *denunciatis*, deterior factus eſt; & quotidie, ac ſi athletæ pro malitia perſonam geſtiſſet, ſuos pro ea labores intendebat. Poſtremoque, cum exercitum iterum eduxiſſet, aggreſſus eſt urbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta ſtadiis ab Hieroſolymis diſſitam: eamque captam muniebat, quod ſecum jam ante ſtatuerat præſidium in ea collocare, ut ſui excurſionibus inde factis Aſani regnum infeſtarent.

Baſanes Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 15.

Deus, miſſo Jehu vate, Baſani minatur. 3 Regum, c. 16.

Baſanes deterior factus eſt: & exercitum in Judæos educit. 2 Paralip. c. 16.

4. Veritus autem Aſanus hoſtis motum conatumque, animoque verſans quam multa mala univerſæ ſuæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre poſſet, miſit ad regem Damaſcenorum legatos, *dona ferentes* & aurum & argentum, ejus ſocietatem implorans, eumque iſtius, quæ à patribus illis ſecum interceſſit, amicitiæ admonens. Atque ille & pecuniam omnem libenter accepit & ſocietatem cum eo *arctiorem* iniit, diremptaque quæ ei cum Baſane erat amicitia; miſſiſque militum ſuorum ducibus in illius ditionis urbes, juſſit ut

Aſanus à Damaſcenorum rege auxilium petit. 2 Paral. p. c. 16.

eas

a Quod infra (p. 376. v. 29.) Θαρσιλὼ habeamus ſine ulla varietate, placuit & hîc loci Θαρσῇ pro Θαρσῇ reſcribere. Θαρσιλὴ *Big.* & *Samb.* Θαρσίλη *Hen. Busb.* & *Vat.* Θιρσᾶ LXXII. & *Epiphan.* Vide *Euſebium* de *Locis Hebraicis*, & Θαρσεὶ & v. Θερσεί, atque *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 314. b Ita cum *MSS.* & *Vat. Interpr.* αὐτὸς in *Editis.* c Sic paſſim *Vat.* & *Schmidius* ex conjectura. Γιμὴν in *Editis*: quo fere modo legiſſe videtur *Epiphan.* Ιῆν *Big. Samb. Gall.* 1. & LXXII. Ιηοῦν *Gall.* 2. proculdubio pro Ιωῆν. d Eo modo cum *Big.* & *Samb.* Δαφθείρειν in *Editis Aliiſque.* e Illud τὸ ex *MSS.* f Ita in omnibus *MSS.* ἐξελέσειν in *Editis.* g Τῷ δικαίως *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. h Ἀπολωμένης *Samb.* i Ita in omnibus *MSS.* niſi quod αὐτῷ pro αὐτῦ habeant *Big.* & *Samb.* & mox ἀπεδέξατο *Big.* & ὑπεδέξατο *Samb.* k ἐπὶ τὸν πονηρὸν ὑπεδέξατο. οἷς πρέσβυς ἂν ἦλθεν in *Editis.* k Hîc vulgatam lectionem in omnibus ſequuti ſumus, niſi quod τύχῃ repoſuerimus pro τύχοι. locus eſt perturbatus in *MSS.* nam ἡ πρὸς τὸ λοιπὸν ὅλου ἡσυχάσειν habent *Samb. Gall.* 1. & *Big.* πρὸς τὸ λοιπὸν ἡσυχάσειν *Vat.* poſt ἡσύχασεν aliquid amplius in ſuo *codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tamen de reliquo non quievit, neque reſpexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à Deo veniam mereretur*; *ſed* &c. mox, ἐφ' ᾧ τὸ παρῳχημένον ἐπὶ μᾶλλον οὐ τότε δὲ γνοὺς [οὐ τῦ τότε γνοὺς *Big Aliique.* οὐ τότε γνοὺς *Vat.*] μετανοήσας ἔτυχε συγγνώμης παρὰ τῦ Θεῦ τύχῃ. ἀσπερ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μετανοήσας τῇ συγχύσεως π. τ. Θ. τύχοι. ἀλλ' &c. *Vat.* μετανοήσας συγγνώμης τύχῃ *Gall.* 2. l Ita cum *Cod. Samb.* ἐπ' ἂν in *cæteris.* m Τοιοῦτον *Big. Samb.* & *Vat.* n Ἀραμαθῶνι *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἀρραμαθῶν *Gall.* 2. Ἀραμαθὼν *Big.* in *Epiphanii* libris *Rama* & *Ramath.* Videſis *Adnot.* ad p. 220. o Ita cum *MSS.* σταδίων in *Editis.* p Τῷ ὑπ' αὐτῦ βασιλευομένῳ ἅπαντι *Vat.* q Καταληφθεὶς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. r Hîc loci Ἀμαθῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1; Ἀμαθὼν *Gall.* 2. s Ita ex *MSS.* Βασὼν in *Editis.* Βασανίτην paſſim *Vat.* t Sic *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis.*

a Ita

eas *modis omnibus* vexarent. Illi autem *eò* profecti alias quidem incenderunt, alias vero diripuerunt, *ſcilicet* & urbem Ahionem appellatam, & Dana, & Abellanam, aliaſque quampluri-

Iſraëlitarum rex ſe domum recipit.

mas. Qua re audita, Iſraëlitarum rex à Ramathone ædificanda & munienda abſtinuit; feſtinanterque *admodum* reverſus eſt, quaſi ſuis male multatis opem laturus *& auxilium.* Aſanus autem, ex materia ab eo ad exſtructiones parata, duas in eodem loco urbes validas erexit. quarum una quidem Gaba vocatur, altera vero Maſpha. Nec poſtea quidem Baſani per tempus licebat expeditionem contra Aſanum ſuſcipere: nam morte fatali præventus eſt. In urbe quidem Tharſa ſepelitur: ei vero in regnum ſuccedit filius ejus Elanus. Hic,

Moritur Baſanes, & Elanus fit Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.

cum duos annos regnaſſet, perit; per inſidias cæſus à Zamare dimidiæ partis equitatûs præfecto. Nam per quoſdam ex equitibus ſuis, quibus perſuaſerat in eum impetum facere, apud Orſan diſpenſatorem ſuum epulantem interfecit, *quippe* relictum à ſatellitibus ſuis & ducibus. illi enim univerſi occupati erant in obſidione Gabathorum Palæſtinorum urbis.

VII. 5. Cum autem Zamares equitum dux Ela-

Zamares Elanum occidit. 3 Regum, c. 16.

num interemiſſet, ipſe pro eo regnum occupat, omneſque ex Baſanis ſtirpe juxta Jehu vaticinium ad unum ſuſtulit. Eodem enim modo ipſius familiam funditus perire contigit, quo illam Hieroboami exſtinctam eſſe *jam ante* ſcripſimus. Interea qui *urbem* Gabathonam obſidebat exercitus, auditis quæ regi acciderant, & quod Zamares occiſi à ſe regnum invaſiſſet,

Amarinus ab exercitu rex creatur. 3 Regum, c. 16.

& ipſe ducem ſuum Amarinum regem creat: qui motis caſtris à Gabathona ad Tharſam regiam proficiſcitur; & impreſſione in urbem facta, *eam* vi expugnat. Zamares autem, urbem videns deſolatam, in intimam Regiam ſe

Zamares ſeipſum combuſit. 3 Regum, c. 16.

recipiebat: atque igne ei ſubjecto, ſeipſum cum ea concremavit, cum ſeptem *duntaxat* dies regnaſſet. Tum vero diviſus eſt Iſraëlitarum populus: & illorum quidem alii Thabnæum, alii autem Amarinum regnare volebant. At cum ii viciſſent, qui regnum huic

Thabnæo occiſo Amarinus quiete regnum poſſidet. 3 Regum, c. 16.

deferri poſtulabant, Thabnæum perimunt, atque *ita* Amarinus totius populi *Iſraëlitici* rex factus eſt. Anno autem regni Aſani trigeſimo **regnum iniit*, idque tenuit annos duodecim: ſex quidem in Tharſa, reliquos vero in urbe quæ Semaron appellatur, & à Græcis Samaria.

καχῶν αὐτάς. οἱ δὲ τὰς μὲ ἐνεπίμπρασαν, τὰς δὲ διήρπαζον πορθοῦντες, τήν τε [a]Αἰῶνα λεγομένην, καὶ [b]Δάνα, καὶ [c]Αβελλάνην, [cc]καὶ ἄλλας πολλάς. ταῦτα ἀκούσας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, οὐ μὲν οἰκοδομεῖν καὶ ὀχυροῦν τὴν [d]Ραμαθῶνα ἐπαύσατο· μετὰ δὲ σπουδῆς ὡς βοηθήσων τοῖς οἰκείοις κακουμένοις ἀνέστρεψεν. Ασανος δὲ ὁ παρεσκευασμένης [e]ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν ὕλης πόλεις ἀνήγειρεν ἐν αὐτῷ [e]τῷ τόπῳ δύο χαρτερὰς. ἡ μὲν [f]Γαβὰ ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ [g]Μασφά. καὶ μετὰ ταῦτα μὲν χρόνον οὐκ ἔζησεν ὁ Βασάνης ἐπὶ Ασανον στρατείας, ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ θανάτου χρεών. καὶ θάπτεται μὲν ἐν [h]Θαρσῇ πόλει. παραλαμβάνει δ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παῖς [i]Ηλανος. οὗτος, ἄρξας ἐπ' ἔτη δύο, τελευτᾷ· φονεύσαντος αὐτὸν ἐξ ἐνέδρας [k]Ζαμάρου [l]τοῦ ἱππάρχου τῆς ἡμισείας τάξεως. κατεωχηθέντα γὰρ αὐτὸν παρά τὸν οἰκονόμον αὐτοῦ [m]Ορσα τύραννα, πείσας ἐπιδραμεῖν τὸν ὑφ' αὐτὸν ἱππέων τινὰς, ἀπέκτεινε [n]δι' αὐτῶν, μεμονωμένον τε περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν καὶ ἡγεμόνων. οὗτοι γὰρ ἅπαντες περὶ τὴν πολιορκίαν [o]τῶν Γαβαθῶν ἐγίνοντο τῶν Παλαιστίνων.

ε'. Φονεύσας δὲ ⟨ὁ⟩ Ηλανον ὁ ἵππαρχος Ζαμάρης, αὐτὸς βασιλεύει, καὶ πᾶσαν τὴν Βασάνου γενεὰν κατὰ τὴν [p]Ιοῦ προφητείαν ἀφανθείρει. τῷ γὰρ αὐτῷ τρόπῳ συνέβη τὸν οἶκον αὐτοῦ προῤῥιζον ἀπολέσθαι διὰ τὴν ἀσέβειαν, ὡς καὶ τὸν Ιεροβοάμου ἀφανισθέντα γεγράφαμεν. ἡ δὲ πολιορκοῦσα τὴν [q]Γαβαθωνίων κρατεῖ, πυθομένη τὰ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ ὅτι Ζαμάρης ἀπεκτόνας αὐτὸν ἔσχε τὴν βασιλείαν, καὶ [r]αὐτὴ τὸν ἡγούμενον αὐτῆς [r]Αμαεῖνον ἀπέδειξε βασιλέα· ὃς ἀπὸ τῆς Γαβαθωνίτης ἀναστήσας τὸ στρατὸν, εἰς [s]Θαρσὶν παραγίνεται τὸ βασίλειον, καὶ προσβαλὼν τῇ πόλει κρατεῖ χειρὶ κρείττος αὐτῆς. Ζαμάρης δὲ, τὴν πόλιν ἰδὼν ἠρημωμένην, συνέφυγεν εἰς τὸ [u]μυχαίτατον τῶν βασιλείων· καὶ [x]καταφρήσας αὐτὸ, συγκατέκαυσεν αὐτὸν, βασιλεύσας ἡμέρας ἑπτά. δίχα δ' εὐθὺς ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸς· καὶ ὁ μὲν αὐτῶν [y]Θαβναῖον βασιλεύειν ἤθελον, [z]οἱ δὲ τὸν Αμαεῖνον. νικήσαντες δ' οἱ τὸν ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀποκτείνυσι τὸν Θαβναῖον, καὶ πάντος βασιλεύει ὁ Αμαεῖνος τοῦ ὄχλου. [a]τεσσαρεσκαιδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς Ασάνου βασιλείας, ἦρξεν ὁ Αμαεῖνος ἔτη δώδεκα· τούτων τὰ μὲ ἐξ ἐν Θαρσῇ πόλει, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν [b]Σεμαρεῶνι [c]λεγομένῃ πόλει, ὑπὸ δὲ Ελλήνων Σαμαρεία καλουμένῃ.

ζ.

a Ita lego ex LXXII. in 2 *Paralip* c. 16. v. 4. nam vox Ιωάνης (quæ in *Editis* exſtat & omnibus *MSS.* præter *Vat.* qui habet Ιωνάθης) pro certo corrupta eſt: nec quidquam ſanius præ ſe ferunt *Epiphanii* libri, in quibus *Elom* & *Elon* & *Eleon.* *b* Δάνη in recto, p. 364. v. 44. *c* Αβιλάνην *Vat.* non dubito quin eadem urbs dicatur Αβιλλωνὴ, & Αβιλα, & Αβιλα, & Αβιλ, & Αβιλμοῖρα &c. *cc* Illa ἓξ ἄλλας πολλὰς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *d* Αραμαθῶνα *Big.* & *Samb.* in *Epiphanii* libris *Aramatha.* *e* Illud πρὸ ex *Big. Samb.* & *Vat.* *f* In *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ μὲν πρὸ Γαβὰ ὄν. *Gabaa* apud *Epiphanium.* *g* Eo modo etiam *Epiphan.* in *MSS.* Μιτφὰ & Μιτφάς. *h* Ita ut ſupra p. 375. v. 3. reſcripſi. *Therſa* in *Epiphanii* libris, Θιερσᾶ LXXII. in *Editis Aliiſque* Αρσιῆ. forſan pro Θαρσιῆ. *i* Ηλὰ LXXII. *Elan* in quibuſdam *Epiphanii* libris, in aliis *Helan*, ut & apud *Sulpicium Severum.* *k* Ita lego, quod in *Editis* ubique ſit Ζαμφρης. Ζαμφεὶς & alibi Ζαμφεὶ *Big.* & *Samb.* Ζαμβεὶς & mox Ζαμβεῖαι *Vat.* & *Gall.* 2. ex Ζαμβεὶ *Interpretum* LXXII. *Zamarias* in libris *Epiphanii.* זמרי *Hebr.* *l* Dicitur *Interpretibus* LXXII. ὁ ἄρχων τῆς ἡμισείας ἵππου *m* Quamvis in *Editis Aliiſque* ſit Ωρσα, ut & apud *Epiphanium* & LXXII. malui tamen Ορσα quod propius accedat ad *Hebraïcum* ארצא. Ολσα habent *Big.* & *Samb.* Ωλσὰ *Vat.* *n* Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *o* Τῶν Γαβαθῶν *Samb.* & *Vat.* τῆς Γαβαθώνης ἐγένοντο *Gall.* 2. Γαβαθῶνος hîc loci & alibi eadem forma reponendum eſſe volunt nonnulli. *p* Ita viſum eſt reſcribere, cum apud LXXII. ſit Ιηὺ vel Ειηὺ. in *Editis* Γιμῦ, & in *Epiphanii* libris *Gimon* vel *Gymon.* Ιοῦς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ιηοῦς *Gall.* 2. *q* Sic *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Γαβαώνης paſſim in *Editis Aliiſque.* Γαβαωνίτης *Big.* Γαβαωνῆς *Gall.* 2. *r* Αὐτὴ *Big.* & *Samb.* *ſ* Ita in *Editis* & pleriſque *MSS.* Αμφίεινον *Samb.* ὁμώνυμον Ζαμβεῖαι *Vat.* in *Epiphanii* libris *Amarin* aut *Omarin.* Αμβεὶ LXXII. עמרי *Hebr.* *t* Θιρσᾶ *Vat.* *u* Ita ex *MSS.* μυχάτατον in *Editis.* *x* Εαυτὸν *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliiſque.* *y* Cum in *Hebræo* ſit *Thebni* ſive *Thabni*, & Θαμνὶ in LXXII. & Θαμναῖον in pleriſque *MSS.* non dubitavi Θαβναῖον reſcribere. errore, ut puto, orto ex permutatione literarum β & μ. quod ſæpe fieri ſolet in *MSS.* in *Editis* Θάμνων. *z* Οἱ δὲ τῶν Ζαμβεῖαι *Vat.* *a* Τεσσαρεσκαιδεκάτῳ δὲ πρὸς τοῖς juxta *S. Literas.* *b* Μαρεῶνι in *Editis*, Μαρεώνη *Big* & *Gall.* 1. 2. *Samareon* in *Epiphanii* libris, Σαμαρίαν *Vat.* & in *S. Literis*, 3 *Reg.* c. 16. v. 24. ἐκτήσατο τὸ ὄρος τὸ Σαμαρὼν παρὰ Σεμὴρ δύο ταλάντων ἀργυρίου, unde Σαμαρεῶνι reſcribendum cenſui, aut cum *Schotano* Σαμαρείνῃ. *c* Ille λεγομένῃ πόλει addidi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* * Ita etiam *Epiphanius.* adeo ut id dicere neceſſe habeamus, vel aliquid relictum eſſe ſubaudiendum, vel voculam unam aut alteram excidiſſe.

a Σαμφείνου

χαλυμένη. πορσηγόρευσε δ' αὐτὴν αὐτὸς [a]Σεμαρεῶνα, ἀπὸ δ' τὸ ὄρος ἀποδομένω αὐτῷ, [b]ἐφ' ᾧ κατασκάσαι τὴν πόλιν, [c]Σεμάρω. διέφερε δ' οὐδὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, ἢ τῷ χείρων αὐτῶν εἶ. ἅπαντες γὰρ ἐζήτουν πῶς ἀποστήσουσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν λαὸν τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι· καὶ διὰ τοῦτο δι' ἀλλήλων αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐποίησεν [d]ἐλεῖν, καὶ μηδένα δ' γένους [e]περιλιπεῖν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ οὗτος ὁ Σαμαρείας· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Αχαβος.

dicitur. Ipſe autem Semareona denominavit à Semaro, qui ei montem vendiderat quem exſtructa urbe occupavit. Inter hunc vero & priores reges nihil intererat, niſi quod illis fuerit ſceleratior. omnes enim magnopere ſtudebant quo modo populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent: ideoque fecit Deus ut alius alium è medio tolleret, & nemo è familia ſuperſtes eſſet relictus. Quin & hic diem ſuum obiit Samariæ: eique *in regnum* ſuccedit filius *ejus* Achabus.

Samariæ edificatio. 3 *Reg.* c. 16.

Achabus Iſraëlitarum rex. 3 *Regum*, c. 16.

ς'. Μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τούτων ὅσην ὁ θεὸν ἐπιστροφὴν ἔχει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ πῶς μὲ ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαθούς, μισεῖ δὲ τοὺς μοχθηροὺς, καὶ παρορρίζους ἀπόλλυσιν. οἱ μὲν δὴ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖς, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ [f]διὰ τὴν παρανομίαν καὶ τὰς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὶ κακῶς διαφθαρέντες [g]ἠρέθησ, καὶ ὁ γένος αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν Ιεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς Ασανος [h]δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην εἰς μακρὸν καὶ εὐδαίμονα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προήχθη γῆρας, καὶ πεντεκαιδέκατα καὶ ἓν ἄρξας ἔτος εὐμοίρως ἀπέθανε. τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν [i]ὁ υἱὸς Ιωσαφάτης, ἐκ γυναικὸς [k]Αβίδας τὸ ὄνομα γεγενημένος. τοῦτον μιμεῖται Δαυίδου τοῦ προπάππου κατά τε ἀνδρείαν καὶ εὐσέβειαν ἅπαντες ἐν τοῖς ἔργοις ὑπέλαβον. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτου τοῦ βασιλέως ὑπὲρ νῶν [l]κατεπείγει λέγειν.

6. Atqui vero hinc licet intelligere, quantum Deus res humanas reſpicit; utque bonos quidem amore proſequitur, improbos vero odio habet & funditus perdit. Iſraëlitarum enim reges propter flagitia *ſua* & impietatem haud longo tempore alii quidem ab aliis malo interitu ſublati ſunt, ſtirpe etiam illorum excisa. Aſanus vero Hieroſolymorum & duarum tribuum rex ob pietatem *ſuam* & juſtitiam ad ſummam vitâ beatâ provectus eſt ſenectutem; annoque regni ſui uno & quadrageſimo felici fato obiit. ipſoque defuncto imperium ſuſcepit filius *ejus* Joſaphatus, ex muliere Abida nomine *ei* natus. Hunc in operibus *ſuis* omnes exiſtimarunt proavum *ſuum* Davidem imitatum eſſe in virtute & pietate. Sed de iis, quæ ad hunc regem ſpectant, jam non neceſſe habemus dicere.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Αχαβος, γήμας Ιεζαβέλλιν, ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας. ὁποῖα Ηλίας ὁ προφήτης ἔπραξεν· οἷά τε συνέβη τῷ Ναβόθῳ.

CAP. XIII.

Quomodo Achabus, Jezabela in uxorem ducta, ſceleratior exſtitit omnibus ante eum regibus. qualia geſta erant ab Elia vate; & quæ Nabutho accidebant.

Ο Δὲ Αχαβος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς [m]κατῴκει μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τὴν δ' ἀρχὴν κατέσχεν ἕως ἐτῶν εἴκοσι καὶ δύο· μηδὲν [n]κινήσας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, εἰ μὴ ὅσαγε πρὸς ὃ χεῖρον καθ' ὑπερβολὴν πονηρίας ἐπενόησεν. ἅπαντα δ' αὐτοῦ τὰ κακουργήματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὕβριν ἐκμιμησάμενος, καὶ μάλιστα τὴν Ιεροβοάμου ζηλώσας παρανομίαν. καὶ γὰρ οὗτος [o]τὰς δαμάλεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκευασθείσας, προσεκύνησε. καὶ τούτοις ἄλλα παράδοξα [p]προσεμηχανήσατο. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκα [q]θυγατέρα Ιθοβάλου τοῦ Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως, ἣ [r]Ιεζαβέλη ἦν ὄνομα. ἀφ' ἧς τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προσκυνεῖν ἔμαθεν. ἦν δὲ γύναιον δραστήριόν τε καὶ [s]τολμηρόν· εἰς τοσαύτην δ' ἀσέλγειαν καὶ μανίαν παρέπεσεν, ὥστε καὶ ναὸν τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν [t]Βῆλον προσαγορεύουσιν, [u]ᾠκοδόμησε, καὶ ἄλσος παντοίων δένδρων κατεφύτευσε. κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ψευδοπροφήτας τούτῳ τῷ θεῷ. καὶ αὐτὸς [x]δ' ὁ βασιλεὺς πολλοὺς τοιούτους περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀνοίᾳ καὶ πονηρίᾳ πάντας [y]ὑπερβεβηκὼς τοὺς πρὸ αὐτοῦ.

Achabus autem Iſraëlitarum rex habitabat quidem in Samaria, regnum vero tenebat annos duos & viginti: nihil de inſtitutis priorum regum immutans, præterquam in iis quæ ipſe in pejus, immani nequitiæ deditus, excogitavit: omnium illorum facinorum nefariorum & *gravium* in Deum contumeliarum factus imitator, atque præ cæteris Hieroboami ſcelerum æmulus. Nam & vitulas, ab illo fictas formataſque, adoravit: & alia adhuc magis abſurda commentus eſt. In matrimonium præterea accepit filiam Ithobali Tyriorum & Sidoniorum regis, cui nomen erat Jezabela; à qua patrios didicit illius deos colere. Erat autem muliercula animi irrequieti & magnæ audaciæ: atque in tantam petulantiam & inſaniam prolapſa eſt, ut & templum Tyriorum deo, quem Belum vocant, ædificaret, & lucum omnis generis arborum plantaret. porro & ſacerdotes & falſos vates huic Deo inſtituit. Quin & rex ipſe tales quamplurimos circa ſe habebat, amentia & improbitate omnes ante ſe *reges* ſupergreſſus.

Achabus nequitiæ deditus. 3 *Regum*, c. 16.

Jezabela Achabi uxor, & impietatis dux. 3 *Reg.* c. 16.

2. Va-

---

a Σαμάρεων in *Editis*. in *Epiphanii* libris *Samareon*. b Ita ex *MSS*. ἐφ' ᾧ in *Editis*. c Σομμήρου *Big*. Σόμηρον *Samb*. *Hen*. & *Gall*. 1. 2. Σαμήρῳ in *Editis*. Si quis Σαμήρῳ malit, non repugnabo. d Sic *Gen*. & nonnulli *MSS*. quo modo etiam legiſſe videtur *Epiphan*. ἑλεῖν *Baſ*. *Samb*. *Aliique*. e Ita in *MSS*. περιελεῖν in *Editis*. f Διὰ τὰς παρανομίας *Vat*. g Εὑρέθησαν *Baſ*. *Samb*. *Aliique*. h Καὶ ante δι' εὐσέβειαν delevimus auctoritate *MSS*. i Ita *Vat*. in *reliquis* deeſt articulus. k Γαβίζας ſolus *Vat*. l Οὐ κατεπείγει νῦν ἡμῖν λέγειν *Vat*. m Ita *MSS*. κατοικεῖ in *Editis*. n Καρίσας *Vat*. atque ita forſan *Epiphan*. qui vertit, *nihil amplius innovans*. o Illud τὰς è *Cod*. *Vat*. p Sic *MSS*. ἐμηχανήσατο in *Editis*. q Θυγατέρα μὲν Ιθοβάλου *Vat*. θυγατέρα μὲν Ιωμβάλου (pro Ιθωβάλου) *Big*. & *Samb*. in *S. Literis* dicitur *Ethbaal*, & Ιεθβαὰλ LXXII. ſunt qui Ειθωβάλου malint hîc loci, prout in *Gall* 2. r Sic *Samb*. & *Vat*. Ιεζάβουλ in *Editis Aliiſque*. ſ Πονηρὸν, & mox ἀσέβειαν καὶ μ. ſolus *Vat*. t Ita *Vat*. & *Gall*. 1. Βὴλ in *Editis*. Βὴλ *Hen*. & *Buſb*. Βῆλον *Samb*. Βῆλαν *Big*. Βάαλ LXXII. & *Epiphan*. u Eſt qui malit οἰκοδομῆσαι, & dein κατεφυτεύσαι. Verum ὥστε aliquando reperitur juncta indicativo, etiam apud melioris notæ auctores. x Illud δὲ ex *MSS*. & *Vet*. *Interpr*. y Ὑπερβεβληκὼς *Big*. & *Samb*.

Elias ſiccitatem minatur. 3 Regum, c. 17.

2. Vates igitur quidam ſummi Dei, ex Thesbona Galaaditidis regionis urbe, Achabum adiit, dicebatque, Deum ei prænunciaſſe, "quod neque pluviam per hos annos daturus "ſit, nec rorem immiſſurus in terram iſtam, "donec ille ipſe compareret." Cumque hæc jurejurando firmaſſet, verſus plagam auſtralem conceſſit, ibique ad torrentem quendam manet, qui potum illi ſuppeditabat: nam corvi cibum ei quotidie afferebant. Sed cum *aliquanto poſt* aruiſſet fluvius, quod non pluebat, juſſu Dei ad urbem Sarephtham proficiſcitur *vates*, non procul à Sidone ac Tyro *ſitam*, nam media interjacet: fore enim ut illic inveniret mulierem viduam, quæ eum eſſet alitura. atque ubi non longe à porta aberat, cernit *ibi* mulierem operariam ligna colligentem. Cum autem Deus ei ſignificaſſet, hanc eſſe illam quæ ei victum miniſtratura eſſet, propinquior factus eam ſalutavit, & obſecravit ut *ſibi* paulum aquæ afferat ad bibendum; illamque *prompte* euntem cum revocaſſet, juſſit ut panem etiam ſecum ferat. Illa vero cum juraſſet nihil ſibi domi eſſe præter unum farinæ pugillum & paulum olei, ſeque collecto uno aut altero ligno abire, ut ſubacta farina ſibi ac filio panem conficiat; quem ubi comediſſent fame abſumptos iri dicebat, quandoquidem nihil aliud ſupereſſet: atqui, bono animo, inquit, abi, etiam lætiora ſperans; & primum mihi paululum paratum affer. nam tibi prædico, non ante vel iſtius vaſis farinam conſumptum iri, vel amphoræ oleum *defecturum eſſe*, donec à Deo pluerit *in terram*. Ubi hæc dixerat vates, *illa* domum ſe recepit, juſſiſque obſequuta eſt: atque *inde* & ipſa *ſibi* habebat, & filio pariter ac vati victum ſuppeditabat. Horum vero neutrum eos defecit, donec ſiccitas eſſe deſierit. Meminit autem hujus inopiæ pluviarum etiam Menander; qui, dum res geſtas Ithobali Tyriorum regis narrat, ſic loquitur: "pluviarum ſub eo defectus erat à menſe Hyperberetæo ad Hyperberetæum ſequentis anni. "illo vero ſuppliciter Deum precato, magna "vis tonitruum inſequuta eſt. Hic urbem Bo"tryn in Phœnice condidit & Auzam in Li"bya." Et hæc quidem Menander, ſiccitatem indicans quæ ſub Achabo acciderat, nam illius tempore apud Tyrios regnavit Ithobalus, in Commentarios ſuos retulit.

Elias viduæ filium in vitam reducit. 3 Regum, c. 17.

3. Mulier autem *illa*, de qua paulo ante diximus, quæ vatem aluit, cum filius ejus in morbum incidiſſet, ita ut animam efflaret & mortuus videretur, lamentans & manibus ſemet tundens, & voces quas dolor exprimebat emittens, vatis ad ſe adventum in culpam convertebat, quaſi peccata ipſius coarguerit, adeoque filius mortem obierit. Ille vero bono animo eſſe hortabatur, ſibique filium ſuum tradere: illum enim ipſum vivum redditurum eſſe. Quem

Elias cibum afferum corvi. 3 Regum, c. 17.

Hoſpitio excipitur à vidua Sarephthana, cui farina & oleum perpetuatum. 3 Regum, c. 17.

Menander Hiſtoricus.

β'. Προφήτης [a] δέ τις ὢν μεγίστου Θεοῦ, [b] ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, προσελθὼν Ἀχάβῳ, προλέγειν αὐτῷ τὰ Θεοῦ ἔφασκε, "μήτε ὕσειν αὐτὸν "ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔτεσι, μήτε δρόσον καταπέμψειν εἰς τὴν "χώραν, εἰ μὴ φανέντος αὐτοῦ." ἅ τούτοις ἐπομόσας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη, ποιούμενος τὴν διαιτὰν παρὰ χειμάῤῥῳ τινὶ τῶν Ἀραβελίων, ἐξ οὗ καὶ τὸ ποτὸν εἶχε. [c] τῶν γὰρ τροφῶν αὐτῷ καθ' ἡμέραν κόρακες προσέφερον. ἀναξηρανθέντος δὲ τοῦ ποταμοῦ δι' ἀνομβρίαν, εἰς [d] Σαρεφθὰ πόλιν ἦκε ἄπωθεν τῆς Σιδῶνος καὶ Τύρου, μεταξὺ γὰρ κεῖται, προσῆκεν δέ, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· εὑρήσειν γὰρ ἐκεῖ γυναῖκα χήραν, ἥτις αὐτῷ παρέξει τροφάς. ὧν δ' ὁ πάρεδρος τῆς πύλης, ὁρᾷ γυναῖκα [e] χερνῆτιν ξυλιζομένην. τὸν δὲ Θεὸν δηλώσαντος ταύτῃ τῷ μέλλουσαν αὐτὸν διατρέφειν, προσελθὼν ἠσπάσατο, καὶ κομίσαι ὕδωρ [f] παρεκάλεσεν ὅπως πίῃ· καὶ πορευομένης μετακαλεσάμενος, καὶ ἄρτον ἐνεγκεῖν ἐκέλευσε. τῆς δ' ὁμοσάσης μηδὲν ἔχειν ἔνδον ἢ μίαν ἀλεύρου δράκα καὶ ὀλίγον [g] ἔλαιον, προθύεσθαι δὲ σωφλεχῆναι τὰ ξύλα, ἵνα φυράσασα ποιήσῃ αὐτῇ καὶ τῷ τέκνῳ ἄρτον, μεθ' ὃν ἀπολεῖσθαι λιμῷ δαπανηθέντα, μηκέτι μηδενὸς ὄντος, ἔλεγεν· ἀλλὰ θαρσοῦσα, εἶπεν, ἄπιθι, καὶ τὰ χρείσσω προθυκῶσα, καὶ ποιήσασα πρῶτον ἐμοὶ [h] βραχὺν κόμισον. προλέγω γάρ σοι, μηδέποτε ὀπλείψειν ἀλεύρου ἀγγεῖον τὸ ἄγγος, μηδ' ἐλαίῳ τὸ κεράμιον, μέχρις οὗ ἂν [i] ὕσει ὁ Θεός. ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, πραγενομένη πρὸς αὐτὸν ἐποίησε τὰ εἰρημένα· καὶ αὐτή τε ἔφε, καὶ τῷ τέκνῳ ἐχρήγει τοῦ βιοτεύειν καὶ τῷ προφήτῃ. ἐπέλιπε δ' οὐδὲν αὐτοὺς τότων, ἄχρις οὗ καὶ ὁ αὐχμὸς ἐπαύσατο. μέμνηται δὲ τῆς ἀνομβρίας ταύτης καὶ Μένανδρος ἐν τοῖς [l] Ἰθοβάλου τοῦ Τυρίων βασιλέως πράξεσι, λέγων ὧδε· "ἀβροχία τε ἐπ' [m] αὐτοῦ ἐγένετο, "ἀπὸ μὲν Ὑπερβερεταίου μηνὸς ἕως δὲ ἐχομένου ἔτους Ὑπερ"βερεταίου. ἱκετείαν δ' αὐτοῦ ποιησαμένου, χεραυνοὶ ἰσχυ"ραὶ βεβλήκασι. οὗτος πόλιν Βότρυν ἔκτισε τὴν "ἐπὶ Φοινίκῃ, καὶ [n] Αὔζαν τὴν ἐν Λιβύῃ." καὶ ταῦτα μὲν, δηλοῖ τὴν ἐπ' Ἀχάβου γενομένην ἀνομβρίαν, χρόνῳ γὰρ καὶ [o] τοῦτον καὶ Ἰθόβαλον ἐβασίλευσε Τυρίων, [p] ὁ Μένανδρος ἀναγράφει.

γ'. Ἡ δὲ γυνὴ, περὶ ἧς πρὸ τούτου εἴπομεν, ἡ τῷ προφήτῃ διατρέφουσα, τοῦ παιδὸς αὐτῇ κλαπέντος εἰς νόσον, ὡς μὴ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι μὴ δόξαι νεκρὸν, ἀναπλαμένη [q] μὴ ταῖς χερσὶν αὐτὴν αἰκιζομένη, μὴ φωνὰς οἵας ὑπαγόρευε τὸ πάθος ἀφιεῖσα, κλῆσιν ἐποιεῖτο τοῦ παρ' αὐτὴν παρόντος τοῦ προφήτου, ὡς ἐλέγξαντα τὰς ἁμαρτίας αὐτῆς, μὴ διὰ τοῦτο τοῦ παιδὸς τετελευτηκότος. ὁ δὲ παρεκελεύετο θαῤῥεῖν καὶ προσδοῦναι τὸν υἱὸν αὐτῆς· ζῶντα γὰρ αὐτὸν ἀποδώσειν. προσδόντος

a Ita cum *Vet. Interpr.* δὲ in *reliquis*. b Ex Θισβῶν τῆς Γαλαὰδ in LXXII. c τὸν μὲν γὰρ τ. *Vat.* d *Al.* Σαρεφθάν. e *Al.* χηρύτλω. id eſt, πτωχῷ ὡς χαρὸς ζῶσιν, ut in ora *Big.* f Sic in *MSS.* παρεκάλεσεν in *Editis.* g Ὀλίγον ἐλαίου *Vat.* h Ita plerique *MSS.* βραχὺ in *Editis.* βραχύ τι *Gall.* 2. i Υσῃ ὁ Θεὸς *Gall.* 1. 2. k Ita *Samb.* αὐτὸν *Big.* αὐτὸν in *Editis Aliiſque.* l Ἰωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ἠωβάλου *Gall.* 2. Ἐβωβάλου in *lib.* 1. c. *App.* m Αὐτοῦ *Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* n Sic *Vat.* & *Gall.* 2. Αὐζήτλω in Λ. in *Editis.* Αὔζαν τὴν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. o Ita ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis Aliiſque.* p Ita in *Editis Aliiſque.* ὃν μὲν Μενάνδρου *Big.* & *Samb.* q Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deſunt μὴ ταῖς χερσὶν αὐτὴν αἰκιζομένη.

a Vocem

σης ᾽ οὖν βασιλεὺς εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ διέτριβεν αὐτὸς, καὶ καταθεὶς ὅπι τὴν κλίνης, ἀνεβόησε πρὸς τὸν Θεὸν, ὃ κελεύσας ἀμείψασθαι τὴν ὑποδεξαμένην καὶ θρέψασαν, τὸν υἱὸν αὐτῆς [b] ἀφαιρησάμενον. ἐδ᾽ ἑαυτὸ τε τῷ ψυχῷ εἰσπέμψαι πάλιν τῷ παιδὶ, καὶ συζυγεῖν αὖθις τὸν βίον. ὃ δὲ Θεὸς κατοικτειρήσαντος μὲν τὴν μητέρα, βουληθέντος δὲ καὶ τῷ προφήτῃ χαρίσασθαι, τὸ μὲν δόξαν πρὸς αὐτὸν ὅτι κακῶν παρεῖναι, συζῆν πᾶσαν προσδοκίαν ἀνεβίωσεν. ἡ δ᾽ εὐχαρίστει τῷ προφήτῃ [c] καὶ τότε σαφῶς ἔλεγε μαθηκέναι, ὅτι τὸ θεῖον αὖθις συζῆ.

δ᾽. [d] Χρόνῳ δ᾽ ὀλίγῳ διελθόντος, συνέβαινεν τὸν Αχαβον τὸν βασιλέα, κτ᾽ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, δηλῶσαι αὖθις ⟨Ω⟩ γενησόμενον ὑετόν. λιμὸς δὲ τότε κατεῖχε τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ πολλὴ τῶν ἀναγκαίων ἀπορία, [e] ὡς μὴ μόνον ἀνθρώπους [f] αὐτοὺς σιτανίζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν μηδ᾽ ὅσα τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι τροφὴν νομὴν ὀφεῖ χρήσιμα διὰ τὴν ἀνομβρίαν [g] ἀναδιδόναι τὸν [h] ὀπιμελούμενον αὐτῷ τῶν κτημάτων [i] ὁ βασιλεὺς καλέσας Ωβεδίαν, ἀπιέναι βούλεται πρὸς αὐτὸν εἶπεν ὅπι τὰς πηγὰς τοῦ ὑδάτων καὶ τοὺς χειμάρρους, ἵν᾽ εἴ πῃ παρ᾽ αὐτοῖς εὑρεθείη πόα, ζεύτλοις εἰς τροφὴν [k] ἀμησάμενοι τοῖς κτήνεσιν ἔχωσι. [l] καὶ διαπέμψας κτ᾽ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοὺς ζητήσοντας τὸν προφήτην Ηλίαν, ὃν κ εὑρὼν, συνέπεσθαι [m] ἐκέλευσε καλόν δόξαν ἧν ἐξορμᾶν [n] αὐτοῖς, μεμισάμενοι τὰς ὁδοὺς, ὁ, τε Ωβεδίας καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπῆσαν ἕτερος ἑτέραν τὴν ὁδὸν. συνεβεβήκει δὲ, καθ᾽ ὃν Ιεζαβέλη ἡ βασίλισσα χαλεπὸν τοὺς προφήτας ἀπέκτονε, τοῦτον ἑκατὸν ἐν τοῖς ὑπογείοις σπηλαίοις κρύψαι προφήτας, καὶ τρέφειν αὐτοὺς ἄρτον χορηγοῦντα μόνον καὶ ὕδωρ. μονωθέντι δ᾽ [o] αὖ ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ωβεδίᾳ, συνήντησεν αὐτῷ ὁ προφήτης Ηλίας· καὶ πυθόμενος παρ᾽ αὐτοῦ τίς εἴη, καὶ μαθὼν, προσεκύνησεν αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα βαδίζειν ἐκέλευσε κ λέγειν, ὅτι παρείη πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τί κακὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ πεπονθότα πρὸς τοῦ ἀποκτεῖναι ζητοῦντα, κ πᾶσαν ἐρευνήσαντα [p] γῆν, πέμπειν [q] αὐτὸν, ἔλεγεν, ἢ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅτι μηδένα τόπον καταλιπὼν, εἰς ὃν οὐκ ἀπέσταλε τοὺς ἀνάξοντας, εἰ λάβοιεν, ὅτι θανάτῳ; κ δ᾽ εὐλαβεῖσθαι πρὸς αὐτὸν ἔφασκε, μὴ τοῦ Θεοῦ φανέντος αὖθις πάλιν εἰς ἄλλον [r] ἀπέλθοι τόπον· εἶτα διαμαρτὼν αὐτοῦ πέμψαντος τοῦ βασιλέως, κ μὴ δυναμένου εὑρεῖν ὅπου ποτ᾽ εἴη γῆς, ἀποθάνῃ. προυοεῖτο [s] οὖν αὐτοῦ τῆς σωτηρίας παρεκάλει, τὸν πρὸς τοὺς ὁμοτέχνους αὐτοῦ ἀσεβῶς λέγων· ὅτι σώσειεν ἑκατὸν προφήτας, Ιεζαβέλης πάντας τοὺς ἄλλους ἀνῃρηκίας, κ ἔχοι κεκρυμμένους αὐτοὺς καὶ τρεφομένους ὑπ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ, μηδὲν δεδιότα βαδίζειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα, δοὺς αὖθις πίστεις ὀμόσας, ὅτι πάντως κατ᾽ ἐκείνην Αχάβῳ φανήσεται τὴν ἡμέραν.

cum tradidiſſet, *acceptum* in cubiculum ſuſtulit, in quo ipſe verſari ſolebat, eoque in *ſuo* cubili collocato, ad Deum exclamavit, haud meritam gratiam mulieri retuliſſe, quæ ipſum hoſpitio exceperat & aluerat, filium ei eripiendo. orabatque ut animam in puerum remigrare faceret, ipſique vitam reſtitueret. Deo itaque matris quidem *ſortis* miſerto, motoque deſiderio etiam vati gratificandi, ne *ad* eam ipſius malo videretur acceſſiſſe, præter omnem exſpectationem revixit *puer*. Illa vero vati gratias agebat; & tunc *ſe* clare intellexiſſe dicebat, Deum cum illo colloqui.

4. Brevi poſt tempore ad Achabum regem, Deo ita volente, proficiſcitur, indicaturus ei venturam pluviam. Tum vero fames totam regionem infeſtabat & magna rerum *ad victum* neceſſariarum penuria, ut non ſolum homines earum inopia laborarent, ſed & equi & alia jumenta, terra illis quæ ad paſtum facerent præ ſiccitate non edente. Rex igitur vocato Obedia, rerum ſuarum procuratore, ipſi dicebat, ſe velle ut ad fontes fluviorum abiret & torrentes, atque ita, ſi forte gramen iſtic inveniretur, illud demeſſum in jumentorum pabulum haberent. Ac, cum per totum orbem miſiſſet qui Eliam vatem perquirerent, nec tamen reperiſſet, juſſit ut eum etiam ipſe comitaretur. Itaque cum illis iter corripere placuiſſet, terram obeundam ita diviſerunt, ut Achabus una, Obedias altera via ſeorſim iret. Acciderat autem, dum Jezabela regina in vates cædibus ſæviret, ut iſte centum vates in ſpeluncis ſubterraneis abditos pane & aqua *aliquandiu* ſuſtentaret. Tum vero Obediæ, à rege digreſſo, obviam factus eſt vates Elias: & percunctatus eum quis eſſet, agnitum adoravit. Vates autem ipſi præcepit ut regem adiret, eique diceret, quod coram ſe ſiſteret *Elias*. At ille, quid in te peccavi, ajebat, aut commerui, ut me ad eum mitteres qui te ubique gentium ad necem quæſivit? an hoc ipſum ignoras, quod nullum reliquit locum, in quem non dimiſerit, qui te deprehenſum, ut mortem oppeteres, *ad eum* adducerent? Etenim ſe cavere, illi dicebat, ne, poſtquam Deus ei apparuerit, ſe alio transferat: atque ita ipſe, cum regis juſſu miſſus ab illo aberrarit, & is nuſquam terrarum reperiri potuerit, morte multetur. Illum itaque obſecrabat ut ipſius ſalutis rationem haberet, commemorans etiam quam ſui ſimilium ſtudioſus fuerit: ut *ſcilicet* centum vates, aliis omnibus à Jezabela occiſis, exitio eripuerit, quos etiam & adhuc clam ſervat alitque. At vates contra præcipiebat, ut nil metuens regem adeat, fide jurejurando data, ſe illa die pro certo in Achabi conſpectum venturum.

Deus mandat Eliæ ut Achabum adeat. 3 Regum, c. 18.

Obedias, vatum amicus, occurrit Eliæ: atque ab eo jubetur advenſum ſuum Achabo nunciatum ire. 3 Regum, c. 18.

5. Poſt

a Vocem αὐτῆς, quæ poſt ὧν reperitur in *Editis*, non agnoſcunt *MSS.* & *Vet. Interpr.* b Ita in *Editis Aliiſque.* ἀφαιρεσάμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. c Εγνωκα ὅτι σὺ ἄνθρωπος Θεοῦ καὶ ῥῆμα κυρίου ἐν τῷ στόματί σου ἀληθινόν. LXXII. 3 *Regum.* c. 17. v. 24. d Μεθ᾽ ἡμέρας πολλὰς LXXII. e Illud ὡς ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. f Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Vat.* ἄρτον in *Editis Aliiſque.* g Eo modo in *MSS.* ἀναδιδόναι in *Editis.* h Sic *Big. Samb.* & *Busb.* ἐπιμελούμενον *Hen.* ἐπιμελόμενον in *Editis Aliiſque.* i Ita cum *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* niſi quod Ἀβδίαν pro Ωβδίαν in *aliquibus*, & ἀπέναι pro ἀπῆναι in *aliis.* περιπαλισσόμενος ὁ βασιλεὺς, σπήλαια ζητῶν πηγὰς in *Editis* k In omnibus *MSS.* ἀμησσόμενοι aut ἀμησσόμενοι. in *Editis* perperam ἀμισσόμενοι. l Ita in *Editis.* καὶ διεπέμψατο κατὰ π. τ. αἰκ. τ. ζ. τ. πς. Ηλίαν, ὃν οὐχ ηὑρηκέναι, συνέπεσθαι in *MSS.* Incertum quam lectionem ſequutus ſit *Epiphanius*, qui vertit, *qui dum miſiſſet in cunctum orbem terrarum ad quærendum prophetam Eliam, nec invenisset, præcepit* &c. m Δὴ inter συνέπεσθαι & σπήλαια inſerunt quidam *MSS.* n Αὐτὸς *Big. Samb.* & *Vat.* o Αὖ deeſt in *Cod. Vat.* ut & mox αὐτῷ. p Κατὰ ante γῆν delevimus auctoritate *MSS.* q ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa αὐτὸν ἔλεγεν, ἢ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖν deſiderantur in *Editis.* r Απέλθῃ *Big.* & *Samb.* ſ Αὖ αὐτοῦ *Samb.*

Eliæ obviam fit Achabus: atque vatis juſſu populum convocat.

5. Poſtquam autem Obedias Eliæ indicium Achabo fecerat, occurrit ei Achabus: iraque commotus illum interrogabat, an is eſſet qui Hebræorum populum afflixerat, & ſterilitatis auctor exſtiterat? Ille vero, nihil *ei* ſubblandiens, ipſum ajebat genuſque ipſius mala omnia *genti* intuliſſe, ut qui Deos alienos in regionem invexerat eoſque coluerat, proprio illorum Deo, qui ſolus eſt Deus, relicto, & ne minima quidem ejus cura habita. Cæterum nunc ut abiret, juſſit, totumque populum in montem Carmelum ad ſe convocaret, ſimulque ſuos & uxoris vates, dicto etiam quot numero eſſent, ac præterea lucorum vates, homines circiter quadringentos. Ubi vero omnes à rege acciti ad montem jam dictum convenerant, Elias vates in medio illorum conſtitit, &, quouſque, inquit, dubiis animis ambiguaque ſententia vitam agetis? Si quidem patrium Deum verum & ſolum *Deum* eſſe exiſtimarint, ut illum ſequerentur ejuſque mandata, hortabatur; ſin vero hunc pro nihilo habentes, in ea de peregrinis fuerint opinione, oportere ſe cultum illis tribuere, ſuadebat ut iſtis adhærerent. Populo autem nihil ad hæc reſpondente, petiit Elias, ad explorandam deorum peregrinorum ſuique vim & potentiam, cum is ſolus ejus vates ſupereſſet, illi vero quadringentos haberent, ut ipſe bovem acciperet eamque mactatam lignis imponeret, nullo igne ſubaccenſo, atque illos, cum eadem feciſſent, deos ſuos invocarent ut ligna velint accendere. hoc enim facto, veram Dei naturam dignoſci poſſe. Cum autem hæc ſententia *omnibus* placuiſſet, præcepit Elias, ut vates iſti, bove delecta, priores rem ſacram facerent ſuoſque Deos invocarent. Poſtquam vero precibus & invocationibus nihil profecerant vates qui hoſtias obtulerant, Elias per deriſum eos hortabatur, ut magna voce ad Deos *ſuos* clamarent: aut enim eos aliquò profectos eſſe, aut forte dormire. Illis autem à diluculo uſque ad meridiem hoc ipſum facientibus, & ſeipſos more patrio gladiis & lanceis ſecantibus, cum jam ipſe victimam mactaturus eſſet, illis quidem juſſit ut ſecederent, populo vero ut propius accedentes ipſum obſervarent, ne clam ignem lignis injiceret. at poſtquam illi acceſſerunt, acceptis duodecim lapidibus, pro numero tribuum populi Hebræorum, ex illis erexit altare, & circa id alveum fodit bene profundum. Cumque fruſta *lignorum* in ara ſtruxiſſet, mandavit ut quatuor hydrias aqua ex fonte repletas in altare effunderent, uſquedum circa illud redundaret, ita ut totus alveus aqua è fonte ſuppeditata impleretur. His peractis, Deum cœpit orare & ad ipſum clamare; ut etiam populo, qui jam diu erraverit, ſuam oſtenderet potentiam. Atque adhuc eo loquente, ignis derepente cœlo delapſus, populo inſpectante, in aram cecidit, & hoſtiam abſumpſit,

Accitis etiam falſis vatibus, periculum facit Elias, quis verus ſit Deus.

Illi, fruſtra conſumptis invocationibus, Dei ſui imbecillitatem tacite fatentur. 3 Regum, c. 18.

Deus, ab Elia invocatus, igne cœlitus immiſſo vim ſuam & potentiam palam facit. 3 Regum, c. 18.

ε'. Μωύσαντος δὲ τῷ βασιλεῖ τὸν Ὠβεδίου τὴν Ἠλίαν, ὑπήντησεν ὁ Ἀχαβος· [a] καὶ διήρετο μετ' ὀργῆς εἰ αὐτὸς εἴη ὁ [b] τῶν Ἑβραίων λαὸν κακώσας, καὶ τὴν ἀκαρπίας [c] αἴτιος γεγενημένος. ὁ δ' ὑδὲν ὑποδωπτόμενος, αὐτὸν ἔφην ἅπαντα τὰ δεινὰ πεπαικέναι, καὶ ὅ γένος αὐτῷ, ξενικοῖς [d] εἰσηνηνοχότα τῇ χώρᾳ θεοῖς, καὶ τούτους σέβοντα, τὸν ἴδιον αὐτῶν, ὃς μόνος ἐστὶ Θεὸς, ἀπολελοιπότα, [e] καὶ μηδεμίαν ἐπιμέλειαν αὐτῷ ποιούμενον. νῦν μέντοιγε ἀπελθόντα κατέλθειν πάντα τὸν λαὸν εἰς ὄρος Καρμήλιον ὄρος ἀθροῖσαι πρὸς αὐτὸν, καὶ τοὺς προφήτας αὐτῶν [f] καὶ τὸν γυναικὸς, εἰπὼν ὅσοι τὸν ἀριθμὸν εἰσὶν, καὶ τοὺς τῶν ἄλσεων προφήτας, ὡς τετρακοσίους τὸ πλῆθος ὄντας. ὡς δὲ συνέδραμον πάντες εἰς τὸ προειρημένον ὄρος Ἀχάβου ἀναπέμψαντος, στὰς αὐτοῖς ὁ προφήτης Ἠλίας μεταξὺ, μέχρι πότε διῃρημένους αὐτοὺς τῇ διανοίᾳ καὶ ταῖς δόξαις ἔτος βιώσειν ἔφασκε. νομίσαντας μὲν τὸν ἐγχώριον Θεὸν ἀληθῆ καὶ μόνον, ἕπεσθαι τούτῳ καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ παρίνει· μηδὲν δὲ τῶνδε ἡγουμένους, ἀλλὰ περὶ τοὺς ξενικοὺς ὑπειληφότας, ὡς οἰκείους δεῖ θρησκεύειν, αὐτοῖς συνεβούλευε κατακολουθεῖν. τοῦ δὲ πλήθους μηδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκρινομένου, ἠξίωσεν Ἠλίας, πρὸς ἀπόπειραν τῆς τε τῶν ξενικῶν θεῶν ἰσχύος καὶ τῆς ἰδίου, μόνος ὢν αὐτοῦ προφήτης, ἐκείνων δὲ τετρακοσίους ἐχόντων, λαβεῖν αὐτός τε βοῦν, καὶ ταύτην θύσας [g] ἐπιθεῖναι [h] ξύλοις, πυρὸς μὴ ὑπαφθέντος, κἀκείνους [i] ταὐτὰ ποιήσαντας, ἐπικαλέσασθαι τοὺς ἰδίους Θεοὺς ἀναλαῦσαι τὰ ξύλα. γενομένου δὲ τούτου, μαθήσεσθαι τότε τὴν ἀληθῆ φύσιν τοῦ Θεοῦ. ἀρεσάσης δὲ τὴν γνώμης, ἐκέλευσεν Ἠλίας τοὺς προφήτας ἐκλεξαμένους βοῦν προφήτης τε θῦσαι, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπικαλέσασθαι θεούς. ἐπεὶ δ' ὑδὲν ἀπήντα πρὸς τῆς [k] εὐχῆς καὶ τῆς ἐπικλήσεως θύσασι τοῖς προφήταις, σκώπτων ὁ Ἠλίας, μεγάλῃ βοῇ κελεῦσαι αὐτοὺς ἐκέλευε τοὺς Θεούς· ἢ γὰρ ἀποδημεῖν αὐτούς, ἢ καθεύδειν. τὴν δ' ἀπ' ὄρθρου τοῦτο [l] ποιοῦντων μέχρι μέσης ἡμέρας, καὶ [m] τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σιδηρέαις κατ' ὄπος ἔθος, [n] μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἀναχωρῆσαι, τοὺς δὲ ἐγγὺς προσελθόντας τηρεῖν αὐτὸν, μὴ πῦρ λάθρᾳ τοῖς ξύλοις ἐμβάλῃ. τοῦ δὲ ὄχλου προσελθόντος, λαβὼν δώδεκα λίθους, [o] κατὰ φυλὴν τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων, ἀνέστησεν ἐξ αὐτῶν θυσιαστήριον, καὶ περὶ αὐτὸ δεξαμενὴν ὤρυξε βαθυτάτην. καὶ συνθεὶς τὰς ῥίζας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ κατ' αὐτῶν ἐπιθεὶς τὰ ἱερεῖα, τέσσαρας ἐπὶ τὴν κρήνης ὑδρίας προσέταξε πληρωθείσας ὕδατος καταχεάσαι τοῦ θυσιαστηρίου, ὡς [p] ὑποβρέξειν αὐτὸ καὶ τὴν [q] δεξαμενὴν ἅπασαν ὕδατος γεμισθῆναι πηγῆς ἀναδοθείσης. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἤρξατο εὔχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ καλεῖν αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τῷ πεπλανημένῳ πολὺν ἤδη χρόνον λαῷ φανερὰν τὴν αὐτοῦ δύναμιν. καὶ ταῦτα λέγοντος, ἄφνω πῦρ [r] ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου, τοῦ πλήθους ὁρῶντος, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἔπεσε, καὶ τὴν θυσίαν ἐδαπάνησεν, ὡς

a Καὶ ἤρετο *Vat.* b *Al.* τὸν Ἐβρ. & τῶν τῶν Ἐβρ. c Αἴτιος τῇ γῇ γεν. *Vat.* d Ita ex *MSS.* in *Editis* εἰσηνηνοχότας, & dein σεβόντας & ἀπολελοιπότας & ἀπολλύντας. e Illa καὶ μηδεμίαν ἔτι ἐπιμέλειαν αὐτῷ ποιούμενον ex *MSS.* f In *Editis* καὶ τοὺς τῶν γ. verum τοὺς delevimus auctoritate *MSS.* g Ita in *MSS.* ἐπιθῆναι in *Editis.* h Τοῖς ξύλοις *Vat.* i Sic *MSS.* τοῦτο in *Editis.* k Αὐτοῖς poſt εὐχῆς inſerunt *Big. Samb.* & *Vat.* l Ποιησάντων ſolus *Vat.* m Aliquid amplius in ſuo *codice* habuiſſe videtur *Epiphan.* nam vertit, *& ſemetipſos cultris & gladiis incidentibus, & nihil agentibus.* n Μέλλων δ' αὐτὸς *Vat.* o Mallem cum *Zonara* κατ' ἐκάστην φυλήν. p Sic *MSS.* ὑπερβάλλειν in *Editis.* q Ἐν κύκλῳ ᾗ διορύξας, δεχθὲν ἐπέσησεν ὕδατος, τοῦτο ὁ μὲν Ἑβραῖος θαυμὰ ποιησάμενος, ὁ δὲ Ἰώσηπος δεξαμβλύν. *Theodoret.* ad 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. ιη'. r Ἐξ ἱερεῶν *Vat.*

a Αὐ-

ὡς ἀναχαλῶσαι καὶ τὸ ὕδωρ καὶ [a] ψαφαρὸν γενέσθαι τὸν τόπον.

ε'. Οἱ δ' Ισραηλῖται τοῦτο ἰδόντες ἔπεσον ὑπὲ τὸν γῆν καὶ [b] προσεκύνουν ἕνα Θεὸν, καὶ μέγιστον [c] καὶ ἀληθῆ μόνον ἀποκαλοῦντες. τοὺς δ' ἄλλους ὀνόματα ὑπὸ [d] φαύλου καὶ ἀνοήτου δόξης πεποιημένα. συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν, Ηλία τοῦτο παραγένσαντος. ἔφη δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ πορεύεσθαι πρὸς ἄριστον, μηδὲν ἐπὶ φροντίσαντα· μετ' ὀλίγον γὰρ ὄψεσθαι τὸν Θεὸν ὄντα. καὶ ὁ μὲν Αχαβος ἀπῆλλάγη. Ηλίας δὲ ὑπὲ τὸ [e] ἀκρωτήριον τοῦ Καρμήλου ἀναβὰς ὄρος, καὶ καθίσας ὑπὲ τῆς γῆς προσπείσατο τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν θεράποντα ἐκέλευσεν ἀνελθόντα ὑπέ τινα σκοπιὰν εἰς τὸν θάλασσαν ἀποβλέπειν· κἀὴν [f] ἴδῃ νεφέλην ἐγειρομένην ποθὲν, φράζειν αὐτῷ. μόχθει γὰρ τότε [h] καθαρᾷ τῇ) σωέβαινε πρὸ ἀέρος. ὁ δὲ ἀναβάντος, καὶ πολλάκις μηδὲν ὁρᾶν φήσαντος. ἕβδομον ἤδη βαδίσας ἐωρακέναι μελανόμβρον, εἶπε, τὶ δ' ἀέρος, ὑ πλέον ἴχνος ἀνθρωπίνου. ὁ δ' Ηλίας ταῦτ' ἀκούσας, πέμπει πρὸς τὸν Αχαβον, κελεύων αὐτὸν εἰς τὸν πόλιν ἀπέρχεσθαι πρὶν ἢ καταῤῥαγῆναι τὸν ὄμβρον. καὶ ὁ μὲν εἰς [i] Ιεσραήλαν πόλιν ὡρμήνευται. μετ' ὀλὺ δὲ τοῦ ἀέρος [k] ἀχλύσαντος, καὶ νέφεσιν καλυφθέντος, πνεῦμά τε [l] λάβρον ἐπιγένετο, καὶ πολὺς ὄμβρος. ὁ δὲ προφήτης, ἔνθεος γενόμενος, τῷ τοῦ βασιλέως ἅρματι μέχρι τῆς [m] Ιεσραήλας Ιζάρου πόλεως [n] σωέσπαμε.

ζ. Μαθοῦσα δὲ ἡ τοῦ Αχάβου γυνὴ Ιεζαβέλη τάτε σημεῖα τὰ ὑπὸ τοῦ Ηλίου γενόμενα, καὶ ὅτι τοὺς προφήτας [p] αὐτῆς ἀπέκτεινεν, ὀργισθεῖσα πέμπει πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους, ἀπειλοῦσα δ' αὐτῷ ἀποκτενεῖν αὐτὸν, ὡς κἀκεῖνος τοὺς προφήτας αὐτῆς ἀπολέσειε. φοβηθεὶς δὲ ὁ Ηλίας, φεύγει εἰς πόλιν [q] Βηρσουβεὲ λεγομένην· ἔστι δ' ἐσχάτοις ὅροις τῆς [r] Ιούδα φυλῆς ἐχόντων τὴν [s] Ιδουμαίων γῆν· καταλιπὼν δὲ ἐκεῖ τὸν θεράποντα, εἰς τὴν ἔρημον ἀνεχώρησεν. εὐξάμενος δ' ἀποθανεῖν· ἦν γὰρ δὴ κρείττων τῶν) τῶν πατέρων, ἵνα ἐκείνων ἀπολωλότων αὐτὸς ζῆν γλίχῃ· κατεκαμήθη πρός τινι δένδρῳ. διεγείραντός δ' αὐτὸν τινος, ἀναστὰς εὑρίσκει κατακειμένην αὐτῷ τροφὴν [u] καὶ ὕδωρ. φαγὼν δὲ καὶ συλλεξάμενος ἐκ τῆς τροφῆς ἐκείνης τὴν δύναμιν, εἰς τὸ [x] Σινᾶιον καλούμενον ὄρος κατέλυσε. γίνεται, ὃ Μωϋσῆς τοὺς νόμους κατέλυσε παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγεται λαβεῖν. εὑρὼν δ' ἐν αὐτῷ σπήλαιόν τι κοῖλον, εἰσεισι· καὶ διετέλει κοιούμενος ἐν αὐτῷ τὸ μονλύ. [y] ἐρομένης δέ τινος αὐτὸν φωνῆς ἐξ ἀδήλου, τί [z] παρεὶς, καταλελοιπὼς τὴν πόλιν, ἐκεῖσε; διὰ τὸ κτεῖναι μὲν τοὺς προφήτας τοῦ ξενικῶν θεῶν, πεῖσαι δὲ τὸν λαὸν ὅτι μόνος εἴη Θεὸς ὢν [a] ἐξ ἀρχῆς

ita ut etiam aqua concremaretur & locus fieret aridus.

6. Cum autem hoc vidiſſent Iſraëlitæ, in terram procidebant, unumque Deum adorabant, & maximum & ſolum verum *Deum* appellantes, alios vero *tantum* nomina *eſſe* à prava & ſtulta *hominum* opinione conficta. Tunc & vates ſuos comprehenſos necarunt, id quod fieri juſſerat Elias. Deinde *is* regem monebat, ut abiret ad prandium, cætera nihil ſolicitus: brevi enim viſurum eſſe Deum *in terram* pluere. Et quidem Achabus diſcedebat: Elias vero in verticem Carmeli aſcendit, & cum humi deſediſſet caput genibus applicuit, juſſitque famulum ut conſcenſa quadam ſpecula mare aſpectaret, & indicaret ſicubi nubem excitari viderit. nam ad id temporis cœlo eſſe ſudo & ſereno contigit. At cum ille aſcendiſſet, ſæpiuſque nihil cerni retuliſſet, ſeptimo demum reverſus ajebat ſe animadvertiſſe aliquid in cœlo nigreſcere, non tamen amplius hominis veſtigio. His autem auditis, Elias ad Achabum mittit, jubens ut in urbem ire contendat, priuſquam diffracta nube delabatur pluvia. Ac ille quidem ad Jeſraëlam proficiſcitur. Non multo autem poſt, cœlo obſcurato & nubibus obducto, vehemens oritur ventus multoque cum imbre ingruit. atque vates, ſpiritu *Dei* inſtinctus, currum regis curſu comitabatur, donec ventum eſt ad Jeſraëlam Izari urbem.

Populo Deum ſuum agnoſcente, falſi vates comprehenſi Eliæ juſſu necantur. 3 Regum, c. 18.

Elias de pluvia ventura Achabum monet. 3 Regum, c. 18.

7. Jezabela vero Achabi uxor cum intellexiſſet quæ prodigia ab Elia edita erant, quodque ſuos vates ferro trucidaverat, gravius commota illi per nuncios ad eum miſſos minatur, ſe illum occiſurum, quemadmodum ipſe vates ſuos occiderat. Quibus Elias *minis* territus fugit in urbem, cui nomen Berſubee: (illa autem eſt in oris extremis regionis tribûs Judæ juxta Idumæam) ibique relicto famulo ſuo, ipſe in deſertum abiit. Cumque *illic* mortem optaſſet (ſe enim majoribus ſuis haud meliorem eſſe *dicebat*, ut illis mortuis ipſe vitæ deſiderio teneretur) ſub arbore quadam jacens obdormivit. Ab aliquo autem excitatus, cum ſurrexiſſet appoſitum ſibi cibum invenit & aquam: cumque comediſſet, collectis ex iſto cibo viribus inde proficiſcitur ad montem Sinæum appellatum, in quo fertur Moyſem leges à Deo accepiſſe. ubi, cum ſpeluncam profundam offendiſſet, ingreditur & in ea commorabatur. Cum autem *à Deo* interrogaretur, incertus unde vox venerit, quid illic ageret urbe relicta? tum ille, quod deorum quidem peregrinorum vates interfecerit, populo vero perſuaſerit *eum* ſolum eſſe Deum quem ab initio coluerant,

Elias Jezabelam fugit. 3 Regum. c. 19.

Deus cum Elia loquitur. 3 Reg. c. 19.

a Αὐχμηρὸν in ora *Cod. Gall.* 1. b Προσεκύνουν ἕνα ὄντα Θεὸν *Vat.* c Καὶ ἀληθινὸν λέγοντες. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μέγιστον, μόνον, & ἀληθῆ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *& adoraverunt unum Deum, maximum, ſolum, verumque proclamantes.* Ἕπεσον ἐπὶ τὸν γῆν, ἵνα Θεὸν ἀληθῆ τε καὶ μέγαν ἐπικαλῶνται. *Zonar.* d Φαύλης ſolus *Vat.* e Ακρον ſolus *Vat.* f Ita cum *MSS.* ἤδη *Baſ.* εἴδῃ *Gen.* h Eo modo *MSS.* in *Editis* καθαρὸν εἶναι συνίδοιεν τὸν ἀέρα. i Ισραήλ *Interpretibus* LXXII. Cum mox infra ſit Ισραήλας, ut puto pro Ισραήλας, placuit & hîc loci Ισραήλαν ſcribere. Ιεριζηλα *Gall.* 2. Γηριόλα *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jeſraël.* k Σκηπθέντος *Big.* l Ita *Big.* & *Samb.* Λαῖλαν *Aliis.* m Ισραήλ, forſan pro Ισραήλ, *Samb.* Ισραήλας *Baſ. G.* & *Vat* Ισριζήλας *Gall.* 2. n Ita ex p. 382. v. 22. Ακάβ *Baſ.* & *G.* nihil de hac voce in *S. Literis*, aut *Epiphanio* qui reddit, *in urbem Jeſrahel feſtinus advenit*, in uno tamen Cod. *Aſaraël.* Verum cum *Jeſraël* urbs ſit tribûs *Iſaſchari*, & infra (p. 382. v. 22.) habeamus Ιζάρου πόλιν pro Ισραήλας, aliquis forſan utroque loco legendum ſuſpicaretur Ισαχάρου. o In *S. Literis* Ἐπεσχεν ἐμπεσεῖν Αχαάβ. p Αὐτῶν *Big. Samb* & *Vat.* mox tamen αὐτῆς in *libris* omnibus. q *Al.* Βηρσιβεέ. Vide p. 29. v. 24. r Ita in *MSS.* τοῦ τῆ Ιούδα in *Editis.* s Ἰδουμαίου *Vat.* t Illa εἶναι τῶν πατέρων adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* u Καὶ ὕδωρ non agnoſcit *Vat.* x Σινεων *Samb.* in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 19. v. 8.) ὄρος Χωρήβ. *mihi autem* (ut ait *Hieronymus*) *videtur, quod duplici nomine idem mons nunc Sina nunc Choreb vocetur.* y Ita cum *MSS.* ἐρωμένης in *Editis.* z In *MSS.* παρεὶη, & παρεῖον, & παρεῖον. a Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀπαντῶντος ἰδρ. in *Editis Aliiſque.*

coluerant, ob hoc se à regis uxore ad supplicium requiri. moxque eadem voce jussus ut sub divum prodiret, (sic enim certiorem fieri quid facto opus esset) postridie è spelunca egreditur. Deinde & concussionem sentit, clarumque ignis splendorem videt. sequutoque mox silentio, vox divina eum *bono animo esse* hortatur, *ac* nihil iis quæ acciderant terreri; illum enim inimicorum nemini cessurum esse: ac præterea jussit ut domum reversus Jehum, Nemessæi filium, populi regem crearet, atque è Damasco Syrorum *regem* Azaëlum; faceretque ut ex Abela urbe Elissæus sibi vates succedat. fore autem ut alios quidem ex impio populo Jehu perimat; alios vero Azaëlus. His auditis, Elias in Hebræorum regionem revertitur: ac cum Saphati filium Elissæum offendisset arantem, & cum eo alios quosdam duodecim juga præ se agentes, illo adito, vestem suam in eum conjecit. Elissæus autem illico cœpit vaticinari; & relictis bubus Eliæ se comitem adjunxit. rogavit tamen ut sibi liceret parentes salutare, quo impetrato, cum illis valedixisset, eum sequutus est; atque Eliæ, quamdiu *is* vixerit, & discipulus fuit & minister. Ac vatis quidem hujus ita se res habuerunt.

Elias Elissæum vocat. 3 Regum, c. 19.

8. Cæterum Nabuthus quidam erat ex urbe Izari, agrum habens in vicinia regis. Cum autem ipsum rogaret *rex*, ut ei pretio, quantumcunque vellet, agrum addiceret suis finitimum, ut cum illum suis junxisset, unam sibi possessionem faceret; sin vero nollet pecuniam accipere, ei liberum esse agrum è suis, quemcunque vellet, eligere: hoc quidem, inquit, se nequaquam facturum esse, secum vero statuere fructum sua è terra percipere, quæ jure hæreditario ei à patre obvenerat. Quo fit ut rex rem molestè ferens, quasi contumelia affectus quod aliena non accepisset, & à lotione abstinuit & à cibo. Cum autem uxor ejus Jezabela eum percontaretur, cur adeo doleret, & neque lavaret, neque pranderet aut cœnaret: quam perversus sit Nabuthus ei denarrat; utque ipse verbis eum alloquutus humanissimis, infraque regiam potestatem demissis, contumelioso habitus fuerit, quod ea quæ popposcerat non impetrarit. Illa vero hortabatur ne propterea animum desponderet, sed mœrore misso ad consuetam corporis curam rediret. sibi enim id negotii datum iri ut Nabuthus pœnas luat. Moxque literas Achabi nomine scriptas mittit ad primores Israëlitarum, quibus mandata dedit, ut, indicto jejunio & concione advocata, primus quidem locus Nabutho tribueretur (nam genere erat illustri) tribus vero hominibus perditæ audaciæ subornatis, qui contra eum pro testimonio dicerent, quod Deo & regi ma-

Nabuthus, quod vineam Achabo vendere noluisset, Jezabelæ dolis interfectus. 3 Regum, c. 21.

ἐθρήσκευσαι, ἔφησε, ζητεῖας ὅπῃ τούτῳ τὰς τιμωρίας ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως. πάλιν δὲ ἀνήσας προσελθεῖν εἰς τὸ ὕπαιθρον τῇ ὀπτάσῃ, γνώσεσθαι δὲ ὅπως τί δεῖ ποιεῖν, προῆλθεν ἐκ τῆς σκηνῆς μεθ' ἡμέραν. ἐν σεισμῷ τε ἐπακούει, ἐν λαμπρᾷ πυρὸς αὐγῇ ὁρᾷ. ἐν γενομένης ἡσυχίας, φωνὴ θεία μὴ ταράττεσθαι τοῖς γινομένοις αὐτὸν παρακελεύεται, κρατήσειν δὲ ὑδέτα τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· προστάξαί τε ὑποστρέψαντα εἰς τὴν οἰκίαν, ἀποδεῖξαι τοῦ πλήθους βασιλέα τοῦ Ἰηοῦ τοῦ [b] Νεμεσσαίου παῖδα, ἐκ Δαμασκοῦ δὲ τὸν Σύρων Ἀζάηλον, εἶτ' αὐτὸν δὲ προφήτην Ἐλισσαῖον ὑπ' αὐτοῦ γενέσθαι ἐκ πόλεως [d] Ἀβελᾶς. διαφθερεῖ δὲ ὁ ἀσεβὴς ὄχλῳ τοὺς μὲν Ἀζάηλος, τοὺς δὲ Ἰηοῦς. ὁ δ' Ἠλίας ὑποστρέψας ἔρχεται ἀνήσας εἰς τὴν Ἐβραίων χώραν· καὶ τὸν Σαφάτου παῖδα Ἐλισσαῖον καταλαβὼν ἀρῶντα, καὶ μετ' αὐτοῦ τινας ἄλλους, ἐλαύνοντας ζεύγη δώδεκα, [e] προσελθὼν ἐπέρριψεν αὐτῷ τὸ ἴδιον ἱμάτιον. ὁ δ' Ἐλισσαῖος εὐθέως προφητεύειν ἤρξατο· καὶ καταλιπὼν τοὺς βοᾶς, ἠκολούθησεν Ἠλίᾳ. δεηθεὶς δὲ συγχωρῆσαι αὐτῷ τοὺς γονεῖς ἀσπάσασθαι, [f] κελεύσαντος τοῦτο ποιεῖν, ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἔπεσθαι· καὶ τῷ Ἠλίᾳ τὴν ἅπασαν χρόνον θεῖον καὶ μαθητὴς καὶ ὑπηρέτης. καὶ τοὺς μὲν περὶ τοιούτων προφήτων τοιαῦτα ἴσμεν.

η'. [h] Νάβωθος δέ τις [i] ἦν ἀπὸ πόλεως [k] Ἰζάρου, ἀγρογείτων ὢν τοῦ βασιλέως. παρακαλοῦντος [l] δ' αὐτὸν ἀποδόσθαι τιμῆς ὅσης βούλεται τὸν πλησίον [m] αὐτοῦ τὸν ἴδιον ἀγρόν, ἵνα συνάψας [n] ἓν αὐτῷ ποιήσῃ κτῆμα, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο χρήματα λαβεῖν, [o] ἐπιτρέποντος ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου· τοῦτο μὲν οὐ φησι ποιήσειν, [p] αὐτὸς δὲ τοῦ ἰδίου καρπώσασθαι γοῦν, ἵν' ἐκληρονόμησε τοῦ πατρός. λυπηθεὶς δ' ὡς ἐφ' ὕβρει [q] τῷ μὴ τὰ ἀλλότρια λαβεῖν ὁ βασιλεύς, ὅτε λυπηρὸν προσηνέγκατο, ὅτε τροφῆς. τῆς δὲ Ἰεζαβέλης ἡ γυναικὸς αὐτοῦ πυνθανομένης ὅ,τι λυπεῖται, καὶ μήτε λούεται, μήτε ἄριστον αὐτῷ παρατίθεται μήτε δεῖπνον, διηγήσατο [r] αὐτῇ τοῦ Ναβώθου σκαιότητα, καὶ ὡς χρησάμενος ὑπερηφάνως πρὸς αὐτὸν λόγοις καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας ὑποδεεστέροις, ὑβριωδεῖν, μὴ τυχὼν ὧν ἠξίου. ἡ δὲ, μὴ μικροψυχεῖν ὅτι τούτοις παρεκάλει· [s] παυσάμενον δὲ τῆς λύπης ὅτι τοῦ σιτίου [t] τρέπεσθαι τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν. μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ τῆς Ναβώθου τιμωρίας. καὶ παραχρῆμα πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν [x] Ἰσραηλιτῶν, ἐκ τοῦ Ἀχάβου ὀνόματος, νηστεῦσαί τε κελεύσασα, καὶ ποιησαμένους ἐκκλησίαν [y] προκαθίσαι μὲν αὐτοῖς Νάβουθον· εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπιφανοῦς· [z] παρασκευασαμένους δὲ τρεῖς τολμηρούς τινας τοὺς καταμαρτυρήσοντας αὐτοῦ, ὡς τὸν Θεόν τε εἴη βλασφημήσας καὶ τὸν βασιλέα, καταλεῦσαι,

a Ιηοῦν *Vat.* *b* Ita *Samb.* & *Baf.* Νεμισσαίου in *cæteris.* Namsi LXXII. *c* *Al.* Ἐλισσαῖον & Ἐλισσαῖον. *d* *Abelmehola* juxta *Hebr.* *e* Προσλθὼν solus *Vat.* *f* Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* μὴ κωλύσαντος in *Editis.* Est qui conjicit μὴ κωλύσαντος. quod sane verisimile ex 3 *Regum*, c. 19. v. 20. *g* Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Ὃ πρ. *Vat.* Ὃ τοιούτου πρ. in *Editis Aliisque.* *h* Ita *Baf. G. Samb.* & *Gall.* 1. Ναβωθ *Gall.* 2. Ναβωθαίος *Hen. Busb.* & *Vat.* Ναβωθᾶς *Suid* Ναβωθαῖ LXXII. & *Cedren.* *i* Vel ita sane legendum cum *Big.* & *Samb.* vel mox ἂν in ἦν mutandum cum *Cod. Vat.* in *Editis Aliisque* deest ἦν. *k* Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Suid.* Αζάρης in *Editis.* Αζάρου juxta *Vet. Interpr.* Ιεζαήλα *Gall.* 2. Ιεσραήλας juxta *S. Literas.* *l* Illud δ' ex *Big. Samb.* & *Vat.* *m* Αὐτοῦ ἰδίου ἀγροῦ *Suid.* *n* Illud ἓν subsitituimus pro οὗ *Editorum*, levicula sane mutatione. αὐτὸν ἓν ποιήσῃ *Suid.* συνάψας, ἓν αὐτὸ ποιήσῃ κτῆμα *Big.* ἓν αὐτὸν π. κτ. *Samb.* *o* Επιτρέψαντος *Suid* *p* Αὐτὸν *Big.* ut & *Vat.* qui & paulo ante ποιήσειν habet. *q* Τὸ μὴ ἀλλ. *Suid.* & mox τῇ ἡ Ιεζαέλ. *r* Ταύτῃ *Vat.* nec αὐτῇ nec ταύτῃ agnoscunt *Hen.* & *Busb.* *s* Παυσάμενον *Vat.* *t* Τραπέσθαι πρ. *Suid.* τραπέσθαι τ. σ. πρ. *Big.* & *Samb.* *u* Παρωτικα *Vat.* *x* Τῶν Ιουδαίων *Suid.* Forsan Ισραηλιτῶν. *y* Ita *Big. Samb.* & *Suid.* καθησθῆναι in *Editis Aliisque.* *z* Παρασκευασμένην ἢ τρεῖς τολμηρὰς κατ. *Suid.* παρασκευασμένους δὲ τινας τολμηροὺς δύο *Vat.* ut in *S. Literis.*

a Sic

λεῦσαι, ϗ τότῳ διαχρήσασθαι τῷ τεύχῳ. Καὶ Νάβυθος μέ, ὡς ἔγραψεν ἡ βασίλισσα, ὅτως καὶ ἀμαρτυρηθεὶς βλασφημήσαι τ Θεόν τε ϗ Ἀχαβον, βαλλόμενος ὑπὸ δ πλήθους ἀπέθανεν. ἀκύσασα δὲ ταῦτα ἡ Ἰεζαβέλη, εἰσεισι τοῖς τ βασιλέα, ϗ κληρονομῆν δ Ναβύθυ [a] ἀμπελῶνα προῖκα ἐκέλευσεν. ὁ δὲ Ἀχαβος ἥδη τοῖς γεγενημένοις, ϗ ἀναπηδήσας [b] ἀπὸ τ κλίνης, ὀψόμενος ἦκε τ ἀμπελῶνα ὃν Ναβύθυ. ἀγανακτήσας δὲ ὁ Θεὸς, πέμπει τ προφήτην Ηλίαν εἰς ὃ Ναβύθυ χωρίον, Ἀχάβῳ [b] συμβαλοῦντα, ϗ περὶ τ πεπραγμένων [d] ἐρησόμενον, ὅτι κτείνας τ ἀληθῆ δεσπότην δ χωρίυ κληρονομήσειεν αὐτὸς ἀδίκως. ὡς δ' ἦκε πρὸς αὐτὸν, εἰπόντος δ βασιλέως, ὅ, τι βούλοι χρήσασθαι αὐτῷ, ἀρχεῖν γὰρ ὅτι 'δὴ ἁμαρτήματι ληφθῆναι ὑπ' αὐτῦ, κατ' ἐκεῖνον ἔφη τ τόπον, ὃν ᾧ τ Ναβύθυ νεκρὸν [e] ἀπὸ κυνῶν δαπανηθῆναι συνέβη, τό τε αὐτῦ αἷμα ϗ ὅ τ γυναικὸς [f] χυθήσεσθαι, ϗ πᾶν αὐτῦ τὸ γένος ἀπολεῖσθαι, τοιαῦτα ἀσεβήσας τετολμηκότος, ϗ πρὸς τύς [g] πατρίυς νόμυς πολίτην ἀδίκως ἀνηρηκότος. Ἀχάβῳ δὲ λύπη τ πεπραγμένων εἰσῆλθε ϗ μετάμελος, ϗ σακκίον ἐνδυσάμενος, [h] γυμνοῖς τοῖς ποσὶ δῆγεν, ϗ οὐκ ἀπόμενος τροφῆς, [i] ἀνθομολογύμενός τε τὰ ἡμαρτημένα, ϗ τ Θεὸν ὅτως ἐξομειλίζων. [k] ὁ δὲ, ζῶντος μὲ αὐτῦ, πρὸς τ προφήτιν εἶπεν, ὑπερβαλεῖσθαι τ δ γένυς τιμωρίαν, ἐπεὶ [l] τοῖς τετολμημένοις μετανοεῖ, τελέσειν δὲ τ ἀπειλὴν 'δὴ τῷ υἱῷ δ Ἀχάβυ. καὶ ὁ μὲ προφήτης ταῦτ' ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ.

ledixiſſet, lapidibus peteretur, atque ita trucidaretur. Et quidem Nabuthus, ut regina ſcripſerat, teſtimonio convictus Deo & Achabo convitium feciſſe, à populo lapidibus obrutus necabatur. Cum autem hæc Jezabela accepiſſet, ad regem introgreditur, juſſitque ut gratis vineæ hæreditatem adeat. Hæc facta eſſe gaudebat Achabus, & è lecto exſiliens viſum ibat Nabuthi vineam. Tum Deus indignatus Eliam vatem in Nabuthi agrum mittit Achabo occurſurum, & de perpetratis expoſtulaturum; quod *ſcilicet* vero prædii domino occiſo, ipſe hæreditatem ſibi contra jus vendicaſſet. Ut vero ad eum accedebat *Elias*, cum dixiſſet, rex, *licere* ut vellet de ſe ſtatuere, (turpe enim in peccato verſantem ab eo deprehendi *putabat*) quo in loco, inquit, accidit ut Nabuthi cadaver à canibus abſumeretur, ibidem & ejus & uxoris ſuæ ſanguis effundetur, totumque ejus genus interibit, quod flagitia adeo nefaria auſus fuerit, & contra leges patrias civem peremerit. Tum demum Achabum dolor ſubiit, eumque facinorum pœnituit, atque ſaccum indutus nudis pedibus inceſſit, à cibo abſtinens, & ſua peccata confitens, Deumque ita placare ſtudens. Deus vero vati ſignificabat, ſe illo quidem vivente familiæ ejus ſupplicium dilaturum eſſe, quod ſcelerum, quæ committere ſuſtinuerat, eum pœniteret, in filium vero quæ minatus eſt exſecuturum. Et hæc quidem regi denunciavit vates.

Achabus, juſſu Dei ab Elia increpitus, ſaccum induit, & immineutem pœnam à ſe avertit. 3 Regum, c. 21.

η'. ΚΕΦ. ιδ'. CAP. XIV. VIII.

Ως Ἀδαδὲς, Δαμασκῦ ϗ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Ἀχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

Quomodo Achabus, Damaſci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu ſuperatus eſt.

Τῶν δὲ περὶ τὸν Ἀχαβον ὄντων τοιύτων, χρ' τ αὐτὸν κομεῖν ὁ [m] τῦ Ἀδάδυ υἱὸς, βασιλεὺων τῶν Σύρων ϗ Δαμασκῦ, δυνάμει ἐξ ἁπάσης τ χώρας συναγαγὼν, συμμάχυς τύς πέραν Εὐφράτυ βασιλέας ποιησάμενος τριάκοντα ϗ δύο, ἐστράτευσεν 'δὴ τ Ἀχαβον. ὁ δὲ ὐκ ὢν ὅμοιος αὐτῷ [n] τῇ στρατιᾷ, πρὸς μάχλω μὲ ϗ παρετάξατο, πάντα δ' εἰς τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐγκλείσας τὰ σὺν τῇ χώρᾳ, αὐτὸς [o] μὲ ἔμενεν σὺν Σαμαρείᾳ· τείχη γὰρ αὕτη λίαν [p] ἰσχυρὰ περιεβέβλητο· ϗ τἆλλα δυσάλωτος ἐδόκει. ὁ δὲ Σύρος, ἀναλαβὼν τ δύναμιν, ἦκεν 'δὴ τ Σαμάρειαν, ϗ [q] περικαθίσας αὐτῇ τ στρατὸν ἐπολιόρκει· πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς Ἀχαβον, ἠξίου πρεσβυτὰς δέξασθαι παρ' αὐτῦ, δι' ὧν αὐτῷ δηλώσει τί βούλοι. ὃ δὲ [r] Ἰσραηλιτῶν βασιλέως πέμπειν 'δὴ τρέψαντος, ἐλθόντες οἱ πρέσβεις ἔλεγον καθ' ἐντολὴν δ βασιλέως, "τ "Ἀχάβυ πλῦτον, ϗ τὰ τέκνα αὐτῦ, ϗ τὰς γυναῖκας Ἀδάδυ τυγχάνειν. ἂν δὲ ὁμολογήσῃ, ϗ λαβὼν αὐτῷ τότων "ὅσα βούλοι συγχωρήσῃ, τ στρατιὰν ἀπάξει ϗ παύσει [s] πολιορκῶν." ὁ δ' Ἀχαβος, τοῖς πρέσβεσιν ἐκέλευσεν πρὸς

Cum autem res Achabi ita ſe haberent, ſub iſtud tempus Adadi filius, Syrorum & Damaſcenorum rex, contractis ex omni *ſua* regione copiis, adſcitiſque ſibi ſociis triginta duobus regulis Tranſeuphratenſibus, expeditionem fecit contra Achabum. Ille vero, quod impar eſſet viribus, ſuos quidem in aciem non eduxit; coactis vero ex agris in urbes munitiſſimas omnibus, ipſe manſit in Samaria. illa enim mœnibus cincta erat validiſſimis, & cætera inexpugnabilis videbatur. Rex autem Syriæ cum copiis ſuis Samariam contendebat: exercituque ei undique admoto, *eam* oppugnabat; miſſoque ad Achabum præcone poſcebat, ut legatos ab eo exciperet; per quos ei, quid *ipſe* vellet, ſignificabit. Cum autem annuiſſet Iſraëlitarum rex ut mitterentur; legati, poſtquam venerant, ex regis mandato dicebant, "Achabi divitias, liberoſque ejus, & uxores eſſe Adadi. quod ſi "ipſe huic aſſenſus fuerit, & permiſerit ei "quicquid libuerit ex his ſumere, exercitum "abducet, urbemque ab obſidione liberabit." Achabus autem juſſit legatis, ut ad regem ſuum

Adadi filius Syrorum rex Samariam obſidet. 3 Regum, c. 13.

Achabo dat conditiones. 3 Regum, c. 20.

---

a Sic *MSS.* & *Suid.* ἀμπελῶνος in *Editis.* *b* Iterum ex *MSS.* ὑπὸ in *Editis.* *c* Συνεβαλόντα *Vat.* *d* Ἐλέγξοντα *Suid.* *e* Ὑπὸ *Big. Samb.* & *Suid.* *f* Ἐκχυθήσεσθαι *Suid.* *g* Πατρῴους *Big.* *h* Ita *Big. Samb. Suid.* & *Vet. Interpr.* γυμνοὺς τοῖς in *Editis Aliiſque.* *i* Sic *MSS.* & *Suid.* ἀνολογύμενος ϗ in *Editis.* *k* Ο ϗ Θεὸς *Suid.* *l* Sic *MSS.* τοῖς γε in *Editis.* *m* Τῦ Ἀδὰρ *Vat.* υἱῦ Ἀδὰρ. LXXII. & *Zonar.* nec mirum, ut inquit *Grotius*, cum literæ ר & ד non modo formam perſimilem habeant, ſed & ob ſoni aliquam affinitatem facile inter ſe mutentur. *n* Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὁμοίως αὐτῷ τ στρατιᾷς, vel τ στρατείας. *o* Illud μὲ inſertum dedi ex *MSS.* *p* Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* ἰσχυρὰ in *Editis.* *q* Iterum ex *MSS.* ἐκκαθίσας in *Editis.* *r* Τῶν Ἰσραηλιτῶν *Vat.* & mox πέμψεως. *s* Αὐτὸν poſt πολιορκῶν adjiciunt quinque *MSS.*

a Sic

ſuum profecti ei renunciarent, "ſe ſuaque "omnia in illius eſſe poteſtate." At cum hæc ei retuliſſent, rurſus ad eum *legatos* mittit, poſtulans, quandoquidem *ſua* omnia illius eſſe faſſus fuerit, ut mittendos craſtino die famulos *ſuos* ſuſciperet: quibus, regiam & amicorum cognatorumque domos perſcrutatis, dare jubebat quicquid in iis optimum inveniretur, quæ deſpicerent ipſi relicturi. Tum Achabus, de ſecunda Syrorum regis legatione indignatus, cum populi concionem advocaſſet, dicebat, "quod ipſe quidem paratus fuerit, "pro illorum incolumitate & pace *tuenda*, & "uxores ſuas & liberos hoſti permittere, de- "que facultatibus ſuis omnibus cedere. nam "ad iſta requirenda Syrus primam legationem "miſit. Nunc vero poſtulavit ſuos mittendos "eſſe ſervos, atque omnium domos explorandas eſſe, nihilque in iis ex facultatibus pretioſiſſimis relinquendum; eo animo ut belli "cauſam ſpecioſam quærat: id vero agendo, "ut, poſtquam norat me quidem in veſtri gratiam rebus meis non pepercisſe, ex iis quæ "vobis non poſſunt non eſſe ingrata, bellandi "occaſionem oblatam habeat. Ipſe tamen fa- "cturus ſum quicquid vobis placuerit." Populus autem ſuadebat, nequaquam illi obtemperet aut obſequatur,* ſed *ut hominem vaniſſimum* contemnat, ſeque ad bellum gerendum comparet. Cum itaque legatis reſpondiſſet, ut abeuntes *regi* dicerent, "ſe quicquid pri- "mum poſtulavit *etiam* nunc ob populi ſecu- "ritatem *libenter* facere, poſterioribus vero "mandatis nullatenus dicto audientem fore," eos dimiſit.

Achabo conditiones accipienti novas duriores que ſtatuit Syrorum rex. 3 Reg. c. 20.

Tam injuſtis conditionibus extrema perpeti ſatius viſum. 3 Regum, c. 20.

2. Adadus autem, cum hæc audiſſet & moleſte tuliſſet, tertio legatos mittit ad Achabum, minatus "altiorem muris, quibus ſuperbit, ag- "gerem illis excitaturum exercitum, modo ter- "ræ glebulam *ſinguli* pugillis ſumant." oſtendens ei copiarum multitudinem & terrorem incutiens. Achabo autem reſpondente, "non "debere gloriari armatum, ſed pugna ſuperio- "rem," legati, cum revertiſſent & regem offendiſſent tum forte cum triginta duobus ſociis regibus epulantem, reſponſum ei declararunt. Ille vero ſtatim hoc mandavit, ut & vallo urbem circundarent & aggeres erigerent, & nullam oppugnandi rationem intentatam relinquerent. Erat autem Achabus, dum hæc gererentur, magno in angore, ut & populus univerſus. Verum *mox* fiduciam ſumit & à metu liberatur, ubi ad eum vates quidam acceſſerat, dixeratque Deum polliceri, ſe tot hoſtium myriadas ei in manum traditurum. Cum autem quæſiviſſet, per quos victoria potiretur, per filios ducum, ajebat; te illos ob eorum imperitiam ducente. Accitis igitur ducum filiis (erant autem quaſi ducenti & triginta duo) cum intellexiſſet Syrum ad epulas & hilaritatem converſum,

Expugnationem urbis minatur Adadus. 3 Regum, c. 20.

Vates, à Deo miſſus, Achabo, in prælium exeunti, victoriam pollicetur. 3 Regum, c. 20.

ρευθεῖσι λέγειν [a] αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, "ὅτι καὶ αὐτὸς "καὶ οἱ ἐκείνου πάντες κτήματα εἰσὶν αὐτῷ." ταῦτα δ' ἀπαγγειλάντων, πέμπει πάλιν πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν, [b] ἀνωμολογηκότα εἰ) πάντα τὰ ἐκείνου, δέξασθαι τοὺς πεμφθησομένους εἰς τὸν ὅπῃοῦν χρόνον αὐτῷ δούλους· οἷς, ἐρευνήσασι τά τε βασίλεια καὶ τοὺς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν οἴκους, [c] ἐκέλευε διδόναι πᾶν ὅ, τι ἂν ἐν αὐτοῖς εὕρωσι κάλλιστον, τὰ δ' ἀπαρέσαντά [d] οἱ καταλείψουσιν. Ἀχαὼβ δ' ἀγαθεὶς ὅτι τῇ δευτέρᾳ πρεσβείᾳ τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, ἔλεγεν, "ὡς αὐτὸς μὲν "[e] ἔχων ἑτοίμως, ὑπὲρ σωτηρίας [f] αὐτῶν καὶ εἰρήνης, καὶ "γυναῖκας τὰς ἰδίας παρέσθαι τῷ πολεμίῳ καὶ τέ- "κνα, καὶ πάσης ἀφαιρήσεσθαι κτήσεως. ταῦτα γὰρ "ὑπισχνεῖτο ἐρωτῶν ὁ Σύρος. νῦν δ' "[g] ἠξίωκε δούλους πέμψαι, τάς τε πάντων οἰκίας ἐρευ- "νῆσαι, καὶ μηδὲν ἐν αὐταῖς καταλιπεῖν τῶν καλ- "λίστων κτημάτων, φάσκων βούλεσθαι πολέμου "λαβεῖν. εἰδὼς ὅτι τῶν μὲν ἐμαυτοῦ δι' ὑμᾶς οὐκ ἂν "φεισαίμην, ἀφορμὴν δὲ οὐκ ἂν τοῦ φανεῖ τῶν ὑμετέρων "ἀνδρῶν παρασκευάσαιμι εἰς τὸ πολεμεῖν. ποιήσω γε "μὴν τὰ ὑμῖν δοκοῦντα." τὸ δὲ πλῆθος μηδὲν ὑπακούειν τὸ κατ' αὐτὸν [h] συνεβούλευεν, ἀλλὰ καταφρονεῖν, καὶ παρεσκευάσθαι πολεμεῖν ἑτοίμως ἔχειν. τοῖς οὖν πρεσβεύσασι [i] ἀποκρινόμενος λέγειν ἀπελθοῦσιν, "ὅτι τοῖς τὸ "πρῶτον ἀξιωθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένει τὸ τε- "λικῶν ἀσφαλείας ἕνεκα, παρὸ δὲ τὸ δευτέρου ἀξίωσιν "οὐκ ὑπακούει," ἀπέλυσεν αὐτούς.

β'. Ὁ δ' Ἀδαδος, ἀκούσας ταῦτα καὶ δυσχεράνας, πέμπει ἐπέμψε πρὸς Ἀχαὼβ τοὺς πρέσβεις, ἀπειλῶν "ὑψη- "λότερον τοῦ τείχους, οἷς [k] καταφρονεῖ, χῶμα τούτοις ἐπεγείρειν "αὐτοῦ τὴν στρατιὰν, καὶ δράκα [m] γῆς λαμβάνειν." ἐμφανίζων αὐτῷ τὸ δυνάμεως ὅσον πλῆθος καὶ καταπληττόμενος. ὃ δ' Ἀχαάβ, "μὴ καυχᾶσθαι δεῖν, [n] ὁπλισμένους, καθω- "πλισμένον, ἀλλὰ τῇ μάχῃ κρείττω γενόμενον," ἐλθόντες οἱ πρέσβεις, καὶ δειπνοῦντα καλαλαβόντες τὸν βασιλέα μετὰ τεσσάκοντα καὶ δύο βασιλέων συμμάχων, ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν. [o] ὁ δὲ εὐθέως τοῦτο προστάξας, καὶ προσαρασκευὴν τῆς πόλιν καὶ χώματα βάλλεσθαι, καὶ μηδένα τρόπον ἀπολιπεῖν πολιορκίας. ἐπὶ δ' Ἀχαὼβ τούτων προσπολεμούντων ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ, σὺν παντὶ τῷ λαῷ. θαρρεῖ δὲ καὶ τοῖς φόβοις ἀπολύεται, προφήτου τινὸς αὐτῷ προσελθόντος. καὶ φήσαντος αὐτῷ [p] Θεὸν ὑπισχνεῖσθαι ποιήσειν τὰς τοσαύτας τῶν πολεμίων μυριάδας ἐμπεσεῖσθαι. [p] πυθο- μένῳ δὲ, διὰ τίνων ἂν ἡ νίκη γένοιτο, λέγει τῶν [q] παίδων ἕπε- σθαι τῶν ἡγεμόνων, ἡγεμόνα σὺν διὰ τὴν ἀπειρίαν [r] τῶν ἐκείνων. κα- λέσας δὲ τοὺς τῶν ἡγεμόνων υἱοὺς, εὑρέθησαν ὡς διακόσιοι καὶ τεσσάκοντα δύο, παρὸν τοῦ Σύρου πρὸς εὐωχίαν καὶ ἄνεσιν τε- τραμμένου,

a Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.* b Αν ἀμολόγηκε τὰ πάντα εἶναι ἐκείνου *Gall.* 2. c Ita *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis.* d Σοὶ in *MSS.* e Ετοίμως εἶχεν in tribus *MSS.* ἑτοίμως ἦν in duobus. f Αὐτῇ *Big. Samb.* & *Vat.* g Ηξίωσε *Vat.* h Ελεγεν *Big. Samb.* & *Vat.* i Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* ἀποκρινάμενος in *Editis Aliiſque.* k Ὑπερηφανεῖ *Samb.* l Sic & infra *lib.* 9. c. 3 τῷ Θεῷ συμμαχῶ καταφρονῶν. *Heſychio* καταφρονεῖ, ὑπερηφανεῖ. m Γῆς *Big. Samb.* & *Vat.* Paulo aliter ſe habent regis minæ, 3 *Regum*, c. 20. v. 10. n Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* ἀποκεκομμένοι in *ceteris.* o Ο δὲ Ἀδαδος ταῦτ' ἀκούσας προσέταξε *Hen.* & *Buſb.* p Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* πυθμένων in *Editis.* Legi etiam poteſt πυθμένι. atque ita forſan *Epiphanius.* q Παιδαρίων τῶν ἡγεμόνων *Cedren.* ἐν τοῖς παιδαρίοις τῶν ἑκατὸν καὶ LXXII. 3 *Regum*, c. 21. v. 14. *per famulos* (aut *calones*) *præfectorum* juxta *Hebr.* r Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.* s Rectius forſan, *ſed animo magno elatoque eſſet.* Vide *Annott.* ad v. 32.

a Τῶν

τραμμένον, ἀνοίξας τὰς πύλας, ἐξέπεμψε τοὺς παῖδας. τῶν δὲ σκοπῶν [a] ἀπηγγελκότων τῷ Ἀδάδῳ, πέμπει τινὰς ὑπαντησομένους, ἐντελλόμενος ἂν μὲν εἰς μάχην ὧσι τροσελθόντες, ἵνα δήσαντες [b] ἀγάγωσι τρὸς αὐτόν, ἂν δὲ εἰρηνικῶς, ὅπως τοῦτο ποιῶσιν. εἶχε δ' ἑτοίμως Ἀχαβος καὶ τὴν ἄλλην τραπὰν ἐντὸς τοῦ τειχῶν. οἱ δὲ παῖδες τῶν ἀρχόντων συμβαλόντες τοῖς φύλαξι, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνουσι, καὶ τοὺς ἄλλους ἄγει. ὃ τραπεὶς δὲ διώκουσιν. ἰδὼν δὲ τοῦτους νικῶντας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, ἐξαφίησι καὶ τὴν ἄλλην τραπὰν ἅπασαν. ἡ δὲ, αἰφνιδίως ὑπιπεσοῦσα τοῖς Σύροις, ἐκρότησεν αὐτῶν. ὑ γὰρ τροσδόκων αὐτοὺς ἐπεξελεύσεσθαι· καὶ λῃστὰ τοῦτο γυμνοῖς καὶ μεθύουσι τροσέβαλλον, ὥστε τοὺς πανοπλίας ἐκ τῶν τραπεδῶν φεύγοντας καταλιπεῖν, καὶ τὸν βασιλέα λῃσασθαι μόλις ἐφ' ἵππου πεισάμενον τὴν φυγήν. Ἀχαβος δὲ, πολλὴν [d] ὁδὸν διώκων τοὺς Σύρους ἤνυσεν, ἀναιρῶν αὐτούς. διαρπάσας δὲ καὶ τὴν παρεμβολήν· πλοῦτος δ' ἦν οὐκ ὀλίγος, ἀλλὰ καὶ χρυσοῦ πλῆθος καὶ ἀργύρου· καὶ τὰ μὲν ἅρματα τοῦ Ἀδάδου καὶ τοὺς ἵππους λαβὼν, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. τοῦ δὲ τροφήτου [e] παρασκευάσασθαι φήσαντος, καὶ τὴν δύναμιν ἑτοίμως ἔχειν, ὡς τῷ ὀπίσω πάλιν ἔτει στρατεύσοντος ἐπ' αὐτὸν τοῦ Σύρου, ὁ μὲν Ἀχαβος τρὸς τούτοις ἦν.

γ'. Ὁ δὲ Ἀδαδος, λῃσωθεὶς ἐκ τῆς μάχης, μετ' ὀλίγων [f] ἐδυνήθη φυγὼν, συνεβουλεύσατο τοῖς αὐτοῦ φίλοις, πῶς ἂν ὑπερσταίη τοῖς Ἰσραηλίταις. οἱ δ' ἐν μὲν τοῖς ὄρεσιν οὐκ ἐδόκουν γνώμην συμβαλεῖν αὐτοῖς· τὸν γὰρ Θεὸν αὐτῶν ἐν τοιούτοις δυνατὸν τόποις, καὶ διὰ τοῦτο νῦν ὑπ' αὐτῶν [g] νενικῆσθαι· κρατήσειν δ' ἔλεγον, ἐν πεδίῳ ποιησαμένους τὴν μάχην. συνεβούλευόν τε τρὸς τοῦτο, τοὺς μὲν βασιλέας, οὓς [h] ἐπηγάγετο συμμάχους, ἀπολῦσαι εἰς τὰ οἰκεῖα, τὴν δὲ στρατὰν αὐτῶν καταχεῖν, ἀντ' ἐκείνων στρατάρχας [i] καταστήσαντα· εἰς δὲ τὴν τῶν ἀπολωλότων τάξιν στρατολογῆσαι δύναμιν ἐκ τῆς χώρας τῆς αὐτῶν, καὶ [k] ἵππους καὶ ἅρματα. δοκιμάσας οὖν ταῦτα εἰρῆσθαι καλῶς, ὅτως διεκόσμησε τὴν δύναμιν.

δ'. Ἀρξαμένου δὲ τοῦ ἔαρος ἀναλαβὼν τὴν στρατὰν, ἦγεν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, καὶ γενόμενος τρὸς τόλει τινὶ, Ἀφεκὰ δ' αὕτη κεῖται, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύει πεδίῳ. Ἀχαβος δὲ, ἀπαντήσας αὐτοῖς μετὰ τῆς δυνάμεως ἀντιστρατοπεδεύσατο. σφόδρα δ' ἦν ὀλίγον αὐτῷ τὸ στράτευμα, τρὸς τοὺς πολεμίους ἀντιπαρεκβαλλόμενον. τοῦ δὲ τροφήτου τροσελθόντος αὐτῷ πάλιν, [m] καὶ νίκην τὴν Θεὸν αὐτῷ διδόναι φήσαντος, ἵνα τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἐπιδείξηται, μὴ μόνον ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πεδίοις ὑπάρχων, ὅπερ οὐκ εἶχε δοκεῖ τοῖς Σύροις, ἑπτὰ μὲν ἡμέρας [n] ἀντιστρατοπεδεύοντες ἡσύχαζον. τῇ δ' ὑστάτῃ τούτων, ὑπὸ τὸν ὄρθρον [o] τροελθόντων ἐκ τοῦ στρατοπέδου τὸ πολεμίων, καὶ παραταξαμένων τρὸς μάχην, ἀνεπετάσθη καὶ Ἀχαβος τὴν οἰκείαν δύναμιν. καὶ συμβαλὼν, καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης,

esse, patefactis *repente* portis juvenes emisit. Id postquam Adado per speculatores est significatum, mittit quosdam eis occursuros, quibus imperavit, siquidem ad dimicandum prodierint, ut vinctos ad se adducerent, sin vero pacifici *venerint*, ut idem facerent. Interim Achabus & alium exercitum intra muros accinctum habebat. Filii vero principum, cum præsidiariis congressi, multos illorum *ferro* perimunt, & reliquos in castra persequuntur. Ubi autem illos superiores conspexerat Israëlitarum rex, jubet ut & cæteræ omnes copiæ in eos irruerent. atque illæ, derepente Syros adortæ, eos fuderunt fugaruntque. Nam cum haud exspectarint exercitum egressurum esse, res improvisa fecit ut inermes & temulenti invaderentur; adeo ut relicta in castris armatura terga verterint, & rex ipse in fugam conjectus vix equi pernicitate evaserit. Achabus vero Syros *magna* cum illorum strage longe persequutus est. direptisque castris (nam valde erant opulenta, atque etiam auro argentoque abundabant) ac captis Adadi curribus & equis in urbem reversus est. Cum autem vates, *regem aggressus*, monuisset, ut paratus sit & exercitum in procinctu habeat, quod sequente anno Syrorum rex in eum expeditionem facturus esset, in eo quidem Achabus totus erat occupatus.

Syri à filiis principum victi. 3 Regum, c. 20.

3. Verum Adadus, ubi semet cum omni quem potuit exercitu è pugna in tutum receperat, cum amicis consilium iniit, quo modo Israëlitas bello adoriretur. Illi vero in ea non erant opinione, ut quidem in montibus cum iis confligerent, (Deum enim illorum in ejusmodi locis pollere, eóque se nunc ab illis victos) superiores vero fore dicebant, si prælium in planitie committerent. Ac præterea suadebant, ut reges quidem, quos in belli societatem adduxerat, domum dimitteret; copias vero illorum, satrapis pro regibus substitutis, retineret: atque in locum illorum quos amiserat copias ex regione eorundem colligeret, currusque & equos. Hæc itaque præclare dicta arbitratus, exercitum hunc in modum parat instruitque.

Syri Israëlitarum deos dicunt esse montanos. 3 Regum, c. 20.

4. Ineunte autem vere cum exercitu suo ibat in Israëlitas; cumque ad urbem quandam (quam Aphecam esse contigit) perveniisset, in magna planitie castra metatus est. Achabus vero, cum suis copiis obviam illi profectus, contra illos castra posuit. Ejus autem exercitus, cum hostium viribus comparatus, exiguus admodum erat. At postquam vates rursus ad eum accesserat, dixeratque Deum victoriam ei concessurum esse, ut ostendat, contra quam Syri opinantur, suam non minus in campestribus valere potentiam quam in montibus, septem quidem dies castris adversus castra positis quieti agitabant. Illorum vero ultimo, cum hostis prima luce pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque milites suos ex adverso instruxit. congressusque, acri pugna commissa, hostium

Syri ab Israëlitis fusi. 3 Regum, c. 20.

a Τοῦτο τῷ Ἀδάδῳ *Vat.* Τοῦτο Ἀδάδῳ *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. b Illud αὐτὸς ex *MSS.* c Ita in omnibus *MSS.* τοῦτο in *Editis.* quin & ὅπως deest *Vat.* nec illud suo *codice* habuisse videtur *Vat. Interpr.* d Οὐδὲ deest *Big. Samb. Vat. & Bas.* e Ita cum *MSS.* παρασκευάζας in *Editis.* f Ἠδυνήθη *Vat.* g Sic in *MSS.* νικᾶς in *Editis.* h Ἐπήγατο *Vat.* i Καταστήσοντα *Vat.* k Illud καὶ ex *MSS.* l Ἀφικα δ' αὐτῷ καλεῖται *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. m Ita cum iisdem *MSS.* καὶ νίκην τὴν Θεὸν αὐτὸν φήσαντος in *Editis.* n Ἀντιστρατοπεδευκότες *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. o Προσελθόντων *Big. Samb. & Vat.*

hoſtium agmina in fugam vertit, & occidendo perſequitur. Erant autem qui à curribus & alii ab aliis interempti perierunt. paucis vero datum erat in urbem illorum Aphecam fuga ſe recipere. ſed & ipſi muro collapſo oppreſſi ſunt, hominum viginti ſeptem millia. At præter iſtos in illa pugna ceciderunt etiam centum *hominum* millia. Rex autem Syrorum Adadus, cum quibuſdam è domeſticis ſibi fidiſſimis fuga dilapſus, in penetrale ſubterraneum ſe abdidit. Cui cum iſti dixiſſent, Iſraëlitici generis reges perquam humanos eſſe & clementes, ſeque poſſe, ſolenni ſupplicum ritu adhibito, incolumitatem ſuam ab Achabo impetrare, modo illis concederet ut ipſum adirent, *eos* dimiſit. Illi vero ſaccum induti, & * funiculis capitibus circundatis (qui priſcus apud Syros ſupplicandi mos) ad Achabum veniebant, dicebantque petere Adadum ut ſibi vivere liceat; qua gratia accepta ſe ei in perpetuum ſervum fore *ajebant*. Tum ille gratulari ſe ei dixit, quod *cladi* ſupereſſet & nihil mali ei in prælio accidiſſet; ſeque honorem ei & benevolentiam, haud ſecus ac fratri, exhibiturum eſſe promiſit. Tum iſti, fide jurejurando accepta, illum, ſiquidem apparuerit, non læſum iri, digreſſi eum è domo ubi latebat productum ad Achabum adducunt, curru *tum* ſedentem. Ille vero eum adoravit. At Achabus, dextra ei data, in currum ſuſtulit, exceptumque oſculo juſſit eſſe bono animo, nihilque mali *deinceps* exſpectare. Adadus autem *ei* gratias agebat, atque beneficii, quamdiu viveret, ſe memorem fore profitebatur. Porro urbeſque Iſraëliticas, quas reges priores abſtulerant, redditurum promiſit: atque Damaſcum commeandi, ſicut & ipſius patres in Samariam ita facere jus habuerant, liberam poteſtatem facturum. Fœdere deinde icto & jurejurando firmato, cum ei multa donaſſet Achabus in regnum ſuum dimittebat. Atque hunc quidem exitum habuit bellum ab Adado Syrorum rege illatum Achabo & Iſraëlitis.

Adadus Syrorum rex ſeſe in latebras abdidit. 3 Reg. c. 20.

Ei vitam concedit Achabus. 3 Regum, c. 20.

5. Verum *poſtea* vates quidam, Michæas nomine, cum ad unum ex Iſraëlitis acceſſiſſet, juſſit ei ut caput ejus feriret. id quod ex voluntate Dei facturus erat. Qui cum recuſaſſet, ei prædixit, fore ut leoni obviam factus ab eo occideretur, quod Dei mandatis non obſequutus fuiſſet. Cum autem hoc homini accidiſſet, vates ad alium itidem adiit, idem illi imperans. Qui cum eum percuſſiſſet caputque diminuiſſet, obligato capite acceſſit ad regem, dicens ſe ſub eo militaſſe, & à tribuno captivum quendam cuſtodiendum accepiſſe; ipſo vero fuga elapſo periclitari *ſe* ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat. nam minatus eſt, ſi captivus aufugiſſet, morte multatum iri. Cum autem Achabus dixiſſet, jure merito occidendum eſſe; ſoluto capite ab ipſo Michæas vates agnoſcitur. Hanc enim artem de induſtria adhibuerat, ut inde occaſionem arriperet *regi* verba faciendi. Ajebat enim,

Michæas vates Achabo minatur ob dimiſſum ab eo Adadum. 3 Regum, c. 20.

τρέπει τὺς πολεμίους εἰς φυγὴν, καὶ διώκων ἐπέκτειτο κτείνων. οἱ δὲ ὑπὸ τ ἁρμάτων καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀπώλλυντο. ἴσχυσε δὲ ὀλίγοι διαφυγεῖν εἰς τ Ἀφεκὰν πόλιν αὐτῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ αὐτοὶ, τ τείχεων αὐτοῖς ἐμπεσόντων, ὄντες δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι. διεφθάρησε δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ ἄλλαι μυριάδες δέκα. ὁ δὲ βασιλεὺς τ Σύρων Ἀδαδος, φεύγων μετά τινων πιστοτάτων οἰκετῶν, εἰς ὑπόγαιον οἶκον ἐκρύβη. τύτων δὲ, φιλανθρώπους καὶ ἐλεήμονας εἶναι φησάντων [b] αὐτῷ τὺς τ Ἰσραηλιτῶν βασιλέας, καὶ [c] δωσήσεσθαι τῷ σωτηθεῖ τρόπῳ τ ἱκετείας χρησαμένους τ σωτηρίαν [d] αὐτῷ παρὰ Ἀχάβου λαβεῖν, εἰ συγχωρήσειεν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀφῆκεν. οἱ δὲ, σάκκους ἐνδυσάμενοι, καὶ χοινίκα ταῖς κεφαλαῖς περιθέμενοι, ὅπως ἂν ὁ παλαιὸν ἱκέτευον οἱ Σύροι, πρὸς Ἀχάβον παρεγένοντο, καὶ δεῖσθαι τ Ἀδαδον σώζειν αὐτὸν ἔλεγον, εἰς ἀεὶ δοῦλον αὐτῷ τ χάριτος γενησόμενον. ὁ δὲ, σωθήσεσθαι φήσας αὐτῷ περιόντι, καὶ μηδὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπονθότι, τιμὴν καὶ εὔνοιαν, ἣν ἄν τις ἀδελφῷ παρέχοι, κατεπηγγείλατο. λαβόντες δὲ ὅρκους παρ' αὐτῷ, μηδὲν ἀδικήσειν φανέντα, προάγουσι παρεληλύθοντες ἐκ ἔ οἴκου ἐν ᾧ ἐκέκρυπτο, καὶ προσάγουσι τῷ Ἀχάβῳ, ἐφ' ἅρματος καθεζομένῳ. ὁ δὲ προσεκύνησεν αὐτῷ. Ἀχάβος δ' ὑπὸδὺς αὐτῷ τὴν δεξιὰν, [e] ἀνεβίβασεν ὑπὶ τὸ ἅρμα, καὶ καταφιλήσας θαῤῥεῖν ἐκέλευσε, καὶ μηδὲν τ ἀτόπων προσδοκᾶν. Ἀδαδος δ' [f] ἠυχαρίστει, καὶ παρ' ὅλον τ τῆ ζῆν χρόνον [g] ἀπομνημονεύσειν τ εὐεργεσίας ὡμολόγει. καὶ τὰς πόλεις τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἃς ἀπήνεγκαν οἱ πρὸ αὐτῷ βασιλεῖς, ἀποδώσειν ἐπηγγείλατο· καὶ Δαμασκὸν, ὥστε ἐξελαύνειν εἰς αὐτὴν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτῷ εἰς Σαμάρειαν εἶχον τῦτο ποιεῖν, ἀνήσειν. γενομένων δ' αὐτοῖς ὅρκων καὶ σωθηκῶν, πολλὰ δωρησάμενος αὐτῷ Ἀχάβος [h] ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν πρὸς τῆς Ἀδάδου τ Σύρων βασιλέως στρατείας ὑπὸ Ἀχάβου καὶ τὺς Ἰσραηλίτας τοιῦτον [i] ἔσχε τέλος.

ε'. Προφήτης δέ τις, Μιχαίας τὄνομα, προσελθὼν ἑνὶ τ Ἰσραηλιτῶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τ κεφαλὴν [k] πλῆξαι. τῦτο δὲ ποιήσειν χρ' βούλησιν τ Θεῦ. ὃ δὲ μὴ πειθόμενος, προεῖπεν αὐτῷ παραβήσεσθαι τ τ Θεῦ προσταγμάτων, λέοντι περιτυχόντα διαφθαρήσεσθαι. συμβάντος δὲ τύτου τῷ ἀνθρώπῳ, προσεῖπεν ἕτερῳ πάλιν ὁ προφήτης, ταὐτὸ προστάσσων. πλήξαντος δ' ἐκεῖνου, καὶ θραύσαντος αὐτῷ τὸ κράνιον, καλαθησάμενος τ κεφαλὴν, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, λέγων αὐτῷ συνεστρατεῦσθαι, καὶ παραλαβεῖν ὑπὸ φυλακὴν τινα τ αἰχμαλώτων παρὰ τ ταξιάρχου, φυγόντος δ' αὐτῷ κινδυνεύειν ἐπὶ τῷ παραδεδωκότι ἀποθανεῖν. ἀπειλήσας δὲ αὐτὸν εἰ [l] ἀφήσει ὁ αἰχμάλωτος ἀποκτείνειν. δίκαιον δὲ φήσαντος Ἀχάβου θάνατον εἶναι, λύσας τ κεφαλὴν ὑπεγνώσκεται ὑπ' αὐτῦ Μιχαίας ὁ προφήτης ὤν. [m] ἐκέκρυπτο δὲ σοφίσματι πρὸς αὐτὸν τῷ γενομένῳ πρὸς τὺς μέλλοντας λόγους. εἶπε γὰρ ὡς

Michæas vates Achabo minatur ob dimiſſum ab eo Adadum. 3 Regum, c. 20.

---

a Ita *Big.* & *Epiphan.* μετά τινων πιστῶν οἰκ. *Hen.* & *Busb.* μετὰ τῦ πιστάτου τ οἰκ. in *Editis* b Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* c Δωσήσεσθαι *Big.* & *Samb.* d Αὐτῷ legiſſe videtur *Vet. Interpr.* e Ἀναβιβάζει *Hen.* & *Busb.* f Ita *Hen.* & *Busb.* εὐχαρίστει in *Editis Aliiſque.* g Ita cum *Gall.* 2. ἀπομνημονεύειν in *cæteris.* h Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀπέπεμπεν in *Editis.* i Sic *Big.* & *Samb.* ἔσχε τὸ τέλος in *cæteris.* k Πλῆξον *Gall.* 2. l Διαφθείρει μὲ ὁ *Gall.* 2. m Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. κέχρυπται in *Editis, Aliiſque.* * Videlis Cl. *Seldenum* de *Diis Syris* Synt. 2. c. 7.

a Illud

ὡς ὁ Θεὸς ἀφέντα αὐτὸν ἀμωρίαν τῷ τιμωρίαν Ἀδαδου [a] τὸ βλασφημήσαντα εἰς αὐτὸν μετελθόσεται, [b] καὶ ποιήσει αὐτὸν ἀποθανεῖν ὑπ' ἐκείνου, τὸ δὲ λαὸν ὑπὸ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ. παροξυνθεὶς δ' Ἀχαβος πρὸς τὸν προφήτην, τὸν μὲν ἐγκλειοθέντα φυλάττεσθαι ἐκέλευσεν· συγχεομένος δ' αὐτὸς ὑπὸ τῶν Μιχαΐου λόγων, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν.

Deum, quòd Adadum, qui ipsi maledixerat, impunitum è manu emisisset, in eum animadversurum esse, facturumque ut ipse quidem ab eo interficeretur, populus vero ejus ab exercitu. Achabus autem vate irritatus, illum quidem in custodias includi jussit; ipse vero Michææ sermonibus confusus domum discessit.

Θ'. ΚΕΦ. ιε'.

Περὶ Ἰωσαφάτου τοῦ Ἱεροσολύμων βασιλέως· καὶ ὡς Ἀχαβος ὑπὸ Σύρων, βοηθοῦντος αὐτῷ Ἰωσαφάτου, στρατοπεμφθεὶς, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

CAP. XV. IX.

De Josaphato rege Hierosolymorum; utque Achabus, cum Syris, suppetias ei ferente Josaphato, bellum intulisset, prælio victus est, & ipse occisus periit.

ΚΑΙ Ἀχαβος μὲν οὕτως εἶχε τούτοις ἐπὶ πλεῖον· ὁ δὲ ὑπὸ Ἰωσαφάτου τοῦ Ἱεροσολύμων βασιλέως [c] Ἰωσάφατος· ὃς, αὐξήσας τὴν βασιλείαν, καὶ δυνάμεις ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων χώρᾳ καταστήσας, ὧν εἶπον ὑπὸ [d] Ἀβίᾳ τοῦ πάππου [e] καθιδρυθείσας τῆς ἐν Ἐφραὶμ κληρουχίας, Ἱεροβοάμου βασιλεύοντος τῶν δέκα φυλῶν, φροντὰς ἐγκαθίδρυσεν. ἀλλ' εἶχεν εὐμενές τε καὶ σωτηρὸν τὸ θεῖον, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβὴς, καὶ τί καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἠδὺ ποιήσει καὶ θρησκεύειν τῷ Θεῷ ζητῶν. ἐτίμων δ' αὐτὸν οἱ πέριξ βασιλεῖς δωρεαῖς· ὡς πλοῦτόν τε ποιῆσαι βαθύτατον καὶ δόξαν ἄρασθαι μείζονα.

Ἔτ quidem se res habebant Achabi. Nunc vero ad Josaphatum Hierosolymorum regem revertor: qui, aucto *suo* regno, & militibus per urbes ditionis suæ dispositis, nihilo *tamen* secius in oppidis sortis Ephraïmiticæ, quæ, Hieroboamo in decem tribus regnante, avus ejus Abias ceperat, præsidia collocavit. Cæterum Deum & propitium habebat & adjutorem, quod effet *vir* justus & pius, & quid Deo grati acceptique faceret per singulos dies inquireret. Ipsumque omnes circumquaque reges muneribus cohonestarunt; ita ut divitias consequutus fuerit amplissimas & maximum gloriæ incrementum ceperit.

Josaphatus rex bonus & pius 2 Paralip. c. 17.

Β'. Τείτῳ δὲ τῆς βασιλείας ἔτει, συγκαλέσας [f] τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐκέλευε [g] τῇ γῇ περιελθόντας, ἅπαντα τὸν λαὸν τὸν [h] ὑπ' αὐτὸν διδάξαι [i] κατὰ πόλεις τοὺς Μωϋσέως νόμους, καὶ φυλάττειν τούτους, καὶ σπουδάζειν περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἦδη πᾶν τὸ πλῆθος ἦτος, ὡς μηδὲν ἄλλο φιλοτιμεῖσθαι μηδὲ ἀγαπᾶν, ὡς τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα. ὥστε [k] περίχωροι διετέλουν φέροντες τὸν Ἰωσάφατον, καὶ περὶ αὐτὸν εἰρήνην ἄγοντες. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι ταχτοὺς ἐτέλουν αὐτῷ φόρους, καὶ Ἄραβες ἐχορήγουν κατ' ἔτος ἄρνας [l] ἑξακοσίους καὶ τριακοσίους, καὶ ἐρίφους τοσούτους. πόλεις τε μεγάλας [m] ἀνῴκησεν ἄλλας [n] τε καὶ βαρεῖς, καὶ δύναμιν στρατιωτικὴν καὶ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους [o] ἠτοιμάσατο. ἦν δὲ ὁ μὲν τῆς Ἰούδα φυλῆς στρατὸς ὁπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, ὧν [p] Ἐδναῖος τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν, [q] Ἰωαννῆς δὲ μυριάδων διακοσίων. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἡγεμὼν [r] ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς εἶχε τοξοτῶν πεζῶν μυριάδας διακοσίας. [s] ἄλλος δ' ἡγεμὼν, Ὀχόβατος ὄνομα, μυριάδας ὁπλιτῶν ὀκτακισχιλίας δέκα τὸ πλῆθος τῷ βασιλεῖ προσέταττε, πάρεξ ὧν εἰς τὰς ὀχυροτάτας διέπεμψε πόλεις.

Illi curæ est legum observatio, ut & res militaris. 2 Paralip. c. 17.

2. Anno autem regni sui tertio, convocatis principibus *illius* regionis & sacerdotibus, præcipiebat illis, ut, *Judææ* terra peragrata, populum omnem sibi subditum per oppida in legibus Moysis instituerent, docerentque & ipsas custodire & Dei cultui sedulam operam navare. Quod adeo gratum erat populou universo, ut nihil magis studerent, nihil impensius amarent quam legum observantiam. Finitimæ quoque gentes in Josaphato diligendo perstiterunt, paceque cum eo colenda. Palæstini etiam vectigal constitutum ei pendebant, & Arabes quotannis suppeditabant agnos sexcentos & triginta, & hœdos totidem. Munivit etiam & urbes alias magnas pariter ac validas; copiasque militares & armorum vim *magnam* contra hostes paravit. Erant autem ex tribu quidem Judæ gravis armaturæ militum trecenta millia, quibus præerat Ednæus: atque Joanni duci attributa erant ducenta millia. Hic ipse vero dux ex tribu Benjamitica habebat sagittariorum peditum ducenta millia. Alius præterea dux, Ochobatus nomine, cum gravis armaturæ militibus, numero centum & octoginta millibus, regi inserviebat, præter eos quos dispositerat in oppidis munitissimis.

3. Filio

---

[a] Illud τὸ ex *MSS.* [b] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐκ τοῦ με ἀνθυπνῖν αὐτὸν in *Editis.* [c] Ἰωσαφάτου *Vat.* atque passim ea forma. [d] Abiam, victo Hieroboamo, urbes quasdam cepisse constat ex *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 18. Verum *cap.* 16. v. 2. dicitur, Josaphatum præsidia imposuisse urbibus Ephraïmiticis, quas pater ejus Asa ceperat. [e] Ita sane legendum censui pro κατακληφθείσης *Editorum Aliorumque*, faventibus *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 17. v. 2. κατακληφθείσης ταῖς Ἐφραὶμ *Gall.* 1. κατακληφθείσης τὴ *Gall.* 2. Quomodo legerit *Epiphanius*, conjicint, cui libet, ex ejus verbis; *non minorem quam avus ejus, ab hoc tempore quo Hieroboam super decem tribus regnaverat, munitionem ubique constituit.* [f] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοὺς ἡγεμόνας τὴ χώρας τὴ τοὺς ἱερεῖς in *Editis.* [g] Τῇ χώρᾳ *Big. Samb.* & *Vat.* apud *Epiphanium* habemus *peregrantes ubique.* [h] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vat. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* ἐν αὐτῇ *Gall.* 2. [i] Καὶ τὰς πόλεις *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Sic *MSS.* περίχωμοι perperam in *Editis.* [l] Ἑπτακισχιλίους καὶ ἑπτακοσίους [al. πεντακοσίους] LXXII. & *Verit. Hebr.* 2 *Paralip.* c. 17. v. 11. [m] Sic *MSS.* in *Editis* male ὀχυρώσατο. [n] Illud τε abest *aliquibus MSS.* [o] Εἰτοίμασεν in quatuor *MSS.* [p] Ita cum *MSS.* quod Ἐδναῖος aut Ἐδναὶ habeant LXXII. Ἐδναίου in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Hedroms.* [q] Ἰωάννης *Samb.* & *Vat.* Ἰωαναὶ LXXII. [r] Sic *MSS.* ἐκ τῆς in *Editis.* [s] Ex 2 *Paralip.* c. 17. suspicor hunc locum valde corruptum esse. Paulo quidem aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui vertit, *alter autem princeps militiæ Gezonas* (al. *Gezonath*) *armatorum habebat centum millia: & præter hos alia centum millia qui regi famulabantur: quos dimittis* &c. in aliis vero codicibus desunt voculæ istæ, *& præter hos alia centum millia.*

Josaphatus affinitate junctus Achabo, initaque cum eo belli societate, Achabum comitatur in expeditione contra Syros. 2 Paralip. c. 18.

3. Filio autem suo Joramo duxit Gotholiam, filiam Achabi decem tribuum regis. Cumque aliquanto post Samariam se contulisset, benigne eum excepit Achabus; militesque ejus comites mensæ hospitali eique splendidæ adhibuit, & frumento & vino & carnibus largiter instructæ: rogavitque ut secum belli societatem iniret contra Syrorum regem, ut armis repetat urbem Aramatham in regione Galadena *sitam*: eam enim, olim ipsius patris, patrem illius abstuliisse. Josaphato vero auxilium pollicito, (nam *contigit* ejus exercitum non minorem esse quam illius) suisque Samariam accitis ab Hierosolymis copiis, progressi extra urbem duo reges, & in suo uterque throno collocati, militibus suis stipendia numerabant. Josaphatus autem *interim* jussit, ut, si qui *illis* essent vates, accerserentur & de expeditione in Syrum consulerentur, an & illi suaderent eo tempore suscipiendam esse. Etenim Achabo pax simul & amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat *impune*, usque in illam diem.

γ'. Ηγάγετο δὲ τῷ παιδὶ Ιωράμῳ τὴν Αχάβου θυγατέρα, ἣν τὴν δέκα φυλῶν βασιλέως, Γοθολίαν ὄνομα. πορευθέντα δ' αὐτὸν μετ' οὐ χρόνον τινὰ εἰς Σαμάρειαν, φιλοφρόνως Αχαβος ὑπεδέξατο, καὶ τὴν ἀκολουθήσασαν στρατὸν ἐξένισε λαμπρῶς, σίτου τε καὶ οἴνου καὶ θυμάτων ἀφθονίᾳ· [a] παρεκάλεσέ τε συμμαχῆσαι οἱ κατὰ [b] Σύρων βασιλέως, ἵνα τὴν ἐν [c] Γαλαδηνῇ πόλιν [d] Αραμαθὰν ἀφέληται· ἣν δὲ πατρὸς [e] αὐτῷ ἀφῃρῆσθαι τὴν ἐκείνου πατέρα. ἣν δὲ Ιωσαφάτου τὴν βοήθειαν ἐπαγγειλαμένου, καὶ δὴ εἰ δύναμιν αὐτῷ μὴ ἐλάττω τὴν ἐκείνου, καὶ μεταπεμψαμένου τὴν δύναμιν ἐξ Ιεροσολύμων εἰς Σαμάρειαν, προελθόντες ἔξω τῆς πόλεως οἱ δύο βασιλῆς, καὶ καθίσαντες ὅπι ἕκατερος ἐπὶ τοῦ ἰδίου θρόνου ἐκάτερος, τοῖς οἰκείοις στρατιώταις ὃ στρατιωτικὸν διένεμον. Ιωσαφάτης δὲ ἐκέλευσεν εἴ τινές εἰσι προφῆται, [f] καλέσαντες αὐτοὺς ἀναχρῆναι περὶ τοῦ ὅπι τὴν Σύρον ἐξόδου, εἰ συμβουλεύσει κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον [g] ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν [h] στρατείαν. [i] καὶ δὴ εἰρήνη καὶ φιλία τότε τῷ Αχάβῳ πρὸς τὴν Σύρον ὑπῆρχεν, ὅπι τρία ἔτη διαμείνασα, ἀφ' ἧς λαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀπέλυσεν, ἄχρις ἐκείνης ἡμέρας.

X.

Achabo suadent falsi vates ut bellum moliretur. 3 Regum, c. 22. 2 Paralip. c. 18.

4. Achabus vero accitis suis vatibus, numero circiter quadringentos, jussit ut Deum consulerent, an foret ut is in Adadum exercitu educto victoriam reportaret, urbemque deleret, propter quam bellum erat illaturus. Cum autem suasissent vates ut expeditionem faceret, (Syrum enim victurum esse & in potestatem suam etiam ut ante redacturum) Josaphatus, verbis illorum falsos esse vates odoratus, Achabum percontabatur, num qui est Dei vates præterea, ut aliquanto certius quid futurum sit intelligamus? Cui Achabus, esse quidem & alium, sibi vero invisum, quod infausta vaticinatus fuerit, & prædixerit fore ut *ipse* à Syrorum rege superatus mortem oppeteret; ideoque in carcere nunc inclusum teneri, vocari autem Michæam, Jembleæ filium. Cum vero Josaphatus postulasset eum produci, *Achabus* misso spadone Michæam accersit. Spado autem, dum in via essent, ei indicavit, cæteros vates omnes regi victoriam prædixisse. Ille vero, responso dato, sibi non licere Deo mendacia affingere, sed dicturum esse quicquid ille de rege in os ei inseruerit, ubi ad Achabum ventum erat, ipsumque per Deum obtestatus est *rex* ut verum ei eloqueretur, dicebat, "sibi "Deum ostendisse Israëlitas fugientes, Syris "eos insequentibus, dispersosque per montes, "quasi greges sublatis pastoribus." ajebat etiam *Deum* significare, "illos quidem domum in- "columes reversuros, ipsum vero solum in "prælio casurum." Hæc loquuto Michæa, Josaphatum *sic* alloquitur Achabus: "annon "ego tibi paulo ante significavi, quam male "mihi velit iste homo, & quod adversa mihi

Pugnam ei exitio fore denunciat Michæas. 3 Regum, c. 22. 2 Paralip. c. 18.

δ'. Καλέσας δ' Αχαβος τοὺς αὐτῷ προφήτας, [k] ὡς τετρακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας, ἐκέλευσεν ἔρεσθαι [l] τὸν Θεὸν, εἰ δίδωσιν αὐτῷ στρατευσαμένῳ [m] ὅπι τὴν Αδαδον νίκην καὶ καθαίρεσιν [n] τῆς πόλεως, δι' ἣν [o] ἐκφέρειν μέλλει τὸν πόλεμον. τῶν δὲ προφητῶν συμβουλευσάντων ἐκστρατεῦσαι· κρατήσειν δὲ ἣν Σύρα, καὶ λήψεσθαι αὐτὸν ῥαδίως καὶ τὸ πρῶτον· σπανεὶς δὲ τῶν λόγων Ιωσαφάτου, ὅτι ψευδοπροφῆται [p] τυγχάνουσιν, ἐπύθετο τοῦ Αχάβου, εἰ [q] καὶ ἕτερός τις ὅδι προφήτης ἣν Θεοῦ, ἵνα ἀκριβέστερον μάθωμεν περὶ τῶν μελλόντων; [r] ὁ δ' Αχαβος, ἔστι, φησὶν, μισῶ δὲ αὐτὸν κακῶς προφητεύσαντα, καὶ προειπόντα ὅτι πεσὼν ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ [s] Σύρων βασιλέως· καὶ διὰ τοῦτο ἐν φυλακῇ νῦν αὐτὸν ἔχω, καλεῖται δὲ Μιχαίας, υἱὸς Ἰεμβλέου. ἣν δ' Ιωσαφάτου κελεύσαντος αὐτὸν μεταχθῆναι, πέμψας εὐνοῦχον, ἄγει τὸν Μιχαίαν. τῷ δὲ τὴν ὁδὸν ὁ εὐνοῦχος ἐδήλωσεν αὐτῷ πάντας τοὺς ἄλλους προφήτας νίκην τῷ βασιλεῖ προειρηκέναι. ὁ δ' οὐκ ἐξὸν αὐτῷ [u] καταψεύδεσθαι τοῦ Θεοῦ φήσας, ἀλλ' ἐρεῖν ὅ,τι ἂν αὐτῷ περὶ τοῦ βασιλέως αὐτὸς εἴπῃ, ὡς ἦλθε πρὸς τὸν Αχαβον, καὶ λέγειν αὐτῷ τἀληθὲς οὕτως ἐνωρκίσατο, "ὀμνύς "με τὸν Θεὸν αὐτῷ τοὺς Ισραηλίτας φεύγοντας, ἔφη, καὶ "διωκομένους ὑπὸ τῶν Σύρων, καὶ διασκορπιζομένους [x] ὑπ' αὐ- "τῶν εἰς τὰ ὄρη, καθάπερ ποιμένων ἀνῃρημένων τοὺς ποι- "μένας." ἔλεγέ τε "σημαίνειν τοὺς μὴ μετ' εἰρήνης ἀνα- "στρέφειν εἰς τὰ ἴδια, πεσεῖσθαι δ' αὐτὸν μόνον ἐν τῇ μά- "χῃ." Ταῦτα φήσαντος δὴ Μιχαίου, πρὸς Ιωσάφατον ὁ Αχαβος, "ἀλλ' ἔγωγε μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδήλωσά σοι "τὸν [y] [x] τἀνθρώπου, φησὶ, πρός με διάθεσιν, [z] καὶ ὅτι μοι τὰ χείρω "προφή-

a Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* παρεκάλεσε δὲ in *Editis Aliisque.* *b* Iterum ex *Iisdem* & *Gall.* 1. 2. Σύρα in *Editis Aliisque.* *c* Ita cum *MSS.* ut supra p. 148. v. 24. Γαλαδικῇ in *Editis.* Videlis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 389. *d* In *S. Literis* Ραμὰθ. *Ramatha* habent *Epiphanii* libri. *e* Illa αὐτῷ δὲ supplevi ex *MSS.* *f* Sic in omnibus *MSS.* καλέσαντ' αὐτοὺς in *Editis.* *g* Ita *Big.* ἐπὶ deest *Editis Aliisque.* *h* Ita cum *Big.* ἐκστρατείαν *Gall.* 1. στρατὸν in *Editis Aliisque.* *i* Καὶ γὰρ εἰρήνη *Samb.* spatio vacuo in medio relicto. *k* Illud ὡς ex *MSS.* *l* Τῷ Θεῷ *Big.* & *Samb.* τοῦ Θεοῦ *Vat.* *m* Επὶ Αδαδὸν *Big. Samb.* & *Vat.* *n* Τῆς insertum dedi ex *Samb.* & *Vat.* *o* Φέρειν *Vat.* *p* Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* παρατυγχάνουσιν in *reliquis.* *q* Καὶ deest *Vat.* *r* Illa ὁ δὴ Αχαβος non agnoscit *Vat.* *s* Τῶν Σύρων *Vat.* *t* Ιεμβλαίου *Big.* Εμβλέου *Vat.* Ομβλεῦ *Gall.* 2. Ιεμβλὲ aut Ιεμλὲ LXXII. *Obei fil.* juxta *Epiphanium.* *u* Καταψεύσασθαι *Gall.* 1. 2. *x* Illa ὑπ' αὐτῶν εἰς [*al.* ἐπὶ] τὰ ὄρη ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *y* Ita, *Cedrenum* sequutus, distinxi, & cum *Cod Vat.* φησὶ post τἀνθρώπου inserui. in *Editis Aliisque* ταῦτα φήσαντος δὲ Μιχαίου πρὸς Ιωσάφατον, ὁ Αχαβος· ἀλλ' ἔγωγε &c. *z* Iterum & illa καὶ ὅτι μοι τὰ χείρω προφήτευσεν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

a Articulum

"προεφήτευσε." ὁ δὲ Μιχαίας εἰπόντος, "ὡς πεσοῦνται
"αὐτῷ πάντων ἀκροᾶσθαι τὰ ὑπὸ [a]τοῦ Θεοῦ πεφημι-
"μένων, καὶ ὡς [b]παρορμήσειαν αὐτὸν οἱ ψευδοπροφῆται
"ποιήσασθαι τὸν πόλεμον [c]ἐπ' ἐλπίδι νίκης, καὶ ὅτι δεῖ
"πεσεῖν αὐτὸν μαχόμενον," αὐτὸς μὲν ἦν ἐπ' ἐννοίᾳ. Σε-
δεκίας δὲ τις τῶν ψευδοπροφητῶν [d]προσελθών, τῷ μὲν Μι-
χαίᾳ μὴ πεισέχειν παρήνει· [e]λέγειν γὰρ αὐτὸν οὐδὲν
ἀληθές. τεκμηρίοις δὲ [f]ἐχρήσατο οἷς Ηλίας προεφήτευ-
σεν ὁ τούτων κρείττων τὰ μέλλοντα σοφιστής. "καὶ γὰρ
"τοῦτον," ἔλεγε, "προφητεύσαντα ὑπὸ [g]Ιζάρα πόλει,
"ὑπὸ τοῦ [h]Ναβούθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυνῶν λιχμή-
"σασθαι περιπεῖν, καθὼς καὶ Ναβούθου τοῦ δι' αὐ-
"τὸν καταλευσθέντος ὑπὸ τοῦ ὄχλου. δῆλον οὖν,
"ὡς οὗτος ψεύδεται, τῷ κρείττονι προφήτῃ τἀναντία
"λέγων, ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν φάσκων [i]ταύτης τεθνή-
"ξεσθαι. [k]γνώσεσθαι δ' εἰ πάρ' ὀλίγον ἀληθὴς καὶ τοῦ
"θείου πνεύματος τιμὴν ἔχει. εὐθὺς γὰρ
"ῥαπισθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, βλαψάτω μου τὴν χεῖρα,
"ὥσπερ [l]Ιαδὼν τὴν Ιεροβοάμου τοῦ βασιλέως συλλα-
"βεῖν θελήσαντος ἀπεξήρανε δεξιάν. ἀκήκοας γὰρ [m]οἶ-
"μαι πάντως τοῦτο γενόμενον." ὡς οὖν πλήξαντος αὐτοῦ
τὸν Μιχαίαν, μηδὲν συμβῆναι παθεῖν, Αχαβος θαρρήσας,
ἄγειν τὴν στρατιὰν προθύμως ἐπὶ τοὺς Σύρους. οἶκα γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν καὶ πιθανωτέρους [n]ἐποίει τὰ-
ληθεῖς τοὺς ψευδοπροφήτας, ἵνα λάβῃ τὴν ἀφορμὴν ὁ
τέλως. Σεδεκίας δέ, σιδήρεα ποιήσας κέρατα, λέγει
πρὸς Αχαβον, "ὁ Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν τούτοις πᾶσαν κα-
"ταστρέψαι Συρίαν." Μιχαίαν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας
εἰπόντα, "τὸν Σεδεκίαν ταμεῖον ἐκ ταμείου [p]κρυβησόμε-
"νον ἀμείψειν, ζητοῦντα φυγεῖν τὴν ψευδολογίας τὴν δί-
"κην," ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἀπαχθέντα φυλάττεσθαι
πρὸς Αχάμωνα τὸν τῆς πόλεως ἄρχοντα, καὶ χορηγεῖσθαι
μηδὲν ἄρτου καὶ ὕδατος αὐτῷ πλειονότερον.

ε'. Καὶ Αχαβος μὲν ὁ τῶν Ιεροσολύμων βα-
σιλεὺς, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις, ἦλαν εἰς Αραμαθὰν
πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς ἀκούσας
[q]αὐτῶν τὴν στρατείαν, ἀντεπήγαγεν αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ στρατιάν· καὶ
ἦκε ἄπωθεν τῆς [r]Αραμαθῆς στρατοπεδεύσας. συνέθεντο δὲ
ὅτε Αχαβος καὶ Ιωσάφατος, ἀποθέσθαι [t][τὴν Αχαβου] τὸ βα-
σιλικὸν σχῆμα, τὴν δὲ [u]τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα τὴν αὐτοῦ στολὴν
ἔχοντα φανῆναι ἐν τῇ παρατάξει, καλλασοφιζόμενον τὰ ὑπὸ τοῦ
Μιχαίου προρρηθέντα. εὗρε δ' αὐτὸν ὁ χρεὼν καὶ δίχα τοῦ σχή-
ματος. ὁ μὲν γὰρ Αδαδος, ὁ τῶν Σύρων βασιλεύς, παρήγγειλε τῇ
στρατιᾷ διὰ τῶν ἡγεμόνων, μηδένα τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, μόνον
δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ισραηλιτῶν. οἱ δὲ Σύροι, τὸ συμβολῆς
γενομένης, ἰδόντες τὸν Ιωσάφατον ἐσθῶτα τοῦ τε τάξεως,
καὶ τοῦτον εἰκάσαντες εἶναι τὸν Αχαβον, ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν·

"vaticinatus fuerit?" Cum vero *insuper* dixiſſet Michæas, "quod par eſt ut omnia acci-
"piat quæ à Deo erant prædicta, & quod illum
"ſpe victoriæ ad bellum gerendum falſi vates
"incitarent, quodque oportet in prælio ipſemet
"cadat," animo quidem erat anxio ſolicitoque.
At Sedecias, unus è falſis vatibus, *ad regem* ac- *Præſtigiis Sedecie metu liberatur Achabus.* 2 *Regum*, c. 22. 2 *Paralip.* c. 18.
ceſſit, & ut Michææ non adverteret animum hortabatur: ipſum enim *ajebat* nihil veri di-
cere. Argumento autem uſus eſt ex vaticinio
Eliæ petito, cui datum erat melius quam iſte
futura prænoſcere. "Nam & hunc, dicebat,
"vaticinatum prædixiſſe, fore ut apud urbem
"Iſaram in agro Nabuthi canes regis cruorem
"lingerent, quemadmodum & Nabuthi *lin-*
"*xiſſent*, propter ipſum à populo lapidibus ne-
"catum. Manifeſtum igitur eſt iſtum mentiri,
"qui vati præſtantiori contradicere non vere-
"tur, dicens quod tertia abhinc die moriturus
"eſt *rex*. Notum autem fore, an verax ſit &
"divino ſpiritu afflatus. mox enim à me pal-
"mis percuſſus manui meæ noxam inferat,
"quemadmodum Jadon fecit ut Hieroboamo
"regi, cum illum comprehendere voluiſſet,
"manus areſceret. Opinor enim te utique
"audiviſſe hoc factum eſſe." Igitur cum Mi-
chæa ab eo percuſſo nihil inde mali accidiſſet,
Achabus, metu liberatus, alacriter copias con-
tra Syrum in aciem eduxit. Vincebat enim,
ut arbitror, fati vis, & plus fidei falſis quam
veris vatibus adſtruebat: ut nulla exitio deſti-
nato mora fieret. At Sedecias, cum ſibi fer-
rea cornua feciſſet, dicit Achabo, "Deum illi
"ſignificare, his Syriam everſum iturum." Cum *Michæas, cum mala etiam Sedeciæ prædixiſſet, in carcerem conjicitur.* 2 *Paralip.* c. 18.
autem Michæas dixiſſet "fore ut paucis poſt
"diebus Sedecias è penetrali in penetrale fu-
"giat latebras quæritans, idque eo animo ne
"pœnas vano auſpicio debitas luat," juſſit
rex ut ad Achamonem prætorem urbanum eum
abducerent in carcerem compingendum, nec
aliud quicquam præter panem & aquam ei
darent.

5. Atque ita quidem Achabus & Joſapha- *Prælium cum Syris commiſſum.* 3 *Regum*, c. 22. 2 *Paralip.* c. 18.
tus Hieroſolymorum rex, aſſumptis copiis ſuis,
Aramatham ire contenderunt, regionis Galaa-
ditidis urbem. Rex vero Syrorum, audita illo-
rum profectione, ſuum contra eos eduxit exer-
citum: & non longe ab Aramatha caſtra meta-
tur. Convenerant autem Achabus & Joſaphatus,
ut habitum regium deponeret Achabus, Hie-
roſolymorum vero rex Achabi veſtitum indu-
tus in acie ſtaret, ut iſto commento irrita fo-
rent quæ Michæas prædixerat. Eum vero fa-
tum invenit etiam ſine inſignibus. Nam Ada-
dus per tribunos militibus imperavit, ne quem
omnino perimerent, niſi unum regem Iſraëlita-
rum. Syri autem, prælio commiſſo, Joſapha-
tum ante aciem ſtantem conſpicati, huncque
Achabum eſſe rati, impetum in eum fecerunt:
cumque

a Articulum etiam inſertum dedi ex *MSS.* b Sic *MSS.* παρωρμήσειαν in *Editis.* παρορμῶσιν ſolus *Gall.* 2. c Illud ἐπ' ante ἐλπίδι non agnoſcunt *MSS.* d Ita *MSS.* nec aliter *Vet. Interpr.* qui vertit, *accedens ad regem.* προσελθὼν in *Editis.* e Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, μὴ λέγειν γὰρ αὐτὸν ἀληθῆ. f Τεκμηρίῳ in pleriſque *MSS.* g Ita in *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ιεζαρᾷ in *Editis.* Ιεριζήλα forſan pro Ιεζρήλα in *Gall* 2. Ιεζάρα juxta *Epiphanium.* Vide p. 381. v. 25. h Ναβουθαίου hîc loci in *Editis.* Ναβουθοῦ *Big.* Ναβουθεῖ *Gall.* 2. i Vox ταύτης deeſt in omnibus *MSS.* k Forſan γνώσεσθαι. deeſt γνώσεσθαι in aliquibus *MSS.* l Ita ut ſupra p. 365. v. 29. Ιαδὼς aut Ιάδης hîc loci in *MSS.* *Adamus Auctori Conſt. Apoſtolic.* l. 4. c. 6. Videſis *Cotelerii* notas p. 295. *Edit. Amſt.* m Sic *Samb.* & *Gall.* 1. οἶμαι τοῦτο πάντως γενόμενον in *Editis* n Ita *MSS.* & *Epiphan.* ποιεῖ in *Editis.* o Ὡς Θεὸς αὐτῷ σημαίνει π. καταστρέψαι τὴν Συρίαν *Vat.* ὡς Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν *Big.* & *Samb.* p Κρυβόμενον *Vat.* & *Gall.* 2. q Αμενα juxta *Verit. Hebr.* Εμὴρ aut Σεμμὴς LXXII. De regis filio (ut 2 *Paralip.* c. 18. v. 25.) plane tacet. r Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* αὐτοῦ in *Editis.* s Ramatha in verſione *Epiphanii.* Αραμφὴς in *Editis Aliiſque* & v. 38. Αραμφθ. t Verba illa uncis incluſa agnoſcit *Vetus Interpr.* u Illud τῶν ex *MSS.*

eumque ſe illi circundediſſent, propioreſque facti alium eſſe cognoviſſent, omnes retro ſe averterunt. Verum à prima luce uſque ad veſperam pugna durante victoriaque ab illis ſtante, neminem occiderunt prout rex eis mandaverat; Achabo ſolo ad necem quæſito, nec tamen invento. Puer autem Adadi regis, Amanus nomine, in hoſtes *forte* jaculatus, regem per thoracem in pulmone vulnerat. Achabus autem, quod ei quidem acciderat exercitum celare ſtatuit, ne *hoſti* terga darent. Verum aurigæ præcepit, ut converſo curru ipſum ex acie educat; quod grave & lethale vulnus acceperit. Cumque *vehementer* cruciaretur, perſtitit *tamen* in curru uſque ad ſolis occaſum, animique deliquio vita defunctus eſt.

Achabus interfectus. 3 Regum, c. 22. 2 Paralip. c. 18.

6. Ac Syrorum quidem exercitus, præcipiti jam die, in caſtra ſe recipiunt: cumque præco ſignificaſſet, quod Achabus mortuus eſſet, ſuam quiſque domum reverſus eſt. Achabi autem corpus *ſublatum* Samariam defertur, ibique ſepelitur. Cumque currus ad Izaræ fontem alluereturque (erat enim regis ſanguine cruentatus) Eliæ vaticinium verum eſſe recognoverunt. Nam canes quidem cruorem ejus linxêre: in poſterum vero mos patrius erat meretricum, ut in iſto fonte ſe lavarent. Vita autem exceſſit apud Ramathonem, juxta Michææ vaticinium. Cum itaque Achabo acciderint quæ à duobus vatibus erant prædicta, propterea Dei numen magni faciamus oportet, & ubique omni honore & veneratione proſequamur, curandumque ne quæ ad gratiam & voluntatem proferuntur majori fide dignemur quam ipſammet veritatem: ſed exiſtimemus nihil eſſe utilius vaticinio rerumque futurarum per hujuſmodi viros ſcientia, Deo *ſubinde* nos ita monente quid *indies* caveri debeat. Quin & convenit, ut, conjecturam faciendo ex iis quæ huic regi obvenerant, nobiſcum reputemus fati vim, quod, etiamſi nobis quid ſit futurum innoteſcat, evitari nequeat: ſed animis hominum obrepit blanda ſpe eos demulcens, donec eo pertrahantur ubi ſuperari poſſunt. Hoc igitur modo ab ea videtur Achabus mente deceptus vitam amiſiſſe, dum cladem prænuncciantibus non crederet, iis vero qui ad gratiam *aucupandam* vaticinati ſunt fidem haberet. Cæterum ei in regnum ſucceſſit Ochozias ejus filius.

Eliæ & Michææ vaticinia eventu comprobantur. 3 Regum, c. 22. 2 Paralip. c. 18.

Ochozias Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

καὶ περικυκλωσάμενοι, ὡς ἐγγὺς ὄντες ἔγνωσ᾽ οὐκ ὄντα τοῦτον, ἀνεχώρησ᾽ ὀπίσω πάντες. ἀρχομένης δ᾽ [a] ἡμέρας ἄχρι δείλης [b] ἀψίας μαχόμενοι καὶ νικῶντες, ἀπέκτειναν οὐδένα [c] κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως ἐντολή· ζητοῦντες τὸν Αχαβον ἀνελεῖν μόνον, καὶ εὑρεῖν οὐ δυνάμενοι. παῖς δέ τις βασιλικὸς τοῦ Αδάδου, [d] Αμανος ὄνομα, τοξεύσας εἰς τοὺς πολεμίους, πεπώκει τὸν βασιλέα διὰ τοῦ θώρακος κατὰ τὸν πνεύμονα. Αχαβος δὲ τὸ μὲν συμβεβηκὸς οὐκ ἔγνω παῦσαι τῷ στρατεύματι φανερὸν, [e] μὴ τραπέωσιν. τὸ δ᾽ ἡνίοχον ἐκέλευσεν [f] ὑπερφαίνοντα τὸ ἅρμα ἐξαγαγεῖν τῆς μάχης· χαλεπῶς γὰρ βεβλῆσθαι καὶ κινδυνεύων. ὀδυνώμενος δὲ ἔστη ὅτι τοῦ ἅρματος, [g] ἄχρι δύοντος τοῦ ἡλίου, καὶ λιποθυμήσας ἀπέθανε.

ς'. Καὶ τὸ μὲν [h] τῶν Σύρων στράτευμα, νυκτὸς ἤδη γενομένης, [i] ἀνεχώρησεν εἰς τὴν παρεμβολήν. διαλύσαντος δὲ τοῦ στρατοκήρυκος ὅτι τέθνηκεν Αχαβος, ἀνέζευξαν εἰς τὰ ἴδια. κομίσαντες δὲ [k] τὸν Αχάβου νεκρὸν εἰς Σαμάρειαν, ἐκεῖ θάπτουσι. καὶ τὸ ἅρμα ἀποπλύναντες ἐν τῇ [l] Ιζάρα κρήνῃ, ἣν δὲ καθημαγμένον τοῦ βασιλέως φόνῳ, ἀληθῆ τὴν Ηλία προφητείαν ἐπέγνωσαν. οἱ μὲν γὰρ κύνες [m] ἀπελιχμήσαντο [n] αὐτοῦ τὸ αἷμα· [o] αἱ δὲ ἑταιρίζονται ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λούσθαι [p] τοῦτο διετέλουν. ἀπέθανε δὲ ἐν Ραμαθῶνι, Μιχαίᾳ τοῦτο προειρηκότος. [q] συμβάντων οὖν Αχάβῳ τῶν ὑπὸ τῶν δύο προφητῶν εἰρημένων, [r] μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ παντα χοῦ καὶ σέβειν, καὶ τῆς ἀληθείας μὴ τοῖς ἡδονὴν καὶ βλῆσιν πιθανώτερα δοκεῖν· ὑπολαμβάνειν δ᾽ ὅτι προφητείας καὶ τῆς διὰ τῶν τοιούτων προγνώσεως ἐδέν ἐστι συμφορώτερον, παρέχοντος ὅπως τοῦ Θεοῦ τί δεῖ φυλάξασθαι. λογίζεσθαί τε πάλιν ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα [s] γεγενημένων προσῆκε τὴν τοῦ χρεὼν ἰσχύν, ὅτι μηδὲ προγινωσκόμενον αὐτὸ διαφυγεῖν ἐστιν· ἀλλ᾽ ὑπέρκεται τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἐλπίσι κολακεύον χρησταῖς, ἃς εἰς τὸ [t] πόθεν αὐτοῦ κρατῆσαι προάγει. φάνεται οὖν καὶ Αχαβος ὑπὸ τούτου τοῦ διαίνοιαν ἀπατηθείς, [u] ὡς ἀπιστῆσαι μὲν τοῖς προλέγουσιν τὴν ἥτταν, τοῖς δὲ τὰ πρὸς χάριν προφητεύσασι πειθεῖς, ἀποθανεῖν. τοῦτον μὲν οὖν ὁ παῖς Οχοζίας διεδέξατο.

Finis Libri octavi.

Τέλος τοῦ βιβλίου ὀγδόου.

a In ora Codd. *Big.* & *Gall.* 1. ἡμέρας pro ἧς. *b* Post ὀψίας delevi auctoritate *MSS.* *c* Neminem alium occidere illis mandatum erat, niſi forte ut ad regem ſibi viam facerent. *d* Unde id nomen Αμανος? Apud *Raſi* è traditione ſcribitur fuiſſe *Naaman*. An hoc idem voluit *Joſephus*, qui Judaïcas traditiones aliquando miſcet? *Scholion.* *e* In *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. μὴ τραπῇ δίωκον. *f* Ita *Vat.* & *Vat. Interpr.* ὑπερείψας τὸ ἅρμα: ἐξαγαγεῖν in *cæteris.* *g* Αχαβ δυσωπῶντος in *MSS.* *h* Τῶν deeſt in *Editis.* *i* Ἀνεχώρησαν *Big.* & *Samb.* *k* Ita *MSS.* † Αχαὼν νεκρὸν in *Editis.* *l* Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἰεζράλης *Gall.* 2. Forſan legendum Ἰεζραήλης κρήνῃ. *m* Ἀπολίχμησαν *Vat.* *n* Illud αὐτοῦ ex *MSS.* *o* *Joſephi*, ni fallor mens eſt, meretrices in poſterum ſe lavare ſolere in aqua iſta, quam polluerat ſanguis Achabi, ut hoc ad contemptum Achabi accederet. Verum aliter *Theodoret.* (ΕΡΩΤ. ξη'. in 3 *Regum*) qui dicit, ὅτι κατὰ τὴν ἐκ παιδὸς ἐλεύσεται, οὐκ ἐξεπιτηδὲς εἰς τὸ αἷμα βυλίσθαι λύσασαι, ἀλλ᾽ εἰς τὸ πηγαῖον ὡς εἰώθασιν ὕδωρ. *p* Τοῦτο *Samb. Baſ. Big.* & *Hen.* *q* Συμβάντος ἐν Αχαὼβ τῶν ὑπὸ τ. δ. πρ. εἰρημένων *Vat.* *r* Ita *MSS.* in *Editis* δεῖ μέγα τὸ θεῖον. *s* Ita *Big. Vat.* & *Samb.* γενομένων in *reliquis.* *t* Ποθὲν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. *u* Ὥστε in *MSS.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΕΝΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO NONO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως στρατευσάμενος ὁ Αχάβου παῖς Ιώραμος ἐπὶ Μωαβίτας, κρατήσειεν αὐτῶν.

β'. Ως ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ιώραμος, βασιλεύων τ῀ Ιεροσολυμιτῶν, τὴν ἀρχὴν πᾶσαν λαβών, τούς τε ἀδελφοὺς καὶ τοὺς πατρῴους φίλους ἀπέκτεινεν.

γ'. Οτι τῆς Ιδουμαίας ἀποστάσης, καὶ στρατοπεδευσάντων ἐπ' [b] αὐτὴν Αράβων, ἥτε δυνάμις αὐτοῦ πᾶσα διεφθάρη, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ παρεξ ἑνὸς ὄντος ἔτι νηπίου· ⁊ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς, ἀσεβὴς γενόμενος, κακῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

δ'. Στρατεία τοῦ Σύρων καὶ Δαμασκοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸν Ισραηλιτῶν βασιλέα Ιώραμον· καὶ πῶς πολιορκηθεὶς ὕστερον ἐν Σαμαρείᾳ, παραδόξως τὸν κίνδυνον διέφυγεν.

ε'. Ως [c] αὐτὸς Ιώραμος ἀπέθανεν ὑπὸ Ιηοῦ ἀναιρεθεὶς τοῦ ἱππάρχου, καὶ ἡ γενεὰ αὐτοῦ, καὶ ὁ τ῀ Ιεροσολύμων βασιλεὺς Οχοζίας.

ς'. Οτι μετὰ τοῦτον τὸν Ιηοῦ ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ Ἰωαχείων, ⁊ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπὶ γενεὰς τέσσαρας.

ζ'. Ως γυνή τις, Γοθολία τοὔνομα, τ῀ Ιεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς [d] Ιώδαος, τὸν [c] Οχοζίου παῖδα [f] Ιώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

η'. Αζαήλου δὲ Δαμασκηνῶν βασιλέως ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας στρατεία· καὶ ὡς κακὰ πολλὰ τὴν τε χώραν αὐτῶν λαθεὶς καὶ τὴν [g] Σαμαρειτῶν πόλιν, [h] ὀλίγῳ πάλιν ὕστερον χρόνῳ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ιεροσολυμίτας, ⁊ πολλὰ χρήματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν, εἰς Δαμασκὸν [i] ὑπέστρεψεν.

θ'. Ως Αμασίας, ὁ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς, στρατευσάμενος ἐπὶ Ιδουμαίους καὶ Αμαληκίτας, ἐνίκησεν.

ι'. Ως αὐτὸς ὕστερον, πολεμῶν πρὸς τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλέα Ιώασον, ἡττᾶται μὲν, ληφθεὶς δ' αἰχμάλωτος, καὶ πολλὰ χρήματα δοὺς, ἀπολύεται πάλιν εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν· καὶ ὡς ὁ παῖς αὐτοῦ Οζίας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο.

ια'. [l] Στρατεία τοῦ τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλέως [m] Ιεροβοάμου ἐπὶ Συρίαν, ⁊ νίκη.

ιβ'. [n] Ως ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πολλὰ χρήματα παρὰ [o] Φακέου τοῦ βασιλέως αὐτῶν εἰσπραξάμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

1. *Quemadmodum Joramus Achabi filius Moabitas bello petitos ſuperavit.*

2. *Quomodo ei cognominis Joramus, Hieroſolymorum rex, rerum potitus fratres & patris amicos interfecit.*

3. *Quod Idumæa ad defectionem verſa, & Arabibus bello eum aggreſſis, & totus ejus exercitus periit, filiique ejus omnes præter unum adhuc infantem; ac præterea ipſe, in nequitiam prolapſus, miſeram mortem obiit.*

4. *Expeditio Syrorum & Damaſci regis contra Joramum Iſraëlitarum regem: utque ille, in Samaria obſeſſus, præter opinionem è periculo evaſit.*

5. *Quomodo idem ille Joramus obiit à Jehu equitum magiſtro interemptus, ſimiliterque ſtirps ejus univerſa, & Hieroſolymorum rex Ochozias.*

6. *Quod poſt mortem ejus in Iſraëlitas regnavit Jehu apud Samariam, & filii ejus ad quartam uſque ſtirpem.*

7. *Ut mulier quædam, Gotholia nomine, Hieroſolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem conſtituit.*

8. *Azaëli Damaſcenorum regis contra Iſraëlitas expeditio: utque, cum mala quamplurima illorum regioni & Samaritanorum urbi intuliſſet, rurſus aliquanto poſt Hieroſolymitanos petiit, multaque pecunia à rege illorum accepta Damaſcum reverſus eſt.*

9. *Quomodo Amaſias, Hieroſolymitanorum rex, expeditione in Idumæos & Amalecitas ſuſcepta, illos devicit.*

10. *Ut ille ipſe, bellum gerens adverſus Joaſum Iſraëlitarum regem, prælioque captus, & ingenti pecunia multatus, iterum in regnum ſuum dimittitur; utque filius ejus Ozias gentes finitimas ſubegit.*

11. *Iſraëlitarum rex Hieroboamus in Syriam excurſionem facit, & victoriam reportat.*

12. *Ut Aſſyriorum rex cum exercitu profectus contra Samariam, multaque pecunia à Phacea exacta, in regionem ſuam ſe recepit.*

a Al. ἐν τῷ αὐτῷ, vel ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ. *b* Ita ex *MSS.* αὐτὴν in *Editis.* *c* Illud αὐτὸς ex *MSS.* *d* Ita cum *Big.* & *Samb.* Ιωάδας *Vat.* Ιώδης in *Editis.* Ιωδαὶ vel Ιωαδαὶ LXXII. *e* Iterum ex *MSS.* ipſoque *Joſepho*, paulo infra. Οζίου hîc loci in *Editis.* *f* Ita cum *Cod. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *reliquis* deerat Ἰάσωνα. *g* Σαμαρίων *Vat.* *h* Illa ὀλίγῳ πάλιν è *Cod. Vat.* *i* Ἀνιζώξεν *Vat.* & *Gall.* 2. *k Al.* Αμοσίου & Αμοσίας. in *Cod. Vat.* Σαμαρείας. *l* Hunc titulum inſertum dedimus è *Vat. Gall.* 1. 2. & *Vat. Interpr.* *m* Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* & textu *Joſephi.* in *MSS.* Ιωσάμου. *n* Hic titulus debetur *iiſdem.* *o Al.* Φακείου.

13. *Quod Araſes Damaſcenorum rex, exercitu in Hieroſolymitanos educto, regem eo anguſtiarum redegit, ut, magnis miſſis muneribus ad Aſſyriorum regem, illis ei perſuaſerit Damaſcum oppugnare.*

14. *Quomodo Aſſyriorum rex Damaſcum vi expugnavit: & regem quidem interemit, populo vero in Mediam aſportato, alias gentes Damaſcum in coloniam deduxit.*

15. *Quomodo Salmanaſſarus Aſſyriorum rex, Samariam armis adortus, in ea regem Ozen, cum urbem annis quinque obſeſſam ad deditionem compuliſſet, interfecit: utque Aſſyriorum rex, cum decem Iſraëlitarum tribus in Mediam tranſtuliſſet, gentem Cuthæorum è Perſia in eorum regionem migrare juſſit, quos Græci Samares appellant.*

ιγ'. Οτι στρατευσάμενος [a] Αράσης ὁ Δαμασκῶν βασιλεὺς ἐπὶ Ιεροσολυμίτας, ἠνάγκασεν Αχάζιλω τὸν βασιλέα, πέμψαντα χρήματα πολλὰ πρὸς τὸν βασιλέα Ασυρίων, πεῖσαι τοῦτον αὐτὸν ἐπὶ Δαμασκὸν στρατεύσασθαι.

ιδ'. Ως κατὰ κράτος ἔλαβεν ὁ τῶν Ασυρίων βασιλεὺς Δαμασκόν· καὶ διέφθειρε μὲν αὐτῶν τὸν βασιλέα, τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

ιε'. Ως [c] Σαλμανάσαρος ὁ τῶν Ασυρίων βασιλεὺς, στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πέντε πολιορκήσας ἔτεσιν, ἐν αὐτῇ τὸν τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα [c] Ωσηε ἁλοὺς στασιάσαντα τῇ πόλει [d] ἀπέκτεινε· καὶ ὡς ὁ Ασύριος τοὺς δέκα τῶν Ισραηλιτῶν φυλὰς εἰς τὴν Μηδίαν κατοικίσας, ἐκ τῆς Περσίδος τὸ τῶν Κυθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετῳκισε χώραν, οὓς Ελληνες Σαμαρεῖς καλοῦσιν.

Φ Λ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [e] ρνζ'.

FLAVII JOSEPHI

ANTIQUITATUM JUDAICARUM

LIBER NONUS.

Continet hic liber tempus annorum CLVII.

CAP. I.

Rurſus de Joſaphato: ut judices conſtituit, Deique auxilio hoſtes ſuperavit.

Deus ignoſcit Joſaphato ob ſocietatem cum Achabo initam.

JOSAPHATO autem regi Hieroſolyma reverſo, poſt ſuppetias Achabo Iſraëlitarum regi, cum Adado Syrorum rege bellum gerenti, latas, ut prius narravimus, obviam factus Jehus vates accuſabat eum ſocietatis initæ cum Achabo homine impio & ſcelerato. "Deum enim hanc quidem "rem moleſte tuliſſe, dicebat, eum tamen, li-"cet peccaverit, nihilominus è manibus ho-"ſtium eripuiſſe, quod bona & laudabili eſſet "indole." Et tunc quidem rex ſe convertit ad gratias Deo agendas, victimaſque ei immolandas. Poſt hæc autem cœpit omnem di-

ΚΕΦ. α'.

Πάλιν περὶ Ιωσαφάτου· ὡς κρίτας κατέστησε, καὶ Θεοῦ αὐτῷ βοηθοῦντος τῶν πολεμίων ἐκράτησε.

ΙΩΣΑΦΑΤΩ δὲ τῷ βασιλεῖ, προσελαυνομένῳ εἰς Ιερουσάλυμα, ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῆς πρὸς Αχαβον τὸν τοῦ Ισραηλιτῶν βασιλέα, ὑπὸ [f] Αδάδῳ τῷ Σύρων βασιλεῖ πολεμοῦντι προσβαλὼν ὑπῆν, ὡς προεφήκαμεν, Ιηοῦς ὁ προφήτης συντυχὼν ἠτιᾶτο τὴν πρὸς Αχαβον συμμαχίας ἄνθρωπον ἀσεβῆ καὶ πονηρόν. "Τὸ μὲν Θεὸν ἀνδρῶς μὴ 'βδὶ τού-"τῳ βλαβῆναι, ῥύσασθαι μέν τοι, καίπερ ἡμαρτηκότα, "διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν ὄντα ἀγαθὸν, ἔλεγεν, ἐκ τῶν "πολεμίων." καὶ τότε μὲν ἐπ' εὐχαριστίας καὶ θυσίας ὁ βασιλεὺς τρέπεται τὸν Θεόν. [g] μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χώραν ὥρμησε

[a] Ita cum *Big.* & *Samb.* & *Joſepho* infrà in textu. Ραασσὼν *Vat.* Ρασσὼν in Editis. Ραασὼν LXXII. *Raſin* aut *Raſen* cum *Vat. Interpr.* [b] Ita è *Cod. Vat.* ὃς ἦν in *Editiſque Aliiſque.* [c] *Al.* Σαλμαναάσαρος. [d] In *S. Literis* ζῶντα ἔλαβεν. [e] Ita *Baſ. Vat.* & *Gall.* 6. ρπ'. μῆνας ζ'. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Sed *Iſ. Voſſius* (in *Chronol. S.* p. 105. & 127.) reſtituit ροζ'. μῆνας ζ'. In *Epiphanii* libris CL. *menſes* VI. aut præciſe CLXXXII. aut denique CLXXX. *menſes* VI. [f] Hic in quibuſdam *Codicibus* Αδίρμι, & Αδιεμ. Videſis *Annott.* ad p. 383. v. 29. [g] Μετὰ ταῦτα ὁ ἀφειμένος τὴν χεῖρα ὥρμησεν in κ'. *Big.* & *Gall.* 1.

ὥρμησε περιερχόμενος ἐν κύκλῳ πᾶσαν [a]ὅσης αὐτὸς ἦρχε, τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων, τάτε νόμιμα τὰ διὰ Μωϋσέως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθέντα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν πρὸς αὐτόν. καὶ δικαστὰς ἀποδείξας ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν βασιλευομένων ὑπ' αὐτῷ, παρεκελεύσατο μηδενὸς ὅτως ὡς δικαίου προνοουμένους κρίνειν τοῖς ὄχλοις, μήτε δώρων, μήτε ἀξιώματος τοῦ ἐν ὑπεροχῇ διὰ πλοῦτον ἢ διὰ γένος εἰς δοκούντων, [c]βραβεύειν δὲ ἅπασι τὸ ἴσον, ὑπισχνούμενος ὅτι καὶ τὰ κρύφα περιπομένων ἕκαστον ὁ Θεὸς βλέπει. ζῶντα διδάξας, κατὰ πόλιν ἑκάστην τῶν δύο φυλῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. κατέστησε δὲ καὶ ἐν τούτοις κριτὰς, ἐκ τῶν ἱερέων καὶ [d]ἐκ τῶν Λευϊτῶν, καὶ τῶν τὰ πρῶτα τῆς πλήθυος φερομένων, παραγγείλας ὑπομελεῖς καὶ δικαίας ποιεῖσθαι [e]πάσας τὰς κρίσεις· ἂν δὲ περὶ μειζόνων διαφορὰν ἔχοντες τῶν ὁμοφύλων τινὲς ἐκ τῶν ἄλλων πέμψωσι πρὸς αὐτὸς πόλεων, [f]τούτοις δεῖ μὴ πλείονος αὐτοῖς [g]ἀποφαίνεσθαι δικαίου περὶ τῶν προκειμένων. μάλιστα δὲ τὰς ἐν [h]αὐτῇ τῇ πόλει κρίσεις, ἐν ᾗ τύτῳ τῷ ναὸν τοῦ Θεοῦ συμβέβηκε, καὶ δίαιταν ὁ βασιλεὺς ἔχει, προσήκειν ἁγιωτάτας καὶ δικαιοτάτας. ἄρχοντας δ' αὐτῶν ἀποδείκνυσιν, [i]Αμασίαν τὸν ἱερέα καὶ Ζαβαδίαν, ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς [k]ἑκατέρους. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τοῦτον τὸν τρόπον διέταττε τὰ πράγματα.

β'. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐστράτευον ἐπ' αὐτὸν Μωαβίται καὶ Αμμανίται, συμπαραλαβόντες καὶ Αράβων μεγάλην μοῖραν, καὶ [l]στρατοπεδεύουσι πρὸς [m]Εγγαδδὶ πόλιν, κώμην πρὸς τῇ [n]Ασφαλτίτιδι λίμνῃ, τριακοσίους [o]ἀπέχουσαν σταδίους τῶν Ιεροσολύμων. γεννᾶται δὲ ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ [p]ὀποβάλσαμον. ἀκούσας δὲ Ιωσάφατος ὅτι τὴν λίμνην διαβάντες οἱ πολέμιοι ἐμβεβλήκασιν ἤδη εἰς τὴν βασιλευομένην ὑπ' αὐτὸν χώραν, δείσας εἰς ἐκκλησίαν συνάγει τὸν δῆμον τῶν Ιεροσολυμιτῶν [q]εἰς τὸ ἱερόν· καὶ πάς τις περὶ τοῦτον τὸν ναὸν ἦν, καὶ ἐπεκαλεῖτο τὸν Θεὸν παρέχειν αὐτῷ δύναμιν καὶ ἰσχύν, ὥστε τιμωρήσασθαι τοὺς ἐπιστρατεύσαντας· καὶ δι' τοῦτο δεηθῆναι τοὺς ὅ ἱερὸν [r]καθασκευασαμένους αὐτῷ, ὅπως [s]ὑπερμάχῃ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοὺς [t]ἐπ' αὐτὸ τολμήσαντας ἐλθεῖν ἀμύνῃ. οἱ δὲ [u]ὑπ' αὐτῷ δοθεῖσαν γῆν εἰς κατάσχεσιν ἀφελέσθαι πάρεισιν αὐτούς. ταῦτ' εὐχόμενος, ἐδάκρυσε. καὶ σύμπαν δὲ τὸ πλῆθος γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις [x]ἱκέτευεν. [y]Ιαζίηλος δέ τις προφήτης, παρελθὼν εἰς μέσην τὴν ἐκκλησίαν, ἀνεβόησε, πρῶτα πλήθει λέγων καὶ τῷ βασιλεῖ, θεὸν ἐπακοῦσαι τῶν εὐχῶν, καὶ πολεμήσειν

tionis ſuæ regionem undique obire, populum ad legem Moyſis miniſterio à Deo latam & ad pietatem in ipſius numen inſtituens. Conſtitutiſque, in quolibet oppido ex ſibi ſubjectis, judicibus, hortatus eſt *eos* ut populo jus dicerent, nullius rei majorem rationem habentes quam juſtitiæ, neque munerum, neque dignitatis eorum, qui ob divitias aut generis claritatem videntur poteſtate pollere; ſed omnibus quod ſit æquum ſtatuerent & decernerent, ſcientes quod Deus ea etiam ſingula videat quæ in occulto fiunt. Hæc cum in unaquaque duarum tribuum civitate docuiſſet, Hieroſolyma rediit. atque illic etiam judices è ſacerdotibus & Levitis & populi primoribus conſtituit, monuitque accurate & juſte in omnibus judiciis ſe gererent: ſi qui vero popularium de rebus gravioribus diſceptantes ex aliis civitatibus eos conſultum mittant, illis oporteret juſtam majori ſtudio ferre ſententiam. quod maxime conveniat in ea civitate judicia fieri honeſta & juſtiſſima, ubi contigit & Deo ædem locari, & rex ſuum habet domicilium. Horum autem principes fecit Amaſiam ſacerdotem & Zabadiam, ex Judæ tribu utrumque. Atque ita quidem res à rege ordinatæ erant.

Joſaphatus ſuos pietatem docet & juſtitiam. 2 Paralip. c. 19.

2. At ſub idem fere tempus Moabitæ & Ammanitæ *cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt, & caſtra metantur ad Engaddi urbem, juxta lacum Aſphaltitida ſitam, ſtadiis trecentis ab Hieroſolymis diſtantem. In ea vero palmæ naſcuntur optimæ & opobalſamum. Joſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in ejus ditionis regionem jam irrupiſſe, territus populum Hieroſolymitarum in atrium Sacri convocat, frontique Templi obverſus ſtans orabat & Deum invocabat, ut ſibi vires & fortitudinem largiretur ad ulciſcendos hoſtes contra ipſum venientes, (hoc enim illos rogaſſe qui hanc ejus ædem exſtruxerunt, ut urbem iſtam protegeret, auſoſque eam invadere propulſaret) qui utique eo animo adveniunt, ut illos de poſſeſſione terræ deturbarent, in quam habitandam eos immiſit. Ita precatus fletum edidit. inſuper & populus univerſus cum uxoribus ſimul & liberis Deo ſupplicabat. Vates autem quidam Jazielus, in mediam concionem progreſſus, clamorem ſuſtulit, populo pariter ac regi dicens, Deum preces exaudiviſſe, atque promiſiſſe cum hoſtibus

Dei auxilium implorat contra Moabitas & Ammanitas. 2 Paralip. c. 20.

Jazielus vates Judæis victoriam ſpondet. 2 Paralip. c. 20.

[a] Οση αὐτῷ ὑπῆρχε *Samb.* ὅσης αὐτὸς ἐπῆρχε *Big.* ὅσης αὐτὸς ὑπῆρχε *Vat.* & dein ἐκδιδάσκων *Big. Samb.* & *Vat.* Totum hoc fere modo legiſſe videtur *Epiphan.* μὴ ταῦτα ὑπὸ τῶν χ. ὦ. περιεχομένους ἐν κ. π. ὃ. αὐ. ἦρχε, καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων. nam vertit, *poſt hæc autem cæpit omnem ſuam provinciam circuire, & populum edocere* &c. [b] Παρὰ *Big.* & *Gall.* 1. [c] Βραβεύσειν ſolus *Vat.* [d] Illa ἐκ τῶν deſunt *Vat.* [e] Ejecimus μὲν poſt πάσας auctoritate *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* [f] Sic cum *Big.* & *Samb.* τούτων δὲ in *reliquis.* [g] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter legiſſe videtur *Seldenus* lib. 3. de *Synedriis*, c. 2. §. 4. ἀποφασίζειν in *Editis Aliiſque.* [h] Sic cum *Iiſdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐν ταύτῃ in *Editis Aliiſque.* [i] Eo modo libri omnes tam *Græci* quam *Latini.* Non dubito tamen quin ex *S Literis* Αμασίαν ſcribendum ſit. [k] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec aliter, ut puto, *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus, *qui erant de tribu Judæ*, in reliquis, *qui erat de tribu Judæ.* In *Editis* ἑταίρους, *qui ex amicis ei ſummis*, interprete *Seldeno.* hac autem voce *collegas* denotari exiſtimat *Schotanus*, in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 843. [l] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* κατασκηνούσι. [m] Sic cum *Joſepho* ipſo *l.* 5. *de B. Jud.* & *Cod. Alex. Interpp.* LXXII. Εγγαδδὶ hîc loci in *Editis.* vitioſe, ἐσσιγαδδὶ πόλει χειμένη *Samb.* ἐσσὶς Ιτιδδα πόλει κειμένη *Big Gall.* 1. 2. ἐπιδδαπόλει *Gall.* 2. ἐσσὶν Ιτιδδα πόλιν κειμένην *Vat.* Semel in *Joſephi Editis* (l. 3. de *B J.*) Εγγαδδὶ pluraliter. *Plinio* & *Solino* dicitur *Engadda.* Verum *Stephano Byzantio* & *Ptolemæo* Εγγάδα. in *Epiphanii* libris *Gaddi* nuncupatur. [n] Ita *Samb.* & alibi ipſe *Joſephus.* in *Editis Aliiſque* Ασφαλτῖδι. [o] Απεχούσην *Samb.* ἀπιχέσης *Big.* [p] *Theophraſtus* in *Hiſt. Plant.* l. 9 c. 6. p. 176. dicit Ballamum inveniri ἐν τῇ αὐλῶνι περὶ τὴν Συρίαν, i. e. Syriam Palæſtinam, ſive Judæam. Vide *Annott.* ad p. 357. v. 3. *Abdollotiphi*, in *Hiſtoria Ægypti*, dicit *Balſamum* nuſquam hodie (i. e. ſua ætate) reperiri niſi in Ægypto, prope *Ain Shems* in loco quodam circumſepto & probe cuſtodito, cujus ſpatium eſt circiter ſeptem jugerum. [q] Vide *L'Empereur* in *Cod. Middoth*, l. 2. §. 3. p. 45. & *Lightfootum* in *Deſcriptione Templi*, c. 8 [r] Ita cum *Vat.* & *Gall.* 1. 2. κατασκευασμένους in *reliquis.* [s] Ita *Gall.* 1. & 2. ὑπερμαχῆται *Big.* & *Samb.* ὑπερμαχῇ in *Editis Aliiſque.* [t] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐπ' αὐτῷ in *cæteris.* [u] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτῶν in *Editis Aliiſque.* [x] In *aliquibus* ἱκέτευον. ἱκέτευε τὸν Θεὸν ἵνα ὑπερμαχήσῃ αὐτοῖς *Gall.* 1. [y] Ita *Baſ.* & *G.* Ιαζιήλ *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Jazihel*, & *Zachal*, & *Ezechiel.* Verum *Jehaziel* (2 *Paralip.* c. 20. v. 14.) juxta *Hebr.* Οζιὴλ *Chron. Paſch.* & LXXII.

* Sumentes ſecum Arabum maximam legionem, *Epiphan.*

hostibus illorum se præliaturum esse: præcepitque ut die sequente cum exercitu obviam hostibus ire contenderet. inventurum enim eos per clivum ascendentes Hierosolyma inter & Engaddam, qui locus dicitur culmen: & cum illis quidem non *oportere* prælio congredi, sed stare & tantummodo spectare quomodo cum illis pugnat Deus. Cum autem vates hæc dixissent, rex quidem & populus, summisso ad terram vultu, & Deo gratias agebant & *eum* adorabant: deinceps vero Levitæ *Dei* laudes instrumentis *suis* canebant.

3. Rex autem, cum prima luce in solitudinem oppido Thecoæ subjectam processisset, ad populum dicebat, quod iis quæ loquutus est vates credere oporteret, & in aciem quidem non prodire; sacerdotibus vero cum tubis primo agmine collocatis, pariterque Levitis una cum cantoribus, *Deo* gratias agere, quasi jam regionem nostram ab hostibus liberasset. Placuit omnibus *hæc* sententia; quæque *ille* subjecerit, ea exsequebantur. Deus autem terrorem Ammanitis incutiebat & consternationem. Illi enim, se sibi invicem hostes esse rati, se *mutuis valneribus* conficiebant, ut ne unus quidem ex numeroso adeo exercitu salvus evaserit. Josaphatus autem, converso in vallem aspectu, ubi hostes forte castra posuerant, cum totam cadaveribus stratam animadvertisset, lætatus est quidem tam inopinato Dei auxilio, quod illis absque omni labore servatis victoriam ipse per seipsum peperisset; permisitque militibus hostium castra diripere, & mortuos spoliare. Et illi quidem, cum per tres dies spolia legissent, labore fatiscebant: tanta utique erat occisorum multitudo. Quarta vero die populus universus, in locum quendam cavum & hinc inde hiantem congregatus, potentiam Dei divinumque auxilium laudibus celebrarunt: unde locus *iste* Vallis gratiarum actionis vocatus est.

Ammanitæ & Moabitæ se inter se occidunt. 2 Paralip. c. 20.

4. Cum autem rex illinc exercitum Hierosolyma abduxisset, dies aliquammultos epulis & sacrificiis impendit. Post hunc vero hostium ejus interitum, fama perlatum ad exteras gentes, istæ omnes metu illius perculsæ erant, quasi compertum habuissent Deum ei in posterum auxilium laturum esse. Et ex illo quidem tempore Josaphatus vitam agebat magna cum gloria, quam ex justitia tulit & pietate in Deum. Amicitiam autem colebat etiam cum Achabi filio Israëlitarum rege: cum quo inita societate ut naves pararent, ad eundum in Pontum & Thraciæ emporia, illarum jacturam fecit. Nam * præ magnitudine periêre navigia: ac propterea navibus *ædificandis* non amplius operam dedit. Et quidem res Josaphati regis Hierosolymorum ita se habebant.

Josaphati classis naufragium, 2 Paralip. c. 20.

[a] αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς [b] ἐπαγγείλασθαι. προσέταξε δὲ τῇ ὀπτείσῃ τῶν στρατιᾶν ἐξελάσαντα τοῖς πολεμίοις ἀπαντᾶν. εὑρήσειν γὰρ αὐτοὺς [c] ὄπι τῆς μεταξὺ Ιεροσολύμων καὶ [d] Ενγάδδης ἀναβάσεως, [e] λεγομένης δ' ἐξοχῆς· καὶ μὴ [f] συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς, [g] στάντας δὲ μόνον ὁρᾶν πῶς αὐτοῖς μάχεται ὁ θεῖος. τοῦ δὲ προφήτου ταῦτα εἰπόντος, ὁ μὲ βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, πιστεύοντες ὅτι προέσοιτο, [h] κηδεμόνα τε τῷ Θεῷ καὶ προσκυνοῦντες· οἱ δὲ Λευῖται τοῖς ὀργάνοις διετέλουν [10] ὑμνοῦντες.

γ'. Αμα δ' ἡμέρᾳ [i] προελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἔρημον, τὴν ὑποκείτου [k] Θεκώας πόλεως, ἔλεγε πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς δεῖ πιστεύειν τοῖς ὑπὸ τοῦ προφήτου εἰρημένοις, καὶ μὴ προϊεμένους μὲ [l] αὐτοῖς εἰς μάχην· προσημαίνοντος δὲ τοὺς ἱερεῖς μετὰ τῶν σαλπίγγων, καὶ Λευίτας μετὰ τῶν ὑμνούντων, εὐχαριστεῖν ὡς ἤδη ῥυσαμένῳ τὴν χώραν ἡμῶν πρὸς τῶν πολεμίων. ἦρτο δ' ἡ τοῦ βασιλέως γνώμη· καὶ ἅπερ συνεβούλευσε, ταῦτ' ἐπράττον. ὁ δὲ Θεὸς, εἰς φόβον ἐτίθαλε καὶ ταραχὴν τοὺς Αμμανίτας. οἱ δὲ, δόξαντες ἀλλήλους πολεμίους, ἀπέκτεινον, ὡς ἐκ τῆς τοσαύτης στρατιᾶς ἀνασωθῆναι μηδένα. Ιωσάφατος δ' [m] ἀποβλέψας εἰς τὸ φάραγγα, οὗ ἦ [n] συνέβαινεν ἐστρατοπεδευκέναι τοὺς πολεμίους, καὶ πλήρη νεκρῶν ἰδών, ἤδη μὲν ὅτι τῷ προσδόξῳ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ὅτι μηδὲ ποιήσασι αὐτοῖς αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὴν νίκην ἔδωκεν· ἐπέτρεψέ τε τῇ στρατιᾷ διαρπάσαι τὴν παρεμβολὴν τῶν ἐχθρῶν, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς νεκρούς. καὶ οἱ μὲν ὅτι τρεῖς ἡμέρας [o] σκυλεύσαντες ἔκαμον· τοσοῦτον ἦν τὸ τῶν ἀπωλομένων πλῆθος. τῇ τετάρτῃ δὲ συναθροισθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἰς τινα κοῖλον καὶ φαραγγώδη τόπον, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ τὴν συμμαχίαν ὑμνησεν· ἀφ' οὗ καὶ προσηγορίαν ἔσχεν ὁ τόπος, Κοιλὰς εὐλογίας.

δ'. Ἐκεῖθεν δ' [p] ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ βασιλεὺς εἰς Ιεροσόλυμα, τρέπεται πρὸς εὐαγίας καὶ θυσίας ὅτι πολλὰς ἡμέρας. μετὰ μέντοι γε τὴν τῶν πολεμίων αὐτῷ διαφθορὰν, ἀκουσθεῖσαι τοῖς ἀλλοφύλοις ἔθνεσι, πάντες ὅτοι κατεπλάγησαν αὐτὸν, ὡς φανερῶς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ τὸ λοιπὸν συμμαχοῦντος. καὶ Ιωσάφατος μὲ ἔκ- [40] τοτε μὲν λαμπρᾶς δόξης ὅτι τε δικαιοσύνῃ καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ διῆγεν. ἦν δὲ φίλος καὶ τῷ τοῦ Αχάβου παιδὶ, βασιλεύοντι τῶν Ισραηλιτῶν, πρὸς ὃν [q] κοινωνήσας ὅτι κατασκευῇ νεῶν, [r] εἰς τε Πόντον πλεουσῶν καὶ τὰ ὅτι Θράκης ἐμπόρια, διήμαρτε τοῦ κτήματος. [45] ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι πρὸς ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν Ιεροσολύμων βασιλέα, Ιωσάφατον ὅτων εἶχεν.

a Eo modo *Samb.* αὐτὸν in *ceteris*. *b* Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐπαγγέλλασθαι. *c* Illa ὑπὲ & inseruimus ex *MSS.* *d Al.* Ενγαίδης. Vide supra, ad p. 393. v. 24. *e* Ita lego cum *Cod. Vat.* in versione autem sequor *Epiphanium.* in *Editis Aliisque* λεγομένη δ' ἐξοχή. Est qui suspicatur vocem unam aut alteram excidisse. unde *Gelenius*, cum in *S. Literis* locus vocetur *clivus Tsitsi*, aut *clivus Sis*, liberius aliquanto ad hunc modum vertit, *inventurum eos Engaddan inter & Hierosolyma, ad quendam clivum, cui nomen Sis, voce Hebræis significante eminentiam.* *f* Ita *Vat.* συμβαλεῖν in *Editis Aliisque.* *g* Sic *MSS.* & *Epiphan.* στάντα in *Editis.* *h* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deest τε. *i* Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliisque* προσελθὼν. *k* Eo modo *Big.* & *Samb.* & alibi *Josephus.* Θεκὼε in *Editis Aliisque.* *l* Αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* *m* Sic *Vat.* ἀναβλέψας in *reliquis.* *n* Ita cum *MSS.* in *Editis* συνέβαινεν στρατοπεδευκέναι. *o* Σκυλεύοντες ἔκαμον *Vat.* *p* Ita cum *MSS.* ἀναγαγὼν in *Editis.* *q* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* κοινώσας in *Editis Aliisque*, forsan pro κοινώνους. *r* Vide *Bootium* in *Animadvers. S.* l. 3. c. 6. p. 165. & *Torniellum* in *Annal. S.* ad ann. 3138.
* *Sc.* quod regi non poterant.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Οχοζίου βασιλέως Ισραηλιτῶν· ⸀ καὶ πάλιν περὶ Ηλίου τοῦ προφήτου.

Ο Δ' Αχάβου παῖς Οχοζίας ἐβασίλευε τῶν Ισραηλιτῶν, ὁ Σαμαρείᾳ ποιήμενος τὴν διαιταν, πονηρὸς ὢν καὶ πάντα ὅμοιος τοῖς γονεῦσιν ἀμφοτέροις, καὶ Ιεροβοάμῳ, τῷ [a] πρώτῳ παρανομήσαντι, καὶ τὸν λαὸν ἀπατᾶν ἀρξαμένῳ. Τ δὲ βασιλείαν ἔτος ἤδη δεύτερον ἔχοντος, ὁ τῶν Μωαβιτῶν ἀφίσταται βασιλεὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς φόρους, οὓς ἔμπροσθεν ἐτέλει τῷ πατρὶ αὐτοῦ Αχάβῳ, χρηναῖς ἐπαύσατο. συνέβη δὲ τὸν Οχοζίαν καταβαίνοντα ἀπὸ [b] στέγης τῆς οἰκίας κατενεχθῆναι, καὶ νοσήσαντα πέμψαι πρὸς [c] τὸν [d] Ακκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ἦν τῷ θεῷ ὄνομα τῷ θείῳ, πυθέσθαι περὶ τῆς σωτηρίας. φανεὶς δ' ὁ τῶν Εβραίων Θεὸς Ηλίᾳ τῷ προφήτῃ, προσέταξεν αὐτῷ, τοῖς πεμφθεῖσιν ἀγγέλοις [e] ὑπαντήσαντα πυθέσθαι αὐτῶν, εἰ Θεὸν ὁ Ισραηλιτῶν λαὸς ἴδιον οὐκ ἔχει, ὅπ [f] ἔπεμπε πρὸς τὸν ἀλλότριον ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ περὶ τῆς σωτηρίας [g] ἐρησομένους, κελεῦσαί τε αὐτοὺς ἐπιστρέψαι καὶ φράσαι τῷ βασιλεῖ, ὅτι μὴ διαφεύξεται τὴν νόσον. Τ δὲ Ηλίου ποιήσαντος ἃ προσέταξεν ὁ Θεός, ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι τὰ παρ' αὐτοῦ, παραχρῆμα ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα. θαυμάζοντος δὲ τὸ τάχος [h] τῆς ἐπανόδου, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπερωτήσαντος, ἔφασαν ἀπαντῆσαί τινα αὐτοῖς ἄνθρωπον, καὶ κωλύσαι μὲν πρόσω χωρεῖν· ἀναστρέψαντας δὲ σοὶ λέγειν ἐξ ὁπόλης τοῦ Ισραηλιτῶν Θεοῦ, ὅτι κακὸν ἔξει ἡ [i] νόσος. Τ δὲ βασιλέως σημαίνειν [k] αὐτῷ τὰ ῥηθέντα ἐφικόμενα κελεύσαντος, ἄνθρωπον ἔλεγον δασὺν καὶ ζώνῃ δερματίνῃ διεζωσμένον δερματίνην. σημεῖα δ' ἦν τούτων Ηλίαν εἶναι τὸν σημαινόμενον ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, πέμψας ἐπ' αὐτὸν ταξίαρχον καὶ πεντήκοντα ὁπλίτας, ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν. εὑρὼν δὲ τὸν Ηλίαν ὁ πεμφθεὶς ταξίαρχος ὄπι τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους καθεζόμενον, καταβάντα ἥκειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα· κελεύειν γὰρ τοῦτ' ἐκεῖνον. εἰ δὲ μὴ θελήσειεν, ἄκοντα βιάσασθαι. ὁ δ' εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ὅτι πεῖρα τοῦ προφήτου ἀληθὴς ὑπάρχοι, εὔξασθαι, πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ πεσὸν ἀπολέσαι τούς τε στρατιώτας καὶ αὐτὸν, εὔχεται, καὶ σφοδρὸν καλέσας ἐκ θεοῦ διαφθείρει τόν τε ταξίαρχον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ὁ δ' ἀπωλείας τῶν τούτων διαλωθείσης τῷ βασιλεῖ, παροξυνθεὶς ἄλλον πέμπει ταξίαρχον ὄπι τὸν Ηλίαν σὺν ὁπλίταις τοσούτοις, ὅσοις καὶ [m] τὸν πρότερον συναπέστειλεν. ἀπελθὼν δὲ καὶ τοῦτο τὸν προφήτην βίᾳ [n] λαβεῖν ἄξειν αὐτὸν εἰ μὴ κατέλθοι βουλόμενος, [o] εὐξαμένου κατ' αὐτοῦ, πῦρ διεχρήσατο καθὼς καὶ τὸν ἄλλον ταξίαρχον. πυθανόμενος δὲ καὶ τὰ περὶ τοῦτον ὁ βασιλεὺς, τρίτον ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ, φρόνιμος ὢν καὶ λίαν ὄπτικὸς ὁδὸν ἐλθὼν ὄπι τὸν τόπον ὃν συνέβαινεν εἶναι τὸν Ηλίαν, φιλο-

CAP. II.

De Ochozia rege Iſraëlitarum; rurſuſque de Elia vate.

Ochozias Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

AChabi autem filius Ochozias regnabat in Iſraëlitas, habitationis ſuæ ſedem conſtituens in Samaria; vir improbus, & utrique parenti per omnia ſimilis, atque Hieroboamo, qui primus flagitioſa auſus eſt, populumque cœpit in errorem ducere. Cum vero ſecundum in regno annum ageret, Moabitarum rex ab eo defecit; & tributa, quæ patri ejus ſolitus erat pendere, jam deſiit ſuppeditare. Porro accidit ut Ochozias de ſolario domûs ſuæ deſcendens *per gradus* delaberetur: quo factum eſt, ut, cum male ſe haberet, ad Accaronis deum Muſcam (hoc enim deo illi nomen erat) de ſalute *ſua* ſciſcitatum mitteret. Hebræorum vero Deus, cum Eliæ vati apparuiſſet, illi præcepit, ut, nunciis miſſis obviam factus, ab iis quæreret, nulluſne eſſet Iſraëlitis proprius Deus, quod rex illorum ad alienum miſerit de ſalute conſulturos; juberetque illos reverti, regique dicere, quod è morbo non convaleſcet. Cum autem feciſſet Elias quæ Deus ei mandaverat, nuncii, his ab eo acceptis, ſtatim ad regem ſe recepe-

Ochozias ægrotans Accaronenſem deum conſulit. 4 Regum, c. 1.

Ochoziam brevi moriturum, id quod accidit, prædicit Elias. 4 Regum, c. 1.

runt. Illo vero demirante reditûs celeritatem & cauſam interrogante, reſponderunt hominem quendam illis occurriſſe, & vetuiſſe quidem ulterius progredi, reverſos autem tibi dicere ex mandato Dei Iſraëlitarum, quod ingraveſcet morbus. Cumque rex illis imperaſſet, ut illum qui iſta dixerat ei indicarent, ajebant hominem eſſe hirſutum & cingulo pelliceo cinctum. Ubi vero ex his intellexerat, Eliam eſſe, quem nuncii deſcriptum dederant, tribuno, quem ad eum miſit cum quinquaginta militibus, præcepit, ut illum *captum* ad ſe adduceret. Tribunus autem, qui miſſus fuerat, cum illum inveniſſet in montis vertice ſedentem, juſſit ut deſcenderet & ad regem veniret: hoc enim ipſum jubere. ſin vero nollet, invitus *ire* cogeretur. At ille, cum ad eum dixiſſet, ſe precaturum eſſe ut ignis de cœlo delapſus illum pariter ac milites perdat, quo verum eſſe vatem experiretur, preces adhibet, & preſter *ſubito* delatus tribunum ejuſque milites abſumit. Quorum ſtrage ad regem perlata, ita accenſus alium tribunum ad Eliam mittit, cum totidem militibus quot priori comites dederat. Cum autem & iſte vati minatus eſſet ſe vi captum abducturum, niſi volens *propere* deſcendat, *vate* contra illum precato, ignis eum ſimiliter ac alterum tribunum confecit. Cæterum, cum & illa quæ huic acciderant rex audiviſſet, tertium emiſit. Ille vero prudens & moribus manſuetis, poſtquam pervenit ad locum ubi tum forte erat Elias, blande

Elias ignem de cœlo devocat. 4 Regum, c. 1.

a Πρώτως *Vat.* & forſan *Epiphan.* qui vertit, *& prius iniquitatem fecerat.* *b* Τίγυς *Big.* & *Samb.* *c* Τὸν & mox τῇ Θεῷ *Big. Samb. Vat. Zonar.* & *Chron. Alex.* Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 6. & *J. Clericum* ad 2 *Regum*, c. 1. *d* In *Editis* Ακκαρών. atque ita vel Ακκαρὼν in *MSS.* Alibi quidem apud *Joſephum* noſtrum flectitur. hîc vero ſine flexione cum LXXII. *Interpretibus* Ακκαρὼν feci. *e* Υπαντήσαντα *Samb.* *f* Πέμπει *Vat.* *g* Ita cum quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* πυθησομένους. ἐκέλευσέ τε αὐτοὺς in *Editis.* *h* Illud τῆς ex *MSS.* Τ τάχους τῆς ἐπ. habent *Gallici MSS.* quo modo alibi loqui ſolet *Joſephus.* *i* Sic *MSS.* in *Editis* articulus deſideratur. *k* Αὐτῷ τὰ εἰρημένα τοῦ ταῦτ' εἰρηκότος ὑπ' ἐκείνου *Hen.* & *Busb.* *l* Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* τὰς στρατ. *m* Ita cum *MSS.* τὸν πρῶτον ἀπέστειλεν in *Editis.* *n* Iterum cum *MSS.* βίᾳ λαβεῖν αὐτὸν in *Editis.* *o* Εὐξαμένου καὶ τούτου π. δ. καθὼς καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ ταξίαρχον *Vat.*

de illum compellavit, & non neſcire dicebat, quod invitus, regis mandato obſequens, ad ipſum venerit; quodque il qui ante eum miſſi erant, non volente animo, ſed eadem neceſſitate coacti veniſſent. Eum igitur obſecrabat, ut ſortis ipſius miſereretur, & illorum qui cum ipſo aderant militum, factoque inde deſcenſu cum illis iret ad regem. Tum Elias, captus appoſita ſermonis comitate morumque urbanitate, deſcendit, ſeque illi comitem adjunxit. Cum autem ad regem perveniſſet, ei vaticinatus eſt, & declarabat Deum *ita* dicere: "quo-
"niam ipſum contempſiſti, perinde ac ſi Deus
"non eſſet, nihilque veri de valetudine præ-
"dicere potuiſſet, ſed ad Accaronenſem *deum*
"miſiſti, illum percontans quem finem habi-
"turus eſſet morbus, ſcito te moriturum.

Ochoziæ mors. 4 Regum, c. 1.

2. Atque ille quidem brevi poſt tempore, juxta Eliæ vaticinium, mortem obiit. Cæterum ejus loco regnum obtinuit Joramus frater: nam ſine liberis vita deceſſit. Hic vero Joramus, nequitia patris *ſui* Achabi ſimilis factus, regnavit annos duodecim, omne genus nequitiæ addictus & impietati in Deum: nam cultu ejus relicto deos peregrinos colebat. vir autem erat alioqui impiger & rebus gerendis acer. Sub idem tempus Elias ex hominum conſpectu ſublatus eſt: nec in hodiernum uſque diem quiſquam novit qui fuerit ejus exitus. Diſcipulum autem reliquit Eliſſæum, ſicut jam ante declaravimus. Verum de *hoc* Elia, & Enocho qui ante diluvium vixit, in ſacris libris ſcriptum eſt, quod evanuerint, & de morte illorum nemo quidquam pro comperto habuerit.

Joramus Iſraëlitarum rex, ſceleratus & impius.

φεύγως προσεῖπεν αὐτὸν, γνώσκειν δὲ ἔλεγεν, ὅτι μὴ βυλόμενος βασιλέως διακονῶν προστάγματι [a] παρεῖη πρὸς αὐτὸν, καὶ [b] οἱ μετ' αὐτοῦ πεμφθέντες, οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ χρείᾳ τῇ αὐτῶν αἰτίαν ἦλθον. ἐλεῆσαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἠξίου [c] τούς τε σὺν αὐτῷ παρόντας ὁπλίτας, καὶ καταβάντα ἕπεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα. ὑποδεξάμενος δὲ ὁ δεξιότητα τῶν λόγων καὶ ὃ ἀστεῖον ἦθος ὁ Ηλίας, καταβὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. προσγενόμενος δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, προεφήτευσεν αὐτῷ καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλου λέγειν· "ἐπειδὴ καταγνοὺς αὐτοῦ
"[d] μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ, καὶ περὶ τῆς νόσου [e] σοῦ ἀλη-
"θῆς προειπεῖν δυναμένου, πρὸς δὲ Ακκαρωνιτῶν
"ἔπεμπες, παρ' αὐτῶν πυνθανόμενος ποδαπὸν ἔσαι σοι [f] τὸ
"τέλος τῆς νόσου, γίνωσκε ὅτι τεθνήξῃ.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὀλίγῳ σφόδρα χρόνῳ διελθόντι, καθὼς προεῖπεν Ηλίας, ἀπέβανε. διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς Ἰώραμος· ἄπαις γὰρ κατέστρεψε τὸν βίον. ὁ δὲ Ἰώραμος οὗτος, τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν [g] Αχάβῳ παραπλήσιος γενόμενος, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα, πάσῃ πονηρίᾳ χρησάμενος καὶ ἀσεβείᾳ πρὸς τὸν Θεόν. παρεὶς γὰρ τὴν τούτων θρησκείαν, τοὺς ξενικοὺς ἐσέβετο. [h] τοῖς δὲ πάτροις ἀσεβὴς ἦν. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν χρόνον Ηλίας ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη· καὶ οὐδεὶς ἔγνω μέχρι τῆς σήμερον αὐτοῦ τὴν τελευτήν. μαθητὴν δ' Ελισσαῖον κατέλιπεν, ὡς καὶ πρότερον ἐδηλώσαμεν. περὶ μέντοι τε Ηλίου, καὶ Ενώχου τοῦ [h] γενομένου πρὸ τοῦ ἐπομβρίας, ἐν τοῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις, ὅτι μεμόνασιν ἀφανεῖς, θάνατον δ' αὐτῶν οὐδεὶς οἶδεν.

CAP. III.

Quomodo Joramus & Joſaphatus expeditionem fecerunt contra Moabitas: deque miraculis ab Eliſſæo editis, & de morte Joſaphati.

Joramo cum duobus regibus in Moabitas expeditio. 4 Regum, c. 2.

CUM autem regnum ſuſcepiſſet Joramus, Moabitarum regi, cui nomen Miſan, bellum inferre ſtatuit. ab ejus enim fratre, ut jam ante diximus, defecerat; cum patri ipſius Achabo in tributum penſitaret * ovium intonſarum centena millia. Suis itaque copiis collectis, miſit etiam ad Joſaphatum, obſecrans ipſum, ut, cum à principio amicus eſſet paternus, ſocia ſecum arma jungeret, bello Moabitas perſequuturo, qui *tum recens* à regno ſuo defecerant. At ille non ſe ſolum venturum auxilio promiſit, ſed Idumæorum etiam regem, ſibi obnoxium, in belli ſocietatem pertracturum. Joramus autem, cum ad ſe delata eſſent hujuſmodi de auxiliis promiſſa à Joſaphato facta, cum exercitu ſuo Hieroſolyma veniebat: & ab Hieroſolymorum rege ſplendide exceptus, cum illis viſum eſſet per Idumææ ſolitudinem contra hoſtes proficiſci, (haud enim exſpectaturos eſſe ut per deſerta

ΚΕΦ. γ'.

Ως Ιώραμος καὶ Ιωσάφατος ἐστράτευσαν τοῖς Μωαβίταις· περὶ τῶν θαυμάτων Ελισσαίου, καὶ τελευτῆς Ιωσαφάτου.

[i] Πολαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Ἰώραμος, ὅτι τῶν Μωαβιτῶν ἔγνω στρατεύειν βασιλέα, [k] Μισᾶν ὄνομα, [l] τῷ δὲ ἀδελφῷ αὐτοῦ, καθὼς προείπομεν, ἔτυχεν ὑποτασσόμενος, φόρους πολλοὺς Αχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, μυριάδας ἐ-
χουσι προβάτων σὺν τοῖς πόκοις. συναθροίσας δὲ [m] τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔπεμψε καὶ πρὸς Ιωσάφατον τὸν Δαχαλῶν αὐτοῦ, ἐπεὶ φίλος ἀπ' ἀρχῆς ὑπῆρχεν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, συμμαχῆσαι πόλεμον ὅτι τοὺς Μωαβίτας ἐνοφέρει μέλλοιτο, ὑποσχόμενος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν. ὁ δ' οὐ μόνον αὐτὸς βοηθήσειν ὑπέσχετο, ἀλλὰ [n] καὶ τὸν Ιδουμαίων βασιλέα συναναγκάζειν, ὄντα ὑφ' ἑαυτὸν, στρατεύεσθαι. Ἰώραμος δὲ τοιούτων αὐτῷ τῶν [o] Ιωσαφάτου περὶ τῆς συμμαχίας κομισθέντων, ἀναλαβὼν τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ ξενισθεὶς λαμπρῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ιεροσολυμιτῶν, δόξαν αὐτοῖς ἀφῆκε τὴν ἐρήμην τῆς Ιδουμαίας ποιήσασθαι τὴν ὁδοιπορίαν διὰ τὸ πολεμίους· οὐ γὰρ προσδοκήσειν αὐτοὺς τοῦτο ποιήσασθαι

---

a Ita in *Editis*. παρεῖν in *MSS*. *b* Sic *MSS*. & *Vet. Interpr*. ὡς αὐτῶ in *Editis*. *c* Ita *Samb. Vat*. & *Epiphan*. in *Editis Aliiſque* τε deeſt. *d* Illud μὲν etiam ex *MSS*. *e* Οὐκ ἀληθῆς *Big*. & *Samb*. ὁ προφήτης, δυναμένου τἀληθῆ *Vat*. *f* Τὸ deeſt *Big*. & *Samb*. *g* Ita *MSS*. & *Vet. Interpr*. in *Editis* τοῦ παρὰ τῶν πονηρῶν χρησάμενος καὶ ἀσεβοῦντος πρὸς τὸν Θ. ne Græce quidem, & nullo plane ſenſu. *h* Γεγενῆσθαι *Vat*. *i* Ita *Baſ. G*. & *Vet. Interpr*. παραλαβὼν *Big. Samb*. & *Vat*. *k* Μωσὴν *Vat*. Μωσὴν *Gall*. *l* Ita cum *MSS*. & *Vat. Interpr*. in *Editis* Μωσῆν ὑπὸ φόρους πολλοὺς Αχ. *m* Illud τὴν ex *MSS*. *n* Sic *MSS*. Ε τὸν Ιδ. τοῦ βασ. in *Editis*. *o* Συμπαντάχ ſolus *Vat*. *p* Τῦ ante *Ιωσαφάτου* delevimus auctoritate *MSS*. * Juxta *S. Hieron*, centena agnorum millia & totidem lanatorum arietum.

a Ita

πολέμῳ ἔφοδον· ὥρμησαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς ἀπὸ τῆς Ἱερουσολύμων, ὅ,περ τύραννος αὐτῶν, καὶ ὁ τῆς Σαμαρείας, καὶ ὁ τῆς Ἰδουμαίας. καὶ κυκλώσαντες ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν, εἰς ἀπορίαν ὕδατος τοῖς τε κτήνεσι καὶ τῇ στρατιᾷ παρεσκεύασαν, πλανηθέντων τὰς ὁδοὺς αὐτοῖς τῶν ἡγεμόνων, ὡς ἀγωνίᾳ μὲν ἅπαντας, μάλιστα δὲ τὸν Ἰώραμον, καὶ [a]ὑπὸ λύπης ἀναβοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν· τί κακὸν ἀπαστάλμους ἀγάγοι τοὺς τρεῖς βασιλέας ἀμαχητὶ [b]παραδόσιον αὐτοὺς τῷ [c]τῶν Μωαβιτῶν βασιλεῖ. παρεθάρρυνε δ' αὐτὸν ὁ Ἰωσαφάτης δίκαιος ὤν, καὶ πέμψαντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευσε γνῶναι, εἴ τις αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ προφήτης συνελήλυθεν, ἵνα δι' αὐτοῦ μάθωμεν πρὸς τοῦ Θεοῦ, τί ποιητέον ἡμῖν ὄστιν. οἰκέτου δέ τινος τῶν Ἰωράμου φήσαντος ἐνεῖναι αὐτόθι τὸν Ἠλία μαθητὴν Ἐλισσαῖον Σαφάτου παῖδα, πρὸς αὐτὸν ἀπίασιν οἱ τρεῖς βασιλεῖς, Ἰωσαφάτου παραγένεσαιτος. ἐλθόντες δ' ὅπου τοῦ σκηνοῦ τοῦ προφήτου, ἔτυχε δ' ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατεσκηνωκώς, ἐπηρώτων τὸ μέλλον ὅπη τῆς στρατιᾶς· μάλιστα δ' ὁ Ἰώραμος. ὁ δὲ, μὴ [c]διενοχλεῖν αὐτῷ φράσαντος, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς μητρὸς βαδίζειν προφήτας, εἰ) δὲ ἐκείνους ἀληθῆς, ἐδεῖτο περφητεύειν καὶ σώζειν αὐτούς. ὁ δ' ὀμόσας τὸν Θεὸν οὐκ ἂν ἐπισκέψασθαι αὐτῷ, εἰ μὴ δι' Ἰωσαφάτου ὅσιον ὄντα καὶ δίκαιον, [e]ἀχθέντος ἀνθρώπου τινὸς φάλλειν εἰδότος, ἐπεζήτησε γὰρ αὐτὸς, πρὸς τὸν ψάλλοντος ἔνθεος γενόμενος προσέταξε τοῖς βασιλεῦσιν, ὀρύξαι βόθρους. "ὅτε γὰρ νέ-
"φους, ὅτε πνεύματος γενομένου, ὅτε ὑετῶν καταῤῥαγέν-
"των, [f]ὄψεσθε πλήρη τὸν ποταμὸν ὕδατος, ὡς ἂν καὶ
"τὸ στρατὸν καὶ τὰ ὑποζύγια [g]ἀρκεσθῆναι ὑμῖν ἀπὸ
"τοῦ ποτοῦ. ἔσται δὲ ὑμῖν ὁ τοῦτο μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ,
"ἀλλὰ καὶ κρατήσετε τῶν ἐχθρῶν, καὶ καλλίστας καὶ
"ὀχυρωτάτας πόλεις λήψεσθε τῶν Μωαβιτῶν, καὶ δέν-
"δρα μὲν αὐτῶν [h]ἥμερα κόψετε, τὴν δὲ χώραν δηώσετε,
"πηγὰς δὲ καὶ ποταμοὺς ἐμφράξετε.

β'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ προφήτου, τῇ ὑπιούσῃ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν, ὁ χειμάῤῥους [k]πολὺς ἐῤῥύη· σφοδρῶς γὰρ ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδοῦ ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ τοῦ Θεοῦ ὗσαι συνέπεσεν· ὥστε εὑρεῖν τὸν στρατὸν καὶ τὰ ὑποζύγια πότου ἄφθονον. ὡς δ' ἤκουσαν οἱ Μωαβῖται τοὺς τρεῖς βασιλέας ἐπ' αὐτοὺς βαδίζοντας, καὶ διὰ τῆς ἐρήμου ποιουμένους τὴν ἔφοδον, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, εὐθὺς συναθροίσας στρατιὰν, ἐκέλευσεν [l]ὅπη τὰ ὄρη βάλλοι τὸ στρατόπεδον, ἵνα αὐτοὺς μὴ λάθωσιν εἰς τὴν χώραν ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι. θεασάμενοι δὲ ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τὸ ἐν τῷ χειμάῤῥῳ ὕδωρ, [m]ἦν γὰρ ὑδαρὲς μακρὰν ἀπὸ Μωαβίτιδος, αἵματι τῷ χροιὰν ὅμοιον, τότε γὰρ μάλιστα πρὸς τὴν αὐγὴν τοῦ ὕδατος ἐρυθραίνεται, φεύδη δόξαν περὶ τῶν πολεμίων ἐλάμβανον, ὡς [n]ἀπεκλοπηκότων ἑαυτοὺς διὰ δίψος, καὶ τὸν ποταμὸν αἷμα αὐτοῖς ῥέοντος. τοῦτο τοίνυν ὕπως ἔχειν ὑπολαβόντες, ἠξίουν αὐτοὺς ὅπη ἅρπαγὴν τῶν πολεμίων ἐκπέμψαι

iter facerent) tres illi reges Hieroſolymis egreſſi ſunt, rex ipſe Hieroſolymorum, Samariæ rex, & rex Idumææ. Ac cum ſeptem dierum iter circuiviſſent, ad aquarum inopiam redacta erant & jumenta & exercitus, quod à via aberrarint itineris duces, *ita* ut in angore quidem & ſolicitudine eſſent omnes, præcipue vero Joramus, qui etiam præ mœrore ad Deum exclamavit; ecquid mali *illis* objecerit, ut tres reges à ſe ductos Moabitarum regi ſine pugna deditурus ſit. Illum vero Joſaphatus, quod juſtus eſſet, confirmabat & excitabat; juſſitque ut in caſtra mittendo perquireret, an quis Dei vates illos comitatus fuerit, ex quo Dei oraculum ſciſcitante intelligamus, quid nobis facto opus ſit. Cum autem unus è ſervis regis dixiſſet, ſe vidiſſe illic Eliæ diſcipulum Eliſſæum Saphati filium, tres reges ſuaſu Joſaphati illum adeunt. Cumque ad illius tabernaculum veniſſent (nam extra caſtra tetenderat) percontabantur quid futurum eſſet de exercitu: maxime vero *inſtabat* Joramus. At cum dixiſſet Eliſſæus, ne illi moleſtiam faceſſeret, ſed patris ſui matriſque vates adiret, illos enim *proculdubio* veros eſſe, *tum rex* illum precibus urgebat, ut vaticinaretur & illos ſervaret. At ille, Deum teſtatus ſe ei non fuiſſe reſponſurum, niſi propter Joſaphatum virum ſanctum & juſtum, adducto viro quodam pſallere ſciente (vates enim *hunc* requiſivit) eo pſallente Dei ſpiritu afflatus præcepit regibus, ut in alveo torrentis frequentes foſſas facerent. "nam "neque nube viſa, neque vento orto, neque "pluvia cum impetu delapſa, cernetis fluvium "aqua repletum, ita ut & milites & jumenta "aquatione vobis conſervarentur. neque ve-"ro hoc ſolum per Deum aſſequemini, ſed & "ejus ope ex hoſtibus victoriam reportabitis, "& pulcherrimas munitiſſimaſque Moabita-"rum urbes expugnabitis, & arbores qui-"dem illorum ſativas excidetis, & regionem "devaſtabitis, prætereaque fontes & fluvios "obſtruetis.

Eliſſæus vaticinatur. 4 Regum, c. 2.

2. Vate iſta loquuto, poſtero die, priuſquam ſol oriretur, torrens copioſe fluit, (accidit enim ut inde trium dierum itinere in Idumæa vehementer plueret Deus) adeo ut milites & jumenta invenerint largam potûs copiam. Moabitæ autem ut audivere tres reges contra ſe adventare, & per ſolitudinem iter facere, rex illorum, collecto ſtatim exercitu, juſſit montibus caſtra figi, ne illos laterent hoſtes in regionem irrumpentes. Cum autem ſub ortum ſolis aquam in torrente conſpexiſſent (etenim haud procul aberat à terra Moabitide) ſanguini colore non abſimilem, (nam tunc aqua radiis icta maxime rubeſcit) falſam de hoſtibus opinionem acceperunt, ac ſi ipſos ſe mutuo propter ſitim peremiſſent, & fluvius eorum ſanguine redundaſſet. Hoc igitur ita ſe habere ſuſpicati, à rege petierunt, ut illos ad hoſtium ſpolia le-

Moabitarum rex ſe ſuoſque in prælium parat.

genda

a Ita *Big. Samb.* & *Gen.* λύπης *Baſ. Alique. b* Ita *Big.* & *Vat.* παραδόσιον *Baſ.* & *G.* παραδόσιον' *Samb. c* Illud τῶν ex *MSS.* ut mox ὁ ante Ἰωσαφάτης. *d* Sic *MSS.* διοχλεῖν in *Editis. e* Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀχθέντος τι in *Editis Aliiſque. f* Ὀψεσθε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *g* Ita in *MSS.* σωθῆναι ὑμῖν in *Editis. h* Κοπτῆσαι τε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. & dein λήψεσθε. mox etiam κόψατε, & δηώσατε & ἐμφράξατε. *i* Vocem ἡμέρα infertum dedimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr. k* Ita *MSS.* in *Editis* σφοδρῶς ἐῤῥύη. πολὺ γὰρ &c. *l* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀφ' τῶν ἀρῶν συμβάλλοι τὸ στρ. in *Editis Aliiſque. m* Καὶ γὰρ ἦν μακρὰν *Vat. n* Ita cum *MSS.* ἀπεκτονηκότων in *Editis.*

genda emitteret. atque omnes, quaſi ad prædam paratam profecti, ad hoſtium, tanquam mortuorum, caſtra perveniunt. Et quidem ipſos ſua ſpes valde fruſtrata eſt. nam, hoſtibus in eos undique excitis, alii quidam eorum perempti ſunt, alii vero fuga diſperſi in regionem ſuam ſe receperunt. At reges, Moabitarum terram ingreſſi, & oppida ſubverterunt, & agros illorum diripuerunt, & * deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes, & optimas quaſque arbores exciderunt, & fontes aquarum obturarunt, & mœnia ad terram dejecerunt. Rex autem Moabitarum, cum etiam *arcta* obſidione premeretur, urbemque eò diſcriminis adactam videret ut vi expugnaretur, tentavit, cum *viris* ſeptingentis egreſſus, equo evehi per hoſtium caſtra, quà excubias paulo negligentiores eſſe putabat. conatuſque, fuga evadere non potuit: nam in locum incidit accurate præſidiis munitum. In urbem autem reverſus rem extremæ neceſſitatis & deſperationis aggreſſus eſt. Filium natu maximum, qui poſt eum erat regnaturus, in mœnia attollens, unde ab hoſtibus facile cerni poſſet, in ſolidum ſacrificium Deo mactavit. Reges vero cum illum conſpexiſſent, neceſſitatis miſerti, & humanitate ſimul & pietate permoti, *confeſtim* obſidionem ſolverunt, & † ad ſuam quiſque domum diſceſsêre. Joſaphatus autem Hieroſolyma reverſus, paceque vitâ actâ, cum non diu iſti expeditioni ſuperfuiſſet, diem obiit ſupremum: exacto quidem vitæ *ſuæ* anno ſexageſimo, regni vero vigeſimo quinto. Sepultuſque eſt Hieroſolymis magnifice: nam & operum Davidis *proavi ſui* imitator erat.

Moabitæ vincuntur. 4 *Regum*, c. 4.

Moabitarum rex filium pro hoſtia mactat. 4 *Regum*, c. 2.

Joſaphati mors. 2 *Paralip.* c. 21.

τ βασιλέα. καὶ πάντες, [a] ἐφορμήσαντες ὡς ὀπὶ ἑτοίμῳ ὠφέλειαν, ἦλθον εἰς ὃ τ ἐχθρῶν στρατόπεδον ὡς ἀπολωλότων. ϗ διαψεύδε῀ μ αὐτὺς ἡ ἐλπὶς αὕτη. ὡς δὲ ἐπῆλθον τ πολεμίων, οἱ μ αὐτῶν κατεκόπησ, οἱ δὲ διεσπάρησ εἰς τ ἰδίαν χώραν φεύγοντες. ἐμβαλόντες δὲ εἰς τ [b] τ Μωαβιτῶν οἱ βασιλεῖς, τάς τε πόλεις [c] κατεστρέψαντο τὰς ἐν αὐτῇ, ϗ τὺς ἀγροὺς αὐτῶν διήρπαξ, ϗ [d] ἠφάνισαν [e] πληρῶντες τ ἐκ τ χειμαρρόων λίθων, ϗ τὰ κάλλιστα τ δένδρων [f] ἐξέκοψαν, ϗ τὰς πηγὰς ἐνέφραξαν τ ὑδάτων, ϗ τὰ τείχη καθεῖλον ἕως ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς τ Μωαβιτῶν συνδιωκόμενος τῇ πολιορκίᾳ, ϗ τ πόλιν ὁρῶν κινδυνευόσ ἁναιρεθῆναι χ' κράτος, ὥρμησε, μεθ' ἑπτακοσίων ἐξελθών, διὰ ὅ τ πολεμίων ἐξιππάσασθ στρατοπέδου, καθ' ὃ μέρος [g] αὐτὺς ἐνόμιζε τὰς φυλακὰς ἀνῆσθ. ϗ πειραθεὶς, οὐκ ἠδυνήθη φυγεῖν· ὀπιτυγχάνει γὰ ὀπιμελῶς φρουρουμένῳ τῷ τόπῳ. ὑποστρέψας δ' εἰς τ πόλιν, ἔργον ἀποτρώσεως ϗ δεινῆς ἀνάγκης διεπράξατο. [h] τ υἱὸν τ πρεσβύτερον, ὃς μετ' αὐτὸν βασιλεύειν ἔμελλεν, ἀναγαγὼν ὀπὶ ὃ τεῖχος, ὥστε πᾶσι φανερὸν γενέσθ τοῖς πολεμίοις, ἱερούργησεν εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ βασιλεῖς, κατῴκτειραν τ ἀνάγκης, ϗ παύοντες ἀνθρώπινόν τι ϗ ἐλεεινὸν διέλυσαν τ πολιορκίαν, ϗ ἕκαστος εἰς τ [i] οἰκίαν ἀνέστρεφεν. Ιωσάφατος δὲ ὡσθεὶς γενόμενος εἰς Ιεροσόλυμα, ϗ μετ' εἰρήνης βιοὺς ἀγαθῶν, ὀλίγον ὀπιβιώσας χρόνον μὲ τ [k] στρατείαν ἐκείνην, ἀπέθανε· ζήσας [l] μ ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν πέντε ϗ εἴκοσι. ταφῆς δ' ἔτυχε μεγαλοπρεπῶς ἐν Ιερουσολύμοις· ϗ γὰ ἦν μιμητὴς τ Δαυὶδ ἔργων.

II. CAP. IV. ΚΕΦ. δ'. β'.

Joramus ſucceſſor Joſaphati. quomodo ei cognominis Joramus, rex Iſraëlitarum, bellum geſſit adverſus Syros; & quæ miracula edidit vates Eliſſæus.

Joramus Judææ rex. 2 *Par.* c. 21.

PORro reliquit filios aliquammultos: Joramum autem natu maximum ſucceſſorem *ſuum* declaravit. idem enim illi nomen erat cum matris *ſuæ* fratre, Iſraëlitarum rege, Achabi filio. Cum vero Iſraëlitarum rex è Moabitide Samariam rediret, ſecum habuit vatem Eliſſæum, cujus res geſtas percenſere volo: quippe quæ magnæ ſunt & memoratu dignæ, prout è libris ſacris in notitiam noſtram pervenerunt.

2. Dicunt enim uxorem Obediæ, Achabi diſpenſatoris, ad eum adiiſſe, dixiſſeque, ipſum non neſcire, ut maritus ejus vates à Jezabela uxore Achabi †† ad mortem quæſitos ſervarit. centum enim, ajebat, ipſum abdidiſſe & pecunia mutuo accepta aluiſſe; nunc vero poſt

Ιώραμος τῦ Ιωσαφάτ διάδοχο. ὡς ὁ ὁμώνυμο αὐτῷ Ιώραμος τ Ισραηλιτῶν βασιλεὺς πᾶς Σύροις ἐπολέμησε, ϗ εἷα θαυμαστὰ ἐπίσησεν Ελισσαῖος ὁ προφήτης.

ΚΑτέλιπε δὲ ϗ παῖδας ἱκανύς· ἁπάντων δ' ἀπέδειξε τ πρεσβύτερον Ιώραμον. τοῦτο γὰ εἶχεν ὄνομα τῷ π [m] μητρὸς μ ἀδελφῷ, βασιλεύοντι δὲ τ Ισραηλιτῶν, Αχάβυ παιδί. θαυμασθεὶς δ' [o] ἐκ τ Μωαβίτιδος ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεὺς εἰς Σαμάρειαν, εἶχε σὺν αὑτῷ Ελισσαῖον τ προφήτην, ὃν τὰς πράξεις βούλομαι διελθεῖν· λαμπραὶ γὰ εἰσὶ ϗ ἱστορίας ἀξίαι, καθὼς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐπεγνώκαμεν.

β'. Προσελθοῦσαν γάρ αὐτῷ φασί τινὰ τ Ωβεδίου, ὃν Αχάβυ οἰκονόμυ [q] γυναῖκα, εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἀγνοεῖ πῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τὺς προφήτας θεραπεύσειεν, ὑπὸ τ Αχάβυ γυναικὸς Ιεζαβέλης ἀναιρουμένους. [r] ἑκατὸν γὰ, ἔλεγεν, ἀπ' αὐτῦ δανεισαμένυ πραφῆναι κεκρυμμένους· ϗ μετὰ τοῦτο

[a] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐρμήσαντες in *Editis Aliiſque.* [b] Illud τ ex *MSS.* [c] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰς τε πόλεις κατασκάψαντες τὰς in *Editis.* [d] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. ἠφάνισαν in *reliquis.* [e] Πληρῶντες οὖν ἐκ χειμαρρόων λίθων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [f] Ἐκψαυσαν *Vat.* & mox ἐφραξαν. [g] Αὐτῷ ἐνόμιζε *Samb.* ἐνόμιζεν αὐτῷ. *Vat.* [h] Τῶν υἱῶν ſolus *Samb.* Vide *Grotium* ad 3 *Regum* c. 3. v. 28. & *Clericum* in eundem locum, ut & *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 28. [i] Οἰκείαν *Big.* [k] Ἐκστρατείαν *Big.* [l] Illud μ ex *MSS.* [m] Γυναικὸς *Gall.* 2. atque ita in verſione ſua *Gelenius.* [n] Hìc μ inſertum dedimus ex *MSS.* & mox ϗ ante παιδὶ delevimus. [o] Sic *MSS.* ἀπὸ τ in *Editis.* [p] Ἀβδίου *Vat.* [q] Idem ſenſit *Chaldæus Interpr.* ut & *Rabbini Aliique.* videſis *Theodoretum* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. κδ'. [r] Ita cum omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἑκατόν. ἄλλα γὰ, ὡς αὐτῦ in *Editis.* * Eo quidem ſenſu ἐφαιρέζω accipio, quo reperitur *Matth.* 6. 16. † *Vel*, in ſuum quiſque regnum abierunt. †† Ita cum *Epiphanio* placuit interpretari vocem ἀναιρεθέντας.

α Αὐτῷ

ϑ ἀνδρὸς τελϑυτὴν ἄγειαϛ υἱῶ ὑπὸ τ δανειςῶν [a]αὐτλώ τε ϗ τέκνα ϖϱὸς δ'ϑλείαν. παρεκάλει τε διὰ ζωὴν τ ἐργασίαν τ ἀνδρὸς ἐλεῆσαί τε ϗ παραϑεῖν τινα βοήθειαν. [b]πυϑομένῳ δ' αὐτ τί ἔχοι ϑπὶ τ οἰκίας, ἄλλο μ ἢ δὲν, ἔφη, ἔλαιον δὲ βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ. ὁ δὲ ϖϱοφήτης ἀπελϑὼϛ ἐκέλευσεν ἀγγεῖα χρήσαϛ πολλὰ ϖϱὸϛ τ γειτόνων χενά· ϗ ταὶς ϑύραις ἀποκλείσαϛ ϑ δωματίῳ, μέλαχεῖν εἰς ἅπαντα [c]τὸ ἔλαιον. τ γὰϱ Θεὸν πληϱώσῃ [d]ταῦτα. τ δὲ γυναικὸς τὰ κελευσθέντα [e]ποιησάσης, ϗ τοῖς τέκνοις ϖϱοσφέϱειν ἕκαστον τ ἀγγείων ϖϱοσταξάσης, ἐπεὶ πάντα ἐπληϱώϑη, ϗ ἀδὲν ἦν κενὸν, ἐλϑοῦσα ϖϱὸς τ ϖϱοφήτλω πάντα ἀπήγγειλεν. ὁ δὲ [f]συμβουλεύϛ [g]ϑ ἔλαιον [h]ἀπελϑόντα ἀποδόϑαι, ϗ τοῖς δανειςαῖς ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα· γενήσεσϑαι δὲ τί ϗ [i]ϖεϱισσότεϱον ἐκ τ τιμῆς ϑ ἐλαίᾳ, ᾧ ϖϱὸς διατϱοφὴν τ τέκνων [k]χϱῆσϑαι. ϗ Ελισσαῖος μὲν ϑ ϖϱᾶγμα ἀπήλλαξε τ χϱεῶν τ γυναῖκα, ϗ τ ἀπὸ τ δανειςῶν ὕβϱεως ἠλϑέϱωσεν.

γ'. [l]Ελισσαῖος δὲ ταχέως ϖϱὸς Ιώϱαμον ἐξαπέσειλε, φυλάττεσϑαι ϕ τόπον ἐκεῖνον αὐτῷ παραινῶν· τ γὰϱ εἰ αὐτῷ [m]Σύϱοις τινὰς τὰς ἐλᾷ λοχῶντας αὐτὸν [n]ἀναιϱεῖν. ϗ ὁ μὲν Βασιλεὺς, οὐκ ϑπὶ τλῷ ϑήϱᾳ, [o]ἐξώϱμησε τῷ ϖϱοφήτῃ πειϑόμενϕ. [p]Αδαδος δὲ, τ ϑπιβουλῆς [q]ἁμαϱτὼν, ὡς τῶν ἰδίων αὐτῷ καταμηνυσάντων τ ἐπέσϑαι ϖϱὸς Ιώϱαμον, ὠϱγίζετό τε, ϗ μεταπεμψάμενος αὐτὰς ϖϱοδότας ἔλεγε τ ἀποῤῥήτων αὐτῷ, ϗ ϑάνατον ἠπείλει, φανεϱὰς τ ϑπιχειϱήσεως, ᾗ μόνοις ἐκείνοις ϑπίϛευσε, τῷ πολεμίῳ [r]γεγενημένης. φήσαντος δέ τινος τ παϱόντων, "μὴ ψευδοδοξεῖν αὐτὸν, μηδ' "ὑπονοεῖν [s]αὐτῷ ὡς ϖϱὸς τ ἐχθϱὸν αὐτῷ κατφηκότων "τ ἔκπεμψιν τ ἀναιϱησόντων αὐτὸν, ἀλλὰ γινώσκειν ὅτι "Ελισσαῖός ἐστιν ὁ ϖϱοφήτης, ὁ πάντα μηνύων αὐτῷ, ϗ "φανεϱὰ ποιῶν τὰ ὑπ' αὐτῷ [t]βεβουλευμένα," ϖϱοσέταξε [u]πέμψασι μαϑεῖν ϖῇ τίνι πόλει [x]τυγχάνει διατϱίβων ὁ Ελισσαῖος. οἱ δὲ πεμφϑέντες ἦκον ἀγγέλλοντες αὐτὸν ϖ [y]Δωθαΐμ [z]καϑάϱχοντα. πέμπει τοιγαϱοῦν [a]Αδαδος ϑπὶ τὴν πόλιν δύναμιν πολλὴν [b]ἵππων ϗ ἁϱμάτων, ὅπως τ Ελισσαῖον λάβωσιν. οἱ δὲ νυκτὸς πᾶσαν [c]κύκλῳ τ πόλιν ϖεϱιλαβόντες εἶχον ἐν φϱουϱᾷ. ἅμα δ' ἕως τοῦτο μαϑὼν ὁ τ ϖϱοφήτου διάκονος, ϗ ὅτι ζητοῦσι οἱ πολέμιοι λαβεῖν Ελισσαῖον, ἐδήλωσεν αὐτῷ μετὰ βοῆς ϗ [d]ταϱαχῆς [e]δϱαμὼν ϖϱὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τ ϑεϱάποντα μὴ δεδιέναι παϱεθάϱϱυνε, ϗ [f]τῷ Θεῷ συμμάχῳ

fata viri *ipſam cum liberis à creditoribus in ſervitutem abripi. orabatque ob hoc mariti factum *egregium* ſui miſereretur, & auxilii aliquid largiretur. Quærenti autem *vati*, quid domi haberet, nihil omnino, reſpondit, niſi perexiguum olei in vaſculo. Tum vates juſſit ut diſcedat, atque vaſa utenda accipiat à vicinis, eaque vacua & non pauca; foribuſque cubiculi occluſis oleum in univerſa transfundat: Deum enim iſta *omnia* repleturum eſſe. Cum autem mulier juſſis paruiſſet, præciperetque liberis ut vaſa ſingula ſibi admoverent, poſtquam omnia repleta erant, & nullum ſuperabat, iſta vati indicatum ivit. Ille vero conſilium dat, ut oleum venditum iret, atque creditoribus *ſuis* ſatisfaceret: aliquantulum vero ex olei pretio etiam ſuperfuturum eſſe, quo ipſi ad liberos ſuſtentandos uti liceret. Et quidem Eliſſæus ita mulieris æs alienum diſſolvit, eamque à creditorum vexatione liberavit.

Oleum ab Eliſſæo perpetuatum. 4 Regum, c. 4.

3. Porro Eliſſæus mature *quoſdam* cum monitis ad Joramum miſit, ut caveret locum illum, *quem iſti indicarent*, eſſe enim illic Syrorum nonnullos in inſidiis locatos ut eum interficerent. Et rex quidem, vati obſequens, ad venationem †*paratam* non egreſſus eſt. Adadus autem, cum fruſtra eſſent doloſa conſilia, quaſi ſuorum aliqui inſidias Joramo prodidiſſent, & animo permotus eſt, & eos juſſu ſuo accerſitos accuſabat, quod arcana ipſius patefeciſſent; mortemque intentabat, ut qui hoſti conata aperuiſſent quæ illis ſolummodo crediderat. At cum quidam illorum qui aderant ipſum monuiſſet, "ne falſa opinione te-"neretur, neque ſuos ſuſpectos haberet, quaſi "ipſius inimico denunciaſſent miſſionem illo-"rum, quibus mandatum erat ut eum interfi-"cerent, ſed ſcire deberet vatem eſſe Eliſſæum "qui hoſtium regi omnia indicat, conſiliaque "illius *ſecreta* ei recludit," juſſit eos per nuncios explorare quanam in urbe moretur Eliſſæus. Illi vero, qui miſſi fuerant, nunciatum ad eum veniebant, illum eſſe in *urbe* Dothaïm. Adadus igitur in urbem mittit multas equitum turmas cum curribus, ut Eliſſæum caperent. atque illi in cuſtodia urbem undique obſeſſam habuerunt. Cum autem prima luce hoc intellexiſſet vatis miniſter, quodque id voluiſſent hoſtes ut Eliſſæum caperent, vociferans metuque perculſus ad eum accurrit, & hoc ipſum ei nunciavit. Ille vero famulum bono eſſe animo hortabatur, & *ipſe* ex Dei auxilio fidu-

Eliſæus Iſraëlitarum regem de Syrorum inſidiis admonet. 4 Regum, c. 6.

Syriæ rex mittit qui Eliſæum capiant. 4 Regum, c. 6.

a Αὐτλῶ ϗ τὰ τέκνα *Vat.* *b* Πωϑησομένῳ *Big.* & *Samb.* *c* Τῷ ἐλαίῳ *Samb.* *d* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* πάντα *Epiphan.* αὐτὰ in *Editis.* *e* Ita in omnibus *MSS.* atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod dum mulier feciſſet & ejus filii unumquodque vas obtuliſſent. dum completa fuiſſent* &c. ποιήσης ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη ac nihil præterea in *Editis.* *f* Συμβουλὰ aut συνβουλαι legiſſe videtur *Epiphan.* *g* Τῶλαιον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *h* Ita cum Cod. *Vat.* ἀπελθόντα in *Editis Aliiſque.* nihil huic voci reſpondet in verſione *Epiphanii.* *i* Πλειὸν *Vat.* *k* Ita cum *Big.* & *Samb.* χρηματίσεσϑαι in *reliquis.* *l* Suſpicor hîc loci ingentem eſſe lacunam: non ſolum quod illorum pleraque deſideremus, quæ de miraculis ab Eliſſæo editis narrant *S. Literæ, 4 Regum*, c. 4, 5, & 6. ſed & quod male cum præcedentibus cohæreant illa, Ελισσαῖος ϗ ταχέως &c. quæ ſane optime ſe haberent, ſi *S. Literarum* veſtigiis inſiſteremus, 4 *Regum*, c. 6. v. 8. *Tum Syriæ rex, cum contra Iſraëlitas bellum gereret, conſilium cum ſuis cepit, de copiis in certo quodam loco collocandis*: Ελισσαῖος δὲ ταχέως αὐτὸς Ιώραμον ἐξαπέστειλε &c. *m* Σύρων τινὰς τὰς ἐκεῖ *Big.* & *Samb.* τὰς ἐκεῖ Σύρων λεγ. *Gall.* 1. 2. *n* Ἀπολλῦν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *o* Ita *MSS.* ὥρμησε in *Editis.* *p* Ita cum *Vet. Interpr.* in *reliquis* Αδὰρ. Vide ad p. 383. v. 29. *q* Διαμαρτῶν *Samb.* *r* Ita *MSS.* γενομένης in *Editis.* *ſ* Αὐτῶν deeſt *Big.* & *Gall.* 1. 2. qui mox legunt κατφηκότας. Verum cum ὑπονοεῖν apud *Thucydidem* habeamus junctum genitivo perſonæ, vulgatam lectionem retinui. αὐτὸν & dein κατφηκότος habet *Samb.* κατεφηκότος quidem *Vat.* ſine αὐτῶν vel αὐτὸν. *t* Βεβουλόμενα in quinque *MSS.* *u* Πέμψας *Big. Samb.* & *Vat.* *x* Ita cum *MSS.* in *Editis* ἀφικνεῖται τυγχάνων. *y* Ita etiam LXXII. Δωθὰ *Vat.* Δωθαὶμ & Δωθαεὶν *Gall.* *z* Hîc loci Αδὰρ in *libris* omnibus. *Ader qui & Adadus* in verſione *Epiphanii.* *a* Ita & LXXII. ἱππέων *Vat.* *b* Ev κύκλῳ *Big.* & *Samb.* *c* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. πύκνῳ in *Editis.* *d* Εἰσφαλὼν *Vat.* *e* Similis loquutio exſtat p. 384. v 31. τ Θεὸν ᾧ συμμάχῳ χεῖμενος κατεφρ. *Big.* & *Samb.* τ Θεὸν ᾧ συμμάχῳ χάρμαϑος ἀδὰς ἦν *Gall.* 1. τ Θεὸν ὡς συμμάχῳ κεχαριϑίως κατεφρονῶν *Gall.* 2. τ Θεὸν ὡς συμμάχῳ θαῤῥῶν ἀδὰς ἦν *Vat.* in *Epiphanii* verſione. *Ille vero ſecurus de auxilio Dei contemnebat hoſtes, miniſtrumque metuentem crebro, fiduciam habere præcepit, ſperans quoniam Deus virtutis ſuæ potentiæque præſentium.* * In *S. Literis*, inſtare creditores ut in ſervituem ducant. Juxta *Epiphanium*, nunc vero poſt viri ſui mortem à creditoribus urgeri, atque ejus filios ad ſervitium rapi. † Vocem *paratam* agnoſcit *Epiphan.* *a* Deeſt

fiducia elatus nil metuebat: orabatque *Deum* ut miniſtro, quo is fortius & meliori ſpe animatus eſſet, potentiam ejus & præſentiam, quoad licet, patefaceret. Tum Deus, vatis precibus exauditis, fecit ut Eliſſæum multo equitatu circundatum & curribus aſpiceret, adeo ut ille metum poſuerit animoſque ſumpſerit ad conſpectum tanti, ut putabat, auxilii. Deinde Deum precabatur Eliſſæus, ut hoſtium oculos obſcuraret, caliginem illis incutiendo, præ qua fore ut illum dignoſcere non potuerint. Impetrato & hoc quoque, in medios hoſtes egreſſus, interrogavit *eos* quem quæſitum venerint. Cumque illi dicerent, ſe Eliſſæum vatem *quærere*; pollicebatur ſe hunc illis traditurum eſſe, ſi ad urbem in qua eſſet ipſum ſequerentur. Atque illi quidem, & oculis & mente à Deo occœcati, ſine cunctatione vatem ducem ſequuntur. Quos ubi Samariam perduxerat Eliſſæus, regi quidem Joramo præcepit, ut portas clauderet, Syroſque ſuis copiis circundaret: Deum vero oravit, ut eorum oculos aperiret, illiſque caliginem auferret. Tum illi, cœcitate diſcuſſa, viderunt ſeſe in mediis hoſtibus verſari. Cum autem Syri, ut veriſimile erat, ex re adeo miranda & inopinata valde animis eſſent conſternati & conſilii inopes hærerent, vatemque rex percontaretur an juberet eos jaculis configi; id quidem ne fieret, obſtitit Eliſſæus: jure enim belli captos occidere fas eſſe, illos vero nihil damni ejus regioni intuliſſe, ſed Dei ductu ignaros omnium eò perveniſſe. ideoque conſilium dedit, ut hoſpitio *benigne* exceptos menſæque *lautæ* adhibitos, illæſos dimitteret. Et quidem Joramus, vatis monitis obſequens, Syros ſplendide & magnifice tractatos ad regem ſuum Adadum dimiſit.

Eliſæus Syros in Samariam pertrahit: qui à rege honorifice tractati dimittuntur. 4 Regum, c. 6.

4. Cum autem iſti reverſi quæ illis acciderant ei nunciaſſent, Adadus rei prodigium demiratus, Deique Iſraëlitarum potentiam pariter ac præſentiam, inſuper & vatem cui manifeſto adeo numen aderat, clam quidem præ metu Eliſſæi nihil contra Iſraëlitarum regem moliri ſtatuit; palam vero bellum ei inferre in animum induxit, copiarum numero & viribus ſe hoſtibus ſuperiorem eſſe exiſtimans. coactoque magno exercitu, contra Joramum proficiſcitur. Qui ſecum reputans ſe non adeo viribus, pollere ut cum Syro acie dimicaret, ſeſe in Samariam incluſit, valida urbis munitione fretus. Adadus vero ratus ſi non machinis & *operibus* ſe urbem capturum, fame tamen rerumque neceſſariarum inopia in poteſtatem ſuam redacturum eſſe Samarenſes, copiis admotis urbem obſidet. Tanta autem ciborum penuria premebatur Joramus, ut propter caritatem immodicam intra Samariam caput aſini octoginta quidem nummis argenteis venierit, quinque vero nummis argenteis ſextarium ſtercoris columbini emerint Hebræi pro ſale. Quo factum eſt ut rex *magnopere* vereretur, ne quis fame adactus urbem hoſti-

Adadus, bello Judæos rurſus adortus, Samariam obſidet. 4 Regum, c. 6.

Gravis Samariæ fames inceſſit. 4 Regum, c. 6.

χαλαφρονῶν ἀδεὴς ἰὼν· παρεκάλεϛ τε, τῷ διακόνῳ, φρὸς ὃ λαβεῖν αὐτὸν εὐελπι θάρσος, ἐμφανίσαι τ᾽ αὐϛῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ὡς δυνατόν. ὁ δὲ Θεὸς, ἐπήκοος τ᾽ εὐχῶν ϛ᾽ φροφήτᾳ γενόμενος, πλῆθος ἁρμάτων ϗ ἵππων τῷ περὶ τ᾽ Ελισσαῖον κεκυκλωμένον θέασαϛ παρέσχεν, ὡς αὐτ᾽ ἀφιέναι μὲ ὃ δέος, ἀναθαρσῆσαι δὲ πρὸς τ᾽ ὄψιν ϛ᾽ νομιζομένης συμμαχίας. Ελισσαῖος δὲ μϛ᾽ ταῦτα ϗ ταῖς τ᾽ πολεμίων ὄψεις ἀμαυρώσαι τ᾽ Θεὸν παρεκάλεϛ, ἀχλὺν αὐταῖς ἐπιβαλόντα ἀφ᾽ ἧς ἀγνοήσειν αὐτὸν ἔμελλον. γενομένϛ δὲ ϗ τᾶτο, παρελθὼν εἰς μέσους τοὺς ἐχθροὺς ἐπηρώτησε τίνα ἐπιζητοῦντες ἦλθον. τ᾽ δὲ τ᾽ προφήτην Ελισσαῖον εἰπόντων, παραδώσειν ὑπέχετο, εἰ περὶς τ᾽ πόλιν, ἐν ᾗ τυγχάνει ὢν, ἀκολουθήσειαν αὐτῷ. ϗ οἱ μὲ ἡγουμένῳ τῷ προφήτῃ, ταῖς ὄψεϛ ὑπὸ ϛ᾽ Θεοῦ ϗ τὴν διάνοιαν ἐπεσκοτισμένοι, ἀσυδάζοντες εἵποντο. ἀγαγὼν δ᾽ αὐτοὺς Ελισσαῖος εἰς Σαμάρειαν, Ιωράμῳ μὲ τῷ βασιλεῖ προσέταξε κλεῖσαι τὰς θύρας, ϗ περιστῆσαι τοῖς Σύροις τ᾽ αὐϛῦ δύναμιν· τῷ Θεῷ δὲ ηὔξατο καθάραι τὰς ὄψεις τ᾽ πολεμίων, ϗ τ᾽ ἀχλὺν αὐτῶν ἀνελεῖν. οἱ δ᾽ ἐκ τ᾽ ἀμαυρώσεως ἐκείνης [b]ἀφεθέντες, ἑώρων αὐτοὺς ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ὑπάρχοντας. ἐκπλήττει δὲ δεινὴ ϗ ἀμηχανία τ᾽ Σύρων, οἷον εἰκὸς, ἐφ᾽ ὕτῳ θείῳ ϗ παραδόξῳ θεάματι κειμένων, ϗ ϛ᾽ βασιλέως Ιωράμου πυθομένου τ᾽ προφήτην εἰ κελεύσειεν αὐτοὺς κατακοντισθῆναι, τᾶτο μὲ ἐκώλυσε ποιεῖν Ελισσαῖος· τοὺς γὰ νόμῳ πολέμου ἀποκτείνῳ [c]ἔλεγεν εἰ δίκαιον, τούτους δὲ μηδὲν κακὸν ἐργάσαϛ τ᾽ ἐκείνου χώραν, θείᾳ δὲ δυνάμει πρὸς αὐτοὺς ϗκ εἰδότας ἐλθεῖν. [d]συνεβούλευσέ τε ξενίαις αὐτοῖς μεθαδοῦναι ϗ τραπέζης, ἀπολύειν ἀβλαβεῖς. Ιώραμος μὲ ϑν τῷ προφήτῃ πειθόμενος, ἑστιάσας λαμπρῶς ϗ πάνυ φιλοπόνως τοὺς Σύρους, ἀπέλυσε πρὸς Αδαδον τ᾽ αὐτῶν βασιλέα.

δ᾽. Τῶν δ᾽ ἀφικομένων ϗ διασαφησάντων αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα, θαυμάσας ὁ Αδαδος ὃ συνέβαλλεν ϗ τὴν ϛ᾽ Θεοῦ τ᾽ Ισραηλιτῶν ἐπιφάνειαν ϗ δύναμιν, ϗ τὸν προφήτᾳ ᾧ ὃ θεῖον ὕτως εὐαρϗῶς παρῆν, χρύφα μὲν οὐκέτι διέγνω [e]τῷ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιχειρεῖν βασιλεῖ, τ᾽ Ελισσαῖον δεδοικώς· φανερῶς δὲ πολεμεῖν ἔκεινε, τῷ πλήθει τῆς στρατιᾶς ϗ τῇ δυνάμει νομίζων προέσθαι τ᾽ πολεμίων. ϗ στρατεύει μϛ᾽ μεγάλης δυνάμεως ἐπὶ ϖ Ιώραμον. ὃς ὐχ ἡγούμενος αὐτὸν ἀξιόμαχον τοῖς Σύροις, ἐκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θαῤῥῶν τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι. Αδαδ ϖ δὲ, λογισάμενος αἱρήσειν τὴν πόλιν, εἰ ϗ μὴ τοῖς μηχανήμασι, λιμῷ μέντοι ϗ ἀπάνει τῶν ἐπιτηδείων καθελεῖν τοὺς Σαμαρεῖς, περιβαλὼν ἐπολιόρκει τ᾽ πόλιν. ὅτε δ᾽ ἐπέλιπε ϖ Ιώραμον ἡ τῶν ἀναλημάτων εὐπορία, ὡς διὰ τὴν περιβολὴν τῆς εὐδείας ἐν τῇ Σαμαρείᾳ περιθῆναι ὀγδήκοντα μὲν [f]ἀργυρῶν νομίσματος κεφαλὴν ὅιν, πέντε δ᾽ ἀργύρων νομίσματος ξέστην κόπρου περιστερῶν [g]ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαϛ τοὺς Εβραίους. ἦν δ᾽ ἐν φόβῳ μὴ διὰ τ᾽ λιμὸν προδῷ τις τοῖς ἐχθροῖς [h]τ᾽ πόλιν ὁ Ιώρα-

Adadus, bello Judæos rurſus adortus, Samariam obſidet. 4 Regum, c. 6.

Gravis Samariæ fames inceſſit. 4 Regum, c. 6.

a Deeſt τι in aliquot *MSS.* *b* Ita *MSS.* ἀφέντες in *Editis.* *c* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* deeſt εἶναι. *d* Συνεβούλευέ τε ξ. ἀ. μεταδοῦναι *Vat.* *e* Illud τῷ ex *MSS.* *f* Ἀργύρων hîc & mox infra *Samb.* in aliquot *codicibus* LXXII. πεντήκοντα σίκλων ἀργυρίου. *g* Ita & *Theodoret.* in 4 *Regum.* ΕΡΩΤ. κα'. Videſis *Jac. Capellum* de *Pond.* & *Menſ.* p. 76 & *Bochartum* in *Hieroz.* P. 2. l. 1. c. 7. *h* Τὴν πόλιν. ὁ ϑ Ιώραμος καθ᾽ ἑαυτὸν in omnibus *MSS.* verum lectionem vulgatam agnoſcit *Vet. Interpr.*

a Ita

ὁ Ἰώραμος, ᾗ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκπεριήρχετο τὰ τείχη ᾗ τὰς φυλακας, μή τις ἔνδον εἴη παρ' αὐτοῦ σκεπτόμενος· καὶ τῷ βλέπεσθαι καὶ φροντίζειν ἀφαιρούμενος καὶ τὸ βούλεσθαί τι τοιοῦτο, καὶ τὸ ἔργον, εἰ ξαυτῷ τις τῶν γνώμιλων ἤδη λαμβάνειν ἔφασεν. ἀναπεφαγύσης δέ τινος γυναικὸς, δέησιν [b] ἐλέησον, νομίσας αὐτῆν τι μέλλειν αὐτῷ τῶν πρὸς τροφὴν, ὀργισθεὶς ἐπηράσατο αὐτῇ τὸν Θεὸν, καὶ μήτε ἅλωας αὐτῇ μήτε ληνοὺς ὑπάρχειν ἔλεγεν, ὅθεν τι καὶ αὐτὸς χορηγοίη αὐτῇ δεομένῃ. ὁ δ' ἀδένος μὲ χρήζειν ἐπύθετο τύπων, ὑφ' ὁμοχλεῖν τροφῆς ἔνεκα, κεφαλῆναι δ' ἀξιώσης τὸν ἄλλην γυναῖκα, κελεύσαντος λέγειν ᾗ διδάσκειν περὶ ὧν ἐπιζητεῖ, "συνῆκας, ἔφη, "ποιήσασθαι μὲν ὁ ἑτέρας γυναικὸς [c] γειτνιώσης καὶ φί- "λης αὐτῇ τυγχανούσης, ὅπως, ἐπεὶ τὰ μὲν λιμῷ ᾗ ὁ σύ- "δεις ἰδοῦ ἀμήχανα, συχρησάμεναι τὰ τέκνα, ἰδοῦ δ' "ἄρρεν ἑκατέρα παιδίον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν θρέψωμεν ἀλ- "λήλας. κἀγὼ [d] μὲν, φησὶ, πρώτη τὸν ἐμὸν κατέσφαξα, "καὶ τῇ παρελθούσαν ἡμέραν τὸν ἐτεκόφημεν ἀμ- "φότεραι. ἡ δ' ᾗ βούλεται ταῦτὸ ποιεῖν, ἀλλὰ πρὸς "βαίνει τῷ συνῆκε, καὶ τὸν υἱὸν ἀφανῆ πεποίηκε." τοῦτ' ἐλύπησε σφοδρῶς Ἰώραμον ἀκούσαντα, καὶ περιρρηξάμενον τὴν ἐσθῆτα, καὶ δεινὸν ἀνιβόησας, ἔπειτα ὀργῆς ὅτι τῷ προφήτῃ Ελισαῖον πληρωθεὶς, ἀνελεῖν αὐτὸν ὥρμησεν, ὅτι μὴ δεῖται ᾗ Θεὸς πόρον αὐτοῖς καὶ ἀφυγὴν τῶν παρειχόντων κακῶν δύναι· τὸν τε ἀποτεμοῦντα αὐτῷ τὴν κεφαλὴν, εὐθὺς [e] ἐξέπεμψε. ᾗ ὁ μὲν ὅτι τὴν ἀναίρεσιν ἠπείγετο ᾗ προφήτης, τὴν δὲ Ελισαῖον οὐκ ἔλαθεν ἡ ᾗ βασιλέως ὀργή· καθιζόμενος δ' οἴκοθε παρ' ἑαυτῷ συν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν αὐτοῖς, ὅτι Ἰώραμος ὁ ᾗ φονέως υἱὸς πέμψειε τὴν ἀφαιρήσοντα αὐτῷ τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὑμεῖς, φησὶν, ὅταν ὁ τοῦτο προσταχθεὶς ἀφίκηται, [f] προφυλάξαντες εἰσιέναι μέλλοντα [g] προσαποθλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε· ἀκολουθήσει γὰρ αὐτῷ πρὸς ἐμὲ [h] προαγόμενος ὁ βασιλεὺς, μεταβεβουλευμένος. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐκελεύσθησαν, ὡς ἦκεν ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ ᾗ βασιλέως ὅτι τὴν ἀναίρεσιν ᾗ Ελισαίου, ἐπύθοντο. Ἰώραμος δὲ [i] καταγνοὺς τὸ ὅτι τὴν προφήτην ὀργῆς, καὶ δείσας [k] μὴ φθάσῃ κτείνας αὐτὸν ὁ τοῦτο προσταχθεὶς, ἔσπευσε κωλύσαι γενέσθαι τὸν φόνον, καὶ διασῶσαι τὸν προφήτην. ἀφικόμενος δὲ πρὸς αὐτὸν, ᾐτιᾶτο ὅτι μὴ παρὰ ᾗ Θεοῦ λύσιν αὐτοῖς τῶν παρόντων κακῶν αἰτεῖται, ἀλλ' ὕπως ὑπ' αὐτῶν φθειρόμενος [l] ὁρᾷ. Ελισαῖος δὲ εἰς τὸ ὅπου ᾗ ἐπαγγέλλετο, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, [m] καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν, ἔσεσθαι πολλὴν εὐπορίαν τροφῆς· καὶ πραθήσεσθαι μὲν [n] ἐν τῇ ἀγορᾷ σίκλου δύο κριθῆς σάτα, ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου. ταῦτα τόν τ' Ἰώραμον καὶ τοὺς παρόντας εἰς χαρὰν μετέτρεψε. πιστεύειν γὰρ τῷ προφήτῃ διὰ τὸ ὅτι τοῖς προπεπραμένοις ἀληθὲς ἦν ὄνειρον. ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπ' ἐκείνης οὐδεὶς τὴν ἡμέρας καὶ ταλαίπωρον [p] ἡ προσδοκωμένη κῦφον αὐτοῖς ἐποίει. [q] ὁ δὲ τὸ τρίτης μοίρας ἡγεμὼν,

bus proderet, & quotidie mœnia *ipſe* obiret & excubias, diſpiciens an quis intus ab iis occuleretur: &, quòd *conſpiceretur & curam adhiberet, aliis obſtitit, quo minus perfide aliquid cogitarent, aut cogitata perficerent, ſiquis hujuſmodi quid perpetrare prius inſtituiſſet. Quod dum faceret, muliere quadam exclamante, miſerere domine, ratus ipſam aliquid ſibimet, quo veſceretur, petituram, ira commotus, eam Dei nomine diris devovit, ajebatque, ſibi neque areas eſſe neque torcularia, unde & ipſi egenti aliquid largiri poſſet. Cumque illa horum quidem nihil ſe deſiderare diceret, neque ob cibum moleſtam eſſe, ſed ut litem, quam cum alia muliere habuit, dijudicare non gravaretur, ubi ille eam loqui juſſerat ipſumque de iis quæ requirit certiorem facere, "ſibi cum alia mu- "liere vicina ſuique amica conveniſſe, dice- "bat, ut, cum famis & inediæ mala non am- "plius ferre potuerint, mactatis liberis *ſuis* (nam utrique infans erat maſculus) alternis "diebus altera alteram aleret. atque, ego qui- "dem, ait, prima meum jugulavi, heſternaque "die meo ambæ veſcebamur. Illa vero non vult "idem *jam* facere; ſed à pactis recedit, filium- "que ſuum abſcondidit." Hæc res audita vehementi dolore affecit Joramum: cumque veſtem conſciſſiſſet & graviter exclamaſſet, poſtea in vatem Eliſſæum ira accenſus eſt, magnopere volens eum occidere, quod non oraret Deum ut daret remedium & fugam malorum quibus tenebantur: atque ſtatim miſit qui caput ei præcideret. Et ille quidem ad vatis cædem properabat; Eliſſæum vero haud latuit regis ira: ſed domi *ſuæ* ſedens una cum diſcipulis, eis indicavit, quod Joramus homicidæ filius miſerit qui ei caput auferret. Vos vero, inquit, cum venerit is cui hoc mandatum eſt, obſervate ut ingreſſurum foribus affligatis, atque retineatis: etenim ſequetur eum ad me veniens rex, mutato conſilio. Atque illi quidem, ubi venit qui à rege ad perimendum Eliſſæum miſſus erat, juſſa fecerunt. Joramus autem ſuæ contra vatem iracundiæ pœnitens, veritusque ne eum jam occidiſſet qui ad hoc miſſus erat, properavit cædem fieri prohibere, vatemque conſervare. Atque ubi ad eum venit, conqueri de eo cœpit, qui eis præſentium malorum remedium à Deo non poſtularet, ſed eos ita malis illis confici ſpectaret. Eliſſæus autem in craſtinum diem promittebat, eadem hora qua tum rex ad eum venerat, futuram magnam alimenti copiam & abundantiam; foreque ut in foro bina quidem hordei ſata ſiclo vendantur, ſimilæ vero ſatum ſiclo ematur. Iſta Joramum & qui cum eo erant ad gaudia converterunt. non enim tardi erant ad fidem vati habendam, quod vaticiniorum ejus veritatem jam ante experti fuiſſent. immo etiam illius diei inediam & miſeriam eis levavit futuri exſpectatio. Tertiæ autem *copiarum* partis præfectus, ami-*

Mater filium comedit. 4 Regum, c. 6.

Ira regis in Eliſſæum. 4 Regum, c. 6.

Eliſæus ſummam vilitatem pollicetur in poſterum diem. 4 Regum, c. 7.

a Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτοῦ in *Editis Aliiſque.* *b* Δέησιν κύριε ἐλέησον in pleriſque *MSS.* *c Al.* γειτνιώσης αὐτῇ καὶ φίλης τυγχανούσης. *d* Illud μὲ ex *MSS.* *e* Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐξέπεμψε in *reliquis.* *f* Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* κατάσχετε etiam habet *Gall.* 2. in *Editis Aliiſque* παραφυλάξασθε εἰσιέναι μέλλοντα προσαποθλίψαι τῇ θύρᾳ καὶ κατασχεῖν. *g* 4 *Regum*, c. 6. v. 32. ἀποκλείσατε τὴν θύραν καὶ παραθλίψατε αὐτὸν ἐν τῇ θύρᾳ, *in janua eum prematis*, ut vertit *Caſtalio.* *h* Ita cum *MSS.* παραγινόμενος in *Editis.* *i* Forſan μεταγνούς. *k* Μὴ φθάσας κτείνῃ *Vat.* *l* Περιορᾷ *Vat.* ὑπεροᾷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* *m* Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* præpoſitio deeſt. *n* Ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας LXXII. *o* Ita *Samb.* ἀνήσασθαι *Gall.* 2. ὠνεῖσθαι in *Editis Aliiſque.* *p* Sc. ἡμέρα. *Epiphanius* ita vertit, ac ſi legiſſet aut ſaltem ſubintellexiſſet ὑπομένουσα. *q* Ὁ δὲ τρίτης LXXII. *Trium vir* ex verſione *Caſtalionis.* * *Al.* conſpectus fuerit curam adhibere.

amicus regis, qui tum forte eum reclinatum ferebat, "incredibilia, inquit, loqueris, ô va- "tes: & ſicuti iſtud haud fieri poteſt ut Deus "è cœlo effunderet hordei & ſimilæ catara- "ctas, ita fieri nequeunt quæ à te jam dicta "ſunt." Cui vates dicebat, "tuis quidem oculis "iſta videbis ad hunc plane modum evenire, "cum vero exſtiterint eorum nullatenus par- "ticeps eris.

Leproſorum conſilium. 4 Regum, c. 7.

5. Quæ itaque ab Eliſſæo prædicta ad exi- tum perducta ſunt, hoc modo. Lege cautum erat apud Samariam, ut qui lepra ſcateant, & corpora non habeant morbi iſtiuſmodi pura, extra civitatem manerent. Quatuor itaque viri ob hanc cauſam ante portam manentes, nemine ad eos propter ſummam famis diritatem cibi aliquid afferente, lege quidem in urbem intrare prohibiti, ratique, ſi liceret, fore ut fame male perirent, hoc ipſum vero victus inopia paſſuros eſſe etiamſi loco ſuo manerent, ſtatuerunt ſeſe hoſtibus committere, ut ſi quidem illis pepercerint victuri, ſin vero occiderint honeſte morituri. Cum hanc ſententiam ratam feciſſent, *nocte ſe conferebant ad caſtra hoſtium. Jam autem Deus incipiebat Syros exterrere & perturbare, aureſque illorum, quaſi in eo eſſet exercitus ut adventaret, ſono equorum & armorum complere, facereque ut magis illis hæc creſceret ſuſpicio. ita ſcilicet ex ea animo erant affecti, ut relictis caſtris ad Adadum concurrerint, dicentes, Joramum Iſraëlitarum regem, ſibi in auxilium mercede conductis & Ægyptiorum rege & rege Inſularum, ipſos adortum venire. ſonitum enim illorum appropinquantium exaudiri. Hæc nunciantibus Adadus (nam & ejus ſimiliter ac militum aures *iſtiuſmodi ſtrepitu* circumſonabant) fidem habuit. atque confuſi admodum & perturbati, in caſtris relictis equis & jumentis vique divitiarum ingenti, in fugam ſe conjecerunt. Leproſi autem iſti, quorum paulo ante meminimus, cum ex Samaria ad Syrorum exercitum receſſiſſent, & ad caſtra perveniſſent, multum ſilentii & taciturnitatis illic animadvertebant. atque in ea ingreſſi, profectique in unum è tabernaculis, cum in propatulo neminem viderent, cibo potuque refecti veſtes ſuſtulerunt, multumque auri elatum extra caſtra abdiderunt. deinde in aliud tabernaculum ingreſſi, itidem quæ in eo *reperta* illinc etiam extulerunt. atque hoc ipſum tertio iterumque fecerunt, ne uno quidem oculis occurrente. Unde conjectura facta hoſtes abſceſſiſſe, ſeipſos incuſare cœperunt, quod hæc Joramo & civibus non nunciatum irent. Ita quidem illi, cum ad Samariæ mœnia acceſſiſſent & ad cuſtodes clamaſſent, ipſis indicabant quid de hoſtibus factum ſit. Illi autem excubitoribus regiis iſta nunciarunt. A quibus cum ea accepiſſet Joramus,*

Syri panico terrore fugati. 4 Regum, c. 7.

Leproſi Syrorum caſtra deſerta eſſe ſignificant. 4 Regum, c. 7.

τῷ βασιλεῖ φίλος ὢν, καὶ [a]τότε φέραν αὐτὸν ἐπερη- ρεισμένον, "ἄπιστα, εἶπε, λέγεις, ὦ προφῆτα· καὶ ὥσ- "περ ἀδύνατον ἐκχέαι τὸ Θεὸν ἐξ οὐρανοῦ [b]καταράκτας "κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, οὕτως ἀμήχανον καὶ τὰ ὑπὸ σοῦ "νῦν εἰρημένα γενέσθαι." καὶ ὁ προφήτης πρὸς αὐ- τὸν ταῦτα μὲν εἶπεν, "[c]ὄψη τοῦτο λαμβάνοντα τὸ τέλος, "ὁ μεταλήψη δ' οὐδενὸς τῶν [d]ὑπαρξάντων.

ε'. Ἐξέβη τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ὑπὸ Ελισαίου προειρημένα. νόμος ἦν ὁ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπραν ἔχοντας, ἢ μὴ καθαροὺς ἀπὸ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως. ἄνδρες οὖν τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες, διὰ ταύ- την τὴν αἰτίαν πρὸ τῶν πυλῶν μένοντες, μηκέτι μηδενὸς αὐ- τοῖς ἄλλου τινὸς ὑπερβολὴν ἢ λιμοῦ προφὴν ἐκφέροντος, εἰσελθεῖν μὲ εἰς τὴν πόλιν κεκωλυμένοι ἄλλου τὸν νόμον, κἂν ὑπεραπῇ δὲ αὐτοῖς διαφθαρήσεσθαι κακῶς ὑπὸ λιμοῦ λογισάμενοι, τοῦτο δὲ πείσεσθαι κἂν αὐτόθι μένωσιν ἀπο- εία τροφῆς, προδοῦναι τοῖς πολεμίοις αὐτούς ἔκεινα, ὡς εἰ μὲ φείσαιντο αὐτῶν, ζησόμενοι, εἰ δ' ἀναιρεθεῖεν, [e]εὐθανατήσοντες. ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν νυκτὸς ἦκον εἰς τὸ στρατόπεδον [f]τῶν τῶν πολεμίων. ἤρχετο δ' ἤδη τοὺς Σύρους ἐκφοβεῖν καὶ ταράττειν ὁ Θεός, καὶ κτύπον ἁρ- μάτων καὶ ὅπλων, ὡς ἐπερχομένης στρατιᾶς, ταῖς ἀκοαῖς αὐτῶν ἐνηχεῖν, καὶ ταύτην ἐγκυτέρω προσφέρειν αὐτοῖς τὴν ὑπόνοιαν. ἀμέλει τοῦτον τὸν τρόπον ὑπ' αὐτῆς διετέθησαν, [g]ὥστε τὰς σκηνὰς ἐκλιπόντας συνέδραμον πρὸς τὸν Αδαδον, λέγοντες, ὡς Ἰώραμος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεύς, μισθωσάμενος συμμάχους, τόν τε τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ τὸν [h]τῶν νήσων, ἐπ' αὐτοὺς ἄγει· προσιόντων δ' [i]αὐτῶν ἐπακούειν ὑπὸ κτύπου. ταῦτα λέγουσιν ὁ Αδαδος, καὶ δὴ αὐτὸς προειφρέτο ἤδη τὰς ἀκοὰς ὁμοίως πρὸ πλήθει, προσέχε. καὶ μὴ πολλῆς ἀταξίας καὶ θορύβου, καταλι- πόντες ἐν τῇ παρεμβολῇ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ πλοῦτον ἄφθονον, [k]εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. οἱ δὲ λεπροὶ [l]οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀναχωρήσαντες εἰς ὃ τῶν Σύρων στρατόπεδον, ὧν μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπεμνήσθημεν, [m]καὶ γενόμενοι πρὸς τῇ παρεμβολῇ, πολλὴν ἡσυχίαν καὶ [n]ἀφωνίαν ἔβλεπον οὖσαν. [o]καὶ παρελθόντες εἴσω, καὶ ὁρμήσαντες εἰς μίαν σκηνὴν, [p]ὡς οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ, φαγόντες καὶ πιόντες ἐβάσασαν [q]ἐσθῆτα, καὶ πολὺν χρυσὸν κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν· ἔπειτ' εἰς ἑτέραν σκηνὴν παρελ- θόντες, ὁμοίως τὰ ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεκόμισαν. καὶ τοῦτο ἐποίησαν τετράκις, μηδενὸς αὐτοῖς ὅλως ἐντυγχάνοντος. ὅθεν εἰκάσαντες ἀναχεχωρηκέναι τοὺς πολεμίους, κατεγίνω- σκον ἑαυτοῖς μὴ ταῦτα [r]δηλοῦντες τῷ Ιωράμῳ καὶ τοῖς πολίταις. καὶ οἱ μὲ ἐλθόντες πρὸς τὸ τῆς Σαμαρείας τεῖχος, καὶ ἀναβοήσαντες πρὸς τοὺς φύλακας, ἐμήνυον αὐτοῖς τὰ περὶ τοὺς πολεμίους. ἐκεῖνοι δὲ ταῦτα ἀπήγγει- λαν τοῖς τοῦ βασιλέως φύλαξι. παρ' ὧν μαθὼν Ἰώραμος,

μετα-

a Ἐφ' ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπανίστατο LXXII. b Alio ſenſu vocem καταρράκτης accipiunt LXXII. 3 Regum, c. 7. v. 2. cum dicunt, ἐὰν ποιήσει κύριος καταρράκτας ἐν οὐρανῷ. c Ita in *Editis Aliiſque*. ὄψει *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. d Ita *Samb.* ὑπαρξάντων in *reliquis*. e *Al.* εὐθανατήσοντες. f Τὸ deeſt aliquibus *MSS.* g Ὡστε συνέλθειν πρὸς τὸν Αδραμ λέγοντας *Hen. & Bunb.* h Rectius τῶν Χιττιέων in LXXII. 4 *Regum*, c. 7. v. 6. Videſis *N. L Loidii Dictionarium*, voce *Cethim*. i Sic *MSS.* αὐτῆς in *Editis*. καὶ δὴ καὶ αὐτὸς *Big. & Samb.* k Εφυγον *Hen. & Bunb.* pro εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. l Illud οἱ deeſt *Vat.* m Ως γενομένοι *Big. & Samb.* n Ita *MSS. & Vet. Interpr.* ἀφωνίαν in *Editis*. o Ita *MSS.* καὶ παρελθόντες ἔσω in *Editis*. p Ως deeſt *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. & mox φαγόντες δὲ καὶ π. legunt *Big. & Samb.* q Εσθῆτα ἐκ πολὺν χρυσὸν, καὶ κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.* r Δηλοῦντες ſolus *Vat.* * *Sub crepuſculum* juxta *Veris. Hebr.* ἐν τῷ σκότει LXXII.

a Απογινόται

μεταπέμπεται τὺς φίλυς καὶ τὺς ἡγεμόνας. πρὸς ὓς ἐλθόντας "ἐδόκει καὶ τέχνῃ ὑποτρέειν ἔλεγε τὴν "ἀναχώρησιν τῦ τῶν Σύρων βασιλέως, [a]ἀπογνόντ' ἂν "ὑμᾶς τῷ λιμῷ ἁλῶναι, ἵν' ὡς πεφευγότων "ὅπι ἁρπαγὴν ἐξελθόντων τῆς παρεμβολῆς αὐτὸς "δίως ὑπὸ πέσῃ, καὶ κτείνῃ μὲ αὐτὺς, ἁμαχητὶ δ' ἔλῃ τὴν "πόλιν. ὅθεν ὑμῖν παραινῶ, διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν, "[b]καὶ μηδαμῶς προϊέναι καταφρονήσαντας τῷ τὺς πο- "λεμίυς ἀνακεχωρηκέναι." φήσαντος δέ τινος, ὡς ἄρα καὶ συνετώτατα ὑπονοήσειε, πέμψαι γε μὴν συμβυλεύσαντος δύο τῶν ἱππέων τὺς τὴν ἄχρι Ιορδάνυ πᾶσαν ἐξερευνήσοντας, ἵν' εἰ ληφθέντες [c]ὑπὸ λοχώντων τῶν πολεμίων ἁλῶσαν, φυλακὴ τῇ στρατιᾷ γένοιτο, τῦ μηδὲν ὅμοιον παθεῖν αὐτὴν ἀνυπόπτως προελθῦσαν, [d]προσαριθμήσειν δέ φησι τοῖς ὑπὸ τῦ λιμῦ τεθνηκόσι τὺς ἱππέας, καὶν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ληφθέντες ἀπόλωνται· ἀρεσθεὶς δὲ τῇ [e]γνώμῃ τὺς [f]κατοφομένυς [g]ἔπεμψεν. οἱ δέ, κενὴν μὲν τὴν ὁδὸν πολεμίων ἦνυσαν, μεστὴν δὲ σιτίων καὶ ὅπλων εὗρον· ἃ ἁφ' τὸ κῦφοι πρὸς τὸ φεύγειν εἶναι [h]ῥίπτοντες κατέλιπον. ταῦτ' ἀκύσας ὁ βασιλεὺς, ὅπι ἁρπαγὴν [i]τῶν ὑπ' τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλῆθος ἐξαφῆκεν. εὐτελὲς δ' οὐδὲν ὑπ' ὀλίγυν [k]ὠφελῦντο, ἀλλὰ πολὺ μὲν χρυσὸν, πολὺ δ' ἄργυρον, ἀγέλας δὲ παντοδαπῶν κτηνῶν [l]ἐλάμβανον. ἔτι γε μὴν σίτυ [m]μυριάσι καὶ κριθῆς, ὡς ὑπ' ὄναρ ἤλπισαν, ὀφθέντες, τῶν μὲν προτέρων κακῶν ἀπηλλάγησαν, ἀφθονίαν δ' εἶχον, ὡς ὠνεῖσθαι δύο μὲ σάτα κριθῆς σίκλυ, σεμιδάλεως δὲ σάτον σίκλυ, ἐπὶ τ Ελισαίυ προφητείαν. ἰσχύει δὲ τὸ σάτον μόδιον ἡ ἥμισυ Ιταλικόν. μόνος δὲ τότων ὐκ ἄπιστο τῶν ἀγαθῶν ὁ τ τρίτης μοίρας ἡγεμών. καταστὰς γὰρ ὑπὸ τῦ βασιλέως ὅπι τ πύλης, ἵνα τὸ πλῆθος ἐπέχῃ τ πολλῆς ὁρμῆς, ἡ μὴ κινδυνεύσωσι ὑπ' ἀλλήλων ὠθύμενοι συμπατηθέντες [n]ἀπολέσθ, τῦτ' αὐτὸς ἔπαθε, καὶ τῦτον ἀποθνήσκ ὁ τρόπον, ἐπὶ τελευτῇ αὖθ' προφητεύσαντος Ελισαίυ, ὅτε τοῖς ὑπ' αὐτῦ περὶ τ ἐσομένης εὐποιΐας τῶν ὅπιτηδείων λεγομένοις μόνος ἐξ ἁπάντων ὐκ ὅπίστευσεν.

ς'. Ο δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς Αδαδος σωθεὶς εἰς Δαμασκὸν, καὶ μαθὼν ὅτι τὸ θεῖον αὐτόν τε καὶ τὴν στρατιὰν αὐτῦ πᾶσαν εἰς τὸ θεὸς καὶ τὴν παρεμβολὴν ἐκέκλεν, ἀλλ' ὐκ ἐξ ἐφόδυ πολεμίων ἐγένετο, σφόδρα τῷ δυσμενῆ τὸν Θεὸν ἔχειν ἀθυμήσας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἐκδυμήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [p]χρόνον εἰς Δαμασκὸν Ελισαίυ τῦ προφήτυ, γνὺς ὁ Αδαδος πιστότατον τῶν οἰκετῶν Αζάηλον ἔπεμψεν ὑπαντησόμυον αὐτῷ, καὶ δῶρα κομίζοντα, κελεύσας ἔρεσθαι περὶ τῆς νόσυ, καὶ εἰ [q]ἀφεξεται τ

amicos ducesque accersit. ad quos, ubi venerant, dicebat; "sibi insidiarum dolique suspicionem dare Syrorum regis discessum, desperantis fore ut vos fame intereatis, ut si ad castra illorum quasi fugâ deserta diripienda prodieritis, impetu repente facto vos quidem ipsos perimat, urbem vero sine pugna capiat. Quare vos moneo ut urbem custodiatis, & nusquam ex ea exeatis, animis elati ex hostium recessu." Cum autem quidam dixisset, optime quidem eum & prudentissime *de illis* suspicari; suasissetque mittendos esse duos ex equitibus, qui regionem omnem usque ad Jordanem explorarent, ut si ab hostibus insidiantibus capti perirent, inde caveat exercitus, ne temere egressus simile quid patiatur; *quin & istos, inquit, equites, si forte capti ab hostibus intereant, annumerabis iis quos fames absumpsit: ab hac sententia non aversus, misit qui omnia dispicerent. Illi autem per viam hostibus quidem vacuam iter confecerunt, plenam vero cibariorum & armorum inveniebant, quæ abjecta reliquerant, ut leves essent & expediti ad fugam. His auditis, rex multitudinem ad ea quæ in castris erant diripienda emisit. Non autem hoc vulgari aut exiguo illis emolumento erat; sed aurum multum pariter & argentum, ut & jumentorum omne genus greges capiebant: ac præterea frumenti atque hordei vim infinitam nacti, quantam nec in somniis sperare poterant, non solum malis prioribus liberati erant, sed & tanta affluebant copia, ut duo quidem hordei sata empta fuerint siclo, similæ vero satum *itidem* siclo, juxta Elissæi vaticinium. Satum autem continet modium unum Italicum & dimidium *ejus*. Illi autem soli bona ista non proderant, qui tertiæ *copiarum* partis præfectus erat. constitutus enim ad portam à rege, ut cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne dum alter alterum truderent conculcati pereundi discrimen adirent, id ipsum ille passus est, oppressusque *à turba* animam efflat; morte illius ab Elissæo prædicta, quod iis, quæ de futura rerum necessariarum copia loquutus erat, ille solus fidem non habuerit.

Regis aliorumque consilium de Syrorum fuga. 4 Regum, c. 7.

Syrorum castra diripiuntur. 4 Regum, c. 7.

Triumvir in turba oppressus. 4 Regum, c. 7.

6. Adadus autem Syrorum rex *ubi* incolumis Damascum venit, intellexitque Deum ipsique & exercitui ejus universo terrorem & perturbationem istam incussisse, quodque ab hostium invasione nequaquam metu fuerint perculsi, mœrore vehementer affectus, quod Deum sibi infensum haberet, in languorem incidit. Cumque per idem tempus Elissæus vates è patria sua Damascum iviset, *hoc* cognito, Adadus domesticorum suorum fidelissimum Azaëlum ei occursurum misit, munera etiam secum ferentem, cui in mandatis dedit, ut de morbo *illum* percontaretur, & num ex periculo ab eo intentato

Adadus Syrorum rex in languorem incidit. 4 Regum, c. 8.

a Απογνόντας ἡμᾶς *Big. & Samb.* ἀπογνόντας ὑμᾶς *Gall. 1. & 2.* *b* Ita *Big. Vat. Gall. 1. Hen. & Busb.* μηδαμῶς προϊέναι καταφρονήσαντας *Samb.* ἀφ' φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν φρονήσαντας τῷ *Bas. & G.* ἀφ' φ. ἑ. αὐτὴν, μὴ καταφρονήσαντας τῷ *Gall. 2.* in *Epiphanii* versione, *unde vos, inquit, moneo ut custodiatis civitatem, & nusquam abire tentetis, hostes fugisse credentes.* *c* Eo modo *Samb.* ὑπολοχώντων in *reliquis.* *d* Sic *Big. Samb. & Gall. 1. 2.* προσαριθμήσειν in *Editis Aliisque.* *e* Τότε post γνώμῃ delevimus auctoritate *MSS. & Epiphanii.* *f* Κατασκεψομένυς solus *Vat.* *g* Εξιπαμψεν *Samb. Vat. & Gall. 1. 2.* *h* Ριπτοῦντες *Samb. & Gall. 1.* *i* Illud τῶν è *Cod. Vat.* *k* *Cotelerius* (in *Eccl. Gr. Mon.* tom. 2 p. 578.) emendavit hunc locum, legendo ἀφιλῆντο pro ὠφελῆντο. infeliciter sane, nisi voluerit ἀφίλοντο. *l* Insertum dedi è *MSS.* *m* Ita cum *MSS.* μυριάδας in *Editis.* *n* Sic *MSS.* ἀπολεῖσθ, τῦτ' αὐτὸς in *Editis.* *o* Ita *MSS.* ἐπέλαβεν in *Editis* *p* Καιρὸν in *MSS.* *q* Eo modo *MSS.* ἀφεξόμαι in *Editis.* * Nec duorum equitum fore gravem jacturam, quos fortassis alioquin fames absumeret, *Gelen.*

Azaëlus Eliſæum de Adadi morbo conſulit. 4 Regum, c. 8.

tentato eſſet evaſurus. Azaëlus itaque cum camelis numero quadraginta, quæ de optimis & pretioſiſſimis Damaſci bonis quæque regia ſuppeditaret munera portabant, obviam factus Eliſſæo, cum benigne eum ſalutaſſet, dicebat, ſe ab Adado rege ad eum miſſum, ut & dona afferret, & de morbo ſciſcitaretur, an ex eo eſſet revaliturus. At vates Azaëlo quidem juſſit, ut mali nihil regi renunciaret: dicebat autem eum *brevi* moriturum eſſe. Et quidem famulus regius, his auditis, dolebat: Eliſæus vero flebat, & multis manabat lachrymis, proſpiciens mala quæ paſſurus eſſet populus poſt mortem Adadi. Cum Azaëlus autem eum interrogaſſet, cur adeo *animo* perturbatus eſſet; fleo, inquit, quod me populi Iſraëlitici malorum miſereat, quibus à te afficientur. nam optimos ex eis interficies, & urbes *eorum* munitiſſimas incendes, & infantes quidem lapidibus alliſos perimes, mulieres vero gravidas diſſecabis. Azaëlo autem dicente, unde me tantas habere vires contigit ut iſta facerem? Deum, ajebat, id ſibi oſtendiſſe, illum regem fore Syriæ. Azaëlus itaque, cum ad Adadum veniſſet, illi quidem meliora *omnia* de morbo nunciavit: poſtridie vero reti madido in eum injecto fauces ſtrangulando occidebat, regnumque in ejus loco ipſe occupabat; vir impiger, & qui Syrorum, populique Damaſceni gratiam ſibi conciliaverat. à quo & ipſe Adadus & Azaëlus qui poſt eum regnavit pro Diis adhuc coluntur, propter beneficentiam eorum, & exſtructiones templorum, quibus Damaſcenorum urbem ornarunt. Quin & pompam illi quotidie ducunt in *horum* regum honorem, & de illorum antiquitate gloriantur; ignari eos eſſe recentiores, regeſque iſtos non attingere ad centum & mille annos. Cæterum Joramus Iſraëlitarum rex, audita morte Adadi, à *continuis* pavoribus reſpiravit, & à metu quem propter ipſum habebat, læte admodum pacem amplexus.

Eliſæus Adadi mortem prædicit, & ex oraculo pronunciat Azaëlum regnaturum eſſe. 4 Regum, c. 8.

Adadus & Azaëlus à Damaſcenis divinis honoribus culti.

ἐξ αὐτῆς κίνδυνον. Αζάηλος [a]δὴ μὴ καμήλοις τεσσαράκοντα τὸ ἀριθμὸν, αἳ τὰ κάλλιστα καὶ τὰ πρεσβύτατα τῶν ὑπ' Δαμασκῷ γινομένων καὶ ὄντων ὑπὸ τῷ βασιλεῖ ἔφερον δῶρα, συμβαλὼν τῷ Ελισαίῳ, [b]ἠ προσαγορεύσας αὐτὸν φιλοφρόνως, ἔλεγεν ὑπὸ Αδάδου τοῦ βασιλέως [c]πεμφθέντα πρὸς αὐτὸν, δῶρά τε κομίσαι, καὶ [d]πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου, εἰ [e]ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς ἔσοιτο. ὁ δὲ προφήτης, τὸ μὲν Αζάηλον [f]σκάλλειν μηδὲν ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ κακὸν ἔλεγε δ' ὅτι τεθνήξοι. ἠ ὁ μὲν οἰκέτης τοῦ βασιλέως ἐλυπεῖτο ταῦτα ἀκούσας· ὁ δὲ Ελισσαῖος ἔκλαιε, καὶ πολλοῖς ἐρρεῖτο δακρύοις, προορώμενος ἃ πάσχειν ὁ λαὸς ἔμελλε κακὰ, μετὰ τὸν Αδάδου τελευτήν. ἀναχθέντος δ' αὐτὸν Αζάηλου τῆς αἰτίας ὑπὸ συγχύσεως, κλαίειν, φησὶ, τὸ πλῆθος τῶν Ισραηλιτῶν ἐλεῶν, ὅτι σὺ [g]πείσῃ δεινῶν. ἀποκτενεῖς γὰρ αὐτῶν τοὺς ἀρίστους, καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐμπρήσεις, καὶ παιδία μὲν ἀπολεῖς προσρηγνὺς πέτραις, τὰς δ' ἐγκύους ἀναῤῥήξεις γυναῖκας. τοῦ δ' Αζάηλου λέγοντος, τίνα γὰρ ἰσχὺν [h]ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην οὖ(σ)αν συμβέβηκεν ὥστε ταῦτα ποιῆσαι; τὸν Θεὸν, ἔφησεν, αὐτῷ δεδηλωκέναι τῆδ' ὅτι τῆς Συρίας μέλλοι βασιλεύειν. Αζάηλος μὲν οὖν ὠδαγενόμενος πρὸς τὸν Αδαδον, τῷ μὲν τὰ βέλτιω περὶ τῆς νόσου [i]κατήγγειλε· τῇ δ' ὑπούσῃ [k]δίκτυον ὑπερβαλὼν αὐτῷ διέφορον, τὸν μὲν [l]σφαγὴν διέφθειρε, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτὸς παρέλαβε, δραστήριός τε ὢν ἀνὴρ, καὶ πολλὰ ἔχων παρὰ τῶν Σύρων εὐνοίας, καὶ δὴ καὶ τῶν Δαμασκηνῶν. ὑφ' οὗ μέχρι νῦν αὐτός τε ὁ [m]Αδαδος καὶ Αζάηλος, ὁ μετ' αὐτὸν ἄρξας, ὡς θεοὶ τιμῶνται διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς τῶν ναῶν οἰκοδομίας, οἷς ἐκόσμησε τὴν τῶν Δαμασκηνῶν πόλιν. [n]πομπεύουσι δ' [o]οἵτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν [p]ὅλῃ τῇ τιμῇ τοῦ βασιλέως, καὶ σεμνύνονται τούτων ἀρχαιότητι. οὐκ εἰδότες ὅτι νεώτεροί εἰσι, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὕστοι οἱ βασιλεῖς ἔτη χίλια καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς Ιώραμος, ἀκούσας τὴν Αδάδου τελευτὴν, ἀνέπνευσεν ἐκ τῶν φόβων, καὶ δὴς ὁ δι' αὐτὸν εἶχεν, ἀσμένως εἰρήνης λαβόμενος.

CAP. V.

De nequitia, clade, & morte Joramni Hieroſolymorum regis.

Joramus Judæa rex, crudelis & impius. 4 Regum, c. 8.

JOramus autem Hieroſolymorum rex (nam & huic *cum Iſraëlitarum rege*, ut jam ante diximus, idem erat nomen) ſtatim, ut accepit imperium, ad cædem fratrum ipſius & paternorum amicorum, qui etiam principes erant, proceſſit; inde regni ſui initio facto, datoq; malitiæ ſuæ ſpecimine, nullaque in re diſſimilis Iſraëlitarum regibus, qui primi à patriis Hebræorum moribus Deiq; cultu diſceſſerunt. Quin & ipſum ad impietatem inſtituit, Deoſque alienos adorare docuit uxor ejus Gotholia,

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Ιωράμου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως πονηρίας, ἥττης, καὶ τελευτῆς.

Ιώραμος [q]δὲ ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς, καὶ τούτῳ γὰρ ἦν [r]ταὐτὸ καθὼς προφθάσαμεν ἔμπροσθεν ὄνομα, τὴν Γοθολιῶν τὴν ἀρχὴν, εὐθὺς ὅτι σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτῷ, καὶ τῶν [s]πατρώων φίλων, οἳ καὶ ἡγεμόνες ἦσαν, ἐχώρησεν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ὀλίγειαν τῆς πονηρίας ἐντεῦθεν ποιησάμενος, καὶ μηδὲν διενεγκὼν [t]τῶν τοῦ Ισραὴλ βασιλέων, οἳ πρῶτοι παρενόμησαν εἰς τὰ πάτρια τῶν Εβραίων ἔθη, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν. ἐδίδαξέ τε αὐτὸν [u]τά τε ἄλλα κακὸν, καὶ δὴ καὶ ξενικοὺς θεοὺς προσκυνεῖν. [x]Γοθολία θυγατὴρ μὲν Αχάβου, [a]συνοική-

a Ita cum *Vet. Interpr.* δὴ in *reliquis*. *b* Καὶ deeſt *Vat.* *c* Πεμφθὲν *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* *d* Ita *Samb.* in reliquis πύθηται. *e* Sic *MSS.* ἄμεινον in *Editis*. *f* Εκέλλειν *Vat.* *g* Πείσῃ *Big. Vat. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. 2. *h* Illud ἐν non agnoſcit *Vat.* neque mox τὸν ante Θεόν. *i* Κατήγγειλε *Vat.* *k* *Machber* δίκτυον *Joſepho*. verum *aliis* σῶμα *ſtragula*. Dici tamen poteſt, quod *ſtragula* fuerit *retiformis*, ſive *operis reticulati*. *l* Videſis *Plutarchum* in *Ag* & *Cl.* p. 804. A. *m* *J. Clerico* veriſimilius videtur, Azaelum & filium ejus cultos fuiſſe à Syris, quam Azaëlum & Adadum, tum quod Damaſceni ſub Adado magnis cladibus affecti fuerint, tum quod credi vix poſſit regem & ejus interfectorem eodem honore cultos fuiſſe. De Adado tamen à Syris culto vide *Seldenum* de *Diis Syris* in *Synt.* 1. c. 6. *n* Ita *Vat.* & forſan *Vet. Interpr.* πίμπουσι in *reliquis*. *o* Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ut & mox infra v. 30. αὐτὸν utroque loco in *Editis Aliiſque*. *p* Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπί τε τιμῇ in *ceteris*. *q* Δὴ legiſſe videtur *Vet. Interpr.* *r* Καὶ τοῦτο γὰρ ἦν τὸ αὐτὸ *Big.* & *Samb.* *s* Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. πατρώων in *Editis Aliiſque*. *t* Τῶν δὲ λαῶν βασιλέων *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* *u* Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτου ἄλλα κακὰ in *Editis*. In *Epiphanii* verſione, *docuit quoque vulgus & in aliis eſſe malum & extraneos adorare Deos per Gotholiam*. *x* Ita & LXXII. Αθαλία juxta *Hebr.*

a Συνοική-

[a] συνοικήσασα δ' αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Θεὸς διὰ τὸν τοῦ Δαυίδου ὁμολογίαν οὐκ ἐβούλετο τὸ γένος ἐξαφανίσαι· Ἰώραμος δ' ὃ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας καινοργῶν ἐπ' ἀσεβείᾳ καὶ λύμῃ τῶν πατρίων ἐθισμῶν. ἀποστάντων δ' αὐτῷ κατ' ὀλίγον καὶ τῶν Ἰδουμαίων, καὶ τὸν μὲν πρότερον ἀποκτεινάντων βασιλέα, ὃς [b] κατήκουεν αὐτῷ τῷ πατρί, ὃν δ' ἐβούλοντο αὐτοὶ καταστησάντων, Ἰώραμος, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ τῶν ἁρμάτων, νυκτὸς εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ὠρμᾶτο· καὶ τοὺς μὲν περὶξ τῆς αὐτῷ βασιλείας διέφθειρε, πρόρρωτέρω δ' οὐ προῆλθεν. ὥνησε μέντοι τοῦτο ποιήσας οὐδέν. πάντες γὰρ ἀπέστησαν αὐτῷ, καὶ οἱ τὴν χώραν τὴν καλουμένην [c] Λαβίναν νεμόμενοι. ἦν δ' οὕτως ἐμμανὴς, ὥστε τὸ λαὸν ἀναγκάζειν, ὀρεσὶ τὰ [d] ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν ἀναβαίνοντα, προσκυνεῖν τοὺς ἀλλοτρίους θεούς.

β'. Ταῦτα δ' αὐτῷ προάγοντι, καὶ τελέως ἐκβεβληκότι τὰ πατρῷα νόμιμα, κομίζεται παρ' Ηλίου τοῦ προφήτου ἐπιστολή· ἣ [e] τὸν Θεὸν ἐδήλου μεγάλην παρ' αὐτῷ ληψόμενον δίκην, ὅτι τοῖς ἰδίων πατέρων μιμητὴς οὐκ ἐγένετο, τοῖς δὲ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέων κατηκολούθησεν ἀσεβήμασι, καὶ συναναγκάσαι τὴν τοῦ Ιούδα φυλὴν, καὶ τοὺς πολίτας Ιεροσολύμων, ἀφέσεις τὸ ὅσιον τοῦ ἐπιχωρίου Θεοῦ θρησκείαν, σέβειν τὰ εἴδωλα, καθὼς καὶ Αχαὰβος τοὺς Ισραηλίτας ἐδιδάσκετο, ὅτι τε τοὺς ἀδελφοὺς διεχρήσατο, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ δικαίους ἀπέκτεινε, τιμωρίαν τε ἐπήγαγε, δι' ἀντὶ τούτων ὑφέξειν ἔμελλεν, [f] ἐσήμαινε τοῖς γράμμασιν ὁ προφήτης, ὄλεθρον τοῦ λαοῦ καὶ φθορὰν γυναικῶν [h] αὐτοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τέκνων, καὶ ὅτι πεθήξεται νόσῳ τὸ σῶμα ὅτι πολὺ βασανισθεὶς, καὶ τὰ σπλάγχνα [i] αὐτοῦ δι' ὑπερβολὴν τῆς τοῦ σώτος ἀλγηδόνος ἐκπεσόντα, ὡς αὐτὸν [k] ὁρῶντα τοῖς αὐτοῦ συμφορὰν, καὶ μηδὲν βοηθῆσαι δυνάμενον, ἔπειθ' ὕστερον ἀποθανεῖν. Ταῦτα μὲν ἐδήλου διὰ τοῦ προφήτου ὁ Ηλίας.

γ'. γ'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ στρατὸς Αράβων, τοῖς ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων, καὶ [l] τοῖς ἀλλοφύλοις, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμοῦ βασιλείαν [m] ἐνέβαλε, καὶ [n] τὴν τε χώραν διήρπασαν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως· ἔτι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ [o] κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας. εἰς δὲ μόνος περιελείπετο τῶν παίδων, διαφυγὼν τοὺς πολεμίους, [p] Οχοζίας ὄνομα. μετὰ δὲ ταύτην τὴν συμφορὰν, αὐτὸς τὴν προειρημένην [q] ὑπὸ τοῦ προφήτου νόσον ὅτι πλείστον νοσήσας χρόνον· ἐπέσκηψε δὲ εἰς τὰ γαστέρα τὸ θεῖον αὐτοῦ τὴν ὀργὴν· ἐλεεινῶς ἀπέθανεν, ὅτιδὴ αὐτοῦ τὰ σπλάγχνα ἐκρύεντα. προεύδοσε δὲ αὐτοῦ καὶ [r] νεκρὸν ὁ λαός. [r] λογισάμενοι γὰρ οἶμαι [r] ὅτως ἀποθανόντα τῆς μὴν Θεοῦ, μηδὲ κηδείας τῆς βασιλεῦσι πρεπούσης ἄξιον [r] τυχεῖν, ὅτι τὰς πατρῴας ἐκεκήδευσαν αὐτὸν θήκας,

Achabi filia. Et quidem Deus, propter fœdus, quod cum Davide percusserat, noluit stirpem ejus perdere: Joramus vero novi aliquid indies in impietate & ad gentilitiæ religionis perniciem moliri non destitit. Cum autem sub idem *fere* tempus Idumæi ab eo defecissent, & priorem quidem *illorum* regem, qui in patris ipsius fide erat, interfecissent, quem vero voluerunt sibi regem creassent, Joramus, cum equitatu, qui tum ei ad manum erat, & curribus, in Idumæam noctu irruptionem faciebat; atque eos quidem, qui in ipsius regni vicinia erant, occidebat, ulterius vero non progrediebatur. Cæterum nihil ei profuit hæc expeditio. omnes enim ab ejus imperio defecerunt, simul & qui regionem Labinam dictam habitabant. Erat enim adeo vesanus, ut etiam populum ad montium fastigia ire coëgerit, Deosque alienos adorare.

Idumæi à Joramo deficiunt. 4 Regum, c. 8. & 2 Paralip. c. 21.

2. Verum ad eum, dum hæc agit, & patriorum institutorum memoriam plane abjecerat, afferuntur literæ ab Elia vate: quæ indicabant Deum ab eo graves repetiturum esse pœnas, quod suorum quidem patrum mores non fuerit imitatus, sed regum Israëlitarum peccatis sectandis se addixerit, simulque compulerit Judæ tribum & cives Hierosolymitanos ad idolorum cultum, relicta sacra erga Deum patrium religione, quemadmodum Achabus etiam Israëlitas *ad idem faciendum* adegit, quodque fratres *suos* interfecerit, virosque bonos & justos occiderit; insuper & supplicium, quod pro istis erat luiturus, literis significabat vates, *scilicet* populi interitum, uxorumque ipsius regis & liberorum *stragem; quodque ipse *brevi* moreretur, torminum morbo diu vexatus, ejusque visceribus, tabe intus dirum in modum grassante, profluvio ejectis; ita ut ipse, cum calamitatem suam prospiceret, nullaque arte ei subvenire posset, hoc modo postea animam efflarit. Ista quidem Elias vates ei per literas significabat.

Eliæ ad Joramum literæ. 2 Paralip. c. 21.

3. At non multo post exercitus Arabum, proxime Æthiopiam incolentium, atque Palæstinorum, facta impressione in Jorami regnum, & regionem diripuerunt & regis *ipsius* domum, necnon & filios ejus trucidarunt & uxores. Veruntamen unus ei relictus est filius, è manibus hostium elapsus, nomine Ochozias. Post hanc autem calamitatem, *rex* ipse morbo, quem vates prædixerat, diutius conflictatus (Deus enim ira sua ventrem ejus perfuderat) miserabiliter vita decedebat, cum intestina sua egesta conspexissent. Quin & populus mortuum contumeliis affecit. nam cum secum, ut opinor, reputassent, nequaquam dignum esse qui regiis exsequiis cohonestetur, cum lethali ex ira Dei vulnere accepto exspirarit, neque in paternis ipsum sepelierè monumentis,

III.

Arabes & Palæstini Judæam invadunt, & in regis domum sæviunt. 2 Paralip. c. 21.

Jorami mors. 4 Regum, c. 8.

a Συνοικῆσαι *Vat. Hen. & Busb.* *b* Υπήκουεν *Big. Samb. & Gall.* 1. *c* Λάβανον *Vat.* in *Epiphanii* libris *Labennam.* urbs, unde regio denominata, *S. Literis* (4 *Regum*, c. 8. v. 22.) dicitur *Lebna*, *Labna* & *Lobana.* *d* Υψηλότατα in aliquot *MSS.* atque ita legisse videtur *Epiphan.* *e* Ετι γὰρ ἐπὶ γῆς ὢν post προφήτης adjiciunt *Big. Samb. Vat & Gall.* 1. De hac Eliæ epistola videsis *Schotanum* in *Bibl. H. S.* tom. 2. p. 913. & *J. Clericum Allioſque* ad 2 *Paralip.* c. 21. *f* Εφ' ᾧ aut ὁ ᾧ fere in omnibus *MSS.* apud *Epiphanium* etiam *in qua.* *g* Εσήμανε ἐν τοῖς γρ. *Vat.* *h* Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτῦ τε in *Editis Aliisque.* *i* Αὐτοῦ *Vat.* *k* Επιδόντα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *l* Illud τοῖς ex *MSS.* Hîc loci *Jesephus* Παλαιστίνους vocat ἀλλοφύλους, more LXXII. quod in superiori historia non fecit. *m* Ita *Big.* & *Samb.* ἐνέβαλε in *Editis Aliisque.* *n* In quibusdam *MSS.* ℰ τὴν χώραν διήρπασεν. *o* Κατέσφαξε solus *Samb.* *p* Ita & LXXII. *Jehoachaz* juxta *Hebr.* *q* Sic *Samb.* νόσον post προειρημένην habent *Vat.* & *Bas.* in *reliquis* vox ista omittitur. *r* *Al.* λογισάμενοι. dein ἐκηδεύσαν &c. * Ita placuit interpretari, quod *S. Literæ* nihil de illis illato stupro loquantur, sed de illarum nece.

mentis, neque alio dignati ſunt honore: ſed veluti privatum tumulo mandarunt; cum vixiſſet quidem annos quadraginta, octo vero regnaſſet. Populus autem Hieroſolymitanus regnum tradidit filio ejus Ochoziæ.

ὑπὸ ἄλλης τιμῆς ἠξίωσαν, [a]ἀλλ' ὡς ἰδιώτιν ἔθαψαν· βιώσαντα μὲ ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύσαντα δὲ ὀκτώ. [b]παρεδίδωκε δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος ὁ τῶ Ιεροσολυμιτῶν τῷ παιδὶ αὐτῦ Οχοζίᾳ.

Ochozias Judææ rex. 4 Regum, c. 8. 2 Paralip. c. 22.

IV. CAP. VI. ΚΕΦ. ϛ'. δ'.

Quemadmodum Jehus unctus eſt rex, & Joramum ferro peremit & Ochoziam: quæque ab eo geſta ſunt ad pœnas impiis irrogandas.

Ως Ιηὲς ἐχειρίθη εἰς βασιλέα, Ϛ Ιώραμον ἀνεῖλεν χ̀ Οχοζίαν· οἷά τε ἀπ' αὐτῦ ἐπετράπη εἰς κόλασιν τῶν ἀσεβῶν.

Joramus Iſraëlitarum rex in obſidione ſagitta ictus. 4 Regum, c. 8.

CÆterum Joramus Iſraëlitarum rex, poſt Adadi interitum in ſpem inductus ſe poſſe Syris adimere Aramatham *regionis* Galaaditidis urbem, cum magno quidem apparatu in eam exercitum educit. In ejus autem oppugnatione ſagitta ictus à quodam Syro, non *tamen* lethaliter, in Jeſraëlam urbem ſe recepit, ut illic ſanandum curaret vulnus: relicto ad Aramatham toto exercitu cum Jehu duce Nemeſſi filio. jam enim urbem *iſtam* vi ceperat. Ei autem propoſitum erat, cum à vulnere revaleſceret, Syros bello aggredi. Interim Eliſſæus vates unum è diſcipulis ſuis, dato ei ſacro oleo, miſit Aramatham, ut Jehum ungeret; diceretque, Deum ipſum in regem elegiſſe. Mandatis etiam quibuſdam aliis, præcepit *ei* fugientis more iter facere, ut inde profectus omnes lateret. Ille vero, ubi ad urbem pervenit, offendit Jehum *forte* in medio ſedentem inter exercitûs duces, prout Eliſſæus ei prædixerat. Cum autem ad eum acceſſiſſet, ajebat, ſe velle cum eo certis de rebus colloqui. Illo vero excitato atque eum in conclave ſequuto, juvenis oleum depromptum in caput ejus effudit: dixitque, Deum illum regem creare, in ſtirpis Achabi perniciem, utque ſanguinem ulciſcatur vatum, quos Jezabela injuſta nece peremit, ut domus eorum, ſimiliter ac illæ Hieroboami Nabatæi filii atque Baaſæ, propter eorum impietatem funditus intereat, nullumque maneat ſemen ex Achabi genere. Et ille quidem hæc loquutus è conclavi ſe proripuit, id agens ne à quopiam in exercitu conſpiceretur.

Eliſſæus mittit, qui Jehum ungat Iſraëlitarum regem. 4 Regum, c. 9.

2. Jehus autem foris egreſſus revertebatur ad locum ubi cum ducibus ſedebat. Illis vero percontantibus ſimul & obſecrantibus ut eis indicaret cur ad eum *iſte* juvenis veniſſet, prætereaque illum inſanire dicentibus; ſane de eo recte conjeciſtis, reſpondebat, nam & inſani verba loquutus eſt. Cum autem magis adhuc inſtarent & audire poſtularent, regnum populi ſibi à Deo delatum, ajebat illum dixiſſe. Hæc ubi dixerat, ſuam quiſque veſtem exuentes eas illi ſubſternebant, & ſigno cornibus dato Jehum regem eſſe pronunciabant. Atque ille, coactis copiis, in eo erat ut contra Joramum exiret ad urbem Jeſraëlam: ubi, ut

Dei oraculum Jehus ducibus narrat. 4 Regum, c. 9.

Ιώραμος δὲ ὁ τῶ Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μὴ τὴν Αδάδου τελευτὴν ἐλπίσας Αραμάθην πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος [c]ἀφαιρήσεσθαι τὸς Σύρους, στρατεύει μὲ ἐπ' αὐτὴν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς. ὡς δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοξευθεὶς ὑπό τινος τῶ Σύρων ὐ κατείως, ἀνεχώρησεν εἰς [d]Ιεσράελαν πόλιν, ἰαθησόμενος ἐν αὐτῇ ὃ τραῦμα· καταλιπὼν ἐν τῇ Αραμάθῃ τὴν στρατιὰν ἅπασαν, χ̀ ἡγεμόνα τὸν [e]Νεμεσσὶ παῖδα Ιηῦν. ἤδη γὰρ αὐτῷ [f]κρήκει χτ' κράτος. παρῄνει δ' αὐτῷ μὴ τὴν θεραπείαν πολεμεῖν τοῖς Σύροις. Ελισσαῖος δ' ὁ προφήτης ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτῦ, ὃς αὐτῷ ὃ ἅγιον ἔλαιον, ἔπεμψεν εἰς Αραμάθην χρίσοντα τὸν Ιηῦν· χ̀ φράσοντα ὅτι ὃ θεῖον αὐτὸν ἥρηται βασιλέα. ἀλλά τι πρὸς τούτοις εἰπεῖν ὀφείλας, [g]κέλευσε τρόπῳ φυγῆς ποιήσασθαι τὴν πορείαν, ὅπως λάθῃ πάντας ἐκεῖθεν ἀπιών. ὁ δὲ μαθητὴς ἐν τῇ πόλει, τὸν [h]μὲ Ιηῦν εὐείσει καθεζόμενον μετὰ τῶν τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνων μέσον αὐτῶν, καθὼς Ελισσαῖος αὐτῷ προεῖπε. προσελθὼν δὲ ἔφη, βούλεσθαι πρός τινα αὐτῷ διαλεχθῆναι. ὡς δ' ἀναστάντος χ̀ ἀκολουθήσαντος εἰς ὃ ταμεῖον, λαβὼν ὁ νεανίας τὸ ἔλαιον, κατέχεεν αὐτῦ τῆς κεφαλῆς· χ̀ τὸν Θεὸν [i]ἔφησε βασιλέα χειροτονεῖν αὐτόν, ἐπ' ὀλέθρῳ δὲ γένους τῦ Αχάβου, χ̀ ὅπως [k]ἐκδικήσῃ ὃ αἷμα τῶν προφητῶν, τὸ ὑπὸ Ιεζαβέλης παρανόμως ἀπολομένων, ἵν' ὁ τούτων οἶκος τὸν αὐτὸν πόρον [l]ὅνπερ οἱ Ιεροβοάμου τῦ Ναβαταίου παῖδος χ̀ [m]Βαασὰ πρόῤῥιζος διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀφανισθῇ, χ̀ μηδὲν ὑπολειφθείη σπέρμα τῆς Αχάβου γενεᾶς. χ̀ ὁ μὲ ζῶν' εἰπὼν ἐξεπήδησεν ἐκ τῦ ταμείου, σπουδάζων μηδενὶ τῶν [n]ὀπὶ τῆς στρατιᾶς ὁραθῆναι.

Β'. Ο δὲ Ιηῦς προελθὼν ἦκεν ὀπὶ τὸν τόπον ἔνθα μὴ τὴν ἡγεμόνων [o]ἐκαθέζετο. πυνθανομένων δὲ χ̀ φράζειν αὐτοῖς προσκαλούντων τί πρὸς αὐτὸν ὁ νεανίας ἀφίκοιτο, χ̀ προσέτι μαίνεσθαι λεγόντων αὐτόν· ἀλλ' ὀρθῶς γε εἰκάσατε, εἶπε, χ̀ γὰρ τὸς λόγους μεμηνότος ἐποιήσατο. σπουδαζόντων δ' ἀκῦσαι χ̀ δεομένων, ἔφη, τὸν Θεὸν αὐτὸν ἠρῆσθαι βασιλέα τῦ πλήθους, εἰρηκέναι. ταῦτ' εἰπόντος ἕκαστος προϊδύων αὐτὸν ἐπεστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· χ̀ σαλπίζοντες τοῖς κέρασιν ἐσήμαινον Ιηῦν (τοῦτ' ἔστι) βασιλέα. ὁ δὲ, ἀθροίσας τὴν στρατιὰν, ἔμελλεν ὁρμᾶν ὀπὶ Ιώραμον εἰς [p]Ιεσράελαν πόλιν· ὃ ἦν, καθὼς προεί-

a Illa ἀλλ' ὡς ἰδιώτην ἔθαψαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *b* Παραδίδωσι *Vat.* *c* Αφαιρήσεσθαι *Vat.* *d* Ex p. 382. v. 22. & p. 390. v. 19. Ιζάρη legi debuit pro Αζάριλο *Editorum* & Ιαζάριλο *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ſed cum paulo infra v. 45. Ιεσρέηλαν habeant libri fere omnes, (& hic loci in *Cod. Vat.* exſtet Ιεζρεηλαν, & Ιεζρεήλω in *Gall.* 2. & *Jezraëlem* in *Epiphanio*) Ιεσρέηλαν reſcribendum cenſuimus. *e* Ita ex *Epiphanii* libris, LXXII. *Aliiſque.* Αμασὶ in *Editis*, Αμασὴ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Αμασὶς *Vat.* Si quis Ναμασὶ malit, non repugnabo. *f* Sic *Big. Samb. Flen. Busb.* & *Gall.* 1. εἰρήκει *Baſ.* εἰλήφει *Gen.* εἰρήκει *Vat.* ἠρήμωκεν *Gall.* 2. *g* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* σκίλλουσι τῷ τρόπῳ in *cæteris.* *h* Illud μὲ ex *iiſdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & βασιλέα v. 27. *i* Εφη *Vat.* *k* Εκδικήσῃς *Vat.* *l* Ita *Big.* & *Samb.* ὅνπερ οἱ Ιερ. τ. Ν. παῖδες in *Editis.* ὅνπερ ὁ Ιερ. τ. Ν. παιδὸς *Vat.* ὅνπερ τῦ Ιερ. τ. Ν. παῖς *Gall.* 2. *m* Supra (*ſc.* p. 375. 376.) Βασσᾶς dicitur. Hîc vero Αβασὰ *Big.* & *Samb.* Αμασὰ *Vat.* Βασὰ *Gall.* 2. *n* Ex τῶν ἐφ. *Vat.* *o* Ita *Samb. Baſ.* σκαθίζετο *Gen. Aliique.* *p* Ιεζραιλαν & mox Ιεζραιλαν *Vat.* Ιεριζηλαν *Gall.* 2. Videſis *Annott.* ad p. 382. v. 22.

a Ραμώθ ;

προείπαμεν, ἐθεραπεύετο τὴ πληγὴ, ἣν ἔλαβε πρὸς τῇ [a] Αραμαθῆς πολιορκίᾳ. ἔτυχε δὲ καὶ ὁ τῶ Ιεροσολύμων βασιλεὺς Οχοζίας ἀφιγμένος πρὸς τὸν Ιώραμον· υἱὸς γὰρ ἦν αὐτῷ ὁ ἀδελφῆς, ὡς καὶ προεμνήσαμεν. ὅπως σκέψαιτο δὲ πῶς ἔχοι σὺν τῷ τραύματος, ἅμα τῇ συγγένειαν ἐλήλυθει. Ιηοῦς δὲ, βουλόμενος αἰφνιδίως τοῖς περὶ τὸν Ιώραμον ἐμπεσεῖν, ἠξίου μηδένα τῶ στρατοπέδων ἀποφάντα μηῦσαι ταῦτα τῷ Ιωράμῳ. τοῦτο [b] γὰρ ἔσεσθαι λαμπρὸν ἔνδειξιν αὐτῷ τῆς εὐνοίας, καὶ [c] τοὺς διακειμένους ὕπως ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα.

ε'. γ'. Οἱ δὲ τοῖς εἰρημένοις πιθέντες ἐφύλαττον τὰς ὁδούς, μή τις εἰς [d] Ιεσραέλαν διαλαθὼν μηῦσῃ αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ. καὶ ὁ μὲν Ιηοῦς, τῶ ἱππέων ἐπιλέκτους [e] προσλαβὼν, καὶ καθίσας ἐφ' ἅρματος, εἰς τὴ Ιεσραέλαν ἐπορεύετο. γενομένης δὲ ἐγγὺς, ὁ σκοπὸς, ὃν ὁ βασιλεὺς Ιώραμος [f] καθεστάκει τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴ πόλιν ἀφορᾶν, ἰδὼν μὴ πλήθους προσελαύνοντα τὴ Ιηοῦν, ἀπήγγειλεν Ιωράμῳ προσελαύνουσαν ἱππέων ἴλλω. ὁ δ' εὐθὺς ἐκέλευσεν ἐκπεμφθῆναί τινα [g] τῶ ἱππέων ὑπαντησόμενον, καὶ τίς ἐστιν ὁ προσιὼν γνωσόμενον. ἐλθὼν [h] δὲ πρὸς τὴ Ιηοῦν ὁ ἱππεὺς, ἐπηρώτα περὶ τῶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ· πυθάνεσθαι γὰρ ταῦτα τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μηδὲν μᾶλλον περὶ τούτων πολυπραγμονεῖν [i] ἐκέλευσεν, ἕπεσθαι δ' αὐτῷ. ταῦθ' ὁ σκοπὸς ὁρῶν, ἀπήγγειλεν Ιωράμῳ τὴ ἱππέα, συγκαταμιγέντα τῷ πλήθει τῶ προσιόντων, σὺν ἐκείνοις παραγίνεσθαι. πέμψαντος δὲ καὶ δεύτερον τὸν βασιλέως, ταὐτὸ ποιεῖν προσέταξεν Ιηοῦς. ὡς δὲ καὶ τοῦτ' ἐδήλωσεν ὁ σκοπὸς Ιωράμῳ, πλουτῶν αὐτὸς ἔπεσθαι ἅρματος σὺν Οχοζίᾳ τῷ τῶ Ιεροσολύμων βασιλεῖ· παρῆν γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔφημεν ἔμπροσθεν, ὀψόμενος αὐτὸν, πῶς [k] ἐκ τοῦ τραύματος ἔχοι, ἅμα συγγένειαν· ἐξῆλθεν [l] ὑπαντησόμενος. ὁλαύτερόν τε καὶ μετ' εὐταξίας ὧδ' ἦλθεν Ιηοῦς. καταλαβὼν δ' ἐν ἀγρῷ [m] Ναβούθ τῶτον Ιωράμος, ἐπυνθάνετο εἰ πάντα ἔχοι καλῶς τοῖς τοῦ τὸ στρατόπεδον. βλασφημήσαντος δὲ πικρῶς αὐτὸν Ιηοῦ, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ φαρμακὸν καὶ πόρνην ἀποκαλέσαι, δείσας ὁ βασιλεὺς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν αὐτὸν ὑπονοήσας, στρέψας ὡς εἶχε τὸ ἅρμα, ἔφυγε, φήσας πρὸς Οχοζίαν ἐπέδρα καὶ δόλῳ [n] κατεστρατηγῆσθαι. Ιηοῦς δὲ τοξεύσας αὐτὸν καταβάλλει, τῇ βέλους διὰ τῆς καρδίας διελθόντος. καὶ Ιώραμος μὲν εὐθὺς πεσὼν ὅτι γόνυ τὴ ψυχὴν ἀφῆκεν. Ιηοῦς δὲ προσέταξε [o] Βαδάκρῳ τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι, ῥῖψαι τὸν Ιωράμου νεκρὸν εἰς τὸν ἀγρὸν τῶ Ναβούθ, ἀναμνήσας αὐτὸν τῆς Ηλίᾳ προφητείας ὡς Αχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὴ Νάβουθον ἀποκτείναντι προεφήτευσεν, ὡς ἀπολεῖται αὐτός τε καὶ ὁ γόνος αὐτοῦ ὑπὸ τῷ ἐκείνου χωρίῳ. ταῦτα γὰρ [p] καθεζομένους

jam diximus, curationem adhibuit vulneri, quod in Aramathæ obsidione acceperat. Tum autem Ochozias Hierosolymorum rex propter cognationem eo se contulerat, (nam sororis ejus filius erat, ut ante retulimus) præsertimque ad visendum quomodo se haberet ex vulnere. Jehus autem, volens Joramum & qui cum eo erant ex improviso adoriri, requirebat ut operam darent, ne quis militum ex urbe evaderet, qui ista Joramo nunciatum iret. hoc enim ipsi claro fore benevolentiæ indicio, & qui ita animo affecti essent *bona fide* eum regem declarasse.

3. Illi autem, mandatis cum lætitia acceptis, vias custodierunt, ne quis clam Jesraëlam profectus iis qui isthic erant illum indicaret. Et quidem Jehus, lectissimis equitum assumptis, ipsoque in curru collocato, Jesraëlam petebat. Cumque non longe abesset, speculator, à rege Joramo constitutus ut venientes in urbem prospiceret, Jehum conspicatus cum turmis advehi, nunciavit Joramo adventare agmen equitum. Ille vero è vestigio præcepit obviam mitti equitem, quisnam veniat quæsitum. Cum autem eques ad Jehum accessisset, interrogabat quomodo se res habeant in exercitu. regem enim de istis percontari *ajebat*. Ille vero jussit, ut de istis quidem nihil solicitus esset, sed ipsum sequeretur. Cum hæc vidisset speculator, Joramo renunciavit, equitem in turmam appellentium receptum una cum illis advenire. Mox & alteri à rege misso imperavit Jehus ut idem faceret. Ubi vero & hoc Joramo is indicaverat qui in speculis stabat, postremo & ipse conscenso curru cum Ochozia Hierosolymorum rege (ille enim, ut ante diximus, propter cognationem aderat ipsum visurus, quomodo se haberet ex vulnere) *illi* occursurus progrediebatur. *nam* & lentius *aliquanto* & composito agmine Jehus incedebat. Joramus autem huic in fundo Nabuthi obviam factus, ab eo quæsivit, satin' salvæ sint res in exercitu. Cum vero Jehus convicia in eum amarulenta jeciisset, ita ut matrem ejus veneficam & meretricem appellaret, rex ea quæ in animo haberet veritus, ipsumque nihil sani cogitare suspicatus, converso ut poterat curru fugiebat, cum Ochoziæ dixisset, circumventos se dolo ac insidiis. At Jehus, admota arcui manu, eum percutit, telo illi per pectus exeunte. Et Joramus quidem continuo in poplitem concidit, animamque efflavit. Jehus autem præcepit Badacro, tertiæ partis *copiarum* præfecto, ut Jorami cadaver in Nabuthi agrum projiceret, sibi in memoriam revocato Eliæ vaticinio, quo patri ejus Achabo post cædem Nabuthi prædixerat, fore ut ipse *aliquando* cum sua progenie illius in agro pereat *ubi eum interfecerat*. hujusmodi enim oraculum,

V. *Jehus Joramum Israëlitarum regem & Ochoziam Judææ regem interficit.* 4 *Regum*, c. 9.

Jorami cadaver in Nabuthi fundum projectum. 4 *Regum*, c. 9.

a Ραμώθης *Vat.* & supra Αραμώθης, ut hîc loci *Bas.* b Illud μὲν ex *MSS.* c Τῶ ἅρμ. *Big.* d Ita cum *Samb.* ut p. 406. v. 12. Ισραέλα in *Editis.* Ισραέλαν *Big.* Ιζαραέλαν *Vat.* Ιεριζέλαν *Gall.* 2. Ισζίρλαν *Gall.* 1. e Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀναλεξὼν in cæteris. f Ita cum *MSS.* in *Editis* καθεστήκει, forsan pro καθειστήκει. g Illud τῶ ex *MSS.* h Ita cum *MSS.* ἐλθὼν δὲ in *Editis.* i Ἐκέλευσαν *Vat.* & *Gall.* 1. 2. k Ἐκ τραύματος *plerisque.* l Ita sane in libris omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* (nisi quod δὲ pro τε habeant *Samb.* & *Vat.*) quod forsan *Josephus* exsculpserit ex verbis obscuris *Interpretum* LXXII. 4 *Regum*, c. 9. v. 20. Contrarium plane dicit *Veritas Hebraïca*: adeo ut hîc forsan aliquis legendum esse suspicaretur, ἀχολαίτερόν τε ἐ μετ' ἀπαξίας ὧδ' ἦλθεν Ιηοῦς. m Ναβοῦθε in quibusdam *MSS.* n Sic cum *MSS.* κατεστρατηγῆσθαι in *Editis.* o Ita pro Βαδάκρῳ *Editorum Aliorumque* rescripsi ex melioribus *Epiphanii* libris, qui *Vadacro* habent. Βαδικήρῳ malit *Schotanus* ex Βαδικήρ *Ints.* LXXII. p Ita in *Editis Aliisque*, convenienter *S. Liberis*, 4 *Regum*, c. 9. v. 25. καθεζομένους *Big. Samb.* & *Vat.* atque ita vel καθεζόμενον legebat *Epiphan.* qui vertit, *cum sederet*.

a Recte:

oraculum, cum à tergo Achabi in curru ſederemus, vatem pronunciantem audivimus. id quod etiam, ita ut prædictum fuerat, evenit. Cum autem Joramus cecidiſſet, Ochozias, de ſua ſalute ſolicitus, currum in aliam viam deflexit, ſe Jehum latiturum eſſe ratus. At ille eum perſequutus, in clivo quodam deprehenſum ictu ſagittæ vulneravit. Quo fit ut is, curru relicto & equo conſcenſo, à Jehu aufugeret in Mageddonem: ibique inter curandum non multo poſt ex vulnere moritur. atque *à ſuis* Hieroſolyma vectus illic ſepelitur; cum annum quidem & non amplius regnaſſet, nequam vero patreque ſuo pejor exſtitiſſet.

Ochoziæ mors. 4 Regum, c. 9.

VI. 4. Cum autem Jehus Jeſraëlam acceſſiſſet, Jezabela, compta *admodum* in turri ſtans, "ô "ſervum egregium, ajebat, qui dominum *ſuum* "occidit." Ille vero, oculis ad eam ſublatis, interrogabat, quænam eſſet; juſſitque ut deſcenderet, & ad ſe veniret: tandemque ſpadonibus imperavit, ut eam de turri præcipitarent. Illa vero, inter cadendum, murum ſanguine reſperſit, & ab equis conculcata hunc in modum periit. Dein, ubi hæc facta erant, Jehus ad regiam perrexit, & ſeipſum & amicos de via feſſos inter alia mensâ reficiebat. Domeſticis autem ſuis, qui Jezabelam interemerant, præcepit, ut eam in honorem generis ſepelirent: nam ex regibus erat prognata. At ii, quibus mandatum erat ut funus curarent, nihil de corpore ejus reliquum invenerunt, *præter extrema. nam cætera omnia à canibus conſumpta erant. Jehus, his auditis, Eliæ demiratus eſt vaticinium. ille enim prædixit, eam hujuſmodi mortem obituram eſſe in Jeſraëla.

Jezabela conculcata & à canibus diſcerpta. 4 Regum c. 9.

5. Cum haberet autem Achabus ſeptuaginta liberos, qui Samariæ alebantur, miſit Jehus duas epiſtolas, unam quidem ad eorum nutritios, alteram vero ad Samarenſium principes: monens, ut ex Achabi filiis fortiſſimum *diſpicerent quem* regem crearent; (illis enim magnam curruum eſſe vim & equorum & armorum & copiarum, & urbes quoque munitiſſimas) atque hoc facto, mortem domini ultum irent. Scripſitque in hæc verba, experiri volens quomodo Samarenſes erga ſe animo eſſent affecti. Principes autem & nutritii, lectis literis, ingenti metu perculſi ſunt. cumque cogitaſſent, ſe nihil adverſus iſtum facere poſſe, qui duos reges maximos ſuperârat, reſcripſerunt ita ut faterentur ſe illum pro domino habere, omniaque imperata facturos. Ille vero ad hæc alteram ad eos ſcripſit epiſtolam, præcipiens ut ei dicto eſſent audientes, & Achabi filiorum capita abſciſſa ad eum mitterent. Tum principes accerſitis puerorum altoribus imperant, ut capita illis, poſtquam eos jugulaſſent, præciderent, & ad Jehum

Jehus ſcribit ad Samarenſium principes. 4 Regum, c. 10.

4 Regum c. 10. v. 2.

ὅπισθεν τ̃ ἅρματος τ̃ Αχάβ λέγοντος ἀκ̃σαι τ̃ προφήτου. καὶ δὴ τοῦτο συνέβη γενέσθαι, κατὰ τὴν προφητείαν τ̃ ἐκείνου. πεσόντος δὲ Ιωράμου, δείσας περὶ τ̃ ἑαυτ̃ σωτηρίας Οχοζίας, τὸ ἅρμα εἰς ἑτέραν ὁδὸν ἐξένευσε, λήσεσθαι τ̃ Ιηοῦν ὑπολαβών. ὁ δ' ἐπιδιώξας, καὶ καταλαβὼν ἔν τινι πρασιᾷ, τοξεύσας ἔτρωσε. καταλιπὼν δὲ τὸ ἅρμα, καὶ ἐπιβὰς ἵππου φεύγει τὸν Ιηοῦν εἰς [a] Μαγεδδώ. κἀκεῖ θεραπευόμενος μετ' ὀλίγον ἐκ τ̃ πληγ̃ τελευτᾷ. κομισθεὶς δ' εἰς Ιερουσάλυμα, τ̃ς ἐκεῖ ταφ̃ς τυγχάνει. βασιλεύσας μὲν ἐνιαυτὸν ἕνα, πονηρὸς δὲ καὶ χείρων τ̃ πατρὸς [b] αὐτ̃ γενόμενος.

δ'. Τ̃ δὲ Ιηοῦ [c] ἐλθόντος εἰς [d] Ιεσραέλαν, κοσμησαμένη [e] ἡ Ιεζαβέλα, καὶ εἰδυῖα ὅτι τ̃ πύργου, "καλὸς, "εἶπε, δ̃λος [f] ὁ ἀποκτείνας τ̃ δεσπότην." ὁ δ' ἀναβλέψας πρὸς αὐτὴν, [g] ἐπυνθάνετο τίς εἴη, καὶ καταβᾶσαι ἧκειν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε· καὶ τέλος τοῖς εὐνούχοις προσέταξεν αὐτὴν ἀπὸ τ̃ πύργου βαλεῖν. καταφερομένη δὲ τὸ τε τεῖχος προσέρρανε τ̃ αἵματι, καὶ συμπατηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἵππων ὕπως ἀπέθανε. [h] τούτων δὴ γενομένων παρελθὼν Ιηοῦς εἰς τὰ βασίλεια σὺν τοῖς φίλοις, ἑαυτὸν ἐκ τ̃ ὁδ̃ [i] ἀνεκτᾶτο τοῖς τε ἄλλοις καὶ παρὰ δεῖπνον. προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις ἀνελομένοις τ̃ Ιεζάβελαν θάψαι διὰ τὸ γένος· ἦν γὰρ ἐκ βασιλέων. εὗρον δ' ἤδη τ̃ σώματος αὐτ̃ οἱ προσελθόντες τὴν κεφάλαιαν, καὶ μόνα τὰ ἀκρωτήρια. τὸ δὲ ἄλλο πᾶν ὑπὸ κυνῶν ἦν δεδαπανημένον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ιηοῦς, ἐθαύμασε τὴν Ηλίου προφητείαν. ὅτε γὰρ αὐτὸν εἰς Ιεσραέλαν προεῖπε τοῦτον [k] ἀπολέσθαι τ̃ τρόπον.

ε'. Ὄντων δ' Αχάβου παίδων ἑβδομήκοντα, τρεφομένων δ' ἐν Σαμαρείᾳ, πέμπει δύο ἐπιστολὰς Ιηοῦς, τ̃ μὲν τοῖς παιδαγωγοῖς, τ̃ δ' ἑτέραν τοῖς ἄρχουσι τ̃ Σαμαρέων, λέγων, τ̃ ἀνδρειότατον τῶν Αχάβου παίδων ἀποδεῖξαι βασιλέα· [m] καὶ γὰρ ἁρμάτων αὐτοῖς εἶ) πλ̃θος καὶ ἵππων καὶ ὅπλων καὶ τραπιᾶς, καὶ πόλεις ὀχυρὰς ἔχειν καὶ [n] τοῦτο ποιήσαντας εἰκὸς τιμωρήσεσθαι δίκην ὑπὲρ τ̃ δεσπότου. ταῦτα δ' [o] ἐγγράφει, διαπειρᾶν βουλόμενος λαβεῖν τὴν τ̃ [p] Σαμαρέων διάνοιαν. ἀναγνόντες δὲ τὰ γράμματα, οἵ τε ἄρχοντες καὶ οἱ παιδαγωγοὶ, κατέδεισαν. καὶ λογισάμενοι μηδὲν δύνασθαι ποιεῖν πρὸς τοῦτον, ὃς δύο μεγίστων ἐκράτησε βασιλέων, ἀντέγραψαν ὁμολογοῦντες αὐτὸν ἔχειν δεσπότην, καὶ ποιήσειν ὃ ἂν κελεύῃ. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν, αὖθις τε ὑπακούειν κελεύων, καὶ τ̃ Αχάβου παίδων τὰς κεφαλὰς ἀποτεμόντας πέμψαι πρὸς αὐτόν. οἱ δ' ἄρχοντες μεταπεμψάμενοι τὰς τροφεῖς τ̃ παίδων, προστάξαι ἀποκτείναντι αὐτὰς τὰς κεφαλὰς ἀποτεμεῖν, καὶ πέμψαι πρὸς

a Recte: *Μαγιαδδὼ* & *Μαγιαδὼ* vitioſe in *MSS.* b Illud *αὐτ̃* inſerimus ex *Cod. MSS.* & *Vet. Interpr.* c *Εἰσελθόντος δὲ εἰς τὰ Ιεσράελα Big.* & *Samb. ἐισελθόντες* quidem agnoſcunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* d Ita ut ſupra, p.407. v.12. *Ιεσρέιλα* in *Editis* & pleriſque *MSS.* e *Ιεζαβέλα* ſine articulo *Big.* & *Samb.* alibi (cum *Vat.*) *Ιεζαβέλη.* f Os *ἀπέκτεινας Samb.* & *Vat. ὃς ἀπέκτεσι*, vel *ὃς ἀπέκτεσαν* in *aliis MSS. ὃς ἀπεῖλε Cedren.* g *Επυνθάνετο τίς Big.* & *Samb.* h *Τούτων ἢ γὰρ. Vat.* i Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr. ἀπεκτᾶτο, προστίθησι τοῖς οἰκέταις Ιεζάβελαν θάψαι* in *Editis.* k *Al. ἀπολεῖσθαι.* l Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. eo fere modo quo *Demoſth. τὸ ψήφισμα τοῦτο γράφω, πλεῖν ἐπὶ τοὺς τύπους* &c. in *Editis λέγω ὡς τ̃ ἀνδ.* & dein *ἀποδεῖξαι Baſ. ἀποδείξασθαι Gen.* m In *Editis τῶ δ' ἁρμάτων τ̃* [vel *τὸ*] *ἀνδρειότατον αὐτοῖς* &c. Verum illa *τ̃ ἀνδρειότατον* (quæ nec *MSS.* agnoſcunt, nec *Vet. Interpr.* quæque è ſuperioribus in textum forſan irrepſerint) plane ejecimus. n Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr. ταῦτα* in *Editis.* o Sic in *Cod. Vat.* nec aliter forſan *Epiphan.* qui vertit, *hæc autem ſcripſit. ἐγγεγράφει Big. ἐφη* in *Editis Aliiſque.* p *Σαμαρειτῶν* ſolus *Vat.* * *Sc.* præter calvam, pedeſque, & manuum palmas.

a Ita

πρὸς Ιηῦν. οἱ δ' ὑδὲν ὅλως φεισάμενοι, τῦτο ἔπραξαν· καὶ [a] σωθέντες εἰς τινα πλεκτὰ ἀγγεῖα τὰς κεφαλὰς, [b] ἀπέπεμψαν εἰς Ιεσράηλαν. κομισθεισῶν δὲ τῦτων, ἀγγέλλεται δειπνῦντι μετὰ τῶν φίλων τῷ Ιηῦ, ὅτι κομισθεῖεν αἱ τῶν Αχάβυ παίδων κεφαλαί. ὁ δὲ [c] πρὸ τῆς πύλης ἐξ ἑκατέρυ μέρυς ἐκέλευσεν ἐξ αὐτῶν ἀναστῆναι βυνύς. γενομένυ δὲ τῦτο, ἅμα ἡμέρᾳ πρόεισιν ὀψόμενος, καὶ θεασάμενος ἤρξατο πρὸς τὸ παρόντα λαὸν λέγειν, ὡς αὐτὸς μὲν ὅτι τὸν δεσπότην τὸν αὑτῦ κατεθύσατο, κἀκεῖνον ἀποκτείνειε· τῦτυς δὲ πάντας, οὐκ αὐτὸς [e] ἀνέλοι. γινώσκειν δὲ αὐτὸς ἐξῆν περὶ τῆς Αχάβυ γενεᾶς, ὅτι πάντα κατὰ τὸ θεῖν τῦ Θεῦ προφητείαν [f] γέγονε, καὶ ὁ οἶκος αὐτῦ, καθὼς Ηλίας προεῖπεν, ἀπόλωλε. προσδιαφθείρας δὲ καὶ τυὺς φίλυς τοῖς [g] Ιεσραηλίταις εὑρεθέντας ἐκ τῆς Αχάβυ [h] συγγενείας εἰς Σαμάρειαν [i] ἐπορεύετο. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τοῖς Οχοζία συμβαλὼν οἰκείοις τῦ βασιλέως τῶν Ιεροσολύμων, ἀνέκρινεν αὐτυύς, [k] τί δή ποτε παρεγένοντο. οἱ δ' ἀσπασάμενοί τε Ιώραμον καὶ τὸν αὐτῶν βασιλέα Οχοζίαν ἥκειν ἔφασκον· ὃ δὲ [l] ἠγνόει αὐτυὺς ἀμφοτέρυς ὑπ' αὐτῦ πεφονευμένυς. Ιηῦς δὲ καὶ τῦτυς συλληφθέντας ἀναιρεθῆναι προσέταξεν, ὄντας τὸν ἀριθμὸν [m] τεσσαρακονταδύο.

ε'. Σωσαντᾶ δ' αὐτῷ μετὰ τῦτυς ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, Ιωνάδαβος ὄνομα, [n] φίλος αὐτῷ πάλαι γεγονώς. ὃς, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἐπαινεῖν ἤρξατο [o] τὰ πάντα πεποιηκέναι κατὰ βύλησιν τῦ Θεῦ, τὸν οἶκον [p] ἐξαφανίσας τὸν Αχάβυ. Ιηῦς δ' ἀναβάντα ὅτι τάχιστα σὺν εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς Σαμάρειαν παρεκάλει· λέγων ὅτι δείξειν, πῶς ὑδενὸς φείσετ' πονηρῦ, ἀλλὰ καὶ τυὺς ψευδοπροφήτας καὶ τυὺς [q] ψευδιερεῖς, καὶ τυὺς ἐξαπατήσαντας ὁ πλῆθος, ὡς τὸν μὲ μέγιστον Θεῦ θρησκείαν ἐγκαταλιπεῖν, τυὺς δὲ ξενικυὺς θεὺς προσκυνεῖν, τιμωρήσειν. κάλλιστον δ' εἶναι θεαμάτων, καὶ ἥδιστον ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ δικαίῳ, κολαζομένυς πονηρυὺς [r] ἰδεῖν. τῦτοις πεισθεὶς ὁ Ιωνάδαβος, ἀναβὰς εἰς ὅ ἅρμα εἰς Σαμάρειαν ᾤχετο. ἀναζητήσας δὲ πάντας τυὺς Αχάβυ συγγενεῖς Ιηῦς, ἀπέκτεινεν. βυλόμενος δὲ, μηδένα τῶν ψευδοπροφητῶν μηδ' ἱερέων τῶν Αχάβυ θεῶν τιμωρίαν διαφυγεῖν, ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πάντας αὐτυὺς συνέλαβεν. ἀθροίσας γὰρ τὸν λαὸν, ἔφη [s] βύλεσθαι διπλασίονας ὧν Αχαὸς θεῶν εἰσηγήσατο προσκυνεῖν, καὶ τυὺς ἐκείνων ἱερεῖς καὶ προφήτας ἐξῆν καὶ δύλυς [u] αὐτῷ παρεῖναι. θυσίας [x] δὲ πολυτελεῖς καὶ μεγάλας ὑπισχνεῖτο [y] μέλλειν τοῖς Αχάβυ θεοῖς· τὸν δ' ἀπολειφθέντα τῶν ἱερέων θανάτῳ ζημιώσειν. ὁ δὲ θεὸς Αχάβυ [z] Βααλ ἐκαλεῖτο. τάξας δ' ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε ποιήσειν τὰς θυσίας, διέπεμψεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν [a] τῶν Ισραηλιτῶν χώραν, τυὺς ἄξονας πρὸς αὐτὸν τυὺς ἱερεῖς τῦ Βαάλ. [b] ἐκέλευσε δ' mittenda curarent. Illi vero ita juſſis obſequuti ſunt, ut nihil omnino omiſerint: atque capita eorum, in fiſcellas quaſdam plexiles congeſta, Jeſraëlam miſerunt. Ubi autem iſta afferebantur, Jehu cum amicis cœnanti nunciatur, Achabi filiorum capita allata eſſe. Tum ille ante portam utrinque acervos ex eis conſtrui juſſit. Hoc itaque facto, prima luce ad illa viſenda prodit: atque *ea* intuitus, cœpit ad populum, qui tum *forte* aderat, dicere; quod ipſe quidem in dominum ſuum exercitum eduxerit, eumque interfecerit, iſtos vero omnes non ipſe peremerit. Cæterum illud iis de ſtirpe Achabi perſuaſum eſſe volebat, omnia juxta Dei oraculum eveniſſe, ejuſque domum, ſicuti prædixerat Elias, funditus periiſſe. Præterea autem occiſis quotquot apud Jeſraëlitas ex Achabi cognatis reperiri poterant, Samariam ire contendebat. Atque in itinere nactus Ochoziæ Hieroſolymorum regis conſanguineos, interrogabat quò illis iter erat. Cumque illi reſpondiſſent, ſe ſalutatum venire Joramum, regemque ſuum Ochoziam, (neſciebant enim utrumque ab eo necatum) Jehus etiam iſtos comprehenſos interfici juſſit, homines duos & quadraginta numero.

Achabi filii ſeptuaginta occiſi. 4 Regum, c. 10.

Jehus Ochoziæ conſanguineos interficit. 4 Regum, c. 10.

6. Poſt hos autem illi occurrit vir bonus & juſtus, nomine Jonadabus, vetus ipſius amicus, qui ipſum *pro more* ſalutatum collaudare cœpit, quod omnia, prout voluit Deus, fecerat, exſtirpando domum Achabi. Jehus vero ipſum obſecrabat, ut conſcenſo curru Samariam uſque cum comitaretur, dicens ſe illi oſtenſurum eſſe, quod nihil parcet improborum cuiquam; ſed & falſos vates ſupplicio afficiet, & falſos ſacerdotes, & quotquot populo verba dederunt, ut Dei quidem maximi cultum deſererent, alienos vero adorarent. namque pulcherrimum eſſe ſpectaculorum, viroque bono & juſto jucundiſſimum, malos videre pœna affectos. Iſtis obſequutus Jonadabus, in currum evectus Samariam venit. atque Jehus omnes Achabi cognatos, undique perquiſitos, ad internecionem perimit. Cum autem vellet ut nemo ex falſis vatibus aut ſacerdotibus deorum Achabi ſupplicium effugeret, fraude uſus & dolo univerſos comprehendit. Vocato enim ad concionem populo, dicebat, ſe Deos, duplo plures illis quos Achabus introduxerat, adorare velle; rogabatque curarent ut illorum ſacerdotes & vates & cultores ei adeſſent; quippe ſibi in animo eſſe ſacra ſplendida & magna Achabo diis facere, & ſiquis ſacerdotum abfuerit morte multatum iri. Deus autem Achabi Baal vocabatur. Die itaque ſacrificiis celebrandis indicto, per omnem Iſraëlitarum ditionem dimiſit, qui Baalis ſacerdotes ad eum adducerent. Sacerdotibus autem præcepit

Jonadabi laus. 4 Regum, c. 10.

Jehus Baalis ſacerdotes convocari jubet. 4 Regum, c. 10.

a Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* σωτελόντες in *Editis.* *b* Iterum cum *MSS.* ἔπεμψαν in *Editis.* *c* Πρὸς τῇ πύλῃ *Big.* & *Gall.* πρὸς ταῖς πύλαις *Samb.* *d* Ita ut ſupra p. 408. v. 29. δὲ antea. *e* Ita cum *MSS* & *Vet. Interpr.* ἀνεῖλεν in *Editis.* *f* Γεγόνασι *Big.* & *Samb.* *g* Ita *Gen.* cum melioribus *MSS.* Ισραηλίταις *Baſ. Aliique.* *h* Ἑπτὰ post συγγενείας inſerunt plerique *MSS.* in *Epiphanii* libris, *cum equis ad Samariam properabat.* *i* Sic *MSS.* εἰσπορεύετο in *Editis.* *k* Iterum ex *MSS.* τί ποτε in *Editis.* *l* Itidemque ex *MSS.* Ἀγνοοῦντες, quam ἠδέισαν *Editorum.* *m* Sic in melioris notæ *MSS.* τεσσαράκοντα δύο in *aliis.* *n* Eo modo *MSS.* φίλος αὐτῷ πάλαι γενόμενος in *Editis.* *o* Illud ὃ ex *MSS.* ut & mox alterum ante Θεῦ. *p* Sic *MSS.* ἐξαφανίσαντα in *Editis.* *q* Ψευδισεῖς *Samb.* *r* Ἰδεῖν post πονηρὺς inſertum dedi ex *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* *s* Εἰσηγήσατο Ἰεῶν *Gall.* 1. & 2. ſed Ἰεῶν non agnoſcit *Samb.* *t* Αὐτῶν *Big. Samb.* & *Vat.* *x* Ita cum *Samb.* & *Baſ.* καὶ in *reliquis.* *y* Illud μέλλειν ex *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* *z* Videſis *N. Fullerum* in *Miſcell. Sacr.* l. 2. c. 7. *a* Τῶν deeſt *Vat.* *b* Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐκέλευσε δ' Ιηῦς τῷ ἱερεῖ *Gall.* 1. & 2. τῦ Βαὰλ, ἢ ἐκέλευσε τοῖς ἱερεῦσι *Baſ.* & *G.* ὧν ἀθροισθέντων ἐκέλευσεν Ιηῦς τῷ ἱερεῖ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quibus pariter congregatis juſſit Hieus pontifici ut daret omnibus veſtes* &c. cui lectioni favet etiam *Zonaras*, qui *Joſephum* ſolet exſcribere. In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 10. *qui poſtquam ad unum omnes in Baalis ædem convenerunt, juſſit æditimo ut veſtes ad omnes Baalis cultores promeret.*

præcepit Jehus, ut veſtes omnibus ſuppeditarent. Cumque eas accepiſſent, ingreſſus in ædem cum amico *ſuo* Jonadabo, edixit ut diligenter quærerent, ne quis ſit ibi cum ipſis alienigena aut peregrinus. nolle enim alienum ſacris illorum intereſſe. Illis vero inficiatis peregrinum quempiam adeſſe, atque rem divinam facere exorſis, foris diſpoſuit homines numero octoginta, quos ex militibus fideliſſimos noverat, quibus imperatum erat ut falſos vates interimerent, & patrios ritus jam diu deſuetos à contemptu vindicarent; minatus eorum vitam pro illis pendendam fore, qui *quoquo modo* evaſerint. Atque iſti viros omnes ad unum occiderunt: &, cum Baalis ædem incendiſſent, hoc modo Samariam à ceremoniis alienis liberarunt. Hic *quidem* Baal Tyriorum erat deus. Achabus autem, cum ſocero ſuo Ithobalo Tyriorum & Sidoniorum rege gratiam inire volens, & fanum ei Samariæ exſtruxit, & vates inſtituit, omnique cultu proſequutus eſt. Cæterum hoc deo è conſpectu ſublato, Iſraëlitis permiſit Jehus ut aureas vitulas adorarent. Veruntamen quoniam iſta recte feciſſet, curaſſetque ut impii meritas luerent pœnas, Deus ei per vatem prædixit, liberos ejus in quartam uſque ſtirpem in Iſraëlitas regnaturos eſſe. Atque illa quidem quæ ad Jehum ſpectant ita ſe habebant.

Jehus Baalis ſacerdotes ad unum omnes interficis. 4 Regum, c. 10.

Jehu poſteris in quartam uſque ſtirpem regnum promiſit Deus. 4 Regum, c. 10.

Ιηοῦς τοῖς ἱερεῦσι δοῦναι πᾶσιν ἐσθήματα. λαβόντων δέ, παρελθὼν εἰς τὸν οἶκον μετὰ τοῦ φίλου Ιωναδάβου, μή τις ἐν αὐτοῖς ἀλλόφυλος εἴη καὶ ξένος, ἐρωτήσας προσέταξεν. οὐ βούλεσθαι γὰρ τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ἀλλότριον παρατυγχάνειν. τοὺς δὲ εἰπόντων μὲν οὐδένα παρεῖναι ξένον, καταρξαμένων δὲ τῶν θυσιῶν, παρέστησεν ἔξωθεν ὀγδήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρας, οὓς ἤδει πιστοτάτους τοῦ ὁπλιτικοῦ, κελεύσας αὐτοῖς [b] ἀποκτείνειν τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ νῦν τοῖς [c] παρεῶσις ἔθεσι πεμφθεῖν πολλῷ ἤδη χρόνον ὠλιγωρημένοις, ἀπειλήσας ὑπὲρ τῶν διαφυγόντων τὰς ἰδίους [d] ἀφαιρεθήσεσθαι ψυχάς. οἱ δὲ τούς τε ἄνδρας [e] ἅπαντας κατέσφαξαν, τὸν οἶκον δὲ [f] Βααλ ἐμπρήσαντες, ἐκάθηραν ὅσον ἀπὸ τῶν ξενικῶν [g] ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν. [h] ὅτος ὁ Βααλ Τυρίων μὲν θεός. Αχαβος δέ, τῷ πενθερῷ βουλόμενος χαρίσασθαι [i] Ιθοβάλῳ, Τυρίων ὄντι βασιλεῖ καὶ Σιδωνίων, ναόν τε αὐτῷ κατεσκεύασεν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ προφήτας ἀπέδειξε, καὶ πάσης θρησκείας ἠξίου. ἀφανισθέντος δὲ τούτου δὲ θεοῦ, τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ισραηλίταις Ιηοῦς [k] ἐπέτρεψε. [l] ταῦτα δὲ διατεταγμένου, καὶ προνοήσαντι τοῦ κολάσεως τῶν ἀσεβῶν, ὁ Θεὸς ἀφ' οὗ προφήτου προεῖπεν ὑπὲρ τεσσαρας γενεὰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ [m] βασιλεύσειν τοῦ Ισραηλιτικοῦ. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιηοῦν ἐν τούτοις ἐστήρχε.

VII. **CAP. VII.**

Ut Gotholia Hieroſolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem conſtituit.

ΚΕΦ. ζ.

Ως Γοθολία τῶν Ιεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε· ἐν ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ιώδαος, τὸν Οχοζίου παῖδα Ιώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

Gotholia regium ſemen exſtinguere conatur. 4 Regum, c. 11. 2 Paralip. c. 22.

Gotholia Achabi filia, ubi de Ochoziæ filii ſui pariter ac Jorami fratris nece inaudiverat, deque regiæ ſtirpis interitu, modis omnibus agebat ut nemo ex domo Davidis ſuperſtes relinqueretur, utque genus ipſius penitus exſtingueretur, ne quis in poſterum ex eo regnum obtineat. id quod, ut ipſa quidem rebatur, perfecerat: unus vero ex Ochoziæ filiis ſervatus eſt, atque hoc modo mortem effugit. Ochoziæ ſoror erat eodem patre genita, cui nomen Joſabetha. Huic matrimonio junctus erat pontifex Jodaus. Cum autem in regiam ingreſſa Joaſum (ita enim vocabatur puer anniculus) inter cæſorum cadavera una cum nutrice abditum reperiſſet, eumque pariter & illam ſublatos in * conclave cubiculi incluſiſſet, illa ſimul & maritus ejus Jodaus ipſum etiam clam in templo *occultum* ſex annos aluerunt, quibus Gotholia Hieroſolymorum & duorum tribuum regnum tenuit.

Γοθολία δὲ ἡ Αχάβου θυγάτηρ, ἀκούσασα [n] τοῦ τε Ιωράμου τἀδελφοῦ τελευτοῦ καὶ τοῦ [o] Οχοζίου τοῦ παιδὸς, καὶ τοῦ γένους τὸ βασιλέων ἀπώλειαν, ἐσπούδαζε μηδένα τοῦ ἐκ τοῦ Δαυίδου καταλιπεῖν οἶκον, πᾶν δ' ἐξαφανίσαι τὸ γένος, ὡς ἂν μηδεὶς ἐξ αὐτοῦ βασιλεὺς ἐπὶ γένοιτο. καὶ τοῦθ' ὡς μὲν ᾤετο διεφθάρκατο· διεσώθη δὲ εἷς υἱὸς Οχοζίου, τρόπῳ δὲ τοιούτῳ τοῦ τελευτοῦ διέφυγεν. τοῦ Οχοζίου ὁμοπάτριος ἀδελφὴ, [p] Ιωσαβεθὴ ὄνομα. ταύτην σωθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς [q] Ιώδαος. εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τὸ βασίλειον, καὶ τοῖς ἀποσφαγμένοις [r] Ιώασον, τοῦτο γὰρ προσηγορεύετο τὸ [r] παιδίον ἐνιαύσιον, ἐγκεκρυμμένον εὑροῦσα μετὰ τῆς τροφοῦ, βαστάσασα μετ' αὐτῆς εἰς τὸ ταμεῖον [t] τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε, καὶ λαθόντες ἀνέθρεψαν αὐτήν τε καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ιώδαος ἐν τῷ ἱερῷ ἔτεσιν ἓξ, οἷς ἐβασίλευσε Γοθολία τῶν Ιεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν.

Jodaus pontifex Joaſum ſtirpis regiæ puerum conſervat. 2 Regum, c. 11. 2 Paralip. c. 22.

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ [u] ἔτει κοινολογησάμενός τισι Ιώδαος πέντε [v] τὸν ἀριθμὸν ἑκατοντάρχας, οὓς συμπείσας αὐτοὺς

[a] συνεπι-

[a] Ita *Samb. Vat. Gall.* & *Vet. Interp.* πιστοὺς in *reliquis*. [b] Ἀποκτεῖναι in omnibus *MSS.* [c] Ita *Vat.* πατρίοις in *reliquis*. [d] Ἀφαιρήσεσθαι *Samb.* [e] Sic *MSS.* πάντας in *Editis*. [f] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* insuper hic loci Βάλου habet *Vat.* ut & infra ὅτος ὁ Βάλος. in *Editis* perperam βασιλίων. [g] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἰδιῶν in *reliquis*. [h] Videſis pag. 377. v. 40. [i] Ιθοβάλῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Εἰθοβάλῳ *Gall.* 2. Vide *Annott.* ad p. 377. v. 36. & ad p. 388. v. 32. [k] Ita in *MSS.* ἐπίτρεπε in *Editis*. [l] Illud δὲ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [m] Βασιλεύειν *Samb. Baſ. Busb.* & *Hen.* [n] Sic *MSS.* τοῦ Ιωράμου τἀδελφοῦ, καὶ τοῦ Οχ. in *Editis*. [o] *Al.* Οχοζίου. [p] Ωσαβεθὴ *Big.* & *Samb.* Ωσαβεὴθ *Gall.* 2. Ιωσαβεὲ *Vat.* LXXII. & *Zonar.* [q] Sic *Big.* & *Samb.* Ιώαδος in *Editis*. Ιωδαὲ *Vat.* & LXXII. Ιώδας *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris *Jojada*. [r] Ιωάσιον *Vat.* Ιωὰς LXXII. [s] Alii ſic diſtinguunt παιδίον, ἐνιαύσιον ἐγκεκρυμμένον &c. [t] Illa τῶν κλινῶν adjecimus ex *MSS.* eademque phraſi utuntur LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 2. [u] Vocem ἔτει non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Vat.* * *Al.* in cubiculum lectorum.

a Ita

[a] συνεπιθέσθαι μὲν τοῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐγχειρισθεῖσι, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ συμπεριποιῆσαι, [b] καὶ λαοῦ ὅρκους, οἷς τὸ ἀσφαλὲς τοῦτο καὶ τὸν συνεργούντων [c] βεβαιότατα, τὸ λοιπὸν ἐλάττους τὰς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐλπίσιν. οἱ δ' ἄνδρες, οὓς ὁ ἱερεὺς Ἰώδας κοινωνοὺς τῆς πράξεως [d] παρειλήφει, πορευθέντες [e] εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας ἐξ αὐτῆς ἀθροίσαντες καὶ τοὺς τῶν φυλῶν προεστηκότας, ἦκον ἄγοντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν ἀρχιερέα. ὁ δέ, πίστιν αἰτήσας αὐτοὺς ἔνορκον, ἣν μὲν φυλάξειν ὅπερ ἂν μάθωσιν ἀπόρρητον παρ' αὐτοῦ, σιωπῆς ἅμα καὶ συμπράξεως δεόμενον. ὡς δ' ἀσφαλὲς αὐτῷ λέγειν ὁμωμοκότων ἐγένετο, δικαιοῦν οὐκ τοῦ Δαυίδου γένους ἔτρεφεν, "οὗτος ὑμῖν, εἶπε, βασιλεύς, ἐξ ἐκείνης τῆς οἰκίας, "ἣν ὑμεῖς ἴστε τὸν Θεὸν ὑμῶν προφητεύσαντα βασιλεύειν ἀεὶ "τοῦ παντὸς χρόνου. παραινῶ δὲ τὸ τρίτον ὑμῶν μοῖ- "ραν φυλάττειν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, τὴν δὲ τετάρτην "τὰς φυλακὰς ἐφεστάναι τοῦ τειχίσους ἁπάσας, ἡ δὲ "μετὰ ταύτην ἐκέτω τὴν τῆς ἀνοιγομένης καὶ φερού- "σης εἰς τὸ βασίλειον πύλης φυλακήν, τὸ δ' ἄλλο "πλῆθος ἄοπλον ἐν τῷ ἱερῷ τυγχανέτω. [g] μηδένα δ' "ὁπλίτην εἰσελθεῖν ἐάσητε, ἢ [h] μόνον ἱερέα." [i] προσδιέταξε δὲ τούτοις μέρος τι τῶν ἱερέων καὶ Λευίτας περὶ αὐτὸν εἶναι τοῦ βασιλέα τοῖς μαχαίραις αὐτοὺς ἐσταλμένους δορυφορήσοντας, τὸν δὲ τολμήσαντα παρελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ὡπλισμένον ἀναιρεῖσθαι παραυτίκα. [k] δεῖσαι δὲ μηδένα προσμεῖναι τὴν φυλακὴν τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ μὲν, οἷς ὁ ἀρχιερεὺς συνεβούλευσε, τούτοις πειθόμενοι, ἔργῳ τὴν προαίρεσιν ἐδήλων. ἀνοίξας δὲ Ἰώδας τὴν ἐν τῷ ἱερῷ ὁπλοθήκην, ἣν Δαυίδης κατεσκεύασε, διεμέρισε τοῖς ἑκατοντάρχαις ἅμα καὶ ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἅπαντ' ὅσα εὗρεν ἐν αὐτῇ δόρατά τε καὶ φαρέτρας, καὶ εἴ τι ἕτερον εἶδεν ὅπλου κατάληψε. καὶ καθωπλισμένους ἔστησεν ἐν κύκλῳ πρὸ τοῦ ἱεροῦ συναφαμένους τὴν χεῖρα, καὶ τὴν εἴσοδον τοῖς ὑπροσήκουσιν οὕτως [l] ἀποτειχίσοντας. συναγαγόντες δὲ τὸν παῖδα εἰς τὸ μέσον, [m] ἐπέθηκαν αὐτοῦ τὸν στέφανον τὸν βασιλικόν· καὶ τῷ ἐλαίῳ χείσας Ἰώδας, ἀπέδειξε βασιλέα. τὸ δὲ πλῆθος, χαίρον καὶ κροταλίζον, ἐβόα, σώζεσθαι τὸν βασιλέα.

γ'. Τῆς δὲ θορύβου καὶ τῶν ἐπαίνων Γοθολία παρ' ἐλπίδας ἀκήκοσα, ταραγμένη σφόδρα τῇ διανοίᾳ μὴ τῆς ἰδίας ἐξεπίδοιτο τραπέζης ἐκ τοῦ βασιλείου. [n] ἡ παραγενομένη εἰς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ οἱ μὲ ἱερεῖς εἰσδέχονται· τοὺς δ' ἑπομένους ὁπλίτας εἶρξαν εἰσελθεῖν οἱ [o] περιεστῶτες κύκλῳ τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τοῦτο προτεταγμένοι. ἰδοῦσα δὲ Γοθολία τὸν παῖδα ὑπὸ τὸν [p] κίονος ἑστῶτα, καὶ τὸν βασιλικὸν περικείμενον στέφανον, περιρρηξαμένη καὶ δεινὸν [q] ἀνακράζουσα, [r] φονεύειν ἐκέλευε τὸν ὑπεβουλεύ-

commodarent iis quæ in manibus erant contra Gotholiam, secumque puero regnum asserent & vindicarent, cum jurejurando illos obstrinxisset, quo securitas ejusmodi quid una aggredientibus paratur, deinceps meliorem spem concipiebat de iis quæ contra Gotholiam agitaverat. Viri autem, quos pontifex Jodaus in facinoris *hujus* societatem adsciverat, tota regione peragrata, cum sacerdotes & Levitas ex ea congregassent una cum primoribus tribuum, Hierosolyma eos adduxerunt ad pontificem. Ille vero sibi fidem jurejurando dari postulavit, se secretum, quod ab eo acciperent, omnino clausum habituros, ut quod taciturnitatem simul & operam adhiberi requireret. Cumque juratis rem omnem verbis aperire sibi tutum esse videretur, producto Davidici generis puero quem alebat, "Hic, inquit, "vobis rex, ex ista domo, quam probe scitis "Deum prædixisse in omne ævum regnatu- "ram esse. Itaque vos moneo hortorque ut "tertia pars vestrum in templo præsidio sit "regi; pars vero quarta statuatur in excubiis "ad fani limina; quæque huic proxima cu- "stodiam agat portæ patentis, qua itur in re- "giam; reliqua vero multitudo inermis ver- "setur *in templo: neminemque qui arma "gestaverit, præter sacerdotem, intrare per- "mittatis." Præterea autem præcepit, ut pars quædam sacerdotum & Levitarum satellitum more strictis gladiis regem ipsum stiparent; ita ut qui ausus fuerit in Templum intrare, tela gerens, statim moreretur: utque neminem metuentes regem custodire & tueri perseverarent. Et quidem illi, quibus pontifex id consilii dedit, dictis obsequuti, qua *in eum* voluntate essent, factis declararunt. Interea autem Jodaus, patefacto *regum* armamentario, quod in templo à Davide erat constitutum, distribuit centurionibus simul & sacerdotibus atque Levitis hastas & pharetras omnes in eo inventas, ut & alia quæcunque deprehenderit tela. atque *ita* armatos templo circumdedit viribus in unum collatis, ut hoc modo iis ad quos *intrare* nihil attinebat aditum occluderent, Cumque puerum in medium adduxissent, regiam ei coronam impositam, ac Jodaus sacro oleo à se inunctum regem pronunciavit. atque populus, lætitia gestiens factoque applaudens, clamabat, vivat rex.

Jodaus pontifex Joasum Judææ regem creat. 4 Regum, c. 11. 2 Paralip. c. 23.

3. Gotholia autem, cum tumultum plaususque inexspectato audivisset, animo valde perturbata, cum satellitio suo prosiluit è regia. Ubi vero ad templum venerat, eam quidem sacerdotes intromittunt: armatos vero illam sequentes ab introitu prohibuerunt custodes, templo circumdati, quibus id *negotii* à pontifice mandatum erat. Cæterum Gotholia, conspicata puerum in suggestu stantem, regiaque corona redimitum, discissa veste *sua*, magnoque clamore sublato, jussit eum occidi qui insidias

a Ita cum *Cod. Samb.* συνεπιθέσθαι in *Editis Aliisque* συμβήσεσθαι *Vat.* *b* Καὶ abest quibusdam *MSS.* *c* Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Gen.* βεβαιώσαντας *Bas. Aliique.* *d* Παρείληφε *Vat.* *e* Εἰς deest *Big. Samb.* & *Vat.* *f* Ita *Samb.* & *Vat.* ἐν ἱερὸν Θεὸν *Big.* ἐς ἱερὸν Θεὸν in *Editis Aliisque.* *g* Sic *Big.* & *Samb.* μηδ' ἵνα δ' ὅπλ. *Bas.* & *G.* μηδ' ἵνα ὅπλ. *Vat.* *h* Μόνους ἱερέας legisse videtur *Epiphan.* *i* Ita cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. προσδιετάξατο in *Editis Aliisque.* *k* Eo modo *Big. Samb* & *Gall.* 1. 2. δείσαντας in *cæteris.* *l* Ἀποτειχίσοντας *Vat.* *m* Ἐπίθησαν *Vat.* *n* Sequutus sum *Cod Vat.* in *reliquis* παραγενομένην δ' εἰς τὸ ἱερ. *o* Περιεστηκότες *Vat.* *p* Ita ex *Cod. Vat.* σὺν τῷ LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 14. σὺν τῶν in *Editis Aliisque.* *q* Ἀναπραγοῦσα *Big* & *Vat.* *r* Φονεύσειν *Big.* & *Samb.* * *In atriis templi* juxta *Hebr.* 2 *Paralip.* c. 23. v. 6. ἐν αὐλαῖς οἴκου κυρίου LXXII.

sidias sibi *perfide* struxit, imperiumque eripere contendit. Jodaus vero, cum centuriones evocasset, iis imperavit, ut Gotholiam in Cedronis vallem abducerent, ibique *eam* interficerent. nolle enim templum pollui, supplicium in eo sumendo de nefaria muliere. Mandavit insuper, ut si quis ad opem ei ferendam adveniat, ipsum etiam perimant. Illi itaque, quibus imperata erat Gotholiæ cædes, injectis in eam manibus, eam ad portam mularum regis educebant, ibique *eam* necarunt.

Gotholia necatur. 4 *Regum*, c. 11. 2 *Paralip.* c. 23.

4. Cum autem hæc, quæ ad Gotholiam spectant, hujusmodi stratagemate gesta fuissent, Jodaus, populo ac militibus in templum convocatis, sacramento *omnes* adegit ad benevolentiam regi præstandam, & ad ipsius præterea-que imperii salutem & incolumitatem tuendam. Deinde regem jurejurando obligavit, ut Deum honoraret, legesque Moysis *nullatenus* transgrederetur. Post hæc incursione facta in Baalis ædem, quam Gotholia ejusque maritus Joramus in veri Dei contumeliam & honorem Achabi construxerant, eam funditus diruerunt; & Maatham, qui tum sacerdotium ejus tenebat, occiderunt. Templi vero curam & custodiam sacerdotibus & Levitis permisit Jodaus, juxta Davidis regis institutum, jussis, ut bis singulis diebus solida pro more facerent sacrificia, & suffitum juxta legis præscriptum adolerent. Fecit autem Levitarum quosdam etiam janitores ad fani custodiam, ne quis *ulla re* pollutus posset introrsus subrepere.

Juramentum populi & regis. 4 *Regum*, c. 11.

Restauratio cultus Dei. 2 *Paralip.* c. 23.

5. Ubi autem ad hunc modum ista disposuit, ipse & centuriones & duces atque populus universus Joasum è templo deduxerunt in regiam: eoque in solio regali collocato, omnes lætos clamores sustulerunt, & ad epulas conversi festivitatem per aliquos dies egerunt: nulla utique in civitate turba excitata ob mortem Gotholiæ. Tum Joasus annum septimum agebat, cum regnum iniit: materque illi erat nomine quidem Sabia, patria vero ex Bersabee. fuit autem legum observantissimus, cultusque Dei studiosissimus, quamdiu Jodaus *pontifex* vixerit. Porro prima maturitate duas uxores, quas ei locaverat pontifex, in matrimonium duxit: ex quibus utriusque sexus liberos sustulit. Atque hactenus quidem de rege Joaso, quomodo ex insidiis Gotholiæ evasit & regnum suscepit.

σανδα αὐτῇ καὶ τῷ ἀρχιῷ ἀφελέσθαι ἀσυδάσαντα. Ἰώδαος δὲ, καλέσας τοὺς ἑκατοντάρχας, ἐκέλευσεν αὐτοὺς [a] ἀγαγόντας τὴν Γοθολίαν εἰς τὸ φάραγγα [b] τῶν Κεδρῶνος, ἀνελεῖν ἐκεῖ. μὴ γὰρ βέλεσθαι μιᾶναι τὸ ἱερὸν αὐτόθι τῷ [c] ἀλιτήριον [d] πεμφθησομένην. προσέταξε δὲ, κἂν βοηθῶν τὶς προσέλθῃ, κἀκεῖνον ἀνελεῖν. [e] ἐλλαβόμενοι τοίνυν τῆς Γοθολίας οἱ προσταγμένοι τὴν ἀναίρεσιν αὐτῆς, ὅθι τῷ πύλῳ τῶν ἡμιόνων τοῦ βασιλέως ἦγαγον, κἀκεῖ διεχρήσαντο.

δ'. Ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν Γοθολίαν τοῦτον [f] ἐστρατηγήθη τὸ τρόπον, συγκαλέσας τότε τὸ δῆμον καὶ τοὺς ὁπλίτας Ἰώδαος εἰς τὸ ἱερὸν, [g] ἐξώρκωσεν εὐνοεῖν τῷ βασιλεῖ, καὶ προνοεῖν αὐτοῦ τὴν σωτηρίας, καὶ τὸ ὅτι πλεῖον ἀρχῆς. ἔπειτ' αὐτὸν τὸν βασιλέα τιμήσειν τὸν Θεὸν καὶ μὴ παραβῆναι τοὺς Μωϋσέως νόμους δεῖναι πίστι ἀνάγκασε. καὶ μὴ ταῦτα εἰσδραμόντες [h] τὸν τοῦ Βαὰλ οἶκον, ὃν ἡ Γοθολία καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰώραμος κατεσκεύασεν, ἐφ' ὕβρει μὲν τοῦ [i] πατρῴου Θεοῦ, τιμῇ δὲ τοῦ Ἀχάβου, κατέσκαψαν καὶ τὰ ἔχοντα τῷ ἱερωσύνῃ αὐτοῦ [k] Ματθὰν ἀπέκτειναν. τὴν δ' ἐπιμέλειαν καὶ φυλακὴν τοῦ ἱεροῦ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἐπέτρεψεν Ἰώδαος, κατὰ τὰ Δαυίδου τοῦ βασιλέως διάταξιν, κελεύσας αὐτοὺς δὶς τὰ ἡμέρας ἐπιφέρειν τὰς νενομισμένας τοῦ ὁλοκαυτώσεων θυσίας, καὶ θυμιᾶν ἀκολούθως τῷ νόμῳ. ἀπέδειξε δὲ τοῦ Λευιτικοῦ τινας καὶ πυλωρούς ὅθι φυλακὴ τοῦ τεμένους, ὡς μηδένα μεμιασμένον παρεῖναι λανθάνοντα.

ε'. Τούτων δ' ἅπαντα [l] διατάξας, μετὰ τῶν ἑκατοντάρχων καὶ ἡγεμόνων καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς σὺν τοῦ ἱεροῦ φρουλακῶν ἄγει τὸν Ἰώασον εἰς τὸ βασίλειον. καὶ [m] καθίσαντος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἐπευφήμησέ τε τὸ πλῆθος καὶ τῶν εὐωχίαν τραπέντες ὅθι πολλὰς ἑόρτασαν ἡμέρας. ἡ μέντοιγε πόλις, ὅθι τῷ τὴν Γοθολίαν ἀποθανεῖν, ἡσυχίαν ἦγεν. ἓξ δὲ Ἰώασος, ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ἐτῶν ἑπτά· μήτηρ δ' ἦν αὐτῷ ἡ μὲν ὄνομα [n] Σαβία, πατρίδος δὲ Βηρσαβεέ. πολλοῦ δ' ἐποιήσατο τὴν [o] νόμων φυλακήν, καὶ περὶ τὸν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν φιλοτιμίαν, ὅσην πάντα [p] τὸν χρόνον ὃν ὁ Ἰώδαος ἐβίωσεν. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκας δύο παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, δόντος τοῦ ἀρχιερέως· ἐξ ὧν καὶ ἄῤῥενες αὐτῷ καὶ θήλεια παῖδες ἐγένοντο. τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάσου, ὡς τὴν ἐκ Γοθολίας ὅθεν λάθρᾳ διέφυγε καὶ τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ἐν τούτοις δεδηλώκαμεν.

VIII. **CAP. VIII.**

Azaëlus expeditiones facit contra Israëlitas & Hierosolymitanos. Jehus moritur, eique in imperium succedit Joazus. Hierosolymitanorum rex Joasus primo cultûs Dei curam gerit, postea impie agit, & Zachariam lapidari jubet. Joaso mortuo, regnum suscipit Amasias.

Bellum inter Azaëlum & Jehum. 4 *Regum*, c. 13.

AZaëlus autem Syrorum rex, bellum cum Israëlitis & Jehu rege illorum gerens, regionis Transjordanianæ tra-

κ Ε Φ. η'. η'.

Ἀζάηλος στρατεύει ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ Ἱεροσολυμίτας. Ἰηοῦς τελευτᾷ, καὶ τὴν Ἰσραηλιτῶν ἀρχὴν Ἰωάζος διαδέχεται. Ἰώασος τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεὺς πρῶτον τοῦ Θεοῦ θρησκείας ἐπιμελεῖται, ὕστερον ἀσεβεῖ, καὶ Ζαχαρίαν λίθοις βληθῆναι κελεύει. Ἰωάσου ἀποθανόντος, τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει Ἀμασίας.

ΑΖάηλος δὲ, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, πολεμῶν τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν Ἰηοῦ, διέφθειρεν τὴν πέραν

a Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄγοντας in *reliquis*. b Τῶν Κεδρῶνος *Samb.* & *Gall.* 1. 2. c Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀλιτηρίαν in *Editis Aliisque*. d Τιμωρησόμενον *Vat.* e Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. λαβόμενοι in *ceteris*. f Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ἐστρατήγει in *reliquis*. g *Al.* ἐξώρκωσεν. h Τὸν τοῦ Βάλ εἶναι, ἐν Γοθολίᾳ *Vat.* i Sic *MSS.* πατρῴου in *Editis*. k Ita in *Græcis* omnibus. *Mathæi Latinis*. Ματθὰν & Ματχὰν LXXII. l Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* διδοὺς in *Editis*. m Sic cum *Big.* & *Samb.* καθίσαντες in *Editis*. καθίσαντος ἐπὶ τὸν β. *Vat.* n Σαβὼθ ἐκ τοῦ Βηρσαβεὲ LXXII. Ἀβὼθ *Vat.* Vide *Epiphanium* de *Hæresibus*, p. 469. o Νομίμων *Vat.* p Illud τὸν ex *MSS.*

a Οσων

πέραν Ιορδάνου χώρας τὰ περὶς τὴν ἀνατολὴν τῆς Ρουβηνιτῶν, καὶ Γαδιτῶν, καὶ Μανασσιτῶν· ἔτι δὲ καὶ τὴν Γαλααδίτιν καὶ Βαταναίαν, πυρπολῶν πάντα καὶ διαρπάζων, καὶ τοῖς εἰς χεῖρας ἀπαντῶσι βίαν προσφέρων. [a]ὃ γὰρ ἔφθη αὐτὸν Ιηοὺς ἀμυνάμενος κεκτῆσθαι τὴν χώραν, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰς τὸ θεῖον ὑπερόπτης γενόμενος, καὶ καταφρονήσας τῆς ὁσίας καὶ τῶν νόμων ἀπέβανε, βασιλεύσας ἔτη τῶν Ισραηλιτῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. ἐτάφη δ' ὁ Σαμαρείᾳ, τὴν ἀρχὴν παραδοὺς [b]Ιωάζου τοῦ υἱοῦ καταλιπών.

β'. Τὸν δὲ τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα Ιώασον ὁρμή τις ἔλαβε θεοῦ ναὸν ἀναχωνίσαι τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ιώδαον εἰς ἅπασαν ἐκέλευσε πέμψαι τὴν χώραν τοὺς Λευίτας καὶ ἱερέας αἰτήσοντας ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς ἡμίσικλον [c]ἀργύρου, εἰς ὑποσκευὴν καὶ ἀνανέωσιν τοῦ ναοῦ, καταλυθέντος [d]ὑπὸ Ιωρὰμου καὶ Γοθολίας καὶ τῶν παίδων [e]αὐτῆς. ὁ δ' ἀρχιερεὺς τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, σπανεὶς εἰς ὑφ' εἰσαγωμένους [f]προήσεσθαι τὸ ἀργύριον· πέμπτῳ δὲ καὶ εἰκοστῷ τοῦ βασιλέως ἔτει, μεταπεμψαμένου τοῦ βασιλέως αὐτόν τε καὶ Λευίτας, καὶ ὡς [h]παρακούσαντας ὧν προσέταξεν αἰτησομένους, καὶ κελεύσαντος εἰς τὸ μέλλον προνοείας τῆς ὑποσκευῆς τοῦ ναοῦ, γραπτήματι χρῆται πρὸς τὴν συλλογὴν τοῦ χρήματος [i]ὁ ἀρχιερεύς, ᾧ τὸ πλῆθος ἡδέως ἔσχε, τοιοῦτον. ξύλινον κατασκευάσας θησαυρόν, καὶ κλείσας πανταχόθεν, ὀπὴν [k]εἰς αὐτὸν μίαν ποιεῖ. ἑστὼς θεὶς εἰς ὃ ἱερὸν πρὸς τῷ βωμόν, ἐκέλευσεν ἕκαστον ὅσον βούλεται [l]βάλλειν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ὀπῆς, εἰς τὴν ὑποσκευὴν τοῦ ναοῦ. πρὸς τοῦτο πᾶς ὁ λαὸς εὐθυμεῖται καὶ πολὺν ἄργυρον καὶ χρυσὸν φιλοτιμούμενοι καὶ συνεισφέροντες ἤθροισαν. χωνεύοντες δὲ τὸν θησαυρὸν, καὶ παρόντος τοῦ βασιλέως ἀριθμοῦντες τὸ συνειλεγμένον [m]ὅ τε γραμματεὺς καὶ [n]ὁ ἱερεὺς τὸν γαζοφυλακίου, ἔπειτ' εἰς τὸν αὐτὸν ἐπιθεὶς τόπον. καὶ τοῦτο ἐποίουν ἑκάστης ἡμέρας. ὡς δ' ἀπεχρώντως ὁ πλῆθος εἰσφέρειν ἐδόκει βαλεῖν τὰ χρήματα, ἔπεμψαν μισθούμενοι λατόμους καὶ οἰκοδόμους ὁ ἀρχιερεὺς Ιώδαος καὶ ὁ βασιλεὺς Ιώασος, καὶ [o]ἔτι ξύλα μεγάλα καὶ τὴν καλλίστης ὕλης. ὑποσκευασθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, τὰ ὑπολειφθέντα χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ὃν ὀλίγος δέ ἐστιν, εἰς τὰ κρατῆρας καὶ οἰνοχόας καὶ ἐκπώματα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη κατεχρήσαντο· θυσίαις τε πολυτελέσιν ὁσημέραι τὸν βωμὸν πιαίνοντες διετέλουν. καὶ ταῦτα μὲν, ἐφ' ὅσον Ιώδαος χρόνον ἔζη, τὴν προσηκούσης ἐτύγχανε τιμῆς.

γ'. Ὡς δ' ἐτελεύτησεν οὗτος· ἔτη μὲν βιώσας ἑκατὸν [p]καὶ τριάκοντα, δίκαιος δὲ καὶ [q]πάντα χρηστὸς [r]γενόμενος, ἐτάφη δ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις ἐν Ιεροσολύμοις, ὅτι [s]τῷ Δαυίδου γένει τὴν βασιλείαν [t]ἐκτήσατο· προέδωκεν ὁ βασιλεὺς Ιώασος τὴν θυμέλεσαν τὴν πρὸς τὸν Θεόν. συνδιεφθάρησαν δ' αὐτῷ καὶ οἱ τοῦ πλήθους πρωτεύοντες, ὥστε πλημ-

tus ad exortum ſolis, qui à Rubenitis & Gaditis & Manaſſitis occupati erant, vaſtavit; necnon terram Galaaditicam & Batanæam, incendia longe lateque faciens & rapinas, ac ne à cæde quidem illorum temperans, qui in manus ejus inciderent. Non enim eum regionem populantem Jehus propulſare feſtinabat: ſed & ipſe, poſtquam res divinas deſpexiſſet, & jura legeſque contempſiſſet, vitam finivit, cum in Iſraëlitas regnaſſet annos *ſeptem & viginti. Samariæ autem ſepultus eſt, Joazo filio, qui in imperium ſuccederet, relicto.

Jehus moritur, eique ſuccedit Joazus. 4 Regum, c. 11.

2. Joaſum autem Hieroſolymorum regem inceſſit cupido templum Dei inſtaurandi: vocatoque pontifice Jodao, *ei* præcepit ut per omnem regionem dimitteret Levitas & ſacerdotes qui in ſingula capita ſicli argentei ſemiſſem exigerent ad refectionem & inſtaurationem templi, ſub Joramo & Gotholia ejuſque liberis labefactati. Pontifex vero imperatum non fecit, quod noverit neminem libenter argentum erogaturum eſſe: ſed anno regni vigeſimo tertio, cum rex ipſumque & Levitas ad ſe acciviſſet, eoſque objurgaſſet, quod iis quæ mandaverat non obſequuti eſſent, juſſiſſetque ut in poſterum templi reparationi proſpicerent, ejuſmodi commentum adhibuit ad colligendam pecuniam, † quo populus libenter acquievit. Cum loculum ligneum undique clauſum feciſſet, unum in eo foramen aperuit. deinde, ubi eum in templo juxta altare collocaſſet, juſſit ut ſinguli quantum quiſque vellet in eum per foramen injicerent, ad templum inſtaurandum. id quod populus æquo animo tulit: & multum auri argentique, certatim ea conferendo, coëgerunt. Scriba autem & ſacerdos fiſcorum *præfecti* loculo exhauſto, & cum rex adeſſet numerata quæ congeſta erat pecunia, mox eôdem *loculum* referebant. atque hoc quotidie faciebant. Quamprimum vero ſat pecuniæ populus contuliſſe videbatur, Jodaus pontifex & Joaſus rex miſerunt qui eam erogarent in lapicidas & ſtructores, inque ligna magna materiæque pulcherrimæ. Templi autem refectione abſoluta, reliquum auri & argenti (quod ſane non exiguum erat) in crateras & urceolos & pocula atque alia vaſa impenderunt; feceruntque ut magnificis ſacrificiis, quæ quotidie fiebant, pinguеſcerent altaria. atque iſtis, quamdiu Jodaus in vivis erat, debitum adhibebatur ſtudium.

Joaſus Judææ rex templum curat inſtaurandum. 4 Regum, c. 12. 2 Paralip. c. 24.

3. Illo autem mortuo (qui vixit annos centum & triginta, juſtitia & probitate in omnibus inſignis, & in regiis conditoriis ſepultus eſt, quod Davidis ſtirpi regnum conſervaverat) Joaſus rex cultus Dei curam abjecit. Quin & populi principes, ſimiliter ac ipſe, moribus erant *ita* depravati, ut jura violarent, inque

Mortuo Jodao, Joaſus à pietate deficit. 4 Paralip. c. 24.

a Οἷαν ἔφθη *Samb. & Vat.* οἷς ἂν ἔφθη *Big. & Gall.* 1. 2. Incertum quomodo legerit *Epiphan.* nam vertit, *in quo potuit quidem ulciſci Jehus, dum cunctam provinciam devaſtare*t; *ſed circa divinitatem ſuperbus* &c. b Ιωαχάζ LXXII. *Cedren. Aliique.* c Ita cum *MSS.* ἀργυροῦν in *Editis.* d Sic & *Samb.* in *cæteris* ὑπὸ τοῦ Ιωρὰμου. e Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.* f Ita *Baſ. G. & Vat.* ὑγιαμένους non agnoſcunt *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. neque legiſſe videtur *Vet. Interpr.* g Πρώτειν *Big. Samb. & Gall.* 1. προήρητο *Vat.* προῆτο *Gall.* 2. h Παρακούσαντα ſolus *Vat.* i Ὡς τὸ πλ. *Gall.* 2. Forſan ὁ τὸ πλ. legerit *Epiphan.* qui vertit *quod populus libenter habuit.* phraſis hæc ᾧ τὸ πλ. ἡδ. ἔχει, alibi, quod ſciam, non occurrit. hujuſmodi tamen conſtructionem (*Atticam*) in aliis auctoribus ſæpiuſcule habemus, ut apud *Xiphilinum*, ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς ἐκέκτητο. ſi quis ἐφ' ᾧ malit, valeat, quantum valere poteſt, conjectura. k Illud οὐ deeſt *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. l Βαλεῖν *Vat.* m 2 *Paralip.* c. 24. v. 11. ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ προστάτης τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου. n Illud ὁ ἐ *Cod. Vat.* o Ita ex *MSS.* ἐπὶ in *Editis.* p Καὶ deeſt *Big. & Samb.* q Illud πάντα ex *MSS. & Vet. Interpr.* r Ita cum *MSS.* γενόμενος καὶ ἐτάφη ἐν τοῖς in *Editis.* De *Jodao* vide *Montacutium* in Exercit. 2. §. 5. p. 59. s Sic *MSS.* τοῦ Δαυίδου γένους in *Editis.* t Ἀπεκτήσατο *Big. & Samb.* * *Duodetrigintæ* juxta *S. Literas*, 4 *Regum*, c. 10. v. 36. † *Al.* quod non gravatim tulit populus.

inque alia omnia irent quam quæ ab illis optima habebantur. Cum autem Deus hanc regis aliorumque *in pejus* mutationem indigne tuliſſet, miſit vates qui *eos* de factis admonerent & à nequitia revocarent. Illi vero magno adeo hujus amore & immani deſiderio tenebantur, ut neque iis, quæ majores illorum ob ſpreta legum inſtituta cum totis ſuis familiis ſupplicio affecti pertulerunt, neque iis quæ ante denunciarunt vates ullatenus moti pœnitentiam egerint, eóque redierint unde contra ea faciendo digreſſi erant: ſed Zachariam etiam, * Jodai pontificis filium, rex, patris ejus beneficiorum immemor, mortem obire juſſerit in templo ſaxis obrutum; quod Dei ſpiritu inſtinctus ad vaticinandum, pro concione populum ſimul & regem adhortatus fuerit ad juſte agendum, quodque prædixerit fore ut gravem ſubirent pœnam, ſi *monitis* non obtemperarent. Moriens tamen Zacharias Deum teſtem fecit & judicem eorum quæ patiebatur, pro bono *quod dederat* conſilio, atque iis quæ pater ipſius Joaſo fecerat, morte periens acerba & violenta.

Zachariam vatem interfici jubet Joaſus. 2 Paralip. c. 24.

Azaëlus Judæorum fines populatur. 1 Regum, c. 12. 2 Paralip c. 24.

4. Cæterum rex non multo poſt pœnas maleficiis debitas perſolvit. Azaëlus enim Syrorum rex, impreſſione in ditionem ejus facta, cum & Gittam evertiſſet & prædam abegiſſet, exercitum Hieroſolyma in eum educit. Joaſus autem metu perculſus, exhauſtis Dei regumque theſauris, detractiſque templo donariis, omnia ad Syrum miſit; quibus eam ſibi redimeret ſecuritatem, ut nec obſidione premeretur, nec in rerum omnium diſcrimen adduceretur. Atque ille, vi pecuniæ ingenti victus, copias Hieroſolymis non admovebat. Joaſus tamen, cum in morbum difficilem incidiſſet, amicis eum adortis, qui ut Zachariæ Jodai filii mortem ulciſcerentur regi inſidias ſtruxerant, etiam ab illis occiditur. Et quidem Hieroſolymis ſepultus eſt; ſed non in regiis majorum monumentis propter impietatem. Vixit autem annos ſeptem & quadraginta: eique in regnum ſuccedit filius Amaſias.

Eum ab Hieroſolymorum obſidione divertit Joaſus templi ſpoliis. 4 Regum c. 12. 2 Paralip. c. 24.

Joaſi mors. 4 Regum, c. 12. 2 Paralip. c. 25.

Joaſi ſucceſſor Amaſias. 4 Regum. c. 12. 2 Paralip. c. 25.

IX. 5. Anno autem regni Joaſi vigeſimo primo, Iſraëlitarum imperium ſuſcepit Joazus Jehu filius apud Samariam: illudque tenuit annos decem & ſeptem; patris quidem ſui nec ipſe imitator, ſed ſceleribus æque addictus ac primi iſti qui Deum contemptui habuerunt. Illum vero Syrorum rex depreſſit, ac copias ejus tam numeroſas adeo attrivit, ut decem tantum ei reliquerit peditum millia, equiteſque quinquaginta, poſtquam expeditionem feciſſet, urbeſque magnas & multas ei abſtuliſſet, ejuſque exercitum clade affeciſſet. Hæc autem Iſraëlitarum populo mala acciderunt juxta Eliſſæi vaticinium, quando Azaëlo etiam prædixiſſet,

Joazus Jehu filius, regno ſuſcepto, bello premitur ab Azaëlo. 4 Regum, c 13.

μελεῖν εἰς τὰ δίκαια, καὶ [a] τὰ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἄειρα τῇ εἰ). δυχεράνας δ' ὁ Θεὸς ὅτι τῇ μεταβολῇ τ βασιλέως καὶ τ ἄλλων, πέμπει τὺς προφήτας διαμαρτυρησομένυς τε τὰ προπόμενα, καὶ παύσοντας τ πονηρίας αὐτύς. οἱ δ' ἰσχυρὸν ἔρωτα καὶ δεινὴν ὀπθυμίαν ἄρα ταύτης εἶχον, ὡς μήτε [b] οἷς οἱ προ αὐτῶν ἀξυθείσαντες εἰς τὰ νόμιμα πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον, μηδ' οἷς οἱ προφῆται παρῄνεσαν πεισθέντες [c] μετανοῆσαι, καὶ μετελθεῖν ἀφ' ὧν εἰς ἐκεῖνα [d] παρανομήσαντες ἐτράπησαν· ἀλλὰ καὶ Ζαχαρίαν τὸν τ ἀρχιερέως Ιωδάε λίθοις ὁ βασιλὺς ἐκέλευσε βληθέντα ἀποθανεῖν ἐν τῷ [e] ἱερῷ, τ τ πατρὸς αὐτ εὐεργεσιῶν λαθόμεν, ὅτι, τ Θεῷ προφητθσαντ, ζῶς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει συνεβύλευεν αὐτῷ τε καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ δίκαια προάττειν, καὶ ὅτι τιμωρίαν μεγάλην ὑφέξουσι μὴ πθόμενοι παρῄνει. τελευτῶν μέντοι Ζαχαρίας μάρτυρα καὶ δικαστὴν ὧν [f] ἔπαρε τὸν Θεὸν ἐπωμόσατο, ἀντὶ χρηστῆς συμβυλίας, ἣ ὧν ὁ πατὴρ αὐτ παρέσχεν Ιωάσῳ, πικρῶς καὶ βιαίως ἀπολλύμενος.

δ'. Εὐθὺς μέντοιγ' ὐκ εἰς μακρὰν ὁ βασιλὺς δίκην ὧν παρηνόμησεν. ἐμβαλόντος γὺ Αζαήλυ τ Σύρων βασιλέως εἰς τὴν χώραν αὐτ καὶ τὴν τε [g] Γίτθαν καταστρεψαμένυ καὶ λεηλατήσαντος ἐπ' αὐτὸν στρατύει εἰς Ιερυσόλυμα. [h] φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος, πάντας [i] κενώσας τὺς τ Θεῷ θησαυρὺς καὶ τὺς τ βασιλέων, καὶ τὰ ἀναθήματα καθελών, ἔπεμψε τῷ Σύρῳ, τύτοις ὠνύμενος ὃ μὴ πολιορκηθῆναι μηδὲ κινδυνεύειν περὶ τ ὅλων. ὁ δὲ πεισθεὶς τῇ τ χρημάτων ἐπιβολῇ, τὴν στρατιὰν ὐκ ἐπήγαγεν ὅτι τὰ Ιεροσόλυμα. νόσῳ μέντοι χαλεπῇ περιπεσὼν [k] ὁ Ιώασος, ὑπ' ἐμένων αὐτ [l] τ φίλων, οἱ τ τ Ζαχαρίυ θάνατον ἐκδικοῦντες [m] τ Ιωνδάε παιδὸς ἐπιβύλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ διεφθάρη περὶ αὐτύν. καὶ θάπτεται μὲν ὑ Ιεροσολύμοις, ὐκ ὲ τῶν θήκης δὲ [n] τῶν βασιλικῶν τ προγόνων, ἀσεβὴς γενόμεν. ἐβίωσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα· τ δὲ βασιλείαν αὐτ Αμασίας ὁ παῖς.

ε'. Εἰκοστῷ δὲ καὶ πρώτῳ [o] ἔτει τ Ιωάσυ βασιλείας, παρέλαβε τ τ Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν [p] Ιώαζος ὁ τ Ιηοῦ υἱὸς ὲ Σαμαρείᾳ, καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσι δέκα καὶ ἑπτά, τ μὲ πατρὸς ὐδ' αὐτὸς μιμητὴς γενόμενος, [q] ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι τ Θεῷ καταφρονήσαντες. ἐταπείνωσεν δ' αὐτὸν καὶ συνέσειλεν ὐκ τ τοσαύτης δυνάμεως ὁ τ Σύρων βασιλεὺς εἰς ὁπλίτας μυρίυς καὶ [r] πεντήκοντα ἱππεῖς, στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν, [s] πόλεις τε καὶ μεγάλας καὶ πολλὰς αὐτ ἀφελόμενος, καὶ τ στρατιὰν αὐτ διαφθείρας. ζῶντα δ' ἔπαθεν ὁ τ Ισραηλιτῶν [t] λαὸς, κατὰ τὴν Ελισσαίυ προφητείαν, ὅτε Αζάηλον βασιλεύσειν προεῖπε τῶν

9'.

a Τὰ inſertum dedi ex *Big.* & *Samb.* *b* Ita *MSS.* & mox μηδ' οἷς in *Editis* μήτε ὅτα & μηδ' ὅσοι. *c* Μετανόησαι *Big. Samb.* & *Vat.* *d* Παρενομήσαντες *Big.* & *Samb.* *e* Ἱερὸν interdum eſt tota ſtructura templi, atria aliáque complectens; interdum pars illa in qua erant ſacerdotes, quæ alibi dicitur πρόνεως *ſanum*, ſeu οἶκος *ædes Templi*. Vide Auctores ſupra laudatos ad p. 393. v. 33. *f* Ita *Samb.* & *Baſ.* ἔπαθε in *cæteris*. *g* Γιττὼν in pleriſque *MSS.* *h* Οἱ φοβηθεὶς *Big.* & *Samb.* *i* Ἐκκενώσας *Big. Samb.* & *Vat.* *k* Articulum ὁ ante Ιώασος delevimus, auctoritate *MSS.* *l* Ita cum *Vat. Gall* 2. & *Epiphan.* τ φίλων τ Ζαχαρίυ οἱ τ *Editis.* τ φίλων τ Ζαχαρίᾳ οἱ τ *Big.* & *Samb.* *m* Illud τ ex *MSS.* *n* Ταῖς βασιλικαῖς deſunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* *o* Illud ἔτει ex *MSS.* εἰκοστῷ καὶ τελέτῳ ἔτει in *S. Literis* *p* Ιωάχαζ LXXII. Ιωάχαζ *Vat.* paſſim, & infra etiam *Big.* & *Samb.* *q* Ita in *MSS.* ἀσεβήσας ὲ οἱ πρῶτοι in *Editis.* ὡς καὶ οἱ πρ. legendum conjecerat *Schotanus.* *r* Sic *MSS* & *Vet. Interpr* πεντηκοντα in *Editis.* juxta *S. Literas* (4 *Regum*, c. 12. v. 7) πεντήκοντα ἱππεῖς ὲ δέκα ἅρματα ὲ δέκα χιλιάδας πεζῶν. *s* Καὶ πόλεις τε μ. καὶ π. αὐτὸν ἀφ. *Vat.* *t* Βασιλεὺς *Big. Samb.* & *Vat.* verum pro voce λαὸς facit *Epiphan.* * Vide *Epiphanium* de *Hæreticis*, p 470.

a Απεπτείνατο

τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν, [a] ἀποκτείναντα τὸν δεσπότην. ὢν δὲ ἐν ἀπόροις οὕτω [b] κακοῖς Ἰώαζος, ὅτι δέησιν καὶ ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ κατέφυγε, ῥύσασθαι τὸν Αζαήλου χειρῶν αὐτὸν ἐκδακρύων, καὶ μὴ βιάσασθαι ἐπ' ἐκείνῳ γενόμενον. ὁ δὲ Θεὸς, καὶ τὴν μετάνοιαν ὡς [c] ἀρετὴν ἀποδεχόμενος, [d] καὶ νουθετῶν μᾶλλον τοὺς δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύναι δοκῶν αὐτὸν, δίδωσιν αὐτῷ τὸν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τοῦ κινδύνου ἄδειαν. εἰρήνης δ' ἡ χώρα λαβομένη ἀνέδραμέ τε πάλιν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, καὶ ἠυθήνησε.

quod necato domino Syrorum & Damaſcenorum regnum eſſet occupaturus. Cumque Joazus in tanta malorum difficultate verſaretur, ad preces & ſupplicationes ſe recipit, Deum obſecrans ut ipſum è manibus Azaëli liberaret, & in illius poteſtatem redigi non pateretur. Deus autem, pœnitentiam loco virtutis acceptans, contentuſque admonere potentes, cum ei non videretur funditus perdere, fecit ut nullo in metu eſſet de belli periculis. quo fit ut regio, pace potita, ad priſtinum ſtatum rediret, opibuſque floreret.

ϛ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἰωάζου τελευτὸν, διαδέχεται τὸν ἀρχὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ [e] Ἰώασος. ἕβδομον ἤδη καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος βασιλεύοντος Ἰωάσου τῆς Ἰούδα φυλῆς, παρέλαβε τὸν ἀρχὸν οὗτος ὁ Ἰώασος ὁ Σαμαρείας τῶν Ισραηλιτῶν· [f] καὶ γὰρ αὐτὸς τὸν αὐτὸν ἔσχε προσηγορίαν τῷ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεῖ· καὶ κατέσχεν αὐτὸν ἔτεσιν ἑκκαίδεκα. [g] ἀγαθὸς δ' ἦν οὗτος καὶ τοῦδὲν ὅμοιος τῷ πατρὶ τὴν φύσιν. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν χρόνον Ελισσαῖος τῷ προφήτῃ γηραιῷ μὲν ἤδη τυγχάνοντος, εἰς δὲ νόσον ἐμπεπλωκότος, ἦκεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν ἐπισκεψόμενος. καταλαβὼν δ' αὐτὸν ἐν ἐσχάτοις ὄντα, κλαίειν ἤρξατο, [h] βλέποντος αὐτοῦ, καὶ ποτνιᾶσθαι, καὶ πατέρα τε [i] ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. "δι' "αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις, "ἀλλὰ ταῖς ἐκείνου προφητείαις ἀμαχητὶ κρατεῖν τῶν "πολεμίων· νῦν δ' ἀπεῖναι μὲ αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν, κατα- "λιπεῖν δ' [k] ὡπλισμένοις τοῖς Σύροις [l] καὶ τοῖς ἐπ' "αὐτοῦ πολεμίοις. ὅτ' αὐτῷ τοίνυν ζῆν ἐπ' ἀσφαλὲς, "ἔλεγεν· ἀλλὰ καλῶς ἔχειν [m] συνεξορμᾶν αὐτῷ καὶ "συναπαίρειν τοῦ βίου." ταῦτα ὀδυρόμενον Ελισσαῖος παρεμυθεῖτο τὸν βασιλέα· καὶ τόξον ἐκέλευσεν αὐτῷ κομισθῆναι τοῦτο. ποιήσαντος οὖν [n] εὐτρεπὲς τοῦ βασιλέως τὸ τόξον, ὑπιλαβόμενος αὐτοῦ ὁ τῶν χειρῶν, ἐκέλευσε τοξεύειν. τοῦτο δὲ βέλη αὐτοῦ προεμένου [p] εἶτα διαπαυσαμένου, "πλείω μὲ, εἶπεν, ἀφεὶς, οὐκ ἂν ἐπὶ τοῖς Σύ- "ροις βασιλείαν ἔξεῖλες. ἐπεὶ δὲ τρισὶν ἠρκέσθης μόνοις, "τοσαύταις καὶ μάχαις κρατήσεις συμβαλὼν τοῖς "Σύροις, ἵνα τὴν χώραν ἣν ἀπέτεμον σοῦ πατρὸς ἀνα- "κτήσῃ." καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτ' ἀκούσας ἀπῆλθεν· μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ προφήτης ἀπέθανεν· ἀνὴρ, ὅτι δικαιοσύνη διαβόητος, καὶ φανερῶς ἀγαθὸς ὑπὸ Θεοῦ. θαυμασταὶ γὰρ καὶ παράδοξα ἔργα τῆς προφητείας ἐπεδείξατο ἔργα, καὶ μνήμης λαμπρᾶς παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἀξιωθέντα. ἔτυχε δὲ καὶ ταφῆς μεγαλοπρεποῦς, καὶ οἵας εἰκὸς ἦν τὸν θεοφιλῆ μεταλαβεῖν. συνέβη δὲ καὶ τότε, λῃστῶν τινῶν ῥιψάντων εἰς τὸν Ελισσαῖου τάφον οὓς ἦσαν ἀνηρηκότες, τὸν νεκρὸν τῷ σώματι αὐτοῦ προσκολληθέντα [q] ἀναζωπυρῆσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ Ελισσαίου τὸν

6. Joazo autem vitâ defuncto, ſucceſſit filius ejus Joaſus in regnum. Cum ſeptimum jam & trigeſimum annum regnaret Joaſus in tribum Judæ, Iſraëlitarum regnum iniit iſte Joaſus Samariæ, (nam & ille eodem nomine gaudebat, quo Hieroſolymorum rex) illudque annos ſexdecim tenuit. Cæterum vir bonus erat, patriſque *ſui* mores nequaquam referebat. Illo autem tempore, cum Eliſſæus vates jam ſenex admodum in morbum incidiſſet, ad eum viſendum veniebat Iſraëlitarum rex. cumque eum in ipſo fere mortis articulo inveniſſet, flere cœpit, ipſo vidente, & lamentari, patremque & præſidium appellare. "nam & ipſi acce- "ptum ferri *dicebat*, quod nunquam *illis* "contra inimicos opus fuiſſet armis, illius "quippe vaticinia feciſſe ut ſine pugna de "hoſtibus victoriam reportarint: nunc qui- "dem illum è vita diſcedere, ſe vero reli- "ctos iri Syris armatis aliiſque in illorum "poteſtate hoſtibus. Itaque nec ſibi amplius "vivere tutum eſſe, ajebat; ſed expedire cum "eo exitum facere, ſimulque è vita migrare." Regem iſta deplorantem conſolatus eſt Eliſſæus; præcepitque ut arcu ad ſe allato illum intenderet. Cum itaque arcum rex paraſſet, *vates* ſuis manibus illius manibus impoſitis eum jaculari juſſit. cumque tribus telis emiſſis poſt tertium deſtitiſſet, "ſi, inquit, plura "quidem miſiſſes, tum Syrorum regnum radi- "citus excidiſſes: quoniam vero tribus ſolis "contentus fuiſti, cum Syris congreſſus toti- "dem etiam præliis eos victurus es, ut regio- "nem, quam patri tuo ademerunt, recipias. Et rex quidem, his auditis, abiit. nec ita multo poſt vates diem obiit ſupremum: vir inclytæ juſtitiæ, magnique plane à Deo æſtimatus. id quod teſtantur res incredibiles miræque ex afflatu divino ab eo factæ, de quibus præclara inter Hebræos fama eſt. Funere etiam magnifico elatus eſt, quali par erat virum Deo adeo charum cohoneſtari. Quin & eo tempore accidit, cum latrones quidam hominem à ſe occiſum in Eliſſæi ſepulchrum conjeciſſent, ut mortuus, ſimul ac vatis corpus tetigiſſet, reviviſceret. Atque hactenus quidem de Eliſ-

Joazo in Iſraëlitarum regnum ſuccedit filius ejus Joaſus. 4 Regum, c. 13.

Joaſus ægrotantem viſit Eliſſæum. 4 Regum, c. 13.

Eliſſæi, tum vita defuncti, laus.

Mortuus tactu Eliſſæi corpore revixit. 4 Regum, c. 13.

ſæo

a Ἀποκτείναντα Big. & Samb. *b* Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* κακοῖς in *Editis.* *c* Ita *Baſ. G. Vat.* & *Epiphan.* ἀρετὴν Big. Samb. & *Gall.* 1. *d* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ ν. μ. τ. δυναμένους πλέον ἀπολλύειν, δοκῶν αὐτῷ. in *Epiphanii* verſione, *& corripere magis quam perdere hominem hujuſmodi volens.* *e* Ita legunt & diſtinguunt *MSS.* niſi quod in nonnullis ſit Ἰωάζης. in *Editis* Ἰώας, ὃς ἐβδ. ἢ. κ. τ. ἢ. β. Ι. τ. τ. φυλῆς παρέλαβε τὸν ἀρχόν. *f* Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς *Vat.* *g* Vide *S. Literas, 4 Regum,* c. 13. *h* Illa αὐτοῦ βλέποντος & mox καὶ ante πατέρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *i* Αὐτὸν ante ἀποκαλεῖν delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.* *k* Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἐξωπλισμένους in *Editis Aliiſque.* *l* Ita cum *Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτῶν *Gall.* 2. καὶ τοῖς αὐτῶν πολεμίοις in *Editis.* τοῖς αὐτῶν πολεμίοις ſine καὶ habet *Big.* in *Epiphanii* verſione, *& aliis inimicis captivandos relinqueret.* *m* Καὶ ante συνεξορμᾶν ejectum volui, quod illud non agnoſcant *Big.* & *Samb.* *n* Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐτρεπὴς in *reliquis.* *o* Illa τοῦ χειρῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *p* Εἶτα δὲ ἀναπαυσαμένου *Big. Samb.* & *Vat.* *q* Vide *Cotelerium* ad Conſtit. Apoſtol. p. 789.

a Sic

ſæo vate, deque iis quæ, dum in vivis eſſet, prædicebat, & quemadmodum, poſtquam fatis conceſſiſſet, etiam vi divina pollebat.

Mortuo Azaëlo, oppida agroſque Adado ejus filio eripit Joaſus. 4 Regum, c.13.

7. Mortuo autem Azaëlo Syrorum rege, regnum ad filium ejus Adadum pervenit, cui bellum infert Joaſus Iſraëlitarum rex: eique ter victo regionem omnem eripiebat urbeſque & vicos, quotquot pater ejus Azaëlus ex Iſraëlitarum regno abſtulerat. Hoc utique factum eſt quemadmodum Eliſæus prædixerat. Poſtquam vero evenit ut etiam Joaſus moreretur, ille quidem Samariæ ſepelitur, atque imperium ad filium ejus Hieroboamum devenit.

ϖεφήτης, ζῶν τε ὅσα προεῖπε, καὶ ὡς μὴ τ τελευτὴν ἔτι δυνάμει [a] ἔσχε θείαν, δεδηλώκαμεν.

ζ. Τελευτήσαντος δὲ τ Σύρων βασιλέως Αζαήλου, εἰς [b] Αδαδον τ υἱὸν αὐτ ἡ βασιλεία ϖαρῆλθεν), [c] ϖρὸς ὃν συνάπτει πόλεμον Ἰώασος ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεύς· καὶ τρισὶ μάχαις νικήσας αὐτὸν, ἀφείλετο τ χώραν ἅπασαν, καὶ ὅσας ὁ πατὴρ αὐτ Αζάηλος πόλεις καὶ κώμας τ Ισραηλιτῶν βασιλείας παρέλαβε. τοῦτο μέντοι [d] κατὰ τ Ελισαίου προφητείαν ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ἰώασον [e] ἀποθανεῖν, ὁ μὲ ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεν), [f] καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τ υἱὸν αὐτ ἡ ἀρχή.

X. CAP. IX.

ΚΕΦ. θ'.

Quomodo Amaſias, expeditione in Idumæos & Amalecitas ſuſcepta, eos devicit: deinde bello Joaſum laceſſens vincitur, & non multo poſt interficitur, Ozia ei in regnum ſuccedente.

Ως Αμασίας στρατευσάμενος ἐπὶ Ιδουμαίους καὶ Αμαληκίτας, αὐτοὺς ἐνίκησεν· εἶτα πολεμῶν ϖρὸς Ἰώασον ἡττᾶται, καὶ μετ' ὀλὺ ἀναιρεῖται, Οζίου τὸν ἀρχὴν διαδεχομένου.

Amaſias Judæe rex. 4 Regum, c.14. 2 Paralip. c. 25.

ANno autem regni Joaſi Iſraëlitarum regis ſecundo, regnare cœpit Amaſias Hieroſolymis in Judæ tribum, matre natus Jodade nomine, genere cive *Hieroſolymitana.* atque mirum in modum juſtitiam colebat, idq; *admodum* adoleſcens. Cum autem imperio rebuſque gerendis admoveretur, ſtatuit Joaſum patrem ſibi imprimis vindicandum eſſe, eoſque ſuorum, qui manus ei intulerant, pœna afficiendos. Atque iſtos quidem omnes comprehenſos interfecit: in ipſorum vero liberos nihil grave admiſit, convenienter agens Moyſis legibus, qui iniquum eſſe cenſuit pro parentum culpis pœnas à liberis repoſcere. Poſt hæc delectu habito in tribu Judæ & Benjamitica ex iis qui flore eſſent ætatis & *annorum plus minus viginti, collectiſque quaſi trecentis millibus, hiſce centuriones præfecit: ac præterea, cum miſiſſet ad Iſraëlitarum regem, centum militum millia centum argenti talentis conducit. decreverat enim Amalecitarum & Idumæorum & Gabalitarum gentibus bellum inferre. Cum autem in eo eſſet ut exercitum educeret, ſeque in eos moveret, vates *quidam eum* admonuit ut Iſraëlitarum copias dimitteret. eſſe enim hominum genus impium, Deique oraculum ei cladem denunciaſſe, ſi iſtis auxiliis uteretur: hoſtibus vero ſuperiorem fore, ſi Dei auſpiciis fretus paucis aſſumptis cum illis dimicaret. Rege autem *id* ægre ferente, quod jam Iſraëlitis ſtipendium numeraſſet, hortatus eſt vates ut Dei voluntati morem gereret: multa enim ab eo pecunia auctum iri. Et illos quidem dimittit, præfatus ſe donare illis quicquid mercedis nomine accepiſſent: is vero cum ſuis copiis contra prædictas gentes profectus eſt. Cumque illos pugna ſuperaſſet, millia quidem de-

Deut. 24, 16. Ezech. 18, 20.

Bellum inferre ſtatuit Amalecitis aliiſque. 4 Regum, c.14. 2 Paralip. c. 25.

Iſraëlitarum copiæ, quas conduxerat, ex conſilio vatis remittit. 4 Paralip. c.25.

Δευτέρῳ δ' ἔτει τ Ιωάσου βασιλείας τ Ισραηλιτῶν, ἐβασίλευσεν [g] Αμασίας τ Ιούδα φυλῆς καὶ Ιεροσολύμοις, μητρὸς ὢν [h] Ιωδαδῆς τὄνομα, πολίτιδος δὲ τὸ γένος. θαυμαστῶς δὲ ὁ δικαίου [i] ϖροείτο, καὶ ζῆτα νέος ὤν. παρελθὼν δ' ἐπὶ τὰ ϖράγματα καὶ τὴν ἀρχὴν, ἔγνω δεῖν ϖρῶτον Ἰωάσῳ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ, καὶ τοὺς ἐπιθεμένους αὐτῷ φίλους κολάσαι. καὶ τούτους μὲ συλλαβὼν ἅπαντας ἐφόνευσε· τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ἀκόλουθα ϖοιῶν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, [k] ὃς οὐκ ἐδικαίωσε δι' ἁμαρτίας πατέρων ἀμαρτίας τέκνα κολάζειν. ἔπειτα στρατιὰν ἐπιλέξας ἐκ τ Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος τ ἐν ἀκμῇ καὶ τοὺς εἰκοσιν ἔτη γεγονότας, καὶ συναθροίσας [l] ὡς ϖεντακοσιομυριάδας, τούτων μὲ ἑκατοντάρχους [m] κατέστησε· ϖέμψας δὲ καὶ ϖρὸς τ [n] τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα, μισθοῦται δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου. διεγνώκει γὰρ τοῖς Αμαληκιτῶν ἔθνεσι καὶ Ιδουμαίοις καὶ [o] Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι. [p] παρασκευασαμένου δὲ ϖρὸς τὴν στρατείαν, καὶ μέλλοντος ἐξορμᾶν, ὁ ϖροφήτης τὸν τ Ισραηλιτῶν [q] στρατὸν ἀπολῦσαι [r] συνεβούλευσεν. εἰ γὰρ ἀσεβῆ, [s] καὶ τ Θεὸν ἥξειν αὐτῷ ϖερλέγειν [t] χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις· ϖείσεσθαι δὲ τ ϖολεμίων καὶ μετ' ὀλίγων αὐτοῖς ἀγωνιζόμενον βυλομένου τ Θεοῦ. δυσφορῶντος δὲ τὸν βασιλέως ἐπὶ τῷ [u] φθῆναι μισθὸν δεδωκέναι τοῖς Ισραηλίταις, παρήνει ϖοιεῖν ὁ ϖροφήτης ὅ,ϖ τῷ Θεῷ δοκῇ· χρήματα δ' αὐτῷ ϖολλὰ ϖαρ' αὐτ γενήσεσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἀπολύει, χαρίζεσθαι μισθὸν εἰπών· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπὶ τοὺς ϖροειρημένους τῶν ἐθνῶν ἐστράτευσε. καὶ κρατήσας αὐτῶν τῇ μάχῃ, μυρίους μὲν

a Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἴσχει in *Editis.* b Ita ut ſupra aliquoties. Αδερα *Vat.* Αδρ LXXII. & *Cedren.* Αδὰν *Baſ.* & *G.* Αδὰδ *Gall.* 2. & *Epiphan.* Βιεδερ *Big.* & *Gall.* 1. Αὐδὰμ *Samb.* c Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ϖρὸς τοῦτον in *reliquis.* d Sic *Big. Samb.* & *Vat.* κατὰ τὸν τῆ Ελισσαίου in *cæteris.* e Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ϖεθηκίνεν in *Editis*, omiſſis quæ ſequuntur ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται. f Hic ſequutus ſum *Cod. Vat.* καθῆκεν εἰς ἰσοῦζον ἡ ἀρχὴ τ υἱὸν αὐτῦ *Baſ. G.* & *Gall.* 2. καθῆκατο ὃ εἰς Ἰσαΐζον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* verſione, *regnum vero ſuo filio Geſſaban nomine dereliquit.* g Αμασίας LXXII. b Ita cum *MSS.* Ιούδαν in *Editis.* & in *Epiphanii* libris *Joad.* Ιωαδὶμ aut Ιωαδεὶν LXXII. i *Al.* ϖρεύετο. k Illud ὃς non agnoſcit *Vat.* l Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ὡς in *reliquis.* m Ἀνέδειξε ſolus *Vat.* n Τῶν deeſt *Vat.* o Ita *Samb. Bunb. Hen.* & *Vat.* Γαβαλιτῶν in *Editis Aliiſque.* Vide Cl. *Relandum* in *Geogr. S.* lib. 1. c. 15. p Ita cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* παρασκευασαμένου τε in *reliquis.* q Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* λαὸν in *Editis.* r Συνεβούλευσεν *Vat.* ſ Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τ γὰρ Θεὸν in *Editis.* t Χρησαμένου *Big. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* u Οφθῆναι in *reliquis.* * Qui vigeſimum ætatis annum exceſſerant, *juxta S. Literas,* 2 *Paralip.* c. 25. v. 5.

a Eam

μὲν ἀπέκτεινε, τοσούτους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, ὡς ὑπὸ τ῀ μεγάλῳ ἀγαγὼν [a]πέτραν, ἥπερ ἐστὶν ὑπὸ τ῀ Ἀραβίαν, [b]ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν· ἀπήγαγέ τε λείαν πολλὴν καὶ πλοῦτον ἄφθονον ἐκ τούτων ἐθνῶν. Ἀμασίου δ' ἐν τούτοις ὑπάρχοντος, οἱ τ῀ Ἰσραηλιτῶν, ὡς ἀπέλυσε μισθωσάμενος, ἀγανακτήσαντες ὑπὸ τούτῳ, καὶ νομίσαντες ὕβρει εἰ) τ῀ ἀπόλυσιν· ὃ γὰρ ἂν τοῦτο παθεῖν μὴ κατεγνωσμένους· ἐπῆλθον αὐτῷ τῇ βασιλείᾳ, ἐμ μέχρι [d]Βηθσεμίρων προελθόντες διήρπασαν τ῀ χώραν, καὶ πολλὰ μὲν ἔλαβον ὑποζύγια, τρισχιλίους δ' ἀνθρώπους ἀπέκτειναν.

cem occidit, & totidem vivos, quos in petram magnam, quæ in Arabia eſt, ductos de ea præcipitavit: multum prædæ abegit, & opum vim immenſam *tulit* ex iſtis gentibus. At dum hæc ageret Amaſias, Iſraëlitæ, quos conductos remiſerat, ex eo ad indignationem adducti, miſſionemque ſibi ignominiæ eſſe rati, (haud enim illis hoc accidiſſe, niſi contemptui habitis) in ejus ditionem impetum faciebant, & progreſſi uſque ad Bethſemera, regionem populati ſunt; & multa quidem jumenta ceperunt, hominum vero tria millia interfecerunt.

Iſraëlitæ ab Amaſia dimiſſi regionem populantur. 2 Paralip. c. 25.

Β'. Ἀμασίας δὲ τῇ νίκῃ καὶ τοῖς κατορθώμασιν ἐπαρθείς, ὃ μὲν τούτων αἴτιον οἰηθεὶς Θεὸν γενόμενον ὑποφορᾶν ἤρξατο· ὡς δ' ἐκ τῆς Ἀμαληκιτῶν χώρας ἐκόμισε, τούτους σεβόμενος διετέλει. προσελθὼν δ' ὁ προφήτης αὐτῷ, "θαυμάζειν, ἔλεγεν, εἰ τούτους "ἡγεῖται θεούς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν "ὤνησαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν ἐκείνου· ἀλλ' "ὑποφεύδου πολλούς τε αὐτῶν ἀπολλυμένους, καὶ [e]αὐ"τοὺς αἰχμαλωτισθέντας. κεκομίσθαι γὰρ εἰς Ἱεροσό"λυμα τούτῳ τῷ τρόπῳ, καθὼς ἄν τις τῶν πολε"μίων τινὰς ζωγρήσας ἤγαγε." τῷ δὲ βασιλεῖ ζῶντι ὀργὴ ἐκίνησε, καὶ πεισθεὶς ἡσυχίαν ἄγειν ὃ προφήτῃ, ἀπειλήσας [f]αὐτὸν κολάσειν, ἂν πολυπραγμονῇ. καὶ ὁ μὲν ἡσυχάζειν ἔφη· οὐκ ἀμελήσειν δ' ὧν [g]ἐπεχείρησε [h]νεωτερίζων τ῀ θεὸν προὔλεγεν. Ἀμασίας δὲ, κατέχειν αὐτὸν ὑπὸ ταῖς εὐπραγίαις ὑ δυνάμενον, ὡς τῷ θεῷ λαβὼν εἰς αὐτὸν ἐξύβριζεν, ἀλλὰ [i]φρυαττόμενος, ἔγραψεν Ἰωάσῳ τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, κελεύων "ὑπακούειν αὐτῷ "σὺν πάντι τῷ λαῷ, ὡς καὶ πρότερον ὑπήκουε τοῖς "προγόνοις αὐτοῦ, Δαυίδῃ καὶ Σολομῶνι· ἢ μὴ βουλό"μενον εὐγνωμονεῖν, εἰδέναι πολέμῳ περὶ τ῀ ἀρχῆς [k]ἀγω"νιούμενον." ἀντέγραψεν δὲ ὁ Ἰώασος τάδε. "ΒΑ"ΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΜΑ"ΣΙΑ. Ἦν ὁ τῷ Λιβάνῳ ὄρει κυπάρισσος παμμε"γέθης, καὶ ἄκανος. αὕτη πρὸς τ῀ κυπάρισσον ἔπεμ"ψε μνηστευομένη τῷ θυγατέρα αὐτῆς πρὸς γάμον τῷ "παιδί. μεταξὺ δὲ ζῶτα λέγουσαν, θηρίον τι παρερ"χόμενον κατεπάτησε τὴν ἄκανθαν. τοῦτο οὖν ἔσαι σοι "τὸ παράδειγμα μὴ μείζονα ἐφιέσθαι· μηδ' ὅτι τῷ "πρὸς Ἀμαληκίτας μάχῃ κατορθώσας, ὑπὸ ζάλης "γαυρούμενος σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ σου κινδύνους "ὑπάσῃ.

Amaſias Idumæorum deos colit. 2 Paralip. c. 25.

A vate reprehenſus.

Amaſiæ ad Joaſum literæ.

Γ'. Ταῦτα δ' ἀναγνὺς Ἀμασίας, ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τ῀ [l]θρασείας [m]παροξυνθείς, ὑ Θεοῦ παρορμῶντος αὐτὸν, οἴμαι, πρὸς αὐτὸν, ἵνα τ῀ [n]προδεδομένων εἰς αὐτὸν δίκην ἐπολάβῃ. ὡς δ' ἐξῆγε μὴ τ῀ δυνάμεως ὑπὸ τ῀ Ἰώασον, καὶ συνάπτειν μάχην ἔμελλον, τὸ Ἀμασίου θράσυμα φόβος ἀφνίδιος καὶ κατάπληξις, οἵαν Θεὸς οὐκ εὐ-

3. Amaſias autem, cum iſta legiſſet, majori adhuc cupiditate ad bellum incitatus eſt; Deo, ut arbitror, illum ad hoc impellente, ut pro iis quæ in eum admiſerat peccatis pœnas exigeret. Ubi vero copias eduxerat contra Joaſum, & pugnam conſerturus erat, timor ſubitus & conſternatio, qualem Deus non

Amaſias Joaſo bellum infert. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Joaſi reſponſum. 4 Regum, c. 14.

a Eam *ſcilicet*, à qua nomen habet Arabiæ urbs, *Petra*. unde *Arabiæ Petræ* nomen. *Grotius*. *b* Sic *MSS.* ἀπ' αὐτῆς in *Editis*. *c* Ita cum *Vet. Interpr.* ἐκ τ῀ ἐθνῶν *Vat.* ἐκ πάντων ἐθνῶν in *reliquis*. *d* Βηθωρὼν juxta meliores *Epiphanii* codices. ἕως Βαιθωρὼν LXXII. & *Paralip.* c. 25. v. 13. *e* Sic *Samb.* & *Vat.* τοὺς τὰς in *ceteris*. *f* Sic *MSS.* αὐτῷ in *Editis*. *g* Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπιχειρήσει in *Editis Aliisque*. *h* Νεωτερίζων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *i* Φρυπτιαττόμενος, *Heſychio* ὑπερθύμως φρονήματι. & φρύαγμα eſt *faſtuoſa de ſe opinio* apud *Euripidem* in *Hecuba*, v. 622. *k* Ita *MSS.* κεκληρονόμηται in *Editis*. *l* Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. θρασεῖαν in *reliquis*. *m* *Al.* παροξυνθὴ *n* Παραμυθουμένου *Gall.* 2. * Ita placuit interpretari, non *cardnus* cum *aliis*; quod ἄκανθος non herba ſit, ſed *ſpinoſus & aculeatus frutex*. Vide *Theophraſtum* in *Hiſt. Plant.* l. 6. c. 3. & c. 4.

Amaſias à Joaſo victus. 4 Regum c. 14. 2 Paralip. c. 25.

non propitius ſolet immittere, Amaſiæ exercitum in fugam vertit, etiam antequam ad manus venirent. Illis ergo præ timore diſperſis, contigit ut Amaſias à ſuis deſertus ab hoſtibus caperetur: eique Joaſus mortem minatus eſt, niſi hoc Hieroſolymitanis perſuaderet, ut portas aperirent ipſumque cum exercitu in urbem reciperent. Et quidem Amaſias, neceſſitate compulſus metuque ex vitæ periculo, auctor erat ut hoſtis intromitteretur. Ille vero, diruta murorum parte quaſi quadringentorum cubitûm ſpatio, quà perruptio facta eſt cum curru invehitur Hieroſolyma, captivum præ ſe agens Amaſiam. Atque hoc modo in poteſtatem ſuam redactis Hieroſolymis, & Dei theſauros abſtulit, & exportavit quicquid auri argentique Amaſiæ erat in regia: atque ita demum, cum Amaſiam libertati reſtituiſſet, Samariam reverſus eſt. Iſta autem Hieroſolymitanis acciderunt anno regni Amaſiæ decimo quarto. qui poſt hæc, inſidiis ei ſtructis ab amicis, in urbem Lachiſam profugit, & ab inſidiatoribus occiſus eſt, cum eò miſiſſent qui illum ibi necarent. Et corpus quidem ejus Hieroſolyma reportatum regiis exſequiis conhoneſtarunt. At vitam hoc modo finivit propter inſolentiam & Dei contemptum; cum annos quidem quatuor & quinquaginta vixiſſet, novem vero & viginti regnaſſet: eique ſuccedit filius *ejus* nomine Ozias.

Joaſus Hieroſolymitanorum murorum partem diruit. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Amaſiæ interitus. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

μανὴς ὢν [a] πίθηται, εἰς φυγὴν ἔτρεψε, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. [b] διασπαρέντων δὲ ὑπὸ τὸν δεινὸν αὐτῶν, μονωθέντα τὸν Ἀμασίαν λαφθῆναι συνέβη τοῖς τὸν πολεμίων αἰχμάλωτον· ἀπείλησε δ' αὐτῷ θάνατον. [c] Ἰόασος, εἰ μὴ πείσειε τοὺς Ἱεροσολυμίτας, ἀνοίξαντας αὐτῷ τὰς πύλας, δέξασθαι μετὰ τοῦ στρατιᾶς εἰς τὴν πόλιν. καὶ Ἀμασίας μὲν ὑπὸ ἀνάγκης καὶ [d] τοῦ περὶ ὀλίγου ζῆν δεῖν, ἐπαύσατο εἰσδεχθῆναι τὸν πολέμιον. ὁ δὲ, διακόψας [e] τι τοῦ τείχους [f] ὡς πεντακοσίων πηχῶν, ἐφ' ἅρματος εἰσήλασε διὰ τοῦ διακοπῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, τὸν Ἀμασίαν ἄγων αἰχμάλωτον. κύριός τε τότε τῶν τε ἔπειτα γενόμενος τῶν Ἱεροσολύμων, [g] τούς τε τοῦ Θεοῦ θησαυροὺς ἀπέλετο, καὶ ὅσος ἦν τῷ Ἀμασίᾳ χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν τοῖς βασιλείοις ἐξεφόρησε· καὶ δῆτα καὶ τὸν αὐτὸν ἀπολύσας τοῦ αἰχμαλωσίας, ἀνέζευξεν εἰς Σαμάρειαν. τεσσαρα δ' ἐγένετο τοῖς τῶν Ἱεροσολυμίτας ἔτει τεσσαρτῳ καὶ δεκάτῳ τοῦ Ἀμασίου βασιλείας. ὃς, μετὰ ταῦτα ὑπεξελθὼν ὑπὸ τῶν φίλων, φύγει μὲν εἰς [h] Λάχεσαν πόλιν, ἀναιρεῖται δὲ ὑπὸ τῶν ὑπεξάλων, πεμψάντων ἐπὶ τοὺς ἀποκτενοῦντας αὐτόν. καὶ τὸ μὲν σῶμα κομίσαντες εἰς Ἱεροσόλυμα βασιλικῶς ἐτάφησε. κατέστρεψε δὲ βίον τῶν Ἀμασίας τὸν βίον [i] ἀφὶ τῆς παιδεσμοῦ καὶ τοῦ τοῖς τοῦ Θεοῦ ὀλιγωρίαι, βιώσας μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐννέα καὶ εἴκοσι. ἀφ' οὗ δὲ [k] παῖς Ὀζίας τὴν ἀρχὴν.

XI. CAP. X. ΚΕΦ. ι'. ια'.

De Hieroboamo Iſraëlitarum rege, & Jonâ vate; atque ut, Hieroboamo vita defuncto, filius ejus Zacharias imperium ſuſcepit. Quomodo Ozias Hieroſolymitanorum rex gentes finitimas ſubegit, quæque ei acciderunt poſtquam id egit ut Deo ſuffitum adoleret.

Περὶ Ἱεροβοάμου Ἰσραηλιτῶν βασιλέως, καὶ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· καὶ ὡς Ἱεροβοάμου τελευτήσαντος τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ζαχαρίας. ὡς Ὀζίας Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεὺς τὰ πλεῖστα ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ ὅσα συνέβη αὐτῷ ὁρμήσαντι θυμιάζειν τῷ Θεῷ.

Hieroboamus Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 14.

ANno autem decimoquinto regni Amaſiæ cœpit Hieroboamus Joaſi filius in Iſraëlitas regnare, *idque* Samariæ, & annos quadraginta *regnavit*. Hic rex in Deum quidem erat contumelioſus legumque ſupra modum contemptor, ut qui deaſtros colebat & multis operibus abſurdis & peregrinis manum admovebat: populo vero Iſraëlitarum mala innumera afferebat. Huic *ex oraculo* Jonas quidam *vates* prædixit, ab ipſo, ſi cum Syris bellum geſſerit, labefactandam fore illorum potentiam, ſuique regni fines proferendos: ex partibus quidem ſeptentrionalibus uſque Amathum urbem, ad meridiem vero uſque Aſphaltitem paludem. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, ſicut Jeſu imperatori viſum eſt eam circumſcribere. Hieroboamus itaque, cum in Syros expeditionem feciſſet, omnem eorum provinciam, juxta Jonæ vaticinium, in poteſtatem ſuam redegit.

Ex Jonæ oraculo bellum inſert Syris. 4 Regum, c. 14.

ΠΕντεκαιδεκάτου δὲ ἔτους τῆς Ἀμασίου βασιλείας ἐβασίλευσε τῶν Ἰσραηλιτῶν [l] Ἰωάσου υἱὸς Ἱεροβοάμου ὁ Σαμαρείᾳ ἔτη [m] τεσσαράκοντα. [n] οὗτος ὁ βασιλεὺς τὰ μὲν εἰς τὸν Θεὸν ὑβριστὴς καὶ παρανόμου δεινῶς ἐγένετο, εἰδωλά τε σεβόμενος καὶ πολλοῖς ἀτόποις καὶ ξένοις ἐγχειρῶν ἔργοις· τῷ δὲ λαῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν μυρίων κακῶν αἴτιος [o] ὑπῆρχε. τοῦτῳ [p] προεφήτευσέ τις Ἰωνᾶς, ὡς δεῖ πολεμήσαντα τοῖς Σύροις αὐτὸν κρατῆσαι τῆς ἐκείνων δυνάμεως, καὶ πλατύναι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν· τοῖς μὲν κατὰ τὴν ἄρκτον μέρεσιν ἕως [q] Ἀμάθης πόλεως, τοῖς δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἕως τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης. τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ ὅροι τῆς Χαναναίας [r] ἦσαν οὗτοι, καθὼς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς ἐθέλησε. στρατεύσας οὖν ὅπλα τοὺς Σύρους ὁ Ἱεροβόαμος, καταστρέφεται πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, ὡς προεφήτευσεν Ἰωνᾶς.

Β'. Ἀναγκῶν

a Ἐπίθηται *Big. Samb. & Vat.* b Ita cum *Epiphan.* in *reliquis* ἀμαυρίσαν ὑπό. c Ἰόασος inſertum dedi ex *Bamb. Vat. & Vet. Interpr.* d Illud τοῦ ex *MSS.* & mox περὶ τῷ ζῆν *Vat.* e Voculam τι adjeci ex *MSS.* f Sic *MSS. & Vet. Interpr.* ὡς τριακοσίων *Baſ.* ὡς πεντακοσίων *Gen.* g Sic *MSS. & Vet. Interpr.* τοὺς τοῦ Θεοῦ in *Editis.* h Λαχὶς LXXII. & *Vet. Interpr.* i Ita lego cum *Epiphanio*, qui vertit, *propter ſuperbiam & contemptum quem habuit circa Deum.* præſertim cum ab aliis notatum fuerit, vocem παιδεσμὸν per *inſolentiam* quandoque exponi debere. In *Græcis* omnibus, ἀφ' ἧς τὸν παιδεσμὸν τοῦ περὶ τοῦ Θεὸν ὀλιγωρίας. k Ὀζίας, ὁ καὶ Ἀζαρίας, *Chron. Paſch.* Ἀζαρίας dicitur *Inst.* LXXII. 4 Regum, c. 14. v. 21. Ὀζίαν 2 *Paralip.* c. 26. v. 1. *Uzziah* ex *Veteris. Hebr.* in *Bibliis* noſtris. l In *Cod. Vat.* ὁ Ἰωάσου υἱός. m Τεσσαρακοντα ἓξ in juxta LXXII. *Editionis Rom. & Veris. Hebr.* 4 Regum, c. 14. v. 23. *Codex Alexandrinus* cum *Joſepho* conſentit. n Ita *Big. Samb. & Vet. Interpr.* οὗτος in *reliquis.* o Ὑπῆρξε *Vat.* p Scilicet, τοῦ τῶν Ἰσραηλίτων λαοῦ ἐλαύνοντος πανταυθοῦτα, ut dicit *Zonaras.* q Urbs eſt quæ *S. Litteris* (4 Regum, c. 14. v. 25.) *Chamath* aut *Hamath* dicitur. r Illud ἦσαν ex *MSS. & Vet. Interpr.*

a Præ-

β'. Αναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, τὴν ἀκείβειαν τῶν πραγμάτων παραδώσειν ὑπεχημένων, ὅσα καὶ πρὸ τούτου εὗρον ἐν ταῖς [a] Ἑβραϊκαῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένα, διεξελθεῖν. κελευσθεὶς γὰρ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προφητεῦσαι μὲν εἰς τὴν Νίνου βασιλείαν, κηρύξαι δ' ὀλίγου [b] γενόμενον ἐν τῇ πόλει, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀπολέσει, δείσας οὐκ ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἀποδιδράσκει τὸν Θεὸν εἰς Ἰόπλην πόλιν, καὶ πλοῖον εὑρὼν ἐμβὰς, εἰς [c] Ταρσὸν ἔπλει ἐκ Κιλικίας. ἐπιγενομένου δὲ χειμῶνος σφοδροτάτου καὶ κινδυνεύοντος καταδῦναι τὸ σκάφος, οἱ μὲν ναῦται καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ αὐτὸς ὁ ναύκληρος εὐχὰς ἐποιοῦντο χαριστηρίους εἰ ἀσφαλῶς διαφύγοιεν τὴν θάλασσαν. ὁ δὲ Ἰωνᾶς συγκαλύψας αὐτὸν ἐκέκλιτο, μηδὲν ὧν τοὺς ἄλλους ἑώρα ποιοῦντας μεμύθμενος. αὐξόντος δ' ἔτι μᾶλλον τοῦ κλύδωνος, καὶ βιαιοτέρας [d] γενομένης τοῦτο τὴν πτοήσεως τῆς θαλάσσης, τοῦτο τὴν πνευμάτων ἐκ θαλάσσης, τοῦτο ὑπονοήσαντες, ὡς συνέβαινεν, τινὰ τῶν ἐμπλεόντων αἴτιον αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος, συνέβαλον [e] κλήρῳ, τοῦτον [f] ὅστις ποτὲ εἴη μαθεῖν. κληρωσαμένων οὖν ὁ προφήτης ἁλίσκεται. [g] πυνθανομένων δὲ πόθεν τε εἴη, καὶ τί μετέρχοι· ὁ μὲν γένος ἔλεγεν Ἑβραῖος εἶναι, προφήτης δὲ τοῦ μεγίστου Θεοῦ. [h] συνεβούλευσεν οὖν αὐτοῖς, εἰ θέλουσιν [i] ἀποδρᾶσαι τὸν παρόντα κίνδυνον, [k] ἐκβάλλειν αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος· αἴτιον γὰρ αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐτόλμων, [l] κρίναντες ἀσέβημα εἶναι ξένον ἄνθρωπον, καὶ πεπιστευκότα αὐτοῖς τὸ ζῆν, εἰς φανερὰν ὥτινος ἀπώλειαν ἐκρίψαι· τελευταῖον δ' ὑπερβαλλομένου τοῦ κακοῦ, καὶ ὅσον οὔπω μέλλοντος βαπτίζεσθαι τοῦ σκάφους, τοῦτό τε τοῦ προφήτου παρορμήσαντος [m] αὐτούς, καὶ ὑπὸ τοῦ δέους τοῦ περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς τὸ θάλασσαν. καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἐξάλη· τὸ δὲ, λόγος, [n] τοῦτο τὸν κήτους καταποθέντα τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκβραθῆναι πόντον, ζῶντα καὶ μηδὲν τοῦ σώματος λελωβημένον. ἔνθα τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς συγγνώμην αἰτῆσαι τῶν ἡμαρτημένων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν [o] Νινδὴν πόλιν· καὶ σταθεὶς [p] εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσσεν, ὡς [q] μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον ἀποβαλοῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας. καὶ ταῦτα διελθὼν ὑπέστρεψε. διεξῆλθον δὲ τἀνδρὸς περὶ αὐτοῦ δήγησιν, ὡς εὗρον ἀναγεγραμμένην.

2. Necessarium autem duxi, ut qui res gestas accurate perscripturum esse pollicitus fuerim, quicquid in Hebræorum libris de hoc vate relatum legi oratione persequi. Iste enim à Deo jussus in Nini regnum proficisci, cumque in urbem veniret illic prædicare, futurum ut *brevi* imperium amitteret, præ metu eò non concessit: sed à Deo profugit in urbem Joppen, navique, quam forte nactus est, conscensa, Tarsum Ciliciæ cursum intendebat. Cum autem vehemens coorta esset tempestas, & non procul abesset quin navis submergeretur, nautæ quidem & gubernator & *ipse* navicularius *Deo* voverunt se gratias *illi* acturos, si è maris periculo evaderent: Jonas vero *interea in navem* abditus jacebat, nihil eorum faciens quibus alios operam dare cernebat. Cum autem aquæ fluctus magis adhuc augerentur, & vehementius aliquanto à ventis mare concitaretur, suspicati, ut fieri solet, aliquem à vectoribus esse illis tempestatis causam, constituerunt jactis sortibus, quisnam ille sit deprehendere. Hoc itaque facto, vati sors obtigit. Cumque interrogarent & unde esset & *quidnam rei ageret; respondit se genere quidem esse Hebræum, summi vero Dei vatem. illis itaque consilium dedit, ut ipsum in mare dejicerent, si vellent præsens periculum effugere: illos enim ejus causa tempestate vexari. At illi primum quidem hoc facere non audebant, nefas esse existimantes in tam manifestum exitium mittere hominem peregrinum, quique illis vitam suam commiserat: tandem vero exsuperante malo, navique propemodum eò adducta ut mergeretur, partim ab ipso vate incitati, partim metu impulsi ne salutis discrimen adirent, in mare eum projiciunt. Et tempestas quidem sævire desiit: hunc vero ajunt à piscе tres dies totidemque noctes devoratum in Euxinum pontum ejectum fuisse, vivum & corpore nihil omnino læsum. Ubi à Deo delictorum veniam deprecatus, urbem Niniven adiit: & cum in loco constitisset, unde exaudiri poterat, proclamavit fore, ut brevi admodum post tempore Asiæ imperium amitterent. istisque annunciatis reversus est. Atque hanc de eo narrationem confeci ex iis quæ scriptis consignata reperi.

Narratio de Jona vate.

γ'. Ἱεροβόαμος δ' ὁ βασιλεὺς, μιᾷ πάσης εὐδαιμονίας τὸν βίον διαγαγὼν, καὶ ἄρξας ἔτη τεσσαράκοντα, ἐτελεύτησε. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ζαχαρίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Ὀζίας ὁ τοῦ Ἀμασίου υἱὸς, ἔτος ἤδη τέταρτον πρὸς τοῖς δέκα βασιλεύοντος Ἱεροβοάμου, τὴν δύο φυλῶν ἐβασίλευσεν ἐν Ἱεροσολύμοις· μητρὸς ὢν [r] Ἀχιάλας μὲν τὸ γένος,

3. Rex autem Hieroboamus, cum vitam summa felicitate egisset, regnassetque annos quadraginta, ad suorum manes concessit. Et Samariæ quidem sepelitur: ei vero in regnum succedit filius *ejus* Zacharias. Ozias item Amasiæ filius, anno regni Hieroboami decimoquarto, in duas tribus regnare cœpit Hierosolymis; matre quidam *natus* nomine Achiala, genere

Mors Hieroboami. 4 *Regum*, c. 14.

Zacharias Israëlitarum rex, & Ozias Judææ. 4 *Regum*, c. 15. & 2 *Paralip.* c. 26.

a Præter *S. Literas* necesse est intelligat *libros Rabbinicos*, quibus fidem plus justo habuit, ut ostendit *S. Bochartus* in *Hieroz.* parte II. p. 744. & *Ant. van Dale* de *Idololatr.* p. 144. b Γινόμενον ἐν τῇ πόλει *Vat.* c Videsis *Drusium* in *Observatt.* l. 3. c. 13. & l. 6. c. 3. & *Bootium* in *Animadv. S.* l. 4. p. 162. d Γινομένης *Samb.* & *Vat.* e Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* κλῆρον in *Editis.* f Ὅστις ποτ' ἂν *Big. Samb.* & *Vat.* g Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* πυνθανομένων π. h Συνεβούλλετο in quibusdam *MSS.* i Ἀποδράναι *Big. Vat. Hen.* & *Busb.* k Ἐκβαλεῖν in *iisdem MSS.* & *Gall.* 2. l Κρίναντες *Vat.* & *Gall.* 2. m Illud αὐτῷ ex *MSS.* n Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Vat.* qui habet, ἀπὸ κ. π. τ. ἡ. κ. τ. ν. εἰς τὸν γῆν ἐκσωθέντα ζῶντα &c. *Epiphanius* hoc modo legisse & distinxisse videtur, τοῦτο δ' κήτους καταποθέντα, μὴ τρεῖς ἡ. κ. τ. νύκτας εἰ τὸ Εὔξεινο ἐμβραθῆναι πόντῳ ζῶντα, καὶ μ. in *Chron. Alex.* καταποθέντα ἀπὸ τοῦ κήτους ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, μὴ τρεῖς ἡ. κ. τ. ν. ἀκεραθῆναι ζῶντα. apud *Cedrenum* vero, καταποθέντα ὑπὸ τ. κήτους, μὴ τ. ἡ. κ. τ. ν. ἀκέραθῆναι ζῶντα εἰ τὸ Εὐξείνο πόντῳ. in *Zonara*, κήτους ᾧ τὸν προφήτην κατεπιόν, μὴ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἴσας νύκτας ζῶντα καὶ σῶον αὐτὸν ἐξήμισον. denique apud *Niceph.* in *Eclogis*, τὸν Ἰωνᾶν λέγει, καταδύντα εἰς Ἰόππην, ἐπὶ Ταρσὸν φεύγειν τὴν Κιλικίας. Θαρσὸν δὲ Ταρσὸν λέγει. ἀκέραθῆναι δὲ φησὶ τὸν προφήτην ὑπὸ τοῦ κήτους εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον. o Νινδὴν *Big. Gall.* 1. & LXXII. Νινευὶ in *Editis.* Νινδὺν *Samb.* Νινδὶ *Zonar.* Νίνυ *Vat.* prout in *Scaligeri Animadv. Aliisque.* p. Illud εἰς ex *MSS.* q Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* μετ' ὀλίγον πάλιν δὲ in *Editis.* r Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἀχίμ in *Editis.* Ἰεχολίας juxta *Interp.* LXXII. Τελιχίας *Auctori Chron. Alex.* * *Vel*, quam artem exerceret.

Oziæ laus, & res ab eo geſtæ. 2 Paralip. c. 26.

genere vero cive *Hieroſolymitana*. Erat autem natura bonus & juſtus, & magnanimus, providendiſque rebus ſolers & induſtrius. Ac præterea cum exercitum eduxiſſet in Palæſtinos eoſque pugna viciſſet, urbes illorum Gittam & Jamniam vi cepit, & earum mœnia diruit. Ubi autem facta erat hæc expeditio, adortus eſt Arabas Ægypto finitimas: atque urbe ædificata ad mare Rubrum, præſidium in ea poſuit. Poſthæc Ammanitis ſubactis, & certo tributo illis imperato, omnique regione uſque ad Ægypti fines in poteſtatem ſuam redacta, cœpit in poſterum Hieroſolymis curam ſuam impendere. Quicquid enim mœnium vel vetuſtate collapſum erat, vel ſuperiorum regum incuria, id totum de novo ædificavit & exſtruxit, quicquid etiam dejectum erat ab Iſraëlitarum rege, quando in urbem, cum patrem ejus Amaſiam captivum ageret, ingreſſus eſt. Conſtruxit autem & turres multas centum & quinquaginta cubitorum *altitudine*. Quin & ſtationibus in ſolitudine munimenta circumdedit, multoſq; aquæ-ductus excavavit. Erat autem ipſi & jumentorum aliorumque pecorum vis infinita. nam regio erat apta paſcuis. Cumque eſſet agriculturæ deditus, terræ multum curæ adhibebat, eamque omni plantarum genere & ſeminum excolebat. Habebat etiam circa ſe militum exercitum electorum, *numero* ad trecenta ſeptuaginta millia: quibus præerant centuriones & tribuni, viri egregiæ fortitudinis & invicto robore præditi, ad duo millia numero. Totum autem exercitum in phalanges diſpoſuit, armiſque inſtruxit, unicuique dato gladio,& clypeis & thoracibus æreis, arcubus etiam & fundis. Quin & præter hæc machinas multas fecit ad oppida in obſidione expugnanda, inſtrumenta etiam quibus lapides & tela jacerentur, ut & harpagones, & quæcunque hiſce ſimilia.

ἀρχῆς δὲ ὁ γέρων. ἀγαθὸς δ' ἦν καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ μεγαλόφρων, καὶ προνοητὴς τῶν πραγμάτων φιλοπονώτατος. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ Παλαιστίνους [a] καὶ νικήσας μάχῃ, πόλεις αὐτῶν ἔλαβε κατὰ κράτος, [b] Γίτθαν τὴν Ἰάμνειαν, καὶ κατέσκαψεν αὐτῶν τὰ τείχη. μετὰ δὲ ταύτην τὴν στρατείαν ἐπῆλθε τοῖς τὴν Αἰγύπτῳ γειτνιῶσιν Ἄραψι· καὶ πόλιν κτίσας ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, [c] ἐγκατέστησεν αὐτῇ φρουράν. ἔπειτα τοὺς Ἀμμανίτας καταστρεψάμενος, καὶ φόρους αὐτοῖς ὁρίσας τελεῖν, καὶ πάντα [d] τὰ μέχρι τῶν Αἰγυπτίων ὅρων χειρωσάμενος, τῶν Ἱεροσολύμων ἤρξατο ποιεῖσθαι τὸ λοιπὸν τὴν ἐπιμέλειαν. ὅσα γὰρ τῶν τειχῶν ἢ ὑπὸ τοῦ χρόνου [e] κατερρέβλητο, ἢ ὑπὸ τῆς ὀλιγωρίας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, [f] ταῦτά τε ἀνῳκοδόμει καὶ κατεσκεύαζεν· ὅσα τε ἦν [g] κατερρεβλημένα ὑπὸ τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως, ὅτε τὸν πατέρα αὐτοῦ λαβὼν αἰχμάλωτον τὸν Ἀμασίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. [h] προσῳκοδόμησε δὲ καὶ πύργους [i] πολλοὺς πεντήκοντα πηχῶν καὶ ἑκατόν. καὶ [k] φρέατα δ' ὑπερεῖχεν τοῖς ἐρήμοις χωρίοις, καὶ πολλὰς ὀχετοὺς ὤρυξεν ὑδάτων. ἦν δ' αὐτῷ καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων θρεμμάτων ἄπειρόν τι πλῆθος. εὐφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς. γεωργικὸς δ' ὢν σφόδρα τὴν [l] ἐπεμελεῖτο, φυτοῖς αὐτὴν καὶ παντοδαποῖς πημάτων σπέρμασι. στρατιὰς δ' εἶχεν [m] ὁπλίτας περὶ αὑτὸν [n] μυριάδας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἧς ἡγεμόνες ἦσαν καὶ ταξίαρχοι καὶ χιλίαρχοι γενναῖοι καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπόστατοι, τὸν ἀριθμὸν [o] διχίλιοι. διέταξε δ' εἰς [p] φάλαγγας τὴν ὅλην στρατιάν, καὶ ὥπλισε, ῥομφαίαν μὲν ἑκάστῳ, καὶ θυρεοὺς καὶ θώρακας χαλκοῦς, καὶ τόξα καὶ σφενδόνας. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τούτοις μηχανήματα πολλὰ πρὸς πολιορκίας κατεσκεύασε, πετροβόλα τε καὶ δορυβόλα, καὶ [q] ἅρπαγας, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια.

Oziæ rebus ſecundis nimium elatus.

4. Cæterum cum ea ita conſtituiſſet & præparaſſet, ex faſtu mente corruptus eſt, atque peritura rerum copia inflatus vim immortalem & in omne ævum duraturam inſuper habuit, (iſta autem erat pietas erga Deum legumque obſervantia) rerumq; ſucceſſu ſublatus cecidit, & ad eadem in quibus deliquerit pater prolapſus eſt, ad quæ fortunæ ſplendor rerumque geſtarum magnitudo etiam illum perduxerunt, iſtis moderandis imparem. Nam inſtante die celebri, quo feſtum erat ſolenne populo univerſo, veſte indutus ſacerdotali in fanum ingreſſus eſt, ſuffitum in aureo altari Deo facturus. Azaria autem pontifice, cui aderant octoginta ſacerdotes, eum prohibente (haud enim fas eſſe rem divinam facere, dicebant, iis vero ſolis hoc datum eſſe qui ex Aaronis ſtirpe) & clamantibus *omnibus* ut exiret, Deique leges non violaret, ira accenſus mortem illis mi-

In templum ad ſuffiendum ingreditur. 2 Paralip. c. 26.

ὁ δὲ εἰς ὀργὴν τραπεὶς ἐπὶ τῇ σωτάξει καὶ παρασκευῇ, διεφθάρη τὴν διάνοιαν [r] ὑπὸ τύφου, καὶ χαυνωθεὶς ὑπὸ τῆς εὐσεβείας ἃ ἀθανάτῳ καὶ τοῖς ἅπασι διαρκῆ τὸν χρόνον ἰσχύειν ὠλιγώρησεν· αὕτη δ' ἦν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβεια, καὶ τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα· ὤλισθεν δ' εἰς [s] εὐταξίας, καὶ κατηνέχθη πρὸς τὰ τοῦ πατρὸς [t] ἁμαρτήματα· πρὸς ἃ καὶ κεῖνον ἡ τῶν ἀγαθῶν λαμπρότης καὶ τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων, καὶ δυνηθεὶς προσῆναι καλῶς αὐτῷ, ἤγαγεν. εἰσάσης δ' ἡμέρας τὴν ὁπωσήμω, καὶ πάνδημον ἑορτὴν ἐχούσης, ἐνδὺς ἱερατικὴν στολὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ τέμενος, [u] θυμιάσων τὸν [v] χρυσοῦν βωμὸν τῷ Θεῷ. τὸν δ' ἀρχιερέως Ἀζαρίου, ὄντων σὺν αὐτῷ ἱερέων ὀγδήκοντα, κωλύοντα [w] αὐτόν· ἃ γὰρ ἐξὸν ὀπτεύειν εἶπον, μόνοις δ' [x] ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκ τοῦ Ἀαρῶνος γένους· [y] καταβοώντων δ' ἐκείνων καὶ μὴ παρανομεῖν εἰς τὸν Θεόν, ὀργισθεὶς ἀπείλησεν αὐτοῖς

a Illud τὴν ex *MSS.* *b* Sic *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* Ἰτὼν τὴν Ἀμμαὼν in *Editis.* Hinc ὁ Ἰάμνειαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *c* Ita *Samb.* & *Vat.* ἐγκατέστησεν in *reliquis.* *d* Illud τὰ ex *Big.* & *Samb.* *e* Sic *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* κατεβέβλητο. *f* Illa ταῦτά τε non agnoſcit *Vat.* *g* Ita in *MSS.* omnibus, nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* κατεσκαμμένα in *Editis.* *h* Eo modo *Big.* & *Samb.* προῳκοδόμησε in *reliquis.* *i* Ὑψηλοὺς ſolus *Samb.* μεγάλους *Hen.* & *Busb.* *k* Ita cum melioris notæ *MSS.* φρυκτὰς & mox ὑπερεῖχεν in *Editis Aliiſque.* *l* Sic *Big.* & *Samb.* ἐπεμελεῖτο in *cæteris.* *m* Ἐπλίκτυς *Big. Samb.* & *Vat.* *n* Τετρακοσίους χιλιάδας τὴν ἑπτακισχιλίους [ϵ ἑπτὰ χιλιάδας *Cod. Alex.*] τὴν πεντηκοσίους LXXII. *o* Διχίλιοι ἑξακόσιοι LXXII. 2 *Paralip.* c. 26. v. 12. *p* Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* φαλαγγα in *Editis.* *q* Ἁρπῆρας *Samb.* ἁρπήρας τὴν ἅρπαγας *Big.* ἁρπαγας τὴν ἁρπάρας *Gall.* 1. *r* Ita cum *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ὑπὸ τοῦ τύφου. *s* Εὐφραξίας *Samb.* *t* Ἁμαρτήματα ſoli *Big.* & *Gall.* 1. *u* Ita in pleriſque *MSS.* ἐπιθυσιάσων in *Editis Aliiſque.* *x* Ἐφεῖτο *Big. Samb.* & *Vat.* *y* Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* καταβοώντες in *Editis.*

a Ei-

αὐτοῖς θάνατον, εἰ μὴ τ ἡσυχίαν ἄξουσι. μεταξὺ δὲ, σεισμὸς ἐκλόνησε τὴν γῆν μέγας· καὶ διεφάνητος ὁ ναὸς, φέγγος ἡλίου λαμπρὸν ἐξέλαμψε, καὶ τῇ ὁ βασιλέως ὄψει προσέπεσεν, ὡς τῷ μὲ αὐτίκα λέπραν ἐπισπάσασθαι. περὶ δὲ τ πόλεως, περὶς τῇ καλουμένῃ [a] Ερωγῇ, ὅ ὄρους διαῤῥαγῆναι ὃ ἥμισυ [b] ὁ κατὰ τὴν [c] δύσιν, καὶ κυλισθὲν πέσαρας σταδίους ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν [d] ὄρος στῆναι, ὡς πάς τε παρόδους ἐμφραγῆναι καὶ τὰς προσβολὰς τὰς βασιλικάς. ἐπεὶ δὲ κατειλημμένην τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως ὑπὸ τ λέπρας εἶδον οἱ ἱερεῖς, ἔφραζόν τε αὐτῷ τ συμφορὰν, καὶ ἐκέλευον ἐξιέναι τ πόλεως ὡς ἀγαγῆ. ὁ δὲ ὑπ' [e] αἰσχύνης τοῦ συμβεβηκότος δεινῆς ἢ ὅ μηκέτ' αὐτῷ παῤῥησίαν εἶ), ὅ κελευόμενον ἐποίει, τ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀφροσύνας καὶ [f] τ ἀφ' τοῦτ' εἰς τ Θεὸν ἀσεβείας παλαίπωρον ὅτα καὶ οἰκτραὶ ὑπομένας δίκας. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγεν ἔξω τ πόλεως, ἰδιώτην ἀποζῶν βίον, ὁ παῖδος [g] αὐτῷ Ιωθάμου τ ἀρχὴν παραλαβόντος· ἔπειτα ὑπὸ λύπης καὶ ἀθυμίας [h] τ ὑπὸ τοῖς γεγενημένοις ἀπέθανεν, ἔτη μὲ βιώσας [i] ὀκτὼ καὶ ἑξήκοντα, τούτων δὲ βασιλεύσας πεντήκοντα δύο. ἐκηδεύθη δὲ μόνος [k] ἐν τοῖς ἑαυτοῦ κήποις.

natus est, niſi quieſcerent. Interea autem ingens motus terram concuſſit: & ſciſſo templo ſplendida lux ſolis emicuit, & in regis faciem incidit, ita ut ſtatim eum invaderet lepra. Ante urbem vero ad locum, qui dicitur Eroge, montis fracta eſt pars dimidia quæ ad occidentem *erat*, & voluta per ſtadia quatuor ad orientalem montis partem conſtitit, ita ut & viæ obſtruerentur & horti regis. Porro ſacerdotes, cum faciem regis lepra infectam animadverſiſſent, & calamitatem ei indicabant, atque jubebant ut urbe excederet tanquam impurus. Ille vero, quod eum mali ſibi illati puduerit & omni de fiducia exciderit, imperatum faciebat; animi ſupra humanam ſortem elati, atque inde ſuæ in Deum impietatis miſeram adeo miſerandamque pœnam perferens. Et quidem extra urbem aliquandiu verſabatur, vitam agens privatam, filio ejus Jothamo gubernaculo imperii admoto; poſtea *vero* præ mœrore, animique anxietate ex facinoribus orta, vitam finivit: cum annos quidem octo & ſexaginta vixiſſet, ex his vero duo & quinquaginta regnum tenuiſſet. Solus autem in hortis ſuis ſepultus eſt.

Oziæ ob uſurpatum ſacerdotale munus lepra afficitur. 4 *Regum*, c. 15. 2 *Paralip.* c. 26.

Jothamus regnum adminiſtrat. 4 *Regum*, c. 15. 2 *Paralip.* c. 27.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Ζαχαρίας, Σέλλυμος, Μανάημος, Φακείας καὶ Φακέας τὴν Ισραηλιτῶν ἀρχὴν παρέλαβον· καὶ ὡς Φύλλος καὶ Θεγλαφαλάσαρ τοῖς Ισραηλίταις ἐπεράτευσαν. ὡς Ιώθαμος Οζίου παῖς ἐβασίλευε τῆς Ιούδα φυλῆς· οἷά τε περὶ Ασυρίων προεφήτευσεν ὁ Ναούμος.

CAP. XI.

Quomodo Zacharias, Sellumus, Manaëmus, Phaceias & Phaceas Iſraëlitarum imperium adepti ſunt; utque Iſraëlitas bello adorti ſunt Phullus & Theglaphalaſſar. Quomodo Jothamus Oziæ filius regnavit in tribum Judæ: & quæ de Aſſyriis vaticinatus eſt Nahumus.

Ο Δὲ τοῦ Ιεροβοάμου παῖς [l] Ζαχαρίας [m] ἐξ μῆνας βασιλεύσας τ Ισραηλιτῶν, δολοφονηθεὶς ἀπέθανεν ὑπὸ φίλου τινός, [n] Σελλούμου μὲ τοὔνομα, [o] Ιαβήσου δὲ υἱός· ὃς καὶ τ βασιλείαν μετ' αὐτὸν παρέλαβεν, ὃ πλείονα χρόνον ἡμερῶν αὐτὸν κατέσχε τεσσαράκοντα. ὁ δὲ στρατηγὸς Μανάημος κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν ὢν ἐν [p] Θαρσῇ πόλει, ὡς τὰ περὶ τ Ζαχαρίαν ἀκούσας, ἅμα πάσῃ τ στρατιᾷ ἦκεν εἰς Σαμάρειαν, καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην [q] ἀναιρεῖ τ Σέλλυμον· καὶ βασιλέα καταστήσας ἑαυτὸν ἐκεῖθεν εἰς [r] Θαψὰν παραγίνεται πόλιν. [s] οἱ δ' ἐν αὐτῇ τὰς πύλας μοχλῷ [t] κλείσαντες, οὐκ εἰσεδέξαντο τ βασιλέα. ὁ δ' ἀμυνόμενος αὐτούς, [u] τ πέριξ [x] ἐδήωσε χώραν, καὶ τ πόλιν τῷ [y] κράτει λαμβάνει πολιορκίᾳ· φέρων [z] τε χαλεπῶς ὅτι τοῖς ὑπὸ τ Θαψιατῶν προσκρουσθεῖσι, πάντας αὐτοὺς διεχρήσατο, μηδὲ νηπίων φεισάμενος, ὠμότητος ὑπερβολὴν οὐ καταλιπὼν οὐδὲ ἀγριότητος. ἃ δὲ οὐδὲ τῶν ἀλλοφύλων τινὰς σύγνωστον [a] ἀλγηδόνα γενομένους

ZAcharias autem, cum in Iſraëlitas regnaſſet ſex menſes, diem obiit, dolo peremptus ab amico quodam, Sellumo nomine, Jabeſi filio. qui cum ei in regnum ſucceſſiſſet, illud ſpatio triginta dierum & non amplius tenuit. Manaëmus enim exercitus dux, cum eo tempore in urbe Tharſa verſaretur, & id quod Zachariæ acciderat *fama* accepiſſet, caſtris inde motis cum toto exercitu Samariam venit, prælioq; cum Sellumo congreſſus eum interimit: cumque ſemet regem conſtituiſſet, illinc ad urbem Thapſam proficiſcitur. at qui intus erant portis obfirmatis regem *in eam* non admiſerunt. Ille vero, ut illos ulciſceretur, regionem circumcirca incendio vaſtavit; urbemque, cum eam obſediſſet, vi expugnat: & graviter ferens quæ à Thapſenſibus facta erant, omnes ferro peremit, ne infantibus quidem parcens, nihil ſibi reliqui faciens ad crudelitatem feritatemve. quæ enim veniam non merebantur ſi in externos bello victos eſſent

Sellumus Iſraëlitarum rex. 4 *Regum*, c. 15.

Manaëmus Iſraëlitarum rex. 4 *Regum*, c. 15.

---

a Ἐρωγῇ *Big. & Gall.* 1. *à manu ſecunda.* in cæteris omnibus Ερωγῇ, ut & apud *Euſebium* lib. 6. de *Demonſt. Evangel.* c. 18. p. 291. eodemque modo legiſſe videtur *Epiphan.* Verum *Lud. de Dieu* (in ſuis ad *Vet. Teſt.* animadverſionibus, p. 323.) conjicit reſcribendum eſſe Σιρωγῇ שער הגיא *porta vallis*, vertitque, *ad portam cui nomen Seroge.* At *Sam. Petitus* (in Animadverſionibus ſuis ἀνεκδότοις in *Bibl. Bodl.* adſervatis, *tom.* 3. p. 326.) malit ἰῤῥωγῇ ab Hebraïco (in *Zachar.* c. 14. v. 5.) tranſpoſito גיא הרי *vallis montium.* Sin vero *Eroge* Græcæ originis vox ſit, non omnino dubito quin legendum ſit περὶ τῇ καλουμένῃ ῥωγῇ. nam ῥωγὴ *Heſychio* ῥῆξις, διαῤῥωγὴ, διαῤῥῆξις. Hoc ipſum forſan *Grotio* in mentem venerit, qui (in *Comment.* ad *Amoſum*, cap. 1) hunc locum affert, vertitque, *Ante urbem vero ad eum locum qui Rima montis dicitur* &c. *b* Τὸ κατὰ *Vat.* *c* Ita ex *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Euſebio.* δυσμὰς in *Editis Aliiſque.* *d* Μίρος *Vat.* *e* Αἰσχύνης τε *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. *f* Τῶν & mox ἀσεβημάτων in *iiſdem MSS.* *g* Αὐτῷ *Hen. & Busb.* *h* Illa τ ὑπὸ τοῖς γεγενημένοις ex *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* *i* Vide *Uſſerii* Chronol. Sacr. p. 22. *k* Juxta *Veris. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 27. v. 1.) *in ſtando ſepulchreti regum*, vel, *in agro ſepulchrorum, qui regibus erat.* Videſis *J. Clericum* in locum. *l* Αζαρίας *Big. Samb. Vat.* & LXXII. tam hic quam infra. *m* Ἐξ μησὶ in *MSS.* *n* Ita cum *Samb. & Vat.* Σιμίσμα *Hen. & Busb.* Σιλίσμα in *Editis.* infra tamen Σαλουμοῦ in *Big. Samb. & Gall.* 1. *o* Sic cum *Big. & Samb.* Ιαβήσου in *Editis.* Ιαβίσου *Gall.* Si quis Ιαβίου malit, non repugnabo, cum Ιαβὶς habeant LXXII. *Jotavis* apud *Epiphan.* *p* Ita quidem in *Editis*, prout ſupra, p. 375. v. 3. Θερσῇ *Big. Samb. & Gall.* 1. Θαρσεῖ *Hen. & Busb.* Θαρσήλῃ *Vat.* *q* Sic *Big. Samb. & Vat.* ἀναιλεῖ in *Editis Aliiſque.* forſan pro ἀναῖλε. *r* Θάψαν *Samb. Busb. & Hen.* *ſ* Οἱ δ' ἐν αὐτῇ *Samb.* *t* Ita *Big. Samb. & Gall.* 1. κλείσαντες in *reliquis.* *u* Τῶν *Hen. & Busb.* *x* Εδῄω in *MSS.* *y* Διὰ *Samb.* *z* Ita *Big. & Samb.* ἀλγηναι in *cæteris.* *a* Iterum

ſent edita, ea iſte fecit in populares ſuos. Manaëmus itaque cum hoc modo regnum iniiſſet, per decem annos perverſus eſſe perſtitit & *regum* omnium crudeliſſimus. A Phullo autem Aſſyriorum rege bello ei illato, in certamen quidem pugnamque cum Aſſyriis non deſcendit; ſed, cum *ei* ſuaſiſſet ut mille talentis argenti acceptis recederet, dirimit bellum. At hanc ſummam Manaëmo populus contulit, exactis in ſingula capita quinquaginta drachmis. Poſt hæc autem vita defunctus Samariæ quidem ſepelitur: filium vero Phaceiam, qui ei in regnum ſuccederet, relinquit. is, patris crudelitatem ſequutus, duobus tantum annis regnavit: & non multo poſt in convivio cum amicis dolo occiſus periit, à Phacea quodam, qui tribunus erat, filius vero Romeliæ, circumventus. Cæterum & hic Phaceas, cum per annos viginti imperium teneret & impius erat & iniquus. Aſſyriorum autem rex, cui nomen Theglaphalaſſar, cum expeditionem feciſſet in Iſraëlitas, omnemque terram Galadenam ſubegiſſet, ut & regionem Transjordaniam, vicinamque ei Galilæam nuncupatam, atque Cydiſam & Azora, colonoſque in captivitatem egiſſet, in regnum ſuum reverſus eſt. Et quidem de iis quæ ad Aſſyriorum regem ſpectant, hæc nobis ſufficiat dixiſſe.

Phullus rex Aſſyriæ bellum infert Iſraëlitis. 4 Regum, c. 15.

Phaceias Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

Phaceas Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 28.

Theglaphalaſſar Aſſyriæ rex Iſraëlitas ſubigit, multoſque eorum in Aſſyriam transfert. 4 Regum, c. 15.

2. Cæterum Jothamus Oziæ filius in Judæ tribum regnavit Hieroſolymis, matre quidem cive *Hieroſolymitana* natus, nomine vero Jeraſa. Huic regi nulla deerat virtus: ſed ſemet erga Deum quidem pium, atque erga homines juſtum oſtendebat. Præterea rebus civitatis curam adhibuit: (quicquid enim inſtaurari deſiderabat & ornari, id ſummo ſtudio confecit & abſolvit) nam cum porticus templo conſtituiſſet & veſtibula, muros quoque collapſos reſtituit, quos turribus bene magnis captuque difficilibus communivit. & ſiquid aliud in regno ſuo neglectum fuerit, in id multum curæ impendebat. Quin & expeditione in Ammanitas ſuſcepta, iiſque pugna debellatis, imperavit illis tributum quotannis ipſi ſolvendum, centum *argenti* talenta, & tritici decem cororum millia, ac præterea hordei totidem. adeoque imperium *ſuum* auxit *& amplificavit*, ut & hoſtibus in contemptum non veniret, ſuiſque felix *admodum* videretur.

Jothamus Judææ rex. 4 Regum, c. 16. & 2 Paralip. c. 27.

3. Erat autem quidam eo tempore vates, cui nomen Nahumus; qui, de Aſſyriorum & Nini ſubverſione vaticinans, iſta loquutus eſt. "Erit Ninive piſcina aquarum *ventis* agitata, "ita & populus *ejus* omnis turbatus & fluctuans in fugam ſe conjiciet, *cunctis* ad al- "terutros dicentibus, ſtate & reſiſtite, aurum- "que & argentum diripite. nemo autem erit,

Nahumi vaticinium de Aſſyriorum excidio.

ὑποχειρίους, ζῶντα τοὺς ὁμοφύλους [a] ἕλκυσε. βασιλεύσας δὲ τὸν τρόπον τοῦτον ὁ [b] Μαναήμος, [c] ἐπ' ἔτη δέκα σκαιὸς καὶ πάντων ὠμότατος [d] διέμεινε. στρατεύσαντος δ' ἐπ' αὐτὸν [e] Φύλλου τοῦ Ασυρίων βασιλέως, εἰς μὲν ἀγῶνα καὶ μάχην οὐκ ἀπήντα τοῖς Ασυρίοις· πείσας δὲ χίλια τάλαντα ἀργυρίου λαβόντα ἀναχωρῆσαι, διαλύει τὸν πόλεμον. Ὃ δὲ κεφάλαιον τοῦτο συνήνεγκε ὁ πλῆθος Μαναήμῳ, πραχθὲν κατὰ κεφαλὴν [f] δραχμὰς πεντήκοντα. [g] τελευτήσας δὲ μετὰ ταῦτα, κηδεύεται μὲν ὑπὸ Σαμαρέων· καταλείπει δὲ τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ [h] Φακεΐαν ἀφάδχον. ὃς, τῇ τοῦ πατρὸς καθακολουθήσας ὠμότητι, δυσὶν ἔτεσι μόνοις ἦρξεν. ἔπειτα δολοφονηθεὶς ὑπ' συμποσίῳ μετὰ φίλων ἀπέθανε, [i] Φακέου τινὸς, ὃς ἦν χιλιάρχος, ὑπερβαλόμενος αὐτῷ, παιδὸς δὲ [k] Ρομελίου. κατάσχων δὲ ὁ οὗτος ὁ Φακέας τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν εἴκοσι, ἀσεβὴς τὰ πρὸς θεὸν καὶ ἄνομος. ὁ δὲ τῶν Ασυρίων βασιλεὺς [m] Θεγλαφαλάσαρ τοὔνομα, ὑπερστρατευσάμενος τοῖς Ισραηλίταις, καὶ πολλὴν [n] Γαλαδηνὴν ἅπασαν καταστρεψάμενος, καὶ τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου χώραν, καὶ τὴν [o] πρὸς αὐτὴν τὴν Γαλιλαίαν καλουμένην, καὶ [p] Κύδισαν καὶ Ασερα, καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλωτίσας, μετέστησεν εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ Ασυρίων βασιλέως οὕτως ἡμῖν δεδηλώσθω.

β'. Ἰώθαμος δὲ [r] Ὀζία παῖς [s] ἐβασίλευσε τῆς Ιούδα φυλῆς ἐν Ιεροσολύμοις, ἐκ μητρὸς μὲν ἀστῆς γεγονὼς, καλουμένης δὲ [t] Ιεράσης. οὗτος ὁ βασιλεὺς οὐδὲ μιᾶς ἀρετῆς ἀπελείπετο, ἀλλ' εὐσεβὴς μὲν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, δίκαιος δὲ [u] πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρξεν. ὑπεμελητὴς δὲ τῆς πόλιν· ὅσα γὰρ ὑπερκεῖτο ἐδεῖτο καὶ κόσμου, ταῦτα φιλοτίμως ἐξειργάσατο· στοὰς μὲν τοῖς ἐν τῷ ναῷ ἱδρύσας καὶ προπύλαια, τὰ δὲ καταπεπτωκότα τοῦ τειχοῦς ἀνέστησε, πύργους παμμεγέθεις καὶ δυσαλώτους οἰκοδομήσας· καὶ τῆς ἄλλων, εἴπ τις τὴν βασιλείαν [x] ἠμέλητο, πολλὴν ὑπεροψίαν ἐποιεῖτο. στρατευσάμενος δὲ καὶ ὑπὲρ τοὺς Αμμανίτας, καὶ κρατήσας [y] αὐτοὺς τῇ μάχῃ προσέταξεν αὐτοῖς φόρους κατὰ πᾶν ἔτος ἀπὸ τελῶν, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ σίτου κόρους μυρίους, τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ κριθῆς. ηὔξησε δὲ [z] ὅπως τὴν βασιλείαν, ὥστε ἀκαταφρόνητον μὲν αὐτὴν ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι, τοῖς δ' οἰκείοις εὐδαίμονα.

γ'. Ην δέ τις κατὰ [a] τοῦτον τὸν καιρὸν προφήτης Νάουμος τοὔνομα· ὃς, περὶ τῶν Ασυρίων καταστροφῆς καὶ τῆς Νίνου προφητεύων, ἔλεγεν ὅτι. "ἔσται [b] Νινευὴ κολυμβήθρα ὕδατος "κινουμένη, ὅτι καὶ ὁ δῆμος ἅπας ταραττόμενος καὶ κλυδω- "νιζόμενος οἰήσει φάλαγγι, λεγόντων πρὸς ἀλλήλους, στῆτε "καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὐτοῖς καὶ ἄργυρον ἁρπάσατε. ἔσται δ' "ὑδεὶς

a Iterum ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἕτως in *Editis, Aliiſque.* *b* Αμαναήμος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *c* Επ' ἔτη μ. δέκα *Samb. Vat.* & *Gall.* 2. Præterea ſi poſt δέκα non poſt Μαναήμος diſtinguatur, vertendum, *decem annos regnaſſet, ad extremum uſque perverſus manſit & regum omnium crudeliſſimus.* *d* Διέμενεν ὢν *Big. Vat.* & *Samb.* διεμενεν ὢν *Gall.* 1. & 2. *e* *Al.* Φάλα. *f* Δραγμὰς *Samb.* *g* Sic *Samb.* & *Vat.* τελευτήσαντος in *cæteris.* *h* Φακσίαν *Hen. Busb.* & LXXII. juxta *Exempl. Rom.* Φαξάιαν in *Alex.* Φαξείαν *Chron. Alex.* *i* Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Φαξία *Hen.* & *Busb* & Φαξάιου in ſequentibus. Φαξείς & Φαξείαν in *Editis.* Φακεὶ LXXII. *k* *Al.* Ρωμελία. *l* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* quo modo & infra p. 425. v. 26. κατέχει ὁ οὗτος, & mox ἀσεβὴς τὰ πρὸς τὸν in *Editis Aliiſque.* *m* Θελλαφαλάσαρ *Samb. Big.* & *Gall* 1. Θαγλαφαλάσαρ *Gall.* 2. Θαγλαφαλασσάρης *Vat.* ut & infra *Gall.* 2. *n* Sic *Big.* & *Samb.* Γαλαδηνὴν in *Editis Aliiſque.* *o* Πρὸς αὐτὴν γὴν Γαλιλαίαν *Vat.* *p* Ita vel Κύδισσαν in omnibus *MSS.* Κυδίδαν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Tarſan.* Forſan eadem eſt urbs quæ p. 186. Κιδίσσα vel Καυδίσσα. *q* Pag. 202 & 203 Ασηρών. *r* Ita *Hen.* & *Busb.* Οχοσία *Samb.* & *Baſ.* Οζίου in *reliquis.* *ſ* Sic *MSS.* ἐβασίλευσα in *Editis.* *t* Ιερούσα *Vat.* Ιερουσὰ dicitur *Inſt.* LXXII. *u* Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους *Vat.* *x* Ita *MSS.* ἠμελεῖτο in *Editis.* *y* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτῶν τὸ τῇ μάχῃ ἐπιταξαι in *Editis.* *z* Οὕτω *Baſ.* *a* Vide *Uſſerium* ad *An. M.* 3246. *b* Ita *Epiphan.* & LXXII. *Nahum.* c. 2. v. 8. ut & ſupra edidimus p. 419. & infra occurrit in libris pleriſque. Νινύα *Baſ.* & *G.* Νινία *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

a Γενή-

"ὑδὲ βυλησόμενος· σώζειν γὰρ αὐτοῖς ἐθελήσουσι τὰς "ψυχὰς μᾶλλον ἢ τὰ κτήματα· δεινὴ γὰρ αὐτοὺς ὁμοῦ "ἀλλήλοις ἔρις ἔξει καὶ θρῆνος, παρεσίς τε τῶν μελῶν, οἵ "τε ὄψεις ὑπὸ τοῦ φόβου μέλαιναι τελέως αὐτοῖς [a] γενή- "σονται. ποῦ δὲ ἔσται ὁ κατοικητήριον τῶν λεόντων, καὶ ἡ "μήτηρ σκύμνων; λέγει [b] δέ σοι ὁ Θεὸς, Νινευὴ, ὅτι ἀφανί- "σω σε, καὶ ἐκεῖθι λέοντες οὐκ οὖσι πορευόμενοι ἐπιτάξουσι "τῷ κόσμῳ." καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ περὶ τούτοις [c] προεφήτευσεν ὅτος ὁ προφήτης περὶ [d] Νινευῆς, [e] ἅπερ λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὀχληρὸς δόξω, παρέλιπον. συνέβη δὲ πάντα τὰ προειρημένα περὶ [f] Νινευῆς, μὴ ἔτη ἑκατὸν καὶ πεντεκαίδεκα. περὶ μὲν οὖν τούτων ἱκανῶς ἡμῖν δεδήλωται.

cui hoc perſuadebitur: (volent enim *omnes* "magis vitam ſuam ſervare quam facultates) "nam grave illos occupabit diſſidium, luctuſ- "que illis erit & lamentatio, & membra laba- "ſcent, & cunctorum facies præ pavore pal- "lorem contrahent. Ubi autem erit leonum "luſtrum, & leunculorum mater? Porro tibi, "Ninive, dicit Deus, te funditus perdam, & "non amplius leones ex te egreſſi mundo im- "peritabunt." Porro & alia adhuc multa vates iſte de Ninive prædixit, quæ mihi ad referendum non neceſſaria eſſe exiſtimavi; ſed *de induſtria* prætermiſi, ne legentibus moleſtus eſſe viderer. Evenerunt autem omnia quæ de Ninive prædicta ſunt centum & quindecim poſt annos. Itaque de his quidem ſatis nobis dictum eſt.

ΚΕΦ. ϛ'. CAP. XII. XII.

Ως Ιωθάμῳ τελευτήσαντος ἀντ' αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Αχάζης, ἐφ' ὃν ἐστράτευσεν Ἀράσης Σύρων βασιλεὺς, καὶ Φακέας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν· καὶ ὡς Θεγλαφαλασσάρης Ασυρίων βασιλεὺς, σύμμαχον Ἀραζῃ γενόμενος, Συρίαν ἐπόρθησεν, καὶ τοὺς Δαμασκηνοὺς ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

Quomodo Jothamo vita defuncto pro eo regnavit Achazes, quem Araſes Damaſcenorum rex & Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt: atque ut Theglaphalaſſares Aſſyriorum rex, ab Achaze in ſocietatem belli adſcitus, Syriam vaſtavit; & Damaſcenos tranſtulit in Mediam, aliis gentibus in Damaſco collocatis.

Ὁ Δ' Ἰώθαμος μετήλλαξεν, ἔτη βιώσας [g] ἓν καὶ τεσσαράκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἐκκαίδεκα. θάπτεται δ' ἐν τοῖς βασιλικοῖς θήκαις. ἔρχεται δ' εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ [h] Αχάζην ἡ βασιλεία· ὃς ἀσεβέστατος εἰς τὸν Θεὸν γενόμενος, καὶ τοὺς πατρίους καταλύσας νόμους, τοὺς Ισραηλιτῶν βασιλέας ἐμιμήσατο, βωμοὺς ἐν Ιεροσολύμοις ἀναστήσας, καὶ θύειν ἐπ' αὐτῶν τοῖς εἰδώλοις, οἷς καὶ ἴδιον [i] ὁλοκαύτωσε παῖδα, [k] κατὰ τὰ Χαναάνων ἔθη. καὶ τούτοις ἄλλα παρανομήματα διεπράξατο. ἔσχατος δ' ὕστερος καὶ μιαιφόνος, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν βασιλεὺς [l] Ἀράσης, καὶ [m] Φακέας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν· φίλοι γὰρ ἦσαν· καὶ συνελάσαντες [n] αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα, θᾶττον μὲν πολιορκοῦσιν ἔχοντα ἀφ' ὑψηλῶν τειχῶν ὀχυρότητα μηδὲν ἀνύοντες. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς, λαβὼν τὴν πρὸς τῇ Ερυθρᾷ θαλάσσῃ πόλιν [o] Αἰλάθ, καὶ τοὺς οἰκοῦντας ἀποκτείνας, [p] ἐκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους, τοὺς δ' ἐν τοῖς φρουρίοις ὁμοίως καὶ τοὺς πέριξ [q] Ιουδαίους ἀφαθέρας, καὶ λείαν πολλὴν [r] ἀπελάσας εἰς Δαμασκὸν, μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀνέζευξεν. ὁ δὲ τῶν [s] Ιεροσολύμων βασιλεὺς, γνοὺς τοὺς Σύρους ἐπ' οἴκου κεχωρηκότας, καὶ νομίσας [t] ἀξιόμαχος εἶναι τῷ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖ, τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἐξήγαγε· καὶ συμβαλὼν ἡττήθη κατὰ μῆνιν τοῦ Θεοῦ, διὰ τοὺς ἀσεβήμασιν αὐτοῦ πολλοῖς ἅμα καὶ μεγάλοις εἰχε. δώδεκα γὰρ αὐτοῦ μυριάδες κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν ἀνῃρέθησαν. ὧν ὁ στρατηγὸς [u] Ζαχαρίου τὸν υἱὸν

JOthamus autem diem ſuum obiit, cum vixiſſet annos quadraginta & unum, & ſexdecim ex his regnaſſet; ſepultuſque eſt in regiis conditoriis. At in regnum ſucceſſit Achazes ejus filius: qui in Deum nequiſſimus, contra leges patrias faciendo, Iſraëlitarum reges imitatus eſt, ſuper altaribus, quæ Hieroſolymis erexerat, deaſtris ſacrificans, quibus etiam, more Chananæorum, filium ſuum in ſolidum ſacrificium immolavit. atque alia hiſce ſimilia perpetravit. Cæterum cum ita ſe haberet & inſaniret, illum Syrorum & Damaſcenorum rex Araſes & Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt; (nam amici erant *ſociique*) & cum ipſum in Hieroſolyma compuliſſent, diu *urbem* obſederunt, nihil proficientes quod muris cincta eſſet validiſſimis. Syrorum autem rex, capta urbe Ailath ad mare Rubrum ſita, incoliſque ejus occiſis, eò Syrorum coloniam deduxit. Cumque Judæos, tam qui in præſidiis erant, quam qui undique circumfuſi *reperirentur*, interfeciſſet, multumque prædæ Damaſcum abegiſſet, cum exercitu reverſus eſt. Hieroſolymorum autem rex, cum intellexiſſet Syros domum rediiſſe, ratus ſe Iſraëlitarum regi viribus haud imparem eſſe, copias contra eum eduxit; congreſſuſque *prælio* victus eſt, ira Dei in eum accenſa ob tot tantaque ejus impia facinora. Nam ea die, *qua acie dimicatum eſt*, centum & viginti millia Judæorum occiderunt Iſraëlitæ. quorum dux, nomine Amaſias, regis filium

Jothamus Judææ rex. 4 *Regum*, c. 15. 2 *Paralip.* c. 27.

Hieroſolyma obſident Araſes & Phaceas.

Ailath ad mare Rubrum diripit Syrorum rex.

Phaceas Judæis cladem infert. 2 *Paralip.* c. 28.

a Γενήσονται *Vat.* *b* Δὲ *Vat.* *c* Sic *MSS.* ὁ προ. in *Editis.* *d* Νίνου *Vat.* Νινίης *Gall.* 2. *e* Illud ἅπερ inſertum dedimus ex *MSS.* in quibus omnibus vel ἅπερ vel ὁ exſtat. *f* Sic in libris omnibus præter *Vat.* qui Νινὸν habet. *g* Juxta *S. Literas in* τελευτήσαντα. *h* Αχαζος paſſim *Vat.* Αχαζ LXXII. *i* In *aliquibus* ὁλοκαύτωσεν. *k* Hæc de re vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 1. c. 6. & *Spencerum* de *Legibus Hebræorum*, p. 317. *l* Ita hîc loci in *Editis* & omnibus *MSS.* præter *Samb.* & *Vat.* quorum in uno Αρασὴς in altero Ραάσσης. *m* Sic in pleriſque *MSS.* Φασσέας perperam in *Editis Aldiſque*. *n* Eo modo *MSS.* & *Vg. Interpp.* αὐτοῦ in *Editis*. *o* Ita cum *Epiphanio* & LXXII, Ηλὰθ in *Editis*. Ηλάθους *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Dicitur etiam Αιλὰμ & Αιλών. Sita eſt autem in oſtio Rubri maris, ut dicit *Theodoret.* in 4 *Regum*, BPΩT. μδ', Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 14. p. 219. *p* Sic cum *Big.* & *Samb.* ἐκατῴκισεν in *cæteris*. *q* Ἰουδαίους *Big.* & *Gall.* 1. *r* Ἐλάσας *Vat.* *s* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis*. *t* Ἀξιόμαχος ſolus *Vat.* *u* Ζαχαρίας *Big. Samb.* & *Gall.* 2. 2.

a Ita

lium Zachariam in ipſo conflictu interfecit; & totius regni procuratorem Ericam & Judæ tribus militiæ præfectum Elcam vivos in poteſtatem ſuam redegit: præterea ex tribu Benjamitide mulieres cum liberis *ſuis captivas* abduxerunt, &, cum multum *ab ea* prædæ diripuiſſent, *tum demum* Samariam ſe recipiebant.

Obedas vates Judæos captivos Samariam adduci prohibet. 2 Paralip. c. 28.

2. Obedas autem quidam, qui in Samaria per id tempus vates erat, obviam egreſſus exercitui ante mœnia, magna voce declarabat, victoriam illis contigiſſe non propria ex virtute, ſed ira Dei qua in regem Achazen erat concitatus. eoſque reprehendebat, quod proſper rerum contra ipſum ſucceſſus illis non ſuffecerit, ſed auſi fuerint homines ex tribu Judæ & Benjamitica conſanguineos ſuos captivos abducere. illiſque ſuadebat ut *iſtos illæſos domum dimitterent: nam ſibi dicto non audientes Deo pœnas daturos eſſe. Populus igitur Iſraëlitarum, cum in concionem conveniſſent, de his conſultabant. At cum ſurrexiſſet quidam, magnæ in republica auctoritatis, nomine Barachias, unaque cum eo tres alii, dicebant; "nobis viſum eſt non permittere ci- "vibus ut captivos in urbem introducant, ne "omnes à Deo pereamus. noſtra enim in "ipſum peccata per ſe ſatis magna, uti dicunt "vates, adeo ut cavendum ſit ne novis noſ- "met ſceleribus obſtringamus." Cum autem iſta audiſſent milites, conceſſerunt illis ut facerent quodcunque expedire videbatur. Viri itaque prædicti ſumptis captivis, vinculis eos exemerunt, curatiſque corporibus, adjutos viatico domum remiſerunt, nulla injuria affectos. nihilominus & quatuor iſti eos convenerunt, & cum Hierichuntem uſque adduxiſſent, non longe ab Hieroſolymis *diſſitam*, Samariam redierunt.

XIII.

Achazes contra Iſraëlitas accerſit Theglaphalaſſarem. 4 Regum, c. 16. 2 Paralip. c. 28.

3. Achazes autem rex, hac clade ab Iſraëlitis affectus, miſſa ad Aſſyriorum regem Theglaphalaſſarem legatione, petiit ut ſecum iniret belli ſocietatem contra Iſraëlitas & Syros & Damaſcenos, magnam pecuniæ vim ei pollicens. ac præterea ipſi *in anteceſſum* miſit munera ſplendida. Ille vero, poſtquam legati ad eum venerant, Achazæ auxilium laturus properat. atque expeditione in Syros facta, & regionem eorum depopulatus eſt, & Damaſcum vi cepit, & Araſem regem occidit. Damaſcenos autem in Mediam ſuperiorem tranſtulit; & ex Aſſyriorum gentibus coloniam in Damaſcum deduxit. Iſraëlitarum deinde terra *direpta & vexata*, multos ex ea captivos ſecum abduxit. Cum autem ille Syros hoc modo tractaſſet, rex Achazes, ſublato quan-

Theglaphalaſſar Iſraëlitas in Aſſyriam transfert. 4 Regum, c. 16. 2 Par. c. 28.

ἀπέκτεινε ὁ τῇ συμβολῇ τοῦ βασιλέως Ἀχάζου, [a] Ἀμασίας ὄνομα, καὶ τὸν ὕπαρχον τῆς βασιλείας ἀπάσης [b] Ερικὰν, καὶ τὸν τῆς Ιούδα φυλῆς στρατηγὸν [c] Ελκὰν αἰχμάλωτον ἔλαβε· καὶ ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς γυναῖκας καὶ παῖδας ἀπήγαγον, καὶ πολλὴν λείαν [d] ἁρπάσαντες ἀνεχώρουν εἰς Σαμάρειαν.

β'. Ὠβηδὰς δέ τις, ὃς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ προφήτης ὑπῆρχεν ἐν Σαμαρείᾳ, τῷ στρατῷ προϊὼν τὸν τειχῶν ἀπαντήσας, μεγάλῃ βοῇ τοῖς νίκῃ αὐτοῖς ἐφ' ἑαυτοῖς [e] ἰσχὺν ἐδόκει γενέσθαι, ἀφ' ἑαυτῶν δὲ τοῦ Θεοῦ χόλον, ὃν ἔσχεν ἐπ' [g] Ἀχάζην τὸν βασιλέα. καὶ κατεμέμφετο, τῇ μὲν εὐσεβείᾳ τῇ κατ' αὐτὸν μὴ ἀρκεσθέντας, ἀλλὰ τολμήσαντας τοὺς ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος συγγενεῖς ὄντας αἰχμαλωτίσαι. συνεβούλευέ τε αὐτοῖς ἀπολύσαι τούτους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαθεῖς· ἀπειθήσαντας γὰρ τῷ Θεῷ δίκην ὑφέξειν. ὁ [h] δὴ τοῦ Ισραηλιτῶν λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελθὼν, ἐπεσκέπτετο περὶ τούτων. ἀναστὰς δέ τις Βαραχίας ὀνόματι τῶν εὐδοκιμούντων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν [i] τρεῖς, ἔλεγον "Οὐκ ὀρθῶς ἔχειν τοῖς "πολίταις εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, ἵνα μὴ πάν- "τες [k] ἀπολώμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· μόνον γὰρ ἀπόχρη τὸ "περὶ αὐτοὺς ἡμᾶς ἐξαμαρτεῖν, ὡς οἱ προφῆται λέ- "γουσιν, ἀλλὰ μὴ καινότερα τούτων ἀσεβήματα δρᾶν." [l] ταῦτα δ' ἀκούσαντες οἱ στρατῶται, συνεχώρησαν ἐκείνοις ποιεῖν ὃ ἐδόκει συμφέρειν. προσελθόντες οὖν οἱ προειρημένοι ἄνδρες τοὺς αἰχμαλώτους, [m] ἔλυσάν τε καὶ ὑπομελείας ἠξίωσαν, καὶ δόντες ἐφόδια, εἰς τὴν οἰκείαν ἀπέλυσαν ἀβλαβεῖς. [n] ὑδὲν ἧττον καὶ τέσσαρες αὐτοῖς συνῆλθον, καὶ μέχρις Ιεριχοῦντος [o] προπέμψαντες, οὐκ ἄπωθεν τῶν Ιεροσολύμων, ἀνέστρεψαν [p] εἰς Σαμάρειαν.

γ'. Ἀχάζης δ' ὁ βασιλεύς, ταῦτα [q] παθὼν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν, πέμψας πρὸς τὸν τῶν Ασυρίων βασιλέα [r] Θεγλαφαλασάρην, συμμαχίαν αὐτῷ πρὸς αὐτοὺς παρεκάλει πρὸς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς Ισραηλίτας καὶ Σύρους καὶ Δαμασκηνούς, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνούμενος. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ λαμπρὰς δωρεάς. ὁ δέ, τῶν πρέσβεων ἀφικομένων [s] πρὸς αὐτὸν, ἦκε σύμμαχος Ἀχάζῃ. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Σύρους, τήν τε χώραν αὐτῶν ἐπόρθησε, καὶ τὸν Δαμασκὸν [t] κρατος εἷλε, καὶ τὸν βασιλέα Ἀράσην ἀπέκτεινε. τοὺς δὲ Δαμασκηνοὺς ἀπῴκισεν εἰς [u] τὴν ἄνω Μηδίαν. καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν τῶν Ασυρίων μεταστήσας πινὰς, εἰς τὴν [x] Δαμασκὸν κατῴκισε. τὴν δὲ τῶν Ισραηλιτῶν γῆν κακώσας, [y] πολλοὺς ἀπ' αὐτῆς αἰχμαλώτους συνέλαβε. ταῦτ' αὐτοῦ διαπραξαμένου τοὺς Σύρους, ὁ βασιλεὺς [z] Ἀχάζης ἄρας

τὸν

a Ita *Big. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Αμίας: *Baſ. G.* & *Samb. b* Ελκιὰμ juxta LXXII. & *Editos Epiphanii.* pro Ελκιὰμ faciunt *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr. c* Sic *Baſ.* & *G.* forſan pro Ελκιὰν in *MSS. Gr.* & *Lat.* Ελκίαν. Suſpicor locum eſſe perturbatum, legendumque; ὃν ὁ στρατηγὸς Αμασίας (vel Αμίας vel Μασσίας) τὸν ἱερὸν ἀ. τὸ τῆ σ. τ. β'. Αχάζου, Ζαχαρίου ὑποῦ &c. nam in *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 28. v. 7.) Ἐ ἀπέκτεινεν Ζιχρὶς ὁ δυνατὸς Ἐφραὶμ τὸν Μασσίαν [Μαασίαν *Alex.* Αμασίαν *Ald.*] τὸν ἱερὸν Ἐ βασιλέως &c. *d* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀρπάσαντες in *reliquis. e* Ita *Vat.* convenienter *S. Literis.* Ωδήδου *Hen. Bunb.* & *Epipham.* Ωβηδὰς *Big. Samb.* & *Gall.* 2. pro quo Ωβήλας in *Editis. f* Αὐτὸν ἰσχὺν *Big. Samb.* & *Vat. g* Hîc loci in *libris* Αχάζου. *h* Ita cum *Epiphanio.* δὴ in *reliquis. i* Sc. *Azarias, Hezekias* & *Amaſa*, ut conſtat ex 2 *Paralip.* c. 28. v. 14. *k* Sic *MSS.* ἀπολώμεθα ἀπὸ Ἐ Θεοῦ in *Editis. l* In *nonnullis* ταῦτ' ἀκούσαντες. *m* Ελυσάν τε *Vat.* & *Vet. Interpr. n* Οὐδὲν δ' ἧττον *Big.* & *Samb. o* Ita cum *MSS.* πέμψαντες in *Editis. p* Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν Σαμάρειαν χώραν, vel εἰς τὴν Σαμαρείας χώραν in *MSS. q* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μαθὼν in *reliquis. r* Sic fere in *libris omnibus* hîc loci, aut Τεγλαφαλασσάρην. Vide p. 422. v. 16. *ſ* Ως αὐτὸν *Samb.* & *Vat. t* Pauculo *Samb.* & *Big.* Paucis *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Vide p. 423. v. 31. *u* In qua *Cyrrhus* fluvius *Plinio* & *Ptolemæo*, huic etiam oppidum *Cyrena.* Confer 4 *Regum*, c. 16. v. 9 & vide *Simſonum* ad A. M. 3265. & *Bocharum* in *Phaleg.* l. 4. c. 32. *x* Δαμασκηνῶν *Vat. y* Πολλοὺς ἐξ αὐτῆς *Vat. z* Αχάζης deeſt pleriſque *MSS.* ὁ βασιλεὺς Ιεροσολύμων legiſſe videtur *Vet. Interpr.* * Nam τούτους malui cum *MSS.* quam τούτοις cum *Editis.*

a Sic

τὸν χρυσὸν [a]ὅσος ἦν ἐν τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς, καὶ τ' ἄργυρον, καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἴ τι κάλλιστον ἀνάθημα, τοῦτο βαζάσας ἦκεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ ἔδωκε τῷ τῶν Ασσυρίων βασιλεῖ χάριν τὰς ὁμολογίας· καὶ πάντων αὐτῷ χάριν ἔχειν ὁμολογήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ιερουσόλυμα. ἦν δ' οὗτος ἀνόητος καὶ οὐ συμφέροντος ἀσυλλόγιστος οὗτος ὁ βασιλεύς, ὥστ' οὐδὲ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν Σύρων ἐπαύσατο τοὺς Θεοὺς αὐτῶν προσκυνῶν, ἀλλὰ διετέλει τούτους σεβόμενος ὡς παρεξομένους αὐτῷ τὴν νίκην. ἡττηθεὶς δὲ πάλιν, τοὺς Ασσυρίων ἤρξατο τιμᾶν Θεούς· καὶ πάντας ἐφίετο μᾶλλον τιμᾶσθαι, ἢ τὸν πατρῷον καὶ ἀληθῶς Θεὸν, ὃς αὐτῷ καὶ ἧττης ὀργιζόμενος ἦν αἴτιος. ὅπερ τοσοῦτον δ' ὀλιγωρίας καὶ καταφρονήσεως ἦλθεν, ὡς καὶ τέλεον ἀποκλεῖσαι τοὺς ναοὺς, καὶ τὰς νενομισμένας ἀπαγορεῦσαι θυσίας ὀπτέρειν, καὶ κωλύσαι τῶν ἀναθημάτων αὐτόν. ταῦθ' ὑβρίσας τὸν Θεὸν ἐπλάβετησεν, ἔτη μὲν βιώσας ἓξ καὶ τεσσαράκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἑκκαίδεκα, [b]τὸν δὲ υἱὸν Εζεκίαν ἑξαίδεκα καταλιπών.

tum erat auri & argenti in regiis theſauris atque etiam in ipſo templo,& donariis quotquot erant pulcherrima, hæc ſecum deferens venit Damaſcum, &, ſicut ante pactus fuerat, regi Aſſyriorum tradidit: actiſque ei pro omnibus gratiis, reverſus eſt Hieroſolyma. Erat autem hic rex tam ſtultus & incogitans, & quid è re ſua eſſet tum male ſubductum habebat, ut quamvis à Syris debellatus, ab illorum tamen Diis adorandis non deſtiterit; ſed illos colere perſeveraret, quaſi illorum ope victoriam eſſet reportaturus. Rurſumque victus, Aſſyriorum deos cœpit venerari; magiſque *cæteros* omnes *deos* cultu proſequuturus videbatur, quam patrium verumque Deum, qui ira commotus ipſi etiam cladis *acceptæ* auctor exſtiterat. Eo autem contemptionis *Dei* & deſpicientiæ proceſſit, ut templum denique clauſum tenuerit, & ſolennes offerri hoſtias prohibuerit, ipſique donaria ereptum iverit. Poſt hanc Deo illatam contumeliam vita defunctus eſt, cum quidem vixiſſet annos ſex & triginta, & ex his ſexdecim regnaſſet, Ezeciam vero filium reliquiſſet qui ei ſucceſſit.

Achazes non modo nequam & improbus, ſed ſacrus & amens.

Achazes moritur. 4 Regum, c. 16.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Φακέας ἀπέθανεν κατ' ἐπιβουλὴν Ωσέου, ὃς μετ' ὀλίγον ὑπὸ Σαλμανασσάρου· καὶ ὡς Εζεκίας ἀντ' Αχάζου ἐβασίλευσεν, οἷά τε εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος ἐποίησεν.

CAP. XIII.

Quomodo Phaceas ſublatus eſt Oseæ inſidiis, quem non multo poſt edomuit Salmanaſares: utque loco Achazæ regnavit Ezecias, quæque ab eo utpote pio juſtoque facta erant.

ΑΠέθανε δ' ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ χρόνου καὶ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς Φακέας, ἐπιβουλεύσαντος αὐτῷ φίλου τινὸς Ωσέου τοὔνομα· [c]ὃς κατασχὼν τὴν βασιλείαν ἐπ' ἔτη ἐννέα, πονηρός τε ἦν καὶ τοῖς [d]τοῦ Θεοῦ ὀλίγωρος. στρατεύει δ' ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς Σαλμανασάρης, καὶ κρατήσας αὐτοῦ· τοῦ Θεοῦ δ' οὐκ ἔχειν ἴσως εὐμενῆ καὶ σύμμαχον ὑπήκοον ἐποίησατο, καὶ φόρους ἐπέταξεν αὐτῷ τελεῖν ὡρισμένους. ἔτει δὲ [e]τετάρτῳ τῆς βασιλείας Ωσέου ἐβασίλευσεν Εζεκίας ὁ Ιερουσολύμοις, Αχάζου μὲν υἱὸς καὶ Αβίας ἀμφοῖν ὁ γένος. φύσις δὲ ἦν αὐτῷ χρηστὴ καὶ δικαία καὶ θεοσεβής· ὥσθ' ὃν ἄλλο τρόπον εἰς τὴν βασιλείαν παρελθὼν οὐδ' ἀναγκαιότερον, οὐδὲ συμφορώτερον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπέλαβε θρησκεύειν τὸν Θεόν. ἀλλὰ συγκαλέσας τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, ἐδημηγόρησεν ὁ αὐτοῖς λέγων· "οὐκ ἀγνοεῖτε μὲ ὡς ἀφ' ὑμῶν τοὺς πατρὸς ἁμαρ- "τίας τοῦ μοῦ, ὠργισμένου τοῦ τε τὸν Θεὸν [f]ὁσίαν πε- "μιοῦ, πολλῶν ἐπειρᾶσθαι κακῶν, διαφθα- "ρέντες ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀφρονείαν, καὶ ἀπειθήσαντες οἷς "αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἶναι θεοὺς τούτοις προσκυνεῖν. παραινῶ "δ' ὑμῖν ἔργῳ μεμαθηκόσιν ὡς ἔστι δεινὸν ὁ ἀσεβεῖν, τά- "χιον μὲ ἤδη λήθην ποιήσασθαι, καθαρὰν δ' αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ "προτέρων μιασμάτων· τούς τε ἱερεῖς καὶ Λευίτας [g]συνελ- "θόντας ὅπως [h]ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν, καὶ καθάραντας αὐτὸ ταῖς

SUB idem vero tempus Iſraëlitarum etiam rex Phaceas fatis conceſſit, ab amico quodam circumventus, Oſea nomine: qui, cum regnum per annos novem teneret, ſceleribus ſe obſtrinxit & res divinas contemptui habuit. In eum autem Aſſyriorum rex Salmanaſares expeditionem ſuſcipit: prælioque victum (nam Dei forſan favore & auxilio erat deſtitutus) in poteſtatem ſuam redegit, certumque ei tributum imperavit. At quarto anno regni Oſeæ Hieroſolymis regnare cœpit Ezecias, Achazæ filius & Abiæ genere cive *Hieroſolymitana*. Is autem natura erat bonus & juſtus & religioſus. nam ſtatim à regno inito nihil prius habuit aut magis neceſſarium, utiliuſve tam ſibi quam ſubditis exiſtimavit,quam ut Deum *ſancte* coleret. Quamobrem populo & ſacerdotibus & Levitis in concionem advocatis, ad eos in hæc verba loquutus eſt: "Ne ipſi quidem ignoratis, quod "propter peccata patris mei, qui contra ea fe- "cerat quæ ſacer Dei honos poſtulabat, in "multas magnaſque calamitates incidiſtis, ab "eo mente corrupti, eóque adducti ut quos ille "deos putabat eos coleretis. Vos autem, qui "experientia didiciſtis quanti conſtat peccare, "hortor ut id facere jam dediſcatis, & à prio- "ribus fœditatibus voſmet purgetis: atq; adeo "ſacerdotes & Levitæ,ad templum convenien- "tes, illud aperiatis, & luſtratum prius expiatumque

Phaceam interficit Oſeas & regnum Iſraëlitarum occupat. 4 Regum, c. 17.

Ezecias Judææ rex. 4 Regum, c. 18. 2 Paralip. c. 29.

Ejus ad ſacerdotes populumque oratio. 2 Paralip. c. 29.

a Sic. *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὃς ἦν in *Editis.* b Ita cum *Editis Aliiſque.* τοῦ υἱὸν Εζεκίαν *Big.* & *Samb.*. c Ita cum *MSS.* prout ſupra p. 422. v. 12. ὃς ἦν in *Editis.* d Illud τοῦ accepimus ex *MSS.* e Annum *quartum* inchoatum pro *tertio* deſinente ſubſtituit, ut notavit *Uſſerius* in *Chr. S.* p. 13. f Οζίου τοῦ πρώην *Vat.* g Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοὺς συνελθόντας in *Editis.* h Ανοῖξαι τε τὸ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

"tumque ſolennibus ſacrificiis in antiquum "patriumque honorem reſtituatis. ita enim "Deum, ira depoſita, propitium habebimus.

Ezecias templum luſtrat: paſcha agendum curat; & per omnes Iſraëlitarum fines edicit, ut Hieroſolyma conveniretur. 2 Paralip. c. 29. & 30.

2. Cum hæc rex dixiſſet, ſacerdotes templum aperiunt, atque vaſis Dei adornatis & ejectis inquinamentis, victimas ſolennes altari imponebant. Rex vero, dimiſſis per totam ditionem ſuam nunciis, populum Hieroſolyma convocat, ut Azymorum feſtum celebrarent. longo enim tempore ob regum prædictorum iniquitatem fuerat intermiſſum. Quin & Iſraëlitas per nuncios hortatus eſt, ut, relicto præſentis vitæ inſtituto, ad veterem conſuetudinem Deiq; cultum redirent. ſe enim illis permittere Hieroſolyma venientibus, ut Azymorum agerent feſtivitatem, unaque cum ipſis ſolennibus intereſſent comitiis. Hæc autem dicebat, non *eos* commonefaciens ut ipſi morem gererent niſi voluntate ſua, ſed ipſorum utilitatis gratia; ut qui ita futuri eſſent beati. Iſraëlitæ vero, cum adeſſent legati, regiſque ſui mandata illis expoſuiſſent, non modo non eis obſequuti ſunt, ſed etiam eum irriſione eos ut inſipientes exceperunt; & vates quoque eodem cohortantes, eiſque prædicentes quantæ calamitates inſtarent, ni *mature* ad pietatem erga Deum redirent, aſpernabantur & reſpuebant; tandemque comprehenſos morte multarunt. ac peccando eo uſque procedere non contenti erant, ſed etiam ex amentia in pejora iis quæ ſupra retulimus prolapſi ſunt flagitia; & non prius iſta facere deſtiterunt, quam Deus eos pro ſceleribus ulciſcens in hoſtium poteſtatem tradidit. Et de his quidem poſthæc nobis plura dicenda ſunt. Multi tamen è tribu Manaſſitide & Zabulonis atque Iſacharis, vatum monitis parentes, ad pietatem ſe converterunt. Atque hi omnes Hieroſolyma ad Ezeciam confluxerunt, ut Deum adorarent.

Magna Iſraëlitarum pars legatos ludibrio habuerunt: nonnulli tamen Hieroſolyma venerunt. 2 Paralip. c. 30.

Magnifice ſplendideque celebratur paſcha. 2 Paralip. c. 30.

3. Poſtquam autem ea multitudo convenerat, rex templum aſcendit una cum principibus & populo univerſo, & immolavit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes, & agnas ſeptem & totidem hircos. Cumque manus in capita victimarum impoſuiſſent & rex ipſe & principes, ſacerdotibus ut ſacra facerent permiſerunt. Et illi quidem hoſtias mactabant & ſolida cremabant ſacrificia; Levitæ vero in orbem circumfuſi cum inſtrumentis muſicis hymnos Deo canebant, & pſallebant ſicuti edocti fuerant à Davide: & reliqui ſacerdotes eum buccinis cantoribus iſtis accinebant. Cum autem hæc facta eſſent, rex populuſque humi in faciem proſtrati Deum adorabant. Deinde mactandos quidem curat *rex* boves ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos: populo vero ad epulum largitus eſt boves ſexcentos, & reliqui pecoris tria millia. Et quidem omnia ex legis præſcripto exſequuti ſunt ſacerdotes. His vero rex lætatus cum populo

"ἐξ ἔθους θυσίαις, εἰς τ ἀρχαίαν ᾗ πάτριον ἀναλέσαι
"τιμήν. ὕτως γὰρ τ Θεὸν εὐμενῆ ποιήσαιμεν, ἀφέντα τ ὀργήν.

β'. Ταῦτ' εἰπόντος τ βασιλέως, οἱ ἱερεῖς ἀνοίγυσι τ ἱερόν. [a] καὶ εὐτρεπίσαντες τὰ σκεύη τ Θεῦ καὶ τὰ μιάσματα ἐκβαλόντες, τὰς ἐξ ἔθους τῷ βωμῷ θυσίας ἐπέφερον. Ἑζεκίας δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τ ἑαυτοῦ χώραν, [b] ἐκάλει τ λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα τὴν τ ἀζύμων ἑορτὴν ἄξοντα· πολὺν γὰρ ἐκλελοίπει χρόνον ἀφ' ὧν τ προειρημένων βασιλέων ἀθεμιτία. ἐξαπέστειλε δὲ καὶ πρὸς τὺς Ἰσραηλίτας προτρεπόμενος αὐτὺς, ἀφέντας τ ἄρτι βίον, εἰς τ ἀρχαίαν ἐπανελθεῖν συνήθειαν, καὶ τὸ σέβειν τ Θεόν. καὶ γὰρ ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς ἀφιγνομένοις εἰς Ἱεροσόλυμα, τ τ ἀζύμων ἄγειν ἑορτὴν καὶ συμπανηγυρίζειν αὐτοῖς. ταῦτα δ' ἔλεγε, [c] παραινῶν ὐχ ὅπως ἐπανάγωσιν αὐτῷ, εἰ μὴ [d] θέλοιεν, ᾗ δὲ ἐκείνοις συμφέροντος ἕνεκα· μακαρίους γὰρ ἔσεσθαι. οἱ δὲ Ἰσραηλίται, ἀθυμηθέντες τ πρέσβεσιν, καὶ δυλωσάμενοι αὐτοῖς τὰ ἀφ' ᾗ τ ἰδίᾳ βασιλέως, ᾗ μόνον ὐκ ἐπείθοντο, ἀλλὰ καὶ τὺς πρέσβεις ὡς ἀνοήτως διεχλεύασαν, καὶ τὺς [e] προφήτας ὁμοίως ταῦτα παραινῦντας, καὶ προλέγοντας ἃ πείσονται μὴ [f] μεταθέμενοι πρὸς τ εὐσέβειαν ᾗ Θεῦ, διέπυον· καὶ τελευταῖον συλλαβόντες αὐτὺς, ἀπέκτειναν. καὶ ᾄδε μέχρι [g] τύτων αὐτοῖς ἤρκεσε παρανομῆσαι· ἀλλὰ καὶ χεῖρα τ προειρημένων [h] ἀπενοήσατο. καὶ ᾄ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἢ τοῖς πολεμίοις, αὐτὺς ἀμυνόμενος τ ἀσεβείας, ὁ Θεὸς ἐποίησεν ὑποχειρίους. καὶ περὶ μὲν τύτων αὖθις δηλώσομεν. πολλοὶ μέντοι τ [i] Μανασσίτιδος φυλῆς καὶ [k] Ζαβυλῶνος ᾗ [l] Ἰσσαχάρ, πεισθέντες οἷς οἱ προφῆται παρήνεσαν, εἰς εὐσέβειαν [m] μετεβάλοντο. καὶ ὕτοι πάντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς Ἐζεκίαν συνέδραμον, ὅπως τῷ Θεῷ προσκυνήσωσιν.

γ'. Ἀφικομένων δὲ τύτων, ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, ἀναβὰς εἰς [n] τὸ ἱερὸν μεθ' ἡγεμόνων ᾗ τ λαῦ παντὸς, ἔθυσεν [o] ὑπὲρ αὐτῦ ταύρους ἑπτὰ, ᾗ κριὺς τοσύτους, [p] ᾗ ἄρνας ἑπτὰ καὶ ἐρίφους τοσύτους. ἐπιθέντες δὲ τὰς χεῖρας ταῖς κεφαλαῖς τ ἱερείων αὐτὸς θ' ὁ βασιλεὺς ᾗ οἱ ἡγεμόνες, τοῖς ἱερεῦσι καλλιερεῖν [q] ἐφῆκεν. καὶ οἱ μὲν ἔθυόν τε καὶ ὁλοκαύτουν, οἱ δὲ Λευῖται περιεστῶτες σὺν κύκλῳ μετ' τ μουσικῶν ὀργάνων, ᾖδον ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἔψαλλον ὡς ἐδιδάχθησαν [r] ὑπὸ τ Δαυίδου· οἱ δὲ λοιποὶ ἱερεῖς βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον τοῖς ὑμνῳδοῦσιν. τύτων δὲ γινομένων, ὅπου πρόσωπον ῥίψαντες ἑαυτὺς, ὅ,τε βασιλεὺς ᾗ τὸ πλῆθος, προσεκύνουν [s] τὸν Θεόν. ἔπειτα θύει μὲν βῦς ἑβδομήκοντα, κριὺς ἑκατὸν, ἄρνας διακοσίους· τῷ πλήθει δὲ πρὸς εὐωχίαν ἐχορήγησε βῦς μὲν [t] ἑξακοσίους, τὰ δὲ λοιπὰ θρέμματα τρισχίλια. καὶ πάντα μὲν οἱ ἱερεῖς ἀκολύθως ἐποίησαν τῷ νόμῳ. τύτοις δ' ὁ βασιλεὺς ἡδόμενος ᾗ εὐωχεῖτο μετὰ τ λαῦ,

Magnifice ſplendideque celebratur paſcha. 2 Paralip. c. 30.

[a] Καὶ ἀνοίξαντες τὸ σκεύη τῦ Θεῦ ἐνετίθεσαν Samb. Vat. & Gall. 1. ᾗ ἀνοίξαντες τὸ σκεύη τ Θεῦ ᾗ τὸ μιάσματα Gall. 2. *Aperuerunt templum & vaſa Dei & polluiones ejicientes* in quodam *Epiphanii* exemplari. [b] Ἀπεκάλει Vat. [c] Παραινῶν Vat. & Gall. 2. [d] Ita in *MSS.* θέλωσι in *Editis.* [e] Προφήτας ᾗ ὁμοίως Big. Samb. & Vat. [f] Μετανοήσαντες Vat. [g] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τύτου in *Editis.* [h] Ἐπενοῦντο Big. Samb. & Vat. [i] Μανασσίτιδος Samb. ut ſupra alicubi. [k] Ita cum Cod. Vat. Ζαβυλὼν in *cæteris.* [l] Alibi Ἰσσαχάρ. [m] Sic *MSS.* μετεβάλοντο in *Editis.* [n] Illud τὸ ex *MSS.* [o] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ὑπὲρ. [p] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ᾗ ἄρνας ἑπτὰ deerant in *Editis.* [q] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἐφῆκαν in *reliquis.* [r] Ὑπὸ Δαυίδου Vat. [s] Τῷ Θεῷ Vat. [t] Ἑξακοσίας Samb.

a *Al.*

λαῶ, τῷ Θεῷ χάριν [a]ἔχειν ὁμολογῶν. ἐνεστώσης δὲ τῆς τῶν ἀζύμων ἑορτῆς, θύσαντες τὰ λεγόμενα [b]πάσχα, τὰς ἄλλας τὸ λοιπὸν θυσίας ἐπετέλουν ἐφ' ἡμέρας ἑπτά. τῷ δὲ πλήθει, πάρεξ ὧν ἐκαλλιέρησαν αὐτοὶ, ταύρους μὲν [c]δισχιλίους, θρέμματα δὲ ἑπτακισχίλια ὁ βασιλεὺς ἐχαρίσατο. ὅ δ' αὐτὸ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐποίησαν· χιλίους μὲν [d]γὰρ ταύρους ἔδοσαν αὐτοῖς, θρέμματα δὲ χίλια καὶ τετρακόσια. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπὸ Σολομῶνος τοῦ βασιλέως οὐκ ἀχθεῖσα ἡ ἑορτὴ, τότε πρῶτον λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἐπετελέσθη. ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν ἑορτὴν αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν ἅγνιζον αὐτήν· καὶ τὴν πόλιν δὲ πᾶσαν [e]ἐκάθηραν μιάσματος εἰδώλων, πάσας τε καθημερινὰς θυσίας ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ὑπετελεῖτο [f]προστάξας κατὰ τὸν νόμον, καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις τὰς δεκάτας ὥρισε πᾶσι δοῦναι τοῦ πλήθους [g]δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν, ἵν' ἀεὶ τῇ θρησκείᾳ προσκαρτεροῦντες, καὶ τῆς θεραπείας ὧσιν ἀπερίσπαστοι τοῦ Θεοῦ. καὶ τὸ μὲν πλῆθος συνεισέφερε παντοδαπὸν καρπὸν τοῖς ἱερεῦσι καὶ [h]τοῖς Λευίταις· ἀποθήκας δὲ καὶ ταμεῖα τούτων ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας, ἑκάστῳ διένειμε τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν, καὶ [i]παισὶν αὐτῶν καὶ γυναιξί. καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἐπανῆλθον. Ταῦτα δὲ τοῦ περιημμένου τρόπου ὁ βασιλεὺς καταστησάμενος, πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τοὺς Παλαιστίνους, καὶ νικήσας κατέσχεν ἁπάσας τὰς ἀπὸ Γάζης μέχρι Γίττης [k]πόλεις τῶν πολεμίων. ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς πέμψας ἠπείλει πᾶσαν αὐτῷ καταστρέψασθαι τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ τοὺς φόρους, οὓς ὁ πατὴρ αὐτῷ τὸ πρότερον ἐτέλει, τούτους ἀποδώσει. Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς τοῦ μὲ ἀπειλῶν οὐκ ἐφρόντισεν, ἐθαῤῥεῖ δὲ ὅτι τῇ πρὸς Θεὸν εὐσεβείᾳ, καὶ τῷ προφήτῃ Ησαΐᾳ, παρ' οὗ πάντ' ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ἐπυνθάνετο. καὶ ὧδε μὲν ἡμῖν ὑπὲρ τοῦ παρόντος ἐχέτω τὰ περὶ τούτου τοῦ βασιλέως.

accumbebat, Deo gratias agens. Inſtante vero Azymorum feſto, cum ſacra Paſchalia dicta feciſſent, reliquam deinceps rem divinam diebus ſeptem peragebant. Populo autem, præter ea quæ ipſi mactaverunt, donavit rex taurorum quidem duo millia, pecorum vero ſeptem millia. itidemque fecerunt & principes: mille namque tauros dederunt eis & pecora mille & quadraginta. Et cum à tempore Solomonis regis non ita actum fuerit feſtum, tunc primum ſplendide & magnifice celebratum eſt. Peractis autem omnibus quæ ad feſtum ſpectant, in regionem *circumcirca* egreſſi eam luſtraverunt: ac præterea urbem omni deaſtrorum fœditate purgaverunt, quotidiana deinde ſacra juxta legem rex de ſuo fieri mandavit; atque ſacerdotibus & Levitis à populo decumas dari fructuumque primitias conſtituit, ut in religione curanda permaneant, Deique miniſterio unice & aſſidue vacent. Qua re fiebat ut populus quidem omne genus fructuum conferret ſacerdotibus & Levitis: rex vero, cum cellas & horrea iis *recipiendis* conſtruxiſſet, inde ſingulis ſacerdotibus diſtribueret & Levitis, liberiſque eorum & uxoribus. atque ita denuo ad priſtinum *numinis* cultum reverterunt. Hiſce eo quem diximus modo conſtitutis, rex bellum intulit Palæſtinis, partaque victoria urbes omnes, quæ hoſtium erant, occupabat, à Gaza ad Gittam uſque. Aſſyriorum autem rex miſſis nunciis imperii everſionem ei minatus eſt, niſi vectigalia, quæ pater ejus ante pendebat, ſolvenda curaret. Ezechias vero de minis iſtis haud magnopere ſolicitus erat: ſed ſuæ erga Deum pietati fidem habebat, vatique Eſaiæ, cujus beneficio futura omnia certò reſcivit. Et de hoc quidem rege hæc nobis in præſentia dixiſſe ſufficiat.

Tolluntur alieni dii, quotidiana ſacrificia reſtituuntur, populoque imperatur ut decimas ſolvant. 2 *Paralip.* c. 30.

Palæſtinis bellum infert Ezecias. 4 *Regum*, c. 17.

ιδ'. ΚΕΦ. ιδ'.

Ως Σαλμανασάρης κατὰ κράτος αἱρεῖ τὴν Σαμάρειαν· καὶ ὡς τὰς δέκα φυλὰς εἰς Μηδίαν κατοικίσας, τὸ Κυθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν.

CAP. XIV.

Quomodo Salmanaſares vi capit Samariam: utque, decem tribubus in Mediam tranſlatis, Chuthæorum coloniam in eorum regionem deduxit.

XIV.

[l]Σαλμανασάρης δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπεὶ [m]ἠγγέλη αὐτῷ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, ὡς εἴη πέμψας κρύφα πρὸς [n]Σώαν τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, παρακαλῶν αὐτὸν ὑπὲρ συμμαχίας τὸν [o]κατ' αὐτὸν, παροξυνθεὶς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν ἔτει ἑβδόμῳ τοῦ Ωσήε βασιλείας. ὁ δὲ δεξάμενος δ' αὐτὸν οὐ βασιλεὺς, ἔτεσι πολιορκήσας τρισὶν, εἷλε κατὰ κράτος τὴν Σαμάρειαν, ἔτους μὲν ἕκτου Ωσήε βασιλεύοντος, ἕβδομον δ' Εζεκίου τοῦ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέως. καὶ τὴν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν ἄρδην ἠφάνισε, καὶ πάντα τὸν λαὸν μετῴκισεν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ Περσίδα· ἐν οἷς καὶ τὸν βασιλέα Ωσήην ζῶντα ἔλαβε. καὶ μεταστήσας ἐκ τούτης ἄλλα ἔθνη ἀπὸ [p]Χούθου τόπου τινὸς, ἔστι

SAlmanaſares autem Aſſyriorum rex, cum ei nunciatum eſſet quod Iſraëlitarum rex clam legationem ad Ægyptiorum regem miſerat, invitans eum ad ſocietatem contra ipſum ineundam, ira incenſus expeditionem facit contra Samariam, anno regni Oſeæ ſeptimo. A rege vero non admiſſus *in urbem*, poſt triennalem obſidionem Samariam expugnat, anno quidem Oſeæ regis nono, ſeptimo vero Ezeciæ Hieroſolymorum regis. atque *ita* Iſraëlitarum imperium exſtinxit & funditus delevit, populumque omnem in Mediam & Perſidem traduxit: in quibus Oſeam regem vivum cepit. Cumque inde alias gentes tranſtuliſſet ex Chutho loco quodam (nam in

Salmanaſares, Samaria expugnata & Oſea capto, Iſraëlitas in Mediam & Perſidem tranſfert, & Perſarum quoſdam è Chutho Samariam migrare jubet. 4 *Regum*, c. 17.

---

a Illud ἔχειν ex *MSS.* *b* *Al.* φάσκα. *c* Χιλίους LXXII. & *Verſ. Hebr.* *d* Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* 28 deeſt *Editis Aliiſque.* *e* Ἐκάθηρεν *Vat.* *f* Διέταξε *Vat.* *g* Ita cum *MSS.* Ἀφορίζειν in *Editis.* *h* Τῆς πόλεως *Big.* & *Samb.* pro vulgata lectione facit *Epiphanius.* αὐτῶν πόλεως πόλεως *Hen.* & *Bush.* *i* *Al.* Σαλμανασσάρης & Σαλμανασσάρης. *m* Ηγγίκει *Big. Samb.* & *Vat.* forſan pro ἠγγέλη. *n* Ὠσὲ aut Ὤαν in pleriſque *MSS.* Hunc *Herodotus* (l. 2. c. 141 & 142.) Sethon appellat, uti obſervavit Cl. *Perizonius* in *Originibus Ægyptiacis*, c. 8. p. 109. *o* Κατὰ τοῦτο *Vat.* *p* Vide 4 *Regum*, c. 17. v. 24. *Iſ. Voſſi* Epiſt. ad *Cuiolum*, p. 362. *Cellarium* in *Collect. Hiſt. Samar.* c. 1. §. 19. & in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 19. atque *Hydeum* de *Relig. Vet. Perſ.* c. 2. *p* Videſis pag. 129. v. 5. ut & *Chronicon Alexandrinum*, p. 108. *Edit. Pariſ.*

in Perſide ejuſdem nomenclaturæ eſt fluvius) eas Samariam Iſraëlitarumque regionem habitatum miſit. Itaque ex Judæa migraverunt decem tribus poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptem, ex quo tempore majores eorum Ægyptum egreſſi hanc terram occupavêre: à principatu vero Jeſu poſt annos octingentos. Ex quo autem, defectione facta à Roboamo Davidis nepote, regnum Hieroboamo (ſicuti à me ante dictum eſt) tradiderunt, anni ſunt ducenti & quadraginta, ac *præterea* menſes ſeptem & ſeptem dies. Et hunc quidem Iſraëlitæ exitum habuere, cum contra leges feciſſent, & vatibus non obtemperaſſent, qui hanc illis calamitatem *eventuram* prædixerunt, niſi inique agere deſiſterent. Malorum autem illis initium fuit ſeditio, qua à Roboamo deſciverunt Davidis nepote, cum ſervum ipſius Hieroboamum regem conſtituebant: qui in Deum *graviter* delinquendo fecit ut illis infeſtus eſſet & inimicus, ſuo exemplo ad eandem iniquitatem pertractis. Atque ille quidem pœnam, quam commeruit, pertulit.

Syriam & Phœnicen invadit Salmanaſares.

2. Aſſyriorum autem rex armis invaſit in Syriam omnem & Phœnicen. atque regis hujus nomen in Tyriorum archivis ſcriptum reperitur. nam in Tyrum expeditionem fecit, cum in Tyrios regnaret Elulæus. Hiſce vero teſtimonium perhibet etiam Menander, qui, cum annales confecerit & Tyriorum archiva in linguam Græcam tranſtulerit, iſta memoriæ prodidit. "Elulæus etiam nomine *apud Ty-*
Menandri Hiſtorici ea de re teſtimonium.
"*rios* regnavit annos triginta ſex. Hic Cit-
"tæos, qui ab imperio ſuo defecerant, claſſe
"eò vectus ad obſequium reduxit. Contra
"hos miſſo exercitu Aſſyriorum rex Phœni-
"cen omnem bello incurſavit. qui *tamen*
"pace cum omnibus facta rediit retro. De-
"ſcivere etiam à Tyriorum imperio Sidon &
"Ace & antiqua Tyrus, multæque urbes aliæ,
"quæ ſe Aſſyriorum regi dediderunt. Cum
"tamen non ob id ſe ſubjicerent Tyrii, rex
"eis rurſus bellum intulit, poſtquam à Phœni-
"cibus acceperat naves ſexaginta & remiges
"octingentos. In quas invecti Tyrii navibus
"duodecim, disjectis hoſtium navibus homi-
"nes *numero* ad quingentos fecere captivos.
"* itaque ob hæc Tyrii omnes magno in ho-
"nore eſſe cœperunt. Cum autem revertere-
"tur Aſſyriorum rex, conſtituit cuſtodes ad
"flumina & aquæ-ductus, qui Tyrios ab aquæ
"hauſtu arcerent. Toleratumque id Tyriis per

δ [a] ἐν τῇ Περσίδι ποταμὸς τῦτ' ἔχων τὄνομα, καταῴκισεν εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ τὴν τ Ισραηλιτῶν χώραν. μετῴκισαν οὖν αἱ δέκα φυλαὶ τ Ισραηλιτῶν ἐκ τ Ιυδαίας μὲ [b] ἐτῶν ἀριθμὸν ἐνακοσίων τεσσαράκοντα ἑπτὰ, ἀφ' ἧ χρόνῳ τ Αἴγυπτον ἐξελθόντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι τὴν δε κατέσχον τ χώραν. [c] ἀπὸ δὲ γραπτηγήτος Ιησῦ [d] ἐτῶν ὀκτακοσίων. ἀφ' ἧ δὲ ἀποστάντες ἀπὸ Ροβοάμυ [e] ἧ Δαυίδυ ἰωνῦ τ βασιλείαν Ιεροβοάμῳ παρέδοσαν, ὥς μοι καὶ πρότερον δεδήλωϰ), ἔτη ἐστὶ [f] διακόσια τεσσαράκοντα, μῆνες ἑπτὰ, ἡμέραι ἑπτά. καὶ τέλος μὲ τὸν Ισραηλίτας [g] τοιῦτο κατέλαβε, παραβάντας τὺς νόμυς, καὶ παρηκύσαντας τ προφητῶν, οἳ προέλεγον ταύτην αὐτοῖς τ συμφορὰν, μὴ παυσαμένοις τ ἀσεβημ. ἦρξε δ' αὐτοῖς τ κακῶν ἡ στάσις ἣν ἐστασίασ πρὸς Ροβόαμον [h] τ Δαυίδ δ' ἰωνόν, Ιεροβόαμον τ τότε δοῦλον [i] ἀποδείξαντες βασιλέα. ὃς, εἰς ὃ θεῖον [k] ἥμαρτῶν, ἐχθρὸν αὐτοῖς τῦτον ἐποίησε μιμησαμένοις τὴν ἐκείνυ παρανομίαν. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲ ἧς ἐν ἄξιος δίκης ταύτην ὑπέσχεν.

β'. Ο δὲ τ Ασσυρίων βασιλεὺς ἐπῆλθε πολεμῶν τήν τε Συρίαν πᾶσαν ϗ Φοινίκην. τὸ δὲ ὄνομα τότε τ βασιλέως ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις ἀναγέγραπται. ἐστράτευσε δ' ὅτι Τύρον βασιλεύοντος αὐτοῖς Ελυλαίυ. μαρτυρεῖ δὲ [l] τούτοις καὶ Μένανδρος, [m] ὃς τῶν χρονικῶν ποιησάμενος τ ἀναγραφὴν, καὶ τὰ τ Τυρίων ἀρχεῖα μεταφράσας εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν, ὕτως ἐδήλωσε. "[n] καὶ Ελυλαῖος ὄνομα ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα ἕξ. "ὗτος, ἀποστάντων [o] Κιτταίων, ἀναπλεύσας, μετανάγκασε "αὐτὺς πάλιν. [p] ὅτι τούτυς [q] πέμψας ὁ τ Ασσυρίων βα- "σιλεὺς, ἐπῆλθε Φοινίκῃ πολεμῶν ἅπασαν. ὃς τις ἀσ- "πάσμυος εἰρήνην, μὴ πάντων ἀνεχώρησεν ὀπίσω. ἀπέστη τε "Τυρίων Σιδὼν ϗ [r] Ακη ϗ [s] ἡ πάλαι Τύρος, ϗ πολλαὶ ἄλ- "λαι πόλις, αἳ τῷ τ Ασσυρίων ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσ. "διὸ [t] Τυρίων ὐχ ὑποταγέντων πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐπ' "αὐτὺς ὑπέστρεψε, Φοινίκων [u] συμπλησσάντων αὐτῷ "ναῦς [x] ἑξήκοντα, ϗ [y] δωδεκήρεις [z] ὀκτακοσίυς. [a] αἷς ὅτι- "πλεύσαντες [b] οἱ Τύριοι ναυσὶ δεκαδύο, τ νεῶν τ ἀντι- "πάλων ἁλόντων, λαμβάνυσιν αἰχμαλώτυς ἀν- "δρας εἰς πεντακοσίυς. [c] ἐπετάθη δὲ πάντων ἐν Τύρῳ τιμὴ "διὰ ταῦτα. ἀναζεύξας δ' ὁ τ Ασσυρίων βασιλεὺς κατέ- "στησε φύλακας ὅπῃ [d] ποταμῦ καὶ [e] τῶν ὑδραγωγῶν, "οἳ [f] διακωλύσυσι Τυρίυς ἀρύσασθαι. καὶ τῦτο ἔτεσι πέντε

a Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Chron. Alex.* ἐν Περσίδι in *Editis Aliiſque.* *b* Ετῶν ϡλζ'. in *Chron. Alex.* *c* Illa ἀπὸ δὲ non agnoſcunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. uti nec *Epiphanius*, qui vertit, *migraverunt ergo decem tribus Iſraëlitarum de Judæa poſt annos numero* DCCCCXLVII. *à quo tempore egredientes ex Ægypto majores eorum hanc tenuere provinciam, ſub principe Jeſu. Ex quo autem recedentes à Roboam* &c. *d* Ετι χρόνῳ ἐτῶν *Vat.* ἔτη ἐτῶν *Gall.* 1. 2. ειοιν ἔτη αλϡ'. in *Chron. Alex.* *e* Τῦ δὲ Δαυίδ *Baſ.* & *Samb.* *f* Juxta *Chron. Alex.* ἔτη σξϛ'. ἓ μῆνες ζ'. præciſe. CCXL. numerat *Iſ. Voſſius* in *Chr. S.* c. 8. *g* Τοιῦτον *Vat.* *h* Illa τ Δαυὶδ ἰωνὸν, Ιεροβόαμον ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *i* Εαυτῶν ἀποδείξαντες in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum non ita *Epiphanius* cum cæteris. *k* *Al.* ἐξαμαρτών. *l* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τῦτο in *Editis Aliiſque.* *m* Ο τ χρ. & dein ὡς ἔτος *Big. Samb.* & *Vat.* *n* Καὶ Ελυλαῖος [Ελιλαῖος *Gall.* 2.] ἡμῶν αὐτῷ πόλις ὄνομα ἐβασίλευσεν *Big.* & *Samb.* itidemque *Vat.* & *Gall.* 1. 2. niſi quod ille habet πίσσαν ὄνομα, ἰτάλιον, illi vero πίσις ὄομα ἐβασίλευσι. Cum apud *Epiphanium* ſit *Heliſæus* aut *Helyſæus* ut dicit *Scaliger*, ſuſpecta, merito videatur vox Ελυλαῖος. Sed quomodo (ut inquit ille) Phœnicice ſcriberetur, non licet divinare. videtur tamen eſſe *Elyſæus.* Vide *notas* ad *Fragm. Vett. Græcorum*, p. 42. *o* *Cyprios* eſſe placet *Scaligero* de quibus vide *Meurſii* Cyprum. Γιτταίων malit *Uſſerius* ad A.M. 3287. eorumque nomine Gittæos intelligendos eſſe. *p* Επὶ τῦτον malit *Schotanus.* *q* Σαλμανασσὶρ aut Σαλμανασσὴς ex *Vet. Interpr.* poſt πέμψας reponendum eſſe cenſet *Scalig.* *r* Ita cum *Cod. Vat. Scaligero* & *Uſſerio.* in cæteris Ακκη. *s* *Al.* Παλαίτυρος. Verum pro ἡ Παλαίτυρος ſubſtituerem (inquit Cl. *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 82) libenter ἡ Βυζυτὸς, ſi mei res foret arbitrii. *t* Αὐτῷ poſt *Τυρίων* inſerunt *Big. Samb.* & *Vat.* *u* Aliter legiſſe videtur *Epiphan.* nam vertit, *Phœnicibus exhibentibus.* *x* Εξδομήκοντα juxta aliquot *Epiphanii* libros, teſte *Scaligero.* in noſtris omnibus *ſexaginta.* *y* Οκταχοσίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *z* Οις *Vat.* & *Epiphanii* libri. *a* Illud οἱ ex *MSS.* *b* Επτὰ δὴ *Big. Samb.* & *Vat.* minus recte. *c* Fluvium hunc neque *Menander*, neque *Strabo* nominat, cum tamen ejus libro XVI. εἶτα ὡς Τύρυ ποταμὸς ἐξίων. *d* Nonnullis deeſt τ. *e* Διακωλύυσι *Gall.* 2. *f* Αρδιαζ *Vat.* ἀρύσαζ *Gall.* 2. * *Aucta hinc apud Tyrios rerum omnium pretia* vertit *Grotius.*

a Ita

πέντε γενόμενοι, ἐκ φρεάτων πίνοντες ἐκ φρεάτων ὀρυκτῶν. καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις γεγραμμένα, ἐπὶ [a] κατὰ [b] Σαλμανασάρου τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως ταῦτ' ἐστίν.

γ'. Οἱ δὲ μετοικισθέντες εἰς [c] τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι· ταύτῃ δὲ ἐχρῶντο μίσει δεινῷ τῇ θεοσεβείᾳ, ἀφ' ὃ ἐκ τῆς [d] Χουθᾶς κεκλημένης χώρας μεταχθῆναι, αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ποταμὸς τοῦτ' ἔχων ὄνομα· ἕκαστοι κατ' ἔθνος ἴδιον Θεὸν εἰς [e] τὴν Σαμάρειαν κομίσαντες, πέντε δ' ἦσαν, καὶ τούτους, καθὼς λιὼ πάτριον αὐτοῖς, σεβόμενοι, παρεξιώσαι [f] μέγιστον Θεὸν εἰς ὀργὴν καὶ χόλον. [e] λοιμὸς δὲ αὐτοῖς ἐπέσκηψεν, ὑφ' οὗ φθειρόμενοι καὶ μηδεμίαν τῶν κακῶν θεραπείαν ἐπινοοῦντες, χρησμῷ θρησκεύειν [f] μέγιστον Θεόν, ὡς τοῦτο σωτήριον [f] αὐτοῖς ὄν, ἔμαθον. πέμψαντες οὖν πρὸς [f] Ἀσσυρίων βασιλέα πρέσβεις, ἐδέοντο ἱερεῖς αὐτοῖς, ὧν ἔλαβεν [g] αἰχμαλώτων τὸς Ἰσραηλίτας πολεμήσας, ἀποστεῖλαι. πέμψαντος δὲ, τά τε νόμιμα καὶ [f] τὴν περὶ [f] Θεοῦ τοῦτον οὐσίαν [h] διδαχθέντες θρησκεύσειν αὐτὸν φιλοτίμως· καὶ δὴ λοιμῶν πρὸς χρῆμα ἐπαύσαντο. χρώμενοί τε τοῖς αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [i] ἔθεσι διατελοῦσιν, [k] οἱ κατὰ μὲν τὴν Ἑβραίων γλῶτταν Χουθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων Σαμαρεῖται. [l] οἱ πρὸς μεταβολὴν καὶ συγγένειαν ὅταν μὲν εὖ πράττοντας βλέπωσι τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν, ὡς ἐξ Ἰωσήπου φυέντες, καὶ τὴν ἀρχὴν ὀφείλειν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐχόντες οἰκειότητος· ὅταν δὲ [m] πταίσαντας ἴδωσιν, οὐδαμόθεν αὐτοῖς προσήκειν λέγουσιν, οὐδ' εἰ δίκαιον οὐδὲν αὐτοῖς εὐνοίας ἢ γένους, ἀλλὰ μετοίκους [n] ἀλλοεθνεῖς ἀποφαίνουσιν ἑαυτούς. πρὸ μὲν οὖν τούτων ἔξομεν εὐκαιρότερον εἰπεῖν.

3. Cæterum cum Samariam deducti fuissent Chuthæi (hoc enim hactenus nomine vocabantur, quod ex Chutha regione sic nuncupata fuerint translati; est autem illa in Persida, & fluvius *illic* ita nominatus) & singuli pro gente quisque sua Deum suum Samariam *secum* attulissent (nam quinque erant) atque eos ritu patrio venerarentur, fecerunt ut Deus maximus illis iraſceretur & succenseret. nam pestis ipsos invasit, à qua cum neci darentur, & nullum malorum levamen excogitando essent, ex oraculo didicerunt ut Deum maximum colerent, id quod illis salutare esset. Missis igitur ad Assyriorum regem legatis, petierunt ut sacerdotes *aliquot*, ex iis quos captivos fecerat cum bello adortus esset Israëlitas, ad eos remitteret. Quo facto, cum & ceremoniis & religione in hunc Deum instituti essent, eum certatim colere cœperunt; & mox sedata est pestilentia. atque iisdem etiamnum ritibus uti consuescunt, vernaculo Hebræorum idiomate Chuthæi vocati, Græcorum lingua Samaritæ. qui mutationis gratia & cognationis, cum res Judæis prospere evenire videant, cognatos *se eorum* appellant, utpote à Josepho oriundos, & inde cum eis origine conjunctos; cum vero illos in malis versari conspiciant, *tunc* se nihil ad eos pertinere dicunt, nec quidquam juris sibi cum illis intercedere aut ex benevolentia aut ex consanguinitate, sed inquilinos esse ex alia gente præ se ferunt. Cæterum tempus ad agendum de illis magis opportunum habebimus.

In Chuthæos, deos patrios Samariæ colentes, grassatur pestilentia: & quo modo sedata est. 4 Regum, c. 17.

Τέλος τῆς βιβλίου ὁράτου.

Finis Libri noni.

a Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis Aliisque* τῆς πρὸ. *b Al.* Σαλμαναασσάρου. *c* Illud τὴν ex *MSS.* mox in *Chron. Alex.* Χουθαῖοι. *d* Χοῦθας *Samb. Hen.* & *Busb.* Χουθὰς *Chron. Alex. e* Λοιμὸν *Vat.* & *Gall.* 2. Quid *Josephum* moverit (ut inquit *Bochartus* in *Hieroz.* l. 3. c. 3. p. 745.) ut pro *leonibus* scriberet *pestem*, plane nescio. nisi forsan id sumpserit ex aliquo Judæorum Historico, qui *leonum* in Samaritanos incursum *pestem* vocaverit per metaphoram. *f* Αὐτῆς ἀσίμαθον *Vat. g* Αἰχμαλώτους ὧν τῶν Ἰσραηλιτῶν *Hen.* & *Busb. h* Ταχθέντες in omnibus *MSS. i* Ita *Samb.* ἤθεσι in *reliquis. k* Οἱ κατὰ μὲν τὴν γλῶτταν Ἑβραίοις τὸ γένος ὄντες Χουθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων Σαμαρεῖται. olim scriptum fuisse fatebitur, qui vetera exemplaria & *Ruffini* versionem consuluerit. *Is Voss.* in *Epist.* ad *Colvium*, p. 394. Græca Exemplaria, quibus utimur, huic lectioni nihil favent, pro ea tamen faciunt *Ruffini* (*Epiphanii*) codices. quorum in aliquibus, *Hi siquidem secundum eloquium Hebræorum Hebræi, secundum genus Cuthæi, Græce autem Samaritæ vocantur* &c. Juxta alios (qui habent, *Hi siquidem secundum eloquium Hebræorum Cuthæi secundum genus, Græce autem Samaritæ* &c.) legendum videtur, οἱ κατὰ μὲν τὴν Ἑβραίων γλῶτταν τὸ γένος Χουθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ελλ. &c. *l* Aut aliter legisse aut locum non intellexisse videtur *Epiphanius*: qui, ut in nonnullis codicibus, vertit, *Samaritæ qui pro rerum motu semper parati sunt: & quando vident Jud.* &c. ut vero in *aliis*, *Samaritæ propter rerum motum quo semper parati sunt: & quando* &c. Εὐπαγοῦντες *Vat.* Vox συγγενεῖς deest *MSS.* quod mirum, cum eam agnoscat *Epiphanius*. *m* Πταίσαντα *Samb.* & *Gall.* 1. *n* Καὶ ἀλλοεθνεῖς juxta *Epiphanium*. * Alii reddunt *de Salmanasare*.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *Expeditio à Senacheribo Assyriorum rege facta in Hierosolyma, & obsessio regis Ezeciæ.*
2. *Quomodo Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & rex eorum domum reversus filiorum insidiis periit.*
3. *Quomodo Ezecias, cum per aliquod temporis intervallum in pace vixisset, diem obiit, Manasse, qui ei in regnum succederet, relicto.*
4. *Quod Chaldæorum & Babyloniorum reges Manassen bello adorti, & victoria potiti, ipsum captivum factum Babylonem duxerunt; &, postquam illic longo tempore detentus fuerat, in regnum suum remiserunt.*
5. *Quomodo Nechao Ægyptiorum regi, cum exercitum contra Babylonios eduxisset & per Judæam iter faceret, ad eum prohibendum ex adverso occurrit Josias, ac pugna inita post vulnus acceptum Hierosolyma delatus vitam finivit; ejusque filium Joazen regem crearunt Hierosolymitani.*
6. *Quomodo Nechao, cum Babyloniorum rege ad Euphratem fluvium prælio congressus, & in Ægyptum revertens, postea Hierosolyma veniebat, atque Joazem in Ægyptum deportavit, ejusque fratrem Joacimum Hierosolymorum regem constituit.*
7. *Expeditio in Syriam à Nabuchodonosoro Babyloniorum rege suscepta. & quomodo, cum eam omnem subegisset usque ad fines Ægyptiorum, Hierosolyma profectus est, & regem Joacimum secum amicitiam bellique societatem inire coëgit.*
8. *Quomodo post Babylonii discessum, Joacimus rebus Ægyptiorum rursus studebat; & Nabuchodonosorus ipsum bello aggressus & obsidione premens, urbe tandem ad deditionem redacta, Joacimum quidem interfecit, ejus vero filium Joachimum regem constituit: utque, cum multum pecuniæ ex Hierosolymis accepisset, statim Syriam reversus est.*
9. *Quod, cum eum pœnituerit quod Joachimum regem fecerit, expeditione adversus Hierosolyma susceptâ, Joachimi potitur, qui semet ei dedidit una cum matre & amicis.*

α'. Στρατεία τῦ Ασσυρίων βασιλέως Σεναχηρίβα εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ πολιορκία τῦ [b]βασιλέως Εζεκίου.

β'. Ως ἐφθάρη τὸ τῶν Ασσυρίων στράτευμα [c]λοιμικῶς ἐν μιᾷ νύκτι, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀναζεύξας οἴκαδε ἐξ Ἰουδαίης ὑπὸ τέκνων ἀπέθανεν.

γ'. Ως τὸν μεταξὺ χρόνον μετὰ εἰρήνης [c]Εζεκίας διαγαγὼν ἐτελεύτησε, διάδοχον τῆς βασιλείας Μανασσῆ καταλιπών.

δ'. Οτι στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὸν οἱ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλεῖς [d]νικήσαντες, αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβόντες [e]ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κατασχόντες [f]αὐτόθι πολὺ χρόνον [g]εἰς τὴν αὐτῦ βασιλείαν πάλιν ἀπέλυσαν.

ε'. Ως τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα [h]Νεχαὼ, στρατευσάμενον ἐπὶ Βαβυλωνίους, καὶ [i]πειράμενον διὰ τῆς Ιουδαίας τὴν [k]ὁδὸν, κωλύων ὁ βασιλεὺς Ιωσίας [l]ἀπήντα· μάχης δὲ γενομένης, τραυματίας κομισθεὶς εἰς Ιεροσόλυμα τελευτᾷ, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῦ Ιωάζην ἀπέδειξαν οἱ Ιεροσολυμίται βασιλέα.

ς'. Ως συμβαλὼν ὁ [m]Νεχαὼ τῷ τῦ Βαβυλωνίων βασιλεῖ κατὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ νικησάντων εἰς Αἴγυπτον, ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τὸν μὲν Ιωάζην ἤγαγεν εἰς Αἴγυπτον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτῦ [n]Ιωάκιμον ἀπέδειξε βασιλέα τῶν Ιεροσολύμων.

ζ'. Ναβυχοδονόσορ τῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως στρατεία εἰς Συρίαν. καὶ ὡς πᾶσαν αὐτὴν καταστρεψάμενος [o]ἄχρι τῶν ὅρων τῶν Αἰγυπτίων ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ιωάκιμον [o]φίλον ἠνάγκασεν εἶναι καὶ σύμμαχον.

η'. Ως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν [p]τὴν τῦ Βαβυλωνίου πάλιν [q]Ιωάκιμος ἐφρόνησε τὰ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν ὁ Ναβυχοδονόσορος καὶ πολιορκήσας, τῆς πόλεως [r]ἑαλώσης αὐτὴν μετὰ χρόνον, τὸν μὲν Ιωάκιμον ἀπέκτεινεν, [r]Ιωάχιμον δὲ τὸν υἱὸν αὐτῦ κατέστησε βασιλέα· καὶ ὡς πολλὰ χρήματα λαβὼν ἐκ τῶν Ιεροσολύμων εὐθέως εἰς Συρίαν ὑπέστρεψεν.

θ'. Οτι μετανοήσας [s]ἐπὶ τῷ τὸν Ιωάκιμον ποιῆσαι βασιλέα, καὶ στρατεύσας ἐπὶ Ιεροσόλυμα, ἐγκρατὴς τῦ Ιωαχίμου γίνεται, [r]ἑαλόντος ἑαυτὸν μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν φίλων.

a Al. ἐν τῇ δεκάτῃ, vel ἐκ τῆ δεκάτῃ λόγῳ. b Βασιλίσκος αὐτῶν Ex. *Gall.* 1. 2. *c* Στρατόπεδα ὅλα ἐν μ. *Vat. d* Ita *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Δέξαν Εζεκίαν in *Editis. e* Ηγεν *Vat. f* Αὐτὸν *Vat. g* Εἰς τὴν αὐτὴν βασιλείαν πάλιν ἐπανῆλθε *Vat.* & *Gall.* 1. 2. *h* Ita cum LXXII. *Zonara, Chron. Alex. Aliisque.* Νεχάων in *Editis,* Νεχάαν *Vat.* Νεχαῶτα *Gall.* 1. 2. *i* Πειρασάμενον *Vat. k* Διοδον *Vat.* & *Gall.* 1. 2. *l* Ita *Vat.* ἀπάντα in *Editis. m* Prout paulo supra. Νεχάως in *Editis,* Νεχαὼς *Vat. n* Ιωακείμ *Chron. Alex.* & *Zonar.* Ιωάκειμον *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Ιωαχίμ LXXII. *o* Καὶ φίλον *Vat. p* Τὴν deest *Vat. q* Ο Ιωάκιμος *Vat. r* Αὐτὸν in *Editis.* αὐτὴν *Vat.* ἑαυτὸν *Gall. s* Ιωάκιμον δὲ τὸν υἱὸν αὐτῦ ὁμώνυμον αὐτῷ ἐγχείρισε ἀπέδειξε βασιλέα *Vat.*

ι'. Οπως

ι'. Οπως τ' ἔλαβε πολλὰς αἰχμαλώτους ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ἀναθήματα βαστάσας ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἀνέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, τὸν [a] Ιεχονίαν θεῖον Σεδεκίαν τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέα καταστήσας.

10. Quomodo Babylonius multos captivos fecit, & cum donaria è templo extulisset Babylonem reversus est, Sedecia Jechoniæ patruo Hierosolymitanorum rege constituto.

ια'. Ως καὶ τοῦτον ἀπόντος βάλεσθαι περὶ τῆς Αἰγυπτίας συμμαχίαν ποιήσασθαι καὶ φιλίαν, στρατεύσας ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, κατὰ κράτος αἱρεῖ τὴν πολιορκίαν· καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὸν τῶν Ιεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ τὸν Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα.

11. Quomodo, audito quod huic ipsi in animo erat societatem & amicitiam cum Ægyptiis inire, copiis suis Hierosolyma aggressus, urbem obsidione cinctam expugnat; temploque exusto, Hierosolymitanos & Sedecian Babylonem transtulit.

ιβ'. Ως Ναβυχοδονόσορος τελευτήσας διάδοχον κατέλιπε τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν, καὶ ὡς κατελύετο ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως, καὶ ὅσα συνέβη τοῖς Ιουδαίοις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις.

12. Quomodo Nabuchodonosorus vita defunctus est, relicto filio qui in regnum successit: utque Assyriorum imperium eversum est à Cyro Persarum rege, & quæ Judæis sub idem tempus acciderunt à Babyloniis.

Φ Λ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

[b] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρπϐ'. μῆνας ς'. ἡμέρας ι'.

FLAVII JOSEPHI

ANTIQUITATUM JUDAICARUM

LIBER DECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXXXII. *menses* VI. *dies* X.

ΚΕΦ. α'.

Ως ἐπ' Εζεκίαν ἐστράτευσεν ὁ Σεναχήριβος· οἷά τε Ραψάκης, Σεναχηρίβου ἐπ' Αἰγύπτιους παρῳχηκότος, ἠπείλησεν Εζεκίᾳ, ὃν Εσαΐας ὁ προφήτης παρεθάρρυνεν. ὡς Σεναχήριβος ἀπράκτου ἐξ Αἰγύπτου ὑποστρέψας ἦλθε τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ καταλαβὼν τὰ δυνάμεων αὐτοῦ διαφθαρείσας, ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου· καὶ οἷα μετ' ὀλίγον αὐτῷ συνέβη.

CAP. I.

Quomodo in Ezeciam expeditionem fecit Senacheribus; & quæ Rapsaces, Senacheribo contra Ægyptios profecto, minatus est Ezeciæ, cui animum confirmabat Esajas vates. Quomodo Senacheribus re infecta ex Ægypto Hierosolyma reversus, deprehensoque quod suæ deletæ erant copiæ, domum rediit: & quæ non multo post ei acciderunt.

ΕΖΕΚΙΟΥ δὲ τῶν δύο φυλῶν βασιλέως, τέταρτον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος τῆς ἡγεμονίας ἔχοντος, ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς [c] Σεναχήριβος ὄνομα, στρατεύει μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπ' αὐτὸν, [d] χειρὶ κράτους τε ἁπάσας [e] αἱρεῖ τὰς πόλεις [f] τὰς τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος. μέλλοντος δ' ἄγειν τὴν δύναμιν [g] ἐπὶ Ιεροσόλυμα, φθάνει πρεσβευσάμενος τοῦτο αὐτὸν, καὶ [h] ὑπακούσεσθαί τε, καὶ φόρον, ὃν ἂν [i] τάξῃ, τελέσειν

CUM Ezecias duarum tribuum rex annum jam decimum quartum in imperio ageret, Assyriorum rex nomine Senacheribus, magno exercitu coacto, bello eum adoritur, omnesque tribûs Judæ & Benjamitidis urbes *munitas* vi capit. Cum autem in eo esset ut copias Hierosolymis admoveret, prævenit eum missa legatione *Ezecias*, se imperata facturum & quicquid tributi ab illo *sibi* imponeretur soluturum pollicens.

Senacheribus bello adoritur Eziciam. 4 *Regum*, c. 18. 2 *Paralip.* c. 32. *Esa.* 36.

a Joachimus dictus est etiam *Jechonias*. *b* Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 6. & *Voss.* ἐξελιπεν ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν πϐ'. ἡμέρας δκϛ *Gall.* 2. — ἐτῶν πϐ'. μῆνας ς'. ἡμέρας ι'. *Bas.* mendose. Pro nobis etiam facit *Epiphanius* in *plerisque* libris. in *aliis* vero CLXXII. *mensis* IX. *dies* X. aut CCXXX. *menses* VI. *dies* XV. *c Al.* Σεναχειρείβ, & Σενναχειρείβ, & Σεναχειρεμβ & Σενναχήρειβ. *d* Καὶ χειρὶ κρατεῖ αὐτ. in nonnullis *MSS*. *e* Ita *Samb.* αἴρει aut αἱρεῖ *Aliis*. *f* Abest *Big. Samb.* & *Hen. g* Καὶ ἐπὶ *Vat.* & *Hen. h* Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπακούσεσθαί γε *Hen.* & *Bud.* ὑπακούειν τε καὶ φ. in *reliquis*. *i* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τάξητε in *Editis Aliisque*.

a Πολίμα

Ingenti pecunia accepta è Judæa discedere pollicetur Senacheribus, sed promissis non stetit. 4 Regum, c. 18.

pollicens. Senacheribus vero auditis legatis statuit bello desistere, atque *regis* postulationi concedit; & promisit, si argenti talenta trecenta aurique triginta acciperet, pacatum se abiturum, fide legatis jurejurando data, pro certo fore ut ea lege retro cederet, nullo maleficio commisso. Ezecias autem, fide istis habita exhaustisque thesauris, pecunias *exactas* mittit, existimans se liberatum iri ab hoste omnique de regno dimicatione. Cæterum Assyrius, istis acceptis, nihil eorum quæ fuerat pollicitus curavit: sed ipse quidem cum copiis profectus est contra Ægyptios & Æthiopas, Rapsacem vero imperatorem cum magno exercitu & aliis duobus ad Hierosolyma vastanda reliquit. horum autem nomina erant Tharata & Anacharis.

Senacheribi duces Hierosolyma veniunt cum magnis copiis. 4 Regum, c. 18. 2 Paralip. c. 32 Esa. 36.

2. Ut vero eò pervenerunt & ante mœnia castra metati sunt, per nuncium ab Ezecia postularunt ut cum eis colloqueretur. At ille quidem præ metu *ad eos* non egreditur; tres vero ex amicis summa necessitudine sibi conjunctis misit, regni procuratorem nomine Eliacimum, & Sobnæum, & Joachum à commentariis. Hi vero cum *prodiissent, ante duces exercitus Assyriorum constiterunt. Rapsaces autem imperator eos conspicatus, jussit ut abirent, & regi dicerent: "quod magnus rex Se-
"nacheribus eum sciscitatur, cui confidens
"quave spe fretus à domino suo refugiat, ipsi-
"que nolit esse dicto audiens, ejusque exerci-
"tum in urbem recipere? An propter Ægy-
"ptios *animos sumit*, sperans fore ut ab illis
"ipsis debelletur exercitus regis? Quod si hoc
"exspectat, facitote sciat, quòd *dubio procul*
"desipit, similisque est homini, qui confractæ
"arundini innixus, cum ceciderit ac præterea
"manum transfixam habuerit, se male acce-
"ptum esse sensit. Scire autem oportere quod
"voluntate Dei in eum expeditionem fecerit,
"qui Israëlitarum etiam regnum evertendi de-
"dit ipsi potestatem, ut eodem modo popu-
"lum ei subditum perditum iret." Hæc autem Rapsace Hebraïce dicente (nam istius linguæ peritus erat) Eliacimus, metuens ne multitudo his auditis pavore consternaretur, rogavit ut Syriace loqueretur. At imperator, cum intellexisset quid ille suspicaretur, utque ea de re metueret, voce magis sublata utens & acuta Hebraïce Eliacimo respondit, dicens, "ut cum
"auditione accepissent regis mandata, omnes
"quod suâ *maxime* interfit eligant, & sese
"nobismet tradant. nam manifestum est, quod
"vos simul & rex populum vana spe lactatis
"& ad resistendum adducitis. Quod si quid
"audetis, nostrasque copias posse repellere exi-
"stimatis, equorum duo millia, ex iis qui mihi
"adsunt, vobis in usum præsentem tradere pa-

Rapsacis ad Hierosolymitanos oratio. 4 Regum, c. 18. 2 Paralip. c. 32. Esa. 36.

ὑποχώρησιν. Σεναχήριβος δὲ, μαθὼν τὰ παρὰ τῶν πρέσβεων, ἔγνω μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τιμὴ ἀξίωσιν προσδέχεται· καὶ, ἀργυρίου μὲν τάλαντα τριακόσια, χρυσίου δὲ τριάκοντα λαβὼν, φιλίαν ἀναχωρεῖν ὡμολόγει, πίστεως δὲ τοῖς πρεσβευταῖς ὁρκωθείς, ἣν μὴν ἀδικήσας μηδὲν αὐτὸν ὕστερον ἀναγρέψειν. ὁ δ' Ἐζεκίας πεισθεὶς, καὶ κενώσας τοὺς θησαυρούς, πέμπει τὰ χρήματα, νομίζων ἀπαλλαγήσεσθαι τοῦ [a] πολεμίου, καὶ τῆς περὶ τὴν βασιλείαν ἀγωνίας. ὁ δὲ Ἀσσύριος λαβὼν ταῦτα, τῶν μὲν [b] ὡμολογημένων οὐδὲν ἐφρόντισεν· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰγυπτίους καὶ Αἰθίοπας, τὸν δὲ στρατηγὸν Ραψάκην μετὰ πολλῆς ἰσχύος [c] σὺν καὶ δυσὶν ἄλλοις τῶν σὺν τέλει καταλιπὼν, πορθήσοντας τὰ Ἱεροσόλυμα. τούτων δὲ τὰ ὀνόματα, [d] Θαρατὰ καὶ [e] Ἀνάχαρις ἦν.

Β'. Ὡς δ' ἐλθόντες πρὸ τῶν τειχῶν ἐστρατοπεδοῦσαντο, πέμψαντες πρὸς τὸν Ἐζεκίαν, ἠξίουν [f] αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς λόγους. ὁ δὲ αὐτὸς μὲν ὑπὸ δειλίας οὐ προῆκτο· προπέμψας δὲ τοὺς ἀναγκαιοτάτους φίλους [g] αὐτῷ ὑπέπεμψε, τὸν τῆς βασιλείας ἐπίτροπον [h] Ἐλιάκιμον ὄνομα, καὶ [i] Σοβναῖον, καὶ [k] Ἰώαχον τὸν ὑπὸ τῶν ὑπομνημάτων. ὅτε μὲν οὖν προσελθόντες ἄντικρυς τὸν ἡγεμόνα τῶν στρατιᾶς τοῦ Ἀσσυρίων ἔστησαν. θεασάμενος δ' αὐτοὺς ὁ στρατηγὸς Ραψάκης, ἐκέλευσεν ἀπελθόντας Ἐζεκίᾳ λέγειν· "ὅτι βα-
"σιλεὺς μέγας Σεναχήριβος πυνθάνεται αὐτοῦ, τίνι θαρ-
"ῶν καὶ πεποιθὼς φεύγει διαστῆναι αὐτῷ, καὶ [l] ἀπειθῆσαι
"μὴ θέλει, καὶ τῶν στρατιᾶν [m] αὐτῷ δέχεται τὴν πόλιν; ἢ
"ἐφ' τοῖς Αἰγυπτίων τῶν ἑαυτῷ στρατιὰν ἐλπίζων ποιεῖ
"ἐκείνων αὐτοῦ καταγωνίσασθαι; εἰ δὲ τοῦτο προσδο-
"κᾷ, [n] δηλοῦτω αὐτῷ ὅτι ἀνόητός ἐστι καὶ ὅμοιος ἀνθρώπῳ,
"ὃς καλάμῳ ἐπερειδόμενος πεπλασμένῳ, πρὸς ὃ κατα-
"πεσεῖν ἔτι καὶ τὴν χεῖρα διαπαρεὶς ἤθετο τὸ βλάβος. εἰ-
"δέναι δ' ὅτι καὶ βουλήσει Θεοῦ τοῦ ἐπ' αὐτὸν στρατείαν
"πεποίηται, ὃς αὐτῷ καταστρέψασθαι καὶ τὴν [p] τῶν Ἰσραηλι-
"τῶν βασιλείαν [q] δέδωκεν, ἵνα τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἀρ-
"χομένους ὑπ' αὐτοῦ διαφθείρῃ." ταῦτα δὲ τὸν Ραψάκην Ἑβραϊστὶ λέγοντα, τὸ γλῶττης εἶχε ἐμπείρως, ὁ Ἐλιάκιμος, φοβούμενος μὴ ὄχλος ἐπακούσας εἰς ταραχὴν ἐμπέσῃ, Συριστὶ [r] φράζειν ἠξίου. σιωπὴ δ' ὁ στρατηγὸς τὴν [s] ὑπόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπ' [t] αὐτῷ δέος, μείζονι καὶ [u] διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος ἀπεκρίνατο αὐτῷ Ἑβραϊστὶ λέγων,
"ὅπως ἀκούσαντες τὰ τοῦ βασιλέως προστάγματα πάντες
"τὸ συμφέρον ἑλώνται προδιδόντες αὐτοὺς ἡμῖν. δῆλον
"δ' ὡς τὸν λαὸν ὑμεῖς τε καὶ ὁ βασιλεὺς ἐλπίσι προδι-
"δόμενοι ματαίαις, ἀντέχειν πείθετε. εἰ δὲ θαρρεῖτε,
"καὶ τοῦ δύνασθαι ἡμᾶς [v] ἀπώσεσθαι νομίζετε, διχλίους
"ἐκ τοῦ ἐμοὶ παρόντος ἵππου εἰς ἑτοιμασίαν ὑμῖν παρέχειν

"ἕτοιμός

a Πολέμου *Gall.* 2. & *Epiphan.* *b* Ὁμολογημένων *Hen.* & *Vat.* *c* Σὺν δυσὶν *Hen.* & *Bunb.* & mox ἐπὶ τέλει *Vat.* *d* Θαρθᾶς *Vat.* in margine, prout in LXXII. 4 *Regum*, c. 18. v. 17. in *Epiphanii* libris *Tharatha*, & *Dathara*. *e* In *Sambuci* codice Ἀχαεὶς à prima manu, à secunda Ἀνάχαεις. Ἀεχάεις *Gall.* 1. 2. Δοῦσπαεις *Vat.* in ora libri. *Epiphanius* habet *Arachiris* aut *Arathiris*. Ραφὶς LXXII. *juxta Cod. Rom.* Ραῦσαξὶς *Alex.* unde Ράψαεις legendum puto. *f* Αὐτοῖς ἐλθεῖν in quibusdam *MSS.* in *aliis* αὐτὸν αὐτοῖς ἐλθεῖν. *g* Ita etiam *Vet. Interpr.* αὐτῷ *Vat.* *h* Ελιακιμον *Big. Samb.* & *Gall* 1. 2. *i* Ita rescripti pro Σομναῖον *Editorum Aliorumque*, quòd *Epiphanii* libri habeant *Sobnean*, aut *Sobonean*, aut *Sobnam.* Συβναίου *Gall.* 2. Σωμνέου *Vat.* certe pro Σωβνᾶν. *k* Ιωσαφατ῀ον *Vat.* Ιωαιου *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris *Joan.* *l* Sic *MSS.* ἀπειθήσασθαι in *Editis* *m* Τῶν αὐτῷ *Vat.* & *Gall.* 2. στρατιὰν δ' δέχεται *Big. Samb. Bunb* & *Hen.* *n* Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. δηλοῦ αὐτῷ in *Editis Aliisque.* δῆλον αὐτῷ *Vat.* Sed duas hasce voces non agnoscit *Vet. Interpr.* *o* Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *reliquis.* *p* Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.* *q* Εδωκεν *Vat.* *r* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* κελεύειν perperam in *Editis.* *s* Sic *MSS.* ὑπ' αὐτῷ in *Editis.* *t* Διαφορᾷ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. *u* Απώσασθαι in *iisdem MSS.* * Lego προσελθόντες.

a Μὴ

"ἕτοιμός εἰμι· οἷς ἰσαρίθμους ὁπλίτας δόντες, ἐμφανίσατε
"τὴν αὐτῶν δύναμιν. ἀλλ' οὐκ ἂν ὅς γε μὴ ἔχετε, τούτους
"[a]δώητε. τί τοιγαροῦν βραδύνετε [b]δοὺς διδόναι σφᾶς αὐ-
"τοὺς τοῖς χρείττοσι, καὶ λημφομένους [c]ὑμᾶς καὶ μὴ θέλοντας;
"καί τοι ὅ μὲ ἑκούσιον τὴ δόσεως ἀσφαλὲς ὑμῖν· τὸ
"δὲ ἀκούσιον πολεμουμένοις [d]ὁπλίνδυνον, καὶ συμφορῶν
"αἴτιον φαίνεται.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσαντες ὅ,τε δῆμος καὶ οἱ πρέσβεις ὧν
στρατηγὸν τὸν Ασυρίων λέγοντος, [e]ἀπήγγελλαν Εζεκίᾳ. ὁ δὲ
πρὸς ταῦτα τὴ βασιλικὴν ἀποδὺς ἐσθῆτα, ἀμφιασάμε-
νος δὲ σάκκους, καὶ σχῆμα ταπεινὸν ἀναλαβών, τῷ πατρίῳ
νόμῳ πεσὼν ὑπὲρ προσώπου τὴ Θεοῦ ἱκέτευε, καὶ βοηθῆσαι
τῇ μηδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα ἔχοντι σωτηρίας ἠντιβόλει.
πέμψας δὲ καὶ τῶν φίλων τινὰς καὶ τῶν ἱερέων πρὸς Ησαΐαν τὸν
προφήτην, ἠξίου δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, καὶ [f]ποιησάμενον θυσίας
ὑπὲρ τῆ κοινῆς σωτηρίας προσκαλεῖν αὐτὸν, [g]νεμεσῆσαι μὲ
τοῖς τῶν πολεμίων ἐλπίσιν, ἐλεῆσαι δὲ τὸν αὐτῶ λαόν. ὁ δὲ
προφήτης ταῦτα ποιήσας, χρηματίσαντος αὐτῷ τοῦ Θεοῦ,
παρεθάρρυνε [h]τὸν βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους,
προλέγων ἀμαχητὶ τοὺς πολεμίους ἡττηθέντας ἀναχωρή-
σειν αἰσχρῶς, καὶ οὐχὶ [i]μεθ' οἵων νῦν εἰσι θράσους· τὴ γὰρ Θεοῦ
προνοεῖν ὅπως διαφθαρῶσι. καὶ [k]αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα
τὴ τῶν Ασυρίων Σεναχήριβον, [l]ἁμαρτόντα τῆ ὑπὲρ τοῦ
Αἰγύπτου προαιρέσεως, καὶ παρερχόμενον εἰς τοὺς [m]οἰκείους,
ἀπολεῖσθαι σιδήρῳ προύλεγεν.

δ'. Ετυχε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ γεγραφὼς τῷ Εζε-
κίᾳ ὁ Ασύριος ὑβριστικάς· ἐν αἷς ἀνόητον μὲ αὐτὸν ἔλεγεν,
ὑπολαμβάνοντα τὴ ὑπ' αὐτῷ διαφεύξεσθαι δουλείαν, ἔθνη
πολλὰ καὶ μεγάλα κεχειρωμένῳ. ἠπείλει δὲ πανολεθρίᾳ
διαφθείρειν αὐτὸν [n]προσβαλὼν, εἰ μὴ τὰς πύλας ἀνοίξας
ἑκὼν αὐτῷ δέξηται τὴ στρατιὰν εἰς Ιεροσόλυμα. ταῦτ' ἀναγνὺς,
καταφρονεῖ διὰ τὴ [o]ἀπὸ Θεοῦ πεποίθησιν· τὰς δὲ ὑβριστικὰς
[p]πτύξας εἰς τὸν ναὸν [q]ἔστω κατέθετο. πάλιν δὲ τῷ Θεῷ τὰς
εὐχὰς αὐτῷ ποιησαμένῳ περὶ τῆ πόλεως, καὶ τῆ ἁπάντων σωτη-
ρίας, Ησαΐας ὁ προφήτης ἐπήκοον αὐτὸν ἔφασκε γεγονέναι,
καὶ κατὰ τὴν παρούσαν καιρὸν μὴ [r]πολιορκηθήσεσθαι ὑπὸ τῶ [s]Ασυ-
ρίου, τῷ δὲ μέλλοντι [t]πάντων ἂν τῶν εἰς ἀδείας τὴ ὑπ' αὐτῷ γε-
νομένων, [u]γεωργήσειν τε μετ' εἰρήνης, καὶ τὴ ἰδίαν ἐπιμελή-
σεσθαι κτημάτων οὐδὲν φοβουμένους. [x]ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ
διελθόντος, καὶ ὁ τῶν Ασυρίων βασιλεὺς, διαμαρτὼν τῆ ὑπὲρ
τοῦ Αἰγυπτίων [y]ὑπερβολῆς, ἀπράκτος ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου
δι' αἰτίαν τοιαύτην. πολὺς αὐτῷ χρόνῳ [z]ἐτρίβετο
πρὸς τὴ Πηλουσίου πολιορκίαν, καὶ τὴ χωμάτων ἤδη με-
τεώρων ὄντων ἃ πρὸς τοῖς τείχεσι ἤγειρε, καὶ ὅσον οὔπω
μέλλοντος προσβαλεῖν αὐτοῖς, ἀκούει τὸν τῶν Αἰθιόπων

"ratus ſum, totidem ſuppeditando ſeſſores vi-
"res veſtras oſtendite. ſed non eſt ut vos eo-
"rum, quos non habetis, copiam faciatis.
"Quid igitur cunctamini voſmet dedere vali-
"dioribus, voſque vel invitos capturis? equi-
"dem ſponte facta deditio vobis tuta eſt, at
"vi ac neceſſitate extorta debellatis res peri-
"culoſa videtur & calamitatum cauſa.

3. Cum imperatorem iſta loquentem au- *Ezecias Raſſacis maledicta Eſajæ nunciatum mittit. 4 Regum, c. 19. Eſa. 37.*
diſſent tam legati quam populus, Ezeciæ *ea* retulerunt. ille vero, mutata veſte regali, & centone indutus, humiliſque & demiſſi ſpeciem præ ſe ferens, patrio more in faciem procidens Deo ſupplicabat, orabatque ut ei nullam aliam ſalutis ſpem habenti opem ferret & auxilium. Porro, miſſis ad Eſajam vatem amicis aliquot & ſacerdotibus, rogabat ut Deum precaretur, factiſque ſacrificiis pro ſalute omnium eum obſecraret, ut iis quidem quæ *futura* ſperant hoſtes indignaretur, ſui vero populi ſortem miſeraretur. Vates autem, cum hæc *rite* feciſſet, ex Dei oraculo regi ejuſque amicis animum & audaciam addebat, prædicens fore ut hoſtes ſine prælio victi diſcederent cum ignominia, poſitaque ea qua nunc ſe oſtentant ferocia: Deo etenim curæ eſſe ut ad interitum veniant. Inſuper prædicebat, ipſum quoque Aſſyriorum regem Senacheribum, cum ei male ceſſerint quæ contra Ægyptum molitus eſt, patriamque repetiverit, ferro peremptum iri. *Eſajas proſpera ſauſtaque omnia regi pollicetur.*

4. Eodem tempore & Aſſyrius forte literas dederat ad Ezeciam; in quibus eum fatuum appellat, qui cogitarit ſe poſſe ſervitutem effugere ab ipſo intentatam, qui multas magnaſque gentes ſubegerat. atque eum captum cum ſuis omnibus exitio daturum eſſe minabatur, niſi portis patefactis ipſius exercitum in Hieroſolyma ſponte recipiat. Hiſce lectis bono animo erat *Ezecias*, propter eam quam in Deo collocaverat fiduciam; literaſque complicatas in templo repoſuit. Cum autem Deum precibus iterum imploraſſet, ut urbem reſpiceret omniumque ſalutem, *tum* Eſajas vates ejus exauditam eſſe ſupplicationem dicebat, atque ea tempeſtate non obſidendos eſſe ab Aſſyrio, foreque ut in poſterum ſecuri ſint ab omnibus quæ ab illo fierent, utque pace agros colant, & abſque omni metu rerum ſuarum curam agant. Brevi autem poſt tempore Aſſyriorum rex, cum ei male ceſſiſſent inſidiæ in Ægyptios, re infecta domum rediit, tali de cauſa. Longum tempus ab ipſo in oppugnatione Peluſii abſumptum eſt: cumque jam aggeres, quos ad mœnia excitarat, *ſatis* alti viderentur, atque in eo fere eſſet ut ea aggrederetur, audivit Æthiopum *Eſajæ oraculum de Aſſyriis.*

a Μὴ ante δώητε delevi auctoritate *Codd. MSS.* *b* Παραδόντες *Vat.* *c* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμᾶς in *Editis.* *d* Sic *Cod. Samb.* ἐπὶ κίνδυνον in *cæteris.* *e* Ἀπήγγειλαν *Vat.* *f* Ποιησάμενον *Big.* & *Samb.* ποιησάμενος *Vat.* *g* Αντιποιεῖν τῷ ἰλαὸν μᾶλλον ὁ καλῶν ἡμεῶν. *Ariſtot. Rhet.* l. 2. p. 79. *Ed. Wechel.* atque iterum, καὶ τοῖς ἴσοις ἀνδράσιν τὸ ἡμερῶν. *h* Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* τὸν τὴ βασ. in *Editis.* αὐτὸν τὴ βασ. *Big.* & *Samb.* αὐτὸν τὴ βασ. *Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.* *i* Ita *MSS.* μεθ' ὧν in *Editis.* *k* Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν δὲ in *Editis.* *l* Ita in melioris notæ *MSS.* Ἁμαρτεῖν in *Aliis* cum *Editis.* *m* Eo modo *MSS.* οἰκίαν in *Editis.* *n* Παραλαβὼν τὴν πόλιν legiſſe videtur *Epiphan.* *o* Ἀπὸ τοῦ Θεοῦ *Big.* & *Samb.* *p* In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 19. v. 4. καὶ ἀνάπτυξον αὐτὰ Ἐζεκίας ἐναντίον Κυρίου. *q* Sic *MSS.* ἔστω in *Editis.* *r* Sic *Gall.* 2. in *reliquis* πολιορκηθήσεσθαι. *s* Σύρου *Vat.* & *Gall.* 2. *t* Ita lego cum *Big.* & *Samb.* quibuſcum nonnihil faciunt alii *MSS.* πάντων ὧν εἶναι ἀδεῶς τ. ὑ. α. γενομένους *Gall.* 1. 2. πάντων ἀπάντων τῶν ὑπ' αὐτῷ γενομένων *Vat.* In *Editis* πάντων ἀδείας τῶν ὑπ' αὐτῷ γενομένους. *Epiphanius* vertit, & *in futuro omnes qui ab illo jam capti fuerant eſſe tenturſuros*, & *tertio anno cum pace omnes opus ſuum faCturos* &c. ac ſi legiſſet, τῷ δὲ μέλλοντι πάντας ἀπάντων τοὺς ὑπ' αὐτὸν γενομένους, καὶ τρίτῳ ἔτει &c. *u* Ita *MSS.* in *Editis* deeſt τε poſt γεωργήσειν. *x* Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῷ ϛ χρόνῳ in *Editis.* *y* Vocem ὑπερβολῆς, quæ in *Græcis* omnibus exſtat, non legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *bello quod Ægyptiis intulerat fruſtratus.* ideoque mallem ἐπιβολῆς. *z* Διετρίβετο πρὸς τὴν τῆ Πηλ. *Big.* & *Samb.*

pum regem Tharſicen, magnum adducentem exercitum,ut ſuppetias ferret Ægyptiis, venire, decreto ut per ſolitudinem viam faceret, & ſtatim in Aſſyriorum agros ingrederetur. Turbatus ergo hiſce rex Senacheribus, priuſquam rem confecerat, ut *ante* dixi, diſceſſit, Peluſio relicto. De hoc ipſo Senacheribo etiam Herodotus in ſecundo ejus Hiſtoriarum libro teſtatur, quod rex iſte contra Ægyptiorum regem, qui & Vulcani ſacerdos erat, venerit: cumque Peluſium obſideret, hujuſmodi de cauſa obſidionem ſolverit. Ægyptiorum ſacerdos Deum ſupplex orabat: atque is, precibus ejus exauditis, *gravem* Arabi plagam inflixit. In hoc enim fallitur Herodotus, quod non dicat eum Aſſyriorum regem *fuiſſe*, ſed Arabum. Nam murium multitudinem inquit, una nocte arcus & reliqua Aſſyriorum arma comediſſe. qua re fiebat, ut rex, quod arma non haberet, exercitum à Peluſio abduceret. Atque ita quidem rem narrat Herodotus. Quin & Beroſus Chaldaïcarum rerum ſcriptor regis Senacheribi meminit, & quod apud Aſſyrios regnaverit, quodque Aſiæ omni & Ægypto bellum intulerit, ita dicens. * * * * *

Herodoti teſtimonium de Senacheribo.

II. 5. Porro Senacheribus, cum à bello Ægyptiaco Hieroſolyma revertiſſet, copias ſub imperatore Rapſace *relictas* illic offendit [in periculo ex peſte.] morbo [enim] peſtilenti in illius exercitum à Deo immiſſo, prima nocte qua urbem obſidebant centum & octoginta quinque *hominum* millia intercunt, cum ducibus & centurionibus.Ex hac autem calamitate, in metum gravemq; animi dolorem conjectus, & de toto exercitu ſolicitus, cum copiis quæ ſupererant fugiens regnum ſuum repetit, urbemque quæ Nini appellatur. Ubi poſtquam brevi tempore conſediſſet, inſidiis majorum natu filiorum Adramelechi & Saraſari vitam finivit, & in templo ipſius Araſca dicto peremptus erat. Et illi quidem, à civibus in exſilium pulſi ob patris cædem, in Armeniam ſe contulerunt: in regnum vero Senacheribi ſuccedit Aſſarachoddas. Atque Aſſyriorum qui-

Senacheribi exercitus clades. 4 Regum, c. 19. 2 Paralip. c. 32. Eſa. c. 37. v. 36.

βασιλέα [a] Θαρσικὴν, πολλὴν ἄγοντα δύναμιν, ὅπῃ [b] συμμαχίαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἥξειν, διεγνωκότα ποιῆσαι τὴν πορείαν διὰ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐξαίφνης εἰς τὴν τῶν Ασυρίων ἐμβαλεῖν. [c] παραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. περὶ τούτου δὲ Σεναχηρίβου καὶ Ηρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶν, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίων, ἱερέα ὄντα τοῦ Ηφαίστου, ἔλθοι· πολιορκῶν δὲ τὸ Πηλούσιον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [d] ἠύξατο ὁ ἱερεὺς τῶν Αἰγυπτίων [e] τῷ Θεῷ, ᾧ γενόμενος ὑπήκοος ὁ Θεὸς πληγὴν ἐσκήψει τοῖς Αραβι. [f] πλανᾶται δὲ καὶ τούτῳ Ηρόδοτος, [g] οὐκ Ασυρίων λέγων τὸν βασιλέα ἀλλ' Αράβων. μυῶν γὰρ πλῆθος φησὶ, μιᾷ νυκτὶ τά τε τόξα καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα διαφαγεῖν τῶν Ασυρίων· καὶ διὰ τοῦτο, μὴ ἔχοντα [h] τόξα τὸν βασιλέα τὴν φυγὴν [i] ἀπάγειν ἀπὸ τοῦ Πηλουσίου. ὁ Ηρόδοτος μὲν [k] οὕτως ἱστορεῖ. ἀλλὰ γὰρ [l] Βηρωσὸς, ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενος, μνημονεύει τοῦ βασιλέως τοῦ Σεναχηρίβου, ὡς ὑπὸ τῶν Ασυρίων [m] ἦρχε, καὶ ὅτι πάσῃ ἐπεστράτευσατο τῇ Ασίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ, [n] λέγων οὕτως. * * * * *

ε'. Ὑποστρέψας [o] δ' ὁ Σεναχήριβος [p] ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου εἰς τὰ Ιεροσόλυμα [q] κατέλαβεν ἐκ τοῦ ὑπὸ τῷ στρατηγῷ Ραψάκῃ δύναμιν [διὰ λοιμοῦ κινδυνεύσας.] τοῦ [γὰρ] Θεοῦ λοιμικὴν [r] ἐνσκήψαντος αὐτῷ τῷ στρατῷ νόσον, καὶ τὴν πρώτην τῆς πολιορκίας νύκτα διαφθείρουσῃ μυριάδες ὀκτακισχίλιοι σὺν ἡγεμόσι καὶ ταξιάρχαις. ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς συμφορᾶς εἰς φόβον καὶ δεινὴν ἀθυμίαν καταστὰς, καὶ δείσας περὶ τῷ στρατῷ παντὶ, φεύγει μὲν τὴν λοιπὴν δυνάμεως εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν εἰς τὴν Νίνου προσαγορευθεῖσαν. καὶ διατρίψας ὀλίγον χρόνον, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων παίδων [s] Αδραμελέχου καὶ [t] Σαρασάρου, [u] τελευτᾷ τὸν βίον, καὶ [x] ἀνῃρέθη τῷ ἰδίῳ ναῷ [y] Αράσκῃ λεγομένῳ. καὶ οἱ μὲν φυγαδευθέντες διὰ τὸν φόνον τοῦ πατρὸς ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν Αρμενίαν ἀπῆραν· [z] διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Σεναχηρίβου [a] Ασαραχόδδας. καὶ ὃς μὲν τῶν Ασ-

β'.

συρίων

a Ex *Epiphanii* libris Θαρσικὴν legendum. Θαρσίκλεω *Samb.* forſan pro Θεϊρίκλεω. *b* Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπὶ συμμαχίᾳ in *Editis Aliiſque.* *c* Ita locum reſtituimus ex *Big.* & *Samb.* quibus in omnibus conſentiunt *Vat.* & *Gall.* 1. 2. niſi quod voculam ἔλθοι deſiderent. In *Editis*, παραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχηρίβου, ἐπὶ τὸ ἱερεῖα τοῦ Ηφαίστου φρατιῦσαι ἔλεγεν, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖα ἔλθοι ἱερέα ὄντα τοῦ Ηφαίστου. πολιορκῶν &c. *Epiphanius* diverſam ab *iſta* lectionem ſequutus videtur, hanc ſcilicet, παραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ τὸ ἱερεῖα τοῦ Ηφαίστου φρατιῦσαι ἔλεγεν, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖα ἔλθοι ἱερέα ὄντα τοῦ Ηφαίστου· πολιορκῶν &c. nam vertit, *Turbatus ergo rex Sennacherib ad ſacerdotem Vulcani caſtra ſe metari dicebat, quaſi iſte rex ad eum regem Ægyptiorum veniſſet, qui eſſet Vulcani ſacerdos: & obſidionem Peluſii* &c. Verum *Joſephum* hoc modo ſcripſiſſe olim conjiciebat *Scalig.* (in *Notis* ad *Frag. Vett. Græc.*) παραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος [λύσει τὴν πολιορκίαν· Ηρόδοτος δὲ γράφει Σεναχήριβον] ἐπὶ τὸν ἱερέα τὸν Ηφαίστου στρατεῦσαι, λέγων (pro ἔλεγεν) ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἦλθεν (pro ἔλθοι *Editorum*) ἱερέα ὄντα τοῦ Ηφαίστου. πολιορκῶν. *turbatus ergo iſtis rex Senacheribus* [*ſolvit obſidionem. Herodotus vero ſcribit Senacheribum*] *in ſacerdotem Vulcani expeditionem feciſſe, dicens hunc regem veniſſe in regem Ægyptiorum, qui erat ſacerdos* &c. *d* Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* nili quod δ' deleverim cum *Cod. Samb.* in *Editis Aliiſque.* ἠύξατο δ' ὁ βασιλεὺς Ϝ. Utraque lectio vera eſt: nam idem rex erat & ſacerdos nomine *Sethon.* Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3292. *e* Τῷ Θεῷ αὐτῶ ſolus *Vat.* *f* Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* πλανᾶται γὰρ ἐν τούτῳ Ηρόδοτος. Memini (inquit *Grotius* ad 4 *Regum* c. 18. v. 13.) Senacheribi & *Herodotus* in *Euterpe*, c. 141. Miror autem erroris notari, quod Senacheribum dixerit non Aſſyriorum, ut *Beroſus* & *S. Literæ*, ſed Arabum regem: cum *Herodotus* habeat, Σεναχήριβον βασιλέα Αραβίων τε καὶ Ασυρίων. *g* Καὶ Ασυρίων λέγων τὸν βασιλέα τῶν Αραβίων *Vat.* Quod forſan rectum, ſi (v. 15.) legatur Αραβίων. *h* Sic *MSS.* τὰ τόξα in *Editis.* *i* Αγαγεῖν *Vat.* *k* Οὕτως μαρτυρεῖ ἱστορῶν *Vat.* *l* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Βηρωσσὸς δ' ὁ τὰ in *Editis Aliiſque.* *m* Sic in *iiſdem MSS.* ὑπῆρχε in *Editis*, forſan pro ἐπῆρχε. *n* Illa λέγων οὕτως non agnoſcit *Vat.* & vel delenda ſunt, vel dicendum (quod ſuſpicor) *Beroſi* verba excidiſſe. *o* Ita *Samb.* & *Vat.* ὁ Σεν. in *ceteris.* *p* Sic *Big. Samb.* & *Zonaras.* ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολίμων in *reliquis.* *q* In *Epiphanii* libris, *Reverſus autem r. Sen. à prœliis Ægyptiacis ad Jeroſolymam, cum inveniſſet exercitum quem Rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ conſtitutum: deus enim morbum populo ejus immiſerat, ita ut prima nocte eorum qui obſedebant* &c. aut, *Rev. a. r. Seth. à pr. Æg. ad Hieroſolymam cum veniſſet, exercitum, q. c. R. d. invenit in periculo peſtilentiæ conſtitutum* &c. In *Zonara* ex ipſo *Joſepho*, ἐπανελθὼν ὁ Σεναχηρεὶμ ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμων, κατέλαβε τὴν σὺν τῷ Ραψάκῃ στρατιὰν εἰς Ιερουσάλυμα. ἡ δὲ Θεοῦ λοιμώδη νόσον ἐπισπωσα τοῖς Ασυρίοις, ἐν μιᾷ νυκτὶ μυριάδας ὀκτακισχιλίους φθείρουσα &c. unde ex *Zonara* viſum eſt κατελαβὼν reſcribere pro κατελαύνων *Editorum*; & ex *Epiphanio* ἀφὶ λοιμοῦ κινδυνεύσας, & mox γὰρ unciis incluſum dare. *r* Ἐνεπίμψαντος in pleriſque *MSS.* *s* Ἀνδρομάχου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *t* Ita *Vat.* & XXII. Σελεννάρου in *Editis.* Σελδομάρου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Σελεισάρου juxta *Epiphanium* *u* Illa τελευτᾷ τὸν βίον ἡ non agnoſcit *Epiphanius*, omiſitque *Zonaras.* *x* Ita cum *Zonara* & *Vet. Interpr.* quomodo legendum eſſe monuit etiam *Cl. Lowthius.* ἀνῃρέθη perperam tam in *MSS.* quam *Editis.* *y* Νισρὸχ juxta *Verit. Hebr.* Μεσεραχ LXXII. in libro IV. *Regum.* Ασερὰχ in *Eſaja.* Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, in *Syn.* 2. c. 10. *z* In *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. διαδέχεται ὁ τῶν βασιλέων τὸν μετ' αὐτὸν καταφρονῶν ὁ Σεναχηρείμ ὡς Ναχραδὶς. Vulgatam lectionem ſequitur *Epiphan.* *a* Ναχραδὶς *Big. Samb. Aliique.* Αραχεδὼς *Vat.* Ασαραδὶνος *Ptolemæo.* Ασερὰχ LXXII.

a Sic

συείων στρατείας ὃ ὅπη τὺς Ιεροσολυμίτας τέλος τοιῦτο σωιέβη γενέσθαι.

dem in Hierosolymitanos expeditio hujusmodi exitum habuit.

γ'.

ΚΕΦ. β'.

Ως ἀρρωστήσαντι τῷ Εζεκία, καὶ μέλλοντι τελευτᾶν, προσδωρεῖται ὁ Θεὸς ἔτη ζωῆς ιε'. διὰ ἀναπλισμὸν τῆς σκιᾶς δέκα ἀναβαθμήσεις γενομένης.

ΕΖεκίας δ' ὁ βασιλεὺς, ὡς ἐδόξεως ἀπαλλαγεὶς τοῦ φόβου, χαριστήρια σὺν [a]πάντι τῷ λαῷ θυσίας ὑπετέλεσε τῷ Θεῷ· μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας τοῦ πολεμίων τὺς μὲν ἀφθειράσης, τὺς δὲ φόβῳ τοῦ [b]ὁμοίας τελευτῆς ἀπαλλαξάσης ἀπὸ τῆς [c]Ιερουσολύμων, ἢ τῆς συμμαχίας τοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. πάσῃ δὲ χρησάμενος σπουδῇ, καὶ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸ Θεὸν, μετ' ὀ πολὺ νόσῳ χαλεπῇ περιπεσών, ἀπέγνωσο μὲν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, χρηστὸν δὲ περὶ αὐτῷ ὀδὲν προσδοκῶν, οὐδὲ οἱ φίλοι. τῇ δὲ νόσῳ προσετίθετο καὶ ἀθυμία δεινὴ ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῷ τὴν ἀπαιδίαν λογιζομένῳ, καὶ ὅτι μέλλοι τελευτᾶν ἔρημον καταλιπὼν τὸν οἶκον καὶ τὴν ἀρχὴν γνησίας διαδοχῆς. κάμνων οὖν ὑπ' αὐτῆς τῆς [d]ἐννοίας μᾶλιστα καὶ [e]ὀδυρόμενος ἱκέτευε τὸν Θεὸν αὐτῷ ζωῆς ὀλίγον προσεπιδῶναι μέχρι τέκνων γονῆς, καὶ μὴ πρότερον ἢ [f]πατὴρ γένηται τῇ ψυχὴν αὐτὸν ἐάσαι καταλιπεῖν. ἐλεήσας δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ τῆς [g]αἰτήσεως ἀποδεξάμενος, ὅτι μὴ διὰ τὸ μέλλειν τέρεσθαι τῶν ἐκ τῆς βασιλείας ἀγαθῶν ὠδύρετο τῇ ὑπονοηθεῖσαι τελευτῇ, [h]ἐπὶ χρόνον ζωῆς αὐτῷ δεηθέντι προσθεῖναι, ἀλλὰ τοῦ παῖδας αὐτῷ γενέσθαι τὺς ὑποδεξομένους τῇ ἡγεμονίαι ἐκείνῃ, πέμψας Ησαΐαν τὸν προφήτην, ἐκέλευσε δηλῶσαι αὐτῷ, ὅτι [i]διαφεύξεται τὴν νόσον [k]μεθ' τρεῖς ἡμέρας, καὶ βιώσεται μετ' αὐτὸν ἔτη πεντεκαίδεκα, καὶ παῖδες αὐτῷ γενήσονται. Ταῦτα δὲ προφήτου φήσαντος κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἀφ' τῆς ὑποβολῆς τῆς νόσου, καὶ ὃ προσδόξον τοῖς [l]ἀπηγγελμένοις ἀπίστων, σημεῖόν τι καὶ τεράστιον ἠξίου ποιῆσαι τὸν Ησαΐαν, ἵνα αὐτῷ πιστεύσῃ λέγοντι ταῦτα, ἥκοντι προσ τοῦ Θεοῦ. τὰ γὰρ προσδόκητα καὶ μείζω τῆς ἐλπίδος τοῖς ὁμοίοις πίστιν προσάγουσιν. ἐρωτήσαντος δ' [m]αὐτὸν, τί βούλεται σημεῖον γενέσθαι, τὸν ἥλιον ἠξίωσεν, ἐπειδὴ σκιὰν ὑπὸ δέκα βαθμοὺς ἀποκλίνας ἤδη πεποίηκεν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὅπη τὸν αὐτὸν ἀναστρέψαι τόπον ποιήσας, αὐτῷ πάλιν προσελθεῖν. τοῦ δὲ προφήτου τὸν Θεὸν προσκαλέσαντος, ὥστε τὸ σημεῖον τοῦτ' ἐπιδεῖξαι τῷ βασιλεῖ, ἰδὼν ὅπερ ἤθελεν, εὐθὺς [n]λυθεὶς τῆς νόσου, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν· καὶ τῷ Θεῷ προσκυνήσας, εὐχὰς ἐποιήσατο.

β'. [o]Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, συνέβη τὴν τῶν Ασσυρίων ἀρχὴν ὑπὸ [p]Μήδων καταλυθῆναι. δηλώσω δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, [q]Βαλάδας ὄνομα, πέμψας πρὸς τὸν Εζεκίαν πρέσβεις δῶρα κομίσαντας, σύμμαχον τε

III.

CAP. II.

Quomodo, ægrotante Ezecia, mortique proximo, vitam illi Deus prorogavit ad annos 5 XV. *umbra per decem gradus regreſſa.*

EZecias autem rex, ex inopinato terroribus liberatus, Deo ſacra fecit cum univerſo populo pro gratiarum actione; quod nulla alia res in cauſa fuerit ut hoſtes partim à *peſte* abſumerentur, partim ſimilis interitus metu ab Hieroſolymis diſcederent, quam auxilium à Deo ſuppeditatum. At cum omne ſtudium curamque circa res divinas adhibuiſſet, non multo poſt in morbum incidit difficilem, adeo ut de illo quidem medici plane deſperarint, ipſe vero nihil bonæ ſpei de ſe habuerit, neque amici. Huic autem morbo accedebat gravis animi angor ex ipſo rege *profectus*, dum ſecum reputaret, quod liberis careret, vitaque deceſſurus eſſet, domo ſine ſuo hærede relicta, & regno abſque legitimo ſucceſſore. Mœrore itaque ex hac potiſſimum cogitatione laborans, vicemque ſuam dolens, Deo ſupplicabat, ut ſibi ad vitam aliquantulum adjiceret, donec ſobolem procrearet; nec ſineret ut antequam pater factus eſſet animam exhalaret. Deus autem, ſortis ipſius miſertus ejuſq; petitioni concedens, quod mortem animo præceptam non defleret, quia regni bonis exuendus eſſet, adeoque rogaret ut daretur vitæ uſura, ſed ut liberos ſuſciperet ſibi in regnum ſucceſſuros, miſſo Eſaja vate, juſſit ut ei nunciaret, poſt triduum è morbo evaſurum eſſe, foreque ut poſtquam revaluerit annos quindecim vivat, liberoſque procreet. Hæc cum vates ex Dei mandato dixiſſet, *rex*, quod morbus adeo ingraveſceret, & res tam inopinata fuerit promiſſa, diffidens *dictis*, poſtulat ab Eſaja ut ſignum aliquod & prodigium ederet, ut fidem ipſi haberet iſta *dicenti, quod à Deo venerit. nam quæ præter opinionem & ſpe majora ſunt, iſtiuſmodi factis fidem impetrant. Is autem à vate interrogatus, quodnam vellet fieri ſignum; ſolem petiit, quoniam in deſcenſu umbram ad decimum gradum in ædibus jam projici fecerat, poſtquam in †eundem locum redire feciſſet, eam iterum ††exhiberet. Cumq; vates Deum precibus interpellaſſet, ut regi hoc ſignum daret; viſo quod *tantopere* volebat, ex morbo ſtatim convaluit & in templum aſcendit: cumque Deum adoraſſet, gratias *ei ſolennes* egit.

Ezecias, poſt gratias Deo actas ob ſoluta obſidionem, in morbum gravem incidit. 4 Regum, c. 20. Eſa. 38.

Deum precatur: qui precibus ejus annuit, vitamque ei prorogat.

Umbræ regreſſio ad fidem Ezeciæ faciendam.

2. Sub id tempus Aſſyriorum imperium à Medis everſum iri contigit. alius vero de iſtis dicendi locus erit. Babyloniorum autem rex nomine Baladas, miſſis ad Ezeciam legatis cum muneribus, illum obſecravit ut ſecum

Baladas rex Babyloniorum Ezeciæ gratulatum miſſit. 4 Regum, c. 30. Eſa. 39.

a Sic *MSS.* ἅπαντι in *Editis*. *b* Iterum ex *MSS.* ὁμοίας in *Editis*. *c* Ita cum *Vet Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *cæteris*. *d* Ita cum *Cod. Vat.* εὐνοίας, forſan pro ἐννοίας, *Big* & *Samb.* δυνοίας in *Editis*. Si quis ἀφροσύνης malit, per me licet. *e* Οδωιμένος *Vat.* *f* Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* *Aliiſque* πατὴς τέκνων γένηται. *g* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αἰτίας in *Editis*. *h* Ita *Samb.* in *cæteris* ὅτι. *i* Καὶ ἀφαφύξεται *Vat. Hen* & *Busb.* *k* Μετὰ τρίτην ἡμέραν & mox μὴ τοῦτο in *iiſdem MSS.* *l* Sic in omnibus *MSS.* ἀπηγελμένοις in *Editis*. *m* Ειπεῖν poſt αὐτὸν adjiciunt *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* *n* Λυθεὶς; *Big. Samb.* & *Gall.* *o* Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρ. in quibuſdam *MSS.* *p* *Simſonus* in *Chron. Cathol.* part. 3. p. 69. conjicit legendum Χαλδαίων, & à librario feſtinante ſcriptum fuiſſe Χλδν nifi Eſcharhaddon *Joſepho* ſit idem ac Sardanapalus. *Petitus* autem dicit, quod Medi eo tempore non funditus everterint Aſſyriorum imperium, ſed ſe ab eorum tyrannide vindicarint, electo rege Dejoce qui ſibi imperaret. *Tom. 3. Animadv.* ἀναδίνων, p. 585. *q* Μαρωδὰχ ὁ υἱὸς Βαλαδὰν *Auctori Chron. Alex* p. 116. Vide *J. Clericum Alioſque* ad *4 Regum* c. 20. v. 12. * Miſſum illum ad ſe à Deo nuncium, *Vat.* Dicenti ſibi crederet, & à Deo eum miſſum cognoſceret, *Epiphan.* † *Id eſt*, primum gradum. †† *Sc.* decimo gradu.

ſecum amicitiæ & ſocietatis fœdus iniret. At ille cum legatos comiter excepiſſet & epulis adhibuiſſet, theſauroſque illis oſtendiſſet & armorum apparatum, aliamque ipſius magnificentiam in gemmis auroque elucentem, inſuper & munera illis dediſſet Baladæ deferenda, ad ipſum *eos* remiſit. Tum vero Eſajas vates illum adiit, quæſivitque unde eſſent qui adeſſent: cui reſpondit, illos è Babylone veniſſe à rege, ſeque illis univerſa monſtraſſe, ut divitias copiaſque ejus intuiti, facta inde conjectura, regi *de ſe magna* renunciare poſſent. Vates vero ſubjiciens inquit, ſcito non longe abhinc fore tempus, cum iſtæ divitiæ Babylonem transferentur, filiique à te orti ſpadones fient, & virilitate *ſua* amiſſa regi Babylonio ſervient. hæc enim prædicere Deum. Ezecias autem, ex iis quæ dicta erant dolore affectus, dicebat, ſe quidem nolle gentem ſuam in iſtas incidere calamitates. Quoniam vero fieri non poteſt ut mutetur quod à Deo ſemel fuerit decretum, orabat, ut ſaltem dum ipſe viveret pace res florerent. Beroſus autem Baladæ meminit Babyloniorum regis. Cæterum hic vates, cum ex confeſſo eſſet Dei ſpiritu afflatus, & mire ad veritatem loqueretur, certus ſe nihil prorſus falſi dixiſſe, quæcunque vaticinatus eſt ſcriptis mandata reliquit poſteris ex eventu dijudicanda. Neque ſolus hic vates, ſed & alii numero duodecim idem fecerunt: & quicquid boni malive nobis contigit, non ſecus ac illi prædixerant id ipſum evenit. Verum poſthac de his quidem ſigillatim ſermonem faciemus.

Ezeciæ in Baladæ legatos benignitas ei vitio vertitur ab Eſaja. 4 Regum, c. 20.

Beroſi teſtimonium de Balada.

Eſajæ vatis laus.

αὐτὸν εἰς) παρεκάλει καὶ φίλον. ὁ δὲ τοὺς πρεσβευτὰς ἡδέως ἀποδεξάμενος καὶ ἑστιασάμενος, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐπιδείξας αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν ὅπλων κατασκευὴν, καὶ τὴν ἄλλην πολυτέλειαν ὅσην ἐν λίθοις εἶχε καὶ χρυσῷ, δῶρά τε δοὺς κομίζειν τῷ [a]Βαλάδᾳ, πρὸς αὐτὸν ἀπέλυσεν. Ησαΐᾳ δὲ τῷ προφήτῃ πρὸς αὐτὸν ἀφικομένῳ, καὶ πυθομένῳ πόθεν εἶεν οἱ [b]παρόντες, ὅτι Βαβυλῶνος ἔλεγε [c]παρὰ βασιλέως ἐληλυθέναι αὐτούς· ἐπιδεῖξαι δὲ πάντ' αὐτοῖς, ὅπως [d]ἰδόντες τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν, ἐκ τούτου στοχάζοιντο, σημαίνει ἔχοντι τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης ὑποστυχών, ἴσθι, φησὶ, ὡς μετ' ὀλίγον χρόνου εἰς Βαβυλῶνά σοι τοῦτον [e]μεταπεθησόμενον τὸν πλοῦτον, καὶ τοὺς σαγήνους εὐνουχισθησομένους, καὶ ἀπολέσαντας [f]σὺ ἄνδρας εἰς), [g]τῷ Βαβυλωνίῳ [h]δουλεύσοντας βασιλεῖ. ταῦτα δὲ παραλέγει τὸν Θεόν. ὁ δ' Ἐζεκίας, λυπηθεὶς ὅτι τοῖς ἐφημένοις, ἔφη μὲν οὐκ ἂν βούλεσθαι τοιαύτας συμφορᾶς [i]τὸ ἔθνος αὐτῷ πεισεῖν. ἐπεὶ δ' οὐκ εἰς) δυνατὸν τὰ τῷ Θεῷ δεδογμένα μεταβαλεῖν, ἤυχετο μέχρις τοῦ αὐτῷ ζωῆς εἰρήνην ὑπάρξαι. μνημονεύει δὲ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως Βαλάδα Βηρωσσός. ὧν δ' ὅτος ὁ προφήτης ὁμολογούμενος θεῖος καὶ θαυμάσιος τὴν ἀλήθειαν, πεπαυμένου τοῦ μηδὲν ἄλλως ψεύδεσθαι εἰπεῖν, ἅπαντ' ὅσα προεφήτευσεν ἐγγράψας βίβλοις κατέλιπεν, εἰς ὕστερα γινομενησόμενα τοῖς αὖθις ἀνθρώποις. καὶ οὐχ ὅτος μόνος ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι δώδεκα καὶ τὸν ἀριθμὸν ὅσα αὐτὸ ἐποίησε· καὶ πάντ, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον γέγε) παρ' ἡμῖν, κατὰ τὸν ἐκείνων ἀποβαίνει προφητείαν. ἀλλὰ τοῦτον μὲν αὖθις ἐξαγγελοῦμεν ἔπειτα.

CAP. III.

ΚΕΦ. γ'.

Quomodo poſt Ezeciam regnavit Manaſſes: utque, cum in captivitate eſſet, ad Deum reverſus eſt, & in regnum ſuum eſt reſtitutus, quod Amoſo reliquit.

Ως μὲν Ἐζεκίας ἐβασίλευσε Μανασσῆς· καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν βασιλείαν αὐτὸν, ἣν Αμώσῳ κατέλιπεν.

Ezeciæ mors.

EZecias autem rex, cum tempus, de quo ante diximus, ſupervixiſſet, atque tamdiu vitam pace egiſſet, morti occumbit; anno vitæ quarto & quinquageſimo exacto, regni vero nono & vigeſimo. At Manaſſes filius ejus, qui in regnum ſucceſſit, ex matre Achiba cive *Hieroſolymitana* natus, à patris quidem ſtudiis diſceſſit, & contrarium vitæ inſtitutum ſequutus eſt, dum omne genus nequitiam præ ſe tulit, & nihil impii *intentatum* reliquit; ſed Iſraëlitarum imitatus flagitia, quibus in Deum delinquendo perierunt, auſus eſt etiam templum *ſordibus* polluere, ſimul & urbem omnemque regionem. Exorſus enim à Dei contemptu, crudeliter in omnes, quotquot erant in Hebræis, juſtos cædibus graſſabatur, adeo ut ne vatibus quidem pepercerit: nam & horum aliquos quotidie interfecit, ut ſanguine Hieroſolyma *paſſim* manarint. Deus itaque, ob iſta illis iratus, ad regem & ad popu-

IV.

Manaſſes Judææ rex: Hieroboami ſcelcribus ſe obſtringit. 4 Regum, c. 21. 2 Paralip. c. 33.

ΕΠιδὼς δὲ ὁ προφήτης χρόνον ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, καὶ πάντα τοῦτον ἐν εἰρήνῃ [k]ἄγων, τελευτᾷ· πεντηκοστὸν μὲν καὶ τέταρτον ἔτος τῆς ζωῆς διανύσας, εἴκοσι δὲ βασιλεύσας καὶ ἐννέα. διαδεξάμενος δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Μανασσῆς, [l]ἐκ μητρὸς Αχιβᾶς τὸνομα πολίτιδος γεγονὼς, ἀπέρριξε μὲν αὐτὸν τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύματος, καὶ τὴν σκαιότητα ἐτρέπετο, πᾶν εἶδος πονηρίας ἐπιδεξάμενος [m]ἐν τῷ τρόπῳ, καὶ μηδὲν ἀσεβὲς παραλιπὼν, ἀλλὰ μιμούμενος τὰς τῶν Ισραηλιτῶν ἀνομίας, [n]οἷς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνουσι ἀπέλοντο· μιάναι δὲ καὶ τὸν ναὸν ἐτόλμησε τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν. ἀπὸ γὰρ τοῦ εἰς τὸν Θεὸν καταφρονήσεως ὁρμώμενος, πάντας [o]ὁμοίως τοὺς δικαίους τοὺς ἐν τοῖς Εβραίοις ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν προφητῶν ἔσχε φειδώ· καὶ τούτων δέ τινας καθ' ἡμέραν ἀπέσφαξεν, [p]ὥστε αἵματι ῥεῖν τὰ Ιεροσόλυμα. λαβὼν δὲ ὀργὴν ὁ Θεὸς ἐπὶ τούτοις, πέμπει προφήτας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ [q]πρὸς τὸ

a Ita *Vat.* Βαλάδῳ in *Editis.* Βαλαδὶν *Samb. Big. & Gall.* 1. b Παριόντες *Vat.* ἰόντες legiſſe videtur *Vet. Interpr.* atque ita forſan in *Sambuci* codice. c Παρὰ τοῦ φησὶν αὐτὸν ἰόντων *Big. Samb. & Vat.* d Ita *Samb.* εἰδότες in *Editis.* forſan pro ἰδόντες. e Μεταθησόμενον *Vat.* f Sic *MSS.* τῷ in *Editis.* g *Al.* τοῦ Βαβυλωνίου. h Ita *MSS. & Vet. Interpr.* δουλεύοντας in *Editis.* i Τὸ γένος αὐτῶ *Big. Samb. & Gall.* 1. k Διαγαγὼν *Vat. Hen. & Busb.* l Ἐκ μητρὸς μὲν Αχιβᾶς τὸ γένος, πολίτιδος δὲ γεγονὼς ἐκ γυναικὸς ἑαυτὸν *Vat.* Αχιβᾶς ex LXXII. reponendum cenſeo. Vide *Cotelerium* ad *PP. Apoſtolicos*, p. 148. m Ἐν τῷ τρόπῳ *Vat. Gall.* 2. *Hen. & Busb.* ἐσέτιμον ἐπιδείξασθαι *Zonar.* n Sic *MSS. & Vet. Interpr.* οἳ εἰς τὸν Θεὸν in *Editis.* o Ὡμῶς neque agnoſcit *Vat.* neque *Epiphan.* p Sic *MSS.* ὡς τῷ αἵματι in *Editis.* q Illud πρὸς ex *MSS.*

a Παρὰ

τὸ πλῆθος, δι' ὧν αὐτοῖς ἠπείλησε τὰς αὐτὰς συμφορὰς, αἷς συνέβη περιπεσεῖν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ισραηλίτας εἰς αὐτὸν ἐξυβρίζοντας. οἱ δὲ τοῖς μὲ λόγοις οὐκ ἐπίστευον, παρ' ὧν ἠδύναντο κερδῆσαι τὸ μηδενὸς κακοπαθῆσαι χαλεπῶς· τοῖς δ' ἔργοις ἔμαθον ἀληθῆ τὰ ὑπὸ τ προφητ Ὼ.

β'. Ὡς γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, πόλεμον ἐπ' αὐτοὺς ἐκίνει, [a] ὑπὸ τ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως· [b] ὃς, στρατιὰν πέμψας εἰς τ Ιουδαίαν, [c] τῷ τε χώρᾳ ἐλεηλάτησε, καὶ τ βασιλέα Μανασσῆν, δόλῳ λαφθέντα καὶ ὑπ' αὐτὸν ἀχθέντα, πρὸς ὃ [d] ἐβούλετο τιμωρίαν ἔσχεν ἀπροχείριον. ὁ δὲ Μανασσῆς, τότε συνεὶς ἐν οἵοις κακοῖς ἦν, καὶ πάντων αἴτιον ἑαυτὸν νομίζων, ἐδεήθη τ Θεοῦ παρασχεῖν αὐτῷ φιλάνθρωπον καὶ ἐλεήμονα τ πολέμιον. χαρίζεται δὲ τοῦτο τῆς ἱκεσίας ἐπακούσας ὁ Θεὸς [e] αὐτῷ. καὶ πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν ὁ Μανασσῆς ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ [f] τ Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνασώζεται. γενόμενος δ' εἰς τὰ Ιεροσόλυμα τῶν μὲν πεπραγμένων ἁμαρτημάτων πρὸς τ Θεὸν καὶ τὴν μνήμην ἐπαύσατο ἄγειν, εἰ δυνατὸς αὐτῷ γένοιτο, τ ψυχῆς ἐκβαλεῖν, ὧν [g] μεταβαλόμενος ἤρξατο, καὶ πᾶσι χρῆσθαι πρὸς αὐτὸν δεισιδαιμονίᾳ. καὶ τὸν ναὸν ἥγνισε, καὶ τὴν πόλιν ἐκάθηρε, καὶ πρὸς μόνῳ τῷ λοιπὸν διὰ τὴν χάριν τε τῆς σωτηρίας ἐκτίνειν τῷ Θεῷ, καὶ διατηρεῖν αὐτὸν εὐμενῆ πρὸς ὅλον τὸν βίον. [h] τὰ δὲ αὐτὰ πρᾶξαι καὶ ὁ πλῆθος ἐδίδαξε, μεμαθηκὼς οἷα πρὸς μακρὸν ἐχρήσατο συμφορᾷ, διὰ τὴν ἐναντίαν πολιτείαν. ἐπισκευάσας δὲ καὶ τ βωμὸν, τὰς νομίμους θυσίας ἐπιτελεῖ καθὼς διέταξε Μωϋσῆς. διακοσμήσας δὲ τὰ περὶ τ θρησκείαν, ὡς δεῖ τρόπον, καὶ τ τ Ιεροσολύμων ἀσφαλείας προενόησεν ὥστε [i] τὰ παλαιὰ τείχη μὴ πολλῆς [k] ἐπισκευάσας ἀσφαλῶς, καὶ ἕτερον αὐτοῖς [l] ἐπεβάλλων, ἀναστήσας τε καὶ πύργους ὑψηλοτάτους, τά τε περὶ τ πόλεως φρούρια τοῖς τ' ἄλλοις καὶ δὴ καὶ σιτίων [m] πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων ἐμπορώτερα ποιήσας. ἀμέλει δὲ τῇ περὶ ταῦτα μεταβολῇ χρησάμενος, ὅτι τ μεταξὺ δίηγε βίον, ὡς μακαριστὸς εἰς καὶ ζηλωτὸς ἀεί τ χείρω λογιζόμενος, ἀφ' ὧν τ Θεοῦ εὐσεβεῖν ἤρξατο. ζήσας οὖν ἔτη ἑξήκοντα [n] ἑπτὰ, κατέστρεψε τ βίον, βασιλεύσας ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα. καὶ θάπτεται μὲ αὐτὸς ἐν τοῖς αὑτοῦ προγόνοις· ἡ βασιλεία δὲ εἰς τ υἱὸν αὐτοῦ [o] περιέρχεται [p] Αμωσον, μητρὸς [q] Εμαλσέμης μὲ ὄνομα τετυχηκότα, ἐκ δὲ πόλεως [r] Ιαβάτης ὑπαρχούσης.

lum vates mittit, per quos eaſdem illis minatus eſt calamitates, in quas contigit ut fratres eorum Iſraëlitæ inciderent ob ſuas in eum contumelias. At illi verbis quidem fidem non habebant, quibus id lucrari potuerant ut nihil mali experirentur; re ipſa vero comperuerunt, vera eſſe quæ prædixerant.

2. Cum enim in iiſdem perſeverarent *moribus*, bellum illis moveri *Deus* fecit à Babyloniorum & Chaldæorum rege: qui, miſſo in Judæam exercitu, & regionem depopulatus eſt, & Manaſſen regem, dolo captum & ad ipſum adductum, ad quodcunque voluit ſupplicium ſibi obnoxium habuit. Cæterum Manaſſes, cum tum demum intellexiſſet quibus in malis verſabatur, atque omnia ſibimet accepta deberi cogitaſſet, Deum orabat obſecrabatque, ut hoſtem ad humanitatem in eum flecteret & miſericordiam. Deus autem, exaudita ſupplicatione, votis ejus annuit. atque ita Manaſſes, à rege Babyloniorum dimiſſus, in regnum ſuum reſtituitur. Cumque Hieroſolyma veniſſet, id modis omnibus agebat, ut vel memoriam priorum de Deo errorum, quorum jam pœnitere cœpit, ex animo ejiceret, quoad ejus fieri potuit, omnique erga eum religione ſemet obligaret. Templum etiam conſecravit, & urbem luſtravit; & de cætero totus in eo erat ut gratias Deo pro ſalute *ab eo impetrata* referret, eumque ſibi quamdiu viveret propitium teneret. Quin & populum eadem facere docuit, ut qui intellexerat, qualem calamitatem parum aberat quin acceperit ob contrarium vitæ inſtitutum. Inſtaurato etiam altari ſacra legitima faciebat ex præſcripto Moyſis. Cumque eo quo oportuit modo religionem curaſſet, Hieroſolymorum ſecuritati proſpexit: adeo ut murum antiquum refecerit, alterumque ei adſtruxerit, ac præterea turres altiſſimas excitarit; & arces ſuburbanas, quo magis ad præſidium eſſent comparatæ, tum aliis rebus tum omne genus commeatu neceſſario inſtruxit. Atqui vero in iſtis mutatus in melius, ita reliquum vitæ agit, ut beatiſſimus dignuſque imitatione ex illo tempore habitus fuerit, quo cœpit pietatem erga Deum colere. Itaque cum viviſſet annos ſeptem & ſexaginta è vita migravit, annis quinque & quinquaginta in regno exactis. Atque ipſe quidem ſuis in hortis ſepultus eſt: regnum vero ad filium ejus Amoſum delatum eſt, ex matre natum cui nomen quidem Emalſema, ex urbe vero Iabata oriunda.

Manaſſes victus & in captivitatem abductus ab hoſtibus. 4 Regum, c. 21. 2 Paralip. c. 33.

Deum precatus in regnum ſuum remittitur: ſeque ſubditoſque ſuos ad pietatem convertit.

Manaſſes moritur. 4 Regum, c. 21. 2 Paralip. c. 33.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ἀντὶ Μανασσῆ ἐβασίλευσεν Αμωσος, ἐφ' οὗ μετ' Αμωσον Ιωσίας, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβής. ὡς τε Ολδᾶς προεφήτευσε.

CAP. IV.

Ut loco Manaſſis regnavit Amoſus, & poſt Amoſum Joſias, vir juſtus piuſque. & de Olda vate.

Ὅτος μιμησάμενος τὰ τοῦ πατρὸς ἔργα, ἃ νέος ὢν ἐκείνου ἐτόλμησεν, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τ ἰδίων

HIC patris ſcelera, quæ prima juventute facere auſus eſt, imitatus, ex familiarium ſuorum inſidiis ſua in domo

Amoſus Judææ rex. 4 Regum, c. 21. 2 Paralip. c. 33.

a Παρά τινα τῶν in *MSS.* b Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὃς τοιοῦτος ἐπιμψεν. c Καὶ τῷ τε χώρᾳ ἐλ. *Big.* & *Samb.* καὶ τῷ χώρᾳ αὐτῶν ἐλ. *Vat.* & *Vet. Interpr.* d Ἠθέλετο *Big.* & *Samb.* e Αὐτῷ *Samb. à manu ſecunda.* f Illud τ ex *MSS.* g Ἐπιθυμήσαντος *Big. Samb.* & *Vat.* h Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα ἰδὼν αὐτὸν πρ. τὸ πλ. in *cæteris.* i Sic *MSS.* τὰ deeſt in *Editis.* k Cum ἐπισκευάσας habeat *Vat.* ἐπισκεύασεν malui quam ἐπισκεύασας *Editorum Aliorumque*: nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* l Ἐπιβάλλων *Vat.* m Πλήθη aut ſimile quid poſt πάντων ſubintelligendum eſſe monuit Cl. *Lowthius.* ipſe τῶν ſubintellectum puto. πάντων τ *Big. Samb.* & *Vat.* n Καὶ ἑπτὰ *Big.* & *Gall.* 1. o Παραγίνεται *Big. Samb.* & *Vat.* p Ita in *Editis Aliiſque*, & ſatis recte & juxta quædam exemplaria LXXII. Αμμῶνα *Big. Samb.* & *Vat.* & Αμμωνᾶν *Hen.* & *Bunb.* ex alia lectione τ ν'. q Μεσουλαμεμθῆς juxta *Veris. Hebr.* Μεσολλὰμ, & Μασαλαμεθ, & Μεσολαὰμ, & Μεσελλὰμ, & Μεσελλήμ in LXXII. Ἐμσεμμης *Big. Samb.* & *Gall.* Ἐμσελμῆς *Vat.* in *Epiphanii* libris *Maſelmis.* r Ἰαταμήτης *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jechabeth.* Ιοδὲ nomen urbis juxta *Ver. Hebr.* Ιετθὲ aut Ιετχὰλ LXXII.

Amoſo interfecto, regnat Joſias. 4 Regum, c. 22. 2 Paralip. c. 34

mo interiit, cum vixiſſet annos quatuor & viginti, ex illis vero duo regnaſſet. In ejus autem interfectores animadvertit populus, atque Amoſum cum patre ſepeliunt, regnum vero filio ejus Joſiæ in manus tradunt, cum annum

V. *Joſiæ pietas.*

ætatis octavum ageret: cui mater erat ex oppido quidem Boſcethi, nomine vero Iede. Ille autem optima erat indole, atque à natura ad virtutem bene comparatus, regis Davidis mores in ſcopum & regulam adhibuit ad totam ſuam vitam inſtituendam: cumque annum duodecimum attigiſſet, pietatis ac juſtitiæ ſpecimen dedit *egregium*. Nam populum ad ſaniorem mentem reducebat, auctorque erat, ut, mutata de deaſtris, ut qui dii non eſſent, opinione, Deum patrium colerent: cumque ea quæ à majoribus ſuis acta eſſent diſpicere cœperit, quæ minus recte ſe haberent ſapienter emendabat, quaſi ſumma fuiſſet ſenectute & ad cogitandum quid fieri oportet maxime idoneus; quæ vero bene ac ſuo loco facta deprehendebat, ea retinebat atque imitabatur. Iſta autem faciebat ex mentis ſuæ perſpicacia & ingenii ſolertia, ſeniorumque conſiliis & inſtitutis obſequendo. cum enim legum

Deaſtrorum cultum tollit Joſias.

ductum ſequeretur, ea re fiebat ut in rep. curanda & in religione erga Deum *inſtauranda* proſpere etiam ei omnia cederent; eoque magis quod horum *regum* iniquitas non *amplius exemplo* eſſet, ſed è conſpectu ſublata fuerit. nam rex, urbem pariter ac regionem omnem obeundo & lucos diis peregrinis dedicatos excidit, & aras eorum evertit, & donaria eis à majoribus conſecrata cum ludibrio detraxit. atque ita populum ab ea quam de illis opinionem habuerunt ad Dei cultum convertit; *quo facto* hoſtias ut olim & ſolida ſacrificia ejus ad altare afferri jubet. Conſtituit etiam certos judices & inſpectores, ut res uniuſcujuſque curarent, juris & æqui rationem præcipue habentes, & illud non minus quam

Templum reficiendum curat.

vitam tuentes. Deinde viros per totam ſuam ditionem dimiſit cum mandatis, ut quicunque vellent aurum & argentum ad templum reficiendum afferrent, idque ſuo quiſque arbitratu aut prout res pateretur. Cum autem allatæ eſſent pecuniæ, curam templi ſumptuumque in illud faciendorum commiſit Amaſiæ prætori urbano, & Saphani ſcribæ, & Ioadæ commentarienſi, & Eliaciæ pontifici; qui ſine mora & dilatione, ubi architectos & reliqua ad *templi* reparationem neceſſaria paraverant, ad opus aggrediuntur. Et quidem templum ita inſtauratum fecit ut omnibus innoteſceret regis pietas.

Vaſa fabricari jubet in Sacrorum uſum.

2. At cum jam in regno annum decimum & octavum ageret, ad Eliaciam pontificem mittit,

οἰκετῶν ἀπέθανεν· ὅπου ἡ [a] οἰκία, ἡ [b] αὐτῆς, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν [c] δύο. μετῆλθε δ' αὐτῆς τὸ πλῆθος τοὺς φονεῖς [d] καὶ τῷ πατρὶ συνθάπτουσι τὸν [e] Ἀμωσόν, τῷ δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ αὐτῆς Ἰωσίᾳ [f] παραδίδωσι, ὀκταέτει τὴν ἡλικίαν ὄντι· ᾧ μήτηρ ἐκ πόλεως μὲν ἦν [g] Βοσκεθῆ, [h] Ιεδὴ δὲ τὸ ὄνομα. τῷ δὲ φύσιν αὐτὸς ἄμεινος ὑπῆρχε, καὶ πρὸς ἀρετὴν εὖ γεγονώς, [i] τὸν Δαυίδου τοῦ βασιλέως ὁρίσας ζῆλον τρόπων καὶ σκοπῷ καὶ κανόνι πρὸς τὸν ὅλον τοῦ βίου ὁρισμὸν [l] κεχρημένῳ. γενόμενος δὲ ἐτῶν δυοκαίδεκα, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπεδείξατο. τὸν γὰρ λαὸν ἐσωφρόνιζε, καὶ παρήνει, τὰ πρὸς τὰ εἰδώλων δόξης [m] ὡς οὐχὶ θεῶν ὄντων ἀποστάντας, σέβειν τὸν πάτριον Θεόν· τάττε τὸν προγόνων ὁρισκοπῶν ἔργα, τὰ μὲν ἁμαρτηθέντα [n] διώρθου σωφρόνως, ὡς ἂν [o] πρεσβύτατος καὶ νοῆσαι τὸ δέον ἱκανώτατος, ὅσα δ' εὐρέσκειν εὖ γεγονότα καὶ κατὰ χώραν ἐφύλαττέ τε καὶ ἐμιμεῖτο. [p] ταῦτα δ' ἔπραττε, σοφίᾳ καὶ ὁρμῇ τῆς φύσεως χρώμενος, καὶ τῇ τῶν πρεσβυτέρων πειθόμενος συμβουλίᾳ καὶ παραδόσει. [q] τοῖς γὰρ νόμοις κατακολουθῶν, [r] ὅτου περὶ τὴν τάξιν τὴν πολιτείας καὶ τὴν περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας εὐοδεῖν τε συνέβαινε, ἅμα τὸ τὴν τούτων παρανομίαν μὴ τυγχάνειν ἀλλ' ἐξηφανίσθαι. πρεῶν γὰρ ὁ βασιλεὺς [s] καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, τάττε ἄλση τὰ τοῖς ξενικοῖς ἀνειμένα θεοῖς ἐξέκοψε, καὶ τοὺς βωμοὺς αὐτῶν κατέσκαψεν, [t] εἴ τι δ' ἀνάθημα τούτοις ὑπὸ τῶν προγόνων ἀνέκειτο πρεπόντως ἐμπαίζων κατέσυρε. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς περὶ αὐτοὺς δόξης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐπέστρεψε· καὶ τοὺς συνήθεις [u] ὑπεφέρει θυσίας, καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις αὐτοῦ τῷ βωμῷ. ἀπέδειξε δὲ πινὰς κριτὰς καὶ ὁπισκόπους, ὡς ἂν διοικοῖεν τὰ παρ' ἑκάστοις πρόγματα, περὶ παντὸς τὸ δίκαιον ποιούμενοι, καὶ τῆς ψυχῆς οὐκ ἔλαττον αὐτὸ πρεπόντως. διεπεμψάμενος δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τοὺς βουλομένους [z] εἰσφέρειν [y] εἰς ὁπισκευὴν τοῦ ναοῦ, ὅσον τις ἢ προαιρέσεως ἢ δυνάμεως ἔχει. κομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων τῆς ὁπιμελείας τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ εἰς τοῦτο δαπάνης προστησε τόν τε ὑπὸ τῆς πόλεως [z] Ἀμασίαν, καὶ τὸν γραμματέα Σαφὰν, καὶ τὸν γραφέα τῶν ὑπομνημάτων [a] Ἰωάτην, καὶ τὸν ἀρχιερέα [b] Ελιακίαν· οἳ μηδὲν ὑπερθέσει μηδ' ἀναβολῇ δόντες, ἀρχιτέκτονας καὶ πάνθ' ὅσα πρὸς τὴν ὁπισκευὴν χρήσιμα παρασκευάσαντες, ἐλάμβανον τὸ ἔργον. καὶ ὁ μὲν ναὸς ὥτως ἐπισκευασθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν φανερὰν ἐποίησεν.

β'. Ογδοον δ' ἤδη καὶ δέκατον τῆς βασιλείας ἔτος ἔχων, πέμπει πρὸς Ελιακίαν τὸν ἀρχιερέα, κελεύων τὸ

a Ita *Big. Samb. & Vet. Interpr.* οἰκείας in *cæteris*. *b* Εαυτῆ *Vat.* *c* Sic *MSS.* prout ſupra, p. 425. v. 18. ἔτη δύο in *Editis* *d* Ita *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. τοὺς πατέρα αὐτοῦ, in *Editis Aliiſque.* *e* Vide *Annott* ad p. 437. v. 40. *f* Sic *Big. & Samb.* παραδίδωσιν in *Editis Aliiſque.* *g* Ita cum *Cod. Vat.* quòd *Voſcheti* vel *Voſcethi* habeant *Epiphanii* libri. Βοσκιθ in *Editis Aliiſque.* *h* Εδὶς *Vat.* Ιεδεὶς *Samb. & Gall.* 1. Ιεδὶς *Big. & Gall.* 2. Ιεδία, θυγάτηρ Εδλὰ ἐκ Βασκρὼθ LXXII. Ιεδιδὰ juxta *Verit. Hebr.* *i* Illud τοῦ ex *MSS.* *k* In pleriſque *MSS.* τὸν ὅλης τοῦ τὸν βίον ὑποτυπώσεως. *l* Εκείνῳ κεχρημένῳ *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. *m* Illud ὡς ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *n* Ita *MSS.* διόρθου in *Editis.* *o* Cum *Samb. & Vat.* articulum ὁ omiſimus ante πρεσβύτατος. atque καὶ ante κατὰ χώραν negligunt *Big. & Samb.* *p* Ταῦτα δ' ἐπράττεν ὁ σοφίᾳ δὲ ὁρμοῖς τῆς φύσεως χρώμενος συμβουλίᾳ δὲ καὶ παραδόσει *Vat.* *q* Ita in omnibus *MSS.* τοὺς γὰρ νόμους ὡς ἂν κατακολουθῶν in *Editis.* *r* Οὗτως forſan pro ὥτως ex literarum ſimilitudine in *Big. Samb. & Gall.* 1. ὡς τοῦ τὸν *Vat.* & *Gall.* 2. ὥστε τὸν τάξιν legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſequens enim legem veſtus ordinem civitatis, & pietatem circa Deum gerens, omnia proſpere gubernabat, & maximè quod à priorum regum iniquitate recedebat.* De voce ὥτως videſis Cl. *Perizonii* notas ad *Ælianum*, p. 20. c. 21. *s* Illud καὶ *Big. Samb. & Vet. Interpr.* *t* Ita *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. εἴτι δ' ὡς ἀνάθημα in *Editis Aliiſque.* *u* Ενέφερεν *Vat. & Vet. Interpr.* ἐνέφερον *Big. & Samb.* *x* Ita *Big. & Gall.* 1. σκεύασι in *reliquis.* *y* Eo modo *Big. Samb. Busb. & Hen.* ὡς ἐπισκ. in *Editis.* εἰς κατασκ. *Gall.* 1. 2. *z* Μασσὶ aut *Maaſeiae* LXII. *a* Ἰωὰς aut Ἰωὰχ LXXII. Ἰωὰν juxta *Epiphanium.* *b.* Χελκίαν LXXII.

a Χαλδουστας

τὸ περιὸν τῶν χρημάτων [a] χωνεύσαντα ποιῆσαι κρατῆρας καὶ ἀσπιδεῖα καὶ φιάλας εἰς τὴν διακονίαν. ἔτι δὲ καὶ ὅσος ἂν ἦ χρυσὸς ἢ ἐν τοῖς θησαυροῖς ἢ ἄργυρος, καὶ τοῦτο προκομίσαντας εἰς τοὺς κρατῆρας ὁμοίως καὶ τοιαῦτα σκεύη δαπανῆσαι. προσκομίζων δὲ τὸ χρυσὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ελιακίας, συντυγχάνει ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ταῖς Μωϋσέως ἐν τῷ ναῷ κειμέναις, καὶ προκομίσας δίδωσι τῷ γραμματεῖ Σαφάν. ὁ δὲ ἀναγνὺς παρεγένετο πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πάντα ὅσα κελεύσαι γενέσθαι τέλος ἔχοντα ἐδήλου. [b] παρανέγνω δὲ καὶ τὰς βίβλους αὐτῷ. ἀκούσας δὲ καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ελιακίαν, καὶ αὐτὸν τὸν γραμματέα, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων τινὰς, ἔπεμψε πρὸς τὴν προφῆτιν [c] Ολδάν, γυναῖκα δὲ [d] Σαλλούμου, [e] τοῦ δὲ δόξῃ τινὸς καὶ δι' εὐγένειαν ἐπιφανοῦς, καὶ προσελθόντας ἐκέλευε [f] λέγειν, ἱλάσκεσθαι τὸν Θεὸν καὶ [g] περὶ αὐτῶν ποιεῖν εὐμενῆ· δέος γὰρ εἰ μὴ παραβάντων τοὺς Μωϋσέως νόμους τὰ προγόνων αὐτῶν [h] κινδυνώδωσιν ἀνάγκαι γενέσθαι, καὶ τὴν οἰκείας ἐκπεσόντες ἐπ' ἀλλοτρίας ἔρημοι πάντων καταστρέψωσιν οἰκτρῶς τὸν βίον. ἀκούσασα δ' ἡ προφῆτις παρὰ τῶν πεμφθέντων ἔφη [i] αὐτῶν δι' ὧν ἐπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀπελθόντας πρὸς τὸν βασιλέα λέγειν· "ὅτι "ὃ μὲν θεὸν [k] ἤδη κατ' αὐτῶν ψῆφον ἤνεγκεν, ὡς οὐκ ἐκεί- "σας ἄν τις ἄκυρον ποιήσειεν, ἀπολέσαι τὸν λαὸν, καὶ τὴν χώραν "ἐκβαλεῖν, καὶ πάντων ἀφελέσθαι τὸν νῦν παρόντων ἀγαθῶν "παραβάντας τοὺς νόμους, καὶ τοσούτῳ μείζονι χρόνῳ μὴ "μεταμεληθέντας, τῶν τε προφητῶν τοῦτο παραγγόντων συ- "φρονεῖν, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῖς ἀσεβήμασι τιμωρίαν προλεγόν- "των, ἵνα, ἵνα πεισθῶσιν [l] ὅτι Θεός ἐστι, καὶ δόξαν ἐνδό- "ξατο τούτων ὧν αὐτοῖς διὰ τῆς προφητίδος κατήγγειλε, "πάντως αὐτοῖς ποιήσειν, δι' αὐτὸν μέντοι δίκαιον γενό- "μενον ἐφέξειν ἐπὶ τοῖς συμφοραῖς, μὴ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν "τὰ καλεψηφισμένα [m] πᾶσι τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέψειν.

γ'. Οἱ μὲν οὖν, ἡ γυναικὸς προφητευσάσης, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ, πέμψας πανταχῇ τὸν λαὸν, ἐκέλευσε συνελθεῖν εἰς [n] τὰ Ιεροσόλυμα τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, [o] πᾶσαν τε ἡλικίαν προσάξας παρεῖναι. ἀθροισθέντων δὲ αὐτῶν, πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἀνέγνω τὰς ἱερὰς βίβλους· ἔπειτα, [p] ἃς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, ὅρκους [q] ποιήσασθαι καὶ πίστεις ἠνάγκασεν, ἢ μὲν θρησκεύσαι τὸν Θεὸν καὶ φυλάξαι τοὺς Μωϋσέως νόμους. οἱ δὲ προθύμως τε [r] ἐπήνεσαν, καὶ τὰ παραγγελθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ποιήσειν ὑπέσχοντο. χόντες τε παραχρῆμα καὶ καλλιερήσαντες τῷ Θεῷ [s] ἱκέτευον, εὐμενῆ καὶ [t] ἵλεων αὐτοῖς ὑπάρχειν. τὸν δ' ἀρχιερέα προσέταξεν, εἴ τι περιὸν ὑπὸ τῶν προγόνων σκεῦος τοῖς εἰδώλοις καὶ ξενικοῖς θεοῖς κατασκευὴν μὲν ἐν τῷ ναῷ, τοῦτο ἐκβαλεῖν. συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, καὶ παρασχὼν αὐτὸ τὴν ἀσοδὸν

jubens, ut, conflata quæ supererat pecunia, crateras inde & pateras & phialas ad sacra procuranda conficeret: ac præterea quicquid auri argentive in thesauris esset, id quoque prolatum identidem in crateras & istiusmodi vasa impenderent. Pontifex autem Eliacias, dum aurum promit, forte incidit in sacros libros Moysis in templo repositos, eosque prolatos tradit Saphani scribæ. Ille vero, cum eos perlegisset, regem adit, nunciabatque omnia ad finem esse perducta quæ imperârit: insuper & libros *Moysis* ei prælegebat. His autem auditis, vesteque scissa, cum Eliaciam pontificem accivisset, ipsumque scribam, & ex amicis aliquot maxime necessariis, misit *eos* ad Oldam uxorem Sallumi, viri inclyti & nobilitate illustris, jussitque dicere, cum ad eam accessissent, ut Deum placaret studeretque propitium efficere: metuendum enim esse, ne, ob ea quæ patres contra Moysis leges fecerint, in eo sint discrimine ut extorres fiant, suisque sedibus pulsi in alienis omnium egentes miserabiliter vitam finiant. Cum autem vates ab ipsis, quos miserat rex, mandata ejus accepissent, præcepit illis ut ab ea digressi ad regem *ista* dicerent; "quod Deus jam contra "illos sententiam tulerit, quæ nullis refigenda "est precibus, fore ut populus pereat, & è re- "gione *sua* ejiciatur, & omnibus quibus jam "fruitur bonis mulctetur, quòd *scilicet* leges "violarint, & cum tam multum temporis in- "rerim fuerit pœnitentiam non egerint, præ- "sertim cum vates eos monuerint ut ad sa- "niorem mentem redirent, pœnasque manere "scelera prædixerint, quas, ut Deum esse cre- "dant, & nihil mendacii istis subesse quæ per "vates illis denunciavit, omnino fore ut ab il- "lis expetat, propter ipsum tamen, quod ju- "stus exstiterit, etiam nunc moraturum esse "calamitates; verum, ut ille in vivis esse de- "sierit, quæ inferre decrevit populo illatu- "rum esse.

Liber legis repertus. 4 *Regum*, c. 23. 2 *Paralip.* c. 34.

Olda mulier vatis.

Ejus responsum oraculare.

3. Et quidem illi, cum mulier hoc vaticinium edidisset, reversi ad regem ei omnia retulerunt. Ille vero, missis in circuitum nunciis, jussit ut Hierosolyma convenirent sacerdotes & Levitæ, omnibus etiam cujuscunque ætatis adesse imperatis. Cum autem congregati essent, primum quidem illis legebat libros sacros: deinde, pro suggestu stans in medio populi, omnes *imperio* coëgit fidem jurejurando dare, se Deum certe colituros esse atque Moysis leges observaturos. Illi vero & his prompte assenserunt, & regis consiliis obsequuturos se receperunt: moxque sacra facientes litantesq; Deum precabantur, ut benigne illos & misericorditer respicere dignaretur. Porro jussit pontifici *maximo*, si quod vas superesset à majoribus deastris diisque peregrinis positum in templo, illud efferret: & cum non pauca essent congesta, illis incensis cinerem eorum

Josiæ pietas. 4 *Regum*, c. 23.

a Χωνεύσαντας *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.* b Παρανέγνω δ' αὐτῷ ἐκ τῶν βιβλων αὐτῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. c Ολδᾶ in *Editis.* Ολδὰ, aut Ολδὼν, aut Ολδᾶν in *MSS.* Ὁλδὰν LXXII. d Σιλεμεν *Vat.* μητρὸς Σιλλὴμ LXXII. *Com.* γυναῖκα Σιλλὴμ LXXII. *Alex.* e Τῶν ἐνδόξων τινὸς καὶ δ. ἐν. ἐπιφανοῦς *Vat.* f Sic cum *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* λέγων. g Ita in *iisdem MSS.* & *Vat.* περιέσεσθαι in *ceteris.* h Κινδυνώδωσιν *Samb.* & *Vat.* i Δι' αὐτῶν ὧν *Big. Samb.* & *Vat.* k Illud ἤδη ex *MSS.* l Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. ὅτι ὁ Θεὸς ἐστι in *Editis Aliisque.* m Παρήκοσι *Vat.* n Illud τὰ deest in aliquot *MSS.* o Πᾶσαν ἡλικίαν *Vat.* p Vocem ἃς non agnoscit *Vat.* q Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπιποιήσασθαι in *Aliis.* r Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. in *Editis* ἤνεσαν. s Ἤδη ante ἱκέτευον inserunt *Big. Samb.* & *Vat.* t Ἵλεων in *plerisque MSS.*

a Illud

eorum * diſperſit: denique deaſtrorum ſacerdotes, genere Aaronis alienos, occidit.

Achiæ vaticinium impletum. 4 Regum, c.23.

4. At cum iſta Hieroſolymis perfeciſſet, in *ſuæ ditionis* regionem proficiſcebatur; & quicquid in ea fecerat Hieroboamus, in peregrinorum numinum honorem, funditus delevit: falſorumque vatum oſſa ſuper altari, quod primus Hieroboamus exſtruxerat, igni cremavit. Et quidem Achiam vatem, cum ſe ad Hieroboamum contuliſſet, dum ille ſacrificaret totuſque populus audiret, quæ eventura eſſent prænunciaſſe; quod quidam ex Davidis progenie, nomine Joſias, hæc ipſa, quæ jam memoravimus, facturus eſſet. atque accidit ut iſta adimpleta fuerint, annis trecentis ſexaginta & uno elapſis.

5. Poſt hæc autem rex Joſias, ad alios etiam ex Iſraëlitis profectus, qui in captivitatem & ſervitium non abducti fuerant ab Aſſyriis, illis perſuaſit ut impie agere deſiſterent, deorumque alienorum cultum relinquerent, patrium vero Deum & maximum pie colerent, eique adhærerent: domoſque perſcrutatus eſt & villas & urbes, ſuſpicans fore ut aliquis intus cuſtodiret deaſtros. Quinetiam *ſolis* currus, qui *in aſcenſu ad templum* ſteterant, à majoribus fabricatos, & ſi quid aliud adorabant ut Deum, de medio ſuſtulit. Cumque hoc modo regionem univerſam luſtraſſet, populum Hieroſolyma convocavit, ibique feſtum Azymorum, quod & Paſcha dicebatur, celebravit: donavitque populo victimas Paſchales, hœdos agnoſque lactentes ter mille, & in ſolida ſacrificia boum tria millia. Ac præterea principes pontifices in gratiam Paſchatis ſacerdotibus largiti ſunt agnorum duo millia & ſexcentos; & ſimiliter Levitis primores eorum dederunt agnorum quinque millia, & boves quingentos. Cumque tam magna eſſet victimarum copia, ſacra fecerunt convenienter Moyſis legibus, unoquoque ex ſacerdotibus præeunte & miniſtrante populo. Atque ideo nullum tale Paſcha à temporibus Samuelis vatis actum erat ab Hebræis, quod omnia ex legum præſcripto, priſciſque patriæ ritibus obſervatis, peracta fuerint. Poſt hæc autem Joſias, cum in pace vitam egiſſet, inſuper & divitiis & gloria inter omnes floruiſſet, vitæ finem habuit hujuſmodi.

Joſias Paſcha agit. 4 Regum, c.23. 2 Paralip. c. 35.

αὐτῶν διέσπειρε· καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων, ὄντας οὐκ ἐκ Ααρῶνος γένους, ἀπέκτεινε.

δ'. Ταῦτα δ' ὁ τοῖς Ιεροσολύμοις ἀφαραξάμενος ἦκεν εἰς τὴν χώραν, καὶ [a] τὰ κατασκευασθέντα ὑπὸ αὐτῆ ὑπὸ Ιεροβοάμου ἐκ βασιλέως εἰς τιμὴν τῶν ξενικῶν θεῶν ἠφάνισε· καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ψευδοπροφητῶν ὅπερ ἐκ βωμοῦ, ὃν κατεσκεύασε πρῶτος Ιεροβόαμος, κατέκαυσε. [b] Ταῦτα δὲ τοῦ προφήτου Αχίαν κατειληφότα τοὺς Ιεροβόαμον, θυσιάζοντος αὐτῷ καὶ παντὸς ἀκούοντος τοῦ λαοῦ, προκαταγγεῖλαι τὰ γενησόμενα, ὅτι τις ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους Ιωσίας τοὔνομα ποιήσει τὰ προειρημένα. συμβὰν δὲ ταῦτα λαβεῖν τέλος, μετ' ἔτη τετρακόσια καὶ ἑξηκοστόν.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ βασιλεὺς Ιωσίας πορευθεὶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν Ισραηλιτῶν, ὅσοι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν ἀγέλειαν [c] τὴν ὑπὸ τῶν Ασσυρίων διέφυγον, ἀφεῖναι μὲν τοὺς ἀσεβεῖς πρόξεις καὶ τὰς τιμὰς τὰς πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἔπεισε, τὸν δὲ πάτριον καὶ μέγιστον Θεὸν εὐσεβεῖν, καὶ τούτῳ προσανέχειν· τάς οἰκίας τε καὶ τὰς κώμας ἐπεύνησε καὶ τὰς πόλεις, μή τις ἔνδον ἔχοι τῶν εἰδώλων ὑπονοῶν. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ [d] τοῖς βασιλευομένοις ἐφευρὼν ἅρματα, ἃ κατεσκεύασαν οἱ πρόγονοι, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἦν [e] ᾧ προσεκύνουν ὡς Θεῷ [f] ἐβάσασε. καὶ καθαρίσας οὕτω τὴν χώραν ἅπασαν εἰς Ιερουσόλυμα [g] λαὸν συνεκάλεσε, καὶ τὴν [h] ἀζύμων ἑορτήν, καὶ τὸ πάσχα λεγόμενον ἤγαγεν· ἐδωρήσατό τε τῷ λαῷ [h] ὁ πάσχα, νεογνῶν ἐρίφων καὶ ἄρνας τρισμυρίους, βοῦς δ' εἰς [i] ὁλοκαυτώματα τετραχιλίους. παρεῖχον δὲ καὶ τῶν [k] ἱερέων οἱ πρῶτοι διὰ τὸ πάσχα τοῖς ἱερεῦσιν, [l] ἄρνας διχιλίους ἑξακοσίους· καὶ τοῖς Λευίταις πενταχισχιλίους ἄρνας ἔδωκαν οἱ πρόεδροι αὐτῶν, βοῦς δὲ πενταχοσίους. καὶ γενομένης οὕτως ἀφθόνου τῆς ἱερείων εὐποιΐας, τὰς θυσίας ἐπετέλουν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, ἑκάστου τῶν ἱερέων ἐξηγουμένου [m] καὶ διακονουμένου τοῖς ὄχλοις. καὶ τῇ μνεμείαν ἄλλην οὔτως ἀχθῆναι τοῖς Εβραίοις ἑορτὴν ἀπὸ τοῦ Σαμουήλου τοῦ προφήτου χρόνων αὐτῶν, τὸ πάντα κατὰ νόμους καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν φυλακτήρησιν τῶν πατρίων συνηθείας ἐπιτελεσθῆναι. ζήσας δ' ὁ εἰρήνην μετὰ ταῦτα Ιωσίας, [n] ἔτη καὶ πλοῦτῳ καὶ τῇ παρὰ πᾶσιν εὐδοξίᾳ, κατέτριψε τοῦτο τὸ τρόπῳ τὸν βίον.

VI. **CAP. V.**

ΚΕΦ. ε'. ε'.

Quomodo Joſias cum Nechao congreſſus eſt, & vulneratus non multo poſt moritur: utque Joachazum regem factum in Ægyptum abduxit Nechao, & regnum Joacimo tradidit. Deque Hieremia & Iezecielo.

Ως Ιωσίας συνέβαλεν τῷ Νεχαὼ, καὶ τρωθεὶς μετ' οὐ πολὺ πλούτῳ· καὶ ὡς Ιωάχαζον βασιλέα ἀποδειχθέντα Νεχαὼ εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγεν, καὶ Ιωακίμῳ βασιλείαν παραδίδωσι. περί τε Ιερεμίου καὶ Ιεζεκιήλου.

Nechao Ægyptiorum regis expeditio. 4 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 35.

Νεχαὼ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ἐγείρας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην [p] ἤλασε ποταμὸν, Μήδους [q] πολεμήσων

a Illud τὰ ex *MSS.* *b* Ita è *Cod. Vat.* ταῦτα ἢ κατειληφότα προφήτου τοῦ Ιεροβοάμου in *Editis Aliiſque.* *c* Τὴν accepimus ex *MSS.* *d* Vetus mendum huic loco inoleviſſe palam facit *Vet. Interpr.* qui verba illa τὰ τοῖς βασιλευομένοις ἁρμάτων plane omiſit. Quin & *Gelenius* in ſua verſione locum interpolavit ex 4 *Regum*, c. 23. v. 11. Ipſe τοῖς βαδιζομένοις τυμπάνοις vel τοῖς βάσεσι λιθίνοις, aut limile quid mallem quam τοῖς βασιλευομένοις. *e* Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ᾧ προσκυνοῦν ὡς Θεῷ in *Editis Aliiſque.* ᾧ προσκύνουν ὡς Θεὸν *Vat.* *f* Juxta *S. Literas* ἔκλασεν vel κρότησεν. Nolui tamen vocem ἔκλασεν loco movere, propter iſta *Euſtathii* ad *Homerum* (p. 1525. *Edit. Rom.*) ἴλλειν παρὰ δὲ τὸ κατάρχῃ δωτὸς, τὸ μίντοι αἴρειν αὐτὸς βαστάζων ἔφασκον. *g* Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. τὴν ἀζύμων *Vat.* ἄζυμον ἑορτὴν in *Editis.* *h* Ante τὸ πάσχα forſan ſubintelligendum εἰς, aut reponendum auctoritate *Vet. Interpr.* & LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8. *i* Ολοκαυτώσεων *Big.* & *Samb.* *k* Forſan Ισραὴλ pro ἱερέων ſubſtituendum, quod *primi Judæorum* habeat *Epiphan.* & οἱ ἄρχοντες LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8. *l* *Agnos quinque* & *ſexcenta millia & Leviticos agnos duo millia* in quibuſdam *Epiphanii* libris, in aliis *agnos quinque millia* & *Leviticos agnos duo millia & ſexcentos.* Videſis 4 *Regum*, c. 23. v. 21. & 2. *Paralip* c. 35. v. 7 & 8. *m* Illa καὶ διακονουμένου inſerta dedi, quod ἐξηγουμένου καὶ διακονουμένου habeant *Big. Samb.* & *Vat.* atque *Epiphanii* verſio, *hoſtias ſingulas enarrantibus & miniſtrantibus* &c. *n* Ετη ἢ καὶ *Vat.* *o* Ita *Big Gall.* 1. *Chron. Aliique.* Νιχάους in *Editis.* Νεχαὼς *Vat.* Νεχάω *Samb.* Νεκὼς *Herodoto*, l. 2. c. 156. qui dicit quod cum Syris (ita Judæos ſemper vocat) congreſſus in Magdolo eos vicerit. *p* Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ἔλασεν in *Editis Aliiſque.* *q* Diſperſit in fluvium, *Epiphan.* *a* Ita

[a] πολεμήσων καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις, οἳ τὸν [b] Ασσυρίων κατέλυσαν ἀρχήν. ἦ γὰρ Ασίας βασιλεῦσαι πόθον εἶχεν. γενομένῳ δ' αὐτῷ κατ' [c] Μένδην πόλιν, ἣν δ' [d] αὕτη τῆς Ιωσίου βασιλείας, μὴ δυνάμεως εἶργεν αὐτὸν διὰ τῆς ἰδίας ποιεῖσθαι χώρας τὴν ὁδόν· τὸν δὲ Μήδους ἔλασιν. πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς αὐτὸν ὁ Νεχαὼ, οὐκ ἐπ' αὐτὸν στρατεύειν ἔλεγεν, ἀλλ' ὁδὸν τὴν Εὐφράτην [e] ὁρμηκέναι· μὴ παροξύνειν δ' αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥστε πολεμεῖν [f] αὐτῷ κωλύοντι βαδίζειν ἐφ' ὃ διέγνωκεν. Ιωσίας δὲ οὐ προσίετο τὰ πρὸς τοῦ [g] Νεχαὼ, ἀλλ' ὅπως ἔχοι, ὡς μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν οἰκείαν διέρχεσθαι· [h] τὸν πεπρωμένης, οἶμαι, εἰς τοῦτ' αὐτὸν παρορμησάσης, ἵνα λάβῃ πρόφασιν κατ' αὐτοῦ. διατάσσοντος δὲ αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ ἐφ' ἅρματος ἀπὸ κέρως ὁπὶ κέρας [i] ὀχούμενον, τοξεύσας τις αὐτὸν τῶν Αἰγυπτίων ἔπαυσε τοῦ πρὸς τὸν μάχιμον σπουδῆς. τῷ τραύματι γὰρ θερμαινόμενος, ἐκέλευσεν [k] ἀναληφθῆναι τὸ στράτευμα, καὶ [l] ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. τελευτᾷ δ' οὐκ τῆς πληγῆς [m] ἐκείνης τὸν βίον· καὶ [n] κηδεύεται ἐν τοῖς πατρῴοις θήκαις μεγαλοπρεπῶς, βιώσας μὲν ἔτη τεσσαρακονταεννέα, βασιλεύσας δὲ τριῶν ἐν καὶ τεσσαράκοντα. πένθος δὲ ἐπ' αὐτῷ μέγα ὁ λαὸς παντὸς ἦχθη, πολλαῖς ἡμέραις ὀδυρόμενος καὶ κατηφοῦντος. Ιερεμίας δ' ὁ προφήτης, ὁπωσοῦν ἐπὶ αὐτῷ συνέταξε μέλος θρηνητικόν, ὃ καὶ μέχρι νῦν διαμένει. οὗτος ὁ προφήτης καὶ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει δεινὰ προεχείρυξε, καὶ γράμμασι καταλιπὼν ἐν τῷ ναῷ ἐφ' ἡμῶν γενομένῳ ἅλωσιν, τοῦ τε [p] Βαβυλωνίων αἵρεσιν. ὁ μόνον δὲ οὗτος προεθέσπισε ταῦτα τοῖς ὄχλοις, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Ιεζεκίηλος, [q] ὃς πρῶτος περὶ τούτων [r] δύο βιβλία γράψας κατέλιπεν. ἦσαν δὲ οἱ δύο τοῦ γένους ἱερεῖς. ἀλλ' ὁ μὲν Ιερεμίας καὶ Ιεροσολύμοις διῆγεν, ἀπὸ τρισκαιδεκάτου ἔτους τῆς Ιωσίου βασιλείας ἕως οὗ κατεσκάφη ἡ πόλις καὶ ὁ ναός. τὰ μέντοιγε συμβάντα περὶ τοῦτον τὸν προφήτην, κατὰ χώραν δηλώσομεν.

bellum illaturus & Babyloniis, qui Aſſyriorum everterant imperium. illum enim cupido inceſſit regnandi in Aſia. Cumque ad Menden urbem perveniſſet, (erat autem illa in ditione Joſiæ) cum exercitu eum prohibuit ab expeditione contra Medos per regionem ſuam facienda. Nechao autem, præcone ad eum miſſo, dicebat ſe non in illum exercitum educere, ſed ad Euphraten ire contendiſſe, jubebatque cavere ne ipſum adeo irritaret, ut adverſus eum præliaretur, ſemet à propoſito itinere prohibentem. At Joſias iis quæ Nechao dixerat haud aſſenſit, ſed ſecum conſtituebat iter ei non dare per ſuæ ditionis regionem: fato eum, ut opinor, ad hoc ipſum impellente, ut illum perdendi occaſionem arriperet. Nam dum aciem inſtrueret curru ab uno cornu ad alterum vectus, quidam ex Ægyptiis, qui eum ſagitta petierat, fecit ut ei deflagraret bellandi cupiditas. Nam cum vulnus ægre ferret, juſſit ut receptui canerent, & *ſtatim* Hieroſolyma reverſus eſt. ex illa autem plaga moritur: & ſepultus eſt magnifico funere in paternis monumentis, cum quidem annos triginta novem vixiſſet, ex his vero regnaſſet triginta & unum. Vehementer eum lugebat populus, multis diebus lamentis & mœrori ſe dedens. Hieremias autem vates lugubri carmine condidit ſuper eo næniam, quæ etiamnum exſtat. Hic vates etiam mala urbi eventura ante denunciavit, literiſque mandavit & nunc factum excidium & *migrationem in Babylonem. Verum non ſolus iſte populo illa prædixit, ſed & Jezecielus vates qui primus de his duos libros conſcriptos reliquit. Erant autem hi duo ex ſtirpe ſacerdotali. Sed Hieremias quidem Hieroſolymis commoratus eſt ab anno decimo tertio regni Joſiæ, uſquedum templum una cum urbe dirutum erat. At quæ huic vati acciderunt ſuo loco narrabimus.

Joſiam rogat Nechao ut ejus voluntate iter per provinciam ſuam facere liceret. 2 Regum, c. 23. & 2 Paralip. 2. 25.

Prohibetur à Joſia.

Joſias, adverſus Nechao in prælium egreſſus, ſagitta ictus moritur. 4 Regum c. 23. & 2 Paralip. c. 35.

Epicedium ei compoſuit Hieremias.

Vaticinantur Hieremias & Jezecielus.

β'. Τελευτήσαντος δὲ Ιωσίου, καθὼς προεῖπον, τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ διαδέχεται [s] Ιωάχαζος τοὔνομα, περὶ τέτταρα καὶ εἰκοστὸν ἤδη ἔτος γεγονώς. καὶ οὗτος μὲν δὴ Ιεροσολύμοις ἐβασίλευσε, [t] μητρὸς Αμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης, ἀσεβὴς δὲ καὶ μοχθηρὸς τὸν τρόπον. ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς μάχης, μεταπέμπεται τὸν Ιωάχαζον πρὸς αὐτὸν [u] εἰς Αμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας. καὶ τὸν μὲν ἐλθόντα ἔδησε, τῷ δὲ [x] πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ, ὁμοπατρίῳ ὄντι,

2. Porro mortuo, quemadmodum ante diximus, Joſia, regnum ſuſcepit filius ejus nomine Joachazus, cum jam *ætatis* annum circiter vigeſimum tertium egiſſet. Et hic quidem Hieroſolymis regnavit, matre *natus* Amitala ex urbe Lobana: nequam vero erat & moribus impuris. Rex autem Ægyptiorum, à pugna reverſus, Ioachazum ad ſe accerſit in urbem Amatha appellatam, quæ in Syria eſt: & illum quidem, cum ad eum veniſſet, in vincula conjecit; fratri vero eo natu majori, ex eodem patre,

Joachazus Judææ rex. 4 Regum c. 23. & 2 Paralip. c. 36.

[a] Ita in iiſdem *MSS.* & *Zonara.* πολεμῶν in *Editis Aliiſque.* [b] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ασσύριον in *reliquis.* [c] Ita ſine ulla varietate in *Græcis* omnibus, in *Latinis* vero *Medin*, effluente ſono (ut puto) literæ γ, prout fieri ſolet. Verum cum *Hebræis* ſit מגדון, *Græcis* vero *Latiniſque Interpretibus* Μαγδώ. inde conjicio cum Cl. *Perizonio* (in *Orig. Ægypt.* p. 416.) *Joſephum* legiſſe *Migdo* aut *Megdo*; & hic loci Μιγδὼν ſcripſiſſe. An fuerit *Magdolus* in finibus Ægypti cujus *Jeremiæ* c. 44. v. 1. & c. 46. v. 14. fit mentio, an *Mageddo* ſupra Samariam, an potius urbs quædam hujus nominis in finibus regni Judaïci, aliis diſquirendum relinquo. [d] Ita *Samb.* αὐτὴ in *aliis.* [e] Eo modo *Big.* & *Samb.* ὁρμηκέναι in *reliquis.* [f] Αὐτὸν κωλύοντα *Vat.* [g] Νεχαὼ & mox εἶχον *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vat.* [h] Τῆς πεπρωμένης ἀλαζονείας in *Editis* & quibuſdam *MSS.* Verum cum ἀλαζονείας non agnoſcat *Vet. Interpr.* neque *Big. Samb.* & *Vat.* faceſſere juſſi. [i] Ἐχομένου *Samb.* & *Gall.* 1. [k] Ita in *MSS.* ἀναλαβεῖν *Buſ.* & *Vet. Interpr.* [l] Hîc ſequutus eſt *Chronicorum* auctorem, lib. 2. c. 55. v. 24. qui locus (ut notavit *Schotanus*) exponi debet ex 4 *Regum*, c. 23. v. 29. [m] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκεῖ in *Editis Aliiſque.* [n] Voculam μὲ poſt κηδεύεται ejecimus auctoritate *Cod. Samb.* & *Vet. Interpr.* [o] Αὐτοῦ *Hen.* & *Busb.* [p] Βαβυλῶνος *Big. Samb. Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.* [q] Illud ὃς non agnoſcunt *MSS.* & *Vet. Interpr.* [r] Alterum volumen excidiſſe refert *Pſeudo-Athanaſius* in *Synopſi.* Ipſe vero (inquit *Huetius* in *Dem. Evang. prop.* 4.) *Ezechielis* librum puto in duas partes olim diſtinctum fuiſſe; &, ſi conjecturis patet locus, XXXIX prioribus capitibus primum volumen, poſtremis novem conſtitiſſe alterum, quo templi reparatio & urbis dimenſio continentur. Sic legit & diſtinguit *S. Pesitus*, περὶ τούτων δύο (de his duobus, *ſc.* τῶν ἐπὶ Τύτου γενομένης ἁλώσεως καὶ τοῦ Βαβυλῶνος αἰχμαλωσίου) βιβλίον α γραφὴν κατέλιπεν. Videſis *Steph. Le Moine* in *Var. Sacr. tom.* 2. p. 383. [s] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιώαζος in *Editis.* [t] Alibi ὢν μητρός. Mox in *MSS.* Αμιτάλης (vel Αμητάλης) καὶ πόλεως Τωμάνης (vel Τωμσίνης) ἀσεβὴς. atque in *Epiphanii* libris, *Amita de civitate Thobona* (aut *Abana*) *fuisque impius* &c. denique *Interpretibus* LXXII. urbs hæc Λεβνὰ, aut Λοβνὰ, aut Λοβανὰ dicitur. unde (cum in *Editis* fuerit Αμιτάλης, ἀσεβὴς δὲ) reſcripſi Αμιτάλας καὶ πόλεως Λοβάνης. [u] Αἰμαθὰ *Vat.* & in *Epiphanii* libris *Hemath* aut *Emath.* ideo pro εἰς Σαμαθὰ reposui εἰς Αμαθὰ. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 281. [x] Vide *Uſſerium* ad A. M. 3371. * Sequutus ſum *Epiphanii* verſionem.

Joacimus Judæa rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 26.

tre, Eliacimo nomine, regnum tradidit, mutato ejus nomine in Joacimum. Regioni autem tributum imperavit, centum argenti talenta, & unum auri. Et hanc quidem pecuniæ ſummam Joacimus ſolvebat: ſecum vero rex Joachazum in Ægyptum abduxit; qui & illic vita deceſſit, regno potitus tres menſes & dies decem. Mater autem Joacimi vocata eſt Zabuda, ex urbe Abuma oriunda. Atqui *is* injuſtus erat natura & maleficus, & neque in Deum pius, neque erga homines benignus.

ὅτι, Ελιακίμῳ τ' ὄνομα, τ' βασιλείαν τ Ιουδίδωσι, μετονομάσας αὐτὸν [a] Ιωάκιμον. τῇ δὲ χώρᾳ ἐπέταξεν ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα, [b] ἓν δὲ χρυσίου. καὶ [c] τοῦτο μὲ ἐτέλει ὁ Ιωάκιμος ὅ πλῆθος τ χρημάτων· τ δὲ Ιωάχαζον ἀπήγαγεν εἰς Αἴγυπτον, ὃς καὶ ἐτελεύτησεν ἐν αὐτῇ, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς, ἡμέρας δέκα. ἡ δὲ τ Ιωακίμου μήτηρ ἐκαλεῖτο [d] Ζαβούδα, ἐκ πόλεως δ' ἣν τῶν [e] Αβύμας. ἐτύγχανε δ' ὢν τὴν φύσιν ἄδικος καὶ κακοῦργος, καὶ μήτε τοὺς Θεοὺ ὅσιος, μήτε τοὺς ἀνθρώπους ἐπιεικής.

VII. **CAP. VI.** **ΚΕΦ. ς'.** ζ'.

Quomodo Nabuchodonoſorus, ſuperato Ægyptiorum rege, bellum intulit Judæis, & Joacimum perimit, atque Joachimum ejus filium regem conſtituit.

Ως Ναβυχοδονόσορες, ἡττηθέντ Αἰγυπτίων βασιλέως, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ιουδαίους Ιωάκιμον ἀπέκτεινε, καὶ Ιωάχιμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα.

Nabuchodonoſorus acie fundit Ægyptios.

ANno autem quarto ex quo is regnare cœpit, quidam nomine Nabuchodonoſorus Babyloniorum imperium ſuſcipit: qui ſub idem tempus magno cum apparatu in urbem Charchameſam aſcendit (illa autem ad Euphratem ſita eſt) eo animo ut bellum inferret Nechao Ægyptiorum *regi*. nam ſub eo *tum* Syria tota erat. Cum autem Nechao inita à Babylonio conſilia & expeditionem in ſe factam iri intellexiſſet, non ſegniter ipſe ſe geſſit: ſed cum valida manu, ut Nabuchodonoſorum *à progreſſu* arceret, ad Euphratem ire contendit. Commiſſo autem prælio victus eſt, & in pugna multas myriadas *de ſuis* amiſit. Atqui Babylonius, ſuperato Euphrate, Syriam *omnem* uſque ad Peluſium ſuam in poteſtatem redigit, præter Judæam. Quarto deinceps anno regni Nabuchodonoſori, qui octavus erat Joacimo Hebræorum imperium tenenti, Judæis magno cum exercitu bellum intulit Babylonius, poſtulans à Joacimo tributum, bellumque, ſi detrectarit, ei illaturum eſſe minatus. Ille vero minis perterritus pacem pecunia redemit, & tributum, quantum imperatum erat, ei præſtitit in tres annos.

ΕΤΟΣ δ' αὐτῷ τ βασιλείας τέταρτον ἤδη ἔχοντος, τ Βαβυλωνίων ἀρχὴν παραλαμβάνει τις Ναβυχοδονόσορος ὄνομα· ὃς ὑπὸ τ αὐτὸν καιρὸν μὲ μεγάλης παρασκευῆς ἐπὶ [f] Καρχαμησὰν ἀναβαίνει πόλιν, ἔστι δ' αὕτη πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, πολεμεῖν διανοούμενος τῷ τ Αἰγυπτίων [g] Νεχαῶ. ὑπὸ τούτῳ γὰρ τῶν ἅπασα ἡ Συρία. μαθὼν δὲ τ' τ Βαβυλωνίου παράρσιν καὶ τὴν [h] ἐπ' αὐτὸν στρατείαν ὁ Νεχαὼ, ὑπὲρ αὐτὸς ὠλιγώρησεν· ἀλλὰ σὺν πολλῇ χειρὶ τὸν [i] Ναβυχοδονόσορον ἀμυνόμενος, [k] ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην. συμβολῆς δὲ γενομένης ἡττήθη, καὶ πολλὰς ἀπέβαλε μυριάδας ἐν τῇ μάχῃ. λαβὰς δὲ τ Εὐφράτην ὁ Βαβυλώνιος, τὴν ἄχρι Πηλουσίου παραλαμβάνει Συρίαν πάρεξ τ Ιουδαίας. τέταρτα δ' ἔτη βασιλεύοντος ἤδη τ Ναβυχοδονόσορ [l] ὄγδοον τῷ Ιωακίμῳ τῷ τ Εβραίων ἔχοντι τὴν ἀρχὴν, καὶ στρατεύει μὲ πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς Ιουδαίους ὁ Βαβυλώνιος, φόρους αἰτῶν τ Ιωάκιμον, ἢ πολεμήσειν ἀπειλῶν. ὁ δὲ δείσας τ' ἀπειλὴν, καὶ τὴν εἰρήνην ἀντικαταλλαξάμενος τ χρημάτων, ἤνεγκεν αὐτῷ φόρους ὃς ἔταξεν ἐπὶ ἔτη τρία.

Joacimo tributa imperat.

Joacimus à Babyloniis deficit.

β'. Τῷ δὲ τρίτῳ, στρατεύει τοὺς Αἰγυπτίους ἀκούσας ἐπὶ τ Βαβυλώνιον, καὶ τοὺς φόρους αὐτῷ μὴ δοὺς, διεψεύσθη τ ἐλπίδος. οἱ γὰρ Αἰγύπτιοι ποιησάμενοι τ στρατείαν οὐκ ἐφάρησε. ταῦτα δ' ὁ προφήτης Ιερεμίας κατ' πᾶσαν ἡμέραν προέλεγεν, ὡς μάτην ταῖς παρὰ τ Αἰγυπτίων ἐλπίσι προσανέχουσι, καὶ ὡς δεῖ τ πόλιν ὑπὸ τ Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνάστατον γενέσθαι, καὶ [m] Ιωάκιμον τ βασιλέα χρησθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. [n] ἀλλὰ ταῦτ' εἰς οὐδὲν χρήσιμον, οὐκ ὄντων τ σωθησομένων, ἐλέγετο. καὶ γὰρ ὅ πλῆθος καὶ οἱ [o] ἄρχοντες ἀκούοντες παρημέλουν, καὶ πρὸς ὀργὴν λαμβάνοντες τὰ λεγόμενα, ὡς οἰωνιζομένου κατ' τ βασιλέως τ προφήτου, τὸν Ιερεμίαν ἠτιῶντο, καὶ κατάρατον [p] δίκην καταψηφισθῆναι πρὸς τιμωρίαν ἠξίουν.

Hieremias cladem Hieroſolymis imminere prædicit.

Accuſatio in Hieremiam inſtituta. Jer. 26.

---

a Vide *Grotium* ad 4 *Regum*, c. 23. v. 34. *b* Καὶ χρυσίου τάλαντα ι'. *Chron. Alex.* καὶ χρυσίου τάλαντον ἕν, ἢ ὡς τινες ι'. *Syncell.* *c* Ita ex *MSS.* & *Vat. Interpr.* καὶ τοῦτο μὲ in *Editis.* *d* Ζαβοῦδα *Vat.* Ιελδαρ LXXII. *e* Forſan pro Αβύμας. nam urbs hæc Ρυμὰ aut Ρυμὼ dicitur in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 23. v. 37. *f* Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. Καρχάμισαν *Gall.* 2. Καρμάχητιν *Big.* Καρχαῶσιν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Archamin* vel *Circamin.* juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 35. v. 20.) *Charchemiſch.* Καρχαμὶς *Euſebio* in *Locis Hebr.* Creditur oppidum hoc fuiſſe, quod à Græcis Latiniſque *Cercuſium* vel *Circeſium* vocabatur. de quo vide *Chr. Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3 c. 15. p. 437 & de nominis origine *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 35. v. 20. *g* Νεχάω in *Editis.* Νεχαῶν *Big.* & *Samb.* *h* Ita cum *MSS.* ὑπ' αὐτῷ in *Editis.* *i* Sic *Samb.* & *G.* in *pleriſque aliis* Ναβουδονόσορον. *k* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὥρμησεν in *cæteris.* *l* Sic *MSS.* ὄγδοον in *Editis.* *m* Ιωακὶμ τῷ βασιλεῖ mutavi in Ιωάκιμον τ βασιλέα ex *Cod. Vat.* qui legit ad hunc modum, ὡς πέπρωται τῇ πόλει ὑπὸ τ Βαβυλωνίου ἀνάστατον γενέσθαι καὶ Ιωάκιμον τ βασιλέα χρισθῆναι παρὰ αὐτοῦ. illud παρὰ αὐτοῦ habet *Big.* & πέπρωται τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ἁλῶναι *Hen.* & *Bud.* *n* Sic *MSS.* in *Editis* deeſt ἀλλά. *o* Ηγεμόνες ἅπαντες ſolus *Vat.* *p* Δίκη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Sic

ἠξίου. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἤνεγκαν ταῖς ψήφοις κατ' αὐτοῦ, [a]οἱ δ' ἀπέγνωσαν τῶν πρεσβυτέρων· οἱ γὰρ σοφῆς ὄντες διανοίας ἀπέλυσαν τὸν προφήτην ἀπὸ τῆς αὐλῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβάλοντο μηδὲν [b]ἀξιοπαθῆσαι κακὸν τὸν Ιερεμίαν. ἔλεγον γὰρ οὐ μόνον τοῦτον προλέγειν τῇ πόλει τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ Μιχαίαν πρὸ αὐτοῦ ταῦτα κατηγγελκέναι, [c]καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὧν οὐδεὶς ὑπὸ τῶν τότε βασιλέων οὐδὲν ἔπαθεν, ἀλλ' ὡς προφήτης τοῦ Θεοῦ πρὸς ἔτυχε. τούτοις καταπραΰναντες ὁ πλῆθος τοῖς λόγοις, ἐρρύσαντο τὸν κατεψηφισμένης αὐτοῦ κολάσεως τὸν Ιερεμίαν· ὃς ἀπάσας τὰς αὐτοῦ προφητείας συγγραψάμενος, νηστεύοντος τοῦ δήμου καὶ ἐκκλησιάζοντος ἐν τῷ ἱερῷ, μηνὶ ἑβδόμῳ τοῦ πέμπτου ἔτους [d]τοῦ Ιωακίμου βασιλείας, ἀνέγνω τὸ βίβλον, ἣν ἐκ τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι τῇ πόλει καὶ τῷ ναῷ καὶ τοῖς ὄχλοις ἦν συνεπτεταχώς. ἀκούσαντες δ' οἱ ἡγεμόνες λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ τὸ βιβλίον, καὶ κελεύουσιν αὐτόν τε καὶ τὸν γραμματέα Βάρουχον ἐκποδὼν [e]ἑαυτοὺς ποιῆσαι, μή τισι δῆλοι γένωνται· τὸ δὲ βιβλίον [f]αὐτὸ φέροντες τῷ βασιλεῖ διδόασιν. ὁ δέ, παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων, ἐκέλευσε τὸν ἑαυτοῦ γραμματέα λαβόντα ἀναγνῶναι. ἀκούσας δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεύς, διέρρηξέ τε καὶ βαλὼν εἰς πῦρ ἠφάνισε· ζητηθέντας δὲ τόν τε Ιερεμίαν καὶ τὸν γραμματέα Βάρουχον, ἐκέλευσεν [g]ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κολασθησομένους. οἱ δὲ οὐκ ἐφ' οἷς ἐφοβήθησαν αὐτοῦ τὴν ὀργήν.

mulctaretur. & cæteri quidem omnes contra eum ſuffragia tulerunt, ſeniores vero eum abſolverunt: qui, cum mentis eſſent ſanioris, vatem *etiam* ex *atrio dimiſerunt, aliiſque auctores fuerunt, ne quid mali adverſus Hieremiam deſignarent. Ajebant enim non hunc ſolum urbi futura prædicere, ſed & Michæam ante ipſum eadem eſſe vaticinatum, alioſque complures, quorum nullus à ſui temporis regibus malo ullo, ſed honore tanquam vates Dei erat affectus. Cum verbis iſtis populi animos mitigaſſet, à ſupplicio, quod ei decreverant, Hieremiam liberarunt: qui, ubi ſua omnia vaticinia ſcriptis mandaverat, jejunanti populo & in templum congregato, nono menſe anni quinti regni Joacimi, librum recitavit, quo omnia, quæ urbi & templo & populo mala imminebant, complexus fuerat. Principes autem, hiſce auditis, librum ab ipſo accipiunt, ſimulque jubent tam ipſum quam ejus ſcribam Baruchum è medio ſecedere, ne quis ſciat ubi ſint: librum vero ad regem ferentes ei obtulerunt. Ille autem, cum amici ei adeſſent, juſſit ſcribam ſuum *librum* ſumere & legere. Aſt ubi audierat rex quæ in libro ſcripta erant, ira accenſus eum *manibus* diſcerpſit, injectumque in ignem cremavit: præcepitque Hieremiam & Baruchum perquiſitos ad eum adduci pœnas luituros. Cæterum illi iram ejus effugerunt.*

Hieremias abſolvitur. Jer. 26.

Hieremiæ liber à Joacimo combuſtus. Jer. 26.

η'. γ'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ χειμῶνα στρατευσάμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα [b]δέχεται, καὶ ὁ δεὸς τὸ παρὰ τοῦ προφηνεύσαντος ὑπὸ θεοῦ [i]προφήτου τούτου, οὐδὲν νομίζων [k]πείσεσθαι δεινὸν μηδ' ἀποκλείσας μηδὲ πολεμήσας. [l]εἰσελθὼν δ' εἰς αὐτὴν, οὐκ ἐφύλαξε τὰς πίστεις· ἀλλὰ τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ κάλλει διαφέροντας τῶν Ιεροσολυμιτῶν ἀπέκτεινε μετὰ τοῦ βασιλέως Ιωακίμου, [m]ὃν ἄταφον ἐκέλευσε ῥιφῆναι πρὸ τῶν τειχῶν, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Ιωάχιμον κατέστησε βασιλέα τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως. τοὺς δ' ἐν ἀξιώματι, τρισχιλίους ὄντας τὸν ἀριθμὸν, αὐτούς τε ἀκμαλώτους λαβὼν, ἀπήγαγεν εἰς [n]τὴν Βαβυλῶνα· ἐν δὲ τούτοις ἦν καὶ ὁ προφήτης Ιεζεκίηλος παῖς ὤν. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον Ιωάχιμον τὸν βασιλέα κατέσχε, βιώσαντα μὲν ἔτη ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσαντα δὲ τούτων ἕνδεκα. ὁ δὲ παραδεξάμενος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ιωάχιμος, ἐκ μητρὸς μὲν [o]Νοστῆς ὄνομα, πολίσδου δὲ, ἐβασίλευσεν μῆνας τρεῖς [p]ἡμέρας δέκα.

3. At non multo poſt venientem cum exercitu Babyloniorum regem recipit, metu illorum quæ vates iſte prædixerat; nihil ſe mali paſſurum eſſe exiſtimans, ut qui nec *eum* excluſerit, nec ad bellum ſe pararit. Ille autem, ingreſſus in urbem, fidem *datam* non ſervavit; ſed robuſtiſſimos quoſque Hieroſolymitarum & forma præſtantes una cum Joacimo rege interfecit, quem inſepultum extra muros abjici juſſit, filium vero ejus Joachimum regem urbis & regionis conſtituit. Primores autem populi ad tria millia captivos Babylonem abduxit: in quibus erat etiam Iezecielus vates, cum eſſet adhuc puer. Et quidem hujuſmodi finem habuit rex Joacimus, cum vixiſſet annos triginta ſex, ex illis vero undecim regnaſſet. At qui ei in regnum ſucceſſit, Joachimus, cui mater erat Noſta nomine, civis vero *Hieroſolymitana*, regnavit menſes tres, decem dies.

VIII.

Nabuchodonoſorus Hieroſolyma depopulatur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paralip. c. 36.

Joachimus Judææ rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paralip. c 36.

ΚΕΦ. ζ'.

Οτι ὁ Βαβυλώνιος, μετανοήσας ἐπὶ τῷ τὸν Ιωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, αὐτὸν ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὴν βασιλείαν παραδίδωσι τῷ Σεδεκίᾳ. ὅτος, ἀπιστῶν τοῖς προειρημένοις ὑπὸ τοῦ Ιερεμίου καὶ τοῦ Ιεζεκιήλου, τοῖς Αἰγυπτίοις προσῆλθε· ὃς ἥκοντας εἰς τὴν Ιουδαίαν νικᾷ ὁ Βαβυλώνιος. οἷά τε συνέβη τῷ Ιερεμίᾳ.

CAP. VII.

Babylonius, cum pœnituiſſet quod Joachimum regem fecerat, ipſum Babylonem abduxit, & regnum Sedeciæ tradidit. Ille, vaticiniis Hieremiæ & Iezecieli diffidens, ad Ægyptios deficit: quos Judæam petentes vincit Babylonius. Quæque Hieremiæ acciderunt.

IX.

ΤΟΝ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα, δόντα τὴν βασιλείαν Ιωαχίμῳ, παράχρημα ἔλαβε δέος. ἔδησε

BAbyloniorum autem regem, quòd regnum Joachimo dederat, non multo poſt inceſſebat metus. Nam veritus eſt,

Joachimi regis Jaſti Babylonium pœniuit.

a Sic *MSS.* pro οἱ γὰρ *Editorum.* & mox pro οἱ δὲ repoſui οἱ γὰρ, nixus auctoritate *Epiphanii.* b Ita *Big.* & *Samb.* ἀξιοπαθῆναι in *Editis.* c Καὶ πολλοὺς μὲν ὧν οὐδεὶς *Vat.* d Illud τοῦ ex *MSS.* e Αὐτοὺς γοῦν *Big.* & *Vat.* f Αὐτοῦ *Samb.* & *Vat.* g Ἀναχθῆναι *Big.* & *Samb.* h Aliquid amplius in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *fœderis jure ſuſcipis.* i Ita cum *Cod. Vat.* ſublata diſtinctione poſt προφήτου. nec aliter *Big. Samb.* & *Gall.* 1. nili quod ὡς ante οὐδὲν inſerant. in *Editis* προφήτου. τούτου οὐδὲν νομ. Eſt qui τοῦτον legit, refertque ad Nebuchodonoſorum. alter vero in ora libri ſui τούτου poſuerat. k Ita paſſim in melioribus *MSS.* in *Editis Aliiſque* πείσεσθαι. Vide *Stephani* Theſ. Gr. voce πάσχω. l Απιλθὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. m Videlis *Tornellum* ad *A. M.* 3435. & *Uſerium* ad *A. M.* 3405. n Illud τὴν ex *MSS.* ut & mox τὸν ante ὁ προφήτης. o Νοοστὸς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Νωστὸς *Vat.* Νωδὰ aut Ναϊδὰ LXXII. *Nechuſta* Hebr. *Nohesta* Vulg. Lat. p Ita etiam *Zonaras.* verum ἡμέρας δέκα non agnoſcunt *S. Literæ.* * *ſc.* carceris. nam αὐλὴ τῆς φυλακῆς habemus in *Jer.* 32, & alibi.

Hieroſolymis obſeſſis, Joachimus deditionem facit: qui poſtea in captivitatem abducitur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paralip. c. 36.

eſt, ne ille, paternæ necis injuriæ memor, regionem ab ipſa abalienaret. Miſſo igitur exercitu Joachimum in Hieroſolymis obſedit. Is vero, cum natura eſſet benignus & juſtus, noluit urbem circumſpectare ſua cauſa periclitantem: ſed ſumpta matre & cognatis, eos ducibus à Babylonio miſſis *obſides* tradidit, jurejurando ab illis accepto, nec ipſos *mali aliquid* paſſuros eſſe nec urbem. Sed fides dictis ne annum quidem manſit. Nam Babyloniorum rex eam non ſervavit, ſed per literas ducibus *ſuis* mandavit, ut, cum quotquot in urbe eſſent captivos feciſſent, adoleſcentes & artifices ad ſe vinctos adducerent (iſti autem erant ad decem millia *numero*, octingentos & triginta duos) ac *præterea* Joachimum cum matre *ejus* & amicis. Illos itaque ad ipſum deductos in cuſtodia habuit. Sedeciam vero,

X. *Sedecias Judææ rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paralip. c. 36. & Jer. c. 37.*

Joachimi *abducti* patruum, regem conſtituit, cum jurejurando eum obſtrinxiſſet, ſe regionem illi ſane conſervaturum eſſe, nec quidquam novi moliturum, fauturumve *allatenus* Ægyptiis.

2. Sedecias autem erat quidem annorum viginti & unius cum imperium ſuſceperit; natus eadem matre qua frater Joacimus, juſti vero & honeſti contemptor. nam & quos ætatis adultæ circa ſe habuit impii erant, & populus univerſus licenter & inſolenter pro ſuo quiſque arbitrio ſe gerebant. Quamobrem Hieremias vates, rege adito, ſubinde quiritabatur, jubens ut à cæteris quidem impie & contra legem factis abſtineret, juſtitiæ vero curam haberet, & neque ducibus (nam in iis malos eſſe) animum adverteret, neque falſis vatibus eum decipientibus crederet, quaſi non iterum urbem oppugnaturus eſſet Babylonius, & quaſi Ægyptii bellum ei eſſent illaturi victoriamque reportaturi. hæc enim non ex veritate eſſe, nec ita unquam eventura. Sedecias autem, tantiſper quidem dum vatem iſta loquentem audiret, ei fidem habebat, atque in omnibus tanquam vere dictis acquieſcebat, & è re ſua eſſe perſuaſum habuit: rurſus vero amici ejus mentem ſubverterunt, & à vatis dictis adducebant ad ea quæ voluerant. ſed & apud Babylonem Jezecielus clades populo imminere prædixit, quas, iſtis auditis, *literis mandatas* miſit Hieroſolyma. Atqui vero illorum vaticiniis ut non crederet, animum induxit Sedecias hujuſmodi de cauſa. Accidit ut vates cætera quidem omnia ſibi invicem conſentientia dicerent, fore ſcilicet ut & urbs expugnetur, & ipſe Sedecias captivus fiat: in hoc vero Jezecielus *ab altero* diſſidebat, dicendo, Sedeciam non viſurum eſſe Babylonem, Hieremia ipſi affirmante, quod Babyloniorum rex illum vinctum abducet. ideoque cum *ea de re* verba utriſque non convenerint, etiam illis, in quibus ſecum concordare videbantur, ac ſi ea

Hieremias de Hieroſolymorum excidio Sedeciam præmonet.

Suadetur Sedeciæ ut vati fidem non habeat.

Qua re Hieremiæ & Jezecieli de Sedecia vaticinia diſſidebant.

καὶ μὴ, μνησικακήσας αὐτῷ τὸ τοῦ πατρὸς ἀναιρέσεως, ἀποστήσῃ τὴν χώραν αὐτοῦ. πέμψας τοιγαροῦν δυνάμιν [a] ἐπολιόρκει τὸν Ἰωάχιμον ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. ὁ δὲ, φύσει [b] χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος, οὐκ ἠξίου τὴν πόλιν κινδυνεύουσαν δι' αὐτὸν θεωρᾶν· ἀλλὰ [c] ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς, παραδίδωσι τοῖς πεμφθεῖσιν ἐκ τοῦ Βαβυλωνίου στρατηγοῖς, ὅρκους παρ' αὐτῶν λαβὼν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν μήτ' αὐτὸν παθεῖν μήτε τὴν πόλιν. [d] οἷς οὐδ' ἐμαυτὸν ἡ πίστις ἔμεινεν. οὐ γὰρ ἐφύλαξεν αὐτὴν [e] ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεύς, ἀλλὰ τοῖς στρατηγοῖς ἐπέστειλεν, ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαβόντας αἰχμαλώτους, νέους τὴν ἡλικίαν καὶ τεχνίτας δεδεμένους ἄγειν πρὸς αὐτόν· ἦσαν δὲ οὗτοι πάντες [f] εἰς μυρίους ὀκτακοσίους τεσσαρακονταδύο· καὶ τὸν Ἰωάχιμον μετὰ τοῦ μητρὸς καὶ τῶν φίλων. τούτους [g] δὴ κομισθέντας πρὸς αὐτὸν εἶχεν ἐν φυλακῇ. τὸν δὲ θεῖον τοῦ Ἰωαχίμου Ι'.
[h] Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα· ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβών, ἢ μὲν φυλάξειν [i] αὐτῷ τὴν χώραν, καὶ μηδὲν νεωτερίσειν, μηδὲ τοῖς Αἰγυπτίοις εὐνοήσειν.

Β'. Σεδεκίας δ' ὁ [k] μὲν ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑνός, ὅτε τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν· ὁμομήτριος μὲν Ἰωαχίμου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τῶν δὲ δικαίων καὶ τοῦ δέοντος ὑπερόπτης. [m] καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦσαν ἀσεβεῖς περὶ αὐτόν, [n] καὶ ὁ πᾶς ὄχλος ἐπ' ἐξουσίας ὕβριζεν ἃ ἤθελε. διὸ καὶ ὁ προφήτης Ἱερεμίας πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν πολλάκις ἐμαρτύρατο, κελεύων τοὺς μὲν ἄλλας ἀσεβείας καὶ παρανομίας καταλιπεῖν, προνοεῖν δὲ τοῦ δικαίου· καὶ μήτε τοῖς ἡγεμόσιν, εἰ γὰρ οἱ αὐτοῖς πονηρὸν, προσανέχειν, μηδὲ τοῖς ψευδοπροφήταις ἀπατῶσιν αὐτὸν πεπιστευκέναι, ὡς ὀκέτι πολεμήσει τὴν πόλιν ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ὡς Αἰγύπτιοι στρατεύσουσιν ἐπ' αὐτὸν καὶ νικήσουσι. ταῦτα γὰρ οὐκ ἀληθῆ λέγειν, ἀλλ' ὅπως ὀφείλοντα γενέσθαι. ὁ δὲ Σεδεκίας, ἐφ' ὅσον μὲν ἦκουε τοῦ προφήτου ταῦτα λέγοντος, ἐπείθετο αὐτῷ, καὶ σωφρονεῖν πᾶσιν ὡς ἀληθεύουσι, καὶ συμφέρειν αὐτῷ πεπιστευκέναι. διέφθειραν δὲ πάλιν αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ δίηγον ἀπὸ [o] τῶν τοῦ προφήτου πρὸς ἄπερ ἤθελον. προεφήτευσε δὲ καὶ Ἰεζεκιὴλ ὁ ἐν Βαβυλῶνι τὰς μελλούσας τῷ [p] λαῷ συμφορὰς, καὶ ἀκούσας ταῦτα ἔπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. τὰς δὲ προφητείας αὐτῶν Σεδεκίας ἠπίστησεν, οὐκ τοιαύτης αἰτίας. τὰ μὲν ἄλλα πάντα [q] συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη, ὥστε ἡ πόλις ἁλώσεται καὶ Σεδεκίας αὐτὸς αἰχμάλωτος ἔσται· διεφώνησε δὲ Ἰεζεκιὴλ εἰπών, οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ἱερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος [r] ἀπάξει βασιλεύς. καὶ ἀφ' ὧν, μὴ ταὐτὸν αὐτοὺς ἑκατέρους λέγειν, οὐ περὶ ὧν συμφωνεῖν ἐδόκουν, ὡς οὐδ' ἐκεῖνα

a Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* πολιορκεῖ in *Editis.* *b* In Deum impius erat, ut conſtat ex 4 *Regum*, c. 24. v. 19 *c* Sic *MSS.* ἀπάρας in *Editis.* *d* Ὡς δ' ἐδόκει αὐτὸν *Samb.* ὡς οὐδ' ἐπὶ αὐτὸν *Big.* ὡς οὐδ' ἐπὶ αὐτῶν *Gall.* 1. ὡς οὐδεὶ αὐτῶν *Gall.* 2. & *Vat.* *e* Illa ὁ τοῦ ex *MSS.* *f* Videſis *Tornellum* ad *A. M.* 3436. *g* Illud δὴ ex *Big.* & *Samb.* *h* Σαχχίαν paſſim in *MSS.* *i* Sic *MSS.* αὐτῶν in *Editis.* *k* Ita *Big. Samb* & *Vet. Interpr.* μὲ deeſt *cæteris.* *l* Vide *Jerem.* c. 36. v. 2. Hic loci aliam, quam codices noſtri præ ſe ferunt, lectionem ſequutus videtur *Epiphan.* qui vertit, *& nomen matris ejus Amias. Fuit autem contra juſtitiam ſuperbus, circa quem impii locum maximum habere videbantur. Quapropter & Jeremias* &c. *m* Καὶ γὰρ τῶν ἡλ. *Samb. Vat.* & *Gall.* 1 2. οὐ γὰρ κατὰ τὴν ἡλ. *Big.* *n* Καὶ πᾶς ὄχλος *Vat.* & mox ἐξουσίαζεν, & dein ὡς αὐτόν. *o* Illud τοῦ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *p* Sic *MSS.* & *Epiphan.* λαῷ in *Editis.* *q* Cum συμφωνοῦντας τοῖς προ. habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. συμφρονοῦντας *Gall* 2. & σύμφωνα τοῖς προφήταις *Vat.* ideo reſcripſi συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη. Ferri tamen poteſt *vulgata* lectio, συμφωνοῦντα τοῖς προφήταις ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη. *r* Ἀξει in *MSS.*

a In

ἐκεῖνα ἀληθῆ λέγεσθ[α] [a]καταγνώς, ἠπίσησε· καὶ τοι πάντα αὐτῷ κατὰ τὰς προφητείας ἀπήντησεν, ἅπερ εὐκαιρότερον δηλώσομεν.

γ'. Τῷ συμμαχίαν [b]δὲ τὴν πρὸς τὸν Βαβυλωνίους ὅτι ἔτη ὀκτὼ κατοχὸν, διέλυσε τὰς πρὸς αὐτοὺς πίστεις, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις προσέθετο, [c]καταλύσειν τὸν Βαβυλωνίων ἐλπίσας, [d]ἂν μετ' ἐκείνων ἐγένοντο. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν· καὶ τὴν χώραν κακώσας αὐτῶν, καὶ τὰ φρούρια λαβὼν, ἐπ' αὐτῷ ἦκε τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν πολιορκήσων αὐτῷ. ὁ δὲ Αἰγύπτιος, ἀκούσας ἐν οἷς ἦν ὁ σύμμαχος αὐτῶν Σεδεκίας, ἀναλαβὼν πολλὴν δύναμιν, ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὡς λύσων τὴν πολιορκίαν. ὁ δὲ Βαβυλώνιος ἀφίσταται τῶν Ἱεροσολύμων, ἀπαντήσας δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς τῇ μάχῃ νικᾷ, καὶ τρεψάμενος αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἐξ ὅλης διώκει τῆς Συρίας. ὡς δ' ἀνεχώρησεν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐξηπάτησαν οἱ ψευδοπροφῆται τὸν Σεδεκίαν, λέγοντες, ὅτι τὸν Βαβυλώνιον [e]αὐτὸν ἐπὶ πολεμήσειν καὶ τοὺς ὁμοφύλους, ὅτι ἀναστήσειν ἐκ τῆς οἰκείας εἰς τὴν Βαβυλῶνα· μὴ πάντων δὲ ἥξειν [f]τοὺς αἰχμαλώτους τὰ τοῦ ναοῦ σκεύη, ὧν ἐσύλησεν ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ νεώ. τὰ σαυτία δὲ τούτων καὶ ἀληθῆ παρελθὼν [g]ὁ Ἱερεμίας προεφήτευσεν, "ὡς [h]ποιοῦσι μὲν κα- "κῶς οἱ ἐξαπατῶσι τὸν βασιλέα, ὠφελὴ δὲ τὸν Αἰγυπτίων "οὐδέν ἐστιν αὐτοῖς ὄφελος· ἀλλὰ νικήσας αὐτοὺς ὁ Βα- "βυλώνιος ἐπιστρατεύσειν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέλλει, καὶ "πολιορκήσει τε καὶ τῷ λιμῷ [i]ἁλώσεται τὸν δῆμον, καὶ "τοὺς [k]περιλειφθέντας αἰχμαλώτους [l]ἄξει, καὶ τοὺς θη- "σίας διαρπάσει, καὶ τὸ σὺν τῷ ναῷ πλοῦτον ἐκφορήσας ἔτι "καὶ αὐτὸν ἐμπρήσει καὶ κατασκάψει τὴν πόλιν, καὶ δου- "λεύσομεν αὐτῷ καὶ τοῖς [m]ἐκγόνοις αὐτοῦ ὅτι ἔτη ἑβδομή- "κοντα. παύσασι δ' ἡμᾶς τότε τὸν [n]ἐπ' αὐτοῖς δουλείας "Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, καταλύσαντες Βαβυλωνίους, ἀφ' "ὧν εἰς τόνδε ἀπολυθέντες οἰκοδομήσομεν τὸν ναὸν πάλιν, "καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα καταστήσομεν." ταῦτα λέγων ὁ Ἱερεμίας [o]τοῦτο μὲν τῶν πλειόνων ἐπιστεύετο· οἱ δὲ ἡγεμόνες καὶ οἱ ἀσεβεῖς ὡς ἐξεστηκότα τῶν φρενῶν αὐτὸν [o]ὄντως ἐξεφαύλιζον. δόξαν δὲ αὐτῷ πρὸς εἰς τὴν πατρίδα παραγενέσθαι, λεγομένην Ἀναθὼθ, σταδίους δὲ ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων εἴκοσι, συντυχὼν κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρχόντων τις, συλλαβὼν κατέσχε, συκοφαντῶν ὡς πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους αὐτομολοῦντα. ὁ δὲ ψευδῆ μὲ ἐκεῖνον ἔλεγεν αἰτίαν ἐπιφέρειν αὐτῷ· βαδίζειν δ' αὐτὸν ἔφασκεν εἰς τὴν πατρίδα. ὁ δ' ὡς πειθεὶς, ἀλλὰ συλλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγεν εἰς δίκην πρὸς τοὺς ἄρχοντας· ὑφ' ὧν πᾶσαν αἰκίαν καὶ βασάνους ὑπομείνας, ἐφυ-

haud vere dicta esse cognovisset, plane diffidebat: etiamsi omnia ei, prout illi vaticinati fuerant, obvenerint; de quibus loco magis opportuno dicemus.

3. Cum autem in societate cum Babyloniis inita octo annos mansisset, non amplius fidem illis datam servavit, sed ad Ægyptios defecit, sperans fore, si secum conjungerentur, ut Babylonios funditus everteret. At ubi hoc intellexerat Babyloniorum rex, expeditionem in eum fecit, ejusque regione vastata & castellis occupatis ad ipsam Hierosolymitarum urbem vi oppugnandam accessit. Ægyptius autem, audito in quibus *angustiis* esset socius ejus Sedecias, cum magno exercitu Judæam petiit, eo quasi animo ut obsidionem solveret. Quo fit ut Babylonius Hierosolymis decederet, atque Ægyptiis obviam profectus cum illis prælio congressus est, & in fugam versos tota Syria expulit. Mox vero ut Babyloniorum rex Hierosolymis recessit, operam dederunt falsi vates ut Sedeciam deciperent, dicentes, neque ipsi porro bellum illaturum esse Babylonium ejusque popularibus, neque *ipsos* è sedibus suis Babylonem translaturum: sed captivos etiam redituros esse cum omnibus templi vasis, quæ *Babyloniorum* rex è delubro detraxit. At Hieremias, cum *in medium* prodiisset, his contraria atq; vera vaticinatus est; "quod male quidem faciunt, & regem *vana spe* "decipiunt, nihilque commodi ipsis sperandum "ab Ægyptiis: sed illis prælio superatis Babylo- "nius castra Hierosolymis admovebit, popu- "lumque obsidione premet & fame necabit, & "quotquot *malis istis* superfuerint captivos ab- "ducet, & bona *eorum* diripiet, ac, divitiis tem- "pli inde exportatis, illud etiam igni crema- "bit, urbemque à fundamentis diruet, ipsique "& posteris ejus serviemus annos LXX. quibus "completis, nos ea quam sub istis tulerimus ser- "vitute, everso Babyloniorum imperio, libera- "bunt Persæ & Medi, à quibus dimissi hanc ter- "ram repetemus, & templum denuo ædificabi- "mus, & Hierosolyma restituemus." Ista dicens Hieremias, plerisque persuadebat: at viri principes hominesque nequam, quasi haud mentis suæ esset, ipsum hanc ob rem vilipenderunt. Cum autem ei visum esset in patriam suam se recipere, Anathoth nominatam, stadia viginti ab Hierosolymis dissitam, quidam è magistratibus, illi forte obviam factus, manus ei injiciebat, calumniam adhibens, quod in eo esset ut ad Babylonios transfugeret. Vates vero ajebat illum sibi falsum crimen inferre; seque in patriam iter intendere dicebat. at ille nihil ejus verbis motus ipsum comprehensum ad magistratus duxit ut judicio perfunderetur, à quibus modis omnibus tortus & excruciatus

Sedecias à Babyloniis deficit, sequeque Ægyptiis conjungit.

Ægyptios superat & Syria pellit Babylonius.

Hieremias prænunciat Hierosolymorum excidium. Jer. c. 37.

Hieremias comprehensus. Jer. c. 37.

a In *Editis* λέγουσι γνώς. καὶ τοι &c. λέγουσι καταγνώς. καὶτοι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. λέγουσι γνὼς. ἠπίσησε· καὶ τοι *Hen.* & *Busb.* unde levicula cum mutatione rescribendum censui. λεγοῦσ καταγνὼς, ἠπίσησε· καὶτοι &c. vel λέγουσ γνὼς, ἠπίσησε &c. *b* Ita *Big.* & *Samb.* τῷ pro δὲ in *cæteris*, atque δὲ legisse videtur *Epiphan* *c* Καταλύειν τὰς B. *Samb.* καταλύειν τὰς B. *Vat.* καταλύειν τὰς πρὸς B. *Big.* καταλύειν πρὸς Bas. *Gall.* 1. *à prima manu.* *d* Ἂν μετ' ἐκείνου *Samb.* & *Vat.* ἀ μετ' ἐκείνων *Big.* ἀ μετ' ἐκείνου in *Editis.* unde ausus sum rescribere, ἂν μετ' ἐκείνου ἐγένοντο. Si quis malit ἂν (vel εἰ) μετ' ἐκείνων ἐγένοντο, per me licet. *e* Ετι αὐτῷ πολεμήσειν τῷ τοῖς ὁμοφύλοις *Vat.* Diversam plane lectionem sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicentes, quod neque Babylonius denique contra eum pugnaret, & contribules eorum, quos de provincia ad Babylonium demigraverat, cum Dei vasis omnibus quæ rex detulerat de templo reverterentur.* *f* Illa τὰς αἰχμαλώτους absunt *Edit. Basil.* ut & *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. *g* Articulum negligunt *MSS.* *h* Ita in *MSS.* ἐποῦσι perperam in *Editis Aliisque.* *i* Ita ex vestigiis *MSS.* Ἁλῶσεται in *Editis.* *k* Eo modo *MSS.* & *Zonaras.* παμπληφθέντας in *Editis.* *l* Iterum ex *MSS.* ἥξει in *Editis.* *m* Ἐγγόνοις *Big. Busb.* & *Hen.* *n* Ὑπ' αὐτῶν *Samb.* ἐπ' αὐτὸς *Vat.* *o* Οὕτως deest *Vat.*

Hieremias in carcerem compingitur. Jer. c. 27.

ciatus ſervabatur ad ſupplicium. Et quidem aliquandiu ita degebat, ea quæ jam memoravimus inique patiens.

Hieroſolymorum oppugnatio. 4 Regum, c. 25. & 2 Paralip. c. 36.

4. Anno autem nono regni Sedeciæ, & menſis decimi die decima, iterum Babyloniorum rex ſuis copiis Hieroſolyma aggreditur: cumque ante urbem conſediſſet, ſumma contentione octodecim menſes eam oppugnabat. Porro accidit ut tum ſimul Hieroſolyma obſeſſa invaderent fames & peſtilentia, malorum duo maxima, quæ dirum in modum *illic* graſſata ſunt. Interim autem Hieremias vates, in carceris cuſtodia habitus, non quieſcebat; ſed magna voce prædicabat, illud populum admonens, ut portis patefactis Babylonium *in urbem* recipe-

Ad populum è cuſtodia clamat Hieremias ut urbe excederent.

rent. quod ſi fecerint, illos univerſos ſalutem conſequuturos; ſin minus, interituros eſſe. Prædicebatque *omnino* fore, ut, ſi quis in urbe manſerit, alterutro pereat, aut fame conſumptus, aut ferro hoſtili peremptus; ſin vero ad hoſtes perfugerit, mortem evaſurum eſſe. At principes, cum iſta auditione acciperent, iis nequaquam fidem habebant, in ſummo licet periculo verſarentur: ſed irati regem adeuntes *ei omnia* nunciabant, & accuſatione inſtituta

Quamobrem accuſatur.

de vate querebantur, ut qui inſanierit, & animos ſibi in anteceſſum fregerit, & calamitatum denunciatione populo alacritatem & *promptitudinem* minuerit. illos enim paratos eſſe pro rege & patria *quodvis* adire diſcrimen: is vero minaciter monet, ut ad hoſtes fuga ſe recipiant, dicens *brevi* fore ut urbs expugnetur & funditus evertatur.

In foſſam conjiciebatur. Jer. c. 27.

5. Rex autem ipſe, ex naturæ ſuæ bonitate & juſtitiæ amore, in eum nihil exacerbatus erat: ſed, ne cum principibus inimicitiam exerceret tali tempore contra quam ipſi cenſuiſſent faciens, vatem illis in manus tradi permiſit, ut de eo pro arbitrio ſtatuerent. At illi, quamprimum hoc ipſis conceſſum erat à rege, in cuſtodiam protinus ingreſſi, captum eductumque inde in foſſam quandam cœno oppletam funibus demiſerunt, ut ſuffocatus ſuam oppeteret mortem. Ille vero luto obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, in his erat *anguſtiis*. Interim quidam è ſervis regis, qui tum forte in honore erat, homo Æthiops genere, id quod vati acciderat regi retulit; dicens amicos *ejus* & principes male egiſſe in eo quod vatem in cœnum demerſerint, atque ita morte ea quæ in vinculis erat obeunda acerbiorem illi excogitaverint. Cum hæc audiſſet rex, illumque pœnituiſſet, quod vatem in principum poteſtatem tradiderit, mandavit Æthiopi, ut, aſſumptis triginta ex *famulis* regiis, & funibus, & quocunque ſibi ad vatis ſalutem opus eſſe arbitraretur, quam cito poſſet Hieremiam *ex foſſa* ſubduceret. Itaque Æthiops, ſumptis quos adhibere juſſus erat, vatem ex luto extraxit, liberumque dimiſit.

Abdemelechus Æthiops hoc ei præſtitit, ut è foſſa extraheretur. Jer. c. 27.

λάτεῖο τοῖς πιμελείαν. καὶ χεῦνον μέν τινα δῆγεν ὕ-
τως, ἀδίκως πάσχων τὰ τοῦ εἰρημένα.

δ'. Ετει δ' ἐνάτῳ τ Σεδεκίᾳ βασιλείας, καὶ ἡμέ-
ρᾳ δεκάτῃ ᾧ δεκάτᾳ μηνὸς, φρατεύῃ τὸ δεύτερον ὁ τ Βα-
βυλωνίων βασιλεὺς ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ [a] τοσκα-
θήσας αὐτῇ μῆνας ὀκτωκαίδεκα μιᾷ πάσῃ [b] ἐπολιόρκει φι-
λοτιμίᾳ. συνεπίθετο δ' εἰς ταὐτὸ πολιορκυμένοις τοῖς
Ιεροσολύμοις δύο τὰ μέγιστα τ παθῶν, λιμὸς καὶ φθορὰ
λοιμική, [c] ἐσκήψαντα σφοδρῶς. ὁ δὲ τῇ εἱρκτῇ τυγχά-
νων ὁ προφήτης Ιερεμίας οὐχ ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐκεκράγει,
καὶ ἐκήρυσσε παραινῶν τῷ πλήθει δέξασθαι τ Βαβυλώ-
νιον ἀνοίξαντας τὰς πύλας. σωθήσεσθαι γὰρ αὐτὺς παυοι-
κὶ τοῦτο ποήξαντας, εἰ δὲ μὴ, ἀφθαρήσεσθαι. πρὸ-
λεγε δ' ὡς εἰ μὲ [d] θπιμένοι τις ἐν τῇ πόλῃ πάντως ἀπο-
λεῖται [e] λιμῷ, ἢ λοιμῷ διαπνιγεὶς ἢ σιδήρῳ τῷ τ πο-
λεμίων· εἰ δὲ [f] φύγοι ποὸς τὺς πολεμίους, ἀσφαλῶς
ζήσεται θάνατον. [g] καὶ οἱ μὲν ἀπὸ ἐν αὐτοῖς ὄντες τοῖς δευ-
τοῖς ἐβάσκευον, οἱ ζῶντ' ἀκούοντες τ ἡγεμόνων· ἀλλὰ μετ'
ὀργῆς ἀπήγγελλον ἐλθόντες ποὸς τ βασιλέα, καὶ κατη-
γορῦντες [h] κατηπῶντο τὸν προφήτην ὡς μεμηνότα, καὶ
τὰς ψυχὰς αὐτῶν προκατακλῶντα, καὶ ταῖς τῶν χεύ-
νων καταγελίαις [i] ὃ ποθύμους ἐκλύοντα τὸ πλή-
θυς· ἕτοιμον γὰρ εἶ) αὐτὸ ὑπὲρ αὐτῆ καὶ τῆς πατείδος
[k] κινδυνεύσειν. ὁ δὲ ἀπειλεῖ ποὸς τὺς πολεμίους [l] φύ-
γειν, ἁλώσεσθαι λέγων τὴν πόλιν καὶ [m] πάντως ἀπο-
λεῖσθαι.

ε'. Ο δὲ βασιλεὺς αὐτὸς μὲ, [n] ἐπὶ χρηστότητος
καὶ δικαιοσύνης, [n] ἡδὺν διαπαρῳξύνθη· ἵνα δὲ μὴ τοῖς
ἡγεμόσιν ἀπεχθάνηται ποὸς τοιοῦτον καιρὸν ἀνιπράτῳν
[o] αὐτῆ τῇ προαιρέσει, τ προφήτην ἐφῆκεν αὐτοῖς ποιῆ-
σ,τι ἂν θέλωσιν. οἱ δὲ, τοῦτο ἐφέντος αὐτοῖς ᾧ βασιλέως,
εὐθὺς εἰς τὴν εἱρκτὴν εἰσελθόντες, καὶ ποσλαβόντες
αὐτὸν, εἰς τινα λάκκον βορβόρῳ πλήρη [p] καθήμησαν,
ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ. ὁ δὲ, ποὸ ᾧ αὐτὸ-
νος [q] ὑπὸ ᾧ πλήθυς ποιεχθεὶς, ἐν τούτοις ἦν. τ δ'
οἰκετῶν τὶς ᾧ βασιλέως, ἐν τιμῇ τυγχάνων, Αἰθιοψ ᾧ
γένος, ᾧ ποὸ τ προφήτην πάθος ἀπήγγειλε τῷ βασι-
λεῖ· φάσκων ὀρθῶς ταῦτα τὺς φίλους καὶ τὺς
ἡγεμόνας αὐῆ πεποιηκέναι, καταποντίσαντας εἰς βόρ-
βορον ᾧ προφήτην, καὶ τῷ ἀφ' τ δεσμῶν θανάτῳ
πικρότερον ὕτως ἐσόμενον ἐπινοήσαντας κατ' αὐῆ. ζῶντ'
ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ μετανοήσας ἐν τῷ ποσλῦσαι
τὸν προφήτην τοῖς ἡγεμόσιν, ἐκέλευσε τ Αἰθίοπα, τε-
λάκοντα τ βασιλικῶν ποσλαβόντα, καὶ χοινίκα, ᾗ πᾶν ὁ
[r] ποὸς τ ᾧ προφήτου σωτηρίαν ἐπινοεῖ χρήσιμον, μετὰ
ποσῳδῆς ἀνελκῦσαι τ Ιερεμίαν. ὁ δὲ Αἰθιοψ, ποσλα-
βὼν ὡς ἐπετάγη, ἀνέσπασεν ἐκ ᾧ βορβόρου τ προφήτην,
ᾗ ἀφῆκεν ἀφύλακτον.

ς'. Με-

a Ita *MSS.* ποσκαθήσας in *Editis.* b Iterum cum pleriſque *MSS.* πολιορκεῖ in *Editis Aliiſque.* c Sic *MSS.* ἐσκηψάτων in *Editis.* d Eo modo *Big. & Samb.* ἐπιμένοι in *cæteris.* e Ita *MSS.* θανατῳσι λιμῷ δ'. in *Editis.* f Sic *Big & Samb.* φύγει pro φεύγει in *Editis Aliiſque.* g Iterum cum *MSS.* θάνατον. ἐδὴ ἐν αὐτοῖς ὄντες in *Editis.* h Illud κατηπῶντο pro ἐ ἠπῶντο repoſui ex *Codd. MSS.* in quibus aut κατηπῶντο τ πρ. aut κατηγιῶντο κτεῖναι τ πρ. *Epiphanius* videtur legiſſe, ᾗ κατηχεῦντες αὐτὸν ὡς μεμηνότα, κατηπῶντο κτεῖναι τ προφήτου, ταῖς ψυχαῖς &c. nam vertit, & *accuſantes eum quaſi veſanum, occidendum eſſe prophetam poſcebant, qui eorum animos frangeret.* ποὸς τὸν βασιλέα ἐ κτεῖναι τ ποφήτου ἠξιῶσι *Hen. & Busb.* i Ita *MSS.* τὸ deeſt in *Editis.* k Κινδυνεύσειν inſertum dedi ex *MSS.* l Ita *MSS. & Vet. Interpr.* φεύγειν in *Editis.* m Πάντως ἐν αὐτῇ ἀπολεῖσθαι legiſſe videtur *Epiphan.* n Sic *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. ἐδὴνὶ παρῳξύνθη *Hen. & Busb.* ἐδὴν ἰδίως παρῳξύνθη in *Editis.* o Illud αὐτὸν ex *MSS.* p Ita *Samb. Vat. Hen. & Busb.* καθιμήσαντο in *Editis Aliiſque.* q Si recte ſe habeat locus, βορβόρῳ ſubintelligendum. Forſan πήλῳ ante πλήθυς exciderit. Juxta *Epiphanium* legendum, ὑπὸ ᾧ πηλῷ ποεχ. r Ποὸς τῇ ᾧ πρ. σωτηρίᾳ *Big. Samb. & Gall.* 1. 2.

a Ita

ε'. Μεταπεμψαμένου δ' αὐτὸν κρύφα τοῦ βασιλέως, καὶ τί δύναται φράζειν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ περὶ τῶν παρόντα σημήνειν ἐρομένου; ἔχειν μὲν ἔλεγεν, ὑ πιστεύησεσθαι δ' εἰπὼν, ὑδὲ παραινέσας ἀκυαθήσεσθαι· [a]ἀλλ' ὡς δὴ μέγα κακόν τι ἐργασάμενον ἀπολέσαι διέγνωσαν οἱ σοὶ φίλοι, φησί. καὶ πῦ νῦν εἰσὶν οἱ τὸν Βαβυλώνιον οὐκ ἐᾷ' ἡμῖν [b]ὑπστρατεύσειν φάσκοντες, καὶ ἀπατῶντες [c]ὑμᾶς; [d]εὐλαβοῦμαι δὲ νῦν γε τἀληθειαν εἰπεῖν, μή με κατακεύνης θανάτῳ. τοῦ δὲ βασιλέως ὅρκους αὐτῷ δόντος, ὡς ὕτε αὐτὸς αὐτὸν ἀναιρήσει, ὕτε τοῖς ἡγεμόσιν ἐκδώσει, [e]θαῤῥήσας τῇ λεγομένῃ πίστει, συνεβούλευσεν αὐτῷ φεύγειν τὴν πόλιν τοῖς Βαβυλωνίοις· ταῦτα δὲ αὐτῷ τὸ Θεοῦ [f]δ' αὐτοῦ προφητεύειν ἔλεγεν, εἰ μὲ βούλεται σώζεσθαι, καὶ μὴ ἐφεστῶτα κίνδυνον ἀφυγεῖν, καὶ μήτε τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος πεσεῖν, [g]μήτε τὸν ναὸν ἐμπρησθῆναι. αὐτὸν γὰρ τούτων αἴτιον ἔσεσθαι τῶν κακῶν τοῖς πολίταις, καὶ αὐτῷ παντοίᾳ τῆς συμφορᾶς. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούσας, βούλεσθαι μὲν [h]αὐτὸν, ἔφη, ποιεῖν ἃ παραινεῖ, καὶ λέγει συμφέρειν αὐτῷ γινόμενα· δεδιέναι δὲ τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν [i]ὁμοφύλων πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους, μὴ ἀφεθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῷ βασιλεῖ [k]κολασθῇ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ προφήτης, καὶ μᾶλλον εὐνοεῖν τὴν τιμωρίαν ἔλεγεν. ὑδενὸς γὰρ κακοῦ πειραθήσεσθαι, δώσοντα τοῖς Βαβυλωνίοις, ὕτ' αὐτὸν, ὕτε τὰ τέκνα, ὕτε τὰς γυναῖκας, μένειν δὲ καὶ τὸν ναὸν ἀπαθῆ. καὶ τὸν μὲν Ιερεμίαν ταῦτ' εἰπόντα ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσε, προστάξας αὐτῷ, [l]μηδενὶ τῶν πολιτῶν τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἐξενεγκεῖν· ἀλλὰ μηδὲ τοῖς ἡγεμόσιν, εἰ μαθόντες αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ μετάπεμπτον γενόμενον πυνθάνοντο τί λεχθεὶς εἶποι πρὸς αὐτὸν, φράζειν τι τύπων· ἀλλὰ σκήπτεσθαι πρὸς αὐτούς, ὅτι δεηθεὶς μὴ εἰ δεσμῷ τυγχάνειν καὶ φυλακῇ. καὶ δὴ τοῦτο πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν. ἐπυνθάνοντο γὰ ἐλθόντες πρὸς τὸν προφήτην, τί περὶ αὐτῶν ἀφίκοιτο πρὸς τὸ βασιλέα [m]σκέπτεσθαι; ὁ ταῦτα μὲν ὕτως ἐλέχθη.

6. Cum autem rex illum ad ſe clam acciviſſet, & ab eo quæreret, ecquod ei poſſet ex Dei oraculo dicere & in præſens *auxilium* indicare? Ajebat ſe quidem habere *quod diceret*, at fidem ſane non inventurum eſſe adjiciebat, ne quidem ſi *ille* præceperit ut ſibi dicto audientes eſſent: etenim amici tui, inquit, me quaſi egregie maleficum perdere ſecum ſtatuerunt. Et ubi nunc ſunt illi qui Babylonium non redintegraturum eſſe bellum dictitabant, voſque decipiebant? Equidem & *ego* nunc vereor quod verum eſt dicere, ne me morte jubeas mulctari. Cum autem rex ei juraſſet, nec ſe illum interfecturum, nec principibus traditurum, fretus accepta fide conſilium ei dedit, ut urbem Babyloniis traderet: atque ad iſta Dei oraculum ejus ore illum hortari ajebat, ſi modo velit incolumis eſſe, & ex periculo impendenti evadere, & neque urbem ſolo æquari, nec templum igne crema-ri. ipſum enim, * *ni pareat*, civibus fore horum malorum cauſam, & ſibi ſuiſque omnibus calamitatis *auctorem*. Ille vero, ubi hæc audiverat, ſubjiciebat, ſe velle iſta facere quæ ſuadet, dicitque è re ſua fore ut fierent: ſed in metu eſſe ex popularibus qui ad Babylonios transfugerunt, ne ab illis falſo accuſatus apud regem ſupplicio afficiatur. At vates illum bono animo eſſe jubebat, ſeque vanam ſibi ſupplicii ſuſpicionem augere dicebat. nihil enim mali paſſurum eſſe, ſi Babyloniis † *civitatem* dederet, neque ipſum, neque liberos, neque uxores *ejus*, templumque etiam illæſum manere. Et quidem Hieremiam iſta loquutum rex dimiſit, juſſum nemini civium quæ illis facienda viſa ſunt prodere; ac ne principibus quidem, ſi cognito quod à rege fuerit accerſitus percontarentur quidnam accitus ad eum dixerit, hujuſmodi quid indicaret: ſed ea ad illos ſimulatione uti, ac ſi precibus contenderit, ut vinclis & cuſtodia liberaretur. Itaque retulit eis prorſus eodem modo, quo juſſerat rex. nam cum vatem adiiſſent eum interrogabant, quidnam de illis ipſis conſultatum venerit ad regem? Et hæc quidem *de iſtis* ita dicta ſunt.

Sedecias accerſit Hieremiam, & quid facto opus ſit ab eo quærit. Jer. c. 38.

Is eum hortatur ut urbis deditionem faceret, ſe ſalvus eſſe velit. Jer. c. 38.

Proceres, Hieremiam adeuntes, percontantur quid regi dixerit. Jer. c. 38.

ια'. ΚΕΦ. ι'.

Ως ὁ Βαβυλώνιος εἷλε τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὸν τῶν Ιεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ τίνες ἦσαν οἱ τῶν ἀρχιερωσύνην καταδεξάμενοι ἐπὶ τῶν βασιλεύσιν.

XI. CAP. VIII.

Quomodo Babylonius Hieroſolyma expugnabat; temploque incenſo Hieroſolymitanos & Sedeciam Babylonem tranſtulit: quique tempore regum ſummum Pontificatum geſſerunt.

ΤΗΣ δὲ πολιορκίας τῶν Ιεροσολύμων ὁ Βαβυλώνιος σφοδρᾶ καὶ προθύμως εἶχε· πύργους τε μεγάλους οἰκοδομήσας χωμᾷ, ἀπ' αὐτῶν ἀνεῖργε τοὺς τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτας, καὶ πολλὰ περὶ τὴν κύ-

AT Babylonius *interim* totis viribus & alacriter *admodum* Hieroſolyma oppugnabat: cumque turres multa terra aggeſta exſtruxiſſet, ex illis pugnantes è mœnibus repellebat. multos quoque per totum circuitum

Hieroſolyma oppugnat Nabuchodonoſorus. 4 Regum, c. 25. & 2 Paralip. c. 39. & c. 52.

a Ita in *Editis* & *Vet. Interpr.* ἀλλὰ τί δὴ κακὸν εἰργασάμενον in *pleriſque MSS.* b In *nonnullis* ὑπστρατεύειν. c Illud ὑμᾶς ex *MSS.* d Δείδια δὲ νῦν γε *Vat.* εὐλαβοῦμαι δὲ νῦν τοῦ *Big.* & *Samb.* e Ita cum *Samb.* & *Vat.* θαῤῥήσας τε τῇ in *Editis Aliiſque.* f Sic cum *MSS.* δ' αὐτὸν in *Editis.* g Hîc cum *Editis* conſentit *Vet. Interpr.* μήτε τὸν ναὸν. ἐμπρησθέντα γὰρ αὐτὸν τοῦτον in *MSS.* h Αὐτὸς *Big. Samb.* & *Vat.* i Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῶν φίλων in *Editis.* k Φονευθῇ *Vat. Hen.* & *Busb.* l Πρὸς μηδένα τῶν πολιτῶν ἐξενεγκεῖν τὰ δόξαντα αὐτοῖς in *MSS.* m Ita *Vat. codex.* ταῦτα in *cæteris.* ταῦτα μὲν ὕτως ἐπράχθη legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Hæc quidem ita geſta ſunt.* n Illa καὶ προθύμως omittunt *Hen.* & *Busb.* nec in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* o Πύργους τε γὰ *Big. Samb.* & *Vat.* * Mὴ παθόντα aut ſimile quid poſt αὐτὸν γὰ ſubintelligendum vel reponendum cenſeo: eoque magis quòd *Epiphanius* vertat, *quod ſi non fieret, ipſe malorum auctor* &c. † Ita etiam *Epiphanius*: adeo ut forſan παραδόντα τῇ πόλει legerit.

a Καρτερῶς

Hieroſolymitani in obſidione nihil intentatum relinquunt.

circuitum aggeres excitabat, qui altitudine *ſua* muros æquarent. Verum & propugnatores fortiter & alacriter obſidionem ferebant. neque enim fami neque peſtilentiæ ſuccumbebant, ſed quamvis intus malis iſtis exagitati erant, animos ad dura belli confirmabant, ne machinamentis quidem ab hoſtibus inventis & mœnibus admotis perterriti; ſed & alias omnibus quas illi intendebant objiciendas machinas excogitantes: adeo ut Babyloniis cum Hieroſolymitis plane ſolertiæ & *rei militaris* ſcientiæ certamen fuerit; dum illi quidem, ſi hiſce plus valerent, urbem ſe expugnaturos eſſe crederent, hi vero in eo ſalutis ſpem reponerent, ut novis ex adverſo comminiſcendis non defatigarentur fatiſcerentve, quibus irrita fierent hoſtium machinamenta. Atque iſta tolerarunt per menſes XVIII. donec aut peſte *plerique* conſumpti eſſent, aut telis perempti, quæ hoſtes è turribus in eos conjecerint.

Hieroſolymorum expugnatio. 4 Regum, c. 25. Jer. c. 39. & c. 52.

2. Urbs autem capta eſt anno undecimo regni Sedeciæ, quarti menſis die nona. Eam ſiquidem ceperunt Babyloniorum duces, quibus Nabuchodonoſorus urbem oppugnandam mandavit: nam ille in urbe Reblatha *tum* morabatur. Ducum autem nomina, qui Hieroſolyma expugnata ſubegerunt, ſi quis ea ſcire deſiderat, iſta erant; Nergelearus, Aremmantus, Semegarus, Naboſaris, Echarampſaris. Urbe autem capta circa mediam noctem, ac hoſtium ducibus in templum ingreſſis, Sedecias rex, ubi hoc ſenſit, aſſumptis uxoribus & liberis & ducibus & amicis, cum illis fugam ex urbe capeſſit *per fauces anguſtas munitaſque in deſertum. Cum autem quidam è transfugis hoc Babyloniis indicaſſent, *illi* diluculo ad eum perſequendum exierunt; aſſequutique non procul ab Hierichunte, eum circumvenerunt. amici vero & duces, qui Sedeciæ fugæ ſe comites dederant, cum hoſtium in conſpectum veniſſent, ipſo relicto alius aliò dilapſi ſunt, & ſuæ quiſque ſaluti conſuluerunt. Ipſum vero, cum paucis relictum, ubi vivum ceperant hoſtes, una cum liberis & uxoribus ad regem perduxerunt. Poſtquam ad eum venerat,

Sedeciam increpat Nabuchodonoſorus.

Nabuchodonoſorus nequam & fœdifragum appellare cœpit, & verborum quæ antea fecerat immemorem, ut qui regionem ſibi conſervare promiſerat. Quin & ingrati animi vitium ei exprobavit; quod regnum ſuo beneficio adeptus (illud enim Joachimo ereptum ei dederat) vires ſuas in largitorem converterit. Sed magnus, inquit, eſt Deus, qui, mores tuos averſatus, te nobis in manus tradidit. Cum autem his verbis Sedeciam increpuiſſet, juſſit filios

χλον ὅλον ἤγειρε χώματα, τοῖς τείχεσι ὃ ὕψος ἴσα. [a]χαρτερῶς δὲ καὶ προθύμως ἔφερον οἱ ἐντὸς τὴν πολιορκίαν. ἔκαμνον γὰρ ὅτε πρὸς τὸν λιμὸν, ὅτε πρὸς τὸν νόσον τὴν λοιμικὴν, ἀλλὰ, καίτοι ἔνδον ὑπὸ τῶν ἐλαυνόμενοι τῶν παθῶν, ταῖς ψυχαῖς ἔρρωντο πρὸς τὸν πόλεμον, μήτε πρὸς τὰς ἐπινοίας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ μηχανήματα καταπλησσόμενοι, ἀλλ' ἀντιμηχανήματα [b]πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων ἀντεπινοοῦντες· ὡς εἰ τὸν ὅλον ἀγῶνα καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ τοῖς Ιεροσολυμίταις ἡ ὀξύτητος καὶ σωφέσεως, τῷ μὲν πλέον ἐν ζωῇ δυνηθῆναι [c]τὴν ἀναίρεσιν οἰομένων εἶ) τὴν πόλεως, τὴν δὲ τὴν σωτηρίαν [d]ἐκ ἐν ἄλλῳ τεθειμένην, ἢ ἐν τῷ μὴ κάμνειν [e]μηδ' ἀπειπεῖν [f]ἀντεφευρίσκοντας, οἷς μάταια τὰ τῶν ἐχθρῶν [g]ἀπελεγχθήσεσθ) μηχανήματα. ἐν ᾧ τοῦτ' ὑπέμειναν, ὀλίγους μῆνας ὀκτωκαίδεκα, ἕως ὑπὸ διεφθάρησαν λοιμοῦ ἐν τῷ λιμῷ ἢ τῶν βελῶν, ἅπερ ἀπὸ τῶν πύργων εἰς αὐτοὺς ἠκόντιζον οἱ πολέμιοι.

β'. Ἡρέθη δ' ἡ πόλις, ἐνδεκάτῳ ἔτει τοῦ Σεδεκίου βασιλείας, ἐν τετάρτῃ μηνὸς τῇ [h]ἐνάτῃ ἡμέρᾳ. [i]ἦσαν γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν Βαβυλωνίων, οἷς ἐπίστευσε τὴν πολιορκίαν ὁ Ναβυχοδονόσορος· αὐτὸς γὰρ ἐν [k]Ρεβλαθᾷ διέτριβε πόλει. τὰ δὲ τῶν ἡγεμόνων ὀνόματα, εἴ τις ἐπιζητήσει γνῶναι, οἵτινες τὰ Ιεροσόλυμα πορθήσαντες ὑπέταξαν, [m]ταῦτα ἦν· [n]Νηργαλέαρος, [o]Ἀρέμμανθος, [p]Σεμεγάρος, Ναβώσαρις, [q]Ἐχαραμψαρίς. ἁλώσεως δὲ τῆς πόλεως περὶ μέσην νύκτα, ἐν τῷ ἡγεμόνων τῶν πολεμίων εἰσελθόντων εἰς τὸ ἱερὸν, γνοὺς [r]ὁ Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς φίλους, φεύγει μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῆς πετρώδους φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου. φρασάντων δὲ τοῦτο τῶν αὐτομόλων τοῖς Βαβυλωνίοις, ὑπὸ τὸν ὄρθρον ὥρμησε διώκειν αὐτούς· καταλαβόντες δὲ ἐκ ἄπωθεν Ιεριχοῦντος, [s]ἐκύκλωσαν αὐτόν. οἱ δὲ φίλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ συμφυγόντες τῷ Σεδεκίᾳ, ἐπεὶ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας εἶδον, καταλιπόντες αὐτὸν διεσκεδάσθησαν, ἄλλος ἀλλαχόσε, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ἕκαστος ἔγνω. [t]ἐγκαταλειφθεὶς δ' αὐτὸς σὺν ὀλίγοις, ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, ἤγαγον πρὸς τὸν βασιλέα. προσελθόντος δ' αὐτῷ ὁ Ναβυχοδονόσορος ἀσεβῆ καὶ προδόσιδον ἀποκαλεῖν ἤρξατο, καὶ [u]ἀμνήμονα τῶν πρόσθεν λόγων ὧν ἐποιήσατο, σώζειν αὐτῷ τὴν χώραν [x]ὑποχόμενος. ὠνείδιζε [x]δὲ καὶ ἀχαριστίαν, παρ' αὐτοῦ μὲν λαβόντι τὴν βασιλείαν, [y]Ιωαχίμῳ γὰρ αὐτὸν θέσαν ἀφελόμενον ἐκείνῳ δῶναι, [z]χρησαμένῳ δὲ τῇ δυνάμει κατὰ τοῦ προφήτου. ἀλλὰ μέγας, ἔφην, ὁ Θεὸς, ὃς μισήσας σὸν τὸ τρόπον, [a]ὑποχείριον ἡμῖν ἔθηκε. χρησάμενος δὲ τούτοις πρὸς Σεδεκίαν τοῖς λόγοις, τοὺς υἱοὺς ἐκέλευσε πρῶτον χρῆμα

[a] Καρτερῶς τι *Vat.* καρτερῶς ἀντῖχον *Hen.* & *Busb.* καρτερῶς δὲ προθύμως ἀντῖχον legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *fortiter & promptiſſime reſiſtebant.* [b] Illa πρὸς πάντα è *Codd. MSS.* & *Vet. Interpr.* [c] Τὴν αἵρεσιν *Vat.* [d] Οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ *Vat.* [e] Illa μηδ' ἀπειπεῖν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [f] Ἀντεξευρίσκοντας *Vat.* [g] Ἀπελεγχθήσεσθαι *Vat.* [h] Ita etiam in omnibus *Epiphanii* libris, & in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 2. & *Jer.* c. 39. v. 1. & c. 52. v. 6. ὀγδοηκοστῇ *Big.* & *Samb.* [i] Ita *MSS.* εἷλον δ' ἦν in *Editis.* [k] Ἀραμαθᾷ *Samb.* & *Gall.* 2. Ἀραμαθᾷ *Big. Vat.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Rabbatha* & *Rabatha.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12 p. 282. [l] Εἰπεῖν μοι *Vat.* [m] Illa ταῦτα ἦν adjecta eſſe volui è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* Verum nomina quæ ſequuntur corrupta admodum ſunt tam in *Codd. Lat.* quam *Gr.* nec minus vitioſa in LXXII. *Jer.* c. 39. v. 13. aut c. 49. v. 3. facta ex iſtis in *Verit. Hebr.* ſc. *Nergal-Sareſer, Samgar-Nebo, Sarſechim, Rabſaris, NergalSareſer, Rab-mag.* Videſis notas ad LXXII. *Editionis Franequeranæ* per Cl. *Lamb. Bos.* p. 977. [n] Ηὶ Ρέλαλίαρος *Samb.* Ρεγλάσαρ & Ρέλαλίαρος *Big.* Ρεγλάσαρος *Vat.* Ρεγλάσαρος Ρεκλίαρος *Gall.* 2. [o] Ita in *Græcis* omnibus, aut Ἀρίμμανθος. [p] Pro Εμεγάρ *Editorum* placuit Σαμεγάρ reſcribere ex *MSS.* [q] Αχαρέμψαρις *Gall.* 2. In *Epiphanii* libris ita fere leguntur, *Nergella, Serrarem, Matuſe, Meganis, Nabuzardan, Saris.* [r] Articulum ὁ omittunt *Vat. Hen.* & *Busb.* [s] Ἐκυκλώσαντο *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* [t] Ἀγνώμονα in *MSS.* Sane paulo aliter quam in *Græcis* noſtris legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *impium* & *infelicem vocare cœpit*, & *juriſjurandi immemorem, quòd præbuerat ſe ei provinciam cuſtodiret.* [u] Ὑποχόμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [x] Illud δὲ ex *MSS.* [y] Ἰεχονίᾳ *Vat.* [z] Χρησάμενον *Big. Samb. Gall.* 2. & *Vat.* [a] *Per viam portæ muro utrinque ſeptam*, juxta *Verit. Hebr.*

a Οφῶντος

ἀδιάχρημα καὶ τὰς φίλας θῦσαι, [a] αὐτῷ τε Σεδεκίᾳ καὶ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων βλεπόντων. ἔπειτα τὰς ὀφθαλμὰς ἐκκόψας τῷ Σεδεκίᾳ, δήσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ταῦτα αὐτῷ συνέβη, ἃ [b] Ἱερεμίας τε καὶ Ἰεζεκίηλος προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον, καὶ λαλήσει αὐτῷ στόμα, καὶ ὄψεται τοῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν Ἱερεμίας εἶπε· τυφλωθεὶς δὲ καὶ ἀχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, ταύτῃ οὐκ εἶδε καθὼς Ἰεζεκίηλος [c] προεῖπε.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν, ἱκανῶς ἐμφανίσαι δυνάμενα τὴν τοῦ Θεοῦ [d] φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν, εἰρήκαμεν, ὅτι ποικίλη τ' ὄντι καὶ πολύτροπος, καὶ πάντα κατ' ὥραν ἀπαιτοῦντα τεταγμένως, ἃ τε δεῖ γενέσθαι [e] προλέγει· τῷ τε τὴν ἀνθρώπων ἄγνοιαν καὶ ἀπιστίαν, ὑφ' ἧς ἡδέως [f] προῖδεῖν ἐάσθησαν τὰ ἐπερχομένων, ἀφύλακτοι δὲ ταῖς συμφοραῖς παρεδόθησαν, ὡς ἀμήχανον αὐτοῖς εἶναι τῷ ἐξ αὐτῶν πεῖραν λαφυγεῖν.

δ'. Οἱ μὲν οὖν ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους βασιλεύσαντες ὅσοι κατέστρεψαν τὸν βίον, εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέχρι τοῦ τελευταίου βασιλέως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ [g] καὶ ἡμέρας δέκα· ἐξ ὧν εἴκοσι τὴν ἀρχὴν κατέσχεν ὁ πρῶτος αὐτῶν βασιλεὺς Σάουλος, οὐκ ὢν ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς ὑπάρχων.

ε'. Ὁ δὲ Βαβυλώνιος πέμπει τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν Ναβουζαρδάνην εἰς Ἱεροσόλυμα, συλήσοντα τὸν ναόν· προσάξας ἅμα καὶ καταπρῆσαι αὐτόν τε καὶ τὰ βασίλεια, τήν τε πόλιν εἰς ἔδαφος καθελεῖν, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν μεταστῆσαι. ὃς, γενόμενος ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις [h] ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, συλᾷ τε τὸν ναόν, καὶ βαστάζει τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ δὴ καὶ τὸν μέγαν λυχνίαν, ὃν Σολομὼν ἀνέθηκεν· ἔπη γε μὴν τοὺς χαλκοῦς τοὺς χαλκοῦς, καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, τάς τε χρυσᾶς τραπέζας καὶ τὰς λυχνίας. βαστάσας δὴ ταῦτα, ἀνῆψε τὸν ναὸν μηνὶ πέμπτῳ, [i] τῇ νουμηνίᾳ, ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, ὀκτωκαιδεκάτῳ δὲ τοῦ Ναβυχοδονοσόρου. ἐνέπρησε δὲ καὶ τὰ βασίλεια, καὶ τὴν πόλιν [k] κατέσκαψεν. ἐνεπρήσθη δὲ ὁ ναὸς [l] μῆνι τετρακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ μῆνας ἓξ, καὶ δέκα ἡμέρας, ἀφ' οὗ κατεσκευάσθη· τῇ δ' ἐξ Αἰγύπτου μεταναστάσει τοῦ λαοῦ τότε ἦν ἔτη χίλια ἑξηκονταδύο, μῆνες ἓξ, ἡμέραι δέκα. τῷ δὲ κατακλυσμῷ μέχρι τοῦ ναοῦ πορθήσεως, χρόνος ἦν ὁ πᾶς ἐτῶν [m] χιλίων ἐνακοσίων πεντήκοντα ἑπτά, [n] μηνῶν ἓξ, ἡμερῶν δέκα· ἐξ οὗ δὲ ἐγεννήθη Ἀδαμος μέχρι τοῦ τὸν ναὸν συμβάντων, ἔτη ὀκτὼ

ejus & amicos è vestigio mactari in conspectu ipsius Sedeciæ aliorumque captivorum. Dein cum Sedeciam luminibus privasset, catenis vinctum Babylonem usque duxit. Atque ista ei acciderunt, quæ ab Hieremia & Jezecielo erant ipsi prædicta; quòd captus ad Babylonium adducetur, & præsens præsentem ore alloquetur, & oculis *suis* oculos ejus videbit. ista quidem etiam Hieremias loquutus est: occœcatus vero & Babylonem perductus eam non vidit, sicuti Jezecielus prædixit.

Sedeciam excæcatum catenisque vinctum secum Babylonem duxit Nabuchodonosorus. 4 Regum, c. 39.

Hieremiæ & Jezecieli complentur vaticinia. Jer. c. 32. & c. 34. & Ezech. c. 12.

3. Et hæc quidem narravimus, ut Dei natura satis explorata sit *rerum divinarum* imperitis; quod *scilicet* varia est & multimoda, & omnia statis temporibus & ordine servato eveniunt, eáque prædicit quæ eventura sunt: utque hominum insciti & incredulitas perspectæ habeantur, quibus præpediti sunt quo minus causas futuras prospiciant, sed ex improviso in calamitates incidunt, nulla data ex earum periculo evadendi via.

4. Atque ita sane Davidici generis reges vitam finiverunt: numero quidem unus & viginti, *à primo* ad regem ultimum usque; regnarunt autem universi annos quingentos & quatuordecim, menses sex, & dies decem: ex quibus Saulus, rex illorum primus, principatum tenuit annos viginti, cum tamen ex eadem *cum cæteris* tribu non fuerit.

Quot & quamdiu reges Hierosolymis regnarint.

5. Porro Babylonius copiarum præfectum Nabuzardanem mittit Hierosolyma, ut templum *ornamentis suis* spoliaret: mandavitque, ut illi ignem subjiceret regiæque, ac *præterea* urbem solo æquaret, & populum transferret in Babyloniam. Qui, cum Hierosolyma venisset anno regni Sedeciæ undecimo, & templum diripit, & vasa Dei aurea argenteaque exportat, & labrum quoque magnum à Solomone dedicatum; ut & columnas æreas cum suis capitulis, & mensas aureas atque candelabra. His itaque sublatis, templum incendit mense quinto, die primo, anno regni Sedeciæ undecimo, regni vero Nabuchodonosori XVIII. deinde & regiam igni cremavit, & urbem evertit. Incensum autem est templum anno quadringentesimo septuagesimo, mense sexto, die decimo, postquam conditum fuerat: à populi vero ex Ægypto migratione, anni tunc mille effluxerant & sexaginta duo, menses sex, & dies decem. Tempus autem omne, quod à diluvio usque ad templi devastationem intercessit, annorum erat mille nongentorum quinquaginta septem, mensium sex, & dierum decem: ab Adamo vero condito usque ad ea quæ templo acciderant, anni *elapsi* sunt

Templi direptio & conflagratio. 4 Regum, c. 25. Jer. 52.

[a] Ὁμοίως αὐτῷ τε Σαχχίᾳ τῷ τ' Big. Samb. Hen. & Busb. ὁμοίως δὲ αὐτοὺς δὲ Sid. Vat. ὁμοίως Σαχχίᾳ τῷ τ' Gall. 1. [b] Ita MSS. quVet. Interpr. οἱ προφῆται προεφήτευσαν in Editis. Verba Hieremiæ exstant cap. 32. v. 4. *Babyloniæ regi in manum dabitur, eumbie præsens præsentem & ore alloquetur & oculis aspiciet.* & cap. 32. v. 4. *capius ei traderis, & oculis istis Babyloniæ regis oculos videbi, & ille te ore suo alloquetur, ibisque Babylonem.* ista vero Jezecieli occurrunt cap. 12. v. 13. *eum Babylonem in Chaldæam terram educam, quam neque videbit, & ibi morietur.* [c] Εἶπε Vat. [d] Alii distinguunt post φύσιν, & non post ἀγνοοῦσιν. [e] Προλέγων Big. Samb. & Vat. [f] Sic MSS. προϊδὼν ἐᾶν ἐαθῆναι in Editis. [g] Ἡμέρας ις'. Vat. Hen. Busb. & Zonar. [h] Ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας calamitatem illam accidisse dicit *Clemens Alexandrinus* in *Stromatum* lib. 1. p. 329. rectius, (ut inquit *Usserius* in *Chronol. S.* p. 26.) quam *Josephus*. [i] Juxta *Chronic. Alex.* p. 135. *mense quinto, die nono, anno decimo nono Nabuchodonosori*, prout in *S. Literis*. Hinc *Bernardus* (ut puto) in ora libri sui rescribi jubet, vel ἐνάτῃ ex *Misnicis*, vel δεκάτῃ ex *Jerem.* c. LII. v. 12. Verum *S Petitus* in *Animadverss.* ἀνιδότοις (ex ἀλόγ. l. 7. c. 16.) *Josephum* reliquisse conjicit, τῇ ν'. Λάθε μην. ια'. ἔτους τοῦ Σεδ. unde, scribarum incuria litera λ in ν mutata, postea formata fuerit vox νουμηνίᾳ. [k] Κατέσκαψεν Vat. Hen. & Busb. [l] Juxta quosdam *Epiphanii* libros μῆ τεσσαρα. dein ϵ μηνὸς ϛ'. ϰ̣ δέκα ἡμέρας rescribit *Petitus*. & mox infra v. 40. μηνὸς ϛ'. ἡμέρας δέκα. [m] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis* & *Zonara*. χιλίων ἐνακοσίων πεντήκοντα, μῆνας ἓξ, ἡμέρας δέκα in *Editis*. *Schotanus* (in *Bibl. Hist. S.* tom. 2 p. 1002.) legi jubet, χιλίων ἑπτακοσίων πεντήκοντα ἑπτά. Videsis *Hottingerum* in *Hist. Sacr.* p. 347. [n] Illa μηνῶν ἓξ, ἡμερῶν δέκα delet *Petitus*. & mox p. 450. v. 1. scribit μηνὸς ϛ'. ἡμέρας δέκα.

ſunt ter mille quingenti tredecim, menſes ſex, & dies decem. Et quidem tantus erat horum annorum numerus: quæcunque vero acta fuerint, prout ſingula evenerant, explicavimus. Porro militiæ regis Babyloniorum præfectus, cum Hieroſolyma à fundamentis diruiſſet, & populum tranſtuliſſet, captivos fecit Saream ſummum pontificem, & Sophoniam ſecundarium pontificem, & duces templi cuſtodes (iſti autem tres erant) & eunuchum militibus præfectum, & ſeptem de Sedeciæ amicis, ejuſque ſcribam, & alios duces ſexaginta: quos omnes una cum vaſis *è templo* direptis ad regem deportavit in Reblatham Syriæ urbem. Atque illic rex pontifici & ducibus capita amputari juſſit: captivos vero *reliquos* omnes & in iſtis Sedeciam ipſe Babylonem duxit. Quin & vinctum ſecum deduxit Joſadochum ſummum pontificem, filium Sareæ ſummi pontificis, quem ad Reblatham Syriæ urbem Babylonius occidit, ut jam ante memoravimus.

6. Quum vero genus regum recenſuimus, & quinam fuerint indicavimus, quotque annos vixerint regnarintque, neceſſarium etiam viſum eſt dicere, quibus nominibus ſummi pontifices appellabantur, quique ſub regibus pontificatum obierunt. Et quidem primus omnium in templo, à Solomone exſtructo, pontifex erat Sadocus: ei vero in honorem filius ejus Achimas ſucceſſit, & poſt Achiman Azarias: hunc autem Joramus, Joramum vero Iſus, eumque Axioramus excepit: huic autem proximus Phideas, & Phideæ Soudeas, Soudeæ vero Juelus, & Juelo Jothamus, & Jothamo Urias, & Uriæ Nerias, & Neriæ Odeas; hunc vero ſequutus eſt Sallumus, & Sallumum Elcias, & Elciam Sareas, & hunc demum Joſadocus, Babylonem in captivitatem ductus. Illi omnes, filii poſt patres, pontificatum acceperunt.

Series ſummorum pontificum à templi conditu uſque ad ejus conflagrationem.

Mors Sedeciæ.

7. Rex autem Babylonem reverſus Sedeciam, uſque dum moreretur, in carcere concluſum tenebat. cumque ipſum magnifice ſepeliſſet, vaſa, quibus Hieroſolymorum templum ſpoliaverat, diis dicavit ſuis: populum vero in Babyloniæ regione collocavit, atque pontificem è vinculis exemit.

[a] τετρακισχίλια πενταχόσια δεκατρία, μῆνες ἕξ, ἡμέραι δέκα. τοσοῦτον μὲν ἦν ὁ τούτων τὸ ἐτῶν πλῆθος· ὅσα δὲ ἐπράχθη, καθ' ἕκαστον τῶν συμβεβηκότων δεδηλώκαμεν. ὁ δὲ τραπηγὸς τῶν [b] Βαβυλωνίων βασιλέως, κατασκάψας τὸ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν λαὸν μετοικίσας, ἔλαβεν αἰχμαλώτους, τόν τε ἀρχιερέα [c] Σαρέαν, καὶ τὸν [d] μετ' αὐτὸν ἱερέα [c] Σοφονίαν, καὶ τοὺς φυλάσσοντας ὁ ἱερὸν ἡγεμόνας, τρεῖς δ' ἦσαν οὗτοι, καὶ τὸν ὑπὲρ τοὺς [f] ὁπλίτων εὐνοῦχον, καὶ τοὺς φίλους τοῦ Σεδεκίου ἑπτά, καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ἡγεμόνας ἑξήκοντα· οὓς ἅπαντας, μετ' ὧν εὑρέθησαν σκευῶν, ἀνόμισε πρὸς τὸν βασιλέα εἰς [g] Ρεβλαθὰν πόλιν τῆς Συρίας. ὁ δὲ βασιλεὺς, τοῦ μὲν ἀρχιερέως καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐκέλευσεν ἀποτεμεῖν τὰς κεφαλάς· αὐτὸς δὲ πάντας τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὸν Σεδεκίαν ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. δέσμιον δ' [h] ἐπήγετο καὶ [i] Ἰωσάδωκον τὸν ἀρχιερέα, ὄντα υἱὸν Σαρέα τοῦ ἀρχιερέως, ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Βαβυλώνιος ἐν [k] Ρεβλαθᾷ πόλει τῆς Συρίας, ὡς καὶ πρότερον ἡμῖν δεδήλωται.

ς'. Ἐπεὶ δὲ ὁ γένος διεξήλθομεν ὁ τῶν βασιλέων, καὶ τίνες ἦσαν δεδηλώκαμεν καὶ τοὺς χρόνους αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην καὶ τῶν ἀρχιερέων εἰπεῖν τὰ ὀνόματα, καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν [l] ἀρχιερωσύνην καταδεξάμενοι ὑπὸ τοῖς βασιλεῦσι. πρῶτος μὲν οὖν [m] Σάδωκος ὁ ἀρχιερεὺς ἐγένετο τοῦ ναοῦ, ὃν Σολομὼν ᾠκοδόμησε. μετ' αὐτὸν δ' ὁ υἱὸς Ἀχιμᾶς διαδέχεται τὴν τιμήν, [n] καὶ μετὰ Ἀχιμᾶν [o] Ἀζαρίας. τοῦτον δὲ [p] Ἰώραμος, τοῦ δὲ Ἰωράμου [q] Ἰσους, μετ' αὐτὸν [r] δὲ [r] Ἀξιώραμος. τοῦτον δὲ Φινέας, τοῦ δὲ Φινέα [s] Σωδέας, τοῦ δὲ Σωδέα [u] Ἰωηλ@, τοῦ δὲ Ἰώηλου Ἰώθαμος, Ἰωθάμου δὲ Οὐρίας, Οὐρίου δὲ Νηρίας, τοῦ δὲ Νηρίου [x] Ὠδέας, τοῦτον δὲ [y] Σαλλοῦμος, Σαλλούμου δὲ Ἑλκίας, [z] Ἑλκίου δὲ Σαρέας, τοῦ δὲ Ἰωσάδωκος ὁ αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Βαβυλῶνα. ἅπαντες, παῖδες παρὰ πατρὸς, διεδέξαντο τὴν ἀρχιερωσύνην.

ζ'. Παραγενόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα ὁ βασιλεὺς Σεδεκίαν μὲν ἔσχεν, ἄχρις οὗ καὶ ἐτελεύτησεν, ὁ εἰρκτὴν θάψας δὲ αὐτὸν βασιλικῶς, καὶ σκεύη, ἃ ὁ [a] Ἰεροσολύμων συληθέντα ναῷ, ἀνέθηκε τοῖς ἰδίοις θεοῖς· τὸν δὲ λαὸν [b] κατῴκισεν ἐν τῇ Βαβυλωνίδι χώρᾳ, τὸν δ' ἀρχιερέα ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν.

a Τετρακισχίλια *Samb. & Gall.* 2. τετρακισχίλια πεντακόσια δέκα *Big.* probante *Iſ. Voſſio* in *Chronol. S.* p. 129. *b* Τῶν ante Βαβυλωνίων delevimus, quod deſideretur in *MSS.* *c* Σάϊον *Big. & Samb.* Σαρίον *Vat.* quomodo *Samb. & Big.* v. 15. Σαΐαν in aliquibus *MSS.* Σαραίαν in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 18. *d* Ita *Big. & Samb.* μετ' αὐτὸν in *cæteris*. *e* Sic *Vat. & S. Literæ.* Σεφανίαν in *Editis Aliiſque.* In *Epiphanii* libris *Joſedech* dicitur. *f* Eo modo in omnibus *MSS.* nec aliter legebat *Epiphan.* πλοίων perperam in *Editis*, forſan pro πολεμιστῶν. qua voce utuntur LXXII. *Jer.* c. 52. *g* Σελαμαθὰ *Samb. & Gall.* 1. Σαλαθὰ *Vat.* Σελαθαθὰ *Gall.* 2. *h* Sic *Big. Samb Hen. & Busb.* ἐπάγατο in *Editis Aliiſque.* *i* Ita *Big. & Samb.* Ἰωσιδοκον *cæteris.* Ἰωσιδεκον LXXII. *k* Hîc loci Ἀρηθαθὰ *Samb.* Ἀριθαθὰ *Big. & Vat.* Ἀεμαθὰ *Gall.* 1. 2. *l* Καταδειξαντες in omnibus *MSS.* *m* Ita cum *Big. & Samb.* prout ſupra, l. 8. p. 335. v. 20. Σαδωκ@ in *Editis Aliiſque.* *n* Καὶ μετ' αὐτὸν *Vat.* *o* Ναζαρίας *Big. & Samb.* pro Ἀζαρίας, literæ ν attracta ex voce præcedente. *p* Quoniam poſt *Azariam* in *Seder Olam* ſequuntur *Joahaz* & *Jehojarib*, forſan *Joramus* & *Iſus* apud *Joſephum* ita commutandi, ut hîc illi anteponendus. Nam *Iſus* non male reſpondebit *Joahaz*, qui contractiore pronunciatione in *Iſum* forte demigravit, ut & *Jehojarib* in *Joram.* *Selden.* de *Succ. in Pontif. Ebr.* *q* Ἰσοῦ *Big. Samb. & Gall.* 2. Ἰσ *Busb. & Hen.* Οσις reponi jubet *S. Petitus.* *r* Illud δ ex *MSS.* *s* Τότε δ Ἀεμωφθμι *Big.* Τοῦ δ Ἀξιωφθμι *Samb. & Gall.* 1. 2. Verum iſtud *Axiorami* nomen (ut inquit *Seldenus*) ſatis mirum eſt, & valde diſcrepat à *Jehoſaphat* in laterculo *Sedar Olam.* Pro eo Ἰωφθμ@ malit *Montacutius* in *Apparatu*, p. 219. *t* Σωδαίας & mox Σωδαία *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. Nonne & hîc (inquit *Seldenus*) Σωδεας pro Ἰωδιας, Ἰωδιας, aut ſimili vocabulo *Jehojadam* more *Helleniſtarum* denotante, irrepſit? In *Seder Olam* poſt *Jehoiadæ* & *Phadeæ* (quibus in *Joſepho* ordine inverſo reſpondent *Phideas*, *Sudias*) ſequitur *Zedecias*, cujus ne veſtigium quidem in *Joſepho*, adeo ut hujus ſeries eam quæ eſt in *Seder Olam* deinceps uno ſemper anticipet. *u* Ita cum *Samb. & Gall.* 1. 2. & mox Ἰωήλου, quod *Joël* apud *Seder Olam* proximius ſit Ἰώηλ@ quam Ἰώλ@, quod in *Editis Aliiſque*, & dein Ἰώλου. *x* Reſcribendum Ωσέας, quo nomine (inquit *Seldenus*) ati molliori *Hoſchajah* ſatis exprimatur, pro quo in *Jer.* 42. 1. *Oſaias* in *vulgata* ſubſtituitur. *y* Ita & mox Σαλλοῦμος in *Big. Samb. & Gall.* 1. Σαλλῆμος & Σαλλήμου *Gall.* 2. & *Sallum* in *Epiphanii* libris. Σελλούμος & Σελλούμου in *Editis Aliiſque.* errore orto ex ſimilitudine literarum Δ & Λ. *z* Jam poſt *Elciam* deficit *Azarias*, qui eum ſequitur in *Seder Olam.* In *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. *Sareas* abeſt & locum ejus obtinet Ἀζαρ@. in *Epiphanii* verſione *Aroch.* in *Vat. Hen. & Busb.* Ἀζαριαχου. quod forſan conflatum ex duobus nominibus. nam unum hîc loci exciditſe manifeſtum eſt ex *Joſephi* lib. XX. ubi octodecim ſuiſſe ſcribit. Vide *Schuſanum* in *Hiſt.* & p. 2002. & *L. Cappellum* in *Chronol. S.* p. 278. ubi (ex collatione 1 *Chron.* 9. 11. & *Nehem.* 11. 11.) cenſet *Azariam* & *Seraiam* unum eundemque eſſe. *a* Ita cum *Big. & Samb.* τῶν Ἱεροσολ. Τοῦ ναοῦ in *Editis Aliiſque.* *b* Sic *MSS.* κατῴκισεν in *Editis.*

Κ Ε Φ.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ναβουζαρδάνης τοῖς Ἰουδαίοις καταλειφθεῖσι Γεδολίαν ἐπέστησεν· ὃν μετ' οὐ πολὺ Ισμαήλος ἀπέκτεινε. ἢ ὡς Ἰωάννης, φυγαδευθέντος Ισμαήλου, μετὰ τοῦ λαοῦ ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον· ὃς Ναβουχοδονόσορος, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἐλαβεν αἰχμαλώτους καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

Ὁ δὲ στρατηγὸς Ναβουζαρδάνης, αἰχμαλωτίσας τῶν τότε [a] Ἰουδαίων λαὸν, τοὺς πένητας καὶ αὐτομόλους ἐκεῖ κατέλιπεν, ἀποδείξας αὐτῶν ἡγεμόνα [b] Γοδολίαν ὄνομα, [c] Αἰχάμου παῖδα τοῦ εὖ γεγονότων, ὀπτεκαὶ καὶ δίκαιον. ἐπέταξε δ' αὐτοῖς τὴν χώραν [d] ἐργασαμένοις, τῷ βασιλεῖ [e] τελέσειν φόρον ὡρισμένον. Ιερεμίαν δὲ τὸν προφήτην λαβὼν ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἔπεισεν εἰς Βαβυλῶνα σὺν αὐτῷ συγγενέσθαι· κεκελεῦσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πάντ' αὐτῷ χορηγεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ βούλοιτο, δηλοῦν αὐτῷ ποῦ μένειν διέγνωκεν, ἵνα τοῦτο [f] ἐπιστείλῃ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης, οὐδ' ἕπεσθαι ἤθελεν, οὔτ' ἀλλαχόσε ποῦ μένειν· [g] ἡδέως δ' εἶχεν ὀπὶ τοῖς [h] ἐρειπίοις τῆς πατρίδος, καὶ τοῖς ταλαιπώροις αὐτῆς διαζῆσαι λειψάνοις. γνοὺς δ' αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν ὁ στρατηγὸς, τῷ Γοδολίᾳ προστάξας, ὃν [i] κατέλιπεν, πᾶσαν αὐτῷ ποιεῖσθαι πρόνοιαν [k] καὶ χορηγίαν ὅσων ἂν δέοιτο· δωρησάμενος δὲ αὐτὸν δωρεαῖς πολυτελέσιν, ἀπέλυσε. καὶ Ιερεμίας μὲν [l] κατέμεινεν ἐν πόλει τῆς χώρας [m] Μασφαθᾶ καλουμένῃ, προσκαλέσας τὸν Ναβουζαρδάνην, ἵν' αὐτῷ σωσαπολύσῃ τὸν μαθητὴν Βαροῦχον, [n] Νήρου δὲ παῖδα, ἐξ ὀπισήμου σφόδρα οἰκίας ὄντα, καὶ τὴν [o] πατρῴαν γλῶτταν ἀκριβέστατα πεπαιδευμένον.

β'. [p] Ναβουζαρδάνης μὲν ταῦτα διαταξάμενος, [q] ὥρμησεν εἰς Βαβυλῶνα. οἱ δὲ πολιορκουμένων Ιεροσολύμων [r] φυγόντες, διασκεδασθέντες κατὰ τὴν χώραν, ἐπειδὴ τοὺς Βαβυλωνίους ἤκουσαν ἀναχεχωρηκότας, καὶ λείψανά τινα καταλελοιπότας ἐν τῇ τῶν Ιεροσολύμων γῇ, καὶ τοὺς αὐτὴν ἐργασομένους, συλλεχθέντες πανταχόθεν, ἦκον πρὸς τὸν Γοδολίαν εἰς [s] Μασφαθάν. ἡγεμόνες δὲ ἦσαν [t] ἐπ' αὐτοῖς, [u] Ιωάννης υἱὸς [x] Καρέου, καὶ [y] Ιεζανίας, καὶ Σαρέας, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις. ἐκ δὲ τοῦ βασιλικοῦ γένους, ἦν τις Ισμαήλος, πονηρὸς ἀνὴρ καὶ δολιώτατος· ὃς, πολιορκουμένων τῶν [z] Ιεροσολύμων, ἔφυγε πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα [a] Βααλείμ, καὶ [b] συνδιῆγεν αὐτῷ τὸν χρόνον ἐκεῖνον. τούτους τοίνυν γενομένους αὐτοῦ Γοδολίας ἔπεισε μένειν αὐτίκα μηδὲν δεδιότας τοὺς Βαβυλωνίους. γεωργοῦντας γὰρ τὴν χώραν οὐδὲν πείσεσθαι δεινόν. ταῦτ' ὀμοὺς αὐτοῖς διεβεβαιοῦτο· καὶ [c] προστάτην αὐτὸν ἔχειν λέγων, ὥστε, εἴπερ

CAP. IX.

Quomodo Nabuzardanes Judæis relictis Godoliam præfecit; quem non multo post Ismaëlus occidit. Utque Joannes, Ismaëlo in fugam conjecto, cum populo in Ægyptum abiit; quos Nabuchodonosorus, cum expeditionem suscepisset in Ægyptios, captivos fecit, & in Babylonem abduxit.

NAbuzardanes autem imperator, cum populum Judaïcum *sortis melioris* captivum abduxisset, pauperes & transfugas ibi reliquit; duce illis præposito, nomine Godolia, Aicami viri nobilis filio, æquo & justo. Illis vero imperavit, ut ex agris, cum eos coluissent, certum tributum regi penderent. Hieremiæ quoque vati, è carcere ad se accito, suasit ut secum Babylonem iret: (regem enim mandavisse ut omnia ei præberet) sin vero nolit, diceret ubinam habitare statuerat, ut regem literis ea de re certiorem faceret. At vates nec eum sequi volebat, nec ullibi terrarum habitare; sed contentus erat vitam agere inter ruinas patriæ & miserrimas ejus reliquias. Imperator autem, cognita ejus voluntate, cum Godoliæ ibi *cum imperio* relicto præcepisset summam ei curam adhibere, & quicquid desideraret *ei* suppeditare, eumque muneribus ampliſſimis ornasset, quocunque vellet ire permisit. Et quidem Hieremias commoratus est in istius regionis urbe, quæ Masphatha dicitur, Nabuzardane *prius* exorato, ut secum è carcere dimitteretur discipulus *ejus* Baruchus, Neri filius, ex illustri domo, & in patria lingua egregie doctus.

Nabuzardanes iis quos in terra Judææ reliquerat Godoliam præfecit. 4 Regum, c. 25. Jer. c. 39. c 40. &c. 52.

Hieremiam solvit. Jer. c. 40.

8. Cum autem ista feciſſet Nabuzardanes, Babylonem ire contendit. At illi, qui obsessis Hierosolymis diffugerant, per regionem fusi dispersique, postquam Babylonios discessisse audiverunt, nonnullosque reliquisse, qui in Hierosolymorum terra supererant, quibusque datum erat ut ei culturam adhiberent, undique Masphatham convenerunt ad Godoliam. Illorum autem duces erant, Joannes Careæ filius, & Jezanias, & Sareas, præterque illos alii. Porro quidam erat Ismaëlus ex stirpe regia, homo improbus & astutiſſimus; qui dum Hierosolyma obsiderentur fuga dilapsus est ad Baalim Ammanitarum regem, & cum eo per illud tempus habitabat. Illis igitur, qui eò venerant, suasit Godolias ut *ibi* manerent, posito in præsens omni Babyloniorum metu. agriculturæ enim operam dantes nihil mali passuros esse. Ista illis jurejurando confirmavit, adjiciens, eos se pro defensore habere, adeo ut, si cui

Judæi dissipati veniunt ad Godoliam. Jer c. 40.

a Ἐβραίων *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* *b* Γοδολίαν *Samb. & Gall.* 1. *c* Ικάμου *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. Αχικάμου *Vat.* forsan ex LXXII. *d* Εργαζομένοις *Big. Samb. Vat. Hen. & Busb.* *e* Τελεῖν *Vat. Hen. & Busb.* *f* Επιστελῇ *Vat.* *g* Ηδέως δ' ἴσχεν *Vat. Hen. & Busb.* Sed libenter habere dixit, *Epiphan.* *h* Ita in *pleriſque MSS.* ἐρειπίοις in *Editis Aliisque.* *i* Κατέλιπεν, αὐτῷ πᾶσαν *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. *k* Καὶ χορηγεῖν *Vat.* & forsan *Epiphanius.* *l* Εἰς Δαιὰν post κατέμεινεν inserunt *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. εἰς Αδασαν *Vat. Manſit apud Godoliam* in verſione *Epiphanii.* ᾧ ἦλθε πρὸς Γοδολίαν LXXII. *Jer.* 40. v. 6. *m* Μοσφθᾶ in *pleriſque MSS. Maſphat* in *Epiphanii* libris. Μασηφᾶ aut Μασηφὰ LXXII. *n* Νηρίου LXXII. *o* Πατρίῳ *Big. Vat. Hen. & Busb.* *p* Ναβουζαρδάνης ὁ ταῦτα *Vat.* *q* Ωρμησεν ὡς εἰς *Baſ. & Big.* *r* Ita in *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS* præter *Hen. & Busb.* in *Editis*, φυγόντες· ἐπειδὴ τὴν Β. ἤ. ἀναχεχωρηκότας, συλλεχθέντες &c. *s* Μασφάτ τὸν *Big.* Μασαφάθην *Samb.* Μασαφὰθ *Gall.* 1. 2. *t* Ἐν αὐτοῖς *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. *u* Ita in *Editis & Aliis.* Ιωνᾶς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In quibuſdam *Epiphanii* libris *Joad.* Ιωνὰν aut Ιωάναν aut Ιωάνας LXXII. *Johanan* in *Verit. Hebr.* *x* Καρεὰ *Big. & Samb.* Καρὲ aut Καρὴ aut Καρεὶ LXXII. *y* Ita & LXXII. Ιωζανίας *Big. Samb. & Vat.* ut & Σαρείας & Ιωζανίας *Big. & Samb.* inverſo ordine *z* Sic *MSS. & Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis.* *a* Ita *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. favente *Epiphanio*, qui habet *Bachalim* aut *Vachalim.* Βαάλην in *Editis Aliisque.* Βαλεισὰ aut Βαλισὰ LXXII. *Bahalis* in *Veris. Hebr.* *b* Συνδιῆγεν *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. *c* Ita *Samb. & Gall.* 1. atque ita forsan legerit *Epiphan.* qui vertit, *& hæc quoque juramento firmavit, adjiciens quia & ſolatium cunctis præberet, & ſi quis ab alio gravaretur, illius misereretur auxilium: ſuaſitque* &c. ᾧ πρὸς ταῦτα λόγῳ αὐτὸν ἔχειν ὡς ἕτις in *Editis Aliisque.*

Godolia Judæis bene conſulit. Jer. c. 40.

cui moleſtia crearetur, mature ei ſubvenire-tur; idque eis conſilii dedit ut urbes quaſcunque vellent habitatum irent, & *aliquot* cum ſuis mitterent, eaſque à fundamentis excitarent & incolerent: præmonuitque ut pararent, dum tempus eſſet, & frumentum & vinum & oleum, ne egerent quo hyeme veſcerentur. Hæc ad illos loquutus, dimiſit *eos* ad regionis loca, prout cuique viſum fuerit, habitanda.

3. Cum autem ad gentes Judææ finitimas fama perlatum eſſet, quod Godolias omnes, è fuga ad eum reverſos, magna humanitate exceperit, terramque agros colentibus ea lege occupari ſiverit, ut *certum* Babylonio tributum penderent, ex illis etiam concurſus fiunt ad Godoliam, & regionem incoluerunt. Porro Joannes & qui cum eo erant duces, cum animadvertiſſent terram * *pace regi*, & Godoliæ benignitatem & humanitatem *perſpectam habuiſſent*, valde eum dilexerunt; dicebantque Baalim Ammanitarum regem miſſurum eſſe Iſmaëlum, qui ei dolo latenterque mortem inferret, ut ipſe Iſraëlitis imperaret. illum enim è genere regio ortum eſſe. Cæterum ipſum inſidiis liberatum iri ajebant, ſi eis permittat Iſmaëlum occidere, utpote nemine præterea conſcio futuro. Vereri enim ſe adjiciebant, ne, ipſo ab illo interfecto, funditus pereant populi Iſraëlitarum reliquiæ. Is vero ſe illis fidem non habere fatebatur, qui hujuſmodi inſidias ſibi ab homine beneficiis à ſe affecto paratas detulerunt. haud enim eſſe veriſimile, eum, qui in tanta rerum inopia nihil non eorum, quorum opus habuit, *à ſe* conſecutus eſt, adeo ingratum in benefactorem ſuum & impium inveniri, ut, cui ſcelus foret inſidiis ab aliis circumventum non ſervaſſe, is ſtuderet quæreretque manu ſua illius cædem patrare. At vero ſi hæc pro veris habenda, ſatius eſſe dicebat ut ipſe ab illo perimeretur, quam ut hominem occideret, qui ad ipſum confugerat, ſuamque ſalutem ejus fidei commiſerat & apud eum quaſi ſequeſtrem depoſuiſſet.

Judæorum principes fruſtra Godoliam monent de inſidiis ei paratis ab Iſmaëlo. Jer. c. 40.

4. Et quidem Joannes & qui cum eo erant duces, cum hoc Godoliæ perſuadere non potuiſſent, *ab eo* diſceſſerunt. at triginta poſt diebus in urbem Maſphatham ad Godoliam venit Iſmaëlus, & cum eo viri decem, quos cum ſplendidæ menſæ adhibuiſſet, eiſque lautia dediſſet, ebrius factus eſt, dum Iſmaëlum ejuſque comites magna hilaritate excipit. Iſmaëlus autem, eum ita ſe habentem conſpicatus, vinoque gravem in ſtuporem & ſomnum immerſum, ipſe cum amicis ſuis derepente *à menſa* ſurrexit, & Godoliam interficit, & quotquot ei in convivio accumbebant. Et ſtatim ab hac illorum cæde nocte egreſſus, Judæos omnes

Godoliæ aliorumque cædes neſaria. Jer. c. 41.

σχολίη, τύξεας τ' τοσθυμίας, [a] καὶ συνεβάλλε κατοικεῖν εἰς ἣν ἕκαστος βούλοι πόλιν, [b] ἀποστέλλειν τε μὴ τ' ἰδίων, καὶ ἀνακτίζειν τὰ ἐδάφη, καὶ [c] κατοικεῖν· παροξυπότε τε παρασκευάζεας αὐτὰς, ἕως ἔτι χειμὼς ὄῃ, [d] σῖτόν τε καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὅπως ἔχωσι πρὸς ἃ χειμῶνος τρέφεας. ταῦτα παραλεχθεὶς τοῖς αὐτὰς, ἀπέλυσε [e] διάγειν τ' χώρας εἰς ὃν ἕκαστος ἐβούλετο τόπον.

γ'. Διαδραμούσης δὲ φήμης εἰς τὰ τοῦ τῶν Ιουδαίων ἔθνη, ὅτι τὰς ἀπὸ τ' φυγῆς παρ' αὐτὸν ἐλθόντας Γοδολίας ἐδέξατο φιλανθρώπως, καὶ τῶν χῶν αὐτοῖς γεωργοῦσι κατοικεῖν ἐφῆκεν, [f] ἐφ' ᾧ τελέσειν φόρον τῷ Βαβυλωνίῳ, συνέδραμον [g] καὶ αὐτοὶ τοῖς τὸν Γοδολίαν, καὶ τῶν χώραν κατῴκησαν. καταναήσαντες δὲ τῶν χώραν, καὶ τῶν τῦ Γοδολίου χρηστότητα καὶ φιλανθρωπίαν, Ιωάννης καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἡγεμόνες, ὑπερηγάπησαν αὐτὸν, καὶ [h] Βααλεὶμ τ' τ' Αμμανιτῶν βασιλέα ἔλεγον [i] πέμψειν Ισμαῆλον [k] ἀποκτενοῦντα αὐτὸν δόλῳ καὶ κρυφίως, ὅπως αὐτὸς ἄρχῃ τ' Ισραηλιτῶν· εἰ γὰρ [m] αὐτὸν ὀκ ἦν γένους τ' βασιλικοῦ. ῥᾴδιά γε μὴν ἔλεγον αὐτὸν τ' ἐπιβουλῆς, ἂν αὐτοῖς [n] ἐφῇ κτεῖναι τ' Ισμαῆλον, ὡς ἀδήλου γιγνομένου. δεδιέναι γὰρ ἔφασκον μὴ φονευθεὶς αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου, παντελὴς ἀπώλεια γένηται τ' [o] ὑπολειπομένων τῆς τῶν Ισραηλιτῶν ἰχύος. ὁ δ' [p] ἀπιστεῖν αὐτοῖς ὡμολόγει, κατὰ ἀνδρὸς εὖ πεποιηότος ἐπιβουλὴν τοιαύτην [q] ἐμφανίσασιν. ἦ γὰρ [r] εἰκὸς εἶ, παρὰ τηλικαύτην ἐρημίαν ὧν [s] ἔχρησε μὴ διαμαρτόντα, ὅστις ποτὲ εἰς τὸν εὐεργετήσαντα καὶ ἀνόσιον εὑρεθῆναι, [t] ὥσθ' ᾧ μὲν ἀδίκημα τὸ μὴ ὑπ' ἄλλων [u] ἐπιβουλευόμενον σῶσαι, [x] ἀσυλλόγιστον δὲ αὐτὸν αὐτόχειρα ζητεῖν αὐτῦ γενέσθαι. ἦ μὴν ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀληθῆ [y] δεῖ δοκεῖν, ἄμεινον ἔφασκεν ἀποθανεῖν αὐτὸν [z] ὑπ' ἐκείνου μᾶλλον, ἢ καταφυγόντα πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ πιστεύσαντα τῶν ἰδίαν σωτηρίαν, καὶ παρὰ καταθέμενον αὐτῷ, [a] διαφθεῖραι.

δ'. Καὶ ὁ μὲν [b] Ιωάννης [c] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, μὴ δυνηθέντες πεῖσαι τ' Γοδολίαν, ἀπῆλθον. χειμὼν δὲ διελθόντος ἡμερῶν τριάκοντα, παραγίνεται πρὸς Γοδολίαν εἰς Μασφαθὰν πόλιν Ισμαῆλος, μετ' ἀνδρῶν δέκα, ὓς λαμπρᾶ τραπέζῃ καὶ ξενίοις ὑποδεξάμενος, εἰς μέθην προήχθη, φιλοφρονούμενος τ' Ισμαῆλον ὡ τὺς σὺν αὐτῷ. θεασάμενος δὲ ὕπνου καὶ βεβαπτισμένους εἰς ἀναισθησίαν ὡ ὕπνον ὑπὸ τ' μέθης, ὁ Ισμαῆλος, ἀναπηδήσας μετ' τ' δέκα φίλων, ἀποσφάττει τ' Γοδολίαν καὶ τὺς σὺν αὐτῷ κατακειμένους ἐν [d] τῷ συμποσίῳ. καὶ μετὰ τ' τούτων ἀναίρεσιν, ἐξελθὼν νυκτὸς, ἅπαντας φονεύει τὺς

a Illud ὡ ex *Big. Samb. & Vet. Interpr.* b Ἀποστελεῖν *Big. & Samb à prima manu.* c Ita *Big. Samb. & Gall. 1. 2.* κατοικεῖν ἀποστεῖλαι. παρασκευάζεας ἢ αὐτὺς in *Editis Aliiſque.* d Ita *Big. & Samb* οτιπ ε in *cæteris* e Διαγειν ἀφ' τ' χώρας *Vat.* in *Editis* ita diſtinguitur, ἀφγειν τ' χώρας, εἰς ὃν ἓκ. f Εφ' ᾧ πλίοσι *Vat.* g Illud ὡ è *Big. & Samb.* h Βαάλιμον *Big Samb. & Gall. 1. 2.* in *Editis* Βαάλην. Vide pag. 451. v. 38. i Ita *Big. Samb. & Gall. 1. 2.* πίμπειν in *Editis.* πίμψαι *Hen & Busb.* k Ita *Big. Samb. & Gall. 1. 2.* δόλῳ ἀποκτιῦντα αὐτὸν *Hen. & Busb.* ἀποκτιῦνται δόλῳ κρυφίως in *Editis Aliiſque.* l Illud ὡ inſerunt *Big. Samb. & Gall. 1. 2.* m Αὐτὸν ex *Big. Samb. & Gall. 1. 2.* n Ita *Samb & Busb.* ἐφ' ᾗ *Hen.* ἔφη in *Editis Aliiſque.* o Υπολελειμμένων *Big. & Samb.* p Illud ἀπιστεῖν ex *Big. Samb. Vat. & Gall. 1. 2.* ὁ δ' ἠπίστει αὐτοῖς κατ' ἄνδρα *Hen. & Busb.* q Ita *Big Samb. & Gall. 1. 2.* ἐμφανίσειν in *cæteris.* r Εἶκος εἶναι λέγων *Hen. & Busb.* s Εχρηζε *Big. Samb. Vat. & Gall. 1. 2.* t Ος τὸ μὲν ἀδίκημα, τὸ μὴ in *Edit. Baſ.* ὡς τὸ μὲν in *Edit. Gen.* ὡς τῷ μὴ in *MSS.* unde ex conjectura feci ὡςθ' ᾧ μὲν. u Ita *Big & Samb.* ἐπιβουλευόμενον *Vat.* ἐπιβουλευσάμενον in *Editis.* x Ita *Big. Samb. & Gall. 1. 2.* ασυδίσιον in *cæteris.* y Sic *MSS.* vel δῆν δοκεῖν. in *Editis* δῆν δοκεῖ. z Ita *Big. Samb. Hen. & Busb.* ἀπ' ἐκείνου in *reliquis.* a *Al.* φθεῖραι. b Ιωάνναs *Big. & Gall. 1.* Ιωανὰς *Samb.* Vide p 451. v. 35. c Οι σὺν αὐτῷ τ' ἡγεμόνων *Big & Samb.* d Illud τῷ ex *MSS.* * Illa *pace regi* ex *Epiphanio* adjeci.

a Ei

τὺς ὸ τῇ πόλῃ Ιυδαίυς, ϗ τὺς ὑπὸ τ̃ Βαβυλωνίων καταλφθέντας [a] ἐν αὐτῇ τ̃ στρατιωτῶν. τῇ δ' ἐπιύσῃ μ῍ δώρων ἦκον [b] πρὸς Γοδολίαν τ̃ ἀπὸ τ̃ χώρας ὀγδοήκοντα, μηδενὸς τὰ πρὶ αὐτὸν ἐγνωκότος. ἰδὼν δὲ αὐτὺς Ισμαῆλος, εἶσω τε καλῶ πρὸς Γοδολίαν, ϗ παρελθόντων, ἀποκλείσας τ̀ αὐλὴν, ἐφόνευσε, ϗ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς λάκκον τινὰ βαθὺν, ὡς ἂν ἀφανῆ [c] γένοιτο, κατεπόντισε. διεσώθησ δὲ τ̃ ὀγδοήκοντα τύτων ἀνδρῶν, οἱ μὴ πρότερον ἀναιρεθῆναι παρεκάλεσαν πρὶν ἢ τὰ κεκρυμμένα ὸ τοῖς ἀγροῖς αὐτῶν [d] παραδῶσι, ἔσιπλά τε ϗ ἐσθῆτας ϗ σῖτον. ζῶντα ἀκύσας, ἐφείσατο τ̃ ἀνδρῶν τύτων Ισμαῆλος. τ̀ δ' ὸ τῇ Μασφαθᾷ λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ νηπίοις ἠχμαλώτισεν· ὸ οἷς καὶ ὕ βασιλέως Σεδεκίυ θυγατέρας, ἃς Ναβυζαρδάνης ὁ τ̃ Βαβυλωνίων στρατηλὸς, παρὰ Γοδολίᾳ καταλελοίπει. ζῶντα διαπραξάμενος, ἀφικνῆται πρὸς τ̀ Αμμανιτῶν βασιλέα.

ε'. Ακύσας δ' Ιωάννης ϗ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες τὰ ὸ [e] τῇ Μασφαθᾷ πεπραγμένα ὑπὸ Ισμαήλυ, ϗ τ̀ Γοδολίυ θάνατον, ἠνιάκτησ· ϗ τὺς ἰδίυς ἕκαστος παραλαβὼν ὁπλίτας, ὥρμησαν πολεμήσοντες τ̀ Ισμαῆλον, ϗ καταλαμβάνυσιν αὐτὸν πρὸς τῇ πηγῇ ὸ [f] Χεβρῶνι. οἱ δὲ αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ Ισμαήλυ, τ̀ Ιωάννην ἰδόντες καὶ τὺς ἡγεμόνας, εὐθύμως διετέθησ, βοήθειαν αὐτοῖς ἥκειν ὑπολαμβάνοντες, ϗ καταλιπόντες τ̀ αἰχμαλωτίσαντα, πρὸς τ̀ Ιωάννην ἀνεχώρησ. Ισμαῆλος μ῍ ὀκτὼ μεθ' ἀνδρῶν ὀκτὼ φύγᾳ πρὸς τ̀ Αμμανιτῶν βασιλέα. ὁ δὲ Ιωάννης πρὸς Γοδολαβὼν ὺς ἀνέσωσεν ἐκ τ̃ Ισμαήλυ χειρῶν, ϗ τὺς εὐνύχυς ϗ γυναῖκας ϗ [g] τὰ νήπια, εἰς τινα τόπον [h] Μάνδραν λεγόμενον παραγίνεσθαι. καὶ τ῍ μ῍ ἡμέραν ἐκείνην [i] ἐπέμεινεν αὐτόθι. διεγνώκεισαν δ' ἐκεῖθεν ἅπαντες εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, φοβούμενοι μὴ κτείνωσιν αὐτὺς οἱ Βαβυλώνιοι [k] μείναντας ὸ τῇ χώρᾳ, [l] ὑπὲρ Γοδολίᾳ ὕ καταχθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ὀργισθέντες πεφονεύμεθα.

ς'. Οντων δ' ὅτι ταύτης τ̃ βυλῆς, πρεσβεύσασιν Ιερεμίᾳ τῷ προφήτῃ, Ιωάννης ὁ ὕ Καρέᾳ, [m] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, παρακαλοῦντες δεηθῆναι ὕ Θεοῦ, ὅπως ἀμηχανῶσιν αὐτοῖς [n] περὶ ὕ τί χρὴ ποιεῖν, [o] ζῶντ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ, ὀμόσαντες ποιήσειν ὅ,τι ἂν αὐτοῖς ὁ [p] Ιερεμίας εἴπῃ. ὑποχομένυ δὲ ὕ προφήτυ ἀκροάσειν αὐτοῖς πρὸς τ̀ Θεὸν, συνέβη μ῍ δέκα ἡμέρας αὐτῷ φανέντα τὸν Θεὸν εἰπεῖν δηλῶσαι Ιωάννῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι καὶ πῷ λαῷ παντὶ, ὅτι [q] μενοῦσι μὲν αὐτοῖς ὸ ταύτῃ τῇ χώρᾳ παρέσῃ, ϗ πρόνοιαν [r] ἕξει, ϗ τηρήσει πρὸς τ̀ Βαβυλωνίων ὺς δέδιασιν ἀπαθεῖς, [s] πορευομένυς δ' εἰς Αἴγυπτον [t] ἀπολείψειν, καὶ ταῦτα [u] διαθήσειν ὀργισθεὶς ἃ καὶ τὺς ἀδελφὺς αὐτῶν ἔμπροσθεν οἴδατε πεπονθότας. ταῦτα εἰπὼν τῷ Ιωάννῃ καὶ πῷ λαῷ ⟨Θ⟩ Θεὸν αὐτοῖς προλέγειν ὁ προφήτης, ὑφ' ὅτου πέμπετο, ὡς κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνυ μένειν αὐτὺς ὸ τῇ χώρᾳ κελεύει· χαριζόμενον

qui in urbe erant occidit, ſimulque milites in ea à Babyloniis relictos. Sequenti vero die viri è regione octoginta munera ſecum ferentes ad Godoliam venerunt, nemine id quod ei acciderat ſciente. Iſmaëlus autem ubi eos conſpexerat, jubet introire ad Godoliam: cumque ingreſſi eſſent, clauſo *protinus* atrio, eos trucidavit, atque corpora illorum, ne amplius conſpicerentur, in foſſam quandam profundam demerſit. Ex his autem octoginta viris illi ſervati ſunt, qui eum obſecrarant, ne prius occiderentur quam in agris occultata ei traderent, ſupellectilem & veſtes atque frumentum. Ubi hæc audierat, viris iſtis pepercit Iſmaëlus. populum vero Maſphathenſen cum uxoribus & liberis in captivitatem abduxit; & in his Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes Babyloniorum imperator apud Godoliam reliquerat. Quibus factis, ad Ammanitarum regem ſe confert.

Iſmaëli fraus impia. Jer. c. 41.

5. At Joannes & qui cum eo erant duces, ubi fama acceperant ſcelus ab Iſmaëlo Maſphathæ patratum, & Godoliæ necem, graviter *ea* tulerunt: & adhibitis ſuis quiſque militibus profecti ſunt ad inferendum Iſmaëlo bellum, eumque offenderunt apud fontem Chebronenſem. Qui vero ab Iſmaëlo abducebantur, cum Joannem duceſque vidiſſent, lætitia affecti erant, rati auxilium ſibi venire; eoque qui eos ceperat relicto, ad Joannem reverterunt. At enim Iſmaëlus cum octo viris *Joanni* elapſis ad Ammanitarum regem ſe contulit. Cæterum Joannes, aſſumptis quos de manibus eripuerat Iſmaëli, ut & eunuchis & mulieribus & infantibus, ad locum quendam pervenit qui *Mandra dicitur, & ibi quidem ea die moratus eſt. Statuerant autem *omnes* ut inde digreſſi Ægyptum peterent, metuentes ne eos, ſi in regione manſerint, Babylonii perimerent, irati ob cædem Godoliæ, quem illi ſummæ rerum præfecerant.

Joannes Iſmaëlum perſequitur. Jer. c. 41.

6. Dum id conſilii agitarent, ad Hieremiam vatem accedunt, Joannes Coreæ filius, ejuſq; comites militiæ duces, ut Deum oraret obſecrantes, ut illis, præ conſilii inopia quid agendum eſſet dubitantibus, id ipſum oſtenderet, juratis facturos ſe quicquid illis Hieremias juſſerit. Cum autem vates promiſiſſet, ſe pro illis apud Deum interceſſurum eſſe, accidit, ut, peractis decem diebus, Deus ei appareret, præciperetque dicere Joanni, & cæteris ducibus, populoque, ſe quidem illis, ſi in iſta terra remanſerint, adfuturum, curamque illorum geſturum, & à Babyloniis quos metuunt illæſos ſervaturum; in Ægyptum vero proficiſcentes relicturum eſſe, foreque ut ira incenſus vos iiſdem malis afficiat, quæ patres veſtros jam ante perpeſſos eſſe ſciviſtis. Cum Joanni populoque dixiſſet, Deum eos iſta præmonere, ei parum creditum eſt: quaſi illos ſuo ex imperio manere jubeat in regione: atque, ut gratiam

Judæi Hieremiam quid ſibi faciendum ſit conſulunt. Jer. 42.

Eis conſilium dedit ut in Judæa manerent. Jer. 42.

a Εν αὐτοῖς στρατιῶται Hen. & Busb. b Πρὸς τ̀ Γοδολίαν Big. Samb. Hen. & Busb. c Γένοιτο in iiſdem MSS. d Παραδῶσιν Big. Samb. & Gall. 1. 2. e Φασμαθῇ Big. Samb & Gall 1. 2. f Εν Γαβαῶνι legendum conjicit Cl. Lowthius ex Jer. c. 41. v. 12. Vide lib. 8. p. 336. v. 14. Εν Νιβαῶνι Hen. & Busb. g Illud τὰ ex MSS. h Μάνδρα Big. Samb. & Gall. 1. 2. i Υπέμενον Big. & Samb. k Μείναντες Big. & Samb. l Ita Big. Samb. Gall. 1. 2. & Epiphan. ὑπὲρ in Editis Aliiſque. m Καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ σὺν αὐτῷ Big. & Samb. n Περὶ τύτυ τί χρὴ Big. & Samb. o Τῦτ' αὐτοῖς Big. & Samb. p Articulum non agnoſcunt Big. & Samb. q Μένυσι Samb. Busb. & Hen. r Παρέξει Big. παρέξειν Samb. & mox τηρήσειν. ſ Πορδυομένυς Samb. & Busb. t Απολείψειν Big. Hen. Busb. & Gall. 1. à manu ſecunda. u Διαθήσειν Big. & Gall. 1. * Caulæ in verſione Epiphanii.

gratiam iniret à Barucho diſcipulo ſuo, Deo quidem mendacium affingere, illis vero ne diſcedant perſuadere, ut à Babyloniis morte mulctentur. Populus itaque & Joannes, Dei conſilio, quod eis vatis miniſterio dederat, haud obſequuti, in Ægyptum conceſſerunt, ſecum ducentes Hieremiam & Baruchum.

In Ægyptum proficiſcuntur Judæorum reliquiæ. Jer. 43.

7. Cum autem eò perveniſſent, vatem certiorem facit Deus de expeditione quam in Ægyptum facturus erat Babyloniorum rex; juſſitque ei ut populo prædiceret captum iri Ægyptum, foreque ut alios quidem illorum occidat, alios vero Babylonem in captivitatem abducat. Atque hæc *ita* evenerunt. Nam quinto poſt Hieroſolymorum vaſtationem anno, qui viceſimus tertius regni Nabuchodonoſori, exercitum ipſe eduxit in Cœlen-Syriam; eaque occupata & Ammanitis & Moabitis bellum intulit. Iſtis autem gentibus in poteſtatem ſuam redactis, impetum fecit in Ægyptum, ut ipſam debellaret. ac regem quidem, qui tunc regnabat, occidit; alio vero conſtituto, Judæos, qui illic erant, iterum cepit & Babylonem traduxit. Et quidem Hebræos, quibus tam male res ceciderunt, bis ultra Euphratem traductos accepimus. Nam decem tribus Samariâ exciderunt ab Aſſyriis abducti, regnante Oſea: deinde à Nabuchodonoſoro, Babyloniorum & Chaldæorum rege, quotquot è duabus tribubus ſupererant, captis Hieroſolymis. At enim Salmanaſares, cum Iſraëlitas ſedibus ſuis exciviſſet, in eaſdem gentem Chuthæorum tranſtulit: qui prius interiora Perſidis & Mediæ habitarunt, tunc vero Samaritæ vocati ſunt, appellatione tracta è regione in quam demigraverant. At Babyloniorum rex, cum duas tribus abduxiſſet, nullam gentem in *eam* regionem repoſuit. Quo factum eſt, ut tota Judæa cum Hieroſolymis & templo annos ſeptuaginta deſerta permanſerit. Accidit autem ut tempus omne, quod inter decem tribuum captivitatem & duarum tribuum *in Babylonem* deportationem interceſſit, annorum eſſet centum & triginta, menſium ſex, & dierum decem.

Hieremiæ in Ægypto vaticinium de Babyloniorum rege. Jer. c. 44.

Chuthæorum in Samariam migratio poſt decem tribuum deportationem.

Anni quot inter decem & duarum tribuum captivitatem.

Δὴ Βαρύχῳ τῷ ἰδίῳ μαθητῇ, καταψεύδεσθαι μὲν τοῦ Θεοῦ, πείθειν δὲ μένειν αὐτόθι, ὡς ἂν μὴ ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἀφανισθεῖεν. παρακούσας οὖν ὁ λαὸς [a] καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς τοῦ Θεοῦ συμβουλίας, ἣν αὐτοῖς ἀφ' ἑνὸς προφήτου παρῆνεσεν, ἀπῆρεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἄγοντες καὶ τὸν Ἱερεμίαν καὶ τὸν [b] Βαρύχου.

ζ'. Γενομένων δὲ αὐτῶν ἐκεῖ, σημαίνει ὁ θεῖος τῷ προφήτῃ, μέλλοντα πρατεύειν ὅτι τῆς Αἰγυπτίας τὸν Βαβυλωνίων βασιλέα, καὶ προειπεῖν [c] ἐλεύσεσθαι τῷ λαῷ, τὸν μὲν ἄλλοσιν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τοὺς μὲν αὐτῶν [d] ἀποκτενεῖ, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαῶν εἰς Βαβυλῶνα ἄξει. καὶ ταῦτα συνέβη. [e] τῷ γὰρ πέμπτῳ τῆς Ἱεροσολύμων πορθήσεως ἔτει, ὃ ἦν τρίτον καὶ εἰκοστὸν [f] τῆς Ναβυχοδονοσόρου βασιλείας, στρατεύει [g] ὁ αὐτὸς ὅτι τὴν Κοίλην Συρίαν· καὶ καταλαβὼν αὐτήν, ἐπολέμησε καὶ Ἀμμανίτας καὶ Μωαβίτας. ποιησάμενος δὲ ὑπήκοα ταῦτα τὰ ἔθνη, ἐπέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καταστρεφόμενος αὐτήν. καὶ τὸν μὲν τότε [h] βασιλέα κτείνει, καταστήσας δὲ ἕτερον, τοὺς ἐν αὐτῇ πάλιν Ἰουδαίους αἰχμαλωτίσας ἦγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ὁ μὲν Ἑβραίων γένος ἐν τούτῳ τῷ γενόμενον παρελήφαμεν, δὶς ἐλθὸν [i] πέραν Εὐφράτου. ὑπὸ Ἀσσυρίων μὲν γὰρ ἐξέπεσον ὁ τῶν δέκα φυλῶν λαὸς ἀπὸ Σαμαρείας, βασιλεύοντος [k] Ὡσέου· ἔπειτα τῶν δύο φυλῶν, ὑπὸ Ναβυχοδονοσόρου τοῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως, [l] ὃς ὑπελείφθη τῶν Ἱεροσολύμων ἀλόντων. Σαλμανασάρης μὲν ἦν, ἀναστήσας τοὺς Ἰσραηλίτας, [m] κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν [n] ὃ Χουθαίων ἔθνος, οἱ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ἦσαν, τότε μέντοι [o] Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν, τὴν τῶν χώρας εἰς ἣν κατῳκίσθησαν προσηγορίαν ἀναλαβόντες. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεύς, τοὺς δύο φυλὰς ἐξαγαγών, οὐδὲν ἔθνος εἰς τὴν χώραν [p] αὐτῶν κατῴκισε. καὶ διὰ τοῦτ' [q] ἔρημος ἡ Ἰουδαία πᾶσα, καὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς διέμεινεν ἔτεσιν [r] ἑβδομήκοντα. τὸ δὲ σύμπαντα χρόνον, [s] ὃν ἀπὸ τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν αἰχμαλωσίας ὅτι τὴν τῶν δύο φυλῶν ἀνάστασιν ἐλελύθει, [t] ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα, [u] μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα, συνέβη γενέσθαι.

CAP. X.

De Danielo: & quænam ei acciderunt in Babylone.

Nabuchodonoſorus Judæorum pueros nobiliores formæque elegantioris liberaliter inſtitui jubet.

CÆterum Nabuchodonoſorus Babyloniorum rex, cum *ſibi* ſumpſiſſet nobiliſſimos Judæorum pueros & regis eorum Sedeciæ cognatos, qui & corporum vigore & oris pulchritudine erant conſpicui, pædagogis tradidit ut illis cultum adhiberent: quibuſdam illorum * exſectis (id quod ſolitus eſt

ΚΕΦ. ί'.

Περὶ Δανιήλου· καὶ ἃ αὐτῷ συνέβη ἐν τῇ Βαβυλῶνι.

ΟΔὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος τοὺς [x] εὐγενεστάτους λαῶν τῶν Ἰουδαίων παῖδας, καὶ τοὺς Σεδεκίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν συγγενεῖς, οἵ τε τὰς ἀκμὰς τοῦ σώματος, καὶ τὰς εὐμορφίας τῶν ὄψεων ἦσαν εὐπρεπεῖς, παιδαγωγοῖς καὶ τῇ δι' αὐτῶν θεραπείᾳ ταῦτα διδόναι, ποιήσας τινὰς αὐτῶν ἐκτομίας, ὃ δὲ αὐτὸ καὶ τοὺς [y] ἐκ

τῶν

a Καὶ Ἰωάννης τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν *Big. Samb. & Gall.* 1. b *Al.* Βάρυχον. c Ἐκιλθεῖν *Big. Samb Hen. & Gall.* 2. κιλυέιν *Gall.* 1. d Ita cum pleriſque *MSS.* ἀπακτενεῖν in *Editis Aliiſque.* e Vide *Uſſerii* Chronol. S. p. 39. & *Conringii* Adverſaria Chronol. c. 15. f Sic *Big. Samb. & Vet. Interpr.* τοῦ Ναβυχοδονοσίρου in *cæteris.* g Illa ὁ αὐτὸς deſiderant *Big. & Samb.* in ſuo tamen codice habuiſſe videtur *Epiphan.* h *Jer.* c. 44. v. 30. vocatur *Pharaoh Ephræe.* Οὐαφρῆ LXXII. & *Clem. Alex.* Si idem ſit qui Ἀπρίης *Herodoto* in *Euterpe*, vereor ne *Joſephus* falli redarguatur, qui à Nabuchodonoſoro occiſum ſcribit. i Ita *Big. Samb. & Zonar.* πέραν τοῦ Εὐφράτου in *cæteris.* k Ita *MSS.* prout ſupra, p. 425. v. 26. & alibi. Ὡσὴε in *Editis.* l Sic *Big. Samb. & Vat.* ὃς ὑπελείφθη in *Editis.* m Ita in pleriſque *MSS.* κατῴκησεν in *Editis Aliiſque.* n Τὸ τῶν Χουθαίων *Big. & Samb.* Vide lib. IX. ſub finem. o Rurſus locum eundem conſulas velim. p Illud αὐτῶν è *Big. Samb. Hen. Busb. & Vet. Interpr.* q Sic *MSS.* ἔρημος Ἰουδαία in *Editis.* r Aperte loquitur de his annis deſolationis, quorum fit mentio in *Zacharia*, c. 1. v. 12. *Simſonus* in *Chron. Cathol.* ad ann. 3486 ſ Ὅσους ἀπὸ *Big. & Samb.* ὅσις ἀπὸ *Hen. & Busb.* t Imo CXXXIII. Vide *Iſ. Voſſium* in *Chron. S.* c. 9. p. 128. *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* p. 1107.) ſcribendum ait, ἔτη ρλγ'. μῆνας ἕξ, ἡμέρας ἑπτὰ. u Καὶ μῆνας ἕξ ἓ ἡμέρας δέκα *Big. & Samb.* x Ita cum *Big. Samb. & Vet. Interpr.* εὐγενεστάτων in *reliquis.* y Illud ἐκ non agnoſcunt *Big. & Samb.* * Judæos συνεχίζειν prædixerat *Hieremias.*

a Ησαν

τ̃ ἄλλων ἐθνῶν ὅσα κατεχρέψατο ληφθέντας· ὁ μὲν οὖν ὥρᾳ τ̃ ἡλικίας ἀξιωθείς, ἐχορήγει μὲν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τ̃ τραπέζης αὐτ̃ εἰς δίαιταν, ἐπαίδευε δὲ καὶ τὰ ἐπιχώρια, καὶ τὰ τ̃ Χαλδαίων ἐξεδίδασκε γράμματα. [a]ἧς δ' ὅτου σοφίαν ἰσχυνοί, τοῦτ' [b]ἐκέλευε διατρίβειν· ἦσαν δ' ἐν τούτοις τ̃ ἐκ τ̃ Σεδεκίου γένους τέσσαρες, καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ πρὸς φύσεως. ὧν ὁ μὲν Δανιήλος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ἀνανίας, ὁ δὲ Μισαήλος, ὁ δὲ τέταρτος Ἀζαρίας. τούτοις ὁ Βαβυλώνιος μετωνόμασε, καὶ χρῆσθαι προσέταξεν ἑτέροις ὀνόμασι. καὶ τ̃ μὲν [c]Δανιήλου ἐκάλει Βαλτάσαρον, τ̃ δὲ Ἀνανίαν Σεδράχην, Μισαήλου δὲ Μισάχην, τ̃ δὲ Ἀζαρίαν Ἀβδεναγώ. τούτους ὁ βασιλεὺς, διὰ εὐφυΐαν καὶ σπουδὴν τ̃ περὶ τ̃ παίδευσιν τ̃ γραμμάτων, καὶ σοφίας ἐπιδοσιν γενομένους, εἶχεν ἐν τιμῇ καὶ φίλων διετέλει.

Β'. Δόξαν δὲ Δανιήλῳ μὴ τ̃ συγγενῶν σκληραγωγεῖν [d]αὐτὸν, καὶ τῶν τ̃ ἀπὸ τ̃ βασιλικῆς τραπέζης ἐδεσμῶν ἀπέχεσθαι, καὶ [e]κατόλου πάντων τ̃ ἐμψύχων, προσελθὼν [f]Ἀσχάνῃ τῷ τ̃ ἐπιμέλειαν αὐτῶν [g]ἐπιτεταγμένῳ εὐνούχῳ, τὰ μὲν σῖτα τ̃ βασιλέως αὐτοῖς κομιζόμενα παρεκέλευεν αὐτὸν ἀναλίσκειν λαμβάνοντα, παρέχειν δὲ αὐτοῖς ἄσπερμα καὶ φοίνικας εἰς ἀκροσφολῶν, καὶ εἴ τι τ̃ ἀψύχων ἕτερον βούλοιτο· πρὸς γὰρ τ̃ τοιαύτην δίαιταν αὐτὸς [h]κεκινῆσθαι, τ̃ δ' ἑτέρας περιφρονεῖν. ὁ δὲ, εἰ μὴ ἕτοιμος ὑπηρετεῖν ἔλεγεν αὐτῶν τῇ προαιρέσει. ὑφορᾶσθαι δὲ μὴ καταδηλοι τῷ βασιλεῖ γενηθέντες, ἐκ τ̃ τ̃ σωμάτων ἰσχνότητος, καὶ τ̃ τροπῆς τ̃ χαρακτῆρος· [i]συμμεταβαλεῖν γὰρ αὐτοῖς ἀνάγκη τὰ σώματα, καὶ τὰς χρόας ἅμα τῇ διαίτῃ· ᾗ μάλιστα τ̃ ἄλλων παίδων εὐπαθούντων ἐλεγχθέντες, αὐτοί τε κινδύνῳ καὶ τιμωρίᾳ παρ' ἁλισκῶσιν. ἔχοντα τοίνυν πρὸς τοῦτο εὐλαβῶς τ̃ Ἀσχάνην πάθοσιν ὑπὲρ δὲκα ἡμέρας ζῶντα βούλεσθαι αὐτοῖς πείρας ἕνεκα, καὶ μὴ μεταβαλλόντος μὲ αὐτοῖς τ̃ τῶν σωμάτων ἕξεως, ὑπομένειν τοῖς αὐτοῖς, ὡς γνῶναι ὑπ' εἰς αὐτὰ βλαβησομένων· εἰ δὲ μεμοχθηκότας ἴδοι καὶ κάκιον τῶν ἄλλων ἔχοντας, ὑπὲρ τούτου πρότερον αὐτοὺς δίαιταν ἄγειν. ὡς δὲ, οὐ μόνον οὐδὲν αὐτοῖς ἐλύπει τὸ τροφεῖον ἐκεῖνο προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων εὐτραφέστερα τὰ σώματα [k]καὶ μείζονες ἐγίνοντο, ὡς τοὺς μὲν ἐδεστέρους [l]ὑπολαμβάνειν, οἷς τοῦ βασιλικοῦ συνέβαινεν ἐν χορηγίαις, τοὺς δὲ μετὰ τ̃ Δανιήλου ῥοπὴν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ τ̃ πάσῃ βίου, ἔκτοτε μετὰ ἀδείας ὁ Ἀσχάνης [m]ἀπὸ μὲν τ̃ δείπνου καθημέραν συνήθως ἔπεμπε τοῖς παισὶν ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς ἐλάμβανεν, ἐχορήγει δὲ αὐτοῖς τὰ προσφερόμενα. οἱ δ' ὡς καὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς ἀπὸ τούτου καθαρῶν καὶ πρὸς τοῦ πνεύματος ἀκραιφνῶν γεγενημένων, καὶ τ̃ σωμάτων τοὺς φιλοπονίαν εὐτονωτέρους ὄντας ἐκείνους [n]ἐλωβοῦντο καὶ βαρείας εἶχον [o]τὰς τροφῆς ποικίλης, ἃ δὲ ταῦτα μαλακώτερα ἀπὸ τ̃ αὐτὴν

facere aliarum quoque gentium devictarum pubi) victum quidem illis de ſua menſa præbebat, curabatque ut regionis iſtius inſtituta & literas Chaldæas docerentur. Iſti autem ſatis magnam conſequuti erant ſapientiam, ad quam eos exerceri jubebat: inque his erant & quatuor de genere Sedeciæ, forma præſtantes bonoque ingenio præditi. quorum unus quidem Danielus, alter vero Ananias, atque alius Miſaëlus, quartus vero Azarias vocabatur. His Babylonius mutavit nomina, aliiſque nominibus uti juſſit. Et Danielum quidem Baltaſarum appellavit, Ananiam vero Sedrachen, & Miſaëlum Miſachen, Azariam vero Abdenago. Iſtos ob egregiam indolem, & diligentiam literarum ſtudiis adhibitam, & quod in ſapientia valde profecerant, in honore habebat rex & amore proſequebatur. *De Danielo ejuſque cognatis. Dan. c. 1.*

2. Cum autem viſum fuiſſet Danielo, ut ipſe cum cognatis ſuis durius victitaret, & à menſæ regiæ eduliis abſtineret, atque adeo ab univerſis vitali ſpiritu animatis, Aſchanem adiit ſpadonem cui cura illorum demandata erat, & ab eo contendit, ut quæ illis à rege afferebantur ſibi caperet & abſumeret, illis vero legumina & dactylos in alimoniam daret, & ſi quid aliud præterea vellet inanime. ad hujuſmodi enim victum ſe magno deſiderio ferri, aliumque *quemcunque* vili pendere. Ille vero ſe paratum eſſe dicebat voluntati illorum obſequi: ſed nonnihil vereri, ne, ſi hoc reſciverit rex corporum ex gracilitate oriſque lineamentis ſubinde mutatis (neceſſe enim eſſe corporis habitum coloremque illis ex victu immutari) fuerintque ex pueris aliis bene paſtis *hujuſce rei* manifeſti, ſibi auctores fiant periculi ſuppliciique. Aſchani itaque ad hoc faciendum timido perſuadent, ut decem diebus ad rem experiendam ita veſcerentur: quod ſi corpora illorum nihilo deterius ſe inde habuerint, eodem deinceps cibo uti *licere*, ut qui ex eo nihil detrimenti capturi ſint; ſin autem eos macie attenuatos *forte* viderit, aliiſque pejus ſe habentes, ad priorem victus conſuetudinem redire faceret. Cum autem ex cibo iſtiuſmodi ſuppeditato non modo nihil eis deceſſerit, ſed corpore magis quam alii bene curato eſſe & pinguiores apparuerint; adeo ut illos quidem, quibus regia munificentia veſci contigit, ex pauperioribus eſſe quis ſuſpicaretur, Danielum vero & qui cum eo erant, videri in magna rerum abundantia ſummaque luxuria vixiſſe; exinde Aſchanes, abſque omni metu, quæ pueris quotidie de menſa ſua rex mittere conſuevit, ſibi habebat, & jam ante memorata illis apponebat. Illi vero, quaſi propterea mentes eis eſſent puræ, & defæcatæ adeo ut optime poſſent diſciplinis imbui, & corpora firmiora evaderent ad labores perferendos (neque enim illas lædebant & prægravabant ciborum varietate, neque iſta eadem ex cauſa molliora reddebant) *Eorum victus & ſapientia. Dan. c. 1.*

a Ita *Big* & *Samb.* αὐτοῖ in *Editis Aliiſque.* b Ita cum *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis.* c Δανήλου (ut & ſupra Δανήλος) *Samb.* & mox ἐκάλει *Big.* & *Samb.* d Ita *Samb.* ἑαυτὸν *Gall.* 2. αὐτὸν in *reliquis.* e Sic *MSS.* κατὰ λόγον in *Editis.* f Ἀσφάνῃ malit *Schotanus.* Apud *Chryſoſtomum* ſub initium *Interpretationis* in *Danielem* Ἀσφανὶζ pro Ἀσφανὶς ex LXXII. reponi ſuadet *Caſelerius*: qui *Joſephum* Ἀσχάνης pro Ἀσφάνης dixiſſe exiſtimat, ob ſimilitudinem literarum Hebraicarum. g Ἐμπεπιστευμένῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. h Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐκκεκινῆσθαι in *Editis Aliiſque.* i Συμμεταβαλεῖν *Big.* & *Samb.* & infra v. 32. συμμεταβαλόντος. k Ita *MSS.* τῷ σίτῳ μείζονες γίνονται in *Editis.* l Ὑπελαμβάνειν malit Cl. *Lowthius.* m Ὅτου μὲ *Big.* & *Samb.* n Ἐφείλκυντο *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. quod forſan à *Joſephi* manu. o Ita cum *Big.* & *Samb.* & *Vet. Interpr.* τροφῆς in *Editis Aliiſque.*

a Εἰσὶν

debant) facile inſtituti erant in omni Hebræorum & Chaldæorum doctrina. Danielus vero, præ cæteris ſatis jam ad ſapientiam peritus, ſomniis interpretandis animum adjecit: numenque ei manifeſto aderat.

Nabuchodonoſorus ſomnium videt mirabile. Dan. c. 2.

3. Biennio autem poſt Ægypti populationem, rex Nabuchodonoſorus, cum ſomnium mirabile vidiſſet, cujus etiam eventum Deus ei per quietem declaraverat, ejus quidem mox ut è ſtratis ſurrexit obliviſcitur. Accerſitis igitur Chaldæis & magis atque divinis, narravit ipſis, ſe forte ſomnium vidiſſe: illiſque indicans quòd ei acciderat viſorum oblivione capi, juſſit illis ut ipſi dicerent, quale eſſet ſomnium & quid ſibi velit. Cum autem illi reſponderent, ab hominibus fieri non poſſe ut hoc reperiretur, veruntamen, ſomnii viſionem ſi illis eloqueretur, interpretationem dare pollicerentur; mortem illis comminatus eſt, niſi ſomnium ei expedirent. illoſque omnes *ſtatim* ad necem trahi imperavit, qui pronunciaverant ſe quod juſſum erat facere non poſſe. Tum Danielus, audito quod rex omnes ſapientes occidi juſſerat, & inter hos ſe quoque cum cognatis ſuis eſſe in periculo, adiit Ariochum, cui datum erat imperium in regis ſatellites. Cumque ab eo ſupplex quæſiviſſet, quam ob rem rex in mandatis dederat, ut ſapientes omnes morte multarentur & Chaldæi & magi; atque intellexiſſet ſomnii negotium, & quod juſſi à rege id quod ei exciderat in mentem revocare, dicendoque ſe non poſſe, regem ad iram commoviſſent: obſecravit Ariochum, ut ad regem ingreſſus unam noctem *ad comminiſcendum* magis peteret, atque hac *nocte illos* non interficeret: ſpem enim ſibi eſſe, ſi eâ Deum precatus fuerit, fore ut ſomnium exploratum haberet. Tum Ariochus regi nunciatum ivit, iſta poſtulare Danielum. atque ille cædem magorum differri juſſit, tantiſper dum certior fieret de promiſſo Danieli. Cæterum puer, ubi ſe cum cognatis *ſuis* domum receperat, ſupplex Deum per totam noctem obſecrat ut *ſomnium* declararet, & magos & Chaldæos, cum quibus & ipſis pereundum eſt, ab ira regis eriperet, viſionem ſibi ſiſtendo eamque patefaciendo, quæ nocte præterita regi per quietem oblata ex memoria elapſa eſt. Deus autem, & periclitantes miſeratus & Danieli ſapientia delectatus, ſomnium ei notum fecit ſimulque ejus interpretationem, ut quid ſignificaret ex ipſo rex intelligeret. Jamque Danielus cum iſta à Deo accepiſſet, gaudio perfuſus ſurgit, reque cum fratribus communicata, illos quidem poſtquam de vita jam deſperarint & *cum ſolicitudine* de morte cogitarint, animi terrore liberavit & in ſpem vitæ erexit. Cumque illis actis Deo gratiis, *teneræ* illorum ætatis miſerto, prima luce Ariochum

Somnii oblitus Magis mortem minatur, niſi illud ejuſque interpretationem ſibi dicerent. Dan. c. 2.

Magi morti adjudicantur, poſtquam rem fieri non poſſe pronunciaverant. Dan. c. 2.

Quod ubi Danielo compertum, enunciationem ſomnii interpretationemque ejus pollicetur. Dan. c. 2.

Mox, cum precibus Deum interpellaſſet, voti ſit compos. Dan c. 2.

αἰτίαν· πᾶσαν ἑτοίμως ἐξέμαθον παιδείαν, ἥτις ἐν τῷ κατὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. μάλιστα δὲ Δανιήλος, ἱκανῶς ἤδη σοφίας ἐμπείρως ἔχων, θεὶς κρίσεις ὀνείρων ἐπαιδάκει· καὶ ὁ θεῖον αὐτῷ φανερὸν [a] ἐγένετο.

γ'. Μετὰ δὲ ἔτος [b] δεύτερον τῆς Αἰγύπτου πορθήσεως, ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, ὄναρ ἰδὼν θαυμαστὸν, ἔγνω μὲν ἐξ ὕπνου αὐτὸς αὐτῷ τε τὸν ὕπνον ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς, τοῦτο μὲν ὑπολανθάνει ἀφανισθὲν ἐκ τῆς κοίτης. μεταπεμψάμενος [c] δὴ τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς μάντεις, ὡς εἶπέ τε ὄναρ ἑωρακὼς ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ ὁ συμβεβηκὼς περὶ τοῦ λήθου ὢν εἶδε μυθεύων, [d] ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν, ὅ,τι τε τοῦ ὄναρ, [e] καὶ τί τὸ σημεῖον. τὸ δὲ ἀδύνατον τοῦτο λεγόντων ἀνθρώποις τοῦθ' εὑρεῖν, εἰ δ' αὐτοῖς ἔκθοιτο τοῦ ὕπνου γε σύντιν' φράσειν ὃ σημεῖον [f] ἐπαγομένων, θάνατον ἠπείλησεν αὐτοῖς, εἰ μὴ τὸ ὄναρ εἴποιεν. προστάξε δὲ πάντας αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι, ποιήσας τὸ κελευσθὲν ὁμολογήσαντας μὴ δυνάσθαι. Δανιήλος δ' ἀκούσας ὅτι προστέταξε πάντας, τοὺς σοφοὺς ὁ βασιλεὺς ἀποθανεῖν, [g] σὺν τούτοις δὲ καὶ αὐτὸν μετὰ τῶν συγγενῶν κινδυνεύειν, προέσεισιν [h] Ἀριόχῳ τῷ τοῦ [i] τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἀρχιμαγείρῳ πεπιστευμένῳ. καὶ δεηθεὶς παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν μαθεῖν, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς πάντας ἐπὶ προστάξαι ἀναιρεθῆναι τοὺς σοφοὺς καὶ Χαλδαίους καὶ μάγους, καὶ μαθὼν ὃ [j] περὶ τὸ σύντριον, καὶ ὅτι κελευσθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦτ' αὐτῷ δηλῶν ὑπελείποντο, φήσαντες μὴ δύνασθαι, [k] παρώξυναν αὐτὸν, παρεκάλεσε τὸν Ἀρίοχον, εἰσελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, [l] μίαν αἰτήσασθαι νύκτα τοῖς μάγοις, καὶ [m] ταύτην τὴν ἀναίρεσιν ὑπερθέσθαι· ἐλπίζειν γὰρ [n] δι' αὐτῆς δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, γνώσεσθαι ὃ σύντριον. ὁ δὲ Ἀρίοχος ταῦτ' ἀπήγγελε τῷ βασιλεῖ Δανιήλου ἀξιοῦντος. καὶ ὁ μὲν κελεύει τὴν ἀναίρεσιν τῶν μάγων ὑπερθέσθαι, ἕως γνῷ τὴν [o] πρόθεσιν τοῦ Δανιήλου. ὁ δὲ παῖς, μετὰ τῶν συγγενῶν [p] καταχωρήσας πρὸς ἑαυτὸν, δι' ὅλης ἱκετεύει τὸν Θεὸν τῆς νυκτὸς, [q] γνωρίσαι, καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, οἷς δεῖ καὶ αὐτὸς συναπολέσθαι, [r] ῥύσασθαι τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς, ἐμφανίσαντα τὸν ὕψιν αὐτῷ καὶ ποιήσαντα δήλην ἧς ὁ βασιλεὺς [s] ἐπελέλησο διὰ τὸ παρελθούσης νυκτὸς ἰδὼν καὶ τοὺς ὕπνους. ὁ δὲ Θεὸς ἅμα τοῦ τε κινδυνεύοντας ἐλεήσας, καὶ τὸν Δανιήλου τῆς σοφίας [t] ἀγασάμενος, τό τε ὄναρ αὐτῷ γνώριμον ἐποίησε καὶ τὴν κρίσιν, ὡς ἂν καὶ ὁ σημαινόμενον ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτοῦ μάθοι. Δανιήλος δὲ γνοὺς τῷ τοῦ Θεοῦ ταῦτα, εὐχαρὴς ἀνίστατο, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δηλώσας, τοὺς μὲν ἀπεγνωκότας ἤδη τὴν ζωὴν καὶ [u] πρὸς τὸ τεθνάναι τὴν ἀφήνιαν ἔχοντας, εἰς εὐθυμίαν καὶ τὰς περὶ τοῦ βίου διήγειρεν ἐλπίδας. εὐχαριστήσας δὲ τῷ Θεῷ μετ' αὐτῶν ἔλεον λαβόντι τῆς ἡλικίας αὐτῶν, γενομένης ἡμέρας παραγίνεται [u] πρὸς τὸν Ἀρίοχον, καὶ

a Ἐγένετο *Big. Samb. & Gall.* 2. b Videſis Tornellum ad A. M. 3453. n. 2. & *L. Cappellum* in *Chronol. S* p. 223. c Δὲ pro δὴ lego. d Ἐπιλάθου *Big. & Samb.* e Καὶ ὅ,τι σημαίνει *Hen. & Busb.* f Ὑπαγομένων in *Iiſdem.* g Ἐν τούτοις γὰρ αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς κινδυνεύουσι *Hen. & Busb.* h Ἀριόχῃ *Vat. & Gall.* 2. & infra Ἀελιόχην. Ἀελιὸχ LXXII. i Περὶ τοῦ σύντριν *Big. & Samb.* k Ita *Samb.* παρωξύνασαν *Big.* παροξύναν *Gall.* 1. 2. παροξύνασαν in *Editis Aliiſque.* l Prudenter *Chryſoſtomus* & *Theodoritus* in ea re, quam *Sacer contextus* reticuit, negotium habere noluerunt. At *Joſephus* tempus definit, *unam noctem*; *Tertullianus* quidem *triduum*. malim *Joſepho* accedere. *Cotelerius* ad *Chryſoſt.* in *Dan.* p. 85. m Ταύτην *Vat. & Samb.* n Διὰ ταύτης *Big. Samb. & Gall.* 1. o Τὸν Δανιήλου *Big. & Samb.* p Σῶσαν *Big. Samb. & Gall.* 1. ἐλεῆσαι *Hen. & Busb.* q Ῥύσασθαι δὲ *Big. Samb. & Gall.* 2. r Sic *MSS.* ἐπελίλησο in *Editis.* s Ita *MSS.* in *Editis* ἀγασάμενος. t Eo modo *Big. & Samb.* πρὸς τὸν in *reliquis.* u Πρὸς Ἀελιόχην *Big. & Samb.*

καὶ ἄγειν αὐτὸν ἠξίω πρὸς τ βασιλέα· δηλῶσαι γὰρ αὐτῷ βούλεσθαι ὃ ἐνύπνιον, ὃ φησὶν ἰδεῖν [a] πρὸ τ παρελθούσης νυκτός.

δ'. Εἰσελθὼν δὲ ὁ τ βασιλέα Δανιήλος, παρητεῖτο τοῦτον, μὴ σοφώτερον αὐτὸν δόξαι τ ἄλλων Χαλδαίων καὶ μάγων, ὅτι μηδενὸς ἐκείνων τὸ ὄναρ εὑρεῖν δυνηθέντος, [b] αὐτὸς αὐτῷ μέλλοι λέγειν. "ὑ γὰρ κατ' "ἐμπειρίαν, οὐδ' ὅτι τ ἀθύμοιαν αὐτῶν μᾶλλον ἐκπε- "πόνηται, τοῦτο [c] γίνεται· ἀλλ' ἐλεήσας ἡμᾶς, [d] φησὶν, ὁ "Θεὸς κινδυνευούσας ἀποθανεῖν, δεηθέντι τοῦ τ [e] ἐμαυ- "τοῦ ψυχῆς καὶ τ ὁμοεθνῶν, καὶ τὸ ὄναρ καὶ τ κρίσιν αὐ- "τοῦ φανερὸν ἐποίησεν. οὐ γὰρ ἦλθον γὰρ τ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς κα- "ταδικασθεῖσι τοσοῦτο μὴ ζῆν λύπης, ὅσον τ σῆς αὐ- "τοῦ δόξης ἐφοβήθημεν, ἀδίκως οὕτως ἄνδρας καὶ ταῦτα "[f] καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀποθανεῖν κελεύσαντος, οἷς οὐδὲν μὲ "ἀνθρωπίνης σοφίας ἐχόμενον προσέταξας, ὃ δ' ἰδίᾳ ἔρ- "γον Θεοῦ τοῦτ' ἀπήτεις παρ' αὐτῶν. σοὶ τοίνυν φροντί- "ζοντι περὶ οὗ, τίς ἄρξει οὗ κόσμου παντὸς μέλλει σε, καθαποι- "μηδένα βουλόμενος δηλῶσαι πάντας ὁ Θεὸς τοὺς [g] βασι- "λεύσοντας, ὄναρ ἔδειξε τοιοῦτον. ἔδοξας ὁρᾶν ἀνδριάντα "μέγαν ἑστῶτα, οὗ τ μὲ κεφαλὴν συνέβαινεν εἶ[h] χρυσῆν, "τοὺς δὲ ὤμους καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυροῦς, τ δὲ γαστέρα καὶ "τοὺς μηροὺς χαλκοῦς, κνήμας δὲ καὶ πόδας σιδηροῦς. ἔπειτα "λίθον εἶδες [i] ἀπὸ ὄρους ἀποῤῥαγέντα ἐμπεσεῖν τῷ ἀνδριάν- "τι, καὶ τοῦτον καταβαλόντα συντρίψαι, καὶ μηδὲν αὐτοῦ μέρος "ὁλόκληρον ἀφεῖναι, τ δὲ χρυσὸν καὶ τ ἄργυρον καὶ τ σίδηρον "καὶ τ χαλκὸν ἁλοῦρα λεπτότερον γενέσθαι· καὶ τ μὲ ἀνέμους "πνεύσαντος σφοδροτέρους ὑπὸ τ βίας ἁρπαγέντα ἀφα- "νισθῆναι, τ δὲ λίθον αὐξῆσαι τοσοῦτον ὡς ἅπασαν ὑπ' "αὐτοῦ τ γῆν δοκεῖν πεπληρῶσθαι. τὸ μὲ οὖν ὄναρ, ὅπερ εἶ- "δες, τοῦτ' ἔστιν· ἡ δὲ κρίσις αὐτοῦ τοῦτον ἔχει τ τρόπον. ἡ μὲ "χρυσῆ κεφαλὴ σέ τε εἰδῆλα καὶ τοὺς σοῦ βασιλεῖς "Βαβυλωνίους ὄντας, αἱ δὲ δύο χεῖρες καὶ οἱ ὦμοι σημαίνου- "σιν ὑπὸ δύο καταλυθήσεσθαι βασιλέων τὴν ἡγεμονίαν "ὑμῶν· τ δὲ ἐκείνων ἕτερός τις [k] ἀπὸ δύσεως καθορ- "ρήσει χαλκοῦ ἠμφιεσμένος, καὶ ταύτῃ ἄλλη παύσει τ "ἰσχυὺ ὁμοία σιδήρῳ, καὶ κρατήσει δὲ [l] εἰς ἅπασαν γῆ- "τ δ' σιδήρα φύσιν, ἐπεὶ γὰρ αὐτὴ στερροτέραν ἡ δ' χρυσᾶ "καὶ δ' ἀργύρα καὶ δ' χαλκᾶ." ἐδήλωσε δὲ καὶ περὶ δ' λίθου Δανιήλος τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔδοξε τοῦτο ἱστορεῖν, τὰ παρελθόντα καὶ τὰ γεγενημένα συγγρά- φειν δ' τὰ μέλλοντα ὀφείλοντι. εἰ δέ τις τ [m] ἀληθείας ζηλωτὴς δ' [n] περίεστι πολυπραγμονεῖν, ὡς καὶ περὶ τ ἀδήλων [o] εἰ γένοιτο βούλεσθαι μαθεῖν, σπουδασάτω ὃ βιβλίον ἀναγνῶναι [p] τοῦ Δανιήλου· εὑρήσει δὲ τοῦτο ὀπ τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν.

adit, & ab eo petebat ut ſe ad regem duceret: velle enim ipſi effari id quod in ſomniis ſe vidiſſe dicit, proxima ante hanc nocte.

4. Danielus autem ad regem ingreſſus, primum illud *ab eo* deprecatus eſt, ne ipſum aliis Chaldæis & magis ſapientia præſtare exiſtimaret, quod, cum nemo illorum ſomnium invenire potuiſſet, ipſe *id* ei indicaturus eſſet. "non "enim *ſua* peritia, vel quod mentem quam "alii magis exercuiſſet, id fieri: ſed Deus, "inquit, noſtrûm miſertus qui in mortis peri- "culum adducti eramus, oranti mihi pro mea "popularium vita & ſomnium & ejus inter- "pretationem declaravit. non enim tam me "ſolicitum habuit ea triſtitia, quod nos ipſi à "te fuerimus morti adjudicati, quam metus de "tuæ exiſtimationis gloria, ut qui inique viros "bonos & honeſtos necari juſſeris, quibus ni- "hil, quod humana ſapientia efficere potuit, "imperaſti, ſed id quod facere Dei ſolius "eſt ab illis exegiſti. Tibi itaque, cogitanti, "qui homo poſt te potiturus eſſet totius or- "bis imperio, in lecto cubiculari volens Deus "omnes regnaturos oſtendere, ejuſmodi im- "miſit ſomnium. Spectare tibi videbaris in- "gentem ſtatuam *ante oculos* tuos ſtantem cu- "jus caput forte aureum erat, humeri & bra- "chia argentea, venter & femora ex ære, cru- "ra ac pedes ferrei. Deinde ſaxum ingens vi- "diſti à monte avulſum, quod in ſtatuam in- "cidit, eamque dejectam adeo contrivit, ut "nulla ejus pars integra fuerit relicta; ſed au- "rum & argentum & ferrum & æs in pulve- "rem abierint farina minutiorem: atque illum, "venti vehementioris flatu abreptum, longe la- "teque diſperſum eſſe; ſaxum vero adeo cre- "viſſe ut tota terra ab eo occupata videretur. "Et ſomnium quidem quod vidiſti hujuſmodi "eſt: illud vero hoc modo, ut arbitror, inter- "pretandum. Caput quidem aureum te ſigni- "ficat, & alios ante te reges Babylonios; duæ "vero manus & humeri indicant imperium "veſtrum à duobus regibus everſum iri: illo- "rum autem imperium alius quidam ab occi- "dente *veniens* deſtruet, ære *totus* obductus; "atque hujus vires alia vis debellabit ferro ſi- "milis, eaſque in univerſum imperio premet "propter ferri naturam, quod ea ſit auro & ar- "gento & ære validior." Quin & Danielus regi oſtendit omnia de ſaxo: ſed mihi iſta narrare non libuit, cui id negotii datum eſt ut præterita non futura literis conſignarem. Si quis autem veritatis avidus nolit ab iis paulo curioſius inquirendis deſiſtere, ut qui de incertis, an futura ſint, ſcire deſiderat, det operam ut Danieli librum perlegat, quem in ſacrorum librorum codice inveniet.

Danielus Nabuchodonoſoro ſomnium in memoriam revocat, & interpretatur. Dan. c. 2.

Somnii explanatio. Dan. c. 2.

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, [q] ἀκούσας ταῦτα καὶ ὀπτηνὸς τὸ ὄναρ, ἐξεπλάγη τῷ δ' Δανιήλου φύσιν, καὶ πεσὼν ὀπὶ προσώπου, ᾧ τρόπῳ τ Θεὸν προσκυνοῦσι, τούτῳ τ Δανιήλου ἠσπάζετο, καὶ [r] θύσειν δὲ ὡς Θεῷ

5. Rex autem Nabuchodonoſorus, his auditis, ſuoque ſomnio agnito, Danieli indolis admiratione perculſus eſt, & in faciem procidens, haud aliter quam Deum ſolent adorare, Danielum veneratus eſt, eique ut Deo ſacrificari juſſit.

Danielum magnis honoribus auget rex cumulatque. Dan. c. 2.

a Πρὸς τ *Big. & Samb.* *b* Ita *Big. Samb. & Vet. Interpr.* αὐτὸς αὐτὸ in *Editis Aliiſque.* *c* Γίνεται *Big. & Samb.* γένοιτο legiſſe videtur *Epiphan.* *d* Φησὶν deeſt *Big. & Samb.* *e* Ἐμοῦ *Big. & Samb.* *f* Καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς *Big. & Samb.* *g* Βασιλεύοντας *Gall. & Samb. 1.* *h* *Al.* χρυσέαν. *i* Ἐξ ὄρους *Big. Samb. & LXXII.* *k* Ita *Big. Samb. & Vat.* ἀπὸ δύσεως in *Editis Aliiſque.* *l* Ita *Big. Samb. Busb. & Hen.* εἰς ἅπασαν in *Editis Aliiſque.* *m* Ἀληθείας *Samb.* *n* De voce περίεστι videſis *Gataker.* ad *Antoninum*, pag. 92. *o* Τί γένοιτο *Big. & Samb.* *p* Τὸ Δανιήλου *Big. & Samb.* *q* Ἀκηκοὼς *Big. & Samb.* *r* Ita cum *MSS.* in *Editis* θύειν.

juſſit. Nec hoc contentus, impoſito ei Dei ſuo nomine, univerſæ ditionis ſuæ imperio eum præfecit, cognatoſque ſuos: quos ex *aliorum* invidia & livore in periculum incidiſſe contigit, ut qui regem hujuſmodi de cauſa offenderint. Rex, facto aureo coloſſo altitudine cubitorum ſexaginta, latitudine ſex, cum eum in magna planitie Babylonis erexiſſet, ipſumque *more ſolenni* dedicaturus eſſet, principes ex omni ſua ditione convocavit, eiſque in primis mandavit, ut quandocunque tubæ ſonitum audiverint, tunc *in terram* procumberent & coloſſum venerarentur: iis vero qui *ita* non fecerint minatus eſt ſe illos conjecturum eſſe in fornacem igne ardentem. cum igitur omnes, ſimul ac audiverunt tubæ vocem, coloſſum venerarentur, Danieli cognatos hoc itidem non feciſſe dicunt, nolentes patria inſtituta violare. Atque illi criminis manifeſti & ſtatim in ignem conjecti divina ſervantur providentia, & præter omnium opinionem ex mortis periculo evadunt. Ignis enim eos non attigit: ſed, quaſi ſenſiſſet viros *ſceleris* puros in flammas ſuas præcipitatos eſſe, illos non afflavit; vique ad urendum debili eſſe videbatur, quamdiu juvenes in eo manerent, Deo illorum corpora ita muniente ut ab igne nihil paterentur. Quæ res illis, ut viris probis Deoque charis, regis gratiam conciliavit: adeo ut poſtea ſemper in maximo apud eum honore haberentur.

Nabuchodonoſorus ſtatuam ſibi auream, immenſæ magnitudinis, poſuit, adorarique eam præcepit. Dan. c. 3.

Danieli cognati, quod ſtatuam non adorarint, in mediæ flammas conjiciuntur, & illæſi per eas ambulant. Dan. c. 3.

6. Non multo autem poſt in ſomnis rex aliam videt viſionem; quòd imperio excidens inter beſtias verſabitur, & poſt exactos in ſolitudine ſeptem annos denuo regnum recuperabit. Hac viſione ipſi in ſomnio oblata, cum magos rurſus convocaſſet, illos ea de re percontabatur, & quid ſignificaret ſibi dicere jubebat. Et aliorum quidem nemo potuit ſomnii ſententiam invenire, regique explicare: ſolus vero Danielus iſta exploravit; atque ita evenerunt prout ipſe ei prædixit. Cum enim in ſolitudine tempus jam ante memoratum exegiſſet, nemine per ſeptennium auſo rerum gubernaculo ſeſe admovere, *tandem* Deum precatus ut regnum recipiat, rurſus ei reſtituitur. Nemo autem mihi vitio vertat, quod horum ſingula ita ut in antiquis libris ea reperio in ſcriptis meis referam. nam ſtatim ab initio hujus hiſtoriæ contra eos qui in rebus *narratis* deſiderabunt quidpiam, vel expoſtulabunt, à me præcautum eſt, aſſeverando quod Hebræorum ſolum libros Græce reddam, pollicendoque futurum ut in rebus iſtis exponendis nihil illis de meo addam vel detraham.

Nabuchodonoſorus, poteſtate regia abjecta, cum beſtiis agreſtibus degit: & poſt ſeptennium in regnum repoſitus eſt & dignitate auctus. Dan. c. 4.

προσέταξεν. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ τὴν προσηγορίαν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Θεοῦ ὀνόματος, ἁπάσης ὑπέτροπον τῆς βασιλείας ἐποίησε, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· οὓς ὑπὸ φθόνου καὶ βασκανίας εἰς κίνδυνον ἐμπεσεῖν συνέβη, τῷ βασιλεῖ προσκρούσαντας ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας χρύσεον ἀνδριάντα, πηχῶν τὸ μὲν ὕψος ἑξήκοντα, [a] πλάτος δὲ ἕξ, φήσας αὐτὸν ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Βαβυλῶνος πεδίῳ, καὶ μέλλων καθιεροῦν [b] αὐτόν, συνεκάλεσεν ἐξ ἁπάσης τῆς ἀρχῆς τοὺς πρώτους, πρῶτον αὐτοῖς προστάξας, [c] ὅτε σημανοῦσι ἀκούσωσι τὴν σάλπιγγος, τότε πεσόντας προσκυνεῖν τὸν ἀνδριάντα· τοὺς δὲ μὴ ποιήσαντας ἠπείλησεν εἰς τὸ πυρὸς [d] ἐμβληθήσεσθαι κάμινον. πάντων οὖν μὴ σημηνάντων ἐπακοῦσαι τὸν σάλπιγγος προσκυνούντων τὸν ἀνδριάντα, [e] τοὺς Δανιήλου συγγενεῖς [f] οὐ ποιήσαντας τοῦτο φασὶ, μὴ βουληθέντας παραβαίνειν τοὺς πατρίους νόμους. καὶ οἱ μὴ ἐλεγχθέντες, εὐθέως εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθέντες, θείᾳ σώζονται προνοίᾳ, καὶ παραδόξως διαφεύγουσι τὸν θάνατον. οὐ γὰρ ἥψατο τὸ πῦρ αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ λογισμὸν οἱμαι [g] οὐδὲν ἀδικήσαντας εἰς αὐτὸ βληθῆναι, οὐκ ἥψατο, κρεῖττον δ' ἀσθενὲς ἦν ἔχον τὸ ἑαυτοῦ τοὺς παῖδας, τῷ Θεῷ κρείττονα τὰ σώματα αὐτῶν, ὥστε μὴ δαπανηθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς, κατασκευάσαντος. τοῦτο συνέσχεν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ, ὡς δικαίους καὶ θεοφιλεῖς· διὸ μετὰ πάσης ἀξιώματος παρ' αὐτοῦ τὰ τιμῆς διετέλουν.

ς'. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ, πάλιν ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ βασιλεὺς ὄψιν ἑτέραν· ἐξ ἐκπεσοῦσα τὴν ἀρχὴν μετὰ θηρίων ἔξει τὴν δίαιταν, καὶ διαζήσας ἔτη ὅσα τὸν ἐρημίας ἔτεσιν ἐπὶ, αὖθις τὴν ἀρχὴν ἀπολήψεται. τοῦτο θαυμάσας [i] τὸ ὄναρ, πάλιν τοὺς μάγους συγκαλέσας, ἀνέκρινεν αὐτοὺς περὶ αὐτοῦ, καὶ τί [k] σημαίνοι λέγειν ἠξίου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἀθεὶς ἐδωκήθη τὴν ἐνυπνίου ἀφάνειαν εὑρεῖν, ὁ δ' ἐμφανίσας τῷ βασιλεῖ· Δανιήλος δὲ [l] μόνος καὶ ταῦτα ἔκρινε, καὶ καθὼς [m] ἕτος τι αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη. διατείψας γὰρ ὁπόσον τὴν ἐρημίας τὸν προειρημένον χρόνον, ἑνὸς τολμήσαντος ὁπωσοῦν τοῖς πράγμασιν ἐπὶ τὴν ἐπαυτίαν, δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ τὴν βασιλείαν ἀπολαβεῖν, πάλιν εἰς αὐτὸν ἐπανέρχεται. [n] ἐγκαλέσῃ δέ μοι μηδεὶς ὅτου ἕκαστα τούτων ἀπαγγέλλοντι διὰ τὸν γραφῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις εὑρίσκω βιβλίοις. καὶ γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς τοὺς [o] ὁπιζητήσοντάς τι τῶν πραγμάτων ἢ [p] μεμψομένους ἀσφαλισάμην, μόνον τε μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους [q] εἰπὼν εἰς τὴν [r] Ἑλληνίδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, μήτε προσθεὶς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπεχόμενος.

CAP. XI.

ΚΕΦ. ια'.

De Nabuchodonoſoro ejuſque ſucceſſoribus, & quomodo eorum imperium everſum erat à Perſis: quæque Danielo acciderunt in Media, & qualia illic prædixit.

Περὶ Ναβυχοδονοσόρου καὶ τῶν μεταδόχων αὐτοῦ, καὶ ὡς καταλύεται ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ τῶν Περσῶν· ἃ τε συνέβη Δανιήλῳ ἐν Μηδίᾳ, καὶ οἷα ἐκεῖ προεφήτευσεν.

Nabuchodonoſori mors.

REX autem Nabuchodonoſorus, cum regnaſſet annos quadraginta tres, vitam finivit; vir ad res agendas acer,

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, [t] ἔτη τεσσαράκοντα τρία βασιλεύσας, τελευτᾷ τὸν βίον. ἀνὴρ δραστήριος

a Τὸ πλάτος *Big. & Samb.* b Illud αὐτὸν ex *Big. Samb. & Epiphanio.* c Οταν vel ὅτ' ἂν in *MSS.* d Εμβληθῆναι *Big. Samb. & Gall. 1. 2.* e Sic *Big. Samb. Hen. Busb. & Vet. Interpr.* Δανιηλου in *Editis Aliiſque.* f Μὴ ποιῆσαι *Big. & Samb.* g Τῷ μηδὲν *Big. & Samb.* h Ita cum *Big & Samb.* διὸ μὴ πάσης ἀξ. π. ἀ. τὸ τιμῆς in *Editis Aliiſque.* i Sic *Big. Samb. Hen. & Busb.* τοῦναρ in *cæteris.* k Ita *Big. & Samb.* σημαίνει in *reliquis.* l Μόνος καὶ ταῦτ' (vel τοῦτο) ἔκρινε in *pleriſque MSS.* m Ita *Big. Samb. Hen. & Busb.* ἔτος τι αὐτῷ in *Editis Aliiſque.* n Εγκαλέσει *Big. Samb & Gall. 1. 2.* o Επιζητησουσιν τι ὧν τῶν in *iiſdem MSS.* p Μεμφομένους *Big. & Samb.* q Ita cum *MSS.* εἰπὼν in *Editis.* r Ελλάδα γλῶτταν *Big. Samb. & Gall. 1. 2.* ſ Μήτε προσθεὶς τοῖς πρ. αὐτὸς ἴδια in *iiſdem. MSS.* t Ετη τεσσαράκοντα τρία *Big. Samb. & Gall. 1. 2.*

a Illud

φήριος ᾗ τ̃ πρὸ αὐτ̃ βασιλέων εὐτυχέστερος γενόμενος. μέμνη-
ται δ' αὐτ̃ τ̃ πράξεων ᾗ Βηρωσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τ̃ Χαλδαϊκῶν
[a] ἱστοριῶν, λέγων ὧδε. "ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτ̃ [b] Ναβυχο-
"δονόσορος, ὅτι ὁ τεταγμένος σατράπης, ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ᾗ
"τοῖς περὶ [c] τ̃ Κοίλην Συρίαν ᾗ τ̃ Φοινίκην τόποις, ἀποστά-
"της [d] αὐτ̃ γέγονεν, ᾗ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι χειροπαθεῖν, συ-
"χήσας ᾧ [e] υἱῷ Ναβυχοδονοσόρῳ [f] ὄντι ἐν ἡλικίᾳ μέρη τινὰ
"τ̃ δυνάμεως, [g] ἔπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμμίξας δὲ Ναβυ-
"χοδονόσορος ᾧ ἀποστάτῃ, ᾗ παραλαξάμενος, αὐτ̃ τε [h] ἐκρά-
"τησε, ᾗ τ̃ χώρας [i] ἐκ ταύτης τ̃ ἀρχῆς ὑπὸ τ̃ αὐτ̃ βασι-
"λείας [k] ἐποιήσατο. [l] ᾧ δὲ πατρὶ ᾧ Ναβυχοδονοσόρῳ συνέ-
"βη, [m] κατ' αὐτὸν τ̃ χρόνον ἀρρωστήσαντι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων
"πόλει μεταλλάξαι τ̃ βίον, [n] ἔτη βασιλεύσαντι εἰκοσίεν.
"αἰσθόμενος δὲ [o] μετ' ὀ πολὺ χρόνον τ̃ ᾧ πατρὸς τελευ-
"τὴν Ναβυχοδονόσορ, ᾗ καταστήσας τὰ κτ̃ τ̃ Αἰγύπτου
"πράγματα ᾗ τ̃ λοιπὴν χώραν, ᾗ τοὺς αἰχμαλώτους Ιου-
"δ'αίων τε ᾗ Φοινίκων ᾗ Σύρων ᾗ τ̃ [p] κτ̃ τ̃ Αἰγύπτου ἐθνῶν,
"[q] ᾗ συνταξάς τισὶ τ̃ φίλων μ̃ τ̃ [r] βαρυτάτης δυνάμεως
"ᾗ τ̃ λοιπ̃ ὠφελείας ἀναλαμβάνειν εἰς τ̃ Βαβυλωνίαν, αὐ-
"τὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς διὰ τ̃ ἐρήμου [r] παρεγένετο εἰς Βαβυ-
"λῶνα. [t] τ̃ δὲ πραγμάτων δὲ τὰ πράγματα, διακύμματα ὑπὸ
"[u] τ̃ Χαλδ'αίων, ᾗ [x] διαπρεπομένην τ̃ βασιλείαν ὑπὸ ᾧ βελ-
"τίστου αὐτ̃ν, κυριεύσας [y] ὁλοκλήρου τ̃ πατρικ̃ς ἀρχ̃ς, [z] τοῖς
"μὲν αἰχμαλώτοις παραγενομένοις συνέταξεν ἀποικίας
"ἐν τοῖς ὀπίσω εὐφυεστάτοις τ̃ς Βαβυλωνίας τόποις [a] ἀποδεῖ-
"ξαι· αὐτὸς δ' [b] ὑπὸ τ̃ ἐκ ᾧ πολέμου λαφύρων τό,τε ᾧ Βή-
"λου ἱερὸν ᾗ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν τε ὑπάρ-
"χουσ' ἐξ ἀρχ̃ς πόλιν, [c] ᾗ ἑτέραν χαρισάμενος, ᾗ ἀναχαρί-
"σας, πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πολιορκ̃ντας τ̃ πολεμίου
"[d] ἀναστρέφοντας ὅτι τ̃ πόλιν κατασκευάζοι, [e] περιεβάλετο
"τρεῖς μ̃ τ̃ς ἔνδον πόλεως περιβόλους, τρεῖς δὲ [f] τ̃ ἔξω,
"[g] τοῦτο δὲ τ̃ ὀπ̃ς πλίνθου. ᾗ τειχίσας ἀξιολόγως τ̃ πό-
"λιν, ᾗ τοὺς πυλῶνας κοσμήσας ἱεροπρεπῶς, [h] προσκατ-

& regibus qui eum anteceſſerunt fortunatior. Rerum autem ab eo geſtarum meminit etiam Beroſus in tertio Hiſtoriæ Chaldaïcæ libro, hiſce verbis. "Cumque audiſſet pater ejus Na- *Beroſi teſtimonium de Nabuchodonoſoro.*
"buchodonoſorus, eum, qui in Ægypto & Cæ-
"le-Syria & Phœnice præpoſitus fuerat, Satra-
"pen ab eo defeciſſe, ipſe ferendis laboribus
"*per ætatem* impar, filio Nabuchodonoſoro
"adhuc juveni tradidit partem exercitus, mi-
"ſitque ad illum bello perſequendum. Nabu-
"chodonoſorus vero congreſſus cum illo, qui
"deſciverat, acieque conſerta, & eum vicit, &
"regionem ab hoc initio in regni ſui ditionem
"redegit. At ſub id tempus evenit ut Nabucho-
"donoſorus pater, cum morbum contraxiſſet, in
"urbe Babyloniorum diem obiret ſupremum,
"poſtquam regnaſſet annis XXI. Nabuchodo-
"noſorus vero, non multo poſt patris morte
"cognita, rebuſque in Ægypto & reliqua re-
"gione ordinatis, ut & captivis ex Judæis &
"Phœnicibus & Syris & ex Ægypti populis,
"datoque in mandatis cuidam ex amicis ut *eos*
"una cum gravis armaturæ militibus & impe-
"dimentis in Babyloniam deportaret, ipſe cum
"paucis itinere per deſertum facto Babylonem
"ſe conferebat. Potitus autem rerum quas
"Chaldæi adminiſtraverant, regnique ſibi ab
"eorum potiſſimo adſervati, totum patris quod
"fuerat imperium adeptus, captivis quidem, ubi
"*eò* venerant, colonias in Babyloniæ locis ma-
"xime opportunis aſſignari juſſit: ipſe vero,
"poſtquam de belli manubiis Beli templum
"aliaque largiter ornaverat, urbemque *Babylo-*
"*nis* quæ jam erat, *novæ* etiam altera addi-
"ta, inſtauraverat, ne poſſent poſthac qui
"ad urbem *iſtam* venirent obſidendam ab-
"acto flumine eam *facilius* aggredi, ternos
"quidem interiori urbi, ternoſque pariter ex-
"teriori murorum ambitus circumdedit, id-
"que è coctis lateribus. Cumque urbem bene
"muniviſſet, & portas magnifice adornaſſet,
"paternæ

a Illud ἱστοριῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Rerum Chaldaïcarum Hiſtoriam *Beroſum* tribus libris compoſuiſſe dicit *Tatianus*, p. 126. *Edit. Oxon.* Eadem Βαβυλωνιακὴ appellat *Athenæus* in *Deipnoſoph.* p. 639. *b* Hîc loci, & alibi, quoties patris Nabuchodonoſori mentio fit, Ναβοπολάσσαρ ſcribendum cenſet *J. Scaliger*, prout apud *Euſebium* de *Præp. Evang.* l. 9. c. 40. *Ptolemæum* in *Canone Regnorum*, & *Syncellum* in *Chronogr.* p. 220. Apud *Joſephum* lib. 1. contra *Appionem* Ναβολάσσαρ decurtate legitur, proculdubio pro Ναβοπολάσσαρ. Verum in hiſce *Originum* libris tam vetus eſt mendum, ut agnoſcatur etiam à *Vet. Interpr.*. *c* Συρίαν τὴν Κοίλην *Big. Samb. Syncell.* & lib. 1. c. *App.* *d* Αὐτ̃ deeſt *Syncello* & *Joſepho* in *lib.* 1. c. *App.* *e* Illud υἱῷ reſtituimus ex *Big. Samb. Vet. Interpr. Syncello*, & *libro* 1. c. *App.* *f* Ὄντι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ in *libro* c. *App.* illa tamen omiſit *Syncellus.* *g* Ἐξέπεμψεν *Big. Samb. Vat. Syncell.* & *lib.* 1. c. *App.* *h* Ἐνεχείρει in lib. 1. c. *App.* κρατεῖ *Syncell.* *i* Ἐξ ἀρχ̃ς, denuo ut ab initio fuerat, in *Syncello* & *lib.* 1. c. *App.* *k* Ἐποίησεν in *lib.* 1. c. *App.* *l* Τ̃ τε πατρὶ αὐτ̃ συνέβη Ναβολασσάρῃ [Ναβοπολασσάρῃ *Syncell.*] κατὰ τοῦτον τ̃ κ. *Joſ.* l. 1. c. *App.* Τ̃ τε πατρὶ αὐτ̃ Ναβ. *Big. Samb.* & *Vat.* *m* Illa κατ' αὐτὸν τ̃ χρόνον & ἐν τῇ Βαβ. πόλει omittit *Syncell.* *n* Ita etiam in *Epiphanii* libris & *Syncello.* Ἔτη βασιλεύσαντι ἔσχεν ᾗ ἐν *Big.* & *Samb.* Ἔτη βασιλεύσαντι εἰκοσιπενταετία in *lib.* 1. c. *App.* quod rectum eſſe oſtendit *Scaliger* in *notis* ad *Vet. Gr. Fragmenta*, p. 2. & *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 426. Verum aliter ſentit *Petavius* in lib. IX. *de Doctr. Temp.* c. 58. *o* Μετ' ὀ πολὺ [πολλῷ χρόνῳ] τελ̃ τ̃ π. τ. Ναβυχοδονόσορος *Joſ.* l. 1. c. *App.* & *Syncell.* *p* Κατ' Αἴγυπτον *Big.* & *Samb.* *q* Illud ᾗ deſideratur in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* *r* Ita ex *Syncello.* βαρύτητος in *Editis.* βαθυτάτης *Big.* & *Samb.* plane μ̃ τ̃ δυνάμεως in *lib.* 1. c. *App.* *s* Παραγίνεται *Big.* & *Samb.* *t* Κατειλαβὼν in l. 1. c. *App.* & *Syncell.* *u* Τ̃ν abeſt *Big. Samb. Vat. Syncello* & *lib.* 1. c. *App.* Voce Χαλδ'αίων non *gentem* intelligit, ſed *Sapientes* & *Philoſophos* Babyloniæ. *Scalig.* *x* Διακυμμένην *Big.* & *Samb.* *y* Ἐξ ὁλοκλήρου *lib.* 1. c. *App.* ὁλοκλήρως *Syncell.* *z* Τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγενομένοις, συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας in *lib.* 1. c. *App.* τοῖς αἰχμαλώτοις ἔταξε τελ̃ κατοικίαν. αὐτὸς δὲ ὁ Ναβυχοδονόσορος ὑπὸ τ̃ λαφύρων τό,τε Βήλου *Syncell.* *a* Illud ἀποδεῖξαι ex *lib.* 1. c. *App.* adjeci, præſertim quod ἀποδεῖξαι poſt τίσιν habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *b* Ἀπὸ τ̃ λ. in l. c. *App.* & *Gall.* 1. 2. *c* Καὶ ἕτερα χρηστήριος ᾗ ἀναγκαίους *Baſ.* & *G.* atqui in *l.* 1. c. *App.* ᾗ ἑτέραν ἔξωθεν προχαρακτήριος ἐ ἀναγκαίους. *Epiphanius* vertit, *& antiquæ civitati alia quoque contulit & priſca reparavit, ita ut nequaquam obſidentes valerent fluvium convertere & civitati aliquo modo prævalere.* & *lib.* 1. c. *App.* ad hunc modum, *& antiquam civitatem & alteram extrinſecus adjiciens, cogitans quatenus nequaquam poſſent obſidentes fluvium convertere & ad civitatem accedere.* Ex quibus cum *Scaligero* χαρακτήριος pro χρηστήριος, & ἀναγκαίους pro ἀναγκαίους repoſuimus, levicula ſane mutatione. καταχαρακτήριος ᾗ ἀναγκαίους *Big. Samb.* & *Gall.* 1. καταχαριστήριος ᾗ ἀναγκαίους *Gall.* 2. καταχρηστήριος ᾗ ἀναγκαίους *Vat.* ᾗ ἑτέραν ἔξωθεν προκαταχρηστήριος ἐ ἀναγκαίους *Syncell.* ubi in ora libri προκαταλαμπτήριος apposuit *Editor.* ᾗ ἕτερα χαριστήρια ἐ ἀναγκαίους legendum cenſet *Salmaſius*, atque ita *Epiphanium* legiſſe ſibi perſuadet. *Petitus* vero in *Animadverſionibus* ἀπιδότος legit ᾗ ἑτέραν προχαρακτήριος ἐ ἀναγκαίους: ac ſi *Beroſus* dixiſſet, Nabuchodonoſorum novam civitatem priori adjeciſſe, eamque excitatis aggeribus muniviſſe, ne in poſterum hoſtes poſſent fluvium avertere. *d* Ita in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello*, ἀναφρίψαντας in *Editis Aliiſque.* ἀναφρίψας *Big.* & *Samb.* ἀναπτίψας *Gall.* 1. *e* Περιεβάλετο δὲ τρεῖς in *Editis.* ſed δὲ ejecimus, quod non exſtet in *lib.* 1. c. *App.* nec in *Syncello*, aut *Samb.* & *Gall* 1. in quibus tamen ἀναριβάλετο τρεῖς &c. *f* Illud τ̃ ex *Big. Samb. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* *g* Τοῦτον *Samb.* & *Vat.* τοῦτον δὲ τὸν μ̃ ἐξ ὀπτ̃ς πλινθου ᾗ ἀσφάλτου, τὸν ᾗ ἐξ αὐτ̃ς τ̃ πλίνθου in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* Sed non ita hîc loci legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *erexitque tres porticus & tres extrinſecus de lateres cocto*: *decenterque muniens* &c. *h* Sic ex *lib.* 1. c. *App.* atque ita *Epiphanius*, ut puto, aut prout in *Syncello* κατασκεύασεν τοῖς. at hîc loci κατασκεύασεν αὐτοῖς in *Editis Aliiſque.*

"paternæ regiæ contiguam aliam exſtruxit: "cujus de altitudine reliquoque ſplendore di- "cere mihi forſan ſupervacaneum eſſet. Ve- "rum ampla quamvis fuerit & ſuperba, diebus "tamen quindecim confecta erat & abſoluta. "In hac regia ex lapide excitavit *pilas, qui- "bus ſpeciem dedit montibus perſimilem; eaſ- "que ita fabricavit, ut omne genus arboribus "conſitæ fuerint. Fecitque penſilem paradi- "ſum, ut vocabatur; quòd uxor ejus, utpote "in Mediæ locis educata, ea deſiderarit quæ "patriam *quodammodo* referrent." Quin & *Megaſthenes laudatur.* Megaſthenes in tertio rerum Indicarum *libro* ipſorum meminit, ubi oſtendere conatur, quod hic rex fortitudine & rerum geſtarum magnitudine longe Herculem ſuperarit. Eum enim vaſtaſſe dicit magnam Libyæ partem & Iberiam. *Et Diocles.* Imo & Diocles in ſecundo rerum Perſicarum *libro* hujus regis mentionem facit; ut *Et Philoſtratus.* & Philoſtratus tam in Indicis ejus quam Phœniciis hiſtoriis, quòd hic rex tredecim annos Tyrum oppugnaverit, cum illo tempore Ithobalus in Tyro regnaret. Atque hæc quidem ſunt quæ ab Hiſtoricis omnibus de hoc rege memoriæ prodita ſunt.

XII. 2. Cæterum poſt mortem Nabuchodonoſori, Abilamarodachus ejus filius regnum ſuſcipit: qui, cum Jechoniam ſtatim è vinculis ſolviſſet, eum inter amicos neceſſarios habebat, multis muneribus donatum, atque præ *cæteris* apud Babylonem regibus honoratum. nam pater ejus fidem Jechoniæ *datam* non ſervavit: qui ſe ei cum uxoribus & liberis omnique cognatione *ſua* ſponte tradiderat, pro patria *urbe*, quam nolebat *per vim* expugnatam excîdi, ut jam ante diximus. Mortuo autem Abilamarodacho, poſtquam annos de- *Poſt eum regnum adeptus eſt Nigliſarus.* cem & octo regnaſſet, Nigliſarus filius ejus imperium ſibi vendicat: cumque id tenuiſſet annos quadraginta vita decedit. At poſt illum *Dein Laboſordachus.* ad filium ejus Laboſordachum ſucceſſionis jure regnum pervenit, cumque ei menſes ſolummodo novem manſiſſet, eo ſublato tranſit ad *Poſt quem regnat Naboandelus, qui & Baltaſarus dicitur.* Baltaſarum, qui Naboandelus à Babyloniis vocatur. Huic bellum intulerunt & Cyrus Per-

"σκεύασεν τοῖς πατρῴοις βασιλείοις ἕτερα βασίλεια ἐγγύ- "μνα [a] αὐτῷ· ὧν ὃ μὲν ἀνάστημα καὶ τὴν λοιπὴν πολυτε- "λειαν περιοδον ἴσως ἂν εἴη λέγειν. πλεῖν [b] ὄντα γε με- "γάλα καὶ ὑπερήφανα [c] συνετελέσθη ἡμέραις [d] δεκαπέντε. "ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις τούτοις ἀναλήμματα [e] λίθινα ἀνω- "κοδόμησε, τὴν ὄψιν ἀποδοὺς [f] ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι, [g] καὶ "καταφυτεύσας δένδρεσι παντοδαποῖς [h] ἐξεμηχάσατο. καὶ "κατασκεύασε τὸν καλούμενον κρεμαστὸν παράδεισον· διὰ "τὸ γυναῖκα αὐτῷ ὀπιθυμεῖν τῆς [i] οἰκείας διαθέσεως, "ὃ [k] ἐκ τεθραμμένην ἐν τοῖς [l] κατ' Μηδίαν τόποις." καὶ [m] Με- γασθένης δὲ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ινδικῶν μνημονεύει αὐτῶν, δι' ἧς ἐπαφαίνειν πειρᾶται [n] τοῦτον τὸν βασιλέα τῇ ἀνδρείᾳ καὶ τῷ μεγέθει τῶν πράξεων ὑπερβεβηκότα τὸν Ηρακλέα. κατασκέψασθαι γὰρ αὐτὸν φησὶ Λιβύης τὸ [o] πολλὰ, καὶ Ἰβηρίαν. καὶ Διοκλῆς δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν [p] Περσικῶν μνημονεύει τούτου τοῦ βασιλέως· καὶ [q] Φιλόστρατος ἐν ταῖς Ινδικαῖς αὐτοῦ καὶ Φοινικικαῖς ἱστορίαις, ὅτι οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπολιόρκησε Τύρον [r] ἔτη ιγ'. βασιλεύοντος κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον [s] Ἰθοβάλου τῆς Τύρου. καὶ τὰ μὲν, ὡσὰν πάντων ἱστορήματα περὶ τούτου τοῦ βασιλέως, ταῦτα ἦν.

Β'. Μετὰ δὲ τὴν Ναβυχοδονοσόρου τελευτὴν [t] Ἀβι- λαμαράδαχος ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει ὡς εὐθὺς [u] τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα [x] Ιεχονίαν τὸν δεσμῶν ἀφεὶς, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις [y] φίλοις ἔσχε, πολλὰς αὐτοῦ δωρεὰς δούς, καὶ ποιήσας αὐτὸν [z] ἔντιμον ὑπὲρ τοὺς [a] ἐν τῇ Βα- βυλῶνι βασιλέων. ὁ δὲ παλὴρ αὐτοῦ τὴν πίστιν οὐκ ἐφύλαξε τῷ Ιεχονίᾳ, παραδόντι μὲν γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ τὴν συγγενείας ὅλης ἑκουσίως ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς ἂν μὴ καταισχα- φεὶν ληφθείσα [b] τῇ πολιορκίᾳ, καθὼς προφήκαμεν. πα- λιῆσαντος δὲ Ἀβιλαμαραδάχου [c] μῆνας ἐννέα καὶ ἡμέρας δεκαπέντε τὴν βασιλείας, [d] Νιγλίσαρος ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνει· καὶ, καθέξων αὐτὴν [e] ἔτη τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον. μεθ' αὐτὸν δὲ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λαβοσόρδαχον ἀφικνεῖται τὴν βα- σιλείας ἡ διαδοχὴ, καὶ μῆνας ἐννέα ποιήσασα [g] παρ' αὐτῷ τὰς πάσας ἐννέα, τελευτήσαντος αὐτοῦ μεθαβαίνει πρὸς [h] Βαλτάσαρον τὸν καλούμενον [i] Ναβοάνδηλον [k] παρὰ Βαβυλωνίοις. ἐπὶ τούτου [a] τοῦτον

[a] Εκείνων, ὑπεραίροντα ἀνάστημα καὶ πόλιν πολυτέλειαν. μακρὰ δ' ἴσως ἴσως ἂν τις ἐξηγήσαιτο Syncell. in lib. 1. c. App. ἐκείνων [ὑπὲρ] ὧν τὸ μὲν ἀνάστημα ἢ πλὴν λοιπὴν πολυτέλειαν μικρὸν ἴσως ἴσως ἂν τις ἐξηγήσαιτο Syncell. [b] Πλὴν ὄντα τε καὶ μεγαλεῖα in Editis Aliisque. πλὴν ὄντα καὶ μεγάλα Samb. Big. & Gall. 1. πλεῖν ὄντα γε ὑπερῳόλλῃ ὡς μεγάλα in lib. 1. c. App. πλὴν ὄντα ὑπερῳόλλῃ μεγάλα Syncell. unde cum levicula mutatione lego ὄντα γε μεγάλα. Nec aliter forſan Epiphan. qui vertit, *dum eſſent hæc magna & nimis eximia* &c. [c] Ita in MSS. lib. 1. c. App. & Syncello. συνετελέσθησαν in Editis. [d] Πεντεκαίδεκα Big. & Samb. [e] Λίθινα ὑψηλὰ ἀναστῆσε. in lib. 1. c. App. & Syncello. [f] Ita MSS. lib. 1. c. App. & Syncell. ὁμοίστατα in Editis. [g] In pleriſque MSS. lib. 1. c. App. & Syncello deeſt καί. [h] Ita diſtinxi, cum antea eſſet ἐξεμηχάσατο τὸν καταπαδίσιον. in lib. 1. c. App. ἐξεμηχάσατο. καταπαδίσιος. [i] Ita etiam legiſſe videtur Epiphan. nec aliter in MSS. ὀρείας lib. 1. c. App. ὀείας Syncell. & ὠμείας ex conjectura Editoris. Videſis Scaligeri notas ad Vett. Gr. Fragmenta ſub finem libri *de Emendatione Temporum*. [k] Illud ὡς deeſt in lib. 1. c. App & Syncello. [l] Κατὰ τὴν Μηδίαν in lib. 1. c. App. [m] Vide Scalig. in *notis* ad Vett. Gr. Fragm. p. 18. Jac. Cappellum ad A. M. 3794. & Simpſonum in Chron. Cathol. A. M. 3426. [n] Vide Euſeb. in Præp. Evangel. l. IX. c. 41. & Græca Euſebii Chron. p. 41. [o] Ita Big. Samb. Gall. 1. & lib. 1. c. App. Λιβύης τε καὶ πλεῖστα τῆς Ἰβηρίας Syncell. nec aliter legiſſe videtur Euſeb. in Præp. Evangel. l. 9. c. 41. Λιβύης τὴν πόλιν in Editis Aliisque. quam lectionem ſequutus eſt Epiphanius. Vide Scalig. ad Fragm. p. 18. Caſaub. in Exercit. Baronianis, p. 155. Edit. Lond. & Perizonium in Originibus Babylonicis, p. 420. [p] Juxta Epiphanium τὸ β'. τῶν Δηϊκῶν, *in ſecundo Coloniarum*. Vide Voſſium de Hiſt. Gr. l. 3. & Joſ. Scalig. in Can. Iſagog. p. 288. [q] De eo Voſſius in Hiſt. Gr. l. 2. p. 235. Edit. Lugd. Bat. [r] Ετεσι τεσσὶ δὲ δέκα Big. Samb. & Gall. 1. In Epiphanii libris, *annis tribus & decem menſibus*. [s] Ἰθωβάλου Big. Samb. & Gall. 1. [t] Εὐιλμαραδάχου 4 Regum, c. 25. v. 27. Εὐιλὰδ Μαραδὰχ Syncello in Chronogr. p. 226. Ἀβιλμάδαχος Big. Samb. & Gall. 1. & infra Ἀβιλδαμάχου Big. & Gall. 1. Ἀβιλμαδάχου Samb. Gall. 2. Εὐιλμαλέρεχος Euſeb. in Præp. Evang. l. 6. c. 40. [u] Τὸν τῶν Big. Samb. Hen. & Busb. [x] Al. Ιεχονίαν. [y] Τῶν φίλων Big. Samb. Hen. & Busb. [z] Ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ὑπὲρ τοὺς ἐν τ. β. βασιλείων Big. ἔντιμον pro αὐτὸν eraſo habet Gall. 1. & dein ὑπὲρ τοὺς τὸ Βαβυλωνίας βασιλίων. atque Epiphanius vertit, *feciſque eum in Babylonia inter reges haberi*. unde non dubitavi reſcribere, ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ὑπὲρ τοὺς τὴν Βαβυλῶνι βασιλίων. præſertim cum S. Literæ (4 Regum. c. 26. v. 28.) dicant quod Babyloniæ rex Jechoniæ *ſolium in ſolio collocavit altiore quam erant cæterorum regum ſolia, quos Babyloniæ habebat*. Antea editum erat, ποιήσας ὑπὲρ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι βασιλείων. [a] Εν τῇ Βαβυλωνίᾳ Big. & Samb. [b] Υπὸ τὴν πολιορκίας Big. Samb. & Gall. 1. 2. [c] Μετὰ ἔτη β'. juxta Beroſum in lib. 1. c. App & Euſebium in Præp. Evang. l. 9. c. 40. Vide Voſſii Chron. S. p. 133. [d] Ιγλίσαρος in pleriſque MSS. Νηριγλισσάρ Syncello. Νηριγλισσορεμάρ Euſebio. Νηριγλισσορεμάρ in lib. 1. c. App. [e] Ετη τεσσαρα in lib. 1. c. App. & Syncello. [f] Λαβοσσόρδαχον Big. Samb. & Gall. 1. Λαβοσσταρχόδ in lib. 1. c. App. Λαβοσσόρεχος Syncell: Χαβασεσαραχος Euſebio. [g] Παρ' αὐτῷ in Edit. Gen. & aliquibus MSS. [h] Βαλτασσάρ aut Βαλτασσέλλ in MSS. Βαλτάσαρ Dan. c. 5. [i] Ναβόνηδον in lib. 8. c. App. Ναβόνηδον Euſeb. & Syncell. [k] Παρὰ τοῖς Βαβ. Big. & Samb. * *Ambulacra* vertit Grotius. Iſta & quæ ſequuntur fere interpretatus eſt Curtius, l. 5.

a Hoc

ϛρατεύσει Κῦρος τε ὁ Περσῶν βασιλεὺς καὶ Δαρεῖος ὁ Μήδων· καὶ [b] πολυχειμάνῳ αὐτῷ ἐν Βαβυλῶνι θαυμάσιόν τι καὶ τεράστιον θέαμα συνέβη. κατέκειτο δειπνῶν ἐν οἴκῳ μεγάλῳ, [c] καὶ σκευῶν λευκῶν πολὺς ἄργυρος εἰς ἑστίασιν πεποιημένων βασιλικὴν, μετὰ τῶν παλλακίδων καὶ τῶν φίλων. δόξαν δὲ αὐτῷ, κομισθῆναι κελεύσαι ἃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τὰ τοῦ Θεοῦ σκεύη, ἃ συλήσας Ναβυχοδονόσορος [d] ἐξ Ἱεροσολύμων, οὐκ ἐχρῆτο μέν, εἰς δὲ τὸν αὐτοῦ ναὸν [e] κατέθετο. αὐτὸς δὲ ὑπὸ θράσους προσχωρήσας, ὥστε αὐτοῖς χρῆσθαι μεταξὺ πίνων καὶ βλασφημῶν εἰς τὸν Θεὸν, ἐκ τοῦ τοίχου ὁρᾷ χεῖρα προϊοῦσαν, καὶ τῷ τοίχῳ πινὰς συλλαβὰς ἐγγράφουσαν. παραχθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ ὄψους, συνεκάλεσε τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, καὶ πᾶν τοῦτο ὅσον ἦν ἐν τοῖς [f] βαρβάροις, τάττα σημεῖα καὶ τὰ ὀνείρατα κρίνειν δυνάμενον, ἵνα αὐτῷ δηλώσωσι τὰ γεγραμμένα. τῶν δὲ μάγων οὐδὲν [g] εὑρίσκειν, οὐδὲ συνιέναι λεγόντων, ἐν ἀγωνίᾳ ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλῆς τῆς ὀδύνης τῷ θαμβεῖσθαι λύπης, κατὰ πᾶσαν ἐκήρυξε τὴν χώραν, τῷ τὰ γράμματα καὶ τὴν ἐκ αὐτῶν δηλουμένην ἀφάνειαν σαφῆ ποιήσαντι, δώσειν ὑπερχύμβιον φορεῖν περιαυχένιον χρύσεον, καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ἐν τοῖς Χαλδαίων βασιλεῖς, καὶ τὸ τρίτον μέρος τῆς ἰδίας ἀρχῆς. τούτου γενομένου τοῦ κηρύγματος, ἔτι μᾶλλον οἱ μάγοι συνεφαμίλλων, καὶ φιλοτιμούμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν τῶν γραμμάτων, οὐδὲν ἔλαττον ἀπόρουν. ἀθυμοῦντα δ' ἐπὶ τούτῳ θαρσύνει Βασιλέα ὁ μάμμη αὐτῷ, προσδιαρρώσας ἤρξατο, καὶ λέγειν ὡς ἔστι τις [h] ἐκ τῆς Ἰουδαίας αἰχμάλωτος, ἐκεῖθεν τὸ γένος, ἀχθεὶς ὑπὸ [i] τοῦ Ναβυχοδονόσορ πορθήσαντος Ἱεροσόλυμα, Δανιήλος ὄνομα, σοφὸς ἀνὴρ καὶ δεινὸς [k] ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ γνώριμα, ὃς Ναβυχοδονόσορ τῷ Βασιλεῖ, μηδενὸς ἄλλου δυνηθέντος εἰπεῖν τοῦτο ἃ ἐν ἐγκρύπτῳ, εἰς φῶς ἤγαγε τὰ ζητούμενα. [l] μεταπεμψάμενον οὖν αὐτὸν ἠξίου παρ' αὐτοῦ πυθέσθαι τοῦτο τὰ γράμματα, καὶ τὴν ἀμαθίαν τὴν τῶν ἐγχωρίων αὐτὰ κατασκέψειν, κἂν σκυθρωπὸν ἢ τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ σημαινόμενον.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας καλεῖ τὸν Δανιήλον ὁ Βαλτάσαρος, καὶ διαλεχθεὶς ὡς πύθοιτο περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ πνεῦμα συμπάρεστι, καὶ μόνος ἐξευρεῖν ἱκανώτατος ἃ μὴ τοῖς ἄλλοις εἰς ὄψιν ἔρχεται, φράζειν αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, καὶ τί σημαίνει μανθάνειν ἠξίου. τοῦτο γὰρ ποιήσαντι πορφύραν [m] δώσειν περιβαλεῖσθαι, καὶ χρύσεον περὶ τὸν αὐχένα φορεῖν, καὶ τὸ τρίτον τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς μέρος, τιμὴν καὶ γέρας τῆς σοφίας, ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν ἐπισημότατος γένοιτο τοῖς ὁρῶσι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐφ' ἣ τύχοι ἔτυχε πυθανομένοις. Δανιήλος δὲ τὰς μὲν δωρεὰς αὐτὸν ἔχειν ἠξίου· τὸ γὰρ σοφὸν καὶ [n] τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι, καὶ πρέπειν τοὺς δεομένους ὠφελεῖν· μανθάνειν δὲ αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, σημαίνον-

sarum rex & Medorum Darius: eique, dum obsessus Babylone erat, mirabilis quædam & prodigiosa visio oblata est. Discumbebat cœnans in ampla domo, (& magnus erat apparatus vasorum argenteorum in regalis convivii usum factorum) accumbentibus etiam concubinis & amicis. cumque ita ei collibuisset, jubet è suo templo afferri vasa Dei, quibus Nabuchodonosorus, spoliatis Hierosolymis, usus quidem non fuerat, sed in dei sui templo reposuerat. Ille vero, postquam eò usq; audaciæ processerat, ut dum potaret Deoque malediceret iisdem uteretur, videt manum è pariete prodeuntem & tectorio syllabas quasdam depingentem. Cæterum visione perturbatus, convocavit magos & Chaldæos, & id genus quotquot inter Barbaros prodigia & somnia interpretari poterant, ut scriptum illud ei declararent. Cum autem magi se nihil posse invenire aut intelligere dicerent, rex solicitus mœstusque admodum ex re adeo inopinata, per totam regionem promulgari fecit; se illi daturum promittere, qui scriptum legerit & quid id sibi vellet enunciaverit, ut torquem auream in collo gestet, purpura amiciatur more regum Chaldæorum, & in tertia regni sui parte dominetur. Post hoc præconium, major etiam fit magorum concursus, certatimque contenderunt ut quid scriptum fuerit invenirent, nihilo tamen minus hærebant. Quo fit ut avia regis, ubi eum viderat, ex hac re tanta anxietate laborantem, animum ei confirmare cœperit, dicereque; captivum esse quendam ex Judæa, inde etiam ortum, à Nabuchodonosoro Hierosolymis excisis abductum nomine Danielum, virum singularis sapientiæ & peritiæ in iis evolvendis quæ summè difficilia solique Deo nota; qui, cum regi Nabuchodonosoro nemo alius dicere potuerit quæ percontatus est, quæsitorum obscura luce perfudit. Illum itaque ut accerseret rogabat, ut ab eo quæreret de literis *istis*, atque inscitiam coargueret illorum qui eas intelligere nequiverunt, quamvis triste esse contigerit quod Deus fore significavit.

Manus visa est scribere in pariete. Dan. c. 5.

3. His auditis, Baltasarus Danielum evocat, præfatusque se *multa* de eo ejusque sapientia fama accepisse, quod *scilicet* Dei spiritu afflatus sit, & solus omnium maxime idoneus ad ea excogitanda quæ aliis in mentem non veniunt, rogavit ut scripturam *istam* legeret & interpretando enuclearet. quod si fecerit, concessurum esse ut purpura vestiatur, & in collo torquem habeat auream, ac in tertia regni parte dominetur, in sapientiæ honorem præmiumque, ut ex iis illustrissimus habeatur apud omnes qui ea videant, audiantque quid causæ fuerit quod ista assequutus sit. At Danielus obsecrabat ut dona quidem & *munera* sibi haberet (nam sapientiam & divinitatem largitionibus corrumpi non solere, sed egentibus gratuito prodesse) * quæ vero scripta erant *se velle*

Accitus Danielus ut scriptum illud explicet. Dan. cap. 5.

a Hoc falsi redarguit *A. C. Sabellicus* in *Enneadis* II. lib. VI. p. 327. & post eum alii. Sed *Josephum* criminationibus plus debere notavit *Is. Vossius*, quam laudibus & elogiis. Vide *Discours sur l'Hist. Universelle par J. B. Bossuet*, p. 40. b Πολυχειμάνῳ in *Big.* & *Samb.* forsan pro πολυοχυμένῳ in. b Καὶ ὡς ἐς ἱσταίους πανυπερφίαν βασιλικὴν in *plerisque MSS.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* ὑς σκ. τὴν π. ἐκχορος, εἰς ἱσταίους πανυπερφίαν *Vat.* d Ex τῶν Ἱερ. *Big.* & *Samb.* e Κατέθηκεν *Big.* & *Samb.* f Ita & *Epiphanius.* ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. g Δυναμένων post εὑρίσκειν addunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. h Ἀπὸ τῆς *Samb.* i Articulus deest *Samb. Hen.* & *Busb.* k Εὑρεῖν *Big.* & *Samb.* l Μετασπερμψάμενος in *plerisque MSS.* m Δώσειν ἐνδύσασθαι. n Τὸ deest *Big.* & *Samb.* * Solito liberius vertit *Epiphan.* ad hunc modum: *ea vero quæ scripta videbantur ei significaturum se esse promisit, dicens hæc ejus vitæ significare subversionem.*

velle ei indicare, ex illis oſtendendo vitæ finem ei adeſſe, quod, illa etiam monitus quæ proavus ejus ob ſuas in Deum contumelias paſſus eſt, pietatem colere non didicerit, nihilq; ſupra humanam naturam moliri: ſed cum & Nabuchodonoſorus, ad victum ferinum ob impietatem redactus, & multis precibus & ſupplicationibus tantum miſericordiæ conſequutus, ut humanæ vitæ conſuetudini & regno reſtitueretur, proptereaque Deum, ut qui poteſtatem omnem habet, cuique res hominum curæ ſunt, uſque dum moreretur, celebrarit, ipſe horum omnium oblitus, & multa quidem impie in Deum loquutus fuerit, & illius *templi* vaſis ſibi cum pellicibus miniſtrari voluerit. Deum itaque iſta videntem illi iratum eſſe, & his literis prænunciare qualem ſit habiturus vitæ exitum. Quæ autem ſcripta erant ita ſe habere indicavit. MANE. hoc autem dicebat Græca lingua ſignificare ἀριθμὸς, *numerus*: quaſi Deus vitæ tuæ regnique tempus numeraverit, & pauxillum admodum tibi ſupereſſe. THEKEL. quod idem eſt ac ϛαθμὸς, *pondus*. itaque Deus, inquit, ponderato regni tui tempore, jam illud deorſum ferri innuit. PHARES. & hoc, ſi Græce interpreteris, eſt κλάσμα, *fragmentum*. tuum igitur regnum franget *Deus*, illudque Medis Perſiſque dividet.

Literas in pariete legit & interpretatur Danielus. Dan. c. 5.

Danielo magni honores habiti.

4. Cum autem dixiſſet Danielus, iſta regi ex literis in tectorio ſignificari, Baltaſarum quidem, ut veriſimile erat, ob calamitoſa adeo denunciata dolor invaſit & miſeria. non tamen *ei* ut malorum prænuncio munera quæ ſe daturum promiſerat dare recuſavit, ſed quicquid pollicitus eſt præſtitit: ſecum reputans, ea quidem ob quæ danda forent à ſeipſo fatiſque eſſe, non ab illo qui ea prædixerat; viri autem boni juſtique officio functum eſſe, qui ea vere interpretatus eſt, quamvis triſtia eſſent quæ forent eventura. Et quidem ille ita cenſebat: at non multo poſt ipſe captus eſt, ſimul & urbs, exercitu in eum ducto à Cyro Perſarum rege. Baltaſarus enim eſt, quo regnante Babylonem captam eſſe contigit, cum regnum ipſe tenuiſſet annos ſeptendecim. Et quidem regis Nabuchodonoſori poſteros hujuſmodi exitum habuiſſe accepimus. Dario autem, qui cum Cyro cognato *ſuo* Babyloniorum imperium evertit, annus agebatur ſexageſimus ſecundus, quando Babylonem cepit: qui Aſtya-

Babylon capitur à Dario.

τα καταφρονῶ [a] δι' αὐτὸν τὸν βίον. ὅτι μηδ' οἷς ὁ πρόγονος αὐτῷ ἁμαρτήμασι πρὸς τὸν Θεὸν ὕβρεις ἐκαλάθη, τούτοις ἔμαθεν εὐσεβεῖν, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μηχανᾶσθαι. ἀλλὰ καὶ Ναβυχοδονοσόρου μεταξάντος εἰς δίαιταν θηρίων ἐφ' οἷς ἠσέβησε, καὶ μετὰ πολλὰς ἱκεσίας καὶ δήσεως ἐλεηθέντος ἐπανελθεῖν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ ἅμα ταῦτα τ Θεὸν, ὡς τὴν ἅπασαν ἔχοντα δύναμιν καὶ προνοούμενον τῶν ἀνθρώπων, μέχρις οὗ καὶ ἐτελεύτησεν ὑμνοῦντος, λήθην αὐτὸς ἔλαβε τούτων, καὶ πολλὰ μὲν ἐβλασφήμησεν εἰς τὸ θεῖον, τοῖς δὲ σκεύεσιν αὐτοῦ μετὰ τῶν παλλακίδων διακονεῖτο. ταῦτα οὖν ὁρῶντα τὸν Θεὸν ὀργισθῆναι αὐτῷ, καὶ ἅμα τῶν γεγραμμένων προκαταγγέλλειν, εἰς οἷον αὐτὸν καταστρέψαι δεῖ τέλος. ἐδήλου δὲ τὰ γεγραμμένα τάδε. MANH. τοῦτο δ' ἔλεγεν Ἑλλάδι γλώττῃ σημαίνοντ' ἀν' ἀριθμός· ὥσπερ δὲ ζωῆς [b] σου τοσοῦτον χρόνον καὶ τὸ ἀρχῆς ἠρίθμησεν ὁ Θεὸς, ᾧ [c] προσανδᾶται ὅτι σοὶ βραχὺν χρόνον. ΘΕΚΕΛ. [d] σημαίνῃ τοῦτο ϛαθμόν. φήσας οὖν σε λέγει τ χρόνον τ βασιλείας ὁ Θεὸς, ἤδη κατεφερομένην δηλοῖ. ΦΑΡΕΣ. καὶ τοῦτο κλάσμα δηλοῖ τ Ἑλλάδα γλῶτταν. κλάσει τοιγαροῦν σε [h] βασιλείαν, καὶ Μήδοις αὐτὴν καὶ Πέρσαις διανεμεῖ.

δ'. Δανιήλου δὲ ταῦτα σημήναντος τῷ βασιλεῖ φεύσαντος τὰ οὐ τῷ τοίχῳ γράμματα, τ μὲ Βαλτάσαρον, οἷον εἰκὸς ἐφ' ὅτοις χαλεποῖς τοῖς [e] δεδηλωμένοις, λύπη καὶ συμφορὰ κατέλαβεν. ὁ μὲν οὖν [f] προφήτης κακῶν αὐτῷ γεγενημένῳ τὰς δωρεὰς ἃς ὑπέσχετο δοῦναι οὐ δίδωσιν, ἀλλὰ πάσας [B] παρέχει· ὅ μὲ ἐφ' οἷς δεδήκασιν) λογιζόμενος ἴδιον αὐτῷ καὶ τῆς πεπρωμένης, ἀλλ' οὐχὶ ὃ προφητεύσαντος τ), τὰ δὲ ὁμολογημένα [h] κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ δικαίου, καὶ ἃ ἡ σκυθρωπὰ τὰ μέλλοντα [i] συμβαίνειν. καὶ ὁ μὲν ὕστερος ἔκρινε· μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον, αὐτός τε ἑλήφθη καὶ ἡ πόλις, Κύρου μὲ Περσῶν βασιλέως ἐπ' αὐτὸν στρατεύσαντος. Βαλτάσαρος γάρ ἐστιν ἐφ' ὃ τὴν ἀρχὴν τῆς Βαβυλῶνος συνέβη γενέσθαι, βασιλεύσαντος αὐτῷ ἔτη ἑπτακαίδεκα. τῶν μὲν οὖν Ναβυχοδονοσόρου τοῦ βασιλέως [k] ἐγγόνων τὸ τέλος [l] τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον. Δαρείῳ δὲ, ᾧ καθεῖλε τ [m] Βαβυλωνίων ἡγεμονίαν μετὰ Κύρου μὲ συγγενὴς, ἔτος ἦν ἑξηκοστὸν δεύτερον, ὅτε τὴν Βαβυλῶνα εἷλεν, ὃς ἦν [m] Ἀσυάγους υἱὸς,

a Αὐτῷ *Big. & Samb.* αὐτῶ *Busb. & Hen.* b Illud *ου* non agnoſcit *Samb.* c Προσανδᾶται ἔτι σοι *Samb. & Gall.* 1. d Σημαίνοι τοῦτο τ ϛαθμὸν *Samb.* τοῦτο τ ϛαθμὸν *Big. & Gall.* 1. 2. e Ita cum *MSS.* δηλωμένοις in *Editis.* f Προφήτης *Samb. & Vat.* dein γενόμενον *Samb.* μεγαληφόν *Big.* g Ita *Baſ.G.Vat.Aliique.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *ſed cuncta conceſſit: cogitans, quia illa quidem pro quibus darentur propria ejus & non prophetantis eſſent; illum vero, qui hæc vere diſcreverit, virum bonum dicebat ſimul & juſtum* &c. παρίχετο. τὴν μὲν ἀπειλημμένην [πλημμεληθεῖσαν *Gall.* 1.] τ βασιλείας καθαίρεσιν τ παρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ ὃ προφητεύσαντος εἶναι λογιστέον, τὴν δὲ ἐπηγγελμένην σωτηρίαν κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ *Big. & Gall.* 1. Παρίχετο, ἐφ' οἷς μὲν δεδήκατε λογιζόμενος, ἴδιον αὐτῷ καὶ τ παρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ ὃ προφητεύσαντος εἶναι, τὴν δὲ ὁμολογουμένην κρῖναι ἀνδρὸς ἀγ. *Samb.* h Si κρῖναι legamus cum *MSS.* vertendum cenſeo, *promiſſa vero præſtare viri boni juſtique eſſe exiſtimans* &c. ut poſt ὁμολογημένα ſuppleatur ποιεῖν. i Συμβαίνειν αὐτῷ ἔκρινε μετ' ὀ π. *Samb. & Gall.* 1. συμβ. ἔτους ἔκρινε *Gall.* 2. συμβ. Ε ἔτους ἔκρινε *Vat.* συμβ. αὐτὸς Ε ἔτους ἔκρινε *Big.* Incertum an iſta in ſuo *codice* habuerit *Epiphan.* k Ἐκγόνων *Big. & Samb.* l Τοιοῦτο *Big. & Samb.* m Ita (& non Ἀσυάγυ, prout in *Editis Aliiſque*) *Big. Samb. & Vat.* necnon *Theodoritus* in *Danielem.* l. VI. p. 616. cujus verba apponere non gravabor. χρόνου ὀλίγου Δαρεῖος ὁ Μήδου βασιλεύσαντος, Κύρῳ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν οὐκ Πέρσας αὐτὴν μετεποίησεν. Ἰώσηπος δ' ὁ ἱστοριογράφος τ Δαρεῖον μὲ ὑὸν ὁ Ἀσυάγους εἶναί φησι, ὁ δ' Κύρου ἦθος ὡς μητρὸς, τὸν δ' τ Ἑλλήνων συγγραφεῖς ἑτέρως αὐτοῦ τὸ ὄνομα τιθεικέναι. Κυαξάρην δ' αὐτὸν οἱονεὶ ὡσαννηρόδικασι. λέγει δ' ὅτι κατὰ ταυτὸν καταστρατεύσαντος τῇ Βαβυλῶνι Δαρεῖος τε καὶ Κῦρος ὁ τότε ἀδελφιδοῦς ἐκράτησαν τ πόλεως, καὶ τ Βαλτάσαρ ἀπέλαυσε καθ' οὓς οἱονεὶ τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἐν τῇ τύχῃ τῆς συλλαβῆς οἱονεὶ γραφομένης ἡμάρτανεν. ἀλλ' ἐκ τούτου πεπείσθω ὁ Δανιήλ, ὃς λέγει, ὅτι κατηύγασεν ἐν τῇ βασιλείᾳ Δαρείου καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ Κύρου μὲ Πέρσου, καὶ δείκνυσιν [*sc. Dan.* c. 6.] ἑτέραν μὲν μὲ Δαρείου βασιλείαν, ἑτέραν δ' μὲ Κύρου. εἰ δ' μία αὐτοῖς καὶ τ Βαβυλῶνος ἐλαχόντες τραπεῖα, μία ἄρα ἦν καὶ ἡ βασιλεία. νῦν δ' ἄλλην μὲ ταύτην ἄλλην δ' ἐκείνην εἶναί φησι, " καὶ, ὁ Ἀσυάγης ὠνόμαστο πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, Ε παρέλαβεν τὴν βασιλείαν Κῦρος ὁ Πέρσης." ἃ τοίνυν Δαρεῖος Ε Κῦρος κατὰ ταυτὸν βασιλεύσαντος τ Βαλτάσαρ ἀπέλυσεν· ἀλλ' ὁ μὲ Δαρεῖος ὁ Ἀσυήρου ὠνόμαστο, ὕστερος δ' Κῦρος ἐβασίλευσεν. ὡσὶ ταῖς Ἑλληνικαῖς ἱστορίαις τὸ ὑπὸ μὲ Ἰωσήπου εἰρημένον συμβαίνειν· ὡσὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις ἔστιν εὑρεῖν τ Κυαξάρην τ μὲ Ἀσυάγους ὑὸν, αὐτὸν εἶναι τ Δαρεῖον, ὃν ἔτος ἔφη σὺν τῷ Κύρῳ τὸν στρατεῖον καὶ τ Βαβυλῶνος ποιήσασθαι. ὥστε ἀπίθανον εἶναι τ μὲ Ἰωσήπου λόγον &c. Eodemque plane faciunt quæ habet lib. 9. p. 649. Vide *Annott.* ad *pag. præced.* ν. 1. & confer *Petavium* de *Doctr. Temp.* part. 2. p. 168. & *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M 3447.

a Μετα-

υἱός, ἕτερον δὲ τοῖς Ελλησιν ἐκαλεῖτο ὄνομα· ὃς ἦν, Δανιήλου τὸν προφήτην λαβών, ἦγαγεν εἰς Μηδίαν πρὸς αὐτόν, καὶ πάσης αὐτῷ τιμῆς [a] μεταδούς, ἔσχε σὺν αὐτῷ. τῶν γὰρ σατραπῶν ὧν, οὓς ὁπὶ τοῦ [b] ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων σατραπειῶν κατέστησε. τοσούτους γὰρ ἐποίησε Δαρεῖος.

gis filius erat, & alio nomine apud Græcos vocabatur; quique Danielum vàtem aſſumptum in Mediam duxit ad regiam ſuam, ſummoque honore auctum ſecum habebat. nam fuit unus ex tribus ſatrapis quos trecentis ſexaginta ſatrapiis præpoſuit. totidem enim fecit Darius. *Danielus in Mediam deportatur.*

ε'. Δανιήλος τοίνυν ὢν ἐν τοιαύτῃ τιμῇ, καὶ λαμπρᾷ παρὰ τῷ Δαρείῳ, καὶ πρὸς ἅπαντα ὑπ' αὐτοῦ μόνος, ὡς ἂν ἔχων τὸ θεῖον, [c] πεπιστευμένος, ἐφθονήθη. βασκαίνουσι γὰρ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἑτέρους ἐν πλείονι τιμῇ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι βλέποντες. ζητούντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἀφορμὴν ἀφαιρέσεως καὶ κατηγορίας τῶν ἀγομένων ἐπ' αὐτῷ εὐδοκιμοῦντι παρὰ τῷ Δαρείῳ, παρεῖχεν αἰτίαν ὑδεμίαν. ὢν γὰρ καὶ χρημάτων ἐπάνω καὶ παντὸς λήμματος περιορῶν, [d] ἀήττητον αὐτῷ δοκῶν, καὶ ὑπὲρ ὧν δοθείη [e] καλῶς, τί προσλαβεῖν, οὐδ' ἡντιναοῦν τοῖς ζηλοτυποῦσιν αὐτὸν ἐγκλημάτων εὕρεσιν παρεῖχεν. οἱ δ' ὡς οὐδὲν εἶχον, [f] ᾧ, κατειπόντες αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, [g] ζημιώσουσιν αὐτὸν εἰς τιμὴν παρ' αὐτοῦ τιμωρίᾳ καὶ ἀφαιρέσει, τρόπον ἄλλον ἐζήτουν καθ' ὃν αὐτὸν ἐκποδὼν ποιήσονται. ὁρῶντες οὖν [h] τὸν Δανιήλον, τρὶς τῆς ἡμέρας προσευχόμενον τῷ Θεῷ, προφάσιν ἔγνωσαν εὑρηκέναι, δι' ἧς ἀπολέσουσιν αὐτόν. καὶ πρὸς τὸν Δαρεῖον ἐλθόντες [i] ἀπήγγειλον αὐτῷ, ὡς τοῖς σατράπαις αὐτοῦ καὶ ἡγεμόσι δόξειεν ὅπως τριάκοντα ἡμέρας ἀνεῖναι τὸ πλῆθος, ὅπως μήτε αὐτῷ τις μήτε τοῖς θεοῖς δεόμενος αὐτῶν καὶ εὐχόμενος εἴη· τὸν μέντοιγε αὐτῶν παραβάντα ταύτην τὴν γνώμην, εἰς τὸν τῶν λεόντων ἐκεῖναι ῥίψαι λάκκον ἀπολούμενον.

5. Cum itaque Danielus in tanto eſſet honore, & egregio erga ſe Darii ſtudio uteretur, eique ſoli, tanquam Dei ſpiritu afflato, fides in omnibus à rege haberetur, invidia flagravit. fieri enim ſolet ut illi invideant, qui alios intuentur magis quam ſemetipſos à regibus honorari. Cæterum iis, qui ægre ferebant ut tanta polleret apud Darium auctoritate, calumniandi & accuſandi occaſionem quærentibus, cauſas omnes præcidebat. nam cum ſuper pecuniam eſſet omniumque munerum contemptor, ſummæ ſibi turpitudini eſſe ducens aliquid accipere, etiam cum *pro beneficio* honeſte daretur, nullam omnino obtrectatoribus ſuis, quam arriperent, reprehenſionis anſam dabat. Illi vero, dum nihil haberent, quo ipſius apud regem delati exiſtimationem minuerent, aliquid ei ut probrum objiciendo vel calumniam adhibendo, aliam rationem iniverunt, qua eum è medio tollerent. Itaque cum animadverterent Danielum ter quotidie Deo ſupplicare, eis in mentem venit ſe illum perdendi occaſionem inveniſſe. Cumque Darium adiiſſent, ei nunciabant, ſatrapis ejus præfectiſque videri triginta dierum ferias populo indici debere, quibus neque ipſum neque deos aliquid rogare precarique cuiquam liceret: qui vero contra hoc ipſorum decretum fecerit, ſtatuerunt ut in leonum ſpecum periturus conjiceretur. *Satrapæ ei invidens. Dan. c. 6.*

ς'. Ο δὲ βασιλεύς, ὑ συνιδὼν τὴν κακουργίαν αὐτῶν, ὑδ' ὅπι τὸν Δανιήλου ζῆτα [k] κατασκευασαμένους ὑπονόησας, [l] ἀρέσκεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἔφη δεδογμένοις· καὶ χυρώσειν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐπαγγελλόμενος, προτίθησι πρόγραμμα δηλοῦν τῷ πλήθει τὰ δόξαντα τοῖς σατράπαις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, φυλαττόμενοι [m] μὴ παραβῆναι τὰ προστάγματα, ἠρέμουν· Δανιήλῳ δὲ φρονεῖν ὑδὲν ἦν τούτων, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἔθος ἱστάμενος ηὔχετο τῷ Θεῷ πάντων ὁρώντων. οἱ δὲ σατράπαι, τὴν ἀφορμὴν αὐτοῖς ἣν ἐπεύδαζον λαβεῖν ὅπι τὸν Δανιήλου ὠθισμείσης, εὐθὺς ἦκον πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατηγόρουν, ὡς ὠθιαθάνοντος μόνου τὸν Δανιήλου τὰ προστεταγμένα, [n] μηδενὸς τῶν ἄλλων τολμῶντος προσεύχεσθαι τοῖς θεοῖς· καὶ τοῦτ' ὐ δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ διὰ φυλακὴν καὶ ἀφετήρισιν ὑπὸ τοῦ φθόνου. ἀπὸ γὰρ μείζονος ἧς [p] προσεδόκων εὐνοίας τοῦτο ποιεῖν τὸν Δαρεῖον ὑπολαμβάνοντες, ὡς καὶ καταφρονήσαντι τὸ ἐκείνου προσταγμάτων συγγνώμην [q] ἑτοίμως νέμειν, καὶ αὐτὸ τοῦτο βασκαίνοντες τῷ Δανιήλῳ, [r] ὐ μετεβάλλοντο πρὸς ὃ ἡμερώτερον, ῥίπτειν δὲ αὐτὸν ἠξίουν κατὰ τὸν νόμον εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. ἐλπίσας δὲ ὁ Δαρεῖος ὅτι ῥύσεται τὸ θεῖον

6. Rex autem illorum malitiæ ignarus, neque Danielo inſidias iſtiuſmodi commento paratas eſſe ſuſpicatus, ait ſibi placere hanc illorum ſententiam; pollicituſq; ſe ſancitum ire id quod illis fieri viſum eſt, edictum propoſuit in publicum quo populo innoteſcerent quæ ſatrapæ decreverint. Atq; alii quidem omnes quieſcebant, ſibi caventes ne quid contra mandata facerent: at Danielus nihil horum curabat: ſed more ſuo ſitus omnium in conſpectu Deum orabat. Tum ſatrapæ, occaſione ſibi oblata quam adverſus Danielum captare *modis omnibus* ſtudebant, è veſtigio regem conveniebant, & accuſationem inſtituebant, quod Danielus contra quam imperaſſent ſolus fecerit, cum nemo alius auſus eſſet diis ſupplicare; idque non pietate eò adducti, ſed quod ex invidia obſervarint illum & animadverterint quid ageret. Suſpicantes etenim Darium id agere ut ob majorem quam exſpectabant benevolentiam mandati ſui contemptori veniam daret, quod ipſum ſuam in Danielum invidiam augebat, haud inde mitiores facti erant, ſed poſtulabant ut juxta latam legem in leonum ſpecum conjiceretur. At Darius ſpei plenus, fore ut Deus eum *Conſpirant in Danielum. Dan. c. 6.*

a Μεταδιδὰς *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. *b* *Joſephi ἀμφίτομος μνημονικὸν*, ut puto; cum hæc habeat ex *Dan.* c. 6. v. 1. ubi memorantur tantum centum viginti provinciæ. Videſis *J. Clericum* ad *Eſtheræ* cap. 1. p. 698. *c* Ἐν αὐτῷ παρελαμβανόμενοι post πεπιστευμένος addunt *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat.* *d* Ἄιχιστον αὐτῷ δοκεῖν *Big. & Samb.* ἄιχιστος αὐτῷ δοκῶν *Gall.* 1. 2. & *Vat.* ἀιχιστος αὐτῷ δοκῶν in *Editis Aliiſque.* *e* Ita *Epiphan.* qui vertit, *aliquid aceipere.* antea, καλῶς πρὸς τὸ λαβεῖν. *f* Ita *Big.* & *Samb.* ὃ κατειποντες in *reliquis.* *g* Eo modo *Big.* & *Samb.* ζημιώσουσιν in *Editis Aliiſque.* *h* Articulum adjecimus ex *MSS.* ut & mox ante τὸν λεόντων. *i* Ita *MSS.* ἀπήγγειλον in *Editis*, forſan pro ἀπήγγειλαν. *k* Κατασκευασμένους *Big.* & *Samb.* *l* Ita ex *MSS.* ἀρίσκ in *Editis.* *m* Τὰ προστεταγμένα μὴ παραβῆναι *Samb.* & *Gall.* 1. 2. *n* Μηδενὸς γὰρ τῶν *Big. Samb. Hen.* & *Buſb.* *o* Διὰ ἀσέβειαν in *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod non propter impietatem, ſed propter cuſtodiam fieret præceptorum, ille contemnens præcepta, ad ſuum oraret Deum.* *p* Ita *MSS.* προσεδόκων in *Editis.* *q* Iterum ex *MSS.* ἑτοίμως in *Editis.* *r* Οὐτε μετεβάλοντο *Big.* & *Samb.*

a Ita

Danielus, quod edicto regis non paruiſſet, ad leones projicitur. Dan c. 6.

eum liberaret, & nihil mali à feris pateretur, hortatus eſt eum ut quicquid accideret æquo ferret animo. cumque in ſpeluncam conjectus eſſet, *rex*, ſignato lapide qui pro oſtio erat in ore ſpecûs, diſceſſit; totamque eam noctem ſine cibo & ſomno exegit, de Danielo majorem in modum ſolicitus. Mane autem diluculo ſurrexit, & ad ſpecum ſe contulit: cumque ſigillum illæſum inveniſſet, quo lapidem obſignatum reliquerat, illo *protinus* reſerato magna voce Danielum clamavit, quærens an adhuc ſalvus eſſet. Qui cum regem audiviſſet, dixiſſetque, ſe nequaquam læſum eſſe, *rex* eum ex ferarum ſpecu juſſit extrahi. Inimici

Danielus miraculo ſervatus. Dan. c. 6.

vero *ejus*, cum vidiſſent nihil mali Danielo accidiſſe, Deo quidem ejuſque providentiæ incolumitatem illius tribuere noluerunt; leones vero ſagina impletos neque Danielum attigiſſe neque ad eum acceſſiſſe exiſtimantes, id ita factum eſſe regi dictitabant. At ille, quod eos utpote *ſumme* malignos odio habuerit, multas carnes leonibus objici jubet, illiſque jam ſaturatis inimicos Danieli in antrum conjici imperavit, ut animadverteret an ob ſaturitatem ad eos non acceſſuri eſſent. Tum manifeſtum erat Dario, poſtquam feris objecti eſſent ſatrapæ, Danielum miraculo ſervatum eſſe.

Danieli accuſatores leonibus objici præcipit Darius. Dan. c. 6.

Nam leones nemini illorum pepercerunt, ſed eos omnes dilacerarunt, quaſi valde eſurientes & victus inopia laborantes. Eos autem fames, uti arbitror, non irritavit *& exacuit*, quippe qui paulo ante carne ad ſatietatem uſque fuerant impleti, ſed hominum malitia. nihil enim impedit quin & ipſa, Deo ita volente, etiam beſtiis palam fiat ad pœnam exſequendam.

Danielus clarus ante, clarior haberi cœpit.

7. Iis itaque hoc modo peremptis qui Danielo inſidias ſtruxerant, Darius rex *nuncios* dimiſit per univerſam regionem, qui juberent Deum iſtum celebrari, quem Danielus adorabat, dicerentque ipſum ſolum verum eſſe *Deum* & omnipotentem. Porro Danielum ſummo in honore habuit, eique primum inter amicos locum tribuit. Cum autem Danielus inſignis adeo eſſet claruſque, *præcipue* quòd Deo cha-

Turrim Ecbatanis ædificat.

rus eſſe exiſtimaretur, turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ, opus elegantiſſimum & arte mirabili conſtructum, quæ etiamnum quidem manet duratq;: ſpectantibus vero apparet recentis eſſe ſtructuræ, atque illa ipſa die condita qua quiſque illam aſpexerit. tanta quippe illi eſt novitatis ſpecies & formæ vigor integer, cui nihil deceſſit tam longo temporis decurſu. nam & idem accidit ædificiis quod hominibus, pariterque ſeneſcunt, quod annis aliquid de robore pereat, decorque marceſcat. Moris autem adhuc eſt ut in turri iſta Medorum reges ſepeliantur, item Perſarum & Parthorum: ejuſque cuſtodia ſacerdoti Judæo commiſſa eſt. id quod fieri ſolet in hodiernum uſque diem.

αὐτὸν, καὶ ὅδὲν μὴ πάθῃ δεινὸν ὑπὸ τ θηρίων, ἐκέλευσεν αὐτὸν εὐθύμως φέρειν τὰ [a] συμβαίνοντα. ὁ βληθεὶς εἰς τὸν λάκκον, σφραγίσας τ ὅπὶ ᾧ κρημνὸν κείμενον ἀντὶ θύρας λίθον, ἀνεχώρησεν· καὶ δι' ὅλης ἄσιτος τῆς νυκτὸς καὶ ἄϋπνος διῆγεν, ἀγωνιῶν περὶ Δανιήλου. μεθ' ἡμέραν δὲ ἀναβὰς ὅπι ἐπὶ λάκκον ἦλθε· καὶ σῳζομένην τὴν σφραγῖδα εὑρὼν, ἣ σημήναμενος τ λίθον καταλελοίπει, ἀνοίξας ἀνεβόησε, καλῶν τὸν Δανιήλον, [b] καὶ πυνθανόμενος εἰ σώζεται. τῆς δ' ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ, καὶ μηδὲν παθεῖν εἰπόντος, ἐκέλευσεν αὐτὸν [c] ἀνελκυσθῆναι ἐκ λάκκου τ θηρίων. οἱ δὲ ἐχθροὶ, θεασάμενοι τ Δανιήλον μηδὲν πεπονθότα δεινὸν, ἀλλὰ μὲ ὑπὸ θείου καὶ τὴν τούτου προνοίαν οὐκ ἀξίων αὐτὸν σώζεσθαι· πεπληρωμένους δὲ τοὺς λέοντας τροφῆς μὴ [d] ἅψασθαι μηδὲ προσελθεῖν τῷ Δανιήλῳ νομίζοντες, τοῦτ' ἔλεγον πρὸς τ βασιλέα. ὁ δὲ μισήσας αὐτοὺς τ πονηρίας, προσβληθῆναι μὲ πολλὰ κελεύει τοῖς λέουσι κρέα, κορεσθέντων δ' αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς τ Δανιήλου προσέταξεν εἰς τ λάκκον ἐμβληθῆναι, ὅπως εἰ μὲ κόρον αὐτοῖς [e] προσάξουσιν οἱ λέοντες μάθοι. σαφὲς δὲ ἐγένετο Δαρείῳ, τ σατραπῶν προσβληθέντων τοῖς θηρίοις, ὅτι τὸ θεῖον ἔσωσε τ Δανιήλον. ὑδενὸς γὰρ αὐτῶν ἐφείσαντο οἱ λέοντες, ἀλλὰ πάντας διεσπάραττον, ὡσανεὶ σφόδρα λιμώττοντες καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς. ἠρέθισε δ' αὐτοὺς ὑπὸ τὸ [f] πεινᾶν οἶμαι, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφθόνων κρεῶν [g] ἐμπεπλησμένους, ἀλλ' ἡ τ ἀνθρώπων κακία. [h] δῆλη γὰρ καὶ τοῖς [i] ἀλόγοις ἐν αὐτῇ ζώοις πρὸς τιμωρίαν γένοιτο, τ Θεῷ προαιρουμένου.

ζ. Διαφθαρέντων οὖν τ ὑπὸ βουλευσάντων Δανιήλῳ τοῦτον τ τρόπον, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθ' ὅλων ἔπεμψε τὴν χώραν ἐπαινῶν τ Θεὸν ὃν Δανιήλος [k] προσεκύνει, ᾧ μόνον αὐτὸν λέγων εἶ) ἀληθῆ, καὶ τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα. ἔσχε δὲ ᾧ τ Δανιήλον ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ, πρῶτον αὐτὸν ἀποδείξας τ φίλων. ὢν δὲ ὕτως ὑπὸ σημος καὶ λαμπρὸς ὑπὸ δόξης ᾧ θεοφιλὴς εἶ) Δανιήλ, ᾠκοδόμησεν ἐν [l] Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς βάρι, [m] εὐπρεπέστατόν τι κατασκεύασμα ᾧ θαυμασίως πεποιημένον, ἣ μέχρι δεῦρο μένει καὶ σώζε)· τοῖς δ' ὁρῶσι δοκεῖ προσφάτως [n] κατεσκευάσθαι, ᾧ ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης ἧς ἕκαστος αὐτῶν ἡμέρας ἰσορρ γεγονέναι. ὕτως νεαρὸν αὐτῆς καὶ ἀκμῆον ὅλον, καὶ μηδαμῶ γεγηρακὸς ὑπὸ τοσούτου χρόνου. πάσχει γὰρ καὶ τὰ κατασκευάσματα ταυτὸν ἀνθρώποις, καὶ παλαιοῦται, καὶ τ ἰσχὺν λυόμενα ὑπὸ τ ἐτῶν, ᾧ τ εὐπρέπειαν μαραινόμενα. θάπτωσι δ' [o] ἐν τῇ βάρει τούς τε Μήδων βασιλεῖς, ᾧ Περσῶν καὶ Πάρθων, ἄχρι ᾧ δεῦρο· [p] ᾧ ὁ ταύτῃ πεπιστευμένος [q] Ἰουδαῖός ἐστιν ἱερεύς. ᾧ τοῦτο γίνε) μέχρι τ σήμερον ἡμέρας. ἄξιον

a Ita *MSS.* συμβώντα in *Editis*. *b* Illud καὶ ex *Big.* & *Samb.* *c* Ἀνελκυσθῆναι οὐκ ᾧ λάκκου ᾧ τ θηρίων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *d* Ita *Big.* & *Samb.* ἅψασθαι in *reliquis*. *e* Ita *Big.* & *Epiphanius*, qui vertit, *ſi ad eos minime accederent.* προσήξουσιν *Samb.* προσίξουσιν *Vat.* προσθίξουσιν in *Editis*. quod ſane αὐτῶν pro αὐτοῖς poſtularet. *f* Πεινᾶν *Baſ.* *g* Ita cum *Cod. Vat.* ἐμπλησμένους in *Editis Aliiſque.* πεπληρμένους *Samb.* *h* Ita in omnibus *MSS.* δὴ καὶ in *Editis*. *i* Paulo aliter in *MSS.* ἀλόγοις ζώοις ἦν αὐτῇ πρὸς τιμωρίαν ἡ γένοιτο ᾧ. ſed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifeſta, ſimul & quia Dei voluntate vocabantur ad pœnam, *Epiphan.* *k* Προσκυνεῖ & mox εἶναι λέγων & dein πάντων κράτος in *Big* & *Samb.* *l* Vide *Bocharum* in *Phaleg.* l. 3. c. 14. *m* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* εὐτρεπίστατον in *reliquis*. *n* Sic *Samb.* in *cæteris* κατασκευάζ. *o* Ἐν ταυτῇ *Hen.* & *Busb.* *p* Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὁ deeſt. *q* Darium (inquit *Bocharus*) crediderim Danielis opera & conſilio in mirabili iſta turri exſtruenda uſum: quo munere cum is egregie functus eſſet, regem grati animi ergo ſanxiſſe ut Judæorum fidei turris committeretur.

a Θαυμάσιον

ἄξιον δὲ τἀνδρὸς τούτου καὶ ὁ μάλιστα [a]θαυμάσαιτό τις ἂν ἀκούσας διελθεῖν. ἅπαντα γὰρ αὐτῷ παραδόξως ὡς ἑνί τινι τῶν μεγίστων εὐτυχήθη προφητῶν, καὶ παρὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον [b]τιμή τε καὶ δόξα παρὰ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, καὶ τελευτήσας δὲ μνήμης αἰωνίου ἔτυχε. τὰ γὰρ βιβλία, ὅσα δὴ συγγεγράφηκε καταλέλοιπεν, ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν· καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανιὴλος ὡμίλει τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ τὰ μέλλοντα μόνον προφητεύων διετέλει, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται, ἀλλὰ καὶ χρόνον ὥριζεν, εἰς ὃν ταῦτα ἀποβήσεται· καὶ τοῖς προφήταις τὰ χείρω προλεγόντων, καὶ [c]διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων ὑπὸ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, Δανιὴλος ἀγαθῶν ἐγίνετο προφήτης αὐτοῖς, ὡς ἀπὸ μὲν τῆς εὐφημίας τῶν προλεγομένων εὔνοιαν ὑπάρχειν παρὰ πάντων, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους αὐτοῖς ἀληθείας πίστιν καὶ δόξαν ὡς θειότητος παρὰ τοῖς [d]ὄχλοις ἀποφέρεσθαι. [e]καταλιπὼν δὲ γράψας, [f]ὅθεν ἡμῖν τὸ τῆς προφητείας ἀκριβὲς αὐτοῦ καὶ ἀπαράλλακτον ἐποίησε δῆλον. [g]φησὶ γάρ, "[h]αὐτοῦ γινομένου ἐν Σούσοις τῇ μητροπόλει "τῆς Περσίδος, [i]ὡς ἐξέλθοι μὲν εἰς τὸ πεδίον μετ' ἑταίρων [k]αὐ- "τῶν, σεισμῷ δὲ καὶ κλόνῳ τῆς γῆς ἐξαίφνης γενομένου "[m]καταλειφθείη μόνος, φυγόντων τοὺς φίλους· καὶ [n]πεσὼν "μὲν ἐπὶ στόμα παραχθεὶς ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, πρὸς δ' "ἁψαμένου αὐτοῦ, καὶ μεταξὺ κελεύοντος ἀναστῆναι, καὶ τὰ "μέλλοντα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μετὰ πολλὰς "γενεάς. ἀναστὰντι δ' αὐτῷ δεικθῆναι κριὸν [p]ἐσήμηνε "μέγαν, πολλὰ μὲν ὑπερφυόντα κέρατα, [q]τελευ- "ταῖον δ' αὐτῶν ὑψηλότερον ἔχοντα. ἔπειτα ἀναβλέ- "ψαι μὲν εἰς τὴν δύσιν, θεάσασθαι δὲ τέταρτον [r]ἀπ' αὐ- "τῆς δι' ἀέρος φερόμενον, [s]συρράξαντα τῷ κριῷ, καὶ τοῖς "κέρασι [t]πλήξαντα δὶς, καταβαλεῖν αὐτὸν [u]ἐπὶ τὴν "γῆν, καὶ πατῆσαι. εἶτα τὸ τέταρτον [x]ἰδεῖν οὐκ ἔτι μετώπῳ "μέγιστον [y]ἀναφυόμενον κέρας, ἀλλὰ κλασθέντος [z]ἀναβλαστῆ- "σαι τέτταρα, καθ' ἕκαστον τῶν ἀνέμων τετραμμένα. ἐξ αὐ- "τῶν δ' ἀναφυῆναι καὶ ἄλλο μικρότερον [a]ἀνέγραψεν· ὃ αὖ- "ξῆσαι, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ [b]ταῦτα ὑποδεικνὺς Θεὸς, πολεμή- "σειν αὐτῷ ἔθνος, καὶ [c]τὴν πόλιν αἱρήσειν κράτος, καὶ "[d]συσχεῖν τὰ περὶ τὸν ναὸν, καὶ τὰς θυσίας κωλύσαι [e]γενέσθαι "[f]ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα ἕξ." ταῦτα μὲν ἰδεῖν, ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ἐν Σούσοις ὁ Δανιὴλ ἔγραψε·

Convenit autem id de hoc viro narrare, quod, si quis audiverit, etiam miraretur. omnia enim ipsi, tanquam uni è vatum maximis, præter opinionem prospere cesserunt, & dum viveret honorem & gloriam apud reges populumque assequutus est, atque mortuus memoria fruitur sempiterna. Libri enim, quotquot à se conscriptos reliquit, leguntur hodieque apud nos: atque ii nobis fidem faciunt, Danielum cum Deo colloquia habuisse. Non enim futura solum, quemadmodum & alii vates, prædicere solebat, sed & tempus, quo hæc eventura erant, præfinivit: cumque alii vates mala prænunciarent, propterea que regum & vulgi odia in se concitarent, istis Danielus erat bonorum prænuncius, adeo ut ob faustam quidem ominationem sibi omnium benevolentiam conciliarit; ex eventuum vero certitudine non solum in veridicis, sed & in divinis habitus fuerit à populo. Scriptis autem ea consignata reliquit, ex quibus licet perspicere summæ fidei esse ejus vaticinia, rataque & immutabilia. Ait enim, "cum forte Susis esset in Persidos "metropoli, quòd exiverit quidem cum sodalibus suis in planitiem, subito vero terræ motu & concussione oborta solus fuerit relictus, "amicis diffugientibus; & ipse quidem in faciem devolutus in manus ambas conciderit, "à quodam vero apprehensus, simulque ab "eo surgere jussus, ac videre quæ post multas "ætates civibus essent eventura. Cum autem "surrexisset, sibi ostensum esse, retulit, arietem "immani magnitudine, multa quidem cornua "enata habentem, postremum vero illorum cæteris excelsius. Deinde sustulisse oculos ad "occasum, vidisseque hircum inde per aërem "delatum, qui arietem, ubi cum eo congressus "erat, eumque bis cornibus percussérat, humi "prostravit conculcavitque. mox vidisse enatum è fronte hirci cornu eminentissimum, "eóque fracto quatuor succrevisse, quatuor "cœli plagas spectantia. Ex his vero & aliud "minus exortum esse scripsit: quod, postquam adultum esset, dicebat Deus qui hæc "illi ostendebat, bellum genti ipsius illaturum esse, & urbem vi expugnaturum, tem- "plique ceremonias perturbatum ire, sacrifi- "ciaque inhibiturum esse per dies mille ducentos & sexaginta sex." Hæc quidem se vidisse in planitie juxta Susas Danielus scripsit: Deum

Danielus ob vaticinia laudibus extollitur.

Visum de ariete & hirco. Dan. c. 8.

a Θαυμάσειέ τις Big. Samb. & Vat. *b* Τιμή τι καὶ δόξα ἡ παρὰ τῶν Big. & Samb. *c* Ita Big. Samb. & Vat. Λοιπὸν τούτων in reliqui. *d* Ita Big. Samb. & Epiphanius, ut puto, qui vertit, & opinionem divinitatis in populo habebat. τοῖς ἄλλοις in Editis Aliisque. *e* Hæc & quæ sequuntur de visione Danielis laudantur à Chrysostomo in Homil. 2. contra Judæos, p. 115. Edit. Hæschel. Tom. 6. p. 330. Edit. Savil. & Vol. 1. p. 484. Edit. Frontonis-Ducæi. καταλειφθεὶς δὲ γράψας in textu Hæscheliano. in margine καταλιπὼν γράψας ex MSS. quo modo ediderunt Savil. & Fr. Ducæus. *f* Ita Chrysost. nec aliter legisse videtur Epiphan. ὅθεν ἡμῖν ἀληθὴς τὸ τῆς προφ. αὐτοῦ ἀκριβὲς Big. Samb. & Gall. 1. ὅθεν ἡμῖν τὸ ἀκριβὲς τῆς αὐτοῦ προφ. καὶ ἀπ. Hen. & Busb. τὸ τῆς ἀκριβοῦς αὐτοῦ προφητείας in Editis. *g* Ita Samb. Gall. & Chrysost. φασὶ in reliquis. *h* Αὐτὸν γινόμενον Big. Samb. & Gall. 1. αὐτὸν γενόμενον in Editis Aliisque. sed cum Epiphanius habeat. cum esset in Susis in metrop. placuit rescribere αὐτῷ γενομένῳ. Duæ istæ voculæ omittuntur in Chrysostomi libris, qui mox habent ἐν Σούσοις τῇ μητρ. *i* Ita cum Hæschelio & Savilio. in Flavii libris ὡς ἐξῆλθεν, pro quibus ἐξελθεῖν legit Fronto-Ducæus, quod sane αὐτὸν γενόμενον (v. 19.) postularet. *k* Τινῶν post αὐτοῦ habet Chrysost. *l* Illud ὃ ex Chrysost. *m* Ita Samb. & Vat. in aliis MSS. Ϛ καζαλειφθείη. in Editis Ϛ καταλιφθείη. at καταλειφθείσης μόνος sine τῷ edidit Fronto-Duc. & καταλοίφθη μόνος Hæschel. & Savil. omisso καί. *n* Ita in Flavii libris & Chrysostomo Savilii. Πεσὼν edidit Hæschel. πεσῶν Fronto Duc. *o* Non aliter Epiphanius, qui vertit, & conturbatus in faciem super ambas ceciderit (vel cecidit) manus. σὺν αὐτῷ ἁψαμένου Samb. σὺν αὐτῷ καταψαμένου Big. & Gall. 1. σὺν αὐτῷ ἁψαμένου ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, πρὸς δ' ἀπτομένου Fronto-Duc. σὺν αὐτῷ [Ϛ] παραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, πρὸς [δ'] ἀπτομ. Hæschel. ἐπὶ σὺν αὐτῷ παραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας πρὸς ἀπτομ. Savil. *p* Hæc vox delideratur in Chrysostomi libris. eam tamen similemve vocem agnovisse videtur Epiphan. qui vertit, offensum sibi dixit, &c. *q* Τὸ δὲ τελευταῖον Chrysost. *r* Ita etiam Epiphan. sed ἀπ' αὐτῆς desunt Chrysostomo. *s* Ita Samb. & Chrysost. συμβαλόντα in Editis Aliisque. *t* Ita cum Savilio apud Chrysost. πλήξαντι Hæschel & Fronto-Duc. λαβόντα in Editis Flavii, ῥήξαντα in MSS. κρούσαντα tamen in Gall. 1. à manu secunda, forsan pro κυλίσαι. *u* Επὶ τῆς γῆς Chrysost. *x* Ιδεῖν ὑψηλότερον, ὡς τ. solus Chrysost. *y* Ἀναφύσασθαι Chrysost. *z* Ἄλλα ἀναβλ. Chr. *a* Ἀνέγραψεν αὐξῆσαι. ἔλεγε δὲ αὐτῷ Hæschel. & Fronto-Duc. *b* Ita MSS. & Chrys. τοιαῦτα in Editis. *c* Sic Epiphan. τὴν πόλιν αἱρήσειν, vel Ϛ πόλιν αἱρήσειν Chrysost. *d* Ita in Editis Aliisque. quomodo & in Chrysost. Savilii. συγχέειν τὰ π. τ. ναὸν Samb. Hen. & Busb. συσχεῖν τὸν ναὸν Hæschel. συλήσειν τὸν v. Fronto Duc. *e* Vocem γενέσθαι restitui ex Samb. Epiphan. & Chrysost. apud quem in Edit. Hæschel. & Frontonis-Duc. κωλύσειν. γενέσθαι ἐφ' ἡμ. *f* Ita Big. & Samb. ϛφϟ'. in Editis. in Epiphanii libris, diebus mille ducentis & sexaginta sex. vel ΜLXVI. vel. ΜCCLXXV. ἡμ. χιλίας διακοσίας ὀγδοήκοντα ἕξ vel ἑβδομήκοντα ἕξ in Chrysostomo.

Deum vero ipſi, quid ſibi vellent quæ per viſum apparuerant, in hunc modum expoſuiſſe declarabat. "Arietem quidem regna Perſarum & Medorum ſignificare dicebat, cornua vero reges ibi rerum potituros, & cornu noviſſimum deſignare regem ultimum, quique *cæteros* omnes opibus & gloria ſuperaturus eſſet. Hircum autem indicare, ex Græcis quendam regnaturum eſſe, qui bis cum Perſa congreſſus victoriam ex acie reportabit, omnemque dominatum & principatum in ſe transferet. Ingenti vero cornu, *eoque* ex hirci fronte producto, ſignificari primum regem: quatuorque cornubus, illo cadente, enatis, quæ ad quatuor terræ partes reſpexerunt, primi regis poſt mortem ejus ſucceſſores oſtendi, regnique inter eos partitionem, illoſque, *utpote* nec liberos ipſius nec cognatos, multis annis orbis terrarum imperium habituros. Porro ex his regem quendam exoriturum eſſe, qui & *Judæorum* gentem & leges expugnabit, formamque inſtitutæ juxta has reipublicæ evertet, & templum diripiet, perque triennium ſacra fieri prohibebit." Et ſane factum eſt ut hæc ipſa ſub Antiocho Epiphane gens noſtra pateretur, prout viderat Danielus, & multis ante annis quæ ventura erant ſcriptis mandaverat. Similiter autem Danielus de Romanorum etiam imperio ſcripſit, illoſque magnam vaſtitatem *genti noſtræ* illaturos eſſe. Iſta omnia, à Deo ſibi monſtrata, ſcriptis conſignata reliquit: ut qui ea legerint, & eventus perſpexerint, Danielum mirentur ob tam inſignem honorem illi à Deo habitum; & Epicureos *magno* in errore verſari deprehendant, qui providentiam è vita ejiciunt, & à Deo res *humanas* curari non exiſtimant, nec omnia à natura beata & immortali (ad univerſitatis rerum perennitatem) regi & adminiſtrari *volunt*, ſed ſine rectore & curatore mundum ſuopte impetu ferri aſſeverant. qui ſi ita ut illi autumant præſide careret, quemadmodum naves ſine gubernatoribus videmus procellis *& fluctibus* obrui, curruſque aurigis deſtitutos percelli, temerario *ſane* motu labefactatus concideret periretque. Cumque iſta prædicta fuerint à Danielo, videntur mihi à vera opinione multum aberrare, qui Deum non curare pronunciant quid agat genus humanum. non enim vaticiniis ejus eventus reſpondiſſe conſpiceremus, ſi omnia in mundo temeritate regerentur. Et quidem ego, prout relatum legi, ita plane de iſtis ſcripſi: ſin vero cuiquam libuerit aliter de iiſdem ſentire, illi per me licebit diverſam opinionem ſequi & tueri.

Viſi de ariete & hirco interpretatio.

Epicurei redarguuntur.

κεῖναι δ' [a] αὐτῷ τὰ ὄψει δι' ἐναργείας [b] ἐδήλου τὰ Θεοῦ βούλημα. "τὸν μὲν κριὸν βασιλείας τὰς Περσῶν καὶ Μήδων σημαίνειν ἔφασκε, τὰ δὲ κέρατα τοὺς βασιλεύειν μέλλοντας, τὸ δὲ ἔσχατον κέρας σημαίνειν τὸν ἔσχατον βασιλέα, τοῦτον [c] δὲ διοίσειν ἁπάντων πλούτῳ τε καὶ δόξῃ. τὸν δὲ τράγον [d] δηλοῦν, ὡς ἐκ τῶν Ἑλλήνων τις βασιλεύσει ἔσται, ὃς τῷ Πέρσῃ συμβαλὼν δὶς κρατήσει τῇ μάχῃ, [e] καὶ καταδουλώσεται τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν. δηλοῦσθαι δ' [f] ὑπὸ μὲν μεγάλου κέρατος τὸν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ τράγου τὸν πρῶτον βασιλέα· καὶ τοὺς [g] τεσσάρων [h] ἀναβλάστησιν ἐκπεσόντος ἐκείνου, καὶ τοὺς τοῖς τὰ [i] τέσσαρα κλίματα τῆς γῆς αὐτοῖς ὑποτροφὴν ἐκάστῳ, τοὺς διαδόχους μὴ τοῦ θανάτου τοῦ πρώτου βασιλέως [k] ἐμφανίζεσθαι, καὶ διαμερισμὸν εἰς αὐτοὺς τῆς βασιλείας, [l] ὅτε δὲ παῖδας αὐτοῦ τούτους ὄντας ὅτε συγγενεῖς, πολλοῖς ἔτεσιν ἄρξειν τοῦ οἰκουμένης. [m] γενέσθαι δ' ἐκ τούτων τινὰ βασιλέα, τὸν ἐκπολεμήσοντα [n] τό, τε ἔθνος καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν, καὶ τὸν [o] κατ' αὐτοὺς ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, καὶ συλήσοντα τὸν ναὸν, καὶ τὰς θυσίας ἐπ' ἔτη τρία κωλύσοντα θύεσθαι." καὶ δι' ταῦτα ἡμῶν συνέβη [p] τῷ ἔθνει παθεῖν ὑπ' Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καθὼς [q] εἶδεν ὁ Δανιήλος, καὶ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν ἀνέγραψε τὰ γενησόμενα. τὸν αὐτὸν δὲ [r] τρόπον Δανιήλος καὶ [s] περὶ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν [t] ἐρημωθήσεται. ταῦτα πάντα ἐκεῖνος, [u] Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ, συγγράψας κατέλιπεν· ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ τὰ [x] συμβαίνοντα σκοποῦντας θαυμάζειν ὅτι τῷ μὲν [y] τοῦ Θεοῦ τιμᾷ τὸν Δανιήλου, καὶ τοὺς [z] Ἐπικουρείους ἐκ τούτων εὑρίσκειν πεπλανημένους, οἳ τήν τε πρόνοιαν ἐκβάλλουσι τοῦ βίου, καὶ [a] τὸ Θεὸν ὑπὸ ἀξιοῦσιν ἐπιτροπεύειν τὰ περὶ μὲν [b], ὑπὸ δὲ μακαρίας καὶ ἀφθάρτου φύσεως διαμονὴν τῶν ὅλων οὐσίας [c] κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα, ἄμοιρον δὲ ἡνιόχου καὶ φροντιστοῦ τὸν κόσμον αὐτομάτας φέρεσθαι λέγουσιν. [d] ὡς εἰ τοῦτον ἀπροσκόπτως οὕτω τὸν τρόπον, καθάπερ καὶ τὰς ναῦς ἐρήμους κυβερνητῶν καταδυομένας ὁρῶμεν [e] ὑπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ καὶ τὰ ἅρματα περιτρεπόμενα μὴ ἔχοντα τοὺς ἡνιοχοῦντας, [f] συντρίβεσθαι ἂν ὑπὸ τοῦ ἀπροσκόπτου φορᾶς ἀπολώλει καὶ διεφθείρετο. [g] τοῖς γοῦν προφημένοις ὑπὸ Δανιήλου, δοκοῦσι μοι σφόδρα [h] τῆς ἀληθοῦς δόξης ἁμαρτάνειν, οἱ τῷ Θεῷ μηδεμίαν εἰς τὰ ἀνθρώπινα ἀποφαινόμενοι πρόνοιαν. εἰ γὰρ [i] ἐν τῇ ἐκείνου προφητείᾳ, εἰ συνέβαινεν αὐτομάτῳ πνεύματι τὸν κόσμον ἄγεσθαι, πάντα [k] εἰκῇ ἐβλέπομεν ἀποβαίνοντα. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς εὗρον καὶ [l] ἀνέγνων, ὕπως ἔγραψα· εἰ δέ τις ἄλλως δοξάζειν βούλοιτο περὶ αὐτῶν, ἀνέγκλητον ἔχέτω τὴν ἑτερογνωμοσύνην.

Finis Libri decimi.

Τέλος τοῦ βιβλίου δεκάτου.

a Ita *MSS.* & *Chryſoſt.* αὐτῶν in *Editis*. *b* Ita *Epiphan.* & *Savilii Chryſoſt.* Ἐδήλου τοῦ Θεοῦ, ὃς τὸ μ. κ. β. τ. μ. Π. κ. Μ. σημαίνειν ἔφασκε. *Fronto-Duc.* & paulo aliter *Haſchelius*. *c* Ita cum *Chryſoſtomi Codd. MSS.* nec aliter ut puto *Epiphan.* in *Flavii* libris τοῦτον δὲ δ. & in *Editis Chryſoſtomi*, τὸ μέλλοντα διοίσειν. *d* Δηλοῦν ὡς ἐξ Ελλ. τις ὁ βασιλ. *Haſchel.* & *Fronto-Duc.* δηλοῦν ὡς ἐξ Ελλ. τις βασιλ. *Savil.* *e* Καὶ ἀφαιρεθήσεται in *Chryſoſtomi* libris. *& omnem gloriam ejus principatus auferet*, apud *Epiphan.* *f* Διὰ μὲν τοῦ πρώτου μεγάλου κέρατος *Chryſoſt.* *g* Τεσσάρων βασιλέων ἀναβλ. *Big.* & *Samb.* *h* Ἀναβλάστησιν. ἐκπεσόντος δὲ ἐκείνου *Haſchel.* & *Fronto-Duc.* *i* Τέσσαρα κέρατα ὑποτροφὴν ἑκάστῳ τοῦ Δηθέντος *Haſchel.* & *Fronto-Duc.* τέσσαρα κλίματα ὑποτροφὴ ἑκάστῳ, τοὺς διαδόχους *Savil.* *k* Ἐμφανίζεσθαι *Chryſoſt.* *l* Ita in *omnibus* præter *Samb.* qui δὲ omittit. ὅτι παῖδας ὄντας αὐτῶ [αὐτοῦ *MSS.*] ὅτι συγγενεῖς *Chryſoſt.* *m* Γενέσθαι δὲ ἐκ τούτων ἴσα τινὰ βασ. *Chryſoſt.* *n* Ita cum *Big.* & *Samb.* τὸ ἔθνος in *reliquis*. *o* Ita *Chryſoſt.* in *Flavii* libris κατὰ τούτους. *p* Ita *MSS.* & *Chryſoſt.* τὸ ἔθνος in *Editis Aliiſque*. *q* Sic & *Epiphan.* εἶπε *Haſchel.* & *Fronto-Duc.* *r* Ita *Big.* & *Samb.* χρόνοις in *Editis Aliiſque*. *ſ* Ita *Gall.* 1. *Hen.* & *Buſb.* περὶ τῶν Ῥωμ. in *Editis Aliiſque*. *t* Ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα *Samb.* *à manu ſecunda*. *u* Θεοῦ δηλώσαντος *Vat.* *x* Ita *MSS.* συμβαίνοντα in *Editis*. *y* Articulum habuimus ex *MSS.* *z* Ita *MSS.* in *Editis* Ἐπικουρείους. *a* Καὶ θεὸν *Big.* & *Samb.* *b* Sic *Samb. Gall.* 1. *Hen.* & *Buſb.* κυβερνᾶσθαι in *reliquis*. *c* Ὡς εἰ *Big.* & *Samb.* *d* Ὑπὸ πν. *Big.* & *Samb.* *e* Ita cum *Big.* & *Samb.* συντρίβεσθαι ἀν. *Gall.* 1. συντρίβεται ἀν. in *Editis Aliiſque*. *ſ* Τοῖς μὲν *Samb. Buſb.* & *Hen.* *g* Illud τοῦ ex *MSS.* *h* Particula deeſt *Big.* & *Samb.* *i* Ita ex *Big.* & *Samb.* προφητείαν συνέβαινεν οὐ αὐτ. in *Editis Aliiſque*. *k* Sic *MSS.* ἐκῶμεν in *Editis*. *l* Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέγνων in *Editis Aliiſque*.

TA-

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO UNDECIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τὰς Ιουδαίας ἀποστολὰς ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, [b]ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

1. *Quomodo Cyrus Perſarum rex, cum Judæos Babylone in patrias ſedes dimiſiſſet, eis permiſit templum exſtruere, data illis pecunia.*

β'. Οτι διεκώλυσαν [c]αὐτοὺς οἱ τοῦ βασιλέως ἡγεμόνες κατασκευάσαι τὸ ἱερὸν, ἐμποδὼν γινόμενοι τοῖς ἔργοις.

2. *Quod regis duces, impeditis operibus, ipſos in templo ædificando interpellarunt.*

γ'. Ως, Κύρου τελευτήσαντος, Καμβύσης ὁ παῖς αὐτοῦ, παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν, ἐκώλυσε πάντας ἀπηγόρευσε τοῖς Ιουδαίοις [d]οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν.

3. *Quomodo, poſt Cyri mortem, Cambyſes ejus filius, ſuſcepto imperio, Judæis prorſus interdixit templi inſtauratione.*

δ'. Οτι Δαρεῖος ὁ [e]Υστάσπου, βασιλεύσας Περσῶν, ἐτίμησε τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος, [f]καὶ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν.

4. *Quod Darius Hyſtaſpis filius, Perſarum regnum adeptus, Judæorum gentem in honore habuit, & templum exædificandum curavit.*

ε'. Ως μετ' αὐτὸν ὁ [g]παῖς αὐτοῦ Ξέρξης οἰκείως ἐσχε τοὺς Ιουδαίους διετέλη.

5. *Quomodo poſt illum Xerxes ejus filius ſumma Judæos benevolentia proſequutus eſt.*

ς'. Οτι, βασιλεύοντος [h]Αρταξέρξου, μικρὰ τῶν Ιουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος ἐκινδύνευσε, διὰ Αμάνου δόλον.

6. *Quod, Artaxerxe regnante, tota Judæorum gens in extremum diſcrimen propemodum adducta erat, dolo Amani.*

ζ'. Ως [i]Βαγώας, ὁ Αρταξέρξου τοῦ νεωτέρου στρατηγὸς, πολλὰ εἰς τοὺς Ιουδαίους ἐξύβρισεν.

7. *Quomodo Bagoas, qui Artaxerxis junioris exercitui cum imperio præerat, Judæos multis injuriis affecit.*

η'. Οσα ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Αλέξανδρος εὐεργέτησεν αὐτοὺς, κρατήσας τῆς Ιουδαίας.

8. *Quanta beneficia illis contulit Alexander Macedonum rex, poſtquam Judæam ſubegerat.*

a Al. ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ, vel ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ λόγῳ. *b* Επεμψεν αὐτοὺς in *Caji Codd. c* Ιουδαίους *C. d* Κτίσαι *Hen. e* Υστάσπους *Hen. Vat. & Gall.* Υστάσπου *C. f* Καὶ τὸν ναὸν αὐτῶν ἀνῳκοδόμησεν *Hen. Vat. & C. g* Καὶ ὁ παῖς *Vat. & C. h* Αρταξέρξου, Ιουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος *C. i* Ita hîc loci in libris *omnibus*, alibi tamen in *aliquibus* Βαγόσης, quod minus rectum esse existimat *Scholarius*.

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ͵εσνγ΄. μῆνας έ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER UNDECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CCLIII. *menſes* V.

CAP. I.

Quomodo Cyrus Perſarum rex, cum Judæos Babylone in patrias ſedes dimiſiſſet, eis permiſit templum exſtruere, data illis pecunia.

Cyrus excitat Deus ad Hieroſolyma inſtauranda. 1 Eſdr. c. 1. v. 1. & 3 Eſdr. c. 2. v. 1.

ANNO regni Cyri primo (iſte autem erat ſeptuageſimus ab illo die quo populum noſtrum contigit è ſuis ſedibus Babylonem migrare) Deum miſeratio ſubiit captivitatis & ærumnarum, quas miſeri iſti tulerunt, ſicuti ipſis per Hieremiam vatem prædixerat ante urbis excidium; quod poſtquam ſervierint Nabuchodonoſoro ejuſque poſteris, & hanc ſuſtinuerint ſervitutem per annos ſeptuaginta, rurſus eos in patriam terram reſtituet, eritque ut templum ædificent, & priſtinam felicitatem conſequantur. Iſta illis præſtitit. Nam cum Cyri animum exſuſcitaſſet, effecit ut ille per univerſam Aſiam ſcriberet, CYRUM REGEM DICERE. "Quoniam me Deus maximus orbis "terrarum regem conſtituit, hunc illum eſſe "credo quem Iſraëlitarum gens adorat. Is "enim meum nomen per vates prædixit, & "quod ipſius templum inſtauraturus ſim Hie"roſolymis in terra Judæa.

Jer. c. 25. v. 12. & c. 29. v. 10.

Ex lectione Eſajæ (c. 14. v. 28.) Cyrum cupido inceſſit templi ædificandi.

2. Hæc autem cognovit ex lectione vaticiniorum libri quem Eſajas ante annos ducentos & decem reliquit. hic enim ſecreto Deum iſta enunciare dicebat, "Cyrum ego volo, "quem multarum & magnarum gentium re"gem conſtitui, populum meum in propriam "eis

ΚΕΦ. α΄.

Ὡς Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τὰς Ιουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

ΤΩ δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας, τῷ δ' ἐν ἑβδομηκοστὸν ἀφ' ἧς ἡμέρας μετανασθῆναι τὸν λαὸν ἡμῶν ἐκ τῆς οἰκείας εἰς Βαβυλῶνα συνέπεσεν, ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν συμφορὰν οἰκείαν τὴν ταλαιπώρου, καθὼς προεῖπεν αὐτοῖς διὰ Ιερεμίου τοῦ προφήτου, πρὶν ἢ καταστραφῆναι τὴν πόλιν· ὡς μετὰ δουλεύσαι Ναβυχοδονοσόρῳ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ, καὶ βασιλεῦσι μεταμεῖναι τὴν δουλείαν ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα, πάλιν αὐτοὺς εἰς τὴν πάτριον ἀποκαταστήσειν γῆν, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσουσι, καὶ τὴν ἀρχαίας ἀπολαύσουσιν εὐδαιμονίας. Ταῦτ' αὐτοῖς παρέχε. παρορμήσας δὲ τὴν Κύρου ψυχὴν, ἐποίησεν αὐτὸν γράψαι καὶ πᾶσαν τὴν Ασίαν, ὅτι ΚΥΡΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΕΓΕΙ. "ἐπεί με "ὁ Θεὸς ὁ μέγιστος τὴν οἰκουμένης ἀπέδειξε βασιλέα, πείθομαι τοῦτον εἶναι ὃν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ. καὶ δὴ "τοὔνομά μου προεῖπεν ὄνομα διὰ τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι τὸν ναὸν αὐτῷ "οἰκοδομήσω ἐν Ιεροσολύμοις ἐν τῇ Ιουδαίᾳ χώρᾳ.

β΄. Ταῦτα δ' ἔγνω Κῦρος, ἀναγνώσκων τὸ βιβλίον, ὃ τὴν αὐτῷ προφητείας ὁ Ησαΐας κατέλιπε, τριὰ ἐτῶν δεήκοσιον καὶ δέκα. οὗτος γὰρ ἐν ἐπιφορήτῳ εἶπε ταῦτα λέγειν τῷ Θεόν, ὅτι "βούλομαι Κῦρον ἐγὼ, ὃν πολλῶν "ἐθνῶν καὶ μεγάλων ἀπέδειξα βασιλέα, πέμψαι μου τὸν λαὸν "εἰς

a Ita *MSS. Voſſ.* & *Epiphan.* σμγ΄. μῆνας δ΄. *Gall.* 2. & *Codex Caji.* σμγ΄. μῆνας ε΄. *Baſ.* Videſis *Iſ. Voſſ.* in *Chr. S.* p. 135. b Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει Κύρου τοῦ βασιλέως Περσῶν juxta *Epiphan.* & LXXII. c Annos Captivitatis Babyloniçæ inchoandos eſſe à tertio Joachimi anno oſtendit *Iſ. Voſſ.* in *Chr. S.* p. 133. d Συνέπεσεν, παρέδωκεν ὁ Θεὸς τῷ Κύρῳ ψυχὴν καθὼς πρ. *Busb.* & *Big.* e Ἐκείνου *Hen.* συμφορὰν οἰκείαν ταλαιπώρου Ιουδαίων *Epiphan.* f Καὶ ante καθὼς expunxi, auctoritate nonnullorum *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.* g *Al.* ἐγγόνοις. h Ἀνέδειξε in *MSS.* i Βασιλέως *C.* k Κύρον δὲ ἐγὼ π. ἰ. κ. μ. ἀνέδειξα βασ. *Hen.* & *Busb.* Κῦρον ἐγὼ πολλῶν ἰ. κ. μ. ἀνέδειξα βασιλέα *C.*

a Ita

"εἰς τ̀ [a]ἰδίαν γ̀ῆν, κ̀ὶ οἰκοδομῆσαι μ̀ου τ̀ὸν ναόν." ταῦτα Ησαΐας [b]προεφήτευσεν ἔμπροσθεν ἢ καταισκαφῆναι τὸν ναὸν, ἔτεσιν ἑκατὸν κ̀ὶ πεντεκαίδεκα. Ζ̀ωτ̀ οὖν ἀναγνόντα τ̀ὸν Κῦρον, κ̀ὶ θαυμάσαντα τ̀ὸ θεῖον, ὁρμή τις ἔλαβε κ̀αὶ φιλοτιμία ποιῆσαι τ̀ὰ γεγραμμένα· [c]κ̀αλέσας τε τ̀ὺς ὀνομαστ̀ὰτους τ̀ῶν Βαβυλῶνι Ιουδ̀αίων, "συγχωρεῖν αὐ- "τοῖς, ἔφη, βαδίζειν εἰς τ̀ὴν αὐτ̀ῶν πατρίδα, κ̀ὶ [d]ἀναστῆσαι "τ̀ὴν πόλιν Ιεροσόλυμα κ̀αὶ τ̀ὸν τ̀οῦ Θεοῦ ναόν. [e]ἔσεσθ̀αι γ̀ὰρ "αὐτοῖς κ̀ὶ τοῦτον σύμμαχον, [f]αὐτόν τε γράψαι τοῖς γνω- "στοῖς ἐκείνης τ̀ῆς χώρας [g]τ̀ῶν Ιουδ̀αίων ἡγεμόσιν κ̀ὶ σατράπαις, "ἵνα συμβάλωνται [h]χρυσὸν αὐτοῖς κ̀ὶ ἄργυρον εἰς τ̀ὴν οἰκοδο- "μίαν τ̀οῦ ναοῦ, κ̀ὶ πρὸς τούτοις θρέμματα πρὸς τὰς θυσίας.

γ'. Ταῦτα Κύρου κ̀αταγγείλαντος τοῖς Ισραηλίταις, ἐξώρμησαν οἱ τ̀ῶν δύο φυλῶν ἄρχοντες τ̀ῆς Ιούδα κ̀ὶ τ̀ῆς Βενιαμίτιδος, οἵ τε Λευῖται κ̀ὶ ἱερεῖς εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. πολλοὶ [k]δὲ κατέμειναν ἐν τ̀ῇ Βαβυλῶνι, τὰ κτήματα καταλιπεῖν οὐ θέλοντες. κ̀ὶ παραγινομένοις αὐτοῖς οἱ τ̀οῦ βασιλέως φίλοι πάντες ἐβοήθουν κ̀ὶ συνεφέρον εἰς [l]τ̀ὸν τ̀οῦ ναοῦ κ̀αταστευὴν, οἱ μ̀ὲν χρυσὸν, οἱ δ̀ὲ ἄργυρον, οἱ δ̀ὲ βοσκημ[m]άτων πλῆθος σὺν ἵπποις· κ̀ὶ τ̀ὰς τε εὐχὰς ἀπεδίδοσ̀αν τ̀ῷ Θεῷ, κ̀ὶ τ̀ὰς νομιζομένας κ̀ατ̀ὰ πα- λαιὸν θυσίας ἐπετέλουν, [m]ὥσπερ ἀνακλιζομένης αὐτοῖς τ̀ῆς πόλεως, κ̀ὶ ἀναβιούσης τ̀ῆς ἀρχαίας περὶ τ̀ὴν θρησκείαν συνηθείας. [n]ἀπέπεμψε δ̀ὲ αὐτοῖς Κῦρος κ̀αὶ τὰ σκεύη τ̀οῦ Θεοῦ, ἃ συ- λήσας τ̀ὸν ναὸν [o]βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος εἰς τ̀ὴν Βαβυλῶ- να ἐκόμισε. παρέδωκε δ̀ὲ ταῦτα φέρειν [p]Μιθριδάτῃ τ̀ῷ γαζοφύλακι αὐτ̀οῦ, προστάξας δ̀οῦναι αὐτὸ [q]Αβασσάρῳ, ὅπως φυλάττῃ μέχρι τ̀ῆς οἰκοδομίας τ̀οῦ ναοῦ, παραδ̀οὺς δὲ αὐτ̀οῦ, παραδ̀οῖ τοῖς ἱερεῦσι κ̀ὶ ἄρχουσι τ̀οῦ πλήθους, εἰς τὸν ναὸν [r]ἀποδοθησόμενα. πέμπει δὲ κ̀αὶ ὀπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐν Συρίᾳ σατράπας Κῦρος, τ̀οιάδε λέγουσαν.

"terram remittere, templumque meum ædifi- "care." Hæc Eſajas prædixit, centum & quadraginta annis antequam templum dirutum eſt. Illa itaque dum legeret Cyrus, Deique numen miraretur, cupido eum inceſſit ſtudiumque exſequendi quæ ſcripta erant: accitiſque illuſtriſſimis apud Babylonem Judæis, dixit, "ſe "illis poteſtatem facere in patriam ſuam eun- "di, urbemque Hieroſolyma & templum Dei "iterum ſuſcitandi. fore enim & hunc illis "adjutorem, ipſumque ſcripturum eſſe duci- "bus & ſatrapis in vicinia iſtius Judæorum "regionis, ut conferant eis aurum atque ar- "gentum ad templi ſabricam, inſuper & pe- "cora in ſacrificia.

Cyrus Judæos Hieroſolyma remittit. 1 Eſdr. c. 1. & 3 Eſdr. c. 2.

3. Iſta Cyrus cum Iſraëlitis dixiſſet, duarum tribuum principes, Judæ & Benjaminis, ſimulque Levitæ & ſacerdotes, propere ſe Hieroſolyma contulerunt. Multi vero apud Babylonem manſerunt, nolentes poſſeſſiones ſuas relinquere. Cumque eò perveniſſent, omnes Regis amici illis adjumento erant, & ad templi ſtructuram conferebant, aliis quidem aurum, alii vero argentum, rurſuſque alii magnam vim pecorum ſimul & equos: tumque & vota Deo ſolverunt, & conſuetas olim victimas mactarunt, quaſi jam urbs illis inſtaurata eſſet, & antiqua reviviſceret ſacrorum ſolennitas. Cyrus autem illis remiſit & vaſa Dei, quæ rex Nabuchodonoſorus, templo ſpoliato, Babylonem deportaverat: atque iſta perferenda tradidit Mithridati ſuo quæſtori, cum mandatis ut illa Abaſſaro daret, ea lege ut illa aſſervaret uſque dum templum ædificaretur, eoque abſoluto traderet ſacerdotibus populique principibus templo reſtituenda. Quin & epiſtolam miſit Cyrus ad Syriæ ſatrapas, in hanc ſententiam.

Judæi Hieroſolyma redeunt. 1 Eſdr. c. 1. & 2. & 3 Eſdr. c. 2.

Vaſa Hieroſolyma deportata. 1 Eſdr. c. 1.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΥΡΟΣ ΣΙΣΙΝΗ ΚΑΙ ΣΑΡΑΒΑΣΑΝΗ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Ιουδαίων τ̀ὸν τ̀ῇ ἐμ̀ῇ χώρᾳ κατοικούντων ἐπέτρεψα "τοῖς βουλομένοις, εἰς τ̀ὴν ἰδίαν ἀπελθ̀ῶσι πατρίδα, τ̀ὴν "τε πόλιν [s]ἀνακτίσαι, κ̀αὶ τ̀ὸν ναὸν οἰκοδομῆσαι τ̀ὸν Ιερο- "σολύμοις τ̀οῦ Θεοῦ, ὅπου τ̀οῦ αὐτ̀οῦ τόπου ἐφ' ὅ κ̀αὶ πρότερον. "κατέπεμψα δὲ μ̀ου κ̀αὶ τ̀ὸν γαζοφύλακα Μιθριδάτην, "κ̀αὶ Ζοροβάβηλον τ̀ὸν ἄρχοντα τ̀ῶν Ιουδ̀αίων, ἵνα θεμελίους βά- "λωνται τ̀οῦ ναοῦ, κ̀αὶ οἰκοδομήσωσιν αὐτ̀όν, [t]ὕψος μ̀ὲν ἐξήκοντ- "τα πήχεις, τ̀ὸ δ' αὐτῶν κ̀ὶ τ̀ὸ εὖρος, λίθοις μ̀ὲν ξεστοῖς τρισὶ ποιη- "σάμενοι δόμους κ̀ὶ ἕνα ξύλινον ἐγχώριον, ὁμοίως δὲ κ̀ὶ θυ- "σιαστήριον ἐφ' ὅ [x]θύσει τ̀ῷ Θεῷ. τλὼ δὲ εἰς ταῦτα. "δαπάνιμα, ἐκ τ̀ῶν ἐμαυτ̀οῦ γενέσθ̀αι βούλομαι. κ̀ὶ τὰ σκεύη δὲ, "ἃ ἐσύλησεν ἐκ τ̀οῦ ναοῦ Ναβυχοδονόσορος ὁ βασιλεὺς, ἔπεμ- "ψα παραδ̀οὺς Μιθριδάτῃ τ̀ῷ γαζοφύλακι, κ̀ὶ Ζοροβαβή- "λῳ τ̀ῷ ἄρχοντι τ̀ῶν Ιουδ̀αίων, ἵνα διακομίσωσιν εἰς Ιεροσόλυ-

Cyri literæ de Hieroſolymis inſtaurandis.

"Judæis, quicunque volunt, permiſi, in pa- "triam ſuam profectis, & civitatem ſuam in- "ſtaurare, & templum Dei Hieroſolymis ædi- "ficare, in eodem quo antea fuerat loco. Mi- "ſi autem eò etiam quæſtorem meum Mithri- "datem & Zorobabelum Judæorum princi- "pem, ut templi fundamenta jaciant, illud- "que exſtruant, *ea amplitudine*, ut altitudo "quidem ſexaginta, latitudo vero totidem "etiam pateret cubitos, trinis politorum ſaxo- "rum ordinibus, & uno ligneo ex ipſius pro- "vinciæ arboribus, ſimiliter & altare *erigant* "in quo Deo ſacrificent. Sumptus vero in iſta "*omnes* de meo ſuppeditari volo. Vaſa quoque, "quæ rex Nabuchodonoſorus, à templo *olim* "ſuſtulerat, tradidi in manus Mithridatis quæ- "ſtoris mei, & Zorobabeli Judæorum princi- "pis, ut ea perferant Hieroſolyma, & in tem- "plum

[a] Ita *Hen. Busb. Big. C.* & *Epiphan.* Ιουδαίαν in *Editis.* [b] Πρεῖπεν in *pleriſque MSS.* [c] Καὶ καλέσας τὰς & καλέσας ὁ Κῦρος τὰς in *MSS.* καλέσας δὲ τὰς legiſſe videtur *Epiphan.* [d] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἀναστῆσαί τε in *Editis.* [e] Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *reconſtruere, ſe ſcilicet eos adjuvante. Tunc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ vicinis, ut aurum &c.* [f] Αὐτὸς τε *Hen.* & *Busb.* [g] Τῶν ἰδίων ἡγεμόνων *Hen.* τ̀ῶν οἰκείων ἡγεμ. *Busb.* [h] Χρυσὸν C. [i] Τῆς abeſt *MSS.* [k] Ita *Big.* & *Epiphan.* γὰρ in *cæteris.* [l] Illud τὸν ex *MSS.* [m] Ωσπερ ἀνακτιζομένης αὐτοῖς πάλιν καὶ ἀνακαινίσης *Hen.* & C. ὥσπερ ἀνακτιζομένης καὶ ἀνακ. *Big. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *tanquam creatam & antiquam religionis conſuetudinem redivivam.* [n] Επιπεμψε *Gall.* [o] Vox βασιλεὺς deeſt quibuſdam *MSS.* [p] Μιθραδάτῃ *Big.* Μιθραδάτῃ in Græcis *Eſdræ*, & *nummis antiquis*, ut oſtendit Ill. *Spanhemius.* [q] Ἀβασσάρῳ *Vat.* Proculdubio aut Σασσαβασσάρῳ ex *Eſdra*, l. 1. aut Σανασσασσάρῳ ex *Eſdra*, l. 3. legendum. [r] Ἀποδοθησομένους *Vat.* ἀποδοθησομένοις C. [s] Σωσαι καὶ Σαραβασζάνη *Hen.* Σωσαι καὶ Σαθραβουζάνη *Eſdræ* l. 3. c. 6. & 7. Videſis & *Eſdram* in l. 1. c. 5. & 6. [t] Ita *MSS.* ἀνακτίζειν in *Editis.* [u] Ita *Hen. Busb. C. Vat.* & *Epiphan.* ὕψος μὲν πηχῶν ξ'. τὸ δ' αὐτὸν ϵ τὸ εὖρος in *Editis Aliiſque.* [x] Ita in *MSS.* aut θύσει. in *Editis* θύσωσι.

"plum Dei reſtituant reponantque. Numerus "autem illorum ita ſe habet: refrigeratoria "aurea quinquaginta, argentea quingenta; po- "cula Thericlea aurea quadraginta, argenta "quingenta; ſitulæ aureæ quinquaginta, argen- "teæ quingentæ; libatoria aurea triginta, argen- "tea trecenta; phialæ aureæ triginta, argenteæ "duo millia & quadringentæ, & mille inſu- "per vaſa magna. Concedo etiam illis eoſdem "honores, quibus & majores eorum uſi ſunt, "pro pecudibus & vino & oleo drachmas "quinque millia & quingentas, & triticeæ ſi- "milæ artabas viginti millia & quingentas. "Jubeo autem ut horum *omnium* copia illis "fiat ex Samariæ tributis. atque iſtas victi- "mas immolabunt ſacerdotes Hieroſolymis "juxta ritus Moyſaïcos: & intra ſacra Deum "precabantur pro ſalute Regis ejuſque ſobolis, "ut regnum Perſarum diuturnum ſit. At qui- "cunque iſtis non paruerint, eaque irrita fe- "cerint, eos crucis patibulo affigi volo, & bo- "na eorum redigi in fiſcum regium". Et in hanc quidem ſententiam ſcripta erat epiſtola: eorum vero, qui è captivitate convenerunt Hieroſolyma, myriades erant quatuor, duo millia, & quadringenti ſexaginta duo.

" μα, καὶ ἀποκαταςήσωσιν εἰς τ̀ ναὸν τ̃ Θετ̃. ὁ δὲ ἀρι- " θμὸς αὐτῶν ἐςι τοσ̃τος· [a] ψυκτῆρες χρύσεοι [b] πεντή- " κοντα, ἀργύρεοι [c] πεντακόσιοι, [d] Θηρίκλεια χρύσεα τεσ- " σαράκοντα, ἀργύρεα πεντακόσια, κάδοι χρύσεοι πεντή- " κοντα, ἀργύρεοι [f] πεντακόσιοι, φιαλοειδεῖα χρύσεα τεσσά- " κοντα, ἀργύρεα τετρακόσια, φιάλαι χρύσεαι τετράκοσι- " τα, ἀργύρεαι διχίλιαι πεντακόσιαι, σκεύη τε ἄλλα με- " γάλα χίλια. συγχωρῶ δὲ αὐτοῖς καὶ τ̀ ἐκ προγόνων " εἰθισμένην τιμὴν, κτηνῶν καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου δραχμὰς " εἴκοσι μυριάδας πεντακισχιλίας καὶ πεντακοσίας, καὶ " εἰς σεμίδαλιν πυρῶν [g] ἀρτάβας δισμυρίας πεντακοσίας. " κελεύω δὲ τὴν τ̃των χορηγίαν [h] ἐκ τ̃ τ̃ Σαμαρείας γί- " νεσθαι φόρων. ἐποίσουσι δὲ τὰ ἱερεῖα ταῦτα κατ̀ τὸν " Μωϋσέως νόμους οἱ ἱερεῖς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ προσφέρον- " τες εὔξονται τ̃ Θεῷ περὶ [i] σωτηρίας τ̃ βασιλέως καὶ τ̃ " γένους αὐτ̃, ὅπως ἡ Περσῶν βασιλεία [k] διαμένῃ. τοὺς δὲ " παραβαίνοντας τ̀ταν καὶ ἀκυρώσαντας ἀνασταυρωθῆ- " ναι βέλομαι, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν τ̃ βασιλικ̃ς." καὶ ἡ μὲν ἐπιςολὴ ταῦτα ἐδήλου· τ̃ δ' ἐκ τ̃ αἰχμαλωσίας συνελθόντων εἰς Ἱεροσόλυμα, μυριάδες ἦσαν τέτταρες καὶ διχίλιοι, [l] πεντακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.

II. **CAP. II.**

Quomodo Judæos, quo minus templum exſtruerent à Chuthæis & ſatrapis impeditos, Cyro mortuo omnino prohibuit Cambyſes ab ejuſmodi opere moliendo.

ΚΕΦ. β'. β'.

Ὡς Ἰουδαίοις, ὑπὸ Χαθαίων Ĉ σατραπῶν ἐμποδιζομένοις πρὸς τὴν τ̀ ἱερ̀ κατασκευὴν, τ̃ Κύρου τελευτήσαντος ἐκ πάντας ἀπηγόρευσεν ὁ Καμβύσης πρᾶξ́ τι τοιῆσαι.

Impeditur templi inſtauratio. 1 *Eſd. c.* 4. & 3 *Eſd. c.* 2.

HI dum templi fundamenta jaciunt, atque ei ædificando omni ſtudio incubuerunt, gentes finitimæ, præſertimque Chuthæi, (quos, è Perſide ac Media traductos, Salmanaſares Aſſyriorum rex in Samaria collocavit, cum Iſraëlitarum populum inde migrare feciſſet) rogabant ſatrapas, & eos qui operibus præerant, ut Judæos in urbe inſtauranda temploque exſtruendo impedirent. Atque illi, largitionibus ab iſtis corrupti, Chuthæis fidem pretio addictam dederunt, fore ut Judæorum res negligerent, & in ædificatione promovenda ſegniter agerent. Cyrus enim, dum in aliis bellis occupatus erat, iſta ignorabat: eique, cum adverſus Maſſagetas duxiſſet exercitum, illic vitam finire contigit. Cum autem Cambyſes Cyri filius in regnum ſucceſſiſſet, Syrorum quidam & Phœnicum & Ammanitarum & Moabitarum & Samaritanorum ad eum literas ſcripſerunt in hunc modum. "Domine, ſervi tui, Rathymus commentarien- "ſis, & Semelius ſcriba, atque concilii in Phœ- "nicia & Syria præſides. Cognoſcere te opor- "tet, Rex, Judæos, qui Babylonem deducti "fuerant, *iſthinc profectos* in regionem no-

Cyri mors: ei in regnum ſuccedit Cambyſes, ad quem mittuntur literæ de impediendâ Hieroſolymorum inſtauratione. 1 *Eſdr. c.* 4. & 3 *Eſdr. c.* 2.

Βαλλομένων δὲ τὰς θεμελίους τ̃ ναοῦ, καὶ περὶ τ̀ οἰκοδομὴν αὐτ̃ λίαν ἐσπουδακότων, τὰ πέριξ ἔθνη, καὶ μάλιστα ὁ Χαθαίων· ὃς ἐκ τ̃ Περσίδος καὶ Μηδίας [m] ἀγαγὼν Σαλμαναζάρης ὁ τ̃ Ασσυρίων βασιλεὺς κατῴκισεν ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτε τ̀ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸν ἀνάστατον ἐποίησε· παρεκάλουν τοὺς σατράπας καὶ τοὺς [n] ὀπισθομένους ἐμποδίζειν τοῖς Ιουδαίοις, μὴ πρὸς τε τ̀ τ̃ πόλεως ἀνάστασιν καὶ τ̀ τ̃ ναοῦ κατασκευήν. οἱ δὲ, καὶ χρήμασι διαφθαρέντες ὑπ' αὐτῶν, ἀπημπόλησ̃ τοῖς Χαθαίοις τὸ περὶ τοὺς Ιουδαίους ἀμελὲς καὶ ῥᾴθυμον τ̃ οἰκοδομίας. Κύρῳ δ̃ [o] περί τε ἄλλους ἀσχοληθέντι πολέμους ἄγνοια τούτων ἦν, καὶ [p] στρατευσαμένῳ ἐπὶ [q] Μασσαγέτας [r] ἐκεῖ συμβ̃ τελευτῆσαι τ̀ βίον. Καμβύσου δὲ τ̃ Κύρου παιδὸς τ̀ βασιλείαν παραλαβόντος, οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Αμμανίταις καὶ Μωαβίταις καὶ Σαμαρείᾳ γράφουσιν ὑπὲρ τολμ̃ Καμβύσῃ δηλ̃σαν τάδε. "Δέσποτα, οἱ "[f] παῖδές σου, Ράθυμος ὁ πάντα τὰ πραγτόμενα γράφων, "καὶ [t] Σεμέλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τ̃ βουλ̃ς τ̃ ἐν Συ- "ρίᾳ καὶ Φοινίκῃ κριταί. γινώσκειν σε δεῖ, βασιλεῦ, "ὅτι "Ιουδαῖοι, οἱ εἰς Βαβυλῶνα ἀναχθέντες, ἐληλύθασιν εἰς "τὴν

---

a Multo plura vaſorum genera exprimit, quam in recenſione ſua *Eſdræ*, l. 1. c. 1. *b* Ita *Hen. G.* & *Epiphan.* πεντηκόντα *Baſ.* *c* Ita *Hen.* & *Epiphan.* πεντακόσια *Baſ.* *d* Illa Θηρίκλεια χρύσεα πεντήκοντα, ἀργύρεα πεντακόσια deſiderantur in *Epiphanii* libris. *e* Πεντήκοντα *Gen.* *f* Ita *Hen. Vat.* & *Epiphan.* πεντήκοντα *Baſ. Aliique* g Ita *Hen.* ἀρτάβας βρ. in *Editis Aliiſque.* in *Epiphanii* libris *viginti quinque millia & quadringentas* (vel *quingentas*) *artabas.* Verum illa καὶ εἰς σ. π. ἀρ. βρ. deſunt in nonnullis *MSS.* *h* Ἐκ τ̃ Σαμαρείας ἐστὶν ὃ φέρει *C.* *i* Ita *Hen.* & *Epiphan.* σωτηρίας τε in *reliquis.* *k* Διαμείνῃ *Vat.* & *C.* *l* In *Editis* ρξβ'. pro quibus τξ'. ſcribendum eſſe exiſtimat *J. Clericus.* quod Græci aliter hîc non habeant ac Hebræi πεντήκοντα ἑξήκοντα. *m* Ἀγων *C.* *n* Επιμελυμένους *Vat.* & *C.* *o* Περί τε τὰς ἄλλας *Hen.* *p* Στρατευσαμένῳ γὰρ *Vat.* *q* Ita *Hen.* & *Bunb.* in *reliquis* Μασσαγέτας. Videſis *Strab.* l. XI. *r* Ita ex *MSS.* οὐδὲ in *Editis.* *ſ* Δῶλοι *C.* *t* Σαμέλιος aut Σιμέλιος *Eſdræ*, l. 3. *u* Sic *MSS.* ὅτι οἱ Ιουδαῖοι in *Editis.*

a Ita

"τὰν ἡμετέραν, ἢ [a] τὰν τε πόλιν τὴν ἁποστάτιν ἢ πονηρὰν
"οἰκοδομεῦσι, καὶ τοὺς [b] ἀγροὺς αὐτῆς, [c] καὶ ὀπισθοδόζωσι
"τὰ τείχη, καὶ ναὸν ἀνεγείρωσι. ἴσθι μέντοι γε τύτων γενο-
"μένων, ὅτι φόρυς αὐτοὺς τελεῖν οὐ προσμενοῦσιν, ὅτι δὲ
"ὑπακούειν ἐθελήσουσιν, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν ἀντιστήσονται, 5
"καὶ ἄρχειν μᾶλλον ἢ ὑπακούειν [d] ἐθελήσουσιν. σπεύγομέ-
"νων οὖν τὸ ἔργον καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομουμένων, καλῶς ἔχειν
"ἔδοξεν ἡμῖν, γράψαι σοι, βασιλεῦ, καὶ μὴ [e] ἀμελῆσαι,
"ὅπως [f] ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων σου βιβλία. εὑρήσεις
"γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀποστάτας καὶ τῶν βασιλέων ἐχθρὺς Ιου- 10
"δαίους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, ἣ διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἠρημώ-
"θη. ἔδοξε δ' ἡμῖν καὶ τοῦτό σοι δηλῶσαι, ἀγνούμενον
"ἴσως, ὅτι ἡ πόλις ὅταν οἰκοδομηθείσης, καὶ τὸ κύκλον
"τῶν τειχῶν ἀποπλαθύσης, ἀποκλείσαί σοι ἡ ὁδὸς ἡ ἐπὶ
"Κοίλλυ Συρίαν καὶ Φοινίκλυ. 15

β'. Ἀναγνὺς δὲ ὁ Καμβύσης τὴν ἐπιστολὴν, καὶ φύσει
πονηρὸς ὢν, κινεῖται πρὸς τὰ δεδηλωμένα, καὶ γράφει τάδε
λέγων "Βασιλεὺς Καμβύσης Ραθύμῳ τῷ γράφοντι
"τὰ προσταττόμενα, καὶ [g] Βελσεμῷ, καὶ Σεμελίῳ γραμματεῖ,
"καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς συνταττομένοις, καὶ οἰκοῦσι τὴν Σαμα- 20
"ρίαν καὶ Φοινίκην, τάδε λέγει. ἀναγνὺς τὰ [h] πεμφθέντα
"ὑφ' ὑμῶν γράμματα, [i] ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι τὰ τῶν
"προγόνων μου βιβλία, καὶ εὑρέθη ἡ πόλις ἐχθρὰ βασι-
"λεῦσιν αἰεὶ γεγενημένη, καὶ στάσεις καὶ πολέμους οἱ οἰκου-
"ντες φιλοτεχνούμενοι καὶ βασιλεῖς αὐτῶν ἔγκα- 25
"μοι δυνατοὶ καὶ βιαῖοι, φορολογήσαντες, Κοίλην Συρίαν
"καὶ Φοινίκην. ἐγὼ τοίνυν προστάξας μὴ συγχωρεῖν τοῖς Ιου-
"δαίοις ἀνοικοδομεῖν τὴν πόλιν, μὴ ἐπὶ πλέον [k] αὐξηθῇ τὰ
"τῆς κακίας αὐτῶν, ἢ χρήσθαι τοὺς τοὺς βασιλεῖς δια-
"τετελέχασι." τύτων ἀναγνωσθέντων τῶν γραμμάτων, ὁ 30
Ῥάθυμος καὶ Σεμέλιος [l] ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τύτοις συν-
ταγμένοι, ὡς ταχέως ἵππους διώξαντες ἵππους, ἔσπευσαν
εἰς Ιερουσόλυμα, πλήθος ἐπαγόμενοι πολὺ καὶ διεκώλυσαν
οἰκοδομεῖν τοὺς Ιουδαίους τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν. καὶ ἕως
μὲν ἐπεχέθη τὸ ἔργα μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς Δαρείου βα- 35
σιλείας [m] τοῦ Περσῶν ἐπ' ἄλλα ἔτη ἐνέκα. Καμβύσης δὲ
ἓξ ἔτη βασιλεύσας, καταστρεφάμενος δὲ τύτοις τὴν Αἴ-
γυπτον, [n] ἐπιστρέψας ἐτελεύτησεν ὢν Δαμασκῷ.

"stram veniſſe, urbemque rebellem & impro-
"bam ædificare, ſimul & fora ejus *reficere*,
"atque mœnia inſtaurare, & templum ex-
"ſtruere. Nunc ſcito, ſi iſta fuerint *abſoluta*,
"quod nec tributum pendere ſuſtinebunt, nec
"imperata facere volent, ſed & regibus reſi-
"ſtent, & imperare potius quam ſervire para-
"ti erunt. Itaque cum templi fiat opus & in
"eo laboretur, nobis optimum viſum eſt ſcri-
"bere ad te, Rex, & *ejuſmodi rem* non negli-
"gere, ut inſpicias majorum tuorum commen-
"tarios. in illis enim invenies Judæos defe-
"ctionum auctores & animis in reges inimicis,
"ſimiliter & ipſorum urbem, quæ propter hanc
"cauſam etiam nunc vaſtata eſt. Nobis au-
"tem viſum eſt & hoc tibi indicare, quod for-
"ſan neſcias, ſi urbs ita fuerit inſtaurata &
"mœnibus cincta, nullam tibi deinceps in Cœ-
"len-Syriam & Phœniciam patere viam.

2. Cambyſes vero poſtquam legiſſet epiſto- *Cambyſes Hieroſolymorum prohibet inſtauratio-nem. 1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 2.*
lam, cum eſſet *alioqui* natura malignus, iis quæ declaraverant irritatus eſt, & hoc modo reſcripſit: "Cambyſes rex Rathymo commenta-
"rienſi, & Belſemo, & Semelio ſcribæ, reliquiſ-
"que eorum ſociis, & *cæteris* in Samaria &
"Syria degentibus, hæc dicit. Lectis quas mi-
"ſiſtis literis, meo juſſu inſpecti ſunt majorum
"meorum commentarii, & inventum eſt hanc
"urbem perpetuo regibus infeſtam fuiſſe, ejuſ-
"que incolas ſeditionum & bellorum cauſas
"exſtitiſſe: ac reges illorum comperimus po-
"tentes acreſque fuiſſe, & tributa ex Cœle-
"Syria & Phœnicia legiſſe. Quapropter ego
"impero Judæos ab urbis ædificatione im-
"pediri, ne inde in majus provehatur eo-
"rum malitia, qua hactenus in regum de-
"trimentum uſi ſunt." His literis perlectis,
Rathymus & Semelius ſcriba, eorumque col-
legæ, è veſtigio conſcenſis equis, Hieroſoly-
ma properarunt, ducta ſecum magna homi-
num multitudine; & Judæos prohibuerunt ab
urbe temploque ædificando. Et hæc quidem
opera novem aliis annis intermiſſa jacuerunt
uſque ad annum ſecundum regni Darii Per-
ſarum regis. Cambyſes enim, cum per ſexen- *Cambyſis obitus.*
nium regnaſſet, illoque tempore Ægyptum
ſubegiſſet, inde reverſus apud Damaſcum diem
obiit ſupremum.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Δαρεῖος, μετὰ πλάστιλλον τὸν Καμβύσου Ϛ τῶν Μάγων
ἀναίρεσιν, βασιλεύοντος, Ζοροβάβηλος, ἐν τῇ προβλη-
μάτων διαλύσει ἀγωνίσας, τύτου ἔτυχε παρὰ τοῦ
βασιλέως, ἵνα ὁ ναὸς οἰκοδομηθῇ.

CAP. III.

Quomodo Dario, poſt mortem Cambyſis & Magorum cædem, regnum adepto, Zorobabelus, quod in problematum explicatione aliis præſtiterit, inſtaurationem templi à Rege impetrat.

Μετὰ δὲ τὴν τῶν Μάγων ἀναίρεσιν, οἱ μὴ τὸν Καμβύσου θάνατον τὴν Περσῶν ἀρχὴν [p] οἰκείᾳ κατέχοι, οἱ λεγόμενοι ἑπτὰ οἶκοι τῶν Περσῶν τὸν Υστάσπου παῖδα Δαρεῖον ἀπέδειξαν βασιλέα. οὗτος, ἰδιώτης ὢν, ηὐ-

SUblatis autem Magis, qui poſt Cambyſis obitum regnum anno tenuerunt, ſeptem Perſarum domuum, ut appellantur, prin- *Sublatis Magis regnat Darius.*
cipes Darium Hyſtaſpis filium regem crearunt. Is, cum *adhuc* privatus eſſet, voverat Deo, ſi regnum

a Ita ex *MSS.* τὰν τε πόλιν ἀποστάτιν πονηρὰν in *Editis.* b Ἀγρὰς legi vult *Scaliger.* ſed ἀγροὺς agnoſcit *Eſdras* ut & *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus *fora*, non *fores* ut in *Editis* nonnullis. c Ita *Vat.* & *Hen.* ἀποδομοζωσι τὰ ſine τὴν in *reliquis.* d Ἐβιλοτεχνησαν *Vat.* e Ὑπερίδιν τ τοῦτο *Eſdræ* l. 3. c. 2. f In vero *Eſdra*, c. 4. v. 15. ἐπισκέψασθαι τὰ πατέρων. in *Pſeudo-Eſdra* ἐπισκοφθῇ ἐν τοῖς. g Βιλσιμὶῳ juxta *Epiphanium.* Βιλζίμῳ *Vat.* Βιλσὶμῳ *C.* Βιλσίμῳ *Hen.* Βιλσιθμῷ *Eſdræ.* h Πεμφθέντα μοι παρ' ὑμῶν *C.* πεμφθέντα μοι χρήμασιν *Hen.* i Τὰ τῶν πατέρων μου βιβλία ἐπεσκεψάμην ſolus *Bush.* k Ita *MSS.* αὐξηθῇ in *Editis.* l Illud ὁ ex *MSS.* m Ita *MSS.* ἕως δευτέρου ἔτους τῆ βασιλείᾳ Δαρείου [τῦ *Alex.*] βασιλέως Περσῶν *Eſdr.* τῶν Περσῶν in *Editis.* n Sic cum *Hen.* & *Bush.* in *reliquis* Ϛ deeſt. o Ἀποστρέψας *Hen.* & *Vat.* p ita *MSS.* οἰκείων in *Editis.*

a Sic

Darii votum de Hieroſolymis inſtaurandis.

gnum adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum apud Babylonem ſupererat remiſſurum ad fanum Hieroſolymitanum. Venerat autem ad Darium ex Hieroſolymis ſub illud tempus Zorobabelus, qui captivorum Judæorum princeps fuerat conſtitutus. erat enim ab antiquo eidem cum rege amicitia. Quo factum eſt, ut, cum aliis duobus corporis ipſius cuſtodiæ adhibitus, honorem quem ſperaverat conſequutus fuerit.

ξατο τῷ Θεῷ, εἰ γένοιτο βασιλεὺς, πάντα τὰ σκεύη ἃ Θεὸς, ὅσα ἦν ἐπὶ τῶ Βαβυλῶνι, πέμψειν εἰς τὸν ναὸν τὸν ἐν Ιεροσολύμοις. ἔτυχε δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀφικόμενος παρὰ Δαρεῖον ἐξ Ιερουσολύμων [a] Ζοροβάβηλος, ὃς τῶν αἰχμαλώτων Ιουδαίων ἡγεμὼν [b] ἀπεδέδεικτο. [c] πάλαι γὰρ ἦν αὐτῷ φιλία πρὸς τὸν βασιλέα. [d] ᾧ δὴ καὶ σωματοφυλακεῖν αὐτὸν μετ' ἄλλων δύο κεκριμένος ἄξιος, [e] ἀπέλαυεν ἧς ἤλπιστε τιμῆς.

Darii convivium. 3 Eſdr. c. 3.

2. Primo autem regni *ſui* anno, Darius ſplendide & magno cum apparatu excepit & eos qui circa ſe erant, & vernas, & Medorum principes, & Perſarum ſatrapas, & Indiæ toparchas ad Æthiopiam uſque, militiæque duces in centum viginti ſeptem ſatrapiis. At poſtquam abunde & ad ſatietatem epulati cubitum diſceſſerant ad ſuum quiſque diverſorium, Darius rex, cum ad lectum ſe recepiſſet, & paululum noctis requieviſſet, experrectus eſt; cumque non amplius ſomnum capere potuiſſet, confabulari cœpit cum tribus ſatellitibus, atque ei, qui ſententiam veriorem & ſapientiorem tulerit de rebus quas ab illis quæſiturus eſſet, in victoriæ præmium daturum eſſe promittit, ut purpura veſtiretur, poculis aureis biberet, in auro dormiret, aureis frænis currum, byſſinamque cydarim, & torquem auream circa collum haberet, ut ſecundus ab ipſo propter ſapientiam ſuam ſederet, meuſq; inquit cognatus vocabitur. Hæc in eos munera collaturum eſſe pollicitus, primum quidem interrogavit, an vinum *reliquis* præpolleret, ſecundum vero an reges, tertium vero an mulieres, aut forte veritas magis quam hæc omnia. Poſtquam iſta illis propoſuerat, quievit. Mane autem, cum accerſiviſſet megiſthanas & ſatrapas & toparchas Perſidis & Mediæ, *ipſe* ſolio collocatus, ubi jus reddere conſuevit, juſſit unumquemque ſatellitum ſuam, de iis quæ propoſuerat, ſententiam declarare, omnibus audientibus.

καὶ λαμπρῶς καὶ μετὰ πολλῆς παρασκευῆς τούς τε περὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς [f] οἰκοι γενῶτας, καὶ τοὺς τῶν Μήδων ἡγεμόνας, καὶ σατράπας [g] τῶν Περσῶν, καὶ τοπάρχας τῆς Ινδικῆς ἀρχῆς τῆς Αἰθιοπίας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ [h] σατραπειῶν. ἐπεὶ δὲ κατευωχηθέντες ἄχρι κόρου καὶ πλησμονῆς ἀνέλυσ κοιμησόμενοι [i] παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι, Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν ὅτι ἡ κοίτη, καὶ βραχὺ τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενος, ἔξυπνος γένε· καὶ μηκέτι καταλαμβάνειν δυνάμενος, εἰς ὁμιλίαν τρέπεται μετὰ τῶν σωματοφυλάκων, καὶ τῷ λόγῳ ἐρέθιζε, περὶ ὧν αὐτὸς ἀναπαύεσθαι μέλλει, τί [k] ἀληθέστερον καὶ σωφρονέστερον, τοῦτο γέρας δώσειν ὑπερκείμενον τιάρας βυσσίνης, πορφύρας [l] ἐνδύσασθαι, καὶ ἐκ ποτηρίων χρυσῶν πίνειν, καὶ ὅτι χρυσῷ κεκόσθαι, καὶ ἅρμα χρυσοχάλινον, καὶ κίδαριν βυσσίνην, καὶ περιαυχένιον [m] χρύσεον, καὶ μετ' αὐτὸν ἔζειν [n] προεδρίαν διὰ τὴν σοφίαν, [o] καὶ συγγενὴς μου ἔφη κληθήσεσθαι. ταύτας ἐπαγγειλάμενος αὐτοῖς παρέξειν τὰς δωρεὰς, ἐρωτᾷ μὲν τί πρῶτον ἐν ὁ οἶνος ὑπερισχύει, τὸν δεύτερον δὲ εἰ οἱ βασιλεῖς, τὸ τρίτον δὲ εἰ αἱ γυναῖκες, ἢ τοῦτων μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. ταῦτα προθεὶς αὐτοῖς ζητεῖν, ἡσύχασεν. ὄρθρου δὲ μεταπεμψάμενος τοὺς [p] μεγιστᾶνας καὶ σατράπας καὶ τοπάρχας τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς, καὶ καθίσας ἐν ᾧ νομιστήριον εἰώθει [q] τόπῳ, τῶν σωματοφυλάκων ἕκαστον ἐκέλευσε πάντων ἀκροᾶσθαι ἀποφαίνεσθαι δ δικῶν αὐτῷ περὶ τῶν προκειμένων.

Vini vires. 3 Eſdr. c. 3.

3. Tum primus exorſus eſt dicere de vini potentia, ad hunc modum eam extollendo. "O viri, inquit, ego de vini viribus conjectu- "ram faciens, eas rebus omnibus prævalere "hiſce indiciis comperio. Mentem enim eo- "rum, à quibus bibitur, fallit decipitque; ita ut "reges ſimiles fiant pupillis & curatore egenti- "bus, & ſervi ad eandem cum ingenuis dicen- "di libertatem adſpirent, & pauperes *magna* "*de ſe opinione* cum divitibus adæquentur. ani- "mas enim, ſi forte eas ingrediatur, ſubinde "mutat, novamque illis vim ingenerat; ut "quod & calamitoſis triſtitiam adimit, & ob- "æratos in æris alieni oblivionem ducit, fa- "citque ut ſibimet videantur omnium ditiſſi- "mi, adeo ut nihil parvum loquantur, ſed ta- "lenta crepent, & alia id genus nomina qui-

γ'. Καὶ ὁ πρῶτος ἤρξατο λέγειν τοῦ οἴνου δύναμιν, ὅτι αὐτοῦ ἐμφανίζων. "ἄνδρες γάρ, ἔφη, ἐγὼ "τοῦ ἰσχὺν τοῦ οἴνου τεκμαιρόμενος, πάντα ὑπερβάλ- "λουσαν εὐρίσκω τούτῳ τῷ τρόπῳ. [r] σφάλλει γὰρ τῶν πι- "νόντων αὐτὸν καὶ ἀπατᾷ τοῦ ἄφρονα, καὶ τοῦ τῆς "βασιλέως τῆ τοῦ ὀρφανοῦ καὶ δεομένου κηδεμόνος ὁμοίαν "τίθησι, καὶ τοῦ τοῦ δούλου διαγείρει πρὸς παῤῥησίαν τοῦ "ἐλευθέρου, ἔτι τοῦ πένητος ὁμοία γίνεται τῆ τοῦ "πλουσίου. μεταποιεῖ γὰρ καὶ μεταγεννᾷ τὰς ψυχὰς "[s] ὁ αὐτοῖς γενόμενος, καὶ τῶν μὴ ὀφειλόντων ἐπι- "λησμόνους ποιεῖ τοῦ λυπεῖν, τοὺς δὲ ἀλλότρια "χρέα λαβόντας [t] εἰς λήθην ἄγει, καὶ ποιεῖ δοκεῖν αὐ- "τοὺς ἁπάντων πλουσιωτάτους, ὡς μηδὲν μὴ μείζον "φθέγγεσθαι, τελάντων δὲ μεμνῆσθαι, καὶ τῶν τοῖς εὐ-

δαίμοσι

a Sic *MSS.* Ζοροβάβηλος in *Editis.* b Ita *MSS.* ἀπεδέδεικτο in *Editis.* c In aliquibus *MSS.* πολλὰ γὰρ πάλαι ἦν. verum non ita *Epiphan.* d Δι' ὃν ἐν *MSS.* e Ita *Hen. Busb.* & *Vat.* ut & mox ἤλπιστ aut ἤλπιζε. in *Editis* ἐπέλαθεν ἧς ἔλαβεν τιμῆς. f Πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς οἰκογενεῖς αὐτῶ, 3 *Eſdræ*, c. 3. v. 1. g Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τῶν Περσῶν in *reliquis.* h Επὶ ἴσῃ ἑκατὸν post σατραπειῶν adjicit *Vat.* De Satrapiarum numero vide *Briſſonium* de *Regno Perſarum*, l. 1. p. 112. i Παρ' αὐτοὺς *Hen.* & *Vat.* k Αληθέστατον ἐν συνετώτατον *Hen.* & *Busb.* l Ενδύσασθ *Hen.* & *Busb.* m Ita *MSS.* χρυσῆν in *Editis*; forſan pro χρυσοῦν. n Προεδρίαν *C.* o Ita *Busb. Hen.* & *C.* καὶ συγγενὴς μου ἔφη κληθήσεσθαι, καὶ ἐξείποντος δὲ δῶρα ἔσεσθαι. ταῦτας *Vat.* καὶ συγγενὴς μου ἐπικληθήσεσθαι. ταῦτας &c. in *Editis.* p Vide *Briſſonium* de *Regno Perſarum*, p. 134. *Edit. Sylb.* q Τόπῳ deeſt *Hen.* & *Vat.* r Σφάλλει τε γὰρ τὸν π. *Hen.* σφάλλει γὰρ ἔφη τὸν π. s Εν αὐτοῖς γεν. *Hen.* ἐν αὐτοῖς ἐγγενόμενος *C.* & *Vat.* Verum deſiderantur in quibuſdam *MSS.* nec ea legiſſe videtur *Epiphan.* t Εἰς λήθην αὐτῶν ἄγει *Busb.*

a Ita

"δαίμοσι πεφασκόντων ἀνθρώπων. ἔτι γε μὴν γραπτη-
"χῶν καὶ βασιλέων ἀναμφήτους ἀπεργάζεται, καὶ φίλων
"καὶ συνήθων [a]ἐξαιρεῖ μνήμην. ὁπλίζει γὰρ τοὺς ἀνθρώ-
"πους καὶ κατὰ τῶν φιλτάτων, καὶ δοκεῖν ποιεῖ πάντων ἀλ-
"λοτριωτάτους· καὶ ὅταν ὑφέντες τύχωσι καὶ κραιπαλί-
"ᾳ λοιπὸν ὑπὸ τοῦ νυκτὸς αὐτοὺς ὁ οἶνος καμωμύθους, ἀνίσα-
"ται μηδὲν ὧν ἔπραξαν ὑπὸ τοῦ μέθην εἰδότες. τού-
"τοις ἐγὼ τεκμηράμενος εἰκάσειεν ἂν οἶνον ἰσχυροτάτην
"πάντων καὶ βιαιότατον.

δ'. Ὡς δ' ὁ πρῶτος, ἀποφηνάμενος περὶ τοῦ ἰσχύος
ὧν εἶπε καὶ προτεθειμένα, ἐπαύσατο, ὁ μετ' αὐτὸν ἤρξατο
λέγειν περὶ τῆς τῶν βασιλέων δυνάμεως, ζητῶν ἀποδεικ-
νὺς τοῦ ἰσχυροτάτου καὶ πλέον τῶν ἄλλων δυναμένην,
ὅσα βίαν ἔχει ἢ σώμασι δοκεῖ· τὸν δὲ τρόπον τῆς ἀπο-
δείξεως οὑτωσὶ εἰλήφεσαν. "ἁπάντων μέν, ἔφη, ἀν-
"θρώπων κρατεῖ, οἷς καὶ τοῦ γῆ καταναγκά-
"ζουσι καὶ τοῦ θαλάσσης εἰ χρησίμου αὐτοῖς πρὸς ἃ
"θέλουσι, τούτων δ' ἄρχουσιν οἱ βασιλεῖς καὶ τοῦ ἐξου-
"σίαν ἔχουσιν· οἱ δὲ τῶν κρατίστων καὶ ἰσχυροτάτων ζώων
"δικαιότατοι, ἀνυπέρβλητοι τοῦ δυνάμει ὄντες καὶ τῷ
"ἰσχυὸν εἰκότως ἂν εἶεν. ἀμύνει πολέμους ἐπιτάττοντες
"καὶ κινδύνους τοῖς ἀρχομένοις, ἀκούονται, καὶ πέμπον-
"τες αὐτοὺς [b]ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, καταπεμφθεὶς ὑπὸ τῆ
"ἰσχυοῦ τοῦ αὐτῷ ἔχουσι· καὶ ὅρη μὲν καταργάζε-
"σθαι καὶ τείχη [c]ὑφαιροῦσι καὶ πύργους κελεύουσι. καὶ
"κτείνεσθαι δὲ οἱ κελευσθέντες καὶ κτείνειν [d]παραμέν-
"σιν, ἵνα μὴ τοῖς τῶν βασιλέως δόξωσι παρακούειν
"προστάγματα. νικήσαντες δὲ, τοῦ ὠφέλειαν τοῦ
"ἐκ τοῦ πολέμου τῷ βασιλεῖ κομίζουσι. καὶ οἱ [e]μὴ πρα-
"τεύομενοι δὲ, ἀλλὰ γῆν ἐργαζόμενοι καὶ ἀρῶντες, ὅταν,
"ποιήσαντες καὶ πᾶσαν τοῦ τῶν ἔργων ταλαιπωρίαν
"ὑπομείναντες, θερίσωσι καὶ τοὺς καρποὺς συνέλωσι,
"τοὺς φόρους τῷ βασιλεῖ κομίζουσι. ὁ δ' ἂν ὅτος εἴπῃ
"καὶ κελεύσῃ, τοῦτο ἐξ ἀνάγκης οὐδὲν [f]ὑποβάλλό-
"μενον γίνεται. ἔπειθ' ὁ μὲ πηρᾶς ἁπάσης καὶ ἡδονῆς
"ἀναπιμπλάμενος καθεύδων φυλάσσεται δὲ [g]ὑπὸ γρη-
"γορότων, καὶ ὥσπερεὶ δεδεμένων [h]ὑπὸ δέους. κατα-
"λιπεῖν γὰρ οὐδεὶς τολμᾷ κοιμώμενον, οὐδὲ τῶν ἰδίων ἀνα-
"χωρήσας πραγμάτων· ἀλλ' ἓν ἔργον ἡγούμενος
"[i]ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τοῦ βασιλέα, [g]τούτῳ προσέ-
"χει. πῶς οὖν οὐκ ἂν ὁ βασιλεὺς δόξειεν τοῦ πάντων ἰσχὺν
"ὑποβάλλειν, ᾧ τοσοῦτον πλῆθος πείθεται κελεύοντι.

ε'. Σιωπήσαντος δὲ κἀ τούτου, περὶ τοῦ τῶν γυναικῶν καὶ τοῦ
ἀληθείας ὁ τρίτος Ζοροβάβηλος διδάσκειν αὐτοὺς ἤρξατο,
λέγων οὕτως. "ἰσχυρὸς μὲ γὰρ ὁ οἶνος, καὶ ὁ βασιλεὺς, ᾧ πάν-
"τες ὑπακούουσιν, ἀλλὰ χρείττους [h]τῇ δυνάμει τούτων αἱ
"γυναῖκες. τὸν τε γὰρ βασιλέα γυνὴ παρήγαγεν εἰς
"τὸ φῶς, καὶ τοὺς φυτεύσαντας ἀμπέλους, αἳ ποιοῦσι τὸ
"οἶνον, γυναῖκές εἰσιν αἱ τίκτουσαί τε καὶ τρέφουσι. καθ'
"ὅλου δ' ὑδὲν ἔστιν, ὃ μὴ [i]παρὰ τούτων ἔχομεν. καὶ γὰρ τὰς
"ἐσθῆτας αὗται ὑφαίνουσι ἡμῖν, καὶ τὰ καθ' οἶκον διὰ ταύ-

"bus uti beatis conveniat. præterea ducum
"aut regum meminiſſe non patitur, nec me-
"moria tenere amicos & familiares. nam &
"homines armat etiam adverſus ſibi chariſſi-
"mos, facitque ut appareant omnium alieniſſi-
"mi: cumque ſobrii facti fuerint, & vinum
"nocte exhalando crapulam edormierint, ſur-
"gunt ignari omnium quæ per ebrietatem
"commiſerant. Ex hiſce ego conjectura aſſe-
"quor, vinum rerum omnium potentiſſimum
"eſſe, nihilque eo eſſe vehementius.

4. Poſtquam primus, iſta de vini viribus lo-
quutus, ſiluit, proximus cœpit de regis poteſtate
verba facere, eam oſtendendo validiſſimam
eſſe, & majori vi pollere quàm cætera, quæ
ſuos impetus aut intellectum habere videntur.
id quod & demonſtrare conatus eſt ad hunc
modum. "Omnium quidem rerum, dicebat, *Regis vires.* 3
"penes homines eſſe imperium, qui & terras *Eſdr. c. 4.*
"& maria ſibi ad quoſcunque uſus, velint no-
"lint, inſervire faciunt; regibus autem in
"ipſos imperium eſſe ſummamque poteſtatem:
"ac proinde qui dominatum habent in ani-
"malium fortiſſimum & validiſſimum, iſti ju-
"re merito cenſendi ſunt ea eſſe potentia ac
"vi cui omnia cedant neceſſe eſt. Quid quod,
"ſi ſubditis imperarint bella ſuſcipere & pe-
"ricula adire, obtemperatur; & ſi eos ini-
"micis obviam ire velint, propter poteſtatem
"ſuam obſequentes habent: atque eſt quidem
"cum jubeant ut montes demoliantur, mœ-
"niaque & turres dejiciant. Quin & occidi
"& occidere, ſi præcipiatur, nunquam recu-
"ſant; ne regum imperia haud ita, uti par eſt,
"exſequi videantur. quod ſi vicerint, præ-
"dam bello partam regi afferunt. Rurſum
"qui à militia abſtinentes terram colunt exer-
"centque, ubi, poſt exantlatos labores ope-
"riſque difficultates ſuperatas, ſata meſſue-
"rint & fructus collegerint, tributa *ſimiliter*
"regi afferunt. Quicquid autem is dixerit juſſe-
"ritve, id neceſſitate coacti ſine mora & cuncta-
"tione faciunt. Tum demum ille quidem omne
"genus deliciis & voluptatibus ſaturatus dor-
"mit: ab aliis vero cuſtoditur vigilantibus, &
"*ad eum* quaſi timore alligatis. nemo enim
"illum, dum ſomnum capit, audet relinque-
"re, neque tantillum, ut ſua curet negotia,
"diſcedere; ſed regi cuſtodiendo, id unum
"ſibi neceſſe eſſe ut faciat exiſtimans, aſſidui-
"tatem adhibet. Idcirco, fieri non poteſt quin
"rex omnium potentiſſimus ſit, cui, ſi quid im-
"perat, dicto audiens eſt tanta multitudo.

5. Illo autem tacente, tertius Zorobabelus *Mulierum vires.* 3 *Eſdr. c. 4.*
eos docere incepit, quid valeant mulieres &
veritas, hujuſmodi oratione. "Vinum quidem
"multum poteſt, & magnus eſt rex cui omnes
"obediunt: ſed iſtis præpotentiores ſunt mu-
"lieres. nam & regem mulier in dias lumi-
"nis oras protulit: & vinearum ſatores, ex
"quibus vinum gignitur, mulieres & pariunt
"& educant. In univerſum nihil eſt, quod
"non illis acceptum debemus. nam & illæ
"nobis veſtes texunt, illarumque beneficio eſt
"quod

a Ita *Flen.* & *Busb.* ἐξαίρου in *Editis Aldiſqua.* b Πρὸς ἐχθροὺς *Vat.* & *C.* c Καταπατῶν *Vat. C.* & *Hen.* d Μὴ φαυλόμενοι τοῦ ᾧ γῆν ἐργαζόμενοι in quibuſdam *MSS.* e Ὑποβαλλομένων *Vat.* f Τῶν ἀναγκαίων *Vat. Hen.* & *Busb.* g Καὶ τούτῳ σεσομένου *C.* h Τῶν ἐναντίων *Vat.* i Παρ' αὐτῶν *Vat.*

 a Καὶ

"quod res domeſticæ curentur & ſerventur. "Nec poſſumus vitam agere abſque femi- "narum conſortio. Sed ſi *forte* multum auri "comparaverimus & argenti, aliudve quid- "piam pretioſum & magni faciendum, primo "aſpectu mulieris venuſtæ hæc omnia miſſa "facimus, viſæque formam inhiamus *& de- "perimus* ; imo boniſque noſtris æquo ani- "mo cedimus, modo pulchritudine *illius* frui "daretur & potiri. Quinetiam patrem & ma- "trem terramque altricem relinquimus, & in "chariſſimorum ſæpenumero oblivionem ve- "nimus propter mulieres ; ac ne commori "quidem cum illis refugimus. Ex hoc autem "maxime licet intelligere, quantam feminæ "poteſtatem habeant. nonne laborantes & "omnem terra marique miſeriam perferentes, "id totum,quod *multo* labore paramus, uxori- "bus, veluti in nos imperium tenentibus, affe- "rimus damuſque? Regem etiam *ipſe*, tanta- "rum rerum dominum, vidi aliquando ab A- "pame Rabezaci Themaſii filia, ejus concu- "bina, alapis cædi, cum ille interea non in- "dignaretur, quod illa ei de capite diadema "abſtulerit & ſibi impoſuerit, ſed arridenti ar- "rideret & ſuccenſenti triſtis appareret,varioſ- "que induendo affectus mulieri blandiretur, "ipſamque ſibi reconciliaret ſeſe multum ſum- "mittendo, quandocunque eam ægre aliquid "ferre animadverteret.

Veritatis vires. 3 Eſdr. c. 4.

6. Hîc cum duces & ſatrapæ inter ſeſe contuerentur, *ille* verba de veritate ſic facere inſtituit. "Monſtravi equidem, quantum mu- "lieres pollent : debiles tamen iſtæ & rex, ſi "cum veritate conferantur. Nam cum terra "ſit maxima, & cœlum excelſum, & ſol cur- "ſu velox, & hæc omnia Dei voluntate mo- "veantur, atque is verax ſit & juſtus : conſe- "quitur ut veritas habeatur *omnium* poten- "tiſſima, quodque nihil contra eam iniquitas "valeat. Quin & alia quidem, ex iis quæ "pollere videntur, mortalia eſſe & caduca "contigit ; veritas vero res æterna eſt,vigetque "in omnem perpetuitatem. Nobis autem non "dat pulchritudinem quæ tempore marceſcit, "divitiaſve quas fortuna ſolet auferre : ſed ju- "ſta & legitima, ab iis ſecernendo quæ injuſta "ſunt, eáque redarguendo.

Zorobabelus victoriam reportat.

7. Et quidem ubi Zorobabelus de veritate loquutus finem fecit, omnes vero exclama- runt quod optime dixiſſet, & quod ſola veritas ſuapte vi immutabilis ſit, & nunquam ſe- neſcat, juſſit eum rex petere aliquid præter ea quæ ipſe pollicitus eſt. illi enim daturum eſſe ut viro ſapienti, quique viſus fuerit cæteris prudentia præſtare. mecum etiam, inquit, una ſedebis, meuſque vocabere cognatus. Tum ita loquutum voti monuit, quo ſe aſtrinxit, ſi regnum eſſet adepturus : voverat enim Hiero-

"τας ὑπομελείας καὶ φυλακῆς ἀξιοῦνται. καὶ οὐκ ἔστιν "ἀποζῆν ἄνευ γυναικῶν. ἀλλὰ χρυσὸν πολὺν κτη- "σάμενοι καὶ ἄργυρον, καὶ ἄλλό τι τῶν πολυτελῶν, καὶ "σφόδρα ἀξίων, ὅταν ἴδωμεν εὔμορφον γυναῖκα, πάντα "ἐκεῖνα ἀφέντες, τῷ εἴδει τῆς ὀφθείσης προσκεχύ- "καμεν, καὶ ἐκτεινόμενοι προσχωροῦσι τῶν ὄντων ἡμῖν, "ἵνα τῷ κάλλει ἀπολαύσωμεν καὶ μεταλάβωμεν. "ἐγκαταλείπομεν δὲ καὶ [a] πατέρα καὶ μητέρα τὴν τ' "θρεψαμένην γῆν, καὶ τῶν φιλτάτων λήθην πολλά- "κις ἔχομεν διὰ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς ψυχὰς ἀφιέ- "μεν [b] μετ' αὐτῶν καρτερῦμεν. ὅτως δ' ἂν μάλιστα τὴν "ἰσχὺν τῶν γυναικῶν [c] καταναόησαιτε. ὑπὲρ πονοῦντες καὶ "πᾶσαν ταλαιπωρίαν ὑπομένοντες καὶ διὰ γῆς καὶ "θαλάττης, ὅταν ἡμῖν προσγένηταί τινα ἐκ τῶν πόνων, "[d] αὐτὰ φέροντες ὡς δεσποίναις ταῖς γυναιξὶ διδόα- "μεν; καὶ τὸν βασιλέα δὲ τὸν τοσούτων κύριον εἶδόν πο- "τε ἐγὼ τῆς Ραβεζάχυ τοῦ [e] Θεμασίου παιδὸς Ἀπά- "μης, παλλακῆς δ' αὖ, ῥαπιζόμενον, καὶ τὸ διάδη- "μα ἁφαιρουμένης καὶ τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ [f] προσιθείσης "ἀνεχόμενον, καὶ μειδιῶσης μὲν μειδιῶντα, ὀργιζομένης δὲ "σκυθρωπάζοντα, καὶ τῇ τῶν παθῶν μεταβολῇ κα- "λακεύοντα τὴν γυναῖκα, καὶ διαλλάττοντα [g] αὐτὴν "ἐκ τοῦ σφόδρα ταπεινὸν [h] αὐτὸν ποιεῖν, εἴποτε δυσχε- "ραίνουσαν ἔλεπεν.

5'. Εἰς ἀλλήλους δὲ ἀφορώντων τῶν σατραπῶν καὶ ἡγεμόνων περὶ τ' ἀληθείας ἤρξατο λέγειν. "[i] ἀπέδειξα "μὲν, εἰπών, ὅσον ἰσχύουσιν αἱ γυναῖκες· ἀσθενέστεραι δὲ "ὅμως καὶ αὗται καὶ [k] ὁ βασιλεὺς τ' ἀληθείας ὑπάρ- "χουσιν. εἰ γάρ ἐστιν ἡ γῆ μεγίστη, καὶ ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ "ταχὺς [l] δρόμῳ ὁ ἥλιος, ταῦτα δὲ πάντα κινεῖται κατ' "βούλησιν τοῦ Θεοῦ, ἀληθινὸς δὲ ὅστις τυγχάνει ὢν δίκαιος, ἀπὸ τ' "αὐτῆς αἰτίας δεῖ καὶ τ' ἀλήθειαν ἰσχυροτάτην ἡγεῖσθαι, καὶ "μηδὲν [m] πρὸς αὐτὴν τὸ ἄδικον δυνάμενον. ἔστι γε μὴν "τὰ μὲν ἄλλα θνητὰ καὶ ἀκύμορα πάντα) συμβέβηκε, τὴν ἰσχὺν "ἐχόντων· ἀθάνατον δὲ καὶ ἀλήθεια χρῆμα καὶ ἄϊδιον. [n] παρέχει "δὲ ἡμῖν ὁ κάλλος χεῖρα μαραινόμενον, οὐδὲ πρόσοδον "ἀφαιρετὴν ὑπὸ τύχης· ἀλλὰ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα, "διακείνασα ἀπ' αὐτῶν [p] τὰ ἄδικα καὶ ἀπελέγχουσα.

ζ. Καὶ καταπαύει μὲν ὁ Ζοροβάβηλος τὸν περὶ τῆς ἀληθείας λόγον, ἐπιβοήσαντος δὲ τοῦ πλήθους ὡς ἄριστα εἰπόντος, καὶ ὅτι τὸ ἀληθὲς ἰσχὺν ἄτρεπτον καὶ ἀγήρω μόνον ἔχει, προσέταξεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς αἰτήσασθαί τι [q] πάρεξ ὧν αὐτὸς αὐτῷ ὑποσχημένος. δῆλον γὰρ ὅτι σοφῷ καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον φανέντι συνεκαθεδήσοιτο δέ μοι, φησὶ, καὶ κληθήσοιτο συγγενὴς ἐμός. ταῦτ' εἰπόντος, ὑπέμνησεν αὐτὸν τῆς εὐχῆς αὐτῷ ἐποιήσατο, εἰ λάβοι τὴν βασιλείαν· [r] αὕτη δ' αὐτῷ ἀνοικοδομῆσαι

a Καὶ πατέρα καὶ μητέρα *C.* Verum illa καὶ μητέρα deſunt in aliquibus *MSS.* etiam iis quibus uſus eſt *Epiphan.* qui præterea πατέρας pro πατέρα præ ſe ferunt. b Μετ' αὐτῶν ἀξιοῦμεν ἐκ καρτερεῖν *C.* c Καταναόησητε *Vat.* εἰκάζετε *Hen.* d Ταῦτα *Hen.* & *Bunb.* e Ita legiſſe videtur *Epiphan.* Θαυμασίου *C* Θαυμασίου *Hen.* & *Gall.* Apud *Eſdram* vero (l. 3. c. 4. v. 29.) Βαρτάχου τοῦ Θαυμαστοῦ. Θαυμασίου præfert *Petitus.* atque hunc Rabezacum è monte Thaumaſio, (cujus incolæ, teſte *Stephano Byzantio*, Θαυμάσιοι) in Perſidem commigraſſe exiſtimat, ibidemque in Perſicum nomen ſuum mutaſſe, & uxorem duxiſſe, è qua ſuſceperit filiam Apamen. f Προσιθείσης *Hen.* ἐπιτιθείσης *Big* & *Bunb.* g Illud αὐτὸν inſertum dedi ex *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* h Ἑαυτὸν *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.* i Ἐπιδείξαμεν εἰπὼν *Hen.* k Ita *C.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt articulus. l Ita cum *Cod. Caji.* in *reliquis* deeſt δρόμῳ. m Πρὸς αὐτήν τι ἄδικον in *MSS.* n Ὑπάρχει *Hen.* & *C.* o Ita juxta *Epiphanium*, prout etiam legendum conjiciebat Cl. *Lowthius.* οὐκ ἄλλο in *Editis*, ἐκ ἄλλου *Hen.* & *C.* p Illud τὰ ex *MSS.* q Ita *Hen. Bunb. Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *præter promiſſa.* adde quod *Eſdras* (l. 3. c. 4. v. 42.) habeat, αἴτησαι ὃ θέλεις πλείω τῶν γεγραμμένων. Perperam in *Editis* παρεσχεν. r Αὕτη δ' ἂν εἴη οἰκοδ. *Vat.*

a Εἰς

δομῆσαι μὲν Ιερσόλυμα, κατασκευάσαι δὲ καὶ αὐτοῖς τ̄ θ̄ῦ ναὸν, ἀποκαταξῆσαι δὲ καὶ τὰ σκεύη, ὅσα συλήσας Ναβυχοδονόσορ⊙ εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισε. καὶ τοῦτο ἔφη τοὐμὸν αἴτημά ἐστιν ὅ μοι παρὰ σοῦ ἐπιτρέπεις αἰτήσασθαι, κρείττονι σοφῷ καὶ σωτῆρι.

η'. Ἡσθεὶς ὅτι τούτοις ὁ βασιλεὺς, ἀναστὰς καὶ φιλήσας αὐτὸν, καὶ τοῖς τοπάρχαις καὶ σατράπαις γράφει, κελεύων προπέμψαι τ̄ Ζοροβάβηλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μέλλοντας ἐπὶ τ̄ οἰκοδομίαν ἀφίεναι τ̄ ναῦ. ἐπέστειλε δὲ καὶ τοῖς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ, ξύλα κέδρινα κελεύων κομίζειν ἐκ τ̄ Λιβάνου πρὸς εἰς Ιερουσόλυμα, καὶ συγκατασκευάζειν αὐτῷ τ̄ πόλιν. καὶπάντας ἀφῆκεν ἐλευθέρους τοὺς εἰς τ̄ Ιουδαίαν τ̄ αἰχμαλώτων ἀπελθόντας, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπιτρόπους καὶ σατράπας ἐκώλυσεν ἐπιτάττειν τοῖς Ιουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας· ἀτελῆ τε πᾶσι καὶ ἀφορολόγητον ἐκέλευσε τὴν χώραν ἀπολῆ φόρων αὐτοὺς νέμεσθαι. προσέταξε δὲ καὶ τοὺς Ιδουμαίους καὶ Σαμαρείτας καὶ τοὺς ἐκ τ̄ Κοίλης Συρίας ἀφεῖναι τὰς κώμας ἃς τ̄ Ιουδαίων κατεῖχον, καὶ προσέτι τάλαντα πεντήκοντα εἰς τ̄ οἰκοδομίαν τ̄ ἱερᾶ δοθῆναι. θύειν τε αὐτοῖς τὰς νενομισμένας θυσίας ἐπέτρεψε· καὶ τ̄ χορηγίαν ἅπασαν, καὶ τ̄ ἱερὰν στολὴν, ἣ θεραπεύουσι τ̄ Θεὸν ὅ,τε ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐκ τ̄ ἰδίων γενέσθαι, καὶ τοῖς Λευίταις τὰ ὄργανα οἷς ὑμνοῦσι τ̄ Θεὸν, καὶ τοῖς φύλαξι τ̄ πόλεως καὶ τ̄ ναῦ προσέταξε κλήρους γῆς δοθῆναι, καὶ τὸ ἔκτον ἔτος ἀφορολόγητον τὸ πρὸς τὸν τ̄ βίον χρείαν ἀργύριον. πέμψας δὲ καὶ τὰ σκεύη καὶ πάντα ὅσα Κῦρος πρὸ αὐτοῦ ἐβουλήθη περὶ τ̄ τ̄ Ιουδαίων ἀποκαταστάσεως, ταῦτα καὶ Δαρεῖος διετάξατο.

θ'. Τυχὼν δὲ τούτων παρὰ τ̄ βασιλέως ὁ Ζοροβάβηλος, ἐξελθὼν ἀπὸ τ̄ βασιλείων, καὶ ἀναβλέψας εἰς τ̄ ὑψηλὸν, εὐχαριστεῖν ἤρξατο τῷ Θεῷ τ̄ σοφίας καὶ τ̄ ἐπ' αὐτῇ νίκης, ἣν Δαρείῳ παρόντος ἔλαβεν. ὑπ γὰρ ἂν τούτων ἀξιωθῆναι, μὴ σῦ, φησὶ, δέσποτα, τυχὼν εὐμενοῦς. ταῦτ' οὖν περὶ τ̄ παρόντων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τὰ μέλλοντα δεηθεὶς αὐτὸν παρέχειν ὅμοιον, ἦκεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις εὐηγγελίσατο τὰ παρὰ τ̄ βασιλέως. οἱ δὲ ἀκούσαντες εὐχαριστοῦσι μὲν τῷ Θεῷ, πάλιν αὐτοῖς ἀποδιδόντι τ̄ πάτριον γῆν· εἰς δὲ πότον καὶ κώμους τραπέντες, ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ δίχα λύπης εὐωχούμενοι, καὶ τ̄ ἀνάκτησιν καὶ παλιγγενεσίαν τ̄ πατρίδος ἑορτάζοντες. ἔπειτα τὸν ἀναβησομένους εἰς τὰ Ιερουσόλυμα ἡγεμόνας ἐκ τ̄ πατρίων φυλῶν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ κτηνοζυγίοις ἐπελέξαντο. οἱ Δαρείου συμπέμψαντος ἕως τ̄ Ιερουσολύμων ᾖδευον μετὰ χαρᾶς καὶ τρυφῆς, ψαλλόμενοι καὶ κροτυλούμενοι καὶ συμφωνούμενοι τοῖς κυμβάλοις· προέπεμψε δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ ἀπολειπόμενον τῶν Ιουδαίων πλῆθος μετὰ παιδιᾶς.

ι'. Καὶ οἱ μὲν ὄντες ἀπῆεσαν ἐξ ἑκάστης πατρίας ἀριθμὸς ὄντες ⁱ ὡρισμένος. ἐμοὶ δὲ οὐκ ἔδοξε τὰ τ̄ πατρίων καταλέγειν ὀνόματα, ἵνα μὴ, τ̄ τ̄ ἀναγινωσκόντων ἀφέντα τ̄ συναφῆς τ̄ πραγμάτων ἀποπλάσας, δυσπαρακολούθητον αὐτοῖς ποιήσω τ̄ διήγησιν. τὸ δὲ κεφάλαιον

solyma inſtauraturum eſſe, Deique etiam templum illis ædificaturum, porroque vaſa à Nabuchodonoſoro ſublata & Babylonem deportata reſtituturum. Et *nunc* hoc eſt quod à te peto, id quod mihi petere permiſiſti, quem ſapientem & prudentem reputare dignatus es.

Zorobabelus à Dario petit, ut Hieroſolymitanum fanum inſtauretur. 3 Eſd. c. 4.

8. Rex iſtis lætus ſurrexit, eumque deoſculatus ſcribit ad toparchas & ſatrapas, jubens ut Zorobabelum ejuſque comites, ad Hieroſolyma inſtauranda profecturos, deducerent. Deinde Syriæ Phœniciæque præſidibus per epiſtolas mandavit, ut ligna cedrina in Libano exciſa Hieroſolyma transferrent, cumque illo urbem exſtruerent. prætereaque captivis omnibus Judæam petentibus ſcripto de libertate cavit,& procuratores ſuos & ſatrapas vetuit quidquam in regios uſus à Judæis exigere: atque omnem, quam tenerent regionem, permiſit eis à tributis immunem colere. Idumæis etiam & Samaritanis & Cœles-Syriæ accolis imperavit, ut quos tenerent Judæorum vicos dimitterent, itemque ad templi ſtructuram quinquaginta talenta conferrent. ipſis etiam juxta patrias leges ſacra facere permiſit; omnemque apparatum, & ſacrum veſtitum, quo in re divina utuntur & pontifex & *reliqui* ſacerdotes, de ſuis confici, ut & Levitis inſtrumenta quibus Deum laudant, itemque urbis & templi cuſtodibus terras aſſignari juſſit, certamque quotannis pecuniam ad uſus vitæ neceſſarios. Miſſiſque *Dei* vaſis *Hieroſolyma*, etiam quæcunque ante ipſum Cyro facere in animo erat in Judæorum reſtitutionem, iſta quoque Darius fieri præcepit.

Darius dat literas Zorobabelo de inſtaurando fano. 3 Eſdr. c. 4.

9. Zorobabelus autem hanc à Rege gratiam conſequutus,quam primum regiam egreſſus eſt, ſublato in cœlum vultu, cœpit gratias Deo agere, qui ſibi ſapientiam dederit, ejuſque ope victoriam, quam coram Dario reportavit. iſta enim haud aſſequutum fuiſſe,niſi te,inquit, Domine, propitium habuerim. Itaque cum has Deo pro præſentibus gratias retuliſſet, petiiſſetque ut ſimilem ei in poſterum benevolentiam præſtaret, Babylonem profectus eſt, ſuiſque popularibus lætum à Rege nuncium attulit. Atque hi iſtis auditis Deo quidem gratias egerunt, qui iterum ipſis miſſionem dediſſet in patriam terram; in compotationes vero & commeſſationes verſi ſeptem dies multa hilaritate exegerunt, ob patriam receptam & inſtauratam feſta celebrantes. Poſtea delecti ſunt ad profectionem Hieroſolymitanam patriarum tribuum principes, cum ſuis uxoribus & liberis & jumentis. Miſſiſque à Dario qui eas Hieroſolyma perducerent, iter faciebant cum lætitia & luxu, pſallentes & tibiis ſonantes & cymbalis perſtrepentes: proſequente eos & ludente etiam reliqua Judæorum multitudine.

Zorobabelus, acceptis literis Babylonem profectus, Regis benevolentiam populoribus ſuis nuncias. 3 Eſdr. c. 4.

10. Atque iſti quidem ita profecti ſunt, è ſingulis cognationibus numerus certus & definitus. Mihi autem non viſum eſt eas nominatim percenſere, ne, *dum* lectoris mens à rerum ſerie avocetur, fiat ut narrationem deinceps haud facile aſſequatur. Omnium autem abeun-

Quinam Babylone Hieroſolyma redierint cum Zorobabelo. 1 Eſdr. c. 2. & 3 Eſdr. c. 5.

a Εἰς τὴν Ιουδαίαν αἰχμαλώτους ἀποδίδοντας *Vat.* & *C.* b Ita *MSS.* ἐ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τοὺς αὐτῶν σατράπας in *Editis.* c Αὐτοῖς *Vat.* d Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοὺς χώρους in *Editis.* e Ita *Hen.* & *Bud.* θύειν τε αὐτοὺς *C.* θύειν ⳋ αὐτοὺς in *Editis.* f Πέμψας in *MSS.* g Τυχὼν δὲ τούτων *Hen.* & *C.* h Συμφωνούμενοι *Hen.* & *C.* i Eo modo *MSS.* ὠρισμένοι in *Editis.* Forſan ἀριθμὸν ὄντες ὡρισμένοι.

abeuntium, ex tribu Judæ & Benjaminis, qui annum duodecimum ſuperarent, ſumma erat myriades ccccLxii. & millia viii. Porro Levitæ erant ſeptuaginta & quatuor: promiſcuæ vero multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia, ſeptingenti quadraginta duo. At præterea Levitici generis cantores erant centum & viginti octo: janitores vero centum & decem: ſacrorum autem ſervi trecenti nonaginta duo. Ad hæc & alii, qui ſe ex Iſraëlitis eſſe dicebant, non tamen potuere ſuam familiam & ſtirpem oſtendere, * ſexcenti ſexaginta duo. Quidam autem è ſacerdotibus abdicati ſunt *ſacerdotii* honore etiam qui uxores duxerant, quorum nempe nec ipſi genus indicare potuere, nec in tabulis ſcriptis Levitarum & ſacerdotum reperti ſunt. erant autem fere quingenti & viginti quinque. Eos autem qui Hieroſolyma aſcenderunt ſequebatur ſervorum multitudo, qui erant ſeptem millia trecenti triginta ſeptem. cantores etiam & pſaltriæ ducenti quadraginta quinque, cameli quadringenti triginta quinque, jumentaque quinque millia quingenta viginti quinque. Dux autem multitudinis recenſitæ erat Zorobabelus Salathieli filius, tribûs Judæ, ſtirpe Davidis prognatus, & Jeſus Joſedeci pontificis filius. præter hos etiam & Mardochæus & Serebæus è plebe delecti ductores facti ſunt: qui etiam contulerunt auri quidem minas centum, argenti vero quinquies mille. Et quidem in hunc modum ſacerdotes ac pars quædam totius populi Judæorum, qui tum apud Babylonem erat, ad Hieroſolyma habitanda deducti ſunt: reliqua vero multitudo ad ſedes ſuas patrias diſceſſit.

Sacerdotes, quorum ſtirps non inventa eſt in tabulis ſcriptis, ſacerdotio abdicati ſunt. 1 Eſdr. c. 2. & 3 Eſdr. c. 5.

τ ἀπερχομένων [a] περὶ ἔτη δώδεκα τ ἡλικίαν γεγονότων, ὧν ἡ Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἦν [b] μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο ϗ ὀκτακισχίλιοι. Λεβίται δὲ [c] τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα· γυναικῶν δὲ ἀναμὶξ καὶ [d] παιδίων σώματα ἦν τετρακισμύρια ἑπτακόσια τεσσαράκοντα δύο. πάρεξ δὲ τούτων Λεβίται μὲν ἦσαν ὑμνῳδοὶ ἑκατὸν εἴκοσι ϗ ὀκτώ, πυλωροὶ δὲ [e] ἑκατὸν ϗ δέκα, ἄλλοι δὲ ἱεροὶ [f] τριακόσιοι ὀγδήκοντα δύο. [g] ἄλλοι τε πρὸς τούτοις, λέγοντες μὴ εἶ) τ Ισραηλιτῶν, ϗ δυνάμενοι δὲ ὑπὸδεῖξαι τὸ γένος αὐτῶν, ἑξακόσιοι ἑξήκοντα δύο. [h] ἐξεβλήθησαν δὲ τινες καὶ τ ἱερέων ὧν ἡ τιμὴς ἠγμένοι γυναῖκας, ὧν ὅτε αὐτοὶ τὸ γένος ἦχον εἰπεῖν, ὅτε ἐν ταῖς γενεαλογίαις τ Λευιτῶν καὶ ἱερέων εὑρέθησαν. [i] ἦσαν δὲ οἱ πεντακόσιοι καὶ εἴκοσι καὶ πέντε. ὁ δὲ τ θεραπόντων στλῆθος εἵπετο τοῖς ἀναβαίνουσιν εἰς Ιερουσόλυμα, ἑπτακισχίλιοι [k] τετρακόσιοι τεσσάρακοντα ἑπτά. ψάλται δὲ καὶ ψάλτριαι διακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε, [l] κάμηλοι τετρακόσιοι τεσσάρακοντα πέντε, [m] ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε. ἡγεμὼν δὲ τ κατηκουμένων πληθύος ἦν, ὁ Σαλαθιήλου παῖς Ζοροβάβηλος [n] ἐκ τ ὑιῶν ὃ Δαυίδου, γεγονὼς ἐκ τ Ιούδα φυλῆς, καὶ Ιησοῦς ὑὸς Ιωσεδέκου ὃ ἀρχιερέως. [o] πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ Μαρδοχαῖος καὶ [p] Σερεβαῖος, ἐκ ὃ πλήθους [q] κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν· οἱ καὶ συνεβάλλοντο μνᾶς μὲ χρυσίου ἑκατὸν, ἀργύρου δὲ πεντακισχιλίας. ὅτε μὲ οὖν οἵ τε ἱερεῖς καὶ [r] οἱ Λευῖται καὶ μέρος τι ὃ παντὸς λαοῦ τ Ιουδαίων, [s] ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, κατῳκίσθησ εἰς τὰ Ιερουσόλυμα· ὁ δὲ ἄλλο πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας ἀνεχώρησ πατρίδας.

CAP. IV.

Quomodo exſtructum eſt templum, Chuthæis fruſtra annitentibus ut opus impediant.

Judæi Hieroſolyma convenere, inſtaurant aram, & ſacra faciunt. 1 Eſdr. c. 3. & 3 Eſdr. c. 5.

SEptimo autem menſe, poſtquam illi Babylone egreſſi eſſent, Jeſus pontifex & Zorobabelus princeps, miſſis circumquaque nunciis, univerſi populi multitudinem è regione Hieroſolyma convocarunt, qui cupidiſſime eò conveniebant: aramque conſtruxerunt in eodem quo prius ædificata erat loco, ut ſuper ea Deo ſacra ſolennia facerent juxta leges à Moyſe præſcriptas. Quæ dum fierent, haud æquis oculis eos aſpiciebant gentes finitimæ, utpote omnes illis infeſtæ. Quin & umbraculorum feſtum illo tempore egerunt, prout de eo legiſlator conſtituerat; ac deinde

ΚΕΦ. δ'.

Ως ὁ ναὸς ἀνῳκοδόμητο, τ Χουθαίων μάτην ἀντιβαζόντων τὸ ἔργον ἐμποδίζειν.

ΕΒδόμῳ δὲ μηνὶ τ ἀπὸ Βαβυλῶνος αὐτοῖς ἐξόδου, ἐπειπόμψαντες ὅ, τε [t] ἀρχιερεὺς Ιησοῦς ϗ [u] ὁ Ζοροβάβηλος ἄρχων, τὰς ἀπὸ τ χώρας συνήγαγον [x] εἰς Ιεροσόλυμα πανδημεί, μηδὲν προθυμίας [y] ἀπολιπόντας. ϗ [z] κατασκευάσ θυσιαστήριον, ἐφ' ὃ ϗ πρότερον ἦν [a] ἀνῳκοδομημένον τόπου, ὅπως τὰς νομίμους ἀναφέρωσι θυσίας ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ κτ' τὰς Μωϋσέως νόμους. Ταῦτα δὲ ποιοῦντες οὐκ ἦσ ἐν ἡδονῇ τοῖς προσχώροις ἔθνεσι, πάντων αὐτοῖς ἀπεχθανομένων. [b] ἤγαγον δὲ ϗ τ σκηνοπηγίαν κατ' ἐκεῖνον τ χρόνον, ὡς ὁ νομοθέτης [c] περὶ αὐτῆς διετάξατο, ϗ προσφορὰς

[a] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerat πρὸ. mallem ſane ὑπὲρ. niſi forſan πρὸ pro ὑπὲ accipiatur. nam in *Eſdræ* (l. 3. c. 5. v. 41.) ἀπὸ διακοσιοστοῦ ϗ ἐπάνω. [b] *Eſdræ* l. 1 c. 2. v. 64. & l. 3. c. 5. v. 40. tantum *quadraginta duo millia trecenti ſexaginta.* Hîc tamen *Joſephum* ſequitur *Zonaras.* [c] Non aliter *Eſdras*, l. 1 c. 2. v. 38. τεσσακισχίλιοι *Epiphan.* ϗ Νηπίων in *MSS.* [e] Ἑκατὸν δυοκαιδέκα C. [f] Ita *MSS.* & *Eſdr.* l. 1. c. 2. v. 56. in *Editis* τπ'. pro τ_π'. [g] Ἄλλοι ϑ πρὸς τούτοις C. [h] Ita *Hen.* & *Big.* ἐξεβλήθησαν ϑ ϗ τ C. ἐξεβλήθησαν ϑ ϗ οὐκ τ in *Editis Aliiſque.* In loco interpretando ſequutus ſum *Seldenum*; quem videſis in *lib. de Succeſſione in Pontif. Hebr.* c. 3. [i] Illa ἦσαν ϑ abſunt quibuſdam *MSS.* [k] Πεντακόσιοι τριακοστὰ πέντε *Big.* μυριάδες ἑπτακισχίλιοι τεσσακόσιοι τεσσάκοντα ἑπτὰ C. [l] Κάμηλοι τετρακόσιοι τριακοστὰ juxta *Epiphanii* libros. perperam, ut conſtat ex *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 43. [m] Ita cum *MSS.* & *Eſdra Apocrypho.* quem plerumque ſequitur *Joſephus.* ὑποζύγια φκτ'. in *Editis.* [n] Ἐκ τ ὑιῶν ὧν τῶ *Gall.* [o] Πρὸς τούτοις ὁ Μαρδ. in *Editis.* [p] Σαρεβαῖος *Hen.* & *Big.* Γαρεβαῖος *Zonar.* [q] Κεχρισμένοι in quibuſdam *MSS.* [r] Illud οἱ ex *MSS.* [s] Ὅς ἦν τὸ τ. C & *Vat.* ὅσοι τὸ τ. *Hen.* [t] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀρχιερεὺς αὐτῶν Ιησοῦς in *Editis.* [u] Illud ὁ ex *MSS.* [x] Supra (v. 27.) εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. & tam hîc quam illic utroque modo in *MSS.* [y] Ἀπολιπόντες C. & *Gall.* [z] Ita cum *Caji codice.* κατεσκεύασαν τι *Vat.* quibuſcum conſentire videtur *Epiphan.* faveturque *Eſdræ* l. 3. c. 5. v. 48. & 49. ϗ κατασκεύασαντες in *Editis.* quod ſane ferri poteſt, ſi mox (v. 36.) deleatur ὅπως, atque ἀναφέρωσι legatur: quam vocem præ ſe ferunt nonnulli *MSS.* Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* πανδημεί, οἱ, μηδὲν προθυμίας ἀπολιπόντες, κατασκεύασαν θυσιαστήριον ἐφ' ᾧ κ. π. ἀ. τόπου, ἵ νομίμως ἀναφέρωσι &c. [a] In *MSS.* ἀνακεδεμημένον. unde ἀνακεδεμημένου feci pro ἀνοικοδεμημένον *Editorum.* [b] Apud *Eſdram*, l. 3. c. 5. v. 51. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν τ σκηνοπηγίας ἑορτὴν, ὡς ἐπέτασσεν τὸ τῷ νόμῳ, ϗ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκεν ἦν. ϗ μετὰ ταῦτα προσφορὰς ὁλοκαυτώσεως, ϗ θυσίας σαββάτων ϗ νουμηνιῶν ϗ ἑορτῶν πασῶν ἡγιασμένων. Vide etiam *Verum Eſdram*, c. 3. v. 4. [c] Ita *Hen.* & C. ut & *Vat.* qui præterea ὃν pro ὡς habet. πρὸς αὐτὴν in *reliquis.* * Ita cum *Hen. B*, & *Vet. Interpr.* in *Editis* ξνδ'.

a Eadem

ἐκ μὴ ζῶντα, καὶ τὰς καλυμένας ὁλοκλεχισμὰς, καὶ τὰς θυσίας τ σαββάτων καὶ πασῶν τ ἁγίων ἑορτῶν. οἵτε πεποιημένοι τὰς εὐχὰς ἀπεδίδοσαν, θύοντες ἀπὸ νυμηνίας τ ἑβδόμυ μηνός. ἤρξαντο δὲ καὶ τῆς οἰκοδομίας τ ναῦ, πολλὰ τοῖς τε λατόμοις καὶ τέκτοσι χρήματα δόντες, καὶ τὰ ὡὸς τροφὴ τ εἰσαγομένων. τοῖς τε Σιδωνίοις ἡδὺ καὶ κῦφον ἦν, τάτε κέδρινα κατάγυσι ἐκ τ Λιβάνυ ξύλα, δήσασιν αὐτὰ καὶ [a] σχεδίαν πηξαμένοις, εἰς ⚓ τῆς Ἰόπης κομίζειν λιμένα. τοῦτο γὰρ τοῦτον μὲν Κῦρος ἐκέλευσε, τότε δὲ Δαρείυ κελεύσαντ⊙ ἐγένετο.

*oblationes, & jugis ſacrificii, ut vocatur, holocauſta, & ſabbatorum, omniumque conſecratorum feſtorum hoſtias. quique vota nuncuparant ea reddiderunt, ſacrificiis fieri cœptis à ſeptimi menſis novilunio. Inſuper & templi exſtructionem aggreſſi ſunt, multa pecunia lapicidis & fabris data, ciboque & potione iis qui materiem advehebant. id quod & Sidonii facile & libenter præſtabant, ligna cedrina è Libano deducentes, quæ colligarunt & in ratem compegerunt, ut in portum *Joppes *mari* conveherentur. Nam hoc quidem à Cyro imperatum erat, tunc vero juſſu Darii fiebat.

β'. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τ εἰς Ιερουσόλυμα καθόδυ, τῶν Ιυδαίων μηνὶ δευτέρῳ ὠδηγενομένων, συνέιχετο ἡ τ ναῦ κατασκευή· καὶ τὰς ὑμελίας [b] ἐγείραντες τῇ νυμηνίᾳ τ [c] δευτέρυ μιλιὸς τ δευτέρυ ἔτυς ἐπῳκοδόμυν, προθυμούμενοι τ ἔργων, Λευιτῶν τε τὰς εἰκοσὸν ἔτος ἤδη γεγονότας, καὶ Ιησοῦν καὶ τὰς υἱὰς αὐτ καὶ τὰς ἀδελφὰς, καὶ [d] Ζωδμίηλον τ ἀδελφὸν Ιούδα τ Αμιναδάβυ καὶ τὰς υἱὰς αὐτ. καὶ ὁ μὲ ναὸς, πάσῃ χρησαμένων ἀσυδῇ τ τιὼ ὀπιμέλειαν ἐγκεχειρισμένων, θᾶττον ἢ προσεδόκησεν ἄν τις ἔλαβε τέλος. ἀπαρτισθέντος δὲ τ ἱερῦ, μετὰ σαλπίγγων οἱ ἱερεῖς ταῖς στυήθεσι στολαῖς κεκοσμημένοι, [e] καὶ οἱ Λευῖται καὶ οἱ Ασάφυ παῖδες, ἀναζάντες ὕμνυν τὸν Θεὸν, ὡς τιὼ εἰς αὐτὸν εὐλογίαν Δαυίδυς κατέδειξε προτ⊙. οἱ δ' ἱερεῖς καὶ Λευῖται καὶ τῶν πατρῴων οἱ πρεσβύτεροι, τὸν πρότερον ναὸν ταῖς μνήμαις ἀναπολοῦντες μέγιστόν τε καὶ πολυτελέστατον, καὶ τὸν γεγενημένον ὁρῶντες ὑπὸ πενιχείας [f] ὀδενέστερον τ πάλαι κατασκυαζόμυν, ὅσον εἶεν τῆς ἀρχαίας εὐδαιμονίας [g] ὑποβεβηκότες καὶ τῆς ἀξίας τ ναῦ λογιζόμυοι, [h] κατήφυν, καὶ, ἃ ὀπὶ τότῳ λύπης κρατεῖν ὐ δυνάμυοι, μέχρι θρήνων καὶ δακρύων προήγοντο. ὁ δὲ λαὸς ἠγάπα τοῖς παροῦσι, καὶ [i] τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι τ ἱερὸν, τοῦ προτέρυ ὄντος ὐδένα λόγον ποιύμ⊙ ὐδ' ἀνάμνησιν, ὐδὲ προς τιὼ σύγκρισιν [k] ἐκείνυ βασανίζων αὐτὸν, ὡς [l] ἐπ' ἐλάττοσιν οἷς [m] ὑπέλαβεν. ἐπεφώνει δὲ τ τῶν σαλπίγγων ἦχον, καὶ τιὼ τ πλήθυς χαρᾷ, ἡ τ πρεσβυτέρων καὶ ἱερέων, ἐφ' οἷς ἐδόκυν ἐλαττοῦσθαι τ ναὸν τ καθασκαφέντος, οἰμωγή.

2. Anno à reditu illorum in Hieroſolyma ſecundo, cum Judæi menſe ſecundo eò veniſſent, urgebatur templi inſtauratio: jactiſque fundamentis novilunio ſecundi menſis anni ſecundi ſuperſtruere inſtiterunt; poſtquam operibus præfeciſſent Levitarum quotquot annum vigeſimum exceſſerant, & Jeſum cum filiis ejus ac fratribus,& Zodmielum Judæ Aminadabi filii fratrem & filios ejus. Et quidem templum, ſumma diligentia ab iis adhibita quibus operis cura erat demandata, celerius opinione abſolutum eſt. Conſummato autem ſacrario, ſacerdotes cum tubis & pro more veſtiti conſtiterunt, ut & Levitæ & Aſaphi filii, atque Deo laudes canebant, quo modo illum collaudare primus oſtendit Davides. At ſacerdotes & Levitæ & de familiis ii qui provectiſſimi erant ætate, templum prius animo recolentes maximum & ſumptuoſiſſimum, novum vero videntes ita conſtructum ut ob rerum penuriam ſuperiori multum inferius eſſet, reputantes ſecum quantum ex veteri felicitate & dignitate templi decidiſſent, triſtes erant, & non valentes intra ſe comprimere dolorem ad ploratus atque lachrymas ferebantur. Populus autem contentus erat præſentibus, ſatiſque habebat quod templum ſibi ædificatum eſſet, ad illud quod prius fuerat non reſpiciens,illudve in memoriam revocans, aut ſemet, dum hoc cum illo comparat, torquens, quaſi minori eſſet ſplendore quam animo præceperat. Tubarum tamen ſonitum & multitudinis lætitiam vincebat ſeniorum & ſacerdotum ejulatus,quod templum illud *altero* exciſo longe inferius eſſe exiſtimarent.

Summa diligentia templo exſtruendo adhibetur. 1 *Eſdr.* c. 4. & 3 *Eſdr.* c. 5.

Seniorum ploratus, dum maxima pars populi lætitia geſtit. 1 *Eſdr.* c. 4. & 3 *Eſdr.* c. 5.

γ'. Τῆς δὲ βοῆς τῶν σαλπίγγων ἀκύσαντες οἱ Σαμαρεῖται· ἐτύγχανον γὰ ἀπεχθανόμενοι τῇ τε Ιούδα φυλῇ καὶ τῇ Βενιαμίτδι· συνέδραμον, τιὼ αἰτίαν τ θορύβυ μαθεῖν θέλοντες. γνόντες δὲ τὰς αἰχμαλωτισθέντας εἰς Βαβυλῶνα τ Ιυδαίων ἀνακτίζοντας τ ἱερὸν, προσίασι τῷ Ζοροβαβήλῳ καὶ Ιησοῦ καὶ τοῖς ἡγυμένοις τῶν πατρῴων, ἀξιοῦντες αὐτοῖς ὑπηρετῆσαι συγκατασκυάσαι τὸν ναὸν, καὶ κοινωνῆσαι τῆς οἰκοδομίας. "σεβόμεθα γὰ ὁσὸν ἐλαττον ἐκείνων τ Θεὸν, ἔφασκον, καὶ

3. Ubi autem Samaritæ tubarum ſonitum audiverunt (nam animo erant Judæ & Benjaminis tribui infeſto) accurrebant, deſiderio cognoſcendi quænam tumultûs cauſa exſtiterit. Poſtquam vero intellexerunt, templum à Judæis ædificari, qui captivi in Babylonem fuerant abducti, Zorobabelum & Jeſum & familiarum principes adeunt, poſtulantes ut ſibi liceret una cum illis templum exſtruere, & in ædificationis ſocietatem admitti. "Deum enim, "ajebant, non minus quam illi colimus, eun- "demque

Petunt Samaritæ ut in ædificationis ſocietatem admittantur.

a Eadem phraſi utitur, l. 8. c. 2. p. 330. v. 23. *b* Ita ex *MSS.* ἀγείραντες in *Editis*. *c* Iterum ex *MSS.* conſentiente *Vero Eſdra*, c. 3. v. 8. & *Pſeudo-Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 56. Δεκεμβρίυ in *Editis*. Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *à prima die ſequentis menſis anni ſecundi.* Ἓ δευτέρυ μηνὸς reſcribendum cenſet *Petitus* in *Animadverſionibus* ἀνεκδότοις. tom. 3. p. 571. *d* Ita è *Caji Cod.* quod Ζωδμιὴλ propius accedat ad Καδμιὴλ (in *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 58.) quam Ζωλιμιὴλ *Editorum*, aut Ζολιμηεὶλ *Cod. Hen.* Verum non dubito quin hæc vox pariter & ſequentes corruptæ ſint, ut conſtabit ex loco *Eſdræ*. nec quidquam ſanior *Epiphan.* qui habet, *& Abdoilum fratrem Judæ & Aminadab.* &c. *e* Καὶ οἱ Λευῖται οἱ Ασάφυ παῖδες juxta *Eſdram*. *f* Ὑποδεέστερον *Vat.* & mox κατασκυαζόμυν legi poteſt. *g* Ita *MSS.* ὑποβεβηκὸς in *Editis*. *h* Κατηφεῖς ἦσαν *C.* *i* Ita cum *Cod. Hen.* τὸ in *reliquis*. *k* Τιὼ ἐκείνυ *Vat.* & *Hen.* *l* Ex conjectura ἐπ' ὀλίγοσιν repoſui. ἐπ' ὀλίγοσιν aut ἐπολίγοσιν in *Editis Aliiſque*. *m* Ὑπολαμβάνυ *Hen.* & *Vat.* * Προσφορὰς hîc accipio de *ſacrificiis ſponte factis*. * Utrumque rectum Ιόπη & Ἰόππη.

"demq; precamur & *veneramur*, & religionis "*ejus* ſtudioſi fuimus, jam inde ab illo tempo- "re, quo Salmanaſares Aſſyriorum rex nos in "hunc, *quem incolimus*, locum tranſtulit è "Chuthia & Media." Cum hæc illi verba fe- ciſſent, Zorobabelus & Jeſus pontifex & familiarum Iſraëlitarum principes eis reſponde- runt, "fieri non poſſe ut in ſtructura ſocios "ſibi adſciſcerent, cum *ſolis* ipſis templum "conſtruere mandatum fuerit, prius quidem à "Cyro, nunc vero à Dario. veruntamen illis "licere *in eo Deum* colere: & hoc ſolum il- "lis commune eſſe, ſi velint, cum omnibus ho- "minibus, qui ad templum venerint adorare "Deum.

Judæorum ad Samaritas reſponſum.

Quo accepto Samaritis in animo erat templi ædificationem impedire.

4. Hæc ubi audiverunt Chuthæi (eo enim nomine appellantur Samaritæ) ægre rem tule- runt, Syriæque gentibus auctores ſunt petendi à ſatrapis, ut, quemadmodum ſub Cyro pri- mum ac deinde ſub Cambyſe, templi ædifica- tionem impedirent, & Judæis omni ſtudio ei incumbentibus moram & tarditatem afferrent. Cum autem per id tempus Hieroſolyma aſcen- diſſent Siſines Syriæ Phœniciæque prætor & Sarabazanes cum aliis quibuſdam, atque ex principibus Judæorum quæſiviſſent, "cujus "permiſſu templum ita ædificarunt, ut arx "potius quam fanum exiſtimari poſſit, & cur "porticus *ei* & mœnia tam valida urbi cir- "cumdederunt;" Zorobabelus & Jeſus pon- tifex reſponderunt, "ſe quidem ſervos eſſe "Dei maximi: templum vero hoc, ei *olim* ex- "ſtructum à rege illorum feliciſſimo & virtu- "te omnium præſtantiſſimo, per multas æta- "tes incolume ſtetiſſe. Poſtquam vero, flagi- "tiis in Deum à majoribus commiſſis, Nabu- "chodonoſorus Babyloniorum & Chaldæorum "rex urbe expugnata ipſam deleviſſet, & tem- "plo ſpoliato illud incendiſſet, populumque "Babylonem captivum abduxiſſet & in alias "ſedes tranſtuliſſet, Cyrus, qui ei in regnum Ba- "byloniæ & Perſidis ſucceſſit, ſcripto manda- "vit, ut templum *hoc* exſtrueretur: & donaria "omnia & vaſa, ex eo à Nabuchodonoſoro "ſublata, Zorobabelo & Mithridati quæſtori "tradidit, ut ea Hieroſolyma reportarent, & in "templum inſtauratum reponerent. Nam ut ad "celeritatem nihil ſibi reliqui facerent, præce- "pit, juſſitque Abaſſarum Hieroſolyma aſcen- "dere, temploq; curam omnem adhibere. Qui, "poſtquam à Cyro literas acceperat, confe- "ſtim *eò* profectus fundamenta jaciebat: atque "ex eo tempore hactenus ædificatur, & non- "dum ob inimicorum malignitatem abſolu- "tum eſt. Quamobrem, ſi volueritis & ita "vobis viſum fuerit, hæc ipſa ſcribite ad Da- "rium, ut inſpectis regiis commentariis illi "compertum ſit, nos nihil eorum quæ diximus "*improbe* confinxiſſe.

Siſines ſociique ſcribunt ad Darium. 1 *Eſdr. c.* 5. *&* 3 *Eſdr. c.* 6.

5. Cum hæc Zorobabelus & pontifex lo- quuti eſſent, Siſines & qui cum eo erant de-

"τοῦτον ὑπερευχόμεθα, καὶ τὴν θρησκείας ἐσμὲν ὀπαδήμη- "ται, ἐξ ἐκείνου δ' χρόνου ἀφ' οὗ Σαλμανασάρης, ὁ τῶν "Ασσυρίων βασιλεὺς, [a]ἐκ τῆς Χυθίας ἡμᾶς μετήγαγε "καὶ Μηδίας οἰκήσει." τούτοις αὐτοῖς ποιησαμένοις τοὺς λόγους, Ζοροβάβηλός τε καὶ Ἰησοῦς ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ οἱ τῶν πατρίων ἡγεμόνες τῶν Ἰσραηλιτῶν, πρὸς αὐτοὺς [b]ἔφασαν, "τὸ μὲν οἰκοδομίας [c]αὐτοὺς ἀδύνατον εἶναι κοινωνεῖν, "αὐτοῖς προσταχθέντων κατασκευάσαι τὸν ναὸν, πρότε- "ρον μὲν ὑπὸ Κύρου, νῦν δὲ ὑπὸ Δαρείου. προσηκεῖν δὲ αὐτοῖς ἐφιέναι· [d]καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν, εἰ βούλοι- "ται, πρὸς αὐτοὺς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀφικνουμένοις εἰς "ὃ ἱερὸν σέβειν τὸν Θεόν.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Χυθαῖοι· τὴν δὲ προσηγο- ρίαν οἱ Σαμαρεῖται ταύτην ἔχουσιν· ἠγανάκτησαν, καὶ πείθουσι τοὺς ὑπὸ Συρίᾳ ἔθνη τοὺς σατραπῶν διενθῆναι τὸν αὐ- τὸν τρόπον ὃν περ ἐπὶ Κύρου πρότερον, ἔτι δὲ καὶ Καμβύσου μετ' αὐτὸν, ἐμποδὼν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, καὶ ποικίλως [e]περὶ αὐτοὺς τοὺς Ἰουδαίοις ἀναβολὴν καὶ τριβὴν πραγμα- τεύσασθαι. χρόνου δὲ τοῦ καιροῦ τούτου ἀναβάντων εἰς Ἱεροσό- λυμα, [f]Σισίνου τοῦ τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης ἐπάρχου, καὶ [g]Σα- ραβαζάνου μετ' ἄλλων τινῶν ἑτέρων, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Ἰου- δαίων ἐρομένων, "τίνος αὐτοῖς συγχωρήσαντος [h]οἵτινες οἰκο- "δομοῦσι τὸν ναὸν, ὡς φρούριον αὐτὸν μᾶλλον ἢ ἱερὸν, καὶ "τὰ δύνατα τὰς στοὰς καὶ τὰ τείχη περιβεβλήκασι [i]τῇ "πόλει σφόδρα ὀχυρά;" Ζοροβάβηλος τε ὁ ἀρχιερεὺς Ἰη- σοῦς, "δοῦλοι μὲν αὐτοῦ, ἔφασαν, εἶναι τοῦ μεγίστου Θεοῦ· τὸν δὲ "ναὸν τοῦτον ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθέντα ὑπὸ βασιλέως αὐ- "τῶν εὐδαίμονος, καὶ πάντας ὑπερβάλλοντος ἀρετῇ, πο- "λὺν διαμεῖναι χρόνον. ὑστερεῖ δὲ, τῶν πατέρων ἀσεβησάντων "εἰς τὸν Θεὸν, Ναβυχοδονόσορος ὁ Βαβυλωνίων καὶ Χαλ- "δαίων βασιλεὺς, ἑλὼν τὴν πόλιν κατὰ κράτος αὐτὴν "τε κατέθηλε, καὶ τὸν ναὸν συλήσας ὠμπρησε, καὶ τὸν λαὸν "[k]μετῴκισεν αἰχμάλωτον, μεταγαγὼν εἰς Βαβυλῶνα, "Κῦρος ὁ μετ' αὐτὸν τὴν Βαβυλωνίας καὶ Περσίδος [l]βασιλεὺς, "ἔγραψεν οἰκοδομηθῆναι [m]τὸν ναὸν· καὶ πάντα ὅσα [n]μετή- "νεγκεν ἐξ αὐτοῦ Ναβυχοδονόσορος ἀναθήματα καὶ σκεύη, Ζο- "ροβάβηλῳ παραδοὺς καὶ Μιθριδάτῃ τῷ ταμίᾳ, προσ- "έταξε κομίσαι εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πάλιν εἰς τὸν [o]ἴδιον ἔκο- "σμον ἀποκαταστῆσαι ναὸν οἰκοδομηθέντα. τοῦτο δὲ ἐπέστειλεν ἐν τά- "χει γενέσθαι, [p]ΑΒάσσαρον πελεύσας ἀναβάντα εἰς Ἱεροσό- "λυμα, τὴν οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ ποιήσασθαι πρόνοιαν. ὃς μὲν δὴ "λαβὼν [q]παρὰ Κύρου γράμματα παραγενόμενος, εὐθὺς τοὺς "θεμελίους [r]καθέβαλε· καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου καθάπερ ἀ- "ζάμενος μέχρι καὶ τοῦ δεῦρο, διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν κακοήθειάν "ἔστιν ἀτελής. εἰ τοίνυν βούλεσθε καὶ δοκιμάζειν, γράψατε "τοῖς Δαρείου, ὅπως ἐπισκεψάμενος τὰ τῶν βασιλέων ὑπο- "μνήματα, εὕρῃ μηδὲν ἡμᾶς ὧν λέγομεν [s]καταψευσαμένους.

ε'. Ταῦτα εἰπόντων [t]τοῦ Ζοροβάβηλου καὶ τοῦ ἀρ- χιερέως, ὁ [u]Σισίνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοῖς μὲν οἰκοδο- μίαν

a Vide p. 427. & p. 454. *b* Ita cum *MSS.* ἔφασαν in *Editis.* *c* Αὐτοῖς *Vat.* *d* Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινωνὸς οἱ βούλοντο *Hen.* & *Busb.* *e* Περὶ αὐτὸν *Vat.* *f* Σισίνου *Hen.* & *Busb.* tam hîc quam infra. *g* Hîc loci Σαραβαζάνου aut Σαραβαζάνου. mallem ſane Σαβαρασαζάνου. Vide *Annott.* ad p. 469. v. 32. *h* Vocem ἵτινες non agnoſcit *Hen.* *i* Ita cum *MSS.* τοῖς τείχεσι in *Editis.* *k* Ita *Hen.* μετῴκησεν in *Editis Aliiſque.* *l* Βασιλεύσας *Hen.* & *Busb.* *m* Τὸ ἱερὸν *Hen.* & *B.* *n* Μετήγαγεν *Vat.* *o* Ἀποκατασταθῆναι *Vat.* *p* Σαβανασσάρου *Hen. B.* & *Pſeudo-Eſdr.* quomodo forſan legendum, p. 469. v. 26. Σαβασσηρον *Vat.* *q* Τὰ ὑπὸ Κύρου γ. *Hen.* *r* Ita *Vat.* ἐβάλετο *Hen.* ἐβάλετο *Busb.* καταβάλετον in *Editis.* *ſ* Καταψευσαμένους *Hen.* & *Busb.* *t* Τῶν Ζορο- *Hen.* & *B.* *u* Iterum Σισίνης *Hen.* & *B.*

a Ita

μίαν ὀπιχεῖν [a] ἢ διέγνωσαν, ἕως ἂν ταῦτα δηλωθῆ [b] τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ, τῷδε χρῆμα δ' αὐτῷ περὶ [c] τούτων ἔγραψαν. τῶν δὲ Ιουδαίων [d] κατεπηχότων καὶ δεδιότων μὴ μεταδόξῃ τῷ βασιλεῖ περὶ τῶν Ιεροσολύμων [e] καὶ τὸν ναὸν καθαιρεθῆς, ὄντες κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον δύο προφῆται παρ' αὐτοῖς Αγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, θαρρεῖν αὐτοὺς παρώρμων, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν Περσῶν ὑφορᾶσθαι δύσκολον, ὡς τῷ Θεῷ ταῦτα προλέγοντος αὐτοῖς. πιστεύοντες δὲ τοῖς προφήταις, ὀπιθαμένως εἴχοντο τῆς οἰκοδομίας, μηδεμίαν ἡμέραν ἀνιέμενοι.

ε'. Δαρεῖος δὲ τὴν Σαμαρειτῶν αὐτῷ γραψάντων [f] ἢ κατηγορούντων διὰ τὸ ὀπιτολῆς τῶν Ιουδαίων, ὡς τὴν τε πόλιν ὀχυροῦσι, καὶ τὸν ναὸν φρουρίῳ προσοικοδομοῦντα μᾶλλον ἢ ἱερῷ κατασκευάζουσι, [g] λεγόντων δὲ μὴ σωιοίσειν αὐτῷ τὰ γινόμενα, καὶ προσέτι τὰς ὀπιτολὰς ὀπιδεικνυόντων [h] ἃς Καμβύσης διὼν ἐκώλυσεν ἐκεῖνος οἰκοδομεῖν τὸν ναόν, μαθὼν παρ' αὐτῶν ὡς ἀσφαλῆ τοῖς πράγμασιν αὐτῶν τὴν τῶν Ιεροσολύμων ἀποκατάστασιν ἔσεσθαι, ἐπεὶ καὶ τὰ τῶν Σισίνης καὶ τὸν σὺν αὐτῷ κομισθέντα ἀνέγνω γράμματα, προσέταξεν ἐν τοῖς βασιλικοῖς ὑπομνήμασι ζητηθῆναι τὰ περὶ τούτων· καὶ εὑρέθη ἐν Εκβατάνοις, τῇ βάρει τῇ ἐν Μηδίᾳ, βιβλίον, ἐν ᾧ τάδε ἦν ἀναγεγραμμένα. [i] ἐν τῷ "πρώτῳ τῆς βασιλείας ἔτει Κῦρος ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε τὸν "ναὸν οἰκοδομηθῆναι τὸν ἐν Ιεροσολύμοις καὶ τὸ θυσιαστήριον, "ὕψος μὲν πηχῶν ἑξήκοντα, εὖρος δὲ τὸν αὐτόν, διὰ δόμων "λιθίνων εὐξεστῶν τριῶν, καὶ ξυλίνου δόμου ἑνὸς ἐγχωρίου· καὶ "τὴν εἰς ταῦτα δαπάνην ἐκ τοῦ βασιλέως γίνεσθαι διετά- "ξατο. [k] προσέταξε δὲ καὶ τὰ [l] σκεύη, ἃ συλήσας Ναβυχο- "δονόσορος εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισεν, ἀποδοθῆναι τοῖς Ιερο- "σολυμίταις· τὴν δὲ ἐπιμέλειαν τούτων εἶ[m] Αβασσάρῃ τῷ "ἐπάρχῳ, [n] καὶ τῆς Συρίας τε καὶ Φοινίκης ἡγεμόνος, καὶ τοῖς "ἑταίροις αὐτοῦ· ὅπως αὐτοὶ μὲν ἀφέξωνται τόπου, τοῖς δὲ "δούλοις τοῦ Θεοῦ, Ιουδαίοις καὶ ἡγεμόσιν αὐτῶν, ἐπιτρέψωσιν "[o] οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν. καὶ συλλαβέσθαι δὲ τοῖς ἔργοις διετάξατο, καὶ τὸν φόρον τῆς χώρας ἧς [p] ἐπιτροπεύουσι τελεῖν "τοῖς Ιουδαίοις εἰς θυσίας λόγον, ταύρους καὶ κριοὺς καὶ ἄρνας "καὶ ἐρίφους, καὶ σεμίδαλιν καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ τ' ἄλλα "ὅσα ἂν οἱ ἱερεῖς [q] ὑπαγορεύσωσιν, εὐχὰς δὲ ὑπὲρ [r] τῆς σω- "τηρίας τοῦ βασιλέως καὶ Περσῶν. τοὺς δὲ παραβάντας "τι τῶν ἐπεσταλμένων, συλληφθέντας ἐκέλευσεν ἀναςαυ- "ρωθῆναι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν εἰς τὸ βασιλικὸν κατασχε- "θῆναι κτῆσιν. καὶ κατηύξατο πρὸς τούτοις τῷ Θεῷ, ὅπως "εἴ τις ἐπιχειρήσειε διακωλῦσαι τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, βα- "λὼν αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἐπίοιτο τῆς ἀδικίας.

ζ'. Ταῦθ' εὑρὼν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ Κύρου Δαρεῖος, ἀντιγράφει τῷ Σισίνῃ, καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ, τάδε λέγων. "Βασιλεὺς Δαρεῖος Σισίνῃ τῷ [s] ἱππάρχῳ, καὶ Ζαραβαζάνῃ "καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτῶν χαίρειν. Τὸ ἀντίγραφον ὑμῖν τῆς ἐπι-

cernere noluerunt ut ab ædificatione inhibe-rentur, donec regem Darium de iſtis certio-rem facerent. Statim vero ei hiſce de rebus ſcripſerunt. Cum autem Judæi perterriti eſ-ſent & ſibi metuerent, ne Hieroſolymorum templique inſtaurationis regem pœniteret, duo vates, qui per id tempus apud eos erant, Aggæus & Zacharias, ipſos bono animo eſſe jubebant, nec mali aliquid à Perſis ſibi even-turum eſſe ſuſpicarentur, utpote quod Deus illis iſta prædixerit. Quibus cum fidem ha-berent, ſummo ſtudio ædificationi incubue-runt, ita ut ne diem quidem unum intermit-terent.

6. Darius autem, cum Samaritæ ei ſcripſiſ-ſent & literis Judæos accuſarent, quod & ur-bem muniant, templumque arci quam fano ſi-milius exſtruant, dicerentque haud è re ſua eſſe quæ fierent, itemque Cambyſis epiſtolas oſtenderent, quibus ille templum ædificari pro-hibuit; ubi ex illis intellexerat, res ſuas, Hie-roſolymis inſtauratis, nequaquam in tuto eſſe, cumque literas etiam Siſinis & collegarum ejus ad ſe allatas legiſſet, juſſit ut iis de rebus in regios commentarios inquirerent: & in-ventus eſt Ecbatanis, turri quæ in Media eſt, liber *commentariorum*, in quo hæc perſcripta "erant. "Anno regni *ſui* primo Cyrus rex "juſſit templum cum altari in Hieroſolymis "inſtaurari, cujus altitudo cubitorum eſſet ſexa-"ginta, latitudo totidem, trinis lapidum bene "politorum ordinibus, & uno domeſtici ligni "ordine; edixitque ut ſumptus in hæc è regis "fiſco ſuppeditarentur. Præcepit etiam ut "vaſa, quæ Nabuchodonoſorus *è templo* ab-"lata Babylonem deportaverat, Hieroſolymi-"tanis reſtituerentur. iſta autem curanda "mandavit Abaſſaro prætori & Syriæ & Phœ-"niciæ præſidi, ejuſque ſociis; ut ipſi qui-"dem eo loco abſtinerent, ſinerent vero Ju-"dæos, Dei ſervos, eorumque principes tem-"plum exſtruere. Porroque imperavit ut eos "in opere adjuvarent, & ex tributo provin-"ciæ, cujus procuratores erant, Judæis in ſa-"crificia ſuppeditarent tauros & arietes & "agnos & hœdos, & ſimilam & oleum & vi-"num, & cætera quæ ſacerdotes poſtulaverint, "qui Deo ſupplicaturi erant pro ſalute Regis "& Perſarum. quicunque autem contra ali-"quid eorum fecerit, quæ *jam* mandata ſunt; "juſſit ut is comprehenſus cruci affigatur, ejuſ-"que bona in Regis fiſcum redigantur. In-"ſuper & Deum precatus eſt, ut, ſi quis ope-"ram dederit ad templi exſtructionem impe-"diendam, Deus ipſum feriendo ab *ejuſmodi* "iniquitate inhiberet.

Darius, literis acceptis, in Cyri commentarios inquiri jubet. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 6.

Cyri codex inventus de inſtaurando fano. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 6.

7. Hæc cum Darius in Cyri commentariis inveniſſet, reſcribit Sicinæ ejuſque collegis in hæc verba. "Darius rex Siſinæ equitum ma-"giſtro, & Sarabazanæ, illorumque collegis ſa-"lutem. Exemplar literarum, quas in com-"mentariis

Darius templum ædificari imperat. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 6.

a Illud ἢ in ſuo *codice* non habuiſſe videtur *Epiphan.* b Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* deſiderantur τῷ βασιλεῖ. c Sic *Hen. Vat* & *Epiphan.* τούτῳ in *cæteris.* d Eo modo in *MSS.* κατεπηχόμενον perperam in *Editis.* e Τῆς τοῦ ναοῦ *Hen. Vat.* & *B.* f Illud ἧς ex *MSS.* g Λεγόντων τε μὴ *Busb.* λεγόντων μὴ *Hen.* h Τὰς Καμβύσου *Busb.* & *Vat.* i Illa ἐν τῷ absunt *Hen.* & *Busb.* k Προσέταξε δὲ non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.* nec in ſuo *codice* habuiſſe videtur *Epiphan.* atque commode ſatis abeſſe poſſunt. l Καὶ τὰ τοῦ ναοῦ σκεύη *Busb.* m Σαββασσαράρῃ *Hen. Busb.* & *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 469. v. 32. & p. 478. v. 20. n Illa καὶ τῆς absunt *Hen.* o Ita *Hen.* & *Busb.* οἰκοδομηθῆναι in *reliquis.* p Επιτροπεύειν *Hen.* & *B.* q Υπαγορεύσειν *Hen.* & *B.* r Illud τῆς ἐν *Cod. Vat.* s Forſan ὑπάρχῳ.

"mentariis Cyri inveni, miſi ad vos; voloque "ut omnia fiant quemadmodum in eis per- "ſcriptum eſt. Valete." Cum itaque Siſines & qui cum eo erant ex hac epiſtola Regis voluntatem intellexiſſent, ſtatuerunt reliqua ei convenienter exſequi. Sacris igitur inſtabant operibus, Judæorum ſenioribus opem ferentes & ſenatûs principibus: magnaque cum diligentia perficitur templi fabrica, vaticinantibus Aggæo & Zacharia, idque ex Dei mandato, atque ex Cyri & Darii *Perſarum* regum ſententia. abſolutumque eſt intra ſeptem annos. Anno autem regni Darii nono, vigeſimo tertio die menſis duodecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus vero Dyſtrus, ſacerdotes ac Levitæ cum reliqua Iſraëlitarum multitudine hoſtias immolarunt, pro renovata poſt captivitatem priſtina felicitate proque recepto novo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, & hircos duodecim pro numero tribuum (totidem enim ſunt tribus Iſraëliticæ) ut peccata earum uniuſcujuſque expiarent. Quin & ſacerdotes & Levitæ curarunt ut juxta Moyſis leges janitores ad ſingula adeſſent veſtibula. nam Judæi in circuitu templi ædificaverant porticus ad interius ſacrarium.

Templum perficitur. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 7.

8. Inſtante autem Azymorum feſto, menſe primo, qui Macedonibus Xanthicus dicitur, nobis vero Niſan, populus univerſus ex oppidis in urbem confluxit, & feſtum egerunt luſtrati una cum conjugibus & liberis ritu patrio, cumque victimam, quam Paſchalem appellant, die ejuſdem menſis decima quarta immolaſſent, per dies ſeptem epulati ſunt nullis ſumptibus parcentes, ſolida etiam ſacrificia Deo offerentes, & ſacra facientes pro gratiarum actione, quod numen eos terræ patriæ legibuſque avitis iterum reſtituiſſet, feciſſetque ut rex Perſarum animo eſſet erga ipſos benevolo. Et quidem illi maxima in ſacrificiis largitate uſi ſummaque in Dei cultu magnificentia Hieroſolyma incoluerunt, inſtituta ea reipublicæ forma, quæ optimatum eſt paucorum poteſtate mixta. nam pontifices ſummæ rerum præfuerunt, donec Aſamonæorum genus regnum obtinuit. Ante enim captivitatem & everſionem regnatum quidem fuit à Saulo primo rege & Davide per annos quingentos viginti duos, menſes ſex, dies decem. At ante reges iſtos ſuberant imperio illorum qui dicti ſunt judices & monarchæ: & ſub hac reipublicæ forma annos pluſquam quingentos egerunt poſt obitum Moyſis & Jeſus imperatoris. Atque hæc quidem de Judæis, qui ſub Cyro & Dario regibus è captivitate evaſerunt, ita ſe habebunt.

Reduces agunt Paſcha. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 7.

"ϛολῆς, ὁ τοῖς ὑπομνήμασιν εὑρὼν τοῖς Κύρου, ἀπέϛαλ- "κα· ϗ βέλομαι [a] γίνεϑαι πάντα, καθὼς ἐν [b] αὐτῇ πε- "ϱιέχει. ἔῤῥωϑε." μαθόντες δὲ ἐκ τῆς ἐπιϛολῆς ὁ Σισίνης ϗ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως ϖροαίϱεσιν, ταύτῃ [c] τὰ λοιπὰ ἀκόλουϑα ϖοιεῖν διέγνωϱ. ἐπεϱγάζοντο δὲ τὰ ἱεϱὰ ἔϱγα, συλ- λαμβανόμενοι τοῖς ϖϱεσβυτέϱοις τῶν Ἰουδαίων, ϗ τῶν [d] γεϱόν- των ἀϱχουσι. ϗ ἠύξετο χϱόνῳ ϖολλῷ ϖαϱὰ δόξαν ἡ κατασκευὴ τοῦ ναοῦ, ϖϱοφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαϱίου, κατὰ τὰ ϖϱοστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ βουλήσεως [e] Κύϱου τε ϗ Δα- ϱείου τῶν βασιλέων. ᾠκοδομήθη δὲ ὁ ἕτεϱος ἐπὶ τοῖς [f] ἑνάτου δὲ Δαϱείου βασιλείας ἔτους, [g] εἰκάδι καὶ τϱίτῃ μηνὸς [h] δωδεκάτου, ὃς καλεῖται ϖαῤ ἡμῖν μὲν Ἀδαϱ, ϖαϱὰ δὲ Μακεδόσιν Δύϛϱος, ϖϱοσφέϱουσι ϑυσίας οἵ τε ἱεϱεῖς [i] ϗ Λευῖται, καὶ τὸ ἄλλο τοῦ Ἰσϱαηλιτικοῦ ϖλῆϑος, ἀναϛαν- τὰς τῶν ϖϱοτέϱων ἀγαθῶν μετὰ τῆς ἀϱχμαλωσίαν [k] καὶ τὸ ἱεϱὸν ἀναχϑηναι ϑεὶν ἀϖειληφέναι, [l] ταύϱους ἑκατὸν, κϱιοὺς διακοσίους, ἄϱνας τετϱακοσίους, χιμάϱους δώδεκα κατὰ φυ- λήν, τοσαῦται γὰϱ εἰσιν αἱ τῶν Ἰσϱαηλιτικῶν φυλαὶ, ὑπὲϱ ὧν ἥμαϱτον ἑκάϛη. [m] ἀνέϛησάν τε κατὰ τὰς Μωϋσέως νό- μους, οἵ τε ἱεϱεῖς [n] καὶ Λευῖται, ϑυϱωϱοὺς ἐϕ' ἑκάϛου ϖυ- λῶνος. ᾠκοδομήκεϱ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ϖὰς τὸν κύκλῳ τοῦ ναοῦ ϖοὰς τὴν ἔνδοϑεν ἱεϱήν.

η'. Ἐνϛάσης δὲ τῆς τῶν Ἀζύμων ἑοϱτῆς, μηνὶ τῷ ϖϱώτῳ, κατὰ μὲν Μακεδόνας Ξανθικῷ λεγομένῳ, κατὰ δὲ ἡμᾶς Νισὰν, συνεῤῥύη ϖᾶς ὁ λαὸς ἐκ τῶν κωμῶν εἰς τὴν ϖόλιν. καὶ τὴν ἑοϱ- τὴν ἦγαγον [o] ἀγουδσαντες μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τὸν ϖατϱῷον νόμον, καὶ τὸ Πάσχα ϖϱοσαγοϱευομένην ϑυσίαν τῇ τετάϱτῃ ϗ δεκάτῃ [p] τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐϖιτελέσαντες κατεπο- λύϑησ ἐπὶ ἡμέϱας ἑϖτὰ, μηδεμιᾶς ϕειδόμενοι ϖολυτελείας, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐϖιϕέϱοντες τῷ Θεῷ, ϗ χαϱι- ϛηϱίους ϑυσίας [q] ὑϖιτελοῦντες, ἀνθ' ὧν αὐτοὺς τὸ ϑεῖον ϖάλιν εἰς τὸν ϖάτϱιον γῆν ϗ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους ἤγαγε, ϗ τὴν τῶν Πεϱσῶν βασιλέως διάνοιαν εὐμενῆ καλέσησεν αὐτοῖς. ϗ οἱ μὲν, ὑϖὲϱ τούτων [r] ἐϖιδαψιλευόμενοι τοῖς ϑυσίαις ϗ τῇ ϖεϱὶ τὸν Θεὸν ϕιλοϖμίᾳ, κατῴκησ ἐν τοῖς Ἱεϱοσολύμοις, ϖολιτείᾳ χϱώμενοι ἀϱιϛοκϱατικῇ μετ' ὀλιγαϱχίας. οἱ γὰϱ [s] ἀϱχιεϱεῖς ϖϱοεϛήκεσ τοῦ ϖϱάγματος, ἄχϱις οὗ τὸν Ἀσαμωναίου συνέϐη βασιλεύσαι ἐκγόνους. ϖϱὸ μὲν γὰϱ τῆς ἀϱχμαλωσίας ϗ τῆς [u] ἀνα- ϛάσεως ἐβασιλεύοντο ὑϖὸ Σαοὺλ ϖϱῶτον [x] ἀϱξαμένων ϗ Δαυὶδ, ἔτη ϖενταϰόσια τϱιάϰοντα δύο, μῆνας ἓξ, ἡμέ- ϱας δέϰα. ϖϱὸ δὲ τῶν βασιλέων τούτων ἄϱχοντες αὐτοὺς διεῖ- ϖον, οἱ ϖϱοσαγοϱευόμενοι κϱιταὶ ϗ μόναϱχοι· ϗ τοῦτον ϖο- λιτευόμενοι τὸν τϱόϖον ἔτεσι [y] ϖλείοσιν ἢ ϖενταϰοσίοις δέ- ϰαϱσι μετὰ Μωϋσῆν ὑϖοθανόντα καὶ Ἰησοῦν τὸν διαδεξάμενον. ϗ τὰ μὲν ϖεϱὶ τῶν ἀναστάντων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας Ἰουδαίων, ὑϖὸ τοῖς Κύϱου καὶ Δαϱείου χϱόνοις, ὑϖὸ τούτοις ὑϖῆϱχεν.

ϑ'. Οἱ

a Γενίσθαι *Hen. & Busb.* b Ita *Hen. B. Vat. & Epiphan.* αὐτῇ in *Editis.* c Τὸ λειπὸν ἀκωλύτως *Hen.* d Ita cum *Hen & Vat.* γερόντων τοῖς ἄρχουσι in *reliquis.* e Eo modo *Vat.* τοῦ Κύρου τε in *ceteris.* f Extat juxta utrumque *Eſdram.* Vide *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* p. 146. *Jac. Cappellum* in *Hiſt. Sacr. & Exot.* ad A. M. 3483. *Simſonium* in *Chron. Cathol* ad A. M. 3489. & *Tornellum* ad A. M. 3533. & 3540. g Sequitur hîc, ut alibi, *Pſeudo-Eſdram.* in *Hebræo* legitur *tertia menſis Ader.* 1 *Eſdr.* c. 15. h Sic *Hen. Busb. & Epiphanii* libri *notæ melioris.* εἰδυήκοντα in *Editis Aliiſque.* Videſis *Druſium* in *Animadverſ. Sacr.* l. 6. c. 4. & *Petavium* in l. 1. de *Doctr. Temp.* p. 74. i Ita cum *MSS* ϛ οἱ Λϐ. in *Editis.* Vide infra ad v. 20. k Καὶ τοῦτο vel ϗ τοῦ τὸ in *MSS.* l In *Hen. & Vat* ταύϱους ἑκατὸν, κϱιοὺς σ'. ἀϱνῶν υ'. χιμάϱους μϐ'. m Ἐϛησάν τε *Vat.* n Καὶ οἱ Λϐ. hic loci *Hen. & Vat.* Vide v. 13. & 14. o Ita cum *Hen. & Busb.* ἀγουσάντες in *ceteris.* p Τῷ πρώτῳ μηνὶ ἑϖταήμεϱα λειτουϱγήσαντες *Busb.* q Ἱεϱουϱγήσαντες *Hen. & Vat.* r Ἐπι- δαψιλεύοντο. & mox κατῴκησαν ϗ οἱ τοῖς *Hen. & Busb.* quo modo etiam legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *immolabant. Habitabant autem &c.* ſ Ἱερεῖς *Hen. Busb. Zonar. & Epiphan.* De Judæorum regiminis forma vide *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis* c. 15. §. 12. & *H. Conringium* de *Rep. Hebr.* c. 54. t Γὰρ deeſt *Hen.* u Ita *Hen. & Vat.* in *Editis* ἀναβάσεως. *ante captivitatem & transmigrationem* vertit *Epiphan.* x Sic *Hen. & Vat.* ἀξάμενοι in *Editis.* y Eo modo *Hen. Busb. & Zon.* πλέον in *Editis.*

a Τὸν

θ'. Οἱ δὲ Σαμαρεῖς, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτοὺς καὶ βασκάνως διακείμενοι, πολλὰ κακὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο, πλούτῳ τε πεποιθότες, καὶ συγγένειαν προφασιούμενοι [a] τῶν Περσῶν, ἐπειδήπερ ἐκεῖθεν ἦσαν. ὅσα τε γὰρ ἐκελεύσθησαν ἐκ τῶν φόρων ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὰς θυσίας τελεῖν τοῖς Ἰουδαίοις, παρέχειν οὐκ ἤθελον, τούς τε [b] ἱππάρχους [c] ἀναδιδάσκοντας αὐτοῖς πρὸς τοῦτο καὶ συνεργοῦντας, εἶχον· ἄλλά τε ὅσα βλάπτειν ἢ [d] δι' αὐτῶν ἢ δι' ἑτέρων ἠδύναντο τοὺς Ἰουδαίους, οὐκ ἀπέκνων. ἔδοξεν οὖν πρεσβευσαμένοις τοῖς Ἱεροσολυμίταις πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, καταμηνῦσαι τῶν Σαμαρέων. καὶ πρεσβεύουσι Ζοροβάβηλος καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων τέσσαρες. ὡς δὲ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰς αἰτίας, ἃς κατὰ τῶν Σαμαρέων ἐπέφερον, ἔγνω ὁ βασιλεὺς, ἔδωκε τοῖς πρέσβεσιν ὁ βασιλεὺς, οἷς αὐτοῖς ἐπιστολὰς κομίζειν πρὸς τοὺς ἱππάρχους τῶν Σαμαρείας καὶ τὴν βουλὴν ἀπέπεμψε. τὰ δὲ γεγραμμένα ἦν τοιάδε. "Βασιλεὺς Δαρεῖος Ταγγαναῖ καὶ [e] Σαμ- "βαβαῖ τοῖς ἱππάρχοις [f] Σαμαρειτῶν, Σαδράκῃ καὶ [g] Βο- "βήλωνι, καὶ τοῖς λοιποῖς [h] συνδούλοις αὐτῶν τοῖς ἐν Σαμα- "ρείᾳ. Ζοροβάβηλος καὶ Ἀνανίας καὶ Μαρδοχαῖος, Ἰουδαίων "πρεσβευταί, ἠτιῶντο ὑμᾶς ὡς ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς πρὸς τὴν "οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, καὶ μὴ χορηγοῦντας ἃ προσέταξα ὑμῖν "εἰς τὰς θυσίας τελεῖν αὐτοῖς ἀναλώματα. βούλομαι οὖν "ὑμᾶς ἀναγνόντας τὴν ἐπιστολήν, χορηγεῖν αὐτοῖς ἐκ τοῦ βα- "σιλικοῦ γαζοφυλακίου [i] τῶν φόρων τῶν Σαμαρείας, πάντ' ὅσα "[k] πρὸς τὰς θυσίας αὐτοῖς ὄντι χρήσιμα, καθὼς οἱ ἱερεῖς ἀξιοῦ- "σιν· ἵνα μὴ διαλείπωσι καθ' ἡμέραν θύοντες, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ "Περσῶν εὐχόμενοι [l] τῷ Θεῷ." καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ τοῦτο περιεῖχεν.

9. Samaritæ autem, gens illis infesta & invida, mala multa Judæis intulerunt, & opibus freti, & Persarum cognationem præ se ferentes, ut qui ex iis oriundi. Etenim quæcunque tributa conferre jussi erant à rege in sacrificia, ea dare recusabant, id assequuti ut equitum magistri sibimet in hoc faverent operamque suam addicerent; & in cæteris nihil reliqui fecerunt, quo Judæis nocere per se aut per alios potuissent. Visum est itaque Hierosolymitanis mittere ad regem Darium, ut Samaritas accusarent. atque legationem obierunt Zorobabelus & alii quatuor ex magistratibus. Cum autem ea, quæ Samaritis crimini & vitio vertebantur, à legatis Rex accepisset, eos dimisit cum literis ad magistros equitum & senatum Samariæ perferendis. illæ autem scriptæ erant hujusmodi verbis. "Darius rex Tanganæ & "Sambabæ equitum magistris apud Samari- "tas, Sadracæ & Bobeloni, reliquisque illo- "rum conservis in Samaria. Zorobabelus & "Ananias atque Mardochæus, Judæorum lega- "ti, vos accusaverunt, quod ipsis in ædifi- "catione templi molesti fueritis, neque im- "pensas in sacrificia eis præbueritis quas vo- "bis imperavi. Volo igitur, ut, lecta hac *no-* "*stra* epistola, è regio fisco tributorum Sama- "riæ omnia illis suppeditentur, quæ ex sa- "cerdotum sententia illis usui esse possunt in "sacris faciendis, ut singulis diebus victimas "immolare non cessent, Deumque precari "pro memet & Persarum gente." Atque in hanc quidem sententiam scripta erat epistola.

Samaritæ Judæis infesti.

Judæorum legatio ad Darium.

Darius templum in Jerusalem instaurari imperat. 1 Esdr. c. 6.

ε'. KEΦ. ε'. CAP. V. V.

Ὅτι Ξέρξης ὁ Δαρείου οἰκείως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διετέθη. Ἐσδρᾶ Ἐ Νεεμίᾳ.

Quod Xerxes Darii filius magna Judæos benevolentia prosequutus est. itemque de Esdra & Neemia.

Ἀπελθόντος δὲ τελευτήσαντος παραλαβὼν τὴν βασιλείαν Ξέρξης ὁ παῖς αὐτοῦ, ἐκληρονόμησεν αὐτοῦ καὶ τῆς πρὸς Θεὸν εὐσεβείας τε καὶ τιμῆς. ἅπαντα γὰρ ἀκολούθως τῷ πατρὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν ἐποίησε, καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔσχε [m] φιλοτιμότατα. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν χρόνον ἀρχιερεὺς ἦν Ἰησοῦ παῖς, Ἰωάκιμος ὄνομα. ὑπῆρχε δὲ καὶ ὁ Βαβυλῶνι δίκαιος ἀνὴρ, καὶ δόξης ἀπολαύων ἀγαθῆς πρός τε τὸ πλῆθος, πρῶτος ἱερεὺς τοῦ λαοῦ, καλούμενος [n] Ἐσδρᾶς· ὃς, τὸν Μωϋσέως νόμων ἱκανῶς ἔμπειρος ὤν, γίνεται φίλος τῷ βασιλεῖ Ξέρξῃ. γνοὺς δὲ ἀναβῆναι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπαγαγέσθαι τινὰς τῶν ὁμοφύλων Ἰουδαίων, παρεκάλεσε τὸν βασιλέα δοῦναι αὐτῷ πρὸς τοὺς σατράπας τοὺς Συρίας ἐπιστολὰς, ἀφ' ἧς αὐτοῖς γνωρισθήσεται τίς εἶη. ὁ δὲ βασιλεὺς γράφει πρὸς τοὺς σατράπας ἐπιστολὴν τοιάνδε. "Βασιλεὺς βασιλέων Ξέρξης Ἐσδρᾷ ἱερεῖ "καὶ ἀναγνώστῃ [o] τοῦ θείου νόμου χαίρειν. Τῆς ἑαυτοῦ φιλανθρω- "πίας ἔργον εἶναι νομίσας ὁ τοὺς βουλομένους [p] ἐκ τοῦ τῶν Ἰουδαίων "ἔθνους, καὶ ἱερέων καὶ Λευϊτῶν ὄντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ

Mortuo autem Dario, in regnum successit filius ejus Xerxes, qui pari ac ille pietate & honore Deum prosequutus est. ejus enim cultui omnem similiter ac pater curam adhibuit, & prolixa erat in Judæos benevolentia. Atqui illo tempore pontifex erat Jesu filius, nomine Joacimus. Babylone autem erat etiam vir justus, bonæque apud omnes existimationis, primarius populi sacerdos, Esdras appellatus. qui, utpote legum Moysaïcarum admodum peritus, Xerxis regis amicitiam *tunc temporis* consequitur. Cum autem statuisset Hierosolyma ascendere, & de Judæis Babylone degentibus aliquot secum ducere, petiit à Rege literas sibi dari ad Syriæ satrapas, ut ex illis cognoscerent qui vir esset. Atque Rex ad satrapas hujusmodi epistolam scripsit. "Rex regum Xerxes Esdræ sacerdoti atque di- "vinæ legis professori salutem. Meæ humani- "tatis esse ratus, ut Judæis & sacerdotibus eo- "rum & Levitis, qui *adhuc* in regno nostro "agunt & Hierosolyma proficisci volunt, eò "commigrare liceat, hanc potestatem ut ha- "beant

Xerxes Dario in regnum succedit.

Joacimus pontifex.

Esdras Babylone Hierosolyma proficiscitur. 1 Esdr. c. 7. & 2 Esdr. c. 8.

Artaxerxis literæ ad Esdram. 1 Esdr. c. 8. & 2 Esdr. c. 8.

[a] Τῶν Περσῶν *Hen.* & *Bus.* [b] Tam hîc quam alibi mallem ἱππέχους. nisi quod ἱππάρχους legerint *Epiphan.* & *Zonaras.* [c] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀναδιδάσκοντας εἰς τοῦτο in *Editis.* [d] Δι' ἑαυτῶν *Hen.* & *Vat.* [e] Juxta *Epiphanii* libros Σαμβαλαῖ aut Σαμβανᾶ. [f] Καὶ Σαμαρειτῶν *Hen.* & *Vat.* καὶ Σαμαρείταις legisse videtur *Epiphan.* [g] Βωήλωνι *Vat.* Βοηλωνι *Gall.* Βατήλωνι *Hen.* in *Epiphanii* libris *Velveni.* [h] Vide *Brissonium* de Regno *Persarum*, l. 1. p. 22. *Edit. Commel.* [i] Τῶν φόρων τῶν Σαμ. *Vat.* [k] Πρὸς θυσίας *Vat.* [l] *Al.* αὐτῷ παῖς ὁ Ζέξης. [m] Φιλανθρωπότατα *Gall.* [n] *Al.* Ἔζδρας. [o] Τῶν θείων νόμων *Vat.* [p] Ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐθνῶν *Vat.*

" beant imperavi. Quicunque *igitur* id habet
" in animo, abeat, quemadmodum & mihi &
" ſeptem meis conſiliariis viſum eſt, * ut con-
" venienter legi Dei ea inſpiciant quæ in Ju-
" dæa aguntur, ferantque munera Iſraëlitarum
" Deo, quæ ego & amici vovimus; item auri
" & argenti quicquid inventum fuerit in Ba-
" byloniorum regione Deo dicatum, id omne
" Hieroſolyma deportent ut ſacra Deo fiant.
" & quicquid ipſe ex auro & argento conflare
" volueris, id tibi tuiſque fratribus facere li-
" ceat. Sacra quoque vaſa tibi *in manus* da-
" ta *Deo* dedicabis, & quicquid tibi in men-
" tem venerit illud etiam fieri curabis, im-
" penſis è fiſco regio ſumptis. Quin & quæ-
" ſtoribus Syriæ Phœniciæque ſcripſi ut dili-
" gentiam adhibeant ad omnia quæ Eſdras ſa-
" cerdos & legum Dei interpres illis mandave-
" rit. Et ut Deus nullam in me poſteroſq; meos
" iram effundat, volo ut omnia uſque ad triti-
" ci coros centum Deo ex lege præſtentur.
" Ac vobis præterea denuncio, ne cui ſacer-
" doti, aut Levitæ, aut ſacro cantori, aut jani-
" tori, aut ſacro miniſtro, aut templi ſcribæ,
" tributum ullum imperetis, neque aliud quod-
" vis illis inſidiarum ergo aut oneris. Tu ve-
" ro, Eſdra, pro ea qua præditus es divina ſa-
" pientia, ſtatuito judices legis tuæ peritos, qui
" in tota Syria & Phœnicia jus dicant, impe-
" ritoſque iſtam docebis, ut ſi quis è popula-
" ribus tuis Dei aut Regis legem fuerit tranſ-
" greſſus, pœnas det *meritas debitaſque*, utpo-
" te qui non per ignorantiam contra eam fe-
" cerit, ſed cum eam noverit, audacter ſpre-
" verit & contempſerit. ii autem plectantur
" vel morte vel pecunia. Vale.

" συναπάρειν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, τοῦτο προστάξα. καὶ ὁ
" βουλόμενος ἀπίτω, καθάπερ [a] ἔδοξε κἀμοὶ καὶ τοῖς ἑπτά μου
" συμβούλοις, ὅπως [b] τὰ κτλ τ Ιουδαίων ἐπισκέψωνται τὸν νό-
" μον τοῦ Θεοῦ ἀκολούθως, καὶ ἀπενέγκωσι δῶρα τῷ Ισραηλι-
" τῶν Θεῷ, ἄσσα ἠυξάμην ἐγώ τε καὶ οἱ φίλοι· [c] καὶ ἀργύριον καὶ
" χρυσίον ὅσον ἂν εὑρεθῇ ἐν τῇ χώρᾳ τ Βαβυλωνίων ἀνομα-
" σμένου τῷ Θεῷ, τοῦτο πᾶν [d] εἰς Ιεροσόλυμα κομισθῆναι τῷ
" Θεῷ εἰς τοὺς θυσιαστήριον. πάντα τε ὅσα βούλῃ ἐξ ἀργύρου καὶ
" χρυσοῦ καλασκευάσαι, ποιεῖν ἐξέστω σοι μετὰ τ ἀδελφῶν.
" καὶ τὰ δεδομένα σοι ἱερὰ σκεύη ἀναθήσεις, καὶ ὅσων ἂν
" βούλοιαν λάβῃς, καὶ ζῶντα προσεργάσῃ, τ εἰς αὐτὰ δα-
" πάνην ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ποιούμενος γαζοφυλακίου. ἔγραψα
" δὲ καὶ τοῖς γαζοφύλαξι τ Συρίας καὶ τ Φοινίκης, ἵνα τ
" ὑπὸ Εσδρα τοῦ ἱερέως καὶ ἀναγνώστου τ τοῦ Θεοῦ νόμων ἐπιτε-
" λέσωσιν. ὅπως δὲ μηδεμίαν ὀργὴν ἐπ' ἐμὲ
" λάβῃ θεῖον ἢ [e] τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους, πάντα αἰτοῦμαι καὶ [f] μέ-
" χρι τοῦ πυρὸς κόρων ἑκατὸν ἀπελεῖσθαι τῷ Θεῷ κτ τ νό-
" μου. καὶ ὑμῖν δὲ λέγω ὅπως τοῖς ἱερεῦσι, καὶ Λευίταις, καὶ
" ἱεροψάλταις, καὶ θυρωροῖς, καὶ [g] ἱεροδούλοις, καὶ γραμματεῦσι
" τοῦ ἱεροῦ, μήτε φόρους ἐπιτάξητε, μήτε ἄλλο μηδὲν ἐπίβου-
" λον ἢ φορτικὸν εἰς αὐτοὺς γένῃ). καὶ σὺ δέ, Εσδρα, κτ τ
" τοῦ Θεοῦ σοφίαν ἀποδεξον κριτὰς, ὅπως [h] δικάσωσιν σὺν
" Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ πάσῃ, τοὺς ἐπισταμένους σου τ νόμον,
" [i] καὶ τοὺς ἀγνοοῦσι παρέξεις αὐτὸν μαθεῖν, ἵν' ἄν τις τ
" ὁμοεθνῶν σου παραβαίνῃ τ τοῦ Θεοῦ νόμου ἢ τ βασιλικόν,
" ὑποχὴ τιμωρίαν, ὡς ὑ κατ' ἄγνοιαν αὐτὸν παραβαίνων,
" ἀλλ' ὡς ἐπισάμενος μ, τολμηρῶς δὲ παρανόων καὶ
" καταφρονῶν. κολασθήσονται δὲ ἢ θανάτῳ ἢ ζημίᾳ χρη-
" ματικῇ. ἔρρωσο.

Eſdras Deo gratias agit de Regis benevolentia. 1 *Eſdr. c.* 8. & 2 *Eſdr. c.* 8.

2. Cum autem Eſdras has literas accepiſſet, ſupra modum exhilaratus eſt, Deumque coepit adorare, Regi erga ipſum benignitatem ei acceptam deberi agnoſcens: quam ob rem gratias ſe ei maximas habere dicebat. Atque ubi Babylone epiſtolam Judæis legerat qui illic forte aderant, eam quidem apud ſe retinebat, exemplar vero ejus in Mediam ad omnes gentis ſuæ homines miſit. Illique, cognita Regis erga Deum pietate & erga Eſdram benevolentia, omnes vehementer ſunt lætati; multi vero ex iis cum re ſua familiari Babylonem ſe contulerunt, ut qui Hieroſolyma revertendi deſiderio tenebantur. Omnis autem multitudo Iſraëlitarum in ea regione manſit. Quapropter duæ tantum tribus per Aſiam atque Europam ſub Romano degunt imperio. Decem autem reliquæ tribus uſque in hodiernum diem loca ultra Euphratem colunt, infinita hominum millia, nec numero comprehendenda. Cæterum ad Eſdram quamplurimi veniunt ex ſacerdotibus, & Levitis, & janitoribus, & ſacris cantoribus, & templi miniſtris.

Qui cum Eſdra Babylone profecti ſunt. 1 *Eſdr. c.* 8. & 2 *Eſdr. c.* 8.

β'. Ακοὴν δὲ Εσδρας ταύτην τ ἐπιστολὴν, ὑπερήσθη, καὶ τῷ Θεῷ προσκυνεῖν ἤρξατο, τ δ' βασιλέως προς αὐτὸν χρηστότητος ἐκεῖνον αἴτιον ὁμολογῶν γεγενῆσθαι· καὶ διὰ τοῦτο τ πᾶσαι αὐτῷ χάριν ἔλεγεν [k] εἰδέναι. ἀναγνὺς δ' ἐν Βαβυλῶνι τ ἐπιστολὴν τοῖς αὐτόθι παροῦσιν Ιουδαίοις, αὐτὴν μ κατέσχε· ὃ δ' ἀντίγραφον αὐτῆς [l] πρὸς πάντας ἔπεμψε τοὺς ὁμοεθνεῖς, τοὺς κτ τ Μηδίαν ὄντας. [m] μαθόντες δ' ὅτι τοῦ βασιλέως καὶ τ πρὸς τ Θεὸν [n] εὐσέβειαν καὶ τ προς τ Εσδραν εὔνοιαν, ἅπαντες μὲν [o] ὑπερηγάπησαν· πολλοὶ δ' αὐτῶν, καὶ τὰς κτήσεις ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Βαβυλῶνα, ποθοῦντες τ εἰς τὰ Ιεροσόλυμα κάθοδον. ὁ δὲ πᾶς λαὸς τ Ισραηλιτῶν κτ χώραν ἔμεινε. διὸ καὶ δύο φυλὰς εἶναι συμβέβηκεν ὑπό τε τῆς Ασίας καὶ τ Εὐρώπης, Ρωμαίοις ὑπακούσας. αἱ δὲ δέκα φυλαὶ πέραν εἰσὶν Εὐφράτου ἕως δεῦρο, μυριάδες ἄπειροι, καὶ ἀριθμῷ γνωσθῆναι μὴ δυνάμεναι. τοὺς δὲ Εσδραν ἀφικνουμένους, ἱερέων, καὶ Λευιτῶν, καὶ θυρωρῶν, καὶ ἱεροψαλτῶν, καὶ ἱεροδούλων πολλοὶ ⊛ ἀριθμόν.

συνα-

a Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξε μοι in *Editis.* b Iterum ex *MSS.* & 3 *Eſdr.* c. 8. v. 12. Videſis *J. Clericum* ad *Eſdræ* locum. τὰ deeſt *Editis.* c Καὶ ἄργυρος καὶ χρυσὸς ὅσος *Hen. Busb.* & *Zonar.* & mox ἀνομασμένος, & dein τοῦτο πάντα. d Κελεύω εἰς Ιερουσ. &c. *Zonar.* e Τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ἐκγόνους ſoli *Hen.* & *Vat.* f Plenius aliquanto in utroque *Eſdra*, in *Vero Eſdra* ad hunc modum, *uſque ad argenti talenta centum, tritici coros centum, vini & olei batos centenos, & ſalis ſine ulla præſcriptione.* in *Pſeudo-Eſdra*, paulo aliter, *uſque ad argenti talenta centum, item frumenti coros centum, aliaque omnia abunde* &c. g Ιεροδοῦλοι ſunt quos Hebræi *Nathinim* vocant. & apud Græcos fuerunt ſervi & ancillæ conſecratæ. Videlis *Milnerum* de *Nethinim* ſive *Nethinæis*, ſect. VI. *Epiphanius* legiſſe videtur ἱεροδούλους, γεγραμμένους τοῦ ἱεροῦ. h Δικάζωσιν in *MSS.* i Sic *MSS. Zonar.* & *Epiphan.* καὶ τοὺς ἀγνοοῦσι δὲ παιδεύσεις in *Editis.* k Ita *Hen.* εἰδέναι in *reliquis.* l Πρὸς ἅπαντας *Vat.* m Μαθόντες δ' ὅτοι τοῦ παρὰ τ βασιλέως καὶ προς *Vat.* n Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* εὐμένειαν in *Editis.* o Ita etiam in pleriſque *MSS.* & *Epiphan.* ὑπερήδησαν *Busb.* & *Zonar.* ὑπερηγάσθησαν ex conjectura Cl. *Lowthii.* * Ut Judææ rem agant, quemadmodum Dei lex poſtulat, *Caſtal.*

a Ad

συναγαγὼν δὲ τοὺς ἐκ τῆ αἰχμαλωσίας [a] εἰς τὸ πέραν τῆ Εὐφράτου, ᾗ τρεῖς ἐπιδιατρίψας ἐκεῖ ἡμέρας, νηστείαν αὐτοῖς παρήγγειλεν, ὅπως εὐχὰς ποιήσωνται τῷ Θεῷ περὶ τῆ αὐτῶν σωτηρίας, ᾗ μηδὲν κατὰ τὴν ὁδὸν παθεῖν ἄτοπον, ἢ παρὰ τῶν πολεμίων, ἢ τινὸς ἄλλου δυσκόλου προσπεσόντος αὐτοῖς. φθάσας γὰρ ὁ Εσδρας [b] εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ, ὅτι διασώσει αὐτοὺς ὁ Θεὸς, [c] ᾗ καλῆξίωσεν ἱππεῖς αὐτὸν αἰτῆσαι τοὺς προπέμψοντας. ποιησάμενοι δὲ τὰς εὐχὰς, ἆραντες ἀπὸ τῆ Εὐφράτου δωδεκάτῃ τῆ πρώτου μηνὸς τῆ ἑβδόμου ἔτους τῆ Ξέρξου βασιλείας, παρεγένοντο εἰς Ιεροσόλυμα μηνὶ πέμπτῳ [d] τῆ αὐτῆ ἔτους. ᾗ παραχρῆμα τοῖς γαζοφύλαξιν ὁ Εσδρας, ὃν ἐκ τῶν ἱερέων γένους, παρέζησε τὰ ἱερὰ χρήματα, ἀργυρίου τάλαντα [e] ἑξακόσια πεντήκοντα, σκεύη ἀργυρᾶ ταλάντων ἑκατὸν, [f] χρυσᾶ σκεύη ταλάντων εἴκοσι, [g] χαλκᾶ σκεύη χρυσῆ κρείττονα [h] ζαθμῶν ταλάντων δώδεκα. ζῶντα γὰρ ἐδωρήσαντο ὁ βασιλεὺς ᾗ οἱ σύμβουλοι αὐτῆ, ᾗ πάντες οἱ ἐν Βαβυλῶνι μένοντες Ισραηλῖται. παραδοὺς δὲ ζῶντα τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Εσδρας, [i] ἀπέδωκε τῷ Θεῷ τὰς ἐκ τῶν ὁλοκαυτώσεων νενομισμένας γίνεσθαι θυσίας, ζεύγη δώδεκα ὑπὲρ κοινῆς τῆ λαῆ σωτηρίας, [k] κριοὺς ἐνενήκοντα, ᾗ ἄρνας ἑβδομήκοντα δύο, ἐπίφορα εἰς παράτησιν τῶν ἡμαρτημένων δώδεκα. τοῖς δὲ τῆ βασιλέως οἰκονόμοις ᾗ τοῖς ἐπάρχοις τῆ Κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης τὰ γράμματα τῆ βασιλέως ἀπέδωκεν. οἱ δὲ τὸ προσῆκον ὑπ' αὐτῆ ποιεῖν ἀνάγκην ἔχοντες, ἐτίμησάν τε τὸ ἔθνος, καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτῆ χρείαν συνήργησαν.

γ'. Ταῦτα μὲν δὴ καὶ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Εσδρας, [l] προεχώρησε δ' αὐτῆ, κρίναντος αὐτὸν ἄξιον ὄντα τῆ Θεῆ τὴν βουλὴν ἀφ' ἁγιότητος καὶ δικαιοσύνης. χρόνῳ δὲ ὕστερον προσελθόντων αὐτῆ τινῶν, ᾗ καταμηνύσαντων ὡς τινες τῆ πλήθους καὶ τῆ ἱερέων καὶ Λευιτῶν ἀναβεβήκασι τὴν πολιτείαν, καὶ λελύκασι τοὺς [m] πατρίους νόμους, ἀλλοεθνεῖς ἠγμένοι γυναῖκας, καὶ τὸ ἱερατικὸν γένος συγκεχύκασι, δεομένων δὲ βοηθῆσαι τοῖς νόμοις, μὴ κοινῶ ὅτι πάντας ὀργῶ λαβὼν [n ὁ Θεὸς,] πάλιν αὐτοὺς εἰς συμφορὰς ἐμβάλῃ, διέρρηξε μὲν εὐθὺς [o] ἀπὸ λύπης τὸν ἐσθῆτα, [p] καὶ τῶν κεφαλῶν δὲ ἀπειρέσιον καὶ τὰ γένεια ἀφείλετο [q] ὅτι τῶν γῶν ἑαυτὸν ἔρριψεν, ὅτι τῆ τῶν αἰτίαν ζημίαν τῶν λαβεῖν τοὺς ἡγήτορας τῆ λαῆ. λογιζόμενος δὲ, ὅτι, ἐὰν ἀφαλεῖν αὐτοὺς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἠναγκάζῃ τέκνα, οὐκ ἀκουσθήσεται, δέδιεν ὅτι τῆς γῆς κείμενος. συνέτρεχον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ μέτοικοι πάντες, κλαίοντες καὶ αὐτοὶ, [r] καὶ τῆς ὅτι τῆ γεγενημένῳ λύπης συμμεταλαμβάνοντες. ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς γῆς ὁ Εσδρας, καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἠρξατο μὲν ἔλεγεν εἰς αὐτὸν ἀναβλέψας,

Itaque cum captivos, *quotquot eum comitarentur*, in locum ultra Euphratem coëgisset, ibique per triduum moratus esset, jejunium illis indixit, ad Deum precibus implorandum, ut saluti ipsorum prospiceret, ne quid mali in itinere paterentur, aut ab hostibus, aut à re alia difficili illis objecta. Regi enim Esdras ante dixerat, Deo curæ fore ut illos servaret; atque adeo noluit ab eo equites petere, qui eos deducerent. Peracta autem supplicatione, ab Euphrate profecti duodecimo die mensis primi, anno regni Xerxis septimo, Hierosolyma perveniebant ejusdem anni mense quinto. Atque illico Esdras gazæ custodibus sacram pecuniam tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta, vasa argentea talentorum centum, vasa aurea viginti talentorum, & vasa ærea auro meliora pondo duodecim talentorum. Hæc enim rex & ejus consiliarii & omnes in Babylone manentes Israëlitæ donaverant. Esdras autem, cum ista sacerdotibus tradidisset, Deo in holocausta legitimas immolavit hostias, tauros duodecim pro universi populi salute, arietes nonaginta & agnos duos & septuaginta, & capros piaculares duodecim. Regis etiam dispensatoribus & præfectis Cœles-Syriæ Phœniciæque scriptas à Rege reddidit epistolas. Illi vero, quod facere necesse habuerint quæ à Rege erant imperata, & gentem *nostram* honorarunt, & ei si quid opus esset adjumento fuerunt.

Esdras jejunium indicit. 1 *Esdr.* c. 8. & 3 *Esdr.* c. 8.

Sacerdotibus sacram supellectilem committit. 1 *Esdr.* c. 8. & 3 *Esdr.* c. 8.

3. Et hæc quidem erant quæ ab ipso Esdra consulebantur, eique *omnia* ex sententia successerunt; Deo ipsum, ut puto, ob probitatem & justitiam dignum existimante, cui *sapienter* consulta *feliciter* cederent. Aliquanto autem post, cum nonnulli eum convenissent, & detulissent quosdam è populo, & sacerdotes, & Levitas, ut qui contra reipublicæ instituta fecerant & patrias leges labefactarant, ex alienigenis ductis uxoribus, genusq; sacerdotale confuderant; orassentque ut legibus subveniret, ne in universos absque discrimine sæviat *Dei* ira, faciatque ut in calamitates iterum recidant: *istis auditis*, præ mœrore statim vestimenta consicidit, & vulsa capitis cæsarie barbaque mutilata semet humi prostravit, quod primores populi hoc in se crimen admiserint. atque secum reputans, sibi non obtemperatum iri, si juberet eos uxores cum liberis foras ejicere, nolebat se à terra attollere. Itaque ad eum confluebant quotquot boni erant æquique, & ipsi lugentes similiterque ac ille quæ facta erant dolentes. Cum autem Esdras humo surrexisset, passis in cœlum manibus dicebat, se quidem pudere sublatis oculis illud contueri,

Esdræ indicatur populum ab externorum affinitate non abstinere. 1 *Esdr.* c. 9. & 3 *Esdr.* c. 8.

Cogitabundus & mœstus humi jacet.

a Ad fluvium *Ahavam* jejunium indixisse dicit *Verus Esdras*, c. 5. (de quo videsis *J. Clericum* ad locum) ad fluvium qui *Thera* dicitur id factum esse dicit *Pseudo-Esdras*, c. 8. b Sic *Vat.* & *Hen.* εἶπεν in *cæteris.* c Ita *Vat.* ἐπιτρέψειεν *Hen.* quo modo forsan *Epiphan.* qui vertit, *jam non petiit* &c. in *Editis* ᾗ ὁ κατηξίωσεν. d Τῆ ἑβδόμου ἔτους *Vat.* e Ita *MSS. Vet. Interpr.* & uterque *Esdras.* χμ'. in *Editis.* f In *Vero Esdra*, c. 8. *auri centum talenta, crateres aureos viginti, mille drachmarum.* in *Pseudo-Esdra*, c. 8. *auri talenta centum, aurea vasa viginti, ærea* &c. Ex verbis *Esdræ prioris* legendum censet *Petitus* (in *Animadverss.* ἐπιδότιος, tom. 4. p. 160.) χρυσοῦ σκεῦη τάλαντον η'. g Æs istud erat aurichalchum, quod olim omnium metallorum pretiosissimum habitum. h Σταθμὸν ἑκατὸν τάλαντον *Hen.* & *Busb.* σταθμὸν ἓξ τὰ τάλαντον *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *habentia pondo talenta duodecim.* i Ἐπέδωκε τῷ Θ. *Hen.* ἐπέδωκε δὲ τῷ Θ. *Busb.* k Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* perperam in *Editis* κριοὺς ἐνενήκοντα ἄρνας ἑπτά. in *Vero Esdra* κριοὺς ἑπτακοντατρεῖς, ἀμνοὺς ἑβδομηκονταεπτά. in *Pseudo-Esdra* κριοὺς ἑπτακοντατρεῖς, ἄρνας ἑβδομηκονταδύο. l Προσεχώρησεν *Vat.* Verum hoc modo legisse videtur *Epiphan.* ταῦτα μὲν δὴ, ὡς τῆ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Εσδρας, προεχώρησεν αὐτῆ. m Ita *MSS.* πατρίους in *Editis.* n Συγκεχυκότος *Busb.* & *Vet. Interpr.* o Ut sensus constaret, ὁ Θεὸς inserui. uncis tamen inclusum dedi, quod abest tam *MSS.* quam *Editis.* p Καὶ τῶν κεφαλῶν ἀπαρέσεως ἐ τῆ γ. in *MSS.* Pro vulgata lectione facit *Vet. Interpr.* q Ita cum *Epiphanio.* ἐπὶ τῶν γήν τε in *Editis.* τῆ ἐπὶ τὴν γῆν *Hen.* & *Busb.* r Illud τῆ ἐ *Cod. Vat.*

contueri, quod graviter adeo deliquerit populus, obliti illorum quæ patribus noſtris ob peccata ab illis commiſſa acciderant: Deum vero, qui ſemen aliquod & reliquias è calamitate eorum ac captivitate conſervaverat, & rurſus Hieroſolyma ſuamque in terram reduxerat, quique reges Perſarum eò perpulerat ut vicis illorum miſererentur, ſupplex orabat, ut & illorum in præſentiarum delictis ignoſceret; qui licet commeriti fuerint ut morte plectantur, Dei tamen *erga ipſos* benignitati in laudem *quammaxime* ceſſurum eſſe, ſi illis ſupplicium remiſerit.

Eſdras populi peccata confitens Dei miſericordiam implorat. 1 Eſdr. c. 9. & 2 Eſdr. c. 8.

4. Atque ille quidem orandi finem fecit. Dum vero omnes, qui ad eum cum uxoribus & liberis convenere, ploratum ederent, quidam nomine Achonius, Hieroſolymitanorum primus, eum adiit, dicebatque, illos quidem ſeſe peccato obſtrinxiſſe, qui cum alienigenis habitarint uxoribus; eique ſuadebat, ut omnes ad uxores cum liberis ſuis repudiandas juramento adigeret, & ſi quis legi parere nollet in eum animadverteret. His itaque perſuaſus Eſdras, principibus ſacerdotum & Levitarum & Iſraëlitarum jusjurandum detulit, ſe uxores liberoſque ſecundum Achonii conſilium dimiſſuros eſſe. Atq; ubi jurarunt, è templo digreſſus contendit ad cœnaculum Joannis filii Eliaſibi: ubi tota ea die commoratus, nec cibi quidquam nec potus præ mœrore attigit. Cum autem edictum eſſet, ut omnes ex captivitate reduces Hieroſolyma convenirent, adeo ut quicunque intra duos aut tres dies non ſtitiſſet è populi cœtu ſemoveretur, ejuſque bona ſacra forent ex ſenatorum decreto, Judaïcæ & Benjamiticæ tribus homines intra triduum coïverunt vigeſimo die menſis noni, qui Hebræis Chaſleus dicitur, Macedonibus vero Apellæus. At poſtquam conſederunt in ſuperiore parte templi, ſenioribus etiam una præſentibus, quibus moleſtiam creabat frigus, Eſdras, cum ſurrexiſſet, accuſabat eos, dicens, quod crimen commiſerint, qui uxores duxerint ex gente aliena. Verumtamen nunc licere illis facere rem Deo gratam & ſibimet ſalubrem & frugiferam, ſi uxorum conſortio renunciarint. Ad hæc tota concio exclamavit, ſe quidem hoc facturos eſſe: multitudinem vero magnam eſſe, & anni tempeſtatem hibernam, & opus non unius aut duorum dierum eſſe. Quocirca qui iſtis præſunt, quique cum alienigenis habitant, ad certum tempus accedant, & cum iis adſint ſeniores ex quocunque volunt loco, una numerum inituri eorum qui uxores duxerint. Cumque hoc illis placuiſſet, cœpta inquiſitione prima die menſis decimi in eos qui alienigenas aſciverant uxores, cum eam facere perrexiſſent uſque ad primam diem menſis ſequentis, multos

Achonius Eſdram conſolatur, eique conſilium dat. 1 Eſdr. c. 10. & 2 Eſdr. c. 8.

Populo ſuadetur ut mulieribus extraneis renuncient. 1 Eſdr. c. 10. & 3 Eſdr. c. 8.

ἀφ' τὰ ἡμαρτημένα τῷ λαῷ, ὃς τῆς μνήμης ἐξέβαλε τὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἀφ' τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν συμπεσόντα· παρεκάλει δὲ τὸν Θεὸν σπέρμα τε καὶ λείψανον ἐκ τῆς τότε συμφορᾶς αὐτῶν καὶ αἰχμαλωσίας φεισάσασθαι, καὶ πάλιν εἰς Ιερουσόλυμα καὶ τὴν οἰκείαν γῆν ἀποκαταστήσαντα, [a] καὶ τὸν Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαντα λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ συγγνωμονῆσαι τοῖς νῦν ἡμαρτημένοις· ἄξια μὲν θανάτου πεποιηκόσιν, εἰ δ' ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ χρηστότητι καὶ τὸν τῆς ἀφέσεως τοῦ κολάσεως.

δ'. Καὶ ὁ μὲ ἐπαύσατο τὸν εὐχῶν. θρηνούντων δὲ πάντων ὅσοι περὶ αὐτὸν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνῆλθον, [b] Αχώνιός τις ὀνόματι, τοῦτος τῶν Ιεροσολυμιτῶν προσελθών, αὐτὸς μὲν ἁμαρτεῖν ἔλεγεν, ἀλλοεθνεῖς συνοικήσαντας γυναῖκας· ἔπειθε δ' αὐτὸν ἐξορκίσαι πάντας, ἐκβαλεῖν αὐτὰς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγενημένα, κολασθήσεσθαι δὲ τοὺς οὐχ [c] ὑπακούσαντας τῷ νόμῳ. πεισθεὶς οὖν τούτοις ὁ Εσδρας, ἐποίησεν ὀμόσαι τοὺς φυλάρχους τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευϊτῶν καὶ Ισραηλιτῶν, ἀποπέμψασθαι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα κατὰ τὴν Αχωνίου [d] συμβουλήν. λαβὼν δὲ τοὺς ὅρκους, εὐθὺς ὥρμησεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸ [e] παστοφόριον Ιωάννου τοῦ Ελιασίβου. καὶ μηδενὸς ὅλως διὰ τὴν λύπην γευσάμενος, [f] ἐκείνην τὴν ἡμέραν διήγαγεν αὐτόθι. γενομένου δὲ κηρύγματος, ὥστε πάντας, τοὺς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας συνελθεῖν εἰς Ιερουσόλυμα, ὡς τῷ δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις οὐκ ἀπαντήσαντων, ἀπαλλοτριωθησομένων τοῦ πλήθους, καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν κατὰ τὴν τῶν πρεσβυτέρων κρίσιν ἀφιερωθησομένης, συνῆλθον οἱ [g] ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἐν τρισὶν ἡμέραις, εἰκάδι τοῦ ἐνάτου μηνός, ὃς κατὰ μὲν Εβραίους [h] Τεβέθος κατὰ δὲ Μακεδόνας Απελλαῖος καλεῖται. καθισάντων δὲ ἐν τῷ [i] ὑπαίθρῳ τοῦ ἱεροῦ, παρόντων ἅμα καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ὑπὸ τοῦ [k] κρύους ἀνδρῶς ἀχθομένων, ἀναστὰς Εσδρας, ἠτιᾶτο ἐκείνους, λέγων παραβεβηκέναι νόμον τοὺς ἐκ ὁμοφύλων. νῦν μέντοι γε ποιήσειν αὐτούς, τῷ μὲ Θεῷ κεχαρισμένα, συμφέροντα δὲ αὐτοῖς, ἀποπεμψαμένους τὰς γυναῖκας. οἱ δὲ ποιήσειν μὲ τοῦτο πάντες ἐβόησαν· τὸ δὲ πλῆθος εἰ πολὺ, καὶ τὸν ὥραν τοῦ ἔτους χειμέριον, καὶ ὃ ἔργον ἐ μιᾶς ἐδὲ δευτέρας ὑπάρχειν ἡμέρας. ἀλλ' οἵτε ἡγεμόνες τούτοις, [l] καὶ οἱ συνοικοῦντες [m] τοῖς ἀλλοφύλοις, παραγενέσθαι, λαβόντες χρόνον, καὶ πρεσβυτέρους ἐξ ἧς ἂν βούλωνται τόπου, τοὺς συνεπισκεψομένους τὸ τῶν γεγαμηκότων πλῆθος. [n] ἐν τοῦτο δόξαν αὐτοῖς, ἀρξάμενοι τῇ νουμηνίᾳ τοῦ δεκάτου μηνὸς ἀναζητεῖν τοὺς συνοικοῦντας τοῖς ἀλλοεθνέσιν, εὗρον, ἕως τῆς τοῦ μηνὸς τοῦ [o] ἐχομένου νουμηνίας ποιησάμενοι τὴν ἔρευναν, πολλοὺς

ἐκ

a Illa ἐ τοὺς Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαντα è *Cod. Hen. & Vet. Interpr.* *b* Αχώνιός τις *Hen.* *Vero Eſdræ* eſt Ιεχονίας, *Pſeudo-Eſdræ* Σεχενίας aut Σεχενίου. in *Epiphanii* libris *Achanomius* aut *Achanonius.* *c* Υπακούσαντος *Vat.* *d* Συμβούλιον in *MSS.* *e* Eadem voce utitur *Pſeudo-Eſdras.* occurrit etiam apud *Jerem.* c. 35. v. 4. & alibi. *Hieronymus* ad 32 *Eſaiæ* παστοφόριον interpretatur *thalamum in quo habitabat præfectus templi.* *f* Εκείνη τῇ ἡμέρᾳ, aut ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ in *MSS.* *g* Ita *Hen.* & *Busb.* ἐκ τῆς Ιουδαίας ἢ B. in *Editis Aliiſque.* *h* Τεβὲθ *Hen.* Τέβι *Busb.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris pleriſque *Caſleu* aut *Kiſleu.* in aliquibus tamen *Silcos.* Antiquitatum lib. XII. Κασλεὺς reſpondet menſi qui dicitur Απελλαῖος. ideoque & hîc loci Χασλεὺς reponendum cenſeo. *i* Ita *Epiphan.* cum *Editis Aliiſque.* ὑπαίθρῳ *Hen.* ἐν πλατείᾳ εἶπε τοῦ Θεοῦ *Eſdr.* ἐν τῷ ἰσυχάρῳ ἢ ἱερῷ *Pſeudo-Eſdr.* *k* Ita ex *MSS.* pro κρίους, quod in *Editis* obtinuerat. *l* In *Epiphanii* verſione, *duces & alii qui non cum alienigenis habitabant uxoribus,* & apud *Gelenium* ſimiliter, *principes aliquot qui ſint alieni ab hac culpa,* &c. ac ſi legiſſent οἱ οὐ συνοικοῦντες. Verum particulam negantem abeſſe debere conſtat ex *Pſeudo-Eſdra,* l. 3. *cap. ult.* hiſce verbis: σήτωσαν δὲ οἱ προηγούμενοι ἢ πλῆθος, καὶ πάντες οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἡμῶν, ὅσοι ἔχουσι γυναῖκας ἀλλογενεῖς, παραγενήσεσθε λαβόντες χρόνον, ἐκ τίνα τῶν πρεσβυτέρων ἐ τῆς κρίσεως &c. *m* Ταῖς pro τοῖς repoſui è *Cod. Vat.* *n* Καὶ ταῦτα *Vat.* *o* Πρώτου pro ἐχομένου ex *utroque Eſdra* reponendum videtur. *Uſque ad primum diem ſecundi menſis* in *Epiphanii* libris.

a Τῶ

ἐκ τῆ τοῦ Ἰησοῦ ἐκγόνων τῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶ ἱερέων καὶ Λευιτῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν, οἱ καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγεννημένα, ἃ τὸ νόμων φυλακῆς ἢ τῶ πρὸς αὐτὰ φίλτρων ποιούμενοι πλείονα λόγον, εὐθὺς [b] ἐξέβαλλον. καὶ θυσίας ἐξομανίζοντες τῶ Θεὸν ἐπήνεγκαν, κριὸς καταθύσαντες αὐτῷ. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν λέγειν οὐκ ἔδοξεν ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἁμάρτημα τὸ περὶ τὰς γάμους τῶν προειρημένων ὅπως ἐπανορθώσας Ἔσδρας, [c] ἐκκαθάρισε τὴν περὶ ταῦτα συνήθειαν, ὡς ταύτῃ τῦ λοιπῦ [d] μόνιμον εἶναι.

ε'. Τῷ δὲ ἑβδόμῳ μηνὶ [e] τῶν Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες, καὶ σχεδὸν παντὸς τῦ λαῦ συνελθόντος [f] ἐπ' αὐτὴν, ἀνελθόντες εἰς τὸ [g] ἀνειμένον τῦ ναῦ πρὸς τῶ πύλῃ τῶ ἐπὶ τῶ ἀνατολῶν ἀποβλέπυσῃ, ἐδεήθησαν τῦ Ἔσδρα τὰς νόμους αὐτοῖς ἀναγνωσθῆναι τὰς Μωϋσέως. ὁ δὲ μέσος τῦ πλήθυς ςαθεὶς ἀνέγνω, καὶ τῦτο ἐποίησεν ἀπ' ἀρχομένης ἡμέρας ἕως μεσημβρίας. οἱ δὲ, ἀκύσαντες ἀναγινωσκομένων τῶν νόμων, [h] δίκαιοι μὲν πρὸς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἐδιδάσκοντο εἶναι. περὶ δὲ τῶν παρωχημένων ἐδυσφόρυν, καὶ μέχρι τῦ δακρύειν προήχθησαν, ἐνθυμούμενοι πρὸς ἑαυτὺς, ὅτι μηδὲν ἂν τῶν πεπειραμένων κακῶν ἔπαθον εἰ τὸν νόμον διεφύλαττον. ὁ δὲ Ἔσδρας, ὅτως ὁρῶν αὐτὺς ἔχοντας, ἐκέλευσεν ἀπιέναι πρὸς [i] αὐτὺς καὶ μὴ δακρύειν. ἔδει γὰρ ἑορτὴν, καὶ μὴ δεῖν τὸ αὐτῷ κλαίειν. ἦν γὰρ ἐξεῖναι. πρὸτρέπετο δὲ, μᾶλλον πρὸς εὐωχίαν ὁρμήσαντας, ποιεῖν τὰ πρόσφορα τῇ ἑορτῇ [k] καὶ κεχαρισμένα· καὶ μετάνοιαν καὶ λύπην, τῦ [l] ὅτι τοῖς ἔμπροσθεν ἐξημαρτημένοις, ἀσφάλειάν τε ἔξειν καὶ φυλακὴν τῦ μηδὲν ὅμοιον συμπεσεῖν. οἱ δὲ, ταῦτα Ἔσδρα παραγγέλλος, ἑορτάζειν ἤρξαντο· καὶ τῦτο ποιῆσαντες ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ σὺν ταῖς σκηναῖς, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ οἰκεῖα μετ' ὕμνων τῦ Θεῦ, ἃ ἐπανορθώσεως τῶν περὶ τὸ πολίτευμα γεγενημένων Ἔσδρᾳ χάριν εἰδότες. ὧ συνέβη μετὰ τῦ παρὰ τῶ λαῶ δόξαν γηραιῷ πλουτῆσαι τὸν βίον, καὶ ταφῆναι μετὰ πολλῆς φιλοτιμίας ἐν Ἱεροσολύμοις. ὑπὸ δὲ τῦτον χρόνον, καὶ [l] Ἰωακείμου τῦ ἀρχιερέως ἀποθανόντος, παῖς αὐτῦ [m] Ἐλιάσιβος τὴν ἀρχιερωσύνην διεδέξατο.

ς'. Τῶν δὲ αἰχμαλωτισθέντων τὸν Ἰουδαίων οἰνοχόος τῦ βασιλέως [n] Ξέρξυ, Νεεμίας ὄνομα, περιπατῶν πρὸ τῆς μητροπόλεως τῶν Περσῶν Σύσων, ξένων τινῶν ἀπὸ μακρᾶς ὁδοιπορίας εἰς τὴν πόλιν εἰσιόντων ἐπακύσας Ἑβραϊστὶ πρὸς ἀλλήλυς ὁμιλύντων, προσελθὼν αὐτοῖς, ἐπυνθάνετο πόθεν εἶεν ἢ διατελοῖεν. ὁ ἀποκριναμένων δ' ἥκειν ἐκ τῆς Ἰουδαίας, πῶς αὐτῶν ἔχει τὸ πλῆθος καὶ ἡ μητρόπολις Ἱερόσολυμα, πάλιν ἤρξατο πυνθάνεσθαι. κακῶς δ' ἔχειν εἰπόντων, βελτίω δὴ αὐτῶν εἶναι ἔδοξε τὸ τεῖχη, καὶ τὰ πέριξ ἔθνη πολλὰ διαπίπτειν κακὰ τὺς Ἰουδαίυς, ἡμέρας μὲν καταστρέφοντα τὴν χώραν καὶ διαρπάζοντα, τῆς δὲ νυκτὸς κακῶς ἀπεργαζομένων, ὡς πολλὺς ἐκ τῆ χώρας καὶ [p] ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων αἰχμαλώτυς

invenerunt & ex Jesu pontificis posteris, & ex sacerdotibus & Levitis & *aliis* Israëlitis, qui conjuges liberosque ex iis natos sine mora ejicere aggressi sunt, pluris facientes legum observantiam quàm suum erga illos amorem; atque, ut Deum placarent, sacrificia obtulerunt, arietibus ipsi immolatis. Nomina autem illorum recensere haud necessarium mihi visum est. Et quidem Esdras cum istiusmodi circa connubia erratum ita correxisset, consuetudinem hac de re emendavit, & *emendatam* in posterum stabilivit.

Qui extraneas uxores habuerint. 1 *Esdr. c.* 10. & 3 *Esdr. c.* 9.

5. Septimo autem mense, cum festum tabernaculorum ageretur, & universus fere populus convenisset, ubi in templi partem patentem ascenderant juxta portam ad orientem versam, Esdram obsecrarunt ut Moysis leges eis recitarentur. Atque is in media concione positus prælegebat, id quod fecit à mane ad meridiem. Illi vero cum leges lectas audivissent, non solum in præsens futurumque justitiam edocti erant, sed & præterita ægre ferebant, lachrymisque obortis ea lugebant, secum cogitantes, quod mala quæ experti sunt non pertulissent, si legem observassent. Esdras autem cum eos ita se habere conspexisset, jussit ut domum abirent & à lachrymis abstinerent, esse enim festum, nec oportere ea die (quod nefas esset) luctum edere: hortabaturque, ut, ad epulas potius versi, festo convenienter lætitiam agitarent; atque pœnitentiam & dolorem ob priora delicta ipsis securitati fore & præsidio, ne quid ejusmodi illis accidat. Atque ita, Esdra eos ad hoc incitante, epulari cœperunt. quod postquam per octo dies in tentoriis fecerant, cum Dei laudibus domum discesserunt, magnas Esdræ gratias habentes, qui quicquid præter reipublicæ instituta factum fuerit *pie* emendaverat. cui contigit, ut gloriæ annorumque satur è vita decederet, & magnifice Hierosolymis sepeliretur. Atque sub idem tempus Joacimus pontifex diem obiit, eique filius ejus Eliasibus in pontificatum successit.

Esdras legem populo recitas. 3 *Esdr. c.* 9.

Populum ad lætandum epulandumque hortatur. 3 *Esdr. c.* 9.

Esdræ obitus, & Joacimi pontificis. Eliasibus pontifex.

6. Quidam autem ex captivis Judæis, Xerxis regis pincerna, nomine Neemias, deambulans ante primariam Persarum urbem Susa, cum hospites quosdam, magno itinere confecto, urbem ingredientes Hebraïce inter se confabulari animadvertisset, accedens ad eos rogabat undenam venirent. Illis autem respondentibus, se è Judæa venisse, rursum percontari cœpit, quomodo se haberet iste populus, & metropolis eorum Hierosolyma. Cumque ei dixissent, magno esse in malo, mœnia quippe illorum solo æquata esse, gentesque in circuitu finitimas multis Judæos injuriis afficere, die quidem regionem incursibus populantes & diripientes, nocte vero mala perpetrantes, ita ut multos ex regione ipsisque Hierosolymis abducant,

Neemiæ in patriam pietas. Neem. c. 1.

a Τῶ ἀρχιερέως καὶ τῶν Λευιτῶν καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν *Vat.* b Ita *MSS.* ἐξέβαλλον in *Editis.* c In *Editione Genevensi* omissa erat vox περὶ, forsan Typothetarum errore. καθάριζε τὴν περὶ ταῦτα συνήθειαν, ὡς ταύτῃ τῦ λοιπῦ μὴ μόνιμον εἶναι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *impiarum peccatum sic purgavit, ut de cætero consuetudo non remaneret.* In uno è *MSS.* καθήρισεν. d Νόμων *Hen.* & *Vat.* e Ita *Hen.* & *Busb.* quo modo supra (p. 475. v. 39.) πανηγύρεως ἑορτάζοντες. in *Editis Aliisque* τῶν σκηνοπηγίας. f *Al.* εἰς αὐτόν. g Ἐν τῷ πρὸ τῦ ἱερῦ πυλῶνος ἐυρυχώρῳ *Esdræ.* h Δικαίοι τὸ πρὸς τὸ μ. *Vat.* i Ἑαυτὺς *Hen.* αὐτὺς in *Editis Aliisque.* k Ita cum *Cod. Vat.* καὶ deest *Editis.* πρόσφορα ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ. *Hen.* l Sic *Hen.* Ἰωακείμ *Busb.* & *Vat.* Ἰωαχείμ in *Editis.* m Eo modo *MSS.* Ἐλιάσιμος in *Editis.* n Ita *Bas. MSS. Gr.* & *Lat.* & *Zonar.* Ἀρτοξέρξυ in *Edit. Gen.* ex LXXII. Vide *Villalpandi* App. l. 3. p. 142. o Illud τῶν ex *MSS.* p Ἀποκριναμένων δ' εἰπόντων ἐκ τῶν *Hen.* q Καθῆκεν γὰρ εἰς ἴδαφος *Vat.* & *Busb.* r Ἐξ αὐτῶν τῶν *Hen.* & *Vat.*

Neemias patriæ calamitates luget deploratque. Neem. c. 1.

ducant, paſſimque per vias luce reperiantur cadavera; Neemias in lachrymas prorumpebat, ex popularium calamitate miſericordia commotus: oculiſque ad cœlum ſublatis, Quouſque, inquit, patieris, Domine, gentem noſtram adeo miſeriis obrui? ſic factum eſt ut omnibus in prædam & ſpolia cedamus. Dum autem ad portam moraretur & iſta defleret, advenit quidam eique nunciavit, regem jam in eo eſſe ut *cœnæ* accumberet. Ille vero è veſtigio, ita ut erat, ne lotus quidem, regi miniſtratum ire properavit. Cum vero poſt cœnam rex multa eſſet hilaritate, ſolitoque magis ſe jucunditati daret, Neemiam aſpectavit, obſervatoque quod vultus ei triſtis eſſet, triſtitiæ cauſam percontatus eſt. Tum ille, Deum precatus ut ſermonem gratia quadam ſuadaque imbueret, "Quî poſſum, inquit, ô Rex, "alius à te conſpici, aut animo non dolere, "quando audio patriæ meæ Hieroſolymorum, "ubi ſepulchra ſunt majorum meorum, mœ"nia ad terram dejecta eſſe, portaſque igne "conſumptas? Quæſo liceat mihi eò profi"ciſci, & muros exſtruere, temploque ma"num ultimam imponere." Rex hoc quod petiit *mox* ei conceſſit, literaſque promiſit ad ſatrapas perferendas, ut & honorem ei haberent, & neceſſariorum copiam, ad quoſcunque vellet uſus, ei facerent. Mœrere autem, inquit, deſine, ac deinceps mihi cum alacritate fac miniſtres. Tum quidem Neemias, cum Deum adoraſſet, Regique pro *tam ampla* pollicitatione gratias egiſſet, vultum mœſtitia dejectum confuſumque cœpit attollere, lætitiaque ex promiſſis frontem exporrigere. Cum vero ſequenti die *rex* eum acciviſſet, literas ei dedit, quas Adæo Syriæ & Phœniciæ & Samariæ præſidi redderet: in quibus mandabatur de Neemia honorifice tractando, & de ſuppeditandis ei quibus ad ædificandum opus eſſet.

Deum orat ut ſibi apud Regem gratiam conciliet. Neem. c. 1.

A Rege veniam impetrat eundi inſtauratum Hieroſolyma. Neem. c. 2.

Hieroſolyma venit, & Judæos ad mœnia ædificanda hortatur. Neem. c. 2.

7. Poſtquam igitur Babylonem veniſſet, & multos è popularibus ultro ſe adjungentes comites aſſumpſiſſet, *illico* Hieroſolyma ſe contulit, cum jam annum quintum & vigeſimum in regno ageret Xerxes: literiſque Deo oſtenſis, mox eas Adæo reddidit cæteriſq; equitum magiſtris; convocato deinde Hieroſolyma univerſo populo, cum in medio templi conſtitiſſet, ſic eos eſt alloquutus. "Equidem ſcitis, Judæi, "Deum adhuc in memoria retinere majores "veſtros, Abramum & Iſacum & Jacobum, atq; "illorum juſtitiæ merito veſtri curam non ab"jeciſſe. Mihi ſcilicet adjutor fuit, ut à Re"ge poteſtatem acciperem mœnia noſtra in"ſtaurandi, perficiendique quod templo ad"huc deſit. Volo itaque vos (cum probe "noritis quam maligno in nos animo ſint gen"tes vicinæ, quodque nobis, ubi noſtrum ædi"ficandi ſtudium reſciverint, *pro virili* reſi"ſtent, & modis omnibus agent ut opus *in*"*cœptum* impediant) Deo in primis confide-

ἀπῆχθαι, καὶ τὰς ὁδοὺς πλήρεις εἰσίσκεσθαι καθ' ἡμέραν νεκρῶν, ἐδάκρυσεν ὁ Νεεμίας, ἐλεήσας τὴν συμφορὰν τῶν ὁμοφύλων· καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἄχρι τίνος εἶπεν, ὦ δέσποτα, [a] ὑπερόψῃ ταῦτα πάσχον ὑπὸ ἔθνους ἡμῶν. ὕβρεως ἅρπαγμα πάντων καὶ λάφυρον [b] γινόμεθα. ἀφικνεῖσθαι δ' αὐτῷ πρὸς τὴν πύλην καὶ ταῦτ' ἀποδυρομένῳ, προσελθών τις ἤγγειλεν αὐτῷ μέλλειν ἤδη κατακλίνεσθαι τὸν βασιλέα. ὁ δ' εὐθὺς ὡς ἦκε, [c] μηδ' ἀπολυσάμενος, διακονήσων ἔσπευσε τῷ βασιλεῖ τλιὸ'θὶ τῶ [d] ποτῶ διακονίαν. ὡς δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ βασιλεὺς διεχύθη, καὶ ἡδίων [e] αὐτῷ γενόμενος ἀπέβλεψεν εἰς τὸν Νεεμίαν, [f] καὶ κατασκυθρωπάζοντα θεασάμενος, ἀφ' ὅτι κατηφὴς ἂν ἀνέκρινεν. ὁ δὲ, ὑπὸ Θεοῦ δεηθεὶς χάριν τινὰ καὶ πεῖσαι τῷ βασιλεῖ αὐτῷ λέγειν, "πῶς, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, δυναμαί σοι μὴ "βλέπειν τοιοῦτος, μηδὲ τὴν ψυχὴν ἀλγεῖν, ὅταν τὰ πα"τρίδος μου Ιεροσολύμων, ἐν ᾗ τάφοι καὶ μνήματα προ"γόνων τῶν ἐμῶν εἰσιν, ἀκούω βεβλῆσθαι τὰ τῆς τὰ τείχη, "καὶ τὰς πύλας ἐμπεπρησμένας αὐτῆς. ἀλλὰ χάρισαί "μοι πορευθέντι τὸ τεῖχος ἀνεγεῖραι, καὶ τὸ ἱερὸν τὸ λοιπὸν "προσοικοδομῆσαι." ὁ δὲ βασιλεὺς δίδοταί τε αὐτῷ τὴν δωρεὰν κατένευσε, καὶ τοὺς σατράπας κομίσαι γράμματα, ὅπως τιμῆς τε αὐτὸν ἀξιώσωσι, καὶ πᾶσαν παράσχωσι χορηγίαν, εἰς ἅπερ βούλεται. πέπαυσο δὲ, φησὶ, λυπούμενος, καὶ χάριν ἡμῖν τὸ λοιπὸν ἀφακόνει. ὁ μὲν οὖν Νεεμίας προσκυνήσας τῷ Θεῷ, καὶ τῷ βασιλεῖ τὴν ὑποχέσεως εὐχαριστήσας, τὸ κατηφὲς τοπρόσωπον καὶ συγκεχυμένον ἀπεκάθηρε [g] τῇ τῶν ἐπηγγελμένων ἡδονῇ. καλέσας δὲ αὐτὸν τῇ ὑστεραίᾳ, δίδωσιν αὐτῷ πρὸς [h] Ἀδάμον ὑπατολικὴν χώραν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας ἔπαρχον· ὃ ἦν τοίνυν τι τῆς πρὸς τὴν Νεεμίαν, καὶ [i] χορηγίας τῆς εἰς τὴν οἰκοδομίαν ἐπιτάλλει.

ζ'. Γενόμενος δὲ ἐν Βαβυλῶνι, καὶ πολλοὺς τῶν ὁμοφύλων [k] ἐθελοντὰς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ παραλαβὼν, ἦλθεν εἰς Ιεροσόλυμα, [l] πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξου· καὶ [m] δείξας τῷ Θεῷ τὰς ἐπιστολὰς ἀποδίδωσι τῷ Ἀδάμῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχοις, καὶ συγκαλέσας πάντα τὸν λαὸν εἰς Ιεροσόλυμα, ἧς [n] ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ, τοιούτοις ἐπαύσατο πρὸς αὐτοὺς λόγοις. "Ανδρες Ιουδαῖοι, τὴν μὲν Θεὸν ἴσθ' μνήμην τῶν πατέρων Αβράμου καὶ Ισαάκου καὶ Ιακώβου ὑμεῖσθαι, καὶ διὰ τὴν ἐκείνων δικαιοσύνην ὅτι ἐγκαταλείπουσα τὴν ὑπὲρ "ὑμῶν πρόνοιαν. ἀμέλει συνήργησέ μοι παρὰ τοῦ βασιλέως "λαβεῖν ἐξουσίαν ὅπως ἡμῶν τὸ τεῖχος ἀναστήσω, καὶ τὸ λεί"ψανον τοῦ ἱεροῦ τελειώσω. βούλομαι δ' ὑμᾶς, τὴν τοῦ [p] γε"νεσθαι ἡμῖν ἐθνῶν δυσμένειαν σαφῶς εἰδότας, καὶ "ὅτι πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, εἰ μάθοιεν ἡμᾶς περὶ ταύτην "φιλοτιμουμένους, ἐνστήσονται, καὶ πολλὰ πραγματεύσονται "[q] πρὸς αὐτὴν ἡμῖν ἐμπόδια, θαρρεῖν μὲν τῷ Θεῷ προ-

"τον,

a Παρόψει *Hen. & Busb.* *b* Γινόμενοι *Hen.* *c* Ita ex *MSS.* μὴ ἀπολ. in *Editis.* *d* Sic *Busb.* πότου in *reliquis.* *e* Ἑαυτῷ *Hen.* αὐτῷ in *cæteris.* *f* Illud καὶ ex *Cod. Hen.* κατασκυθρωπάζοντα δὲ θεασάμενος *Vat.* *g* Παρὰ τὴν ἀπηγγ. *Hen.* *h* Ita *Hen. & Busb.* quo modo etiam legiſſe videtur *Epiphan.* Σαδδαῖον in *Editis.* ut & Σαδδαίῳ v. 36. Σαλαῖον & Σαλαῖῳ *Vat.* *i* Καὶ τὴν χορ. *Hen.* *k* Ἐθελονὶ *Busb.* *l* Anno XX. *Nehem.* c. 2. & 2 *Eſdr.* c. 2. Vide *Iſ. Voſſii* Chron. S. c. 10. p. 147. & *Villalpandi* Apparat. l. 3. p. 142. *m* Illa δείξας τῷ Θεῷ τὰς ἐπιστολὰς non agnoſcit *Epiphan.* Forſan (inquit Cl. *Lowthius*) τῷ λαῷ legendum. Vulgatam lectionem loco movere nolui, quod ejuſmodi mos olim obtinuerit, ut literas coram Deo explicarent, ut conſtare videtur ex 4 *Regum*, c. 19. v. 14 *n* Ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ *Hen.* *o* Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμῶν in *Editis.* *p* Γενησόντων ἡμῖν *Busb.* *q* Πρὸς αὐτῆς malit Cl. *Lowthius.* Ita *Hen. & Vat.* ἐμπόδιον in *reliquis.*

a Αὐτὸς

"τον, ὡς καὶ τοῖς τ' ἐκείνων ἀπέχθειαν σησομένῳ· μήτε "δὲ ἡμέρας μήτε νυκτὸς [a] αὐτὸς ἀνιέναι τ οἰκοδομίας, "ἀλλὰ πάσῃ σπουδῇ χρωμένους σπεύχειν ὅ ἔργον, ὡς γε "χαίρειν. τοῦτο ἴδιός ἐστι." ταῦτα εἰπὼν, ἐκέλευσεν εὐθὺς τοὺς ἄρχοντας μετρῆσαι τὸ τεῖχος, καὶ διανεῖμαι τ ἐργασίαν αὐτῷ τῷ λαῷ, [b] κατὰ κώμας καὶ πόλεις, κατὰ τὸ ἑκάστοις δυνατόν. ὑποχόμενος δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τ οἰκετῶν συλλήψεσθαι τοῖς τ οἰκοδομίαν, διέλυσε τ' ἐκκλησίαν. [c] οἱ Ιουδαῖοι τοῖς τὸ ἔργον παρεσκευάζοντο. [d] ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα [e] ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλῶνος, ἀπὸ τ Ιούδα φυλῆς, ἧς πρώτης ἐλθούσης εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, αὐτοί τε καὶ ἡ χώρα [f] τ προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.

η'. Ἀκούσαντες δὲ τὸν τ τειχῶν [g] οἰκοδομὴν ἀσευδομένην Ἀμμανῖται καὶ Μωαβῖται, καὶ Σαμαρεῖται, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ νεμόμενοι, χαλεπῶς ἔφερον, καὶ διετέλουν ὑποβουλὰς αὐτοῖς [h] σωπῇ τινες, τὸν προαίρεσιν αὐτῶν ἐμποδίζοντες· πολλούς τε τ Ιουδαίων ἀπέκτειναν, καὶ αὐτὸν ἐζήτουν τ Νεεμίαν ἀφανισθῆναι, μεθυόμενοι τινὰς τῶν ἀλλοφύλων ἵνα αὐτὸν ἀνέλωσιν. εἰς φόβον δὲ καὶ παραχὴν αὐτοὺς ἐνέβαλλον, καὶ φήμας αὐτοῖς διέτελλον, ὡς πολλῶν ὑπιστρατεύειν αὐτοῖς μελλόντων ἐθνῶν. ὑφ' ὧν ἐκταραττόμενοι, μικρὸν τ οἰκοδομίας ἀπέσησαν. τὸν δὲ Νεεμίαν οὐδὲν τούτων [i] ἐξέστησε τῆς σπουδῆς τ περὶ τὸ ἔργον· ἀλλὰ τοσοῦτο τ φυλακῆς ἕνεκα ὑ σώματος περιβαλλόμενος [k] ἀτρύτως ἐπέμενεν, [l] ἐπὶ τῆς εἰς τὸ ἔργον ὑπομονῆς ἀταμάτων καὶ τῆς ταλαιπωρίας. ὅτως τε σωτηριωδῶς καὶ προνοητικῶς [m] αὐτῷ τῆς σωτηρίας [n] ἔχων, οὐκ φοβούμενος τὸν θάνατον, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι μετὰ τοῦ [o] αὐτῷ τελευτοῦ οὐκ ἔτ' αὐτῷ τοῖς πολίταις ἀναστήσεται τὰ τείχη· ἐκέλευσε δὲ ἐξῆς τοὺς οἰκοδομοῦντας ὅπλα περιζωννυμένους ἐργάζεσθαι. καὶ ὁ μὲν οἰκοδομῶν μάχαιραν εἶχε, καὶ ὁ τὴν ὕλην προσκομίζων· ἱερεῖς δ' ἔστησε αὐτοῖς ἐκέλευσε κεῖσθαι, καὶ σαλπιγκτὰς ἀπὸ πεντακοσίων ἕστησε ποδῶν, περιάξας, ἂν ὑπιφαίνωσιν οἱ πολέμιοι, τοῦτο σημαίνειν τῷ λαῷ, ἵνα ὡπλισμένοι μάχωνται, καὶ μὴ γυμνοῖς αὐτοῖς ὑπιπέσωσιν. αὐτὸς δὲ νύκτωρ περιήρχετο τῆς πόλεως ὅλον κύκλον, οὐδὲν κάμνων οὐδὲ τοῖς ἔργοις, οὐδὲ τῇ διαίτῃ καὶ τοῖς ὕπνοις, οὐδενὶ [p] τ τούτων πρὸς ἡδονὴν, ἀλλὰ πρὸς ἀνάγκην ἐχρῆτο. καὶ ταύτῃ προέμενε τὸν ταλαιπωρίαν ἐπ' ἔτη δύο καὶ μῆνας τέσσαρας. [q] ἐν τοσούτῳ δὲ χρόνῳ τοῖς Ιεροσολύμοις ἀνῳκοδομήθη τὸ τεῖχος, ὀγδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξου βασιλείας ἔτει, μηνὶ Ἐνάτῳ. τέλος δὲ τῶν τειχῶν λαβόντων, Νεεμίας καὶ τὸ πλῆθος ἔθυσαν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς τούτων οἰκοδομίας, καὶ [r] δῆμον ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ εὐωχούμενοι. τὰ μὲν οὖν ἔθνη τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ [s] κατοικοῦντα, τῆς τ τειχῶν οἰκοδομίας πέρας ἔχειν ἀκουσθείσης, ἐδυσφόρει. Νεεμίας δὲ τὴν πόλιν

"re, ut qui ſemet illorum odio opponet; dein- "de nec die nec noctu ædificationem inter- "mittere, ſed ſummo ſtudio curaque operi "incumbere, quod tempus jam nobis in ma- "nibus ſit." Iſta loquutus continuo juſſit magiſtratus mœnia dimetiri, atque opus conficiendum vicatim populo & oppidatim dividere, æquis pro modo virium portionibus: pollicituſque ſe quoque cum domeſticis velle operam ſuam conferre, dimiſit concionem. Et Judæi ad opus ſe accingebant. Vocabantur autem hoc nomine, ex illa die qua aſcenderunt è Babylone, à tribu *ſcilicet* Judæ, quæ cum prima in locos illos pervenerit, ipſis pariter ac regioni hujuſmodi appellatio indita eſt.

Murorum inſtaurationem urget Neemias. Neem. c. 2.

Quinam Judæi vocati.

8. Cæterum Ammanitæ & Moabitæ & Samaritæ, & omnes qui Cœlen-Syriam incolebant, ubi murorum ædificationem accelerari fama acceperant, ægre *rem* ferebant; & id agere non deſtiterunt, ut inſidias illis ſtruendo à propoſito dimoverent: multis etiam Judæorum occiſis operam dederunt ut ipſi Neemiæ exitium machinarentur, quoſdam ex alienigenis conducendo qui illum interimerent. Quin & metum illis & terrorem injiciebant, rumoreſque *de induſtria* ſpargebant, quaſi magni diverſarum gentium exercitus eos eſſent invaſuri. Ex quibus tantus eos timor inceſſit, ut parum abfuerit quin *protinus* ædificationem deſererent. Neemiam vero nihil horum à ſtudio quod operi impendebat deterrere potuit: ſed cuſtodiæ cauſa corporis ſui agmine ſatellitum ſtipatus conſtanter perſeverabat, præ deſiderio operis *promovendi* nihil moleſtiæ ex labore ſentiens. Atque adeo omni cura & cogitatione ſuæ proſpiciebat ſaluti, non quod mortem metueret, ſed perſuaſum haberet ſe exſtincto mœnia civibus ſuis non fore inſtauranda: juſſitque in poſterum ut ædificatores armis inſtructi operi ſe admoverent. Quo factum eſt ut cæmentarius quidem gladio eſſet accinctus, itemque is qui materiem afferebat: clypeos vero in propinquo ut haberent præcepit; & ad quingentos paſſus tubicines diſpoſuit, quibus imperatum erat ut claſſico acceſſus hoſtium, ſicubi apparerent, populo ſignificarent, ut eſſent qui armati pugnam inirent, & non quos nudos & inermes hoſtis adoriretur. Ille autem noctu urbem in ambitum circuibat, nec laboribus ſuccumbens, nec ſomno aut cibo, horum enim neutro ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem uſus eſt. Atque hanc ærumnam per biennium & menſes quatuor toleravit. nam tanto tempore mœnibus *tandem* cincta erant Hieroſolyma, anno imperii Xerxis vigeſimo & octavo, menſe nono. Cumque abſoluti eſſent muri, Neemias populuſque Deo ſacra fecerunt pro illorum ædificatione, & octo dies feſtum celebrarunt. Ubi autem gentes Syriam incolentes audiverant ad finem perductam eſſe murorum exſtructionem, graviter commoti erant. Cæterum Neemias, cum animadverteret

Hieroſolymorum mœnia hoſtibus invitis reficiuntur. Neem. c. 4.

Mœnibus abſolutis Neemias populuſque lætantur & epulantur. Neem. c. 6.

a Αὐτὸς non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.* b Κατὰ κώμας τε ἑ πόλεις *Vat.* c Καὶ οἱ Ιουδαῖοι *Hen.* & *Vat.* d Optime locum explicat Cl *Seldenus* lib. 2. *de Jure Naturali & Gentium*, cap. 4. p. 161. Videſis etiam *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3467. e Ἀφ' ἧς ἡμέρας *Vat.* f Τῶν προσηγοριῶν αὐτῶν *Hen. Vat.* & *Busb.* g Οἰκοδομίαν *Hen.* & *Busb.* h Ita *Hen.* & *Vat.* συνῆσαν in *Editis.* i Ἐξέστησε *Hen.* & *Busb.* k Ita *Hen. Busb.* & *Zonar.* ἀτρήτως perperam in *Editis.* ἀτρώτως legiſſe videtur *Epiphan.* l Ὑπὲρ τ' αὖθι τὸ ἔργον in *MSS.* m Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* n Ἐμοὶ pro ἔχων in *Gall.* & *Vat.* o Ἑαυτῷ πλ. *Hen.* p Illud δὲ *MSS.* & *Vet. Interpr.* q Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ in *Editis.* r Al. δήμαρχον. s Κατοικίδρυσαν *Vat.*

a Sic

Urbs Hieroſolymitana incolis inſtruitur. Neem. c. 11.

madverteret exiguum in urbe populum eſſe, ſacerdotes hortatus eſt & Levitas, ut regione *circumquaque* relicta in urbem migrarent, ibique conſiderent; id agens ut illis domicilia exſtruerentur ſuis ſumptibus: populum etiam agros colentem frugum decimas Hieroſolyma conferre juſſit, ut ſacerdotes & Levitæ, ſatis ſibi habentes in perpetuum victum, Dei cultum non deſererent. Et illi quidem libenter fecerunt quæ Neemias imperarit: atque ita factum eſt ut in Hieroſolymorum urbe major *indies* eſſet civium frequentia. Neemias autem, cum & alia multa præclara & laude digna munifice feciſſet, ad ſenectutem provectus è vita diſceſſit. eratque vir indole bonus ac juſtus, & popularium gloriæ amans, quibus æternum ſui reliquit monumentum Hieroſolymorum mœnia. Et hæc quidem Xerxe regnante geſta ſunt.

Neemiæ obitus, & elogium.

ὁρῶν ὀλιγανθρωπούμενην, τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας παρεκάλεσε, [a] τὴν χώραν ἐκλιπόντας, μετελθεῖν εἰς τὴν πόλιν καὶ μένειν ἐν αὐτῇ, κατασκευάσας τὰς οἰκίας αὐτοῖς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων· τὸν τε [b] γεωργοῦντα λαὸν τὰς δεκάτας τῶν καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ιερουσόλυμα, ἵνα τρέφεσθαι διηνεκῶς ἔχοντες οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται, μὴ καταλίπωσι τὴν θρησκείαν. καὶ οἱ μὲν ἡδέως ὑπήκουσαν [c] οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο· πολυανθρωποτέραν δὲ τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν ὕστερον σωέβη γενέσθαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καλὰ καὶ ἐπαίνου ἄξια φιλοτιμησάμενος ὁ Νεεμίας, ἐτελεύτησεν εἰς γήρας ἀφικόμενος. ἀνὴρ δὲ ἐγένετο χρηστὸς τὴν φύσιν καὶ δίκαιος, καὶ πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς φιλοτιμότατος, μνημεῖον αἰώνιον αὑτοῦ καταλιπὼν τὰ τῶν Ιεροσολύμων τείχη. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ Ξέρξου βασιλέως ἐγένετο.

VI. CAP. VI.

ΚΕΦ. ϛ'.

De Eſthere & Mardochæo & Amane: & quomodo Xerxe regnante parum abfuit quin tota Judæorum gens exſtingueretur.

Περὶ Εσθῆρος καὶ Μαρδοχαίου καὶ Αμάνου· καὶ ὡς, βασιλεύοντος Αρταξέρξου, ἐκινδύνευσε τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος ἅπαν ἀπολέσθαι.

Xerxe defuncto regnat Artaxerxes.

MOrtuo autem Xerxe, contigit ut regnum ad filium *ejus* Cyrum deveniret, quem Græci Artaxerxem nominant. Illo imperium Perſarum tenente, parum abfuit quin tota Judæorum gens cum uxoribus & liberis exitio daretur. Hujus rei cauſam paulo poſt indicabimus. nam decet primum ea narrare quæ ad Regem ſpectant, quemadmodum Judæam duxit uxorem è ſtirpe regia, quam ferunt etiam gentem noſtram conſervaſſe. Artaxerxes enim, poſteaquam regnum acceperat, & conſtituerat ab India ad Æthiopiam uſque centum & viginti ſeptem ſatrapas, anno regni *ſui* tertio amicos & Perſas ſibi ſubditos & præſides illorum magnifico convivio excepit, prout conveniebat regi omnia comparanti ut divitiarum magnitudinem oſtentaret, per centum & octoginta dies. Eo exacto ſpatio, gentibus & legatis illorum in Suſis per ſeptem dies epulum dedit. atque convivium in hunc fere modum apparatum erat. Cum tabernaculum figi curaſſet columnis aureis & argenteis ſuffultum, vela linea & purpurea eo uſque prætexi fecit, ut multæ myriades illic diſcumberent. Miniſtrabatur autem poculis aureis & ex lapidibus pretioſis, ad delectationem ſimul & ſpectaculum factis. Miniſtris etiam in mandatis dedit, ne ad bibendum adigerent, potum illis jugiter præbendo, ſicut apud Perſas fit; ſed permitterent illis, prout accumbentium unicuique viſum, hilariter agere. Dimiſſis etiam per totam provinciam nunciis, edixit ut laxati operibus feriarentur, multoſque dies pro regno ſuo feſtos agerent.

Artaxerxis convivium plane regium. Eſth. c. 1.

Τελευτήσαντος δὲ [d] Ξέρξου, [e] τὴν βασιλείαν εἰς τὸν υἱὸν Κῦρον, ὃν Αρταξέρξην Ελληνες καλοῦσι, σωέβη μεταβῆναι. τοῦτο τὸν Περσῶν ἔχοντος ἡγεμονίαν, ἐκινδύνευσε τὸ τῶν Ιουδαίων [f] ἔθνος ἅπαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπολέσθαι. τὴν δ' αἰτίαν μετ' ὀλίγον μηνύσομεν. [g] πρέπει γὰρ τὰ τῶν βασιλέων διηγεῖσθαι πρῶτον, ὡς ἔγημεν Ιουδαίαν γυναῖκα, τῶν γένους ὄντων τῶν βασιλικῶν, ὡς καὶ σῶσαι τὸ ἔθνος ἡμῶν λέγουσι. Δαλαεὼν δὲ τὴν βασιλείαν ὁ Αρταξέρξης, καὶ καταστήσας ἀπὸ Ινδίας ἄχρις Αἰθιοπίας τῶν σατραπειῶν ἑκατὸν [h] καὶ εἰκοσιεπτὰ ὄντων ἀρχὰς, τῷ τρίτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, τοὺς τε φίλους καὶ τὰ Περσῶν ἔθνη καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ὑπεδέξατο [i] εἰσία πολυτελῶς, οἷον εἰκὸς Δαλαῖον βασιλέα τὸν πλοῦτον Δαλαιοσκευαζόμενον ἐπίδειξιν ποιήσασθαι, ὅτι ἡμέρας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. ἔπειτα τὰ ἔθνη καὶ τοὺς προεδρεύοντας αὐτῶν ἐν Σούσοις ἐπὶ ἡμέρας κατευώχισεν ἑπτά. τὸ δὲ συμπόσιον ἦν αὐτοῖς τὸν τρόπον τοῦτον γεγενημένον. σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσέων καὶ ἀργυρέων κιόνων, [k] ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα κατ' αὐτὸ διεπέτασεν, ὥστε πολλὰς μυριάδας κατακλίνεσθαι. διηκονοῦντο δὲ [l] σκεύεσι χρυσέοις καὶ τοῖς ἀπὸ λίθων πολυτελῶν εἰς τέρψιν ἅμα καὶ θέαν πεποιημένοις. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς διακόνοις [m] μὴ βιάζεσθαι πίνειν [n] τὸ ποτὸν αὐτοῖς συνεχῶς προσφέροντας, ὡς καὶ παρὰ Πέρσαις γίνεται, ἀλλ' ὅπως τρέπειν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὃ βούλεται τῶν κατακειμένων ἕκαστος φιλοφρονεῖσθαι. διαπέμψας δὲ καὶ κατὰ τὴν χώραν παρήγγειλεν ἀνεῖσθαι τῶν ἔργων [o] ἀφιεμένους, καὶ ἑορτάζειν ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πολλαῖς ἡμέραις.

ὁμοίως

a Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὴν πόλιν πάλιν in *Editis.* *b* Υπηργοῦντα *Vat.* *c* Οἷς Νεμίας *Vat.* *d* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis.* *e* Η βασιλεία εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κῦρον, ὃν Αρ. Ε. καλοῦσι, *mutilum Busb.* & ita quidem *Zonaras*, niſi quod *μετὰ τοῦτον* habeat pro *μετ' ὀλίγον*. De hoc *Artaxerxe* vide *Grotium* ad *Eſdr. c. 6. Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 12. c. 28. & *J. Clericum* ad *Eſth.* cap. 1. *f* Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* γένος in *Editis.* *g* Ita *Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *nam decet primum* &c. Εστι [ισ. πρεπει] γὰρ τα των βασ. *Hen.* ἐστὶν γὰρ τὰ τῶν βασιλέων διηγήσασθαι πρῶτον in *Editis.* *h* Illud καὶ ἐ *MSS.* *i* Εἰσιτᾶτο *Busb.* εἰσία *Vat.* *k* Υφη λινεα καὶ πορφυρεα *Hen.* & *Vat.* Utraque lectio ferri poteſt. nam ὕφη aliquando pro *textili* accipitur. De *Tabernaculo Imperatoris* videſis *J. C. Bulengerum* de *Imperatore R.* l. 2. c. 30. *l* Εν σκευεσι *Hen.* *m* Videſis *Briſſonium*, l. 2. de *Regno Perſarum*, p. 215. *Edit. Commel.* *n* Τον ποτον *Vat.* *o* Ita *Vat.* ἀφειμένους *Hen.* ἀφειμένοις in *Editis Aliiſque.*

a Η βα-

ὁμοίως τε τ̃ γυναικῶν [a]ἡ Βασίλισσα Οὐάστη συνήγαγε συμπόσιον ὁ τοῖς Βασιλείοις. ἰω̃ δ' ὀπιδεῖξαι βυλόμενος [b]τοῖς ἐστωμένοις ὁ Βασιλεὺς, πέμψας ἐκέλευσεν αὐτὴν εἰς τὸ συμπόσιον ἥκειν, καλλει τὰς γυναῖκας ἁπάσας ὑπερβάλλειν. ἡ δὲ φυλακὴ τ̃ παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπειν τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν, οὐκ ἐπορεύετο πρὸς τ̃ Βασιλέα· καὶ πολλάκις τ̃ εὐνούχους [c]ἀποστέλλοντος πρὸς αὐτὴν, οὐδὲν ἧττον ἀνέμενε παρατυμένη τ̃ ἄφιξιν. ὡς εἰς ὀργὴν παροξυνθέντα τ̃ Βασιλέα λῦσαι μὲ τὸ συμπόσιον, ἀναστάντα δὲ καὶ τ̃ ἐπὶ τ̃ Περσῶν, οἳ τ̃ τ̃ νόμων ἐξήγησιν ἔχουσι παρ' αὐτοῖς, κελέσαντα, κατηγορεῖν τ̃ γυναικός, ἃ λέγειν, ὡς ὑβρισθείη [d]παρ' αὐτ̃ς. κληθεῖσα γὰρ πολλάκις ὑπ' αὐτ̃ εἰς τὸ συμπόσιον, ὑπήκουσεν οὐδ' ἅπαξ. [e]προσέταξεν οὖν δηλῶν τινα κατ' αὐτ̃ς νόμον ὁρίζουσιν. ἑνὸς δὲ ἐξ αὐτῶν, [f]Μυχαίου ὄνομα, εἰπόντος, οὐκ αὐτ̃ μόνῳ [g]ζώτην γεγονέναι τ̃ ὕβριν, ἀλλὰ [h]πᾶσι Πέρσαις, οἷς κινδυνεύῃ καταφρονημένοις ὑπὸ τ̃ γυναικῶν αἰσχρὰ διαγεγονέναι τ̃ βίον· ὑβρισμία γὰρ ἂν συνοικοῦντος ἀνδρὸς αἰδῶ ποιήσειν), παράδειγμα τ̃ τ̃ Βασιλίσσης ὑπερηφανίαν πρός σε τ̃ κρατοῦντα ἁπάντων ἔχουσα· [i]παρακελευομένου τε τ̃ ὕπνου ἐνδρίζειν αὐτ̃ζ [k]μεγάλῃ ζημίᾳ, καὶ τοῦτο ποιήσαντα διαγγεῖλαι τοῖς ἔθνεσι τὰ περὶ τ̃ Βασιλίσσης κεκυρωμένα, ἔδοξε τ̃ Οὐάστην ἐκκαλεῖν, καὶ δοῦναι τ̃ ἐκείνης τιμὴν ἑτέρᾳ γυναικί.

Similiter & ipsa Vaste regina muliebre epulum in regia celebravit. quam Rex, utpote formæ pulchritudine mulierum præcellentissimam, convivis suis ostendere cupiens, ad se in convivium accersi jubet. Illa vero reverentia Persarum legum, quæ ab alienis spectari mulieres vetant, ad regem se non conferebat; & cum iterum iterumque spadones ad eam misissent, nihilominus ædibus suis mansit, venire recusans. adeo ut rex ira vehementi incensus solverit convivium, cumque surrexisset & septem è Persis acciviſſet, quibus apud ipsos commissa est legum interpretatio, uxorem accusarit, dixeritque quemadmodum eum contumelia affecerat. nam ad convivium aliquoties ab ipso vocata, ne semel quidem *mandatis* paruit. Jubebat itaque ut declararent quid regina faciendum esse lege statuerent. Cum autem unus ex illis, nomine Muchæus, diceret, hoc non ipsi soli in injuriam cedere, verumetiam Persis omnibus, qui in periculum veniunt, ne ab uxoribus despectui habiti vitam *deinceps* agant inhonestam (nulla enim mulier maritum suum verebitur, cui exemplo erit Reginæ arrogantia adversus te qui omnibus imperas) hortareturque ut tam contumacem erga ipsum gravi mulctaret pœna, qua re facta gentibus omnibus promulgaret quid decretum fuerit in Reginam; visum est ut Vasten repudiaret, ejusque honorem alteri traderet.

Regina Vaste ad Regem venire jussa non paret. Esth. 1.

Β'. Διακείμενος δὲ [l]ὁ Βασιλεὺς πρὸς αὐτὴν ἐρωτικῶς, καὶ μὴ φέρων τὴν ἀφαίρεσιν, καταλλαγῆναι μὲν αὐτ̃ ἀφ' ὧν [m]νόμον οὐκ ἠδύνατο· λυπούμενος δὲ, [n]ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις οἷς ἤθελε, διετέλει. βλέποντες δ' αὐτὸν οὕτως ἔχοντα χαλεπῶς οἱ φίλοι, [o]συνεβούλευον τὴν μὲν τ̃ς γυναικὸς μνήμην, καὶ ὃ ἔρωτα μηδὲν ὀφελούμενον [p]ἐκβάλλειν· ζητῆσαι δὲ, πέμψαντα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, παρθένους εὐπρεπεῖς, ὧν τὴν προκριθεῖσαν [q]ἔχειν εἰς γυναῖκα. σβέννυσθαι γὰρ τὸ πρὸς τὴν [r]προτέραν φιλόστοργον ἑτέρας ἐπεισαγωγῇ, καὶ τὸ [s]πρὸς ἐκείνην εὐνοϊκὸν ἀποτομώτερον γίνεσθαι τ̃ συνηθείας. τοιαῦτα δὲ τ̃ συμβουλίᾳ ταύτῃ, προσέταξεν ποιεῖν [t]ἐπιλεξαμένοις τὰς εὐδοκίμους ἐπ' εὐμορφίᾳ τῶν ἐν τ̃ Βασιλείᾳ παρθένων ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. [u]συναχθεισῶν δὲ πολλῶν, εὑρέθη τις ἐν Βαβυλῶνι κόρη, τῶν γονέων ἀμφοτέρων ὀρφανὴ, τρεφομένη τῷ [x]θείῳ Μαρδοχαίῳ, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα αὐτ̃, πρεφομένη. ἦν δ' οὗτος ἐκ τ̃ς Βενιαμίτιδος φυλ̃ς, τ̃ δὲ πρώτων παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. πασῶν δὲ τὴν Ἐσθ̃ρα ὠνόμασε, τοῦτο γὰρ ἦν [y]αὐτ̃ τὄνομα, τῷ καλλει ἀφαφέρειν, καὶ [z]τ̃ χάριν τ̃ προσώπου τὰς ὄψεις τ̃ θεωμένων μᾶλλον [a]ἐπάγεσθαι. τοῦτο-

Cum autem rex vehementer eam amaret, & disjungi ab ea ægre ferret, ipsi quidem reconciliari lege intercedente non potuit: dolere vero non cessabat, ut qui voluntate sua in *tantas* difficultates se conjecerit. Quo fit, ut amici, cum eum animi anxietate laborare viderent, consilium dederint, ut uxoris quidem memoriam & amoris nihil profuturi cogitationem abjiceret, per totum vero terrarum orbem mitteret qui virgines venustas & elegantes sibi conquirerent, ut eam quam cæteris prætulerit in uxorem haberet. nova enim inducta fore ut prioris *sensim* exstinguatur cupiditas, & benevolentia illi paululum subtracta in ipsam transeat quæ cum eo versabitur. Huic consilio obsequutus isti negotio certos præfecit, qui virgines forma præ cæteris egregia ex omnibus imperii sui regionibus deligerent, & ad eum adducerent. Cum vero multæ congregatæ essent, inventa est quædam Babylone puella, utroque parente orbata, à patruo Mardochæo (eo enim nomine vocabatur) enutrita. Is autem erat ex tribu Benjamitica, & è primoribus inter Judæos. Atque fiebat ut Esther (hoc enim ipsi nomen erat) omnibus pulchritudine præstaret, vultusque gratia spectantium oculos in se præcipue converteret. Postquam vero,

Rex virgines conquiri jubet, ut ex eis unam deligat in matrimonium. Esth. 2.

Mardochæus.

Esther.

a Η βασίλισσα αὐτῇ συν. *Vat.* ἡ βασίλισσα ἐν αὐλῇ legisse videtur *Epiphan.* convenienter *S. Literis.* b Illud τοῖς ex *MSS.* c Ἀποστελλοντος *Vat.* στέλλοντος *Busb.* d Πρὸς αὐτ̃ς & mox πρὸς αὐτὴν *Hen.* & *Vat.* e Ita *Vat.* & *Epiphan* προσεταξεν ὃν *Hen.* προσέταττε δ' ὃν in *Editis.* f Ita etiam in *plerisque* LXXII. *Codd.* Μαμεχαίου in uno *Oxonienſi.* Αμεχαίου *Hen.* & *Busb.* Forsan legendum Μαμεχαίου. g Illud ταύτῃ è *MSS.* & *Vet. Interpr.* h Καὶ πᾶσι *Hen.* & *Busb.* i Ita *Hen.* & *Busb.* παρακελευομένου τῷ in *Editis.* παρακελευομένῳ ὑ *Vat.* k Ζημίαν μεγάλην *Vat.* & *Busb.* l Illa ὁ βασιλεὺς nec agnoscunt *MSS.* nec *Vet. Interpr.* m Ὡς ἐν ἀδυνάτοις *Vat.* n Σωκαλάσσετο *Vat.* o Ita *MSS.* συκαλεῖν in *Editis.* p Ἐχειν γυναῖκα in *MSS.* & *Zonara.* q Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἑτέραν in *cæteris* r Πρὸς ἐκείνης *Vat.* s Eo modo *Vat.* atque ita vel συνοικησις legisse videtur *Epiphanius,* qui vertit, *ad cohabitantem posse converti.* γίνεσθαι τ̃ συνηθείας in *Editis Aliisque.* t Επιλεξαμένους & mox εὐδοκιμήσας in *MSS.* u Συναχθεισῶν δὲ πρὸς αὐτὸν, εὗρ. *Vat.* non ita *Epiphan. Aliique.* x *Patruelem* non *patruum* fuisse dicunt alii. Videsis *Drusium* in *Observatt.* l. 8. c. 14. *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3650. & *Torniellum* in *Annalibus* ad A. M. 3650. y Ita *MSS.* ὄνομα αὐτῇ in *Editis.* z Τῇ χάριτι malit Cl. *Lowthius,* & mox ἐπείγεσθαι. a Ita cum *MSS.* ἐπείγεσθαι in *Editis.*

Eſther ab Eunucho curata. Eſth. 2.

vero, ſpadoni cuidam, qui ipſam curaret, tradita eſſet, ei abunde proviſum eſt; ut quæ magna odorum copia & pretioſis unguentis, quibus corporibus opus eſt, *quotidie* fuerit delibuta. Atque iſta illis, numero quadringentis, adhibita erant per ſex menſes. Quando autem illo tempore ſatis curatas exiſtimaret virgines, ipſaſque jam dignas eſſe quæ ad Regis lectum irent, unam ſingulis diebus ad Regem mittebat quæ cum eo conſueſceret. Ille vero, poſtquam cum ea rem habuerat, ſtatim *ipſam* ad eunuchum remittebat. Cæterum cum Eſther ad eum acceſſiſſet, ea delectatus, & puellæ amore captus, illam in juſtam uxorem ſibi accepit: nuptiaſque cum ea celebravit anno regni ſui ſeptimo, menſe duodecimo qui Adar dicitur. Porro nuncios, qui Angari appellantur, in gentes omnes dimiſit, feſtum nuptiale eis indicens: ille vero Perſas & Medos & gentium primores epulis adhibuit, etiam per integrum menſem, in nuptiarum honorem. Cum autem in regiam ingreſſa eſſet *uxor*, diadema ei impoſuit. Atque ita cum eo habitavit Eſther. nec gentem, unde ortum habuit, ei patefecit. At patruus ejus, ubi Babylone Suſa Perſidos migraverat, illic degebat, & quotidie in regia verſabatur, quærebatque quomodo ſe haberet puella. amabat enim eam quaſi filiam ſuam.

Rex Eſtherem ducit in matrimonium. Eſth. c. 2.

Lege cautum ne quis ad Regem Perſarum non vocatus accedat.

3. Jam vero lex lata erat à Rege, ne quis ſuorum ad ſe, cum in ſolio ſederet, non vocatus accederet. atque in hoc lictores adhibiti erant cum ſecuribus, ut ſi quis contra faceret pœna mulctaretur. Rex vero ipſe ſedebat virgam auream *manibus* tenens, quam, cum aliquem ſervare voluiſſet ex iis qui non vocati eum adierint, ei porrigebat: quique eam attigerat extra periculum erat. Et de his quidem ſatis nobis dictum eſt.

Mardochæus conjurationem in Regem detegit. Eſth. c. 2.

4. Aliquando autem poſt, cum Bagathous & Theodeſtes in eo eſſent ut inſidias Regi ſtruerent, Barnabazus alterius eunuchi ſervus, genere Judæus, iis intellectis, rem ad patruum uxoris Regis defert. At Mardochæus per Eſtherem Regi inſidiatores prodidit. Rex vero territus, *re quæſita* veritatem invenit. Et Eunuchos quidem cruci ſuffixit, Mardochæo vero, ut qui ſalutis ipſi auctor fuerat, tunc quidem nihil præſtitit: tantum nomen ejus à commentariensibus in annales referri juſſit, ipſumque in regia manere, inter Regis habitum amicos maxime neceſſarios.

Amanes Amalecita Judæis infeſtus. Eſth. c. 3.

5. Tunc quidem moris erat ut Amanem, Amadathæ filium, genere Amalecitam, quoties ad Regem ingrederetur, ſummiſſe venerarentur tam Perſæ quam exteri, quod hunc ei honorem ab illis exhiberi Artaxerxes imperaſſet. Cum vero Mardochæus, propter ſapientiam & patriarum legum reverentiam, hominem

δοθεῖσα δὲ αὐτῇ πινὶ τ εὐνύχων [a] εἰς ὀπιμέλειαν, πάσης ἐτύγχανε τροφοίας, ἀρωμ[ατ] ἀφθονία ϗ πολυτελείᾳ τ ἀλφιμάτων, ὧν χρήζει τὰ σώματα, καταρδομένη. ϗ τούτων ἀπέλαυον ὀπὶ μῆνας ἓξ, τετρακόσιαι τ ἀριθμὸν ὄσαι. ὅτε δὲ ὑόμιζεν ἀποχρώντως ᾧ τροφρημένῳ [b] χρόνῳ [c] τ ὀπιμέλειαν ἔχειν τὰς παρθένους, ϗ ᾧ βαδίζειν αὐτὰς ὀπὶ κοίτην βασιλέως ἀξίας ἤδη [d] γενέσθ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν [e] μίαν ἔπεμπε ᾧ βασιλῆ συνεσομένην. ὁ δὲ πλησιάζων εὐθὺς ἀπέπεμπε πρὸς τ εὐνοῦχον. ἀφικομένης δὲ τ [f] Εσθήρος πρὸς αὐτὸν, ἡσθεὶς αὐτῇ, ϗ πεσὼν τ κόρης εἰς ἔρωτα, νομίμως αὐτὴν ἄγε) γυναῖκα. [g] ϗ γάμους αὐτῇ ποιεῖ) ᾧ δωδεκάτῳ μηνὶ [h] ἑβδόμου ἔτους τ αὐτ βασιλείας, [i] Ἀδὲρ καλουμένῳ. διέπεμψε δὲ τοὺς [k] ἀγγάρους λεγομένους εἰς πᾶν ἔθνος, ἑορτάζειν [l] αὐτοῖς τοὺς γάμους παραγγέλλων· αὐτὸς δὲ Πέρσας [m] ϗ τοὺς Μήδους ϗ τοὺς πρώτους τ ἐθνῶν εἰσία ὀπὶ μῆνα ὅλον ὑπὲρ τ γάμων αὐτ. [n] εἰσελθούσης δὲ εἰς τ βασίλφον, περιτίθησιν αὐτῇ τ διάδημα. ϗ συνῴκησεν ὅπως Εσθὴρ, μὴ [o] ποιήσασα φανερὸν αὐτῷ τ ἔθνος, ἐξ ὑπερ ἦν τυγχάνουσα. μεταβὰς δὲ ϗ ὁ θεῖος αὐτῆς ἐκ τ Βαβυλῶνος εἰς [p] Σοῦσα τ Περσίδος, αὐτόθι διῆγεν, ἑκάστης ἡμέρας [q] πρὸς τοῖς βασιλείοις διατρίβων, ϗ πυνθανόμενος ᾗ τ κόρης τίνα [r] διάγει τρόπον. ἔτρεφε γὰ αὐτὴν, ὡς αὐτῆ θυγατέρα.

γ'. [s] Ἔθηκε δὲ καὶ νόμον ὁ βασιλεύς, ὥστε μηδένα τ [t] ἰδίων αὐτῷ προσιέναι μὴ κληθέντα, ὁπηνίκα ὀπὶ τ θρόνου καθέζοιτο. [u] παρεστήκεσ δὲ τ θρόνοι αὐτ πελέκεις ἔχοντες ἄνθρωποι, πρὸς τὸ κολάζειν τοὺς προσιόντας ἀκλήτους τῷ θρόνῳ. καθῆτο μέντοι λύγον χρυσέαν ἔχων αὐτὸς ὁ βασιλεύς. ἦν, ὅταν τινὰ σώζῃ ἤθελε τ ἀκλήτως προσιόντων, ἐκτείνει πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ἁπτόμενος αὐτῆς, ἀκίνδυνος ἦν. ϗ πρὶ μὲ τούτων ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπιβουλευσάντων ᾧ βασιλῆ [x] Βαγαθώου ϗ [y] Θεοδέστου, [z] Βαρνάβαζος τ εὐνούχων οἰκέτης ᾧ ἕτερος, τὸ γένος ὢν Ιουδαῖος, συνεὶς τ ὀπιβουλὴν, ᾧ θείᾳ κατεμήνυσε τ γυναικὸς ᾧ βασιλέως. Μαρδοχαῖος δὲ διὰ τ Εσθήρος φανερὸς ἐποίησε ᾧ βασιλῆ τοὺς [a] ὀπιβουλεύοντας. ταραχθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς [b] τἀληθὲς ἐξεῦρε. ϗ τοὺς μὲ εὐνούχους ἀνεσαύρωσε, τῷ δὲ Μαρδοχαίῳ τότε μὲ οὐδὲν παρέσχεν ὡς αἰτίᾳ τ σωτηρίας γεγονότι· μόνον δὲ αὐτῷ [c] τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα συγγραφομένοις ἐκέλευσε σημειώσασθ, καὶ προσμένειν αὐτὸν τοῖς βασιλείοις, ὄντα φίλον ἀναγκαιότατον τῷ βασιλεῖ.

ε'. [d] Αμάνην δὲ [e] Αμαδάθου μὲν υἱὸν, τὸ γένῳ δὲ Αμαληκίτην, εἰσιόντα πρὸς τὸν βασιλέα, προσεκύνουν οἵ τε ξένοι καὶ Πέρσαι, τοῦτο αὐτῷ τιμὴ παρ' [f] αὐτῶν Αρταξέρξου κελεύοντος γενέσθ. Μαρδοχαῖος δὲ, διὰ σοφίαν ϗ τ οἰκοθεν αὐτ νόμον, ὃ προσκυνοῦντος ἄνθρωπον,

a Φυλάττεσθ εἰς ἐπιμέλειαν *Vat.* Verum ſuſpicor vocem φυλάττεσθ, ad oram codicis appoſitam ἐξαγήσεται ἐπιμ, poſtea (ut fieri ſolet) in textum irrepſiſſe. *b* Illud χρόνῳ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.* *c* Τῆς ἐπιμελείας *Hen.* & *Busb* *d* Γενηθείσας *Vat.* & *Hen.* *e* Sic *Vat.* & *Epiphan.* in cæteris deeſt μίαν. *f* *Al.* Εσθήρας. *g* Ita *Vat.* ϗ γάμους αὐτῆς ποιεῖται δωδ. *Hen.* & *Busb.* ϗ γάμου αὐτῆς ποιεῖ τῷ δωδ. in *Editis.* *h* Ἑβδόμου ἔτους *Vat.* & *Busb.* *i* Mallem Αδαρ aut Αδαῖς. *k* Οὕτως ἐκάλουν οἱ Πέρσαι τοὺς βασιλικοὺς ἀγγέλους. *Suid.* Videſis *Druſii* Obſervatt. l. 12. c. 19. & *Stanlejum* ad *Æſchyli* Perſas, v. 247. *l* Αὐτοῖς abeſt *Vat.* *m* Illa ϗ τοὺς Μήδους deſunt *Vat.* nec ea legiſſe videtur *Epiphan.* *n* Εἰσελθούσῃ *Vat.* qui mox cum *Hen.* non agnoſcit αὐτῇ. *o* Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ποιησαίσης in *Editis.* Legi poteſt, ϗ συνώκησεν ὅπως Εσθήρᾳ (vel Εσθῆρι) μὴ ποιησαίσῃ &c. *p* Ita *Busb* & *Vat.* prout ſupra aliquoties. in *Editis* hîc loci Σῶσαν. *q* Περὶ τὰ βασίλεια *Zonar.* *r* Διάγει *Hen.* *s* Legem hanc à Dejoce primum latam oſtendit *Herodotus*, l. 1. c. 99. *t* Ιουδαίων *Vat* & *Hen.* Verum non ita *Epiphan.* *Aliique.* *u* *Al.* παρεστήκασιν. *x* Γαβαθώου *Hen.* Forſan Βαγαθώου legendum. *y* Θεοδοσίτου *Vat.* An Θιρσίου, aliorum eſto judicium. *z* Forſan Φαρναβάζος. *a* Ita *Gen.* & *Vat.* ἐπιβουλεύσαντας *Baſ.* & *Hen.* ἐπιβουλεύσαντας *Busb.* *b* Καὶ τἀληθὲς ἐξῶρων, τοὺς μὲ *Hen.* & *Epiphan.* *c* Hac de re videſis *Briſſonium* in lib. 1. de *Regno Perſarum*, p. 93. *d* Ita *MSS.* Αμᾶν in *Editis.* *e* Sic *Gen. Vat.* & *Vet. Interpr.* Αμαδεῖνου *Baſ.* & *Hen.* *f* Illa παρ' αὐτῶν ex *MSS.*

a Φυλάξως

ἄνθρωπον, [a]ὥστε φυλάξας ὁ Αμάνης, ἐπυνθάνετο πόθεν εἴη. μαθὼν δὲ αὐτὸν ὄντα Ιουδαῖον, ἠγανάκτησε, καὶ [b]πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν· ὡς οἱ μὲν ἐλεύθεροι Πέρσαι προσκυνοῦσιν αὐτὸν, [c]ὅτῳ δὲ δοῦλος ὢν οὐκ ἀξιοῖ τοῦτο ποιεῖν. καὶ [d]τιμωρήσασθαι θελήσας τὸν Μαρδοχαῖον, αὐτὸν μὲν αἰτήσασθαι πρὸς κόλασιν τοῦ βασιλέως μικρὸν ἡγήσατο, τὸ δὲ ἔθνος αὐτῷ διέγνω πᾶν ἀφανίσαι· καὶ γὰρ φύσει τοῖς Ιουδαίοις ἀπηχθάνετο, ὅτι καὶ τὸ γένος τῶν Αμαληκιτῶν, ἐξ ὧν ἦν αὐτὸς, ὑπ' αὐτῶν διέφθαρτο. προσελθὼν οὖν τῷ βασιλεῖ κατηγόρει λέγων· "ἔθνός ἐστί τι πονηρὸν, διεσπάρθαι δὲ τοῦ "το κατ' ὀλίγον βασιλευομένης οἰκουμένης, ἄμι- "κτον, ἀσύμφυλον, ὑπὸ θρησκείαν τινὰ αὐτὸν τοῖς ἄλ- "λοις ἔχον, ὑπὸ νόμοις χρώμενον ὁμοίοις, ἐχθρὸν δὲ "καὶ τοῖς ἔθεσι καὶ τοῖς ὑποτιθεμένοις τῷ σῷ λαῷ καὶ "ἅπασιν ἀνθρώποις. τοῦτο τὸ ἔθνος, εἴ τινα θέλεις τοῖς "ὑπηκόοις εὐεργεσίαν καταθεῖναι, κέλευσον ταχέως "[e]ἀπολέσθαι· μηδὲ τι αὐτοῦ λεῖψανον καταλιπεῖν, μήτε "εἰς δουλείαν τινῶν φυλαχθέντων, μήτε αἰχμαλωσίαν." ἵνα μέντοι μὴ ζημιωθῇ τὰς φόρους τὰς παρ' αὐτοῦ γινομένους, ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας αὐτὸς ἐπαγγέλλεται [f]μυριάδας δώσειν ταλάντων ἀργυρίου τετταράκοντα, ὅπου ἂν κελεύσῃ. ταῦτα δὲ τὰ χρήματα παρέχειν ἡδέως ἔλεγεν, ἵν' ἀπὸ τούτων εἰρηνευθῇ τὰ κακῶν ἡ βασιλεία.

ε'. Ταῦτα δὲ Αμάνου ἀξιώσαντος, ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῷ χαρίζεται καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ποιεῖν αὐτοὺς ὅ,τι βούλεται. τυχὼν δὲ ὧν ἐπεθύμει Αμάνης, [g]διάταγμα ὡς τοῦ βασιλέως εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη, περιέχον τοῦτον τὸν τρόπον. "Βασι- "λεὺς μέγας Αρταξέρξης τοῖς ἀπὸ Ινδικῆς ἕως τῆς Αἰ- "θιοπίας ἑπτὰ καὶ ἑκατὸν σατραπῶν ἄρχουσι, "τάδε γράφει. Πολλῶν ἐθνῶν ἄρξας, καὶ πάσης ἧς ἔσχ- "ηθην κρατήσας οἰκουμένης, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐξου- "σίας ὑπερήφανον μηδὲ σκαιὸν εἰς τοὺς ἀρχομένους ἀναλώ- "θεὶς ἁμαρτεῖν, ἀλλ' ἐπιεικῆ καὶ πρᾶον ἐμαυτὸν παρ- "έχων, καὶ προνοησάμενος [h]εἰρήνης καὶ εὐνομίας αὐτοῖς, "ἐζήτουν πῶς εἰς ἅπαντα τοῦτον [i]ἀπολαύειν αὐτοῖς γέ- "νοιτο, ὅ δὲ μοι σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη παρ' ἐμοὶ "τὴν πρώτην μοίραν δόξης καὶ τιμῆς ἔχοντος, καὶ μετ' ἐμὲ "δεύτερα μοι πίστιν καὶ βεβαίαν εὔνοιαν, Αμάνης, [k]κη- "δεμονικῶς ὑποδείξαντός μοι παντὶ πᾶσιν ἀνθρώποις "ἀναμεμίχθαι δυσμενὲς ἔθνος, καὶ τοῖς νόμοις ἀλλόκο- "τον, καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἀνυπότακτον, καὶ παρηλ- "λαγμένον [l]τοῖς ἔθεσι, καὶ τὴν μοναρχίαν μισοῦν, καὶ "δύσνουν τοῖς ἡμετέροις πράγμασι· κελεύω τοὺς δηλω- "μένους ὑπὸ τοῦ [m]δευτέρου μου πατρὸς Αμάνου, πάντας

non adoraret, Amanes, hoc obſervato, percontatus eſt undenam *ille* eſſet. Ubi autem didicit Judæum eſſe, indignatus eſt, ſibique dixit, ſe quidem à Perſis ingenuis adorari, illum vero utpote ſervum hoc facere dedignari. Cumque voluiſſet pœnas de Mardochæo ſumere, parum quidem eſſe ratus eſt ipſum ad ſupplicium depoſcere, illius vero ex gente univerſos delere ſecum ſtatuit: etenim à natalibus erat Judæis infenſus, quia genus Amalecitarum, ex quibus ortus erat, ab iis perditum fuerat. Rege itaque adito accuſationem inſtituit, dicens; "gentem eſſe quandam mali- "gnam, eamque per univerſas illius imperii "regiones diſperſam, ſegregem, inſociabilem, "neque religionem cum aliis communem ha- "bentem, neque paribus utentem legibus, ſed "& moribus & inſtitutis pugnantem cum tuo "populo, cæteriſque hominibus. Hanc gen- "tem, ſi quid beneficii & gratiæ ſubditis tuis "vis conferre, jube radicitus exſtirpari, ita ut "nullæ ejus reliquiæ ſupereſſent, nemine qui- "dem aut ad ſervitutem aut ad captivitatem "ſervato". Verum, ne quid damni *Rex* patiatur, mulctatus illorum tributis, ipſe de ſuis bonis quadraginta argenti talentorum millia ſe daturum pollicitus eſt, ubicunque præceperit. Atque hanc ſummam libenter ſe largiturum eſſe dicebat, ut regnum *ejus* ab iſta peſte & pernicie liberatum pacem agitaret.

Amanes à Rege poſtulat ut Judæi perdantur. Eſth. 3.

6. Poſtquam iſta Amanes petiiſſet, Rex ei & argentum donavit & homines, ut de illis pro arbitratu ſuo ſtatueret. Amanes autem, voti compos, ſtatim edictum nomine Regis ad omnes nationes mittit, in hanc ſententiam. "Rex magnus Artaxerxes centum & viginti "ſeptem ſatrapis, ab India ad Æthiopiam, hæc "ſcribit. Cum multarum gentium domina- "tum, & totius orbis quam late volui impe- "rium conſequutus fuerim, nihilque ſuper- "bum aut ſævum in ſubditos neceſſitate coa- "ctus admiſerim, ſed mitius & cum lenitate "agendo, curandoque ut pace juſtiſque legi- "bus fruantur, illis conſuluerim, ſtuduerimque "quo modo in omne ævum hæc firma illis "maneant & perpetua; Amanes autem, qui "propter prudentiam & juſtitiam à me præ "cæteris decus & honorem adeptus eſt, & ob "fidem conſtantemque benevolentiam proxi- "mum mihi locum obtinet, me pro ſumma "ſua cura ſubmonuerit, omnibus per orbem "hominibus permixtam eſſe gentem infen- "ſam omnibus, & averſam à legibus, & regum "imperia detrectantem, & moribus *à cæteris* "diſſentientem, ſummoque monarchiam odio "habere, & maligno in res noſtras animo eſſe: "*jubeo ac* edico, ut qui vobis ſignificati fuerint "ab Amane, altero meo patre, eos omnes "cum

Edictum ad Judaïci nominis excidium ſcriptum. Eſth. 3.

a Φυλάξας *Vat.* b Ita *Vat.* & ut puto *Epiph.* πρὸς αὐτὸν in *cæteris.* c Ὁ δὲ *Hen.* d Τιμωρήσασθαι *Hen.* & *Vat.* e Ita *MSS.* & *Zonar.* ἀπολέσαι in *Editis.* f Ἀργυρίου τάλαντα μύρια *Eſth.* c. 3. v. 9. g Διατάγματα *Hen.* ut & *Epiphan.* qui mox etiam περιέχοντα legiſſe videtur. nam vertit, *præcepta hunc modum continentia.* h Εἰρήνης τε καὶ εὐνομίας *Hen.* i Ita cum *Hen. Vat.* & *Vet Interpr.* ἀπολαῦσαι in *Editis Aliiſque.* utraque lectio ferri poteſt. k Sic in *Gall.* & *Hen.* qui ad hunc modum legit. κηδεμονικῶς ἅπαντι τῷ ὑποδείξαντός μοι πᾶσιν &c. in *cæteris* καθαμαρτικῶς. Vocem κηδεμονικῶς non agnoſcit *Epiphan.* qui, lectionem à noſtra diverſam ſequutus, in hunc modum ſe habet, *unus qui ſapientia ac fide cæteros præcellebat, Aman nomine, indicavit mihi in toto orbe terrarum populum eſſe diſperſum, qui non noſtris uteretur legibus, & contra omnium gentium faciens conſuetudinem, regum juſſa contemneret, & univerſarum concordiam nationum ſua diſſenſione violaret. Quod cum didiciſſemus, videntes unam gentem rebellem adverſus omne genus hominum perverſis uti legibus, noſtriſque juſſionibus contraire, & turbare ſubjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, juſſimus, ut quoſcunque Aman, qui omnibus provinciis præpoſitus eſt, & ſecundus meus eſt pater, monſtraverat, cum conjugibus &c.* Conſer etiam *Eſth.* c. 3. v. 13. &c. l Ita *Hen.* & *Vat.* τῷ τοῖς ἔθεσι in *Editis.* m Eadem phraſis occurrit in *Eſth.* c. 3. v. 17. & in *Pſeudo-Eſth.* c. 16. v. 11.

"cum uxoribus & liberis perdatis, nemini "omnino parcentes, neque misericordiæ plus "quam mandatis *nostris* tribuentes, contra edi- "cta faciatis. atque hoc fieri volo decimo "tertio die duodecimi mensis instantis anni, "ut nostri undique inimici uno die deleti vi- "tam nobis in posterum quietam tranquil- "lamque præstent." Hoc mandato in urbes & regiones perlato, omnes in Judæorum exitium & universum interitum die constituta parati erant. Atque in hoc properatum etiam Susis. Interea quidem Rex & Amanes epulis accumbebant & compotationibus: urbs vero anxia erat & perturbata.

Mardochæus cæterique Judæi, lugent. Esth. 4.

7. Mardochæus autem, ubi cognoverat quid actum esset, vestes discerpsit, & centonem indutus, & pulvere consperſus, per urbem ibat, clamitans, interfici gentem quæ nemini fecit injuriam. Atque hoc vociferans usque ad regiam veniebat, & ibi *demum* constitit. non enim illi ejusmodi vestitu eam ingredi licebat. Idem & omnes fecerunt Judæi per civitates, quibus hac de re literæ promulgatæ erant, lugentes & ob denunciatam sibi cladem lamentantes. Postquam vero Reginæ quidam nunciaverant, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus regiæ: ex hac re auditâ consternata, mittebat qui ei vestimenta mutarent. Cum autem recusaret centonem exuere, quod nondum cessasset malum istud, quo ad illum sumendum adactus est, eunuchum Achratheum (nam & is tum forte illi aderat) ad se vocatum misit ad Mardochæum, ut disceret quidnam triste ei accidisset, quod luctui indulgeret, atque habitum istum, quem induerat, ne ipsa quidem rogante deponeret. Tum Mardochæus eunucho *rei* causam exposuit, & edictum contra Judæos in omnes provincias Regi subditas missum, summamque pecuniæ, quam pollicitus à Rege impetraverat Amanes, ut *Judæorum* gens perderetur. Cumque ei decreti, Susis ad *evertendos Judæos* propositi, exemplar dedisset Estheri perferendum, jubebat ut nunciaret ei Regem pro illis suppliciter orandum esse, nec infra se ducendum humilem pro gentis suæ incolumitate habitum sumere, quo deprecatura sit à Judæis interitus periculum. Amanem enim, Regi dignitate proximum, Judæos accusando fecisse, ut rex vehementer illis iraſceretur & succenseret. Quamprimum ista rescivit, rursus ad Mardochæum mittit, dicens, se à Rege *hoc jam triduo* non esse accersitam, & *pro certo* occidere quisquis ad eum non vocatus accesserit, nisi Rex ei, quem vult servari, virgam auream porrexerit. Cui enim hoc fecerit Rex, licet ad eum ingressus fuerit non vocatus, is non solum non moritur, sed venia impetrata incolumitate donatur. Mardochæus autem, cum eunuchus hæc verba ab Esthere ad eum retulisset, jussit ei renunciari, non eam oportere suam *solicite* adeo respicere salutem, sed gentis

Esther ex Mardochæo scisciatur quæ lugendi causa sit. Esth. 4.

Mardochæus urget Estherem ut Judæorum patrocinium suscipiret.

"σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [a] ἀπολέσαι, μηδεμίαν φειδῶ ποιη- "σαμένους, μηδ' ἐλεῶ πλέον ἢ τοῖς ἐπεξαλμένοις πεφυκέ- "ναι παρακέλευσαι [h] τὰ γραμμάτων. καὶ τοῦτο γενέσθαι βούλομαι "τῇ τεταρτῃ καὶ δεκάτῃ [c] δωδεκάτου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος "ἔτους, ὅπως οἱ πανταχόθεν ἡμῖν πολέμιοι, μιᾷ ἡμέρᾳ δια- "φθαρέντες, τὸν λοιπὸν μεθ' εἰρήνης ἡμῖν τὸν βίον διάγειν παρέχω- "σι." τούτου κομισθέντος καὶ προσταγμάτος εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν, ἕτοιμοι πάντες, ὅπως τὴν τῶν Ιουδαίων ἀπώλειαν [d] καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν, εἰς τὴν προφημένην ἡμέραν ἐγίνοντο. ἐσπεύ- δετο δὲ τοῦτο καὶ ἐν [e] τῇ Σούσῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς καὶ ὁ Αμάνης πρὸς εὐωχίαις καὶ πότοις ἦσαν· ἐν ταραχῇ δ' ἦν ἡ πόλις.

Ζ. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μαθὼν τὰ [f] γινόμενα, διαῤῥηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ σάκκον [g] ἀναδυσάμενος, καὶ κατα- χεάμενος ἀσωδίαν, διὰ τῆς πόλεως ἐφέρετο, βοῶν, ὅτι [h] μη- δὲν ἀδικήσαν ἔθνος ἀναιρεῖται. καὶ τοῦτο λέγων ἕως τῶν βασιλείων ἦλθεν, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἔστη. οὐ γὰρ ἐξῆν εἰσελ- θεῖν ἄνευ τοιούτου σχήματος. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίησαν [i] οἱ ἐν τοῖς πόλεσιν Ιουδαῖοι, ἐν αἷς τὰ περὶ τούτων προστέτακτο γράμματα, θρηνοῦντες καὶ τὰς κατηγγελμένας αὐτοῖς συμφορὰς ὀδυρόμενοι. ὡς δ' ἀπήγ- γειλάν τινες τῇ βασιλίσσῃ τὸν Μαρδοχαῖον ἐν ὕπνοις οἰκτρῷ σχήματι [k] πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα, ταραχθεῖσα πρὸς τὴν ἀκοὴν, [l] ἐξέπεμπε τοὺς [m] μεταμφιέσοντας αὐτόν. ὁ πε- φυκὼς δ' ἀποδύσασθαι τὸν σάκκον, οὐ γὰρ ἐφ' ᾧ τοῦτον ἀναγκασθείη λαβεῖν δεινῷ πεπαῦσθαι τοῦτο, προσκα- λεσαμένη τὸν εὐνοῦχον [n] Αχραθέον, καὶ γὰρ [o] ἐτύγχανεν αὐτῇ παρὼν, [p] ἀπέστειλε πρὸς Μαρδοχαῖον, γνωσόμενον τίνος συμβεβηκότος αὐτῷ σκυθρωπὸν πενθεῖ, καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο περικείμενος· δι' αὐτῆς παραγγέλσης ἀπέβετο. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος, ἐπιδείξας τῷ εὐνούχῳ τὴν αἰτίαν, τό,τε γράμμα τὸ περὶ [q] τῶν Ιουδαίων εἰς ἅπασαν τὴν ὑπὸ τῷ βα- σιλεῖ χώραν διαπεμφθέν, καὶ τὴν [r] χρημάτων ὑπόσχεσιν, ἣν τῆς ἀπωλείας ἕνεκα [s] ἔθνους [t] ὑπέσχετο πρὸς τοῦ βασιλέως Αμάνης. δοὺς δὲ αὐτῷ καὶ ὃ ἀντίγραφον τῶν ἐν Σούσοις προτεθέντων κομίσαι τῇ Εσθῆρι, καὶ περὶ τούτων διηγήσασθαι [u] βασιλέως ἐπιτέλλει, καὶ σωτηρίας ἕνεκα [v] ἔθνους μὴ ἀδοξῆσαι λα- βεῖν σχῆμα ταπεινὸν, ᾧ παραιτήσει τοὺς Ιουδαίους κινδυ- νεύοντας ἀπολέσαι. τὴν γὰρ τὴν δευτέραν ἔχοντα τῷ βα- σιλεῖ τιμὴν Αμάνην, κατηγορήσαντα τῶν Ιουδαίων, παρω- ξυγκέναι κατ' αὐτῶν τὸν βασιλέα. ταῦτα γνοῦσα, [w] πέμ- πει πάλιν πρὸς Μαρδοχαῖον δηλοῦσα, [x] ὅτι μήτε κλη- θεὶς πρὸς τὸν βασιλέως, [y] καὶ ὁ εἰσερχόμενος πρὸς αὐτὸν ἄκλητος ἀποθνήσκει, πλὴν εἰ μή τινα σώζειν βουλόμε- νος περιτείνειεν τὴν χρυσέαν ῥάβδον. ὧν γὰρ ἂν τοῦτοποιή- σειεν ὁ βασιλεύς, [z] ἀκλήτῳ πρὸς αὐτὸν εἰσελθόντι, οὗτος οὐκ ἀποθνήσκει μόνον, ἀλλὰ συγγνώμης τυχὼν σώζε- ται. Μαρδοχαῖος δὲ, τούτοις κομίσαντος αὐτῷ τοῦ εὐνούχου πρὸς τῆς Εσθῆρος τοὺς λόγους, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευσεν αὐτῇ, μὴ τὴν ἰδίαν οὕτω σκοπεῖν σωτηρίαν, ἀλλὰ τὴν κοινὴν

a Ἀπολέσαι *Busb. & Vat.* b Τῶν γεγραμμένων *Hen. & Vat.* c Τῇ δεκάτῃ *Hen. ita Vat.* perperam, ut constat ex *Esth.* c. 3. v. 17. d Illa καὶ παντελῆ ἐξολοθρεύσει desunt *Hen.* nec legisse videtur *Epiphan.* e Mallem ἐν τῇς Σούσις, ut supra aliquoties. f Γενόμενα *Busb.* g Ενδὺς *Hen. & Busb.* h Αἴρεται ἔθνος μηδὲν ἠδικηκὸς LXXII. i Illud οἱ ἐ *Cod Hen.* k Πρὸς τῇ αὐλῇ *Hen.* l Ita *Hen. & Vat.* ἐξέπεμψε in cæteris. m Μεταμφιάσοντας *Gall. Vat. & Busb.* n Ακραθαῖον LXXII. o Ετυχεν *Hen. & Vat.* p Απέστειλε Μαρδοχαίῳ *Vat.* q Illud τῶν ex *MSS.* r Ωνεῖτο *Hen. Gall. & Busb.* ὠνεῖτο *Vat.* s Αποπέμπει *Vat.* t Οπ μὴ μεταληθείη *Hen.* u Καὶ ὁ περ' αὐτῶν [ισ. πρὸς αὐτὸν] εἰσελθὼν ἄκλητος *Hen. & Busb.* x Ακλήτῳ προσελθόντι *Vat.*

a Ita

κοινὼ τ ἔθνος. εἰ γὰρ [a]ἀμελήσειε τούτου νῦν, ἔσεσθαι μὲ αὐτῷ βοήθειαν ὡσαύτως τ Θεοῦ πάντως· αὐτὸν δὲ καὶ τ πατρῴον εἶχον αὐτῆς ὑπὸ τ ὀλιγωρηθέντων ἀφῃρῆσθαι. ἡ δὲ Ἐσθὴρ [b]ἐπίστειλε μὲ τῷ Μαρδοχαίῳ, τ αὐτὸν πέμψασα ἀφίκοιτο, εἰς [c]Σοῦσα [d]πορευθέντι, τοὺς συνεῖ Ἰουδαίους εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, καὶ νηστεῦσαι πάντων ἀποχομένους ὑπὲρ αὐτῆς ὅπου τρεῖς ἡμέρας· τὸ δ' αὐτὸ [e]ποιήσασαν μὴ τ θεραπαινίδων, τότε παρελεύσεσθαι τῷ βασιλεῖ παρὰ τ νόμον ὑπισχνεῖτο, κἂν ἀποθανεῖν δέῃ τοῦτο ὑπομένειν.

η'. Καὶ Μαρδοχαῖος μὲν κατὰ τὰς τῆς Ἐσθῆρος ἐντολάς, τὸν τε λαὸν ἐποίησε νηστεῦσαι, [f]καὶ τ Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε, μηδὲ νῦν ὑποδρισθῆναι αὐτῷ τὸ ἔθνος ἀπολλύμενον, ἀλλ' ὡς καὶ πρότερον αὐτῷ πολλάκις προγενόντα καὶ [g]ἁμαρτῶντι συνέγνω, καὶ νῦν αὐτὸ ῥύσασθαι τῆς κατηγελμένης ἀπωλείας. οὐδὲ γὰρ [h]ἁμαρτόν τι [i]κινδυνεύει ἀκλεῶς ἀποθανεῖν, [k]ἀλλ' αὐτῷ εἰ τὴν αἰτίαν τῆς Ἀμάνου ὀργῆς, ὅτι μὴ προσεκύνησα, μηδ' ἣν σοὶ, δέσποτα, φησὶ, τιμὴν παρεῖχον, ταύτην ἐκείνῳ προσαγεῖν [l]ὑπέμεινα, ὀργισθεὶς ταῦτα κατὰ τῶν μὴ προσκαμνόντων [m]τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο. τὰς δ' αὐτὰς ἠφίει καὶ τὸ πλῆθος φωνὰς, παρακαλῶν [n]προνοῆσαι τὸν Θεὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐν ἁπάσῃ γῇ Ἰσραηλίτας ἐξελέσθαι τῆς μελλούσης συμφορᾶς. καὶ γὰρ περὶ ὀφθαλμῶν αὐτοῖς εἶχον, ἤδη καὶ προσιόντες. [o]καὶ Ἐσθὴρ δὲ ἱκέτευε τὸν Θεὸν τῷ πατρῴῳ νόμῳ, ῥίψασα κατὰ τῆς γῆς ἑαυτὴν, καὶ πενθικὴν ἐσθῆτα περιθεμένη, [p]καὶ τεφρᾷ καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσι διαταξαμένη τεσσὶν ἡμέραις, ἵνα τὸν Θεὸν ἐλεηθῆναι μὲν αὐτὴν, [q]δόξαι δ' ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ πιθανὴν μὲν τοὺς λόγους προσκαλῆσαι, τὸ δὲ εἶδος εὐπρεπεστέραν [r]τῆς προτέρας θῆσαι, ἵνα ἀμφοτέρως καὶ πρὸς τ παράτασιν τ ὀργῆς, εἴ τι [s]παροξωθεὶν πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, χρήσαιτο, καὶ πρὸς τ σωτηρίαν τ ὁμοεθνῶν, ἐν τοῖς ἐχάτοις σαλευόντων, μῖσός τε γενέσθαι τῷ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τ Ἰουδαίων, καὶ [t] τ ἀπώλειαν αὐτοῖς τ μέλλουσαν, ἐὰν ὀλιγωρηθῶσιν ὑπ' αὐτῆς, κατασκευάσαντας.

θ'. Ταῦτα ἱκετεύσασα τ Θεὸν ὅπου τρεῖς ἡμέρας, ἀποδυσαμένη μὲ τ ἐσθῆτα ἐκείνην, καὶ ὃ σχῆμα μεταβάλλει, κοσμησαμένη δ' ὡς ἐχρῆν τ βασιλικῶς, σὺν δυσὶ θεραπαίναις, ὧν ἡ μὲ ἐπερειδομένῳ αὐτῷ κύφως ἔφερεν, ἡ δὲ ἑπομένη ὃ βαθὺ ἔνδυμα καὶ μέχρι τ γῆς κεχυμένον ἄκροις ἀπηώρει τοῖς δακτύλοις, ἧκε πρὸς τ βασιλέα, μεσὴ μὲ ὃ πρόσωπον ἐρυθήματος, προσιὼν δὲ καὶ σεμνὸν ὅπλισμένη ὃ κάλλος. εἰσῆλθε δὲ πρὸς αὐτὸν μὴ δέους. ὡς δὲ εἶδε πρόσωπον αὐτῆς, καθεζομένου ὅπου ὃ θρόνου, γίνεται, τ βασιλικὸν περικειμένου κόσμον, ὃς ἦν ἐκ ποικίλης μὲ ἐσθῆτος, χρυσοῦ δὲ καὶ λίθου πολυτελοῦς, φο-

universæ rationem habere. nunc enim si hoc facere negligat, Deum quidem omnino ei laturum auxilium, ipsam vero domumque patriam perditum iri ab illis quos contempserat. Tum Esther, eodem ministro remisso, Mardochæo mandavit, ut Susa profectus Judæos omnes, qui illic adsint, in concionem advocaret, qui pro ipsa jejunent, triduo omni cibo atque potione abstinentes; se vero, ubi idem cum suis ancillis fecerit, tunc regem *etiam* contra legem adituram esse pollicebatur, & si perire necesse habeat hoc ipsum non recusare.

Esther Judæorum causam agere promittit. Esth. 4.

8. Et quidem Mardochæus, prout Esther jusserat, & auctor erat ut populus jejunium ageret, unaque cum illis supplex Deum precatus est, ne gentem suam in extremum periculum adductam nunc despiceret; sed, quemadmodum antea ipsius saluti sæpe prospexerat, vitiisque & peccatis ejus ignoverat, ita nunc à denunciato liberaret interitu. non enim sua culpa accidisse ut vitæ per dedecus amittendæ discrimen adeat: sed ipsummet in causa esse cur Amanes adeo ira excandescat. Quod *illum* non adoravi, & eundem, inquit, quem tibi, Domine, præstare solebam, honorem ei habere non sustinui, iratus ista illis machinatus est, qui nihil contra leges tuas faciunt. Populus etiam vocem eandem mittebat, Deum orans atque obsecrans ut illorum saluti consuleret & provideret, omnesque per terrarum orbem Israëlitas à calamitate futura eripere dignaretur. nam & eis ob oculos jam versabatur, & *diem ex die* exspectabant. Esther quoque Deo supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & veste lugubri amicta; ac per triduum à cibo abstinens & potu & *omnibus* deliciis, Deum rogabat ut sortis quidem ipsius misereretur, ubi vero Regis in conspectum venerit, facunda videretur supplicantis oratio, & speciem præ se ferret pulchriorem quam usquam antea & venustiorem; ut ad Regis iram, si forte in eam exardescat, mitigandam utrisque uteretur, & in præsidium populari suorum extremo in periculo versantium; Regisque animum concitaret in odium illorum, qui in Judæos exercent inimicitias, illisque exitium, si à Rege despectui habeantur, *brevi* occursurum pararunt.

Mardochæus Deum Judæis precatur propitium. Esth. 4.

Esther Regem aditurа Deum orat, ut, suorum miserius, Regis animum flectat. Esth. 4.

9. Cum ista per triduum supplex petiisset à Deo, vestem lugubrem exuit, habitumq; mutat; ac deinde reginæ more culta & ornata, cum duabus ancillis, quarum altera ipsam leviter inclinatam ferebat, altera insequebatur & vestem promissam humi fusam summis digitis attollebat, Regem adiit rubore genas suffusa, formæque venustate decora quæ cum dignitate erat conjuncta. ad ipsum vero ingrediebatur metu anxia *& solicita*. Cum autem in aspectum ejus veniret, in solio sedentis, stolis amicti regiis, ex veste variis coloribus intertexta, auro gemmisque distincta, atque ob ista, ut

Esther regem adit, pro Judæis intercessura. Esth. 5.

a Ita *MSS.* ἀμελήσεως τοῦτο perperam in *Editis* b Sic *Basil.* & *Hen.* ἀπέστειλε in *reliquis.* c Σοῦσαν *Hen.* d Eo modo *MSS.* προσιόντα in *Editis.* e Ποιησαμένη *Busb.* ποιησαμένη *Vat.* f Καὶ τ Θεὸν αὐτὸν ἱκέτευσε μηδὲν ὑπερίδειν αὐτῆς *Vat.* g Ἁμαρτόντι *Hen. à manu secunda.* h Male in *Gen. Aliisque* ἁμαρτὸν τι. i Κινδωσίων *Hen.* & *Vat.* k Ἀλλ' αὐτὸν ἦν εἰναι *Hen.* ἀλλ' αὐτὸν γὰρ εἰδέναι τὴν αἰτίαν *Vat.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *cum & ipse dominus noßet causam furoris Aman* &c. Quæ lectio præferenda sit, aliorum esto judicium. l Ὑπέμεινα *Hen.* & *Vat.* m Τοὺς νόμους σου *Hen.* n Ita *MSS.* & *Vat. Interpr.* προνοῆσαί τι τ Θεὸν in *Editis.* o Ἱκέτευε ἡ καὶ Ἐσθὴρ *Hen.* & *Vat.* p Illa ἐν τροφῇ ἐν ποτῷ ἐν τοῖς ἡδέσι διαταξαμένη desunt in utroque Cod. *Vat.* τροφῇ καὶ ποτῷ τοῖς ἡδέσι legit *Grotius* ad *Esth.* c. 4. v. 16. q Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* δόξαι in *Editis Aliisque.* r Τῆς πάλαι *Hen.* s Ita *MSS.* παροξωθεὶν in *Editis.* t Illud τὴν ex *MSS.*

ut videre ſibi viſa eſt, terribilioris; cumque & ipſe eam torvius intueretur, vultuque ira accenſo, ſtatim viribus ex metu deſtituitur, illiſque qui ad latus erant incubuit exanimata. Rex autem, Dei ut arbitror voluntate, animum mutavit, & conjugi metuens ne quid gravius ex conſternatione pateretur, è ſolio deſiluit, eamq; ulnis exceptam refocillabat & complexu & blando alloquio, jubendoque bono eſſe animo, nullaque mali triſtioris ſuſpicione teneri, quod ad eum non vocata acceſſerit. nam legem iſtam ſubditis eſſe latam, ipſi vero, cui commune cum illo imperium eſt, omnino licere *hoc facere*. Hæc loquutus ſceptrum in manus ei tradidit, & virgam ejus cervici admovit legis ergo, ut eam *omni* metu ſolveret. Illa vero, cum iſtis adhibitis ſe collegiſſet, "Domine, inquit, eloqui haud faci-"le poſſum, quid mihi derepente accide-"rit. ut enim te videbam, magnum & pul-"chrum & verendum, continuo abſcedebat "ſpiritus animique deliquium patiebar." Cum autem illa ægre hæc *verba* languida & debili voce protuliſſet, tum Rex dolore angi & turbari cœpit, & Eſtherem confirmare ut animum reſumeret & meliora exſpectaret, perſuaſumque haberet, ſe vel regni dimidium, ſi iſtud poſceret, ei conceſſurum eſſe. Eſther vero petiit, ut una cum Amane amico ad ſe conveſſatum veniret, nam ipſam convivium paraſſe dicebat. Quod cum annuiſſet, & *ambo* adeſſent, inter pocula *Rex* juſſit Eſtherem ei proponere quid fieri vellet: nihil enim non impetraturam, etiamſi regni partem ſibi dari poſtulaverit. At illa in craſtinum differre volebat quod in animo habuerit ei dicere, ſi modo cum Amane rediret ad convivium.

Eſther benigne à Rege excipitur. Eſth. 5.

Regem & Amanem ad convivium invitat. Eſth. 5.

10. Rege vero *ſe adfore* pollicito, Amanes lætus admodum egreſſus eſt, quod ſolus dignus ſit habitus qui cum Rege ab Eſthere convivio exciperetur, quodque nemo alius tantum honorem à regibus fuerit aſſequutus. Cum autem pro foribus regiæ vidiſſet Mardochæum, de eo vehementer indignatus eſt: nam ipſi, in conſpectum ejus venienti, nullum honorem exhibuit. cumque domum reverteretur, Zarazam & amicos *ſuos* accerſit. Illis, ubi aderant, narravit, quanto eſſet in honore cum apud Regem tum apud Reginam: ut ſcilicet & ea die ſolus cum Rege ab ea vocatus eſſet ad convivium, & in craſtinum etiam invitaretur. ac præterea dicebat, ſibi diſplicere, quod viderit Mardochæum Judæum pro foribus regiæ. Ubi autem Zaraza uxor ei ſuggeſſerat, ut juberet lignum excidi quinquaginta cubitorum, & mane à Rege contenderet ut in crucem tollatur Mardochæus: conſilio laudato, domeſticis mandavit ut lignum pararent, & in atrio erigerent ad Mardochæi ſupplicium. Et hoc quidem paratum eſt. Deus autem ſpem Amanis improbe conceptam irridebat: cumque rerum noſſet eventus, gaudebat eo quod eventurum erat. Regi enim illa nocte ſomnum adimit. Ille vero, nolens vigilias ni-

Amanis hac ex re lætitiam in indignationem vertit Mardochæus.

Amanes Mardochæo crucem uxoris ſuaſu parat. Eſth. 5.

ι'. Τῷ δὲ βασιλέως ὑποδεξομένῳ, ὁ Αμάνης ἐξήλθε θεχαρὴς, ὅτι τῷ [h] μόνον ἠξιῶσθαι συνδειπνεῖν τῷ βασιλεῖ τῇ Εσθῆρι, καὶ ὅτι μηδεὶς ἄλλος [i] τοσαύτης τυγχάνει τῆς τοῖς βασιλεῦσι τιμῆς. ἰδὼν δ' ὁ τῇ αὐλῇ Μαρδοχαῖον, ὑπερηνιάκησεν· ὑδὲν γὰρ αὐτῷ παρ' αὐτῷ θεασαμένῳ τῆς τιμῆς ἐγένετο. καὶ παρελθὼν πρὸς αὐτὸν, τὴν γυναῖκα Ζάρεζαν ἐκάλεσε καὶ τοὺς φίλους. οἷς παρόντας διηγεῖτο τὴν τιμὴν, ἧς ὑπὸ τῆς βασιλέως ἀπολαύοι [k] μόνης, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλίσσης· καὶ γὰρ σήμερον ὡς δειπνήσειε παρ' αὐτῇ μόνῳ σὺν τῷ βασιλεῖ, [l] καὶ κληθείη πάλιν εἰς τὴν ὑπιοῦσαν. ἔλεγέ τε μὴ ἀρέσκεσθαι, Μαρδοχαῖον ὁρῶντα ἐπὶ τῇ αὐλῇ τὴν Ιουδαῖον. ἡ δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Ζαρέζας εἰπούσης, κελεῦσαι ξύλον κοπῆναι πηχῶν πεντήκοντα, καὶ πρὸ τῶν τῆς βασιλέως αἰτησάμενον ἀναζωρῶσαι Μαρδοχαῖον· ἐπαινέσας τὴν γνώμην, προσέταξε τοῖς οἰκέταις ξύλον [m] ἑτοιμασαμένοις, ἅπερ τῇ αὐλῇ πρὸς τιμωρίαν Μαρδοχαίου. καὶ τοῦτο μὲν ἦν ἕτοιμον. ὁ δὲ Θεὸς [n] καταγέλα τῆς Αμάνου πονηρᾶς ἐλπίδος· καὶ τὸ συμβησόμενον εἰδὼς, ἐτέρπετο τῷ γενησομένῳ. τῆς γὰρ βασιλέως ἅμα νυκτὸς ὑπνου ἀφαιρεῖται τὸν ὕπνον. ὁ δ' ὀργιλόμενος [o] ἀργῶς ἀπολέσαι

a Διακεκαλυμμένῃ *Vat.* *b* Καὶ τῇ π. πλ. ἰσότιμον *Zonar.* ταῖς παρὰ πλευραῖς ἕστας legiſſe videtur *Epiphan.* *c* Ex τῷ θρόνῳ *Vat.* *d* Αναλαβὼν *Vat.* *e* Ita *MSS.* ὑποστώσαν in *Editis.* *f* Υπεχώρει μου τὸ πν. *Hen.* & *Bunb.* *g* Επ' αὐτῶν *Vat.* & mox v. 22. ἐφ' ἑστιάσεσι. *h* Μονῷ *Bunb.* *i* Τοιαύτης τυγχάνει π. τ. β. τῆς παρὰ *Hen.* *k* Μόνη *Hen.* *l* Illud καὶ ἐ *MSS.* *m* Ετοιμασαμένους *Hen.* & *Bunb.* *n* Ita *Hen. Bunb.* & *Epiphan.* καταγελᾷ in *Editis.* *o* Αργὸς *Hen.*

a Sic

ἀπολέσαι τὴν ἀγρυπνίαν, ἀλλ' εἰς π[a]ῦ τῇ βασιλείᾳ
ἀφαφερόντων αὐτῷ ἀναλῶσαι, τὸν γραμματέα κομί-
σαντα καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων τὰ ὑπομνήμα-
τα καὶ τῶν [b]ἰδίων πράξεων, ἀναγνώσκειν αὐτῷ παρατά-
ξειν. κομίσαντος δὲ καὶ ἀναγινώσκοντος, εὑρέθη τις
δι' ἀσπιστίαν ἐν τινι χώρας εἰληφὼς χώραν, ἧς καὶ τὸ ὄνο-
μα ἐγέγραπτο. ἕτερον δὲ ἀφ' πίστιν δωρεᾶς τετυχηκότα
μηνύων, ἦλθε καὶ ὅτι [c]Βαγαθῶον καὶ Θεοδέστην τοὺς
ὑπερβαλόντας εὐνούχους τῷ βασιλεῖ, ὧν Μαρδοχαῖος
μέμυητο διὰ [d]γενόμενος. φράσαντος δὲ τοῦτο μό-
νον τοῦ γραμματέως, καὶ [e]μεταβαίνοντος [f]εἰς ἑτέραν
πράξιν, ἐπέσχεν ὁ βασιλεύς, [g]πυθόμενος εἰ μὴ ἔχει
γέρας αὐτῷ δοθὲν ἀναγεγραμμένον. ὁ δ' ὡς ἔφη μη-
δὲν εἰ, κελεύσας ἡσυχάζειν, τίς εἴη τῆς νυκτὸς ὥρας
καὶ τ' ὅτι τούτῳ τεταγμένων ἐπιφαίνεται. μαθὼν δὲ,
ὡς ὄρθρος ὅτιν ἤδη, παρήγγειλε τῶν φίλων ὃν ἂν πρὸ
τῆς αὐλῆς εὕρωσιν ἤδη παρόντα, τοῦτον αὐτῷ δηλῶν.
ἔτυχε δὲ ὥστε Ἀμάνιον εὑρεθῆναι. θᾶττον γὰρ τῆς συνή-
θους ὥρας [i]ἐληλύθει, πρὸ τοῦ Μαρδοχαίου θανάτου
[k]δεησόμενος αὐτοῦ. τῶν οὖν θεραπόντων [l]εἰπόντων, ὅτι
Ἀμάνης εἴη πρὸ τῆς αὐλῆς, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσκαλέ-
σαι. εἰσελθόντος δὲ, "φίλον, εἶπεν, εἰδώς σε ἐμαυτῷ
"[m]μόνον εὔνοον, συμβουλεῦσαί μοι παρακαλῶ, πῶς ἂν
"τιμήσαιμί τινα φερόμενον ὑπ' ἐμοῦ σφόδρα, τῆς
"ἐμαυτοῦ μεγαλοφροσύνης ἀξίως." ὁ δὲ Ἀμάνης λο-
γισάμενος, ἵνα ἂν δῷ γνώμην ταύτην δώσειν ὑπὲρ [n]αὐ-
τοῦ· φιλεῖσθαι γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μόνον·
διὰ ταῦτα ἀεί γε εἰ), ταύτην φανερὰν ἐποίησεν. εἶπε
γὰρ, "εἰ βίβλου [o]ἄνθρωπον, ὃν φὴς ἀγαπᾶν, δό-
"ξῃ παρελαύνειν, τίνησον ἐφ' ἵππου βαδίζειν, τὴν αὐ-
"τὴν ἐσθῆτα σοὶ φοροῦντα, καὶ παρατρέχειν χρυσοῦν
"ἔχοντα, καὶ παράγοντα τῶν ἀναγκαίων φίλων ἕνα
"κηρύσσειν δι' ὅλης τῆς πόλεως, ὅτι ταύτης τυγχά-
"νει τῆς τιμῆς ὃν ἂν ὁ βασιλεὺς τιμήσῃ." ὁ μὲν οὖν
Ἀμάνης ταῦτα συνεβούλευσεν, οἰόμενος εἰς αὐτὸν [p]ἥξειν
τοῦτο τὸ γέρας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἡσθεὶς τῇ παραινέσει,
"παρελθών, φησί, ἔχεις γὰρ καὶ ἵππον καὶ τὴν σο-
"λὴν καὶ τὸν τρέφοντα, ἐπιζήτησον Μαρδοχαῖον τὸν Ἰου-
"δαῖον, καὶ ταῦτα ἐκείνῳ δούς, κήρυττε παράγων αὐ-
"τοῦ τ' ἵππον. σὺ γὰρ, ἔφη, μοι φίλος ἀναγκαῖος, καὶ ἴσθι
"ἀφθόνως ὢν χρηστὸς σύμβουλος ἐγένου. ταῦτα δὲ
"αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἔσαι σώσοντί μου τὴν ψυχήν. τού-
των ἀκούσας πᾶσαν ἐλπίδα, τὴν ἀφύλαιαν συνε-
χύθη, καὶ πλήγεις ὑπὸ ἀμηχανίας, ἔξεισιν ἄγων τὸν
ἵππον καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὸν χρυσοῦν παραυχένιον.
καὶ τὸν Μαρδοχαῖον εὑρὼν περὶ τῆς αὐλῆς, σάκκον
ἐνδεδυμένον, ἐκέλευσεν ἀποθέμενον ἐνδύσασθαι τὴν
πορφύραν. ὁ δὲ, οὐκ εἰδὼς τἀληθὲς, ἀλλὰ χλευάζε-
σθαι νομίζων, "ὦ κάκιστε πάντων ἀνθρώπων, εἶπεν, ὑ-
"πὲρ ἡμῶν ταῖς συμφοραῖς [q]ὀπιγελᾷς;" πεισθεὶς δὲ ὡς

hil agendo conterere, ſed in aliquid è ſummis imperii rebus impendere, præcepit ſcribæ ut rerum à ſe & à regibus ſui anteceſſoribus geſtarum commentarios afferret, ſibique recitaret. Cum autem eos attuliſſet & legeret, inventus eſt quidam, quòd in re aliqua egregium ſe præſtiterit, in præmium accepiſſe provinciam, cujus nomen etiam adſcriptum erat. alium vero ob fidem *ſuam* muneribus affectum indicans, tum veniebat ad Bagathoi & Theodeſtis eunuchorum contra Regem conjurationem à Mardochæo patefactam. Et cum hoc tantum ſcriba dixiſſet, & ad aliud rerum geſtarum caput properaret, Rex eum inhibuit, percontatus, an ſcriptum haberet quid ex ea re præmii fuiſſet conſequutus. Quo reſpondente, nihil *ſcriptum eſſe*, Rex juſſit eum tacere, & quota hora noctis eſſet eos interrogabat, qui in id conſtituti erant. Cumque audiſſet quod jam diluculum eſſet, præcepit, ut ſi quem amicorum jam invenerint pro foribus regiæ, ſibi nunciatum venirent. Accidit autem ut Amanes compareret. nam paulo maturius, quam ante conſuevit, aderat, ut ab eo Mardochæum ad mortis ſupplicium poſceret. Cumque famuli renunciaſſent, adeſſe Amanem in atrio, *tum Rex* juſſit eum intro vocari. cui ingreſſo, "Cum norim, inquit, te "mihi amicum eſſe ſpectatæ præ cæteris bene-"volentiæ, da mihi obſecro conſilium, quo "honore pro mea magnificentia eum afficere "debeam, quem valde diligo." Hîc Amanes ratus, quam ſententiam dixiſſet eam in rem ſuam dicturum, (ſe enim ſolum à Rege *uſque eo* amari) quam optimam eſſe exiſtimabat eam protulit. Ajebat enim, "Si hominem, quem "à te dicis *adeo* amari in magna gloria eſſe "volueris, facito ut equo vehatur, eadem qua "tu veſte indutus, & collo torquem auream "habens, illumque antecedat aliquis ex ami-"cis tuis neceſſariis, proclametque per totam "urbem, hunc ei honorem haberi, quem Rex "vult honorari." Et quidem Amanes horum auctor fuit, quod putaret iſtud ſibi datum iri præmium. Cum autem Regi hoc conſilium valde placuiſſet, "Ergo, inquit, agedum (nam "licet tibi capere equum & veſtitum & tor-"quem) quære Mardochæum Judæum, &, "cum illum iſtis donaveris, præconium fa-"cito, equum illius antecedens. Tu enim, "adjiciebat, amicus meus neceſſarius, ea ex-"ſequere, quæ me optime monuiſti ut fierent. "Hæc autem illi à me tribuentur ob vitam "meam conſervatam." Hiſce præter omnem ſpem auditis, animo perturbatus & conſilii inopia affectus, egreditur, equum ducens & purpuram *ſecum ferens* & torquem auream. Cumque Mardochæum inveniſſet pro foribus regiæ ſacco amictum, juſſit ut eum deponeret & purpuram indueret. Ille vero, veritatis ignoratione, ſeſe illudi exiſtimans, "ô bipidum "nequiſſime, inquit, itane irrides & ludifica-"ris calamitates noſtras?" At ubi ei perſuaſum erat,

Rex jubet ſibi legi commentarios. Eſt. 6.

Mardochæi nomen in iiſdem perſcriptum reperit.

Amanes Mardochæum honorare cogitur. Eſth. c. 6.

a Sic *Vat.* τ' ἐν τῇ βασ. in cæteris. b Sic *MSS.* ἰδίας in *Editis.* c Ita ut ſupra (p. 490. v. 31.) edere viſum eſt. Hîc vero Βαγαθῶ καὶ Θεοδέστῳ habent *Baſ.* & *Gen.* Βαγαθὼ καὶ Θεοδοσίτῳ *Gall.* & *Vat.* Γαβαθῶον καὶ Θεοδέστῳ *Hen.* d Γεγενημένος *Hen.* & *Busb.* e Μεταβαίνοντος *Busb.* & *Zonar.* f Ἐφ' ἑτέραν *Hen.* & *Busb.* g Πυνθανόμενος *Hen.* & *Zonar.* h Εἰς τοῦτο *Vat.* i Εἰσεληλύθει *Vat.* k Δεησόμενος *Busb.* l Φρασάντων *Hen.* m Μόνον non agnoſcit *Epiphan.* n Ἑαυτοῦ *Hen.* & *Busb.* αὐτῷ in *Editis.* o Τοῦτον τ' ἄνθρωπον *Hen.* & *Busb.* p Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἥκειν in *Editis.* q Ἐγγελᾷς *Hen.* & *Busb.* ἐπιγελᾷς *Vat.*

a Ita

erat, Regem hoc ei præmium perſolviſſe, pro ſalute, patefactis olim eunuchorum inſidiis, ab ipſo ſibi data, purpuram induit qua veſtiri perpetui moris erat Regi,& collo torquem accommodat, & conſcenſo equo in ambitum circuibat urbem, præcedente Amane & proclamante, "Hæc eum à Rege conſequuturum "eſſe, qui ab illo amabitur & honore dignus "habebitur." Cumque urbem circuitu perluſtraſſent, Mardochæus quidem ad Regem ſe recipit, Amanes vero præ pudore domum ſe contulit, & cum lachrymis uxori & amicis, quæ illi contigiſſent, narravit. Cui illi dixerunt, non poſſe in Mardochæum vindicari, Deum enim ab ipſo ſtare.

Eſther Amanem apud Regem accuſat. Eſth. c. 7.

11. Adhuc autem eis iſta inter ſe loquentibus, adfuere Eſtheris eunuchi, qui Amanem propere ducerent ad convivium. Atque Sabuchadas, unus ex Eunuchis, viſa cruce in Amanis ædibus defixa, quam Mardochæo paraverant, è famulo quodam quæſivit quam ob rem in promptu eam poſuerant, cumque didiciſſet Reginæ avunculo *eam paratam eſſe*, fore enim ut Amanes ipſum à Rege poſtularet ad ſupplicium, tunc quidem ſilebat. Cæterum poſtquam Rex, cum Amane prolixe acceptus, rogaſſet Reginam ut ipſi diceret, quo munere ab eo affici quammaxime vellet, ut quæ cujuſcunque deſiderio teneretur id impetratura eſſet: cœpit populi periculum deplorare, ſeque cum gente ſua dicebat exitio addictam eſſe, & ideo *nunc* de iſtis verba facere. neque enim ſe moleſtiam ei creaturam fuiſſe, ſi in amaram ſervitutem ipſos vendi juſſiſſet. malum enim hoc leviuſculum. Itaque ſupplex orabat ut ab iſtis liberarentur. Cum autem Rex quæſiviſſet, quiſnam iſta patraverat, tum demum Amanem palam accuſabat; atque hunc, quod animo eſſet in eos maligno, inſidias ſtruxiſſe arguebat. At ubi Rex, hiſce perturbatus, ſe è convivio in hortos proripuerat, Amanes Eſtherem orare cœpit, & obſecrare ut peccatis *ejus* venia daretur. is enim intellexerat ſe in periculo eſſe. Cumque in Reginæ lectum prolapſus eſſet eique ſupplicaret, Rex ingreſſus,& hoc viſo magis adhuc commotus, dixit, O omnium hominum ſceleſtiſſime, ad vim uxori etiam meæ inferendam aggrederis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne verbum quidem effari valente, tunc Sabuchades eunuchus prodiens Amani objiciebat, quod in ædibus ejus inveniſſet crucem Mardochæo paratam: hoc enim ipſi famulum ejus interrogatum dixiſſe, cum eum ad convivium invitatum iverit. crucem autem ajebat altitudine eſſe quinquaginta cubitorum. Quo audito, Rex decrevit non aliud ipſi conſtituere ſupplicium, quàm quod in Mardochæum excogitaverat: juſſitque ut è veſtigio

Rex ira accenſus in Amanem.

ὁ βασιλεὺς αὐτῷ γέρας τοῦτ' εἶη δεδωκὼς, ἀπὶ τ σωτηρίας ἰοῦ αὐτῷ παρέχε, τὺς [a] τότε ὑπουλεύσαντας εὐνύχυς [b] ἐλέγξας, ὑδυέ) τ πορφύραν ἰοῦ ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει, ὑ ᾧειπίδε) ὃ ᾧειαυχένιον, ὑ ὑπὲρ ὑπὲ τ ἵππον ὸν κύκλῳ [c] ᾧειήει τιὸ πόλιν, Αμάνυ πρόαγοντος ὑ κηρύσσοντος, ὅτι "ταῦτ' ἔσῃ παρὰ τ βασιλέως [d] αὐ"τῷ, ὃν ἂν τέρξῃ ὑ τιμῆς [f] ἄξιον δοκιμάσῃ." ἐπεὶ δ' εἰσεληλύθει τ πόλιν, ὁ μὲ Μαρδοχαῖος εἰσῄει ᾧὸς τ βασιλέα· Αμάνης δ' ὑπ' αἰσχύνης [g] ᾧὸς αὐτὸν ᾧοχώρε), καὶ μ δακρύων τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς φίλοις τὰ συμβεβηκότα [h] διηγεῖτο. [i] οἱ δ' ὑκέτ' ἀμυύασ τ Μαρδοχαῖον ἔλεγον δυνήσεσ, τ γὸ Θεὸν τ) σὺν αὐτῷ.

ια'. Ταῦτα δὲ τούτων ἔτι πρὸς ἀλλήλυς ὁμιλούντων, ἦκον οἱ τ Εσθῆρος εὐνοῦχοι τ Αμάνην ὅπι ὃ δεῖπνον ὑπαστεύσοντες. [k] Σαβυχάδας τε τ εὐνούχων εἷς, ἰδὼν τ σταυρὸν ἐν τῇ Αμάνυ οἰκίᾳ πεπηγότα, οὐ ὅπι Μαρδοχαίου παρεσκευάκειε, ὑ πυθόμενος παρά τινος τ οἰκετῶν [l] ἐπὶ τί τοῦτον ἡ τοιμασάμθοι, γνοὺς [m] δὲ ὡς ὅπι τ ἡ βασιλίσσης θεῖον, τ γὸ Αμάνην μέλλειν αὐτὸν αἰτεῖσ παρὰ τ βασιλέως πρὸς τιμωρίαν, τότε μὲ ἡσυχίαν ἦγεν. ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς, μ τ Αμάνυ εὐωχηθεὶς, ἠξίου τ βασίλισσαν λέγειν αὐτῷ, τίνος βούλεται [n] δωρεᾶς [o] ὑπιτυχεῖν, ὡς λημομένην ὑπὲρ ἂν ὑπθυμίαν ἔχῃ τ ὃ λαῶ κίνδυνον ἀπωδύρετο, ὑ πρὸς ἀπώλειαν ἔλεγε μ τ ἔθνυς ᾤδοσθαι, διὸ καὶ ποιεῖσ ᾧεὶ τούτων τὺς λόγυς. ὑ γὸ ἂν ἠσχλησέναι αὐτῷ, εἰ ᾧὸς δουλείαν πικρὰν ᾤκέλευσεν αὐτὺς ἀπεμπολῆσαι. μέτριον γὸ τοῦτο ὃ κακόν. παρεκάλῃ τε τούτων ἀπαλλαγῆναι. ἐρωτήσαντος δὲ τ βασιλέως ὑπό τίνος εἴη ταῦτα γεγενημένα, κατηγόρει ὃ λοιπὸν ἤδη φανερῶς [p] τοῦ Αμάνυ· ὑ τοῦτον, ὃν ἔτα πονηρὸν ἐπ' αὐτύς, κατασκευαζόμενον τ ὑπὲρ σωτηρίας ἐλεγχε. παραχθέντος δὲ ᾧὸς τοῦτο τ βασιλέως, ὑ ἀναπηδήσαντος εἰς τὺς κήπυς ὑκ ἄ τ συμποσίου, τ Εσθῆρος ὁ Αμάνης ἤρξατο δεῖσθ, ὑ παρακαλεῖν [r] συγγνῶναι τ ἡμαρτημένων. σαφῶς γὸ αὐτὸς ὑ κακοῖς ὤν. [s] ὅπι τε τ κλίνης [t] αὐτῆς αὐτ πεσόντος, ὑ τ βασίλισσαν ᾧοκαλοῦντος, ἐπεισελθὼν ὁ βασιλεὺς, [x] ὑ ᾧὸς τ ὄψιν ἔτι μᾶλλον παροξυνθεὶς, εἶπεν, ὦ κάκιστε [y] πάντων ἀνθρώπων, καὶ βιάζεσθαί μυ τ γυναῖκα ὑπχειρεῖς; Αμάνυ δὲ ᾧὸς τοῦτο καταπλαγέντος, ὑ μηδὲν ἔτι φθέγξασθ δυνηθέντος, ὑ [z] Σαβυχάδας ὁ εὐνοῦχος παρελθὼν κατηγόρει [a] τ Αμάνυ, ὡς εὕροι σταυρὸν ὅπι τ οἰκίας αὐτ παρεσκευασμένον ὅπι Μαρδοχαίου· τοῦτο γὸ αὐτῷ πυθανομένῳ τ οἰκέτην εἰπεῖν, ὅτε καλέσων αὐτὸν ὅπι ὃ δεῖπνον ἔλθοι πρὸς αὐτόν. τ) δὲ τ σταυρὸν ἔλεσε πενηήκοντα πήχεων ὕψος. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας, ὑκ ἄλλη τιμωρίᾳ [b] περιβαλὼν ἔκρινε τ Αμάνην, ἢ τῇ τ) Μαρδοχαίῳ γενομένῃ· ὑ κελεύσ παραχρῆμα αὐτὸν

a Ita *MSS.* τότε in *Editis.* b Ελίγξαντα *Hen.* ἐλίγξαντι *Busb.* c Sic *MSS.* περιεῖν in *Editis.* d Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦτ' ἴσῃ in *Editis.* e Cum τῷ ὃν ὁ βασ. habeat *Busb.* αὐτῷ malui reponere quam (ut in *Editis* factum eſt) ſubintelligendum relinquere. Juxta LXXII. τῷ ἀνθρώπῳ ὃν ὁ βασ. legendum. f Αξιον ὑπάρχοντα δοκ. *Vat.* g Ita *Busb.* ᾧὸς αὐτὸν ὁ παραχίνητος in *Editis Aliiſque.* Επίφανιος δὲ ὁ Μαρδοχαῖος εἰς τὸν αὐλὸν, Αμὰν ὃ ὑπέφυγεν εἰς τὸ ἴδιον LXXII. *Aman autem ad ſe recedens* vertit *Epiphan.* Αμὰν ὃ οἶκον ὑπέφυγεν *Zonar.* h *Al.* διηγεῖται. i Η δ' ὑκ. ἀ. τ. Μ. ἔλεγον *Hen.* k Αὐχάδας τε *Vat.* & *Gall.* Σαοὺχάνης δὲ *Busb.* Βυχαζὰν LXXII. l Επὶ τίνα *Vat.* atque ita forſan legerit *Epiphan.* qui vertit *cujus cauſa.* m Δὲ non agnoſcunt *Hen.* & *Vat.* n Παρ' αὐτῆ δωρεᾶς *Hen.* o Τυχεῖν *Vat.* p Illud τοῦ è *Cod. Vat.* q Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* βουλὴν in *Editis.* r Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἔλεγε in *Editis.* ἠλίγχθαι *Hen.* ſ Συγγνώμλον *Vat.* t Επειτ' ἐπὶ κλ. *Hen.* u Αὐτῆς deeſt *Vat.* & *Vet. Interpr.* x Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ᾧὸς deeſt *Editis.* y Ανθρώπων poſt πάντων non agnoſcunt *Cod Vat.* & *Vet. Interpr.* z Σαβαζάνης in uno *Cod. Vat.* Αὐχιάδης in altero. Ερμωνᾶς *Busb.* Forſan legendum Χιζωνᾶς, nam *Hebræis* eſt *Charbona.* a Αὐτῆ pro τ Αμάνυ habet *Busb.* b Περιβάλλων *Vat.*

a Ita

αὐτὸν [a]ἐξ ἐκείνης ὧν ζωῆς ἀναχρεμασθέντα ἀποθανεῖν. ὅθεν ἐπέρχεταί μοι θεῖον θαυμάζειν, καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ δικαιοσύνην καταμανθάνειν, μὴ μόνον τὴν Ἀμάνης κολάσαντος πονηρίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατ' ἄλλης μεμηχανημένην τιμωρίαν, ζῶντα ἐκείνης ποιήσαντος τοῦτον), καὶ τοῖς ἄλλοις [b]μαθεῖν ὅτως γνώναι παρεσκευάκοτος, ὡς ἃ καθ' ἑτέρης τις παρεσκεύασε, ζῶντα λανθάνει καθ' ἑαυτῆς θεῖτον ἑτοιμασάμενος.

ιβ'. Ἀμάνης μὲν οὖν [c]ἀμετρήτως τῇ παρὰ τοῦ βασιλέως χρώμενος τιμῇ, τοῦτον διέφθαρκε τὸν τρόπον· τὴν δὲ οὐσίαν αὐτοῦ ἐχαρίσατο τῇ βασιλίσσῃ. Μαρδοχαῖον δὲ προσκαλεσάμενος· καὶ γὰρ ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν Ἐσθήρ· ὃν ἔδωκεν Ἀμάνης δακτύλιον, τοῦτον Μαρδοχαίῳ δίδωσι. [d]δωρεῖται δὲ καὶ ἡ βασίλισσα Μαρδοχαίῳ τὴν Ἀμάνου κτῆσιν· καὶ δέεται τοῦ βασιλέως, ἀπαλλάξαι τοῦ περὶ τῆς ζωῆς φόβου τὸν τῶν Ἰουδαίων ἔθνους, λύσαι τὰ γραφέντα κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν ὑπὸ Ἀμάνου τοῦ [e]Ἀμαδάθου. ἦν γὰρ πατρίδι αὐτῆς ἀφανίσας, καὶ τὸ ὁμόφυλον [f]ἀπολωλυῖαν, οὐκ ἂν ὑπομένειν τὸν βίον. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέσχετο μηδὲν ἄχαρι αὐτῇ [g]ἐσομένην, μηδ' οἷς βούλεται σεαυτὸν ἐσομένην· γράφειν δὲ ἃ βούλεται προσέταξε περὶ τῶν Ἰουδαίων ἐκείνῳ ἐκ τοῦ βασιλέως ὀνόματος, καὶ σημηναμένην αὐτῷ τῇ σφραγῖδι πέμπειν εἰς πᾶσαν τὴν βασιλείαν. τοὺς γὰρ ἀναγινωσκομένους τὰς ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ σημαινομένας ἀσφαλισμένας ἐπιστολάς, οὐδὲν περὶ τῶν ἐγγεγραμμένων [h]διαπτύσεσθαι. μεταπεμφθέντας οὖν τοὺς βασιλικοὺς γραμματεῖς ἐκέλευσε γράφειν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, τοῖς τε οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσιν, ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας, ἑκατὸν καὶ εἰκοσιεπτὰ σατραπειῶν ἡγουμένοις. τὰ δὲ γεγραμμένα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον. "Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἄρχουσι, καὶ "τοῖς ἡμετέρας φρονοῦσι, χαίρειν. Πολλοὶ διὰ μεγέθους "εὐεργεσίας, καὶ τιμῆς ἰδίου δι' ὑπερβολὴν τῆς χρηστότη- "τος τῶν παρεχόντων [k]ἐκαρπώσαντο, οὐκ εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους μόνον ἐξυβρίζουσιν, ἀλλ' ὑπ' αὐτοὺς ἀδικεῖν "ὤκνησαν τοὺς εὐεργετοῦντας, ὃ εὐχέρειαν ἐξ ἀνθρώ- "πων ἀναιροῦντες· καὶ δι' ἀπειροκαλίαν [l]τῶν οὐκ ἐξ "ὧν προσεδόκησαν ἀγαθῶν, κόρον εἰς τοὺς αἰτίους ἀφέν- "τες, λήσεσθαι τὸ θεῖον ὅτι τούτοις νομίζουσι, καὶ τὴν "ἐξ αὐτοῦ διαφυλάξεσθαι δίκην. ἔνιοι δὲ τούτων προσα- "σίαν προγμάτων ὑπερπεπτωκότες προδοὺς τῶν φίλων, "καὶ μῖσος ἴδιον ἔχοντες πρός τινας, προδιαλογισάμενοι "τοὺς κρατοῦντας, ψευδέσιν αἰτίαις καὶ διαβολαῖς "ἔπεισαν κατὰ μηδὲν [m]ἠδικηκότων ὀργὴν ἀναλα- "βεῖν, ὑφ' ἧς κινδυνεύσαντας ἀπολέσθαι. [n]τοῦτο δὲ "οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων, οὐδ' ἀκοῇ γνωρίμων ἡμῖν, οὐ- "τως ἰδεῖν ὑπάρχον ἔχον, ἀλλ' ἐκ τῶν παρὰ τοὺς ἡμετέρους "ὄψεις πεπολιτευμένων· ὡς διαβολαῖς μὲν καὶ κατη-

de cruce iſta ſuſpenſus mortem obiret. Unde mihi ſubit mirari *Dei* numen, & ſapientiam ejus & juſtitiam vel ex hoc uno colligere; quod non ſolum Amanis improbitatem *merito* affecerit ſupplicio, ſed & eadem pœna, cujus in alium artifex fuerat, ipſum plectendum eſſe curaverit, atque aliis hoc in documentum dederit, quod quæ in alterum quis molitus fuerit, ea primo inſcius in ſe paraverit.

12. Et quidem Amanes eo, quem à Rege acceperat, honore immoderate abuſus, hoc modo periit: ejus vero opes & facultates *Rex eo die* Reginæ dedit. Deinde cum Mardochæum ad ſe acciviſſet (nam & Regi indicaverat Eſther, quæ ſibi cum eo intercederet neceſſitudo) quem Amani dederat annulum, hunc *ipſum ei detractum* Mardochæo tradidit. Porro etiam Regina ei largita eſt poſſeſſiones Amanis; Regique ſupplicavit, ut Judæorum gentem omni vitæ periculi liberaret metu, nota ei faciens quæ per omnes *imperii ſui* regiones ſcripta miſerat Amanes Amadathæ filius. nam patria ſua ad vaſtitatem redacta, ſuiſque popularibus peremptis, vitam ſibi non vitalem fore *dicebat*. Tum ei Rex pollicitus eſt, ſe nihil quod ipſi diſpliceret data opera facturum eſſe, neque voluntati ejus *ulla in re* contra iturum: juſſitque de Judæis ſcribere quod ſibi viſum fuerit Regis nomine, ejuſque ſigillo ſignatum per omne *ejus* imperium mittendum curare. neminem enim, qui epiſtolas regio ſigillo munitas leget, iis quæ ſcripta fuerint vel minimum adverſaturum eſſe. Scribis itaque regiis accerſitis, præcepit eis pro Judæis ſcribere ad gentes *omnes*, & ad procuratores & principes, ab India ad Æthiopiam uſque, centum & viginti ſeptem provinciarum gubernatores. Literæ autem ad hoc exemplum ſcriptæ ſunt. "Rex magnus Artaxerxes principibus, & iis qui ſtant à nobis, "ſalutem. Multi magnitudine beneficiorum, & honoris ex nimia largientium benignitate in eos collati, non ſolum inferiores injuria "conantur afficere, ſed & in ipſos ſuos benefícos malum moliri non detrectarunt, gratitudinem ex hominibus tollentes; &, inepta "ex inſperata felicitate inſolentia elati, opum "abundantiam in illos convertentes quorum "beneficio iis aucti ſunt, iſta Deo latitura eſſe "arbitrantur, ſeque manus ejus ultrices evaſuros. Ex his vero quidam, ab amicis rebus "adminiſtrandis admoti, & privato in non- "nullos odio flagrantes, deceptis iis quos pe- "nes ſummum eſt imperium, falſis criminibus "& calumniis effecerunt ut in innoxios ira "efferrentur, ex qua ſalutis diſcrimen adie- "runt. id quod adeo cernere licet, non ex "iis quæ de rebus antiquis memoriæ prodita "ſunt aut quæ fama & auditione accepimus, "ſed iſtis ex facinoribus quæ ante oculos no- "ſtros audacter patrata ſunt: quo deinceps operam

Eſther muneribus aucta à Rege. Eſth. c. 8.

Periit à Rege ut Amanis decretum reſcindatur. Eſth. c. 8.

Artaxerxis literæ, quibus Amanis edictum reſcindit. Eſth. c. 8.

a Ita *MSS.* ἐξ ἐκείνης ζωῆς κρεμασθέντα in *Editis*. *b* Forſan μαθεῖν ὅτως τὴν γνώναι. *c* Ita cum *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἀμετρήτως τῇ παρὰ *Vat.* ἀμετρήτου παρὰ in *Editis*. *d* Δίδωσι *Barb.* *e* Ἀμαδαθοῦ *Vat.* tam hîc quam infra. Σαμαδάθου *Hen.* *f* Ἀπολωλυῖαν *Hen.* *g* Præteritum pro futuro aut præſenti: quod Græcis familiare eſſe oſtendit *Vigerius*. *h* Ἐναντίωσαι *Hen.* & *Gall.* *i* Ita *Hen* in *reliquis* τὴν deſideratur. *k* Ita legiſſe viſus eſt *Epiphan.* ἐκαρπῶντο, μεῖζον ἐφέροντας, τὸ ἐκ τῆς &c. *l* Id eſt, ὧν ἐκ προσεδόκησαν ἀγαθῶν. atque ita legendum eſſe monuit Cl. *Lowthius*. *m* Ἀδικηκότων in *Editis Aliiſque*. ἀδικούντων *Hen.* *n* Τοῦτο δ' οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀκοῇ γνώριμον *Hen.* Multo aliter *Epiphan.* qui vertit, *quæ res & ex veteribus probatur hiſtoriis, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam ſuggeſtionibus regum ſtudia depravantur.* & ſic deinceps prout in *vulgata* verſione *Bibliorum.*

" operam demus, ut calumniis & criminatio-
" nibus fidem non habeamus, iisve quæ alii
" nobis perſuaderi volunt; ſed ea dijudicare
" quæ nobis in notitiam veniunt, atque in illa
" animadvertere, ſi pœnam commeruerint, di-
" verſaque ab his præmio afficere, rebus ipſis
" intendentes non aliorum ſermonibus. Equi-
" dem ſimulac Amanes, Amadathæ filius, ge-
" nere Amalecita, à Perſarum ſanguine alie-
" nus, & à nobis hoſpitio exceptus, noſtra uſus
" eſt humanitate, qua erga omnes præditi ſu-
" mus, eouſque ut pater noſter poſtea appel-
" laretur, & conſtanter ab omnibus coleretur,
" & regios honores ſecundum nos ab omni-
" bus conſequeretur, felicitatem *ſuam* ferre
" non potuit, neque bene & ſapienter fortunæ
" magnitudinem temperare & moderari, ſed
" conatus eſt nos, quibus poteſtatem *ſuam* ac-
" ceptam debet, regno privare & ſpiritu, Mar-
" dochæum optime de nobis meritum & con-
" ſervatorem noſtrum, & Eſtherem vitæ noſtræ
" dimidium regnique ſociam nefarie & inſidio-
" ſe poſtulando ad necem. Hoc enim pacto,
" cum nos amicis orbaſſet, imperium ad alios
" transferre voluit. Nos vero, cum animad-
" verterimus Judæos, ab iſto ſcelerato ad exi-
" tium proditos, non eſſe maleficos, ſed opti-
" mis legibus & inſtitutis vivere, Deoque de-
" ditos eſſe, qui & nobis & majoribus noſtris
" imperium conſervavit, non ſolum illos à pœ-
" na abſolvimus, cui eos ſubjecerunt literæ non
" ita pridem ab Amane miſſæ, quibus ſi non at-
" tendatis recte facietis: verumetiam volumus
" ut eos omni honore proſequamini, nam eum
" qui iſtas in illorum perniciem excogitavit
" ad portas Suſorum crucifigendum curavimus
" cum tota ſua familia, Deo, qui videt omnia,
" iſtas ei pœnas infligente. Vos autem jube-
" mus, ut, epiſtolæ *hujus* exemplo locis omni-
" bus regni noſtri propoſito, ſinatis Judæos, ſuis
" utentes legibus, pace vivere, illoſque adju-
" vetis in eis (à quibus adverſis *ſuis* tempori-
" bus injurias acceperunt) ulciſcendis eadem
" die, videlicet decimatertia menſis duodeci-
" mi qui eſt Adar. Hanc enim diem Deus
" pro funeſta dedit eis ſalutarem. Sitque il-
" lis quidem læta, qui nobis bene volunt, mo-
" numentum vero ultionis de inſidiarum machi-
" natoribus. Volumus autem civitati & genti
" omni notum eſſe, quod, quæcunque iſtis ſin-
" gulis quæ ſcripta ſunt non fuerit obſequuta,
" ferro & igni vaſtabitur. Atque hæ literæ
" *palam* proponantur in omnibus imperii no-
" ſtri regionibus, ſintque *Judæi* omnes ad eam
" diem parati ſuos ulciſci adverſarios.

Mardochæus à Rege honoratus. Eſth. c. 9.

13. Et quidem equites, qui literas perfere-
bant, è veſtigio profecti itinera ſuſcepta con-
ficiebant. Mardochæus vero cum *in publi-
cum* prodiiſſet regia veſte amictus & corona
aurea & torque circumdatus, Judæi Suſiani,
ubi eum conſpexerant adeo honoratum à Re-
ge, ejus felicitatem ſibi cum illo communem
eſſe exiſtimarunt. *Ingens* præterea gaudium

" χρείας μὴ ᾖ τοσοῦτον ἐπὶ ᾧ λοιπῷ, μηδ' οἷς ἕτεροι πεί-
" θειν ὑπετχειρήσαι, κεῖνα δὲ ὅσα τὶς αὐτὸς οἶδε πεπρα-
" γμένα, καὶ κολάζειν μὲν ἂν ἡ τοιαῦτα, χαρίζεσθαι δ'
" ἂν ἑτέρως ἔχῃ, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς, ἀλλὰ μὴ τοῖς λέ-
" γουσι προσιδέμενον. ὡς μὲν οὖν Ἀμάνης [a] Ἀμαδάθου
" μὲν παῖς, Ἀμαληκίτης δὲ τὸ γένος, [b] ἀλλότριος ὢν
" τοῦ Περσῶν αἵματος, ὑπὸ ξενωθεὶς ἡμῖν ἀπήλαυσε τῆς
" πρὸς [c] ἅπαντας χρηστότητος, ὑπὸ τοσοῦτον ὡς πατέρα
" μὴ ὁ λοιπὸν προσαγορεύεσθαι, καὶ προσκυνούμενον
" ὑφ' ἁπάντων τιμῆς ἀποφέρεσθαι, τῇ εὐτυχίᾳ μὲ
" ἤνεγκεν, οὐδὲ σώφρονι λογισμῷ τὸ μέγεθος τῶν ἀγαθῶν
" ἐταμίευσεν· ἀλλὰ τῆς βασιλείας ἐπεβούλευσέ με καὶ τῆς
" ψυχῆς, τὸν αἴτιον αὐτῷ τῆς ἐξουσίας, ἀφελέσθαι, τὸν εὐερ-
" γέτην μου καὶ σωτῆρα Μαρδοχαῖον, καὶ τὴν κοινωνὸν
" ἡμῖν τοῦ τε βίου καὶ τῆς ἀρχῆς Ἐσθῆρα κακούργως καὶ
" μὴ ἀπάτης πρὸς ἀπώλειαν αἰτησάμενος. τούτῳ γὰρ
" μὲν τῷ τρόπῳ τὸν εὐνοούμενον ἐρημώσας, ἐβούλετο τὴν
" ἀρχὴν εἰς ἄλλους μεταβαλεῖν. ἐγὼ δὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ
" ἀλιτηρίου πρὸς ἀπώλειαν ἐκδοθέντας Ἰουδαίους, οὐ
" πονηροὺς καταγνόντες, ἀλλὰ τὸ ἄριστον πολιτευομένους
" τρόπον, καὶ τῷ Θεῷ προσανέχοντας, οὓς ἐμοί τε καὶ
" τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βασιλείαν διεφύλαξεν, οὐ μό-
" νον ἀπολύω τῆς ὑπ' αὐτοῦ προσταχθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀμά-
" νου γραμμάτων τιμωρίας, οἷς ποιήσετε καλῶς μὴ προσέ-
" χοντες, ἀλλὰ καὶ πᾶσι αὐτοὺς ἀπάσης τυγχάνειν βού-
" λομαι, καὶ τὸν ταῦτα κατ' αὐτοῦ μηχανησάμενον,
" πρὸ τῶν πυλῶν τῶν Σούσων ἀνεσταυρωμένον μετὰ τῆς γε-
" νεᾶς, τῷ πάντα ἐφορῶντι Θεῷ ταύτην αὐτῷ τὴν
" δίκην ὑπεβαλόντος. κελεύω δὲ ὑμᾶς, τὸ ἀντίγραφον
" τῆς ὑπατολῆς ἐκθέντας εἰς ἅπασαν τὴν βασιλείαν,
" τοὺς Ἰουδαίους ἀφεῖναι τοῖς ἰδίοις νόμοις χρωμένους ζῆν
" μετ' εἰρήνης, καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς, ὅπως τοὺς οἷς ἠτύ-
" χησαν κακοῖς ἀδικήσαντας αὐτοὺς ἀμύνωνται, τῇ τρια-
" κοστεκτῇ δωδεκάτου μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἀδὰρ, τῇ αὐτῇ
" ἡμέρᾳ. ταύτην γὰρ αὐτοῖς ὁ Θεὸς, ἀντὶ ὀλεθρίας, σω-
" τήριον πεποίηκεν. ἔστω δὲ ἀγαθὴ μὲν τοῖς εὐνοῦσιν ἡμῖν,
" τιμωρία δὲ τῶν ἐπιβουλευσάντων κολάσεως. εἰδέ-
" ναι μέντοι γε βούλομαι, καὶ πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος, κἂν τῶν
" γεγραμμένων τινὸς παρακούσῃ, ὅτι καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ
" διαπανηθήσεται. τὰ μέντοι [d] γεγραμμένα προτεθῆναι
" καθ' ὅλης τῆς ἡμῶν ὑπηκόου χώρας, καὶ παρασκευάζε-
" σθαι πάντας εἰς τὴν προγεγραμμένην ἡμέραν, ἵνα
" τοὺς ἐχθροὺς μετέλθωσιν.

14. Οἱ μὲν οὖν [e] ἱππεῖς, οἱ τὰς ὑπατολὰς διακομίζοντες,
εὐθὺς ἐξορμήσαντες τὴν προκειμένην ὁδὸν ἤνυον. ὁ δὲ Μαρ-
δοχαῖος, [f] ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν, καὶ τὴν στέφανον τὴν
χρυσῆν, καὶ τὸ σκιᾶδιον περιθέμενος πορφυροῦν, ἰδόντες αὐτὸν
οἱ πεπιστευμένοι τὸν τῶν βασιλέως οἱ τε Σούσιοι ὄντες Ἰου-
δαῖοι, κοινὴν ὑπέλαβον τὴν εὐθραγίαν αὐτῶν. χαρὰ δὲ καὶ σωτήριον

a Ἀμαδάθου παῖς, Ἀμαληκίτης τὸ γένος *Hen.* Ἀμαδάδου pro Ἀμαδάθου habet *Vat.* b *Apocrypho* libro *Eſtheris*, c. 16. v. 10. ἀλλότριος δὲ τῶν Περσῶν αἵματος, καὶ πολὺ διεστηκὼς τῆς ἡμετέρας χρηστότητος, ἐπεξενωθεὶς ἡμῖν. c Ita pro ἅπαντα *Editorum* in *Codd. Bush.* & *Hen.* in *Apocrypho* libro *Eſth.* c. 16. v. 11. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἔχομεν πρὸς πᾶν ἔθνος φιλανθρωπίαν ἐπὶ τοσοῦτον &c. d Γεγράμματα *Hen.* & *Bush.* e Ἱππεῖς οἱ ταῖς ἐπιστολαῖς διακονοῦντες *Vat.* f Illud ὡς deeſt *Hen.* & *Bush.* & mox (v. 48.) ἰδόντες ἰ αὐτὸν habent.

a Ita

τήριον φέγγος, ἐκπεμφθείσαν τ᾽ τῶ βασιλέως γραμμάτων, καὶ τὴν τ᾽ πόλιν τ᾽ Ιουδαίων ἡ τὴν τ᾽ χώραν [a] περιέχειν· ὡς [b] πολλὰ ἡ τ᾽ ἄλλων ἐθνῶν, διὰ τ᾽ ἐκ τ᾽ Ιουδαίων φόβου περιτεμνόμενα [c] τ᾽ αἰδῶ, ὃ ἀκίνδυνον αὐτοῖς ἐκ τούτου πραγματεύσασθαι. ἡ γὰρ τῶ δωδεκάτου μηνὸς τῇ τρισκαιδεκάτῃ, ὃς τ᾽ μὲν Ἑβραίοις Ἀδὰρ καλεῖται, τ᾽ δὲ Μακεδόσι Δύστρος, οἱ κομίσαντες τὰ τῶ βασιλέως γράμματα ἐδήλουν, ὅπως κατ᾽ ἣν ἡμέραν αὐτοὶ κινδυνεύειν ἔμελλον, ἐν ταύτῃ τοὺς ἐχθροὺς ἀπολέσωσιν. οἱ δὲ ἄρχοντες τ᾽ σατραπῶν ἡ οἱ τύραννοι [d] ἡ οἱ βασιλεῖς ἡ γραμματεῖς εἶχον ἐν τιμῇ τοὺς Ιουδαίους· ὁ γὰρ ἐκ Μαρδοχαίου φόβος ἠνάγκαζεν αὐτοὺς σωφρονεῖν. τοῦ δὲ γράμματος τῶ βασιλικῶ διὰ πάσης τ᾽ [e] ὑπ᾽ αὐτῷ χώρας γενομένου, συνέπεσεν ὥστε ἡ τοὺς ἐν Σούσοις Ιουδαίους ἀποκτεῖναι τ᾽ ἐχθρῶν ὡσὶ πεντακοσίους. τῶ δὲ βασιλέως [f] τ᾽ τ᾽ ἀπολωλότων ἐν τῇ πόλει δηλώσαντος ἀριθμὸν Ἐσθῆρι, ἡ περὶ τ᾽ ὅπῃ τ᾽ χώρας τί ποθ᾽ εἴη γνοὺς διαπορῶν, [g] ἡ εἴ τι πρὸς τούτοις [h] ἐπ᾽ αὐτοὺς γενέσθαι βούλεται πυνθανόμενος, [i] ἐδεήθησεν, παρεκάλεσεν ἐπιτραπῆναι τοῖς Ιουδαίοις ἡ τ᾽ ὅπῃ τῆς ἡμέρας ὅτῳ χρήσασθαι τοῖς ὑπολειπομένοις τ᾽ ἐχθρῶν, [k] ἡ τοὺς δέκα τ᾽ Ἀμάνου παῖδας ἀναστανρῶσαι. ἡ τοῦτο μὲν προσέταξε τοῖς Ιουδαίοις ὁ βασιλεύς, μηδὲν ἀντιλέγειν Ἐσθῆρι βουλόμενος. οἱ δὲ πάλιν συστραφέντες τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τ᾽ Δύστρου μηνὸς, ἀπέκτειναν τ᾽ ὀκτακοσίους ὡς [m] τριακοσίους, ἡ οὐδενὸς τ᾽ ἐκείνοις ὑπαρχόντων ἥψαντο χρημάτων. ἀπέθανον δὲ ἡ, ὑπὸ τ᾽ ἐν τῇ χώρᾳ ἡ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν Ιουδαίων, τ᾽ ἐχθρῶν αὐτοῖς, ἑπτακισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι. ἡ τούτους μὲν ἀπέκτειναν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τ᾽ μηνὸς, τ᾽ δὲ ἐχομένην ἑορτάσιμον ἐποίησε. ὁμοίως δὲ ἡ οἱ ἐν τοῖς Σούσοις Ιουδαῖοι [n] τ᾽ τετράδα ἡ δεκάτην, ἡ τ᾽ ἐχομένην τ᾽ αὐτῷ μηνὸς συναθροισθέντες εὐωχήθησε. ὅθεν ἡ νῦν [o] πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ιουδαῖοι τὰς ἡμέρας ταύτας ἑορτάζουσι, διαπεμπόμενοι μερίδας ἀλλήλοις. ἔγραψε δὲ Μαρδοχαῖος τοῖς ἐν τῇ Ἀρταξέρξου βασιλέως ζῶσιν Ιουδαίοις, ταύτας φυλάσσειν τὰς ἡμέρας, ἡ ἑορτὴν ἄγειν αὐτὰς, ἡ τοῖς ὀπίσω παραδοῦναι, τ᾽ πρὸς πάντα διαμεῖναι τ᾽ χρόνον τ᾽ ἑορτὴν, ἕνεκα τ᾽ ἡ μὴ λήθῃ παραπολέσθαι. μελλήσαντας δ᾽ αὐτοὺς ἐν ταύταις διαφθείρεσθαι τὰς ἡμέρας ὑπὸ Ἀμάνου, δίκαια ποιήσειν, εἰ διαφυγόντες μὲ τ᾽ κίνδυνον οἱ αὐτοὶ, τοὺς δ᾽ ἐχθροὺς τιμωρησάμενοι, [p] διατηρήσουσι αὐτὰς, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ. διὰ ταῦτα μὲ [q] οἱ Ιουδαῖοι τὰς προφημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι, προσαγορεύοντες αὐτὰς [r] Φρουραίους. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μέγας τε ἦν ἡ λαμπρὸς παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἡ συνδιῆπεν αὐτῷ τ᾽ ἀρχήν, ἀπολαύων ἅμα ἡ τ᾽ κοινωνίας τ᾽ βίου τῆ βασιλίσσῃ. ἦν δὲ ἡ τοῖς Ιουδαίοις τὰ πράγματα δι᾽ αὐτὸν ἀμείνω πάσης ἐλπίδος. ἡ τὰ μὲ τούτοις, βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου, συμβάντα τοῦτον εἶχε τ᾽ τρόπον.

& lumen ſalutare, regiis literis editis, Judæos in civitatibus & provinciis circumdedit: ita ut multi etiam ex aliis gentibus, quas Judæorum terror invaſerat, pudenda circumcidentes, ſibi ſecuritatem hoc modo paraverint. nam ad decimam tertiam diem menſis duodecimi, qui apud Judæos Adar, apud Macedonas Dyſtrus vocatur, *equites*, qui regias literas attulerant, nunciabant, ut qua die ipſis periculum imminebat, ea inimicos exitio darent. Judæi autem in honore erant apud ſatrapas & tyrannos & reges & ſcribas; nam formidine Mardochæi neceſſe habuerunt modeſte ſe gerere. Poſtquam vero Regis literæ per omnes ditionis ſuæ provincias divulgatæ erant, ita accidit ut Suſenſis civitatis Judæi ex inimicis ſuis circiter quingentos homines interficerent. Cumque Rex peremptorum in urbe numerum Eſtheri retuliſſet, & in provinciis quid actum fuiſſet *nonnihil* ambigeret, atque interrogaret, ecquid amplius contra eos fieri vellet, id enim factum iri, petiit ut Judæis etiam poſtridie liceret ita inimicos qui ſupereſſent occidere, & decem Amanis filios in crucem tollere. Et hoc quidem ut facerent, Judæis à Rege mandatum eſt, nolente Eſtheri quidquam contradicere. Illi vero rurſum conglobati decima quarta die menſis Adaris ex adverſariis homines fere trecentos interfecerunt, neque tamen in eorum bona ullatenus invaſerunt. Porro Judæi, qui in provinciis & aliis urbibus degebant, adverſariorum ſeptuaginta quinque millia peremerunt. quæ cædes die quidem menſis decima tertia facta eſt, ſequentem vero epulis dedicarunt. Similiter autem & Judæi Suſenſes congregati, decima quarta die & ſequenti ejuſdem menſis conviviis verſabantur. Unde hodieque omnes per totam tetrarum orbem Judæi dies illos epulis celebrant, inter ſeſe fercula miſſitantes. Scripſit etiam Mardochæus ad Judæos, quotquot ſub imperio Artaxerxis vivebant, ut hos dies feſtos agerent, & poſteritati quoque traderent, ut in omne ævum duraret feſtiva celebritas, & nulla unquam oblivione deleretur. Nam cum diebus illis parum abfuiſſent ab interitu, quam ipſis paraverat Amanes, recte facturos *dicebat*, ſi periculo, tunc illis imminenti, liberati, & hoſtes ſuos ulti, eos obſervent, Deo gratias agentes. Ac propterea Judæi ſupra memoratos dies celebrant, Phruræos illos appellantes. Mardochæus autem magna erat in dignitate & loco illuſtri apud Regem, & ejus in imperio adminiſtrando ſocius, vitæque cum Regina ſocietatem habebat. Porro Judæis horum opera res *omnes* felicius cecidêre, quam ſperare poterant. Atque hæc fere ſunt quæ illis ſub rege Artaxerxe evenerunt.

Judæi adverſarios ulciſcuntur. Eſth. c. 9.

Phruræi dies. Eſth. c. 9.

a Ita cum *Epiphanio.* ἐπῖχεν in *Editis. Aliiſque.* εἶχεν *Hen.* b Πολλοὶ ἡ ἐθνῶν LXXII. c Τὰ αἰδοῖα *Bunb.* d Καὶ οἱ βασιλικοὶ γραμματεῖς LXXII e Τπ᾽ αὐτὸν *Vat.* f Ita *Hen.* & *Bunb.* βασιλέως ἡ ἀπὸ ἐν τῇ π. δ. τ᾽ ἀριθμὸν in *cæteris.* g Καὶ τί *Hen.* & *Vat.* h Επ᾽ αὐτῦ πυθόμενος βούλεται *Vat.* i Προσῆλθε, χαίρειν γὰρ *Hen.* προσῆλθε χαίρειν γὰρ *Vat.* k Καὶ τοὺς δέκα τοὺς Αμάνου π. in *MSS.* Notandum, antea occiſos fuiſſe Amanis liberos, ut conſtat ex p. 498. v. 28. Jam vero Eſtherem poſtulare, ut corpora eorum mortua ponantur oſtentui, more Hebræo. l Ita cum *Hen.* & *Vat.* τῇ πεντεκαιδεκάτῃ in *Editis.* m Τετρακοσίους ſolus *Hen.* n Ita *Hen.* & *Vat.* quo modo fere in *Eſth.* c. 9. v. 18. ut & *Epiphan.* qui vertit, *decimaquarta & decimaquinta ejuſdem menſis.* o Οἱ ἀὸ τῇ ἡμερῶν Ιουδαῖοι πάντες τοὺς *Vat.* p Παρατηρήσουσι *Hen.* & *Vat.* q Illud οἱ ex *MSS.* r Φρυραίους *Hen.* & *Vat.* Φεγραίους *Big.* & *Zonar.* Φυραίους *Phuræas*, id eſt *ſortium*, poſt alios legit *Grotius* ad *Eſth.* c. 3. v. 7. Verum cum *Joſephus* mendoſos, ut exiſtimatur, *ſeptuaginta Interpretum* codices (in quibus Φεγραῖ pro Φυραῖ) fuerit ſequutus, aut potius nomen à Φρουρὸς *ſervare* videatur derivaſſe, ut ex ſequentibus conſtat, vocem Φυραίους (i. e. *Tutelares* aut *Præſidiarios*) retinui: utpote quæ non à librarii manu errante venerit, ſed ab ipſo *Joſepho*, Græca forſan voce ad ſonum Hebrææ *Pur* aliquatenus accommodata, ut notavit Cl. *Lowthius.* Vide *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* de libro *Eſther*, §. 2.

VII. CAP. VII. ΚΕΦ. ζ'. ζ'.

Quomodo Joannes fratrem ſuum Jeſum in templo interemit, utque Bagoſes multis injuriis Judæos affecit: item quænam acta erant à Sanaballetè.

Ως Ιωάννης ἐν τῷ ναῷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ιησοῦν ἀνεῖλε, καὶ ὡς Βαγώσης πολλὰ εἰς τοὺς Ιουδαίους ἐξύβρισεν· οἷά τε ἔπραξεν ὁ Σαναβαλλέτης.

Eliaſibus pontifex moritur. Judas ei ſuccedit, Judæ vero Joannes.

MOrtuo autem pontifice Eliaſibo, ſucceſſit in pontificatum Judas, ejus filius: item eo defuncto *ſummi ſacerdotis* honorem accepit Joannes ipſius filius, propter quem Bagoſes, dux copiarum alterius Artaxerxis, templum polluit, & tributum Judæis impoſuit, ut, priuſquam quotidianas offerrent hoſtias, in ſingulos agnos ex publico quinquaginta drachmas penderent. Hoc autem hujuſmodi cauſa accidit. Erat Joanni frater Jeſus: huic Bagoſes ipſius amicus promiſit, ſeſe pontificatum præbiturum. Hac fiducia Jeſus, cum Joanne *fratre ſuo* in templo altercatus, eum adeo irritavit, ut ab eo per iracundiam occideretur. Erat atrox id Joannis in fratrem ſcelus, præſertim cum ipſe ſacerdotio fungeretur: & eo atrocius, quod nec apud Græcos, nec apud Barbaros, ullum tam crudele tamque impium facinus exſtiterit. Itaque Deus id non neglexit, quin eam ob cauſam populus in ſervitutem redactus, & fanum à Perſis profanatum eſt. Nam ſimulac Bagoſes, copiarum Artaxerxis dux, intellexit, quod Joannes pontifex Judæorum fratrem ſuum in templo interemiſſet, ſtatim Judæos adit, & eos cum iracundia ſic alloqui inſiſtit: "Vos "in veſtro templo auſi eſtis cædem facere?" Cum autem conaretur in templum intrare, illum prohibebant. Ille vero *ad eos converſus* dicebat, "Quis dubitet, quin ego ſim purior, "quam qui in templo occiſus eſt?" His dictis in templum ingreditur. Et quidem Bagoſes, id quod in animo habebat, exſequi volens, Judæos propter hanc Jeſu necem ſeptem annos infeſtavit.

Joannes fratrem in templo interficit.

Bagoſes Judæis infeſtus.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἀρχιερέως Ελιασίβου, τὴν ἀρχιερωσύνην [a] Ιούδας ὁ παῖς αὐτοῦ διεδέξατο· τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου, τὴν τιμὴν [b] Ιωάννης υἱὸς ὢν αὐτοῦ παρέλαβε, δι' ὃν καὶ [c] Βαγώσης, ὁ στρατηγὸς τοῦ [d] ἄλλου Ἀρταξέρξου, τὸν ναὸν ἐμίανε, καὶ φόρους ἐπέταξε τοῖς Ιουδαίοις, [e] πεντήκοντα τὰς καθημερινὰς θυσίας ὑπὲρ ἀρνὸς ἑκάστου τελοῦν αὐτοὺς δημοσίᾳ δραχμὰς πεντήκοντα. τούτου δὲ τὴν αἰτίαν τοιαύτην συνέβη γενέσθαι. ἀδελφὸς ἦν τῷ Ιωάννῃ Ιησοῦς· τούτῳ φίλῳ τυγχάνοντι ὁ Βαγώσης ὑπέσχετο τὴν ἀρχιερωσύνην παρέξειν. ἀπὸ ταύτης οὖν τῆς πεποιθήσεως Ιησοῦς, ἐν τῷ ναῷ διενεχθεὶς τῷ Ιωάννῃ, παρώξυνε τὸν ἀδελφόν, [f] ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν διὰ τὴν ὀργήν. τηλικοῦτον δὲ ἀσέβημα δράσας κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ιωάννην ἱερωμένου, δεινὸν ἦν, καὶ ὃ δεινότερον, ὡς μήτε παρ' Ελλησι, μήτε παρὰ Βαρβάροις, ὠμόν τινα καὶ ἀσεβῆ πεφάνθαι γενόμενον. τὸ μέντοι θεῖον οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς δι' αὐτὸν τὴν αἰτίαν ἐδουλώθη, καὶ ὁ ναὸς ἐμιάνθη ὑπὸ Περσῶν. Βαγώσης δέ, ὁ στρατηγὸς Αρταξέρξου, γνοὺς ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς τὸν Ιουδαίων Ιωάννης τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ιησοῦν ἐν τῷ ἱερῷ ἐφόνευσεν, εὐθὺς ἐπιὼν τοῖς Ιουδαίοις, μετὰ θυμοῦ ἤρξατο λέγειν· "[h] ἐτολμήσατε [i] ἐν ᾧ ὑμέτερον ναῷ φόνον ἐργάσασθαι;" πειρωμένου δὲ αὐτοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναόν, ἐκώλυον αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, "πῶς [k] οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι "τοῦ [l] ἀνῃρημένου ἐν τῷ ναῷ;" καὶ τοῦτο εἰπὼν εἰσῆρχετο. [m] ταύτῃ μὲν οὖν χρησάμενος τῇ ὀργῇ Βαγώσης, τοὺς Ιουδαίους ἑπτὰ ἔτεσιν ἐπὶ τοῦ Ιησοῦ τελευτῆς μετῆλθεν.

Joanne mortuo, ei in pontificatum ſuccedit Jaddus.

Sanaballetes dat Manaſſi filiam ſuam in matrimonium.

2. Poſt Joannis vero obitum Jaddus ejus filius ſacerdotium accepit. Erat autem & huic frater, Manaſſes nomine, cui Sanaballetes, ab ultimo rege Dario miſſus in Samariam ſatrapa, natione Chuthæus (ex qua natione orti ſunt etiam Samaritani) videns præclaram urbem eſſe Hieroſolyma, ejuſque reges Aſſyriis & Cœles-Syriæ incolis multa negotia faceſſiſſe, libenter filiam ſuam, Nicaſo vocatam, in matrimonium dedit, ratus hoc connubium ſibi fore pignus ad totius Judæorum gentis conciliandam benevolentiam.

β'. Καταστρέψαντος δὲ τοῦ Ιωάννου τὸν βίον, Ιαδδοῦς τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ υἱὸς αὐτοῦ [n] Ιαδδοῦς. ᾧ δὲ ὑ [o] τούτου ἀδελφὸς Μανασσῆς ὄνομα, ᾧ [p] Σαναβαλλέτης, ὁ πεμφθεὶς εἰς Σαμάρειαν ὑπὸ Δαρείου τοῦ τελευταίου βασιλέως σατράπης, Χουθαῖος τὸ γένος, ἐξ ὧν καὶ οἱ [q] Σαμαρεῖς εἰσιν, εἰδὼς λαμπρὰν οὖσαν πόλιν τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ πολλὰ τοῖς Ασσυρίοις καὶ τοῖς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ κατοικοῦσι τοὺς ἐν αὐτῇ βασιλεῖς πράγματα παρασχόντας, ἀσμένως συνῴκισε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, Νικασὼ καλουμένην· οἰόμενος τὴν ἐπιγαμίαν ὅμηρον αὐτῷ γενήσεσθαι, πρὸς τὸ πολὺ τοῦ Ιουδαίων ἔθνους παντὸς εὔνοιαν.

a Ιωδαὲ *Zonar.* idem *Hebræis* eſt *Jojada.* b *Jonathan* in *Nehem.* c. 12. v. 11. c Ita in *libris* omnibus, & *Vagoſes* apud *Epiphanium.* Sunt tamen qui Βαγώης reſcribendum cenſent. Videſis Grotium ad *Judithem*, c. 12. v. 10. d In *Editis* στρατηγὸς τοῦ λαοῦ Αρτ. unde τοῦ Αχυ Αρταξέρξου reponi jubet *Joſ. Scaliger*, στρατηγὸς τοῦ Αρτ. *Hen. Vat.* & *Zonar.* Ex ſententia autem *Voſſii Aliorumque* ἄλλου pro λαοῦ ſubſtituimus, quemadmodum olim in ſuo codice legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *alterius Artaxerxis.* Per alium Artaxerxem delignat *Joſephus* Artaxerxem Memorem, vel ſi mavis (inquit *Voſſius*) Artaxerxem Ochum. Rectèque (ait) *Joſephum* omittere illos Perſarum reges, quibuſcum Judæis nihil interceſſit negotii: Judæorum quippe, non Perſarum tradit hiſtoriam. Poſt mortem itaque Longimani ad Judæos revertitur, nulla facta mentione vel Darii Nothi, vel Arſis; & ne quidem alterius Artaxerxis meminiſſet, niſi ſatrapa illius Bagoſes templum polluiſſet. e Ita *Busb.* πεντε τοις *Vat.* πεντε τας in *Editis Aliiſque.* f Male in *Edit. Baſ.* δραχμὰς μ'. g Ωστε αὐτὸν ἀπολεῖν, καὶ ἅμα τῷ ὀργῷ τηλικοῦτο ἀσέβημα δρᾶσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ιωάννην τὸν τοῦ ἱερέως, ὃ δεινὸν ἦν. καὶ τοῦτο ὃ μήτε παρ' Ελλησι, μήτε π. β. ὠμὸν ὄντως τὸ ἀσεβὲς ἔργον γεγονέναι. *Hen. Busb.* & *Vat.* h Cum interrogatione hæc, & ſequentia πῶς ἐκ ἐγὼ κ. τ. λ. ἀ. σὸτ. ναῷ, efferenda eſſe volui. i Εν τῷ ἱερῷ φόνου ἐργ. *Vat.* k Οὐ καὶ ἐγὼ *Busb.* l Ανῃρεθέντος *Busb.* m Και ταύτῃ μὲν ὖν *Hen.* & *Vat.* n Ιωαδδοῦς *Hen.* & *Busb.* Ιωὰδ *Zonar.* is *Hebræis* eſt *Jaddua.* o Τούτου *Busb.* p *Scaliger* hunc Sanaballetem vult eum eſſe cujus meminit *Nehemias* paſſim. Omnino autem duo fuere Sanaballetes. prior is qui Horonita dicitur à *Nehemia*, qui obeſſe conatus eſt ne Hieroſolyma munirentur, cujus filiam duxit Jeſus filius Jojadæ. alter Sanaballetes fuit is, qui ſub Alexandro templum Garizitanum exſtruxit, cujus filia Nicaſo nupſerat Manaſſi fratri Jaddi. *Iſ. Voſſ.* in *Chron. Sacr.* p. 149. Videſis etiam *Jac. Cappellum* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3666. q Σαμαρίται *Busb.*

ΚΕΦ.

η'. ΚΕΦ. η'.

Περὶ Σαναβαλλέτου καὶ Μανασσῆ, καὶ τοῦ ναοῦ ὃν ᾠκοδόμησαν ἐν τῷ Γαριζεὶν ὄρει· καὶ ὡς ὁ Αλεξανδρος εἰς τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν εἰσῆλθε, ὅσα τε τοῖς Ιουδαίοις εὐηργέτησεν.

VIII. CAP. VIII.

De Sanaballete & Manasse, temploque ab illis exstructo in monte Garizin: item ut Alexander in Hierosolymorum urbem ingressus est, & quanta in Judæos beneficia contulit.

Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Φίλιππος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, ὑπὸ [a] Αἰγαίας ὑπὸ Παυσανίου τοῦ Κεράστου, ἐκ δὲ τοῦ τῶν Ορεστῶν γένους, δολοφονηθεὶς ἀπέθανε. παραλαβὼν δ' ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Αλέξανδρος, καὶ διαβὰς τὸν Ελλήσποντον, νικᾷ μὲν τοὺς Δαρείου στρατηγοὺς, ἐπὶ Γρανικῷ συμβαλὼν αὐτοῖς· ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ, καὶ τὴν Ιωνίαν καταδραμὼν, καὶ τὴν Καρίαν ὑποσπάσας, τοῖς ἐν Παμφυλίᾳ τόποις ἐπέβαλε, καθὼς [d] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

Ca. Æterum per id tempus Philippus etiam Macedonum rex Ægæis à Pausania, Cerastæ filio, ex Orestarum gente oriundo, per dolum occiditur. Ejus vero filius Alexander regnum adeptus, trajecto Hellesponto, Darii duces, apud Granicum prælio cum iis congressus, superat. Deinde Lydiam aggressus, Joniaque subacta, & percursa Caria, invasit in loca Pamphyliæ, sicuti alibi dictum est.

Philippus moritur, regnumque capessit Alexander.

β'. Οἱ δὲ τῶν [e] Ιεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι, δυσπαθοῦντες ἐπὶ τῷ τοῦ [f] Ιαδδοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφῷ, ἀλλοφύλῳ συναικοῦντα, μετέχειν τῆς ἀρχιερωσύνης, ἐφοβοῦντο πρὸς αὐτόν. ἡγοῦντο γὰρ τοῦτο γάμον ὑποβάθραν τοῖς παρανομεῖν θέλουσιν εἰς τὰς τῶν γυναικῶν συνοικήσεις βλησομένοις γενέσθαι, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους αὐτοῖς κοινωνίας ἀρχὴν τοῦτο ἔσεσθαι. ὑπάρξαι μέντοι καὶ τὰ προτέρας αἰχμαλωσίας αὐτοῖς καὶ τῶν κακῶν αἴτιον, ὅτι εἰς τοὺς γάμους πλημμελῆσαί τινας, καὶ ἀλλογενεῖς γυναῖκας οὐκ [g] ἐπιχωρίους. ἐκέλευον οὖν τὸν Μανασσῆν διαζεύγνυσθαι τὴν γυναῖκα, ἢ μὴ προσιέναι τῷ θυσιαστηρίῳ. [h] τοῦ δ' ἀρχιερέως τῷ λαῷ συναγανακτοῦντος, καὶ ἐμποδὼν τοῦ ἀδελφοῦ βωμοῦ, παραγενόμενος ὁ Μανασσῆς πρὸς τὸν πενθερὸν Σαναβαλλέτην, ἔφραζεν ἃ ἔλεγεν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα [i] Νικασὼ, τὸν [k] μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς, μεγίστης οὔσης ἐν ἔθνει καὶ ἐν γένει σεσεμνυμένοις, οὐ βούλεσθαι δι' αὐτὴν στερεῖσθαι. τοῦ δὲ Σαναβαλλέτου μὴ μόνον τηρήσειν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν παρέξειν δύναμιν καὶ τιμὴν ὑπερχομένου, καὶ πάντων ἀποδείξειν ὧν αὐτὸς ἐπῆρχε τόπων ἡγεμόνα, βουλόμενον συναικεῖν αὐτῷ τῇ θυγατρὶ, καὶ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, [l] ὅμοιον οἷα ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις, ἐπὶ τοῦ [m] Γαριζεὶν ὄρους [n] τοῦ καθ' Σαμάρειαν ὁρῶν ἐστιν ὑψηλότατον, καὶ [o] τοῦτο ποιήσειν ἐπαγγελλομένου μὴ τὰ Δαρείου γνώμης τοῦ βασιλέως, ἐπαρθεὶς ταῖς ὑποσχέσεσιν ὁ Μανασσῆς, [p] παρέμενε δὲ Σαναβαλλέτῃ, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀθάμβους ἕξειν Δαρείου δόντος. καὶ δὴ συνέβαινε τὸν Σαναβαλλέτην ἤδη πρεσβύτερον εἶναι. πολλῶν δὲ ἱερέων καὶ Ισραηλιτῶν τοιούτοις γάμοις ὑποπεπλεγμένων, κατεῖχεν οὐ μικρὰ παραχὴ τοὺς Ιεροσολυμίτας. ἀφίστατο γὰρ ἅπαντες πρὸς τὸν Μανασσῆν, ὃν Σαναβαλλέτου χορηγοῦντος αὐτοῖς καὶ χρήμασι, καὶ χώρᾳ εἰς γεωργίαν καὶ κατοίκησιν ἀποδιδόντος, καὶ παντὶ τρόπῳ τῷ γαμβρῷ συμφιλοκαλοῦντος.

Manasses socerum Sanaballetem, & se quidem amare dicebat filiam ejus Nicaso, sic tamen ut sacerdotali honore (qui in gente sit maximus & in eadem familia maneat) privari propter eam haud velit. Ad hæc cum Sanaballetes promisisset non solum sacerdotium ei se servaturum, verumetiam pontificiam potestatem & honorem præstiturum, & omnium, quibus ipse præerat, locorum præsidem effecturum, modo filiam suam retinere velit uxorem, dixissetque, templum se ædificaturum, Hierosolymitani simile, in monte Garizin, qui in Samaria est cæterorum montium altissimus, idque de Darii regis sententia facturum; his promissis elatus Manasses hæsit Sanaballetis, pontificatum se Darii munere obtenturum sperans. nam & Sanaballetes jam senior erat. Et quia multi sacerdotes & Israëlitæ erant ejusmodi conjugiis implicati, agitabant non mediocres turbæ Hierosolymitanos. Deficiebant enim omnes ad Manassem, Sanaballete eis pecuniam suppeditante, & terram ad agricolationem & habitationem dividente, omnibusque modis genero grätificante.

Manasses uxorem, Sanaballetis filiam, repudiare vult.

γ'. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Δαρεῖος ἀκούσας, ὅτι τὸν Ελλήσποντον διαβὰς Αλέξανδρος, καὶ τοὺς σατράπας αὐτοῦ τῇ κατὰ Γρανικὸν μάχῃ [q] κρατήσας πορρωτέρω χωρᾷ, τραπὰν ἱππικοῦ τε καὶ πεζικοῦ συνήθροιζεν, ἅπαντήσαι [r] διαγνοὺς

3. Eo autem tempore Darius, cum intellexissetAlexandrum trajecto Hellesponto, superatisque ipsius præfectis apud Granicum, pergere ulterius, equitum peditumque exercitum coëgit, eo consilio, ut Macedonibus obviam

De Dario per Alexandrum victo.

a Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος ὁ Μακ. in *MSS.* *b* Αἰγίας *Vat.* Αἰγαῖς *Busb. à manu secunda, & Epiphan.* Αἰγίαις aut Αἰγαῖς *Diodoro Sic.* lib. 16. *c* Επιλθὼν δὲ τὴν Λυδίαν in *MSS.* *d* Sc. lib. 2 c. 16. p. 91. & v. 27. *e* Ita *MSS. & Vet. Interpr.* Ιεροσολύμων in *Editis.* *f* Ιωαδδοῦ *Hen. & Busb.* Hic putatur esse *Jaddua*, filius Jonathanis, nominatus *Nehem.* c. 12. v. 11. *g* Επιχωρίους *Hen. & Vat.* *h* Ita *Hen. & Vat.* Τοῦ δ' ἀρχιερέως ἀγαναχτοῦντος τῷ λαῷ in *Editis.* ἐν τῷ λαῷ ἀγαναχτοῦντος *Busb.* forlan pro σὺν τῷ λαῷ ἀγαναχτοῦντος. *Epiphanius* vertit, *principes quoque sacerdotum cum populo hoc indigne ferebant.* *i* Ιχασὼ juxta *Epiphanii* libros. *k* Ita *MSS* μέντοι in *Editis.* *l* Κρείττονα τοῦ ἐν Ιεροσολύμοις *Busb. & Zonar.* *m* Ita *MS.* Γαριζεὶν in *Editis.* *n* Ita *MSS. & Zonar. & Vet. Interpr.* τοῦ κατὰ τὸν Σαμάρειαν, ὃ τῶν ἄλλων ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότατον in *Edit.* *o* Sic *Vat. & Epiphan.* ταῦτα in *reliquis.* *p* Κατέμενεν παρὰ τοῦ *Hen.* *q* Ita cum *MSS.* νικήσας in *Editis.* *r* Διεγνωκὼς *Hen. & Busb.* * Seniores, *Epiphan.* Presbyteri, *Selden.* l. 2. *de Synedriis*, c. 15. § 12. † Pontificatus participem esse, *Seld.*

viam iret, priuſquam totam pervaſiſſent Aſiam. Cum itaque Euphratem flumen *copias* traduxiſſet, Taurumque Ciliciæ montem ſuperaſſet, hoſtes intra Ciliciæ fines opperiebatur, ut ibi cum eis prælio dimicaret. Sanaballetes autem, Darii deſcenſu lætatus, Manaſſi dicebat, ſeſe promiſſa præſtiturum, ſimulac Darius victis hoſtibus rediiſſet. Erat enim perſuaſum non ei ſolum, ſed etiam omnibus qui erant in Aſia, ne congreſſuros quidem cum Perſis Macedonas, propter multitudinem. Verum longe aliter *res* accidit,quam exſpectabant. Nam Rex, cum Macedonibus congreſſus, victus eſt, & magna exercitûs parte amiſſa, & capta ejus matre & uxore & liberis, fugit in Perſas. Alexander vero, in Syriam profectus, capit Damaſcum; & Sidone potitus Tyrum obſidet: miſſiſque ad Judæorum pontificem literis, poſtulat ut ſibi auxilium mittat, & exercitui commeatum ſuppeditaret, ac quæcunque antea Dario ſtipendia pendebant ei ſolvat, & Macedonum ſequatur amicitiam; fore enim ut ejus rei non pœniteat. Cum autem pontifex tabellariis reſpondiſſet, ſe Dario cum jurejurando promiſiſſe, adverſus eum arma non laturum, idque nunquam ſuperſtite Dario violaturum dixiſſet; his auditis, ira commotus erat Alexander, & Tyrum quidem relinquere, quæ jamjam capienda foret, non ſtatuit: ſed minatus eſt ſeſe, ea ſubacta, in Judæorum pontificem exercitum moturum, & per eum omnibus oſtenſurum, quibuſnam jusjurandum ſervare debeant. Inde acrius obſidionem urgens, Tyrum expugnat: & conſtitutis in ea rebus, contra Gazæorum urbem proficiſcitur, atque Gazam & præſidiis in ea præfectum nomine Babemeſem obſidet.

Alexander à Judæis deditionem poſtulat.

Sanaballetes ad Alexandrum ſe confert.

4. Jam vero Sanaballetes, ratus idoneum ſe tempus nactum eſſe ad id quod inſtituerat, à Dario defecit, ſumptiſque octo ſubditorum ſuorum millibus, ad Alexandrum ſe contulit: & nactus eum Tyri oppugnationem aggredientem, dicebat ei, ſeſe quæ loca teneret traditurum, & dominum pro Dario rege libenter habiturum. Cumque eum *Alexander* lætus admiſiſſet, Sanaballetes, ſumpta jam fiducia, de inſtituto ſuo ſermonem injecit, demonſtrans genertum ſe habere Manaſſem, Jaddi Judæorum pontificis fratrem; multoſque alios ejuſdem gentis homines ei adeſſe,qui jam velint in ſua ditione fanum conſtruere. & id quidem Regi utile eſſe, in duo dividi Judæorum vires, ne ſi quando conſentiens & conjuncta gens novi quid moliretur, regibus negotium faceſſeret, ſicut & antea feciſſet Aſſyriorum principibus. Igitur permittente Alexandro, Sanaballetes, omni adhibita diligentia, templum ædificavit, & Manaſſem ſacerdotem conſtituit, arbitratus id decus fore maximum filiæ ſuæ natis. Deinde, poſt ſeptem menſes in obſidione Ty-

Templi Garizin conſtructio.

τοῖς Μακεδόσι πρὶν ἢ πᾶσαν αὐτὼν ὀπιόνλας καταφρέψαθαι τ Ασίαν. περαιωσάμενος ὖν τ Εὐφράτην πόταμον, ἐ τ Ταῦρον ὄ Κιλίκιον ὄρος ὑπερελθών, [a] ἵστο τ Κιλικίας τὼν πολεμίων, ὡς ἐκεῖ μαχησόμενος αὐτοῖς, ἐξεδέχετο. ἡσθεὶς δὲ τῇ Δαρείω καταβάσει ὁ Σαναβαλλέτης, εὐθὺς ἔλεγε τῷ Μανασσῇ τὰς ὑποχέσεις [b] πελέσειν, ὡς ἂν Δαρεῖος κρατήσας [c] τ πολεμίων ὑποστρέψῃ. πέπυστο γὰρ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ, μηδ' εἰς χεῖρας τοῖς Πέρσαις ἴέναι τὼς Μακεδόνας, διὰ ὄ πλῆθος. ἀπίθει δ' οὐκ ὡς προσηδόκων. συμβαλὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς τοῖς Μακεδόσιν ἡττήθη. καὶ πολλὴν τ στρατιᾶς ἀπολέσας, λαφθέντων αἰχμαλώτων αὐτῷ τ μητρὸς καὶ [d] γυναικὸς καὶ τ τέκνων, ἔφυγεν εἰς Πέρσας. Αλέξανδρος δὲ [e] εἰς Συρίαν παραγενόμενος, Δαμασκὸν αἱρῇ, καὶ Σιδῶνος κρατήσας ἐπολιόρκει Τύρον· ἠξίου τε, ἀποστείλας γράμματα πρὸς τ τ Ιουδαίων ἀρχιερέα, συμμαχίαν τε αὐτῷ πέμπειν, καὶ ἀγορὰν ᾧ στρατεύματι παρέχειν, καὶ ὅσα Δαρείῳ πρότερον ἐτέλουν δῶρα τούτῳ διδόναι, τ Μακεδόνων φιλίαν [f] ἑλόμενον, ὑ γὰρ μετανοήσειν ὅτι τούτοις. ὅ δ' ἀρχιερεὺς [g] ἀποκρινάμενος τοῖς γραμματοφόροις, ὡς ὅρκους εἶη Δαρείῳ δεδωκὼς, μὴ βαστάζειν ὅπλα κατ' αὐτοῦ, ὑ τούτους ἕως ἂν ᾖ Δαρεῖος ἐν τοῖς ζῶσι μὴ παραβήσεσθαι φήσαντος, ἀκούσας Αλέξανδρος παρωξύνθη, καὶ τ μὲ Τύρον οὐκ ἔφριτε καθαλιπεῖν, [h] ὅσον οὐδέπω μέλλουσ αἱρεῖσθαι. [i] παρασκευάμενος δὲ ταύτην, ἀπείλησε [k] στρατεύσειν ὅτι τ τ Ιουδαίων ἀρχιερέα, ὑ διδάξειν πάντας [m] δι' αὐτοῦ, πρὸς τίνας [n] δεῖ αὐτοῖς φυλακτέον τὼς ὅρκους. ὅθεν ποικώτερον χρησάμενος τῇ πολιορκίᾳ, λαμβάνει τ Τύρον· καταστησάμενος δὲ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι τ [o] Γαζαίων πόλιν ἦλθεν, ὑ τὴν τε Γάζαν ὑ τ ἐν αὐτῇ φρούραρχον ὄνομα [p] Βαβημήσιν ἐπαλιάρχῃ. δ'. Νομίσας δὲ καιρὸν ὀπιόνδον ἔχειν ὁ Σαναβαλλέτης τ ἐπιβολῆς, Δαρείῳ μὲ ἀπέστειλε, ὑ λαβὼν [q] ὀκταχιλίους τ ἀρχομένων [r] ὑπ' αὐτῷ, πρὸς Αλέξανδρον ἦκε· ὑ καταλαβὼν αὐτὸν ἀρχόμενον τ Τύρου πολιορκίας, ὧν τε αὐτὸς ἄρχῃ τόπων, ἔλεγεν, αὐτὸν παραδώσειν τούτους, ὑ διασώσειν αὐτὸν ἔχειν ἡδέως ἀντὶ Δαρείου ὅ βασιλέως. ἀσμένως δ' αὐτὸν προσδεξαμένου, θαρρῶν ἤδη περὶ τ προκειμένων ὁ Σαναβαλλέτης αὐτῷ λόγους προσέφερε, δηλῶν, ὡς βαμβρὸν μὲ ἔχοι Μανασσῆν, ὅ τ Ιουδαίων ἀρχιερέως Ιαδδοῦ ἀδελφόν· πολλοὺς δὲ ὑ ἄλλους αὐτῷ συμπαρόντας τ ὁμοεθνῶν θέλειν ἱερὸν ἐν τοῖς ὑπ' ἐκείνῃ τόποις ἤδη καθιδρύσασθαι. τοῦτο δ' εἰ ὑ ᾧ βασιλεῖ συμφέρον, εἰς δύο [s] διαιρεῖσθαι τ τ Ιουδαίων δύναμιν, ἵνα μὴ [t] ὁμογνωμονῶν ὅ ἔθνος μηδὲ συνεχὲς, εἰ νεωτερίσειέ πού τι, χαλεπὸν ᾖ τοῖς βασιλεῦσι, καθὼς ὑ πρότερον τοῖς Ασσυρίων ἄρξασιν ἐγένετο. συγχωρήσαντος δὲ Αλεξάνδρου, πᾶσ εἰσπεπαίδωσ ἀσφαλῶς, ὠκοδόμησεν ὁ Σαναβαλλέτης τ ναὸν ὑ ἱερέα τ Μανασσῆν κατέστησε, μέγιστον γέρας ἡγησάμενος, τοῖς ἐκ τ θυγατρὸς γεγονόσιν τοῦτ' ἔσεσθαι. μετὰ δὲ ἑπτὰ τῇ Τύρου πολιορκίᾳ

a Εἰς Ισσῷ πόλει τ Κιλ. *Hen.* ἐν Ισσῷ τ Κιλ. *Buſb.* b Sic *MSS.* πελεῖν in *Editis.* c Τὼν πολεμίων ſolus *Hen.* d Τῆς ante γυναικὸς delevi auctoritate quorundam *MSS.* e Εἰς Πέρσας πρὸς *Vat.* & *Buſb.* f Ελομένους *Vat.* & *Gall.* g Ita cum *Hen.* & *Buſb.* ἀποκριναμένου in *cæteris.* h Οσον ὕπω *Hen.* & *Buſb.* ὅσον ἤδη πω *propemodum*,ut vertit *Politianus* in *Herodiano.* Videſis Cl. *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 57. p. 764. i Παρασκευάμενος δὲ ταύτην ἀπείλησε *Hen.* & *Vat.* k Στρατεύσειν ſolus *Buſb.* l Ita ex *MSS.* ut ſupra v. 15. & infra v. 38. ubi τῶν deeſt *Editis.* m Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *ut omnes per eum diſcerent* &c. in *cæteris* δι' αὐτῦ deſiderantur. n Δεῖ αὐτὸς *Hen.* quod ſane mox poſtularet φυλάσσειν pro φυλακτέον. o Τῶν Γαζαίων *Hen.* Γάζεων *Vat.* & *Buſb.* & mox ἦλθεν habet *Vat.* Επὶ τὴν Γάζαν πόλιν ἦλθε, αὐτὴν ὑ τ &c. legiſſe videtur *Epiphan.* p Βαβημήσιν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Bibimaſin*, aut *Babimaſin*, aut *Abymaſin.* Verum *Arriano* dicitur Βάτις, *Curtio* autem *Betis.* q Δισχιλίους *Vat.* r Ita *Hen.* & *Buſb.* quod uſitatius quam παρ' αὐτῷ *Editorum Aliorumque.* ſ Διηρῆσθαι in *MSS.* t Sic in *MSS.* ὁμογνῶν in *Editis.*

a Quæ

πολιορκίᾳ διελκυσθέντων, ϗ δύο τῇ Γάζῃ, ὁ μὲν Σαναβαλλέτης ἀπέθανεν. ὁ δὲ Αλέξανδρος ἑλὼν τὴν Γάζαν, ἐπὶ τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν ἀναβαίνειν ἐσπουδάκει. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ιαδδοῦς, τοῦτο ἀκούσας, λίαν ἐν ἀθυμίᾳ καὶ δέει, πῶς ἀπαντήσῃ τοῖς Μακεδόσιν ἀμηχάνων, ὀργιζομένου τῷ βασιλέως ὅτι τὴν [b] πρότερον ἀπείθειαν. παραγγείλας οὖν ἱκεσίας τῷ λαῷ, ϗ θυσίαν μετ' αὐτῶν τῷ Θεῷ [c] προσφέρων, ἐδέετο ὑπερασπίσαι τε ἔθνους, ϗ τῶν ἐπερχομένων κινδύνων ἀπαλλάξαι. κατακοιμηθέντι δὲ μετὰ τὴν θυσίαν ἐχρημάτισεν αὐτῷ κατ' τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς θαρρεῖν, ϗ στεφανοῦντας τὴν πόλιν ἀνοίγειν τὰς πύλας, ϗ τοὺς μὲν ἄλλους λευκαῖς [d] ἐσθῆσιν, αὐτὸν δὲ μετὰ τῶν ἱερέων τῶν νομίμοις στολαῖς πομπεύειν τὴν ὑπάντησιν, μηδὲν προσδοκῶντας πεῖσαι δεινὸν, προνοουμένου τοῦ Θεοῦ. διεγερθεὶς δὲ ἐκ τοῦ ὕπνου, ἔχαιρέ τε μεγάλως αὐτὸς, ϗ τὸ χρηματισθὲν αὐτῷ πᾶσι μηνύσας, ϗ ποιήσας ὅσα κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ παρηγγέλη, τὴν τοῦ βασιλέως παρουσίαν ἐξεδέχετο.

ε'. Πυθόμενος δὲ αὐτὸν, ϗ πόρρω τῆς πόλεως ὄντα, [e] σχεδὸν μὲν τῶν ἱερέων ϗ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους, ἱεροφαντῶν ϗ διαφέροντ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ποιούμενος τὴν ὑπάντησιν εἰς τόπον τινὰ [f] Σαφὰ λεγόμενον. τοῦτο δὲ ὄνομα τοῦτο μεταφερόμενον εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν [g] σκοπὴν σημαίνῃ· πάντ γὰρ Ιεροσόλυμα ϗ τὸν ναὸν ὁρᾶθαι συνέβαινεν ἀφορᾶσθαι. τοὺς δὲ Φοινίκων ϗ τῶν ἀκολουθούντων [h] Χαλδαίων, ὅσα βασιλέως ὀργὴν εἰκὸς ὀπτεύειν αὐτοῖς, τὴν τε πόλιν διαπάσῃ, ϗ τὸν ἀρχιερέα μετ' αἰκίας ἀπολέσειν λογιζομένων, τὰ ἐναντία τούτων ἐγένετο. ὁ γὰρ Αλέξανδρος, ἐπὶ πόρρωθεν ἰδὼν τὸ μὲν πλῆθος ἐν ταῖς λευκαῖς ἐσθῆσι, τοὺς δὲ ἱερεῖς προηγουμένους ἐν ταῖς βυσσίναις αὐτῶν, τὸν δὲ ἀρχιερέα ἐν τῇ [i] ὑακινθίνῃ ϗ διαχρύσῳ στολῇ, ϗ τὸ πέταλον ἐφορῶντα τὴν κίδαριν ϗ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ τοῦ Θεοῦ [k] ἐγέγραπτο ὄνομα, προσελθὼν μόνος, προσεκύνησε τὸ ὄνομα, ϗ τὸν ἀρχιερέα πρῶτος ἠσπάσατο. τοὺς δὲ Ιουδαίους πάντων ὁμοῦ μιᾷ φωνῇ τὸν Αλέξανδρον ἀσπασαμένων, ϗ κυκλωσαμένων αὐτὸν, οἱ μὲν τῆς Συρίας βασιλεῖς ϗ οἱ λοιποὶ τοῦτο ποιήσαντος κατεπλάγησ, ϗ διεφθάρθαι τὸν βασιλέα τὴν διανοίαν ὑπελάμβανον. Παρμενίωνος δὲ μόνου προσελθόντος αὐτῷ, ϗ πυθομένου, τί δήποτε προσκυνήσειεν τὸν Ιουδαίων ἀρχιερέα, "ὃν "τοῦτον, εἶπε, προσεκύνησα, τὸν δὲ Θεὸν, ὃν [l] τῇ ἀρχιερωσύνῃ "αὐτὸς τετίμηκ. τοῦτον γὰρ ϗ κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδον τὸ πρῶ "νῦν [m] σχήματι, [n] ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας τυγχάνων· ϗ "τοὺς ἐμαυτὸν διασκεπτομένῳ μοι πῶς ἂν κρατήσαιμι τῆς "Ασίας, παρεκελεύετο μὴ μέλλειν, ἀλλὰ θαρσοῦντα διαβαί- "νειν· αὐτὸς γὰρ ἡγήσεσθαί μοι τῆς [o] στρατιᾶς ϗ [p] τῶν Περσῶν

ri conſumptos, & in Gaza duos, Sanaballetes moritur. Alexander vero, expugnata Gaza, ad Hieroſolymitarum urbem aſcendere contendit. Aſt hoc audito pontifex Jaddus in anguſtia erat atque metu, ſolicitus quonam pacto Macedonibus obviam iret, irato Rege propter ſuperiorem contumaciam. Itaque indictis populo ſupplicationibus, & cum eis rem divinam Deo faciens, orat ut gentem tueri & ab impendentibus periculis liberare velit. Cum autem *nocte* poſt ſacrificium obdormiret, monuit eum in ſomnis Deus, ut bono eſſet animo, utque coronata urbe portas aperirent, & alii in albis veſtibus, ipſe vero cum ſacerdotibus ornatus ad præſcriptum legis obviam irent, nihil mali ſibi metuentes, providente Deo. Igitur excitatus ex ſomno, & ipſe magnopere gaudebat, & indicato cunctis eo oraculo, factiſque omnibus quæ ei in ſomnis mandata fuerant, Regis adventum præſtolabatur.

Jaddus pontifex parat Alexandrum excipere.

5. Atque ubi eum non procul abeſſe ab urbe intellexit, prodit una cum ſacerdotibus & civili turba, venerabili & diverſo ab aliis gentibus occurſu, in quendam locum qui Sapha dicitur. hoc autem nomen, ſi Græce interpretemur, ſpeculam ſignificat: inde enim & Hieroſolyma, atque templum conſpiciebatur. Cumque Phœnices & Chaldæi qui *Regem* ſequebantur fore putarent (quæ veriſimile erat Regem præ iracundia illis permiſſurum eſſe) ut urbem diriperent & pontificem excarnificarent, accidit ut res contra ſe haberent. Alexander enim, procul adhuc conſpicatus multitudinem in albis veſtibus, & ſacerdotes præcedentes in byſſinis tunicis, & pontificem in hyacinthina veſte & auro diſtincta, atque tiaram in capite gerentem, & auream in ea laminam, in qua Dei nomen inſcriptum erat: ſolus acceſſit, & nomen veneratum eſt, priorque pontificem ſalutavit. Judæis autem omnibus una voce Alexandrum ſalutantibus & in orbem cingentibus, reges quidem Syriæ reliquique obſtupuerunt, & Regem mentis impotem eſſe ſunt ſuſpicati: Parmenione vero ſolo eum aggreſſo & percontato, quî factum ſit ut omnibus eum adorantibus, ipſe Judæorem pontificem adorarit; "non hunc, inquit, "adoravi, ſed Deum, cujus ille ſummo ſa- "cerdotio decoratus eſt. Hunc enim ſecun- "dum quietem vidi in hoc habitu, cum eſſem "in Dio in Macedonia; ac cogitantem me "apud meipſum, quonam pacto potiri poſ- "ſem Aſia, hortatus eſt ne cunctarer, ſed "confidenter trajicerem: ſeſe enim exercitui "meo præiturum, mihique Perſarum imperium

Alexandri adventus in urbem Hieroſolymorum.

Alexandri ſomnium.

[a] Quæ de Alexandro & Jaddo narrantur hoc capite (conſentientibus *Talmudicis* in *Joma*, f. 69. & *Taanith*, c. 9. & Auctore *Commentarii Majoris* in *Leviticum*, ſect. 13.) pro fabulosis habentur ab *Ant. Van-Dale* in *Diſſertatione ſuper Ariſtea*, & *Thoma Wagſtaffe* in *Reſponſione* ad *L. Loydii Epiſt.* ad *Sherlockium*, *Aliiſque nonnullis*: præcipue quod ea ſilentio præterierint *Curtius*, *Diodorus*, *Arrianus* & *Plutarchus*. Verum *Juſtinum* l. xi. c. 10. (ubi dicit *Alexandrum obviam cum inſulis multos Orientis reges habuiſſe*) ad hanc hiſtoriam reſpicere exiſtimat *Iſ. Voſſius*, in notis ad *Juſtini* locum jam allatum. Hiſque fidem habuiſſe *Originem*, conſtat ex lib. 5. contra *Celſum*, p. 265. ubi dicit, ὡς μαθὼν ἐπὶ Αλεξάνδρου ὁ Μακεδὼν πεπεῖσθαί τι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ, καί του μὴ βεληθέντας, ἀλλά πως σωφρονήσαντας ϗ ἤρεμεῖς, ἀναλαμβάνειν ὅπλα κατ' ὁ Δαρείου. τότε φασὶ τὴν τῶν Ιουδαίων ἀρχιερέα, ἐνδυσάμενον τὸν ἱερατικὸν στολὸν, προσκυνῆσαι τῷ Αλεξάνδρῳ, φάσκοντα ὤφθαι αὐτῷ τοῦτο τὸ σχῆμά τινα, ἐπαγγειλάμενον αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὑποτάξειν τὴν Ασίαν ὅλην. *b* Προτέρᾳ ſolus *Buſb.* *c* Προσφέρων *Gall.* *d* Εσθήσιν hic & infra in *MSS.* *e* Πρόσωπον minus recte in *MSS.* *f* Σαφὰν *Hen.* Σαφὶν *Buſb.* Σαφεὶν *Vat.* Hebraïce צפה. *g* Σκοπὴν *Buſb.* & *Vat.* *h* Χαλδαίων (poſt *Scholiaſtem* in Tom. 2. *Bibl. Hiſt. S.* p. 1214.) reponendum cenſet *L. Loydius*, *Epiſcopus Wigornienſis*, in *Epiſtola* ad *Sherlockium* de Facto Jadduæ, p. 16. *i* Υακινθίνῳ in *MSS.* σὺν δυμένῳ τῷ ὑακινθίνῳ στολῷ ϗ Αλεκτρυόνα *Zonar.* Per ὑακινθίνη intelligit *pallium*, per Αλεκτρύονα *Ephodum* cum *Pectorali*. ita *Braunius* de *Veſt. Sacerd. Hebr.* l. 2. c. 25. p. 853. *k* Επιγέγραπτο *Buſb.* & *Zonar.* *l* Ita in *MSS.* τῷ ἀρχιερωσύνῃ in *Editis*. *m* Φασὶ poſt σχήματι inſerunt *Hen.* & *Buſb.* *n* Τῆς Μακεδονίας ἐνδὺς aut ἐγγὺς τῆς Μακεδονίας in *MSS.* ἐγγὺς ὢν ἔτι Μακεδονίας *Zonar.* *o* Ita cum *MSS.* στρατείας in *Editis*. ac præterea μὲν pro μοι in uno *MSS.* *p* Ita in *MSS.* & *Zonar.* ut & mox infra, p. 504. v. 5. τῶν in *Editis*.

a Τῇ

"rium traditurum. Itaque cum alium nul-
"lum in tali veſte viderim, & nunc conſpi-
"catus hunc, & illius in quiete viſi & co-
"hortationis recordatus ſim, puto me, divi-
"no miſſu facta expeditione, Dario ſuperio-
"rem fore, & Perſarum poteſtatem abolitu-
"rum, atque omnia quæ mihi ſunt in animo
"ſucceſſura" Hæc loquutus ad Parmenionem, dataque pontifici dextra, ſacerdotibus eum curſu comitantibus, in urbem venit; & in templum aſcendit, ac Deo ad ſacerdotis præſcriptum ſacrificavit, ipſumque pontificem & ſacerdotes magnifice honoravit. Oſtenſoque ei Danielis libro, in quo fore ſignificabat, ut Græcorum quidam Perſarum imperium aboleret, ille ſe eum eſſe qui ſignificaretur exiſtimans, tunc quidem lætatus multitudinem dimiſit: poſtridie vero ejus diei eos advocat, quæque ipſi velint dona poſtulare jubet. Pontifice autem petente, ut liceret patriis uti legibus, utque ſeptimo quovis anno tributis eſſent immunes, omnia *eis* conceſſit. Cumque illi ab eo petiiſſent, ut & eos qui Babylone & in Media erant Judæos legibus ſuis uti ſineret, libenter promiſit facturum quæ *ab eo* poſtularent. cum vero ad hoc diceret multitudini, ſi qui ſecum militare vellent, ea lege ut patrios mores tenerent & ſecundum eos viverent, paratum eſſe *eos ſecum* ducere; multi lubenti animo in eam expeditionem dederunt nomina.

Alexander Hieroſolymorum templum adit, & ſacra facit.

In Judæos beneficia conſert.

6. Igitur Alexander, compoſitis in hunc modum Hieroſolymorum rebus, in proximas urbes duxit exercitum. Atque omnibus, quos adiret, amice eum excipientibus, Samaritani (qui tum Sicima regionis caput habebant, urbem apud Garizim montem poſitam, & à deſertoribus Judaicæ gentis habitatam) videntes Judæis ab Alexandro tam præclarum honorem habitum, ſtatuerunt Judæos ſe profiteri. Sunt enim Samaritæ eo ingenio, ſicuti jam ante memoravimus, ut in Judæorum rebus adverſis negent ſuos eſſe cognatos, tunc quidem id quod verum eſt profitentes. Sed ſi forte eos paulo lautius agere viderint, continuo in eorum communionem inſiliunt, ſuos eſſe conſanguineos dicentes, genuſque ſuum à Joſephi natis, Ephraïmo & Manaſſe, deducentes. Igitur apparate, & cum magna in eum ſtudii ſignificatione, Regi occurrunt haud procul Hieroſolymis. Cumque illos Alexander laudaſſet, Sicimitæ ad eum accedunt, aſſumptis quos Sanaballetes ad eum miſerat militibus: rogantque, ut ipſorum urbem adiret fanumque *ſua præſentia* cohoneſtaret. Ipſe vero ad eos ſe venturum promittit, ſimulatque redierit. Ac poſtulantibus ſibi anni ſeptimi tributa condonari, quippe cum nec ipſi eo anno ſementem facerent, quæſivit, quinam eſſent qui hæc peterent. Cumque dixiſſent, Hebræos ſe eſſe, vocari autem Sicimorum Sido-

Sicima Samaritarum metropolis.

Samaritarum ingenium.

"δῶναι ἀρχήν. ὅθεν ἄλλον μὲν οὐδένα ἡγησάμε-
"νος σὺν [a] τοιαύτῃ τολῇ, τοῦτον δὲ νῦν ἰδὼν, καὶ τῆς κατὰ
"τὸν ὕπνον [b] ὀπτασθεὶς ὄψεώς τε καὶ παρακελεύσεως,
"[c] νομίζω θείᾳ πομπῇ τινὶ στρατείαν ταυτηνὶ ποιεῖσθαι
"Δαρεῖον νικήσειν, καὶ τὴν Περσῶν καταλύσειν δύναμιν,
"καὶ πάντ' ὅσα κατὰ νοῦν ὄψει μοι προχωρήσειν." Ταῦτ'
εἰπὼν τοὺς τε Παρμενίωνα, καὶ δεξιωσάμενος τὸν ἀρ-
χιερέα, [d] τοὺς ἱερέας παρελθόντων, εἰς τὴν πόλιν παρήνε-
ται· καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ ἱερὸν, θύει μετὰ τῆς θεοῦ κατὰ
τὸν τοῦ [e] ἀρχιερέως ὑφήγησιν, αὐτόν τε τὸν ἀρχιερέα [f] καὶ
τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε. Δειχθείσης δὲ αὐτῷ τῆς
Δανιήλου βίβλου, ἐν ᾗ τινα τῶν Ἑλλήνων κρατήσειν τοῦ
Περσῶν ἀρχῆς ἐδήλου, [g] νομίσας αὐτὸς εἶναι ὁ σημαινόμε-
νος, τότε μὲν ἡσθεὶς ἀπέλυσε τὸ πλῆθος· τῇ δὲ ὑστέ-
ρᾳ προσκαλεσάμενος, ἐκέλευσεν αὐτοὺς αἰτεῖσθαι
δωρεὰς ἃς ἂν αὐτοὶ θέλωσι. Τοῦ δ' ἀρχιερέως αἰτησαμέ-
νου, χρήσασθαι τοῖς πατρῴοις νόμοις, καὶ τὸ ἕβδομον ἔτος
ἀνείσφορον εἶναι, συνεχώρησε πάντα. Παρακαλεσάντων
δ' αὐτῶν, ἵνα καὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι καὶ Μηδίᾳ Ἰουδαίους
τοῖς ἰδίοις ὑπάρχῃ νόμοις [h] χρήσασθαι, ἀσμένως ὑπέσχε-
το ποιήσειν ἅπερ ἀξιοῦσιν. εἰπόντος δ' αὐτοῦ πρὸς τὸ
πλῆθος, εἴτινες αὐτῷ βούλονται [i] συστρατεύειν, τοῖς πα-
τρῴοις ἔθεσιν ἐμμένοντες καὶ κατ' αὐτὰ ζῶντες, ἑτοίμους
ἔχειν ἐπήγετο, πολλοὶ τὴν αὐτῷ στρατείαν ἠγάπησε.

5'. Ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος, ταῦτα διοικησάμενος ἐν τοῖς
Ἱεροσολύμοις, ἐξεστράτευσεν ἐπὶ τὰς ἐχομένας πόλεις. πάντων
δ' αὐτὸν ὡς ἀφίκετο φιλοφρόνως ἐκδεχομένων, Σαμα-
ρῖται, μίαν πόλιν τότε τὴν [k] Σίκιμα ἔχοντες, κειμένην πρὸς
τῷ Γαριζεὶν ὄρει, καὶ κατῳκημένην ὑπὸ τῶν ἀποστατῶν τῶν Ἰου-
δαίων ἐθνῶν, ἰδόντες ὅτι τοὺς Ἰουδαίους Ἀλέξανδρος οὕτω
λαμπρῶς τιμήσει, ἐγνωσαν [l] αὐτοὺς Ἰουδαίους ὁμολογεῖν.
εἰσὶ γὰρ οἱ Σαμαρεῖς τοιοῦτοι τὴν φύσιν, ὡς ἤδη που καὶ
πρότερον δεδηλώκαμεν, ὅταν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὦσι τοὺς Ἰου-
δαίους ἀρνῶνται συγγενεῖς [n] ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε τὴν ἀλή-
θειαν. ὅταν δέ τι παρ' αὐτοὺς λαμπρὸν ἴδωσιν ἐκ τύχης,
ἐξαίφνης ὑπεισδῦσιν αὐτοῖς τῇ κοινωνίᾳ, προσήκειν αὐτοῖς
λέγοντες, καὶ ἐκ τοῦ Ἰωσήπου γενεαλογοῦντες αὐτοὺς ἐκγόνους
Ἐφραΐμου καὶ Μανασσοῦ. μὴ λαμπρότητος οὖν καὶ πολλὴν [o] ἐν-
δεικνύμενοι περὶ αὐτὸν προθυμίαν, ἀπήντησαν τῷ Βασιλεῖ, μι-
κρῷ δεῖν ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων. ἐπαινέσαντος δὲ αὐτοὺς
Ἀλεξάνδρου, οἱ Σικιμῖται προσῆλθον αὐτῷ, προσπαραλα-
βόντες καὶ τοὺς Σαναβαλλέτου πρὸς αὐτὸν γραπτὰς ἀπέ-
στειλε· καὶ παρεκάλουν, παραγενόμενον [p] πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν,
τιμῆσαι καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερόν. ὁ δ' ἐκείνοις μὲν αὖθις ὑπο-
στρέφων ἥξειν ὑπέσχετο πρὸς αὐτούς. ἀξιούντων δ' [q] ἀφιέναι
τὸν φόρον αὐτοῖς τὸ ἑβδομαδικὸν ἔτος· ὃ δὲ καὶ αὐτοὺς σπεί-
ρειν ἐν αὐτῷ τίνες ὄντες ταῦτα παρακαλοῦσιν ἐπυνθάνετο.
τῶν δ' εἰπόντων, Ἑβραῖοι μέν εἰσι, [r] χρηματίζουσι δ' οἱ ἐν Σικίμοις
Σιδώνιοι,

a Τῇ αὐτῇ *Busb.* b Ἀναμνησθεὶς in *MSS.* c Καὶ σὺν Θεῷ νομίζω τὴν στρατείαν ταυτηνὶ ποιεῖσθαι Δαρεῖον ὑπάρξειν *Zonar.* d Τῶν Ἰουδαίων ſolus *Vat.* e Ita ex *MSS.* & *Zonara.* ἱερέως in *cæteris.* f Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ τοὺς ἱερεῖς in *reliquis* deſiderantur. g Νομίσας αὐτὸν εἶναι τὸν σημαινόμενον *Hen.* h Χρῆσθαι hîc loci in omnibus *MSS.* At ſupra v. 17. χρῆσθαι habet ſolus *Busb.* i Ita *MSS.* στρατεύειν in *Editis.* k Σικιμαν *Hen.* & *Busb.* Σικήμων *Vat.* & infra (p. 505. v. 13.) Σικήμιται. l Ἑαυτοὺς *MSS.* αὐτοὺς in *Editis*, ut & mox infra v. 37. m *Sc.* lib. 9. c. 14. p. 429. Vide etiam *lib.* XII. *c.* 7. n Vocem ἴσχειν non agnoſcunt *Hen.* & *Vat.* o *Al.* δεικνύμενοι. p Εἰς τὴν πόλιν in *MSS.* q Ἀφεῖναι in *MSS.* r Ita etiam apud *Zonaram*, ubi *Wolphius* vertit, *Sicimitas Sidonios appellari.* At *Epiphanius* reddit, *Sicimitas autem à Sidoniis nuncupari.* Denique *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2.) verti vult, *Sidonios in Sicimis vulgo appellari.* Confer l. XII. c. 7.

Σιδώνιοι, πάλιν αὐτὸς ἐπηρώτησεν, εἰ τυγχάνουσιν Ἰουδαῖοι; τοῦ δ' οὐκ ἀρνουμένου, ἀλλ' ἔγωγε, εἶπεν, Ἰουδαίοις ταῦτ' ἔδωκα. ὑποστρέψας μέντοι γε διδαχθεὶς ὑφ' ὑμῶν ἀκριβέστερον, ποιήσω τὰ δόξαντα. τοῖς μὲν οὖν Σικιμίταις ὕστερον ἀπεπέμψατο. τοὺς δὲ τοῦ Σαναβαλλέτου στρατιώτας ἐκέλευσεν ἕπεσθαι εἰς Αἴγυπτον· ἐκεῖ γὰρ αὐτοῖς δώσειν κλήρους γῆς. ὃ καὶ μετ' ὀλίγον ἐποίησεν ἐν τῇ Θηβαΐδι, φρουρεῖν τὴν χώραν αὐτοῖς προστάξας.

nios: iterum interrogavit, an Judæi essent? Quod cum *illi* negarent, dixit, Atqui ego Judæis ista dedi; tamen cum rediero, & hæc à vobis accuratius cognovero, faciam quod mihi visum fuerit. Et quidem Sicimitas ita dimisit. Sanaballetis vero militibus imperavit, ut ipsum in Ægyptum sequerentur: illic enim agros eis divisurum. id quod paulo post fecit in Thebaïde, ubi eis regionem tuendam mandavit.

ζ'. Τελευτήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, ἡ μὲν ἀρχὴ [a] εἰς τοὺς διαδόχους [b] ἐμερίσθη· τὸ δ' ὅτι δὲ Γαριζεὶν ὄρους ἱερὸν ἔμενεν. εἰ δέ τις αἰτίαν ἔχοι φεύγειν τοὺς Ἱεροσολυμίτας κοινοφαγίας, ἢ τοῦ σὺν τοῖς [c] Σαββάτοις παρανομίας, ἤ τινος ἄλλου τοιούτου ἁμαρτήματος, φεύγειν τοὺς Σικιμίτας ἔφευγε, λέγων ἀδίκως [d] ἐγκεκλῆσθαι. τετελευτήκει δὲ καὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὁ ἀρχιερεὺς Ἰαδδοῦς, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην Ὀνίας ὁ παῖς αὐτοῦ παρειλήφει. τὰ μὲν δὴ περὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἐν τούτοις ἐτύγχανεν ὄντα.

7. Alexandro autem vita defuncto, imperium inter successores divisum est: templumque in monte Garizin mansit. Quod si quis ab Hierosolymitis reus agebatur comesi profani cibi, aut violati Sabbati, aut alicujus talis peccati, is ad Sicimitas confugiebat, seque injuste accusatum dicebat. Per id vero tempus vita decesserat Jaddus pontifex, eique in pontificatum successerat Onias ejus filius. Atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

Mortuo Alexandro dividitur imperium.

Jaddi obitus.

Onias pontifex.

Τέλος τῆς βιβλίου ἑνδεκάτου.

Finis Libri undecimi.

a Εἰς Ἀμφίους *Vat.* b Διαμερίσθη *Hen. & Bud.* c Ita *MSS.* ἐν τοῖς Σάββασιν in *Editis.* d Ita *MSS.* ἐγκεκλῆσθαι in *Editis.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΈΝ ΤΗ ΔΩΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DUODECIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Ptolemæus, Lagi filius, Hierosolymis & Judæis dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.*
2. *Quomodo filius ejus Ptolemæus, Philadelphus appellatus, Judaïcas leges Græce transferendas curavit, & multos captivos, in gratiam Eleazari illorum pontificis, manumisit, plurimaque donaria Deo consecravit.*
3. *Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Asiæ, & conditarum à se urbium civitate donaverunt.*
4. *Josephus Tobiæ filius malo medetur, quo laborabant Judæi, inita cum Ptolemæo Epiphane amicitia.*
5. *Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Judæorum pontifice.*
6. *Judæi potentiores inter se dissident, & quomodo Antiochi Epiphanis opem implorarunt.*
7. *Quod Antiochus, expeditione facta in Hierosolyma, & urbem cepit & templum diripuit.*
8. *Quemadmodum, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, solus Mattathias Assamonæi filius, Regis mandata contempsit, & postea Antiochi duces prælio superavit.*
9. *Mattathiæ obitus in summa senectute, rerum administratione filiis relicta.*
10. *Quomodo filius ejus Judas, cum Antiochi copiarum ducibus congressus, id assequutus est ut Judæi patriis institutis viverent; atque ipse à populo pontifex constitutus est.*
11. *Quomodo Apollonius, Antiochi exercitus dux, incursione in Judæam facta, victus interiit.*
12. *Lysiæ & Georgiæ contra Judæos expeditio & clades, & exercitûs interitus.*
13. *Quod Judas & Simon, ductis exercitibus, ab illo in Ammanitas, à Simone fratre ejus in Tyrios & Ptolemæeos, illos devicerunt.*
14. *Quomodo Antiochus Epiphanes apud Persas diem obiit.*
15. *Quomodo Antiochus, cognominatus Eupator, una cum Lysia susceptâ in Judæos expeditione, victoria potitus Judam in templo obsidet.*

α'. Ως Πτολεμαῖος ὁ Λάγυ, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ ϖ̃ραλαβὼν τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν Ιυδαίαν, πολλὰς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον [b] κατῴκισεν.

β'. Ως ὁ υἱὸς αὐτῦ Πτολεμαῖος, ὁ κληθεὶς Φιλάδελφος, τὰς [c] Ιυδαίων νόμυς εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶσσαν μετέβαλε, καὶ πολλὰς αἰχμαλώτυς ἀπέλυσεν, Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ αὐτῶν χαριζόμενος, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

γ'. Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ Ιυδαίων ἔθνος, καὶ πόλιτας ἐποίησαν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν κτιθείσαις πόλεσιν.

δ'. Ἐκ τῆς γενομένης ἀτυχίας ἐπανόρθωσις τοῦ Ιωσήπυ τοῦ Τωβίου ποιησαμένυ φιλίαν ϖ̃ρὸς Πτολεμαῖον τὸν Ἐπιφανῆ.

ε'. Φιλία καὶ συμμαχία Λακεδαιμονίων ϖ̃ρὸς Ονίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ιυδαίων.

ς'. Στάσις τῶν δυνατῶν Ιυδαίων πρὸς ἀλλήλυς, καὶ ὡς [d] ἐπεκαλέσαντο Αντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ.

ζ'. Οτι στρατυσάμενος Αντίοχος ἐπὶ Ἱεροσόλυμα, τὴν τε πόλιν παρέλαβε, καὶ τὸν ναὸν ἐσύλησεν.

η'. Ως Αντίοχυ κωλύσαντος τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι τὸς Ιυδαίυς, μόνος [e] ὁ Ασαμωναίυ παῖς [f] Ματταθίας κατεφρόνησε τῦ βασιλέως, καὶ τὸς Αντίοχυ στρατηγὸς ἐνίκησε.

θ'. Ματταθίυ τελευτὴ, γήρᾳ μὲν ὄντος ἤδη, ϖ̃αραδόντος δὲ τὴν τῶν ϖ̃ραγμάτων ϖ̃ροστασίαν τοῖς ϖ̃αισίν.

ι'. [g] Ως ὁ υἱὸς αὐτῦ Ιύδας, τοῖς Αντίοχυ στρατηγοῖς μαχεσάμενος, τὸς Ιυδαίυς εἰς τὴν ϖ̃άτριον ἐπανήγαγε ϖ̃ολιτείαν, καὶ ἀρχιερεὺς ἀπεδείχθη ὑϖ̃ὸ τῦ λαῦ.

ια'. Ως Αντίοχυ στρατηγὸς Απολλώνιος, εἰς τὴν Ιυδαίαν ἐμβαλὼν, ἡττηθεὶς ἀπέθανεν.

ιβ'. Η [h] Λυσίυ καὶ Γοργίυ στρατηγία ἐπὶ τὴν Ιυδαίαν, καὶ ἥττα & διαφθορὰ τῦ στρατῦ.

ιγ'. Οτι στρατυσάμενοι Ιύδας & Σίμων, ὁ μὲν ἐπὶ Αμμανίτας καὶ τὴν [i] Γαλαδίτιν, ὁ δὲ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ ἐπὶ Τυρίυς καὶ Π̃τολεμαεῖς, ἐκράτησαν αὐτῶν.

ιδ'. [k] Ως Αντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἐτελεύτησεν ἐν Πέρσαις.

ιε'. Ως Αντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Εὐπάτωρ, στρατυσάμενος ἐπὶ Ιυδαίυς μετὰ Λυσίυ, καὶ νικήσας, ἐπολιόρκει Ιύδαν εἰς τὸ ἱερὸν ἐγκλείσας.

ιϛ'. Οτι

a Al. ἐν τῷ δωδεκάτῳ, vel ἐν τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ. *b* Μετῴκισεν *Hen. c Al.* Ιυδαίων. *d* Ἀπεκαλέσαντο *Hen. e* Ita *MSS.* in *Editis* deest articulus. *f* Ita ubique cum *MSS.* & *Vat. Interpr.* Matthias passim in *Editis.* *g* Hunc titulum insertum dedi ex *MSS.* *h* Ita juxta *Epiphanii Codd. MSS.* Σίλωνος in *Editis Flavii* & aliquibus *MSS.* Γαιδῆτιν *Vat.* *k* Λυσίυ στρατεία, τῦ Αντίοχυ στρατηγῦ, ἐπὶ Ιυδαίυς [Ιύδαν *Gall.*] καὶ ἥττα inter hunc & præcedentem titulum inserunt *Hen. Gall.* & *Vat.*

α Τῆ

ις'. Οτι πολλῶ χρόνω τῆ πολιορκία τριβομένω, Φιλίαν ποιησάμενος πρὸς Ιώδαν, εὐπρεπῶς ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ιουδαίας ὁ Αντίοχος.

ιζ'. Ως Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἀποστατευσάμενος τοῖς Ιουδαίοις, ἄπρακτος ἀνέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα.

ιη'. Ως Νικάνωρ, μετὰ τὸν Βακχίδην πεμφθεὶς στρατηγὸς, ἀπώλετο σὺν [a] τῷ στρατῷ.

ιθ'. Οτι πάλιν ὕστερον τὸν Ιουδαίων Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς, ἐνίκησεν.

κ'. Ως Ιούδας διεφθάρη μαχόμενος.

16. *Quod, longo tempore in obsidione consumpto, Antiochus cum Juda fœdus feriit, & ex Judæa non sine gloria discessit.*

17. *Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, cum exercitu contra Judæos profectus, re infecta ad Regem reversus est.*

18. *Quomodo Nicanor, dux post Bacchidem missus, una cum exercitu periit.*

19. *Quod Bacchides denuo missus contra Judæam, victoria potitus est.*

20. *Quomodo Judas in prælio occubuit.*

a Τῇ φαλαγγι in duobus *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ἑκατὸν ἑβδομήκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DUODECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXX.

ΚΕΦ. α'.

Ως Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ παραλαβὼν τὰ Ιεροσόλυμα καὶ τὴν Ιουδαίαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον κατῴκισεν.

CAP. I.

Quomodo Ptolemæus Lagi filius, Hierosolymis & Judæa dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μὲν οὖν ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, καταλύσας τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν, καὶ [b] τὰ κατὰ τοὺς Ιουδαίους προειρημένον κατασησάμενος τρόπον, τελευτᾷ τὸν βίον· μεταπεσούσης δὲ εἰς πολλοὺς τὴν ἀρχῆς, Αντίγονος μὲν τὴν Ασίας [c] ὑπερατεῖ, [d] Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος καὶ [e] τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν, Λυσίμαχος δὲ τὸν Ελλήσποντον διεῖπε, τὴν δὲ Μακεδονίαν [f] εἶχε Κάσσανδρος, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου τὴν Αἴγυπτον [g] εἴληφε. στασιαζόντων δὲ τούτων, καὶ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμουμένων ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, πολέμους τε συνεχεῖς καὶ μακροὺς [h] συνέβαινε γίνεσθαι, καὶ τὰς πόλεις κακοπαθεῖν, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσιν [i] ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων, ὡς καὶ τὴν Συρίαν ἅπασαν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, Σωτῆρος τότε χρηματίζοντος, τἀναντία παθεῖν αὐτῷ τῆς ἐπιθυμίας. κατέσχε δὲ οὗτος καὶ τὰ Ιεροσόλυμα, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ [k] χρησάμενος. εἰσελθὼν γὰρ Σαββάτοις εἰς

Alexandri successores.

IGITUR Alexander Macedonum rex, subacto Persarum imperio, & constitutis (ut jam dictum est) Judææ rebus, vitam finiit: ac distracto in multos imperio, Antigonus Asia potitur, Seleucus Babylone & illius tractus nationibus, Lysimachus Hellespontum obtinuit, Macedoniam occupavit Cassander, Ægyptum autem tenuit Ptolemæus Lagi filius. Hi dum inter se dissident, & de imperio quisque suo contendunt, fiebat ut continua longaque bella gererentur, urbesque affligerentur, & multos civium in certaminibus amitterent, adeo ut omnis Syria à Ptolemæo Lagi filio (qui tum Soter, *hoc est Servator*, appellabatur) longe aliter afficeretur, quam ejus nomine dignum esset. Is etiam Hierosolymam per fraudem & proditionem occupavit. Ingressus enim Sabbato in urbem per

Ægyptum tenuit Ptolemæus Lagi filius, Soter dictus.

a Ita in omnibus *MSS.* tam *Latinis* quam *Græcis*. Videsis *Is. Vossium* in *Chronol. S.* cap XI. p. 150. b Illa τὰ κατὰ desunt *Cod. NC.* c Επικράτει *NC.* d Σέλευκος δὲ ὁ Νικάτωρ ἐπιπαλάμβανος *NC.* e Τῶν ἄλλων ἐθνῶν *NC.* f Εἶχε abest *Hen.* mox Κάσσανδρον ex *nummis* pro Κάσσανδρος edidimus. g Εἴληφεν in nonnullis *MSS.* h Συνέβαινε γίνεσθαι *Hen.* συνέβαινε γινέσθαι *NC.* i Ἀπολλύειν *NC.* k Χρησάμενος, ἀρχιερέως ὄντος ἔτι ἐθνους ἡμῶν κατ' ἐκείνας ἡμέρας Ονίου, ὃς ἦν Αδδα υἱός. εἰσελθὼν δὲ οὐ ἡμέρᾳ Σαββάτου εἰς τὴν πόλιν ὁ Πτολεμαῖος ὡς θύσων τῷ Θεῷ *NC.*

Judæi, Hierosolymis dolo captis, in Ægyptum abducti.

per ſpeciem ſacrificandi, ne prohibentibus quidem Judæis (neque enim hoſtem eſſe putabant, & tum quia nihil mali ſuſpicabantur, tum propter diem ocium & quietem agebant) urbe nullo labore potitus eſt, eamque acerbe tractavit & inclementer. Hiſce quæ diximus etiam Agatharchides Cnidius, qui res à ſucceſſoribus *Alexandri* geſtas conſcripſit, teſtimonium perhibet, ſuperſtitionem nobis exprobans, ut qui libertatem propter eam amiſerimus, iſtiuſmodi verbis. "Eſt gens quæ "Judæorum dicitur, qui urbem incolentes ma- "gnam & bene munitam *nomine* Hieroſoly- "ma, paſſi ſunt eam in Ptolemæi poteſtatem "venire, quod arma capere noluerint, atque ex "ſuperſtitione intempeſtiva crudeli dominatui "ſeſe ſubjecerunt." Et Agatharchides quidem de gente noſtra hæc memoriæ prodidit. Cæterum Ptolemæus, multis hominibus captis, tum ex Judææ montanis, lociſque circa Hieroſolyma, tum ex Samaria & Garizin, omnes in Ægyptum tranſtulit. Cumque Hieroſolymitanos jurisjurandi fideique obſervantiſſimos ex iis intelligeret, quæ Alexandri legatis poſt victum ab eo Darium reſponderant, multos eorum in præſidiis diſpoſuit, & cum Macedonibus Alexandriæ pares fecit, ac ſacramento adſtrinxit, ſervaturos fidem poſteris ejus, qui ipſis mandaſſet eam provinciam. Non pauci præterea reliquorum Judæorum in Ægyptum ſua ſponte profecti ſunt, allecti partim bonitate ſoli, partim Ptolemæi liberalitate. Sed inter Samaritas & Judæorum poſteros inſtituta patria retinere ſtudentes exiſtebant contentiones, iique inter ſeſe decertabant, dum Hieroſolymitani ſuum templum ſanctum eſſe contendunt, & victimas eo mitti volunt; Samaritæ contra, in montem Garizin.

Agatharchides Cnidius.

Ptolemæi in Judæos benignitas.

Contentiones inter Judæos & Samaritas.

τὴν πόλιν ὡς θύσων, μήτε τῶν Ἰουδαίων αὐτὸν ἀμυνομένων, οὐδὲν ὑπενόουν πολέμιον, καὶ διὰ ὃ ἀνύποπτον καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ἀργίᾳ καὶ ῥᾳθυμίᾳ τυγχανόντων, ἀπόνως ἐγκρατὴς γένεται τῆς πόλεως, καὶ πικρῶς ἦρξεν αὐτῆς. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος, ὁ [a] τὰς τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων πράξεις συγγραψάμενος, ὀνειδίζων ἡμῖν δεισιδαιμονίαν, ὡς δι' αὐτὴν ἀποβαλόντες τὴν ἐλευθερίαν, λέγων ὧδε. "ἔστιν ἔθνος "Ἰουδαίων λεγόμενον, οἳ πόλιν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην ἔχοντες "Ἱεροσόλυμα, ζώσην ὑπερεῖδον ὑπὸ Πτολεμαίῳ γενομέ- "νῳ, ὅπλα λαβεῖν καὶ θελήσαντες, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄκαιρον "δεισιδαιμονίαν χαλεπὸν ὑπέμειναν ἔχειν δεσπότην." Ἀγαθαρχίδης μὲν οὖν ταῦτα περὶ ἔθνους ἡμῶν ἀπεφήναλο. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβών, ἀπό τε τῆς ὀρεινῆς Ἰουδαίας καὶ τῶν περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τόπων, καὶ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ τῶν [b] ὀνομαζομένων Γαριζείν, κατώκισεν ἅπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών. [c] ἐγνωκὼς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων περί τε τοὺς ὅρκους φυλακὴν καὶ τὰς πίστεις βεβαιοτάτους ὑπάρχοντας, [d] ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο Ἀλεξάνδρῳ πρεσβευσαμένῳ πρὸς αὐτούς, μὴ κρατῆσαι Δαρείου τῇ μάχῃ· πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ φρούρια [e] κατελοχίσας, καὶ τοῖς Μακεδόσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας, ὅρκους ἔλαβε παρ' αὐτῶν, ὅπως τοῖς ἐκγόνοις [f] φυλαχθησόμενοι τὴν πίστιν διαφυλάξωσιν. οὐκ ὀλίγοι δ' οὐδὲ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἑκουσίως εἰς Αἴγυπτον παρεγένοντο, διά τε ἀρετὴν τόπων αὐτούς καὶ διὰ τὸν Πτολεμαίου φιλοτιμίαν προσκαλουμένης. ἐπειδὴ μέντοι τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν πρὸς τοὺς Σαμαρείτας, τὴν πάτριον ἀγωγὴν τῶν [g] ἐθῶν ἀποσώζειν προαιρουμένοις, ἐγίνοντο, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμουν. τὸ μὲν Ἱεροσολυμιτῶν ὃ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν ἅγιον εἶναι λεγόντων, καὶ τὰς θυσίας ἐκ πέμπειν ἀξιούντων· τὸ δὲ Σαμαρειτῶν εἰς τὸ Γαριζεὶν ὄρος κελεύόντων.

II. CAP. II. ΚΕΦ. β'. β'.

Quomodo Ptolemæus Philadelphus leges Judaicas Græce transferendas curavit, multoſque captivos manumiſit, & multa donaria Deo conſecravit.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος τοὺς Ἰουδαίων νόμους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσε, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

Ptolemæus Philadelphus ſecundus Ægypti rex.

CUM autem Alexander duodecim annos regnaſſet, & poſt eum Ptolemæus Soter quadraginta, tum demum Ægypti regnum adeptus Philadelphus (quod quidem tenuit annos undequadraginta) & legem *Judaicam* curavit transferendam, & ſervientes in Ægypto Hieroſolymitanos ſervitute liberavit, qui fuerunt centum & viginti millia, ex hujuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus, regiarum bibliothecarum præfectus, operam dans ut omnes, ſi fieri poſſet, totius orbis libros colligeret, & coëmens quicquid ubique vel fama accepiſſet ſtudio dignum fore Regiſque voluntati non ingratum, (nam *is* maximo librorum colligendorum deſiderio tenebatur) omni cura & cogitatione huic rei incumbebat. Pto-

Demetrius Phalereus bibliothecæ Ptolemaïcæ præfectus.

[h] Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος τεσσαράκοντα, ἔσχε τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου Φιλάδελφος ὁ Φιλάδελφος, καὶ κατασχὼν αὐτὴν ἐπ' ἔτη ἐνὸς [i] δέοντος τεσσαράκοντα, τόν τε νόμον ἡρμήνευσε, καὶ τοὺς δουλεύοντας ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέλυσε τῆς δουλείας, [k] ὄντας δώδεκα μυριάδας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Δημήτριος ὁ Φαληρεύς, ὃς ἦν ὁπὸ τῶν [l] βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως, σπουδάζων εἰ δυνατὸν εἴη πάντα τὰ ὑπ' τὴν οἰκουμένην συναγαγεῖν βιβλία, καὶ συνάγων, [m] εἴ τι που μόνον ἀκούσειε σπουδῆς ἄξιον ἢ ἤδη τῆς τοῦ βασιλέως προαιρέσει, μάλιστα γὰρ περὶ τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων ἦν φιλοκάλως, συνηγωνίζετο. ἐφ' οὗ δ' αὐτὸν

a Forſan in libris ὡς περὶ Ἀσίας, quos laudant *Diodorus, Phlegon, Lucianus & Athenæus.* b Ἐν τῷ ἱερῷ τῷ Γαριζεὶν NC. c Ἐπιγνοὺς Hen. Busb. & NC. d Ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο Ἰουδαῖος ὁ ἀρχιερεὺς Ἀλεξάνδρῳ πρεσβεύοντι ὡς τοὺς Ἰουδαίους, ὃς μετὰ τὸ κ.τ.λ. NC. e Κατιλοχισάμβρος NC. f Ἐθνῶν Vat. & NC. g Σικιμιτῶν NC. & Vet. Interpr. in nonnullis codicibus. h Ita Busb. NC. & Vet. Interpr. nec non Iſ. Voſſii MS. niſi quod πεσαρήκοντα ἓν pro πεσαρήκοντα præ ſe ferat. in Editis deſiderantur iſta; Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου πεσαρήκοντα. In Cod. NC. (cui titulus eſt Πτολεμαϊκὸν) caput incipit ad hunc modum, Τελευτήσαντος δὲ Οὐὶς Ζαχαρίου, ὁ παῖς αὐτῶ Σίμων γίνεται διάδοχος, ὁ καὶ δικαίως ἐπικληθείς, ἀφ' τὸ ὠφῆς τὸ Θεοῦ εὐσεβὴς ἐν τοῖς καὶ ὁμοφύλοις εὑρέθη. Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξ. &c. Videſis *Uſſerium* ad A. M. 3721. i Δέοντα Hen. & Busb. k Ὄντας περὶ δώδεκα in iiſdem MSS. l Vide *S. Epiphanium* in lib. *de Menſuris & Ponderibus*, p. 166. & *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M 3719. m Εἴ πῃ τι Busb.

a Sic

δ' αὐτόν ποτε ὁ Πτολεμαῖος, πόσας ἤδη μυριάδας [a]ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων; τὸν μὲν ὑπαρχόντων [b]εἰπεῖν τῷ) φάσκειν εἰκοσιν, ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ εἰς πεντήκοντα συναθροίσειν. μεμῦσθαι δ' ἔλεγεν αὐτῷ πολλὰ τῷ) καὶ παρὰ τοῖς Ιουδαίοις τῶν παρ' αὐτοῖς νομίμων συγγράμματα, ἀξιόλογα καὶ τῆς βασιλέως βιβλιοθήκης· ἃ, τοῖς ἐκείνων χαρακτῆρσι καὶ τῇ διαλέκτῳ γεγραμμένα, πόνον αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον παρέξειν εἰς τὴν Ελληνικὴν μεταβαλλόμενα γλῶτταν. δοκεῖ μὲν γὰρ τῷ) τῇ ἰδιότητι τῶν Σύρων γραμμάτων ἐμφερὴς ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν, καὶ τὴν φωνὴν ὁμοίαν αὐτοῖς ἀπηχεῖν, ἰδιότροπον δέ αὐτὴν τῷ) συμβέβηκεν. οὐδὲν οὖν ἔλεγε κωλύειν καὶ ταῦτα μεταβαλόντα· δύναται γὰρ τὰ εἰς ταῦτα χορηγίας εὐπορῆσαι. ἔχειν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις. δόξας οὖν ὁ βασιλεὺς ἄριστα τὸν Δημήτριον φιλοτιμούμενον περὶ τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν βιβλίων ὑποτίθεσθαι, γράφει τῷ τῶν Ιουδαίων ἀρχιερεῖ ταῦτα γίνεσθαι.

β'. [c]Ἀρισταῖος δέ τις, φίλος ὢν ἐν τοῖς μάλιστα τῷ βασιλεῖ, καὶ σωφρονιζόμενος ὑπ' αὐτοῦ διὰ μετριότητα, πολλάκις μὲν καὶ πρότερον ἔγνω παρακαλέσαι τὸν βασιλέα, ὅπως λύσῃ τοὺς [d]αἰχμαλώτους Ιουδαίους, ὅσοι κατὰ τὴν βασιλείαν ἦσαν αὐτῷ. καιρὸν δ' ὑπολαβὼν εὔκαιρον εἶναι τοῦτον δοκιμάσας τὸ δέησον, πρώτοις περὶ τούτου διαλέγεται τοῖς ἄρχουσι τῶν σωματοφυλάκων, Σωσιβίῳ τῷ Ταραντίνῳ καὶ Ανδρέᾳ, συναγωνίσασθαι περὶ ὧν ἐντυγχάνῃ μέλλει τῷ βασιλεῖ παρακαλῶν αὐτούς. προσλαβὼν οὖν καὶ τὴν τῶν προειρημένων γνώμην ὁ Αριστᾶος, προσελθὼν τῷ βασιλεῖ λόγους περὶ αὐτῶν τοιούτους ἐποιήσατο. "ὃ χρὴ "ἀπατωμένους ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, [e]περιορᾶν, ἀλλὰ ταλήθες "ἀπελέγχειν. τοὺς γὰρ τῶν Ιουδαίων νόμους ὑμεῖς μεταγράψαι μό- "νον, ἀλλὰ καὶ [f]ἑρμηνεῦσαι διανοούμεθα εἰς ὃ σοὶ κεχαρισμέ- "νον, [g]τίνι λόγῳ χρώμενοι τοῦτο πράξαιμεν ἄν, πολλῶν "Ιουδαίων ἐν τῇ σῇ βασιλείᾳ δουλευόντων; ὃς, τῇ σαυτοῦ "μεγαλοψυχίᾳ καὶ χρηστότητι ποιῇ ἀκολούθως, ἀπόλυσον "τὴν παλαιπωρίας, τὴν βασιλείαν σου διέποντος θεμένου τοὺς "νόμους αὐτοῖς Θεοῦ, καθὼς ἐμοὶ πολυπραγμονήσαντι μαθεῖν "ὑπῆρξε. τὸν γὰρ ἅπαντα συσχόντα Θεὸν καὶ σέβομεν καὶ ἡμεῖς σε- "βόμεθα, Ζῆνα καλοῦντες αὐτὸν ἐτοίμως, ἀπὸ τοῦ σύμπασι "ἐμφύειν τὸ ζῆν τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ νοήσαντες. ὅθεν εἰς τιμὴν τοῦ "Θεοῦ, τοῖς ἐξαίρετον τὴν εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένοις, "ἀπόδος αὐτοῖς τὴν πατρίδα, καὶ τὸν αὐτῇ βίον [h]ἀπειλη- "φότα. ἴσθι μέντοιγε, ὦ βασιλεῦ, ὡς οὔτε γένει προσή- "κων αὐτοῖς, οὔτε ὁμόφυλος [i]αὐτῶν ὢν ταῦτα περὶ αὐ- "τῶν ἀξιῶ. πάντων δὲ ἀνθρώπων δημιούργημα ὄντων τοῦ "Θεοῦ, [k]καὶ γινώσκων αὐτὸν ἡδόμενον τοῖς εὐποιοῦσιν, [l]ἐπὶ "τούτῳ καὶ σὲ προσκαλῶ.

γ'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Αριστέου, ἀναβλέψας εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἱλαρῷ καὶ γεγηθότι τῷ προσώπῳ, πόσας, εἶπεν, ὑπολαμβάνεις τῶν ἀπολυθησομένων ἔσεσθαι μυριάδας; ὑπολυχόντος δὲ Ανδρέου, παρεισήκει γὰρ, καὶ φήσαντος ὀλίγῳ πλείονας ἔσεσθαι τῶν [m]δέκα μυριάδων. ἢ μικρὰν ἄρα ἡμᾶς, εἶπεν, Αριστέα, δωρεὰν αἰτεῖς; Σωσιβίου δὲ καὶ τῶν παρόντων φησάντων, ὡς ἄξιον αὐτὸν ὄντα τῆς αὐτοῦ μεγαλοψυχίας τῷ παρεσχηκότι τὴν βα-

lemæo autem aliquando ab ipſo quærente, quot jam librorum millia collecta haberet? reſpondit eſſe jam circiter * ducenta millia, & brevi congeſturum ad quingenta. ſibi etiam, adjiciebat, indicatum multos eſſe apud Judæos de ipſorum inſtitutis libros ſtudio dignos & bibliotheca regia; qui cum illorum literis & ſermone ſcripti ſint, rem fore magni laboris & moleſtiæ, ſi in Græcam linguam transferantur. Videtur enim eorum ſcriptura plane ſimilis eſſe Syrorum ſcripturæ, vocemque reddere conſimilem, contigit tamen ut ſui generis ſit. cæterum nihil, inquit, prohibet, quo minus eos transferendos cures (opibus enim ad hoc efficiendum polles) & in bibliotheca *tua* habeas. Rex igitur Demetrium, pro ſuo libros colligendi ſtudio, ſibi optime conſulere exiſtimans, Judæorum pontifici ſcribit, ut hæc fiant.

Ptolemæus, ex conſilio Demetrii, de legibus Judaïcis Græce transferendis cogitat.

2. Jam quidam *nomine* Ariſtæus, Regi in primis amicus atque gratus ob modeſtiam, ſæpe antea Regem orare ſtatuerat, ut Judæos, quicunque in ejus regno eſſent, manumitteret, hoc vero ſibi idoneum ad ea poſtulata tempus arbitratus, primum ea de re agit cum ſatellitum præfectis, Soſibio Tarentino & Andrea, eos obſecrans, ut ſe in eis quæ ſit à Rege poſtulaturus adjuvent. Cumque Ariſtæus eorum, quos memoravimus, ſententiam accepiſſet, Regem adit, & cum eo agit in hunc modum. "Non decet committere nos, ô Rex, ut deci- "piamur, ſed verum patefacere. Cum enim id "nobiſmet negotii dari voluerimus, ut Judæo- "rum leges in tuam gratiam non ſolum tranſ- "ſcribantur, verum etiam vertantur, quanam "ratione hoc facere poſſimus, cum multi Ju- "dæi ſerviant in regno tuo? Quos certe non "alienum erit à tua magnificentia & bonita- "te liberare à calamitate: quandoquidem qui "Deus eis leges tulit, is eſt qui tuum regnum "regit, quantum ego quidem quærendo com- "peri. Conditorem enim univerſitatis Deum "& ipſi & nos colimus, familiari ſermone "Zῆνα (i. e. *Jovem*) vocantes, indito à viven- "do nomine, quòd is vitam conferat omni- "bus. Quapropter ad honorem Dei, iis, qui "Deum præcipua religione venerantur, red- "de patriam, ut eis in natali ſolo vitam age- "re liceat. Illud quidem ſcito, Rex, me nec "genere eis, nec natione propinquum, hæc "pro eis poſtulare. Sed cum omnes homines "Dei ſint opificium, & ſciam eum benefa- "cientibus delectari, ad benefaciendum te co- "hortor.

Ariſtæi oratio ad regem Ptolemæum.

3. Hæc loquutum Ariſtæum, Rex hilari lætoque vultu intuitus, Quotnam, inquit, millia putas eſſe eorum, qui manumittendi ſunt? Cumque Andreas, qui tum forte adſtiterat, ſubjeciſſet, paulo plura eſſe quam centum decem millia. An vero parvum à nobis, inquit Rex, donum, Ariſtæe, poſtulas? Cumque Soſibius, & qui aderant, dixiſſent, debere eum dignam ſua munificentia gratiam Deo rependere,

Ptolemæi ad Ariſtæum reſponſum.

a Sic *MSS.* ἔχει in *Editis.* b Illud εἰπεῖν ex *MSS.* agnoſcunt etiam *Epiphanii* libri, *Ariſteas*, & *Euſebius.* c Ita paſſim *Flavius. Aeneias Aliis.* d Ita *MSS.* & *Epiphan.* αἰχμαλώτους deeſt *Editis.* e Περιορᾶν τι *NC.* f Μεθερμηνεῦσαι in *MSS.* g Τίνι τῷ λόγῳ *Hen.* & *Busb.* h Ἀπολελοιπότα *Hen. Busb.* & *NC.* i Αὐτῶν deſideratur in *iiſd. MSS.* k Καὶ δὴ γινώσκων *Hen.* & *Busb.* l Ἐπὶ τοῦτο *NC.* m Ita cum *Ariſtea, Euſebio, Vet. Interpr.* & *Joſepho* ipſo p. 512. v. 24. ἑβδομήκοντα in *Edit. Baſ.* & *Gen.* nec non in *MSS.* * In *Vet. Interpr.* perperam *viginti millia*, & dein *quinquaginta.*

dere, qui ei regnum conciliaſſet: *Rex* ex illis gaudio perfuſus juſſit, ut cum militibus ſtipendia ſolverent, etiam pro captivis, qui apud eos eſſent, penderent in ſingula capita drachmas centum viginti. Ac de ipſius poſtulatis promiſit libellos ſe magnifice ſcriptos editurum, quibus Ariſtæi propoſitum, & ante id Dei voluntas confirmaretur: ex qua non ſolum ductos à patre ſuo & ejus exercitu liberaturum ſe dixit, ſed etiam eos qui ante erant in regno, & ſiqui poſtea fuerant adducti. Et cum eam liberationem dicerent pluſquam quadraginta talenta poſcere, *nihilominus* conceſſit; atque edicti exemplar, quo illuſtrior eſſet Regis magnanimitas, *poſteri* conſervari voluerunt. Erat autem hujuſmodi. "Quicunque ſub patre noſtro militantes Syriam & "Phœnicem incurſarunt, pervaſtataque Judæa "mancipia inde in urbes regionemque noſtram deportarunt ac vendiderunt; itemque "qui ante nos erant in meo regno, & ſi qui "nunc adducti ſunt, hos manumittunto, qui "penes ſeſe habent, accipientes pro ſingulis "capitibus drachmas centum viginti, ita ut "milites quidem una cum ſtipendiis, reliqui "autem à menſa regia redemptionis pretium "reportent. Arbitror enim eos contra patris "voluntatem, contraque æquitatem, captivos "eſſe factos, eorumque terram licentia mi"litari afflictam, & ex eorum in Ægyptum "tranſlatione magnam utilitatem partam eſſe "militibus. Quapropter juſtitiæ rationem habens, & eorum miſericordiam capiens qui "inique opprimuntur, impero iis, qui Judæos "habent in ſuo ſervitio, ut eos manumittant do"mini pro præſcripta ſumma; neve quiſquam "in hac re dolo malo agat, ſed imperatis obe"diat. Volo autem ut intra triduum, ex quo "allatum erit hoc edictum, apud eos, qui huic "negotio præſint, profiteantur, eiſque ſimul "etiam corpora oſtendant: hoc enim etiam "è re mea eſſe duco. Quod ſi qui dicto "audientes non fuerint, eorum nomina qui "volet deferto, eorumque bona in fiſcum re"gium referuntor." Cum *primum* hoc edictum prælectum eſſet Regi, atque alia quidem *recte* haberet, hoc vero deſideraretur, quo cautum eſſet illis quoque, qui vel ante *aderant* vel poſtea ſunt adducti ex Judæa, ille & hoc quicquid eſt benigni eis pro ſua magnanimitate indulſit, juſſitque ſolutionem, ut quæ multiplex & cumulata eſſet *futura*, inter rerum agendarum miniſtros partiri & regios nummularios. Hoc autem facto, Regis juſſa ſeptem non amplius diebus peracta ſunt, impenſis in eam liberationem talentis plus quadringentis ſexaginta. Nam etiam pro parvu-

Ptolemæi mandatum de manumittendis Judæis.

Regis erga Judæos benignitas & liberalitas prolixa.

σιλείαν Θεῷ χαριστήριον ποιήσασθαι. [a] διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν, ὅταν τοῖς στρατιώταις ἀποδίδωσι τὸ μισθοφορικὸν, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων καταβαλεῖν [b] δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι. ᾧ περὶ ὧν ἠξίου προθεῖναι γράμματα ὑπέσχετο [c] μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα, ᾗ τὴν Ἀριστέου προαίρεσιν βεβαιώσασθαι, ᾗ πρὸ ταύτης τὸ τοῦ Θεοῦ βούλημα· καθ' ἣν ὁ μόνον τοὺς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀχθέντας αὐτῷ καὶ τοὺς ἐκείνου [d] στρατιώτας [e] ἀπολύσειν ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προϋπάρχοντας ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἴ τινες αὖθις ἐπεισήχθησαν. πλειόνων δὲ ἢ τετρακοσίων ταλάντων τὴν ἀπολυτρώσεως γενήσεσθαι φαινόντων, ἐξῶν τά τε συνεχώρει, καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ προστάγματος, εἰς δήλωσιν τῆς τοῦ βασιλέως μεγαλοφροσύνης, [f] ἔγνως διαφυλάξαι. ἦν δὲ τοιοῦτο. "Οσοι τῶν συστρατευσαμένων ἡμῶν τῷ πατρὶ, "τήν τε [B] Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον, καὶ τὴν Ἰουδαίαν "καταστρεψάμενοι, σώματα λαβόντες αἰχμάλωτα, διεκό"μισάν τε εἰς τὰς πόλεις ἡμῶν καὶ τὴν χώραν, ᾗ ζῶντα ἀπημ"πόλησάν, τούς τε πρὸ αὐτῶν ὄντας ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ, καὶ "εἴ τινες νῦν εἰσήχθησαν, τούτους ἀπολυέτωσαν οἱ παρ' αὐτοῖς "ἔχοντες, ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνοντες δραχμὰς "ἑκατὸν εἴκοσι, οἱ μὲν στρατιῶται μετὰ καὶ τῆς ὀψωνίου, οἱ δὲ "λοιποὶ ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης κομιζόμενοι τὰ λύ"τρα. νομίζω γὰρ αὐτούς καὶ παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς προαίρεσιν "ᾗ παρὰ τὸ δέον [b] ἠχμαλωτίσθαι, τὴν δὲ χώραν αὐτῶν διὰ τὴν "στρατιωτικὴν αὐθαδίαν κεκακῶσθαι, ᾗ διὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον "αὐτῶν μεταγωγὴν πολλὴν ὠφέλειαν ἐκ τούτου τοῖς στρα"τώταις γεγονέναι. ὃ δίκαιον ὂν σκοπῶν καὶ τοὺς [i] καλα"δυναστευομένους ὑπ' ὃ προσῆκον ἐλεῶν, ἀπολύειν κελεύω "τοὺς ἐν ταῖς οἰκετείαις ὄντας Ἰουδαίους, ὃ προγεγραμμένον "κομιζομένους ὑπὲρ αὐτῶν κεφάλαιον τοὺς κεκτημένους· καὶ "μηδένα περὶ τούτων κακουργεῖν, ἀλλ' ὑπακούειν τοῖς προστε"ταγμένοις. [k] βούλομαι δὲ τὰς ἀποδοθείσας, ἀφ' ἧς ἐξεπέμ"φθησαν, ὅτι τρεῖς ἡμέρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν "ὑπάρχοντας, παραδεικνύντας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. τοῦτο "γὰρ καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ πράγμασιν ἡγοῦμαι συμφέρειν. προσα"γγελλέτω δὲ τοὺς ἀπειθήσαντας ὁ βουλόμενος, ὧν τὰς οὐσίας "εἰς τὴν βασιλικὴν κτῆσιν ἀνενεχθῆναι βούλομαι." τοῦτο δὲ τὸ προστάγμα [m] ἀναγνωσθὲν ἐν βασιλεῖ, καὶ τἆλλα ἔχοντος, μόνον δὲ λείποντος τὸ περὶ τῶν πρότερον καὶ τὴν αὖθις εἰσηγμένων Ἰουδαίων μὴ διεσπάλθαι, προσέθηκεν αὐτὸς μεγαλοφρόνως καὶ περὶ τούτων φιλάνθρωπον, καὶ τὴν τῶν [n] διαφόρων δόσιν οὖσαν ἀθρόαν ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις τὸν [o] πραγμάτων ἀπομερίσαι καὶ τοῖς βασιλικοῖς τραπεζίταις. γενομένου δὲ τούτου, ταχέως ἐν ἑπτὰ ταῖς πάσαις ἡμέραις τέλος εἰλήφει τὰ διχθέντα τῷ βασιλεῖ. τάλαντα δὲ ὑπὲρ ἑξήκοντα καὶ τετρακόσια τῶν λύτρων ἐγένετο. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν

τίων

[a] Διαχυθεὶς τὸ μέλλα τοῖς ὑψωνίοις *Ariſteæ*. [b] Pro ἑκατὸν εἴκοσι (quod reperitur in omnibus *Joſephi* libris, tam *Græcis* quam *Latinis*) εἴκοσι iterum iterumque habent *Ariſteæ* exemplaria. quod ſane mihi veriſimilius videtur. Vide *Uſſerium* in *Annalibus Vet. Teſt.* ad A. M. 3727. [c] Μιγαλοπρεπῶς δὲ ἔχοντα *Hen.* & *NC.* μεγαλοπρεπῶς τε ἔχοντα *Busb.* [d] *Al.* στρατείας. [e] Ita cum *Hen.* & *NC.* ἀπολύειν in *cæteris*. [f] Ita *Busb. NC.* & *Epiphan.* ἔγνων in *cæteris*. [g] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Συρίαν ἢ Φοινίκην ἐπιδραμόν in *Editis*. [h] Sic *MSS.* αἰχμαλωτίαν in *Editis*. [i] Ita etiam apud *Ariſteam*. καταδυναστευομένους in *MSS.* [k] In *Baſ.* & *Gen.* βούλομαι δὲ τὰς προγραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας, παραδεικνύντας αὐτοὺς καὶ τὰ σώματα. nec aliter *MSS.* nili quod αὐτοὺς pro αὐτοῖς habeant *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *Diſpoſitiones autem meas præcipio, ex quo miſſæ ſunt, per tres dies proponi, quatenus ad judices domini conveniant, corpora ſtatim oſtendentes.* Apud *Ariſteam* τὰς δὲ ἀπογραφὰς ὃ ἡμέρας τεσσαρας, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐκκειται τὸ πρόσταγμα, ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς κατεστημένους πρὸς τούτων, καταδεικνύντας αὐτοὺς καὶ τὰ σώματα, unde reſcribendum cenſui, βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς [ἡμέρας] ἐξεπέμφθησαν [τὸ πρόσταγμα,] πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας ποιεῖσθαι, πρόσδεικνύντας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. Si quis αὐτοὺς pro αὐτοῖς malit, non repugnabo. [l] Καὶ deeſt *Hen.* & *NC.* Forſan τοῦτο γὰρ ἡμῖν καὶ τοῖς πρ. [m] Ita cum *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.* ἀναγνωσθέντος in *Editis*. [n] Ita *Gall.* & *Ariſt.* τῶν ἀφορῶν *NC.* τῶν φόρων in *Editis Aliiſque*. [o] Sic *Hen. NC. Vet. Interpr.* & *Ariſt.* ταγμάτων in *Editis Aliiſque*.

a In

πίων εἰσέπραττον οἱ δεσπόται τὰς εἴκοσι ἀ ἑκάλουν δραχμάς, ὡς τ βασιλέως ἀ ὑπὲρ τούτων διδόναι κελεύσαντος, ἐν ᾧ προσγράψαι ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνειν ὃ προειρημένον.

γ'. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτ' ἐγένετο κατὰ τὸν τ βασιλέως βούλησιν μεγαλοπρεπῶς, ἐκέλευσε τ Δημήτριον [a] ἐκδοῦναι καὶ τὸ περὶ τῆς τ Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἀναγραφῆς δόγμα. ἦν γὰρ εἰκὸς τοῖς βασιλεῦσι [b][τούτοις] [c] ὡκονόμητο, πάντα δὲ μετὰ πολλῆς [d]πιμελείας ἐπράττετο. διὸ καὶ τὸ τῆς [e]ἐκδόσεως ἀντίγραφον καὶ τὸ τ [f]ὑπογραφῶν κατατέταχται, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπεσταλμένων ἀναθημάτων, καὶ τὸ ἐφ' ἑκάστου κατασκευασθέν, ὡς ἀκριβεστάτου τοῦ τ τεχνίτου τοῖς ὁρῶσι μεγαλουργίαν, καὶ ἅμα τοῦ τῶν κατασκευασμάτων ὄγκου, τὸν ἑκάστου δημιουργὸν τοῦ εὐθέως γνώσεσθαι. τῆς μέντοιγε ἐκδόσεως τὸ ἀντίγραφον ὑπῆρχε τοιοῦτον. "Βασιλεῖ μεγάλῳ [g]παρὰ "Δημητρίου. Πεσταξάντος σου, ὦ βασιλεῦ, περί τε τῶν "ἔτι λειπόντων εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς βιβλιοθήκης συγ- "γραμμάτων, ὅπως σωσαχθῇ, καὶ περὶ τοῦ διαπεπω- "κότων ὅπως [h]τῆς δεούσης [i]πιμελείας τύχῃ, πάσῃ κε- "χρημένος περὶ ταῦτα σπουδῇ, δηλῶ σοι τὰ τῆς Ἰου- "δαίων νομοθεσίας βιβλία λείπειν ἡμῖν σὺν ἑτέροις. χα- "ρακτῆρσι γὰρ Ἑβραϊκοῖς γεγραμμένα καὶ φωνῇ τῇ ἐθνι- "κῇ ἐστιν ἡμῖν ἀσαφῆ. συμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀμελέστε- "ρον ἢ [j]ἔχει σεσημάνθαι, διὰ τὸ βασιλικὴν ὕπω τετυ- "χηκέναι προνοίας. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον τοῦ καὶ ταῦτα πα- "ρὰ σοὶ διηκριβωμένα. φιλοσοφώτερόν γὰρ καὶ ἀκέραιον "τὸν νομοθεσίαν τοῦ συμβέβηκεν, ὡς ἂν ὖσαν Θεοῦ. διὸ "καὶ τὰς ποιητὰς αὐτῆς, καὶ συγγραφεῖς τῶν ἱστοριῶν, "οὐκ [k]ὀπιμνησθῆναι, φησὶν [l]Ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης, ὑ- "πὸ τῶν κατ' αὐτὸν πολιτευσαμένων ἀνδρῶν, ὡς ἀγνῆς "οὔσης, καὶ μὴ δεῖν αὐτὸν βεβήλοις φόβοις ἀφορπα- "σθῆναι. ἐὰν οὖν σοι δοκῇ, βασιλεῦ, γράψεις τῷ τῶν "Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ, ὅπως ἀποστείλῃ τῶν πρεσβυτέρων ἐξ "ἀφ' [m]ἑκάστης φυλῆς, τοὺς ἐμπειροτάτους τῶν νόμων, "[n]ἀφ' ὧν τὸ τῶν βιβλίων σαφὲς καὶ σύμφωνον [o]ἐκμα- "θόντες, καὶ τὸ κατὰ τὸν ἑρμηνείαν ἀκριβὲς λαβόν- "τες τῶν πραγμάτων, ἀξίως ταῦτα τ σῆς προαιρέ- "σεως συναγάγωμεν.

δ'. Τοιαύτης οὖν τ [p]ἐκδόσεως γενομένης, ὁ βασι- λεὺς ἐκέλευσεν Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ τ Ἰουδαίων γρα- φῆναι περὶ τούτων, ἅμα καὶ τ ἄφεσιν τ δουλευόντων παρ' αὐτοῖς Ἰουδαίων δηλοῦντα, αὐτοῦ. καὶ πρὸς [q]παρασκευὴν δὲ κρατήρων καὶ φιαλῶν καὶ θυϊσκείων, ἔπεμψε χρυσοῦ μὲ ὀλ-

lis exigebant domini centenas vicenas drachmas, quaſi Rex etiam eorum nomine ſolvi juſſiſſet, dum ſcripſiſſet accipiendum pro ſingulis capitibus quod dictum eſt.

3. Hæc ubi ex ſententia Regis magno cum decore acta erant, imperavit Demetrio, ut quid ipſe de Judæorum libris deſcribendis ſentiat ſibi libello proponeret. Nihil enim ab iis Regibus temere unquam adminiſtratum, ſed omnia multa cum diligentia fieri conſueverant. Unde mihi viſum eſt libelli *hujus* & epiſtolarum exemplaria ordine collocare, necnon miſſorum etiam donariorum numerum, cum proprio ſingulorum apparatu, ut exquiſita opificis magnificentia ab omnibus ſpectetur,& ex operum præſtantia eximia quis uniuſcujuſque artifex ſit primo intuitu cognoſcatur. Et quidem libelli exemplar ita ſe habet. "Regi magno Demetrius. Quòd mihi de- "deras in mandatis, ô Rex, ut qui ad biblio- "thecæ complementum deeſſent, ii per me li- "bri congererentur,& ut illis,quibus aliqua for- "te exciderint, cura debita adhiberetur, ſum- "ma hac in re diligentia defunctus ſignifico ti- "bi libros legiſlationis Judæorum à nobis deſi- "derari cum aliis. Nam cum Hebraïco cha- "ractere & patria ipſorum lingua ſcripti ſint, "intelligi à nobis non poſſunt. Contigit au- "tem & ipſos negligentius, quam *ab auctо- "ribus* ſe habent, * notatos eſſe; quod non- "dum regia eis cura conſuluerit. Oportet id- "eo ut iſtos etiam ad amuſſim exactos penes "te habeas. nam ita comparata eſt ea legiſla- "tio, ut altioris cujuſdam ſapientiæ & ſince- "riſſimæ integritatis plena ſit, utpote à Deo "profecta. Quare nec poëtæ, nec qui hiſto- "rias conſcripſere ejus meminerunt, quemad- "modum Hecatæus Abderita teſtatur, adeo- "que nec hominum illorum, qui ex ejus præ- "ceptis vitam inſtituerunt, quod caſta eſſet & "*auguſta*, & profano ore & *ſermone* exponi "non oporteret. Quam ob rem, ſi ita tibi vi- "ſum fuerit, ô Rex, ſcribes ad Judæorum "pontificem, ut ad te mittat ſeniores ſex ex "ſingulis tribubus, legum peritiſſimos, à qui- "bus poſtquam librorum illorum apertum & "conſonum ſenſum intellexerimus, & accu- "ratam acceperimus rerum interpretationem, "digna hæc deſiderio tuo colligamus.

4. Hujuſmodi itaque libello *ſupplice* obla- to, juſſit Rex, ut de his ſcriberetur Eleazaro Judæorum pontifici, eique ſimul manumiſſio declararetur ſervientium in Ægypto Judæorum. Itemque ad faciendos crateras & phialas & calices miſit auri quidem talenta quinquaginta,

Ptolemæus jubet Demetrium ſuam de legibus Hebraïcis interpretandis ſententiam ſcriptis ſibi proponere.

Demetrii ad Regem ſupplex libellus.

Hecatæus Abderita.

Regi viſum eſt ad Judæorum pontificem ſcribere & dona mittere.

a In *Ariſteæ* libris εἰσδῦναι. b Illud τούτοις, uncis incluſum, ex Ariſtea adjectum eſſe volui. c Διοικῆτο *Ariſteæ*. d Ita *NC.* & *Euſeb.* de *Præp. Evang.* p. 353. in *Joſephi Editis Aliiſque* utroque loco εἰσδόσεως, prout in *Ariſteæ* libris. e Κατακεχώρισται in *Ariſteæ* libris. unde forſan aliquis hîc loci malit κατατέταχα, aut media voce κατατετάχαται, præſertim cum *Epiphanius* vertat *deſignavimus*. f Ita cum *Ariſteæ* & *Euſebii* libris, ut & *NC.* qui præterea habet βασιλεῖ μεγάλῳ Πτολεμαίῳ παρὰ Δημητρίου. Verum *Ariſteæ* Editores verba illa non pro inſcriptione accipiunt, ſed cum præcedentibus jungunt: quod & à *J. Alb. Fabricio* notatum video. g Καὶ τ δ'. *NC.* h Ἐπανορθῶς reſtitutionis aut *reparationis* vocabulum, quo utitur *Ariſteas*, ſignificantius videtur quam ἐπιμελείας. *M. Meibom.* in *ſpecimine Emendationum Pſalmorum* &c. p. 47. i Καὶ ἐκ ὡς ὑπάρχουσι apud *Ariſteam*, pro quo τὸ ἐκ ὡς ὑπ' ἀρχὴν εἶχε reponendum cenſet *Meibom.* p. 48. *Joſephi* verbis mendum ſubeſſe exiſtimant *Viri Eruditi*. unde ἐχεῖν pro ἔχει poſt alios ſubſtituit *J. Clericus*. ἰδέᾳ *J. Daviſius*. nihil mutari volui, ſine auctoritate *MSS.* præſertim cum ita legerit *Epiphanius*, qui vertit, *quam habent*. k Ita *MSS.* ἐμνηθῆναι in *Editis*. l In *Hiſtoria de Judæis*, cujus meminit *Euſeb.* de *Pr. Evang.* l. 9. c. 4. m Hinc colligitur (quod ab aliis notatum) non integras tribus fuiſſe abductas in Mediam, ſed jam à temporibus Salmanaſſaris reliquias nonnullas permanſiſſe. n Παρ' ὧν in *MSS.* o Sic *MSS.* τῶ μαθόντες in *Editis*. p In *Editis* εἰσδόσεως ſuggeſtionis, ut vocem hîc loci interpretantur & *Epiph.* & *Gelenius*. Supra tamen *Epiphanio* εἴσδοσις eſt *allegatio*. de qua voce videſis *Du-Cangium* in *Gloſſario*. q Κατασκευὴν *NC.* & *Ariſt.* * Id eſt *conſonis literis abſque ſubjunctis vocalibus*, ut opinatur *Meibomius*. Alii reddunt, *ſcriptos interpunctoſque*, qui credunt exemplaria quædam legis Judaïcæ in Bibliotheca Ptolemaïca exſtitiſſe, ſed imperfecta & mendoſa. atque alii demum *expoſitos*, quibus placet aut totum *Pentateuchum* aut *partes quaſdam* ante Alexandrum Græce redditas fuiſſe. Vide *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* Prop. IV. c. 12. & *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. 3. c. 12. § 1.

a Πτο-

quaginta, gemmarum vero inæſtimabilem multitudinem: juſſitque cuſtodes capſarum, in quibus erant gemmæ, artificibus permittere electionem cujuſcunque vellent generis. Mandavit etiam pecuniæ ad ſacrificia & reliquos uſus *in templum uſque ad centum talenta erogari. Exponam autem opera, & quo modo ſingula fabricata erant, ſi prius exemplar adduxero ſcriptarum ad Eleazarum pontificem literarum, qui id munus adeptus erat, ob cauſam quam jam dicam. Defuncto Oniæ pontifici filius ejus Simon ſucceſſit, is qui Juſtus cognominatus eſt, tum propter pietatem in Deum, tum propter benevolum in cives animum. Eo mortuo, & ſuperſtite ei filio Onia nomine, ejus frater Eleazarus, de quo loquimur, pontificatum ſuſcepit; cui ſcripſit Ptolemæus in hunc modum. "Rex Ptolemæus "Eleazaro pontifici ſalutem. Cum multi in "regno meo habitarent Judæi, quos à Perſis, "dum imperium tenebant, captos meus pater "honoravit, & partim ad militiam majoribus ſtipendiis deſtinavit, partim videlicet iis, "qui cum eo venerant in Ægyptum, caſtella "eorumque cuſtodiam aſſignavit, ut eſſent Æ- "gyptiis terrori: ego principatum adeptus, "cum omnes humane tractavi, tum maxime "cives tuos, quorum ſupra centum millia ca- "ptivorum in libertatem vindicavi, ſoluto de "meis facultatibus pretio dominis eorum. Ex "his vero, quotquot per ætatem arma ferre "poſſent in militiam allegi: nonnullos etiam "eorum qui circa nos erant, quorum & fides "id mereri videbatur, in aulicos meos coopta- "vi, cogitans gratum Deo pro ejus de me cu- "ra donarium hoc & maximum à me oblatum "iri. Atque ut tum his tum omnibus toto "orbe Judæis gratum faciam, ſtatui legem ve- "ſtram interpretatione donare, & de Hebræo "in Græcum traductam in mea bibliotheca "reponere. Quare recte facies ſi delectos vi- "ros, ex unaquaque tribu ſex, jam ætate pro- "vectos, ad me miſeris, qui & per ætatem "legum ſint periti, & eas accurate poſſint in- "terpretari. Sic enim exiſtimo, his perfectis, "maxima nos gloria affectum iri. Miſi au- "tem colloquuturos hiſce de rebus tecum, "Andream ſatellitum præfectum & Ariſtæum, "homines magnæ apud nos exiſtimationis, "per quos etiam donariorum primitias ad "templum & ſacrificiorum reliquorumque "miſi, argenti talenta centum. Et tu, ſi no- "bis quæ voles ſcripſeris, rem gratam fe- "ceris.

Regis Ptolemæi literæ ad pontificem Eleazarum.

5. Itaque his Regis literis ad Eleazarum perlatis, illis reſpondit quam fieri potuit amiciſſime. "Eleazarus pontifex Ptolemæo re- "gi ſalutem. Si & tu vales, reginaque Ar- "ſinoë, & liberi, nobis omnia bene ſe ha-

Eleazari pontificis reſponſum.

χῆς τάλαντα [a] πεντήκοντα, λίθων δὲ πολυτελῶν ἀσυλλόγιστόν τι πλῆθος· προσέταξε γὰρ τοὺς φύλακας τῶν κιβωτῶν, οἷς αἷς ἐτύγχανον οἱ λίθοι, τὴν ἐκλογὴν τοῖς τεχνίταις αὐτῶν, ὅπερ ἂν ἐθελήσωσιν εἴδους, ὑπηρέτειν. διετάξατο δὲ καὶ νομίσματος εἰς θυσίας καὶ τὰς λοιπὰς χρείας πρὸς ἑκατὸν τάλαντα ἕως ἱερῶν δοθῆναι. διηγήσομαι δὲ τὰ κεκατασκεύασμένα, καὶ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας αὐτῶν, μετὰ τὸ παρεκθεῖναι τὸ ἀντίγραφον τῆς ὑπογολῆς τῆς γραφείσης Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ, ταύτην λαβόντι τὴν τιμὴν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [b] τελευτήσαντος Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γέγονε διάδοχος, ὁ καὶ δίκαιος ὑπικληθείς, διάτε τὸ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν. ἐπῃνημένος δὲ τούτου, καὶ νήπιον υἱὸν καταλιπόντος τὸ κληθέντα Ὀνίαν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐλεάζαρος, περὶ οὗ τὸν λόγον ποιούμεθα, τὴν ἀρχιερωσύνην παρέλαβεν· ᾧ γράφει Πτολεμαῖος τοῦτον τὸν τρόπον. "Βασιλεὺς "Πτολεμαῖος Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ χαίρειν. [d] Πολλῶν ἐν "τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ κατοικισμένων Ἰουδαίων, οὓς, αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Περσῶν ὅτ' ἐκράτουν, ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐτίμησε, "καὶ τοὺς μὲν εἰς τὰ στρατιωτικὰ κατέταξεν ὡς μείζοσι μισθοφορίαις, τισὶ δὲ γενομένοις ἐν Αἰγύπτῳ συνεφρούρησε τὰ "φρούρια καὶ τὴν τούτων φυλακὴν παρέδωκε, ἵνα τοῖς Αἰγυπτίοις "ὦσι φοβεροί· [e] τὴν ἀρχὴν ἐγὼ φιλανθρώπως πᾶσι μὲν φλαγι- "θρώποις ἐχρησάμην, μάλιστα δὲ τοῖς σοῖς πολίταις, οὓς "ὑπὲρ δέκα μὲν μυριάδας αἰχμαλώτων ἀνηλεώτατα ἀπέ- "λυσα, τοῖς δεσπόταις αὐτῶν ὰς τὴν ἐμὴν λύτρα καλὰ- "λαν. τοὺς δὲ ἀκμαζούσας τὰς ἡλικίας εἰς τὴν [f] στρα- "τιωτικὴν καταλογὴν κατέταξα· τοὺς δὲ τὴν αὐτὴν ἡμῖν [g] καὶ τοῖς ἐμοῖς αὐλῆς τιμῆς ἐπ) δυναμένους, ζώντας ἠξίωκα, "νομίζων ἡδὺ τῷ Θεῷ τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ προνοίας ἀνάθημα τοῦτο "εἶναι μέγιστον ἀναθήσειν. βουλόμενος δὲ καὶ τούτοις χαρίζεσθαι, "καὶ πᾶσι τοῖς κατ' [h] οἰκουμένην Ἰουδαίοις, τὸν νόμον ὑμῶν ἔγνων "μεθερμηνεῦσαι, καὶ γράμμασι Ἑλληνικοῖς ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν "μεταγραφέντα, κεῖσθαι ἐν τῇ ἐμῇ βιβλιοθήκῃ. καλῶς οὖν "ποιήσεις ἐκλεξάμενος ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐξ ἑκάστης "φυλῆς ἤδη πρεσβυτέρους [i] πέμψας· οἱ γὰρ διὰ τὸν χρόνον "ἐμπείρως ἔχουσι τῶν νόμων, καὶ δυνήσονται [k] ἑρμηνείαν αὐτῶν "ἀκριβῆ ποιήσασθαι. νομίζω γὰρ τοῦτον βασιλευθέντων, με- "γίστην δόξαν ἡμῖν προσγενήσεσθαι. ἀπέσταλκα δὲ σοι περὶ "τούτων διαλεξομένους, Ἀνδρέαν τὸν ἀρχισωματοφύλακα καὶ Ἀρισταῖον, ἐμοὶ τιμιωτάτους· δι' ὧν καὶ ἀπαρχὰς ἀναθη- "μάτων εἰς τὸ ἱερὸν [l] καὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπέσταλκα, "τάλαντα ἀργυρίου ἑκατόν. καὶ σὺ δ' ἡμῶν ὑπεύθυνος, "περὶ ὧν ἂν ἐθέλῃς, ποιήσεις κεχαρισμένα.

ε'. Τῆς δὴ ἐπιστολῆς οὕτω βασιλέως κομισθείσης πρὸς Ἐλεάζαρον, ἀντιγράφει [k] πρὸς αὐτὸν ὡς ἐνῆν μάλιστα φιλοτίμως. "Ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος βασιλεῖ Πτολεμαίῳ χαίρειν. Ἐρρωμέ- "νων σῶν τε καὶ [l] τῶν βασιλίσσης Ἀρσινόης καὶ τῶν τέκνων, καλῶς "ἡμῖν

a Πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακόσια ἐξηκοντάτεσσα in *Ariſtea*. *b* Illa πολυτελῶν ... τοῦτον τὸν τρόπον desunt in *Ariſtea*. *c* Ita *Baſ.* & nonnulli *MSS.* τῶν δὲ ἀρχιερέων ἐγὼ in *Edit. Gen.* τῶν δὲ ἀρχιερέων ἐν ἐμοὶ *Hen.* & *Busb.* καὶ ἡμεῖς ἐν πατρικαῖσπερ τὴν βασιλείαν apud *Ariſteam*. *f* Sic *MSS.* στρατηγὸν in *Editis*. *g* Ἐπὶ τὴν τῶν αὐλῶν τιμὴν *Hen.* & *Busb.* τὴν τῶν αὐλῶν πίστιν ἰσχύειν δυν. *NC.* τὰς δὲ δυναμένους καὶ περὶ ἡμᾶς εἶναι, καὶ περὶ τὴν αὐλὴν πίστιν ἔχειν ἀξίως ἐπιτρέψαντα κατηγήσασθαι *Ariſt.* *h* Illud πέμψας abeſt *Hen.* & *NC.* nec agnoſcit *Ariſteas*. *i* Καὶ εἰς θυσίας καὶ τὰ ἄλλα *Ariſt.* *k* Πρὸς αὐτὸν *NC.* & *Vet. Interpr.* ὡσὰς ταυτὶ τὰ ἐπιστολὰ &c. *Ariſt.* *l* Juxta *Ariſteam* & *Euſebium*, τοῦ βασιλίσσης Ἀρσινόης, τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τῶν τέκνων. Vide *pag. ſeq.* v. 15. & *Uſſerium* ad A. M. 3727. * *Sacerdoti dari* juxta *Epiphan.* adeo ut τῷ ἱερεῖ legiſſe videatur, ſicuti exſtat in *NC.*

a Ita

"ἡμῖν ἔχει πάντα. τῷ δ' ὑπηρόλην λαβόντες, μεγά-
"λως ἡσθημεν ὅτι τῇ προαιρέσει σου, καὶ συναθροί-
"σαντες τὸ πλῆθος ἀνέγνωμεν αὐτῷ, ἐμφανίζοντες
"αὐτῷ ἃ σὺ ἔχεις πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν. ἐπεδείξα-
"μεν δ' αὐτῷ καὶ τὰς φιάλας ἃς ἔπεμψας χρυσᾶς
"εἴκοσι, καὶ ἀργυρᾶς τριάκοντα, καὶ κρατῆρας πέντε,
"καὶ τράπεζαν εἰς ἀνάθεσιν, ἄτε εἰς θυσίαν καὶ εἰς ὑπο-
"σκευὴν ὧν ἂν δέηται τὸ ἱερόν, τάλαντα ἑκατόν, ἅπερ
"ἐκόμισαν Ανδρέας καὶ Αριστᾶος οἱ τιμιώτατοί σου τῶν
"φίλων, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ παιδείᾳ διαφέροντες, καὶ τὴ
"σῆς ἀρετῆς ἄξιοι. ἴσθι δ' ἡμᾶς τὸ σοὶ συμφέρον, κἂν
"μή τι πρὸς φύσιν, ὑπομενοῦντας. ἀμείβεσθαι γὰρ
"ἡμᾶς δεῖ τὰς σὰς εὐεργεσίας, πολυμερῶς εἰς τοὺς ἡμε-
"τέρους πολίτας καταπεθείσας. εὐθὺς οὖν ὑπὲρ σοῦ καὶ
"τῆς ἀδελφῆς σου καὶ τῶν τέκνων καὶ φίλων θυσιά-
"ζομεν θυσίας, καὶ τὸ πλῆθος εὐχὰς ἐποιήσατο
"γενέσθαι σοι τὰ κατὰ νοῦν, καὶ φυλαχθῆναί σου τὴν
"βασιλείαν εἰρήνῃ, τῷ τε τοῦ νόμου μεταγραφῇ
"ὅπως συμφέροντι τῷ σῷ λαβεῖν ὁ προαιρῇ τέλος. ἐπε-
"λέξαμεν δὲ καὶ πρεσβυτέρους ἄνδρας ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἐκ-
"γης, οὓς πεπόμφαμεν ἔχοντας τὸν νόμον. ἔσῃ δὲ τῆς
"σῆς εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, τὸ μεταγραφέντα τὸν
"νόμον εἰς ἡμᾶς ἀποπέμψαι μὴ ἀσφαλείας τῶν κομι-
"ζόντων. ἔρρωσο.

ε'. Ταῦτα μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ἀντέγραψεν. ἐμοὶ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἔδοξεν εἶναι τὰ ὀνόματα [b] τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων, οἳ τὸν νόμον ἐκόμισαν ὑπὸ Ελεαζάρου πεμφθέντες, δηλοῦν· ἦν γὰρ ταῦτα ὑπογεγραμμένα ἐν τῇ ὑπηρολῇ· τὴν μέντοιγε τῆς ἀναθήμης πολυτέλειαν καὶ κατασκευὴν, ἵνα ἀπέσειλεν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ, οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡγησάμενος διελθεῖν, ὅπως ἅπασιν ἡ τοῦ βασιλέως ὑπὲρ τοῦ Θεὸν φιλοτιμία φανερὰ γένηται. ἄφθονον γὰρ τὴν εἰς ταῦτα δαπάνην χορηγῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ παρὼν ἀεὶ τοῖς τεχνίταις, καὶ τὰ ἔργα ὑπεβλέπων, οὐδὲν ἀμελῶς οὐδὲ ῥαθύμως εἶα γίνεσθαι τῶν κατασκευασμάτων. ὧν ἑκάστου, ὡς οἷόν τε, τὴν πολυτέλειαν διηγήσομαι· τὰ μὲν ἰσοτιμίας ἵστος οὐκ ἀπαντήσει τῷ ἀπαγγελίᾳ, τὸ δὲ τοῦ βασιλέως φιλόκαλον καὶ μεγαλόφρον ὅπως συγχύσειν τοῖς ἐντευξομένοις ὑπολαμβάνων.

ζ'. Πρῶτον δὲ τὰ περὶ τὴν τραπέζης ἀναθήσομαι. εἶχε μὲν οὖν δὴ ἐπινοίας ὁ βασιλεὺς, ὑπερμεγέθη ταύτην τοῖς μέτροις ἀπεργάσασθαι κατασκεύασμα. προσέταξε δὲ μαθεῖν τὸ μέγεθος τῆς ἀναχειμένης ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις τραπέζης· πόσον τί ἐστιν, καὶ εἰ διπλῆ μεῖζον [d] τοῦτο κατασκευασθείη. μαθὼν δὲ ἦν τοιοῦτον, ἠλίκην τις εἶη, καὶ ὅτι αὐτῆς οὐδὲν κωλύει μείζονα γενέσθαι φήσας καὶ πενταπλασίονα τῆς ὑπαρχούσης τῷ μεγέθει βούλεσθαι κατασκευάσαι, φοβεῖσθαι δὲ μὴ πρὸς τὰς λειτουργίας ἄχρηστος διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους γένηται· βούλεσθαι γὰρ οὐκ ἀναχεῖσθαι μόνον εἰς θέαν τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ [e] καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα· καὶ διὰ τοῦτο λογισάμενος σύμμετρον κατεσκευάσθαι τὴν προτέραν τράπεζαν, ἀλλὰ διὰ σπάνιν τοῦ χρυσοῦ, τῷ μεγέθει μὴ οὐκ

"bent. Acceptis literis tuis, magnam ex *præ-*
"*clara* tua voluntate lætitiam cepimus, convo-
"cataque multitudine illas recitavimus, palam
"eis facientes tuam erga Deum pietatem. Phia-
"las etiam abs te missas protulimus, aureas vi-
"ginti, ac triginta argenteas, crateras item quin-
"que, & *mensam consecratis muneribus exci-
"piendis addictam, ut & sacrificiis faciendis ac
"cæteris omnibus, quibus opus templo fuerit,
"comparandis, centum talenta, quæ Andreas
"& Aristæus ex amicis tuis honoratissimi, viri
"honesti bonique ac doctrina præstantes, tua-
"que virtute digni, attulerunt. Scire autem
"te velimus, nos tibi in commodum tuum
"gratificaturos, etiamsi quid præter ingenium
"nostrum facere oporteat. nam tuis benefi-
"ciis in cives nostros multifariam collatis pa-
"ria referre debemus. Quare hostias confe-
"stim & tua, & sororis, & liberorum, amico-
"rumque causa immolavimus; & votis Deo
"nuncupatis ab eo populus flagitavit, uti
"omnia tibi *feliciter atque* ex animo cedant,
"regnumque tuum pacis tranquillitate conser-
"vetur, tibique bene vortat legis interpreta-
"tio, & felicem quem optas sortiatur exitum.
"Delegimus etiam seniores, ex unaquaque tri-
"bu sex, quos ad te una cum lege misimus.
"Tuæ autem erit pietatis ac justitiæ curare,
"ut lex, absoluta ejus interpretatione, ad nos
"remittatur, salvis etiam istis qui eam ad te
"apportarunt. Vale.

Septuaginta duo Interpretes.

6. Hæc quidem pontifex rescripsit. Mihi vero haud necessarium visum est nomina septuaginta seniorum indicare, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt: (illa enim subscripta erant epistolæ) donariorum tamen, quæ Rex Deo misit, magnificentiam & opificium narrando percensere, non supervacaneum esse duxi, ut singulare Regis erga Deum studium omnibus innotescat. Etenim cum sumptus ad ista Rex large suppeditaret, & opificibus præsens adesset, atque opera inspiceret, nihil eorum quæ facta sunt oscitanter & negligenter fabricari sinebat. quorum uniuscujusque, quoad ejus fieri potest, magnificentiam persequar; non quod historia hujusmodi forsan narrationem postulet, sed quod elegantiæ amorem in Rege, animique magnitudinem lectoribus inde commendatum iri existimem.

Nominum recensio omissa.

Ptolemæi in donariis parandis munificentia.

7. Primo autem quæ ad mensam spectant exponere aggrediar. Et quidem Regi in animo erat opus immensæ molis elaborare. jussit autem ut mensæ quæ tum Hierosolymis erat magnitudinem explorarent, & quanta esset, & an major confici posset. Cumque intellexisset qualis ea esset, quodque nihil prohiberet, quin ea etiam major fieri posset, dixissetque se quintuplo ea majorem velle facere, sed vereri ne propter nimiam ejus molem ad ministeria fiat inutilis, (cupere enim se ut donaria, quæ ipse consecraret, non in spectaculum solum essent, sed ad sacrorum etiam usum accommodata) ideoque arbitratus esset priorem mensam non ob auri inopiam modica exstitisse amplitudine, constituit eam, quæ ante posita erat,

a Ita *Hen.* προαίρη aut προαιρεῖ in *aliis.* b Τῶν οὐ. *NC.* c Περὶ τὸ Θεὸν *Hen.* & *NC.* d Ita *Hen.* τούτου in *Editis Aliisque.* e Illud ἡ ex *MSS.* * Mensam dedicandam, *Epiphan.* & *Gelen.*

erat, dimenſionibus quidem non excedere, varietate vero & elegantia materiæ aliam longe præſtantiorem efficere. Cumque ingenio eſſet ad rerum omnium naturas perſpiciendas acuto, promptoque in operibus novis & mirabilibus excogitandis, ipſe tum iſta quibus nulla erat ſculptura, inventione ſua ſolerter adhibita oſtenſaque opificibus, fabricari juſſit, tum quæ cœlata erant ad expreſſas rerum formas reſpiciendo identidem perfici.

Menſa aurea. 8. Itaque cum illud in ſe recepiſſent *opifices*, ut menſam exſtruerent in longitudinem quidem duorum cubitorum & ſemis, atque in latitudinem unius, altitudine vero ſeſquicubitali, toto opere ex auro fabrefacto, loricam quidem *menſæ* quadrantilem confecerunt, cymatia autem tortilia, quibus inerat cœlatura reſtis æmula trinis partibus tornata mirabiliter. Illa vero cum eſſent triangularia, unuſquiſque angulus eandem formarum diſpoſitionem habebat: adeo ut ſitu mutato una eademque ſpecies ante oculos verſaretur. Loricæ quidem pars inferior menſam verſus pulchre conformata erat, exterior vero majori adhuc opificii elegantia ſplendeſcebat, ut quæ omnium in oculos incurreret & in conſpectum veniret. Unde fiebat ut ambarum partium projecturæ acutæ eminerent, nulluſque angulus, cum tres fuerint ut ante diximus, dum menſa transfertur, *juſto* minor videretur. Reſticulis autem tornatis ordine alterno inſertæ erant gemmæ fibulis aureis per foramina comprehenſæ. At circa latera loricæ, ad aſpectum eminentia, per obliquum erat ovorum facies, ex lapidibus pretioſis ornatûs gratia confecta, in circuitu per totam menſam intercurrente denſa virgularum ſculptura. Subter hanc ovalem ſpeciem circumducta erat corona, omne genus fructuum, prout eorum fert natura, repræſentans, adeo ut racemi pendere, ſpicæ ſurgere, malogranata occludi viderentur. Lapides etiam ſecundum genus unumquodque prædictorum fructuum, colorem eorum nativum referentes, elaborarunt, & auro vinctos menſæ circumdederunt. Sub hac corona rurſum alia ſeries ovorum priori ſimilis facta eſt, eademque virgularum ſculptura, ut in menſa ex utraque parte ſpectaretur eadem operum varietas & elegantia: ita ut nulla in lorica & cymarum ordine, ne menſa quidem in utramvis partem verſa, cerneretur diverſitas, ſed idem artificium ad imos uſque pedes pertenderet. nam cum lamina aurea, quatuor digitos lata, menſæ, quà patebat ejus latitudo, adjuncta eſſet, in eam pedes ejus inſeruerunt, deinde fibulis & clauſuris eos menſæ adſtrinxerunt juxta loricam; atque ita ut eandem novitatis artificii & magnificentiæ, quacunque menſa verteretur, ſpeciem exhiberent. Supra ipſam autem menſam ſculpſerunt mæandrum, qui lapides pretioſos, *tot* ſtellularum ad inſtar, varii coloris in me-

ἔγνω ⸗ προϋπάρχοις ὑποβαλεῖν, τῇ δὲ ποικιλίᾳ τὸ καλὸν ⸗ ὕλης ἀξιολογωτέραν κατασκευάσαι. ὄντος δὲ αὐτῷ [a] κατὰ νοῦν θεάματα παντοδαπῶν φύσιν, καὶ λαβεῖν ὀξυτάτην ἔργων χειρῶν καὶ ἐπινοῆσαι, καὶ ὅσα [b] ἄγραφα τέχνῃ εὑρεῖν αὐτὸς παρέχων διὰ ⸗ σύνεσιν, καὶ ὑποδεικνὺς τοῖς τεχνίταις, κελεύσας ταῦτα κατασκευάζεσθαι, καὶ τὰ ἀναγεγραμμένα πρὸς τέχνῃ ἀκριβεστάτην αὐτῷ ἐπιβλέποντας ὁμοίως ὑφαίνειν.

η'. Ὑποσησάμβοι τοίνυν ποιήσασθαι ⸗ τράπεζαν, [c] δύο μὲν ἡμίσεις πήχεων ὁ μῆκος, εὖρος δὲ τὸ ἥμισυ, τὸ δ' ὕψος ἐπὶ τὸ ἥμισυ, [d] ἐκ χρυσοῦ ⸗ ὅλην κατασκευὴν ὃ ἔργῳ ποιήσαντες, ⸗ μὲν ὑπ' αὐτὴν παλαιστιαίαν εἰργάσαντο, τὰ δὲ κυμάτια πρεπῆ, ⸗ ἀναγλυφὴν ἔχοντα χοινοειδῆ, τῇ τορείᾳ θαυμαστῶς ἐκ ⸗ τριῶν μερῶν μεμιμημένην. τριγώνων δ' ὄντων αὐτῶν, ἑκάστη γωνία ⸗ αὐτὴν ⸗ ἐκτυπώσεως εἶχε διάθεσιν, ὡς τρεφομένων αὐτῶν μίαν ἐπὶ μὴ διάφορον ⸗ ἰδέαν αὐτοῖς συμπεριφέρεσθαι. ⸗ δὲ θεάτης ὃ μὲν ὑπὸ ⸗ τράπεζαν [e] ἐγκεκλεισμένον ὡραίαν εἶχε τὴν διατύπωσιν· τὸ δ' ἔξωθεν τεθεισμένον ἔτι μᾶλλον τῷ κάλλει ⸗ ἐργασίας ἦν ἐκπεπονημένον, ὡς ὑπ' ὄψιν καὶ θεωρίαν ἐρχόμενον. [f] διὸ γὰρ ⸗ μὲν ὑπεροχὴν ἀμφοτέρων ⸗ μερῶν ὀξεῖαν συνέβαινε γίνεσθαι, καὶ μηδεμίαν γωνίαν, τριῶν ὄντων ὡς προειρήκαμεν, περὶ ⸗ μεταγωγὴν ⸗ τραπέζης ἐλάττονα βλέπεσθαι. ἐνδιέκειντο δὲ ταῖς γωνίαις ⸗ τορείας λίθοι πολυτελεῖς παράλληλοι, περόναις χρυσαῖς διὰ τριῶν ⸗ κατειλημμένοι. τὰ δ' ἐκ πλαγίου ⸗ θεάτης μὲν ὑπ' ὄψιν ἀνατείνοντα ὠὰ ἐκ λίθου καλλίστου πεποιημένων θέσει καλλικόσμῳ, ῥάβδοις τὴν ἀναγλυφὴν εἰκότων πυκναῖς, αἳ περὶ ⸗ κύκλον ⸗ τραπέζης εἴληπται· ὑπὸ δὲ τὴν ⸗ ὠῶν διατύπωσιν, φέρεσθαι πεποίηνται οἱ τεχνῖται, παντοίᾳ καρπῶν φύσει ἐπιτερπόμενον, ὡς ἀποῤῥέμασθαί τε βότρυς, καὶ στάχυς ἀναστῆναι, καὶ [g] ῥοὰς ἀποκλεῖσθαι. τοὺς δὲ λίθους εἰς πᾶν γένος ⸗ προειρημένων καρπῶν, ὡς ἐκάστῳ τὴν οἰκείαν τετυπῶσθαι χρόαν, ἐξειργασάμεθα, σωρεύσαντες ⸗ χρυσῷ περὶ ὅλην τὴν τράπεζαν. ὑπὸ δὲ ⸗ φέρεσθαι ὁμοίως ἡ ⸗ ὠῶν διάθεσις πεποίηται, [h] ᾗ μὲν ἡ ⸗ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ, ⸗ τραπέζης ὡς ἑκατέρου μέρους ἔχειν τὴν αὐτὴν ⸗ ποικιλίας ⸗ ἔργων καὶ γλαφυρότητος θέαν κατεσκευασμένην· ὡς καὶ τὴν ⸗ κυμάτων θέσιν καὶ τὴν ⸗ φέρεσθαι, μηδὲ ⸗ τραπέζης ἐφ' ἕτερον μέρος ἀλλαττομένης, γίνεσθαι διαφοράν, τῷ δ' αὐτῷ ἄγειν καὶ ⸗ ποδῶν ὄψιν τῆς ὑπερεχούσης διατεταάσθαι. ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ τὸ πλάτος τεσσάρων δακτύλων ποιήσαντες καθ' ὅλην ⸗ τῆς τραπέζης πλάτους, εἰς τοῦτο τοὺς πόδας αὐτῆς ἀνέθεσαν, ἔπειτα περόναις καὶ κατακλείσεσιν αὐτοὺς ἐνέσφιγξαν τῇ τραπέζῃ κατὰ τὴν φέρεσθαι [i] ἵνα τῷ θέαν τῆς καινουργίας καὶ πολυτελείας, ἐφ' ᾧ τις ἂν [k] στῇ ⸗ τράπεζαν μέρει, παρέχωσι τῷ αὐτήν. ὑπὸ δὲ τῆς τραπέζης μιλάνδρου ἐξέγλυφαν, λίθους ἀπ' αὐτῆς κατὰ μέσον ἀξιολόγους, ὥσπερ ἀστέρας, ποικίλης ἰδέας ἐνθέντες,

a Συνιδὼν *Hen. NC.* & *Ariſt.* b Ἀγράπτως juxta *Ariſteam.* c Ita etiam *Epiphan.* δύο πήχεων τὸ μῆκος *Ariſteæ.* Vide *Exod.* c.25.v.23. & c.37.v.10. & *Joſephum* ipſum, p.110.cap.6. d Κατασκευάζων ἐκ χρυσοῦ τῷ ὅλῳ κατασκολιῷ ⸗ ἔργῳ π. *Hen.* & *C.* e Eo modo *Hen.* & *Epiphan.* ἦν κεκλεισμένον, ὡραίαν ἔχον τὴν διατύπωσιν in *Editis.* ἐκκεκλιμένον ὡραίαν ἔχει τὴν διατύπωσιν *NC.* f Διὸ τὴν ὑπεροχὴν ἐξεῖαι εἶναι ⸗ δύο πλευρῶν συνίσασι. *Ariſt.* g Sic *MSS.* ῥοιᾶς in *Editis*, forſan pro ῥοιάς. h Ita diſtinxi: cum antea eſſet, ᾗ ἡ ⸗ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ ⸗ τραπέζης, ὡς ἑκατέρου μέρους &c. Rectius forſan, ὡς ἐπ' ἀμφότερον μέρος τὸν τράπεζαν ἔχειν &c. i Sic *MSS.* διὰ τὴν θέαν ⸗ κ. κ. πολυτελείας, ἵν' ἐφ' ᾧ in *Editis.* k Στήσῃ in aliquot *MSS.*

a Περιέκειτο

ἐνθέντες, τόν τε ἄνθρακα καὶ τὸ σμάραγδον, ἥδιστον προσαυγάζοντας αὐτῶν ἑκάτερον τοῖς ὁρῶσι, τῶν τε ἄλλων γενῶν ὅσοι θαυμαστὸν ἡδονὴν ἅπασι διὰ τὴν πολυτέλειαν τῆς φύσεως ὑπάρχουσι. μίτῳ δὲ τὸ μαίανδρου πλέγμα τι ποικιλτὸν περιῆλθε, ῥόμβῳ τὸ σχῆμα μέσον ἄψιν ἐμφερὲς, ἐφ' ᾧ κρύσταλλός τε λίθος, καὶ ἤλεκτρον ἐνειλετύπωτο, τῇ ἀλλήλων τῶν ἰδέας γειτνιάσει ψυχαγωγίαν θαυμαστὴν παρέχον τοῖς βλέπουσι. τὰ δὲ ποδῶν ἦν αἱ κεφαλίδες εἰς κρίνα μεμιμημέναι τοῖς ἐκφύσεσι, τὰ πεταλώδη ὑπὸ τὴν τράπεζαν ἀνακλωμένων, εἰς ὀρθὸν δὲ τὴν βλάστησιν ἔνδοθεν παρεχόντων ὁρᾶν. ἡ δὲ βάσις αὐτοῖς ἦν ἐξ ἄνθρακος λίθου παλαιστιαία πεποιημένη, σχῆμα κρηπῖδος ἀποτελοῦσα, ὁ δὲ πλάτος ὀκτὼ δακτύλων ἔχουσα, καθ' ὃ τὸ πᾶν ἔλασμα τῶν ποδῶν ἐρήρειστο. ἀνέγλυψαν δὲ λεπτομερῶς καὶ φιλοπόνως τῇ τορείᾳ τῶν ποδῶν ἕκαστον, κισσὸν αὐτοῖς καὶ κλήματα ἀμπέλων σὺν βότρυσιν ἐκφύσαντες, ὡς εἰκάσαι μηδὲν ἀποδεῖν τῆς ἀληθείας. καὶ δὴ πρὸς ὃ πνεῦμα, διὰ λεπτότητα καὶ τὴν ἐπ' ἄκρον αὐτῶν ἔκλασιν, κινούμενα, φαντασίαν τοῦ φύσιν μᾶλλον ἢ τέχνης μιμήματα παρεῖχεν. ἐκμήκης δὲ ὥστε τρίπτυχον οἱονεὶ τὸ σχῆμα τῆς ὅλης καταστάσαι τραπέζης, καὶ ἁρμονίας πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν ὕπως συνδεδεμένης ὡς ἀόρατον εἶναι, καὶ μηδ' ὑπονοεῖσθαι τὰς συμβολάς. ἥμισυ δὲ πήχεως ὑψηλὸν, ἔλαττον τῇ τραπέζῃ ὁ πάχος συνέβαινεν εἶναι. ὁ μὲν οὖν ἀνάθημα τοῦτο σχεδὸν πολλοῦ δεῖν βασιλέως φιλοτιμίαν τοιοῦτο, τῇ τε πολυτελείᾳ τῆς ὕλης, καὶ τῇ ποικιλίᾳ τοῦ κάλλους, καὶ τῇ μιμήσει τῇ σχεδὸν τὴν τορείαν τῶν τεχνιτῶν συνετελέσθη· καταδάσαντος εἰ καὶ μὴ τῷ μεγέθει τὸ παρασκευασθὲν τῷ Θεῷ τραπέζης ἔμελλεν ἔσεσθαι διάφορος, τῇ μέντοι γε τέχνῃ, καὶ τῇ χειρουργίᾳ, καὶ τῇ λαμπρότητι τῆς κατασκευῆς πολὺ κρεῖττονα καὶ περίβλεπτον ἀπειργάσθαι.

θ'. Τῶν δὲ κρατήρων χρύσεοι μὲν ἦσαν δύο· φυλλωτὸν δὲ εἶχον ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τοῦ ἀρχίσματος τὴν τορείαν, λίθων ταῖς ἀσπίσι ποικίλων ἐνδεδεμένων. εἶτα ἐπ' αὐτῇ μαίανδρῳ, πηχυαῖος τὸ ὕψος, ἐξείργαστο κατὰ σωθεσιν λίθων παντοίων τὴν ἰδέαν. κατ' αὐτὸν δὲ ῥάβδωσις ἀνεγέγλυπτο· καθ' ἣν πλέγμα ῥομβωτὸν δικτύοις ἐμφερὲς ἕως τοῦ χείλους ἀνείλκυστο. τὰ δὲ μέσα λίθων ἀσπίδια τεσσαδακτύλων ἀνεπλήρου τὸ χεῖλος. διεζέφυτο δὲ τὰ χείλη τοῦ κρατῆρος κείνων σμίλαξι καὶ ἀνθεμίσι καὶ βοτρύων χρυσίαις εἰς κύκλον ἐστεμμέναις. τοὺς μὲν οὖν χρυσέους κρατῆρας, δύο χωρητὰς ἑκάτερον ἀμφορέας, τοῦτον κατεσκεύασαν τὸν τρόπον. οἱ δ' ἀργύρεοι τῶν ἐσόπτρων τὴν λαμπρότητα πολὺ διαυγέστεροι γεγόνεισαν, ὡς τερατώδεις ἀφ' ὑπερβολῆς τὰς τῶν προσφερομένων ὄψεις ὁρᾶσθαι. προσκατεσκεύασε δὲ τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ φιάλας τριάκοντα, ὧν ὅσαι χρυσοῦς μὲν ἦσαν, ἀλλὰ μὴ λίθῳ πολυτελεῖ διείλητο, σμίλαξι κισσοῦ καὶ πετά-

dio haberet, carbunculum & ſmaragdum, ambos ſpectantium oculos grato fulgore irradiantes, alioſque diverſi generis, quotquot, ex naturæ ſuæ præſtantia, ſumma cupiditate ab omnibus expetuntur. Juxta mæandrum reſticulata quædam textura circumquaque diſcurrebat, relicta in medio ſpecie quæ rhombo admodum ſimilis, cui impreſſum erat cryſtallum, & electrum, quod, alterna formæ ſuæ vicinitate, miram intuentibus delectationem afferebat. Pedum autem capitella cauliculis lilia imitabantur, foliis ſub menſam reſupinis, ita ut ſtamina crocea intus incluſa erecta oſtenderent. Baſis autem pedibus facta erat è carbunculo, palmum lata, crepidinis ſpeciem efficiens, octo vero digitorum latitudinem habens, qua tota pedum lamina ei innitebatur. ſinguli etiam pedes ornati erant toreumate tenuiſſimo & operoſiſſimo, conſtante ex hedera & palmitibus & racemis, *idque ea arte*, ut nihil à veris diſcrepare putarentur. nam cum vento, propter ſubtilitatem & ſummitatis ſuæ extenſionem, facile moverentur, naturæ potius quam artis ſpeciem præ ſe ferebant. Verum etiam opus ita deſignarunt, ut totius menſæ figuram veluti triplicatam effecerint; tam apta partium compage, ut neque cerni neque animadverti poſſet qua juncturæ coirent. Fiebat autem ut craſſitudo menſæ *totius* non minor eſſet dimidio cubitûs. Atque hoc quidem donarium ex Regis munificentia ita ſe habebat, & ingenti materiæ pretio, & decoris varietate, & imitatione *naturæ* arte toreutice expreſſa: illo auctore & agente, ut ſi non magnitudine hæc menſam Deo prius appoſitam ſuperatura eſſet, certe arte ipſa, & opificii novitate, & ornamentorum ſplendore longe præſtantior & aſpectu pulchrior redderetur.

9. Crateres autem duo quidem aurei erant, *Crateres.* ſquamas habentes torno exſculptas ab imo uſque ad præcinctu ram, variis lapidibus ſpiris inſertis. Hanc ſculpturam excipiebat mæander cubitali altitudine, ex lapidibus variarum formarum artificioſe admodum compoſitus. Secundum hunc erat virgata ſculptura: ac deinde uſque ad labrum rhomborum ad ſimilitudinem retis plicatura. Scuta vero in medio, ex lapidibus magnitudine quatuor digitorum, fecerunt ut nihil ad ſummum decus & ſplendorem deeſſet. Crateris autem labia cincta erant liliorum foliis, & anthemidibus, & vitium capreolis in orbem circumductis. Et aureos quidem crateras, duas utroſque amphoras capientes, ad hunc modum fabricarunt. Argentei vero quævis ſpecula ſplendore vincebant, ut quis ad eos accedens multo expreſſius in iis corporis ſui faciem contemplaretur. Inſuper & Rex phialas triginta conficiendas cura- *Phialæ.* vit, quæ eatenus quà aureæ erant & lapidibus pretioſis non occupatæ, hederæ frondibus & pampinis

a Περιέκειτο *NC.* *b* Ita *MSS.* τῇ γῆν παραλλὴλῳ in *Editis.* *c* Eo modo *Hen. & C.* αὐτῆς in *reliquis.* *d* Ἐφ' ὃν ἐπίκειται τὸ παρίλασμα ἡ πόδες. *Ariſt.* apud quem forſan πᾶν ἔλασμα ſcribendum. *e* Sic *Hen. & NC.* ἐπάνω αὐτῶν in *Editis Aliiſque.* *f* Ita *MSS.* τέχνῃ μιμητῶν in *Editis.* *g* Apud *Ariſteam*, ἐπέκεισαι δὲ τεμαιρεῖς τὸ τέμος [ἴσ. χῆμος] τ τραπέζης οἱονεὶ τρίπτυχον. *h* Ita ex *MSS. & Ariſtea.* φωλιδωτὸν perperam in *Editis.* *i* Μίχει ἡ μίσυ *Ariſt.* *k* Cum λίθων τε ποικίλων ἐνδεδεμένων habeat *Hen.* & λίθων ταῖς ποικίλαις ἐνδεδεμένων *Baſ.G. Aliique*; placuit edere λίθων ταῖς ποικίλων ἐνδεδεμένων. Juxta *Ariſteam*, τὸν τε λίθων ἀνὰ μέσον τῶν φολίδων σωθῆσιν πολυτίχως ἐχόντες &c. *l* Iterum cum *Cod. Hen.* ὑπ' αὐτῇ *NC.* ἐπ' αὐτῆς in *cæteris.* εἶτα μαίανδρος ἐπίκειτο *Ariſt.* *m* Ἀσπιδίσκοι *Ariſt.* ἀσπίδι *Hen.* perperam *n* Ita *MSS.* ἀνεπλήρου in *Editis.* *o* Iterum ex *MSS* διεζεφύτο male in *Editis.* *p* Ita *MSS.* τούτους in *Editis.* *q* Sic *MSS. Ariſteas & Vet. Interpr.* φοξῶντας in *Editis.* *r* Μετρητὰς *Ariſteæ.* *ſ* Προσεχθέντων *Ariſt.*

pampinis ſculptilibus ſolerter adumbratæ fuerunt. Atque hoc quidem opificium acceptum ferebatur non ſolum operariorum ingeniis, qui mirandum in modum arte ſua excellebant, ſed & multo magis Regis ſtudio & munificentiæ, quæ in cauſa erant ut ſummam perfectionem acciperent. Etenim non ſolum ſumptus ad artifices large & magnifice ſuppeditabat, verum etiam, omiſſa publicorum negotiorum adminiſtratione, ipſe operi faciundo præſens aderat, totumque opus inſpiciebat. Quo fiebat ut artifices acrem diligentiam adhiberent; qui, ad Regem hac in re ſtudium ſpectantes, ſtrenue magis & naviter operibus incubuerunt.

Congreſſus regis Ptolemæi & ſeniorum LXXII.

10. Iſta quidem donaria à Ptolemæo Hieroſolymâ *ad templum* miſſa *erant*. Atque pontifex Eleazarus, cum ea *in templo* collocaſſet, eoſque honoraſſet qui ea attulerant, atque dona Regi ferenda *illis* dediſſet, ad Regem *eos* remiſit. At poſtquam *ii* Alexandriam pervenerunt, Ptolemæus, intellecto eorum adventu, & ſeptuaginta ſenatorum *ſimul* veniſſe, protinus legatos Andream & Ariſtæum curat accerſendos. Qui, ubi ad eum acceſſerunt, literas ei, quas à pontifice afferebant, tradiderunt; & omnia, quibus eos verbis interrogavit, declararunt. Ille vero cupiens ſenatores alloqui, Hieroſolymis ob legum interpretationem venientes, reliquos, qui ob negotia forte aderant, dimitti juſſit: id quod inuſitate & contra ejus conſuetudinem factum eſt. Qui enim ob hujuſmodi cauſam adducebantur, quinto demum die eum conveniebant; legati vero poſt unum menſem. Tunc igitur, dimiſſis aliis, miſſos ab Eleazaro exſpectavit. Atque ubi ſeniores illi advenerunt, dona ſecum ſibi à pontifice ad Regem tradita, & membranas, in quibus ſcriptas aureis literis leges habebant, ferentes, interrogavit eos de iis libris. Cumque *eos* detractis tegumentis ei oſtendiſſent, Rex, membranarum tenuitatem diutius admiratus, & indiſcretas earum commiſſuras, ita enim *libri* apti erant & connexi, gratias ſe illis habere dicebat, qui veniſſent, & majores ei qui miſiſſet, longe vero maximas Deo, cujus leges ut eſſent contigit. Cumque ſeniores, & qui una aderant, Regi uno clamore fauſta omnia comprecati eſſent, pro nimio gaudio lachrymas emiſit. ita *enim* à natura comparatum eſt, ut idem ſummæ lætitiæ, quod doloris, ſignum eſſet. Dein cum juſſiſſet libros iis tradi, quorum id munus erat, tunc homines complexus eſt, dixitque æquum eſſe ut prius iis de rebus verba faceret, propter quas eos accerſiviſſet, ac deinde illos compellaret. Imo & diem quidem eorum adventus promiſit ſeſe inſignem facturum, eundemque ſingulis annis, quamdiu ipſe viveret, ſolenniter celebraturum. Nam fors ita tulit, ut idem dies eſſet eorum adventus, & victoriæ quam ipſe de Antigono prælio navali reportarat. Igitur eos ſibi convivas eſſe juſſit, eiſque ſub ipſa arce dari pulchertima hoſpitia.

λοις ἀμπέλων ἐσκίαζο φιλοτέχνως ἐντετορδμένων. ταῦτα δ' ἐγίνετο μὲ χὰ ἀφ' τὴν ἐμπειρίαν τῶν ἐργαζομένων, θαυμασίων ὅσων περὶ τὸ τέχνην, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐκ τ̃ βασιλέως σπουδ̃ς χὰ φιλοτιμίας ἀφ' ἑαυτ̃ παντὸς ἀπαρτίζετο. ὁ γὰ τ̃ς χορηγίας τὸ ἄφθονον χὰ μεγαλόψυχον τοῖς τεχνίταις παρ̃ιχε μόνον, ἀλλὰ χὰ τὸ χρηματίζειν τοῖς δημοσίοις πράγμασιν ἀπειρηκὼς, αὐτὸς τοῖς κατασκευάζουσι παρ̃ν, χὰ τὸ ὅλον ἐργασίαν ἐπέβλεπεν. αὐτὸς δ' ἐν τούτῳ τ̃ τεχνιτ̃ν ὀθνειότητος, οἳ, ὡς τ̃ βασιλέα χὰ τὸν τοῦτον σπουδ̃ν ἀποβλέποντες, φιλοπονώτεροι τοῖς ἔργοις προσελιπάρουν.

ι'. Ταῦτα μὲν τὰ πεμφθέντα εἰς Ιεροσόλυμα ὑπὸ Πτολεμαίου ἀναθήματα. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος ἀναθεὶς αὐτὰ, χὰ τιμήσας τοὺς κομίσαντας, χὰ δῶρα δοὺς τῷ βασιλεῖ κομίζειν, ἀπέλυσε τοὺς τὸν βασιλέα. παραγενομένων δὲ εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, ἀκούσας Πτολεμαῖος τ̃ παρουσίαν αὐτ̃ν, χὰ τοὺς ἑβδομήκοντα τ̃ πρεσβυτέρων ἐλληνιδότας, οὓς μεταπέμπε τ̃ Ανδρέαν χὰ τ̃ Αριστέον τοὺς πρέσβεις. οἱ δὲ ἀφικόμενοι, τάς τε ὀπτολάς, ἃς ἐκόμιζον αὐτῷ παρὰ τ̃ ἀρχιερέως, ἀπέδοσαν, χὰ ὅσα φράζειν ἀπὸ λόγων ἐπύθετο, ταῦτα ἐδήλωσε. ἀσμένως δ' ἐντυχεῖν τοῖς ἀπὸ τ̃ Ιεροσολύμων ἤκουσι πρεσβυτέροις ὑπὲ τὴν ἑρμηνείαν τ̃ νόμων, τοὺς μὲ ἄλλους, οὓς χρείαν ἔτυχε παρ̃σαι συνέβαινεν, ἐκέλευσεν ἀπολύσαι, παρέδοσαν τοῦτο ποιῶν χὰ παρὰ τὸ ἔθος. οἱ μὲν γὰ τοιούτων αἰτιῶν ἀχθέντες, ἀφ' πέμπτης ἡμέρας αὐτῷ προσῆεσαν· οἱ δὲ πρεσβύοντες, ἀφ' μιᾶς. τότε τοίνυν ἀπολύσας ἐκείνους, τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ Ελεαζάρου παρεκάλεσε δοθ̃ναι τὰς καλλίστας ὑποδοχὰς αὐτοῖς προστάξας δοθ̃ναι τὰς καλλίστας παρὰ τὴν ἄκρα.

ια'. Ο

a *Talmudici* in *Sopherim* librum Legis profanari diſertim dicunt, ſi aureis literis ſcribatur. Vide *Vogelſangii* Exercitationes Theologicas, p. 176. b Ανέδειξαν *Gen.* c Ita *MSS.* ὑφὶν in *Edit. Baſ.* d Κελεύσας δὲ εἰς πάλιν ἀποδ̃ναι τὰ τεύχη, πρὸς καῦτα ἀπαναστάμενον τοὺς ἄνδρας, εἶπεν, δίκαιον ἂν, ὃν χάριν ὑμᾶς μετεπεμψάμεθα, ἐκείνους πρῶτον σπουδαίως ἀποδ̃ναι, μ̃ ταῦτα τῶν δεξιῶν ὑμῖν προτίνειν *Ariſt.* e Ita legiſſe viſus eſt *Epiphan.* αὐτ̃ς in *Editis*, αὐτοῖς *Hen.* & *NC.* f Hac de re vide *Vogelſangium* in *Exercit. Theolog.* p. 177. & *H. Hodium* de *Bibl. Text. Orig.* p. 56. g Πλησίον τ̃ ἄκρας *Ariſt.*

a Πλη-

ια'. Ὁ δὲ ὀπὶ τ̃ ξένων ἀποδοχ̃ς τεταγμένος [a] Νικάνωρ, Δωρόθεον καλέσας, ὃς ἦν ἐπὶ τ̃ περὶ τ̀τῶν προνοίαν, ἐκέλευσεν ἑτοιμάζειν ἑκάστῳ τὰ δέοντα πρὸς τ̀ δίαιταν. διετέτακτο δὲ [b] τ̃τον ὑπὸ τ̃ βασιλέως τ̀ τρόπον. κτ' γὰρ πόλιν ἐκάστην, [c] ὅσαι ὑ τοῖς αὐτοῖς χρῶνται περὶ τ̀ δίαιταν, ἰδ τ̀τῶν ὀλιγομέλωμος, καὶ κτ' ὃ τ̀ ἀφικνυμένοις πρὸς αὐτὸν ἔθος, πάντ' αὐτοῖς παρεσκευάζετο, ἵνα ἐν συνήθει τρόπῳ τ̃ς διαίτης εὐωχούμενοι μᾶλλον ἥδωνται, καὶ πρὸς μηδὲν ὡς ἀλλοτρίως ἔχοι δυσχεραίνωσιν. ὁ δὴ ἡ περὶ τ̀τους ἐγένετο, Δωροθέῳ μὲν τ̀ περὶ τ̀ βίον ἀκριβέσατον ὀπὶ τ̀τοις καθεστ̃τος. συνέπρασσε δὲ πάντα δι' αὐτ̃ τὰ πρὸς τοὺς τοιούτους ὑποδοχάς, ἡ διμοιρ̃ τ̀ κλισίαν ἐποίησεν, ἅτινα προσέταξεν [d] βασιλέως. τοὺς μὲν γὰρ ἡμίσεις ἐκέλευσεν ἀνὰ χεῖρα κατακλιθ̃ναι· τοὺς δὲ λοιποὺς μ̃ ἐπ' αὐτ̃ κλισίαν, ὐδὲν ἀπολιπὼν τ̃ς εἰς τοὺς ἄνδρας τιμ̃ς. ἐπεὶ δ' ὕτω κατεκλίθησαν, ἐκέλευσε τ̀ Δωρόθεον, οἷς ἔθεσι χρώμενοι διατελοῦσι πάντες οἱ ἀπὸ τ̃ς Ἰουδαίας προσ αὐτὸν ἀφιγμένοι, [d] κτ' ἕαυτὸν ὑπηρετεῖν. [e] διὸ τοὺς ἱεροκήρυκας, ἡ θύτας, καὶ τοὺς ἄλλους, οἷ τὰς κατευχὰς ἐποιοῦντο, [f] παρητήσατο· τ̃ν δὲ προσαγομένων ἕνα, [g] Ἐλιασ̃ον ὄνομα, ὄντα ἱερέα παρεκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ποήσασθαι καλευχάς. ὁ δὲ, ἀὰς εἰς μέσον, ἠύχετο πρ βασιλ τὰ ἀγαθὰ, ἡ τοῖς ἀρχομένοις ὑπ' αὐτ̃· εἶτα κρότος ἐξ ἁπάντων μ̃ χαρᾶς καὶ βοῆς ἦρθη, καὶ παυσάμενοι πρὸς εὐωχίαν καὶ τ̀ ἀπόλαυσιν τ̀ παρεσκευασμένην ἐτράπησ. Ἀφελιπὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὅσον ἔδοξεν ἀποχ̃σα καιρὸν εἶ), φιλοσοφεῖν ἤρξατο ἡ ἕκαστον αὐτῶν, λόγους ὑποπτύσσων [h] φυσικοὺς, καὶ περὶ τ̀ τῶν ζητουμένων ἱστορίαν. ἀκριβ̃ς δ' ἐκείνων περὶ πάντας ὑπισοῦν, ὁ λέγειν αὐτοῖς προσβλητέον, διασαφούντων, [i] ἡδόμενος τοῦτον ἐφ' ἡμέρας [k] δώδεκα συμπόσιον ἐποίησατο. ὡς δ' βουλομένῳ τὰ κτ' μέρος γνῶναι τ̃ ὁ δ' τ̀ συμποσίῳ ζητηθέντων ἕ) μαθεῖν, ἀναγνόντι τὸ Ἀριστέου βιβλίον, ὁ συνέγραψε Ἀφ' ἑαυτοῦ.

ιβ'. Θαυμάζοντος δ' αὐτοὺς, ὑ μόνον τ̃ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ [l] Μενεδήμου τ̃ φιλοσόφου [m] προνοίᾳ διοικεῖσθαι πάντα φήσαντος, [n] καὶ Ἀφ' τ̃τ' εἰκὸς καὶ τ̃ λόγου δύναμιν καὶ κάλλος εὑρ̃σθαι, παύονται μὲ περὶ τ̀των ὀπιζητ̃ντες. γενέσθαι δ' ὑπὸ τὰ μέγιστα τ̃ ἀγαθῶν ὁ βασιλεὺς ἔλεγεν, ἥδη παρόντων αὐτ̃· ὠφελ̃σθαι γὰρ παρ' αὐτ̃ μεμαθηκότα πῶς δεῖ βασιλεύειν· κελεύει τε αὐτοῖς ἀνὰ τρία δοθ̃ναι τάλαντα, καὶ τοὺς ἀποκαλέσοντας ὀπὶ τὸ κατάλυσιν. διελθουσῶν δὲ πρ̃ν ἡμερ̃ν, προσκαλεῖται αὐτοὺς ὁ Δημήτριος, καὶ διελθὼν τὸ [o] ἐπταστάδιον, χ̃μα τ̃ς θαλάσσης προσ τ̀ [p] νῆσον, καὶ διαβὰς [q] πρὸς τ̀ γέφυραν, [r] προελθὼν ὀπὶ τὰ βό-

11. Nicanor autem, qui excipiendis hoſpitibus præerat, vocato Dorotheo, qui earum rerum procurationem habebat, juſſit ut cuique pararet quæ ad victum pertinerent. erat autem ea res à Rege in hunc modum conſtituta. Nam in unaquaque urbium, quæ non eadem victûs ratione utebantur, erat qui hæc adminiſtraret, & hoſpitibus omnia ad ipſorum morem curanda pararet, ut conſueta victûs ratione epulantes magis delectarentur, nec ulla re tanquam aliena offenderentur. Quod quidem tum illis quoque *ſenioribus* factum eſt, Dorotheo, quod accurate noſſet omnia ad victum pertinentia, his rebus præfecto. Iſque per ſeipſum omnia ad illos accipiendos paravit, geminamque accubationem fecit, idque Regis juſſu. Imperavit enim Rex dimidiam eorum partem juxta ſe collocari, alteram vero partem in altera menſa poſt ſuam, nihil omittens quod illis honori eſſet. Poſtquam ita diſcubuerunt, mandat Dorotheo, ut quo ritu uterentur omnes, qui ad eum ex Judæa veniſſent, eodem iis miniſtraret. Itaque ſacros præcones, & ſacrificos, & alios quibus preces peragere mos erat, ipſi viſum eſt repudiare: & hoſpitum unum, nomine Eliſſæum, ſacerdotem, rogavit ut precationem adhiberet. Atque is, ſtans in medio, Regi ejuſque ſubditis fauſta precatus eſt. Deinde omnes cum lætitia applauſerunt & acclamarunt: & eo facto ad epulas paratas ſe converterunt. Et Rex, cum moram, quantam ſatis eſſe judicabat, interpoſuiſſet, philoſophari cœpit, & ſingulis eorum quæſtionem aliquam naturalem proponebat, * etiam ad res quæſitas contemplandas. Cumque accurate de quavis re, quæ eis proponeretur, diſſererent, *Rex* iis delectatus per duodecim dies hujuſmodi convivium fecit. id quod cuiquam, qui quæſtiones in convivio agitatas ſingillatim ſcire deſiderat, licet cognoſcere ex Ariſtæi libello, quem hac de re conſcripſit.

12. Cum autem eos non ſolum *Rex* demiratus eſſet, ſed & Menedemus philoſophus ultro fateretur, providentiam omnia gubernare & moderari, indeque plane eos ratiocinandi vim & pulchritudinem eſſe † indeptos, finis ſtatim id genus diſquiſitionibus imponitur. Tum vero Rex dicebat ſeſe jam maxima bona percepiſſe ex eorum adventu, (quippe qui ei profuerint quod ab eis didiciſſet regis officium) juſſitque ſingulis tria talenta dari, & *viros deputari* qui eos in hoſpitium deducerent. Deinde tribus peractis diebus, Demetrius iis aſſumptis heptaſtadium tranſgreſſus, aggerem in mari ad inſulam pertinentem, & tranſito ponte, cum boream verſus

Nicanoris juſſu Dorotheus parat omnia LXXII. ſenioribus neceſſaria.

Epulis à Rege excipiuntur.

Quæſtiones in convivio agitatæ.

Menedemus Philoſophus.

a Hic Nicanor ἀρχίατρος dicitur *Ariſteæ*. b Ita *MSS* & *Vet. Interpr.* τ̀τον in *Editis*. c Ὅσαι τοῖς αὐτοῖς *Hen.* ἦν γὰρ ὕτω διατεταγμένον διὰ τ̃ βασιλέως. ὅσαι γὰρ πόλεις εἰσὶν, αἷς συνχ̃νται πρὸς τὰ ποτὰ ἡ βρωτὰ ἡ γραμμάς, τοσοῦτοι ἡ ὠφελητ̃ται ἦσαν *Ariſt.* d Κατὰ ταῦτα ἔ τούτοις ὑπ. *Bush.* e Διὸ ἔ τοὺς *Hen.* f Ita cum *MSS*. παρατίθεσθαι in *Editis*. g Eleazarum appellat *Ariſteas*. h Ex *Ariſtea* conſtat ζητήματα iſta πολιτικὰ potius quam φυσικὰ exſtitiſſe. *Philo* (lib. II. de *Vita Moſis*) λόγους vocat ἀρχαίους ἡ σωτηρίους. i Ἡδόμενος τούτοις ἐφ' ἡμ. *Hen.* ἡδόμενος μέντοι ὕτ ἐφ' ἡμ. *NC.* & dein in utroque τὸ συμπόσιον. k Ἡμέρας ἑπτὰ juxta *Ariſteam*. l De eo videſis *H. Hodium* contra *Ariſteam*, cap. VIII. m Quod vero *Menedemus* dixit προνοίᾳ διοικεῖσθαι πάντα accepit à ſuo magiſtro *Platone*, qui primus philoſophorum hanc vocem uſurpavit, teſte *Diogene Laërtio*. n Cum *Ariſteas* habeat ἀκολουθεῖ πᾶσαν δυνατὸν ἡ λόγῳ σωφρονοῦντι λέγειν θεῖν κρατίσταις, *Petitus* ſuſpicatur olim apud *Joſephum* ſcriptum fuiſſe, ἡ Ἀφ' θεοῦ τ' εἰκὸς ἡ τ̃ λόγου δύναμιν ἔ καλ̃ εὑρ̃σθαι, *etiam per Deum, ut veriſimile eſt, & per bonam mentem, imperium & decus contingere.* o Vide *Valeſium* ad *Ammianum Marcellinum*, l. 22. c. 16. & *Hodium* contra *Ariſteam*, cap. VIII. p Sc. Φάρου, de qua vide *Philonem*, l. 2. *de Vita Moſis*, p. 659. q Apud *Ariſteam*, ἡ Ἀφ' οὗ τοῦ γέφυρα. r Ita *Baſ. Aliique*. προελθὼν habent *nonnulli*. * Et ad contemplationem quæſtionis accendebat, *Epiphan.* Et ad propoſitum pertinentem, *Caſtal.* † *A Deo & σωφροσύνη*, ut dicit *J. A. Fabricius*, qui locum ita interpretatur, *idroque conſentaneum eſſe ſermonis etiam robur & pulchritudinem inde obtineri.*

Demetrius ducit LXXII seniores in locum idoneum ad legem interpretandam.

sus progressus esset, congregavit eos in domum prope littus exstructam, ad contemplationem rerum ob solitudinem idoneam: & eis illuc perductis, rogabat, ut postquam omnia, quibus ad legis interpretationem opus esset, ad arbitrium suum haberent, negotium expedirent. Illi vero, summo studio & labore ad legem accurate interpretandam aggressi, in ea ad horam diei nonam elaborabant: deinde corpori curando se dabant, iis quæ ad victum pertinerent large suppetentibus; ac præterea Dorotheo multa ex iis quæ Regi parata erant ipsius *Regis* jussu illis afferente. Atque etiam *quotidie* bene mane ad regiam venientes, & Ptolemæum salutantes, eundem locum repetebant: & manus in mari lavantes, seque lustrantes, ita demum ad legum interpretationem sese conferebant. Deinde transcripta lege, & interpretationis opere duobus & septuaginta diebus absoluto, Demetrius, congregatis eum in locum, in quo versæ leges fuerant, Judæis omnibus, præsentibus etiam interpretibus, eas recitavit. Et multitudo seniores, legis interpretes, approbavit: & Demetrii etiam inventionem collaudarunt, qui eis magnorum bonorum inventor exstitisset; ab eoque petierunt, ut etiam rectoribus suis legem legendam daret; postularuntque omnes, tum sacerdos, tum interpretum seniores, & reipublicæ administratores, ut quandoquidem recte haberet interpretatio, maneret ut erat, neve mutaretur. Cumque omnes eorum sententiam laudassent, jusserunt, ut si quis in lege vel superfluum aliquid scriptum videret, vel curtum, id iterum inspiceret, planumque redderet & corrigeret; sapienter hoc ipsum facientes, ut quod semel rectum judicatum esset, id perpetuo maneret.

Interpretatio legis absoluta & approbata.

13. Et quidem Rex gavisus est, videns suum hac in re institutum utiliter perfectum. maxime autem lætatus est recitatis ei legibus, & legislatoris mentem atque sapientiam stupuit: itaque cum Demetrio verba facere cœpit, qui fieret, ut cum tam admirabilis esset ea lex, nullus nec historicorum nec poëtarum ejus meminisset? Ad quod Demetrius respondit, propterea neminem ausum *eam attingere, quod divina esset & augusta: jamque nonnullos, quoniam tale aliquid attentassent, læsos fuisse divinitus. Eique demonstravit, ut

Theopompus Historicus.

Theopompus, cum horum aliquid scribere instituisset, mentem plus quam triginta dies perturbatam habuisset; itaque intermittente malo, Deum precibus placassetⁱ, inde sibi insaniam ortam esse suspicatus: quinetiam in somnio vidisset id sibi propterea evenisse, quòd divina tractassetⁱ, & in profanum vulgus proferre voluisset; atque adeo, ubi destiterat, mentem ei constitisse. Narravit etiam *ei* de

Theodectes Poëta Tragicus.

Theodecta tragico poëta, qui (ut perhibetur) cum voluisset in quadam fabula mentionem facere eorum quæ in sacro libro scripta

ρεια μέρη, συνέδριον ἐποιήσατο ὁ δ' ὡς τὸ πάλαι τὴ οἰκία κατεσκευασμένῳ οἴκῳ, πρὸς ἀφάσκειν πραγμάτων ἡρμίας χαλῶς ἔχοντι. ἀγαγὼν οὖν αὐτὺς ἐκεῖ παρεκάλει, πάντων, ὧν ἂν δεηθεῖεν εἰς τὴ ἑρμηνείαν [a] τὸ νόμυ, παρόντων, ἀκωλύτως ὑπηρετεῖν ὅ ἔργον. οἱ δ' ὡς ἔνι μάλιστα φιλοτίμως [b] καὶ φιλοπόνως τὴ ἑρμηνείαν ἀκριβῆ ποιύμενοι, μέχρι μὲ ὥρας ἐνάτης πρὸς τῦτο διετέλυν ὄντες· ἔπειτ' ὑπὸ τὴ τὸ σώματος ἀπηλλάττοντο θεραπείαν, ἀφθόνως αὐτοῖς τὰ πρὸς τὴ δίαιταν χορηγύμενων, καὶ προσέτι τὸ Δωροθέυ πολλὰ καὶ τὰ παρασκευαζομένων τῷ βασιλεῖ, προσέταξε δὲ, αὐτοῖς παρέχοντος. πρωὶ δὲ πρὸς τὴν αὐλὴν ἐπιγινόμενοι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀσπαζόμενοι, πάλιν ὑπὸ τὰ αὐτὸν [c] ἀπήεσαν τόπον, καὶ τῇ θαλάσσῃ τὰς χεῖρας ἀπονιπτόμενοι, καὶ καθαίροντες [d] αὐτὺς, ὅτως ὑπὸ τὰ τὸν νόμων ἑρμηνείαν ἐτρέποντο. μεταγραφέντος δὲ τὸ νόμυ, καὶ τὸ χῆ τὴν ἑρμηνείαν ἔργυ τέλος ὸ ἡμέραις [e] ἑβδομήκοντα καὶ δυσὶ λαβόντος, συναγαγὼν ὁ Δημήτριος τὺς Ἰυδαίυς ἅπαντας εἰς τὸν τόπον ἔνθα καὶ μετεβλήθησαν οἱ νόμοι, παρόντων καὶ τὰ ἑρμηνέων, ἀνέγνω τὺτυς. ὅ δὲ πλῆθος ἀπεδέξατο μὲ καὶ τὺς ἀφανφήσαντας πρεσβυτέρυς τὸν νόμον· [f] ἐπῄνεσαν δὲ καὶ τὸ Δημήτριον τῆς ὑπονοίας, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αὐτοῖς εὑρετὴ γεγενημένον, [g] παρεκάλεσάν τε δῆναι καὶ τοῖς ἡγυμένοις αὐτῶ ἀναγνῶναι τὸν νόμον. [h] ἠξίωσάν τε πάντες, ὅ,τι ἱερὺς καὶ τὸ ἑρμηνέων οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τὸ πολιτεύματος οἱ προεστῶτες, ἐπεὶ καλῶς τὰ τὸ ἑρμηνείας [i] ἀπήρτισαι, καὶ διαμεῖναι ταῦτ' ὡς ἔχῃ καὶ μὴ μετακινεῖν αὐτά. ἁπάντων δὲ [k] αὐτῶ ἐπαινεσάντων τὴν γνώμην, ἐκέλευε, εἴτις ἢ περιττόν τι προσγεγραμμένον ὁρᾷ τῷ νόμῳ, ἢ λεῖπον, πάλιν ἐπισκοπῆσαι τῦτο καὶ ποιῆσαι φανερὸν διορθῦν, σωφρόνως τῦτο πράττοντες, ἵνα τὸ κριθὲν ἅπαξ ἔχειν καλῶς [l] εἰς ἀεὶ διαμείνῃ.

ιγ'. Ἐχάρη μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὑπὸ τύτῳ τῷ αὐτὸ προαίρεσιν εἰς τὸ χρήσιμον ὁρῶν [m] τετελεσμένην. ἤδη δὲ μάλιστα τῶν νόμων ἀναγνωσθέντων αὐτῷ, καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὸ σοφίαν ἐξεπλάγη τὸ νομοθέτυ· καὶ πρὸς Δημήτριον ἤρξατο ποιεῖσθαι λόγυς, πῶς ὑπὸ τηλικαύτης ὑσης τῆς νομοθεσίας, ὑδεὶς ὑτε τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς ὑτε τῶν ποιητῶν ἐπεμνήσθη; ὁ δὲ Δημήτριος, μηδένα τολμῆσαι τὸ τῶν νόμων τύτων ἀναγραφῆς [n] ἅψασθαι, διὰ τὸ θείαν αὐτὴν [o] εἶ καὶ σεμνὴν, ἔφασκε, καὶ ὅτι βλασφημεῖν ἤδη τινὲς, τύτοις [o] ὑπεχειρήσαντες, ὑπὸ τὸ Θεῦ. δηλῶν [p] ὡς Θεόπομπός τε, βυληθεὶς ἱστορῆσαί τι περὶ τύτων, ἐταράχθη τὴν διάνοιαν, πλείυσιν ἢ τριάκοντα ἡμέραις, καὶ πρὸς τὰς ἀνέσεις ἐξιλάσκετο τὸ Θεὸν, ὑπολαβὼν αὐτὸ γενέσθαι τὸ παραφροσύνην ὑπονοῶν· ὃ μὴν ἀλλὰ καὶ ὄναρ εἶδεν, ὅτι τῦτ' αὐτὸ συμβαίη πραγματευομένῳ τὰ θεῖα, [q] καὶ ταῦτ' ὠφέρειν ὑπὸ κοινὺς ἀνθρώπυς θελήσαιτι, καὶ ἀποτρόμῳ κατέσχε τὴν διάνοιαν. ἐδήλυ δὲ καὶ περὶ [r] Θεοδέκτυ τῶν τραγῳδιῶν ποιητῦ ἀναφέρεσθαι, ὅτι βυληθεὶς ἔν τινι δράματι τὸ τὴ ἱερᾷ βίβλῳ γεγραμμένων μνησθῆναι,

a Ita *MSS.* τὸ νόμων in *Editis.* mox alii distinguunt, παρόντων ἀκωλύτως, ἐπ. *b* Illud καὶ ex *MSS.* *c* Sic *MSS.* ἀπήεσαν in *Editis.* *d* Ἑαυτὺς *NC.* *e* *Septuaginta dies* juxta *Epiphanium*, numero rotundo. *f* Ἐπῄνεσιν *Hen.* *g* Παρεκάλεσαν δ' ὦ *Hen.* *h* Ἀξιώσαντες πάντες *Hen.* & *NC.* *i* Ἀπήρτισο *Hen.* *k* Αὐτῶν deest *NC.* *l* Εσαει διαμείνῃ *NC.* *m* Τετελεσμένην, μᾶλιστα δὲ τὸ γ. *Busb.* τετελεσμένην, μᾶλιστα ὡς δὲ τὸ γ. *Hen.* & *NC.* *n* Ἁψασθαι ἀπεκέκλειστο *Busb.* qui mox omittit ὑφασια. *o* Εγχειρήσαντες *Hen.* & *Busb.* *p* Ὡς ὁ Θεόπομπος *NC.* *q* Ita *MSS.* καὶ τῦτ' ὠφέρειν in *Editis.* *r* Θεοπήτυ *Hen.* Verum non dubito quin vera lectio sit Θεοδέκτυ: atque apud *Syncellum* pro Θεοδίκτης τραγικὸς legendum Θεοδίκτης τραγικός. * *Vel*, legum illarum descriptionem suscipere.

a Ita

μνησθῆναι, τὰς ὄψεις [a]γλαυκωθείη, ἢ συνιδὼν τὴν αἰτίαν ἀπαλλαγείη τοῦ πάθους, ἐξευμενισαμένου τὸν Θεόν.

ιδ'. Παραλαβὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Δημητρεύς, καθὼς προεῖρηται, προσκυνήσας αὐτοῖς, ἐκέλευσε πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν βιβλίων τὴν ἐπιμέλειαν, ἵνα ἀμέμπτη ταῦτα καθαρῶς· [b]τούς τε ἑρμηνεύσαντας παρεκάλεσε συνεχῶς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Ιουδαίας παραγίνεσθαι. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ παρ' αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὰς ἀπὸ τῆς [c]δωρεᾶς ὠφελείας λυσιτελήσειν. νῦν μὲν γὰρ εἰ δίκαιον αὐτοὺς ἀπέπεμπεν ἔλεγεν, ἀγαθοῖς δὲ πρὸς αὐτὸν ἐλθοῦσι τάξεσθαι πάντων, ὧν ἄξιοι αὐτῷ ἐστι σοφία δίκαια τυχεῖν, ἢ καὶ ἐκείνου μεγαλοφροσύνη παραχεῖν ἰσχύει. τότε μὲν οὖν ἐξέπεμψεν αὐτούς, δοὺς ἑκάστῳ στολὰς ἀρίστας πρεῖς, καὶ χρυσοῦν τάλαντα δύο, καὶ κυλίκιον τάλαντον, καὶ τὴν τοῦ συμποσίου στρωμνήν. καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνοις ἔχειν ἐδωρήσατο. τῷ δ' ἀρχιερεῖ Ελεαζάρῳ δι' αὐτῶν ἔπεμψε κλίνας ἀργυρόποδας δέκα, καὶ τὸ ἀκόλουθον αὐτῷ ὁπόσον, καὶ κυλίκιον τάλαντον τριάκοντα. πρὸς τούτοις δὲ καὶ [d]στολὰς δέκα, καὶ πορφύραν, καὶ στέφανον ἁβροτάτην, καὶ βυσσίνης ὀθόνης ἴσους ἑκατόν· ἔτι γε μὴν φιάλας, καὶ πυελία, καὶ ἀσωνδεῖα, καὶ κρατῆρας χρυσοῦς πρὸς ἀνάθεσιν δύο. παρεκάλεσε δ' αὐτὸν καὶ διὰ τῶν ὁπισθόλων, ὅπως [e]εἴ τινες τῶν ἀνδρῶν τούτων [f]θελήσειέν τινες πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ὁ πατὴρ ἐφῇ περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὴν μετὰ τούτων ἐν παιδείᾳ τυγχανόντων συνουσίαν, καὶ τὸ πλοῦτον εἰς τοὺς τοιούτους ἡδέως ἔχων καλάπιθος. καὶτὰ μὲν εἰς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ Ιουδαίων ἔθνους καὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου σπουδῆς γενέσθαι.

forent, in oculorum morbum, quod glaucoma vocant, incidiſſet; & intellecta cauſa convaluiſſet, propitiato Deo.

14. Rex igitur, libris à Demetrio ut ſupra memoratum eſt acceptis, eos veneratus, juſſit diligentem curam illis haberi, ut iidem in integro manerent: hortatuſque eſt interpretes, ut ad ſe frequenter ex Judæa venirent. id enim eis utile futurum, tum propter honorem quo eos affecturus, tum propter dona quibus ornaturus eſſet. Nunc quidem æquum eſſe dicebat ut eos dimitteret: verum ſi deinceps ad ſe ſua ſponte venirent, aſſequuturos omnia quæ & ipſorum ſapientiæ deberentur, & à liberalitate ſua præſtari poſſent. Igitur eos tum dimiſit, cum quidem unicuique tres egregias veſtes, & auri talenta duo dediſſet, & *calicem unius talenti, & tori veſtem ſtragulam. Et hæc quidem ipſis dono dedit. Pontifici autem Eleazaro per eos miſit decem lectos argenteis pedibus, unà cum eorum inſtrumento, & calicem talentorum triginta. Præterea veſtes decem, & purpuram, & elegantem coronam, & byſſinæ telæ ulnas centum: & inſuper phialas, & catinos, & pocula, & crateras duos, in templo reponendos. Hortatus eſt etiam eum per literas, ut ſi qui illorum hominum ad ſe venire vellent, permitteret: quandoquidem plurimi faceret cum illis, qui eruditione præcellerent, colloquia ſerere; ſibique gratiſſimum eſſet, opes ſuas iſtiuſmodi viris impendere. Atque ea quidem id genus ſunt, quæ † Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præſtitit.

Regis in interpretes benignitas.

Dona interpretibus data & Eleazaro miſſa.

γ'. ΚΕΦ. γ'. CAP. III. III.

Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Aſiæ, & conditarum à ſe urbium civitate donaverunt.

Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ Ιουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν κτισθείσαις πόλεσιν.

[g]ΕΤυχον δὲ καὶ τῆς παρὰ τῶν βασιλέων τῆς Ασίας τιμῆς, ἐπειδὴ συνεστράτευσαν αὐτοῖς. καὶ γὰρ Σέλευκος ὁ [h]Νικάτωρ, ἐν αἷς ἵδρυσε πόλεσιν ἐν τῇ Ασίᾳ καὶ τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Αντιοχείᾳ πολίτειας αὐτοὺς ἠξίωσε, καὶ τοῖς ἐνοικισθεῖσιν ἰσοτίμους [i]ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ελλησιν, οἳς ἡ πολιτεία ταύτην [k]ἔτι καὶ νῦν διαμένειν. [l]τεκμήριον δὲ τοὺς Ιουδαίους, μὴ βουλομένους ἀλλοφύλῳ [m]ἐλαίῳ χρήσασθαι, λαμβάνειν ὡρισμένον τι παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἐλαίου [n]τιμὴν ἀργύριον. ὁ δὴ δῆμος τῶν Αντιοχέων ἐν ᾧ νῦν πολέμῳ λύσαι προῃρεῖτο, Μούκιανὸς ἡγεμὼν ὢν τότε τῆς Συρίας ἐτήρησε. καὶ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῆς οἰκουμένης, δεηθέντες οἱ Αλεξανδρεῖς καὶ Αντιοχεῖς, ἵνα τὰ δίκαια τοῦ πο-

Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου σπουδὴν γενέσθαι.

CONſequuti ſunt & ab Aſiæ regibus honorem, quoniam ſub eis militaſſent. Etenim Seleucus Nicator, in iis urbibus quas condidit in Aſia & inferiore Syria, & in ipſo regni capite Antiochia eos civitate donavit, & eodem quo Macedones & Græcos ibidem collocatos numero habuit: quo jure etiamnum utuntur. Argumento eſt, quòd Judæis, nolentibus alieno oleo uti, certa pecuniæ ſumma pro olei pretio ſolvitur à gymnaſiorum præfectis. Quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare conaretur, Mucianus (qui tum Syriæ prætor erat) tamen retinuit. Et poſtea orbis terrarum imperium tenente Veſpaſiano, & Tito ejus filio, orantes Alexandrini & Antiochenſes, ut Judæi privarentur

Immunitates Judæis à Seleuco Nicatore conceſſæ.

---

a Ita cum *Gall.* & *Cod. NC.* γλαυκωθεὶς in *cæteris.* b Hinc colligit *Iſ. Voſſius* (de LXXII *Interpr.* cap. VIII.) iſtos Interpretes, ſi non omnes, ſaltem complures poſtea quoque Ægyptum petiiſſe, & quidem ſæpius: ac tum demum cæteros (præter *Pentateuchum*) S. Scripturæ libros Græce vertiſſe. Videſis *Vogelſangium* in *Exercit. Theolog.* p. 211. & *H. Hodium* contra *Ariſteam.* c Δώρων in *MSS.* d Ita *MSS. Epiph.* & *Ariſteas.* ἢ στολὰς δέκα πορφυρᾶς in *Editis.* e Εἴποτε *NC.* f Θελήσειέ τινες *Hen. Gall.* & *Busb.* θελήσειέν τινες in *reliquis.* g In *Cod. NC.* (cui titulus Πτολεμαϊκὸν) Μετὰ δὲ τὸν Φιλάδελφον τὸν βασιλεύσαντα πρῶτον Πτολεμαῖος ὁ καλούμενος Εὐεργέτης, ἐπὶ ἔτεσιν ἑπτά. τοῦτο δὲ τιμῶν τὸν ἀρχιερατεύοντα μέγ' Ελεάζαρον ὁ θεὸς αὐτῷ Μανασσῆς παρέλαβεν, μετὰ ἓξ τὸ δεύτερον Μανασσὴν μέγαν ἀρχιερέα Ονίας Σίμωνος ὢν ὁ υἱὸς ἔτη Δικαίου. Σίμων δ' ἦν ἀδελφὸς Ελεαζάρου. ἀπέθανε δὲ ἐν Ονίᾳ τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ καταλιπών. ἔτυχε δὲ ἐκ τοῦ τῶν Ιουδαίων ἔθνους καὶ παρὰ τῶν &c. h Ita *NC.* & *Busb.* cum *antiquis nummis.* Νικάτωρ in *reliquis.* i Απέφηνε *Busb. Hen.* & *C.* k Εως καὶ νῦν *C.* l Τεκμήριον δὲ τούτου τὸ τοὺς *Hen.* & *Busb.* πεμπόμενον δὲ τὸ τοὺς *C.* m Moris fuit Græcorum oleum præbere, in gymnaſiorum dedicatione: eorumque exemplum ſequutus eſt Nero, referente *Tacito* in *Annalium* lib. XIV. *Gymnaſium eo anno dedicatum à Nerone, præbitumque oleum equiſti, ſenatui, Græca facilitate.* Idemque de eo teſtatur *Sueton.* in *Nerone*, c. 12. n Τίμιον *Hen.* & *Busb.* * *Potius* poculorum thecam, *juxta Caſaubonum*, ad *Athenæi* lib. XI. c. 3. † De *Ptolemæi Philadelphi* magnificentia vide *Caſaub.* ad *Athenæi* lib. V. c. 9.

Jus civitatis Antiochenſis Judæis conſervatum.

varentur jure civitatis, non impetrarunt. Unde illud perſpici & intelligi poteſt, quanta æquitate & magnanimitate erant Romani, præcipue vero Veſpaſianus & Titus. qui licet multos contra Judæos bellando labores ſuſtinuerant, & acerbe tulerant, quod deditionem facere noluerint, ſed pugnantes ad extremum manſerint, nulla tamen re jus ipſorum prædictum imminutum eſſe voluerunt: verum & iræ qua olim exarſerunt, & populi tam Alexandrini quam Antiocheni, utut magni eſſent, precibus reſtiterunt, adeo ut ne minimum quidem vel ſuæ in illos benevolentiæ, vel nefariorum quos oppugnarunt odio conceſſerint, ad minuendam erga Judæos benignitatem; dicentes, eos qui contra ſe arma tulerant & pugnam inierant jam ſatis ſuppliciorum dediſſe, eos vero qui nihil peccaverant haud æquum ſuis ſpoliari privilegiis.

Marcus Agrippa benignus Judæis.

2. Marcum quoque Agrippam ſimiliter affectum erga Judæos novimus. Nam cum Iones, commoti adverſus Judæos, Agrippam oraſſent, ut civitate, quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, is qui apud Græcos Deus appellatur, ſoli fruerentur, poſtularentque, ut ſi Judæi eorum eſſent cognati, eoſdem cum ipſis deos colerent, atque ea de re judicium eſſet conſtitutum, obtinuerunt Judæi, ut ſibi ſolitis moribus uti liceret; uſi patrocinio Nicolai Damaſceni. Agrippa enim pronunciavit, nihil ſibi innovare fas eſſe. Quæ exactius ſi quis noſſe cuperet, ipſum Nicolaum Damaſcenum legat Hiſtoriarum libro centeſimo viceſimo tertio & quarto. Verum Agrippæ ſententiam nihil eſt quod miremur; ea enim tempeſtate gens noſtra bellum non gerebat adverſus Romanos. Veſpaſiani autem & Titi magnanimitatem merito quis obſtupeſcat, qui, poſt tot bella & certamina nobiſcum, non minore in nos erant facilitate. Sed eo jam, unde huc digreſſa eſt, revertatur oratio.

Nicolaus Damaſcenus.

Veſpaſiani & Titi in Judæos merita.

Antiochus Magnus vexat Judæos.

3. Regnante in Aſia Antiocho Magno, accidit ut tum Judæi terra eorum vaſtata, tum qui Cœlen-Syriam incolebant, multa adverſa paterentur. Eo enim belligerante adverſus Ptolemæum Eupatorem, & ejus filium cognomine Epiphanem, contigit illis, ut ſi is ſuperior fuerit, affligerentur, ſi inferior, plane eadem paterentur: adeo ut haud diſſimiles eſſent navi in tempeſtate, fluctibus utrinque vexatæ, ut qui in medio jacerent, dum & Antiocho res proſpere cederent & in contrarias partes mutarentur. Attamen victo Ptolemæo, Antiochus Judæam occupavit. Deinde mortuo Philopatore, ejus filius magnam manum, & ducem Scopam, miſit contra Cœles-Syriæ incolas: qui multas eorum urbes, necnon gentem noſtram cepit. oppugnata enim, in ejus partes conceſſit. Non multo poſt, Scopam prælio vicit Antiochus, ad

Scopas, in Cœles-Syriæ incolas miſſus: victus ab Antiocho.

λίλειας μηκέτι μένῃ τοῖς Ιουδαίοις, ὃν ἐπέτυχον. [a] ἐξ ὧν τὶς ἂν καταγνόιεν τὸν Ρωμαίων ὑπείκειαν καὶ μεγαλοφροσύνην, μάλιϛα δὲ τὸν Οὐεσπασιανὸν ϗ Τίτυ. ὅτι καί τοι πολλὰ πονήσαντες ὑπ' αὐτῶν τοὺς Ιουδαίους πολέμῳ, καὶ πικρῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες ὅτι μὴ παρέδοσαν τὰ ὅπλα αὐτοῖς, μέχρι δ' ἑκάϛου πολεμοῦντες ὑπέμειναν, οὐδενὸς αὐτοὺς τῶν ὑπαρχόντων ϗ τὸν προσηκούσην πολιτείαν [b] ἀφείλοντο· ἀλλὰ ϗ τὸ πρότερον ὀργῆς καὶ τῆς τ' Αλεξανδρέων ϗ Αντιοχέων δήμων [c] μεγίϛων προσκλίσεως ἐκράτησαν, ὥϛε μηδὲν μήθ' ὑπὸ τὸ πρὸς τούτους χάριτος, μήθ' ὑπὸ τὸ πρὸς τοὺς πολεμηθέντας μισοπονηρίας σιδῆναι, πρὸς ὃ λύσαι τι τ' ἀρχαίων τοῖς Ιουδαίοις φιλανθρώπων, ἀλλὰ τοὺς ἀνταραμένους αὐτοῖς ὅπλα ϗ χωρήσαντας διὰ μάχης δεδωκέναι τιμωρίαν φήσαντες, [d] τοὺς δ' οὐδὲν ἐξαμαρτόντας [e] ϗ δίκαιον ἀποστερεῖν τ' ὑπαρχόντων.

Marcus Agrippa benignus Judæis.

β'. Ομοιον δέ τι τούτων καὶ Μάρκον Αγρίππαν φρονήσαντα περὶ τῶν Ιουδαίων οἴδαμεν. τῶν γὰρ Ιώνων κινηθέντων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ δεομένων τοῦ Αγρίππα, ἵνα τῆς πολιτείας ἣν αὐτοῖς ἔδωκεν Αντίοχος [f] ὁ Σελεύκου ἔγγονος, ὁ καὶ τοῖς Ελλησι Θεὸς λεγόμενος, μόνοι [g] μετέχωσιν, ἀξιούντων δ' εἰ συγγενεῖς εἰσιν αὐτοῖς Ιουδαῖοι, σέβεσθαι τοὺς ἰδίους αὐτῶν θεούς, καὶ δίκης περὶ τούτων συχάσης, οἰκήσαι Ιουδαίοις τοῖς [b] αὐτοῦ ἔθεσι χρῆσθαι, συνηγορήσαντος αὐτοῖς Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ. ὁ μὲν Αγρίππας ἀπεφήνατο, μηδὲν αὐτῷ καινίζειν ἐξεῖναι. τὸ δ' ἀκριβὲς εἴ τις βούλοιτο καταμαθεῖν, ἀναγνώτω τ' Νικολάου ἱστορίων τὸν [i] ἑκατοστὸν καὶ εἰκοστὸν τρίτον καὶ τέταρτον. περὶ μὲν οὖν τ' ἐπ' Αγρίππου κεκριμένων, οὐκ ἔστιν ὅσως θαυμάζειν, ὃ μὲν γὰρ ἐπολέμει τότε Ρωμαίοις ὅ ἡμέτερον ἔθνος. Οὐεσπασιανὸν δ' ἄν τις καὶ Τίτυ τ' μεγαλοφροσύνην εἰκότως ἐκπλαγείη, μεθ' [k] ὧν πολέμους ϗ τηλικούτους ἀγῶνας, ὡς ἔχον πρὸς ἡμᾶς, μετελοπαθησάντων. [l] ἐπανάξω δὲ πάλιν τὸν λόγον ὅθεν γῆν ὑπὲρ ταῦτ' ἐξέβαλον.

Antiochus Magnus vexat Judæos.

γ'. Τοὺς δὲ Ιουδαίους, ἐπ' Αντιόχου τοῦ Μεγάλου βασιλεύοντος τ' Ασίας, ἔτυχεν αὐτούς τε πολλὰ παλαιπωρῆσαι τ' γῆς αὐτῶν κακωμένης, καὶ τοὺς τὴν Κοίλην Συρίαν νεμομένους. πολεμοῦντος γὰρ αὐτῷ πρὸς τ' [m] Εὐπάτορα Πτολεμαῖον, ϗ πρὸς τ' υἱὸν αὐτῷ Πτολεμαῖον, τ' [n] κληθέντα Επιφανῆ, κακοπαθεῖν συνέβαινεν αὐτοῖς ϗ νικῶντος, ϗ παίοντος ζῶντα πάσχειν. ὡς' οὐδὲν ἀπέλιφθαι χειμαζομένης νεὼς, ϗ πονουμένης ἑκατέρωθεν ὑπὸ τ' κλύδωνος, μεταξὺ τ' εὐπραγίας τ' Αντιόχου ϗ τ' ὅτι θάτερον αὐτῷ τροπῆς τ' πραγμάτων κείμενοι. [o] νικήσας μέντοι τ' Πτολεμαῖον ὁ Αντίοχος, τ' Ιουδαίαν [p] προσελάβετο. τελευτήσαντος δὲ τ' Φιλοπάτορος, [q] ὁ παῖς αὐτῷ μεγάλην ἐξέπεμψε δύναμιν, ϗ στρατηγὸν [r] Σκόπαν, ὅτι τὰς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ· ὃς πολλάς τε αὐτῷ πόλεις ἔλαβε, ϗ ὃ ἡμέτερον ἔθνος. πολεμούμενον γὰρ αὐτῷ προσέθετο. μετ' ὀλίγον δὲ τ' Σκόπαν Αντίοχος

a Ἐξ ὧν *Hen.* & *NC.* b Ita cum *C.* & *NC.* ἀφείλαντο in *Editis Aliisque.* c Μειζόνων ὄντων *NC.* d Τὰς ἀδίκους vel τὰς ἀδίκους in *MSS.* e Οὐκ εἶναι δίκαιον *Hen.* οὐκ ἐπιδίκαιον *NC.* f Σελεύκιος *Busb.* Σελεύκου υἱὸς *Hen.* g Ita cum *Cod. Busb.* μετέλθωσιν in *reliquis.* in *Epiphanii* verſione, *ſoli poſſiderent.* h Eo modo in *NC.* αὐτοῖς in *cæteris.* in *Epiphanii* verſione, *ut ſuis uterentur moribus.* i Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* τὴν ἑκατοστὴν εἰκοστὴν τρίτην & πεντ. *Gen.* k Ita *MSS.* & *Epiphan.* πολέμων in *Editis.* l Επανάξω δὲ τ' λόγον ὅθεν ἐπὶ ταῦτ' ἐξέβην *Hen.* m Alibi conſtanter *Philopatorem* eum vocat. n Επικληθέντα in *MSS.* Plenius in *Cod. NC.* ad hunc modum. πολεμοῦντος γὰρ αὐτῷ τοῦ Φιλοπάτορα Πτολεμαῖον (ὅτ' γὰρ μὴ τ' Ευεργέτου τ' Αἰγύπτου ἐπεκράτουν) πολεμοῦντ' δὲ καὶ τοῦ τούτου υἱὸν Πτολεμαῖον, ἐπικληθέντα δὲ Επιφανῆ, καὶ &c. o Οσα μέντοιγε διεπράξατο εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν Πτολεμαῖος ὁ τοῦ δευτέρου τ' Πτολεμαίου ἡμῖν εἰρήνην, νικήσας &c. *NC.* p Προσηλάσατο *NC.* q Ο παῖς αὐτῷ Πτολεμαῖος ὁ Επιφανὴς μεγάλην *NC.* Melius (inquit *Jac. Cappellus* in *Hiſt. S. & Exot.* ad A.M. 3797.) *Euſebius* hæc tribuit *Ptolemæo Philopatori* viventi, quam *Epiphanes* infanti. Contra *Uſſerius* (in *Ann. V. Teſt.*) ad A. M. 3800. r Vide *Excerpta Valeſiana*, p. 77. & *Hieronymum* in *Danielis* cap. XI. ſ Παρ' αὐτῷ *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.*

χος νικᾷ, συμβαλὼν αὐτῷ [a] πρὸς ταῖς πηγαῖς τοῦ Ιορδάνου, καὶ πολλὸν αὐτοῦ τὸ στράτευμα διέφθειρεν. ὕστερον δ' Αντίοχος χειρωσαμένους τὰς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεις, ἃς ὁ Σκόπας κατεῖχεν, καὶ τὴν Σαμάρειαν, ἐκουσίως αὐτῷ προσεθεντο Ιουδαῖοι, καὶ τῇ πόλει δεξάμενοι, [b] πάσῃ αὐτῷ τῇ στρατιᾷ καὶ τοῖς ἐλέφασιν ἀφθονίαν παρέσχον, καὶ τοὺς ὑπὸ Σκόπα κατολειφθέντας ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ Ιεροσολύμων φρουροὺς πολιορκοῦντα προθύμως συνεμάχησε. ὁ οὖν Αντίοχος, δίκαιον ἡγησάμενος τὴν τῶν Ιουδαίων πρὸς αὐτὸν εὐνοιαν καὶ φιλοτιμίαν ἀμείψασθαι, γράφει τοῖς τε στρατηγοῖς αὐτοῦ καὶ τοῖς φίλοις, [d] μαρτυρῶν τοῖς Ιουδαίοις [c] ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτὸν πάθοι, καὶ τὰς δωρεὰς, ἃς ὑπὲρ τούτων διέγνω δώσειν αὐτοῖς, ἐμφανίζων. προδιηγήσομαι δὲ τὰς ὑπατολὰς [f] τοῖς στρατηγοῖς πρὸς αὐτὸν γραφείσας, προδιελθὼν ὡς μαρτυρεῖ τούτοις ἡμῶν τοῖς λόγοις Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης. ἐν γὰρ τῇ [g] ἐκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ, φησὶν οὕτως. "ὁ δὲ τοῦ Πτο-
"λεμαίου στρατηγὸς Σκόπας, ὁρμήσας εἰς τοὺς ἄνω τόπους,
"κατεστρέψατο σὺν ᾧ χειμῶνι τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος." λέγει δ' ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, "ὡς τοῦ Σκόπα νικηθέντος ὑπὸ Αν-
"τιόχου, τὰ μὲν [h] Βαταναίαν καὶ Σαμάρειαν καὶ [i] Ακιλα καὶ Γά-
"δαρα παρέλαβεν Αντίοχος· μεθ' ὀλίγον δὲ προσεχώρησαν αὐ-
"τῷ καὶ τὰ τῶν Ιουδαίων οἱ περὶ τὸ [k] ἱερὸν προσαγορευόμενον Ιεροσό-
"λυμα κατοικοῦντες. ὑπὲρ οὗ καὶ πλεῖον [l] λέγειν ἔχοντες, καὶ μά-
"λιστα διὰ τὸ περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν, εἰς ἕτερον καιρὸν [m] ὑπερ-
"θησόμεθα τὴν διήγησιν." καὶ Πολύβιος μὲν ταῦτα [n] ἱστόρηκεν. ἡμεῖς δ' ἐπανάξομεν τὸν λόγον ὅθεν τὴν διήγησιν, προθέμενοι πρῶτον τὰς ὑπατολὰς [o] τοῦ βασιλέως Αντιόχου.

fontes Jordanis, magnamque ejus copiarum partem delevit. Poſtea vero cum Antiochus eas Cœles-Syriæ urbes, quas Scopas obtinuerat, Samariamque ſubegiſſet, Judæi ultro deditionem fecerunt, eumque urbe admiſerunt, & ejus omni exercitui & elephantis omnia abunde ſuppeditarunt, & relictos à Scopa in arce Hieroſolymitana præſidiarios oppugnantem ſtrenue adjuverunt. Itaque Antiochus æquum eſſe judicans, ut Judæorum erga ſe ſtudium & liberalitatem remuneraretur, literas ſcripſit ad ſuos duces & amicos, teſtimonium perhibens Judæis, quam præclare de ipſo meriti fuerint, ſimulque ſignificans quæ munera illis viciſſim dare decreverat. Atque earum exemplar ſubjiciam, cum prius narraverim quæ ad fidem verbis noſtris faciendam ſcripſit Polybius Megalopolitanus. Nam in hiſtoriarum ejus libro decimo ſexto ita dicit. "Scopas autem copiarum Ptolemæi dux, ad re-
"giones ſuperiores verſo impetu, per hyemem
"Judæorum gentem ſubegit." Eodem etiam in libro refert; "quomodo, Scopa ab Antio-
"cho ſuperato, Antiochus Batanæam & Sama-
"riam & Abila & Gadara recepit: atque paulo
"poſt Judæi ſeſe ei tradiderunt, quotquot cir-
"ca famum Hieroſolyma nuncupatum incole-
"bant. de quo cum multa dicenda habea-
"mus, deque præſentia Dei in fano, quæ nar-
"randa ſuperſunt in aliud tempus differemus."
Et hæc quidem Polybius in hiſtoria ſua. Nos vero orationem revocabimus ad narrationem inſtitutam, poſtquam ante oculos poſuerimus Antiochi epiſtolas.

Antiocho M. ſe dedunt Judæi.

Polybius Megalopolitanus.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ, ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Τῶν Ιουδαίων καὶ οἰκειότητα μὲν, ἡνίκα τὴν χώραν ἐπέβη-
"μεν αὐτῶν, ὑπεδειξάμεθα πρὸς ἡμᾶς φιλότιμον, καὶ πα-
"ραγενόμενοι δ' εἰς τὴν πόλιν [p] αὐτῶν λαμπρῶς ἐκδεξαμέ-
"νων, καὶ μετὰ τῆς γερουσίας ἀπαντήσαντων, ἄφθονον δὲ τὴν χορη-
"γίαν τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἐλέφασι παρεσχημένων, συν-
"εξελόντων δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροὺς τῶν Αἰγυπτίων· ἠξιώ-
"σαμεν [q] καὶ ἡμεῖς τούτων αὐτοὺς ἀμείψασθαι, καὶ τὴν πόλιν
"αὐτῶν ἀναλαβεῖν κεκειφθαρμένην [r] ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς ἀνθρώ-
"πους συμπεσόντων, καὶ συνοικίσαι τοὺς διεσπαρμένους εἰς αὐτὴν
"πάλιν συνελθόντων, ὡρῶντες δ' αὐτοὺς ἐκρίναμεν διὰ τὴν εὐ-
"σέβειαν προσήκειν τὴν εἰς τοὺς θυσίας σύνταξιν, κεῖνῶν τε θυ-
"σίμων, καὶ οἴνου, καὶ ἐλαίου, [s] καὶ λιβάνου, τιμὴν ἀργυρίου μυριάδων
"δύο, καὶ [t] σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς [ἑξ] καὶ τὸ ἐπιχώριον
"νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τετρακοσίους καὶ ἑξήκοντα, καὶ
"ἁλῶν μεδίμνους τριακοσίους ἑβδομήκοντα πέντε. πᾶσιν δὲ
"δ' αὐτοῖς ταῦτα βούλομαι, καθὼς ἐπέσταλκα· καὶ ὅσ' ἐμοὶ

MÆO SALUTEM.

"Cum Judæi, ſimulac in eorum fines in-
"greſſi ſumus, ſtudium erga nos ſuum declara-
"verint, & in urbem ſuam venientes ſplendi-
"de acceperint, cumque ſenatu obviam prodie-
"rint, & militibus elephantiſque omnia abunde
"præbuerint, noſque in expugnando Ægyptio-
"rum in arce præſidio adjuverint: viſum eſt
"nobis eos pro his remunerari, & eorum ur-
"bem, caſibus, qui ſolent hominibus accide-
"re, adverſis labefactatam, recreare atque fre-
"quentare, revocatis in eam iis qui ſunt di-
"ſperſi. Ac primum eis decrevimus, religio-
"nis cauſa *præbenda conficere ad ſacrificia,
"de pecudibus quæ ſacrificari ſolent, & vino,
"& oleo, & thure, ad pretium argenteorum vi-
"cies mille, † & ſimilæ artabas ſacras ſecun-
"dum regionis iſtius morem ſex, & tritici me-
"dimnos mille quadringentos ſeptuaginta, &
"ſalis medimnos CCCLXXV. Atque hæc eis ſol-
"vi volo, quemadmodum imperavi: templique
"opus

Antiochi Magni literæ in Judæorum gratiam.

a Περὶ τὸ Πάνιον in *Excerptis Valeſ.* b Πᾶσιν NC. c Φιλίων NC. d Ita *Hen. C. NC.* & *Epiphan.* μαρτυρῶν τε τοῖς in *cæteris.* e Iterum ex *iisdem MSS.* ὑπὲρ ὧν ἐυπαθοι ἀφ' αὐτῶν in *Editis Aliiſque.* f Τὰς τοῖς σ. *Hen.* & *C.* g Τῇ ἰνδικτιῶνι τῇ NC. & *Epiphan.* h In *Epiphanii* libris *Bithyniam*, aut *Baibaniam*, aut *Bethinſam.* i Ακολα *Gall.* & *C.* Ακαδα juxta quoſdam *Epiphanii* codices. k Brevius in *Cod. Hen.* & juxta *Epiphanii* libros, ἱερὸν, τὸ ᾧ χαροβόνι ἀεὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας οὐ τὸ ἔπειτα &c. l Ita cum *Cod. C.* ἔχειν λέγοντες in *cæteris.* m Υπερθησόμεθα *Gall. C.* & NC. n Ιστόρηκεν *Hen.* & *C.* o Τὰς δ' βασιλέως Αντίοχου μεγάλου NC. p Αὐτῶν deeſt *N.* & *C.* q Καὶ αὐτοὶ *Hen.* & *NC.* r Υπὸ τῶν ἀεὶ τὰς πολέμους *Hen.* & *C.* non agnoſcuntur ab *Epiphanio.* ſ Καὶ λιβάνου, ἀργυρίου τιμὴν μυριάδων δύο *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *libaminis pretium, argenti viginti millia.* unde (prout p. 519. v. 39.) forſan legendum λιβάνου τιμὴν, ἀργυρίου μυριάδας β'. prout conjecerat *Cl. Louthius.* t Ita cum *Grotio*, qui ἱερὰς τ'. ſcriptum fuiſſe conjicit. καὶ σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς ις τ. ἐπ. τόπου, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τετρακοσίους ἑβδομήκοντα πέντε. πελεῖζ δ' αὐτοῖς *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *& ad ſimilam ſecundum provincialem legum tritici modios mille quadringentos ſeptuaginta quinque & ſalis modios trecentos ſeptuaginta quinque. Præberi autem* &c. ac ſi legiſſet, ὡς σεμιδάλεως (omiſſis ἀρτάβας ἱερὰς) τῷ τ. ἰ. τ. πυρῶν μεδίμνους φμε'. καὶ ἁλῶν μεδίμνους τοε'. Locum mutilum corruptumque eſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, atque ad hunc modum reſingendum, & σεμιδάλεως αμ'. ἀρτάβας ἱερὰς ε. τ. ἰ. πύρων, καὶ πυρῶν μεδ. & ſic deinceps prout edidimus. * *Al.* penſionem annuam (*vel* ſtipendium) dare. † Similæ artabas ſacras (ἱεροταρτας vocabant Ελληνιστι) quantum lex poſtulat, tritici &c. *Jac. Cappellus* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3806.

"opus expediri, & porticus, & ſi quid aliud "ædificandum eſt. Materia autem apportetur "ex ipſa Judæa, aliiſque regionibus, & Libano, "nec ullum *ejus nomine* vectigal *à quopiam* "exigatur. Idem dico de aliis, quibus ad ſpe- "cioſiorem templi apparatum opus erit. Vi- "vant autem omnes ejus nationis homines ex "legibus patriis: immuniſque ſit ſenatus, & "ſacerdotes, & ſcribæ templi, & ſacri can- "tores, & ab eo quod pro capite pendunt, "& ab auro coronario, aliiſque tributis. Ac "quo citius frequentetur urbs, concedo iis qui "nunc eam habitant, quique uſque ad men- "ſem Hyberberetæum eò migraverint, immu- "nitatem in triennium. Quin & in poſterum "tertiam tributorum partem eis remittimus, "ad eorum damnum reſarciendum: & quot- "quot ex urbe abrepti ſerviunt, & ipſos & "eorum natos manumittimus, & facultates eis "reddi imperamus.

"ὅ ἱερὸν ἀπαρτισθῆναι ἔργον, τάς τε στοὰς, καὶ εἴπ ἕτερον οἰκοδο- "μῆσαι δέοι. ἡ δὲ τῶν ξύλων ὕλη κομιζέσθω ἐξ αὐτῆς "τε Ἰουδαίας, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ ἐκ τοῦ Λιβάνου, μηδε- "νὸς τοῦτο προστιμένου τέλους. [b] ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, ἐφ' οἷς ἂν "ἐπιφανεστέραν γίνεσθαι τὴν τοῦ ἱεροῦ ἐπισκευὴν δέοι. πολι- "τευέσθωσαν δὲ πάντες οἱ ἐκ τοῦ ἔθνους τοῦ τῶν πατρίων νόμων· "ἀπολυέσθω δὲ ἡ γερουσία, καὶ [c] οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς "[d] τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ ἱεροψάλται, ὧν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τελοῦσι, καὶ "τοῦ [e] στεφανίτου φόρου, καὶ τοῦ περὶ τὰ ἄλλα. ἵνα δὲ ταχίων ἡ "πόλις κατοικισθῇ, δίδωμι τοῖς τε νῦν κατοικοῦσι, καὶ κατε- "λυσομένοις ἕως [f] τοῦ Ὑπερβερεταίου μηνὸς, [g] ἀτελέσιν εἶ) "μέχρι τριῶν ἐτῶν. ἀπολύομεν δὲ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν αὐτοὺς "τοῦ τρίτου μέρους τῶν φόρων, ὥστε αὐτῶν ἐπανορθωθῆναι τὴν "βλάβην· καὶ ὅσοι ἐκ τῆς πόλεως ἁρπαγέντες δεδούλωνται, αὐ- "τούς τε τούτους καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῖς γεννηθέντας ἐλευθέρους "ἀφίεμεν, καὶ τὰς οὐσίας αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι κελεύομεν.

Antiochi libelli in honorem templi.

4. Et epiſtola quidem hæc continebat. Item in honorem templi libellos toto regno publicavit, qui hæc complexi ſunt. "Nemini "liceat alienigenæ, intra templi conſeptum "ingredi, etiam Judæis interdictum, niſi qui- "bus luſtratis mos eſt *introire* ex lege patria. "Neve in urbem importetur equina caro, neve "mulina, neve aſini, ſive feri ſive cicuris, ne- "ve pardalina, aut vulpina, aut leporina, aut "cujuſvis omnino eorum animalium quæ Ju- "dæis vetita ſunt. Neve pelles inferre liceat, "ſed nec ullum tale animal in urbe alere: "ſed ſolis majorum ſacrificiis uti liceat, qui- "bus placari Deus debeat. Qui contra ali- "quid horum fecerit, ſolvito ſacerdotibus ar- "genti drachmarum tria millia." Literis etiam ſuis amplum pietatis ac fidei noſtræ teſtimo- nium dedit, cum nonnullos per Lydiam & Phrygiam res novas moliri accepiſſet, eo tem- pore quo *ipſe* in ſuperioribus erat *Perſarum* ſatrapiis, quibus juſſit Zeuxidem ducem, ami- cumque ſuum intimum, mittere noſtratum quoſdam à Babylone in Phrygiam. Scribit au- tem in hunc modum.

"τοῦτο προστάττω καὶ ἐπὶ τοῖς ἱερεῦσιν [g] ἀργυρίου δραχμὰς "τεσσαρακοντάλυτα." ἔγραψε δὲ μαρτύρων ἡμῖν εὐσέβειάν τε καὶ πίστιν, νικήσαντα νεωτερίζοντα τὰ κατὰ τὴν Φρυγίαν καὶ Λυδίαν ἐπύθετο, [r] καθ' ὃν χρόνον ἐν ταῖς ἄνω σατραπείαις, [s] κελεύων [t] Ζεῦξιν, τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν καὶ τῶν φίλων πέμψαι τινὰς τῶν ἡμετέρων ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Φρυ- γίαν. [u] γράφει δὲ ὧδε.

REX ANTIOCHUS ZEUXIDI PATRI SALUTEM.

Antiochi literæ ad Zeuxidem in Judæorum gratiam.

"Si vales, bene eſt, ego quoque valeo. "Cum intelligerem quoſdam in Lydia & Phry- "gia rebus novis ſtudere, magnopere hoc mi- "hi proſpiciendum curavi. ac conſultanti mi- "hi cum amicis, quid facto ſit opus, viſum "eſt in caſtella & loca maxime neceſſaria "transferre ex Meſopotamia & Babylonia "Judæorum bis mille familias, cum eorum "ſupellectili. Credo enim noſtrarum rerum "cuſtodes fore benevolos, tum propter eo- "rum erga Deum pietatem, tum quia novi, "eis à majoribus noſtris teſtimonium datum "fidei, & prompti obſequii in eis ad quæ ro- "gantur. Itaque hoc volo, quamvis eos tra-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΖΕΥΞΙΔΙ ΤΩ, ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εἰ ἔῤῥωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὲ καὶ αὐτός. πυν- "θανόμενος τοὺς ἐν Λυδίᾳ καὶ Φρυγίᾳ νεωτερίζοντας, μεγάλης "ἐπιστροφῆς ἠγησάμην τοῦτό μοι δεῖν. καὶ βουλευσαμέ- "νῳ μοι μετὰ τῶν φίλων τί δεῖ ποιεῖν, ἔδοξεν εἰς τὰ φρούρια, "καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους τόπους τῶν ἀπὸ τῆς Μεσοπο- "ταμίας καὶ Βαβυλωνίας, Ἰουδαίων οἴκους διχιλίους σὺν "τῇ σκευῇ μεταγαγεῖν. πέπεισμαι γὰρ εὐνοῦς αὐτοὺς ἔσε- "σθαι τῶν ἡμετέρων φυλάκων, [x] διὰ τὴν [y] πρὸς τὸν "Θεὸν αὐτῶν εὐσέβειαν, καὶ μαρτυρουμένους δ' αὐτοὺς "ὑπὸ τῶν προγόνων [z] εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν εἰς "ἃ παρακαλοῦνται. βούλομαι τοίνυν καὶ τοῦτο ἐρρωσθῆς "οὕτως

[a] Ἐξ αὐτῆς τε τὴ NC. [b] Ὁμοίως ἢ καὶ τοῖς Hen. C. & NC. [c] Illud οἱ ter reſtituimus ex iiſdem MSS. [d] Τῶ λαῶ NC. [e] Στε- φανιτικῶ C. [f] Illud Υ ex MSS. [g] Ita cum MSS. ἀπαλεῖς in Editis. [h] Sic Hen & C. προσίτακται δὲ, μηδενὶ NC. [i] Al. ἐξόνας τὴ ἀλλοφύλων. [k] Ita Hen. C. & NC. perperam in Editis Aliiſque τὴ ἀπηγορευμένων. [l] Μήτε ἀγελαίων καὶ ἡμέρων in Cod. C. quo fere modo & Epiphan. [m] Τούτων NC. [n] Επιτετραπται Hen. C. & NC. atque ita forſan Epiphan. [o] Ὃ δέ τι τού- των π. Hen. [p] Ἀποτινύτω Hen. [q] Ita Hen. & NC. ἱερεῦσιν in Editis Aliiſque. [r] Sic Hen. C. & NC. iſtiuſmodi lectionis veſtigia videre eſt apud Epiphanium, qui vertit, eo tempore, quo ad ſuperiores Perſarum ierat provincias. καθ' ὃν καιρὸν in Editis. [s] Καὶ κελεύων NC. [t] Ζαξίδην Hen. & Busb. [u] Ita MSS. γράφει ὅτως in Editis. [x] Sic MSS. Διὰ τὸ τὸν in Editis. [y] Πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν NC. [z] Illud εἰς deeſt NC.

[a] Ita

"ὅτος δ' μεταγαγεῖν ὑποχόμβυος νόμοις [a] αὐτὸς χρῆ-
"σθαι τοῖς ἰδίοις. ὅταν δ' αὐτὸς ἀγάγῃς εἰς τὸς προειρη-
"μένους τόπους, εἴς τε οἰκοδομὰς οἰκιῶν δώσεις αὐτοῖς τό-
"πον ἐκάστῳ, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν καὶ φυτείαν ἀμπέλων,
"καὶ ἀτελεῖς τὸν σὺν τῆς γῆς καρπῶν [b] ἀνήσεις ἐπ' ἔτη δέ-
"κα. μετρεῖσθαι δὲ, καὶ ἄχρις ἂν τὸς σπόρους τῆς γῆς ἀπο-
"τὸς λαμβάνωσιν, σῖτον εἰς τὰς τῶν θεραπόντων διατροφάς·
"δοθῆναι δὲ καὶ τοῖς εἰς τὰς χρείας ὑπηρέτοις τὸ αὐταρκες,
"ἵνα, ὃ παρ' ἡμῶν τυγχάνοντες φιλανθρωπίας, προθυμότε-
"ρους παρέχωσιν αὐτὸς περὶ τὰ ἡμέτερα. προήνοιαν δὲ
"ποιῶ καὶ ἔθνους χάριν τὸ δυναλὸν, ὅπως ὑπὸ μηδενὸς ἐνο-
"χλῆται." περὶ μὲν οὖν ὁ Ἀντίοχος φιλίας τῆς Μεγάλου πρὸς
[c] τὸς Ἰουδαίους τοιαῦτα ἡμῖν ἀποχρώντως εἰρήσθω [d] μαρτύρια.

"ducere laboriosum sit, fide illis data, ut
"suis legibus uti permitterentur. Cum au-
"tem eos in ea quæ dixi loca transtuleris,
"dabis singulis ad ædificandas domos locum,
"& agrum ad agriculturam, vinearumque sa-
"tionem, & immunitatem frugum terræ con-
"cedes in annos decem; ac donec terræ fru-
"ges perceperint, demensum frumentum ac-
"cipiant in famulorum alimoniam: illisque
"detur qui eis inservient, quantum opus erit,
"ut benigne à nobis habiti, studiosiores se re-
"rum nostrarum præbeant. Da etiam operam,
"quoad ejus fieri potest, ut ei genti à nemi-
"ne incommodetur." Atque hæc à nobis in
testimonium amicitiæ, quæ Antiocho Magno
cum Judæis intercessit, dicta sufficiant.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Ἀντίοχος ἐσπείσατο πρὸς τὸν Πτολεμαῖον. καὶ ὡς Ονίας εἰς ὀργὴν ἐκίνησε Πτολεμαῖον τὸν Εὐεργέτην· καὶ ὁ Ἰώσηπος, πάντα ἐπανορθώσας, πιστεῖται φιλίαν πρὸς αὐτόν. οἷά τε ἄλλα ἔπραξεν Ἰώσηπος, καὶ ὁ ὑὸς αὐτοῦ Υρκανός.

CAP. IV.

Quomodo Antiochus fœdus percussit cum Ptolemæo. utque Onias ad iram commovit Ptolemæum Euergeten: & Josephus, rebus omnibus in integrum restitutis, cum ipso amicitiam iniit. quæque alia is gessit, & filius ejus Hyrcanus.

ΜΕτὰ δὲ ταῦτα φιλίαν καὶ συνθὰς πρὸς τὸν Πτολεμαῖον Ἀντίοχος ἐποιήσατο, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον, προκεχωρήσας αὐτῷ τῆς Κοίλης Συρίας καὶ Σαμαρείας καὶ Ἰουδαίας καὶ Φοινίκης, φερνῆς ὀνόματι. καὶ διαιρεθέντων εἰς ἀμφοτέρους τὰς βασιλεῖς τοὺς φόρους, τὰς ἰδίας ἕκαστοι τὰς ὑπισήμους ἀνῆγοντο πατρίδας φορολογεῖν, καὶ συναθροίζοντες ὃ προσετάγμην κεφάλαιον, τοῖς βασιλεῦσιν ἐτέλουν. [e] ἐν τούτῳ δὲ χρόνῳ Σαμαρεῖς εὖ πράσσοντες πολλὰ τὸς Ἰουδαίους ἐκάκωσαν, τήν τε χώραν αὐτῶν τεμόντες, καὶ σώματα διαρπάσαντες. [f] ἐγένετο δὲ ταῦτα ὀπὶ ἀρχιερέως Ονίου. τελευτήσαντος δὲ Ελεαζάρου, τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσὴς [g] ἔλαβε· μεθ' ὃν καταστὰς τὸν βίον, Ονίας τὴν τιμὴν ἐδέξατο, Σίμωνος υἱὸς ὢν δὲ Δικαίου κληθέντος, Σίμων δ' ἦν ἀδελφὸς Ελεαζάρου, καθὼς προεῖπον. οὗτος ὁ Ονίας, [h] βραχὺς ἦν τὴν διάνοιαν, καὶ χρημάτων ἥττων, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φόρον, ὃν τοῖς βασιλεῦσιν οἱ πατέρες αὐτοῦ ἐτέλουν ἐκ τῶν ἰδίων, τάλαντα εἴκοσι ἀργυρίου μὴ διδούς, εἰς ὀργὴν ἐκίνησε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον Εὐεργέτην, ὃς ἦν πατὴρ δὲ Φιλοπάτορος. καὶ πέμψας εἰς Ιεροσόλυμα πρεσβευτήν, ἠπείλησε τὸν Ονίαν, [k] ὃν ἀποδιδόντα τοὺς φόρους· καὶ ἠπείλει κληρουχήσειν αὐτοῦ τὴν γῆν, καὶ ἀποστελεῖν, καὶ πέμψειν τοὺς οἰκήσοντας στρατιώτας. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι τοῦ βασιλέως συνεχύθησαν· τὸν δὲ Ονίαν οὐδὲν τούτων [l] ἐδυσώπησε διὰ τὴν φιλοχρηματίαν.

δ'. Β'. Ἰώσηπος δέ τις, νέος μὲν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ὀπὶ σεμνότητι δὲ καὶ προνοίᾳ [m] καὶ δικαιοσύνῃ δόξαν ἔχων παρὰ τοῖς Ιεροσολυμίταις, Τωβίου μὲν παῖδος, ἐκ δὲ τοῦ Ονίου τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφῆς γεγονὼς, διλωσάσης αὐτοῦ τὸν μέλλοντα τὴν τοῦ πρεσβύτου παρουσίαν· ἔτυχε δὲ αὐτὸς ἀποδημῶν εἰς [n] Φιχόλαν κώμην ἐξ ἧς ὑπῆρχεν· ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἐπέπληττε τῷ Ονίᾳ, μὴ προνοουμένῳ τοῦ

POstea autem amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam suam Cleopatram nuptum locavit, & Cœlen-Syriam & Samariam & Judæam & Phœnicen dotis nomine tribuit. ac divisis in duos reges tributis, optimates suæ quisque patriæ tributa redimebant: & redactam, quæ imperata erat, summam regibus pendebant. Eo tempore Samaritæ, rebus usi secundis, multa Judæos læserunt, agros eorum vastando, & corpora prædando; quæ quidem sub Onia pontifice acciderunt. Eleazaro enim vita defuncto, successit in pontificatum Manasses ejus avunculus: post cujus decessum, munus excepit Onias Simonis filius, ejus cui Justo cognomen fuit; qui Simon frater erat Eleazari, sicuti jam dixi. Hic Onias sordidi animi homo, & pecuniæ cupidus erat: eamque ob rem tributum pro populo non solvit, quod ejus majores regibus de suo pendere soliti erant, videlicet argenti talenta viginti. quæ res exacerbavit regem Ptolemæum Euergetem, qui pater erat Philopatoris. Itaque misso Hierosolymam legato, incusavit Oniam, qui tributa non solveret: minatusque est, se eorum agrum divisurum, nisi solverentur, & eò militum coloniam deducturum. Qua re de Rege audita, Judæi perterriti sunt: sed Onias, qua erat avaritia, hæc pro nihilo habuit.

Antiochus Ptolemæo filiam Cleopatram nuptum dat.

Eleazaro defuncto Manasses fit pontifex: eoque mortuo Onias Simonis filius.

Onias ex avaritia tributa non solvit: quod acerbe tulit Ptolemæus.

2. Josephus autem quidam, ætate juvenis, sed gravitate & prudentia & justitia apud Hierosolymitas celebris, patre Tobia natus ex sorore Oniæ pontificis, cum à matre dicisset adventum legati, (aberat enim tum in quodam pago nomine Phichola, ex quo erat ipse) profectus in urbem, Oniam objurgabat, qui civium salutis rationem non haberet,

IV. *Josephus, patriæ amans, Oniam avunculum objurgat.*

a Ita in *Editis* αὐτοῖς in *MSS.*. b Ἐάσεις ἐπὶ ἔτη *C.* c Illud τὰς ex *MSS.* d Vocem μαρτύρια adjectam esse volui ex *Hen. Busb C.* & *Epiphan.* qui vertit, *pro testimonio dicta sint.* e Πρὸς τὴν Ἐπιφανῆ Πτολεμαῖον *NC.* f Κατὰ δὲ τὰς χρόνους Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου οἱ Σαμαρεῖται σὺν τῷ πράσσοντος *NC.* g Ἐλάνθανε ὃ καὶ ταῦτα ἐπὶ ἀρχιερέως Ονίου. μετὰ δὲ ἀποθανόντα Μανασσῆν [τὴν ἀρχιερωσύνην] Ονίας ἐδέξατο *NC.* h Παρέλαθε *Busb. Hen.* & *C.* i Ita quidem (prout in *Editis* & *MSS.*) legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit *parvulus mente.* Alias sane legerem, πάχυς ἦν τὴν διάνοιαν, *erat stolidus & pinguis ingenii.* k Ὡς ἐκ ἀποδ. *Hen.* & *NC.* l Ἐδυσώπει *Hen. Busb.* & *NC.* m Δικαιοσύνης *Hen. NC.* & *Epiphanius*, qui vertit, *justitiæ gloriam habens.* n Φαιόλω in aliquot *MSS.*

ret, ſed genti periculum creare vellet, pecuniam avertendo, propter quam & populi adminiſtrationem & ſummi ſacerdotis honorem adeptum eſſe dicebat. Quod ſi pecuniæ uſque adeo cupidus erat, ut ejus cauſa ſuſtineret videre patriam periclitantem, civeſque ſuos indigna quæque paſſos, ei perſuaſum eſſe voluit, ut adiret Regem, & ſibi vel totam pecuniam vel certe partem condonari poſtularet. Cum autem Onias reſpondiſſet, ſe minime principatum velle, dixiſſetque ſe vel ſummum ſacerdotium, ſi fieri poſſet, paratum eſſe deponere, & ad Regem nequaquam iturum, hæc enim ſeſe omnino non curare; tum eum rogavit *Joſephus*, utrum ſibi permitteret legationem pro gente *publicam* ad Ptolemæum ſuſcipere. Cum autem ille dixiſſet, *ſeſe* permittere, *continuo* in templum aſcendit Joſephus, populoque in concionem advocato, eos hortatus eſt, ne perturbentur, aut quidquam metuant, quòd ejus avunculus Onias eos adeo neglexerit; animos vero ut à triſti exſpectatione liberarent obſecravit: ſe enim legatum ad Regem iturum eſſe promittebat, perſuaſurumque ei *ipſos* nihil iniqui agere. Et quidem multitudo, iſtis auditis, Joſepho gratias egit. Ille vero, cum è templo deſcendiſſet, Ptolemæi legatum hoſpitio excipit, & ipſum magnis muneribus donatum, multorumque dierum conviviis honoratum præmiſit ad Regem, dicens ei ſe quoque ſubſequuturum. nam Regem convenire eo magis avebat, quod legatus ei animum audaciamque addiderat, & ad eundum in Ægyptum incitaverat, ſeque ei, quæcunque à Ptolemæo poſtulaſſet, impetraturum promiſerat: quippe * Joſephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.

Joſephus ſtatuit legationem obire ad Ptolemæum.

Ptolemæi legatum Hieroſolymis ſplendide excipit.

3. Et quidem legatus, ubi in Ægyptum venit, Oniæ †ſordes Regi commemorat, & Joſephi bonitatem *multis* oſtendit: venturumque ad eum *dicit* ad crimen à populo deprecandum, quippe populi gubernatorem. Etenim juvenem verbis quam ampliſſimis proſequutus tantis laudibus extulit, ut in anteceſſum & Regis & ejus uxoris Cleopatræ benevolentiam nondum præſenti conciliaverit. Et Joſephus, miſſis in Samariam qui pecuniam ab amicis mutuarentur, paratiſque iis quæ ad iter pertinerent, & veſtibus poculiſque & jumentis comparatis, impenſis in hæc viginti drachmarum millibus, in Alexandriam proficiſcitur. Accidit etiam eo tempore ut ex urbibus Syriæ & Phœnices primarii quique homines & principes ad vectigalium auctionem proficiſcerentur. illa enim Rex quotannis cujuſque urbis potentiſſimis vendebat. Hi itaque videntes in via Joſephum, deridebant *eum* ob paupertatem atque inopiam. Ille vero, poſtquam Alexandriam pervenit, & Regem Memphi eſſe audivit, aſcendit ei obviam. Tum autem Rege forte in curru ſe-

Legatus Ptolemæo Oniæ ſordes commemorat, & Joſephum miris laudibus prædicat.

Joſephus Alexandriam proficiſcitur.

ἀσφαλείας τ̃ πολιτῶν, ἀλλ' εἰς κινδύνους τὸ ἔθνος βυλομένῳ [a] παρασήσειν ἀφ' τὴν τ̃ χρημάτων ἀποφέρησιν, [b] δι' ἃ καὶ σ̃ λαῶ τιὼ προφασίαν λαβεῖν αὐτὸν ἔλεγε, καὶ τ̃ ἀρχιερατικ̃ς τιμ̃ς ὀφιτυχεῖν. εἰ δ' ἐρωτικῶς ἔχοι τ̃ χρημάτων, ὡς δι' αὐτὰ καὶ τ̃ πατρίδα κινδυνεύοι ἰδεῖν ὑπομεῖναι, καὶ πᾶν ὁπ̃ν παθόντας αὐτ̃ τοὺς πολίτας, συνεβάλετο, ἀπελθόντα πρὸς Φ Βασιλέα, δεηθῆναι αὐτ̃ ἢ πάντων αὐτῷ προχωρῆσαι τ̃ χρημάτων ἢ μέρους. τ̃ δὲ Ονίου μήτε ἄρχειν θέλειν ἀποκειμένου, καὶ τιὼ ἀρχιερωσύνην δ' εἰ δυνατὸν ἑτοίμως ἔχειν ἀποθέσθαι λέγοντος, μήτε ἀναβήσεσθαι πρὸς τ̃ βασιλέα, μέλειν γὰρ ὑδὲν αὐτῷ περὶ τούτων· εἰ προσθοῖτο αὐτῷ [c] πρὸς τ̃ Πτολεμαῖον συγχωρεῖ ὑπὲρ τ̃ ἔθνους, ἐπιτρέπειν. φήσαντος δὲ θαρρεῖν, ἀναβὰς εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Ἰώσηπος, καὶ συγκαλέσας ὁ πλ̃θος εἰς ἐκκλησίαν, μηδὲν ταράττεσθαι μηδὲ φοβεῖσθαι παρήνει [d] περὶ τ̃ Ονίου γὰρ θεῖον περὶ αὐτὸν ἀμέλειαν, ἀλλ' οἱ ἀδεία τ̃ ἀπὸ τ̃ σκυθρωποτέρας ἐλπίδος ἀφάνοιαν αὐτοὺς ἔχειν ἠξίου· προσθέσθαι γὰρ αὐτὸς ἐπαγγέλλεσθαι πρὸς τ̃ βασιλέα, καὶ πείσειν αὐτὸν ὅπ μηδὲν ἀδικ̃σιν. καὶ ὁ μὲ πλ̃θος, τούτων ἀκούσ̃ς, ἠυχαρίστει τῷ Ἰωσήπῳ. καταβὰς δ' αὐτὸς [e] ἀπὸ σ̃ ἱερ̃, ξενίᾳ τε ὑποδέχεται τ̃ παρὰ σ̃ Πτολεμαίου πεπρεσβευκότα, καὶ δωρησάμενος αὐτὸν πολυτελέσι [f] δωρεαῖς καὶ ὀλίγας ἡμέρας φιλοτίμως ἑστιάσας φιλοτίμως ἡμέρας, προέπεμψε πρὸς τ̃ βασιλέα, φράσας αὐτῷ, καὶ [g] αὐτὸν ἀκολουθήσειν. καὶ γὰρ ἔπ μᾶλλον ἐγεγόνει πρόθυμος πρὸς τ̃ ἄφιξιν τ̃ παρὰ τ̃ βασιλέα, σ̃ προτρεψαμένου, καὶ παρορμήσαντος εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, καὶ πάντων ὧν ἂν δέηται παρὰ σ̃ Πτολεμαίου τυχεῖν αὐτὸν ποιήσειν [h] ὑποσχομένου. ὃ γὰρ ἐλευθέριον αὐτ̃ καὶ τὸ σεμνὸν σ̃ ἤθους λίαν ἠγάπησεν.

γ'. Καὶ ὁ μὲ προσβὰς, ἐλθὼν εἰς τ̃ Αἴγυπτον, ἀπήγγειλε Φ βασιλεῖ τ̃ σ̃ Ονίου ἀναισχυντίαν, καὶ περὶ τ̃ σ̃ Ἰωσήπου χρηστότητος ἐδήλου, καὶ ὅτι [i] μέλλοι πρὸς αὐτὸν ἥξειν παραλησόμενος τ̃ ἁμαρτημ̃τος ὁ πλ̃θος· εἰ γὰρ αὐτ̃ προσάτην. ἀμέλει τοσαύτη περὶ τῶν ἐγχωρίων σ̃ νεανίσκου διατέλεσε χρώμενος περιουσία, ὥστε καὶ τ̃ βασιλέα, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτ̃ Κλεοπάτραν, [k] προδιέθηκεν οἰκείως ἔχειν πρὸς τ̃ Ἰώσηπον ἔτι παρόντα. ὁ δὲ Ἰώσηπος διαπέμψας πρὸς τοὺς φίλους εἰς Σαμάρειαν, καὶ δανεισάμενος ἀργύριον, καὶ τὰ πρὸς τ̃ ὁδοιπορίαν ἑτοιμασάμενος, ἐσθ̃τάς τε καὶ ἐκπώματα καὶ ὑποζυγία, καὶ ταῦθ' [l] ὡς περὶ δισμυρίας δραχμὰς σ̃ασκευασάμενος, εἰς Αλεξάνδρειαν παρεγένετο. ἔτυχε δὲ καθ' ἐκεῖνον τ̃ χρόνον πάντας ἀναβαίνειν τοὺς ἐκ τ̃ πόλεων τ̃ τ̃ Συρίας καὶ Φοινίκης πρώτους [m] καὶ ἀρχοντας, ὅτι τ̃ [n] τ̃ τελῶν ὠνήν. κατ' ἔτος δὲ ταῦτα τοῖς δυνατοῖς τ̃ ἐν ἑκάστ̃ πόλει ὅτι πράσκει ὁ βασιλεύς. ὁρῶντες οὖν ὅτοι κατ̃ τ̃ ὁδὸν τ̃ Ἰώσηπον, ἐχλεύαζον ὅτι πενίᾳ καὶ λιτότητι. ὡς δ' εἰς τ̃ Αλεξάνδρειαν ἀφικόμενος, ἐν Μέμφει τ̃ [o] βασιλέα Πτολεμαῖον ἤκουσεν ὄντα, ὑπανησόμενος [p] ἀνέβαινεν αὐτῷ. καθιζομένου δὲ σ̃ βασιλέως ὅτι

[a] Παρασ̃σαι *Busb.* σ̃ασ̃σαι *Hen.* [b] Ita *NC.* & *Gen.* δι' ἃς *Baſ. Alliique.* Eſt qui malit δι' ὅς. *dum per ipſum populum* &c. in verſione *Epiphanii.* [c] Πρὸς τ̃ Εὐεργέτ̃ Πτολεμαῖον *Hen.* & *NC.* [d] Illud ἀφ' ex *Hen. NC.* & *Epiphanio.* [e] Ex σ̃ ἱερ̃ *Hen.* [f] Δώροις *NC.* [g] Αὐτὸς *Busb. Hen.* & *NC.* [h] Ita cum *Hen.* & *NC.* ὑποχωμένου in *cæteris.* [i] Sic *Hen.* & *NC.* μέλλει in *reliquis.* [k] Οἰκείως ἔχειν παρασκεύασεν *Busb.* [l] Ὡς ἐπὶ δισμυρίαις δραχμαῖς malit Cl. *Lowthius.* [m] Τοὺς ἀρχοντας *Hen.* [n] Illud τ̃ ex *MSS.* deeſt in *Editis.* τ̃ τελῶν σωνὼνη *NC.* [o] Βασιλέα omittunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.* [p] Αὐτῷ ἀντέσαντο *NC.* αὐτῷ ἀντέκειτο *Busb.* ἀντεσ̃ναι αὐτῷ δίγνω *NC.* * *Al.* Joſephi liberalibus & honeſtis moribus mirifice delectatus. † *Al.* dementiam.

[a] Προσ-

ὅτι ὀχήμαζος μὲν ἦν γυναικὸς, ἦν μὲν Ἀθηνίωνος δὲ φίλου· οὗτος δ' ἦν ὁ [a]πρεσβεύσας εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ παρὰ [b]Ἰωσήπου ξενισθείς· θεασάμενος αὐτὸν ὁ Ἀθηνίων, εὐθὺς ἐποιήσῳ τῷ βασιλεῖ γνώριμον, [c]λέγων τοῦτον εἶναι περὶ οὗ πρὸς αὐτὸν ἐληλυθόμενος ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπήγγειλεν, ὡς ἀγαθός τε εἴη καὶ φιλότιμος νεανίσκος. ὁ δὲ Πτολεμαῖος, πρῶτός τε αὐτὸν ἠσπάσατο, καὶ ἀναβῆναι ὅτι τὸ ὄχημα [d]παρεκάλεσε. καὶ καθεζομένου περὶ τῆς Ὀνίου προσπολεμένων ἤρξατο ἐγκαλεῖν. ὁ δὲ, συγγίνωσκε, φησὶν, αὐτῷ διὰ τὸ γῆρας. οὐ γὰρ λανθάνει σε πάντας, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβύτας καὶ τὰ νήπια τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἔχειν συμβέβηκε. [e]παρὰ δὲ ἡμῶν ἔσῃ σοι τὰ νέων ἅπαντα, ὥστε μηδὲν αἰτιάσασθαι. ἡσθεὶς δὲ ὅτι τῇ χάριτι καὶ [f]τῇ εὐτραπελίᾳ τοῦ νεανίσκου, μᾶλλον αὐτὸν ὡς ἤδη καὶ πεπειραμένος ἀγαπᾶν ἤρξατο, ὡς ἔν τε τοῖς βασιλείοις αὐτὸν [g]κελεῦσαι [h]συνδιαιτᾶσθαι, καὶ καθ' ἡμέραν ὅτι τὴν ἑστιάσεως τὴν ἰδίας ἔχειν. γενομένῳ δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ βασιλέως, ἰδόντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας συνεζόμενον αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, ἀνδρῶς ἔφερον.

δ'. Ἐνιαύσιος δὲ ἡ ἡμέρας, καθ' ἣν ἔμελλε τὰ τέλη πιπράσκεσθαι τῶν πόλεων, ἠγόραζον οἱ τοῖς ἀξιώμασιν ἐν ταῖς πατρίσι διαφέροντες. εἰς ὀκτακισχίλια δὲ τάλαντα συναθροιζομένων [i]τῶν τῆς Κοίλης Συρίας τελῶν, καὶ τῶν τῆς Φοινίκης καὶ Ἰουδαίας, σὺν τῇ Σαμαρείᾳ, προσελθὼν ὁ Ἰώσηπος, τοὺς μὲν ὠνουμένους διέβαλλεν ὡς συνθεμένους ὀλίγην αὐτῷ τιμὴν [k]ὑφίσασθαι τῶν τελῶν. αὐτὸς δὲ διπλασίονα δώσειν [l]ὑπισχνεῖτο, καὶ τῶν [m]ἁμαρτόντων εἰς τὸν οἶκον αὐτῷ τὰς οὐσίας ἐκπέμψειν αὐτῷ. [n]ἦν γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς τέλεσι συνεπιπρά-

dente cum uxore & Athenione amico ſuo, (ille vero erat qui Hieroſolyma legatus iverat, & hoſpitio exceptus erat à Joſepho) Athenion ipſum conſpicatus ſtatim Regi indicavit, dicens, hunc eſſe illum, de quo Hieroſolymis reverſus ipſi narravit, quod bonus eſſet juvenis & liberalis. Tum Ptolemæus & prior ipſum ſalutavit, & ut in currum aſcenderet hortatus eſt. Deinde, ſedente Joſepho, cœpit de Oniæ facto expoſtulare. Sed ille, Da veniam, inquit, ejus ſenectuti. non enim te præterit, ita à natura comparatum eſſe ut ſenum & infantium mens eadem ſit. Sed à nobis juvenibus omnia conſequeris, ita ut nihil conqueraris. Hac juvenis venuſtate & urbanitate Rex delectatus, eum, quaſi jam experiundo cognitum, magis amare cœpit; adeo ut eum in regia degere juſſerit, & quotidianum convivam habuerit. Deinde poſtquam Alexandriam Rex venit, primores Syriæ, cum Joſephum cum eo ſedentem vidiſſent, graviter ferebant.

Joſephi & Ptolemæi congreſſus.

4. Poſt ubi dies venit auctionum vectigalium, qui in ſuis patriis dignitate præſtabant, licebantur. Cum vero vectigalia Syriæ & Phœnices & Judææ cum Samaria ad octo millia talentorum excreſcerent, acceſſit Joſephus, & licitatores quidem criminatus eſt, tanquam ex compoſito in ſe recepiſſent tam parvum Regi pro vectigalibus dare. Ipſe vero duplum pollicetur, eique bona miſſurum eorum qui in ejus domum peccaviſſent. nam & hoc etiam una cum vectigalibus vendebatur.

Vectigalium auctio.

Cum autem Rex iſta libenter audiviſſet, dixiſſetque ſe ei, ut qui reditus ſuos augeret & amplificaret, vectigalia addicere, præterea vero id eum interrogaret, ecquos ſponſores dare poſſet; feſtive admodum reſpondit. dabo enim, inquit, bonos & honeſtos homines, quibus non diffidetis. Cumque juberet *Rex* ut qui ſint iſti diceret. Teipſum, ſubjecit, ô Rex, conjugemque tuam pro utraque parte ſponſores do. Hic ſubridens Ptolemæus ei vectigalia ſine fidejuſſoribus addixit. id quod iis, qui ab urbibus Ægyptum venerant, non mediocrem dolorem attulit, ut qui poſthabiti fuerint. & illi quidem ſuas quiſque in patrias non ſine pudore redierunt.

Vectigalia Joſepho addicit Ptolemæus.

5. Joſephus autem, acceptis à Rege duobus peditum millibus (petiverat enim ſibi copias *in auxilium*, ut ſi qui in urbibus ipſum contemnerent, cogere poſſet) & mutuatus Alexandriæ à Regis amicis quingenta talenta, in Syriam contendit. Ubi autem Aſcalonem venit, tributumque ab Aſcalonitis exigit, atque illi non modo nihil ſolvere voluerunt, ſed ipſum etiam contumeliis affecerunt, comprehendit eorum primarios, circiter viginti, eoſque interficit: & redacta ex eorum facultatibus pecunia, ad mille talenta Regi miſit, & quidnam egerit ei demonſtrat. Ptolemæus itaque

Syriam ire contendit ad vectigalia exigenda.

Aſcalonitæ panas lucunt ob vectigalia non ſoluta.

a Πρεσβεύσαμενος C. b Παρὰ Ἰωσήπου in MSS. c Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *dicens hunc eſſe quem ab Hieroſolymis venturum eſſe nunciavit: quam bonus, inquit Rex, juvenis & liberalis.* d Παρεκάλουν Busb. & Zonar. e Παρ' ἡμῶν δ' ἔσῃ Busb. f Illud τῇ, ut & mox καὶ poſt ἤδη, accepimus è MSS. g Ita MSS. & mox ἔχειν. in Editis κελεύσας & ἔχων. h Διαιτᾶσθαι in aliquot MSS. i Καὶ τῶν τῆς Φ. in aliquot MSS. k Ita MSS. ὑφίσασθαι in Editis. l Sic MSS. ὑπισχνεῖτην in Editis. m Al. ἁμαρτόντων. n Καὶ γὰρ ταῦτα τ. τ. συνεπιπράσκει in aliquot MSS. o Ἐρομένῳ δ' εἰ καὶ τοὺς Hen. C. & NC. p Δῶναι deeſt nonnullis MSS. nec legiſſe videtur *Epiphan.* Erit forſan qui comma poſt ἔχει ponendum cenſebit. q Εἰσὶ NC. & Hen. r Μέρους deeſt *Gall.* s Εἰς τοὺς ἰδίους ἑκάστου πατρ. vel εἰς τοὺς ἰδίους ἑκάστοις μετ' αἰσχ. in aliquot MSS. t Χιλίους *Gall.* & C. u Δωσάμενοι τοὺς λαοὺς C. x Αὐτὸν deeſt Hen. C. & NC.

que ejus animum admiratus, approbatoque facto, ei quæ velit faciendi poteſtatem permittit. Cum hoc fama accepiſſent Syri, perterriti ſunt, & Aſcalonis cives occiſos in grave contumaciæ exemplum habentes, Joſephum portis apertis libenter excipiebant, & vectigalia ſolvebant. Cumque Scythopolitæ etiam id agerent, ut conviciis eum onerarent, & tributa pendere recuſarent, quæ antea nihil hæſitantes conferebant, horum quoque primores ferro peremit, & facultates eorum ad Regem miſit. Ubi autem multum pecuniæ collegerat, & magnum ex vectigalium redemptione lucrum fecerat, divitiis ad potentiam quam habebat ſtabiliendam *uſus eſt: bene ac ſapienter facturum ratus, ſi occaſionem ſibi & cauſam præſentis felicitatis conſervaret, ope illorum quæ acquiſiverat. Nam multa Regi & Cleopatræ & eorum amicis, & omnibus in domo regia potentibus clanculum dona mittebat, hac ratione eorum benevolentiam emens.

Scythopolitani etiam morte plectuntur.

Joſephus Regi & Reginæ multa dona mittit.

6. Ea autem felicitate uſus eſt *Joſephus* annos duos & viginti: atque natos habuit ex una uxore ſeptem, & ex ſui fratris Solymii filia unum nomine Hyrcanum. Illam vero duxit ex hujuſmodi cauſa. Cum forte Alexandriam ſe contuliſſet una cum fratre, (ducente ſecum filiam nubilem, ut ibi nobili alicui Judæo eam matrimonio jungeret) atque apud Regem cœnans, ſaltatriculæ forma egregia, in convivium ingreſſæ, amore captus eſſet, hoc ipſum fratri indicavit, illum orans atque obſecrans, ut, quoniam lege vetitum erat Judæis cum femina alienigena rem habere, ipſe, peccato ſuo occultato, atque fidelem operam navando, effectum hoc redderet ut cupiditatem ſuam expleret. Frater autem, libenter pollicitus ſe voluntatis ejus miniſtrum fore, filiam ſuam ornatam noctu ad eum deduxit, & in lectum ejus collocavit. Ille vero præ ebrietate ignorans quid ageretur, cum fratris filia congreditur: & cum hoc ſæpiuſcule feciſſet, vehementius eam deperibat. Fratri etiam fatebatur, ſe de vita periclitari ex amore ſaltatriculæ, ne forte Rex nollet eam ſibi concedere. Cum autem frater eum hortaretur, ne animo eſſet anxio & ſolicito, atque licere ei muliere amata frui eamque in uxorem habere dixiſſet, & quid factum fuerit ei aperuiſſet, quod maluerit filiæ ſuæ injuriam fieri, quam ipſum pati tale in ſeſe dedecus admittere: Joſephus, collaudata ejus fraterna benevolentia, filiam ipſius ſibi matrimonio junxit, filiumque ex ea genuit nomine Hyrcanum, ut jam ante diximus. Cum vero hic natu minimus, annorum tredecim, nativam præ ſe ferret animi fortitudinem & ingenii præſtantiam, adeo ut magnam fratribus zelotypiam concitarit, quippe tanto eis excellentior ut merito ei invideretur; ipſeque Joſephus ſcire voluerit quis præcipue omnium à natura eſſet ad virtutem factus formatuſque, & unumquemque ad eos

Joſephi divitiæ & liberi.

Hyrcani ortus.

Ejuſque indoles.

τὸν ὁ Πτολεμαῖος ἔ φρονήματος, καὶ τ πεφαλμένων ἐπαινέσας αὐτὸν, ἐφίησιν αὐτῷ ποιεῖν ὅ,τι βούλε). ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ [a] Σύροι κατεπλάγησ, καὶ ωδγάδειγμα τῆς ἀπειθείας χαλεπὸν ἔχοντες τὸ τῶν Ασκαλωιτῶν ἄνδρας ἀνηρημένους, ἀνοίγοντες τὰς πύλας ἐδέχοντο ωεθύμως τ Ἰώσηπον, καὶ τὰς φόρους ἐτέλουν. ὑπερηφάνων δὲ καὶ Σκυθοπολιτῶν ὑβρίζειν αὐτὸν, καὶ μὴ παρέχειν τὰς φόρους αὐτῷ, ὡς μηδὲν ἀμφισβητοῦντες ἐτέλουν, καὶ τούτων ἀποκτείνας τοὺς ωρώτους, τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέστειλε τῷ βασιλῆ. συναγαγὼν δὲ πολλὰ χρήματα, καὶ κέρδη ποιήσας μεγάλα ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν τελῶν, εἰς τὸ βεβαιωθῆναι τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ δύναμιν τοῖς θεσι [b] καταχρήσαθ, τὴν ἀφορμὴν [c] αὐτῷ καὶ τὴν ἐπανόρθωσιν τ τότε εὐτυχίας τηρεῖν φρόνιμον ἡγούμενος ἐξ αὐτῶν ὧν αὐτὸς ἐκέκτητο. πολλὰ γὰρ [d] ὑπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ δῶρα [e] ἔπεμπε, καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν καὶ πᾶσι τοῖς περὶ τ αὐλὴν δυνατοῖς, ὠνούμενος ἐξ τούτων τ εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτῶν.

ε'. Απήλαυσε δὲ ταύτης τῆς εὐτυχίας, ἐπ' ἔτη εἴκοσι καὶ δύο, πατὴρ μὲν γενόμενος ἐκ μιᾶς γυναικὸς παίδων ἑπτὰ, ποιησάμενος δὲ καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ [f] Σολυμίου θυγατρὸς ἕνα Υρκανὸν ὄνομα. γαμεῖ δὲ ταύτην ἐξ αἰτίας τοιαύτης. σὺν τἀδελφῷ ποτε εἰς Αλεξάνδρειαν ἐλθὼν, ἄγοντι καὶ τὴν θυγατέρα γάμων ὥραν ἔχουσαν, ὅπως αὐτὴν [g] συνοικίσῃ τινὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματος Ιουδαίων, καὶ δειπνῶν ωαρὰ τῷ βασιλεῖ, ὀρχηστρίδος εἰσελθούσης εἰς τὸ συμπόσιον εὐωρεπῶς ἐσκευασμένης, τῷ ἀδελφῷ τοῦτο μηνύει, ωαρακαλῶν αὐτὸν, ἐπεὶ καὶ νόμῳ κεκώλυται [h] τοῖς Ιουδαίοις ἀλλοφύλῳ πλησιάζειν γυναικὶ, συγκρύπτειν τὸ ἁμάρτημα, καὶ βέβαιον ἀγαθὸν γενόμενον, ωαρασχεῖν αὐτῷ ὥστε πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν. ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀσμένως δεξάμενος τὴν διακονίαν, κοσμήσας τὴν αὐτοῦ θυγατέρα νυκτὸς ἦγεν πρὸς αὐτὸν, καὶ συγκατεκοίμισεν. ὁ δὲ, ὑπὸ μέθης ἀγνοήσας τὸ ἀληθὲς, συνέρχεται τῇ τοῦ ἀδελφοῦ θυγατρί· καὶ τούτου γενομένου ωολλάκις, ἠρᾶτο σφοδρότερον. ἔφη δὲ καὶ ωρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς [i] κινδυνεύοι τὸ ζῆν ἐρῶν τῆς ὀρχηστρίδος, ἣν ἴσως οὐκ ἂν αὐτῷ ωαρασχοῦ βασιλεύς. τοῦ δὲ ἀδελφοῦ μηδὲν ἀγωνιᾶν παρακελευομένου, [k] ἀπολαύειν δ' ἧς ἐρᾷ μετὰ ἀδείας, καὶ γυναῖκα ἔχειν αὐτὸν φήσαντος, καὶ τἀληθὲς αὐτῷ φανερὸν ωοιήσαντος, ὡς ἔλοιτο μᾶλλον τὴν ἰδίαν [l] ὑβρίσαι θυγατέρα, ἢ ωαθεῖν ἀνήκεστον ἐν ἀρχῇ γάμου· ἐπαινέσας αὐτὸν ὁ Ἰώσηπος τ φιλαδελφίας, συνώκησεν αὐτῷ τῇ θυγατρὶ, καὶ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἐγέννησεν Υρκανὸν [m] ὄνομα, ὃν ωαρείφκαμεν. [n] ἐπεὶ δὲ ὢν τεσσαρεσκαίδεκα ἐτῶν ἦτος ὁ παῖς νεώτερος ἐπεδείκνυτο τὴν φυσικὴν ἀνδρείαν καὶ σύνεσιν, ὡς ζηλοτυπηθῆναι δεινῶς αὐτὸν ὑπὸ τ ἀδελφῶν, ὄντα πολὺ κρείττονα καὶ φρονήσει δυνάμενον, ὧν δὲ Ιωσήπου γνώναι θελήσαντος τίς αὐτῷ τ ὑῶν ωαρὰ τὴν ἀρετὴν εὐπέφυκε, καὶ καθ' ἕνα πέμ-

φαντος

a Ita *MSS.* Σύρμοι in *Editis.* *b* Κατεκέχρητο *NC.* *c* Ita *Hen.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *cæteris.* *d* Τῶν ὑπὸ χεῖρα malit *Cl. Lowthius.* *e* Ita cum *MSS.* ἔπεμψε in *Editis.* *f* Σολίνου juxta *Epiphanii* libros. *g* Ita *Busb.* & *C.* συνοικήσῃ in *Editis Aliisque.* *h* Παρὰ τοῖς Ιουδαίοις in pleriſque *MSS.* *i* Κινδυνεύοντο ζῆν in aliquot *MSS.* *k* Ἀπολαύσαι *Busb.* *l* Ὑβρίσαι *NC.* *m* Illud ὄνομα abeſt pleriſque *MSS.* & *Vet. Interpr.* *n* Mallem ſane πεφύκοντα. * *Alii vertunt,* abuſus eſt.

a Epi-

φασὶ τοὺς παιδεύειν τότε δόξαν ἔχοντας, οἱ λοιποὶ μὲν, ὑπὸ ῥαθυμίας καὶ τῆς πρὸς τὸ φιλεργεῖν μαλακίας, ἀνόητοι καὶ ἀμαθεῖς ἐπανῆκον αὖθις. μετὰ δ' ἐκείνους τὸν νεώτατον Ὑρκανὸν, δι' ὃς αὖθις τριακόσια ζεύγη βοῶν, ἐξέπεμψεν ὁδὸν ἡμερῶν δύο εἰς τιὼ [a] ἐρημίαν, ἀπερρῖνται τιὼ γῆ, ἀποκρύψας τοὺς [b] ζυγατῆρας ἱμάντας. ὁ δὲ γενόμενος ἐπὶ τοῦ τόπου καὶ τοὺς ἱμάντας οὐκ ἔχων, τῆς μὲν τῶν βουλευτῶν γνώμης κατεφρόνησε, συμβουλευόντων πέμπειν πρὸς τὸν πατέρα κομιοῦντάς τινας τοὺς ἱμάντας· τὸν δὲ καιρὸν ἡγησάμενος μὴ δεῖν ἀπολλύναι προσμένοντα τοὺς ἀποσαλησομένους, ἐπενόησέ τι στρατηγικὸν καὶ τῆς ἡλικίας φρονιμώτερον. κατασφάξας γὰρ δέκα ζεύγη, τὰ μὲν κρέα τοῖς ἐργάταις διένειμε· τιμὰς δὲ τὰς δορὰς αὐτῶν, καὶ ποιήσας ἱμάντας, [c] συέδησε τούτοις τὰ [d] ζευγεῖα· καὶ [e] τοῦτον τὸν τρόπον ἀπείρας ἰὼ ὁ πατὴρ αὖθις [f] προσέταξε γῆ, ὑπέστρεψε πρὸς αὐτόν. ἐλθόντα δ' ὁ πατὴρ ὑπερηγάπησε τοῦ φρονήματος· καὶ τιὼ ὀξύτητα τῆς διανοίας, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ τολμηρὸν ἐπαινέσας, ὡς μόνον ὄντα γήσιον, ἔτι μᾶλλον ἔστεργε, ἀχθομένων τῶν ἀδελφῶν ὅτι τούτῳ.

ζ'. Ὡς δ' ἀπήγγειλέ τις αὐτῷ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν υἱὸν [g] βασιλεῖ [B] Πτολεμαίῳ γεγενῆσθαι, καὶ πάντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας καὶ τῆς ὑπηκόου χώρας ἑορτάζοντες τὰ γενέσια ἡμέραν μίαν παιδίου, μετὰ μεγάλης παρασκευῆς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐξώρμων, αὐτὸς μὲν ὑπὸ γήρως κατείχετο, τὸν δ' υἱῶν ἀπεπειρᾶτο εἴ τις αὐτῶν βούλεται ἀπελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα. τῶν δὲ πρεσβυτέρων παραιτησαμένων, καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας συνουσίας ἀγροικότερον ἔχειν φησάντων, τὸν ἀδελφὸν δὲ Ὑρκανὸν πέμπειν συμβουλευσάντων, ἡδέως ἀκούσας, καλεῖ τὸν Ὑρκανὸν, καὶ εἰ δύναιτο πρὸς τὸν βασιλέα βαδίσαι, καὶ εἰ πρόθυμός ἐστιν ἀντέκρινεν. ἐπαγγειλαμένου δὲ [h] πορεύσεσθαι, καὶ δεῖσθαι χρημάτων ὑπὲρ πολλῶν φήσαντος εἰς τὴν ὁδὸν, ζήσεσθαι γὰρ ὀλιγοστῶς, ὥστε ἀρκέσειν αὐτῷ δραχμὰς μυρίας, ἥσθη τῇ παιδὸς τῇ [i] σωφροσύνῃ. διαλιπὼν δ' ὀλίγον ὁ παῖς [k] συνεβούλευε τῷ πατρὶ, δῶρα μὲ [l] αὐτόθεν μὴ πέμπειν τῷ βασιλεῖ, δοῦναι δ' ὀφείλειν πρὸς τὸν [m] Ἀλεξανδρέα οἰκονόμον, ὅπως αὐτῷ [n] παρέχῃ πρὸς ὠνὰς ὧν ἂν εὕρῃ καλλίστων καὶ πολυτελῶν χρημάτων. ὁ δὲ νομίζων δέκα ταλάντων ἕσεσθαι τὰς εἰς τὰς δωρεὰς τῷ βασιλεῖ δαπάνην, καὶ τὸν υἱὸν ἐπαινέσας ὡς παραινοῦντα καλῶς, γράφει τῷ οἰκονόμῳ Ἀρείωνι, ὃς ἅπαντα τὰ τοῦ Ἀλεξανδρείᾳ χρήματα αὐτῷ διώκει, ὡς ὄντα ἐλάσσω τετρακισχιλίων ταλάντων. ὁ δὲ Ἰώσηπος τὰ ἀπὸ τῆς Συρίας χρήματα ἔπεμπεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ [o] τῆς προθεσμίας ἐνισταμένης, καθ' ἣν ἔδει τῷ βασιλεῖ τοὺς φόρους ἀπαριθμεῖν, ἔγραφε τῷ [p] Ἀρείωνι τοῦτο ποιεῖν. πρὸς ὃν τοῦτον ἀπαντήσας τὸν πατέρα καὶ λαβὼν ὀπίσω, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὥρμησεν· ἐξελθόντος δ' αὐτοῦ, γράφουσιν οἱ ἀδελφοὶ πᾶσι τοῖς τοῦ βασιλέως φίλοις, ἵν' αὐτὸν διαφθείρωσιν.

miſerit qui ad alios inſtituendos tunc maximè idonei ferebantur, omnes præter Hyrcanum, ob ſegnitiem & laboris impatientiam, domum redierunt imperiti rerum & indocti. Poſt illos autem minimum natu Hyrcanum cum trecentis boum jugis miſit bidui itinere in ſolitudinem ad terram conſerendam, loris jugalibus clam ſubductis. Ille vero cum ad locum perveniſſet, & lora non haberet, contempſit quidem boves agitantium ſententiam, qui ſuadebant ut ad patrem quoſdam mitterent qui lora ſibi afferrent: ratus vero non oportere ſe tempus perdere, dum exſpectaret illos qui mitti deberent, rem callidi conſilii prudentiæque magis ſenilis excogitavit. Mactatis enim decem jugis, carnes in operarios diſtribuit; ſectis autem in lora tergoribus, iis juga *ad boves* religavit: & cum hoc pacto terram conſeviſſet, quam ſibi in mandatis dederat pater, ad eum ſe recepit. Pater autem reverſum mirifice dilexit ob animi magnitudinem: cumque eum laudibus extuliſſet, quod non minus rem exſequi auderet quam prompte eam excogitarit, magis adhuc, quaſi ſolus ei germanus eſſet filius, ipſum amabat *charumque habebat*, fratribus hoc ægre ferentibus. *Callidum Hyrcani commentum.*

7. Cum autem ei nunciaretur ſub id tempus Ptolemæo natum eſſe filium, atque omnes primi Syriæ & regionis ſubjectæ, ad celebrandos pueri natales, magno cum apparatu Alexandriam ire contenderent, ille quidem ſenio retinebatur, filios vero tentavit, an quis eorum ad Regem proficiſci vellet. Cum grandiores recuſaſſent, & ſeſe ad tales congreſſus ruſticiores eſſe dixiſſent, atque ut fratrem Hyrcanum mitterent conſilium ei dediſſent, libenter hoc audito, Hyrcanum vocat, & an Regem adire poſſet, paratuſque ſit, interrogat. Qui cum ſe iturum promiſiſſet, dixiſſetque non multa ad iter egere pecunia, (victurum enim frugaliter) ut ſatis futura ſint ei decem drachmarum millia, admodum delectatus eſt pueri moderatione. Deinde parvo ſpatio interjecto, patri conſulebat puer, ne inde dona Regi mitteret, ſed ſibi literas ad Alexandrinum procuratorem daret, ut ipſi pecuniam præberet, ad coëmenda quæ inveniret pulcherrima atque pretioſiſſima. Pater vero arbitratus ad decem talenta impenſurum eſſe muneribus quæ Regi datum iret, filioque laudato, ut qui prudenter eum monuiſſet, Arioni diſpenſatori ſcripſit, qui totius ejus Alexandrinæ pecuniæ procurationem habebat, quæ erat non minus quam trium millium talentorum. Joſephus enim Syriæ pecunias mittebat Alexandriam, & inſtante die præſtituta, qua Regi numeranda erant vectigalia, ſcribebat Arioni ut id faceret. Petitis igitur à patre ad hunc *Arionem* literis, acceptiſque, Alexandriam ire properavit: eoque profectus, ſcribunt ejus fratres ad omnes Regis amicos ut eum interficiant. *Joſephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum regem mittit.* *Fratres inſidias ſtruunt Hyrcano.*

8. Poſt-

a Ἐρημον NC. b Ζευκτῆρας in pleriſque MSS. quorum nonnulli etiam ἱμάντας non agnoſcunt. c Ita MSS. & Epiphan. σύδησε in Editis. d Τὰ ζυγὰ in pleriſque MSS. e Τέτῳ τῷ τρόπῳ Busb. f Κατέταξε Busb. g Πτολεμαίῳ τῷ Εὐεργέτῃ NC. h Πορεύσεσθαι in nonnullis MSS. i Ita cum pleriſque MSS. & Vet. Interpr. φρονήσει in Editis. k Ita MSS. & Epiphan. συνεπύθετο in Editis. l Sic MSS. αὐτόθι in Editis. m Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ in aliquot MSS. n Παρέχῃ C. o Illud τῆς ex MSS. p Ἀρείων paſſim in aliquot MSS.

a Ita

Arion procurator male tractatur ab Hyrcano.

8. Poſtquam vero Alexandriam pervenit, Arioni literas tradidit, qui cum ab eo quæviſſet, quot talenta vellet accipere (ſperabat enim eum poſtulaturum decem, aut paulo amplius) atque ille ſibi mille opus eſſe diceret, iratus eum objurgabat, ut luxurioſe admodum vivere volentem; eique oſtendebat quo pacto pater ejus eas facultates, ut laborans & cupiditatibus reſiſtens, congeſſerit, monebatque, ut parentis imitatorem ſe præbeat. ſe quidem non amplius quam decem talenta daturum, eaque in munera Regi *offerenda*. At puer ira accenſus Arionem in vincula conjiciebat. Cum autem Arionis uxor hoc ipſum Cleopatræ indicaſſet, oraſſetque ut pueri arrogantiam increparet, (apud eam enim Arion ſummo in honore erat) Regi hoc palam fecit Cleopatra. Ptolemæus itaque, miſſis ad Hyrcanum nunciis, dicebat ſe *magnopere* mirari, quî factum ſit ut ad ſe à patre legatus in conſpectum ſuum non veniſſet, & inſuper procuratorem in vincula dediſſet: itaque juſſit ut ei ſignificatum veniret, quamobrem ita fecerit. Illum vero, reſponſo ad Regis nuncium dato, ferunt dixiſſe, ipſum Regem habere legem, quæ vetaret, ne natus filius ſacrificium guſtaret, niſi prius in templum intraſſet, Deoque ſacrificaſſet. Eaque ratione neque ſe ad eum veniſſe, quod exſpectaret, dum dona ferre poſſet homini de ſuo patre bene merito. Quod ad ſervum attineret, ſeſe in eum propterea animadverſiſſe, quod ſibi dicto audiens non fuiſſet. nihil enim intereſſe, utrum parvus aliquis ſit herus an magnus. Quòd niſi tales puniemus, exſpecta tu quoque futurum, ut à tuis ſubditis contemnaris. His auditis, Ptolemæus ridere cœpit, & pueri magnanimitatem admiratus eſt.

Seſe eorum Rege defendit Hyrcanus.

9. Arion autem, ubi intellexit, Regem ita in eum animo affectum eſſe, & opem ſibi ferri à nemine, puero datis mille talentis, vinculis ſolutus eſt: & triduo interjecto Hyrcanus * Reges ſalutavit. Illi vero eum libenter viderunt, & comiter convivio exceperunt, propter ejus patris reverentiam. Deinde *is* mercatores ſecreto aggreſſus, coëmit ab eis centum pueros, literarum peritos, eoſdemque valentiſſimos, talento unumquemque, & centum puellas eodem pretio. Tum à Rege vocatus ad convivium cum primoribus regionis, infimus omnium accumbit, ob ætatem puerilem contemptui habitus ab iis, quorum munus erat *convivis* ex *cujuſque* dignitate loca aſſignare. Cum autem omnes, qui una accubuerunt, partium oſſa (nam carnes iis ipſi ademerant) ante Hyrcanum in cumulum congererent, adeo ut menſam ipſi appoſitam replerent, Tryphon, qui Regi in deliciis, & ad ſcommata & ridicula in compotationibus jacienda factus erat, rogatus *ad id* à convivis, ubi Regi adſtiterat, Viden', inquit, ô Domine, quantum oſſium ante Hyrcanum jaceat? Ex

Benigne excipitur à Rege & Regina.

Jocus in Hyrcanum.

η'. Ὡς δὲ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀπέδωκε τῷ Ἀρίωνι τὴν ἐπιστολήν, ἐπυνθάνετο αὐτοῦ, πόσα βούλεται τάλαντα λαβεῖν· [a] ἤλπισε δ' αὐτὸν αἰτήσειν δέκα, ἢ βαρυχθεὶς τούτων πλέον· ὑπὸντος χιλίων χρήζειν, ὀργισθεὶς ἐπέπληττεν αὐτῷ, ὡς ἀσώτως ζῆν διαγινώσκοι, καὶ πῶς ὁ πατὴρ αὐτοῦ συναγάγοι τὴν οὐσίαν, ὡς πόνων καὶ τοῖς ἐπιθυμίαις ἀντέχων, ἐδίλυε, καὶ μιμητὴν αὐτὸν ἀξίως γενέσθαι τοῦ γεννήσαντος. δώσειν δ' [b] οὐδὲν πλέον τάλαντον δέκα, καὶ ταῦτ' εἰς δεσμὰ τῷ βασιλεῖ. παροξυνθεὶς δὲ ὁ παῖς, εἰς δεσμὰ τὸν Ἀρίωνα ἐνέβαλε. τῆς δὲ τοῦ Ἀρίωνος γυναικὸς τοῦτο δηλωσάσης τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ δεηθείσης ὅπως ἐπιπλήξῃ τῷ παιδί· σφόδρα γὰρ ἐν τιμῇ παρ' αὐτῇ φαίνεσθαι τῷ βασιλεῖ τοῦτο ἐποίησεν ἡ Κλεοπάτρα. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πέμψας πρὸς τὸν Ὑρκανὸν, θαυμάζειν ἔλεγε, πῶς ἀποδαλεὶς παρὰ αὐτὸν [c] ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ὅτι ὀφθεὶς αὐτῷ, οὐ προσέτι δήσειε τὸν οἰκοῦμον· ἐλθόντα οὖν τὴν αἰτίαν αὐτῷ μηνύειν ἐκέλευσε. τὸν δὲ, φασὶν, [c] ἀποκρινάμενον πρὸς τὸν παῖδα τοῦ βασιλέως λέγειν αὐτῷ, ὅτι νόμος ἐστὶ [d] παρ' αὐτῷ κωλύων τὸν γεννηθέντα γεύσασθαι θυσίας, πρὶν εἰς τὸ ἱερὸν ἐλθεῖν καὶ θύσαι τῷ Θεῷ. χάριν δὴ τούτου τὸν λογισμὸν [e] ὑφ' αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ἀφειμένον τὰ δῶρα κομίσαι τῷ πατρὶς εὐεργέτῃ [f] γεναμένῳ. τὸν δὲ παῖδα κολάσαι προσκύσαντα ὧν προσέταξε. διαφέρειν γὰρ οὐδὲν, ἢ μικρὸν εἶναί τινα δεσπότην ἢ μέγαν. ἂν οὖν μὴ [g] κολάζωμεν τοὺς τοιούτους, καὶ σὺ προσδόκα ὑπὸ τῶν ἀρχομένων καταφρονήσεσθαι. ταῦτ' ἀκούσας ὁ Πτολεμαῖος, εἰς γέλωτα ἐτράπη, καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ παιδὸς ἐθαύμασε.

ι'. Μαθὼν δὲ ὁ Ἀρίων ὅτι τοῦτον ὁ βασιλεὺς διετέθη τὸ τρόπον, καὶ ὅτι μηδεμία βοήθειά ἐστιν αὐτῷ, δώδεκα τὰ χίλια τάλαντα τῷ παιδὶ, τὸν δεσμῶν ἀπελύθη· καὶ τοῖς διαλιπὼν ἡμέρας ὁ Ὑρκανὸς ἠσπάσατο τοὺς βασιλέας. οἱ δὲ ἀσμένως αὐτὸν εἶδον, καὶ φιλοφρόνως εἱστίασαν διὰ τὸν τοῦ πατέρα τιμήν. λάθρᾳ δὲ τοῖς τοὺς ἐμπόρους [h] ἐλθὼν, ὠνεῖται παρ' αὐτῶν παῖδας μὲν ἑκατὸν, γράμματα ἐπιστάμενους καὶ ἀκμαιοτάτους, ἑνὸς ἕκαστον ταλάντου, ἑκατὸν δὲ παρθένους τὸν αὐτῆς τιμῆς ἑκάστην. καλεσθεὶς δ' ἐφ' ἑστίασιν τοῖς τὸν βασιλέα, μὴ τὸν τοῦτον τὸν χόρτον, ὑποκαθακλίνει πάντων, καταφρονηθεὶς ὡς παῖς ἐπὶ τὴν ἡλικίαν ὑπὸ τῶν τόπων κατὰ τὴν ἀξίαν διακειμένων. [i] τῶν δὲ συγκατακειμένων πάντων τὰ μέρη τὰ ὀστᾶ· [k] ἀνῄρουν γὰρ αὐτοὶ τὰς σάρκας· σωρευόντων ἔμπροσθεν τοῦ Ὑρκανοῦ, ὡς πληρῶσαι τὴν διακειμένην αὐτῷ τράπεζαν, Τρύφων, ὁς ἦν τοῦ βασιλέως ἄθυρμα, καὶ πρὸς τὰ σκώμματα καὶ τὰς ὑπὸ τοῖς πότοις γέλωτας [l] ἀνεδέδεκτο, παρακαλεσάμενον αὐτὸν [m] τὴν καταχθείσαν τῇ τραπέζῃ, πρόσχυσι τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ δέσποτα, τὰ παρακείμενα Ὑρκανῷ ὀστᾶ; ἐκ τούτου

a Ita ex *Hen. Busb. C. & NC.* ἤλπιζε δ' αἰτήσειν in *Editis.* ἤλπιζε δ' αὐτὸν αἰτήσειν *Epiphan.* b Οὐδὲν πλέον ἕλεγε τάλαντον δ'. in aliquot *MSS.* c Ἀποκρίνασθαι τῷ π. τ. β. καὶ λέγειν in aliquot *MSS.* d Παρ' αὐτοῖς, & mox aliud quiddam pro τὸν γεννηθέντα γεύσασθαι θυσίας legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Legem eſſe apud Judæos quæ prohibet communes epulas prius attingere, quam in templo Deo immolare.* Unde locum corruptum eſſe ſuſpicatur *Schmidius.* e Οὐδ' αὐτὸς & mox ἀφειμένον in aliquot *MSS.* f Γενομένῳ *Hen. C. & NC.* g Καλάζωμεν *Busb. Hen. C. & NC.* h Ἀπελθὼν in iiſdem *MSS.* i Τῶν δ' ἐν ταυτ. *NC.* k Ἀφῄρουν *Busb. & Hen.* l Ita *Hen.* ἐπεδέδεκτο *Busb.* ἐνεδέδεκτο in *Editis Aldiſque.* m Alii ſic diſtinguunt, τὸν συγκειμένων, τῇ τραπέζῃ πάρεσις, τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ &c * *Id eſt,* Regem & Reginam.

τύτ[a] φόχασε, ὅπι ϗ ὁ πατὴρ αὐ῀ τ῀ Συρίαν ἅπασαν περιέδυσεν ὡς ὗτος ζῶντα τ῀ σαρκῶν ἐγύμνωσε. γελάσαντος δὲ πρὸς τ῀ τ῀ Τρύφωνος λόγον τ῀ βασιλέως, ϗ ἐρομένυ τ῀ Υρκανὸν ὅπι τοσαῦτα αὐτ῀ πρόκειτ' ὀστᾶ. εἰκότως, εἶπεν, ὦ δέσποτα. τὰς μ῀ γ῀ κύνας ταὶ ὀστέα σὺν τοῖς κρέασι καταφαγεῖν ὥσπερ ὕτοι, πρὸς τὰς κατακειμένυς ὁπολέπειν, ὅπι [b] μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο· οἱ δ' ἄνθρωποι τ῀ κρέας ἐσθίυσι, ταὶ δὲ ὀστᾶ ῥιπτοῦσιν, ὅπερ ἄνθρωπος ὢν κἀγὼ νῦν πεποίηκα. ὁ δὲ βασιλεὺς θαυμάσας τ῀ ἀπόκρισιν αὐ῀ σοφὴν ὕτω γενομένην, πάντας ἐκέλευσεν ἀνακροτῆσαι, τ῀ εὖ πρα-πελίας [c] ἀποδεχομένυς αὐτόν. τῇ δ' ὑπερύσῃ πρὸς ἕκαστον τ῀ τ῀ βασιλέως φίλων πορευόμενος ϗ τ῀ [d] τ῀ αὐλὴν δυνατῶν, τὰς μ῀ ἠσπάζετο, τ῀ δὲ τ῀ οἰκετῶν [e] ἀπεπυνθάνετο, τί μέλλυσι δώσειν ὁ βασιλεὺς δῶρον ἐν τῇ τ῀ παιδὸς αὐ῀ γενεθλίῳ. τ῀ δὲ, τὰς μ῀ ἀνὰ δώδεκα τάλαντα [f] μέλλειν δώσειν φησάντων, τὰς δ' ὐ ἀξίᾳ κ῀ τὸ μέγεθος τ῀ ὑσίας ἕκαστον αὐτ῀, [g] ὑπεκρίνετο λυπεῖσθαι διὰ τ῀ μὴ δύνασθαι τοιαύτην τ῀ροσενεγκεῖν δωρεάν· πλέον γ῀ πέντε τάλαντα οὐκ ἔχειν. οἱ δὲ θεράποντες ζῶντ' [h] ἀκύοντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις. χαιρόντων δ' αὐτῶν, ὡς καταγνωσθησομένυ τ῀ Ιωσήπυ, ϗ προσκρύσοντος τ῀ βασιλεῖ διὰ τ῀ βραχύτητα τ῀ δωρεᾶς, ὀργάσης τ῀ ἡμέρας, οἱ μ῀ ἄλλοι προσέφερον τ῀ βασιλεῖ [i] τάλαντα, οἱ λίαν μεγαλοδωρεᾶσθαι νομίζοντες, τ῀ πλεῖον εἰκοσιν· ὁ δὲ Υρκανὸς τ῀ ὠνήσατο παῖδας ἑκατὸν ϗ παρθένυς τοσαύτας, ἀνὰ τάλαντον ἑκάστῳ φέρειν δ῀ς τ῀ροσήγαγε, τὰς μ῀ τ῀ βασιλεῖ, τὰς δὲ τῇ Κλεοπάτρᾳ. πάντων δὲ θαυμασάντων τὴν παρ' ἐλπίδα τ῀ δώρων πολυτέλειαν, ϗ τῶν βασιλέων αὐτῶν· ϗ τοῖς φίλοις ἔτι ϗ τοῖς τ῀ὶ τὼ θεραπείαν τ῀ βασιλέως ὖσι, πολλῶν ἄξια τάλαντων δῶρα ἔδωκεν, ὡς ἀ῀φυγεῖν τὸν ἐξ αὐτ῀ κίνδυνον. τύτοις γ῀ [l] ἐγεγράφεισαν αὐ῀ οἱ ἀδελφοὶ ἀ῀χρήσασθαι τ῀ Υρκανόν. Πτολεμαῖος δὲ, τὴν μεγαλοψυχίαν [m] ἀσασάμυος ὢν μᾶλλον ἢ μᾶκρολίᾳ, προσέταξεν αὐτ῀ δωρεὰν ὃ βούλοιτο λαμβάνειν. ὁ δ' ὐδὲν πλέον ἠξίωσεν αὐτ῀ γενέσθαι π῀ὶ αὐ῀, ἢ γράψαι τ῀ πατρὶ ϗ τοῖς ἀδελφοῖς τ῀ὶ αὐ῀. τιμήσας οὖν αὐτὸν φιλοτιμότατα, ϗ δωρεὰς δ῀ς λαμπρὰς, [n] ϗ τ῀ τε πατρὶ γράψας ϗ τοῖς ἀδελφοῖς, ϗ πᾶσι τοῖς ἡγεμόσιν αὐ῀ ϗ ἐπιτρόποις, ἐξέπεμψεν. ἀκύσαντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ τύτων τετυχηκότα τ῀ Υρκανὸν τ῀ὸ τ῀ βασιλέως, ϗ μετὰ μεγάλης [o] ἐπανερχόμυον τιμῆς, ἐξῆλθον ὑπαντησόμυοι, ϗ ἀ῀φθερῦντες αὐτὸν, ϗ τ῀ πατρὸς εἰδότος. ὀργιζόμυος γ῀ αὐ῀, ἔνεκεν τ῀ εἰς τὰς δωρεὰς χρημάτων, ὐκ ἐφρόντιζε τ῀ σωτηρίας αὐ῀. τ῀ ὀργὴν μέν τοι τ῀ὸ τ῀ῶν τ῀ ἰὸν ὁ Ιώσηπος ἀπεκρύπτετο, φοβύμυος τ῀ βασιλέα. συμβαλόντων δ' αὐτ῀ τ῀ ἀδελφῶν εἰς μάχην, ἄλλυς τε τ῀ σὺν αὐτοῖς πολλὺς ἀπέκτεινε, ϗ δύο τ῀ ἀδελφῶν· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησ῀ εἰς Ιεροσόλυμα τ῀ὸς τ῀ πατέρα. τ῀ ἀναγνόμυον δ' αὐτὸν εἰς τ῀ πόλιν, ἐπεὶ μηδεὶς ἐδέχετο, δείσας ἀνεχώρησεν [p] εἰς τ῀ πέραν τ῀ Ιορδάνυ ποταμῦ, ϗ κἀκεῖ διέτριβε φορολογῶν τὰς Βαρβάρυς.

his conjice, quod illius etiam pater totam Syriam ſpoliaverit, quemadmodum hic iſta nudavit carnibus. Rege vero ad hanc Tryphonis ſermonem in riſum effuſo, & Hyrcanum interrogante cur tam multa eum præjacent oſſa. Nihil mirum, inquit, Domine. canum enim eſt oſſa una cum carnibus devorare, ſicut iſti (accumbentes intuens) fecerunt, quod nihil oſſium ante eos reperiatur: homines autem comeſis carnibus oſſa ſolent abjicere, quod & ego, homo cum ſim, etiam nunc feci. Ibi Rex, reſponſi ejus acumen miratus, juſſit univerſos ci plaudere, ob facete dictum. Sequenti vero die, *Hyrcanus*, aditis omnibus Regis amicis & in domo regia potentibus, ipſos quidem ſalutavit, à famulis vero quæſivit, quæ munera Regi daturi eſſent die natali filii ejus. Cumque illi dixiſſent, quoſdam largituros eſſe talenta duodecim, alios autem in dignitate conſtitutos pro ſuarum quemque facultatum magnitudine, ſimulavit ſe dolere, quod ejuſmodi munera afferre non potuerit: ſibi enim ad largiendum non plus quam quinque talenta ſuppetere. Hæc ubi audiverant famuli, dominis ea nunciaverunt. Illis autem gaudentibus Joſephum *parſimoniæ* damnatum iri, animumque Regis offenſurum eſſe muneris exilitate, ubi dies venit, alii quidem, etiam qui munificentiores habiti, vicena ad ſummum afferebant talenta: Hyrcanus vero pueris centum quos emerat totidemque puellis ſingula talenta ferenda tradidit, & illos Regi, has Cleopatræ adduxit. Ac mirantibus cunctis, ipſiſque adeo Regibus, inſperatam largitionis magnificentiam & ſumptus; inſuper & amicis famuliſque Regis dona multorum talentorum dedit, ne quid ab illis periculi adiret. Eis enim ſcripſerunt ejus fratres, ut Hyrcanum perimerent. Ptolemæus autem, admiratus magnanimitatem adoleſcentis, juſſit ut quod vellet donum poſtularet. Ille vero nihil amplius ab eo petiit, quam ut ad patrem & ad fratres de ipſo ſcriberet. Rex itaque eum maximo honore proſequutus, ampliſque donis muneratus, ſcriptis ad patrem & ad fratres & ad omnes ſuos præſides procuratoreſque literis, eum dimiſit. Fratres autem, cum auditione accepiſſent quæ Hyrcanus à Rege conſequutus eſt, eumque redire cum ingenti honore, obviam egreſſi ſunt ut eum necarent, etiam patre ſciente. quippe ei iratus, ob inſumptas in dona pecunias, de ſalute ejus minus erat ſollicitus. Verumtamen iram in filium diſſimulabat Joſephus, metu Regis. Fratribus autem cum Hyrcano prœlio congreſſis, alios ex eorum hominibus multos, tum duos ſuorum fratrum interfecit: cæteri Hieroſolyma ad patrem evaſerunt. Ille vero in urbem profectus, cum nemo *omnium* eum admitteret, *non mediocriter* timuit, ſeque trans fluvium Jordanem recepit; & ibi, Barbaros cogens ſibi tributa ſolvere, commoratus eſt.

Facetum Hyrcani reſponſum.

Ejus munificentia.

Duos ex fratribus, qui eum honorifice redeuntem aggreſſi ſunt, interficit, & trans Jordanem ſe recipit.

10. Per

a Στιχάσυ Busb. Hen. & Gall. b Μηδὲν τ῀ ἔμπροσθεν Hen. forſan pro μηδὲν τ῀ ὀπῶν ἔμπρ. c Αποδεχόμυος Hen. & NC. d Περὶ τὴν αὐλὴν Hen. & NC. e Επυνθάνετο Hen. & Busb. f Illud μέλλειν acceptum debemus MSS. Hen. Busb. & NC. g Υπεκρίνατο NC. h Ακύσαντες Hen & NC. & mox ἀνήγγελλον NC. i Τάλαντα & dein ὁ πλείω ὀκ. Busb. πολλὰ τὰν, & ὁ πλείονα ὀκ. Hen. & NC. τ῀ γὰρ ἄλλων ἀπόντων, τ῀ μὲν ἀνὰ δέκα τάλαντα συνεισφόντων τῷ βασιλεῖ, τ῀ δ μείζω δωρυμένων ἐκ ὑπερβάντων τὰ ἑκατόν. Zonar. k Ita Busb. & Hen ἐπιφυλεῖν Baſ. & G. l Sic Hen. & Gall. ἐγεγράφεισαν in Editis. m Sic Busb. Hen. & Epiphan. qui vertit admiratus. ἀσπασάμυος in Editis. ἄγαν θαυμάσθυος NC. n Καὶ τότε πατρὶ Hen. o Επανιόντα Busb. p Εἰς τὸ πέρας Busb. Hen. C. & NC. ut & infra in libris omnibus (p 530. v. 31.) τοῖς πέραν τῶ Ιορδάνυ.

Josephus moritur, regnante Seleuco Antiochi Magni filio.

10. Per id autem tempus regnabat in Asia Seleucus, cognomine Soter, Antiochi Magni filius. Tunc moritur & Hyrcani pater Josephus, vir bonus & magnanimus, qui Judæum populum ex paupertate & tenuitate *eripuit* & in splendidiorem vitæ statum perduxit, & Syriæ Phœnicesque & Samariæ vectigalia viginti annos tenuit. Moritur & ejus avunculus Onias, Simoni filio suo pontificatu relicto. Huic porro *vita* defuncto Onias ejus filius in *eundem* honorem successit, ad quem *populi* Lacedæmoniorum rex Arius legatos misit & literas, quarum exemplar hujusmodi est.

Onia & Simone mortuis, pontificatum obit Onias Simonis filius.

V. REX LACEDÆMONIORUM ARIUS ONIÆ SALUTEM.

Arii, Lacedæmoniorum regis, ad Oniam pontificem literæ.

"Incidimus in quoddam scriptum, in quo "invenimus ejusdem generis esse Judæos & "Lacedæmonios, & ex Abrami domo oriundos. Quamobrem æquum est, ut vos, qui "estis fratres nostri, nobis significetis, si quid "est quod velitis. Etenim nos idem facie"mus, & quæ vestra sunt nostra existimabi"mus, & nostra vobiscum communia habebi"mus. Demoteles, qui literas affert, manda"ta *ad vos* gerit. Scriptura est quadrata, si"gillum est aquila draconem tenens.

Mortuo Josepho oritur seditio.

10. Et epistola quidem, à Lacedæmoniorum rege missa, hæc continebat. Josepho autem mortuo, ortum est in populo dissidium propter ejus natos. Cum enim grandiores bellum intulissent Hyrcano, qui natu minimus erat, scissa est multitudo. majorque pars à grandioribus stabat, necnon pontifex Simon propter cognationem: Hyrcanus vero Hierosolyma deinceps non redire statuit. at trans Jordanem capta sede, cum Arabibus continenter bellum gerebat, ita ut eorum multos partim interfecerit, partim captivos ceperit. Ædificavit etiam validum castellum, quod è candido marmore totum exstruxit usque ad tectum, insculptis ei animalibus enormi magnitudine. cui etiam euripum circumdedit magnum & profundum. Ex oppositi autem montis petra, saxa ejus prominentia *& prærupta* perforando, speluncas multorum stadiorum in longitudinem construxit. Deinde in illa œcos quosdam in convivia, alios vero ad somnum capiendum & ad vitæ consuetudinem fecit. Salientium etiam aquarum copiam induxit, quæ in atrio plurimum conferebant ad oblectationem & ornatum. In speluncis vero ostia non majori amplitudine aperuit, quam ut unus solus posset ingredi. idque de industria incolumitatis ergo, ne à fratribus obsessus in

Hyrcanus infestat Arabas, & castellum validum ædificat.

ι'. Εβασίλευσε δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῆς Ασίας Σέλευκος ὁ [a] Σωτὴρ ὀπικαλούμενος, υἱὸς ὢν Αντιόχου τοῦ Μεγάλου. τελευτᾷ δὲ καὶ ὁ τοῦ Υρκανοῦ πατὴρ Ιώσηπος, ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος καὶ μεγαλόφρων, καὶ τὸν τῶν Ιουδαίων λαὸν ἐκ πενιχείας καὶ πραΰτητος ἀσθενῶν εἰς λαμπροτέρας ἀφορμὰς τοῦ βίου καταστήσας, [b] εἴκοσιν ἔτη καὶ δύο τὰ τῆς Συρίας τέλη καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας κατασχών. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Ονίας, τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ [c] καταλιπών. τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ διάδοχος τῆς τιμῆς αὐτοῦ Ονίας γίνεται, [d] πρὸς ὃν ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς [e] Αρειος πρεσβείαν τε ἔπεμπε καὶ ὑπομνήσεις, ὧν τὸ ἀντίγραφόν ἐστι [f] τοιοῦτον.

ε'. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΑΡΕΙΟΣ, ΟΝΙΑ, ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εντυχόντες γραφῇ τινι, εὕρομεν ὡς ἐξ ἑνὸς ἐόν [g] γέ"νους Ιουδαίοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, [h] καὶ ἐκ τοῦ [i] Αβρα"μον οἰκειότητος. δίκαιον οὖν ἐστιν ἀδελφοὺς ὑμᾶς ὄντας "διαπέμπεσθαι πρὸς ἡμᾶς, περὶ ὧν ἂν βούλησθε. ποιή"σομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτό, καὶ τὰ ὑμέτερα ἴδια νο"μίζομεν, καὶ τὰ [k] αὐτῶν κοινὰ πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν. Δη"μοτέλης, ὁ φέρων τὰ γράμματα, διαπέμπει [l] τὰς ὑπο"γολάς. τὰ γεγραμμένα ἐστὶ [m] τετράγωνα, ἡ σφραγὶς "ἐστὶν ἀετὸς δράκοντος ἐπειλημμένος.

ι'. Η μὲν οὖν ὑπογολὴ, ἡ πεμφθεῖσα [n] πρὸς τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως, τοῦτον περιεῖχε τὸν τρόπον. Αποθανόντος δὲ Ιωσήπου, τῶν λαῶν στασιάσαι διὰ τοὺς παῖδας αὐτοῦ. τῶν γὰρ πρεσβυτέρων πόλεμον ἀνειληφότων πρὸς Υρκανὸν, ὃς ἦν νεώτατος τῶν Ιωσήπου τέκνων, δέχεται τὸ πλῆθος. καὶ οἱ μὲν πλείους τοῖς πρεσβυτέροις συνεμάχουν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Σίμων διὰ τὴν συγγένειαν· ὁ δὲ Υρκανὸς ἐπανελθεῖν μὲν [o] οὐκ ἔπι διέγνω εἰς Ιεροσόλυμα. [p] προσχωρήσας δὲ τοῖς πέραν τοῦ Ιορδάνου, συνεχῶς ἐπολέμει τοὺς Αραβας, ὡς πολλοὺς αὐτῶν καὶ ἀποκτεῖναι καὶ λαβεῖν αἰχμαλώτους. ᾠκοδόμησε δὲ βάσιν ἰσχυρὰν, ὅλην λευκοῦ καταστεύασας ἅπασαν [q] μέχρι καὶ τῆς στέγης, ἐγγλύψας ζῶα παμμεγέθεσι διαφόροις ἐνάλια. περιήγαγε δὲ αὐτῇ εὐρύπορον μέγαν καὶ βαθύν. ὄρους δὲ τοῦ κατ' ἀντικρὺ τοῦ ὄρους πέτρας ἀκρωτηρίων αὐτῆς τὸ περιέχον, σπήλαια πολλῶν σταδίων τὸ μῆκος κατεσκεύασεν. ἔπειτα οἴκους ἐν αὐτῇ, τοὺς μὲν εἰς συμπόσια, τοὺς δὲ εἰς ὕπνον καὶ διαγωγὴν ἐποίησεν. [r] ὑδάτων δὲ ἀκαθέκτων πλῆθος, ἃ καὶ τῷ μὲν ἰδίῳ καὶ κόσμῳ τῆς αὐλῆς, εἰσήγαγε. τὰ μέντοι ῥόμα τῶν σπηλαίων, ὥστε ἕνα δι' αὐτοῦ [s] εἰσιέναι καὶ μὴ πλείους, βραχύτερα ἤνοιξε. καὶ ταῦτ' ὀχυρότητος, ἀσφαλείας ἕνεκα τοῦ μὴ πολιορκηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν [t] κινδυνεῦσαι

[a] In *Cod. NC.* Φιλοπάτωρ. quod rectum esse ostendit *Usserius* ad A. M. 3817. Videsis *Cappellum* in *Hist. S.* & *Exot.* ad A. M. 3754. & 3776. & *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3781. & *Foi-Vaillant* de *Seleucidarum Imperio*, p. 159. [b] Τεσσαρα καὶ ἐξ ἔτη *NC.* perperam ut constat ex p. 526. v. 18. cæterisque omnibus dissentientibus. [c] Καταλιπὼν, ὡς πρεσβύτερον solus *NC.* [d] Hic erroris *Josephum* arguit *Scalig.* (in *Canon. Isagog.* p. 332. & in *Notis* ad *Eusebium*, p. 128.) quem sequuti sunt *Cappellus* & *Simsonus.* hic ad A. M. 3696. ille ad A. M. 3700. videsis *Usserium* ad A. M. 3821. [e] Passim Αρειος in aliquot *MSS.* [f] Τῦτο *Hen.* [g] Ita cum *MSS.* γένος male in *Editis.* De ista, quæ Lacedæmoniis cum Judæis intercessit, affinitate, vide *Scaligerum* ad *Canon. Isagog.* p. 332. *Bochartum* in *Chanaan.* l. 1. c. 22. *Huetium* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. præcipue vero *Seldenum* in lib. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 12. v. 7. [h] Illud καὶ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [i] Ita cum *Cod. Hen.* Αβραάμου *C.* Αβραὰμ in *cæteris.* [k] Ημῶν ex conjectura *Schotani.* [l] Hoc est, τὰς ὁπτολάς. Non enim dubium est *Josephum* ἀδελφοποιὸν illa *prioris Maccabæici*, ὁσπλόμεθα ἐν ὅπαις ἀπαγγείλωσιν ὑμῖν περὶ τούτων. *Scalig.* [m] Τετραγώνω juxta *Epiphanium*, ut subintelligatur vox χάρτη. Verum verba ista, τὰ γεγραμμένα &c. non conjungenda videntur cum superioribus: ut quæ *Josepho* potius quam *Arei* fuerint. *Petitus*, in *Observat. ἀνεκδότοις*, tom. 4 p. 81. [n] Υπὸ τῦ in aliquot *MSS.* & mox ἀπεῖχεν *NC.* [o] Οὐκ ἔπ ἴγω in plerisque *MSS.* [p] Ita *Busb. Hen.* & *NC.* προσχωρήσας in *Editis Aliisque.* [q] Μιχρὶ καὶ τῆς γῆς *Hen. NC.* & *Epiphan.* qui vertit & totam usque ad terram sculpsit eam diversis animalibus; quasi lectum & distinctum fuisset, οὐκ λίθῳ λευκῷ κατασκεύασεν, ἅπασαν μέχρι καὶ τῆς ἐγλύψας ζώοις παμμεγεθεστάτοις. [r] Καστιτικρὺς *Hen.* forsan pro κατ' ἀντικρὺς, quod habet *NC.* [s] Ita cum *MSS.* ὑδάτων ἢ ἡδέων in *Editis.* [t] Κινδύνοις *Hen.* & *NC.* εἰσδυσίων *Busb.*

a κινδυνεῦσαι

[a] κινδυνεύσας ληφθεὶς, κατισχύσατ. [b] πρεσφκοδόμησε δὲ καὶ αὐλὰς ϕ μεγέθει διαφερούσας, ἃς καὶ ϖροσκοσμήσατο παμμίκτοις. καὶ τοιοῦτον ἀπερασάμενος τ τόπον, [c]Τύρον ὠνόμασεν. ἔστι ὁ τόπος ὅρος μεταξὺ τῆς τε Αραβίας καὶ τ Ιουδαίας πέραν ϑ Ιορδάνου, ὑ πόρρω τ [d] Εσεβωνίτιδος. ἦρξε δ' ἐκείνων τ μερῶν ὅσον ἔτη ἑπτὰ, [e] πάντα τ χρόνον ὃν Σέλευκος τ Συρίας ἐβασίλευσεν. ἀποθανόντος γὰρ τούτου, μετ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Αντίοχος, ὁ κληθεὶς Επιφανὴς, τ βασιλείαν κατέσχε. τελευτᾷ δὲ καὶ Πτολεμαῖος ὁ τ Αἰγύπτου βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς καλούμενος Επιφανὴς, καταλιπὼν δύο παῖδας, ἔτι βραχεῖς τ ἡλικίαν· ὧν ὁ μὲ πρεσβύτερος Φιλομήτωρ ἐκαλεῖτο, [f]Φύσκων δὲ ὁ νεώτερος. Υρκανὸς δὲ ὁρῶν μεγάλην δύναμιν ἔχοντα τ Αντίοχον, καὶ δείσας μὴ καὶ συλληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κολασθῇ διὰ τὰ πρὸς τοὺς Αραβας αὐτῷ πεπραγμένα, τελευτᾷ τ βίον αὐτόχειρ αὐτοῦ γενόμενος. τὰ δ' ὑπάρχοντα αὐτοῦ πάντα Αντίοχος [g] λαμβάνει.

illorum manus incidendi discrimen adiret. Ædificavit etiam atria amplæ magnitudinis, eaque hortis spatiosis ornavit. Et cum hujusmodi locum absolvisset, Tyrum eum nominavit. Locus iste est inter Arabiam & Judæam trans Jordanem *fluvium*, non procul ab Essebonitide. Illos autem tractus rexit per septennium, toto tempore quo Seleucus regnavit in Syria. Illo enim vita defuncto, Antiochus *ejus* frater, cognomine Epiphanes, regnum obtinuit. Moritur & Ptolemæus Ægypti rex, & ipse vocatus Epiphanes, relictis duobus filiis adhuc juvenibus: quorum natu majori Philometor, minori Physcon cognomen erat. Hyrcanus autem videns Antiochi magnam potentiam, ac veritus ne comprehensus ab eo propter illatas Arabibus injurias supplicio afficeretur, vitam finivit mortem sibi consciscendo. In ejus autem facultates omnes Antiochus invasit.

Tyrus nominatur Hyrcani castellum.

Seleuco mortuo, Antiochus Epiphanes fit Syriæ rex: & Ptolemæus Epiphanes moriens relinquit filios Philometora & Physcona.

Hyrcanus mortem sibi conscivit.

ς'. ΚΕΦ. ε'. CAP. V. VI.

Ως στασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους τῶν Ιουδαίων ϖερὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, ἐστράτευσεν Αντίοχος ἐπὶ Ιεροσόλυμα, καὶ πόλιν παραλαβὼν τὸν ναὸν ἐσύλησε καὶ Ιουδαίους ἐκάκωσε. καὶ ὡς Ιουδαίων πολλοὶ τὰς πατρίους νόμους κατέλιπον, καὶ οἱ Σαμαρεῖται ἔθεσιν Ελληνικοῖς χρώμενοι τὸ ἐν τῷ Γαριζεὶν ἱερὸν Ελληνίου Διὸς ϖροσηγόρευσαν.

Quomodo Antiochus, Judæis de sacerdotio inter se discordantibus, exercitum duxit in Hierosolyma, captaque urbe templum spoliavit, & Judæis mala intulit. utque Judæorum multi patria instituta deseruerunt, & Samaritæ Græcorum mores amplexantes templum in monte Garizin Jovis Hellenii appellarunt.

ΤΠΟ δὲ τ αὐτὸν χρόνον [h] Ἀποθανόντος καὶ Ονίου ϑ ἀρχιερέως, ᾧ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ιησοῦ τ ἀρχιερωσύνην [i] δίδωσι. ὁ γὰ παῖς, ὃν Ονίας καταλελοίπει, νήπιος ἦν ἔτι. διηλώσομεν δὲ τὰ περὶ ϑ [k] παιδίου τούτου κατ' χώραν ἕκαστα. Ιησοῦς δὲ, οὗτος γὰ ἦν ὁ ἀδελφὸς ϑ Ονίου, τ ἀρχιερωσύνην ἀφῃρέθη, προσοργισθέντος αὐτῷ ϑ βασιλέως, καὶ δόντος αὐτὴν ᾧ νεωτάτῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ Ονίᾳ τοὔνομα. Σίμωνι γὰ οὗτοι τρεῖς ἐγένοντο παῖδες, καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἦκεν ἡ ἀρχιερωσύνη, [n] καθὼς δεδηλώκαμεν. ὁ μὲ οὖν Ιησοῦς [o] Ιάσονα ἑαυτὸν μετωνόμασεν. ὁ δὲ Ονίας ἐκλήθη Μενέλαος. στασιάσαντος οὖν ϑ προτέρου ἀρχιερέως Ιησοῦ τοῖς τ μὴ ϑέλουσι καλοκαγαθίᾳ Μενέλαον, καὶ ϑ πλήθους διανεμηθέντος εἰς ἑκατέρους, ἐκ τ Μενελάου μοίρας οἱ Τωβίου παῖδες ἐγένοντο· ὁ δὲ [p] πλεῖον ϑ λαοῦ ᾧ Ιάσονι συνελάμβανεν, ὑφ' ᾧ καὶ πονούμενοι, ὅτι Μενέλαος καὶ οἱ Τωβίου παῖδες πρὸς Αντίοχον ἀνεχώρησαν, δηλοῦντες αὐτῷ ὅτι βούλοιτο, τοὺς πατρίους νόμους καταλιπόντες καὶ τ κατ' αὐτοὺς πολιτείαν, ἕπεσθαι τοῖς βασιλικοῖς, καὶ τ Ελληνικὴν πολιτείαν ἔχειν. παρεκάλεσαν οὖν αὐτὸν ἐπιτρέψαι αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι [q] γυμνάσιον ἐν Ιεροσολύμοις.

PER idem tempus mortuo etiam Onia pontifice, *Rex* ejus fratri Jesu summum sacerdotium dedit. nam quem filium reliquerat Onias, is infans adhuc erat. Singula autem, quæ ad hunc puerum spectant, suo loco declarabimus. Jesum vero (nam ille frater erat Oniæ) summo sacerdotio privavit Rex, iratus ei, idque *honoris* dedit ejus fratri natu minimo Oniæ nomine. Habuit enim Simon hos tres filios, qui omnes *deinceps* fuere pontifices, quemadmodum declaravimus. Et Jesus quidem Jasoni sibi nomen imposuit: Onias vero Menelaus appellatus est. Igitur orta seditione inter priorem pontificem Jesum & Menelaum, qui postea pontifex factus est, scissaque in partes multitudine, à Menelao steterunt Tobiæ filii: maxima vero populi pars Jasonem sequuta est, cujus vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filii, ad Antiochum se receperunt; ei dicentes, * velle se, relictis patriis legibus & institutis, sequi regia & Græcanicos mores tenere. Itaque eum orarunt, ut sibi permitteret ædificare gymnasium Hierosolymis. Cumque hoc

Onia defuncto, Jesus (Jason dictus) fit pontifex.

Jesus ab Antiocho pulsus Pontificatu: eique suffectus Onias Menelaus appellatus.

Orta seditione inter Jesum & Menelaum, Menelaus se recepit ad Antiochum, moresque Græcorum assumpsit. 1 *Macc. ab. c.* 1.

---

[a] Καὶ κινδυνεύσας *Hen.* πολιορκίᾳ ὑ. τ. ἀδ. & κινδυνεύσας *NC.* [b] Προσικοδόμησε δὲ *NC.* [c] Ea ratione qua plurima in terrâ Israëliticâ oppida nomine *Ramæ* insignita sunt, quia nempe loco edito sita erant; eadem etiam plurima nuncupata sunt nomine *Tyri*, quia scilicet ædificata fuerunt in loco petroso. [d] Juxta *Epiphanii* libros Σεβωνῖτις. Verum cum Εσεβὼν urbs alibi memoretur à *Josepho*, non dubito quin Εσεβωνῖτιδ& vera sit lectio. Vide *Eusebium* de *Locis Hebr.* voce Εσεβὼν, & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 402. [e] Σέλευκος δὲ ὁ Φιλοπάτωρ ἐβασίλευσε τ Συρίας καὶ Ασίας ἔτη δώδεκα. ἀπέθανε δὲ τοῦτο &c. *NC.* [f] Φύσκων δὲ ὁ πάντερος. κατέσχε δὲ τὴν βασιλείαν τ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ. τοῦτο ἦτον ἔτος τ βασιλείας, ὅτι Αντιοχ& ὁ Επιφανὴς ἐβασίλευσε τ Ασίας, Υρκανὸς &c. *NC.* [g] Ελαβεν *NC.* [h] *Josephus* longe aliter in libro *de Rationis imperio*, & ad mentem *Maccabæici Scriptoris*, 2 *Maccab.* IV. 7, 10. Hac de re ita *Theodoretus* ad *Danielem*, p. 683. ἐπεὶδὴ ϖροσημάνατο τὴν μεταβολὴν ἐπανείσατο Ονίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ τὸν Ιησοῦν ϑ καὶ Ιάσονος, καὶ Ονία ϑ ὃ (ita enim lego. nam male interpres reddit *& Onia filio Menelai.*) Μενελάου. τοῦτον γὰ ϖρότερος μὲν ὁ Ιάσων, ὡς τ Αντίοχον δραμὼν, τ οἰκείου ἀδελφὸν τ ἀρχιερωσύνης ἐξέβαλεν· ὁ δ Μενέλα& δῶρα ὃ χρυσίου ἀνήκτα λεὶς κομίσας τῷ Αντιόχῳ, οἷς ἑαυτὸν πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην μεταθεὶς, ἐξέλασε τ Ιάσονα. Videsis *Seldenum*, l. 1. c. 6. *de Succeſſ. ad Pontif. Ebr.* & *Usserium* ad A. M. 3829. & *Simsonum* ad A. M. 3832. & *Petavium*, l. 10. c. 50. *de Doctrina Temporum.* [i] Αντιοχ& ἐδέδωκει *Busb.* & *NC.* [k] Παιδὸς *Hen.* & *NC.* [l] Ο τῷ Ονίᾳ *Hen* & *NC.* [m] Βασιλεὺς Αντίοχος *NC.* [n] Illa καθὼς δεδηλώκαμεν absunt *NC. Busb.* & *Hen.* [o] *Al.* Ιάσονα. [p] Πλεῖον *Busb.* & *NC.* [q] Locum in quo homines nudi luctabantur. Vide 2 *Maccab.* IV. 12. * Se velle, relictis patriis institutis ac legibus, imperata regia sequi, & Græcanicam reip. formam complecti. *Selden. de Synedriis*, l. 2. c. 15. §. 3.

hoc eis conceſſiſſet, genitalium etiam circumciſionem obtexere, ut vel nudato corpore Græci viderentur. Atque aliis omnibus, quæ eis patria erant, omiſſis, cæterarum gentium facta imitati ſunt.

συγχωρήσαντος δὲ, καὶ [a] τὴν τῶν αἰδοίων περιτομὴν ἐπεκάλυψαν, ὡς ἂν εἶεν καὶ τοῖς τὴν ἀπόδυσιν Ἕλλησι. τά τε ἄλλα πάντ' ὅσα ἦν αὐτοῖς πάτρια παρέντες, ἐμιμοῦντο τὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἔργα.

Antiochus expeditionem facit in Ægyptum.

2. Antiochus vero, regni negotiis ei ad ipſius arbitrium ſuccedentibus, ſtatuit in Ægyptum expeditionem facere, ejus occupandæ cupidus; ſimulque Ptolemæi filios contemnens, qui debiles adhuc eſſent, necdum res tantas adminiſtrare poſſent. Igitur ad Peluſium cum magnis copiis profectus, & circumvento fraudibus Ptolemæo Philometore, Ægyptum occupat: cumque loca Memphi vicina adiiſſet, eamque cepiſſet, Alexandriam contendit, ut eam obſidione caperet, & regnantem ibi Ptolemæum in ſuam poteſtatem redigeret. Verum repulſus eſt non ſolum ab Alexandria, ſed etiam ab univerſa Ægypto, denunciantibus ei Romanis, ut ab illa regione abſtineret, ſicuti jam prius & alibi declaravimus. Particulatim autem narrabo quæ ad hunc Regem ſpectant, qui Judæam occupavit & templum. nam cum in priore opere ſummatim *tantum* ea attigerim, neceſſarium duxi eorum narrationem nunc paulo accuratius perſequi & altius repetere.

Β'. Ἀντίοχος δὲ, ὁ βασιλείας αὐτῷ χωρήσης κατὰ τρόπον, ὡς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον [b] διέγνω στρατεύεσθαι, πόθον αὐτῆς λαβών, ᾗ διὰ τὸ τοὺς [c] Πτολεμαίου παῖδας καταφρονεῖν, ἀθενεῖς ἔτι τυγχανόντας, καὶ μηδέπω πράγματα τηλικαῦτα διέπειν δυναμένους. γενόμενος οὖν μετὰ πολλῆς δυνάμεως κατὰ τὸ Πηλούσιον, καὶ δόλῳ τὸν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον [d] θελχθέντα, καταλαμβάνει τὴν Αἴγυπτον· καὶ γενόμενος ἐν τοῖς περὶ Μέμφιν τόποις καὶ κατασχὼν ταύτην ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, [e] ὡς πολιορκίᾳ προσχησόμενος αὐτὴν καὶ τὴν ἐκ βασιλεύοντα χειρωσόμενος Πτολεμαῖον. ἀπεκρούσθη δ' οὐ τῆς Ἀλεξανδρείας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης Αἰγύπτου, Ρωμαίων αὐτῷ ἀπειλησάντων ἀπέχεσθαι τῆς χώρας, [g] καθὼς ἤδη που καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. διηγήσομαι δὲ κατὰ μέρος τὰ [h] περὶ τοῦτον τὸν βασιλέα, [i] ὃς τὴν Ἰουδαίαν ἐχειρώσατο καὶ τὸν ναόν. ἐν γὰρ [k] τῇ προτέρᾳ μὲν πραγματείᾳ κεφαλαιωδῶς αὐτῶν ἐπεμνησθείς, ἀναγκαῖον ἡγησάμενος νῦν εἰς τὴν ἐπ' ἀκριβὲς αὐτῶν ἐπανελθεῖν ὑφήγησιν.

Eam depopulatus, Romanorum metu regreditur.

3. Antiochus rex, metu Romanorum ab Ægypto reverſus, contra Hieroſolymitarum urbem movit exercitum: eamque ingreſſus centeſimo quadrageſimo tertio anno, ex quo regnare cœperunt Seleucidæ, abſque pugna urbem capit, portas illi aperientibus ſuæ factionis hominibus. Ubi autem is in ſua poteſtate habuit Hieroſolyma, multos diverſarum partium interfecit; magnaque pecuniæ vi direpta, Antiochiam rediit.

VII.

Contra Hieroſolymitanos exercitum movet.

γ'. Ὑποστρέψας δὲ ὁ Αἰγύπτου ἀφ' ὃ ὠνόμασται Ρωμαίων δέος ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ἐπὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἐξεστράτευσε· καὶ γενόμενος ἐν αὐτῇ ἔτει ἑκατοστῷ καὶ πεντηκοστῷ καὶ τριτῷ μετὰ τοὺς ἀπὸ Σελεύκου βασιλέας, [m] ἁλωτὴ λαμβάνει τὴν πόλιν, ἀνοιξάντων αὐτῷ τὰς πύλας, ὅσοι τὴν ἐκείνου προαιρέσεως ἦσαν. ἐγκρατὴς δ' [n] ὢν τῆς Ἱεροσολύμων γενόμενος, πολλοὺς ἀπέκτεινεν [o] τῶν ἐναντία φρονούντων· καὶ χρήματα πολλὰ συλήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.

ζ'.

Urbem dolo occupat, & templum depeculatur. 1 Maccab. c. 1.

4. Accidit autem, poſt duorum annorum ſpatium, anno *Seleucidarum* centeſimo quadrageſimo quinto, vigeſimo quinto die menſis, qui à noſtris Chaſleu nominatur, à Macedonibus vero Apellæus, Olympiade centeſima quinquageſima tertia, ut Rex magno cum exercitu Hieroſolyma aſcenderet, paceque ſimulata, aſtu urbem circumveniret. Tunc ſane ne ipſis quidem pepercit à quibus receptus fuerat, propter templi divitias: ſed avaritia ductus (multum enim pecuniæ in fano viderat, aliumque donariorum ornatum pretioſiſſimum) ut illud expilaret, etiam fœdus, quod

δ'. Συνέβη δὲ μετ' ἔτη δύο, ὃ ἑκατοστῷ καὶ πεντηκοστῷ καὶ πεμπτῷ ἔτει, μηνὸς [p] πέμπτῃ καὶ εἰκάδι, ὃς καλεῖται κατ' ἡμᾶς [q] Χασλεύ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Ἀπελλαῖος, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ, μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἀναβῆναι τὸν βασιλέα εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ προσποιησάμενον εἰρήνην ἀπάτῃ παρεγενέσθαι τῆς πόλεως. ἐφείσατο δὲ τότε οὐδὲ τῶν εἰσδεξαμένων αὐτὸν ἀφ' ὧν αὐτὸς ἀπῆλαυσε πλείστων, ἀλλ' ὑπὸ πλεονεξίας· χρυσὸν γὰρ ἑώρα πολὺν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὸν ἄλλον τῶν ἀναθημάτων κόσμον πολυτελέστατον· ἵνα συλήσῃ τοῦτον, ὑπέμεινε τὰς τῶν ἐκεί-

185

[a] Attrahebatur enim pellis ad tegendam glandem, ea ratione quam deſcribit *Celſus*, VII. 25. quod ſane prohibet *Apoſtolus* 2 *Corinth.* 7, 18. ad quem locum vide *G. Eſtium*, & *Th. Bezam.* [b] Ἐγὼ στρατεύσασθαι *Busb.* διέγνω στρατεύσασθαι *Hen.* & *NC.* [c] Πτολεμαίου Ἐπιφανοῦς *NC.* [d] Ἐκπεπληγὼς *Hen.* & *NC.* [e] Ὡς πολιορκίᾳ παρασκησόμενος Πτολεμαῖον *NC.* cæteris omiſſis. atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *contra Alexandriam, ut obſidendo Ptolemæum caperet, ambulavit.* [f] Vide *Juſtini* Hiſt. l. 34. [g] Illa καθὼς ἤδη που καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν non agnoſcit *NC.* & cum nullibi, quod ſciam, hujuſce rei meminerit *Joſephus*, quis non ea inſititia eſſe ſuſpicaretur? [h] Περὶ τοῦτον τὸν βασ. *Busb.* & *Hen.* [i] Ὡς legiſſe videtur *Epiphan.* [k] Sc. *De Bellis patriis.* Liber *NC.* (qui Πολεμικῶν dicitur) in hæc verba deſinit, διηγήσομαι δὲ κατὰ μέρος τὰ περὶ Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ, ὃς τὴν ἱδίαν Ἰουδαίαν ἐχειρώσατο, καὶ τὸν ναὸν ἐμίανεν, ἐν τῇ τῶν Μακκαβαίων βίβλῳ. *Nicephorus* etiam in *Eclogis* iſta habet, αὐτίκα τοίνυν ὁ Ἰώσηπος ὅτι μὲν τὰ Μακκαβαϊκὰ αὐτὸς συνέγραψε. λίγει γὰρ τὰ πράγματα Ἀντιόχῳ μονάρχᾳ, καὶ φησὶν ὅτι νῦν ἐν πλάτει ταῦτα ἱερῶν ἐπείπερ ἐν τῇ πρώτῃ πραγματείᾳ κεφαλαιωδῶς αὐτῶν ἐμνήσθη. ἀλλαχοῦ δὲ ἀδήλως ἀναγράφει τὰ κατὰ τὸν Ἀντίοχον, ἐν μὲν τοῖς Ἑβραϊκοῖς. Prius volumen Maccabæorum (inquit *Scaliger* de *Emendat. temp.* l. 5.) Ebraïce ſcriptum fuit ab Auctore. Eximium opus, ex quo omnem Maccabæorum hiſtoriam hauſit *Joſephus.* [l] Male hoc anno Antiochum juſſu Romanorum ab Ægypto receſſiſſe exiſtimat: nam legati Romanorum Antiochum compellarunt ſecunda non prima ejus in Ægyptum expeditione. *Jac. Cappellus*, ad *A. M.* 3830. & ex eo *Simſonus* ad A. M. 3835. Aliter legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, qui locum iſtum ad hunc modum vertit, *Reverſus ergo propter Romanorum timorem ab Ægypto rex Antiochus, ad Hieroſolymorum civitatem duxit exercitum, quo perveniens anno centeſimo quadrageſimo tertio poſt regnum primi Seleuci, centeſima quinquageſima tertia Olympiade, viceſimo & quinto die menſis Kiſleu, quem Macedones Apellæon appellant, cepit eam ſine conflictione cujuſpiam, aperientibus ei portas his qui voluntati ejus conſentiebant. Ingreſſuſque civitatem Hieroſolymitarum, multos interemit ſibi contraria ſapientes: nec non etiam eos, qui portas aperientes civitatem ei tradiderunt, propter templi divitias interfecit: multaſque ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reverſus eſt. Poſtquam autem exſpoliavit templum, ita ut vaſa Dei auferret &c.* At noſtram lectionem ſequutus eſt *Zonaras.* [m] In 2 Maccab. v. 11. urbem δορυάλωτον armis cepiſſe dicitur. Ipſeque *Joſephus* in *Belli Judaïci* l. 1. non ſolum τὴν πόλιν αἱρεῖν κατὰ κράτος, *vi urbem expugnaviſſe* cum refert; ſed etiam κατὰ μνήμην δὲ ἄγει τὴν πολιορκίαν ἐπιφέρων, *eorum quæ in obſidione pertulerat memoria* efferatum ſuiſſe adjicit. *Uſſerius* ad *A. M.* 3834. quem videſis. [n] Οὕτως *Busb.* & *Hen.* [o] Τὰναντία φρονούντων in *iiſdem.* [p] Πεντακαιδεκάτῃ 1 *Maccab.* 1 55. [q] Ita legendum cenſui. Χασλεὺς in *Editis.* Χασλεῖ *Hen.*

a Hic

νῆς αὐτοῦ ἀποσυλᾶς ᾠχήσεσθαι. διεδύσας δὴ τὸν ναὸν, ὡς ἐκ τῶν σκευῶν τοῦ Θεοῦ βαστάσαι, λυχνίας χρυσέας, καὶ βωμὸν χρύσεον, καὶ τράπεζαν, καὶ τὰ [a] θυσιαστήρια, καὶ μηδὲ τὴν καταπέτασμα ἀποκρύψας, ἄφρι λίνου ἐκ βύσσου καὶ κόκκου πεποιημένα, κενώσας καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἀποκρύφους, καὶ μηδὲν ὅλως ὑπολιπὼν, εἰς μέγα τοὺς Ἰουδαίους ὀδυνηρὸν τοῦτοις πένθος ἐνέβαλε. καὶ γὰρ τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσέφερον τῷ Θεῷ κατὰ τὸν νόμον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς προσφέρειν. [b] καὶ διαρπάσας πᾶσαν τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις ἤλασεν, ὡς τῶν ζωγρηθέντων περὶ μυρίους γενέσθαι τὸ πλῆθος. ἐνέπρησε δ' αὐτῆς τὰ κάλλιστα, καὶ καταβαλὼν τὰ τείχη, τὴν ἐν τῇ κάτω πόλει ᾠκοδόμησεν ἄκραν. ἦν γὰρ ὑψηλὴ καὶ ὑπερκειμένη τοῦ ἱεροῦ· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὴν ὀχυρώσας τείχεσιν ὑψηλοῖς καὶ πύργοις, φρουρὰν Μακεδονικὴν εἰσκατέστησεν. ἔμενον δ' ὑδὲν ἧττον ἐν τῇ ἄκρᾳ καὶ τοῦ πλήθους οἱ ἀσεβεῖς καὶ πονηροὶ τὸν τρόπον, ὑφ' ὧν πολλὰ [c] καὶ δεινὰ τοὺς πολίτας συνέβη παθεῖν. ἐποικοδομήσας δὲ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ βωμὸν ὁ βασιλεὺς, σύας ἐπ' αὐτοῦ κατέσφαξε, θυσίαν οὐ νόμιμον οὐδὲ πάτριον τῇ Ἰουδαίων θρησκείᾳ ταύτην ὑπαντλῶν. ἠνάγκασε δ' αὐτοὺς ἀφεμένους [d] τοῦ τοῖς αὐτῶν Θεὸν θρησκείας, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ νομιζομένους σέβεσθαι. [e] οἰκοδομήσαντας δὲ ἐν ἑκάστῃ πόλει καὶ κώμῃ τεμένη αὐτῶν καὶ βωμοὺς καθιδρύσαντας, θύειν ἐπ' αὐτοῖς συῦς καθ' ἡμέραν. ἐκέλευσε δὲ καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, κόλασιν ἀπειλήσας, εἴτις φανεὶς τοῦτο ποιῶν εὑρεθείη. κατέστησε δὲ καὶ ἐπισκόπους, οἳ προσαναγκάσουσιν αὐτοὺς τὰ ἐπεταλμένα ποιεῖν. καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων, οἱ μὲν ἑκόντι, οἱ δὲ καὶ δι' εὐλάβειαν τὴν ἐπηγγελμένης τιμωρίας, κατηκολούθουν οἷς ὁ βασιλεὺς διετέτακτο, οἱ δὲ δοκιμώτατοι, καὶ τὰς ψυχὰς εὐγενεῖς, οὐκ ἐφρόντιζον αὐτοῦ, τὴν δὲ πατρίων ἐθῶν πλείονα λόγον εἶχον ἢ τὴν τιμωρίας, ἣν ὁ πειθομένοις ἠπείλησεν αὐτοῖς· καὶ διὰ τοῦτο καθ' πᾶσαν ἡμέραν [f] αἰκιζόμενοι καὶ πικρὰς βασάνους ὑποφέροντες ἀπέθνησκον. καὶ γὰρ μαστιγούμενοι, καὶ τὰ σώματα λυμαινόμενοι, ζῶντες ἔτι καὶ ἐμπνέοντες ἀνεσταυροῦντο· τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν οὓς περιέτεμνον, κατὰ τοῦ δὲ βασιλέως περαίρεσιν, ἀπῆγχον, ἃ τὴν τραχήλων αὐτοὺς τῶν [g] ἀνεσταυρωμένων γονέων ἀπαρτῶντες. ἠφανίζετο δὲ εἴπου βίβλος εὑρεθείη ἱερὰ καὶ νόμος, καὶ παρ' οἷς [h] εὑρεθείη καὶ ὅτοι [i] κακοὶ κακῶς [k] ἀπώλοντο.

ε'. Ταῦτα δὲ βλέποντες οἱ Σαμαρεῖται πάσχοντας τοὺς Ἰουδαίους, [l] ἠκέτ' ὡμολόγουν [m] αὐτοὺς εἶ) συγγενεῖς αὐτοῦ, οὐδὲ ὦν ἔφασκον εἶναι ναὸν τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [n] τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα, ἃ δεδηλώκαμεν, καὶ λέγοντες αὐτοὺς Μήδων ἀποίκους καὶ Περσῶν· καὶ γὰρ εἰσὶ τούτων ἄποικοι. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἀντίοχον πρέσβεις, καὶ ὑπομνήμα, ἐδήλουν τὰ ὑπογεγραμμένα. "Βασιλεῖ Ἀντίοχῳ Θεῷ Ἐπιφανεῖ ὑπόμνη-

ipſe cum iis fecerat, violare ſuſtinuit. Templum itaque depeculatus, ita ut vaſa Dei *inde* auferret, candelabra aurea, & aram auream, & menſam, & thuribula; ac ne velis quidem abſtinens quæ ex byſſo coccoque erant facta, exinanitis etiam occultis theſauris, nullaque re *alicujus pretii* relicta, Judæos ob ea magnum in luctum conjecit. Nam & ſacrificia quotidiana, quæ offerre ſolebant ex lege, offerre eos vetuit; urbemque totam deprædatus, alios quidem necavit, alios vero una cum mulieribus & liberis in captivitatem abegit, adeo ut captivorum numerus circiter decem millia eſſet. Urbis etiam pulcherrima incendit, dejectiſque muris arcem in inferiore urbe condidit. erat enim in altum edita, ipſique templo imminebat: ideoque cum eam altis muris & turribus munivisſet, in ea præſidium Macedonicum collocavit. Nihilominus in arce manebant de multitudine impii improbique; à quibus factum eſt ut cives multa & acerba ſubinde paterentur. Quin & rex cum aram altari ſuperſtruxiſſet, in ea ſues mactavit, ſacrificium peragens neque legitimum neque patrio Judæorum cultui conſentaneum. Coëgit etiam eos, Dei ipſorum cultu omiſſo, eos colere quos ipſe Deos exiſtimaret; &, cum fana ipſorum oppidatim vicatimque exſtruxiſſent & aras collocaſſent, quotidie ibi immolare ſues. Porro in mandatis dedit, ipſis non circumcidendos eſſe filios; pœnam comminatus, ſi quis contra hæc feciſſe inveniretur. Conſtituit quoque curatores qui populum cogerent imperata facere. Et multi quidem Judæorum, alii ſponte, alii pœnæ indictæ metu, Regis præceptis obſequebantur; eminentiſſimi vero & animo generoſi eum non curabant, ſed potiori loco habebant patrios ritus, quam metum pœnæ ejus, quam Ille non obedientibus minabatur: & propterea quotidie vexati, & graviſſimis cruciatibus toleratis moriebantur. nam & flagellis cæſi & corpore mutilati, vivi adhuc & ſpirantes crucibus ſuffigebantur: mulieres vero ſimul & pueros quos illæ circumcidebant juſſu Regis ſtrangulabant, pueris de parentum crucifixorum cervicibus ſuſpenſis. ſicubi etiam reperiebatur liber ſacer aut lex, illico abolebatur, & apud quos reperti erant, & ipſi *tanquam* mali male peribant.

Antiochus, urbe vaſtata, ſævit in Judæos, multoſque Græcari cogit.

5. Samaritæ autem, cum viderent Judæos iſta pati, non amplius ſibi cum illis cognationem eſſe præ ſe ferebant, neque templum Garizitanum eſſe Dei maximi, **ut prius, fatebantur*, ingenio ſuo, quod *ante* indicavimus, conſentanea facientes, dicenteſque ſe eſſe Medorum & Perſarum colonos: ab illis enim profecti ſunt. Miſſis itaque ad Antiochum legatis, cum epiſtola, quæ infrà ſcripta ſunt ſignificarunt. "Regi Antiocho Deo "Illuſtri

Samaritæ, negantes ſe Judæos eſſe, legatos mittunt ad Antiochum.

a Hîc cum *Grotio* (ad 1 *Maccab.* c. 1. v. 23.) θυμιατήρια legendum cenſeo, nolui tamen ſine auctoritate *Cod. MS.* aut *Epiphanii* (qui *Sacrarium* vertit) vocem iſtam in textum recipere. b Omnia per Heliodorum geſta Antiocho tribuit, ut auctori: quod notatum *Uſſerio* ad A. M. 3836. & *Grotio* in 1 *Maccab.* c. 2. c Illud καὶ è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.* d Τὴν πρὸς τ. αὐ. θρησκείαν *Hen.* e Οἰκοδομήσαντες & mox καθιδρύσαντες *Busb.* f Huc illa ſpectare videntur *ad Hebræos*, c. XI. v. 35, 36. g *Al.* ἀναστεταυρωμένων. h *Al.* εὑρέθη & εὑρεθείη. i Id eſt, ὡς κακοί. non enim *malos* dicere aut haberi voluit eos, quicunque legis divinæ codices apud ſe habebant. Vide *Gatakerum* in *Adverſ. Miſcell.* l. 2. c. 20. k Ἀπώλοντο *Busb.* & *Hen.* l Vide p. 504. & 429. *Montacutii* Apparatum, p. 281. *Ejuſdemque* Acta & Monumenta, p. 460, & 470. m *Al.* ἑαυτούς. n Τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα ὧν δεδηλώκαμεν. * Illa, *ut prius*, ex *Vet. Interpr.*

Samaritarum literæ ad Antiochum.

"Illuſtri hæc verba ſubjiciunt Sidonii Sicima "habitantes. Majores noſtri propter crebras "in regione coörtas peſtilentias, veterem "quandam ſuperſtitionem ſequuti, conſuetu- "dinem inſtituerunt diem iſtam obſervandi, "quæ apud Judæos vocatur Sabbatum: tem- "ploque ſine nomine in monte qui Garizin "appellatur ædificato, ibi victimas pro more "ſolennes offerebant. Cum autem tibi viſum "fuerit cum Judæis agere pro eo ac mereatur "eorum malitia, regii miniſtri exiſtimantes "nos, propter conſanguinitatem, eadem cum "illis facere, ſimili nos damnant crimine, "cum ſimus ab origine Sidonii. id quod ma- "nifeſtum eſt ex tabulis publicis. Rogamus "ergo te, benefactorem & ſervatorem, ut man- "dare velis Apollonio regionis præſidi & Ni- "canori regiorum negotiorum procuratori, ne "quid *poſthac* nobis moleſti ſint, eadem ac "Judæis crimini dantes, à quibus tam diverſi "ſumus & moribus & origine: atque *obſecra-* "*mus* ut templum, quod nullo nomine inſi- "gnitur, Jovis Hellenii appelletur. hoc enim "facto erimus à moleſtiis liberi; operibuſque "ſine metu vacantes majora tibi poterimus "tributa ſolvere." Samaritis iſta petentibus

Antiochi reſponſum ad Samaritas.

viciſſim miſit Rex epiſtolam hujuſmodi verbis. "Rex Antiochus Nicanori. Sidonii qui Sicima "incolunt miſerunt ad nos *petitionis* commen- "tarium *quem* hiſce incluſum *dedimus*. Quo- "niam igitur nobis & amicis in conſilium ad- "hibitis repræſentarunt *legati* ab iis miſſi, ea "quæ Judæis vitio vertuntur nihil ad ſe perti- "nere, ſed illis placere ex Græcorum inſtitutis "vivere, & culpa quam ſuſtinent eos libero, vo- "loque ut eorum templum, quemadmodum pe-

Templum Garizitanum Jovis Hellenii cognominatum.

"tierunt, Jovis Hellenii cognominetur." Eadem etiam & Apollonio regionis præſidi ſcripſit anno XLVI. menſis Hecatombæonis XVIII.

"μα ωδοὶ τῶν ὁ Σικίμιοις Σιδωνίοι. Οἱ ἡμέτεροι πρό- "γονοι ἀφ' ὅτινας συχνὰς τῆς χώρας [a] λοιμὰς, ωδοι- "κοδομήσαντες ἀρχαίᾳ τινὶ δεισιδαιμονίᾳ, ἔθος ἐποιή- "σαντο σέβειν τὴν ωδὸν τοῖς Ιουδαίοις λεγομένην [b] Σαβ- "βάτων ἡμέραν· ἱδρυσάμενοι δὲ ἀνώνυμον ὁ τῷ Γαιει- "ζεὶν λεγομένῳ ὄρει ἱερὸν, ἔθυον ἐπ' αὐτῷ τὰς καθηκού- "σας θυσίας. σοῦ δὲ τοῖς Ιουδαίοις τῆς ποτείας αὐτῶν "ἀξίως χρησαμένου, οἱ τὰ βασιλικὰ διοικοῦντες, οἰόμενοι "κατὰ συγγένειαν ἡμᾶς [c] ταὐτὰ ποιεῖν ἐκείνοις, ταῖς "ὁμοίαις αἰτίαις [d] ωδιάβασιν, ὄντων ἡμῶν ὁ ἀνέκαθεν Σι- "δώνιοι. καὶ τοῦτο φανερόν ἐστιν ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀνα- "γεγραφῶν. ἀξιοῦμεν οὖν σε, τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα, "ωδοτάξαι Απολλωνίῳ τῷ [e] μεριδάρχῃ, καὶ Νικά- "νορι [f] τῷ τὰ βασιλικὰ πράττοντι, μηδὲν ἡμῖν ἐνοχλεῖν, "ωδοστάττουσι τὰς τῶν Ιουδαίων αἰτίας, ἡμῶν καὶ τῷ γέ- "νει καὶ τοῖς ἔθεσιν ἀλλοτρίων ὑπαρχόντων· ωδοσα- "γορευθῆναι δὲ τὸ ἀνώνυμον ἱερὸν [g] Διὸς Ελλενίου. νε- "νομένου γὰρ τούτου παυσόμεθα μὲν ἐνοχλούμενοι· τοῖς δ' "ἔργοις μετ' ἀδείας ωδοσανέχοντες, μείζονάς σοι πλή- "σομεν τὰς ωδοσόδους." ταῦτα τῶν Σαμαρειτῶν δεη- θέντων, ἀντέπεμψεν αὐτοῖς γράμμασιν ὁ βασιλεὺς τοιάδε. "Βασιλεὺς Αντίοχος Νικάνορι. Οἱ ὁ Σικίμιοι Σιδώνιοι "ἐπέδωκαν ὁ κατακεχωσμένον ὑπόμνημα. ἐπεὶ οὖν "[h] συμβουλευομένοις ἡμῖν μετὰ τῶν φίλων παρέσχοσαν "οἱ πεμφθέντες ὑπ' αὐτῶν, ὅτι μηδὲν τοῖς Ϝ Ιουδαίων "ἐγκλήμασι ωδοσήκουσιν, ἀλλὰ τοῖς Ελληνικοῖς ἔθεσιν "αἱρῆνται χρώμενοι ζῆν, ἀπολυομέν τε αὐτοὺς τ αἰτιῶν, "καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν, καθάπερ ἠξιώκασι, ωδοσα- "γορευθῆναι Διὸς Ελλενίου." ταῦτα δὲ καὶ Απολλωνίῳ τῷ μεριδάρχῃ [i] ἐπέστειλεν ἔτει [k] ἑκτῷ καὶ πεντηκοστῷ, μηνὸς [l] Εκατομβαιῶνος [m] ὀκτωκαιδεκάτῃ.

VIII.

CAP. VI.

ΚΕΦ. ς'.

ς'.

Quomodo, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, ſolus Mattathias Aſamonæi filius Regis mandata contempſit, & poſtea Antiochi duces prælio ſuperavit. De obitu Mattathiæ & ſucceſſione Judæ.

Ως Αντίοχος κωλύσαντος τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ιουδαίους, μόνος ὁ Ασαμωναίου παῖς Ματταθίας κατεφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Αντίοχου στρατηγοὺς ἐνίκησε. περὶ πλούτου Ματταθίου καὶ διαδοχῆς Ιούδα.

Mattathias Maccabæorum pater. 1 Maccab. c. 2.

PER idem vero tempus habitabat in Modim, vico Judææ, quidam nomine Mattathias, filius Joannis, filii Symeonis, filii Aſamonæi, ſacerdos ex vice Joaribi, Hieroſolymita. Huic autem erant filii

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἦν τις οἰκῶν ὁ [n] Μωδεῖμ κώμης τοῦ Ιουδαίας, [o] ὄνομα [p] Ματταθίας, υἱὸς Ιωάν- νου, τοῦ Συμεῶνος, τοῦ [q] Ασαμωναίου, ἱερεὺς ἐξ ἐφημερίας [r] Ιωαρεῦς, Ιεροσολυμίτης. ἦσαν δ' αὐτῷ υἱοὶ πέντε,

a Αὐχμοὺς *Hen. & Busb.* *b* Τῶν σαββάτων in *iiſdem MSS.* *c* Ita ex *Epiphanio* reſcripſi ταῦτα in *Editis & MSS. Gr.* *d* Προσκόπτουσι *Busb.* ωδοστάττουσι *Hen.* *e* Μεριδάρχῃ, *noſtrarum partium judici*, vertit *Epiphan.* Idem Apollonius, tributorum collectioni præfectus, Μυσίαρχης dicitur 2 *Maccab.* c. 5. v. 24. ad quem locum vide *Grotium.* *f* Ita *Hen.* τῷ deeſt *cæteris.* *g* Ita & *Zonaras.* Διὸς Ελλωῖου *Hen.* in melioribus *Epiphanii* libris *Græci Jovis*, in aliis, *Cretæi Jovis.* Διὸς Ελληνίου meminit *Herodotus*, l. 9. c. 7. Διὸς Ξενίου legendum aliquis ſuſpicaretur ex 2 *Maccab.* c. 6. v. 2. Vide *Uſserium* ad A. M. 3837. *h* *Al.* συμβουλευομένους *i* Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliiſque* ἐπιστειλαμεν, mallem ſane ἐπιστειλαμεν, ſi illa ταῦτα δὲ κ. τ. λ. &c. pars eſſent Epiſtolæ Antiochi. *k* Anno XLVI. ſed neſcio à qua Epocha deducto. *Uſserius.* Samaritani ſupplicationis ad Antiochum miſſæ reſponſum non anno XLVI. (ut eſt apud *Joſephum*) ſed CXLVI. menſis *Hecatombæi*, i. e. *Julii* XI. pergratum acceperunt. *Foy-Vaillant* in *Hiſtoria Regum Syriæ*, p. 180. Nullus dubito, quin pro μϛ'. legendum ſit ϱμϛ'. ſecundum æram *Seleucidarum.* Vide p. 538. v. 9. *l* Quod Antiochus ita tempus notarit, ingenue fateor me non intelligere: niſi, quod credo, fuerit is Εκατομβαιὼν Calippicus Lunaris. & ſane non dubito, quin verum ſit. *Scalig.* lib. 1. *de Emend. Temp.* p. 49. Nomen Εκατομβαιῶνος hîc ferri non poteſt. Aſiæ enim reges non utuntur menſium Atticorum appellationibus. in uno *Regis Galliarum* codice, μηνὸς Υρκανίου π'. [μηνὸς Εκατομβαιῶνος Υρκανίου π'. *Vat.* & *Hen.*] Quæ ſcriptura nihil nos juvat. nullus enim apud Syro-Macedonas Υρκάνιος appellatur. Propius accedit ad verum *Epiphanii* verſio, *menſe Echato* [*menſe Echate* in aliis *Codd.*] unde reponendum conjicio μηνὸς ἐχάτου *menſis ultimi*, id eſt, *Gorpiæi.* qua voce ſciolus aliquis nomen proprium menſis Syro-Macedonici mendoſum latere exiſtimans, Εκατομβαιῶνος reſcripſit; quod ad ἐχάτου ex omnibus menſium nominibus proxime accedit. *Peſitus* in *Animadverſ. inedit.* tom. 3. p. 673. *m* Id eſt, *Julii* XIV. ut dicit *Cappellus* ad A. M. 3833. *n* Μωδεὶν l. 1. *de Bello Jud.* Μωδεῖ *Busb.* Μωδαεῖ *Hen.* Μωδεείμ *Suid.* ex *Joſepho.* Varie Μωδεείμ, Μωδεὶν, Μωδεὶν, Μωδειὶν in *Maccabaïcis.* Μωδεείμ *Euſebio.* Dicitur *Modim* apud *Hieronymum*, & *Modim* vel *Modin* in *Epiphanii* libris. Videſis *Druſium* ad *Sulpicium*, l. 2. c. 12. *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 2. v. 1. & *Relandum* in *Paleſtina Sacra*, p. 901. *o* Ονόμαν *Hen.* *p* Ita *Hen. Busb. Epiphan.* & *Zonar.* Ματθίας in *Editis Aliiſque.* *q* Eo modo *Busb. Hen. Zonar.* & meliores *Epiphanii* libri, Ασαμωναίου in *reliquis.* Videſis *Simſonum* ad *A. M.* 3837. & *Uſserium* ad *A. M.* 3837. *r* Perperam Ιωαδὸς *Hen.* atque *Jobab* apud *Epiphanium.* nam Joaribi familia inter XXIV. ἐφημερίας prima eſt 1 *Chron.* c. 24. v. 7.

a Ita

πέντε, Ιωάννης ὁ χαλούμενος [a] Γαδδῆς, καὶ Σίμων ὁ καλούμενος [b] Ματθῆς, καὶ Ιούδας ὁ καλούμενος [c] Μακκαβαῖος, καὶ Ελεάζαρος ὁ καλούμενος [d] Αὐρὰν, καὶ [e] Ιωνάθης ὁ καλούμενος [f] Απφοῦς. οὗτος οὖν ὁ Ματταθίας ἀπωδύρετο τοῖς τέκνοις τὴν καλάσασιν τὰ πραγμάτων, καὶ τὴν τῆς πόλεως διαρπαγὴν, καὶ τὸν ναὸν τὴν σύλησιν, καὶ τὸν πλήθους τὰς συμφοράς· ἔλεγέ τε κρεῖττον αὐτοῖς εἴη ὑπὲρ τῶν πατρίων νόμων ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν οὕτως ἀδόξως.

β'. Ελθόντων δὲ εἰς τὴν [g] Μωδεὶμ κώμην τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καθισταμένων [h] ὅπη δεῖ ποιεῖν ἀναγκάζειν τοὺς Ιουδαίους ἃ διετέτακτο, καὶ θύειν τοὺς ἐκεῖ κελευόντων ὡς ὁ βασιλεὺς κελεύσειε· διὰ δὲ τὴν δόξαν, τὴν τε διὰ τἄλλα καὶ διὰ τὴν εὐπαιδίαν, ἀξιόντων τὸν Ματταθίαν πρωτοκαθέρχειν τῶν θυσιῶν, κατακολουθήσειν γὰρ αὐτῷ καὶ τοὺς πολίτας, καὶ διὰ τοῦτο τιμηθήσεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως. ὁ Ματταθίας οὐκ ἔφασκε ποιήσειν, οὐδ' εἰ τἄλλα πάντα ἔθνη τοῖς Αντιόχου προστάγμασιν ἢ διὰ φόβον ἢ δι' [i] εὐαρέσκειαν ὑπακούοι, πεισθήσεσθαί [k] φησιν αὐτὸς μετὰ τῶν τέκνων τὴν πατρίων θρησκείαν καταλιπεῖν. ὡς δὲ σιωπήσαντος αὐτοῦ, προσελθών τις τῶν Ιουδαίων εἰς μέσον ἔθυσεν κατὰ τὰ προσέταξεν Αντίοχος, θυμωθεὶς ὁ Ματταθίας ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ τῶν παίδων, ἐχόντων κοπίδας· καὶ αὐτόν τε σκεῦνον διέφθειρε, καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ βασιλέως Απελλῆν, ὃς [l] ἐπανάγκαζε, διεχρήσατο μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν, καὶ τὸν βωμὸν καθελὼν ἀνέκραγεν, εἴπις ζηλωτὴς ὢν τῶν πατρίων ἐθῶν, καὶ τοῦ Θεοῦ θρησκείας, ἑπέσθω, φησὶν, ἐμοί. καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ τῶν τέκνων εἰς τὴν ἔρημον ἐξώρμησε, καταλιπὼν ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν ἐν τῇ κώμῃ. τὸ δ' αὐτὸ καὶ [m] πολλοὶ ποιήσαντες [n] μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις διῆγον. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοὶ, καὶ τὴν δύναμιν ὅσην εἶχον σωέβαινεν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ιεροσολύμων ἀναλαβόντες ἐδίωξαν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς Ιουδαίους. καὶ καταλαβόντες, ὃ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ἐπεχείρουν πείθειν μετανοήσαντας αἱρεῖσθαι τὰ συμφέροντα, καὶ μὴ προσάγειν αὐτοῖς ἀνάγκην ὥστε αὐτοῖς [o] χρῆσθαι πολέμῳ νόμῳ. μὴ προσδεχομένων δὲ τοὺς λόγους, ἀλλὰ τἀναντία φρονούντων, συμβάλλουσιν αὐτοῖς εἰς μάχην Σαββάτου ἡμέρᾳ· καὶ ὡς εἶχον ὅπως ἐν τοῖς σπηλαίοις αὐτοὺς κατέφλεξαν, οὐδὲν ἀμυνομένους, ἀλλ' οὐδὲ τὰς εἰσόδους ἐμφράξαντας. οἳ δὲ ἀμύνεσθαι τὴν ἡμέραν ἀπέχοντο, μηδ' ἐν κακοῖς ποιήσειν τὸν τοῦ Σαββάτου τιμὸν θελήσαντες. ἄρχειν γὰρ ἡμῖν ἐν ταύτῃ νόμιμόν ἐστιν. ἀπέθανον μὲν οὖν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [p] συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις, ὡς χίλιοι. πολλοὶ δὲ καὶ διασωθέντες, πρὸς Ματταθίαν προσέθεντο, καὶ ἐκεῖνον ἄρχοντα ἀπέδειξαν. ὁ δὲ καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι, λέγων, "ὡς εἰ μὴ "ποιήσουσι ταῦτο, [q] φυλαττόμενοι ὁ νόμιμον, ἑαυτοῖς ἔσον-

quinque, Joannes cognomine Gaddes, & Simon Matthes appellatus, & Judas vocatus Maccabæus, & Eleazarus qui Auran dicebatur, & Jonathas cognomento Apphus. Iſte ergo Mattathias deflebat apud filios *miſerum* rerum ſtatum, & urbis direptionem, & templi ſpoliationem, populique calamitates; ajebatque præſtare mori eos pro patriis legibus, quam vivere tanto cum dedecore.

2. Cum autem in Modim vicum veniſſent, qui à Rege *in hoc* conſtituti erant ut Judæos ad mandata ejus exſequenda cogerent, juberentque eos, qui illic aderant, rem divinam facere prout Rex juſſerit; atque Mattathiam rogaſſent, qui gloriam cum ex aliis tum ex doctrina aſſequutus fuerat, ut præiret immolando, ſequuturos enim eum cives, & id ipſi honori fore apud Regem: Mattathias, ſe non ita facturum eſſe, dicebat, nec, ſi aliæ gentes omnes Antiochi mandatis, ſive ob metum ſive placendi ſtudio, obſequerentur, *eouſque* obſequuturum ſe cum filiis ut patrium cultum relinquerent. Ubi vero ille conticuit, acceſſit homo Judæus in oculis omnium & ex mandato Regis ſacrificavit. id quod videns Mattathias indignatus, ipſe cum filiis ſuis gladios gerentibus in eum irruit, illumque ipſum *ad aram* obtruncavit, & Apellem præfectum regium, qui *ſacrificare* cogebat, interfecit una cum paucis militibus: dirutaque ara exclamavit, dicens, "ſi quis patrii ritus ſtudioſus "eſt Deique cultus, exeat poſt me." Atque hæc loquutus cum filiis in ſolitudinem contendit, relictis in oppido ſuis omnibus facultatibus. Idque multi imitati, & ipſi cum liberis & uxoribus in deſertum profugerunt, & in ſpeluncis habitarunt. Iſta cum audiſſent duces regii, aſſumptis quotquot in arce Hieroſolymitana erant militibus, Judæos in ſolitudinem inſequuti ſunt: eoſque aſſequuti, primum quidem illis perſuadere conabantur, ut pœnitentia ducti eligerent quæ in rem ſuam eſſent, neque eam ſibi neceſſitatem imponerent, ut belli lege cum illis agerent. Cum vero dictis non parerent, ſed in diverſam irent ſententiam, pugna cum illis commiſſa eſt die Sabbati: & ita ut erant in ſpeluncis combuſti ſunt, nihil repugnantes, & ne obſepto quidem *ſpecus* aditu. Etenim propter religionem diei à vi arcenda abſtinuerunt, nolentes Sabbatum, etiam cum in malis eſſent, profanare. Lege enim ſancitum eſt, ut illa die otium ageremus. Interierunt itaque una cum *ſuis* uxoribus & liberis in ſpeluncis ſuffocati, ad homines mille. Multi autem è periculo evaſerunt, &, cum Mattathiæ ſeſe adjunxiſſent, eum ſibi ducem conſtituerunt. Ille vero eos etiam Sabbatis pugnare docebat, dicens, "ſi hoc non "fecerint, legem etiam ſervantes, ſibi ipſis ho-"ſtes

Mattathiai Judæum deaſtris ſacrificantem obtruncat. 1 *Macc.* c. 2.

Judæi Sabbati pugnare nolentes occiduntur. 1 *Maccab.* c. 2.

[a] Ita etiam *Zonaras*. Rectius forſan Γαδδῆς 1 *Maccab.* c. 2. v. 2. quo modo etiam legiſſe videtur *Epiphan.* [b] Θαδδῆς *Busb.* Θαθῆς *Hen.* & *Zonar.* Parum refert (inquit *Grotius*) an Θωσὶ cum *Maccabaïco* legas an Ματθῆς cum *Joſepho*. utrumvis enim dicas, Syriace *ferventem* ſignificat. [c] Ideo Judas dictus eſt *Maccabæus*, quod in vexillis ſcriptum habuerit per ſigla (ut *Juſtinianus* loquitur) ſententiam eam quæ exſtat *Exod.* 15. v. 11. *Mi Camoca Baelohim Jehovah, Quis ſimilis tui inter Deos, Domine.* Solent enim Hebræi primas literas nominum colligere, & ex eis collectis vocem fingere compendii cauſa, ut *MaCHaI* ex vocibus modo allatis. [d] Non aliter *Zonaras*. Αὐαρὰν 1 *Maccab.* c. 2. v. 5. [e] *Al.* Ιωνάθαν & Ιωνάθαν. [f] In Græcis *Joſephi* Απφοῦς vel Αφοῦς, in *Latinis*, inverſo ordine, *Eleazarus qui Apphus, Jonathan qui Abaron.* [g] Μωδαεὶ *Hen.* vide *Annot.* ad p. 534. v. 36. [h] Ἐστὶ τὸ ποιεῖν *Hen.* [i] Εὐαρέσκειαν ſolus *Busb.* [k] Ποτ' αὐτοὺς *Hen.* & *Busb.* [l] Ἐπαγάγκαζε *Hen.* [m] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἄλλοι in *cæteris.* [n] Μετὰ τέκνων *Busb.* [o] Χρήσασθαι *Hen.* [p] Εμπνιγέντες *Busb.* & *Hen.* [q] Id eſt Legem de Sabbato non violantes, quod vitæ periculum amovet Sabbati obſervandi obligationem. Nam cum tacitæ exceptiones pleriſque inſint legibus, nulla eſt aut receptior aut juſtior quam ea quæ fluit ex neceſſitate. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* 2, 41. & ad *Matth.* c. 12.

"ſtes fore, quandoquidem fiet ut inimici il-
"los eo die aggrederentur, cum vim non
"propulſarent, adeoque nihil prohibiturum
"eſſe, quin omnes hoc pacto abſque pugna
Mattathiannis perſuadetur etiam Sabbato pugnare. 1 Maccab. c. 2.
"pereant & tollantur." Iſta loquutus *hoc ipſum* eis perſuaſit: atque hactenus nobis manſit *conſuetudo*, ut Sabbatis etiam, urgente neceſſitate, pugnaremus. Mattathias igitur, cum magnam circa ſe manum collegiſſet, & aras evertit, & defectores occidit, quotquot deprehendere potuit (nam multi *illius* metu ad gentes in circuitu diſperſi fuere) pueroſq; nondum recutitos circumcidi juſſit, pulſis illinc, quibus id negotii datum erat ut prohiberent.

Mattathias filios ſuos ad legis defenſionem animas. 1 Maccab. c. 2.
3. Cum autem annum imperaſſet & in morbum incidiſſet, advocatis filiis, ubi illos circa ſe ſtitiſſet, "Equidem ego, inquit, filii,
"viam omnibus calcandam ingredior. At vo-
"bis conſilium meum commendo, oroque &
"obſecro ne male id cuſtodiatis, ſed, illius
"qui vos genuit nutrivitque voluntatis non
"immemores, ſervate ritus patrios, veterem-
"que reipublicæ formam, in diſcrimen addu-
"ctam, ite reſtitutum, non ſeducti ab iis, qui,
"aut ſponte aut neceſſitate coacti, *eam *hoſti-
"bus* produnt: ſed voſmet liberos me dignos
"præſtantes & vi omni & neceſſitate ſupe-
"riores eſtote, paratis animis, ut pro lege,
"ſi ita res ferat, moriamini, cogitantes Deum
"vos ipſos, ſi tales videat, non neglecturum,
"† ſed æſtimatione virtutis redditurum vobis
"quod amiſiſtis, eamque vivendi libertatem
"reſtituturum, ut cum ſecuritate moribus ve-
"ſtris perfruamini. Corpora enim vobis mor-
"talia & caduca, ſed *præclare* geſtorum me-
"moriâ immortalitatem conſequuntur; cujus
"amore inflammatos vos aſpirare volo ad
"gloriam, & ut maxima aggredientes non
"gravemini illis exſequendis immori. Præci-
"pue autem vos ad concordiam hortor; &
"qua præſtantiorem natura quemque fecerit,
"eatenus alii aliis cedatis, virtutem quiſque
"ſuam exercentes. Et Simonem quidem fra-
"trem, prudentia præcellentem, patris loco
"habete, ejuſque conſiliis *ſemper* obtempera-
"te: Maccabæum vero, fortitudine & robore
"egregium, in bello gerendo militiæ ducem
"habebitis. ille enim popularium injurias per-
"ſequetur, atque ulciſcetur hoſtes. Denique
"conciliate vobis juſtitiæ & pietatis cultores,
"& *hoc pacto* vires illorum augebitis.

IX. 4. Iſta filiis loquutus, Deumque precatus
Mattathia defunCto Judas Maccabæus principatum occupat. 1 Maccab. c. 3.
ut eis auxilio eſſe dignaretur, & populo priſtinum ſuum vivendi morem reſtitueret, non multo poſt diem ſupremum obit, & in Modim ſepelitur. Poſtquam autem à populo univerſo planctu magno deploratus eſt, rerum adminiſtrationem in ſe ſuſcepit filius ejus Judas, cognomine Maccabæus, anno centeſimo quadrageſimo ſexto. Cumque ei opem alacriter tuliſſent ipſius fratres aliique, & hoſtes è re-

"πολέμιοι, τῶν μὲν ἐχθρῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν
"αὐτοῖς προσβαλλόντων, αὐτὴν δ' οὐκ ἀμυνομένων
"[a] κωλύσειν τε μηδὲν, ὅτως ἅμαχητὶ πάντας ἀπολέ-
"σθαι." ταῦτ' εἰπὼν, ἔπεισεν αὐτούς· καὶ ἄχρι δεῦρο
μένει παρ' ἡμῖν, καὶ Σαββάτοις, εἴποτε δέοισε, μαχε-
σθαι. ποιήσας δὲ δύναμιν πολλὴν περὶ αὐτὸν Ματταθίας,
τούς τε βωμοὺς καθεῖλε, καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀπέκλει-
νεν, ὅσους λαβεῖν ὑποχείριους ἐδυνήθη. πολλοὶ γὰρ δι'
εὐλάβειαν διεσπάρησαν εἰς τὰ πέριξ ἔθνη. τῶν τε παρ-
όντων τοὺς ἐπιστρεφομένους ἐκέλευσε περιτέμνεσθαι,
τοὺς [b]ὅτε τῷ κωλύειν κεχρισμένους ἐκβαλών.

γ'. Ἀρξας δ' ἐνιαυτὸν καὶ καταπεσὼν εἰς νόσον,
προσκαλεῖται τοὺς παῖδας, καὶ περιστάμενος αὐ-
τοὺς, "ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὦ παῖδες, ἄπειμι [c]τὴν τῆς
"εἱμαρμένης πορείαν. [d]παρατίθεμαι δὲ ὑμῖν τοὺμὸν φρό-
"νημα, καὶ παρακαλῶ μὴ γενέσθαι κακοὺς αὐτῷ φύλα-
"κας, ἀλλὰ μεμνημένους τῆς τοῦ φύσαντος ὑμᾶς καὶ
"θρεψαμένου προαιρέσεως, ἕτοιμα τε σώζειν τὰ πάτρια,
"καὶ κινδυνεύουσαν οἴκοθεν τὴν [e]ἀρχαίαν πολιτείαν
"ἀνακτᾶσθαι· μὴ συμφερομένους τοῖς ἢ ἀφ' βίας
"ἢ δι' ἀνάγκην προδιδοῦσιν αὐτήν, [f]ἀλλ' ἀξίους παῖ-
"δας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης καὶ ἀνάγκης ἐπάνω γε-
"νέσθαι, τὰς ψυχὰς ὅτως [g]παρασκευασμένους, ὥστε ἀπο-
"θανεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων, ἂν δέῃ, λογιζομένους τοῦθ'
"ὅτι τὸ θεῖον, τοιούτους ὑμᾶς ὁρῶν, οὐχ ὑπόψεται, τῆς δ'
"ἀρετῆς [h]ἀγασάμενον, ἀποδώσει πάλιν ὑμῖν αὐτὸ, καὶ
"τὴν ἐλευθερίαν σὺν ᾗ [i]ζήσεσθε μετ' ἀδείας τὴν ἰδίαν ἀπο-
"λαύοντες ἐθῶν ἀποκαταστήσει. θνηταὶ μὲν γὰρ τὰ σώ-
"ματα ὑμῶν καὶ ὀπίκηρα, τῇ δὲ τῶν ἔργων μνήμῃ πά-
"ξιν ἀθανασίας λαμβάνῃ· ἧς ἐραθέντας ὑμᾶς βούλομαι
"διώκειν τὴν εὐκλειαν· καὶ τὰ μέγιστα ὑφισαμένους, μὴ ὀκνεῖν
"ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολιπεῖν τὸν βίον. μάλιστα δ' ὑμῖν ὁμο-
"νοεῖν παραινῶ, καὶ [k]πρὸς ὃ τις ὑμῶν πέφυκεν ἀμείνων
"ἑτέρου, πρὸς τοῦτ' εἴκοντας ἀλλήλοις οἰκείως χρῆσθαι
"ταῖς ἀρεταῖς. καὶ Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν, συνέσει πρω-
"τεύοντα, πατέρα [l]ἡγεῖσθε, καὶ οἷς ἂν ὅτος συμβουλεύῃ πεί-
"θεσθε· Μακκαβαῖον δὲ τῆς στρατιᾶς, δι' ἀνδρείαν καὶ
"ἰσχύν, στρατηγὸν ἕξετε. ὃ γὰρ ἔθνος ὅτος ἐκδικήσει, καὶ
"ἀμυνεῖται τοὺς πολεμίους. [m]προσίεσθε δὲ καὶ τοὺς δι-
"καίους καὶ θεοσεβεῖς, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῖς αὔξετε.

δ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς τοῖς παισὶ, καὶ τὸν Θεὸν εὐξά- δ'.
μενος σύμμαχον αὐτοῖς γενέσθαι, καὶ τῷ λαῷ τὴν ἰδίαν ἀνα-
σῶσαι πάλιν τὸν βίον συνήθειαν, μετ' ὀλὺ τελευτᾷ, καὶ
θάπτει μὲν ὁ [n]Μωδεΐμ. πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα τοῦ
λαοῦ παντὸς ποιησαμένου, διαδέξασθαι τὴν προστασίαν τῶν πραγ-
μάτων ὁ παῖς αὐτοῦ Ἰούδας, ὁ καὶ Μακκαβαῖος, ἑκατοστῷ
ἔτει καὶ τεσσαρακοστῷ ἕκτῳ. συναραμένων δ' αὐτῷ προθύ-
μως τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν ἄλλον, τούς τε πολεμίους ἐξέβαλεν

ὃκ

a Κωλύσειν μηδὲν τὸ ἁμαχητὶ πάντας ἀπολίσθαι *Busb.* *b* Ἐπὶ τὸ κωλύειν *Hen.* *c* Τὴν εἱμαρμένην πορείαν *Hen.* & *Busb.* *d* Παρατίθημι *Hen.* *e* Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* πατρώαν in *Editis Aliisque.* *f* Ἀλλ' ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοὺς ἐμμένειν καὶ βίας ἀπάσης *Hen.* ἀλλὰ παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἀξιοῦ βίας τε πάσης *Busb.* *g* Παρασκευασμένους *Hen.* & *Busb.* παρασκευασμένους in *Editis Aliisque.* *h* Ἀπομνησίκακον *solus Hen.* *i* Ita in *Cod. Gall.* ζήσεσθε in *reliquis.* *k* Πρὸς ὃ τις, dein ὡδὶ ταῦτα *Busb.* *l* Ita *Busb.* & mox πείθεσθε. quomodo legiſſe videtur *Epiphan.* ἡγεῖσθε & πείθεσθε in *reliquis.* *m* Προσίεσθε *Hen.* & *Gall.* προσίεσθαι ὡδὶ ὑμᾶς πάντας τοὺς ποιητὰς τῶν νόμων 1 *Maccab.* c. 2. v. 67. *n* Ita legit & diſtinguit *Hen.* Μωδεΐμ, πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα κ. τ. λ. π. ποιησαμένου. Διαδέξασθαι δὲ τὸν πρ. * Ea aut perdunt aut produnt, *Epiphan.* † Sed veſtram virtutem inſpiciens reddet vobis libertatem, & retribuet quandoque ut cum ſecuritate veſtris moribus perfruamini. *Epiphan.*

a Αὐτὸς

ὁκ ἦ χώρας, καὶ τὰς ἐξαναμισήναντας εἰς τὰ πάτρια τῶν ἀμφύλων διεχρήσατο, καὶ ἐκαθάρισεν ἀπὸ παντὸς μιάσματος τὴν χῶραν.

gione expulit, & populares ſuos patria inſtituta violantes ferro peremit, terramque *ſuam* ab omni inquinamento expiavit.

ι'. ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἰούδας τὰς Ἀπολλωνίου καὶ Σήρωνος δυνάμεις κατέστρεψεν, αὐτός τε στρατηγὸς ἀπέκτεινεν· ἔτι, μετ' ὀλίγον Λυσίου καὶ Γοργίου ἡττηθέντων, εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς τὸν ναὸν ἐκάθαρε.

X. CAP. VII.

Quomodo Judas Apollonii & Seronis exercitus profligavit, ipſoſque duces occidit: &, non multo poſt Lyſia & Gorgia ſuperatis, Hieroſolyma aſcendit, templumque repurgavit.

ΤΑῦτ' ἀκούσας Ἀπολλώνιος ὁ τῆς Σαμαρείας στρατηγός, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ὥρμησεν ὡς ἐπὶ τὸν Ἰούδαν. ὁ δὲ ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν· ἐν οἷς καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀπολλώνιον, ὃν καὶ τὴν μάχαιραν, ἣ χρήσασθαι συνέβαινεν ἐκεῖνον, σκυλεύσας [a] εἶχε· πλείους δὲ τραυματίας ἐποίησε, καὶ πολλὴν λείαν ὁκ ὀλίγην στρατοπέδου λαβὼν τῶν πολεμίων ἀνεχώρησε. Σήρων δὲ, ὁ τῆς [b] Κοίλης Συρίας στρατηγός, ἀκούσας ὅτι πολλοὶ προσκεχωρήκασι τῷ Ἰούδᾳ, καὶ δύναμιν ἤδη προβέβληται πρὸς ἀγῶνας καὶ πολέμους ἀξιόλογον, ἐπ' αὐτὸν ἔγνω στρατεύσασθαι· προσήκειν ὑπολαμβάνων τὸν εἰς τὰ τοῦ βασιλέως προστάγματα παρανομοῦντας περιεῖναι κολάζειν. συναγαγὼν οὖν δύναμιν, ὅσην παρῆν αὐτῷ, προσκαταλέξας δὲ καὶ τῶν Ἰουδαίων τοὺς φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, ὅτι τῷ Ἰούδᾳ παρεγένετο. προσελθὼν δὲ [c] ἄχει Βεθωρὸν κώμην τῆς Ἰουδαίας, αὐτόθι στρατοπεδεύεται. ὁ δὲ Ἰούδας ἀπαντήσας αὐτῷ, καὶ συμβαλεῖν προαιρούμενος, ἐπεὶ τοὺς στρατιώτας ἑώρα πρὸς τῷ μάχῃ ἅμα τε τῷ ὀλιγότητα καὶ δι' ἀπείραν, νενηστευκότας γὰρ, ὀχυροῦντας, παρεθάρρυνε λέγων· "οὐκ ἐν τῷ πλήθει τὸ νικᾶν ἐστὶ καὶ τοὺς πολεμίους "κρατεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ θείου εὐσεβεῖν· καὶ τοῦτο "σαφέστατον ἔχειν παράδειγμα τοὺς προγόνους, οἳ διὰ δι- "καιοσύνην καὶ τὸ περὶ τὰ ἴδια νόμων καὶ τέκνων ἀγωνίζεσθαι, "πολλὰς πολλάκις ἥψησαν μυριάδας. τὸ γὰρ μηδὲν ἀδικεῖν ἰσχυρὰ δύναμις." ταῦτ' εἰπὼν πείθει τοὺς σὺν αὐτῷ, καταφρονήσαντας τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, ὁμόσαι τῷ Σήρωνι· καὶ συμβαλὼν, τρέπει τοὺς Σύρους. πεσόντος γὰρ τοῦ στρατηγοῦ, πάντες φόβον ὥρμησαν, ὡς ὁ τούτῳ τῆς σωτηρίας αὐτοῖς ἐπικειμένης. διωκόντων δ' [d] ἄχει τὸ πεδίον, κτείνει τῶν πολεμίων εἰς ὀκτακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν [e] εἰς τὴν Φιλιστίαν.

Hæc cum audiſſet Apollonius, Samariæ præfectus, coacto exercitu, contra Judam egreſſus eſt. Ille vero ei obviam ivit & conſertis manibus prælio ſuperat, atque hoſtium multos quidem interfecit, (in quibus & Apollonium imperatorem, cujus armis exuti enſem, quo tum forte uſus eſt, *poſtea ſemper* gerebat) plures vero vulneravit, & cum ingenti præda ex hoſtium caſtris direpta receſſit. Seron autem, Cœles-Syriæ exercitus dux, audito quod multi ſeſe Judæ adjunxerant, atque *is* ſatis copiarum ad prælia bellumque gerendum jam comparaverat, ſtatuit exercitum contra eum educere, ſuâ intereſſe putans pro virili in eos animadvertere, qui contra Regis mandata facerent. Contractis igitur quos penes ſe habuit militibus, adjunctiſque Judæorum etiam perfugis & impiis contra Judam profectus eſt. Cumque Bethoron uſque Judææ vicum proceſſiſſet, illic caſtra metatur. Judas autem ei obviam factus, idque congrediendi animo, ubi vidit ſuos, tum quia pauci & inedia confecti eſſent, (nam *eo die* jejunaverant) ad pugnam *ineundam* parum alacres, animum audaciamque illis addebat, dicens, "non in multitudine *militum* ſitam "eſſe victoriam, triumphumque ex hoſtibus "reportatum, ſed in pietate erga Deum: id- "que compertiſſimum haberi *plurimis* majo- "rum exemplis, qui cum ex jure & pro le- "gibus ſuis & liberis dimicaſſent, multas ſæpe "hoſtium myriadas fuderunt. nemini enim "injuriam facere magnas dat vires." Hæc ubi dixit, ſuis perſuaſit, ut, contempta hoſtium multitudine, cum Serone manus conſererent: congreſſuſque fugavit Syros. proſtrato enim duce univerſi ſeſe in fugam conjiciunt, quaſi omnis in eo poſita eſſet ſalutis ſpes. Illos vero in campum uſque perſequutus, ex hoſtibus occidit ad octingentos: reliqui evaſerunt in regionem maritimam.

Judas Apollonium vincit. 1 *Macc.* c. 3.

Seron à Juda cæditur. 1 *Macc.* c. 3.

ια'. Β'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, μεγάλως ὠργίσθη τοῖς γεγενημένοις, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν ἀθροίσας, καὶ πολλὴν ἐκ τῆς νήσου μισθοφόρων [f] ἀναλαβὼν, ἡτοιμάζετο πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμβαλεῖν. ἐπεὶ δὲ τὸ στρατιωτικὸν ἀργυρίου, ἐφ' ὃ τοὺς θησαυροὺς ἀπολείποντας, καὶ χρημάτων ἐνδεεῖς ὄντας· ἔτη γὰρ οἱ φόροι πάντες ἐτελοῦντο ἀπὸ τῶν ἐθνῶν φάσεως, μεγαλόψυχός τε ὢν καὶ φιλόδωρος· ὁκ ἠρκεῖτο τοῖς οὖσιν· ἔγνω πρῶτον εἰς τὴν Περσίδα πορευθεὶς, τοὺς φόρους τῆς χώρας συναγαγεῖν. καταλιπὼν οὖν

XI. *Antiochus Epiphanes in Perſidem proficiſcitur.* 1 *Macc.* c. 3.

2. Quibus rebus auditis Antiochus rex, iſtis vehementer iratus, copias ſuas omnes coëgit, multiſque ex inſulis mercenariis militibus aſſumptis, paravit primo vere in Judæam irrumpere. Verum cum, ſtipendio illis *in annum* numerato, vidiſſet theſauros deficere pecuniæque inopiam eſſe (nam neque tributa omnia reddebantur propter ſeditiones in gentibus *conflatas*, & ipſe, vir magni animi & largitor, iis quæ habuerat non contentus erat) ſtatuit primum in Perſidem proficiſci, & regionis iſtius tributa colligere. Cum itaque reliquiſſet

a Αὐτὸς εἶχε *Busb.* & *Hen.* b Συρίας 1 *Maccab.* c. 3. v. 13. c Ita in *Editis Aliiſque.* Βαιθωρὼν *Hen.* ἕως σπουδαίως Βαιθωρῶν, vel Βιθωρῶν in 1 *Maccab.* c. 3. v. 16. d Ἐν τῇ καταδιώξει Βαιθωρῶν ἕως τοῦ πεδίου 1 *Maccab.* c. 3. v. 24. e Εἰς γῆν Φυλιστιείμ 2 *Maccab.* c. 3. v. 24. f Παραλαβὼν *Hen.*

Antiochus relinquis Lyſiam, qui Judæos ulciſcatur. 1 Macc. c. 3.

liquiſſet Lyſiam quendam, negotiorum procuratorem, apud ipſum auctoritatem habentem, & provincias à flumine Euphrate uſque ad fines Ægypti & inferioris Aſiæ, atque copiarum & elephantorum partem, juſſit ut Antiochum filium ſuum uſque ad reditum ſuum diligenter educaret, utque Judæa everſa, ejuſque incolis in ſervitutem abductis, deleret Hieroſolyma, & genus Hebræorum exſtingueret. Et iſta quidem cum Lyſiæ in mandatis dediſſet rex Antiochus, profectus eſt in Perſidem, anno centeſimo quadrageſimo ſeptimo, & Euphrate trajecto aſcendit ad ſuperiores provincias.

Lyſias milites colligit, ut cum Judæis congrediatur. 1 Macc. c. 3.

3. Lyſias autem, delectis *ad hoc negotium* Ptolemæo Dorymenis filio & Nicanore & Gorgia, hominibus amicorum Regis potentiſſimis, eos cum quadraginta peditum millibus & ſeptem equitum millibus dimiſit in Judæam. Illi vero, ad urbem uſque Emmauntem progreſſi, in loco campeſtri caſtra metantur. Illiſque accedunt auxilia ex Syria & regione finitima, multique perfugæ Judæi: necnon & mercatores quidam, veluti illos emturi qui in ſervitutem redigendi erant, compedibus quibus captivos vincirent ſecum allatis, argentoque & auro in pretium illorum numerando. Judas autem, caſtris conſpectis & adverſariorum multitudine animadverſa, milites

Judas ſuos hortatur & rem militarem ordinat. 1 Macc. c. 3.

ſuos hortabatur ut forti eſſent animo, ſuadebatque ut ſpem victoriæ in Deo collocantes ei more patrio ſupplicarent, centone amicti, atque eum cui in magnis periculis * conſueverat ſupplicum habitum præ ſe ferentes, ad eum hoc modo exorandum ut vires illis contra hoſtes ſuppeditaret. Diſtributis deinde more antiquo patrioque in tribunos ac centuriones ordinibus, & dimiſſis novis maritis, quique poſſeſſiones nuper acquiſiverant, ne illis fruendi deſiderio vitæ amantes timidius dimicarent, poſthæc milites ſuos ad pugnam excitat hu-

Cum hoſtibus congreſſurus ſuos oratione confirmat. 1 Macc. c. 4.

juſmodi oratione. "Non aliud quidem tem-
"pus, ô ſocii, magis neceſſarium vobis reli-
"ctum eſt ad fortitudinem & periculorum
"contemptum, quam quod in manibus habe-
"tis. Nunc enim fortiter dimicantibus licet
"libertatem aſſequi, quæ ſuapte natura omni-
"bus deſiderabilis, nobis adhuc deſiderabilior
"eſſe contigit, inde poteſtatem habituris Deum
"*rite* colendi. Quaſi itaque res veſtræ in eo
"eſſent loco, ut *vel* eam recipiatis, & vitam bea-
"tam felicemque renovetis (ex legibus ſcili-
"cet patriaque conſuetudine inſtitutam) vel
"turpiſſima patiamini, & cum omni ſtirpe
"veſtra pereatis, minus ſtrenue voſmet in pu-
"gna gerentes, cum hac cogitatione inite
"prælium. Et quidem vobis, etiamſi non pu-
"gnetis, moriendum eſſe exiſtimantes, perſua-
"ſique præter tanta præmia, libertatem, pa-
"triam, leges, pietatem, vos æternam mane-

'ὅπὶ τ̃ πεζικμάτων Λυσίαν τινὰ, δόξαν ἔχοντα παρ' αὐτῷ, ϗ τὰ μέχρι τ̃ Αἰγύπτ ὄρων ϗ τ̃ κάτω θεν Ασίας ἀπ' Εὐφράτ ᵃ δίκοντα ποταμ, ᵇ ϗ μέρος π τ̃ δυνάμεως ϗ τ̃ ἐλεφάντων, πέφευεν μ ᶜ Αντίοχον τ̃ ὑὸν αὐτ μ πάσης φροντίδος ἐπιτέλα ἕως ἂν ἐπανέλθ, καὶ ἀφελόμενον δὲ τ̃ Ιουδαίαν, ϗ τὺς οἰκήτορας αὐτ ἐξανδραποδισάμενον, ἀφανίσαι τὰ Ιεροσόλυμα, ϗ τὸ γένος αὐτ ὅλον ἐκπολέσαι. ϗ ταῦτα μ ὑπέτειλε τ Λυσίᾳ ὁ βασιλεὺς Αντίοχος, ἐξέλασεν εἰς τὴν Περσίδα τ ἑκατοστ ϗ τεσσαρακοστ ϗ ἑβδόμ ἔτει, ϗ περάσας τ Εὐφράτην ἀνέβαινε ᵈ ἐπὶ τὺς ἄνω σατράπας.

γ'. Ο δὲ Λυσίας ὑπελεξάμενος Πτολεμαῖον τ̃ Δορυμήνους ϗ Νικάνορα ϗ Γοργίαν, ἄνδρας δυνατὺς ᵉ τ̃ τ̃ βασιλέως φίλων, ϗ ὡσεὶ μ τὺς πεζ μ δυνάμεως μυριάδας τέσσαρας, ἱππεῖς δὲ ἑπτακισχιλίους, ἐξέπεμψεν ὅπὶ τ̃ Ιουδαίαν. οἱ δ', ἄχρι ᶠ Εμμαοῦς πόλεως ἐλθόντες, ἐν τ̃ πεδιν καταστρατοπεδεύουσ. προσγίνονται δὲ αὐτοῖς σύμμαχοι ᵍ ἀπ τ̃ Συρίας ϗ τ̃ πέριξ χώρας, ϗ πολλὰ τ̃ πεφευγότων Ιουδαίων· ἔτι γε μὴν ϗ τ̃ ἐμπόρων τινές, ὡς ὠνησόμενοι τὺς αἰχμαλωτισθησομένους, ʰ πέδας μ κομίζοντες αἷς δήσουσι τὺς ληφθησομένους, ἀργυρον δὲ ϗ χρυσὸν τιμὴν αὐτ καταθησόμενοι. τὸ δὲ στρατόπεδον ϗ ὅ πλῆθος τ̃ ἐναντίων ὁ Ιούδας κατανοήσας, ἔπειθε τὺς οἰκείους στρατιώτας θαρρεῖν· ϗ παρεκελεύετο τοῖς ἐλπίδας τ̃ νίκης ἔχουσι σὺν τ̃ Θε, τοῦτον ἱκετεύειν τ πατρίῳ νόμῳ, σάκκους περιθεμένους, ϗ ὅ σύνηθες αὐτ σχῆμα τ̃ ἱκετείας ὑπὲρ τ̃ μεγάλης κινδύνους ὑπεξαίρεσθαι, τούτῳ δυσωπῆσαι βοηθεῖν αὐτοῖς τὸ κ' τ̃ ἐχθρ κράτος. διατάξας δὲ τ̃ ἀρχαῖον αὐτὺς τρόπον ϗ πάτριον κ' χιλιάρχους ϗ ταξιάρχους, ϗ τὺς νεογάμους ἀπολύσας, ϗ τὺς τὰς κτήσεις νεωστὶ πεποιημένους, ὅπως μὴ διὰ τὸν τότον ἀπόλαυσιν φιλοζωοῦντες ἀτολμότεροι μάχωνται, καταστὰς τοιούτοις ᶦ παρορμᾷ λόγοις πρὸς τ̃ ἀγῶνα τὺς αὐτ στρατιώτας. "χρὸς μ ᵏ ὑμῖν ὐκ ἄλλος ἀναγκαιότερος τερος δ παρόντος, ὦ ἑταῖροι, εἰς εὐψυχίαν ϗ κινδύνων "καταφρόνησιν καταλέλειπται. νῦν γὰρ ἔξεστιν ἀνδρείως "ˡ ἀγωνισαμένοις τὴν ἐλευθερίαν ἀπολαβεῖν, ἣν ϗ δι' "αὐτὸν ἅπασιν ἀγαπητὸν ὄσαν, ἡμῖν ᵐ ἐπ' ἐξουσίας "δ θρησκεύειν ὅ θεῖον ἔτι παθεινοτέροις εἰ συμβεβηκεν. "ὡς οὖν ὐ τ̃ παρόντι κειμένων ὑμῶν, ⁿ ζωτὸν ἀπολα-"βεῖν, ϗ τ̃ εὐδαίμονα ϗ μακάριον ἀνακτήσασθαι βίον· "ὅτος δὲ ἦν ὁ κ' τὺς νόμους ϗ τ̃ πάτριον συνήθειαν· ἢ τὰ "αἰσχρὰ παθεῖν, ϗ μηδὲ σπέρμα δ γένους ὑμῶν ° ἀπολει-"φθῆναι, κακῶν ἐν τ̃ μάχ γενομένων, ὅτως ἀγωνίζεσθε. "ὅ μ δ ἀποθανεῖν ϗ μὴ πολεμοῦσιν ὑμῖν ᵖ ὑπάρξειν ἡγέμε-"νοι· ὅ δ' ὑπὲρ τηλικοτων ἐπάθλων, ἐλευθερίας, πατρίδος, νό-"μων, εὐσεβείας, αἰωνίου τ̃ εὐκλείαν ϗ κατασκευάζειν πεπιστευ-

κότες,

a Ex *Epiphanio* aliquis ſuſpicaretur eum διπτα legiſſe. *b* Καὶ τὺς ἡμίσεις τ̃ δυνάμεων 1 *Maccab* c. 3. v. 34. *c* Ita ex *MSS.* τ̃ Αντιόχου in *Editis*. *d* Id eſt, ἐπὶ τὺς ἄνω σατραπείας. atque ita verba accipit *Epiphanius*, qui vertit, *ad ſuperiores provincias*: niſi forſan ἐπὶ τὺς ἄνω σατραπείας legerit. ἐπὶ τὺς ἐπάνω χώρας 1 *Maccab.* c. 3. v. 27. *e* Τ̃ν φίλων τ̃ ϗ βασιλέως *Hen.* τ̃ φίλων τ̃ βασιλέως 1 *Maccab.* c. 3. v. 38. *f* Alibi apud *Joſephum* Αμμαοῦς. Juxta Emmaus quæ nunc Nicopolis dicitur, *Hieron.* ad *Dan.* c. 8. πλησίον Εμμαοῦμ aut Εμμαοὺμ (1 *Macc.* c. 3. v. 40.) quod malit *Grotius*, qui cenſet ultimas literas vocis Εμμαοῦς debere mutationem recipere. Vide *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 758. *g* Απὸ τ̃ ϗ Συρίας *Hen.* & *Busb.* *h* Πέδας μ κομίσοντες *Hen.* Ex hoc loco conſtat, πέδας pro παῖδας reponendum eſſe 1 *Maccab.* c. 3. v. 41. quod notatum Cl. *Lowthio*. *i* Παρώρμησε *Hen.* *k* Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἡμῖν in *Editis Aliiſque*. *l* Αγωνισαμένοις *Hen.* *m* Υπὲρ ἐξουσίας *Hen.* *n* Ταύτην τ̃ν ἀπολαῦσιν *Hen.* *o* Υπολειφθῆναι *Hen.* ἀπολιφθῆναι perperam in *Editis*. *p* Υπάρξειν *Hen.* * Sc. *Deus*. At malim *conſueverant*: ita ut in textu αὐτοῖς pro αὐτῷ reponatur.

a Ita

"κότες, ἑτοιμάζεσθε τοιγαρῦν, ὅπως τὰς ψυχὰς [a] ἠυτρεπι-
"σμένοι ὡς αὔριον ἅμ' ἡμέρᾳ συμβαλοῦντες τοῖς πολεμίοις.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ἰούδας ζῶντα ἐνεθάρσυνεν τὸν στρατιάν ἔλεγε. τὸ δὲ πολεμίων πεμφάντων Γοργίαν μὲ πεντακισχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων ἱππέων, ὅπως λάβῃ τὸ νυκτὸς ὑπεσπεσῇ ᾧ Ἰούδᾳ, καὶ τοῦτο ὁδηγὸς ἔχοντος αὐτῷ πινας τῶν περιόντων Ἰουδαίων, αἰσθόμενος ὁ τοῦ Ματταθίου παῖς, ἔγνω καὶ αὐτὸς τοῖς ἐπὶ τῇ παρεμβολῇ τῶν πολεμίων ὑπεσπεσεῖν, καὶ ζῶντα διῃρημένης αὐτῶν τὴν δυνάμεως. καθ' ὥραν οὖν δειπνοποιησάμενος, καὶ πολλὰ πυρὰ καταλιπὼν ὑπὸ τὴν στρατοπέδου, δι' ὅλης [b] ὤδευε τὴν νυκτὸς ὑπὸ τοὺς ἐπὶ [c] Ἐμμαοῦς τῶν πολεμίων. οὐχ εὑρὼν δ' ἐπὶ τῷ στρατοπέδῳ τοὺς ἐχθροὺς ὁ Γοργίας, ἀλλ' ὑπονοήσας ἀναχωρήσαντας αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ὄρεσι κεκρύφθαι, πορευθεὶς ἔγνω ζητεῖν ὅπου ποτ' εἶεν. τῇ δὲ τὸν ὄρθρον ὑπεφάνεται τοῖς ἐπὶ Ἐμμαοῦς πολεμίοις ὁ Ἰούδας μὲ τρισχιλίων φαύλως ὡπλισμένων διὰ πενίαν. καὶ θεασάμενος τοὺς ἐχθροὺς ἄριστα περιτειχισμένους καὶ μετ' ἐμπειρίας πολλῆς ἐστρατοπεδευμένους, παρεθάρρυνεν [d] τοὺς Ἰουδαίους, ὡς καὶ γυμνοῖς τοῖς σώμασι μάχεσθαι δέοι, καὶ ὅ θεῖον ἤδη ποτὲ καὶ τοῖς ὕπνους ἔχουσι τῶν πλεόνων καὶ ὡπλισμένων κράτος ἔδωκεν, ἀναμνήσας αὐτοὺς τῆς εὐψυχίας, ἐκέλευσε σημῆναι τοὺς σαλπιγκτάς. [e] ὑπεσπευσμένως δὲ ἀπροσδοκήτως τοῖς πολεμίοις, καὶ ἐκπλήξας αὐτῶν τὴν διάνοιαν καὶ ταράξας, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν ἀνῃρημένους, τοὺς δὲ λοιποὺς διώκων ἦλθεν [f] μέχρι Γαδάρων, καὶ τῶν πεδίων τῆς [g] Ἰδουμαίας καὶ Ἀζώτου καὶ [h] Ἰαμνείας. ἔπεσον δὲ αὐτῶν ὡς τρισχιλίους. Ἰούδας δὲ τῶν μὲ σκύλων παρεκελεύετο μὴ ἐπιθυμεῖν τοὺς αὐτῷ στρατιώτας· ἔτι γὰρ αὐτοῖς ἀγῶνά τινα καὶ μάχην εἰς τοὺς Γοργίαν καὶ τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν. κρατήσαντας δὲ καὶ τούτων, τότε σκυλεύσειν ἐπ' ἀδείας ἔλεγεν, [i] τοῦτο μόνον ἔχοντας, καὶ μηδὲν ἕτερον ἐκδεχομένους. ἔτι δὲ αὐτῶν διαλεγομένου ταῦτα τοῖς στρατιώταις, [k] ὑπερκύψαντες οἱ τοῦ Γοργίου τὰ μὲ στρατιὰν, ἐπὶ τῇ παρεμβολῇ κατέλιπον, ὁρῶσι τεταραγμένην, ὁ δὲ στρατόπεδον ἐμπεπρησμένον. ὁ γὰρ καπνὸς αὐτοῖς πόρρωθεν ὅσι τοῦ συμβεβηκότος δήλωσιν ἔφερεν. ὡς οὖν ζῶν' ὅτως ἔχοντα ἔμαθον οἱ σὺν Γοργίᾳ, καὶ τοὺς μετὰ Ἰούδα τοῖς ὡδάταξιν ἑτοίμους κατενόησαν, καὶ αὐτοὶ δείσαντες εἰς φυγὴν ἐτράπησαν. ὁ δὲ Ἰούδας, ὡς ἁμαχητὶ [l] τῶν Γοργίου στρατιωτῶν ἥττη-μένων, [m] ἀποστρέψας [n] ἀνῃρεῖτο τὰ σκύλα· πολὺν δὲ καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πορφύραν καὶ ὑάκινθον λαβὼν, εἰς τὴν οἰκείαν [o] ὑπέστρεψε, χαίρων, καὶ ὑμνῶν τὸν Θεὸν ὅτι τοῖς κατορθωμένοις. ἦν μικρὰ δ αὐτοῖς ἡ νίκη τοῖς τὴν ἐλευθερίαν συνεβάλλετο.

ε'. Λυσίας δὲ συγχυθεὶς ὅτι τῇ τῶν ἐκπεμφθέντων ἥττῃ, τῷ ἐχομένῳ ἔτει μυριάδας ἀνδρῶν ὑπολέκτων συναθροίσας ἐξ, καὶ πεντακισχιλίους λαβὼν ἱππεῖς, ἐνέβαλεν

"re gloriam, vos igitur accingite, ita animis
"parati ac si cras prima luce cum hostibus
"congressuri.

4. Et ista quidem Judas, ut suis militibus animos adderet, verba faciebat. At hostes Gorgiam miserunt cum quinque peditum millibus & mille *delectis* equitibus, ut noctu Judæorum castra *derepente* adoriretur, perfugarum quorundam Judæorum ductu utens: quod ubi intellexit Mattathiæ filius, ipse etiam statuit in hostes castra tenentes impetum facere, idque *magis* quod diviſæ essent illorum copiæ. Cœna itaque tempestive sumpta, multisque in castris ignibus relictis, tota nocte iter faciebat ad hostes qui circa Emmauntem consederant. Gorgias autem cum hostium neminem in castris offendisset, eosque suspicaretur metu cessisse & in montes sese abdidisse, *inde* profectus statuit ubinam essent quærere. At Juda sub diluculum in hostium, qui ad Emmauntem erant, conspectum venit, cum tribus hominum millibus, male armatis ob inopiam. Cumque vidisset hostes valide loricatos peritequeadmodum castra metatos, Judæos hortatus ut nudis etiam corporibus non vererentur prælio congredi, memoria repetentes quod Deus jam olim ita se habentes fecerit superare multitudinem majorem armaramque, eorum fortitudine mirifice delectatus; jussit tubicines signa dare. Hostes deinde ex improviso adortus, injectoque illorum animis terrore & perturbatione, multos quidem *sibi* resistentes occidit, reliquos vero persequutus est usque ad Gadara, & Idumææ Azotique & Jamniæ campos. Ceciderunt autem illorum quasi ad tria millia. Judas vero suos milites hortatus est, ut spolia non concupiscerent: adhuc enim illis supereſſe certamen & prælium cum Gorgia ejusque exercitu. illis autem debellatis tum securos spolia lecturos esse dicebat, ut qui hoc solum faciendum haberent, & nihil aliud exspectarent. At hæc adhuc ad milites loquente Juda, Gorgiani *è monte* eminentes prospiciunt exercitum, quem in castris reliquerunt, fusum fugatumque, & castra incensa. nam fumus *qui ab* illis eminus *conspiciebatur* indicabat quod acciderat. Igitur ubi ista ita se habere intellexerunt Gorgiani, & Judæ agmen ad conflictum paratum animadverterunt, ipsi etiam territi in fugam versi sunt. Judas vero, quasi devictis absque pugna Gorgianis militibus, reversus, spolia diripiebat: captoque plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura, domum se recepit, lætus laudansque Deum ob res prospere gestas. ad libertatem enim *illorum* haud parum contulit *ejus diei* victoria.

Judas stratagemate hostes superat. 1 Macc c.4.

Gorgiani in fugam conjecti. 1 Macc. c. 4.

5. Lysias autem, clade illorum qui missi erant confusus, sequenti anno contractis delectorum hominum millibus sexaginta, & equitum quinque millibus assumptis, impetum in Judæam

Lysias bellum redintegrare parat. 1 Macc. c 4.

a Ita cum *Cod. Hen.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* cæteris deest vox *ἠυτρεπισμένοι*. *b* Ita *Hen.* ὤδευσε in *reliquis*. *c* Ἐμμαοῖ *Busb.* Ἐμμαοῦ *Hen.* *d* Τοὺς ἰδίους *Busb.* atque ita in nonnullis *Epiphanii* libris. *e* Εἶτα ἐμπεσὼν ἀσχεδόν. *Busb.* ἔπειτ' ἐμπεσὼν *Hen.* *f* Ἄχρι Γαζαρῶν *Busb.* ἄχρι Γαζάρων *Hen.* Urbem hanc modo Γάζαρα modo Γάδαρα appellari notavit Cl. *Relandus* in *Palæstina S.* p. 679. *g* Ἰουδαίας malit *Relandus*, tam hic loci quam 1 *Maccab.* c. 4. v. 15. *h* Ἰαμνίας *Hen.* & 2 *Maccab.* c. 4. v. 15. Videlis *Cellarium* in *Geogr. Antiq* l. 3. c. 13. p. 369. & *Relandum* p. 833. *i* Ita *Hen.* τοῦτο in *Editis Aliisque.* quo admisso *μηδὲν* ἕτερον reponendum censeo. *k* Ἐκκύψαντες juxta 1 *Maccab.* c. 4. v. 19. *l* Τῶν μὲ Γοργίου *Hen.* *m* Ὑποστρίψας *Busb.* & *Hen.* *n* Sic *Busb.* & *Hen.* ἀνῃρεῖτο perperam in *Editis.* Si quis ἀναιρεῖτο malit, per me licet. *o* Ὑπέστρεψε χάρων, καὶ ὑμνῶν *Hen.*

Judas cum Lysia exercitu inferior pugnaturus, Deum imploras. 1 Macc. c. 4.

Judæam fecit; &, cum montana aſcendiſſet, apud Bethſura Judææ vicum caſtra poſuit. *Illi* obviam profectus eſt Judas cum decem *hominum* millibus; animadverſaque hoſtium multitudine, Deum precatus ut ſibi auxilio eſſet, præcurſores hoſtium aggreditur, illoſque ſuperat; cumque ex iis ad quinque millia cecidiſſent, reliquis terrorem incuſſit. Lyſias ſcilicet ſecum reputans quo animo eſſent Judæi, ad moriendum quidem parati, niſi cum libertate vitam agere liceret; eorumque deſperationem, ut vim *inſuperabilem* veritus, collectis quæ ſupererant copiis Antiochiam reverſus eſt: atque ibi commoratus peregrinorum delectum habuit, & cum majori exercitu cogitabat iterum in Judæam impreſſionem facere.

εἰς τὴν [a] Ιουδαίαν· καὶ ἀναβὰς εἰς τ' ὀρεινὴν ὡς [b] Βεθσύρων κώμην τῆς Ιουδαίας ἐσρατοπεδεύσατο. ἀπήντησε δὲ μετὰ μυρίων Ιούδας· καὶ τὸ πλῆθος ἰδὼν τῶν πολεμίων, [c] σύμμαχον ἔσεσθαι τὸν Θεὸν εὐξάμενος, συμβαλὼν τοῖς προδρόμοις τῶν πολεμίων, καὶ τούτους, καὶ φονεύσας αὐτῶν ὡς πεντακισχιλίους, τοῖς λοιποῖς ἐνέβαλε φόβον. ἀμέλει καταυόησας ὁ Λυσίας τὸ φρόνημα τ' Ιουδαίων, ὡς ἕτοιμοί εἰσι τελευτᾶν, εἰ μὴ ζήσουσιν ἐλεύθερα, καὶ δείσας αὐτῶν τὸν ἀπόγνωσιν ὡς [d] ἰσχυὰν, ἀναλαβὼν τὸν λοιπὸν δύναμιν ὑπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν καὶ διέτριβεν ἐκεῖ ξενολογῶν, καὶ παρασκευαζόμενος μετὰ μείζονος σρατοῦ εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλεῖν.

Judas, hoſtibus toties profligatis, ad fanum luſtrandum ſe conſert. 1 Macc. c. 4.

6. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Judas, advocata concione, dicebat, oportere illos, poſt tot victorias eis à Deo conceſſas, Hieroſolyma aſcendere, & templum purificare, atque conſuetas hoſtias offerre. Ubi vero cum tota multitudine Hieroſolyma acceſſit, & fanum deſertum inveniebat, & portas exuſtas, & ſponte enata in templo ob ſolitudinem virgulta, lamentari cum ſuis cœpit, templi ſpectaculo confuſus. Deinde quibuſdam è ſuis militibus delectis negotium dedit, ut eos qui cuſtodiebant arcem oppugnarent, donec ipſe fanum luſtraſſet. Cum autem illud ſumma cura repurgaſſet, *ei* intulit nova vaſa, candelabrum, menſam, altare, ex auro facta omnia: ac præterea ad oſtia vela appendit, foreſque ipſas adjiciendas curavit. Quin & aram demolitus, novam ex lapidibus undique collectis, non ferro acciſis, exſtruxit. Vigeſima autem & quinta die menſis Chaſleu, quem Apellæum nominant Macedones, lumina in candelabro accenderunt, & ad aram ſuffitum fecerunt, & panes menſæ impoſuerunt, ſolidaque ſacrificia ſuper novo altari obtulerunt. Hæc autem eadem die facta ſunt, qua triennio elapſo mutata eſt eorum religio in profanam impuramque conſuetudinem. accidit enim ut templum ab Antiocho deſolatum eo in ſtatu tribus annis permanſerit. nam anno centeſimo quadrageſimo quinto iſta templo contigerunt, vigeſima & quinta die Apellæi menſis, Olympiade ſupra centeſimam quinta & trigeſima. Inſtauratum vero erat eadem die, quinta & vigeſima Apellæi menſis, octavo & quadrageſimo & centeſimo anno, Olympiade vero centeſima & quinquageſima quarta. Accidit autem ut templi deſolatio fieret ſecundum id quod Danielus ante quadringentos & octo annos prædixerat. oſtendit enim ipſum à Macedonibus everſum iri.

ς'. Τοσαυτάκις οὖν ἡττημένων ἤδη τ' Αντιόχου τ' βασιλέως σρατηγῶν, ὁ Ιούδας ἐκκλησιάσας, ἔλεγε, μὴ πολλὰς νίκας, ἃς ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἔδωκεν, ἀναβῆναι δεῖν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τ' ναὸν καθαρίσαι, καὶ τὰς νενομισμένας θυσίας προσφέρειν. ὡς δὲ παραγενόμενος [e] μετὰ πάντος τ' πλήθους εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τ' ναὸν ἔρημον εὗρε, καὶ κεκαπνωσμένας τὰς πύλας, καὶ φυτὰ διὰ τ' ἐρημίαν αὐτόματα ἐν τ' ἱερῷ βεβλασηκότα, θρηνεῖν ἤρξατο μετὰ τ' ἰδίων, ὅτι τῇ ἄλλῃ τ' ναῶ συμβεβηκότα. ὁπλίτας δέ τινας τ' αὐτῷ σρατιωτῶν, προστάξας τούτοις ἐκπολεμῆσαι τοὺς τ' ἄκραν φυλάττοντας, ἄχρι ἂν αὐτὸς [g] τ' ναὸν ἁγνίσειε. καθάρας δ' ὁπλίτας αὐτὸν, [h] εἰσεκόμισε κεκνὰ σκεύη, λυχνίαν, τράπεζαν, βωμὸν, ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα, ἀπήρτησε δὲ καὶ τὰ [i] ἐπισπάσματα τ' θυρῶν, καὶ τὰς θύρας αὐτὰς ἐπέθηκε. καθελὼν δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καινὸν ἐκ λίθων συμμίκτων ᾠκοδόμησεν, καὶ λελαξομημένων ἐκ σιδήρου. πέμπτῃ δὲ καὶ εἰκάδι τοῦ [k] Χασλεὺ μηνὸς, ὃν οἱ Μακεδόνες Απελλαῖον καλοῦσι, ἥψατο τῶν φώτων τὰ ὑπὸ τῆς λυχνίας, καὶ ἐθυμίασαν ὑπὸ τοῦ βωμοῦ, καὶ ἄρτους ὑπὸ τὴν τράπεζαν [l] ἐπέθηκαν, καὶ ὁλοκαύτωσαν ὑπὸ τοῦ καινοῦ θυσιαστηρίου. ἔτυχε δὲ ταῦτα καθὰ τ' ἡμέραν ἐκείνην γίνεσθαι καθ' ἣν καὶ μετέπεσεν αὐτῶν ἡ ἁγία θρησκεία εἰς βέβηλον καὶ κοινὴν συνήθειαν, μὴ ἔτη τρία τ' ναὸν ἐρημωθέντα ὑπ' Αντιόχου ἀφημέναι τοιοῦτον ἔτεσι σωέβη τελεῖν· ἔτει δὲ πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ταῦτα περὶ τ' ναὸν ἐγένετο, πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Απελλαίου [m] μηνὸς, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τετάρτῃ. ἀνενεώθη δὲ πάλιν τ' αὐτὴν ἡμέραν πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Απελλαίου μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ πεντακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τετάρτῃ. τὴν δ' ἐρήμωσιν τοῦ ναοῦ συνέβη γενέσθαι πάλιν τ' Δανιήλου προφητείαν, τοῖς τετρακοσίοις καὶ ὀκτὼ γενομένοις ἔτεσι. ἐδήλωσε γὰρ ὅτι Μακεδόνες καταλύσουσιν αὐτήν.

Judæorum lætitia ob ſacrorum inſtaurationem. 1 Macc. c. 4.

7. Egit autem Judas cum civibus per octo dies inſtaurationem ſacrificiorum in templo, nullum omittens lætitiæ genus, ſed magnificis ſplendidiſque ſacrificiis eos excipiens, hymnis

ζ'. Εὥρταζε δὲ Ιούδας μετὰ τ' πολιτῶν ἀνάκλησιν τ' περὶ τ' ναὸν θυσίας ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ, μηδὲν ἀπολιπὼν ἡδονῆς εἶδος, ἀλλὰ πολυτελέσι μὲν καὶ λαμπραῖς ταῖς θυσίαις καλεύων-

χῶν

a Ita etiam *Epiphan.* & *Zonar.* Ιδυμαίαν *Hen.* & 1 *Maccab.* c. 4. v. 29. Verum cum munimentum fuerit Judææ πρὸ αὐτῶν τ' Ιδυμαίας (ut 1 *Macc.* c. 4. v. 61. 2 *Macc.* c. 13. v. 19.) & urbs ſita in finibus Judææ, ut 1 *Macc.* c. 14. v. 33. adſcribi poteſt tam Idumææ quam Judææ. b Βαιθσύρους *Hen.* Βαιθσούρους 1 *Macc.* 4. 29 & alibi. Vide Cl. *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 658. c Σύμμαχον ἐπ' αὐτὸν ἔσεσθαι *Hen.* d Ἰσχυρὸν *Hen.* e Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* σὺν τῷ πλήθει *Busb.* μετασχὼν τοῦ πλήθους perperam in *Editis.* f Ἀναπολυμανθέντα *Hen.* & *Busb.* g Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τ' ναὸν αὐτῶν ἁγνίσειε in *Editis.* h Iterum cum *MSS.* & *Epiphan.* εἰσεκόμισε καινὰ σκ. in *Editis.* i Ἐπισπάσματα *Busb.* & *Hen.* k Ex pag. 532. v. 32. Χασλεὺ μηνὸς reſcripſi. Χισλαίου in *Editis Aliiſque.* Χασλεῦ 1 *Macc.* c. 4. v. 52. & 59. Τεῖθθι μηνὸς *Hen.* l Ἐπέθεσαν *Busb.* ἔθηκαν *Hen.* m Ita *Hen. Voſſ.* & *Vet. Interpr.* μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ ἔτει, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τετάρτῃ. τὸν δ' ἐρήμωσιν &c. *Baſ.* μηνὸς, ἡ κάθαρσις δ' ἐγένετο πέ. κ. ᾗ καὶ μέ. ἔτει, Ολυμπιάδι ρ'. καὶ ν'. καὶ δ'. τὴν δ' ἐρήμωσιν &c. *Gen.* Vide *Scalig.* ad *Can. Iſagog.* p. 294. & *Voſſium* in *Chronol. S.* p. 152.

a Επιμαν

χῶν αὐτὸς, ὕμνοις δὲ καὶ ψαλμοῖς τὸν Θεὸν μὲν [a] τιμῶν, αὐτὸς δὲ τέρπων. τοσαύτη δ' ἐχρήσαντο τῇ περὶ τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἐθῶν ἡδονῇ, μὴ χρόνου πολὺν ἀπροσδοκήτως εἰς ἐξουσίαν γενόμενοι τῆς θρησκείας, [b] ὡς νόμον θεῖναι τοῖς μετ' αὐτοὺς, ἑορτάζειν τὴν ἀνάκτησιν τοῦ περὶ τὸν ναὸν ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ. καὶ ἐξ ἐκείνου [c] μέχρι δεῦρο, τὴν ἑορτὴν ἄγομεν καλοῦντες αὐτὴν [d] Φῶτα· ἐκ δ' παρ' ἐλπίδας αὐτοῖς ἐμφῆναι τὴν ἐξουσίαν, τὴν προσηγορίαν ἔσχεν ἐοικυῖαν τῇ ἑορτῇ. τειχίσας δ' ὁ κύκλῳ τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τὰς ἐπιφορμὰς τῶν πολεμίων πύργους αἰχαδμησάμενος ὑψηλοὺς, φύλακας ἐπ' αὐτοῖς ἐγκατέστησε, καὶ τὴν [e] Βεθσοῦραν δὲ πάλιν ὠχύρωσεν, ὅπως ἀντὶ φρουρίου αὐτῇ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνάγκας ἔχῃ χρῆσθ.

etiam & psalmis Deum quidem honorans, populares vero oblectans. Tantum autem gaudii cepere ex hac rituum restitutione, libertate religionis post multum temporis inexspectato recuperata, ut legem posteris fecerint, quotannis solennes agere dies octo ob res templi restitutas: & ex eo tempore in hodiernum usque diem celebramus id solenne quod dicitur Lumina. hac festivitati, ut opinor, indita appellatione, quod illa nobis ex insperato affulserit *agendi* potestas. Cum autem urbi mœnia circumdedisset, turresque altas ædificasset contra hostium incursus, custodias in eis imposuit, urbemque Bethsuram munivit, ut ea tanquam arce uteretur, si quando ab hostibus in necessitatem adactus esset.

Luminum festum institutum. 1 *Macc. c.* 4.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς Ἰούδας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ Σίμων Τυρίων καὶ Πτολεμαέων ἐκράτησεν· καὶ ὡς Ἰούδας τὸν Τιμόθεον νικηθέντα φεύγειν ἠνάγκασε, καὶ ἄλλα πολλὰ διεπράξατο μετὰ τοῦ Ἰωσήπου καὶ Ἀζαρίου ἦθλαν.

CAP. VIII.

Quomodo Judas gentes finitimas subegit, & Simon Tyrios & Ptolemæos profligavit: utque Judas Timotheum prælio victum in fugam compulit, aliaque multa gessit post Josephi & Azariæ cladem.

Τούτων δὲ τοιούτων γενομένων, τὰ πέριξ ἔθνη πρὸς τὴν ἀναζωπύρησιν καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν Ἰουδαίων χαλεπῶς διακείμενα, πολλοὺς ὑπεσυρίσμενα διέφθειρεν, ἐπέδρας καὶ ὑποβολὰς [f] αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα. πρὸς τούτους πολέμους συνεχεῖς [g] ἐκφέρων Ἰούδας, ἐπέσχεν αὐτοὺς τὰ καταδρομῆς, καὶ ὧν ἐποίουν [h] κακῶς τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπειρᾶτο. καὶ τοὺς [i] Ἡσαὺ υἱοῖς Ἰδουμαίοις κατ' [k] Ἀκραβα-

HIS ita gestis, finitimæ gentes, Judæorum vires exsuscitatas recreatasque ægre admodum ferentes, conspiratione facta multos occiderunt, insidiis dolisque eos in potestatem suam redigentes. Cum istis Judas assidue bellum gerens, conabatur eos ab incursibus cohibere, & à malis quæ Judæis intulerunt. Atque Idumæos Esavi filios ad Acrabatenam adortus, multos interfecit & de-

Judas Idumæos ulciscitur & Baanenses & Ammanitas. 1 *Macc. c.* 5.

τήνην ὑπεσών, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε καὶ ἐσκύλευσε· συγκλείσας δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς [l] Βαάνου λοχῶντας τοὺς Ἰουδαίους, περικαθίσας ἐπολιόρκει, καὶ τοὺς τε πύργους αὐτῶν ἐνεπίμπρα, καὶ [m] τοὺς ἄνδρας διέφθειρεν. ἔπειτ' ἐκεῖθεν ὑπὸ τοὺς Ἀμμανίτας [n] ὁρμήσας, δύναμιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον ἔχοντας, ἧς ἡγεῖτο Τιμόθεος, [o] καὶ τούτους χειρωσάμενος, τὴν [p] Ἰαζωρὸν [q] ἑξῆρε πόλιν· καὶ τὰς τε γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα λαβὼν αἰχμαλώτους, καὶ τὴν πόλιν ἐμπρήσας, εἰς τὴν Ἰουδαίαν [r] ἀνέστρεψε. μαθόντα δ' αὐτὸν τὰ γειτονεύοντα τῶν ἐθνῶν [s] ἀναστραφέντα, συναθροίζειν εἰς τὴν [t] Γαλααδίτιν ὑπὸ τοὺς ἐν τοῖς [u] ὁμοίοις αὐτῶν Ἰουδαίους. οἱ δὲ [x] καταφυγόντες εἰς [y] Δάθεμα ὀχυρόν, πέμψαντες πρὸς Ἰούδαν, ἐδήλωσαν αὐτῷ, ὅτι λαβεῖν ἐπιβουλεύει ὁ Τιμόθεος ὀχυρὸν εἰς ὃ συνεπεφύγεισαν. ἀναγινωσκομένων δὲ τῶν ὑποτολῶν τούτων, καὶ [z] Γαλιλαίας ἄγγελοι παραγίνονται σημαίνοντες ὑποσυνῆχθαι τοὺς ἐκ Πτολεμαΐδος καὶ Τύρου καὶ Σιδῶνος, [z] καὶ τῶν ἀλλογενῶν τῆς Γαλιλαίας.

prædatus est: porro & Baani filios, qui *per vias* insidiati sunt Judæis, concluſos *in* turribus admoto exercitu obsidebat, turresque illorum incendebat, hominesque *ferro* trucidabat. Postea inde progressus in Ammanitas, validam manum numerosumque nactos exercitum, cui præerat Timotheus, illis profligatis atque devictis, Jazoron urbem expugnavit, abductisque in captivitatem uxoribus eorum & liberis, & urbe incensa, in Judæam reversus est. Cum autem vicinæ gentes intellexissent ipsum revertisse, coëunt in Galaaditin adversus Judæos, qui in ipsorum finibus degebant. At illi in Dathema castellum fuga elapsi, missis ad Judam nunciis ei significabant, Timotheum festinare ut locum, in quem confugerant, expugnaret. Adhuc istæ recitabantur epistolæ, cum *ecce* adsunt *alteri* ex Galilæa nuncii, indicantes convenisse Ptolemæos, & Tyrios, atque Sidonios, & Galilææ extraneos.

Judæi à Juda per literas auxilium petunt. 1 *Macc. c.* 5.

ϛ'. β'. Πρὸς ὃν ἀφορμὰς τὰς τῶν ἠγγελμένων χρείας σκεψάμενος ὁ Ἰούδας ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελ-

2. Judas igitur, cum cogitasset quid fieri oporteret ad utrasque quæ *sibi* nunciatæ erant necessitates sublevandas, Simoni quidem fratri XII.

Id negotii Simoni dat ut Judæorum hostes ulcisceretur. 1 *Macc. c.* 5.

[a] Ἐτίμων, αὐτὸς δ' ἕτερον *Hen.* ἐτίμα, ℰ αὐτὸς ἕτερον *Busb.* ἐτίμα, καὶ ἑαυτὸς ἕτερον legisse videtur *Epiphan.* [b] Καὶ νόμον ἔθεντο *Busb.* & *Vet. Interpr.* [c] Μέχρι δεῦρο *Hen.* [d] Vocabatur (ut inquit *Grotius* ad *Joann.* c. 10. v. 22.) Φῶτα *Lumina*, quia per totos hos octo dies lucernæ noctibus etiam in domibus accendebantur, ut in titulo *Talmudico*, quo de hoc festo & festo Sortium agitur, traditum est. Videlis Cl. *Seldenum*, lib. 3. *de Synedriis*, cap. 13. §. 9. [e] Βηθσοῦραν *Hen.* Vide *Annott.* ad p. 540. v. 1. [f] Αὐτῶν κρατήσεσι σιάρδαι *Hen. Busb.* & *C.* [g] Ἐκφέρων ὁ Ἰούδας *Hen.* & *Busb.* [h] Κακῶν *Hen. Busb.* & *C.* [i] Ita *C.* & *Vet. Interpr.* Ἡσαῦ υἱοῖς καὶ Ἰδουμαίοις *Hen.* Ἡσαοῦ δὲ υἱοῖς Ἰδουμαίοις in *Editis.* [k] Ita *Hen.* & *C.* Ἀκραβαττηνὴν *Gall.* & 1 *Macc.* 5, 3. & Ἀκραβαττάνην in *MS. Collegii Novi.* Ἀκραβοστηνὴν in *Editis.* Forsan Ἀκραβαττηνῶν legendum. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* [l] Σαβαίου *Hen.* & *C.* Βαιοῦν juxta 1 *Maccab.* c. 5. v. 4. [m] Τοὺς ἄνδρας αὐτῶν διέφθειρεν *Hen.* & *C.* [n] Ἐξώρμησε *Hen.* & *C.* [o] Καὶ ταύτους *Hen.* [p] Γαζαρὰ 2 *Maccab.* c. 10. v. 32. Vide *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 5. v. 8. [q] Ἐξαιρεῖ *Hen.* & *C.* [r] Ὑπέστρεψεν *Hen.* & *C.* [s] Ἀναστρέφοντα *Hen.* & *C.* [t] Γαλαδηνὴν *Hen.* [u] Ita ex *Epiphan.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 9. ὁμοίους in *Editis.* [x] Καταφεύγοντες *Hen.* & *Epiphan.* [y] Ita etiam appellatur 1 *Maccab.* c. 5. v. 9. Διάθημα *Hen.* & *C.* [z] Τῆς τῶν ἀλλογενῶν Γαλιλαίας malit *Scholtenus.* Πάσης Γαλιλαίας ἀλλογενῶν 1 *Macc.* c. 5. v. 15. ℰ τῶν ἁπάντων ἐθνῶν τῆς Γαλιλαίας *Hen. C.* & *Epiphan.*

tri ſuo mandavit, ut cum tribus delectorum millibus defenſum exiret Judæos qui in Galilæa habitarent: ipſe vero aſſumpto Jonatha fratre altero, cum octo militum millibus in Galaaditin profectus eſt. Joſephum aut Zachariæ filium & Azariam, qui reliquo exercitui præeſſent, reliquit, cum præcepto ut diligenter cuſtodirent Judæam, & cum nemine ante ipſius reditum prælio dimicarent. Simon igitur, poſtquam in Galilæam venit, congreſſus eſt cum hoſtibus, eoſque terga vertere coëgit; & fugientes perſequutus uſque ad portas Ptolemaidis, occidit eorum ad tria circiter millia. cumque peremptorum ſpolia ſuſtuliſſet, tam Judæos ab eis in captivitatem redactos quam eorum ſarcinulas abducens, domum ſe recepit.

Judas cum Jonatha in Galaaditin proficiſcitur. 1 Macc. c. 5.

Simon in Galilæa vincit hoſtes. 1 Macc. c. 5.

3. Judas autem Maccabæus & Jonathas ejus frater, trajecto Jordane, & ab eo tridui iter emenſi, incidunt in Nabatæos, amice eis occurrentes. qui cum ei narraſſent quæ fratribus in Galaaditide acciderant, multoſque illorum malis conflictari, compulſos in caſtella & oppida Galaaditidis, atque eum monuiſſent ut properaret ire adverſus alienigenas, ſummaque ope niteretur populares ſuos ab illis vindicare, *iis* obſequutus iter per ſolitudinem convertit: primoque impetu facto in habitantes Bethſuram, eaque capta, mares omnes militaris ætatis ferro trucidavit, urbemque igni cremavit. Nocte autem appetente, nihilominus perrexit, eaque ad munitionem profectus, in quam Judæos concluſos eſſe contigit, Timotheo cum copiis ſuis locum obſidente, prima luce eò pervenit. Cumque jam offendiſſet hoſtes mœnibus admotos, atque alios ſcalas ad ea aſcendenda, alios vero machinas in expugnationem apportantes, juſſo tubicine canere, ſuoſque adhortatus milites, ut alacriter ſeſe periculis objicerent pro fratribus & cognatis, diviſis trifariam copiis hoſtes à tergo invadit. At Timothei milites Maccabæum eſſe cognoſcentes, cum & jam ante ejus virtutem & in bellis *gerendis* felicitatem experti eſſent, è veſtigio in fugam vertuntur. Judas autem, cum exercitu ſuo eos inſequutus, occidit illorum *eo die* ad octo millia *hominum*: atque *inde* ad Mallen, alienigenarum urbem ita appellatam, flexo itinere, eam etiam expugnavit, ac omnes in ea mares interfecit, urbemque ipſam incendit. Illinc autem profectus, & Chaſphoma & Boſor, aliaque quamplurima Galaaditidis evertit oppida.

Nabatæi Judæ opem implorant.

Judas Timotheanis cladem infert. 1 Macc. c. 5.

4. Non multo poſt Timotheus cum magnas coëgiſſet copias, alioſque ſibi in auxilium aſſumpſiſſet, & Arabibus quibuſdam mercenariis, Galilæam rurſus bellum renovat. Judas igitur, ut hoſtium conſilia cognovit, ad Maccabæum & fratrem Jonathan mittit, qui ſecum ad bellum ſuſciperent. Ipſe vero cum octo millibus militum Timotheum aggreditur. Ille autem, ut Judæum adventare ſenſit, mulieres & impedimenta, cum omni præterea multitudine, quæ ſecum adduxerat, ad munitum locum Carnion nomine præmittit. Is autem locus difficilis erat & arctus, quippe qui aditum haberet ad hoſtes difficilem, propter angustias. Judas igitur, ut primum ad eum locum pervenit, ſuos hortatus, ut ſe fortiter gererent, & ſi quando unquam, tum maxime pro fratribus & cognatis dimicarent, ſignum dedit, & in hoſtes impetum fecit. Illi vero, ut Judæum ſenſerunt, ſuſtinere non ſuſtinuerunt, ſed ſe in fugam dederunt. Judas autem, cum exercitu ſuo eos inſequutus, occidit illorum *eo die* ad octo millia *hominum*: atque *inde* ad Mallen, alienigenarum urbem ita appellatam, flexo itinere, eam etiam expugnavit, ac omnes in ea mares interfecit, urbemque ipſam incendit. Illinc autem profectus, & Chaſphoma & Boſor, aliaque quamplurima Galaaditidis evertit oppida.

Timotheus bellum renovat. 1 Macc. c. 5.

4. Non multo poſt Timotheus cum magnas coëgiſſet copias, alioſque ſibi in auxilium aſſumpſiſſet, & Arabibus quibuſdam mercenariis, Galilæam rurſus bellum renovat. Judas igitur, ut hoſtium conſilia cognovit, ad Maccabæum & fratrem Jonathan mittit, qui ſecum ad bellum ſuſciperent. Ipſe vero cum octo millibus militum Timotheum aggreditur. Ille autem, ut Judæum adventare ſenſit, mulieres & impedimenta, cum omni præterea multitudine, quæ ſecum adduxerat, ad munitum locum Carnion nomine præmittit. Is autem locus difficilis erat & arctus, quippe qui aditum haberet ad hoſtes difficilem, propter angustias. Judas igitur, ut primum ad eum locum pervenit, ſuos hortatus, ut ſe fortiter gererent, & ſi quando unquam, tum maxime pro fratribus & cognatis dimicarent, ſignum dedit, & in hoſtes impetum fecit. Illi vero, ut Judæum ſenſerunt, ſuſtinere non ſuſtinuerunt, ſed ſe in fugam dederunt.

προσέταξεν ὡς τειχιλίους τῶν ἐπιλέκτων λαβόντα, τοῖς δὲ Γαλιλαίᾳ βοηθὸν ἐξελθεῖν Ιουδαίοις. αὐτὸς δὲ ὁ Ιωνάθης ὁ ἕτερος ἀδελφὸς μετὰ τραπωτῶν ὀκτακισχιλίων [a] ὥρμησεν εἰς τὴν Γαλααδῖτιν. [b] κατέλιπεν δὲ, ὅπως τῶν λοίπων τῆς δυνάμεως, Ιώσηπόν τε τὸν τοῦ Ζαχαρίου καὶ Αζαρίαν, προστάξας αὐτοῖς φυλάττειν ἐπιμελῶς τὴν Ιουδαίαν, καὶ συνάπτειν πόλεμον πρὸς μηδένα, ἕως ἂν αὐτὸς ἐπανέλθῃ. ὁ μὲν οὖν Σίμων παραγενόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συμβαλὼν τοῖς ἐχθροῖς, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἔτρεψε, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Πτολεμαΐδος διώξας, ἀπέκτεινεν αὐτῶν ὡς περὶ τειχιλίους. καὶ τά τε σκῦλα λαβὼν τῶν ἀνῃρημένων, καὶ τοὺς ᾐχμαλωτισμένους ὑπ' αὐτῶν Ιουδαίους, καὶ τὰ ἀποσκευὰς αὐτῶν ἐπαγόμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ἀνέστρεψεν.

γ'. Ἰούδας δὲ ὁ Μακκαβαῖος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ιωνάθης, διαβάντες τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, καὶ ὁδὸν ἀπ' αὐτοῦ τριῶν ἀνύσαντες ἡμερῶν, τοῖς Ναβαταίοις εἰρηνικῶς ὑπαντῶσι προσετυγχάνουσιν. ὧν διηγησαμένων τὰ περὶ τοὺς ἐν Γαλααδίτιδι, ὡς πολλοὶ κακοπαθοῦσιν αὐτῶν ἐν τοῖς φρουρίοις [c] ἀπειλημμένοι καὶ ταῖς πόλεσι τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ παρεσκευάσαντων αὐτῷ ἀσεύδειν ὅπως τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ζητεῖν ἀπ' αὐτῶν σώζειν τοὺς ὁμοεθνεῖς, πειθεὶς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἔρημον· καὶ προσπεσὼν πρώτοις τοῖς τῆ [d] Βοσσορὰν κατοικοῦσι, καὶ λαβὼν αὐτὴν, [e] κἀκείνων πᾶν ὅ ἄρρεν καὶ μάχεσθαι δυνάμενον διέφθειρε, καὶ τὴν πόλιν ὑφῆψεν. ὀπτεμνομένης δὲ νυκτὸς, οὐδ' ὅπως ἐπέσχεν, ἀλλ' ὁδεύσας δι' αὐτῆς ὅπου ὁ φρούριον, ἔνθα τοὺς Ιουδαίους ἐγκεκλεῖσθαι συνέβαινε, προσκαθεζόμενον ὁ χωρίον Τιμοθέου μετὰ τῆς δυνάμεως, ἕωθεν [f] ἐπ' αὐτὸ προσγίνεσθαι. καὶ καταλαβὼν ἤδη τοῖς τείχεσι [g] προσβεβληκότας τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς μὲν κλίμακας ὥστε ἀναβαίνειν ἐπ' αὐτὰ, τοὺς δὲ μηχανήματα προσφέροντας, κελεύσας τῇ σαλπιγκτῇ [h] σημῆναι, καὶ παρορμήσας τοὺς τραπώτας [i] ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν διακινδυνεῦσαι προθύμως, εἰς τρία διελὼν τὸν τραπὸν ἐπιπίπτει τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ περὶ τὸν Τιμόθεον αἰσθόμενοι ὅτι Μακκαβαῖος εἴη, πεῖραν ἤδη καὶ πρότερον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς ἐν τοῖς πολέμοις εὐτυχίας εἰληφότες, [k] εἰς φυγὴν τρέπονται. ἑπόμενος δὲ μετὰ θράσους ὁ Ιούδας, ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν [l] εἰς ὀκτακισχιλίους. ὑποδύσας δ' εἰς [m] Μάλλην πόλιν [n] ἔθνων λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων, λαμβάνει καὶ καίει· καὶ τοὺς μὲν ἄρρενας ἅπαντας ἀποκτείνει, τὴν δὲ πόλιν αὐτὴν [o] ἐμπίμπρησιν. ἄρας δ' ἐκεῖθεν, τήν τε [p] Χάσφωμα, καὶ [q] Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλααδίτιδος καθαιρεῖ.

δ'. Χρόνῳ δ' ὕστερον ὁ πολλῷ Τιμόθεος δύναμιν μεγάλην παρασκευασάμενος, καὶ συμμάχους ἄλλους τε παραλαβὼν,

a Ὡρμησεν *C.* & *Vet. Interpr.* *b* Κατέλειπεν *C.* *c* Συνειλημμένοι (prout in 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & 27.) malit *Schotanus.* Ἀποτεθλιμμένοις legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod multi ex iis tribularentur.* *d* Ita & 1. *Macc.* c. 5. v. 26. Βοσθοσῷ juxta meliores *Epiphanii* libros. in aliis *Baraſa*, ut & in *vulgata* verſione lib. 1. *Maccab.* Hæc autem Βοσορὰ diſtinguitur à Βοσὸρ urbe Gileaditide ab ipſo *Joſepho* & *Scriptore* lib. 1. *Maccab.* ſic ut Βοσὸρ poſſit haberi eadem atque בצר in tribu *Ruben*, & Βοσορὰ pro *Boſtris*. *Relandus.* בצרה ſignificat *locum munitum*: unde & Carthaginis arx invertis literis Βύρσα Græcis; ex quo vocabulo male intellecto fluxit fabula de taurino tergo. Erant in vicinia Judæorum urbes duæ quibus nomen בצרה, altera Idumææ, de qua *Eſajas* c. 34. v. 6. & c. 63. v. 1. & *Jeremias* c. 49. v. 13. altera Moabitidos, de qua *Jeremias* c. 48. v. 24 illa in 2 *Maccab.* & *Joſepho* Βοσορὰ dicitur, *Ptolemæo* & *Stephano* Βοσρα, hæc vero Βοσὸρ tam 1 *Macc.* quam *Joſepho*. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 5. v. 26. *e* Κατακαῶν *Hen.* *f* Επ' αὐτῷ *C.* *g* Ita mallem cum *Baſ.* & *Hen.* προσπεπλησιακότας perperam in *Gen.* *Aliiſque.* *h* Σημῆναι *Hen.* *i* Ita *Baſ. Hen.* & *C* ὑπὲρ τῶν ἀδ. *Gen.* *k* Φυγῇ χρῶνται *Hen.* *l* Illud εἰς omittunt *Genevenſes.* *m* Μαλλὰ *Hen.* Μαλφὼ *C.* in *Epiphanii* libris *Mellam.* Μαλλὴν *Joſephi* eandem eſſe credit *Grotius* quæ (in 1 *Macc.* c. 5. v. 35.) dicitur Μαρφὰ, & in *Codd. Alex.* & *NC.* Μαραὰ, & *Ptolemæo* Μαλιαθὰ. & *Stephano* Μαλσάνη. unde pro ἐν Αλίμοις 1 *Macc.* c. 5. v. 26. legendum conjicit literis tranſpoſitis ἐν Μαλίοις. *n* Illa ὕστερον λεγομένην non agnoſcit *Epiphan.* *o* Sic *Hen.* & *C.* ἐμπίπρησιν in *Editis.* *p* Χαμοφάκλω *C.* Καθωμαχὶ *Hen.* in *Epiphanii* libris *Caſtomachi* vel *Caſthomachi.* Χαφφὼ 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & Χασφὼν v. 36. atque ſemel *Cheſchbon* habet *Vulgatus Interpres.* *q* Σοσορὰν, *C.* tranſpoſitis (ut credo) literis pro Βοσορὰν, ſicuti Σναφὼ pro Χασφὼ habet *NC.*

a Απαραν

ἀπὸ Γαλαάδου, καὶ Ἀραβίων πολὺν στρατὸν συναγείρας, ἦλθε μετὰ δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ συμβαλὼν ἐνίκησε τῇ μάχῃ. καὶ πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων ἀνελὼν, καὶ τὰ σκῦλα λαβὼν, καὶ τοὺς ἀποφυγόντας διώξας μέχρι τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γαλαάδιτιν. Ἰούδας δὲ Μακκαβαῖος καὶ Ἰωνάθης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διέβησαν τὸν Ἰορδάνην, καὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδεύσαντες τὴν ἔρημον, συνήντησαν Ναβαταίοις εἰρηνικῶς καὶ φιλικῶς αὐτοῖς προσενεχθεῖσιν, καὶ διηγησαμένοις αὐτοῖς ὅσα τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν ἐν τῇ Γαλαάδιτιδι συμβέβηκε, καὶ πολλοὺς μὲν ἐν Βοσόρροις καὶ Βοσόροις καὶ Ἀλημοῖς καὶ Καφὼρ καὶ Μαγὼν καὶ Καρνάιμ κατακεκλεῖσθαι πόλεσι, πάσας δὲ ταύτας ὀχυρὰς καὶ μεγάλας καὶ περιτειχεῖς τυγχάνειν, καὶ τοὺς ἐν ταύταις κατακεκλεῖσθαι πολεμίους, ἐπὶ τὴν αὔριον ἐπιτίθεσθαι ταύταις καὶ τὴν πᾶσαν ἡμέραν ἐκείνην καὶ νύκτα καταλαβεῖν καὶ ἀφανίσαι πάντας τοὺς ἐν αὐταῖς ὄντας. Ἰούδας δὲ καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, ἐπειδὴ τὸν Ἰορδάνην διέβησαν, ἐπὶ τὴν ἔρημον ἐπορεύθησαν ἐπὶ τὴν Βοσόρραν καὶ Βοσόρρους καὶ Ἀλημοὺς καὶ Καφὼρ καὶ Μαγὼν καὶ Καρνάιμ, πάσας

ipſe adeſſet, prælio dimicarent. nam præter cætera ejus conſilia ſolertia etiam illud plane mirandum, quod cladem Joſephi & Azariæ militibus illatam illis eventuram eſſe intellexit, ſi vel tantillum ab iis diſcederent quæ in mandatis dederat. At Judas ejuſque fratres Idumæos bello perſequi non deſtiterunt: ſed eos undique premebant urgebantque. Cumque urbem Chebronem cepiſſent, ejus munitiones diruebant: & turribus *circumquaque* incenſis, extraneorum regionem depopulabantur, urbemque Mariſſam; ac inde Azotum delati eam expugnarunt & diripuerunt. multum autem ſpoliorum & prædæ ſecum aſportantes, in Judæam reverſi ſunt.

Judæ expeditio in Idumæam. 1 Macc. c. 5.

μηδενὶ τῶν ἐκείνου παρουσίας. τοῖς γὰρ τοῖς ἄλλοις αὐτῷ στρατηγήμασι, καὶ ὃ τοὺς περὶ τὸν Ἰώσηπον καὶ τὸν Ἀζαρίαν πάθημα θαυμάσειεν ἄν τις, ὃ συνῆκεν εἰ μὴ διακινήσουσί τι τῶν ἐπεσταλμένων αὐτοῖς ἐσόμενον. ὁ δὲ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πολεμοῦντες τοῖς Ἰδουμαίοις οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ὀπίσω παντα χόθεν αὐτοῖς. τήν τε Χεβρῶνα πόλιν καταλαβόμενοι, ὅσον ἐπ' ὀχυρὸν αὐτῆς καθεῖλον· καὶ τοὺς πύργους ἐμπρήσαντες, ἐδήωσαν τὴν ἀλλοφύλων χώραν, καὶ Μάρισσαν πόλιν, εἰς τὴν Ἄζωτον ἐλθόντες, καὶ λαβόντες αὐτὴν διήρπασαν. πολλὰ δὲ σκύλα καὶ λείαν κομίζοντες, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπέστρεψαν.

XIII. CAP. VIII. ΚΕΦ. ηʹ. ιηʹ.

De obitu Antiochi Epiphanis. Quomodo Antiochus Eupator, ducto in Judam exercitu, ipſum in templo obſidebat: ac poſtea, pace facta, diſceſſit. De Alcimo & Onia.

Περὶ τελευτῆς Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς. ὡς Ἀντίοχος Εὐπάτωρ στρατευσάμενος ἐπὶ Ἰούδαν, αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἐπολιόρκει· εἶτα εἰρήνην ποιησάμενος ἀνεχώρησε. περὶ Ἀλκίμου καὶ Ὀνίου.

Antiochus Epiphanes ab Elymaïde repulſus. 1 Macc. c. 6.

SUB id tempus etiam rex Antiochus, ſuperiores tractus peragrans, audivit urbem eſſe in Perſide opibus præſtantem, Elymaïda nomine, inque ea Dianæ templum valde opulentum, omne genus donariis refertur; arma etiam & loricas *ibi* eſſe, quæ fama acceperat reliquiſſe Alexandrum, Philippi filium, Macedonum regem. Itaque his incitatus, Elymaïda properavit, admotoque exercitu eam obſidebat. Illis autem qui in ea erant nec adventu ejus nec oppugnatione territis, ſed fortiter reſiſtentibus, ſpe ſua fruſtratus eſt. Cum enim illum ab urbe repuliſſent, facta eruptione eum perſequuti ſunt: adeo ut fuga ſe Babylonem receperit, magna exercitus parte amiſſa. Dolenti autem, quod tam male ei res ceciderant, nunciant quidam duces etiam profligatos eſſe, quos ad bellum cum Judæis gerendum reliquerat, Judæorumque vires magna cepiſſe incrementa. Hac de re nova ſolicitudine priori accedente, animi anxietate obrutus in morbum incidit. Quo cum diutius teneretur, & augerentur cruciatus, cogitans jam ſibi eſſe moriendum, amicos convocat, & morbum ſuum illis gravem eſſe ſignificabat, ac præterea illud declarabat, ſe iſta paſſum eſſe, quod Judæorum gentem male multaverat, templumque ſpoliaverat, & Deum contempſerat. atque his dictis animam exhalavit. Adeo ut mirari ſubeat Polybium Megalopolitanum: qui, cum vir eſſet alioqui probus, memoriæ proderet, Antiochum periiſſe, quod Dianæ templum apud Perſas expilare voluiſſet. voluiſſe enim tantum nec feciſſe haud pœna dignum erat. Quod ſi Polybio videatur Antiochum ob hujuſmodi cauſam finiiſſe vitam: multo veriſimilius eſt, ob ſacrilegam templi

Antiochus moriens ſuos alloquitur. 1 Macc. c. 6.

Polybius Megalopolitanus erroris arguitur.

ΤΟ δὲ τὸ καιρὸν ἐκεῖνον καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, τὴν ἄνω χώραν ἐπερχόμενος, ἀκούσῃ πόλιν ἐν τῇ Περσίδι πλούτῳ διαφέρουσαν Ἐλυμαΐδα τὄνομα, καὶ πολυτελὲς ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐν αὐτῇ, καὶ παντοδαπῶν ἀναθημάτων πλῆρες εἶναι. ἔπεσε μὲν ὅπλα καὶ θώρακες, ἃ καταλιπεῖν ἐπενθάνετο τὸν ὑὸν τὸν Φιλίππου, βασιλέα δὲ Μακεδόνων Ἀλέξανδρον. κινηθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ἐλυμαΐδα, καὶ προσκαλεῖται αὐτὴν ἐπολιόρκει. τῶν δ' ἐν αὐτῇ μὴ καταπλαγέντων τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, μηδὲ τὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντιχόντων, ἀποκρούεται τὴν ἐλπίδος. ἀπιόντας δὲ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἐπεξελθόντες ἐδίωξαν· ὥστ' αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς Βαβυλῶνα φεύγοντα, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντα τῶν στρατιᾶς. λυπουμένῳ δ' ὅτι τῇ διαμαρτίᾳ ταύτῃ, προσαγγέλλουσί τινες καὶ τῶν στρατηγῶν ἥτταν, οὓς πολεμήσοντας τοῖς Ἰουδαίοις κατελελοίπει, καὶ τὴν ἰσχὺν ἤδη τὴν τῶν Ἰουδαίων. προσγινομένης οὖν καὶ τῆς περὶ τούτων φροντίδος τῇ προτέρᾳ, συγχυθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἧς μαινομένης καὶ αὐξανομένων τῶν παθῶν, σωεὶς ὅτι μέλλει τελευτᾶν, συγκαλεῖ τοὺς φίλους, καὶ τὴν νόσον αὐτοῖς χαλεπὴν οὖσαν ἐμήνυεν, καὶ τοῦτο ὅτι ταῦτα πάσχει κακώσας ὃ Ἰουδαίων ἔθνος παρεδύλευ, συλήσας τε τὸν ναὸν, καὶ τὸν Θεὸν καταφρονήσας. καὶ ταῦτα λέγων ἐξέπνευσεν. ὥστε θαυμάζειν Πολύβιον τὸν Μεγαλοπολίτην, ὃς, ἀγαθὸς ὢν ἀνὴρ, ἀποθανεῖν λέγει Ἀντίοχον, βουληθέντα τὸ τῆς ἐν Πέρσαις Ἀρτέμιδος ἱερὸν συλῆσαι. ὃ γὰρ μικρὸν ποιῆσαι τὸ ἔργον βουλευσάμενον, οὐκ ἔστι τιμωρίας ἄξιον. εἰ δὲ διὰ τοῦτο Πολυβίῳ δοκεῖ καταστρέψαι τὸν βίον Ἀντίοχον οὕτως, πολὺ πιθανώτερον διὰ τὴν ἱεροσυλίαν τοῦ

a Πολεμοῦντες τοὺς Ἰουδαίους in *Cod. C.* Πολεμοῦντες τοῖς ἀλλοφύλοις *Hen.* πολεμοῦντες τοὺς Ἰδουμαίους in *Editis Aliiſque* ipſe mutavi in πολ. τοῖς Ἰδουμαίοις. Si quis malit πρὸς τοὺς Ἰδουμαίους, per me licet. b Ita *Hen. & C.* καταλαμβανόμενοι in *Editis Aliiſque.* c Ἀλλοφύλων *Hen. & C.* d Μάρισσαν *Hen. & C.* atque ita vel Μαρισσὰν juxta *Epiphanii* libros. Videſis *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 889. e Ita *Hen. & Vet. Interpr.* κρατήσαντες in *Editis Aliiſque.* f Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν *Hen. & C.* g Ὑπερχόμενος ſolus *Hen.* h Ita *Hieronymus* in *Danielem*, cap. 11. *Polybius & Diodorus narrant eum templum Dianæ in Elymaïde, quod erat ditiſſimum, ſpoliare conatum.* In Elimæis etiam Dianæ templum collocat *Strabo*, l. 16. p. 744. D. Vide *Bocharti* Phaleg. l. 2. c. 2. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 19 p. 491. i Sic in *Cod. C.* τὸν τοῦ Φιλίππου in *Editis Aliiſque.* k Ἐπὶ τούτῳ *Hen.* l Αὐτῇ *Bunb. & Hen.* m *Al.* καταλοιπεῖ. n Μέλλοι *Hen. & C.* o Κακώσας τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, καὶ συλήσας τὸν ναὸν *Hen.* p Vide *Seldenum* de *Synedriis*, l. 2. c. 13. §. 7. & *Grotium* in *Exodi* cap. 20. v. 17.

τὸν Ἱεροσολύμοις ναὸν τελευτῆσαι τὴν [a]βασιλέα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου [b]διαφέρομεν, τὴν ὑπὸ τοῦ Μεγαλοπολίτου λεγομένην [c]αἰτίαν, ὡς καὶ τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομίζοντες.

ιδ'. Β'. Ὁ δ' Ἀντίοχος, πρὶν ἢ τελευτᾶν, καλέσας Φίλιππον, ἕνα τῶν ἑταίρων, τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον καθίστησι· καὶ δοὺς αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν καὶ τὸν δακτύλιον, Ἀντίοχῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ ταῦτα ἐκέλευσε κομίσαντα δοῦναι, δεηθεὶς [d]προνοῆσαι τῆς ἀνατροφῆς [e]αὐτοῦ, καὶ τηρῆσαι τὴν βασιλείαν ἐκείνῳ. ἀπέθανε δὲ Ἀντίοχος ἐνιαυτῷ καὶ πεντηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. Λυσίας δέ, αὐτοῦ τὸν θάνατον δηλώσας τῷ πλήθει, τὸν μὲν αὐτοῦ Ἀντίοχον, αὐτὸς γὰρ ἦν τὴν ἐπιμέλειαν, [f]ἀποδείκνυσι βασιλέα, καλέσας αὐτὸν Εὐπάτορα.

γ'. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ οἱ ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων φρουροὶ καὶ φυγάδες τῶν Ἰουδαίων, πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο. τοὺς γὰρ ἀναβαίνοντας εἰς τὸ ἱερὸν, [g]θύσαι βουλομένους, ἐξαίφνης ἐκπεσόντες οἱ φρουροὶ διέφθειραν. ἐπέκειτο γὰρ τῷ ἱερῷ ἡ ἄκρα. τούτων δὴ συμβαινόντων αὐτοῖς, Ἰούδας ἐξελεῖν διέγνω τὴν φρουράν· καὶ συναγαγὼν τὸν λαὸν ἅπαντα, τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ κατεπολιόρκει. ἔτος δ' ἦν τοῦτο τῆς ἀρχῆς τοῖς ἀπὸ Σελεύκου, ἑκατοστὸν καὶ πεντηκοστόν. κατασκευάσας οὖν μηχανήματα, καὶ χώματα [h]ἐγείρας, φιλοπόνως προσέκειτο τῇ τῆς ἄκρας αἱρέσει. πολλοὶ δὲ τῶν ἐν τῇ φυγάδων νύκτωρ ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν, καί τινας τῶν ὁμοίων καὶ ἀσεβῶν συναγαγόντες, ἦκον πρὸς Ἀντίοχον τὸν βασιλέα, "οὐκ ἀξιοῦντες ἑαυτοὺς ὑπερορᾶσθαι δεινὰ πάσχοντας ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων, καὶ ταῦτ' "ὑπομένοντας ἀφ' οὗ τὸν πατέρα αὐτῷ, τιμῶν μὲν πατρῷον αὐ- "τῶν καταλείψαντας θρησκείαν, νῦν δὲ προστάξαντος ταῦ- "τα ποιουμένους. κινδυνεύειν οὖν ὑπὸ Ἰούδα καὶ τῶν σὺν "αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν αἱρεθῆναι, καὶ τοὺς φρουροὺς τοὺς ὑπὸ "τοῦ βασιλέως καταταχθέντας, εἰ μή τις παρ' αὐτῶν βοήθεια "πεμφθείη." ταῦτ' ἀκούσας ὁ [i]παῖς Ἀντίοχος, ὀργισθεὶς καὶ τοὺς ἡγεμόνας καὶ φίλους μεταπεμψάμενος, ἐκέλευσε μισθοφόρους συναγαγεῖν, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τοὺς στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔχοντας. καὶ συνήχθη στρατὸς πεζῶν μὲν, [k]ὡσεὶ δέκα μυριάδες, ἱππεῖς δὲ δισμύριοι, ἐλέφαντες δὲ δύο καὶ τριάκοντα.

δ'. Ταύτην οὖν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐξώρμησεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μετὰ Λυσίου, πάσης τῆς στρατιᾶς ἔχοντος τὴν ἡγεμονίαν. καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, ἐκεῖθεν εἰς [l]Βεθσοῦραν ἀναβαίνει πόλιν, σφόδρα ὀχυρὰν καὶ δυσάλωτον. καὶ περικαθίσας ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἰσχυρῶς δὲ ἀντεχόντων τῶν Βεθσουραίων, καὶ τὴν προσκλησιν αὐτῶν τῶν μηχανημάτων ἐμπρησάντων, ἐπεξῆλθον γὰρ αὐτοῖς, χρόνος ἐπίβετο πολὺς περὶ τὴν πολιορκίαν. Ἰούδας δὲ, τὴν ἔφοδον τοῦ βασιλέως ἀκούσας, ἀφίστησι μὲν τοῦ τὴν ἄκραν πολιορκεῖν· ἀπαντήσας δὲ τῷ βασιλεῖ, βάλλει στρατόπεδον ὀλίγον ἀπὸ τῶν φευγόντων, ἔν τινι τόπῳ Βεθζαχαρία λεγομένῳ, σταδίους ἀπέχοντι τῶν πολεμίων ἑβδομήκοντα. ὁ δὲ βασιλεὺς

Hieroſolymitani direptionem exſtinctum eſſe. Sed hac de re non libet cum illis contendere, qui cauſam *mortis ejus* à Megalopolita allatam huic noſtræ præferendam eſſe arbitrantur.

2. Cæterum Antiochus, priuſquam morere- XIV.
tur, Philippo uno de ſodalibus ſuis vocato, *Antiochus Philippum regni curatorem conſtituit. 1 Macc. c. 6.*
ipſum regni curatorem conſtituit: traditoque ei diademate, veſtituque ſuo & annulo, juſſit ut ad Antiochum filium ſuum perferret eique redderet, orans *& obſecrans* ut ipſum educandum curaret, & regnum ei ſervaret. Atque
ita diem ſupremum obiit Antiochus anno cen- *Moritur, eique in regno ſuccedit Antiochus Eupator. 1 Macc. c. 6.*
teſimo quadrageſimo nono. At Lyſias, poſtquam ipſum mortuum eſſe populo indicaverat, filium ejus Antiochum, (tum enim illius curam ille gerebat) regem declarat, eumque nuncupat Eupatorem.

3. Hoc autem tempore arcis Hieroſolymitanæ cuſtodes & Judæorum perfugæ *mala* multa Judæis intulerunt. Eos enim qui in templum rem divinam faciendi ergo aſcendebant, *ferro* peremerunt. nam templo arx imminebat. Itaque cum hæc illis acciderint, id Judæ *Judas arcem Hieroſolymitanam oppugnat. 1 Macc. c. 6.*
in animo erat ut præſidium iſtud de medio tolleret: populoque omni convocato, eos qui in arce erant valide oppugnabat. Annus autem Seleucidarum is erat centeſimus quinquageſimus. Fabricatis itaque machinis, & aggeribus excitatis, magnopere urgebat *obſidionem* ut arcem caperet. Sed multi ex perfugis, qui in ea erant, noctu in regionem egreſſi, &, coactis quibuſdam ſui ſimilibus & impiis, ad Antiochum regem ſe conferebant, poſtulantes *Iſraëlitæ quidam Judam apud Eupatorem criminantur.*
"ut ipſos non negligeret, dum à popularibus
"ſuis dira paterentur, atque illa ſuſtinerent
"patris ipſius gratia, quod religionem patriam
"reliquiſſent, illamque ab eo inſtitutam ſe-
"querentur. nunc vero periculum eſſe, ne
"Judas & qui cum eo ſunt & arcem capiant
"& præſidium à Rege *in ea* conſtitutum, niſi
"*mature* ab ipſo ſuppetiæ mitterentur." His auditis, Antiochus puer iratus eſt: accerſitiſque ducibus & amicis, juſſit eos milites colligere mercenarios, viroſque è regno *ſuo* qui militaris eſſent ætatis. & *brevi* coactus eſt exercitus, peditum circiter centum millia, equitum vero viginti millia, elephantique duo & triginta.

4. His copiis Rex Antiochia profectus eſt *Antiochus Eupator cum copiis in Judæam proficiſcitur. 1 Macc. c. 6.*
cum Lyſia, totius exercitûs imperium habente. Cumque Idumæam perveniſſet, inde ad Bethſuram aſcendit, urbem valde munitam captuque difficilem; eamque circumſeſſam oppugnare cœpit. Bethſuranis autem fortiter reſiſtentibus, & machinas ab ipſo paratas, incurſionibus *ſubinde* factis, incendentibus, multum temporis in obſidione conſumptum eſt. Judas autem, audita Regis expeditione, ab oppugnatione arcis deſiſtit: Regique obviam profectus, caſtra poſuit ad anguſtias in loco qui Bethzacharia dicebatur, ſeptuaginta ſtadiorum intervallo ab hoſtibus. At Rex, digreſſus

a Ita cum *Hen. C. & Vet. Interpr.* τελευτῆσαι τὸν βίον in *Editis.* b Διαφέρομαι *Hen.* c Αἰτίαν, ταύτην ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομιζόντων *Hen. & C.* d Ita cum *MSS. & Vet Interpr.* προσδεηθῆναι in *Editis.* e Illud αὐτοῦ ex *Hen. & Epiphanio.* f Ἀποδείκνυσι in *MSS.* g Καθῆσαι ſolus *Hen.* h Alii ſic diſtinguunt, ἐγείρας φιλοπόνως, προσέκειτο &c. i Nonum ætatis annum agebat, cum vita diſcederet Antiochus Epiphanes, teſte *Appiano* in *Syriacis*, p. 117. k *Jaſon Cyrenæus* (2 *Macc.* c. 13.) totam hanc hiſtoriam aliter narrat: atque inter alia, Eupatori pedites plures tribuit, quam cæteri, equites vero ac elephantos multo pauciores. Vide *Jac. Cappellum* ad A. M. 3837. l Βηθσοῦρα *Busb.* Βηθὼρ & Βηθσοῦρα alibi apud *Joſephum.*

Antiochus Eupator cum Juda congreditur. 1 Macc. c. 6.

greſſus Bethſura, exercitum duxit ad fauces, verſuſque Judæ caſtra. Primo autem mane copias in aciem inſtruxit. Cumque non poſſet elephantos explicare in aciei latitudinem propter locorum anguſtias, juſſit ut unus poſt alium incederet. Singulis autem elephantis attributi erant mille pedites & equites quingenti, qui eos *ubicunque pergerent* undique ſtiparent: geſtabantque elephanti turres excelſas & ſagittarios. reliquum vero exercitum hinc atque illinc fecit edita montium aſcendere, amicis in duces eis præpoſitis. Cum autem juſſiſſet exercitum clamorem *militarem* tollere, hoſtes aggreditur, aureis æreiſque clypeis nudatis, ut inde fulgor ingens emicaret. illis etiam magna voce clamantibus montes reſpondebant. Nec tamen Judas his viſis animo conſternatus eſt: ſed, excepto fortiter hoſtium impetu, ad ſexcentos eorum occidit, qui primi ad manus venerant. Eleazarus autem ejus frater, quem Auran vocabant, conſpicatus elephantum alios omnes ſupereminentem, regiis thoracibus loricatum, ſuſpicatus in eo eſſe Regem, animoſe admodum in eum impetum fecit. Cumque multos qui circa elephantum erant peremiſſet, alioſque dimoviſſet, ſub ventrem ſubiit, & elephantum vulneratum interfecit. ille vero in Eleazarum collapſus, ſuo pondere virum opprimit. Et hic quidem, cum magno animo multos ex hoſtibus perdidiſſet, hoc modo vitam finivit.

Eleazarus occiſo elephanto ab ipſo opprimitur. 1 Macc. c. 6.

Judæi cedunt. 1 Macc. c. 6.

5. At Judas, ubi hoſtium vires animadvertit, Hieroſolyma ſe recepit, ſeque ad obſidionem tolerandam parabat. Antiochus vero, parte exercitûs ad oppugnandam Bethſuram miſſa, cum reliquis copiis Hieroſolyma profectus eſt. At enim Bethſuritæ *hoſtium* multitudine territi, videnteſque commeatus eos deficere, ſemet *ei* tradiderunt, fide jurejurando accepta ſe nihil mali à Rege paſſuros eſſe. Cæterum Antiochus, urbe potitus, * nulla alia injuria eos affecit, quam quod nudos eos ejecerit. urbem autem ſuorum præſidio firmavit. Verum cum longo tempore aſſideret oppugnando fanum Hieroſolymitanum, iis qui intus erant acerrime *pro ſalute ſua* propugnantibus. nam contra ſingulas, à Rege in eos adhibitas, machinationes, illi etiam alias fecerunt. Commeatus autem eos deficere cœperat, frugibus, quos condiderant, abſumptis, terraque eo anno non culta, &, quod ſeptimus erat annus quo ſecundum legem *tota* regio feriatur, nulla ſemente facta. Multi igitur obſeſſorum propter neceſſariorum inopiam diffugiebant, adeo ut pauci in templo relicti fuerint.

Bethſuritæ obſeſſi ſeditionem faciunt. 1 Macc. c. 6.

Fanum Hieroſolymitanum oppugnatum. 1 Macc. c. 6.

Lyſias perſuadet Antiocho ut cum Judæis componat. 1 Macc. c. 6.

6. Atque illis quidem, qui in fano obſidebantur, ita res ceciderunt. Lyſias vero copiarum dux & Antiochus rex, poſtquam eis nunciatum erat, Philippum è Perſide venire, &

ὁρμήσας ἀπὸ τῆς Βεθσύρας, ἤγαγε τῷ δυνάμει ἐπὶ τὰ γενά, καὶ τὸ τῦ Ιούδα στρατόπεδον. ἅμ' ἡμέρᾳ δὲ πρὸς μάχην διέταξε τὸν στρατόν. τὸς μὲ οὖν ἐλέφαντας ἐποίησεν ἀλλήλοις ἕπεσθαι διὰ τ στενοχωρίαν, ὑ δυναμένων αὐτῶν ἐπὶ πλάτος πετάχθαι. εἰς δὲ κύκλον ἐλέφαντος ἑκάστου [a] συμπαρῆσαν πεζοὶ μὲν χίλιοι, ἱππεῖς δὲ πεντακόσιοι· ἔφερον δὲ οἱ ἐλέφαντες πύργους τε [b] ὑψηλὸς καὶ τοξότας. τῷ δὲ λοιπῷ δύναμιν ἐκτέρωθεν ἐποίησεν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰ ὄρη, τὸς φίλους [c] αὐτῆς τάξας. κελεύσας δὲ ἀλαλάξαι τῷ στρατιᾷ, προσβάλλει τοῖς πολεμίοις, γυμνώσας τάς τε [d] χρυσᾶς καὶ χαλκᾶς ἀσπίδας, ὥστε αὐγὴν ἀπ' αὐτῶν ἀφίεσθαι λαμπράν. συνεπήχει δὲ τὰ ὄρη κεκραγότων αὐτῶν. ταῦτα ὁρῶν ὁ Ιούδας ὑ καταπλάγη, δεξάμενος δὲ γενναίως τὸς πολεμίους, τῶν προδρόμων ὡσὶ ἑξακοσίους ἀναιρεῖ. Ελεάζαρος δ' ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ, ὃν [e] Αὐρὰν ἐκάλουν, ἰδὼν τ ὑψηλότατον τ ἐλεφάντων ὡπλισμένον βασιλικοῖς θώραξι, καὶ νομίζων ἐπ' αὐτῦ τ βασιλέα εἶναι, [f] παρεβάλλετο σφόδρα εὐκαρδίως ἐπ' αὐτὸν ὁρμήσας. καὶ πολλὸς μὲ τ περὶ τ ἐλέφαντα κτείνας, τὸς ἄλλους διεσκέδασεν· ὑποδὺς δὲ ὑπὸ τ γαστέρα καὶ πλήξας, ἀπέκτεινε τ ἐλέφαντα. ὁ δ' ὑπερπεσὼν τῷ Ελεαζάρῳ, [g] διαφθείρει τ ἄνδρα ὑπὸ ὗ βάρους. καὶ [h] ὕτος μὲν, εὐψύχως πολλὸς τ ἐχθρῶν ἀπολέσας, τῷ τρόπῳ τύτῳ τὸν βίον κατέστρεψεν.

ε'. Ο δὲ Ιούδας, ὁρῶν τ τ πολεμίων ἰσχύν, ἀνεχώρησεν εἰς Ιερσόλυμα, [i] καὶ πρὸς πολιορκίαν παρεσκευάζετο. Αντίοχ@ δὲ, τὸ μὲν τ στρατιᾶς εἰς Βεθσύρας ἔπεμψε, πολεμήσων αὐτόθι, τῷ λοιπῷ δὲ τ δυνάμεως αὐτὸς ἦκεν ἐπὶ τὰ Ιερσόλυμα. οἱ μὲ ὖν [k] Βεθσυρεῖται, τ ἰσχὺν καταπλαγέντες, ὑ ἀσφαλίζοντα βλέποντες τὰ ἐπιτήδεια, παραδιδόασιν [l] αὑτὸς, ὅρκυς λαβόντες ὑπὲρ τῦ μηδὲν πείσεσθαι δεινὸν ὑπὸ ὗ βασιλέως. Αντίοχος δὲ, λαβὼν τ πόλιν, ἄλλο μὲ αὐτὸς οὐδὲν διέθηκεν, ἢ μόνον γυμνὸς ἐξέβαλε. φρυρὰν δὲ κατέστησεν ἰδίαν ὡ τῇ πόλει. πολλῷ δὲ χρόνῳ ὁ ἱερὸς πολιορκῶν τὸ ὡ Ιερσολύμων [m] προσεκαθίζετο, καρτερῶς τ [n] ἔνδον ἀμυνομένων. [o] πρὸς ἕκαστον γὰ ὧν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸς ἔστησε μηχάνημα, καὶ κεῖνοι πάλιν ἀντεμηχανῶντο. τροφὴ δ' [p] αὐτοῖς ἐπελοίπει, ὗ μὲ ὄντος ἀπαπλωμένῳ καρπῷ, τ δὲ γῆς ἐκείνῳ τῷ ἔτει μὴ γεωργημένης, ἀλλὰ διὰ ὄ εἶναι τὸ ἕβδομον ἔτος, καθ' ὃ νόμος ἐᾷ ἡμῖν ἀργὸν ἐᾶν τὸν χῶρον ἀσπόρῳ μεμενηκότας. πολλοὶ τοιγαροῦν τ πολιορκυμένων ἀπεδίδρασκον διὰ τ τ ἀναγκαίων ἀπορίαν, ὡς ὀλίγους ὡ τῷ ἱερῷ καταλειφθῆναι.

ς'. Καὶ τοῖς μὲ πολιορκυμένοις ἐν τῷ ἱερῷ τοιαῦτα συνέβαινεν εἶναι) τὰ πράγματα. Λυσίας δὲ ὁ στρατηγὸς, ὑ ὁ βασιλεὺς [q] Αντίοχος, ἐπυθὴ [r] Φίλιππος αὐτοῖς ἀπὸ τ Περσίδος ἥκων

a Προήσσω *Busb. & Hen.* *b* Υψηλὰς ἰσχυρὰς, ὑ τεχ. *Hen.* *c* Αὐτῦ *Hen. & Busb.* *d* Improprie *aureos clypeos* dicit, qui erant ex argento deaurato. *e* Ita etiam *Zonaræ.* Αὖρον *C.* Αὐραὰν 1 *Macc.* c. 2. v. 6. Vide *Annott.* ad p. 585. v. 3. *f* Παρεβάλετο *Hen & C.* *g* Διεφθειρε *Hen. C. & Epiphan.* *h* Οὕτως *Hen* *i* Ita *Busb. C. & Zonaras.* πρὸς deeſt *Editis Aliiſque.* *k* Βαιτσουρεῖται *Busb* *l* Εαυτὸς *Hen* αὐτὸς in *Editis.* *m* Προσεκαθίζετο *Hen. & C.* *n* Ita etiam *Epiphan.* ἐνδὸν *Busb. Hen. & C.* *o* Καθ' ἕκαστον γὰρ τ τ Αντιοχε μηχανημάτων *Busb* *p* Ita ex *MSS. & Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.* *q* Vocem Αντιοχος intertam dedi ex *Busb. & Vet. Interpr.* *r* Ita *C. & Vet. Interpr.* in *Editis Aliiſque* ὁ βασιλεὺς Φιλιππος. * Quod quidem à Rege non niſi ſalute tenus ſervatum eſt: alioqui nudis ejectis oppidanis, ſuorum præſidium ibi conſtituit, *Gelen.*

a Περὶ

ἦκων ἐδηλώθη, καὶ τὰ πράγματα εἰς ἑαυτὸν καταςκευάζειν, εἶχον μὲν ὥςτε τὴν πολιορκίαν ἀφέντας ὁρμᾶν ἐπὶ Φίλιππον· ὁ μὲν τοῦτο ποιῆσαι φανερὸν τοῖς ςρατιώταις καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἔγνως. ἀλλ' ἐκέλευσε τὸν Λυσίαν ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἐν κοινῷ διαλεχθῆναι, μηδὲν μὲν τῶν περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα, τὴν δὲ πολιορκίαν ὅτι [b]χρονιωτάτη γένοιτ' ἂν δηλοῦντα, καὶ τὴν ὀχυρότητα τοῦ χωρίου, καὶ ὅτι τὰ πρὸς τροφῆς αὐτοῖς ἤδη ἐπελελοίπει, καὶ ὡς πολλὰ δεῖ καταςῆσαι τὰ ἐν τῇ βασιλείᾳ πράγματα, καὶ ὡς δοκεῖ πολὺ κρεῖττον εἶναι συνθήκας ποιησαμένους πρὸς τοὺς πολιορκουμένους, καὶ φιλίαν πρὸς ὅλον αὐτῶν τὸ ἔθνος, ἐπιτρέψαι τε αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς πατρίοις νόμοις, ὧν ἀφαιρεθέντες ἐξεπολεμώθησαν, χωρεῖν τε ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα δὲ Λυσίου φήσαντος, ἤρεσεν τό τε ςράτευμα καὶ [c]οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.

ιε'. ε'. Καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πολιορκουμένους, εἰρήνην τε ἐπηγγείλατο, καὶ συγχωρεῖν τοῖς πατρίοις νόμοις [d]χρωμένους ζῆν. οἱ δέ, ἀσμένως δεξάμενοι τοὺς λόγους, λαβόντες ὅρκους τε καὶ πίςεις, ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἱεροῦ. εἰσελθὼν δὲ Αντίοχος εἰς αὐτό, καὶ θεασάμενος ὀχυρὸν ὄντως τὸ χωρίον, παρέβη τοὺς ὅρκους, καὶ κελεύει τὸν δυνάμεων [e]περιῃρῆσαι καθελεῖν τὸ τεῖχος εἰς ἔδαφος. καὶ ταῦτα ποιήσας, ἀνέςρεψεν εἰς Αντιόχειαν, ἐπαγόμενος Ονίαν τὸν ἀρχιερέα, ὃς καὶ Μενέλαος ἐκαλεῖτο. Λυσίας γὰρ συνεβούλευσε τῷ βασιλεῖ, τὸν Μενέλαον ἀνελεῖν, εἰ βούλεται τοὺς Ιουδαίους ἡρεμεῖν, καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν αὐτῷ. τοῦτον γὰρ ἀρχὴν τῶν κακῶν, πείσαντ' αὐτὸν τὸν πατέρα τοὺς Ιουδαίους ἀναγκάσαι τῶν πατρίων θρησκείαν καταλιπεῖν. πέμψας οὖν τὸν Μενέλαον ὁ βασιλεὺς εἰς [f]Βέροιαν τῆς Συρίας διέφθειρεν, ἀρχιερατεύσαντα μὲν ἔτη δέκα, πονηρὸν δὲ γενόμενον καὶ ἀσεβῆ, καὶ, ἵνα αὐτὸς ἄρχῃ, τὸ ἔθνος ἀναγκάσαντα παραβῆναι τοὺς ἰδίους νόμους. ἀρχιερεὺς δ' ἐγένετο μετὰ τὸν Μενελάου θάνατον [h]Αλκιμος ὁ καὶ [i]Ιάκειμος κληθείς. ὁ δὲ βασιλεὺς Αντίοχος, εὑρὼν ἤδη τὸν Φίλιππον κρατοῦντα τῶν πραγμάτων, ἐπολέμει πρὸς αὐτόν· καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐνοχείριον, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς Ονίας, [k]ὃν προείπομεν ἔτι παῖδα τελευτήσαντος ἀφίεσθαι τοῦ πατρὸς, ἰδὼν ὅτι τὸν θεῖον αὐτοῦ Μενέλαον ὁ βασιλεὺς ἀνελὼν τὴν ἀρχιερωσύνην Αλκίμῳ δέδωκεν, [l]οὐκ ὄντι ἐκ τῶν [m]ἀρχιερέων γενεᾶς, ἀλλ' ὑπὸ Λυσίου πεισθεὶς [n]μεταθῆναι τὴν τιμὴν ἀπὸ ταύτης τῆς οἰκίας εἰς ἕτερον οἶκον, φεύγει πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτου βασιλέα· καὶ τιμῆς ἀξιωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς [o]αὐτοῦ Κλεοπάτρας, λαμβάνει τόπον ἀξιώσας τὸν τοῦ νόμου τοῦ Ηλιοπολίτου, διὰ ὃ καὶ ὅμοιον τῷ διὰ Ιεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν ἱερόν. [p]περὶ τούτων μὲν οὖν εὐκαιρότερον ἡμῖν ἔσται διελθεῖν.

rerum ſummam ſibimet vendicare, in ea erant ſententia ut ſoluta obſidione adverſus Philippum ire contenderent; id tamen *conſilii* tam duces quam milites celare decreverunt. Cæterum rex mandavit Lyſiæ, ut in concione cum ipſos tum duces alloqueretur, ne mentionem quidem faciens negotiorum Philippi, id vero ſubindicans, oppugnationem fore rem longi temporis, locumque eſſe munitiſſimum, & commeatus eos jam defeciſſe, multaque in regno conſtituenda eſſe, adeoque longe melius videri fœdus cum obſeſſis & amicitiam cum tota illorum gente inire, & ſinere eos uti patriis legibus *& inſtitutis*, quibus ademptis in bellum eruperant, atque *ita demum* domum redire. Cum iſta Lyſias loquutus eſſet, tam ducibus quam exercitui *ea* placuit ſententia.

Antiochus Lyſiæ mandat, ut ad milites verba faceret de pace ineunda. 1 Macc. c. 6.

5. Tum Rex, miſſis ad Judam & qui cum eo obſeſſi erant nunciis, pacem illis ſe datum ire promiſit, libertatemque vivendi patriis legibus. Illi vero verbis iſtis libenter obſequuti, fideque jurejurando accepta, è templo exierunt. At Antiochus, cum in illud ingreſſus animadvertiſſet locum egregie adeo munitum, datum à ſe jusjurandum violavit, præcipitque exercitui, qui tum ei aderat, ut murum diruerent ſoloque æquarent. Atque his factis Antiochiam reverſus eſt, ſecum ducens Oniam pontificem, qui Menelaus vocabatur. Nam Lyſias conſilium dedit Regi, ut Menelaum interficeret, ſi vellet Judæos quieſcere, nullumque ſibi negotium faceſſere. Hunc enim malorum *omnium* auctorem exſtitiſſe, patri ipſius perſuadendo, ut Judæos ad patrium cultum relinquendum adigeret. Rex igitur Menelaum, in Berœam Syriæ urbem ablegatum, interfici juſſit, poſt decennium in pontificatu exactum, hominem malum & impium, qui, ut principatum ſibi adſtrueret, gentem coëgit à propriis legibus deſciſcere. Poſt Menelai autem obitum pontifex factus eſt Alcimus, qui & Jacimus nominatus. Cæterum Antiochus rex, cum offendiſſet Philippum rerum gubernaculo admotum, bellum ei movebat; & in poteſtatem ſuam redactum extremo ſupplicio affecit. Filius autem pontificis Onias, quem puerulum defuncto patre relictum jam ante diximus, videns quod Rex, patruo ſuo ſublato, pontificatum Alcimo dediſſet, qui non erat de genere pontificali, perſuaſus nempe à Lyſia ut honorem *gentilem* ab ea familia in aliam domum transferret, fugit ad Ptolemæum regem Ægypti: atque, ab eo & uxore ejus Cleopatra honorifice exceptus, impetravit ab eis locum in regione Heliopolitana, ubi templum Hieroſolymitano ſimile ædificavit. Sed de iſtis dicendi locus erit magis opportunus.

XV. *Antiochus fœdus init cum Judæis. 1 Macc. c. 6.*

Fidem datam violat. 1 Macc. c. 6.

Menelaus ſupplicio afficitur. 2 Macc. c. 13.

Alcimus fit pontifex.

Philippus occiditur.

Onias in Ægypto templum ædificat.

a Περὶ τὸν Φίλιππον C. b Πολυχρονιωτάτη Hen. & C. c Illud οἱ ex Hen. & Busb. d Χρωμένους Hen. e Περιῃρῆσθαι Hen. & Epiphan. f Ita Hen. C. & Nummi Veteres. Βερροίαν in Editis Aliisque. g Τὸν Μενελάου Hen. & C. ut alicubi ſupra. h Hiſce repugnare videtur locus in 1 Macc. c 7. v. 5. Sed Joſepho eum conciliat Grotius. i Ιωάκειμος ἐπικληθεὶς Busb. & C. Ἰάκειμος Hen. k Scilicet, p 531. cap. 5. l Ita ex Hen & C. οὐκ ὄντι ἐκ ἀρχιερέων γενεᾶς in Editis. m Erat tamen ſtirpis Aaronicæ, 1 Macc. c. 7. v. 14. Vide Seldenum in lib. 1. de Succeſſ. in Pontific. Hebr. c. 9. n Μεταθῆναι Hen. & C. o Αὐτοῦ abeſt Hen. & C. agnoſcitur tamen ab Epiphanio. p Ita etiam Epiphan. περὶ τούτου μὲν οὖν ἐν τύχῃ. Hen. & C.

XVI. CAP. X. ΚΕΦ. ι'. ιε'.

Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, expeditione in Judæos ſuſcepta, infecto negotio reverſus eſt: utque Nicanor non multo poſt contra Judam miſſus cum univerſo exercitu periit. De obitu Alcimi, & ſucceſſione Judæ.

Ως Βαχχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἀπιστρατευσάμενος τοῖς Ιουδαίοις, ἀπρακτος ἀνέστρεψε· καὶ ὡς Νικάνωρ, μετ' ὀ πολὺ κατ' Ιούδαν πεμφθεὶς, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ. ὡς τελευτῆς Αλκίμου, καὶ διαδοχῆς Ιούδα.

Demetrius Seleuci filius regnum occupat. 1 Macc. c. 7.

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius Roma profugus, Tripoli Syriæ *urbe* occupata, diadema ſibi impoſuit: atque militibus aliquot mercenariis ſibi comparatis, *regiam ingreſſus eſt, omnibus eum læte *admodum* excipientibus, & ſemet ei ſubmittentibus. Cum autem Antiochum regem & Lyſiam comprehendiſſent, *ipſos* ad eum vivos deducunt: atque illi, ita è veſtigio jubente Demetrio, *à militibus* interfecti erant, cum jam annos duos regnaſſet Antiochus, ſicut & alibi jam ante memoravimus. At cum multi ex Judæis impii & profugi ad eum ſeſe aggregaſſent, & cum eis Alcimus pontifex, accuſabant totam gentem, ac *præcipue* Judam & fratres ipſius, narrantes, ut amicos ejus omnes trucidarint, & quotquot in regno rebus ejus ſtudebant ipſumque exſpectabant, etiam illos perdiderint, & ipſos propria è terra ejectos in aliena peregrinos fecerint; poſtulabantque ut *uno* aliquo ex amicis ſuis miſſo ex ipſo diſceret quæ à Juda patrata fuerint.

Eupator & Lyſias ab eo necantur. 1 Macc c.7.

Alcimus Judam apud Demetrium criminatur. 1 Macc. c. 7.

Τπο δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν φυγὼν Δημήτριος ἀπὸ Ρώμης ὁ Σελεύκου υἱὸς, καὶ [a] καταλαβόμενος τὴν Συρίας Τρίπολιν, ἐστέψατο μὲ' [b] αὐτῷ διάδημα. συναγαγών δέ τινας περὶ αὐτὸν μισθοφόρους [c] εἰς τὴν βασιλείαν [d] εἰσῆλθε, πάντων αὐτὸν ἡδέως προσδεχομένων [e] καὶ προδιδόντων αὐτούς. συλλαβόντες δὲ καὶ Αντίοχον τὸν βασιλέα καὶ Λυσίαν, ζῶντας, ἀνάγουσιν αὐτῷ· καὶ ὅτοι μὲν, κελεύσαντος παραχρῆμα Δημητρίου, διεφθάρησαν, βασιλεύσαντος Αντιόχου [f] ἔτη δύο, καθὼς ἤδη που καὶ [g] ἐν ἄλλοις δεδήλωται. συμφεύγουσι δὲ πρὸς αὐτὸν πολλοὶ τῶν Ιουδαίων πονηροὶ καὶ φυγάδες, καὶ μετ' αὐτῶν Αλκιμος ὁ ἀρχιερεὺς, κατηγόρουν ἔθνους παντὸς, καὶ μάλιστα Ιούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, λέγοντες, ὡς τοὺς φίλους αὐτοῦ πάντας [h] ἀπέκτειναν, καὶ ὅσοι τὰ ἐκείνου [i] φρονοῦντες καὶ προσμένοντες αὐτὸν ὑπῆρχον ἐν τῇ βασιλείᾳ, τούτους ἀπολελοίπασιν, αὐτοὺς τε τῆς οἰκείας γῆς ἐκβαλόντες [k] ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιήκασιν, [l] ἠξίουν τε πέμψαντα τῶν ἰδίων τινὰ φίλων, γνῶναι δι' αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τοῦ περὶ τὸν Ιούδαν τετολμημένα.

Demetrius Bacchidem mittit contra Judæos. 1 Macc. c. 7.

2. Demetrius ira commotus mittit Bacchidem, amicum regis Antiochi Epiphanis, virum probum *integrumque*, cui tum Meſopotamiæ omnis præfectura credita erat, copiis ei datis, commendatoque ipſi Alcimo pontifice, addito mandato ut Judam & qui cum eo erant ferro perimeret. Bacchides autem Antiochia profectus cum exercitu, poſtquam pervenit in Judæam, mittit ad Judam & ejus fratres, ut *cum eis* de pace & amicitia ageret. volebat enim eum per dolum capere.

Bacchides Judæ incaſſum ſtruit inſidias. 1 Macc. c. 7.

Sed ille fidem *ipſi* non habuit: videbat enim quod tanto cum exercitu adeſſet, quo ad bellum non ad pacem *faciendam* itur. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciaverat, ratique ſibi ab Alcimo, *utpote* populari ſuo, nihil mali eventurum eſſe, ad eos ſe contulerunt: & jurejurando ab utriſque accepto, nec ipſos nec qui ejuſdem ſecum erant voluntatis mali quidquam paſſuros eſſe, eorum fidei ſeſe commiſerunt. Bacchides autem, jurejurando inſuper habito,

Multos ſibi fidem habentes interficit. 1 Macc. c.7.

ſexaginta quidem illorum interfecit, alios vero, quibus in animo erat ad ipſum ſe recipere, *à propoſito* avertebat, prioribus fide non ſervata. Poſtquam vero Hieroſolymis digreſſus ad vicum pervenit, Bethzetho vocatum; quibuſdam è ſuis emiſſis, comprehendit

Β'. Ο δὲ Δημήτριος παροξυνθεὶς ἐκπέμπει Βακχίδην, φίλον [m] Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς βασιλέως, ἄνδρα χρηστὸν, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἅπασαν πεπιστευμένον, δοὺς αὐτῷ δύναμιν, καὶ τὸν ἀρχιερέα προσθέμενος αὐτῷ Αλκιμον, [n] ἐντειλάμενος ἀποκτεῖναι Ιούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ἐξορμήσας δὲ ἀπὸ [o] τῆς Αντιοχείας ὁ Βακχίδης μετὰ δυνάμεως, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἔπεμψε πρὸς τὸν Ιούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ περὶ φιλίας καὶ εἰρήνης προσλεγόμενος. δόλῳ γὰρ αὐτὸν ἐβούλετο λαβεῖν. ὁ δ' οὐκ ἐπίστευσεν· ἑώρα γὰρ ὅτι μὴ στρατιᾶς [p] παρέσῃ τοσαύτης, μεθ' ὅσης ἦλθε πόλεμόν τις, ἀλλ' οὐκ ἐπ' εἰρήνῃ ἔρχεται. τινὲς μέντοιγε τῶν ἐκ δήμου προσέχοντες οἷς ὁ Βακχίδης ἐπεκηρυκεύσατο, καὶ νομίσαντες ὑδὲν αὐτοὺς ὑπὸ Αλκίμου [q] πείσεσθαι δεινὸν ὄντος ὁμοφύλου, πρὸς αὐτοὺς ἀνεχώρησαν. καὶ λαβόντες ὅρκους [r] παρ' ἀμφοτέρων, μήτε αὐτοὺς πεισθῆναι, μήτε τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς ὄντας προαιρέσεως, ἐπίστευσαν αὐτοὺς ἐκείνοις. ὁ δὲ Βακχίδης ὀλιγωρήσας τῶν ὅρκων, ἑξήκοντα μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἄλλους ὅσοι διενοοῦντο πρὸς αὐτὸν ἀναχωρεῖν [s] ἀπέτρεψε, τοῖς προτέροις τὴν πίστιν μὴ φυλάξας. ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν Ιεροσολύμων ἀπελθὼν, κατὰ κώμην [t] Βηθζηθὼ λεγομένην ἐγένετο, πέμψας συλλαμβάνει πολλοὺς τῶν αὐτομο-

a Λαοδὼν *Busb.* accitus erat, ut videtur à Philippo. Vide *Cappellum*, ad *A. M.* 3838. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 1. b Εαυτῷ *Busb.* & *C.* c Εἰσπορεύεται ὡς οἰκεῖν βασιλείας πατρῴαν αὐτῷ 1 *Macc.* c. 7. v. 2. *ſc.* Antiochiam ad Daphnem, regni Syriaci metropolim. *Uſſerius* ad A. M. 3842. d Ita *Busb. Hen. C.* & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθε. πάντων δ' αὐτὸν ὑ. π. κ. π. αὐτὸς, συμ. in *Editis.* e Illa καὶ παραδιδόντων αὐτὸς nec agnoſcit *Busb.* nec *Vet. Interpr.* f Sic & *Euſebius* in *Chronico*: licet à *Porphyrio* (in *Græc. Euſeb. Scalig.* p. 228.) & *Severo Sulpicio* (lib. 2 c. 21.) unus tantum annus & ſex menſes illi adſcribantur. *Uſſer.* g Εν ἄλλοις *C.* Sed ubi? ſuſpicor verba illa, καθὼς ἤδη που καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται, hîc loci & alibi margini à ſciolo aliquo adſcripta, poſtea in textum irrepſiſſe. h Απεκτονήκασι *Busb.* & *Hen.* i Εφρόνουν *Busb.* k Αλλοτρίας *Gall.* l Ita *Busb. Hen. C.* & *Epiphan.* ἀξιοῦντες πεμψαντα in *Editis.* m Αντιοχου Επιφανοῦς βασ. ἀνδ. *Hen.* Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς ἀνδρα χρ. *C.* n Ita *Busb. Hen.* & *C.* ἐντειλάμενος αὐτῷ κτεῖναι in *Editis.* o Τῆς Αντιόχου *Baſ.* p Παρεσῃ *Busb. C.* & *Epiphan.* q Πείσασθαι *C.* r Παρὰ Βακχίδου τε καὶ Αλκιμου *Busb.* ἐξηγήσεως ἕνεκα. ſ Επιτρέψαι *Hen.* & *C.* ἐπίστρεψε *Busb.* t Βεζηθὼ *Hen.* & *C.* Βηζαιθ forſan pro Βηθζαὶθ 1 *Macc.* c 7. v. 19. * Vel, regni ſedem.

a Sic

αὐτομολήσαντα καὶ τινας τῶν λαῶν, καὶ, πάντας ἀποκτείναντας, τοσοῦτος ἦν τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ [a] πᾶσιν ὑπακούειν Ἀλκίμῳ καὶ μὴ γραπτάς τινος, ἵν' ἔχῃ τηρεῖν τὴν χώραν [b] αὐτῷ, καταλιπὼν αὐτὸν, εἰς Ἀντόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα Δημήτριον ὑπέστρεψεν.

Bacchides in Beth-ſuritas cæde graſſatur. 1 Macc. c. 6.

perfugarum multos & è populo nonnullos, atque omnibus mactatis, juſſit ut quotquot in ea regione eſſent Alcimo parerent: relictiſque cum eo militibus, qui ipſum in provincia ſua cuſtodienda juvarent, Antiochiam ad Demetrium regem reverſus eſt.

γ'. Ἀλκιμος δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ βουλόμενος βεβαιώσασθαι, καὶ νομίσας ὅτι κατασκευάσας εὔνουν ὁ πλῆθος ἀσφαλέστερον ἄρξει, χρηστοῖς ἅπασι ὑπήγετο λόγοις, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἑκάστῳ καὶ χάριν ὁμιλῶν. ταχὺ δὴ μάλα χεῖρα πολλὴν καὶ δύναμιν περιεβάλλετο· τούτων δ' ἦσαν οἱ πλείους ἐκ τῶν ἀσεβῶν καὶ περιφυγάδων, οἷς ὑπηρέταις καὶ στρατιώταις χρώμενος ἐπῆρχε τῆς χώρας, καὶ ὅσους ἐν αὐτῇ τοὺς Ἰούδα φρονοῦντας εὕρισκεν, ἐφόνευσεν. ὁρῶν δὲ τὸν Ἀλκιμον ἤδη μέγαν ὁ Ἰούδας γινόμενον, καὶ πολλοὺς διεφθαρκότα τῶν ἀγαθῶν καὶ ὁσίων ἔθνους, καὶ αὐτὸς, ὑπερευόμενος τὴν χώραν, διέφθειρε τοὺς [c] τοῖς αὐτοῖς ἐκείνῳ φρονοῦντας. βλέπων δ' αὐτὸν ὁ Ἀλκιμος ἀντέχειν τῷ Ἰούδᾳ μὴ δυνάμενον, [d] ἀλλ' ἡττώμενον αὐτοῦ τῆς ἰσχύος, ὅτι τὸν ὑπὸ Δημητρίου τοῦ βασιλέως συμμαχίαν ἔγνω τραπόμενος. παραγενόμενος οὖν εἰς Ἀντόχειαν, παρώξυνεν αὐτὸν ὅτι τὸν Ἰούδαν, κατηγορῶν, ὡς πολλὰ μὲν [e] εἰς αὐτὸν πεποίηται κακὰ, πλείω δὲ γέγονεν ἂν, εἰ μὴ προεξεταλήφθη, καὶ δίκην, δυνάμεως ἰσχυρᾶς ἐπ' αὐτὸν ἀποστελείσης.

Alcimus, quotquot Judæ rebus ſtudere comperit, morte afficit. 1 Macc. c. 7.

3. Alcimus autem omni modo id agens ut principatum ſibi firmaret, ſentienſque ſecurius ſe regnaturum eſſe, ſi populum ſibi benevolum fecerit, omnes blandis ſermonibus deliniebat, & ad gratiam ſingulis & delectationem loquendo. Itaque brevi admodum validam manum & exercitum ſibi comparavit: horum autem plerique erant impii & perfugæ, quibus miniſtris & militibus utens regionem obiit, & quotquot Judæ rebus ſtudere offendit *ad* unum obtruncavit. At Judas videns Alcimum ad magnam creviſſe potentiam, multoſque de gente *ſua* viros bonos ſanctoſque interfeciſſe, ipſe quoque, late per regionem evagatus, partium ejus fautores occidebat. Alcimus autem videns ſe non poſſe Judæ *exercitui* reſiſtere, viribuſque eo inferiorem eſſe, decrevit ad auxilium Demetrii regis confugere. Antiochiam itaque profectus, magnopere eum in Judam irritabat, ipſum accuſando, quod plurimas ab eo paſſus eſſet injurias, pluresque ab eo fierent, niſi anticipetur, & pœnas luat, potenti in eum miſſo exercitu.

Judas Alcimum ſævientem reprimit. 1 Macc. c. 7.

Alcimus Judam apud Demetrium acerbe criminatur. 1 Macc. c. 7.

ιζ. δ'. Ὁ δὲ Δημήτριος, τοῦτ' ἤδη καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ πράγμασιν ὑποφαλὲς ἡγησάμενος εἶναι, ὃ περιιδεῖν Ἰούδαν ἐν ἰσχύι τοσαύτῃ γενόμενον, ἐκπέμπει Νικάνορα, τῶν εὐνοϊκῶτατον αὐτῷ καὶ πιστότατον τῶν φίλων· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ καὶ ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων πόλεως αὐτῷ συμφυγών· καὶ δὴ δύναμιν ὅσην ἀρκέσαι ὑπέλαβεν αὐτῷ πρὸς τὸν Ἰούδαν, ἐκέλευσεν [f] αὐτῷ μηδεμίαν φείδεσθαι ποιεῖσθαι τοῦ ἔθνους. ὁ δὲ Νικάνωρ, παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, πολεμεῖν μὲν οὐθὲν ἐδίκαιον τῷ Ἰούδᾳ, δόλῳ δ' ὑποχείριον λαβεῖν κρίνας, [g] πρεσβείαν λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ, "μηδεμίαν μὲν ἀνάγκην εἶναι, φάσκων, πολεμεῖν καὶ κινδυνεύειν, ὅρκους δ' αὐτῷ διδόναι "περὶ τοῦ μηδὲν πεῖσαι δεινόν. ἥκειν γὰρ μετὰ φίλων ὅτι "τῷ ποιῆσαι φανερὰν αὐτοῖς τὴν Δημητρίου τοῦ βασιλέως "διάνοιαν, [h] ὡς περὶ τοῦ γένους αὐτῶν φρονεῖ." Ταῦτα διαπρεσβευσαμένου τοῦ Νικάνορος, ὁ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πειθέντες, καὶ μηδεμίαν ἀπάτην ὑποπτεύσαντες, δίδασι πίστεις αὐτῷ, καὶ δέχονται τὸν Νικάνορα μετὰ τῆς δυνάμεως. ὁ δὲ ἀσπασάμενος τὸν Ἰούδαν, [h] μεταξὺ προσομιλῶν δίδωσι τοῖς [i] οἰκείοις τὸ σημεῖον, ὅπως συλλάβωσι τὸν Ἰούδαν. ὁ δὲ συνεὶς τὸν ὑποβολὴν, ἐκπηδήσας πρὸς τοὺς ἰδίους συνέφυγε. φανερᾶς δὲ τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐχθρᾶς γενομένης, ὁ Νικάνωρ πολεμεῖν ἔκρινε τῷ Ἰούδᾳ· [k] καὶ συγκροτήσας [l] καὶ παρασκευασάμενος πρὸς τὴν μάχην, συμβάλλει κατά τινα κώμην Καφαρσαλαμά, [m] καὶ νικήσας, ἀναγκάζει τὸν Ἰούδαν [n] ὅτι τάχιστα ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἄκρᾳ φεύγειν.

XVII.

Nicanor à Demetrio contra Judam miſſus. 1 Macc. c. 7.

4. Tum Demetrius id ſuis rebus periculoſum eſſe exiſtimans, ſi Judam tanta potentia ac viribus auctum negligeret, Nicanorem mittit, ex amicis ſummæ erga ipſum benevolentiæ fideique *virum*: (idem enim ille *erat*, qui cum ipſo urbe Roma profugerat) datoque ei exercitu quantum ſatis eſſe putabat ad Judam debellandum, imperavit ei ut nemini de gente *iſta* parceret. Nicanor autem, cum Hieroſolyma venisſet, è veſtigio adverſus Judam præliari non decrevit, dolo vero ipſum in poteſtatem ſuam redigere arbitratus, mittit ei verba pacifica, di- "cens, "nihil cauſæ eſſe cur armis decerta- "rent & diſcrimen adirent, ſeque paratum eſſe "fidem jurejurando dare, illum nihil mali paſſu- "rum eſſe. ideo enim ſe venire cum amico- "rum comitatu, ut mentem Demetrii regis il- "lis patefaceret, qualiter de genere illorum ſen- "tiat." Cum iſta per legatos promiſiſſet Nicanor, Judas ejuſque fratres credendum illis rati, nihilque fraude agi ſuſpicantes, fidem ei *viciſſim* dant, & Nicanorem cum exercitu ſuſcipiunt. Ille vero, cum Judam *amice* ſalutaſſet, ſignum quoddam, dum inter ſe colloquerentur, ſuis dat *militibus*, ut Judam corriperent. At ille, inſidiis intellectis, proſiluit, & ad ſuos ſe recipiebat. Nicanor autem, conſilio ſuo patefacto, doliſque jam detectis, *tum demum* aperto Marte cum Juda rem gerere ſtatuit: cumque copias *undiq*; contraxiſſet & ad pugnam *eas* paraſſet, prælio commiſſo ad vicum quendam Caphar-ſalama *dictum*, partaque victoria, Judam in arcem, quæ Hieroſolymis erat, fugere compulit.

Cum Juda doloſe agit. 1 Macc. c. 7.

Dolis detectis ad prælium ſe paras. 1 Macc. c. 7.

Fundit fugatque Judæ milites.

5. His

a Sic *Busb. Hen.* & *C.* πάσῃ in *Editis*. b Αὐτῷ ſolus *Busb.* c Ita *Baſ.* ταῦτα φρ. habet *Hen.* τοῖς αὐτοῖς Ἰωακείμῳ φρ. *Buſb.* ταῦτα αὐτῷ ἐκείνῳ συμφρ. *C.* τοῖς αὐτοῖς ἐκείνου *Gen.* d Ἀλλὰ κατὰ πολὺ λειπόμενον αὐτοῦ *Hen.* e Αὐτῷ deeſt *Hen. Busb.* & *C.* f Προπέμπει *C.* g Ὅσα δεῖ γ. *Hen.* & *C.* h Καὶ μεταξὺ *Busb.* & *Hen.* i Οἰκείοις σημεῖον *C.* & *Vet. Interpr.* k Eſt qui legit, ὡς συγκροτήσας, & (v. 48.) ἀναγκάζει τὸν Νικάνορα. nam victoriam penes Judam fuiſſe oſtendit auctor libri 1. *Macc.* in c 7. v. 32. l Καὶ παρασκευασάμενος τοῖς ὡς τὴν μάχην *Hen.* & *C.* m Καὶ νικᾷ, νικήσας δὲ ἀναγκάζει *Hen.* καὶ νικᾷ. Ιουδας ϛ εἰς τὴν ὃ Ιεροσολύμοις ἄκραν ἀναγκάσθη φυγεῖν *Busb.* Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3839.) legendum cenſet, καὶ νικᾷται, καὶ ἀναγκάζει αὐτὸν ὁ Ιουδας &c. contra fidem *MSS.* & *Vet. Interpr.* n Ita etiam *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν τῶν Ιεροσολύμων ἀκρόπολιν *Zonar.* ἐις τὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἄκραν legendum cenſet *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 32.

Nicanor templo minatur excidium. 1 Macc. c. 7.

5. Cum autem in eo eſſet ut ex arce in templum deſcenderet, ſacerdotum nonnulli & ſenatorum obviam facti eum ſalutabant, oſtenſis ſacrificiis, quæ ſe Deo pro Rege oblaturos eſſe dicebant. Ille vero impie loquutus illis minatus eſt, niſi populus Judam ſibi traderet, templum exciſurum eſſe cum rediret. Et poſt has quidem minas jactatas exiit Hieroſolymis: ſacerdotes vero, propter mœrorem ex iſtis quæ dixerat, in lachrymas proruperunt, Deoque ſupplicabant ut ipſos ex hoſtium manibus liberaret. Nicanor autem cum Hieroſolymis egreſſus ad vicum quendam perveniſſet Bethoron vocatum, illic caſtra locavit, ubi & alius ei ex Syria acceſſit exercitus: Judas autem caſtra poſuit apud Adaſa, alium vicum, qui à Bethoro triginta ſtadiis aberat, non amplius quam mille homines *ſecum* habens. Iſtos valde hortatus, ut animis minime conſternati eſſent ad hoſtium multitudinem, nec cogitarent cum quam multis dimicaturi eſſent, ſed ut, quales ipſi & pro qualibus præmiis periculum ſubeunt ſecum reputantes, animoſe obviam irent hoſtibus, in prælium eos educit; & cum Nicanore congreſſus, editoque acri certamine, adverſarios ſuperat, & multos illorum peremit, tandemque ipſe Nicanor egregie pugnans occubit. Quo cæſo, nequaquam ſubſtitit exercitus: ſed ubi ducem amiſerat, abjectis armis ſeſe fugæ mandarunt. At Judas *impigre* eos perſequens magnam ſtragem edidit, ſignumque tubis dedit vicis undique finitimis, quod hoſtes profligaverat. Illi vero, qui in iis erant, iſtis auditis, armati proſiliebant, & fugientibus obviam facti occiderunt eos fronte fronti oppoſita. adeo ut ex hac pugna nemo *ſalvus* evaſerit, homines licet fuerint ad novem millia. Contigit autem hanc victoriam reportari decima-tertia die menſis, qui à Judæis Adar à Macedonibus Dyſtrus appellatur. atque in eo votiva ſacra pro victoria quotannis faciunt, eamque diem pro feſto habent. Ex illo quidem tempore Judæorum gens à bellis aliquandiu requievit, & pace fruebatur: poſtea *vero* in certamina & pericula recidit.

Nicanor, iterum cum Juda congreſſus, ſuperatur & occiditur. 1 Macc. c. 7. 2 Macc. c. 15.

Alcimi mors. 1 Macc. c. 9.

6. Alcimo autem pontifici, cum vellet adyti murum, veterem *admodum* & à ſanctis prophetis exſtructum diruere, Deus plagam quandam repentinam inflixit; à qua & voce privatus in terram concidit, multiſque diebus cruciatus vita deceſſit, quadriennium functus pontificatu. Illo vero mortuo populus Judæ

Judas pontificatum obit.

ε'. [a]Επὶ δ' αὐτῷ χαπόντι [b]ἐκ τ ἄκρας εἰς τ ἱερὸν, [c]ἀπαντήσαντες τ ἱερέων τινὲς κ πρεσβυτέρων ἠσπάζοντο, καὶ τὰς θυσίας [d]ἐπεδείκνυον ἃς ὑπὲρ τ βασιλέως ἔλεγον [e]προσφέρειν τῷ Θεῷ. ὁ δὲ βλασφημήσας [f]αὐτοῖς ἠπείλησεν, εἰ μὴ [g]παραδῷ τ Ἰούδᾳ ὁ λαὸς αὐτὸν, καθαιρήσειν ὅταν ἐπανέλθῃ τ ναόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀπειλήσας ἐξῆλθεν ἀπὸ τ Ἱεροσολύμων· οἱ δὲ ἱερεῖς εἰς δάκρυα ἀφ' τ ὑπὲρ τοῖς εἰρημένοις λύπην [h]προέπεσον, καὶ τ Θεὸν ἱκέτευον ῥύσασθαι σφᾶς ἐκ τ πολεμίων αὐτῶν. ὁ δὲ Νικάνωρ, ὡς, ἐκ τ Ἱεροσολύμων ἐξελθών, ἐγένετο κατά τινα κώμην [i]Βεθωρὲν λεγομένην, αὐτόθι στρατοπεδεύεται, προσγενομένης αὐτῷ καὶ ἄλλης ἀπὸ Συρίας δυνάμεως. Ἰούδας δὲ ὁ [k]Ἀδασοῖς ἑτέραν κώμην, σταδίους ἀπεχούσην τριάκοντα τῆς [l]Βεθωρῶν, στρατοπεδεύει, εἰς [m]χιλίους [n]ἅπαντας ἔχων. τούτους παρορμήσας μὴ καταπλαγῆναι τ τῶν ἐναντίων πλῆθος, μηδὲ λογίζεσθαι πρὸς πόσους ἀγωνίζεσθαι μέλλουσιν, ἀλλὰ τίνες ὄντες καὶ περὶ οἵων ἐπάθλων κινδυνεύουσιν εἰθυμουμένους, εὐψύχως ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ὅπερ τ μάχῃ ἐξάγει· καὶ ὁ συμβαλὼν τῷ Νικάνορι, καὶ καρτερᾶς τ μάχης γενομένης, κρατεῖ τ ἐναντίων, καὶ πολλούς τε αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ [p]τελευταῖον αὐτὸς ὁ Νικάνωρ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος ἔπεσεν. οὗ πεσόντος, οὐδὲ ὁ στράτευμα ἔμεινεν· ἀλλὰ τ στρατηγὸν ἀπολέσαντες, [q]εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, [r]τὴν παντοπλίαν. ὅπερ διώκων ὁ Ἰούδας ἐφόνευσε, καὶ ταῖς σάλπιγξι ταῖς πέριξ κώμαις ἐσήμηνεν, ὅτι νικᾷ τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ὑπ' αὐτοῖς ἀκούοντες, ἐξεπίδων ὡπλισμένοι, καὶ τοῖς φεύγουσιν ἀπαντῶντες ἔκτεινον αὐτούς, γενόμενοι κατ' πρόσωπον. ὥστε ἐκ τ μάχης ταύτης οὐδεὶς διέφυγεν, ὄντων αὐτῶν ἐννακισχιλίων. τὴν δὲ νίκην σωθεῖσαν γενέσθαι ταύτην τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνός, ὃν λεγομένην παρὰ μὲν Ἰουδαίοις Ἀδάρ, κατ' δὲ Μακεδόνας Δύστρον. ἄγουσιν δ' οὖν τούτῳ τὰ νικητήρια κατ' πᾶν ἔτος, καὶ ἑορτὴν νομίζουσι τὴν ἡμέραν. ἐξ ἐκείνου μέντοι [s]χεῖρον πρὸς ὀλίγον τὸ τ Ἰουδαίων ἔθνος τ [t]πολέμων ἀναπαυσάμενον, καὶ εἰρήνης ἀπολαῦον, [u]ἔπειτ' εἰς ἀγῶνας πάλιν καὶ κινδύνους κατέστη.

ς'. Τῷ δ' [x]ἀρχιερεῖ Ἀλκίμῳ βουληθέντι καθελεῖν τὸ τεῖχος τ ἁγίου, ὃν παλαιοὶ καὶ κατεσκευασμένον ὑπὸ τῶν [y]ἁγίων προφητῶν, πληγή τις αἰφνίδιος ἐκ τ Θεοῦ προσέπεσεν· ὑφ' ἧς ἄφωνός τε ὅπερ τ γῆν κατενέχθη, καὶ βασανισθεὶς ὅπερ συχνὰς ἡμέρας ἀπέθανεν, ἀρχιερατεύσας [z]ἔτη τέσσαρα. τελευτήσαντος δὲ τούτου, τ ἀρχιερωσύνην ὁ λαὸς τῷ

a Ita *Hen. Busb.* & *C.* ἐπεὶ δ' in *Editis.* b Ἀπὸ τ ἄκρας *Hen.* c Υπαντήσαντες *Hen.* & *C.* d Υπεδείκνυον *C.* e Επιφέρειν *Hen.* & *Busb.* f Ita legiſſe videtur *Epiphan.* τῷ λαῷ ἠπείλησε habet *Zonaras.* in *Editis Aliiſque* βλασφημήσας αὐτὸς ἠπείλησε. quæ quomodocunque diſtinguantur, haud placebunt. βλασφημήσας αὐτὸν ἠπείλησε in uno *Cod.* quæ ſane ferri poſſunt, modo comma ponatur poſt αὐτόν. g Παραδῷη *Busb. Hen. C.* & *Zonar.* h Προσίπτουσι *C.* i Βηθωρὲν *Hen.* Βαιθωρὸν *C.* Vide *Annott.* ad p. 537. v. 23. k Sic *Hen C.* & *Vet. Interpr.* in Αδασοῖ in *Editis.* in Αδασὰ 1 *Macc. c. 7.* l Ita ex v. 10. & *Vet. Interpr.* Librariorum vitio Βεθωρῶ in *Editis.* Βηθὼρα *Hen.* Βαιθωρὼν *C.* m Haud aliter & hic loci & infra p. 551. v. 42. in libris omnibus tam Latinis quam Græcis, excepto *Cod. C.* qui δισχιλίους habet. τεσσαρακοντα 1 *Macc.* c. 7. v. 40. n In *Hen.* & aliquot *Epiphanii* libris ἴσχυε τοὺς ἅπαντας· εἰς παρορμ. o Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις, & mox κρατεῖ τούτων *Busb.* p Καὶ ἔπεσον αὐτοὶ προθύτως ἐν πολέμῳ 1 *Macc.* c. 7. v. 43. q Εἰς φυγὴν οἱ αὐτοῦ ἐτράπησαν *Busb.* r Ita cum *Busb.* & *Hen.* τὰς πανοπλίας in *Editis Aliiſque.* ſ Τῶ χρόνῳ *C. Busb.* & *Hen.* t Πολεμίων ſolus *Hen.* u Πάλιν εἰς ἀγ. καὶ κιν. *C.* Hac in re manifeſti erroris ex 1 *Macc.* 9. 54, 45, 56. convincitur *Joſephus*: ubi poſt Judæ exceſſum vita functum fuiſſe Alcimum clariſſime oſtenditur. Ipſeque *Joſephus*, errore poſtea agnito (*Jc.* l. 20. c. 8.) Jacimo ſive Alcimo nullum omnino ſucceſſiſſe retulit, ſed per totum ſeptennium Hieroſolymam pontifice carniſſe. *Uſſerius* ad A. M. 4843. Verum hanc periochen, à verbis τῷ δ' ἀρχιερεῖ uſque ad πανοπλίαν, in hunc locum intruſum eſſe ſuſpicatur *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότους in *Joſephum*, Tom. 4. p. 89.) atque inferi debere lib. 13. c. 1. poſt verba illa, καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τ τόπον, p. 557. v. 7. x Αρχιερεῖ Αλκιμῳ *Hen.* ἀρχιερεῖ Ιωακείμῳ *Busb.* y Vocem προφητῶν additam fuiſſe exiſtimat *Joſ. Scaliger* (in *Elencho Trihæreſ. N. Serarii*, p. 316) ob verba iſta in *Chronico Euſebii*, Αλκιμος ὁ ἀπὸ ἱερωσύνης καθελὼν τὸ τεῖχος τ αὐλῆς τ ἁγίων δίκαια ἐδοκει πικρῶς ἐπιών. Verum locus *Eſdræ*, c. 5. v. 6. quem ſuæ ſententiæ firmandæ affert *Scaliger*, vulgatæ potius lectioni favet. z Triennium vero ei aſſignat in lib. 20. c. 8. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3844. & *Cappellum* ad *A. M.* 3840. & *Seldenum* in lib. 1. *de Succeſſ. in Pontif.* c. 10.

a Περσία

ϕ Ιώδᾳ δίδωσιν· ὡς ἀκούσας περὶ τ Ρωμαίων δυνάμεως, ᾗ ὅτι καταπεπολεμήκασι τήν τε Γαλατίαν ᾗ τ Ἰβηρίαν, ᾗ Καρχηδόνα τ Λιβύης, καὶ πρὸς τούτοις τ Ἑλλάδα κεχείρωνται, καὶ τοὺς βασιλεῖς [a]Περσέα τε καὶ Φίλιππον, καὶ τ [b]μέγαν Ἀντίοχον, ἔγνω φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι. πέμψας οὖν εἰς τ Ῥώμην τ αὐτῷ φίλων Εὐπόλεμον τ Ἰωάννου υἱόν, καὶ Ἰάσονα τ Ἐλεαζάρου, παρεκάλει δι' αὐτῶν συμμάχους εἶ) καὶ φίλους, καὶ Δημητρίῳ γράψαι ὅπως μὴ πολεμῇ τοῖς Ἰουδαίοις. ἐλθόντας δὲ εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς πρὸς ϖ Ἰούδα πρεσβευτὰς ἡ σύγκλητος δέχεται· καὶ, διαλεχθεῖσα περὶ ὧν ἐπέμφθησ, [c]τ συμμαχίαν ἐβουλεύσατο. ποιήσασα δὲ περὶ τούτου δόγμα, ὃ μὲ ἀντίγραφον εἰς τ Ἰουδαίαν ἀπέστειλε· αὐτὸ δ' εἰς τὸ Καπιτώλιον, εἰς χαλκᾶς ἐγγεγράψαντες δέλτους, ἀνέθεσαν. ἦν δὲ [d]τοιοῦτον. "Δόγμα συγκλήτου, περὶ συμμαχίας καὶ "εὐνοίας ᾗ προς τὸ ἔθνος τ Ἰουδαίων. Μηδένα τ ὑπο- "τεταγμένων Ρωμαίοις πολεμεῖν τ Ἰουδαίων ἔθνει, μηδὲ "τοῖς πολεμοῦσι χορηγεῖν, ἢ σῖτον ἢ πλοῖα ἢ χρήματα. ἐὰν "δὲ [e]ἐπίωσί τινες Ἰουδαίοις, βοηθεῖν Ρωμαίους αὐτοῖς κατ "τὸ δυνατόν. ᾗ πάλιν, ἂν τῇ Ρωμαίων ὑπίωσί τινες, Ἰου- "δαίους αὐτοῖς συμμαχεῖν. ἂν δέ τι προς ζώτλιον τοῦτο "συμμαχίαν θελήσῃ ὃ τ Ἰουδαίων ἔθνος ἢ [f]προσθεῖναί ἢ "ἀφελεῖν, τοῦτο κοινῇ [g]γνώμῃ γενέσθαι γνώμῃ δήμου τ Ρωμαίων. "ὃ δ' ἂν προστεθῇ, τοῦτ' εἶ) κύριον. [h]ἐγγέγραπται τὸ δόγμα "ὑπὸ Εὐπολέμου τοῦ Ἰωάννου παιδὸς, καὶ ὑπὸ Ἰάσονος "τοῦ Ἐλεαζάρου, ὑπὸ ἀρχιερέως μὲν τοῦ ἔθνους Ἰούδα, πρα- "τηγοῦ δὲ Σίμωνος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ." καὶ τοιοῦτο μὲ πρῶτον Ρωμαίοις πρὸς Ἰουδαίους φιλίαν ᾗ συμμαχίαν, ὕστο συνέβη γενέσθαι.

pontificatum dedit: qui cum *multa* audiiſſet de Romanorum potentia, eoſque ſubegiſſet, *Romanorum potentia. 1 Macc. c. 8.*
* & Galatiam & † Iberiam, & Carthaginem in Africa, ac præterea Græciam in ſuam poteſtatem redegiſſe, regeſque Perſeum & Philippum & Antiochum Magnum, decrevit cum illis facere amicitiam. Miſſis igitur Romam, ex amicis ſuis, Eupolemo Joannis filio & Jaſone Eleazari filio, voce illorum obſecrabat, ut ſocietatem ſecum inirent & amicitiam, & ut Demetrio ſcriberent, ne *poſthac* Judæos bello laceſſeret. Cumque Romam veniſſent Judæ legati, *benigne* eos excipit ſenatus: habitoque de iis quorum gratia miſſi erant ſermone, ſocietatem coire placuit. *Mox* facto hac de re ſenatuſ-conſulto, exemplar ejus in Judæam miſſum eſt; illud vero ipſum, in tabulas æneas inciſum, in Capitolium relatum eſt. Erat autem hujuſmodi. "Decretum ſenatûs de ſo- "cietate & benevolentia erga gentem Judæo- "rum habenda. Ne quis Romanæ ditionis "cum gente Judæorum bellum gerito, neque "bellum gerentibus frumentum aut naves aut "pecuniam ſubminiſtrato. Si quis Judæos in- "vadat, Romani illis opem ferunto pro viri- "bus. viciſſim, ſi quis Romanos invadat, Ju- "dæi auxilium ferunto. Si quid ad hoc *ſo- "ciale* fœdus voluerit gens Judæorum addere "aut ab eo demere, id fiat cum conſenſu po- "puli Romani. & quod ſic additum fuerit, ra- "tum eſto. Scriptum eſt hoc Senatuſ-conſul- "tum per Eupolemum Joannis filium & Jaſo- "nem Eleazari, Juda gentis pontifice & duce "Simone fratre ipſius." Atque ita quidem contigit primam Romanis cum Judæis amicitiam & ſocietatem factam eſſe.
Judas mittit qui ſocietatem cum Romanis coëant. 1 Macc. c. 8.
Romanorum ſenatus-conſultum de inita cum Judæis ſocietate. 1 Macc. c. 8.

Οτι πάλιν ὑπὸ τοῦ Ἰούδου Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς αὐτὸν ἐνίκησεν, ᾗ ὡς Ἰούδας γενναίως μαχόμενος ἔπεσεν.

Quod Bacchides denuo in Judam miſſus ipſum ſuperavit: utque Judas ſtrenue ſe gerens occubuit.

Δημήτριος δὲ, ἀπαγγελθείσης αὐτῷ τ Νικάνορος τελευτῆς, ᾗ τ ἀπωλείας ᾧ σὺν αὐτῷ στρατεύματος, πάλιν τ Βακχίδην μὲ δυνάμεως εἰς τ Ἰουδαίαν ἐξέπεμψεν· ὃς ἐκ τ Ἀντιοχείας ἐξορμήσας, ᾗ παραγενόμενος εἰς Ἰουδαίαν, ἐν [i]Ἀρβήλοις πόλει τ Γαλιλαίας στρατοπεδεύει. ᾗ τοὺς ἐν τοῖς ἐκεῖ σπηλαίοις ὄντας· πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὰ [k]συμπεφεύγασιν· ἑκπολιορκήσας ᾗ λαβὼν, ἄρας ἐκεῖθεν ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα σπουδὴν ἐποιεῖτο. μαθὼν δὲ τ Ἰούδαν ἔν τινι κώμῃ [l]Βηθζηθὼ τοὔνομα καταστρατοπεδοῦντα, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο μετὰ πεζῶν μὲ δισμυρίων, ἱππέων δὲ [m]διακοσίων. ᾧ Ἰούδᾳ δ' ἦσαν οἱ πάντες [n]χίλιοι. ὅτοι ὁ Βακχίδης

Cæterum Demetrius, nunciata ſibi morte Nicanoris & clade exercitus qui cum eo erat, miſit denuo Bacchidem cum *aliis* copiis in Judæam. qui, Antiochiâ profectus, ubi in Judæam pervenit, ad Arbela Galilææ urbem caſtra metatur. Cumque illos qui in iſtius loci ſpeluncis erant (nam multi in eas confugerunt) vi expugnaverat ceperatque, illinc digreſſus Hieroſolyma propeperabat: cognitoque Judam in vico Bethzetho dicto caſtra poſuiſſe, adverſus eum ducebat viginti peditum millia, atque duo equitum millia. At Judas non plures ſecum habebat quam mille homines. Illi, viſa *exercitûs* Bacchidis
Demetrius Bacchidem in Judæam mittit. 1 Macc. c. 9.

a Περσέα καὶ Φιλ. *Busb.* & *Hen.* Philippus rex Macedonum victus erat à T. Q. Flaminio, & Perſes victus & in fidem acceptus à Paulo Æmilio. b Vide apud *Polybium* in *Excerptis* Legationum, *Livium* libro XXXVII. & XXXVIII. & *Florum* l. 2. c. 8. c Συμμαχεῖν ἐπινεύσει *Busb.* d Ita ipſe diſtinxi. prius erat, ἦν ὃ τοιοῦτο δόγμα &c. e Ἐπιόωσι hîc & infra (v. 20.) in *Cod. Hen.* f Προσθῆναι *Hen.* g Γίγνεσθαι *Hen.* h Hanc ἐγγεγράφθαι commentitiam eſſe & à *Joſepho* adjectam exiſtimat *Uſſerius* ad A. M. 3843. nam quis credet Judæ ſuperſtite alium imperatorem fuiſſe quam ipſum Judam; aut ſi alius exſtitiſſet, illum non Jonathanem potius fuiſſe, quam Simonem, qui poſt illius demum mortem principatum eſt adeptus. i Ἀρβαήλοις malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 2. idque ex 1 *Macc.* c. 5. v. 23. Vide *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 575. k Ita in *Editis.* συμπεφύγασιν *Hen.* & *Busb.* l Hoc modo etiam p. 548 v. 43. Βηζηθὼ hîc loci in *Editis.* Βαιζηθὼ *Hen.* Βηρζηθοὶ *Busb.* m Χιλίων ſolus *Hen.* n Non dubitat *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 640.) quin litera numeralis è *Joſephi codicibus* exciderit, & à manu ipſius fuerit γ'. χίλιοι. Habemus quidem 1 *Macc.* c. 9. v. 5. τριχίλιοι. *Zonaras* tamen receptam *Joſephi* lectionem agnoſcit. * Gallias *Epiphan.* partem Galatiæ, quæ Gallogræcia dicta eſt, intelligendam eſſe cenſet *Grotius*: quod tota Galatia ſerius facta fuerit provincia, Gallogræcia vero à Cn. Manlio ſubacta poſt pacem cum Antiocho Magno. † Celtiberis per M. Porcium Catonem, Fulvium Flaccum & Tiberium Sempronium Gracchum devictis; Vaccæis vero per L. Poſthumium, temporibus Antiochi Magni, Seleuci, & Antiochi Illuſtris. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 8. v. 3.

a Ita

Judas militis à suis dilapsis, prælium cum Bacchide non detrectat. 1 Macc. c. 9.

chidis multitudine, territi erant, relictisque castris omnes diffugerunt præter octingentos. Judas autem à suis militibus desertus, cum hostis jam immineret, nullumque ei tempus novos delectus habendi concederet, in eo erat, ut cum octingentis illis pugnam contra Bacchidem committeret: atque hortatus eos ut forti animo pericula sustinerent, jussit ut in aciem prodirent. Illis vero dicentibus se nequaquam posse cum exercitu tantæ magnitudinis congredi, atque suadentibus ut in præsentia quidem recederet & saluti suæ consuleret, postea vero copiis suis collectis cum hostibus manus consereret, "ne hoc, inquit, sol factum

Suos hortatur. 1 Macc. c. 9.

"aspiciat, ut terga mea hostibus obversa ostendam. Sed si nunc fatalis hora venit ut moriar, & omnino necesse est ut peream si pugnem, *fortiter tamen stabo, & quicquid fu-turum sit malo excipere, quam ut res præclare gestas gloriamque ex illis partam turpi fuga jam dedecorem." Atque istis quidem verbis reliquos de suis hortabatur, ut spreto contemptoque periculo cum hostibus prælium committerent.

πλῆθος θεωρήσαντες ἔδεισαν, καὶ τῷ παρεμβολὴν καταλιπόντες, ἔφυγον πάντες, πλὴν ὀκτακοσίων. Ἰούδας δὲ καταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν, καὶ πολεμίων ὀπικειμένων, καὶ μηδένα καιρὸν ἄφρ τοῦ συλλογίσ τ δυνάμεως ὀπιτρεπόντων, οἷός τε ἦν μὴ τ ὀκτακοσίων συμβαλεῖν τοῖς μὴ τῦ Βακχίδυ· καὶ τοῦτο παρομθύμος γε τύτυς εὐψύχως ὑφίσασθ τὸν κίνδυνον, παρεκάλει χωρεῖν ὀπὶ τὴν μάχην. τ δὲ λεγόντων, ὡς οὐκ εἰσὶ τοῦς τοσῦτον μέγεθος στρατᾶς ἀξιόμαχοι, συμβλθόντων δὲ νῦν μὲν ἀναχωρεῖν καὶ σώζειν αὐτύς, αὖθις δὲ σωναγόντα τὺς ἰδίυς τοῖς ἐχθροῖς συμβαλεῖν, "μὴ τῦτ', εἶπεν, "ἥλιος ὀπίδοι γενόμενον, ἵνα ἐγὼ τὰ νῶτά μυ δείξω τοῖς "πολεμίοις. ἀλλ' εἰ καὶ τελθτᾶν ὁ παρών μοι καιρὸς "φέρει, καὶ δεῖ πάντως ἀπολέσθαι μαχόμενον, σπομαι "γενναίως πᾶν ὑπομένων τὸ μέλλον, ἢ τοῖς ἤδη κατορ-"θωμένοις καὶ τῇ περὶ αὐτῶν δόξῃ προσβαλὼν τὴν ὀκ "τῆς νῦν φυγῆς ὕβριν." καὶ ὁ μὲν ταῦτα τοῦς τύς ὑπολειφθέντας, ὀλίγους τῦ κινδύυ καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἔλεγεν.

XIX. *Prælium atrox inter Bacchidem & Judam. 1 Macc. c. 9.*

2. Interea Bacchides, cum copiis ex castris egressus, aciem ad pugnam instruebat: atque ita eam ordinavit, ut equites in utroque cornu collocarentur, atque velites & sagittarii totam phalangem præcederent; ipse vero esset in dextro cornu. Sic instructa acie, quamprimum hostium exercitui admoveretur, jussit tubicinem signum dare, militesque clamore sublato prælium inire. Idem ubi Judas fecerat, cum hostibus congreditur, & utrisque acriter dimicantibus, pugnaque ad solis occasum protracta, Judas, animadvertens Bacchidem & quod erat exercitui robur in dextro esse cornu, assumptis animosissimis quibusque in istam aciei partem impetum fecit: eosque qui illic erant aggressus dissolvit eorum phalangem. Cumque in medios *hostes* penetrasset, eos in fugam compulit, persequiturque usque ad Aza montem ita appellatum. At qui erant in sinistro cornu, pulsos qui erant in dextro conspicati, Judam sequentes circumiverunt, atque in tergum conversi ipsum in medio comprehendunt. Ille vero, cum nulla effugiendi via daretur, sed undique hostibus septus esset, constitit cum suis & *strenue* pugnabat. Cumque multos adversariorum fudisset, atque labore & *vulneribus* conficeretur, ipse etiam cecidit, animamque efflavit, non minus ex rebus jam ante præclare gestis, quam ex similibus dum moreretur *conspicuus*. Juda autem prostrato, qui cum eo erant, non amplius habentes quem sequerentur, tantoque duce orbati, fugæ se se mandarunt. Simon vero & Jonathas, fratres Judæ, corpus *ejus*, ex fœdere ab hostibus receptum, in Modim vicum deportarunt, ubi & pater eorum monumento conditus erat, atque ibi sepelierunt, cum illum populus *universus* aliquammultis diebus luxisset, atque solennibus exsequiis honorasset.

Judas occumbit. 1 Macc. c. 9.

Magno cum planctu sepelitur. 1 Macc. c. 9.

β'. Ὁ δὲ Βακχίδης, ἐξαγαγὼν ὁκ ἴ στρατοπέδυ τ ιθ'. δυνάμεν, τοῖς μάχιμα παρετάσατο· καὶ τὺς μὲν ἱππεῖς ἐξ ἑκατέρων τ κεράτων ἔταξε, τὺς δὲ ψιλὺς καὶ τοξότας προεχήσατο ἁπάσης τ φάλαγγος, αὐτὸς δ' ἐν τῷ ὀπὶ τῦ δεξιῦ κέρως. ὕπως δὲ σωτάξας τὴν στρατιὰν, ἐπεὶ προσέμιξε τῷ τ πολεμίων στρατοπέδῳ, σημῆναι τ σαλπιγκτὴν ἐκέλευσε, καὶ τὴν στρατιὰν ἀλαλάξασαν προσιέναι. τὸ δ' αὐτὸ ποιήσας ὁ Ἰούδας, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις· καὶ καρτερῶς ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, καὶ τῆς μάχης μέχει δυσμῶν προτεινομένης, ἰδὼν ὁ Ἰούδας τὸν Βακχίδην καὶ τὸ κεράτιον ὃ τῷ δεξιῷ κέρατι τυγχάνοι τ στρατιᾶς, προσκαλεῖται τὺς εὐψυχοτάτυς, ὥρμησεν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς τάξεως, καὶ προσκαλῶν τοῖς ἐκεῖ, ἀξιοῖ αὐτῶν τὴν φάλαγγα. ὡσάμθυ δ' εἰς μέσους, εἰς φυγὴν αὐτὺς ἐδιάσατο, καὶ δύκει μέχεις [b]Ἀζᾶ ὄρυς ὕπο λεγομένυ. διασάμθυοι δὲ τὴν προσβολὴν τὴν ὃ τῷ δεξιῷ κέρατι, οἱ τὸ εὐώνυμον ἔχοντες, [c]ἐκυκλώσαντο Ἰούδαν διώκοντες, καὶ λαμβάνυσι μέσον αὐτὸν κατόπιν γενόμενοι. ὁ δὲ [d]φύγειν ὑ δυνάμεν, ἀλλὰ διεκπεσόντος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐᾶς ἐμάχετο μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. πολλὺς δὲ κτείνας τ ἀντιπάλων, καὶ κατάκοπ γενόμενος, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν, ὀπὶ καλοῖς μὲ προτέροις γεγενημένοις, ἐφ' ὁμοίοις δὲ ὅτι ἀπέθνησκε τὴν ψυχὴν [f]ἀφείς. πεσόντος δὲ Ἰούδα, πρὸς μηδένα ὅ λοιπὸν ἀφορᾶν ἔχοντες οἱ σὺν αὐτῷ, φρατηγῦ δὲ τοιύτυ στερηθέντες ἔφυγον. λαβόντες δὲ τὸ σῶμα παρὰ τῶν πολεμίων ὑποσπονδον Σίμων καὶ Ἰωνάθης οἱ ἀδελφοὶ τῦ Ἰούδα, κομίσαντες εἰς τὴν [g]Μωδεὶμ κώμην, ὅπυ καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν τέθαπτο, κηδεύσι, πενθήσαντ ὀπὶ συχνὰς αὐτὸν τῦ πλήθυς ἡμέρας, ἃ τιμήσαντος κοινῇ τοῖς γενομισμένοις. καὶ

a Ita distinxi, prius erat, καὶ ὁ μὲ ταῦτα πρὸς τὺς ὑπολειφθέντας παρακαλῶν, ἃ κινδύνυ καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις ἔλεγεν. Hac lectione servata, elt qui ἐπεῖπεν pro ἔλεγεν reponit. b In *Epiphanii* libris *Gazara* aut *Gazarat*. 1 Macc. c. 9. v. 15. ἕως Ἀζώτυ ὄρυς. perperam, ut puto. c Ἐκύκλωσαν τ Ἰούδαν διώκοντα *Busb.* d Ita *Hen.* φυγεῖν in *Editis Aliisque*. e Iterum cum *Hen.* μαχομένυς in *cæteris*. f Sic *Hen.* ἀφεὶς in *reliquis*. g Μωδεὶμ *Hen.* Vide ad p. 534. v. 36. * *Al.* stabo *tamen* omnia potius sustinens, quam &c. *legendo* πᾶν ὑπομείνων μᾶλλον ἢ τοῖς.

a Illud

καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον κατέσχεν Ἰούδας, ἄνδρα γενναῖον καὶ μεγαλοπόλεμον γενόμενον, καὶ τῶν ὑπὸ πατρὸς ἐντολῶν Ματταθίᾳ μνήμονα, καὶ πάντ' ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ἐλευθερίας καὶ δρᾶσαι καὶ παθεῖν ὑποστάντα. τοιοῦτος δὲ τὴν ἀρετὴν ὑπάρξας, μέγιστον αὐτοῦ κλέος καὶ μνημεῖον κατέλιπεν, ἐλευθερώσας ὅ ἔθνος, καὶ τῆς ὑπὸ Μακεδόσιν ἁρπάσας [a] αὐτὸ δουλείας· καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην [b] ἔτος τρίτον κατασχὼν, ἀπέθανεν.

Atque ita quidem vitam finivit Judas, vir fortis & bellicosissimus, quique memor erat mandatorum Mattathiæ patris, & pro popularium suorum libertate omnia & agere & pati sustinuit. Tanta itaque virtute præditus, maximam *post se* reliquit gloriam suique memoriam, gente *sua* in libertatem vindicata & è Macedonum servitute erepta: cumque tres essent annos pontificatu functus, *ita* occubuit.

Τέλος τοῦ βιβλίου δωδεκάτου.

Finis Libri duodecimi.

a Illud αὐτὸ non agnoscunt *Hen.* & *Bud.* b Hoc ita intelligendum (inquit *Cappellus* ad A. M. 3839.) ac si dixisset, obiisse triennio solido post repurgatum templum; cum tamen maximam temporis hujus partem pontificatus munia usurparit Alcimus. Vide ad p. 547.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ, ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗ,

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOTERTIO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Ιωνάθης ἀδελφὸς ὢν Ιούδα, [b] πλυτήσαντος αὐτόν, τιμὴ ἡγεμονίαν παρέλαβεν.

1. *Quomodo Jonathas frater Judæ, illo defuncto, principatum suscepit.*

β'. Ως πολεμήσας Βακχίδῃ, ἠνάγκασε, φιλίαν ποιησάμενον πρὸς αὐτὸν, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας.

2. *Quomodo bello cum Bacchide gesto, coëgit eum, post factam cum ipso amicitiam, è Judæa discedere.*

γ'. Οτι Αλέξανδρος, ὁ δ' Επιφανοῦς Αντιόχου υἱὸς, ἐλθὼν εἰς Συρίαν, ἐξήνεγκε πόλεμον πρὸς Δημήτριον.

3. *Quod Alexander, Antiochi Epiphanis filius, in Judæam profectus, Demetrio bellum intulit.*

δ'. Ως Δημήτριος, πρεσβευσάμενος πρὸς Ιωνάθην, ποιεῖται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν, [c] αὐτόν τε πολλοῖς δωρησάμενος καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

4. *Quomodo Demetrius, missa legatione ad Jonatham, cum eo societatem init, multis ipsi gentique nostræ datis muneribus.*

ε'. Ως Αλέξανδρος, ταῦτ' ἀκούσας, καὶ ὑπερβαλὼν τὰ [d] τοῦ Δημητρίου, καὶ ἀποδείξας Ιωνάθην ἀρχιερέα, συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ.

5. *Quomodo Alexander his auditis, cum Demetrium muneribus superasset & Jonatham pontificem fecisset, ipsum in suas partes pertraxit.*

ς'. Η Ονίου φιλία πρὸς τὸν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν γενομένη. καὶ ὡς ᾠκοδόμησε τὸν Ονίου καλούμενον ναὸν πρὸς τὸν ἐν Ιεροσολύμοις ὄντα.

6. *Sub id tempus Oniæ intercessit amicitia cum Ptolemæo Philometore. utque ædificavit templum, Oniæ vocatum, ad similitudinem Hierosolymitani.*

ζ'. Οτι Αλέξανδρος, ἀποθανόντος Δημητρίου, σφόδρα ἐτίμησεν Ιωνάθην.

7. *Quod Alexander, post mortem Demetrii, Jonatham summo in honore habuit.*

η'. Ως Δημήτριος ὁ Δημητρίου παῖς, πλεύσας εἰς τὴν Συρίαν ἀπὸ Κρήτης, καὶ πολεμήσας τὸν Αλέξανδρον καὶ κρατήσας, αὐτὸς ἐβασίλευσε, φιλίαν πρὸς Ιωνάθην ποιησάμενος.

8. *Quomodo Demetrius Demetrii filius, cum è Creta in Syriam trajecisset, belloque Alexandro illato eum devicisset, ipse regnum occupavit, facta cum Jonatha amicitia.*

θ'. Ως Τρύφων ὁ Απαμεὺς, καταπολεμήσας Δημήτριον, Αντιόχῳ τῷ Αλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς σύμμαχον Ιωνάθην.

9. *Quomodo Tryphon Apamensis, post devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipso in societatem recepto.*

ι'. Ως Δημητρίου ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλώτου ληφθέντος, [e] ὁ Τρύφων παρεσπόνδησε τὸν Ιωνάθην, καὶ δόλῳ λαβὼν αὐτὸν ἀπέκτεινε, καὶ πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα.

10. *Quomodo, Demetrio à Parthis captivo facto, Tryphon fœdus cum Jonatha initum fregit, ipsumque dolo captum occidit, & Simoni ejus fratri bellum intulit.*

ια'. Ως Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τιμὴ στρατηγίαν ἐνεχείρισε [f] τὸ ἔθνος, καὶ ἀπέδειξεν αὐτὸν ἀρχιερέα.

11. *Quomodo Judæorum gens exercitûs imperium detulit Simoni Jonathæ fratri, ipsumque pontificem creavit.*

12. *Quo-*

a *Al.* ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ, vel ὁ τοῦ τεσσαρακαιδεκάτου λόγος. b Τὸν πλυτήσαντος, αὐτὸς τὸν *Hen.* c Ita ex *MS. Hen.* αὐτόν τε, & mox καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν desunt in *Editis Aliisque.* d Illud τοῦ ex *MS.* e Ita *Gen.* ὁ Τρύφων desunt *Aliis.* f Illa τὸ ἔθνος non agnoscit *Hen.*

12. *Quomodo Simon Tryphona in Dora compulsum oppugnavit, inita societate cum Antiocho Demetrii fratre, cui Pius cognomen erat.*

ιϛ'. Ως [ὁ Σίμων] ἐπολιόρκησεν ἐν Δώροις Τρύφωνα σύμμαχον γενόμενος Αντιόχῳ τῷ Δημητρίου ἀδελφῷ, τῷ καὶ Εὐσεβεῖ ἐπικληθέντι.

13. *Quomodo, Tryphone sublato, Antiochus contra Simonem bellum movit: atque ille Cendebæum, ejus copiarum ducem, prælio superatum Judæa expulit.*

ιγ'. Ως Τρύφωνος ἀναιρεθέντος, [a] Αντίοχος ἐπολέμησε Σίμωνα, κἀκεῖνος Κενδεβαῖον τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ νικήσας, τῆς Ιουδαίας ἐξέβαλεν.

14. *Quod Simon, à genero suo Ptolemæo inter convivandum dolo occisus, diem supremum obiit: atque Ptolemæus, uxore ejus & liberis in vincula conjectis, conatus est imperium sibimet asserere.*

ιδ'. Οτι ὑπὸ [b] τοῦ γαμβροῦ Πτολεμαίου ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν· καὶ Πτολεμαῖος, δήσας αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, τὴν ἀρχὴν αὐτὸς ἐπεχείρησε κατασχεῖν.

15. *Quomodo Hyrcanus, filiorum Simonis natu minimus, præoccupato imperio, longo tempore Ptolemæum obsedit, in arcem inclusum, cui nomen erat Dagon.*

ιε'. Ως ὁ νεώτατος τῶν Σίμωνος υἱῶν Υρκανὸς, φθάσας αὐτὸν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν παραλαβών, ἐπολιόρκησεν πολλῷ χρόνῳ τὸν Πτολεμαῖον, εἴς τι φρούριον ἐγκλείσας Δαγὼν καλούμενον.

16. *Quomodo Antiochus Pius, ducto in Hyrcanum exercitu, admotoque urbi Hierosolymitanæ, obsidionem solvit, acceptis ab Hyrcano talentis trecentis, & societate cum eo amicitiaque facta.*

ιϛ'. Ως στρατευσάμενος ἐφ' Υρκανὸν Αντίοχος ὁ Εὐσεβὴς, ἐπελθὼν προσκαθίσας τῇ τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλει, διέλυσε τὴν πολιορκίαν, λαβὼν παρὰ Υρκανοῦ τάλαντα τριακόσια, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν [c] συνθέμενος.

17. *Hyrcani, post mortem Antiochi (qui apud Medos diem obiit) in Syriam expeditio: utque urbes multas vi expugnavit.*

ιζ'. Υρκανοῦ στρατεία, μετὰ τὸν Αντίοχον τελευτήσαντα ἐν Μήδοις ἀποθάνοντος, ἐπὶ Συρίαν· καὶ ὡς πολλὰς πόλεις κατὰ κράτος εἷλεν.

18. *Amicitia facta inter Hyrcanum & Alexandrum cognomine Zebinam.*

ιη'. [d] Φιλία πρὸς Υρκανὸν Αλέξανδρος ὁ [e] Ζεβινᾶ κληθέντος.

19. *Quomodo Antiochus Cyzicenus, cum ad auxilium Samaritis ab Hyrcano obsessis ferendum venisset, fusus fugatusque est, & ab Hyrcani filiis Judæa pulsus.*

ιθ'. [f] Ως Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐλθὼν βοηθήσων τοῖς Σαμαρεῦσι πολιορκουμένοις πρὸς Υρκανοῦ, ἡττηθεὶς διέφυγε, διωχάντων αὐτὸν τῆς Ιουδαίας τοὺς υἱοὺς Υρκανοῦ.

20. *Quod Aristobulus, suscepto imperio, primus sibi diadema imposuit.*

κ'. Οτι φιλαλεξάνδρου Αριστόβουλος τὴν ἀρχὴν, διάδημα [g] πρῶτος ἐπιτίθεται.

21. *Quomodo, Aristobulo defuncto, frater ejus Alexander, qui in imperium successit, expeditionem fecit in Syriam, & Phœnicen & Arabiam, & multos ex hostibus subegit.*

κα'. Ως τελευτήσαντος Αριστοβούλου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Αλέξανδρος, τὴν ἀρχὴν φιλαλεξάνδρου, ἐστράτευσεν ἐπὶ Συρίαν καὶ Φοινίκην καὶ Αραβίαν, καὶ πολλὰ τῶν ἐχθρῶν ἐχειρώσατο.

22. *Ptolemæi Lathuri cum eo pugna & victoria.*

κϛ'. Πτολεμαίου τοῦ Λαθύρου πρὸς αὐτὸν μάχη καὶ νίκη.

23. *Quomodo Demetrius Eucærus, exercitu in Alexandrum educto, ipsum superavit.*

κγ'. Ως στρατευσάμενος Δημήτριος ὁ Εὔκαιρος ἐπὶ Αλέξανδρον ἐκράτησεν αὐτοῦ.

24. *Antiochi, Dionysi appellati, in Judæam expeditio: & quomodo prælio victoriam reportavit.*

κδ'. Αντιόχου [h] τοῦ Διονύσου λεγομένου στρατεία ἐπὶ Ιουδαίαν, καὶ ὡς ἐκράτησε τῇ μάχῃ.

25. *Quomodo post obitum Alexandri, uxor ejus Alexandra, cum imperium per novennium tenuisset, & in pace & gloria vixisset, vita decessit.*

κε'. Ως μετὰ τὸν Αλεξάνδρου τελευτὴν ἡ γυνὴ αὐτοῦ Αλεξάνδρα, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατασχοῦσα, καὶ βιώσασα μετὰ εἰρήνης καὶ δόξης ἀπέθανεν.

a Ita cum *Cod. Hen.* in cæteris *Αντίοχον ἐπολέμησε Σίμων, καὶ Κενδεβαῖον* &c. b Hoc lemma, pariter ac illud quod sequitur, edidimus juxta exemplaria *Gall.* & *Henneb.* In *cæteris* ita se habebant: *Οτι ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν. Οτι Πτολεμαῖος τὴν ἀρχὴν ἐπιχείρησε κατασχεῖν, καὶ πῶς Υρκανὸς τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν.* c Sic *Cod. Hen.* ξύμβιος in *reliquis.* d Hoc lemma etiam acceptum debemus *Cod. Hen.* e Ζαβινᾶ juxta *Porphyrium* in *Græcis Eusebii*, p. 227. f Brevius aliquanto in *Cod. Hen.* *Ως ἡττηθεὶς ὑφ' Υρκανοῦ Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐξέπεσε τῆς Ιουδαίας.* g Πιεζίζετο πρῶτος *Hen.* h Καὶ Διονύσου *Hen.*

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ὀγδοήκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSTERTIUS.

Continet hic liber tempus annorum LXXXII.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ιωνάθης μετὰ τὸν ἀδελφὸν Ιούδαν τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν· καὶ ὡς ἅμα Σίμωνι αὐτοῦ ἀδελφῷ ἐπολέμησε τῷ Βακχίδῃ.

CAP. I.

Quomodo Jonathas, post Judam fratrem, principatum susceptit; utque una cum Simone ejus fratre bellum gessit adversus Bacchidem.

[b] ΤΙΝΙ μὲν οὖν τρόπῳ ὅ τε Ιουδαίων ἔθνος, καταδουλωσαμένων αὐτὸ τῶν Μακεδόνων, ἀνεκλήσατο τὴν ἐλευθερίαν, καὶ δι' ὅσων καὶ πολίκων ἀγώνων ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ἐλθὼν Ιούδας ἀπέθανεν, ὑπὲρ αὐτῶν μαχόμενος, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ιούδα, πάλιν ὅσον οὔπω τῶν ἀστεῶν, καὶ προδεδεικότων τὴν πάτριον πολιτείαν, ἐπεφύη τοῖς Ιουδαίοις, καὶ πανταχόθεν αὐτοὺς ἀκμάζον [c] ἐκάκου. συνελάμβανε δὲ τῇ τούτων πονηρίᾳ καὶ λιμὸς τὴν χώραν καταλαβών· ὡς πολλοὺς ἀφ' ἧς αὐτὴν τῶν ἀναγκαίων, καὶ ὃ μὴ δύναται τοῖς παρ' ἀμφοτέρων, ἀπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν, δεινοῖς ἀντέχειν, αὐτομολῆσαι πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Βακχίδης δὲ τῶν Ιουδαίων τοὺς ἀποστάντας τῆς πατρίου συνηθείας, καὶ τὸν κοινὸν βίον προῃρημένους συναθροίσας, τούτοις ἐπεχείρισε τὴν τῆς χώρας ἐπιμέλειαν. οἱ καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς Ιούδα φίλους, καὶ τοὺς ἐκείνου φρονοῦντας, τῷ Βακχίδῃ [d] παρέδοσαν. ὁ δέ, βασανίζων πρῶτον αὐτούς, καὶ πρὸς ἡδονὴν αἰκιζόμενος, [e] ἔπειθ' ὕστερον διέφθειρε. Τοιαύτης δὲ τῆς συμφορᾶς τοῖς Ιουδαίοις τηλικαύτης γενομένης, ἡλίκης οὐκ ἦσαν πεπειραμένοι μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον, οἱ [f] περιλειφθέντες τῶν ἑταίρων τοῦ Ιούδα, βλέποντες ἀπολλύμενον [g] οἰκτρῶς τὸ ἔθνος, προσελθόντες αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ Ιωνάθῃ, μιμεῖσθαι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐκείνου περὶ τῶν ὁμοφύλων πρό-

QUEMADMODUM Judæorum gens, à Macedonibus in servitutem adducta, libertatem recuperârit; & quibus quantisque certaminibus defunctus Judas mortem oppetiit, pro illis *strenue* pugnans; superiori libro declaravimus. Judæ vero post interitum, homines nefarii, quotquot erant, quique patria instituta violaverant, Judæos adoriebantur, *animisque resumptis eos undique vexabant. Ad hoc autem illorum malitiam & fames adjuvabat, quæ *tum forte* regionem urgebat: ita ut multi, ob necessariorum inopiam, & non ferentes malum utrinque hinc à penuria inde ab hostibus ingruens, ad Macedonas perfugerint. Bacchides autem, Judæis, qui à patriis moribus desciverant & profanam vitæ consuetudinem *eis* prætulerant, congregatis, his regionis administrationem commisit. At illi, comprehensis Judæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. Is vero cum primum tormentis adhibitis eos ad libitum excruciaret, hoc facto *omnes* pari crudelitate occidebat. Judæis itaque in tanta calamitate constitutis, quantam non experti fuerant post *suum* ex Babylone reditum, qui reliqui erant ex Judæ sociis, cum viderent gentem miserabiliter pereuntem, Jonatha ejus fratre adito, *eum* rogabant ut fratrem suum sibi in exemplum proponeret, ejusque de popularibus suis curam

Juda defunctio, Bacchidis permissu male tractantur Judæi.

1 *Macc.* c. 9.

a Ita *Hen. Busb. Gall.* 2. 3. 5. *Voss.* & *Bas.* Vide *Is. Vossium* in *Chronologia S.* c. XII. p. 152. & 155. b Τίνα μὲν οὖν τρόπον *Hen.* & *Gall.* c Ita *Busb.* & *Hen.* ἐκάκων in *Editis Aliisque.* d Παρεδίδοσαν *Busb.* & *Hen.* e Ita in *Editis* & aliquot *MSS.* Verum ὕστερον nec agnoscitur à *Busb.* nec ab *Epiphanio.* præterea *Zonaras* legit εἶτα διέφθειρε. f Ita *Gen.* & *Gall.* περιλειφθέντες *Bas.* & *Hen.* g Ita *Hen.* & *Epiphan.* πικρῶς in *reliquis.* * *Vel* numeroque aucti, *aut* viribusque pollentes.

curam & providentiam, qui pro patriæ libertate vitam profudit, imitaretur, & ſine defenſore non relinqueret gentem, præſertim cum in extremum diſcrimen adduceretur. Tum Jonathas, cum dixiſſet ſe pro illis mortem obiturum eſſe, atque exiſtimaretur nihilo inferior eſſe quam frater, Judæorum dux declaratur.

Jonathas Judæ fratri ſuccedit. 1 Macc. c. 9.

2. Quod ubi reſcivit Bacchides, *is* veritus ne Jonathas negotium faceſſeret Regi & Macedonibus, quemadmodum non ita pridem Judas, dolo quærebat eum interimere. Verum hoc illius *vafrum* conſilium nec Jonatham, nec Simonem ipſius fratrem latebat: ſed enim illi, hac re cognita, ſociiſque ſuis omnibus aſſumptis, in ſolitudinem, quæ proxime aberat ab urbe, fugam maturabant; cumque veniſſent ad aquam quæ dicitur lacus Aſphar, ibi morabantur. Bacchides autem, ubi intellexit quod viribus animiſque deficerentur, & illic loci conſiderent, adverſus eos cum omnibus ſuis copiis profectus eſt, & poſitis trans Jordanem caſtris * exercitum reficiebat. Cæterum Jonathas, certior factus quod Bacchides contra ſe veniret, mittit fratrem ſuum Joannem, Gaddin etiam appellatum, ad Nabatæos Arabas, (erant enim amici) ut apud eos impedimenta deponeret, donec acie cum Bacchide dimicaret. At Joanni, dum iter faceret ad Nabatæos, Amatæi filii, ad inſidiandum ex urbe Medaba egreſſi, & ipſum, & qui cum eo erant, capiunt, cunctiſque quæ ferebantur direptis, & Joannem & ſocios ejus omnes interficiunt. Veruntamen pœnam ob iſta, quam commeruerunt, fratribus ipſius perſolvebant, de qua haud multo poſt verba faciemus.

Bacchides Jonathe & Simoni inſidias ſtruit. 1 Macc. c. 9.

Dein adverſus eos cum copiis proficiſcitur. 1 Macc. c. 9.

Joannes frater Jonathæ intercipitur. 1 Macc. c. 9.

3. Bacchides autem, cognito quod Jonathas in Jordanis paludibus caſtra haberet, die Sabbati captato, contra eum venit, tanquam ea die non pugnaturum propter legis reverentiam. Ille vero ſocios adhortatus, additoque inſuper quod vita illis in periculo eſſet, in medio hoſtes inter fluviumque concluſis, ut qui non habeant quò ſe fuga reciperent (nam hoſtes quidem à fronte eos premebant, à tergo vero flumen erat) quin & Deum precatus ut illis victoriam daret, congreditur cum hoſtibus. quorum multis proſtratis, ubi cernebat Bacchidem in ſe cum impetu ferri, dextram extulit ut eum feriret. Cum autem ille ictum prævideret eumque declinaſſet, *Jonathas* cum ſociis in fluvium inſiluit, & tranavit, atque ita trans Jordanem in tutum evaſerunt, quod hoſtes non amplius amnem tranſirent, ſed Bacchides è veſtigio ad arcem Hieroſolymitanam ſe reciperet. De ſuo autem exercitu *hominum* circiter duo millia amiſit. Cæterum multas Judææ urbes, quibus dejecta erant mœnia, communivit, & Herichuntem, & Emmauntem, & Bethoron, & Bethellam, & Thamnatha, & Pharathonem, & Techoam, &

Bacchides Judæos adoritur, & clade accepta Hieroſolyma ſe recipit. 1 Macc. c. 9.

Per Judæam præſidia ſtatuit. 1 Macc. c. 9.

νουαν ἠξίου, ἀποθανόντος ὑπὲρ τ ἁπάντων ἐλευθερίας, ἵν μὴ θεωρᾶν [a] ἀπροσάπτυτον ὃ ἔθνος, μηδ' [b] ἐν οἷς φθείρε). ὁ δ' Ιωνάθης φήσας ἑτοίμως ἔχειν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ νομισθεὶς κρ' μηδὲν εἶ) χείρων ὃ ἀδελφῶν, γραπτὸς ἀποδείκνυται τῶν Ιουδαίων.

β'. Ο δὲ Βακχίδης ἀκούσας τᾶτο, καὶ φοβηθεὶς μὴ θᾶσσον πράγματα φ βασιλεῖ ἵ τοῖς Μακεδόσιν ὁ Ιωνάθης, ὡς ἵ πρότερον Ιούδας, ἀποκτεῖναι δόλῳ τᾶτον ἐζήτει. ταύτῃ δ' ἔχων τ αἵρεσιν οὐκ ἔλαθε τ Ιωνάθην, οὐδὲ τ ἀδελφὸν αὐᾶ Σίμωνα· ἀλλὰ γὰ μαθόντες ᾶτοι ἵ παραλαβόντες τὰς ἑταίρας ἅπαντας, εἰς τ ἐρημίαν τ ἔγγιςα τ πόλεως ὃ τάχος ἔφυγον, ἵ θᾶσσον γενόμενοι ὅπῃ ὕδωρ ὃ καλύμβιον [c] λάκκυ Ασφὰρ, αὐτόθι διῆγον. ὁ δὲ Βακχίδης αἰσθόμενος αὐτὰς ἀπειρηκότας, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τυγχάνοντας, ὥρμησεν ἐπ' αὐτὰς μᾶ πάσης τ δυνάμεως, καὶ πέραν ᾶ Ιορδάνυ γράτοπεδευσάμενος, ἀνελάμβανε τ δύναμιν. Ιωνάθης δὲ, γνὺς τ Βακχίδην ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμπει τ ἀδελφὸν Ιωάννην, τ καὶ Γαδδὶν λεγόμενον, πρὸς τὰς Ναβαταίυς Αραβας, ἵνα παρ' αὐτοῖς ἀπόθηται τὴν ἀποσκευὴν [d] ἕως ᾶ πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην· ἦσαν γὰ φίλοι. τ δὲ Ιωάννην ἀπιόντα πρὸς τὰς Ναβαταίυς ἐνεδρεύσαντες ἐκ [e] Μηδάβας πόλεως οἱ [f] Αμαραίυ παῖδες, αὐτόν τε συλλαμβάνυσι καὶ τὰς σὺν αὐτῷ, καὶ διαρπάσαντες ὅσα ἐπεκομίζετο, [g] κτείνυσι καὶ τ Ιωάννην καὶ τὰς ἑταίρας αὐᾶ πάντας. δίκῃ μέντοιγε τάτων ὑπέχον τοῖς ἀδελφοῖς αὐᾶ τὴν ἀξίαν, ἣν μετ' ὀ πολὺ δηλώσομεν.

γ'. Ο δὲ Βακχίδης, γνὺς τ Ιωνάθην ἐν τοῖς ἕλεσι ᾶ Ιορδάνυ καταστρατοπεδευόμενον, θᾶσσον φυλάξας τ τῶν Σαββάτων ἡμέραν, ἐπ' αὐτὸν ἦκεν, ὡς ὀ μαχόμενον [h] ἐκείνῃ διὰ τ νόμον. ὁ δὲ παρορμήσας τὰς ἑταίρας, καὶ περὶ τ ψυχῶν αὐτοῖς εἶ) τ κίνδυνον, εἰπὼν, μέσοις ἀπειλημμένοις τᾷ τε ποταμῷ καὶ τῶν πολεμίων, ὡς φυγεῖν ὐκ ἔχυσιν· οἱ μὲ γὰρ ἔμπροσθεν [i] ὄπιες, ὁ ποταμὸς δ' ἐκ κατόπιν αὐτᾶ· εὐξάμενος δὲ καὶ τῷ Θεῷ νίκην αὐτοῖς θᾶσσον, σωσάπλει τοῖς πολεμίοις. ὧν πολλὰς κατασκαλὼν, ἐπεὶ τολμηρῶς εἶδε ἐπερχόμενον αὐτῷ τ Βακχίδην, ἐξέτεινε τὴν δεξιὰν ὡς πλήξων αὐτόν. ᾶ δὲ προειδομένυ καὶ τὴν πληγὴν ἐκκλίνοντος, ἀποπηδήσας μετὰ τῶν ἑταίρων εἰς ᾧ ποταμὸν, διενήξατο, καὶ τᾶτον διασώζονται τὸν τρόπον εἰς τὸ πέραν τᾶ Ιορδάνυ, τῶν πολεμίων οὐκ ἐπὶ τὸν ποταμὸν ὀπιθεβάντων, ἀλλ' ἐπιστρέψαντ ᾧ εὐθὺς ᾶ Βακχίδυ εἰς τ ἐν Ιερουσολύμοις ἄφαν. ἀπέβαλε δὲ τ στρατιᾶς [k] ὡς περὶ διακοσίυς. πολλὰς δὲ τ Ιουδαίας [l] καταβαλλομένας πόλεις ὠχύρωσε, καὶ τὴν Ιεριχῶνλα καὶ [m] Εμμαοῦν, καὶ [n] Βεθωρὸν, καὶ [o] Βεθήλαν, ἵ [p] Θαμναθὰ, καὶ [q] Φαραθὼ, καὶ [r] Τοχόαν, ἵ Γάζαρα.

a Απροσύπτυτον *Busb. & Hen.* *b* Εν οἷς κακοῖς φθείρεται *Busb.* ἐν οἷς κακῶ (ἴσ. κακοῖς) φθείρεται *Hen.* *c* Ita & 1 *Macc.* c. 9. v. 33. Ακύασφαρ *Hen.* Non *lacum* fuiſſe, ſed *foſſam* exiſtimat *Grotius.* Ad occaſum lacûs Aſphaltitis fuiſſe videtur. Videſis *Relandum* in *Palæſtina.* S. pag. 267. *d* Εως ἂν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην *Hen.* *e* Ita & *Suidæ.* Μήδαμα *Ptolemæo.* In *Græcis* 1 *Macc.* c. 9. v. 36. Ναβαδαῖ, & in quibuſdam *Epiphanii* libris *Nabath.* Γαβαηὲ veram lectionem eſſe apud *Joſephum* ſuſpicatur *Grotius.* Vide *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 893. *f* Fuerit illorum parenti nomen *Amri*, quale regi cuidam Iſraëlis, 1 *Reg.* 16, 22. *g* Κτείνυσιν αὐτόν τε τὸν Ιωάννην, καὶ τὰς *Hen.* αὐτόν τε κτείνυσι καὶ τὰς σὺν αὐτῷ *Busb.* *h* Εν ἐκείνῃ *Hen.* *i* Επήσιον *Hen.* *k* Εἰς χιλίους ἄνδρας 1 *Macc.* c. 9. v. 43. *l* Κατελαβόμενα *Busb. Hen. & Vet. Interpr.* *m* Αμαθοῦν *Hen. & Epiphan.* *n* Βαιθηρὸν (forſan pro Βαιθωρὸν *Hen.* Βιθηρὸν malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 50. Adi *Relandum* in *Palæſtina* S. p. 637. *o* Βιθήλα *Hen.* *p* *Euſebio* Θαμνὼ vicus. Vide *Relandum*, p. 1032. *q* Βαραθὼ *Hen.* Φαραθὼνα aut Φαραθὼν legiſſe videtur *Vet. Interpres.* *r* Θοκόαν *Hen.* Τοφόαν malit *Grotius* ex 1 *Macc.* c. 9. v. 50. * Confluentem illic militem recipiebat, *Gelen.* *a* Ωχύ-

Γάζαρα. ϗ πύργους ἐν ἑκάστῃ τ πόλεων οἰκοδομήσας, ϗ τείχη περιβαλὼν αὐτοῖς ἰσχυρὰ, ϗ φ μεγέθει διαφέροντα, δύναμιν εἰς αὐτὰς κατέστησεν, ὅπως ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι τοὺς Ιουδαίους ἔχωσι. μάλιστα δὲ τ ὀ Ιεροσολύμοις ἄκραν [a]ἰσχύρωσε. λαβὼν δὲ ϗ τοὺς τ πρώτων τ Ιουδαίας παῖδας ὁμήρους, εἰς τ ἄκραν αὐτοὺς ἐνέκλεισε, [b]ϗ τοῦτον ἐφύλαττε τ τρόπον.

δ'. Ὑπὸ τ αὐτὸν [c]δὴ χρόνον παραγενόμενός τις πρὸς Ιωνάθην ϗ τ ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα, τοὺς Αμαραίου παῖδας ἀπήγγειλεν αὐτοῖς γάμου ἐπιτελοῦντας, ϗ τ νύμφιον ἄγοντας, ἀπὸ [d]Γαβαθᾶ πόλεως, θυγατέρα τινὸς ὄντων τ ἐπιφανῶν παρὰ τοῖς Αραψὶ, μέλλειν δὲ γίνεσθαι [e]παραπομπὴν τ κόρης λαμπρὰν ϗ πολυτελῆ. οἱ δὲ περὶ τ Ιωνάθην ϗ Σίμωνα, καιρὸν ἐπιτηδειότατον εἰς τ ἐκδίκησιν τἀδελφοῦ [f]νομίσαντες αὐτοῖς [g]παραφαίνειν, ϗ λήψεσθαι τ ὑπὲρ Ιωάννου δίκην παρ' αὐτῶν ἐπὶ πολλῆς οὐσίας ὑπολαβόντες, ἐξώρμησαν εἰς [h]Μηδάβαν, ϗ τοὺς ἐχθροὺς ἐν τῷ ὄρει λοχῶντες ἔμενον. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἄγοντας τ παρθένον, ϗ τ νυμφίον, ϗ φίλων σὺν αὐτοῖς οἷον εἰκὸς ἐν γάμοις ὄχλον, ἀναπηδήσαντες ἐκ τ ἐνέδρας ἀπέκτειναν ἅπαντας· ϗ τ κόσμον, ϗ τὴν ἄλλην ὅση τότε εἰπεῖν λεία τοῖς ἀνθρώποις, λαβόντες ὑπέστρεψαν. ϗ τιμωρίαν μὲ ὑπὲρ Ιωάννου τἀδελφοῦ παρὰ τ υἱῶν Αμαραίου τοιαύτην ἀπέλαβον. αὐτοί τε γὰρ ὄντες ϗ οἱ συνεπόμενοι φίλοι ϗ γυναῖκες αὐτῶν ϗ τέκνα διεφθάρησαν, ὄντες [i]ὡς τετρακόσιοι.

ε'. Σίμων μὲν οὖν ϗ Ιωνάθης, εἰς τὰ ἕλη τ ποταμοῦ ὑποτρέψαντες, αὐτόθι κατέμενον. Βακχίδης δὲ, τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν φρουρᾶς ἀσφαλισάμενος, ὑπέστρεφε πρὸς τὸν βασιλέα. [k]ϗ τότε μὲ ἐπ' ἔτη δύο τὰ τ Ιουδαίων ἠρέμησε πράγματα. οἱ δὲ φυγάδες ϗ οἱ ἀσεβεῖς, ὁρῶντες τ Ιωνάθην ϗ τοὺς σὺν αὐτῷ μετ' πολλῆς ἀδείας ἐν διατελοῦντας τῇ χώρᾳ ϗ τὴν εἰρήνην, πέμπουσι πρὸς Δημήτριον τ βασιλέα, παρακαλοῦντες [l]ἀποστεῖλαι Βακχίδην ἐπὶ τὴν Ιωνάθου σύλληψιν. [m]ἐδήλουν γὰρ αὐτῷ ἀπόνως ἐσομένην, ϗ νυκτὶ μιᾷ, μὴ προσδοκῶσιν αὐτοῖς ἐπιπεσόντας, [n]ἀποκτενεῖν ἅπαντας. [o]ὃ δὴ βασιλέως ἐκπέμψαντος τ Βακχίδην, γενόμενος ὅτος ἐν τῇ Ιουδαίᾳ πᾶσιν ἔγραψε τοῖς φίλοις ϗ Ιουδαίοις ϗ συμμάχοις, συλλαβεῖν αὐτῷ ϗ Ιωνάθην. ἀσυνδαζόντων δὲ πάντων ϗ μὴ δυναμένων κρατῆσαι τοῦ Ιωνάθου· ἐφυλάττετο γὰρ [p]σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν [q]ἠθημένος· ὁ Βακχίδης ὀργισθεὶς τοῖς φυγάσιν, ὡς ψευσαμένοις αὐτόν τε ϗ τ βασιλέα, πεντήκοντα [r]αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας συλλαβὼν, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ Ιωνάθης σὺν τἀδελφῷ ϗ τοῖς σὺν αὐτῷ εἰς [s]Βηθαλγαὶν ἀναχωρεῖ, κώμην οὖσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, φοβηθεὶς τὸν Βακχίδην· ϗ οἰκοδομήσας πύργους, ϗ τείχη [t]περιβαλόμενος, [u]αὐτὸν εἶχεν ἀσφαλῶς

Gazara. Cumque turres in unaquaque urbe ædificaſſet, & muros validos & magnitudine præcellentes eis circumdediſſet, in illis præſidia collocavit, ut factis inde excurſionibus Judæos infeſtarent. Maxime vero *omnium* Hieroſolymorum arcem firmavit. Cumque & principum Judææ filios obſides accepiſſet, eos in arcem incluſit, atque ita cuſtodiebat.

4. Sub id tempus igitur quidam Jonathan & Simonem ejus fratrem adiit, illiſque nunciavit Amaræi filios, nuptias celebrantes, ſponſam ducere ex urbe Gabatha, filiam cujuſdam de viris illuſtribus apud Arabas, foreque ut puella deducatur cum ſplendido & ſumptuoſo apparatu. Jonathas autem & Simon, rati tempus ſibi opportuniſſimum oblatum eſſe ad fratrem ulciſcendum, opinatique ſe facillime poſſe Joannis *occiſi* pœnas ab illis repetere, Medabam profecti ſunt, & ad montem in inſidiis locati inimicos exſpectabant. Cumque eos animadvertiſſent virginem ducentes, ſponſumque, & *magnam* cum eis, ut in nuptiis fieri ſolet, amicorum turbam, exſilierunt in eos ex inſidiis, & omnes *ad unum* interfecerunt, captoque mundo muliebri & reliqua quæ viros tunc ſequebatur præda, reverſi ſunt. Atque hujuſmodi ſupplicium ab Amaræi filiis ſumpſerunt ob ea quæ Joanni fratri fecerant. nam & illi ipſi & qui eos comitabantur amici, ut & uxores eorum & liberi, numero ad quadringentos, occiſi ſunt.

Jonathas & Simon opprimunt Nabatæos nuptias celebrantes. 1 *Macc.* c. 9.

5. Et quidem Simon & Jonathas, in fluvii paludes reverſi, illic conſederunt. Bacchides vero, cum Judæam omnem præſidiis muniviſſet, ad Regem ſe recepit. Et tunc quidem per *integrum* biennium in tranquillo erant Judæorum res. Verum transfugæ & ſcelerati, cum viderent Jonatham cum ſuis pacis beneficio quietos ſecuroſque in regione agere, ad Demetrium regem *quoſdam* legarunt, rogantes ut Bacchidem mitteret ad Jonatham capiendum. Hoc enim in proclivi fore ſignificabant, unaque nocte omnes, ſi eos de improviſo adoriretur, opprimi poſſe. Cum autem Rex *eò* Bacchidem miſiſſet, ille ubi in Judæam venit, ſcripſit ad amicos ſuos omnes, & Judæos & auxiliares, ut Jonatham comprehenſum ad ſe adducerent. Poſtquam vero omnes ſummo ſtudio id agerent, nec quidquam proficerent ad Jonatham capiendum (nam *ſibi* valde cavebat, intellectis *eorum* inſidiis) Bacchides, iratus perfugis, ut qui rem falſo ad ipſum pariter ac Regem detuliſſent, ex principibus illorum ad quinquaginta homines comprehendit & interfecit. Jonathas autem cum fratre ſuorumque manu Bacchidis metu Bethalagam ſeceſſit, vicum in ſolitudine ſitum: & turribus ædificatis & mœnibus *ei* circumdatis, ſeſe à periculo ſecurum

Proditores Bacchidem accerſunt ad occidendum Jonatham. 1 *Macc.* c. 9.

Bacchides, fruſtra id conatus, perfugis iraſcitur. 1 *Macc.* c. 9.

a Ωχύρωσε *Hen.* *b* Illa ϗ τοῦτον ἐφύλαττε τ τρόπον non legiſſe videtur *Epiphan.* ἐνέκλεισε, ϗ ἐφύλαττεν. τοῦτο &c. *Busb.* *c* Δὲ *Hen.* *d* Ex 1 *Macc.* c. 9. v. 37. Ναδαβὰθ malit *Relandus*, p. 771. cujus conjecturam aliquatenus firmat *Epiphan.* apud quem *Nabatha* aut *Madaba*. Sed Γαββαθὰ præfert *Grotius.* *e* Μετὰ παραπομπῆς λαμπρᾶς ϗ πολυτελοῦς *Busb.* μετὰ πολυτελοῦς παραπομπῆς *Zonar.* μετὰ παραπομπῆς μεγάλης 1 *Macc.* c. 9. v. 37. *f* Τοῦτον νομίσαντες *Busb.* *g* Παραφαίνειν *Hen.* *h* Τὰ Μήδαβα *Hen.* *i* Ita *Busb.* & *Hen.* ὄντες υ'. in *Editis.* *k* Poſt Alcimi pontificis obitum quievit Judæa annos duos. 1 *Macc.* c. 9. v. 57. *l* Ὑποστεῖλαι *Hen.* *m* Ita legiſſe videntur *Epiphan.* & *Zonaras*, male in libris omnibus ἐδήλει. *n* Ἀποκτεῖναι *Hen.* *o* Ὃ ϗ Βακχίδης ϗ τοῦτον ἐκέλευσε ϗ γενόμενος *Busb.* *p* Illud σφόδρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *q* Αἰθόμενος *Hen.* *r* Ἐξ αὐτῶν *Busb.* *s* Intelligit haud dubie eum locum, qui in *Tabula Judaïca*, בית עלה. nam ע per Γ ſæpe vertitur Græce, & literæ frequenter tranſponi ſolent in ejuſmodi nominibus. Βαιθαγὰν dicitur 1 *Macc.* c. 9. v. 62. qui locus videtur fuiſſe in proximo, ut parum referret hic an ille nominaretur. *Grotius.* *t* Περιβαλόμενος *Hen.* & *Busb.* *u* Εαυτὸν εἶχεν *Busb.* αὐτὸν εἶχεν *Hen.* αὐτὸν ἴσχυεν ἀσφαλῶς προφυσημένων juxta *Vet. Interpr.*

Bacchides Bethalagam oppugnat. 1 Macc. c. 9.

curum conſervabat. At Bacchides, iſtis auditis, cum copiis quæ tum ſibi aderant exiens, & Judæis in auxilium evocatis, contra Jonatham profectus eſt, ejuſque munimentis admoto exercitu, dies aliquammultos ipſum obſidebat. Ille vero acri oppugnantium ſtudio nihil cedit, ſed, cum fortiter reſtitiſſet, Simonem fratrem in urbe relinquit, adverſus Bacchidem præliaturum: ipſe vero clam in regionem egreſſus, magnaque inter ſuæ factionis homines manu collecta, nocte in caſtra Bacchidis impetum facit; & cum multos illic occidiſſet, Simoni etiam fratri palam fit, quod hoſtes eſſet adortus. nam & is ſentiens ſtragem ab illo editam exit in eos, & Macedonum machinas, in obſidionem paratas, incendit, & cæde multa in eos graſſatur. Bacchides autem, cum vidiſſet ſeſe ab inimicis circumventum, & alios quidem à fronte, alios vero à tergo ipſum urgentes, in deſperationem animique conſternationem incidit, *vehementer* perturbatus quod res obſidionis præter ſpem ceciderint. Veruntamen iram inde collectam in perfugas, qui ipſum à Rege accerſiverant, convertit, quaſi ab eis deceptus: volebatque, obſidione finita, cum dignitate, ſi fieri poſſet, domum redire.

Obſidionem ſolvit. 1 Macc. c. 9.

II. *Jonathas cum Bacchide componit. 1 Macc. c. 9.*

6. Quod ejus conſilium ubi Jonathas intellexit, legatos ad eum mittit de amicitia & ſocietate *ineunda*, *ea conditione* ut ſibi invicem redderent quos utrique captivos fecerint. Bacchides, hujuſmodi diſceſſionem ſibi *aliâ* honeſtiorem fore ratus, paciſcitur cum Jonatha amicitiam, ſibique mutuo jurarunt neutrum *alteri* arma illaturum. atque ita, redditis receptiſque captivis, Antiochiam ad Regem reverſus eſt: & poſt hunc diſceſſum deinceps nullum in Judæam impetum fecit. Jonathas vero hanc ſecuritatem nactus, & in Machma urbe vitam agens, illic populo res adminiſtrabat: atque ſceleratos & impios ſupplicio afficiens, hoc modo gentem ab illis perpurgavit.

πεφρυγμένον. Βακχίδης δὲ [a] ταῦτα ἀκούσας, τὴν τε [b] μὸν ἑαυτῷ στρατιὰν ἄγων, καὶ τοὺς Ἰουδαίων τοὺς συμμάχους παραλαβών, ὅπως τὸν Ἰωνάθην ἥξει, καὶ στρατοπεδεύσας αὐτοῖς ὀχυρώμασιν, ὅπως πολλὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπολιόρκει. ὁ δὲ πρὸς τὴν ἀσυδησίαν τῆς πολιορκίας οὐκ ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντιπίπτει, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν [c] ἐν τῇ πόλει καταλείπει, καὶ Βακχίδῃ πολεμήσοντα· λάθρα δ' αὐτὸς εἰς τὴν χώραν ἐξελθών, καὶ συναγαγών χεῖρα πολλὴν παρὰ τῶν [d] τὰ αὐτὰ φρονούντων, [e] νυκτὸς ἐπιπίπτει [f] τῷ Βακχίδου στρατοπέδῳ, καὶ συχνοὺς αὐτῶν διαφθείρας, φανερὸς καὶ τῷ ἀδελφῷ Σίμωνι γίνεται τοῖς ἐχθροῖς ἐπιπεσών. καὶ δὴ θυομένους [g] τοὺς πολεμίους ὑπ' αὐτοῦ κλεινομένους, ἐπέξεισιν [h] αὐτοῖς, καὶ τὰ τε μηχανήματα τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐνέπρησε τῶν Μακεδόνων, καὶ φόνον αὐτῶν ἐκ πολλοῦ εἰργάσατο. θρασύμενος δ' αὐτὸν ὁ Βακχίδης ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπειλημμένον, καὶ τοὺς μὲν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τοὺς δ' ὄπισθεν προσκειμένους, εἰς ἀθυμίαν ἅμα καὶ παραχωρὴν τῆς διανοίας ἐνέπεσε, καὶ πρὸ ἐλπίδος ἀποβάντι [i] τῆς πολιορκίας συγχυθείς. τὴν μέντοιγε ὑπὲρ τούτων θυμὸν εἰς τοὺς φυγάδας, οἳ μετεπέμψαντο αὐτὸν, [k] ἀπέσκηψεν, ὡς ἐξηπατηκότας· ἐβούλετο δὲ τελέσας τὴν πολιορκίαν εὐπρεπῶς, [l] εἰ δυνατὸν, εἰς τὴν [m] οἰκείαν [n] ὑποστρέφειν.

ς'. Μαθὼν δ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν Ἰωνάθης, πρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας, ὅπως ἀποδῶσιν ἀλλήλοις οὓς εἰλήφασιν αἰχμαλώτους ἑκάτεροι. νομίσας δὲ ταύτην [o] εὐπρεπεστέραν ὁ Βακχίδης τὴν ἀναχώρησιν, ἀποπέμπει πρὸς τὸν Ἰωνάθην φιλίαν· καὶ ὅμως μὴ πιστεύειν ἔτι κατ' ἀλλήλων. καὶ τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἀποδιδούς, καὶ τοὺς ἰδίους κομισάμενος, ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ μὴ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, ὡς ἐπ' εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐνέβαλεν. ὁ δὲ Ἰωνάθης, ταύτης τὰς ἀδείας λαβόμενος, καὶ ποιούμενος τὴν Μαχμᾶ πόλιν τὴν δίαιταν, αὐτόθι τοῖς ὄχλοις διῆπτε τὰ πράγματα, καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς κολάζων [p] ἐξήλαυνεν ὅπως ἀπὸ τούτων ὁ ἔθνος.

β'.

III.

CAP. II.

ΚΕΦ. β'.

γ'.

Quomodo Alexander bellum gerens adverſus Demetrium Jonathæ multa elargitus eſt, & pontificatu ei delato ipſum in ſocietatem ſuam pertraxit, quamvis illi majora pollicitus eſſet Demetrius. De obitu Demetrii.

Ὡς Ἀλέξανδρος, πολεμῶν τῷ Δημητρίῳ, πολλὰ ἐδωρήσατο Ἰωνάθῃ, καὶ ἀποδείξας αὐτὸν ἀρχιερέα συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ, εἰ καὶ μείζονα ἐκείνῳ ὑπισχνεῖτο Δημήτριος. περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

Alexander Ptolemaïdem occupat. 1 Macc. c. 10.

ANno autem centeſimo ſexageſimo contigit ut Alexander, Antiochi Epiphanis filius, cum Syriam aſcendiſſet, Ptolemaïdem occuparet, proditione militum qui eam præſidio tenebant. infenſi enim erant Demetrio, tum quod is ſuperbus eſſet, tum quod difficulter ad eum pateret aditus. nam cum in regiam quandam quatuor turribus munitam ſe concluſiſſet, quam ipſe non procul ab An-

Demetrii malum ingenium.

ΕΤΕΙ δ' ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ Ἀλέξανδρον τὸν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς [q] υἱὸν, ἀναβάντα εἰς Συρίαν, συνέβη καταλαβέσθαι Πτολεμαΐδα, διὰ προδοσίας τῶν ἔνδοθεν στρατιωτῶν. ἀπεχθῶς γὰρ εἶχον πρὸς τὸν Δημήτριον, διά τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ καὶ τὸ δυσεντευκτον. ἀποκλείσας γὰρ [r] αὐτὸν εἰς [s] τετραπύργιόν τι βασίλειον, ὃ κατεσκεύασεν αὐτὸς διὰ ἄποδον τῆς Ἀντιοχείας,

a Ταῦτα μαθὼν *Busb.* *b* Μετ' αὐτῶν *Hen.* *c* Ἐν τῇ πόλει εἶασε τὸν Βακχίδην πολεμήσοντα *Busb.* & *Hen.* *d* Τὰ αὐτῶν *Hen.* *e* Νύκτα *Busb.* *f* Τῷ τοῦ Βακχίδου *Hen.* *g* Τοὺς πολεμίους adjecimus è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.* *h* Αὐτοὺς *Busb.* ſed nec αὐτοῖς nec αὐτοὺς agnoſcit *Epiphan.* *i* Περὶ τὴν πολιορκίαν *Hen.* *k* Ita malui cum *Busb.* & *Hen.* præſertim quod eodem ſenſu occurrat apud *Dionyſ. Halic.* p. 368. v. 37. *Edit. Oxon.* ἐπίσκηψιν in *Editis.* *l* Εἰ δυνατὸν adjectum eſſe volui ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* *m* Οἰκίαν *Hen.* *n* Ὑποστρέψαι *Busb.* & *Hen.* *o* Εὐπρεπεστέρου *Busb.* & *Hen.* *p* Ἐκβάλλειν *Busb.* ἐκβαίνειν *Hen.* *q* Id eſt, qui ſe filium Antiochi Illuſtris dicebat. *Nomen ei* (ut inquit *Juſtinus*, l. 35.) *Alexandri induitur, genituſque ab Antiocho dicitur, ſortis extremæ juvenis* &c. in Epitome *Livii*, l. 2.11. *Alexander homo ignotus & incertæ ſtirpis.* ἐπανίσταται δὲ αὐτῷ τις Ἀλέξανδρος ψευδώνυμος ἐταῖρος Σελευκείου γένους, *Appian.* Dictus eſt ab adverſariis Balles. *Straboni* l. XVI. ὁ Βάλας Ἀλέξανδρος. *Grotius ad 1 Macc.* c. 10. v. 1. Vide *Hiſtoriam Regum Syriæ* per *Foy-Vaillam*, p. 245. *r* Αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* *s* Τετραπύργιον τὸ βασίλειον *Busb.*

a Ubi

ποχείας, ὑδένα ϖϱοσίετο, ἀλλὰ καὶ ϖϱὸ τὰ ϖϱάγματα ῥάθυμος ἦν καὶ ὀλίγωϱος. ὅθεν αὐτῷ καὶ μᾶλλον ὁ παϱὰ τ῀ ὑϖοτεταγμένων μῖσος ἐξήφθη, [a] καθὼς ἤδη καὶ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. γενόμενον οὖν ἐν Πτολεμαΐδι τ῀ Αλέξανδϱον ἀκούσας ὁ Δημήτϱιος, ἦγεν ἅπασαν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτόν. ἔπεμψε δὲ καὶ ϖϱὸς Ιωνάθην ϖϱέσβεις ϖεϱὶ συμμαχίας καὶ εὐνοίας. φθάσαι γὰϱ τ῀ Αλέξανδϱον δέγνω, μὴ ϖϱοδιαλεχθεὶς ἐκεῖνος αὐτῷ σχῇ τὴν παϱ' αὐτοῦ βοήθειαν. [b] τοῦτο δ' ἐποίει, φοβηθεὶς μὴ μνησικακήσας ὁ Ιωνάθης αὐτῷ τ῀ ἔχθϱας συνεπιθῆται. ϖϱοσέταξεν οὖν αὐτῷ συναθϱοίζειν δύναμιν, καὶ [c] κατασκευάζειν ὅπλα, καὶ τοὺς ὁμήϱους, οὓς τ῀ Ιουδαίων ἐϖέκλεισε Βακχίδης εἰς τὴν ἄκϱαν τ῀ Ιεϱοσολύμων, [d] ἀϖολαβεῖν. τοιούτων οὖν αὐτῷ τῶν ϖαϱὰ Δημητϱίου ϖϱοσταττόντων, ὁ Ιωνάθης ϖαϱαγενόμενος εἰς τὰ Ιεϱοσόλυμα, τὴν ὑϖοσολὴν ἀνέγνω τ῀ βασιλέως, ἀκουόντων τῶν τε λαῶν καὶ τῶν φϱουϱούντων τὴν ἀκϱόϖολιν. ἀναγνωσθέντων δὲ τούτων, οἱ ἀσεβεῖς καὶ φυγάδες ἐκ [e] τ῀ ἀκϱοϖόλεως λίαν ἔδεισαν, ὑϖιτεϱοφόϱος Ιωνάθῃ τ῀ βασιλέως ϕϱατϱὰν συλλέγειν καὶ τοὺς ὁμήϱους ἀϖολαβεῖν. ὁ δὲ τοῖς γονεῦσιν ἐκάστῳ τ῀ ἴδιον ἀϖέδωκε. καὶ οὕτως μὲν Ιωνάθης σὺν Ιεϱοσολύμοις τὴν μονὴν ἐϖοιεῖτο, κϱαγίζων τὰ κτ῀ τὴν ϖόλιν, καὶ ϖϱὸς τὴν αὐτῷ βύλησιν κατασκευάζων ἔκαστον. ἐκέλευσε γὰϱ οἰκοδομηθῆναι καὶ τὰ τείχη τῆς ϖόλεως ἐκ λίθων τετϱαγώνων, ὡς ἂν ᾖ ϖϱὸς τοὺς [f] ϖολεμίους ἀσφαλέστεϱα. ταῦτα δ' ὁϱῶντες οἱ τῶν φϱουϱίων τῶν ἐν τ῀ Ιουδαίᾳ φύλακες, ἐκλιϖόντες αὐτὰ ϖάντες ἔφυγον εἰς Αντιόχειαν, ϖάϱεξ τ῀ ἐν [g] Βεθσούϱᾳ ϖόλει, καὶ τῶν ἐν τ῀ ἄκϱᾳ τ῀ Ιεϱοσολύμων. οὗτοι γὰϱ ἡ ϖλείων μοῖϱα τ῀ ἀσεβῶν Ιουδαίων καὶ [h] ϖεφυγότων ἦσαν, καὶ διὰ τοῦτο ϖάντας φουϱεὰς οὐκ ἐγκατέλιϖον.

tiochia exſtruxerat, neminem *in eam* admittebat: ſed in rebus adminiſtrandis ſocors erat & negligens. unde & ſubditorum in eum odium magis accenſum erat, ſicuti alibi etiam declaravimus. Itaque Demetrius, ubi fama accepe- *Demetrius Jonatham ſibi conciliare conatur.*
rat Alexandrum eſſe in *urbe* Ptolemaïde, copiis ſuis omnibus aſſumptis contra eum profectus eſt. Quin & legatos ad Jonatham miſit, ut eum ſibi ſocium haberet benevolumque. Ei enim in animo erat ut Alexandrum præveniret, ne is cum Jonatha prior colloquutus illius auxilium impetraret. idque eo magis faciebat, veritus ne Jonathas, injuriarum memor, ipſum inimicitiarum ergo una adoriretur. Ei itaque imperavit, ut delectum haberet, & arma compararet, obſideſque Judæorum reciperet, quos Bacchides in Hieroſolymorum arcem concluſerat. Igitur cum mandata ejuſmodi ad eum à Demetrio delata eſſent, Jonathas, ubi ad Hieroſolyma venit, literas recitavit, audientibus omnibus tum cæteris tum iis qui arcem præſidio tenebant. Illis autem recitatis, impii & transfugæ, qui in arce erant, vehementer territi ſunt, quod Jonathæ facta eſſet à Rege exercitum colligendi poteſtas, obſideſque ſibi habendi. Ille vero eos parentibus ſuis quemque reddidit. Atque ita quidem Jonathas Hieroſolymis habitabat, urbem inſtaurans & pro arbitrio ſuo unumquodque conſtruens. juſſit enim ædificari muros urbis ex lapidibus quadratis, ut eſſent illi ab hoſtibus tutiores. Iſta autem cum animadverterent qui in præſidio erant munitionum per Judæam, cuncti illis relictis Antiochiam diffugerunt, præter eos qui Bethſuram tenebant & Hieroſolymorum arcem. Horum enim pars maxima Judæi erant impii & transfugæ: ideoque præſidia non deſerebant.

β'. Γνοὺς δὲ Αλέξανδϱος τάς τε ὑϖοχέσεις ἃς ἐϖοιήσατο Δημητϱίῳ ϖϱὸς Ιωνάθην, καὶ εἰδὼς καὶ τὴν ἀνδϱείαν αὐτοῦ, καὶ ὁϖόσα διέθηκε ϖολεμῶν τοὺς Μακεδόνας, καὶ ϖάλιν οἷα ϖεϖονθὼς αὐτὸς εἴη ὑϖὸ Δημητϱίου καὶ Βακχίδου τ῀ [i] Δημητϱίου ϕϱατϱῶν, σύμμαχον οὐκ ἂν εὑϱεῖν Ιωνάθην ἀμείνω ϖϱὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν εἰ τῷ ϖαϱόντι καιϱῷ· ὃς καὶ ϖϱὸς τοὺς [k] ϖολεμίους ἐστὶν ἀνδϱεῖος, καὶ μῖσος οἰκεῖον ἔχει ϖϱὸς Δημήτϱιον, ϖολλὰ ϖεϖονθὼς ὑϖ' αὐτοῦ κακὰ καὶ ϖεϖοιηκώς. εἰ τοίνυν δοκεῖ φίλον ϖοιεῖσθαι [l] αὐτὸν κατὰ Δημητϱίου, νῦν ἐστὶν οὐκ ἄλλο τε χϱησιμώτεϱον ϖϱοκαλεῖν αὐτὸν ἢ τὴν συμμαχίαν. δόξαν οὖν αὐτῷ, καὶ τοῖς φίλοις ϖέμψειν ϖϱὸς τ῀ Ιωνάθην, γϱάφει τοιαύτην ὑϖολήψιν. [m] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΩΝΑΘΗ ΤΩ ΑΔΕΛΦΩ ΧΑΙΡΕΙΝ. "Τὴν μὲν ἀνδϱείαν σου καὶ ϖίστιν ἀϰηϰόαμεν ϖάλαι, καὶ διὰ τοῦτο ϖεϖόμϕαμεν ϖϱὸς σε "ϖεϱὶ [n] ϕιλίας καὶ συμμαχίας. [o] χειϱοτονοῦμέν δέ σε "σήμεϱον ἀϱχιεϱέα τῶν Ιουδαίων, καὶ ϕίλον ἐμὸν καλεῖ-

2. Alexander autem, cum didiciſſet, quid Demetrius Jonathæ promiſerit, ſimul & reſciviſſet, & quam egregie ſe geſſerit, & quæ mala bellando Macedonibus intulerit, quæque viciſſim ille paſſus fuerit à Demetrio & Bacchide duce copiarum Demetrii, apud amicos dictitabat, non poſſe ſe eo tempore commodiorem ſocium habere quam Jonatham: qui & fortis eſt adverſus hoſtes, & ſingulari Demetrium odio proſequitur, ut qui multas injurias ab eo acceperit, multiſque viciſſim eum affecerit. Itaque ſi *idem ipſis* videatur, ut illum ſibi amicum *ſociumque* facerent contra Demetrium, nunc potius quam alio tempore è re ſua erit illum invitare ad ſocietatem ineundam. Cum igitur ita viſum eſſet ei & amicis, ut ad Jonatham mitterent, hujuſmodi literas ſcribit. REX ALEXANDER JONA- *Alexander id etiam agit ut Jonatham ſibi conciliet. 1 Macc. c. 10.*

Alexandri literæ ad Jonatham. 1 Macc. c. 10.

THANI FRATRI S. "Jamdudum audivi- "mus de fide tua & fortitudine: ideoque ad "te miſimus *qui* de amicitia & ſocietate *agant*. "Porro te facimus hodie Judæorum pontifi- "cem, & ut noſter amicus dicare *ſtatui-* "*mus*.

a Ubi hoc demonſtratum dedit, plane neſcimus. *b* Ita cum *Hen.* τοῦτο δὲ ϖοιεῖ in *Editis Aliiſque*. *c* Ita *Hen.* & in 1 *Macc.* c. 10. v. 6. ϖϱοκατασκευάζειν in *Editis*. *d* Ἀϖολαμβάνειν *Busb.* & *Hen.* *e* Οἱ ἐκ τ῀ ἀκϱ. *Hen.* ἢ οἱ ἐκ τ῀ *Busb.* *f* Sic *Busb.* & *Hen.* ϖολίμους in *Editis*. *g* Βαιθσουϱᾷ *Hen.* Vide p. 545. v. 41. & *Relandum* in *Palæſtina* S. p. 658. *h* Τὸν νόμον καταλιϖόντων 1 *Macc.* c. 10. v. 14. *i* Ita *Hen* & *Epiphan.* Σ ϕϱατϱῶν in *Editis Aliiſque*. *k* Πολίμους ſolus *Hen.* *l* Τὸν Ιωνάθην *Busb.* *m* Βασιλεὺς Αλέξανδϱος τῷ ἀδελϕῷ Ιωνάθῃ χαίϱειν. 1 *Macc.* c. 10. v. 18. Sic Ædui fratres Romanorum, teſte *Tacito*, Averni *Lucano*, Batavi in *Inſcriptione Antiq. Gron.* *n* Illa φιλίας καὶ abſunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.* *o* Καὶ χειϱοτονῶ σε *Busb.* & *Hen.* quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* De voce χειϱοτονεῖν videſis *Seldenum*, lib. 2. de *Synedriis Hebr.* p. 730.

a Διὰ

Jonathas ſtolam pontificalem induit. 1 Macc. c. 10.

"mus. Quin & munera tibi mittenda curavi, "ſtolam purpuream & auream coronam: te- "que obſecro, ut à nobis honoratus ſimiliter "erga nos affectus ſis.

3. His literis acceptis, Jonathas pontificalem ſtolam induit, inſtante Umbraculorum feſto, quadriennio poſt fratris ejus Judæ interitum. etenim nemo per illud tempus pontificatum obierat. Magnum etiam exercitum colligit, & multa arma fabricabat. Quibus rebus auditis, Demetrius indoluit; cœpitque ſuam ſibi vitio vertere tarditatem, quod non anticiparit Alexandrum, pleniori obſequio Jonathæ benevolentiam demerendo, ſed illi ſatis temporis relinqueret ad eam præripiendam. Veruntamen & ipſe literas ſcribit ad Jonatham populumque in hanc ſententiam.

Demetrii literæ ad Jonatham. 1 Macc. c. 10.

"REX DEMETRIUS JONATHÆ ET "JUDÆORUM GENTI S. Quoniam ami- "citiam nobiſcum initam ſervaſtis, & ad no- "ſtros inimicos qui vos tentarunt non defeci- "ſtis, hanc veſtram fidem laudo, hortorque ut "in iiſdem permaneatis, beneficii gratiam à "nobis viciſſim conſequuturi. Pleroſque enim "veſtrum tributis & penſionibus levabo, quæ "& regibus anteceſſoribus meis & mihi jam "ante pendebatis. Et nunc vobis vectigalia "remitto quæ ſolvere ſemper conſueviſtis. "Ac præterea pretium ſalis vobis condono, "& coronarum, quas nobis afferre ſoliti era- "tis; & quod mihi, pro tertiis frugum & di- "midiis fructûs arborum, jure cedebat, ex ho- "dierno die *in* poſterum vobis remitto. Et "quod in ſingula capita mihi dari oportebat, "ab his qui Judæam incolunt & qui ſunt in "tribus toparchiis, quæ Judææ adjacent, Sa- "mariæ & Galilææ & Perææ, id vobis con- "cedo ab hoc tempore in perpetuum. Et ur- "bem Hieroſolymitarum ſacram & inviolabi- "lem eſſe volo, & à decumis vectigalibuſque "immunem qua patet ejus territorium. Ar- "cem etiam ejus permitto pontifici veſtro Jo- "nathæ, & quos ipſe pro amicis & fidis ha- "buerit præſidio ejus adhibere, ut eam no- "bis cuſtodiant: ac præterea Judæorum eos, "qui bello capti in terris noſtris ſerviunt, di- "mitto liberos. Ad hæc jubeo ut Judæorum "jumenta ad angarias non adigantur: atque "Sabbata & feſta omnia & tres dies feſtum "antecedentes immunes ſint. Similiter & Ju- "dæos in meo regno degentes dimitto liberos "nulliſque injuriis affectos: & qui mecum

"λεῖας. ἀπέσταλκα δέ σοι καὶ δωρεὰς, στολὴν πορφυρᾶν "καὶ στέφανον χρύσεον, καὶ παρακαλῶ τιμηθέντα ὑφ' ἡμῶν "ὅμοιον γίνεσθαι περὶ ἡμᾶς.

γ'. Δεξάμενος [a] δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ιωνάθης, εὐθὺς μὲν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, τῇ Σκηνοπηγίας ἑορτάσας [b] μῆνι ἔτη τέσσαρα, ἦν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ιούδην ἐπολέμει. καὶ δὴ καὶ τότε τοῦτον τὸν χρόνον ἀρχιερεύς τις ἐγεγόνει. συνάγει δὲ δύναμιν πολλὴν, καὶ πλῆθος ὅπλων ἐχάλκευε. Δημήτριος δὲ ταῦτα [c] σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα, καὶ τὴν βραδυτῆτος [d] ἑαυτὸν ἐπαίσιον αἰτιᾶται, ὅτι μὴ προλαβὼν Ἀλέξανδρον αὐτὸς [e] ἐφιλανθρωπήσατο τὸν Ιωνάθην, ἀλλ' ἐκείνῳ καταλίποι καιρὸν εἰς τοῦτο. γράφει [f] μέντοι καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ Ιωνάθῃ καὶ τῷ δήμῳ ἀλυσιτελῆ τάδε. "ΒΑΣΙ- "ΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑΘΗ ΚΑΙ ΤΩ "ΕΘΝΕΙ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΧΑΙΡΕΙΝ. Επειδὴ "[g] διετηρήσατε τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ πειρασθέντες "ὑπ' ὑμῶν τοῖς ἐμοῖς ἐχθροῖς οὐ προσέθεσθε, καὶ ταύτην "μὲν ὑμῶν ἐπαινῶ τὴν πίστιν, [h] καὶ παρακαλῶ δὲ τοὺς "αὐτοὺς [i] διαμένειν, [k] ἀπολαμβάνοντας ἀμοιβὰς παρ' ἡμῶν "καὶ χαρίτας. τὰς γὰρ πλείστας ὑμῶν ἀνήσω τοὺς φόρους καὶ "τὸ στεφανίτικον ἃς [l] προσετίλεστε τοῖς πρὸ ἐμοῦ βασιλεῦ- "σι καὶ ἐμοί. καὶ νῦν τε ὑμῖν ἀφίημι τοὺς φόρους, οὓς ἀεὶ παρεί- "χετε. πρὸς τούτοις καὶ τιμὴν ὑμῖν χαρίζομαι τῶν [m] ἁλῶν, "καὶ τὸν [n] στέφανον οὓς προσφέρετε ἡμῖν· καὶ ἀντὶ τοῦ [o] τρίτου μέ- "ρους καρπῶν, καὶ τοῦ ἡμίσους τοῦ ξυλίνου καρποῦ ὃ γινόμενον ἐμοὶ μέ- "ρος ὑμῖν ἀφίημι, ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας. [p] καὶ ὑπὲρ κεφα- "λῆς ἑκάστης ὧν ἔδει μοι δίδοσθαι [q] τοῖς ἐν τῇ Ιουδαίᾳ κατοικοῦν- "των, καὶ [r] τῶν τριῶν τοπαρχιῶν τῶν τῇ Ιουδαίᾳ προσκειμένων, "Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας καὶ Περαίας, [s] τοῦτο παρακεχω- "ρῆσθαι ὑμῖν ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. καὶ τὴν Ιεροσολυ- "μιτῶν πόλιν [t] ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶναι βούλομαι, καὶ ἐλευθέ- "ραν ἕως τῶν [u] ὁρίων αὐτῆς [x] ἀπὸ τῆς δεκάτης καὶ τῶν τε- "λῶν. τὴν δὲ ἄκραν οὖσαν ἐπιτρέπω τῷ ἀρχιερεῖ ὑμῶν Ιωνάθῃ, "ὡς ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ πιστὸν καὶ φίλον, τοῦτον ἐν "αὐτῇ φρουρὸν καθίστασθαι, ἵνα φυλάσσωσιν [y] ἡμῖν αὐτήν· "καὶ Ιουδαίων δὲ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας καὶ δουλεύον- "τας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἀφίημι ἐλευθέρους. κελεύω δὲ μηδὲ "[z] ἀγγαρεύεσθαι [a] τὰ Ιουδαίων ὑποζύγια· τὰ δὲ Σάββατα, "καὶ ἑορτὴν ἅπασαν, [b] καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τῆς ἑορτῆς ἡμέραι, "ἔστωσαν ἀτελεῖς. [c] Ⓐ αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἐν τῇ ἐμῇ "χωρᾳ Ιουδαίους ἐλευθέρους καὶ ἀνεπηρεάστους ἀφίημι· "καὶ

a Δὲ abeſt *Hen.* & mox ὁ deeſt *Hen.* & *Busb.* *b* Anno *nono* poſt mortem Jonathanis, non *quadriennio* poſt, ut vult *Joſephus*. qui error ex alio illo de Juda in pontificatu Alcimo ſuccedente, eſt prognatus, quem ab ipſo *Joſepho* (ſc. l. 20. c. 8.) agnitum fuiſſe comperimus. *Uſſerius* ad *A. M.* 3852. *Oſiennio* poſt mortem Jonathanis pontificem factum eſſe cenſet *Petitus*, adeoque reſcribendum, μῆνι δ' ἔτος ἑνὶ. ἢ τὸν ἀδ. ac ſi excidiſſet numeralis ε'. propter ϛ ſequens, & librarius mutaſſet δὲ ἅμα in τέσσαρα. Tom. IV. *Animadverſ.* p. 93. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 133. *Jac. Cappellum* ad A. M. 3847. & *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* c. XI. p. 151. *c* Illud σφόδρα è *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* *d* Ἑαυτὸν ἠπάτα *Busb.* ἑαυτὸν ἐποίησε αἰτιᾶται *Hen.* *e* Φιλανθρωπώσατο *Busb.* *f* Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere* &c. γράφει τούνυν in *Editis*, *Aliiſque*. *g* Επιμείναντες *Hen.* *h* Καὶ abeſt *Hen.* *i* Εμμένειν *Busb.* *k* Ita *Busb. Hen.* & *Gall.* ἀπολαμβανομένους in *Editis*. *l* Επιλέγετε *Hen.* & mox καίμοι. *m* Ita *Gen.* *aliquot MSS.* & *Vet. Interpr.* ἁλῶν *Baſ.* & *Hen.* perperam. Id enim ſibi vult *Joſephus*, Regem illis remittere pecunias quæ dabantur ad ſal eximendum è ſalinis in Judæa. Videſis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 29. & c. 11. v. 35. *n* Coronas Judæi ſoliti erant regibus offerre quotannis: poſtea *aurum* quod vice coronarum ſolvebatur aut in coronas impendebatur, dictum eſt *coronarium*, & φόρος στεφανίτης p. 522. v. 9. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 29. *o* Ita cum *Busb.* & *Hen.* τρίτου τοῦ καρποῦ in *Editis Aliiſque*. *p* Καὶ ὧν ὑπὲρ κεφαλῆς ἐκ. ἴδει μοι δίδοναι. *Busb.* & *Hen.* *q* Τῶν omittit *Hen.* *r* Τῶν παρεῶν τοπαρχιῶν ſolus *Hen.* τῶν τριῶν νομῶν τῶν προσκειμένων αὐτῇ ἀπὸ τῆς Σαμ. 1 *Macc.* c. 10. v. 30. τῶν τρ. τοπ. τῶν ἐν τῇ Ιουδ. in *Editis Aliiſque*. Voculam οὐ (cum *Cod. Hen.*) ejectam eſſe volui, præſertim quod nec eam agnoſcat *Hen.* nec *Epiphan.* qui vertit, *necnon & trium finitimarum vobis provinciarum, Samariæ* &c. ac ſi legiſſet τριῶν τοπαρχιῶν τῶν ὑμῖν προσκειμένων. Hoc modo legendum eſſe monuit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 30. qui præterea ſcribendum cenſet οὐ Σαμαρείας &c. contra fidem *MSS.* & *Epiphanii*. *s* Ita *Busb.* τοῦτο in *Editis Aliiſque*. πάντα aut πᾶν legiſſe videtur *Vet. Interp.* qui habet *univerſa concedo*. *t* Videſis *Ez. Spanheimum* de *præſtantia & uſu Numiſm.* in *Diſſert.* IX. *u* Ita *Busb.* & *Epiphan.* ὁρῶν in *reliquis*. *x* Υπὸ τελῶν ἢ δεκάτης *Busb.* ὑπὸ τελῶν τῆς δεκάτης à decima parte vectigalium *Epiphan.* *y* Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὑμῖν in *Editis*. *z* Vide *Grotium* ad *Matt.* 5. v. 41. & *Jac. Lydium* in *Florum Sparſione ad Paſs. Chriſti*, p. 182. *a* Τὰ τῶν Ιουδαίων ſolus *Busb.* *b* Καὶ τρεῖς ἡμέρας πρὸ ἑορτῆς καὶ τρεῖς ἡμέρας μετὰ ἑορτὰς 1 *Macc.* c. 10. p. 34. *c* Τὸν δὲ αὐτὸν *Hen.*

a Ita

"καὶ τοῖς στρατεύεσθαι μετ' ἐμοῦ βουλομένοις ὑπηρέ-
"πω, καὶ μέχρι τρισμυρίων ἐξέστω τοῦτο· τῶν δ' αὖ-
"θις, ὅποι ἂν ἀπίωσι, τάξονται ὧν καὶ τὸ ἐμὸν γρά-
"μμα μεταλαμβάνει. καταστήσω δ' αὐτοὺς, οὓς μὲν
"εἰς τὰ φρούρια, τινὰς δὲ καὶ περὶ τὴν φυλακὴν [a] τοῦ-
"μοῦ σώματος, καὶ ἡγεμόνας δὲ ποιήσω [b] τῶν περὶ
"τὴν ἐμὴν αὐλήν. ὑπηρέτω δὲ καὶ τοῖς πατρίοις
"χρῆσθαι νόμοις καὶ τούτους φυλάττειν, [c] καὶ τοῖς περὶ
"τοῖς προσκειμένοις τῇ Ἰουδαίᾳ νομοῖς ὑπηρετεῖν βού-
"λομαι, καὶ τὸν ἀρχιερέα ὑπομελὲς εἶναι, ἵνα μηδεὶς εἰς Ἰου-
"δαῖος ἄλλο ἔχῃ ἱερὸν προσκυνεῖν, ἢ μόνον τὸ τῶν Ἱε-
"ροσολύμοις. [d] δίδωμι δ' ἐκ τῶν ἐμῶν εἰς τὴν δαπά-
"νην τῶν θυσιῶν κατ' ἔτος [e] μυριάδας πεντεκαίδεκα, τὰ δὲ
"προσοφείλοντα τῶν χρημάτων ὑμέτερα εἶναι βούλομαι· τὰς
"δὲ μυρίας δραχμὰς, ἃς ἐλάμβανον ἐκ τοῦ ἱεροῦ οἱ βα-
"σιλεῖς, ὑμῖν ἀφίημι, ἅτε τὸ [f] προσήκειν αὐτὰς [g] τοῖς
"ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσι τῷ ἱερῷ. καὶ ὅστις δ' ἂν φύγωσιν
"εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ εἰς τὰ [h] ὑπ' αὐ-
"τῷ χρηματίζοντα, ἢ βασιλικὰ ὀφείλοντες χρήματα,
"ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἀπολελύσθωσαν [i] ὅτοι, καὶ τὰ
"ὑπάρχοντα αὐτοῖς σῶα ἔστω. ὑπηρέτω δὲ καὶ ἀνα-
"κτίζειν τὸ ἱερὸν καὶ οἰκοδομεῖν, ἐκ εἰς ταῦτα δαπάνης
"ἐκ τῶν ἐμῶν γινομένης, καὶ τὰ τείχη δὲ συγχωρῶ τὰ ἐν
"πόλεως [k] οἰκοδομεῖσθαι, καὶ πύργους ὑψηλοὺς ἐγείρειν,
"καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἐμῶν [l] ἀνιστάντας. εἰ δέ τι καὶ φρούριον
"ἔστιν, ὃ συμφέρει [m] τῇ Ἰουδαίων χώρᾳ ὀχυρὸν εἶναι, καὶ τοῦτ'
"ἐκ τῶν ἐμῶν κατασκευαζέσθω".

militare voluerint, eos ſino, liceatque illis
"*in exercitum meum deſcribi* ad *hominum*
"millia triginta: idemque ſtipendium, quod
"noſtri milites accipiunt, illis, ubicunque ie-
"rint, numerabitur. Ex iis autem quoſdam
"in præſidiis collocabo, alios vero in corpo-
"ris mei cuſtodes habebo, præfectoſque fa-
"ciam illorum qui ſunt in regia mea. Per-
"mitto etiam eis patriis legibus vivere, eaſ-
"demque ſervare; voloque illos imperare tri-
"bus præfecturis Judææ attributis, pontifici-
"que id curæ eſſe, ut nemo Judæus aliud
"templum habeat, ad Deum venerandum,
"præter illud quod Hieroſolymis eſt. Inſuper
"ſingulis annis de meo *fiſco* largior centum &
"quinquaginta millia *drachmarum* in ſum-
"ptum ſacrificiorum, & quicquid pecuniæ ſu-
"pereſt *id* veſtrum eſſe volo: illa autem decem
"millia drachmarum, * quæ de templo reges
"accipiebant, vobis remitto, quod pertineant
"ad ſacerdotes rem divinam in templo procu-
"rantes. Quicunque etiam confugerint in
"templum Hieroſolymitanum † & in ejus po-
"mœria, qui debitores eſſent pecuniæ fiſcalis,
"aut ex alia re, abſolvantur & ipſi, & res
"eorum ipſis ſalvæ ſunto. Tum autem per-
"mitto ut inſtauretur templum & ædificetur,
"ſumptibus ad iſta ex fiſco meo ſuppeditatis:
"quinetiam concedo ut mœnia urbis exſtruan-
"tur, turreſque altæ excitentur, ita ut iſta
"*omnia* meis impenſis erigantur. Denique
"ſi quod caſtellum ſit, quod Judæorum regio-
"ni expediat munitum eſſe, ſumptibus meis
"opera fiant & munitiones.

δ'. Ταῦτα [n] μὲν ὑποσχόμενος καὶ χαριζόμενος τοῖς Ἰουδαίοις [o] ἔγραψε Δημήτριος. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ βασιλεὺς, δύναμιν μεγάλην συναγαγὼν μισθοφόρων καὶ τῶν προσθεμένων ἐκ τῆς Συρίας αὐτῷ στρατοπεδεύσας, ὑπὲρ τὸν Δημήτριον ἐστράτευσε. καὶ μάχης γενομένης, τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας ὃ Δημητρίου τρέπεται τοὺς σφετέρους εἰς φυγὴν, καὶ ἐδίωξεν ἄχρι πολλοῦ, κλείνει τε συχνοὺς αὐτῶν καὶ διαρπάζει τὸ στρατόπεδον· [p] ὃ δὲ δεξιὸν, ὃ συνέβαινεν εἶναι τοῦ Δημητρίου, ἥπτατο. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔφυγον· Δημήτριος δὲ γενναίως μαχόμενος ἐκ ὀλίγους μὲν ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων, διώκων δὲ τοὺς ἄλλους, εἰσελαύνει τὸν ἵππον εἰς τέλμα βαθὺ καὶ δυσεκπόρευτον, ἔνθα συνέβη, πεσόντος [q] αὐτοῦ τοῦ ἵππου, μὴ δυνάμενον διαφυγεῖν ἀναιρεθῆναι. τὸ γὰρ συμβεβηκὸς περὶ αὐτὸν ἰδόντες οἱ πολέμιοι ἀνέστρεψαν, καὶ κυκλωσάμενοι τὸν Δημήτριον, πάντες ἐπ' αὐτὸν ἠκόντιζον. ὁ δὲ, πεζὸς ὢν, γενναίως ἀπεμάχετο, καὶ τελευταῖον πολλὰ τραύματα λαβὼν πολλὰ, καὶ μηκέτ' ἀντέχειν δυνάμενος, κατέπεσε. [r] καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον τὸν Δημήτριον κατέλαβεν, ἔτη βασιλεύσαντα [s] ἕνδεκα, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

4. Iſta quidem Demetrius, promiſſa faciens volenſque gratificari Judæis, *ad eos* ſcripſit. Alexander autem rex, ingenti exercitu coacto, tam ex mercenariis quam ex militibus qui è Syria ad eum acceſſerant, contra Demetrium profectus eſt. Cumque pugna committeretur, ſiniſtrum Demetrii cornu eos qui ſibi oppoſiti erant in fugam vertit, & diu perſequutum eſt, multoſque illorum occidit & caſtra diripit; dextrum vero, in quo forte erat Demetrius, vincitur. Atque alii quidem omnes in fugam ſe conjecerunt: at Demetrius, fortiter dimicans, hoſtium non paucos interfecit, dumque alios ſubſequitur, equo invectus eſt in cœnum profundum & tranſitu difficile, ubi contigit ut ille, cum prolapſo equo effugere non potuerit, occideretur. nam hoſtes, viſo quod ei acciderat, reverſi ſunt; cumque Demetrium circumdediſſent, eum jaculis omnes petierunt. at ille, quanquam pedibus eſſet, fortiter propugnabat, tandemque multis vulneribus confectus, cum diutius reſiſtendo non eſſet, occubuit. Atque hoc modo vitam finivit Demetrius, anno regni ſui undecimo, ſicut & alibi declaravimus.

Pugna inter Demetrium & Alexandrum. 1 *Macc.* c. 10.

Demetrius occiſus. 1 *Macc.* c. 10.

a Ita *Hen.* & *Epiphan.* τοῦ σώματος in *reliquis.* b Iterum cum *Hen.* τῶν deeſt *cæteris.* c Ita cum *Grotio* ex p. 560. v. 28. & 1 *Macc.* c. 10. v. 38 antea erat καὶ τ. περὶ τ. προσκ. ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, *tribus propoſitis in Judæa legibus obedire,* ut vertit *Epiphan.* καὶ τοὺς περὶς νομοὺς τοῖς προσκειμένοις ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, reſcribit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2 p 1292. d Δίδωμι δὲ καὶ ſolus *Hen* e Locus hic pleriſque videtur in mendo cubare. Nonnulli (ex 1 *Macc.* c. 10. v. 40.) volunt χιλιάδας ιε'. ita ut addatur vel ſubintelligatur vox σίκλων. Alii cum *Jac. Cappello* ad A. M. 3846. malunt μυριάδας ς'. & mox τὰς δὲ δισμυρίας. Videſis *Vilialpandum* in *Appar.* part. 2. p. 401. f Ἀπέχειν 1 *Macc.* c. 10. v. 42. g Καὶ τοῖς λειτουργοῦσι τοῦ ἱεροῦ *Hen.* & *Busb.* h Ἀπ' αὐτοῦ *Hen.* i Αὐτοὶ *Hen.* & mox αὐτοῦ pro ταῦτα. k Οἰκοδομεῖν *Hen.* l Ἀνιστῶντας πάντα *Hen.* m Τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων *Hen.* n Μὴ ὢν ὑποχούμενος *Hen.* o Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἔγραψε Δημήτριος τοῖς Ἰουδαίοις in *Editis Aliiſque.* p Τὸ δὲ δεξιὸν, ὅπου συνέβαινεν εἶναι τὸν Δημήτριον, ἥπτατο *Busb.* q Αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.* r Similiter & p. 553. v. 1. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον κατέσχεν Ἰούδαν. Verum τοιοῦτο Δημήτριος *Busb.* f *Polybius, Porphyrius, Euſebius,* & *Severus Sulpicius* ei aſſignant annos XIII. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3854. & *Simſonum* ad *A. M.* 3853. * *Sc.* quæ ex primitiis, unde vivebant ſacerdotes in ἀφαιρέσεις, decerpebant. † Vel, & *in ea quæ Templo accedunt.* Nam more Græcorum jus aſyli dat templo & ſpatio definito circa templum. *Grotius.*

VI. CAP. III.

Amicitia inter Oniam & Ptolemæum Philometorem: utque Onias in Ægypto templum exſtruxit Hieroſolymitano ſimile.

Onias ſtatuit templum in Ægypto ædificare.

ONiæ autem pontificis filius, eodemque nomine quo pater appellatus, (qui profugus ad Ptolemæum regem cognomine Philometorem *ſe contulit* & Alexandriæ degebat, ut jam ante diximus) cum videret Judæam vexatam à Macedonibus eorumque regibus, velletque ſibi memoriam gloriamque æternam parare, decrevit, miſſis ad Ptolemæum regem & Cleopatram reginam literis, ab illis petere ut ſibi liceret in Ægypto templum ædificare Hieroſolymitano ſimile, & in eo Levitas & ſacerdotes ex ſuo genere conſtituere. Hoc autem volebat, præſertim quod Eſajæ vati confideret, qui, cum ante ſexcentos amplius annos vixerit, prædixit fore omnino ut in Ægypto conderetur templum Deo maximo ab homine Judæo. Onias igitur, propter hæc *cupiditate* elatus, Ptolemæo & Cleopatræ

Hac de re literas ad Ptolemæum & Cleopatram mittit.

hujuſmodi literas ſcribit. "CUM MULTA "magnaque belli munera Dei auxilio in ve- "ſtram utilitatem confeciſſem, atque in Cœ- "len-Syriam Phœnicemque me contuliſſem, "& cum Judæis in Leontopolim etiam præfe- "cturæ Heliopolitanæ urbem aliaque *iſtius* "gentis loca perveniſſem, & quamplurimos "animadvertiſſem templa contra atque opor- "teret habentes, & idcirco ſibi invicem in- "fenſos, id quod Ægyptiis etiam accidit pro- "pter multitudinem templorum & diverſas de "religione ſententias, invento loco maxime "opportuno in arce, Dianæ agreſtis nomine "vocata, varia materia abundante, ſacriſque "animalibus pleno, rogo ut fanum iſthic nulli "ſacratum numini jamque collapſum mihi li- "ceat repurgare, & in templum Deo maxi- "mo exſtruere ad ſimilitudinem Hieroſolymi- "tani, iiſdem *plane* menſuris, pro te tuaque "conjuge & liberis, ut Judæi qui Ægyptum "incolunt, illic convenientes ex mutua inter "ſe concordia, tuis utilitatibus pareant. Nam "& Eſajas vates hoc prædixit: futurum eſſe in "Ægypto altare domino Deo *ſacratum*. & "multa id genus alia propter locum *illum* va- "ticinatus eſt.

Ptolemæus & Cleopatra permittunt Oniæ templum exſtruere.

2. Et hæc quidem Onias Ptolemæo regi ſcribit: de ipſius autem & Cleopatræ eius ſororis & conjugis pietate conjecturam licet facere ex ea qua literis iſtis reſponderunt epiſtola. fecerunt enim ut peccatum hoc legiſque prævaricatio in caput Oniæ reciderent. nam

Κ Ε Φ. γ'. ς'.

Η Ονίᾳ Φιλία πρὸς τὸν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον· καὶ ὡς ᾠκοδόμησε ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις.

Ο Δὲ [a] Ονίᾳ ὁ ἀρχιερέως υἱός, ὁμώνυμος δὲ ὢν τῷ πατρὶ, ὃς ἐν Αλεξανδρείᾳ φυγὼν πρὸς [b] βασιλέα Πτολεμαῖον τὸν ἐπικαλούμενον Φιλομήτορα διῆγεν, ὡς καὶ πρότερον εἰρήκαμεν, ἰδὼν τὴν Ιουδαίαν κακουμένην ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν, [c] βουλόμενος δὲ αὐτῷ μνήμην καὶ δόξαν αἰώνιον κατασκευάσαι, δέησιν πέμψας πρὸς Πτολεμαῖον τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν Κλεοπάτραν, αἰτήσατο παρ' αὐτῶν ἐξουσίαν, ὅπως οἰκοδομήσειε ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, παραπλήσιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, καὶ Λευίτας καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ ἰδίου γένους καταστήσῃ. τοῦτο δὲ ἐβούλετο μάλιστα τῷ προφήτῃ [d] Ησαΐᾳ, ὃς, ἔτεσιν ἔμπροσθεν [e] ἑξακοσίοις πλέον γεγονώς, προεῖπεν, ὡς δεῖ πάντως ἐν Αἰγύπτῳ οἰκοδομηθῆναι ναὸν τῷ μεγίστῳ Θεῷ, ὑπ' ἀνδρὸς Ιουδαίου. Διὰ ταῦτα οὖν ἐπαρθεὶς ὁ Ονίας, γράφει Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ [f] τοιαύτην ὑπατολήν. "ΠΟΛΛΑΣ "καὶ μεγάλας ὑμῖν χρείας πεπλεκὼς ἐν τοῖς κατ' πόλε- "μον ἔργοις μετὰ [g] τοῦ Θεοῦ βοηθείας, γενόμενος [h] ἐν τῇ "Κοίλῃ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ, [i] καὶ εἰς Λεόντων δὲ πόλιν τὴν "Ηλιοπολίτην σὺν τοῖς Ιουδαίοις, καὶ [k] εἰς ἄλλους τόπους "ἀφικόμενος εὗρον ἔθνους, καὶ πλείστους εὐρὼν τοὺς κατὰ τὸ χωρίον "ἔχοντας ἱερά, καὶ διὰ τοῦτο δύσνους ἀλλήλοις, ὁ καὶ Αἰγυ- "πτίοις συμβέβηκε διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἱερῶν, καὶ τὸ [l] περὶ "τὴν θρησκείας ὀρθὸν ὁμοδοξεῖν, ὀπτιμώτατον [m] τόπον εὗ- "ρων ἐν τῷ προσαγορευομένῃ τῆς ἀγρίας [n] Βυβάστεως ὀχυ- "ρώμασι, βρύοντα ποικίλης ὕλης καὶ τῶν ἱερῶν ζώων μεστὸν, "δέομαι συγχωρῆσαί μοι, ὃ ἀδιάσειστον ἀναθάρσαντι ἱερὸν καὶ "συμπεπλωκὸς, οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ μεγίστῳ Θεῷ, κατ' "ὁμοίωσιν δὲ ἐν Ιερουσολύμοις, τοῖς αὐτοῖς μέτροις, ὑπέρ τε "σοῦ καὶ τῆς [o] γυναικὸς καὶ [p] τῶν τέκνων, ἵν' ἔχωσιν οἱ τῶν "Αἰγυπτίων κατοικοῦντες Ιουδαῖοι, εἰς αὐτὸ συνιόντες κατὰ "τὸν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, ταῖς σαῖς ἐξυπηρετοῦν- "χρείαις. καὶ γὰρ Ησαΐας ὁ προφήτης τοῦτο προεῖπεν· "ἔσται θυσιαστήριον ἐν Αἰγύπτῳ, κυρίῳ τῷ Θεῷ. καὶ πολλὰ "δὲ προφήτευσεν ἄλλα τοιαῦτα περὶ τοῦ τόπου.

Β'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ονίας τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ γράφει. καταγνοίης δ' ἂν τις αὐτῷ τῶν εὐσεβειῶν καὶ Κλεοπάτρας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ γυναικὸς, ἐξ ἧς [q] ἀντέγραψαν ὑπατολῆς. τῶν γὰρ ἁμαρτιῶν καὶ τῶν τοῦ νόμου παραβάσεων εἰς τὸν Ονίου κεφαλὴν ἀνέθεσαν. ἀντέ-

γραψαν

[a] Σίμωνος υἱὸς dicitur in *Bello Judaïco*, l. 8. ἀμφοτέρωθεν μνημονικῶς, ut puto. [b] Ita *Hen.* & *Epiphan.* βασιλέα deeſt in reliquis. [c] Hoc modo *Busb.* atque ita, vel βυλόμενός τι legiſſe videtur *Epiphan.* [d] Locus, quo ad ſacrilegam ſuam ambitionem ſtatuminandam abuſus eſt Onias, reperitur apud *Eſajam*, c. 19. v. 18, 19. ubi pro עיר החרס *civitate deſtructionis*, ob maximam literarum ſimilitudinem עיר החרס olim legebatur, id eſt, πόλις Ηλίου, ut interpretatus eſt *Symmachus*. Quomodo & *Hieronymus* reddidit: *Civitas Solis vocabitur una*. & *Chaldæus paraphraſtes*, utraque lectione conjuncta, *Civitas Solis quæ deſtruetur*. Qua occaſione fortaſſe & Ηλιοπολίτην νομὸν Oniam elegiſſe, in quo templum ſuum conſtrueret, conjicit *Scaliger*. *Uſſerius* ad A. M. 3854. Videſis *Hieronymum* in *Eſajæ* cap. 20, & 21. p. 131. & 181. & 187. *Edit. Benedict.* & *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3837. & *Schotanum* in *Bibliath. Hiſt.* S. p. 1300. [e] Εξακοσίοις πλείοσι *Busb.* & *Hen.* [f] Περὶ τούτων ante τοιαύτην inſerit *Busb.* [g] Ita *Hen.* τοῦ deeſt *reliquis*. [h] Sic *Hen.* ὄντι τῇ in *cæteris*. [i] Eſt qui malit ἐν Λεόντων δὲ πόλει τῇ Ηλ. [k] Illud καὶ non agnoſcit *Hen.* [l] Ita malui cum *Hen.* περὶ τὰς θρησκείας & mox ὁμόδοξον in *cæteris*. [m] Sic *Hen.* τοῦτον τὸν τόπον in *Editis Aliiſque*. [n] Sc. *Dianæ*. nam Ægyptiace Βούβαστις erat *felis*. & Βούβαστις *Diana*, teſte *Herodoto* l. 2. c. 156. ut & *Antonino Liberali* in *Fab.* 28. Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* l. 1. c. 10. p. 63. [o] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλίσσης in *reliquis*. [p] Καὶ τέκνων *Hen.* [q] Ita ex *Vet. Interpr.* ἀντιγραψεν hic loci in *Græcis* omnibus, at infra v. 43. cum *Epiphanio* ἀντίγραψαν habet *Busb.* hoc modo, οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀντίγραψαν ὕστις.

a Ita

γραψαι γὰρ ὕτως. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ "ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΟΝΙΑ, ΧΑΙ- "ΡΕΙΝ. Ανέγνωμέν σου τὴν [a]ἐπιβολήν, ἀξιοῦντος ὅπι- "ταπῆναί σοι ὃ ἐν [b]Λεοντοπόλει τῆς Ηλιοπολίτου ἱερὸν "συμπεπτωκὸς ἀναλαβάραι, περσαγορευόμενον δὲ τῆς "ἀγρίας [c]Βυβάστεως. διὸ καὶ θαυμάζομεν, εἰ ἔσται τῷ Θεῷ "κεχαρισμένον ὃ καθιδρυσόμενον ἱερὸν ἐν ἀσελγεῖ τόπῳ "καὶ πλήρει ζώων [d]ἱερῶν. ἐπεὶ δὲ σὺ φὴς Ησαίαν τὸν προ- "φήτην ἐκ πολλοῦ χρόνου τοῦτο προειρηκέναι, συγχωρῶ- "μέν σοι, εἰ μέλλει τοῦτο ἔσεσθαι κατὰ τὸν νόμον, ὥστε μηδὲν "ἡμᾶς δοκεῖν εἰς τὸν Θεὸν ἐξημαρτηκέναι.

γ'. Λαβὼν οὖν τὸν τόπον ὁ Ονίας, κατεσκεύασεν ἱερὸν καὶ βωμὸν τῷ Θεῷ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, μικρότερον δὲ καὶ πενιχρότερον. τὰ δὲ μέτρα αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη τοῦτο ἐκ ἔδοξέ μοι δηλοῦν, ἐν γὰρ τῇ [e]ἑβδόμῃ μου βίβλῳ τῶν Ιουδαϊκῶν πολέμων ἀναγέγραπται. εὗρε δὲ Ονίας καὶ Ιουδαίους τινὰς ὁμοίους αὐτῷ, καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας, τοὺς ἐκεῖ θρησκεύοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τούτου [f]ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

δ'. Τοὺς δ' ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίους καὶ Σαμαρεῖς, [g]οἱ ὃ ἐν Γαριζεὶν ὄρει προσεκύνουν ἱερὸν οἰκοδομηθὲν καὶ τοὺς Αλεξάνδρου χρόνους, συνέβη στασιάσαι πρὸς ἀλλήλους, καὶ περὶ τοῦ ἱεροῦ ἐπ' αὐτῷ Πτολεμαίου διεκείνοντο· τοῦ μὲν Ιουδαίων λεγόντων καὶ τοὺς Μωϋσέως νόμους [h]οἰκοδομῆσθαι τὸ ἐν Ιεροσολύμοις, τοῦ δὲ Σαμαρέων, τὸ ἐν Γαριζείν. [i]παρεκάλεσαν οὖν σὺν τοῖς φίλοις καθίσαντα ⟨ὁ⟩ βασιλέα, τοὺς περὶ τούτων ἀκοῦσαι λόγους, καὶ τοὺς ἡττηθέντας θανάτῳ [k]ζημιῶσαι. τοῦ μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν Σαμαρέων λόγου Σαββαῖος ἐποιήσατο, καὶ Θεόδοσιος· [l]⟨ὁ⟩ δ' ὑπὲρ τῶν Ιεροσολυμιτῶν καὶ Ιουδαίων, Ανδρόνικος ὁ Μεσσαλάμου. ὤμοσαν δὲ τὸν Θεὸν καὶ τὸν βασιλέα, ἢ μὴν ποιήσασθαι τὰς ἀποδείξεις κατὰ ⟨τὸν⟩ νόμον· [m]παρεκάλεσάν τε ⟨ὁ⟩ Πτολεμαῖον ὅπως ὃν ἂν λάβῃ ψευδόμενον τοὺς ὅρκους ἀποκτείνῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πολλοὺς τῶν φίλων εἰς συμβουλίαν παρελαβεν, ἐκάθισεν ἀκουσόμενος τῶν λεγόντων. οἱ δ' ἐν τῇ Αλεξανδρείᾳ τυγχάνοντες Ιουδαῖοι σφόδρα ἠγωνίων περὶ τῶν ἀνδρῶν, οἷς [n]ἀγανακτεῖν [o]ὑπὲρ αὐτῶν ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὸν συνέβαινε. χαλεπῶς γὰρ ἔφερον εἰ τοῦτό τινες καταλύσουσιν, ὄντος ἀρχαίου καὶ ἁγιωτάτου τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ὑπάρχον. τῶν δὲ Σαββαίου καὶ Θεοδοσίου συγχωρησάντων τῷ Ανδρονίκῳ πρώτῳ ποιήσασθαι τοὺς λόγους, ἤρξατο τῶν ἀποδείξεων ἐκ τοῦ νόμου καὶ τῶν [p]διαδόχων τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἔκαστος παρὰ πατρὸς τὴν τιμὴν ἐκδεξάμενος ἦρξε τοῦ ναοῦ, καὶ ὅτι πάντες οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ ἱερὸν ἐτίμησαν ἀναθήμασι καὶ λαμπροτάταις δωρεαῖς· τοῦ δ' ἐν Γαριζεὶν, ὡς οὐδὲ ὄντος, οὐδεὶς λόγον οὐδ' ὑποψίαν ἐποιήσατο. [q]ταῦτα λέγων Ανδρόνικος καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια, πείθει τὸν βασιλέα κεῖναι μὲν κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους

in hunc modum *ei* reſcripſerunt. "PTOLE- *Ptolemæi & Cleopatræ literæ ad Oniam.*
"MÆUS REX ET CLEOPATRA RE-
"GINA ONIÆ S. Legimus tuam petitio-
"nem, qua *nos* oras ut tibi permittatur illud
"apud Leontopolim præfecturæ Heliopolita-
"næ templum, quod Bubaſtis agreſtis vocatur,
"collapſum repurgare. Unde fit ut mirari
"ſubeat, an poterit Deo gratum eſſe templum,
"quod exſtructurus es in loco impuro & ſa-
"crorum animalium pleno. Quandoquidem
"vero tu dicas id ipſum ab Eſaja vate jamdu-
"dum prædictum eſſe, poteſtatem tibi facimus,
"modo res futura ſit ex lege, ne nos in Deum
"deliquiſſe videamur.

3. Onias igitur, locum nactus, templum & altare Deo ædificavit ad inſtar Hieroſolymitani, ſed minuſculum & pauperculum. Menſuram vero ejus & vaſa mihi non viſum eſt in præſentia indicare: nam de illis nonnulla memoriæ prodidi in libro ſeptimo quem ſcripſi de Bellis Judaïcis. Invenit etiam Onias & Judæos quoſdam ſui ſimiles, & ſacerdotes & Levitas, qui *Dei* cultum illic inſtaurarent. Sed de hoc quidem templo ſatis nobis dictum eſt. *Templum in Ægypto conditum.*

4. Apud Alexandriam autem inter Judæos & Samaritas, qui templi monte Garizin, ſub Alexandro *Magno* exſtructi, religionem introduxerunt, forte exorta eſt ſeditio: atque iſtuc res devenit, uti coram Ptolemæo de templis diſceptarent. Judæis quidem contendentibus juxta Moyſis præſcripta conditum eſſe templum Hieroſolymitanum, Samaritis vero Garizitanum. Regem igitur *enixe* rogarunt, ut ab eo in amicorum conſeſſu cauſa hæc cognoſceretur, ea conditione ut qui victi fuerint morti adjudicarentur. Et quidem pro Samaritis orationem habuit Sabbæus, ut & Theodoſius; pro Hieroſolymitanis vero & Judæis Andronicus Meſſalami filius. Per Deum autem jurarunt & Regem, ſeſe probationes allaturos è lege: & à Ptolemæo precibus contenderunt, ut eum morte multaret, quem jurejurando non ſtetiſſe deprehenderet. Proinde Rex, adhibitis non paucis in conſilium amicis, conſedit cauſam orantes auditurus. Judæi autem Alexandrini magnopere metuebant iis, quibus jura templi Hieroſolymitani tueri contigit: ægre enim ferebant, ſi quis templi adeo antiqui, & toto terrarum orbe celeberrimi, auctoritatem labefactatum iret. Atqui cum Sabbæus & Theodoſius conceſſiſſent Andronico, uti prior verba faceret, is à lege exorſus eſt rem demonſtratam dare, & à ſucceſſione pontificum, uti quiſque poſt patrem dignitatem adeptus templo præfuiſſet, quodque omnes Aſiæ reges majeſtatem ejus donariis muneribuſque ſplendidiſſimis auxiſſent, Garizitani vero, ac ſi ne quidem exſtitiſſet, neminem habuiſſe rationem illudve reſpexiſſe. Dum hæc diceret Andronicus & his multa ſimilia, Regi perſuaſit, uti decerneret, templum Hieroſolymitanum *Contentio inter Judæos & Samaritas.* *Provocant ad Regem.* *Is, cauſa audita, judicium fert pro Judæis.*

a Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστολὴν in *reliquis.* b Λεόντων πόλει *Busb.* c Βυβάστεως hîc & p. 562. v. 28. *Hen.* d Ita etiam *Epiphan.* ἀνίερων *Hen.* & *Busb.* e Non procul à fine. f Περιττὸν ἐστι γράφειν *Busb.* g Ita *Busb.* & *Hen.* & forſan *Epiphan.* qui vertit, *qui templum temporibus Alexandri Macedonis ſuper Garazin montem conſtruxerunt.* οἱ τὸ ἐν Γαριζὶν συστησάμενον ἱερὸν, κατὰ τοὺς Αλ. in *Editis.* h Sic *Busb.* οἰκοδομισθῆναι in *Editis.* οἰκοδομηθῆναι *Hen.* non male. i Ita *Busb.* παρεκάλεσαν γοῦν *Hen.* συνεκάλεσάν τε in *Editis.* k Sic *MSS.* ζημιῶσαι in *Editis.* l Ita *Hen.* τοὺς in *reliquis.* m Παρεκάλεσαντες τὸν Πτολεμαῖον ὃν ἂν λάβῃ π. τ. ὅρκους ἀποκτείνειν *Hen.* n Ita in *Græcis* omnibus: mallem tamen ἀγωνιᾶν, quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphan.* o Ita cum *Busb.* & *Hen.* περὶ in cæteris. p Διαδοχῶν *Hen.* q Διαλεχθέντων μέντοι τῶν ἀμφίλογος γινομένων, ὁ βασιλεὺς κρίνει μὲν *Busb.*

mitanum de ſententia Moyſis exſtructum eſſe, Sabbæum vero & Theodoſium morti addicendos. Atque iſta quidem ſunt quæ Judæis Alexandrinis acciderunt ſub Ptolemæo Philometore.

οἰκοδομηθῆναι τὸ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερόν, [a] ἀποκτεῖναι δὲ Σαββαῖον καὶ Θεοδόσιον. καὶ τὰ μὲν γενόμενα τοῖς ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίοις κατὰ Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα, ταῦτα ἴσθι.

VII. **CAP. IV.** **ΚΕΦ. δ'.** ζ.

Quomodo Alexander Jonatham ſummo in honore habuit: utque Demetrius Demetrii filius, Alexandro devicto, cum Jonatha amicitiam iniit.

Ὡς Αλέξανδρος σφόδρα ἐτίμησεν Ιωνάθην· καὶ ὡς Δημήτριος ὁ Δημητρίου παῖς, κρατήσας Αλεξάνδρου, φιλίαν πρὸς Ιωναθην ἐποιήσατο.

Alexander Ptolemæi filiam petit in matrimonium. 1 *Macc. c.* 10.

CUM autem Demetrius vitam in pugna amiſiſſet, ſicut ſuperius indicavimus, Alexander, occupato Syriæ regno, ſcribit Ptolemæo Philometori, filiam ejus nuptum ſibi dari depoſcens; æquum eſſe dicens, ut ipſum affinitate dignetur, cum paternum imperium recuperaſſet, Deique providentia eò provectus fuiſſet, & Demetrium ſuperaſſet, atque cætera futurus eſſet ejus cognatione non indignus. Ptolemæus vero, cum libenter ejus poſtulatis annuiſſet, reſcripſit, dicens, ſe gaudere quod paternum regnum adeptus eſſet, promiſitque filiam *ei* daturum eſſe; juſſitque ut ad Ptolemaïdem ſibi obviam veniret, illuc filiam adducturo: ipſum enim eam ab Ægypto huc uſque comitaturum eſſe, ibique puellam ei nuptum collocaturum. Et quidem Ptolemæus, his ſcriptis, omni feſtinatione Ptolemaïdem pervenit cum Cleopatra filia *ſua*. Cumque Alexandrum, ſicuti per epiſtolam imperaverat, illic jam obviam ipſi profectum inveniſſet, puellam ei in matrimonium dat, tantumque auri & argenti in dotem, quantum regem decebat.

Δημητρίου δ' ἀποθανόντος ἐν τῇ μάχῃ, καθὼς ἐπάνω δεδηλώκαμεν, Αλέξανδρος, τὴν [b] δὲ Συρίας βασιλείαν, γράφει τῷ Φιλομήτορι Πτολεμαίῳ μνηστευόμενος αὐτοῦ τὸν γάμον τὴν θυγατέρα· δίκαιον εἶ) λέγων [c] τὸν πατρῷαν ἀρχὴν κομισαμένῳ, καὶ ἀφ' τοῦ θεοῦ τὸν εὐνοίαν εἰς αὐτὸν προσκτήσαντι, ἐκ κρατήσαντι [c] Δημητρίου, καὶ μηδὲ τἄλλα ἐσομένῳ τὸν πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἀναξίῳ, συνάψαι συγγένειαν. Πτολεμαῖος δὲ προσδεξάμενος ἡδέως τὴν μνηστείαν, ἀντιγράφει, χαίρειν τε λέγων ὅτι τῷ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ πατρῴαν ὄσαν ἀπειληφέναι, καὶ τὴν θυγατέρα δώσειν ὑπισχνεῖται, [d] ἀπαντᾶν δ' [e] αὐτῷ εἰς Πτολεμαίδα τὴν θυγατέρα μέλλοντι ἄγειν ἐκέλευσεν· [f] αὐτὸν γὰρ αὐτίκα μέχρι ταύτης προπέμψειν ἀπ' Αἰγύπτου, κἀκεῖ συνοικίσειν αὐτῷ τὴν παῖδα. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα γράψας προήγετο ἀσφαλῶς εἰς Πτολεμαΐδα, Κλεοπάτραν ἄγων τὴν θυγατέρα. εὑρὼν δ' ἐκεῖ τὸν Αλέξανδρον, καθὼς ἐπέστειλε, προαπαντικότα, δίδωσιν αὐτῷ τὴν παῖδα, καὶ φερνὴν, ἄργυρόν τε καὶ χρυσόν, [g] ὅσον εἰκὸς ἦν δοῦναι βασιλέα.

Jonathas Ptolemaïdem venit ad Alexandri nuptias. 1 *Macc. c.* 10.

2. Nuptiis autem peractis, Alexander, literis ad Jonatham pontificem datis, juſſit ei ut Ptolemaïdem veniret. Qui cum ad Reges veniſſet, eoſque ſplendidis muneribus donaſſet, honorem ab utroque conſequutus eſt. Alexander eum, veſte ſua exutum, coëgit purpura indui: cumque eum ſecum in ſolio ſedere feciſſet, ducibus *ſuis* imperavit, ut cum eo in mediam urbem progreſſi edicerent, nemini licere eum criminis inſimulare, eive ulla de re negotium faceſſere. Quod cum duces feciſſent, ubi illi, qui ad accuſationem *inſtituendam* parati animoque in eum malevolo erant, viderunt honorem ei ex edicto habitum, *omnes* diffugerunt, veriti ne quid mali paterentur. Propenſaque adeo in Jonatham voluntate erat rex Alexander, ut ipſum etiam primum amicorum *ſuorum* ſcripſerit.

Β'. Τῶν δὲ γάμων ὑπερθεμένων, Αλέξανδρος Ιωνάθῃ τῷ ἀρχιερεῖ γράψας, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἥκειν εἰς Πτολεμαΐδα. παραγενόμενος δὲ πρὸς τοὺς βασιλεῖς, καὶ δωρησάμενος [h] αὐτοὺς λαμπρῶς, τὸν παρ' ἀμφοτέρων ἀπήλαυσε τιμῆς. Αλέξανδρος δὲ αὐτὸν ἠνάγκασεν, [i] ἀποδυσάμενον τὴν [k] οἰκείαν ἐσθῆτα, λαβεῖν πορφύραν· καὶ συγκαθῆναι ποιήσας αὐτὸν ὑπὲρ βήματος, προσέταξε τοὺς ἡγεμόνας εἰς μέσην μετ' αὐτοῦ [l] προελθόντας τὴν πόλιν κηρύξαι, μηδενὶ λέγειν κατ' αὐτοῦ [m] ἐφεδρᾶν, μηδὲ παρέχειν αὐτῷ πράγματα. τοῦτο δὲ ποιησάντων τῶν ἡγεμόνων, ὁρῶντες τὸν μὲν βασιλέως κεκηρυγμένην Ιωνάθῃ τιμὴν οἱ κατηγορεῖν [o] παρεσκευασμένοι, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἔχοντες, ἀπέδρασαν, μὴ καὶ προσλάβωσί τι κακόν, δεδιότες. τοσαύτη δὲ σπουδὴ [p] πρὸς Ιωνάθην ὁ βασιλεὺς Αλέξανδρος [q] ἐχρήσατο, ὥστε αὐτὸν καὶ πρῶτον ἀναγράψαι τῶν φίλων.

VIII. *Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam proficiſcitur.* 1 *Macc. c.* 10.

3. Anno autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius Demetrii filius cum multis mercenariis *militibus*, quos Laſthenes Cretenſis ei tradiderat, ex Creta in Ciliciam trajecit. Quæ res audita Alexandro magnum dolorem & perturbationem injecit: moxque Phœnice

γ'. [r] Ἐτεῖ δὲ πέμπτῳ καὶ ἑξηκοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν Δημήτριος ὁ Δημητρίου μετὰ πολλῶν μισθοφόρων, ὧν παρέσχετο αὐτῷ Λασθένης ὁ Κρὴς, ἄρας [s] ἀπὸ Κρήτης, κατέπλευσεν εἰς Κιλικίαν. [t] τοῦτο δὲ Αλέξανδρον ἀκούσαντα εἰς ἀγωνίαν καὶ ταραχὴν [u] ἐνέβαλε· καὶ πρᾶγμα ἐκ τῆς Φοινίκης

ιδ'.

[a] Αποκτεῖναι ἢ τοὺς τὴν αὐτῆς ζητοῦντας καθαίρεσιν. καὶ τὰ μὲν Busb. Ἀποκτεῖναι ἢ τοὺς περὶ τὸν Σαββ. Hen. [b] Illud τὸν ἐὰ MSS. [c] Ita cum Cod. Hen. Δημήτριον in reliquis. [d] Σωσιστρᾶν ἢ Hen. & Busb. [e] Sic cum Hen. & Busb. αὐτὸν & dein μέλοντα in Editis. [f] Ita Hen. αὐτὸς in cæteris, quod ſi quis malit, per me licet. [g] Ὡς εἰκὸς ἦν δοῦναι Hen. [h] Ita Hen. αὐτοὺς in reliquis. [i] Sic Hen. Busb. & Vet. Interpr. καὶ ἀπὸ. in Editis. [k] Ἰδίαν Hen. & Busb. & mox βαλεῖν. [l] Ita Hen. προελθόντων in cæteris. [m] Sic Busb. & Hen. ἐφεδρᾶν in reliquis. [n] Τῷ Ιωνάθῃ Hen. [o] Παρασκευασάμενοι Hen. & Busb. [p] Περὶ τὸν Ιωνάθην Hen. & Busb. [q] Ἐχρῆτο Busb. [r] Forſan Ἐν ἔτει, vel Ἐπ' ἔτει. [s] Ita cum MSS. ἀπὸ τὴν Κρητης in Editis. [t] Τοῦτο Αλεξανδρον Hen. τὸν Αλεξανδρον ἀκούσαντα τοῦτο Busb. [u] Ita Busb. & Hen. ἐνέβαλε in cæteris.

Φοινίκης εἰς Ἀντιόχειαν ἔπεμψεν, ἵνα τὰ ἐκεῖ, [a] πρὶν ἢ Δημήτριον ἐλθεῖν, ἀσφαλῶς θῆται. κατέλιπε δὲ τῆς Κοίλης Συρίας Ἀπολλώνιον τὸν [b] Δάου ἡγεμόνα. ὃς, μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰς Ἰάμνειαν ἐλθών, ἔπεμψε πρὸς Ἰωνάθην τὸν ἀρχιερέα, λέγων, "ἄδικον εἶναι μόνον αὐτὸν ἐπ' "ἀδείας ζῆν καὶ μετ' ἐξουσίας, μὴ ὑποτασσόμενον τῷ "βασιλεῖ· τοῦτο δ' αὐτῷ πρὸς πάντων ὀνειδος φέρειν, ὅτι "μὴ ὑποτάξειεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ. μὴ τοίνυν [c] σαυ- "τὸν ἐν τοῖς ὄρεσι καθήμενος ἐξαπάτα, νομίζων ἰσχὺν "ἔχειν· ἀλλ' εἰ θαρρεῖς τῇ σαυτοῦ δυνάμει, καταβὰς εἰς "τὸ πεδίον τῇ ἡμετέρᾳ φαλαγγὶ συγκείσῃ, καὶ ὁ τέλος "τῆς νίκης ὑποδείξει τὸν [d] ἀνδρικώτατον. ἴσθι μέντοι γε τοὺς "ἀεὶσους [e] ἐξ ἑκάστης πόλεως ἐμοὶ συστρατεύεσθαι. [f] καὶ "γὰρ δὴ τοὺς σοὺς προγόνους [g] οἱ ἀεὶ νικῶντές εἰσιν ὕστοι. "[h] ποιήσῃ δὲ τοῦτο πρὸς ἡμᾶς ἀγῶνα ἐν [i] τοιαύτῃ γῇ, ἐν ᾗ "λίθοις οὐκ ἔστιν ἀλλ' ὅπλοις [k] ἀμύνεσθαι, οὐδὲ τόπος "εἰς ὃν ἡττώμενος φεύξῃ.

δ'. Παροξυνθεὶς δ' ὑπὸ τούτοις ὁ Ἰωνάθης, μυρίους ὁπλιτεύσαντας στρατιώτας, ὥρμησεν ἐξ Ἱεροσολύμων, μετὰ τοῦ Σίμωνος [l] τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ γενόμενος ἐν [m] Ἰόππῃ, στρατοπεδεύεται τῆς πόλεως ἔξω, διὰ Ἰοππιτῶν ἀποκλεισάντων αὐτῷ τὰς πύλας. φρουρὰν γὰρ ἔνδον εἶχον ὑπὸ Ἀπολλωνίου καταστα θεῖσαν. ὁ δὲ Ἰωνάθης [n] πρὸς πολιορκίαν αὐτοῖς παρασκευαζομένοις, φοβηθέντες μὴ τὴν πόλιν αὐτοῦ ἑλεῖν κρά τος, ἀνοίγουσιν αὐτῷ τὰς πύλας. ὁ δὲ Ἀπολλώνιος, ἀκού- σας τὴν Ἰόππην ὑπὸ Ἰωνάθου κατειλημμένην, τρισχιλίους ἱπ- πεῖς σὺν πεζοῖς ὀκτακισχιλίοις, εἰς Ἄζωτον ἦλθε, κἀκεῖθεν ἅρας, ἠρέμα καὶ βάδην ἐποιεῖτο τὴν πορείαν· [o] ἀνελ- θὼν δ' εἰς τὴν Ἰόππην, [p] ὡς ἀναχωρῶν, ἕλκει τὸν Ἰωνά- θην εἰς τὸ πεδίον, τῇ ἵππῳ καταφρονῶν, καὶ τὰς τῆς νίκης ἐλπίδας ἔχων ἐν αὐτῇ. προσελθὼν δὲ ὁ Ἰωνάθης, ἐδίωκεν [q] εἰς Ἄζωτον τὸν Ἀπολλώνιον. ὁ δὲ, ὡς ἐν τῷ πεδίῳ συνέ- βη [r] γενέσθαι [s] τὸ πολέμιον, [t] ὑποστρέψας εἰς μάχην αὐτῷ συνέβαλε. τοῦ δ' Ἀπολλωνίου χιλίους ἱππεῖς καθίσαντος εἰς ἐνέδραν ἔν τινι χειμάρρῳ, ὡς ἂν κατόπιν [u] ὀφθήσοιντο τοῖς πολεμίοις, ἀγαθόμοχος ὁ Ἰωνάθης ἐγκαταπλάγη· τάξας δὲ τὴν φαλαγγὶ ἐν πλινθίῳ, κατ' ἀμφότερα τοὺς πο- λεμίους ἀμύνεσθαι παρεκελεύσατο, καὶ κύκλῳ πρόσωπον καὶ [x] ὄπισθεν ἐπελθουσομένοις [y] ἑαυτῷ ἀντιτάξας. τὸ δὲ μά- χης ἕως ἑσπέρας προβαινούσης, δοὺς Σίμωνι [z] τῷ ἀδελφῷ μέ- ρος τῆς δυνάμεως, τοῦτον μὲν ἐκέλευσε συμβαλεῖν τῇ φά- λαγγι τῶν ἐχθρῶν· αὐτὸς δὲ τοὺς σὺν αὐτῷ προσέταξε, φραξαμένους τοῖς ὅπλοις, [a] ἀποδέχεσθαι τὰ βέλη τὰ παρὰ τῶν ἱππέων. καὶ οἱ μὲν ἐποίησαν τὸ κελευσθέν· οἱ δὲ τῶν πολεμίων ἱππεῖς, ἐπ' αὐτοὺς ἀφέντες τὰ βέλη μέχρι καὶ ἐξεκενώθησαν, οὐδὲν αὐτοὺς ἔβλαψαν. ἃ γὰρ διῄνειτο τῶν σω- μάτων τὰ βαλλόμενα, συμπεφραγμένοις δὲ τοῖς ἀσπίσι καὶ συνειλουμένοις ὑπὸ πυκνότητος ἐπαφιέμενα, ῥᾳδίως ἐκφα-

Antiochiam ire contendit, ut res illic, ante Demetrii adventum, in tuto locaret. Apollonium autem Daum reliquit Cœles-Syriæ præfectum. qui, magno cum exercitu Jamniam profectus, ad Jonatham pontificem misit, dicens, "rem indignam esse, ut is solus securus "ageret *suique ad arbitrium, Regi non sub- "jectus : idque ipsi ab omnibus opprobrio "verti, quod illum Regi non subjecerit. Ne "igitur, *inquit*, in montibus desidens teipsum "decipias, vana opinione tui roboris : sed si "quid viribus tuis confidis, descende in pla- "num, ut cum nostris militibus fiat conten- "tio ; & palam erit, fortissimum esse qui vi- "ctoriam consequetur. Veruntamen scito, "quod è singulis urbibus fortissimi quique me- "cum militant. nam & illi sane ipsi sunt "qui tuos majores semper vicerunt. Quin & "prælio nobiscum dimicabis in ejusmodi ter- "ra, ubi armis non saxis pugnandum est, ne- "que locus victo ad perfugium *erit*.

Apollonius Demetrii prætor Jonatham ad pugnam provocat. 1 Macc. c. 10.

4. His *verbis* commotus animo Jonathas, delectis hominum millibus decem, Hierosolymis egressus est, excito in auxilium Simone fratre suo : cumque Joppen venisset, extra urbem castra metatur, quod portas ipsi clauserant Joppenses. nam intus illis præsidium erat ab Apollonio constitutum. Jonatha autem ad obsidionem semet parante, veriti *oppidani* ne urbem vi expugnaret, portas ei aperiunt. Cæterum Apollonius, ubi accepit Joppen à Jonatha occupatam, cum tribus equitum & octo peditum millibus Azotum venit ; & inde profectus, quietè lentoque gradu iter faciebat. cumque ascensum Joppen *versus* fecisset, recessu simulato, Jonatham in planitiem trahit, fidens equitatui, spemque victoriæ in eo collocans. Jonathas autem progressus, Apollonium ad Azotum usque persequitur. Ille vero, ubi factum est ut hostis in campum processerit, conversus pugnam cum eo commisit. cumque mille equites in insidiis ad torrentem quendam posuisset Apollonius, qui à tergo sese hostibus in conspectum darent, Jonathas, re intellecta, nequaquam animo consternatus est : sed, exercitu in quadrum ordinato, hortatus est suos ut utrinque hostem propulsarent, acie ex adverso ita instructa ut tam à tergo quam à fronte adorituris resisterent. Cumque prælium vesperam usque protraheretur, data parte exercitûs Simoni fratri, jussit hunc cum hostium phalange congredi ; ille vero suo agmini imperavit, ut objectis scutis se muniendo tela hostium exciperent. Atque illi quidem quod præceptum erat exsequuti sunt : hostium vero equites, jaculati in eos tela usque dum exhaurirentur, nihil eos læserunt. nam missilia in corpora non pervadebant, sed in clypeos projecta, in unum coactos interque se densissime junctos, facile superata erant & in irritum cadebant.

Jonathas Joppe potitur, & Apollonium fundit fugatque. 1 Macc. c. 10.

a Πρὶν ἢ Δημήτριον ἐλθῆ ἀσφαλίσηται *Busb.* *b* Ita etiam apud *Zonaram.* Τάου *Gall.* *c* Σαυτὸν deest *Busb.* & *Hen.* qui mox ἐξαπατᾷ habent. *d* Ἀνδρειότατον *Busb.* & *Hen.* *e* Ita malui cum *Hen.* ἐξ deest *cæteris.* *f* 1 *Macc.* c. 10. v. 72. διὸ ἐτροπώθησαν οἱ πατέρες σου ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. *g* Sic *Hen.* & *Vet Interpr.* οἱ abest *Editis Aliisque.* *h* Ita cum *Busb.* & *Hen.* ποιήσει *Bas.* ποιήσεις *Gen.* *i* Ἐν τῇ τοιαύτῃ γῇ *Busb.* & *Hen.* *k* Ἀγωνίσασθαι *Busb.* & *Hen.* *l* Ita *Hen.* prout paulo infra τὰδελφῷ. *m* Haud aliter *Hen.* Ἰοπῃ & mox Ἰοπλῶν *Busb.* *n* Πρὸς πολιορκεῖν αὐτὸς *Hen.* *o* Ἐλθὼν *Hen. Busb.* & *Epiphan.* *p* Iterum cum *iisdem.* in *Editis* ἀναχωρῶν absque ὡς. *q* Ita cum *Hen.* prout supra, v. 27. ὡς τὴν Ἀζ. in *reliquis.* *r* Sic *Busb.* & *Hen.* γενέσθαι σωιῶν in *cæteris.* *s* Πολίτευμον solus *Hen.* *t* Ὑποστραφεὶς *Busb.* & *Hen.* *u* Ita *Bas. Big.* & *Samb.* ἐπιφανεῖν *Gen.* *x* Τοῖς ὄπισθεν *Hen.* & *Busb.* *y* Ἑαυτὸν ἀντιτ. *Busb.* αὐτὸν *Hen.* *z* Τῷ ἀδελφῷ solus *Busb.* *a* Ἀποδέξασθαι *Busb.* & *Hen.* * *Al.* cum potestate.

cadebant. Cum vero hoſtes à mane ad veſperam in eos jaculando *tandem* langueſcerent, ubi illos defatigatos eſſe animadvertit Simon, phalangem aggreditur; cumque alacriter admodum ab ejus militibus pugnatum eſſet, inimicos in fugam conjicit. Tum & equites ipſi, ſimul ac conſpexerunt pedites terga vertentes, non amplius reſtiterunt, ſed, quod defeſſi eſſent uſque ad veſperam pugnando, ſpeſque *omnis* quam in peditatu collocaverant illis periiſſet, turpiter confuſeque fugiebant, ut diſſipati lateque per planitiem diſperſi vagarentur. Jonathas autem victos Azotum uſque perſequens, multiſque cæſis, reliquos deſperata ſalute coëgit fuga petere templum Dagonis, quod Azoti erat. At Jonathas cum urbem primo impetu cepiſſet, & ipſam & finitimos vicos incendit. Ac ne Dagonis quidem templo manus abſtinuit; ſed & illud igni cremavit, & quotquot eo perfugerant exitio dedit. fuitque omnis hoſtium numerus, qui vel prælio cecidêre vel flammis in templo interîêre, ad hominum octo millia. Tanto itaque exercitu profligato, Azoto profectus Aſcalonem venit: & cum extra urbem caſtra poſuiſſet, ei Aſcalonitæ obviam prodierunt, munera ei hoſpitalia & honores deferentes. Ille vero, collaudata eorum voluntate, inde digreſſus Hieroſolyma magna cum præda rediit, quam illinc abegit ſuperatis hoſtibus. Alexander autem, audito quod victus eſſet dux ejus Apollonius, lætitiam ſimulabat, quòd *ille* præter animi ſui ſententiam adortus eſſet Jonatham, ſibi amicitia & ſocietate junctum: & Jonathæ in hujus rei teſtimonium pariter ac in præmium honoremque * monile mittit aureum, quale ſolet regum dare conſanguineis; tum & Accaronem ejuſque toparchiam hæreditatis jure poſſidendam ei concedit.

Jonathas Azotum cum Dagonis templo & alia oppida incendit. 1 Macc. c. 10.

Ptolemæus Philometor in Syriam ſe confert. 1 Macc. c. 11.

5. Sub id tempus etiam rex Ptolemæus, cognomine Philometor, cum navalibus & pedeſtribus copiis in Syriam venit, opem laturus Alexandro. nam *is* gener illius erat. omneſque civitates alacriter eum excipientes, quod ita ab Alexandro imperatum erat, ad urbem Azotum deducebant, ubi omnium clamoribus obtunditur de cremato templo Dagonis, Jonathamque accuſabant, qui illud funditus deleverat, & regionem igni vaſtaverat, multoſque illorum *ferro* peremerat. Et quidem Ptolemæus, iſtis auditis, *interea* tacebat: Jonathas vero, Ptolemæo ad Joppen obviam factus, & ſplendidis muneribus ab eo *augetur*, omnique honore afficitur: deinde Regem comitatus uſque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus, Hieroſolyma revertit.

Jonatham ei obviam factum honorifice excipit. 1 Macc. c. 11.

Ptolemæo per Ammonium inſidiæ ſtructæ ab Alexandro.

5. Cum autem Ptolemaïda præter omnem exſpectationem perveniſſet, parum abfuit quin Ptolemæus periret, ab Alexandro inſidiis petitus per Ammonium, qui ipſi amicus erat. Quibus detectis, Ptolemæus literas mittit ad

τεῖτο, ϗ ἀπράκτως ἐφέρετο. ὡς δὲ παρέδησε ἀπὸ θερμῆ μέχει δείλης ἀψίας ἀκοντίζοντες εἰς αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, νοήσας Σίμων κεκμηκότας αὐτούς, συμβάλλει τῇ φάλαγγι· ϗ προθυμίᾳ χρησαμένων πολλῇ τ̃ στρατιωτῶν αὐτ̃, τρέπει τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγήν. θεασάμενοι δὲ τοὺς πεζοὺς [a] φεύγοντας οἱ ἱππεῖς, ὑπ' αὐτοὶ μένουσιν, ἀλλὰ πάρεδροι μ̃ ὄντες αὐτοῖ ἀφ' ὅ μέχει δείλης μάχοντο, τ̃ δὲ ὠθοῦντ̃ πεζῶν ἐλπίδος αὐτοῖς [b] ἀπολωλείας, ἀκόσμως ϗ συγκεχυμένως ἔφευγον, ὡς ἀφαντασθέντας αὐτοὺς διὰ παντὸς διασκορπισθῆναι τ̃ πεδίου. διώκων δ' αὐτοὺς Ιωνάθης μέχει τ̃ Ἀζώτου, ϗ πολλοὺς ἀναιρῶν, ἀπογόντας τῆς συντελείας ἠνάγκασεν ὅτι τ̃ τ̃ [c] Δαγῶνος ναὸν καταφυγεῖν, ὃς ἦν ἐν Ἀζώτῳ. λαβὼν δ' ἐξ ὁπισθρομῆς Ιωνάθης τ̃ πόλιν, αὐτῆ τε ἐνέπρησε, ϗ τὰς περὶ αὐτῆ κώμας. ἀπέχρη δ' οὐδὲ τ̃ Δαγῶνος ἱερ̃, ἀλλὰ ϗ τοῦτο ἐνέπρησε, ϗ τοὺς εἰς αὐτὸ [d] συμφυγόντας διέφθειρε. ὅ δὲ πᾶν πλῆθος τ̃ ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων ϗ καταφλεγέντων ἐν τῷ ἱερῷ τ̃ πολεμίων, ἦσαν ὀκτακισχίλιοι. κρατήσας οὖν τοσαύτης δυνάμεως, ἄρας ἀπὸ τ̃ Ἀζώτου εἰς Ασκάλωνα παραγίνε]· ϗ καταστρατοπεδεύσαντος ἔξω τ̃ πόλεως αὐτ̃, [e] προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτ̃ οἱ Ασκαλωνῖται, ξένια προσφέροντες αὐτῷ ϗ τιμῶντες. ὁ δέ, ἀποδεξάμενος αὐτοὺς τῆς προαιρέσεως, ἀνέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς Ιεροσόλυμα, πολλὴν ἐπαγόμενος λείαν, ἣν ἔλασεν ἐκεῖθεν νικήσας τοὺς πολεμίους. Αλέξανδρος δέ, ἀκούσας ἠτιμῆσθαι ὑπ' αὐτ̃ στρατηγὸν Απολλώνιον, προσεποιεῖτο χαίρειν, ὅτι ἀφ' ἑαυτ̃ γνώμην συνέβαλεν Ιωνάθῃ, φίλῳ ὄντι ϗ συμμάχῳ· ϗ πέμπει πρὸς Ιωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ ϗ γέρα ϗ τιμὰς διδούς, [f] πόρπην χρυσέαν, [g] ὡς ἔθος ἐστὶ δίδοσθ τοῖς τ̃ βασιλέων συγγενέσι, ϗ Ακκάρωνα ϗ τ̃ τοπαρχίαν αὐτῆς εἰς κληρονομίαν ὑπάρχειν.

ε'. Υπὸ δὲ τοῦτον τ̃ χρόνον [h] ϗ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος, ὁ Φιλομήτωρ ὀνομασθείς, ναυτικὸν ἄγων δύναμιν ϗ πεζὴν, εἰς Συρίαν ἦκε, συμμαχήσων Αλεξάνδρῳ. [i] γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτ̃. ϗ πᾶσαι προθύμως αἱ πόλεις αὐτὸν Αλεξάνδρου κελεύσαντος ἐκδεχόμεναι παρέπεμπον ἕως Ἀζώτου πόλεως, ἔνθα πάντες κατεβόων αὐτ̃ περὶ τ̃ ἐμπεπρησμένου ἱερ̃ αὐτ̃ Δαγῶνος, κατηγόρουν τε Ιωνάθου τοῦτο ἀφανίσαντος, ϗ τὴν χώραν πυρπολήσαντος, ϗ πολλοὺς αὐτ̃ ἀποκτείναντος. ϗ Πτολεμαῖος μὲ ταῦτα ἀκούσας [k] ἡσύχασεν· Ιωνάθης δὲ, εἰς Ἰόππην ἀπαντήσας Πτολεμαίῳ, ξενίων τε λαμπρῶν παρ' αὐτ̃ τυγχάνει ϗ τιμῆς ἁπάσης· ἔπειτα προπέμψας αὐτὸν ἕως τ̃ [l] Ελευθέρου καλουμένου ποταμοῦ, πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα.

ϛ'. Γενόμενος δ' ὁ [m] Πτολεμαΐδι τοῖς πᾶσιν προσδοκίαν, μικρῷ [n] διεφθάρη Πτολεμαῖος, ὑποβληθεὶς ὑπ' Αλεξάνδρου δι' Ἀμμωνίου, ὃς ἐτύγχανεν αὐτῷ φίλος ὤν. φανερ̃ς δὲ τ̃ ὑποβολῆς γενομένης, Πτολεμαῖος τῷ

a Φυγόντας *Busb.* b Ita cum *Cod. Hen.* ἀπολωλείας in *Editis Aliisque.* c *Dagon* apud *Philiſtinos* erat ea forma qua *Triton* apud *Græcos.* Vide *Grotium* ad *Jud.* c. 16. & *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 2. d Ita *Hen. συμφυγόντας* in *Editis.* e Ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 10 v. 86. προσῆλθον mutavi in ὡσῆλθον. f Καὶ πόρπαν legiſſe videtur *Epiphan.* Phœnicibus *etiam* mos vetus erat bene meritos *aurea fibula* donare, ut & *Romanis.* g Οὐκ ἔστιν ἔθος *Hen.* unde aliquis forſan legendum conjiceret, ἣν οὐκ ἔστιν ἔθος δίδοσθαι εἰ μὴ τοῖς &c. h Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* Ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ, ναυτικὸν in *ceteris.* i Γαμβρὸς ὢν τυγχάνει αὐτ̃ *Busb.* k Mallem ἡσύχαζεν. l Hujus etiam fluvii meminit *lib.* 1. de *Bell. Jud.* Ελευθέρου *Hen.* m Alii ſic diſtinguunt, Πτολεμαΐδι, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν μικρῷ &c. n Διεφθάρη ὁ Πτ. *Busb.* * *Al.* fibulam auream.

a Υπ'

τῷ Αλεξάνδρῳ, τοὺς κόλασιν ἐξαιτοῦντι τὸν Ἀμμώνιον, ὑποβεβουλευκέναι λέγων [a] τοῖς αὐτῷ, καὶ δίκαιον εἶναι τοῦτ' αὐτὸν ἀξιῶν [b] ὑπέχειν. οὐκ ἐκδιδόντος δὲ τὸν Αλεξάνδρου, σαφεῖς [c] ἐκεῖνον εἶναι τὸν ὑποβεβουλευκότα, χαλεπῶς τοῖς αὐτὸν διετέθη. τοῖς δ' Αντιοχεῦσι καὶ τοτὲ μὲν προσκεκρουκὼς Αλέξανδρος ἦν τὸν Ἀμμώνιον. πολλὰ γὰρ ὑπ' αὐτοῦ [d] πεπόνθεσαν κακά. τιμωρίαν μέντοι τῶν τετολμημένων Ἀμμώνιος ὑπέσχε, καταφαγεῖν αἰσχρῶς ὡς γυνὴ, κρύπτειν ἑαυτὸν ἀναδησάμενος φολὴν γυναικείαν, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

ζ'. Πτολεμαῖος δὲ, μεμψάμενος αὐτὸν τῶν τε σπουδῶν τῶν πρὸς τὸν γαμβρὸν Αλέξανδρον, τῆς τε συμμαχίας ἣν εἶχεν Δημητρίῳ, προσλυσάμενος [e] τὸν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν. ἀποστάσας γὰρ τῆς θυγατέρος, πέμπει πρὸς Δημήτριον εὐθὺς περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας, σπουδάζων τὴν θυγατέρα δοῦναι αὐτῷ εἰς γυναῖκα, καὶ καταστήσειν αὐτὸν εἰς τὴν πατρῴαν ἀρχήν. ὁ δὲ Δημήτριος ἡσθεὶς [f] τοῖς προσφερομένοις, δέχεταί τε τὴν συμμαχίαν καὶ τὸν γάμον. ἓν δέ τι Πτολεμαίῳ [g] λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο, πεῖσαι τοὺς Αντιοχεῖς δέξασθαι Δημήτριον, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένους ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δημήτριος εἰς αὐτοὺς παρῳώμικε. κατεσκάφατο δὲ καὶ τοῦτο. μισοῦντες γὰρ τὸν Αλέξανδρον οἱ Αντιοχεῖς διὰ τὸν Ἀμμώνιον, ὡς δεδηλώκαμεν, ῥᾳδίως αὐτὸν ἐκ τῆς Αντιοχείας ἐξέβαλον. καὶ ὁ μὲν ἐκπεσὼν τῆς Αντιοχείας, ἦκεν εἰς Κιλικίαν. ἐλθὼν δὲ πρὸς τοὺς Αντιοχεῖς Πτολεμαῖος, βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἢ τῷ γραπτῷ ἀναδείκνυ), καὶ ἀναγκασθεὶς δύο περιτίθε) διαδήματα, ἓν μὲν τὸ τῆς Ασίας, ἕτερον δὲ τὸ τῆς Αἰγύπτου. χρηστὸς δὲ ὢν φύσῃ καὶ δίκαιος, [h] καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ μέλλοντα λογίσασθαι σωφρονῶν, φείσασθαί τ' [i] μὴ δόξαι τοῖς Ρωμαίοις ὑπίφορος ἐκείνοις καὶ συναγαγὼν τοὺς Αντιοχεῖς [k] εἰς ἐκκλησίαν, πείθει δέξασθαι τὸν Δημήτριον αὐτούς, [l] λέγων, "ὡς εὐδενὸς μνησικακήσειν αὐτοῖς αὐτὸς γὰρ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοὺς εὐεργετηθείς· διδάσκαλόν τε ἀγαθὸν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα ἕξεσθαι διομολογήσατο, καὶ φαύλοις [m] ἐγχειρήσειν πράγμασιν οὐκ ὀπίσω φέρειν ὑπὲρ αὐτοῦ. αὐτῷ δ' ἔφασκεν ἀρκεῖν τὸν τῆς Αἰγύπτου βασιλείαν." ταῦτ' εἰπὼν πείθει τοὺς Αντιοχεῖς δέξασθαι τὸν Δημήτριον.

η'. Τοῦ δ' Αλεξάνδρου σὺν στρατεύματι πολλῷ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ ὁρμήσαντος ἐκ τῆς Κιλικίας [n] εἰς Συρίαν, καὶ τὴν Αντιοχέων γῆν ἐμπρήσαντος καὶ διαρπάσαντος, [o] Πτολεμαῖος ἐπ' αὐτὸν ἐξεστράτευσε [p] μετὰ γαμβροῦ Δημητρίου· ἤδη γὰρ αὐτῷ πρὸς γάμον ἐδεδώκει τὴν θυγατέρα· καὶ νικήσαντες, εἰς φυγὴν ἐτρέψαντο τὸν Αλέξανδρον. ὃς μὲν οὖν εἰς Αραβίαν φεύγει. συνέβη δ' ἐν τῇ μάχῃ τὸν ἵππον τὸν Πτολεμαίου, φωνῆς ἀκούσαντα ἐλέφαντος, ταραχθῆναι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀποσφάλμενον [q] καταβαλεῖν· τοὺς δὲ πολεμίους ἰδόντας ἐπ' αὐτὸν ὁρμῆσαι, καὶ τραύματα πολλὰ δόντας αὐτῷ κατὰ τὴν κεφαλῆς, εἰς κίνδυνον τὸν περὶ θανάτου καταγῆσαι. τῶν δὲ σωματοφυλάκων αὐτὸν ἁρπασάντων, καλεπῶς ἔτως εἶχεν

Alexandrum, ut Ammonium ad ſupplicium deposceret, dicens inſidias ipſi ab eo intentatas esse; ideoque se postulare ut meritas ille pœnas lueret. Cum vero Alexander eum dedere recusaret, conjectura inde facta illum *ipsum* esse insidiarum auctorem, vehementer ei iratus est. Antiochenos autem jam ante sibi infensos habuerat Alexander propter Ammonium. nam plurimis ab eo malis affecti fuerant. Attamen pœnas facinoribus debitas pertulit Ammonius, turpiter ut mulier cæsus, cum id egisset ut muliebri amictu se occultaret, sicut alibi diximus.

Ammonius cæsus.

7. At Ptolemæus, de se questus, quod & filiam suam Alexandro locaverat, & adversus Demetrium societatem inierat, affinitatem cum Alexandro dirimit. Filia enim sua *ei* ablata, confestim ad Demetrium mittit *legatos* de societate & amicitia, pollicitus se filiam ei in uxorem daturum esse, ipsumque in regnum paternum restituturum. Demetrius, lætatus iis quæ obtulerant legati, & societatem & nuptias amplectitur. unum tamen Ptolemæo supererat certamen, ut Antiochensibus persuaderet Demetrium accipere, alienatos ab eo propter injurias, quas pater ejus Demetrius iis intulerat. Verum & hoc ipsum perfecit. nam Antiochenses Alexandrum perosi propter Ammonium, uti jam diximus, facile eò perducti sunt ut illum Antiochia ejicerent. Atque ille quidem Antiochia pulsus Ciliciam petebat. ubi vero ad Antiochenses se contulit Ptolemæus, & ab illis rex declaratur & ab exercitu, coactusque duo sibi diademata imposuit, unum Asiæ, alterum vero Ægypti. Sed cum natura esset bonus justusque & alieni non appetens, sciensque præterea de futuris bene conjicere, *ab Asiæ regno*, ne Romanis sibi invidendi occasionem daret, abstinere decrevit: atque Antiochensibus in concionem advocatis, hortatur eos ut Demetrium reciperent, dicens, "quod beneficiis ipse affectus illis ignosceret "ob injurias patri illatas: se quoque *illi* ma"gistrum fore ducemque declaravit, & si mali "quidpiam aggrederetur, *illum se* non permis"surum esse promisit. Ægyptique regnum si"bi satisfacere, ajebat." His dictis, eò per"ducit Antiochenses ut Demetrium reciperent.

Ptolemæus filiam suam, Alexandro ereptam, Demetrio in matrimonium dat. 1 *Macc.* c. 11.

Demetrio Antiochia pulso, Ptolemæo regnum deferunt Antiochenses. 1 *Macc.* c. 11.

Antiochenses hortatur Ptolemæus, ut Demetrium recipiant. 1 *Macc.* c. 11.

8. Cum autem Alexander valida cum manu magnoque apparatu è Cilicia in Syriam irrupisset, & Antiochenum agrum incendiis & rapinis vastasset, Ptolemæus & gener ejus Demetrius (jam enim filiam suam ei in matrimonium dederat) exercitum in eum moverunt, victoriaque reportata Alexandrum fugarunt. Et hic quidem in Arabiam se recipit: in prælio vero contigit, ut equus Ptolemæi, barritu elephanti audito, metu exterreretur, & Ptolemæum *dorso* excussum humi prosterneret: adeo ut hostes hoc viso in eum impetum fecerint, multisque capiti vulneribus inflictis, in mortis periculum eum adduxerint. nam cum *hostibus* eum eripuissent satellites, tam male se habebat,

Ptolemæus & Demetrius Alexandrum vincunt fugantque. 1 *Macc.* c. 11.

a Υπ' αὐτῶ *Hen.* *b* Υπίχειν *Hen.* *c* Αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι *Busb.* & *Hen.* *d* Πεπόνθασιν *Busb.* & *Hen.* *e* Illud τῷ ex *MSS.* *f* Τοῖς προσφερομένοις non agnoscunt *Hen.* & *Busb.* *g* Vel λοιπὸν vel κατελείπετο redundare videtur. *h* Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῶν λαμπρῶν in *Editis.* *i* Μὴ δόξαι Ρωμαίοις *Hen.* *k* Εἰς τὴν ἐκκλ. *Hen.* *l* Λέγων εὐδενὸς μνησικακήσειν αὐτοῖς ὑπὲρ τῶν πατρὸς αὐτὸν εὐεργετηθέντα, διδάσκαλός τε ἀγαθὸν αὐτῷ καὶ ἡγεμὼν ἕσεσθαι διομολογεῖ *Hen.* & *Busb.* *m* Εγχειρῆσαι *Hen.* *n* Εἰς τὴν Συρίαν, & τὴν τῶν Αντιοχέων. *o* Ο Πτολεμαῖος *Hen.* & *Busb.* *p* Μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Δημ. *q* Ita *Hen.* & *Busb.* ἀποβαλεῖν in *Editis Aliisque.*

a Φθίγξασθαι

bat, ut per quatuor dies nec quidquam intelligere nec loqui potuerit. Interim Zabelus, Arabum dynaſta, Alexandri caput abſciſſum Ptolemæo miſit; qui, die quinta è vulneribus *paululum* recreatus & ad ſe reverſus, rem auditu viſuque jucundiſſimam, Alexandrum mortuum eſſe caputque ejus *amputatum*, audit videtque: & non multo poſt ſatiatus gaudio ex Alexandri interitu & ipſe vitam finivit. Aſiæ vero imperio per quinquennium potitus eſt Alexander, Balas nominatus, ut & alibi dictum eſt.

Alexandri & Ptolemæi mors. 1 Macc. c. 11.

9. At Demetrius, cognomine Nicator, regnum adeptus, ex ingenii pravitate male multare cœpit Ptolemæi exercitum, & ſocietatis cum eo initæ oblitus, & quod gener ipſius eſſet, eique per nuptias Cleopatræ affinis. Milites itaque, ejus malitiam aufugientes, Alexandriam conceſſerunt: ſed elephanti Demetrio in poteſtatem veniunt. Jonathas autem pontifex, coacto ex Judæa omni exercitu, ad Hieroſolymorum arcem oppugnandam aggreſſus eſt, occupatam à Macedonum præſidio, & à ſceleſtis quibuſdam, aliiſque qui mores patrios deſeruerant. Et hi quidem primum machinas, à Jonatha ad arcis expugnationem paratas, contemnebant, loci munitionibus confiſi: noctu vero aliquot in ea *homines* nefarii fuga dilapſi ad Demetrium veniebant, arciſque obſidionem ei nunciabant. Ille vero, iſtis ad eum delatis iratus, cum exercito ex Antiochia profectus eſt adverſus Jonatham: cumque Ptolemaïdem perveniſſet, literas ei ſcripſit, imperavitque ut è veſtigio Ptolemaïdem ad ſe properaret. Cæterum ille obſidionem non omiſit, verum cum populi ſenioribus & ſacerdotibus, & aurum ſecum deferens & argentum & veſtem & alia multa munera, ad Demetrium profectus eſt; iſtiſque ei oblatis, regis iram demulcet: adeo ut à Rege honorifice exceptus pontificatum ab eo, ſimiliter ac ab ejus anteceſſoribus eum nactus eſt, ſibimet confirmatum habuerit. Cumque transfugæ eum accuſarent, tantum abfuit ut Demetrius *illis* fidem haberet, ut illi petenti, ut pro Judæa univerſa, & tribus toparchiis, Samariæ & Perææ & Galilææ, trecenta *tantum* talenta penderentur, daret etiam de iſtis omnibus literas, in hunc modum ſcriptas. "REX DEMETRIUS JONATHÆ "FRATRI ET GENTI JUDÆORUM "SALUTEM. Exemplum epiſtolæ, quam ad "Laſthenem conſanguineum noſtrum ſcripſi-"mus, vobis miſimus ut *eam* ſciatis. REX "DEMETRIUS LASTHENI PATRI S. "Genti Judæorum nobis amicæ, & neceſſitu-"dinis, quam nobiſcum habent, jura ſervanti,

Demetrius regnum adeptus, male tractat Ptolemæi milites.

Jonathas arcem Hieroſolymitanam oppugnat. 1 Macc. c. 11.

A Demetrio accerſitus ad eum proficiſcitur, 1 Macc. c. 11.

Ab eo Judææ immunitatem impetrat. 1 Macc. c. 11.

ὡς ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας μήτε σωτείαν τι, μήτε [a] φθέγξεσθαι δυνηθῆναι. ὁ δὲ Αλεξάνδρου τὴν κεφαλὴν ὁ τῶν Αράβων [b] δυνάστης ἀποπεμψὰς Ζάβηλος, ἀπέσειλε Πτολεμαίῳ, ὃς, τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν [d] ἀνενεγκὼν ἐκ τοῦ τραύματος ἐφρόνησας, ἥδιστον ἄχθημα ἐθεάσατο Αλεξάνδρου τελευτὴν ἅμα καὶ τὴν κεφαλὴν, ἀκούει καὶ θεᾶται· καὶ μετ' ὀλὺ πληθεὶς τὸ ἐπ' Αλεξάνδρῳ τεθνηκότι χαρᾶς, καὶ αὐτὸς καταπρεψε τὸν βίον. ἐβασίλευσε δὲ τῆς Ασίας Αλέξανδρος, ὁ [c] Βάλας λεγόμενος, ἔτη [f] πέντε, [g] καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

9'. Παραλαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Δημήτριος ὁ [h] Νικάτωρ ὁπλεγόμενος, [i] ὑπὸ πονηρίας ἤρξατο διαφθείρειν ὃ τε Πτολεμαίου στρατιωτικὸν, [k] τῆς τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας ἐκλαθόμενος, καὶ ὅτι πενθερὸς ἦν αὐτῷ, καὶ διὰ τὴν τῆς Κλεοπάτρας γάμου συγγενής. οἱ μὲν δὴ στρατιῶται φεύγουσιν αὐτοῦ [l] τὴν πονηρίαν εἰς Αλεξάνδρειαν· τὸν δὲ ἐλεφάντων Δημήτριος ἐγκρατὴς γίνεται. Ιωνάθης δ' ὁ ἀρχιερεὺς, ἐξ ἁπάσης τῆς Ιουδαίας στρατιὰν συναγαγὼν, [m] τοῦ τε Βαλὼν ἐπολιόρκει τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν, ἔχοντες Μακεδονικὴν φρουρὰν, καὶ τοὺς ἀσεβεῖς τινας καὶ τοὺς πεφευγότας τὴν πάτριον συνήθειαν. οἵτοι δὲ μὲν τοῦτον κατεφρόνουν ὧν Ιωνάθης ἐμηχανᾶτο πρὸς τὴν αἵρεσιν, πεπιστευκότες τῇ ὀχυρότητι δὲ χωρίου· νυκτὸς δέ τινες τῶν ἐν αὐτῇ πονηρῶν ἐξελθόντες ἦκον πρὸς Δημήτριον, καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ τὴν ἄκραν ἐμήνυον. ὁ δὲ τοῖς ἠγελμένοις παροξυνθεὶς, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ἐκ τῆς Αντιοχείας ἐπὶ τὸν Ιωνάθην. γενόμενος δὲ ἐν Πτολεμαΐδι, γράφει κελεύων αὐτὸν σπεῦσαι πρὸς αὐτὸν εἰς Πτολεμαΐδα. ὁ δὲ, τὴν μὲν πολιορκίαν οὐκ ἔπαυσε, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ συλλαβὼν καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα καὶ πλῆθος ξενίων κομίζων, ἦκε πρὸς τὸν Δημήτριον, καὶ τούτοις δωρησάμενος αὐτὸν, θεραπεύει τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως· καὶ τιμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ λαμβάνει [n] βεβαίαν ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην, καθὼς καὶ [o] τοῖς πρὸ αὐτοῦ βασιλεῦσιν ἐκέκτητο. καλησάντων δὲ αὐτὸν τῶν φυγάδων, ὁ Δημήτριος οὐκ ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ [p] παρακαλῶν αὐτὸν ὅπως ὑπὲρ τῆς Ιουδαίας ἁπάσης καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν, Σαμαρείας καὶ [q] Περαίας καὶ Γαλιλαίας, τριακόσια [r] ταλάντων, δίδωσι καὶ περὶ πάντων ἐπιστολὰς αἳ περιέχουσι τοῦτον. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑΘΗ, ΤΩ, "ΑΔΕΛΦΩ, [s] ΚΑΙ ΤΩ, ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΘΝΕΙ "ΧΑΙΡΕΙΝ. Τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἧς ἐγράψα-"μεν Λασθένει τῷ συγγενεῖ ἡμῶν [t] ἀπεστάλκαμεν ὑμῖν "ἵν' εἰδῆτε. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑ-"ΣΘΕΝΕΙ ΤΩ, [u] ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Τῷ Ιου-"δαίων ἔθνει ὄντι φίλῳ, καὶ τὰ δίκαια τὰ πρὸς ἡμᾶς "φυλάττοντι,

a Φθέγξασθαι *Hen.* & *Busb.* b Id eſt, unus duodecim Φυλάρχων. c Ζαβδιὴλ 1 *Macc.* c. XI. v. 14. unde Ζαβδιηλος apud *Joſephum* reponendum cenſet *Grotius.* d Ita cum *Hen. Busb.* & *Zonara.* ἀναδυὰς in *Editis.* e Sic *Busb.* & *Polyb.* nec non meliores *Epiphanii* libri. Βάλλας *Gall.* ὁ Βάλλης in *Editis Græcis.* Eſt qui malit Βαλᾶς aut Βαάλης. f Alexandro quinquennium tantum tribuit, quia jam biennio ante regnare cœperat Demetrius. *Cappellus* ad A. M. 3854. Menſes quinque circiter quinquennio detrahendos eſſe cenſet *Uſſerius*, ad A. M. 1859. g Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* καθὼς καὶ ἄλλοις δεδηλώκαμεν in *Editis Aliiſque.* h Ita ex *Nummis.* Νικήτωρ in *libris.* i Πονηρίᾳ *Busb.* & *Hen.* atque ita legiſſe viſus eſt *Epiphan.* k Ita *Hen.* & *Busb.* τῆς τε συμμαχίας in *Editis Aliiſque.* l Τὴν πᾶσαν ſolus *Busb.* m Προσεβαλὼν omittunt *Busb.* & *Hen.* qui mox habent ὁ τοῦ Ιερεσ. n Βεβαίως *Busb.* & *Hen.* o Ἐπὶ τοῦ ſolus *Hen.* p Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* παρακαλέσαντος in *Editis.* q Ita ex p 560. v. 28. & 1 *Macc.* c. 10, 30. ſi quis paulo ante malit, ἐκ vel ἀπὸ Σαμαρείας &c. per me licet. in libris tamen omnibus (tam *MSS.* quam *Editis*) Ιοππης inſeritur loco Περαίας. Videlis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. X. v. 30. & c. XI. v. 28. ut & *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 178, 179. r Sic *Busb.* τάλη in *Editis Aliiſque.* s Καὶ τῷ ἔθνει τῶν Ιουδαίων ſolus *Hen.* Eadem epiſtola exſtat 1 *Macc.* c. XI. v. 30. &c. ſed verba illius adeo in melius mutantur, ut hinc liceat conjicere, quam ſtudioſus fuerit *Joſephus* purioris Græcitatis. t Ita ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. XI. v. 31. ἔγραψα in *Editis Aliiſque.* non refragabor, ſi quis malit ἐγράψαμεν & mox ἀπεστάλκαμεν. u Solebant reges viros ſuminæ auctoritatis *patres* vocare, ut & Romani poſtea *imperatores.*

a Perperam

"φυλάττοντι, τῆς εὐνοίας ἕνεκα χάριν ὁμολογεῖν. καὶ
"τὰς τρεῖς [a] νομὰς, [b] Ἀφερεμὰ καὶ [c] Λύδδα καὶ Ραμαθὰ, αἱ
"τῇ Ἰουδαίᾳ προσετέθησαν [d] ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος, [e] καὶ
"τὰ προσκυρῶντα τούτοις, ἔτι τε ὅσα προσήκει τοῖς θύουσιν ἐν
"Ἱεροσολύμοις ἐλάμβανον οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλεῖς, καὶ ὅσα
"ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ τῶν φυτῶν, καὶ τἆλλα τὰ προσή-
"κοντα [f] ἡμῖν, καὶ τοὺς λίμνας τῶν ἁλῶν, καὶ τοὺς στεφάνους
"μοὺς ἡμῖν προσφέρους, ἀφίημι αὐτοῖς, καὶ ἃ νῦν [g] προσλα-
"βήσεται τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς ὕστερον χρόνον.
"φροντίσατε οὖν ἵνα τούτων ἀντίγραφον γένηται, καὶ δοθῇ Ἰω-
"νάθῃ, [h] καὶ ἀναθέτω τόπῳ τοῦ ἁγίου ἱερᾷ τιθῇ." ταῦτα
μὲν δὴ γεγραφέναι ταῦτ' ἦν. ὁρῶν δὲ ὁ Δημήτριος εἰρήνην
οὖσαν, καὶ μηδένα κίνδυνον μηδὲ πόλεμον φόβον ὑπάρχον-
τα, διέλυσε τὴν στρατιὰν, καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῖς ἐμείω-
σε· καὶ μόνοις [i] τούτοις ἐχρήσατο τοῖς ξενολογηθεῖσιν, οἳ
συνανέβησαν ἐκ Κρήτης αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων νή-
σων. ἔχθρα [k] τοιγαροῦν αὐτῷ καὶ μῖσος ἐκ τούτου γί-
νεται πρὸς τῶν στρατιωτῶν, οἷς αὐτὸς μὲν οὐδὲν οὐκ
ἔτι παρεῖχεν, οἱ δὲ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ ἐπ' εἰρή-
νης χορηγοῦντες αὐτοῖς ὁμοίως διετέλουν, ἵν' εὐνοοῦν-
ται ἔχωσιν καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγῶσιν εἰ δέησειέ πο-
τε προθύμως.

"decrevi benevolentiæ gratiam referre. Ita-
"que tres præfecturas, Apherima, & Lydda,
"& Ramatha, quæ Judææ ex Samaria additæ
"sunt, omniaque ad eas pertinentia, ac præ-
"terea quicquid ante me regibus moris erat
"accipere à sacra facientibus Hierosolymis,
"& tributa omnia ex terræ frugibus & arbo-
"rum fructibus, aliaque quæ nobis debeban-
"tur, ut & lacuum salis vectigal, coronasque
"ad nos adferri solitas, illis remitto, & nihil
"horum hinc in perpetuum *ab illis* extorque-
"bitur. Quare operam da, ut harum litera-
"rum exemplum exscribatur, & Jonathæ de-
"tur, & in illustri loco adyti templi colloce-
"tur". Et literæ quidem *regiæ* ita se habebant. Cum autem Demetrius videret pacata omnia, nihilque periculi imminere, atque belli metum sublatum esse, dimisit milites, eorumque stipendium minuit; & solis peregrinis, quos collegerat, quique cum eo è Creta aliisque insulis ascenderant, illud *in posterum* numerabat. Quæ res inimicitias & odium militum ei conciliavit, quibus ipse quidem nihil amplius dari voluit, reges vero ejus antecessores id ipsum etiam pacis tempore illis persolvebant, ut eos *sibi* benevolos haberent, & ad certamina pro illis, quoties opus esset, obeunda promptos paratosque.

Militum in Demetrium odium. 1 *Macc.* c. XI.

θ'. ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Τρύφων, καταπολεμήσας Δημήτριον, Ἀντιόχῳ τῷ Ἀλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς σύμμαχον Ἰωνάθην· οἷά τε ἔπραξε καὶ ἐπρεσβεύσεν Ἰωνάθης.

θ'. CAP. V. IX.

Quomodo Tryphon, postquam devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipso in societatem recepto: & quas res gessit Jonathas bellis & legationibus.

Ἀμέλει γοῦν νοήσας τὴν δύνοιαν τῶν στρατιωτῶν πρὸς Δημήτριον Ἀλεξάνδρου τὸν στρατηγὸν, Ἀπαμεὺς τὸ γένος, Διόδοτος, ὁ καὶ Τρύφων ἐπικληθεὶς, προσγίνεται πρὸς [l] Μάλχον τὸν Ἄραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον· καὶ δηλώσας αὐτῷ τὴν δυσμένειαν τὴν τῶν στρατευμάτων πρὸς [m] τὸν Δημήτριον, ἔπειθεν αὐτῷ δοῦναι τὸν Ἀντίοχον, βασιλέα γὰρ αὐτὸν ποιήσειν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τὴν τοῦ πατρὸς ἀποκαταστήσειν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν διὰ ἀπιστίας· ὕστερον δὲ πολλῷ χρόνῳ προσλιπαρήσαντος τοῦ Τρύφωνος ἐνικᾶται τῷ προαιρέσει εἰς ἃ Τρύφων παρεκάλει. καὶ τὰ μὲν περὶ τούτου [n] τἀνδρὸς οὕτω τούτοις ὑπῆρχεν.

Β'. Ὁ δ' ἀρχιερεὺς Ἰωνάθης [o] προσεξελεῖν βουλόμενος τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοὺς Ἰουδαίων φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, καὶ [p] τοὺς ἐν ἅπασι τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ φρουρίοις, πέμψας πρὸς Δημήτριον δῶρα καὶ πρεσβευτὰς παρεκάλει τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τῆς Ἰουδαίας ἐκβαλεῖν· ὁ δὲ οὐ ταῦτα μόνον αὐτῷ παρέξειν, ἀλλὰ καὶ μείζω τούτων ἐποιήσατο, μετὰ τὸν χρόνον πόλεμον· [q] τούτῳ γὰρ νῦν ἀχολεῖν. ἠξίου δ' αὐτὸν καὶ συμ-

Verumenimvero cum illud militum in Demetrium odium intellexissent quidam ex Alexandri ducibus, genere Apamenus, Diodotus *nomine*, cui & Tryphon cognomen erat, Malchum Arabem adit, qui Antiochum Alexandri filium educabat: cumque eum docuisset quanto Demetrius apud milites odio flagraret, ei suadebat ut Antiochum sibi traderet; ut qui regem eum facturus esset, & in regnum paternum restituturus. Ille primum quidem se difficilem præbebat, quod non satis ei fideret; postea vero, cum Tryphon precibus eum urgere diu perseveraſſet, animo flectitur, ut ea quæ petebat Tryphoni concederet. Et quidem res hujus viri ita se habebant.

Tryphon à Demetrio ad Malchum Arabem deficit. 1 *Macc.* c. XI.

2. Interea Jonathas pontifex, eos, qui arcem Hierosolymitanam tenebant, deduci volens, ut & Judæos transfugas & impios, quique erant in omnibus istius regionis præsidiis, missa cum muneribus legatione ad Demetrium, rogabat, ut eos, qui erant in Judææ munitionibus, ejiceret. Cui ille, se non hæc solum ei præstiturum, sed & his majora pollicetur, confecto quod ei in manibus erat bello: in hoc enim se jam totum occupari. ipsum autem, ut auxiliares

[a] Perperam antea νόμας. [b] Αφερσομᾶ in quibusdam *MSS.* [c] Λυδδὰν καὶ Ραμαθαΐμ *Macc.* [d] Synecdoche, pro ἀπὸ τῆς Σαμαρειτιδος καὶ Γαλιλαίας. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. x. v 30. & 1 *Macc.* c. XI. v. 34. [e] Καὶ πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς 1 *Macc.* c. XI. v. 34. [f] Sic *Hen.* & *Macc.* ut & mox infra. ὑμῖν male in *Editis Aliisque.* [g] Παραδοθησόμενα *Hen.* [h] Καὶ πάντα τὸν τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου τὸν τόπον ἐπισήμῳ 1 *Macc.* c. XI. v. 37. [i] Ita *Busb.* & *Hen.* τούτων in *Editis.* [k] Sic *Busb.* & *Hen.* ὃν in *cæteris.* [l] Μαλχιήλου malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. XI v. 39. [m] Illud τὸν ex *MSS.* [n] Τοῦ ἀνδρὸς *Hen.* [o] Ita rescripsi, sensu id postulante. ἐπιξιλῆσαι in *Editis.* ἐξελεῖν *Busb.* erasa θ. ιλεῖν juxta *Vet. Interpr.* [p] Ita fere in 1 *Macc.* c. XI. v. 41. Ἐκ τῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ χώρᾳ φρουρῶν *Busb. Hen.* & *Epiphan.* [q] Ita cum *Busb.* τούτων γὰρ νῦν ἐχολεῖν *Hen.* τοῦτο γὰρ νῦν ἀχολεῖν in *Editis.*

res mitteret copias orabat, indicans ſuos omnes defeciſſe milites. Et quidem Jonathas tria millia lectiſſimorum militum *ei* miſit.

Jonathas cum ſuis Demetrium Antiochiæ in ſeditione tutantur. 1 Macc. c. XI.

3. Cæterum Antiochenſes, infenſi Demetrio, quod ab eo male accepti fuerant, & cum eo inimicitias exercentes etiam propter Demetrium patrem qui multis injuriis eos afſecerat, tempus obſervabant quo poſſent eum adoriri. Cumque animadvertiſſent auxilia ei à Jonatha ſuppetias veniſſe, ſecumque reputaſſent *brevi* fore ut magnas colligeret copias, niſi ipſum mature prævenirent, correptis armis regiam circumſteterunt, ac ſi eam oppugnaturi eſſent, exitibuſque viarum occupatis, regem in poteſtatem ſuam redigere ſtudebant. Ille vero videns populum Antiochenſem ſibi hoſtem factum,& in armis eſſe,aſſumptis mercenariis militibus & Judæis auxiliaribus cum Antiochenſibus acie congreditur; atque ubi vim illorum ferre non potuit, (nam multæ erant myriades) *ingruentibus* ceſſit. Judæi autem, cum cernerent Antiochenos pugna eſſe ſuperiores, in tectum regiæ aſcenderunt, & inde *miſſilibus* ipſos feriebant, atque longius quidem ab illis diſtantes propter *loci* eminentiam quam ut læderentur, iis vero multum damni inferentes quod è ſublimi pugnarent, facile eos repulerunt à propinquis ædibus, illiſque mox ignem injecerunt. At flamma totam urbem pervagata, utpote frequentem domibus, è ligno maxima ex parte conſtructis, univerſam *fere* depaſcebatur. Antiochenſes vero, cum non potuiſſent opem ferre, aut incendium exſtinguere, in fugam vertuntur. Cumque Judæi ab uno tecto in aliud tranſilirent, atque ita eos perſequerentur, contigit ut incredibilis eſſet inſectationis atrocitas. Rex autem cum videret Antiochenos in ſervandis liberis & conjugibus occupatos, atque adeo non amplius pugnantes, per alios angiportus eos adoritur, pugnaque inita magnam adeo illorum ſtragem edidit, ut cogerentur arma abjicere, ſeque Demetrio tradere: qui, cum illis facinorum veniam dediſſet, ſeditionem compeſcuit. Judæos autem ſpoliis locupletatos, gratiiſque iis quaſi auctores ei victoriæ exſtiterant relatis, Hieroſolyma ad Jonatham remiſit,auxilii *opportune* lati teſtimonium ei tribuens. At poſtea maligne in eum ſe geſſit, & promiſſa fefellit, bellumque ei minatus eſt, niſi tributa omnia ei redderet, *quæ Judæorum gens debuit à primis *Syriæ* regibus. Atque iſta peregiſſet, niſi Tryphon eum inhibuiſſet, feciſſetque ut copias in Jonatham paratas ad ſui curam *tutelamque* avocaret. nam ex Arabia in Syriam reverſus cum puero Antiocho (adhuc enim erat adoleſcentulus admodum) diadema ei impoſuit; & deficientibus ad ſe omnibus militibus, qui Demetrium deſeruerant ob ſtipendia non ſoluta, aperto bello Demetrium adoritur; prælioque commiſſo eum ſuperat, & tum elephantos in ſuam poteſtatem redigit, tum Antiochenorum urbem.

Demetrius Jonathæ fidem fallit. 1 Macc. c. XI.

μαχίων πέμψαι, δηλῶν ἀπορίαν τ̃ δύναμιν αὐτ̃. ὁ Ιωνάθης μὲ τετραχιλίους ὁπλοφόρους στρατιώτας, ἔπεμψεν.

γ'. Ἀντιοχεῖς δὲ μισοῦντες τ̃ Δημήτριον ὑπὲρ ὧν [a] πεπόνθησαν ὑπ' αὐτ̃ κακῶς, ἀπειχθημόμενοι δ' αὐτ̃ καὶ ἀφ' τ̃ πατρὸς Δημητρίου, πολλὰ εἰς αὐτοὺς [b] ἐξημαρτότα, καιρὸν ἐπετήρουν λαβεῖν καθ' ὃν [c] ὁπλίσαιντο αὐτ̃. νοήσαντες δὲ συμμαχίαν παρῆσαν τ̃ Ιωνάθ τ̃ Δημητρίῳ, καὶ συμφερήσαντες ὅτι πολλῷ ἀθρόῳ δυνάμιν εἰ μὴ φθάσαντες προκαταλάβοιεν αὐτὸν, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα, καὶ προϊσάντες τοῖς βασιλείοις αὐτ̃ τρόπῳ πολιορκίας, καὶ τὰς ἐξόδους ἀφαλεσόντες, ἐζήτουν χειρώσασθαι τ̃ βασιλέα. ὁ δὲ τ̃ δῆμον ὁρῶν τ̃ Ἀντιοχέων ἐκπεπολεμωμένον τοῖς αὐτοῦ [c] καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα, προσκαλεσάμενος τοὺς μισθοφόρους, καὶ τοὺς παρφθένους ἀπὸ [f] τ̃ Ιωνάθ τ̃ Ιουδαίους, συμβάλλει τοῖς Ἀντιοχεῦσι· καὶ βιασθεὶς ὑπ' αὐτ̃, πολλαὶ γὰρ ἦσαν μυριάδες, ἠττᾶται. βλέποντες δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς κρατοῦντας [g] οἱ Ιουδαῖοι, ὅτι τὰς στέγας τ̃ βασιλείων ἀναβάντες, ἐκεῖθεν ἔβαλλον [h] αὐτούς, καὶ τ̃ μὲ αὐτοὶ τι πάσχειν ὑπ' αὐτ̃ ὄντες πορρωτάτω ἀφ' ὑψους, ποιοῦντες δ' αὐτοὺς κακῶς ἀφ' ὑψηλοτέρου μάχεσθαι, [i] τῶν σύνεγγυς αὐτοὺς οἰκιῶν ἀπώσαντο, καὶ ταύταις μὲ εὐθὺς πῦρ [k] ἐνῆκαν. ἡ δὲ φλὸξ ἐφ' ὅλου διατείνουσα τ̃ πόλιν, πυκνῶν τ̃ οἰκιῶν ὑσῶν, καὶ τοῦ πλείστα ἐκ ξύλων οἰκοδομημένων, πᾶσαν αὐτὴν ἐνέμετο. οἱ δ' Ἀντιοχεῖς, μὴ δυνάμενοι [l] βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι τ̃ πυρὸς, εἰς φυγὴν ἐτράποντ̃. τ̃ δὲ Ιουδαίων ἀπὸ δώματος ὅτι δῶμα διαπηδώντων, καὶ τοῦτον αὐτοὺς διωκόντων τ̃ τρόπον, παράδοξον συνέβη γενέσθ τ̃ δίωξιν. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρῶν τοὺς Ἀντιοχεῖς, σῶσαι τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἐσπουδακότας, καὶ διὰ τοῦτο μηκέτι μαχομένους, δι' ἄλλων αὐτοῖς ὀπίσθεν γενομένων, καὶ συμβαλὼν πολλοὺς μὲ αὐτῶν ἀπέκτεινεν, ὡς ἀναγκασθῆναι ῥίψαι τὰς πανοπλίας, καὶ προσδοῦναι αὑτοὺς τ̃ Δημητρίῳ. συγγνοὺς δ' αὐτοῖς τ̃ τετολμημένων, καταπαύει τ̃ φόνου. δωρησάμενος δὲ τοὺς Ιουδαίους ταῖς ἐκ τ̃ σκύλων ὠφελείαις, καὶ ὡς αἰτίοις αὐτῷ τ̃ νίκης γεγενημένοις εὐχαριστήσας, ἀπέπεμψεν εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς Ιωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ τ̃ συμμαχίας. ὕστερον δὲ πονηρὸς εἰς αὐτὸν ἐγένετο, καὶ τὰς ὑποσχέσεις διεψεύσατο, καὶ πόλεμον ἠπείλησεν, εἰ μὴ τοὺς φόρους αὐτῷ πάντας ἀποδώσει, οὓς ὤφειλε τὸ τ̃ Ιουδαίων ἔθνος ἀπὸ τῶν πρώτων βασιλέων. καὶ ταῦτα ἐποίησεν ἂν, εἰ μὴ Τρύφων αὐτὸν ἐπέσχεν, καὶ τ̃ ὅτι τ̃ Ιωνάθην αὐτ̃ παρασκευὴν ἀντιμετάσασιν εἰς [m] τὰς περὶ αὐτ̃ φροντίδας. ὑποφρέψας δὲ ἐκ τ̃ Αραβίας εἰς τὴν Συρίαν μετὰ τ̃ παιδὸς Αντίοχ· μειράκιον δ' ἦν ἔτι [n] ἡλικίαν· περιτίθησιν αὐτῷ ὁ ἀφ' διμα. καὶ προχωρήσαντ@ τ̃ στρατιωτικ̃ παντὸς, ὃ [o] καταλελοίπει @ Δημήτριον διὰ τὸ μὴ τυγχάνειν μισθῶν, πόλεμον ἐκφέρει πρὸς τ̃ Δημήτριον· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ, κρατεῖ τ̃ μάχ, καὶ τοὺς τ' ἐλέφαντας, καὶ τὴν τ̃ Αντιοχέων πόλιν λαμβάνει.

δ'. Δη-

a Ita *Hen.* πεπόνθασιν *Busb.* πεπόνθασιν in *Editis.* Vide p. 565. v. 7. b Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐξημαρτῶντα in *Editis Aliisque.* c Ἐπιθῶνται *Busb.* d Ὁ δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς ὁρῶν ἐκπεπλ. *Busb.* ὁ δὲ τ̃ δῆμον ὁρῶν ἐκπ. juxta *Epiphanium.* e Illud καὶ non agnoscunt *Hen.* & *Busb.* f Articulum infertum dedimus è *Cod. Hen.* g Illud οἱ è *Cod. Busb.* h Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* τοὺς Ἀντιοχεῖς in *Editis Aliisque.* i Τῶν σύνεγγυς οἰκιῶν αὐτοὺς ἀπώσαντο *Hen.* & *Busb.* k Ita *Busb.* & *Hen.* ἀνῆκαν in *Editis.* l Illa βοηθῆσαι μηδὲ desunt *Busb.* & *Vet. Interpr.* m Τὰς ἑαυτῷ φροντίδας *Hen.* n Illud ἔτι è *MSS.* o Καπελείπει *Busb.* * Quæ Judæorum gens prioribus Syriæ regibus ſolvebat, *Epiphan.* & *Gelen.*

a Ita

δ'. Δημήτριος μὲν οὖν ἡττηθεὶς ἀνεχώρησεν εἰς Κιλικίαν· ὁ δὲ παῖς Αντίοχος, πέμψας πρὸς Ιωνάθην πρεσβευτὰς καὶ γράμματα, φίλον τε καὶ σύμμαχον αὐτὸν [a] ἐποιήσατο, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην [b] ἐβεβαίωσε, καὶ τ' τέσσαρσιν νομοὺς, οἱ [c] τῇ χώρᾳ τ' Ιουδαίων προσετέθησαν. ἔπι γε μὴν σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀκπώματα, καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα, χρῆσθαι τούτοις βασιλέπων, ἀπέστειλε. ἠ πόρπη δ' αὐτὸν δωρεῖται [d] χρυσέα, ἠ [e] τ' προτίμων αὐτῷ καλεῖσθαι φίλων. τ' ἀδελφὸν δ' αὐτῷ Σίμωνα, στρατηγὸν τ' ἀπὸ Κλίμακος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου καθίστησιν. Ιωνάθης δὲ, ὅσα τούτοις παρ' Αντιόχου γεγενημένοις εἰς αὐτὸν πεπρεσβευκὼς, πέμψας πρὸς αὐτόν τε καὶ Τρύφωνα πρεσβευτὰς, εἶναί τε φίλος ὡμολόγει καὶ σύμμαχος, καὶ πολεμήσειν σὺν αὐτῷ πρὸς Δημήτριον, διδάσκων ὡς ὑπ' αὐτῷ χάριτας ἀποδῴη, πολλῶν παρ' αὐτοῦ χρηστῶν ἐν οἷς ἐβέβητο τυχὼν, ἀλλὰ πρωσαδικήσειεν ἀνθ' ὧν εὖ πάθοι.

ε'. Συγχωρήσαντος οὖν Αντιόχου δύναμιν αὐτῷ συναγαγόντι πολλὴν ἔκτε Συρίας καὶ Φοινίκης τοῖς Δημητρίου πολεμήσαι στρατηγοῖς, εὐθὺς ὥρμησεν [h] εἰς τὰς πόλεις. αἱ δὲ λαμπρῶς μὲν [i] αὐτὸν ἐξεδέξαντο, στρατιὰν δ' οὐκ ἔδοσαν. ὡς δ' ἐγένετο ἐκεῖθεν εἰς Ασκάλωνα πόλιν, καὶ τῶν Ασκαλωνιτῶν φιλοτίμως αὐτῷ μετὰ δώρων [k] ἀπαντησάντων, αὐτός τε τούτους παρεκάλει, [l] καὶ τῶν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων ἐκέλευε, ἀποστῆσαι Δημητρίου, προσθέσθαι μὲν Αντιόχῳ, σὺν αὐτῷ δὲ πολεμοῦσας πειρᾶσθαι πρὸς Δημητρίου δίκην λαμβάνειν ὧν ἁμάρτοι ποτὲ εἰς αὐτούς. εἰ δ' αὐτῶν βουλομένας ταῦτα φρονεῖν πολλὰς αἰτίας. πείσας δ' ὁμολογῆσαι πρὸς Αντίοχον συμμαχεῖν τὰς πόλεις εἰς Γάζαν παρεγένετο, προσαξόμενος καὶ τὸν πρὸς τὸν εὔνοιαν Αντιόχῳ. πολὺ δ' εὗρε τῆς προσδοκίας τοὺς Γαζαίους ἀλλοτριώτερον ἔχοντας. ἀπέκλεισαν γὰρ αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ τὸν Δημητρίου ἐγκαταλιπόντες, οὐκ ἔγνωσαν Αντίοχῳ προσχωρῆσαι. τοῦτο παρώξυνεν [m] εἰς πολιορκίαν τ' Ιωνάθην καὶ τῆς χώρας τὸν κάκωσιν· μέσης γὰρ τῆς στρατιᾶς προελθὼν τῇ Γάζῃ, τῷ λαπῷ τὸν χῶν αὐτὸς ὅπλων διέφθειρε καὶ ἐπέμπρησε. ταῦτα δὲ πάσχοντας αὐτοὺς ὁρῶντες οἱ Γαζαῖοι, καὶ μηδεμίαν ἀπὸ Δημητρίου βοήθειαν αὐτοῖς γινομένην, ἀλλὰ τὸ μὲν λυπῶν ἤδη παρὸν, τὸ δ' ὠφελῆσον μακρὰν ἔτι, καὶ ἄδηλον εἰ προσγένοιτο, σῶφρον ἔκριναν ἓν' αὐτῷ ἀφέντες προσμένειν [n] ἐκεῖνον ἡσυχάζειν. πέμψαντες οὖν πρὸς Ιωνάθην, φιλίαν τε ὡμολόγουν καὶ συμμαχίαν. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι, πρὸς πέρας τῶν δεινῶν, ὃ συνιᾶσι τὸ συμφέρον, ἀλλ' ὅταν ἔν τινι κακῷ γενόμενοι τύχωσι, τότε γνωσιμαχήσαντες, ἃ μηδ' ὅλως βλαβέντας ἄμεινον ἦν ποιεῖν, ταῦτα ὕστερον ζημιωθέντες αἰροῦνται. ὁ δὲ σωθεὶς πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ λαβὼν ὁμήρους

4. Demetrius itaque victus in Ciliciam se recepit: puer vero Antiochus, missis ad Jonatham legatis literisque, *illum* amicum sibi sociumque adscivit, & pontificatum ei confirmavit, cessitque quatuor præfecturis, quæ adjectæ erant Judæorum regioni. Ad hæc vasa aurea & pocula vestemque purpuream, data illis utendi potestate, ad eum misit. Quin & eum aureo donat monili, interque primos ejus amicos referri *jubet*. Simonem etiam ejus fratrem imperatorem constituit à Scala Tyriorum usque ad Ægyptum. Jonathas vero, lætus iis quæ in eum contulerat Antiochus, missis ad eum simul & Tryphonem legatis, promittebat se illi amicum fore sociumque, & cum ipso arma juncturum adversus Demetrium; commemorans, quod pares ei gratias non retulisset, commoda multa, quibus illi opus erat, ab eo consequutus, sed maleficia pro beneficiis reposuisset. *Antiochus Alexandri filius, vicSo Demetrio, Jonatham sibi conciliat.* 1 *Macc.* c. XI.

5. Cum igitur Antiochus ei concessisset, ut, magno exercitu, è Syria & Phœnice coacto, bellum gereret contra Demetrii duces, statim profectus obibat urbes. Et nonnullæ quidem eum splendide exceperunt, sed milites ei dare distulerunt. Cum autem illinc ad urbem Ascalonem se contulisset, & Ascalonitæ certatim cum muneribus ei occurrissent, & hos ipsos hortabatur & singulas Cœles-Syriæ urbes, ut à Demetrio deficerent & Antiocho se adjungerent, unaque cum eo belligerantes pœnas à Demetrio repetere eniterentur ob injurias ab eo quondam acceptas. illisque volentibus causas multas esse cur ista facere in animum inducerent. Cum autem civitatibus persuasisset, ut pollicerentur cum Antiocho belli societatem inire, Gazam pervenit, ut ejus etiam civium benevolentiam Antiocho conciliaret. Verum Gazæos longe alieniore in ipsum animo esse invenit quam exspectabat. nam portas ei occluserunt, relictoque Demetrio noluerunt sese Antiocho adjungere. id quod Jonatham adeo irritavit, ut urbem oppugnaret & regionem infestaret: nam urbe ab una exercitus parte obsessa, cum reliqua, excursionibus factis, terram vastavit & incendit. Tum Gazæi, cum viderent se ista pati, nullumque à Demetrio illis venire auxilium, quodque eos male habet præsens esse, quod vero adjumento foret longe abesse, spemque ejus adventus esse incertam, bene ac sapienter se facturos judicarunt, si illo deserto Jonatham obsequiis demererentur. Missis igitur ad Jonatham *nunciis* & amicitiam & *armorum* societatem *ei* promittebant. nam ita comparatum est ut homines, antequam mala *subeant* & experiantur, quid è re sua futurum sit non intelligant, sed ubi in calamitatem aliquam incidunt, tunc mutata sententia, quæ priusquam læderentur facere præstitissent, illa demum male multati expetunt. Atqui is, pacto cum illis amicitiæ fœdere, obsidibusque *Jonathas urbes obibat, ut eas Antiochi in potestatem redigeret.* 1 *Macc.* c. XI.

Gazæi à Jonatha male multati.

a Ita è *Cod. Hen.* ἐποιῆτο *Busb.* ποιῆται in *Editis.* b Ἐβεβαιῶτο *Busb.* c Sic *Hen.* & *Vet. Interpr.* convenienter iis quæ habemus 1 *Macc.* c. 10. v. 30. quæque supra emendata dedimus *pag.* 560. v. 28. τὴν χώραν τῶν Ιουδαίων προσετ. in *Editis Aliisque.* d Χρυσῆ solus *Hen.* e Καὶ εἶναι τ' φίλων ἢ βασιλέως 1 *Macc.* c. XI. v. 57. τ' πρῶτον αὐτῶ παλεῖσθαι φίλον *Hen.* f Ita è *Cod. Hen.* nisi quod (ex *Josepho*, l. 1. de *Bello Jud.* c. 9. & 1 *Macc.* c. XI. v. 59.) Κλιμακος pro Κλίματος reposuerim. ἀπὸ ἢ κλίματος τ' Τυρίων ἕως τ' Αἰγύπτου in *Editis Aliisque.* g Illud ἐπὶ è *Codd. MSS.* h Ἐπὶ τὰς πόλεις *Busb.* & *Hen.* i Ita *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν deest *Editis.* k Ἀπαντησάντων *Busb.* & *Hen.* l Καὶ ἐν τ' ἐν τῇ K. *Busb.* & *Hen.* m Πολιορκίαν αὐτῶν legisse videtur *Epiphan.* n Ita *Hen.* ἐκεῖνο in *reliquis.*

ſidibuſque acceptis, iſtos quidem Hieroſolyma miſit, ille vero totam regionem ad Damaſcum uſque peragravit.

Demetrii ducibus obviam eunte Jonatha, Simon Bethſuram oppugnat, eaque potitur. 1 *Macc.* c. XI.

6. Cum autem audiviſſet Demetrii duces cum magnis copiis profectos eſſe ad urbem Cedaſam, quæ Tyriorum agrum & Galilæam interjacet, (nam fore putabant ut eum è Syria extraherent in Galilæam, quaſi *ſuis* opem laturum, Galilæos enim ſuæ ditionis homines, cum bello premerentur, non neglecturum eſſe) illis obviam ivit, fratre *ſuo* Simone in Judæa relicto. Qui exercitu è regione coacto, eoque tam magno quam comparari potuit, admotis ad Bethſuram caſtris eam oppugnavit, locum *totius* Judææ munitiſſimum. is enim *valido* tenebatur præſidio à Demetrio. id quod à nobis jam ante memoratum eſt. Cum autem, poſtquam Simon aggeres excitaſſet, machinaſque *ei* adhibuiſſet,& ingenti ſtudio obſidionem urgeret, veriti eſſent cuſtodes, ne, loco vi expugnato, exitio darentur, miſſis ad Simonem nunciis, obſecrarunt, ut, fide jurejurando accepta, ne quid mali ab eo paterentur, liceret regionem relinquere & ad Demetrium concedere. Atque is, cum in ea juraſſet, illos urbe ejicit, ſuoque eam præſidio firmavit.

Jonathæ prælium cum Demetrii ducibus & victoria. 1 *Macc.* c. XI.

7. Interim Jonathas, caſtris motis è Galilæa ab *aquis Genneſaris, ut vocantur, ibi enim cum exercitu conſediſſet, ad campum Aſor appellatum proceſſit, ignorans illic hoſtes eſſe. Demetrii vero duces, qui pridie ejus diei Jonatham contra eos venire præſenſerant, cum inſidias ei poſuiſſent & homines in monte *delitescentes* collocaſſent, ipſi cum exercitu *ex adverſo* ei in planitie occurrebant. Quos conſpicatus Jonathas paratos ad prælium, & ipſe cum ſuis militibus, quoad potuit, aciem inſtruit. Verum cum ii qui à Demetrii ducibus in inſidiis locati erant, à tergo adorirentur Judæos, *illi* veriti ne *ab hoſtibus* circundati perirent, in fugam ſe conjecerunt: atque alii fere omnes Jonatham reliquere, pauci vero, numero circiter quinquaginta, ſubſtiterunt, & *cum iis* Mattathias Abſalomi filius & Judas Chapſæi filius, exercitus totius ductores. qui cum audacter & quaſi *de ſalute* deſperantes in hoſtes irruiſſent, & animis intrepidi in conſternationem eos egerunt, & manibus fortes in fugam verterunt. Ubi vero Jonathæ milites, qui fugerant, viderunt inclinatam hoſtium aciem, è fuga collecti impetum cepere eos perſequendi; & id fecerunt uſque ad Cedaſa, ubi caſtra erant hoſtium.

8. Jonathas itaque, victoria egregia potitus, & duobus hoſtium millibus cæſis, Hieroſolyma

τούτους μὲν ἀπέστειλεν εἰς Ιερουσόλυμα, αὐτὸς δὲ τὴν χώραν ἅπασαν [a] μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.

5'. [b] Τῶν δὲ Δημητρίου [c] στρατηγῶν ἀκηκοότων αὐτὸν προσελθεῖν εἰς [d] Κέδασαν πόλιν σὺν πολλῇ στρατιᾷ, [e] μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τῆς τε Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας, ἀπάξειν γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς Συρίας ὑπέλαβον [f] ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον, τοὺς γὰρ Γαλιλαίους ὄντας αὐτῷ περιφανῶς πολεμουμένους, [g] ὑπήντησεν αὐτοῖς, τὸν ἀδελφὸν Σίμωνα καταλιπὼν ἐν τῇ Ιουδαίᾳ. ὃς [h] τὸ στρατὸν ἐκ τῆς χώρας συναγαγὼν, ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐκφωνότατον, τὴν [i] Βεθσοῦραν πολιορκῶν προσεκάθητο, χωρίον τῆς Ιουδαίας ὀχυρώτατον. κατεῖχε γὰρ αὐτὸ [k] φρουρὰ Δημητρίου. δεδήλωται δὲ ἡμῖν τοῦτο καὶ πρότερον. [l] ὡς δὲ, χώματα μὲν ἐγείραντος τοῦ Σίμωνος, μηχανήματα δ' ἐπιτάξαντος, ἐν πολλῇ σπουδῇ χρωμένου περὶ τὴν τῆς Βεθσούρας πολιορκίαν, ἔδεισαν οἱ φρουροὶ, μὴ κατὰ κράτος ἁλισκομένῳ τῷ χωρίῳ ἀφθαρσίαν πέμψαντες πρὸς Σίμωνα, ἤξίουν ὅρκους λαβόντες, ὥστε μηδὲν [m] κακὸν αὐτοῖς παθεῖν, [n] καταλιπεῖν τὸ χωρίον καὶ πρὸς Δημήτριον ἀπελθεῖν. ὁ δὲ, λαβὼν ταύτας αὐτοῖς τὰς πίστεις, ἐκβάλλει μὲν ἐκείνους ἐκ τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ φρουρὰν καθίστησιν ἰδίαν.

ζ. Ιωνάθης δὲ, ἄρας ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῶν [o] Γεννησάρων λεγομένων, ἐκεῖ γὰρ ἐτύγχανεν ἐστρατοπεδευκὼς, εἰς τὸ καλούμενον Ασὼρ πεδίον προῆλθεν, οὐκ εἰδὼς ὅτι καὶ ἀμφὶ τοὺς πολεμίους. μαθόντες δὲ πρὸ μιᾶς ἡμέρας οἱ περὶ Δημητρίου μέλλειν [p] Ιωνάθην ἐπ' αὐτοὺς βαδίζειν, ἐξέβησαν ἀμφὶ καὶ τοὺς [q] λοχησαντας ἐν τοῖς ὄρεσι καθίσαντες, αὐτοὶ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀπήντων εἰς τὸ πεδίον. ὡς ἰδὼν ὁ Ιωνάθης ἑτοίμους πρὸς μάχην, παρεσκεύάζετο καὶ αὐτὸς τοὺς ἰδίους στρατιώτας πρὸς τὸν ἀγῶνα, ὡς ἠδύνατο. ἦν δὲ εἰς τὸ ἐξέβησαν ὑπὸ τῶν Δημητρίου στρατηγῶν καταληφθέντων τοῖς Ιουδαίοις γινομένοις, δείσαντες μὴ μέσοι [r] ληφθέντες ἀπόλωνται, φόβῳ ὥρμησαν· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες τὸν Ιωνάθην κατέλιπον, ὀλίγοι δέ τινες, [s] ὡς περὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, ὑπέμειναν, ἐν [t] Ματταθίας ὁ Αψαλώμου, καὶ Ιούδας ὁ [u] Χαφαΐου, τῆς ἁπάσης δυνάμεως ἡγεμόνες ὄντες. [x] οἱ τολμηρῶς δὲ καὶ μὴ ἀπογνώσεως εἰς τοὺς πολεμίους ὡσάμενοι, τῷ τε [y] θάρσει κατέπληξαν αὐτούς, καὶ ταῖς χερσὶν ἀπέστρεψαν εἰς φυγήν. οἱ δ' ἀναχωρήσαντες τὸν Ιωνάθην στρατιωτῶν, ὡς εἶδον τοὺς πολεμίους τραπέντας, ὑπισυλλεγέντες ἐκ τῆς φυγῆς, ὥρμησαν αὐτοὺς διώκειν· καὶ τοῦτ' ἐποίησε μέχρι Κεδασῶν, ἔνθα τὸ στρατόπεδον ἦν [z] τῶν πολεμίων.

η'. Κρατήσας οὖν Ιωνάθης τῇ μάχῃ λαμπρῶς, καὶ [a] δισχιλίους τῶν ἐχθρῶν ἀποκτείνας, ὑπέστρεψεν εἰς Ιερουσόλυμα.

a Επῆλθεν *Hen.* b Τῶν Δημ. *Hen.* & *Busb.* c Ita ex *Hen. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *cum* (al. *dum*) *Demetrii duces audiſſet* (al. *audiſſent*) *ad Cedeſam cum multa manu veniſſe.* quo fere modo 1 *Macc.* c.XI. v.63. καὶ ἤκουσεν Ιωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου &c. στρατιωτῶν αὐτῷ προσελθόντων εἰς K. in *Editis.* d 1 *Macc.* c. XI. v.63. Κάδης & Κήδις in *Cod. Alex.* Κεδὶς *Joſh.* c. XIX. v. 37. e Sic *Hen.* & *Vet. Interpr.* μεταξὺ ὄντων τῆς τε T. *Busb.* πλησίον δ' ἐστὶν αὕτη τῆς Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας in *Editis.* f Επὶ τῶν Γαλιλαίων συμμαχίαν *Hen.* εἰς τὴν Γαλιλαίαν, cæteris omiſſis, legiſſe videtur *Epiphan.* g Υπήντησεν ἐν αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.* h Καὶ στρατὸν *Hen.* i Βεσῦραν ἱπολιόρκει, χωρίον *Busb.* k Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* φρουρὰ Δημήτριος in *Editis.* l Sic *Hen.* & *Busb.* ὡς ὃ χ. λ. ἐγείροντος δὲ Σίμωνος, μηχανήματα δ' ἐστάντος in *Editis.* Mallem ſane, quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, reſcribere, ὁρῶντες ὃ χώματα μὲν ἐγειραμένα τοῦ Σίμωνα, μηχανήμασι (vel μηχανήματα) δ' ἐνστάντα, κ.τ.σ. χρώμενον. atque ita recte ſequeretur (prout in *Cod. Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *interirent. Et mittentes* &c.) πέμψαντες ἐν αὐτοῖς τοῦ Σίμωνα. m Illa καταλιπεῖν τὸ χωρίον κ.τ.Δ. ἀπελθεῖν deſunt *Hen.* & *Epiphanii codicibus.* o Eo modo *Hen.* Γεννησάρων in *cæteris.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. & *Relandum* in *Paleſtina* S. p Τὸν Ιωνάθαν *Hen.* & mox Ιωνάθης ſine articulo. q Λοχήσαντας *Busb.* r Ita *Busb.* & *Hen.* λαφθέντας in *Editis.* ſ Sic *Busb.* & *Hen.* ὑπέμειναν ὡς περὶ ν'. τὸν ἀριθμὸν in *Editis.* t Ita *MSS. Mattæus* in *Editis.* u Ο Χαλφὶ, 1 *Macc.* c.XI. v.70. unde forſan hîc loci Χαλφαίου ſcribendum, ut notavit *Grotius.* x Ita *Hen.* & *Busb.* οἱ deeſt *cæteris.* y Θεῷ *Busb.* & *Hen.* z Τοῖς πολεμίοις *Hen.* a Sic in *libris* omnibus tam *Lat.* quam *Gr.* Verum in 1 *Macc.* c. XI. v. 74. τετρακισχιλίους habemus. unde forſan & *Joſephum* ita ſcripſiſſe conjicit *Grotius.* * *Id eſt*, lacu Geneſaret.

a Βυλόμους

εσόλυμα. ὁρῶν δ' ὅτι πάντ' αὐτῷ κατὰ νοῦν τῷ θεῷ χωρῇ, πρὸς Ρωμαίους πρεσβευτὰς ἀπέστειλεν, ἀνανεώσασθαι βουλόμενος τὴν γενομένην αὐτοῖς ἔμπροσθεν φιλίαν. τοῖς δ' αὐτῷ πρεσβευταῖς ἐπέστειλεν ἀπὸ τῆς Ρώμης ἀναστρέφουσι πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας ἀφικέσθαι, καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς ὑπομνῆσαι φιλίαν καὶ συγγενείαν. οἱ δὲ ὡς ἦλθον εἰς τὴν Ρώμην, παρελθόντες εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ τὰ παρὰ Ιωνάθου τοῦ ἀρχιερέως εἰπόντες, ὡς πέμψειεν αὐτοὺς ὅπως τὴν συμμαχίαν βεβαιώσωσι, καὶ βουλῆς ὑπακουσάσης τὰ παρ' αὐτῆς περὶ τῆς Ιουδαίων φιλίας ἐγνωσμένα, καὶ δόσης ὑπὸ τολὰς πρὸς ἅπαντας τοὺς βασιλεῖς τῆς Ασίας καὶ Εὐρώπης καὶ τῶν πόλεων ἄρχοντας αὐτοῖς κομίζειν, ὅπως ἀσφαλῶς τῆς εἰς τὴν οἰκείαν κομιδῆς δι' αὐτῶν τύχωσιν, ἀναστρέφοντες εἰς τὴν Σπάρτην παρεγένοντο, καὶ τὰς ὑπολὰς, ἃς ἔλαβον παρὰ Ιωνάθου, αὐτοῖς ἀπέδοσαν. τὸ δ' ἀντίγραφον ἦν τόδε. "ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΙΩΝΑΘΗΣ καὶ ἔθνος τῶν Ιουδαίων "καὶ ἡ γερουσία καὶ οἱ κατὰ τῶν Ιουδαίων, Λακεδαιμονίων "ἐφόροις καὶ γερουσίᾳ καὶ δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν. "Ἐρρωμένοις ὑμῖν καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια κατὰ "νοῦν, ὅπως ἂν ἔχοι ὡς βουλόμεθα· ἐρρώμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς. "Ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις κομισθείσης Ονίᾳ τῷ γε- "νομένῳ ἀρχιερεῖ παρ' ἡμῶν, παρὰ Αρείου τοῦ βασιλεύσαν- "τος ὑμῶν ὑπολῆς ἀφὶ Δημοτέλους, περὶ τῆς συναρ- "χούσης ἡμῖν πρὸς ὑμᾶς συγγενείας, ἧς ὑποτεταχὼς ὁ ἀν- "τίγραφον, τῷ τε ὑπολεῖ ἐδεξάμεθα προθύμως, καὶ "τῷ Δημοτέλει καὶ τῷ Αρείῳ εὐνοϊκῶς διετέθημεν, καὶ δόν- "μοι τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως, ἀφ' ὧν οὐκ ἔστιν ἱερῶν "ἡμῖν πεπεῖσθαι γραμμάτων. ὃ μὲν οὖν πρόκατάρχειν τῆς "ἀναγνωρίσεως οὐκ ἐδοκιμάζομεν, μὴ καὶ προαρπάζειν δο- "κῶμεν τὴν παρ' ὑμῶν δεδομένην δόξαν. πολλῶν δὲ χρό- "νων ἀφ' οὗ γεγενημένων ἀπὸ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀναπολήθεισης "ἡμῖν οἰκειότητος, ἐν ταῖς ἱεραῖς καὶ ἐπωνύμοις ἡμέραις θυ- "σίας τῷ Θεῷ προσφέροντες, καὶ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας "τε καὶ νίκης αὐτὸν προσκαλούμεθα. πολλῶν δ' ἡμᾶς πο- "λέμων περιστάντων διὰ τοὺς γειτνιώντων πλεονεξίαν, οὐθ' "ὑμῖν οὔτ' ἄλλοις τοῖς προσηκόντων ἡμῖν ἐνοχλεῖν ἐκρίναμεν. "καταγωνισάμενοι δὲ τοὺς πολεμίους, πέμποντες πρὸς "Ρωμαίους Νουμήνιον τὸν Αντιόχου καὶ Αντίπατρον τὸν Ιάσονος, "τοὺς ἀπὸ τῆς γερουσίας ὄντων παρ' ἡμῖν ἐν τιμῇ, ἐδώκαμεν αὐ- "τοῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς ὑπολὰς, ὅπως ἀνανεώσωσι τὴν πρὸς "ὑμᾶς ὑπάρχουσαν ἡμῖν φιλίαν. καλῶς οὖν ποιήσετε

ma reverſus eſt. Cumque videret omnia, providentia Dei, ſibi ex voto ſuccedere, legatos Romam miſit, eo animo ut amicitiam, quæ Judæis olim interceſſerat cum ea gente, renovaret. Suis etiam legatis in mandatis dedit, ut in reverſione ſua à Roma Spartanos adirent, illiſque in memoriam revocarent *veterem* cum ipſis amicitiam & cognationem. Illi vero, cum Romam veniſſent, & in Senatum ingreſſi ea expoſuiſſent, quæ illis mandaverat Jonathas pontifex, ut *ſcilicet* illos miſiſſet ad priorem ſocietatem confirmandam, poſtquam Senatus rata habuerat quæ olim de amicitia cum Judæis colenda decreverat, eiſque literas dederat ad reges omnes Aſiæ Europæque & civitatum principes deferendas, ut hoc modo incolumes in patriam reverterentur, *ſuo* in reditu ad Spartam pervenerunt, & literas quas à Jonatha acceperant Spartiatis tradiderunt. Earum autem exemplum eſt hoc. "JONATHAS GEN- "TIS Judæorum Pontifex & Senatus & Com- "mune Judæorum, Lacedæmoniorum Ephoris "& Senatui Populoque fratribus *ſuis* ſalutem. "Si valetis, & res veſtræ publicæ privatæque "proſpere cedunt, erunt omnia ex voluntate "noſtra: nam nos quoque valemus. Supe- "rioribus temporibus cum perlata eſſet ad "Oniam pontificem noſtrum ab Ario rege ve- "ſtro miſſa per Demotelem epiſtola, de cog- "natione quam nobiſcum habetis, cujus exem- "plum infra poſitum eſt, & literas eas cupide "accepimus & Demoteli atque Ario ſummam "benevolentiam exhibuimus; * non egentes "hujuſmodi teſtimonio, quod nobis ea de re "perſuaſum eſſet ex ſacris libris noſtris. Et "quidem nos non conſultum eſſe judicabamus "ut recognitionis initium primi faceremus, "† ne præripere etiam videremur gloriam à "vobis conceſſam. Cum autem multum tem- "poris interceſſerit, ex quo primum †† nobiſ- "cum renovata fuerit hæc neceſſitudo, in ſa- "cris *tamen* feſtiſque diebus rem ſacram Deo "facientes, ipſi ſupplicamus ut & ſalutem vo- "bis impertiat & victoriam. Et cum multa "nos circumſtetiſſent bella ex nimia in vici- "nis habendi cupidine, noluimus *tamen* vo- "bis aut aliis ex propinquis *noſtris & amicis* "graves eſſe. Nunc vero, hoſtibus debellatis, "cum ad Romanos miſerimus Numenium "Antiochi & Antipatrum Jaſonis filium, viros "ex ordine Senatorio apud nos honoratos, illis "etiam dedimus literas ad vos, ut mutuam inter "nos amicitiam renovarent. Quare recte facie- "tis,

Jonathas mittit qui cum Romanis & Spartiatis amicitiam renovent.

Jonathæ litera ad Lacedæmonios.

a Βελόμβρος deeſt *Busb.* agnoſcitur tamen ab *Epiphanio Aliiſque.* *b* Ita *Hen.* & *Busb.* τῷ τὴν συγγένειαν in *Editis Aliiſque.* *c* Sic in iiſdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐσῆλθον in *Editis.* *d* Επὶ τῇ τὴν συμμαχίαν βεβαιώσει *Hen.* *e* Vide p. 530. v. 12. & *Seldenum* in lib. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 6. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 12. v. 7. *f* Και δημόταις χαίρειν. Εἰ ἐῤῥωμθοις ὑ. κ. τ. κ. τ. ἴ. χωρεῖ *Hen.* nec aliter, ut videtur, *Vet. Interpr.* *g* Επειδὴ *Hen.* *h* Ita *Baſ.* & *Hen.* βασιλεύοντος *Gen. Aliique.* *i* Vide *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* prop. IV. §. 10, 11, 12. *k* In quibus ſcilicet de *Cethuræ* ſcriptum eſt poſteris. Nam *Dores*, quorum pars *Spartiatæ*, ex *Pelaſgis*: illi vero *Pelaſgi*, ſive *exſules*, ex Arabiæ & Syriæ confiniis, in quibus *Abrahami* & *Cethuræ* poſteri ſedes fixerant. *Grotius.* Vel potius ex S. Libris (*Gen.* 11. 17, 28.) ubi dicitur *Phalegum* fuiſſe filium *Ebri* è quo ortus *Abrahamus.* Nam *Pelaſgi*, ex quibus *Spartiatæ*, originem duxere à *Phalego*: ideoque cognationem habuere cum *Judæis*, qui ab *Abrahamo* oriundi filio *Ebri*, cujus filius etiam *Phalegus.* Vide *Stillingfleeti* Origines Sacr. l. 3. c. 4. *l* Ita cum *Cod. Hen.* πιστεῦσαι in *reliquis.* *m* Illud ϵ non agnoſcunt *Hen.* & *Vet. Interpr.* *n* Διδομένην *Hen.* *o* Αναπληρωθείσης *Hen.* Eſt qui ἀναπληφθείσης ſcribendum conjicit. *p* Ita *Hen.* ut & mox ἡμῖν. quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphan.* ἄλλα & ὑμῖν in *cæteris.* *q* Iterum cum *Hen.* & *Vet. Interpr.* πολέμους in *reliquis.* *r* Ita ex *Epiphanii* libris, & 1 *Macc.* c. 12. v. 16. in *Græcis Flavii Antiquit.* *ſ* Illa παρ' ἡμῖν è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.* deſunt in *Editis Aliiſque.* *t* Ita *Hen.* ὑπαρχόντων abeſt *cæteris.* * Non egentes hujus rei approbatione, quia per ſacras noſtras literas hoc eſſe credidimus, *Epiphan.* Jam ante hoc non ignorabamus, nimirum docti è ſacris noſtris ſcripturis, *Gelen.* Non egentes hujuſmodi declaratione, quod ſacræ literæ noſtræ huic rei fidem fecerint. *Huetius* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. &c. † Ne præripere videamur gloriam veſtram, *Epiphan.* ne videremur vobis captandæ amicitiæ occaſionem præripere, *Gelen.* †† Ita cum *Gelenio*, cujus verſionem firmant iſta ex *Sophocle* in *Philoct.* v. 1270. Δὶς ταῦτα βάλοι τὴς ἀναπλοΐᾳ μ' ἔτι, *Bis me eundem ac ter vis iterare ſermonem.* ubi notat *Scholiaſtes*, ἀναπλοῦν, τὸ αὐτὸ λέγειν, ἀπὸ τοῦ δὶς πλεῖν ἀναπολοῦντας τὴν προτεταμένην γῆν.

"tis, ſi vos quoque nobis reſcripſeritis, atque "ſignificaveritis ecqua re *noſtra* opus habea- "tis, perſuaſi nos in omnibus veſtræ voluntati "prompte obſequuturos eſſe." Et quidem Lacedæmonii tum legatos benigne exceperunt, tum decretum de amicitia & ſocietate factum ad illos miſerunt.

"καὶ αὐτοὶ χράφοιλες ἡμῖν, καὶ εἴ τι ἂν δέηθε ὑπερέλ- "λοιτες, ὡς εἰς ἅπαντα μεμνημενσομένοις ὑπὲρ τ ὑμε- "τέρας μεγαμρέσεως." [a] οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τούς τε πρεσβευτὰς φιλοφρόνως ὑπεδέξαντο, καὶ ψήφισμα ποιη- σάμενοι περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς αὐτοὺς ἀπέ- στειλαν.

Phariſæorum, Eſſenorum & Sadducæorum ſectæ.

9. Sub hoc autem tempus tres erant Judæorum ſectæ, quæ de rebus humanis diverſe ſentiebant. quarum una Phariſæorum dicebatur, altera Sadducæorum, tertia vero Eſſenorum. Et quidem Phariſæi dicunt, quædam *eorum quæ fiunt*, non omnia, fati eſſe opera, eſſe enim & quædam in noſtra poteſtate, ut fiant aut non fiant. Eſſeni vero omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quidquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino tollunt, illud nihil eſſe exiſtimantes, neque iſta quæ hominibus eveniunt ei accepta deberi, ſed omnia etiam noſtro arbitrio ſubjiciunt, adeo ut tum bonorum nobis ipſis auctores ſimus, tum mala nobiſmet per ſtultitiam noſtram accerſamus. Verum iſta plenius & accuratius indicavi in ſecundo rerum Judaïcarum libro.

9'. [b] Κατὰ δὲ τ χρόνον τοῦτον [c] τρεῖς αἱρέσεις [d] τ Ιυ- δαίων ἦσαν, αἳ περὶ τ ἀνθρωπίνων πραγμ[ατ] ἀμφόρους ὑπελάμβανον. ὧν ἡ μὲ Φαρισαίων ἐλέγετο, ἡ δὲ Σαδδυ- καίων, ἡ τρίτη δὲ Εσσηνῶν. οἱ μὲν θν [e] Φαρισαῖοί τινα καὶ ὑ πάντα τ εἱμαρμένης [ει] λέγουσιν ἔργα, τινὰ δ' [f] ἐφ' ἑαυ- τοῖς ὑπάρχειν, συμβαίνειν τε [g] καὶ ὑ γίνεσθ. ὅ δὲ τ Εσση- νῶν γένος, πάντων τ εἱμαρμένην κυρίαν ἀποφαίνεται, καὶ μηδὲν ὁ μὴ κατ' ἐκείνης ψῆφον ἀνθρώποις ἀπαντᾷ. Σαδ- δυκαῖοι δὲ, τ μὲ εἱμαρμένην ἀναιροῦσιν, οὐδὲν [ει] εἶναι τοῦτο ἀξιοῦντες, ὅτι καθ' αὐτὸν τὰ [h] ἀνθρώπινα τέλος λαμβάνει, ἄπαισα δὲ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς πίπτει, ὡς ὑ τ ἀγαθῶν αἰτίους ἡμᾶς αὐτοὺς γινομένους, ὑ τὰ χείρω παρὰ ἡμελέραν ἀβελίαν λαμβάνοντας. ἀλλὰ περὶ μὲ τούτων ἀκριβεστέραν πεποίημαι δήλωσιν ὀ τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τ Ιυδαϊκῆς πραγματείας.

Demetrii milites, cum Jonatha dimicare non auſi, fugiunt. 1 Macc. c. 12.

10. Cæterum Demetrii duces, cladem acceptam reſarcire cupientes, pluribus quam antea copiis coactis, contra Jonatham eas eduxerunt. Ille vero, audito eorum adventu, repente illis obviam proceſſit in regionem Amathitim. ceſſando enim noluit ſpatium illis dare irruptionem faciendi in Judæam. atque ubi ad quinquaginta ſtadia ab hoſtibus conſediſſet, mittit qui caſtra illorum explorarent & *perſpicerent* quo modo ea ſe haberent. Cum autem ſpeculatores ei omnia nunciaſſent, & aliquos noctu comprehendiſſent, qui *ei* indicabant hoſtibus in animo eſſe eum aggredi; hoc præcognito ſecuritati ſuæ proſpexit, & procubias extra caſtra habendo, & faciendo ut milites ſui omnes tota nocte in armis vigilarent, imperandoque ut animo eſſent forti, atque ita mente affecti, ut etiam nocte ſi opus fuerit pugnaturi, * ne illis fraudi ſit *callidum* eorum conſilium. Demetrii vero duces, ubi audiverunt Jonatham *rem* intellexiſſe, non amplius animis valebant, ſed *territi* erant & perturbati, quod in reipſa deprehenſi eſſent ab hoſtibus; nullaque illis ſupereſſet ſpes alio modo vincendi, poſtquam inſidiæ male adeo ceciderant: nam ſi aperto Marte certaminis aleam ſubirent, ſe Jonathæ nequaquam pares fore credebant. Fugam igitur meditati ſunt, & multis *per caſtra* ignibus incenſis, ut hoſtes his viſis ipſos arbitrarentur *illic* manere, *clam* diſceſſerunt. Jonathas autem, cum prima luce ſeſe illorum caſtris admoviſſet, eaque

ί. Οἱ δὲ τ Δημητρίου στρατηγοὶ τὸν γενημένον ἤδη [k] ἀναμαχέσασθαι βυλόμενοι, πλείω τ προτέρας δυνάμεν συναγαγόντες, ἦλθον ἐπὶ τ Ιωνάθην. ὁ δὲ, ἐπιόντας πυθόμενος, ὀξέως ὑπήντησεν αὐτοῖς εἰς τ Αμαθίτιν. ὑ γὰρ ἔγνω σχολὴν αὐτοῖς παρέχειν, ὡς εἰς τὴν Ιυδαίαν ἐμβαλεῖν. στρατοπεδευσάμενος δὲ τ πολεμίων ἀπέχων σταδίους πεντήκοντα, πέμπει τοὺς κατοψομένους αὐτῶν τ παρεμβολήν, ὑ πῶς ἔχει στρατοπεδευκότες. τ δὲ κατασκόπων πάντ' αὐτῷ φρασάντων, καί τινας συλλαβόντων νυκτὸς, οἱ αὐτῷ μέλλει ἐπιπεσεῖσθαι τοὺς πολεμίους ἐμήνυον· προγνοὺς ἠσφαλίσατο, περιφυλακάς τε ποιησάμενος· ἔξω γὰρ στρατοπέδου, καὶ τὴν δύναμιν δι' ὅλης τ νυκτὸς [m] ἐν τοῖς ὅπλοις ἔχων [n] ἅπασαν, καὶ παρηγγελκὼς αὐ- τοῖς [o] ταὶς ψυχαὶς ἐρρωμένοις [ει], καὶ τᾶς ἀλγηδόσιν ὕπνος ἔχειν, ὡς καὶ ἀλγῶ τ νυκτὸς εἰ δέησειε μαχησομένους, ὥστε μὴ λαθεῖν αὐτὸν τὴν περαίρεσιν. οἱ δὲ τ Δημητρίου στρατηγοὶ, πυθόμενοι τ Ιωνάθην [p] ἐγηκότα, οὐκ ἔτι τὴν γνώμην ἦσαν ὑγιεῖς, ἀλλ' ἐτάραττεν αὐτοὺς ὁ κατα- φόρους τοῖς ἐχθροῖς γενόμενος, [q] καὶ μηδεμίαν περιδεξιᾶς αὐτὸν ὑπερκατήσειν ἑτέρῳ, τῆς ὑπερβολῆς διημαρτημέ- νης· οὐ γὰρ τ φανερᾷ ἀγωνιζόμενοι οὐκ ὁμοίως [ει] τοῖς Ιωνάθου ἀξιόμαχοι. φυγὴν οὖν ἐβουλεύσαντο, καὶ πυρὰ καύσαντες πολλὰ, ὡς ἂν ὁρῶντες οἱ πολέμιοι μένειν αὐτοὺς ὑπολαμβάνωσιν, ἀνεχώρησαν. ὁ δὲ Ιωνά- θης ἅμα τῇ ἕῳθεν προσμίξας αὐτῷ τῷ στρατοπέδῳ, καὶ κατα- λα- βὼν

[a] Οἱ ℌ Λατ. *Hen.* & *Busb.* & forſan *Epiphan.* [b] Annos circiter viginti poſt Haſidæos exſtinctos [de quibus vide *Scaligerum* contra *Serrarium* c. 22.] ut dicit *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3891. [c] De tribus iſtis Sectis vide lib. 2. αἱρέσεως, ut & *Schultetum* in *Exercit. Evangel.* l. 1. c. 20. & *Bullum* in *Harmon. Apoſtol. Diſſert. poſter.* c. XV. [d] Τοῖς Ιυδαίοις *Busb.* [e] Φαρισσαῖοι λέγουσί τινα τῇ ὲ π. τ. εἱ. ἔργα εἶναι *Hen.* τ εἱμαρμένης λέγουσιν εἶναι, τινὰ &c. *Busb.* [f] Cum l. 18. c. 2. dicat, πρόσεστιν εἱμαρμένῃ τὰ πάντα ἀξιοῦσι, & l. 2. de *Bello Jud.* c. 12. εἱμαρμένῃ τι τῷ Θεῷ συνεπιπρᾶσθαι πάντα, illa τινὰ τῇ ὲ è margine in textum irrepſiſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, (Tom. 3. *Animadv. ἀνεκδότων*, p. 546.) & quidem corrupta, ex hiſce, τί ; ναὶ τῇ ὲ ; *quid? etiam & non?* quæ ſtudioſus aliquis oræ libri adſcripſerat, exiſtimans *Joſephum* modo affirmare modo negare, omnia fato regi atque temperari. At *Caſaubonus*, in *Exercit.* 1. contra *Baronium*, ab inconſtantia liberat *Joſephum*, docens Phariſæos, mediam inter Eſſenos & Sadducæos viam ingreſſos, ita fato tribuiſſe omnia, ut hominum liberum arbitrium non tolleret. [g] Εφ' ἡμῶν αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.* [h] Cl. *Lowthius* malit ἢ ὲ γ. [i] Ἀνθρώπεια *Busb.* & *Hen.* [k] Αὐτὸς pro αὐτοῖς reſcripſi è *Cod. Hen.* [l] Ita etiam *Zonaras.* ἀναμάχεσθαι *Hen.* [l] Οὐδὲ γὰρ ἔγνω *Busb.* [m] Ἐν ὅπλοις ἦν *Hen.* [n] Vox ἅπασαν deeſt *Busb.* [o] Ταῖς ψυχαῖς ἐρρωμένους εἶναι *Hen.* [p] Μεμαθηκότα *Hen.* & *Busb.* [q] Ita *Baſ. Gen.* & plerique *MSS.* Ε μηδὲν προσδεχόμενον αὐτὸν ἔτι κρατήσειν ἑτέρου *Hen.* * Nequid eos fallat hoſtium conſilium, *Gelen.* non ignorato eorum conſilio, *Al.*

a Ita

ζῶν ἔρημον αὐτὸ, σαυθὶς ὅτι περβάγασιν, ἐδίωκεν· ὁ μέντοι φθάνῳ καλαλαβεῖν. ἤδη γὰρ τ' Ἐλεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν, ἦσ ἐν ἀσφαλεῖ. ποιησάμενος δὲ ἐκεῖθεν τ' ὑποστροφὴν [b]πρὸς Ἀραβίαν, καὶ πολεμήσας τοὺς Ναβαταίους, καὶ πολλὴν αὐτῶν λείαν ἀπελάσας καὶ λαβὼν αἰχμαλώτους, ἐλθὼν εἰς Δαμασκὸν ἐκεῖ πάντα [d]ἀπέδοτο. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, [e]τ' Ἰουδαίαν ἅπασ' ἐπελθὼν καὶ τ' Παλαιστίνην ἕως Ἀσκάλωνος, [f]ἠσφαλίσατο τὰ φρούρια, καὶ ποιήσας ζωτὰ καὶ τοῖς οἰκοδομήμασι καὶ ταῖς φυλακαῖς ὀχυρὰ [g]ἦλθεν εἰς Ἰόππην, καὶ καλαλαβόμενος αὐτὴν, εἰσήγαγε μεγάλην φρουράν. ἤκουσε γὰρ τοὺς Ἰοππίτας [h]βουλομένους τοῖς Δημητρίου στρατηγοῖς παραδοῦναι τ' πόλιν.

ια'. Ταῦτ' οὖν διοικησάμενοι ὅ,τε Σίμων καὶ Ἰωνάθης, [i]ὑπέστρεψαν εἰς Ἱεροσόλυμα. συναγαγὼν δὲ τ' λαὸν ἅπαντ' εἰς τὸ ἱερὸν Ἰωνάθης, [k]συνεβουλεύετο ταῦτα τ' Ἱεροσολύμων [l]ἐπικαλασκευάσασθαι τεῖχη, καὶ τὸ καθηρημένον γ' περὶ τὸ ἱερὸν περιβόλου πάλιν ἀναστῆσαι, καὶ πύργοις ὑψηλοῖς ὀχυρῶσαι τὰ περὶ αὐτό. πρὸς τούτοις δὲ καὶ μέσον τ' πόλεως ἄλλο τεῖχος [m]ἀνοικοδομησαμένους, ἀποφράξαι τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροὺς τ' [n]ἀγορᾶς, καὶ τ' εὐποιΐας αὐτοὺς τ' σιτίων κωλῦσαι τὸν ἀποκλεῖσαι τ' τόπον. ἔπ γε μὴν καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρούρια ποιῆσαι πολὺ τ' ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀσφαλείας ἰσχυρότερα. τ' δὲ γνώμης δοκιμασθείσης καὶ ᾧ πλήθει καλῶς ἔχειν, αὐτὸς μὲν τὰ κτ' τ' πόλιν φκοδόμει, Σίμωνα δὲ τὰ κτ' τ' χώραν ἐξέπεμψεν ἀσφαλισόμενον. ὁ δὲ Δημήτριος διαβὰς εἰς τ' Μεσοποταμίαν ἦκε, ζητῶν βουλόμενος καὶ τ' Βαβυλῶνα καταλαβεῖν, καὶ τ' ἅπαν σατραπειῶν ἐγκρατὴς γενόμενος ὑπεύθυνον ποιεῖσθαι τοὺς ὅλης τ' βασιλείας ἀφορμάς. καὶ γὰρ οἱ ζώτη χαλοιχθῆνες Ἕλληνες καὶ Μακεδόνες συνεχῶς ἐπρεσβεύοντο πρὸς αὐτὸν, εἰ πρὸς αὐτὸς ἀφίκοιτο, [o]παραδώσειν μὲν αὐτὸς ὑπολαμβάνοντες, συγκαταπολεμήσειν δὲ Ἀρσάκῃ τ' Πάρθων βασιλεῖ. ταύτῃς ἐπαρθεὶς ταῖς ἐλπίσιν ὥρμησε πρὸς αὐτούς, εἰ [p]καταστρέψαιτο τοὺς Πάρθους, καὶ γένοιτο αὐτῷ δύναμις, τ' Τρύφωνα πολεμήσαι [q]διγνώς, καὶ τ' Συρίας ἐκβαλεῖν. δεξαμένων δ' αὐτὸν προθύμως τ' ἐν τῇ χώρᾳ, συναγαγὼν δύναμιν ἐπολέμησε [r]πρὸς τ' Ἀρσάκην, καὶ τ' στρατὰν ἅπασαν ἀποβαλὼν, αὐτὸς ζῶν ἐλήφθη, καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις [s]δεδηλώκαμεν.

deſerta eſſe deprehendiſſet, cognito hoſtes aufugiſſe, illos inſequebatur: non tamen eos aſſequutus eſt. jam enim fluvium Eleutherum transgreſſi, in tuto erant. Tum *Jonathas*, converſo illinc in Arabiam itinere, fuſiſque Nabatæis, & multa præda abacta captiviſque abductis, Damaſcum profectus, illic omnia vendidit. Sub idem autem tempus Simon ejus frater, Judæa omni peragrata & Palæſtina uſque ad Aſcalonem, caſtella munivit: cumque ea & ædificiis & cuſtodiis firmaſſet, Joppen ſe contulit, eaque occupata validum ei præſidium impoſuit. audiverat enim Joppenſes *magnopere* velle Demetrii militibus urbem tradere.

Nabatæi fuſi. 1 *Macc.* c. 12.

11. Itaque cum has res *geſſiſſent* & ordinaſſent Jonathas & Simon, Hieroſolyma reverſi ſunt. atque Jonathas, populo univerſo in templum convocato, cum eis ſtatuit Hieroſolymorum mœnia inſtaurare, & templi ſeptum, quod ditutum erat, reficere, locaque circumcirca turribus præaltis munire. ad hæc, muro etiam per mediam urbem ducto, præſidiarios in arce foro excludere, eoſque hoc modo commeatuum copia prohibere: ac præterea caſtella per regionem, multo quam ante validiora, facere. Cum autem hæc ſententia etiam populo viſa fuiſſet ſe recte habere, ille quidem urbem mœnibus & ædificiis excolebat, Simonem vero in regionem dimiſit ut eam operibus firmaret. Cæterum Demetrius flumine trajecto Meſopotamiam pervenit, eo animo ut hanc ſimul & Babylonem occuparet, utque potitus ſuperioribus ſatrapiis, *inde occaſionem arriperet totum imperium occupandi. nam & Græci & Macedones, qui illic habitarent, crebras ad eum legationes mittebant, promittentes, ea lege ut ad eos veniret, ſeſe deditionem facturos, ſimulque cum eo bellum ſuſcepturos contra Arſacen Parthorum regem. Hac ſpe elatus ad eos contendit, eo conſilio, ut, ſi Parthos debellaret vireſque ei ſuppeterent, Tryphonem bello adoriretur, Syriaque ejiceret. Cum autem eum alacriter admodum excepiſſent iſtius regionis homines, copiaſque coëgiſſet, bellum intulit Arſaci, totoque exercitu amiſſo, ipſe vivus captus eſt, ſicut alibi jam retulimus.

Jonathas Hieroſolyma & Judæam communit. 1 *Macc.* c. 12.

Demetrius ab Arſace capitur. 1 *Macc.* c. 13.

ΚΕΦ. ς'. CAP. VI.

ι'. X.

Quomodo, Jonatha à Tryphone dolis occiſo, Judæi Simonem conſtituerunt exercitus ducem & pontificem: quæque ab eo fortiter geſta erant, præcipue adverſus Tryphonem.

Ὡς, Ἰωνάθου ὑπὸ Τρύφωνος δολοφονηθέντος, Σίμωνα στρατηγὸν καὶ ἀρχιερέα ἀπέδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι· ἅσα τε ἐκείνῳ ἀνδρείως ἐπράχθη, μάλιστα κατὰ Τρύφωνος.

Τρύφων δ' ἐπειδὴ τὰ περὶ τ' Δημήτριον ἔγνω τοιοῦτο λαβόντα τέλος, οὐκ ἔτ' ἦν Ἀντιόχῳ βέβαιος, ἀλλ' ἐπεβούλευεν ὡς αὐτὸν ἀποκτείνας τὴν βασιλείαν αὐτὸς κατασχεῖν. ὑποπτεύσαντα γε μὴν αὐτοῦ

Ergo Demetrium perfidus Tryphon.

a Ελευθέρου ſolus *Hen.* b Εἰς τὴν Ἀραβίαν *Busb.* & *Hen.* c Ναβαταίους *Busb.* & *Hen.* Ζαβδαίους aut Ζαβδίους 1 *Mac.* c. 12. v. 31. Verum Ναβαταίους illic ſcribendum eſſe monuit *Grotius*: utpote quod Nabatæi, quanquam olim amici Judæ, manſerint in parte Demetrii Nicatoris, nec Alexandrum ſequuti fuerint. d Επέδοτο *Hen.* e Ιουδαίαν πᾶσαν ἐπελθὼν καὶ Παλ. *Hen.* Ιουδαίαν ἅπασαν ἐπὶ καὶ Π. *Busb.* f Ita *Hen.* & *Busb.* nec aliter *Epiphanius.* ἠσφαλίσατο φρουρίοις in *Editis.* g Ηκεν *Busb.* & *Hen.* h Βαλιοῖς *Busb.* βαλομένοις *Hen.* i Sic *Busb* & *Hen.* atque ita, vel ὑπέστρεψαν (ut in 1 *Macc.* c. 12. v. 35) legiſſe viſus eſt *Epiphan.* k Eo modo *MSS.* συνεβουλεύετο τ' Ιερος. in *Editis.* l Ita *Busb.* & *Hen.* ἐποικοδόμησαι in *Editis.* m Ανοικοδομησαμένους *Busb.* & *Hen.* n Ita cum *Busb.* & *Hen.* πόλιν in *ceteris.* o Καὶ παραδώσειν & mox τ' τ' Πάρθων βασ. *Hen.* p Καταστρίψοιτο *Hen.* q Διγνωκὼς *Hen.* r Πρὸς Αρσάκιλλω, καὶ τ. ς πᾶσαν ἀποβαλὼν, ἀ. ζ. ἀπολείφθη *Busb.* & *Hen.* Arſacen & *Joſephus* & *Maccabæorum* auctor dixere communi nomine: nam proprium ei nomen fuit Phraates, ut *Appianus* nos docet. *Grot.* ſ Aliis δεδήλωται. * *Al.* inde in univerſum regnum ſeſe inferret.

a Αντιόχῳ

Tryphon Jonathæ insidiatur. 1 Macc. c. 12.

lius consilio obstabat metus ei incussus à Jonatha, Antiochi amico. Itaque decrevit prius illum è medio tollere, atque ita demum Antiochum aggredi. Cum autem statuisset eum fraude & dolo interficere, Antiochia Bethsanam proficiscitur, quæ Græcis dicitur Scythopolis: ubi ei occurrit Jonathas cum quadraginta delectorum *hominum* millibus. ipsum enim ad bellum gerendum venisse suspicabatur. Ille vero, cognito Jonatham ad dimicandum paratum esse, ipsum muneribus & blanditiis subdole aggreditur, suisque ducibus, ut ei *perinde ac sibimetipsi* obedirent, imperavit: hisce volens fidem *fictæ* benevolentiæ adstruere, omnemque *illi* suspicionem eximere, ut curis & custodibus solutum, sibi non consulentem, caperet. *postremo* suasit ut exercitum dimitteret; (eum enim jam sine necessitate adduci, cessante bello & pacatis rebus omnibus) paucis tamen circa se retentis, rogabat ut ipsum usque Ptolemaïdem comitaretur. se enim urbem aliaque omnia in ea regione loca munita ei subjecturum: quippe qui harum rerum causa affuerit.

Capitur Jonathas. 1 Macc. c. 12.

2. Et quidem Jonathas, nihil horum *quæ acciderunt* suspicatus, confisusque Tryphoni, ut qui ex benevolentia veraque animi sententia ista suaderet, exercitum dimisit. Tribus autem duntaxat *hominum* millibus retentis, duo eorum millia in Galilæa reliquit, mille vero secum ducens Ptolemaïdem cum Tryphone se contulit. Portis autem à Ptolemaïdensibus clausis, nam & hoc illis imperaverat Tryphon, Jonatham quidem vivum comprehendit, ejus vero *milites* omnes ferro trucidavit. Misit etiam *suos* ad relictos in Galilæa bis mille, ut & eos perimerent. Sed illi, istis quæ Jonathæ acciderant exauditis, priusquam advenerint quos miserat Tryphon, armis tecti è regione excesserunt. Qui vero ad eos persequendos missi erant, ubi viderunt paratos esse ad certamen de vita, nihil eos vi interpellarunt, atque ita ad Tryphonem reversi sunt.

XI.

Populi luctus & lamentatio ob Jonatham captum.

3. Hierosolymitani autem, cum fama accepissent Jonatham captum esse & qui cum eo erant interiisse milites, & illum ipsum ob ea quæ evenerant deplorabant, & omnes eum magnopere requirebant, atque timor magnus justusque eis incussus animos valde solicitabat; ne, cum Jonathæ virtute simul & cura & moderatione destituti essent, gentes finitimæ illis infestæ, Jonathæque metu *eousque* quiescentes, nunc in eos insurgerent, belloque illato extrema discrimina adire cogerent. id quod eis, non aliter quam exspectabant, contigit. Nam gentes, audita Jonathæ morte, bello adoriri cœperunt Judæos, utpote duce carentes. Ipse etiam Tryphon, exercitu coacto, in animo habebat, ubi in Judæam ascenderat, bellum gerere adversus eos qui in ea erant. Simon autem, cum videret Hierosolymitanos ex istis in terrore esse atque metu, volens eos

τῷ προαιρέσει ταύτῃ ὁ τοῦ Ιωνάθου φόβος, φίλος τυγχάνοντος [a] Αντιόχου. καὶ λαβὼ τοῦτ' ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν Ιωνάθην πρῶτον ἔγνω, καὶ τότε τοῖς περὶ τὸν Αντίοχον ἐγχειρεῖν. ἀπάτῃ δ' αὐτὸν καὶ δόλῳ χρῆναι ἀνελεῖν, εἰς [b] Βεθσάνην τὴν τῆς Αντιοχείας πρόαστιν), τῷ καλουμένῃ ὑφ' Ελλήνων Σκυθόπολιν· εἰς ἣν μετὰ τετρακοσίων αὐτῷ μυριάδων Ιωνάθης ἀπήντησεν ὁπλίτην πρατῦ. πολεμήσοντα γὰρ αὐτὸν ἥκειν ὑπέλαβεν. [c] ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην γνοὺς τὸν Ιωνάθην, ὑπέρχεται δώροις αὐτὸν καὶ φιλοφρονήσει, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ πειθαρχεῖν Ιωνάθῃ [d] προστάξει· τούτοις πιστώσασθαι βουλόμενος εὔνοιαν, ἣν πᾶσαν ὑπόνοιαν ἐξελεῖν, εἰς τὸ καταφρονήσαντα λαβεῖν ἀφύλακτον, ὡδὲν προφρώμενον. τῷ τε στρατιὰν [e] συνεβούλευσεν ἀπολύσαι· καὶ γὰρ νῦν ὑ δέοντος αὐτῷ ἐπάγεσθαι, πολέμου μὴ ὄντος, εἰρήνης δ' ἐχούσης τὰ πράγματα· καταλοίπῳ μέντοιγε περὶ αὐτὸν ὀλίγῳ, εἰς Πτολεμαΐδα συνελθεῖν παρεκάλει. προδώσειν γὰρ αὐτῷ τὴν πόλιν, τά τε ἄλλα πάντ' ὅσα κατὰ τὴν χώραν εἰσὶν ὀχυρώματα ποιήσειν [f] ὑπ' αὐτῷ· ὑ γὰρ τούτων ἕνεκα παρεῖναι.

β'. Ο μὲν οὖν Ιωνάθης, ὡδὲν τούτων ὑπονοήσας, ἀλλ' ὑπ' εὐνοίας καὶ [g] γνώμης ἀληθοῦς τῆς Τρύφωνα συμβουλεύσαι ταῦτα πιστεύσας, τῶν μὲν στρατιὰν ἀπέλυσε. τετρακισχιλίους δὲ κατέχων μόνους, τοὺς μὲν δισχιλίους ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν χιλίων [h] ἦκεν εἰς Πτολεμαΐδα [i] σὺν Τρύφωνι. τῶν δ' ἐν τῇ Πτολεμαΐδι κλεισάντων τὰς πύλας, τοῦτο γὰρ ἦν αὐτοῖς ὑπὸ Τρύφωνος προτεταγμένον, τὸν μὲν Ιωνάθην ἐζώγρησε, τοὺς δὲ σὺν αὐτῷ πάντας [k] ἀπέκτεινεν. ἔπεμψε δὲ καὶ ὅπως τοὺς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καταλειφθέντας δισχιλίους, ὅπως ἂν καὶ τούτους ἀπολέσωσιν. ἀλλ' αὐτοὶ μὲν, ὑπὸ φήμης τῶν περὶ τὸν Ιωνάθην συμβεβηκότων, [l] ἔφθασαν πρὶν ἢ τοὺς ὑπὸ Τρύφωνος ἀπεσταλμένους ἀφικέσθαι, φραξάμενοι τοῖς ὅπλοις, ἐκ τῆς χώρας ἀπελθεῖν. οἱ δ' ἐπ' αὐτοὺς πεμφθέντες, [m] ἰδόντες ἑτοίμους ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἀγωνίζεσθαι, μηδὲν αὐτοῖς διοχλήσαντες, πρὸς τὸν Τρύφωνα ὑπέστρεψαν.

γ'. Οἱ δ' ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἀκούσαντες τὸν Ιωνάθην συλληφθῆναι, καὶ τὸν σὺν αὐτῷ στρατηγοῦντα ἀπόλεσθαι, αὐτόν τε ἐκεῖνον ὑπὲρ τοῖς συμβεβηκόσιν ὠλοφύροντο, καὶ ἦν πανδήμου ὑπερζήτησις πᾶσιν ὦδε, δέος τε μέγα καὶ κατὰ λόγον [n] αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει, μὴ τὸν Ιωνάθου ἀνδρείας ἅμα καὶ προνοίας [o] ἀφορμηθέντες, τὰ πλησίον ἔθνη χαλεπῶς ἔχοντα πρὸς αὐτούς, καὶ λαβὼ Ιωνάθην ἠρεμοῦντα, νῦν αὐτοῖς ὑποστῇ, καὶ πολεμοῦντες εἰς τοὺς περὶ τὸν ἐλάττους κινδύνους ἀναγκάζωνται [p] καθίστασθαι. καὶ δὴ [q] τοῦτ' αὐτοῖς ὡς ὑπενόουν συνέπεσε. τὸν γὰρ Ιωνάθου ἀκούσαντες θάνατον οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν, πολεμεῖν ἤρξαντο τοὺς Ιουδαίους [r] ὡς ἀπορροῦντας ἡγεμόνος. αὐτὸς δὲ ὁ Τρύφων, δύναμιν [s] συναγαγὼν, γνώμην εἶχεν, ἀναβὰς εἰς τὴν Ιουδαίαν πολεμεῖν τοὺς ἐν αὐτῇ. Σίμων δὲ ὁρῶν πρὸς ταῦτα τοὺς Ιεροσολυμίτας καταπεπληγότας, βουλόμενος αὐτοὺς εἰς τὸ

a Αντιόχῳ *Busb. & Hen.* *b* Ita prout edidimus p. 543. v. 31. Βεθσαν in *Editis Aliisque.* Βεθσάν 1 *Macc.* c. 12. v. 40. *c* Ο ἕτοιμον εἰς μάχην Ιωνάθην ἰδὼν *Busb. & Hen.* *d* Προσέταξε *Hen.* προστάττει *Busb.* *e* Συνεβούλευσεν *Busb. & Hen.* *f* Επ' αὐτῷ *Hen.* *g* Γνώμης ἀληθοῦς *Hen.* *h* Ita *Busb. & Hen.* ἦλθεν in *Editis Aliisque.* *i* Σὺν τῷ Τρύφωνι *Busb. & Hen.* & mox ὑπὸ Τρύφωνος. *k* Απέκτειναν *Hen.* *l* Ita cum *Cod. Busb.* ἔφησαν in *cæteris.* *m* Ως εἶδεν *Hen.* *n* Illud αὐτοῖς insertum dedi ex *Hen. Busb. & Vet. Interpr.* *o* Αφορμισάντων *Hen.* sed ἀφορμηθέντες loco suo movere nolui, quod sæpe pro Genitivis absolutis Nominativus more Attico videri possit adhibitus. *p* Καθίστασθαι *Gen. Aliisque.* *q* Ταῦτ' αὐτοῖς *Busb. & Hen.* *r* Illud ὡς ex *Hen. Busb. & Vet. Interpr.* *s* Συλλέγων *Hen.*

τὸ

a Ita

τὸ ὑποστῆναι προθύμως ὀφείλοντα. Τρύφωνα δὲ παρακαλεωτέρους ποιῆσαι τῷ λόγῳ, συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν, ὀτιοῦν αὐτοὺς προσκαλεῖν ἤρξατο. "τὸ μὲν "ὑπὲρ τοῦ [a] ὑμετέρας ἐλευθερίας, [b] ἄνδρες ὁμόφυλοι, με- "τὰ τοῦ πατρὸς ἐγώ τε καὶ οἱ ἀδελφοί μου οὐκ ἐτολμήσα- "μεν ἀσμένως ἀποθανεῖν, [c] οὐκέτ' ἀγνοεῖτε. προσδεό- "μενα δὲ τοιούτων εὐπορῶντός μου, καλὸν ὑπάρχειν ὑπὲρ "τῶν νόμων καὶ τοῦ θρησκείας [d] τοὺς οὐκ τῆς ὑμετέρας οἰκίας "δεδογμένου, φόβος ὑμῖν ἔσται τηλικοῦτος, ὃς ζω- "τὴν ὑμῶν τὴν δόξαν [e] ἐκβάλῃ τῆς ψυχῆς, ἀντεισά- "ξῃ δ' εἰς αὐτὴν φιλοζωίαν καὶ δόξης καταφρόνησιν. "ὅθεν [f] οὐκ ἀπροσδεῶτες ἡγεμόνος, οἵου τε καὶ πάσχειν "ὑπὲρ [g] ὑμῶν τὰ μέγιστα καὶ δρᾶν, ἕπεσθέ μοι προ- "θύμως ἐφ' ὃς ἂν ἡγῶμαι· ὅτε γὰρ χρείττων ἐγὼ τῶν "ἐμῶν ἀδελφῶν ἵνα φείσωμαι τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς, ὅτε "χείρων, ἵνα ὁ κάλλιστον ἐκείνοις ἔδοξε, τὸ τελευτᾶν "ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας ὑμῶν, "τοῦτ' ἐγὼ φύγω καὶ καταλίπω. οἷς δέ με δεῖ γενέ- "σιον ἀδελφὸν ἐκείνων φανῆναι, τούτοις ἐμαυτὸν δείξω. "θαρρῶ γὰρ ὡς καὶ δίκαιον ληψόμενος παρὰ τῶν πο- "λεμίων, καὶ πάντας ὑμᾶς μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων "τῆς ἐξ αὐτῶν ὕβρεως ῥυσόμενος, καὶ τὸ ἱερὸν ἀπόρ- "θητον μετὰ τοῦ Θεοῦ διαφυλάξων. τὰ γὰρ ἔθνη βλέ- "πων καταφρονήσαντα ὑμῶν, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνα, "πρὸς τὸ πολεμεῖν ὡρμηκέναι.

γ'. Τούτοις ποιησαμένου τὸν Σίμωνα τοὺς λόγους ἀνε- θαρρήσατο τὸ πλῆθος, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἐδεδωκὸς ὑπὸ δειλίας [h] ἀνηγέρθη πρὸς τὰ ἀμείνω καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας· ὡς ἀθρόως πάντα τὸν λαὸν ἐκβοῆσαι τὸν Σίμωνα αὐτῶν ἡγεῖσθαι, καὶ [i] ἀντὶ τοῦ Ιούδα καὶ Ιωνάθου τῶν ἀδελφῶν, [k] αὐτὸν τοῦ προστασίαν ἔχειν, ἕσεσθαι δὲ πρὸς ὅ,τι [l] κελεύσει πειθήνιος. σωαθείσας δὲ πᾶν [m] εὐθὺς ὅσον ἦν τὸ πολεμικὸν τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἔσπευδε τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀνοικοδομῆσαι. καὶ πύργοις αὐτοῦ [n] ὑψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς ἀσφαλισάμενος, ἀπέστειλε μὲν Ιωνάθην τινὰ φίλον Αψαλώμου παῖδα μετὰ στρατιᾶς εἰς Ἰόππην, προστάξας αὐτῷ τοὺς οἰκήτορας ἐκβαλεῖν· ἐδεδίει δὲ μὴ παραδῶσιν ὅτοι τοῦ πόλιν τῷ Τρύφωνι· αὐτὸς δ' [o] ὑπομείνας ἐφύλαττε τὰ Ιεροσόλυμα.

δ'. Ὁ δὲ Τρύφων, ἅρας ἐκ Πτολεμαΐδος μετὰ στρα- τιᾶς πολλῆς, εἰς τοῦ Ιουδαίαν [p] παραγίνεται, [q] καὶ τὸν Ιω- νάθην δέσμιον ἄγων. ἀπήντησε δ' αὐτῷ καὶ Σίμων με- τὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, εἰς [r] Ἀδιδὰ πόλιν, ἥτις ἐπ' ὄρους κειμένη τυγχάνει, ὑφ' ἧς ἐστρατοπέδευτο τὰ τοῦ Ιουδαίας πεδία. γνοὺς δὲ [s] ὁ Τρύφων ἡγεμόνα τὸν Σίμωνα ἀντὶ τοῦ Ιουδαίων [t] καθεζόμενον, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν, καὶ τοῦτον ἀπάτῃ καὶ δόλῳ προσελθεῖν βουλόμενος, κελεύων αὐτὸν, εἰ θέλει λυθῆναι τὸν ἀδελφὸν Ιωνάθην, πέμψαι τάλαντα ἑκατὸν ἀργυρίου, καὶ δύο τῶν παίδων [u] Ιωνάθου ὁμήρους

oratione audaciores reddere ad Tryphonis im- preſſionem alacriter ſuſtinendam, populi con- cione in templum vocata, hujuſmodi verbis eos conſolari cœpit. "Equidem jam non eſt "ut *amplius* ignoretis, viri populares, ut cum "patre meo & ego & fratres mei pro liberta- "te veſtra auſi fuerimus mortis periculum li- "benter adire. Cumque hujuſmodi exemplo- "rum abunde habeam, etiam ex eo quod de- "cretum ſit noſtræ familiæ mortem obire pro "lege & religione, nullus tantus erit metus, "qui hanc noſtrorum ſententiam ex anima "mea ejiciet, ejuſque in locum inducet vi- "tæ amorem & gloriæ contemptum. Qua- "propter, tanquam ductore non egentes, qui "vel maxima pro vobis pati atque facere pa- "ratus ſit, ſequimini me alacriter quocunque "vos duxero; neque enim meis ſum fratri- "bus præſtantior ut vitæ meæ parcam, neque "deterior quam illi, ut quod iis pulcherrimum "viſum eſt, mori pro legibus cultuque Dei "veſtro, hoc ipſe fugiam & *aliis* relinquam. "quibus autem me oportet meipſum germa- "num illorum fratrem præſtare, iſtis memet "ejuſmodi eſſe oſtendam. perſuaſum enim "habeo me pœnas ab hoſtibus repetiturum "eſſe, voſque omnes cum uxoribus & liberis "ab illorum injuriis erepturum, atque tem- "plum Dei auſpiciis ab omni vaſtatione ſar- "tum tectum conſervaturum. nam gentes vi- "deo, contemptu veſtrûm, utpote ducem non "habentium, bellandi impetum cepiſſe.

Simon populum conſolatur. 1 *Macc.* c. 13.

3. Cum in hæc verba Simon dixiſſet, popu- lum *ad omnia* confirmavit; ut qui metu exa- nimatus eſſet & dejectus *ſtatim* melius ſe ha- beret, & ad bene ſperandum excitaretur: ita ut univerſi * confertim exclamarent, Simonem ſibi ducem eſſe, ipſumque pro Juda & Jona- tha fratribus ſuis principatum habere, ſeque ei, in omnibus quæ imperaverit, dicto audien- tes fore. Itaque coactis mox omnibus quot- quot ex ſuis ad militiam eſſent idonei, feſti- navit urbis mœnia denuo ædificare. Et cum turribus eam celſis validiſque firmaſſet, Jona- tham quidem, unum ex amicis, Abſalomi fi- lium, cum exercitu Joppen miſit, eique in mandatis dedit ut incolas ejiceret, (metue- bat enim ne iſti urbem Tryphoni traderent) ipſe vero Hieroſolymis manſit ad urbis cuſto- diam.

Summa rerum à populo ei defertur. 1 *Macc.* c. 13.

4. Tryphon autem, Ptolemaïde profectus magno cum exercitu, in Judæam ſe confert, Jonatham etiam vinctum ſecum ducens. At Simon ei quoque obviam venit cum ſuis co- piis ad urbem Addida, in monte poſitam, cui ſubjecta erant Judææ campeſtria. Quod ubi Tryphon intellexit, Simonem à Judæis du- cem conſtitutum eſſe, miſit ad eum *nuncios*, eo animo ut ipſum etiam fraude doloque cir- cumveniret; eique mandat, ſi fratrem Jona- tham dimitti vellet, ut mitteret argenti ta- lenta centum & duos de Jonathæ filiis obſides, ne

Tryphon irruptionem facit in Judæam. 1 *Macc.* c. 13.

a Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἡμετέρας in *Editis Aliiſque.* b Vocem ἄνδρες ex *iiſdem* repoſui. c Οὐκ ἀγνοεῖτε *Busb.* d Ita cum *Cod. Busb.* ſavente nonnihil *Hen.* qui habet τὰ σὰ. in *Editis Aliiſque* deeſt τοὺς. Quid ſibi velint *Codd. Gall.* in quibus τῆς τε θρησκείας σὰ τ. ἡ. οἰκίας γενομένους, φόβος &c. plane neſcio. e Ἐκβαλεῖ *Hen.* f Illud ὡς repoſui ex *Hen. Busb.* & *Ves. Interpr.* g Ἡμῶν *Hen.* h Ἀνήρθη πρὸς τὰ ἀμείνω καὶ ἀγαθὴν ἐλπίδα *Hen Vat.* & *Busb.* i Ἀντὶ Ἰούδα *Hen.* k Ita cum *Cod. Hen.* αὐτῷ in cæteris. l Κελεύει *Busb.* κελεύσοντα *Hen.* m Εὐθὺς *Hen.* n Ὑψηλοτάτοις καὶ καρτεροῖς *Hen.* & *Vat.* o Παρεμείνας *Hen.* p Παρεγένετο *Hen.* & *Busb.* q Καὶ deeſt *Busb.* & commode abeſſe poteſt. r *Al.* Ἀδιδώ. Videſis *Relandum* in *Palæſtina* S. p. 546. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 338. ſ Articulum accepi ex *MSS.* t Καθεζόμενον *Hen.* u Τῶν Ἰωνάθου *Busb.* & *Hen.* * *Al.* continue.

Tryphon à Simone pecuniam per dolum aufert. 1 Macc. c. 13.

ne dimiſſus Judæam in defectionem à Rege trahat. jam enim ipſum in vinclis retineri propter pecuniam, quam Regi acceptam deberet. At Simon Tryphonis aſtutias non ignoravit; ſed cognito quod & pecuniam perditurus eſſet, nec fratrem liberaturus, quin & filios ejus inſuper hoſti dediturus eſſet, tamen veritus ne à populo traduceretur, ut qui fratri cauſa fuiſſet interitûs, quod nec pecuniam nec filios pro fratre dare vellet, advocato in concionem exercitu, ad eos retulit quæ à Tryphone acceperat: addito inſidias fraudemque ſub illis latere, optabilius tamen eſſe & pecuniam & filios ad eum mittere, quam propoſitis à Tryphone non auſcultando dare ſuſpicioni locum, ſe fratrem ſervare noluiſſe. Atque ita Simon & Jonathæ filios *ei* miſit & pecuniam. illis vero acceptis fidem non ſervavit Tryphon, neque Jonatham dimiſit: ſed cum exercitu regionem circumivit, & Idumæa peragrata deinde Hieroſolyma aſcendere ſtatuit, factoque itinere veniebat Adora uſque Idumææ urbem. cui Simon cum ſuis copiis contra venire, caſtris ex adverſo caſtrorum illius ſemper poſitis.

ὅπως μὴ ἀφεθεὶς ἀποστήσῃ τὴν Ἰουδαίαν [a]τὸν βασιλέως. ἅρπ γὰρ αὐτὸν διὰ τὸ ἀργύριον, ὃ τῷ βασιλεῖ χρησάμενος [b]ὤφειλε, φυλακῇ δεδεμένον. ὁ δὲ Σίμων τὸν τέχνην τοῦ Τρύφωνος οὐκ ἠγνόησεν, ἀλλὰ σωεὶς ὅτι καὶ τὸ ἀργύριον [c]ἀπολέσει δεδὼς καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐ λύσει, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ τοὺς παῖδας ἐκδώσει τῷ πολεμίῳ, φοβούμενος δὲ μὴ ἀφαιρεθῇ πρὸς τὸ πλῆθος ὡς αἴτιος αὐτὸς τἀδελφῷ θανάτου γενόμενος, ὅτι μηδὲ τὰ χρήματα μηδὲ τοὺς υἱοὺς [d]δέδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ, συναγαγὼν τὸν στρατὸν, [e]ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ πρὸς τὸν Τρύφωνος· εἰπὼν ὅτι ταῦτα καὶ ὑπέρθυμος καὶ ὀπλοφυλακῶν ἔχει, ὅμως αἱρετώτερον [f](εἰ) πέμψαι τὰ χρήματα αὐτῷ καὶ τοὺς υἱοὺς, ἢ τοῖς ὑπὸ Τρύφωνος προβαλλομένοις μὴ ὑπακούσαι λαβεῖν αἰτίαν, ὡς τὸν ἀδελφὸν σῶσαι μὴ θελήσας. καὶ Σίμων μὲν τοὺς τε Ἰωνάθου παῖδας [B]ἐξέπεμψε καὶ τὰ χρήματα. λαβὼν δὲ ὁ Τρύφων οὐκ ἐτήρησε τὴν πίστιν, [h]οὐδὲ ἀπέλυσεν Ἰωνάθην· ἀλλὰ, τὸν στρατὸν ἀναλαβὼν, ἐκπεριῆλθε τὴν χώραν, καὶ διὰ τῆς Ἰδουμαίας ἀναβαίνειν διεγώκει τὸ λοιπὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ προσγενόμενος ἦκεν εἰς [i]Ἀδωρα πόλιν τῆς Ἰδουμαίας. [k]ἀντιπαρῆγε δ' ὁ Σίμων μετὰ τοῦ στρατοῦ, ἀεὶ κατὰ πρόσωπον ἀποδιδόμενος ἐξ ἐναντίας αὐτῷ.

Jonatham interficit & Antiochiam revertitur. 1 Macc. c. 13.

5. Interea qui erant in arce, miſſis ad Tryphonem legatis, hortatum ut cito ad ſe veniret, ſibique commeatum mitteret, equitatum *ad profectionem* paravit, quaſi ea nocte futurus Hieroſolymis. ſed multa nix, noctu delapſa & viis obducta, difficilemque equis quà irent ob profunditatem nivis tranſitum reddens, illi obſtitit quo minus Hieroſolyma proficiſceretur. Itaque Tryphon, inde digreſſus, in Cœlen-Syriam abiit: feſtinanterque in Galaaditin facto impetu, & Jonatha illic interfecto & ſepeliri juſſo, ipſe Antiochiam reverſus eſt. Simon autem, miſſis quibuſdam ad Baſca urbem, oſſa *Jonathæ* fratris *inde* transfert. Atque is quidem eis juſta ſolvit in *ipſius* patria Modim: magno vero luctu à populo univerſo deploratus eſt *Jonathas*. Quin & Simon patri & fratribus ſuis monumentum ampliſſimum exſtruxit ex lapide candido & polito. Cum autem illud in magnam & conſpicuam altitudinem extuliſſet, porticus ei circumdedit, & columnas uno ex lapide ſingulas, opus viſu mirandum, erigit. Ad hæc etiam Pyramidas ſeptem, parentibus & fratribus, cuique unam, ædificavit, tam ob pulchritudinem quam magnitudinem admirabiliter factas, quæ ad hanc uſque diem ſervantur. Et Jonathæ quidem ſepulturæ, ſtructuræque monumentorum pro Simonis domeſticis, hujuſmodi ſtudium adhibitum fuiſſe novimus. Diem autem

ε'. [l]Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πέμψαντων πρὸς Τρύφωνα, καὶ παρακαλούντων αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν, καὶ τροφὰς αὐτοῖς πέμψαι, παρεσκεύασε τὸν ἵππον, ὡς ἀφ' τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐν Ἱεροσολύμοις ἐσόμενος. ἀλλὰ χιὼν [m]ἀφ' νυκτὸς πολλὴ πεσοῦσα, καὶ τὰς τε ὁδοὺς καλύψασα, καὶ ἄπορον ἵππους μᾶλλον [n]ὁδεύειν κατὰ βάθος τὸν πορείαν [o]παρέχουσα, διεκώλυσεν αὐτὸν ἐλθεῖν [P]εἰς Ἱεροσόλυμα. διόπερ ἐκεῖθεν ἄρας ὁ Τρύφων, εἰς τὸν Κοίλων ἀφικνεῖται Συρίαν· καὶ δὴ εἰς [q]Γαλααδῖτιν ἐμβαλὼν, τόν τε Ἰωνάθου ἀπατεύσας αὐτόθι καὶ ταφῆναι κελεύσας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ Σίμων, πέμψας εἰς [r]Βασκὰ πόλιν, μετακομίζει τὰ τοῦ ἀδελφοῦ ὀστᾶ. καὶ κηδεύει μὲν ταῦτα ὁ [s]Μωδεὶμ τῇ πατρίδι· πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα πᾶς ὁ λαὸς [t]ἐποιήσατο. Σίμων δὲ καὶ μνημεῖον μέγιστον ᾠκοδόμησε τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ ἀνεξεσμένου. εἰς πολὺ δ' αὐτὸ καὶ θεσπέσιον ἀναγαγὼν ὕψος, στοὰς περὶ αὐτὸ βάλλει, καὶ στύλους μονολίθους, [u]θαυμαστὸν ἰδεῖν χρῆμα, ἀνίστησι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ πυραμίδας ἑπτὰ, τοῖς τε γονεῦσι καὶ τοῖς ἀδελφοῖς [x]ἑκάστῳ μίαν ᾠκοδόμησεν, εἰς ἔκπληξιν μεγέθους τε ἕνεκα καὶ κάλλους πεποιημένας, [y]αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται. καὶ περὶ μὲν τὴν Ἰωνάθου ταφὴν, καὶ τὴν τῶν μνημείων οἰκοδομίαν τοῖς οἰκείοις Σίμωνος, τοσαύτῃ σπουδῇ οἴδαμεν γενομένην. ἀπέθανε δὲ

Simon ſuis ſepulchra conſtruit magnifica. 1 Macc. c. 13.

a Illud τοῦ è *Cod. Busb.* b Ita *Busb.* & *Hen.* ὄφειλε in *Editis Aliiſque.* c Sic *Busb.* & *Hen.* ἀπωλίσει in *Editis*, forſan pro ἀπολίσῃ. d Ita *Hen.* ἴδωκεν in *cæteris.* e Sic *MSS. Busb.* & *Hen.* ἐδήλωσεν πρὸς αὐτὴν τὰ τοῦ Τρύφωνος in *Editis.* f Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἴσχε in *cæteris.* g Ἐπεμψε *Busb.* & *Hen.* h Sic *MSS. Busb.* & *Hen.* οὐδὲ ἀπέλυσεν τὸν Ἰωνάθου in *Editis.* i In Græcis omnibus Ἀδῶρα. Verum cum in *lib. 2. contra Ap.* ſcribat Δῶρα eſſe *urbem Phœnices, & quatuor dierum itinere diſtare ab Idumæa,* ac præterea *nullam urbem Idumææ Dora nuncupari*; ideo ex 1 *Macc.* c. 13. v. 20. ipſoque *Joſepho*, p. 584. v. 5. Ἄδωρα pro Δῶρα reſcripſi: præſertim cum in *Epiphanii libris* habeamus *ad doram* aut *addoram civitatem*, proculdubio pro *Adoram civitatem*. Videſis *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 739. & *Ez. Spanhemium* in *Orbe Rom.* p. 389. Ἰδουμαίας ſolus *Hen.* k Παρῆγε *Busb.* l Ita *Busb.* & *Hen.* τῶν δ' ἐν τῇ ἄκρᾳ in *Editis.* m Sic *Hen.* ἀφ' τὸν νυκτὸς in *cæteris.* n Πεζοῖσιν *Hen.* ἵππους μᾶλλον ἢ πεζοὺς legiſſe videtur *Epiphan.* o Παραχῶσα *Busb.* κατασχοῦσα *Hen.* p Iterum cum *Hen.* εἰς τὰ Ἱερος. in reliquis. q Γαλααδίτιν *Busb.* & *Hen.* r Βασκαμὰ 1 *Macc.* c. 13. v. 23. *Grotius* putat Βασκαμὰ eandem eſſe urbem quæ Βασκὰθ vocatur *Joſuæ*, c. 15. v. 39. litera emollita ob faciliorem pronunciationem. Verum (inquit *Relandus*) errant qui volunt eſſe *Boizkath* urbem Judæ. s Ita ut ſupra p. 534. v. 36. Μωδεῖν in *Editis.* Μωδαεὶ *Hen.* t Ἐποίησαν *Hen.* u Ita *Hen.* θαυμαστὸν τε ἰδεῖν χρῆμα· ἀνίστησι in *Editis Aliiſque.* x Sibi etiam meta una reſervata. De hiſce vide *Sanctium* in *Macc.* pag. 515. &c. y Sic & *Euſeb.* lib. περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων.

a Ita

δὲ Ἰωνάθης, [a] ἀρχιερατεύσας [b] ἔτη τέσσαρα, [c] τοῖς τοῦ γένους. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς τούτου τελευτῆς ἐν τούτοις ἴσθι.

5. Σίμων δὲ, καταστὰς ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ πλήθους, ὃ πρῶτον τῆς ἀρχιερωσύνης ἔτος τῷ ὑπὸ Μακεδόσι δουλείας τὸν λαὸν ἠλευθέρωσεν, ὡς μηκέτι φόρους [d] αὐτοῖς τελεῖν. ἡ δὲ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀνείσφορος [e] Ἰουδαίοις μὲν ἑβδομηκοστὸν καὶ ἑκατὸν ἔτος τῆς Ἀσσυρίων βασιλείας, ἐξ οὗ χρόνου Σέλευκος ὁ Νικάτωρ ἐπικληθεὶς κατέσχε Συρίαν, ὑπῆρξε. τοσαύτη δ' ἦν ἡ τοῦ πλήθους [g] περὶ τὸν Σίμωνα φιλοτιμία, ὡς τ' ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους συμβολαίοις καὶ τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, ὅπου τοῦ πρώτου ἔτους γράφοιτο [h] Σίμωνος τοῦ εὐεργέτου Ἰουδαίων καὶ ἐθνάρχου. εὐτύχησε γὰρ ἐπ' αὐτοῦ σφόδρα, καὶ τοὺς ἐχθροὺς τοὺς οἰκείους ἐχειρώσατο. κατεστρέψατο γὰρ Σίμων [i] Γάζαρά τε πόλιν καὶ Ἰόππην καὶ Ἰάμνειαν· ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἄκραν, εἰς ἔδαφος αὐτὴν καθεῖλεν, ὡς ἂν μὴ τοῖς ἐχθροῖς ὁρμητήριον ᾖ καταλαμβανομένοις αὐτήν, καὶ κακῶς ποιεῖν ὡς καὶ τότε. καὶ τοῦτο ποιήσας, ἄριστον ἐδόκει καὶ συμφέρον εἶναι), καὶ ὄρος, [k] ἐφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶχε) συνέβαινε, καθελεῖν, ὅπως ὑψηλότερον ᾖ τὸ ἱερόν. καὶ δὴ τοῦτο ἔπεισεν εἰς ἐκκλησίαν καλέσας ὁ πλῆθος ὑπ' αὐτῷ γίνεσθαι, [l] ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουρῶν καὶ τῶν φυγάδων Ἰουδαίων ὑπομιμνήσκων, ἅ τι πάθοιεν ἄν, εἰ πάλιν καταίσχη τὴν βασιλείαν ἀλλόφυλος, φρουρᾶς τε αὐτῇ καταστάσης. [m] ζῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος παραινῶν αὐτῷ τὰ [n] συμφέροντα. καὶ πάντες προσβαλόντες καθῆρον ὅλον ὄρος, καὶ μήτε ἡμέρας μήτε νυκτὸς [o] ἀπολυόμενοι ἔργου, τελοῦσιν αὐτῷ τοῖς πᾶσιν ἔτεσι κατήγαγον εἰς ἔδαφος καὶ πεδίον λειότητα· καὶ ὃ λοιπὸν ὑπερεῖχεν [p] ἁπάντων τὸ ἱερόν, τὴν ἄκραν καὶ τὸν ὄρος ἐφ' ᾧ ἦν ἀνηρημένων. καὶ τὰ [q] μὲν ὑπὸ Σίμωνος πραχθέντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

supremum obiit Jonathas, cum annos quatuor in pontificatu egiſſet & genti præfuiſſet. Atque ita quidem ſe habent quæ ad hujus interitum ſpectant.

6. Simon autem, pontifex conſtitutus à multitudine, primo ſui pontificatus anno populum è ſervitute Macedonum liberavit, ut non amplius tributa eis penderent. Hanc autem libertatem & immunitatem à tributis nacti ſunt poſt annum ſeptuageſimum & centeſimum regni Aſſyriorum, ex quo Syria potitus eſt Seleucus cognomine Nicator. Tanta autem ambitione tenebatur populus Simonem honorandi, ut tam in contractibus inter ſe quam in publicis tabulis ſcriberent, primo anno Simonis benefactoris Judæorum & ethnarchæ. Sub eo enim magna uſi ſunt felicitate, hoſteſque finitimos debellarunt. nam Gazara urbem & Joppen & Jamniam in ſuam poteſtatem redegit Simon: expugnataque Hieroſolymorum arce, ſolo eam æquavit, ne *poſthac* eſſet hoſtibus receptaculum, qua occupata plurimum eis nocerent, ut tunc *experti ſunt*. Quo facto optimum viſum eſt & è re ſua, ut & montem deprimerent, cui arcem impoſitam eſſe contigit, ita ut templum emineret. ad quod populum, in concionem advocatum, hortabatur, ut id facere liceret, malis commemoratis quæ à præſidiariis & à Judæis perfugis paſſi ſunt, porroque paſſuri eſſent, ſi regnum iterum occuparet alienigena, arcemque præſidio teneret. His dictis populo perſuaſit, ut qui ad utilia illos hortaretur. Atque cunctorum manibus admotis, montem ſuſtulerunt; tribuſque in univerſum annis neque die neque nocte ab opere ceſſando, ad fundum diruerunt & in campi planitiem: adeo ut in poſterum omnia ſuperemineret templum, arce & monte in quo poſita erat in nihilum redactis. Et quæ à Simone quidem geſta ſunt in hunc modum ſe habuerunt.

Simon pontifex populo immunitatem impetrat. 1 *Macc.* c. 13.

Gazara aliaſque urbes capit, & arcem Hieroſolymitanam diruit. 1 *Macc.* c. 13.

ιγ'. ΚΕΦ. ζ'. CAP. VII. XII.

Ὡς ὁ Σίμων, σύμμαχος γενόμενος Ἀντιόχῳ τῷ Εὐσεβεῖ, Τρύφωνι ἐπολέμησε, καὶ μετ' οὐ πολὺ Κενδεβαίῳ Ἀντιόχου στρατηγῷ· ὡς τε ὁ Σίμων ἀπέθανεν ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου δολοφονηθείς.

Quomodo Simon, inita ſocietate cum Antiocho Pio, bellum geſſit adverſus Tryphonem, & non multo poſt contra Cendebæum Antiochi ducem: utque Simon diem obiit dolo occiſus à genero ſuo Ptolemæo.

ΜΕΤ' οὐ πολὺ δὲ [r] τοῦ αἰχμαλωσίας τοῦ Δημητρίου, Ἀλεξάνδρου μὲν Ἀντίοχον, ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη, Τρύφων διέφθειρεν, ὑπότροπεύων αὐτοῦ, πέμπτον βασιλεύσαντα ἔτη. καὶ ὃν μέν, [s] ὡς χειμαζόμενον ἀπέθανε, δήλους· τοὺς δὲ φίλους

NON multo autem poſtquam Demetrius captus eſt, Alexandri filium Antiochum, qui Deus cognominabatur, peremit Tryphon, tutor ejus, quarto ejus imperii anno. Et de eo quidem, quod inter curandum vita exceſſerat, ſermonibus divulgabat;

Demetrio capto, Antiochum Deum perimit Tryphon.

a Ita *Busb.* & *Hen.* Ἀρχιερατεύων in *Editis Aliiſque.* *b* Apud *Zonaram*, μετὰ τελευτὴν τῆς ἀρχιερωσύνης. *c* At *Joſephus* lib. 20. c. *penult.* ſeptem annos pontificatui ejus aſſignat. Itaque *Scaliger* (in *Animadverſ. Euſeb.* p. 134.) mendum loco ſubeſſe putans ſcribit, ἔτη τέσσαρα καὶ δέκα, ὡσεὶ τὰ πάντα ιη'. probante *Caſaubono*. Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3857.) malit ἔτη δ'. vel ι'. καὶ μῆνας τέσσαρας. Ab utriſque diſſentit *Iſ. Voſſius* qui (in *Chronol.* S. c. XII) legit, ἀρχιερατεύων ἔτη ἑπτὰ, καὶ ἐν τέσσαρα ὡσεὶ οὗ χρόνους. Videſis *Torniellum* ad A. M. 3912. In *Epiphanii* libris omnibus, quos vidimus, poſt illa ὡσεὶ τοῦ χρόνους ſequuntur iſta, *Et de labore quidem mortis ejus in multis documentis, publiciſque monumentis* &c. aliquammultis omiſſis quæ in *Græcis* omnibus exſtant. *d* Ita cum *Hen.* & *Busb.* αὐτοὺς in *cæteris*. *e* Eo modo *Hen.* τοῖς Ἰουδαίοις in *reliquis*. *f* Σύρων malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 41. Sed *Aſſyrios* & *Syros* confundi ſolere notarunt *Geographi Aliique*. Sic apud *Juſtinum* ex *Trogo* l. 1. c. 11. *Aſſyrii, qui poſtea Syri dicti ſunt*. *g* Ita in *Editis Aliiſque*, ὡσεὶ τοῦ Σιμ. *Busb.* & *Hen.* *h* Σίμωνος εὐεργέτου Ἰουδαίων καὶ ἐθνάρχου *Busb.* & *Hen.* *i* Ita lego cum *Epiphanio*. in *Editis* Γάζαρά τε π. Verum Γάζαν τε π. (cum *Cod. Gall.*) ex 1 *Macc.* c. 13. v. 43. 54. reſcribi jubet *Grotius*. malim tamen *Maccabæorum* auctorem ex *Joſepho* corrigere. præſertim quod in eodem libro (c. 13. v. *ult.*) Γάζαρα habeamus. Hanc urbem Γάδαρα appellat *Strabo*, l. 16. litera ſibilante Syrorum more in δ converſo: quod notatum *Cellario* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. Videſis *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 778. & *Caſaubonum* in *Strabonis* locum, l. 16. *k* Ἐφ' ᾧ in *Cod. Busb.* *l* Ita *Busb.* & *Hen.* ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουρῶν καὶ τῶν φυγάδων Ἰουδαίων ὑπομ. in *Editis*. *m* Ταῦτα εἰπὼν ἔπεισε τὸ πλῆθος *Busb.* *n* Ita *Hen.* ἀμφότερα perperam in *Editis Aliiſque*. errore orto ex ſimilitudine vocum ἀμφότερα & συμφέροντα in abbreviaturis. *o* Ἀφιστάμενοι *Busb.* *p* Ita *Hen.* & *Busb.* ἅπαν in *Editis*. *q* Illud μὲν ex *MSS.* *r* Hic *Joſephus* diſſentit ab auctore *Maccabæorum*, c. 13. Videſis *Jac. Cappellum* ad A. M. 3860. *s* In *Epitome Livii*, c. 55. corruptis medicis, qui, ipſum calculi dolore conſumi ad populum mentiti, dum ſecant, occidunt.

Demetrii milites ad Tryphonem deficiunt.

vulgabat; amicos vero ſuos & neceſſarios paſſim ad milites mittebat, promiſſa faciens ſe multum pecuniæ illis largiturum ſi ipſum in regem eligerent: Demetrium quidem à Parthis captum dictitans, fratrem vero ejus Antiochum, ſi potiretur imperio, multa illis mala illaturum eſſe ad defectionem ulciſcendam. Illi, in ſpem adducti fore ut opibus affluerent regno ad Tryphonem delato, *una voce* illum principem crearunt. Tryphon autem, cum penes eum eſſet rerum ſumma, *continuo* ingenii pravitatem prodidit. Nam dum privatus quidem erat populo obſequebatur, & moderationem ſimulabat, his artibus eos pertrahens ad quæcunque volebat: quamprimum vero regnum adeptus eſt, larvam exuebat, & verum præ ſe ferebat Tryphonem. Itaque ex iſtis fiebat, ut hoſtes ipſo potentiores evaſerint. Nam milites, eum odio habentes, ad Cleopatram defecerunt, Demetrii uxorem, quæ tum in Seleuciam cum liberis ſe incluſerat. Cum autem Demetrii frater Antiochus, qui Soter dicebatur, *tota regione* vagaretur, nulla ipſum urbe recipiente metu Tryphonis, mittit ad eum Cleopatra, ad conjugium ſimul & regnum accerſens. Antiochum autem ad hæc invitabat, tum quod amici iſta ei perſuaſerant, tum quod ſibi metuit, cum nonnulli è Seleucienſibus urbem Tryphoni tradere ſtuderent.

Poſtea ad Cleopatram, Demetrii uxorem, ſe conferunt.

Antiochus, ad conjugium ſimul & regnum à Cleopatra accerſitus, Tryphoni bellum infert.

2. Poſtquam vero Seleuciam venit Antiochus, eique vires quotidie creſcerent, *inde* profectus eſt Tryphoni bellum illaturus: eumque prælio victum è ſuperiore Syria ejecit in Phœniciam, & eo uſque *illum* perſequutus obſidione cinxit in Dora, quo ſe fuga receperat, præſidio quodam expugnatu difficili. Mittit etiam legatos ad Simonem Judæorum pontificem de amicitia & ſocietate *cum eo ineunda*. Ille vero poſtulatis ejus libenter annuit, atque magnam pecuniæ vim & commeatum, mittendo ad Antiochum, large ſuppeditavit militibus Doram oppugnantibus, ita ut ad breve tempus inter amicos ejus maxime neceſſarios haberetur. Atqui Tryphon, cum Dora Apamiam fugiſſet, atque in ea obſidione captus eſſet, interfectus eſt, poſtquam tres annos regnaverat.

Cum Simone amicitiam jungit. 1 Macc. c. 15.

XIII.

Simon cum filiis adverſus Cendebæum, Antiochi ducem, proficiſcitur. 1 Macc. c. 16.

3. Cæterum Antiochus, ex avaritia & indolis pravitate, oblitus eſt eorum quæ Simon ei, cum neceſſitate premeretur, ſubminiſtraverat: copiiſque militaribus Cendebæo amico *ſuo* traditis, eum ad Judæam vaſtandam & Simonem comprehendendum emiſit. At Simon, audita ejus iniquitate, quamvis jam ætate provectior, tamen indignatione commotus quod nihil juſti ab Antiocho fieri experiretur, ſumptoque animo ſupra ætatem, juvenili ferocia copias ad bellum educebat: & filios quidem cum militum pugnaciſſimis præmittit: ipſe vero cum exercitu proceſſit diverſo itinere. Ac multis è ſuis ad anguſtias montium in inſidiis

καὶ τοὺς οἰκειοτάτους διέπεμπε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἐπαγγελλόμενος αὐτοῖς χρήματα πολλὰ δώσειν εἰ βασιλέα χειροτονήσουσιν αὐτόν. Δημήτριον μὲν γὰρ Πάρθων αἰχμάλωτον γεγονέναι μηνύων, τὸν δ' ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, παρελθόντα εἰς τὴν ἀρχὴν, πολλὰ ποιήσειν αὐτοῖς κακὰ, τῆς [a] ἀποστασίας ἀμωυόμενον. οἱ δὲ, ἐλπίσαντες εὐπορείαν ἐκ τῆς Τρύφωνι δοθησομένης βασιλείας, ἀποδείκνυσιν αὐτὸν ἄρχοντα. γενόμενον δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς ὁ Τρύφων, διέδειξε τὴν αὐτοῦ φύσιν οὖσαν πονηράν. ἰδιώτης μὲν γὰρ ὢν, ἐθεράπευε τὸ πλῆθος, καὶ μετριότητα ἐπεκτείνετο, δελεάζων αὐτὸ τούτοις εἰς ἃ ἐβούλετο· τὴν δὲ βασιλείαν λαβὼν, ἀπεδύσατο τὴν ὑποκρισιν, [b] ἦν ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν. τὸν οὖν ἐχθρὸν [c] διὰ ταῦτα [d] ἐποιεῖτο κρείττονας. ὃ μὲν γὰρ στρατιωτικὸν αὐτὸν μισῶν ἀφίστατο πρὸς Κλεοπάτραν τὴν Δημητρίου γυναῖκα, τότε ὁ Σελευκείᾳ μετὰ τῶν τέκνων ἐγκεκλεισμένῃ. ἀλωμένῳ δὲ ὁ Ἀντίοχος ὁ Δημητρίου ἀδελφὸς, ὃς ἐπεκαλεῖτο [e] Σωτὴρ, ὁ μηδεμιᾶς αὐτὸν πόλεως δεχομένης διὰ Τρύφωνα, πέμπει πρὸς αὐτὸν Κλεοπάτρα, καλοῦσα πρὸς αὐτὸν ὁπί τε γάμῳ ὁ βασιλεία. ἐκάλει δὲ τὸν Ἀντίοχον ὁπὶ τούτοις, ἅμα μὲν τῶν φίλων αὐτῷ ἀναπεισάντων, ἅμα δὲ ὁ, τὴν πόλιν [f] ἐκδιδόντων τινῶν ἐκ τῆς Σελευκείας τῷ Τρύφωνι, δείσασα.

Β'. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ Σελευκείᾳ ὁ Ἀντίοχος, καὶ τὸν ἰσχὺν αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν αὐξομένην, ὥρμησε πολεμήσων τὸν Τρύφωνα· καὶ κρατήσας [g] αὐτῷ τῇ μάχῃ, τῆς ἄνω Συρίας ἐξέβαλεν εἰς τὴν Φοινίκην, διώξας ἄχρι ταύτης, εἰς τε [h] Δῶραν φρούριόν τι δυσάλωτον ἐπολιόρκει συμφυγόντα. πέμπει δὲ καὶ πρὸς Σίμωνα τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρέσβεις. ὁ δὲ προσδεχθεὶς προθύμως αὐτῷ τὰ αἰτήσεις, καὶ χρήματά τε πολλὰ καὶ προφὴν τοῖς τὴν Δῶραν πολιορκοῦσι στρατιώταις, πέμψας πρὸς Ἀντίοχον, ἀφθόνως ἐχορήγησεν, ὡς τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτὸν πρὸς ὀλίγον χωρὶς κεῖσθαι φίλων. ὁ μὲν γὰρ Τρύφων ἐκ τῆς Δώρας φυγὼν εἰς [i] Ἀπάμειαν, καὶ ληφθεὶς ἐν αὐτῇ τῇ πολιορκίᾳ διεφθάρη, βασιλεύσας ἔτη τέσσαρα.

Γ'. Ὁ δ' Ἀντίοχος, ὑπὸ πλεονεξίας καὶ φαυλότητος, λήθην [k] τῶν ἐκ Σίμωνος αὐτῷ ὁρῶν τὰς χρείας ὑπηρετηθέντων ἐποιήσατο· καὶ δύναμιν στρατιωτικὴν [l] Κενδεβαίῳ παραδοὺς ὃν φίλῳ, ὅπως τὴν τε Ἰουδαίας πόρθησιν καὶ τὴν Σίμωνος ἄλωσιν ἐξαπέστειλε. Σίμων δ' ἀκούσας τὴν ὑπ' Ἀντίοχου δύναμιν, καὶ πρεσβύτερος ὢν ἤδη, ὅμως ὑπὸ μὲν δικαίων τῶν παρὰ Ἀντίοχου γινομένων τυγχάνειν παρορμηθείς, καὶ τὴν ἡλικίας φρόνημα κρεῖττον [m] λαῶν, νεανικῶς ἐστρατήγει τοῦ πολέμου. καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς μετὰ τῶν μαχιμωτέρων προεκπέμπει στρατιωτῶν· αὐτὸς δὲ κατ' ἄλλο μέρος πορεύει μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς φαραγγώδεσι τῶν ὁρῶν [n] τούτων εἰς ὑπέδρας καταστήσας,

a Ἀποστάσεως *Hen. & Busb.* *b* Καὶ ἀληθὴς *Hen.* *c* Διὰ τοῦτο *Hen.* *d* Ἐποίει *Hen. & Busb.* *e* *Sc.* patrono cognomento. Etiam paulo infra à religione dicitur *Pius*. Apud *Trogum Pompejum*, in *prologo* lib. 39 & *Euſebium* in *Chronico* dictus reperitur *Sidetes* vel *Sedetes*, ſive à venatione (quæ Syris צידה eſt, & cui fumme illum deditum fuiſſe tradit *Plutarchus* in *Problematis*) cognomentum illud acceperit, ſive ab urbe *Side*, ex qua ad Tryphonem oblidendum profectum illum fuiſſe ſcribit *Syncellus*. *Uſſerius* ad *A. M.* 3864. *f* Ita cum *Hen. & Busb.* ἐκδιδόντων in *cæteris*. *g* Αὐτὸν *Hen.* *h* Δῶρα *Hen.* pluraliter. Δῶρα 1 *Macc.* c. 15. v. 13 & 25. *i* Primo *Orthoſiadem* ſive *Orthoſiam*, inde *Apameam* ſe contulit. *Grot.* ad *Macc.* c. 13. v. 27. *k* Τῶν ἐκ τοῦ Σιμ. *Busb.* *l* Κενδεβαίῳ τινὶ παραδοὺς τῶν φίλων *Hen. & Busb.* *m* Ἀπαλαιῶν *Hen.* *n* Illud τούτων non agnoſcit *Vet. Interpr.* & commode abeſſe poteſt. ad ὁρῶν refertur à *Gelenio*.

a Ita

καταςήσας, διαμαρτάνει μὲν ἁπάντων τῶν ἐπιχειρήσεων· κρατήσας δὲ διὰ πάσης τῆς πολεμίων, ἐν εἰρήνῃ τὸν λοιπὸν διήγαγε χρόνον, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς πρὸς Ρωμαίους συμμαχίαν.

ιδ'. δ'. [a] Ἦρξε μὲν οὖν [b] ὀκτὼ τὰ πάντα τῶν Ἰουδαίων ἔτη· πλοῦτος δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν συμποσίῳ, Πτολεμαίῳ τῷ γαμβρῷ ζώντων [c] αὐτῷ συγκαμόντι. ὃς, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο παῖδας συλλαβὼν καὶ δεδεμένους ἔχων, ἔπεμψε καὶ ὅπως Ἰωάννην τὸν τρίτον, τοῦτῳ δὲ καὶ Ὑρκανὸς ἦν ὄνομα, [d] τοὺς ἀφαιρεθησομένους. αἰσθόμενος δὲ τοὺς ἐλθόντας ὁ νεανίσκος, ἀφαιρεῖται [e] ἐξ αὐτῶν κίνδυνον εἰς τὴν πόλιν ἠπείγετο, θαρρῶν τῷ πλήθει ἀφ' οἷς τε πατρὸς εὐεργεσίας, καὶ ἀφ' ὧν Πτολεμαίου τοῖς ὄχλοις μῖσος. αἰσθόμενος δὲ καὶ Πτολεμαῖον εἰσελθεῖν δι' ἄλλης πύλης ὁ δῆμος ἀπώσατο, τὸν Ὑρκανὸν ἤδη προσδεδεγμένος.

4. Et quidem octo in universum annos in Judæos regnavit: in convivio autem interiit ex insidiis, ei à genero suo Ptolemæo instructis. qui, uxore etiam Simonis & duobus filiis comprehensis & in vincula conjectis, misit qui tertium quoque interficerent, Joannem *scilicet*, cui etiam Hyrcanus nomen erat. Verum adolescens cum missos venire intellexisset, evitato ex illis periculo, ad urbem contendebat, multitudini fidens, quod beneficia à patre ejus acceperit, & Ptolemæum odio habuerit. Nam & Ptolemæum, cum per aliam portam ingredi anniteretur, repulit populus, ut qui Hyrcanum jam receperat. XIV. *Ptolemæus Simonem & ejus filios interficit.* 1 *Macc.* c. 16.

ιε'.

ΚΕΦ. η'.

Ὑρκανὸς ἀρχιερωσύνῃ κοσμεῖται, καὶ Πτολεμαῖον τῆς χώρας ἐκβάλλει. Ἀντίοχος στρατεύεται ἐφ' Ὑρκανόν, ᾧ ἕπεται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιεῖται.

CAP. VIII.

Hyrcanus pontificatum suscipit, & Ptolemæum è regione ejicit. Antiochus in Hyrcanum exercitum ducit, ac postea societatis fœdus cum eo jungit. XV.

ΚΑΙ ὁ μὲν εἰς ἔν τι τῶν ὑπὲρ Ἱεριχοῦντα ἐρυμάτων ἀνεχώρησεν, Δαγὼν λεγόμενον. ἀπολαβὼν δὲ τὸν πάτριον ἀρχιερωσύνῃ Ὑρκανὸς, καὶ [g] τῷ Θεῷ πρῶτα θυσίας προσενεγκάμενος, ὅπερ τὸν Πτολεμαῖον ἐξεστράτευσε· καὶ προσβαλὼν ᾧ [h] χωρίῳ, τοῖς μὲν ἄλλοις περιῆν αὐτῷ, ἠτιᾶτο δὲ μόνῳ τῷ πρὸς τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῷ. τούτους γὰρ ὁ Πτολεμαῖος ἀνάγων ὅπου τὸ τεῖχος, ἐξ ὑπερδεξίου ἠκίζετο, καὶ κατακρημνίσειν οὐκ ἀφιεμένῳ τὸν πολιορκίας ἠπείλει. ὁ δ' ὅσον ἂν σπουδὴν τοῦ μὴ λαβεῖν τὸν χωρίον ἀποδῷτο, τοσοῦτο χαρίζεσθαι τοῖς φιλτάτοις ἠγάπησε πρὸς τὸ μὴ κακῶς πάσχειν, ἐξέλυε τὸ πρόθυμον. ἡ μέντοι μήτηρ, ὀρέγουσα τὰς χεῖρας, ἱκέτευε μὴ μαλακίζεσθαι δι' αὐτοὺς, ἀλλὰ [k] πολὺ πλέον ὀργῆς χρῆσθαι καὶ τὸν χωρίον ἑλεῖν ἀποδόσθαι· καὶ τὴν ἐχθρὸν [l] ἐπ' αὐτῷ ποιήσασθαι τιμωρήσασθαι τοῖς φιλτάτοις. ἤδη γὰρ αὐτῇ τὴν μετ' αἰκίας εἰς θάνατον, εἰ δίκαιον ἐπόθει τὸν εἰς αὐτοὺς ἀδικημάτων ὁ ζῶντα ποιῶν πολέμιος. τὸν δ' Ὑρκανὸν, ταῦτα μὲν λεγόντος τῆς μητρὸς, ὁρμὴν τις ἐλάμβανε πρὸς τὸν ἅρπαγα τὸν φρουρόν. ἤνικα δὲ αὐτὸν τυπτόμενον ἴδοι καὶ σπαραττόμενον, ἐξελύετο, καὶ τὸν ὅπως τοῖς εἰς τὸν μητέρα πραττομένοις συμπαθείας ἤτιον [m] ἐγένετο. ἑλκομένης δὲ ὥρας εἰς χρόνον τὸν πολιορκίας σύμπασαν ὃ ἔτος ἐκεῖνο, [n] καθ' ὃ συμβαίνει [o] τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν. τοῦτο δὲ ἑπτὰ ἔτη τοῦτο προσκαρτοῦσιν, ὡς τὰς ἐν ἑβδομάσιν ἡμέρας. ὁ Πτολεμαῖος, ὑπὸ ταύτης ἀνεθεὶς τὸν αἰτίας τὸν πολέμου, ἀποκτείνει τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ὑρκανοῦ καὶ τὴν μητέρα· καὶ τοῦτο δράσας πρὸς Ζήνωνα φεύγει, τὸν ὀνομαζόμενα Κοτυλᾶν, τυραννεύοντα τῶν Φιλαδελφέων πόλεως.

ET Ptolemæus quidem in arcem quandam recessit, supra Hierichuntem positam, nomine Dagon. At Hyrcanus patrium pontificatum adeptus, cum primum Deum sacrificiis exorasset, fecit adversus Ptolemæum expeditionem: locoque *quò se receperat* oppugnato, aliis quidem rebus superior erat, tantum misericordia erga matrem & fratres vincebatur. Eos enim Ptolemæus, in murum deductos, in conspicuo loco cruciabat: & præcipitaturum minabatur, nisi ille ab obsidione desisteret. Atque is, putans quantum de studio locum capiendi remitteret, tantum se gratiæ charissimis lucraturum, ne quid gravius paterentur, segnior aliquanto erat ad obsidionem urgendam. Veruntamen mater passis manibus eum orabat, ne sua causa remolleseeret, quin eo majori indignatione commotus operibus instaret, ad locum expugnandum & hostem in potestatem suam redigendum, ut sibi charissimos ulciseeretur. Ipsi enim suave esse cum cruciatibus necari, dummodo pœnas scelerum in ipsos editorum luat hostis eorum auctor. Hæc dicente matre, Hyrcanus ad munitionem capiendam fortius animabatur. Sed cum primum eam verberari lacerarique videret, *mox* elanguescebat, vincente misericordia, ex malis matri illatis orta. Ita durante diutius obsidione, annus ille instat, in quo Judæis ociari mos est. nam per *singulos* annos septenos hoc ipsum observant, sicuti septimo quoque die. Et Ptolemæus, hac de causa levatus bello, Hyrcani fratres & matrem interficit: eoque facto ad Zenonem se recipit, cognomento Cotylam, Philadelphensium urbis tyrannum. 2. An-

Hyrcanus fit pontifex, & adversus Ptolemæum expeditionem facit.

Hyrcani matris cruciatus & fortitudo.

Annus Jubilæus.

Ptolemæus fuga dilabitur ad Zenonem.

a Ita *Hen.* ἦρξε μὲν ὀκτὼ *Busb.* ἦρξεν ὢν in *Editis.* ἦρξε γ' ὁ τὰ π. *Petitus* in *Animadvers.* ἀνεκδότους, Tom. IV. p. 118. *b* Octo annos & circiter tres menses, post mortem Jonathæ, pontificatu functum illum fuisse ex *Maccabaïca Historia* colligit *Usserius* ad *A. M.* 3869. *c* Ἐπ' αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* *d* Τοὺς αὐτὸν ἀφαιρ. *Hen.* & *Busb.* *e* Ita *Bas. Hen.* & *Busb.* ἐξ αὐτοῦ *Gen.* *f* 1 *Macc.* c. 16. v. 15. Δὼκ vel Δῶκον. *g* Sic cum *Busb.* & *Hen.* quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *Deum hostiis placavit.* τὸν Θεὸν προθύτας θυσίας παρασκευάμενος in *Editis.* si quis malit τῷ Θεῷ προθύτας θυσίας παρασκευάμενος, aut τὸν Θεὸν προθύτας θυσίας παρασκευάμενος, per me licet. *h* Φρούριον lib. 1. de *Bello Jud.* c 2. *i* Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τοῦτο in *Editis.* *k* Sic *Hen.* & *Busb.* πολλῷ πλέον ὀργῇ in *Editis.* *l* Ὑφ' ἑαυτὸν *Busb.* *m* Ἐγένετο *Hen.* *n* Hîc *Josephum* erroris arguit *Saliamus* (ad *A. M.* 3919) rectèque monet, anno Sabbatico belli administrationem, aut obsidionem urbium, aut propugnationem, nusquam in lege Judæis fuisse prohibitum. Cui & nos hoc addimus: præsentem quidem annum revera fuisse Sabbaticum, non tamen post, sed quatuor mensibus ante Simonis cædem illum cœpisse. *Usserius* ad *A. M.* 3869. Verum hoc tantum voluisse videatur, obsidionem esse solutam propter annum Sabbaticum, ne commeatus exercitui deesset, ob incultos agros. *o* Τοῖς Ἰουδαίοις *Hen.* & *Busb.*

XVI. *Antiochus Demetrii frater oppugnat Hierosolyma.*

2. Antiochus vero, Simonis adversum se facta ægre ferens, Judæam invasit anno regni sui quarto, principatus vero Hyrcani primo, Olympiade centesima sexagesima secunda: vastatisque agris Hyrcanum in urbem ipsam compulit. quam cum septenis castris cinxisset, principio quidem nihil omnino proficiebat, tum propter murorum firmitatem, tum propter obsessorum virtutem, accedente etiam aquæ penuria; qua *tamen* eos liberavit delatus sub occasum vergiliarum multus imber. A parte autem muri septentrionali, qua ex parte etiam locus erat planus, excitatis centum turribus trinûm contabulationum, cohortes militares in eis collocavit. Cumque quotidie impressionem *in mœnia* faciset, atque altam & valde latam fossam duxisset, eamque duplicem, incolas concluſit. Illi vero, multis viis excogitatis, quibus excursiones facerent, sicubi hostes imparatos offenderent, magnas eis clades inferebant, sin sentirent, facile se in tutum recipiebant. Hyrcanus vero, postquam animadvertit suorum multitudinem sibi detrimento esse, propterea quod & necessaria *ad victum* ab eis celerius absumerentur, & verisimile esset nihil à multis manibus quod sit operæpretium fieri, inutilem turbam secrevit & ejecit; quodque roboris erat & ad pugnandum idoneum, id solum retinuit. Et quidem Antiochus exclusos prohibet exitu: illi vero, *inter muros oberrantes & fame confecti, miserabiliter perierunt. Sed ubi umbraculorum festum instaret, qui erant in urbe, eos, miseratione commoti, rursum intro receperunt. Cumque Hyrcanus misisset ad Antiochum & petiisset inducias in septem dies propter festum, ille, pietati in Deum cedens, eas pacisciturac præterea magnificum sacrificium intromittit, tauros auratis cornibus, &, cum omni genere aromatum, pocula aurea & argentea. Et quidem sacrificium à ferentibus acceperunt qui ad portas erant, & in templum adduxerunt. Antiochus vero exercitum convivio excipiebat, multum dissimilis Antiocho Epiphani, qui capta urbe sues super altari mactabat, & jure carnium earum ædem aspergebat, violatis Judæorum legibus patriaque eorum pietate: quibus rebus fiebat, ut gens illa in bellum exarserit & nunquam in gratiam cum eo redierit. Hunc autem Antiochum propter singularem ejus religionem omnes Pium nuncuparunt.

Antiochi pietas: ex qua cognomen adeptus est.

Antiochi Epiphanis flagitia.

3. Quamobrem Hyrcanus, ejus æquitate approbata, cognitoque ejus erga Deum studio, legatos misit ad eum, petitum ut ipsis concederet ex patriis legibus & institutis vivere. Atque ille, cum repudiasset eorum consilium qui

Hyrcanus immunitatem petit ab Antiocho Pio.

β'. Αντίοχος δὲ, χαλεπῶς ἔχων ἐφ' οἷς ἔπαθε Σίμωνος ἔπαθεν, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐνέβαλε, [a] τετάρτῳ μὲν ἔτει τῆς βασιλείας αὐτῷ, δευτέρῳ δὲ τῆς Υρκανῦ ἀρχῆς, [b] Ολυμπιάδος ἑκατοστῷ καὶ ἑξηκοστῷ καὶ δευτέρᾳ· δράσας δὲ τὴν χώραν, εἰς Υρκανὸν εἰς αὐτὴν ἐνέκλεισε τὴν πόλιν. ἣν ἑπτὰ στρατοπέδοις περιλαβών, ἦνπερ μὲν οὐδὲν ὅλως τὸ πρῶτον, ἀφ' ἑαυτῆς τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα, καὶ δι' ἀρετὴν τῶν [c] ἐμπολιορκουμένων, ἔπειγε μὴν ὕδατος ἔνδεια, ἧς αὐτοὺς ἀπέλυσεν ὄμβρος χαλεπὸς πολὺς δυομένης πλειάδος. κατὰ δὲ τὸ [d] βόρειον μέρος τοῦ τείχους, καθ' ὃ συνέβαινεν αὐτὸ καὶ ὀπίσθιον εἶναι, πύργους ἀναστήσας ἑκατὸν [e] τεσσάρων, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιωτικὰ τάγματα. καὶ προσβολὰς ὁσημέραι ποιησάμενος, τάφρον τε βαθεῖαν καὶ πολλὴν τὸ εὖρος καὶ [f] διπλῆν [g] τειχίσας, [h] ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας. οἱ δὲ, πολλὰς ἐκβρομὰς ἀντεπινοοῦντες, εἰ μέν ἀφυλάκτοις που προσπέσοιεν τοῖς πολεμίοις, πολλὰ ἔδρων αὐτούς, [i] ἀλαθομένοις δὲ, ἀνεχώρουν [ii] εὐχερῶς. ἐπεὶ δὲ βλαβερὰν κατενόησεν Υρκανὸς τὴν πολυανθρωπίαν, ἀναλισκομένων τε τῆς ἐπιτηδείου τάχιον ἐκ' αὐτῆς, καὶ μηδενὸς οἷ εἰκὸς ἐκ πολυχειρίας ἔργου γινομένου, τὸ μὲ ἀχρεῖον αὐτῆς ἀποκείνας ἐξέβαλεν, ὅσον δ' ἦν ἀκμαῖον καὶ μάχιμον τοῦτο μόνον κατέσχεν. Αντίοχος μὲν οὖν τοὺς ἀπολειχθέντας ἐξελθεῖν ἐκώλυεν· οἱ δὲ, ἐν τοῖς μεταξὺ τείχεσι πλανώμενοι καὶ περισκαλεύμενοι [k] τῷ λιμῷ, ἀπέθνησκον οἰκτρῶς. ἐπιτάσης γε μὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς, ἐλεήσαντες αὐτοὺς οἱ ἐντὸς, πάλιν εἰσεδέξαντο. πέμψαντος δ' Υρκανοῦ πρὸς Αντίοχον, καὶ σπονδὰς ἡμερῶν ἑπτὰ ἀφ' τῆς ἑορτῆς ἀξιώσαντος γενέσθαι, [l] τῇ πρὸς θεὸν εὐσεβείᾳ εἰκὼν σπένδεται, καὶ προσέτι θυσίαν εἰσέπεμψε μεγαλοπρεπῆ, ταύρους [m] χρυσοκέρατας, [n] καὶ, μετὰ παντοίων ἀρωμάτων, ἐκπώματα χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα. καὶ τὴν μὲ θυσίαν δεξάμενοι παρὰ τῶν κομιζόντων, οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες, ἄγουσιν εἰς τὸ ἱερόν. Αντίοχος δὲ τὴν παροῦσαν εἰστία, πλεῖστον Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς διενέγκας, ὃς τὴν πόλιν ἑλὼν, ὗς μὲν κατέθυεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, τοῦ νεὼ δὲ τῷ ζωμῷ τούτων περιέῤῥαινε, συγχέας τοὺς Ιουδαίων νόμιμα καὶ τὴν πάτριον αὐτῶν εὐσέβειαν· ἐφ' οἷς ἐξεπολεμώθη τὸ ἔθνος, καὶ ἀκαταλλάκτως ἔσχε. τοῦτον μέντοι Αντίοχον δι' ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας Εὐσεβῆ πάντες ἐκάλεσαν.

γ'. Αποδεξάμενος δὲ αὐτῷ τὴν ἐπιείκειαν Υρκανὸς, καὶ μαθὼν τὴν πρὸς τὸ θεῖον σπουδὴν, ἐπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν τὴν πάτριον αὐτοῖς πολιτείαν ἐπιτηδεύειν. ὁ δὲ, ἀπωσάμενος [o] τὴν συμβουλὴν τῶν [p] παραγενόντων ἐξελεῖν

a Anno Antiochi quarto desinente (inquit *Usserius*) Hyrcani primo ineunte. *b* Ita in *Editis Aliisque.* Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ ἑξηκοστῇ δευτέρᾳ *Hen.* & *Busb.* Certe hîc (inquit *Scalig.* in *Animad.* ad *Euseb.* p. 134, 135) dormitabat *Josephus.* nam mendum in codice non esse ex *Epiphanio* colligimus. itaque mendum est in Olympiade, si non in annis Sidetæ & Hyrcani. Ολυμπιάδος ϙ'. καὶ ξα'. τῇ β'. *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3865. Ολυμπιάδος ϙ'. καὶ ξ. καὶ α' β'. olim scriptum fuisse existimat *S. Petitus,* (in *Eclog. Chron.* p. 23.) id est, Olymp. centesimæ sexagesimæ primæ β'. ἔτει, *scilicet* anno secundo. imperitos autem librarios in errorem induxit repetitus digitalis numerus, quare τὸ α'. expunxerunt. Ολυμπιάδος ϙ' ϵ ξα' ἔτει β'. etiam scribendum contendit *Is. Vossius* in *Chron.* S c. 12. p. 154. *c* Ita etiam legisse & distinxisse videtur *Epiphan.* ἐμπολιορκουμένων. ἵνα γε μὴν ὕδατος ἐνδείᾳ, ἧς αὐτοὺς ἀπ. in *Editis.* ἐμπολιορκουμένων. ἔτι γε μὴν ἐνδείᾳ, αὐτοὺς *Hen.* Quod si mavis, verte. *Adde quod aquæ penuria eos liberavit* &c. ὑπερβάλλουσα, ἣ τ' εὐδείᾳ αὐτοὺς ἀπέλυσεν &c. *Busb.* καὶ ὕδατος ἀφθονίαν, ἐξ ἐπομβρίας ἄρτι συμβᾶσαν *Zonar.* *d* Sic *MSS.* & *Zonar.* βόρειον perperam in *Editis.* *e* *Al.* τεσσαρεσφρυς. *f* Διὰ πλείονων solus *Hen.* *g* Θέμενος *Hen.* & *Busb.* *h* Ita *Hen.* & *Busb.* ἀπετύγχανε in *Editis.* *i* Ita scribendum esse existimo. ἀλθομένοις in *libris omnibus.* quod ferri nequit, nisi suppleatur καταλαβόντες, aut simile verbum. *ii* Εὐμαρῶς *Hen.* & *Vet. Int.* *k* Ταῖς βασάνοις *Hen.* & *Vet. Int.* *l* Τῇ πρὸς τὸ θεῖον αἰδοῖ εἶκων, ἵφη σπένδεται, καὶ π. *Busb.* *m* Mos boum mactandorum cornua deaurandi ex Poetis & Historicis notus. *n* Καὶ μετὰ π. *Hen.* & *Vet. Interpr.* *o* Τὴν ἐπιβουλὴν *Hen.* *pessimum consilium* in versione *Epiphanii.* *p* Προαγόντων *Hen.* Hac de re videlis *Diodorum Siculum* in *Excerptis* (apud *Photium*) ex libro XXXIV. * *Al.* circa pomœria.

a Ita

ἐξελεῖν τὸ ἔθνος ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς [a] ἄλλους αὐτῶν τῆς διαίτης ἀμιξίαν, οὐκ ἐφρόντιζε. [b] πειθόμενος δὲ κατ' εὐσέβειαν πάντα ποιεῖν, τοῖς πρεσβευταῖς ἀπεκρίνατο, τοὺς μὲν ὅπλα τοὺς [c] πολιορκουμένους, καὶ δασμὸν αὐτῷ τελεῖν Ἰόππης, καὶ τῶν ἄλλων [d] πόλεων, τὴν τε πρόξ τῆς Ἰουδαίας, φρουράν τε δεξαμένους ὅτι τούτοις ἀπαλλάχθαι τοῦ πολέμου. οἱ δὲ τἄλλα μὲν [e] συνέθεντο, τὴν δὲ φρουρὰν οὐχ ὡμολόγουν, ἀφ' ἑαυτῶν ἀμιξίαν [f] οὐκ ἐφικνούμενοι πρὸς ἄλλους. ἀντὶ μέντοι γε τῆς φρουρᾶς ὁμήρους ἐδίδοσαν καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· ὧν εὐθὺς τὰ τριακόσια, καὶ τοὺς ὁμήρους προσδεξαμένου Ἀντίοχου τοῦ βασιλέως, ἔδοσαν, οἷς ἦν αὐτῷ καὶ Ὑρκανοῦ ἀδελφός. καθεῖλε δὲ καὶ τῶν περάνων τῆς πόλεως. ὅτι τούτοις μὲν οὖν Ἀντίοχος, τὴν πολιορκίαν λύσας, ἀνεχώρησεν.

gentem utpote nullam cum aliis vitæ consuetudinem habentem, delendam suadebant, hac de re non deliberabat: sed illud sibi persuadens ut ex pietate omnia faceret, legatis respondit, ut obsessi arma traderent, & sibi Joppes reliquarumque urbium, circa Judæam, vectigalia penderent, ac præterea præsidium acciperent, atque hac conditione bello liberarentur. Atque illi quidem in cætera consentiebant, præsidium vero non admittebant, propter insociabilitatem suam, ut qui cum aliis vitæ commercium non haberent. Verum pro præsidio obsides dabant, atque argenti talenta quingenta, quorum trecenta in præsentia dederunt, etiam cum Antiocho regi placuisset obsides accipere, quos inter erat & Hyrcani frater. Atqui vero * murorum urbis pinnas dejecit. Et his quidem factis, Antiochus soluta obsidione discessit.

Antiochus, accepto obsidibus & talentis CCC. init cum Hyrcano societatem.

δ'. Ὑρκανὸς δὲ τὸν Δαυίδου τάφον ἀνοίξας, ὃς πλούτῳ τοὺς πώποτε βασιλεῖς ὑπερέβαλλε, τρισχίλια μὲν [h] ἀργυρίου τάλαντα ἐξεκόμισεν· ὁρμώμενος δ' [i] ἐκ τούτων τῶν χρημάτων Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο. πέμπει δ' αὐτὸς καὶ πρὸς Ἀντίοχον φιλίαν καὶ συμμαχίαν· καὶ δεξάμενος αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, ἀφθόνως πάντα τῇ στρατιᾷ καὶ φιλοτίμως παρέσχε. καὶ ποιουμένῳ τὴν κατὰ Πάρθους αὐτῷ στρατείαν συνεξώρμησεν Ὑρκανός. μάρτυς δὲ τούτων ἡμῖν ὅτι καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνός, ὕστερος ἱστορῶν. "πρόπαγον "δὲ στήσας Ἀντίοχος ὅτι τῷ Λύκῳ ποταμῷ, νικήσας Ἰν- "δάτην Πάρθων στρατηγόν, αὐτόθι ἔμεινεν ἡμέρας "δύο. δεηθέντος Ὑρκανοῦ τοῦ Ἰουδαίων ἀφ' ἑορτήν τινα ἑορτὴν "πάτριον, ἣν τοῖς Ἰουδαίοις οὐκ ἦν νόμιμον ἐξοδεύειν." καὶ ταῦτα μέν τις ἂν ψευδῆ λέγων. οὐσῶν γὰρ τῶν Πεντηκοστῶν ἑορτὴν μίαν τὸ Σάββατον· [k] οὐκ ἔστιν δὲ ἡμῖν ὅτε ἐν τοῖς Σάββασιν ὅτε οὐ τῇ ἑορτῇ ὁδεύειν. συμβαλὼν δὲ Ἀντίοχος Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθῳ, πολλήν τε τῶν στρατιᾶς ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς [l] ἀπώλυτο. τὴν δὲ τῶν Σύρων βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διαδέχεται Δημήτριος, Ἀρσάκου αὐτὸν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολύσαντος, καθ' ὃν χρόνον Ἀντίοχος εἰς τὴν [m] Παρθυαίαν ἐνέβαλεν, ὡς καὶ πρότερον [n] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

4. Hyrcanus vero aperto sepulchro Davidis, qui divitiis reges omnes anteibat, tria millia talentorum argenti inde extulit: & his opibus fretus Judæorum primus cœpit externum militem alere. Iniit & cum Antiocho amicitiam & societatem: eoque in urbem accepto, omnia exercitui abunde & † magnifice subministravit. Cumque ille in Parthos expeditionem faceret, eum comitatus est Hyrcanus. De his vero testimonium nobis perhibet Nicolaus Damascenus, ista narrans. "At "Antiochus, erecto trophæo ad Lycum flu- "vium, cum Indatem Parthorum ducem su- "perasset, illic per biduum substitit, ad preces "Hyrcani Judæi, quod forte inciderat patrium "quoddam festum, in quo Judæis non licebat "iter facere." Et hæc quidem dicendo non falsus habetur. nam instabat Pentecoste post Sabbatum: atque nobis non licet aut Sabbato aut festo *patrio* iter suscipere. Antiochus autem, commisso prælio cum Arsace Partho, & magnam exercitus sui partem amisit, & ipse mortuus est. Ei vero in regnum Syriæ successit ejus frater Demetrius, per Arsacem liberatus à captivitate, quo tempore Antiochus in Parthorum regionem impressionem fecerat, ut alibi jam ante dictum est.

Hyrcanus aperit sepulchrum Davidis.

Comitatur Antiochum in expeditione contra Parthos.

Nicolaus Damascenus.

Antiochus in prælio cadit.

ιζ'. ΚΕΦ. θ'. CAP. IX. XVII.

Ὡς μετὰ τὸν Ἀντίοχον θάνατον Ὑρκανὸς στρατεύεται ἐπὶ Συρίαν, καὶ φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ῥωμαίους. περὶ τῆς τελευτῆς Δημητρίου βασιλέως καὶ Ἀλεξάνδρου.

Quomodo, post Antiochi mortem, Hyrcanus expeditionem facit in Syriam, & amicitiam init cum Romanis. De obita Demetrii regis & Alexandri.

Ὑρκανὸς δέ, ἀκούσας τὸν Ἀντίοχον θάνατον, εὐθὺς ὅτι ταῖς ἐν Συρίᾳ πόλεις ἐξεστράτευσεν, οἰόμενος αὐτὰς [o] εὑρήσειν, ὅπερ ἦν, ἐρήμους τῶν μαχίμων καὶ ῥᾳδίως δυναμένων. [p] Μήδαβαν μὲν οὖν, πολλὰ τῶν στρατιᾶς αὐτῷ ταλαιπωρηθείσης, ἕκτῳ μηνὶ εἷλεν· ἔπειτα καὶ [q] Σαμεγὰν, καὶ τὰ πλησίον [r] αὐτῆς αἱρεῖ, Σίκιμά τε πρὸς τούτοις καὶ Γαριζεὶν, τό τε Χουθαίων γένος, ὅσοι ἦκον τὸν εἰσκαθέντα ἐν Ἱε-

CÆterum Hyrcanus, audita Antiochi morte, confestim in urbes Syriæ expeditionem suscipit: ratus (id quod erat) inventurum vacuas à propugnatoribus & defensoribus. Et quidem Medabam magno cum exercitus sui labore sexto *demum* mense cepit: deinde Samegam & finitima loca capit; itemque Sicima & Garizim, Chuthæorumque gentem, quæ templum accolebat Hierosolymitani

Hyrcani expeditio in Syriam.

a Ita, ut mox infra v. 9. è Cod. *Busb.* legere placuit. b Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* πυθόμενος in *Editis Aliisque.* c Vocem λίθων post πολιορκουμένους adjicit *Busb.* d Ita *Hen.* & *Epiphan.* πόλεων, πλὴν τῆς Ἰουδ. in *Editis Aliisque.* ἢ πρὸ τῆς Ἰουδαίας *Zonar.* e Iterum cum *Busb.* & *Hen.* ὑπέμειναν in *Editis.* f Ἐπιμιγνύμενοι *Busb.* & *Hen.* g Ἀντιόχου inversum dedimus ex *Hen.* & *Vet. Interp.* h Sic *Hen. Busb. Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἀργυρίου deest *Editis.* i Ἐπὶ τούτων solus *Hen.* k Οὐκ ἔξεστι δ' ἡμῖν *Hen.* l Ἀπώλετο *Busb.* & forsan *Epiph.* Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3874. m Παρθυηνὴν *Busb.* Παρθύαιαν *Hen.* n P. 575. v. 35. o Ita *Hen.* εὑρεῖν in cæteris. p Μηδαβὰν *Hen.* Vide p. 556, 557. q Σαμαίαν l. 1. de *Bello Judaico* c. 2. Σαμοχὼν *Hen.* & *Epiphan.* r Εὐθὺς αἱρεῖ *Vat.*

* *Al.* loricam urbis. † *Al.* cupide.

a Ita

tani ſimile, quod Alexander permiſit Sanaballetæ duci ædificare, in gratiam generi ipſius Manaſſis, qui frater erat Jaddi pontificis, ut jam ante memoravimus. Contigit autem hoc templum vaſtari, poſtquam ducentos duravit annos. Hyrcanus etiam Idumææ urbes capit, Adora & Mariſſam: ſubactiſque omnibus Idumæis, permiſit in regione *ſua* manere, ſi pudenda circumcidere, Judæiſque legibus uti vellent. Illi vero patriæ *ſuæ* amore tum circumciſionem admiſerunt, tum vitam in cæteris ſimiliter ac Judæi agere ſuſtinuerunt. Atque eo tempore ipſis contigit, ut deinceps Judæi eſſent.

Templum Garizitanum deletum.

Idumæi fiunt Judæi.

2. Hyrcanus autem ſummus ſacerdos, amicitiam volens cum Romanis *olim factam* renovare, mittit ad eos legationem. Et Senatus, acceptis quas dederat literis, amicitiam cum eo paciſcitur in hunc modum: "FANIUS MARCI FILIUS PRÆTOR "Senatum convocavit ante diem octavum "Iduum Februarii in Comitio, præſente Lucio "Manlio Lucii filio Mentina, & Cajo Sem"pronio Caji filio Falerna, propter eas res "quas *Judæorum* legati retulerunt, Simon "Doſithei *filius*, atque Apollonius Alexandri, "& Diodorus Jaſonis, viri honeſti & boni, "miſſi à populo Judæorum, qui etiam ege"runt de amicitia & ſocietate quæ eis cum "Romanis intercedit, & de publicis negotiis, "ut Joppe & portus, & Gazara & fontes, & "quaſcunque alias eorum urbes & loca bello "cepit Antiochus citra Senatus decretum, hæc "eis reddantur, neve regiis militibus liceat "per ipſorum aut ſubditorum fines iter facere. "Item, ut quæ per id bellum ab Antiocho at"tentata ſunt præter Senatus ſententiam, irrita "fiant: utque miſſis legatis curent eis red"denda quæ per Antiochum ablata ſunt, & "regionem æſtiment, quæ ab eo bello vaſtata "eſt: utque eis ad reges & liberos populos "dentur literæ ad redeundum tuto domum. "Igitur de his rebus decreta ſunt hæc, renovari "amicitiam & ſocietatem cum viris bonis, & à "bono amicoque populo miſſis." De literis autem *allatis* reſponderunt ſe deliberaturos eſſe, cum Senatui per ſua negotia vacaverit; operamque daturos ut in poſterum nulla ejuſmodi afficiantur injuria; mandatumque eſſe prætori Fanio, ut eis pecuniam ſuppeditet ex ærario ad domum reditionem. Et quidem Fanius *prætor* ita Judæorum legatos dimiſit, data eis pecunia ex ærario, necnon ſenatuſconſulto ad eos, qui deducere & tutum iter domum uſque eis præſtare deberent.

Romanorum ſenatuſconſultum pro Judæis.

3. Et Hyrcani quidem pontificis rerum ſtatus hic erat. Demetrius autem rex, Hyrcano

Demetrius rex militibus inviſus.

ἐσυλύμοις ἱερῷ ναὸν, ὃν Ἀλέξανδρος ἐπέτρεψεν οἰκοδομήσαι Σαναβαλλέτῃ τῷ γαμβρῷ [a] Μανασσῆ τοῦ Ἰάδδου δ' ἀρχιερέως ἀδελφὸν, ὡς μ' [b] πρότερον δεδηλώκαμεν. συνέβη δὲ τὸν ναὸν τοῦτον ἔρημον γενέσθαι μέχρι ἔτη διακόσια. Ὑρκανὸς δὲ ὁ τοῦ Ἰδουμαίας αἱρεῖ πόλεις [c] Ἄδωρα, καὶ [d] Μάρισσαν, καὶ, ἅπαντας τοὺς Ἰδουμαίους ὑποχειρίους ποιησάμενος, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ χώρᾳ, εἰ [e] περιτέμοιντο τε τὰ αἰδοῖα καὶ τοῖς [f] Ἰουδαίοις νόμοις χρῆσθαι θέλοιεν. οἱ δὲ πόθῳ τοῦ πατρίου γῆς καὶ τοῦ [g] θεσμὸν καὶ τοῦ ἄλλην τοῦ βίου διαιταν ὑπέμειναν τοῦ αὐτὴν Ἰουδαίοις ποιήσασθαι. [g] κἀκεῖνος αὐτοῖς χρόνος ὑπῆρχεν, ὥστε εἶναι τὸ λοιπὸν Ἰουδαίοις.

Β'. Ὑρκανὸς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, ἀνανεώσασθαι τὸν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν βουλόμενος, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρεσβείαν. καὶ ἡ σύγκλητος, δεξαμένη τὰ παρ' αὐτῶν γράμματα, ποιεῖται πρὸς αὐτὸν φιλίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ. "ΦΑΝΙΟΣ ΜΑΡΚΟΥ "ΥΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ βουλὴν συνήγαγε πρὸ ὀκτὼ "[h] εἰδῶν Φεβρουαρίων ἐν [i] Κομιτίῳ, παρόντος Λευκίου [k] Μαν"νίου Λευκίου υἱοῦ [l] Μεντινᾶ, καὶ Γαΐου Σεμπρονίου [m] Γαΐου υἱοῦ "Φαλερνᾶ, περὶ ὧν ἐπρέσβευσε Σίμων Δοσιθέου, καὶ Ἀπολ"λώνιος Ἀλεξάνδρου, καὶ Διόδωρος Ἰάσωνος, ἄνδρες καλοὶ "καὶ ἀγαθοὶ, πεμφθέντες ὑπὸ δήμου τοῦ Ἰουδαίων, οἱ καὶ διελέ"χθησαν περὶ φιλίας καὶ ὑπαρχόντων τούτοις καὶ συμμαχίας "πρὸς Ῥωμαίους, καὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, ὅπως τε Ἰόππη "καὶ λιμένες, καὶ [n] Γάζαρα καὶ πηγαὶ, καὶ ὅσας πόλεις αὐτοῦ "ἄλλας καὶ [o] χώρας πολεμῶν [p] ἔλαβεν Ἀντίοχος παρὰ δόξαν "συγκλήτου δόγμα, ταῦτα ἀποκαταστηθῇ, ἵνα τε τοῖς "γραπτώταις τοῖς βασιλικοῖς μὴ ἐξῇ διὰ τῆς χώρας [q] τῶν αὐ"τῶν καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ διέρχεσθαι, καὶ ὅπως τὰ κατὰ τὸν πό"λεμον ἐκεῖνον [r] ψηλαφηθέντα ὑπ' Ἀντίοχου παρὰ δόξαν τῆς "συγκλήτου δόγμα, ἄκυρα γένηται, ἵνα τε πρέσβεις πέμ"ψαντες ἀποδοθῆναι τε αὐτοῖς ποιήσωσι τὰ ὑπ' Ἀντίοχου "ἁρπασθέντα, καὶ τὴν χώραν διατιμήσωνται, τὴν ἐν τῷ πολέμῳ "διεφθαρμένην, ὅπως τε αὐτοῖς πρός τε βασιλεῖς καὶ δήμους "ἐλευθέρους γράμματα δῶσιν εἰς ἀσφάλειαν τοῦ εἰς οἶκον "ἐπανόδου. ἔδοξεν δῆν περὶ τούτων ταῦτα, ἀνανεώσασθαι φι"λίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς ἄνδρας ἀγαθοὺς, καὶ ὑπὸ δήμου "πεμφθέντας ἀγαθοῦ καὶ φίλου." [s] περὶ μέντοι γραμμάτων, ἀπεκείναντο [t] βουλεύσεσθαι, ὅταν σπουδὴν τῶν ἰδίων ἡ σύγκλητος εὐρολήσῃ, ποιήσασθαί τε τοῦ λοιποῦ μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἀδίκημα τοιοῦτο γενήσεσθαι, δοῦναί τε αὐτοῖς τοῦ πραίτορος Φάνιον χρήματα ἐκ τοῦ δημοσίου, ὅπως ἂν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανέλθοιεν. Φάνιος μὲν οὖν ὅπως ἀποπέμπει τοὺς τῶν Ἰουδαίων πρέσβεις, χρήματα δοὺς αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου, καὶ δόγμα συγκλήτου πρὸς τοὺς [u] διαπέμψοντας, καὶ ἀσφαλῆ παρεξομένους τὴν οἴκαδε παρουσίαν.

Γ'. Τὰ μὲν οὖν περὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα ἐν τούτοις ὑπῆρχε. Δημητρίῳ δὲ τῷ βασιλεῖ προσθυμουμένῳ πρᾶτ-

a Ita *Hen.* Μανασσῆ in *aliis*. *b* Sc. lib XI. p.502. *c* In *Epiphanii* libris *Abora*, aut *Aboracum*. Vide *Annott* ad p.578 v.18. *d* Μάρισσαν *Hen.* *e* Περιτέμνοιντο *Busb.* & *Hen.* Hac de re videſis *Ammonium* in libello de *Differ. Verb.* v. Ἰδουμαῖοι. *Montacutium* in *Originibus*, p. 56. *Seldenum* lib. 2. de *Synedriis*, p. 96. *Eundemque* de *Jure Nat. & Gent.* p. 151. *Hilperum* de *Præadamitis*, p. 105. & *Uſſerium* ad A. M. 3875. *f* Ἰουδαίων νομίμοις *Hen.* & *Busb.* *g* Κἀκεῖνος αὐτοῖς χρόνος ἦν χρόνος *Hen.* *h* Ἰδῶν Φεβρουαρίων *Hen.* *i* Ita reſcripſi cum *Briſſonio*. ἐν κομιτίῳ in libris omnibus, literis ει in ι coaleſcentibus. *in campo* etiam vertit *Epiphanius*. Sed ubi lectum, aut cui unquam fando auditum, Senatum in campo habitum? Plura vide in *lib.* 2. de *Formulis*, p. 238. *Edit. Franciſc.* *k* Μανίου υἱοῦ M. *Hen.* *l* Μεντινᾶ & mox Φαλερνᾶ malit *Pighius*, in *Annal. Rom.* l. 13 p. 39. *m* Πεντιναίου υἱοῦ *Hen. Vat.* & *Gall.* *n* Γάζωρα *Hen* & *Vat.* in *Epiphanii* libris *& Zora*. Vide *Annott.* ad p 579. v. 15. *o* Κωμία *Hen.* in *Epiphanii* verſione *villas*. *p* Vox ἔλαβεν deeſt *Hen.* qui mox legit, δόγμα ἀφείλετο ταῦτα ἀποκαταστηθῆναι. *q* Τῶν αὐτῶν ἐπηκόων αὐτοῦ *Hen.* quo modo forſan & *Epiphanius*, qui vertit, *per terram eorum cum ſubjecti ſint, tranſeant.* *r* Ψηφισθέντα *Hen.* *ſ* Περὶ μέντοι τῶν γραμμάτων *Hen.* *t* Ita *Hen.* βουλεύσεσθαι in *cæteris*. *u* Sic *Hen.* Ἀποπέμψαντας in *reliquis*.

a Μετὰ

γρατδύειν ὅπι Υρχανὸν, ὐκ ἐξεγένετο καιρὸς διὰ ἀφορμὴν, τ τε Σύρων ἐ τ γραπτῶν πρὸς αὐτὸν ἀπεχθανομένων. πονηρὸς γὰρ ἦν. ἐ πεμψάντων πρὸς Πτολεμαῖον τ Φύσκωνα ὀπικληθέντα πρέσβεις, ὅπως πινὰ τ ἐκ τ Σελεύκυ γένυς παραδῷ αὐτοῖς ἀπολιψόμενον τ βασιλείαν, ὃ δὲ Πτολεμαῖος πέμψας Αλέξανδρον [a] μετὰ γρατῦ τ [b] Ζεβινᾶν ὀπικαλούμενον, ἐ μάχης πρὸς τ Δημήτριον γενομένης, ὁ μὲν, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ, φεύγει πρὸς Κλεοπάτραν τ γυναῖκα εἰς Πτολεμαίδα, ἐ μὴ δεξαμένης αὐτὸν τ γυναικὸς, ἐκεῖθεν εἰς Τύρον ἀπελθὼν ἁλίσκε, [c] ἐ πολλὰ παθὼν ὑπὸ τ μισούντων ἀπέθανεν· Αλέξανδρος δὲ, τ βασιλείαν παραλαβὼν, φιλίαν ποιεῖται πρὸς Υρκανὸν τ ἀρχιερέα· [d] ἔπειτα πολεμήσαντος αὐτῷ Δημητρίυ παιδὸς Αντιόχυ ὃ Γρυπὸς ὀπικληθέντος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ [e] διαφθείρε.

bellum inferre cupiens, tempus & opportunitatem non habuit, quod tum Syris eſſet tum militibus inviſus. nam improbus *admodum* erat. Cumque illi miſiſſent ad Ptolemæum, cui Phyſcon cognomen erat, legatos, *petitum* ut ſibi daret aliquem de Seleuci genere, qui regnum acciperet, & Ptolemæus miſiſſet Alexandrum cognomine Zebinam cum exercitu, & pugna cum Demetrio iniretur, ille quidem prælio victus ad Cleopatram uxorem confugit Ptolemaïdem; atque ab uxore non admiſſus, inde Tyrum profectus capitur, multaque paſſus ab oſoribus ſuis diem ſupremum obiit: Alexander vero, regnum adeptus, amicitiam init cum Hyrcano pontifice; deinde bello petitus à Demetrii filio Antiocho, cui Grypus cognomen erat, acie debellatus occubuit.

Alexander Zebinæus Demetrium vincit, & regnum adipiſcitur.

ΚΕΦ. ι'.

Ως, δύο ἀδελφῶν, Αντιόχυ Γρυπὸ ἐ Αντιόχυ Κυζικηνῦ, περὶ τ βασιλείας μαχομένων, Υρκανὸς τὴν Σαμάρειαν ἑλὼν πᾶσαν ἠφάνιζε· καὶ ὡς Υρκανὸς τῇ τῶν Σαδδυκαίων γεγονὼς μοίρᾳ, τῶν Φαρισαίων ἀπορραγείς.

CAP. X.

Quomodo Hyrcanus, duobus fratribus Antiocho Grypo & Antiocho Cyziceno pro regno bellum gerentibus, Samariam captam penitus delevit: utque Hyrcanus, à Phariſæis avulſus, in Sadducæorum ſententiam conceſſit.

ΠΑραλαβὼν δὲ τ τ Συρίας βασιλείαν [f] Αντίοχος, ὅπι μὲ τ Ιυδαίαν γρατεύειν εὐλαβὴς ἦν, τ ἀδελφὸν ἀκόντων [g] τ ὁμομήτριον, Αντίοχος δὲ καλούμενος ἐκαλεῖτο, δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ Κυζίκυ συλλέγειν. μέσων δὲ χῶραν, ἐγνω προσκευάζειν αὐτὸν ὅπι τ ἔφοδον τ ἀδελφῦ, ὃς Κυζικηνὸς μὲ ἐπεκλήθη, διὰ ὃ τραφῆναι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. πατρὸς δ' ἦν Αντιόχυ ὃ Σωτῆρος ὀπικληθέντος, ὃς ἐν Πάρθοις ἀπέθανεν· [h] ὗτος δὲ ἀδελφὸς ἦν Δημητρίυ ὃ Γρυπῦ πατρός. συνέβη μέντοι μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν, ὡς ἐ ἐν ἄλλοις [i] ἱστορήκαμεν. ὁ δὲ Κυζικηνὸς Αντίοχος παραγενόμενος [k] εἰς Συρίαν, πολλοῖς ἔτεσι πρὸς τ ἀδελφὸν πολεμῶν διετέλει. Υρκανὸς δὲ πάντα τ χρόνον ἐκεῖνον ἐν εἰρήνῃ διῆγε. ἐ γὰ αὐτὸς μὲ τ Αντιόχυ τελευτὴν τ Μακεδόνων ἀπέσχη, ἐ ὅτε ὡς ὑπήκοος, ὅτε ὡς φίλος, αὐτοῖς ὠφέλιμος ἐπαρεῖχεν· ἀλλ' ἐν αὐτῷ τὰ πράγματα ἐν ὀφθαλμοῖς πολλῇ ἐ ἀκμῇ εἶχε τὰς Αλεξάνδρυ ὃ Ζεβιναίυ χαρὰς, ἐ μάλιστ' ἐπὶ τούτοις τοῖς ἀδελφοῖς. ὁ γὰ πρὸς ἀλλήλυς αὐτοῖς πόλεμος σχολὴν Υρκανῷ χαρπῦται [m] Ιυδαίαν ἐπ' ἀδείας παρέχειν, ὡς ἄπορόν τι πλῆθος χρημάτων συναγαγεῖν. ὃ μέντοι Κυζικηνὸς τ γῆν κακῶντος, φανερῶς ἐ αὐτὸς τ [n] ἑαυτῦ προαίρεσιν ἐπεδείκνυτο· ὁ ἐ τ ἀπ' Αἰγύπτυ συμμάχων ἔρημον ὁρῶν τ Αντίοχον, καὶ αὐτόν τε πράττοντα κακῶς ἐ τ ἀδελφὸν αὖ ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλυς ἀγῶσιν, ἀμφοτέρων [p] κατεφρόνησεν.

CÆterum Antiochus, regno Syriæ potitus, in Judæam exercitum ducere reformidabat, audito ſuum ex matre fratrem (cui & ipſi Antiocho nomen erat) contra ſe apud Cyzicum habere delectum. Itaque intra fines ſuos ſe continens, ſtatuit in fratris ſui incurſum ſemet præparare, qui Cyzicenus à Cyzico urbe, in qua nutritus eſſet, cognominatus eſt. patre autem erat Antiocho Sotere, qui in Parthis occubuit: eratque is frater Demetrii, patris Grypi. accidit enim ut duobus fratribus nuberet Cleopatra, ſicut & alibi narravimus. Cyzicenus vero Antiochus in Syriam profectus, multos annos contra fratrem bellum gerebat. At Hyrcanus toto eo tempore in pace degebat. Etenim poſt obitum Antiochi à Macedonibus defecerat; nec quidquam eis jam nec ut ſubditus nec ut amicus præſtabat: quin rebus ſecundis admodum & florentibus utebatur Alexandri Zebinæ temporibus, & maxime ſub his fratribus. Bellum etiam, quod inter eos gerebatur, facultatem Hyrcano præbebat fruendi Judæa ſecure, ita ut pecuniæ vim innumerabilem congeſſerit. Tamen Cyziceno agros vaſtante, ipſe quoque voluntatem ſuam aperte oſtendebat: & deſertum ab Ægypti auxilio videns Antiochum, ac tum ipſum tum ejus fratrem mutuis certaminibus affligi, utrumque contemnebat.

Duobus Antiochis inter ſe diſſidentibus, pace fruitur Hyrcanus, & opibus augetur.

ιη'. Β'. Καὶ γρατεύει μὲν ὅπι Σαμάρειαν πόλιν ὀχυρωτάτην, περὶ ἧς ὕστερον μνησθησόμεθα διὰ τὸ καλεῖται νῦν Σεβαστὴ κτισθεῖσα ὑπὸ Ηρώδυ, κτ' [q] χώραν δηλώσομεν. περιβαλὼν

2. Hinc fit ut expeditionem faceret adverſus Samariam, urbem munitiſſimam, de qua, utpote nunc Sebaſte vocata ab Herode *iterum* condita, ſuo loco dicemus. Hanc autem

XVIII. *Hyrcanus expeditionem facit in Samariam.*

a Μετὰ γραπτᾶς *Busb.* & *Hen.* *b* Infra (v. 36.) dicitur Αλέξανδρος ὁ Ζαβιναῖος. Ζαβινᾶ apud *Diodorum Sic.* in *Excerptis* ex libro XXXIV. Videſis *Uſſerium* ad *A. M.* 3877. *c* Aliter *Juſtinus* l. 39. c. 2. & *Porphyrius* in *Græcis Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3882. & ex eo *Pagi* in *Apparatu* ad *Crit. Baron.* p. 9. *d* Επειτα δὲ πολ. αὐτῷ Δημ. *Hen.* & *Busb.* *e* *Al.* ὑπεδιαφθείραται. *f* Ο Αντιοχος *Hen.* & *Busb.* *g* Τὸν deeſt *Hen.* *h* Scilicet *Antiochus Soter.* quo ſubintellecto nec opus eſt ut πατρὸς ejiciatur, aut πατὴς ante Δημητρίυ addatur, aut ut iſta omnia ὅτος δὲ ἀδελφὸς ἦν τῦ Δημητρέως Γρυπῦ πατρὸς tollantur. *i* Διεδηλώσαμεν *Hen.* *k* Εις τὴν Συρίαν *Busb.* & *Hen.* *l* Σεβιναίᾳ *Busb.* Ζαβιναίᾳ *Vat.* *m* Τῶν Ιυδαίων *Hen. Vat.* & *Busb.* & mox παρεῖχεν *Hen.* *n* Αὐτῦ *Busb.* & *Hen.* *o* Καὶ τῶν τι *Busb.* & *Hen.* *p* Καταφρονησιν ὁ Υρκανὸς *Busb.* & *Hen.* *q* Ita *Hen.* & *Epiphan.* χολὴν in *Editis Aliiſque.*

tem adortus magna vi oppugnabat, Samaritanis infenſus propter injurias quas Mariſſenis Judæorum colonis & ſociis intulerant juſſu regum Syriæ. Cum igitur urbem foſſa undique & duplici muro per octoginta ſtadia cinxiſſet, filios ſuos *eis* præfecit Antigonum & Ariſtobulum. quibus prementibus in eam famis neceſſitatem adducti ſunt Samaritæ, ut etiam inſuetis veſcerentur, & Antiochi Cyziceni opem implorarent. Qui, cum libenter eis opitulatum ſe contuliſſet, ab Ariſtobulo vincitur; & Scythopolim uſque fugatus à fratribus, effugit. Illi vero, in Samaritas converſi, eos iterum intra muros compellunt, ita ut, mittendo ad eundem Antiochum, eum denuo accerſiverint in auxilium. qui, accitis à Ptolemæo Lathuro hominum ad ſex millia, quos ille, invita matre, **& ab ea principatu propemodum deturbatus, miſit, primum Hyrcani regionem cum illis Ægyptiis latrocinando depopulabatur, cum eo quidem aperto Marte congredi non audens, (neque enim viribus par erat) ſed fore ſperans, ut agrorum vaſtatione Hyrcanum cogeret ſolvere obſidionem Samariæ. Verum poſtquam delatus in hoſtium inſidias multos ſuorum militum amiſit, Tripolim ſe recepit, cum Callimandrum & Epicratem bello *gerendo* contra Judæos præfeciſſet.

Samaritæ fame vexati.

Antiochus Cyzicenus, Samaritis auxilium ferens, victus aufugit.

3. Et quidem Callimander, dum *audacius* in hoſtes invehitur, in fugam verſus ſtatim occubuit. Epicrates vero, †quippe quod pecuniæ avidus, & Scythopolin & alia finitima loca prodidit manifeſte Judæis, neque Samariam obſidione levare potuit. Et quidem Hyrcanus urbem, uno anno obſeſſam, cepit: nec eo ſolo contentus erat, **ſed & eam funditus delevit, inductis eò torrentibus. eam enim effodiendo ita ſubruit, ut in cavernas delaberetur, & ne veſtigium quidem urbis ullum retineret. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano pontifice, quemadmodum Deus in *congreſſum* ejus & colloquium venerit. Fertur enim, quo die ejus filii cum Cyziceno dimicarunt, cum ille ſolus in templo pontifex thura adoleret, vocem audiviſſe, quæ ſignificaret ſuperatum modo ab ejus pueris Antiochum. id quod ipſe egreſſus ex templo toti populo indicavit. atque ita factum contigit. Et hoc quidem in ſtatu erant res Hyrcani.

Samariæ excidium.

Hyrcanus vates.

4. Accidit autem eodem tempore, ut non ſolum qui Hieroſolymis, & in ea regione erant Judæi, bene agerent: ſed etiam qui Alexandriæ & in Ægypto atque Cypro degebant. Cleopatra enim regina à filio ſuo Ptolemæo, cognomine Lathuro, diffidens, duces conſtituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios, ejus qui templum in Heliopolitana præfectura Hieroſolymitani ſimile conſtruxerat, prout alibi narravimus. Cum autem iſtis exercitum

Cleopatra duces conſtituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios.

δ' αὐτῇ φιλοπόνως ἐπολιόρκει, μισοπονηρῶν τοὺς Σαμαρεῖσιν, ὑπὲρ ὧν [a] Μαριασηνὸς, ἐπώκους ὄντας Ἰουδαίων, συνεμάχησε, ἠδίκηξ, ὑπαχθέντος τοῖς τ Σύρων βασιλεῦσι. περιβαλὼν δὲ τάφρον παντεχόθεν τῇ πόλει, καὶ διπλοῦν τεῖχος ἀπὸ σταδίων ἀγαθήκοντα, τοὺς υἱοὺς ἐφίστησιν, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον. ὧν [b] ὑπεκεμένων, εἰς τοῦτο ἀνάγκης ἦλθε λιμοῦ τοὺς Σαμαρεῖς συνέπεσεν, ὡς [c] ἄψασθαι μὲ τ ἀήθων, ὑπικαλέσασθαι δὲ βοηθὸν Ἀντίοχον τ Κυζικηνόν. ὃς, ἑτοίμως ὑπὲ τ συμμαχίαν ἀφικόμενος, ὑπὸ τ περὶ Ἀριστόβουλον ἡττᾶτο· διωχθεὶς δ' ἄχρι Σκυθοπόλεως ὑπὸ τ ἀδελφῶν, διέφυγεν. οἱ δ' ὑπὲ τῶν Σαμαρέων ὑποστρέψαντες, συγκλείουσι πάλιν εἰς ὃ τεῖχος αὐτούς, ὡς καὶ δεύτερον ὑπικαλέσασθαι σύμμαχον, πέμψαντας [d] πρὸς τ αὐτὸν Ἀντίοχον. ὃς, παρὰ Πτολεμαίου τοῦ [e] Λαθύρου μεταπεμψάμενος ἄνδρας εἰς ἑξακισχιλίους, ὧν ἀκμὴν τὸ μεῖζον ἐκεῖνος, καὶ ὅσον οὔπω τ ἀρχῆς αὐτὸν ἐκβεβληκέναι, [f] ἐξαπέστειλε, ὃ μὲ πρῶτον ὑπὸν ἐπόρθησε τ Ἰουδαίων χώραν μετ' Αἰγυπτίων ληστρικῶς, μάχεσθαι μὲν αὐτοῦ κατ' ἀρχὰς προσωπον [g] δὲ τολμήσας, διὰ δὲ τὸ ἀξιόχρεως ἡ δύναμις αὐτῷ, νομίζων δὲ τῇ κακώσει τῆς γῆς, ἀναγκάσειν Ἰουδαίων λῦσαι τ [h] ὑπὲ τ Σαμάρειαν πολιορκίαν. ἐπεὶ δὲ πολλοὺς τ στρατιωτῶν ἀπώλλυεν ὀφέδραις προσπίπτων, ἀπῆρεν εἰς Τρίπολιν, Καλλιμάνδρῳ καὶ Ἐπικράτει τ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πόλεμον ὑπερέψας.

γ'. Καλλίμανδρος μὲν δὴ, θρασύτερον τοῖς πολεμίοις [i] προσενεχθεὶς, εἰς φυγὴν τραπόμενος [k] παραχρῆμα διεφθάρη. Ἐπικράτης δὲ, [l] ὑπὸ φιλοχρηματίας, τήν τε Σκυθόπολιν, καὶ τἄλλα [m] πρὸς ταύτην χώρια, προδόντα φανερῶς τοῖς Ἰουδαίοις· τὴν δὲ Σαμαρείας πολιορκίαν διαλῦσαι οὐκ ἠδύνατο. Ὑρκανὸς μὲν οὖν τὴν πόλιν ἑλὼν, ἐνιαυτῷ πολιορκήσας, οὐκ ἠρκέθη μόνῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἀφάνισεν, [n] ὑπέκλυσον τοῖς χειμάρροις ποιήσας. ἀφορύξας δ' αὐτὴν ὥστε εἰς [o] χαράδρας μεταπεσεῖν, τὰ σημεῖα δὲ γενέσθαι ποτὲ πόλιν αὐτὴν [p] ἀφείλετο. θαυμάσιον δέ τι περὶ δὲ ἀρχιερέως Ὑρκανοῦ λέγουσι, τίνα τρόπον αὐτῷ ὁ θεῖον εἰς λόγους ἦλθε. φασὶ γὰρ ὅτι καθ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ παῖδες αὐτοῦ τῷ Κυζικηνῷ συνέβαλον, αὐτὸς ἐν τῷ ναῷ θυμιῶν, μόνος ἦν [oo] ὁ ἀρχιερεύς, ἀκούσαι φωνῆς, ὡς οἱ παῖδες αὐτοῦ [q] νενικήκασιν ἀρτίως τ Ἀντίοχον. καὶ τοῦτο, προελθὼν ἐκ τοῦ ναοῦ, παντὶ τῷ πλήθει φανερὸν ἐποίησε. καὶ συνέβη οὕτως γενέσθαι. καὶ τὰ μὲ [r] περὶ Ὑρκανοῦ ἐν τούτοις ἦν.

δ'. Κατὰ δὲ τοῦτον ἔτυχε τ χρόνον μὴ μόνον τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τῇ χώρᾳ Ἰουδαίους εὐπραγεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καθοικοῦντας καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Κύπρῳ. Κλεοπάτρα γὰρ ἡ [s] βασίλισσα πρὸς τ υἱὸν στασιάζουσα Πτολεμαῖον, τ Λάθυρον ὑπολεγόμενον, κατέστησεν ἡγεμόνας, [t] Χελκίαν, καὶ Ἀνανίαν υἱοὺς ὄντας Ονίου τοῦ οἰκοδομήσαντος τ ναὸν ἐν τῷ Ἡλιοπολίτῃ νόμῳ πρὸς τ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡς καὶ [u] ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. θαυμάσαι δὲ τούτους ἡ Κλεοπά-

[a] Μαριασηνὸς *Hen.* Μαριασλωίτης *Vat.* [b] Ὑπεκαμένων *Hen.* & *Busb.* [c] Ἀψαθαι καὶ τ *Hen. Vat.* & *Busb.* [d] Ita *Hen.* & *Busb.* quo modo legendum eſſe conjecerat *Cl. Lowthius.* ὡσὶς deeſt *Editis.* [e] Vide *Uſſerium* ad A. M. 3888. [f] Ἐξαπέστειλεν· ὃς τὸ μὲ πρ. *Hen.* & *Busb.* [g] Μὴ τολμῶν *Busb.* [h] Ἐπὶ τ Σαμαρείαις *Hen.* & *Busb.* [i] Συμβαλὼν *Busb.* [k] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* παραχειμασι deeſt *Editis.* [l] Ὑπὸ χρημάτων *Hen.* & *Busb. Epiphanius* habet *pecuniis ſeductus.* [m] Πρὸς ταύτῃ *Busb.* & *Vat.* [n] Ὑποκάρσιον *Hen.* & *Busb.* [o] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀφείλατο in *ceteris.* [oo] Articulus abeſt *Busb.* & *Vat.* [p] Νενικήκασιν *Busb.* [q] Περὶ Ὑρκανὸν *Hen.* [r] Βασιλὶς *Busb.* [s] Et hìc & infra p. 587. Χελκίαν *Gall.* nobiſcum faciunt *Epiphanii* libri. [t] Προσθεὶς *Hen.* &c. l. 5 47. p. 45. * Nam necdum eum à principatu depulerat, *Epiphan.* † *Al.* pecunia corruptus. ** *Al.* ſed & torrentibus inundatam totam funditus delevit, eam enim effoſſam in alveos torrentis injecit, ut ne &c.

a Πλείστ-

Κλεοπάτρα τῷ γραπτὰν, οὐδὲν δίχα τῆς τούτων γνώμης ἔπραττεν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Στράβων ἡμῖν ὁ Καππάδοξ, λέξων ὧτως. "οἱ γὰρ [a] πλείους, οἵ τε συνελθόντες ἡμῖν καὶ οἱ ὕστε- "ρον ὑπεπεμπόμενοι ὡς τὴν Κλεοπάτρας εἰς Κύπρον, "μετεβάλλοντο ὡς χρῆμα πρὸς τὸ Πτολεμαῖον· μόνοι "δὲ οἱ ἐκ τῆς Ονίου λεγόμενοι συνέμενον Ιουδαῖοι, διὰ [b] τὸ τοὺς "πολίτας αὐτῶν εὐδοκιμεῖν μάλιστα ὡς τῇ βασιλίσσῃ "Χελκίαν τε καὶ Ανανίαν". ταῦτα μὲν οὖν ὁ Στράβων φησίν.

ε'. Υρκανῷ δὲ φθόνον [c] ἐκίνησεν ἡ εὐπραγία ὡς τοὺς Ιουδαίων· μάλιστα δὲ οἱ Φαρισαῖοι κακῶς πρὸς αὐτὸν εἶχον, αἵρεσις ὄντες μία τῶν Ιουδαίων, ὡς [d] καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. τοσαύτην δὲ ἔχουσι τὴν ἰσχὺν πρὸς τὸν πλῆθος, ὡς καὶ κατ' βασιλέως τι λέγοντες καὶ κατ' ἀρχιερέως, εὐθὺς πιστεύεσθαι. μαθητὴς δ' [e] αὐτοῦ ἦν καὶ Υρκανὸς, καὶ σφόδρα ὑπ' αὐτοῦ ἠγαπᾶτο. καὶ δή ποτε καλέσας αὐτοὺς [f] ἐφ' ἑστίασιν, καὶ φιλοφρόνως ὑποδεξάμενος, [g] ἐπεὶ σφόδρα ἡδομένους ἑώρα, λέγειν ἤρξατο πρὸς αὐτούς. ὡς ἴστασι μὲν αὐτὸν βουλόμενον εἰ δίκαιον, καὶ πάντα ποιοῦντα ἐξ ὧν ἀρέσειεν ἂν τῷ Θεῷ, [h] καὶ αὐτὸ δὲ Φαρισαῖοι φιλοσοφοῦσιν· [i] ἀξιοῖ γε μήν, [k] εἴ τι βλέποιεν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς δικαίας ἐκτρεπόμενον, εἰς αὐτὸ [l] ἐπανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν. τῆς δὲ μαρτυρησάντων αὐτῷ πᾶσαν ἀρετήν, ὁ μὲν ἥδη [m] τοῖς ἐπαινέσιν. εἷς δέ τις τῶν καθημένων Ελεάζαρος ὄνομα, κακοήθης ὢν φύσει καὶ χαίρων, ἐπεί, φησίν, ἀξιώσας γνῶναι τὴν ἀλήθειαν, [n] εἰ θέλεις εἶ) δίκαιος, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπόθου, καὶ μόνον ἀρκείσθω σοι ὁ ἄρχειν τοῦ λαοῦ. τὸν δ' αἰτίαν αὐτῷ πυθομένῳ, δι' ἣν ἀποθοῖτο τὸν ἀρχιερωσύνην, ὅτι, φησίν, [o] ἀκούομεν ὡς τῶν πρεσβυτέρων, [p] αἰχμάλωτον σου γενόμενον τὴν μητέρα βασιλεύοντος Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς. ψευδὴς δὲ ὁ λόγος ἦν· καὶ ὡς αὐτὸν Υρκανὸς παρωξύνθη, καὶ πάντες δ' οἱ Φαρισαῖοι [q] σφοδρῶς ἠνανάκτησαν.

ς'. Τῶν δ' ἐκ τῆς Σαδδουκαίων αἱρέσεως, [r] οἱ τὸ ἐναντίον τοῖς Φαρισαίοις προαίρεσιν ἔχουσιν, [s] Ιωνάθης τις ὢν τοῖς μάλιστα φίλος ὢν Υρκανῷ, τὴν κοινὴν πάντων Φαρισαίων γνώμην, ποιήσασθαι τὰς βλασφημίας τοῦ Ελεάζαρον ἔλεγε· καὶ τοῦτο ἔσεσθαι φανερὸν αὐτῷ πυθομένῳ παρ' ἐκείνων, τίνος ἄξιός ἐστιν ὑπὲρ τοῖς εἰρημένοις κολάσεως. τοῦ δ' Υρκανοῦ τοὺς Φαρισαίους [t] ἐρωτῶντος, τίνος αὐτὸν ἄξιον ἡγοῦνται τιμωρίας· πεισθήσεσθαι γὰρ ὑπὸ τῆς ἐκείνων γνώμης γενόμενον τὰς βλασφημίας, τιμησαμένων αὐτὸν τῷ μέτρῳ τῆς δίκης· πληγῶν ἔφασαν καὶ δεσμῶν. οὐ γὰρ ἐδόκει λοιδορίας ἕνεκα θανάτῳ ζημιοῦν· ἄλλως τε καὶ φύσει πρὸς τὰς κολάσεις ὑφειμένως ἔχουσιν οἱ Φαρισαῖοι. πρὸς τοῦτο λίαν [u] ἐχαλέπηνε, καὶ πρὸς ὃ δοκοῦν ἐκείνοις ποιήσασθαι τὰς βλασφημίας οὐ ἄνθρωπον ὑπέμεινε. μάλιστα δὲ αὐτὸν ὑπερῴξωνεν Ιωνάθης, καὶ διέθηκεν ὥστε, ὥστε [x] τὴν Σαδδουκαίων [y] ποιεῖσθαι

tradidisset Cleopatra, nihil absque eorum sententia faciebat, sicut & nobis testimonio est Strabo Cappadox, ita dicens. "Plerique enim, *Strabo Cappadox.* "& qui nobiscum se contulerunt Cyprum, "& qui postea à Cleopatra eò missi sunt, con- "festim deficiebant ad Ptolemæum: soli ve- "ro ex Oniæ factione Judæi *fidi* permane- "bant, eo quod cives eorum Chelcias & Ana- "nias maxima essent in gratia apud Regi- "nam." Et hæc quidem Strabo dicit.

5. Cæterum Hyrcano invidiam Judæorum commoverunt res secundæ: & maxime Pharisæi erant in eum male animati, una quidem Judæorum secta, ut superius memoravimus. Tantæ autem sunt auctoritatis apud plebem, ut si quid vel contra regem vel contra pontificem dicant, continuo credatur. Horum discipulus & Hyrcanus erat, eisque in primis charus. Cumque aliquando eos ad convivium vocasset, & opipare accepisset, postquam animadvertit *eos* vehementer delectari, cœpit eis dicere. ut *illi* quidem norint, sese velle esse justum, & omnia facere quibus Deo placere posset; id quod ipsi quoque Pharisæi profiterentur: petere tamen si quid peccare se & de via deflectere viderent, ut se in eam revocarent atque corrigerent. Cum vero illi *amplum* virtuti ejus testimonium dedissent, is quidem laudibus eorum delectatus est. sed convivarum quidam, nomine Eleazarus, homo ingenii pravi & seditionis amans, quoniam, inquis, verum scire expetis, si vis esse justus, pontificatu tete abdica, & solo populi principatu contentus esto. Cum autem causam is quæreret, cur deberet pontificatum deponere; quia, inquit, audimus à natu majoribus, captivam fuisse tuam matrem regnante Antiocho Epiphane. Falsum autem erat id quod dixerat: eoque Hyrcanus exacerbatus, neque non Pharisæi omnes graviter offensi sunt. *Pharisæorum in Hyrcanum odii causæ.*

6. Tum Jonathas quidam de secta Sadducæorum, qui contrarium tenent Pharisæis institutum, Hyrcani cum primis amicus, dicebat de communi omnium Pharisæorum sententia conviciatum esse Eleazarum: idque ipsi fore manifestum, si ab illis quærat quanam pœna dignus sit Eleazarus ob illud dictum. Cumque Hyrcanus à Pharisæis sciscitaretur, quam pœnam illum commeritum esse censeant, (se enim persuasum habiturum non ex illorum sententia sibi factum esse convicium, si illum pœna, quam postulat flagitium, affecerint) responderunt *illi*, verberibus & vinculis dignum esse. neque enim videbatur eis convicii gratia capite plectendus: & alioquin ita Pharisæi à natura comparati, ut in pœna irroganda clementes sint. Ea re graviter adeo offensus est *Hyrcanus*, ut hominem ex illorum sententia contumeliam dixisse existimaverit. Et maxime Jonathas insuper incendit, & ita affecit, ut suaderet ei à Pharisæis deficere *Jonathas Sadducæus Hyrcanum in Pharisæos irritat.*

a Πλείους συγκαπλήττεις καὶ οἱ ὕς. *Hen.* b Illud τὸ abest *Hen.* c Εκίνησεν παρὰ τῶν Ιουδαίων ἤτε αὐτῷ καὶ τῶν ἰσοτιμία *Hen.* d Και εἴρηται ἤδη *Busb.* e Αὐτῶν καὶ Υρκανὸς ἐμαθήτευε *Hen. Busb. Zonar.* & forsan *Epiphan.* f Ita *Hen.* ἐφ' ἑστιάσεις *Busb.* πρὸς ἑστίασιν in *Editis.* g Επὶ σφόδρα *Hen.* h Και αὐτοὶ γὰρ Φαρισαῖοι φιλοσοφοῦσιν *Busb.* & *Hen.* verba ista non agnoscit *Epiphan.* i Ηξιοῦν *Hen.* forsan pro ἀξιοῦν. k Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* εἰ βλέπουσιν in *Editis Aliisque.* l Illa ἐπανάγειν καὶ è *MSS.* m Τοῖς ἐπαίνοις *Busb.* & *Hen.* n Εἰν θέλῃς *Busb.* & *Hen.* o Ακούομεν *Hen.* p Captam fuisse in monte Modiith, tradit *David Ganz* in *Chronolog. S. Pr.* p. 77. in *versione Vorstii.* quem videlis in *Annott.* & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 901. q Σφοδρὰ ἠγανακτήσαντο *Busb.* r Ita *Hen.* οἱ τὸ in *Editis.* οἱ πρὸς *Busb.* s Ιωάννης in nonnullis *MSS.* t Τοῦτο ἐρομένου πεισθ. *Busb.* u Εχαλέπηνε *Hen.* & *Busb.* x Τῇ τῶν Σαδδ. *Hen.* & *Busb.* ut & mox infra. y Ποιεῖσθαι deest *Busb.* ἐποίησε *Hen.*

deficere, & ad Sadducæorum partes tranſire, & præſcripta à Phariſæis populo jura antiquare, atque in eos qui ea ſervarint animadvertere. Itaque hinc natum eſt multitudinis tum in eum tum in ejus filios odium. Verum de his poſtea dicemus. In præſentia autem demonſtrare volo, Phariſæos multa inſtituta populo tradidiſſe à patribus accepta, quæ in Moyſis leges non relata ſunt. ideoque ea Sadducæorum genus repudiat, dicitque ea pro inſtitutis habenda quæ ſcripta ſunt, qnæ autem à patribus tradita ſunt non eſſe ſervanda. Atque accidit ut de his quæſtiones eis graveſque contentiones orirentur, Sadducæis locupletes ſolum in ſuas partes pertrahentibus, Phariſæis autem multitudinis favore nitentibus. Sed de his duabus *ſectis* & Eſſenorum *tertia* accurate tractavimus in ſecundo quem ſcripſimus de rebus Judaïcis libro.

De Phariſæorum inſtitutis.

Hyrcani mors, & elogium.

7. Cæterum Hyrcanus, ſedata contentione, cum poſt eam feliciter vixiſſet, & imperio optime annos unum & triginta præfuiſſet, obiit, relictis quinque filiis; tria maxima conſequutus à Deo, principatum gentis, pontificalem honorem, & vaticinationem. Aderat enim ei numen, futurorumque præſenſionem & prædictionem ei ita præbebat, ut de duobus ſuis filiis natu majoribus prædixerit, non diu in imperio manſuros. De quorum interitu operæpretium eſt narrationem facere, ut intelligamus quantum eos pater felicitate ſupergreſſus eſt.

τοῦ θεοῦ μοίρα, τ' Φαρισαίων ἀποφάντα, καὶ ταῦτ' ὑπ' αὐτῶν καταφθέντα νόμιμα τῷ δήμῳ καταλῦσαι, καὶ τὸν φυλάττοντας αὐτὰ κολάσαι. μῖσος οὖν ἐντεῦθεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς υἱοῖς τοῖς ἐκείνου πλῆθος διεγένετο. περὶ μέντοι τούτων αὖθις ἐροῦμεν. νῦν δὲ δηλῶσαι βούλομαι ὅτι νόμιμα πολλά τινα παρέδοσαν τῷ δήμῳ οἱ Φαρισαῖοι ἐκ πατέρων διαδοχῆς, ἃ μὴ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, καὶ διὰ τοῦτο φασὶν ὁ Σαδδουκαίων γένος ἐκβάλλει, λέγον ἐκεῖνα δεῖν ἡγεῖσθαι νόμιμα τὰ γεγραμμένα, τὰ δ' ἐκ παραδόσεως τ πατέρων μὴ τηρεῖν. καὶ περὶ τούτων ζητήσεις αὐτοῖς καὶ διαφορὰς γενέσθαι συνέβαινε μεγάλας, τ μὲν Σαδδουκαίων τὸν εὐπόρων μόνον πειθόντων, ὁ δὲ δημοτικὸν οὐκ ἐπόμενον αὐτοῖς ἐχόντων, τ δὲ Φαρισαίων ὅ πλῆθος σύμμαχον ἐχόντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τ δύο καὶ τ Ἐσσηνῶν, ὧν τῇ δευτέρᾳ μέρ τ Ἰουδαϊκῶν ἀκριβῶς [b] διεδηλώκαμεν.

ζ. Ὑρκανὸς δέ, παύσας τ' στάσιν, καὶ μετ' αὐτὸν βιώσας εὐδαιμόνως, καὶ τὸν ἀρχὴν διοικησάμενος τ ἄριστον τρόπον [c] ἔτεσιν ἑνὶ καὶ τριάκοντα, τελευτᾷ, καταλιπὼν υἱοὺς πέντε· [d] τριῶν τ μεγίστων ἄξιος ὑπὸ θεοῦ κριθείς, ἀρχῆς τ ἔθνους, καὶ τ ἀρχιερατικῆς τιμῆς, καὶ προφητείας. συνίδε γὰρ αὐτῷ τὸ θεῖον καὶ τ τ μελλόντων πρόγνωσιν παρεῖχεν αὐτῷ τε εἰδέναι, καὶ προλέγειν ἅπαντας, ὥστε καὶ περὶ [e] τ δύο τ πρεσβυτέρων αὐτοῦ παίδων, ὅτι μὴ μενοῦσι τ πράγματος κύριοι, προεῖπεν. ὧν τ καταφρονῆσαι εἰς τὸ μαθεῖν ὅσον τῆς [f] πατρὸς ὑπέβησαν εὐτυχίας, ἄξιον ἀφηγήσασθαι.

XIX. CAP. XI. ΚΕΦ. ια'.

Quomodo Ariſtobulus imperio ſuſcepto diadema ſibi primus imponit; & nihil ad extremam crudelitatem in matrem fratreſque reliqui facit. atque ut ipſe poſt Antigoni cædem vitam finit.

Ariſtobulus ex pontificibus primus rex Judæorum.

DEfuncto enim eorum patre, Ariſtobulus ejus filiorum natu maximus, *cum ſibi viſum fuiſſet (nam ita ipſi conſtitutum erat) principatum in regnum commutare, diadema ſibi primus imponit, poſt annos numero quadringentos octoginta & unum, menſeſque tres, quam populus Babylonica ſervitute liberatus in proprias ſedes revenerat. cumque Antigonum fratrum ſuorum ſibi *ætate* proximum amaret, hunc quidem pari honore dignabatur, cæteros vero in vinculis habebat. Matrem etiam conjecit in carcerem, quod ea cum ipſo de principatu contenderit (eam enim Hyrcanus omnium dominam reliquerat) eoque crudelitatis proceſſit, ut vinctam fame necârit. Addidit & matri fratrem Antigonum, quem amare videbatur, & in pri-

Crudelis in fratres matremque.

Ὡς Ἀριστόβουλος, τὸν ἀρχὴν διαλαβών, διάδημα πρῶτος ἐπιτίθεται· καὶ τῆς ἐλάττης ὠμότητος οὐδὲν τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν ἀδὲν ἀπολείπει. καὶ ὡς μετὰ τὸν Ἀντίγονον ἀναίρεσιν αὐτὸς τελευτᾷ.

ΤΕλευτήσαντος γὰρ αὐτοῖς τ πατρὸς, ὁ [f] πρεσβύτατος Ἀριστόβουλος [g] τ ἀρχὴν εἰς βασιλείαν [h] μεταθῆναι δόξας, ἔχειν τ ὅπως, διάδημα [i] πρῶτος ἐπιτίθεται μετὰ [k] τετρακοσίων ἀριθμὸν ἐτῶν, καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑνὸς, καὶ μηνῶν τριῶν, ἀφ' ὧ τ ἀπὸ Βαβυλῶνος ἀπαλλαγεὶς ὁ λαὸς, εἰς τ οἰκείαν [l] ἐπανῆλθε. τέρψιν δὲ [m] τ ἀδελφῶν τ μετ' αὐτὸν Ἀντίγονον, τοῦτον μὲν τ ὁμοίων ἠξίου, τοὺς δ' ἄλλους ἔσχεν ἐν δεσμοῖς. εἶρξε δὲ καὶ τὴν μητέρα. περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῷ διενεχθεῖσαν· ἐκείνῳ γὰρ Ὑρκανὸς [n] τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει· καὶ μέχρι τοσαύτης ὠμότητος προῆλθεν, ὡς' αὐτὸν καὶ λιμῷ [o] ἀφαφθέρᾳ δεδεμένην. προσέπεσι δὲ τῇ μητρὶ καὶ τ ἀδελφὸν Ἀντίγονον, ὃν τέρψιν ἐδόκει, μάλιστα δὲ

a Ἀεὶ ἐγίνετο *Hen.* b Διεδήλωται *Hen.* & *Busb.* c Ἐν ᾧ πρὸς τοῖς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἔτη τελευτᾷ legit *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euſeb.* p. 135. Joannem Hyrcanum mortuum eſſe, cum per annos XXIX ſummo functus fuiſſet ſacerdotio, ex *Joſepho* refert *Euſebius*, l. 8. *Demonſtrat. Evang.* c. 2, ut & *Hieronymus* ad *Danielis* cap. IX. licet in *noſtris libris* & in *Epiphanii* verſione, nunc anni XXXIII (ut in lib. I. *de Bello Jud.*) nunc XXXI, ut hîc loci, & lib. 18. *Uſſerius* ad *A. M.* 3898. Verum (inquit *Vorſtius* ad *Chronol. Davidis Ganz*, p. 277.) in *lib. de Bello* cenſendus eſt loqui rotundo numero, ut partes primi & ultimi anni ſumpſerit pro integris annis. Videſis *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* c. 12. p. 154, 155. d Καὶ τελῶν *Hen.* e Τῶν deeſt *Hen.* f Πρεσβύτερος *Busb.* & *Epiphan.* g Alio nomine *Judas* dictus & *Philellen.* h Μεταθῆναι *Busb. Hen.* & *Zonar.* i Alexandrum illius fratrem & ſucceſſorem primum hoc feciſſe dicit *Strabo* non habita ratione Ariſtobuli, quod is fortaſſe poſt aſſumptum diadema parum vixerit. *Uſſerius* ad A. M. 3892. k Ita etiam apud *Zonaram.* Verum lib. *de Bello Jud.* annos tantum CCCCLXXI huic intervallo tribuit: & ſic ſcripſiſſe *Joſephum* contendit *Voſſius*, demonſtratque in *Chronol. S.* c. 12. p. 154. Neutrum verum ait *Cappellus* ad *A. M.* 3891. Sed ab ultima captivitate Babylonica ad Ariſtobuli principatum ſunt anni CCCCLXXXI. Hoc forte voluit is à quo hæc mutuatus eſt *Joſephus*. υπϑ'. *Nicephorus* in *Eclogis.* Videſis *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euſeb.* p. 137. l Κατῆλθε *Hen.* & *Busb.* Ita etiam *Zonar.* m Τὸν ἀδελφὸν τ μετ' αὐτὸν Ἀντίγονον legiſſe videtur *Epiphan.* τ δὲ μετ' αὐτὸν Αντιγ. *Zonar.* n Τῶν νόμων κυρίαν *Hen.* o Διαφθείρᾳ *Hen.* * *Aut*, cum in regium imperium transferendum (ita enim ipſi placuit) ſuum ſtatuiſſet principatum.

a Εχειν.

δὲ καὶ κοινωνὸν [a] εἶχε τ βασιλείας, ὀκ ἀβασκλῶν ἀπαλλοτριωθεὶς πρὸς αὐτόν. ἃς τὸ μὲ πρῶτον ὐκ ἐπίστευσε, τὰ μὲ ἐκεῖνὸ γ φιλεῖν αὐτὸν ὑ προσέχων τοῖς λεγομένοις, τὰ δὲ καὶ φθονούμενον ἡγούμενος ἀβασκάλλεσθαι. γ δὲ Αντιγόνυ ποτὲ λαμπρῶς ἀπὸ [b] στρατιᾶς ἐπανελθόντος, καὶ τ ἑορτῆς καθ' ἣν σκιωποιοῦσι τῷ Θεῷ κατ' ἐκεῖνον τ χρὸν σύστασις, [c] ἔτυχε τ μὲ Αριστόβυλον εἰς νόσον καταπεσεῖν, τ δὲ Αντίγονον ὁπλιτελῆ τα τὴν ἑορτὴν ἀναβῆναι λαμπρῶς σφόδρα κεκοσμημένον, μ τ περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν, εἰς ὃ ἱερὸν, καὶ τὰ πλείω περὶ τ τὰδελφῦ σωτηρίας εὐχαῖς· τὺς δὲ πονηρὺς καὶ ἀφαρπάσαι τ ὁμόνοιαν αὐτῶν ἐπιβδικότας, ἀφορμῇ χρησαμένυς τῇ τε πρὸς τ πομπὴν γ Αντιγόνυ φιλοτιμίᾳ, καὶ τοῖς ἐπ' αὐγ κατορθωμένοις, ἐλθεῖν πρὸς τ βασιλέα, καὶ κακοήθως ὅπως ὃ μεῖζον ἐξαίρειν τὰ περὶ τὴν πομπὴν τὴν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ὡς ὑ κατ' ἰδιώτην ἕκαστον ἐπ τ γινομένων, ἀλλὰ φρονήματος ἔνδειξιν ἔχειν βασιλικῦ τὰ πραττόμενα, καὶ ὡς κτενεῖν αὐτὸν μέλλοι μ τίφυς ἐληλυθὼς καρτερῦ, λογιζομένυ εὐήθως αὐτὸν, βασιλεύειν ὄντ, πρὶν μεταλαμβάνοντα δοκεῖν μεγάλων τυγχάνειν.

β'. Αριστόβυλος δὲ [d] τούτοις ἄχων πεμπόμενος, καὶ γ ἀνύποπτος ἦ) τὰδελφῷ προνοῶν, καὶ τ ἀσφαλείας ἅμα προνοούμενος, [e] διέπεμπε τὺς σωματοφύλακας ἔν τινι τ ὑπογείων ἀφανεῖ· κατέκειτο δὲ ὑπ τῇ βάρει, μεγόμαθεῖσι δὲ Αντωνίᾳ· καὶ προσέταξεν αὐτοῖς μ ἄπλεκτος [f] μηδενὸς, κτείνειν δὲ τ Αντίγονον ἂν ὡπλισμένος πρὸς αὐτὸν εἰσίοι. πέμπει μέντοι πρὸς τ Αντίγονον αὐτὸς ἄνοπλον αὐτὸν ἀξιῶν ἥκειν. ἡ δὲ βασίλισσα καὶ [g] οἱ συνεπιβυλεύοντες αὐτῇ κατ' Αντίγονυ, πείθυσι [h] τ πεμφθέντα τὰ ἐναντία λέγειν, [i] ὡς ἀδελφὸς ἀκύσας ὅτι κατασκευάσειεν ὅπλα καὶ κοσμὸν [k] πολεμικὸν, ὡς γενέσθαι πρὸς αὐτὸν ὡς καλεῖ ὡπλισμένον, ὅπως [l] ἴδοι τ κατασκευήν. ὁ δ' Αντίγονος μηδὲν ὑποδόμενος κακῦργον, ἀλλὰ θαρρῶν τῇ πρὸς τὰδελφῦ ἀγνοίᾳ, ὡς εἶχεν ἐδεδυμένος τὴν παννοπλίαν [m] παρεγένε) πρὸς τ Αριστόβυλον, ὑποδείξων αὐτῷ τὰ ὅπλα. γενόμενον δ' αὐτὸν ἐπ τ Στρατῶνος καλύμενον πύργον, ὃ συνέβαινεν ἀφώτιστον εἶ) σφόδρα τ παρῳδὸν, ἀποκτείνυσιν οἱ σωματοφύλακες. δίδηλος γε μὴν ὁ τῦτο θάνατος, ὅτι μηδὲν μήτε φθόνυ μήτε βασκανίας ἰσχυρότερον, μηδ' ὅτι μᾶλλον εὔνοιαν καὶ φυσικὴν οἰκειότητα διῆσαν ἢ ταῦτα τὰ πάθη. μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσειε τὴν Ιούδαν τινὰ, [n] Εσσηνὸν μ ὄ γένος, ὑδέποτε δὲ ἐν οἷς προεῖπε διαψευσάμενον τάληθές. ὗτος [o] γὰ, ἰδὼν τ Αντίγονον παριόντα ὄ ἱερὸν, ἀνεβόησεν ἐν τοῖς ἑταίροις αὐτῦ τὴν γνωρίμοις, οἳ διδασκαλίας ἕνεκα γ προλέγειν τὰ μέλλοντα παρέμενον, ὡς ἀποθανεῖν αὐτῷ καλὸν [p] διεψευσμένῳ ζῶντος Αντιγόνυ, ὃν σήμερον τεθνήξεσθαι προειπὼν ἐν ᾧ καλυμένῳ Στρατῶνος πύργῳ [q] παριόντα ὁρᾷ. [r] καὶ γ μ χωρὶς σταδίων ἀπέχοντος ἑξακοσίων, ὅπυ φονευθήσεσθαι

mis regni ſocium habebat, calumniis abalienatus ab eo. quibus primum non credebat, tum quia eum amabat *male* dicentibus animum non advertens, tum quod ea maledicta ab invidia proficiſci putabat. Sed cum aliquando Antigonus ab exercitu magnifice reverteretur, & tunc in eo eſſent ut feſtum agerent, quo Deo erigunt tabernacula, accidit ut Ariſtobulus quidem propter morbum decumberet, Antigonus vero aſcenderet ſplendidiſſime ornatus in templum, ad feſtum celebrandum, una cum ſuis militibus armatis, potiſſimumque ad vota pro fratris ſalute facienda: utque tum homines mali & concordiæ eorum dirimendæ cupidi, occaſionem nacti ex hoc Antigoni apparatu rebuſque ab eo feliciter geſtis, regem adirent, eique feſti apparatum, rem malitioſe in majus augentes, exponerent, quaſi ſingula quæ ab illo fierent non eſſent hominis privati, ſed pro animi regii argumentis habenda quæ fecerat, foretque ut illum interficeret cum eò venerit valida armatorum manu ſtipatus, quod ſtultum exiſtimet, cum regnare liceat, communicato honore ſibi videri *ſat* magna aſſequutus.

Antigonus calumniis petitus.

2. Ariſtobulus autem his ægre inductus, quo & fratris ſuſpicionem vitaret, & ſimul ſaluti ſuæ proſpiceret, ſatellites ſuos in obſcuro quodam loco ſubterraneo collocavit (decumbebat enim turri quadam, quæ nominabatur Antonia) eiſque imperavit, ut neminem, qui veniret inermis, tangerent; ſed & Antigonum, ſi armatus intraret ad ſe, interficerent: ipſe tamen ad Antigonum miſit qui rogaret ut ſine armis accederet. Sed Regina, & qui cum ea Antigono inſidiabantur, nuncio perſuadent ut contraria diceret, fratrem *ſcilicet*, quoniam eum arma ornatumque bellicum paraſſe audierit, rogare ut ad ſe veniat armatus, quo eum apparatum videat. Antigonus vero, nihil mali fraudiſve ſuſpicans, ſed fratris benevolentiæ confidens, ſicut erat toto corpore armatus, adit Artſtobulum, arma ei oſtenſurus. At poſtquam venit ad turrim, quæ Stratonis appellabatur, qua valde obſcurus erat aditus, occiditur à ſatellitibus. Hujus ſane mors oſtendit, nihil livore & calumnia eſſe fortius, nec quidquam citius benevolentiam naturæque conjunctionem dirimere quam iſtas perturbationes. Maxime autem alicui ſubeat mirari Judam quendam, genere Eſſenum, qui in prædictionibus ſuis nunquam à vero aberraverat. Is, Antigonum conſpicatus præter templum euntem, exclamavit apud ſocios familiareſque ſuos, qui diſcendæ futurorum prædictionis gratia aſſiduo cum eo erant, ſibi *quidem* mortem eſſe optandam, poſtquam falſum dixiſſet, vivente Antigono: quem, cum prædixiſſet moriturum eo die in turri Stratonis, nunc prætereuntem videret. cum is quidem locus, in quo eum occiſum iri prædixiſſet, *illinc* ſtadiis ſexcentis

Regina Aliique Antigono necem machinantur.

Antigonus occiſus.

Ejus mors à Juda Eſſeno prædicta.

a Εχειν Hen & Epiphan. b Στρατείας Busb. Epiphan. & Zonar. c Ετυχεν ὥστε τ Busb. d Τούτων ἀκόντων καὶ πειθ. ſolus Hen. e Διέτηρε Hen. Vat. & Busb. f Ita Hen. Busb. & Vet. Interpr. μηδένα in Editis. g Illud οἱ ex MSS. h Τὸν ἀγχιλεῦντα Hen. & Busb. i Ita etiam l. 1. de Bello Jud. ὡς ὁ ἀδελφὸς Busb. Vat. & Hen. k Ita Busb. Hen. & l. 1. de Bello Jud. πολέμια in Editis. l Sic Busb. & Hen. ἴδῃ Baſ. ἴδῃ Gen. m Παρεγένετο Busb. παρεζένετο Hen. & Vat. n Εσσαῖον Busb. & Hen. atque ita in lib. 1. de Bello Jud. o Illud γὰ è MSS. & Vet. Interp. p Διαψευσαμένῳ Hen. q Ita Hen. Busb. & Vet. Interp. ἐρειπίοις in Editis. r Ita Busb. & Vat. quo modo & Vet. Interpr. & Joſephus ipſe l. 1. de Bello Jud. καὶ γ χωρὶς μ σταδίων ἀπέχοντα πεντ. χ. in Editis Aliiſque: juxta Pſeudogorionidem σταδίους ἀπέχοντος φ'. Exiſtimo per notam numeralem χ non ſignificari ſtadiorum ſexcentorum numerum, ſed *mille*, χ poſito pro χιλίους. Petitus in Animadv. ἀνεκδότους tom. 3. p. 719. Videſis Relandum in Palæſtina S. p. 443.

ſexcentis abeſſet, & diei jam major pars præterita eſſet: adeo ut periculum ſubeat, ne falſum ſit ſuum oraculum. Hæc itaque dum loquitur mœretque, nunciatur mortuus Antigonus in ſubterraneo loco, qui & ipſe Stratonis turris appellabatur, eodem nomine quo maritima Cæſarea. Et quidem hæc res vatem *non mediocriter* perturbabat.

Fratris interitum dolet Ariſtobulus.

3. Ariſtobulum autem continuo cepit necis fraternæ pœnitentia, & ex ea morbus, animo ſceleris conſcientia cruciato, ut, corruptis immodico dolore partibus interioribus, ſanguinem emiſerit. quem dum quidam puerorum, qui ei miniſtrabant, divina ut opinor providentia, exportat uſque ad locum, qui ex Antigoni cæde adhuc ejus cruore decoloratus erat, prolapſus effudit. Hîc orto clamore ab iis qui viderunt, quaſi puer data opera ſanguinem illic effudiſſet, eo audito Ariſtobulus cauſam ſciſcitatus eſt. Atque illis non dicentibus, eo magis ſcire avebat; quod natura ita comparatum ſit, ut homines, cum quid ejuſmodi accidit, quæ ſilentio premuntur deterrima eſſe ſuſpicentur. Tandem ubi minis & terroribus veritatem ab illis extorſit, ex conſcientiæ ſtimulis animo vulneratus multum lachrymarum profudit, & cum alte ingemuerat, "ergo, inquit, fieri non poterat, ut mea tam impia "& conſcelerata facinora Deum laterent, quin "me celeris pœna cognati cædis invaſit. Et "quouſque, ô corpus impudentiſſimum, retinebis debitam fratrum matriſque manibus "animam? Cur vero non univerſam ſimul "reddis, ſed paulatim meum ſanguinem iis li-

Ariſtobulus diem obit.

"bo, quos nefarie interfeci." Hæc fatus, moritur inter loquendum, cum unum *duntaxat* annum regnaſſet, Græcorum amator dictus, patriâ ab eo multis beneficiis auctâ, Iturîâ debellatâ, & multâ ejus regionis parte Judææ additâ, coactiſque incolis, ſi in ſua regione manere vellent, circumcidi, & ad Judæorum leges vivere. Natura autem æquus erat & admodum verecundus, ita atteſtante Strabone ex auctoritate Timagenis, hiſce verbis. "æquum "etiam ſeſe oſtendebat hic vir, valideque Ju"dæis utilem, quippe qui & ditionem eorum "ampliaſſet, & partem gentis Ituræorum, cir"cumciſionis fœdere devinctam, illis adjun"xiſſet.

Strabo & Timagenes.

προσῆκεν αὐτὸν, τῆς δὲ ἡμέρας ἤδη ϑ πλείονος ἠνυσμένης, ὥσ' αὖϑις κινδυνεύειν ὃ μάντευμα ψευδὲς εἶ). [a] Ταῦτ' οὖν λέγοντος αὐτῷ ϗ κατηφοῦντος, ἀγγέλλεται τεθνεὼς Αντίγονος ἐν τῷ ὑπογείῳ, [b] ὃ ϗ αὐτὸ Στράτων ϑ πύργος ἐκαλεῖτο, [c] ὁμώνυμον τῇ παλαιᾷ Καισαρείᾳ. τ μὲν οὖν μάντιν τοῦτο διετάραξεν.

γ'. Αἰσχύλον δὲ τ ἀδελφοκτονίας εὐθὺς εἰσῆλθε μετάνοια, ϗ νόσος [d] ἐπ' αὐτῇ, τῆς ἀφανοίας ὑπὸ ϑ [e] μύσους κεκακωμένης, ὡς, ἀφαφαρέντων αὐτῷ ὑπὸ ἀκράτου τ ὀδύνης τ ἐντὸς, αἷμα ἀναφέρειν. ὁ τ ἀφικνουμένων πὸς παῖδων, ϗ δαιμόνιον οἶμαι προνοίαν, εἰς τ αὐτὸν τόπον, ϑ σφαγέντος Αντιγόνου πάλαι ἐπ ϑ αἵματος ἐκείνου σπεύσαντα εἶ), κομίζων, ὀλιγωθὲν ἐξέχεε. γενομένης δὲ βοῆς ϖρὸς τ ἰδόντων, ὡς ϑ παιδὸς ἐξεπίτηδες ἐκχέαντος ἐκεῖ ϑ αἷμα, ἀκούσας Αἰσχύλος, τὴν αἰτίαν ἐπύθετο. ϗ μὴ λεγόντων, ἔτι μᾶλλον [f] ἐπετείνετο μαθεῖν, φύσει τ ἀνθρώπων ὑπονοούντων ἐν τοῖς τοιούτοις εἶ) χείρονα τὰ σιγώμενα. ὡς δὲ ἀπειλοῦντος ϗ βιαζομένου τοῖς φόβοις, τἄληθες εἶπον, ϖροχεῖται μὲ αὖϑις πληγὲν τὴν ἀφάνειαν ὑπὸ τοῦ συνειδότος ϑ πολλὰ δάκρυα, βύθιον δὲ ἀνοιμώξας, "ὐκ ἄρα, εἶπε, λήσειν ἐπ' ἀσεβέσιν "ἔτι ϗ μιαροῖς τολμήμασι τ Θεὸν ἔμελλον, ἀλλά με "ταχεῖα ποινὴ συγγενῶν φόνου μετελήλυθε. ϗ μέχρι "τίνος, ὦ σῶμα ἀναιδέστατον, ψυχὴν ὀφειλομένην [g] ἀδελ"φῶν ϗ μητρὸς καθέξεις δώμασι; τί δ' ὐκ [h] ἀθρόαν "αὐτὴν ϗ σὺν αὐτῇ ἀποδίδως, ϗ μέχρις δ' [i] ὀπισθένδω "τὸν αἷμα τοῖς μιαφονηθεῖσι;" ταῦτ' εἰπὼν ἐπαποθνήσκει τοῖς λόγοις, βασιλεύσας ἐνιαυτὸν, χρηματίσας μὲν Φιλέλλην, πολλὰ δ' εὐεργετήσας τ πατρίδα, πολεμήσας [k] Ιτυραίαν, ᾗ πολλὴν αὐτῶν τ χώρας τῇ Ιουδαίᾳ προσκτησάμενος, ἀναγκάσας τε τοὺς ἐποικοῦντας εἰ βούλοιντο μένειν ἐν τῇ χώρᾳ περιτέμνεσθαι, ϗ κτ' τοὺς Ιουδαίων νόμους ζῆν. [l] φύσει δ' ἐπιεικείᾳ κέχρητο, ϗ σφόδρα ἦν αἰδοῦς [m] ἥττων, ὡς μαρτυρᾷ τοῦτο ϗ [n] Στράβων ἐκ ϑ Τιμαγένους ὀνόματος λέγων ὅτως. "ἐπιεικὴς "τε ἐγένετο ὅτος ὁ ἀνὴρ, ϗ πολλὰ τοῖς Ιουδαίοις χρή"σιμος· χώραν τε ϖροσκτήσασθαι, ϗ τὸ μέ"ρος τῆ τ Ιτυραίων ἔθνους οἰκειώσατο, δυσμῷ συνάψας "[o] τ αἰδοίαν περιτομήν.

XX. CAP. XII. ΚΕΦ. ιϛ'. κ'.

Quomodo Alexander, principatum adeptus, expeditionem facit in Ptolemaidem, & metu Ptolemæi Lathuri obſidionem ſolvit: utque ipſi, quod Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſit & cum eo amicitiam ſimulat, bellum infert Ptolemæus, & Judæos pugna ſuperat.

Ως Αλέξανδρος, τὴν ἀρχὴν ϖαραλαβὼν, στρατεύει ἐπὶ τὴν Πτολεμαΐδα, ϗ ϖερὶ δεύτερα Πτολεμαίῳ τῷ Λαθύρῳ πολιορκίαν λύει· ϗ ὡς ἐκεῖνος, ὅτι Κλεοπάτραν ἐπὶ τὸν Πτολεμαίου Δημήτριος ϗ Φιλίαν πρὸς αὐτὸν ὑποκρίνεται, πολεμεῖ Πτολεμαῖος, ϗ Ιουδαίους μάχῃ νικᾷ.

Salome quæ & Alexandra.

ΤΕλευτήσαντος δὲ Αριστοβούλου, [p] Σαλώμη ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λεγομένη δὲ ὑφ' Ελλήνων Αλεξάνδρα, λύσασα

a Ταῦτα λέγοντος αὐτῷ *Hen. & Busb.* *b* Illud ὃ non agnoſcit *Hen.* reperitur tamen & in l. 1. de *Bello Jud.* *c* Ομώνυμος *Hen.* & in l. 1. de *Bello Jud.* *d* Ex ταύτης ἡ δ. *Busb.* *e* Ita *Busb.* & in lib. de *Bello Jud.* μίσους perperam in *Editis Aliisque.* *f* Επιτεινε ϑ μαθεῖν *Busb.* *g* Αδελφῶν *Busb. Hen. Vat.* & in l. 1. de *Bello Jud.* *h* Αθρόον *Hen.* & *Busb.* *i* Επισπένδεις *Busb.* *k* Ιτυραίους *Busb.* Ιτυραίους *Hen.* & *Vat.* *l* Φύσει δὲ ἐπιεικεῖ ἐπίχρητο *Hen.* ἐχρᾶτο *Busb.* Dubium an hoc de Ariſtobulo ex ſua ſententia dixerit *Joſephus*, an ex auctoritate *Timagenis*. pro *Joſepho* tamen reſponderi poteſt, eum dixiſſe Ariſtobulum fuiſſe natura mitem & modeſtum, non in vita vel rebus geſtis. nam ſæpe fit ut plurima contra naturam fiant, ex neceſſitate, aut timore urgente. *Montacut.* in *Apparatu* p. 229. *m* Ita cum *Busb. Vat.* & *Hen.* & *MSS.* quibus uſus eſt *Petitus.* κρείττων in *Editis.* Quo modo legerit *Epiphanius*, qui vertit *naturæ valde modeſtæ erat & pudoris ingenui*, aliis conjiciendum relinquo. *n* Timagenem quidem laudat *Strabo.* Sed in iis quæ ſuperſunt *Strabonis* hic locus non reperitur. Suſpicor tamen potius Timagenem Syrum fuiſſe quam Mileſium, quem laudat *Joſephus.* *o* Τῇ τ *Vat.* *p* Ita in omnibus libris, quibus uſi ſumus, tam *Lat.* quam *Gr.* præter *MSS. Gall.* & *Vat.* qui habent Σαλιτα

σασα τὸς ἀδελφὸς αὐτῆ, δεδεμένους γὰρ [a] αὐτὸς εἶχεν Αριστόβουλος, ὡς προεμήκαμεν, [b] Ιαννᾶον τὸν Αλέξανδρον βασιλέα καθίστησι, [c] τὸ καθ' ἡλικίαν ἄρχοντα καὶ μετριότητα· ᾧ καὶ σπουδὴν γενηθέντι εὐθὺς μισεῖσθαι ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ μόχθει ὁ πλεωτὴς αὐτῆ μηδέποτ' εἰς ὄψιν ἀφίκεσθαι. τὸ δ' αἴτιον τῆς μίσους τοιόνδε λέγεται γεγενῆσθαι. πρῶτον μάλιστα τῶν παίδων Υρκανὸς τοὺς πρεσβυτέρους, Αντίγονον καὶ Αριστόβουλον, φανέντα περὶ τοῦ Θεοῦ ἐπιπρόσθεν τοῦ παίδων μέλλειν ἔσεσθαι διάδοχος. ὃν δὲ Θεὸν τοῦτον χρηματίσας δείξαντος, λυπηθεὶς, ὅπως τῶν ἀγαθῶν αὐτῆ πάντων οὗτος ἔσται κληρονόμος, γενόμενον εἶασεν ἐν τῇ [d] Γαλιλαίᾳ τρέφεσθαι. ὁ μέντοι Θεὸς οὐ διέψευσατο τὸν Υρκανόν. τοῦτο δὴ βασιλείαν, μετὰ τοῦ Αριστοβούλου τελευτῆσαι, οὗτος παραλαβὼν, τὸν μὲν τῶν ἀδελφῶν ἐπιχειροῦντα τῇ βασιλείᾳ διεχρήσατο· [e] τὸν δ' ἕτερον, ἀταραγμόνως ζῆν προαιρούμενον, ἔσχεν ἐν τιμῇ.

(eos enim in vinculis, ut jam diximus, habebat Ariſtobulus) Jannæum, qui *idem eſt* Alexander, regem creavit, qui & ætate & moderatione præſtabat: cui accidit, ut, ſimulatque natus eſt, patri eſſet inviſus, nec unquam, dum ille viveret, in ejus conſpectum veniret. Odium autem ex hujuſmodi cauſa fuiſſe perhibetur. Cum maxime amaret Hyrcanus filiorum ſuorum grandiores, Antigonum & Ariſtobulum, interrogavit Deum, (qui ei *aliquando* in ſomnis apparuit) quiſnam filiorum ſibi futurus eſſet ſucceſſor? Cumque Deus ei hujus Alexandri formam oſtendiſſet, ægre ferens, eum ſibi omnium bonorum hæredem fore, *in Galilæa ubi natus eſt educandum curavit. neque tamen Deus Hyrcanum fefellit. Igitur hic *Alexander*, poſt Ariſtobuli interitum regnum adeptus, alterum quidem fratrum regnum affectantem peremit, alterum vero vitam quietam agere inſtituentem, in honore habuit.

Alexander Jannæus Judæorum rex.

β'. Καταστησάμενος δὲ τὴν ἀρχὴν, ὃν ᾤετο συμφέρειν αὐτῷ τρόπον, στρατεύει ἐπὶ Πτολεμαΐδα· τῇ δὲ μάχῃ κρατήσας, εἰσέκλεισε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν πόλιν, καὶ προσκαθίσας αὐτοὺς ἐπολιόρκει. ἦν δὲ σὺν τῇ προθυμίᾳ Πτολεμαΐς αὐτῷ καὶ Γάζα μόναι χειρωθῆναι ὑπελείποντο, καὶ Ζώϊλος δὲ ὁ κατασχὼν τὸν Στράτωνος πύργον τύραννος καὶ Δωρά. ἦν δὲ Φιλομήτορος Αντίοχος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῷ Αντίοχος, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, πολεμοῦντες ἀλλήλοις, καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν ἀπολλύουσιν, ὧν ἀδεμία τοῖς Πτολεμαεῦσι βοήθεια παρ' αὐτοῖς· ἀλλὰ πονηρίοις τῇ πολιορκίᾳ, Ζώϊλος, ὁ τὸν Στράτωνος πύργον κατοχικὼς καὶ τὰ Δωρᾶ, παρῆν σύνταγμα τρέφων στρατιωτικὸν, καὶ τυραννίδι ὑπηκόων, διὰ τὴν τῶν βασιλέων πρὸς ἀλλήλους ἔριν καὶ τοῖς Πτολεμαεῦσι παρεβοήθει. ἦσαν γὰρ οἱ βασιλεῖς ὅπως οἰκείως ἔχοιεν πρὸς αὐτὸς ὡς ἐλπίσαι τινὰ παρ' αὐτῶν ὠφέλειαν. ἐκάτεροι γὰρ ταυτὸ τοῖς ἀθληταῖς ἔπασχον, οἱ τῇ δυνάμει μὲν ἀπειρηκότες, ἀρχόμενοι δὲ παραχωρῆσαι διετέλουν, ἀργίᾳ καὶ ἀναπαύσει διαφέροντες τὸν ἀγῶνα. λοιπὴ δ' αὐτοῖς ἐλπὶς ἦν ἡ παρὰ τοῦ Αἰγύπτου βασιλέως, καὶ τῆς Κύπρου ἐχόντος Πτολεμαίου τοῦ Λαθύρου, ὃς ὑπὸ τῆς μητρὸς Κλεοπάτρας τὴν ἀρχῆς ἐκπεσὼν εἰς Κύπρον παρεγένετο. πέμψαντες οὖν πρὸς τοῦτον οἱ Πτολεμαεῖς, παρεκάλουν ἐλθόντα σύμμαχον ἐκ τῶν Αλεξάνδρου χειρῶν αὐτοὺς ῥύσασθαι κινδυνεύοντας. ἐπελπισάντων δ' αὐτὸν τῶν πρέσβεων, ὡς διαβὰς εἰς Συρίαν ἕξει Γαζαίους ἑτοίμους μετὰ τῶν Πτολεμαέων καὶ Ζώϊλον, ἔπ γε μὴν Σιδωνίους καὶ πολλοὺς ἅμα αὐτῶν συλλήψεσθαι λεγόντων, ἐπαρθεὶς πρὸς τὴν ἔκπλουν ἔσπευδεν.

2. Compoſito deinde principatu *ejus*, quo modo ſibi conducere putabat, expeditionem facit in Ptolemaïdem: civeſque prælio victos compellit intra urbem, & admoto exercitu obſidet. nam maritimarum urbium Ptolemaïs ei & Gaza ſolæ ſubigendæ reſtabant, necnon Zoilus tyrannus qui Stratonis turrim Doraque tenebat. Ac dum Philometor Antiochus ejuſque frater Antiochus, qui Cyzicenus vocabatur, inter ſe bellum gerunt, ſuaſque vires atterunt, erat nullum Ptolemaïdenſibus ab eis auxilium: verum cum premerentur obſidione, aderat Zoilus, qui Stratonis turrim Doraque occupaverat, †legionem militum alens, &, quod propter regum mutuum certamen tyrannidem affectaret, paululum Ptolemaïdenſibus auxilii ferebat. Nam neque reges eis ita favebant, ut ab eis ſperari aliquid ſubſidii poſſet. Idem enim utrique accidebat quod athletis, ut qui, viribus defecti & laſſati, cedere tamen erubeſcentes, perſeverarent, atque quieſcentes & reſpirantes pugnam differrent. Supererat autem illis una ſpes ab Ægypti regibus & Ptolemæo Lathuro, Cyprum tenente, qui à matre Cleopatra imperio dejectus Cyprum ſe contulerat. Igitur hunc oratum miſerunt Ptolemaïdenſes, ut ſibi ſuppetias ferret, ipſoſque periclitantes ex Alexandri manibus liberaret. Cumque ei ſpem feciſſent legati, quod in Syriam trajectus habiturus eſt Gazæos & Zoilum à Ptolemaïdenſibus ſtantes, atque Sidonios dicerent & multos una cum eis in auxilium acceſſuros, his rebus ille elatus navigationem adornare feſtinabat.

Alexander in Ptolemaïdenſes expeditionem facit.

Ptolemæum Lathurum in auxilium accerſunt Ptolemaïdenſes.

γ'. Εἰ τούτῳ δὲ τοὺς Πτολεμαεῖς [h] Δημήνετος, πιθανὸς ὢν αὐτοῖς τότε καὶ δημαγωγῶν, μεταβάλλεται τὰς γνώμας [i] ἐποίησεν, "ἄμεινον εἶναι φήσας ἐπ' ἀδήλῳ [k] γε "νησομένῳ διακινδυνεύειν πρὸς τοὺς Ιουδαίους, μᾶλλον ἢ φανερὰν [l] εἰσδέξασθαι δουλείαν, δεσπότῃ παραδόντας αὐτούς,

3. Interea autem Demænetus, homo popularis eloquentiæ, & qui tum auctoritate apud Ptolemaïdenſes valebat, fecit ut ſententiam illi mutarent, dicens "præſtare incerto even- "tu periclitari cum Judæis, quam manifeſtam "accipere ſervitutem, domino ſe tradendo: "&

Demænetus ſuadet Ptolemaïdenſibus, ut Ptolemæum in urbem non reciperent.

Σαλίνα cum *Euſebio Aliiſque.* ut videre eſt apud *Scalig.* in *Animadv. Euſeb.* p. 139. Sed Salinam à Salome diverſam facit *Uſerius* ad *A. M.* 3892. Videſis *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3897. *a* Αὐτὸς non agnoſcit *Hen.* *b* Ιαννέαν *Hen. Busb. Nicephor. in Eclogis & Zonar.* *c* Τὸν καθ' ἡλ. & mox ᾧ σωθὲν *Hen.* *d* Nam Galilæa non adeo felix habita & exculta ac reliqua Judæa, ut conſtat ex *Actis*, c. 2. v. 7. *Joan.* c. 7. v. 52. & *Matth.* c. 26. v. 73. *e* Qui Abſalomus dictus eſt. *f* Ἐκαλεῖτο δὲ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. in Græcis *Euſebii*, p. 227. *g* Τὰ πρὸς τὸν ἔκπλουν *Busb.* & *Hen.* *h* Δημήτριος juxta quoſdam *Epiphanii* libros. *i* Ἔπεισεν *Busb.* & *Hen.* *k* Γιγνομένῳ ἀμφισβητήσει *Vat.* *l* Ita *Busb.* & *Hen.* & forſan *Epiphan.* qui vertit *ſuſcipere.* εἰσδέξασθαι in *Editis Aliiſque.* Forſan εἰσδέξασθαι legendum. * Genitum in Galilæa nutriti dimiſit, *Epiphan.* †*Al.* una cum legione militum quam alebat.

a Διαμαρτόντι

"& inſuper non modo præſens habere bellum, "ſed etiam multo majus ab Ægypto *exſpe-* "*ctare*. Non enim rerum ſuarum adeo ne- "gligentem fore Cleopatram ut permiſſura "eſſet Ptolemæum vires ſibi comparare ex vi- "cinis, ſed eos magna manu aggreſſuram eſſe: "quippe quæ filium etiam ex Cypro dejicere "conetur. Eſſe autem Ptolemæo, ſi ſua ſpe "dejectus ſit, receptum rurſus in Cyprum; "ipſis vero extremum periculum *adeundum*." Et quidem Ptolemæus, cognito dum proficiſceretur, quod Ptolemaïdenſes conſilium mutarint, nihilominus navigavit; & in eam quæ Sycaminus dicitur appulſus, ibi cum copiis ſuis exſcenſionem fecit. Erat autem in univerſum ejus exercitus, qua peditum qua equitum, circiter triginta millia: quibus prope Ptolemaïdem ductis factiſque caſtris, cum *cives* neque ipſius legatos admitterent neque verba audirent, valde anxius erat & æſtuabat.

Ptolemaïdis obſidionem ſolvit Alexander.

4. Poſtquam vero Zoilus & Gazæi ad eum veniſſent, oraſſentque ut ſibi auxilium ferret, agris eorum vaſtatis à Judæis & Alexandro, obſidionem quidem, præ metu Ptolemæi, ſolvit Alexander: atque abducto domum exercitu, deinceps aſtu rem gerebat, clanculum Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſens, aperte vero amicitiam & ſocietatem cum eo ſimulans. Quinetiam quadringenta argenti talenta daturum ſe promiſit, ea lege ut Zoilus tyrannus è medio tolleretur, & regio Judæis attribueretur. Et tum quidem Ptolemæus, li-

Fœdus inter Ptolemæum Lathurum & Alexandrum.

benter inita cum Alexandro amicitia, Zoilum in poteſtatem ſuam redigit: verum poſtea, ubi audivit Alexandrum clam ad matrem ſuam Cleopatram nuncios mittere, ſolvit quod ei præſtiterat jusjurandum, & Ptolemaïdem,

Quòd Alexander dolo malo egerit, fœdus frangit Ptolemæus.

quæ eum non admiſerat, adgreſſus obſidet: atque relictis in obſidione ducibus & parte copiarum, ipſe cum reliquis ad Judæam populandam profectus eſt. Alexander autem, intellecta mente Ptolemæi, coëgit & ipſe ad quinquaginta incolarum millia, aut, ut ſcriptores quidam tradiderunt, octoginta; & aſſumptis copiis Ptolemæo obviam proficiſcitur.

Aſochim expugnat.

Ptolemæus vero Aſochin Galilææ urbem Sabbato de improviſo adortus expugnat; & circiter decem corporum millia, multamque aliam prædam capit.

XXI.

Ptolemæus & Alexander pugnæ ſe parant.

5. Deinde Sepphorim tentavit, quæ ab ea quam populatus erat prope aberat: multiſque ibi amiſſis Ptolemaïdem abiit, conflicturus cum Alexandro. Ei autem occurrit Alexander apud Jordanem fluvium, ad locum quendam nomine Aſophum, non longe à Jordane fluvio; & prope hoſtes caſtra metatur. Cæterum habebat in prima acie octo pugnatorum millia, quos Hecatontomachos appellabat, qui ſcutis ære tectis utebantur. itemque

"καὶ τοῖς τούτῳ μὴ τὸν παρόντα μόνον ἔχειν πόλε- "μον, ἀλλὰ καὶ πολὺ μείζονα τὸν ἀπ' Αἰγύπτου. τὸν "δὲ Κλεοπάτραν ὑ πρεσθέσθαι δυνάμει αὐτῷ κατα- "σκευαζόμενον Πτολεμαῖον οὐ γειτόνων, ἀλλ' ἥξειν ἐπ' "αὐτὸς μετὰ μεγάλης στρατιᾶς· ἀπουδάσαι δὲ αὐτὴν "ὥστε καὶ τῆς Κύπρου τὸν υἱὸν ἐκβαλεῖν. εἰ δὲ Πτο- "λεμαῖος μὲν [a] ἁμαρτάντι τῆς ἐλπίδος ἀποφυγεῖν πά- "λιν εἰς τὴν Κύπρον· αὐτοῖς δὲ [b] κίνδυνον τὸν ἔσχατον." ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος [c] κατὰ θάτερον μαθὼν τὴν τῶν Πτολεμαέων μεταβολήν, ὁδὸν ἧττον ἔπλευσε, καὶ καταχθεὶς εἰς τὴν λεγομένην Συκάμινον, ἐνταῦθα τὴν δύναμιν ἐξεβίβασεν. ἦν δὲ ὁ πᾶς στρατὸς [d] αὐτῷ πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι θαὶ τεσμυρίοις· ὡς δὲ προαγαγὼν πλησίον τῆς Πτολεμαΐδος, καὶ στρατοπεδευσάμενος, ἐπεὶ μήτε τοὺς παρ' αὐτῷ πρέσβεις ἐδέχοντο μήτε τῶν λό- γων ἤκροῶντο, μεγάλως ἐφρόντιζεν.

δ'. Ελθόντων δὲ πρὸς αὐτὸν Ζωίλου τε καὶ τῶν Γαζαίων, καὶ δεομένων συμμαχεῖν αὐτοῖς πορθουμένης [e] αὐτῶν τὴν χώρας ὑπὸ τῶν Ιουδαίων καὶ Αλεξάνδρου, λύσῃ μὲν τὴν πολιορκίαν ἐποίησας τὸν Πτολεμαῖον ὁ Αλέξανδρος· ἀπαγαγὼν δὲ τὸν στρατὸν εἰς τὴν οἰκείαν ἐστρατήγει ὅ λοιπὸν, λάθρα μὲν τὴν Κλεοπάτραν ὅτι τὸν Πτολεμαῖον μεταπεμπόμενος, φανερῶς δὲ φιλίαν καὶ συμ- μαχίαν πρὸς αὐτὸν ὑποκρινόμενος. καὶ τετρακόσια δὲ ἀργυρίου τάλαντα δώσειν ὑπέσχετο, χάριν ἀντὶ τούτων αἰτῶν Ζώϊλον ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν τύραννον, καὶ τὴν χώραν τοῖς Ιουδαίοις προσνεῖμαι. τότε μὲν οὖν ὁ Πτολεμαῖος ἡδέως τὸν πρὸς Αλέξανδρον πεποιημένος φιλίαν χειροῦται τὸν Ζώϊλον· ὕστε- ρον δὲ ἀκούσας λάθρα [g] διαπεμπόμενον αὐτὸν πρὸς τὴν μη- τέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, λύει τοὺς γεγενημένους πρὸς αὐτὸν ὅρκους, καὶ προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν Πτολεμαΐδα, μὴ δε- ξαμένην αὐτόν. καταλιπὼν δ' ὅτι τὴν πολιορκίαν στρατη- γοὺς καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως, αὐτὸς [h] τῷ λοιπῷ τὴν Ιουδαίαν καταστρεψόμενος ὥρμησεν. ὁ δὲ Αλέξανδρος, τὴν τοῦ Πτολε- μαίου διάνοιαν μαθὼν, συνήθροισε καὶ αὐτὸς πρὸ πέντε μυ- ριάδας τῶν ἐγχωρίων, οὓς δ' ἔνιοι συγγραφεῖς εἰρήκασιν, ὀκτὼ· καὶ ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν [k] ἀπάντα τῷ Πτολεμαίῳ. Πτο- λεμαῖος δ' ἐξαίφνης ὑπέπεσεν [l] Ασωχεῖ τῇ τῆς Γαλιλαίας πόλει, Σάββασιν αἱρεῖ κρατος αὐτόθι, καὶ πρὸ μεία σώματα καὶ πολλῷ ἐτέραν ἔλαβε λείαν.

ε'. Πειράσας δὲ καὶ [m] Σεπφώρων μικρὸν ἄποθεν τῶν κα' πεπορθημένων, πολλοὺς ἀποβαλὼν ἦει πολεμήσων Αλε- ξάνδρῳ. [n] ἀπήντησε δ' αὐτῷ πρὸς τῷ Ιορδάνῃ ποταμῷ Αλέξανδρος, πρέ τινα τόπον λεγόμενον [o] Ασωφὼν, ὃ πόρρωθεν ὁ Ιορδάνης ποταμὸς· καὶ βάλλεται στρατόπε- δον πλησίον τῶν πολεμίων. εἶχε μέντοι τοὺς [p] πεσμαχομέ- νους ὀκτακισχιλίους, οὓς Εκατοντομάχους προσηγόρευσεν, ὅπλοις χρωμένους τοῖς θυρεοῖς. ἦσαν δὲ καὶ τοῖς τῶν

a Διαμαρτόντι *Hen.* *b* Κινδύνων *Hen.* *c* Κατὰ τὴν πορείαν *Hen.* & *Busb.* *d* Αὐτῷ *Hen.* & *Vat.* *e* Ita *Gen.* αὐτὸν *Baſ.* αὐ- τοῖς *Vat.* *f* Πρὸς τὸν Αλέξανδρον *Busb.* *g* Διαπεμψάμενον *Vat.* *h* Μετὰ τὸ λ. *Hen.* τὸ λοιπὸν *Busb.* *i* Ita *MSS.* τὴν Ιουδαίων in *Editis.* *k* Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ἅπαντα in *Editis.* *l* Hæc urbs alibi *Joſepho* dicitur Ασωχῖς & Ασῶχις. *Epiphanio* autem *Aſochiton* aut *Aſocron.* at *Sachan* appellat *Pſeudogorionides.* Ασωχείτου τῆς Γαλ. in *Cod. Vat.* *m* Ita *Hen.* & *Vat.* & recte, cum ΣΕΠΦΟ- ΡΗΝΩΝ habeant Nummi. Σιμφώνων in *Editis Aliiſque.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 304. & *Relandum* in *Paläſtina S.* p. 999. *n* Υπήντησε *Busb.* & *Hen.* *o* Σαφὼν veram ſcripturam eſſe exiſtimat *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 3. p. 724. eundemque locum eſſe credit, qui *Hieronymo* dicitur *Saphon.* *p* Μαχομένους legiſſe videtur *Epiphan.* unde nonnihil fir- mari videtur, quod loco jam citato aſſerit *Petitus*; ſcilicet, eos non fuiſſe qui in prima acie pugnant, *velites*, ſed *triarios*, in quibus totius exercitus ſpes, quorum ſinguli *centum hominum* impetum ſuſtinere poterant.

a Ita

τῦ Πτολεμαίου [a] παρεμαχοῦσιν ὁπλίταλκοι αἱ ἀσπίδες. τοῖς μὲν ἄλλοις ἔλαττον ἔχοντες οἱ δὲ Πτολεμαίῳ, εὐλαβέστερον σωθῆναι εἰς τὸ κίνδυνον· θάρσος δὲ αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον [b] ἐποίησεν ὁ τακτικὸς Φιλοστέφανος, ἀφεθῆναι κελεύσας τὸν ποταμὸν, ὃς μεταξὺ ἦσαν ἑστρατοπεδευκότες. Ἀλεξάνδρῳ δὲ κωλύειν αὐτοὺς τὸν ἀφέσεως οὐκ ἔδοξεν. [c] ὑπόμισε γὰρ εἰ κατὰ νῶτα λάβοιεν τὸν ποταμὸν, ῥᾴον αἱρήσειν τοὺς πολεμίους, φεύγειν οὐκ τῆς μάχης δυναμένους. [d] κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν παρ' ἀμφοτέρων ἦν ἔργα χειρῶν καὶ θρασυμίας παράπλησια, καὶ πολὺς ἐγίνετο φόνος ἑκατέρων [e] τῶν στρατευμάτων. ὑστέρων δὲ τῶν Ἀλεξάνδρου γινομένων, Φιλοστέφανος, διελὼν τὸν δύναμιν, δεξιῶς τοῖς ἐνδιδοῦσιν ἐπεκούρει· μηδενὸς δὲ τῷ κλιθέντι μέρει τῶν Ἰουδαίων βοηθοῦντος, [f] τούτοις μὲν συνέβαινε φεύγειν, μὴ βοηθούντων [g] τῶν πλησίον, ἀλλὰ κοινωνούντων τῆς φυγῆς, οἱ δὲ τοῦ Πτολεμαίου τἀναντία τούτων ἔπραττον. ἐπόμενοι γὰρ ἔκτεινον τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τὸ πλεῖστον στρατὸν ἀπάντας ἐδίωκον οἱ φονεύοντες, ἕως δὲ καὶ ὁ σίδηρος [h] αὐτοῖς ἠμβλύνθη κτείνουσι, καὶ αἱ χεῖρες παρέθηξ. τεσσαράκοντα γὰρ ἔφασαν [i] ἀνδρῶν ἀποθανεῖν· Τιμαγένης δὲ, πεντακισμυρίους εἶπεν· τῶν δὲ ἄλλων, τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ληφθῆναι, τοὺς δ' εἰς τὰ οἰκεῖα ἀφανεύγειν χωρία.

ϛ'. Πτολεμαῖος δὲ μετὰ τὴν νίκην [k] περισκαφαμῶν τὴν χώραν, ὡμίας [l] ἐπιτελουμένης [m] ποτὲ κώμης τῶν Ἰουδαίων κατέμεινεν· ἃς γυναικῶν εὑρὼν μεστὰς καὶ νηπίων, ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας, ἀποσφάττοντας αὐτοὺς καὶ κρεουργοῦντας, ἐπιβάλλειν εἰς λέβητας ζέοντας ἐνιέντας τὰ μέλη ἀπαρχεσθαι. τοῦτο δὲ προσέταξεν, ἵνα οἱ διαφυγόντες ἐκ τῆς μάχης, [n] καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες, σαρκοφάγους ὑπολάβωσιν εἶναι) τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς [o] καταπλήσσωσι ζῶντας· ἰδόντας. [p] λέγει δὲ καὶ Στράβων καὶ Νικόλαος, ὅτι τοῦτον αὐτοῖς ἐχρήσατο τρόπον, καθὼς καὶ ἐγὼ προείρηκα. [q] ἔλαβε δὲ καὶ τὴν Πτολεμαΐδα κατὰ κράτος, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις φανερὸν πεποιήκαμεν.

Ptolemæi prima acies tectos ære clypeos gestabat. Veruntamen cæteris quidem rebus inferiores erant Ptolemæani, eoque timidius periculum subierunt: sed non parum eis audaciæ addidit Philostephanus aciei ordinandæ præfectus, jubens transire fluvium qui inter castra positus erat. Alexander vero eos exitu prohibendos non existimavit. nam facilius hostes, si fluvium à tergo haberent, se superaturum esse credidit; quod ex prælio fugere nequirent. Et principio quidem inter eos anceps erat & manibus & animis prælium; magnaque utriusque exercitûs facta erat cædes. Cumque superiores evaderent Alexandri milites, Philostephanus, partitus copias *suas*, cedentibus commode subsidia mittebat; ac nemine inclinanti Judæorum parti succurrente, fiebat ut isti fugerent, qui in proximo erant *illis* non subvenientibus, sed simul cum eis in fugam se conjicientibus, at Ptolemæani contra ac illi faciebant. Nam Judæis instantes, eos occidebant: & ad extremum omnes in fugam actos persequebantur, tanta strage edita, ut eis & ferrum obtunderetur & manus delassarentur. quippe triginta hominum millia *in eo prælio* occisa retulerunt: (at Timagenes dixit quinquaginta millia *cecidisse*) atque alios partim captos, partim domum fuga dilapsos.

Acies quo modo ordinata.

Alexandri copiæ fusæ fugatæque.

Timagenes historicus.

6. Ptolemæus vero, post victoriam regionem populatus, vespere mansit in quibusdam Judææ pagis: quos feminarum & infantum plenos nactus, militibus imperavit ut eos jugularent & frustratim dissecarent, & cum membratim in ferventia ahena eos conjecissent, libamenta facerent. Hoc autem *illis* mandavit, ut qui ex prælio elapsi fuerint & ad eos venerint, hostes humana carne vesci arbitrarentur; & ea re illos qui viderent magis perterrefacerent. Imo & Strabo refert & Nicolaus, quod eos hoc modo acceperit ut memoravi. Ad hæc Ptolemaïdem vi expugnavit, ut etiam alibi indicavimus.

Ptolemæi Lathyri crudelitas.

Strabo & Nicolaus Damascenus.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἀλέξανδρος, Κλεοπάτρας συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιησαμένης, στρατεύεται ἐπὶ τὸν Κοίλον Συρίαν, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν κατασκάπτει· καὶ ὡς πολλὰς Ἰουδαίων κατ' αὐτὸ στασιασάντων μυριάδας ἀναιρεῖ. Περὶ Ἀντιόχου Γρυπός, Σελεύκου, Ἀντιόχου Κυζικηνοῦ καὶ Εὐσεβοῦς, καὶ ἄλλων.

CAP. XIII.

Quomodo Alexander, postquam Cleopatra cum ipso societatem iniisset, expeditionem facit in Cœlen-Syriam, & Gazæorum urbem funditus evertit: utque multas Judæorum myriadas, ob motam in ipsum seditionem, occidit. De Antiocho Grypo, Seleuco, Antiocho Cyziceno & Pio, aliisque.

ΚΛεοπάτρα δ' ὁρῶσα τὸν υἱὸν αὐξανόμενον, καὶ τήν τε Ἰουδαίαν ἀδεῶς πορθοῦντα, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν ἰσχυρὸν ἔχοντα, προϊδεῖν οὐκ ἔγνω τοῦτο· ὅτι ταῖς πύλαις ὄντα, καὶ ποθοῦντα τὴν τῆς Αἰγύπτου ἀρχὴν μείζω γενόμενον· ἀλλὰ [r] παραχρῆμα καὶ μετὰ ναυτικῆς καὶ [s] πεζικῆς δυνάμεως ἐπ' αὐτὸν ἐξώρμησεν, ἡγεμόνας τε ὅλης στρατιᾶς ἀποδείξασα [t] Χελκίαν καὶ Ἀνανίαν τοὺς Ἰουδαίους.

Cleopatra autem videns filium crescere, & Judæam arbitratu suo vastare, urbemque Gazæorum in sua potestate habere, statuit non adeo sui negligens esse ut eum pateretur, cum jam ad portas esset, majorque factus Ægypti imperium cuperet: sed confestim cum navalibus pedestribusque copiis adversus eum proficiscitur, mandata totius exercitûs cura Chelciæ & Ananiæ Judæis.

Cleopatra contra Ptolemæum proficiscitur.

magnum

a Ita cum *Hen.* παρεμαχῶσιν in *cæteris.* b Ἐνεποίησεν *Hen. & Vat.* c Ἐνόμιζε *Vat.* d Ὡς ἡ σωθῆναι, κατ' ἀρχὰς μὲ παρ' ἀμφοτέροις ἦν ἔργα χειρῶν ἐ παραπλησία, ἐ πολὺς γίνετο φόνος ἑκατ. *Busb.* e Illud τῶν ex *MSS.* f Τούτοις *Hen. & Busb.* g Μηδὲ τῶν πλ. *Hen.* h Αὐτῶν *Vat.* i Ita *Hen. ἄνδρας Busb. αὐτῶν* in *Editis.* k Προσκαταλαβῶν *Vat.* l Ita *Busb. Hen. & Vat.* γινομένης in *Editis.* m Hoc modo *Hen. & Vat.* τῶν in *reliquis.* & χώρας pro κώμης *Hen. & Busb.* n Καὶ abest *Hen. & Busb.* o Καταπλαγῶσι *Vat. Hen. & Busb.* καταπλαγῶσι in *Editis.* mox τοῦτο ἰδόντες *Hen.* quod una cum καταπλαγῶσι ferri potest, si αὐτοὶ pro αὐτοὺς scriberetur. p Illa λέγει δὲ καὶ & cætera usque ad ἑλεῖν desunt in *Epiphanii* libris. q Ita *Hen. Busb. & Epiphan.* ἑλεῖν in *Editis.* r Παραχρῆμα μετὰ ἐ ναυτ. *Vat.* παρ. μὴ ν. *Busb. & Hen.* s Πεζῆς *Hen. & Busb.* t Vide p. 586.

magnam autem facultatum ſuarum partem, nepoteſque & teſtamentum ad Coos depoſitum miſit: juſſoque filio ſuo Alexandro in Phœnicen ingenti cum claſſe navigare, Cleopatra, cum ea *regio* deditionem feciſſet, ad Ptolemaïdem venit: & à Ptolemaïdenſibus non admiſſa, urbem obſidebat. Ptolemæus vero, à Syria profectus, Ægyptum properavit, exiſtimans ab exercitu vacuam poſſe de improviſo opprimi. Sed eum ſpes fefellit. Eodem tempore accidit, ut Chelcias alter Cleopatræ dux moreretur in Cœle-Syria, dum Ptolemæum perſequitur.

Cleopatra Ptolemaïdem obſidet.

Ptolemaïdem capit.

2. At Cleopatra, audito filii conatu, & ut in Ægypto non qualem ſperabat ſucceſſum res habuiſſent, miſſa exercitus parte eum è regione *iſta* expulit. Atque ille quidem, ab Ægypto iterum reverſus, Gazæ hyemabat. Cleopatra interea Ptolemaïdis præſidium urbemque obſidione capit. Cum autem eam Alexander adiiſſet cum muneribus & quali decebat cultura, quippe qui à Ptolemæo male multatus eſſet, & aliud perfugium nullum haberet, quidam amicorum Cleopatræ ei ſuadebant ut & dona acciperet, & regionem impetu in eam facto occuparet: neque permitteret ut tanta ſtrenuorum Judæorum multitudo uni viro pareret. Verum Ananias longe aliter conſulebat, dicens, "injuſte facturam ſi ſo-
"cium hominem ſua poteſtate privaret, id-
"que cognatum noſtrum. Non enim igno-
"rare te volo, inquit, ſi huic facta fuerit injuria, nos omnes Judæos tibi habebis hoſtes."

Cum Alexandro ſocietatem facit.

Cum autem iſta *eam* admoniſſet Ananias, adducta eſt Cleopatra ut Alexandrum non violaret; quin ſocietatem cum eo fecit Scythopoli in Cœle-Syria.

Alexander, expeditione facta, multas urbes in poteſtatem ſuam redigit.

3. Ille vero, Ptolemæi metu liberatus, continuo exercitum ducit in Cœlen-Syriam: & Gadara decem menſium obſidione expugnat. Inſuper & Amathuntem capit, munitionem omnium quæ ad Jordanem ſitæ erant maximam, ubi rerum ſuarum pulcherrimas & chariſſimas Theodorus Zenonis filius habebat. Is, Judæos nec opinantes aggreſſus, decem eorum millia interficit, & Alexandri impedimenta deprædatur. Tamen his Alexander non eſt attonitus, ſed in maritimas oras Raphiam & Anthedonem (cui poſtea rex Herodes Agrippiadi nomen impoſuit) expeditionem facit, quam & ipſam vi cepit. Cumque videret Ptolemæum à Gaza in Cyprum, ejuſque matrem Cleopatram in Ægyptum receſſiſſe, iratus Gazæis, quod Ptolemæi opem imploraſſent, urbem obſidebat agrumque eorum vaſtabat. Apollodotus vero Gazæorum dux, cum duobus peregrinorum millibus & decem mil-

Gazam obſidet.

τὰ δὲ πολλὰ ὑπ' [a] πλήθυς, καὶ τὰς ὑφωνὰς ἢ διαθήκας πέμψασα [b] Κώοις [c] παρέθηκεν. κελεύσασα δὲ τὸν υἱὸν Ἀλέξανδρον τόλμῃ μεγάλῃ [d] ἐκπλεῖν εἰς Φοινίκην ἡ Κλεοπάτρα, μεταστάσης αὐτῆς ἦκεν εἰς Πτολεμαΐδα· μὴ δεξαμένων δὲ αὐτὴν τῶν [e] Πτολεμαέων [f] ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Πτολεμαῖος δ' ἀπελθὼν ἐκ τῆς Συρίας [g] εἰς Αἴγυπτον ἔσπευσεν, ἀφηδίως αὐτὴν οἰόμενος κενὴν δι' ὀλίγης στρατιᾶς καθέξειν. ἀλλὰ διαμαρτάνει τῆς ἐλπίδος. κατ' τοῦτον δὴ τὸν χρόνον, συνέβη καὶ Χελκίαν, τὸν ἕτερον τῶν τῆς Κλεοπάτρας ἡγεμόνων, ἀποθανεῖν περὶ Κοίλην Συρίαν, [h] διώκοντα Πτολεμαῖον.

Β'. Ακούσασα δ' ἡ Κλεοπάτρα τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ υἱοῦ, καὶ ὅτι τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον οὐχ ὡροσκόπα τρόπον [i] προεχώρησεν αὐτῷ, πέμψασα μέρος τῆς στρατιᾶς ἐξέβαλεν αὐτὸν [k] ἀπὸ τῆς χώρας. καὶ ὁ μέν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου πάλιν ὑποστρέψας, τὸν χειμῶνα [l] διέτριβεν ἐν Γάζῃ. Κλεοπάτρα δ' ἐν τούτῳ τὴν μὲν Πτολεμαΐδα φρουρὰν ἐκ πολιορκίας [m] λαμβάνει καὶ τὴν πόλιν. Αλεξάνδρου δ' αὐτῇ μὴ δώρων προσελθόντος, καὶ θεραπείας οἵας ἄξιον ἦν, [n] πεπονθότος μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαίου, καταφυγῆς δ' ἄλλης ἢ ταύτης εὐπορήσαντος, τινὲς μὲν τῶν φίλων καὶ ταῦτα συνεβούλευον [o] αὐτὴν λαβεῖν, καὶ τὴν χώραν ἐπελθοῦσαν κατασχεῖν, καὶ μὴ περιιδεῖν ὅτι ἑνὶ ἀνδρὶ τοσοῦτον πλῆθος ἀγαθῶν Ιουδαίων κείμενον. Ανανίας δὲ συνεβούλευε τούτοις [p] ἐναντία, λέγων "ἄδικα ποιήσειν αὐτήν, εἰ
"σύμμαχον ἄνθρωπον [q] ἀφαιρήσει τῆς ἰδίας ἐξουσίας, καὶ ταῦτα
"συγγενῆ ἡμέτερον. καὶ γὰρ ἀγνοεῖν σε βούλομαι, φησὶν, ὅτι πρὸς
"τοῦτον ἄδικον ἐχθρὸς ἅπαντας ἡμᾶς σοι τοὺς Ιουδαίους [r] κα-
"ταστήσει." Ταῦτα δὲ Ανανίου παρακαλέσαντος, ἡ Κλεοπάτρα πείθεται μηδὲν ἀδικῆσαι τὸν Αλέξανδρον, ἀλλὰ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο ἐν Σκυθοπόλει τῆς Κοίλης Συρίας.

Γ'. Ο δὲ, τὸν ἐκ Πτολεμαΐδος φόβων ἐλευθερωθείς, στρατεύει μὲν εὐθὺς ὅτι τὴν Κοίλην Συρίαν· [s] αἱρεῖ δὲ Γάδαρα πολιορκήσας δέκα μησίν. αἱρεῖ δὲ καὶ Αμαθοῦντα μέγιστον ἔρυμα τῶν [u] ὑπὲρ τὸν Ιορδάνην κατῳκημένων, ἔνθα καὶ τὰ κάλλιστα καὶ ἀνθηρὰ ἄξια Θεόδωρος ὁ Ζήνωνος εἶχεν. ὃς καὶ προσδοκῶσιν ὀλίγοις τοῖς Ιουδαίοις, μυρίους αὐτῶν [x] ἀποκτείνει, καὶ τὰ ἀποσκευὰ Αλεξάνδρου διαρπάζει. ταῦτα μὲν οὐ καταπλήττει τὸν Αλέξανδρον, ἀλλ' ὀλίγοις τοῖς [y] ὑπαλαττίοις μέρεσι, Ραφίᾳ καὶ Ανθηδόνι, ἣν ὕστερον [z] μὲν Ηρώδης ὁ βασιλεὺς Αγριππάδα μετονόμασε, καὶ χρόνος εἶλε καὶ ταύτην. ὁρῶν δὲ τὸν Πτολεμαῖον ἐκ τῆς Γάζης εἰς Κύπρον [a] ἀναχεχωρηκότα, τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν εἰς Αἴγυπτον, ὀργιζόμενος δὲ τοῖς Γαζαίοις ὅτι Πτολεμαῖον ἐπεκαλέσαντο βοηθὸν, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν [b] προενόμευσεν. Απολλοδότου δὲ τοῦ Γαζαίων στρατηγοῦ τοῦ Γαζαίων, μετὰ διχιλίων ξένων καὶ [c] μυρίων οἰκετῶν,

a Πλήθει αὐτῆς *Hen. & Busb.* *b* *Apud Côn inſulam commendans* in *Editis Epiphanii*, in *MSS.* vero *apud Coos commendans.* Κῶς πόλις Αιγύπτου *Steph. Byzant.* Κῶς νῆσος Ægypti, apud *Ptolemæum.* *c* Παρέθετο *Hen. Vat. & Busb.* *d* Παραπλεῖν, εἰ δὲ φυγὴ γένοιτο ἡ Κλεοπάτρα δὲ μετὰ πάσης αὐτῆς τῆς δυνάμεως *Hen.* παραπλεῖν εἰς Φοιν. ἡ Κλ. μετὰ πάσης αὐτῆς τῆς δυνάμεως ἦκεν *Vat. & Busb.* in *Epiphanii* libris, *cumque juſſiſſet filium ſuum Alexandrum cum maxima claſſe navium ad Phœnicen navigare propter refugia, omnem ſuam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide depoſuit.* *e* Πτολεμαέων *Busb. & Hen.* *f* Πολιορκεῖ *Vat.* *g* Επὶ τὴν Αἴγυπτον *Vat. & Hen.* εἰς τὴν Αιγυπτον *Busb.* *h* Ita etiam *Epiphan.* διδιόντα τὸν Πτολ. ſolus *Hen.* *i* Προσεχωρησεν *Hen.* ſatis recte modo deleatur ὅτι in ſuperioribus. *k* Εκ τῆς χ. *Hen & Busb.* *l* Ita *Hen. & Busb.* διέτριψεν in *Editis.* *m* Ita *Hen.* πολιορκίᾳ λαμβάνει *Busb.* λαβὼν ἐκ πολιορκίας ἐκ τὴν π. in *Editis.* *n* Και ἀξίως τοῦ ὑπαρχειν πεπονθότι *Busb.* mox ὑποφύτι *Busb.* *o* Αὐτῇ & mox ἐπιθύσει *Hen.* *p* Τἀναντία *Busb.* *q* Αφαιρεθήσεται *Hen.* *r* Καταστάσει *Busb.* *s* Ανανία παραινέσαντος *Busb.* Ανανίᾳ παραινέσαντος *Hen.* *t* Αἴρει *Hen.* *u* Υπὲρ τὸν Ιορδάνην *Hen Vat* atque l. 1. de *Bello Jud.* in *MS. Lipſienſi* ὑπὲρ Ιορδάνου, forſan pro ὑπὲρ Ιορδάνην. Vide *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 560. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 401. *x* Απέκτεινε & mox διήρπασε *Busb.* *y* Τοῖς θαλαττίοις *Hen. & Busb.* Legi poteſt, ταῖς ἐπὶ θαλαττίοις μ. *z* Illud μὲν ex *MSS.* *a* Μετακεχωρηκότα *Busb. & Hen.* *b* Προυνόμευσεν legendum cenſeo. *c* Ita *Hen. Busb. & Epiphan.* χιλίων in *Editis.*

a Διχιλίοις

οἰκετῶν, νύκτωρ ὑπιπεσόντος τῷ τ Ιουδαίων στρατοπέδῳ, ἐφ' ὅσον μὲ ὑπῆρχεν ἡ νὺξ, οἰόμενοι οἱ Γαζαῖοι· δόκησιν παρέχοντες τοῖς πολεμίοις ὡς ἐπελευθόντος αὐτοῖς Πτολεμαίου· γενομένης δ' ἡμέρας καὶ τ δόξης ἐλεγχθείσης, μαθόντες (α) Ιουδαῖοι τἀληθὲς, ὑπισυρέφουν), καὶ τοῖς Γαζαίοις προσβαλόντες ἀναιροῦσιν αὐτῶν περὶ [a] χιλίους. τῶν δὲ Γαζαίων ἀντεχόντων, καὶ μήτε [b] ὑπὸ τ ὀδείας, μήτε ὑπὸ τ πλήθους τ ἀναιρουμένων ἐνδιδόντων· πᾶν γὰρ ὅπερ ἐνέμενον παθεῖν, ἢ ὑπὸ τῷ πολεμίῳ γενέσθαι· [c] προσπέγειρεν αὐτῶν τὸν [d] προθυμίαν καὶ Ἀρέτας ὁ Ἀράβων βασιλεὺς, ὑπόδοξος ὢν [e] ἥξειν αὐτοῖς συμμαχος ἐπαγγελάμενος. ἀλλὰ συνέβη προθῆναι τ Ἀπολλόδοτον διαφθαρῆναι. [f] Λυσίμαχος γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτῷ, [g] ζηλοτυπῶν αὐτὸν ὅτι ᾧ παρὰ τοῖς πολίταις εὐδοκιμεῖν, κλείνας αὐτὸν καὶ γραπτικὸν συγκροτήσας, ἐνδίδωσιν Αλεξάνδρῳ τ πόλιν. ὁ δ' εὐθὺς μὲν [h] εἰσελθὼν ἠρέμει· μετὰ δὲ ζῶντα τὸν δύναμιν ἐπαφῆκε τοῖς Γαζαίοις, ὑπερέψας τιμωρεῖν αὐτός. οἱ δὲ ἄλλοι ἀλλαχῆ [i] τραπόμενοι, τὸς Γαζαίους ἀπέκτειναν· οὐδ' ὧδ' ἐκεῖνοι τὰς ψυχὰς ἀγεννεῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς προσπίπτουσιν ἀμυνόμενοι τὸς Ιουδαίους οὐκ ἐλάττονας αὐτῶν διέφθειραν. ἔνιοι δὲ μονόμυθοι τὰς [k] οἰκίας ἐνεπίμπρασ, ὡς μηδὲν αὐτῶν λάφυρον εἴη [l] τοῖς πολεμίοις λαβεῖν. οἱ δὲ καὶ τ τέκνων καὶ γυναικῶν αὐτόχειρες ἐγίνοντο, τῆς ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [m] αὐτὸς δουλείας ὅπως ἀπαλλάττειν ἠναγκασμένοι. τ δὲ βουλευτῶν ἦσαν οἱ πάντες [n] πεντακόσιοι, συμφυγόντες εἰς τὸ τ Απόλλωνος ἱερόν· συνεδρευόντων γὰρ τ ὑπάρξιν συνέβη γενέσθαι· ὁ δ' Αλέξανδρος [o] τούτους τε ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν [p] αὐτοῖς ἐπικαταskάψας ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα σὺν αὐτῷ πολιορκήσας.

δ'. Υπὸ (β) αὐτὸν δὲ τοῦτον καιρὸν καὶ Αντίοχος, ὁ Γρυπὸς ὑπικληθεὶς, ἀποθνήσκει ὑπὸ Ηρακλέωνος ὑποβουλευθεὶς, βιώσας μὲν ἔτη πεντηκοντα καὶ πέντε, [r] βασιλεύσας δ' ἐνέα καὶ εἴκοσι. Αφιδεξάμενος δὲ τὸν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Σέλευκος, ἐπολέμει μὲν τῷ τοῦ [s] πατρὸς ἀδελφῷ Αντίοχῳ, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, νικήσας δ' αὐτὸν, καὶ λαβὼν ἀπέκτεινε. μετ' ὀλίγον δὲ τοῦ Κυζικηνοῦ παῖς [t] Αντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος, ὑπογεννηθεὶς εἰς Αραδον, καὶ περιθέμενος Αφίδημα πολεμεῖ τῷ Σελεύκῳ, καὶ κρατήσας ἐξήλασεν αὐτὸν ἐξ ἁπάσης [u] τῆς Συρίας. ὁ δὲ φυγὼν εἰς Κιλικίαν, καὶ γενόμενος ἐν τῇ Μόψου ἑστίᾳ πάλιν αὐτὸς εἰσέπραττε χρήματα. ὁ δὲ τ [x] Μοψεστέων δῆμος, ἀγανακτήσας, ὑφῆψεν [y] αὐτοῦ τὰ βασίλεια,

libus domeſticorum noctu, Judæorum caſtra invaſit; ac quantiſper nox erat vincebant Gazæi, (hoſtes in eam opinionem adducentes, ut crederent Ptolemæum eſſe qui ipſos adortus eſſet) verum orta die, animiſque errore liberatis, ubi rei veritatem intellexerunt Judæi, ſeſe in unum conglobant, factoque in Gazæos impetu eorum circiter mille interficiunt. Cum autem Gazæi reſiſterent, & nec ob *rei alicujus* inopiam nec ob cæſorum multitudinem cederent (nam vel quodvis potius perferre in animum inducebant, quam in hoſtis poteſtatem redigi) eis etiam animos & alacritatem addidit Aretas Arabum rex, quem ſibi auxilio venturum ſperabant, quod ita promiſerat. Sed accidit, ut Apollodotus ante perimeretur. nam Lyſimachus ejus frater, ei ex invidia obtrectans, quoniam apud cives gratia valeret, eum interfecit, & collecto milite urbem Alexandro tradidit. Atqui ille ſtatim ut ingreſſus eſt placide ſe gerebat; verum poſtea milites in Gazæos immiſit, & eos ulciſci permiſit. Illi autem alii aliò verſi Gazæos interficere: quanquam ne Gazæi quidem ſegnes animos præbuerunt, quin in ſe irruentibus ita reſtiterunt, ut Judæorum non pauciores occiderint quam quot erant ipſi. Nonnulli vero deſerti domos incenderunt, ne ulla ex eis ſpolia ſupereſſent quibus potirentur hoſtes. Erant etiam qui liberos uxoreſque *ſuas* ſuis manibus perimebant, coacti eos hoſtium ſervitute ita liberare. erant autem conſiliariorum omnino quingenti qui in Apollinis fanum confugerunt: (nam accidit, ut, dum capta urbs eſt, ſenatus haberetur) eos vero etiam interfecit Alexander, & urbe in illos diruta revertit Hieroſolyma, poſtquam eam unum annum obſederat.

Gazæi fortiter ſe gerunt.

Gaza capta.

Magna ſtrages Gazæorum & Judæorum.

4. Cæterum ſub id ipſum tempus etiam Antiochus, Grypus cognominatus, moritur ex inſidiis Heracleonis, cum quidem annos vixiſſet quinque & quadraginta, regnaſſet vero novem & viginti. Cum autem Seleucus ejus filius ei in regnum ſucceſſiſſet, bellum adverſus Antiochum movebat, patris *ſui* fratrem, cui cognomen erat Cyziceno; ipſumque victum & *prælio* captum morte multabat. Non ita multo poſt Cyziceni filius Antiochus, cognomento Pius, cum Aradum perveniſſet & diadema ſibi impoſuiſſet, Seleuco bellum infert, & *armis* ſuperatum ex univerſa Syria expulit. At ille, cum fuga delatus eſſet in Ciliciam & in Mopſueſtiam receptus, iterum ab eis pecunias exigebat. Populus vero Mopſueſtienſis, *iſta re* irritatus, regiæ ipſius flammas ſubjecit,

Mors Antiochi Grypi.

Seleucus ei in regnum ſuccedit.

Antiochus Cyziceni occiditur.

Antiochus Pius, Cyziceni filius, Seleuco bellum infert.

a Διχιλίους ſolus *Hen.* *b* Mallem ſane ὑπὸ δείους aut δειλίας. *c* Προσπήγειρεν αὐτῶν *Busb.* Προσπήγειρε δ' αὐτῶν forſan pro προσπήγειρε δ' αὐτῶν *Vat.* προσπίπτειρε δ' αὐτῶν in *Editis.* *d* Εὐψυχίαν *Busb.* & *Hen.* *e* Ηκειν *Busb.* *f* Illud γὰρ ὁ ἐὰ *MSS.* & *Vet. Interpr.* *g* Ζηλοτυπῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ *Busb.* *h* Εισελθὼν *Vat. Busb.* & *Hen.* ἠρίμει *Busb.* ἠρεμεῖ *Hen.* ἠρέμα *Vat.* εἰσῆλθεν ἠρέμα in *Editis.* in *Epiphanii* verſione *ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quievit.* *i* Ita *Busb.* & *Vat.* τραπόμενοι in *Editis.* *k* Ita *Busb.* & *Vet. Interp.* οἰκείας in *reliquis.* *l* Ita *Hen.* ὡς μηδὲν λάφυρον οἱ πολεμιοι λαβοιεν *Busb.* ὡς μ. αὐτῶν λ. εἴ. τὰς πολιμίους λ. in *Editis Aliiſque.* in *Epiphanii* verſione, *ne aliqua ſpolia adverſarii poſſent invenire.* *m* Αὐτῶν *Hen.* *n* Συμφυζόντων *Busb.* *o* Τούτους μὲ *Busb.* *p* Αὐτῶν ἐπισκ. *Busb.* *q* Υπὸ τ αὐτῶν δὲ τούτων καιρῶν *Busb.* *r* Βασιλεύσας ἔτη ἓξ καὶ εἴκοσι juxta *Frag. Porphyrii* in *Gr. Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3907. *s* Πατρὸς αὐτοῦ ἀδ. *Busb.* *t* Ita lego ex fide Hiſtoricorum (*Appiani* in *Syr.* p. 132. & *Gr. Euſebii* p. 232.) non auctoritate librorum *Joſephi*, qui nobis ſuperſunt. in quibus (tam *Lat.* quam *Gr.*) Αντίοχος καὶ Αντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος παραγενήσεται εἰς Α. καὶ ἀφιδήμενοι Αφιδήματα πολεμοῦσι τῷ Σ. καὶ κρατήσαντες ἐξήλασαν. niſi quod unicus *Busb.* habeat Αντίνῳ ὁ Εὐσ. & mox παραγαγὼν. eraſis in fine tribus aut quatuor literis, deinde Αφιδήμα, poſtremoque ἕως τ Σελ. Verum quod hoc (inquit *Petav.* l. 10. de *Doctr. Temp.* c. 45. p. 233.) hiſtoriæ portentum? aut quis ille eſt Antoninus Pius Cyziceni filius? nam ὁ Εὐσεβὴς cognomen Antiochi Cyziceni filii, qui & unicus in hiſtoria reperitur. Cui addo *Ez. Spanhemium*, qui (in lib. de *Præſt.* & *Uſu Numiſm.* p. 410. *Edit. Lond.*) dicit ex verbis iſtis *Joſephi* expungendum eſſe ὃς Αντωνῖνος, tanquam Gloſſema alicujus Magiſtelli, à quo, nempe quod eodem Εὐσεβὴς nomine dictus ſit apud Romanos Antoninus, ad marginem forte adnotatum, inde autem librariorum imperitia in textum aſſumptum. idque ſane à ſæculis aliquot ante Epiphanium natum. *u* Illud τ ex *MSS.* *x* Ita *Busb.* & *Hen.* Μοψεσιῶν in *Editis Aliiſque.* *y* Sic *Busb.* & *Vat.* αὐτῷ βασίλεια in *Editis Aliiſque.*

Seleuci interitus.

Antiochus Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello adoritur.

Demetrius Eucærus rex Syriæ.

Antiochus, in auxilium Laodices vocatus, prælio cadit.

Demetrius & Philippus Syriæ reges.

Mota in Alexandrum seditio.

Moabitas aliasque gentes subigit Alexander.

Multa cum cæde in Judæos grassatur.

subjecit, ipsumque cum amicis *illic* perite fecit. Cum autem Antiochus Cyziceni filius in Syria regnaret, Antiochus Seleuci frater bello eum adoritur, victusque vitam simul & exercitum amittit. Post eum vero pater ejus Philippus, impositio *sibi* diademate, in parte Syriæ regnavit. Interim Ptolemæus Lathyrus quartum ejus fratrem Demetrium, qui Eucærus dicebatur, accitum è Cnido regem apud Damascum constituit. His autem duobus fratribus cum Antiochus strenue resisteret, brevi diem obiit supremum. Nam in auxilium veniens Laodices Galadenorum reginæ, adversus Parthos *tum* bellum gerenti; fortiter dimicans *in prælio* cecidit. Syriam vero duo fratres, Demetrius & Philippus, imperio tenuerunt, sicut alibi narratum est.

5. Quod autem ad Alexandrum attinet, cum in ipsum seditionem sui movissent, (in eum enim gens insurrexit) dum festum ageretur, & ipse aræ astaret rem divinam facturus, citriis eam petebant (more *eo* apud Judæos obtinente in Umbraculorum festo, ut singuli ramos ferrent palmarum & citriorum, id quod alibi declaravimus) atque convicia ei dixerunt, quasi ex captiva genitus esset, ideoque honore *pontificali* & sacra faciendi potestate indignus. istis *ille* iratus occidit eorum ad sex millia: & exstructo circa aram & templum septo ligneo usque ad *septum* istud intra quod solis sacerdotibus ingredi fas erat, hac ratione multitudinis ad se aditum obstruxit. Alebat & peregrinos milites, Pisidas, & Cilicas. nam Syris quidem, quod eis erat infensus, non utebatur. Item cum Moabitas & Galaaditas, qui Arabes sunt, subegisset, ut inde tributum exigeret, demolitus est etiam Amathunta, non audente Theodoro manus cum eo conserere. Congressus autem cum Obeda Arabum rege, inque insidias delatus in locis asperis & difficilibus, à multitudine camelorum in vallem profundam detrusus est apud Gadara pagum Galaaditidis, & ipse ægre evasit. Cumque inde fugeret, Hierosolyma pervenit: atque præter acceptam cladem à gente lacessitus, bello cum ea sex annos gesto, occidit Judæorum non minus *quam* quinquaginta millia. Ac dum eos, ut simul-

καὶ [a] διέφθειρεν αὐτὸν μετὰ τῆ φίλων. Ἀντίοχος δὲ ὁ Κυζικηνῆς παιδὸς [b] βασιλεύοντος τῆ Συρίας, Ἀντίοχος ὁ Σελεύκου ἀδελφὸς ἀναφέρει πόλεμον τοῖς [c] αὐτὸν, καὶ νικηθεὶς ἀπόλλυται μετὰ τῆ στρατιᾶς. μετὰ δ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς αὐτῆ Φίλιππος, ἐπιθέμενος διαδήματι, μέρους πως τῆ Συρίας ἐβασίλευσε. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάθυρος τὸ τέταρτον αὐτῆ ἀδελφὸν Δημήτριον, τὸν [d] Εὐκαιρον λεγόμενον, ἐκ Κνίδου μεταπεμψάμενος, κατέστησεν ὁ Δαμασκῷ βασιλέα. τούτοις δὲ τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς χαρπερῶς [e] ἀντιτάξαμενος Ἀντίοχος, ταχέως ἀπέθανεν. [f] Λαοδίκη γὰρ ἐλθὼν σύμμαχος τῆ τῶ [g] Γαλαδηνῶν βασιλίσση, Πάρθοις πολεμούση, μαχόμενος ἀνδρείως ἔπεσε. τὴν δὲ Συρίαν [h] καθεῖχον οἱ δύο ἀδελφοὶ Δημήτριος καὶ Φίλιππος, καθὼς ὁ ἄλλοις [i] δεδήλωται.

ε'. Ἀλέξανδρος δὲ τὸν οἰκείων τοῖς αὐτὸν στασιασάντων, ἐπανέστη γὰρ ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔθνος, τὴ ἑορτῆς ἀγομένης, καὶ ἑστῶτος αὐτῆ ὅπου ἔμελλε βωμῷ καὶ θύειν μέλλοντος, κιτρίοις αὐτὸν ἔβαλλον· νόμος γὰρ ἦν τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τῆ Σκηνοπηγίᾳ, ἔχειν ἕκαστον [k] φοίνικων καὶ κίτρια, δενδρώμενοι δὲ καὶ ταῦτα ἐν ἄλλοις· [l] προσλοιδόρησαν δ' αὐτὸν [m] ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα, καὶ τὴ τιμῆς καὶ θεοῦ [n] ἀνάξιον. ὅπερ τούτοις ὀργισθεὶς, κλείει μὲν αὐτοῖς περὶ ἑξακισχιλίους· φρύφακτον δὲ ξύλινον περὶ τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναὸν βαλλόμενον μέχρι τοῦ [o] θείγκου, εἰς ὃν μόνοις ἐξῆν τοῖς ἱερεῦσιν εἰσιέναι, τούτῳ τὴν τοῦ πλήθους ἐπ' αὐτοὺς [p] ἀπέφραττεν εἴσοδον. ἔτεμε δὲ καὶ ξένους, Πισίδας, καὶ Κιλίκας. Σύρους γὰρ πολέμιος ὢν οὐκ ἐχρῆτο. καταστρεφάμενον δὲ [q] τῶν Ἀράβων Μωαβίτας καὶ Γαλααδίτας εἰς φόρου ἀπαγωγὴν, [r] κατέβαλε καὶ Ἀμαθοῦντα, Θεοδώρου μὴ τολμῶντος αὐτῷ συμβαλεῖν. συνάψας δὲ μάχην πρὸς [s] Ὠβεδᾶν τὸν Ἀράβων βασιλέα, [t] καὶ πεσὼν εἰς σύνεδρον τῶν χωρίων τραχέων καὶ δυσβάτων, ὑπὸ πλήθους [u] καμήλων εἰς βαθεῖαν καὶ ἔρημον φάραγγα κατ' Γάδαρα κώμην τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ μόλις αὐτὸς διασώζεται. φεύγων δ' ὁρμᾷ εἰς Ἱεροσόλυμα πορευόμενος· καὶ τοῖς τῶν κακοπραγίαν αὐτῆ ὀπτεμένη τὸ ἔθνος, πολεμήσας πρὸς αὐτὸ [v] ἔτη ἕξ, ἀναιρεῖ τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἐλάττους πέντε [z] μυριάδας. παρακαλῶν δὲ πᾶσαν

[a] Vide *Usserium* ad *A. M.* 3911. [b] Sic *Busb. Hen.* & *Vat. Interpr.* βασιλεύοντος in *cæteris*. [c] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* αὐτῶ in *reliquis*. [d] Ἀκαιρον *Busb. Hen.* & *Vat.* Potuit quidem Demetrius per ludibrium ita appellari (uti observavit Cl. *Aldrichius*) sicut Antiochus *Epimanes* pro *Epiphanes*, & Ptolemæus *Kacergetes* pro *Euergetes*. [e] Ἀντικαθεζόμενον *Busb.* [f] Ἐν Λαοδίκη *Hen.* ὁ Λαοδικείᾳ *Busb.* ἐν Λαοδικίᾳ in *Editis Aliisque*. Verum cum *Epiphanius* habeat, *Nam Laodiciæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti cum socius advenisset*, rescripsi Λαοδίκη γὰρ ἐλθὼν *Cod. Hen.* & voculam ἐν delevi, ut quæ detracta fuisset ex fine vocis præcedentis ἀπέθανεν. Videsis *Foy-Vaillant*, in *Historia Regum Syriæ*, p. 376. [g] Γαλαδηνῶν *Hen.* & *Busb.* in *Epiphanii* versione *Gaminorum*. [h] Κατέχον *Busb.* [i] Διεδηλώκαμεν *Hen.* [k] Sc. lib. 3. c. 10. p. 123. Videsis *Pseudogorionidem*, l. 3. c. 33. *Petitum* in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 729. & *Simsonum* in *Chron. Cathol.* ad *A. M.* 3910. [l] Προσεξελοιδόρησαν *Busb.* & *Hen.* προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθόντες ὡς &c. legendum censet *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 738.) quod hoc fere modo legisse videatur *Epiphan.* qui vertit, *contumeliose eam aggressi sunt, cum ingressi fuissent, dicentes de captiva genitum.* [m] Ita ex *Epiphanii* versione jam allata, & *MSS.* lectione ὡς ἐξ αἰχμαλώτων. in *Editis* ὡς αἰχμάλωτον γεγονότα. quæ lectio (inquit *Petitus*) ferri non potest. nam sacerdoti captivo, qui olim fuisset, non interdicebatur summo Pontificatu. Cum autem dicit ἐξ αἰχμαλώτης, aviam ejus intelligit, matrem Joannis Hyrcani. Vide p. 587. v. 29. [n] Εἶναι ἀνάξιον *Hen.* [o] Τοῦγκῶ *Busb.* & *Hen. Josephus* in templi descriptione γείσιον vocat *sepimentum* ὅσον πηχυαῖον ὕψος, quod populum à Sacerdotibus arcebat, ut & alterum sepimentum, quo ἀλλόφυλοι arcebantur, vocat φρύφακτον λίθινον *loricam è lapide*. Idem alibi quod Græci vocant θρίγκον id ait γείσον vocari ἀπὸ ἐπιχώριον γλῶτταν, cum tamen ea vox Hebræa non sit origine, sed, ut multæ aliæ, ex Græco sermone in Hebræum traducta. *Grot.* ad *Matt.* p. 282. Existimo (inquit *Petitus*, p. 741.) τὸ θρίγκῳ conjungendum esse atque referendum ad τὸ ξυλινὸν, nam τῶ θρίγκῳ nomine intelligitur *testacea lorica*, qua sepes ista lignea tegebatur, ne aqua pluvia corrumperetur, est itaque vertendum quasi ita scriptum esset, φρύφακτον δὲ ξύλινον μίσχει τῶ θρίγκῳ περὶ τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναὸν βαλλόμενον, *sepem de ligno ad loricam testaceam usque circa altare & templum extruxit*. Hujus *sepis ligneæ* vice suffecit Herodes *loricam cubitalem* è lapide. ὥστε ἐφ' ὧ τε τὸν ναὸν καὶ τὸ βωμὸν εὐλόγου τι καὶ χαρίεν γείσιον, ὅσον πηχυαῖον ὕψος, ὁ διτέγειν ἐξωτέρω τὸ δῆμον κατὰ τὸ ἱερόν. [p] Ἐπέφραττεν *Busb.* & *Hen.* [q] Ita *Busb.* & *Hen.* τὸν Ἀρεσσῶν in *Editis Aliisque*. [r] Κατέβροπτε *Busb.* & *Vat.* [s] Ὀβεδᾶν τὸ Ἀρ. *Busb.* & *Hen.* Ὀβοδᾶν in in *lib.* 1. de *Bello Jud.* [t] In *Epiphanii* versione, *& incidisset in insidias altissimæ vallis juxta Galaaditidem.* adeo ut aut verba nonnulla in suo codice non habuerit, aut inter vertendum omiserit. [u] Ita in *Hen.* & *lib.* 1. de *Bello Jud.* καμήλων hîc loci in *cæteris*, tam *MSS.* quam *Editis*. Scio *Schol. Aristoph.* & *Suidam* distinguere inter κάμηλον & κάμιλον. sed an hoc discrimen ullibi obtineat, me nescire fateor. [x] Χαζαδεμὼ solus *Hen.* [y] Ἐπεσεν ἐξ *Busb Hen.* & *Vat.* [z] Μυριάδων *Busb.* Legi potest ἐκ ἐλαττον ἢ μυριάδα. Sed conjecturis parum tribuo.

a Ti

πᾶσαι τὴν τῶν αὐτὸν δυσμένειαν, ἔτι μᾶλλον ἐμίσουν αὐτὸν ἀφ' ὧν συμβεβήκοτα. πυθανομένῳ δ' αὐτῷ [a] ὅ ὀφεῖλον γενέσθαι, πάντες ἐβόησαν ἀποθανεῖν αὐτόν, καὶ πρὸς Δημήτριον [b] Εὐκαιρον ἔπεμψαν [c] παρακαλοῦντες ὅπως συμμαχίαν. tatem deponant, hortatur, eo magis eum oderunt propter ea quæ acciderant mala: rogantique quid facto opus esset, omnes clamarunt, ut ille moreretur; & ad Demetrium Eucærum miserunt, qui *ipsum* in auxilium asciscerent. *Demetrius Eucærus à Judæis in auxilium accersitus.*

ΚΕΦ. ιδ'. CAP. XIV. XXII.

χϚ'.

Ὡς Δημήτριος ὁ Εὔκαιρος ἐκράτησεν Ἀλεξάνδρου, καὶ μετ' οὐ πολὺ δείσας Ἰουδαίους ὑπεχώρησε· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος, πολλὰς τῶν Ἰουδαίων φονεύσας, τῆς ὑπ' αὐτῶν παραχῆς ἀπαλλάττεται. Περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

Quomodo Demetrius Eucærus superavit Alexandrum & non multo post Judæorum metu discessit: utque Alexander, magna Judæorum strage edita, tumultibus ab illis concitari solitis liberatur. De obitu Demetrii.

Ὁ δὲ, μετὰ [d] στρατοῦ ἐλθών, καὶ παραλαβὼν [e] τοὺς ἐπικαλεσαμένους, περὶ Σίκιμα πόλιν ἐστρατοπέδευσεν. Ἀλέξανδρος δὲ μετὰ μισθοφόρων ἑξακισχιλίων καὶ διακοσίων, Ἰουδαίων τε [f] περὶ δισμυρίους οἱ ἐφρόνουν τὰ ἐκείνου παραλαβών, ἀντεπῆλθε τῷ Δημητρίῳ· τούτῳ δ' ἦσαν ἱππεῖς μὲν τρισχίλιοι, πεζῶν δὲ μυριάδες τέσσαρες. πολλὰ μὲν οὖν ἑκατέροις ἐπράχθη, ὅ τε μεταστῆσαι τοὺς μισθοφόρους ὡς ὄντας Ἕλληνας πειρωμένου, ὅ τε τοὺς σὺν Δημητρίῳ Ἰουδαίους. μηδετέρου δὲ πεῖσαι δυνηθέντος, ἀλλ' εἰς μάχην συμβαλόντων, νικᾷ Δημήτριος· καὶ ἀποθνήσκουσι μὲν οἱ Ἀλεξάνδρου μισθοφόροι πάντες, πίστεώς τε ἅμα καὶ ἀνδρείας ὑπὲρ ἁπάντων ἔργον ποιησάμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Δημητρίου στρατιωτῶν. *Is Alexandrum bello petit & superat.*

Ἀτ ille, cum exercitu profectus, iisque assumptis qui se acciverant, apud urbem Sicima castra fecit. Alexander vero cum mercenariorum sex millibus & ducentis, adjunctis Judæorum circiter viginti millibus qui ejus partes tuebantur, Demetrio adversus incedebat: erant autem illi equitum tria millia, & peditum quadraginta millia. Et multa quidem utrinque tentata sunt, dum hic mercenarios, utpote Græcos, ad defectionem solicitat; ille vero stantes à Demetrio Judæos. Sed cum neutris persuaderi potuit, in prælium descenditur, in quo vincit Demetrius: mortuique sunt fideliter & fortiter se gerentes omnes Alexandri mercenarii, necnon multi ex Demetrii militibus.

β'. Φυγόντος δ' Ἀλεξάνδρου εἰς τὰ ὄρη, κατ' οἶκτον τῆς μεταβολῆς συλλέγονται παρ' αὐτῷ [g] Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι. καὶ τότε μὲν δείσας, [h] ὑπεχώρει Δημήτριος· μετὰ δὲ ταῦτα Ἰουδαῖοι ἐπολέμουν Ἀλεξάνδρῳ, καὶ νικώμενοι, πολλοὶ ἀπέθνησκον ἐν ταῖς μάχαις. καταλείσας δὲ τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἐν [i] Βεθόμῃ πόλει, ἐπολιόρκει. λαβὼν δὲ τὴν πόλιν, καὶ γενόμενος ἐγκρατὴς αὐτῶν, ἀπήγαγεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πάντων ὠμότατον ἔργον ἔδρασεν. ἑστιώμενος γὰρ ἐν ἀπόπλῳ μετὰ τῶν παλλακίδων, ἀναζευχθῆναι προσέταξεν αὐτῶν ὡς ὀκτακοσίους· τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας ἔτι ζώντων πρὸ τῶν ἐκείνων ὄψεις [k] ἐπέσφαξεν, ὑπὲρ μὲν ὧν ἠδίκητο ἀμυνόμενος, ἄλλως δὲ ὑπὲρ ἄνθρωπον ζητῶν εἰσπραττόμενος τὸν δίκαιον, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὅπερ ἦν εἰκὸς ἐταλαιπωρήθη τοῖς [l] περὶ αὐτὸν πολέμοις, καὶ εἰς τοσοῦτον ἦλθε [m] κινδύνου ψυχῆς τε πέρι καὶ βασιλείας, ὥστε ἀρχομένων ἀγωνίζεσθαι κατὰ σφᾶς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοφύλους ἐπαγόντων, καὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοῦτο ἀνάγκης ἀγόντων, ὥστε καὶ κατισρέψατο χῶρον τὸν Μωαβίτιδι καὶ Γαλααδίτιδι, καὶ τὰ ὑπ' αὐτῇ χωρία τῶν Ἀράβων τῷ βασιλεῖ προδοῦναι, ὅπως ἂν μὴ ξυμπάρηται σφίσιν εἰς τὸν κατ' αὐτὸν πόλεμον, ἄλλά τε μυρία εἰς ὕβριν αὐτοῦ καὶ ὑπήρειαν προξένησαν. ἀλλ' οὖν οὐκ ὀπιτηδείως [n] ἔοικεν ταῦτα λέγεσθαι· ὥστε ἀφ' τοῦ τῆς ὠμότητος ὑπερβολὴν ὀπισθιῶναι αὐτὸν [o] πρὸς τῶν Ἰουδαίων [p] Θρακίδαν. οἱ δ' *Judæi bellum inferunt Alexandro & vincuntur.* *Alexandri crudelitas.*

Ac tum quidem metuens Demetrius discessit: post hæc vero Judæi bellum intulerunt Alexandro, victique frequentes occubuerunt in præliis. *Is* vero, cum eorum potentissimos in urbem Bethomam compulisset, *eam* oppugnat: captaque urbe, & iis potitus, Hierosolyma eos adducit, atque facinus perpetravit omnium immanissimum. Nam dum epularetur in conspicuo loco cum *suis* concubinis, imperat eorum circiter octingentos in crucem tolli: eisque adhuc viventibus eorum liberos & uxores in ipsorum conspectu jugulat, acceptas quidem *ab iis* injurias ulciscens, sed tamen severius, quam homini licet, pœnas exigens, quamvis in mala gravissima, quod verisimile erat, ab ipsis conjectus, dum adversum illum belligerarent, & in extremum vitæ regnique discrimen fuerit adductus, cum non illis sufficerit contra se invicem dimicare, sed externa etiam auxilia conciverint, tandemque eo angustiarum perduxerint, ut quam terram in Moabitica & Galaaditica regione subegerat una cum locis in illa *munitis* Arabum regi tradiderit, ne belli contra ipsum societatem cum illis iniret; ut alia taceam innumera contra illum, qua injuriis qua contumeliis, perpetrata. Veruntamen ista non ex necessitate fecisse videtur: adeo ut ille vocatus fuerit à Judæis, propter summam crudelitatem, Thracidas. Cæterum *Alexandri crudelitas.* *Alexander dictus Thracidas.*

ejus

a Τί δεῖ γ. *Busb.* *b* Ακαμον *Vat.* vide p. 596. v. 7. *c* Παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπὶ σ. *Busb. & Vet. Interpr.* *d* Στρατιᾶς *Busb. & Hen.* *e* Αὐτὸν ἐπικαλεσαμένους *Busb.* *f* Εἰς μυρίους in lib. 1. *de Bello Jud.* *g* Ita *Hen. Busb. & Epiphan.* Ἰουδαῖοι in *Editis Aliisque.* *h* Ὑποχωρεῖ *Hen. & Busb.* *i* Βεθόμας *Busb.* & forsan *Epiphan.* Βεθομᾶς *Hen.* *k* Ἀνεσφαξεν *Hen. & Busb.* *l* Πρὸ αὐτοῦ *Hen. & Vat.* in *Epiphanii* versione, *bello contra eos.* Est qui malit πρὸς αὐτούς. *m* Κίνδυνον *Hen.* *n* Δοκεῖ malit Cl. *Lowthius.* *o* Ὑπὸ τῶν *Hen. & Busb.* *p* Vocem Θρακίδας *Jos. Scaliger* interpretatur, *gladiator, homicida.* Verum in *Epiphanii* libris redditur *crucida*, aut *crucida*, quasi nomen inde traxerit quod Judæos *cruci affixerit*, aut *trucidarit.* Sed probabilius est eum nomen hoc invenisse à crudelitate qua non inferior erat ipsis Thracibus: à quorum moribus non multum abhorrebat etiam in cæteris; multas enim habebat

ejus adverſarii milites, qui numero erant circiter octo millia, noctu fugiunt; &, quamdiu vixit Alexander, fugitivi fuerunt. Et is quidem, his turbis liberatus, regnavit deinceps quietiſſime.

Demetrius & Philippus fratres inter ſe bellum gerunt.

3. At Demetrius, à Judæa Beroeam profectus, Philippum fratrem ſuum oppugnavit, ſecum habens decem millia peditum & mille equites. Straton vero Beroeæ tyrannus, Philippi ſocius, Zizum, qui Arabum tribubus præerat, accivit, & Mithridatem Sinacem Parthorum præfectum. Qui, poſtquam venerunt magno cum exercitu, Demetrium in caſtris obſident: in quibus eum telis & ſiti conſtrictum tenentes, eos qui cum eo erant ad deditionem compulerunt: abductaque ex ea regione præda *magna*, & capto Demetrio, eum quidem ad Mithridatem, qui tum in Parthis regnabat, miſerunt, Antiochenſium vero quotquot captivos factos eſſe contigit, eos gratis Antiochenſibus reddiderunt. At Mithridates Parthorum rex Demetrium apud ſe omni in honore habuit, donec *ipſe* Demetrius morbo interiit. Philippus vero ſtatim poſt pugnam *iſtam* profectus eſt Antiochiam, eaque potitus Syriæ regnum adeptus eſt.

Demetrius captus.

Ad Mithridatem delatus moritur.

[a] ἀντιστρατῶται αὐτῷ, τὸ πλῆθος ὄντες περὶ ὀκτακισχιλίους, φεύγουσι νυκτός, ἡ παρ' ὃν ἔζη χρόνον Ἀλέξανδρος, ἦσαν ἐν τῇ φυγῇ. καὶ ὅτος μὲν, ἀπηλλαγμένος τῶν ἐκ τούτων παραχῆς, μετὰ πάσης ὃ λοιπὸν ἠρεμίας [b] ἐβασίλευσε.

γ'. Δημήτριος δ' ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀπελθὼν εἰς [c] Βέροιαν, ἐπολιόρκει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φίλιππον, ὄντων αὐτῷ περὶ πεζοὺς μὲν μυρίων, χιλίων δὲ ἱππέων. Στράτων δ' ὁ τῆς Βεροίας τύραννος, Φιλίππῳ συμμαχῶν, Ζίζον τὸν Ἀράβων φύλαρχον ἐπεκαλεῖτο, καὶ Μιθριδάτην τὸν Σινάκην, τὸν [d] Παρθυαίων ἔπαρχον. οἳ ἀφικομένων μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ πολιορκούντων Δημήτριον ἐντὸς δὲ χαρακώματος, [e] εἰς ὃ τοῖς τε τοξεύμασι [f] καὶ τῇ δίψῃ συνέχοντες αὐτὸν, ἠνάγκασαν τοὺς σὺν αὐτῷ σφᾶς ὡδηγῆσαι. λαφυραγωγήσαντες δὲ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τὸν Δημήτριον ὡδηγηκότες, τῷ μὲν Μιθριδάτῃ, ᾧ τότε βασιλεύοντι Πάρθων, ἔπεμψαν· [g] τῶν δ' Ἀντιοχέων ὅσους αἰχμαλώτους εἰς συνέβαινε, τούτους ἀφῆκα τοῖς Ἀντιοχεῦσιν ἀπέδωκαν. [h] Μιθριδάτης δ' ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς τὸν Δημήτριον εἶχεν ἐν τῇ πρώτῃ τῇ πάσῃ, μέχρι νόσῳ κατέστρεψε Δημήτριος τὸν βίον. Φίλιππος δὲ, ἀπὸ τῆς μάχης εὐθὺς, ὅτι Ἀντιόχειαν ἐλθὼν, καὶ καθέξων αὐτὴν, ἐβασίλευσε τῆς Συρίας.

XXIII. **CAP. XV.**

Quomodo Antiochus Dionyſus, & poſt eum Aretas expeditionem facit in Judæam: utque Alexander, multis civitatibus captis, reverſus eſt Hieroſolyma, & per triennium morbo conflictatus moritur. & quænam Alexandræ conſulait.

Antiochus Dionyſus Syriæ rex.

POſtea Antiochus cognomine Dionyſus, Philippi frater, ad principatum aſpirans Damaſcum venit, & ibi rerum potitus rex factus eſt. Cum autem ille expeditionem feciſſet in Arabas, Philippus frater, hac re audita, Damaſcum ſe contulit. Urbe autem ipſi à Mileſio qui arcis relictus erat præfectus & à Damaſcenis tradita, cum in *Mileſium ingratum ſeſe oſtendiſſet, nihilque eorum quæ ſperaverat ab eo *in urbem* recepto præſtitiſſet, maluiſſetque videri ſui terrore urbem cepiſſe quam gratiâ Mileſii, ideo quod illum ut fieri oportebat non remuneraverat *Philippus*, *illis* in ſuſpicionem venit, & rurſus Damaſcum perdidit. Nam ipſum in circum *equeſtrem* egreſſum excluſit Mileſius, & Damaſcum Antiocho ſervavit. Ille vero, auditis quæ Philippo acciderant, ex Arabia reverſus eſt: moxque profectus in Judæam ducit exercitum octo millium peditum & equitum octingentorum. Alexander autem ejus adventum veritus, foſſam profundam ducit à Chabarzaba, quæ nunc Antipatris appellatur, ad Joppicum mare, qua ſola parte

Ut Philippus Damaſci potiundæ ſpe excidit.

Antiochi in Judæam expeditio.

ΚΕΦ. ιε'. κγ'.

Ὡς Ἀντίοχος ὁ Διόνυσος, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀρέτας στρατεύεται ἐπὶ Ἰουδαίαν· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος πολλὰς ἑλὼν πόλεις ἐπανῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπὶ τρία ἔτη νοσήσας τελευτᾷ. οἷά τι συνεβούλευσε τῇ Ἀλεξάνδρᾳ.

Ἔπειτα Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς [i] Διόνυσος, ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου, τῆς ἀρχῆς ἀντιποιούμενος, εἰς Δαμασκὸν παραγίνεται, καὶ τὸν ἐκεῖ πράγματων ἐγκρατὴς γενόμενος ἐβασίλευσεν. ἐκστρατεύσαντος δ' αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς Ἄραβας, Φίλιππος ὁ ἀδελφὸς, ταῦτα ἀκούσας, ὅτι Δαμασκὸν ἦλθε. Μιλησίου δὲ, ὃς [k] καταλέλειπτο τῆς ἄκρας φύλαξ, [l] καὶ τὸν Δαμασκηνῶν παραδόντος αὐτῷ τὴν πόλιν, ἀχάριστος εἰς αὐτὸν γενόμενος, καὶ μηδὲν ὧν ἐλπίσας ἐδέξατο αὐτὸν παρὰ, ἀλλὰ ᾧ παρ' αὐτοῦ φόβῳ βληθεὶς δοκεῖν παραλαβεῖν τὴν πόλιν ἢ τῇ χάριτι τῇ Μιλησίου, [m] [μὴ] δωρούμενος αὐτὸν οἷς ἐχρῆν ὑπωπτεύετο, καὶ πάλιν ἐκπίπτει τῆς Δαμασκοῦ. ὁρμήσαντα δ' αὐτὸν εἰς ἱππόδρομον ἀπέκλεισεν ὁ Μιλήσιος, καὶ τὴν Δαμασκὸν Ἀντιόχῳ διεφύλαξεν. ὁ δὲ, ἀκούσας τὰ περὶ τὸν Φίλιππον, ὑπέστρεψεν ἐκ τῆς Ἀραβίας. στρατεύει δὲ εὐθὺς ἐλθὼν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ὁπλίταις μὲν ὀκτακισχιλίοις, ἱππεῦσι δὲ ὀκτακοσίοις. δείσας δὲ Ἀλέξανδρος τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, τάφρον ὀρύττει βαθεῖαν, ἀπὸ τῆς [n] Χαβαρζαβᾶ καλαρξάμενος, ἣ νῦν Ἀντιπατρὶς καλεῖται, ἄχρι τῆς εἰς Ἰόππην θαλάσσης, ἣ μόνον ἦν

bebat pellices, uti Thraces uxores, teſte *Heraclide Ponticо*, voce ΘΡΑΚΩΝ. Verum non dubito (inquit *Wolfius* in lib. de *Notitia Karæorum*, p. 86.) quin ad Hebraicum verbum דקר alluſerit. a Αντιστρατῶται ſolus *Vat.* b Ἐβασίλευε *Busb.* c Ita *Hen.* Βίππους in *Aliis.* d Παρθυαίων ἔπαρχον *Busb.* Παρθιαίων ὕπ. in *Editis Aliiſque.* Ex *Stephano Byzant.* & *Suida* Παρθυαίων reſcripſi, & ſupra (p. 583. v. 35.) Παρθυαίῳ pro vulgato Παρθυαίῳ ex *iiſdem* ſcribendum cenſeo. e Εἰσω τοῖς τοξ. *Busb.* f Καὶ τῇ δίψῃ hic loci omittit *Busb.* & poſt ἠναγκασαν inſerit. adeo ut forſan legendum ſit, εἰς ὃ τοῖς τοξεύμασι συνέχοντες αὐτὸν ἠναγκασαν τῇ δίψῃ τους σ. g Τῶν ϛ αἰχμαλώτων ὃς [ὅσους *Hen.*] Αντιοχέων εἶναι πολίτας συνῄδ. *Busb.* & *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *captivos vero gratis Antiochenis reddiderunt.* h Μιθριδάτης ϛ Δημήτριον εἶχεν ἐν τιμῇ, μέχρι ν. *Busb.* i Διονύσιος perperam *Busb.* & *Hen.* Αντιοχος Επιφανης Διονυσος in nummis. Hic Antiochus unus erat ex quinque Antiochi Grypi filiis, & Demetrii Eucæri frater. k Κατελέλειπτο *Busb.* & *Hen.* l Forſan μὴ τῶν Δαμ. m Senſus poſtulat voculam μὴ, quam uncis incluſam dedi. nam abeſt *Editis.* & *MSS.* & quæ ſequuntur δωρούμενος αὐτὸν οἷς ἐχρῆν non agnoſcit *Busb.* nec ea legiſſe videtur *Epiphan.* n Χαβαρσαβᾶ *Busb.* & *Hen.* nec aliter in *Epiphanii* libris. * Suſpicor *Eudemum* aut ſimile nomen excidiſſe.

a Μετα-

λῶ ὀθόμαχον· τεῖχός τε ἐγείρας ϗ πύργους ἀναστήσας ξυλίνους, ϗ μεσοπύργια, ὅπῃ σταδίους ἑκατὸν πεντήκοντα, τ' Αντίοχον ἐξεδέχετο. ὁ δὲ, ταῦτα πάντα ἐμφράξας, διεβίβαζε διὰ τῆς δύναμιν ὅπῃ τ' Αραβίαν. ἀναχωρῶντος δὲ τ' Αραβος τὰ πρῶτα, ἔπειτα μὴ μυρίων ἱππέων ἐξάφνης ὀφθέντος, ὑπαντήσας τούτοις Αντίοχος καρτερῶς ἐμάχετο· ϗ δὴ νικῶν ἀπέθανε, βοηθῶν τῷ πονοῦντι μέρει. πεσόντος δὲ Αντίοχου, ϗ ὅ στράτευμα φεύγει εἰς [b] Κανὰ κώμην, ἔνθα ὁ πλεῖστον αὐτοῦ λιμῷ φθείρεται.

Antiochus prælio occumbit.

β'. Βασιλεύει δὲ μετ' τοῦτον τ' Κοίλης Συρίας Αρέτας, κληθεὶς εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τ' τῶν Δαμασκὸν ἐχόντων, ἀφ' ὧν ὁ πρὸς Πτολεμαῖον τ' Μεννάου μῖσος. στρατεύσας δ' ἐκεῖθεν ὅπῃ τὴν Ιουδαίαν, ϗ πρὸς [c] Αδιδα χωρίον μάχῃ νικήσας Αλέξανδρον, ὅπῃ συμβήκοις ἀνεχώρησεν ἐκ τ' Ιουδαίας.

Aretæ Syriæ regis in Judæam expeditio.

γ'. Αλέξανδρος δὲ ἐλάσας αὖθις ὅπῃ [d] Δίον πόλιν, αἱρεῖ ταύτην· ϗ στρατεύεται ὅπῃ [e] Εσεμ, ἔνθα τὰ πλείστου ἄξια Ζήνωνι συνέβαινεν εἶναι. ϗ τρισὶ μὲν περιβάλλει τείχεσι ὅ χωρίον· μάχῃ δὲ λαβὼν τὴν πόλιν, ὅπῃ [f] Γαύλανιν ϗ Σελεύκειαν ἐξώρμησε. προσλαβὼν δὲ ϗ ταύτας, προσεξεῖλε ϗ τὴν Αντίοχου λεγομένην φάραγγα ϗ Γάμαλα ὅ φρούριον. ἐγκρατὴς δὲ Δημητρίῳ πολλὰ τῷ τ' τόπων ἄρχοντι, προσέδυσεν αὐτόν· ϗ τρίτον ἤδη πεπληρωκὼς ἔτος τ' στρατείας εἰς τ' οἰκείαν ὑπέστρεψε, προθύμως αὐτὸν τ' Ιουδαίων διὰ τ' εὐπραγίαν δεχομένων.

Alexander loca multa in potestatem suam redigit.

δ'. Κατὰ τοῦτον [g] δὲ τ' χρόνον ἤδη τ' Σύρων ϗ Ιδουμαίων ϗ Φοινίκων [h] πόλεις εἶχον [i] Ιουδαῖοι. πρὸς θαλάσσῃ μὲν Στράτωνος πύργον, Απολλωνίαν, Ιόππην, Ιάμνειαν, Αζωτον, Γάζαν, Ανθηδόνα, Ραφίαν, [k] Ρινοκόλουρα· ἐν δὲ τῇ μεσογείᾳ τ' τὴν Ιδουμαίαν, [l] Αδωρα, ϗ Μάρισσαν, ϗ Σαμάρειαν, Καρμήλιον ὄρος, ϗ Ἰταβύριον ὄρος, Σκυθόπολιν, [m] Γάδαρα, Γαυλανίτιδα, Σελεύκειαν, [n] Γάβαλα, Μωαβίτιδας, [o] Εσεβὼν, Μήδαβα, [p] Λεμβᾶ, Ορώνας, Τελίθωνα, Ζάρα, Κιλίκιον αὐλῶνα, Πέλλαν· ταύτην δὲ κατέσκαψαν, ὑχ ὑποδεξομένων τ' οἰκητόρων εἰς τὰ πάτρια τ' Ιουδαίων ἔθη μεταβαλέσθαι· ἄλλας τε πόλεις προστεύσας τ' Συρίας, αἳ ἦσαν κατεστραμμέναι.

Variæ urbes Syrorum, Idumæorum, aliorumque gentium subactæ.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα Αλέξανδρος ὁ βασιλεὺς, ἐκ μέθης εἰς νόσον καταπεσὼν, ϗ τρισὶν ἔτεσι πλαρᾷ πυρετῷ συνεχεθεὶς, ὑκ ἀπέστη τ' [q] στρατείας, ἕως ὑ [r] τοῖς πόνοις ἐξαναλωθεὶς ἀπέθανεν ἐν τοῖς Γερασηνῶν ὄροις, πολιορκῶν Ραγαβᾶ φρούριον πέραν τ' Ιορδάνου. ὁρῶσα δ' αὐτὸν ἡ βασίλισσα [s] πρὸς τ' τελευτᾶν ὄντα, ϗ μηδεμίαν [t] ὑποφαίνοντα μηκέτι σωτηρίας ἐλπίδα, κλαίουσα ϗ κοπτομένη, τ' μελλούσης ἐρημίας αὐτὴν τε ϗ τοὺς παῖδας [u] ἀπωδύρετο, ϗ "τίνι καταλείπεις ἡμᾶς

Alexander graviori morbo laboras.

aditus patebat: excitatoque muro, ac structis turribus ligneis & pluteis per stadia centum quinquaginta, Antiochum opperiebatur. Ille vero, omnibus istis operibus incensis, copias illac trajecit in Arabiam. Cumque Arabs primum cederet, deinde cum decem equitum millibus repente se ostenderet, cum illis congressus Antiochus acriter dimicavit; & quidem vincens occubuit, dum laboranti parti subvenit. Occiso autem Antiocho exercitus fugit in vicum Canam, ubi maxima ejus pars fame conficitur.

2. Post hunc regnavit Aretas in Cœle-Syria, vocatus ad principatum ab iis qui Damascum tenebant, odio Ptolemæi *Mennæi. Inde autem cum exercitum in Judæam duxisset, atque Alexandrum apud Addida locum *munitum* prælio vicisset, facta pactione discessit ex Judæa.

3. Alexander vero, cum secunda vice ad urbem Dion semet admovisset, eam capit; deinde exercitum ducit ad Essam, ubi erant Zenonis optima quæque. Et triplici quidem muro locum cingit; urbe vero prælio capta ad Gaulanam & Seleuciam contendit. & his quoque potitus, in potestatem etiam suam redegit Antiochi vallem & præsidium Gamala. Atque multa Demetrio horum locorum præfecto objiciens, ei provinciam ademit: & cum jam triennium in ea expeditione consumpsisset, domum repetiit, Judæis eum magno studio ob res feliciter gestas excipientibus.

4. Eo autem tempore jam Syrorum & Idumæorum & Phœnicum urbes tenebant Judæi. ad mare quidem Stratonis turrim, Apolloniam, Joppen, Jamniam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram; in mediterraneis vero ad Idumæam, Adora, & Marissam, & Samariam, montem Carmelum & montem Itabyrium, Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala; Moabitidas *etiam*, Essebonem, Medaba, Lemba, Oronas, Telithonem, Zara, Cilicum vallem, & Pellam; (hanc autem everterunt, ideo quod ejus habitatores polliceri noluerunt se ad ritus Judaïcos transituros) atque alias præcipuas Syriæ urbes *tenebant*, quæ *itidem* erant eversæ.

5. Postea autem Alexander ex ebrietate lapsus in morbum, & tribus annis quartana febre vexatus, *tamen* militia non destitit, donec laboribus exhaustus obiit in Gerasenorum montibus, obsidens præsidium Ragaba trans Jordanem. Regina autem videns eum jam in extremis esse, & nullam amplius salutis spem præ se ferentem, flebat & lamentabatur, se suosque natos deplorans, qui deserti futuri essent: &, "cui me, ipsi dicebat, ita relinquis & li-

"beros

a Μετακύεμα Hen. b Κανὰν πόλιν Busb. & mox ἀφθείρεται. c Αδιδὰ χωρίον Busb. Αδιδὰ χωρίον Hen. d Ita cum Epiphanio, ipsoque Josepho non multo post. Δίαν hîc in Editis & MSS. e Esemon aut Essamon in Epiphanii versione. f Γαυλανὰ Hen. Γαυλανὴν in lib. 1. de Bello Jud. Vide Cellarium in Geogr. Antiq l. 3. c. 13. p. 385. & Relandum in Palæstina S. p. 815. g Ita cum MSS. δὲ abest Editis. h Καὶ Κιλίκιον adjicit Busb. i Οἱ Ιουδαῖοι Busb. & Hen. k Ita cum Epiphanii libris. Ρινοκύρων in Editis Aliisque. Ρινοκόρυλλον Hen. forsan pro Ρινοκόλουρον. Ρινοκύρουρον Vat. Videlis Cellarium in Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 610. & Relandum in Palæstina S. p 969. l Aboram in omnibus Epiphanii libris. m Γάζαρα Hen. Γάδαρα quandoque Γάζαρα appellari notavit Relandus in Palæstina S. p. 679. Verum ejus verba non respiciunt urbem hanc, utpote mediterraneam, sed alteram non procul à Joppe & Jamnia. n Mallem hîc Γάμαλα rescribere cum H. Noris. in Dissert. III. de Epochis Syro-Maced. p. 294. Edit. Lipsi. o In Epiphanii libris Sebon. eadem est ac Chesbon. p Λεμβᾶ, Ορῶν, Αἶμα, Γαλαδῶνα, Ζάρα Hen. Λεμβᾶ, Ορῶνας, Αἱμᾶ, Τελιθωνα, Ζαρᾶ Vat. in Epiphanii Editis, Lembaoronem, Mega, & Onzorom, & similia aut majora nominum portenta in MSS. q Στρατιωτῶν Hen. r Ἐν τοῖς πόνοις Hen. & Busb. Crediderim (inquit Relandus in Palæstina S. p. 959) in hoc nomine Ραγαβᾶ esse vestigium nominis Argob in Basan, uti Sacer Codex loqui solet. Vide Euseb. in Locis Hebr. v. Αργόβ. s Πρὸς τῷ solus Busb. t Ὑποτρέφοντα Busb. u Ita Hen. & Busb. ἀπωδύρετο sine augmento in reliquis. * Lego Μενναίου ex p. 602. non τ' Μεννάου ut in Editis & MSS.

a Sic

Alexandri prudens consilium.

"beros ope aliena indigentes, propterea quod "non ignores quam infensa sit tibi *Judæorum* "gens." Ille vero ei consuluit, "ut suis mo- "nitis pareret, ut regnum & liberos tuto con- "servaret, mortem vero suam milites celaret, "donec locum expugnasset: deinde quasi vi- "ctrix splendide Hierosolyma se conferret, & "Pharisæis potestatem aliquam præberet. hos "enim, eam ob honorem laudantes, conciliа- "turos ei nationis benevolentiam. Hos scili- *Pharisæorum au-* "cet plurimum posse apud Judæos dicebat, & *ctoritas.* "lædere quos oderint, & juvare quibus bene "velint: maxime enim eis vulgò credi, si de "quopiam, quamvis per invidiam, maledi- "cant; seque adeo in odium gentis propter "eos incurrisse, quod eos affecisset contume- "lia. Quare tu, subjiciebat, ubi Hierosolyma "perveneris, accersito eorum primarios: il- "lisque meo corpore ostenso, potestatem eis "facito, probe composita ad fidem oratione, "utendi me arbitratu suo, sive cadaveri meo, "sepulturæ honore privato, voluerint illudere, "ut qui multa à me perpessi fuerint, sive aliam "quamcunque injuriam corpori meo ex ira- "cundia facere libuerit. teque nihil in regno "sine eorum sententia facturam promittito. "Hæc te ad eos loquutâ, & ego splendidiore "funere ab eis efferar, quam à te efferrer, "propterea quod, quia eis me mortuum inju- "riose tractare licebit, id facere non libebit: "& tu tuto regnabis." Hæc ille postquam *Alexandri obi-* uxorem monuit, vitam finivit, cum quidem *tus.* regnasset annos viginti septem, vixissetque undequinquaginta.

"ἐμέ τε καὶ τὰ τέκνα [a] τὰ παρ' ἄλλων βοηθείας δέομενα, "ὡς αὐτὸν ἔλεγε, καὶ ταῦτ' εἰδὼς πῶς διάκειται πρὸς "σὲ δυσμενῶς τὸ ἔθνος". ὁ δὲ συνεβούλευεν [b] αὐτῇ, "πεί- "θεσθαι μὲν οἷς ἐκεῖνος, ὡς πρὸς τὸν τοῦ βασιλείαν ἀσφα- "λῶς κατέχειν μέλλοντι τὸν τέκνων, κρύψαι δὲ τὸν θάνατον αὐ- "τῇ πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἕως ἂν ἐξέλθῃ τὸ χωρίον· ἔπει- "τα [c] ὡς ἂν νικήσῃ λαμπρῶς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα [d] παρα- "γενομένῃ, τοῖς Φαρισαίοις ἐξουσίαν τινὰ ποιῆσαι. τού- "τους γὰρ, ἐπαινοῦντας αὐτὸν ἀντὶ τῆς τιμῆς, εὔνουν κατασήσειν "αὐτῇ τὸ ἔθνος. δύνασθαι δὲ πολὺ μᾶλλον τοῖς Ἰουδαίοις "τούτους ἔφασκε, βλάψαι τε μισοῦντας, καὶ φίλους διακεί- "μένους ὠφελῆσαι· μάλιστα γὰρ πιστεύεσθαι ταῖς ἀληθείαις περὶ "ὧν [e] ἂν καὶ φθονοῦντες τὰ χαλεπὰ λέγωσιν, αὐτόν τε προσ- "κρῦσαι [f] ἐθέλῃ διὰ τούτους ἔλεγε, ὑβριζόμενα, [f] παρ' αὐτῆς. "σὺ τοίνυν, εἶπεν, ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις γενομένη, μεταπεμ- "ψαμένη τοὺς [g] πρωτεύοντας αὐτῶν· ὑποδεξαμένη δὲ τὸ σῶμα "τὸ ἐμὸν ἐκείνοις, ὅπως μοι βούλωνται χρῆσθαι μὴ πολλῆς ἀξιο- "πιστίας ὑπάρξεται, εἴτε καθυβρίζειν ἀταφίᾳ με θελήσουσι "τὸν νεκρὸν, ὡς πολλὰ πεπονθότες ἐξ ἐμοῦ, εἴτ' ἄλλην τινὰ "κατ' ὀργὴν αἰκίαν τῷ σώματι προσφέρειν βουλήσονται. καὶ "μηδὲν δίχα τῆς ἐκείνων γνώμης ἐν τῇ βασιλείᾳ [h] διαπρά- "ξασθαι ὑποσχοῦ. [i] ταῦτά σοι πρὸς αὐτοὺς εἰπούσης, [k] ἐγὼ "τε λαμπροτέρας ἀξιωθήσομαι πρὸς αὐτῶν κηδείας, ἧς ἂν "ἔτυχον οὐκ σοῦ, μηδὲν διὰ τὸ ἐξεῖναι ποιεῖν με κακῶς τὸν "νεκρὸν διαθῆναι θελησάντων· [l] σὺ δὲ βεβαίως ἄρξεις." ταῦτα παραινέσας τῇ γυναικὶ τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, βιώσας δ' ἐνὸς δέοντος πεντήκοντα.

XXIV. CAP. XVI. ΚΕΦ. ις'. κδ'.

Quomodo Alexandra, Pharisæorum benevolentia sibi conciliata, regnum per novennium tenuit; &, cum multa præclare gessisset, cum gloria è vita excessit.

Ὡς Ἀλεξάνδρα, εἰς εὔνοιαν ὑπάγουσα τοὺς Φαρισαίους, τῷ βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατέσχε, καὶ πολλὰ κατορθώσασα μετὰ δόξης ἀπέθανεν.

Alexandra, Pharisæis sibi conciliatis, regnum administrat.

ALexandra vero, expugnato præsidio, [*] ut mariti monita postulabant, & Pharisæos alloquuta est, & omnibus in eorum potestate positis, tum de mortuo, tum de regno, eorum in Alexandrum iram sedavit, eosque benevolos & amicos reddidit. Itaque in vulgus progressi conciones habebant, res gestas Alexandri recensentes & justum sibi regem periisse dicentes: tantumque laudationibus effecerunt, ut populus eum luxerit atque deploraverit; ita ut magnificentius sit elatus, quam quisquam regum qui eum antecesserant. Cæterum reliquit Alexander duos *Hyrcanus & Aristobulus filii Alexandri.* filios, Hyrcanum & Aristobulum, sed regnum Alexandræ testamento commisit. E pueris autem Hyrcanus ad res administrandas parum habilis erat, & vitæ quietæ magis addictus: junior vero Aristobulus navus erat & audax. Et quidem mulier erat in multitudinis gratia, propterea quod mariti peccata graviter ferre videbatur.

Hyrcanus fit pontifex.

2. Illa vero pontificem fecit Hyrcanum, cum propter ætatem, tum multo magis propter ejus

Ἡ δὲ Ἀλεξάνδρα, ὃ φρόνριον ἐξελοῦσα, τὰς τοῦ ἀνδρὸς ὑποθήκας, τοῖς τε Φαρισαίοις διελέχθη, καὶ πάντα ἐπ' ἐκείνοις θεμένη, [m] τά τε περὶ τοῦ νεκροῦ, καὶ τὰ περὶ τῆς βασιλείας, τὴν μὲν ὀργὴν αὐτοὺς τοῦ πρὸς Ἀλέξανδρον ἔπαυσεν, εὐνοῦς δ' ἐποίησε καὶ φίλους. οἱ δ' εἰς ὃ πλῆθος παρελθόντες, ἐδημηγόρουν, τὰς πράξεις [n] τοῦ Ἀλεξάνδρου διηγούμενοι, καὶ ὅτι δίκαιος αὐτοῖς [o] ἀπόλοιτο βασιλεύς· καὶ τὴν δύμην εἰς πένθος, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ κατήφειαν ἐξεκαλέσαντο τοῖς ἐπαίνοις, ὥστε καὶ λαμπρότερον ἢ τινὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων αὐτὸν ἐκπέμψαι. δύο μέντοι υἱοὺς Ἀλέξανδρος κατέλιπεν, Ὑρκανὸν καὶ Ἀριστόβουλον, τὴν δὲ βασιλείαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδραν διέθετο. τῶν δὲ παίδων, Ὑρκανὸς μὲν ἦν ἀσθενὴς πρᾶγματα διοικεῖν, καὶ βίον ἡσύχιον μᾶλλον ἠγαπηκώς· ὁ δὲ νεώτερος Ἀριστόβουλος, δραστήριός τε ἦν καὶ θαρσαλέος. ἐξήργετο μὲν οὖν καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους ἡ γυνὴ, διὰ τὸ δοκεῖν, ἐφ' οἷς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐξήμαρτε, δυσφεραίνειν.

Β'. Ἡ δὲ ἀρχιερέα μὲν ἀποδείκνυσιν Ὑρκανὸν, διὰ τὴν ἡλικίαν, πολὺ μέντοι πλέον διὰ τὸ ἄσχημον αὐτοῦ

a Sic in *Cod. Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *alterius auxilii egentem.* παρ' ἀλλήλων βοηθείας in *Editis Aliisque.* τῶν παρ' ἀλλήλων βοηθ *Vat.* b Iterum ex *Busb.* & *Hen.* αὐτῇ in *cæteris.* c Ὡς ἀπὸ νίκης *Busb.* & *Zonar.* d Παραγινομένην *Busb.* & *Zonar.* e Καὶ φθονῶσι *Hen.* f Ὑπ' αὐτῆς *Hen.* & *Busb* g Στρατιώτας *Hen* & *Vat.* h Διαπραξασθαι *Busb* i Καὶ ταῦτα *Hen.* k Ἐγὼ *Busb.* l Σὺ τε *Hen.* & *Busb.* m Ita *Busb.* & *Hen.* τὰ περὶ in *Editis Aliisque.* n Τοῦ Ἀλεξ. *Hen.* & *Busb.* o Ἀπώλοιτο *Hen.* ἀπώλυτο *Busb.* p Illud μὲν è *MSS.* * *Vel*, ex mariti consilio.

a Κάκ

αὐτῷ. ᾗ πάντα τοῖς Φαρισαίοις ὑπηρέτει ποιεῖν· οἷς καὶ ὁ πλῆθος ἐπέλευσε πειθαρχεῖν, ᾗ εἴ τι δὲ [a] ᾗ τὸ νομίμως Ὑρκανὸς ὁ πενθερὸς αὐτῆς κατέλυσεν, [b] ὧν εἰσπεπτώκει οἱ Φαρισαῖοι τοῖς πατρῴοις ἐθίσμασι, ταῦτα πάλιν ἀπεκατέστησε. ὄνομα μὲν οὖν ὄνομα τῆς βασιλείας εἶχεν αὐτή, τὴν δὲ δύναμιν οἱ Φαρισαῖοι. [c] ᾗ γὰρ φυγάδας ἔστι κατῆγεν, ᾗ δεσμώτας ἔλυεν, καὶ καθάπαξ οὐδὲν διαφορὰν διέφερεν. ἐπῐστεύετο μέντοι ᾗ ἡ γυνὴ τὰ βασιλείας τροφαῖον, ᾗ πολὺ μισθοφορικὸν [d] συνίστησι, καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν [e] ἀπέδειξε πλείονα, ὡς κατὰ πλῆξαι τοὺς πέριξ τυράννους, ᾗ λαβεῖν ὅμηρα αὐτῆς. ἠρέμει δὲ ἡ χώρα πᾶσα πάρεξ τῶν Φαρισαίων. οὗτοι γὰρ ἐπετάραττον τὴν βασίλισσαν, πείθοντες ὡς [f] κτείνοιεν τοὺς Ἀλεξάνδρῳ παραγενέσθαι αἰτίους, ἀπολεῖν τοὺς ὀκτακοσίους. εἶτα αὐτοὶ τούτων ἕνα σφάττουσι Διογένην, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, ἕως οἱ δυνατοὶ παρελθόντες [g] εἰς τὸ βασίλειον, ᾗ μετ' αὐτῆς Ἀριστόβουλος· ᾠήθη γὰρ τοῖς [h] γινομένοις δυσαναχέτων, ᾗ δῆλος ἦν καθάπαξ εἰ ἁφορμῆς λάβοιτο, μὴ ὑπολιπέσθαι τῇ μητρί· ἀνεμίμνησκον "ὅσα [i] κατορθώ- "σαντο τοῖς κινδύνοις, δι' ὧν [k] τὸ σφίσι βέβαιον τὴν πίστεως "τοῖς τε δεσπόταις ἐπεδείξαντο, ἀνθ' ὧν ὑπ' αὐτῶν μεγίστων "ἠξιώθησαν, καὶ εὐέστου μὴ ἄχει τὸ παντὸς ἐμπαλιν τρέ- "ψαι σφίσι τὰς ἐλπίδας. [l] ἀποφυγόντας γὰρ [m] ὡς ἂν "πολεμίων κίνδυνον, [n] οὐ τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐχθρῶν δίκην "βοσκημάτων κόπτεσθαι, μηδεμιᾶς [o] τιμωρίας ὕσης. ἔλεγόν "τε, ὡς εἰ μὲν ἀρχεσθείεν τοῖς ἀνῃρημένοις οἱ ἀντίδικοι, διὰ "τὸ τοὺς δεσπότας γήσιον μετοίσειν οἴσῃ τοὺς ξυμ- "βάντας, εἰ δ' αὖ μέλλοιεν ταῦτα μετιέναι, ἠτοῦντο μά- "λιστα μὲν δοθῆναι σφίσιν ἀπαλλαγήν· ᾗ γὰρ ἂν οὐκέτι "μείναι χρεὼν αὐτῆς πεισθαί τι σωτήριον, ἀλλ' ἀσμε- "νίζειν θνήσκοντες τοὺς τοῖς βασιλείοις, ὡς μὴ [p] συγγνῶσιν "αὐτοῖς. εἰ δέ τι καὶ σφίσι καὶ τῇ βασιλίσσῃ, εἰ τοὺς "αὐτῆς ἀμελουμένους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ᾗ ἀνδρὸς ἐκδεχθείη- "σαν ἀντὶ παντὸς δὲ ἂν [q] τιμήσασθαι Ἀρέταν τε τὸν Ἄραβα "καὶ τοὺς μονάρχας, εἰ ὑποξενολογήσαιεν τοσούσδε ἄνδρας, "οἷς ἦν τάχα φρικῶδες καὶ τοῦτο παρὰ ἀκουσθῆναι. εἰ δὲ μὴ "τόγε δεύτερον, εἰ τοὺς Φαρισαίους αὐτῇ τροστιμᾷεν ἔγνω- "σαν, καθαπάξαι ἕκαστον αὐτοῦ ὑπὸ τοῖς φρυκίοις. εἰ δὲ "ὧδε δαίμων τις ὠμέσησεν ᾧ Ἀλεξάνδρου οἴκῳ, αὐτοὺς "γε μὴν ἂν [r] ὑποδέξαι καὶ ἐν ταπεινῷ σχήματι βιοτεύοντας.

γ'. Πολλὰ δὲ [s] τοιαῦτα λεγόντων αὐτοῖς, καὶ εἰς οἶκτον τὸν τεθνεώτων καὶ τὸν κινδυνευόντων τοὺς Ἀλεξάνδρου δαίμονας ὑποκαλυμμένων, ἅπαντες οἱ παρεστῶτες ὥρμησαν εἰς δάκρυα. μάλιστα δὲ Ἀριστόβουλος, ὅπως ἔχοι γνώμης, ἐδήλου, πολλὰ τὴν μητέρα κακίζων. ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν αὐτοῖς σφίσιν αὐτοῖς τὴν συμφορὰν ἐγένοντο, κατὰ φιλαρχίαν ἐκλελυσπιμένῃ γυναικὶ τοῦδε τὸ εἰκὸς βασιλεύειν, γενεᾶς ἕνεκα μὴ ὄσης, ὑπερίδωντες. ἡ δέ, οὐκ ἔχουσα ὅ,τι παράξειε μὴ δι' εὐπρεπῶς, τὴν φυλακὴν τῶν χωρίων σφίσιν ὑπίστευσεν, ὅτι μὴ Ὑρκανίας καὶ Ἀλεξανδρείου καὶ Μαχαιροῦντος, ἔνθα τὰ πλείστα ἄξια λῶ αὐτῆς. ᾗ μετ' ὀ-

Pharisæi, nimium iis permittente Alexandra, sæviunt in Judæos.

segnitiem, & omnia Phariſæis gerenda permiſit: quibus & multitudinem obedire juſſit; & ſi quod inſtitutum Hyrcanus ejus ſocer abroleverat, eorum quæ Phariſæi à patribus accepta tradiderant, id illa reſtituit. Itaque regni nomen habebat ipſa, poteſtatem vero *habebant* Phariſæi. nam & exſules iſti revocabant, & vinctos ſolvebant, & prorſus nihil à dominis differebant. Quanquam & femina regni curam gerebat, multoſque milites mercede conductos colligit, & ſuas vires majores effecit; adeo ut finitimos tyrannos terruerit, & obſides ab eis acceperit: eratque univerſa regio quieta, exceptis Phariſæis. nam illi reginam turbabant, ſuadentes ut eos interficeret qui Alexandro auctores fuerunt, ut octingentos *ſimul* necaret. Tandemque ipſi eorum unum occiderunt, *nomine* Diogenem, & poſt eum alios ſupra alios, donec potentiores in regiam ingreſſi, una cum Ariſtobulo (videbatur enim ægre ferre quæ fiebant, & omnino præ ſe ferebat, ſi vires nactus eſſet, non ſe ea permiſſurum matri) commemorabant *ei*, "quanta "feliciter geſſerint pericula adeundo, quibus ſe "fidos firmoſque domino probaverant, adeo "ut ab eo maxima conſequuti fuerint, orantque "ne ſuas ſpes velit prorſus in contrarium verte- "re. nunc enim qui ex hoſtium periculo elapſi "eſſent, domi ab inimicis more pecudum ma- "ctari, nemine ipſis opem ferente. ajebantque "ſi adverſariis jam interfectis contenti ſint, pro- "pter innatum erga Dominos affectum patien- "ter ſe laturos quæ acciderant; ſin in eiſdem "perſeveraturi ſint, petebant inprimis ſibi dari "miſſionem: neque enim eos eſſe qui ſine regi- "na ſalutem ullam ſibi quærere ſuſtineant, qui "libenter in regia morituri ſint, ſi ipſis venia "non detur. turpe *quidem* & ipſis eſſe & re- "ginæ, ſi ab ea neglecti à mariti inimicis ex- "cipiantur: in maximis enim poſituros Are- "tam Arabem cæteroſque principes, ſi liceat "conducere tot viros, quorum vel nomen for- "taſſe terribile erat eis priuſquam *plane* audi- "tum. Quod ſi nec poſterius hoc placeat, ſi "Phariſæis tantum tribuere ſtatuit, ſe diverſos "in præſidiis diſponat. Si enim dæmon ali- "quis Alexandri domum uſque adeo perſequa- "tur, ſe quidem non recuſare quo minus in "humili conditione vivant.

Ariſtobulus Alii quæ hac de re querantur.

3. Hæc autem illis & alia multa dicentibus, & ad mortuorum periclitantiumque miſericordiam Alexandri manes invocantibus, omnes circumſtantes in lachrymas proruperunt. Maxime autem Ariſtobulus quomodo eſſet animatus oſtendebat; multa convicia ingerens matri. Verum illi quidem ſibiipſis calamitatum auctores fuerunt, qui feminæ imperii cupidine furenti contra fas commiſerunt regni habenas, quaſi *Alexandro* deeſſent poſteri. Itaque ipſa non habens, quod honeſte faceret, cuſtodiam locorum *munitorum* ipſis credidit, excepta Hyrcania & Alexandrio & Machærunte, ubi pretioſiſſima quæque habebat. Et haud multo poſt

Ariſtobulus etiam Alexandræ convicia facit.

Illa locis plerisque munitis cedit.

a Καὶ τὸ v. Busb. b Ita Vat. ὡς ἐν. in aliis. c Καὶ γὰρ ᾗ Busb. d Συνίστησι Busb. e Ἐπέδειξε διαλαμπρα Busb. & forſan Epiphan. ἐπέδειξε πλείονα Hen. f Κτείνοιεν Busb. & Hen. g Εἰς τὰ βασίλεια Busb. h Γινομένοις Busb. i Κατωρθώσαντο Busb. k Τὸ βέβαιον ἐν σφίσι πίστεως Hen. l Ἀποφυγόντας Hen. m Τὰς ἐκ π. κινδυνοις Busb. n Ἐν τῇ οἰκείᾳ Busb. o Τιμωρία, βοήθεια Schol. ad Thucyd. p. 15. Edit. Oxon. p Συγγνῶσιν Gall. q Τιμήσασθαι Hen. r Ἀποδέξαι Hen. & Vat. s Illud τοιαῦτα è Vat. & Epiphan.

Ariſtobulus adverſus Ptolemæum Mennæum miſſus, re infecta redit.

poſt filium ſuum Ariſtobulum cum exercitu miſit Damaſcum, adverſus Ptolemæum cognomine Mennæum, qui gravis erat urbi vicinus. Sed ille re quidem nulla memorabili geſta reverſus eſt.

Tigranis adverſus Syros & Judæos expeditio.

4. Eo autem tempore nunciatur Tigranes Armeniorum rex cum quingentis hominum millibus invaſiſſe Syriam, & adoriturus Judæam. id quod, ut par fuit, terruit Reginam & gentem *univerſam*: quo factum eſt ut per legatos multa magnique pretii dona ei mitterent, obſidenti Ptolemaïdem. Regina enim Selene, quæ *Cleopatra Selene.* & Cleopatra dicebatur, Syriæ imperabat; quæ & incolas induxit, ut Tigrani portas clauderent. Igitur eum convenerunt *legati*; & ut de Regina deque gente *Judæorum* nihil niſi bonum ſtatueret, orarunt. Ille vero collaudatis eis, quod ex longinquo ſe coluiſſent, bonam ſpem eis fecit. Jam vero Ptolemaïde modo capta, nunciatur Tigrani, Lucullum, dum Mithridatem perſequitur, illum quidem non eſſe aſſequutum, quia in Iberas effugiſſet, ſed Armeniam depopulatum eſſe, atque oppugnare. Tigranes autem, his cognitis, domum ſe recipere contendit.

Tygranes meus Luculli domum revertitur.

Morbus Alexandræ & Ariſtobuli conatus.

5. At poſt hæc, Regina difficili morbo correpta, Ariſtobulus aggrediendas ſibi res arbitratus, noctu clam egreſſus, cum uno famulo, adiit præſidia, ubi paternos amicos diſpoſitos habuit. Jampridem enim iniquo animo ferens facta matris, longe etiam magis timebat, ne ea mortua ejus univerſum genus eſſet in Phariſæorum poteſtate. videbat enim infirmitatem fratris, qui in principatum ſucceſſurus erat. Ejus autem facti conſcia erat ſola conjux; quam ibi cum prole ſua reliquit. Ac primum ad Agaba profectus, ubi Galæſtes *unus* ex potentibus erat, admiſſus eſt ab eo. Orta autem die ſentit Regina fugam Ariſtobuli: & aliquandiu arbitrata eſt non rerum novarum ſtudio diſceſſiſſe. Verum poſtquam alii ſuper alios venerunt, qui nunciarent illum primum præſidium occupaſſe, deinde ſecundum, & univerſa: (ſtatim enim facto ab uno initio, omnia ad illius arbitrium ſequebantur) tunc quidem in maximis turbis eſſe cœperunt, tam Regina quam gens. Videbant enim non multum abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi principatum confirmare poſſet: maximeque metuebant ne pœnam irrogaret eis, quoniam in ejus domum debacchati fuiſſent. Itaque viſum eſt eis ejus uxorem & liberos in præſidio collocare, quod ſupra fanum erat. Ad Ariſtobulum autem tam magnus frequenter fiebat confluxus, ut jam ornatu regio ſtiparetur. nam diebus fere quindecim occupavit loca *munita* viginti duo; unde opibus ſibi comparatis exercitum colligebat à Libano, & Trachone, & principibus. Homines enim, majorem partem ſequentes, fa-

Ariſtobulo creſcunt vires & potentia.

πολὺ ⟨Φ⟩ μᾶλλον Ἀριστόβουλον μὴ γραπτὰς ἐξέπεμψεν ὅπλα Δαμασκόν, καὶ Πτολεμαῖον τὸν Μενναίου λεγόμενον, ὃς βαρὺς ἦν τῇ πόλει γείτων. ἀλλ' ὁ μὲν ὀλίγην ἐργασάμενος ὠφελίαν ἄπρακτος ἀνεχώρησεν.

δ'. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀγγέλλεται Τιγράνης ὁ τῶν Ἀρμενίων βασιλεύς, ἅμα μυριάσι γραπτῶν [b] πεντήκοντα, ἐμβεβληκὼς εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ὅπλα τὼ Ἰουδαίᾳ ἀφιξόμενος. τοῦτο ὥσπερ εἰκὸς ἐφόβησε τὴν βασίλισσαν καὶ τὸ ἔθνος· [c] καὶ δῶρα δὲ πολλὰ καὶ λόγου ἄξια πέμπουσιν αὐτῷ καὶ πρέσβεις, [d] πολιορκοῦντι τὼ Πτολεμαΐδα. βασίλισσα δὲ [e] Σελήνη, ἣ καὶ Κλεοπάτρα καλουμένη, τὸν δὲ τῇ Συρίᾳ κατῆρχεν, [f] ἣ καὶ ἐνήγαγε τοὺς ἐνοικοῦντας ἀποκλεῖσαι Τιγράνην. [g] συνετύγχανον δὲ αὐτῷ, καὶ ἐδέοντο χρηστὰ ποιεῖν τὴν βασίλισσαν καὶ τὸ ἔθνος συγγινώσκειν. ὁ δὲ, ἀποδεξάμενος αὐτοὺς τῆς ἀφροσύνης θεραπείας, ἐλπίδας [h] ἀγαθὰς ἔθετο χρηστάς. ἅρτι δὲ τὴν Πτολεμαΐδος ἁλωκυίας, ἀγγέλλεται Τιγράνῃ, [i] Λούκουλλον διώκοντα Μιθριδάτιον, ἐκεῖνον μὲν ἁμαρτεῖν, εἰς τοὺς [k] Ἴβηρας ἀναφυγόντος, τὴν δὲ Ἀρμενίαν πορθήσαντα πολιορκεῖν. Τιγράνης δὲ, ταῦτα ὀπτανόμενος, ἀνεχώρει τὸν ἐπ' οἴκου.

ε'. Μετὰ δὲ τοῦτο, τῆς βασίλισσης εἰς νόσον χαλεπὴν ἐμπεσούσης, δόξαν Ἀριστοβούλῳ τοῖς πράγμασι [l] ὅπιπθεῦσαι, τῆς νυκτὸς [m] ἐξελθὼν μετ' ἑνὸς τῶν θεραπόντων, [m] ἦλθεν ὅπου τὰ φρούρια, [n] ἵνα οἱ πατρῷοι κατετάχθησαν αὐτῷ φίλοι. πάλαι δὲ ἀχθόμενος οἷς ἔπραττεν ἡ μήτηρ, πολὺ μᾶλλον [o] ἔδεισε, μὴ ἀποθανούσης ὅπου τοῖς Φαρισαίοις τὸ πᾶν γένος αὐτῆς ὑπάρξειεν. ἔφερε γὰρ ὃ ἀδύνατον τῷ μέλλοντος ἁδελφοκτονεῖν τὸν ἀρχὴν ἀδελφῷ. [p] ξυνῆδει δ' ἡ [q] αὐτῷ γυνὴ τῇ θεράπαινᾳ μόνῃ, ὃν κατέλιπεν αὐτόθι μετὰ τῶν γενεᾶς. καὶ θᾶττον ἀφικόμενος εἰς [r] Ἀγαβᾶ, ἔνθα [r] Γαλαιστὴς ὢν τῶν δυνατῶν, ὑπεδέχθη θεοῖς αὐτῷ. μιᾷ ἡμέραν δὲ τῇ βασιλίσσῃ ἀπόθεσις ἦν τῆς Ἀριστοβούλου φυγῆς· καὶ μέχρι τινὸς ᾤετο γεγονέναι τὸν ἀναχώρησιν ἐκ ὅπλων νεωτερισμῷ. ὡς μέντοι ἦκον [t] ἀπαγγέλλοντες, ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις, ὅτι κατειλήφει τὸ θᾶττον χωρίον, καὶ τὸ δεύτερον, καὶ ξύμπαντα· εὐθὺς γὰρ ἑνὸς ἀρξαμένου πάντα ὑπήγετο θεοῖς τὸ ἐκείνου βούλημα· τότε δὴ ἐν μεγίστης ταραχῆς ὑπῆρχεν ἥ τε βασίλισσα καὶ τὸ ἔθνος. ἤδεισαν γὰρ ὃ πρῶτον δύναται τὸν ἀρχὴν αὐτῷ κρατοῦντα Ἀριστόβουλον ὄντα· μάλιστα δ' ἔδεισαν μὴ ποινὴν εἰσπράξαιτο ὧν παρώνησαν [u] αὐτῷ τὸν οἶκον. [x] δόξαν οὖν τὴν γυναῖκα αὐτῷ καὶ γενεὰν εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον κατέθεσαν. Ἀριστοβούλῳ δὲ [y] ὡς ἂν ἐκ πολλῶν [z] συχνὰ [a] συναυξηθέντι, ἀφ' ὧν δὴ καὶ κόσμος ἦν βασίλειος περὶ αὐτόν. ἐγένετο γὰρ ἐν ἡμέραις δεκαπέντε χωρίων ἐκράτησεν εἰκοσιδύο, ὅθεν ἀφορμὰς ἔχων, στρατιὰν ἤθροιζεν ἀπό τε Λιβάνου καὶ [b] Τραχώνος, καὶ τῶν μοναρχῶν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι, ὡς πλείονι ὑπαγόμενοι, ῥᾳδίως

a Ἀνέστρεψεν *Hen.* ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγην ἐργασάμενοι ὠφ. ὑπέστρεψαν *Busb.* & *Epiphan.* *b* Ita in *Editis* & omnibus *MSS. Gr.* præter *Busb.* qui habet τριακοντα, conſentiens cum *Epiphanii* libris. Suſpicor à *Joſepho* fuiſſe μυριάσι γραπτῶν Δ. *c* Καὶ δῶρα πολλὰ *Zonar.* δῶρα δὴ πολλὰ *Hen.* & *Busb.* *d* Πελιορκοῦντι ἦ Πτολ. *Hen.* & *Vat.* *e* Videſis *Simſonum* in *Chron. Cathol* ad A. M. 3934. & *Uſſerium* ad A. M. 3934. *f* Ἣ κατ' εἰρήνην ἐνήγαγε *Hen.* *g* Ξυνετύγχανον *Hen.* *h* Ὑπεθέτο *Busb.* *i* Ἀκιλλεον *Busb.* & *Zonar.* *k* Vide *Uſſerii* Annales, p. 196. *Edit. Lond.* *l* Ἐπιθέσθαι *Hen.* *m* Ita *Busb.* ἐλθὼν in *Editis Aliiſque.* *n* Apud *Zonaram* ἵνα οἱ π. *o* Ita *Hen.* ἐδεισε in *Editis Aliiſque.* *p* Ita ex *MSS.* συνῆδε in *Editis.* forſan pro σὺν ἦδε, ut in *Codd. Gall.* *q* Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *r* Ἀγαβᾷ *Busb.* Ἀγαβὰ *Hen.* Γαβαᾶ juxta *Epiphanii* libros. *s* Παλαιστὴς *Hen.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Galeſtis.* *t* Ἀγγελλοντες *Hen.* & *Busb.* *u* Αὐτῷ *Vat.* *x* Vide *Budæum* in *Comment. Gr. L.* p. 12. *y* *Al* ὡσὰν. *z* Illud συχνὰ è *Cod. Busb.* idemque agnoviſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Ariſtobulum autem cum multi frequenter nunciaſſent regio circundatum ornatu.* *a* Συναυξηθὲν *Busb.* συναυξηθὴ *Hen.* *b* Τραχωνιτῶν juxta exemplaria *Epiphanii.*

a Συναυξηθέντα

ῥᾳδίως ὑπήκουον. ἄλλως δὲ νομίζοντες εἰ [a]ξυλλάβοιεν αὐτῷ τὴ μὴ προσδοκωμένων ὐχ ἧσσον χαρπώσεσθαι τ βασιλείαν, ὡς αὐτοὶ ὕ κρατῆσαι προφάσεις γενήσεσθαι. τῶν δὲ Ιουδαίων οἱ πρεσβύτεροι καὶ Υρκανὸς εἰσήεσαν [b]ὡς τ βασίλισσαν, ᾗ ἐδέοντο ὑποθεῖναι γνώμην περὶ τ συεστώτων. τ γὰρ Αριστόβουλον, τ πάντων σχεδὸν ἤδη κυριεύειν, ὁπότε χωρίων τοσούτων κρατήσειεν. ἄτοπον δὲ εἰ καὶ τὰ μάλιστα κάμνουσα προϊούσης αὐτῆς τ ὀφρὺς βυλεύσαιτο. προσῆκειν δὲ τ κίνδυνον ὑ ἀφ' μακρῆ σφίσιν. ἡ δὲ αὐτοὺς ἐκέλευσε πράττειν ὅ,τι δοκῶσι χρήσιμον εἶναι. πολλὰς δὲ αὐτοῖς ἀφορμὰς λιποῦσα, ὅ ἔθνος ἐρρωμένον, ᾗ [c]τ δύναμιν, ᾗ τὰ ἐν τοῖς γαζοφυλακίοις χρήματα. αὐτῇ γὰρ μικρὸν ἔτι μέλειν τ πραγμάτων, ὡς [d]ὑπολείποντος ἤδη ὕ σώματος.

ς'. Ταῦτ' εἰποῦσα μετ' ὀ πολὺ ἐτελεύτησε, βασιλεύσασα ἔτη ἐννέα, τὰ δὲ σύμπαντα βιώσασα τρία ᾗ ἑβδομήκοντα. [e]γυνὴ φ ἀσθενὴς ὕ φύλ κα' οὐδὲν χρησαμένη. δεινὴ γὰρ εἰς ὃ φίλαρχον [f]ἐν τοῖς μάλιστα γενομένη διήλεγξεν ἔργοις τό,τε πρακτικὸν τ καὶ αὐτῇ γνώμης, [g]ᾗ τὸ ἀσυνέτους τ ἀεὶ πλείστων περὶ τὰς δυναστείας ἀνδρῶν. τὸ γὰρ παρὸν κρεῖττον ἀξιοῦσα ὕ μέλλοντος, καὶ πάντα δεύτερα τιθεμένη τῆ [h]ἐγκρατῶς ἄρχειν, ὅτι καλῶς ὅτε δικαίως, ἔνεκά γε τούτων, [i]ἐπεστρέφετο. εἰς γοῦν τοῦτο [k]τῷ οἴκῳ ἀτυχίας τὰ πράγματα περιέστησεν, ὥστε λῦ μετὰ πλείστων κινδύνων καὶ παλαιοπορειῶν περιεκτήσατο δυναστείαν, ὑπὸ θυμίᾳ τ μὴ προσηκόντων γυναικὶ, χρήσεις ὕ πολλοῖς ὕστερον ἀφαιρεθῆναι, τοῖς μὲν δυσμενῶς ἔχουσι πρὸς τὸ γένος αὐτῶν τῷ αὐτῷ γνώμῳ προσθεῖσα, τῷ δὲ ἀρχικῷ ἔρημον τῶν προηγημένων ποιησαμένη. καὶ ξυμφορῶν δὲ ἐπέπλησε καὶ ταραχῆς ἐξ ὧν ζῶσα ἐπολιτεύσατο καὶ μετὰ τὸν τελευτῶν τὸ βασίλειον. ὕ μὲν ἀλλὰ καίπερ ὕτως ἄρξασα, ἐν εἰρήνη τὸ ἔθνος διεφύλαξε. [l]τὰ μὲν οὖν περὶ Αλεξάνδραν τοῦτο ἔσχε τέλος.

cile obtemperabant: accedebat eò, quod ſperabant, ſi eum in rebus non ſperatis adjuviſſent, non minorem ex regno fructum ad ſe rediturum, ut qui ei ejus obtinendi cauſa exſtitiſſent. Judæorum autem ſeniores & Hyrcanus adierunt Reginam; & ut ſuper inſtantibus conſilium daret, orarunt. Ariſtobulum enim, tantis locis occupatis, propemodum rerum omnium jam potiri. ſe autem non decere, etiamſi maxime ipſa ægrotet, ea ſuperſtite, conſilii aliquid ſeorſim capere. periculum autem jam eſſe pene pro foribus. At illa juſſit, ut, quod utile judicarent, illud facerent: reſtare eis multas facultates, gentem validam, & exercitum, & fiſci pecuniam. ſibi quidem parum jam curæ eſſe negotia, ut quæ corporis viribus jam deficeretur.

Hyrcanus & Seniores Alexandram adeunt, & ab ea quærunt quid facto opus ſit.

Alexandræ conſilium.

6. Poſtquam iſta dixiſſet, non multo poſt obiit; cum regnaſſet annos novem, & vixiſſet in univerſum LXXIII. Mulier * quæ ſexûs ſui imbecillitatem nulla in re adhibuit *proditive.* nam cum ingenti regnandi cupiditate, ut qui maxime, teneretur, & quibus egerit quam apto fuerit ad res gerendas animo oſtendit, & quam hebetia ſint virorum ingenia, qui in imperandi poteſtate titubare ſolent. Nam præſentia futuris potiora exiſtimans, aliiſque omnibus inſuper habitis modo imperioſe dominaretur, nec honeſti nec juſti, illorum ſaltem gratia, rationem habebat. Veruntamen res ſuæ familiæ eò infelicitatis perduxit, ut potentiam, quam multis periculis & laboribus paraverat, deſiderio eorum quæ mulieri non conveniebant, haud multo poſt amiſerit; ut quæ eadem cum illis ſenſerit qui animo eſſent in familiam regiam malevolo, regnumque potentium præſidio deſtitutum reliquerit. prætereaque ex ſua dum viveret reipublicæ adminiſtratione regiam poſt obitum calamitatibus turbiſque complevit. Veruntamen licet hoc modo in imperio ſe geſſerit, gentem in pace conſervavit. Et quidem res Alexandræ hunc exitum habuerunt.

Moritur Alexandra.

Ejus elogium.

Τέλ ὕ βιβλίου τρισκαιδεκάτου.

Finis Libri decimi tertii.

a Συλλαβοῖεν ſolus *Hen.* b Εἰς τὸν ſolus *Bunb.* c Illud τὸν ex *MSS.* d Υπολιπόντ *Hen.* e Γυνὴ ὡς ἀσθενὴς τῷ φίλῳ κατ' ἀδὲν χρ. *Hen.* f Ἐν ταῖς μάλιστα *Hen.* g Suſpicor hunc locum in mendo cubare. h Eadem phraſi utitur *Thucydides* p. 43. *Edit. Oxon.* i Juxta *Heſychium* φροντίδα ἐποιήσατο. k Ita cum *Cod. Hen.* τ οἴκῳ in *cæteris.* l In *Cod. Vat.* τὰ μὲν οὖν περὶ Αλεξάνδραν τοῦτο εἶχε τέλ. ἔχρησεν ὃ λέξων τὰ τοῖς ἴσον αὐτῆς συμβεβηκότα, Αεσβοκλῆς ὁ Υρκανῦ, μετὰ τὸν ὀπεῖνης τελευτὴν ἐν τῇ μετὰ ζωτικὸν μεν βιβλῳ. * Quæ debilitati ſui ſexûs nunquam ſuccubuit, *Epiphan.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUARTO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo post mortem Alexandræ, filiorum ejus natu minor Aristobulus de regno bellum gessit cum Hyrcano fratre, victumque persequutus est usque ad arcem Hierosolymitanam: utque inter eos ita convenit, ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus privatam vitam degeret.*
2. *De Antipatro & ejus genere, & quomodo ex parvis & mediocribus initiis ad claritatem & gloriam & magnam potentiam ipse ejusque filii pervenerunt: utque ejus suasu Hyrcanus, Hierosolymis fugiens ad Aretam regem Arabum, ei, ut ipsum restitueret in regnum, supplicavit, factis promissis se ei daturum multum terræ pecuniæque.*
3. *Quomodo Aretas, cum Hyrcanum excepisset, bellum intulit Aristobulo: utque cum prælio congressus eum vicisset, persequutus est eum usque Hierosolyma, exercituque urbi admoto eam obsidet.*
4. *Quomodo ad Scaurum, quem ex Armenia in Syriam miserat Pompejus magnus, legati ab Hyrcano & Aristobulo venerunt, ipsius auxilium implorantes.*
5. *Quomodo Scaurus, talentis quadraginta corruptus, Aristobuli rebus studebat.*
6. *Quomodo, Pompejo ex Armenia ad Damascum profecto, Aristobulus & Hyrcanus eum conveniebant de regno disceptantes. utque Pompejus, cum se causam querelarum cogniturum dixisset, rem distulit donec in eorum regionem veniret.*
7. *Quod Aristobulus, cum intellexisset quo esset in eum animo Pompejus, in Judæam discessit: utque Aristobulus, Pompejo ei irato & in expeditionem adversus eum profecto, in Alexandrium se recepit, præsidium bene firmum & expugnatu difficile.*
8. *Quomodo Pompejus, ubi hoc resciverat, stratagemate usus suasit Aristobulum relicto præsidio ad ipsum descendere, ut qui principatum ei firmaturus esset. quibus obsequutum, postquam cum fratre sæpius disceptaverat, coëgit Pompejus præsidiorum præfectis sua manu scribere, ipsique castella tradere.*
9. *Quomodo Aristobulus, cum hoc præ metu*

α'. Ως μὲν ὁ Αλεξάνδρας θάνατον ὁ νεώτερος αὐτῆς τῶν παίδων Αριστόβουλος ἐπολέμησεν πρὸς Υρκανὸν τὸν ἀδελφὸν περὶ τῆς βασιλείας, καὶ κρατήσας αὐτοῦ συνεδίωξεν εἰς τὸ ἐν Ιεροσολύμοις βάθος· ἔπειθ' ὡς συμβάντες ἐκείναν βασιλεύειν μὲν Αριστόβουλον, Υρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν.

β'. Περὶ τε Αντιπάτρου καὶ γένους αὐτοῦ, καὶ τίνα τρόπον [a] ἐκ μικρᾶς καὶ τῆς τυχούσης ἀφορμῆς εἰς λαμπρότητα καὶ [b] δόξαν ἅμα τοῖς παισὶν προήχθη, καὶ μέγεθος δυνάμεως· καὶ ὅτι πείσαντος Υρκανὸν Αντιπάτρου φυγεῖν ἐξ Ιεροσολύμων πρὸς Αρέταν τὸν τῶν Αράβων βασιλέα, ἐπιτύχων ἐλθὼν καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὸ βασιλείαν, χεῖν τε πολλὰ δώσειν καὶ χρήματα ὑποσχόμενος.

γ'. Ως Αρέτας, προσδεξάμενος τὸν Υρκανὸν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Αριστόβουλον, καὶ συμβαλὼν [c] κρατήσας τῇ μάχῃ συνεδίωξεν ἐπὶ Ιεροσόλυμα, καὶ προσκαθίσας τὸ στρατόπεδον ἐπολιόρκει τὴν πόλιν.

δ'. Ως Σκαῦρον πέμψαντος ἀπὸ Αρμενίας εἰς Συρίαν Μάγνος Πομπήϊος, ἦκον πρὸς αὐτὸν ἀπό τε Υρκανοῦ καὶ Αριστόβουλος πρέσβεις περὶ συμμαχίας προσκαλοῦντες αὐτόν.

ε'. [d] Ὅτι Σκαῦρος τεσσαράκοντα ταλάντοις διαφθαρεὶς ταλαίνταις Αριστοβούλῳ προσέθετο.

ς'. Ως Πομπήϊος εἰς Δαμασκὸν ἐκ τῆς Αρμενίας ἐλθόντος, Αριστόβουλος καὶ Υρκανὸς ἐπ' αὐτὸν ἦκον περὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι. [e] ὑπέρθεσις Πομπηΐου, περὶ ὧν ἐγκαλοῦν διαγνώσεσθαι φήσαντος, ἕως ἂν εἰς τὴν ἐκείνων χώραν προέλθῃ.

ζ'. Οτι σπεύσας ὁ Αριστόβουλος τήν ἔχει διάνοιαν ὁ Πομπήϊος, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ιουδαίαν· καὶ ὡς ἀγανακτήσαντος αὐτοῦ, καὶ στρατεύσαντος ἐπ' αὐτὸν, εἰς Αλεξάνδρειον Αριστόβουλος ἀνεχώρησε τὸ φρούριον, ὀχυρὸν ὂν καὶ δυσκαταμάχητον [f].

η'. Ως Πομπήϊος, τοῦτο συνιδὼν, στρατηγήματι χρησάμενος ἔπεισε τὸν Αριστόβουλον, καταλιπόντα τὸ φρούριον, καταβῆναι πρὸς αὐτὸν, ὡς βεβαιωσόμενον αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν· οἷς πιθόντα, καὶ πολλάκις διαλογησαμένου πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἠνάγκασε τοῖς φρουράρχοις τῇ αὐτοῦ χειρὶ γράψαι, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὰ φρούρια.

θ'. Ως Αριστόβουλος τοῦτο πάσας δείσας φόβον, ἔπεσε δυσχεράσας

a *Al.* ἐν τῷ πατρὶ καὶ δυνάστῃ λόγῳ. b Non dicit Josephus Antipatrum ex parvis initiis ad magnam dignitatem provectum esse, sed solummodo ducem totius Idumææ ab Alexandro & Alexandra constitutum. Summariorum auctor hîc sequi videtur *Eusebium*, qui ex *Africano* narrat, *eum adeo pauperem fuisse, ut filium à latronibus captum præ inopia redimere non potuerit.* Quam sententiam redarguit *Christ. Noldius* in *Historia Idumæa*, p. 1, 2 &c. Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3932. c Ita in *Cod. Vat.* & *Epiphanii* libro *MSS.* δυνάμει in *Edit. Bas.* d Summarium hoc habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.* e Illa ὑπέρθεσις τοῦ Π. &c. usque ad ὡς ἀγανακτήσαντος desunt in *Edit. Bas.* f Τύχαιον post δυσκαταμάχητον adjicit *Vat.*

a Επὶ

δυσχεράνας, [a] ἐπὶ τῷ μηδενὸς ὧν ἐσπεδόκα παρὰ Πομπηίου τυγχάνειν, ἀνεχώρησεν, εἰς Ιεροσόλυμα [b] ἐγκλείσων αὐτόν.

10. Quomodo Ariſtobulus, Pompejo è veſtigio eum cum exercitu ſubſequuto, ſententiam mutavit, & Hierichuntem uſque progreſſus ei obviam ivit; petitaque peccatorum venia, & urbem & pecuniam ei tradere pollicitus eſt: utque Gabinio cum militibus lectiſſimis à Pompejo miſſo ad urbem & pecuniam accipiendam, Hieroſolymitani, cum viderent Ariſtobulum in cuſtodia detentum, Romanis portas occluſerunt.

ι'. Ως, Πομπηίου κατὰ πόδα μετὰ τῆς στρατιᾶς καταντηλαθήσαντος, μετενόησεν Ἀριστόβουλος, καὶ προελθὼν ἄχρι Ιερειχοῦντος ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ συγνώμης τυχεῖν δεηθεὶς περὶ τῶν ἁμαρτημένων, τήν τε πόλιν & τὰ χρήματα παραδώσειν ὑπεσχέτο· καὶ Πομπήιος πέμψαντος Γαβίνιον μετὰ ἐπιλέκτων στρατιωτῶν ἐπί τε τὴν τ' πόλεως παράληψιν καὶ τῶν χρημάτων, οἱ Ιεροσολυμίται, τὸν Ἀριστόβουλον ὁρῶντες ἐν φυλακῇ καθεστῶτα, τὰς πύλας ἀπέκλεισαν τοῖς Ρωμαίοις.

11. Quomodo hanc ob rem ira incenſus Pompejus Ariſtobulum in vincula conjecit, adductiſque copiis urbem obſidebat: ipſumque in urbem ſuperiorem admittunt qui Hyrcano favebant, qui vero ab Ariſtobulo ſtabant in fanum fugiunt.

ια'. Ως ἐπὶ τούτῳ παροξυνθεὶς Πομπήιος Ἀριστόβουλον μὲν [c] ἔδησεν, προσαγαγὼν δὲ τὴν δύναμιν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν· καὶ δεχόντων μὲν αὐτὸν οἱ τὰ Υρκανοῦ φρονοῦντες εἰς τὴν ἄνω πόλιν, οἱ δὲ Ἀριστοβούλου συναπτόμενοι φεύγουσιν εἰς τὸ ἱερόν.

12. Quomodo fanum & inferiorem urbem tertio menſe expugnat Pompejus. deque ipſius modeſtia & religione.

ιβ'. Ως αἱρεῖ κατὰ κράτος τὸ ἱερὸν καὶ τὴν κάτω πόλιν ὁ Πομπήιος τῷ τρίτῳ μηνί. καὶ περὶ τῆς ἐπιεικείας αὐτοῦ καὶ θεοσεβείας.

13. Quod Pompejus nihil eorum attigit quæ in fano erant, licet magna illic eſſet pecuniæ vis.

ιγ'. Οτι Πομπήιος μηδενὸς ἔψαυσε τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, πολλῶν ὄντων ἐν αὐτῷ χρημάτων.

14. Quod cum iſta geſſiſſet & Judæam Romanis vectigalem feciſſet, & Hyrcanum ethnarcham conſtituiſſet, Ariſtobulum vinctum, cum ejus prole, Romam reduxit, atque Scaurum Syriæ procuratorem fecit.

ιδ'. Οτι ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ τὴν Ιουδαίαν ποιήσας φόροις ὑποτελῆ, καὶ Υρκανὸν ἀποδείξας ἐθνάρχην, Ἀριστόβουλον μὲν δέσμιον μετὰ τῆς γενέας εἰς Ρώμην [d] ἀνήγαγεν, Σκαῦρον δὲ τῆς Συρίας [e] ἐπίτροπον κατέστησεν.

15. Quod, facta à Scauro expeditione in Petram Arabum regiam, eaque obſeſſa, cum exercitus ejus rerum inopia laboraret, Antipater Arabi perſuadet, ut trecentis Scauro datis talentis, fœdus cum eo faceret.

ιε'. Οτι Σκαύρου στρατεύσαντος ἐπὶ Πέτραν, βασίλειον οὖσαν τῶν Ἀράβων, καὶ πολιορκοῦντος, ἐν ἐνδείᾳ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ γενομένων, Ἀντίπατρος πείθει τὸν Ἄραβα, δόντα Σκαύρῳ τριακόσια τάλαντα, συμμαχίαν ποιήσασθαι πρὸς αὐτόν.

16. Quomodo Alexander Ariſtobuli filius, qui à Pompejo fugerat & in Judæam ſe contulerat magno exercitu coacto, bellum intulit Hyrcano & Antipatro.

ις'. Ως Ἀλέξανδρος Ἀριστοβούλου παῖς, φυγὼν Πομπήιον, & παραγενόμενος εἰς τὴν Ιουδαίαν, στρατιᾶς αὐτῷ πολλῆς γενομένης, πόλεμον ἐξήνεγκεν πρὸς Υρκανὸν & Ἀντίπατρον.

17. Quomodo Alexander à Gabinio pugna ſuperatus, & in caſtellum Alexandrium compulſus obſidetur.

ιζ'. Ως ὑπὸ Γαβινίου κρατηθεὶς τῇ μάχῃ ὁ Ἀλέξανδρος, καταφυγὼν εἰς Ἀλεξάνδρειον τὸ φρούριον ἐπολιορκεῖτο.

18. Quemadmodum cum Alexandrum mater ejus flexiſſet ut ſui caſtellique deditionem faceret, Gabinius Alexandrum captum dimiſit; ac præterea ſcripſit Senatui, ut fratres ipſius cum Ariſtobulo patre vinctos laxarent matrique mitterent; indicato quâ eſſet in Romanos fide, quodque digna eſſet cui hæc gratia tribueretur.

ιη'. Ως Γαβίνιος, πεισθεὶς τῇ μητρὸς τῆς Ἀλεξάνδρου παρακλήσει αὐτόν τε καὶ τὸ φρούριον, λαβὼν τὸν μὲν Ἀλέξανδρον ἀφῆκεν· [f] ἔγραψε δὲ καὶ τῇ συγκλήτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, οἳ ἦσαν μετὰ Ἀριστοβούλου τοῦ πατρὸς δεδεμένοι, λύσειν, καὶ ἀποπέμψαι πρὸς τὴν μητέρα, δηλῶν [g] αὐτῆς τὸ πρὸς Ρωμαίους πιστὸν, καὶ ὡς ἔστιν ἀξία ταύτης τῆς χάριτος τυγχάνειν.

19 Quomodo Ariſtobulum à Roma in Judæam profugum comprehendit Gabinius, Romamque revertitur.

ιθ'. Ως μετὰ ταῦτα φυγόντα ἐκ Ρώμης Ἀριστόβουλον εἰς τὴν Ιουδαίαν λαβὼν Γαβίνιος αἰχμάλωτον, πάλιν [h] ἀνέπεμψεν εἰς Ρώμην.

20. Craſſus in expeditione contra Parthos in Judæam aſcendit, ſacraſque pecunias depeculatur.

κ'. Κράσσου κατὰ τὴν ἐπὶ Πάρθους στρατείαν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀνάβασις, καὶ σύλησις τῶν ἐν τῷ ἱερῷ χρημάτων.

21. Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis adventus in Syriam, cui in mandatis erat ut Alexandrum necaret.

κα'. Φυγὴ Πομπηίου εἰς Ηπειρον, καὶ Σκιπίωνος ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντος εἰς Συρίαν ἄφιξις, [i] ἐντολὴν ἔχοντος ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον.

22. Quod Cæſar, cum Ariſtobulum vinclis exemiſſet, in eo erat ut eum mitteret cum duabus cohortibus in Judæam: interim vero accidit, ut Ariſtobulus à Pompejanis veneno necaretur.

κβ'. [k] Οτι Καῖσαρ, λύσας Ἀριστόβουλον τῶν δεσμῶν, οἷός τε ἦν πέμψαι μετὰ δύο ταγμάτων εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἔφθη δ' ὑπό τῶν τὰ Πομπηίου φρονούντων φαρμακωθεὶς Ἀριστόβουλος [l].

23. Cæſaris

a Επὶ τὸ *Vat.* b Illa ἐγκλείσων αὐτὸν non reperiuntur in *Edit. Baſ.* c Εδεσε perperam in *Ed. Baſ.* d Ηγαγεν in *Ed. Baſ.* e Καπίλιπιν ἐπίτροπον in *Ed. Baſ.* f Ita *Codd. Vat. & Gall.* necnon *Epiphanii Codd. MSS.* illa ἔγραψε δὲ καὶ & quæ ſequuntur uſque ad finem *Summarii* deſiderantur in *Ed. Baſ.* g Ita *Vat.* αὐτοῖς *Gall.* h Legi poteſt ἀνέπεμψε. i Sic *Cod. Vat. & Epiphanii MSS.* illa ἐντολὴν ἔχ. ἀπ. Ἀλέξανδρον omittit *Ed. Baſ.* k Hoc *Summarium* habuimus è *Codd. Vat. & Gall. & Epiphanii MS.* nihil ejus reperitur in *Ed. Baſ.* l Καὶ ὅτι Σκιπίων, ἐπιστείλαντος αὐτῷ Πομπηίου, τὸν Ἀλέξανδρον ἀνείλεν διεχρήσατο adjicit *Gall.*

23. *Cæſaris in Ægyptum expeditio: & quemadmodum ei auxilium tulerunt Hyrcanus & Antipater, feceruntque ut Judæi ſemet ei adjungerent.*

κγ'. Καίσαρος εἰς Αἴγυπτον στρατεία, καὶ ὡς συνεμάχησαν αὐτῷ Ὑρκανός τε ⸀ Ἀντίπατρος, ⸂καὶ τὲς Ἰουδαίους⸃ αὐτῷ συμμάχους ἐποίησαν.

24. *Antipatri in pugna egregium factum & ex eo cum Cæſare amicitia: & quemadmodum Cæſar, lætus ex victoria, Hyrcanum magno honore affecit, permiſſo ei ut everſos patriæ civitatis muros excitaret; ac præterea Antipatrum Judææ procuratorem conſtituit.*

κδ'. Ἀντιπάτρου ⸀εὐθύμως ἀγωνισαμένου κατὰ τὴν μάχην ἀριστεία, καὶ διὰ τοῦτο φιλία πρὸς Καίσαρα· καὶ ὡς Ὑρκανὸν Καῖσαρ ἐπὶ τῇ νίκῃ χάρων ἐτίμησε μεγάλως, ἐπιτρέψας αὐτῷ τὰ τῆς πατρίδος ἀνασῆσαι κατερραμμένα τείχη, ⸀ἔτι τε Ἀντιπάτρῳ τὴν τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπὴν ἐνεχείρησεν.

25. *Cæſaris literæ, & Senatuſconſulta de amicitia cum Judæis inita.*

κε'. Καίσαρος ⸀ἐπιστολαὶ, καὶ δόγματα συγκλήτου περὶ τῆς πρὸς τὲς Ἰουδαίους φιλίας.

26. *Antipater filiis adminiſtrationem mandat, Herodi Galilææ, Phaſaëlo Hieroſolymorum: utque Sextus Cæſar, muneribus ab Herode, cum in Syria dux eſſet, acceptis, magnum & glorioſum fecit Herodem, Cœles-Syriæ præſidem eum conſtituendo.*

κς'. Ὅτι Ἀντίπατρος τοῖς παισὶν, Ἡρώδῃ μὲν τὴν τῆς Γαλιλαίας πρόνοιαν, Φασαήλῳ δὲ ἐπέτρεψε τὴν Ἱεροσολύμων· καὶ ὡς Σέξτος Καῖσαρ, δωροδοκηθεὶς ὑφ' Ἡρώδου ἡγεμόνος ὄντος ἐν Συρίᾳ, μέγαν καὶ ἔνδοξον ἐποίησεν Ἡρώδῃ, καταστήσας ἄρχοντα τῆς Κοίλης Συρίας.

27. *Quomodo Caſſius, cum in Judæam Cæſare mortuo aſcendiſſet, & regionem afflixit, & ſeptingenta talenta à Judæis in tributum exegit: utque Herodes, pecunia redacta, Caſſio ſui ſtudioſus viſus eſt.*

κζ'. Ὡς Κάσσιος, Καίσαρος ἀποθανόντος, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀναβὰς, τὴν τε χώραν ἐπάκωσε, καὶ τάλαντα ἑπτακόσια παρ' αὐτῶν εἰσεπράξατο φορολογήσας· καὶ πῶς Ἡρώδης ἐκ τῆς εἰσπράξεως τῶν χρημάτων ⸀[a]ἀσφαλὴς Κασσίῳ.

28. *Quomodo Malichus per inſidias Antipatrum veneno ſuſtulit, ope pocillatoris Hyrcani quem pecunia corruperat.*

κη'. Ὡς Μάλιχος ἐπιβουλεύων Ἀντιπάτρῳ ἀνεῖλε φαρμάκῳ, διαφθαρέντος χρήμασι τοῦ οἰνοχόου Ὑρκανοῦ.

29. *Quomodo Herodes juſſu Caſſii dolo interfecit Malichum.*

κθ'. Ὡς Ἡρώδης ἐπιστείλαντος αὐτῷ Κασσίου τὸν Μάλιχον ἐδολοφόνησεν.

30. *Quomodo Antigonum Ariſtobuli filium, à Marione Tyriorum tyranno adjutum, Herodes ei obviam factus in fugam vertit & ex Judæa pellit.*

λ'. Ὡς Ἀντίγονον τὸν Ἀριστοβούλου βοηθήσαντα ⸀διὰ τὸ Τυρίων τυράννου Μαρίωνος, Ἡρώδης ἀπαντήσας τρέπει τε καὶ τῆς Ἰουδαίας ἐκβάλλει.

31. *Quomodo, Caſſio in Macedonia ſuperato à Cæſare juvene & Antonio, Herodes, ubi in Bithyniam venit Antonius, multis pecuniis eum ſibi conciliavit: ideoque Herodem accuſare volentes non admiſit. quodque Tyriis pro Judæis ſcripſit.*

λα'. Ὅτι μετὰ τὸ ἡττηθῆναι Κάσσιον ἐν Μακεδονίᾳ ⸀διὰ τὸν νέον Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου, Ἡρώδης ἐν Βιθυνίᾳ παραγενόμενον πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν Ἀντώνιον· ⸀διὰ τοῦτο τὲς κατηγορεῖν αὐτοῦ βουληθέντας οὐκ ἐδέξατο Ἀντώνιος· καὶ ὅτι Τυρίοις ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν.

32. *Quod, cum Antonius iterum in Syriam veniſſet & nonnulli Herodem & Phaſaëlum accuſarent, non ſolum hos repudiavit, ſed & illos tetrarchas conſtituit, & decem ex accuſatoribus interfecit.*

λβ'. Ὅτι πάλιν εἰς Συρίαν ἐλθόντος Ἀντωνίου, καὶ κατηγορούντων τινῶν Ἡρώδου καὶ Φασαήλου, ὁ μὲν οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τετράρχας αὐτὲς κατέστησεν, τῶν δὲ κατηγόρων δέκα τὸν ἀριθμὸν ἀπέκτεινεν.

33. *Parthorum in Syriam expeditio, in qua Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reſtituerunt.*

λγ'. Στρατεία Πάρθων εἰς Συρίαν, καθ' ἣν τὸν Ἀριστοβούλου υἱὸν Ἀντίγονον εἰς τὴν βασιλείαν κατήγαγον.

34. *Quomodo Hyrcanum & Phaſaëlum, Herodis fratrem, captivos fecerunt.*

λδ'. Ὡς Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδου αἰχμαλώτους ἔλαβον.

35. *Quomodo Herodes à Parthia in Judæam fugiens & poſtea Romam profectus, cum Antonium obſecraſſet multum pecuniæ pollicitus, creatus eſt à Senatu & Cæſare rex Judææ.*

λε'. Ὡς Ἡρώδης φεύγων ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ δεηθεὶς Ἀντωνίου χρήματα πολλὰ ὑποχόμενος, ἀπεδείχθη ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ Καίσαρος βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας.

36. *Herodes poſt hæc navigat ex Italia in Judæam, & pugnat cum Antigono, adjutus ab exercitu Romano eum comitante & Silone duce.*

λς'. Ἐκπλεύσας Ἡρώδης μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ μάχη πρὸς Ἀντίγονον, στρατιᾶς αὐτῷ Ῥωμαϊκῆς ἑπομένης, καὶ ἡγεμόνος Σίλωνος.

37. *Quomodo, Hieroſolymis à Silone obſeſſis, Antigonus à Soſio & Herode oppreſſus eſt.*

λζ'. Ὡς, Σίλωνος Ἱεροσόλυμα πολιορκήσαντος, ὑπὸ Σοσίου καὶ Ἡρώδου Ἀντίγονος διεφθάρη.

a Ita cum *Edit. Baſ.* ἀδεὲς ὑπάρχων Κασσίῳ in *Cod. Vat.*

Φ Λ. Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν τριάκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUARTUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α'.

Ἀριστόβουλος καὶ Ὑρκανὸς περὶ τῆς βασιλείας πόλεμος. καὶ ὡς συμβάντες ἐκρίναν βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, Ὑρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν· καὶ ὡς μετ' ὀλίγον Ὑρκανὸς, ὑπὸ Ἀντιπάτρου πεισθεὶς, πρὸς τὸν Ἀρέταν φεύγει.

CAP. I.

Aristobuli & Hyrcani de regno bellum. & quomodo inter eos convenit, ut Aristobulus regnaret, & Hyrcanus vitam privatam degeret: utque non multo post Hyrcanus, suasu Antipatri, ad Aretam fugit.

ΤΑ μὲν οὖν περὶ Ἀλεξάνδραν τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν θάνατον αὐτῆς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἡμῖν βίβλῳ δεδηλώκαμεν. τὰ δὲ τούτοις ἀκόλουθα καὶ προσεχῆ νῦν ἐροῦμεν· οὐκ ἄλλο τινὸς, ἢ τοῦ μηδὲν παραλιπεῖν τῶν πραγμάτων ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ διὰ κάματον ἢ μνήμης, προμηθούμενοι. τῷ δὲ ἱστορίαν καὶ τῷ μνήσιν τῶν ἀγνοουμένων τοῖς πολλοῖς πραγμάτων διὰ τὴν ἀρχαιότητα δίδομεν, καὶ ὃ τῆς ἐπαγγελίας κάλλος, ὅσον δὴ τοῦτ' ὄφελός ἐστι ἔκ τε τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς τούτων ἁρμονίας, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις συμβάλλεται τῷ λόγῳ ἔχειν κόσμον τοῖς ἀναγνωσομένοις, ὡς ἂν μή τις χάριτος τινος καὶ ἡδονῆς τὴν ἐμπειρίαν παραλαμβάνοιεν. πάντων δὲ μᾶλλον, τὴν ἀκριβείας τὸν συγγραφεῖς σχολάζεσθαι δεῖ, καὶ τοῦ τἀληθῆ λέγειν τοῖς περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν αὐτοὶ πιστεύειν αὐτοῖς μέλλουσιν.

SUPERIORI quidem libro ea declaravimus, quæ ad Alexandram reginam ejusque obitum spectant. Quæ vero deinceps consequuta sunt nunc enarrabimus: nihil prius habentes quam ut ne quid vel per ignorantiam vel memoriæ vitium omittamus. Illud enim agimus ut historiam scribamus, resque propter vetustatem plerisque ignoratas *pro virili* prosequamur, idque dictionis elegantia illustratas, quantum fieri potest, ex verbis eorumque structura, aliisque quæ ad hoc faciunt, ut oratio lectoribus videatur ornatum habere, ut cum suavitate & voluptate rerum peritiam assequantur. Omnium vero maxime, scriptoribus curæ esse debet accurata diligentia, verumque istis dicendi studium, qui in iis quæ ipsi plane nesciunt fidem illis habituri sunt.

Josephi in scribendo propositum.

Historici munus.

Β'. Ἀρξαμένῳ τοίνυν τὴν ἀρχιερωσύνης Ὑρκανῷ τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς πρὸς ταῖς ἑκατὸν Ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος Ῥωμαίων Κοίντου Ὁρτησίου, καὶ Κοίντου Μετέλλου, ὃς δὴ καὶ Κρητικὸς ἐπεκαλεῖτο, πόλεμον εὐθὺς ἐκφέρει πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλος· καὶ τῆς μάχης αὐτῷ γενομένης περὶ Ἱεριχοῦντι, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτομολοῦσιν. ὃν γενόμενον, φεύγει πρὸς τὴν ἀκρόπολιν Ὑρκανὸς, ἔνθα συνέβαινε κατεῖρχθαι τὴν Ἀριστοβούλου γυναῖκα καὶ

2. Igitur cum Hyrcanus pontificatum iniisset, anno tertio Olympiadis centesimæ septimæ, Romæ consulibus Quinto Hortensio & Quinto Metello, qui Creticus etiam nominabatur, bellum ei confestim infert Aristobulus: & commisso apud Hierichuntem prælio, multi de Hyrcani militibus ad fratrem deficiunt. Quo facto fugit in arcem Hyrcanus, in qua Aristobuli uxor & liberi ipsius à matre

Aristobuli & Hyrcani de regno bellum.

in

a Ita in libris omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* rectumque esse demonstrat *Is. Vossius* in *Chronol. S.* c. XIII. p. 156. b Τῶν μὲν π. & mox τὰ τούτοις ἢ ἀκόλουθα *Vat.* Τῶν δὲ περὶ Αλ. & dein δεδηλωμένων πραγμάτων, τὰ τούτοις *Hen.* atque ita legisse videtur *Epiphan.* c Si cui duriusculum videatur δίδημι μνήσιν, in locum vocis δίδημι, per me licet, substituat δίζημαι. d Παραλαβοντος δὲ τῷ βασιλείαν Ὑρκανῷ *Basil.* verum nec ista, nec vulgata ἀρξαμένου τ. τ. ἀ. Ὑρκανῷ agnoscit *Vet. Interpr.* & mox v. 23. legit τῶν Ὑρκανόν. e Πρώτῳ Ὑρκανῷ *Vat.* f Pro anno tertio Olympiadis CLXXVII. in *Veteri Versione* aut *centesimæ octogesimæ tertiæ Olympiade*, aut *centesimæ octogesimæ Olympiade*, aut *centesimæ septuagesimæ tertiæ Olympiade*. Videlis *Langium* de *Annis Christi*, l. 2. c. 18. p. 336. g Κοίντου Ορτησίου *Hen.* & *Vat.* Κοίντου τοῦ Ορτησίου *Basil.*

a Κατα-

in cuſtodiam dati fuerunt, ut jam diximus: & adverſarios, qui intra templi ſeptum confugerant, vi expugnat. Deinde cum ad fratrem de compoſitione verba feciſſet, inimicitias deponit iis conditionibus, ut regnaret Ariſtobulus, ipſe vitam ocioſam ageret, ſuiſque facultatibus placide frueretur. Hoc fœdere ita facto in templo, cum *quidem* pacta jurejurando & dextris confirmaſſent, & invicem ſpectante univerſa multitudine complexi fuiſſent, diſceſſerunt: ille quidem in regiam, Hyrcanus vero ut homo privatus in ædes Ariſtobuli.

Fœdus ineunt Ariſtobulus & Hyrcanus.

II. 3. Erat autem Hyrcano amicus quidam Idumæus, nomine Antipater, homo quidem multa abundans pecunia, natura vero navus & ſeditioſus, qui alieno ab Ariſtobulo erat animo & ab eo diffidebat ex ſua in Hyrcanum benevolentia. Quamvis Nicolaus Damaſcenus hujus genus à primoribus Judæorum, qui in Judæam venerunt Babylone, deducat. Verum hoc dicit in gratiam Herodis ejus filii, quem fortuna ad Judæorum regnum evexit. de quo *ſuo* tempore dicemus. Hic igitur Antipater Antipas primum dicebatur; atque pater ipſius eodem vocabatur nomine: quem cum rex Alexander & ejus uxor totius Idumææ præfectum conſtituiſſent, ajunt feciſſe amicitiam cum Arabibus, & Gazæis, & Aſcalonitis, qui ſecum ſentirent; eoſque ſibi multis & magnis muneribus conciliaviſſe. Itaque *hic* juvenis Antipater ſuſpectam habens Ariſtobuli potentiam, & veritus ne quid *mali* ab eo pateretur propter ſuum in illum odium, excitat adverſus eum clandeſtinis obtrectationibus Judæorum primates; iniquum eſſe dicens pati ut Ariſtobulus injuſte principatu potiatur, & de eo fratrem ejecerit natu majorem, cui propter *ætatem deberetur imperium. Hos autem ſermones aſſidue etiam cum Hyrcano habebat: eique de vita periculum eſſe dicebat, niſi caveret & illum de medio tolleret. Amicos enim Ariſtobuli nullum omittere tempus, dicebat, quin ei conſulerent, ut Hyrcanum interimeret, quaſi ita demum firmum habiturus principatum. His ſermonibus Hyrcanus non credebat, quod erat natura bonus, & calumniam pro ſua æquitate haud facile admittebat. nam negotiorum fuga animique lenitas & remiſſio fecerunt ut degener & imbellis ſpectantibus videretur: at natura diverſus erat Ariſtobulus, ad res gerendas acer, animoque *ad omnia* erecto.

Antipater Idumæus Herodis pater.

Nicolaus Damaſcenus.

Antipater Judæos excitat in Ariſtobulum.

Hyrcani elogium.

4. Igitur Antipater, ubi Hyrcanum ſuis dictis autem non præbere videt, non deſinebat quotidie apud eum ficta crimina & calumnias contra Ariſtobulum adhibere, ut qui eum vellet interficere; vixque acrius urgendo perſuadet, cum ei conſuliſſet ut ad Aretam Arabum regem perfugeret. nam pollicebatur, ſi ſibi ob-

Antipater auctor eſt Hyrcano ut ad Aretam fugam ſe recipiat.

τὺς παῖδας αὐτῷ ὑπὸ τ μητρὸς, καθὼς προϵίπαμϵν· ϗ τὺς ἀντιστασιώτας δὲ [a] καταφυγόντας εἰς τ τ ἱερᾶ περίβολον, αἱρεῖ προσβαλών. ϗ λόγυς ποιησάμενος πρὸς τ ἀδελφὸν περὶ [b] συμβάσεως, καταλύϵ τ ἔχθραν, ὅπῃ δ βασιλεύειν μ Ἀριστόβυλον, αὐτὸν δὲ ζῆν ἀπραγμόνως, χαρπύμϵνον ἀδεῶς τ ὑπάρχυσ αὐτῷ κλῆσιν. ζώντων [c] ὅπῃ τύτοις ἐν τῷ ἱερῷ συνθέμενοι, ϗ ὅρκοις ϗ δεξιαῖς πιστωσάμϵνοι τὰς ὁμολογίας, καὶ καταπασάμϵνοι τ πλῆθυς παντὸς ὁρῶντος ἀλλήλυς, ἀνεχώρησ, ὁ μὲν εἰς τὰ βασίλεια, Ὑρκανὸς δὲ ὡς ἰδιώτης [d] εἰς τὸν οἶκόν τ Ἀριστοβύλυ.

γ'. Φίλος δὲ τῆς Ὑρκανῦ [e] Ἰδυμαῖος, Ἀντίπατρος λεγόμϵνος, πολλῶν μὲν εὐπορῶν χρημάτων, δραστήριος δὲ τ φύσιν ὢν ϗ στασιαστὴς, ἀλλοτρίως εἶχε πρὸς τ Ἀριστόβυλον ϗ διαφόρως, διὰ τ [f] πρὸς Ὑρκανὸν εὔνοιαν. Νικόλαος μέντοι φησὶν ὁ Δαμασκηνὸς, [g] τῦτον εἶ) γένος ἐκ τ πρώτων Ἰυδαίων, τ ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τ Ἰυδαίαν ἀφικομένων. ζῶντα δὲ λέγει χαριζόμϵνος Ἡρώδῃ τῷ παιδὶ αὐτῦ, βασιλεῖ τ Ἰυδαίων ἐκ τύχης τινὸς [h] γενομένῳ. περὶ ᾦ ϗτ' καιρὸν διηλώσομϵν. Ὗτος τοίνυν ὁ Ἀντίπατρος, [i] Ἀντίπας ὁ πρῶτον ἐκαλῦτο, ϗ ᾧ πατρὶ αὐτῦ [k] τῦτο ἦν τὔνομα· ὃν Ἀλέξανδρος ὁ βασιλέως ϗ τ γυναικὸς αὐτῦ γνήσιον ὑποδεξάμϵνον ὅλης τ Ἰδυμαίας, ποιησαμένη φιλίαν πρὸς τὺς [l] ὁμοροῦντας αὐτῷ Ἄραβας καὶ Γαζαίυς καὶ Ἀσκαλωνίτας λέγυσι, πολλαῖς αὐτὺς καὶ μεγάλαις ἐξδωσάμϵνον δωρεαῖς. τ οὖν ᾦ Ἀριστοβύλυ δυναστείαν ὁ νεώτερος Ἀντίπατρος ὑφορώμϵνος, ϗ δεδιὼς μή τι παθῇ διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, [m] ὑποσυσκᾷ κρύφα κατ' αὐτῦ διαλεγόμϵνος τ Ἰυδαίων τὺς δυναστεύοντας· ἄδικον εἶ) λέγων θεωρᾶν Ἀριστόβυλον ἀδίκως ἔχοντα τ ἀρχὴν, καὶ τ μὲ ἀδελφὸν ταύτης ἐκβεβληκότα, πρεσβύτερον ὄντα, κατέχοντα δ' αὐτὸν ἄρχειν ἄλλῳ ὃ πρέσβιον. [n] τύτυς δὲ συνεχῶς καὶ πρὸς τ Ὑρκανὸν [o] ποιύμϵνος διετέλει τὺς λόγυς, καὶ ὅτι κινδυνεύσει [p] ὁ ζῆν, εἰ μὴ φυλάξαιτο ποιήσας αὐτὸν ἀπρακτόν. τὺς γὰρ φίλυς ᾦ Ἀριστοβύλυ μηδένα ὠφελεῖν πῶν καιρὸν ἔλεγε, συμβυλεύσας αὐτὸν ἀπελθεῖν, ὡς τότε βεβαίως ἕξοντα τὸν ἀρχόν. τύτοις Ὑρκανὸς πίστει τῆς λόγοις, φύσει χρηστὸς ὤν, ϗ ἀβουλίᾳ δ' ἁπλότητος ϗ πρεσβύτερος ἀδρανὴς. ἐποίει δὲ αὐτὸν ὁ ἀπεχθέσθαι καὶ τὸ παρεμένον τ ἀβουλίας, τοῖς ὁρῶσιν ἀγενῆ καὶ ἄπαιδρον δοκεῖν· τῆς δ' ἐναντίας φύσεως ἦν Ἀριστόβυλος, δραστήριος καὶ διεγηγερμένος [q] ὁ φρόνημα.

δ'. Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ Ἀντίπατρος, ϗ προσέχοντα εὗρε τοῖς λόγοις τ Ὑρκανὸν, ϗ διέλιπεν ἐκάστης ἡμέρας πλατύνων καὶ ἀβαλλόμενος πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβυλον, ὡς [r] ἐπιβυλεύων θέλοντα· καὶ μόλις ἐγκείμενος πείθει πρὸς Ἀρέταν αὐτῷ συμβυλεύσας φυγεῖν, τὸν Ἀράβων βασιλέα. πειθέντι γὰρ καὶ αὐτὸς ἔσεσθαι σύμμαχος

a Καταφύγοντας εἰς τὸ ἱερὸν ἐξελόμενον αἱρεῖ. προσβαλὼν ᾗ ϗ λ. *Busb.* αἱρεῖ, προσβαλὼν δὲ ϗ *Hen.* b Συμβιβάσεως *Hen.* c Ita ex *Vet. Interpr.* & lib. 1. *de Bello Jud.* ἐπὶ τοῖς in *Codd. Gr.* & *Editis* & *MSS.* Eſt qui vertit, *in eorum præſentia qui in templo erant.* d Εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Αρ. *Vat.* εἰς τὸν οἶκειον τὸν Αρ. *Hen.* e Ἰυδαῖος in *Cod. Gall.* Ἰδυμαῖος in *cæteris* omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* f Πρὸς τ Υρκ. *Hen.* & *Busb.* g Idem in *Hiſtoria Judæorum Arabica*, ad calcem *Bibliorum* πολυγλώττων *Pariſienſium* [& *Londinenſium*] legimus, cap. 35. ut notavit *Uſſerius* ad *A.M.* 3932. quem videlis. h Γενομένῳ *Busb.* i *Antipatri* & *Antipæ* idem eſt nomen. Herodis pater in minore fortuna *Antipas*, in majore Antipater. *Gron.* ad *Luc.* c. 1. k Diſſentit *Euſebius* (*Hiſt. Eccl.* l. 1. c. 6.) qui ex *Africano* Herodem ei patrem fuiſſe ſcribit. Verum fidem potius *Joſepho* quàm *Euſebio* habendam eſſe oſtendit *Chr. Noldius*, ſub initium *Hiſtoriæ Idumææ*. l Ὁμόρυς αὐτῶν *Busb.* ὁμορῶντα αὐτῷ *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *cum finitimis Arabibus.* m Ἐπισυσκᾷ κατ' αὐτῦ κρύφα τ Ἰυδ. *Hen. Busb.* & *Vet Interpr.* n Ita *Hen.* & *Busb.* τύτυς τε συνεχῶς πρὸς in *Editis Aliiſque.* o Ἐποιῦτο τὺς λόγυς *Busb.* p Τῷ ζῆν *Busb.* τῷ ζῆν *Gen. Aliiſque.* q Φρονήματι *Busb.* r Ita *Hen.* & *Busb.* πτίσιν in *reliquis.* * *Al.* ætatis prærogativam.

χος

a Sic

χος [a] ὑπηχθεῖτο. ὁ δὲ ζῶντ' ἀχιάβων ἔλεγε, συμφέρον εἶ ὃ τοῖς τ Αρέταν ἀποδράναι. ἔστι δὲ ὅμορος τῇ Ιουδαίᾳ ἡ Αραβία. ᾗ δὴ πέμπει [b] τοῦτος Υρκανὸς τοῖς τ Αράβων βασιλέα τ Αντίπατρον, λαμβάνων πίστεις, ὡς οὐκ ἐκδώσει τοῖς ἐχθροῖς ἱκέτην αὐτῷ γενόμενον. λαβὼν δὲ τὰς πίστεις ὁ Αντίπατρος, ὑπέστρεψε πρὸς Υρκανὸν εἰς Ιεροσόλυμα. ᾗ μετ' οὐ πολὺ παραλαβὼν αὐτὸν, ᾗ τ πόλεως ὑπεξελθὼν τύχοι, ᾗ [c] πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν, ἦκεν ἄγων αὐτὸν εἰς τ καλουμένην Πέτραν, [d] ὅπου τὰ βασίλεια ἦν τ Αρέτα· μάλιστα δὲ ὢν φίλος τῷ βασιλεῖ, καταγειν τ Υρκανὸν εἰς τ Ιουδαίαν παρεκάλει. ᾗ τοῦθ' ἑκάστης ἡμέρας ποιῶν ᾗ οὐκ ἀνιεὶς, ἀλλὰ ᾗ δωρεὰς προτιθέμενος, πείθει τ Αρέταν. ὁ μὲν ἄλλα ᾗ Υρκανὸς ὑπέσχετο αὐτῷ, καταχθεὶς ᾗ τ βασιλείαν κομισάμενος, ἀποδώσειν τήν τε χώραν ᾗ τὰς δώδεκα πόλεις, ἃς Αλέξανδρος ὁ πατὴρ αὐτῷ τ Αράβων ἀφείλετο. ἦσαν δ' αὗται, Μήδαβα, [e] Ναβαλλὼ, [f] Λιβιὰς, [g] Θαραβασὰ, [h] Αγαλλα, Αθὼνη, Ζώαρα, [i] Ορώναι, Μάρισα, Ρύδδα, [k] Λύσα, Ορυβα.

temperaret, ſe quoque ei ſocium futurum. Ille vero his auditis, dicebat, è re ſua eſſe ad Aretam fugam maturare. Eſt autem Judææ finitima Arabia. Itaque miſit Hyrcanus primùm Antipatrum ad regem Arabum ut ab eo fidem acciperet, non eſſe inimicis traditurum ſi ad eum ſupplex veniſſet. Fide *hac* accepta Antipater ad Hyrcanum rediit Hieroſolyma. Et haud multo poſt aſſumpto eo, noctu egreſſus eſt urbe, & longo itinere expedito eum in *urbem* Petram ut appellatur perducebat, ubi erat Aretæ regia: & ut regi in primis amicus, orat, ut Hyrcanum reducat in Judæam. Cumque hoc ſingulis diebus faceret & non intermitteret, quinetiam dona daret, *tandem* perſuadet Aretæ. neque non Hyrcanus ei promiſit, ſi reductus & in regnum reſtitutus eſſet, redditurum regionem & duodecim urbes quas Alexander ipſius pater ab Arabibus abſtuliſſet. erant autem illæ Medaba, Naballo, Livias, Tharabaſa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Mariſſa, Rydda, Lyſſa, Oryba.

Hyrcanus fugit ad Aretam, qui auxilium ei pollicetur.

γ'. **ΚΕΦ. β'.**

Ως Αρέτας ☾ Υρκανὸς στρατεύουσιν ἐπὶ τὸν Αριστόβουλον, ᾗ πολιορκοῦσιν Ιεροσόλυμα· ☾ ὡς Σκαῦρος ὁ Ρωμαῖος λύει τὴν πολιορκίαν. Περὶ Ονίου πλούτου.

Τούτων αὐτῷ τ ὑποκειμένων γενομένων, Αρέτας ἐστράτευσεν ἐπὶ τ Αριστόβουλον, μετὰ πέντε μυριάδων ἱππότου ἅμα ᾗ πεζῆς στρατιᾶς, ᾗ νικᾷ τῇ μάχῃ. πολλῶν δὲ μετ τ νίκην τοῖς Υρκανὸν αὐτομολησάντων, μονωθεὶς ὁ Αριστόβουλος ἔφυγεν εἰς Ιεροσόλυμα. ὁ δὲ τ Αράβων βασιλεὺς, πᾶσι τ στρατιὰν ἀγαγὼν, ᾗ προσβαλὼν τῷ ἱερῷ, τ Αριστόβουλον ἐπολιόρκει, προσδεμένου ᾗ τοῦ δήμου τῷ Υρκανῷ, καὶ συμπολιορκοῦντος αὐτῷ, μόνων δὲ τ ἱερέων Αριστοβούλῳ προσμενόντων. ὁ μὲν οὖν Αρέτας ἐξῆς [m] βαλόμενος τὰ στρατόπεδα τ Αράβων καὶ τ Ιουδαίων, ἰσχυρῶς ἐπέκειτο τῇ πολιορκίᾳ. τῶν δὲ [n] γινομένων κατ' τ καιρὸν τ τ Αζύμων ἑορτῆς, ἣν [o] Φάσκα λέγομεν, οἱ δοκιμώτατοι τ Ιουδαίων, ἐκλιπόντες τ χώραν, εἰς Αἴγυπτον ἔφυγον. [p] Ονίας δέ τις ὄνομα, δίκαιος ἀνὴρ καὶ θεοφιλὴς, [q] ὃς ἀνομβρίας ποτὲ ὔσης ἠύξατο τῷ Θεῷ λύσαι ᾗ αὐχμὸν, καὶ γενόμενος ἐπήκοος ὁ Θεὸς ὗσεν, ἔκρυψεν αὐτὸν διὰ τὸ τὴν [r] ὁρᾶν ἐπιμένουσαν. ἀναχθέντα δ' εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ιουδαίων, ἠξίουν ὡς ἔπαυσε τὴν ἀνομβρίαν εὐξάμενος, [s] ἵν' ὕτως ἀρὰς κατὰ Αριστοβούλου καὶ τῶν συστασιαστῶν αὐτῷ ἐπιθῆται. ἐπεὶ δὲ ἀντιλέγων καὶ παραιτούμενος ἐβιάσθη ὑπὸ τ πλήθους, στὰς μέσος αὐτῶν εἶπεν, "[t] ὦ Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων, ἐπεὶ οἱ μετ' ἐμὲ νῦν "ἑστῶτες σὸς δῆμός ἐστι, καὶ οἱ πολιορκούμενοι δὲ ἱερεῖς "σοί, δέομαι μήτε κατὰ τούτων [u] ἐκείνοις ἐπακοῦσαι,

CAP. II. III.

Quomodo Aretas & Hyrcanus exercitum ducunt adverſus Ariſtobulum, & Hieroſolyma obſident: utque Scaurus Romanus obſidionem ſolvit. De obitu Oniæ.

HIS promiſſis Aretæ factis, ille expeditionem fecit in Ariſtobulum, cum quinquaginta equitum ſimul & peditum millibus, eumque prælio vincit. Cum autem multi poſt hanc victoriam ad Hyrcanum defeciſſent, deſertus Ariſtobulus fugit Hieroſolyma. At rex Arabum, copiis ſuis omnibus ſecum adductis, fanum aggreſſus oppugnat Ariſtobulum, populo ab Hyrcano ſtante & oppugnationem adjuvante, cum ſoli ſacerdotes eſſent apud Ariſtobulum. Igitur Aretas, junctis Arabum Judæorumque caſtris, obſidionem acriter urget. Cum autem hæc fierent, dum ageretur Azymorum feſtum, quod Paſcha vocamus, Judæorum præcipui, relictis ſuis finibus, fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir juſtus & *Deo charus, (qui aliquando, cum ſiccitas eſſet, Deum oravit ut ardores depelleret, Deuſque precibus exauditis pluviam miſit) ſeſe abdidit, quoniam durate ſeditionem videbat. Sed *illi*, eo in Judæorum caſtra perducto, poſtulant, ut quemadmodum ſiccitatem precibus finierat, ita nunc Ariſtobulum & ejus factionis homines diris ageret. cumque contradicens & deprecans coactus eſſet à multitudine, ſtans in medio eorum dicebat, "O Deus rex univerſitatis, quandoquidem qui mecum nunc ſtant, tuus populus eſt, itemque qui obſidentur ſacerdotes "tui ſunt, precor ut neque contra hos illos audias,

Aretas in Ariſtobulum expeditionem facit, eumque ſuperat, deinde templum oppugnat.

Onias, vir juſtus, & Deo charus.

---

a Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὑπηχτεῖτο in *Editis Aliiſque.* b Πρῶτον *Busb.* c Ita *Hen.* & *Busb.* πολὺ in *Editis Aliiſque.* d Οπου τὰ βασίλεια ἦν τῆς Αρέτα. παρεκάλει ἵν αὐτὸν Υρκανὸς ἐπαρήξαι οἱ ἀδικουμένῳ, ᾗ καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν Ιουδαίαν, ᾗ εἰς τὰ βασίλεια ἀποκαταστῆσαι, ὑπηχήθη δίσσων αὐτῷ κ. *Busb.* atque ita fere *Zonaras.* e In *Epiphanii* libris, *Nabalota*, aut *Nabalotha.* f Λαβίας juxta aliquot *Epiphanii* libros. g Θαραβασὰ *Hen.* Αραβασὰ aut Αραβασθὰ *Epiphan.* h *Galaza* & *Galathone* in *Epiphan.* pro Αγαλλα, Αθὼνη. i Ορὼν Λιγμᾶ *Hen. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Monſlingo Adiſſa* aut *Ediſſa*: dein *Ribdaluſa, Oriblo.* k Λῦσα *Hen.* Λοῦσα *Ptolemæo.* Vide *Bocharti* Phaleg, p 350. l Τῷ Αριστοβούλῳ *Busb. Hen.* & *Vat.* m Ita *Busb.* βαλλόμενος in *reliquis.* Forſan ἴδιον βαλλόμενος, inquit *Cl. Lowthius.* n Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* γινομένων in *cæteris.* o Πάσχα *Busb.* p Ονίαν δέ τινα, δίκαιον ὄντα καὶ θεοφιλῆ *Busb.* atque ita *Zonaras*, qui ſubjungit, ὃς αὐχμοῦ ποτὲ γενομένου, εὐχῇ τ Θεὸν δυσωπήσας, ἔλυσε τὴν ἀνομβρίαν, ἠξίουν οἱ Ιουδαῖοι εὔξασθαι κατ' Αριστοβούλου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ· ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο. ὡς ἂν ἐδικαίωθη, ὦ Θεὸς β. τ. ὅλων, εἶπε &c. q Illud ὃς deeſt *Hen.* r Ορᾷν ἰσχυσαν ἐπ. *Hen.* ſ Ἵν' ὕτως ἀρὰς ἀφῇ κ Αρ. κ. τ. συστασιαστῶν αὐτῷ. ἐπεὶ *Hen.* & *Busb.* t Ω Θεὸ βασ. *Hen Busb. Vat.* & *Zonar.* u Ita *Hen. Vat.* & forſan *Epiphan.* nec aliter *Busb.* niſi quod ὑπακούσῃς habeat. ἐκείνοις ἀκοῦσαι, μήτε ἐκείνων in *Editis.* ἐκείνοις ἐπαρήξῃς, μήτε μὴν κατ' ἐκείνων τούτοις *Zonar.* * *Al.* Dei amicus.

"dias, neque quæ hi contra illos orant ad exi-
Onias lapidatur. "tum perducas." Et illum quidem iſta precatum circumſtantes Judæorum peſſimi quique lapidibus necarunt.

Fides violata ab obſidentibus.

2. Deus autem mox illos ob hanc crudelitatem ultus eſt, cædiſque Oniæ pœnas exegit ad hunc modum. Obſeſſis ſacerdotibus & Ariſtobulo, accidit ut feſtum inſtaret quod Paſcha vocatur, in quo nobis moris eſt multas hoſtias Deo immolare. At cum victimis carerent qui cum Ariſtobulo erant, populares ſuos rogarunt ut eas *ipſis* præberent, & pro iis quantam vellent pecuniam acciperent. cumque illi, ſi habere velint, in ſingula capita mille drachmas dari poſtularent, Ariſtobulus & ſacerdotes conditionem libenter acceperunt, & demiſſam per muros pecuniam illis dederunt. Atqui illi, accepta pecunia, victimas non dederunt: ſed eo improbitatis proceſſerunt, ut fidem violarent, & impii eſſent in Deum, ea quibus ad ſacra facienda opus erat egentibus non ſuppeditando. Sacerdotes autem contra fidem datam decepti Deum orarunt, ut ſe in populares ſuos ulciſceretur. Atque ille vin-
Illos ob ſcelus ulciſcitur Deus. dictam non diſtulit: ſed immiſſo magno violentoque vento totius regionis fruges corrupit, adeo ut eo tempore tritici modius undecim drachmis emeretur.

IV. 3. Interea mittit Scaurum in Syriam Pom-
Scaurus, in Syriam à Pompejo miſſus, mox in Judæam contendit. pejus, cum ipſe eſſet in Armenia & adhuc adverſus Tigranem belligeraret. Ille vero, Damaſcum profectus, Lolliumque & Metellum, qui modo urbem ceperant, nactus *è veſtigio* in Judæam contendit. ubi vero eò pervenit, conveniunt eum ab Ariſtobulo & Hyrcano legati, auxilium poſtulantes utrique. Cumque Ariſtobulus quidem promitteret ſe quadringenta
Scauro magna pollicentur Hyrcanus & Ariſtobulus. talenta daturum eſſe, Hyrcanus vero his non pauciora datum iri, Ariſtobuli promiſſionem accipit, quippe hominis pecunioſi & magnifici & æquiora poſtulantis: cum Hyrcanus pauper & parcus eſſet, & incredibilia polliceretur cum majora poſtularet. non enim ejuſdem facilitatis erat, urbem expugnare longe munitiſſimam & potentiſſimam, ac fugitivos depellere cum Nabatæorum turba ad bellum non admodum idonea. Ob has igitur cauſas cum Ariſtobulo paciſcitur, acceptaque pecunia ſolvit obſidionem, jubens Aretam diſcedere, aut *ni pareat* hoſtem Romanorum declaratum iri. Et Scaurus quidem Damaſcum ite-
Scaurus, accepta ab Ariſtobulo pecunia, Hieroſolyma ab obſidione liberat. rum petiit: Ariſtobulus vero cum magnis copiis in Aretam & Hyrcanum expeditionem fecit: & cum eis, ad locum qui Papyron appellatur, congreſſus, prælio ſuperat, & hoſtium circiter ſeptem millia interimit, cum quibus cecidit & Phalion frater Antipatri.

"μήτε κατ' ἐκείνων ἃ ὕστοι ⟨illegible⟩ εἰς τέλος ἀγα-
"γεῖν." καὶ ⟨illegible⟩ μὴ ταῦτ' εὐξάμενον ⟨illegible⟩ οἱ πονηροὶ τ Ιουδαίων κατέλαβε.

Β'. Ο δὲ Θεὸς ταύτης αὐτὰς παραχρῆμα ἐτιμωρήσατο τὸ τ ὠμότητος, ᾗ δίκην εἰσεπράξατο ὧν Ονίᾳ φόνων τούτῳ ⟨illegible⟩ πρόπαν. [a]πολιορκουμένων τ ἱερέων ᾗ ὧν Αριστοβούλου, συνέβη τ ἑορτὴν ὀνομαζομένην τ καλυμένῳ Φάσκα, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν πολλὰ θύειν ⟨illegible⟩ Θεῷ. ἐπορεῖντες δὲ θυμῷ οἱ ⟨illegible⟩ τ Αριστόβουλον, ἠξίουν [b] αὐτοὺς τὰς ὁμοφύλους ⟨illegible⟩ χρήματα [c]λαβόντας ἀντὶ τ θυμάτων ὅσα θέλουσι. τ δὲ, εἰ [d] βούλοιτ' λαβεῖν, χιλίας δραχμὰς ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς καταβαλεῖν κελευόντων, προθύμως ὅ,τε Αριστόβουλος καὶ οἱ ἱερεῖς ὑπέσχηθ, καὶ ἅμα τ τειχῶν καθιμήσαντες [e] ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα. κἀκεῖνοι λαβόντες οὐκ ἀπέδωκαν τὰ θύματα· ἀλλ' εἰς τοῦτο πονηρίας ἦλθον, ὥστε ⟨illegible⟩ βλῶσαι τὰς πίστεις καὶ ἀσεβῆσαι εἰς τ Θεὸν, τὰ ⟨illegible⟩ τ θυσίαν μὴ [f] ⟨illegible⟩ τοῖς δεομένοις. ⟨illegible⟩ δὲ οἱ ἱερεῖς ηὔξαντο ⟨illegible⟩ Θεῷ, δίκην [g] αὐτοῖς εἰσπράξαι ⟨illegible⟩ τ ὁμοφύλων. ὁ δὲ οὐκ ἀνεβάλετο τὴν τιμωρίαν· ἀλλὰ πνεῦμα πολὺ καὶ βίαιον ἐπιπέμψας, καρπὸν ἁπάσης τ χώρας διέφθειρεν, ὡς τ μόδιον σίτου τότ' αὐτοῖς ⟨illegible⟩ δραχμῶν ἐπράθη.

γ'. Επὶ τούτῳ πέμπει καὶ Σκαῦρον εἰς Συρίαν Πομπήϊος, αὐτὸς ὢν ὁ [h]Αρμενίᾳ καὶ πολεμῶν ἔτι Τιγράνῃ. ὁ δὲ, ἀφικόμενος εἰς Δαμασκὸν, Λόλλιον μὲν καὶ Μέτελλον νεωστὶ τὴν πόλιν ἡρηκότας εὑρὼν, αὐτὸς εἰς τ Ιουδαίαν ἠπείγετο. ⟨illegible⟩ δὲ πρέσβεις ἦκον παρ' αὐτοῦ τε Αριστοβούλου ⟨illegible⟩ αὐτὸν καὶ Υρκανοῦ, συμμαχεῖν ἀξιοῦντων ἑκατέρῳ. [i]ὑποσχημένου δὲ, Αριστοβούλου μὲν [k] πεντακόσια δώσειν τάλαντα, τοῦ δὲ Υρκανοῦ τούτου οὐκ ἐλάττονα παρέξειν, ⟨illegible⟩ τῷ Αριστοβούλου ὑποδοχεῖον, ᾗ δὲ εὐπορίας χρημάτων, καὶ μεγαλόψυχος ἦν, καὶ μετριωτέρων ἠξίου τυγχάνειν· ὁ δὲ καὶ πένης ἦν, καὶ γλίσχρος, [l] καὶ περὶ μειζόνων τ ἄπιστον πρότεινεν ἐπαγγελίαν. ᾗ γὰρ ἴσον ἦν βίᾳ πόλιν ἑλεῖν, [m] οὐ τοῖς μάλιστα ὀχυρὰν καὶ δυνατὴν, [n] ἢ φυγάδας ἐκβαλεῖν μετὰ τοσούτου πλήθους, οὐκ εὖ ⟨illegible⟩ πολεμοῦντας [o]διακειμένου. τούτῳ τοίνυν προσέμενος διὰ τὰς ⟨illegible⟩ αἰτίας, λαβὼν τὰ χρήματα λύει τ πολιορκίαν, κελεύσας ἀναχωρεῖν τ Αρέταν, ἢ πολέμιον αὐτὸν Ρωμαίων ἀποδειχθήσεσθαι. καὶ Σκαῦρος μὲν εἰς Δαμασκὸν πάλιν ἀνεχώρησεν· Αριστόβουλος δὲ μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ὅτι τε Αρέταν καὶ Υρκανὸν ἐστράτευσε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς [p]ὅτι ⟨illegible⟩ καλούμενον [q] Παπυρῶνα, νικᾷ τ μάχῃ, καὶ κτείνει περὶ [r] ἑξακισχιλίους τ πολεμίων, μεθ' ὧν ἔπεσε [s] καὶ Φαλίων ὁ Αντιπάτρου ἀδελφός.

Scauro magna pollicentur Hyrcanus & Ariſtobulus.

Scaurus, accepta ab Ariſtobulo pecunia, Hieroſolyma ab obſidione liberat.

a Sic *Busb. Hen.* & *Epiphan.* πολιορκουμένων δὲ τ in *Editis.* *b* Αὐτοῖς non agnoſcit *Busb.* αὐτὰς habet *Vat.* *c* Λαβόντες *Busb.* λαμβάνοντες *Hen.* *d* Βυλοιντο *Busb.* & *Vat.* εἰ βύλοντας μυριάς χιλίας δραχμὰς *Hen.* *e* Εδοσαν & mox ἀπέδοσαν *Hen.* *f* Παρεχόντες *Busb. Hen.* & *Vat.* *g* Αὐτὰν deeſt *Hen.* & εἰσπραξαι habet *Busb.* & paulo poſt ὥστε pro ὡς. *h* Vide *Uſſerii* Annales, p. 246. *Edit. Lond.* *i* Υποχυμένῳ *Hen.* & *Busb.* *k* Τεσσαράκοντα *Vat.* & *Gall.* ut & *Vet. Interpr.* in l. 1. *de Bello Jud.* quæ lectio firmari videtur ex p. 611. v. 22. *l* Ita *Baſ. Hen. Busb.* & *Vat.* ἀπὸ μειζόνων in *Ed. Gen.* *m* Εν ταῖς μ. *Hen.* *n* Cl. *Lowthius* ἢ pro ἢ reponendum cenſet. *o* Διακειμένων *Busb.* *p* Περὶ *Busb.* *q* Καπυρῶνα juxta *Epiphanii* libros. *r* Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἑπτακισχιλίους *Baſ. Gen.* & *aliquot MSS.* *ſ* Cum in lib. 1. *de Bello Jud.* habeamus in *Græcis* omnibus Φασαήλου, hîc loci (cum *Montacutio* in *Exerc.* 10. §. 1.) & Φαλίων reſcripſi pro Καιφαλίων. Verum juxta *Vet. Interpr.* hîc Κιφαλὼν legendum, illic Κιφαλῶνα.

ε'. ΚΕΦ. γ'.

Ως Αριστόβουλος καὶ Υρκανὸς πρὸς Πομπήϊον ἔρχονται περὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι· καὶ ὡς Αριστόβουλος εἰς Αλεξάνδρειον φεύγοντος, Πομπήϊος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει, καὶ τὰ ἐρύματα παραδιδόναι κελεύει.

V. CAP. III.

Quomodo Ariſtobulus & Hyrcanus Pompejum conveniebant, de regno diſceptantes: utque Ariſtobulo in caſtellum Alexandrium fugiente, Pompejus in eum exercitum ducit, jubetque ut munitiones ſibi traderet.

ΜΕΤ' ὀ πολὺ δὲ Πομπήϊος εἰς Δαμασκὸν ἀφικομένου, καὶ Κοίλην Συρίαν ὀπτάσιος, ἦκον παρ' αὐτὸν πρέσβεις ἔξ ὅλης Συρίας καὶ Αἰγύπτου, καὶ ἐκ τ Ιουδαίας. ἔπεμψε γὰρ αὐτῷ μέγα δῶρον Αριστόβουλος, ἄμπελον χρυσῆν ἐκ πεντακοσίων ταλάντων. μέμνηται δὲ τοῦ δώρου καὶ Στράβων ὁ Καππαδὼξ, λέγων ὧδε. "ἦλθε δὲ καὶ ἐξ "Αἰγύπτου πρεσβεία, καὶ στέφανος ἐκ χρυσῶν τετρακισχιλίων, "καὶ ἀπὸ τ Ιουδαίας εἴτε [a] ἄμπελος εἴτε κῆπος· [b] περ- "πωλὴν [c] ὠνόμαζον τὸ δημιούργημα. τοῦτο μέντοι τὸ δῶρον "ἑωράκαμεν καὶ ἡμεῖς ἀνακείμενον ἐν Ρώμῃ, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς "τοῦ Καπιτωλίου, ὀπιγραφὴν ἔχον [d] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ "ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ἐτιμήθη δὲ εἰ) "πεντακοσίων ταλάντων. Αριστόβουλον μὲν οὖν τοῦτο λέ- "γει πέμψαι [e] τ Ιουδαίων δυνάστην.

β'. Μετ' ὀ πολὺ δὲ [f] ἦκον πάλιν πρέσβεις παρὰ αὐτὸν, Αντίπατρος μὲν ὑπὲρ Υρκανοῦ, Νικόδημος δὲ ὑπὲρ Αριστοβούλου· ὃς δὴ καὶ κατηγόρει τ λαβόντων χρήματα, [g] Γαβινίου μὲν πρότερον, Σκαύρου δὲ ὕστερον, ὧν μὲν τριακόσια, ὧν δὲ πεντακόσια τάλαντα, [h] πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐχθροῖς καὶ τούτους αὐτῷ κατασκευάζων. κελεύσας δὲ ἥκειν τοὺς διαμφισβητοῦντας, ἐνιζαμένου ἔαρος, ἀναλαβὼν τ δύναμιν ἐκ τ [i] χειμαδίων, ὥρμησεν [k] ἐπὶ τ Δαμασκηνήν· καὶ τὴν τε ἄκρον ἐν παρόδῳ τ ἐν Απαμείᾳ καλέσκαψεν, ἣν ὁ Κυζικηνὸς [l] ἐτείχισεν Αντίοχος, καὶ τ Πτολεμαΐδα δ' Μενναίου χώραν κατενόησεν, ἀνδρὸς πονηροῦ, καὶ [m] οὐδὲν ἐλάττονος Διονυσίου δ' Τριπολίτου, ὃν πελεκηθέντος, [n] "ὅπερ καὶ κηδεύων ἐτύγχανεν αὐτῷ, χιλίοις μέν- "τοι ταλάντοις ἐξαγοραμένου τ ὑπὲρ τ [o] ἡμαρτημένων τιμωρίαν, οἷς Πομπήϊος τοὺς στρατιώτας ἐμισθοδότησεν. ἐξεῖλε δὲ καὶ Λυσιάδα χωρίον, ὃν τύραννος ἦν Σίλας ὁ Ιουδαῖος. διελθὼν δὲ [p] τὰς πόλεις τήν τε [q] Ηλιόπολιν καὶ τ Χαλκίδα, καὶ τὸ διεῖργον ὄρος ὑπερβαλὼν τὴν Κοίλην προσαγορευομένην Συρίαν, ἀπὸ τ Πέλλης εἰς Δαμασκὸν [r] ἦκεν· ἔνθα δὴ καὶ τ Ιουδαίων δίκαιος καὶ τ [s] ἡγουμένων αὐτοῖς, οἳ πρός τε ἀλλήλους διεφέροντο, ὅ, τε Υρκανὸς καὶ Αριστόβουλος· καὶ τὸ ἔθνος πρὸς ἀμφοτέρους, τὸ μὲν οὐκ ἀξιῶν [t] βασιλεύεσθαι, πάτριον ὂν τοῖς) τοῖς ἱερεῦσι δ' [u] τιμωμένην παρ' αὐτοῖς Θεοῦ στρατηγεῖν, οὖσι, δὲ τούτους ἀπογόνους τῶν ἱερέων εἰς ἄλλην μετάγειν ἀρχὴν τὸ ἔθνος ζητῆσαι, ὅπως καὶ [x] δῆλοι γένοιντο.

NON multo autem poſt, cum Pompejus Damaſcum veniſſet, & Cœlen-Syriam obiret, venerunt ad eum legati ex tota Syria & Ægypto & Judæa. Miſit enim ei ingens donum Ariſtobulus, vitem auream ex quingentis talentis. Meminit autem hujus muneris etiam Strabo Cappadox, his verbis. "Venit & ex Ægypto legatio, "cum corona aureorum quatuor mille, & ex "Judæa ſive vitis ſive hortus: quod opus περ- "πωλὼ *delectationem* nominabant. Hoc do- "num vidimus etiam nos Romæ in templo "Jovis Capitolini dedicatum, cum inſcriptione "ALEXANDRI JUDÆORUM REGIS. "Æſtimabatur autem quingentis talentis. Et "quidem fertur, Ariſtobulum Judæorum dy- "naſten hoc miſiſſe.

Pompejus in Syriam venit, eique vitem auream mittit Ariſtobulus.

Strabonis de ea teſtimonium.

2. Non multo autem poſt venerunt rurſus ad eum legati, Antipater pro Hyrcano & Nicodemus pro Ariſtobulo: * qui etiam accuſabat eos qui pecunias acceperant, primum Gabinium, deinde Scaurum, quorum hic quinquaginta, ille trecenta talenta *acceperat*; hos quoque præter alios inimicos ei faciens. At *Pompejus* juſſis iis, qui controverſias habebant, ineunte vere *ad ſe* venire, educto ex hybernis exercitu in agrum Damaſcenum contendit: & in tranſitu arcem Apamiæ, quam munivit Cyzicenus Antiochus, funditus evertit, & † Ptolemæi Mennæi regionem conſideravit, hominis mali, non minus quam fuerat Dionyſius Tripolitanus, ſecuri percuſſus, eique affinitate conjunctus; qui tamen mille talentis peccatorum veniam redemit, quibus Pompejus militibus ſtipendium ſolvit. Expugnavit etiam Lyſiada præſidium, cujus tyrannus erat Silas Judæus. Cumque urbes Heliopolim & Chalcida pertranſiſſet, & montem ſuperaſſet Cœlen-Syriam ut appellatur diſterminantem, à Pella Damaſcum ſe contulit; ubi & Judæos & eorum duces audivit, qui & ipſi inter ſe diſſidebant, Hyrcanus ſcilicet & Ariſtobulus, & gens ab utroque, regio quidem imperio ſubjici detrectans, quod patrium eſſet, ſacerdotibus ejus Dei, qui apud ipſos coleretur, ut obedirent, hoſque ſacerdotibus prognatos conari in aliam principatus rationem transferre gentem, ut in ſervitutem redigatur: Hyrcanus

Hyrcani & Ariſtobuli legati ad Pompejum veniunt.

Multa in Syria præclare geſta à Pompejo.

Querela Judæorum de Hyrcano & Ariſtobulo.

a Vide *Plinii* Nat. Hiſt. l. 37. c. 2. Non ad Templum pertinuiſſe videtur hæc vitis, ut nonnulli voluerunt; ſed, ut veriſimile eſt, κειμήλιον erat domus Haſſamonæorum, prout dicit *Scalig.* in *Elencho Trihæreſ. Nic. Serrarii*, c. 5. b Ita *Hen.* περπολὴν in *Editis Aliiſque.* περπὸν juxta *Epiphanii* libros. c Iterum cum *Cod. Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *nominabant.* in *cæteris* ὀνόμαζε. d Ita in *Græcis* pleriſque, tam *Editis* quam *MSS.* Αριστοβούλου pro Αλεξάνδρου habet *Busb.* in *Epiphanii* verſione *Ariſtobuli filii Alexandri regis Judæorum* &c. unde aliquis forſan reſcribendum cenſeret, Αριστοβούλου τοῦ Αλεξάνδρου. Vulgata lectione retenta, dicendum cum *Uſſerio* (in *Annalibus* V. T. p. 248. *Edit. Lond.*) donarium hoc ab Alexandro Jannæo in templo Hieroſolymitano repoſitum, & à filio ejus Ariſtobulo ad Pompejum inde tranſmiſſum. e Τὸν Ιουδ. *Hen.* τ τῶν Ιουδ. *Vat.* f Ηκον αὖθις αὐτὸν πάλιν πρέσβεις *Hen.* g Ita cum *Hen.* & *Gall.* Γαβίνιον in *cæteris.* h Πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ τούτους ἐχθροὺς αὐτῷ κατ. *Hen.* i Χαμαδείων *Hen.* k Επὶ τ Δαμασκηνῆς *Busb* ἐπὶ τὸν Δαμασκὸν *Gall.* l Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐπιτείχισεν perperam in *Editis.* m Οὐδὲν ἐλαττον *Busb.* n Sic in pleriſque *MSS.* ὥσπερ in *Editis.* o Sequutus ſum *Cod Hen.* in *Editis Aliiſque* ἡμαρτημότων. p Καὶ πόλεις ἱερεῖς ſolus *Busb.* q Ita cum *Cod. Hen.* Ηλίου πόλιν in *reliquis.* In *Epiphanii* verſione, *Cumque civitates Heliopolin & Chalcidem tranſiiſſet, in medio poſitum montem aſcendit, & in inferiorem Syriam Damaſcumque pervenit.* r Ηλθε *Busb.* s Ἡγεμόνων *Busb.* t Βασιλεύσασθαι *Busb* u Τιμημένον *Hen.* x Δῆλοι γένοιτο *Busb.* & *Hen.* * Qui etiam accuſabant Gabinium & Scaurum quod pecunias accepiſſent, ille trecenta talenta, alter quadringenta, *Epiphan.* † Id eſt *qui Mennæus dicebatur*: aliis vero, *Mennæi* filii. Vide p. 602. v. 2. & p. 599. v. 12.

Hyrcani querela de Ariſtobulo.

Hyrcanus vero querebatur, quod grandior ipſe ab Ariſtobulo privatus eſſet jure ætatis; parvamque terræ partem ſub ſe haberet, reliquam vi abſtuliſſet Ariſtobulus; eumque eſſe criminabatur, qui & incurſionum in finitimos agros, & in mari ut piratica exerceretur, auctor exſtitiſſet: gentem nunquam fuiſſe rebellaturam dicens, niſi ille violentus & turbidus fuiſſet. Atque hæc ei atteſtabantur ſupra mille de Judæorum illuſtriſſimis, quos Antipater ſubornaverat. At Ariſtobulus eum principatu excidiſſe ſuæ ipſius naturæ culpa contendebat, ut quæ ignava eſſet, ideoque facile contemneretur. ſe vero, ajebat, imperium neceſſario ſubiiſſe ne ad alios transferretur; ipſum autem non alio nomine appellari, quam quo & pater Alexander *ante ſe* uſus eſt. Atque harum rerum teſtes citabat juvenes quoſdam inſolentiores, purpura & coma & phaleris & reliquo invidioſo *nobilitatis* ornatu comptos, quem non quaſi cauſam dicturi, ſed quaſi pompam obituri ſumpſerant.

Ariſtobuli defenſio.

Pompejus, Hyrcano favens, Ariſtobulum dimiſit.

3. Pompejus, his auditis, Ariſtobulum de vi condemnavit, ac tum eos comiter alloquutus dimiſit: ſeque in terram eorum profectum omnia compoſiturum dicebat, poſtquam prius Nabatæorum res inſpexiſſet. at interea quietos ſe tenere juſſit; Ariſtobulum ſimul colens, ne nationem averteret & tranſitum ei intercluderet. neque tamen non eſt id ab Ariſtobulo factum. Nam nulla re exſpectata earum, de quibus cum eo Pompejus colloquutus erat, in urbem Delium & inde in Judæam ſe contulit.

VI.

Pompejus in Ariſtobulum exercitum ducit.

4. Iſtis autem Pompejus iraſcitur, & aſſumpto quem in Nabatæos ducebat exercitu, & à Damaſco reliquaque Syria auxilio, aliiſque quas habebat legionibus Romanis, in expeditionem profectus eſt adverſus Ariſtobulum. Atque ubi præterita Pella & Scythopoli ad Coreas venit, quæ *urbs* per mediterranea obeunti initium eſt Judææ, illic in quoddam præſidium pulchrum admodum, in montis vertice ſitum, Alexandrium *dictum*, cum Ariſtobulus confugiſſet, *Pompejus ei* ſignificatum miſit ut ad ſe veniret. Ille vero, monentibus multis, ne cum Romanis bellum gereret, deſcendit: &, poſtquam cum fratre de potentatu diſceptaverat, iterum in arcem aſcendit permiſſu Pompeji. id quod iterum & tertio fecit, ſimul ſemet adulari ſinens ſpe regni ab ipſo obtinendi, & ad omnia ejus imperata ſe obedientem eſſe ſimulans, ſimulque in caſtellum ſe, ne vires amitteret, recipiens, & ad bellandum opes ſibi parans, veritus ne principatum transferret ad Hyrcanum. At jubente Pompejo ut caſtella traderet & præſidiorum præfectis ſua manu ſcriberet (alioquin interdictum erat ne *quenquam* admitterent) paruit

Ariſtobulus caſtella Pompejo tradit.

Υρκανὸς δὲ κατηγόρει, ὅτι πρεσβύτερος ὢν [a] ἀφαιρεθείη τὸ πρεσβεῖον τοῦ Ἀριστοβούλου, καὶ μικρὸν ἔχοι μέρος τῆς χώρας ὑφ' αὑτῷ, τὰ δὲ ἄλλα βίᾳ [b] λαβὼν Ἀριστόβουλος· τάς τε καταδρομὰς τὰς ἐπὶ τοὺς ὁμόρους, καὶ τὰ πειρατήρια τὰ ἐν θαλάττῃ τοῦτον εἰ) τ συσήσαντα [c] διέβαλλεν, οὐκ ἂν ὑφ' ὑποστῆναι λέγων ὃ ἔθνος, [d] εἰ μὴ βίαιός τε ἦ καὶ παραχώδης ὑπῆρχε. συνηγόρουν δὲ αὐτῷ [e] ταῦτα λέγοντες πλείους ἢ χίλιοι τ δοκιμωτάτων Ἰουδαίων, Ἀντιπάτῳ παρασκευάσαντος. ὁ δὲ ὅ μὲ ἐκπεσεῖν αὐτὸν τ ἀρχῆς τ ἐκείνῳ φύσιν ἠτιᾶτο, ἄπρακτον ὄντα, καὶ ἀφ' οὗ τοῦτ' εὐκαταφρόνητον. αὐτὸν δὲ ἔλεγε φόβῳ ὅ μὴ πρὸς ἄλλους μεταστῆναι τὴν ἀρχήν, ἐξ ἀνάγκης αὐτὴν ὑπελθεῖν, προσαγορεύεσθαι δὲ αὐτὸν τοῦτο ὅπερ καὶ Ἀλέξανδρον τὸν πατέρα. καὶ δὴ μάρτυρας τούτων ἐκάλει τοὺς νέους καὶ σοβαροτέρους, οἳ ἐκδεδύκεσαν τὰς πορφυρίδας καὶ τὰς κόμας καὶ τὰ φάλαρα, καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, οἷ ὥσπερ ὑ δίκην ὑφέξοντες ἀλλ' ὡς εἰς πομπὴν πρεσῖόντες ὑπέκειντο.

γ'. Πομπήιος δὲ τούτων ἀκούσας, καὶ καταγνοὺς Ἀριστοβούλου βίαν, τότε μὲ αὐτὸς ἀπέπεμψε διαλεχθεὶς φιλανθρώπως· ἐλθὼν δ' εἰς τ χώραν αὐτῶν, ἔλεγε διατάξειν ἕκαστα, [f] ἐπειδὰν τὰ τ Ναβαταίων πρῶτον [g] ἴδῃ. τέως δ' [h] ἐκέλευεν ἡσυχίαν ἄγειν, πρεσβεύων ἅμα τ Ἀριστόβουλον, μὴ τ χώραν ἀποστῆσαι καὶ διακλεισθεῖσι τ παρόδων. ἔτυχε μέντοι τοῦτο ἐξ Ἀριστοβούλου γενόμενον. ὁ γὰρ ἀναμείνας ὀλίγον ὧν διελέχθη πρὸς αὐτὸν ὁ Πομπήιος, [i] εἰς Δήλιον πόλιν ἦλθε, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπῆρεν.

δ'. Ὀργίζει δὲ ὅτι τούτοις Πομπήιος, καὶ τ ὅτι τοὺς ε'. Ναβαταίους ἀναλαβὼν στρατιὰν, ἔπει Δαμασκοῦ καὶ τ ἄλλης Συρίας [k] ὅπλων, σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ Ρωμαίων τάγμασιν, ἐστράτευσεν ὅτι τ Ἀριστόβουλον. ὡς δὲ παραμειψάμενος Πέλλαν καὶ Σκυθόπολιν εἰς Κορέας ἦκεν, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τ Ἰουδαίας διεξιόντι τ μεσόγειον, [l] ἐνταῦθα εἴς τι περιφανὲς ἔρυμα, ἐπ' ἄκρου ὄρους ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, Ἀριστοβούλου συμπεφευγότος, πέμψας ἐκέλευσεν ἥκειν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, παραμυθίαν πολλῶν μὴ πολεμεῖν Ρωμαίοις, κάτεισι· καὶ διαμφιλογισαμένου πρὸς τ ἀδελφὸν περὶ τ ἀρχῆς, πάλιν εἰς τ ἀκρόπολιν ἀναβαίνει Πομπηίου συγχωρήσαντος. καὶ τοῦτ' ἐποίησε δὶς καὶ τρὶς, [m] ἅμα μὲ κολακεύων τ ἐπ' αὐτῷ περὶ τ βασιλείας ἐλπίδα, καὶ πρὸς ἕκαστον ὧν [n] ἐκέλευσε Πομπηίῳ ὑπακούειν ὑποκενόμενος, ἅμα δὲ ἀναχωρῶν εἰς τὸ ἔρυμα [o] ὑπὲρ τῆ μὴ καταλύειν αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀφορμὰς αὐτῷ παρασκευαζόμενος, δεδιὼς μὴ τὴν ἀρχὴν εἰς Ὑρκανὸν περιστήσῃ. κελεύοντος δὲ Πομπηίου [p] παραδιδόναι τὰ ἐρύματα, καὶ τοῖς [q] φρουράρχοις ὑπιστέλλειν τῇ ἑαυτῶ χειρὶ, παρεδίδοσαν δὲ ἄλλως [r] ἀπείρητοι, πείθει

a Αφαιρεθῆ τὸ πρεσῖεῖον *Vat.* ἀφαιρεθείη τ πρεσῖείου *Busb.* b Λαβὼν Αριστόβουλον *Busb.* c Ita *Busb.* & *Hen.* διέβαλεν in *cæteris.* d Αὐτὸς post ἔθνος addit *Busb.* e Ita lego cum *Cod. Hen.* ταῦτα in *cæteris.* id quod admitti poteſt, ſi λέγων legamus cum duobus *MSS.* f Καλῶν post ἐπειδὰν addit *Hen.* g Ἴδῃ *Busb.* & *Hen.* h Εἶξεν *Busb.* i In *lib.* 1. de *Bello Jud.* λιμὴν Διονυσιάδων χωρίζεται, nulla mentione facta urbis Delii. In *Epiphanii* libris, *in Delon civitatem venit.* k Επικουρικὸς, σὺν τοῖς ἄλλ. *Hen.* l Ενταῦθα ἐπὶ περιφ. ἔ. ἐ. ἀ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Αλιξάνδρειον, εἰς ὃ Αρ. συμπεφυγότος, πέμψας in *Editis.* ἃ ἐπὶ τὸ Αλιξάνδρειον συμπεφυγότος Αλεξανδρέων, ἔρυμα ἓν τοῦτο εὐφυὲς ἐπ' ἄκρου τ ὄρους ἱδρυμένον, πέμψας *Busb.* quæ lectio non diſpliceret, niſi quod nimium à *vulgata* recedat. Ενταῦθα εἴς τι περιφ. ἔρ. ἐ. ἀ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Αλιξάνδρειον, εἰς Αλεξ. *Hen.* &c. unde textum (omiſſo εἰς ὃ *Editorum*, aut εἰς *Cod. Hen.* & ἐπὶ in εἴς τι mutato) reſtituendum cenſui. m Αμα μὲ κολακεύων τὴν ἀπ' αὐτῶ *Hen.* & *Vat.* n Κελεύσειεν *Hen.* o Υπὲρ τ μὴ κωλύειν ἐξω αὐτῶ, *ne extra illud diverteret*, legendum conjicit *Scholarius.* Ως μὴ ἀποκαλύπτειν δέοιεν αὐτὸν in l. 1. de *Bello Jud.* quod *Rufinus* vertit, *ne quid regiæ dignitati detrahere videretur.* p Παραδιδόναι *Hen.* q Φρουράρχοις *Hen.* & *Busb.* r Ita *Hen. Busb. Vat* & *Zonar.* ἀφείρητο in *Editis.* ἀπείρητος *Gall.*

a In

πείθεται μὲν, δυσανασχετῶν δὲ ἀνεχώρησεν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ ὁ Πομπήιος ἐπολέμει. καὶ μετ' ὀλίγον πολὺ Πομπήιῳ, ἀπαὶ ἐπ' αὐτὸν ἄγοντι, καθ' ὁδὸν [a]ἀφικόμενοί τινες ὅτι Πόντῳ τῷ Μιθριδάτῃ τελευτῶντι ἐμήνυον, ὑπὸ Φαρνάκου τοῦ παιδὸς [b]αὐτοῦ γενομένῳ.

ille quidem; ſed ægre id ferens, Hieroſolyma conceſſit, ſeque ad bellum præparavit. Atque haud multo poſt Pompejo, adverſus eum copias ducenti, quidam in via, qui à Ponto venerant, Mithridatis obitum nunciant, qui à Pharnace filio ſuo peremptus erat. *Mithridates à Pharnace occiſus.*

ζ'. ΚΕΦ. δ'.

Ως Πομπήιος Ιεροσόλυμα, τῶν πολιτῶν αὐτῷ τὰς πύλας ἀποκλεισαμένων, πολιορκεῖ καὶ κατὰ κράτος αἱρεῖ· οἷά τε ποιῆσας τότοις ἔπραξεν ἐν Ιουδαίᾳ.

VII.

CAP. IV.

Quomodo Pompejus Hieroſolyma, poſtquam cives ei portas clauſerant, obſidet & vi expugnat: & quæ præterea in Judæa fecit.

ΣΤρατοπεδευσάμενος δὲ [c]ὅπῃ Ιεριχοῦντα, ἔνθα τε φοίνικα τρέφεται συμβέβηκε, [d]καὶ ὁ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρόταται, ὁ τῶν [e]θάμνων τεμνομένων ὀξεῖ λίθῳ [f]διαπιδύει ὥσπερ ὀπὸς, ἔωθεν ὅπῃ [g]Ιεροσόλυμα ἐχώρει. καὶ μεταγνόησας Αριστόβουλος ἀφικνεῖται πρὸς Πομπήιον· καὶ χρήματα [h]διδοὺς, καὶ τοῖς Ιεροσολύμοις αὐτὸν εἰσδεχόμενος, παρεκάλει παῦσαι τὸν πόλεμον, καὶ πράττειν μετ' εἰρήνης ὅ,τι βούλοι. συγκύψας δὲ Πομπήιος αἰτοῦ δεομένῳ, πέμπει Γαβίνιον καὶ πρατιώτας, ὅπῃ τά τε χρήματα καὶ τὴν πόλιν. ὁ μὲν ἐπράχθη τι τούτων, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ὁ Γαβίνιος, τῆς τε πόλεως ἀποκλεισθεὶς, καὶ τὰ χρήματα μὴ λαβών, τῶν Αριστοβούλου πρατιωτῶν ὐκ ὑπεριδόντων τὰ συγκείμενα γενέσθαι. ὀργὴ δ' ὅπῃ τούτοις Πομπήιον λαμβάνει, καὶ, τὸν Αριστόβουλον ἐν φυλακῇ καθεῖρξας, αὐτὸς ὅπῃ τὴν πόλιν ἤρχετο, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἀσφαλῆ ὀχυρὰν, μόνῳ δὲ τῷ βορείῳ μέρει φαύλως ἔχοντι. περίκειται γὰρ αὐτῇ φάραγξ εὐρεῖά τε καὶ βαθεῖα, οἵτινες ἀπολαμβάνουσι τὸ ἱερὸν, λιθίνῳ περιβόλῳ καρτερῶς πάνυ πεπυκασμένον.

CUM autem apud Hierichuntem caſtra poſuiſſet *Pompejus*, (ubi palmæ naſcuntur vigentque, & opobalſamum unguentum præſtantiſſimum, quod fruticibus acuto lapide inciſis inſtar ſucci exſudat) mane Hieroſolyma contendit. Et Ariſtobulus mutata ſententia eum adit; atque pecuniam ſe ei daturum, & Hieroſolymis recepturum eſſe pollicens, orabat ut bello ſuperſedeat, & quæ velit cum pace faciat. Illi cum veniam oranti dediſſet Pompejus, mittit Gabinium & milites ad pecuniam & urbem *accipiendam*. neque tamen quidquam horum factum eſt: quin reverſus eſt Gabinius, urbe excluſus, nec accepta pecunia, quod Ariſtobuli milites conventa ſervari non permiſerunt. Has ob cauſas ira incenſus eſt Pompejus, &, cum Ariſtobulum in cuſtodiam dediſſet, ipſe ad urbem proficiſcitur, cætera quidem firmam, tantum ſeptentrionali parte levius munitam. circundabat enim eam lata profundaque vallis, intra ſe fanum comprehendens, lapideo muro valide admodum cinctum. *Pompejus Hieroſolyma contendit.* *Gabinio, Pompeji legato, portas claudunt Hieroſolymitani.*

κ'. β'. Ην δὲ τῶν ἀνθρώπων ἔνδον στάσις, οὐχ ὁμονοούντων περὶ τῶν συνεχόντων. ἀλλὰ τοῖς μὲν εὐσεβὲς παραδιδόναι Πομπηίῳ τὴν πόλιν· οἱ δὲ τὰ Αριστοβούλου φρονοῦντες ἀποκλείειν τε καὶ πολεμεῖν παρήνουν, τῷ κρείττονι ἕπεσθαι δεδεμένον. φθάσαντες δὲ οὗτοι τὸ ἱερὸν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν τείχουσαν ἀπ' αὐτοῦ γέφυραν εἰς τὴν πόλιν ἔκοψαν, εἰς πολιορκίαν εὐτρεπιζόμενοι. οἱ δὲ ἕτεροι δεξάμενοι τὸν στρατὸν [k]συνεχείρισαν Πομπηίῳ τήν τε πόλιν καὶ τὰ βασίλεια. Πομπήιος δὲ Πείσωνα [l]τὸν ὑποστράτηγον πέμψας σὺν στρατῷ, τήν τε πόλιν, καὶ τὰ βασίλεια ἐφρούρει· καὶ τὰς οἰκίας τὰς [m]πρὸς τῷ ἱερῷ, καὶ ὅσα ἦν ἔξω περὶ τὸ ἱερὸν ὠχύρου. καὶ τὸ μὲν πρῶτον, λόγους συμβατηρίους τοῖς ἔνδον προσέφερεν· ὡς δ' οὐ παρεκαλοῦντο εἰς ἃ προσεκαλεῖτο, τὰ περὶξ ἐτείχιζε χωρία, πρὸς ἅπαντα ὑπηρετοῦντος αὐτῷ προθύμως. Πομπηίῳ δὲ ἔσωθεν στρατοπεδευομένῳ, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ ἱεροῦ μέρος, ὅθεν ἦν ὁπλομαχία. ἀνεστήκεσαν δὲ καὶ ἔνταῦθα μεγάλοι πύργοι, καὶ τάφρος δὲ [n]ὀρώρυκτο, καὶ βαθεῖα περιεῖχετο φάραγξ. ἀπερρώγει γὰρ καὶ τὰ πρὸς τὴν πόλιν, τῆς γεφύρας ἀνατετραμμένης ἐφ' ᾗ δίῃγε Πομπήιος· καὶ τὸ χῶμα ὁσημέραι [o]ταλαιπωρούμενον ἐγήγερτο, τειμόν-

2. Erat autem hominum intus diſſidium, quid facto opus eſſet non conſentientium. nam quidam cenſebant urbem dedendam Pompejo: alii vero, Ariſtobulo faventes, portas ei claudendas bellumque parandum eſſe ſuadebant, quoniam Ariſtobulus in vinclis haberetur. Atque hi fanum præoccuparunt, & pontem, qui ab eo in urbem ferebat, interruperunt, ſeſe ad ſuſtinendam obſidionem parantes: alii vero, admiſſo exercitu, urbem Pompejo & regiam tradiderunt. At Pompejus, miſſo Piſone legato cum exercitu, urbem & regiam præſidiis firmabat: domoſque fano adjacentes, & omnia quæ foris circa templum erant muniebat. Ac primum quidem iis qui intus erant de pace ineunda verba faciebat: cum autem illi in quas offerebat conditiones non deſcenderent, circumjecta loca muro ſepſit, Hyrcano ad omnia ſtudioſe ei ſubſerviente. Porro Pompejus caſtra collocavit extra, à fani parte ſeptentrionali, qua erat expugnabile. Stabant & ibi magnæ turres, & foſſa depreſſa erat, profundaque valle circundata. Erat enim prærupta pars ea quæ in urbem ſpectabat, interrupto ponte qua parte degebat Pompejus: & agger quotidie magno labore ſurgebat, ſecantibus VIII. *Hieroſolymorum una pars Pompejo tradita, altera obſeſſa.* *Pompejus templum oppugnare parat.*

---

a In *Epiphanii* verſione, *quidam ex Ponto veniens nunciavit Mithridatem hauſto veneno deſunctum, quod illi filius ſuus Pharnaces confecerat.* *b* Αὐτῷ ſolus *Hen.* *c* Περὶ Ιερ *Busb* & *Hen.* *d* Καὶ τὸ ἀπὸ βαλσάμου μύρον *Hen.* καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον *Busb* τὸ μύρον τὸ ἀκρότατον *Zonar.* *e* Πρίσμασιν in l. 1. de *Bello Jud.* *f* Similiter fere ac *Joſephus* ſcribit *Strabo* l. 10. p 763. τὸν φλοιὸν ἐπιχαράττοντες ὑπολαμβάνουσιν ἀγγείοις τὸ ὀπὸν, γλιχρῷ γάλακτι παραπλήσιον. *g* Ιεροσόλυμα *Hen.* *h* Hic loci eſt temporum ἐναλλαξις, præſenti pro futuro poſito. Vide *H. Stephanum* in *Append.* ad *Script. de Dial. Att.* p. 131. *i* Ita etiam *Zonaras* & & *MSS.* omnes, præter *Busb.* qui habet ὧν. *k* Ita *Busb.* ἐνεχείρησαν in *cæteris.* *l* Ita *MSS.* τὸν στρατηγὸν in *Editis.* *m* Πρὸς τῷ ἱερῷ *Busb.* & *Hen.* *n* Ωρυκτο ſolus *Busb.* *o* Ταλαιπωρημένοις *Busb.* ταλαιπωρήμενον *Hen.*

cantibus proximas arbores Romanis. Ac poſtquam abſolutum erat opus, foſſa ægre completa propter infinitam *ejus* altitudinem, admotis machinis & tormentis à Tyro allatis, fanum ſaxis miſſilibus quatere inſtitit. At niſi nobis patrium fuiſſet ſeptimis diebus feriari, non fuiſſet perfectus agger, illis prohibentibus. Prælio enim laceſſentes & ferientes hoſtes repellere permittit lex, ſed aliud quidpiam agentes *impedire* non patitur.

Judæi, dum templum oppugnatur, rem divinam faciunt.

3. Itaque cum id intellexiſſent Romani, iſtis diebus, quas *à feriando* Sabbata appellamus, neque Judæos telis petebant, neque cum eis manus conſerebant, ſed aggerem & turres excitabant, & machinas admovebant, ut eis poſtridie uterentur. Licet autem vel hinc diſcere, quam immenſo pietatis ſtudio Deum colamus, & quam obſervantes legum ſimus, quod *ſacerdotes* ex obſidione nihil præ metu impediti fuerint, quo minus ſacra peragerent; ſed bis quotidie mane & hora nona rem divinam ad aram fecerint, neque, ſiquid in oppugnatione difficile inciderit, ſacrificia omiſerint. Etenim capta urbe, tertio *demum* menſe, die jejunii, Olympiade centeſima ſeptuageſima nona, Cajo Antonio & Marco Tullio Cicerone conſulibus, cum vi ingreſſi hoſtes eos qui erant in fano jugularent; tamen qui ſacra procurabant nihilo ſecius rem divinam facere perſeverabant, neque metu vitæ amittendæ neque jam cæſorum multitudine in fugam compulſi, quicquid pati neceſſe erat illud ad aras ipſas laturos eſſe melius putantes, quam ut aliquid legibus patriis præſcriptum omitterent. Quod autem iſta non ſint fabula, unice ad falſæ pietatis laudem oſtendendam adhibita,

Templum captum.

Strabo, Nicolaus, & Livius.

ſed *ipſamet* veritas, teſtimonio ſunt qui res à Pompejo geſtas memoriæ prodiderunt; & in his Strabo & Nicolaus, ac præterea Titus Livius, hiſtoriæ Romanæ ſcriptor.

Magna Judæorum cædes.

4. Atque poſtquam admota machina maxima turrium concuſſa cecidit, ſecumque ruinam traxit & locum aperuit, hoſtes quidem irruperunt. Eorum autem primus Cornelius Fauſtus Syllæ filius cum ſua militum cohorte murum aſcendit; poſt eum vero Furius centurio, cum eis qui ipſum ſequebantur ex altera parte: atque inter utrumque Fabius, & ipſe centurio, cum valida ſuorum manu. Omnia autem plena cædibus erant. ac Judæorum alii quidem à Romanis, alii vero à ſuis occidebantur: nonnullique per prærupta ſeſe dejiciebant, aut ſuccenſis ædibus ſeipſos comburebant, non ſuſtinentes ea pati quæ fierent. Atque Judæorum quidem ad duodecim millia ceciderunt, Romanorum vero perpauci. captus etiam eſt Ab-

των ἡ πόλις ὕλλου Ρωμαίων. καὶ ἐπειδὴ τοῦτ' ἔσχε ἱκανῶς, μόλις πληθείσης τῆς τάφρου βαθὺς ἄπειρον, προσβαλὼν μηχανὰς καὶ ὄργανα ὁ Τύριος [a] κομισθέντα, ὑπερίσησας κατήρασε τὸ ἱερὸν τοῖς πετροβόλοις. εἰ δὲ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν ἀργεῖν [b] τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας, οὐκ ἂν ἠνύσθη τὸ χῶμα, κωλυόντων ἐκείνων. ἄρχοντας [c] γὰρ μάχης καὶ τυπώσεως ἀμυδρὰς δίδωσιν [d] ὁ νόμος, ἄλλο δέ τι δρῶντας τοὺς πολεμίους οὐκ ἐᾷ.

γ'. Ο δὴ ὑ Ρωμαῖοι [e] σαββίζοντες, κατ' ἐκείνας τὰς [f] ἡμέρας, ἃς δὴ Σάββατα καλοῦμεν, ὅτ' ἔβαλλον τοὺς Ἰουδαίους, ὅτ' εἰς χεῖρας αὐτοῖς [g] ἀπήντων, χῶν δὲ καὶ πύργους ἀνίσασιν, καὶ τὰ μηχανήματα προσῆγον, ὥστε αὐτοῖς εἰς τ' ὀπίσω ὠφελεῖν ταῦτα τῇ). μάθοι δ' ἄν τις ἐντεῦθεν ὑ ὑπερβολὴν ἧς ἔχομεν περὶ τὸ Θεὸν εὐσεβείας, καὶ τὴν φυλακὴν τῶν νόμων, μηδὲν ἐᾶσθ' ὑπὸ τῆς πολιορκίας διὰ φόβον [h] ἐμποδιζόμενον πρὸς τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ δὶς τῆς ἡμέρας, πρωΐ τε ὑ περὶ ὀνάτην ὥραν, ἱερουργοῦντων ὅτι δ' βωμῷ, ὑ μηδ', εἴ τι περὶ τὰς προσβολὰς δύσκολον εἴη, τὰς θυσίας παριέντων. ὑ γὰρ ἁλόσης τῆς πόλεως περὶ [i] τρίτον μῆνα, τῇ τῆς [k] νηστείας ἡμέρᾳ, κατ' τὴν ἐννάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν ὑ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα, ὑπατευόντων Γαΐου Ἀντωνίου καὶ Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος, οἱ πολέμιοι μὲν εἰσπεσόντες, ἔσφαττον τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ περὶ τὰς θυσίας ὑδὲν ἧττον ἱερουργοῦντες διετέλουν, ὅτε ἐπὶ δ' φόβῳ δ' περὶ τὴν ψυχὴν, ὅτε ἐπὶ δ' πλήθει τῶν ἤδη φονευομένων, ἀναγκαζόντες ἀποφάναι, πᾶν δ' ὅ,τι δέοι παθεῖν τοῦτο παρ' αὐτοῖς ἐπουμένους τοῖς βωμοῖς κρεῖττον εἶ) νομίζοντες, ἢ παρελθεῖν τι τῶν νομίμων. ὅτι δὲ ὁ λόγος ταῦτα μόνον [l] ὄντ' ἐγκώμιον ψευδὴς εὐσεβείας ἐμφανίζων, ἀλλ' ἀλήθεια, μαρτυροῦσι πάντες οἱ τὰς κατ' Πομπήιον πράξεις ἀναγράψαντες· ὧν οἷς καὶ [m] Στράβων καὶ Νικόλαος, καὶ πρὸς τούτοις [n] Τίτος Λίβιος, ὁ τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας συγγραφεύς.

δ'. Ἐπεὶ δὲ ὅ μηχανήματος προσαχθέντος, σφοδρὸς ὁ μέγιστος τῶν πύργων κατηρέχθη, ὑ παρέρρηξέ τι χωρίον, εἰσεχέοντο μὲν οἱ πολέμιοι. πρῶτος δὲ αὐτῶν Κορνήλιος Φαῦστος Σύλλα παῖς σὺν [o] τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπέβη τε τείχους, μεθ' δὲ αὐτὸν, Φούριος ἑκατοντάρχης, ἅμα τοῖς ἑπομένοις τοῦ θατέρου μέρους· [p] διὰ μέσου δὲ Φάβιος, ὑ αὐτὸς ἑκατοντάρχης, σὺν ῥώμῃ καρτερᾷ. φόνου δ' ἦν πάντα [q] ἀνάπλεα. [r] ὑ τῶν Ἰουδαίων, οἱ μὲν ὑπὸ Ρωμαίων, οἱ δὲ ὑπ' ἀλλήλων ἀνῃροῦντο· εἰσὶ δὲ οἳ ὑ τῇ χειρὶ τῶν ἑαυτῶν [s] ἐρρίπτουν, ὑ πῦρ ἐνιέντες εἰς τὰς οἰκίας ἐνεπίμπρασαν, τὰ γινόμενα καρτερῆσαι οὐχ ὑπομένοντες. ἔπεσον δὲ, τῶν μὲν Ἰουδαίων, εἰς [t] μυρίους ὑ δισχιλίους, Ρωμαίων δὲ πάνυ ὀλίγοι. ἐλήφθη δὲ ἀγχμάλωτος ὑ Ἀψάλωμος, θεῖος ἅμα καὶ

Strabo, Nicolaus, & Livius.

Templum captum.

Magna Judæorum cædes.

Judæi, dum templum oppugnatur, rem divinam faciunt.

a Alii ſic diſtinguunt, κομισθέντα ὑπερίσησας, κατήρασε τ. ἱ. π. πετροβόλοις. *b* Vide *Strabonem* l. 16. p. 763. & *Xiphilinum* è *Dionis* l. 37. p. 141. *Edit. Sylburg.* *c* Μὲν γὰρ *Vat.* & *Busb.* *d* Lege utique non ſcripta, ſed à Doctoribus tradita, poſt tempora Mattathiæ Maccabæi. *e* Σαββιζόντες *Hen.* *f* Ἡμέρας ὑ κατακαλοῦμεν *Hen.* reliquis omiſſis. *g* Ὑπήντων *Busb.* & *Hen.* *h* Aut *ἐμποδὼν* ſubintelligendum monuit Cl. *Lowthius*, aut *ἡμῶν*. *i* Τέταρτον poſt *Scaligerum* malit *Caſaub.* p. 665. *Edit. Lond.* Verum tertius hic menſis (ut inquit *Petitus* in *Animadv. ἀνεκδότοις*) non eſt anni ſed obſidionis, ut conſtat ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit τρίτῳ μῆνι τῆς πολιορκίας &c. Adde *Langium* de *Annis Chriſti*, l. 1. c. 18. p. 337. & *Steph. Le Moine* in notis ad *Barnabæ* Epiſt. p. 602. Monet tamen *Uſſerius* ad *A. M.* 3940. intelligi menſem tertium *anni civilis* ab autumno deducti, adeoque diem (quo Judæi etiamnum jejunant) menſis Ciſleu viceſimum octavum, qui hoc anno erat Decembris Juliani viceſimus, idemque Saturni dies: templum autem à Pompejo Saturni die expugnatum, etiam *Dionem* jam laudatum ſignificare. *k* Τῇ ἑορτῇ τῆς νηστείας, ὥσπερ οὖν ἀξιοπίστως τ' γενομένης ἐπὶ Πομπηίου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς *Joſ.* ſub finem hujus libri. De Jejunio iſto videſis *Langium*, *Monachum*, & *Uſſerium* locis jam citatis. *l* Illud ἐστὶ non agnoſcit *Hen.* nec *Epiphan.* qui præterea legiſſe videtur ἐγκώμιον ψευδῆ. *m* Lib. XVI. p. 762. *Edit. Pariſ.* *n* *Epitom.* CXI. adde *Tacitum* l. 5. Hiſt. c. 9. *o* Ita *Vat.* & *Epiphanius* qui vertit, *cum ſuis militibus.* Τοῖς ἐπ' αὐτῷ in *Editis Alliſque* eſt qui legendum cenſet, τοῖς ὑπ' αὐτόν. *p* Διὰ μέσου *Hen.* *q* Ἀνάπλεα *Hen.* & *Busb.* *r* Τῶν γὰρ Ἰουδ. *Busb.* *ſ* Ἐμβίπτουν *Busb.* ἔμβριψαν *Hen.* *t* Δισμυρίους è δισχιλίους *Hen.* & *Epiphan.* Vulgatam lectionem retinui, præcipue quod cum ea conſentiat *Eutropius.*

ὑ πενθερὸς Ἀριστοβούλου. παρηκολούθη δὲ ὑ μικρὰ περὶ τ ναὸν, ἄβατόν τε ὄντα ἐν ᾧ πρὶν χρόνῳ ὑ ἀόρατον. παρῆλθε γὰρ εἰς ὃ ἐντὸς ὁ Πομπήϊος, ὑ τ τοῖ αὐτὸν ὐκ ὀλίγοι, ὑ εἶδον ὅσα μὴ θεμιτὸν ἦν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἢ μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν. [b] ὄντων δὲ τραπέζης τε χρυσῆς, ὑ λυχνίας ἱερᾶς, ὑ σπονδείων, ὑ πλήθους ἀρωμάτων, χωρὶς δὲ τούτων ἐν τοῖς θησαυροῖς ἱερῶν χρημάτων εἰς δύο χιλιάδας ταλάντων, οὐδενὸς ἥψατο δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ τούτῳ τ περὶ αὐτὸν ἀξίως ἔσωσεν ἀρετῆς. τῇ τε ὑστεραίᾳ καθήρειν παρηγείλας ὅ ἱερὸν τοῖς [d] νεοποίοις, ὑ τὰ νόμιμα ὑπιφέρειν τῷ Θεῷ, τ ἀρχιερωσύνην ἀπέδωκεν Ὑρκανῷ· διά τε τἄλλα ὅσα χρήσιμος ὑπῆρξεν αὐτῷ, ὑ ὅτι τοὺς κτ τ χώρας Ἰουδαίους Ἀριστοβούλῳ συμπολεμεῖν ἐκώλυσε· ὑ τοὺς αἰτίους ὧ πολέμου ᾧ πελέκει διεχρήσατο. τ δὲ Φαῦστον, ὑ τοὺς ἄλλους, ὅσοι [e] ὃ τεῖχος προθύμως ἐπέβησ, τ πρεπόντων ἀριστείων ἠξίωσε. ὑ τὰ μ Ἱεροσόλυμα ὑποδελῆ φόρῳ Ῥωμαίοις ἐποίησεν· ἃς δὲ οἱ ἔνοικοι πρότερον πόλεις ἐχειρώσαντο τ Κοίλης Συρίας ἀφελόμενος, ὑπὸ ᾧ στρατηγῷ ἔταξε, ὑ ὃ σύμπαν ἔθνος, ὅπερ μέγα πρότερον αἰρόμενον, ἐντὸς τ ἰδίων ὅρων συνέστειλεν. ὑ Γάδαρα μ, μικρὸν ἔμπροσθεν [f] καλασκαφεῖσαν, ἀνέκτισε, [g] Δημητρίῳ χαριζόμενος τῷ Γαδαρεῖ, ἀπελευθέρῳ ἑαυτοῦ· τὰς δὲ λοιπὰς, Ἵππον, ὑ Σκυθόπολιν, καὶ Πέλλαν, καὶ Δίον, καὶ Σαμάρειαν, ἔτι τε Μάρισσαν, καὶ Ἄζωτον, καὶ Ἰάμνειαν, καὶ Ἀρέθουσαν, τοῖς οἰκήτορσιν ἀπέδωκε. καὶ ταύτας μ ἐν τῇ μεσογείῳ, χωρὶς τ κατασκαμμένων, Γάζαν τε πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ὑ Ἰόππην, ὑ Δῶρα, καὶ Στράτωνος τ πύργον· ἣ, κτίσαντος αὐτὰ Ἡρώδου μεγαλοπρεπῶς, καὶ λιμέσι τε καὶ ναοῖς κοσμήσαντος, μετωνομάσθη Καισάρεια· πάσας ὁ Πομπήϊος ἀφῆκεν ἐλευθέρας, καὶ προσένειμε τῇ ἐπαρχίᾳ.

ε'. Τούτῳ δ' πάθους τοῖς Ἱεροσολύμοις αἴτιοι κατέστησαν Ὑρκανὸς καὶ Ἀριστόβουλος, πρὸς ἀλλήλους στασιάσαντες. τοῦ τε γὰρ ἐλευθερίαν [i] ἀπεβάλομεν, καὶ [k] ὑπήκοοι Ῥωμαίων κατέστημεν· καὶ τὴν χώραν ἣν τοῖς ὅπλοις ἐκτησάμεθα τοὺς Σύρους ἀφελόμενοι, ταύτην ἠναγκάσθημεν ἀποδοῦναι τοῖς Σύροις, καὶ πρὸς πλείοσι ἢ μύρια τάλαντα Ῥωμαῖοι σὺν βραχεῖ χρόνῳ παρ' ἡμῶν εἰσπράξαντο· [l] καὶ βασιλεία, ἡ πρότερον τοῖς κτ' γένος ἀρχιερεῦσι διδομένη [m] τιμὴ, δημοτικῶν ἀνδρῶν ἐγένετο. καὶ περὶ μ τούτων κατὰ χώραν ἐροῦμεν. Πομπήϊος δὲ τὴν Κοίλην Συρίαν, ἕως Εὐφράτου πόλεμον ὑ Αἰγύπτου, Σκαύρῳ πρεσβεύσας καὶ δύο τάγματα Ῥωμαίων, ὅπερ Κιλικίαν ᾤχετο, ἐπειγόμενος εἰς Ῥώμην. [n] ἐπήγετο δὲ μετὰ τ γενεᾶς καὶ Ἀριστόβουλον δεδεμένον. δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ θυγατέρες, καὶ τοσοῦτοι υἱεῖς· ὧν εἷς Ἀλέξανδρος μὲν ἀπέδρα, ὁ δὲ νεώτερος Ἀντίγονος [o] συνεκομίζετο εἰς Ῥώμην ἅμα ταῖς ἀδελφαῖς.

salomus, Ariſtobuli avunculus & idem ſocer. Non mediocriter autem læſa eſt templi religio, inacceſſi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingreſſi ſunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, niſi pontificibus ſolis, videre fas erat. Cum autem intus eſſent & menſa aurea, & ſacrum candelabrum, & pateræ *quibus libatur*, & magna vis aromatum, prætereaque in theſauris ſacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: ſed hac in re convenienter ſuæ virtuti ſe geſſit. Sequenti vero die, juſſis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum reſtituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga ſe officia, tum quia Judæos incolas Ariſtobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores ſecuri percuſſit. At Fauſto & aliis, qui primi murum conſcenderunt, digna præmia perſolvit. & urbem quidem Hieroſolymorum Romanis vectigalem fecit; quæ vero Cœles-Syriæ oppida incolæ prius ſubegerant ab eis abſtulit, & Romano prætori ſubjecit: univerſamque gentem, quæ antea tantopere efferebatur, intra ſuos fines concluſit. Et Gadara quidem, paulo ante everſa, inſtauravit, in gratiam Demetrii Gadarenſis, liberti ſui: reliqua vero oppida, Hippum, & Scythopolim, & Pellam, & Dium, & Samariam, itemque Mariſſam, & Azotum, & Jamniam, & Arethuſam, ſuis habitatoribus reſtituit. Et hæc quidem *oppida* mediterranea, præter everſa; ut & maritima, & Gazam, & Joppen, & Dora, & Stratonis turrim, (quæ, ab Herode magnifice condita atque portubus & templis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt) Pompejus omnia liberа eſſe ſivit, provinciæque *Syriæ* attribuit.

Pompejus in penetrale ingreditur.

Abſtinet ſacris.

Pontificatum reddit Hyrcano.

Hieroſolyma Romanis ſubdita.

Gadara inſtaurata.

5. Hujus cladis Hieroſolymis cauſam dederunt diſſenſione ſua Hyrcanus & Ariſtobulus. nam & tunc nobis erepta erat libertas, & in Romanorum redacti eramus poteſtatem; & regionem, quam armis captam à Syris abſtulimus, hanc ipſam compulſi ſumus Syris denuo reſtituere. ac præterea plus quam decem millia talentorum brevi tempore à nobis Romani exegerunt: ſublataque regia adminiſtratione, honore *ſcilicet* generi pontificali prius delato, popularis inducta eſt. Et de his quidem ſuo loco dicemus. Pompejus autem cum Cœlen-Syriam uſque ad Euphratem fluvium & Ægyptum Scauro tradidiſſet, cum duabus legionibus Romanis, in Ciliciam contendit, Romam ire feſtinans. Duxit autem ſecum etiam Ariſtobulum vinctum cum ejus prole. erant enim ei duæ filiæ totidemque filii: quorum unus quidem Alexander aufugiebat, junior vero Antigonus Romam una cum ſuis ſororibus deportabatur.

Diſſenſio fratrum cladis Hieroſolymitanæ cauſa.

Urbes Judæis adempiæ.

Scaurus Cœles-Syriæ præfectus.

Ariſtobulus liberique ejus Romam abducti.

a Ἡ μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ in lib. 1. de *Bello Jud.* b Εὑρὼν δὲ τράπεζαν χρυσῆν, ϵ λυχνίαν πίελε, ὑ σπονδεῖα, ὑ πλῆθος ἀρωμάτων *Hen.* quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *invenerunt autem menſam auream & circa eam candelabra, & libatoria non pauca* &c. Videlis *Villalpandum* in *Ezech.* part. 2. p. 586. c Habemus & Pompeji moderationis illuſtre exemplum apud *Ciceronem* in *Orat. pro Flacco*, hiſce verbis; *Cn. Pompejus, captis Hieroſolymis, victor ex illo fano nihil attigit.* d Νεόποιοι videntur eſſe iidem ac Νεοκῶροι, qua voce utitur ipſe *Joſephus*, lib. 1. *de Bello.* e Τῷ τείχει *Hen.* & *Vat.* f Ad πόλιν, quæ poſt vocem Γάδαρα ſubintelligenda eſt, refertur. Quomodo hæc de Gadaris intelligenda ſunt, oſtendit Cl. *Noriſius* in Diſſert. III. *de Epochis Syro-Macedonum* p. 304. *Edit. Lipſ.* g Meminit illius & *Seneca* in lib. *de Tranquillitate*, cap. 8. & *Plutarchus* in *Pompejo* & *Catone Uticenſi.* h Τῶν Ἱεροσολύμων *Busb.* τοῖς τὰ Ἱεροσόλυμα *Hen.* i Ita *Busb.* & *Hen.* ἀπεβάλομεν in *cæteris.* k Al. ὑπήκοοι Ῥωμαίοις. l Καὶ ἡ βασιλεία *Busb. Hen.* & *Vat.* m Τιμὴ abeſt *Hen.* nec legiſſe videtur *Epiphan.* n Ita *Hen.* & *Busb.* ἐπήγαγε *Zonar.* ἐπήγετο in *Editis Aliiſque.* o Συναπεκομίζετο *Busb.* συνεπεκομίζετο *Hen.*

CAP.

IX. CAP. V. ΚΕΦ. ε'. 9'.

Quomodo Scaurus fœdus facit cum Areta: quæque Gabinius, victo Alexandro Ariſtobuli filio, in Judæa geſſit.

Ως Σκαῦρος συμμαχίαν πρὸς Ἀρέταν ποιῆται· οἷά τε Γαβίνιος, νικήσας Ἀλέξανδρον Ἀριστοβούλου υἱόν, ἐν Ἰουδαίᾳ διεπράξατο.

Scauri expeditio in Petram.

CUM autem Scaurus in Petram Arabiæ *regiam* expeditionem feciſſet, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani juſſu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: miſſuſque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hoſpes eſſet, perſuaſit *ei* ut pecunia vaſtationem agri redimeret. & ipſe trecentorum talentorum ſponſor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit; non minus quod ipſe hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit.

Σκαύρου δ' ὅτε Πέτραν τὴν Ἀραβίας στρατεύσαντος, καὶ διὰ τὸ δυσεμβολωτάτην εἶναι τὰ περὶ κύκλῳ δῃοῦντος αὐτῆς, καὶ τοῦ στρατεύματος λιμώττοντος, Ἀντίπατρος κατ' ἐντολὴν Ὑρκανοῦ σῖτον ἐκ τῆς Ἰουδαίας καὶ τἆλλα ὅσων ἐκέλευε παρείχετο. πεμφθείς τε πρὸς Ἀρέταν πρεσβευτὴς ὑπὸ Σκαύρου, διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ξενίαν, πείθει καὶ αὐτὸν ἀργύριον ὑπὲρ τοῦ μὴ δῃωθῆναι τὴν χώραν δῶναι. καὶ αὐτὸς ἐγγυητὴς τριακοσίων ταλάντων γίνεται. καὶ ὅτε τούτοις ἔλυσε τὸν πόλεμον Σκαῦρος, οὐχ ἧττον αὐτὸς ἢ συνέβαινεν Ἀρέταν ἐπιθυμεῖν τοῦτο γενέσθαι βουλόμενος.

X. *Gabinius in Syriam venit.*

2. Aliquanto autem poſt Alexandro Ariſtobuli filio Judæam incurſante, imperator Gabinius Roma venit in Syriam: qui & alia memoratu digna geſſit, & in Alexandrum arma movit, cum quidem Hyrcanus Alexandri vires ſuſtinere amplius nequiret, ſed jam Hieroſolymorum murum à Pompejo dirutum erigere inſtitueret. Verum ab hoc quidem *conatu* eum prohibuerunt qui illic erant Romani: at regionem circumquaque obiens multos Judæorum armabat, collegitque celeriter decem millia peditum, ut & mille & quingentos equites, & Alexandrium munitionibus firmavit (caſtellum prope Coreas ſitum) & Machæruntem apud montes Arabiæ. Igitur eum aggreditur Gabinius, præmiſſo Marco Antonio cum aliis ducibus: qui cum armatis quos ducebant Romanis, & præterea Judæis qui eis parebant, quibus Pitholaus & Malichus præfecti erant, aſſumpto inſuper Antipatri auxilio, obviam iverunt Alexandro: Gabinius autem & ipſe cum *gravi armatura ſequebatur. Et quidem Alexander prope Hieroſolyma ſe recepit: cum vero ad manus illic ventum eſſet, præliumque committeretur, interfecerunt quidem Romani hoſtium circiter tria millia, vivoſque ceperunt non pauciores.

Alexandrum, Judæam incurſantem, perſequitur.

Prælio ſuperat.

Β'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀλεξάνδρου τὴν Ἰουδαίαν καταπερ- ι'.
χοντος τῷ Ἀριστοβούλου παιδὸς, [b] στρατηγὸς Γαβίνιος ἐκ Ῥώμης εἰς Συρίαν ἦκεν· ὃς ἄλλά τε λόγου ἄξια διεπράξατο, καὶ ὅτι Ἀλέξανδρον ἐστράτευσε, μηκέτι Ὑρκανῷ πρὸς τὸν ἐκείνου ῥώμῃ ἀντέχειν δυναμένῳ, ἀλλ' ἀνεγείρειν ἤδη καὶ τὸ τῶν Ἱεροσολύμων τεῖχος ὑπὸ χειρὸς ὄντος, ὅπερ ἔλυε Πομπηίου. ἀλλὰ τούτου μὲν αὐτὸν ἐπέσχον οἱ ἐνταῦθα Ῥωμαῖοι. περιὼν δὲ σὺν κύκλῳ τὴν χώραν, πολλοὺς ὥπλισε τῶν Ἰουδαίων, καὶ συνέλεξε ταχὺ μυρίους μὲν ὁπλίτας, πεντακοσίους δὲ πρὸς τοῖς χιλίοις ἱππεῖς, Ἀλεξάνδρειόν τε ὠχύρου, ὃ πρὸς ταῖς [c] Κορέαις ἔρυμα, καὶ Μαχαιροῦντα πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσιν. [d] ἐπῆλθον οὖν ἐπ' αὐτὸν Γαβίνιος, Μάρκον Ἀντώνιον πρεσπέμψας σὺν ἄλλοις ἡγεμόσιν. οἱ δὲ ὁπλίσαντες Ῥωμαίων τοὺς ἑπομένους, καὶ σὺν τούτοις τοὺς ἐπικούρους Ἰουδαίους, ὧν Πειθόλαος ἡγεῖτο καὶ Μάλιχος, προσλαβόντες δὲ καὶ τὸ Ἀντιπάτρου ἑταιρικὸν ἐπῆντων Ἀλεξάνδρῳ. ἠκολούθει δὲ καὶ Γαβίνιος σὺν τῇ φάλαγγι. καὶ ἀναχωρεῖ μὲν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος· συμπεσόντων δὲ ἀλλήλοις ἐκεῖ, καὶ μάχης γενομένης, κτείνουσι μὲν οἱ Ῥωμαῖοι τῶν πολεμίων ὡς τρισχιλίους, ζωγροῦσι δὲ οὐκ ἐλάττους.

Prælio ſuperat.

Alexandrium is oppugnaturus.

3. Interea Gabinius, ad Alexandrium profectus, eos qui intus erat ad compoſitionem invitabat, veniam eis ante peccatorum ſeſe daturum promittens. Cum autem multi ex hoſtibus ante munimentum caſtra haberent, quos adorti ſunt Romani, Marcus Antonius egregie pugnando, magnamque cædem faciendo *reliquis* palmam præripuiſſe viſus eſt. Cæterum Gabinius, relicta ibi parte exercitûs, ad locum expugnandum, ipſe reliquam Judæam obibat, & in quaſcunque incidebat urbes everſas, inſtaurari jubebat: & refectæ ſunt Samaria, & Azotus, & Scythopolis, & Anthedon, & Raphia, & Dora, & Mariſſa, & Gaza, & aliæ non paucæ. Dumque homines Gabinii mandatis parent, accidit tum ut ea oppida tuto incolerentur, poſtquam diu deſerta fuerant.

Urbes aliquot everſas inſtaurari jubet.

γ'. Ἐν τούτῳ Γαβίνιος ὅτι ὁ Ἀλεξάνδρειον ἐλθών, πρόκαλεῖτο τοὺς ἔνδον εἰς ἄφεσιν, συγγνώσεσθαι περὶ τῶν πρόσθεν αὐτοῖς ἡμαρτημένων ὁμολογῶν. στρατοπεδουμένων δὲ πολλῶν πρὸ τοῦ ἐρύματος πολεμίων, ἐφ' οὓς ἀνῆκαν οἱ Ῥωμαῖοι, Μάρκος Ἀντώνιος ὑπερφανῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας, ἔδοξεν ἠριστευκέναι. Γαβίνιος μὲν οὖν, μέρος τῆς στρατιᾶς [e] ἐπὶ Ἰούδᾳ καταλιπών, ὡς ἂν ἀποκατορθωθῇ ὁ χωρίον, [f] αὐτὸς ὅτι τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν ἦει, καὶ ὅσας γε οἰκητὰς ἔχουσα καθημμένας τῶν πόλεων, κτίζειν παρεκελεύετο. καὶ ἀνεκτίσθησαν, Σαμάρεια, καὶ Ἄζωτος, καὶ Σκυθόπολις, καὶ Ἀνθηδών, καὶ Ῥαφία, καὶ Δῶρα, Μαρισσά τε καὶ Γάζα, καὶ ἄλλαι οὐκ ὀλίγαι. τῶν δὲ ἀνθρώπων πειθομένων οἷς ὁ Γαβίνιος [g] προστάττει, βεβαίως [h] οἰκηθῆναι συνέβαινε τότε τὰς πόλεις, πολλοῦ χρόνου ἐρήμους γενομένας.

δ'. Ταῦτα

a Παρῆκε *Hen.* b Vide *Montacutium* in *Exercit.* VIII. p. 275. c Al. Κορεαῖς. d Ἐρχεται δ' ἐν *Busb.* e Ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον *Busb.* quod interpretamentum eſſe puto vocis σὺν αὐτῷ. f Αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν, καὶ ὅσ. *Busb.* & *Hen.* g Παρεκελεύετο *Busb.* h Οἰκισθῆναι *Busb.* * Cum legione, *Epiphan.* cum phalange *Schot.* cum reliquo exercitu, *Gelen.*

a Εφείσω

δ'. Ταῦτα δὲ Ἀλεξάνδρειον καὶ ἡ χώρα ἐπάνεισιν εἰς τὸ Ἀλεξάνδρειον· καὶ ἡ πολιορκίαν αὐτῷ κρατύναντος Ἀλεξανδρος, συγγινώσκειν τε αὐτῷ τῶν ἡμαρτημένων δέομενος, καὶ παραδιδοὺς τὰ ἐρύματα Ὑρκανίαν τε καὶ Μαχαιροῦντα, ὕστερον δὲ καὶ Ἀλεξάνδρειον. καὶ ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε. ἡ Ἀλεξάνδρου δὲ μήτηρ πρὸς αὐτὸν ἐλθοῦσα, [a] ἣ ἐφρόντει τὰ Ῥωμαίων, τῶν τε ἄνδρος αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων τέκνων ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐχομένων, συνεχώρησεν αὐτῇ ὧν ἔτυχεν ἃ προσῄτει· καὶ διοικησάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν, Ὑρκανὸν κατῆγεν εἰς Ἱεροσόλυμα, χρήσοντα τῷ ἱερῷ ὀπιμέλειαν. [b] πέντε δὲ συνέδρια καταστήσας, εἰς ἴσας μοίρας διέτεμε τὸ ἔθνος· καὶ ἐπολιτεύοντο οἱ μὲν τὸ Ἱεροσολύμοις, οἱ δὲ τὸ Γαδάροις, οἱ δ' τὸ Ἀμαθοῦντι, τέταρτοι δὲ ἦσαν οἱ τὸ Ἱεριχοῦντι, καὶ ὁ πέμπτος τὸ [c] Σαπφώρεως τῆς [d] Γαλιλαίας. καὶ οἱ μὲν ἀπηλλαγμένοι [e] τῆς δυναστείας, τὸ ἀριστοκρατείᾳ διῆγον.

4. Ille vero, istis per regionem factis, revertitur ad Alexandrium: & dum obsidionem intendit, mittit ad eum legationem Alexander, peccatorum veniam petens, & de castellis tradens Hyrcaniam & Machæruntem, tandemque etiam Alexandrium. Et ista quidem Gabinius diruit. At cum mater Alexandri, quæ Romanorum partes propterea fovebat, quod ejus vir cæterique liberi Romæ habebantur, ad eum venisset, concessit ei quæcunque postulabat: & compositis ejus negotiis, Hyrcanum duxit Hierosolyma, fani curam habiturum. Deinde constitutis quinque juridicis conventibus, in *totidem* æquales partes gentem divisit: ita ut alii jus peterent ad Hierosolyma, alii ad Gadara, alia ad Amathuntem, quarti vero ad Hierichuntem, & quinti ad Sapphora Galilææ. Atque ita principatu liberati Judæi, *deinde* ab optimatibus regebantur.

Alexandrium aliaque castella diruta à Gabinio.

Judæorum rebellionis mutatio.

ια'. **ΚΕΦ. ς'.**

Ὡς φυγόντα ἐκ Ῥώμης Ἀριστόβουλον λαῶν Γαβίνιος ἀναπέμπει εἰς Ῥώμην· καὶ ὡς Γαβίνιος ἐξ Αἰγύπτου ἐπανελθὼν μάχῃ κρατεῖ Ἀλεξάνδρου καὶ Ναβαταίων.

CAP. VI. XI.

Quomodo Gabinius Aristobulum, post fugam à Roma captum, Romam remittit: atque Gabinius ex Ægypto reversus prælio superat Alexandrum & Nabatæos.

ΑΡιστόβουλος δὲ διαδράντος ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον, ὅπερ ἦν νεωστὶ κατεσκαμμένον, ἀνατείχιζειν προαιρούμενον, πέμπει Γαβίνιος [f] πρὸς αὐτὸν γραπτώτας καὶ ἡγεμόνας, Σίσεννάν τε καὶ Ἀντώνιον καὶ Σερουίλιον, [g] κωλύσοντάς τε τὸ χωρίον αὐτὸν καθαρεῖν, καὶ συλλημψομένους αὐτόν. πολλοὶ δ' Ἀριστοβούλῳ τῶν Ἰουδαίων καὶ τὸ παλαιὰν εὐκλειαν προσέρρεον, καὶ δὴ καὶ τοῖς νεωτέροις χαίροντες πράγμασι. Πειθόλαος γάρ τις, ὑποστράτηγος τὸ Ἱεροσολύμοις ὤν, μετὰ χιλίων ἡυτομόλησε πρὸς αὐτόν· πολλοὶ δὲ τῶν προσιεμένων ἦσαν ἄνοπλοι. διεγνωκὼς δὲ εἰς Μαχαιροῦντα ἀπανίσασθαι Ἀριστόβουλος, τούτους μὲν ἀπέλυσεν [h] ἀόπλους ὄντας· οὐ γὰρ εἶναι τὸ αὐτῷ χρήσιμοι πρὸς τὰ ἔργα· τοὺς δὲ ὡπλισμένους ὡς ὀκτακισχιλίους ὄντας ἀνελάβων ᾤχετο. καὶ προσπεσόντων αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων καρτερῶς, ἥττηντο τῇ μάχῃ γενναίως οἱ Ἰουδαῖοι· καὶ πρὸς φόβον ἀγωνισάμενοι βιασαμένων τῶν πολεμίων εἰς φυγὴν τρέπονται. καὶ φονεύονται μὲν αὐτῶν εἰς πεντακισχιλίους· οἱ δὲ λοιποὶ [i] σκεδασθέντες, ὡς ἐδύναντο σώζειν [k] αὑτοὺς ἐπειρῶντο. χιλίων μέντοι πλείονας ἔχων Ἀριστόβουλος εἰς Μαχαιροῦντα διέφυγεν, ὠχύρου τε τὸ χωρίον, καὶ προσῆγεν κακῶς ἔτι ἦν ἐλπίδος ἀγαθῆς εἴχετο. δύο δ' ἡμέρας ἀντισχὼν τῇ πολιορκίᾳ, καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, αἰχμάλωτος μετ' Ἀντιγόνου τοῦ παιδὸς, ὃς δὴ καὶ συνέφυγεν ἐκ Ῥώμης αὖθις, πρὸς Γαβίνιον ἄγεται. καὶ τοιαύτη μὲν Ἀριστοβούλου χρησάμενος τύχη, πάλιν εἰς Ῥώμην ἀναπέμπεται, καὶ δεθεὶς [l] αὐτόθι κατείχετο, βασιλεύσας μὲν καὶ ἀρχιερατεύσας [m] ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ἀνὴρ δὲ λαμπρὸς

CUM autem Aristobulus Roma in Judæam profugisset, & Alexandrium, quod nuper erat eversum, reficere instituret, mittit Gabinius adversus eum milites, & duces Sisennam & Antonium & Servilium, qui locum ab eo occupari prohiberent, ipsumque comprehenderent. Multi autem Judæorum ad Aristobulum confluebant, tum propter veterem ejus gloriam, tum quia novis rebus studebant. Itaque Pitholaus quidam, qui Hierosolymis legatus erat, cum mille hominibus ad eum perfugit: sed eorum qui ei se adjungebant plerique erant inermes. Cum autem Aristobulus ad Machæruntem se conferre statuisset, eos dimisit, quod non essent instructi (sibi enim ad opera *bellica* inutiles erant) assumptisque armatis, qui erant circiter octo millia, profectus est. Sed Romanis eos acriter aggressis, victi sunt egregie Judæi: & animose præliati hostium vi in fugam versi sunt. Et illorum quidem ad quinque millia occiduntur: reliqui vero dissipati, sibimet, ut poterant, consulere conabantur. Aristobulus tamen, plus mille secum habens, effugit ad Machæruntem, locumque munire instituit: &, quamvis rebus afflictis, nihilominus bonas spes habebat. Sed postquam duos dies obsidionem sustinuit, multis vulneribus acceptis, capitur cum Antigono filio suo, qui una cum eo Roma aufugerat, & ad Gabinium ducitur. Et quidem Aristobulus, cum ea sibi fortuna obtigisset, iterum ad Romam mittitur, & in vinclis ibi tenebatur, postquam rex & pontifex fuisset annos tres & sex menses, vir præclarus

Res gestæ ab Aristobulo à Roma in Judæam profugo.

Eum comprehendit Gabinius, Romamque remittit.

&

---

a Ἐφρόντει γὰρ *Hen.* *b* Vide *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. §. 5. & *Vorstium* de *Synedriis*, §. 14. *c* Ita *Busb. Vat.* & *Epiphan.* Σαμφόεως in *Editis.* Σαμφώεως *Hen.* *d* Sic *Busb. Gall. Epiphan.* & ipse *Josephus* l. 1. *de Bello Jud.* Ἰουδαίας in *cæteris.* *e* Τῆς abest *Busb.* & *Hen.* *f* Ἐπ' αὐτὸν *Busb.* *g* Κωλύσοντας τε *Busb.* & *Hen.* *h* In *Cod. Busb.* ἀνόπλους, *armis inopes*, ut vertit *Epiphan.* *i* Διασκεδασθέντες *Busb.* *k* Ἑαυτοὺς *Busb.* *l* Sic *Bas. Busb.* & *Epiphan.* αὐτοὺς in *reliquis.* *m* Ita in omnibus *Josephi* libris, tam *Lat.* quam *Gr.* βασιλεύσας καὶ ἀρχιερατεύσας ἔτη τρία *Zonar.* præcise. ἔτη ϛ'. καὶ μῆνας γ'. legendum censet *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3937. Cum regnum tenuisse dicitur annos tres & menses sex, hoc ipsum *Arabicæ Hist. Jud. Collector* (ad calcem *Bibliorum πολυγλώττων* editus) cap. 40. de prioris principatûs spatio accipit, *donec captivus adductus est prima vice.* quum de priore illo & posteriore

Aristobuli liberi dimissi.

& magni animi. Verum ejus liberos dimisit Senatus, propterea quod scripsit Gabinius, id se eorum matri castella tradenti promisisse. atque ita rediere tum in Judæam.

Antipater Gabinium, Ptolemæum in Ægyptum reducentem, adjuvat.

2. Gabinius vero, cum in eo esset, ut in Parthos duceret exercitum, trajecto jam Euphrate, mutavit sententiam; & reversus est in Ægyptum, ut *ibi* Ptolemæum in illius regnum restitueret. *Et hæc quidem etiam in aliis *scriptis* memorata sunt. Attamen Gabinio, in ea expeditione quam fecit adversus Archelaum, Antipater frumentum & arma & pecuniam suppeditavit: eique Judæos, qui supra Pelusium collocati custodes erant adituum Ægypti, idem conciliavit, sociosque fecit. Deinde reversus ex Ægypto Syriam offendit seditione & tumultu laborantem. Nam Aristobuli filius Alexander, recuperato denuo per vim principatu, multos quidem Judæorum ad defectionem impulit; ingentique manu regionem incursans, interficiebat quotquot nactus erat Romanorum, qui in montem Garizim appellatum confugerant, eosque obsidione urgebat.

Alexander Aristobuli filius principatum occupat.

Gabinius contra Alexandrum proficiscitur.

3. Gabinius autem, cum hoc in statu Syriam offendisset, Antipatrum (nam prudens erat & *rerum peritus*) ad rebelles præmittit, si forte posset eorum amentiam sanare, eosque ad meliorem mentem consilio suo revocare. Ille *eò* profectus multos quidem repressit & ad officium reduxit: Alexandrum vero cohibere non potuit. Is enim, cum triginta Judæorum millia in exercitu haberet, obviam ivit Gabinio: & cum eo congressus victus est, amissis suorum decem millibus apud montem Itabyrium.

Eum prælio superat.

Aliis rebus gestis Romam redit.

4. Deinde Gabinius, constitutis ad Antipatri voluntatem urbis Hierosolymitarum rebus, adversus Nabatæos proficiscitur. Et hos quidem prælio superat: Mithridatem vero & Orsanem Parthorum perfugas, qui ad ipsum se receperant, deduxit, sparso rumore, quod ab eo fuga dilapsi essent. Et Gabinius quidem, cum res multas & præclaras gessisset, Romam discessit, tradita Crasso provincia. De his autem Pompeji & Gabinii contra Judæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, quorum unus nihil ab altero alienum refert.

Nicolaus Damascenus & Strabo.

κὰ μεγαλόψυχος γενόμενος. τὰ μέντοι τέκνα αὐτῶν ἡ σύγκλητος, Γαβινίου γράψαντος τοῦθ' ὑποσχέσθαι τῇ μητρὶ παραδόσῃ τὰ ἐρύματα, ᾗ τότε μὲν εἰς τ[ὴ]ν [a] Ἰουδαίαν [b] ἐπανῆλθεν.

β'. Γαβινίῳ δ' ὅτι Πάρθους στρατεύοντι, καὶ ἤδη Εὐφράτῃ [c] ἤδη πεπεραιωμένῳ, μετέβαλεν εἰς Αἴγυπτον [d] ὑποστρέψαντα καταστῆσαι Πτολεμαῖον εἰς αὐτόν. καὶ ταῦτα μὲν καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Γαβινίῳ μέντοι, κατὰ τ[ὴ]ν [e] στρατιὰν ἰὼν [f] ἐπ' Ἀρχέλαον ἐτελάσθη, Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε σῖτον καὶ ὅπλα καὶ χρήματα· καὶ τοὺς ὑπὲρ Πηλούσιον τῶν Ἰουδαίων ὅντος αὐτῷ προσηγάγετο καὶ συμμάχους ἐποίησε, φύλακας ὄντας τῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμβολῶν. ἐπανελθὼν δ' ἐκ τῆς Αἰγύπτου καταλαμβάνει τὴν Συρίαν στάσει καὶ ταραχῇ νοσοῦσαν. ὁ γὰρ Ἀριστοβούλου παῖς Ἀλέξανδρος, παρελθὼν ἐξ ὑστέρου πάλιν ὅτι τ[ὴ]ν ἀρχὴν κτ[ὴ]σιν βίᾳ, πολλοὺς μὲν τ[ῶ]ν Ἰουδαίων ἀπέστησε· στρατεύματι δὲ μεγάλῳ τὴν χώραν ἐπερχόμενος, ἔκτεινε πάντας ὅσους ὁπότυχε τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Γαριζεὶν συμφυγόντας, καὶ προσέκειτο πολιορκῶν.

γ'. Ὁ δὲ Γαβίνιος, τοιαῦτα κατὰ τὴν Συρίαν καταλαβών, Ἀντίπατρον, συνετὸς γὰρ ἦν, προπέμπει πρὸς τοὺς νεοσμοτοὺς, εἰ πάσας δυνηθείη τ[ὴ]ν παραφορσύνης αὐτοὺς, καὶ πεῖσαι προς τ[ὴ]ν ἀμείνω λογισμὸν ἐπανελθεῖν. ὁ δὲ ἐλθὼν πολλοὺς μὲν [g] ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο δεῦρο· τ[ὸ]ν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη κατασχεῖν. στρατὸν γὰρ τρεῖς ὄντος ἔχων μυριάδας Ἰουδαίων, ἀπήντησε Γαβινίῳ, καὶ συμβαλὼν ἡττᾶται, πεσόντων αὐτοῦ μυρίων περὶ τὸ Ἰταβύριον ὄρος.

δ'. Κατασπάσθος δὲ Γαβίνιος τὰ κατὰ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, ὡς ἐπὶ Ἀντιπάτρῳ ἦλθον, ὅτι Ναβαταῖοι ἔρχεται. καὶ κρατεῖ μὲν τούτων τῇ μάχῃ [h] Πάρθων δὲ φυγάδας Μιθριδάτην καὶ Ὀρσάνην, τοὺς αὐτοῦ ἐλθόντας, πρόπεμψε, φήμην δὲ λόγῳ ἀπόδρασιν αὐτῶν. καὶ Γαβίνιος μὲν, ἔργα μεγάλα καὶ λαμπρὰ κτ[ὴ]σάμενος [i] στρατείαν, ἀπῆρεν εἰς Ῥώμην, Κράσσῳ τὴν ἀρχὴν παραδούς. περὶ δὲ τ[ῶ]ν Πομπηΐου καὶ Γαβινίου στρατειῶν ὅτι Ἰουδαίους, γράφει Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, καὶ Στράβων ὁ Καππάδοξ, οὐδὲν [k] ἕτερος ἑτέρου διαφωνοῦντες λέγων.

XII. **CAP. VII.** ΚΕΦ. ζ'. ς'.

Quomodo Crassus, in Judæam profectus templumque depeculatus, bello Parthos tentavit & cum exercitu interiit: utque Cassius, Syria potitus, Parthos arcebat, & in Judæam ascendit.

Ὡς Κράσσος, εἰς Ἰουδαίαν ἐλθὼν καὶ τ[ὸ]ν ναὸν συλήσας, ὅτι Πάρθους ἐξώρμησε, καὶ ἐφθάρη σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ ὡς Κάσσιος, Συρίαν παραπολεμήσας, τοῖς Πάρθοις ἐμποδὼν ἦν, καὶ εἰς Ἰουδαίαν ἀνέβη.

Crassus in Judæam venit & sacras pecunias depeculatur.

CRassus autem, in Parthos expeditionem facturus, venit in Judæam: & sublata quæ in templo erat pecunia, quam

ΚΡάσσος δ' ὅτι Πάρθους μέλλων στρατεύειν ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· καὶ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ χρήματα, ἃ Πομ-

posteriore hoc, simul sumptis, intelligendum potius fuisse videatur. ut ante priorem quidem captivitatem annos tres & menses totidem (ut in lib. 20. *Antiq*, c. 8. diserte *Josephus* confirmat) post reditum vero ex urbe Roma, & ante secundam captivitatem tres alios menses in regno ille exegerit. *Usserius* in *Ann.* V. T. p. 287. *Edit. Lond.* a Ἰδυμαίαν *Hen.* & *Vat.* b Ita *Hen. Busb.* & *Vat.* ἐπανῆκεν in *reliquis.* c Ita *Hen.* ἤδη deest *cæteris.* d Ὑποστρέψαντα *Vat.* & *Hen.* e Στρατιὰν ἰὼν ἐφ' Ὑρ. *Busb.* f Prius erat ἐφ' Ὑρκανὸν ἐστείλατο in *Edit. Basil.* quod falsum, & contra omnem Historiæ fidem, cui etiam ipse *Josephus* refragatur *lib.* 1. *de Bello Jud.* ἐφ' Ὑρκανὸν in *Edit. Gen.* quod nulla nititur verisimilitudine. Γαβίνιος μέντοι στρατιώτας Ἀντίπατρος ὑπηρέτησεν legisse visus est *Epiphan.* qui vertit, *Gabinii deinde militibus Antipater ministravit* &c. Unde *Montacutius* in *Append.* IV. p. 149. & in *Exercit.* VIII. p. 275.) legendum esse conjicit, Γαβίνιος μέντοι κατὰ τὴν στρατὰν ἦν ἐστείλατο, Ὑρκανὸς καὶ Ἀντίπατρος ὑπηρέτησεν &c. Est qui malit ἐπ' Αἴγυπτον ἐστείλατο. Verum cum *Livius* (*Epitom.* CV) dixerit, *A. Gabinius proconsul Ptolemæum reduxit, in regnum Ægypti, ejecto Archelao, quem sibi regem adsciverant* &c. placuit rescribere ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο. g Ita *Busb.* & *Hen.* ἐσωφρόνισε in *Editis Aliisque.* h Eo ordine *Hen.* Πάρθων ἢ Μιθριδάτην καὶ Ὀρσάνην φυγάδας in *cæteris.* Καὶ Μιθριδάτην & Ὀρσάνην φυγόντας οὐ Πάρθων κεῦφα μὲν ἀπέπεμψε, παρὰ δὲ τοῖς στρατιώταις ἔλεγε λανθάνειν, lib. 1. *de Bello Jud.* i Στρατηγίαν *Busb. Hen.* & *Vat.* k Ita *Hen.* & *Epiphan.* οὐδὲν ἕτερος in *Editis Aliisque.* * Hæc vero & per alios historiarum scriptores monstrata sunt, *Epiphan.*

a *Vaticanus*

Πομπήϊος καταλελοίπει, διχίλια [a] δ' ἰῶ τάλαντα, βασάσας, οἷός τε ἦν ὑ τ̃ χρυσὸν ἅπαντα, τάλαντα δὲ ὑ ὅσος ἦν ὀκτακισχίλια, σφετέρειν τ̃ ναόν. λαμβάνει δὲ ὑ δοκὸν ὁλοσφυρήλατον χρυσ̃ν, ἐκ μιῶν τριακοσίων πεποιημένην. ἡ δὲ μνᾶ παρ' ἡμῖν [b] ἴσχυ λίτρας δύο ὑ ἥμισυ. παρέδωκε δὲ αὐτ̃ ταύτην τ̃ δοκὸν ὁ τ̃ [c] θησαυρῶν φύλαξ ἱερεύς, Ελεάζαρος ὄνομα, ὑ διὰ πονηρίαν, ἀγαθὸς δ' ἦν ὑ δίκαιος, ἀλλὰ πεπιστευμένος τ̃ τ̃ καταπέτασμ̃ ὑ ναῶ φυλακὴν, ὄντων θαυμασίων ὅ κάλλος ὑ πολυτελῶν τ̃ κατασκευῆ, ἐκ δὲ τ̃ δοκῶ ταύτης ἐκκρεμαμένων, ἐπεὶ τ̃ Κράσσον εἶδε τ̃ ὑ χρυσῶ γνόμονα συλλογῆ, δείσας περὶ ᾧ παντὶ κόσμῳ ὑ ναῶ, τ̃ δοκὸν αὐτ̃ τ̃ χρυσ̃ν, λύτρον ἀντὶ πάντων, ἔδωκεν, ὅρκους παρ' αὐτ̃ λαβὼν μηδὲν ἄλλο κινήσειν [d] τ̃ ἐκ ὑ ναῶ, μόνῳ δὲ ἀρκεσθήσεσθαι ᾧ ὑπ' αὐτ̃ δοθησομένῳ, πολλῶν ὄντι μυριάδων ἀξίῳ. ἡ δὲ δοκὸς αὕτη ἦν ἐν ξυλίνῃ δοκῷ κενῇ· καὶ τοῦτο τὸν μὲ ἄλλον ἐλάνθανεν ἅπαντας, ὁ δὲ Ελεάζαρος μόνος ἠπίστατο. ὁ μέντοι Κράσσος ὑ ταύτην, ὡς ὑδενὸς ἀψόμενος ἄλλου τ̃ ἐν τ̃ ἱερῷ, λαμβάνει, καὶ ὀμόσας τὸν ὅρκους ἅπαντα τ̃ ἐν ᾧ ναῷ χρυσὸν ἐξεφόρησεν.

Pompejus reliquerat, (ea erat duo millia talentorum) à ſe impetrabat ut omni auro (atque id erat ad octo millia talentorum) templum ſpoliaret. Cepit & trabem ſolido auro factam ex minis trecentis. una autem mina apud nos valet duas libras & dimidiam. Hanc vero trabem ei tradidit ſacerdos *ſacri* theſauri cuſtos, nomine Eleazarus, non malitia *quidem*, nam vir bonus erat & juſtus, ſed cum conceditam haberet velorum templi cuſtodiam, quæ & pulchritudine miranda & opere ſumptuoſa erant, & ab ea trabe dependebant, videretque Craſſum colligendo auro incumbentem, metuens de univerſo templi ornatu, trabem ei auream in omnium redemptionem dedit; cum quidem eum jurejurando aſtrinxiſſet, nihil aliud ex templo moturum, ſed eo contentum fore quod ab ipſo daretur, quod quidem eſſet multorum millium. Erat autem ea trabs in lignea trabe cava: id quod alios omnes latebat, ſolus vero ſciebat Eleazarus. At Craſſus & hanc, tanquam nihil aliud tacturus eorum quæ eſſent in templo, ſumpſit, & contra juſjurandum omne templi aurum ſuſtulit.

Fidem, Eleazaro ſacrorum theſaurorum cuſtodi datam, violat Craſſus.

β'. [e] Θαυμάσῃ δὲ μηδεὶς εἰ τοσοῦτος ἦν πλοῦτος ἐν ᾧ ἡμετέρῳ ἱερῷ, [f] πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίων, καὶ σεβομένων Θεὸν, ἔτι δὲ καὶ τ̃ ἀπὸ τ̃ Ασίας καὶ τ̃ Εὐρώπης εἰς αὐτὸ συμφερόντων οὐκ πολλῶν πάνυ χρόνων. οὐκ ἔστι δὲ ἀμάρτυρον τὸ μέγεθος τῶν προφερομένων χρημάτων, οὐδὲ ὑπὸ ἀλαζονείας ἡμετέρας καὶ περιλογίας ὅτι τοσοῦτον ἐξαίρεται πλῆθος· ἀλλὰ πολλοί τε ἄλλοι τῶν συγγραφέων ἡμῖν μαρτυροῦσι, καὶ Στράβων ὁ Καππάδοξ ὅτι λέγων. "[g] πέμψας δὲ Μιθριδάτης εἰς Κῶ, ἔλαβε τὰ χρήματα, ἅπερ ἔθετο "ἐκεῖ Κλεοπάτρα ἡ βασίλισσα, καὶ τὰ τῶν Ιουδαίων "ὀκτακόσια τάλαντα." ἡμῖν δὲ δημόσια χρήματα οὐκ ἔστιν, ἢ τὰ τ̃ Θεοῦ μόνα. καὶ δῆλον ὅτι ταῦτα μετήνεγκαν εἰς Κῶ τὰ χρήματα ⓐ ἐν τῆ Ασίᾳ Ιουδαῖοι, ἀφ' τὸν ἐκ Μιθριδάτου φόβον. οὐ γὰρ εἰκὸς τοὺς ἐν τῆ Ιουδαίᾳ, πόλιν τε ὀχυρὰν ἔχοντας καὶ ᾧ ναὸν, πέμπειν χρήματα εἰς Κῶ. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐν Αλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας Ιουδαίους πιθανὸν τοῦτ' ἐξ ποιῆσαι, μηδὲν Μιθριδάτῃ [h] δεδιότας. μαρτυρῆ δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ αὐτὸς ὁ Στράβων, ὅτι καθ' ὃν χρόνον δὲ [i] Σύλλας εἰς τ̃ Ελλάδα, πολεμήσων Μιθριδάτην, [k] καὶ Λούκουλλον πέμψας ὅτι τὸν ἐν Κυρήνῃ φασὶν οὐ ἔθνους ἡμῶν, ὧν [l] ἡ οἰκουμένη πεπλήρωται, λέγων ὧδε. "[m] τέτταρες δ' "ἦσαν ἐν τῆ πόλει τ̃ Κυρηναίων, ἧς τ̃ πολιτῶν, καὶ ἡ "τ̃ γεωργῶν, τρίτη δ' ἡ τῶν μετοίκων, καὶ τετάρτη ἡ τ̃ "Ιουδαίων. αὕτη δ' εἰς πᾶσαν πόλιν ἤδη [n] παρελήλυθε, ὑ "τόπον οὐκ ἔστι ῥᾳδίως εὑρεῖν ἐν οἰκουμένης, ὃς ὑ προδέ- "δεκται [o] τοῦτο τὸ φῦλον, μηδ' ὑπικρατεῖται ὑπ' αὐτ̃.

2. Ne cui autem mirum ſit, quod tantæ divitiæ in noſtrum templum congeſtæ eſſent, cum omnes ubique terrarum Judæi, quique Deum colunt, tam ex Europa quam ex Aſia, per multa retro ſecula eò munera contulerint. Nec teſtibus caret opum magnitudo quam memoravimus, neque ex oſtentatione noſtra, aut rem verbis exaggerandi ſtudio, in immenſum adeo extollitur: ſed cum alii multi ex ſcriptoribus nobis teſtimonium perhibent, tum Strabo Cappadox hiſce verbis. "Mithri- "dates autem in Co miſit qui ſibi *inde* pecu- "niam attulerunt, quam Cleopatra regina ibi "depoſuerat, ut & Judæorum octingenta ta- "lenta." Nobis autem nulla eſt publica pecunia niſi quæ Deo ſacra. Atque perſpicuum eſt, Judæos in Aſia hanc pecuniam in Co tranſtuliſſe metu Mithridatis. Haud enim veriſimile, eos qui Judæam incolebant, urbem adeo munitam habentes & templum, pecunias Co miſiſſe. Imo nec Judæos Alexandriam habitantes hoc ipſum feciſſe credibile eſt, ut qui nihil Mithridatem metuerint. Quin & Strabo alio in loco teſtatur, Sullam, quo tempore in Græciam trajecit, bellum geſturus contra Mithridatem, Lucullum etiam miſiſſe ad compeſcendam in Cyrene ſeditionem gentis noſtræ, quæ orbem terrarum repleverat, ita dicens. "In urbe autem Cyrenæorum quatuor erant "*hominum claſſes*, una civium, altera agricolarum, tertia inquilinorum, & quarta Judæorum. Hæc autem jam in urbes univerſas fere invaſerat, haudque facile eſt locum in toto orbe invenire, quin hoc genus hominum *ſedibus* exceperit, & ab eo teneatur.

Unde ſacræ Judæorum pecuniæ.

Strabonis teſtimonium.

Aliud ejuſdem teſtimonium.

"nam

a *Vaticanus* habet μὶν pro δ'. *b* Ιχύει *Busb.* *c* Χρημάτων *Busb.* *d* Τῶν ὸ ναῶ *Busb.* *e* Θαυμάσει *Hen.* & mox ναῶ pro ἱερῷ in *Eodem.* *f* Tanta vis auri Hieroſolyma mittebatur à popularibus, qui variis locis ſparſi ſedes incolebant disjunctiſſimas, ut ad ſummum culmen evecta fuerit Hieroſolymorum opulentia. Sane quidem & ii, quos Meſopotamia & Babylonia acceperat, urbes duas natura pariter atque opere munitiſſimas, Neerdam & Niſibin, habuere, in quibus tanquam in ærario quodam ſiti omnes theſauri erant, quos in Palæſtinam identidem, cum tempus eſſet, infinita hominum multitudo devehebat. *Cunæus* de *Rep. Hebr.* l. 2. c. 23. *g* Πλεύσας pro πέμψας aliquis legendum ſuſpicaretur ex *Appiano* in *Mithridaticis*, p. 186. v. 10. *Edit. Steph.* *h* Ita *Hen.* δεδιότας in *Editis Aliiſque.* *i* Sic *Hen.* Σύλας in *cæteris.* *k* Hic Λεύκολλον *Hen.* alibi vero habet Λούκελλον. *l* Illud ἡ è *MSS.* *m* Iſta quæ ſequuntur, ut & alia quamplurima è *Strabone* deſumpta, in ejus *Geographicis* non exſtant. Nullus tamen dubito, quin *Strabonis* ſint, ex ejus *Hiſtoricis*, ſive ὑπομνήμασιν. De quibus vide Cl. *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. IV. c. 1. p. 7. *n* Ita *Gall.* & *Hen.* παρειληλύθη in *Editis Aliiſque.* *o* Τούτῳ τῷ φύλῳ τὸ πλῆθος *Hen.*

"nam factum eſt ut & Ægyptus & Cyrenæa, "utpote iiſdem ſolitæ parere dominis, aliæ- "que multæ regiones horum mores imitentur, "magnumque Judæorum numerum peculiari- "ter foveant, & cum iis *opibus viribuſque* "creſcant, patriis Judæorum uſi inſtitutis. Et- "enim in Ægypto conceſſum eſt Judæis ha- "bitare, & magna pars urbis Alexandrinæ "ſeorſim huic genti aſſignata eſt. Quin & "ſuus illis ethnarcha eſt, qui gentis res admi- "niſtrat, & judicia exercet, curatque con- "tractus & mandata, quaſi eſſet perfectæ rei- "publicæ princeps. Et quidem in Ægypto "plurimum pollet hæc gens, quod Judæi ex "Ægyptiis originem habuerint, & quod ab iis "digreſſi ſedibus *illis* vicini eſſent. Tran- "greſſum autem eſt in Cyrenæam, quod hæc "finitima ſit Ægyptiorum ditioni, quemad- "modum etiam Judæa eſt, vel potius pars "olim fuerit regni Ægyptiaci." Strabo nimi- "rum hæc dicit.

Craſſus in Parthia perit.

3. Craſſus autem, omnibus arbitratu ſuo compoſitis, in Parthorum regionem profectus eſt: & ipſe quidem *illic* cum univerſo exercitu periit, ut alibi narratum eſt. Caſſius vero in Syriam fugit, eaque potitus Parthos arcebat, qui eam, ob partam de Craſſo victoriam, incurſionibus vexabant. Deinde rurſus ad Tyrum profectus, aſcendit etiam in Judæam: & Tarichæas quidem adortus primo impetu expugnavit, & triginta circiter millia captivorum cepit, & Pitholaum Ariſtobuli ſeditionis ſucceſſorem interfecit hortatu Antipatri, qui forte apud eum auctoritate plurimum valebat, & magnæ tum erat exiſtimationis etiam apud Idumæos, à quibus uxorem duxit ex nobili Arabiæ familia nomine Cypron, ex qua liberos quatuor ſuſtulit, Phaſaëlum, & Herodem, eum qui poſtea rex erat, & Joſephum, & Pheroram, & filiam Salomen. Hic Antipater & alios ſibi principes conjunxerat amicitia & hoſpitio, & potiſſimum Arabem, apud quem liberos deponebat dum bellum gerit cum Ariſtobulo. Et quidem Caſſius, motis caſtris, ad Euphratem contendit, invadentibus illac hoſtibus occurſurus, ut ab aliis memoriæ proditum eſt.

Caſſius Parthis repreſſis in Judæam tendit.

Antipatri uxor & liberi.

Herodes rex.

XIII. 4. Aliquanto autem poſt Cæſar, potitus Roma poſtquam Pompejus & ſenatus trans Ionium mare fugerant, Ariſtobulum, vinculis ſolutum, in Syriam mittere decreverat, traditis ei duabus legionibus, ut qui poſſet illic negotia componere. At Ariſtobulo nihil profuit ſpes, quam ex accepta à Cæſare poteſtate conceperat: ſed, antequam id agere poſſet, Pompejani Ariſtobulum veneno ſuſtulerunt, ipſum vero Cæſareani ſepeliverunt. Atque corpus ejus, melle conditum, aliquandiu jacuit, donec id Antonius poſtea miſit in Judæam, & in regum loculis condendum curavit. Scipio vero cum ei ſignificatum fuiſſet literis Pompeji, ut Alexandrum Ariſtobuli filium interficeret, inſtituta in juvenem accuſatione propter ſuperiora ejus in Romanos commiſſa,

Pompeji fuga in Epirum.

Ariſtobulus à Pompejanis veneno ſublatus.

Alexander ejus filius juſſu Pompeji à Scipione occiſus.

"τιώ τε Αἴγυπτον καὶ τὴν Κυρηναϊκήν, ἅτε τῷ αὐτῷ ἡγε- "μόνι τυχοῦσαι, τῶν τε ἄλλων συχνὰ ζηλῶσαι συνέ- "θη, καὶ δὴ τὰ συντάγματα τῶν Ἰουδαίων θρέψαι τε καὶ "φερόντως, καὶ συναυξῆσαι χρήματα τοῖς πατρίοις τῶν "Ἰουδαίων νόμοις. ἐν γοῦν Αἰγύπτῳ κατοικία τῶν Ἰουδαίων "ἔστιν ἀποδεδειγμένη, χωρὶς καὶ τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων πό- "λεως ἀφώρισται μέγα μέρος τῷ ἔθνει τούτῳ. καθίσταται "δὲ καὶ ἐθνάρχης αὐτοῖς, ὃς διοικεῖ τε τὸ ἔθνος καὶ δια- "τὰς κρίσεις, καὶ συμβολαίων ἐπιμελεῖται καὶ προστα- "γμάτων, ὡς ἂν πολιτείας ἄρχων αὐτοτελοῦς. ἐν Αἰ- "γύπτῳ μὲν οὖν ἰσχυσε τὸ ἔθνος, ἀφ' οὗ τὸ Αἰγυπτίους εἶ) ἐξ "ἀρχῆς Ἰουδαίους, καὶ ἀφ' οὗ πλησίον ἔστεσθαι [b] τὴ χωρίοι- "κίαν τοὺς ἀπελθόντας ἐκεῖθεν. εἰς δὲ τὴν Κυρηναίαν μετέ- "βη, διὰ ὃ ἐν ταύτῃ μόριον εἶ) τῇ τῶν Αἰγυπτίων ἀρχῇ, "καθάπερ τὴν Ἰουδαίαν, μᾶλλον δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης πρό- "τερον." Στράβων [c] δὴ οὕτω ταῦτα λέγει.

γ'. Κράσσος δέ, πάντα διοικήσας ὃν αὐτὸς ἐβούλετο τρόπον, ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς Παρθυαίους· ἐν αὐτοῖς μὲν δὴ οὖν παντὶ διεφθάρη σὺν στρατῷ, ὡς ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Κάσσιος δὲ εἰς Συρίαν φυγών, καὶ προϊππασάμενος αὐτῶν, Πάρθοις ἐμποδὼν ἦν, [d] ἐκπρέχουσιν ἐπ' αὐτὴν ἀφ' τῆς τοῦ Κράσσου νίκης. αὖθις δὲ εἰς Τύρον ἀφικόμενος, ἀνέβη καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν. [e] Ταριχαίας μὲν ὧν προσπεσὼν [f] εὐθέως αἱρεῖ, καὶ περὶ τεσσαρίσκα ἀνθρώπους ἀνδραποδίζεται, Πειθόλαόν τε τὸν τοῦ Ἀριστοβούλου φόνου ἀφεστεκότα τοῦ αὐτοῦ Ἀντιπάτρου προτρεψαμένου, ὃν πολὺ καὶ παρ' αὐτῷ σπουδαῖον ἦν, καὶ πλείστου τότε ἄξιος ἦν καὶ πρὸς Ἰσμαήλους, παρ' ὧν ἄγει γυναῖκα τὴν Ὀπισήμων ἐξ Ἀραβίας [g] Κύπρον ὄνομα, ἐξ ἧς αὐτῷ τέσσαρες ἐγένοντο παῖ- δες, Φασάηλος, καὶ Ἡρώδης, [h] ὃς ὕστερον βασιλεὺς γίνε- ται, Ἰώσηπός τε καὶ Φερώρας, θυγάτηρ δὲ Σαλώμη. οὗτος ὁ Ἀντίπατρος [i] ἐπεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας φι- λίαν καὶ ξενίαν, μάλιστα δὲ πρὸς τὸν Ἄραβα, ᾧ καὶ τὰ τέκνα πολεμῶν πρὸς Ἀριστόβουλον παρέθετο. Κάσσιος μὲν οὖν ἀνα- στρατοπεδούσαμενος ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ἐπείγετο, ὑπαντιά- σων τοῖς ἐκεῖθεν ἐπιοῦσιν, ὡς καὶ ὑπ' ἄλλων δεδήλωται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Καῖσαρ, καταλαβὼν Ῥώμην μὲν τὸ πρῶ- τον, Πομπήιον δὲ τὸν σύγκλητον φυγεῖν πέραν τοῦ Ἰονίου, διώ- κας τὰ δεσμῶν Ἀριστόβουλον εἰς Συρίαν διεγράψατο πέμπειν, δύο τάγματα αὐτῷ τάγματα, ὡς ἂν εὐτρεπίζοι τὰ κατὰ ταύτην δυνατὸς ὤν. [k] Ἀριστόβουλος δὲ οὐκ ἀπέστη τῶν ἐλπί- δων, ἐφ' αἷς ἔτυχε τοῦ Καίσαρος εὐνοίας· ἀλλ' αὐτὸν φθάσαντες οἱ τὰ Πομπηίου φρονοῦντες φαρμάκῳ διαφθείρου- σιν, ἀπέθανε δ' αὐτὸν οἱ τὰ Καίσαρος θεραπεύοντες σώμα- τα. καὶ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἔκειτο ἐν μέλιτι κεκηδευμένος ἕως ὅτε χρόνου πολλοῦ, ἕως Ἀντώνιος, αὐτὸν ὕστερον ἀποπέμ- ψας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις ἐποίησε τεθῆναι. Σκιπίων δὲ, ἐπιβουλεύσαντος αὐτῷ Πομπηίου ἀπο- κτεῖναι Ἀλέξανδρον τὸν Ἀριστοβούλου, αἰτησάμενος τὸ νεα- νίσκον ἐπὶ τοῖς τὸ πρῶτον εἰς Ῥωμαίους ἐξημαρτημένοις, ὡς

a Διαφθείρεται in *Codd. Gall.* b Præpoſitionem κατὰ ſubintelligendam puto. c Μὲν δὴ *Hen.* & mox v. 18. μὲν ὧν σὺν π. d Ἐκστρέχουσιν *Bauh.* e Ταριχίας *Hen.* f Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* εὐθὺς προσπεσὼν αἱρεῖ in *cæteris.* g *Al.* Κύπρις. Sed male, quum Κύπρις Græcum ſit, & Veneris cognomen, Κύπρος mere Hebraïcum. Sic turris, quam Herodes in honorem matris ſuæ conſtruxit, Κύπρος non Κύπρις vocabatur. *Scalig.* in *Animadverſ.* in *Euſebium*, p. 149. h Ὃς καὶ ὕστερον *Baſ.* i Ἐκπεποίητο *Hen.* k Ἀριστόβουλος ἦν ὅτε οὗτος *Hen.*

a Τὰς

φ πελέκει διεχρήσατο. ὁ μὲν ὕπατος ὁ Ἀντιοχείᾳ τελευτᾷ. τοὺς δὲ ἀδελφοὺς αὐτῷ Πτολεμαῖος ὁ Μενναίου παρέλαβε, δυναστεύων Χαλκίδος τῆς ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει· καὶ πέμψας τὸν υἱὸν Φιλιππίωνα εἰς Ἀσκάλωνα ὡς τὴν Ἀριστοβούλου γυναῖκα, ἐκέλευσεν [b] αὐτῇ σὺν ἀποστεῖλαι τὸν υἱὸν Ἀντίγονον, καὶ τὰς θυγατέρας, ὧν ἡ ἑτέρα Ἀλεξάνδρας [c] ἐραστὴς Φιλιππίωνι ἄγει γυναῖκα. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνελὼν αὐτὸν ὁ πατὴρ Πτολεμαῖος [d] γαμεῖται τὴν Ἀλεξάνδραν, καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς ὡς υἱῶν ποιούμενος διατέλει.

ipsum securi percussit. Et ille quidem ita moritur Antiochiæ. Ejus vero fratres ad se recipit Ptolemæus Mennæi filius dynasta Chalcidis sub monte Libano *positæ*: missoque filio suo Philippione Ascalonem ad Aristobuli conjugem, jussit eam una mittere filium suum Antigonum & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio, eam duxit uxorem. Postea pater ejus Ptolemæus, eo interfecto, in matrimonium accipit Alexandram, ejusque fratrum deinceps curam gerebat. *Ptolemæus ad se recipit Aristobuli liberos.*

ιδ'. ΚΕΦ. η'.

Ιουδαῖοι σύμμαχοι γίνονται Καίσαρι κατ' Αἴγυπτον πολεμοῦντι. Ἀντιπάτρου ἀριστεία, καὶ φιλία πρὸς Καίσαρα. τιμαὶ παρὰ Ρωμαίων καὶ Ἀθηναίων πρὸς Ιουδαίους.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Πομπηίου θάνατον καὶ τὴν νίκην τὴν ἐπ' αὐτῷ, Καίσαρι πολεμοῦντι κατ' Αἴγυπτον [e] εἰς πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν παρέσχεν Ἀντίπατρος, ὁ τῶν Ιουδαίων ἐπιμελητής, ἐξ ὑπολήψεως Ὑρκανοῦ. Μιθριδάτῃ γὰρ τῷ Περγαμηνῷ κομίζοντι ἐπικουρικὸν, καὶ ἀδυνάτως ἔχοντι διὰ Πηλουσίου ποιήσασθαι τὴν πορείαν, δεῖ δὲ Ἀσκάλωνα διαπεζεύοντι, ἦκεν Ἀντίπατρος ἄγων Ιουδαίων ὁπλίτας τρισχιλίους, ἐξ Ἀραβίας τε συμμάχους ἐλθεῖν ἐπραγματεύσατο τοὺς οἰκείους τέλει· καὶ δι' αὐτὸν οἱ κατὰ τὴν Συρίαν ἅπαντες ἐπεκούρουν, ἀπολείπειν τὴν ὑπὲρ Καίσαρος προθυμίαν οὐ θέλοντες, Ἰάμβλιχός τε ὁ δυνάστης, καὶ Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, [g] καὶ Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρους οἰκῶν, οὗ τε πόλεις σχεδὸν ἅπασαι. Μιθριδάτης δὲ ἄρας ἐκ Συρίας εἰς Πηλούσιον [h] ἀφικνεῖται· καὶ μὴ δεχομένων αὐτὸν τῶν ἀνθρώπων ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἤρξατο δὲ Ἀντίπατρος, καὶ πρῶτος καθασύρας τὸ τεῖχος, ὁδὸν εἰσπεσεῖν παρέσχε τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν πόλιν. καὶ ὃ μὲν Πηλούσιον ὕστερον ἔλαβε. τοὺς δὲ περὶ Ἀντίπατρον καὶ Μιθριδάτην, ἀποίκους ὄντας Καίσαρα, διεκώλυον οἱ Ιουδαῖοι Αἰγύπτιοι, οἱ τὴν Ὀνίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες. πείθει δὲ καὶ τούτους τὰ αὐτῶν φρονῆσαι καὶ ὁμόφυλον Ἀντίπατρον, καὶ μάλιστα ἐπιδείξας αὐτοῖς τὰς Ὑρκανοῦ ἀρχιερέως ἐπιστολὰς, ἐν αἷς αὐτοὺς φίλους εἶναι Καίσαρος παρεκάλει, καὶ ξένια καὶ πάντα τὰ ἐπιτήδεια χορηγεῖν τῷ στρατῷ. καὶ οἱ μὲν, ὡς εἶδον τὸν Ἀντίπατρον καὶ τὸν ἀρχιερέα [i] σωφρονοῦντας, ὑπήκουον. τούτους δὲ προθεμένους ἀκούσαντες οἱ περὶ Μέμφιν, ἐκάλουν καὶ αὐτοὶ τὸν Μιθριδάτην [k] ὡς αὐτούς· κἀκεῖνος ἐλθὼν καὶ τούτους προσελαμβάνετο.

ιε'. β'. [l] Ἐπεὶ δὲ ὁ καλούμενος Δέλτα ἤδη περιεληλύθει, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις περὶ τὸ καλούμενον Ιουδαίων στρατόπεδον. εἶχε δὲ ὁ μὲν δεξιὸν κέρας Μιθριδάτης, ὁ δὲ εὐώνυμον Ἀντίπατρος. συμπεσόντων δὲ εἰς μάχην, κλίνει τὸ τοῦ Μιθριδάτου κέρας, καὶ παθεῖν ἂν ἐκινδύνευσε τὰ δίωκοντα, εἰ μὴ πρὸς τῷ ἠϊόνι τὸν πόλεμον, σὺν τοῖς οἰκείοις στρατιώταις, Ἀντίπατρος προσβοηθήσας, νενικηκὼς ἤδη τοὺς πολεμίους, τοὺς μὲν ῥέπτει, τρέπει δὲ εἰς φυγὴν τοὺς νενικημένους Αἰγυ-

CAP. VIII. XIV.

Judæi auxilium ferunt Cæsari in Ægypto bellum gerenti. Antipatri præclara facinora, & cum Cæsare amicitia. Honores à Romanis & Athenienſibus habiti Judæis.

POst Pompeji autem obitum, victoriamque ex illo reportatam, Cæsari, in Ægyptum bellum gerenti, ad multa utilem se præbuit Antipater Judæorum administrator, idque jussu Hyrcani. Ad Mithridatem enim Pergamenum copias auxiliares adducentem, neque per Pelusium iter facere valentem, sed apud Ascalonen hærentem, veniebat Antipater, secum habens Judæorum peditum tria millia, perfecitque ut ex Arabia primates venirent auxilio: & propter ipsum Syri omnes opem Cæsari ferebant, nolentes aliis concedere promptitudine in Cæsarem, & Jamblichus dynasta, & Ptolemæus ejus filius, & Tholomæus Soëmi Libani montis incola. Mithridates vero, motis è Syria-castris Pelusium venit: cumque ab *ejus loci* hominibus non admitteretur, urbem oppugnabat. At Antipater omnium fortissime se gessit; & primus, detracta muri parte, cæteris aditum in urbem patefecit. atque ita quidem Pelusium obtinuit. Antipatrum autem & Mithridatem ad Cæsarem euntes prohibebant Ægyptii Judæi, regionem, quæ Oniæ dicebatur, incolentes. Verum Antipater eis persuasit, ut idem cum popularibus suis sentirent, maxime ostensis Hyrcani pontificis literis, in quibus eos, ut Cæsaris essent amici, monebat, & exercitum muneribus omnibusque necessariis juvarent. Et illi quidem, cum viderent Antipatrum & pontificem consentire, *Mithridati* parebant. Istos vero ubi accessisse audiverunt Memphitici, vocaverunt & ipsi ad se Mithridatem: & ille, eò profectus, eos quoque assumpsit. *Cæsari in Ægypto succurrit Antipater.*

XV.

2. Postquam autem locum qui Delta vocatur jam circuivisset, cum hostibus congreditur ad Castra Judæorum, ut appellantur. Dextrum quidem cornu habebat Mithridates, sinistrum vero Antipater. Commisso autem prælio, inclinat Mithridatis cornu, & in discrimen extremum adductum fuisset, nisi Antipater, secundum fluminis ripam cum suis militibus currens, victis jam à se hostibus, illum liberasset, & victores Ægyptios in fugam vertisset. *Mithridates cum Ægyptiis congreditur.*

Mithridati in Pelusio capiendo operam navat.

---

a Τῆς οὖν τοῦ Λιὸς *Busb.* *b* Αὐτὴ ὡς αὐτὸν ἀποστέλλειν *Busb.* *c* Ἐραστὴς ὁ Φιλιππίων *Hen. Busb. & Vat.* *d* Γαμεῖ τε *Hen. & Vat.* *e* Εἰς deest *Busb. & Vat.* *f* Ἐπὶ κεφαλὴν certe legebat *Epiphan.* qui, nullo plane sensu, vertit, *dum per Choricum transiret.* *g* Illa καὶ Θολομαῖος ὁ Σοέμου non agnoscit *Hen.* nec legisse videtur *Epiphan.* *h* Διωκόντων καὶ Πτολεμαῖος ὁ Οὐαέμου Λιὸς *Vat.* cæteris omissis. Confer l. 1. de *Bello Jud.* *i* Ita *Busb.* & *Hen.* ἐφρονεῖτον in *reliquis.* *i* Ita cum *Cod. Vat.* συνελθόντας in *reliquis.* *k* Πρὸς αὐτὸν *Busb.* ὡς ἑαυτὸν *Vat.* *l* Ita è *Cod. Vat.* favente *Josepho* in lib. 1. de *Bello Jud.* ubi dicit, καὶ τὸν Δέλτα ὡς ἐπελθὼν συνέβαλλε &c. ἐπὶ ϛ [ἐπεὶ δὲ *Gen.*] τὸ κ. Δέλτα ὡς ἤδη παρεληλύθει *Basil. Aliique.*

Antipatri egregium factum.

tisset. Cumque in iis persequendis perseveraſſet, caſtris eorum potitur; & Mithridatem revocat, qui pulſus longiſſime aberat. Ceciderunt autem ex Mithridatis hominibus ad octingentos, Antipatri quinquaginta. Mithridates vero de his ſcripſit ad Cæſarem, victoriam ſimul ſalutemque ſuam Antipatro acceptam ferens, ita ut & Cæſar & tunc Antipatrum collaudaverit, & ejus opera toto bello in maximis periculis uſus ſit; uſque adeo ut Antipatrum in præliis vulnerari contigerit.

Cum Cæſare amicitia.

Cæſar magnum Antipatro honorem habet.

3. Cæterum aliquanto tempore poſt Cæſar, cum finito bello in Syriam navigaſſet, magnum ei honorem habuit, Hyrcano quidem pontificatum confirmando, Antipatrum vero Romana civitate omniumque immunitate donando. Multi vero ajunt Antipatrum hujus expeditionis ſocium fuiſſe & in Ægyptum veniſſe: atque verbis meis teſtimonium perhibet Strabo Cappadox ex auctoritate Aſinii ita dicens. "Poſtquam Mithridates Ægyptum "invaſit, & cum eo Hyrcanus Judæorum pon-"tifex." Imo & idem ille Strabo etiam alibi, ex auctoritate Hypſicratis, in hæc verba. "Mithridatem quidem ſolum profectum eſſe, "Antipatrum vero Judææ procuratorem, ab "ipſo Aſcalonem accitum, cum tribus militum "millibus auxilium ei tuliſſe, & *ad idem fa-*"*ciendum* alios dynaſtas hortatum eſſe, atque "expeditioni etiam Hyrcanum pontificem in-"terfuiſſe." Et hæc quidem Strabo.

Strabonis teſtimonium ex Aſinio.

Alterum ejuſdem ex auctoritate Hypſicratis.

Antigonus Ariſtobuli filius Hyrcanum & Antipatrum accuſat.

4. Quin & eodem tempore Antigonus Ariſtobuli filius, cum ad Cæſarem veniſſet, & patris *ſui* fortunas deplorabat, quodque propter ipſum mortuus eſſet Ariſtobulus veneno ſublatus, atque frater ejus à Scipione ſecuri percuſſus, orabatque ut ſui miſereretur è paterno imperio expulſi: ac præterea Hyrcanum & Antipatrum accuſabat, qui gentem per vim regerent, & ipſi *Antigono* injuriam feciſſent. Verum Antipater, qui præſens aderat, pro ſe reſpondebat iis de quibus accuſationem contra ſe inſtitutam videbat, & Antigonum novarum rerum ſtudioſum ſeditioſumque eſſe oſtendebat: commemorabat etiam quantum ipſe laboraſſet, eumque in conſiliis militaribus adjuviſſet, verba de iis faciens, quorum ille teſtis erat *oculatus*. Ariſtobulum etiam dicebat jure merito Romam iterum abreptum eſſe, ut qui perpetuo hoſtis eſſet & nunquam benevolo in Romanos animo; fratremque ipſius in latrocinio captum à Scipione pœnas *crimini* debitas ſubiiſſe, non autem per vim & injuriam id ipſum paſſum eſſe ab eo qui intulerat.

Antipatri defenſio.

Cæſar in pontificatu confirmat Hyrcanum, & magnam Antipatro dat poteſtatem.

5. Cum hæc Antipater verba feciſſet, Cæſar Hyrcanum quidem pontificem pronunciavit, & Antipatro poteſtatem dedit, quantam ille, optione data, eligere voluit, ipſum *totius* Judææ procuratorem faciens. Hyrcano vero etiam patriæ muros reficere permiſit, ut qui

XVI.

πίδης. αἱρεῖ δὲ αὐτῶν καὶ τὸ στρατόπεδον, ὑπεμένας τὴν διώξιν· τόν τε Μιθριδάτην ἐκάλει, πλεῖστον ἐν τῇ τροπῇ διαχόντα. ἔπεσον δὲ [a] τῶν μὲν ὡσεὶ τριακόσιοι, τῶν δὲ Ἀντιπάτρου [b] πεντήκοντα. Μιθριδάτης δὲ ὡσεὶ τούτων ὑπισέλλει Καίσαρι, τῆς τε νίκης αὐτοῖς ἅμα καὶ τῆς σωτηρίας αἴτιον τὸν Ἀντίπατρον ἀποφαίνων, ὥστε τὸν Καίσαρα τότε μὲν ἐπαινεῖν αὐτόν, κεχρῆσθαι δὲ ὡσαύτως πάντα τὸν πόλεμον εἰς τὰ κινδυνωδέστατα τῷ Ἀντιπάτρῳ· καὶ δὴ καὶ τρωθῆναι σωέβη ὡσαύτως τὸν ἀγῶνα αὐτόν.

γ'. Καταλύσας μέντοι Καῖσαρ μὲν χρόνον τὸν πόλεμον, καὶ εἰς Συρίαν [c] ἀποπλεύσας, ἐτίμησε μεγάλως, Ὑρκανῷ μὲν τὴν ἀρχιερωσύνην βεβαιώσας, Ἀντιπάτρῳ δὲ πολιτείαν τε Ῥωμὴν δοὺς καὶ [d] ἀτέλειαν πανταχῆ. λέγεται δὲ ὑπὸ πολλῶν Ὑρκανὸν τοῦτον κοινωνῆσαι τῆς στρατιᾶς, καὶ ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον· μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππάδοξ, λέγων ἐξ [e] Ἀσινίου ὀνόματος ὧδε. "μὴν δὲ τὸν Μιθριδάτην [f] εἰσβαλεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ "Ὑρκανὸν τὸν τοῦ Ἰουδαίων ἀρχιερέα." ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Στράβων καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν ἐξ Ὑψικράτους ὀνόματος λέγει οὕτως. "τὸν μὲν Μιθριδάτην ἐξελθεῖν μόνον, κληθέντα "δ' εἰς Ἀσκάλωνα Ἀντίπατρον ὑπ' αὐτοῦ, τὸν τῆς Ἰου-"δαίας ὑπομελητήν, τετρακοσίους αὐτῷ στρατιώτας συμπα-"ρασκευάσαι, καὶ τοὺς ἄλλους δυνάστας παστρέψαι, καὶ "νοῆσαι δὲ τὸν στρατιᾶς καὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα". Ταῦτα μὲν Στράβων φησίν.

δ'. Ἐλθὼν δὲ καὶ Ἀντίγονος ὁ Ἀριστοβούλου τότε πρὸς Καίσαρα, τόν τε τοῦ πατρὸς [g] ἀποδύρετο τύχην, καὶ ὡς δι' αὐτὸν ὑποθάνοι φαρμάκοις ἀναιρεθεὶς Ἀριστόβουλος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, κτείναντος πελέκει Σκιπίωνος, ἐδεῖτο τε λαβεῖν οἶκτον αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἀποβεβλημένου. Ὑρκανὸν δὲ ὅτι τούτοις καὶ Ἀντιπάτρου κατηγόρει βιαίως ἐξηγημένων τὸ ἔθνος, καὶ εἰς αὐτὸν ὡσαυτομολησάντων. παρὼν δὲ Ἀντίπατρος ἀπελογεῖτο μὲν ὑπὲρ ὧν ἐώρα κατ' αὐτοῦ τὴν κατηγορίαν [h] γενομένην, νεωτερισταὶς δὲ ἀπέφαινε τοὺς περὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ στασιώδεις· [i] ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς καὶ συνεργήσειεν ὑπεμίμνησκεν ὅτι τοῖς [k] στρατηγήμασι, ποιούμενος τοὺς λόγους ὧν αὐτὸς ἦν μάρτυς. δικαίως δὲ ἔλεγεν Ἀριστόβουλον μὲν εἰς Ῥώμην [l] ἀνάρπαστον γενόμενον, πολέμιον ἀεὶ καὶ μηδέποτε εὔνουν ὑπάρξαντα Ῥωμαίοις· τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [m] κρατηθέντα ὅτι λῃστείᾳ ὑπὸ Σκιπίωνος τυχεῖν ὧν ἄξιος ἦν, ἀλλ' ὅτι κατὰ βίαν καὶ ἀδικίαν τοῦτο παθεῖν [n] ὑπὸ τοῦ δράσαντος.

ε'. Τούτοις Ἀντιπάτρου ποιησαμένου τοὺς λόγους, Καῖσαρ Ὑρκανὸν μὲν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα, Ἀντιπάτρῳ δὲ δίδωσι δυναστείαν, ἣν αὐτὸς προαιρεῖται, [o] τοῦτο ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενος τὴν κρίσιν, ὅπῃ τρόπον αὐτὸν [p] ἀποδείκνυς τῆς Ἰουδαίας. ὅπῃ δὲ καὶ Ὑρκανῷ τὰ τῆς πατρίδος ἀναζῆσαι τείχη, ζητεῖ-

ιε'. τειν

a Ita *Busb.* & *Vat.* τούτων μὲν ὡσεὶ ὀκτακοσίους in *Editis Aliisque.* b Τετρακόσιοι *Hen.* & nonnulli *Epiphanii* Codd. juxta alios ὀγδοήκοντα prout in *lib.* 1. *de Bello Jud.* c Vide *Uſſerii* Annales V. T. p. 351. *Edit. Lond.* d Ἀτέλειαν πανταχῆ δὲ λέγεται τὸν π. *Busb.* e Utrum Aſinius fuerit *Trallianus*, ut vult *Uſſerius*, an *Quadratus*; & quinam fuerit *Hypſicrates* mox laudatus, aliis diſpiciendum relinquo. f Ita *Hen.* & *Vat.* εἰσβαίνειν in cæteris. g Ita cum *MSS.* ἀποδύρετο in *Editis.* h Γεγενημένην *Vat.* γενομένην *Hen.* i Ὅσα τε πονήσειεν *Hen.* & mox αὐτοῖς *Busb.* & *Vat.* k Στρατηγήμασι *Busb.* & *Vat.* l Ἀνάπαστον *Vat.* & *Hen.* & mox γενόμενον pro γενόμενος in *Busb.* & *Vat.* m Κολασθέντα *Busb. Vat.* & *Epiphan.* n Illud ὑπὸ e *Cod. Busb.* o Τούτου ᾗ *Hen. Busb.* p Ἀποδείκνυσι *Hen. Busb.* & *Vat.*

a Ἐρήμητο

τῳ αἰτησαμένῳ τῷ χάειν· [a]ἔρριπτο [b]δ' ὑπ Πομπηίου καταβαλόντος· ᾗ [c]τοῦτ' ἐβουλήθη τοῖς ὑπάτοις εἰς Ῥώμην ἀναγράψαι εἰ τῷ Καπετωλίῳ. καὶ τὸ γενόμενον ὑπὸ τ συγκλήτου δόγμα τοῦτον ἔχει τ τρόπον. [d]"ΛΕΥ-
"ΚΙΟΣ ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ ΛΕΥΚΙΟΥ ΥΙΟΣ ΣΤΡΑ-
"ΤΗΓΟΣ συνεβουλεύσατο τῇ συγκλήτῳ εἰδοις Δεκεμ-
"βείαις εἰ τῷ τ Ομονοίας ναῷ. [e]γραφομένῳ τῷ δόγματι
"παρῆσαν Λεύκιος Κωπώνιος Λευκίου υἱὸς Κολλίνα καὶ Πα-
"πίριος Κυείνα, περὶ ὧν Αλέξανδρος Ιάσονος, καὶ Νουμή-
"νιος Αντιόχου, ᾗ Αλέξανδρος Δωροθέου, Ιουδαίων πρεσβευ-
"ταί, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ σύμμαχοι, διελέχθησαν, ἀνανεούμενοι
"τὰς πρυσπαρχούσας πρὸς Ρωμαίους [f]χάριτας ᾗ τῷ φι-
"λίαν, ᾗ ἀσπίδα χρυσῆν σύμβολον τ συμμαχίας γενο-
"μένην ἀνήνεγκαν ἀπὸ χρυσῶν μυριάδων πέντε, καὶ χρήμ-
"ματ' αὐτοῖς ἠξίουν δοθῆναι, [g]πρός τε τὰς αὐτονομουμέ-
"νας πόλεις καὶ πρὸς βασιλεῖς, ὑπὲρ ὧν τῷ τε χώραν αὐ-
"τῶν ᾗ τοὺς λιμένας ἀδείας τυγχάνειν, [h]ᾗ μηδένα ἀδι-
"κεῖσθαι. [i]ἔδοξεν ὧν συνθέσθαι φιλίαν ᾗ χάριτας πρὸς αὐ-
"τούς, ᾗ ὅσων ἐδεήθησαν τυχεῖν παρ' αὐτοῦ παρασκευήν, ᾗ τ
"κομισθεῖσαν ἀσπίδα [k]προσδέξασθαι". ταῦτα ἐγένετο ἐπὶ
Υρκανοῦ ἀρχιερέως ᾗ ἐθνάρχου, ἔτους ὀγδόου [l]μηνὸς Πανέ-
μου. [m]ηὕρατο δὲ ᾗ παρὰ τ Αθηναίων δήμου τιμὰς Υρ-
κανοῦ, [n]πολλὰ χρήσιμος γενόμενος εἰς αὐτούς· ἐπεμψάν
τε ψήφισμα γράψαντες αὐτῷ, τοῦτον ἔχον τ τρόπον. "ΕΠΙ
"ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΚΑΙ [o]ΙΕΡΕΩΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ τοῦ
"Ασκληπιάδου μηνὸς Πανέμου πέμπτῃ ἀπιόντος, ἐπεδό-
"θη τοῖς γραττηγοῖς ψήφισμα Αθηναίων, ὅτι Αγαθοκλέους
"ἄρχοντος. Εὐκλῆς Μενάνδρου Αλιμούσιος ἐγραμμάτευε,
"[p]Μυνυχιῶνος ἐνδεκάτῃ τ Πρυτανείας, ἐκκλησίας γενο-
"μένης ἐν τῷ θεάτρῳ τ προέδρων. ἐπεψήφισε Δωρόθεος
"[q]ἀρχιερεὺς ᾗ οἱ συμπρόεδροι αὐτῷ δήμῳ. Διονύσιος Διονυσίου
"εἶπεν· ἐπειδὴ Υρκανὸς Αλεξάνδρου, ἀρχιερεὺς ᾗ ἐθνάρχης
"τ Ιουδαίων, διατελεῖ κοινῇ πᾶσι τῷ δήμῳ ᾗ ἰδίᾳ τ πολιτῶν
"ἐκάστῳ εὐνοῶν, ᾗ πάσῃ χρώμενος περὶ αὐτοὺς σπουδῇ, ᾗ
"τοὺς [r]παραγινομένους Αθηναίων, ἢ κατ' πρεσβείαν ἢ κατ'
"ἰδίαν πρόφασιν, ὡς αὐτὸν [s]παδέχεται φιλοφρόνως, καὶ
"προπέμπει τ ἀσφαλῶς αὐτῶν ἐπανόδου προνοούμενος,
"ἐμαρτυρήθη μὲν ᾗ πρότερον περὶ τούτων, [t]δόξαι δὲ ᾗ νῦν,
"[u]Θεοδοσίου τοῦ Θεοδώρου Συνιέως εἰσηγησαμένου, καὶ περὶ
"[u]τ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς [x]παμνήσαντος τοῦ δήμου, καὶ ὅπ

hanc gratiam rogaverat: (nam adhuc jacebant à Pompejo diruti) ſcripſitque Romam ad conſules ut hoc *ipſum* in Capitolio perſcriberetur. atque Senatuſconſultum factum eſt in hunc modum; "LUCIUS VALERIUS LU-
"CII FILIUS PRÆTOR retulit ad ſenatum
"idibus Decembribus in æde Concordiæ. De-
"creto ſcribendo adfuerunt Lucius Coponius
"Lucii filius *tribu* Collina, & Papirius Quirina,
"quibus de rebus Alexander Jaſonis, Numenius
"Antiochi, & Alexander Dorothei, legati Ju-
"dæorum, viri boni & ſocii, egerunt, veterem
"erga Romanos benevolentiam & amicitiam
"renovantes, & clypeum aureum, in ſignum
"ſocietatis, attulerunt, ex quinque millibus
"aureorum, & literas ſibi dari petierunt & ad
"liberas civitates & ad reges, ut regionem
"eorum & portus ſecure poſſint adire, & ne-
"mini fiat injuria. Placuit igitur *Senatui* cum
"iis amicitiam & gratiam inire, & quæ à no-
"bis poſtularunt illa ipſis concedere, clypeum-
"que allatum accipere." Hæc acta ſunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono menſe Panemo. Quinetiam Hyrcano honos habitus eſt à populo Athenienſi, quoniam in eos multa beneficia contuliſſet: miſeruntque ad eum decretum in hæc verba. "PRYTANE
"ET SACERDOTE DIONYSIO FILIO
"Aſclepiadis, menſis Panemi deſinentis die
"quinto, traditum eſt Ducibus decretum Athe-
"nienſium, archonte Agathocle. Eucles Me-
"nandri Alimuſius ſcribam agebat, Munychio-
"nis *menſe* undecimo die Prytaniæ, habito
"præſidum concilio in theatro. Dorotheus
"pontifex populum in ſuffragia miſit, cæteri-
"que præſides ejus collegæ. Dionyſius Diony-
"ſii filius *hanc ſententiam* dixit: Quoniam
"Hyrcanus Alexandri filius, Pontifex & Ju-
"dæorum Ethnarcha, perpetuo tam publice
"populum quam privatim civium unumquem-
"que benevolentia proſequitur, ſummumque
"ſtudium in eos confert; & quotquot Athe-
"nienſium, vel legationis cauſa, vel propter
"privata negotia, eò profecti fuerint, perhuma-
"niter apud ſe excipit, curatque deducendos, ut
"ſalvi & incolumes redeant proſpiciens, qui-
"bus & antea quidem perhibitum fuit teſti-
"monium, viſum eſt etiam nunc, Theodoſio
"Theodori filio Sunienſi referente, populum-
"que de virtute hujus viri admonente, deque
voluntate

Hyrcano permittit Cæſar urbis muros reficere.

Senatuſconſultum de fœdere cum Judæis renovando.

Antipatro honos ab Athenienſibus habitus.

Decretum Athenienſium.

a Ερήιπτο *Vat.* *b* Hic δ pro ϛ ſubſtitui ex auctoritate *MSS.* *c* Τοῦτο *Busb. & Hen.* *d* Hîc *Joſepho* (inquit *Kepplerus* de *Anno Natali Chriſti*, p. 52.) humani quid accidit. nam promittit Decretum *de reſtauratione Hieroſolymorum*, infert vero Decretum longe antiquius *ſuper amicitia & ſocietate.* Credibile eſt aliud *Joſephum* præcepiſſe, aliud exſequutum eſſe Amanuenſem, permutatis decretis homonymia *Hyrcanorum.* ad primum enim hujus nominis ſacerdotem pertinet, quod *Joſephus* hîc refert ad poſteriorem. Decretum vero, quod hîc profitetur, paulo infra ſequitur in faſciculo decretorum Romanorum de Judæis. Cæſare V. Coſ. Vide *Scaligerum* in *Notis* ad *Euſebium*, p. 145. *Uſſerium* in *Annalibus*, p. 119. 271, & 365. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 68. 69. & 77. & l. 10. p. 250. *e* Ita lego & diſtinguo ex *MSS.* prius erat γεγραφομένῳ τῷ δόγματι, παρῆσαν ϛ Λεύκιος Κωπώνιος Λευκίου υἱὸς Ϛ Παπίριος Κυεινᾶς. *f* Ita *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* χάριτας· ᾗ τῷ φιλίαν, ᾗ ἀσπ. in *Editis Aliiſque.* *g* Πρὸς τὰς αὐτ. *Hen.* & *Vat.* qui mox omittunt πρὸς βασιλεῖς, & dein legunt τῷ χώραν. *h* Μηδὲν *Hen.* & *Busb.* *i* Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξε δὲ in *Editis Aliiſque*, forſan pro ἔδοξε δή. *k* Προσδέξασθαι *Hen.* & *Vat.* *l* Quomodo hoc fieri poteſt, quum ſcriptum fuerit Idibus Decembribus (ut conſtat ex v. 6.) in Septembrem Julianum & Hyperberetæum Macedonicum tunc incurrentibus, Panemus vero Macedonicus Junio Juliano reſpondeat? *Uſſer.* in *Annalibus*, p. 120. 271. Locum ſanandum putat *Petitus* (in *Eclogis Chronol.* p. 305.) mutata interpunctione ad hunc modum, ἔτους ὀγδόου. μηνὸς Πανέμου ἤυρατο δὲ ᾗ &c. ut quod hic habetur de menſe Panemo referendum ſit ad Athenienſium pſephiſma. unde ſequitur (ut pergit *Petitus*) & illud Romanorum ſenatuſconſultum & hoc Athenienſium pſephiſma, ſcripta fuiſſe anno pontificatus Hyrcani nono, illud quidem Idibus Decembribus, hoc vero menſe Panemo. *m* Εὕρατο ϛ *Vat.* ἰύρατο δὴ *Hen.* *n* Πολλὰ χρήσιμος εἰς αὐτοὺς γενόμενος *Hen.* πολλὰ δ' αὐτὸς εἰς αὐτοὺς χρήσιμ Ϛ γενόμεν Ϛ, ἐπιμψάντι αὐτῷ ψήφισμα, τοῦτο &c. *Vat.* *o* De decretis Pontificum nominibus ſignatis videſis *Ez. Spanhemium* in Diſſ. VIII. de *Præſt. Numiſm.* p. 693. & *Dodwellum* in *Diſſ.* 3. de *Cyclis Veterum* p. 191, 192. *p* Hic menſis Attici nomen habemus, ſed numerum diei duntaxat ſecundum Prytaniam, quam cujus tribus fuerit non docet. *Petavius* (in *Doctr. Temp.* l. 1. p. 77.) ſuſpicatur librarii culpa diei numerum excidiſſe, ſive *Munychionis*, ſive τ Πρυτανείας. nam & ἐνδεκάτῃ ad Μυνυχιῶνος referri poteſt, quod & *Epiphanius* ſequitur, & tum *Prytaniæ* tempus erit omiſſum. Quid ſi reſcribamus Μυνυχιῶνος ἑνὸς καὶ νέᾳ, δεκάτῃ τ Πρυτανείας, aut aliquid hujuſmodi? Confer *S. Petitum* in *Eclogis Chronol.* l. 4. c. 18. *q* Is non alius ab eo fuiſſe videtur, qui olim Πρυτανίων ἐπιστάτης appellari ſolebat. Decem enim Πρυτάνεις, qui populum in ſuffragia mittebant, πρόεδροι dicti ſunt, & primus eorum ἐπιστάτης, & reliqui συμπρόεδροι. *r* Παραγινομένους *Hen.* & *Vat.* *s* Διδέχεται *Vat.* *t* Διονυσίου ϛ Θεοδώρου *Vat.* *u* Ita *Hen.* τῆς ἀνδρὸς in *reliquis.* *x* Δωώτου

"voluntate ejus nobis quoad potuit benefa-
"ciendi, honorare ipſum corona aurea, præ-
"mio legitimo, ſtatuamque *ei* ex ære item
"collocare in Templo Populi & Gratiarum:
"& præconis voce pronunciari coronæ do-
"nationem in theatro, Dionyſiis, dum Tra-
"gœdiæ novæ aguntur, & Panathenæis &
"Eleuſiniis, & in Gymnicis certaminibus; cu-
"ræque eſſe Ducibus, ut, dum ille *in amicitia*
"*colenda* perſeverat, & in benevolentia erga
"nos conſervanda, omnia, quæ in honorem
"ejus & gratiam excogitari poſſunt pro ipſius
"in nos ſtudio & liberalitate, ei *viciſſim* tri-
"buantur, quibus rebus fiet ut ſe oſtendat popu-
"lus noſter grato eſſe erga bene merentes ani-
"mo, velleque alios, ut par eſt, remunerare;
"quòd ille jam honoribus affectus ſtudium no-
"ſtrum imitetur: prætereaque legatos ex omni
"Athenienſium numero legi, quibus id nego-
"tii datum erit ut & ad illum decretum hoc
"perferant, ipſumque hortentur ut honores *à*
"*nobis* aſſequutus deinceps ſtudeat de civitate
"noſtra bene mereri." Et quidem de honori-
bus, qui à Romanis & populo Athenienſi ha-
biti ſunt Hyrcano, ſatis à nobis dictum eſt.

"προαίρεσιν ἔχει ποιεῖν ἡμᾶς ὅ,τι ποτ' ἂν [a] δύηται
"ἀγαθὸν, τιμῆσαι τὸν ἄνδρα χρυσῷ στεφάνῳ, ἀνειπεῖν
"κατὰ τὸν νόμον, καὶ στῆσαι αὐτῷ εἰκόνα χαλκῆν ἐν
"τῷ τεμένει τοῦ [b] Δήμου καὶ τῶν Χαρίτων, ἀνειπεῖν
"δὲ τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, Διονυσίοις, τραγῳ-
"δῶν τῶν καινῶν ἀγομένων, καὶ [c] Παναθηναίοις καὶ Ελευ-
"σινίοις, καὶ ἐν τοῖς Γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἐπιμεληθῆναι
"δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἁμίνοντί τε αὐτῷ, καὶ ἁφαπ-
"λάττοντι τὰ πρὸς ἡμᾶς εὔνοιαν, ἧ πάν ὅ,τι ἂν
"ἐπινοήσωμεν εἰς τιμὴν καὶ χάριν τῆς τοιᾶσδε αὐτο-
"δῆς καὶ φιλοτιμίας, ἵνα τούτων γενομένων φαίνηται ὁ
"δῆμος ἡμῶν ἀποδεχόμενος τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ τῆς
"προσηκούσης ἀμοιβῆς ἀξίων, καὶ ζηλώσῃ τὰ πρὸς
"ἡμᾶς αὐτοδιὰ ὁπόσων ἤδη πεπιμήκασιν· ἐλέσθαι
"δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ ἁπάντων Αθηναίων, οἵτινές τε
"αὐτῷ κομιοῦσι τὸ ψήφισμα, καὶ παρακαλέσουσι προσ-
"δεξάμενον τὰς τιμὰς πειρᾶσθαί τι ποιεῖν [d] ἀεὶ ἀγα-
"θὸν ἡμῖν τὴν πόλιν." αἱ μὲν οὖν παρὰ Ρωμαίων καὶ
τοῦ [e] δήμου τῶν Αθηναίων τιμαὶ πρὸς Υρκανὸν ἡμῖν
δεδήλωνται ἱκανῶς.

CAP. IX.

Quomodo Antipater Herodi Galilææ adminiſtrationem mandat, Phaſaëlo Hieroſolymorum: utque Herodes, Judæis invidentibus Antipatro, apud Hyrcanum accuſatur.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ἀντίπατρος Ἡρώδῃ τῷ τῆς Γαλιλαίας στρατηγίαν, Φασαήλῳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιτρέπει· καὶ ὡς Ἡρώδης, Ἰουδαίων τῷ Ἀντιπάτρῳ φθονούντων, κατηγορεῖται πρὸς Υρκανόν.

Antipater Hieroſolymorum muros reficit.

CÆſar autem, ordinatis Syriæ rebus, per mare diſceſſit. Antipater vero, poſtquam, deducto à Syria Cæſare, in Judæam reverſus eſt, confeſtim dejecta à Pompejo mœnia reficit; & regionem obiens, tumultum, qui in ea erat, compeſcebat, partim minando, partim ut quieſcerent conſulendo. Si enim ab Hyrcano ſtarent, fore *dicebat* ut feliciter degerent, ſuiſq; bonis abſq; turba fruentes vitam agerent: ſin rerum novarum ſpe ducerentur, & ab eis quæſtum ſectarentur, ipſum *Antipatrum* habituros pro præfecto dominum, Hyrcanum pro rege tyrannum, Romanos vero & Cæſarem pro ducibus hoſtes acerbos. non enim paſſuros eum ſummoveri, quem conſtituiſſent ipſi. Cum hæc dixiſſet, ad res regionis ordinandas ſe accingebat.

Tumultuantes compeſcit.

Ο Καῖσαρ δὲ, διακοσμήσας τὰ κατὰ τὴν Συρίαν, ἀπέπλευσεν. ὡς δὲ Καίσαρα προέπεμψε καὶ ὁ Συρίας Ἀντίπατρος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψεν, ἀνεγείρει μὲν εὐθὺς ὃ τεῖχος, ὑπὸ Πομπηΐου καθῃρημένον, καὶ τὴν χώραν θόρυβον ὄντιν' κατέστελλεν, ἀπειλῶν τε ἅμα καὶ συμβουλεύων ἠρεμεῖν. τὰ μὲν γὰρ Υρκανῷ φρονοῦντας ἐν εὐδαιμονίᾳ διάξειν, ἢ βιώσεσθαι τὰ ἴδια σπαλαίοντας κλημάτων ἀταράχως· προσιδομένους δὲ ταῖς ἐκ τοῦ νεωτερίζειν ἐλπίσι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν κέρδεσι προσανέχοντας, αὐτὸν μὲν ἕξειν ἀντὶ προστάτου δεσπότην, Υρκανὸν δὲ ἀντὶ βασιλέως τύραννον, Ρωμαίους δὲ ἢ Καίσαρα πικρὰς αὐθ' ἡγεμόνων πολεμίους. ἃ γὰρ ἀνέξεσθαι μεταχειρίσαντα οὐ αὐτοὶ κατέγνωσαν. ταῦτα λέγων [f] καθίζει δι' ἑαυτοῦ τὰ κατὰ τὴν χώραν.

XVII. *Phaſaëlo mandat Hieroſolyma, Herodi Galilæam.*

2. Videns autem Hyrcanum tardum eſſe atque ſegnem, Phaſaëlum filiorum ſuorum natu maximum Hieroſolymorum finitimique agri præfectum conſtituit; Herodi vero, qui illum ætate ſequebatur, Galilæam commiſit, cum eſſet omnino juvenis. nam quindecim tantum annos natus erat. verum illi juvenilis ætas nihil eſt quidquam incommodi: ſed quoniam animi generoſi erat adoleſcens, ſtatim

Β'. Βραδὺν δ' ὁρῶν καὶ νωθῆ τὸν Υρκανὸν, Φασαήλον μὲν τοῦ προσβύτατον αὐτῷ τῶν παίδων Ἱεροσολύμων καὶ τῶν πέριξ στρατηγὸν ἀπέδειξεν· τῷ δὲ μετ' αὐτὸν Ηρώδῃ τῷ Γαλιλαίας [g] ἐπέτρεψε, νέῳ παντάπασιν ὄντι. [h] πεντεκαίδεκα γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἔτη. βλάπτει δὲ οὐδὲν αὐτὸν ἡ νεότης· ἀλλ' ὢν τῷ φρονήματι γενναίῳ ὁ νεανίας, ἀφορμὴν εὐείσκει ταχὺ χρῆ-

ιζ'.

a Δύηται *Hen. & Vat.* *b* Videſis *Meurſium* in *Athenis Atticis*, l. 2. c. 11. *c* Forſan legendum Παναθηναίοις καὶ Ελευσινίοις, ut monuit Cl. *Lowthius*. *d* Illud ἀεὶ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* *e* Ita cum *Cod. Hen.* καὶ ὁ δῆμος ὁ τῶν Αθ. in *Editis Aliiſque.* παρὰ τοῦ δήμου τῶν Ρωμαίων καὶ Αθηναίων legendum conjiciebat *Lowthius*. *f* Καθιστᾷ *Busb.* καθίστατο in lib. 1. de *Bello Jud.* *g* Ἐπιτρέπει *Busb.* *h* Cum hucuſque religio mihi fuerit quidquam in *numeris* mutare, abſque auctoritate *MSS.* etiam hîc nolui ιε'. pro ιδ'. reſcribere. id quod faciendum eſſe monuerunt viri quamplurimi eruditiſſimi, quos laudat *Caſaubonus* in *Exercit.* c. *Baron.* 1. §. 34. quibus accedit *Caſaubonus* etiam in *Epiſt.* 299. ut & *Montacutius* in *Exercit.* 10. p. 34. & in *Apparatu*, p. 194. *Lydiatus* in *Emendat. Temp.* p. 114. & *Keplerus* de *Anno Nat. Chriſti*, p. 52. immo demonſtratum dederunt *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 252. *Edit. Lond.* & *Noriſius* in *Cenotaphiis Piſanis, Diſſert.* 2. c. 6. p. 160. illis aſſentiente viro doctiſſimo *Antonio Pagi* in *Apparatu ad Annales Baronii*, p. 12. Quibus factum eſt ut nihil moremur Cl. *Harduinum* qui (in libro de *Nummis Herodiadum*, p. 334. *Edit. Amſt.*) ex ſcribarum lapſu arripit occaſionem fugillandi *Joſephum*. Quam male autem ſeſe tueatur ex verbis πάνυ παντάπασιν ὄντι, perſpicere licet omnibus, qui cum eo conferent *Iſ. Caſaubonum* & *Antonium Pagi* in locis jam allatis.

a Συλλαβὼν

μα εἰς ὑπόδειξιν τ ἀρετῆς. καταλαβὼν γὰρ Ἐζεκίαν τ ἀρχιλῃστὴν, τὰ πρωτεχῆ τ Συρίας κατατρέχοντα σὺν μεγάλῳ σίφει, τοῦτον [a] κατασχὼν κτείνει, καὶ πολλοὺς τ σὺν αὐτῷ λῃστῶν. σφόδρα δ' αὐτῷ ὃ ἔργον τοῦτο ἠγάπησαν οἱ Σύροι· πεπόθεσι γὰρ αὐτοῖς ἀπηλλάχθαι τ λῃστείας τὴν χώραν, ἐκαθάρθησεν. ὅμως γοῦν αὐτὸν ὑπὲρ τούτῳ [b] κατὰ κώμας καὶ πόλεις, ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσκευάκοτα, καὶ ἀσφαλῆ τ κτημάτων ἀπόλαυσιν. ἐγένετο δὲ καὶ τοῦτο καὶ Σέξτῳ Καίσαρι γνώριμος, ὄντι συγγενεῖ μεγάλου Καίσαρος, καὶ διέποντι [c] τὴν Συρίαν. ζῆλος δ' ἐμπίπτει τ Ἡρῴδῃ πεπραγμένων Φασαήλῳ τῷ ἀδελφῷ, καὶ πρὸς τὴν εὐδοκίμησιν αὐτοῦ κινηθεὶς [d] ἐφιλοτιμήσατο μὴ ἀπολειφθῆναι τῆς ὁμοίας εὐφημίας, [e] καὶ τὰς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις εὐνοίας ἐποιεῖτο, δι' αὐτοῦ μὲν ἔχων τὴν πόλιν, ὅπως δ' ἀπερισκέπτως τοῖς πράγμασι προσφερόμενος, ὅτ' ἐξυβρίζων εἰς τὴν ἐξουσίαν. ζητ' Ἀντίπατρον ἐποίει θεραπείας πρῶτα γ' ἔθνους τυγχάνειν βασιλικῆς, καὶ τιμῶν οἵων ἄν τις [f] μεταλαμβάνοι τ ὅλων ὢν δεσπότης. ὡσὰ μέντοι τ ἐκ τούτων λαμπρότητος, οἷα φιλεῖ συμβαίνειν πολλάκις, ἡδὺν [g] τῆς πρὸς Ὑρκανὸν εὐνοίας καὶ πίστεως παρέβη.

γ'. Οἱ δ' ἐν τέλει τ Ἰουδαίων, ὁρῶντες τ Ἀντίπατρον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μεγάλως αὐξανομένους, εὐνοίᾳ τε τῇ παρὰ γ ἔθνους καὶ προσόδῳ τῇ τε πρὸς τ Ἰουδαίας καὶ τ Ὑρκανοῦ χρημάτων, κακοήθως εἶχον πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ φιλίαν Ἀντίπατρος διὰ πεποιημένος πρὸς τοὺς Ῥωμαίων αὐτοκράτορας· καὶ χρήματα πείσας πέμψαι τ Ὑρκανὸν, αὐτὸς λαβὼν νοσφίζεται τ δωρεάν. ὡς γὰρ ἰδίαν, ἀλλ' οὐχ ὡς Ὑρκανοῦ δίδοντος, ἔπεμψε. ταῦθ' Ὑρκανὸς ἀκούων οὐκ ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἔχαιρεν. ἐν δὲ οἱ ἦσαν οἱ πρῶτοι τ Ἰουδαίων, ὁρῶντες τ Ἡρῴδην βίαιον καὶ τολμηρὸν, καὶ τυραννίδος ἐπιθυμοῦντα· καὶ προσελθόντες Ὑρκανῷ, φανερῶς ἤδη κατηγόρουν Ἀντιπάτρου, καὶ "μέχρι ποτ' ἔφασαν, ὑπὸ τοῖς πραγματικοῖς ἡσυχάσεις; ἢ οὐχ ὁρᾷς Ἀντίπατρον μὲν καὶ τοὺς "παῖδας αὐτοῦ τ ἀρχὴν διεζωσμένους, σαυτὸν δὲ τ βασιλείας "ὄνομα μόνον ἔχοντα. ἀλλὰ μὴ λανθανέτω σε ταῦτα, "μηδὲ ἀκίνδυνος εἶναι νόμιζε, ῥᾳθυμῶν πρός τι σαυτῷ καὶ "τῇ βασιλείᾳ. ὁ γὰρ ἐπίτροπός σου τ πραγμάτων Ἀν"τίπατρος καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ νῦν εἰσι, μὴ δὲ ἀπάτα σαυ"τὸν τοῦτο ὀνόμασιν, ἀλλὰ δυνάστας φανερῶς ἀναγορεύ"ουσιν. καὶ γὰρ Ἡρῴδης ὁ παῖς αὐτοῦ Ἐζεκίᾳ ἀπέκτεινε "καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, παραβὰς τ ἡμέτερον νόμον, ὃς κεκώλυκεν "ἄνθρωπον ἀναιρεῖν καὶ πονηρὸν ὄντα, εἰ μὴ πρότερον κα"τακριθείη τοῦτο παθεῖν ὑπὸ γ [h] συνεδρίου· μὴ λαβὼν δὲ "ἐξουσίαν παρὰ σοῦ, ταῦτα ἐτόλμησεν.

δ'. Ὑρκανὸς δὲ, ἀκούσας ταῦτα, πείθεται· προσεξήφθη δὲ αὐτοῦ τ ὀργὴν καὶ αἱ μητέρες τ ὑπὸ Ἡρῴδου [i] πεφονευμένων. αἵτινες δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ παρεκάλουν τ βασιλέα καὶ τ δῆμον, ἵνα δίκην Ἡρῴδης ἐν τῷ συνεδρίῳ τ πε-

invenit exercendæ ſuæ virtutis occaſionem. Cum enim offendiſſet Ezechiam latronum ducem, magna manu finitima Syriæ incurſantem, illum nactus interficit, & multos ejus gregales latrones. Ipſum autem ob hoc facinus magno amore proſequuti ſunt Syri: nam regionem, quam à latrociniis liberari deſiderabant, purgavit. itaque eum hanc ob cauſam paſſim per urbes vicoſque prædicabant, ut qui pacem illis dederit, feceritque ut bonis ſuis tuto fruerentur. Quo fiebat ut etiam Sexto Cæſari innoteſceret, cognato magni Cæſaris, & Syriæ res procuranti. Ex his autem Herodis factis æmulatio nata eſt Phaſaëlo ejus fratri, adeoque ejus celebritate motus eſt, ut ſtuduerit non deteriorem ſibi parare famam, & Hieroſolymitas ſibi reddiderit amiciſſimos, urbem quidem per ſe regendo, ſed ita ut nec inhoneſte rebus uteretur, neque poteſtate ad cujuſquam injuriam abuteretur. His rebus efficiebatur, ut Antipater à gente more regio coleretur, & honoribus, qui tribui ſolent omnium domino, afficeretur. Neque tamen, cum in tanto eſſet ex rebus iſtis ſplendore, deceſſit quidquam, ut plerumque evenit, ſuæ erga Hyrcanum benevolentiæ atque fidei.

Herodes Ezechiam latronem interficit.

Sextius Cæſar procurator Syriæ.

Antipater magno in honore.

3. Cæterum Judæorum primarii, videntes Antipatrum & ejus filios multum creſcere tum gratia apud populares, tum reditibus ex Hyrcani & Judææ pecuniis, erant in eum male animati. Etenim amicitiam inſtituerat Antipater cum Romanis imperatoribus; & impulſo ad pecuniam eis mittendam Hyrcano, ipſe muneris gratiam ad ſe transfert. nam ut propriam, non ut Hyrcano dante *eam* miſit. Hæc Hyrcanus audiens non curabat; quinimo magnopere lætabatur. Verum in metu erant primi Judæorum, cum viderent Herodem violentum & audacem, & dominandi cupiditate ardentem: atque ad Hyrcanum profecti, aperte jam Antipatrum accuſabant; &, "Quouſque, "inquiunt, iſta quæ fiunt quietus feres? An"non vides Antipatrum & ejus filios principa"tu ſuccinctos, teipſum vero regni ſolum no"men audientem? Atqui hæc ignorare non "debes, neque te extra periculum putare, dum "temet atque regnum juxta negligis. non "enim jam rerum tuarum procuratores ſunt "Antipater & ejus filii, ne te fallat hæc opi"nio, ſed domini manifeſte habentur. Ete"nim Herodes ipſius filius Ezechiam & ejus "ſocios interfecit contra legem noſtram, quæ "hominem quamvis malum interfici vetat, "niſi prius ad hoc ſupplicium ex ſententia "Synedrii damnatus fuerit: & tamen ille, non "accepta à te poteſtate, hoc auſus eſt.

Primorum Judæorum in Antipatrum odium.

Antipatrum ejuſque filios accuſant.

4. His auditis Hyrcano perſuaſum eſt: atque inſuper ejus iram accenderunt matres occiſorum ab Herode. nam & illæ ſingulis diebus in fano regem & populum orare non intermittebant, ut pro factis coram Synedrio * judicium

Hyrcano ira in Herodem accenditur.

a Συλλαβὼν *Buſb.* & *Hen.* b Ita etiam *Vet. Interpr.* κατὰ τε χώρας καὶ κατὰ πόλιν *Buſb.* κατὰ τὰς κώμας καὶ κατὰ πόλιν *Hen.* c Τὰ τ Συρίας *Hen.* d Ἐφιλοτιμεῖτο *Buſb.* e Καὶ τὰς ἐν Ἱεροσολύμοις εὐνοίας *Buſb.* f Παραλαμβάνει *Hen.* g Τῆς πρὸς Ὑρκανὸν εὐνοίας καὶ παρεῖτο καὶ πίστεως *Hen.* Vel præpoſitio ἐκ aut ἀπὸ ſubintelligenda eſt, aut dicendum ἡδὺν ἐκ τ ſcriptum fuiſſe à *Joſepho.* h Videſis Cl. *Seldenum* de *Synedriis* l. 2. c. 14 §. 3. & l. 3. 9 §. 1. & *Grotium* ad *Matt.* c. 5. v. 22. i Sc. eorum qui erant cum Ezechia, ut dicit *Pſeudo-Gorionides*, l. 6. c. 44. * Ita placuit interpretari δίκαιον ἐπέχειν: quæ verba in aliis auctoribus ſonant, *pœnas ſubire.* Ut coram confeſſu judicum facti ſui rationem cogeretur reddere, *Geleſ.* Ut facti cauſam diceret coram concilio, *Caſtal.* Ante concilium de actis ſuis redderet rationem, *Epiphan.*

Herodes in judicium vocatur.

dicium ſubiret Herodes. His itaque commotus Hyrcanus Herodem evocat * ad dicendam cauſam ſuper iis quorum inſimulabatur. Herodes vero eò veniebat, cum hoc eum monuiſſet pater, ut non privati hominis more, ſed cum præſidio corporiſque cuſtodia *Hyrcanum* adiret, compoſitis Galilææ rebus quo modo è re ſua eſſe judicavit, tantoque comitatu, quantus ei ad iter ſatis eſſet, ut nec Hyrcano metuendus videretur, ſi cum majoribus copiis veniſſet, neque nudus & incuſtoditus committeret ſe judicio. † Veruntamen Sextus Syriæ præſes Hyrcanum literis monuit, ut Herodem †† judicio liberaret, minis ſi non pareret adjectis. Huic autem in cauſa erant literæ à Sexto acceptæ, quod Herodem nullo à Synedrio ſupplicio affectum dimiſerit; quippe quem amaret ut filium. Poſtquam vero Herodes in Synedrio cum agmine conſtitit, omnes perculit, & de cætero nemo *illorum* auſus eſt accuſationem inſtituere, qui in eum antequam veniret invehebantur: ſed *altum* erat ſilentium, & quid agi deberet dubitatio. Rebus autem ſic ſe habentibus, unus quiſpiam nomine Sameas, juſtus homo, ideoque timere neſcius, ſurrexit,

Sameæ oratio contra Herodem.

& *in hunc modum* verba fecit: "Equidem, "viri mecum judices, tuque ô Rex, neque ipſe "quenquam unquam novi, neque vos nomi- "nare poſſe arbitror, qui in judicium apud vos "ut cauſam diceret vocatus ita ſtiterit: quin "quiſquis omnium unquam in hoc ſynedrium "venit judicium ſubiturus, humilis comparet, "& habitu metuentis, & à nobis miſericor- "diam aucupantis, capillis promiſſis *horridus*, "& veſte pulla indutus. At iſte bonus Hero- "des, cædis reus, & ob tam grave crimen ap- "pellatus, aſtat hîc purpura amictus, & caput "ornatus cæſarie *pulchre* compoſita, & arma- "tis hominibus ſtipatus, ut ſi eum ex lege con- "demnaverimus, trucidet nos; ipſe vero viola- "to jure evadat. At Herodem haud equidem "ob iſta reprehenderem, ſi utilitatis ſuæ majo- "rem quam legum rationem habuerit: ſed "voſmet & Regem, qui tantam ei licentiam "præbuiſtis. Veruntamen ſcitote potentem "eſſe Deum, & quod iſte, quem nunc propter "Hyrcanum vultis abſolvere, & vos aliquan- "do & ipſum Regem *merita* pœna afficiet. Nihil autem deceptus erat in iis quæ dixit.

Sameas poſtea magno in honore apud Herodem.

nam Herodes, regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Synedrio, atque adeo Hyrcanum ipſum, interfecit, excepto Samea. ipſum enim propter ejus juſtitiam magno habebat in honore; quodque, poſtea obſeſſa urbe ab Herode & Soſio, populum monuiſſet, ut Herodem admitterent, dicendo, *ipſos* eum propter peccata effugere non poſſe. Et de iſtis quidem ſuo loco dicemus.

Hyrcanus finit Herodem effugere.

5. Hyrcanus vero videns eos, qui in Synedrio erant, in Herodis mortem incitatos, judicium in alium diem diſtulit, & clam Hero-

θραγμῶν [a]ἐπόχη, διετέλει. κινηθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων Ὑρκανὸς Ἡρώδῃ ἐκάλει δικασόμενον, ὑπὲρ ὧν διεβάλλετο. ὁ δὲ ἦκε, τοῦ πατρὸς αὐτῷ παραινέσαντος, μὴ ὡς ἰδιώτης, μηδὲ ἀσφαλείας [b]προσελθὼν, καὶ φυλακῆς τῆς περὶ τὸ σῶμα, καί τε τὴν Γαλιλαίαν οἰκοῦσιν [c]αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμενος, καὶ μήτε τόσους ἀποχρῶντος αὐτῷ πρὸς τὴν ὁδὸν, ὡς μήτε ὀλίγοις Ὑρκανῷ [d]δόξειε μείζονος [e]παρασκευῆς τάγματος, μήτε γυμνὸς καὶ [f]ἀφυλάκτως ἐν τοῖς δικάζουσι. Σέξτος μέντοι, ὁ τῆς Συρίας ἡγεμών, γράφει Ἡρώδῃ χαλᾶν Ὑρκανῷ ἀπολῦσαι τὸν Ἡρώδην ἐκ τῆς δίκης, καὶ προσαπειλῶν παρακόσαντι. τῷ δ' οὖν ἀφορμὴ [g]καὶ τοῦ παρ' οὗ Σέξτου γράμματα, πρὸς ὃ μηδὲν ἐκ τοῦ συνεδρίου παθόντα ἀπολῦσαι τὸν Ἡρώδην· ἠγάπα δ' αὐτὸν ὡς υἱόν. καταβὰς δὲ εἰς τὸ συνεδρίον μετὰ τοῦ σὺν αὐτῷ τάγματος Ἡρώδης, [i]κατέπληξεν ἅπαντας, καὶ κατηγορεῖν ἐφάρρει τὸ λοιπὸν εἰδὼς τὸν πρὶν ἀφικέσθαι βλασφημοῦντων· ἀλλ' οὗ ἡσυχία, καὶ τί χρὴ ποιεῖν ἀπορία. βλασφημούντων δ' ὕστερος, εἷς τις [k]Σαμέας τοὔνομα, δίκαιος ἀνὴρ, καὶ βλὰξ τοῦτο δ' [l]ἀδεδίεναι χρείττων, ἀναστὰς εἶπεν·

Sameæ oratio contra Herodem.

"Ανδρες συνέδριοι καὶ βασιλεῦ, εἰς δίκην μὲ ὅτ' αὐτὸς "οἶδά τινα τῶν πώποτε [m]ὑπ' αὐτῆς εἰς ἡμᾶς κε- "κλημένων ὕστερον βλασφήσαντα, ὅστις ὑμᾶς ἔχειν εἰπεῖν "ὑπολαμβάνω· ἀλλὰ πᾶς ὅστις δύπτοτ' οὖν ἀφικνεῖ εἰς "τοῦτο τὸ συνέδριον κριθησόμενος, ταπεινὸς παρίσταται, καὶ "σχήματι δεδοικότος, καὶ ἔλεον ἐπαιρομένῳ παρ' ἡμῶν, κό- "μιν τε ἀπηορέφας καὶ ἐσθῆτα μέλαιναν ὑφειμένος. "ὁ δὲ βέλτιστος Ἡρώδης, φόνου δίκην φεύγων καὶ ἐπ' αὐ- "τοφώρῳ τοιαύτῃ κεκλημένος, ἕστηκε τὴν πορφύραν περικει- "μένος, καὶ τὴν κεφαλὴν κεκοσμημένος τῇ συμμέτρῳ τῶν κό- "μης, καὶ σὺν αὐτῷ ἔχων ὁπλίτας, ἵν' ἂν καθαρπάσωμεν "αὐτὸν κατὰ τὸν νόμον, κλέπτην μὲν ἡμᾶς, αὐτὸς δὲ σωθῇ "βιασάμενος τὸ δίκαιον. ἀλλ' Ἡρώδῃ μὲν ὅτι τύχοις ἂν "ἂν μεμφαίμην, εἰ ὅ αὐτῷ συμφέρον ποιεῖται παρὰ πλεί- "νος ἢ τὸ νόμιμον· ὑμᾶς δὲ καὶ τὸν βασιλέα τοσαύτην "ἄδειαν αὐτῷ παρασχόντας. ἴστε μέντοι μέγαν καὶ Θεὸν, "καὶ ὅτος ὃν νῦν δι' Ὑρκανὸν ἀπολῦσαι βούλεσθε, κο- "λάσει ὑμᾶς ποτὲ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα." διήμαρτε δ' οὐδὲν τῶν εἰρημένων. ὁ γὰρ Ἡρώδης, τὴν βασιλείαν καταλα- βὼν, πάντας, ἀπέκτεινε τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ Ὑρκανὸν αὐτὸν, χωρὶς τοῦ [n]Σαμέου. σφόδρα γὰρ αὐτὸν διὰ τὴν δικαιοσύνην ἐτίμησε, καὶ ὅτι τῆς πόλεως μὴ ταῦτα πολιορκουμένης ὑπό τε Ἡρώδου καὶ [o]Σοσίου, παρήνεσε τῷ δήμῳ δέξασθαι τὸν Ἡρώδην, εἰπών, διὰ τὰς ἁμαρτίας οὐ [p]δυνατὸν διαφυγεῖν αὐτούς. καὶ περὶ μὲν τούτων κατὰ χώραν ἐροῦμεν.

6. Ὑρκανὸς δὲ ὁρῶν ὡρμημένους πρὸς τὸ [q]ἀναίρειν Ἡρώδου τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ, τὴν δίκην εἰς ἄλλην ἡμέραν [r]ἀνεβάλετο, ὑπὸ πάντας

a Αὐτὸν solus *Busb.* b Εἰσελθεῖν *Hen.* & *Busb.* c Ita *Hen.* & *Epiphan.* αὐτὸς in cæteris. d Sic *Baſ. Busb.* & *Hen.* δόξει *Gen.* & aliquot *MSS.* e Ita *Hen.* παρασκευάρχῳ in reliquis. f Ἀφύλακτος in *Vat.* ἀφύλακτῳ εἶν *Hen.* & *Busb.* g Ita *Busb.* & *Hen.* τὸ δ' ὧν in *Editis Aliiſque.* τούτῳ δ' ὧν legendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius.* h Καὶ τὸ παρ' οὗ Σέξτου γράμμα *Busb.* i Κατέπληξε πάντας. k Σαμαίας ὀνόματι *Hen.* Σαμαΐου ὀνόματι *Busb.* & *Zonar.* Vide *Annots.* ſub initium libri xv. l Ita cum *Busb.* & *Hen.* δεδιέναι in *Editis Aliiſque.* m Ὑφ' ὑμῶν legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *à vobis.* id quod monuit Cl. *Lowthius.* Forſan ὑπ' οὐδένος. n Σαμαίου *Busb.* & *Hen.* o Σοσσίου in aliquot *MSS.* p Ita *Hen.* δυνατοῦ διαφυγεῖν *Busb.* δύνασθαι φυγεῖν in *Editis.* q Τὸν Ἡρώδην *Hen.* r Ita *Busb.* ἀνεβάλοντο in cæteris. * Rationem redditurum de iis quorum accuſabatur, *Aliis.* Satisfacturum de criminibus ſibi illatis, *Epiphan.* † Imo & Sextus Syriæ rector, *Epiphan.* Syriæ præſes, *Aliis.* †† *Al.* crimine abſolveret.

a Συνεκάλυπτεν

πέμψας κρύφα πρὸς Ηρώδην, [a] συνεβούλευσεν αὐτῷ φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως· ὅπως γὰρ τὸν κίνδυνον ἀλύφευξεθαι. καὶ ὁ μὲν ἀνεχώρησεν εἰς Δαμασκὸν, ὡς φεύγων τὸν βασιλέα. καὶ προσγενόμενος πρὸς Σέξτον Καίσαρα, καὶ τὰ καθ' αὐτὸν ἀσφαλισάμενος, ὅπως ἔσχεν, ὡς εἰ καλοῖτο πάλιν εἰς τὸ συνέδριον ὑπὸ δίκην οὐκ ὑπακουσόμενος. ἠγανάκτουν δ' οἱ ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ ἃ Υρκανὸν ἐπειρῶντο διδάσκειν, ὅτι πάντα ταῦτ' εἰς κατ' αὐτοῦ. τὸν δ' οὐκ ἐλάνθανε μὲν, προήδει δ' ἀδὲν ἧττον ὑπὸ ἀναισθησίας καὶ ἀνοίας. Σέξτῳ δὲ πιόντι Ηρώδην κρατηρὸν τῆς Κοίλης Συρίας, [b] χρημάτων γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο, Υρκανὸς μὴ καὶ φόβῳ μὴ κρατύσηται Ηρώδης καὶ ἐπ' αὐτόν. οὐ πολὺ δὲ [c] τούτου τοῦ δίους ἐβεβούλευεν. ἀλλ' ἦκεν ἄγων ὁ Ηρώδης κρατὸν ἐπ' αὐτὸν, ὀργιζόμενος τῆς δίκης αὐτῷ καὶ τοῦ κληθῆναι [d] πρὸς τὸ λόγον ὑποσχεῖν ὑπὸ τῷ συνεδρίῳ. διεκώλυσαν δ' αὐτὸν [e] προσβαλεῖν τοῖς Ιεροσολύμοις, παραντήσαντες ὅ,τε πατὴρ Αντίπατος καὶ ὁ ἀδελφὸς, καὶ τῷ ὁρμῷ αὐτοῦ καταπαύσαντες, καὶ προσκαλέσαντες ἔργῳ μὲν ἐγχειρεῖν μηδενὶ, καταπλήξάμενον δὲ ἀπειλῇ [f] μόνον, μὴ χρῆσαι περαιτέρω τοῦ προσήκοντος αὐτὸν εἰς τοῦτο παρελθεῖν τὸ ἀξίωμα. ἠξίουν τε αὐτὸν [g] κληθέντα ὑπὸ δίκην ἐλθεῖν ἀγανακτοῦντα, μεμνῆσθαι καὶ τῆς ἀφέσεως, καὶ χάριν αὐτῆς εἰδέναι, καὶ μὴ πρὸς μὲν ὀλυγωρότερον ἅπαντᾶν, περὶ δὲ τῆς σωτηρίας ἀκριβεῖν· λογίζεσθαι δὲ, ὡς, εἰ καὶ πολέμου ῥοπὰς βεβαιοῖ τὸ θεῖον, πλέον ὑπὲρ τῆς φρατείας τὸ ἄδηλον, διὸ καὶ τῷ νίκῃ μὴ πάντη προσδοκᾶν μέλλοντα πολεμεῖν βασιλεῖ καὶ σωτῆρι, καὶ πολλὰ μὲν εὐεργετήσαντι, μηδὲν δὲ χαλεπὸν [h] αὐτὸν εἰργασμένῳ, περὶ δὲ ὧν ἐγκαλοίη, λόγῳ πονηρὸς συμβούλους, ἀλλὰ μὴ δι' αὐτὸν, ὑπόνοιαν αὐτῷ καὶ σκιὰν δυσκόλου τινὸς [i] παρεχομένῳ. πείθεται τούτοις Ηρώδης, ὑπολαβὼν εἰς τὰς ἐλπίδας ἀποχρῆναι [k] αὐτῷ καὶ τῷ ἰσχυὸν ὅπλ' εἰκαὶ τῷ ἔθνει μόνον. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Ιουδαίαν οὕτως εἶχεν.

di consultum misit ut ab urbe profugeret: ita enim ex periculo evasurum. Et ille quidem Damascum se, ut Regem fugiens, contulit. Cumque ad Sextum Cæsarem venisset, resque suas in tuto collocasset, ita erat animatus, ut si denuo vocaretur ad Synedrium in judicium, non obtemperaret. Illi vero indignabantur qui in Synedrio erant, & Hyrcanum docere conabantur, ea omnia contra ipsum facere. idque eum non latebat, sed quid ageret non habebat, præ ignavia atque vecordia. Cum autem Sextus Herodem Cœles-Syriæ præsidem fecisset (hoc enim ipsi pecuniâ vendiderat *imperium*) erat Hyrcanus in metu, ne Herodes sibi etiam bellum inferret: *id quod non multo post hunc metum accidit. Veniebat utpote Herodes exercitum in ipsum ducens, iratus ei ob judicium, & quod ad causam dicendam in Synedrio vocatus fuisset. Verum *ejus* pater Antipater & frater, eum prohibuerunt ab impressione in Hierosolyma faciendâ, ei *quidem* obviam profecti, atque impetum illius deprecati, hortatique ne quid *hostile* moliretur, nec ultra quam minis terrorem incutiendo procederet adversus eum, cujus beneficio ad hanc dignitatem provectus est. Atque orabant, ut indignanti, quod citatus fuerit ut judicio se sisteret, in memoriam veniret & quod fuerit dimissus, atque adeo gratiam haberet, & non ad severiora se reciperet, & pro salute accepta ingratum semet ostenderet: utque secum reputaret, quod, si belli casus Deus regit & moderatur, eo magis erit in incerto expeditionis eventus, adeoque victoriam non omnino ipsi sperandam esse, bellum illaturo regi & socio, qui multis *ipsum* affecerit beneficiis, nihil vero gravius in eum admiserit; & quod ad ea quorum insimulatur, ut ut per malos consiliarios, per se nullam ipsi suspicionem dederit, fecerit-ve quidpiam quod rei durioris speciem præ se ferebat. Istis flectitur Herodes, arbitratus sibi satis esse ad *futuras* spes ratas habendas, quod hoc saltem assequutus esset ut genti potentiam suam ostenderet. Et hoc quidem in statu erat Judæa.

Herodes ad Sextum Cæsarem proficiscitur.

Ab eo Cœle-Syriæ præficitur.

Suadetur Herodi, ne bellum inferat Hierosolymitanis.

ΚΕΦ. ί.

Ρωμαίων καὶ ἄλλων ἐθνῶν τιμαὶ καὶ συμμαχίαι πρὸς τοὺς Ιουδαίους.

[1] Ὁ δὲ Καῖσαρ, διελθὼν εἰς Ρώμην, ἕτοιμος ἦν πλεῖν ἐπ' Αφρικῆς, πολεμήσων Σκιπίωνι καὶ Κάτωνι. πέμψας δ' Υρκανὸς πρὸς αὐτὸν, παρεκάλει βεβαιῶσαθαι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ [m] συμμαχίαν. [n] ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί μοι πάσας ἐκθεῖναι τὰς γενομένας Ρωμαίοις ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων αὐτῷ τιμὰς καὶ συμμαχίας πρὸς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἵνα μὴ λανθάνῃ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅτι καὶ οἱ τῆς Ασίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῖς διὰ παντὸς ἔχουσι ἡμᾶς, τήν τε ἀνδρείαν ἡμῶν

CAP. X.

Honos à Romanis aliisque gentibus habitus Judæis, & fœdera cum illis inita.

[1] Cæsar vero, *Syria* Romam profectus, navigationem in Africam adornabat, cum Scipione & Catone bellum gesturus. Cæterum Hyrcanus ad eum misit rogatum, ut amicitiam secum initam & societatem *denuo* firmaret. Mihi autem *jam* necessarium esse visum est percensere omnes honores genti nostræ à Romanis eorumque imperatoribus habitos, & societatis fœdera *memorare*, ut alios universos non lateat, quod & Asiæ & Europæ reges nostrûm studiosi fuerint, ex amore

Hyrcani legatio ad Cæsarem.

Recensio honorum Judæis habitorum à Romanis aliisque.

---

a Συνεβούλευσεν *Hen.* b Ita cum *Busb.* & *Hen.* χρημάτων δ' αὐτῷ τούτῳ *Bas.* χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο *Gen. Aliisque.* c Τοῦ δίους *Vat.* τὸ δίου *Busb.* d Ita *Bas.* & *Busb.* πρὸς τ' λ. *Gen. Aliique.* e Προσπαλεῖν *Busb.* f Μόνον deest *Busb.* μόνῃ legit *Hen.* g Κληθῆναι *Busb.* qui mox omittit ἐλθεῖν, & (v. 24.) αὐτῷ pro αὐτῆς reponit. h Εἰς αὐτὸν εἰργασμένον *Hen.* i Παρισχημένῳ *Hen.* qui mox legit πείθεται τούτοις ὁ Ηρώδης. k Αὐτῷ τὸ ℭ *Hen.* & *Vat.* l Καίσαρ ϛ ἐλθὼν εἰς Ρώμην *Busb.* m Post συμμαχίαν adjicit *Busb.* ὁ δὲ, μετὰ τὸ συγκλῆτον, ἔλεγεν ὡδὲ τοῦτο ἐποίησε. dein statim subjicit ea quæ sequuntur, v. 45. πρὸς τὰ Υρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν, reliquis omnibus quæ in medio sunt omissis. n Ἔδοξε *Gall.* * Nec morabatur diu post hunc metum sed ven. *Schotan.*

re fortitudinis noſtræ fideique. Siquidem multi, propter ſuum in nos odium, nolint animum inducere ut iis credant quæ Perſæ & Macedones de nobis ſcripſerunt, quod ea non ubique compareant, neque in locis publicis exſtent, ſed apud nos & alios quoſdam Barbarorum adſerventur: non eſt tamen quod Romanorum decretis vel quidquam contradicant; nam in urbium locis publicis repoſita ſunt, & etiamnum in Capitolio, idque columnis æreis inſcripta. Quin & Julius Cæſar, Judæis qui Alexandriæ ſunt factâ æneâ columnâ, palam fecit *omnibus*, eos cives Alexandrinos eſſe. atque ex iſtis rem demonſtrabo. præterea etiam decreta à ſenatu facta & Julio Cæſare apponam, quæ ad Hyrcanum gentemque noſtram ſpectant.

C. Julii Cæſaris literæ ad Sidonios & decretum in gratiam Judæorum.

2. "CAIUS JULIUS CÆSAR, IMPERATOR, & pontifex maximus, dictator iterum, "Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Si valetis bene eſt, ego quoq; & exercitus valemus. Miſi ad vos exemplar decreti "in tabulas relati, quod ad Hyrcanum Alexandri filium, pontificem & ethnarcham Judæum, attinet, ut in veſtris actis publicis reponatur. Volo etiam ut Græce Latineque "tabulis æreis mandetur. Eſt autem hoc. JULIUS CÆSAR imperator iterum, & pontifex maximus, ex concilii ſententia decrevi. "Quoniam Hyrcanus Alexandri *filius* Judæus, "& nunc & ſuperioribus temporibus, tam pace "quam bello, fidem & diligentiam noſtris in negotiis præſtitit, id quod ei multi Imperatores "atteſtati ſunt; & nuperrime in bello Alexandrino in auxilium venit cum mille & quingentis militibus, & ad Mithridatem à me "miſſus omnes in agmine fortitudine ſuperavit; has ob cauſas Hyrcanum Alexandri *filium*, filioſque ejus Judæorum ethnarchas "eſſe volo, & pontificatum Judæorum perpetuo retinere more patrio; eſſeque ipſum "& filios ejus ſocios nobis, prætereaque in "ſingularibus amicis recenſeri; quæcunque "etiam, propriis illorum legibus ad pontifices "pertinent, aut *aliorum* benignitate illis conceſſa ſunt, ipſum filioſque ejus habere jubeo: ſiqua vero inter eos de Judaicis inſtitutis quæſtio oriatur, placet mihi judicium "penes ipſum eſſe. ut vero illic hyemetur, "aut pecuniæ ab illis exigantur, mihi non "placet.

Alia à C. Cæſare decreta.

3. "CAII CÆSARIS conſulis placita, conceſſa, decreta, ita ſe habent. Ut filii ejus "principatu Judæorum gentis & locis ſibi conceſſis fruantur; atque pontifex ipſe & Judæorum ethnarcha eos defendat qui injuria "afficiuntur. mittendoſque eſſe ad Hyrcanum

ὑ τ πίστιν ἀγαπήσαντες. ἐπεὶ δὲ πολλοί, διὰ τ φθόν ἡμᾶς δυσμένειαν, ἀπιστῶσι τοῖς ὑπὸ Περσῶν ὑ Μακεδόνων ἀναγεγραμμένοις περὶ ἡμῶν, τῷ μὴ ὑ ταῦτα πανταχῆ μηδ' ἐν τοῖς δημοσίοις ἐπιτηδείοις τόποις, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν τε αὐτοῖς, καὶ ποσὶν ἄλλοις τ βαρβάρων· φρὸς δὲ τὰ ὑπὸ Ρωμαίων δόγματα ὐκ ἔστιν ἀντιφπεῖν, ἔν τε τ δημοσίοις ἀνακειμ τόποις τ πόλεων, ὑ ἐπὶ τῶν ἐν Καπιτωλίῳ, ἀλλὰ ὑ στήλαις ἀναγεγραπται χαλκᾶις. [b] ὑ μὴν ἀλλὰ Καῖσαρ Ἰούλιος, τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [c] Ἰουδαίοις ποιήσας χαλκῆν στήλην, ἐδήλωσεν, ὅτι Ἀλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν. ἐκ τούτων ποιήσομαι ὑ τ ἀπόδειξιν. παραθήσομαι δὲ ὑ τὰ γεγράμμενα ὑπό τε τ συγκλήτου δόγματα ὑ Ἰουλίου Καίσαρος, φρός τε Υρκανὸν ὑ ὅ ἔθνος ἡμῶν.

β'. "[d] ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΑΥΤΟ-"ΚΡΑΤΩΡ, καὶ ἀρχιερεύς, δικτάτωρ ὸ δεύτερον, Σιδω-"νίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. εἰ ἔῤῥωσθε εὖ ἂν ἔχοι, "κἀγὼ δὲ ἔῤῥωμαι σὺν φ στρατοπέδῳ. Τῆς γενομένης ἀνα-"γραφῆς ἐν τῇ δέλτῳ φρὸς Υρκανὸν υἱὸν Ἀλεξάνδρου, ἀρ-"χιερέα ὑ ἐθνάρχην Ἰουδαίων, πέπομφα ὑμῖν ὸ ἀντίγραφον, "ἵνα ἐν τοῖς δημοσίοις ὑμῶν ἀνακειμ γράμμασι. βούλομαι "δὲ ὑ Ἕλλησι ὑ Ῥωμαϊστὶ ἐν δέλτῳ χαλκῇ τοῦτο ἀνα-"τεθῆναι. ἔστι δὲ δὴ τοῦτο. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτο-"κράτωρ ὸ δεύτερον, ὑ ἀρχιερεύς, μετὰ συμβουλίου γνώμης "ἐπέκρινα. Επεὶ Υρκανὸς Ἀλεξάνδρου Ἰουδαῖος, ὑ νῦν καὶ "ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, ἔν τε εἰρήνῃ ὑ πολέμῳ, πίστιν τε "ὑ σπουδὴν περὶ τὰ ἡμέτερα πράγματα ἐνεδείξατο, ὡς "αὐτῷ πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν αὐτοκράτορες, [e] ὑ ὁ φ "ἔγγιστα ὁ Ἀλεξανδρείᾳ πολέμῳ μετὰ χιλίων πανταχο-"σίων στρατιωτῶν ἦκε σύμμαχος, καὶ φρὸς Μιθριδάτην "ἀποσταλεὶς ὑπ' ἐμοῦ, πάντας ἀνδρείᾳ τοὺς ἐν τάξει ὑπερέ-"βαλε, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας Υρκανὸν Ἀλεξάνδρου ὑ τὸν "τέκνα αὐτοῦ ἐθνάρχας Ἰουδαίων εἶ βούλομαι, ἀρχιερωσύνην "τε Ἰουδαίων διὰ παντὸς ἔχειν [f] κτ' πάτρια ἔθη, ἐναί τε "αὐτὸν ὑ τοὺς παῖδας αὐτοῦ συμμάχους ἡμῶν, ἔπ τε ὑ οἷ "τοῖς [g] κατ' ἄνδρα φίλοις ἀριθμεῖσθαι, ὅσα τε κτ' τοὺς "ἰδίους αὐτῶν νόμους ἐστὶν [h] ἀρχιερατικὰ ἢ φιλανθρωπά, "ταῦτα κελεύω κατέχειν αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ· ἂν "δὲ μεταξὺ γένηταί τις ζήτησις περὶ τ Ἰουδαίων ἀγωγῆς, "ἀρέσκει μοι κρίσιν γενέσθαι παρ' αὐτοῦ. ἀθυχειμασίαν "δὲ ἢ χρήματα πρᾶσιν ὑ δοκιμάζω.

γ'. "[i] ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ὑπάτου δεδομένα, "συγκεχωρημένα, προσκεκειμένα, ἐστὶν ὅπως ἔχοντα. ὅπως "τὰ τέκνα αὐτοῦ ὑ Ἰουδαίων εὐθυς ἀρχῇ, ὑ τὸν δεδομένον τό-"πον καρπίζωνται, ὑ ὁ ἀρχιερεὺς αὐτὸς ὑ ἐθνάρχης τ Ἰου-"δαίων προΐστηται τ ἀδικουμένων. πέμψαι δὲ πρὸς Υρκανὸν "Ἀλεξάνδρου

a Καπιτωλίῳ *Gall.* b Οὐ μὴν ἀλλὰ Ϛ. Κ. *Vat.* c Ita diſtinxi. antea erat, Ἰουδαίοις, ποιήσας χαλκῆν στήλην ἐδήλωσεν, ὅτι. d Γ.Ι.Κ. αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, Ϛ ἀρχιερεὺς malit *Petitus* in *Animadv.* ἀνεδότους. tom. 2. p. 24. aut potius αὐτοκράτωρ β'. ἀρχιερεὺς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον. p. 25. e Hæc verba non ſinunt nos dubitare (inquit *Petitus* p. 24.) quin Hyrcanus ipſe in Ægyptum venerit cum auxiliis ad Cæſarem, prout teſtatur *Strabo* apud *noſtrum* paulo ſupra, p. 622. v. 20. f Κατὰ τὰ πάτρια ὑ *Vat.* g Inter varia amicorum epitheta, frequens eſt illud apud Latinos, quo *ſingulares* dicuntur. Id uſurpaverat dubio procul Julius Cæſar in hoc decreto. unde *Joſephus*, vel ſi quis alius ejus interpres Græcus, vocem Latinam minus intelligens, κατ' ἄνδρα vertit. *Vetus Interpres* habet, *inter viros amiciſſimos eſſe cenſendos.* bene ad ſenſum, quanquam errore Græco, ni fallor, nequaquam percepto. *Coſelerius* in notis ad *Monumenta Eccleſ. Gr.* ad p. 64. *Tom.* 2. h Ita primus reſcribendum eſſe monuit *If. Caſaubonus*, teſte *Seldeno* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 15. §. 12. id quod firmatur ex ſequentibus, p. 630. v. 3. & ex *Cuſelerio* in notis ad *Tomum* prædictum, ad p. 180. Ἀρχιερατικὰς ὑ φιλανθρώπους reponendum cenſet *Petitus* in *Animav.* ἀνεδότους, tom. 2. pag. 26. i Γαΐου Καίσαρος αὐτοκράτορος, ὑπάτου *Vat.* Γαΐου Καίσαρος, δικτάτορος, ὑπάτου legiſſe videtur *Epiphan.* Verum (ut inquit *Petitus*, p. 59.) excidit nota numeralis, quam repone Γ. Κ. ὑπάτου ϛ'. Sed & alia deſunt. nam Hyrcani mentio certe præcefferat, unde hîc habes cum pro nomine relativo, ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ, Hyrcani ſcilicet. Præterea verba illa Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου videntur ita accipi debere ut ſint nota temporis quo factum eſt decretum, *C. Cæſare Coſ.* nam vix eſt ut ſignificent iſta à Cæſare decreta & conceſſa: cum ad hunc ſenſum exprimendum addi oporteat præpoſitio.

a Υπατ@·

" Αλεξάνδρυ υἱὸν ἀρχιερέα τ῀ Ιυδαίων, πρεσβευτὰς τυ̃ς
" περὶ φιλίας κ᾽ συμμαχίας διαλεξομένυς· ἀναθῆναι δὲ
" κ᾽ χαλκῆν δέλτον ταῦτα περιέχυσαν, ἐν ᾗ Καπετωλίῳ,
" κ᾽ Σιδῶνι κ᾽ Τύρῳ, κ᾽ ἐν Ασκάλωνι, κ᾽ ἐν τοῖς ναοῖς, ἐγκεχα-
" ραγμένην γράμμασι Ρωμαϊκοῖς τε κ᾽ Ελληνικοῖς, ὅπως τε
" ὅ δόγμα τῦτο πᾶσι τοῖς κτ᾽ πόλιν ταμίαις κ᾽ τοῖς τύτων
" ἡγυμένοις, εἰς τε τὺς φίλυς ἀνενέγκωσι, κ᾽ ξένια τοῖς
" πρεσβευταῖς παρασχεῖν, κ᾽ διαλάγματα πέμψαι παντα χῦ.

δ'. " ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ, ὕπα-
" τος, τιμῆς κ᾽ ἀρετῆς κ᾽ φιλανθρωπίας ἕνεκεν, συνεχώρησεν ὅπῃ
" συμφερόντι τ῀ συγκλήτῳ κ᾽ τ῀ δήμῳ τ῀ Ρωμαίων, Υρκανὸν
" Αλεξάνδρυ υἱὸν, αὐτόν τε κ᾽ τὰ τέκνα αὐτ῀, ἀρχιερεῖς τε κ᾽
" ἱερεῖς Ιεροσολύμων κ᾽ τ῀ ἔθνυς εἶ) ὅπῃ τοῖς δικαίοις κ᾽ τοῖς
" νομίμοις, οἷς κ᾽ οἱ πρόγονοι αὐτ῀ τ῀ ἱερωσύνην κατέσχον.

ε'. " ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ὕπατος τὸ πέμπτον, ἔκρι-
" νε, τύτυς ἔχειν κ᾽ τειχίσαι τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν,
" κ᾽ κατέχειν αὐτὴν Υρκανὸν Αλεξάνδρυ, ἀρχιερέα Ιυ-
" δαίων κ᾽ ἐθνάρχην, ὡς ἂν αὐτὸς προαιρῆται· ὅπως τε
" Ιυδαίοις ἐν τῷ δευτέρῳ τ῀ μισθώσεως ἔτει τ῀ φόρου
" [b] κόρυ ὑπεξέλωνται, κ᾽ μήτε ἐργολαβῶσί τινες, μήτε
" φόρυς τὺς αὐτὺς τελῶσιν.

ς'. " ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ δ δεύτερον, ἔφη-
" σε κατ᾽ ἰδιαυτὸν ὅπως τελῶσιν [c] ὑπὲρ τ῀ Ιεροσολυμιτ῀
" πόλεως, Ιόππης ὑπεξαιρυμένης, χωρὶς τ῀ ἑβδόμυ ἔτυς,
" ὃν Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύυσιν, ἐπειδὴ ἐν αὐ-
" τῷ μήτε ἀπὸ τ῀ δένδρων καρπὸν λαμβάνυσι μήτε σπεί-
" ρυσι· κ᾽ ἵνα ἐν Σιδῶνι τ῀ δευτέρῳ ἔτει τ῀ φόρον ἀποδιδῶσι, τ῀
" τέταρτον τ῀ σπειρομένων· πρὸς τύτοις ἔπι κ᾽ Υρκανῷ κ᾽
" τοῖς τέκνοις αὐτ῀ τὰς δεκάτας τελῶσιν, ἃς ἐτέλυν κ᾽
" τοῖς προγόνοις αὐτ῀. κ᾽ ὅπως μηδεὶς μήτε ἄρχων μήτε
" στρατηγὸς ἢ πρεσβευτὴς ἐν τοῖς ὅροις τ῀ Ιυδαίων [d] ἐνισᾷ
" συμμαχίαν, κ᾽ [e] στρατιώτας ἀξείη, ἢ τὰ χρήματα τύ-
" των εἰσπράττεσθαι, ἢ εἰς πολεμασίαν, ἢ ἄλλῳ τινὶ
" ὀνόματι, ἀλλ᾽ εἶ) πανταχόθεν ἀνεπηρέαστυς. ὅσα τε μ῀
" ταῦτα ἔχον κ᾽ [f] ὠνήσατο, ἢ ἐπρίατο, ταῦτα πάντα
" αὐτὺς ἔχῃ. Ιόππην δὲ πόλιν, ἣν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἔχον Ιυδαῖοι
" ποιύμενοι τ῀ πρὸς Ρωμαίυς φιλίαν, αὐτῶν εἶ) καθὼς
" κ᾽ τὸ πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκειν· φόρυς τε ὑπὲρ ταύτης
" τῆς πόλεως Υρκανὸν ἔχειν Αλεξάνδρυ υἱὸν κ᾽ παῖδας
" αὐτ῀, ὡς κ᾽ τὸ τῶν γῆν νεμομένων, χώρας κ᾽ λιμέ-
" νος ἐξαγωγὴν κατ᾽ ἰδιαυτὸν Σιδῶνι, μοδίυς δισμυρίυς
" ἑξακισχιλίυς κ᾽ ἑβδομήκοντα πέντε, ὑπεξαιρυμένυ τ῀
" ἑβδόμυ ἔτυς ὃ Σαββατικὸν καλῦσι, καθ᾽ ὃ ὅτε ἀρῶ-
" σιν ὅτε τ῀ ἀπὸ τ῀ δένδρων καρπὸν λαμβάνυσι. τάς τε
" κώμας τὰς ἐν τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ, ἃς Υρκανὸς κ᾽ οἱ πρό-
" γονοι αὐτ῀ πρότερον διακατέχον, [h] ἀρέσκῃ τῇ συγκλήτῳ

" Alexandri filium Judæorum pontificem lega-
" tos de ſocietate & amicitia acturos; æream-
" que tabulam iſta continentem dedicandam,
" & in Capitolio, & apud Sidonem & Tyrum,
" & Aſcalonem, & in templis, inſcriptam Ro-
" manis Græciſque literis; *curandumque* ut &
" hoc decretum ad omnes ſingularum urbium
" quæſtores earumque prætores & ad amicos
" *ſuos* perferantur, quò legatis lautia præbean-
" tur, & mandata hæc paſſim divulgentur.

4. " CAIUS CÆSAR, imperator, dictator, *C. Cæſaris alterum decretum.*
" conſul, honoris & virtutis & benignitatis er-
" go, conceſſit, quod felix fauſtumque ſit ſena-
" tui populoque Romano, uti Hyrcanus Ale-
" xandri filius, & pariter ac ipſe ejus filii, pon-
" tifices & ſacerdotes fiant Hieroſolymorum
" totiuſque gentis, eodem jure rituque quo &
" majores eorum ſacerdotium tenuerunt.

5. " CAIUS CÆSAR, quintùm conſul, de- *Ejuſdem aliud decretum.*
" crevit, ut iſti habeant muniantque Hieroſo-
" lymorum urbem, atque Hyrcanus Alexandri
" *filius* Judæorum pontifex & ethnarcha eam
" occupet quemadmodum ipſe voluerit: &
" ut Judæis ſecundo *quoque* frugum locationis
" anno de reditibus eorum ſubducant; *& ne-
" que fiat *tributorum* redemptio, nec eadem
" tributa *ſemper* ſolvantur.

6. " CAIUS CÆSAR, imperator iterum, *Iterum aliud ejuſdem.*
" ſtatuit, ut † propter urbem Hieroſolymorum
" tributa pendat tota Judæorum ditio, exce-
" pta Joppe, idque ſingulis annis, niſi ſit annus
" ſeptimus, quem Sabbaticum appellant, quod
" mos eſt in eo neque fructus arborum legere
" neque ſeminare. utque in Sidone ſecundo
" quoque anno tributum reddant quartam ſa-
" torum partem; ac præterea Hyrcano ejuſ-
" que filiis decimas ſolvant, quas eorum etiam
" majoribus ſolvebant. utque nemo vel præ-
" ſes vel dux vel legatus in finibus Judæorum
" auxilia colligat: neve militibus liceat pecu-
" nias ab his exigere ad hybernandum, aut alio
" quocunque nomine, ſed ubique ſint injuriâ
" immunes. quæcunque etiam poſtea habue-
" rint & poſſederint, aut emerint, his omnibus
" fruantur. Joppen civitatem præterea, quam
" ab initio habuerunt Judæi, cum ſocietatem
" cum Romanis facerent, illorum eſſe, quem-
" admodum & antea, nobis placere: tributa
" quoque hujus civitatis nomine habere Hyr-
" canum Alexandri filium ejuſque filios ab
" agri cultoribus, propter frumentum è regione
" & portu quotannis in Sidonem exportatum,
" modios viginti mille ſexcentos ſeptuaginta
" quinque, excepto ſeptimo anno quem Sab-
" baticum vocant, in quo neque arant neque
" fructum ex arboribus colligunt. vicos au-
" tem quos in Magno campo Hyrcanus ejuſ-
" que majores olim poſſederunt, Senatui pla-
" cere

a Υπατος τὸ τρίτον reſcribendum cenſet *Petitus* p. 61. quod Hyrcanus legatos Romam miſit ad Cæſarem, eo quo in Africam expeditionem parabat tempore; eoque anno Cæſar, quo tertium conſul, itemque tertium dictator fuit, in Africam movit. *b* Κόρυς malit Cl. *Lowthius*, ſuſpicans numerum *cororum* librariorum negligentia excidiſſe. *Petitus* cenſet κόρον pro ſingulis *binis jugeribus* ſolutum fuiſſe. *c* *Epiphanius* legiſſe videtur, ὑπὲρ τ῀ αὐτῶν πόλεως Ιοππαίων, ὑπεξαιρυμένυ δὲ ἑβδόμυ ἔτυς. Sed malè, ut arbitror. nam excipi debere Joppen ab hoc tributo licet colligere ex v. 26. & ſeqq. *d* *Anſeg. Vat.* *e* Ita ex conjectura. prius erat γραπώτας. dein μὴ ἐξείη legendum conjicit Cl *Lowthius*. quod ſane poſtulare videtur loci ſententia. *f* Cum alii exiſtimarint ἐνθυμήθησαν nulla ſignificatione verbi σθυμέομαι huic loco convenire, non dubitavi ἐνεμήθησαν reſcribere è *Cod. Vat.* Εσθυμήθησαν, levicula mutatione, voluit *Petitus*, ab σθυμίζω *invado*, ex *Heſychio* voce ἐνθύμημα. *g* Ita expreſſe è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* τῶ ὀ. ἔτυς in *Editis Aliiſque.* ὑπεξαιρυμένυ δ᾽ κύκλυ ἔτυς *excepto illo orbis anno* legit *Petitus*, p. 41. *e* pro κύκλυ poſito, cujus erat figura. nam orbis erat hebdomas annalis: recurrebat quippe in orbem. Sed pari jure reſcribere liceret δ᾽ ὅλυ ἔτυς, quod ο ſit litera initialis vocis ὅλυ. *h* Ita ex v. 38. ſi quis utroque loco malit ἀρέσκει, per me licet. * Immuneſque ſint ab angariis & vectigalibus, *Gelen.* neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant, *Epiphan.* † *Id eſt*, ad reficienda Hieroſolymorum mœnia.

"cere iſtos habere Hyrcanum & Judæos, eodem
"jure quo & prius habuerunt: manere etiam
"jura quæ ab initio erant inter Judæos & pon-
"tifices, ut & beneficia quæ à populo & ſena-
"tu conceſſa habuerunt. prætereaque eodem
"jure licere uti & in Lyddis. loca etiam &
"agros & villas, quæ fuerunt regum Syriæ &
"Phœniciæ ſociorum populi Romani, quorum
"uſumfructum ceperunt ex eorum donatione,
"placet ſenatui ut Hyrcanus ethnarcha & Ju-
"dæi habeant. item Hyrcano licere ejuſque
"filiis & legatis ab eo miſſis, ut in ludis Gla-
"diatoriis & pugnis cum beſtiis inter ſenato-
"res ſpectandi gratia ſedeant: cumque peti-
"verint à dictatore aut magiſtro equitum ut
"in publicum prodeant, illis, in ſenatum in-
"troductis, reſponſum reddendum, intra de-
"cem in univerſum dies, ex quo factum fuerit
"ſenatuſconſultum.

"ταῦτα Υρκανὸν ἔχειν ϗ Ιουδαίους ὅτι τοῖς δικαίοις οἷς καὶ
"πρότερον εἶχον· μένειν δὲ ϗ τὰ ἀπ' ἀρχῆς δίκαια, ὅσα πρὸς
"ἀλλήλους Ιουδαίοις ϗ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐῶ, τάτε φιλάνθρω-
"πα, ὅσα τῷτε δήμῳ ψηφισαμένῳ ϗ τ συγκλήτῳ ἔχον.
"ὅτι τούτοις τε τοῖς δικαίοις χρῆσθαι αὐτοὺς ἐξεῖναι ἐν
"Λύδδοις. τάς τε τόπους ϗ χώρας καὶ ἐποίκια, ὅσα βασι-
"λεῦσι Συρίας ϗ Φοινίκης συμμάχοις ὄσι Ρωμαίων κτ' δω-
"ρεὰν ὑπῆρχε κεκρῖσθαι, ταῦτα δοκιμάζει ἡ σύγκλη-
"τος Υρκανὸν ⟨Ⓕ⟩ ἐθνάρχην καὶ Ιουδαίους ἔχειν. δίδο-
"σθαί τε Υρκανῷ, καὶ παισὶ τοῖς αὐτῷ ϗ πρεσβευταῖς τοῖς
"ὑπ' αὐτῷ πεμφθεῖσιν, ἔν τε πυλμῇ μονομάχων ϗ θηρίων
"καθεζομένους μετ τ συγκλητικῶν θεωρεῖν [a] ϗ αἰτησαμένους
"παρὰ δικτάτορος ἢ παρὰ ἱππάρχου παρελθεῖν, ὅταν εἰς τ
"σύγκλητον εἰσάγωσι, τὰ ἀποκρίματα αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι
"ἐν ἡμέραις δέκα ταῖς ἀπάσαις, ἀφ' ἧς ἂν ὁ δόγμα γένηται.

C. Cæſaris poſtremum decretum.

7. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator
"quartùm, conſul quintùm, perpetuus dicta-
"tor declaratus, hujuſmodi verba fecit de ju-
"re Hyrcani Alexandri filii, Judæorum pon-
"tificis & ethnarchæ. Quandoquidem impe-
"ratores, qui ante me fuerunt, teſtimonium
"dederunt Hyrcano pontifici Judæorum & Ju-
"dæis, tam in provinciis quam coram ſenatu
"populoque Romano, atque gratias eis po-
"pulus & ſenatus egerit, bonum factum, ut
"nos quoque meminerimus & operam demus,
"ut Hyrcano & Judæorum genti filiiſque
"Hyrcani à ſenatu populoque Romano de-
"bitæ eorum erga nos benevolentiæ & bene-
"ficiis in nos collatis gratiæ referantur.

ζ. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [b] αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ
"τέταρτον, ὕπαλός τε τὸ πέμπτον, δικτάτωρ ἀποδεδειγμένος
"διὰ βίου, λόγους ἐποιήσατο περὶ τ δικαίων τ Υρκανοῦ τ
"Αλεξάνδρου, ἀρχιερέως Ιουδαίων ϗ ἐθνάρχου, τοιούτους. Τῶν
"πρὸ ἐμοῦ αὐτοκρατόρων [d] ἐν τοῖς ἐπαρχίαις μαρτυρησάν-
"των Υρκανῷ ἀρχιερεῖ Ιουδαίων ϗ Ιουδαίοις, ὅτί τε συγκλή-
"τῳ ϗ δήμῳ Ρωμαίων, εὐχαριστήσαντός τε τ δήμου καὶ τ
"συγκλήτου αὐτοῖς, [e] καλῶς ἔχει ϗ ἡμᾶς ἀπομνημονεύειν
"καὶ προνοεῖν ὅπως Υρκανῷ καὶ τῷ ἔθνει τ Ιουδαίων καὶ
"τοῖς Υρκανῷ παισὶν ὑπὸ συγκλήτου καὶ δήμου Ρωμαίων
"ἀξία τ πρὸς ἡμᾶς εὐνοίας αὐτῶν καὶ ὧν εὐηργέτησαν
"ἡμᾶς χάρις ἀνταποδοθῇ.

Caji Julii decretum.

8. "CAIUS JULIUS, prætor, conſul Ro-
"manorum, Pariorum magiſtratibus, ſenatui, *ac*
"populo ſalutem. Convenerunt me Judæi in
"Delo, & quidam ex Judæis *inſulæ* inquilinis,
"præſentibus etiam veſtris legatis; & ſignifica-
"runt, quod vos etiam decreto eos prohibetis
"patriis ritibus & ſacris uti. Quocirca mihi
"non placet ejuſmodi decreta contra amicos
"& ſocios noſtros fieri, vetarique eos ex ſuis
"inſtitutis vivere, & conferre pecunias in epu-
"las & rem divinam, præſertim cum nec Romæ
"iſta facere prohibeantur. Nam & Cajus Cæ-
"ſar, prætor noſter & conſul, cum edicto ve-
"taret ullas in urbe coitiones haberi, ſolum
"iſtæ ne fierent, ſimulque ne pecuniam con-
"ferrent aut convivia agitarent, non interdi-
"xit: ſimiliter & ego, alias coitiones prohi-
"bens, illis ſolis permitto ex patriis moribus
"& inſtitutis congregari & in eo perſiſtere.
"Quare bonum factum *erit*, ut vos etiam, ſi
"quid contra amicos noſtros & ſocios edixe-

η'. "ΙΟΥΛΙΟΣ ΓΑΙΟΣ, στρατηγὸς, ὕπατος Ρω-
"μαίων, Παριανῶν ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. συνέ-
"τυχόν μοι Ιουδαῖοι οἱ Δήλῳ, καὶ τινες τ παροίκων Ιου-
"δαίων, παρόντων καὶ τ ὑμετέρων πρέσβεων· ϗ σημαίνουσι
"ὡς ὑμεῖς τε ψηφίσματι κωλύετε αὐτοὺς, τοῖς πατρίοις
"ἔθεσι καὶ ἱεροῖς χρῆσθαι. ἐμοὶ τοίνυν οὐκ ἀρέσκει κτ' τ
"ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων τοιαῦτα γίνεσθαι ψη-
"φίσματα, ϗ κωλύεσθαι αὐτοὺς ζῆν κτ' τὰ αὐτῶν ἔθη, ϗ
"χρήματα εἰς σύνδειπνα ϗ τὰ ἱερὰ εἰσφέρειν, τοῦτο ποιεῖν
"αὐτοῖς μηδ' ἐν Ρώμῃ κεκωλυμένων. καὶ γὰρ Γάιος Καί-
"σαρ, ὁ ἡμέτερος στρατηγὸς ϗ ὕπατος, ἐν ᾧ διατάγμασι
"κωλύων πάσας συνάγεσθαι κτ' πόλιν, μόνας τούτους οὐκ
"ἐκώλυσεν, ὅτε χρήματα συνεισφέρειν, ὅτε συνδεῖπνα
"ποιεῖν. ὁμοίως δὲ κἀγὼ τοὺς ἄλλους πάσας κωλύων,
"τούτους μόνους ὑπερέπω κτ' τὰ πάτρια ἔθη καὶ νόμι-
"μα συνάγεσθαί [g] τε καὶ ἵστασθαι. καὶ ὑμᾶς οὖν καλῶς
"ἔχει, εἴ τι κτ' τῶν ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων ψή-
"φισμα

[a] Locus antea ſic ſe habebat, ϗπερεῖν αὐτοπεμφθέντας παρὰ δικτάτορος ἢ παρὰ ἱππάρχου παριλθεῖν ὅταν εἰς τὸν σύγκλητον εἰσάγωσι. ϗ τὰ ἀποκρίματα αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι ἐν ἡμέραις δέκα ταῖς ἀπάσαις, ἀφ' ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται. aliter diſtinxi, & tranſtuli à v. 14. ad 12. ἀποδίδοσθαι reſcripſi, & ἀφ' ἧς reſtitui ex *MSS.* [b] Αὐτοκράτωρ τὸ πέμπτον juxta *Epiphanium*, voce δικτάτωρ omiſſa. Verum (inquit *Petitus*, p. 56.) licet recte expungatur δικτάτωρ, male ſe habet αὐτοκ. τὸ πέμπτον, nam imperator ſextùm dictus eſt in quinto conſulatu, ſi numinis fides, in quibus, C. CAESAR. COS. QUINCT. IMP. SEXT. DICT. PERPETUO, ut & CAESAR. AUGUR. IMP. QVINCT. COS. QUART. DICT. QUART. PARENS. PATRIAE. Quare reſcribendum αὐτοκράτωρ τὸ ϛ'. ὕπατός τε τὸ δ'. δικτ. &c. Eadem fere habet *Petavius* (lib. X. *de Emend. Temp.* c. 57. p. 258.) qui ſuſpicatur vel pro IMP. IV. legendum VI. vel duorum reſcriptorum Cæſaris inſcriptiones diverſas in unam coaluiſſe librariorum vitio. Præterea videſis *Petitum*, p. 57. [c] Imperatores hi videntur fuiſſe, *Pompejus, Scaurus, Gabinius.* [d] Ἐν τοῖς ἐπ' ἀρχῆς malit *Petitus*, ut ſenſus ſit, *cum ii qui ante me fuerunt imperatores, quando verba fecerunt de rebus à ſe in magiſtratu geſtis, in Senatu & apud populum Romanum teſtim.* &c. [e] Quod autem dixit in hac oratione Cæſar, καλῶς ἔχει ϗ ἡμᾶς ἀπομνημονεύειν &c. eo monente præſtitum fuiſſe à Senatu nullus dubito; videturque pars illius Senatuſconſulti fuiſſe, quod legitur in hæc verba, Γαΐῳ Καίσαρος διδυμέ-να &c. p. 628. v. 40. [de quibus vide *Annott.* ad imum paginæ.] *Petitus*, p. 58. & 59. [f] Ἰούλιος Γαΐῳ, δικτάτωρ, ὕπατος juxta *Vet. Interpr.* Illud στρατηγὸς recte ſe habere, ſed ὕπατος delendum eſſe cenſet *Petitus*, p. 64. Et quod ad nomen hujus Prætoris attinet, putat fuiſſe Ιουνίῳ Γαΐῳ. [g] Voces τε ϗ ἵστασθαι non interpretatur *Epiphan.* & ἑστιᾶσθαι legendum eſſe conjicit *Petitus*, p. 66. nec mihi diſplicet conjectura.

a Καίσαρος

"φισμα ἐποιήσατο, τοῦτο ἀκυρώσαλ διὰ τ τοὺς ἡμᾶς "αὐτοῦ ἀρετὴν καὶ εὔνοιαν.

θ'. Μετὰ δὲ τ [a] Γαΐου θάνατον, Μάρκος Αντώνιος καὶ Πόπλιος Δολοβέλλας, ὕπαλοι ὄντες, τήν τε σύγκλητον συνήγαγον, καὶ [b] τοὺς Υρκανοῦ πρέσβεις παραγενομένους, διελέχθησ περὶ ὧν ἠξίουν, καὶ φιλίαν τοὺς αὐτοὺς [c] ἐποιήσ. καὶ πάντα συγχωρεῖν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος ἐψηφίσατο, ὅσων [d] τυγχάνειν ἐβούλοντο. προσκείσθω δὲ καὶ ὃ δόγμα, ὅπως τ ἀπόδειξιν τ λεγομένων ἐγγύθεν ἔχωσιν οἱ ἀναγινώσκοντες τοῦ πρᾶγματείαν. ἦν δὲ τοιοῦτο.

9. Post mortem autem C. Cæsaris, M. Antonius & P. Dolabella consules senatum convocabant, & introductis Hyrcani legatis de illorum postulatis retulerunt, & amicitiæ fœdus cum eis fecerunt: & omnia illis concedi senatus decrevit, quæcunque impetrare voluerunt. Appono autem etiam decretum, ut demonstratiouem eorum quæ dicuntur ad manus habeant lectores hujus historiæ. Erat vero tale.

Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in senatum introducunt.

ι'. "Δόγμα συγκλήτου ἐκ τοῦ ταμείου ἀντιγεγραμ- "μένον ἐκ τ δέλτων τ δημοσίων τ ταμιευτικῶν, [e] Κοΐντῳ "Ρουτιλίῳ Κορνηλίῳ ταμίαις κτ' πόλιν, δέλτῳ δευτέρᾳ καὶ "ἐκ τ πρώτων. ΤΗ ΠΡΟ ΤΡΙΩΝ εἰδῶν Απριλλίων ἐν ᾧ "ναῷ τ Ομονοίας γραφομένῳ παρῆσ, Λούκιος [g] Καλπούρνιος "Μενηνία Πείσων, Σερούιος Παπίνιος Λεμωνία Ποπίτος, "Γάιος Κανίνιος Τηρεντίνα [h] Ρεβίλιος, Πόπλιος [i] Τιδήτιος, "Λούκιος [k] Απυλῖνος Λουκίου υἱὸς Σεργία, [l] Φλάβιος Λευ- "κίου Λεμωνία, Πόπλιος Πλάτιος Ποπλίου Παπιρία, Μάρ- "κος [m] Ακύλιος Μάρκου Μεκία, Λούκιος Ερούκιος Λουκίου "[n] Στελλατίνα, Μάρκος Κούιντιος [o] Μάρκου υἱὸς Πολλία "[p] Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέργιος. Πόπλιος Δολοβέλλας, "Μάρκος Αντώνιος ὕπαλοι [q] λόγους ἐποιήσαντο. περὶ ὧν "δόγματι συγκλήτου Γάιος Καῖσαρ ὑπὲρ Ιουδαίων ἔκρινε, "καὶ εἰς ὃ ταμεῖον οὐκ ἔφασεν ἀνενεχθῆναι, περὶ τούτων ἀρέ- "σκειν ἡμῖν γενέσθαι, [r] ὡς καὶ Ποπλίῳ Δολοβέλλᾳ καὶ Μάρκῳ "Αντωνίῳ τοῖς ὑπάτοις ἔδοξεν, ἀνενεγκεῖν τε ζῶντα εἰς δέλ- "τους καὶ τοὺς τοῦ κτ' πόλιν ταμίας, ὅπως φρουρίσωσι καὶ αὐ- "τοὶ ἐν δέλτοις ἀναθῶσι διπλοῦχοις. ἐγένετο πρὸ πέντε εἰδῶν "Φεβρουαρίων ἐν ᾧ ναῷ τ Ομονοίας. οἱ δὲ πρεσβεύοντες παρ' "Υρκανοῦ δ' ἀρχιερέως ἦσαν οὗτοι· Λυσίμαχος Παυσανίου, "Αλέξανδρος Θεοδώρου, Πατρόκλος Χαιρέου, Ιωνάθης Ονείου.

10. "Senatusconsultum ex ærario descriptum "ex tabulis publicis quæstoriis, Quinto Rutilio C. Cornelio quæstoribus urbanis, tabula "secunda & ex primis. ANTE DIEM TER- "TIUM idus Apriles in æde Concordiæ scribendo adfuerunt Lucius Calpurnius *tribu* "Menenia Piso, Servius Papinius Lemonia "Potitus, Cajus Caninius Terentina Rebilius, "Publius Tidetius, Lucius Apulinus Lucii *filius* Sergia, Flavius Lucii *filius* Lemonia, "Publius Platius Publii *filius* Papiria, Marcus "Acilius Marci *filius* Mæcia, Lucius Erucius "Lucii *filius* Stellatina, Marcus Quintius Mar- "ci filius Pollia Plancillus, Publius Serius. Pu- "blius Dolabella, Marcus Antonius consules "verba fecerunt. In quibus rebus senatusconsulto Cajus Cæsar pro Judæis decrevit, ne- "que ante curavit in ærarium deferri, de his "placet nobis fieri, sicut etiam Publio Dola- "bellæ & Marco Antonio consulibus visum "fuit, & deferre ista in tabulas, & ad quæsto- "res urbanos, ut & ipsis curæ sit ea in tabulis "duplicibus reponere. Factum est ante diem "quintum idus Februarias apud ædem Con- "cordiæ. Legati autem ab Hyrcano ponti- "fice erant isti: Lysimachus Pausaniæ *filius*, "Alexander Theodori, Patroclus Chæreæ, Io- "nathas Oniæ.

M. Antonii & P. Dolobellæ decretum.

ια'. Επεμψε δὲ τούτων Υρκανὸς τ πρεσβευτῶν ἕνα καὶ πρὸς Δολοβέλλαν τ τ Ασίας τότε ἡγεμόνα, παρακαλῶν λυπλῦσαι τοὺς Ιουδαίους τ στρατείας, καὶ τὰ πάτρια τηρεῖν αὐτοῖς ἔθη, [s] ἐπιτρέψαι τε κτ' ζῶντα ζῆν. λαβὼν δὲ ὁ Δολοβέλλας τὰ παρὰ τ Υρκανοῦ γράμματα, μηδὲ βουλευσάμενος ὑπερέλλει τοῖς κτ' τ Ασίαν ἅπασι γράψας καὶ τῇ Εφεσίων πόλει [u] πρωτευούσῃ τ Ασίας, [v] περὶ τ Ιουδαίων. ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦτον περιεῖχε τ τρόπον.

11. Sed & ad Dolabellam, qui tunc Asiæ præerat, Hyrcanus unum ex his legatis misit, obsecrans ut dimitteret Judæos à militia, & servaret eis patria instituta, sineretque ex illis vitam agere. Dolabella vero post acceptas ab Hyrcano literas, nulla adhibita deliberatione, tum omnibus Asiaticis epistolam misit, tum etiam Ephesiorum urbi, quæ prima erat Asiæ, de Judæis. Atque epistola illa erat hoc exemplo.

Legatum ad Dolobellam mittit Hyrcanus.

ιβ'. "ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ [x] ΑΡΤΕΜΩΝΟΣ Λη- "ναιῶνος τετάρτῃ, Δολοβέλλας αὐτοκράτωρ Εφεσίων βου- "λῇ καὶ δήμῳ χαίρειν. Υρκανὸς Υρκανοῦ ἀρχιερεὺς καὶ "ἐθνάρχης Ιουδαίων ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς ἐμὲ Λυσίμαχον "Παυσανίου, Αλέξανδρον Θεοδώρου, Πατρόκλον Χαιρέου, "Ιωνάθην Ονείου, οἵτινες ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ βήματος ἐπιδείξαν- "το τὰ γράμματα, ἐν οἷς ἐστιν ἐπιστολὴ γεγραμμένη περὶ "τῶν Ιουδαίων, ἣν ἐπιστέλλω τοῖς ἐμοῖς ἐπάρχοις καὶ τοῖς "ἡγεμόσιν, ἵνα μὴ ἐπιτρέπωσιν ἄλλοις ἐνοχλεῖν τοὺς Ιουδαίους, "μηδὲ ἀπαιτεῖν παρ' αὐτῶν εἰς τὰς στρατείας, ἐπειδὴ τοὺς "ἑαυτῶν νόμους καὶ τὰ πάτρια ἔθη φυλάσσουσιν, ἐν οἷς καὶ "τὰς προσευχὰς ποιοῦνται πρὸς τὸν θεὸν, ὅτι εἰσὶν εὐσεβεῖς "ἄνδρες καὶ τοὺς ἐμοὺς νόμους καὶ τὸν δῆμον τὸν Ρωμαίων "ἐπιτηδεύουσιν. ἐμοὶ οὖν ἔδοξεν, εἰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν "ἐπιτρέπεται τὰ πάτρια τηρεῖν, καὶ τοὺς Ιουδαίους μὴ κωλύ- "εσθαι τοῦτο ποιεῖν, μάλιστα τοὺς ἐμοὺς νόμους καὶ τὸν δῆμον "τὸν Ρωμαίων ἐπιτηδεύοντας, ἐν οἷς καὶ τὰς προσευχὰς ποι- "οῦνται πρὸς τὸν θεὸν, ὅτι εἰσὶν εὐσεβεῖς ἄνδρες καὶ τοὺς ἐμοὺς "νόμους καὶ τὸν δῆμον τὸν Ρωμαίων ἐπιτηδεύουσιν. ἐμοὶ οὖν "ἔδοξεν, εἰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἐπιτρέπεται τὰ πάτρια τη- "ρεῖν, καὶ τοὺς Ιουδαίους μὴ κωλύεσθαι τοῦτο ποιεῖν, μάλιστα "τοὺς ἐμοὺς νόμους καὶ τὸν δῆμον τὸν Ρωμαίων ἐπιτηδεύον- "τας, ἐν οἷς καὶ τὰς προσευχὰς ποιοῦνται πρὸς τὸν θεὸν, ὅτι "εἰσὶν εὐσεβεῖς ἄνδρες καὶ τοὺς ἐμοὺς νόμους καὶ τὸν δῆμον "τὸν Ρωμαίων ἐπιτηδεύουσιν. ἐμοὶ οὖν ἔδοξεν, εἰ καὶ τοῖς ἄλλοις "ἔθνεσιν ἐπιτρέπεται τὰ πάτρια τηρεῖν, καὶ τοὺς Ιουδαίους μὴ "κωλύεσθαι τοῦτο ποιεῖν, μάλιστα τοὺς ἐμοὺς νόμους καὶ τὸν "δῆμον τὸν Ρωμαίων ἐπιτηδεύοντας, ἐν οἷς καὶ τὰς προσευχὰς "ποιοῦνται πρὸς τὸν θεὸν, ὅτι εἰσὶν εὐσεβεῖς ἄνδρες καὶ τοὺς "ἐμοὺς νόμους καὶ τὸν δῆμον τὸν Ρωμαίων ἐπιτηδεύουσιν. "ἐμοὶ οὖν ἔδοξεν, εἰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἐπιτρέπεται τὰ "πάτρια τηρεῖν, καὶ τοὺς Ιουδαίους μὴ κωλύεσθαι τοῦτο ποι- "εῖν, μάλιστα τοὺς ἐμοὺς νόμους καὶ τὸν δῆμον τὸν Ρωμαίων "ἐπιτηδεύοντας, ἐν οἷς καὶ τὰς προσευχὰς ποιοῦνται πρὸς τὸν "θεὸν, ὅτι εἰσὶν εὐσεβεῖς ἄνδρες καὶ τοὺς ἐμοὺς νόμους καὶ "τὸν δῆμον τὸν Ρωμαίων ἐπιτηδεύουσιν. ἐμοὶ οὖν ἔδοξεν, εἰ καὶ "τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἐπιτρέπεται τὰ πάτρια τηρεῖν, καὶ τοὺς "Ιουδαίους μὴ κωλύεσθαι τοῦτο ποιεῖν, μάλιστα τοὺς ἐμοὺς "νόμους καὶ τὸν δῆμον τὸν Ρωμαίων ἐπιτηδεύοντας

"Epheſiorum & magiſtratibus & populo ſalu-
"tem. Alexander Theodori filius,legatus Hyr-
"cani, filii Alexandri, pontificis Judæorum
"& ethnarchæ,mihi ſignificavit non poſſe po-
"pulares ſuos militiæ nomen dare,idcirco quod
"nec arma ferre queant, nec iter illi facere die-
"bus Sabbatorum, neq; cibos patrios & quibus
"conſueverant ſeorſum comparare. Propter-
"ea ego do illis, ſicut etiam magiſtratus, qui
"ante me fuerunt, immunitatem à militia, per-
"mittoque ut utantur patriis inſtitutis, cum
"propter ſacra & res divinas ex more ſuo con-
"gregantur, & ad oblationes in ſacrificia fa-
"ciendas, & vos volo literas de iſtis per ur-
"bes ſingulas dimittendas curare.

13. Et hæc quidem Dolabella, cum Hyrcanus ad eum legatos miſiſſet, gratificatus eſt noſtris. "LUCIUS vero Lentulus conſul di-
Decretum L. Lentuli conſulis. "xit; Cives Romanos Judæos,* ſacra Judaïca
"habentes iiſque operantes in urbe Epheſo,
"pro tribunali religionis ergo ab militia di-
"miſi, ante diem duodecimum calendas Octo-
"bres, Lucio Lentulo Cajo Marcello conſuli-
"bus. Adfuerunt Titus Appius Titi filius Bal-
"gus Horatia legatus, Titus Tongius Titi fi-
"lius Cruſtumina, Quintus Ræſius Quinti *fi-*
"*lius*, Titus Pompejus Titi *filius* Longinus,
"Cajus Servilius Caji *filius* Terentina Brac-
"chus tribunus militum, Publius Cluſius Pu-
"blii *filius* Veturia Gallus, Cajus Sentius Caji
"** filius Sabatina. Titus Atilius Titi filius
"Bulbus,legatus & proprætor,Epheſiorum ma-
"giſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Judæos
"qui in Aſia ſunt Lucius Lentulus conſul, me
"pro illis intercedente, dimiſit à militia. Poſt-
"ea vero cum idem petiiſſem à Fannio im-
"peratore & à Lucio Antonio proquæſtore
"*id ipſum* impetravi, voſque volo curare, ne
"quis *eis* moleſtiam creet.

14. DECRETUM DELIORUM. "Ar-
Decretum Deliorum. "chonte Bœoto menſis Thargelionis die vige-
"ſimo reſponſum prætorum. Marcus Piſo
"legatus, cum in urbe noſtra ageret, præſ-
"ſetque delectui habendo, nobis multiſque
"civium advocatis imperavit, ſi qui Judæi
"cives Romani *eſſent*, eos ne quis vexaret
"propter militiam, idcirco, quòd conſul Cor-
"nelius Lentulus religionis ergo Judæos à mi-
"litia dimiſerit. Quam ob cauſam vos opor-
"tet prætori obtemperare". Similia autem
his etiam Sardiani de nobis decreverunt.

15. "CAIUS FANNIUS Caji filius, impe-
Decretum C. Fannii conſulis. "rator, conſul, Coorum magiſtratibus ſalu-
"tem. Volo vos ſcire, legatos Judæorum ad
"me acceſſiſſe, orantes ut acciperent decreta
"ſenatus de ipſis facta. Ea vero conſulta ſub-
"juncta ſunt. Vos volo ex ſenatuſconſulti

"λῃ καὶ ἄρχουσι καὶ δήμῳ χαίρειν. Ἀλέξανδρος Θεοδώρου,
"πρεσβεύων Ὑρκανοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρ-
"χου τῶν Ἰουδαίων, σεσήμανταί μοι περὶ οὗ μὴ δύνασθαι πα-
"τρίους τοὺς πολίτας αὐτοῦ, διὰ τὸ μήτε ὅπλα βαστά-
"ζειν δύνασθαι, μήτε ὁδοιπορεῖν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν
"Σαββάτων, μήτε τροφὰς τὰ πατρῷα καὶ συνήθων κατ'
"αὐτοὺς εὐπορεῖν. ἐγώ τε οὖν αὐτοῖς, καθὼς καὶ οἱ πρὸ
"ἐμοῦ ἡγεμόνες, δίδωμι [a] τὴν ἀφατείαν, καὶ συγχωρῶ
"χρῆσθαι τοῖς πατρίοις ἐθισμοῖς, ἱερῶν ἕνεκα καὶ ἁγίων
"συναγομένους, καθὼς αὐτοῖς νόμιμον, καὶ τὰ πρὸς τὰς
"θυσίας [b] ἀφορεμάτων, ὑμᾶς τε βούλομαι ταῦτα γρά-
"ψαι κατὰ πόλεις.

ιγ'. Καὶ ταῦτα μὲ Δολοβέλλας [c] Ὑρκανοῦ πρεσβευσα-
μένου πρὸς αὐτὸν ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις. "ΛΕΥΚΙΟΣ
"δὲ Λέντλος ὕπατος εἶπε· Πολίτας Ῥωμαίων Ἰουδαίους, ἐ-
"ρὰ Ἰουδαϊκὰ ἐχοντας καὶ ποιοῦντας ἐν Ἐφέσῳ, πρὸς δὲ βήμα-
"τος δεισιδαιμονίας ἕνεκα γραπτὰς ἀπέλυσα, [d] πρὸ δε-
"κατρὶς καλανδῶν Ὀκτωβρίων, Λευκίῳ Λέντλῳ, Γαΐῳ
"Μαρκέλλῳ ὑπάτοις. παρῆν Τίτος Ἄππιος Τίτου υἱὸς
"Βάλγος Ὁρατία πρεσβεύτης, Τίτος Τόγγιος Τίτου υἱὸς
"Κρασπίνα, Κόϊντος [e] Ῥαίσιος Κοίντου, Τίτος Πομπήιος
"Τίτου Λογγῖνος, Γάϊος Σερβίλιος Γαΐου Τηρεντίνα
"Βράκχος χιλίαρχος, Πόπλιος [f] Κλύσιος [g] Ποπλίου Ἐρυ-
"σία Γάλλος, Γάϊος Σέντιος [h] Γαΐου * * υἱὸς Σα-
"βατίνα. [i] Τίτος Ἀτίλιος Τίτου υἱὸς Βόλβος, πρεσβευτὴς
"καὶ ἀντιστράτηγος, Ἐφεσίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαί-
"ρειν. Ἰουδαίους τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Λούκιος Λέντλος ὕπατος,
"ἐμοῦ ἐντυγχάνοντος ὑπὲρ αὐτῶν, ἀπέλυσε τὰς γραπτάς.
"[k] αἰτησάμενος δὲ μὴ ταῦτα καὶ πρὸς Φανίου τοῦ ἀρχι-
"στρατήγου καὶ πρὸς Λουκίου Ἀντωνίου τοῦ ἀντιταμίου ἐπέ-
"τυχον, ὑμᾶς τε βούλομαι φροντίσαι ἵνα μή τις διενοχλῇ.

ιδ'. ΨΗΦΙΣΜΑ [l] ΔΗΛΙΩΝ. "Ἐπὶ ἄρχοντος Βοω-
"τοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος εἰκοστῇ χρηματισμὸς στρατηγῶν.
"[m] Μάρκος Πείσων πρεσβευτὴς, ὀφθεὶς ἐν τῇ πόλει
"ἡμῶν, ὁ καὶ παραγενόμενος ὅτι τὴν στρατολογίαν, προσκαλε-
"σάμενος ἡμᾶς καὶ ἰκανοὺς τῶν πολιτῶν, παρεστήσατο, ἵνα,
"εἴπερ Ἰουδαῖοι πολίται Ῥωμαίων, τούτοις μηδεὶς ἐνοχλῇ
"πρὸς στρατείαν, διὰ τὸ ὕπατον Κορνήλιον Λέντλον θρη-
"σκείας ἕνεκα ἀπολελυκέναι τοὺς Ἰουδαίους τῆς στρατείας.
"διὸ πείθεσθαι ὑμᾶς δεῖ τῷ στρατηγῷ." ὅμοια δὲ τούτοις
καὶ Σαρδιανοὶ περὶ ἡμῶν ἐψηφίσαντο.

ιε'. "[n] ΓΑΙΟΣ ΦΑΝΙΟΣ Γαΐου υἱὸς, στρατηγὸς, ὕπα-
"τος, Κώων ἄρχουσι χαίρειν. Βούλομαι ὑμᾶς γνῶναι, ὅτι
"πρέσβεις Ἰουδαίων μοι προσῆλθον, ἀξιοῦντες λαβεῖν τὰ
"ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγματα περὶ αὐτῶν γενόμενα. ὑπολέ-
"γεται δὲ τὰ δεδομένα. Ὑμᾶς θέλω φροντίσαι ἵνα προσῶσαι
"τὴν

a Ita *Gronov.* τὴν ἀφατείαν in *Apographis* noſtris & *Editis Joſephi.* τὴν στρατείαν in *MSS. Voſſ.* ut ait *Gronov.* *b* Sic etiam in *Apographis* noſtris. ἀφορμάτων in *MSS. Voſſ.* teſte *Gronov.* *c* Ita *MSS. Voſſ.* & *Epiphan.* Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου ſine τοῖς ἡμετέροις in *Editis Joſephi.* *d* Πρὸ δωδέκα καλανδῶν Ὀκτωβρίων. πολλὰ ὧν ἐστὶ τὰ ἄλλα &c. in *Editis Joſephi*, reliquis omnibus omiſſis uſque ad v.9. paginæ 636. In *Epiphanii* libris, *duodecimo Kalendarum Octobris, L. Lentulo & C. Marcello Coſſ. præſente Senatu, Bulbus Legatus & vicarius Epheſiorum* &c. *e* Ita *Gronov.* Ῥαίσιος in *MSS.* & mox Τηρεντίνα. *f* Κλυσίου in *Apographis* noſtris. *g* Optime conjicit *Gronovius* Ποπλίου Οὐιτωρίας legendum eſſe. Videlis *Sponii Itiner.* tom. 1. p. 409. *h* In noſtris *Apographis*, Γαΐου υἱὸς Σαβατίνα, nullo intercedente hiatu. Lacunam hîc in *Græcis* inter Γαΐου & υἱὸς Σαβατίνα reliquit *Gronovius*: ſupplevit tamen in *Latinis* ex p. 633. v. 29. Locum in verſione eo modo repræſentavi ex *Gronovio*, quo legendum putat Vir Clariſſimus. *i* Erit Ἀτίλιος ſi vetera monumenta ſequimur, in quibus *Atilius Bulbus* occurrit; & videntur verborum corruptorum veſtigia huc ducere. *Gronov* *k* Ita in noſtris *Apographis* pariter ac in *Editione Gronovii.* Ἀντισπάρτου in *MSS. Voſſ.* teſte *Gronovio.* *l* Judæos multos fuiſſe in Delo conſtat ex p. 630. v. 30. *m* Hiſtoria hujus *Piſonis* (ut notavit Cl. *Gronovius*) referri debet ad lib. 3. *Comment. Cæſaris* de *Bello Civili*, c. 4. *n* De hoc Fannio videlis *Pigium* in *Annalibus*, tom. 3. p. 442. de quo loco nos monuit *Gronov.* * Judaicis ſacris addictos, iiſque operatos, *Gronov.*

a Εἰπ

"τ῀ ἀνθρώπων χτ῀ ὃ συγκλῆτος δόγμα, ὅπως διὰ τ῀ ὑμε-
"τέρας χώρας εἰς τ῀ οἰκείαν ἀσφαλῶς ἀνακομισθῶσι.

ιε'. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΛΕΝΤΛΟΣ ὕπατος [a] λέγει, πο-
"λίτας Ρωμαίων Ιουδαίους, οἵτινές μοι ἱερὰ ἔχειν καὶ
"ποιεῖν Ιουδαϊκὰ ἐν Εφέσῳ ἐδόκουν, δεισιδαιμονίας
"ἕνεκα ἀπέλυσα. τοῦτο ἐγένετο πρὸ [b] δεκατεσσάρων κα-
"λανδῶν Οκτωβρίων.

ις'. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ Μάρκου υἱὸς, ἀν-
"τιταμίας καὶ ἀντιστράτηγος, Σαρδιανῶν ἄρχουσι, βου-
"λῇ, δήμῳ χαίρειν. Ιουδαῖοι πολῖται ἡμέτεροι προσελ-
"θόντες μοι ἐπέδειξαν ἑαυτῶν συνόδου ἔχειν ἰδίαν κατὰ
"τοὺς πατρίους νόμους ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τόπον ἴδιον, ἐν ᾧ
"τά τε πράγματα καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιλογίας
"κρίνουσι· τοῦτο τε αἰτησαμένοις, ἵν' ἐξῇ αὐτοῖς ποιεῖν,
"τηρῆσαι καὶ ὑπετέθειτο ἐκεῖνα.

ιη'. "ΜΑΡΚΟΣ ΠΟΠΛΙΟΣ ὁ [c] Σπυρίου υἱὸς καὶ
"Μάρκος Μάρκου καὶ Ποπλίου υἱὸς Λούκιος λέγουσι. Λέν-
"τλῳ ᾧ ἀνθυπάτῳ προσελθόντες ἐδιδάξαμεν αὐτὸν περὶ
"ὧν [d] Δωσίθεος Κλεοπατρίδου Αλεξανδρεὺς λόγους ἐποιή-
"σατο, ὅπως πολίτας Ρωμαίων [e] Ιουδαίους ἱερὰ Ιουδαϊκὰ
"ποιεῖν εἰωθότας, ἂν αὐτῷ φανῇ, δεισιδαιμονίας ἕνεκα ἀπο-
"λύσῃ· καὶ [f] ἀπέλυσε πρὸ δεκαδριῶν καλανδῶν Ολωβρίων.

ιθ'. "[g] ΚΥΙΝΤΙΛΙΩ, Λουκίῳ Λέντλῳ, Γαΐῳ Μαρ-
"κέλλῳ ὑπάτοις. παρῆσαν Τίτος Αππιος Τίτου υἱὸς Βάλβος
"Οραττία προσβευτὴς, Τίτος Τόγγιος Κροσμίνα, Κόϊντος
"Ραίσιος Κοΐντου, Τίτος [h] Πήϊος Τίτου υἱὸς, [i] Κορνήλιος
"Λογγῖνος, Γάϊος Σερβίλιος Γαΐου Τερεντίνα Βράκχος χι-
"λίαρχος, Πόπλιος Κλούσιος Ποπλίου υἱὸς Ερωείᾳ Γάλ-
"λος, Γάϊος [k] Τεύτιος Γαΐου Αἰμιλίᾳ χιλίαρχος, Σέξτος
"Ατίλιος Σέξτου υἱὸς [l] Αἰσορίᾳ Σέρρανος, Γάϊος [m] Πομ-
"πήϊος Γαΐου υἱὸς Σαβατίνᾳ, Τίτος Αππιος Τίτου Μένα-
"δρος, Πόπλιος [n] Σερβίλιος Ποπλίου υἱὸς Στράβων, Λεύ-
"κιος Πάκκιος Λευκίου Κολλίνᾳ Καπίτων, [o] Αὖλος Φούριος
"Αὔλου υἱὸς Τέρτιος, Αππιος Μηνᾶς. ὑφ' τούτων ὁ Λέν-
"τλος δόγμα ἐξήνεγκε· πολίτας Ρωμαίων [p] Ιουδαίους, οἵ-
"τινες ἱερὰ Ιουδαϊκὰ ποιεῖν εἰώθασιν ἐν Εφέσῳ, προσῆ βή-
"ματος δεισιδαιμονίας ἕνεκα ἀπέλυσα.

κ'. "ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ἄρχοντες Γαΐῳ Ραβιλλίῳ Γαΐου
"υἱῷ ὑπάτῳ χαίρειν. [q] Σώπατρος Υρκανοῦ ἀρχιερέως πρεσ-
"βευτὴς ἐπέδωκεν ἡμῖν τ῀ παρ' σοῦ ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἐδή-
"λου ἡμῖν παρ' Υρκανοῦ τ῀ Ιουδαίων ἀρχιερέως ἐλθόντας
"τινὰς γράμματα κομίσαι περὶ ὧν ἔθνους αὐτοῦ γεγραμμένα,
"ἵνα τὰ Σάββατα τοῖς Ιουδαίοις ἐξῇ καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ ὑπο-
"τελεῖν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, ὅπως τε μηδεὶς αὐτοῖς
"[r] ἐπιλάσῃ, διὰ ὃ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶ καὶ συμμά-
"χους, ἀδικήσῃ τε μηδεὶς αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπαρχίᾳ, ὡς

"sententia his hominibus curam adhibere &
"prospicere, ut per regionem vestram secure
"in suam revehantur.

16. "LUCIUS LENTULUS consul di- *L. Lentuli decretum.*
"cit, cives Romanos Judæos, qui mihi vide-
"bantur sacra habere & colere Judaïca in ur-
"be Ephesо, religionis ergo dimisi. Id fa-
"ctum est ante diem tertium decimum calen-
"das Octobres.

17. "LUCIUS ANTONIUS Marci fi- *L. Antonii literæ ad Sardianos.*
"lius, proquæstor & proprætor, Sardianorum
"magistratibus, senatui, populo salutem. Ju-
"dæi cives nostri, cum ad me accessissent,
"ostenderunt, se suos habere cœtus ex legi-
"bus patriis jam inde ab initio, & locum pro-
"prium, in quo de negotiis & controversiis
"inter ipsos ortis judicium ferunt: cumque à
"me petiissent ut id ipsis facere liceret, ea-
"dem illis servari permittique decrevi.

18. "MARCUS PUBLIUS Spurii filius *M. Publii aliorumque testimonium.*
"& Marcus Marci & Publii filius Lucius di-
"cunt. Cum Lentulum proconsulem adiisse-
"mus, illum edocuimus, de quibus rebus Do-
"sitheus Cleopatridæ filius, Alexandrinus, ver-
"ba fecit, ut Judæos cives Romanos sacra Ju-
"daïca celebrare solitos, *siquidem ei videre-
"tur, religionis ergo dimitteret; & dimisit ante
"diem tertium decimum calendas Octobres.

19. "*Mense* QUINTILI Lucio Lentulo, *Senatus decretum.*
"Cajo Marcello consulibus. Aderant Titus
"Appius Titi filius Balbus Horatia legatus,
"Titus Tongius Crustumina, Quintus Ræsius
"Quinti *filius*, Titus Pompejus Titi filius, Cor-
"nelius Longinus, Cajus Servilius Caji *filius*
"Terentina Bracchus tribunus militum, Pu-
"blius Clusius Publii filius Veturia Gallus,
"Cajus Teutius Caji *filius* Æmilia tribunus
"militum, Sextus Atilius Sexti filius Æsquili-
"na Serranus, Cajus Pompejus Caji filius Sa-
"batina, Titus Appius Titi *filius* Menander,
"Publius Servilius Publii filius Strabo, Lucius
"Paccius Lucii *filius* Collina Capito, Aulus
"Furius Auli filius Tertius, Appius Menas.
"His præsentibus Lentulus decretum pronun-
"ciavit; Judæos cives Romanos, qui sacra
"Judaïca facere consueverunt in urbe Ephe-
"so, pro tribunali religionis ergo dimisi.

20. "LAODICENSIUM magistratus *Laodicensium literæ ad C. Rabilium.*
"Cajo Rabilio Caji filio consuli salutem.
"Sopater Hyrcani pontificis legatus reddi-
"dit nobis à te epistolam, qua significabat
"nobis, ab Hyrcano Judæorum pontifice
"quosdam profectos attulisse literas de gen-
"te ipsorum scriptas, ut Sabbata Judæis li-
"ceret ac reliqua sacra peragere ex patriis
"legibus, & ut nullus eis imperet, quia
"amici nostri sunt & socii, ac nemo eos
"injuria afficiat in nostra provincia, utpote
"qui

a Εἶπε legisse videtur *Epiphan.* *b* In *Epiphanii* libris *duodecimo Kalendarum Juliarum.* *c* Ita in nostris *Apographis*, prout edidit *Gronov.* Ποπλίου juxta *Epiphanium.* *d* Ita ex *Vet. Interpr.* corrupte in *MSS. Voss.* διὰ κλεοπατρίδου ἀλεξανδρεὺς λόγους. *e* Verbum ποιεῖν (quod post Ιουδαίους habent *MSS.* & uncis inclusum dedit *Gronov.*) omisi, præsertim cum illud non agnoscat *Epiphan.* *f* Ita cum *Epiphan.* ἀπέλυσε in *MSS.* *g* Vox Κυϊντιλίῳ abest *Vet. Interpr.* Μηνὶ excidisse suspicatur *Gronov.* ideoque *Mense* ante *Quintili* posuit in versione. Hoc decretum, omissis senatorum nominibus, in *veteri versione* sic se habet. *L. Lentulo & C. Marcello coss. L. Lentulus decretum protulit. Cives Rom. Jud. &c.* *h* Ita *MSS.* Verum ex p. 632. v. 21. Πομπήϊος legendum videtur. quod etiam monuit *Gronov.* *i* Supra p 632. v. 22. deerat Κορνήλιος. *k* Pro Τεύτιος ante exstat Σίντιος, p. 632. v. 24. ei affines sunt Τετ῀ & Τισ῀. *l* Αἰσορίᾳ Σισρανι῀, pro quibus verisimiliter Αἰσουλίᾳ vel Αἰσυλίνᾳ Σιρρανο῀ reponendum censuit *Gronov.* *m* Πομπηι῀ pro Πολυπηι῀ substitui cum *Gronovio.* *n* Φιλλο῀ in *Apographis* nostris. *o* Ita *Gronov.* Αὖλιος Φρι-ελο῀ Παύλου υἱὸς in *MSS.* *p* Ιουδαίους εἶναι in *MSS.* sed εἶναι (quod non agnoscit *Epiphan.* & in versione sua omisit *Gronov.*) facessere jussi. *q* Σωσιπατρο῀ juxta *Epiphanium.* *r* Εμποδίζῃ forsan in *suo codice* habuit *Epiphan.* nam vertit, *ne quis eos quicquam impediat.* *s* Sic *Gronov.* διὰ τῶ in *MSS.* * *Vel*, si hoc ad eum deferatur.

"qui & Trallianis coram contradicentibus
"non placere hæc de illis decreta, impera-
"ris illa ſic fieri: ſed inſuper hoc ſe rogatum
"eſſe, ut nobis quoque iſta de illis ſcriberes.
"Nos igitur, præceptis tuis obſequentes, epi-
"ſtolam traditam accepimus & in publicas
"noſtras tabulas repoſuimus; & cætera *omnia*,
"quæ in mandatis dediſti, nobis curæ erunt,
"ne quid reprehendatur.

"Τραλλιανῶν τε ἀντιφώνων χρὴ πρόσωπον μὴ ἀρέσκεας
"τοῖς περὶ αὐτῶν δεδογμένοις [a] ἐπέταξας ταῦτα ὅπως γίνε-
"σθαι· παρακεκλῆκας δέ με, ὥστε καὶ ἡμῖν ταῦτα γράψαι περὶ
"αὐτῶν. ἡμεῖς δὲ, καλακολουθοῦντες τοῖς ἐπεσταλμένοις ὑπὸ
"σοῦ, τήν τε ὀπισολὴν τὴν ἀποδοθεῖσαν ἐδεξάμεθα καὶ καλεχω-
"ρίσαμεν εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν γράμματα· καὶ περὶ τῶν ἄλ-
"λων ὧν ἐπέσταλκας, προνοήσομεν ὥστε μηδὲν μεμφθῆναι.

P. Servilii literæ ad Mileſios.

21. "PUBLIUS Servilius Publii filius Gal-
"ba proconſul Mileſiorum magiſtratibus, ſe-
"natui, & populo ſalutem. Prytanes Hermæ
"filius civis veſter, cum ad me veniſſet in *urbe*
"Trallibus, ubi conventum agebam, ſignifica-
"bat vos præter ſententiam noſtram tractare
"Judæos, & prohibere illos tum Sabbata ce-
"lebrare, tum ſacra patria facere, & fructus
"pro ſua conſuetudine adminiſtrare, ipſumque
"ſe ex legibus auctorem fuiſſe hujus decreti.
"Volo igitur vos ſcire, me, verbis auditis quæ
"ultro citroque habita ſunt, tandem decreviſſe,
"non prohibendos Judæos uti ſuis moribus.

κα'. "ΠΟΠΛΙΟΣ Σερβίλιος Ποπλίου υἱὸς [b] Γάλβας
"ἀνθύπατος Μιλησίων ἄρχουσι, βουλῇ, καὶ δήμῳ χαίρειν. Πρυ-
"τανὶς Ἑρμοῦ υἱὸς, πολίτης ὑμέτερος, παρεγενήθη μοι ἐν
"Τράλλεσιν ἔνθα τὸ ἀγόραιον, ἐδήλου παρὰ τὴν ἡμετέραν γνώ-
"μην Ἰουδαίοις ὑμᾶς [c] παρενοχλεῖν, καὶ κωλύειν αὐτοὺς τά
"τε Σάββατα ἄγειν, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πάτρια τελεῖν, καὶ τοὺς
"καρποὺς μεταχειρίζεσθαι, [d] καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς, αὐτόν τε
"κατὰ τοὺς νόμους ἐισηγήσασθαι τὸ ψήφισμα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς εἰ-
"δέναι, ὅτι ἀκούσας ἐγὼ λόγων ἐξ ἀντιπαραθέσεως γενομένων,
"ἐπέκρινα μὴ κωλύεσθαι Ἰουδαίους τοῖς αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι.

Pergamenorum decretum.

22. "DECRETUM PERGAMENO-
"RUM. Prytane Cratippo, primo Dæſii men-
"ſis die decretum prætorum. Quoniam Ro-
"mani, majorum inſtitutis obſequentes, pe-
"ricula pro communi omnium hominum ſe-
"curitate ſuſcipiunt, & certatim id agunt ut
"ſocios amicoſque in felicitate & firma pace
"conſtituant, cum ad illos miſiſſet natio Ju-
"dæorum & Hyrcanus eorundem pontifex
"legatos, Stratonem Theodoti, Apollonium
"Alexandri, Ænean Antipatri, Ariſtobulum
"Amyntæ, Soſipatrum Philippi *filium*, viros
"bonos & probos, atque hi præcipua quæque
"negotiorum ſignificaſſent, decrevit ſenatus, de
"quibus rebus verba fecerunt, ne qua injuria
"Antiochus rex Antiochi filius Judæos ſocios
"Romanorum afficiat, utque præſidia & por-
"tus & regionem & ſi quid aliud ab eis abſtu-
"lit, id reddatur, atque liceat *illis ſuis* ex por-
"tubus exportare *quodcunque volunt*, & ne
"quis ſine vectigalibus ex Judæorum regione
"aut ex portubus eorum quidquam exportet, *ſi-*
"*ve* rex ſive populus, præter ſolum Ptolemæum
"Alexandrinorum regem, quia eſt ſocius no-
"ſter & amicus; immo & præſidium quod
"eſt Joppe expellendum eſſe, ſicuti petive-
"runt, & ſenatus noſtri *unus* Lucius Pettius,
"vir bonus & probus, mandavit, ut nobis cu-
"ræ eſſet illa ita fieri quemadmodum ſenatus
"decrevit, atque provideremus ut legati in
"patriam ſalvi & incolumes redeant. Quin
"etiam admiſimus in ſenatum & in concio-
"nem Theodorum, cumque ab ipſo epiſto-
"lam accepiſſemus & ſenatuſconſultum, atque
"ipſe magno ſtudio verba feciſſet, & virtu-
"tem Hyrcani declaraſſet ac magnanimita-
"tem, quod tam communiter univerſos quam
"privatim ſingulos, qui ad ipſum veniunt,
"beneficiis afficiat, ideo & literas in publi-

κβ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. [e] Ἐπὶ Πρυτα-
"νέως Κρατίππου Δαισίου τετράδι γνώμη στρατηγῶν. Ἐπεὶ
"οἱ Ρωμαῖοι, καθακολουθοῦντες τῇ τῶν προγόνων ἀγωγῇ, τοὺς
"ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ἀνθρώπων ἀσφαλείας κινδύνους
"ἀναδέχονται, καὶ φιλοπονοῦσι τοὺς συμμάχους καὶ φίλους ἐν εὐ-
"δαιμονίᾳ καὶ βεβαίᾳ καθιστᾶσαι εἰρήνῃ, πέμψαντος πρὸς
"αὐτοὺς τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων καὶ Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν
"πρέσβεις, Στράτωνα Θεοδότου, Ἀπολλώνιον Ἀλεξάνδρου,
"Αἰνείαν Ἀντιπάτρου, Ἀριστόβουλον Ἀμύντου, Σωσίπατρον Φι-
"λίππου, ἄνδρας καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρη ἐμ-
"φανισάντων, ἐδογμάτισεν ἡ σύγκλητος, περὶ ὧν ἐποιήσαντο
"τοὺς λόγους, ὅπως μηδὲν ἀδικῇ Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς Ἀν-
"τίοχου υἱὸς Ἰουδαίους συμμάχους Ρωμαίων, ὅπως τε φρού-
"ρια καὶ λιμένας καὶ χώραν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀφείλετο αὐ-
"τῶν, ἀποδοθῇ, [f] καὶ ἐξῇ αὐτῶν ἐκ τῶν λιμένων ἐξά-
"γειν, ἵνα τε μηδεὶς ἀτελὴς [g] ᾖ τῆς Ἰουδαίων χώρας ἢ
"τῶν λιμένων αὐτῶν ἐξάγων βασιλεὺς ἢ δῆμος, ἢ μό-
"νος Πτολεμαῖος ὁ Ἀλεξανδρέων βασιλεὺς, διὰ τὸ
"εἶναι σύμμαχος ἡμέτερος καὶ φίλος, καὶ τιμὴ ὑπ'
"Ἰόππης δὲ φρουρὰν ἐκβαλεῖν, καθὼς ἐδεήθησαν, τῆς
"τε βουλῆς ἡμῶν [h] Λεύκιος Πέττιος ἀνὴρ καλὸς κἀ-
"γαθὸς προσέταξεν, ἵνα φροντίσωμεν ταῦτα ὅπως γέ-
"νηται, καθὼς ἡ σύγκλητος ἐδογμάτισε, προνοῆσαι
"τε τῆς ἀσφαλοῦς εἰς οἶκον τῶν πρεσβευτῶν ἀναχωρή-
"σεως. ἀπεδεξάμεθα δὲ καὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν
"ἐκκλησίαν ὑπὸ Θεόδωρου, ὑπολαβόντες τε τὴν ὑπάρ-
"χουσαν παρ' αὐτῆς καὶ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα, καὶ ποιη-
"σαμένου μετὰ πολλῆς σπουδῆς [k] αὐτοῦ λόγους, καὶ τὴν
"Ὑρκανοῦ ἐμφανίσαντος ἀρετὴν καὶ μεγαλοψυχίαν, καὶ
"ὅτι κοινῇ πάντας εὐεργετεῖ, καὶ κατ' ἰδίαν τοὺς πρὸς
"αὐτὸν ἀφικνουμένους, τά τε γράμματα εἰς τὰ δημόσια
"ἡμῶν

a Ita in *Apographis* noſtris. ἐπιτάξας in *Editione Gronovii*. forſan *Typothetarum* errore. *b* Eo modo *Epiphan.* & *Gronov.* Γάλλας in *MSS.* *c* Sic apud *Ælianum*, l. 12. c. 27. παρεσφίρεσθαι τοῖς πολεμιωτάτοις *hoſtes mitiſſime tractare*. *d* Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *& fructus ſua conſuetudine colligere*. καθὼς ἐστι in *MSS.* quod in καθώς ἐστι mutavit *Gronov.* ut ἐστι acciperetur pro ἐξεστι. quo modo & ſupra, p. 383. v. 30. *e* Sic *Gronov.* λέγων in *MSS.* *f* Verba illa Ἐπὶ Πρ. Κρατ. in textum recepi, quod ita legerit *Epiphan.* & in margine exſtent *MSS. Voſſ.* *g* Καὶ μὴ ἐξῇ edidit *Gronovius*. in *Apographis noſtris*, ἐξ μὴ ἔτι. unde καὶ ἐξῇ reſcripſi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& liceat* &c. *h* In *MSS.* ἦν. atque ita edidit *Gronov.* verum ε expunxi, quod ab ἐξῇ in ſuperiori verſiculo detractum vocalæ ᾗ adhæſiſſe ſuſpicor. *i* *Lucius Peticus* in *Editis Epiphanii*, at *Lucius Petius* in *MSS.* *k* Ita reſcribendum cenſui. αὐτὸς edidit *Gronovius* ex *MSS.*

" ἡμᾶς ἀπεδέμεθα, καὶ αὐτοὶ πάντα ποιεῖν ὑπὲρ Ἰουδαίων,
" σύμμαχοι ὄντες Ῥωμαίων, κατὰ τὸ συγκλήτου δόγμα
" ἐψηφισάμεθα. ἐδεήθη δὲ καὶ ὁ Θεόδωρος, ὁ τὰ Ὑρκα-
" νὸν ἡμῖν ἀποδούς, τῶν ἡμετέρων πρατήνων, ἵνα πέμ-
" ψωσι πρὸς Ὑρκανὸν τὸ ἀντίγραφον τοῦ ψηφίσματος, καὶ
" καὶ πρέσβεις δηλώσαντας, τὰ τοῦ ἡμετέρου δήμου σπου-
" δὰ, καὶ παρακαλέσοντας σωτηρεῖν καὶ αὔξειν αὐτῶν
" τὰ πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ ἀγαθοῦ τινος αἴτιον γένε-
" σθαι, ὡς ἀμοιβάς τε τὰς προσηκούσας ἀπολημψόμενον,
" μεμνημένον τε ὡς καὶ ἐπὶ τοῖς Αβραμου χρόνοις, ὃς
" ἦν πάντων Ἑβραίων πατὴρ, οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἦσαν αὐ-
" τοῖς φίλοι, καθὼς ἐν τοῖς δημοσίοις εὑρίσκομεν γράμ-
" μασι.

κγ'. " ΨΗΦΙΣΜΑ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ. Ἐπὶ
" ἱερέως Μέμνονος τοῦ [a] Ὀρηστίδου, κατὰ δὲ ποίησιν Εὐω-
" νύμου, [b] Ἀνθεσηριῶνος . . . ἔδοξε τῷ δήμῳ, εἰσηγησαμένου
" Μάρκου Ἀλεξάνδρου. Ἐπεὶ τὸ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβὲς
" καὶ ὅσιον ἐν ἅπαντι καιρῷ σπουδῆς ἔχομεν, κεκτημέ-
" νους τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων πάντων ἀνθρώπων ὅτι
" εὐεργέτης, καὶ οἷς περὶ τὸ Ἰουδαίων φιλίας καὶ συμμα-
" χίας πρὸς τὴν πόλιν ἐγράψεν, ὅπως [c] σωτηλῶνται
" αὐτοῖς αἱ εἰς τὸν Θεὸν ἱεροποιίαι καὶ ἑορταὶ αἱ εἰθισμέ-
" ναι καὶ σύνοδοι· [d] δέδοκται ἡμῖν Ἰουδαίων τοὺς βουλο-
" μένους ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας τάς τε Σάββατα ἄγειν
" καὶ τὰ ἱερὰ σωτηλεῖν κατὰ τοὺς Ἰουδαϊκοὺς νόμους, καὶ
" τὰς προσευχὰς ποιεῖσθαι πρὸς τῇ θαλάσσῃ κατὰ
" τὸ πάτριον ἔθος, ἂν δέ τις κωλύσῃ ἢ ἄρχων ἢ ἰδιώ-
" της, [e] ὅδε τῷ ζημιώματι ὑπόδικος ἔστω καὶ ὀφει-
" λέτω τῇ πόλει.

23. " DECRETUM HALICARNASSEN- *Decretum Halicarnaſſenſium.*
" SIUM. Sacerdote Memnone Oreſtidæ *filio*,
" & per adoptionem Euonymi, Anthesterio-
" nis die . . . placuit populo, relatione fa-
" cta à Marco Alexandro. Quoniam pieta-
" tem erga Deum & religionem omni tem-
" pore ſtudioſe colimus, veſtigiis ſequentes
" populum Romanum de hominibus omnibus
" bene meritum, & reſpicientes ad ea quæ de
" Judæorum amicitia & ſocietate ad *hanc* ur-
" bem ſcripſerunt, *ſcilicet* ut illis liceat Dei ſa-
" cris operari, feſta ſolennia & cœtus celebrare;
" nobis placuit ut jus poteſtatemq; habeant Ju-
" dæorum quicunq; volunt, ſive viri ſive mulie-
" res, tum Sabbata obſervandi, tum ſacra per-
" agendi ex legibus Judaïcis, & proſeuchas
" faciendi ad mare pro more patrio, quod
" ſi quis quidquam eos impedierit, vel magi-
" ſtratus vel privatus, huic mulcta eſto & urbi
" debeto.

κδ'. " ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Ἐδοξε τῇ βου- 24. " DECRETUM SARDIANORUM. *Decretum Sardianorum.*
" λῇ καὶ τῷ δήμῳ, γρατήνων εἰσηγησαμένων. Ἐπεὶ οἱ κατοι-
" κοῦντες ἡμῶν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαῖοι πολῖται, πολλὰ καὶ
" μεγάλα φιλάνθρωπα ἐσχηκότες παρὰ παντὸς τοῦ
" δήμου, καὶ νῦν εἰσελθόντες ὅτι τε βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ παρε-
" κάλεσε, ἀποκαθισταμένων αὐτοῖς τῶν νόμων καὶ τῆς ἐλευθε-
" ρίας ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ δήμου τοῦ Ῥωμαίων, ἵνα κατὰ
" τὰ νομιζόμενα ἔθη συνάγωνται, καὶ μὴ διαδικαζώμεθα πρὸς
" αὐτούς, [f] δοθῇ τε αὐτοῖς καὶ τόπος, εἰς ὃν συλλεγόμενοι
" μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐπιτελοῖεν τὰς πατρίους εὐχὰς καὶ
" θυσίας τῷ Θεῷ· δέδοχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ συνεχω-
" ρῆσαι αὐτοῖς, συνερχομένοις ἐν ταῖς προαποδεδειγμέναις
" ἡμέραις, πράσσειν τὰ κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους, ἀφορισθῆ-
" ναι δ' αὐτοῖς καὶ τόπον ὑπὸ τῶν γρατήνων εἰς οἰκοδομίαν
" καὶ οἴκησιν αὐτῶν, ὃν ἂν ὑπολάβωσι πρὸς τοῦτ' ἐπιτήδειον,
" ὅπως τε τοῖς τῆς πόλεως ἀγορανόμοις ἐπιμελὲς ᾖ καὶ τὰ
" ἐκείνοις τοῖς προφὴν ἐπιτήδεια ποιεῖν εἰσάγεσθαι.

25. " DECRETUM EPHESIORUM. Pry- *Decretum Epheſiorum.*
" tane Menophilo, die primo menſis Artemi-
" ſii, placitum eſt populo. Nicanor Euphemi
" filius dixit, relatione à prætoribus facta. Quo-
" niam Judæis qui in urbe ſunt, Marco Julio
" Pompejo

κε'. " ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΦΕΣΙΩΝ. Ἐπὶ Πρυτανέως
" Μηνοφίλου, μηνὸς Ἀρτεμισίου τῇ πρώτῃ, ἔδοξε τῷ δή-
" μῳ. Νικάνωρ Εὐφήμου εἶπεν, εἰσηγησαμένων τῶν γραμμα-
" τέων. Ἐπεὶ οἱ τυγχάνοντες τῶν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαίων Μάρκῳ Ἰουλίῳ

a Ὀρηστίδου in *Apographis* noſtris. Ὀρεστείδου edidit *Voſſius* in notis ad *Catullum*, p. 313. contra fidem *MSS.* ut dicit *Gronov.*
b Proculdubio legendum, Ἀνθεστηριῶνος ϛ'. vel Ἀνθεστηριῶνος ε'. prout monuit *Gronov.* qui ex contextu hujus Decreti nonnulla excidiſſe ſuſpicatur, non tantum quia poſt ἔδοξε τῷ δήμῳ ſequitur (v. 23.) in *MSS.* δεδόχθαι, ſed etiam quia (in iiſdem *MSS.*) in fine dicitur (v. 28.) τῷδε τῷ ζημιώματι, cum nulla ζημιώματος facta ſit mentio in decreto. c Σωτηλῶν αὐτοῖς in *MSS.* d Ita (ex v. 40.) reſcripſi pro δεδόχθαι, quod habent *MSS.* e Ὅδε lego, ſenſu id poſtulante, pro τῷδε, quod exhibent *MSS.* Vide *Annot.* ad v. 16. f Ita lego. ἐδόθη τε in *MSS.*

"Pompejo Bruti filio proconſule compella-
"to, ut liceret illis Sabbata obſervare, &
"omnia facere ex patriis eorum inſtitutis;
"nemine eos quidquam impediente, hoc ipſum
"prætor conceſſit; placuit ſenatui & popu-
"lo, præſertim cum res ad Romanos perti-
"neat, neminem prohiberi à die Sabbatorum
"celebrando, neque mulctam exigendam eſſe;
"ſed illis poteſtatem datum iri omnia ex pro-
"priis ipſorum legibus faciendi.

Alia decreta non affert, utpote ſupervacaneum putans.

26. Et multa quidem exſtant & alia hujuſmodi decreta à ſenatu & imperatoribus facta, in gratiam Hyrcani gentiſque noſtræ; necnon civitatum pſephiſmata, & prætorum reſcripta ad litteras de juribus noſtris *miſſas*. De quibus omnibus, ex iis quæ exhibuimus licet illis perſuaſiſſimum habere, qui noſtra hæc ſcripta candide lecturi ſunt. Quoniam enim clara & manifeſta noſtræ cum populo Romano amicitiæ dedimus argumenta, indicatis æreis columnis & tabulis in Capitolio etiamnum durantibus & duraturis, univerſis hîc loci apponendis, ut qui id ſupervacaneum duximus ſimul & *legentibus* injucundum, ſuperſedimus. Quippe neminem adeo perverſum *fore* credidimus, ut de amicitia noſtra cum Romanis inita, nobis non habiturus ſit fidem, præſertim cum decretis pluribus noſtrûm in gratiam factis id palam fecerint; quin potius ex iis quæ demonſtravimus, nos id quod verum eſt dicere, animo præſumet. Atque ita quidem amicitiam & ſocietatem, quæ Romanis nobiſcum interceſſit, declaravimus.

"Πομπηίῳ τῷ Βρούτου ἀνθυπάτῳ, ὅπως ἄγωσι τὰ Σάβ-
"βατα, καὶ πάντα ποιῶσι κατὰ τὰ πάτρια αὐτοῖς ἔθη,
"μηδενὸς αὐτοὺς ἐμποδὼν γινομένου, ὁ στρατηγὸς συνεχώ-
"ρησε· [a]δέδοκται τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, ὅ τε ψήφισμα τῶν
"Ρωμαίων ἀνήκεστον, μηδένα κωλύεσθαι ἄγειν
"τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν, μηδὲ ζημιοῦσθαι ἀπαι-
"τοῦντα, ἐπιτρέφειν δ' αὐτοῖς πάντα ποιεῖν κατὰ τοὺς
"ἰδίους αὐτῶν νόμους.

κς'. Πολλὰ [aa]μὲν οὖν ἔστι καὶ ἄλλα [b]τῇ συγκλήτῳ τοιαῦτα καὶ τοῖς αὐτοκράτορσι Ρωμαίων δόγματα περὶ Ὑρκανοῦ καὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν γεγενημένα, καὶ πόλεσι ψηφίσματα, καὶ γράμματα πρὸς τοὺς τῆς ἡμετέρας δικαίας ὑπαρχούσας ἀντιπεφωνημένα τοῖς ἡγεμόσι. Ἐξ ὧν ἅπαντων ἐξ ὧν [c]ἀποδείξομεν πιστεύειν τοῖς ἀναγινωσκομένοις ὑ βασκάνους ἡμῶν τὴν συγγραφὴν παρεῖσιν. ἐπεὶ γὰρ σαφῆ καὶ βλεπόμενα τεκμήρια παρεχόμεθα τὴν πρὸς Ρωμαίους ἡμῶν φιλίας γενομένης, ὑποδεικνύντες αὐτὰ χαλκαῖς στήλαις καὶ δέλτοις ἐν τῷ Καπετωλίῳ μέχρι νῦν ἀφιερωμένοις καὶ ἀφωρισμένοις, τὰ μὲν πάντων ἀφεῖσθαι, ὡς περιττὸν τι ἅμα καὶ ἀτερπῆ, παρητησάμεθα. ὀλίγα δ' ὧν ἠναγκάσμεθα σκαιοὶ, ὡς οὐχὶ περὶ τῆς Ρωμαίων ἡμῖν πίστεως φιλίας, ὅτι ταύτῃ καὶ ἀφ' πλείστων ἐπεδείξαντο τοῖς ἡμᾶς δογμάτων, καὶ ἡμᾶς οὐχ ὑστερήσεται περὶ ὧν εἶναί φαμεν ἀληθεύειν ἐξ ὧν ὑποδείξαμεν. τὰ μὲν οὖν τοῖς Ρωμαίοις φιλίαν καὶ συμμαχίαν, κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς γενομένην, δεδηλώκαμεν.

CAP. XI.

Quomodo Sexto à Baſſo inſidiis peremptо ſuccedit Marcus, & poſt Cæſaris mortem in Syriam venit Caſſius & Judæam afflixit: utque Malichus Antipatrum interfecit, & ipſe ab Herode interficitur.

Sexto Cæſare ex inſidiis occiſo Baſſus Cecilius rerum potitur.

ACcidit autem per idem tempus ut tumultuatum eſſet in Syria, ob hujuſmodi cauſam. Baſſus Cecilius, unus è Pompejanis, ſtructis in Sextum Cæſarem inſidiis, illum quidem interficit, ipſe vero, accepto ejus exercitu, rerum potiebatur. Hinc etiam grave bellum apud Apamiam conflatum eſt, Cæſaris ducibus eum cum equitatu & peditatu adortis. Quin & Antipater iis ſubſidium miſit cum filiis, memor beneficiorum in ipſos à Cæſare collatorum; & idcirco juſtum eſſe exiſtimans & ipſum vindicare & pœnas ab ejus interfectore repetere. Cum autem bellum diu duraret, Marcus ad Sexti imperium *ſuſcipiendum* Roma venit, & Cæſar à Caſſio & Bruto in curia occiſus eſt, poſtquam principatum tenuerat annos tres & ſex menſes. Et quidem hoc ab aliis memoriæ proditum eſt.

Marcus Sexto in imperium ſuccedit.

Ὡς Σέξτον ὑπὸ Βάσσου δολοφονηθέντα διαδέχεται Μάρκος, ὅτι τε τῶν Καίσαρος φονέων Κάσσιος εἰς Συρίαν ἀφικνεῖται καὶ Ἰουδαίαν ἐκάκωσε· καὶ ὡς Μάλιχος Ἀντίπατρον ἀνεῖλε καὶ ὑπὸ Ἡρώδου ἀναιρεῖται.

Συνέβη δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ταραχθῆναι τὰ κατὰ τὴν Συρίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Βάσσος [d]Κεκίλιος, εἷς τῶν τὰ Πομπηίου φρονούντων, ὑποβουλὴν συνθεὶς ὑπὸ Σέξτου Καίσαρα, κλείνει μὲν ἐκεῖνον, αὐτὸς δὲ, ὁ στράτευμα αὐτοῦ παραλαβὼν, ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς. πόλεμός τε μέγας [e]περὶ Ἀπάμειαν συνέστη, τοῦ Καίσαρος στρατηγῶν ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντων μετ' ἱππικοῦ καὶ πεζῆς δυνάμεως. τούτοις δὲ καὶ Ἀντίπατρος συμμαχίαν ἔπεμψε μετὰ τέκνων, τὴν μνήμην ὧν [g]εὐεργετήθης ὑπὸ Καίσαρος· καὶ διὰ τοῦτο τιμωρεῖν αὐτῷ καὶ δίκην παρὰ τοῦ πονηροτάτου ἐπισπάσασθαι δίκαιον ἡγούμενος. [h]χρονιζομένου δὲ τοῦ πολέμου, [i]Μάρκος μὲν ἦλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Σέξτου, Καίσαρ δ' ὑπὸ τῶν περὶ Κάσσιον καὶ Βροῦτον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κλείνεται, [k]καταλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ. τοῦτο μὲν οὖν καὶ οἱ ἄλλοις δεδήλωται.

β'. Τοῦ

a Iterum δέδοκται repoſui pro δέδοχθαι, quod exſtat in *MSS.* & ἐπιτιμῶ (in v. 7.) mutavi in ἐπιτρέφω. aa Illud μὲν è *MSS. Voſſ.* b Παρὰ τῇ συγκλήτῳ legendum cenſet Cl. *Lowthius.* & mox περὶ τῶν ἡμ. δικαίων. proculdubio rectius, quam ut ſubintelligantur præpoſitiones. c Ita ex *Epiphanio* legendum eſſe cenſui. πεφανερωμένα in *Editis.* πεφανερωμένα *Vat.* & *Gall.* d *Al.* Καικίλιος. e Περὶ τὴν Ἀπάμειαν *Vat.* & *Busb.* & mox (v 39.) ὑπὸ δὲ Καίσαρος *Busb.* f Διὰ τῶν *Zonar.* g Εὐεργετηθείσης *Vat.* & *Busb.* εὐεργέτησε *Zonar.* juxta canonas εὐεργετήσασα. h Τριῶν δὲ καμοῦ ἐσ τὸ πολέμου *Busb.* & *Zonar.* Quî factum eſt ut bellum traheretur docet *Strabo*, l. XVI. p. 752. D. i An *Joſephus* hîc in errore ſit, an ejus codices (in quibus omnibus, tam *Lat.* quam *Gr. Μάρκος* habemus) incertum eſt. Marcum quidem Criſpum *Dio* docet cum Cæcilio Baſſo depugnaſſe. Verum *Appianus* expreſſe dicit Murcum adverſus Baſſum à Cæſare miſſum fuiſſe. Unde ex *Dione*, l. XLVI. *Alii*ſque, Μᾶρκος reſcribi placet Viris doctiſſimis, *Caſaubono* in Exercit. c. *Baronium*, p. 133. *Edit. Lond. Montacutio* in Exercit. VIII. p. 279. *Uſſerio* in Annalibus V. T. p. 362. *Edis. Lond.* & *Ez. Spanhemio* in Diſſ. VI. *de Præſt. Numiſm.* Vide *Annot.* in lib. I. *de Bello Jud.* k Statim à Pompeji morte honores in Cæſarem effuſi erant, & quamvis extra Italiam eſſet, præturam iniit. Ut recte hinc principatum illius *Joſephus* arceſſiverit, tres annos cum dimidio illi aſſignans. *Uſſerius*, p. 337.

a Ex

ιη'. Β'. Τῷ δ' ὅτι ὁ Καῖσαρ θανάτῳ πολέμῳ συνερρωγότος, καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων ὅτι στρατιᾶς συλλογὴν ἄλλων ἄλλῃ διεσπαρμένων, ἀφικνεῖται Κάσσιος ἐκ Ῥώμης εἰς Συρίαν, παραληψόμενος ὃ περὶ τὴν Ἀπάμειαν στρατόπεδον· καὶ λύσας τὴν πολιορκίαν, ἀμφοτέρῳ προσάγεται τὸν τε Βάσσον καὶ τὸν Μάρκον, καὶ τὰς τε πόλεις ἐπερχόμενος ὅπλά τε καὶ στρατιώτας συνήθροιζε, καὶ φόρους αὐταῖς μεγάλους ἐπέτασσε. μάλιστα δὲ τὴν Ἰουδαίαν ἐκάκωσεν, ἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου εἰσπραττόμενος. Ἀντίπατρος δὲ, ὁρῶν ἐν μεγάλῳ φόβῳ καὶ παραχῇ τὰ πράγματα, μερίζει τὴν τῶν χρημάτων εἴσπραξιν, καὶ ἐκλέγῳ τῶν υἱῶν συνάγειν δίδωσι, τὰ δὲ Μαλίχῳ κακοήθως πρὸς αὐτὸν διακειμένῳ, τὰ δὲ ἄλλοις προστάξει εἰσπράττειν. καὶ πρῶτος Ἡρώδης ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰσπραττόμενος ὅσα ἦν αὐτῷ προστεταγμένα, φίλος ἦν εἰς τὰ μάλιστα Καίσαρι. σῶφρον γὰρ ἔδοξεν αὐτῷ Ρωμαίοις ἤδη χαριτεύειν, καὶ παρ' αὐτῶν καλοσκοπεῖν εὐνοιαν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόνων. ὑπῆρχον δ' αὖ καὶ ἄνδρες ὅσοι τῶν ἄλλων πόλεων ἐπεμελήθησαν, καὶ τέσσαρας πόλεις ἐξανδραποδίζεται Κάσσιος· ὧν ἦσαν αἱ δυνατώταται, Γόφνα τε καὶ Ἐμμαοῦς, πρὸς ταύταις δὲ Λύδδα καὶ Θαμνά. ἐπεξῆλθε δ' ἂν ἐπ' ὀργῆς Κάσσιος ὥστε καὶ Μάλιχον ἀνελεῖν, ὥρμητο γὰρ ἐπ' αὐτόν, εἰ μὴ Ὑρκανὸς δι' Ἀντιπάτρου ἑκατὸν τάλαντα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῷ πέμψας ἐπέσχε τὴν ὁρμήν.

γ'. Ἐπεὶ δὲ Κάσσιος ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀπῆρε, Μάλιχος ὑπεβάλλετο Ἀντιπάτρῳ, τὴν τότε τελευτὴν, ἀσφάλειαν Ὑρκανῷ τῆς ἀρχῆς ἕστεσθαι νομίζων. ὁ μὲν ἔλαθε τὸν Ἀντίπατρον ταῦτα φρονῶν. αἰσθόμενος δὲ ἐκεῖνος ἐχώρει πέραν Ἰορδάνου, καὶ στρατὸν Ἀράβιον ἅμα καὶ ἐγχώριον συνήθροιζε. δεινὸς μέντοι ὢν ὁ Μάλιχος, ἠρνεῖτο τὴν ὑποβολὴν, ἀπολογούμενος μετ' ὅρκων αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶ, καὶ ὡς Φασαήλῳ μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα φρουροῦντι, Ἡρώδῃ δὲ ἔχοντι τὴν φυλακὴν τῶν ὅπλων, οὐδ' ἂν εἰς νοῦν ἔβαλε τοιοῦτον οὐδέν. ὁρῶν δὲ τὴν ἀποδημίαν κατάλλακτον τοῦ Ἀντίπατρον, καὶ συνέβησαν, Μάρκου τε Συρίαν στρατηγοῦντος· ὃς, αἰσθόμενος νεωτερούμενα κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὸν Μάλιχον, ἦλθε μὲν ὥστε καὶ μισεῖν αὐτὸν ἀνελεῖν, Ἀντιπάτρου δὲ παρακαλέσαντος ἀφείσατο.

ιθ'. δ'. Ἐλαθε δὲ ἄρα φονέα ἀφεισάμενος Ἀντίπατρος αὐτῷ τὸν Μάλιχον. Κάσσιος μὲν γὰρ καὶ Μάρκος, στρατὸν ἀθροίσαντες, τὴν ἐπιμέλειαν ἅπασαν ἐπιτρέπουσιν Ἡρώδῃ, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν Κοίλης Συρίας ἐποίησαν, πλοῖα δόντες καὶ δύναμιν ἱππικήν τε καὶ πεζικήν· ἐπανορθοῦσθαι δὲ καὶ βασιλέα τῆς Ἰουδαίας ἀναδείξειν μετὰ τὸν πόλεμον. σπουδάσας γὰρ τότε πρός τε Ἀντώνιον καὶ τὸν νέον Καίσαρα. Μάλιχος δὲ τότε δείσας μάλιστα τὸν Ἀντίπατρον, ἐκποδὼν ἐποιεῖτο· καὶ πείσας ἀρχιερέα τὸν Ὑρκανοῦ οἰνοχόον, παρ' ᾧ ἐκάτεροι ἐκίνδυνον, φαρμάκῳ κτείνει τὸν ἄνδρα. καὶ, ὁπλίτας ἔχων, κατεστάσατο τὰ κατὰ τὴν πόλιν. γιγνομένων δὲ τὴν ἐπιβουλὴν τὴν τοῦ παιδὸς Ἡρώδου καὶ Φασαήλου, καὶ χαλεπῶς ἐχόντων, ἠρνεῖτο πάντα

2. Bello deinde ex morte Cæſaris conflato, & *viris* omnibus primariis ultro citroque ad contrahendas copias diſperſis, venit in Syriam Caſſius, accepturus exercitum qui erat ad Apamiam: ſolutaque obſidione, ambos ſibi conciliat Baſſum & Marcum; urbeſque peragrans, arma colligebat & milites, & ipſis *urbibus* gravia tributa imperabat. Sed maxime Judæam afflixit, exactis *ab ea* ſeptingentis argenti talentis. Antipater vero, res magno in metu & perturbatione eſſe videns, pecuniarum exactionem dividit, & utrique filio redigendas committit, partim etiam Malicho ſibi parum amico, partimque aliis *quibuſdam*. Ac primus Herodes, redacto ex Galilæa quantum ei imperatum erat, maximam apud Caſſium gratiam iniit. Sapientis enim eſſe ſibi viſum eſt, Romanos hoc officio demereri, & illorum benevolentiam ex aliorum laboribus captare. Cæterarum autem urbium gubernatores omnes cum ſuis hominibus venundabantur, & quatuor urbes in ſervitutem redigit Caſſius; quarum erant potentiſſimæ, Gophna & Emmaus, reliquæ vero Lydda & Thamna. Inſuper eò præ iracundia proceſſit Caſſius, ut etiam Malichum occidiſſet, (nam in ipſum incitatus erat) niſi ejus impetum cohibuiſſet Hyrcanus, miſſis ei per Antipatrum centum talentis de ſuo.

Poſt mortem Cæſaris Caſſius Syriæ prætor.

Judæam afflixit.

Herodes apud Caſſium gratiam iniit.

Hyrcanus Malichum mortis periculo liberat.

3. Poſtquam vero Caſſius à Judæa profectus eſt, Malichus Antipatro inſidiabatur, ejus interitum Hyrcani principatus firmitatem fore putans. neque tamen ejus conſilium latuit Antipatrum. Id enim cum ſenſiſſet, recepit ſeſe trans Jordanem, & ex Arabibus ſimul & indigenis exercitum contrahebat. Quanquam Malichus, homo callidus, inſidias inficiabatur, ſe cum juramento purgans tum Antipatro tum ejus filiis, *dicenſque*, fieri non poſſe, Phaſaëlo Hieroſolymorum præſidium tenente, & Herode armorum cuſtodiam habente, ut tale quidpiam ei in mentem veniret. Ac videns *ſibi negotium non ſuccedere, reconciliatus eſt Antipatro, conventumque eſt inter eos, cum Marcus Syriæ prætor eſſet: qui, poſtquam intellexit Malichum in Judæa res novas moliri, parum abfuit quin eum interfecerit, ſed Antipatri precibus ejus vitam condonavit.

Malichus Antipatro ſtruit inſidias.

Antipatri precibus Malicho vitam condonat Marcus.

4. Neſciebat Antipater, ſe ſui interfectorem conſervaſſe. Certe quidem Caſſius & Marcus, exercitu coacto, curam omnium Herodi tradiderunt, & eum Cœles-Syriæ præſidem fecerunt, attributa ei claſſe, & equeſtribus pedeſtribuſque copiis: polliciti etiam Judææ regem eum creaturos poſt bellum, quod tunc *illis* cum Antonio & juvene Cæſare ortum erat. Malichus vero tum maxime veritus Antipatrum, è medio *eum* tollere curabat: cumque *id* pecunia perſuaſiſſet pocillatori Hyrcani, apud quem uterque epulabatur, veneno necat hominem. atque, armatos in promptu habens, res urbanas componebat. Cæterum cum inſidias patri *ſuo* factas reſciviſſent Herodes & Phaſaëlus, & graviter ferrent, negabat omnia Malichus,

XVIII.

Poſt mortem Cæſaris Caſſius Syriæ prætor.

Judæam afflixit.

Herodes apud Caſſium gratiam iniit.

XIX.

Summa rerum Herodi commiſſa.

Antiputer ex inſidiis à Malicho occiſus.

a Ex Ῥώμης inſertum dedi ex *Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἐξ Ἰταλίας l. 1. de *Bello Jud.* *b* Τὰ περὶ τ. Α. στρατόπεδα *Vat.* & *Busb.* *c* In Lemmate XXVII. ἐκτακόσια. *d* Ἐξανδραποδίσεται τότε Κάσσιος *Busb.* *e* Ὑπ' ὀργῆς *Vat.* *f* Ita *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μᾶλιστα ἐπ. in *Editis Aliisque.* *g* Ἐλάθησαν, & mox ἀπ' αἰσθόμενος ἐκεῖνος ἐχώρει *Busb.* ἀπ' αἰσθόμενος habet *Vat.* *h* Τὴν τε ἐπιμ. *Busb.* *i* Ita cum *Cod. Busb.* ἐπιχείρησιν in *cæteris.* *k* Illud τὸν è *MSS. Busb.* & *Vat.* ut & mox τοῦ ante παιδὸς v. 49. *l* Ἡρτῖτο πάλαι ὁ M. *Vat.* * *Vel*, rei *tentatæ* difficultatem.

Malichus, & cædem *ſtrenue* inficiabatur. Et quidem Antipater, qui pietate & juſtitia & ſtudio in patriam excellebat, hoc modo interiit. Ex filiis autem ejus Herodes protinus * patrem vindicare ſtatuit, cum exercitu contra Malichum profectus. At Phaſaëlo natu grandiori potius videbatur hominem aſtu circumvenire, ne civile bellum incepiſſe putarentur. Itaque *ille* Malichi defenſionem accipit, ſeque credere ſimulat illum in Antipatri nece nihil maleficii admiſiſſe, patrique ſepulchrum adornabat. Interim Herodes, cum Samariam veniſſet, eamque afflictam offendiſſet, *urbem* recreabat & hominum diſſidia compoſuit.

Herodes ſtatuit patris mortem ulciſci.

Hieroſolyma ingreditur.

5. Non multo autem poſt, inſtante Hieroſolymis † feſto, venit cum militibus in urbem: & Malichus *eum* veritus ſuaſit Hyrcano, ut eum intrare non ſineret. Et quidem Hyrcanus ita fecit: idque per ſpeciem prohibendi alienigenarum turbam in luſtratam multitudinem admitti. At Herodes, nulla nunciorum ratione habita, noctu ingreditur in urbem, & Malicho quidem terrorem incutiebat: ille vero nihil de ſimulatione remittit, ſed Antipatrum plorabat, & palam ut amicus inclamabat, ſed clam corporis ſui cuſtodiam agebat. Herodi autem viſum eſt ejus ſimulationem non coarguere; ſed, ad tollendam ſuſpicionem, eum viciſſim comiter accipere.

Malichum ex ſimulatione comiter accipit.

XX. 6. Attamen ad Caſſium de obitu patris ſcripſit Herodes. Atque ille, ſciens quo ingenio eſſet Malichus, Herodi reſcripſit, ut patrem ulciſceretur: & tribunis, qui Tyri erant, clam mandata mittit, ut Herodem ipſi adjuvarent, quatenus æqua facturus eſſet. Capta autem à Caſſio Laodicea, cum communiter ad ipſum iviſſent, coronas ei & pecuniam ferentes, ſperabat quidem Herodes fore, ut poſtquam eò veniret Malichus pœnas daret. Ille vero, apud Tyrum Phœniciæ rem ſuſpectam habens, majora moliri cœpit: &, cum filius ejus Tyri obſes ſervaretur, in animum induxit ut ingreſſus in urbem eum ſurriperet, & in Judæam proficiſceretur, &, dum properaret adverſus Antonium Caſſius, gente ad defectionem perducta, potentatum ipſemet occuparet. Sed conſiliis ejus & Deus reſtitit, & Herodes homo aſtutus, animadverſo illius propoſito, per famulum præmiſſum, ſpecie ad parandam cœnam (nam omnes ad convivium invitaverat) re autem vera ad tribunos, perſuadet illis ut ad Malichum cum pugionibus egrederentur. Illi vero egreſſi, eumque in littore prope urbem nacti, hominem transfodiunt. Quo facto ita quidem attonitus eſt Hyrcanus, ut vox ejus defecerit. Ubi autem ægre ad ſe rediit, quærit ab Herode quidnam accidiſſet, & quis Malichum occidiſſet. Cumque illi Caſſium id juſſiſſe dixiſſent, laudavit factum: hominem enim nequam exſtitiſſe, & patriæ inſidiatorem. Et has quidem pro ſcelere in Antipatrum admiſſo pœnas perſolvit Malichus.

Caſſio placet ut Herodes patrem ulciſceretur.

Malichus aſtute agit.

Herodis tamen aſtutia occiditur.

Factum laudat Hyrcanus.

ὁ Μάλιχος, καὶ ἔξαρθ- λιῶ ᾧ φόνῳ. καὶ Ἀντίπατρ- μὲν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ διενεγκών, καὶ τῇ περὶ † πατρίδα σπουδῇ, τοῦτον ἐτελεύτησε † τρόπον. † δὲ παῖδων αὐτῷ Ἡρῴδης μὲ ἐφ' οὓς ἔγνω τιμωρεῖν τῷ πατρὶ, μὴ φρατιᾶς ὅτι Μάλιχον ἐλθών. Φασαήλῳ δὲ τῷ πρεσβυτέρῳ δόλῳ μᾶλλον ἐδόκει προϊνιέσθαι τὰ πρὸς τὸν πόλεμον καταρχὴν νομισθῆναι ἐμφυλίου. τῷ τε οὖν ἀπολογίᾳ [a] Μαλίχου προσδέχεται, καὶ πιστεύει (ἐπεικρίνει), μηδὲν αὐτὸν περὶ † Ἀντιπάτρῳ κεκυρηκέναι θάνατον, [b] τάφον δὲ ἐκόσμει τῷ πατρί. καὶ προσγενόμενος Ἡρῴδης εἰς Σαμάρειαν, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν κεκακωμένην, [c] ἀνεκτᾶτο γ' τὰ νεάνια διέλυσε τοῖς ἀνθρώποις.

ε'. Μετ' ὀ πολὺ δὲ, ὀψίσης τῆς ὑ Ἱεροσολύμοις ἑορτῆς, προσγίνε) σὺν τοῖς στρατιώταις εἰς † πόλιν· [d] ᾗ δ' εἴσας Μάλιχος, ἔπεισεν Ὑρκανὸν μὴ διαπρέπῃ αὐτῷ εἰσιέναι. ᾗ πείθε) μὲ Ὑρκανός· προβέβλη) δ' αἰτίαν † ἀποκωλύσεως ὅ μὴ δεῖν ὄχλον ἀλλοδαπὸν ἀγνεύοντος εἰσδέχεσθ' ᾧ πλήθυς. ὀλίγοι δὲ φροντίσας Ἡρῴδης † ἀγγέλων, νύκτωρ εἰσεισιν εἰς † πόλιν, ᾗ φοβερὸς μὲ λιῶ ᾧ Μαλίχῳ· ὁ δ' ὐκ ἀνίησι † ὑπόκρισιν, ἀλλ' ἐδάκρυε † Ἀντίπατρον καὶ ἀνεκαλεῖτο φανερῶς [e] ὡς φίλος, κρύφα δὲ φυλακὴν ᾧ σώματος ἐποιεῖτο. ἔδοξε δὲ ᾗ τοῖς περὶ Ἡρῴδην μὴ ἀπελέγχῃ αὐτῷ † προπόσιον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, εἰς ὃ ἀνύποπτον, ἀντιφιλοφρονεῖσθ' † Μάλιχον.

ς'. Καισὶν μέντοι περὶ † τελευτῆς [f] ᾧ πατρὸς Ἡρῴδης κ'. [g] ἐπέσχεθε. κἀκεῖνος, εἰδὼς οἷος εἴη † τρόπον Μάλιχος, ἀντεπέστειλε τιμωρεῖν τῷ πατρί· ᾗ λάθρα ἀπέπεμπε πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ χιλιάρχους, κελεύων αὐτοὺς συμπράττειν Ἡρῴδῃ, [h] δίκαια μέλλοντι πράξειν. ὡς δὲ Λαοδίκῃσιν ἡρπκότος Καισὶν, [i] πρὸς αὐτὸν ἀπήντησε κοινῇ, στεφάνους τε αὐτῷ ᾗ χρήματα κομίζοντες, Ἡρῴδης μὲ προσεδόκα δώσειν † Μάλιχον τιμωρίαν ἐκεῖ γενόμενον. ὁ δὲ περὶ Τύρου † Φοινίκης ὑπεισδύμενος ὅ προῆγμα, μείζονα ἐφίετο· ᾗ, ᾧ παιδὸς αὐτῷ ὁμηρεύοντος ἐν Τύρῳ, παρελθὼν εἰς † πόλιν, ἔγνω [k] τοῦτόν τε ὑπεκλέψαι, ᾗ εἰς † Ἰουδαίαν ἀπαίρειν, ἀσεύδοντός τε ἐπ' Ἀντώνιον Καισὶν, ὃ ἔθνος ἀποστήσας, αὐτὸς † ἀρχὴν καθέξειν. τοῖς δὲ βεβουλευμένοις ὅ, τε δαίμων ἀντέστρεψε, ᾗ δεινὸς ὢν Ἡρῴδης, † προαίρεσιν αὐτῷ καταγνόντας, προσαπέμψας θεράποντα, ᾧ μὲ δοκεῖν ὅτι δεῖπνῳ προσκεκλῆσθαι, καὶ δ ἑτοίμασεν αὐτοὺς ἅπαντας, προειρήκει, τοῖς δὲ ἀληθείας πρὸς τοὺς χιλιάρχους, [l] ἐξελθεῖν ὅτι Μάλιχον πείθῃ μὴ ξιφιδίῳ. οἱ δ' ἐξελθόντες, καὶ πλησίον † πόλεως αὐτῷ προϊτυχόντες ὅτι ᾧ αἰχμαλῶ, κατασκεντοῦσι † ἄνδρα. Ὑρκανὸς μὲ οὖν, ὡς ὁπλήξεως ᾧ γεγονότος εἰς [m] ἀφωνίαν ἐτράπη. μόλις δ' ἀνενεγκὼν, ἐπυνθάνετο τῶν περὶ † Ἡρῴδην, τί ποτ' εἴη τὸ γεγενημένον, ᾗ τίς ὁ Μάλιχον ἀνηρηκώς; εὐπόντων δὲ Κάσσιον τοῦτο προστάξαι, ἐπῄνησε ὅ ἔργον· πονηρὸν γὰρ εἶ) πάντῃ, ᾗ † παλαίδος ὀπίθυλον. ᾗ Μάλιχος μὲ ταύτῃ ὑπὲρ † εἰς Ἀντίπατρον παρανομίας δίκην ἔξεπισε.

ζ'. Καισὶν

a Τὴν Μαλίχᾳ *Vat.* b Τάφον τε κοσμεῖ τῷ πατρὶ *Busb.* c Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνακτᾶτο *Gall.* ἀνακτᾶ τε in *Editis.* d Καὶ δείσας ὁ Μάλιχος ἀπέστειλεν *Busb.* e Ὡς φίλον *Zonar.* & *Vet. Interpr.* f Illud ᾧ è *MSS.* g Ἐπέσχεθε *Busb.* & mox ἀντεπέστειλεν. h Ἐπὶ δικαίαν πρᾶξιν *Busb.* i Ἀμφω (ἤτοι Μάλιχος ᾗ Ἡρώδης) πρὸς αὐτὸν ἀπήντησαν, *Zonar.* k Τοῦτον ἀποκλεῖψαι *Busb.* l Λάθρα ἐξελθεῖν *Busb.* m Ita cum *Busb.* ἀφωνείαν in *reliquis.* * *Al.* parentare patri. † *Sc.* Pentecoſtes.

a Ita

ζ. Κασσίου δ' ἐκ Συρίας ἀπάραντος, ταραχὴ γίνεται τῇ Ἰουδαίᾳ. [a]Ἔλιξ γὰρ, ὑπολειφθεὶς ἐν Ἱεροσολύμοις μετὰ στρατιᾶς, ὥρμησεν ἐπὶ Φασαήλου, ὅ,τε δῆμος ἐν ὅπλοις ἦν. Ἡρώδης δὲ πρὸς Φάβιον ἐπορεύετο τὸν Δαμασκῷ στρατηγοῦντα, καὶ βιαλόμενος προσδραμεῖν πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὑπὸ νόσου κωλύεται, ἕως ὁ Φασαήλος, [b]δι' αὐτοῦ Ἕλικος κρείττων γενόμενος, καταλείᾳ μὲ αὐτὸν εἰς πύργον, εἶτα δὲ ὑποσπονδον ἀφίησι, τόν τε Ὑρκανὸν ἐμέμφετο, ὡς πολλὰ μὲ εὖ παθόντα ὑπ' αὐτοῦ, συμπράττοντα δὲ τοῖς ἐχθροῖς. ὁ γὰρ ἀδελφὸς Μαλίχου τότε ἀποστήσας ὅλα ὀλίγα χωρία ἐφρούρει, καὶ Μασάδαν ὃ πάντων ἐρυμνότατον. ἐπὶ μὲν οὖν τούτων ῥαΐσας ὁ Ἡρώδης ἐκ τοῦ νόσου ἀναγίνεται, καὶ ἀφελόμενος αὐτὸν πάντα ὅσα εἶχε χωρία, ὑποσπονδον ἀπέλυσεν.

7. Cassio autem ex Syria profecto, oritur in Judæa tumultus. Elix enim, relictus Hierosolymis cum exercitu, in Phasaëlum impetum fecit, & populus arma sumpsit. Herodes vero Fabium adibat Damasci præfectum: volensque ad fratrem currere, morbo impeditur, donec Phasaëlus per se superatum Elicem compellit in turrim, ac deinde per compositionem dimittit, & Hyrcanum accusabat, quod multis per eos beneficiis affectus hostes adjuvet. nam Malichi frater non pauca tum loca, ad defectionem perducta, præsidio tenebat, in quibus & Masadam omnium munitissimum. Haud ita multo post Herodes, cum convaluerat, illuc venit; & eum, de omnibus quæ tenebat locis deturbatum, *per compositionem dimisit.

Tumultus in Judæa motus ab Elice.

Superatur Elix.

κα'. ΚΕΦ. ιϛ'. CAP. XII. XXI.

Antigonum Aristobuli filium ex Judæa pellit Herodes: & multa pecunia Antonium sibi conciliavit ubi in Bithyniam venit, qui propterea Herodem accusare volentes non admisit. Quænam Tyriis pro Judæis scripsit Antonius.

Ἀντίγονον τὸν Ἀριστοβούλου τῆς Ἰουδαίας ἐκβάλλει Ἡρώδης· καὶ Ἀντώνιον ἐν Βιθυνίᾳ παραγενόμενα πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν, ὃς διὰ τοῦτο τοὺς κατηγορεῖν Ἡρώδου βουληθέντας οὐκ ἐδέξατο. οἷα Τυρίοις ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν Ἀντώνιος.

ΑΝτίγονον δὲ τὸν Ἀριστοβούλου, γραπτὰν ἀθῳσάντα, καὶ Φάβιον τεθεραπευκότα χρήμασι [c]καταγει Πτολεμαῖος ὁ Μεννάου διὰ ὃ κήδεμα. συνεμάχει δ' αὐτῷ καὶ Μαρίων, ὃν Τυρίων καταλελοίπει Κάσσιος τύραννον. [d]τυραννίσι δὲ λαβὼν τὴν Συρίαν ὅτος ὁ ἀνὴρ ἐφρούρησεν. ὁ δὲ Μαρίων καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅμορον οὖσαν, ἐπέβαλε, καὶ τεῖα καταλαβὼν ἐρύματα, διὰ φρουρᾶς εἶχεν. ἐλθὼν δὲ καὶ ὅπου τοῦτον Ἡρώδης, ἅπαντα μὲ [e]αὐτὸν ἀφείλατο· τοὺς δὲ Τυρίων φρουροὺς φιλανθρώπως ἀπέλυσεν, ἔστιν οἷς καὶ [f]δωρεὰς δούς διὰ τὸ πρὸς τὴν πόλιν εὔνουν. ταῦτα διαπραξάμενος ἐπολιόρκησεν Ἀντιγόνῳ, καὶ μάχῃ αὐτοῦ συμβαλὼν νικᾷ, καὶ [g]ὅσον οὔπω τῶν ἄκρων ὑπεβάντα τῆς Ἰουδαίας ἐξέωσεν. εἰς Ἱεροσόλυμα δὲ παραγενόμενον περιφάνοις [h]ἀνέδεν Ὑρκανός τε καὶ ὁ δῆμος. [i]ἐγεγάμβρωτο δὲ ἤδη κατ' ὁμολογίαν τῷ Ὑρκανοῦ γένει, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτοῦ [k]προείσηκε, [l]μέλλων ἄγεσθαι τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου θυγατέρα, Ὑρκανοῦ δὲ θυγατιδῆν, ἐξ ἧς πατὴρ γίνεται τριῶν μὲν ἀρρένων, δύο δὲ θηλειῶν. ἠγάγετο δὲ καὶ πρότερον γυναῖκα δημότιν, [m]Δωρὶν ὄνομα, ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐξ ἧς αὐτῷ πρεσβύτατος μὲν πάντων, Ἀντίπατρος.

Antigonum autem, Aristobuli *fratris Hyrcani* filium, qui exercitum coëgerat & Fabium sibi pecuniis conciliaverat, *in Judæam* reducit Ptolemæus Mennæi filius, propter affinitatem. Quin etiam ei auxilium ferebat Marion, quem Tyriorum tyrannum Cassius reliquerat. nam homo ille, cum *quidem* Syriam occupasset, tyrannorum dominatu *eam* custodivit. Marion vero in Galilæam etiam, quæ vicina erat, irruptionem fecit; & tribus castellis potitus ea præsidiis munivit. Sed & eum aggressus Herodes, omnibus quidem privavit, Tyriorum vero præsidia benigne dimisit, nonnullis etiam dona dedit ex sua erga civitatem benevolentia. His confectis occurrit Antigono, & prælio cum eo congressus victoriam reportat, atque †*eum* jamjam extremos Judææ fines ingressum *inde* depulit. Postquam vero Hierosolyma venit, Hyrcanus eum & populus coronis redimivit. Erat autem jam per sponsalia gener factus Hyrcani: eoq; magis eum tuebatur, quod erat ducturus in matrimonium filiam Alexandri Aristobuli filii, Hyrcani ex filia neptem; ex qua *postea* pater factus est trium filiorum & duarum filiarum. Duxerat etiam prius uxorem plebejam, nomine Dorim, popularem, ex qua filium sustulit natu maximum Antipatrum.

Antigonum in Judæam reducit Ptolemæus Mennæi filius.

Marion in Antigoni gratiam in Galilæam irrumpit.

Antigonum vincit Herodes & ex Judæa pellit.

Ab Hyrcano & Hierosolymitanis honorifice excipitur.

Mariamne Hyrcani neptis Herodi desponsata.

κβ'. β'. Κάσσιον μὲν οὖν χειρῶνται Ἀντώνιός τε καὶ Καῖσαρ περὶ [n]Φιλίππους. μετὰ δὲ τὴν νίκην Καῖσαρ [o]μὲν [p]Γαλλίας ἐχώρει, Ἀντώνιος δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπῆρε. γενομένῳ δ' ἐν τῇ Βιθυνίᾳ αἱ πανταχόθεν ἀπήντων πρεσβεῖαι. παρῆ-

XXII.

Antonio in Bithynia obviam veniunt Judæorum legati.

erant

---

a Ita *Busb.* & in *lib.* 1. *de Bello Jud.* atqui in *Epiphanii* libris *Felix*, aspiratione in digamma mutatâ. In *Editis Josephi* hîc loci & *reliquis MSS.* Ελιξ cum spiritu leni, & *Elichus* in *Pseud-Hegesippo.* *b* Διὰ τοῦ Ἕλικος κρείττων *Busb.* *c* Ita *Busb.* & forsan *Epiphanius*, qui vertit, *ad Judæam ducebat.* atque hoc modo legendum esse conjiciebat Cl. *Lowthius*, quòd p. 643. v. 13. καταίγοντες Ἀντίγονον, *regnum Antigono asserentes*, habeamus. in *Editis Aliisque κτᾶται, sibi asciscit*, sicuti vertit *Castalio.* *d* Ita rescribendum censui ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi τυραννίσι πᾶσαν Ἀβλαδὼν τὴν Συρίαν, *qui tot Syriæ tyrannos præfeceras*, prout vertit *Rufinus.* τυραννίδι in *Editis & MSS.* qua lectione admissa, vertendum *occupatam per vim Syriam præsidiis munivit.* *e* Ita *Busb.* & *Vat.* prout supra v. 12. αὐτῷ in *cæteris.* *f* Δῶρα solus *Busb.* *g* Ἀντιγόνῳ ἤρτι τῶν ἄκρων τῆς Ἰουδαίων γῆς ἐπιβάντα ὑπαντήσας, μάχῃ νικήσει καὶ τῶν ἐθνῶν ταύτης ἐξέωσεν, *Zonar.* *h* Ἀνέδησαν *Busb.* *i* Ἐπιγαμβρεύετο *Busb.* *k* Προσήκει *Busb.* & *Vat.* *l* Ita *Busb.* & *Gall.* μέλλων *Editorum* forsan ferri potest, nominativo pro genitivo absoluto adhibito, more Attico. *m* Ita *Busb.* & in lib. 11. *de Bello Jud.* Δωρὶν in *cæteris.* *n* Post Φιλίππους in suo *Codice* habuisse videtur *Epiphan.* ὡς τῷ ἐν ἄλλοις διδάσκεται. nam vertit, *sicus & ab aliis demonstratum est.* *o* Illud μὲν ex *MSS.* *p* Ἐπ' Ἰταλίας ex lib. 1. *de Bello Jud.* pro ἐπὶ Γαλλίας hîc loci rescribendum esse monuit Cl. *Aldrichius.* * Sub pactionis fœdere, *Epiphan.* † *Al.* ex ipso, quo ferme processerat, Judææ fastigio eum depulit.

a Illa

Legati accuſant Phaſaëlum & Herodem.

erant etiam & Judæorum primarii, qui Phaſaëlum & Herodem accuſarent, dicentes Hyrcanum quidem regni ſpeciem habere, illos vero omnem poteſtatem tenere. Herodem autem Antonius habebat in magna exiſtimatione, qui ad eum venerat, ut ſemet contra accuſatores defenderet; eamque ob cauſam accidit, ut ne dicendi quidem locum adverſarii

Herodes pecunia Antonium ſibi conciliat.

obtinuerint. id enim pecuniæ largitione Herodes ab Antonio impetraverat. Ut autem Epheſum venit Antonius, miſit Hyrcanus pontifex & natio noſtra legationem ad eum, quæ

Altera legatio ad Antonium.

ei coronam ferret auream, oraretque ut ſcriberet ad provinciales, ut liberos dimitterent Judæos, quos non jure belli Caſſius captivos reddidiſſet, utque eis reſtitueretur ager, quo Caſſii temporibus mulctati fuiſſent. Hæc Judæorum poſtulata æqua eſſe judicans Antonius, confeſtim ſcripſit Hyrcano & Judæis, ſimulque Tyriis mandatum miſit in hæc verba.

M. Antonii reſponſum ad legationem.

3. "MARCUS ANTONIUS imperator "Hyrcano pontifici & ethnarchæ Judæorum "ſalutem. Si valetis bene eſt, ego quoque & "exercitus valemus. Lyſimachus Pauſaniæ *fi-* "*lius*, Joſephus Mennæi, Alexander Theo- "dori, legati *veſtri*, cum apud Epheſum me "conveniſſent, & eandem quam prius Romæ "geſſerant legationem renovarunt, & quam il- "lis nunc mandaſti diligenter obierunt, cum "teſtificatione tuæ erga nos benevolentiæ. "Cum itaque tam ex rebus quam verbis per- "ſuaſum habuerim, vos animo eſſe in nos ami- "ciſſimo, veſtroſque mores conſtantes & pieta- "tem reputaverim, meam rem *quidem* agi exiſtimo. Quoniam vero noſtri atque populi Ro- "mani adverſarii incurſibus vaſtarunt totam "Aſiam, & neque civitatibus neque Divorum "fanis manus abſtinuerunt, neque fidem jure- "jurando datam ſervarunt, nos, ut qui non "pro noſtra tantum ſalute, ſed communi "omnium dimicaverimus, eos vindicta per- "ſequuti ſumus, qui & injuriarum erga ho- "mines & flagitiorum in Deos auctores exſti- "terunt; propter quæ ſolem etiam averſum "fuiſſe credimus, qui & ipſe ſcelus in Cæſa- "rem admiſſum invitus aſpexit. Quin & in- "ſidias illorum cœlo minantes, quas Macedo- "nia excepit, ceu propria impiorum facino- "rum regio, & colluviem hominum animi ma- "lignitate furentium, quam ad Philippos Ma- "cedoniæ congregabant, locis etiam oppor- "tunis occupatis & uſque ad mare montium "vallo munitis, ut per unicam veluti portam "pateret aditus, Diis ipſos ob injuſta molimina "exitio addicentibus, vicimus. Atque Brutus, "cum Philippos confugiſſet, & à nobis obſeſ- "ſus teneretur, communem cum Caſſio ha- "buit interitum. His *merito* ſupplicio affe- "ctis, pace in poſterum frui licere arbitramur, "*no*ſque feciſſe ut Aſia à bello requieſcat. Pa- "cem itaque à Deo nobis donatam cum ſociis "noſtris communicamus: adeoque *univerſum*

σαν δὲ καὶ Ιουδαίων οἱ ὁν τέλη, κατηγοροῦντες τ Φα-
σαήλου καὶ Ηρώδου, πρόχημα μὲν εἰ) λέγοντες τ βασι-
λείας Υρκανὸν, τύτυς δὲ τ πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. Ηρώ-
δῃ δὲ Αντώνιος ἀφ' πολλῆς ἦχε τιμῆς, ἐλθόντα πρὸς
αὐτὸν ἐπ' ἀπολογίᾳ τ κατηγορόντων, καὶ ἀφ' τῦτο συνέ-
βη μηδὲ λόγυ τυχεῖν τὺς ἀντιστασιώτας. διεπέπρακτο
δὲ τῦτο χρήμασιν Ηρώδης παρ' Αντωνίυ. ἐπεὶ δ' εἰς Εφε-
σον ἦκεν Αντώνιος ἔπεμψεν Υρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ὅ ἔθνος
[a] ὅ ἡμέτερον πρεσβείαν πρὸς αὐτόν· φέρων τε κομίζυ-
σαν χρυσῆν, καὶ προσκαλῆς τὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ
Καασίυ Ιουδαίυς, ἃ νόμῳ πολέμυ, χράψασθαι τοῖς κτ' τὰς
ἐπαρχίας, ἐλευθέρυς ἀπολῦσαι, καὶ τὴν χώραν, ἣν οἱ τοῖς
Καασίυ χωρεῖς ἀφηρέθησαν, ἀποδῦναι. Τῶτα κελεύ-
σας Αντώνιος δίκαια τὺς Ιουδαίυς ἀξιῶν, προσχρῆμα ἔγρα-
ψεν Υρκανῷ καὶ τοῖς Ιουδαίοις, ἐπέστειλε δὲ ἅμα καὶ Τυ-
ρίοις διάταγμα περιέχον [b] ταῦτα.

γ'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Υρ-
"κανῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἐθνάρχῃ τ Ιουδαίων χαίρειν. εἰ ἔῤῥωσθε,
"εὖ ἂν ἔχοι, ἔῤῥωμαι δὲ καὶ αὐτὸς μετ' στρατεύματος. Λυ-
"σίμαχος Παυσανίυ, καὶ Ιώσηπος Μενναίυ, καὶ Αλέξανδρος
"Θεοδώρυ, πρεσβευταὶ, οἱ Εφέσῳ μοι συντυχόντες, τήν
"τε ἔμπροσθεν ἐν Ρώμῃ τελεσθεῖσ αὐτοῖς πρεσβείαν [c] ἀνα-
"νεώσαντο, καὶ τ νῦν ὑπὲρ σῦ καὶ τ ἔθνυς ασμενέστερον διέθεντο,
"μὴ ἔχεις εὔνοιαν πρὸς ἡμᾶς ἐμφανίσαντες. πεπεισμένος
"οὖν καὶ οὐκ τ προσηκόντ, καὶ οὐκ τ λόγων, ὅτι οἰκειότατα
"ἔχετε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὅ ἀρεσκὲς ὑμῖν ἦθος καὶ τὸ θεο-
"σεβὲς καλαιρήσας, ἴδιον [d] ἡγημαι. καθεφαμόντων δὲ
"τμῶν Ασίαν ἅπασαν τ ὑπατευθέντων ὑμῖν τε καὶ τῷ
"δήμῳ τ Ρωμαίων, καὶ μήτε πόλεων μήτε ἡρώων ἀπο-
"χομένων, μήτε ὅρκυς ὃς ἐποιήσαντο φυλαξάντων, ἡμεῖς,
"ὡς οὐκ ὑπὲρ ἰδίυ μόνον ἀγῶνος, [e] ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων κιν-
"νῦ, τὺς αἰτίυς καὶ τῶν εἰς ἀνθρώπυς παρανομιῶν καὶ
"τῶν εἰς Θεὺς ἀνομημάτων ἠμυνάμεθα· δι' ἃ καὶ ☉
"ἥλιον [f] ἀπεστράφθαι δοκῦμεν, ὃς καὶ αὐτὸς ἀηδῶς ἐπεῖ-
"δε ὅ ὅτι Καίσαρι [g] μῶσος. ἀλλὰ [h] καὶ τὰς ὑπουλὰς
"αὐτῷ τὰς προμάχυς, ἃς ὑπεδέξατο ἡ Μακεδονία,
"καθάπερ ἰδίῳ αὐτὸς τῶν ἀνοσίων τολμημάτων ἀλη,
"καὶ τὴν σύγχυσιν τῆς ἡμμανῦς [i] κακοήθως γνώμης,
"ἣν κατὰ Φιλίππυς τῆς Μακεδονίας συνεκρότουν,
"καὶ τόπυς εὐφυεῖς καταλαμβανόμενοι μέχρι θαλάτ-
"της ἀποτετειχισμένυς ὄρεσιν, ὡς πύλῃ μιᾷ [k] τὴν
"πάροδον ταμιδύσασθαι, τῶν Θεῶν [l] αὐτὺς ὅτι τοῖς
"ἀδίκοις ἐγχειρήμασι κατεψηφισμένων, ἐκρατήσαμεν.
"καὶ Βρῦτος συμφυγὼν εἰς Φιλίππυς, καὶ συγκλεισθεὶς
"ὑφ' ἡμῶν, ἐκοινώνησε Καασίῳ τῆς αὐτῆς ἀπωλείας.
"τύτων κεκολασμένων, εἰρήνης τὸ λοιπὸν ἀπολαύειν νο-
"μίζομεν, καὶ [m] ἀναπεπαῦσθαι τὴν Ασίαν ἐκ τῦ
"πολέμου. κοινὴν οὖν ποιύμεθα καὶ τοῖς συμμάχοις
"τὴν [n] ὑπὸ Θεῦ δοθεῖσαν ἡμῖν εἰρήνην. ὥσπερ οὖν ἐκ
"νόσυ

a Illa τὸ ἡμέτερον absunt *Hen* & *Busb.* *b* Mallem τὰυτά. *c* Ανενεώσαντο ſolus *Hen.* *d* Ita *Hen* ἡγήσομαι in *reliquis.* *e* Ἀλλ' ὡς ὑπὲρ πάντων *Hen.* *f* Ita *Hen.* ἀπεστράφθαι in *Editis Aliiſque.* *g* Antea erat μῖσος & in *Editis* & *MSS.* quod ferri non poteſt. proculdubio levicula cum mutatione μῶσος legendum. *h* Illud καὶ poſui, quod ex hoc loco excidiſſe ſuſpicor, & in verſum ſequentem irrepſiſſe. nam antea erat, ἀλλὰ τὰς ὑπ. ἀ. τ. θ. ὡς ὁ ἡ M. Ε προθάπερ. noſtræ conjecturæ aliquantulum favet *Hen.* qui καὶ ante προθάπερ non agnoſcit. *i* Forſan κακοήθως legendum. *k* Τὴν πᾶσαν πάροδον *Hen.* *l* Ita *Hen.* αὐτῆς ὑπ. ἀθ. in *reliquis.* *m* Sic *Hen*, & *Vat.* ἀναπαῦσθαι in *cæteris.* *n* Υπὸ τῦ Θεῦ *Hen.*

a Ita

κ νόσῳ μεγάλης τὸ τ Ασίας σῶμα τῷ ἀφ' ἡμετέρας
νίκῃ ἀναφέρεται. ἔχων τοίνυν καὶ σὲ ἀφ' μήμης καὶ
τὸ ἦθος αὔξειν, φροντίσω τ ὑμῖν ἀφεφεύρησαν. ἐξέ-
θηκε δὲ καὶ [a]γράμματα κατὰ πόλεις, ὅπως εἴ τινες
ἐλεύθεροι ἢ δοῦλοι ὑπὸ δόρυ [b]ἐαράθησαν ὑπὸ Γαΐου
Καισίου ἢ τ ὑπ' αὐτῷ τεταγμένων, ἀπολυθῶσιν ὅτοι.
τοῖς τε ὑπ' ἐμοῦ δοθεῖσι καὶ Δολοβέλλα φιλανθρώπως
χρῆσθαι ὑμᾶς βούλομαι. Τυρίους τε κωλύειν βιάσῃς εἴ)
τῳ ἐπὶ ὑμᾶς, ἢ ὅσα κατέσχησαν Ιουδαίων, ταῦτα ἀποκα-
ταστῆσαι κελεύω. τ δὲ στέφανον, ὃν ἔπεμψας, ἐδεξάμην.

δ'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυ-
"ρίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. [d]Εμφανισάντων μοι
"οἱ Εφέσῳ Υρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου πρεσβυ-
"τοῦ, χώραν αὐτοῦ ὑμᾶς κατέχειν λεγόντων, εἰς ἣν
"ἐπέβητε, [e]κατὰ τὸν τῶν στασιασμένων ἡμῖν ὁπλοκρά-
"τουμον· ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς ἡγεμονίας πόλεμον ἀνεδεξά-
"μεθα, καὶ τῶν εὐσεβῶν καὶ δικαίων ποιούμενοι πρόνοιαν
"ἠμυνάμεθα τοὺς μήτε χάριτος ἀπομνημονεύσαντας,
"μήτε ὅρκους φυλάξαντας, βούλομαι καὶ τοῦτο ἀφ' ὑμῶν
"εἰρήνην τοῖς συμμάχοις ἡμῶν ἄρχειν, καὶ ὅσα πα-
"ρὰ τ ἡμετέρων ἐλάβετε ἀνταγωνιστῶν, μὴ συγχωρεῖν,
"ἀλλὰ ταῦτ' ἀποδοῦναι τοῖς ἀφῃρημένοις. ὅτε γὰρ ἐπαρ-
"χίας ἐκείνων οὐδεὶς ὅτε στρατόπεδα τῆς συγκλήτου
"δόσιν ἔλαβεν, ἀλλὰ βίᾳ καθαρπάσαντες ἐχειρώσαν-
"το βιάσαντες τοῖς πρὸς ἃ ἠδίκουν χρησίμοις αὐτοῖς γενο-
"μένοις. δίκαιον αὐτοῦ οὖν δεδόκτων, τούς τε συμμά-
"χους τοὺς ἡμετέρους ὅσα ποτ' εἶχον ἀξιοῦμεν ἀκωλύτους
"ἀφαιρεῖν, καὶ ὑμᾶς εἴ τινα χωρία Υρκανοῦ ὄντα τοῦ
"ἐθνάρχου Ιουδαίων, πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ Γάϊον Κάσσιον
"πόλεμον οὐ συγκεχωρημένον ἐπάγοντα ὁπλοῦναι τῆς
"ἐπαρχίας ἡμῶν, νῦν ἔχετε, ἀποδοῦναι αὐτῷ βίαν τε αὖ-
"τοῖς μηδεμίαν προσφέρειν ὅτι τῷ ἀδυνεῖς αὐτοὺς ποιεῖν
"τῶν ἰδίων δεσπόζειν. εἰ δέ τινα ἔχετε πρὸς αὐτὸν δι-
"καιολογίαν, ὅταν ἔλθωμεν ὅτι τοὺς τόπους, ἐξέσται ὑμῖν
"ταύτῃ χρῆσθαι, ἡμῶν ἔκαστα τοῖς συμμάχοις ὁμοίως τοῖς
"κείμασι φυλασσόντων.

ε'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων
"ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Διάταγμα ἐμοὶ ἀπέσταλκα
"πρὸς ὑμᾶς, περὶ ὧν βούλομαι ὑμᾶς φροντίσαι, ἵν' αὐτὸ εἰς
"τὰς δημοσίας [f]ἐντάξητε δέλτους, γράμμασι Ρωμαϊκοῖς
"καὶ Ελληνικοῖς, καὶ ἐν ᾧ ὅτι φανερώτατον ἔχητε αὐτὸ γεγραμ-
"μένον, ὅπως ὑπὸ πάντων ἀναγνώσκεσθαι [g]δύνηται. ΜΑΡ-
"ΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ, [h]τριῶν ἀνδρῶν κατα-
"στάσεων περὶ τ δημοσίων πραγμάτων, εἶπεν. Επεὶ Γάϊος Κάσ-
"σιος ταύτῃ τῇ [i]ἀποστάσει ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν καταλαχούσαν
"[k]ὑπὸ στρατοπέδων καὶ συμμάχους ὄντας διήρπασεν, καὶ ἐξε-
"πολιόρκησε Ιουδαίων ἔθνος, φίλον ὑπάρχον τοῦ Ρωμαίων δή-
"μου, τ ἀπόνοιαν τ ἐκείνου τοῖς ὅπλοις καταλήσαντες, δικαί-
"ωσαι καὶ κρίμασιν ἐπανορθώσασθαι [l]τὰ ὑπ' αὐτοῦ [m]διηρπασμέ-

"Asiæ corpus noſtrâ victoriâ quaſi è gravi va-
"litudine nunc ſe recolligit. Tui igitur me-
"mor gentiſque *beneficiis* augendæ, curæ
"mihi erit quicquid è re veſtra futurum ſit.
"Immo & literas edidi ſingulas per urbes, ut
"ſi qui liberi vel ſervi haſtæ ſubjectî fuerint
"à C. Caſſio, ejuſve ducibus, illi dimittantur.
"Voloque vobis rata eſſe quæcunque mea &
"Dolabellæ benignitate conceſſa habetis. Ve-
"to etiam Tyrios vim vobis intentare; &
"quicquid de Judæis abreptum occupant, id
"totum reſtituendum eſſe jubeo. Coronam
"autem, quam mittendam curaſti, accepi.

4. "MARCUS ANTONIUS imperator *M. Antonii litera ad Tyrios in gratiam Judæorum.*
"Tyriorum magiſtratibus, ſenatui, populo ſa-
"lutem. Cum mihi Epheſi declarationem fe-
"cerint Hyrcani pontificis & ethnarchæ lega-
"ti, agros ipſorum ditionis vos occupare di-
"centes, quos invaſiſtis cum adverſarii noſtri
"rerum potirentur: quoniam *itaque* bellum
"pro imperio ſuſcepimus, atque juſtitiæ &
"pietati proſpicientes eos vindicavimus, qui
"neque beneficiorum memoriam neque juriſ-
"jurandi fidem ſervarunt, volo etiam vos pa-
"cem colere cum ſociis noſtris, & quæcun-
"que ab adverſariis noſtris accepiſtis *vobis* non
"cedere, ſed ipſa illis reddi à quibus ablata
"fuerint. Nemo enim illorum aut provin-
"ciam à ſenatu accepit aut exercitum, ſed per
"vim *omnia* ſibimet arripuerunt, *aliiſque ere-*
"*pta* per vim largiti ſunt injuſtitiæ ſuæ mini-
"ſtris. Quandoquidem igitur illi *meritas* pœ-
"nas dederint, æquum cenſemus ut ſocii no-
"ſtri ea quæ antè habuerunt, nemine vetante,
"retineant: voſque, ſi quos agros, qui Hyr-
"cani Judæorum ethnarchæ erant vel una die-
"cula antequam C. Caſſius bello illicito mo-
"to provinciam noſtram invaſerit, nunc poſſi-
"detis, *eos* illi reſtituatis; nec ullam vim Ju-
"dæis adhibeatis, quò minus valeant ſuis do-
"minari. Si quid vero in veſtri defenſionem
"ipſi dicendum habeatis, cum eò locorum ve-
"nerimus, vobis licebit illud apud nos pro-
"ferre, ut qui conſtituimus ſingula ſociis *no-*
"*ſtris* æquo jure ſervare.

5. "MARCUS ANTONIUS imperator *Alteræ ejuſdem ad Tyrios literæ.*
"Tyriorum magiſtratibus, ſenatui, populo
"ſalutem. Edictum meum ad vos miſi, de
"quo id vobis curandum eſſe volo, ut illud
"in tabulas publicas literis Græcis Latiniſque
"referatis, idemque ſcriptum reponatis in
"loco maxime illuſtri, ut ab omnibus legi
"poſſit. MARCUS ANTONIUS im- *M. Antonii decretum pro Judæis.*
"perator, *unus* è triumviris pro rebus publi-
"cis conſtitutis, dixit: Quoniam C. Caſſius
"in hac defectione provinciam, quæ præſi-
"diis tenebatur, alienam diripuit, & ſocios
"expilavit, & Judæorum gentem oppugna-
"vit, populo Romano amicam, inſolentia
"ejus armis *noſtris* perdomita, edictis & ju-
"diciis quæ ab ipſo deprædata erant redinte-
"gramus,

a Ita *Hen.* & *Epiphan.* γράμματα in *reliquis.* *b* Sic *MSS.* ἐπεράθησαν perperam in *Editis* *c* Υπ' αὐτῶν ſolus *Hen.* *d* Υπεντυχόντων & mox τὴν χώραν legiſſe videtur *Epiphan.* *e* Κατὰ τὸν τῶν ἐναντιωθέντων, & (verſu ſeq.) ὑπὲρ τ in *Cod. Hen.* τῷ τὸν τῶν ἐναντιωμένων & dein ὑπὲρ τ *Vat.* *f* Ενπέξητε ſolus *Hen.* *g* Δύνηται *Hen.* & *Vat.* *h* Τυρίων in *Editis* & *MSS.* Verum illud Τυρίων in τριῶν mutavi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *Marcus Antonius imperator & triumvir dixit.* *i* In *libris* omnibus ἀποστάσει. quod ferri non poteſt. ταύτῃ vel ἀφεστάσει legendum eſſe conjicit Cl. *Lowthius.* ipſe levicula mutatione ἀποστάσει repoſui. *k* Υπὸ στρατοπέδων & συμμάχων *Hen.* *l* Καὶ τὰ *Busb.* *m* Ita *Hen.* nec aliter *Vat. Interpr.* διηρπαγμένα *Busb.* διεφθαρμένα in *Editis Aliiſque.*

"gramus, ita ut ista sociis reddantur; & quæ-
"cunque Judæorum vendita fuerint, sive cor-
"pora sive bona, illa dimittantur, corpora
"quidem libera ut antea erant, bona vero ut
"prioribus dominis cedant. quisquis autem
"edicto meo non paruerit, pœnas luere volo:
"atque si deprehendatur, tunc pro rei digni-
"tate curæ mihi erit persequendum esse con-
"tumacem.

"μέπα, ὥστε ἀποκαθίστασθαι ταῦτα τοῖς συμμάχοις ἡμῶν·
"καὶ ὅσα ἐπράθη Ἰουδαίων, ἤτοι σώματα ἢ κλῆσις, ταῦτα
"ἀφεῖται, καὶ μὲ σώματα ἐλεύθερα, ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς,
"ἡ δὲ κλῆσις τοῖς [a] πρώτοις κυρίοις. ὃ δ' ἂν ὑπακούσαν-
"τα τῷ ἐμῷ διαλάγματι δίκην [b] ὑφίσασθαι βούλομαι·
"καὶ ἀλῶ, τότε χεὶ ἐμοὶ σπουδαῖος ἀξίαν μελήσῃ μοι
"ὑπεξελθεῖν τὸ μὴ ὑπακούσαντα.

Antonius Sidoniis aliisque scripsit, ut Judæis faverent.

6. Eodem etiam exemplo & Sidoniis & Antiochensibus & Aradiis scripsit. Et quidem ista opportune, *ut putamus*, apposuimus, ut quæ *manifesta* futura sint curæ illius indicia, quam Romanos genti nostræ adhibuisse dicimus.

ς'. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ Σιδωνίοις καὶ Ἀντιοχεῦσι καὶ [c] Ἀραδίοις ἔγραψε. παρεθέμεθα [d] μὲν οὖν καὶ ταῦτα εὐκαίρως, τεκμήρια γενησόμενα ἧς φαμὲν Ῥωμαίους παύσασθαι προνοίας ὑπὲρ ἡμετέρου ἔθνους.

XXIII. **CAP. XIII.** **ΚΕΦ. ιγ'.** κγ'.

Quomodo Antonius Herodem & Phasaëlum frustra accusatos tetrarchas constituit: utque Parthi, Antigonum in Judæam reducentes, Hyrcanum & Phasaëlum captivos fecerunt. Herodis fuga, & clades Hyrcani & Phasaëli.

Πῶς Ἀντώνιος Ἡρώδην καὶ Φασάηλον μάτην κατηγορηθέντας τετράρχας κατέστησεν· καὶ ὡς Πάρθοι, Ἀντίγονον εἰς τὴν Ἰουδαίαν κατάγοντες, Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον αἰχμαλώτους ἔλαβον. Ἡρώδου φυγή, καὶ οἷα ἔπαθον Ὑρκανὸς καὶ Φασάηλος.

Antonius Cleopatræ amore capitur.

CUM autem postea in Syriam venisset Antonius, Cleopatra in Cilicia ei obviam facta, amore illius captus erat. Ac tum centum Judæorum viri potentissimi eum iterum conveniunt, ut Herodem cum suis accusarent, delectis ad eam rem suorum eloquentissimis. Illis vero contradicebat Messalas pro adolescentibus, præsente etiam Hyrcano, *qui jam Herodis socer erat. Antonius vero, auditis apud Daphnem utrisque, quæsivit ab Hyrcano, utri gentem melius regerent? Cum autem *ille* respondisset, Herodem & suos, Antonius, cui jam ante cum illis intercesserit familiaritas ob paternum hospitium, quod, cùm una cum Gabinio adesset, cum patre eorum fecerat, ambos quidem tetrarchas constituit, eisque rerum Judaïcarum administrationem mandat, & ea de re literas scripsit, & quindecim adversariorum in vincula dedit. At cum ipsos etiam occisurus esset, *eum* pro illis deprecatus est Herodes.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα εἰς Συρίαν Ἀντωνίῳ παραγενομένῳ, Κλεοπάτρα μὲν Κιλικίαν ὑπήντησε καὶ δι' ἔρωτος αὐτὸν [e] ἐχειρώσατο. καὶ δὴ πάλιν Ἰουδαίων ἑκατὸν οἱ δυνατώτατοι [f] παραγίνονται πρὸς αὐτόν, κατηγοροῦντες Ἡρώδου καὶ τῶν μετ' αὐτόν, προῃρημένοι σφῶν αὐτῶν τοὺς δεινοτάτους λέγειν. ἀντέλεγε δ' αὐτοῖς [g] Μεσσάλας ὑπὲρ τῶν νεανίσκων παρόντος καὶ Ὑρκανοῦ, [h] ὃς κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη γενόμενος. ἀκροασάμενος δ' ἀμφοτέρων Ἀντώνιος ὅπῃ Δάφνης, πυνθάνεται Ὑρκανοῦ, πότερον ἔθνος ἄμεινον προΐστανται; φήσαντος δὲ τοὺς μετὰ Ἡρώδου, Ἀντώνιος, ὡς πάλαι οἰκείως ἔχων πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν πατρῴαν ξενίαν, ἣν ἦγε σὺν Γαβινίῳ [i] παρὼν ἐπὶ τοῖς πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν, τούτους μὲν ἀμφοτέρους τετράρχας καθίστησι, [k] καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων αὐτοῖς ἐπιτρέπει πράγματα, γράφει δὲ καὶ γράμματα, καὶ πεντεκαίδεκα τῶν ἀντιστασιαστῶν ἔδησε. μέλλοντος δὲ καὶ κτείνειν αὐτούς, παρητήσαντο οἱ περὶ Ἡρώδην.

Herodem accusant Judæi.

Antonius tamen Herodem & Phasaëlum tetrarchas constituit.

2. Neque tamen illi à legatione reversi quiescebant: quin Antonium rursus *eorum* mille adierunt apud Tyrum, quò venturum fama erat. & Antonius, multis jam pecuniis ab Herode & ejus fratre corruptus, ejus loci administratori præcepit, ut de Judæorum legatis supplicium sumeret, qui novis rebus studerent, Herodique principatum stabiliret. Herodes vero (nam ante urbem in arena constiterant) protinus antegressus cum Hyrcano qui tum ei aderat, eos ut discederet hortabatur, quippe magno eorum malo futurum, si ad contentionem venirent. Et illi quidem non obtemperarunt, statim vero in eos à Romanis pugionibus facto impetu, partem eorum interfecerunt, plures etiam vulnerarunt. Reliqui autem domum, fuga di-

β'. Ἡρέμουν δὲ ὐθ' ὕπως ἐπανελθόντες ἐκ τῆς πρεσβείας· ἀλλ' ἀπήντων πάλιν Ἀντωνίῳ χίλιοι εἰς Τύρον, ἐκεῖ δόξαν ἀφιξέσθαι. καὶ ὁ Ἀντώνιος, πολλοῖς ἤδη διεφθαρμένῳ χρήμασιν ὑπό τε Ἡρώδου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τῷ κατὰ τόπον ἄρχοντι προστάξει κολάσαι τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Ἰουδαίων, νεωτέρων ἐπιθυμοῦντας πραγμάτων, καὶ τοῖς περὶ Ἡρώδην συγκαθίσαι τὴν ἀρχήν. ταχὺ δὲ Ἡρώδης, [l] ἵδρυντο γὰρ ὑπὸ τῷ φάραγγι τῇ πόλεως, πρὸ ἑαυτοῦ ἀπέταξε παρεκελεύετο, σωτῆρα δὲ [m] αὐτῷ καὶ Ὑρκανὸς, ὡς μεγάλων κακῶν, εἰ προέλθοιεν εἰς φιλονεικίαν, ἐσομένου. καὶ οἱ μὲν οὐκ ἐπείθοντο. παραχρῆμα δὲ ἐκδεδρομότες [n] Ῥωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, [o] πλέους δὲ κατέτρωσαν. οἱ δὲ λοιποὶ φυγόντες ἐπ' οἴκου προδεῖς

Iterum accusationem instituunt Judæi.

Eosque Antonius supplicio affici jubet.

[a] Πρώτοις *Busb. & Hen.* [b] Ita ex conjectura rescripsi pro *δίκλω συνίσασθαι*. quod mihi vix ferendum videtur, nisi paulo ante scribatur, *τὸ δ' ἐκ ὑπακούσαντι*. [c] Ἀραδίοις *Vat.* Ἀδίοις *Hen.* [d] Illud *μὲ* è *Cod. Vat.* [e] Rectius forsan *ἐχειρώθη*. vel *ἐχειρώσατο*. nisi hîc Attica usus fuerit temporum *ἐναλλαγὴ*. [f] *Παραγίνοντο*, & mox *προῃρημένοις* *Hen.* [g] Ita *Hen. & Epiphan.* *Μασσαλᾶς* in *reliquis*. [h] *Κηδεστὴς δ' ἦν. Hen.* [i] Sic *Busb.* *παρὼν* in *cæteris*. *ἣν σὺν Γαβινίῳ παρὼν ἦν.* legisse videtur *Epiphan.* [k] Ita *MSS.* *τῶν Ἰουδαίων* in *Editis*. [l] Ita cum *Cod. Busb. & Vet. Interpr.* *ἵδρυτο* in *cæteris*. [m] Ita lego ex lib. 1. *de Bello Jud.* quod me monuit Cl. *Lowthius*. in Græcis omnibus *αὐτοῖς*. nec aliter *Epiphan.* Ita si legas, verte, *hortabatur* (*aderat una cum eis etiam Hyrcanus, quippe &c.* [n] Sic *Hen. Busb. & Epiphan.* *Ἰουδαῖοι σὺν ἐγχειρίοις* in *Editis Aliisque*. [o] *Πλοίους Busb. ἰσους Hen.* * Qui jam Herodi affinis erat, malit *Basnagius* in *Annalibus*, tom. 1. p. 14. quòd non nisi post quadriennium Herodis cum Mariamne celebratæ fuerint nuptiæ. Verum, pace Viri clarissimi, æque potuit dici *socer* ac *affinis*, postquam neptem jam suam Herodi desponderat.

a Scilicet

ωεισθεὶς ἡσύχαζον. τῷ δὲ δήμῳ καταβοῶντος Ηρώδου, παροξυνθεὶς Αντώνιος τοὺς δεδεμένους ἀπέκτεινεν.

γ'. [a] Δευτέρῳ δὲ ἔτει Συρίαν κατέσχον, Πάκορός τε ὁ βασιλέως παῖς, καὶ [b] Βαρζαφάρνης σατράπης ὢν [c] Πάρθων. τελευτᾷ δὲ καὶ Πτολεμαῖος ὁ [d] Μεννάιου· καὶ τὴν ἀρχὴν ἡ [e] αὐτῷ ὁ παῖς [f] Λυσανίας καταλαβὼν διαδέχεται φιλίαν ωοιεῖς Αντίγονον τὸν Αριστοβούλου, ωοιεῖς τοῦτο χρήσιμον τὴν σατραπείαν καταλαβών, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενον. Αντίγονος δ' [g] ὑπισχνεῖτο χίλια τάλαντα καὶ πεντακοσίας γυναῖκας δώσειν Πάρθοις, εἰ τὴν ἀρχαίαν Υρκανὸν ἀφελόμενοι καταδώσουσιν αὐτῷ, καὶ τοὺς ωεὶ [h] τὴν Ηρώδην [i] ἀνέλοιεν· ὁ μὲν ἔδωκεν. ἀλλ' οἱ μὲν Πάρθοι, διὰ τοῦτο δὴ τὴν Ιουδαίαν ἐστράτευσε, [k] καταγόντες Αντίγονον· Πάκορος μὲν διὰ τῆς καταλαττίου, ὁ δὲ σατράπης [l] Βαρζαφάρνης διὰ τῆς μεσογείου. Τύριοι μὲν οὖν ἀποκλείουσι Πάκορον, Σιδώνιοι δὲ καὶ [m] Πτολεμαεῖς ἐδέξαντο. [n] ἴλιλλον μέντοι Πάκορος ἱππέων εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐξέπεμψε, κατασκοπούμενόν τε τὰ [o] χωρία, καὶ Αντιγόνῳ συμπράξοντα, ἡγεμόνα τε ὁμώνυμον τοῦ βασιλέως οἰνοχόον. οἱ δὲ τὸ ωεὶ Κάρμηλον ὄρος Ιουδαίων ωοιεῖς Αντίγονον ἐλθόντων, καὶ συνεισβαλεῖν ἑτοίμως ἐχόντων, προσεδόκα [p] δι' αὐτοὺς τὴν χώραν μέρος τι λαβεῖν ὁ Αντίγονος. [q] Δρυμοὶ δὲ ὁ χωρίον καλεῖται. καί τινων ὑπαντιασάντων αὐτοῖς, [r] διεκπίπτουσιν εἰς Ιεροσόλυμα οἱ ἄνθρωποι. ωοσογενομένων δὲ τινων, πολλοὶ συμφέντες διὰ τὰ βασίλεια ἦκον, καὶ ταῦτα ἐπολιόρκουν. προσοθούντων δὲ τὸ ωεὶ Φασάηλον καὶ Ηρώδην, καὶ μάχης γενομένης τὴν ἀγορὰν, νικῶσιν οἱ νεανίσκοι τοὺς πολεμίους· καὶ συνδιώξαντες εἰς τὸ ἱερὸν πέμπουσιν ὁπλίτας τινὰς εἰς τοὺς πλησίον οἰκίας, φρουρήσοντας αὐτούς, ὡς ἐπαιρομένους ὁ δῆμος συμμάχων ὄντας ἐρήμους σὺν αὐτοῖς [s] οἴκοις κατέκαυσεν. ὑπὲρ μὲν οὖν τῆς ἀδικίας ταύτης Ηρώδης μετ' ὀλίγον τιμωρίαν ωαρὰ τῶν ἀντιστασιωτῶν λαμβάνει, συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην καὶ ωολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνας.

δ'. [t] Γινομένων δὲ ὀσημέραι ἀκροβολισμῶν αὐτοῖς, ἀνέμιμνον οἱ ωολέμιοι τὴν ἐκ τῆς χώρας ὄχλον εἰς τὴν καλουμένην [u] Πεντηκοστὴν, ἑορτὴ δ' ἔστιν αὕτη, μέλλοντα ἥξειν. τῆς δ' ἡμέρας ἐνστάσης ωολλαὶ ωερὶ τὸ ἱερὸν ἀθροίζονται μυριάδες ἀνθρώπων, ὡωλισμένων τε καὶ ἀνόπλων. κατεῖχον δὲ τὸ ἱερὸν καὶ τὴν ωόλιν οἱ ωαρόντες, ωλὴν τῶν ωερὶ τὰ βασίλεια· τοῦτα γὰρ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις οἱ ωερὶ Ηρώδην ἐφρούρουν. Φασάηλος μὲν οὖν τὸ τεῖχος ἐφύλαττεν, Ηρώδης δὲ λόχον ἔχων ἐπέζευσι τοῖς ωολεμίοις κατὰ τὸ ωεδίον, καὶ καρτερῶς μαχεσάμενος ωολλάς τε μυριάδας τρέπει, τῶν μὲν εἰς τὴν ωόλιν φευγόντων, τῶν δὲ εἰς τὸ ἱερὸν, ἔστι δ' ὧν εἰς τὸ ἔξω χαράκωμα· ἦν γάρ τι καὶ τοῦτο. ωαρεβοήθει δὲ

lapsi, quietos se trepidi tenuerunt. Populo vero adversus Herodem vociferante, exacerbatus Antonius vinctos interfecit.

3. Anno autem secundo Syriam occupa- *Pacorus & Barzapharnes Syriam occupant.*
runt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa. Quin & obiit Ptolemæus Mennæi filius; ejusque filius Lysanias, occupato principatu, amicitiam instituit cum Antigono Aristobuli filio, usus ad id opera satrapæ, qui apud Antigonum multum poterat. Antigonus autem Parthis mille talenta & quingentas feminas pollicebatur, si sibi principatum Hyrcano ereptum traderent, & Herodem cum suis interficerent: neque vero dedit. & tamen Parthi eam ob causam in Judæam expeditionem fecerunt, Antigonum reducentes; Pacorus quidem per oram maritimam, Barzapharnes vero satrapa per mediterranea. Et Pacorum quidem excluserunt Tyrii, Sidonii vero & Ptolemaidenses admiserunt. Cæterum Pacorus equitum turmam misit in Judæam, quæ regionem specularetur & Antigonum adjuvaret, ducemque *sum cum illis* regi cognominem, pocillatorem regium. Cum autem Judæorum quidam, montem Carmelum incolentes, ad eum se contulissent, & parati essent cum eo una irrumpere, sperabat Antigonus se horum opera partem aliquam regionis adepturum esse: locus autem Drymi appellatur. Cumque nonnulli *illis* occurrissent, Hierosolyma dein homines *isti* clam pergunt: & quorundam accessione adjuti, magna manu facta ad regiam veniebant, eamque oppugnabant. opem autem ferentibus Phasaëlo & Herode, commissaque in foro pugna, adversarios vicerunt juvenes: &, eis in fanum compulsis, miserunt armatos quosdam in vicinas domos, qui eas custodirent, quos aggressus populus auxilio destitutos cum ipsis domibus concremarunt. Et quidem ob hanc injuriam paulo post adversarios ulciscitur Herodes, cum iis prælio congressus, ita ut multos illorum interfecerit.

Parthorum in Judæam expeditio ut Antigonum reducant.

Hierosolyma oppugnant Parthi.

4. Cum autem quotidianæ velitationes in- *Fanum & urbem occupant.*
ter eos fierent, exspectabant hostes multitudinem ad Pentecosten, ut vocatur (ipsa autem festum est) è *tota* regione venturam. Atque instante eo die multa circa fanum congregantur hominum millia; partim armatorum partim inermium. Tenebant autem fanum & urbem *illi* qui aderant, præter regiam, quam Herodes cum paucis militibus tutabatur. Et quidem Phasaëlus mœnia custodiebat, Herodes vero cum suorum manu in hostes per suburbia eruptionem fecit, & ita acriter pugnavit ut multa hominum millia verterit, aliis in urbem fugientibus, aliis in fanum, nonnullis etiam in vallum exterius; quoddam enim illic erat. Quin & Phasaëlus auxilium

XXIV.

[a] Scilicet ab adventu Antonii in Asiam. [b] Βαρζαφαρνάπης *Busb. Gall.* & *Zonar.* Βαρζαφράνης *Hen.* atque ita in nonnullis *Epiphanii* libris. [c] Πάρθης *Busb.* & *Vet. Interpr.* [d] *Al. Mennæi.* [e] Αὐτῷ ωαῖς *Vat.* Lysaniam Iturææ (regionis in confinio Syriæ & Arabiæ) regem ab Antonio factum esse narrat *Dio*, l. 49. p. 411. Vide *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 239. *Edit. Lond.* [f] Imo Lysanias, ut in Lib. 1. *de Bello Jud.* Uterque (ut notavit Cl. *Aldrichius*) juncta opera perfecere ut Antigonum Parthi reducendum susciperent. [g] Ita cum *Hen.* ὑπισχνεῖτο in *reliquis.* [h] Ita *Vat.* τὴν perperam in *cæteris*, τὴν omittit *Zonar.* [i] Ἀνέλωσιν *Busb.* ἀνελοῖεν *Vat.* [k] Καταγαγόντες *Vat.* ex qua lectione vertendum, *Antigono secum adducto.* [l] Vox ea ex *Epiphan.* & *Cod. Hen.* qui legit Βαρζαφράνης. [m] Πτολεμαῖοι *Busb.* Πτολεμαεῖς in *Editis Aliisque.* [n] Id malui cum *Hen.* etymologiæ causa. ἴλλω in *reliquis.* [o] Περὶ *Busb.* [p] Cum in *Editis Aliisque* fuerit, ωροσεδόκα διὰ τοῦ χ. constat voculam aliquam excidisse. διὰ τὸν τοῦ χ. legendum monuit *Lowthius.* ipse δι' αὐτὸν prætuli. δι' ὃς ωροσεδόκα legisse videtur *Epiphan.* ωροσεδόκα δὲ τοῦ χ. *Hen.* [q] Δεμμῶν *Busb.* δρυμὸς lib. 1. *de Bello Jud.* & in versione *Alexandrina* V. T. 4 *Regum*, c. 9. v. 23. Per δρυμὸν campestria *Saronæ* intelligenda esse docet Cl. *Relandus* in *Palæst. S.* p. 188. [r] Forsan διεκπίπτουσιν. [s] Τὸν οἶκον *Busb.* [t] Γινομένων *Busb.* [u] Vide *Langium* de *Annis Christi*, p. 340. &c.

Pacorus Hieroſolyma adit.

xilium ferebat: Pacorus vero Parthorum dux cum paucis militibus, orante Antigono, in urbem venit; per ſpeciem quidem compeſcendæ ſeditionis, re autem vera ut illum in adipiſcendo principatu adjuvaret. Cumque Pacoro obviam prodiiſſet Phaſaëlus, & eum hoſpitio excepiſſet, perſuadet *ei* Pacorus, ut ad Barzapharnem ipſe legatos mittat: id quod fraudulenter egit. Et Phaſaëlus nihil *mali* ſuſpicatus obtemperat, non aſſentiente iis quæ gererentur Herode, propter Barbarorum perfidiam, ſed Pacorum cæteroſque venientes invadi jubente.

Inſidiatur Hyrcano & Phaſaëlo.

5. Igitur in eam legationem profecti ſunt Hyrcanus & Phaſaëlus: & Pacorus, relictis Herodi ducentis equitibus & decem eorum qui Eleutheri vocantur, illos deduxit. Ubi vero in Galilæam ventum eſt, venerunt eis obviam in armis qui illic præerant urbibus. Et Barzapharnes primum quidem eos ſtudioſe excepit, & muneribus donavit: deinde inſidiabatur. Diverſabatur autem Phaſaëlus cum equitibus in propinquo ad mare. ubi cum audiviſſent, Antigonum mille talenta & quingentas feminas promiſiſſe Parthis contra ipſos, cœperunt ſuſpectos habere Barbaros. Acceſſit eò, quod inſidias eis noctu fieri nunciavit quidam, occulte illis adhibita cuſtodia. Et ſane comprehenſi fuiſſent, niſi exſpectatum eſſet, donec Parthi, qui ad Hieroſolyma erant, Herodem cepiſſent: ne, ſi hi prius eſſent interfecti, ille id ſentiens effugeret. Atque iſta ſic ſe habebant, & eorum cuſtodes cernebantur. Itaque Phaſaëlum monebant nonnulli, ut ſtatim equo aufugeret, nec exſpectaret: maxime vero Ophellius, qui id à Samaralla audiverat, eorum qui tum erant in Syria locupletiſſimo, hoc ei ſuaſit, & ad fugam navigia *ei* pollicebatur. quippe propinquo mari. Verum ille Hyrcanum non deſerendum cenſebat, neque fratri periculum creandum: ſed Barzapharnem aggreſſus, eum non recte facere dicebat, qui hæc in ipſos moliatur. nam ſi pecunia egeat, majorem à ſe habiturum, quam quantam dat Antigonus: & alioquin atrox facinus eſſe, legatos, qui ad eum accepta fide venerint, interficere inſontes. At Barbarus, hæc *eo* dicente, jurabat nihil verum eſſe eorum quæ ſuſpicaretur, ſed eum falſis ſuſpicionibus perturbari: atque ita ad Pacorum profectus eſt.

XXV.

Eoſque in vincula conjici jubet.

6. Eo digreſſo Parthorum quidam Hyrcanum conſtringunt, & Phaſaëlum, multa Parthis convicia facientem ob perjurium. Pocillator autem ad Herodem miſſus, in mandatis habebat, eum extra muros deductum comprehendere. Erant autem nuncii à Phaſaëlo miſſi ad declarandam Parthorum perfidiam: quos cum hoſtes cepiſſent, Herodes Pacorum adit, & Parthorum potentiſſimos quoſque, tanquam aliorum dominos. At illi, totius rei conſcii, malitioſe diſſimulabant; dixeruntque oportere eum extra muros cum ipſis egredi, & lite-

ὑπὸ Φασάηλος. Πάκορος δὲ ὁ [a] Πάρθων φρατηρὸς σὺν ἱππεῦσιν ὀλίγοις Αντιγόνῳ δεηθέντος εἰς τὴν πόλιν ἔρχεται, λόγῳ μὲν ὡς [b] καταπαύσων τὴν στάσιν, τὸ δ' ἀληθὲς συμπράξων ἐκείνῳ τὴν ἀρχήν. Φασάηλος δ' ὑπαντήσαντος καὶ δεξαμένου ξενίᾳ, Πάκορος πείθει πρεσβεύσασθαι πρὸς [c] Βαρζαφάρνην αὐτὸν, δόλον πρὸ τοῦτον [d] συνθείς. καὶ Φασάηλος ὀρθὲν ὑπειδόμενος πείθεται, μὴ ἐπαινοῦντος Ηρώδου τοῖς πραττομένοις, ἀφ' οὗ τὸ τῶν Βαρβάρων ἄπιστον, ἀλλὰ καὶ Πακόρῳ καὶ τοῖς ἥκουσιν ὑποπτεύεσθαι κελεύοντος.

ε'. Ὡχοντο γὰρ πρεσβεύοντες, Υρκανός τε καὶ Φασάηλος. Πάκορος δὲ καταλιπὼν Ηρώδῃ διακοσίους ἱππεῖς καὶ δέκα τῶν Ελευθέρων λεγομένων, πρὸς πεμψεν αὐτούς. γενομένους δ' ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μὴν ὅπλων ὑπαντῶσιν οἱ ταύτῃ τῶν [e] πόλεων ἐφεστῶτες. καὶ Βαρζαφάρνης ὁ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ὑποδέχεται πρόθυμως, καὶ δώρα δίδωσιν· εἶτα ἐπεβούλευε. πλησίον δὲ μετὰ ἱππέων ὑπὲρ θαλάττης οἱ περὶ Φασάηλον καταίρουσι. καὶ σύνθημα ἀκούσαντες, ὡς Αντίγονος ὑποσχοίτο χίλια τάλαντα καὶ γυναῖκας πεντακοσίας τοῖς Πάρθοις κατ' αὐτόν, δι' ὑποψίας εἶχον ἤδη τοὺς Βαρβάρους. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἐφεβουλευόμενος αὐτοὺς ἀπήγγελέ τις, φυλακὴς [g] αὐτοὺς ἐκ τάφανοῦς προϊεμένης. καὶ συνελήφθησαν ἂν οἱ μὴ πρόμαθον ἕως ἂν οἱ περὶ Ιεροσόλυμα Πάρθοι Ηρώδην συλλάβοιεν, μὴ προαισθομένου τούτων ἐκείνου ἀφθόμως [h] διαφύγοι. καὶ δὴ ταῦτα ὕπως ἔχοντα, καὶ οἱ φύλακες αὐτοὺς ἐσῴζοντο. Φασάηλῳ μὲν οὖν παρῆγον τινὲς εὐθὺς [i] ἀφιππάσασθαι, καὶ μὴ προμένειν· [k] μάλιστα μέντοι πρὸς ταῦτα αὐτὸν Οφέλλιος ὤτρυνεν, ὃς [l] ἀκηκόει παρὰ Σαμαρείλλου τοῦ πλουσιωτάτου τῶν τότε Συρίᾳ, καὶ πλοῖα πρὸς τὴν φυγὴν [m] ὑπῆρχετο. ἐγγὺς γὰρ ἦν ἡ θάλασσα. ὁ δὲ Υρκανὸν ἀπολιπεῖν οὐκ ἠξίου, καὶ προκινδυνεύειν τῷ ἀδελφῷ· προσελθὼν δὲ πρὸς τὸν Βαρζαφάρνην, καὶ δίκαια ποιεῖν αὐτὸν ἔλεγε, τοιαῦτα βουλευόμενον περὶ αὐτούς. χρημάτων τε γὰρ δεομένῳ πλείονα ἕξειν παρ' αὐτοῦ ἢ Αντίγονος δίδωσι· καὶ ἄλλως, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, πρὸς αὐτὸν ὅτι πίστει συνελθόντας πρεσβευτὰς ἀποκτεῖναι μηδὲν ἀδικοῦντας. ὁ δὲ Βάρβαρος, ταῦτα λέγοντος, [o] ὤμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι τῶν ὑπονοουμένων, ἀλλὰ ψευδεῖς αὐτὸν ὑποψίας ταράξαι ἀπήει τε πρὸς Πάκορον.

ς'. Οἰχομένου δὲ, τῶν Πάρθων ἐδόμενοί τινες Υρκανοῦ, κε'. καὶ Φασάηλον, πολλὰ τὸν ὑποκρίτας κακίζοντα τοὺς Πάρθους. ὁ δ' ὅτι τὸν Ηρώδου ἀπεσταλμένος [p] οἰνοχόος, ἐντολὰς εἶχε [q] προαγαγὼν αὐτὸν ἔξω τοῦ τείχους συλλαμβάνειν. ἔτυχον δὲ ἄγγελοι παρὰ Φασάηλον πεμφθέντες ὅτι δολοῦσι τὸν Πάρθων ἀπιστίας· ὡς τὸν πολεμίων συλλαβόντων, γνοὺς Ηρώδης πρόσοισι Πακόρῳ καὶ τὸν Πάρθων τοῖς δυνατωτάτοις, ὡς ὄντι τῶν ἄλλων δεσπότας. οἱ δὲ, ὃ πᾶν εἰδότες, ὑπεκρίνοντο δολίως· καὶ δὴν αὐτὸν ἔφασαν μὴ σφῶν ἐξελθόντα πρὸ

[a] Πάρθων βασιλεὺς *Vat.* & *Zonar.* non ita *Epiphan.* *cæterique.* [b] Καταπαύσων *Busb.* καταπαύων *Zonar.* [c] Hîc loci Βαρζαφαρνούλην *Vat.* & infra v. 32. ut & Βαρζαφαρνούσης v. 14. Vide Annott. ad p. 643. v. 4. [d] Σωθεὶς *Hen.* [e] Πολισμάτων *Vat.* & *Busb.* [f] Ἕκαστα *Busb.* & *Zonar.* [g] Ita *Hen.* & *Busb.* αὐτῆς in *reliquis.* [h] Ἀφθόνως in *cæteris* & *Zonara.* [i] Παραπαίσασθαι ſolus *Busb.* περιπαίσασθαι *Zonar.* [k] Μάλιστα δὲ *Busb.* [l] Ita *Vat.* ἀκηκόει in *cæteris.* utrum horum fuerit à manu *Joſephi*, incertum eſt. [m] Παρὰ Σαμαρείᾳ in lib. 1. de *Bello Jud.* [n] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ὑπηρετεῖτο in *reliquis.* [o] Ita *Busb.* & *Gall.* ὄμνυε in *Editis Aliisque.* [p] Sic *Epiphan.* & *Zonar.* atque ita appellatur, p. 643. v. 19. & lib. 1. *de Bello Jud.* οἰνοχόος in *reliquis.* [q] Προαγαγὼν αὐτὸν ἔξω τοιχῶν *Busb.* [r] Τῶν deeſt *Vat.* & *Busb.* [s] Δολιεῖς *Busb.*

a Ita

ras afferentibus obviam ire: nondum enim eos ab adverſariis comprehenſos, ſed ad ſignificandum Phaſaëli ſucceſſum venire. Verum his Herodes non credebat: quippe qui ab aliis fratris comprehenſionem audiviſſet. Accedebat eò, quod admonente Hyrcani filia (cujus filiæ filiam ipſe ſibi deſponderat) magis etiam ſuſpectos Parthos habebat. Et quidem alii ei non auſcultabant: ipſe vero cordatæ inprimis feminæ credebat. *Herodes ſibi à Parthis cavet.*

7. Interim dum Parthi quid facto opus ſit deliberant (illis enim non placebat tantum virum palam aggredi) & negotium in poſterum diem differrent, Herodes, in tali trepidatione conſtitutus, magiſque iis quæ de fratre *capto* & Parthorum inſidiis acceperat, *quam allatis in contrarium fide habita, ubi veſpera venit, ſtatuit ea ad fugam uti, & non ideo cunctari quaſi in incerto eſſent pericula ex hoſtibus. Itaque adhibitis quos habebat militibus, & impoſitis in jumenta mulieribus, matre ſua, & ſorore, & filia Alexandri Ariſtobuli filii, quam uxorem ducturus erat, hujuſque matre, Hyrcani filia, & fratre ſuo natu minimo, una cum famulitio & reliqua turba, in Idumæam ire contendebat, inſciis hoſtibus. Quorum nemo à natura adeo ferreus inventus eſt, qui, cum iis quæ agerentur adeſſet, eorum fortunæ non miſereretur, feminis infantulos ſuos trahentibus, & cum lachrymis & ejulatu relinquentibus patriam vinctoſque amicos, & de ſe nihil quod bene habeat exſpectantibus. *Cum ſuis noctu aufugit.*

8. Verum Herodes, animo ſupra calamitatis ictum ſublato, & ipſe, periculo impendente, fortiter ſe gerebat; atque per viam ſingulos obeundo bono eſſe animo hortabatur, & mœrori nequaquam ſuccumbere: hoc enim ipſis officere & obſtare in fuga, in qua ſola ſalutis ſpem poſitam eſſe contigit. Atque illi quidem, Herodis monitis obſequuti, operam dabant ut calamitatem ferrent. At parum abfuit, quin ipſe ſibi manus afferret, everſo vehiculo & matre in mortis periculum adducta, tum propter dolorem quem de ipſa capiebat, tum quod metuebat, ne hac ex re injecta mora, hoſtes inſequentes eum comprehenderent. ipſum itaque, cum gladium ſtrinxiſſet, & in eo eſſet ut ſeipſum enſe feriret, qui aderant prohibuerunt; cum & numero prævaluiſſent, dicerentque non committendum eſſe, ut ipſos in hoſtium poteſtate futuros relinqueret, non enim viri fortis eſſe, ut, cum ſemet è periculis liberaſſet, amicos in ipſis *hærentes* negligeret. Itaque à vi ſibimet intentata abſtinere coactus, partim verecundia illorum quæ dicebantur, partim multitudine eorum qui non ſinebant ut manu ſua exſequeretur quæ in animo verſaverat, matre recreata & pro temporis anguſtia curata, iter inſtitutum perſequitur, majori cum feſtinatione rectâ pergens ad Maſadam caſtellum. Cumque pugnis multis contra Parthos *ſubinde* incurſantes & perſequentes dimicaſſet, univerſis victoriam reportavit. *Quenam Herodi in fuga acciderunt.*

9. At

---

a Ita *Busb.* ὑπέστησαν *Vat.* ἐξέστησαν in *Editis Aliiſque.* *b* Ταύτῃ *Vat.* *c* Προσηλθον *Vat.* *d* Eſt qui malit παρὰ τῶν πολ. *e* Illud πᾶσαν addidimus è *Codd. Vat.* & *Busb. Epiphan.* & *Zonara.* *f* Ἑαυτὸν *Busb.* ut & mox v. 33. αὐτὸν in *Editis Aliiſque.* *g* Περὶ τὸ πταῖσμα *Busb.* atque ita forſan *Epiphan.* *h* Θεραπείαις δὲ ὁ π. *Vat.* θεραπείας, ἧς ὁ καιρὸς ἤτειγεν *Zonar.* *i* Μασσάδα paſſim *Busb.* * *Epiphanius* vertit, *quam adverſariis fide hab.* &c.

Judæi Herodem in fuga adoriuntur.

9. At neque à Judæis, dum fugeret, tutus erat. Sed & ipſi ſexageſimo ab urbe ſtadio illos aggreſſi ſunt, in itinere eos adorti manuſque conſerentes. Quos nimirum cum fudiſſet fugaſſetque, ac ſi non in anguſtia fuiſſet & neceſſitate, ſed quaſi optime & magna rerum copia ad bellum inſtructus, eo ipſo in loco, ubi Judæos vicit, poſtea rex factus, ædificavit, & exſtruxit palatium excellentiſſimum, & id urbe circundedit, quam Herodiam appellavit. Ubi autem in Idumææ locum nomine Threſſam venit, occurrit ei frater ejus Joſephus, & de toto negotio quid agendum eſſet deliberationem propoſuit; cum magna quidem multitudo, etiam præter mercenarios, eos ſequeretur, locus vero Maſadæ, in quem confugerere decreviſſent, anguſtior eſſet, quam ut poſſet tantam multitudinem capere. At enim ille majorem partem dimiſit, quæ fuit ſupra novem millia: juſſitque ut diverſi per Idumæam abeuntes ſaluti ſuæ conſulerent, eiſque viaticum dedit. Deinde aſſumptis expeditiſſimis quibuſque & maxime neceſſariis, in caſtellum pervenit: & collocatis ibi feminis & comitibus, qui erant circiter octingenti, quod in eo loco magna eſſet frumenti & aquæ aliarumque rerum omnium neceſſariarum copia, ipſe ad Petram Arabiæ ite contendit. Cæterum, ſimul ac orta dies eſt, Parthi reliqua omnia Hieroſolymitarum diripuerunt & regiam, tantum ab Hyrcani pecunia abſtinuerunt, quæ erat ad talenta trecenta. Herodis autem multa evaſerunt, præſertim quæ prius in Idumæam illius providentia fuerant deportata. At enim quæ in urbe erant Parthis *ad diripiendum* non ſuppetebant, ſed egreſſi ſuburbanam regionem affligebant, & Mariſſam urbem potentem everterunt.

Maſadam venit Herodes.

Inde Petram ſe confert.

Antigonus vinctos accipit Hyrcanum & Phaſaëlum.

10. Et quidem Antigonus, hoc modo in Judæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phaſaëlum vinctos accepit. erat autem in magna anxietate, quod effugerant eum feminæ, quas hoſtibus dare in animo habebat, harum *etiam* mercedem illis cum pecuniis pollicitus. Metuens vero, ne Hyrcanum, qui à Parthis cuſtodiebatur, populus, lato ei auxilio, in regnum reſtitueret, aures ei abſcidit, illud agens, ne deinceps ad pontificatum perveniret, quod mutilatus eſſet, cum lex id munus integrorum eſſe velit. Verum Phaſaëlum alicui mirari ſubeat ob animi fortitudinem, qui, cum ſe occiſum iri reſciviſſet, mortem nihil habere quod ſit horrendum putavit: ab inimicis vero morte affici miſerabile ac turpiſſimum ratus, cum præ vinculis ei non liceret manus ſibimet inferre, alliſo ad ſaxum capite, ſemet quidem vita privavit, pulcherrime ut ſibi viſum eſt in tali anguſtia, hoſti vero poteſtatem præripuit ipſum ad libidinem peri-

Hyrcano aures amputat Antigonus.

Phaſaëlus vinctus, alliſo ad ſaxum capite, vitam finit.

η'. Εμενε δ' αὐτοῖς ἐν τῷ φυγῇ ἐδὲ τὰ ἐν τῇ Ιυδαίᾳ ἀσφαλῆ. [a] συνεπέθεντο δὲ καὶ ὅτοι γενόμενοι ἀπὸ [b] ςαδίων ἑξήκοντα τῆ πόλεως, προσβαλόντες τε καὶ εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι κτ' τὴν ὁδόν. Ὡς δὲ καὶ πρεψάμενος ἐκρατήσας, ὐχ ὡς ἐν ἀπορίᾳ ἢ ἀνάγκῃ τὴς τοιαύτης χαλεπῶς, ἀλλ' ὡς κάλλιςα ἢ μὴ πολλῶ δεόντι προὶς πόλεμον [c] παρεσκευασμένος, ἐν ἐκείνῳ δὴ χωρίῳ, ἐν ᾧ τὴν Ιυδαίων ἐνίκησε, μὴ χρόνῳ [d] βασιλεύσας, ἔκτισε, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον, καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ, [e] Ηρωδίαν προσαγορεύσας. γενομένῳ δὲ [f] Ιδυμαίας ἐν [g] Θρήνα χωρίῳ ὅτου καλουμένῳ, ὁ ἀδελφὸς Ιώσηπος ὑπήντησε· καὶ βουλὴν περὶ τῶν ὅλων ἦγε, τί χρὴ ποιεῖν, πολλῶν μὲν πλήθους ἑπομένου, καὶ δίκα τῶν μισθοφορούντων αὐτοῖς, τῶν δὲ χωρὶς τῆς Μασάδας, [h] εἰς ἣν τρόπον τινὰ συμφυγεῖν, ἐλάττους ὄντας ὑποδέξασθαι τοσοῦτον ὄχλον. τὴς μὲν οὖν πλείους ἀπέλυσεν ὑπὲρ ὀγδοήκοντα χιλιάδας ὄντας, ἄλλοις ἀλλαχῆ κελεύσας χρῆσθαι τῆς Ιδυμαίας σώζειν αὐτούς, ὅσ ἐρώδια. ὅσοι δ' ἦσαν κῦφοι, καὶ τὴς ἀναγκαιοτάτης παραλαβὼν εἰς ὃ ἔρυμα συνῆλθε· καὶ καταθέμενος αὐτόθι τάς τε γυναῖκας [i] καὶ τὴς ἑπομένους, ἦσ δ' ὡς ὀκτακόσιοι, σίτου τε ὄντος ἐν τῷ χωρίῳ καὶ ὕδατος ἢ τ' ἄλλων ἁπάντων [k] διαφθίνας, ἐξώρμησεν αὐτὸς ὅπι Πέτρης τῆς Αραβίας. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῆς Ιεροσολυμιτῶν διήρπαζον οἱ Πάρθοι καὶ τὸ βασίλειον, μόνων δὲ ἀπέχοντο τῆς Υρκανῦ χρημάτων· τὰ δ' ἐπὶ [l] εἰς τριακόσια τάλαντα. πολλὰ δὲ τῆς Ηρώδυ [m] διέφυγον, καὶ μάλιςα ὅσα ἢ [n] προεκομίσθη κτ' προμήθειαν τανδρὸς εἰς τὴν Ιδυμαίαν ἐσθῆτι. τὰ μὲν οὖν κτ' τὴν πόλιν οὐκ ἀπέγνωσε τοῖς Πάρθοις, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐλῄττες ἐκάκωσαν, Μάρισάν τε πόλιν δυναλῶ ἀνέτρεψαν.

ι'. Καὶ Αντίγονος, μὲν ὅτω κεκρατηκὼς εἰς τὴν Ιουδαίαν ὑπὸ τῶν Πάρθων βασιλέως, Υρκανὸν καὶ Φασάηλον δεσμώτας παρελαμβάνε. σφόδρα δ' ἦν ἄθυμος τὴν γυναικῶν αὐτὸν διαφυγουσῶν, ἃς τοῖς πολεμίοις ἐνθυμεῖτο δώσειν, [o] τὸν τῶν αὐτοῖς μὴ τὴν χρημάτων τὸν μισθὸν ὑποσχόμενος. φοβούμενος δὲ τὴν Υρκανὸν, μὴ ὁ πλῆθος αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἀποκαλάσῃ [p] παραχαὶ, ἐτήρειτο δὲ ὑπὸ τῶν Πάρθων, ἀποτέμνε αὐτῷ [q] τὰ ὦτα, παραμυθούμενος μηκέτ' αὖθις εἰς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν ἀρχιερωσύνην διὰ ὃ λελωβῆσθαι, τὸν νόμον τὸν ὁλοκλήρων εἶναι τὴν τιμὴν ἀξιοῦντος. Φασάηλον δ' ἄν τις θαυμάσειε τὴν εὐψυχίας, ὃς, γνοὺς αὐτὸν ἀποσφάττεσθαι μέλλοντα, ὐκ τὸν θάνατον ἠγήσατο δεινὸν, τὸ δ' ὑπ' ἐχθρῶν τοῦτο παθεῖν οἰκτρότατόν τε καὶ αἴσχιςον ὑπολαβών, τὰς χεῖρας ὐκ ἔχων ἐλευθέρας ὑπὸ δεσμῶν τοῖς ἀναίρεσιν, πέτρᾳ προσρήξας τὸν κεφαλὸν, ἐζήτησε μὲν ἑαυτὸν τῶν ζῆν, ὡς ἐδόκει κάλλιςα τῶν τοιαύτην ἀπορίαν, τῆς δ' ἐξουσίας τῶν κλεῖσαι τοῖς ἡδονὴν αὐτὸν ἀφείλετο τὸν πολέμιον.

a Συνεπίθητο ἢ αὐτῷ τῶν Ιουδαίων γενόμενοι *Busb.* b Ita in *Ed. Gen.* & *aliquibus MSS.* ut & apud *Epiphan.* & lib. 1. *de Bello Jud.* ςαδίων ς'. *Baſ.* & *Vat.* c Sic *Vat.* παρασκευασμένον in *cæteris.* d Βασιλεύσας, τῶν βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξ. τῶν πόλιν ἔκτισε περὶ αὐτῶ malit Cl. *Lowthius.* e Alibi Ηρώδιον & Ηρώδειον. Forſan Ηρωδία cum de *urbe*, Ηρώδιον cum de *caſtello* accipitur. Verum Ηρώδιον legiſſe videtur *Epiphan.* f Ita ex *Epiphan.* & l. 1. de *Bello Jud.* Ιουδαίας in *Editis Aliiſque.* Frequenter in codicibus *Joſephi* permutantur Ιουδαία & Ιδυμαία. g Alibi Ρίσσα. quod forſan rectum, voce Θ orta ex aſpiratione. in *Epiphanii* libris, *Riſa*, & *Riſſa.* h Εἰς ὃ συνῆλθε *Busb.* i Ex lib. 1. de *Bello Jud.* ſuſpicaretur aliquis hîc legendum, καὶ τὴς ἑπομένους σὺν τοῖς φύλαξι, ἦσαν δ' ὀκτακόσιοι, &c. nam illic legimus, καταλιπὼν δ' ἐντοῦθα τοὺς γυναιξὶν ὀκτακοσίους φύλακας καὶ διαρκῆ τἀπιτήδεια &c. k Διαφθείρων αὐτοῖς *Busb.* l Εἰς ἐννεακόσια *Busb.* & *Zonar.* m Διέφυγε *Busb.* n Ὅσα προμηθείας *Busb.* qui mox habet Ιουδαίων pro Ιδυμαίαν, quo modo & *Vat.* o Rectius forſan τῶν. p Illud παραχαὶ omittunt *Epiphan.* & *Zonar.* q Τὸ ὠτίον *Vat.* r Δεινότατον *Busb.* ſ Προστράξας *Busb.* & mox αὐτὸν pro ἑαυτὸν.

a Τελείως

μον. λέγυσι δ' ὡς τραύματος μεγάλυ γενομένυ, φαρμάκοις αὐτὸν ἐπιτρέψας ἰατροῖς Αντίγονος ὡς ὑπὸ θεραπείαν, διέφθειρε, θανασίμοις χρησαμένους εἰς τὸ τραῦμα. τοῦ μέντοι δ' [a] τελέως ἀφῆναι τὸν ψυχὴν ὁ Φασάηλος, ἀκύρας τινὸς γυναικὸς τ' ἀδελφὸν Ηρώδην τὸν πολεμίους ἀγαπεφθηκότα, σφόδρα τ' τελευτὴν εὐθύμως ὑπέμεινε, καταλιπὼν [b] τ' ἐκδικήσοντα τ' θάνατον αὐτῦ, καὶ τὸν ἐχθρὸν τιμωρήσασθαι δυνάμενον.

Phasaëlus, audito Herodem effugisse, placide obit.

mendi. Ferunt autem, cum ingenti vulnere saucius esset, Antigonum, summissis medicis per speciem curandi eum occidisse, lethalibus ad vulnus medicamentis adhibitis. Tamen antequam prorsus animam egisset Phasaëlus, audito à quadam muliercula fratrem suum Herodem ex hostibus evasisse, forti admodum animo mortem tulit, ut qui necis suæ ultorem post se reliquerit, cui in manu esset ab inimicis pœnas exigere.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ως Ηρώδης, ἀπὸ τῶν Αραβίων βασιλέως ἀπαλλαχθεὶς, ἀπεύδει ἐπ' Αἰγύπτυ, κ ἐκεῖθεν εἰς Ρώμην ἐπείγεται· ὧ, χρήματα πολλὰ Αντωνίῳ ὑποχόμενος, ἀποδείχθη ὑπό τε τῆς συγκλήτυ κ Καίσαρος βασιλεὺς τ' Ιυδαίας.

Ηρώδην δὲ ὁ μέγεθος τ' περιεσηκότων αὐτὸν κακῶν ὐ κατέπληξεν, ἀλλ' ἐποίει δεινὸν εὐρίσκειν [c] ὀπίσω ἔργων ἀφορμάς. πρὸς γὰρ Μάλχον τ' Αράβων βασιλέα, πολλὰ πρόσθεν [d] εὐηργετημένον ἀπῆει, τ' ἀμοιβὴν κομιούμενος, ὅτε μάλιστα ἐδέησε, χρήματα λαβὼν εἴτε δάνειον εἴτε δωρεὰν, ὡς παρὰ πολλῶν ἐξ αὐτῦ τετυχηκότος. ὐ γὰρ εἰδὼς τὰ κατ' τ' ἀδελφὸν, ἔσπευδε λυτρώσασθαι τ' πολεμίων αὐτὸν, λύτρον ὑπὲρ αὐτῦ καταβαλὼν νόμισμα, ἕως τριακοσίων ταλάντων. ἐπήγετο δὲ κ τ' Φασαήλυ παῖδα διὰ ζώτην τ' αἰτίαν, ἑπτάετη τυγχάνοντα, παρέξων αὐτὸν ὁμήρευσιν τοῖς Αραψὶ. ἀγγέλων δ' αὖθις ὑπαντησάντων πρὸς τὸν Μάλχυ, δι' ὧν ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναχωρεῖν, [e] παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ Πάρθυς Ηρώδην μὴ δέχεσθαι· ταύτην δ' ἐχρῆτο προφάσει ὑπὲρ τῦ μὴ ἀποδῦναι τὰ χρέα, καὶ τῶν σὺν τέλει πρὸς τοῖς Αραψὶν εἰς τῦτο συναγόντων, ὅπως ἀποστερήσωσι τὰς παρακαταθήκας, ἃς πρὸς τ' Αντιπάτρυ λαβόντες ἔτυχον· ἀπεκρίνατο αὐτοῖς μηδὲν ἐνοχλήσων ἀφικέσθαι πρὸς αὐτοὺς, μόνον δὲ ἀγαλεξόμενος περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτῷ πραγμάτων.

β'. [f] Επειτα δόξαν ἀναχωρεῖν, ἀπῆει μάλα σωφρόνως τὸν ἐπ' [g] Αἰγύπτυ. καὶ τότε μὲν ἔν τινι ἱερῷ κατέλυσεν· καταλελοίπει γὰρ αὐτόθι πολλοὺς τῶν ἑπομένων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρόσω γενόμενος εἰς [h] Ρινοκόλυρα, ἐκεῖ καὶ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἤκυσε. Μάλχῳ δὲ [i] μεταγνόντι, καὶ μεταθέοντι τ Ηρώδην, οὐδὲν τύτυ πρεσβύτερον ἐγένετο. πορρωτάτω γὰρ ἤδη ἀπεύδων τὸν ὀπὶ Πηλυσίυ. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἐλθόντα νῆες ὁρμῦσαι αὐτόθι εἶργον ἐπ' Αλεξανδρείας πλῦν, τοῖς ἡγεμόσιν ἐντυγχάνει· ὑφ' ὧν κατ' ἀρχὰς καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν προσπεμφθεὶς εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ Κλεοπάτρας κατείχετο. πεῖσαι μέντοι μένειν αὐτὸν οὐκ ἠδυνήθη, εἰς Ρώμην ἐπειγόμενον, χειμῶνός τε ὄντος, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ιταλίαν ὡς ταραχῆ καὶ σάλῳ πολλῷ [k] διλυμένων.

CAP. XIV.

Quomodo Herodes, ab Arabum rege repulsas, in Ægyptum properat, & illinc Romam contendit: atque, multum pecuniæ Antonio pollicitus, à Senatu & Cæsare creatus est rex Judææ.

ATque Herodem malorum, quæ ipsum circumsteterint, magnitudo non perterruit, sed acriorem fecit ad inveniendas magna audendi occasiones. Ad Malchum enim regem Arabum, plurimis à se beneficiis antea affectum, proficiscebatur; ab eo vicissim aliquid reportaturus, cum maxime opus esset, pecuniam vel mutuam vel dono *datam* accepturus, præsertim cum ab ipso multa consequutus fuerit. Ignarus enim quo in statu res fratris essent, properabat eum ab hostibus liberare, etiamsi in pretium ejus redemptionis nummum solverit ad trecenta usque talenta. Hanc ob causam ducebat secum & Phasaëli filium septennem, ut eum Arabibus pignori daret. Sed cum occurrissent ei *missi* à Malcho nuncii, per quos jussit eum discedere; interdictum enim sibi à Parthis ne Herodem acciperet, (id autem prætexebat ne mutuum redderet, impellentibus etiam eum ad id primatibus Arabum, ut Antipatri depositum, quod acceperant, interverterent) illis respondit, non se venisse ut eis ulla in re molestus esset, sed ut duntaxat cum rege de rebus ipsi maxime necessariis colloqueretur.

Herodes ad Arabiæ regem se recipit & repudiatur.

2. Deinde ubi discedere visum est, * cautè admodum abiit Ægyptum versus: ac tum in fanum quoddam divertitur, ubi comitum suorum multos reliquit. Postero vero die, cum Rhinocolura perveniret, ibi etiam quæ fratri acciderant cognovit. Malchus autem, pœnitentia ductus, post Herodem cucurrit, sed nihil eo profecit: quippe cum ille abesset longissime properans ad Pelusium. Quò postquam pervenit, cum naves, quæ illic in statione erant, eum navigatione ad Alexandriam prohibuissent, *loci* rectores convenit: à quibus reverenter & honorifice admodum in urbem deductus à Cleopatra detinebatur. ei tamen persuadere non potuit, ut apud se maneret, quippe qui Romam festinaret, † cum & tempus esset procellosum, resque Italiæ magno in motu esse & perturbatione nunciarentur.

In Ægyptum proficiscitur.

3. Igitur

a Τελείως ἀφῆναι *Busb.* b Τὸν ἀδελφὸν ἐκδικῆσαι τ' τὸν *Busb.* c Επιτῶλας *Vat.* d Ita *Vat.* εὐεργετηθέντα *Busb.* εὐεργετημένον in *reliquis*, omisso augmento. e Παρηγγῶλαι *Busb.* f Ita cum *Cod. Busb.* ἐπεὶ τε in *cæteris.* g Ita *Busb.* & *Vat.* Αἴγυπτον in *cæteris.* h Ita ex *Epiphan.* quo modo apud *Strabonem.* Ρινοκόρυρα in *Editis Aliisque.* Ρινοκόρυρα *Busb.* juxta *Ptolemæum* & *Steph. Byzant.* i Sic *Vat.* & *Busb.* μεταγνῶντι in *reliquis.* k Κυμαίνων *Busb.* * *Al.* modestè. † Ita interpretatus sum, sicuti *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 423. *Pagi* in *Apparat. ad Annales Baron.* p. 16. *Norisius* in *Cenotaph. Pisan.* p. 136. & *Basnagius* in *Annalibus Eccl.* tom. 1. p. 16. Aliter *Langius* de *Annis Christi*, p. 341.

a Πρῶτον

Herodes Rhodum appulſus inde Romam ſe confert; quæque acciderant Antonio exponit.

3. Igitur cum inde ſolviſſet Pamphyliam verſus, & in gravem tempeſtatem incidiſſet, ægre in Rhodum evaſit, facta oneris jactura. Et duo ex amicis ei occurrerunt, Sappinas & Ptolemæus. Cumque urbem inveniſſet Caſſiano bello afflictam, quamvis inops, tamen non gravatus eſt ei benefacere, immo & ſupra vires eam recreabat. Deinde exſtructa triremi, cum illinc cum amicis ſolviſſet in Italiam, Brunduſium appulit: atque inde Romam profectus, primo omnium Antonio expoſuit quæ ſibi in Judæa contigerant, & quomodo frater ejus Phaſaëlus captus à Parthis occiſus ſit, & Hyrcanus ab illis captivus teneatur: quodque Antigonum regem conſtituiſſent, pecuniam eis pollicitum uſq; ad mille talenta daturum, & quingentas mulieres, quæ ex primoribus *oriundæ* forent atq; è genere ipſorum: & quod eas noctu aſportaſſet, & è manibus hoſtium evaſiſſet, multas paſſus ærumnas. Deinde *narravit* ſuos ſibi maximo eſſe in periculo, ex obſidione; utque *ipſe* per medias tempeſtates navigaſſet, & mala omnia *impendentia* contempſiſſet; feſtinans ad ipſum, in quo omnem ſpem repoſitam habuit & unicum auxilium.

γ'. Ἀναχθεὶς δὲ ἐκεῖθεν ὁπὶ Παμφυλίας, ὑ χειμῶνι σφοδρῷ ἐξαπεσών, μόλις εἰς Ῥόδον ἀφικόζεται, φορτίων ἀποβολῆς γενομένης. καὶ δύο μὲ ἐζαυθοῖ τ φίλων αὐτῷ συνελύτησαν, Σαππίνας τε καὶ Πτολεμαῖος. εὑρὼν δὲ τ πόλιν ἐτὸ θ ὑπὸ Κάσσιον πολέμυ κεκακωμένην, ὑδ' ἄπορος ὢν εὖ ποιεῖν αὐτὴν ὤκνησεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐτῇ ἀνεκλᾶτο. τριήρη τε καταασκευάσας, ὑ ἀναχθεὶς ἐντεῦθεν σὺν τοῖς φίλοις ὁπὶ Ιταλίαν, εἰς Βρεντήσιον κατάγ. κἀκεῖθεν εἰς Ρώμην ἀφικόμενος, [a] πρώτῳ μὲ Αντωνίῳ φράζει τὰ συμβάντα αὐτῷ κτ' τ Ιυδαίαν, καὶ πῶς ὁ ἀδελφὸς αὐτ Φασάηλος ὑπὸ Πάρθων [b] ἀπώλυτο συλληφθεὶς, ὑ Υρκανὸς ὑπ' αὐτῶν αἰχμάλωτος ἔχοιτο, καὶ ὡς Αντίγονον καταστῆσαι βασιλέα, χρήματα δώσειν ὑποσχόμενον χίλια τάλαντα, ὑ γυναῖκας πεντακοσίας, αἳ τ πρώτων [c] ὑ θ γένυς [d] τ αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι. ὑ ὅπι ζώντας νυκτὸς ἐκκομίσαι, ὑ διαφύγοι τὰς τ ἐχθρῶν χεῖρας πολλὰς ὑπομείνας ταλαιπωρίας. εἶτα ὁπιδιακινδυνεύσῃ αὐτῷ τοῖς οἰκείοις αὐτ πολιορκυμένοις, ὑ ὡς πλεῖστά τε ἀφ' χειμῶν Θ, ὑ παντὸς καταφρονήσαι δεινῦ, πεύσεσθαι ὁπὶ τὰς ἐλπίδας τὰς πρ' αὐτ ὑ τ μόνιμον βοήθειαν.

XXVI. *Facit Antonius ut Herodes à Senatu creetur rex Judææ.*

4. Antonium autem ſubit miſeratio mutatæ Herodis fortunæ, cumq; ſecum, quod fieri ſolet, animo reputaſſet fortunam etiam iis dominari qui in tanta dignitate conſtituti ſunt, partim Antipatri recordatione, cujus ipſe uſus fuerat hoſpitio, partim propter pecuniam, quam ei daturum ſe promittebat Herodes, ſi rex factus eſſet, quemadmodum antea, cum tetrarcha factus erat, & multo etiam magis odio Antigoni (ipſum enim ſeditioſum & Romanis infenſum exiſtimabat) paratus erat Herodem in ſuis poſtulatis adjuvare. Et quidem Cæſar, partim propter Antipatri militiam, qua in Ægypto cum ipſius patre functus fuerat, propterque ejus hoſpitium & in omnibus benevolentiam, partim ut Antonio Herodis ſtudioſiſſimo gratificaretur, * promptiori erat animo ad dignitatem *ipſius tuendam*, & ad ea quæ volebat Herodes promovenda. Itaque convocato ſenatu, Meſſala & poſt eum Atratinus, producto Herode, patris ipſius beneficia narrando recenſuerunt, ejuſque erga Romanos benevolentiam commemorarunt, accuſantes ſimul hoſtemque pronunciantes Antigonum, non modo propter ejus primum in eos delictum, ſed etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepiſſet imperium. His commoto ſenatu, Antonius in medium progreſſus eos edocuit, quod etiam ad Parthicum bellum expediret, ut rex fiat Herodes. Cumque id omnibus placuiſſet, decretum faciunt.

γ'. Ἀντώνιος δ' οἴκτος εἰσέρχεται τῆς Ηρώδυ μεταβολῆς, καὶ τῷ καινῷ χρησάμενος λογισμῷ περὶ τῶν ὁ ἀξιώματι τοσούτῳ καθεζώτων, ὡς κἀκείνων ὑποκειμένων τῇ τύχῃ, τὰ μὲν κτ' μνήμην τ Αντιπάτρυ ξενίας, τὰ δὲ ὑ ὑπὸ χρημάτων ὧν αὐτῷ Ηρώδης ὑπίσχετο δώσειν εἰ γένοιτο βασιλεύς, καθὼς καὶ πρότερον [e] ὅτε τετράρχης ἀποδέδειχτο, πολὺ μέντοι μᾶλλον ἀφ' ὧ πρὸς Αντίγονον μῖσος, φασκόντων δ ὑ Ρωμαίοις ἐχθρὸν αὐτὸν ὑπελάμβανε, πρόθυμος ἦν οἷς Ηρώδης παρεκάλει συλλαμβάνεσθαι. Καῖσαρ μὲν οὖν καὶ ἀφ' τὰς Αντιπάτρυ στρατείας, ἃς κατ' Αἴγυπτον αὐτῷ τῷ πατρὶ συνεδίωγκε, καὶ τὴν ξενίαν, καὶ τὴν ὀ ἅπασιν εὔνοιαν, [f] χαριζόμενος δὲ καὶ Αντωνίῳ, σφόδρα περὶ Ηρώδην ἐσπουδακότι, πρὸς τὴν ἀξίωσιν ὑ τὴν ὧν ἐβούλετο Ηρώδης συνεργίαν ἑτοιμότερος ἦν. συναγαγόντες τε τὴν βουλὴν Μεσσάλας [g] καὶ μετ' αὐτὸν Ἀτρατῖνος, παραστησάμενοι Ηρώδην, τάς τε τ πατρὸς αὐτ εὐεργεσίας διῆσαν, καὶ ὡ αὐτὸς πρὸς Ρωμαίους ἔσχεν εὔνοιαν ὑπεμίμνησκον, κατηγοροῦντες ἅμα καὶ πόλεμον [h] ἐπιφαίνοντες Αντίγονον, οὐκ ἐξ ὧν τὸ πρῶτον προσέκρουσεν αὐτοῖς μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ὑπὸ Πάρθων τὴν ἀρχὴν λάβοι, Ρωμαίων ὑποδύς. τῆς δὲ βουλῆς [i] ὅπι τούτοις παροξυμένης, παρελθὼν Αντώνιος ἐδίδασκεν αὐτούς, ὡς καὶ πρὸς Πάρθων πόλεμον, Ηρώδην βασιλεύειν συμφέρει. καὶ δόξαν τοῦτο πᾶσι ψηφίζονται.

Summum Antonii erga Herodem ſtudium.

5. Atque hoc ſummum erat Antonii erga Herodem ſtudium, quod non ſolum id egit ut is præter ſpem ſuam regno potiretur (non enim *eò* aſcendit illud ſibimet petiturus, nam minime putabat id ipſi conceſſuros Romanos,

ε'. Καὶ τοῦτο μέγιστον ἦν τ Αντωνίῳ περὶ Ηρώδην σπουδῆς, ὅτι μὴ μόνον αὐτῷ τὴν βασιλείαν οὐκ ἐλπίζοντι πεποίησατο· [k] ὑ γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη ταύτην αἰτησόμενος, ὑ γὰρ ὠόμεζεν αὐτῷ τὸς Ρωμαίους παρέξειν, τοῖς

[a] Πρῶτον Busb. & Vat. [b] Ἀπόλοιτο Busb. [c] Καὶ τῶ γ. Busb. & αὐτὰς v. 15. & ἐπικινδυνεύσειν v. 17. [d] Τῶ αὐτῶ legiſſe videtur Epiphan. qui vertit, de genere ſuo. [e] Ita lego cum Cod. Vat. ὁ πατὴρ in ceteris tam Editis quam MSS. [f] Καὶ χαριζόμενος Αντωνίῳ Busb. [g] Καὶ μετ' αὐτὸν Σατρατῖνος Vat. ὑ μετ' αὐτῶ Σαρπατῖνος Gall. [h] Ἀποφαίνοντες τ Αντίγονον Vat. [i] Ἐπὶ τούτῳ Busb. [k] Verba illa, ὑ γὰ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη ταύτην αἰτησόμενος, otioſa eſſe & Græculi alicujus gloſſatoris manum redolere, pronunciat G. E. Phalerranus in Diſſ. de Sceptri Jud. ablatione, p. 435. Edit. Ultrajecti. A Gelenio quidem, ut multa alia, omittuntur: ſed ea agnoſcit Epiphan. ideoque retinuimus. * Al. promptiori animo ejus petitioni conceſſit, & ad ea quæ volebat Herodes operam ſuam contulit.

a Antea

τοῖς ἐκ ᾧ γένους ἔθος ἔχοιεν αὐτὴν διδόναι, [a] ἀλλὰ διὰ ὃ τ γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων, ἰωνᾷ τυγχάνοντι ἀφὸς μὲ πατρὸς Ἀριστοβούλου, πρὸς δὲ μητρὸς Ὑρκανοῦ· ἀλλ' ὅπερ ἐπὶ πᾶσι τοῖς πάσαις ἡμέραις παρέσχεν αὐτῷ, τυχόντι τ ὑδὲ προσδοκηθέντων, ἀπελθεῖν ἐκ τ Ἰταλίας. τοῦτον μὲ οὖν τ νεανίσκον Ἡρώδης ἀπέκτεινεν, ὡς κ[αι]ρὸν δηλώσομεν. λυθείσης δὲ τ βουλῆς, μέσον ἔχοντες Ἡρώδην Ἀντώνιος κ Καῖσαρ ἐξῆσαν, προαγόντων ἅμα ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς τ ὑπάτων, θύσοντές τε κ τὰ δόξαντα [b] καθαγιούμενοι εἰς τ Καπετώλιον. εἰστία δὲ τ πρώτην ἡμέραν Ἡρώδην τ βασιλείας Ἀντώνιος. κ ὁ μὲ ὕστερος τ βασιλείαν παραλαμβάνων, τυχὼν αὐτῆς ὅτι τ ἑκατοστῆς κ ὀγδοηκοστῆς κ [c] τετάρτης Ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος Γαΐου Δομιτίου [d] Καλουίνου τ δεύτερον, κ Γαΐου Ἀσινίου Πωλλίωνος.

5. Toto autem hoc tempore Antigonus eos qui erant Masadæ oppugnat, cæteris quidem neceſſariis abundantes, ſed aquæ penuria laborantes; ut eam ob cauſam Herodis frater Joſephus cum ducentis ſuorum decreverit ad Arabes fugere. audierat enim Malchum commiſſorum in Herodem pœnitere. Ipſum vero *ab hoc* continuit Deus, dum noctu plueret. nam ciſternis aqua repletis, illi non amplius opus erat fuga: ſed cum omnes jam animos ſumpſiſſent, idq; magis ex rei deſideratæ affluentia, quaſi Dei providentia hæc ipſa illis contigiſſet, eruptiones *crebro* facientes, manuſque cum Antigonianis conſerentes, partim aperte partim occulto, eorum complures interfecerunt. Interea Ventidius Romanorum dux, miſſus ad Parthos Syria arcendos, poſt illos in Judæam venit, verbis *ille* quidem ut Joſepho ferret auxilium, re autem vera callide hoc agebat, ut pecuniam acciperet ab Antigono. Itaque caſtris proxime Hieroſolyma poſitis, ſatis grandem pecuniam obtinuit ab Antigono, atque ipſe diſceſſit cum copiarum parte majori. Ne tamen facinus deprehenderetur, Silonem cum parte nonnulla militum reliquit. quem etiam ipſum coluit Antigonus, ne quid ſibi noceret, ſperans iterum Parthos ſibi ſubſidio futuros.

Herodem, regem à ſenatu creatum, in Capitolium deducunt Antonius & Cæſar.

Herodis familia ab Antigono obſeſſa & oppugnata.

Ventidius in Judæam venit.

ε'. Τοῦτον δὲ ἅπαντα τ χρόνον Ἀντίγονος ἐπολιόρκει τοὺς ἐν [e] Μασάδᾳ, τῶν μὲν ἄλλων αὐτοῖς ὑπαρχόντων, μόνῳ δὲ ἀποροῦντος ὕδατος· ὡς καὶ διὰ τοῦτο [f] καὶ τ ἀδελφὸν Ἡρώδου Ἰώσηπον σὺν διακοσίοις τ οἰκείων ἐπισπάσαι βουλόμενον πρὸς Ἄραβας. ἠκηκόει γὰρ καὶ Μάλχον τ εἰς Ἡρώδην ἁμαρτημάτων μετανοεῖν. κατέσχε δ' αὐτὸν ὕσας διὰ τ νυκτὸς ὁ Θεός. τ γὰρ ὀχυρώσεως πληθέντων ὑπ' ὕδατος, οὐκ ἔτι τ φυγῆς ἐδεῖτο· ἀλλὰ θαῤῥοῦντες ἤδη, [g] καὶ πλέον κατὰ τ εὐπορίαν ὑπ' ἀποροῦντος, ὡς ἐκ Θεοῦ [h] προνοίας ταύτης αὐτοῖς γεγενημένης, ἐπεξιόντες, καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς περὶ τ Ἀντίγονον, τοῖς μὲ φανερῶς τοῖς δὲ καὶ λαθραίως, πολλοὺς αὐτῶν διέφθειρον. καθ' ὃν τρόπον [i] Οὐεντίδιος ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς, πεμφθεὶς ἐκ Συρίας ὥστε Πάρθους ἀνείργειν, μετ' ἐκείνους εἰς Ἰουδαίαν [k] παρέβαλε, τῷ λόγῳ μὲ Ἰωσήπῳ συμμαχήσων, τὸ δ' ὅλον ἦν αὐτῷ στράτημα, χρήματα παρ' Ἀντιγόνου λαβεῖν. ἔγγιστα γὰρ Ἱεροσολύμων στρατοπεδευσάμενος, [l] ὀπροχρόνως ἠργυρίσατο τ Ἀντίγονον, καὶ αὐτὸς μὲ ἀνεχώρησεν σὺν τῇ πλείονι δυνάμει. ἵνα δὲ μὴ [m] καταφανὲς γένηται τὸ τόλμημα, Σίλωνα μέρος τινὸς τ στρατιωτῶν κατέλιπεν· ὃν καὶ αὐτὸν ἐθεράπευσεν Ἀντίγονος, ὅπως μηδὲν ὀχλοίη, προσδοκῶν καὶ πάλιν αὐτῷ Πάρθους ἐπαμύνειν.

6. Toto autem hoc tempore Antigonus eos qui erant Maſadæ oppugnat, cæteris quidem neceſſariis abundantes, ſed aquæ penuria laborantes; ut eam ob cauſam Herodis frater Joſephus cum ducentis ſuorum decreverit ad Arabes fugere. audierat enim Malchum commiſſorum in Herodem pœnitere. Ipſum vero *ab hoc* continuit Deus, dum noctu plueret. nam ciſternis aqua repletis, illi non amplius opus erat fuga: ſed cum omnes jam animos ſumpſiſſent, idq; magis ex rei deſideratæ affluentia, quaſi Dei providentia hæc ipſa illis contigiſſet, eruptiones *crebro* facientes, manuſque cum Antigonianis conſerentes, partim aperte partim occulto, eorum complures interfecerunt. Interea Ventidius Romanorum dux, miſſus ad Parthos Syria arcendos, poſt illos in Judæam venit, verbis *ille* quidem ut Joſepho ferret auxilium, re autem vera callide hoc agebat, ut pecuniam acciperet ab Antigono. Itaque caſtris proxime Hieroſolyma poſitis, ſatis grandem pecuniam obtinuit ab Antigono, atque ipſe diſceſſit cum copiarum parte majori. Ne tamen facinus deprehenderetur, Silonem cum parte nonnulla militum reliquit. quem etiam ipſum coluit Antigonus, ne quid ſibi noceret, ſperans iterum Parthos ſibi ſubſidio futuros.

κζ'. ΚΕΦ. ιε'. — CAP. XV. — XXVII.

Quomodo Herodes navigat ex Italia in Judæam & pugnat cum Antigono: & quænam alia ſub idem tempus in Judæa acciderunt.

Ὡς Ἡρώδης ἐκπλεῖ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ Ἰταλίας καὶ μάχεται πρὸς Ἀντίγονον· οἷά τε ἄλλα κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν Ἰουδαίᾳ συνέβη.

Ἡρώδης δ' ἐκ τ Ἰταλίας ἤδη πεπλευκὼς εἰς τ Πτολεμαΐδα, κ συναγαγὼν δύναμιν οὐκ ὀλίγην τῶν τε ἐκ τῆς χώρας μισθοφόρων καὶ τῶν ἐκ τ Γαλιλαίας, ἐπῆλθεν τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον. καὶ τοὺς μὲν ἐκ τ χώρας ἐπιόντας ἐκράτησεν ῥᾳδίως· τοὺς δὲ ἐκ τ Γαλιλαίας ἐπιόντας ἐν τόπῳ τραχεῖ καὶ ἀνάντει κατὰ κορυφὴν ἐπιπεσὼν ἐτρέψατο, καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐπορεύετο, ἐπιστρατεύσας αὐτῷ Ἀντίγονος ἐκώλυσεν· καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Θεοῦ μαχόμενοι, τὴν ἑορτὴν τ πεντηκοστὴν ἐπιοῦσαν ἐποιήσαντο. καὶ τότε μὲν ἀνεχώρησεν Ἡρώδης ἐκ τ Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸν χειμῶνα ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ διῆγεν· ἐν δὲ τῷ ἔαρι ἐπῆλθεν τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπόρθησεν, καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν, καὶ τὰς κώμας ἐνέπρησεν· καὶ τὸ τελευταῖον ἐπὶ τὴν πόλιν ἐστράτευσεν, καὶ πολιορκίᾳ τὸν Ἀντίγονον ἐκάθηρεν.

HErodes autem, cum jam ab Italia Ptolemaïdem navigaſſet, & copias non mediocres partim conductitiorum partim

Herodes Roma reverſus copias ducit adverſus Antigonum.

---

a Antea erat, (tam in *Editis* quam *MSS. Gr.*) ἀλλὰ διὰ τὸ τ γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων Αλιξάνδρῳ, ἰωνᾷ &c. Quid enim? (inquit *Phalerianus*) An Alexander Mariamnes uxoris Herodis frater? Imo (teſte *Joſepho* ipſo p. 645. v. 18.) pater fuit, ut & Ariſtobuli junioris, quem in piſcina natantem parricidarum manu ab Herode interfectum eſſe, infra narratur. Ipſe vero Alexander, filius fuit ſenioris Ariſtobuli, fratris Hyrcani, ipſius vero Hyrcani pontificis gener. ut lib. XV. ipſe indicat *Joſephus*, & lib. II. de *Bello Jud.* Omnino igitur legendum eſt, ἀλλὰ διὰ τὸ τ γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν Ἀριστοβούλῳ Αλιξάνδρου ἰωνᾷ τυγχάνοντι, ἰωνᾷ ϗ πατρὸς Ar. &c. Verum cum hoc, utut rei veritati conſentaneum, nimium à Textu recedat, vocem Αλιξάνδρου delevimus, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& ideo fratri ſuæ conjugis id præberi volebat, qui nepos per patrem quidem Ariſtobuli, per matrem vero Hyrcani fuerat* &c. ſi quis Ἀριστοβούλῳ pro Αλιξάνδρῳ reponi vult, abſque ulla alia mutatione, per me licet. b Θυσιάζοντες *Vat.* c Defendit & explicat *Langius* (de *Annis Chriſti*, l. 2. c. 18. p. 341.) qui exeunte anno id factum prolixe probare conatur. Verum *Bucherius* (in *Belgio Rom.* l. 2. p. 75.) poſt *Uſſerium* (in *Ann. V. T.* p. 424) ε'. pro δ'. ſubſtituendum cenſet; niſi *Joſephus* Olympiadem CLXXXIV. plane evolutam intelligat; contra ſcriptorum ſuumque morem, quo Olympias abſolute poſita pro ineunte non expleta capi ſolet. Vide *Noriſium* in *Diſſ. ſecunda* de *Cenotaph. Piſanis*, p. 139. & Apparatum *Antonii Pagi* ad *Annales Baron.* p. 17. ut & *Baſnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 16. d Al. Καλοῦνου. e Ita cum *Busb.* quod alibi Μασσάδης. in *cæteris* Μασσάδη. f Illud & omittit *Vat.* & mox τ ante Ἡρώδου ponit *Busb.* g Καὶ πλέον ἢ κ *Busb.* h Τῆς προνοίας τ. *Busb.* i *Al.* Βεντίδιος. k Ita *Baſ. Busb.* & *Vat.* παρίλαβε *Gen.* cum *Aliis.* l Καὶ ὀπροχρόνως ἀργυρολογήσας τ Ἀντίγονον, αὐτὸς μὲν *Busb.* m Ita *Busb.* καταφορον in *reliquis.*

tim popularium contraxiſſet, properabat per Galilæam adverſus Antigonum. Ipſum vero adjuvabant Silo & Ventidius, à Dellio ab Antonio miſſo perſuaſi, ut Herodi reducendo operam darent. Et quidem Antigonus *jam* in eo erat, ut excitatas propter Parthos in urbibus turbas componeret: Silo vero in Judæa *manebat*, pecuniis ab Antigono corruptus. Attamen Herodi progredienti quotidie vires augebantur: omniſque Galilæa, paucis exceptis, ſtabat ab ejus partibus. Illi vero, adverſus eos qui in Maſada erant contendenti, (nam neceſſe habuerat eos qui in caſtello obſidebantur, utpote cognatos, ſervare) impedimento erat Joppe. nam cum illa hoſtis eſſet, capienda erat, ne qua à tergo relinqueretur hoſtibus munitio, dum Hieroſolyma adoritur. Cum autem Silo hanc occaſionem diſcedendi arripuiſſet, & Judæi ipſum perſequerentur, egreditur cum exigua manu Herodes; verſiſque Judæis, Silonem male repugnantem ſervavit. Deinde, capta Joppe, ad liberandos ſuos, qui in Maſada erant, properat. Ex indigenis autem, alii quidem propter paternam amicitiam illi ſe adjungebant, alii vero propter ipſius gloriam, & nonnulli ut utrique ob beneficia gratiam referrent; plerique vero propter ſpes quas in eo, rege deinceps certo futuro, habebant.

Silo ſuſpectæ fidei dux.

Herodes Joppen capit.

8. Cum autem valida manu coacta procederet, Antigonus adituum loca opportuna obſeſſione & inſidiis occupabat. ſed nihil omnino hac ratione hoſtibus aut certe perparum nocebat. Herodes vero, ſuis ex Maſada receptis, necnon Reſſa munitione, Hieroſolyma adibat: ipſumque ſubſequebantur Silonis copiæ, cum multis Hieroſolymitanis tanta potentia perterritis. Ubi autem ad urbis occidentalem partem caſtra fecerat, qui illac diſpoſiti erant cuſtodes, ſagittis eum & miſſilibus impetebant. Cumque nonnulli etiam excurrerent & cum principiis manus conſererent, Herodes primum proclamari juſſit circa mœnia, "Seſe propter populi utilitatem ur-"biſque ſalutem adeſſe; ne apertos quidem "adverſarios ulturum, ſed etiam inimiciſſimo-"rum in ſe peccata oblivioni traditurum." Cum è contra Antigonus ad iſta Herodis præconia diceret Siloni & Romanorum exercitui, "Præter ipſorum juſtitiam facturos, ſi Herodi "regnum dederint, homini privato & Idumæo, "hoc eſt ſemi-Judæo, cum id *regii* generis ho-"minibus præberi deberet, ut eſt eorum con-"ſuetudo. Quod ſi nunc ſibi ſuccenſent, & "à ſe regnum auferre, quoniam id à Parthis "acceperit, ſtatuerunt, eſſe quidem multos ſui "generis, in regnum *jure* ſucceſſuros, qui, "cum neque quicquam contra Romanos pec-"caſſent, & ſacerdotes eſſent, indigne pa-"terentur honore *iſto* privati." Hæc dum utrinque dicuntur, & ad convicia proceditur, Antigonus ſuis de muro propugnare permittit. Illi vero, cum jacularentur, magnamque con-

Herodes Maſada receptis, captaque Reſſa, Hieroſolyma oppugnat.

Herodi multa exprobrat Antigonus.

γιν ξένων τε ἅμα καὶ ὁμοφύλων, ἤλαυνε δι' ἧς Γαλιλαίας ἐπ' Αντίγονον. συνελάμβανον δ' αὐτῷ Σίλων τε καὶ Οὐεντίδιος, πεισθέντες ὑπὸ [a] Δελλίου συνκατάγειν Ηρώδην, ὃν πεμφθέντος ὑπ' Αντωνίου. Οὐεντίδιος μὲν οὖν ἐτύγχανε τὰς ταραχὰς τὰς διὰ Πάρθους ἐν ταῖς πόλεσιν ὕσας καθιζάμενος, Σίλων δ' ἐν Ιουδαίᾳ, χρήμασιν ὑπ' Αντιγόνου διεφθαρμένος. Ηρώδης μέντοι προϊόντι καθ' ἡμέραν [b] δυνάμεις ἤυξατο, καὶ πᾶσα Γαλιλαία πλὴν ὀλίγων αὐτῷ προσετίθετο. [c] ὁρμικὸν δ' αὐτῷ ὄντι τὴν ἐν Μασάδᾳ, ἀναγκαῖον δὲ ἦν σῶσαι τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκουμένους συγγενεῖς ὄντας, ἐμποδὼν Ἰόππη ἦν. πολεμίαν δὲ οὖσαν αὐτὴν ἐχρῆν ἑλεῖν πρότερον, [d] ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται κατὰ νώτου τοῖς ἐχθροῖς ἔρυμα, χωρούντος ἐπὶ Ιεροσολύμων. ποιησαμένῳ δὲ τὸν Σίλωνος ταύτην προφασιν ἀπαναχάσεως, καὶ τῶν Ιουδαίων διωκόντων αὐτόν, Ηρώδης μετ' ὀλίγων τινῶν ἐπέξεισι, καὶ τρέπει μὲν τοὺς Ιουδαίους, Σίλωνα δὲ σώζει κακῶς ἀμυνόμενον. ἑλὼν δὲ τὴν Ἰόππην, ἔσπευδε ῥυσόμενος τοὺς ἐν Μασάδᾳ οἰκείους. τῶν δ' ὁπλιτῶν οἱ μὲν αὐτῷ διὰ τὴν πατρῴαν προσετίθεντο φιλίαν, οἱ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἄλλοι δὲ καὶ ἀμοιβὴν τῶν παρ' ἀμφοτέρων εὐεργεσίας, οἱ πλείους δὲ διὰ τὰς ἐλπίδας, ἃς ὑπὲρ βασιλεῖ βεβαίῳ τὸ λοιπὸν ἔχον.

β'. Ηθροιστο δ' ἡ δυνάμις βαρεῖα, καὶ προϊόντος Αντιγόνου τὴν παρόδιον τοὺς ὑπτιωδεστάτους τόπους ἐφρούρουν καὶ λόχοις κατελάμβανε. καὶ καθάπαξ ὀδὸν οὐκ εἶχον τοῦτον τοὺς πολεμίους ἢ μακρὸν παντάπασιν ἔκλαπτεν. Ηρώδης δὲ τοὺς ἐκ Μασάδας οἰκείους ἐπαναλαβών, καὶ [e] Ῥῆσσαν ὀχύρωμα, ἦει πρὸς τὰ Ιεροσόλυμα, συνεπετο δ' αὐτῷ μυρίος Σίλωνος στρατιώτης, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως τῷ ἰσχυρῷ καταπλαγέντες. στρατοπεδευσαμένῳ δὲ κατὰ τὸ πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλῖμα, οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι φύλακες ἐτόξευόν τε καὶ ἐκόντιζον [f] πρὸς αὐτόν. εἶναι δὲ καὶ κατὰ στόμα ἐκέλευόν τοῖς στρατιώταις ἐφορμῶσιν, Ηρώδης [g] τὸ πρῶτον ἐκέλευσε κηρύσσειν περὶ τὸ τεῖχος, "ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τε [h] παρείη δῆμῳ καὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, "μηδὲν μηδὲ τοῖς φανεροῖς τῶν ἐχθρῶν μνησικακήσων, ἀλλὰ "παρέξων καὶ τοῖς διαφορωτάτοις ἀμνηστίαν τῶν εἰς αὐτὸν "ἁμαρτημάτων." ὧν δὲ Αντιγόνου πρὸς τὰ ὑπὲρ ὧν Ηρώδης κηρυχθέντα λέγοντος, πρός τε Σίλωνα καὶ ὅ τι Ρωμαίων στράτευμα, "ὡς πρὸς τὴν αὐτοῦ δικαιοσύνην Ηρώδῃ δώσου-"σι τὴν βασιλείαν, ἰδιώτῃ τε ὄντι καὶ Ιδουμαίῳ τυγχάνοντι [i] ἡμι-"ιουδαίῳ, δέον τοῖς ἐκ γένους ὅσοι παρέχειν ὡς ἔθος ἐστὶν "αὐτοῖς. καὶ δὴ εἰ καὶ πρὸς αὐτὸν ἔχουσι χαλεπῶς, καὶ τὴν βα-"σιλείαν, ὡς λαβόντα πρὸς Πάρθων, ἀφελέσθαι [k] διεγνώ-"κασιν, εἶναί γε πολλοὺς ἐκ γένους αὐτῷ τοὺς ληψομένους τὴν "νόμον τὴν βασιλείαν, οἳ, μηδὲν ἐξημαρτηκότες πρὸς Ρω-"μαίους καὶ ἱερεῖς ὄντες, ἐκ ἂν εἰκότα πάσχοιεν τῆς τιμῆς στερό-"μενοι." ταῦτα πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν λεγόντων καὶ προελθόντων εἰς βλασφημίας, Αντίγονος ἀμυνάσθαι [l] τοὺς ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπέτρεπε τοῖς ἰδίοις. οἱ δὲ, ἔξω ὄντες καὶ πολλῇ προθυμίᾳ

a Sic lego (prout monuit *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 425.) ex lib. 15. non procul ab initio, & ex *MSS.* lib. 1. de *Bello Jud.* Δελλίᾳ hîc loci in *Impreſſis* & *MSS.* excepto *Vat.* qui habet Βελλίῳ. b Η δυνάμις ἤυξετο *Busb.* c Ωρμικὸν δὲ αὐτὸν *Busb.* & *Vat.* d Οπως ἂν μηδὲν ὑπολείπηται *Busb.* e Supra Θέσσα dicitur. Vide *Annott.* ad p. 646. v. 11. f Εἰς αὐτὸν *Busb.* g Τὸ μὲν πρῶτον *Busb.* & *Vat.* h Παρείη *Gall.* παρῇεν in lib. 1. de *Bello Jud.* i Ita cum *Cod. Baſ.* ἡμιουδαίῳ in *cæteris.* k Διεγνώκασιν εἶναί τε π. *Vat.* l Αμυνάσθαι τοὺς ἀπὸ τ. τ. *Vat.* ἀμύνεσθαι τοῖς *Busb.* ἀμυνοῦσθαι τοὺς ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπέτρεπε τοῖς σφετέροις in lib. 1. de *Bello Jud.*

a Σπάνιος

θυμίᾳ καὶ αὐτῶν χρώμενοι, ῥᾳδίως αὐτοὺς ἀπὸ τῶν πύργων ἐτρέψαντο.

γ'. Τότε καὶ Σίλων ἀπεκαλύψατο τὴν διαφθοράν. καθῆκε γὰρ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγους, [a] αἰτίαν τε τῶν ἐπιτηδείων κατιδοῦσιν, καὶ χρήματα εἰς τροφὰς αὐτῶν, καὶ χειμάσοντας, ἀπαγαγεῖν εἰς τοὺς ἐπιτηδείους τόπους, τῶν [b] περὶ πόλιν ὄντων ἐρήμων, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Ἀντιγόνου στρατιωτῶν ἀνεσκευάσθαι. ὑπῆρχε τε τὸ στράτευμα ἀναχωρεῖν ἐπειγόμενον. Ἡρῴδης δ' ἐφέκετο, προσκαλῶν τούς τε ὑπὸ τῷ Σίλωνι ἡγεμόνας, καὶ στρατιώτας μὴ καταλιπεῖν αὐτόν, Καίσαρός τε καὶ Ἀντωνίου καὶ τῆς συγκλήτου πεμψάντων αὐτόν. προνοήσειν γὰρ [c] αὐτῶν τῆς εὐπορίας, καὶ παρέξειν αὐτοῖς ἀφθονίαν ὧν ἐπιζητοῦσι ῥᾳδίως. καὶ μετὰ τὴν δέησιν εὐθὺς ὁρμήσας εἰς τὴν χώραν, οὐκ ἔτ' οὐδὲ μίαν Σίλωνι τῆς ἀναχωρήσεως προφασιν ὑπελείπετο. πλῆθος γὰρ ὅσον οὐδ' ἤλπισέ τις τῶν ἐπιτηδείων ἀκόμιστ, τοῖς τε περὶ Σαμάρειαν ὠκειωμένοις προς αὐτὸν ἐπέστελλε, σῖτον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ βοσκήματα τά τε ἄλλα πάντα [d] καταγαγεῖν εἰς Ιεριχοῦντα, τῷ μηδὲ τὰς ἑξῆς ἡμέρας τὴν χορηγίαν [e] τοὺς στρατιώτας ἀπολιπεῖν. οὐκ ἐλάνθανε δὲ ταῦτ' Ἀντίγονον, ἀλλ' εὐθὺς ἀπέπεμψε κατὰ τὴν χώραν τοὺς ἐφέξοντας καὶ λοχήσοντας τοὺς σιτηγοῦντας. οἱ δὲ παρῆσαν τοῖς Ἀντιγόνου προστάγμασι, καὶ πολὺ πλῆθος ὁπλιτῶν περὶ Ιεριχοῦντα συναθροίσαντες, παρεφύλαττον [f] ὑπὸ τῶν ὀρῶν καθεζόμενοι τοὺς τὰ ἐπιτήδεια κομίζοντας. ὁ μὲν Ἡρῴδης τούτων προσπιπτόντων ἠρέμει· [g] δέκα δὲ σπείρας ἀναλαβὼν, ὧν πέντε μὲν Ρωμαίων, πέντε δὲ Ιουδαίων ἦσαν, καὶ μισθοφόρους μυρίους, τοὺς οἷς ὀλίγους τῶν ἱππέων, ὑπὸ τὴν Ιεριχοῦντα προσῆλθεν· καὶ τὴν μὲν πόλιν συκελεμμένην καταλαβὼν, πεντακοσίους δὲ τοὺς ἄλλους κατειληφότας σὺν γυναιξὶ καὶ γενεαῖς, τούτους μὲν ἀπέλυσε λαβών, Ρωμαίους δὲ εἰσπεσόντες διήρπασαν τὴν πόλιν μεστὴν ὑπαρχόντων παντοίων κεκτημένην τοὺς οἰκίους. Ιεριχοῦντος μὲν οὖν φροντὶς ὁ βασιλεὺς καταλιπὼν ὑπέστρεψε· καὶ χειμάσουσαν τὴν Ρωμαίων στρατιὰν εἰς τὰς προσεχωρηκυίας ἔγραψεν, Ιδουμαίαν καὶ Γαλιλαίαν καὶ Σαμάρειαν. ἔτυχε δὲ καὶ Ἀντίγονος ὑπὸ Σίλωνος ἀντὶ τῆς δωροδοκίας, ὥστε ὑποδέξασθαι τὴν στρατὴν μοῖραν ὑπὸ Λύδδοις, ἀναπαύσων Ἀντώνιον. καὶ Ρωμαῖοι μὲν ὑπ' ἀφθόνοις ἦσαν, ἀνειμένοι τῶν ὅπλων.

δ'. Ἡρῴδης δ' οὐκ ἐδόκει μένειν ἐφ' ἡσυχίας, ἀλλ' ὑπὲρ τὴν Ιδουμαίαν τὸν ἀδελφὸν Ἰώσηπον σὺν τοῖς χιλίοις ὁπλίταις καὶ τετρακοσίοις ἱππεῦσιν ἐξέπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς Σαμάρειαν παραγενόμενος, καὶ καταλαβόμενος αὐτόθι τὴν τε μητέρα καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἐξελυθότας ἤδη ὑπὸ τῶν Μασάδας, ὑπὲρ Γαλιλαίας ἦγετο, ἐξαιρήσων τινὰ τῶν χωρίων ὑπὸ Ἀντιγόνου φρουρᾶς κατειλημμένα. διελθὼν δ' εἰς [h] Σέφφωριν νίφοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν Ἀντιγόνου φρουρὰν ὑπεξελθόντων, ἐν ἀφθόνοις ἦν τοῖς ἐπιτηδείοις. εἶτ' ἐκεῖθεν λῃστῶν τινων ὑπὸ σπηλαίοις κατοικούντων, ἱππέων ἐπ' αὐτοὺς [i] εἶλεν

tra alacritatem adhiberent, facile eos à turribus averterunt.

3. Tunc & Silo palam fecit, se pecunia corruptum esse. nam militum suorum non paucos summisit, qui & clamitarent commeatus esse penuriam, & pecuniam ad alimoniam peterent, seque in idonea loca ad hybernandum deduci *postularent*, vastatis circa urbem agris, quoniam ab Antigonianis sublata fuissent omnia. Ita exercitum movebat & discedere conabatur. Verum Herodes instabat, subjectos Siloni duces & milites cohortando ne se derelinquerent, missum à Cæsare & Antonio & Senatu. Eorum enim commeatui provisurum, eisque abundantiam eorum quæ postularent facile præbiturum. Ac statim post eas preces in agros profectus, nullam jam Siloni discedendi occasionem reliquit. Eam enim commeatus copiam apportavit, quam nemo speraſſet; suisque apud Samariam amicis in mandatis dedit, ut frumentum & vinum & oleum & pecudes & alia omnia Hierichuntem deportarent, ut ne deinceps quidem milites cibariis deficerentur. Hæc vero Antigonum haud latuerunt, quin protinus dimisit in agros, qui frumentatores prohiberent ac circumvenirent. Atque illi quæ imperaverit Antigonus facientes, & ingenti armatorum multitudine ad Hierichuntem coacta, consederunt montibus ut illos observarent qui commeatus convehebant. Nec quidem Herodes, dum hæc fiunt, quietem agebat: sed assumptis decem cohortibus, quorum quinque Romanorum, alteræ Judæorum erant, adjunctis promiscuis mercenariis, & præterea paucis equitibus, ad Hierichuntem se confert: urbemque vacuam nactus, quingentos quidem homines (qui unà cum suis uxoribus & liberis arcem occupaverant) captos dimisit; Romani vero, impetu in urbem facto, eam diripuerunt, domos nacti omni genere bonorum refertas. Et quidem rex, relicto Hierichunte præsidio, reversus est: & Romanum exercitum in eas regiones, quæ deditionem fecerant, Idumæam & Galilæam & Samariam, in hyberna dimisit. Quin & Antigonus à Silone impetravit, pecuniarum largitione, ut partem Romani exercitus intra Lydda acciperet, captans Antonii gratiam. Atque ita factum est ut Romani in magna rerum abundantia viverent, dum ab armis quiescerent.

Silonis perfidia se prodit.

Herodes Silonianis commeatum abunde suppeditat.

Romani Hierichuntæ diripiunt.

4. Herodi autem otium agere non visum est, sed fratrem suum Josephum cum peditibus mille & equitibus quadringentis misit in Idumæam: ipse vero in Samariam profectus, & deposita ibi matre aliisque suis consanguineis, qui jam è Masada fuerant egressi, in Galilæam contendit, expugnaturus quædam loca ab Antigono præsidiis occupata. Cumque Sepphorim cœlo ningente perventum esset, & Antigoni præsidium clam inde proficiscereturtur, nactus est summam commeatus copiam. Deinde, cum illic latrones quidam in speluncarum recessibus habitarent, equitum turmam & peditum cohortes

Herodes, Josepho fratre in Idumæam misso, Sepphorim capit.

a Σπείραν τῶν ἱππ. Busb. καταῦσαι δὲ Ἡρῴδε αἰτίαν τῶν ἀναγκαίων Zonar. b Περὶ τὴν πόλιν Vat. c Αὐτὸν Busb. d Καταγειν Busb. e Τοῖς στρατιώταις Busb. f Ἐπὶ τῶν ὀρῶν διεφθείροντο παραφυλάσσοντες &c. in lib. 1. de Bello Jud. g Ἀλλὰ πλῆθος ἀναλαβὼν solus Busb. h Ita Vat. & in lib. 1. de Bello Jud. Σίμφορι in Editis Aliisque. i Ita prout supra. ἴλην in Editis Aliisque.

Herodes in Galilæa cum hoſtibus pugnat eoſque vincit.

cohortes tres adverſum eos mittit, eo conſilio ut maleficiis eos prohiberet. Erant autem iſta *loca* proxime vicum nomine Arbela. Ipſe quadrageſimo die eò venit cum omni exercitu, atque hoſtibus audacter *ad pugnam* egreſſis, ſiniſtra ejus aciei pars inclinavit: ſed ubi ipſe cum ſua copiarum parte apparuit, jamdudum vincentes in fugam vertit, & *ſuos* fugientes revocat. Porro ingruebat, hoſtes uſque ad Jordanem fluvium diverſis viis dilapſos perſequens. Atque ita totam Galilæam recipit, exceptis iis qui in ſpeluncis habitabant. Deinde ſuis viritim centum & quinquaginta argenti drachmas dividit, ducibus autem multo plus, & in hyberna *eos* dimiſit. Interea Silo ad eum venit, ut & duces eorum qui in hybernis fuerant, quod Antigonus illis commeatum præbere recuſarit. nam menſe uno & non amplius eos ſuſtentavit. Quin & ad omnes in circuitu miſit, præcipiens ut quæcunque erant in agris tollerent *deſtruerentve*, & ad montes ſe reciperent, ut Romani neceſſariis *ad victum* deſtituti fame perirent. Verum Herodes Pheroræ, fratrum ſuorum natu minimo, horum curam committebat, dato ei in mandatis ut Alexandrium etiam reficeret. Atque ille è veſtigio curavit, ut & milites magna neceſſariorum copia affluerent, & Alexandrium deſolatum refecit.

Romanis, commeatu prohibitis ab Antigono, annonam præbet Herodes.

Silo à Ventidio juſſus Herodi ſuppetias ferre.

5. Sub idem tempus Antonius Athenis commorabatur: in Syria vero Ventidius, Silonem adverſus Parthos accerſens, ei mandavit, ut primum Herodem in eo bello adjuvaret, deinde ad illud quod ſibi in manibus erat ſocios vocaret. At Herodes, ad latrones ſpeluncas tenentes properans, Silonem quidem Ventidio dimiſit; ipſe vero adverſus illos ire contendit. Erant hæ ſpeluncæ ſitæ in montibus abruptiſſimis, ac in media circiter altitudine *angusta* & præcipites habebant aditus, acutis undique cinctæ rupibus. In harum igitur cavernas ſeſe abſtrudentes cum domeſticis ſuis deliteſcebant. Rex autem, cum arcas compegiſſet, eas catenis ferreis alligatas de vertice montis machinæ ſubſidio dimittit, quandoquidem nec ab imo propter erectum montis faſtigium aſcendere, nec è ſummitate ad eos reptando quidem devenire quiſquam poterat. Erant autem arcæ hominibus armatis plenæ, harpagones longos habentibus, quibus repugnantes attraherent eoſque præcipitando occiderent. Hanc tamen arcarum demiſſionem periculoſam eſſe contigit, propter immenſam altitudinem: quanquam illis etiam intus aderant omnia neceſſaria. Cum autem demiſſæ eſſent arcæ, & nemo illorum, qui ad ora ſpeluncarum erant, *ad eos* accedere auderet, ſed præ timore quieti conſiſterent, armatorum quidam gladio accinctus, manu utraque apprehenſa catena è qua arca dependebat, ora adibat, quòd ægre tuliſſet cunctationem illorum, qui in eos egredi non ſuſtinuerunt. Cumque ori cuidam *ſpeluncæ* appropinquaſſet, primo quidem

Herodis pugna cum latronibus in antris habitantibus.

ὀλιγέμενον, καὶ ὁπλιτικῷ τρόπῳ τάξαι, πᾶσαν χαλεπότητας ἐγνωκώς. ἔγγιστα δ' ἦν ταῦτα κώμης Ἀρβήλων λεγομένης. εἰς δὲ πεντηκοστὴν ἡμέραν αὐτὸς ἦλθε παρατάξας, καὶ θρασέως ἐξελθόντων τῶν πολεμίων, κλίνεται μὲν τὸ εὐώνυμον αὐτῶν κέρας ὑπὸ φάλαγγος· ἐπιφανεὶς δ' αὐτὸς μετὰ τάχους, τρέπει μὲν εἰς φυγὰς τοὺς πάλαι νικῶντας, ἀναστρέφει δὲ τοὺς φεύγοντας. ἐδίωκετο δὲ διάκοντα τοὺς πολεμίους ἄχρις Ἰορδάνου ποταμοῦ, φεύγοντας κατ' ἄλλας ὁδούς. καὶ κατασίγασαν μὲν πᾶσαν τὴν Γαλιλαίαν, πλὴν τῶν ἐν τοῖς σπηλαίοις κατοικούντων. ἀργύριον δὲ καὶ ἀργύρεον κατ' ἄνδρα δύο ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα δραχμὰς, τοῖς δ' ἡγεμόσι πολὺ πλέον, καὶ εἰς τὰ χωμάδια διέπεμψε. καὶ ἐν τούτῳ Σίλων ἦκε παρ' αὐτὸν καὶ ἡγεμόνες τῶν ἐν τοῖς χωμαδίοις, Ἀντιγόνου τροφὰς παρέχειν οὐ θέλοντος. μῆνα γὰρ οὐ πλέον ὁ ἀνὴρ αὐτοὺς ἔθρεψε. διέπεμψε δὲ καὶ περὶ τοὺς κύκλῳ κελεύων τὰ κτήνη ἀναστενάσαι, καὶ εἰς τὰ ὄρη φυγεῖν, ὡς μηδὲν ἔχοντας Ῥωμαίοις τῶν ἀναγκαίων λιμῷ διαφθαρῆναι. Ἡρώδης δὲ τὸν μὲν τούτων τρόπον Φερώρᾳ τῷ νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν ἐπέτρεπε, κελεύσας αὐτὸν ἀναπτύξαι καὶ Ἀλεξάνδρειαν. ὁ δὲ ταχέως τοὺς στρατιώτας εἰς ἀφθονίαν πολλὴν τῶν ἀναγκαίων ἐποίησε, τό τε Ἀλεξάνδρειον ἠρημωμένον ἀνέκτισεν.

ε'. Ὑπὸ δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ Ἀντώνιος μὲν ἐν Ἀθήναις διέτριβεν· κατὰ δὲ Συρίαν Οὐεντίδιος Σίλωνα μεταπεμπόμενος, ὅτι τοὺς Πάρθους ἐπέστειλε θεραπεύσας Ἡρώδην συλλαμβάνεσθαι τοῦδε τοῦ πολέμου, ἔπειτα δὲ καὶ ὅτι τῷ στρατῷ καλεῖν τοὺς συμμάχους. ὁ δ' ὅτι τοὺς ἐν τοῖς σπηλαίοις λῃστὰς ἐπιτηρήσων, Σίλωνα μὲν ἐξέπεμψεν Οὐεντίδιος· αὐτὸς δ' ἐπ' ἐκείνους ἐξώρμησεν. ἐν δ' ὄρει τὰ σπήλαια πλείστα ἐξέρρωγεν, καὶ κατὰ τὸ μεσαίτατον ἀπορήμασιν ἔχοντα τὰς παρόδους, καὶ πέτραις ὀξείαις ἐμπεπλεγμένα. ἐν δὲ τούτοις μετὰ πάντων τῶν οἰκείων ἐφώλευον. ὁ δὲ βασιλεὺς, λάρναχας ἐπ' αὐτοὺς πέμπων, καθιεὶ ταύτας σιδηρᾶις ἁλύσεσιν ἐκδεδεμένας ἀφ' ὑψηλῆς ἀπὸ κορυφῆς τοῦ ὄρους, μήτε κάτωθεν ἀνέμῳ ἀφ' ὑψηλοῦ ὀξύτητα τοῦ ὄρους δυναμένων, μήτε ἄνωθεν καθίεσθαι ἐπ' αὐτούς. αἱ δὲ λάρναχες πλήρεις ὁπλιτῶν ἦσαν, ἅρπας μεγάλας ἐχόντων, αἷς ἔμελλον τοὺς ἀνθισταμένους ἀποκτείνειν καταφερομένους. πλὴν μέντοι κάτωθεν τῶν λαρνάκων σφαλερὸν εἶναι συνέβαινε, κατὰ βάθους ἀπείρου γινομένου· ἔνδον μέντοι παρεῖχε αὐτοῖς καὶ τὰ ἀναγκαῖα. ὡς δὲ καθημάχησαν μὲν αἱ λάρναχες, ἐπόλεμα δ' οὐδεὶς προσελθεῖν τῶν ἀπὸ τῶν στομίων, ἀλλ' ἔστιν ὅτε ἡρεμοῦσι, μάχαιράν τις περιζωσάμενος τῶν ὁπλοφόρων, καὶ ταῖν χερσὶν ἀμφοτέραις ἁρπασάμενος ἁλύσεως ἀφ' ἧς ἦπτητο ἡ λάρναξ, κατέβη ἐπὶ τὰ στόμια, διαχειράσας τῷ τρόπῳ τῶν ἐπιξύνων μὲν πολεμίων. καὶ γενόμενος κατά τι στόμιον, πρῶτα μὲ

[a] παλτοῖς

a Διέπεμψε *Busb.* & ita forſan *Epiphan.* b Illud ἐ deeſt *Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui mox legunt ἔπεμψε. c Καὶ οἱ ἡγεμόνες *Busb.* Præterea *Epiphanius* ita vertit, ac ſi verba hoc modo diſtincta fuiſſent, καὶ ἡγεμόνες, τῶν ἐν τοῖς χωμαδίοις Ἀντιγόνου τροφὰς &c. d Διέτριβεν *Busb.* & *Vat.* e Ἐπέστειλε in *Iiſdem.* Vide *Montfaucon.* Apparat. p. 153. f Ἐξερρωγότα, καὶ μετὰ τὸ μ. *Vat.* De ſpeluncis iſtis videſis *Fulleri Miſcellan.* l. IV. c. VI. & *Steph. Menachi* notas in *Barnabæ* Epiſt. p. 822. g Ὑπῆρχε *Busb.* h Ita è *Cod. Busb.* κατεῖχον in *reliquis.* i Γινομένου *Busb.* k Illud μέντοι non agnoſcit *Vat.*

παλτοῖς ἀνακόπτει τὺς πολλὺς τ' ὀπὶ ὄ φοβῶν, ἔπειτα ἅρπη τὺς ἀνηρτῶτας [b]ὑπασπόμενος ὤθει κ τῦ κρημνῦ, κὰ τοῖς ἔνδον ἐπεισελθὼν ἀποσφάττει πολλύς, κὰ εἰσελθὼν εἰς τὸ λάρναχα ἡσύχασε· φόβ@ δ' εἶχε τὺς ἄλλυς τ οἰμωγῆς ἀκούσαι, [c] κὰ τ σωτηρίας ἀπόγνωσις. ὁ μὲν δὴ πᾶν ἔργον [d] ἐπέφερε νὺξ ἐπελθῦσα· κὰ πολλοὶ, συγχωρήσαντος ὄ βασιλέως [e]ὑπικηρυκευσαμένυ, παρέδοσαν σφᾶς [f]ὑπηκόυς. τῇ δ' ἑπομ τρόπῳ κὰ κ τὸ ὑπῦσαν ἐχρήσαντο τῇ πρεσβολῇ, μᾶλλον ἐπ τῶν ὀρ τοῖς πλέγμασιν ἐπεξιόντων αὐτοῖς κὰ κ φύγας μαχομένων, πῦρ τε ἐνέντων, ἐξαφθέντων τε τ ἄντρων. πολλὴ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς ὕλη. γεροῦτης δέ τις ἀπειλημμένος ἔνδον σὺν ἑπτὰ τέκνοις κὰ γυναικὶ, διαιτέσθαι τύτων ἐάσας σφᾶς ἐξελθεῖν πρὸς τὺς πολεμίυς, ὡς ὀπὶ ὄ φοβῶν, ἐπὶ τ θύραν ἐξιόντα τ παίδων ἀπέσφαττεν, εἰς ὃ ὁ [g] ἐ πάντας διεχρήσατο, ἔπειτα δὲ κὰ τ γυναῖκα, [h] κὰ ῥίψας κατὰ ὄ κρημνῦ τὺς νεκρὺς, ὑπερπήδησεν ἑαυτὸν, θάνατον τοῖς ἀλλοίοις ἑλόμενον. πολλὰ δὲ πρῶτον ὠνείδισε τ Ηρῴδῃ εἰς ταπεινότητα, κὰ τὸ ὄ βασιλέως, ἐπ δ' αὐτῷ ἄπορα τὰ γινόμενα, δεξιάν τε προτείνοντος κὰ πᾶσαν ἄδειαν. τὰ μὲν οὖν σπήλαια τύτων γινομένων ἤδη πάντα διεχείρατο.

ε'. Καταστήσας δ' ὁ βασιλεὺς τοῖς αὐτόθι στρατηγὸν Πτολεμαῖον, εἰς τ Σαμάρειαν ᾤχετο σὺν ἱππεῦσιν ἑξακοσίοις, ὁπλίταις δὲ τετραχιλίοις, ὡς μάχῃ κεκλησόμενος πρὸς Αντίγονον. ὁ μὲν δὴ Πτολεμαῖος παρεχώρησε τὰ κ τ στρατηγίαν· ἀλλ' οἱ μ πρότερον τ Γαλιλαίαν παράξαντες, ἐπεξελθόντες αὐτοῖς διεχρήσαντο, κὰ τῦτο δράσαντες συμφεύγυσιν εἴς τε τὰ ἕλη μ τὰ δύσβατα τ χωρίων, [i] ἄγοντες μ διαρπάζοντες τ αὐτόθι πᾶσαν. τιμωρεῖται δὲ τύτυς Ηρῴδης ἐπανελθών· τὺς μὲν γὰρ ἀναιρεῖ τ ἀποστάσεως, τὺς δὲ ἀναφυγούσας εἰς ἐρυμνὰ χωρία πολιορκίᾳ παρασκευάμενος, αὐτύς τε ἀπέκτεινε, μ τὰ ἐρύματα κατέσκαψεν. ἐζημίωσε δὲ, παύσας ὕτως τ νεωτεροποιΐαν, μ ταῖς πόλεσι ἑκατὸν τάλαντα.

ς'. [k] Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Πακόρυ πεσόντος ἐν μάχῃ, μ τ Πάρθων [l]παρασάντων, πέμπει βοηθὸν ὁ Οὐεντίδιος Ηρῴδῃ Μαχαιρᾶν σὺν δυσὶ ταγμασι μ χιλίοις ἱππεῦσιν, ὅπως εὐδοκίμος Αντωνίῳ. Μαχαιρᾶς μὲν ὢν, Αντιγόνυ κατὰ νῦν αὐτὸν παρὰ τ Ηρῴδυ γνώμην, χρήμασι διεφθαρμένος, ἀπῆει ὡς κατασκεψόμενος αὐτῦ τὰ πράγματα. τ δὲ διάνοιαν ὑπερβάλλοντος αὐτῦ τ τ ἀφίξεως Αντίγονος, μ δὲ προσεδέξατο, ἀλλὰ σφενδόναις βαλὼν αὐτὸν ἀπῆρε, κὰ διεδήλυ τῷ αὐτῦ προαιρέσει. αἰσθόμεν@ δὲ τὰ βέλτιστα Ηρῴδῃ αὐτῷ προσηκόντα μ ἑαυτὸν δικαιοτάτου, προσκύσαντα τ ἐκείνυ συμβυλίας, ἀνεχώρει εἰς Εμμαῦν πόλιν· οἷς δὲ κ τ ὁδὸν Ιουδαίοις προσετύγχανε, [m] τύτυς ἀπέσφαττεν ἐχθρύς τε μ φίλυς, ὀργιζόμενος ὑπὲρ ὧν πεπόνθει. παροξυνθεὶς δὲ ὀπὶ τύτοις ὁ βασιλεὺς ὀπὶ Σαμαρείας ἦλθε· πρὸς γὰρ Αντώνιον ἤγετο περὶ τύτων ἀφικέσθαι. δεῖν γὰρ ἐκ τοιύτων συμμάχων, ἃ βλάψυσιν αὐτὸν μᾶλλον, ἢ

jaculis plurimos, qui illic erant, fugavit, deinde reſiſtere conatos falcata haſta attractos præcipites dejiciebat; moxque penitius reconditos adortus ex iis aliquammultos jugulat, & tum demum in arcam reverſus quievit: cæteros vero ejulatum audientes pavor corripuit, & ſalutis deſperatio. ne tamen opus perficeretur nox ſuperveniens impediit: multi, rege per præconem veniam pollicente, ſui deditionem fecerunt. Sequenti vero luce eodem uſi ſunt oppugnationis genere, magis etiam ex caniſtris impetum in eos faciendo, & ante oſtia pugnando, ignemque injiciendo, ut deflagrarint ſpeluncæ. in ipſis enim multa congeſta erat materia. Senex autem quidam intus erat inclusus cum ſeptem liberis & uxore, qui, orantibus ipſis ut ſibi permitteret exire & hoſtibus ſemet tradere, ſtetit in oſtio, & ut natorum quiſque egreſſus eſt eum jugulabat, donec tandem omnes trucidaverat, poſtremoque uxorem, & corporibus in præceps devolutis, ſeipſum inſuper dejecit, mortem ſervituti præferens. Multa autem prius convicia fecit in Herodem ob *generis* humilitatem, rege licet (nam omnia quæ facta erant proſpiciebat) dextram porrigente & omnimodam ſecuritatem. Et quidem hac ratione ſpecus omnes tandem ſubactæ ſunt.

Latronis veterani atrox facinus.

6. Deinde rex, præpoſito iis qui illic erant duce Ptolemæo, in Samariam proficiſcitur cum equitibus ſexcentis & peditum tribus millibus, ut prælio dimicaret cum Antigono. Cæterum Ptolemæo parum proſpere ceſſit præfectura: verum ii qui prius Galilæam turbaverant, impetu in ipſum facto, eum interfecerunt; deinde in paludes & inacceſſa loca confugiunt, regionem univerſam vaſtantes ac diripientes. Herodes autem reverſus ſupplicium ab iis exigit: nam rebelles partim necat, partim qui in munita loca refugerant expugnat, & ipſos interficit & munitiones complanat: atque ita coërcito res novas moliendi ſtudio urbes etiam centum talentis mulctat.

Herodes, ut prælio dimicaret cum Antigono, in Samariam proficiſcitur.

7. Interea cum Pacorus in prælio occubuiſſet, & Parthi male pugnaſſent, mittit ſubſidio Ventidius Herodi Machæram, cum duabus legionibus & mille equitibus, incitante *eum ad hoc* Antonio. Cæterum Machæras, Antigono eum ſollicitante, præter Herodis ſententiam, pecunia corruptus, abiit, tanquam res ipſius exploraturus. Verum Antigonus ſuſpectum habens quo veniret animo, *eum* ne quidem admiſit, ſed fundis impetitum repulit, & qua eſſet voluntate non diſſimulabat. Cum autem *Machæras* intelligeret Herodem ſibi optima ſuaſiſſe, ſeque peccaſſe conſilio ejus non obtemperando, in Emmauntem urbem ſe recepit: & in quoſcunque Judæos in via incurrebat, illos jugulabat, ſive hoſtes ſive amicos, iratus ob ea quæ ſibi acciderant. At rex iſtis exacerbatus Samariam petiit: nam illis de rebus ire decreverat ad Antonium. nihil enim talibus ſociis egere, qui ipſum magis quam hoſtes

Ventidius, cæſo Pacoro, Parthos debellat.

Machera Herodi ſubſidio venit, ſed mala fide agit.

a Πίλατας *Buſb. & Vat.* *b* Επαναστάμενος ἀυτῇ *Buſb.* *c* Περὶ τ σωτ. *Vat. & Buſb.* *d* Ita ex *Epiphanio* (qui vertit, *rei vero terminum nox prohibuit*) cum Cl. *Lotthio* legendum cenſui. Antea erat ὑπέχων ὑπεξελθῶν. nullo plane ſenſu. Επέχων ὑπεξελθῶν *Buſb.* *e* Επικηρυκευσαμένυ deeſt *Vat.* & inter vertendum omiſit *Epiphan.* *f* Εἶναι poſt ὑπηκόυς addit *Buſb.* *g* Illud κ ὲ *Cod. Buſb.* *h* Καὶ ἐ̓ψας κατὰ τῦ κρημνῦ, τοῖς πυκνοῖς ὑπεπηδήσαλεν *Buſb.* *i* Ἀγοντὶς τε *Buſb.* & mox τιμ. ϛ ἑ, & v. 31. ἀνηρτῶν. *k* *Sc.* Octavo menſis Julii die, ut demonſtrat *Pagi* in Apparat. ad *Baron.* tom. 1. p. 19. *l* Τροπίσαντων *Buſb.* & forſan *Epiphan.* *m* Πάντας *Buſb.*

hoſtes læderent: ſe etiam ad debellandum Antigonum ſatis eſſe. Machæras vero eum comitatus, orabat ut maneat: atque ſi adeo ire cupiit, at fratrem ſuum Joſephum ſibi adjunctum eſſe velit, dum Antigonum oppugnant. Ita Machæræ, cum vehementer rogaret, reconciliatur *Herodes*: & Joſepho cum exercitu illic relicto, monuit ne periclitaretur, neve cum Machæra contenderet.

Reconciliatio facta inter Herodem & Machæram.

Herodes Antonium adit ad Samoſata.

8. Ille autem ad Antonium properabat (oppugnabat enim Samoſata, locum munitum apud Euphratem *ſitum*) cum equitibus & peditibus qui ipſi in auxilium adeſſent. Cum autem Antiochiam perveniſſet, & quamplurimos *illic* congregatos offendiſſet, qui ad Antonium ire magnopere volebant, præ metu tamen ne ſe in via Barbari adorirentur multoſque interficerent, proficiſci non audebant, ipſe *eos* cohortatus viæ ducem ſe præbuit. Cum autem duabus manſionibus abeſſent Samoſatis, illic quidem Barbari erant in inſidiis locati, qui commeantes ad Antonium infeſtarent, quà vero ſylvæ clauderent aditus in campeſtria præſtructæ erant inſidiæ ab equitibus aliquammultis, tantiſper quieturis donec in loca patentia iretur ab iis qui tranſituri erant. Ubi vero primi pertranſierant, in Herodem, qui noviſſimis præſidio erat, ex improviſo irruunt equites fere quingenti in inſidiis diſpoſiti; cumque eos qui præceſſerant in fugam vertiſſent, rex, cum eo quod circa ſe erat robore in eos invectus, hoſtem ſtatim repulit. Qua re ſuorum animos erigit, & paulum à metu reſpirare facit: iiſque qui jam terga dederant ad pugnam revertentibus, magna ubique fiebat Barbarorum ſtrages. Rex autem cæde *eos* perſequebatur: cumque erepta recuperaſſet, & in iis non exiguum jumentorum & mancipiorum numerum, viam *quam inſtituerat* perrexit. Et cum plures è ſaltubus, qui proxime erant ad exitus in planitiem, ipſos adorirentur, hos quoque ille valida ſuorum manu aggreſſus in fugam vertit, multiſque illorum occiſis, ſecurum iis qui ſequerentur iter præſtitit. Illi vero ſervatorem eum & protectorem *ſuum* appellabant.

Barbaros multos fundit fugatque.

Herodes ab Antonio honorifice excipitur.

9. Poſtquam vero prope Samoſata ventum eſt, exercitum ei occurſurum ſuo cum ornatu mittit Antonius, ut hunc Herodi tribueret honorem, pariterque auxilium ſuppeditaret. audierat enim Barbaros impetum in eos feciſſe. Itaque & præſentia ejus & aſpectu lætatus eſt, &, ubi intellexit quæ in via ab eo facta erant, benigne eum excipiebat, & virtutem illius ſuſpiciebat: ipſeque eum ut in conſpectum venit complexus Antonius alacriter admodum ſalutabat,* majoremq; ei honorem habebat, ut qui nuperrime eum regem creaverat. Cum autem Antiochus munimenti deditionem feciſſet, & propterea finiretur bellum, Soſio *illud* tradit Antonius; cumque *ei* mandaviſſet ut Herodem adjuvaret, ipſe proficiſcebatur in Ægyptum. Tum Soſius duas legiones Herodi auxiliares

Antiocho deditionem faciente, Soſio provinciam mandat Antonius.

τὺς πολεμίους. [a] ἐξαρκεῖν δὲ ἑαυτὸν πρὸς τὸ Αντιόχου καθαίρεσιν. ἀκολουθῶν δ' ὁ Μαχαιρᾶς ἐδέετο μένειν εἰ δὲ ὅτως ὥρμηκεν, ἀλλὰ τόν γε ἀδελφὸν αὐτῷ Ἰώσηπον παραλαβεῖν σφίσιν πρὸς τοὺς πολεμίους Αντιόχου. καὶ ἀλλαττομένου μέν γε Μαχαιρᾶ πολλὰ δεηθέντος· καταλιπὼν δὲ τὸ Ἰώσηπον αὐτόθι σὺν στρατῷ, παρήνεσε μὴ ἐπικινδυνεύειν, μηδὲ τῷ Μαχαιρᾷ διαφέρεσθαι.

η'. Αὐτὸς δὲ πρὸς Αντώνιον ἔσπευδε· [b] ἐτύγχανε δὲ πολιορκῶν Σαμόσατα, τὸ [c] πρὸς τῷ Εὐφράτῃ χωρίον· σὺν ἱππόταις τε καὶ πεζοῖς κατὰ συμμαχίαν αὐτῷ παροῦσι. διαγινώσκων δ' εἰς Αντόχειαν, καὶ πολλοὺς ὁπλιτῶν ἠθροισμένους, καὶ πρὸς Αντώνιον μὲν βαδίζειν ἔχοντι σπουδὴν, ὑπὸ δέους δὲ διὰ τὸ κατὰ τὰς ὁδοὺς ὁπλίζεσθαι τοὺς Βαρβάρους καὶ πολλοὺς ἀναιρεῖν, ἐκ τολμῶντας ἐξορμᾶν, διαθαρρύνας αὐτοὺς ἡγεμὼν ἦν τῆς ὁδοῦ. κατὰ δὲ σταθμὸν δύτερον τῶν Σαμοσάτων, ἐλόχα μὲν αὐτόθι τῶν Βαρβάρων ὀπέδρα τοὺς φοιτῶντας πρὸς Αντώνιον, θορυβῶν δὲ τὰς εἰσβολὰς εἰς τὰ πεδία διαλαμβανόντων, περιλοχίζουσι αὐτόθι τὴν ἱππέων ἐκ ὀλίγους, ἡρεμοῦσιν ἕως ἂν εἰς τὸ ἱππήλατον ⓐ διεξιόντες ἔλθοιεν. ὡς δ' ⓐ παρῆσαν διεξῆλθον, [d] ὑπισθοφυλάκει μὲν Ηρῴδης, περαιτέρωσι δὲ ἐξαπίνης οἱ ὀκ τῆς ὀπέδρας, ὄντες εἰς πεντακοσίους, καὶ περιφανέων τοὺς ποδόντας, ὁπλισμένων ὁ βασιλεὺς τῇ [e] ῥώμῃ τῇ περὶ αὐτὸν θορύβημα μὲν ἀνακόπτει τοὺς πολεμίους. ἐπεγείρει δὲ τὸ τῶν οἰκείων φρόνημα, καὶ θαῤῥαλέους ἀπεργάζεται· καὶ τῶν πάλαι φθεγόντων, ἐξ ὑποστροφῆς μαχομένων, ἐκτείνοντο πανταχόθεν οἱ Βάρβαροι. ἐπέκειτο δὲ ὁ βασιλεὺς ἀναιρῶν, καὶ τὰ διαρπασμένα, πολλὰ δ' ἰδίων σκευοφόρα καὶ ἀνδράποδα, πάντα ἀνασωσάμενος ποιεῖται. καὶ πλείονα αὐτὸς ὁπλισμένων τῶν σὺν τοῖς θορύβοις, οἱ πλησίον τῆς εἰς τὸ πεδίον [f] ἐκβολῆς ἦσαν, καὶ τούτοις προσμίξας αὐτὸς μετὰ τῶν ἵππων καρτερῶς πέπτωκε, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε, ἀδεᾶ τοῖς ἑπομένοις ὁδὸν παρεῖχεν. οἱ δὲ σωτῆρα καὶ προστάτην αὐτὸν ἀπεκάλουν.

θ'. Ἐπεὶ δὲ πλησίον τῶν Σαμοσάτων [g] ἐγένοντο, πέμπει τὸ στράτευμα ὑποδεξόμενον Αντώνιος σὺν τῷ οἰκείῳ κόσμῳ, τιμῶν Ηρῴδην ταύτην ἀποπέμπων, καὶ ὁπλουργίας ἕνεκα. τιμῶν γὰρ τῶν Βαρβάρων ἐπιόντων κατ' αὐτῶν ὁπλίσιν. καὶ δὴ παρόντα τε εἶδεν ἀσμένως, καὶ τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ πεπραγμένα μαθὼν, ἐδεξιοῦτο καὶ τῆς ἀρετῆς ἐθαύμαζεν, αὐτός τε προσβαλὼν αὐτὸν Αντώνιος ὡς εἶδεν [h] ἀσμένως ἠσπάζετο, πρώτιμα τε ὡς νεωστὶ βασιλέα ἀποδείξας. Αντιόχου δὲ μετ' ὀλίγου ὄρυμα ποιοῦντος, ᾗ διὰ τοῦτο παυσαμένου τοῦ πολέμου, [i] Σοσίῳ μὲν Αντώνιος [k] ἐπιδιδοῦσι· προσκελευσάμενος δὲ Ηρῴδῃ συμμαχεῖν, αὐτὸς [l] ἐπ' Αἰγύπτου ἐχώρει. καὶ Σόσιος μὲν δύο τάγματα, [m] ὑπολειφθέντα Ηρῴδῃ, πρὸς πεμφθεν

a Ἐξαρκεῖν δ' ἑαυτὸν *Basil.* ἐξαρκεῖν ᾗ αὐτὸν *Vat.* b Ἐτύγχανε γὰρ πολ. *Basil.* c Πρὸς Εὐφράτῃ *Basil.* d Ita *Basil.* ὑποθοφυλάκει in *cæteris.* e Sic viſum eſt reſcribere è *Cod. Basil.* qui habet, τῇ ῥώμῃ τοῦ π. in *Editis* Αὐτῆς τῆς ῥώμης τοῦ π. f Ἐκβεβολῆς *Basil.* & mox συμμίξας. g Γένοντο *Basil.* & *Vat.* h Ἀσμένως non agnoſcunt *Basil. Vat.* & *Epiphan.* i Al. Σωσίῳ & Σοσίου. k Συνέπεμπε παραδίδωσι forſan legendum ex lib. 1. de *Bello Jud.* Si quis χάριν προσεπ. malit, per me licet. l Ita *Basil.* ἐπ' Αἴγυπτον in *cæteris.* m Ἐπικυρήσαντα *Basil.* * Sibique præponebat quem paulo ante regem monſtraverat, *Epiphan.*

a Απιχώμῳ

ἀπέπεμψεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· αὐτὸς δὲ μετὰ πλείονος στρατοῦ ἠκολούθει.

ι'. Ἔτυχε δ' ἤδη τετελευτηκὼς τὴν Ἰουδαίαν ὁ Ἰώσηπος πρόπαλαι τούτῳ. λήθην μὲν οὖν αὐτῷ παρήγαγεν ὁ ἀδελφὸς πρὸς Ἀντώνιον ἀναχώρησιν λαμβάνει. στρατοπεδοῦται· μῦθος δὲ ἀνὰ τὰ ὄρη· πέντε γὰρ αὐτοῦ ἀπείρους Μαχαιρᾶ δόντος [b]ὅπως Ἱεριχοῦντος ἐπιόντα βουλόμενος ἀκριβείᾳ τὸν σῖτον αὐτῶν· ἅτε συλλέκτην δὲ [c]Ῥωμαίων στρατεύματος ὄντος, καὶ πολέμων ἀπείρως ἔχοντος, καὶ γὰρ πολὺ ἐκ Συρίας μέρους κατειλεγμένον, [d]ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐπιθεμένων αὐτοῖς ἐν δυσχωρίαις, αὐτός τε ἀποθνήσκει γενναίως μαχόμενος, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν ἀπόλλυται· ἓξ γὰρ ἀπεῖραν διεφθάρησαν. κρατήσας δὲ τῶν νεκρῶν Ἀντίγονος, ἀποτέμνει τὴν Ἰωσήπου κεφαλὴν πεντήκοντα τάλαντα [f]αὐτὴν ῥυομένου Φερώρα τἀδελφοῦ. οἱ μὲν τοῦτο ἀποστάντες Γαλιλαῖοι τῶν παρὰ σφίσι δυνατῶν, τοὺς τοῦ Ἡρῴδου φρονοῦντας ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσε· καὶ τῶν Ἰουδαίας πολλὰ ἐνεωτερίσθη. Μαχαιρᾶς δὲ [g]Γιτθὰν χωρίον ἐξωχύρου.

ια'. Παρῆσαν δ' ἄγγελοι τῷ πεφασμένῳ πρὸς τὸν βασιλέα· οἱ μὲν Δάφνην τὴν Ἀντιοχείας ἐδήλωσε αὐτῷ τὸν καὶ ἀδελφὸν τύχην, προσδοκωμένῳ μέντοι οἱ αὐτῷ διά τινας ὀνείρων ὄψεις, τραγῳδοῦσαι τὸν τοῦ ἀδελφοῦ θάνατον. ἐπιβὰς οὖν καὶ τὴν πορείαν, ὡς καὶ Λίβανον τὸ ὄρος ἦλθε, ὡς ὀκτακοσίους μὲν τοὺς αὐτόθι προσλαμβάνων, ἔχων δὲ καὶ Ῥωμαϊκὸν ἐν τάγμα, εἰς Πτολεμαΐδα παραγίνεται· κἀκεῖθεν νυκτὸς ἀναζεύξας μετὰ τοῦ στρατοῦ, πορεύει διὰ τῆς Γαλιλαίας. ὑπήντων δ' οἱ πολέμιοι· καὶ κρατηθέντες τῇ μάχῃ, κατεκλείσθησαν [h]εἰς χωρίον, ὅθεν ἦσαν ὡρμηκότες τὴν προτεραίαν. προσβολὰς δὴ τοίνυν ἐνταῦθα ἐποιεῖτο. καὶ πολλοῦ χειμῶνος καταῤῥαγέντος οὐδὲν ποιεῖν δυνάμενος, ἀπάγει τὴν στρατιὰν εἰς τοὺς πλησίον κώμας· ἐλθόντος δ' αὐτῷ παρ' Ἀντωνίου καὶ δευτέρου τάγματος, οἱ τὸ χωρίον ἔχοντες φοβηθέντες νυκτὸς ἐξέλειπον αὐτό. καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσπευδεν ὅπως Ἱεριχοῦντος, τιμωρήσασθαι κατὰ νοῦν ἔχων αὐτοὺς ὑπὲρ τἀδελφοῦ. ἐπεὶ δὲ κατέζευξεν, εἰστία μὲν τοὺς οἰκείους· μετὰ δὲ τὴν συνουσίαν παρῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἀπολύσας τοὺς παρόντας. ἐνταῦθα ἴδοι τις ἂν τοῦ βασιλέως τὴν εἰς τὸν Θεὸν εὐνοιαν. πίπτει μὲν γὰρ ἡ στέγη τοῦ οἰκήματος, οὐδένα δὲ ἀπολαβοῦσα διέφθειρεν. ὥστε πάντας πιστεῦσαι τῷ Ἡρῴδῃ θεοφιλῆ, μέγαν ὄντα καὶ παράδοξον ἐκφυγόντα κίνδυνον.

ιβ'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τῶν πολεμίων ἐξακισχίλιοι, ἀπ' ἄκρων κατιόντες τῶν ὀρῶν εἰς μάχην, ἐφόβουν τοὺς Ῥωμαίους. οἱ δὲ γυμνῆτες προσιόντες τοῖς [i]παλτοῖς ἔβαλλον καὶ λίθοις τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ἐξελιλυθότας, αὐτόν τε παλτῷ τις κατὰ τὴν λαπάραν ἔβαλεν. Ἀντίγονος δ' ὁπὸ τοῦ Σαμάρειαν πέμπει στρατηγόν, Πάππον ὄνομα, σὺν δυνάμει τινί, βουλόμενος κατασχεῖν τοῖς πολεμίοις δόξαν πολεμοῦντος ἐκ περιουσίας. ἀλλ' ὁ μὲν Μαχαιρᾶ τῷ στρατηγῷ [k]παρεχώρησε· Ἡρῴδης δὲ πέντε πόλεις παραλαβὼν τοὺς ἐγκαταλειφθέντας περὶ δισχιλίους ὅσους ἐφόνευσεν, αὐτάς

præmisit in Judæam; ipse cum majori exercitu subsequebatur.

10. Erat autem jam mortuus in Judæa Josephus in hunc modum. Illi quidem è memoria excidunt quæ *ei* mandaverat frater ad Antonium discedens. Cum vero apud montes castra posuisset (nam, quinque cohortibus ipsi à Machæra datis, properabat ad Hierichuntem, volens segetes eorum demetere) & Romanorum exercitus tyronum esset bellorumque inexpertus, quippe ex Syria magna ex parte collectus, hostibus *eum* illic lacessentibus, in locis difficilibus interceptus, & ipse generose pugnans occumbit, & exercitum omnem amisit; sex enim cohortes perierunt. Atqui Antigonus occisorum potitus Josephi caput abscidit, Pherora ejus fratre id quinquaginta talentis redimere volente. Posteaque Galilæi, cum à suis optimatibus desciviſſent, eos qui ab Herode stabant in lacum demersos necarunt: & multi in Judæa rerum novarum studio tumultus exstiterunt. In eo autem Machæras erat, ut Gittam castellum muniret.

Josephi Herodis fratris mors.

Galilæi ab Herode deficiunt.

Machæras Gittam munit.

11. Interea rerum gestarum nuncii ad Herodem venerunt: & apud Daphnen Antiochiæ ei fratris fortunam retulerunt, exspectanti quidem propter visa somniorum, quæ ei fratris mortem manifesto prædicebant. Accelerato igitur itinere, postquam ad montem Libanum venit, assumptis fere octingentis ejus loci hominibus, una cum Romana legione quam habebat, Ptolemaïdem se confert: & inde cum noctu movisset cum exercitu, per Galilæam progressus est. Hostes autem ei *ad dimicandam* occurrebant: & prælio victi conclusi sunt in castellum unde pridie fuerant profecti. Ita prima luce locum oppugnabat: sed magna coorta tempestate, agere cum nihil posset, exercitum in próximos pagos abducit. Cumque ad eum venisset ab Antonio altera legio, qui locum tenebant territi eum noctu deserebant. Et rex ad Hierichuntem festinat, fratris necem ulcisci in animo habens. Postquam vero castra fecisset, primates ad cœnam adhibuit: finitoque convivio, cum illos qui aderant dimisisset, in cubiculum se recepit. Hîc liceat alicui perspicere Dei erga regem benevolentiam. Etenim tectum cœnaculi concidit, nec quenquam, quod nemo ibi comprehensus esset, exstinxit. Quo factum ut omnes crediderint Herodem Deo charum esse, qui magnum adeo & inopinatum effugerat periculum.

Herodes Galilæos adoritur fugatque.

Magno periculo mirum in modum liberatur.

12. Postridie autem sex hostium millia, de montium jugis descendentia in pugnam, Romanos territabant: leviſque armaturæ milites, progressi, in regis stipatores, qui exierant, pila & lapides jaciebant, eique latus quidam pilo vulneravit. Antigonus vero ducem mittit in Samariam, nomine Pappum, cum nonnulla manu, volens hostibus opinionem creare, se ex supervacaneo bellum gerere. Atque ille Machæræ duci se oppositit: Herodes vero, captis quinque oppidulis, duo circiter hominum millia, quos *ibi* comprehenderat, interfecit, oppidisque

Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.

Herodes oppida capit & magnam stragem edit.

a Ἀπεχώρησε *Vat.* nec aliter infra alicubi. *b* Ita *Busb.* ἐπὶ Ἱεριχοῦντι perperam in *cæteris*. *c* Ῥωμαίων *Busb.* *d* Ἐπιτιθεμένων *Busb.* *e* Sic *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* δυσχωρίαις in *Editis Aliisque*, forsan pro δυσχερείαις. *f* Ita *Busb.* & *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliisque*. *g* Forsan legendum Γιτθῶν vel Γιτθῶν. Vide Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 813. *h* Εἰς τι χωρίον *Busb.* *i* Ita ut supra, p. 653. v. 1. πιλοῖς in libris & mox πιλοῦ. *k* Προσεπέμπετο *Busb.* & mox καταλαβών.

a Ita

Herodes Pappum superat, hoſteſque in domos compulſos confícit.

pidiſque incenſis adverſus Pappum rediit. is autem caſtra habebat ad vicum Iſanas appellatum. Ac frequentibus ad eum tum ab Hierichunte tum ab Judæa confluentibus; ubi prope hoſtes ventum eſt, cum illi audacter eum invaſiſſent, collatis ſignis prælio eos ſuperat, &, ut fratri parentaret, fugientes in vicum cum cæde perſequebatur. Cumque domus armatis eſſent refertæ, & multi in tecta refugerent, iis potitur: & evulſis domorum tabulatis, quæ infra erant confertis militibus plena conſpicit. Et hos quidem jactis ſuperne ſaxis acervatim conficiebant. adeoque nullum toto bello acerbius erat ſpectaculum, quam immenſa mortuorum multitudo extra mœnia in cumulos congeſta. Atque hæc res maxime fregit animos hoſtium, ſollicitorum de futuro. Cernebatur enim procul ingens hominum vis coëuntium circa vicum, qui *hoc conſpicati* refugiebant: & niſi hyemis aſperitas prohibuiſſet, invaſiſſet Hieroſolyma regis exercitus, victoria fretus; negotiumque peregiſſet. Jam enim fugam plane adornabat Antigonus, & ab urbe diſceſſionem.

Ut Herodes è magno diſcrimine evaſit.

13. Et tunc quidem rex (jam enim ſerum erat) juſſit milites cœnatum ire; atque ipſe, utpote defatigatus, in cubiculum ingreſſus ad lavandum ſe parabat. ubi & maximum diſcrimen adiit, è quo tamen Dei providentia evaſit. Cum enim ipſe inermis eſſet & cum uno puero, qui ei pediſſequus erat, lavaret in interiore domo, ubi hoſtium aliquot armati in fugam conjecti ſeſe præ metu abdiderant: etiam inter lavandum unus ſtricto gladio prodit è latibulo & foras exit, deinde alter, itidemque tertius, ſimiliter armati, adeo attoniti ut regem ne quidem læſerint, contenti ſine noxa ſeſe ex ædibus proripere. Poſtero autem die Herodes Pappi caput, nam occiſus erat, amputatum Pheroræ miſit, pœnam repetens ob ea quæ fratri ipſius acciderant. nam & is eum ſua manu interfecerat.

Ad Hieroſolyma caſtra facit.

14. Hyeme autem *finita, cum inde exercitum moviſſet, Hieroſolyma venit, & prope urbem caſtra facit. Ille vero annus idem tertius erat, ex quo Romæ rex creatus fuerat. At cum inde caſtra moviſſet & prope muros acceſſiſſet, qua parte urbs erat maxime expugnabilis, *ea* ante templum collocat, urbem oppugnare in animo habens, ut aliquando ante fecerat Pompejus: atque obſepto tribus aggeribus loco, turres erigit, magna manu ad id opus utens, & proximas arbores ſecans. Ac præfectis operi idoneis hominibus, ſedente adhuc exercitu, ipſe Samariam ad nuptias proficiſcitur, filiam ducturus Alexandri Ariſtobuli filii. nam illa ei deſponſata erat, ut jam ante à me dictum eſt.

Mariamnem uxorem ducit.

τε ταὶς πόλεις ἐμφορήσας ἐπανῆλθεν ὅθι ὁ Πάππου. ἐστρατοπεδεύετο δ' ὅτος ὅθι κώμη Ισάνας καλουμένη. ἡ πολλῶν αὐτῷ προσρεόντων ἐκ τε [a] Ιερηχοῦντος καὶ τῆς Ιουδαίας, ἐπεὶ πλησίον ἦλθ, τὸ πολεμίων ἐπεξελθόντων αὐτοῖς ὑπὸ θάρσους, [b] συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τιμωρῶν τἀδελφῷ, φεύγουσιν εἰς τὴν κώμην ἐπέκειτο κτείνων. πεπληρωμένων δὲ τῶν οἰκίων ὁπλιτῶν, καὶ πολλῶν ἀναφευγόντων ὅθι τὰς στέγας, κρατεῖ τούτων· [c] καὶ τὰς ὀροφὰς τῶν ὄντων ἀνασκάπτων, ἔμπλεα τὰ κάτω τῶν στρατιωτῶν ἐώρα ἀθρόων ἀπῳλημμένων. τὰς μὲν οὖν πέτρας ἄνωθεν βάλλοντες συρηδὸν ἐπ' ἀλλήλοις ἀνῄρουν. καὶ θέαμα τοῦτο δεινότατον ἦν τοῦδε τοῦ πολέμου, νεκρῶν ὁ πλῆθος ἀπείρων [d] ἐκτὸς τοῦ τειχῶν ἐπ' ἀλλήλοις κειμένων. τοῦτο τὸ ἔργον μάλιστα τοὺς φρονήματος τοῦ πολεμίου ἔκλασεν, καταδαυόντων ὁ μέλλοι. ἐωρῶντο γὰρ πανπληθεῖς πόρρωθεν συρρέοντες πρὸς τὴν κώμην, ὅπερ τότε ἔφευγον· καὶ εἰ μὴ [e] χειμὼν ἐπέσχε βαθύς, ἦκεν ἂν καὶ ὁ ὅθι Ιεροσόλυμα ἡ βασιλέως στρατιά, θαρροῦσα τῇ νενικηκέναι, καὶ ὁ πᾶν ἂν ἠργασμένη. καὶ γὰρ Αντίγονος ἤδη τῆς παντελῆ φυγὴν ἐσκόπει καὶ ἀπαναίρεσιν ἐκ τῆς πόλεως.

ιγ'. Τότε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ὀψίας γὰρ ἦν, δεῖπνον κελεύει τοὺς στρατιώτας. αὐτὸς τε, ἐπειγόμενος γὰρ, εἰσελθὼν εἴς τι δωμάτιον, ἵνα λουτρὸν ἦν. ἔνθα καὶ κίνδυνος αὐτῷ μέγιστος συνέπεσεν, ὃν τύχῃ Θεοῦ πρόνοια διέφυγε. μιμεῖται γὰρ ὄντος αὐτοῦ, καὶ μηδὲν παιδὸς ἑνὸς ἀκολούθου λειπομένου, οἱ δὲ οἰκέται τοῦ πολεμίων τινὲς ὁπλισμένοι συμπεφευγότες αὐτόθι δεδιότες ἦσαν· καὶ μεταξὺ λουομένου, ὁ παῖδος ἐπεξέρχεται ξίφος ἔχων γυμνὸν καὶ δεδιὼς θυρῶν χορὸς, καὶ μετ' αὐτὸν δεύτερος, καὶ τρίτος ὁμοίως ὡπλισμένοι, οὐδὲν βλάψαντες τὸ βασιλέα ὑπ' ἐκπλήξεως, ἀγαπῶντες δὲ ὅτι μηδὲν αὐτοὶ παθόντες εἰς τὸ ταχέως διεκπεσεῖν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, τὴν μὲν Πάππου κεφαλὴν, [f] ἀνῃρῆ γὰρ, ἀποκόψας Φερώρᾳ ἔπεμψε, ποινὴν ἀνθ' ὧν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πάθοι. ὅτος δὲ διὰ αὐτόχειρ ἐκείνου γεγενημένος.

ιδ'. Λήξαντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ἄρας ἐκεῖθεν ἐγγὺς Ιεροσολύμων ἔρχεται, καὶ πλησίον στρατοπεδεύει τῆς πόλεως. τρίτον δὲ [g] αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἦν ὃ βασιλεὺς ὁ Ρώμῃ ἀποδείκνυτο. ἀναστρατοπεδούσης δὲ, καὶ πλησίον ἐλθὼν τοῦ τείχους τοῦ ὀχυρωτάτου, πρὸ οὗ ἱερὸν κατεστρατοπεδεύετο, [h] προσβαλεῖν διενοεῖτο καὶ [i] πρότερον ποτὲ Πομπήιος. τέσσι δὲ ἅμαξαν χώμασι τὸν τόπον πύργους ἀνίστησι, πολλῆς τε χειρὸς πρὸς τὸ ἔργον χρώμενος, καὶ τέμνων τὴν πέριξ ὕλην. ὡς δὲ κατεσκήνωσε δὲ τοῖς ἔρεσι τοὺς ὁπλιτεύσας, ἰδρυμένης ἔτι τῆς στρατιᾶς, αὐτὸς εἰς Σαμάρειαν ὅθι τὴν γάμον ἦγεν, ἀξόμενος τὴν Αλεξάνδρου τοῦ Αριστοβούλου θυγατέρα. ταύτην γὰρ αὐτῷ [k] ἠγγυημένος, ὡς μοι καὶ [l] πρότερον εἴρηται.

a Ita ut alibi edere placuit, Ιερηχοῦς hîc loci in libris. *b* Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις *Busb.* *c* Ita *Busb.* & *Zonar.* καὶ τὰς ὀροφὰς τοὺς οἴκους ἀνασκάπτων ἔμπλεα ταῦτα τῶν &c. in *Editis Aliiſque.* *d* Ita lego (id quod me monuit Cl. *Lowthius*) ex iis quæ ſequuntur v. 15. & ex ipſo *Joſepho* in lib. 1. de *Bello Jud.* *e* Vide *Uſſerium* in *Annalibus* V. T. p. 433. *Edit. Lond.* & *Noriſium* in *Cenotaphiis Piſanis*, p. 144. & *Pagi* Apparat. ad *Baron.* tom. 1. p. 19. *f* Ανῃρητο *Busb.* *g* Αὐτὸ *Busb.* *h* Προσβάλλειν ἐγνωκὼς *Busb.* *i* Πρώτου *Busb.* *k* Ἐγγεγυημένος *Busb.* & *Vat.* *l* Sc. p. 639. * *Al.* ubi hyems deſæviit, *aut* rigor hyemis ceſſit, *aut* ineunte vere.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὡς Ἡρώδης, Μαριάμμῃ γεγαμηκὼς, μετὰ Σοσίου Ἱεροσόλυμα κατὰ κράτος αἱρεῖ· καὶ ὡς ἡ τῶν Ἀσαμωναίων ἀρχὴ παύεται.

Μετὰ δὲ τὰς γάμους, ἦλθε μὲν ἀφ' Φοινίκης Σόσιος, πρεσβεύσας τὴν δύναμιν διὰ τῆς μεσογείου· ἦλθε δὲ καὶ ὁ στρατηγὸς, πλῆθος ἔχων ἱππέων τε καὶ πεζῶν. παρεγένετο δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς Σαμαρείτιδος, οὐκ ὀλίγον [a] πρὸς ὃ πάλαι στρατὸν ἄγων· περὶ τρισμυρίους δ' ἦσαν. πάντες δὲ ὅτι ὁ Ἱεροσολύμων ἠθροίζοντο τεῖχος, καὶ διεκάθηντο πρὸς ᾧ βορείῳ τείχει τῆς πόλεως, σταδιαῖα ἕνδεκα μὲν ὅσα πύλη ὁπλιτικὴ, ἐξ δὲ χιλιάδες ἱππέων, ἄλλά τε ὅπλα εἶχε πρὸς τῆς Συρίας. δύο δ' [b] ἡγεμόνες, Σόσιος μὲν ὑπ' Ἀντωνίου σταλεὶς σύμμαχος, Ἡρώδης δ' ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς Ἀντίγονον ἀφελόμενος τὴν ἀρχὴν, ἀποδειχθέντα ἐν Ῥώμῃ πολέμιον, αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου βασιλεύσειε κατὰ τὸ συγκλήτου δόγμα.

Β'. Μετὰ πολλῆς δὲ προθυμίας καὶ ἔριδος, ἅτε συμπάντος ἠθροισμένου [c] ἔθνους, οἱ Ἰουδαῖοι τοῖς περὶ τὸν Ἡρώδην ἀντεπολέμουν, καταλειφθέντες ἐντὸς τοῦ τείχους, πολλά τε ἐπεφήμιζον πρὸς τὸ ἱερὸν, καὶ πολλὰ ἐπ' εὐφημίᾳ τοῦ δήμου, ὡς ῥυσομένου τὸν κινδύνων αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ· τά τε [d] ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀπεσκεύασαν, ὡς μηδ' ὅσα τροφὴν δύναιτο εἰ) ὑπολιπεῖν ἢ ἀνθρώποις ἢ ὑποζυγίοις, λῃστείας τε λάθρα χρώμενοι ἀπορίαν παρέχον. ταῦτα δ' Ἡρώδης σαφῶς, πρὸς μὲ τὰς λῃστείας [e] τοὺς ὁπλιτικωτάτους τόπους προεφύλαξε· πρὸς δὲ τὰ ὁπλιτήδεια πέμπων ὁπλιτικὰ τέλη, πόρρωθεν ἀγοραὶν συνεκόμιζεν, ὡς ὀλίγου χρόνου πολλοῦ ἀφθονίαν αὐτοῖς γενέσθαι τῶν ἀναγκαίων. ἦρτο δὲ, συχνῶς ἤδη πολλῆς χώρας ἐργαζομένης, καὶ τὰ πρόσφορα χώματα εὐπετῶς· ἦρος τε γὰρ ἦν, καὶ ὕδατ' ἐμποδὼν πρὸς τὴν ἀνάσασιν, οὔτ' ἀπὸ τοῦ ἀέρος, οὔτ' ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων. τότε μηχανήμασι προσάγοντες, κατέσειον τὸ τεῖχος, καὶ πάσας ἐχρῶντο πείρας. οἱ μὴν ἐξέπληττον τοὺς ἔνδον, ἀλλ' ἀντεπιχειροῦντο καὶ κατὰ τοὺς πρὸς τὰ τούτων γινόμενα οὐκ ὀλίγα· ἐπεκθέοντές τε, τὰ μὲν ἡμίεργα διεπεράσαντο, τὰ δὲ εἰργασμένα, εἰς τε χεῖρας ἰόντες, οὐδὲν κακίους Ῥωμαίων ἦσαν τὰς τόλμας, ὑπερῆμη δ' ἐλείποντο. πρός τε τὰς μηχανὰς ἀντετείχιζον, ἐρειπομένων τῶν προτέρων οἰκοδομημάτων, ὑπὸ γῆν τε ἀπαντῶντες [f] μεταλλεύσι διεμάχοντο· ἀπονοίᾳ δὲ ὅ πλέον ἢ [g] προμηθείᾳ χρώμενοι [h] προσελιπάρουν τῷ πολέμῳ εἰς τέλος, καὶ ζῶντα μεγάλῃ σφετέρᾳ προκαθημένην σφᾶς, καὶ λιμῷ παλαιπωρούμενοι καὶ ἀπόνοι τῶν ἐπιτηδείων. ᾗ γὰρ [i] ἑβδοματικὸν σαββατὸν συνέβη [k] κατὰ ταυτὸν εἶ). ἀναβαίνουσι δ' ὅτι ὁ τεῖχος πρῶτον μὲν λοχάδες εἴκοσι, ἔπειτα [l] ἑκατοντάρχαι Σοσίου. ἠρέθη γὰρ τὸ μὲν πρῶτον τεῖχος, ἡμέραις τεσσαράκοντα, ὁ δὲ δεύτερον πεντεκαίδεκα, καί τινες τῶν περὶ

CAP. XVI.

Quomodo Herodes, Mariamne in uxorem ducta, una cum Sosio Hierosolyma vi expugnat: utque Asamonæorum principatus deficit.

POST nuptias autem venit per Phœnicem Sosius, præmissis per mediterranea copiis: post quas venit etiam dux ipse *magnam* habens equitum peditumque multitudinem. Ipse quoque rex advenit à Samaritide, non parvum exercitum præter veterem agens: quippe qui esset plus minus triginta millium. Isti autem omnes ad mœnia Hierosolymorum convenerunt, & à muri parte septentrionali consederunt, exercitus ex undecim legionibus peditum & equitum millibus sex, præter alia auxilia à Syria. Duces vero duo *erant*, Sosius ab Antonio missus in auxilium, & Herodes pro seipso, ut Antigono de principatu dejecto (quippe qui Romæ hostis declaratus esset) ipse pro illo regnaret ex senatusconsulto. *Sosius & Herodes ingentes copias contra Hierosolyma ducunt.*

2. Jam vero Judæi magno animo & contentione (utpote universa gente congregata) Herodi repugnabant, intra mœnia concluſi; multaque circa templum jactabant, & populo fausta ominabantur, tanquam Deo eos periculo liberaturo; neque non extra urbem omnia sustulerunt, ut nec alimenta relicta essent hominibus aut jumentis, & clandestinis latrociniis *hosti* * difficultatem afferebant. Cum autem Herodes ista animadvertisset, adversum latrocinia locis opportunis insidias disponebat: atque, ad necessaria missis armatorum legionibus, forum rerum venalium è longinquo comportabat, ita ut brevi tempore magna omnium quibus opus esset copia abundaverint. Jam vero, cum multa manus continenter in opere versaretur, facile perfecti sunt tres aggeres: nam & æstas erat, nihilque ad structuram impedimenti aut ab aëris intemperie aut ab iis qui operam conferebant. Itaque, admotis machinis, muros quatiunt & omnia experiuntur. Nec tamen perterrebantur qui erant intus, quin excogitabant & ipsi contra ea quæ ab oppugnatoribus fierent non pauca; & eorum opera excursionibus partim inchoata partim perfecta incendebant; & ad manus venientes nihilo Romanis inferiores erant audacia, sed ingenio superabantur. Quin & adversus machinas dirutis primis ædificiis alia exstruebant, & sub terra cuniculos agentibus occurrentes pugnabant: ac desperatione magis quam providente consilio utentes, bellum ad extremum persequebantur, idque magno licet exercitu circumsessi, & fame rerumq; necessariarum penuria laborantes. nam contigit ut in idem tempus congrueret annus Sabbaticus. Tandem muros conscendunt, primum quidem lecti homines viginti, deinde Sosii centuriones. expugnatus enim erat primus murus quidem quadraginta diebus, secundus vero quindecim, & quædam *Judæi obsessi strenue se defendunt.* *Romani muros ascendunt.*

circa

a Πρὸς τῷ *Busb.* *b* Hoc post ἡγεμόνες habet *Busb.* & mox καὶ Ἡρώδης ὑπὲρ. *c* Πλῆθος *Busb.* *d* Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐντὸς in *reliquis.* *e* Ἐν τοῖς ἱππασιμωτάτοις τόποις *Busb.* *f* Ita ex *Vet. Interpr.* μεταλλεύσι *Basil.* μεταλλεύσιν *Gen.* ἐν ταῖς μεταλλεύσεσι *Busb.* & *Vat.* *g* Ita *Busb.* & *Epiphan.* προθυμίᾳ in *reliquis.* *h* Καὶ ante προσελιπάρουν delevi, auctoritate *Cod. Vat.* & *Busb.* *i* Vide *Scaligerum* in *Can. Chron.* p. 282. *k* Κατ' αὐτὸν *Busb.* *l* Ita *Busb. Vat.* & *Epiphan.* ἑκατοντάρχαι in *reliquis.* * *Al* inopiam faciebant.

Templi pars exterior & ima urbs in hoſtium poteſtatem redacta.

circa templum porticus combuſtæ erant; quas *poſtea* Herodes ab Antigono incenſas calumniabatur, data induſtria ut eum Judæorum invidia gravaret. Expugnato exteriore templo & urbe inferiore, Judæi in templum interius & urbem ſuperiorem confugerunt. veritique ne à Romanis quotidiana Deo ſacra peragere prohiberentur, legatos miſerunt qui poſtularent, ut eis victimas tantum introducere permitteretur. Ille vero petitioni conceſſit, deditionem facturos arbitratus. Aſt ubi nihil ab eis eorum quæ ſuſpicabatur fieri videbat, ſed eos fortiter pro Antigoni regno propugnare, *urbem aggreſſus vi cepit, atque omnia protinus plena cædibus erant; Romanis ob obſidionis moram iratis, Herodianis vero Judæis nullum adverſarium relinquere ſtudentibus. Ita denſi in angiportibus, & per domos conſtipati, & in templo, in quod refugerant, jugulabantur. nec parvulorum nec ſenum miſertum eſt; nec mulieribus, utpote viribus imbecillis, parcebatur: ac quamvis rex undique mitteret, & ut parceretur oraret, nemo dextram continebat, ſed tanquam rabioſi in omnem ætatem ſævierunt. adeoque Antigonus, neque prioris neque præſentis fortunæ memor, ex arce deſcendit, Soſioque ad pedes accidit. Atque ille nihil miſeratus mutatam ejus fortunam, intemperanter *ei* inſultavit, & Antigonam appellavit: non tamen ut feminam è cuſtodia liberum emiſit; ſed in vinculis quidem ipſe aſſervabatur.

Urbs ſuperior & interiora templi capta.

Antigonus Soſio ſe dedit.

Herodes laborabat ne in templum graſſarentur peregrini milites.

3. Herodi autem curæ erat, poſtquam hoſtes ſuperaverat, alienigenarum auxiliarium vim coërcere & moderari. Cum impetu enim ferebatur peregrinorum militum vulgus ad templum ſacraſque templi res aſpiciendas. Verum rex partim precibus, partim minis, nonnullos etiam armis repreſſit, victoriam clade graviorem exiſtimans, ſi quid eorum cerneretur quæ ne ab illis quidem aſpici fas eſt. Quin & urbem diripi prohibebat, cum Soſium etiam atque etiam interrogaſſet, utrum Romani, urbe pecuniis virisque exinanita, regem ſe ſolitudinis eſſent relicturi: quippe ſe vel totius orbis imperium tam multorum civium cæde non emendum eſſe putare. Cumque ille pro obſidionis labore prædam ſe militibus merito concedere dixiſſet, reſpondit Herodes, ſe ſua pecunia mercedem ſingulis numeraturum. atque ita reliqua urbe redempta, promiſſum præſtitit. Nam & ſingulos milites magnifice, & duces pro rata parte, & Soſium plane regie muneratus eſt, ita ut omnes divitiis aucti & locupletati diſcederent.

Urbiſque direptioni obſtitit.

Quando expugnata erant Hieroſolyma.

4. Hæc urbi Hieroſolymitarum accidit clades, Marco Agrippa & Caninio Gallo conſulibus, Olympiade centeſima & octogeſima quinta, menſe tertio, jejunii ſolennitate, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Judæis à Pompejo calamitate. nam &

ὁ ἱερὸν ἐπετροπεύσας χρόνον. ἀφ' οὗ Ἡρώδης Ἀντίγονον ἐκπρῆσαι δέδαλλε, μῖσος αὐτῷ περιμαχούμενος παρὰ τ Ἰουδαίων γενέσθαι. ἠρημωμένῳ δὲ τ ἔξωθεν ἱερῷ ἡ τ κάτω πόλεως, εἰς ὃ ἔσωθεν ἱερὸν ἡ τ ἄνω πόλιν Ἰουδαῖοι συνέφυγον. ἐπεισαντές τε μὴ διακωλύσωσιν αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι τὰς καθημερινὰς θυσίας ὑπουργεῖν τῷ Θεῷ, προσδόντας ἐπιτρέψαι παρακαλοῦντες ζώμαλα αὐτοῖς μόνον εἰσκομίσειν. ὁ δ' ὡς οὐδωσόντων αὐτῷ συνεχώρει ταῦτα. καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἔφερε γινόμενον παρ' αὐτῷ ὧν ὑπενόει, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀντέχοντας ὑπὲρ τ Ἀντιγόνου βασιλείας, προσβαλὼν κρατεῖ τ πόλιν, καὶ πάντα εὐθὺς ἐν φόνου ἀνάπλεα. τ μὲν Ῥωμαίων ὑπὸ τοῦ τ πολιορκίας διαφλεγμένων, τ δὲ περὶ Ἡρώδην Ἰουδαϊκῶν μηδὲν ὑπολιπεῖν ἀσυδοσίᾳ ἀνιέντων. ἐσφάζοντο δὲ συνεχεῖς ἔν τε τοῖς γειτνιῶσι καὶ κατὰ τὰς οἰκίας συνωθούμενοι, καὶ τῷ ναῷ προσφεύγοντες. ἐν τε νηπίων ὔτε γήρως ἔλεος, ὔτε γυναικῶν ἀσθενείας φειδώ· ἀλλά τοι [b] προπέμποντος τ βασιλέως, καὶ φείδεσθαι παρακαλοῦντος, οὐδεὶς ἐκράτησε τ δεξιᾶς, ἀλλ' ὥσπερ μεμηνότες, πᾶσαν ἡλικίαν ἐπεξήεσαν. ἔνθα καὶ Ἀντίγονος, μήτε τ πάλαι μήτε τ τότε τύχης ἔννοιαν λαβών, κάτεισι μὲν ἀπὸ τ βάθρου, προσπίπτει δὲ τοῖς Σοσίου ποσί. κἀκεῖνος μηδὲν αὐτὸν οἰκτείρας πρὸς τ μεταβολὴν, ἐπεκρότησε μὲν ἀκρατῶς, καὶ Ἀντιγόνην ἐκάλεσεν· ἃ μὲν ὡς γυναῖκα γε φρουρᾶς ἐλεύθερον ἀφῆκεν, ἀλλ' ὁ μὲν δεθεὶς ἐφυλάττετο.

γ'. Περίοια δ' ὑπὸ Ἡρώδῃ κρατοῦντι τ πολεμίων, ὃν κρατήσας καὶ τ ἀλλοεθνῶν συμμάχων. ὥρμητο γὰρ τὸ ξενικὸν πλῆθος ὅπως θύσαι τῷ τ ἱερῷ καὶ τ κτ τ ναὸν ἁγίων. ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς μὲν παρακαλῶν, τοῖς δὲ ἀπειλῶν, ἔστι δ' ὅς καὶ τοῖς ὅπλοις ἀνέστειλεν, ἥτις χαλεπωτέρα ἡγήσατο τ νίκης, εἴ τι τ ἀθεάτων παρ' αὐτῷ ὀφθείη. διεκώλυέ τε καὶ τὰς κτ τ πόλιν ἁρπαγάς, πολλὰ [c] ἀγανακτοῦντος τοῦ Σόσιον, εἰ χρημάτων τε καὶ ἀνδρῶν Ῥωμαίων τ πόλιν κενώσαντες καταλείψουσιν αὐτὸν ἐρημίας βασιλέα, καὶ ὡς ὅτι τοσούτῳ πολιτῶν φόνῳ βεβαρὺ καὶ τ τ οἰκουμένης ἡγεμονίαν ἀνταλλαγμα κείσει. ἃ δὲ ἀντὶ τῆς πολιορκίας τὰς ἁρπαγὰς δικαίως τοῖς στρατιώταις ὑπισχνεῖτο φαμένῳ, αὐτὸς ἔφη ἀγαθήμεν ἐκ τ ἰδίων χρημάτων τὸν μισθὸν ἑκάστοις. ὅπως τε τὴν λοιπὴν ἐξαπορώμενος πόλιν, τὰς ὑποσχέσεις ἐπλήρωσε. λαμπρῶς μὲν οὖν ἔκρινε στρατιώτην, ἀναλόγως δὲ τοὺς ἡγεμόνας, βασιλικώτατα δ' αὐτὸν ἐδωρήσατο Σόσιον, ὡς πάντας ἀπελθεῖν χρημάτων εὐπορήσαντας.

δ'. Τοῦτο δὲ πάθος συνέβη τῇ Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, ὑπατευόντοιν ἐν Ῥώμῃ Μάρκου Ἀγρίππα καὶ [d] Καιουίου Γάλλου, ὅτε τ πέμπτης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, [e] ᾧ τρίτῳ μηνὶ, τῇ ἑορτῇ τ νηστείας, ὥσπερ ἐκ περιτροπῆς τ γινομένης ὅτε Πομπηίου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς. καὶ ὃ ἐπὶ

a Ita *Busb. Vat.* & *Epiphan.* κωλῦσαι in *Editis.* b Ita ex lib. 1. de *Bello Jud.* ἐξεστώτος in libris *Græcis* omnibus. Quomodo *Epiphanius* legerit, incertum, ut qui verterit, *rege deſtinante.* c Διαπονούμενος *Busb.* d Antea erat Καιουίου veteri mendo. ex Hiſtoricorum fide non dubitavi reſcribere Καιουίου. e Anno illius tertio, ut inquit *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 435. *Edit. Lond.* Videſis *Apparatum Ann. Pegi* ad Ann. *Baron.* p. 22. f Sc. Anni civilis, ab Autumno deducti, ut ait *Uſſerius* in *Annalibus Veteris Teſtamenti*, p. 261. *Edit. Lond.* Conſer cum eo *Langium* de *Annis Chriſti*, lib. 2. c. 18. p. 343. & *Petitum* in *Animadverſionibus ἐπικδύσεις*, tom. 1. p. 47. qui de Anno tertio obſidionis intelligendum eſſe contendit. g *Al.* totis viribus urbem aggreſſus *eam* cepit.

a Ita

ἀπ' ἐκείνου τῇ αὐτῇ ἑάλωσαν ἡμέρᾳ, μᾶ ἔτη [a]εἰκοσιτρισχιλιοστὰ. Σόσιος δὲ, χρυσῆν [b]ἀναθέμενος τῷ Θεῷ στέφανον, ἀνέζευξεν ἀπὸ Ιεροσολύμων, Αντίγονον ἄγων δεσμώτην Αντωνίῳ. δείσας δὲ Ηρώδης, μὴ φυλαχθεὶς Αντίγονος ὑπ' Αντωνίου, καὶ κομισθεὶς εἰς Ρώμην ὑπ' αὐτῆς διαμολογήσηται πρὸς τὴν σύγκλητον, ὑποδείκνυς [c]αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων, Ηρώδην δὲ ἰδιώτην, καὶ ὅτι προσῆκεν αὐτῷ βασιλεύειν τοὺς παῖδας ἀφ' οὗ τὸ γένος, εἰ καὶ αὐτὸς εἰς Ρωμαίους ἐπεξήμαρτε· ζῶντα φοβούμενος, πολλοῖς χρήμασι πείθει τὸν Αντώνιον ἀνελεῖν τὸν Αντίγονον. Ὃ γε- νομένου, τὸν μὲν Ηρώδην ἀπαλλάσσεται· παύεται δ' ὧδε καὶ ἡ τῶν Ασαμωναίου ἀρχὴ μᾶ [d]ἔτη ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ἓξ. οἶκος λαμπρὸς οὗτος ἦν, καὶ ἀφ' ἱσμος [e]γένους ἔσχε καὶ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς, ὧν τε ὑπὲρ τοὺς ἄλλους οἱ γονεῖς αὐτοῦ διεπράξαντο. ἀλλ' οὗτοι μὲν, ἀφ' ὧν πρὸς ἀλλήλους ἔστη, τέλει ἀρχῆς ἀπέβαλον· μετῆλθε δ' εἰς Ηρώδην τὸν Αντιπάτρου, οἰκίας ὄντα [f]δημοτικῆς, καὶ γένους ἰδιωτικοῦ, καὶ ὑπακούοντος τοῖς βασιλεῦσι. καὶ τοῦτο μὲν τὸ τέλος [g]τῶν Ασαμωναίου γενεᾶς παρειλήφαμεν.

eodem die ab illo post septem & viginti annos *Hierosolyma* capta fuerant. Sosius vero, corona aurea Deo consecrata, Hierosolymis profectus est, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Veritus autem Herodes, ne ab Antonio servatus Antigonus & ab eo Romam perductus causam suam apud senatum ageret, ostendens se quidem regia stirpe, Herodem vero hominem privatum, quodque ad filios suos, licet ipse in Romanos deliquerit, nascendi sorte regnare pertineat: ista metuens multa pecunia persuasit Antonio, ut Antigonum necaret. Quo facto Herodes quidem metu liberatur. ita vero desiit domus Asamonæi principatus, postquam centum viginti sex annos duravit. Hæc domus clara fuit & illustris, tum generis nobilitate & honore pontificis, tum rebus per ejus majores pro natione gestis. Verum hi, propter mutuas dissensiones, principatum amiserunt; isque ad Herodem translatus est, Antipatri filium, hominem plebejæ familiæ, & generis privati, & regibus subjecti. Atque hunc quidem Asamonææ familiæ exitum à majoribus accepimus.

Antigonus capitur.

Herodes id agit ut Antigonus tolleretur.

Asamonæorum finis.

Τέλος τοῦ βιβλίου τεσσαρεσκαιδεκάτου.

Finis Libri decimi quarti.

a Ita quidem in *Græcis Eusebii*, p. 73. & apud *Syncellum*, p. 306. Verum *Jos. Scaliger* (in libro *de Emend. Temp.* p. 451. *Edit. Colon.*) μετὰ ἔτη μζ'. legendum esse contendit. Atque ita *Usserius*, nisi μετὰ ἔτη κζ'. *anno post vicesimo septimo*, interpretari libeat. quomodo *Marci* c. 8. v. 31. μᾶ τρεῖς ἡμέρας *post dies tres* resurrecturum fuisse Christum legitur: quod *Matt.* c. 16. v. 21. magis explicate habetur propositum τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Apud ipsum *Josephum* quod in lib. 1. *de Bello*, initio cap. XI. legitur μᾶ ἔτει δύο in *Antiquitat.* lib. 14. p. 643. v. 3. δευτέρῳ ἔτει exponitur. Plura in hanc sententiam ab *eodem* allata videre est, p. 435. πρὸ οἰκουμενικοῦ ἐτῶν habet *Cod. Bush.* b Ἀναθεὶς *Bush.* c Ἑαυτὸν *Zonar.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.* d Velim omnino videas *Usserium* in *Annalibus* V. T. part. 2. p. 56. & 437. & *Vossium* in *Chronol. S.* c. 13. p. 156. e Γένους τε ἄκρου καὶ ἀφ' ἱερέων τιμῆς. *Bush.* & *Vat.* *f Sc.* non *Sacerdotali*. Nam qui è familia *sacerdotali* non erant, utut opibus & potentia florerent, obscuri, ignobiles, & privati censebantur ab Hebræis: sicut in Romanis Historiis omnes appellantur *privati* præter imperatorem. Vide *Casaubonum* hac de re fuse agentem, in *Exerc.* 1. contra *Baronium*, p. 33. 34. *Edit. Lond.* g Ita cum *Bush. Vat. Græcis Eusebii, Zonara* & *Syncello*. Ἀσαμωναίων γένους in *Editis Aliisque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ, ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗ,

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUINTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως ληφθείσης τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλεως ὑπὸ Σοσίου καὶ Ηρώδου, Αντώνιος μὲν Αντίγονον ἐπιλάκισεν ἐν Αντιοχείᾳ, Ηρώδης δὲ πέντε καὶ τεσσαράκοντα τῶν ἑαυτοῦ φίλων πρώτους Ιεροσολυμιτῶν [a]ἐπανείλετο, καὶ τὴν πόλιν ἠργυρολόγησεν.

1. *Quomodo, Hierosolymis à Sosio & Herode expugnatis, Antonius Antigonum securi feriit apud Antiochiam, & Herodes quadraginta quinque ex ejus amicis, Hierosolymitarum primos interfecit, & pecuniam ab urbe exegit.*

β'. Οτι τρόπον Υρκανὸς, ὁ πρῶτος βασιλεὺς Ιουδαίων καὶ ἀρχιερεὺς, ἀφεθεὶς ὑπὸ τῶν Πάρθων βασιλέως Αρσάκου, πρὸς Ηρώδην ἐπάνηλθεν.

2. *Quo pacto Hyrcanus, antea Judæorum rex & pontifex, à Parthorum rege Arsace dimissus ad Herodem rediit.*

γ'. Ως Ηρώδης Αριστόβουλον, τὸν τῆς γυναικὸς Μαριάμμης ἀδελφὸν, ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' οὐ πολὺ διαφθαρῆναι παρεσκεύασεν.

3. *Quomodo Herodes Aristobulum, Mariammes uxoris suæ fratrem, pontificem constituit, & non multo post interficiendum curavit.*

δ'. Ως Κλεοπάτρα τῆς τῶν Ιουδαίων καὶ Αράβων βασιλεύουσι βασιλείας, μέρη λαβεῖν αὐτῶν ἴσχυσε παρ' Αντωνίου.

4. *Quomodo Cleopatra Judæorum & Arabum regnis insidians, partem eorum ab Antonio impetrat.*

a Ita *Vat.* ἐπανειλῶν ἀνεῖλετο in *Editis Aliisque.*

5. *Cleopatræ in Judæam adventus.*
6. *Quomodo Herodes bellum infert Aretæ, quo tempore Antonius à Cæsare pugnâ Actiacâ debellatur.*
7. *De terræ motu qui in Judæa accidit; & internecione hominum & jumentorum.*
8. *Herodis concio ad Judæos adversis casibus & clade iis allata perterritos.*
9. *Quomodo Herodes, ad Cæsarem ire necesse habens, Hyrcanum interfecit: utque à Cæsare regnum obtinuit, ipsumque in Ægyptum deduxit.*
10. *Quomodo Herodes, Alexandriam profectus, à Cæsare, quem multa cum elegantia excepit, honoratus est.*
11. *Quomodo ille ipse ex Ægypto reversus falsis calumniis ad uxorem Mariamnem interficiendam incitatus est.*
12. *De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes populi & civitatum saluti prospexit.*
13. *De exstructione urbium Græcarum, quas Herodes rex speciosas admodum fecit.*
14. *Quomodo Herodes diruto veteri Judæorum templo aliud pro eo exstruxit, postquam annos sexaginta duraverat, magnitudine duplum ejus.*

ε'. Κλεοπάτρας εἰς τὴν Ιουδαίαν παρουσία.
ς'. Ως Ηρώδης ἐπολέμησεν Ἀρέτᾳ, καθ' ὃν καιρὸν Αντώνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐν τῇ κατ' Ακτιον νικᾶται μάχῃ.
ζ'. Περὶ τοῦ γενομένου σεισμοῦ κατὰ τὴν Ιουδαίαν, καὶ τῆς φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων καὶ βοσκημάτων.
η'. Λόγος Ηρώδου πρὸς τοὺς Ιουδαίους ἀθυμοῦντας πρὸς τὰ πάθη καὶ τὴν ἥτταν τὴν γενομένην.
θ'. Ως ἀνάγκην ἔχων Ηρώδης ἀπεῖναι πρὸς Καίσαρα νενικηκότα, ἀναιρεῖται Υρκανόν· [a] καὶ ὡς ἔσχε παρὰ Καίσαρος τὴν βασιλείαν, καὶ παρέπεμψεν αὐτὸν ἐπ' Αἴγυπτον.
ι'. [b] Ως Ηρώδης ἀφικόμενος εἰς Αλεξάνδρειαν ὑπὸ Καίσαρος πολλὰ φιλοφρονηθεὶς ἐτιμήθη.
ια'. Ως ἐπανελθὼν [c] ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου ψευδέσι διαβολαῖς παρωξύνθη τὴν γυναῖκα Μαριάμμην ἀποκτεῖναι.
ιβ'. Περὶ τοῦ λιμοῦ κατὰ τὴν Ιουδαίαν καὶ Συρίαν γεγονότος, καὶ ὡς διέσωσε τὰ τ' ἄλλη καὶ τὰς πόλεις Ηρώδης.
ιγ'. [d] Περὶ κτίσεως πόλεων Ελληνίδων, ἃς Ηρώδης ὁ βασιλεὺς ἀθαυμάστους ἐποίησεν.
ιδ'. Ως Ηρώδης, [e] καθελὼν εἰς ἅπαν τὸν ἀρχαῖον τῶν Ιουδαίων ναόν, ἄλλον αὐτ' ἐκείνου ἀνέστησε μεῖζον πολλῷ ἐτῶν ἑξήκοντα, διπλοῦν τοῖς μέτροις ὑπάρχοντα.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [f] ιη'.

FLAVII JOSEPHI

ANTIQUITATUM JUDAICARUM

LIBER DECIMUSQUINTUS.

Continet hic liber tempus annorum XVIII.

CAP. I.

De Polliane & Samea. Herodes primos amicorum Antigoni interficit, & pecuniam ab urbe exigit: Antonius Antigonum securi ferit.

UT quidem Sosius & Herodes Hierosolyma vi ceperint, & Antigonum captivum *fecerint*, superiore libro declaravimus: quæ vero ei cohærentia sunt nunc persequemur. Postquam autem Herodes totius Judææ principatum ade-

ΚΕΦ. α'.

Περὶ Πολλίωνος καὶ Σαμαίου. Ηρώδης τῶν Αντιγόνου φίλων τοὺς πρώτους ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν ἀργυρολογεῖ· Αντώνιος πελεκίζει Αντίγονον.

ΣΟΣΙΟΣ μὲν οὖν καὶ Ηρώδης τὸν κατὰ κράτος ἔλαβον Ιεροσόλυμα, καὶ τοὺς τούτοις αἰχμαλώτους Αντίγονον, ἃ τοῖς ἡμῖν ἐδήλωσε βίβλος· τὰ δὲ ἐκείνης συνεχῆ νῦν ἐρῶμεν. [g] ἐπειδὴ δὲ τῆς ὅλης Ιουδαίας ἐκράτει τὸν ἀρχιε-

Ηρώδης,

[a] Sic in *MS. Vat.* Ως Ηρώδης ἔσχεν ἐ π. in *cæteris.* [b] Hoc lemma habuimus è *Cod. Vat.* [c] Illa ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου accepimus è *Cod. Vat.* [d] Iterum è *Cod. Vat.* Κτίσις π. Ε. ὃς Ηρώδης ἐποίησεν in *reliquis.* [e] Ita demum è *Cod. Vat.* Ως καθελὼν ὁ Ηρώδης τὸν ἀρχαῖον τῶν Ιουδαίων ναὸν, ἄλλον αὐτὸν ἀνέστησε μεῖζον ἐτῶν ἑξ. διπλοῦν τοῖς μέτροις. [f] Ita *Baſ. Voſſ. Vat. Gall.* 2. 3. & *Epiphanii* librorum pars maxima. in nonnullis XVII. proculdubio errore. Vide *Voſſium* in *Chronol. S.* c. 14. p. 157. [g] Ita *Bud.* & *Epiphan.* ἐπειδὴ γὰρ in *Editis Aliiſque.*

[a] Sic

Ηρώδης, τῆ κατὰ τὴ πόλιν πλήθυς [a] ὅσοι μὲν ἦσαν ἰδιωτεύοντες ἔτι τοῖς ἐκείνῳ φερομένοις, εἰ προαγωγὴ τούτους ἐποιεῖτο, τοὺς δὲ τοῖς τ' ἀντιπάλων ἑλομένους οὐκ ἐπέλιπε τιμωρούμενος καὶ κολάζων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἐπιμῶντο δὲ μάλιστα παρ' αὐτῷ Πολλίων [b] ὁ Φαρισαῖος καὶ [c] Σαμέας ὁ τούτου [d] μαθητής. πολιορκουμένων γὰρ τ' Ιεροσολύμων, οὗτοι συνεβούλευον [e] τοῖς πολίταις δέξασθαι τὸν Ηρώδην, ἀνθ' ὧν καὶ τοῖς ἀμοιβὰς ἀπελάμβανον. ὁ δὲ [f] Σαμέας οὗτος, καὶ [g] κεινομένου ποτὲ Ηρώδου τὴν ὀφλὴ θανάτου, προεῖπεν ὀνειδίζων Υρκανῷ καὶ τοῖς δικάζουσιν ὡς εἰσωθεῖς Ηρώδης ἅπαντας αὐτοὺς [h] μεταλύσεται. καὶ τοῦτο χρόνῳ προῆλθε, τοῦ Θεοῦ τοὺς λόγους αὐτοῦ τελειώσαντος.

Β'. Ἐν δὲ τῷ τότε κρατήσας τ' Ιεροσολύμων, πάντα συνεφόρει τ' ἐν τῇ βασιλείᾳ κόσμον· ἔτι καὶ τοὺς εὐπόρους ἀφαιρούμενος, καὶ συναγαγὼν πλῆθος ἀργυρίου καὶ χρυσίου, παντὶ τούτῳ τ' Αντώνιον ἐδωρεῖτο καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους. ἀπέκτεινε δὲ [i] πεντηκοντα πέντε τοὺς πρώτους ἐκ τ' αἱρέσεως Αντιγόνου, φύλακας προεισήσας ταῖς πύλαις τ' τειχῶν, ἵνα [k] μή τι συνεκκομισθῇ τοῖς τεθνεῶσι. καὶ τοὺς νεκροὺς ἡρεῖτο, καὶ πᾶν τὸ εὑρισκόμενον ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ τι κειμήλιον, ἀνεφέρετο τῷ Βασιλεῖ. πέρας τε κακῶν οὐδὲν λεῖπε. τὰ μὲν γὰρ ἡ πλεονεξία τοῦ κρατοῦντος διεφόρει τὸ χρεία γενομένου, τ' δὲ χώραν μένειν ἀγεώργητον ὁ ἑβδοματικὸς ἠνάγκαζεν ἔτος. συνεισήκει γὰρ τότε, καὶ σπείρειν ἐν ἐκείνῳ τ' γῆν ἀπηγορευόμενον ὅσην ἡμῖν. Αντώνιος δὲ, λαβὼν αἰχμάλωτον τ' Αντίγονον, δέσμιον ἔγνω μέχρι οὗ θελήσῃ φυλάττειν. ἐπεὶ δ' ἤκουσε νεωτερίζειν τὸ ἔθνος, καὶ οὐ τοῖς Ηρώδου μίσους εἶναι Αντιγόνῳ διαμένον, ἔγνω τοῦτον τὸν Αντιοχείᾳ [l] πελεκίσαι· ᾗδειν γὰρ ὑπὸ δαμῶς ἡρεμεῖν δυνάμενοι Ιουδαῖοι. μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππάδοξ λέγων οὕτως. "Αντώνιος μὲν "Αντίγονον τὸν Ιουδαῖον ἀχθέντα εἰς Αντόχειαν πελεκί- "ζει· καὶ ἔδοξε μὲν [m] οὗτος πρῶτος Ρωμαίων βασιλέα "πελεκίσαι, οὐκ οἰηθεὶς ἑτέρᾳ τρόπῳ μεταθεῖναι ἂν "τὰς γνώμας τῶν Ιουδαίων, ὥστε δέξασθαι τὸν ἀντ' "ἐκείνου καθεσταμένου Ηρώδην. οὐδὲ γὰρ βασανιζόμε- "νοι βασιλέα αὐτὸν ἀναγορεύειν ὑπέμειναν, οὕτως μέ- "γα τι ἐφρόνουν περὶ τοῦ προτέρου βασιλέως. τοιοῦτον "ἀπιμίαν ὤοντο μειώσειν τὸ πρὸς αὐτὸν μνήμης, μειώ- "σειν δὲ [n] καὶ τὸ πρὸς Ηρώδην μῖσος." ταῦτα μὲν ὁ Στράβων.

ptus est, quicunque ex urbana multitudine privati homines adhuc ab ipsius partibus stabant, eos ad honores promovebat, qui vero ab adversariis faciebant, eos quotidie ulcisci & suppliciis afficere non intermittebat. Erant autem apud eum in præcipuo honore Pollio Pharisæus & Sameas ejus discipulus. nam hi *duo*, obsessis Hierosolymis, civibus consuluerant, ut Herodem *in urbem* admitterent: quam ob rem gratiam ab eo consequebantur. Idem vero ille Sameas, cum Herodes olim in capitis judicium vocaretur, exprobrandi causa Hyrcano & judicibus prædicebat Herodem conservatum ipsos omnes ulturum esse. id quod temporis processu accidit, Deo faciente ut verba ejus comprobaret eventus.

Herodes suos promovet, Antigonianos interficit.

Pollio & Sameas honoribus auctii.

2. Tunc igitur Hierosolymis potitus *Herodes*, omnia regia ornamenta congerebat, & insuper locupletibus spoliatis, magnam argenti aurique vim contraxit, & his omnibus Antonium ejusque familiares donabat. Interfecit etiam quadraginta quinque primos Antigoniarum partium, constitutis ad murorum portas custodiis, ne quid cum mortuis efferretur. Neque non mortui excutiebantur, & quicquid erat inventum argenti, aut auri, aut rerum preciosarum, ad regem referebatur. denique malorum modus erat nullus: partim propter summam dominantis, qui indigeret, avaritiam; partim quod terram incultam manere cogebat annus septimus. tunc enim instabat, & in illo nobis ne terram seramus interdictum est. Antonius autem, cum captivum cepisset Antigonum, decreverat usque ad triumphum servare vinctum. Sed cum audiret rebus novis studere gentem, & præ Herodis odio benevolentiam erga Antigonum retinere, statuit eum Antiochiæ securi feriendum: alioquin quiescere Judæi minime poterant. verbisque meis testimonium perhibet Strabo Cappadox, ita dicens. "Antonius An- "tigonum Judæum Antiochiam perductum "securi ferit: & hic quidem Romanorum "primus, visus est regem securi percussisse; "ratus non posse alia via flecti Judæorum ani- "mos, ut Herodem in illius locum suffectum "*pro rege* agnoscerent. nam ne tormentis qui- "dem adigi poterant, ut eum regem appella- "rent; adeo magna illis opinio erat de priore "rege. Fore igitur existimavit, ut memoria "ejus ignominiâ *sensim* minueretur, & odium "illorum in Herodem *paulatim* mitigaretur. *Atque* hæc quidem Strabo.

Judæi divitiis spoliari.

Antigonus securi percussus.

Ea de re testimonium Strabonis.

a Sic *Vat.* & *Busb.* ὅσοι in *reliquis*. *b* Ita è *Cod. Busb.* in *cæteris* deest articulus. *c* Σαμαίας. *Busb.* Σαμεῖος malit *Drusius* in *Observat.* l. IX. c. 22. Vide *Annott.* ad p. 626. v. 19. *d* Vide *Seldenum* in *uxore Hebr.* l. 3. c. 20. *e* Eo ordine *Busb.* δέξασθαι τοῖς πολίταις in *cæteris*. *f* Cum Σαμαίας habeat *Cod. Busb.* ideo Σαμέας pro Πολλίων rescripsi. quo modo (nisi ἀμφίτομα fuerit μνημονικὸν *Josephi*) scribi debere monuerunt Viri doctissimi; *Drusius*, loco jam citato, *Casaubonus* in *Exercit.* contra *Baronium*, p. 56. *Montacutius* in *Exercit.* VI. p. 231. & *Vorstius* de *Synedriis Hebræorum*, §. 12. *g* Καὶ κειν. Ηρώδου πρώην *Busb.* *h* Ita cum *Cod. Busb. Epiphanii* libris, ipsoque *Josepho*, l. 14. p. 626. ἀπολύσεται in *reliquis*. *i* Τεσσαρακοντα τὸν πε. *Busb.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus. *k* Ita cum *Busb.* & *Epiphanio*, qui vertit, *ne quid deportari posset cum defunctis*. atque hanc veram esse lectionem declarant sequentia, τὰ τοὺς νεκροὺς ἠρεῖτο, *scilicet*, ne quid inde auri argentive exportaretur in feretris, in quibus mortui efferebantur. *l* Cum *Josepho* facit *Plutarchus* in *Antonio*. At *Dio* l. 49. Αντίγονον ἀκρίτου σταυρῷ προσδήσας. *Euseb.* ad A. MDCCCCLXXVIII. Αντίοχος διαμαχεσάμενος ἀναιρεῖται. Ubi *Scaliger* fortasse nimis rigide, qui hos auctores sibi contrarios facit. Nam non necesse est πολλὰ διαμαχεσάμενος interpretari, *post multa tandem prælia*. sed sufficiat ita reddere, *cum multum repugnasset*, ut apud *Euripidem* Ἀμφίτομαι τὸ μὴ θανεῖν. Atque nihil aliud innuisse videtur *Dio*, quam Antigonum alligatum ad palum securi percussum fuisse. nam σταυρὸς apud *Thucydidem* aliosque *auctores Græcos* nihil aliud denotat quam ξύλον ὀρθόν. idemque plane significat vox Danica *stawre*, Græcæ certe originis, & apud Anglos-septentrionales *stowre*. *m* Videsis *Seldenum* l. 2. de *Synedriis*, c. 13. §. 9. *n* Illud καὶ è *Cod. Vat.*

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimiſſus ad Herodem rediit: quæque moliebatur Alexandra, quando Ananelum pontificem creari audiverat.

Hyrcanus pontifex apud Parthos captivus.

CUM autem Herodem regnum occupaſſe fama accepiſſet Hyrcanus pontifex, tum enim apud Parthos captivus erat, ad Herodem venit, captivitate liberatus in hunc modum. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces cum Hyrcanum, qui primo pontifex factus eſt & deinde rex, & fratrem Herodis Phaſaëlum captivos feciſſent, eos ad Parthos ábducebant. Et Phaſaëlus quidem non ferens in vinculis per dedecus vitam agere, & cum gloria mori ſatius eſſe ducens quam quomodocunque vivere, ipſe ſua ſe manu jugulavit, ſicuti jam ante diximus.

II. *Id agit, contra nitentibus Judæis, ut ad Herodem redeat.*

2. Hyrcano vero *ad Parthos* deducto, Phraates Parthorum rex, cum generis ejus nobilitatem audiiſſet, clementius eum tractavit. atque ideo eum è vinculis dimiſit, & Babylone degere conceſſit, ubi erat etiam Judæorum multitudo. Illi Hyrcanum ut pontificem & regem honorabant, ut & univerſa Judæorum gens, quæ uſque ad Euphratem incolebat: id quod ei gratum erat. Sed cum Herodem regnum adeptum intellexiſſet, ſpem novam concepit, tum quod jam ab initio erat amico in Herodem animo, tum quod eum memorem fore putabat beneficii accepti, cum eum, in judicium vocatum & morte mulctandum, periculo & ſupplicio liberavit. Itaque hac de re Judæis ſermonem injecit, qui ipſum frequentabant. At illi eum retinere, & ut maneret ſuadere, officia & honores commemorantes, nihilque ei deeſſe quod ad dignitatem ejus ut pontificis atque regis *tuendam augendamque* ab illis præſtari poteſt: quodque majus eſſet, hæc eum Hieroſolymis propterea conſequi non poſſe, quod corpus ab Antigono mutilatum haberet; atque beneficia non pariter à regibus referri, quæ privati acceperint, mutante eos non parum fortuna.

Ejus reditui vafro conſilio favet Herodes.

3. Cum iſta ei è re ſua eſſe ſuggererent, diſcedere tamen cupiebat Hyrcanus: & literis eum monuit Herodes, ut Phraatem oraret & qui illic eſſent Judæos, ne ei communem regni poteſtatem habituro inviderent. Nunc enim tempus eſſe & ſibi referendæ illi gratiæ, qui ab eo nutritus & conſervatus fuiſſet, & illi accipiendæ. Hæc Hyrcano ſcribens, mittit etiam ad Phraatem legatum Saramalam, & complura dona: eum etiam comiter orans ne ſe homini bene de ſe merito gratiam referre prohiberet. Verum hoc non erat illud quod adeo deſiderabat: ſed, quoniam præter meritum principatum tenebat, mutationes haud abs re veritus eſt, quærebatque Hyrcanum in poteſtate ſua habere, aut etiam omnino tollere. id quod poſtea faciendum curavit.

Honorifice excipitur Hyrcanus.

4. Cæterum tunc, poſtquam ſpei plenus aderat, à Partho dimiſſus & à Judæis pecunia

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ὑρκανὸς ὑπὸ τῶν Πάρθων ἀφεθεὶς πρὸς Ἡρώδην ὑπέστρεψεν· οἷά τε ἔπραττεν Ἀλεξάνδρα, ὅτι Ἀνάνηλον ἀρχιερέα ἀποδεδεῖχθαι ἠκηκόει.

Κατασχόντος δὲ τὴν βασιλείαν Ἡρώδην, πυθόμενος Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεύς, ὃν δὲ αὖ Πάρθοις αἰχμάλωτος, ἀφικνεῖται πρὸς Ἡρώδην τὴν αἰχμαλωσίας ἀπολυθεὶς [a] τρόπῳ τοιῷδε. [b] Βαρζαφάρνης καὶ Πάκορος οἱ τῶν Πάρθων στρατηγοί, λαβόντες αἰχμαλώτους Ὑρκανὸν τὸν πρῶτον ἀρχιερέα γενόμενον εἶτα βασιλέα, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδου Φασάηλον, εἰς Πάρθους ἀπῆγον. καὶ Φασάηλος μὲν οὐ φέρων τὸν ἐν τοῖς δεσμοῖς αἰσχύνην, πάσης δὲ ζωῆς κρείττονα τὸν μετὰ δόξης ἡγούμενος θάνατον, αὐτὸς ἑαυτῷ χεῖρας φονεὺς κατὰ τοῦτον ἐγένετο.

Β'. [c] Ὑρκανῷ δ' ἀναχθέντι, Φραάτης ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν ὀλιγωρίαν μὲν οὐκ ἐπεδείξατο, ὃ δὲ εὐγενείας αὐτοῦ λόγιμον προσεπεφύκει. λόγῳ τοῦτο δεσμῶν μὲν ἀφῆκεν, ἐν Βαβυλῶνι δὲ κατάγειν παρεῖχεν, ἔνθα καὶ πλῆθος ἦν Ἰουδαίων. ὅτοι τὸν Ὑρκανὸν ἐτίμων ὡς ἀρχιερέα καὶ βασιλέα, καὶ πᾶν τὸ μέχρις Εὐφράτου ἐνοίκουν Ἰουδαίων ἔθνος. τῷ δ' ἦν ἀγαπητὰ ταῦτα. πυθόμενος δὲ τὸν Ἡρώδην παρειληφέναι τὴν βασιλείαν [d] ἀντιμεταχορεῖ τὰς ἐλπίσιν, ἐξ ἀρχῆς τε φιλοτόργως διακείμενον, καὶ τῆς χάριτος ἐπομνησθήσεσθαι προσδοκῶν, ὅτι κινδυνεύοντα, καὶ μέλλοντα θανάτῳ ζημιοῦσθαι, τοῦ κινδύνου καὶ τῆς καλάσεως ἐρρύσατο. λόγους οὖν [e] προσφέρετο τοῖς Ἰουδαίοις, ἴσως παρ' αὐτὸν [f] ἐσπουδακόσι. οἱ δὲ κατεῖχόν τε καὶ μένειν ἠξίουν, τάς τ' ὑπουργίας ἅμα καὶ τὰς τιμὰς λέγοντες, ὡς οὐδὲν οὐδεὶς αὐτῷ ἔστ' ἐς τὸ ἀρχιερεῖς ἢ βασιλεῖς τιμᾶς ἐξ αὐτοῦ εἶναι καὶ τὸ μεῖζον ὅτι μηδὲ ὁλῷ τούτων μεταλαβεῖν δύναται, κατὰ λώβην δ' σώματος ὑπ' Ἀντιγόνου πάθοι, τάς τε χάριτας οὐκ ὁμοίως ἀποδίδοσθαι παρὰ τῶν βασιλέων ἢ ἐλαύνοντες ἰδιωτεύοντες, ἐξαλλαττούσης αὐτοὺς οὐκ ὀλίγως τῆς τύχης.

Γ'. Τοιαῦτα κατὰ τὸ συμφέρον ὑποτιθέντων, Ὑρκανὸς πόθον εἶχεν ἀπιέναι· καὶ γράφει Ἡρώδης παρακέλευσθαι Φραάτῃ καὶ τοῖς ἐκεῖ Ἰουδαίοις, μὴ φθονῆσαι δυνάμεως κοινῇ ἔξοντι τὴν βασιλείαν. ἄρτι γὰρ εἰς καιρὸν αὐτῷ μὲν ἐκτῆσαι τὰς χάριτας ἂν εὖ πάθοι, καὶ τραφεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ σωθείς, ἐκείνῳ δὲ κομίζεσθαι τοιαῦτα γράφειν Ὑρκανῷ, πέμπει καὶ δῶρα τῷ Φραάτῃ προσφυτλῇ [g] Σαραμάλαν, καὶ δῶρα πλείω, μὴ ἀφαιρούμενος τὰς εἰς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ χάριτας, ὁμοίως φιλανθρωπευόμενος. ἵν' ὑπ' ἐκείνου ἡ ἀσφάλεια· διὰ δὲ μὴ καθ' ἀξίαν αὐτὸς ἄρχειν, ἐδεδοίκει τὰς ἐξ εὐλόγου μεταβολάς, ἢ τὸν Ὑρκανὸν ὑποχείριον ἔχειν ἔσεσθαι, ἢ καὶ πάσαις ἐκποδὼν ποιήσασθαι. τοῦτο δ' ἔπραξεν ὕστερον.

Δ'. Τότε μέντοι ἐπιδὴ παρῆν [h] πεπεισμένος, ἀφέτου τε Πάρθου καὶ τῶν Ἰουδαίων χρήματα πολλὰ

a Τούτῳ τῷ τρόπῳ Bunb. b Βαρζαφερνάσης Vat. Βαρζαφαρνάσης Gall. c Hîc dativus abſolutus loco genitivi, ſicuti alibi apud *Joſephum*, *Elianum*, *Alioſque*. Ἀναχθέντι δ' αὐτῷ πρὸς Φραάτην τὸν βασιλέα ὑπατίνος ἐπιστέλλει σφενδόνης, ἀφ' οὗ τὸ τοῦ εὐγενοῦς αὐτῷ ἀφέσεως, καὶ δεσμῶν μὲν αὐτὸν ἀφῆκεν Bunb. d Αντιμεταχώρει Bunb. e Προσφέρει Bunb. f Εσπουδακὸς Bunb. g Σαραμάλαν

a Πα-

μένων, ἀπάσῃ τιμῇ ἀφεδέξαμενος αὐτόν, ἔν τε τοῖς συλλόγοις τὸ πρῶτον ἔνεμε τόπον, καὶ πρὸς τοὺς ἑστιάσεις προκαθιζάνων ἐξηπάτα, πατέρα καλῶν, καὶ [a] παντελῶς ὁ δὲ Βαβυλῶνος ἀνύποπτον προσματοῦμενος. [b] ἐπεκαθίζατο δὲ καὶ τἄλλα πρὸς ὃ συμφέρον τῇ ἀρχῇ, ἐξ ὧν αὐτῷ καὶ τοὺ περὶ τὴν οἰκίαν ἐφασιάσθη. φυλατόμενος γὰρ τινα τῶν ἐπισήμων [c] ἀποδεικνύειν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ, μεταπεμψάμενος ἐκ Βαβυλῶνος ἱερέα τὸν ἀσημότερον [d] Ἀνάνηλον ὀνόματι, τούτῳ τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσιν.

ε'. Εὐθὺς οὖν οὐκ ἤνεγκεν Ἀλεξάνδρα τιμὴν ἐπήρειαν, θυγάτηρ μὲν Ὑρκανοῦ, γυνὴ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου βασιλέως, ἐξ Ἀλεξάνδρου παῖδας ἔχουσα· [e] τὸν μὲν ἄρα κάλλιστον, Ἀριστόβουλον καλούμενον, τὴν δ' Ἡρῴδῃ συνοικοῦσαν Μαριάμμην, εὐμορφίᾳ ἀξιόσημον. ἐπετάρασσε δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερε τὴν ἀτιμίαν τοῦ παιδὸς, εἰ τοιούτου ὄντος τὴν ὑπολήψιν τις ἀξιώσειε τῆς ἀρχιερωσύνης· καὶ γράφει Κλεοπάτρᾳ, μυσταγωγοῦ τινὸς αὐτῇ συμπρασσομένου τὰ τοιαῦτα κομιδῇ τὰ γραμμάτων, αἰτεῖσθαι παρ' Ἀντωνίου τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην.

ς'. Ἀντωνίου δὲ ῥᾳδιόμοτρον ὑπακούοντος, ὁ φίλος αὐτοῦ [f] Δέλλιος [g] εἰς Ἰουδαίαν ἐλθὼν ὅτι τινὰς χρείας, ὡς ἔδει τὴν Ἀριστόβουλον, [h] ἠγάσθη τε τὴν ὥραν, καὶ ὁ μέγεθος καὶ κάλλος ἐθαύμασε τοῦ παιδὸς, οὐκ ἧττον δὲ τὴν Μαριάμμην συνοικοῦσαν τῷ βασιλεῖ· καὶ δῆλος ἦν καλλίπαιδά τινα τὴν Ἀλεξάνδραν διειληφώς. ἐκείνης δὲ εἰς λόγους ἐλθούσης αὐτῷ, πάνθ' ὑφαρπάζειν ἀμφοτέρων εἰκόνας Ἀντωνίῳ ἀφικέσθαι. θαυμαστὸν γὰρ ὑδενὸς [i] ἀθετήσειν ὧν ἀξιοῖ. τούτοις ἐπαρθεῖσα τοῖς λόγοις Ἀλεξάνδρα, πέμπει τὰς εἰκόνας Ἀντωνίῳ. καὶ Δέλλιος ἐπεφαντάστο, λέγων οὐκ ἐξ ἀνθρώπων αὐτοῦ δοκεῖν ἀλλά τινων Θεῶν γενέσθαι τοὺς παῖδας. ἐπεφαντάστο δὲ δι' αὐτῶν πρὸς ἡδονὰς ἑλκύσαι τὸν Ἀντώνιον. ὁ δὲ, τῷ μὲν κόρῳ ἡδέσθη μεταπέμπεσθαι, γεγαμημένῳ Ἡρῴδῃ, καὶ τὰς εἰς Κλεοπάτραν ἀφιξολὰς ἐκ τοιούτου φυλατόμενος. ἐπέστειλε δὲ πέμπειν τὸν παῖδα σὺν εὐπρεπείᾳ, προσηθεὶς, εἰ μὴ βαρὺ δοκοίη. τούτων ἀπενεχθέντων πρὸς Ἡρῴδην, οὐκ ἀσφαλὲς ἔκρινεν, ὥρᾳ τε κάλλιστον ὄντα τὸν Ἀριστόβουλον, ἐκκομιδεκέτης γὰρ ὢν ἐτύγχανε, καὶ γένει προὔχοντα πέμπειν πρὸς τὸν Ἀντώνιον, ἰσχύοντα μὲν ὡς οὐκ ἄλλον [k] τότε Ῥωμαίων, ἕτοιμον δὲ τοῖς ἐρωτικοῖς αὐτὸν ὑποθεῖναι, καὶ τὰς ἡδονὰς ἀκωλυμελύπους ἐκ τοῦ δύνασθαι ποιεῖσθαι. ἀντέγραψεν οὖν, ὡς, εἰ μόνον ἐξέλθοι τῆς χώρας τὸ μειράκιον, ἅπαντα πολέμου καὶ ταραχῆς ὑποπλησθήσεται, Ἰουδαίων ἐλπισάντων μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ὑπ' ἄλλῳ βασιλεῖ.

ζ. Τούτοις δὲ παραιτησάμενος τὸν Ἀντώνιον, ἔγνω μὴ μέχρι παντὸς ἀτιμάζειν τὸν παῖδα καὶ τὴν Ἀλεξάνδραν. ἀλλὰ καὶ τὸν

instructus, cum eum honorificentiſſime excepiſſet *Herodes*, primam in conventibus ſedem ei tribuebat, & in conviviis accubandi loco ſuperiore cedendo eum decipiebat, patrem appellans, & omnem inſidiarum ſuſpicionem amoliens. Quin & alia fecit ad tuendum principatum, quæ ei domeſticam ſeditionem excitarunt. Ut enim caveret ne quem ex illuſtribus pontificem crearet, evocat à Babylone quendam Ananelum nomine ſacerdotem, eique pontificatum dat.

& in magno honore habetur.

Ananelo Herodes dat pontificatum.

5. Hanc igitur contumeliam protinus non tulit Alexandra Hyrcani filia, Alexandri Ariſtobuli regis filii conjux, quæ ex Alexandro liberos habebat; alterum quidem pulchritudine præcellentem, nomine Ariſtobulum, alteram vero nuptam Herodi Mariamnem, formæ venuſtate inſignem. Verum *animo* turbata erat, & pueri ignominiam ægre ferebat, ſi eo ſuperſtite adſcitus quidam pontificatu donaretur: atque *adeo* ſcribit Cleopatræ, (fidicine quodam operam ſuam ei præſtante ut recte perferrentur literæ) ut puero ab Antonio peteret principatum.

Quam ob rem turbatur Alexandra, & filio per Cleopatram ab Antonio pontificatum petit.

6. Antonio autem ſegnius obtemperante, ejus amicus Dellius, qui tum forte in Judæam propter quædam negotia venerat, ut vidit Ariſtobulum, & pueri venuſtate *plane* obſtupuit, & proceritatem *ejus* & pulchritudinem admiratus eſt, neque minus Mariamnem regis conjugem: ac ſe pulchrorum matrem natorum Alexandram exiſtimare præ ſe ferebat. Cumque illa cum eo in colloquium veniſſet, perſuadet ut depictas amborum imagines Antonio miſſum iret. iis enim viſis, nihil non ab illo impetraturam eſſe. His verbis elata Alexandra, picturas Antonio mittit. Et Dellius rem in immenſum exaggeravit, dicens non ab hominibus ſed à quopiam Deo natos videri ſibi pueros. eo enim animo ipſe id agebat, ut ad voluptates Antonium alliceret. Ille vero puellam quidem accerſere verecundatus eſt, quod ea Herodi nupta foret, & apud Cleopatram ex ejuſmodi re criminationes vitaret: ſed * ut puerum mitteret ſcripſit, idque honeſte fecit, addens, niſi grave videretur. His ad Herodem perlatis, haud *ſibi* tutum eſſe judicavit, forma & ætate florentem Ariſtobulum (erat enim annorum ſexdecim) & genere præſtantem mittere ad Antonium, hominem eo tempore Romanorum vel potentiſſimum, eundemque paratum ut illo ad amores *ſuos* uteretur, & voluptates inverecunde (quoniam quicquid ſibi lubebat facere poſſet) conquirentem. Reſcripſit igitur Herodes, ſi vel pedem è regione efferret adoleſcentulus, fore omnia belli turbarumque plena, Judæis mutationes reſque novas *ſub* alio rege ſperantibus.

Dellius perſuadet Alexandræ ut Ariſtobuli & Mariamnes picturas Antonio mittat.

Ariſtobulum ad ſe mittendum poſtulat Antonius: ſed per Herodem ſtetit, quo minus mitteretur.

7. Cumque ita Antonio ſe excuſaſſet, ſtatuit *ille* puerum & Alexandram non omnino expertes honoris relinquere. Quin etiam uxo-

Herodes ſtatuit ab Ariſtobulo & Alexandra gratiam inire.

re

a Παντελῶς *Busb.* b Ita cum *Cod. Busb.* ἐπεκαθίζατο in *cæteris.* c Ἀποδεικνύειν ἀρχιερέα τοῦ λαοῦ *Busb.* d Ἀνάνηλον paſſim in *Codd. Busb. & Vat.* e Ita *Busb. Vat. & Zonar.* τὸν μὲν ἄρα κάλλιστον in *Editis Aliiſque.* f Hic Dellius (inquit *Uſſerius*) fuit Hiſtoricus ille, cujus apud *Plutarchum* in Antonio facta eſt mentio, & cujus epiſtolæ laſcivæ ad Cleopatram ferebantur, ut in *Oratione Suaſoria prima* retulit *M. Seneca*, quem & turpi conſuetudine ipſi Antonio devinctum fuiſſe innuit *Dio*, lib. 49. p. 415. Vide *Voſſium* de *Hiſt. Gr.* l. 6. c. 15. g Εἰς τὴν Ἰουδαίαν *Busb.* h Ita *Busb. & Vet. Interpr.* ἠγάσθη in *cæteris.* i Ἀπιστήσειν *Busb.* quod forſan olim margini appoſitum, ἐξηγήσεως ἴσως. Nam ἀθετήσειν cum genitivo conſtrui notavit *Suidas*, atque vocem per *fraudari* vel *fraudare* alicubi interpretatur *Valla*, ut dicunt *Lexicographi.* k Ἐν τῷ τότε Ῥωμ. *Busb.* τῶν τότε Ῥωμ. *Vat.* * Scripſit ut aliquo honeſto prætextu puerum ad ſe mitteret, *Gelen.* cum honore, *Epiphan.*

a Μηδίπτη

re ejus Mariamne assiduis precibus illum obtundente, ut fratri suo pontificatum restitueret, cum & è re sua esse judicaret, ut ei in honore constituto non fas sit peregre abesse, convocato amicorum concilio graviter de Alexandra conquerebatur; dicens, "& ipsam clam
Herodis de Alexandra querela. "regno insidiari, & per Cleopatram id agere,
"ut ipse regno exueretur, & adolescens ope
"Antonii rerum administrationem susciperet,
"idque eam haud juste constituisse, quando &
"filiam suam de honoris possessione deturba-
"ret, & tumultus faceret in regno, quod ille
"multis laboribus ac periculis non levibus
"quæsisset, neque tamen ipsum, memorem eo-
"rum quæ nefarie egerit, desiturum esse se-
"met illis æquum præbere, sed & nunc, dice-
"bat, se filio ejus pontificatum dare, atque an-
"tea Ananelum pontificem creasse, quod pue-
"rulus omnino esset Aristobulus." Cum ista non temere, sed, quod maxime volebat, consulto & cogitato diceret, ut mulieres & amicos qui *tum forte* aderant, falleret, Alexandra vehementer affecta tum gaudio ex iis quæ non exspectaverat tum metu ne suspecta foret, cum lachrymis pro se verba faciebat, dicens, "se
Herodi se excusat Alexandra. "de sacerdotio quidem præ ignominia magno-
"pere laborasse, de regno vero nequaquam
"cogitasse, neque, si ad se delatum foret, il-
"*lud* velle accipere, ut quæ satis honoris ha-
"buerit, quod ille principatum teneret, &
"abunde securitatis *suæ* familiæ, quod is ma-
"gis quam alii ad imperandum à natura fa-
"ctus sit; atque nunc quidem sibi gratum esse
"honorem in filium collatum, se vero ad
"omnia *posthac* obedientem fore, veniamque
"petere si quid propter generis necessitudinem
"suique nimiam fiduciam rei indignitate com-
"morus inconsultius fecisset." Post hoc colloquium, majori etiam cum studio quam antea,
Gratia fitte reconciliata. fide invicem data in gratiam redierunt, omni ut videbatur suspicione sublata.

γυναικὸς Μαριάμμης ἐγκειμένης λιπαρῶς ἀποδοῦναι τἀδελφῷ τιὼ ἀρχιερωσύνη, καὶ συμφέρειν αὐτῷ κεῖνον, ἵνα μηδ' ἀποδημῆσαι δυνατὸν ᾖ τετιμημένῳ, σύλλογον ποιήσας τ φίλων, ἠπάτο πολλὰ τ Αλεξάνδραν· "κρίφα τε "βιβουλεῦσαι, λέγων, τῇ βασιλείᾳ, ᾗ ἅμα τ Κλεοπά-"τρας θεράπειν ὅπως αὐτὸς μὲ ἀφαιρεθῇ τ ἀρχιεί, τὸ δὲ "μειράκιον ἀντ' αὐτοῦ θωμάζοι τὰ θεάγματα δι' Αν-"τωνίου, καὶ ζῶντα βάλεσθαι μὲ ἀκείνῳ ᾗ δικαίως, ὑπό-"τε καὶ τ θυγατέρα σωναποστρώφη τ ὕσπες αὐτῇ τιμῆς, καὶ "παρεχὰς ὅτι τῇ βασιλείᾳ θεαγματεύοιτο, πολλὰ "πονήσαντος αὐτῷ, καὶ κτησαμένῳ κινδύνους τοῖς ᾗ τυχῶ-"σιν, ᾗ μιὼ, ἀπομνημονεύσας αὐτὸς ἂν ᾗ καλῶς ἀκεί-"νη θεάξειεν, ἀποφήσας ᾗ δικαίως εἰ θεὶ αὐτὸς, "ἀλλὰ καὶ νεῶ, ἔφη, διδόναι τῷ παιδὶ τιὼ ἀρχιερωσύνη, "καὶ πάλαι θεοκαταφήσασθαι Ἀνάνηλον, παιδίῳ παν-"τάπασιν ὄντος Αριστοβούλου." τοιαῦτα λέγοντ ὐκ ἀσκέπτως, ἀλλ' ὅπερ ἦξίου μάλιστα πεφενακισμένους, εἰς ἀπάτιω γυναικῶν καὶ τ συμπαραλαφθέντων φίλων, πεμπαθὴς ἅμα, καὶ χαρᾷ τ ᾗ θεοδοκηθέντων καὶ δίκη τῆς ἐσωφίας, Αλεξάνδρα μὲ δακρύων ἀπελογεῖτο, "περὶ "μὲν τ ἱερωσύνης, φαμένη, πᾶν ὁτιῶν ἐπ' ἀδοξίας ἀσυ-"δάσαι, βασιλείᾳ δὲ μήτε βλεπῆσθαι, μήτ' ἂν εἰ καὶ "θεσσίοι βάλεσθαι λαβεῖν, καὶ νεῶ ἀποχρώντως τιμῆς "ἔχουσα, ᾗ τ ἀρχιεῖ τιὼ ἀκείνῳ, καὶ τ ἀσφάλειαν "τιὼ ὐκ ᾗ δύνασθαι μᾶλλον ἑτέροις ἄρχειν αὐτὸν ἅπαντι "τῷ γένει θεῖσαν, νεῶ τε νεανιμένῃ ταῖς εὐεργεσίαις, "δέχεσθαι μὲν εἰς ᾗ υἱὸν τιὼ τιμιὸν, ἕωσθαι δὲ θεὸς πᾶν "ὑπήκοον, θωμεῖσθαι δὲ κἀν εἴ τι ᾗ τὸ γένος "καὶ τιὼ ᾗ σαν αὐτῇ παῤῥησίαν θεοπιέσθαι ἐπ' ἀνα-"ξιοπαθείαις ᾗ ἐσιέναι." ᾗτως ἀλλήλοις ὁμιλήσαντες [b] καὶ ἀσωδαμότερον ἢ ἦττον ὐ δεξιᾶς [c] διελύοντο, πάσης ὑποψίας ὡς ἐδόκει ἐξηρημένης.

III. CAP. III.

ΚΕΦ. γ'. γ'.

Quomodo Herodes Aristobulum pontificem constituit, & non multo post interficiendum curavit: utque coram Antonio causam super Aristobulo dicebat. Deque Josepho & Mariamne.

Ὡς Ηρώδης Αριστόβουλον ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' ὀ πολὺ ΔιαΦθαρεῖναι παρεσκεύασεν· καὶ ὡς πρὸς Αντώνιον τῶν εἰς Αριστόβουλον ἀπελογεῖτο. Περί τε Ιωσήπου καὶ Μαριάμμης.

Herodes Ananelo pontificatum abrogat.

IGitur Herodes Ananelum pontificatu protinus abdicavit, qui non erat, ut prius retulimus, ex indigenis, sed à Judæis oriundus ultra Euphratem in coloniam deductis. aliquammulta enim hujusce populi millia circa Babylonem habitatum deportata sunt: è quibus erat Ananelus, generis *inter eos* pontificii, quem Herodes jamdiu sibi consuetudine devinctum tenebat. Hunc ille quidem honoravit cum *primum* regnum adeptus est, ipse vero *postea* honorem ei abrogavit, ut domesticas turbas sedaret, contra leges faciens. * haud enim aliter quispiam honore isto privatus fuit,

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ηρώδης, εὐθὺς μὲ ἀφαιρεῖται τιὼ ἀρχιερωσύνην Ανάνηλον, [d] ὄντα μὲν, ὡς καὶ θρόσθεν εἴπομεν, ὐκ ἐπιχώριον, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτιω ἀποικισμένων Ιουδαίων. ᾗ γὰρ ὀλίγαι μυριάδες τοῦδε ᾗ λαοῦ θεὶ τιὼ Βαβυλωνίαν ἀποικισθῆσαν, ἔνθεν ἰὼν Ανάνηλος, ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι κατὰ συνήθειαν Ηρώδῃ συνδαζόμενος. τοῦτον αὐτὸς μὲν [e] ἐτίμησεν ὅτι τιὼ βασιλείαν παρέλαβεν, αὐτὸς δὲ καθέλυσεν, ὅτι τῷ παντὶ τὰς [f] οἰκίας παραχὰς, πανούργημα ποιῶν. ᾗ γὰρ [g] ἄλλως γέ τις ἀφῃρέθη τιὼ τιμιὼ ἅπαξ

a Malim ἐπιτηδὲς *Vat.* *b* Illa κὴ ασ. ἢ ἦττον οὐ δεξιᾶς non agnoscunt *Busb.* & *Zonar.* *c* Διελύοντο *Busb.* & *Vat.* *d* Aut totam hanc periochen (ὄντα μὲν ὡς κὴ σε. usque ad ἐπὶ τῷ παντὶ) tollendum esse existimo, ut quæ olim in *Josephi* codicibus non exstiterit, quod in *Epiphanii* versione de illa nec vola, quod dicitur, nec vestigium apparet: aut legendum, v. 41. ἐκ ἀρχιερατικῆς γένους, ᾗ πάλαι &c. & vertendum, *inde Ananelus, erat non quidem ex pontificio genere, quamvis* (ita hoc loco ὲ pro καίπερ reddendum est) *ob veterem consuetudinem Herodi esset in pretio. Phaleiranus* in *Dissert.* de *Ablatione sceptri* &c. Verum quid vetat, quo minus ἀρχιερατικῆς γένους retineamus, cum verba intelligi possint de genere pontificali Judæorum Babyloniorum, non Judæorum familiæ Asamonæorum, qui quidem illustres erant, cæterique omnes, si cum iis contendantur, pro obscuris & ἀσημοτέροις habendi. *e* Ετίμησεν τιὼ βασιλείαν παραλαβὼν, αὐτὸς ᾗ καθέλυσεν *Vat.* *f* Ita *Busb.* & *Epiphan.* οἰκείας in cæteris. *g* Sic lego. ἄλλως γέ τις in libris. *Epiphanius* vertit, *nam non licebat aliquem honore semel accepto privari.* At *Seldenus* in hunc modum, *neque enim solebat honor hic semel assumptus abrogari.* * *Id est*, non enim sine injuria quispiam &c.

a Sic

ἅπαξ παραβαίνων. ἀλλὰ τοῦτος μὲν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔλυσε τὸν νόμον, ἀφελόμενος μὲν Ἰησοῦν, καταστήσας δὲ τὸν ἀδελφὸν Ὀνίαν· δεύτερος δὲ Ἀριστόβουλος Ὑρκανὸν ἀφείλετο τὸν ἀδελφὸν, Ἡρώδης δὲ τρίτος [a] ἀνιππαρέδωκε τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀριστοβούλῳ τῷ παιδί.

Alexandra Herodi ſuſpecta obſervatur.

Β'. Καὶ τότε μὲν ἐδόκει πεφαρμακεύκεναι τὰ περὶ τὴν οἰκίαν. ἐκ μὲν ὧν εἰκὸς ἦν ἀφαλλαγὴς ἀνυπόπτως διεπέφη, τῷ Ἀλεξάνδρᾳ δοκεῖ τε τοῖς ἐγχειρισθεῖσιν ἤδη, καὶ χαριεῖ εἰ λάβοι νεωτέρων πραγμάτων ἀξιωκὼς δεδοικέναι. παρεσκεύαζεν οὖν ἔν τε τοῖς βασιλείοις ἀφαιρεῖσθαι, καὶ μηδὲν ἐπ' ἐξουσίας δρᾶν. ἐτηρεῖτο τε ἦσαν αἱ φυλακαὶ, λανθάνοντος ὑφ' ἑνὶ τῷ καθ' ἡμέραν διαγαν ἐπιτηδείως. ταῦτα πάντα κατὰ μικρὸν αὐτῇ ἐξηγρίου, καὶ μῖσος ὑπεφύετο. φρονήματος γὰρ ἔμπλεως οὖσα γυναικείου, ἐκ τῆς ἐπιτηδείας ἀνηξιοπάθει, [b] παντὸς ὕπνου ἀξιοῦσα μᾶλλον, ἢ τῆς παῤῥησίας στερισκομένη, τιμῆς εὐαρεπείᾳ, μὴ δουλείας καὶ [c] φόβου καταζῆν. ἔπεμπεν οὖν πρὸς τὴν Κλεοπάτραν [d] ἐφ' οἷς εἴη συνεχῶς ὀδυρομένη, καὶ παρακαλοῦσα βοηθεῖν αὐτῇ κατὰ δύναμιν. ἡ δὲ λαθοῦσαν ἐκέλευσεν ἐπ' Αἰγύπτου σὺν τῷ παιδὶ φεύγειν πρὸς αὐτὴν ἀποδιδράσκειν. ἐδόκει τε ταῦτα, καὶ τεχνάζεται τοιάδε. δύο λάρνακας, ὡς εἰς ἐκκομιδὴν νεκρῶν, παρασκευασαμένη, ταύτας αὐτῇ καὶ τὸν υἱὸν ἐνέβαλεν, ἐπιτάξασα τοῖς οἰκετῶν τοῖς συνειδόσι νυκτὸς ἐκφέρειν. ἦν δὲ τοῦτο τοῦτο ὅτι θάλατταν ὁδὸς αὐτοῖς, καὶ πλοῖον [e] ᾧ ἀφαπλεύσειν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔμελλον [f] παρεσκευασμένον. ταῦτα Σαββίωνι [g] τῶν ἐκείνης φίλων Αἴσωπος οἰκέτης αὐτῆς ἀπαγγέλλει προαισθόμενος, ὡς εἰδότι φράσας. πυθόμενος δὲ [h] Σαββίων, καὶ δὴ ἐκθεὼς Ἡρώδῃ φράσει, ὅτι τῶν ἐπιβουλευσάντων Ἀντιπάτρῳ κατὰ τὸν φαρμακείαν εἰς ἐνομίζετο, τὸ μῖσος [i] ἀπαλλάξεσθαι τῆς περὶ τὴν μίμησιν εὐνοίας προσεδόκησε. καὶ καταλέγει τῷ βασιλεῖ τὴν Ἀλεξάνδρας ἐπιβουλήν. ὁ δὲ, τὴν μὲν ἕως τῆς ἐγχειρήσεως ἐάσας προελθεῖν, ἐπ' αὐτοφώρῳ τῷ δράσμῳ συνέλαβε. παρῆκε δὲ τὴν ἁμαρτίαν, χαλεπὸν μὲν φόβῃ, εἰ καὶ σφόδρα βουλόμενον αὐτὸν [k] ἀφεῖναι, τολμήσας· οὐ γὰρ ἀναφέρεσθαι Κλεοπάτραν αἰτίαν ὅτι ᾧ πρὸς αὐτὸν μίσει λαβοῦσαν· ἐμφαίνων δὲ μεγαλοψυχίαν μᾶλλον ἐξ ἐπιεικείας αὐτοῖς συνεγκαλέσας· προῄκειτο μέντοι παντάπασιν αὐτῷ τὸ μεμεχθὸν ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ μὴ ταχὺ μηδ' ἅμα τοῖς πεπραγμένοις ἐδόκει πιθανώτερον εἰς τὸ λανθάνειν.

2. Et tunc quidem ſibi viſus eſt malis domeſticis remedium adhibuiſſe. neque tamen, ut par fuit, poſt gratiam reconciliatam à ſuſpicione vacuus erat, Alexandram tum ex præteritis conatibus cur vereretur ſibi juſtam cauſam eſſe arbitratus, tum ſi res novas moliendi occaſionem nacta ſit. Itaq; juſſit eam in regia degere, neque quicquam *per poteſtatem facere. Quin & cuſtodes eam ita obſervarunt, ut nihil præter quotidianam vivendi conſuetudinem agere poſſet quod non reſciſceretur. Hæc omnia eam paulatim exacerbabant, odiumque *mox* ſuccreſcebat. Cum enim ſuperbia muliebri eſſet inflata, curam ſuſpicioſam ſibi adhibitam indigne ferebat, malens quidvis potius pati, quam ut fiduciâ privata, honoris ſpecie in ſervitute & formidine vitam ageret. Mittebat igitur ad Cleopatram, de rebus ſuis continenter conquerendo, & illam ut ſibi pro viribus ſubveniret orando. Illa vero juſſit, ut clanculum cum puero ad ſe perfugeret in Ægyptum. id quod ei facere viſum eſt, & artem hujuſmodi comminiſcitur. Comparatis tanquam ad efferendos mortuos duabus arcis, in has ſeipſam & filium impoſuit, poſtquam famulis conſciis imperaſſet ut ſe noctu efferant. Erat autem inde iter eis ad mare, naviſque parata qua in Ægyptum navigaturi erant. Sed ejus famulus Æſopus, cum forte in Sabbionem ejuſdem amicum incidiſſet, quaſi cum conſcio loqueretur rem enunciat. Quo cognito Sabbion (qui prius Herodi inviſus eſſet, quod unus eorum eſſe putaretur qui Antipatri venenum porrexiſſent) ſperavit hujus indicii benevolentia ſeſe odio regis liberaturum. Regi itaque Alexandræ conſilium narrat. Ille vero paſſus eam uſque ad *rei* aggreſſionem procedere, cum jam in eo eſſet ut fugeret eam deprehendit. Delictum tamen ei condonavit, nihil duri, quamvis libenter in eam animadverſurus eſſet, *ſtatuere* auſus: († non enim Cleopatram, propter ſuum in eum odium, laturam putabat, ut illa accuſaretur) quin ea animi magnitudine videri voluit, ut eis clementia ignoviſſe putaretur: ſed omnino adoleſcentem è medio tollere ei propoſitum erat. Verum ut probabilius latere poſſet, non ſtatim id, neq; mox poſt illa quæ perpetraverant, faciendum videbatur.

Fugam adornat in Ægyptum.

A ſervo proditur; eique metu Cleopatræ ignoſcit Herodes.

γ'. Καὶ τὴν σκηνοπηγίας ἑορτάσας, ἑορτὴ δ' ἐστὶν αὕτη παρ' ἡμῖν εἰς τὰ μάλιστα τηρουμένη, ταύτας τὰς ἡμέρας ὑπερεβάλλετο, τῷ πρὸς εὐφροσύνας αὐτός τε τῷ ὅλοις πλῆθος ἅπ. ἐκίνησε δ' αὐτὸν ὅμως καὶ τὴν τοιαύτην διατεῦξαι τὰ περὶ τὴν προαίρεσιν ἐμφανῶς παροξύναν ὁ φθόνος. ὅ γὰρ μάρτυρον Ἀριστόβουλος, ἕβδομον ὅτι τοῖς δέκα γενοὺς ἔτος, ἐπειδὴ τῷ νόμῳ ἀνῆλθεν ὅτι τὸν βωμὸν συντελέσων τὰ θύματα, τόν τε κόσμον ἔχων τὸν τῆς ἀρχιερέως, καὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν

3. Cumque jam inſtaret umbraculorum feſtum, quod apud nos maxima cum ſolennitate ſervatur, eos dies præteriit, atque voluptati una cum populo ſeſe dedidit: quæ tamen res in cauſa fuit, ut eum invidia manifeſte ad id quod ſtatuerat celerius exſequendum incitarit. Nam adoleſcens Ariſtobulus, annos ſeptemdecim natus, cum ad aram ex lege ſacra facturus aſcendiſſet, & veſtitu pontificio indutus, & religionis ceremonias rite peragens,

Ut populus gaudio geſtit ex conſpectu Ariſtobuli.

a Sic in *pleriſque*. παρεδὼς τῷ ἀρ. Α. τ. παιδὶ, τὸν μὲ ἰδίων *Busb.* b Πασῶν ἀτυχοῦν *Busb.* c Φόβων *Busb.* & *Zonar.* d Forſan aliquis malit, ἐν αἷς εἴη συνοχαῖς. e Ita *Busb. Zonar* & *Epiphan.* ὃ ἀφαπλεύσειν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔμελλε in *cæteris.* f Sic *Vat.* & *Busb.* παρασκευασμένον in *cæteris.* g Σαββίων *Busb.* nec aliter in quibuſdam *Epiphanii* libris. h Ὑπαλλάξεσθαι *Vat.* & *Gall.* i Forſan βουλόμενον, ut apud *Æliannum*, ἐν οἷς βουλόμενος ἦν. k Διαφεῖναι *Busb.* * *Vel*, ſuapte auctoritate † *Vel*, non enim laturam Cleopatram putabat, ut illa *ideo* accuſaretur quod ipſum odio habuerit.

gens, tam pulchritudine quam magnitudine ætatem antecellens, neque non in forma plurimam generis ſui nobilitatem oſtendens, tum multitudo & impetu quodam mentis & voluntate in eum ferebatur, eiſque non obſcure avi ejus Ariſtobuli facta in memoriam redierunt. victique paulatim quo erant in ipſum animo palam faciebant, gaudentes ſimul & mœrentes fauſtiſque acclamationibus preces miſcentes, adeo ut populi in ipſum benevolentia facile perſpiceretur, & plus juſto *uti* in regno viderentur beneficiorum *prius* acceptorum teſtificationi ſtudere. His omnibus de cauſis decrevit Herodes, quod inſtituerat adverſus adoleſcentem perficere. Itaque feſtis tranſactis, cum Hierichunte epulatus eſſet ipſos excipiente Alexandra, id agebat ut blanditiis adhibitis in locum ſecurum adoleſcentem proliceret. quo facto ita ſe comparabat, ut ſimul cum eo luderet & juvenili licentia uteretur ad eum delectandum. Cum autem loci natura paulo æſtuoſior eſſet, congregati cito exierunt præ languore, & piſcinis adſtantes, quæ ſatis magnæ aulam circumfluebant, plagæ meridionalis calorem maximum refrigerabant. ac primum ſpectabant quoſdam è ſervulis & amicis *ſuis* natantes: deinde poſtquam provocante Herode adoleſcens quoque eis ſe miſcuiſſet, amici *Herodis*, quibus id negotii mandatum, cum jam tenebræ eſſent, per luſionis ſpeciem deprimere & mergere natantem non prius deſtiterunt, quam eum plane ſuffocaſſent. Atque ita quidem exſtinctus eſt Ariſtobulus, cum annos in univerſum octodecim vixiſſet, & pontificatum anno tenuiſſet, quem Ananelus iterum ſuſcepit.

Ariſtobulo Herodes inſidias ſtruit.

Ariſtobuli mors.

4. Cum autem id quod accidiſſet mulieribus nunciatum eſſet, ſtatim quidem ex mutatione *inexſpectata* fletus fiebat & luctus continuus ſuper mortuo ante oculos jacente; totaque urbs ſparſo rumore graviter dolebat, unaquaque domo calamitatem tanquam propriam & non alienam deflente. Sed in primis Alexandra, ubi filii interitum reſcivit, vehementer affecta eſt; majorem etiam dolorem capiens, cognito quo modo res perpetrata erat, cæterum neceſſe habens omnia patienter ferre, mali gravioris metu. Et ſæpe quidem eo ventum eſt, ut ſibi manus afferendo vitam finiret, tamen ſe cohibuit ſi forte vivendo poſſet opis aliquid conferre ad ultionem ejus qui per inſidias injuſte peremptus erat; proptereaque magis vitam retinebat: ac, diſſimulando ſe ſcire filium de induſtria necatum fuiſſe, exiſtimabat hoc ſibi ſatis eſſe ut aliquando factum ulciſci poſſet. Et illa quidem ſe reprimebat, ne eum ſuſpicaretur. Herodes vero omnibus qui foris eſſent fidem facere curabat, necem puero haud data opera illatam fuiſſe, non ſolum id agendo ut nihil ad luctus *ſolennes* deeſſet, verum etiam lachrymas emittendo, & ſe ex animo vereque lugere oſtendendo. ac fortaſſe à dolore victus fuerit ad conſpectum exſtincti in flore ætatis & pulchritudinis, tametſi arbitraretur pueri

Luctus Alexandræ ex morte Ariſtobuli.

Herodis diſſimulatio.

ὀκτιλῶν, κάλλει τε κάλλιστ@, καὶ μεγέθει τελέοι ἢ τοῖς τῆλι ἡλικίαις ὑπάρχοι, τῷ γε μὴν [a] περὶ τὸ γένους ἀξιώματ@ πλεῖστον ἐν τῇ μορφῇ ἀφαίνων, ὁρμή τε τῷ πλήθει τοῖς αὐτὸν εὐνοίας ἐγένετο, καὶ τῶν Ἀριστοβούλῳ τῷ πάππῳ πεπραγμένων [b] ὀφειλὴς μνήμη παρέστη. νικώμενοί τε κατὰ μικρὸν ἐξηλέγχοντο τὰς ἀληθείας, χαίροντες ὁμοῦ καὶ συγχόμενοι, καὶ φωνὰς εὐφήμους εἰς αὐτὸν ἀφιέντες εὐχὰς μεμιγμένας, ὡς ἐμφανῆ γενέσθαι τῆλι εὔνοιαν τῶν ὄχλων, καὶ προπεπονθέναι ὀφείλειν τῆλι ὧν εὖ πεπόνθεσαν ὁμολογίαν. Ὑπὲρ τούτοις πᾶσιν Ἡρῴδης ἔγνω τῆλι προαίρεσιν λῦσαι εἰς τὸ μεμφθῆναι ἐξεργάσασθαι. καὶ τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἱστία μὲν ἐν Ἱεριχοῦντι, δεχομένης αὐτὸν τῆς Ἀλεξάνδρας, φιλοφρονούμενος δὲ τὸ μειράκιον καὶ προσέλκων εἰς [c] ἀδεᾶ τόπον, ἕτοιμ@ λῦ συμπαίζειν καὶ νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως ἐκείνῳ. ὅ δὲ περὶ τὸ τόπον ἰδιώματος ψυχροτέρῳ τυγχάνοντες, συνειλεγμένοι τάχιον ἐξῆλθον ἀλύοντες· καὶ τὰς κολυμβήθρας ὑπεξάντες, αἳ μεγάλαι περὶ τῆλι αὐλῆλι ἐτύγχανον, ἀνέψυχον ὑπὸ θερμότατον τῆ μεσημβρίας. καὶ προῆντο μὲ ἐφ' ὧν [d] τοὺς νέοντας τῶ οἰκετῶν ἢ φίλων· ἔπειτα προσαχθέντος καὶ τοῦ μειρακίου τῷ καὶ τῷ Ἡρῴδῃ παιγνίων, τῶν φίλων οἷς ἕκαστα ὑπετέτακτο, σκότους ὑπιόντος, βαρῦντες ἀεὶ καὶ βαπτίζοντες ὡς ὑπὸ παιδιᾶ τηρέμενον, ὑπ' ἀνηκέστου καὶ παντάπασιν ἀποπνίξαι. καὶ διεφθάρη μὲν ὕπτως Ἀριστόβουλος, ὀκτωκαίδεκα [e] μὲν ἅπαντα βιοὺς ἔτη, ἢ δ' ἀρχιερωσύνην κεκτημένος ὀκταετῆ, ἣν Ἀνάηλος ἐκομίσατο πάλιν.

δ'. Ἐξαγγελθέντος δὲ τῆ πάθους ταῖς γυναιξὶν, εὐθὺς μὲν ὑπ' ἀμεταβολῆς θρηνῶ@ ἦν· ὑπὸ προσεμένῳ τῷ νεκρῷ καὶ πένθ@ ἄφατον· ἅπασα πόλις τῆ λόγῳ ἀφανισθέντ@ ὑφήλατο, πάσης ἑστίας οἰκειουμένης τῆλι συμφορᾶι ὡς ὑπ' ἐπ' ἀλλοτρίῳ γινομένῳ. Ἀλεξάνδρα δὲ καὶ μᾶλλον ὑπαθὴς ἦν συνέσει τῆς ἀπωλείας. τὸ μὲν ἀληθοῦ ὑπ' τῆ γνώσεων ὅπως ἐπεφέχθη πλεῖον ἔχουσα, τὸ δὲ χαρτερεῖν ἀναγκαῖον· ὑπὸ μείζον@ κακοῦ προσδοκίᾳ ποιουμένη. καὶ πολλάκις μὲν ἦλθεν αὐτοχειρίᾳ ἀφαγεάσθαι βίον, ἐπέσχεν δ' ὅμως εἰ δυνήσεται ζῶσα προσαρκέσαι τῷ κατ' ὀλίγον αἰῶνος διεφθαρμένῳ, τό τε πλέον ὑπεῦθεν αὐτῇ παρεκάτει βίον, καὶ τὸ μηδεμίαν ὑποψίαν ὑπολῦναι τῆ κατὰ προῖσαν ἀπολέσθαι υἱὸν ὑπὸ ἐμοῦ εἰς εὐχερείαν ἀμύνης νομίζειν. καὶ κεύειν μὲν ἐπειρᾶτο ἑαυτὴν τῆλι ὑποψίαν. Ἡρῴδης δὲ πᾶσι τοῖς ἔξωθεν πειθανῶς [g] ἐπεσκευάζετο, μὴ μετὰ προῖσας γενέσθαι τῷ παιδὶ τὸν θάνατον, οὐχ ὅσα προῖς πένθ@ ὑπεκδύων μόνον ἀλλὰ καὶ δάκρυσι χρώμεν@, καὶ σύγχυσιν τῆς ψυχῆς ἐμφαίνων ἀληθινήν. τάχα μὲν καὶ τῆ πάθους ὑποκριτ@ αὐτὸν, ὑπ' ὄψει τῆς τε ὥρας καὶ τῆ κάλλους, εἰ καὶ προῖς ἀσφάλειαν ὁ θάνατος

[a] Περὶ τὸ γένος *Busb. & Vat.* [b] Ἐναργὴς ἡ μνήμη *Busb.* [c] Ita *Busb.* prout ſupra alicubi. ἀϊδῆ in *Editis Aliiſque.* [d] Τοὺς νεανίσκους τῶ οἰκετῶν ἢ φίλων παρέβυσε *Busb.* τοὺς νέους τ. οἰ. ἢ. φίλων *Vat.* ſine παρεμένους. [e] Οὐ πάντα *Busb.* ὕπου τῶ ὀκταεπαίδεκα ἀνύσας ἐνιαυτὸν *Zonar.* [f] Ita *Busb. & Vat.* ἵστ in *Editis Aliiſque.* [g] Ἀπεσκεύαζετο *Baſ.* Ἡρῴδης δὲ πάντα ἐπαίδευεν, ἀπασκευαζόμεν@ [*amoliens*] τὴν ὑπόνοιαν, & διαχέων, & συγχέομεν@ &c. *Zonar.*

νατος δ' παιδὸς ἐνομίζετο· [a]δῆλον δ' ὡς ἀπολογίαν αὐτὰ προγραπτόμενος. τάγε μὴν εἰς τὴν πολυτέλειαν τῆς ἐκφορᾶς καὶ μᾶλλον ὑπερεξέβη, πολλὴν μὲν τὴν παρασκευὴν προθείς τε τοὺς θησαυροὺς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀρωμάτων ποιησάμενος, πολὺν δὲ συγκαταθάπτων κόσμον, ὡς ἐκπλῆξαι τὸ λυπηρὸν τῆς ὀργῆς τοῖς γυναιξὶν ἀληθινόν, καὶ παραμυθήσασθαι τούτῳ τῷ μέρει.

δ'. ε'. Τὴν δ' Αλεξάνδραν οὔπω μὴ ὑδὴν τοιούτων, ἀεὶ δὲ καὶ μᾶλλον ἡ μνήμη δακρύων παρέχουσα τὴν ὀδύνην ὀδυρτικὴν ἐποίει καὶ φιλόνεικον· καὶ γράφει τὴν ὑπόθεσιν Ηρῴδῃ τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ παιδός. ἡ δέ, καὶ πάλαι ἀσυνήθους προσαρκέσαι δεομένη, καὶ τὰς ἀτυχίας οἰκτείρουσα τῆς Αλεξάνδρας, αὐτῆς ἐποιεῖτο τὸ πᾶν πρᾶγμα, καὶ Αντώνιον ἂν ἀνίει πᾶσαν τὴν φόνον τοῦ παιδὸς [b]παροξύνουσα. ἦν γὰρ ἄξιον Ηρῴδην, δι' αὐτὴν καλλιστάντα βασιλέα τῆς ὑδὴν προσηκούσης ἀρχῆς, εἰς τοὺς ὄντως βασιλεῖς τοιαύτας ὑπενεγκεῖν παρανομίας. τούτοις ἀναπειθόμενος Αντώνιος, ὡς ὑπὸ Λαοδικείας ἐγένετο, πέμπει καλοῦντα Ηρῴδην εἰς τὴν εἰς Αριστόβουλον ἀπολογησόμενον· παρῄνεσε γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὴν ὑπόθεσιν, εἰ δ' αὐτὴν γένοιτο. ὁ δὲ τὸ τῆς αἰτίας δεδιὼς καὶ τὴν Κλεοπάτρας δυσμένειαν, ὡς οὐκ ἀπῆκεν ἐξεργάζεσθαι κακοήθως αὐτὴν τὸν Αντώνιον ἔχειν, ἐγὼ μὲν ὑπακούειν ἔδοξε γὰρ ἄλλο τι πρᾶξαι οὐκ ἦν· καταλιπὼν δὲ τὸν θεῖον αὐτῆς Ιώσηπον ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ἐκεῖ πραγμάτων, ἐνετείλατο λεληθότως, [c]εἴ πάθοι τι παρ' Αντωνίου, φθάσαι χρῆμα καὶ τὸν Μαριάμμην ἀνελεῖν. ὤετο γὰρ ἔχειν φιλοστόργως πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ δεδοικέναι τὴν ὕβριν, εἴ τι καὶ τεθνηκότος ἐκείνη κατ' εὐμορφίαν ἄλλῳ τινὶ συνδάζοιτο. ὃ δὲ σύμπαν ἐπέφαινεν ὁρμὴν Αντωνίου περὶ τὴν ἀνθρωπον, [d]ὅτι καὶ πάλαι προκεκοὼς ὑπὲρ τῆς εὐμορφίας ἐτύγχανεν. Ηρῴδης μὲν οὖν ὑπὸ τοιαύταις ἐντολαῖς ἦν, καὶ τὰς ἐλπίδας οὐκ ἀσφαλεῖς [e]ἔχων [f]ὑπὲρ τῶν ὅλων, ἀπῄει πρὸς Αντώνιον.

ς'. Ο δὲ Ιώσηπος ὅτι τῆς διοικήσεως [g]ὢν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐντυγχάνων τῇ Μαριάμμῃ, περί τε πραγματείας καὶ πομπῆς ἔνεκεν ἣν ἐν τοῖς βασιλείοις παρ' αὐτῇ γίνεται, [h]καθὼς εἰς συνεχεῖς ὁμιλίας ὑπὲρ τοῦ Ηρῴδου πρὸς αὐτὴν εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας. ἐξῃρανευομένων δὲ [i]γυναικείως τοὺς λόγους, καὶ μάλιστα τῆς Αλεξάνδρας, ὑπερεσπουδακὼς ὁ Ιώσηπος ἐπιδεῖξαι τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως, προῆλθε καὶ τοὺς περὶ τὴν ἐναλλὴν εἰπεῖν, πίστιν αὐτοῖς ποιούμενος, ὡς οὐδὲ χωρὶς ἐκείνης ζῆν δύναται, κἂν εἰ πάσχοιτο δεινὸν οὐκ ἀξιοῦντος οὐδὲ θανάτῳ ἁλῶναι. ταῦτα μὲν ὁ Ιώσηπος. αἱ δὲ γυναῖκες, ὡς εἰκός, τὸ φιλόστοργον τῆς περὶ [k]Ηρῴδην ἀγαθίσεως, τὸ δὲ χαλεπὸν, εἰ μηδ' [l]ἀποθνήσκοντος ὑστερήσειαν ἀπωλείας καὶ θανάτῳ τυραννικῷ, [m]προσλαμβάνουσαι, χαλεπὴν τὴν ὑπόνοιαν ῥηθέντος εἶχον.

ζ. Εν δὲ τούτῳ καὶ λόγος ἐγένετο κατὰ τὴν πόλιν τῶν Ιεροσολυμιτῶν παρὰ τοῖς ἐν ἔχθρᾳ τῷ Ηρῴδῃ ἐχόντων, ὡς Αντώνιος αἰκισάμενος αὐτὸν [n]ἀποκτείνειεν. ἡ δὲ φήμη πάντας μὲν [o]ἐλάραττεν, ὡς

mortem ſibi in ſecuritatem cedere: ſed perſpicuum erat iſta ab eo facta eſſe, ut ſemet expurgaret. Atqui præcipue in funeris magnificentia modum exceſſit, multa quidem cura adhibita tam in conditorio apparando quam in magna aromatum vi congerenda, plurimiſque cum eo ſepultis ornamentis; adeo ut *mulieribus excuſſerit mœſtitiam & dolorem, atque hac *ſaltem* parte ſolamen eis præbuerit.

IV.

5. At hujuſmodi nihil vincere & lenire quidem potuit Alexandram; ſed indies magis magiſque malorum memoria, dolorem redintegrans, querulam faciebat & pervicacem: atq; adeo per literas Cleopatræ ſignificat Herodis inſidias, filiique interitum. Illa vero, quæ jampridem Alexandræ precibus ſatisfacere cuperet ejuſque vicem doleret, eam rem pro ſua habebat, & Antonium ad pueri necem ulciſcendam impellere non deſinit: haud enim æquum eſſe, *dictitabat*, ut Herodes, qui opera ejus regnum ad ſe nihil pertinens adeptus eſt, ejuſmodi ſcelera committeret in veros reges. His adductus Antonius, ubi Laodiceam venit, ad Herodem mittit ut ad cauſam ſuper Ariſtobulo dicendam veniat: inſidias enim, ſi ab ipſo factæ fuerint, haud recte adhibitas. Ille vero crimen & Cleopatræ ſimultatem veritus, quæ Antonium in ſe incitare non intermitteret, ſtatuit obtemperare (nec enim aliud facere licebat) mandataque Joſepho avunculo ſuo principatus & rerum procuratione, ei arcane præcepit, ut, ſi quid ipſe ab Antonio paſſus eſſet, protinus Mariamnem necaret: tanto enim mulieris amore devinctum eſſe, ut contumeliam timeret, ſi ſe mortuo illam aliquis propter pulchritudinem adamaret. ſummatim vero innuebat Antonii impetum quo in mulierem ferebatur, cum olim *aliquid* de ejus pulchritudine inaudiiſſet. Et quidem Herodes, his præceptis, cum ſpe de ſumma rerum dubia ad Antonium proficiſcitur.

Inſidias Herodis filiique necem Cleopatræ per literas ſignificat Alexandra.

Antonius Herodem ad cauſam dicendam evocat.

Herodis mandatum ſecretum de conjuge occidenda.

6. Joſephus autem, cum regni negotia adminiſtraret, ideoque continenter cum Mariamne colloqueretur, & quod negotia id poſtularent & honos quem reginæ ab ipſo haberi oportuit, eò devenit ut ſæpe memoraret Herodis erga ipſam benevolentiam & amorem. Cumque illæ, præſertim Alexandra, id quod diceret femineo more deriderent, Joſephus monſtrandi regis animi plus juſto cupidus, eò provectus eſt etiam ut ea detegeret quæ ſibi data in mandatis eſſent, illa in argumentum patefaciens, quod nec ſine ea vivere poſſet, neque ſi quid gravius pateretur ab ea diſjungi vellet. Hæc quidem Joſephus. Mulieres vero, ut veriſimile erat, non ad vehementiam amoris quo tenebatur Herodes, ſed ad *facti* atrocitatem animum advertentes, ac quaſi illo mortuo ipſis pereundum eſſet & tyranni crudelitate moriendum, ex dictis ad graviſſima quæque ſuſpicanda adductæ ſunt.

Joſephus arcanum detegit.

7. Interea rumor per urbem Hieroſolymitarum ſparſus erat ab Herodis inimicis, illum cruciatu & morte ab Antonio affectum eſſe. Qua ex fama, ut par fuit, tota regia perturbata

Rumor vanus de morte Herodis.

a Aliquis forſan malit, δῆλος δ' ἦν εἰς ἀπολογίαν ταῦτα προγραπτόμενος. b Ἐρεθίζουσα Busb. atque ita legiſſe videtur Zonaras. c Εἴ πάθοι τι παρ' Αντωνίου Busb. d Ita lego pro ὅτι καὶ ex Epiphanio, qui vertit, cum olim &c. e Ita diſtinxi. antea erat, ἔχων, ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀπῄει. f Ὑπὲρ τῶν ἄλλων Busb. g Τῶν poſt ὢν addunt Busb. & Vat. h Sic Busb. καθοὺς συνεχῶς in Editis Aliiſque. i Τῶν γυναικῶν Busb. & Epiphan. Vulgata lectio bene ferri poteſt. k Προλαμβάνουσαι Vat. l Ἀποτείνει Busb. m Ita MSS. ἐπιφορᾷ in Editis. * Vel, mulieres mœſtas & dolentes in ſtuporem dederit.

Alexandræ consilium irritum.

bata eſt, præſertim feminæ. Itaque perſuaſit Alexandra Joſepho, ut ex regia egreſſus ſeſe una cum ipſis ſub legionis Romanæ ſigna reciperet, quæ tum ad urbem regni tuendi gratia Julio duce caſtra habebat. Sic enim primùm, *dicebat*, ſi quis in aula tumultus oriretur, ipſos tutius acturos in Romanorum benevolentia: deinde ſibi ſpem factam eſſe omnia ſe conſequuturam ſi Mariamnem vidiſſet Antonius, per eumque principatum recuperaturos, & nulla re carituros quæ in nobilitate regia educatis digna foret.

Antonium Herodes muneribus placat & ſibi conciliat.

8. Cum autem hac de re ſermonem inſtituiſſent, veniunt ab Herode de toto negotio literæ, priori etiam rumori plane contrariæ. Ut enim venit ad Antonium, eum ſtatim donis (quæ Hieroſolymis apportaverat) ſibi conciliavit: ac ſtatim ut cum eo colloquutus eſt, effecit ut ei ne ſuccenſeret quidem aut iraſceretur; atque Cleopatræ verba parum valebant adverſus ea quibus benevolentiam ejus demerebatur. Negabat enim Antonius decere à rege rationem eorum repoſci, quæ geſſiſſet in imperio, ita enim ne regem quidem eum fore; atque par eſſe ut qui honorem ei dederint & poteſtatem tribuerint, ea *quam liberrime* uti ſinant. Idem etiam Cleopatræ nequaquam convenire dicebat in factis principum eſſe curioſam. Hiſce de rebus ſcripſit Herodes,

Herodis literæ ad amicos ſuos de honoribus ipſi ab Antonio habitis.

necnon alios honores ei ab Antonio habitos memoravit, ut pro tribunali illi aſſideret, & quotidie conviviis ejus intereſſet, atque iſta ab eo aſſequeretur, infenſa licet atque ipſum incuſante Cleopatra; quæ, regionis cupiditate petens atque contendens ut ſibi regnum obveniret, modis omnibus ſtuduerat ut eum è medio tolleret. Verum ſibi æquum habenti Antonium nihil gravius jam exſpectandum eſſe, ſed brevi venturum, firmiore illius erga regnum reſque ſuas fretum benevolentia,& Cleopatræ nullam amplius plus habendi ſpem reliquam eſſe; cum Antonius, vice eorum quæ poſtulaverat, Cœlen-Syriam ei dederit; atque adeo ſimul iratam lenierit feceritque ut à petitione regni Judææ deſiſteret.

Accuſatio contra Joſephum & Mariamnem inſtituta.

9. His literis allatis, ardor ille ad Romanos ſe recipiendi, tanquam mortuus eſſet *Herodes*, ſtatim reſtinctus eſt. neque tamen non reſcitum eſt illorum conſilium. Nam poſtquam rex, deducto Antonio in Parthos proficiſcente, in Judæam rediit, ejus ſoror Salome & mater ei protinus Alexandræ inſtitutum declararunt: & inſuper Salome contra maritum ſuum Joſephum criminationem protulit, quod frequenter cum Mariamne conſuetudinem habuerit. Iſta autem hac de cauſa dicebat, quòd ei jampridem infenſa erat, propterea quod inter earum contentiones, illa, plus juſto faſtidioſa, eis ignobilitatem exprobrabat. Herodes vero, qui in Mariamnem ſemper ardore flagrabat amaεικὸς, τὰς μὲν ὃ βασίλειον, [a] μάλιστα δὲ τὰς γυναῖκας. Ἀλεξάνδρα δὲ ἡ τὸ Ἰώσηπον ἀναπείθῃ, τὸ βασιλεῖον ἐξελθόντα, σὺν αὐτῇσι [b] συμφυγεῖν τοῖς σημείοις ὃ Ῥωμαϊκὸς τάγματος, ὃ τότε περὶ τὴν πόλιν ὑπὲρ φρυρᾷ τὸ βασιλείας ἐστρατοπέδευεν, [c] ἡγεμόνι Ἰουλίῳ. Ἀφ' ᾧ δὲ τοῦτο ἔφθασεν μὴ, εἰ καί τις ἀπαντήσειε [d] ταραχὴ περὶ τὴν αὐλὴν, ἐν ἀσφαλεστέρῳ ἀφίξειν αὐτοὶ Ῥωμαίους εὐμενεῖς ἔχοντες· ἔπειθε καὶ [e] τάξεσθαι πάντος ἀλπτικέως, τὴν Μαριάμμιλλαν Ἀντωνίῳ θυσαμένην, δι' ὃ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, ὑπὸ μηδενὸς ὑστερήσειν, ὧν εἰκὸς τοῖς ἐν εὐγενείᾳ βασιλικῇ γεγονόσιν.

Ἐπὶ τούτοις δὲ τὸ λογισμῶν [f] τετυχηκόσιν αὐτοῖς, γράμματα παρ' Ἡρώδου περὶ τὸ ὅλον [g] ἀφίκετο, τὸ φήμης ἐναντία καὶ τὸ προσδοκώμενον. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένετο παρ' Ἀντωνίῳ, ταχὺ μὲν αὐτὸν ἀνεκτήσατο τοῖς δώροις, ἃ φέρων ἦκεν ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων· ταχὺ δὲ τοῖς ὁμιλίαις παρεσκήσατο μὴ χαλεπῶς ἔχειν εἰς αὐτὸν, εἴ τι τὸ Κλεοπάτρας λόγοι [h] πρὸς τὸ ἐξ ἐκείνου θεραπείαν ἦτιον ἐδυνήθησαν. ὃ γὰρ ἔφη καλῶς ἔχειν Ἀντώνιος βασιλέα περὶ τῶν τῆς ἀρχῆς γεγενημένων εὐθύνας ἀπαιτεῖν, ὅπως γὰρ ἂν ὑπὸ βασιλεῦς εἶεν· δόντας δὲ τιμὴν, καὶ τὸ ἐξουσίας καθαξιώσαντας, ἐᾶν αὐτῇ χρῆσθαι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ [i] μὴ πολυπραγμονεῖσθαι περὶ τὰς ἀρχὰς ἔλεγε συμφέρειν. ὑπὲρ τούτων ἔγραφεν Ἡρώδης, καὶ τὰς ἄλλας διέξῃει τιμὰς, ἃς ἔχοι παρ' Ἀντωνίῳ, [k] σωφρονεῖν δὲ τοῖς ἀφεγνώσειν, καὶ σωφρονίσειν ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, [l] καὶ τούτων ὅμως τυγχάνοι χαλεπῆς εἰς τὰς ἀφοολὰς αὐτῆς Κλεοπάτρας ὕσης· [m] ἡ, πόθῳ τὸ χώρας [n] ἐξαγομένη τὴν βασιλείαν αὐτῇ προσγενέσθαι, πάντα τρόπον [o] ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. δικαίως μέν τοι τυγχάνειν Ἀντωνίῳ, μηδὲν ἐπὶ προσδοκᾶν δυσχερὲς, ἀλλὰ τὸ θᾶττον ἥξειν, βεβαιοτέραν τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτῷ προσειληφὼς τῇ βασιλείᾳ καὶ τοῖς πράγμασιν, καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ μηκέτι προσεῖναι τὴν ἐλπίδα τὸ πλεονεξίας, δόντος Ἀντωνίου αὐτῷ ὧν ἠξίου τὴν Κοίλιον Συρίαν, καὶ ἀφ' τούτου παρηρημένου ὑμῖν καὶ ἀποσκιδασαμένου τὰς ὀρεύξεις, ἃς ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας ἐποιεῖτο.

Θ'. Τούτων τὰ γράμματα ἀπενεχθέντων ἐπαύσαντο μὲν ἐκείνης τὸ ὁρμῆς, ἣν ὡς ἀπολωλότος ἔσχον καταφυγὴν ὅτι τοὺς Ῥωμαίους. ὃ μὲν ἔλαθεν αὐτὴν ἡ προαίρεσις. ἀλλ' ἐπεὶ ἀφικόμενος ὁ βασιλεὺς Ἀντώνιον ὅτι Πάρθους εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεφεν, εὐθὺ μὲν ἦτε ἀδελφὴ Σαλώμη καὶ ἡ μητὴρ [p] αὐτοῦ τὴν ἀφέσεως, ἣν ἔχοι οἱ περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου, ἀπεσήμηναν· ἡ δὲ Σαλώμη καὶ [q] κατ' ἀνδρὸς Ἰωσήπου λόγοι ἔσπευ, ὡς ἀφοολῆ ποιοῦσα, καὶ τῇ Μαριάμμῃ συγγενόμενον ἀφανιεῖν. ἔλεγε δὲ ταῦτα χαλεπῶς ἔχουσα πρὸς αὐτὴν οὐ πλείονος, ὅτι τὰς διαφορὰς φερνήματι χρωμένη μείζονι, τὸ ἐκείνου ἐξαπείδε δυσγένειαν. Ἡρώδης δὲ θερμῶς ἀεὶ τὸ λίαν ἐρωτικῶς πρὸς τὴν Μα-

ριάμμιλλαν

a Μάλιστα ζ ℭ τὰς γ. *Vat.* *b* Προσφυγεῖν *Vat.* *c* Ἡγεμόνι ἰῷ Ἰούδᾳ *Vat.* *d* Ita *Busb.* ταραχῇ in *Editis Aliiſque.* *e* Τάξασθαι *Busb.* *f* Οὗσι pro τετυχηκόσιν habet *Busb.* *g* Ἀφίκετο τὸ φ. οὐ. ℭ τὸ προλαληθὲν *Vat.* *h* Πρὸς τὸν ἐξ ἐκείνου θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν *Vat.* πρὸς τὸν ἐκείνου θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν *Busb.* *i* Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς συμφέρειν *Vat.* *k* Ulitatius σωφρονεῖν. in *Busb.* & *Vat.* συνφρονεῖν. *l* Καὶ τούτων ὅπως τυγχάνοι, χαλεπῶς *Vat.* ℭ ὅτι τούτων τυγχάνοι, καὶ ταῦτα τὸ Κλεοπάτρας χαλεπῆς ὕσης αὐτῷ πρὸς ἀφοολὰς *Zonar.* *m* Πόθῳ γὰρ τὸ χώρας (absque ἡ) in *Cod. Vat.* *n* Ἐξαγομένη γὰρ αὐτῇ τὸν β. *Busb.* *o* Ita *Busb. Vat.* & *Epiphan.* in reliquis deeſt ἐκποδὼν. præterea ποιῆσαι pro ποιεῖσθαι habet *Busb.* *p* Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.* & mox ἀπεσήμηναν. *q* Κατὰ δὲ ἀνδρὸς *Busb.* καὶ τὸν ἀνδρὸς *Vat.*

a Ἐξιτα-

ριάμμην ἔχων, εὐθὺ μὲ [a] ἐξεταράχθη, ἡ δὲ ζηλοτυπίαν οὐκ ἔφερεν· ὀπικρατύμμος δὲ, ὅ μὴ προπετῶς τι ποιήσαι διὰ τὸ ἔρωτα, σωτόνῳ τῷ πάθει καὶ τῷ ζήλῳ παροξυμμένος, ἰδίᾳ τὴν Μαριάμμιν ἀνέκρινεν ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸν Ἰώσηπον. ὀμοσαμένης δ' ἐκείνης, ἡ πάντ' ὅσα μηδὲν ἁμαρτήσῃ προσῆν εἰς ἀπολογίαν καταλογιζομένης, ἀνεπείθετο κατ' μικρὸν ὁ βασιλεύς, καὶ μετέβαινεν ἐκ τῆς ὀργῆς [b] ἡττώμενος τῇ πρὸς τὴν γυναῖκα φιλοστοργίας, ὡς ἀπολογεῖσθαι περὶ ὧν ἔδοξεν ἀκούσας πεπιστευκέναι, καὶ περὶ τὸ κοσμιότητος αὐτῇ πολλὴν ὁμολογεῖν χάριν, αὐτός τε ὕστερος ἔχοι τῆς ὀργῆς, καὶ εὐνοίας πρὸς αὐτὴν [c] ἀναμολόγει. ἡ τέλος, ὡς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς φιλεῖ, κατέπεσον εἰς δάκρυα μετὰ πολλῆς ἀσμενῆς ἀμπεφυκότες ἀλλήλοις. ἀεὶ δὲ ἡ μᾶλλον ὅ βασιλέως [d] πεισθέντος, ἡ ὅτι τὴν αὐτοῦ διάθεσιν ἔλκοιτο· ἡ φιλεῖν, ἔφη ἡ Μαριάμμη, ὅ κατὰ τὴν ἐντολὴν, εἰ πάθοι τι χαλεπὸν ὑπ' Ἀντωνίου [e] κἀμὲ συναπολέσθαι τὴν ἀθέου αἰτίαν. τοῦτο προπετεσάντος λόγου, προπαθήσας ὁ βασιλεὺς, εὐθὺ μὲν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτὴν ἀφῆκεν, ἐβόα δὲ, [f] ἡ τὴν αὐτοῦ τριχῶν αὐτὸς ἐσπάρασσε, δεῖφανὲς φάρμακον ἔχειν τὸν δ' Ἰωσήπου πρὸς αὐτὸν κοινωνίας λέγων. ἡ γὰρ ἂν ἐξενεγκεῖν ἃ κατ' ἰδίαν ἤκουσεν, μὴ μεγάλης αὐτοῖς πίστεως [g] ἐγγεγενημένης. ὅτος δ' ἔχων, ὀλίγου μὲν ἀπέκτεινε τὴν γυναῖκα. νικώμενος δὲ τῷ πρὸς αὐτὴν ἔρωτι, τοῦτον μὲν τὸν ὁρμὴν ἐκράτησεν, ἑαυτῷ ἀγανακτήσας ὀδυνηρῶς καὶ δυσχερῶς. τὸν μέντοι Ἰώσηπον ὑπ' εἰς ὄψιν ἐλθόντα ἀγανακτήσαντι προστάξαι καὶ τὸν Ἀλεξάνδραν, ὡς ἁπάντων παραιτίαν, δήσας ἐφύλαττεν.

torio, ſtatim turbatus eſt, & obtrectationis impatiens erat: verum ſemet cohibens, ne quid propter amorem temere committeret, vehementi affectu & æmulatione incitatus, Mariamnem ſeorſum interrogavit de congreſſibus cum Joſepho. Sed ea jurante, & omnia quæ inſontibus ineſſe ſolent ad ſui purgationem allegante, regi paulatim perſuadebatur, & ira ſedabatur, vincente eum conjugis amore eouſque ut ſeſe excuſaret, quòd iis quæ audierat credidiſſe videretur, ejuſque modeſtiæ magnas gratias ageret, & ſingularem ſuum erga ipſam amorem & benevolentiam fateretur: denique, ut plerumque fit in amoribus, in lachrymas & mutuos complexus magno affectu evaferunt. Cum autem rex *id ageret ut* magis magiſque ei fidem faceret, eamque ad ipſum redamandum pertraheret: *ſane* non eſt amantis, inquit Mariamne, in mandatis dare, ut, ſi quid ipſi gravius accideret ab Antonio, ego una peream nihil commerita. Hoc elapſo verbo, rex percuſſus eam ſtatim de manibus dimittebat, & vociferabat, atque ipſe ſibi capillos vellebat: manifeſtum ſe dicens indicium habere Joſephi cum ea conſuetudinis. nunquam enim enunciaturum fuiſſe quæ ſeorſum audiiſſet, niſi magna illis apud ſe invicem fides fuiſſet. Sic affectus parum abfuit quin uxorem occideret. Illius autem amore victus, poſtquam ſe dolenter & ægre continuiſſet, hunc impetum reprimebat: veruntamen Joſephum, ne in conſpectum quidem ſuum admiſſum, necari juſſit; & Alexandram, tanquam omnium cauſam, in cuſtodiam dedit.

Mariamne apud Herodem ſeſe excuſat, & cum eo in gratiam redit.

Poſtea ob verbum ſibi elapſum in vitæ periculum venit.

Herodes Joſephum necari jubet, & Alexandram in cuſtodiam dat.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Κλεοπάτρα, τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Ἀραβίας μέρη τινὰ παρ' Ἀντωνίου λαβοῦσα, εἰς Ἰουδαίαν ἀφικνεῖται· καὶ ὡς Ἡρώδης, αὐτὴν πολλοῖς δωρούμενος, ἐπ' Αἰγύπτου προπέμπει.

CAP. IV.

Quomodo Cleopatra, cum partem Judææ & Arabiæ ab Antonio impetraſſet, in Judæam venit: utque Herodes, ipſam large muneratus, ad Ægyptum deducit.

ΕΝ δὲ τούτῳ καὶ τὰ περὶ τὴν Συρίαν παραχὰς εἶχε, οὐκ ἀνιείσης τῆς Κλεοπάτρας Ἀντώνιον μὴ πᾶσιν ἐπιχειρεῖν. ἔπειθε γὰρ ἀφαιρούμενον ἑκάστων τὰς δυναστείας αὐτῇ διδόναι. καὶ πλεῖον ἴσχυσεν ἐκ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὴν ἐπιθυμίας. φύσει δὲ πλεονεξίᾳ χαίρουσα, ἀδικίας ἐδὲν ἔλιπε, ὃν μὲν ἀδελφὸν, ᾧ τὴν βασιλείαν ἥδει γενησομένην, προσαναλῶσα φαρμάκοις, πεντεκαιδέκατον ἔτος ἔχοντα· τὴν δ' ἀδελφὴν [h] Ἀρσινόην ἱκετεύουσαν ἐν Ἐφέσῳ πρὸς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἀποκτεῖναι δι' Ἀντωνίου. χρημάτων μὲν γὰρ ἕνεκεν, εἴπερ μόνον ἐλπισθεῖη, καὶ ναοὶ καὶ τάφοι [i] παρανομήσεις, ὑφ' ἱερῶν τινος οὕτως ἀσύλου δέξηται, ὡς μὴ παραιρεθῆναι τὸν ἐν αὐτῷ κόσμον, οὔτε βεβήλου, μὴ τῶν ὁπωσοῦν ἀπηγορευμένων παθόντος, εἰ μέλλοι μόνον τῇ πρὸς εὐπορείαν τῆς ἀδικίσης πλεονεξίᾳ. τὸ δ' ὅλον ἡδὲν αὐτάρκες ἦν γυναικὶ [k] πολυτελεῖ καὶ δουλευούσῃ ταῖς ἐπιθυμίαις, μὴ καὶ τὰ πάντα πρὸς

IN terea autem turbatum eſt in Syria, Cleopatra non deſinente Antonium incitare, ut vicinos omnes *bello* adoriretur. illi enim perſuadebat, ut auferens cuique ſuam dynaſtiam ipſi *eam* donaret: multumque *apud eum gratia* valuit, quod is amore illius vehementer ardebat. cumque natura eſſet alieni appetens, nihil utcunque injuſtum intentatum reliquit, ut quæ fratrem quindecim annos natum, quem ſibi in regnum ſucceſſurum norit, veneno pridem ſuſtulerat; & ſororem Arſinoën, Epheſi in templo Dianæ ſupplicem, ope Antonii interfecerat. Nam pecuniarum quidem gratia, ſicubi vel minima ejus ſpes affulgeret, & templa & ſepulchra violata erant: nec quis locus ſacer adeo à violentia tutus exiſtimatus, quem non ſuis ornamentis ſpoliavit, nec profanus qui non paſſus eſt quodcunque fieri nefas eſſet, ſi vel tantillum faceret conferretque ad injuſtam alieni cupidinem. ad ſummam nihil ſatis erat mulieri ſumptuoſæ atque cupiditatibus ſervienti, quo minus omnia ei

Cleopatra inſana avaritia.

Arſinoën ſororem interficit.

a Ἐξεταράττετο *Busb.* b Ἡττημένος τῇ π.τ.γ. φιλοστοργίᾳ *Busb.* & *Vat.* Verum cum infra (p.670.v.9.) ἡττώμενος τῇ γυναικὸς exſtet in libris omnibus, vulgatam lectionem retinendam cenſui. c Ἀνωμολογεῖτο *Busb.* ἀνωμολογεῖτο *Vat.* d Sic *Busb.* & *Vat.* nec aliter legiſſe viſus eſt *Epiphan.* ἀπεισμένου nullo plane ſenſu in *Editis.* e Κἀμοὶ ὧν ὀπολίσθαι *Vat.* f Καὶ τὴν αὐτὸς ἑαυτοῦ τριχῶν ἐφάπτετο *Vat.* g Ἐγγινομένης *Vat.* & *Busb.* h Arſinoen apud Miletum, Dianæ Leucophrynes ſupplicem, immiſſis percuſſoribus ab Antonio ſublatam, narrat *Appianus*, lib. 5. p. 676. i Eo modo *MSS.* παρανομήσωσι in *Editis.* k Πολυτελοῦς, ἐπιθυμίαις τε δουλευούσῃ *Busb.*

Cleopatra Lyſaniæ necem machinatur.

ei deeſſe viderentur, quorum ſtudio teneretur. Quamobrem & Antonium continuo *illa* ſollicitabat, ut aliis ablata ipſi largiretur; atque inter obeundum cum eo Syriam, eam in poſſeſſionem ſuam redigere cogitabat. Et Lyſaniam quidem Ptolemæi *filium*, ipſum criminata Parthos ad res turbandas adducere, interficit: flagitabatque ab Antonio Judæam & Arabiam, *ipſum* orans ut à regibus, qui eas teneret, auferret. Confiebat autem ut Antonius omnino victus mulieri cederet, adeo ut non ſolum quod cum ea conſuesceret, ſed faſcinatione quadam impelli videretur ad obtemperandum ei quouſque ipſa voluerit. veruntamen manifeſtæ injuriæ verecundia ipſum inhibuit, ne in omnibus voluntati ejus obſequendo in maximis offenderet. Ne itaque *poſtulanti* prorſus recuſaret, neve quæcunque ipſa imperaret faciendo palam iniquus videretur, abſtulit ab utroque eorum regionis partem, eamque Cleopatræ tribuit: eique etiam urbes dedit, quæ ſunt intra Eleutherum flumen uſque in Ægyptum, exceptis Tyro & Sidone, quod eas antiquitus liberas eſſe ſciret, licet illa ut ſibi darentur multum flagitante.

Arabiæ & Judææ partem ab Antonio impetrat.

V. 2. Cleopatra his impetratis, & Antonio, qui in Armeniam expeditionem faciebat, uſque ad Euphratem deducto, reverſa eſt, & Apamiam Damaſcumque venit, & in Judæam proceſſit; Herode ipſam conveniente, atque Arabiæ partem ei datam redimente, necnon proventum agri Hierichuntis. regio enim illa balſamum fert, rem ejus loci pretioſiſſimam, & nuſquam alibi provenientem; itemque palmas multas, eaſque pulchras. Ibi dum illa moratur, & cum Herode magnum commercium habet, tentabat cum rege rem habere, utens, ut natura ejus ferebat, inverecunde voluptatibus, quæ illic eſſent, & forſan etiam illius amore capta, aut, quod veriſimilius, clam id agens, ut ex ſtupro quod ab illo paſſura eſſet, inſidiarum occaſionem nanciſceretur. Summâ autem, amore irretitam eſſe præ ſe ferebat. At Herodes, qui jampridem parum benevolo erat in Cleopatram animo, intelligens in omnes moleſtam eſſe, inſuper & tunc, ſi ex effrenata libidine eò devenerit, dignam judicans quam odio haberet, & anteverteret ab ipſa pœnas ſumendo, ſi ex inſidiis ad hujuſmodi aliquid aggrederetur, ejus ſermonem à ſe repulit, & cum amicis conſultavit, utrum eam cum poſſet occidere deberet. malis enim multis omnes *ſe* liberaturum eſſe, quibus & jam moleſta fuit ac porro futura ſit, magnoque Antonii etiam commodo hoc ipſum facturum, quandoquidem nec ei ſe fidelem præſtitura eſſet, *ſi unquam opportunum & utile ei foret ut ita ſe gereret. Cum hæc vellet, *ab incepto eum* prohibuerunt amici, primum quidem ſuggerendo, ei haud convenire, dum in rebus majoribus occuparetur, manifeſtum adire diſcrimen; deinde urgendo & obſecrando, ne quid temere ageret. non enim *hoc* laturum Antonium, licet ipſi perſpicuum

Cleopatra in Judæam adventus.

Balſamum in agro Hierichuntino.

Herodi in animo erat Cleopatram necare.

Ab ea re amici eum avertunt.

τὴν βλάβειαν ὀφθῆναι ἂν ἐπιτηδείαν. Διὰ ταῦτα καὶ Ἀντώνιον [a]ἤπτηνεν ἀεὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενον αὐτῇ χαρίζεσθαι· καὶ διαβᾶσα σὺν ἐκείνῳ τὴν Συρίαν ἐπινίκιον κτῆμα ποιήσασθαι. [b]Λυσανίαν μὲν οὖν τὸν Πτολεμαίου Πάρθους αἰτιασαμένη τοῖς πράγμασιν ἐπάγειν, ἀποκτίννυσιν· ἦτει δὲ παρ' Ἀντωνίου, τήν τε Ἰουδαίαν καὶ τὴν τοῦ Ἀράβων, ἀξιοῦσα τοὺς βασιλεύοντας αὐτῶν ἀφελέσθαι. τῷ δ' Ἀντωνίῳ τὸ μὲν ὅλον ἡττᾶσθαι συνέβαινε τῆς γυναικός, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ καὶ φαρμάκοις δοκεῖν ὑπακούειν εἰς ὅ, τι ἂν ἐκείνη θέλοι. τὸ μέντοι φανερὰς τῆς ἀδικίας ὑπεδύετο, μὴ μέχρι [c]τοσούτου κατήκοον γενόμενον ὅτι μεγίστας ἁμαρτάνειν. ἵν' οὖν μήτ' ἀρνηθῇ πεπραχέναι, μήθ' ὅσα προσέταττεν ἐκείνη διαταξάμενος [d]ἐκ φανεροῦ δόξῃ κακὸς, μέρη τῆς χώρας ἑκατέρου παρελόμενος, τούτοις αὐτὴν ἐδωρήσατο. δίδωσι δὲ καὶ τὰς ἐντὸς Ἐλευθέρου ποταμοῦ πόλεις ἄχρις Αἰγύπτου, χωρὶς Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἐκ παλαίσης εἰδὼς ἐλευθέρας, πολλὰ λιπαρούσης αὐτῆς δοθῆναι.

β'. Τούτων ἡ Κλεοπάτρα τυχοῦσα, ἐπεὶ παρεπέμψασα μέχρις Εὐφράτου τὸν Ἀντώνιον, ἐπ' Ἀρμενίαν στρατευόμενον, ἀνέστρεψε, καὶ γίνεται μὲν ἐν Ἀπαμείᾳ καὶ Δαμασκῷ, παρῆλθε δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Ἡρώδου συντυχόντος αὐτῇ, καὶ τῆς τε Ἀραβίας τὰ δοθέντα καὶ τοὺς περὶ τὴν Ἱεριχοῦντα πρόσοδος Ἡρώδου μισθωσαμένου. φέρει δ' ἡ χώρα τὸ βάλσαμον, τὸ τιμιώτατον τῶν ἐκεῖ, καὶ φοίνικας μόνους φύεται, τόν τε φοίνικα πολλὰ καὶ καλόν. ἐν τούτοις ὄντα, καὶ πλείονα αὐτῆς συνηθείας [e]περὶ τὸν Ἡρώδην γινομένης, διεπείραζεν εἰς συνουσίαν ἐλθεῖν τῷ βασιλεῖ, φύσει μὲν ἀπρεπεῖ καλύπτουσα τὰς ὀπτῶσιν ἡδοναῖς χρωμένη, τάχα δέ τι καὶ παθοῦσα πρὸς αὐτὸν ἐρωτικὸν, ἢ καὶ τὸ πιθανώτερον ὑπέδρασε ἀρχὴν τοῦ [f]ἐπ' αὐτῷ γενησομένου ὕβρεως ὑποκαταστήσασα. τὸ δὲ σύμπαν ἐξ ὑπερθυμίας ἠπάτητο διάφορον. Ἡρώδης δὲ καὶ πάλαι μὲν οὐκ εὐνοϊκῶς εἶχε τῇ Κλεοπάτρᾳ, χαλεπὴν εἰς ἅπαντας ὑποπτεύων· τότε δὲ καὶ μισεῖν ἀξίως εἰ δ' ἀσέλγειαν εἰς τοῦτο προέσει, καὶ φθῆναι τιμωρούμενον, εἰ συνεφθόησα τοιούτοις ἐγχειρῶν, τοὺς μὲν λόγους αὐτῆς διεκρούσατο, [g]βουλὴν δ' ἐποιήσατο σὺν τοῖς φίλοις, ὑποχείριον ἔχων ἀπαντεῖναι. πολλῶν γὰρ ἀπαλλάξειν κακῶν ἅπαντας οἷς ἐγένετό τε ἤδη χαλεπὴ καὶ προσεδοκᾶτο· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ Ἀντωνίῳ λυσιτελήσειν, οὐδ' ἐκείνῳ πιστῆς ἐσομένης, εἴ πις αὐτὸν καιρὸς ἢ χρεία καταίσχοι, τοιούτων δεησόμενον. ζῶντα βουλόμενοι ἐκκόλουον οἱ φίλοι, πρῶτον μὲν διδάσκοντες ὡς οὐκ ἄξιον μείζω πράγματα κίνδυνον φανερώτατον ἀναλαμβάνειν, ἐγκείμενοί τε καὶ δεόμενοι μηδὲν ἐκ προπετείας ὑπονοεύειν. οὐ γὰρ ἀναχέσθαι τὸν Ἀντώνιον, οὐ δ' εἰ σφόδρα τις αὐτῷ

ε'.

a Ita cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliſque* ἐπῆγεν ἀεί τι, dein (v. 4.) Λυσανίαν μὲν τὸν & (v. 6.) κτῆνος. b Sc. Lyſaniam, Ptolemæi Mennæi filium, Chalcidis & Iturææ regem. c Aut μέχρι τούτου (cum *Vat.*) aut μέχρι τοῦδε (cum *Busb.*) legendum. perperam μέχρι τούτου in *Editis*. d Εἰς τὰμφανὴς *Busb.* e Περὶ τὸν Ἡρώδην γινομένης *Busb.* f Ἐπ' αὐτῇ *Busb.* & *Vat.* g Βουλὴν δ' ἐποιεῖτο *Busb.* * *Vel*, ſi quod tempus inciderit (*vel* res in eo loco eſſent) ut illius officio opus haberet.

a Ita

πρὸ τὸ συμφέρον ἡήσειε περὶ τῶν ἀμμάτων· τόν τε γὰρ ἔρωτα μᾶλλον ἐπεκκαύσει, τὸ δοκεῖν βίᾳ [a] καὶ κατ' ἐπιβουλὴν αὐτὸν αὐτῆς στέρεσθαι, μέτριόν τε ὑδὲν εἰς τὴν ἀπολογίαν φανεῖσθαι, τῷ μὲν ἐπιχειρήματος εἰς γυναῖκα γεγενημένου, μέγιστον ἀξίωμα τῶν κατ' ἐκεῖνον ἐσχηκέναι τ' χρόνον, τῆς δ' ὠφελείας, εἰ καὶ βούλοιτό τις οἰκθείη, σὺν ἀσφαλείᾳ καὶ καλαγνώσει τ' ἐκείνου ἀφεθέσεως φανησομένης. ἐξ ὧν οὐκ ἄδηλον ὡς μεγάλων καὶ ἀπαύστων κακῶν ἀναπλησθήσεται τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ καὶ τὸ γένος, ἐξὸν, ἀποχρησάμενον τὴν ἁμαρτίαν εἰς ἣν ἐκείνη προκαλεῖ, θεῖναι τ' καιρὸν εὐχημόνως. τοιαῦτα διελπόμενοι καὶ ὁ κινδυνώδης [b] ἐξ εἰκότων προδιαλῦσαι, ἐπέσχον αὐτὸν τ' [c] ἐπιχειρήσεως. ὁ δὲ τ' Κλεοπάτραν δωρεαῖς θεραπεύσας ἐπ' Αἰγύπτου προὔπεμψεν.

Antonius Cleopatram ad Ægyptum deducit.

γ'. Αντώνιος δὲ, τ' Αρμενίαν [d] καταλαβὼν, [e] Αρταβάζην τ' Τιγράνου, [f] σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις, δῆσμον εἰς Αἴγυπτον ἀπέπεμπεν, δωρούμενος τούτοις τὴν Κλεοπάτραν, καὶ τῷ παντὶ κόσμῳ τ' βασιλείας ὃν ἐξ αὐτῆς ἔλαβεν. Αρμενίας δ' ἐβασίλευσεν [g] Αρταξίας ὁ πρεσβύτατος τ' ἐκείνου παίδων, διαδρὰς τὸ τ' τότε. καὶ τοῦτον Αρχέλαος καὶ Νέρων Καῖσαρ ἐκβαλόντες, [h] Τιγράνην τ' νεώτερον ἀδελφὸν ὄντ' τ' βασιλείαν κατήγαγον. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

Armenia ab Antonio debellata. Artabazes. Artaxias. Tigranes.

δ'. Περὶ δὲ τὰς φόρους ὃς ἔδει τελεῖν, τῆς ὑπ' Αντωνίου δοθείσης χώρας, ὁ μὲν Ηρώδης δίκαιος ἦν, οὐκ ἀσφαλὲς ἡγούμενος διδόναι τῇ Κλεοπάτρᾳ μίσους αἰτίαν. ὁ δ' Αραψ, Ηρώδου τὸν φόρον [i] ἐπιδεξαμένου, χρόνον μέν τινα παρεῖχεν ἐκείνῳ τὰ διακόσια τάλαντα· μετὰ ταῦτα δὲ κακοήθης ἦν καὶ βραδὺς εἰς τὰς [k] ἀποδόσεις, καὶ μόλις εἰ καὶ μέρη τινὰ διαλύσειεν, ὑπὸ δὲ ταῦτα διδόναι δοκῶν ἀζημίως.

Arabes in tributo pendendo mala fide agunt.

foret magno id ei esse emolumento: immo & amorem ipsi magis accender, quod vi & ex insidiis ea orbari existimaretur, nec aliquid adesse quod in commodam excusationem afferri posset, cum & mulierem adortus fuerit dignitate omnium illius ævi eminentissimam, & utilitas, si qua esse putaretur, cum audacia & amoris illius reprehensione conjuncta videatur. Ex quibus manifestum, regnum ipsius & domum malis impletum iri magnis & non desituris: cum nihil veter, quin amoliendo peccatum, ad quod ipsa eum alliciat, opportunitate commode & decenter utatur. Illa ad eum absterrendum dicentes, & periculum ex verisimilibus repræsentantes, illius impetum conatumque cohibuerunt. Adeoque ille, cum Cleopatram muneribus demulsisset, ad Ægyptum eam deduxit.

3. Antonius autem, Armenia subjugata, Artabazem Tigranis filium, cum filiis ejus & satrapis, vinctum in Ægyptum mittit; eosque dono dedit Cleopatræ, & regni etiam ornamenta omnia quæ ex eo ceperat. Armeniæ vero regno potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui tunc fuga dilapsus est. Quem cum Archelaus & Nero Cæsar ejecissent, Tigranem juniorem ipsius fratrem in regnum reducebant. Et hæc quidem postea contigerunt.

4. Quod autem ad vectigalia attinebat, *Cleopatræ* ob datam *ei* ab Antonio regionem pendenda, ea rite solvebat Herodes; parum tutum existimans, Cleopatræ causam odii dare. At Arabs, cum Herodes pecuniam ab ipso exigendam recepisset, quippe qui pro eo spopondisset, aliquandiu ducenta illa talenta ei solvit; sed postea pravus tardusque ad pensiones factus est: quod si quam partem ægre solvebat, ne id quidem sine fraudatione faciebat.

ΚΕΦ. ε'. CAP. V. VI.

ε'.

Ως Ηρώδης ἐχώρει κατὰ τῶν Αράβων, καὶ συμβολῶν πολλάκις γενομένων τελευταῖον νικᾷ, καὶ στρατεύει τῶν ἔθνους ὑπὸ τῶν Αράβων ἡρέθη. Περί τε σεισμοῦ μεγάλου.

Quomodo Herodes bellum Arabi inferebat, & multis prælis factis tandem victoriam reportat, atque in gentis dominum ab Arabibus acceptas est. Deque magno terræ motu.

Ηρώδης δὲ, τοῦτον τ' τρόπον ἀγωνιζόμενος καὶ τελευταῖον ὑδὲν ἧττον τῶν δικαίων ποιεῖν ἐθέλοντος, ἔσχε μὲν ὡς ἐπελευσόμενος, [l] προθεσμίᾳ δὲ ἐχρήσατο [m] Ρωμαϊκῷ πολέμῳ. τῆς γὰρ ἐπ' Ακτίῳ μάχης προσδοκωμένης, ἣν ὅτε τ' ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ολυμπιάδος γενέσθαι συνέβη, Καῖσαρ μὲν Αντωνίῳ περὶ τῶν ὅλων ἔμελλεν ἀγωνιεῖσθαι πραγμάτων· Ηρώδης δὲ καὶ τῆς χώρας εὐβότου μανύσης αὐτῷ πολὺν ἤδη χρόνον, καὶ προσόδων καὶ δυνάμεων εὑρημένων, Αντωνίῳ συμμαχίαν [n] κατέλεξεν, ὅτι μελεσάταις τοῖς παρασκευαῖς χρησάμενος. Αντώνιος δὲ, τ' μὲν ἐκείνου συμμαχίας ὑδὲν ἔφη δεῖσθαι, τ' δὲ Αραβα, καὶ γὰρ ἠκμακότ' παρά τε αὐτῷ καὶ τ' Κλεοπάτρας τὴν ἀπιστίαν, ἐπιξελθεῖν

Herodes cogitat de Auxilio ad Antonium mittendo in Actium.

Herodes autem, cum *Arabs* improbe & inique ageret, tandemque officio aliquo fungi nollet justo & debito, in eo erat ut armis illum persequeretur, sed rem distulit ob bellum inter Romanos ortum. Cum enim exspectaretur pugna Actiaca, quæ in centesimam & octogesimam septimam Olympiadem incidit, Cæsar quidem cum Antonio de summa rerum decertaturus erat: Herodes vero (qui regionem probe cultam jamdiu teneret, & *magnos* reditus atque opes quæsivisset) delectum habuit, apparatu accuratissimo, ut Antonio ferret auxilium. Verum Antonius ejus se subsidio egere negavit; eique mandavit ut Arabem (cujus perfidiam tum ab ipso Herode, tum à Cleopatra, audivisset) *bello* adoriretur.

---

a Illud καὶ è *MSS.* *b* Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐξ εἰκότος in *reliquis.* *c* Επιχειρήσεως *Vat.* *d* Παφλαγόνα *Busb.* *e* Aliis *Artavasdes* dicitur, *Orosio* vero *Artabanes.* Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. p. 441. *Edit. Lond.* *f* Ita *Busb.* σὺν τοῖς παισὶ σατράπαις in *aliis.* Forsan σὺν τοῖς πᾶσι σατράπαις. *g* Hunc paterno nomine *Artabazem* appellat *Dio*, lib. 54. p. 526. *h* A *Vellejo* patris nomine *Artavasdes* dicitur, ab aliis vero *Tigranes.* Adi *Lipsium* ad *Taciti* Annales l. 2. c. & ad *Vellejum*, ut & *Usserium* p. 510. *i* Επιδεξαμένου *Busb.* *k* Sic *MSS.* δόσεις in *Editis.* *l* Προθεσμία pro *dilatione* accipio cum *Epiphanio* hîc loci: nonnihil favente *Ves. Glossario.* atque eundem sensum voci tribuit *Valesius* ad *Eusebium* in *Hist. Eccl.* l. 9. c. 10. id quod me monuit Cl. *Lowthius.* *m* Τῷ Ρωμαϊκῷ π. *Busb.* *n* Κατέλιξεν *Vat.*

a Ita

Herodes, juſſu Antonii, bellum Arabibus infert

oriretur. Hoc enim volebat Cleopatra, ut quæ exiſtimaret è re ſua eſſe, ut alter alterum læderent. Cum hæc ei relata fuiſſent ab Antonio, reverſus Herodes exercitum retinuit, ut qui mox invaſurus eſſet Arabiam. Cumque equeſtres pedeſtreſque copias paraſſet, ad Dioſpolim pervenit, eò Arabibus illi obviam venientibus : (non enim eos latuit hæc expeditio) magnoque commiſſo prælio, Judæi victores evaſerunt. Poſtea vero convenit ingens Arabum exercitus ad Cana, locum in Cœle-Syria. Qua re cognita, Herodes duxit in eos maximam ſuarum virium partem : atque ubi ad Cana appropinquavit, ſtatuerat caſtra facere, eaque foſſa valloque munire, ut cum opportunum eſſet prælia faceret. Sed hæc eo inſtituente, conclamat Judæorum multitudo, ut ſe in Arabes nulla interpoſita mora ducat. Quippe inceſſerat eos cupiditas, quod ſe pulchre ordinatos credebant : & omnes qui ſuperiorem pugnam, ne ad manus quidem hoſtes venire paſſi, vicerant, ferociores erant. Cum itaque tumultuarentur & magnum præ ſe ferrent animi ardorem, decrevit rex multitudinis alacritate uti ; præfatuſque ſe eorum magnanimitati non defuturum, primus in armis agmen ducebat, omnibus eum ordine ſequentibus. Statim autem terror Arabes invaſit. quippe cum pauliſper reſtitiſſent, ubi Judæos invictos animique plenos viderunt, plerique in fugam verſi ſunt ; atque conciſi fuiſſent, niſi Athenion Herodi & Judæis injuriam feciſſet. Is enim, cum Cleopatræ nomine dux eſſet illius tractus, & ab Herode diffideret, quid futurum erat non imparatus attendebat : ut qui ſtatuerat, ſi quid egregium Arabes geſſiſſent, quietum ſe tenere, ſin inferiores eſſent, id quod accidit, Judæos adoriri, ad hoc paratus unà cum ſuis qui ex ea regione convenerant. Et tunc laſſos & ſe vincere putantes aggreſſus de improviſo, magnam eorum cædem edidit. nam cum & animorum ferociam in hoſtes manifeſtarios effudiſſent Judæi, & paulo remiſſius victoria uterentur, facile cedebant iis qui eos adorti ſunt, & magnam cladem accipiebant in locis petroſis & ad equitandum parum idoneis, in quibus aſſuetiores erant qui laceſſebant. Poſteaquam male adeo cum iis ageretur, Arabes animos reſumpſerunt, & converſi eos in fugam jam verſos occiderunt. Atque ita modis omnibus peremptos interibant : paucique admodum elapſi in caſtra ſe recipiebant. Herodes vero, cum jam de pugna deſperaſſet, citato equo ſubſidium accerſit : neque tamen mature, quamvis adhibita diligentia, ſubvenire potuit, quin capta ſunt caſtra Judæorum. Arabibus autem non mediocris felicitas ex inſperato contigit, victoria, à qua plurimum aberant, reportata, hoſtiumque viribus valde attritis. Deinceps Herodes latrociniis utebatur, multiſque factis excurſionibus Arabiam incurſibus vaſtabat, in

Victoria penes Judæos.

Bello ab Arabibus redintegrato res male cecidere Judæis, ex Athenionis perfidia.

Poſtea Herodes incurſibus Arabiam infeſtat.

προσέταξε. [a] ἠξίου γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα, λυσιτελεῖν αὐτῇ τ' ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγεμένη. τούτων εἰσῆλθε παρ' Ἀντωνίου λεχθέντων, ὑποστρέψας Ἡρώδης συνέλεγε τὸ στρατιωτικόν, [b] ὡς εὐθὺς εἰς τ' Ἀραβίαν [c] ἐμβαλῶν. ἐν παρασκευαζόμενος ἱππικῇ τε καὶ πεζῇ δυνάμεως, εἰς Διόσπολιν ἀφικνεῖται, τ' Ἀράβων ἐκ συναντώντων· ἐν γὰρ ἐλελήθει τὰ περὶ τ' πόλεμον αὐτούς· ἐν μάχης καρτερᾶς γενομένης, ἐκράτησαν οἱ Ἰουδαῖοι. μετὰ δὲ ταῦτα πολλὴ στρατιὰ τ' Ἀράβων [d] εἰς Κανὰ συνῆλθε, χωρία δ' ἔστι ταῦτα τ' Κοίλης Συρίας. Ἡρώδης δὲ προπεπυσμένος, ἦκεν ἄσων ἐπ' αὐτοὺς ὃ πλεῖστον τῆς εἶχεν δυνάμεως· ἐν πλησιάσας ἐν [e] Κανὰ στρατοπεδεύεσθαι διενοήθη, χάρακά τε βαλλόμενος ἐξ εὐχείρου ταῖς μάχαις ἐπιχειρήσειν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐπιτάττοντος, ἐβόα τὸ πλῆθος τ' Ἰουδαίων, παρελόμενον τ' τριβῆς, ἄγειν ἐπὶ τοὺς Ἄραβας. ὥρμητο δὲ ἐν ᾧ συντεταχθαι πιστεύειν κενῶς, ἐν ταῖς προθυμίαις ἄμεινον ἐχόντων ὅσοι τ' πρώτην μάχην νενικήκεσαν, ἐν' εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐπιτρέψαντες τοῖς πολεμίοις. θορυβούντων δὲ ἐν πᾶσαν ἐπισφαλουμένων ἀσυδησίαν, ἔγνω τῇ προθυμίᾳ ἐν πλήθος ὁ βασιλεὺς ἀποχρήσασθαι· ἐν προῆκεν ὡς ἐν λελείψεσθαι τ' ἐκείνων ἀρετῆς, [f] πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἠνίσατο, πάντων κατ' οἰκεῖα τέλη συναναλυθησαμένων. ἔκπληξις δὲ εὐθὺς ἐμπίπτει τοῖς Ἀραψίν. ἀντιτάξαντες γὰρ εἰς ὀλίγον, ὡς εἶδον ἀμάχους ὄντας, ἐν μετὰ φρονήματος, ἔφυγον οἱ πλείους ἀσκλίναντες· καὶ διεφθάρησαν, εἰ μὴ Ἀθηνίων [g] κακώσαντος Ἡρώδην καὶ τοὺς Ἰουδαίους. οὗτος γὰρ ὢν στρατηγὸς μὲ Κλεοπάτρας ὅτι τῶν ἐκεῖ, [B] διάφορος δὲ Ἡρώδῃ, ὃ μέλλον οὐκ ἀπαρασκεύως ἐσκόπει, δρασάντων μέν τι λαμπρὸν τῶν Ἀράβων ἐγγυητὴν ἡσυχίαν ἄγειν, [h] ἡττωμένων δὲ, ὁ καὶ συνέβη, τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας συνελληλυθόσι τ' οἰκείαν [i] παρεσκευασμένος ἐπιτίθεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις. καὶ τότε κεκμηκόσι τε καὶ νικᾶν οἰομένοις ἀπροσδοκήτως ὄπισθεν, πολὺν ἐποίει φόνον. τάς τε γὰρ προθυμίας εἰς τοὺς ὁμολογουμένους ἐχθροὺς ἀναπαήσαντες Ἰουδαῖοι, καὶ τὸ νικᾶν ἐπ' ἀδείας χρώμενοι, ταχὺ τῶν ὄπισθεν ἡττῶντο, καὶ πολλὰς ἐλάμβανον πληγὰς ὑπὸ χαλεποῖς ἀφίπποις καὶ πετρώδεσιν, ὧν πλέιστα τὰ ἐμπειρίαν εἶχον οἱ ὄπισθεν ποιησάμενοι. κακῶς δὲ πάσχοντες, οἵ τε Ἄραβες αὐτοὺς ἀνελήφεσαν, ἐν πάλιν ὑποστρέψαντες [k] ἔκτεινον ἤδη τετραμμένους. ἐγένοντο δὲ πανταχοῦ κτεινομένων ἀπώλειαι· ἐν τ' ἁλισκόντων ἐν πολλοὶ συνέφυγον εἰς ὃ στρατόπεδον. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡρώδης, ἀπεγνωκὼς τὰ κατὰ τ' μάχην, ἀφιππάζεται βοήθειαν ἄξων. [l] ἐν μὴ διέφθη καὶ τῆς ἐσπέρας ἐπαρκεῖν· ἀλλὰ ὃ μὲ στρατόπεδον ἦλθε τ' Ἰουδαίων. οἱ δ' Ἄραβες ἐν μετρίως εὐτυχήκεσαν ἐκ παραλόγου, νίκην τε ἧς πλεῖστον ἀπεδεήσ ἀνελπιστον, καὶ πολλῷ τ' σφετέρων ἀφθονωτέροι δύναμιν. τούτοις ὁ μὲ Ἡρώδης λῃστείας [m] ἐχρῆτο, καὶ τὰ πολλὰ κατατρέχων τῶν τ' Ἀράβων ἐκάκου ταῖς ὄπισθεν ὁδοῖς, στρατοπεδεύ-

μενος

a Ita distinxi. antea erat, ἠξίου γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα λυσιτελεῖν αὐτῇ, τ' ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγεμένη. b Ita *Vat.* & *Epiphan.* καὶ εὐθὺς in *ceteris*. c Ἐμβαλῶν non ἐμβαλὼν lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *ingreſſurus*. d Εἰς Κανάτας συνῆλθε *Vat.* Εἰς Κάνας adjecta terminatione in lib. 1. *de Bello Jud.* Sibi equidem perſuadet *Berkelius* (ad *Steph. Byzant.* v. Ανα) hanc eſſe urbem quæ *Stephano Ana*, *Joſepho* l. v. Αἴνα, & *Joſ.* c. 8. v 8. Αἰ. & inde forſan terminatione addita Αἴνα. In textu Hebraico *Joſ.* XIX. *Cana* appellatur, nec aliter à LXXII. diverſa ſcribendi ratione orta ex more populorum Orientalium, qui, ad aſperiorem ſonum molliendum, ſæpiſſime permutant literas, *Ajin*, *Caph*, *Coph.* &c. e Κάλῳ *Vat.* & in *Epiphanii* libris *Calon.* f Πρῶτος αὐτὸς ὁ τοῖς *Busb.* g Διαφορᾷ ἢ ὃν Ἡρώδῃ *Busb.* h Ἡττημένων *Busb.* i Ita *Vat.* & *Busb.* παρεσκευασμένῳ in *Editis*. k Sic *Vat.* ἔκτειναν in *reliquis*, & mox συνέφυγον. l Οὐ μὲν ἔφθη *Vat.* m Ἐχρῆτο *Busb.*

a Scilicet

μμος ὅτι τ̃ ὁρῶν, καὶ τὸ μὴ σύμπαν ἐξίστατο κτ' τύμφανὲς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν· ὐκ ἀζημίως δὲ γινόμν@ τ̃ῃ συνεχείᾳ γ̀ ὃ φιλοπόνῳ, τῶν τε οἰκείων ἐπεμελεῖτο παντὶ τρόπῳ ὃ πλῆσμα διορθόμν@.

ζ'. β'. Ἐν τούτῳ καὶ τ̃ῆς ἐπ' Ακτίῳ μάχης συνεσταμένης Καίσαρι τ̃ὸς Αντώνιον ᵃ ἑβδόμῳ ὄντος Ηρώδῃ τ̃ῆς βασιλείας ἔτους, σεισθεῖσα ἡ γ̃ῆ τ̃ Ιουδαίων, ὡς ὐδὲ ἄλλοτ' ἐδόκει, τῶν τε τ̃ῇ χώρᾳ κτηνῶν πολλ̀ὺ φθορὰν ἐποίησεν, ἐφθάρησαν δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπὲρ τὰς πεπλωκυίας οἰκίας ᵇ δεὶ μυρίους· τὸ μέντοι σκηνικὸν, οἷ ὑπαύθρῳ διαιτώμνοι, ὑδὲν ὑπὸ τ̃ῶν πάθους κατεβλάβη. Τούτοις πιστευομένοις τοῖς Αρσῆν, καὶ μᾶλλον ἢ κτ' ἀλήθειαν ἐξαγγελλόντων αὐτοῖς, ὅσοι τὰς ὑπὲρ τῶν γεγονότων λόγους τ̃ μίσει τ̃ ἀκουσομένων ἐχαρίζοντο, μείζον ἐπῆκε φρονεῖν, ὡς τ̃ῆς τε χώρας ἀνατεταμμένης τοῖς πολεμίοις, καὶ διεφθορότων τῶν ἀνθρώπων, μηδὲν ἔτι μηδ' εἰς αὐτὰς ἀντίπαλον καταλελεῖφθαι δοκεῖν. καὶ τῶν τε Ιουδαίων τὰς πρέσβεις, ἦκον γὰρ ὅτι τοῖς γεγενημένοις εἰρήνην ποιησόμνοι, συλλαβόντες ἀπέκτειναν, καὶ μ̃ῆ πάσης προθυμίας ἐχόντων ὅτι τὸ σκηνικὸν αὐτ̃ῶν. ὁ δ' ὕστερον ἐφοδον ἐξεδέξατο, καὶ, πρὸς τὰς συμφορὰς ἀθύμους ἀφικνύμνοι, πρίαντο τὰ πρόγματα, πλεῖον ὑπογνόντες ἐπ' αὐτοῖς πεποιθότες. ὑ γὰρ ἰῶ ὅτι ἰσοτιμίας ἐλπὶς προσηκόντων ὀ τοῖς μάχαις, ὅτι βοηθείας κεχωρισμένων αὐτοῖς τῶν οἴκοι πραγμάτων. ὅτως οὖν ἐχόντων, ἐπῆγεν ὁ βασιλεὺς λόγῳ τε πείθων τὺς ἡγεμόνας, καὶ πειρώμν@ ἀναλαμβάνειν αὐτ̃ῶν ᶜ πεπλωκότα τὰ φρονήματα. προδιακινήσας δὲ καὶ προθαρρύνας τινὰς τῶν ἀμεινόνων, ἐτόλμησεν ἤδη καὶ τ̃ῷ πλήθει προαγορεύσαι, πρότερον οἰκτίρων αὐτὸ, μὴ καὶ χαλεπῶς χρήσηται πρὸς τὰς ἀτυχίας. παρεκάλει δὲ τοιύτους ποιύμν@ ᵈ εἰς τ̃ ὄχλον τὺς λόγους.

η'. γ'. "Οὐκ ἀγνοῦμεν, ὦ ἄνδρες, ὅτι πολλὰ δεῖ τοῦ- "δε @ καιρὸν γεγένηται πρὸς τὰς πράξεις ἡμῖν "συμπώματα, καὶ θαῤῥεῖν εἰκὸς ὀ τοῖς τοιύτοις ὐδὲ "τὺς πλῆσον ἀνδραγαθίᾳ διενθυμοῦτας. Ἀλλ' ἐπει- "δὴ κατεπείγει τὸ πολεμεῖν, καὶ τῶν γεγονότων ὐδὲν "ἐστιν τοιοῦτον, ὃ ᵉ μὴ δι' ἑνὸς ἔργου καλῶς πραχθὲν- "τ@ ἐπανορθώσειε, παρακαλέσαι προελόμνον ὑμᾶς "ἅμα, καὶ διδάξαι 'δι' ὧν ἂν ἐμμένητε τοῖς οἰκείοις "φρονήμασιν. βύλομαι δὲ πρ̃ῶτον μὲν ὑπὲρ τ̃ῶ πο- "λεμεῖν ὡς δικαίως αὐτὸ ποιύμεν ὑποδεῖξαι, ἀφ' τοῦ "ὕβρει τῶν ἐναντίων ἠναγκασμένοι, μέγιστον γὰρ, εἰ "μάθοιτε τοῦτο, προθυμίας αἴτιον ὑμῖν ἔσαι· μετὰ δὲ ᶠ τοῦτο δεῖξαι διότι καὶ τῶν ὀ ἡμῖν δεινῶν ὐδέν ὅστιν, "ἢ πλείονας εἰς ὃ νικᾶν ἔχομεν τὰς ἐλπίδας. ἄρξομαι "δὲ ἀπὸ ἅ πρ̃ῶτον, μάρτυρας ὑμᾶς ποιύμενος ὧν λέ- "γω. Τὴν τ̃ Αράβων παρανομίαν ὅσα μὲ δέον, ἢ πρὸς "τὺς ἄλλους ἅπαντας ὅτως ἀπίστως ᵍ ἀφικνουμένου, ὡς montibus caſtra faciens; atque in univerſum ne aperte ad manus veniret, cavebat: neque tamen non hoſtibus aſſiduitate & labore incommodabat, & ſuorum caſum omni ratione corrigere ſtudebat.

2. Interea per tempus pugnæ Actiacæ, quæ Cæſari cum Antonio fuit anno regni Herodis ſeptimo, concuſſa Judææ terra, quantum nunquam antea videbatur, magnam pecorum ſtragem fecit per *totam* regionem, oppreſſaque ſunt hominum etiam circiter decem millia ruina domorum: ſed exercitui, quòd erat ſub dio, in ea, quam alii paſſi ſunt, calamitate, illæſus manſit. Quæ cum Arabes fama accepiſſent, plura etiam quam vera eſſent ad illos perferentibus, qui rumores de iis quæ evenerant in majus augendo Arabum odio *adverſus Judæos* gratificabantur, majores ſpiritus ſumpſerunt, quaſi, everſa hoſtium terra deletiſque hominibus, nihil jam ſupereſſe videretur quod ipſis obſtaret. Quinetiam Judæorum legatos, (nam eò venerant poſt iſta quæ acciderant pacem facturi) comprehenſos interfecerunt, & in eorum exercitum omni ſtudio ire contenderunt. At Judæi incurſum illorum excipere detrectarunt, animoſque ex calamitate deſpondentes omnem de rebus ſuis curam abjiciebant, ut quæ jam ab illis valde deſperatæ eſſent. non enim ſperabant poſt tot clades in præliis acceptas æquis viribus decertaturos eſſe, neque auxilium ullum exſpectabant rebus ſuis domi afflictis. Igitur cum ita ſe haberent, id agebat rex, ut & ducibus oratione perſuaderet, tentaretque animos illorum dejectos erigere: atque commotis & audacioribus factis quibuſdam de præſtantioribus, ad univerſam multitudinem jam verba facere auſus eſt, cum antea gravaretur id facere, ne ſibi difficile eſſet eos tractare, utpote adverſis caſibus vexatos. Cohortationem autem ſuſcipiebat, hujuſmodi ad vulgum habita oratione.

VII. *Terræ motus in Judæa.*

Arabes Judæis bellum inferunt.

3. "Non neſcii ſumus, Viri fortiſſimi, quod "multa hoc tempore evenerint conatibus noſtris adverſa: & fortaſſe vix iis in hujuſmodi rebus bono eſſe animo detur qui fortitudine plurimum præſtant. Sed quoniam bel- "lo urgemur, & nihil eorum quæ acciderint "ejuſmodi eſt, quod non una re præclara ge- "ſta in melius reſtituere poteſtis, maxime ſa- "ne volui vos cohortari, ſimulque monere quo "pacto vobis conſtabit animi veſtri *robur* & "magnitudo. Primum quidem, quod ad bel- "lum attinet, vobis declarabo, quam juſtis de "cauſis illud ſuſcipiamus, adverſariorum in- "juriis eò compulſi; nam & hoc, ſi reſciſca- "tur, maximam vobis alacritatem afferet: de- "inde oſtendam, quare pro nihilo habendum ſit "quicquam malorum quæ nos premunt, & ma- "gnam nobis ſupereſſe victoriæ ſpem. A pri- "mo autem exordiar, voſq; ipſos teſtes eorum "quæ dicturus ſum faciam. Noſtis utique & "ipſi quam injuſte egerint Arabes, & quanta "fuerint erga alios quoq; omnes perfidia, ut uſu venit

VIII. *Herodis concio ad exercitum.*

ᵃ Scilicet à morte Antigoni, circa menſem Sextilem anni *Periodi Julianæ* 4676. hîc & deinceps numerati. *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 466. ᵇ Περὶ τριςμυρίους *Buſb.* & *Vat.* τρὶς μυριάδας in lib. 1. *de Bello Judaico.* ᶜ Πεπτωκότων *Buſb.* ᵈ Πρὸς τ̃ ὄχλον *Buſb.* ᵉ Ita cum *Cod. Vat.* μηδενὸς ἔργου in *Editis Aliiſque.* utra lectio melior ſit, aliorum eſto judicium. ᶠ Δι' ὧν ἂν ἐμμείνητε *Vat.* ᵍ Illud τοῦτο δεῖξαι habui è *Cod. Vat.* ſenſu plane ejuſmodi quid poſtulante. antea editum erat μ̃ῆ ἧ τὸ ὑποδεῖξαι. ʰ Διαπεμπόντων *Vat.*

"venit barbaris & de Deo nihil cogitantibus. "Sed in nos maxime offenderunt avaritia & in-"vidia, & cum in turbis eramus ſubito nos & "inſidioſe aggrediendo. Multa quidem quid me-"morem? Verum, cum illis immineret è princi-"patu excidere & Cleopatræ ſervire, quinam "alii *eos* metu liberarunt? Nam meus erga An-"tonium amor, & illius in nos benevolentia in "cauſa fuit, ne quid gravius iſti paterentur, illo "cavente aliquid agere quod nobis ſuſpectum "foret. Attamen cum vellet partes ex utraque "ditione quaſdam Cleopatræ dare, ipſe hujus "rei curam in me ſuſcepi: &, datis de meo ma-"gnis muneribus, ſecuritati utriuſque viam mu-"nivi, impenſaſque ipſe feci, talenta præſtando "cc, & fidejubendo pro aliis cc, quæ terræ im-"perata erant, cujus reditus perceperunt; nos "vero defraudarunt. quamvis par erat ut Judæi "nemini de bonis ſuis tributum penderent, aut "terræ illorum pars vectigalis fieret. Sin vero, "ſaltem non pro iis quos ipſi ſervavimus: neq; "Arabes, qui cum nos compellarunt gratiaſque "egerunt, faſſi ſunt, quod *noſtra opera* imperium "tenere videantur, *decet* injuria nos afficere & "fraudare, idque non hoſtes ſed amicos. quip-"pe cum fides etiam inter inimiciſſimos locum "habeat, inter amicos neceſſario ſervanda ſit: "at non apud eos qui omni modo lucrum quæ-"rere honeſtum putant, injuſtitiam autem cum "lucro conjunctam haud damno futuram. Vo-"biſne igitur dubium eſt, an injuſtos ulciſci "oporteat, Deo hoc jubente & volente ut "ſemper odio habeamus injuriam & impro-"bitatem; præſertim, cum non modo juſtum, "ſed & neceſſarium bellum perſequamini? "Quæ enim & apud Græcos & Barbaros habi-"ta ſunt iniquiſſima, iſta admiſerunt in legatos "noſtros, quos jugularunt: cum Græci legatos "ſacros eſſe & inviolabiles dicant, & nos do-"gmatum potiſſima & ſanctiſſimam legum "partem per *Angelos à Deo acceperimus. "hanc enim vim habet hoc nomen, ut Deum "hominibus coram ſiſtat, & hoſtes cum hoſti-"bus in gratiam redire faciat. Quæ major igi-"tur eſſe poteſt impietas, quam legatos trucida-"re de jure agentes? Vel quî dehinc aut in vi-"ta tranquilli aut in bello felices eſſe poſſunt, "hoc in ſe ſuſcepto facinore? Mihi quidem "minime videntur. Dicat tamen fortaſſe ali-"quis, fas quidem & jus nobiſcum eſt, illos "tamen fortiores eſſe vel plures contigit. Sed "primum quidem vobis haud convenit hæc "oratio. Cum quibus enim eſt jus, cum illis "& Deus: Deus autem ſi adſit, adſunt ſimul "& copiæ & robur. Ut autem & res à nobis "geſtas conſideremus, prima pugna vicimus, "commiſſa ſecunda, vix nobis reſtiterunt, "ſed ſtatim fugiebant, non ſuſtinentes im-"preſſionem adeo animoſam. Victores autem "nos aggreſſus eſt Athenio, bellum inferens "non denunciatum. Utrum hæc eſt eorum "virtus, an ſecunda iniquitas, & inſidiæ? Cur "igitur abjectiore ſumus animo ob eam rem, "quæ efficere debet ut majorem ſpem con-

"εἰκὸς ἔχειν τὸ βάρβαρον καὶ ἀνεννόητον θεοῦ. πλεῖστα μέν-"τοι προσέκρουσεν ἡμῖν πλεονεξία καὶ φθόνῳ, καὶ ταῖς παρα-"χαῖς ἐφεδρεύοντες ἐξ ὑπογύου. καὶ τἀ μὲ πολλὰ τί δεῖ "λέγειν; ἀλλὰ κινδυνεύοντας αὐτοὺς τῆ οἰκείας ἀρχῆς ἐκ-"πεσεῖν, καὶ δουλεύειν Κλεοπάτρᾳ, τίνες ἄλλοι ἢ δέους "ἀπήλλαξαν; ἡ δὲ ἐμὴ πρὸς Ἀντώνιον φιλία, καὶ κείνου "πρὸς [a] ἡμᾶς διάθεσις αἰτία γεγένηται, μηδὲ τούτους ἀπόκε-"σόν τι παθεῖν, φυλαττομένου τἀνδρὸς μηδὲν ἐπιτηδεύειν, "ὃ δύναται' ἂν ὕποπτον ἡμῖν γενέσθαι. βουληθέντος δ' ὅμως "Κλεοπάτρᾳ μέρη τινὰ παραχεῖν ἀφ' ἑκατέρας τῆς ἀρχῆς, "καὶ τοῦτο διῳκησάμην ἐγώ· καὶ πολλὰ δῶρα δοὺς ἴδια, ὅπως "ἀσφαλὲς ἀμφοτέροις ἐπορισάμην, τὰς δὲ δαπάνας αὐ-"τὸς ἀνέλαβον, διακόσια μὲ δοὺς τάλαντα, διακοσίων "δὲ [b] ἐγγυητὴς γενόμενος, ἃ τῇ μὲ γῇ προσοφείλουσα "γεγόνει, αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τούτων ἀπεστερήμεθα. καίτοι γε "ἄξιον μὲ ἦν μηδενὶ τῶν ὄντων Ἰουδαίους φόρου, ἢ τῆς χώρας "ἀπόμοιραν τελεῖν. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ὑπέρ γε τούτων "ὧς αὐτοὶ σεσώκαμεν· ὧδε τοὺς Ἄραβας ὁμολογήσαι-"τας [d] μετὰ πολλῆς ἀντύξεως καὶ χάριτος, ὅτι μὴ ἀρ-"κὴν ἐδόκουν τυγχάνειν, ἀδικεῖν ἡμᾶς ἀποστεροῦντας, καὶ "ζῶντα μὴ πολεμίους ὄντας, ἀλλὰ φίλους. ὡς ἥ γε πίστις "ἔχουσα καὶ πρὸς τοὺς [e] πολεμιωτάτους τόπον, τοῖς γε "φίλοις ἀναγκαιοτάτη τετήρηται. ἀλλ' ὑμεῖς καὶ τούτοις "οἱ μὲν κερδαίνειν ἐκ παντὸς τρόπου κάλλιστον ὑπεί-"λήφασιν, [f] τὸ δ' ἀδικεῖν οὐκ ὀπίζημιον εἰ μόνον κερδαίνειν "δυνηθείητε. ἔστι δ' ἔτι ζήτησις ὑμῖν εἰ δεῖ τοὺς ἀδίκως [g] πε-"μφθέντας, τοῦτο καὶ θεῷ βουλομένῳ, καὶ πρὸς ἅπαντας "ὡς ἀεὶ μισεῖν τὴν ὕβριν καὶ τὴν ἀδικίαν, καὶ ζῶντα δὲ μόνον δί-"καιον, ἀλλὰ καὶ ἀναίτιον πόλεμον ἐπεξιόντας; ἃ γὰρ [h] ἀμο-"λογεῖ παρανομώτατα τοῖς τε Ἕλλησι, καὶ τοῖς βαρβάροις, "ζῶντα ἔταξαν εἰς τοὺς ἡμετέρους τρόπους ἀποφαίνε-"σθαι αὐτούς. τὰ μὲ Ἑλλήνων ἱερὰ καὶ ἀσυλα εἴ τις τοὺς κή-"ρυκας φαμένων, ἡμεῖς δὲ τὰ κάλλιστα τῶν δογμάτων, καὶ "τὰ ὁσιώτατα τῶν ἐν τοῖς νόμοις δι' ἀγγέλων θεοῦ τῶν "θεοῦ μαθόντων. τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα καὶ ἀνθρώπους θεοὺς "εἰς ἐμφάνειαν [i] ἄγειν, καὶ πολεμίους ἀλλάττειν δύναται. "ποῖον οὖν μεῖζον ἂν γένοιτο ἀσέβημα, ἢ πρέσβεις ἀπο-"κτεῖναι, τοὺς ὑπὲρ τοῦ δικαίου διαλεγομένους; πῶς δ' ἂν "ἔτι δύναιντο, ἢ πρὸς τὸ βίον εὐσεβεῖν, ἢ πρὸς τὸ πολεμεῖν "εὐτυχεῖν τοιούτων αὐτοῖς πεφρασμένων; ἐμοὶ μὲ οὐδαμῶς "δοκοῦσιν. ἴσως τοίνυν [k] ἐρεῖ τις, τὸ μὲ ὅσιον καὶ δίκαιον μὲν' "ἡμᾶς, ἀνδρειότεροι δὲ ἢ πλείους ἐκεῖνοι τετυχήκασιν. ἀλ-"λὰ πρῶτον μὲ ἀνάξιον ὑμῖν ταῦτα λέγειν. μὲν' ὧν γὰρ "τὸ δίκαιόν ἐστιν, μετ' ἐκείνων ὁ θεός. θεοῦ δὲ παρόντος καὶ "πλῆθος καὶ ἀνδρεία πάρεστιν. ἵνα δὲ καὶ τὰ καθ' ἑαυτοὺς "ἐξετάσωμεν, ἐνικήσαμεν τῇ πρώτῃ μάχῃ, συμβαλόν-"τες γὰρ δευτέραν οὐδὲ ἀντέσχον ἡμῖν, ἀλλ' ἔφυγον εὐθὺς οὐκ "ὑπομείναντες τὴν ἔφοδον καὶ τὰ φρονήματα. νικῶσιν δ' "ἡμῖν Ἀθηνίων ἐπέθετο, πόλεμον ἀκήρυκτον ἐπάγων. πότε-"ρον ἀνδραγαθία τοῦτ' ἔστιν ἐκείνων, ἢ δευτέρα παρανομία, καὶ "ἀσέβεια; τί γὰρ ἔλαττον φρονοῦμεν, ἐφ' οἷς μείζους ἔχομεν δεῖ τὰς

[a] Ita ex *Epiphanio*. ὑμᾶς in *Græcis* omnibus. [b] Ποιητὴς *Vat.* [c] Juxta canones ἐλεγόντων. verum χίλιοι habet *Vat.* [d] Illa μὴ πολλῆς deſunt *Vat.* [e] Πολεμίους *Vat.* [f] Τὸ δ' ἀδικεῖν *Vat.* [g] Τιμωρητὰς *Vat.* [h] Ὁμολογεῖται *Vat.* [i] Ἄγειν *Vat.* [k] Illa ἐρεῖ τις deſunt *Vat.* & *Epiphanio*. * Sc. nuncios, *aut* legatos.

[a] Κατα-

"τὰς ἐλπίδας; πῶς δ' ἂν καταπλαγείημεν τὺς, "ὅταν μὲν ἐξ ἀληθείας ἀγωνίζωνται, πάντοτε νικωμένυς· "ὅταν δὲ κρατεῖν νομισθῶσιν, ἐξ ἀδικίας αὐτὸ ποιῦντας; "πῶς δ' ἂν, εἰ καὶ γενναίυς ἤγηταί τις αὐτύς, ὑ παρ' αὐ- "τὸ τῦτο καὶ μᾶλλον ὁρμηθείη; τὸ γὰρ εὔψυχον, ὑκ ἐπ "ῷ τοῖς ἀσθενεςάτοις ἐπιχειρεῖν, ἀλλ' ἐπ ῷ δύνασθαι καὶ τ "ἰσχυροτέρων κρατεῖν. εἰ δέ τινα [a] καταπλήττει τὰ οἰκεῖα "πάθη, καὶ τὰ περὶ τ σεισμὸν συμβεβηκότα, πρῶτον μ "ἐνομισάτω, ὅτι τῦτ' αὐτὸ καὶ τὺς Αραβας ἐξαπατᾷ, μεί- "ζω τὰ γενόμενα τ ἀληθείας ὑπειληφότας· ἔπειτα ὡς "καλὸν ἐκείνοις τε τόλμης καὶ ἡμῖν δειλείας τ αὐτὴν "αἰτίαν γενέσθαι. οἱ μὲ γὰρ, ὑκ ἐξ οἰκείυ τινὸς ἀγαθῦ ὃ εὖ- "ψυχον ἔχυσιν· ἀλλ' ὑκ τ περὶ ἡμᾶς, ὡς κάμνυσίας ἤδη "τοῖς κακοῖς, ἐλπίδος. ἡμεῖς δὲ χρήσαντες ἐπ' αὐτύς, "παραμησόμεθα μὲ ἐκείνων ὃ μεῖζον φρονεῖν· ἀναλήψό- "μεθα δ' αὐτοί, ὃ μηκέτι θαρῦσι μάχεσθαι. καὶ γὰρ ὕτε "κεκακώμεθα τοσῦτον, ὕθ' ὅσῳ οἴονταί τινες ὀργὴ Θεῦ "[b] παρέχειν τὸ γεγονός, ἀλλὰ ταῦτα συμπλώματα τύχης "καὶ παθη τινά. καὶ εἰ κτ' Θεῦ γνώμην πέπρακται, δῆ- "λον ὡς καὶ πέπαυται κτ' τ ἐκείνυ γνώμην ἀρχομένυ "τοῖς γεγονόσι. βυλόμενος γὰ ἔτι μᾶλλον ἀδικεῖν, ὑκ ἂν "μετεβάλλετο. τ δὲ πόλεμον, ὅτι καὶ θέλει τῦτον [c] ἐνερ- "γεῖσθαι, καὶ δίκαιον οἶδεν, δεδήλωκεν αὐτός. ἐπίων γὰ ἐπ "τῷ σεισμῷ τοῖς τ χώραν ἀπολομένοις, ὑδεὶς ὑδὲν ἔπαθε "τ ἐπ τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ πάντες ἐσώθητε· φανερὸν ποιῦν- "τος Θεῦ, διότι καὶν εἰ παιδνμεί μ τέκνων καὶ γυναι- "κῶν ἐστρατεύεσθε, πρεῖῆν ἂν ὑμῖν μηδὲν ἀπήκεσον παθεῖν. "ταῦτα ἐνθυμηθέντες, καὶ τὸ μεῖζον ὅτι [d] πρὸς πάντα "κρείσσων πεφῦκάμενον ἔχετε Θεὸν, ἐπεξέλθετε δικαίως "ἀνδραγαθίας τὺς ἀδίκυς μὲν πρὸς φιλίαν, ἀσεβῆσας "δὲ ἐπ τοῖς μάχαις, ἀνοσίυς δὲ εἰς πρόσωπα, ἀεὶ δὲ τ "ὑμετέρας ἀρετῆς ἡττημένυς.

"cipiamus? Et quî fit ut illi terrorem nobis in- "jicerent, qui, quoties ſine dolo congrediuntur, "ſemper ſuperati ſunt; ſi quando autem victo- "res eſſe exiſtimentur, id ex improbitate con- "ſequuntur? Quod ſi quis eos etiam fortes pu- "tet, cur non ea ipſa de cauſa majori *pugnan-* "*di* ardeat cupiditate? Animoſum enim ar- "guit non imbecillos adoriri, ſed poſſe etiam "viribus ſuperiores vincere. Si quem autem "terrent domeſtici caſus, & quæ in terræ mo- "tu acciderunt, primum quidem reputet, quod "hoc ipſum etiam Arabibus imponit, majora "quæ facta ſunt quam pro rei veritate exiſti- "mantibus; deinde non decere, ut quæ illis "audaciæ, nobis ſit ignaviæ cauſa. Neque "enim illi quidem, quod boni aliquid ipſis ob- "tigerit, animos ſumunt, ſed quia ſperant nos "jam malis ſuccumbere. Si nos autem contra "eos proficiſcamur, magnos eorum animos "contundemus; & hoc etiam lucrabimur, ut "non iterum cum ferocibus pugnemus. Ne- "que enim adeo affligimur; neque, ut putant "quidam, id quod accidit Dei iræ indicium "eſt: ſed caſus ſunt hæc, & infortunia. At- "que ſi Dei conſilio facta ſunt, patet ejuſdem "conſilio deſiiſſe, ut qui præteritis contentus "ſit. Si enim voluiſſet adhuc amplius nobis "nocere, non *tam cito* mutaſſet *ſententiam.* "Bellum autem illius voluntate ſuſcipi, & ju- "ſtum ab eo exiſtimari, ipſe oſtendit. Non- "nullis enim terræ motu per totam regionem "peremptis, nemini armatorum mali aliquid "accidit, ſed vos omnes ſalvi eſtis; *hoc ipſo* "declarante Deo, quod, ſi univerſi cum liberis "& conjugibus militaſſetis, ne quidem gra- "vius aliquid pati vobis contigiſſet. Cum hæc "vobiſcum reputaveritis, & quod plus eſt, "quod propugnantem ſemper habeatis Deum, "juſte & fortiter perſequimini in amicitia in- "fidos, in bello implacabiles, in legatos im- "pios, & à vobis ſemper virtute ſuperatos.

Ταῦτα ἀκύσαντες ⓐ Ιυδαῖοι πολὺ τὰς ψυχὰς ἀμείνυς ἐγένοντο πρὸς τ μάχην. Ηρώδης δὲ, θυσίας κτ' τὰ νομιζόμενα ποιήσας, καὶ μ ἀσμένως ἀναλαβὼν αὐτύς ἦγεν' ὅπι τὺς Αραβας, διαβὰς τ Ιορδάνην ποταμόν· καὶ τ μ πολεμίων γαλοπεδύεται πλησίον. ἐδόκ ἀὐτ πρῦμνον ὃ μέσῳ κείμενον καταλαβεῖν. ὅπως γὰρ αὐτὸς μὲν ὠφελη θήσεται, καὶ πρὸς τὸ ῥᾴτον σωάψας τὴν μάχην, κἂν εἰ [e] παρέλκειν δέον, ἐρυμνὸν αὐτ πεποιησμένος ὃ γρα- τόπεδον. [f] ὃ δ' αὐτὸ καὶ τῶν Αράβων προνούντων, ἅμιλλα ἦ περὶ ὃ χωρίυ. [g] καὶ πρῶτον μ οὐ ἀκροβολισμοῖς ἦσαν· [h] εἶτα δὲ καὶ πλείυς, εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι, παρ' ἀμ- φοτέρων ἔπιπτον, ἕως ἡττηθέντες ⓐ τ Αράβων ἀπεχώρυν. τῦτο εὐθὺς εἰς ἐλπίδας τοῖς Ιυδαίοις ὑ μικρὸν ἐγεγόνη. καὶ τ δύναμιν αὐτῶ [i] ἐννούμενος πάντα μᾶλλον ἢ πρὸς μά- χην ἰέναι βυλόμενον, θρασύτερον ἐπεχείρησεν αὐτὸν τ χά- ρακα διασπᾶν, καὶ ὃ στρατοπέδυ προσάγων ἄπτεσθαι. τῦ- τοις δὲ ἐκβιασθέντες, [k] προήεσ ἀτάκτοι, καὶ πρῶτον ἢ τ εἰς τὸ νικᾶν ἐλπίδος ὑδοπῶν ἐσχηκότες. ὅμως δ' ὖν

4. Judæi, iſtis auditis, fortius ad pugnam animati erant. Herodes autem, ſacrificiis rite peractis, eos ſecum aſſumptos propere adverſus Arabes trans Jordanem fluvium ducit; & non procul ab hoſtibus caſtra metatur. Sibi utique viſum eſt caſtellum in medio poſitum occupare: nam & ſibi id uſui fore putavit, tum ad hoſtem celeriter prælio laceſſendum, tum ad caſtrorum munitionem, ſi pugna differenda foret. Cumque idem Arabibus in animo eſſet, oritur de eo loco certamen. Ac primo quidem velitatio erat: & deinde aliquammulti, cum res ad manus veniſſet, utrinque cadebant, donec victi Arabes ceſſerunt. Ea res protinus Judæis non parvum ad ſpem momentum præbuit. Cumque cogitaret *rex*, Arabum exercitum omnia malle, quam ut pugnam lubenti animo inirent, cœpit vallum fortiter divellere & propius ad caſtra admotus *ea* oppugnare. Atque ita vi compulſi nullo ordine prodierunt, ne tantilla quidem cum alacritate, aut ulla victoriæ ſpe freti. Veruntamen ma- *Judæi Arabes vincunt.*

nus

a Καταπλήξιτας *Vat.* b Παρίχει *Vat.* c Ita *Vat.* & *Hen.* ἀπεργάζεσθαι perperam in *Editis Aliiſque.* d Ita *Vat.* πρὸς πάντα κρείσσων in *cæteris.* e Sic *Vat.* παρελθεῖν in *reliquis.* f Τῦ δὲ αὐτῦ *Busb.* g Ita *Busb.* καὶ πρῶτον μ ἀκροβολισμοῖς *Vat.* καὶ πρῶτος μ ἀκρο- βολισμὸς in *Editis.* h Εἶτα δὲ καὶ *Vat.* εἶτ' ἤδη καὶ in *Editis.* εἶτα καὶ *Busb.* unde mihi viſum eſt εἶτα δὲ reſcribere. i Καὶ τὴν δ' ἐπίνοιαν αὐτῶν ἑτοίμων πάντα μ. in *Editis.* καὶ τὴν δ' ἐπίνοιαν αὐτῶ σπουδάζοντα πάντα μ. *Vat.* unde ipſe edidi, καὶ τὴν δ. αὐτῶν σπουδάζοντος π. id quidem ſenſu poſtulante. k Ita *Vat.* & *Epiphan.* προσῆσαν in *Editis Aliiſque.*

nus conſeruerunt, tum quia numero ſuperabant, tum quia eos animum ſumere cogebat pugnandi neceſſitas: atque acre prælium committitur, multis utrinque cadentibus. tandem vero Arabes in fugam verſi ſunt. Tantaque eorum cædes facta eſt, poſtquam cedere cœperunt, ut non ſolum ab hoſtibus interierint, verum etiam ſibimet cladem attulerint, multis eorum, tum propter multitudinem tum quia confuſi ruebant, conculcatis & ſuis ipſorum telis vulneratis. Igitur ex iis cæſa ſunt quinque millia; reliqua vero turba intra vallum confugiendo evaſit. Sed certa ſalutis ſpe deſtituebantur, quippe cum commeatu & maxime aquæ penuria laborarent. Judæi autem, eos perſequuti, cum una cum eis irrumpere nequiviſſent, vallum circumſident; &, cuſtodiis adhibitis, opem ferentes aditu fugamque capeſſentes exitu prohibebant.

εἰς χεῖρας ἦσαν, πλείους τε ὄντες καὶ ἀφ' ὧν τὸ καταπεί-
γειν ὅτι τὸ ταλαιπωρεῖν ἔπαυε· ἡ δ' ἀνάγκης φρατηγήσασα
καὶ μάχη ἦν χαρτερά, πεπόρτων ἑκατέρωθεν οὐκ ὀλί-
γων. τέλος [a]δὲ τραπέντες οἱ Ἄραβες ἔφυγον. [b]ἐν δὲ
τοσοῦτος φόνος ἐκλινάντων, ὡς μὴ μόνον ἔπαυε τῶν πο-
λεμίων θήσκειν, ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς παραπίπτειν γίνε-
σθαι τε καθ' ἑαυτούς, ἔπαυέ τε πλήθους καὶ φορᾶς ἀτάκτου συμπα-
τουμένων, καὶ βεβιπλόντων τοῖς οἰκείοις ὅπλοις. πεντα-
κισχίλιοι μὲν αὐτῶν ἐγένοντο νεκροί· τὸ δ' ἄλλο πλῆθος
ἔφθη εἰς ὃ χαράκωμα συμφυγεῖν. εἶχε δ' ἐκ τὸ βε-
βαίῳ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, ἀπορίᾳ τε ὀπτηδείων, καὶ
μᾶλλον ὕδατος. [c]οἱ δὲ Ἰουδαῖοι διώκοντες συνεισπεσεῖν
μὲν ἐ κατίσχυσαν, βεβαθζόμενοι δὲ τὸ χάρακα, καὶ
φυλακτῆρσιν [d]εἰσόδους τε τὰς ἐπαρίσταντας καὶ ἐξόδους
φυγεῖν βουλομένους ἔφυγον.

Arabes legatos ad Herodem mittunt.

5. Quamobrem eò *anguſtiarum* redacti Arabes, legatos ad Herodem primum de compoſitione mittunt: deinde, utpote ſiti cogente, rogatum ut vel quacunque conditione liceat illis in præſens ab interitu ſecuris eſſe. Sed ille nec legatos, nec pretium pro captivis, nec aliud quicquam æqui admittebat, cupiditate ulciſcendi injurias quas ab illis acceperat. Itaque & aliis & ſiti coacti ſeipſos abducendos conſtringendoſque *Judæis* dediderunt. Et quidem ex iis capti ſunt quinque diebus homines quater mille numero. Sexto vero die reliquis omnibus viſum eſt, facta more bellico eruptione cum hoſtibus congredi, & in quemvis eventum periclitari potius quam turpiter perire paulatim. Cum hæc ſtatuiſſent, extra vallum prodierunt, ſed prælium ſuſtinere non potuerunt, præclare quidem dimicandi præ corporis animique debilitate locum non habentes, lucro vero mortem deputantes, vitamque pro calamitate ducentes: ceciderunteque primo conflictu circiter ſeptem millia. Cum autem hanc cladem accepiſſent: priorem quidem fiduciam omnem amiſerunt, Herodis vero virtutem imperatoriam in ſuis calamitatibus mirati, & in poſterum ei ceſſerunt, & pro gentis domino eum habuerunt.

ε'. Ἐν τούτοις οὖν ὄντες οἱ Ἄραβες ἐπρεσβεύοντο [e]παρὰ
τὸν Ἡρώδην, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ ἁλώσεως, ἔπειτα,
ὅ γε δίψος ἤπειγε, πᾶν ὁτιοῦν [f]ὑφίσασθαι, ἐφ' τυχεῖν εἰς
τὸ παρὸν ἀσφαλείας ἠξιοῦντες. ὁ δὲ οὔτε πρέσβεις, οὔτε λύ-
τρα τῶν ἁλισκόντων, οὔτ' ἄλλό τι μέτριον προσίετο, φιλότιμος
ὢν ἐκδικῆσαι τὰς προσκρούσεις τὰς εἰς αὐτὸν ἐξ ἐκεί-
νων γεγενημένας. [g]καίπερ δὲ οὖν τοῖς τε ἄλλοις,
καὶ ᾧ δίψει, πρόσοντες αὐτὸν ἐπεχείρουν ἄγειν καὶ δεῖν·
καὶ πέντε μὲν ἡμέρας [h]τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος ἐάλω-
σαν. τῇ δὲ ἕκτῃ, πάντες οἱ λοιποὶ διέγνωσαν [i]ἐξιέναι πο-
λέμῳ νόμῳ χωρήσαντες ὅτι τὸν σωτῆρα ἐγχειρεῖν· εἰ γὰ
δέοι τι παθεῖν αἱρήσεσθαι, ἢ μὴ ἀφθορεῖσθαι κατ' ὀλί-
γους ἀδόξως. ταῦτα δὲ γνόντες, ἐξῆλθον μὲ τῶν χαρακώ-
ματος, διήρεσαν δ' ὑδαμῶς τῇ μάχῃ, λαμπρῶς μὲ ἀπω-
λίσθαι κεκακωμένοι καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα τό-
που ἔχοντες, κέρδος δ' εἰ θήσκοιεν, ἢ συμφορεῖν [k]τὸ
ζῆν ποιούμενοι· καὶ πίπτουσιν αὐτῶν ἐν τῇ πρώτῃ μά-
χῃ πρὸς [l]ἑπτακισχιλίους. ταιαύτῃ δὲ πληγῇ χρησαμέ-
νων, φρονήματος μὲν ὅσον ἦν αὐτοῖς πρότερον ἀφῄρηντο·
θαυμαχόντες δὲ ἐν ταῖς οἰκείαις συμφοραῖς τὴν Ἡρώδου φρα-
τηίαν, εἰς τε τὸ λοιπὸν εἶξαν, καὶ προσέτην [m]ἀπέφηναν
σφᾶς ἤθους. ὁ δὲ πλεῖσον ὅτι τοῖς εὐημερήμασιν ἠξιοπρεπῶς φρο- θ'.
νεῖν, ἀνέφερεν εἰς τὴν οἰκείαν, μέγα προσυλλήπτωρ ἀξίωμα,
καὶ ἀφ' ταύτης τὴν ἀνδραγαθίαν.

IX. Qua felicitate ille multum elatus domum reverſus eſt, cum magna exiſtimatione ob rem fortiter geſtam.

Magna Arabum cladeſ.

CAP. VI.

Quomodo Herodes, cum Hyrcanum occidiſſet, properavit ad Cæſarem, & ab ipſo regnum obtinuit: utque non multo poſt Cæſarem apud Ptolemaidem honorifice admodum excepit.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς Ἡρώδης, Ὑρκανὸν ἀπατεύσας, ἠπείγετο πρὸς Καί-
σαρα, καὶ περὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας ἔχων· ὡς τε
Καίσαρα μετ' ὀλίγον ἐν Πτολεμαΐδι πάσῃ τιμῇ
ἐδέξατο.

Pugna Actiaca.

AT enim dum cæteræ res ſuæ bene ſe haberent, utpote quod difficile eſſet ipſum ulla ex parte aggredi, in periculo erat ne omnia perderet, poſtquam Cæſar Antonium in pugna Actiaca viciſſet. Tunc enim actum de ſe putavit & Herodes ipſe,

ΤΑ μὲ οὖν ἄλλα [n]κατὰ εὐχὴν εἶχεν αὐτῷ, δυσπρόσοδον
ῥᾴτῳ τῳ πάντα γεγενημένῳ· κίνδυνος δ' ἐμ-
πίπλει τὴν ὑπὲρ τῶν ὅλων κρίσιν ἐπάγων, Ἀν-
τώνιον Καίσαρος ἐν τῇ κατ' Ἀκτίον μάχῃ νικῶντος.
τότε γὰρ [o]ἀπέγνωσαν αὐτῷ τε Ἡρώδῃ τὰ πράγματα,
καὶ

a Illud δὲ è *Codd. Vat.* & *Busb.* ut & mox ἐ ante σφίσιν ex eodem *Cod. Vat.* *b* Ἐν δὲ φόνος ἐκλινάντων πολὺς *Vat.* & *Busb.* *c* Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *Judæi autem licet perſequerentur* &c. οἱ τε in *Græcis* omnibus. *d* Εἰσόδους & mox ἐξόδους *Vat.* utraque lectio ferri poteſt. *e* Πρὸς τὸν Ἡρώδην *Vat.* *f* Ita in *Editis Aliiſque.* ὑφίστασθαι *Busb.* & *Vat.*. *g* Καπνωγκρίζοντες τε τοῖς τε ἄλλοις *Busb.* & *Vat.* *h* Τετρακισχίλιοι ἵππεις ἁλόντων *Busb.* & *Vat.* *i* Ita cum *Busb.* ἐξιέναι in *reliquis.* *k* Levicula cum mutatione τὸ ζῆν edidi, cum antea eſſet ἢ ζῆν. εἰ συμφορᾷ τὸ ζῆν *Vat.* *l* Ἑξακισχιλίους *Busb.* *m* Ἀπεφήναντο *Busb.* & *Vat.* *n* Ἀσφαλῶς εἶχεν *Busb.* *o* Ita *Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπέγνωσαν in *Editis.*

a Sic

ϗ τοῖς περὶ αὐτὸν ὁμοίως ἐχθροῖς τε ϗ φίλοις. [a]ἦ γὰρ ἂν εἰκὸς ἀπιμώρητον μένειν τοσαύτης αἰτίᾳ πρὸς Αντώνιον φιλίας γεγενημένης. ὧν μὲν οὖν, τοῖς μὲν φίλοις ἀπόγνωσις τῶν κατ' αὐτὸν ἐλπίδων· ὅσοι δ' ἐχθρῶς εἶχον, ἐδόκων μὲν ἐξ ἐμφανοῦς σωάχθεσθαι, παθῶν δὲ λεληθὸς ἐφηδομένων εἶχον, ὡς ἀμείνονος τὰ ξόμενοι τῆς μεταβολῆς. [b]αὐτὸς τε Ηρώδης, ὡς Υρκανὸν ὁρῶν μόνον ἐπ' ἀξιώματος βασιλικοῦ, συμφέρειν ᾤετο μηκέτ' ἐμποδὼν ἐᾶν. εἰ μὲν περισωθείη καὶ διαφύγοι κίνδυνον, ἀσφαλὲς ἡγούμενος, περὶ τὸ μὴ τοῖς τοιούτοις [c]αὐτοῦ κηδεσὶν ἐφορμᾶν ἄνδρα τυχεῖν τῆς βασιλείας ἀξιώτερον. εἰ δέ τι καὶ πάθοι τὸ διὰ Καίσαρος, φθόνῳ μόνον ὑπὲρ τῆς βασιλείας γενησόμενον ὑπεθυμεῖτ' ἐξελεῖν.

ejusque amici pariter ac inimici. nam haud verisimile erat ut ipse pœnas effugeret, cui cum Antonio tanta interceſſit amicitia. Quo ſane factum eſt, ut amici quidem de ſpe ſua deciderent deque eo deſperarent; quotquot vero ipſi inimici erant infeſtique condolentium vultum habitumque induebant, gaudio autem tacito geſtiebant, quaſi foret ut illis res in melius mutarentur: atque Herodes ipſe, cum Hyrcanum ſolum videret in dignitate regia eſſe, ſuâ referre plurimum exiſtimabat ut is è medio tolleretur: ſi quidem incolumis foret & è periculo evaderet, ſibi proviſum eſſe putans, ne in tali ejus fortuna impetum faceret *ad regnum occupandum* vir regno ſe dignior; ſin vero quid gravius à Cæſare de ipſo ſtatuatur, præ invidia cupiens illum perimere, qui ſolus ſibi in regnum ſucceſſurus ſit.

Herodes, ad Cæſarem ire neceſſe habens, de Hyrcano interficiendo cogitat.

β'. Ταῦτα δὲ αὐτῷ δι' ἐννοίας ἔχοντος, ἐνεδόθη τι ϗ παρ' [d]ἐκείνων. ὁ μὲν γὰρ Υρκανὸς ἁπλουστέρα τρόπα, ϗ τότε καὶ τἆλλα χρήσιμον, οὐκ ἠξίου πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ νεωτέρων ἅπτεσθαι, συγχωρῶν τῇ τύχῃ, πᾶν ὅ τι [e]ἐκείνῃ γινόμενον ἠναπτικέναι. φιλόνεικος δ' ὢν Αλεξάνδρα, ϗ, τὴν ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς ἀκράτως φέρουσα, λόγους ἐποιεῖτο πρὸς τὸν πατέρα, μὴ μέχρι παντὸς ἀναμένειν τὴν Ηρώδου ὠμότητα εἰς [f]αὐτοῦ οἶκον, [g]ἀλλὰ προλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὐτῶν ἐλπίδας, ἠξίου τε πρὸς τύραννον Μάλχῳ χάρεσιν φέρειν Αραβίαν ἔχοντι, δέξασθαί τε αὐτούς, καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν. ὑπεξελθόντων γὰρ εἰ τάχα [h]τοῦ Ηρώδου ὕστερος χωρήσειεν, ὡς εἰκὸς ἐν ἐχθρᾳ Καίσαρος, αὐτοὺς ἔσεσθαι τοὺς τὴν ἀρχὴν ἀπολαμβάνοντας μόνους, ϗ διὰ τὸ γένος ϗ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν ὄχλου. ταῦτα πειθούσης, ὁ μὲν Υρκανὸς διεθεῖτο τοὺς λόγους· φιλόνεικον δέ τι καὶ γυναικεῖον αὐτῆς πεποιθυίας, καὶ μήτε νύκτα μηδ' ἡμέραν ἀπολειπομένης, ἀλλ' ἀεὶ περὶ τούτων καὶ ϗ Ηρώδου πρὸς αὐτοὺς ὀφθαλμῶν διαλεγομένης, ἀνεπείσθη τέλος ὀφείλειν δῶναι [i]Δοσιθέῳ τινὶ τῶν περὶ αὐτὸν φίλων, ἐν ᾧ συντέταχτο πέμψειν αὐτῷ τὴν Αραβα τοὺς ἀναληψομένους καὶ παραπέμψοντας ἱππέας, ὅτι τὴν Ασφαλτῖτιν λίμνην· αὕτη δὲ ἀπέχει τῶν Ιεροσολυμιτῶν [k]ὅρων, σταδίους τριακοσίους. ὑπίστευε δὲ ᾧ Δοσιθέῳ θεραπεύοντος αὐτὸν ϗ αὐτὸν καὶ τὴν Αλεξάνδραν, καὶ ϗ πρὸς Ηρώδην [l]δυσνοίας ὑπὲρ μικρᾶς αἰτίας ἔχοντος. Ιωσήπου τε γὰρ ὃν ἐκεῖνος ἀνῄρηκει συγγενῆ λέγω, καὶ τὸν ἐν Τύρῳ φονευθέντων ὑπ' Αντωνίῳ πρότερον ἀδελφόν. ὑπὸ μὲν [m]ἐπήγετο ταῦτα τὸν Δοσίθεον Υρκανῷ πίστιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν γενέσθαι· προτιμήσας δὲ τὰ ἐκείνου τὰ ἐκ τοῦ βασιλεύοντος ἐλπίδας, ὑπεδίδουσι Ηρώδῃ τὴν ὑπόθεσιν. ὁ δὲ ϗ εὐνοίας ἀποδεξάμενος, ἔτι καὶ τοῦτο [n]προσυπηρετῆσαι παρεκελεύετο, πλύξαντα τὴν ὑπόθεσιν ϗ κατασημήναντα ἀποδοῦναι ᾧ Μάλχῳ, ϗ τὰ παρ' ἐκείνου γράμματα λαβεῖν. ὁ γὰρ μάλιστα ὄφελος, ϗ τὰ ἐκείνου γνώμην αὐτὸν εἰδέναι. ταῦτα δὲ ὁ Δοσιθεὸς προθύμως ὑπηρετήσαντος, ὁ μὲν Αραψ [o]ἀντιπέστειλεν αὐτόν τε Υρκανὸν δέχεσθαι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας, [p]ἥ καὶ Ιουδαίων ὅσοι

Hyrcanus, ſuaſu Alexandræ, ad Malchum ſe recipere decrevit.

2. Quæ dum in animo verſat *Herodes*, illi ei nonnullam ejus rei occaſionem præbuerunt. Etenim Hyrcanus, quod miti eſſet ingenio, ne tunc *quidem* aut alio tempore negotiis ſe miſcere volebat, nec novis rebus ſtudebat, fortunæ concedens, ut quodcunque ſors efferret illo contentus viveret. Verum Alexandra contentionem amabat, & mutationis ſpe impotenti abrepta, Hyrcanum patrem ſuum ſolicitabat, ne Herodis in domum ſuam ſcelera in perpetuum perferret, ſed futuras ſpes, cum tuto liceret, anticipet; rogabatque ut de his ad Malchum Arabiam tenentem ſcriberet, utque illos acciperet & eò ſalvos perduceret: ſi enim poſt ipſorum diſceſſum Herodi accideret, ut Cæſaris inimico accidere conſentaneum eſſet, ipſos unos principatum recepturos, quà propter genus, quà propter plebis benevolentiam. Dum iſta ipſi ſuadere niteretur, Hyrcanus ejus ſermonibus non auſcultabat: cum vero pertinacia muliebri ipſa uteretur; & nec die nec nocte ceſſaret, ſed de iſtis continuo & de inſidiis ipſis ab Herode ſtructis verba faceret, tandem ei perſuadetur ut cuidam Doſitheo literas daret, in quibus ſtatuebatur ut Arabs ei mitteret equites, à quibus reciperetur & uſque ad lacum Aſphaltiten deduceretur, qui à finibus Hieroſolymitanis abeſt trecentis ſtadiis. Doſitheo autem propterea fidebat, quod ille tum ipſum tum Alexandram colebat, neque non minimas cauſas Herodem odio proſequendi habebat. nam & conſanguineus erat Joſephi ab Herode occiſi, & eorum frater quos Antonius antea Tyri interfecerat. tamen iſtis non inductus erat, ut fidelem Hyrcano ſe miniſtrum præſtaret: ſed cum pluris fecerit quæ à rege ſperaret quam quæ ab illo, literas Herodi tradidit. Atque ille laudata ejus benevolentia, ei hoc inſuper officium injunxit, ut clauſas ſignataſque literas Malcho redderet, literaſque viciſſim ab illo acciperet. nam ſua maxime intereſſe, ut ejus quoque animum cognoſceret. Cum autem iſta libenter feciſſet Doſitheus, reſcripſit Arabs, ſe Hyrcanum ejuſque comites omnes, atque adeo quicunque ab

Per Doſitheum ea de re literas mittit.

Doſithei perfidia.

a Sic in *iiſdem MSS.* ἠ γὰρ εἰκὸς in *Editis.* b Ηρώδης δὲ τ. *Busb.* c Ita *Busb.* & *Zonar.* ἀξιολογώτερον in *cæteris.* Fuit cum mallem ut αὐτῷ proponatur τῷ ἀξιώτερον quam voci κηδεσὶ. d Ἐκείνῃ *Busb.* e Ἐκείνης γινόμενον *Hen.* & *Vat.* f Αὐτῶν *Busb.* αὐτὸν *Hen.* & *Vat.* g Ἀλλὰ προσλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὐτῶν ἐλπίδας δέξασθαί τε αὐτὸν φ. δ' ἀσφαλείας ἄγειν ἠξίου πρὸς τ. *Vat.* h Περὶ Ηρώδην *Hen.* & *Vat.* i Δωσιθέῳ *Hen.* k Ὁρῶν *Hen.* & *Busb.* l Δυσνοίας ὑπὲρ μικρᾶς *Busb.* & *Hen.* m Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἐπήγαγε in *Editis Aliisque.* n Προσυπηρετῆσαι *Busb.* & *Vat.* o Ἀντιπέστειλεν *Hen.* & *Zonar.* p Vocula ἥ abeſt *Hen.*

ab eo ſtarent Judæos *non gravatim* recipere, & homines miſſurum qui eos tuto perducerent, neque ulla in parte illius poſtulatis defuturum. Poſtquam autem has literas acceperat Herodes, Hyrcanum è veſtigio accerſit, & de factis inter eum & Malchum pactionibus interrogabat. Quod cum ille negaſſet, literas in concilio oſtendit, & Hyrcanum *protinus* interfici juſſit.

Hyrcanus occiditur.

Alia de Hyrcano narratio.

3. Atque hæc ita ſcribimus, ut in Herodis regis commentariis habebantur. Inter alios vero non convenit ita ſe rem habuiſſe. Non enim ob hujuſmodi quid Herodem, ſed magis ex inſidiis accuſationem adverſus Hyrcanum inſtituiſſe exiſtimant, atque ita illum occidiſſe. nam ſic ſcribunt. Quæſiviſſe in convivio quodam (nullam dando ſuſpicionem) ab Hyrcano, ecquid literarum à Malcho accepiſſet: illumque literas in quibus ab illo ſalutaretur, accepiſſe confeſſum. atque Herodem rurſus interrogaſſe, ecquod donum accepiſſet: cumque reſpondiſſet, nullum niſi quatuor jumenta ab eo miſſa quibus vectaretur, illud *regem* corruptelam & proditionem interpretatum, eum ad ſupplicium duci imperaſſe. Atqui nullius culpæ affinem hujuſmodi exitum habuiſſe, in argumenta afferunt, quod natura fuerit mitiſſimus, ut cum juvenis eſſet nihil audaciæ aut temeritatis præ ſe tulerit, ac ne tum quidem cum regno potiretur, ſed in eo pleraque omnia adminiſtranda Antipatro permiſerit. Accedit quod tunc quidem ætatis annum octogeſimum exceſſerit, noveritque res regni Herodi omnino in tuto eſſe, quin & Euphratem tranſierat, relictis qui trans amnem eum in ſummo honore habuerant, atque ſemet ejus poteſtati ſubjecturus: adeoque maxime omnium incredibile eſſe, & ejus ab ingenio alienum, ut aliquid moliretur, noviſque rebus ſtuderet; potiuſque iſta ab Herode conficta videri.

Varia Hyrcani fortuna.

4. Hyrcano quidem contigit ut hoc modo vitam finiret, diverſas dum viveret & multiplices calamitates expertus. Nam, ſtatim quidem ut mater ejus Alexandra regnare cœpit, pontifex Judæorum gentis factus per novem annos eum honorem obtinuit: matreque defuncta cum imperium ſuſcepiſſet, illudque tribus menſibus tenuiſſet, eo excidit à fratre Ariſtobulo ejectus. reſtituitur autem à Pompejo, receptiſque omnibus honoribus, annos quadraginta in iis permanſit: iterumque illis ab Antigono privatus, & corporis mutilationem paſſus, in captivitate apud Parthos degebat. atque inde aliquanto poſt tempore domum reverſus eſt, ſpe inductus quam ei fecerat Herodes: nihil tamen eorum quæ ſperaverat feliciter ei cecidit, multis vitæ incommodis conflictato. quodque graviſſimum eſt, ut modo diximus, in *ſumma* ſenectute exitum indignum habuit. Nam mitis fuiſſe videtur & modera-

τὰ ἐκείνῳ φρονοῦσι, δυνάμιν τε [a] πέμψειν τὴν μὴ ἀσφαλείας αὐτὸς κομίσασθαι, καὶ πρὸς μηδὲν ὀκνήσειν ὧν ἠξίου. ὡς δὲ καὶ ταύτῃ Ἡρώδης ἐδέξατο τὴν Βιτωλλὼ [b] εὐθὺς μετεπέμπετο Ὑρκανόν, καὶ περὶ τῶν γενομένων αὐτῷ συνῆκεν πρὸς Μάλχον ἀνέκρινεν. ἀρνησαμένῳ δὲ, τὰς Βιτωλὰς δείξας τῷ συνεδρίῳ [c] διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.

γ'. Ταῦτα δὲ γράφομεν ἡμεῖς ὡς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς τοῦ βασιλέως Ἡρώδου φερόμενα. τοῖς δ' ἄλλοις οὐ κατὰ ταῦτα συμφωνεῖ. τὸν γὰρ Ἡρώδην οὐκ ἀπὸ τοιούτοις δοκοῦσιν, ἀλλ' [d] ἐξ ἐπιβουλῆς μᾶλλον Ὑρκανῷ τὴν αἰτίαν [e] ἐπαγαγόντα, κατ' αὐτὸν τρόπον ἀποκτεῖναι. γράφουσι γὰρ ὕστερον. ἐν συμποσίῳ τινὶ μηδὲν ὑποψίας ἐνδιδόντα, λόγον Ὑρκανῷ προσφέρειν, εἴ τινας ἐπιβολὰς πρὸς τὸν Μάλχον λάβοι· ὁ δὲ μὲν ὁμολογῆσαι πρεσβυτικὰ γράμματα κομίσασθαι. δ' εἰ καί τινα δωρεὰν εἰληφὼς εἴη, πάλιν ἐπερέσθαι· τοῦ δὲ, μηδὲν πλέον ἢ κτηνῶν ἀναβατικῶν τέσσαρα πέμψαντος αὐτῷ λαβεῖν, εἰς αἰτίαν τὸ τοιοῦτον ἐπαναφέρονται δωροδοκίας καὶ προδοσίας, [g] ἀπαγαγεῖν προστάξαι τὸν ἄνδρα. τεκμήρια δὲ τοῦ μηδὲν [h] ἁμαρτόντα τοιούτῳ τέλει περιπεσεῖν, καταλογίζονται τὴν Βιτώλειαν τοῦ τρόπου, καὶ τὸ μηδ' ὑπὸ νεότητι θράσους ἢ προπετείας βλάβην [i] πεποιεῖσθαι, μηδ' ὅτε τὴν βασιλείαν αὐτὸς εἶχεν, ἀλλὰ καὶν ζώντι τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ τὴν διοίκησιν Ἀντιπάτρῳ συγκεχωρηκέναι. [k] τότε δὲ πλείω μὲν ἢ ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἐτύγχανεν ἔτη, κρατῶν δὲ μετὰ πάσης ἀσφαλείας τὴν Ἡρώδου [l] ἤπίστατο, ἀφεβεβήκει δὲ καὶ τὸν Εὐφράτην, τοὺς ὑπ' αὐτῷ πέραν πιστοὺς αὐτὸν καταλιπών, ὅλως ἐπ' [m] ἐκείνῳ τε γενησόμενος· ἐγχειρεῖν τι καὶ καινοτέρων ἅπασθαι πάντων ἀπιθανώτατον, καὶ ὑπὸ τῆς ἐκείνου φύσεως, [n] ἀλλὰ ζῶντα σκῆψιν Ἡρώδου γενέσθαι.

δ'. Τοῦτο μὲν τὸ τέλος Ὑρκανῷ συνέπεσε τοῦ βίου, ποικίλαις καὶ πολυτρόποις χρησαμένῳ ταῖς ὑπὸ ζῆν τύχαις. εὐθὺς μὲν γὰρ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν βασιλεύσης [p] αὐτῷ τῆς μητρὸς Ἀλεξάνδρας, ἀρχιερεὺς καθίστατο τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, ἔτεσιν ἐνέα τὸν πάντα χρόνον· ἀποβαλὼν δὲ τὴν βασιλείαν ὑποφανείσης τῆς μητρὸς αὐτῷ, καὶ ταύτην καθέξων [q] τρεῖς μῆνας, ἐκπίπτει μὲν ὑπὸ Ἀριστοβούλου τοῦ ἀδελφοῦ· καθίσταται δ' αὖθις ὑπὸ Πομπηΐου, καὶ πάσας τὰς τιμὰς ἀπολαβών, [r] ἔτη τεσσεράκοντα διετέλεσεν ὢν αὐτοῖς. ἀφαιρεθεὶς δὲ τὸ δεύτερον ὑπ' Ἀντιγόνου, καὶ λαβηθεὶς τὸ σῶμα, πρὸς Πάρθους αἰχμάλωτος ἐγένετο. κἀκεῖθεν εἰς τὴν [s] οἰκίαν ἐπανήει χρόνῳ, ἀφ' ἧς ἐξ Ἡρώδου [t] προσγενομένας ἐλπίδας· ὧν οὐδὲν αὐτῷ κατ' προσδοκίαν ἀπήντα, πολυπαθείᾳ βίου χρησαμένῳ. [u] ὃ δυσχεράζειν δὲ, ὡς προφήκαμεν, ἐν γήρᾳ [x] τέλους οὐκ ἀξίου τυχεῖν. δοκεῖ γὰρ ἐπιεικὴς καὶ μέτριος

a Πίμπτον *Hen.* quod ſane mallem, niſi p 677. v. 50. cum *Zonara* δίκαιος legatur. b Illud εὐθὺς è *Codd. Busb. Hen.* & *Epiphan.* c Διεχρήσατο *Hen.* d Ita *Vat.* & *Hen.* ἐξ deeſt *cæteris.* e Ἐπάγοντα *Busb.* & *Vat.* f Αὐτῷ *Vat.* g Ἀπάγχειν ſolus *Hen.* h Ita *Busb.* & *Hen.* ἁμαρτόντα in *reliquis.* i Πεποιῆσθαι *Hen.* k Τότε δὲ ἐνὸς πλείω ἢ ὀγδοήκοντα *Hen.* & *Busb.* tamen non ita *Epiphan.* l Sic *Hen.* & *Busb.* ἐπίστατο in *Editis.* m Ita *Hen.* ἐκεῖνον *Baſ.* ἐκείνων *Gen. Aliique.* n Διὰ ταῦτα καὶ πλείω ὑπερ ἐκείνου Ἡρώδου τοῦ καὶ Ὑρκανὸν κείνων γαμβρὸς *Busb.* o Illud γὰρ è *Cod. Hen.* p Ita *Baſ.* in *pleriſque aliis* αὐτῆς. q Τρεῖς κύκλους vel τρία ἔτη fortaſſe ſcribendum, ut monuit *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 229. *Edit. Lond.* r Ἔτη μγ'. pro ἔτη μ'. reſcribi debere cenſet *Scaliger* in *Animadverſionibus Euſebianis*, p. 118. s *Al.* οἰκίαν. t Προστεθειμένας *Hen.* u Ita *Gall.* antea erat τῆς δυσχερείας. x Τέλους οὐκ ἀξίου τούτου τυχεῖν *Hen.*

a Mallem

τέλος ἐν πᾶσι γενέσθαι καὶ τὰ πλεῖστα τῆς ἀρχῆς ἔξω διοικητὰς ἄγειν, ὑ πολυπράγμων, ὑδὲ δεινὸς ὢν βασιλείας ἐπιστατεῖν· Ἀντιπάτρῳ τε καὶ Ἡρώδῃ μέλει τοῦδε προελθεῖν ἐγένετο διὰ τ' ἐπιείκειαν τ' ἐκείνου, ὑ ὅ πέρας ἤτει δίκαιον ἤτε εὐσεβὲς ἐξ αὐτῶν εὕρατο [a] τοιούτου τέλους.

5. Cæterum Herodes, Hyrcano ſublato, ad Cæſarem properans, nihilque boni habens quod de rebus ſuis ſperaret propter ſuam cum Antonio amicitiam, Alexandram quidem ſuſpicabatur, ne per occaſionem populum ad rebellionem pelliceret, & in regni rebus ſeditionem ſuſcitaret. Itaque omnia Pheroræ fratri ſuo mandat, & Cyprum matrem & ſororem & liberos omnes apud Maſada collocat; dato *fratri* in mandatis, ut ſi quid durius ſibi accidiſſe fando audiverit, negotia tueretur. Mariamnen vero uxorem (nam fieri non poterat, ut, dum adeo à ſorore & matre ipſius *regis* diſſideret, una cum illis degeret) in Alexandrio cum Alexandra ejus matre collocavit, relictis, qui eas curarent & attenderent, Joſepho quæſtore & Soëmo Ituræo, viris ab initio quidem ei fidiſſimis, tunc vero honoris ſpecie ad mulieres cuſtodiendas adhibitis. Verum & illis præceptum erat, ut ſi quid *mali* gravioris de ipſo intelleXiſſent, ſtatim ambas necarent; regnumque ſuis filiis una cum fratre pro viribus conſervarent.

Herodis ad Auguſtum properantis mandata de Mariamne uxore.

ε'. Ὁ δὲ Ἡρώδης, ὡς ὑ τ' Ὑρκανὸν ἐκποδὼν ἐποιήσατο, σπεύδων πρὸς Καίσαρα, καὶ μηδὲν ἐλπίσας χρηστὸν ἐπὶ τ' αὐτῷ πράξει δυνάμενος χρηστὸν ἐκ τ' γενομένης αὐτῷ πρὸς Ἀντώνιον φιλίας, ὑποπτον μὲν εἶχε τ' Ἀλεξάνδραν, μὴ τῷ χωρῷ συνεπιθεμένη [b] τὸ πλῆθος ἐπισήσῃ καὶ στασιάσῃ τὰ περὶ τ' βασιλείαν πράγματα. παρετίθετο δὲ πάντα Φερώρᾳ τ' ἀδελφῷ, ὑ τ' μητέρα Κύπρον ὑ τ' ἀδελφὼ ὑ τ' γενεὰν ἅπασ' ἐν Μασάδοις κατεστήσατο· παρεκελεύσαμενος, εἴ τι [c] περὶ αὐτῷ ἀκούσῃ δυσχερὲς, ἔχεσθαι τ' πραγμάτων. Μαριάμμην δὲ τ' αὐτοῦ γυναῖκα· δυνατὸν γὰρ οὐκ ἦν ἐν διαφορᾷ τῇ πρὸς τ' ἀδελφὴν [d] ὑ μητέρα τ' ἐκείνου δίαιταν τ' αὐτὴν ἔχειν· ἐν Ἀλεξανδρείῳ συὶ Ἀλεξάνδρᾳ τῇ μητρὶ κατεστήσατο, Ἰώσηπον τ' ταμίαν ὑ τ' Ἰτυραῖον Σόημον [e] ἐπ' αὐτῇ καταλιπὼν, πιστοτάτους μὲν ἐξ ἀρχῆς γενομένους αὐτῷ, τότε δὲ πρόφασει τιμῆς φρουρεῖν ἀπαλειφθέντας τὰς γυναῖκας. ἦν δὲ καὶ κείνοις ἐντολὴ, μαθόντας τι περὶ αὐτῷ δυσχερὲς ἐξ αὐτῆς ἀμφοτέρας [f] διαχειρίσασθαι, τὴν τε βασιλείαν εἰς δύναμιν τοῖς παισὶν αὐτοῦ σὺν τ' ἀδελφῷ Φερώρᾳ διατηρεῖν.

5. His imperatis, Rhodum magnis itineribus contendit ad Cæſarem. atque ubi in urbem pervenit, diadema depoſuit, cætero apparatu ne minimum quidem mutato. Poſtquam vero in ejus congreſſum colloquiumque veniſſet, multo magis animi ſui magnitudinem oſtendit, neque ad ſupplicationes (ut par erat in hujuſmodi rebus) verſus, neque preces ullas adhibens, ut errati veniam impetraret; ſed impune factorum rationem reddens. Nam Cæſari dicebat, "& amicitiam ſibi maximam cum "Antonio fuiſſe, ſeq; omnia pro virili præſti- "tiſſe, ut ſumma rerum penes illum eſſet, armis "tamen eum non adjuviſſe, quod tum bello Ara- "bico diſtineretur, ſed tantum ei pecuniam fru- "mentumque ſuppeditaſſe. nec tamen ſe hac "in parte officio ſuo ſatisfeciſſe. Qui enim ſe "*alicui* amicum eſſe profitetur, ſibique con- "ſciùs eſt illum de ſe bene meruiſſe, debet ad "vitam non minus ac opes profundendam "omne cum eo diſcrimen adire. ex quibus "licet ipſe minus quam oportebat ei reddide- "rit; hoc tamen ſe præclare feciſſe ſibi per- "ſuaſiſſimum eſſe, quod eum pugna Actiaca "victum non deſeruerit; neq; fortuna jam pla- "ne mutata, ad ſpes novas ſe tranſtulerit, ſed "quamvis pro auxiliatore ſatis idoneo ſeſe "non geſſerit, conſiliarium tamen Antonio opti- "mum ſemet probaverit, ut qui unicam ſa- "lutis viam rationemque ſibi omnia ſalva con- "ſervandi ei oſtenderit, nempe ut Cleopa- "tram interficeret: ipſa enim perempta ſibi "rerum potiundi ſpem ſubeſſe, atque illi faci- "lius

X. *Herodes, cum in Cæſaris conſpectum veniſſet, diadema deponit.*

Magna cum fiducia Cæſarem alloquitur.

ι'. ς'. [g] Ταῦτα ἐντυλάμενος, εἰς Ῥόδον ἠπείγετο Καίσαρι συντυχεῖν. καπειδὴ κατέπλευσεν εἰς τ' πόλιν, ἀφῄρητο μὲν ὁ διάδημα, τἄλλα δ' ἄλλα περὶ αὐτὸν ἀξιώματος [h] ὑδὲν ὑφειτώ. ὅτε δὲ ὑ κοινωνήσας λόγων τε τ' συντυχίας ἠξιώθη, πολὺ μᾶλλον ἐφήνε τὸ μεγαλεῖον τῆς κατ' αὐτὸν φρονήματος, οὔτ' εἰς ἱκεσίας ὡς εἰκὸς ὂν τοιούτοις πραπόμενος, ὅτε δέησιν τινα προλέγων, ὡς ἐφ' [i] ἁμαρτήμασιν, ἀποδὺς δὲ τ' λογισμὸν τῶν πεπραγμένων ἀνυποπτήτως. ἔλεγε γὰρ πρὸς Καίσαρα, "ὑ φιλίαν αὐτῷ με- "γίστην γενέσθαι πρὸς Ἀντώνιον, ὑ πάντα πρᾶξαι [k] τε τ' δυνάμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνου γενήσεσθαι τὰ πράγματα· "στρατείας μὲν ὑ κοινωνήσας τε τ' πολλαχὰς τ' Ἀράβων, "πέμψας δὲ ὑ χρήματα ὑ σῖτον ἐκείνῳ. ὑ ταῦτ' εἰ- "μετριώτερα τ' ὑπαλλόντων αὐτῷ γενέσθαι. τ' γὰρ ὁμο- "λογοῦντα μὲν εἶναι φίλον, εὐεργέτην δ' ἑκεῖνον ὑπερά- "μενον, παντὶ μέρει ὑ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ τῆς οὐσίας "συγκινδυνεύειν δέον, ὧν αὐτὸς ἔλαττον ἢ καλῶς εἶχεν "ἀναγραφεὶς, ἀλλ' ἐκεῖνό γε σπουδὴν καλῶς ἑαυτῷ "πεποιηκότι, τὸ μηδ' ἡττηθέντα τ' ὑπ' Ἀκτίῳ μάχῃ "καταλιπεῖν, μηδὲ συμμεταβαλοῦσαν τὰς ἐλπίσι φασε- "ρῶς ἤδη [l] μεταβαινούσης τῆς τύχης, φυλάξαι δ' αὐ- "τὸν εἰ καὶ μὴ σπουδαγωνιστὴν ἀξιόχρεων, ἀλλὰ [m] σύμ- "βουλόν τε ἀξιώτατον Ἀντωνίῳ, τ' μίαν αἰτίαν ὑ ὑ σώ- "ζεσθαι, ὑ μὴ τ' πραγμάτων ἐκπεσεῖν, [n] ὑποδεικνύτα "Κλεοπάτραν ἐπανελέσθαι· [o] προαιρημένης δὲ ἐκείνης, "αὐτῷ τε τ' πραγμάτων ἄρχειν ἐᾶσαι, ὑ τὰς πρὸς

a Mallem τοιῦτο τέλος. *b* Τὸ, τι πλῆθος *Hen.* *c* Περὶ αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* dein ἀκούσῃ *Hen. Busb.* & *Vat.* *d* Καὶ τῷ μητέρᾳ ἐκείνου *Hen.* & *Vat.* *e* Ita *Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Vat.* ἐπ' αὐτῇ in *Editis Aliiſque.* *f* Μεταχειρίσασθαι *Hen.* & *Vat.* *g* Ταῦτα δὲ; τὰς ἐντολὰς αὐτὸς εἰς Ῥόδον *Busb.* & *Hen.* atque ita forſan *Epiphan.* *h* Οὐδὲν ὑφῆκεν, ἀλλ' ὅτι ὁ καιρολογοῦσαν λόγων *Busb.* *i* Ἡμαρτημένοις *Busb.* & *Hen.* *k* Κατὰ τὴν αὐτῶ δυνάμιν *Hen.* ut & *Vat.* qui mox habet ἐπ' ἐκείνῳ. *l* Μεταβαινούσης τῆ τ τύχης *Vat.* *m* Σύμβουλόν γε δεξιώτατον *Vat.* *n* Ita cum *Cod. Vat* ὑποδεικνύτα Κλ. ὑπαναλιῶ *Baſ.* & *Hen.* προδεικνύτα Κλ. ὑπαναλέσθαι *Gen.* *o* Πρὸς ἀπηρημένης in *Editis.* προηρημένης *Vat.* Levicula cum mutatione legendum cenſui προαιρημένης. id quod me monuit Cl. *Lowthius.*

a Επει-

"lius esse gratiam à te inire quam inimicitias "tecum habere. Quæ cum ille nullatenus se- "cum reputasset, temerarium consilium meo "prætulit, quod sibi in damnum tibi in com- "modum cessit. Nunc igitur si Antonio sub- "iratus me *hoc crimine* condemnaveris, quod "huic adeo studuerim, confitentem habes reum, "neque me pigebit coram dicere, quanto il- "lum amore prosequutus sim. Sin vero, com- "mutata persona, requiras qui vir sim erga "beneficos, qualisque amicus, licebit tibi ex "præteritis edocto nos *optime* cognoscere. "Mutato enim nomine, erit nihilominus ut "amicitiæ nostræ firmitudinem alteri appro- "bemus.

"σὲ συμβάσεις ῥᾷον εὐείσπεσθαι τῆς ἔχθρας. ἂν γ- "δὲν ἐκεῖνῳ ὑπουθεὶς, ἀλυσιτελῶς μὲν αὐτῷ, συμφε- "ρόντως δὲ σοὶ προετίμησε τὴν ἀβουλίαν. νῦν οὖν εἰ "μὲν τῇ πρὸς Αντώνιον ὀργῇ κείνεις καὶ τὴν ἐμὴν προ- "θυμίαν, οὐκ ἂν εἴη μοι τῶν πεπραγμένων ἄρνησις, "οὐδ' ἀπαξιώσω τὴν ἐμαυτῆ πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν ἐπ "τῷ φανερῷ λέγειν. εἰ δὲ τὸ πρόσωπον ἀνελὼν, τίς "εἰμὶ πρὸς τὴν εὐεργέτας, καὶ ποῖῳ φίλῳ ἐχεται- "ζοις, [a]ἔσαι σοι πεῖρα τῶν ἤδη γεγενημένων ἡμᾶς εὐδέ- "ναι. τοῦ γὰρ ὀνόματος ἀλλαγέντος, οὐδὲν "ἔλαττον αὐτὸ τὸ τῆς φιλίας βέβαιον ὑπ ἡμῶν εὐδοκιμεῖν "δυνήσεται.

Herodes ab Augusto Cæsare regnum obtinet.

7. Cum ista diceret, & quo esset animo ingenuo ei ostenderet, non mediocriter Cæsarem allexit, virum generosum & magnificum; ita ut illa ex quibus accusatio institueretur benevolentiam ei conciliaverint. Et tunc ei diadema rursus imposuit, eumque monuit ut sibi non minus amicus esset quam ante fuisset Antonio, atque ei maximos honores habuit, addens Quintum Didium ad se scripsisse, Herodem omni studio sibi opem tulisse in negotio gladiatorum. Cum tam benigne exceptus esset, atque ex insperato videret regnum rursus ab integro sibi magis confirmatum, tam donatione Cæsaris, quam Romanorum senatusconsulto, quod ad majorem certitudinem curavit obtinendum, Cæsarem in Ægyptum *proficiscentem* deduxit, eumque & ejus amicos supra vires muneratus est, sese quam potuit magnificentissime gerens. Quin & petebat, ne quid Alexander, qui fuerat ex familiaribus Antonio, gravius pateretur: sed illud quidem non impetravit, impediente Cæsarem jurejurando. Rursus autem in Judæam se recepit, majore cum honore & fiducia; eosque qui contraria exspectaverant attonitos reddidit, quasi Dei benignitate majorem semper ex periculis splendorem sibi acquireret. Et quidem continuò Cæsarem ut acciperet operam dedit, qui à Syria invasurus erat in Ægyptum. Atque ubi ille advenit, apud Ptolemaïdem eum omni regio apparatu excepit: insuper & exercitui ejus lautia dedit, magnamque rerum necessariarum copiam. quo factum est ut inter fidissimos *postea* haberetur, una cum eo obequitans dum milites ordinaret & lustraret, ipsumque & amicos ejus excipiens centum & quinquaquaginta viris *comitatus*, qui ad ministeria splendidissima & sumptuosissima omnes exercitati erant. Quin & ipsos per eam regionem transeuntes quæ caret aqua, ita contra inopiam, qua premerentur, munivit, ut nec vino, nec aqua, quæ tum magis necessaria erat militibus, caruerint. immo Cæsari octingenta talenta donavit, fecitque ut omnes existimarent, quod majorem in modum & lucu-

Cæsarem magnis muneribus donatum in Ægyptum deducit.

Postea Cæsarem ejusque exercitum honorifice excipit.

Cæsarem DCCC. *talentis donat.*

ζ'. Τοιαῦτα λέγων, καὶ [b]παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων τὸ τ ψυχῆς ἐλεύθερον, οὐ μετρίως ἐπεπαίσατο τὸν Καίσα- ρα, φιλότιμον ὄντα καὶ λαμπρόν· ὥστε αὐτῷ πάς τῶν ἐγκλημάτων αἰτίας σύσσιτον ἤδη τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐ- νοίας πεποιημένος. καὶ τότε μὲν πάλιν ἀποκαθίστησιν αὐτῷ, καὶ, περιφάνδυος μηδὲν ἐλάττω πε- ρὶ αὐτὸν ἢ πρότερον ὢν πρὸς τὸν Αντώνιον φαίνεσθαι, μᾶλλον πάσης ἦγε τιμῆς, πεφοβημένος ὅτι [c]Κύϊντος Δίδιος γράψειεν, [d]ἀπάσῃ προθυμίᾳ τὰ πρὸς τὸν [e]μονομάχους αὐτῷ συλλαβέσθαι τὸν Ἡρῴδην. τοσαύτης ἀποδοχῆς [f]ἀξιώ- μενος, καὶ παρ' ἐλπίδας ὁρῶν αὐτῷ πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς βε- βαιοτέραν τὴν βασιλείαν, δόσει Καίσαρος, καὶ δόγμασι Ρω- μαίων, ὅσῳ ἐκεῖνῳ αὐτῷ πρὸς τὸ βέβαιον ἐπραγμα- τεύσατο, παρέπεμψεν [g]ἐπ' Αἰγύπτου Καίσαρα, δωρησά- μενον ὑπὲρ δύναμιν αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους, καὶ πᾶ- σαν ἐμφάνων μεγαλοψυχίαν. ἠτεῖτο δὲ καὶ τῶν Αντω- νίῳ συμήθων [h]Αλέξανδρον, ὃς μηδὲν ἀπήκεστον παθεῖν· ἀλλὰ τύτῳ μὲ ὤφελε, ὅρκῳ προκατειλημμένῳ Καί- σαρος. [i]ἐπανῆκε δὲ πάλιν εἰς τὴν Ιουδαίαν πλείονί τε τιμῇ καὶ παῤῥησίᾳ, καὶ τοῖς τὰ ὀναντία προσδοκήσασιν ἔκπληξιν παρέχει, ὡς ἀεὶ τὸ λαμπρότερον ἐκ τῶν κιν- δύνων κατ' εὐμένειαν τῆς Θεοῦ περιποιούμενος. [k]εὐ- θὺς μὲν οὖν περὶ τὴν ὑποδοχὴν ἐσπούδαζε Καίσαρος ἀπὸ Συρίας εἰς Αἴγυπτον [l]εἰσβαλεῖν μέλλοντος. καὶ πανδὴ παρῆν, δέχε μὲν αὐτὸν ὁ Πτολεμαΐδι [m]πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ· παρέσχε δὲ καὶ τῷ στρατεύματι ξένια καὶ τ ὀψωνίων ἀφθονίαν. καὶ τοῖς εὐωχεῖσθαι ἐκτάζετο, τάς τε δεινά- μεις ἐκατόντος σωνιππαζόμενος, καὶ δεχόμενος αὐ- τὸν καὶ φίλους [n]ἀνδρῶσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, πᾶσιν εἰς πολυτέλειαν καὶ [o]πλεῖστον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις. παρέσχε δὲ καὶ τοῖς [p]ἄνυδρον διερχομένοις, τοῖς τ ἐπιγώνιον χορη- γίαν, ὡς μήτε οἴνῳ, μήτε ὕδατος, ὃ καὶ μᾶλλον ἦν ἐν χρείᾳ στρατιώταις, ὑστερηθῆναι. αὐτόν γε μὴν Καίσαρα ταλάντοις ὀκτακοσίοις ἐδωρήσατο· καὶ παρέσχεν ἅπα- σιν ἔννοιαν λαβεῖν, ὅτι τῆς βασιλείας ἧς [q]ἔτυχε πολὺ μείζω

[a] Ἐσῃ σοι *Vat.* [b] Ἐν αὐτῷ *Busb.* παρέπεμψεν *Vat.* [c] Ita & hîc loci & libro 1. *de Bello Jud.* rescripsi ex *Dione* p. 447. cum assensu virorum Clarissimorum, *Casauboni, Usserii, Pagi*, invito tamen *Montacutio*, qui (in *Exercitationibus*, p. 347.) utroque in loco Βιντίλῳ malit. Antea editum erat Καπιδίῳ, pro quo Ταιδίῳ vel Ταιδίῳ in *MSS.* [d] Ἐν ἁπάσῃ σπουδῇ *Vat.* [e] Μονομάχους pro μονάρχας substitui ex libro 1. *de Bello Jud.* atque ita plane legendum esse monuerunt Viri jam laudati, *Casaubonus* adv. *Baronium*, p. 135. *Edit. Lond. Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 477. *Edit. Lond.* & *Pagi* in *Apparatu* ad *Baronium*, p. 24. [f] Ἠξιωμένῳ *Busb. Hen.* & *Vat.* [g] *Al.* ἐπ' Αἴγυπτον. [h] Αλέξας ὁ Λαοδικεὺς dicitur *Plutarcho* in *Antonio*, p. 949. Verum Αλέξας & Αλέξανδρος idem nomen, ut pluribus ostendit *Grotius* ad cap. 1. *D. Lucæ.* [i] Ita *Busb.* & *Hen.* perperam ἐπανεῖν in *Editis Aliisque.* [k] Εὐθὺς ἦν *Hen.* [l] Εμβαλεῖν *Hen.* & *Busb.* [m] Πάσῃ τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ *Hen.* [n] *Epiphanius* vertit, *in* CL. *domibus ornatis cum amicis susceptit*, ac si legisset ἀνδρῶσιν. [o] Ita *Hen.* πλεῖστον in *reliquis.* [p] Iterum cum *Cod. Hen.* ἀνυδρείαν in *cæteris.* [q] Εἶχε pro ἔτυχε *Hen.* & *Vat.*

a Λαμ-

μάζω καὶ [a] λαμπρότερα τὰ κτ' τὰς ὑπαρχίας ὑπεδείκνυτο. τοῦτ' αὐτὸν καὶ μᾶλλον εἰς πίστιν εὐνοίας καὶ προθυμίας ἐπισωσόμενος, καὶ πλεῖον ἰσχύσειν τῇ χρείᾳ τοῦ καιροῦ τὸ μεγαλόψυχον ἁρμόσας. ὁ δὲ, καὶ πάλιν ἐπανιόντων ἀπ' Αἰγύπτου, τῶν προτέρων [b] ἧττον τὰς ὑπηρεσίας ἐποιήσατο.

lentius quam regni facultates ferebant omnia ſuppeditarit. atque inde fiebat ut eo magis illis de ſua benevolentia ſtudioque perſuaderetur; atque ei plurimum profuit, quod ad temporis neceſſitatem magnanimitatem ſuam accommodaverit. Ille etiam, cum iterum ex Ægypto redirent, officia priotibus non minora præſtitit.

ια'.

ΚΕΦ. ζ.

Ως Ηρώδης Σόημον καὶ Μαριάμμην ἀπέκτεινεν· ἔπειτα Αλεξάνδραν, καὶ Καστόβαρον, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ φίλους, τέλος δὲ τοὺς Βάβα υἱούς.

Τότε μέντοι γενόμενος ἐν τῇ βασιλείᾳ, τὴν γεγαμημένην αὐτῷ τ' οἰκίαν καλαβαίνει, καὶ καλεπῶς ἐχούσας [c] τὸ τε γυναῖκα Μαριάμμην καὶ τ' μητέρα τ' ἐκείνης Αλεξάνδραν. ὑπώπτευε γὰρ, ὅτι ἐν ὑποπτίῳ, οὐκ εἰς ἀσφάλειαν τ' σωμάτων εἰς ἐκεῖνο καταπεπῆναι τὸ χωρίον, ἀλλ' ὡς εἰς φρουράν, [d] μηδενὸς μέντοι τ' ἄλλου μηθ' αὐτῷ ἐξουσίαν ἔχειν, καλεπῶς ἔφερον. ἦν τε Μαριάμμη τ' μὲ ἔρωτα τῆς βασιλείας, ὑποκρίνει ἄλλως καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῷ γινομένην, ἀπάτῃ ὑπελάμβανεν· ἦν δὲ τῷ μνήμην ἐπάγειν τοῦ μηδ' εἰ πάσχοι τι δεινὸν ὑπεῖκον ἐλπίδα τ' [e] βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐχούσης· καὶ τὰς Ιωσήπῳ δεδομένας ὑπὸ τοῦ ἐντολὰς ἀπεμνημόνευεν, ὥστ' ἤδη ἀφ' ὑποψίας εἶχε τὸν φρουρὸν καὶ μᾶλλον τ' Σόημον, ὡς ἐκείνῳ τὸ πᾶν ἐπιτραπέν. Σόημος δὲ τὰ μὲν τὰς ἀρχὰς πιστὸς ἦν, ἐδόθη δὲ ὑπὸ Ηρώδου [f] ὑπετέλετο πάντα. λόγοις δὲ καὶ δωρεαῖς λιπαρέστερον τῶν γυναικῶν ἀναπειθόντων αὐτὸν, ἠνέῳγετο κατὰ μικρὸν ἤδη, καὶ τέλος ἐξέπιπτε ἁπάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ βασιλέως, μάλιστα μὲν ὑπ' ἐλπίσας αὐτὸν ὅτι τῆς αὐτῆς ἐπιτρέψει ἐξουσίας. ὡς δὲ καὶ μᾶλλον ἐκφεύγων τ' ἀπ' αὐτοῦ κίνδυνον, ὑπὸ μανίας [g] χαρίσασθαι ταῖς γυναιξὶν ὑπελάμβανεν, ὡς μὴ ἂν ἐκὼν ὑπ' ἀποστύξασθαι τοσοῦτος ἀξιώματος, ἀλλὰ καὶ πλέον εἰς τιμὴν ἀμοιβὴν ἐξεῖναι, [h] βασιλεύσης ἢ τοῦ βασιλεύοντος ἀγχοῦ γενησομένης. ἐπήλπιζε δ' αὐτὸν οὐκ ἄπιστον, εἰ καὶ πάντα κτ' ἦν τοῦ ἐξ Ηρώδου κινδύνου ἐκποδὼν ἐπιτρέψειν Ηρώδης, μηδὲν ὅπη τῇ γυναικὶ δυσηρεστοῦντα βουλομένῃ γε ἀντειπεῖν. ἠπίστατο γὰρ τὸν ὑπὲρ τ' Μαριάμμην ἔρωτα μείζονα λόγου τοῦ βασιλέως ὄντα καὶ [i] προστελοῦσαν τὰς ἐντολὰς ἐξαγγεῖλαι. Μαριάμμη δὲ καλεπῶς μὲν ἤκουσεν, εἰ μηδὲν πέρας αὐτῇ τ' ἐξ Ηρώδου κινδύνου ἔσαι· καλεπῶς δὲ διέκειτο, μηδενὸς μὲ τυχεῖν αὐτὸν τ' ἴσον εὐχομένη, δυσπειστον δ' εἰ τύχοι τ' μετ' αὐτῆς βίον κρίνουσα. καὶ τοῦτο διέδειξεν ὑστέρῳ, μηδὲν ὑποκρυψαμένη γε κατ' αὐτὸν πάθος.

Β'. Ο μὲν δὴ ὅτι μεγάλοις οἷς παρ' ἐλπίδας [k] ἠντυχήκει κεκαπνευκώς, ὡσότῃ μὲν ὡς εἰκὸς τῇ γυναικὶ περὶ τούτων εὐηγγελίζετο. μέντοι δ' ἐκ πάλαι διὰ τ' ἔρωτα καὶ τιμὴν ὅσαι αὐτῷ συνήθειαν ἐποιεῖτο ἀσπασμοῦ ἠσπάζετο. τῇ δ' ὅτε τὰς εὐημερίας διηγουμένου χαίρειν μᾶλλον ἢ καλεπῶς φέρειν συνέβαινεν, ὅτ' ὑποκρύπτεσθαι ὃ πάθος δυνατὸν ἦν· ἀλλ' ἦν [l] ἀξίας τῆς τ' ἐξ εὐγενείας, ὡς

XI.

CAP. VII.

Quomodo Herodes Soëmum & Mariamnen interfecit: deinde Alexandrum, & Coſtobarum, & amicos ejus maxime neceſſarios, tandemque Babæ filios.

Unc vero in regnum reverſus, domum ſuam turbatam offendit, uxoremque Mariamnen & illius matrem Alexandram male compoſitas. ratæ enim, id quod ſuſpicabantur, non ſecuritatis cauſa ſe in id caſtellum concluſas, ſed quaſi in carcerem, ita ut & nihil rerum alienarum ſuarumve in ſua poteſtate haberent, ægerrime id ferebant: & Mariamne regis amorem, ipſius præſertim commodo ſimulatum, fallaciam eſſe exiſtimabat. Illam autem *vehementer* angebat, quod per eum ſteterit, quo minus, ſi quid gravius pateretur, ipſi vitæ ſpes ſupereſſet: ſibique in memoriam revocabat quæ mandata erant Joſepho, ita ut cuſtodes modis omnibus demeneri ſtuderet, & in primis Soëmum, gnara ejus in manu eſſe omnia. Ab initio quidem Soëmus fidus erat, ita ut nihil eorum omiſerit quæ præceperat Herodes. Cum autem mulieres ſtudioſius eum blandis ſermonibus & muneribus demulcerent, paulatim victus cedebat, & ad extremum omnia regis mandata expoſuit: præſertim quod non ſperaret eum cum eadem poteſtate reverſurum. quamobrem, ut qui magis periculum ex illo effugeret, mulieribus non parum gratificari in animum induxit, quas veriſimile erat ſuam retenturas eſſe dignitatem, immo & majorem gratiam ſibi referendi poteſtatem habere, cum illa vel regnatura vel regnanti proxima futura eſſet. nec tamen minorem ſpem concipiebat, ſi Herodes, rebus ex ſententia confectis, rediret, ut qui uxoris voluntati nihil contradicere potuerit. nam ſciebat regem Mariamnes amore juſto vehementius ardere. His inductus *regis* mandata enunciavit. At Mariamne ægre admodum accepit, nova ſibi ſemper alia ex aliis ab Herode naſci pericula: idque iniquo animo ferebat, orans optanſque ut ille nihil æqui impetraret, quod vitam cum eo vix vitalem eſſe ſibi perſuaderet. id quod poſtea non diſſimulavit, aperte faſſa quid ipſam male haberet.

Mariamne & Alexandra inſenſæ Herodi.

2. At ille quidem cum *domum* revertiſſet; magna præter ſpem feliciter aſſequutus, primæ uxori, ut par erat, læta de iſtis nunciabat, ſolamque eam ex omnibus, cæteris prælatam, ex amore & more ſuo ſalutabat. Illi autem contigit, ut dum is itineris ſui ſucceſſum narrat, non magis gauderet quam mœreret, neque dolorem ſuum occultare potuit; ſed, dignitatis quippe & nobilitatis ſuæ conſcia, dum ſaluta-

Herodes reverſus parum benigne à Mariamne excipitur.

Soëmus ad Herodis mandata enunciata admittitur.

[a] Λαμπρότερα τῆς ὑπαρχίας ὑπεδείκνυτο *Hen.* [b] Οὐδὲν εἰς τὰς ὑπαρχίας *Hen.* [c] Sic *MSS.* τὴν γυναῖκα in *Editis.* [d] *Al.* μηθ' ὑπὸ. [e] Βιώσεσθαι *Busb.* [f] Ita *Hen.* ὑπιτελετο πάροιν in *cæteris.* [g] Χαρισθαι *Hen.* [h] Βασιλεύσης & mox γενησομένης *Hen.* unde aliquis forſan βασιλεύσαις & γενησόμενος legendum eſſe conjiceret. βασιλεύσης τῷ βασ. *Vat.* [i] Ita ex conjectura. προστελοῦσαν in *libris* omnibus, nullo plane ſenſu. [k] Ita *Busb.* ὑντυχήκει in *cæteris.* [l] Sic *Busb.* ἀδξίας in *Editis Aliiſque.* Eſt qui legendum conjicit, ὑπ' ἀδξίας αὐτῷ τῆς τ' ἀδελφῆς αὐτῆς ὑγιείας.

Odio pariter ac amore inflammatur Herodes.

ſalutaretur ingemiſcebat, & ex narratione ejus triſtitiam magis quam lætitiam præ ſe ferebat: ut jam Herodes non tam ſuſpicionibus quam factis manifeſtis turbaretur. Angebatur enim cum videret uxorem in ſe habere odium inopinatum minimeque occultum: idcirco rem iniquiſſime tulit, & amoris impatiens, quandoque iratus erat quandoque reconciliatus, ſemperque ab uno ad alterum tranſiens in utroque varius erat & inconſtans. Atque ita in medio inter amorem & odium nutabat: & cum ſæpe eam ob ſuperbiam pœna perſequi decreverit, amore victus debilior erat quam ut mulierem *à ſe* ſummoveret. Ad ſummam, cum valde eam punire cuperet, veritus eſt ne in ſeipſum nihil tale cogitantem gravius, illâ defunctâ, animadvertat.

Acriores ei ſtimulos ſubdunt mater ejus & ſoror.

3. Cum autem ſoror ejus & matet animum illius in Mariamnen intellexiſſent, pulcherrimam ſe occaſionem nactas exiſtimarunt ſuum in eam odium exercendi: & Herodem, dum ſermonem cum eo haberent, calumniis irritarunt acerbis, quibus ad odium & obtrectationem perduci poſſet. Atqui neq; ille hujuſmodi verba libenter audiebat, neq; in uxorem, quaſi illis fidem haberet, aliquid ſtatuere audebat. tamen indies erat alieniore in eam animo; gliſcebatque utrinque malum, dum & illa affectum ſuum non diſſimulat, & hic amorem aſſidue convertit in odium: adeo ut jam tum fuerit in eam gravius aliquid ſtatuturus. Sed cum interea nunciaretur Cæſar victoria potitus, & mortuis Antonio & Cleopatra Ægyptum obtinuiſſe, Cæſari celeriter obviam proficiſcens domum ſuam in eo ſtatu reliquit. At diſcedenti commendavit Mariamne Soëmum, plurimumque ei debere fatebatur qui ſui ſedulo curam geſſiſſet, eique præfecturam à rege exoravit. Et ille quidem honorem hunc obtinet. Herodes vero, ubi in Ægyptum pervenit, cum Cæſare confidenter, jam ut amicus, colloquutus eſt, & ab eo maxima *beneficia* accepit. Nam Cæſar ei quadringentos Gallos, Cleopatræ ſtipatores, dono dedit, terramque ei reſtituit, qua propter Cleopatram multatus fuerat: necnon ejus regno Gadara & Hippon & Samariam addidit; & in ora maritima Gazam & Anthedona & Joppen & Stratonis turrim.

Mortuis Antonio & Cleopatra Ægypto potitur Auguſtus.

Herodis ditionem auget.

Herodes ab uxore indies magis offenſus eſt.

4. Quas ille inſuper res conſequutus, magnificentior evaſit: & Cæſarem quidem ad Antiochiam uſque comitatus eſt. Ille vero reverſus, quantum res ſuas proſpero foris ſucceſſu creſcere putabat, tanto plus malorum in domeſticis habebat, præſertim in re conjugali, in qua antea tam fortunatus eſſe videbatur. Flagraverat enim, idque merito, Mariamnes amore, non minus quam illi de quibus loquuntur hiſtoriæ. atque illa alioquin pudica, & erga eum fidelis erat: ſed ingenium habebat muliebre paulo odioſius; quippe quæ eum amore devinctum ſatis imperioſe tractaret, atque tum quidem, non ſecum reputans quod in regno viveret & alterius imperio ſubeſſet, ſæpe in eum petulantius ſe gereret, id

Mariamnes ingenium paulo morioſius.

μὲν τὰς ἀπαντήσεις ἀνέστενε, τοῖς δὲ διηγήμασιν ἄχθεσθαι μᾶλλον ἢ συνχαίρειν ἐφαίνετο, ὡς οὐχ ὑποπτα μόνον, ἀλλὰ καὶ κακοφανῆ γινόμενα τῷ Ἡρώδῃ διὰ παντός. ἀνδρὶ μὲν γὰρ ὁρῶν ὁ παράλογον τὸ γυναικὸς πρὸς αὐτὸν μῖσος οὐκ ἀποκεκρυμμένον· ἤχθετο δὲ ὅτι πράγματι τῷ τὰ ἐρωτικὰ φέρειν ἀδυνατοῦντι, ταῖς τε ὀργαῖς καὶ ταῖς διαλλαγαῖς οὐκ ἐνέμενεν, ἀεὶ δὲ ἀπὸ θατέρου μεταβαίνων εἰς θάτερον ἐφ' ἑκατέρῳ πολλὴν εἶχεν ἀπορίαν. ὅπως μὴ ἐν μέσῳ ὢν φυγεῖν καὶ πέργειν ἀπληφθείς, καὶ πολλάκις ἕτοιμος ὢν ἀμύνασθαι τὴν ὑπερφανίας αὐτὴν, διὰ τὸ προκαταλαμβάνειν τὴν ψυχὴν ἀσθενέστερος εἰς τὸ μεταγνῶναι τὴν ἄνθρωπον ἐγένετο. ὃ δὲ σύμπαν ἡδέως ἂν ἐκείνῃ κολάσας, ἐδεδοίκει μὴ λάθῃ παρ' αὐτῷ μείζονα τὴν τιμωρίαν ἀποδανάσης ἐπιφερόμενος.

γ'. Σωιδῦσαι δὲ αὐτὸν ὅπως ἔχοιεν πρὸς τὸν Μαριάμμην ἥτε ἀδελφὴ καὶ ἡ μήτηρ, κάλλιστον φήθησαν εἶναι καιρὸν τῆς πρὸς ἐκείνην μίσους ἐλπφέναι· καὶ διαλάλουν ὑ μακρᾷς παραξιώσας τὸν Ἡρώδην ἀφροδισίας, μῖσός τε ὁμοῦ καὶ ζηλοτυπίαν ἐμποιεῖν δυσπομένας. ὁ δ' οὔτε τῶν τοιούτων ἀνδρῶς ἤκουε λόγων, ὅτε ὁρᾷν τι κατὰ τῆς γυναικὸς ὡς ἐπιτηκὸς ἐπιθάρρει. χαίρειν μέντοι πρὸς αὐτὸν εἶχεν ἀεί, καὶ τὸ πάθος ἀντιξετείνετο, τῆς μὲν οὐκ ἀποκρυπτομένης τὸν ἀφίλτατον, τῷ δὲ τὰ ἐρωτικὰ πρὸς ὀργὴν ἀεὶ μεταβάλλοντος· καὶ εἰ ὑπερέχθη τι τῶν ἀπορρήτων. νῦν δὲ Καίσαρος ἀγγελθέντος κρατεῖν τῷ πολέμῳ, καὶ τεθνηκότων Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας ἔχειν Αἴγυπτον, ἐπειγόμενος εἰς τὸ Καίσαρι ἀπαντᾶν, καταλιπὼν ἐν εἶχε τὰ περὶ τὴν οἰκίαν. ἐξιὼν δὲ Μαριάμμην παρεκελεύσατο Σόημον, πολλήν τε χάριν τῆς εὐνοίας ὁμολόγει, καὶ μεγαλαρχίαν αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ᾐτήσατο. κἀκεῖνος μὲν τυγχάνει τῆς πιμῆς. Ἡρώδης δὲ γενόμενος ἐν Αἰγύπτῳ, Καίσαρί τε μετὰ πλείονος συνῆν συνχάνει τῆς παῤῥησίας, ὡς ἤδη φίλος, καὶ μεγίστων ἠξιώθη. τῶν τε γὰρ Κλεοπάτρας δορυφορούντων Γαλατῶν τετρακοσίους αὐτὸν ἐδωρήσατο, καὶ τὴν χώραν ἀπέδωκεν αὐτῷ πάλιν, ἣν δι' ἐκείνης ἀφῃρέθη. προσέθηκε δὲ καὶ τῇ βασιλείᾳ Γάδαρα καὶ Ἵππον καὶ Σαμάρειαν, ἔτι δὲ τῆς παραλίου Γάζαν καὶ Ἀνθηδόνα καὶ Ἰόππην καὶ Στράτωνος πύργον.

δ'. Ἐπιλυχνὸν δὲ καὶ τούτων λαμπρότερος ἦν· καὶ γὰρ μὲν Καίσαρα παρέπεμψεν ἐπ' Ἀντιοχείας. αὐτὸς δ' ἐπανελθών, ὅσον ᾤετο τὰ πράγματα αὐτῷ ἀφ' ἑαυτοῦ ἔξωθεν ἐπιδιδόναι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοσοῦτον ἐκακοῦτο τοῖς οἰκείοις, καὶ μάλιστα περὶ τὸν γάμον, ὃν ᾧ καὶ μᾶλλον εὐτυχεῖν ἐδόκει πρότερον. ἐρωτικὸς γὰρ ἐδόκει ἐλάττων τῶν ἱστορουμένων ἐπιπονῆσαι μᾶλλον τῇ διαίτῃ ὁ Μαριάμμης. ἦ δὲ, τὰ μὲν ἄλλα σώφρων καὶ πιστὴ πρὸς αὐτὸν ἦν· εἶχε δέ τι καὶ γυναικεῖον ὁμοῦ καὶ χαλεπὸν ἐκ φύσεως, ἰσχνῶς μὲν σωτηρίως διαγλαμένῳ ἀφ' οὗ τὸν θάνατον, καὶ ὃ βασιλεὺς καὶ κρατῶν ἄλλον αὐτῆς ἢ συγκαλλωπιζομένη ὡς ἐραστῶν, πολλάκις μὲν ἐλευθερικῶς αὐτῷ προσπέχθη, ἢ τοῦτ'

a Ἐπιτιμητὴν *Hen.* b Ἀδικίαν ὃν *Hen.* c Μετανῶσαι *Bunb.* μετανόησας *Hen.* & *Vat.* d Ἐρωτα μὲν γὰρ *Bunb.* e Ita *MSS.* & *Zonar.* τὰ μὲν ἄλλα in *Editis.* f Κατασχυφῶσα *Zonar.* g Sic *Bunb.* & *Hen.* ἄλλων in *ceteris.*

a Eo

τῦτ' ἐκεῖνος ἐξεφωνδόμβος ἔφερεν ἐγκρατῶς καὶ μειζόνως. ἀναφανδὸν δὲ [a] τὴν τε μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν ὅτι δυσγενείᾳ διεχλεύαζε, καὶ κακῶς ἔλεγεν· ὡς ἤδη ςάσιν ἐν ταῖς γυναιξὶν εἰ) καὶ μῖσος ἄσπονδον, ἐν δὲ τῷ τότε καὶ ἀφορολὰς μείζονας. ἤ τε ὑποψία περφομένη παρέτεινεν ὁλοιαυτῦ μῆκος, ἐξ ὧ ὦδε Καίσαρος Ηρώδης ὑποςρέφει. τέλεον μέντοι προοικονομύμβον ἐκ πλείονος ἐξερράγη, τοιαύτης ἀφορμῆς [b] ἐκλενομβύης. κραιακλινόμβος ὁ βασιλεὺς [c] ἀναπαύσασθ μεσημβείας ὥσης, ἐκάλει τὴν Μαριάμμην ὑπὸ φιλοτοργίας ἧς ἀεὶ ὦδε αὐτὴν εἶχεν. ἡ δὲ εἰσῆλθε μὲ, ὑ μὴν ὑ κατεκλίθη, [d] ασυδάζοντος ἐκφαυλίσασα ὑ προσολοιδορηθεῖσα, τόν τε πατέρα ὑ τ' ἀδελφὸν [e] αὐτῆς ὡς ἀπεκτόνει. χαλεπῶς δ' ἐκείνυ τ' ὕβεως φέρον οἰνοχόος, ὑ γαμετὸς εἰς προπέτεσθαι ἑτοίμυ, τ ταραχῆς αἰσθομβύη μείζονος ἡ τ βασιλέως ἀδελφὴ Σαλώμη, παρεσκευασμένον ἐκ πλείυ ⓦ οἰνοχόον [f] εἰσπέμπει, κελεύσα λέγειν, ὡς πείθει Μαριάμμη φίλτρον αὐτῇ συγκατασκευάσαι τῷ βασιλῆ. κἀν ταραχθῇ καὶ πιθανὴ τί ποτε τῦτ' ἰὼν, λέγειν ὅτι φάρμακον μὲν ἐκείνης ἐχύσης, αὐτῷ δὲ ἀφικοῦσαι προσκαλυμβύν. μὴ κινηθέντος δὲ [g] ὅτι τὸ φίλτρον, τ λόγον ἀρκὸν ἐᾶν· ὑδένα γὰρ αὐτῷ κίνδυνον φέρειν. τοιαῦτα προδιδάξασα κατ' ἐκεῖνον τ χαμενὴ εἰσπέμπει ἀφικεξόμβον. ὁ δὲ [h] πιθανὸς ἅμα καὶ μὴ ασυδὴς εἰσῆει, δῶρα μὲ αὐτῷ τὴν Μαριάμμην [i] παρεσκῆσθαι λέγων, ἀναπείθειν δὲ φίλτρον αὐτῷ διδόναι. [k] πρὸς τῦτο ἀφικινηθέντος, τὸ φίλτρον ἔλεγεν εἰ) φάρμακον ὑπ' ἐκείνης διδόμβον, ὑ τὴν δύναμιν αὐτὸς ὑκ ἤιδε· διὸ καὶ προσαγγεῖλαι τῦτ' ἀσφαλέστερον αὐτῷ καὶ τῷ βασιλεῖ διέγνωσται. τοιῦτον ἀκύσας ὁ Ηρώδης λόγον, καὶ πρότερον κακῶς ἀφικόμβος, ἔτι μᾶλλον ἠρεθίσθη, τόν τ' εὐτύχον, ὃς ἰὼν τῇ Μαριάμμῃ πιςότατος, ἐβασάνιζεν ὑπὲρ τῦ φαρμάκυ, γινώσκων ὡς χωρὶς ἐκείνυ ὑ δυνατὸν ἰὼν ὅτι μεῖζον ὅτ' ἔλαττόν τι πεπράχθαι. γενόμβος δ' ἐν ταῖς ἀνάγκαις ὁ ἄνθρωπος, ὑδὲν μὲν ὧν ἔνεκεν ἐβασανίζετο λέγειν εἶχε· τὸ μέντοι τῆς γυναικὸς ἔχθος εἰς αὐτὸν ἔφη γενέσθαι, ἀφ' τῦς λόγυς ὃς ὁ Σόημος αὐτῇ [l] φείσεται. ταῦτα δ' ἔτι λέγοντος, μέγα βοήσας ὁ βασιλεύς, ὀκ ἂν, ἔφη, Σόημον πιςότατον ὄντα τ ἄλλοι χρῆνον αὐτῷ τε καὶ τῇ βασιλείᾳ καταπροδῶναι τὰς ςολὰς, εἰ μὴ καὶ παρατέρω [m] προσελήλυθε τ πρὸς τ Μαριάμμην κοινωνίας. κ τ μ Σόημον εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀποκτεῖναι συλλαβόντας· τῇ δὲ γυναικὶ κείσιν ἀπεδίδυ, συναγαγὼν τῦς οἰκειοτάτυς αὐτῷ, καὶ τ κατηγορίαν [n] ἐασυδασμένῳ πιθόμβος, ὑπὲρ τ ἔχ' τὰς διαβολὰς φίλτρων καὶ φαρμάκων. ἰὼν δὲ ἀκρατὴς ὢν ὧν λόγω, καὶ κείσεως ὀργιλώτερος· καὶ τέλος ὅτως ἔχοντα γνώσκοντες αὐτὸν οἱ παρόντες, ἁλόντα αὐτῆς κατεψηφίσαντο.

quod ille dissimulans moderate & patienter ferebat. Deridebat etiam ipsa palam regis matrem & sororem, & de eis ob ipsarum generis obscuritatem male dicebat: adeo ut inter feminas jam *aperta* esset simultas & odium inexpiabile, & tunc etiam graviores jacerentur calumniæ. atque ea suspicio *magis magisque* fota integrum annum duravit post Herodis à Cæsare reditum. Postremo alitum diu malum erupit ex hujusmodi occasione. Cum rex *quodam die* quietis gratia meridie cubaret, Mariamnen pro suo perpetuo in eam amore ad se vocabat. Illa vero ingressa quidem est, tamen non cum eo cubuit, sed cum hoc vellet contempsit & contumelia affecit, quasi patris ipsius fratrisque necis auctor exstitisset. Cum autem ille graviter contumeliam tulisset, & ad temerarium aliquid committendum se parasset, Salome regis soror, majorem turbam sentiens, eò summisit regis pocillatorem à se jampridem subornatum, jussitque ut diceret, à Mariamne rogatum se ut ipsam in conficiendo regi amatorio adjuvaret. Quod si rex turbatus quæsivisset quid esset, diceret amatorium penes ipsum esse, sed se ab ea oratum ut id regi porrigeret. sin hac amatorii mentione rex non moveretur, fileret & nihil laboraret; id quidem ei nullum afferre periculum. Hunc illa ita instructum tempore ipso misit intro *cum rege* colloquuturum. Ille compositus ad fidem & cum studio ingressus, dicit, Mariamnen sibi dona dedisse, suasisseque ut regi præberet amatorium. Ad hoc commoto rege, *id* amatorium dicebat esse pharmacum quod ab ea daretur, cujus quænam vis esset nescire se: hac de causa se id *regi* indicasse, ratum id & sibi & regi tutius futurum. His verbis auditis Herodes, qui jam ante male affectus esset, etiam magis exacerbatus est: & de spadone, qui erat Mariamne fidissimus, quæstionem habuit super pharmaco, sciens absque illo nihil tantum tantulumve potuisse fieri. At homo in angustias redactus, nihil eorum, propter quæ cruciabatur, dicere potuit: tantum mulieris in se odium dixit à verbis profectum, quæ ei Soëmus dixisset. Hæc eo adhuc loquente, rex, magno clamore sublato, dicebat, Soëmum, antea & sibi & regno *suo* fidelissimum, nunquam fuisse mandata enunciaturum, nisi majus ei, quam par esset, cum Mariamne commercium intercessisset. Atque ita Soëmum quidem è vestigio comprehendi & necari jussit: de uxore vero judicium habuit, convocatis suis familiarissimis, & accusatione in ipsam magno studio instituta de amatoriis & pharmacis ei per calumniam objectis. Erat autem *Herodes* in verbis intemperans, & iracundior quam esse in judicio deceret; tandemque ii qui aderant ita animatum videntes, eam capite damnarunt.

Mariamne ex superbia odium sibi concitat.

Herodi maleficia exprobrat.

Salome falsum testem contra Mariamnem subornat.

Soëmum necari jubet Herodes.

a Eo modo *Vat.* τὴν μητέρα in *reliquis*. b Ἐξενομβύης *Hen.* c Ὡς ἀναπαύσασθ *Hen. & Busb.* d Σπυδάζοντος (hîc absolute sumptum) non agnoscunt *Hen. Busb. & Vat.* Fuit cum vocum ordinem & interpunctionem mutatam esse vellem, ut esset, ἐ μὴν κατεκλίθη κ ασυδάζοντος, ἐκφαυλίσασα καὶ προσολοιδορηθεῖσα &c. aut hoc modo, ἐ μὴν κατεκλίθη, ἐ ασυδάζοντος ἐκφ. aut demum, , ἐ μὴν κατεκλίθη, κ ασυδάζοντα ἐκφ. quo modo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *festinantem eum depulit*. e Sic *MSS.* αὐτῦ perperam in *Editis*. f Ita cum *Busb. & Hen.* ἐπέμπετο in *cæteris*. g Ἐπὶ τῷ φίλτρῳ *Busb. & Hen.* utraque lectio satis commoda. h Πιθανῶς *Busb. & Hen.* i Παρεσκῆσθαι *Busb.* k Plenius aliquanto in *Cod. Hen.* ad hunc modum, πρὸς τῦτο ἀφικινηθέντος, ἐ τὸ φίλτρον εἴη ἐρωτήσαντος, φάρμακον εἶναι ὑπ' ἐκείνης διδόμβον. Verum cum cæteri libri una cum *Epiphanio* vulgatam lectionem tueantur, loco dimovere nolui. l Ita *Busb. & Zonar.* φείσῃ *Gall.* φείσῃ in *Editis Aliisque*. m Sic *Hen. & Busb.* προσελήλυθη in *reliquis*. n Ἐασυδασμένος *Busb.*

Mariamne capite damnata.

runt. Tamen lata ſententia, & ipſi & nonnullis qui præſentes erant in mentem venit, ut non temerario illam perimerent, ſed in aliquo regni munito loco collocarent. Atqui Salome ſedulo operam dedit, ut mulier de medio tolleretur: idque magis regi perſuaſit, conſulendo ut populi motus caveret, qui poſſent exiſtere, ſi ea viva conſervaretur. Atque ita quidem ad necem ducta eſt Mariamne.

Alexandra indecore ſe gerit erga Mariamnen.

5. Alexandra vero, quo loco res eſſet animadvertens, & ſibi exiguam ſpem ſupereſſe videns ne ipſa ita plecteretur ab Herode, contra quàm in ſuperiore audacia, nulla decori ratione habita, plane alia facta eſt. Ut enim ſe eorum, de quibus illa accuſaretur, inſciam eſſe oſtenderet, exſiliit foras, & omnium in præſentia filiæ conviciando, clamabat, improbam & adverſus maritum ingratam fuiſſe, & merito ei accidere quæ ejuſmodi res auſa fuiſſet. haud enim quæ oportebat ei retribuiſſe, de omnibus ipſis bene merito. Hæc dum inhoneſte ſimulat, & illi etiam in crines involare audet, multi quidem, ut veriſimile erat, fœdam ejus ſimulationem culpabant; maxime vero eam culpare viſa eſt illa ipſa, quæ tum mortem erat obitura. neque enim unum prorſus verbum effata, neque *vel tantillum* turbata ad matris offenſionem reſpiciebat; ſed excelſo quaſi animo ut erraverit, præſertimque manifeſtam ejus turpitudinem ſe ægre ferre monſtravit. Ipſa porro intrepida *animi* firmitate, & ne minimum quidem mutato corporis colore, ad mortem profecta eſt, generis ſui nobilitatem etiam in extremis, ut ab omnibus conſpiceretur, præ ſe ferens.

Mariamnes mors.

Ejus elogium.

6. Atque illa quidem ita interiit, femina ad continentiam & animi magnitudinem optime comparata. ipſi tamen deerat moderatio, naturaque contentionibus paulo erat addictior; corporis vero pulchritudine & auctoritate in congreſſibus, plus quam dici poteſt, cæteris ſuæ ætatis antecellebat: quæ potiſſima cauſa erat, quod parum admodum regi gratificaretur, minuſque jucunde cum eo viveret. Nam cum indulgenter propter amorem tractaretur, & nihil aſperius duriuſve ab eo exſpectaret, libertate uſa eſt immoderata. Quin & ea ipſam male habebant quæ ſuis acciderant; atque ita omnia apud illum quemadmodum paſſa fuerat dicere non dubitavit: tandemque infeſtas ſibi reddidit & matrem regis & ſororem, illumque ipſum, cui unice fidebat quod non laturus eſſet ut gravius aliquid pateretur.

Herodes ex uxoris nece perturbatus.

7. Illa autem perempta, eo magis etiam regi deſiderium exarſit, ut qui ita ſe haberet ſicut prius narravimus. non enim à perturbatione vacuus, nec qualis in aliis eſſe ſolet, ejus erga illam erat amor: ſed cum primum ad inſaniam uſque eam deperiret, *poſtea*, licet liberius fidentiuſque ſe in vitæ conſuetudine geſſerit, nihil de amore remiſit. Tunc vero ex ultione divina ob interitum Mariamnes magis adhuc cupiditate ardere videbatur: ad-

σαντα. [a] διελεγχθείσης δὲ τ γνώμης, [b] ὑπεγένετο μέν τι καὶ τοιοῦτον αὐτῷ τε καὶ ποτὶ τ παρόντων, μὴ προπετῶς ὄντως ἀναιρεῖν, καταθέλξ δὲ εἰς ἔν τι τ ἐν τῇ βασιλείᾳ φρουρείων. ἐπαγθάθη δὲ [c] ταῖς περὶ τὸν Σαλώμην, ἐκποδὼν ποιήσαλξ τ ἄνθρωπον· ᾗ μᾶλλον ἐπφέρ τ βασιλέα, ταῖς παραχαῖς ὅ πλήθυς, εἰ ζῶσα [d] τύχη, φυλάξαλξ συμβουλεύσαι. Μαριάμμη μὲ [e] ὃν ὄντως ἤγειρο τ ὀπὶ θανάτῳ.

ε'. Σωφρονήσασα δὲ καιρὸν ἡ Αλεξάνδρα, καὶ ὅτι μικρὰς ἐλπίδας ἔχει μὴ καὶ αὐτὴ τῶν ὁμοίων ἐξ Ηρώδ τύχοι, σκαιτίως πρὸς ὃ πρῶτον θεράπ καὶ λίαν ἀπρεπῶς μετεβάλλετο. [f] βουλομένη γὰρ ἐμφῆναι τὸν ἄγνοιαν ὧν ἐκείνη τὰς αἰτίας εἶχεν, ἐκπηδήσασα καὶ λοιδορουμένη τῇ θυγατρὶ πάντων ἀκουόντων, ἔβοα, κακὸν καὶ ἀχάριστον πρὸς ἄνδρα γενέσθαι, καὶ δίκαια πάσχειν [g] ὅτι τοιούτοις τολμήμασιν. οὐ γὰρ ἀμείψασθαι δεόντως πάντων αὐτῷ εὐεργετῶν. τοιαῦτα μεταξὺ καθυποκειμένης ἀσχημόνως, καὶ τολμώσης ἐφάπτεσθαι καὶ τῶν τριχῶν, πολλὴ μὲν ὡς εἰκὸς καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἡ κατάγνωσις ἦν τ ἀπρεπῆ προσποίησιν· μᾶλλον δὲ ἐφάνη παρ' αὐτῆς τῆς ἀπολλυμένης. ὅτε γὰρ λόγον ἔσχα τῷ ἀρχῷ, ὅτε ταραχθεῖσα πρὸς τὸν ἐκείνης δυσμένειαν ἐπέβλεπεν· ἀλλ' ὡς ὑπὸ φρονήματος τὸν ἁμαρτίαν, καὶ μᾶλλον ἄχθεσθαι πρόφασιν ἀσχημονήσης ἐνέφηνεν. αὕτη γε μὴν ἀτρεμήσῃ τῷ καταστήματι, καὶ τῇ χρόᾳ τῆς σαρκὸς ἀμεταβλήτῳ πρὸς θάνατον ἀπῆει, τὸν εὐγένειαν ὑπ' ὀφθαλμοῖς ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἄδηλον τοῖς ὁπιθεωροῦσιν αὐτὸν ἐμφαίνουσα.

ς'. Καὶκείνη μὲν ὄντως ἀπέθανεν, γυνὴ καὶ πρὸς ἐγκράτειαν καὶ πρὸς μεγαλοψυχίαν ἄκρως γεγενημένη. τὸ δ' ὁπωσοῦν ἔλειπεν αὐτῇ, καὶ πλέον [h] ἦν ἐν τῇ φύσει τὸ φιλόνεικον, χάλλει δὲ σώματος καὶ τῷ περὶ τὰς ἐντεύξεις ἀξιώματι μειζόνως ἢ ὡς φέρσαι τὰς κατ' αὐτὸν ἐσωφρόνει· ἥ τε πλείστη ἀφορμὴ δ μὴ κεχαρισμένως τῷ βασιλεῖ μηδὲ πρὸς ἡδονὴν ζῆν, ἐντεῦθεν [i] ἐγένετο. θεραπευομένη γὰρ λίαν ὑπ' ἔρωτα, καὶ δυσχερὲς ἡδὺ ἐξ ἐκείνου προσδοκῶσα, τὸν παῤῥησίαν ἀσύμμετρον εἶχεν· ἡνία δ' αὐτὸν καὶ τὰ περὶ τὰς οἰκείας, καὶ ζῶντα πρὸς ἐκεῖνον ὡς ἐπεπόνθει λέγειν ἠξίει· καὶ πέρας ἐξεκίνησεν ἐλθοῦσα αὐτῇ γενέσθαι τὸν τε μητέρα καὶ τ ἀδελφὸν δ βασιλέως, κἀκεῖνον αὐτὸν, ᾧ μόνῳ τὸ μὴ παθεῖν τι δυσχερὲς ἀπεπίστευεν.

ζ'. [k] Ἀναιρεθείσης δὲ τότε καὶ μᾶλλον ἐξήφθη τὰ περὶ τὸν ὀπθυμίαν τῆ βασιλέως, ἔχοντ μὲν ὄντως ὡς καὶ πρότερον ἐδηλώσαμεν. οὐ γὰρ ἀπαθὴς ὑπ' οἷ ἂν [l] ἐκ συνηθείας ἦν ὁ πρὸς αὐτὸν ἔρως· ἀλλὰ καὶ πρότερον ἦρξεν ἐνθουσιαστικῶς, καὶ τῇ παῤῥησίᾳ τῆς συμβιώσεως οὐκ ἀπενικήθη μὴ πλείων ἀεὶ γίνεσθαι. τότε μέντοι καὶ μᾶλλον ἐδόκ κατὰ νέμεσιν πρὸς τῆς κατὰ τὸν Μαριάμμην ἀπωλείας ὀπθέλξ ὑ παλλακὶς

a Διελεγχθείσης *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *dum hæc ſententia pronunciaretur.* b Ita *Busb. Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *ſubvenit.* ὑπηλθετο in cæteris. c Τοῖς περὶ τὴν Σ. *Hen.* d Τύχοι *Busb.* & *Hen.* e Illud ὢν è *Cod. Hen.* & *Epiphan.* f Βουλομένη δὲ ἐκφῆναι *Vat.* βουλομένη δὲ ἐμφῆναι in *Editis.* g Ita in *MSS.* ἐπὶ τοῖς τοιούτοις in *Editis.* h Illud ἦν è *MSS.* i Ἐγένετο *Hen.* k Ἀναιρεθείσης δ' αὐτῆς *Hen.* & *Busb.* l Ἐκ συνηθείας ὁ πρὸς αὐτὸν ἔρως ἦν *Gall.*

πολλάκις μὲν ἀνακλήσεις ἦσαν αὐτῆς, πολλάκις δὲ καὶ θρήνῳ ἀχήμων, ἐπενόει δὲ πᾶν εἴ τι δυνατὸν εἰς ψυχαγωγίαν, πότους καὶ συνουσίας αὐτῷ παραμυθούμενος. καὶ τούτων ἡδὲν ἤρκει. τὰς οὖν διοικήσεις τ κατὰ τὴν βασιλείαν παρητεῖτο, καὶ τοσοῦτον ἦλθε τὸ πάθος, ὡς αὐτὸν ἤδη καὶ καλεῖν τὴν Μαριάμμην παρατάξαι τοῖς ὑπηρέταις, ὡς ζῶσαν ἔτι καὶ δυναμένην ὑπακούειν. ὄντος δὲ ἔχοντος, ὑπεγίνετο λοιμώδης νόσος, [a] ἣ καὶ τ ὄχλων καὶ τ φίλων τὰς πλείους καὶ σπουδαιοτάτους διέφθειρε, καὶ παρέσχεν ἅπασιν [b] ὑπονοῆσαι κατ' μῆνιν [c] τοῦ Θεοῦ τοῦτο συνενεχθῆναι, ἀφ' ἧς γεγενημένην παρανομίαν ὑπὸ τῆ Μαριάμμη. χεῖρον οὖν διεπίθει καὶ τοῦτ' αὐτὸν τ βασιλέα, καὶ τέλος εἰς τὰς ἐρημίας αὐτὸν διδύς, καὶ προφάσει κυνηγεσίων ζώντας σκιαδημονῶν, οὐκ ἔφθη πλείους διενεγκεῖν ἡμέρας, καὶ προσπίπτει νόσῳ δυσχερεστάτῃ. φλόγωσις γὰρ ἦν καὶ πεῖσις μὲν ἐνῆν, καὶ τ ἀφροσύνης παραπλησία· τῶν τε θεραπευμάτων ἡδὲν ὅτι καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἰσχύειν, ἀλλ' σκυθρώπωμα τέλος εἰς ἀπόγνωσιν ἦγεν. ὅσοι τε περὶ αὐτὸν ἦσαν ἰατροὶ, τὰ μὲν οἷς αὐτοὶ προσέφερον βοηθήμασιν ἡδὲν ὑπεικούσης τῆς νόσου, τὰ δὲ καὶ μὴ βασιλέως ἂν ἔχοντος ἄλλως ἢ κατ' τὸ βιαζόμενον τ ἀῤῥωστίας διατάσσαι, πάντ' οἷς ἐκεῖνος ἐπενοχθεὶν παρέχειν ἠξίουν, τὸ δύσελπι τ σωτηρίας ἐν ἐξουσίᾳ τ διαίτης ἀναπτέντες τῇ τύχῃ. καὶ κεῖνος μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ [d] Σεβαστῇ, τοῦτον τ τρόπον ἐνοσηλεύετο.

Pœnas ob necem Mariamnes luit Herodes.

eo ut eam ſubinde inclamaret, ſubinde turpiter ploraret, omneſque quas poterat voluptates conſectaretur, etiam ex conviviis & conventibus, ut ejus deſiderium leniret. ſed iſtis nihil proficiebat. Quare & res regni adminiſtrare recuſabat, & adeo affectu victus eſt, ut etiam famulis ſuis imperaret ut Mariamnen appellarent, quaſi ea adhuc viveret & audire poſſet. Cum autem ita ſe haberet, oritur peſtis, quæ tum plebejorum tum regis amicorum maximam partem ſuſtulit, eoſque quibus plurimum detulerat. id quod omnibus ſuſpicionem fecit, divina ira id accidiſſe, propter illatam Mariamne injuriam. Hæc res etiam deterius regem ipſum affecit: tandemq; in ſolitudinem egreſſus, & ibi per ſpeciem venationis ſemet afflictans, non potuit ſeſe per aliquot dies ſuſtinere, quin difficillimum in morbum incideret. Nam inflammatio erat & dolor occipitis cum mentis alienatione conjunctus; nec medicina erat ulla, quæ vel minimum ei prodeſſet, ſed potius officeret, adeo ut tandem ejus de vita deſperaretur. Atque omnes circa ipſum medici, partim quia morbus remediis adhibitis minime cedebat, partim quia rex nullam aliam victus rationem tenere poterat, quam eam ad quam morbus cogebat, omnia ei præbere cenſebant quæ poſtularet, ſpem ſalutis, in victus poteſtate ſitæ, pene abjectam fortunæ committentes. Atque ille quidem in Samaria, Sebaſte appellata, ad hunc modum ægrotabat.

Deo vindice oritur peſtis.

Herodis morbus.

Διατρίβουσα δὲ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις Αλεξάνδρα, καὶ πυθομένη τὰ κατ' αὐτὸν, ἐπωδάκει τ πρὸς τὴν πόλιν φρυρίων ἐγκρατὴς γενέσθαι. δύο δ' ἦν, ἓν μὲν αὐτῆς τ πόλεως, ἕτερον δὲ τοῦ ἱεροῦ· καὶ τούτων οἱ κρατοῦντες, ὑποχείριον τὸ πᾶν ἔθνος ἐσχήκασι. τοὺς μὲν γὰρ θυσίας οὐκ ἄνευ τούτων οἷόν τε γενέσθαι. τὸ δὲ μὴ ζῶντα σωτηρίαν ἡδενὶ Ιουδαίων δυνατὸν, οὗ ζῆν ἑτοιμότερον ἂν ἀποχωρησάντων ἢ τῆς θρησκείας, ἣν εἰς τ Θεὸν εἰώθασι σωτηρίαν. τοῖς οὖν ὑπὲ τούτων τ φυλακτηρίων Αλεξάνδρα προσπεσοῦσα τοὺς λόγους, ὡς δεῖν αὐτῇ καὶ τοῖς ἐξ Ηρώδου ἀποδοθῆναι παιδίοις, μὴ τ φθῇ τις, ἐκείνου μεταλλάξαντος, ἕτερος ἀντιλαμβάνεσθαι τ πραγμάτων· ῥᾳθέντι μὲν γὰρ, ἡδεῖς ἀσφαλέστερον τῶν [e] οἰκείων φυλάξει. τούτους τοὺς λόγους αὐτῆς οὐκ ὀλιγωρῶς ἤνεγκαν· ἀλλὰ καὶ ἔμπροσθεν χρόνου πιστοὶ ὄντες, ἔτι μᾶλλον εἰς τότε διέμειναν, μίσει τε τῆς Αλεξάνδρας, καὶ τῷ μισεῖσθαι ὑπολαμβάνειν ζῶντα τ Ηρώδην ἀπεγνωκέναι. φίλοι γὰρ ἄνωθεν ἦσαν· εἷς δ' αὐτῶν καὶ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως [f] Αχιάβου υἱός. οὗτος οὖν ἐκπέμψαντες ἐκείνῳ τὸν γνώμιμον τ Αλεξάνδρας. ὁ δὲ τὸν μὲν ἡδὲν ἀναβαλλόμενον ἀποκτεῖναι προσέταξεν· αὐτὸς δὲ μόλις καὶ σὺν κακοπαθείᾳ διαφυγὼν τὸν νόσον, [g] χαλεπῶς ἦν [h] ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένος ὁμοῦ πρὸς ὃ δυσάρεστον, καὶ πάσας τὰς αἰτίας [i] ἑτοιμότερος εἰς τιμωρίαν τῶν ὑποπεσόντων ἐχρῆτο. φονεύει δὲ καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ φίλους,

Alexandra abſente Herode id agit, ut arces in poteſtatem ſuam redigeret.

8. Alexandra autem, quæ Hieroſolymis degebat, his de eo intellectis conata eſt urbis munitiones occupare. duæ autem erant, una quidem urbis ipſius, altera vero templi; quibus qui potiuntur, univerſam gentem in ſua poteſtate habent. nam ſine iis ſacrificia fieri nequeunt. Judæorum autem nemo à ſeipſo impetrare poteſt ut ſacra non faciat; quippe quod eo ſint ingenio ut mori malint, quam cultum eum omittere quem ſolebant Deo præſtare. Alexandra igitur cum harum munitionum præſidiis colloquuta eſt, demonſtrans eas ſibi & Herodis filiis debere tradi, ne, ſi ille mortuus eſſet, alius quiſpiam rerum adminiſtrationem occupare anteverteret: ſin convaluiſſet, neminem tutius eas ſervaturum quam ejus domeſticos. Hæc verba illi tulerunt non mediocriter: quin eo magis in fide ſua tunc perſtiterunt, quam & antea regi præſtiterant, partim ob Alexandræ odium, partim quod indignum putabant de rege deſperare quamdiu ſuperſtes eſſet. Erant autem de ejus veteribus amicis: quinetiam eorum unus, *nomine* Achiabus, regis erat conſobrinus. Itaque eum continuo, nunciis miſſis, de Alexandræ inſtituto certiorem fecerunt. Atque ille citra cunctationem eam quidem interfici juſſit: ipſe vero, poſtquam ex morbo difficulter, nec ſine magno cruciatu revaluit, adeo graviter ex animæ ſimul & corporis vexatione exacerbatus erat, ut haud ægre de iis, qui primi in ejus manus venerant, vel quavis de cauſa ſupplicium ſumeret. Quinetiam amicos ejus maxime neceſſarios interfecit,

Quam ob rem Herodis juſſu interficitur.

a Η τ ὄχλου τὰς πλείους & τῶν φίλων αὐτῷ τοὺς σπουδαιοτάτους *Hen. & Busb.* b Εξυποπτῆσαι *Hen. Busb. & Vat.* c Ita è *Cod. Busb.* τοῦτο Θεοῦ *cæt.* in *cæteris.* d Id eſt *Auguſta*, in honorem Auguſti. e Οἰκειοτάτων *Hen. & Busb.* f Ἐχίαβος *Vat.* in *Epiphanii* verſione *Amabec.* g Χαλεπὸς *Hen. & Busb.* h Τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα *Busb.* i Ετοιμότερον *Busb.*

Herodes ſævit in amicos.

cit, Coſtobarum, & Lyſimachum, & Gadiam cognomine Antipatrum, inſuper & Doſitheum, ex hujuſmodi cauſa.

Coſtobarus Idumæus Salomes maritus.

9. Erat Coſtobarus, natu Idumæus, ejus regionis facile primus dignitate, de genere ſacerdotum Coze; quem Deum exiſtimant Idumæi. Hunc Coſtobarum, poſtquam Hyrcanus eos ex patriis inſtitutis in Judæorum mores legeſque coëgerat, Herodes, regnum adeptus, Idumææ Gazæque præfectum conſtituit; eique ſororem ſuam Salomen nuptum dedit, interfecto Joſepho qui eum ante duxerat, ut *ſupra* indicavimus. Coſtobarus autem, iſta læte admodum & præter ſpem aſſequutus, felicitate *ſua* valde elatus eſt, paulatimque modum exceſſit, neque ſibi honeſtum exiſtimans imperantis Herodis juſſa facere, nec Idumæis in Judæorum poteſtate eſſe, eorumque uti moribus. Itaque ad Cleopatram mittit, ſignificans Idumæam ſemper majoribus ipſius Cleopatræ paruiſſe; ideoque æquum eſſe ut ea ab Antonio regionem illam poſtularet: ſe enim paratum eſſe, ſuam benevolentiam transferre ad Cleopatram. Hæc autem agebat, non quod mallet Cleopatram imperio Idumæam tenere; ſed quod arbitrabatur, acciſis Herodis viribus, facile ſe poſſe gentis Idumææ dominatum adipiſci, & ad majora pervenire. Veniebat enim in majorem ſpem, occaſionem non exiguam *ut putabat* nactus, tum quod magno loco natus erat, tum quod divitiis abundabat, quas aſſidua quæſiverat avaritia: neque quidquam mediocre moliebatur. Et quidem Cleopatra, cum regionem iſtam ab Antonio *impenſe* flagitaſſet, eam non impetravit. Herodes autem iſta de re certior factus eſt, atque in eo erat ut Coſtobarum interficeret; ſed, ſororis & matris precibus exoratus, dimittit eum, veniamque ei dedit; ſic tamen ut eum deinceps ſuſpectum haberet propter illum conatum.

Conatur Idumææ principatum occupare.

Herodes ea de re certior factus, à matre & ſorore exoratus, ei veniam dat.

Diſſidium inter Coſtobarum & Salomen.

10. Aliquanto deinde poſt, cum forte inter Salomen & Coſtobarum ortum eſſet diſſidium, ea illi continuo miſit libellum ad diſſuendum matrimonium, contra quam ferunt Judæorum leges. nam viro quidem apud nos id facere licet; * neutiquam vero feminæ, quæ ſponte diſceſſerit, alteri nubere fas eſt, niſi prius à marito dimittatur. Veruntamen Salome, non lege *Hebræorum* patria, ſed eâ quæ tum valebat, uſa, & conjugio renunciavit & ad fratrem Herodem dicebat, ſe propter ſuam in eum benevolentiam à marito diſceſſiſſe: quoniam comperiſſet eum & Antipatrum & Doſitheum novis rebus ſtudere. Atque ad fidem ſermoni faciendam mentionem injicit Babæ filiorum, quos Coſtobarus decimum jam annum ſervaverat. id quod verum erat: eaque re vehementer obſtupuit rex, ejuſmodi quid

Salome ei repudium mittit, & accuſationem inſtituit.

Κοζόβαρον, καὶ Λυσίμαχον, καὶ τ Γαδίαν καλούμενον Αντίπατρον, ἔτι δὲ Δοσίθεον, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε.

θ'. Κοζόβαρος μὲν γένει μὲν Ιδουμαῖος, ἀξιώματος τ πρώτων παρ' αὐτοῖς, καὶ προγόνων ἱερατευσάντων τῷ Κοζέ· Θεὸν δὲ τοῦτον Ιδουμαῖοι νομίζουσιν. Υρκανὸς δὲ τ πολιτείαν αὐτῶν εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη καὶ νόμιμα μεταστήσαντος, Ηρώδης τῇ βασιλείᾳ προσλαβὼν, ἄρχοντα τ Ιδουμαίας καὶ Γάζης ἀποδείκνυσι τ Κοζόβαρον, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν Σαλώμην, Ιώσηπον ἀνελὼν τ εἰληφότα προτέρου αὐτήν, ὡς ἐδηλώσαμεν. Κοζόβαρος δὲ τούτων τυχὼν ἀσμένως καὶ πρὸς δόξαν, ἦρθη μᾶλλον ὑπὸ τ εὐτυχίας, καὶ κατὰ μικρὸν ἐξέβαινεν, ὥθ' αὑτῷ καλὸν ἡγούμενος, ἄρχοντος Ηρώδου τὰ προστεταγμένα ποιεῖν, ὅτε τοῖς Ιουδαίοις ἔθεσι τὰς Ιδουμαίας χρωμένας ἐπ' ἐκείνοις ἦ). [b] Ἀφεπέμπετο οὖν πρὸς Κλεοπάτραν, τὴν Ιδουμαίαν φάσμα ἀεὶ τ ἐκείνης προγόνων γεγενῆσθαι, ᾗ λόγῳ τοῦτ' ἦ) δίκαιον αἰτεῖσθαι [c] παρ' Αντωνίου τὴν χώραν· αὐτὸς γὰρ ἕτοιμος ἦ) μεταφέρειν τ εὔνοιαν εἰς ἐκείνην. ἔπραττε δὲ ταῦτα, τῆ Κλεοπάτρᾳ μὲν οὐδέν τι μᾶλλον εἰς τ ἀρχὴν ἀρεσκόμενος· εἰ δὲ [d] διαμαρθείη τ πλειόνων Ηρώδης [e] ἐπιχείρητον ἦ) νομίζων καθ' αὑτὸν ἄρξαι τ τῆς Ιδουμαίων ἔθνους, καὶ [f] μεῖζον πράξειν. ὑπεδέδεκτο γὰρ ταῖς ἐλπίσιν, οὐκ ὀλίγας ἀφορμὰς ἔχων καὶ γένους καὶ χρημάτων, ἃς μετὰ διηνεκοῦς αἰσχροκερδείας ἐπεπόριστο, καὶ μικρὸν οὐδὲν ἐπιτόνως. Κλεοπάτρα μὲν οὖν Αντωνίου δεηθεῖσα περὶ τῆς χώρας ταύτης ἀπετυγχάνει. λέγονται δὲ πρὸς Ηρώδην οἱ λόγοι, καὶ κεῖνος ἕτοιμος [g] ἦν ἀποκτεῖναι τ Κοζόβαρον, ὅμως τῆς ἀδελφῆς αὐτῷ δεηθείσης καὶ τῆς μητρὸς, ἀφῆκε καὶ συγγνώμης ἠξίωσεν, ὑπ' ἀνύποπτον αὐτὸν εἰς τὸ λοιπὸν ἔχων τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς τότε.

ι'. Χρόνῳ δὲ διελθόντος, [h] ἐπεὶ συνέβη τὴν Σαλώμην στασιάσαι πρὸς Κοζόβαρον, πέμπει μὲν εὐθὺς αὐτῷ γραμμάτιον, ἀπολυομένη τ γάμου, ᾧ χρῶνται [i] Ιουδαίων νόμοις. ἀνδρὶ μὲν γὰρ ἔξεστι παρ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖν, γυναικὶ δὲ ὑπὸ ἀφῃρεθείσῃ καθ' αὑτὴν γαμηθῆναι, μὴ τ [k] προτέρου ἀνδρὸς [l] ἀφέντος. ὑ μὴν ἡ Σαλώμη [m] οὐ τὸ γένει νόμον, ἀλλὰ τὸν [n] ἐπ' ἐξουσίᾳ ἑλομένη, τήν τε συμβίωσιν προσαπῄτησε, καὶ πρὸς τ ἀδελφὸν Ηρώδην ἔλεγεν ὑπὸ τ εἰς ἐκεῖνον εὐνοίας ἀποστῆναι τ ἀνδρός· ἐγνωκέναι γὰρ αὐτὸν, μετ' Αντιπάτρου καὶ Λυσιμάχου καὶ Δοσιθέου, νεωτέρων ἐφιέμενον. καὶ πίστιν παρεῖχε τ λόγου, τοὺς [o] Βάβα παῖδας, ὅτι ἀφασίζοιντο [p] παρ' αὐτῷ χρόνον ἐνιαυτὸν ἤδη δώδεκα. τοῦτο δὲ ἦν ὅπως· [q] καὶ πολλὴν ἔκπληξιν ἐποίησε τῷ βασιλεῖ παρ' ἐλπίδας

Herodes ea de re certior factus, à matre & ſorore exoratus, ei veniam dat.

Diſſidium inter Coſtobarum & Salomen.

Salome ei repudium mittit, & accuſationem inſtituit.

a Μάλα *Busb.* b Ita *Hen.* & *Epiphan.* τὴ ἀφιπέμπετο πρὸς Κλ. in *reliquis.* c Iterum cum *Cod. Hen.* παρ' Αντωνίου in *cæteris.* d Rurſus prout *Hen.* διαφθείη in *Editis Aliiſque.* e Ἐπιχειρήσετο ἤδη νομίζων καθ' αὑτὸν *Vat.* ἐπιχειρήσετον εἶναι νομίζων τῇ καθ' αὑτὸν *Hen.* f Καὶ μείζων αὐτῶν πράξειν *Vat.* g Sic *Hen.* & *Busb.* ἦν in *reliquis.* h Επισυνίστη τ. Σ. τ. πρὸς τ Κ. τῇ πίμπει μετὰ τ. αὐ. γραμματίου *Hen.* & *Busb.* i Ιουδαίων *Hen.* & *Busb.* k Προτέρῳ forſan *Epiphan.* l Εφίστ@ ſolus *Busb.* m Εὐηθῆ *Hen.* forſan pro ἰσχνῆ prout in *Cod. Busb.* n Επ' ἐξουσίας *Hen.* & *Busb.* o Baba vir erat pietate inſignis, ex ſtirpe Aſamonæorum (ut conſtat ex p. 687. v. 35.) qui ſingulis totius anni diebus, uno excepto, qui erat undecimus menſis *Tiſri*, ſacrificium offerebat pro delicto, cujus tamen non erat ſibi conſcius, ut habet *Cod. Talmud.* tract. *Cheritoth*, cap. 6. atque *Abraham Zacuth* in libro *Juchaſin.* p Παρ' αὐτῶν *Busb.* mallem παρ' αὐτῷ. q In *Cod. Hen.* ἃ τῇ, & mox ἐπιτοίνου. * Uxori veto nullatenus ſeparari & ducere alium, niſi prius à marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, ſed poteſtatis ſanctione connubium ſeparavit, *Epiphan.* Mulieribus tamen ne dimiſſis quidem fas eſt nubere, niſi prioris viri permiſſu. Verum illa magis ex propria licentia quam communi jure fecit divortium, *Gelen.* Quod plane (ut inquit *Seldenus* lib. 3. c. 19. *de Uxore Hebraïca*) contra inſtituta Judaïca, & ipſi *Joſepho* inauditum. & miror à viris doctiſſimis (*Joſepho Scaligero* in *Animadverſionibus* in *Euſebium*,

δως ἀκυθῆν, ἐκεκίνητό τι μᾶλλον ὅτι τῇ παραδόξῳ τῦ λόγυ. τὰ γὸ περὶ τὺς Βάβα παῖδας [a] ἐσώδασι περίτερον ἐπεξελθεῖν αὐτὺς, δυσμενεῖς γενομένυς τῇ ἀφ' ἑαυτῦ. τότε δὲ ἀφ' ὃ μῆκος τῦ χρόνου καὶ τῆς μνήμης ἐξελελύθεσαν. ἡ δὲ ἔχθρα περὺς αὐτὺς καὶ τὸ μῖσος ἀπὸ τοιύτων ἰῶ. Ἀντιγόνυ τῶ βασιλεύοντος, Ἡρώδης μὲν ἐπολιόρκει δυνάμει τῶ τῶν [b] Ἱεροσολύμων πόλιν· ἔτο δὲ χρείας καὶ κακῶν [c] ὅσα πολιορκουμένοις [d] παρίςαται, πλείυς ἦσαν οἱ τῷ Ἡρώδῃ ὑπηκόυμενοι, καὶ περὺς ἐκεῖνον ἀποβλέποντες ἤδη ταῖς ἐλπίσιν. ὄντες δ' ἐπ' ἀξιώματος τῦ Βάβα παῖδες, καὶ παρὰ τῷ πλήθει δυνατοί, πιςοὶ διετέλουν Ἀντιγόνῳ, τόν τε Ἡρώδῃ διέβαλλον ἀεί, καὶ συμφυλάτ̃ειν τοῖς βασιλεῦσι τῶ ἐκ γένυς ἀρχῶ παρήτρεπον. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἅμα καὶ συμφέρειν αὐτὰ νομίζοντες, ὅτι τοιύτων ἐπολιτεύοντο. τῆς δὲ πόλεως ἁλισκομένης, καὶ κρατῦντος τῶν πραγμάτων Ἡρώδυ, Κοςόβαρος ἀποδειχθεὶς [e] τὰς διεξόδυς ἀναφράτ̃ειν καὶ φρυρεῖν τῶ πόλιν, ὡς μὴ ἀφαπτήσῃ ἐξ αὐτῆς τὺς ὑπόχρεως τῶν πολιτῶν ἡ τἀναντία τῷ βασιλεῖ πολιτευομένυς, εἰδὼς ὁ ἐπολήφει καὶ τιμῇ τὺς τῦ Βάβα τῷ παντὶ πλήθει, καὶ νομίζων μέγα μέρος αὐτῷ γενήσεσθαι πρὸς τὰς μελαβολὰς τῶν πραγμάτων τῶ ἐκείνων σωτηρίαν, ὑπεξέθετο καὶ κατέκρυφεν ἐν οἰκείοις χωρίοις. καὶ τότε μὲν Ἡρώδῃ, διελελύθει γὰρ ἡ τῆς ἀληθείας ἔνοια, πιςωσάμενος ὅρκοις, ἢ μὴν φόβυ εἰδέναι τῶν κατ' ἐκείνυς, ἀφεῖτο τῆς ὑπονοίας. αὖθις δὲ [f] μηρύσματα καὶ μήνυτρα τῦ βασιλέως ἐκπεθέντος, καὶ πάντα τρόπον ἐρεύνης ὑπενοῦντος, ὑκ ἦλθεν εἰς ὁμολογίαν· ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἕξαρνος γενόμενος, ὃ φοβηθεὶς τὺς ἄνδρας [g][ὑκ] ἀνυποτίμητον αὐτῷ πεπραγμένος, ὑ μόνον ἐκ τῆ εὐνοίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης ἤδη τῦ λανθάνειν αὐτὺς περιέχετο. [h] περὶ τύτων ἐξαγγελθέντων αὐτῷ ἀφ' ἑαυτῆ τῆς ἀδελφῆς, ὁ βασιλεὺς πέμψας εἰς τὺς τόπυς ἐν οἷς διαλρίβειν ἐμπύθοιτο, ἐκείνυς τε κ τὺς συγκαταπαθείας ἀπέκτεινεν ὥστε τῆς μηδὲν ὑπόλοιπον ἐκ τῆ Υρκανῦ συγγενείας, ἀλλὰ τὴ βασιλείαν αὐτεξύσιον [i] αὐτῷ, μηδενὸς ὄντος ἐπ' ἀξιώματος ἐμποδὼν ἵςασθαι τοῖς βουλομένοις.

audiens quod nunquam ſuſpicatus eſt, eoque magis commotus eſt, quòd res erat incredibilis. Nam quod ad Babæ liberos attinet, id aliquando agebat ut illos ultum iret, quoniam ſibi infenſi repugnaſſent: verum tum tantum jam temporis præterierat, ut eorum jam non recordaretur. Ejus autem in eos odii & inimicitiarum cauſa fuit hujuſmodi. Quo tempore regno fruebatur Antigonus, Herodes exercitu obſidebat Hieroſolymorum urbem, & propter neceſſitatem & calamitates quibus obſeſſi premebantur, erant multi qui Herodem advocarent & ſpe jam in eum propenderent. Babæ autem filii (qui dignitate & gratia multum apud vulgus valerent) Antigono fideles *eſſe* perſeverarunt, Herodemque ſemper culpabant, ac *cæteros* eò cohortabantur, ut regibus operam ſuam præſtarent in tenendo principatu quem à patribus accepiſſent. atque illi quidem, dum & iſta *magno* commodo fieri exiſtimarent, hujuſmodi rebus ſtuduerunt. Verum urbe capta, & Herode rerum potito, Coſtobarus, præcludendis exitibus & urbi cuſtodiendæ præfectus, ne cives qui fontes eſſent & regis adverſarii evaderent, cum ſciret Babæ filios eſſe in exiſtimatione & honore apud univerſum populum, cogitaretque, ſi eis ſalutem daret, id ſibi multum profuturum * ad novas res moliendas, eos ſubtraxit & † certis in locis abſcondit. Et tunc quidem Herodi, nam id quod erat ſuſpicatus eſt, jurejurando fidem fecit, ſe nihil quicquam de illis ſcire, eique ſuſpicionem ademit. Deinde vero, cum rex per edicta indicii præmium propoſuiſſet, & modis omnibus eos perquireret, ne tum quidem fateri voluit: ſed quòd primum inficiatus eſſet, ſi poſtea viri deprehenderentur non ſe impune laturum perſuaſum habens, non ſolum benevolentia ſed neceſſitate tenebatur eos occultare. De iſtis quæ ſibi nunciata erant à ſorore cum rex miſiſſet ad loca ubi eſſe dicebantur, & ipſos, & alios cum ipſis accuſatos interfecit: ut nihil jam reliquum eſſet de Hyrcani *genere & cognatione*, ſed regnum plane in ſua poteſtate haberet *Herodes*, nemine jam alicujus auctoritatis ſuperſtite, qui quæ contra legem fierent impedire poſſet.

De Babæ filiis à Coſtobaro ſervatis.

Babæ filios necari jubet Herodes.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς κατ' Ἡρώδυ, ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασι παρακαίνοντος τὰ ἔθη τὰ πάτρια, δέκα πολιτῶν ἄνδρες συνώμοσαν. Περὶ κτίσεως Σεβαςῆς καὶ Καισαρείας, καὶ ἄλλων ἐπιτειχισμάτων.

CAP. VIII.

Quomodo in Herodem, peregrinis moribus violantem patria inſtituta, decem cives conjurarunt. De exſtructione Sebaſtes & Cæſareæ, aliarumque munitionum.

ΔΙΑ τῦτο καὶ μᾶλλον ἐξέβαινε τῶν πατρίων ἐθῶν, καὶ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐπαδιέφθειρε τῶ πάλαι κατάςασιν, ἀπαρεγχείρητον ὖσαν. ἐξ ὧν ὐ μικρὰ καὶ περὺς τὸν αὖθις χρόνον ἠδικήθημεν, ἀμεληθέντων ὅσα πρότερον ὑπὲρ τῶ εὐσέβειαν ἦγε τὺς ὄχλους. πρῶτον μὲν γὰρ ἀγῶνα πενταετηρικὸν

HAC de cauſa deflexit etiam magis à patriis moribus, & peregrinis inſtitutis antiquum rerum ſtatum ſubinde labefactavit, quem inviolatum eſſe, & integrum manſiſſe oportebat. unde temporis proceſſu magna mali labes nobis illata eſt, illis inſuper habitis, quibus populus antea adductus erat ad pietatem. Primum enim pugilum ludos

Herodes à patriis moribus recedit.

ſebium, p. 159, & *Nic. Serrario* in *Herode*, c. 17.) locum verti & intelligi juxta illud *Gelenii*. Vertendum itaque, *neutiquam vero uxori quæ ſponte abieris nubere, niſi prius à viro dimittatur. Verumtamen Salome, non lege generali (ſeu communi, ſc. Hebræica) ſed tamen ea quæ auctoritatem ac vim obtinuit uſa conjugio renunciavit.* a Ἐκυδιάθη μὲν αὐτῆ πρ. *Hen.* b Ἱεροσολυμιτῶν *Hen.* & *Epiphan.* c Ὅσα τοῖς πολίταις πολεμ. *Hen.* & *Bunb.* d Παρίςαται in *iiſdem* & *Vat.* nec aliter legiſſe viſus eſt *Epiphan.* e Τὰς ἐπεξόδυς ἀναχώσειν & Φρ. *Vat.* f Ita cum *Cod. Hen.* μήνυτρα καὶ κηρύγματα in *ceteris.* g Illud ὑκ, quod in ſua verſione agnovit *Epiphanius*, inſerendum eſſe volui, ſenſu id poſtulante. h Vocula περὶ commode ſatis abeſſe poteſt. Si quis τῆ περὶ τύτων malit, per me licebit. i Τυγχάνον poſt αὐτῷ adjicit *Bunb.* * *Al.* Siqua interveniſſet rerum mutatio. † In propriis prædiis, *Epiphan.* ſuis in agris, *Gelen.* a Παρεγ-

Ludi & theatra ab Herode facta.

dos quinquennales inſtituit Cæſari, & theatrum Hieroſolymis ædificavit, deinde in campo maximum amphitheatrum, utrumque operis magnificentia conſpiciendum, ſed à moribus Judaïcis alienum. horum enim uſum & ſpectaculorum apparatum à majoribus non acceperant. Ille tamen hunc conventum quinquennalem maximo cum ſplendore celebravit, miſſis qui eum finitimis indicerent, & *ſpectatores* ex omni gente convocarent. adeoque ex cunctis finibus athletæ & omnis generis ludiones accerſiti erant ſpe præmii propoſiti gloriæq; ex victoria. confluxeruntq; exercitatiſſimi quique in ludicris hiſce ſtudiis. nam non ſolum iis qui gymnicis certaminibus operam dant, ſed & in muſica vitam agentibus, qui thymelici vocantur, maxima victoriæ nomine conſtituit præmia; atque in id omni cura ineumbebat ut nobiliſſimi quique in certamen venirent. quin & dona non exigua & bigis & quadrigis & equo ſingulari *vincentibus* proponenda curavit: & quæcunque uſpiam ad magnificentiam & dignitatem elaborata fuerant ſtudioſe æmulabatur, modis omnibus agens ut ſpectaculum eximium daret & illuſtre. Theatrum vero ipſum ſplendidiſſime ornatum erat, depictis per circuitum Cæſaris geſtis, & trophæis quæ à gentibus debellatis reportaverat, opere ex probo puroque auro & argento. Et quod ad apparatum attinet, nihil erat veſtis adeo pretioſum nihil gemmarum ornatûs *adeo ſplendidum*, quod non cum Indionibus qui ſpectarentur ſimul in conſpectum veniret. Paratæ erant etiam feræ, & leonibus quamplurimis ipſius juſſu conquiſitis, aliiſque quæ aut robore præcellebant aut natura mira erant raritate: atque id agebatur ut vel iſtæ inter ſe committerentur, vel cum hominibus ad eas damnatis pugnarent. Peregrinis quidem *ſumma* erat admiratio ſumptuum, ſimul & animorum oblectatio ex perfectorum conſpectu: indigenis vero manifeſta videbatur morum, qui ipſis ſummo in honore erant, diſſolutio. Res ipſa enim indicabat plane impium eſſe, homines ad beſtias projicere in hominum ex ſpectaculo delectationem; itemque leges cum peregrinis moribus permutari. Sed nihil eos magis offendebat quam trophæa: nam eum ea putarent imagines eſſe armis inclusas, ideo quod patriis legibus iſtiuſmodi quid colere nefas eſſet, indigniſſime eas ferebant.

Herodes ſpectacula exhibet magnifica.

Judæos offendunt trophæa.

Herodis iſta de re conſilium.

2. Neque vero neſciebat Herodes eos turbari, & vim *illis* inferre intempeſtivum exiſtimabat; quapropter operam dabat ut nonnullos eorum mitigaret verbis, & ea religione ſolveret. Verum nihil proficiebat: ſed quod moleſte ferrent ea, quibus illum flagitium admittere exiſtimabant, uno conſenſu vociferabantur, ſi omnia patienda forent, at hominum quidem imagines (trophæa innuentes) in urbe non paſſuros. haud enim moribus patriis fas eſſe. Herodes vero, cum videret illos turbatos eſſe,

ἀθλημάτων κατεσήσατο Καίσαρι, καὶ θέατρον μὲν Ἱεροσολύμοις ὠκοδόμησεν, αὖθίς τ' ἐν τῷ πεδίῳ μέγιστον ἀμφιθέατρον, θέαμα μὲν ἄμφω τῇ πολυτελείᾳ, τῶν δὲ κατὰ τοὺς Ἰουδαίους ἤθους ἀλλότρια. χρήσις τε γὰρ αὐτῶν, καὶ θεαμάτων τοιούτων ὑπόδειξις, οὐ [a] παραδέδοται. τῷ μέντοι παντὶ χρόνῳ ἐκεῖνος ὑπεφαιεσάτῳ τῷ τῆς πενταετηρίδος συνετέλει, καταγέλας τε τοῖς πέλας, καὶ συγκαλῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἔθνους. οἱ δ' ἀθληταὶ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀγωνισμάτων ἀπὸ πάσης γῆς ἐκαλοῦντο κατ' ἐλπίδα τῶν προκειμένων καὶ τῆς τύχης [b] εὐδοξίαι, συνελέγοντό τε οἱ κορυφαιότατοι τὸ σὸ τοῖς ὑπιτηδεύμασιν. ὁ γὰρ μόνον τοῖς περὶ τὰς γυμνικὰς ἀσκήσεις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ μουσικῇ διαγινομένοις, [c] θυμελικοῖς καλουμένοις, σπουδὴν μεγίστην νικητήρια· καὶ διεπύθετο πάντας τοὺς ὑπισημοτάτους ἐλθεῖν ὑπὲ τὸν ἆμιλλαν. προύθηκε δὲ καὶ πεδίπποις καὶ συνωρίσι καὶ κέλησιν ὁ μεγὰς δωρεάς· καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ πολυτέλειαν ἢ σεμνοπρέπειαν παρ' ἑκάστοις ἐπεπόθητο, φιλοτιμίᾳ τῇ διάσημον αὐτὸν γενέσθαι τῷ ὑπόδειξιν, ἐξεμιμήσατο. τὸ γε μὴν θέατρον ὑπογραφαὶ κύκλῳ περιῆσαν Καίσαρος, καὶ τρόπαια τῶν ἐθνῶν ἃ πολεμήσας [d] ἐκεῖνος ἐκτήσατο, χρυσοῦ τε ἀπέφθου καὶ ἀργύρου πάντων ἀπὸ πεποιημένων. τὰ δ' εἰς ὑπηρεσίαν ὑδὸν ὅτου λίθου, ὅτ' ἐσθῆτος τίμιον, ὅτε σκιδῆς λίθων, ὁ μὴ τοῖς ὁραμένοις ἀγωνίσμασι συνεπεδείκνυτο. θηρσὶ δὲ καὶ θηρίων ἐγένετο, λεόντων τε πλείστων αὐτοῦ συναχθέντων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα καὶ τὰς [e] ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας ἔχει καὶ τῇ φύσει θαυμασιώτερα· τούτων αὐτῶν τε πρὸς ἄλληλα συμπλοκαὶ καὶ μάχαι πρὸς αὐτοὺς τῶν κατεγνωσμένων ἀνθρώπων ἐπετηδεύοντο. τοῖς μὲν ξένοις ἔκπληξις ὁμοῦ τῆς δαπάνης καὶ ψυχαγωγία τῶν περὶ τὸν θέαν κινδύνων· τοῖς δ' ὑπιχωρίοις φανερὰ κατάλυσις τῶν πεμμένων παρ' αὐτοῖς ἐθῶν. ἀσεβὲς μὲν γὰρ ὂν πρόδηλον κατεφαίνετο, θηρίοις ἀνθρώπους ὑποβρίπτειν, [f] ὑπὲ τέρψει τῆς ἀνθρώπων θέας· ἀσεβὲς δὲ ξενικοῖς ὑπιτηδεύμασιν ἐξαλλάττειν τοὺς [g] νομούς. πάντων δὲ μᾶλλον ἐλύπει τὰ τρόπαια· δικαιοῦντες γὰρ εἰκόνας εἶναι τὰς τοῖς ὅπλοις περειλημμένας, ὅπι μὴ πάτριον ἦν αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα σέβειν, οὐ μετρίως ἐδυσχέραινον.

β'. Ἐλάνθανον δὲ τὸν Ἡρώδην ὑπαρτταράμενοι, καὶ [h] βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ᾤετο· καθωμίλει δ' οἷς καὶ παρηγόρει, τῆς δεισιδαιμονίας ἀφαιρούμενος. οὐ μὴν ἔπειθεν· ἀλλ' ὑπὸ δυσχερείας ὧν ἐδόκουν ὑπεῖνον πλημμελεῖν, ὁμοθυμαδὸν ἐξεβόων, [i] εἰ καὶ πάντα δοκεῖν οἷοί, μὴ φέρειν εἰκόνας [k] ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει, τὰ τρόπαια λέγοντες. οὐ γὰρ ἔνεστι πάτριον αὐτοῖς. Ἡρώδης δὲ ταραγμένους ὁρῶν καὶ μὴ ῥᾳδίως

a Παραδίδοται *Vat.* b Ita *Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *victoriæ gloria.* εὐξίαι in *reliquis.* c In *Græcis* omnibus τῇ θυμελικῇ. verum auctoritate *Epiphanii*, (qui vertit, *quos Thymelicos vocant*) τῇ expunxi: quaſi per θυμελικὲς intelligendi eſſent Citharœdi, Cithariſtæ, Lyriſtæ, Tibicines, atque alii Symphoniaci. Si τὲ retineatur. neceſſe eſt ut per *Thymelicos* Hiſtriones intelligamus. *Thymele* quidem ſuggeſtum erat: & qui ſemet illic exercebant *Thymelici* appellabantur. Videſis *Baldi* Lexicon *Vitruvianum*, p. 130. d Ita *Bush.* & *Hen.* ἐκεῖνος in *Editis Aliiſque.* e Ἀλκὰς ὑπερβολὰς *Hen.* f Ἐπὶ τέρψει *Bush.* g Ἐθισμὸς *Vat.* h Ita *Bush.* βίαι vel βίᾳ in *ceteris.* i Εἰ τὸ πάντα *Hen.* k Ἀνθρώπων ὁρᾶν οὐ τὴ π. *Bush.*

a Sic

ῥᾳδίως ἂν μεταπεσόντας, εἰ μὴ τύχοιεν παρηγορίας, καλέσας αὐτῶν τοὺς ὑπερφερεστάτους, εἰς τὸ θέατρον παρήγαγε, καὶ δείξας τὰ τρόπαια, [a] τί ποτε δοκοῖ αὐτοῖς ζῶα ἐπύθετο. τῶν δ' ἐκβοησάντων ἀνθρώπων εἰκόνας, ὑπερτάξας ἀφαιρεθῆναι τὸ περίθεμα κόσμον, ὑπεδείκνυσιν αὐτοῖς γυμνὰ [b] τὰ ξύλα. τὰ δ' εὐθὺς ὑποσυληθέντα, γέλως καὶ πλεῖον εἰς διάχυσιν ἐδυνήθη, ᾧ καὶ πρότερον αὐτοὺς ἡ εἰρωνεία πρὸς τὰς κατασκευὰς τῶν ἀγαλμάτων.

γ'. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον αὖ παρακρουσαμένου ὁ πλῆθος, καὶ τὴν ὁρμὴν ἣν [c] ἐπεπόνθει ἐξ ὀργῆς διαχέαντος, ⓐ πλείους μὲ ἔχοι ὡς μεταβεβληκότας καὶ μὴ χαλεπαίνειν ἔφη. τινὲς δ' αὐτῶν ἐπέμενον τῇ δυσχερείᾳ τοῦ ἔθους ὑπολυπούμενοι, καὶ ὃ καταλύειν τὰ πάτρια μεγάλων ἡγούμενοι ἀρχὴν κακῶν, [d] ὅσιον φήθησαν ὑποκινδυνεῦσαι μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, ἀλλαττομένης αὐτοῖς τῆς πολιτείας, περιορᾶν Ἡρώδην, βίαι ἐπεισάγοντα τὰ μὴ δι' ἔθους ὄντα, καὶ λόγῳ μὲ βασιλέα, ᾧ δ' ἔργῳ πολέμιον φανερῶς καὶ παντὸς ἔθνους. [e] ἐκ δὲ τούτου συνωμοσάμενοι πάντα κίνδυνον ὑποδύειν δέκα τῶν πολιτῶν ἄνδρες, καὶ ξιφίδια τοῖς ἱματίοις [f] ὑπολαβόντες. ἦν δ' αὐτοῖς, δι' ἀναξιοπάθειαν ὧν [g] ἤκουσεν, καὶ τῶν διεφθορότων τὸν τὸν ὀφθαλμὸν συνωμοσμένος, οὐχ ὡς [h] συνεργήσαι τι καὶ λίαν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἱκανὸς, ἀλλ' ἐν ἑτοίμῳ καταπιθεὶς αὐτὸν, παθεῖν εἴ τι κἀκείνοις [i] συμβαίνῃ δυσχερές· ὥστε μὲν μετεῖναι τὴν ὁρμὴν τοῖς ἐπιχειροῦσι δι' αὐτὸν γενέσθαι.

δ'. Ταῦτα γνόντες ἀπὸ συνθήματος εἰς τὸ θέατρον ἐχώρουν, ἐλπίσαντες μὲν οὐδ' αὐτὸν Ἡρῴδην [k] ἀφαφεύξεσθαι, περαιτέρω δ', εἰ καὶ μὴ τυγχάνοιεν ἐκεῖνον, τῶν περὶ αὐτὸν ἀναιρήσειν οἰόμενοι· καὶ ταῦτ' αὐτοῖς ἀρκέσειν, εἰ καὶ θνήσκοιεν, εἰς ἔννοιαν ὧν ὁ βασιλεὺς ἐξυβρίζειν ἐδόκει τὸ πλῆθος, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἀγαγεῖν. ἐκεῖνοι μὲν [m] οὖν παρεσκευάσθησαν, ὑπὲρ τοιαύτης ἦσαν [n] προθυμίας. εἷς δὲ τῶν [o] ὑφ' Ἡρῴδην πολυπραγμονεῖν καὶ ἀπαγγέλλειν τὰ τοιαῦτα τεταγμένων ἐξαίφνης ὅλῳ τῷ ὑπάτῳ, εἰς τὸ θέατρον εἰσιέναι μέλλοντι τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσεν. ὁ δ', ὡς γὰρ ἀνοίκειον φήθη λόγον, εἴς τε τὸ μῖσος ἀφορῶν ὃ συνῄδει τοῖς πλείοσιν αὐτὸν, καὶ τὰς ταραχὰς τὰς ὑπὸ τοῖς καθ' ἕκαστα [p] γινομένας, ἀναχωρήσας εἰς τὸ βασίλειον, ὀνομαστὶ τοὺς μὲν ταῖς αἰτίαις ἐκάλει. περιπιπόντων δ' αὐτοῖς τῶν ὑπηρετῶν αὐτόφωροι λαμβανόμενοι, τὸ μὲν ὡς οὐκ ἂν ἀφύγοιεν ᾔδεσαν· ἐπεκόσμησαν δὲ τῇ ἀναισχύντῳ [q] καταφρονήσει τοῦ τέλους, τῷ μηδὲν ὑφιέναι τοῦ φρονήματος. οὐ γὰρ ὑπερπεσόντες, ὑφ' ἁρπασάμενοι τὴν περῶσιν, ἀνέδειξαν ἤδη κρατούμενοι τὰ ξίφη· [r] διωμολογήσαντο δὲ καλῶς καὶ σὺν εὐσεβείᾳ τῷ σώματι σωσίαν αὐτοῖς γενέσθαι, κέρδεσι μὲν οὐδενὸς, οὐδ' οἰκείων ἕνεκεν παθῶν, [s] τὸ δὲ πλέον ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐθῶν, [t] ἃ ἐν πᾶσιν ἢ φυλάττειν ἢ θνήσκειν περὶ αὐτοῖς ἄξιον. τοιαῦτα

3. Cum autem populum hoc pacto repulisset, atque impetum quo irati ferebantur dissipasset, plerique sic erant ut mutati pacatique esse viderentur. tamen eorum nonnulli in offensione ex mutatis moribus perseverabant; &, cum crederent ex patriis institutis violatis magna oritura esse mala, satius esse putarunt vel quodvis periculum subire, quam videri Herodem sinere, mutato rerum statu, quidquam contra receptos mores per vim introducere, &, dum pro rege se gereret, revera se toti genti inimicum infestumque ostendere. Itaque conjurarunt cives decem in quodvis periculum, & pugiones sub vestibus sumpserunt; eratque inter eos quidam cæcus, qui, eorum quæ audiverat indignitate commotus, cum eis conjuravit: non ille quidem quasi eos in facinore patrando multum adjuturus, sed cum eis adversa pati paratus, si eis male res caderet: id quod illis ad rem aggrediendam multum animi addidit.

Judæi ex moribus ab Herode mutatis offensi.

Decem viri contra Herodem conjurant.

4. Ita decreta re vadunt uno animo in theatrum, spei pleni ne Herodem quidem ipsum evasurum, cum ex improviso eum adorituri essent: aut certe si ab eo aberrarent, fore arbitrantes ut multos ex ejus comitibus interficerent; atq; ita regi ipsi occasionem præberent cogitandi de injuria, quam genti inferre videbatur, etiamsi ipsis moriendum foret. Et illi quidem jam ante parati ea erant animi alacritate. Quidam autem ex Herodis emissariis, cui datum erat istiusmodi de rebus satagere eique referre, totum negotium, ab ipso deprehensum, regi in theatrum intraturo nunciavit. Atqui ille (nam nuncium à vero non abhorrere visum est, si vel ad odium respiceret, quod sibi à plerisque concitari noverat, aut ad turbas ex rebus fere singulis coortas) recepit se in regiam, & conjuratos suis nominibus evocabat. Cum autem à satellitibus, illos adortis, in ipso facinore comprehensi essent, ubi intellexerunt se crimen effugere non posse, operam dederunt ut vitæ exitum, quem evitare non poterant, honestarent, de animo suo nihil remittendo. non enim eos facti suppuduit, aut quidquam sunt inficiati; sed cum jam tenerentur, pugiones ostenderunt: confessique sunt se pulchre ac pie conjurationem fecisse, ne quidem quæstus ullius gratia, neq; suis ut obsequerentur affectibus; sed, quod majus, pro institutis publicis, quæ par est ut omnes aut custodirent aut pro illis vitam amitterent. Istis quidem

Detegitur conjuratio.

Libera conjuratorum confessio.

a Τί ποτ' ἐστὶν ὃ δεικνῦ αὐτοῖς ταῦτα *Vat.* b Τὰ ξύλα ἃ δ' εὐθὺς *Vat.* c Sic *Hen.* & *Busb.* ἐπεπόνθεσαν in *Editis.* d Ita *Hen.* & *Busb* ὅσιον δὲ ᾠήθησαν in *Editis Aliisque.* e Ἐκ δὲ τούτου *Busb.* f Ὑποκαλύπτοντες *Hen.* g Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *audiebat.* ἤκουσαν in *Editis Aliisque.* ἤκουον *Hen.* h Ἐπιτυχεῖν τι ἐξ ἀρχῆς εἰς *Hen.* i Συμβαίνει *Vat.* k Διαφεύξεσθαι *Hen.* l Ita cum *Hen.* & *Busb.* δι' ἀφανοῦς in *reliquis.* m Illud οὖν è *Codd. Hen. Busb* & *Vat.* n Ita *Hen* & *Busb.* qui etiam paulo ante habet ἐπὶ τῷ αὐτῷ. Non est cur dubitem quin *Epiphanius* l gerit προθυμίας, qui vertit, *cumque parati cum audacia properarent.* προθυμίας in *Editis Aliisque* mallem tamen ἐπὶ ταύτῃ ἦσαν προθυμίᾳ. o Sic *Busb.* & *Vat.* ἐφ' Ἡρῴδου in *reliquis.* p Γινομένους παρυφιστὰς ἀναχωρήσας *Hen.* q Ex hoc loco aliquis forsan suspicaretur *Josephum* scripsisse τὸ πέρας τοῦ τέλους, p. 679. v. 5. r Ita *Hen.* & *Busb.* διωμολογήσατο in *Editis Aliisque.* s Τὸ δ' ἅπαν *Busb.* t Ita *Busb.* & *Hen.* ἃ ἐν πᾶσι φυλάττειν in *Editis Aliisque.*

quidem ab illis de ſuo inſidiandi propoſito magna cum fiducia dictis, à regiis circundati *militibus* abducti ſunt, & modis omnibus excruciati mortem oppetierunt. Verum cum & indicem iſtum, qui illis odio erat, quidam non multo poſt corripuiſſent, non ſolum interfecerunt, ſed & membratim diſcerptum canibus *dilaniandum* objecerunt. atque id multi civium viderunt, neque tamen quiſquam indicavit, donec, Herode acerbum & acrem quæſtionem habente, coactæ quædam cruciatibus mulieres confeſſæ ſunt quæ facta viderant. Et quidem in auctores facinoris animadverſum eſt, à totis familiis pro temerario auſu pœnas repetendo. At populi perſeverantia,& in legum tuitione intrepida conſtantia, fecit ut Herodes non facilior evaderet, niſi ſe tutius muniret. Statuit itaque populum undique circumſepire, ne hujuſmodi motus in apertam rebellionem erumperent.

Delator conjuratorum membratim diſcerptus.

Herodes ſeipſum munit.

5. Cum igitur urbem haberet firmatam palatio, in quo degebat ipſe, & templum validitate munitionis,quæ Antonia vocabatur, quam ipſe conſtruxerat, cogitavit tertium contra populum propugnaculum eſſe poſſe Samariam, quam nominavit Sebaſten: atque id ratus ad provinciam in officio continendam non minoris eſſe momenti, locum valide munivit,diſtantem quidem Hieroſolymis itinere unius diei, qui vero tum ad regionem tum ad urbem communiter uſui eſſe poſſet. Quin & ad totam nationem inædificavit munitionem,quæ quondam Stratonis turris appellabatur,ab ipſo vero Cæſarea nominata eſt. item in Magno campo,cum ex lectis circa ipſum militibus ſorte quoſdam duxiſſet, caſtellum conſtruxit, itidemque in Galilæa *locum*, Gaba nomine, & in Peræa Eſebonitim. Et iſta quidem in ſingulis, ad *locorum* ſecuritatem ſemper aliquid adjiciens,totamq;gentem cuſtodiis circundans, ut nequaquam pro arbitrio tumultus cierent, qui frequenter ex motu leviſſimo fieri ſolebant, neque laterent cum concitari cœperint, dum nonnulli ſemper in promptu haberentur qui motus reſciſcere & impedire poſſent. Tunc autem ad Samariam muniendam profectus, deduxit eò coloniam, tum eorum quorum opera in bello uſus fuerat, tum vicinorum, partim cupiditate erigendi in ea templum, partim quod ea antea parum celebris fuerat, tum maxime quod in ſui ſecuritatem etiam munificentiæ valde ſtudebat; atque nomine ejus mutato Sebaſten appellavit, & finitimum territorium, quod erat illius regionis optimum, diviſit incolis, ut in ipſo ſtatim adventu feliciter agerent: & valido muro urbem circumdedit, uſus declivitate loci ad firmitatem, comprehenſoque ſpatio, non quantum fuerat prius, ſed tanto ut nihil vel celeberrimis urbibus cederet. nam quinque ſtadiorum erat in circuitu. Quin & intus ejus in meditullio ſacrum ſeſquiſtadii locum reliquit, omni-

Stratonis turris dicta Cæſarea.

Samaria munitur & Sebaſte vocatur.

μὲν ἐκεῖνοι, τῇ παραμείσῃ δ' ὀπτεβύλῃς ἐμπαῤῥησιασάμενοι, παρεςάντων αὐτοῖς τ βασιλικῶν ἤγοντο, καὶ πᾶσαν αἰκίαν ὑπομείναντες διεφθάρησαν. μετ' ὀ πολὺ δὲ καὶ τὸν ταῦτα μηνύσαντα κατὰ μῖσος ἁπασάμενοί τινες, οὐκ ἀπέκλειναν μόνον, ἀλλὰ καὶ μελισὶ διελόντες παρέθεσαν κυσίν. ἐφερέτο δὲ πολλοῖς τῶν πολιτῶν τὰ γινόμενα, καὶ κατεμήνυεν ὑδείς, ἕως Ηρώδῃ [b] πικρόταν καὶ φιλόπονον πυνθάνου τὴν ἔρευναν, ὑπεσαινιαθεῖσαι γυναῖκές τινες ὁμολόγησαν ἃ παρανενόητο εἶδον. καὶ τῶν μὲν ὑπεργασάντων ἐγένετο τιμωρία, πανοικὶ τὴν παρανόησιν αὐτῶν ἐπιζιόντων. ἡ δ' ὀπτιμοπὶ τῆς πλήθους, καὶ τὸ τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων πίστεως ἀκραιφνὲς ἐν, ὑ ῥᾴδιον ἐποίει τῷ Ηρώδῃ, εἰ μὴ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας κρατοῖ. καὶ δέγμα πάντοθεν περιειλοφέναι τὸ πλῆθος, ὡς μὴ ταραττόμενον φανερὰν γενέσθαι τὴν ἐπίστασιν.

ε'. Ἐξοχυρωμένης οὖν αὐτῷ τῆς πόλεως μὲ ὑπερ τὸ αὐλῆς οὐ ἦ διητᾶτο, ὃ δὲ ἱερὸν τῇ περὶ ὃ φρέαρ ὀχυρότητι, τὸ καλούμενον Αντωνίαν, τὸ κατασκευασθὲν ὑπ' αὐτοῦ, τρίτον παντὶ τῷ λαῷ τῷ Σαμάρειαν ἐνιδρύσατο ὀπτύχισμα, καλέσας μὲ αὐτῷ Σεβαστὴν, ὁράμενος δὲ τὴν χώραν [c] γίνεσθαι τοῦτο ὑδὲν ἔλαττον, ἰσχυροπους τὸν τόπον, ἀπέχοντα μὲ Ιεροσολύμων μιᾶς ὁδὸν ἡμέρας, εὔχρηστον δ' ὄντα καὶ κοινὸν ὀπὶ τε τοῖς ὀ τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει γινομένοις. πᾶ δὲ ἅπασι παντὶ φρέαρ ὀκοδόμησεν, τὸ πάλαι μὲ καλούμενον Στράτωνος πύργον, Καισάρειαν δ' ὑπ' αὐτῷ προσαγορεύθη. [d] ἐν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τ ἐπιλέκτων ἱππέων περὶ αὐτὸν [e] ἀποκληρώσας, χωρίον συνέκλεισεν ὀπὶ τε τῇ Γαλιλαίᾳ [f] Γάβα καλούμενον, καὶ τῇ Περαίᾳ τ [g] Εσεβωνῖτιν. ἕκαστα μὲ οὖν τοῖς χρόνοις μέρος, ἀεί τι πρὸς ἀσφάλειαν [h] ἐπεξευρίσκων, καὶ διαλαμβάνων φυλακῇς τὸ πᾶν ἔθνος, ὡς ἤκιστα μὲ [i] ἀπ' ἐξουσίας εἰς ταὶς ταραχαὶς προπίπτειν, ἃς καὶ μικρᾶς κινήματος ἐγειρομένης συνεχῶς ἐχρῶντο, λανθάνειν δὲ μηδ' εἰ βραχυποιεῖν, ἐφεστηκότων ἀεὶ τῶν πλησίον οἱ καὶ γινώσκειν καὶ κωλύειν ἐδύναντο. τότε δὲ τ Σαμάρειαν ὁρμητήριος τειχίζων, πολλὰς μὲ τ [k] συμμαχησάντων τ τῆς πολέμους, πολλὰς δὲ τ ὁμόρων συμπολίζειν [l] ἐπιτηδείων, ἐκτό τε φιλοτιμίας θ [m] ναὸν ἐγείρων, καὶ [n] ἀφ' ὃ τοῦτον ὑκ ἐν ταῖς ὀπισσήμοις θεῖς, ὑ μᾶλλον [o] ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν εἰπῇ ὃ φιλότιμον ἐπιτηδεύετο, τήν τε προσηγορίαν ὑπήλλαξε, Σεβαστὴν καλῶν, ὑ τ χώρας ἀείσημον οὖσαν τ πλησίον κατεμέριζε τοῖς οἰκήτορσιν, ὡς [p] ἐπιβλῆς ἐν εὐδαιμονίᾳ [q] σωιόντες οἰκεῖν· ὑ τείχει καρτερῷ τ πόλιν [r] περίλαβε, τότε θ χωρὶς πρόσαντες εἰς ἐρυμνότητα κατασκευαζόμενον, καὶ μέγεθος ὑχ ὡς ὃ πρῶτον, ἀλλ' ὥστε μηδὲν ὑποδεῖν τ ἐλλογιμωτάτων πόλεων περιλαμβάνειν. σταδίοι δ' ἦσαν εἴκοσιν. ἐντὸς δὲ καὶ τῆ μέσην τῶν ἡμισταδίων τέμενος ἀνῆκε, παντοίως κεκοσμε-

a Αὐτὸς *Hen.* *b* Eo modo *Hen.* πικρότερον in *reliquis.* *c* Ita *Hen.* in *reliquis* οὐδὲν ἔλαττον ἰσχυροποιῆ τ τόπον. *d* Eo δὲ πρ μεγ. *Hen.* *e* Αποκληρώσας iterum in *Cod. Hen.* *f* Eo modo *Hen.* & *Epiphan.* adſentiente *Stephano Byzantino*, apud quem Γάβα πόλις Γαλιλαίας. in *Editis Aliiſque* Γάβαλα. *g* Ita *Hen.* nec aliter *Epiphan.* cujus in libris *Sebonitidem*, aut *Sobonitidem*. Εσβωνῖτιν in *Editis Aliiſque*, ε mutato in ϑ, & β in μ. Vide p.599. v.33. *h* Iterum cum *Cod. Hen.* ἐξευρίσκων in *cæteris.* *i* Ita ex pag. 693. v. 26. ἐπ' ἐξουσίας in *Editis Aliiſque.* *k* Συμμαχησάντων αὐτῷ *Vat.* *l* Sic *MSS.* ἐπιτηδείων, & mox ἐπιτηδεύετο in *Editis.* *m* Aut ναὸν aut νᾶν ſcribendum. male in *libris nov.* *n* Διὰ αὐτῶ πρότερον ὐκ *Hen.* & *Vat.* *o* Ὅτι ἐ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλοτ. & mox αὐτῶν τὸ φιλ. *Hen.* & *Vat.* *p* Εὐθὺς *Hen.* *q* Σωιόντας ſolus *Hen.* *r* Ita *Hen.* ἐπίλαβε *Vat.* ἐξείλαβε in *reliquis.*

a Διὰ

κεκοσμημένον, καὶ ναὸν ὑπὲρ μεγέθους καὶ κάλλους τῶν ἐλλογιμωτάτων ἤγειρεν· ἔν τε τοῖς κατὰ μέρος [a]ἅπασι πάντων ἐκάστου κοσμῶν τὴν πόλιν, τὸ μὲν ἀναγκαῖον τῆς ἀσφαλείας ὁρῶν, καὶ τῇ τῶν πρόσθεν ἐρημότητι φεύγειν αὐτὴν ποιούμενος· ὅπῃ τῇ μείζονι, ὅ δ' εὐπρεπὲς, ὡς ἂν ἐκ τοῦ φιλοκαλεῖν καὶ μνημεῖα φιλανθρωπίας καταλιπεῖν ἐν ὑστέρῳ.

Templum Samariæ ab Herode exſtructum.

bus rebus ornatiſſimum, & ibi templum exſtruxit magnitudine & pulchritudine in primis memorabile: urbemque in ſingulis ejus partibus indies decorabat, ſibi quidem neceſſarium eſſe videns ut tutius degeret, adeoque mœnium validitate eam caſtelli ad inſtar muniens majori ex parte, honorificum vero, ut poſſet ex elegantiæ ſtudio beneficentiæ etiam monumenta poſteris relinquere.

ιϛ'. ΚΕΦ. θ'.

Περὶ τοῦ λιμοῦ κατὰ τὴν Ιουδαίαν καὶ Συρίαν γεγονότος· καὶ ὡς Ηρώδης, γάμον ἑαυτῷ συσκευαζόμενος, Καισάρειαν καὶ πόλεις ἄλλας Ελληνίδας ἀνακτίζει.

XII.

CAP. IX.

De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes, cum nuptias ſibimet adornaſſet, Cæſaream & alias urbes Græcas inſtaurat.

Κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν αὐτὸν, [b]πεπραγμένα ὄντα τοῦ Ηρώδου βασιλείας, πάθη μέγιστα τὴν χώραν ἐπέλαβεν, εἴτε δι' τοῦ Θεοῦ μηνίσαντος, ἢ καὶ κατὰ συμπτώματος [c]ἀπαντήσαντος τοῦ καιροῦ. τοῦτον μὲν γὰρ αὐχμοὶ διηνεκεῖς [d]ἐγένοντο, καὶ [e]διὰ τοῦτον ἄκαρπος ἡ γῆ, [f]μήθ' ὅσα κατ' αὐτὸν εἴωθεν ἀναβλαστάνειν φέρουσα· ἔπειτα καὶ ἡ διαίτης κατὰ τὴν ἔνδειαν τὸ σπάνιον ἐξαλλαττομένης, νόσοι τῶν σωμάτων καὶ πάθος ἤδη λοιμικὸν ἐκράτει, διηνεκῶς ἀντεφοδιαζομένων αὐτοῖς τῶν κακῶν. τό, τε γὰρ [g]ἀπορεῖσθαι θεραπείας καὶ τροφῆς ἐπίτασιν εἰς πλέον ἀρξαμένῳ ἰσχυρᾶς τὴν λοιμώδη νόσον, ἥτε φθορὰ τῶν ὑπολυμένων ἀφῃρεῖτο καὶ τοὺς θεραπεύοντας εὐθυμίας, ἐπεὶ συσπαρήναι ταῖς ἀποείαις ἐξ ὁπιμελείας [h]οὐκ ἦν. φθαρέντων γε μὴν τῶν [i]ἐπ' ἔτους καρπῶν, καὶ τῶν ὅσοι πρότερον ἀπέκειντο διαπαντημένων, οὐδὲν εἰς ἐλπίδα χρηστὸν ὑπελείπετο, μᾶλλον ἢ κατὰ προσδοκίαν ἐπιτείνοντος τοῦ κακοῦ, καὶ οὐδὲ κατ' ὀλίγον ὑπολοιπον, ἀπωλωλέναι δὲ [k]καὶ τῶν θρεπτῶν τὰ σπέρματα, [l]μηδὲ ὅ δεύτερον ἀνείσης τῆς γῆς. ἥ τε ἀνάγκη πολλὰ πρὸς τὰς χρείας ἐκαινούργει. καὶ τὰς ἀποείας οὐκ ἐλάττως [m]συνέβαινεν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, τῶν τε φόρων οὓς ἐλάμβανεν ἀπὸ τῆς γῆς ἀφῃρημένου, καὶ τὰ χρήματα δεδαπανηκότα [n]πρὸς φιλοτιμίαν ὧν τὰς πόλεις ἐπεσκεύαζεν. ἦν τε οὐδὲν ὅπῃ καὶ βοηθείας ἄξιον [o]ἐδόκει, πρηνατειλη-φότος τοῦ κακοῦ καὶ μῖσος εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν ἀρχομένων. τὸ γὰρ οὐκ εὖ πράττειν φιλάπιον [p]ἀεὶ κατὰ τῶν πρεσβυτέρων.

Fames in Judæa, & ex fame peſtis.

CÆterum eodem anno, qui regni Herodis xxx^mus fuit, maximæ calamitates in eam regionem invaſerunt, ſive ex Dei ira, ſive malo ſtatis temporibus ingruente. Nam primum quidem continua erat ſiccitas, & inde inſequuta eſt ſterilitas terræ, ne illos quidem fructus ferentis quæ ſolita erat ſponte ſua edere: ac deinde victus ratione præ eduliorum inopia mutata, corporum invalitudine laborabant & peſtilentiæ morbus graſſabatur, *aliis poſt alias* calamitatibus perpetuo in ipſos *irruentibus. nam, & quod curatione egerent & alimento, peſtis vehementer ingraveſcens magis exacerbatur, & ſtrages eorum qui ita moriebantur etiam ſuperſtitibus omnem de ſe ſpem eripuit, ut qui neceſſitatibus ſuis nulla cura ſubvenire poſſent. Porro corruptis anni fructibus, & abſumptis qui jam ante reponebantur, nihil boni quod ſperarent reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, & non in iſtum duntaxat annum. adeo ut ne minimum quidem illis reſtaret, ſed etiam ſemina reſervata perierint, terra ſecunda vice nihil reddente. Quin & neceſſitas fecit ut ad inopiam ſublevandam novis quamplurimis excogitandis ſtuderent. fiebatque ut ipſe rex non minus egeſtate laboraret: ut qui nihil tributi, prout conſueverat, è terra acceperit, & pecuniam conſumpſerit in liberalitate erga eos, quorum urbes inſtauravit. nihilque erat quod dignum videbatur cui opem ferret, cum jam ei ex calamitatibus conflatum eſſet ſubditorum odium: non raro enim fit, ut, cum res minus proſpere cedant, in eos qui præſunt querelas adhibeant.

β'. [q]Ἐν τοιούτοις διενοεῖτο βοηθεῖν τῷ καιρῷ. χαλεπὸν δ' ἦν, ὅτε τὸ πλησίον ἐχόντων ἀποδίδοσθαι σιτία, τῷ μηδ' αὐτοὺς ἐλάττω πεπονθέναι, χρημάτων τε ὄντων, εἰ καὶ δυνατὸν ὀλίγον ὅτι πολλοῖς εὐπορηθῆναι. καλῶς μέντοι νομίζων ἔχειν [r]πάντως εἰς τὴν βοήθειαν μὴ ἀμελεῖν, τὸν ὅλον κόσμον ὃν τοῖς βασιλείοις αὐτὸς συνέκοψεν ἀργυρίου καὶ χρυσίου, μήτε τὸν ὑπὲρ τῆς κατασκευῆς ὁπιμελείας, μήτ' εἴ τι τύχῃ τίμιον ἦν, τούτου φειδόμενος. ἔπεμπε

2. Cum ita ſe res haberent, cogitabat temporis atrocitatem levare. verum difficile erat, cum nec finitimi haberent quod ad victum ſuppeditaret, ut qui iiſdem malis conflictarentur; nec pecunia *illi* ſuppeteret, ſi quo modo vel tantillum pro *tam* multis comparari potuiſſet. Par tamen eſſe exiſtimans, ut nihil omnino omitteret ad illos ſublevandos, quicquid erat ornatûs in regia ex auro & argento id totum concidit, ita ut nec vaſis cura elaboratis nec arte pretioſiori factis pepercerit. Mittebat

Herodes, ut facultas tulit, Judæis opitulatur.

---

[a] Διὰ πάντων ἑκάστου *Hen.* [b] Sc. ab Antigoni morte, ut dicit *Uſſerius* ad A. M. 3679. [c] Οὕτως ἀπαντήσαντος *Hen. Busb.* & *Vat.* [d] Ἐγένοντο *Busb.* & *Hen.* [e] Διὰ τοῦτο *Busb.* [f] Sic *Hen.* & *Busb.* μηδ' ὅσους κατ' αὐτὸν in *Editis Aliiſque.* [g] Ita ſane cum *Hen.* vel ἀπορεῖσθαι legendum. antea erat ἀπορεῖσθαι. [h] Οὐκ ἐδυνάμην *Hen.* [i] Ἐπ' ἔτους *Hen.* & *Busb.* [k] Ita *Hen.* & τῶν in *cæteris.* [l] Eo modo *Hen.* μηδ' ἕτερον in *reliquis.* [m] Πρὸς φιλοτιμίαν *Busb.* [n] Ἐδόκει, πρηνατειληφότος τοῦ κακοῦ. τῷ μ. *Baſ.* ἰδίᾳ, πρηνατειληφότος τοῦ κακοῦ, τῷ μ. *Gen.* [o] Ita cum *Cod. Hen.* ἀεὶ κατὰ τῶν ἱστημότων *Busb.* ἀεὶ τὰ ἱστημότων in *Editis Aliiſque.* [p] Ita *Baſ.* & *Vat.* ἐν τούτοις *Gen.* ἐν τούτοις ὧν ἄλλ. *Hen.* [q] Sic *Hen.* ἐκ πάντως *Busb.* πάντως in *Editis.* πάντως εἰς τὴν βοήθειαν ἀπλῶν τὸ ὅτι κόσμον *Vat.* [r] Ita verto auctoritate *Gloſſarii Veteris*, in quo, ἰφοδιάζω *impetum facio, irruo.*

Petronius, Herodis amicus, ei frumentum ſuppeditat.

tebat autem pecuniam in Ægyptum, cujus præfecturam à Cæſare acceperat Petronius. Ille, non paucis ob eandem neceſſitatem ad eum confugientibus, cum privatim eſſet Herodis amicus, ejuſque ſubditos conſervatos eſſe vellet, primis ipſis conceſſit frumentum exportare, & modis omnibus tam in eo emendo quam in evehendo illos adjuvit, ita ut magna ex parte vel in univerſum ei hoc debeatur auxilium. Herodes itaque, ubi illi advenerant, opis allatæ cauſam ſuæ *populi* curæ adſcribendo, non modo eos qui prius illi ſuccenſebant, in aliam de ſe opinionem traduxit, ſed & palam omnibus fecit, ſe animo plane benigno illorum ſaluti proſpicere. Nam quidem primum iis, qui conficiendo erant ſibi ipſis panem in victum, frumentum, modo quo fieri potuit exactiſſimo, diſtribuit: deinde quia multi erant quibus propter ſenium, vel alius generis debilitatem, vires deerant ad edulia ſibimet præparanda, his *etiam* providebat piſtores illis aſſignando, & quæ ad victum ſuppeditant parando. Porro curam adhibuit, ne dum hyemem agerent periculum adirent, ut qui veſtium etiam inopia laborarint, perditis planeque conſumptis pecoribus, ut nec lana illis ad uſum ſuppeteret, nec aliud quodvis ad integumenta. Cum autem & horum ei copia facta eſſet, finitimis quoque urbibus ſubvenire cogitabat, Syriæ incolis ſemina ſubminiſtrando. id quod ei magno erat emolumento, gratia hac ad *terræ* fertilitatem bene accommodata, adeo ut omnibus de victu abunde proviſum fuerit. In ſumma, meſſe appetente, diviſit per regionem quinquaginta millia hominum quos ipſe aluerat, atq; hac ratione cum regnum afflictum ſumma cura ſublevaſſet, plurimum etiam vicinos omnes, qui in iiſdem malis erant, *calamitate* levavit. nemo enim erat qui propter inopiam eum adiret, quem non pro ipſius dignitate adjuverit. immo & populi & urbes & privati, quotquot pluribus proſpiciendo ad penuriam redacti erant, ad ipſum confugientes quæ deſideraruntaſſequebantur. adeo ut frumenti cori, extra regnum diſtracti, numero fuerint decies mille (continet autem corus medimnos Atticos decem) in ipſo vero regno ad octogies mille. Atque fiebat ut hæc ejus cura & tam opportuna benevolentia tantum gratiæ ſibi conciliaverit apud Judæos, adeoque aliorum ſermone percrebuerit, ut odium vetus, quod concitaverat ob quædam in *receptis* moribus & regno in ipſo violata, ex animis populi univerſi jam fuerit deletum, ſibique perſuaſerint ex ejus liberalitate abunde ſatisfactum eſſe, ope in malis graviſſimis ſuppeditata. Quin & magna erat apud exteros gloria: videturque in difficultates incidiſſe pene incredibiles, quæ regnum licet afflixerint, ad nominis tamen

Herodis cura & diligentia in populo ſublevando.

Inde populi benevolentiam ſibi conciliavit.

δ' ἐπ' Αἰγύπτῳ τὰ χρήματα, Πετρωνίῳ [a] τῷ ἐπαρχίαν ἀπὸ Καίσαρος εἰληφότος. ὅτος ὅτε ὀλίγων ἐπ' αὐτὸν [b] καταφυγόντων ἀφ' τὰς αὐτὰς χρείας, ἰδίᾳ τε φίλῳ ὢν Ἡρώδῃ, καὶ ἀφ.σώσασθαι θέλων τὺς [c] ὑπ' αὐτῷ, σφῶτοις μ̄ ἔδωκεν ἐξάγειν τ̄ σῖτον, εἰς ἅπαντα δὲ τ̄ τῷ ὠνῷ καὶ τ̄ ἔκπλυν συνήργησεν, ὡς μέγα μέρος ἢ τὸ πᾶν γενέσθαι ταύτης τ̄ βοηθείας. ὁ γὰ Ἡρώδης, τύτων ἀφικομένων, τὸ ἀφοφμῇ τῷ ἐπιμέλειαι τ̄ αὐτ̄ παρεσκεύς, ὅ μόνον ἀντιμετέσησι τὰς χάμας τ̄ παρόντων χαλεπῶς ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ μείζονι ἐποήσατο τ̄ ὑπόδειξιν τ̄ εὐνοίας καὶ τ̄ παρεσκευῆς. παρῆτον μ̄ γὰ, ὅσοις οἷόν τε καὶ δι' αὐτ̄ [d] τὰς τροφὰς ὀπονεῖν, ἔνειμε δ̄ σίτῳ τῷ [e] ἔκταξιν ἀκριβεςάτῃ τοιόμβος· ἔπειτα πολλῶν ὄντων οἱ τ̄ γῆρας ἢ πνὰ παρεσῶσαν ἄλλην ἀσθένειαν ὐκ ἰκανῶς εἶχον αὐτοῖς παρασκευάζειν τὰ σιτία, παρῄνει καταφήσας ἀρτοποιύς, καὶ παρέχειν [f] ἑτοίμας τροφάς. ὑπεμέλειαν δὲ ἔ δ̄ μὴ ἀφ.χειμᾶσαι μ̄ κινδύνων αὐτὺς ἐκτήσατο, συγκατειληφύας καὶ τ̄ περὶ τὰς ἐαθήτας ὀπείας, ἐφθαρμένων καὶ παντάπασιν ἐξανηλωθέντων τ̄ βοσκημάτων, ὡς ὕτε ἐρίων ὄναι χρῆσιν, ὕτε τῶν ἄλλων σκευασμάτων. ἐκπεφοιθέντων δ' αὐτ̄ καὶ τύτων, τοῖς πλησίον ἤδη πόλεσιν ἐπιβάλλετο τὰς ὠφελείας παρέχειν, σπέρματα τοῖς τ̄ Συρίᾳ διδύς. καὶ τῦτ' ὤπτησεν ὐχ ἧττον [g] αὐτόν, [h] εὐτροχηθείσης εἰς ὠφορίαν τ̄ χάριτος, ὡς ἅπασιν ἀφθονα τὰ περὶ τὰς τροφὰς γενέσθαι. τὸ δὲ σύμπαν ἀμήτου περὶ τὸν χῶν ὀπιφαίνοντος, ὑπὲρ ἔλαττον ἢ πέντε μυριάδας ἀνθρώπων, ὃς αὐτὸς [i] ἤγαγεν, εἰς τὸν χόρον διέπεμψε, καὶ [k] τύτῳ τῷ τρόπῳ κακωθεῖσαν ἀπ' τὸν βασιλείαν ἐπανῆγε πάσης [l] φιλοπονίας καὶ σπουδῆς ἀναλαβών, ὐκ ὤκνησε καὶ τὺς πέριξ, ἐν ταῖς αὐταῖς κακοπαθείαις ὄντας, ἐπικύρωσιν. ἔ δ' ἦν ὅστις ἐπὶ χρείας ἀτυχῶν ἀπελείφθη μὴ βοήθειαν [m] εὑρεῖν παρ' τὸν ἀξίαν. ἀλλὰ καὶ δῆμοι καὶ πόλεις, καὶ τ̄ ἰδιωτ̄ ὅσοις ἀπορία ἀφ' τὸ πλείονον περίεσθαι συνετύγχανεν, ἐπ' αὐτὸν καταφύγοντες, εἶχον ὧν ἐδεήθησαν. ὥστε γενέσθαι λογιζομένῳ, τὺς μ̄ ἔξω τ̄ ἀρχῆς δοθέντας, σίτῳ κόρους μυρίους· ὁ δὲ κόρος δύναται [n] μεδίμνους Ἀτθικὺς δέκα· τὺς δ' ἐν αὐτῷ τῷ βασιλείαι περὶ ὀκτάκις μυρίους. ταύτῃ δὲ αὐτ̄ τὴν [o] ὑπεμέλειαν, καὶ τὴν τ̄ χάριτος εὐκρηνίαν, ὕτως ὁ αὐτοῖς τε τοῖς Ἰουδαίοις ἰσχυρὰν συνέβη, καὶ ἀφ.σοδῶπαν καὶ τοῖς ἄλλοις, ὥστε τὰ μ̄ πάλαι μίσει κεκρυμμένα, διὰ τὸ παραχρῆμα ἔνια τ̄ ἐθῶν καὶ τῆς βασιλείας, ἐξημελῆσθαι ἔ παντὸς ἔδοξε, ἀντικαλλαγμα δὲ φέρειν τὴν ὁ τῇ βοηθείᾳ τ̄ μεγίστην φιλοτιμίαν. ἔκλεια δὲ καὶ παρὰ τ̄ ἔξωθεν ἦν, ὡ δοκεῖ τὰ διαφερῆ συμβῆναι μὲν αὐτῷ μείζω λόγῳ, κεκώσυται δὲ τῷ βασιλείαν ὐκ ἧκιστα

a Ita *Hen.* τῷ ἀρχὴν in *Editis Aliiſque.* *b* Καταπεφυγόντων *Busb.* & *Hen.* *c* Ita *Busb.* & *Hen.* ὑπ' αὐτὸν in *ceteris*, forſan pro ὑπ' αὐτᾶ. *d* Τὰ περὶ τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.* *e* Forſan ἐξέτασιν. *f* Ἑτοίμους τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.* *g* Ita *Hen. Vat.* & *Busb.* αὐτῷ in *ceteris.* *h* Sic *Hen.* ἀσυχηθείσης *Busb.* εὐδὺς τε χυθείσης in *Editis Aliiſque.* *i* Ἐφηψε δ' ἀπαυθίνων ὡς τὸν χ. *Busb.* & *Hen.* *k* Τύτων τ̄ τρόπων *Hen.* & *Busb.* *l* Ita *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *munificentia vel induſtria recuperaſſet.* *m* Eo modo *Hen.* ἰδρίας in *Editis Aliiſque.* ſi quis malit ἰδρίας, per me licet. *n* Hîc vel legendum (inquit *Capellus* de *Menſuris* & *Pond.* p.108.) μιτρητὰς vel μεδίμνους Σικελικὺς, ut cauſa erroris ſit, quod *Selah* vel *Medimnus Siculus* vini tantundem pendet atque *Medimnus Atticus* olei. Ἰταλικὺς pro Ἀτθικὺς reſcribendum eſſe contendit *G. Agricola de Menſ.* & *Pond.* Receptam *Joſephi* lectionem firmat *Vet. Interpr.* ut & *Zonaras* hiſce verbis, ὁ ὃ κόρος δυνάται κατὰ τ̄ Ἰώσηπον μεδίμνους Ἀτθικὺς δέκα. Videſis *Salmaſii* Epiſt. 67. p.142. *o* Illud ταραχὴ è *Codd. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

a Ita

ἤκμαζα τοῖς εὐδοξίαν ὠφελῆσαι. τὸ γὰρ ἐν ταῖς ἀνάγκαις μεγαλόψυχον τοῖς δόξαν ὑπερβεβηκὸς ἀνθρώπων ἀνεπιστήτησε τὰς ὄχλους, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς δοκεῖν οὐχ οἷον ἡ πεῖρα τῶν πάλαι γεγενημένων, ἀλλ' οἷον ἡ μετὰ τῆς χρείας ἐπιμέλεια παρέσχετο.

γ'. Περὶ δὲ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, καὶ συμμαχικὸν ἔπεμψε Καίσαρι πεντακοσίους ἐπιλέκτους τῶν σωματοφυλάκων, οὓς Γάλλος Αἴλιος περὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἦγεν, εἰς πολλὰ χρησίμους αὐτῷ γενομένους. πάλιν οὖν αὐτῷ τῶν πραγμάτων τοῖς ἐπίδοσιν εὐθηνημένων, βασίλειον ἐξῳκοδόμει περὶ τὴν ἄνω πόλιν, ἐπιμεγέθεις οἴκους ἐγείρων, καὶ κόσμῳ κατασκευάζων πολυτελεστάτῳ χρυσῷ καὶ λίθων καὶ καταπετασμάτων· ὡς ἔχειν αὐτοῖς κλισίας μὲν ἔχειν παμπόλλους ἄνδρας ὑποδέχεσθαι, κατὰ μέγεθος δὲ καὶ τὰς προσηγορίας. ὁ μὲν γὰρ Καίσαρος, ὁ δὲ Ἀγρίππα ἐκέκλητο. προσελάμβανε δὲ καὶ γάμον αὐτῷ, κινηθεὶς ἐξ ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας, μηδένα τῷ κατὰ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν ζῆν ὑπολογισμὸν ποιούμενος. ἀρχὴ δ' αὐτῷ τῶν γάμων ἐγένετο τοιάδε. Σίμων τις Ἱεροσολυμίτης, υἱὸς Βοηθοῦ τινος Ἀλεξανδρέως, ἱερεὺς τοῖς γνωρίμοις, ἔσχε δὲ θυγατέρα καλλίστην τότε νομιζομένην. ὃν τοίνυν λόγον τοῖς Ἱεροσολυμίταις περὶ αὐτῆς, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τῆς ἀκοῆς κεκινῆσθαι τὸν Ἡρῴδην συνέβαινεν. ὡς δὲ καὶ θεασάμενον ἡ τῆς παιδὸς ἐξέπληξεν ὥρα, τὸ μὲν ἀπ' ἐξουσίας χρώμενον ἅπαν ἀποδοκιμάζειν, ὑποπτεύων, ὅπερ ἦν, εἰς βίαν καὶ τυραννίδα ἀφορμὴν ἀφελήσεσθαι· βέλτιον δ' ᾤετο γάμῳ τὴν κόρην λαβεῖν. καὶ τῷ Σίμωνι ὄντι ἀδοξοτέρῳ μὲν ἢ τοῖς οἰκειότητα, μείζονι δ' ἢ καταφρονεῖσθαι, καὶ ἐπιεικέστερον τρόπον μετήει τὴν ἐπιθυμίαν, αἰδοῖ αὐτὸν καὶ τιμωτέρους ἀποφαίνων. αὐτίκα γὰρ Ἰησοῦν τὸν τοῦ Φάβητος ἀφαιρεῖται τὴν ἀρχιερωσύνην, Σίμωνα δὲ καθίστησιν ἐπὶ τῆς τιμῆς, καὶ τὸ κῆδος τοῖς αὐτὸν συνάπτεται.

δ'. Τελευτῶντος δὲ αὐτῷ τοῦ γάμου, προσκατεσκεύασατο φρούριον ἐπὶ τῶν τόπων ἐν οἷς οἴκοις Ἰουδαίους, ὅτε τῆς ἀρχῆς ἐκπεσόντος Ἀντίγονος ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἦν. τοῦτο δὲ τὸ φρούριον ἀπέχει μὲν Ἱεροσολύμων περὶ ἑξήκοντα σταδίους, φύσει δὲ ὀχυρόν, καὶ τοῖς κατασκευὴν ἐπιτηδειότατον. ἔστι γὰρ ἐγγὺς ἐπιεικὴς κολωνός, εἰς ὕψος ἀνιὼν χειροποίητον, ὡς εἰ μασταῖς τὸν περίφορον· διείληπται δὲ κυκλοτερέσι πύργοις, ὀρθίαν ἔχων ἄνοδον, ξεστοῖς βαθμίσιν ἐξῳκοδομημένην εἰς σταδίους. ἐντὸς δ' αὐτοῦ καταγωγαὶ βασίλειοι πολυτελεῖς, εἰς ἀσφάλειαν ὁμοῦ καὶ κόσμον κατεσκευασμέναι· περὶ δὲ τὴν βάσιν τοῦ λόφου, σταδίου κατασκευῆς ἀξιοθέατα, τάτε ἄλλα καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ὑδάτων, οὐ γὰρ ἦν ὁ τόπος ἔχων, οὐκ ἐγγύθεν καὶ πολλῶν ἀναλωμάτων πε-

ejus celebritatem plurimum contulerint. Nam quod liberalitatis magnificentiam in *ſummis* anguſtiis *omnium* opinione majorem oſtenderit, adeo populi animos mutavit, ut ab initio eum exſtitiſſe putarint, non qualem jam ante experti ſunt, ſed qualem ex cura illorum in neceſſitatibus ſeſe exhibuit.

3. Sub illud autem tempus miſit & Cæſari ſubſidio quingentos lectos homines de ſuis ſatellitibus, quos Ælius Gallus ad mare Rubrum duxit, quique ei magno uſui fuerunt. Cumque iterum res ſecundas & auctiores haberet, regiam in ſuperiore urbe condidit, tricliniis exſtructis ampliſſimis exornatiſque auro ſumptuoſiſſime & marmoribus & lectis decubitoriis; ut illorum unumquodque lectis inſtrueretur ad ingentem hominum numerum excipiendum, habita vero ratione magnitudinis *cujuſque illorum* & appellationis. nam unum Cæſaris, alterum Agrippæ nominabatur. Porro & uxorem ſibi accipiebat amatoriæ cupidinis impulſu, nulla religione impeditus quo minus in vitæ voluptatibus animo ſuo obſequeretur. Nuptiæ autem factæ ſunt ex hujuſmodi occaſione. Erat Simon *quidam* Hieroſolymitanus, Alexandrini cujuſdam nomine Boëthi filius, ſacerdos, vir illuſtris, habebatque filiam omnium ejus (ut exiſtimabatur) temporis formoſiſſimam. Itaque cum in ore atque ſermone Hieroſolymitanorum eſſe cœperit, primum quidem fiebat, ut, de ea ubi audivit, permoveretur Herodes, ſimul vero ac viſa formæ venuſtate animum illi perculit puella, noluit uti ſua poteſtate ad deſiderium explendum, ſuſpicans id, quod erat, ſibi vitio verſum iri ac ſi per vim & tyrannice ageret, ſatius vero arbitrabatur ut illam in matrimonio haberet. Et quoniam Simon minoris erat dignitatis quam ut regis affinis eſſet, majoris tamen quam ut contemneretur, meliorem cupiditati ſuæ ſatisfaciendi viam perſequutus eſt, illos honoribus augendo & illuſtriores reddendo. Mox igitur Jeſu Phabetis filio pontificatum abrogat, & honorem *iſtum* in Simonem confert, atque ita affinitatem cum eo conjungit.

Cæſari quingentos ex ſuis ſatellitibus mittit Herodes.

Regiam Hieroſolymis ædificat.

Simonis filiam deperit.

Jeſu pontificatum abrogat, Simonem in ejus locum ſubſtituit, filiamque ejus uxorem ducit.

4. Cum autem nuptias celebraſſet, caſtellum etiam in eo loco conſtruxit, ubi Judæos vicerat, regno exactus quando Antigonus rerum potiebatur. quod caſtellum abeſt ab Hieroſolymis plus minus ſexaginta ſtadiis, natura munitum & ædificationi aptiſſimum. eſt enim propemodum modicus collis, manuum opera in altitudinem evectus, ut ambitu ſuo mammæ formam & ſimilitudinem præ ſe ferat: diſtinguitur autem turribus rotundis, arduum habens aſcenſum, eumque per gradus ducentos ex lapidibus quadratis ſtructum. intus vero diverſoria ſunt regia plane magnifica, tam ad firmitatem quam ad pulchritudinem comparata: & ad imum collis habitationes ſtructuræ ſpectatu digniſſimæ, tum propter alia tum propter aquæ ductionem (nam locus aqua deſtitutus erat) ex longo intervallo & magnis impenſis factam.

Caſtellum ædificat ſtadia circiter LX ab Hieroſolymis.

a Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ὑπηρξάμην in *Editis*. b Περιελειμμένων *Busb.* & *Hen.* ἀπολειμμένων *Vat.* c Εἶχε *Vat.* d Κατὰ τὰ μέτρα *Hen.* κατὰ μέτρα συσκηνοῦσι τοὺς οἴκους, τῷ μὲν Καίσαρος καλῶν, τῷ δὲ Ἀγρίππα, τοῖς *Busb.* e Κέκλητο *Hen.* & *Vat.* f Ὑπολογισμὸν ποιούμενος juxta *Demoſthenem*. g Ἐπ' ἐξουσίας *Hen.* h Ita *Hen.* & *Busb.* τὴν ἀρχὴν in *cæteris*. i Ἐπιεικὴς *Hen.* & *Vat.* k Ita *Busb.* & *Vat.* οὐκ μακρῶν δὲ τῶν ἀφ' ὧν πλ. in *Editis Aliiſque*.

factam. Porro planities circumquaque ædificiis erat occupata, ut vix ulli urbi magnitudine cederet, cui collis erat pro arce ſubjectis domibus imminente.

Herodis mores. 5. Cum autem omnia quæ ſperaverat bene ei cecidiſſent, ne minima quidem tenebatur ſuſpicione de ullo in regno ſuo motu, ut qui ſubditos utrinque ad obſequium adſtrictos haberet, & timore, quod nemini ſupplicium remittebat, & cura ſua, quod dum premerentur calamitatibus ſeſe magnificum oſtenderit. Veruntamen foris ſecuritatem quæſivit, quaſi in ſui munimentum contra ſubditos hoc faceret. nam in civitates comis erat & humanus, & dynaſtas ex occaſione colebat, quorum ſingulos muneribus proſequebatur, majoribus non omiſſis beneficiis, ut qui ad regnum accommodate natura magnificus eſſet; ita ut ſua omnia undique incrementa caperent ex proſpero rerum ſucceſſu. Atqui ex hac magnificentia, ſtudioque demerendi Cæſarem & Romanorum potentiſſimos, cogebatur à receptis moribus decedere & patria inſtituta violare, dum & urbes ambitioſa ſui oſtentatione conderet & templa erigeret, non hæc quidem in Judæa, nam *Judæi* nunquam tuliſſent, cum nobis interdictum ſit ſtatuas & ſimulachra Græcorum more colere, ſed alias regiones & urbes *ita* inſtruxit & ornavit, Judæis ſemet quidem purgans, quod non ſuapte ſponte ſed ex juſſu & mandatis hæc faceret, à Cæſare vero & Romanis gratiam iniens, quaſi non adeo patriis moribus ac illorum honori ſtuderet; dum tamen ipſe in ſumma ſuæ utilitatis rationem habuit, operamve dedit ut illuſtriora ſui dominatus monumenta poſteris relinqueret. Quo factum eſt ut in animum induxerit urbes inſtaurare, & in eum finem immanes profuderit ſumptus.

XIII. *Cæſareæ conſtructio.* 6. Cumque animadverſiſſet in ora maritima locum urbi *condendæ* aptiſſimum, olim Stratonis turrim appellatum, ad formam ejus magnifice deſcribendam aggreſſus eſt, & ædificia ejus univerſa dilapſa non tenui opera excitando, ſed è candido lapide, tamq; regiis ſumptuoſiſſimis eam exornando quam ædibus ad cives excipiendos; &, quod omnium erat maximum & operoſiſſimum, portu quam tutiſſimo, magnitudine Piræeo pari, in quo naves commode ſtationem haberent & ſubducerentur, eoque magis ſtructura viſendo, quod locus ipſe nihil ſuppeditaret ad opus adeo magnificum accommodatum, ſed materia aliunde advecta & immenſis ſumptibus omnia perfecta eſſent & abſoluta. Sita quidem eſt hæc urbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternavigatur, Dora inter & Joppen. Iſtæ autem *Cæſareæ ſitus.* urbeculæ maritimæ ſunt, importuoſæ ob vehementes Africi flatus, qui, arenas è mari in litus provolventes, nullam ſtationem quietam eſſe patiuntur, ita ut plerunque mercatores jactis ancoris in ſalo morari neceſſe habeant. Cum autem in eo eſſet ut hanc regio-

πεπιμβύης. τὰ δ' ὀλίπεδα ϖεφικοδόμηται, πόλεως ὑδεμιᾶς ἐλάττω, ϖ λόφοι ἀκρόπολιν [a] ἔχουσα τῆς ἄλλης οἰκήσεως.

ε'. Πάντων δὲ αὐτῷ ϖροκεχωρηκότων εἰς δέον ὧν ἠλπίκει, ταὶς μὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ ταραχαὶς ὑδ' ὁποσῶν δὶ' ὑποψίας ἦχεν, ἑκατέρωθεν ὑπηκόους [b] ϖδασπιδασάμβνος, φόβῳ μὲ ὧν ἀπαραίτητος εἰς τὰς τιμωρίας, τλὶ ὀπιμέλειαν δὲ μεγαλόψυχος ἐν τᾶις ϖειπετείαις εὑρίσκετο. ϖεριεβάλλετο δὲ τλὰ [c] ἔξωθεν ἀσφάλειαν, ὥσπερ ὀπτείχισμα αὐῷ καὶ τοὶς ἀρχομβνοις τῦτο ποιύμβνος. πόλεσι μὲ γὰ ὠμίλει δεξιῶς καὶ φιλανθρώπως, καὶ τὰς δυνάστας ἐθεράπευεν [d] ἐν εὐκαιρείαις, ὧν [e] ἑκάστοις ἐδωρεῖτο, μείζως τὰς χάριτας ἐμποιῶν, καὶ τὸ μεγαλόψυχον φύσει ϖρὸς τλὶ βασιλείαν εὐϖρεπῶς ἔχων· ὥς' αὐτῷ πάντα ἀφ' πάντων αὔξεσθαι ϖρὸς τὸ πλέον ἀεὶ ϖροχωρύντων. ἐπὶ δὲ τῦτο φιλοτιμίας καὶ τ θεραπείας, ἰῶ ἐθεράπευεν Καίσαρα καὶ Ρωμαίων τὰς πλείστων δυναμβύας, ἐκβαίνειν τ' [f] ἐθῶν ἠναγκάζετο, ϗ πολλὰ τ νομίμων ϖδαχαράττειν, πόλεις τε κτίζων ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ ναὰς ἐγείρων, ὐκ ἐν τῇ τ Ιβδαίων, ὑδὲ γὰ ἂν ἠέλοντο, τ τοιύτων ἀπηγορευμένων ἡμῖν, ὡς ἀγάλματα καὶ τύπβς μεμορφωμένβς τιμᾶν ϖρὸς τ Ελλήνικὸν τρόπον, ϗ δ' ἔξω χώρων καὶ τὰς πόλεις ὕπως κἀσκευάζετο, Ιβδαίοις μὲ ἀπολογύμβνος, μὴ καθ' αὑτὸν, ἀλλ' ἐξ ἐντολῆς ϗ ϖροσταγμάτων ταῦτα ποιεῖν, Καίσαρι δὲ ϗ Ρωμαίοις, [g] τὸ μηδὲν τ οἰκείαν ἐθῶν ὅσον τ ἐκείνων τιμῆς ἐνοχλᾶδ χαίζόμβνος, αὐτὸς μέντοι τὸ σύμπαν αὐτᾶ ϖροχαζόμβνος, ἢ ϗ φιλοτιμύμενος μείζω τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχῆς τοῖς αὖθις ἐϖολείϖεσθαι. ὅθεν καὶ ϖρὶ τὰς ὀπισθιὰς τ πόλεων ἐκείνητο, καὶ πλείστας εἰς τῦτο δαπάνας ἐποιεῖτο.

ς'. [h] Καπδὼν δὲ καὶ ϖρὸς τῇ θαλάττῃ χωρίον ὀπιτηδειότατον δέξασθαι πόλιν, ὁ πάλαι Στράτων ἐκαλεῖτο πύργ, τῇ τε ἀφιλοτιμίᾳ μεγαλοϖρεπῶς [i] ἐϖεβάλλετο, καὶ τοῖς οἰκοδομήμασιν ἀνιχὰς ἅπασαν ὑ παρέργως, ἀλλ' ὐκ λευκῆς πέτρας, καὶ ἀφιλοκάλων βασιλείοις τε ϖολυτελεστάτοις καὶ διαίταις ϖολιτικῆς, τὸ δὲ μέγιστον καὶ πλείστην ἐργασίαν ϖδασχόν, ἀκλύστῳ λιμνί, μέγεθ μὲν κατὰ τὸν Πειραᾶ, καταγωγαὶς δ' ἔνδον ἔχοντι καὶ δολτέρας ὑφόρμβς, τῇ δὲ δομήσει ϖεὶ ἐβλεπον, ὅτι μηδ' ὐκ τῷ τόϖῳ τλὶ ὀπιτηδειότητα τῆς μεγαλουργίας εἶχεν, ἀλλ' ἐπεισακτοις καὶ ϖολλᾶς ἐξεπλεώθη ταῖς δαπάναις. κεῖται μὲν γὰ ἡ ϖόλις ἐν τῇ Φοινίκῃ, κατὰ τὸν εἰς Αἴγυϖτον ϖδάπλων, Ἰόϖης μεταξὺ καὶ Δώρων. ϖολισμάτια [k] ταῦτ' ὀδὶ ϖαραλία, δύσορμα ἀφ' ὑπὸ τὰς κατὰ λίβα ϖροσβολὰς [l] αὖ, τὰς ὐκ τοῦ ϖόντου ϕέρας ὀπὶ τλὶ ἠϊόνα σύρουσαι, καταγωγὶν οὐ μετρίαν διδόασιν, ἀλλ' ἔϖι ἀναχῶν ἀϖοσαλεύειν τὰ ϖολλὰ τὺς ἐμϖόρους ἐϖ' ἀγκύραις. [m] τῦτο τὸ δυσθετὸν τῆς χώρας διορθύμενβ, [a] καὶ

a Eſt perplexa conſtructio & συλοικοφανὲς. quam ſi quis omnino retinendam eſſe duxerit, utpote quod eam habeant *MSS.* vox πόλις ſubintelligenda videtur. Verum συλοικοφανὲς tollitur, ἔχοντα legendo. b Παραστησάμενβ *Hen. Busb. & Vat.* c Illud ἔξωθεν è *Cod. Busb. Hen. Epiphan. & Zonar.* d Vocula ἐν deeſt *Busb. & Hen.* e Ἑκάστοις *Hen.* f Sic *Busb.* ἐθῶν *Hen.* proculdubio mendoſe pro ἐθῶν. in *Editis Aliiſque* ἐθῶν. g Τῶ μηδὲν *Hen.* h Ita *Busb. & Hen.* quo fere modo in lib. 2. *de Bello Jud.* κατεσθὲν ϗ ϖρὸς τ. in *Editis.* i Επιβάλλετο *Busb. & Hen.* k Ταῦτ' ἐσὶ καὶ παράλια *Busb.* l Αἳ ἐσὶ τὰς *Busb.* m Ita cum *Cod. Vat.* τῦτό τι δύσθετον in *cæteris.*

a Περιεχόντως

[a] καὶ περιέγραψε τὸν κύκλον τοῦ λιμένος ἐφ' ὅσον ἱκὸ αὐταρκες τοῖς τῇ χέρσῳ μεγάλοις στόλοις ὁρμεῖσθαι, λίθους ὑπερμεγέθεις καθιεὶς τὸ βάθος εἰς ὀργυιὰς εἴκοσιν, οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν τὸ μῆκος, καὶ πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτὼ, [b] ὁ βάθος δὲ ὀνέα, τούτων οἱ μὲν μείζους οἱ δὲ ἐλάττους. ἡ δὲ ὑπόδυσις ὅσον ὑπεβάλετο χῶν ἡ θαλάττης εἰς ἑξακοσίους πόδας. τούτων τὸ μὲν ἥμισυ προὐβέβλητο τοῖς κυμαινομένοις ὡς ὑπομάχεσθαι περικλῶμενον ὑπὸ τοῦ κλύδωνος, [c] προκυμάτια γὰρ ὑπελεῖτο· τὸ δὲ λοιπὸν περιεῖχε λίθινον τεῖχος πύργοις διειλημμένον, ὧν ὁ μέγιστος Δρῦσος ὀνομάζεται, πάνυ κεκλόν τι χρῆμα, ἀπὸ προσηγορίας εἰληφὼς ὑπὸ Δρούσου τοῦ Καίσαρος προγόνου, τελευτήσαντος νέου. φαλίδες δὲ ὑπεπεποίηντο συνεχεῖς, καταγωγαὶ τοῖς ναυτίλοις· τὸ δὲ [d] πρὸ αὐτῶν ὑπόβασις [e] πλατεῖ κύκλῳ περιεστέφαντο πάντα λιμένα, περίπατος τοῖς θέλουσιν ἥδιστος. ὁ δὲ εἴσπλους καὶ ὁ τόμα πεποίηται πρὸς βορρᾶν, ὡς ἀνέμων ἀηδεστάτων. βάσις δὲ τοῦ περιβόλου παντὸς, ὁ ἀριστερᾷ μὲν εἰσπλέουσιν, πύργος [f] περιηγμένος ὅτι πολὺ φερόμενος ἀντέχειν· τῇ δεξιᾷ δὲ δύο λίθοι μεγάλοι, καὶ οὗτοι [g] κατὰ ταὐτὰ πύργου μείζους, ὀρθοὶ δὲ καὶ συνεζευγμένοι. [h] περίκεινται δ' ὁ κύκλῳ τοῦ λιμένος, λευκοτάτου λίθου κατασκευῇ, συνεχεῖς οἰκήσεις, κεῖται δὲ τῷ μέσῳ κολωνός τις, ἐφ' οὗ ναὸς Καίσαρος ἄποπτος τοῖς εἰσπλέουσιν, ἔχων ἀγάλματα, τὸ μὲν Ῥώμης, τὸ δὲ Καίσαρος, ἥτε πόλις αὐτὴ Καισάρεια καλεῖται, [i] κάλλιστα τῇ ὕλῃ καὶ κατασκευῇ τετυχηκῖα. τὰ δ' ἐπ' αὐτῷ, ἐπώνυμοί τε καὶ λαμπραὶ θεάσεις οὐκ ἐλάττω τῶν ὑποκειμένων ἔχουσαι. τούτων αἱ μὲν κατ' σύμμετρα ἀγάλματα φέρουσιν εἰς τὸν λιμένα καὶ τὴν θάλατταν· μία δὲ ἐγκαρσία πάσας ὑπέζωκεν, ὡς τύς τε ὄμβρους εὐμαρῶς καὶ τὰ λύματα τῶν οἰκητόρων συνεκδίδοσθαι, τῷ τε θαλάττῃ, ὅταν ἔξωθεν ὑπαίνηται ἀγριεῖν, καὶ τῷ σύμπασαν ὑπανελίξαι πόλιν. [k] κατεσκεύασε δ' αὐτὴν καὶ θέατρον οὐ φαῦλον, καὶ πρὸς τῷ νοτίῳ τοῦ λιμένος ὄπισθεν ἀμφιθέατρον, πολὺν ὄχλον ἀνθρώπων δέχεσθαι δυνάμενον, καὶ κείμενον εὐτυχεῖς ὑποπίπτουσαν εἰς τὸν θάλατταν. ἡ μὲν δὴ πόλις ὕστερον ἐξετελέσθη [l] δωδεκαέτει χρόνῳ, καὶ ταῖς ἐργασίαις οὐκ ἐγκαμόντος, καὶ ταῖς δαπάναις ἐπαρκέσαντος τοῦ βασιλέως.

nis incommoditatem corrigeret, tantum in circuitu portus ſpatium deſcripſit quantum terram verſus magnis claſſibus recipiendis ſufficeret, immenſæ magnitudinis ſaxis in viginti ulnarum profundum demiſſis, quorum pleraque ad pedes quinquaginta longitudine, latitudine vero non minora octodecim, atque altitudine novempedali fuerunt; alia tamen hiſce majora, rurſuſque alia minora. Hæc moles, quam contra maris impetum exſtruxit, ducentorum pedum longitudine erat. horum dimidium undarum agitationi oppoſuit, ut fluctuum circumquaque alliſorum fractorumque vim repelleret, unde procymatia dicebatur; reliquum vero continebat murum lapideum, turribus diſtinctum, quarum maxima (quæ ſpecioſa admodum erat) Druſus nominabatur, appellatione deſumpta à Druſo privigno Cæſaris, qui juvenis obiit. Quin & crebri facti erant fornices, nautis diverſoria: præque fornicibus exſcenſus lato ambitu toti portui circundatus erat, locus ad inambulandum animi cauſa jucundiſſimus. Aditus autem & oſtium portûs obverſum eſt Aquiloni, ventorum frigidiſſimo. Ad imum vero totius ambitus, à ſiniſtra quidem *portum* intrantibus, turris rotunda lato margini inſiſtens, ad firmius reſiſtendum *fluctibus*; à dextra vero duo magni lapides, & turri ex adverſo majores, iique recti conjunctique. Portui autem in circuitum ædes circumjacent continuata ſerie, lapide politiſſimo exſtructæ, tumulo in medio exſtante, in quo templum Cæſaris iis qui adnavigant eminus viſum, habens ſtatuas, unam quidem Romæ, alteram vero Cæſaris: atque urbs ipſa Cæſarea appellatur, tam materia quam ſtructuræ artificio conſpicua. Quod autem ad ſubterranea ſpectat, cuniculos meatuſque anguſtos, non minori opere conſtantes quam quæ ſuperſtructa erant. horum nonnulli paribus à ſe invicem intervallis ad litus & mare ferebant, unus vero tranſverſus omnes ſuccinxit: adeo ut imbres facile & incolarum purgamenta una exonerentur, & mare, æſtu foris accedente, totam etiam urbem ſubluat. Exſtruxit autem urbi & theatrum è ſaxo, & pone theatrum à meridionali portûs latere amphitheatrum erexit, quod ingentem hominum multitudinem capere potuit, loco opportuniſſimo ſitum, ut ei pateat proſpectus in mare. Atque ita quidem ea urbs perfecta eſt annis XII, cum nec operi rex ſuccubuiſſet, nec ei defuiſſet unde ſumptus faceret.

Turris Druſus nominata.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Ἡρώδης αὐτοῦ παῖδας εἰς Ῥώμην πέμπει· καὶ ὡς ὑπὸ Ζηνοδώρου καὶ Γαδαρέων κατηγορηθεὶς αἰτιῶν ἀπολύεται, καὶ ἑαυτῷ κτᾶται Καίσαρος εὔνοιαν. Περὶ Φαρισαίων καὶ Ἐσσηνῶν, καὶ Μαναήμου.

CAP. X.

Quomodo Herodes filios Romam mittit: atque à Zenodoro & Gadarenis accuſatus abſolvitur, & Cæſaris benevolentiam ſibi conciliat. De Phariſæis & Eſſenis, & Manahemo.

ΕΠΙ τούτοις δὲ ὢν, καὶ τῆς Σεβαστῆς ἤδη πεπολισμένης, ἔγνω τοὺς παῖδας αὐτοῦ πέμπειν εἰς Ῥώμην, Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστο-

HIS autem abſolutis, & Sebaſte jam ante ædificata, ſtatuit Romam filios ſuos mittere, Alexandrum & Ariſto- *Herodes filios Romam mittit.*

a Περιεχάραξε *Busb.* & *Hen.* quo admiſſo mox puto legendum (prout in lib. 1. *de Bello Jud.*) καθῖκε. Quin & καὶ ante ἐφεῖκε tollendum videtur. b Εὖρος δέκα, τινὶς δὲ καὶ μείζους in lib. 1. *de Bello Jud.* c Προκυμία in lib. 1. *de Bello Jud.* ὑποκυμάτια *Busb.* forſan pro ὑποκυμία, aut ὑποκυμαία. d Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ὑπὸ αὐτῶν in *Editis.* e Πλατεῖα *Hen.* & *Busb.* f Περιηγμένον *Hen.* πεπαγμένος *Busb.* & *Vat.* g Ita cum *Cod. Busb.* κατ' ἐκεῖνα in *Editis Aliiſque.* h Sic *Hen.* & *Busb.* ἐφεῖκεται δ' ὁ κύκλῳ in *ceteris.* i Κάλλιστα τῇ τ' ὕλῃ *Busb.* k Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* κατεσκεύασε δ' αὐτὴν καὶ θέατρον ἐκ πέτρας οὐ φαῦλον πρὸς νοτίῳ τοῦ λιμένος, καὶ ὄπισθεν ἀμφ. l Ita, accentu retracto, edidi, id quod me monuit *H. Steph.* in *Theſauro Gr.* tom. 1. p. 1294. antea erat δωδεκαετῆ. verum δωδεκαετεῖ habent *Busb.* & *Hen.*

a Ἐντὸς ἐκπλέουσιν

Herodis filii à Pollione hoſpitio excipiuntur.

Ariſtobulum,* ut ſe Cæſari offerrent. Eò poſtquam pervenerunt, ad Pollionem, virum Herodis amicitiæ ſtudioſiſſimum, diverterunt: eiſque permiſſum eſt etiam apud Cæſarem diverſari. nam & ipſe eos accepit humaniſſime, & Herodi poteſtatem fecit regnum utri filiorum vellet confirmandi; eique inſuper amplius regionum dedit, *videlicet* Trachonem, & Batanæam, atq; Auranitidem: & dedit ob hujuſmodi cauſam. *Erat* Zenodorus quidam, *qui* Lyſaniæ domum conduxerat. Hic quidem non ſatis magnos redditus habebat; eos vero latrociniis per Trachonem exercendis augebat ſupplebatque. Nam ea loca incolebant deſperatæ vitæ homines, qui Damaſcenum agrum populabantur: neque Zenodorus eos impediebat, quin & ipſe prædæ particeps erat. Vicini autem, hac re vexati, adverſus Varronem, qui *tum* præfectus erat, vociferabantur, & ut Cæſari de Zenodori injuriis ſcriberet flagitabant. Cæſar, his ad eum allatis *querelis*, reſcripſit, ut ex eo tractu latrones exigerentur, iſque Herodi traderetur; ut ejus cura & diligentia cautum ſit, ne Trachonitæ deinceps finitimis nocerent. Nec enim eos prohibere facile erat, cum unum latrocinandi opus haberent, nec aliunde viverent: quippe quibus nec oppida, nec agrorum poſſeſſiones erant, ſed tantum receptacula ſubterranea & ſpeluncæ, ubi vitam cum pecoribus ſuis communem agerent. Sibimet autem confecerunt aquarum copiam & abunde frumenti jam ante pararunt, adeo ut poſſent ex occulto diu reſiſtere. Verum aditus *ad eos* ſunt anguſti, ut non plures quam ſinguli tranſire poſſint, ſed interiora incredibili ſunt magnitudine, ac ita facta ut quamplurimos recipiant: atque domorum ſuperius ſolum non ſupereminet, ſed propemodum terræ æquale eſt. Id totum rupes eſt dura, & aditu difficilis niſi via incedatur qua præeat ductor; quippe non rectæ ſed valde flexuoſæ factæ ſunt ſemitæ. His hominibus, ſi quando maleficium in finitimos committere prohibeantur, moris eſt ut alii alios ſpolient, adeo ut à nullo ſcelerum genere ſibi temperent. Atqui Herodes, beneficio donatus à Cæſare, & in regionem peritorum ductu profectus, fecit ut à maleficiis illi abſtinerent, finitimiſq; pacem & ſecuritatem præſtitit.

De Zenodoro & Trachoniide.

Zenodorus & Gadarenſes Herodem accuſatum proficiſcuntur.

2. Zenodorus autem, iratus primum quod privatus eſſet præfectura, deinde, & quidem potiſſimum, quod Herodi principatum aſſequuto invideret, profectus eſt Romam ut eum accuſaret. Et ille quidem re infecta reverſus eſt. Agrippa vero miſſus eſt, ut provincias trans mare Ionium Cæſaris nomine procuraret: eumque Mitylenæ hybernantem Herodes (utpote ei amiciſſimus & familiariſſimus) adiit, deinde Judæam repetiit. Cæterum Gadarenſes quidam Herodem apud Agrippam accuſatum iverunt; ac ille, eos nullo dignatus reſponſo, regi vinctos remiſit. Atque Arabes, qui jamdiu Herodis principatu dolerent, concitati erant, ac tunc ejus rebus diſſidium creare co-

ξανδρον καὶ Λεισόβυλον, [a] σωτευξομένους Καίσαρι. τούτοις ἀπελθοῦσι καταγωγὴ μὲν ἦν ὁ [b] Πολλίωνος οἶκος, ἀνδρὸς τὰ μάλιστα σπουδαιότατα περὶ τὸν Ἡρώδην φιλίαν. ἐφοῖτο δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς Καίσαρος κατάγαιος, καὶ δ ἐδέξατο μὲν πάσης φιλανθρωπίας τοὺς παῖδας, καὶ δίδωσιν Ἡρώδῃ τὸν βασιλείαν ὅτῳ βούλεται βεβαιοῦν τὸ ἐξ αὐτοῦ γεγονότων, καὶ χώρας ἔπι τοῖς τε Τραχῶνα καὶ Βαταναίαν καὶ [c] Αὐρανίτιν· ἔδωκε δὲ ἀφ' τοιαύτης αἰτίας. Ζηνόδωρός τις [d] ἐμεμίσθωτο τοὺς οἴκους τοὺς Λυσανίου. τούτῳ τὰ μὲν ἐκ τῶν προσόδων οὐκ ἤρκει· λῃστήρια δὲ ἔχων ἐν τῷ Τραχῶνι, πλέον τὸν περίοδον ἔφερεν. οἰκοῦσι γὰρ ἄνδρες ἐκ ἀπονοίας ζῶντες τοὺς τόπους, οἱ τὰ Δαμασκηνῶν ἐληίζοντο. καὶ Ζηνόδωρος οὔτ' εἴργει, καὶ αὐτὸς τῶν ὠφελειῶν ἐκοινώνει. κακῶς δὲ πάσχοντες οἱ πλησιόχωροι, [e] Οὐάρρωνος κατηγόρουν [f] τότε ἡγεμονεύοντος, καὶ γράφειν ἠξίουν Καίσαρι τὸν Ζηνοδώρου τὸν ἀδικίαν. Καῖσαρ δὲ, ἀνενεχθέντων τούτων, [g] ἀνέγραφεν ἐξελεῖν τὰ λῃστήρια, τὸν δὲ χώραν Ἡρώδῃ [h] προσνέμειν, ὡς ἀφ' τῆς ἐπιμελείας τὰ ἐκείνου μηκέτ' ἂν ὀχληρὸν τοῖς περὶ Τραχῶνα γενησομένοις τοῖς πλησίον. οὐδὲ γὰρ ῥᾴδιον ἦν ἐπιέχειν αὐτούς, ἐν ἔθει τὸ λῃστεύειν πεπαιμένους, καὶ βίον οὐκ ἄλλοθεν ἔχοντας. ὑπῆρχε γὰρ πόλις αὐτοῖς, ὑπῆρχε κτῆσις ἀγρῶν οὐδαμοῦ, φυγαὶ δὲ κατὰ τῆς γῆς καὶ σπήλαια, καὶ κοινὴ μετὰ τῶν βοσκημάτων διαγωγή. μεμηχάνηνται δὲ καὶ σιταγωγὰς ὑδάτων καὶ προπαρασκευὰς σιτίων, καὶ δυνάνται πλεῖον ἐξ ἀφανοῦς ἀντέχειν. αἱ γε μὴν εἴσοδοι στεναὶ [i] καὶ καθ' ἕνα παρερχόμενοι, τὰ δ' ἔνδον ἀπίστως μεγάλα, καὶ πρὸς εὐρυχωρίαν ἐξειργασμένα· τὸ δ' ὑπὲρ τὰς οἰκήσεις ἔδαφος ὀχ ὑψηλὸν, ἀλλ' ὅσ ἐξ ὀπιπέδου. πέτρα δὲ τὸ σύμπαν σκληρὰ, καὶ δύσοδος, εἰ μὴ πρόδρομος χρῶτό τις ἐξ ὁδηγίας. ὁδοὶ γὰρ αὗται κατ' ὀρθὸν, ἀλλὰ πολλὰς ἕλικας [k] ἐξελίττουσι. τούτοις ἐπειδὴ πρὸς τοὺς πλησίον κακουργεῖν ἐκωλύοντο, [l] ἐς κατ' ἀλλήλων ἦν ὁ τῆς λῃστείας τρόπος, ὡς μηδὲν ἀνομίας ἐν τούτῳ [m] λελεῖφθαι. λαβὼν δὲ τὸν χάριν Ἡρώδης παρὰ Καίσαρος, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν χώραν, ὁδηγῶν ἐμπειρίᾳ, τούς τε πονηρευομένους αὐτῶν κατέπαυσε, καὶ τοῖς πέριξ ἀδεῆ τὴν εἰρήνην παρέσχε.

β. Ὁ δὲ Ζηνόδωρος ἀχθόμενος, πρῶτον μὲν ὅτι τῆς ἐπαρχίας ἀφῃρέθη, μᾶλλον δὲ καὶ φθονῶν τὴν ἀρχὴν Ἡρώδου μετειληφότος, ἀνῆλθεν εἰς Ῥώμην κατηγορήσων αὐτοῦ. κἀκεῖνος μὲν ἀπράκτος ἀνεχώρει. πέμπεται δὲ Ἀγρίππας τὰ πέρα Ἰονίου ἀφεδρος Καίσαρι· καὶ τούτῳ περὶ Μιτυλήνην χειμάζοντι συντυχὼν Ἡρώδης, ὡς δὲ εἰς τὰ μάλιστα φίλος ἦν καὶ σπουδῆς, εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν ἀνεχώρει. Γαδαρέων δέ τινες ἐπ' Ἀγρίππαν ἦλθον κατηγοροῦντες Ἡρώδου, καὶ τούτους ἐκεῖνος, οὐδὲ λόγου αὐτοῖς δοὺς, ἀναπέμπει τῷ βασιλεῖ δεσμίους. οἵ τε Ἄραβες, καὶ πάλαι δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἡρώδου, διεκείνοντο, καὶ στασιάζειν ἐπεχείρουν περὶ τὰ πράγματα τότε,

a Ἐντυχόμενοι Busb. & Zonar. b Videſis Caſaub. adv. Baron. p. 90. & Montacutium in Exercit. IV. p. 158. c Sic lego ex lib. I. de Bello Jud. Αὐρανῖτιν in Editis. Αὐρανίτιδα Hen. τὴν Αὐρανῖτιν ἰδίαν Ἀφ τ. Busb. d Ἐμισθώσατο Busb. e Ita cum Caſaubono lego ex Vet. Interpr. antea erat Οὐάρωνος. f Ita Hen. & Vat. τῶν Τραχώνος ἡγεμ. Busb. Τῆς ἡγεμ. in Editis. g Ἀντέγραφεν Busb. & Hen. h Προσνεμεῖν Busb. i Illud καὶ è Cod. Hen. k Ἐξαμπίπτουσι ſolus Vat. l Ita Hen. κατ' ἀλλήλων abſque ἐ in cæteris. m Ita Hen. & Gall. λελῆφθαι in cæteris. * Al. ut ſalutarent Cæſarem. a Ἐπιλ-

τότε, καὶ μετ' αἰτίας ὡς ἐδόκουν εὐλογοτέρας. ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ἀπογινώσκων ἤδη τὰ κατ' αὐτόν, ἔφθη τῆς ἐπαρχίας μέρος τι τῷ Αὐρανίτιν αὐτοῖς ἀποδόσθαι ταλάντων πεντήκοντα. ζώντος ἐμπεπλεγμένης τῇ δωρεᾷ Καίσαρος, ὡς μὴ δικαίως ἀφαιρούμενοι, διημφισβήτουν, πολλάκις μὲν ταῖς καταδρομαῖς, καὶ τῷ βιάζεσθαι θέλειν, ἄλλοτε δὲ καὶ περὶς δικαιολογίαν ἰόντες. ἀνέπειθον δὲ καὶ τοὺς ἀπόρους τὰ στρατιωτικὰ, καὶ δυσμενεῖς ἦσαν, [a] ἐλπίζοντες ἀεὶ καὶ περὶς τὰ νεωτερισμοὶ ἀδιδόντες, ᾧ μάλιστα χαίρουσιν οἱ κακῶς πεφρόντες τὸν βίον. ταῦτα οὐκ ἀμαχεῖ γινώσκων Ηρώδης, ὅμως οὐκ εἰς ὀργὴν δυσμενὴς, ἀλλ' ἐξ εὐβουλιῶ παρηγόρει, τὰς ταραχὰς οὐκ ἀξίων ἀφορμὰς ἀδιδόναι.

γ'. Ἤδη δ' αὐτῷ [b] τῆς βασιλείας [c] ἐπαχθεκάτου [d] παρελθόντος ἔτους, Καῖσαρ εἰς Συρίαν ἀφίκετο. καὶ τότε τῶν Γαδαρέων κατοικούντων τὰ πλεῖστα κατεβόων Ηρώδου, βαρὺν αὐτὸν ἐν τοῖς ὑπερτάγμασι καὶ τυραννικὸν λέγοντες). ζῶντα δὲ ἀπετόλμων μάλιστα μὲν ἐγκεκμένου καὶ [e] ἀναβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου, καὶ ὠμόσαντος ὅρκους, ὡς οὐκ ἐγκαταλείψει μὴ πάντα τρόπον ἀφελέσθαι μὲν τὴν Ηρώδου βασιλείας, προσθήσειν δὲ τῇ διοικήσει τὸν Καίσαρος. τούτοις ἀναπεισθέντες οἱ Γαδαρηνοὶ [f] τὸν μεγάλην ἐποιήσαντο, θεάσει τὸν μηδὲ τοὺς ὑπὸ Αγρίππα πεδηθέντας ἐν τιμωρίᾳ γενέσθαι, ἀμαφέντος Ηρώδου τὸν μηδὲν κακὸν εἰργασμένου· καὶ γὰρ, εἴ τις ἄλλος, ἐδόκει δυσαπαράτητος μὲν ὑπὲρ τοῖς οἰκείοις, μεγαλόψυχος δὲ ὑπὲρ τοῖς ἀλλοτρίοις ἁμαρτόντας ἀφιέναι. κατηγορούντων δὲ ὕβρεως καὶ ἁρπαγὰς καὶ κατασκαφὰς ἱερῶν, ὁ μὲν Ηρώδης ἀταραχήσας ἕτοιμος ἦν εἰς τὴν ἀπολογίαν· ἐδεξιοῦτο δὲ Καῖσαρ αὐτὸν, οὐδὲν ἧσσον τὸν ταραχὴν τοῦ πλήθους μεταβαλὼν τὸν εὐνοίας. καὶ τὴν μὲν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, οἱ περὶ τούτων [h] ἐρίζοντες λόγοι· ταῖς δ' ἑξῆς οὐκέτι προσῆλθε διάγνωσις. οἱ γὰρ Γαδαρεῖς ὁρῶντες τὴν ῥοπὴν αὐτοῦ τε Καίσαρος καὶ τοῦ συνεδρίου, καὶ προσδοκήσαντες ὥσπερ ἦν εἰκὸς ἐκδοθήσεσθαι τῷ βασιλεῖ, τὴν φόβον αἰτίας οἱ μὲν ἀπέσφαξαν αὐτοὺς ἐν τῇ νυκτὶ, τινὲς δὲ καθ' ὕψους [i] ἀφίεσαν, ἄλλοι δ' εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπίπτοντες ἑκουσίῳ διεφθείροντο. ταῦτα δὲ ἐδόκει κατάγνωσις εἶναι τῆς προπετείας καὶ ἁμαρτίας· ἔνθεν ὑδὲ μελήσας ὁ Καῖσαρ ἀπέλυε τὰς αἰτίων Ηρώδου. ὑπισυμπίπτει δὲ καὶ μέτριον εὐτύχημα τοῖς ἤδη γεγονόσιν. ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ῥαγέντος αὐτῷ τοῦ ἀπολάχνου, καὶ πολλοῦ τὸν ἀθέτειαν ὑποχωρήσαντος αἵματος, ἐν Αντιοχείᾳ τῆς Συρίας ἐκλείπει τὸν βίον. Καῖσαρ δὲ καὶ τὴν τούτου μοῖραν, οὐκ ὀλίγην οὖσαν, Ηρώδῃ δίδωσιν, ἣ μεταξὺ τοῦ Τραχῶνος καὶ τῆς Γαλιλαίας ἐστὶν, Οὐλάθαν καὶ [k] Παναιάδα καὶ τὴν περὶ χώραν. ἐγκαταμίγνυσι δ' αὐτὸν καὶ τοῖς ἐπιτροπεύουσι τῆς Συρίας, στείλαμενος μὴ τὰ ἐκείνου γνώμης τὰ πάντα ποιεῖν. τότε τε συνέβη εἰς τοῦτο προελθεῖν εὐτυχίας, ὥστε δύο τούτων τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν διεπόντων, τοσοῦτόν τὸ μέγεθος οὖσαν, Καίσαρος καὶ μετ' αὐτὸν

nabantur, idque de causa ut tum videbatur satis probabili. Zenodorus enim, de suis rebus jam desperans, eis suæ præfecturæ partem, Auranitidem *scilicet*, vendiderat quinquaginta talentis. Et quoniam pars in eo, quod donaverat Herodi Cæsar, continebatur, tanquam injuste ea privati, cum eo concertabant *Arabes*, & crebras incursiones faciendo, & vim tentare cogitando, nonnunquam etiam jure experiundo. Quin & sibi conciliabant pauperes milites, & Herodi infesti erant, semper sperantes, & novis rebus studentes; quibus maxime gaudent, qui vitam male agunt. Hæc jam pridem intelligens Herodes, tamen non hostiliter agebat, sed eos prudenter leniebat, neque turbis occasionem dare volebat.

Zenodorus præfecturæ suæ partem Arabibus vendit.

Arabes Herodi infensi.

3. Cum autem jam annum decimum septimum in regno egisset *Herodes*, venit Cæsar in Syriam: ac tum maxima Gadarenorum pars de Herode expostulare cœperunt, imperiosum esse acerbumque & tyrannum dicentes. Eos autem ita audaces faciebat Zenodorus, instigando, & de Herode conquerendo, jurandoque se nunquam deserturum eos, quin Herodis regno adempturum esse & Cæsaris ditioni adjecturum. His adducti Gadareni magnum clamorem *contra eum* sustulerunt, eo freti, quod quos ei vinctos tradiderat Agrippa, pœnas non dedissent, sed ab Herode dimissi, nihilque mali ab eo passi fuissent: etenim, si quis alius, in suos inexorabilis esse existimabatur, cum ex animi magnitudine in peccatis aliis remittendis facilem se præberet. Igitur cum ab illis de vi & rapinis & templorum eversionibus accusaretur, Herodes imperturbatus parabat causam suam defendere: sed Cæsar ei dextram dedit, neque quidquam de sua erga eum voluntate ob multitudinis turbationem immutavit. Ac primo quidem die de hisce rebus actum est; die vero sequenti non perrectum est in cognitione. Nam Gadareni, propensionem tum ipsius Cæsaris tum assessorum videntes, & se regi traditum iri (ut erat verisimile) arbitrantes, cruciatuum metu partim se noctu interfecerunt, partim *ex alto* se præcipitarunt, aliique se in fluvium dejicientes mortem sibimet conscivierunt. Ista autem videbantur indicare levitatis culpæque pœnitentiam: itaque Cæsar sine ulla dubitatione Herodem absolvit. Præterea & aliud accidit, quod ei feliciter admodum cessit. Nam Zenodorus, rupto intestino, multoque, cum viribus deficeretur, amisso sanguine, vita decessit Antiochiæ in Syria. Quamobrem & ejus regionem Cæsar Herodi dedit, (quæ erat non parva, inter Trachonem & Galilæam posita) *scilicet* Ulatham & Paniadem, agrumque finitimum. Quin & eum cum Syriæ procuratoribus conjunxit; eisque, ne quid sine Herodis sententia facerent, imperavit. atque, ut rem in pauca conferam, eò felicitatis pervenit, ut, cum Romanum imperium, idque tantæ magnitudinis, duo isti regerent, Cæsar eique proxime Agrippa,

Gadareni Herodem accusant.

Causæ suæ diffisi semetipsos male multant.

Zenodori mors.

Cæsaris & Agrippæ in Herodem benevolentia.

a Ἐπελπίζοντες *Busb. & Vat.* b Τῇ βασιλείᾳ *Hen.* c *Sc.* à morte Antigoni. *Usserius* in *Annalibus V. T.* p. 509. Ex quo devicerat Antigonum. *Langius* de *Annis Christi*, l. 2. c. 18. p. 347. d Προελθόντος *Busb.* προσελθόντος *Hen.* e Καὶ ἀναιῶντος αὐτὸς *Busb.* f Γαδαρεῖς *Hen. & Busb.* & in *Epiphanii* versione *Gadarenses.* g Illud ὁ è *MSS.* h Ἐρίζουσιν *Busb.* ἐρίζουσιν *Hen.* i Ἠφίεσαν *Hen. & Busb.* k Παναιάδα *Eusebio Aliisque.*

Herodes tetrarchiam à Cæſare Pheroræ impetrat.

Agrippa, ex *ſingulari* in eum benevolentia, Cæſar quidem neminem ſecundum Agrippam pluris fecerit quam Herodem, Agrippa vero ſecundum Cæſarem Herodi primum in amicitia ſua locum tribuerit. Itaque pro ea quæ ſibi ex *gratia* nata eſt fiducia, à Cæſare * tetrarchiam petiit fratri ſuo Pheroræ, atque ipſe ei centum talentorum reditum de ſuo regno dedit, ut ſi forte moreretur *Herodes*, eſſet in tuto Pheroræ res, nec ea potirentur Herodis filii. Poſtquam autem Cæſarem ad mare comitatus rediit, pulcherrimum ei templum exſtruxit, ex candido ſaxo, in Zenodori terra, prope eum locum quod Panium appellatur. Specus eſt pulchra admodum in monte, eique ſubjectus eſt terræ hiatus & vorago prærupta immenſæ altitudinis, ſtagnantis aquæ plena: ſupra autem mons ingens imminet, & infra ſpecum oriuntur

Jordanis orius.

fontes Jordanis fluminis. Hunc locum, utpote maximæ celebritatis, templo inſuper exornavit *Herodes*, quod Cæſari ſacrum eſſe voluit.

4. Tunc etiam ſui regni hominibus tertiam vectigalium partem remiſit, prætextu quidem ut ſemet poſt *terræ* ſterilitatem recrearent reficerentque: ſed id magis faciebat, ut ab illis ſibimet infenſis gratiam iniret. Nam ejuſmodi opera quibus adeo ſtuduerit, quaſi ex iis tolleretur religio & mores dilaberentur, ægre ferebant. atque in ore erat omni populo, quippe

Herodes Judæos indies majore ſervitute premit.

ſemper irritato & perturbato. Huic autem rei occurrebat ille diligenter, eis occaſiones adimendo, & perpetuos labores injungendo, ut jam civibus coire, ſimulve ambulare aut vivere non liceret, obſervantibus omnia cuſtodibus: atque ſi quis deprehenſus eſſet, in eum acerbe animadvertebatur; multique, tum palam tum ſecreto, in Hyrcaniam caſtellum adducti, illic interficiebantur. erantque certi, tum in urbe tum in viis, homines, qui obſervarent ſi qui convenirent. Quin ipſum quoque ajunt, ne hanc quidem partem neglexiſſe: ac ſæpe veſtitu privati hominis ſeſe noctu turbis immiſcuiſſe, ut experiretur & reſciſceret quid de principatu *illius* ſentirent. Quod ſi qui obſtinate in mores conſentire recuſarent, eos modis omnibus perſequebatur: reliquos vero ad fidem jurejurando perducendos cenſebat, atque ipſos compulit ut ſacramento ſe aſtringerent fidelitatem ei in imperio conſervaturos eſſe. Multi itaque, tum ut eum colerent, tum etiam quod metuerent, iis quæ poſtulabat conſenſerunt: qui vero faſtidioſe ſtomachabantur, & ſeſe cogi non ſuſtinebant, eos quavis ratione è me-

Pollio & Sameas Phariſæi.

dio tollebat. Volebat etiam Pollionem Phariſæum & Sameam, & complures eorum qui illos frequentabant, ad jurandum cogere: ſed illi in eam rem non conſenſerunt; neq; tamen,

Ἀγρίππα, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, Καῖσαρ μὲν ὀλίγα μετ' Ἀγρίππαν Ἡρῴδου προετίμησεν, Ἀγρίππας δὲ μετὰ Καίσαρα [a] πρῶτον ἀπέδειξε φιλίας τόπον Ἡρῴδῃ. τοιαύτης δὲ ἐγκράτειας, τῷ μὲν ἀδελφῷ Φερώρᾳ παρὰ Καίσαρος ᾐτήσατο τετραρχίαν, αὐτὸς δὲ τοσούτους ἐκ τῆς βασιλείας προσόδου ἐκατὸν ταλάντων, ὡς, [b] εἰ καί τι πάθοι, τὰ κατ' ἐκεῖνον ἀσφαλῶς ἔχῃ, καὶ μὴ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κρατεῖν. Καίσαρα δ' ὅτι θαλάττης προπέμψας, ὡς ἐπανῆκεν, ἐν τῇ Ζηνοδώρου πεδιάδι λέξαντα αὐτοῦ ναὸν ἐγείρῃ πέτρας λευκῆς, πλησίον δὲ [c] Πανίου καλουμένου. [d] σπήλαιον δέ ὄρει πρόκειταί ἐστιν, ὑπὸ αὐτῷ δὲ γῆς ὀλίσθημα, καὶ βάθος ἀπέρρωγος [e] ἄφατον, ὕδατος ἀκινήτου πλέον· καθύπερθεν δ' ὄρος παμμέγεθες, ὑπὸ δὲ τὸ σπήλαιον ἀναπέλλουσιν αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ. τοῦτον ἐπισημότατον ὄντα τὸν τόπον, καὶ τῷ ναῷ προσεκόσμησεν, ὃν ἀφιέρωσε Καίσαρι.

δ'. Τότε μὲν τὸ τρίτον μέρος ἀφῆκε τῶν φόρων τοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ, προφάσιν μὲν ὡς ἀναλάβοιεν ἐκ τῆς ἀφορίας, ὃ δὲ πλέον ἀνακλώμενος ἔχθρας δυσμενεῖς. κατὰ γὰρ τὴν ἐξεργασίαν τούτων ἐπῆνδρυμεῖτο, ὡς ἂν λυομένης αὐτοῖς τῆς εὐσεβείας, μᾶλλον πιπτόντων τῶν ἐθῶν, χαλεπῶς ἔφερον. [f] ὁ λόγος δὲ πάντων ἐγίνετο παροξυνομένων ἀεὶ καὶ ταραττομένων. ὁ δὲ μὴ τοῦτον πολλὴν ἐποιεῖτο ἐπιμέλειαν ἐπῆγεν, ἀφαιρούμενος μὲν τὰς εὐκαιρίας, ἐπιτείνων δ' ἀεὶ γινομένους τοὺς πόνους, ὡς δ' ὅτε σύνοδος ἐφικνεῖτο τοῖς περὶ τὴν πόλιν, ὅτε κοινωνία τροφῆς καὶ διαίτης, ἀλλ' ἐτετήρητο πάντα. καὶ χαλεπαὶ τῶν φαρισαίων ἦσαν αἱ κολάσεις· πολλοί τε καὶ φανερῶς καὶ λελησόμενοι εἰς τὸ φρόνημα ἀναγόμενοι, τὸν Ἑρκυνίαν, ἐκεῖ διεφθείροντο. καὶ ἐν τῇ πόλει, καὶ ταῖς ὁδοιπορίαις ἦσαν οἱ τοὺς συνιόντας εἰς ταὐτὸν ἐπισκοποῦντες. ἤδη δέ φασιν ὑφ' αὐτὸν ἀμελεῖν τούτου τοὺς μέρους, ἀλλὰ πολλάκις ἰδιώτου σχῆμα λαμβάνοντα καταμίγνυσθαι νύκτωρ εἰς τοὺς ὄχλους, καὶ πεῖραν αὐτοῦ λαμβάνειν [g] ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς λαμβάνει. τοὺς μὲν οὖν παντάπασιν [h] ἐξανδραποδιζομένους, ὡς τὸ μὴ [i] συμπεριφέρεσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι, πάντας ἐπεξῆει τοὺς τρόπους· τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ὅρκοις ἠξίου περὶ τῆς πίστεως ὑπάγεσθαι. καὶ [k] συνηνάγκαζεν αὐτοῖς ἐνίοτε τὸν εὔνοιαν ἢ μὴ διαφυλάξειν ὅτι τῷ ἀρχῇ ὁμολογεῖν. οἱ μὲν οὖν πολλοί, κατὰ θεραπείαν καὶ δίκην, ἔκλον οἷς ἠξίου· τοὺς δὲ φρονήματος μεταποιουμένους καὶ δυσχεραίνοντας, ὅτι τῷ καταναγκάζεσθαι, παντὶ τρόπῳ ἐκποδὼν ἐποιεῖτο. [m] συνέπεσε δὲ καὶ τοὺς περὶ Πολλίωνα τὸν Φαρισαῖον καὶ [n] Σαμέαν, καὶ τῶν ἐκείνοις συνδιατριβόντων τοὺς πλείους ὁμεῖν. οἱ δ' ὅτε συνεχώρησαν, ὑφ' ὁμοίας τοῖς

a Illa πρῶτον ἀπέδειξε φιλίας τόπον Ἡρῴδῃ accepta debemus *Codd. Hen.* & *Busb.* ὑπὸ μὲν Καίσαρος ἐφιλεῖτο μετ' Ἀγρίππαν, ὑπ' Ἀγρίππαν δὲ μετὰ Καίσαρα, lib. 1. de *Bello Jud.* b Sic *Busb.* & *Hen.* εἰ καί τι in *Editis Aliisque.* c Ita in libris omnibus *Joſephi*, tum *Editis* tum *MSS.* & Πάνιον σπήλαιον Πανιάδος *Stephano Byzant.* Juxta *Euſebium* tamen (in *Hiſt. Eccl.* l. 7. c. 17.) & *M. Aurelii* nummum Mediceum Πάνιον ſcribendum. Videſis *Scalig.* in *Euſeb.* p. 157. *Salmaſium* in *Exercitationibus* ad *Solinum* cap. 35. *Noriſium* de *Epocha Syro-Maced.* Diſſ. IV. *Spanhemium* de *Præſt. Num.* Diſſ. IX. *Baſnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 35. & *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 918. d Πανίου ὄρους meminerunt *Euſeb.* & *Philoſtorgius*, nomen tamen hoc nunquam monti tribuit *Joſephus*, nec alii Veterum quod ſciam ulli præter iſtos. Nec eſt quod quis nummum objiciat, qui habet, ΚΑΙC. CEB. ΙΕΡ. ΚΑΙ ΑCΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ. cum illa ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ poſſint æque referri ad ſpecum ac ad montem; cui nomen *Chermon*, ut oſtendit *Relandus* in *Palæſtina S.* p. 324. e Ἄφατον *Hen.* & *Epiphanius*, ut puto. f Καὶ λόγος ὁ πάντων ἐγίνετο *Hen.* & *Vat.* g Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* οἱ ἀεὶ in *Editis Aliisque.* h In *Editis* ἐξανδραποδιζομένους, proculdubio pro ἐξανδραδιζομένους. verum ἐξανδραδίζομένους habent *Busb.* & *Hen.* i Ita *Busb.* & *Hen.* συμπεριφέρεσθαι in *Editis Aliisque.* k Συνηνάγκαζεν *Vat.* l Ἐπὶ τῇ ἀρχῇ *Hen.* & *Busb.* m Ita *MSS.* & *Zonar.* συνέπειθε perperam in *Editis.* n Σαμαίαν *Busb.* & *Hen.* ſicuti p. 661. v. 5. & v. 8. Videſis *Caſaubonum* contra *Baronium* p. 56. *Edit. Lond.* & *J. H. Othonem* in *Hiſtoria Doctorum Miſnicorum.* * *Id eſt*, unam de quatuor regionis partibus.

a Ita

τοῖς ἀρνησαμένοις ἐκολάσθησαν, οὐτε πᾶς ἀφ' ὧν Πολλίωνα τυχόντες. [a] ἀφείθησαν δὲ ταύτης τ ἀνάγκης καὶ οἱ παρ' ἡμῖν Ἐσσαῖοι καλούμενοι. γένος δὲ τοῦτ' ἔστι διαίτῃ χρώμενον τῇ παρ' Ἕλλησιν ὑπὸ Πυθαγόρου καταδεδειγμένῃ. περὶ τούτων μὲν οὖν ἐν ἄλλοις σαφέστερον διέξειμι. τοὺς δὲ Ἐσσηνοὺς ἀφ' οἵας αἰτίας ἐπίμα, μεῖζόν τι φερομένων ἐπ' αὐτοῖς ἢ κατὰ τὴν θνητὴν φύσιν, εἰπεῖν ἄξιον. οὐ γὰρ ἀπρεπὴς ὁ λόγος φανεῖται παρὰ τῆς ἱστορίας γένει, ἀλλοδαπῶν καὶ τὴν ὑπὲρ τούτων ὑπόληψιν.

ε'. Ἦν τις τῶν Ἐσσηνῶν [b] Μανάημος ὄνομα, καὶ τἆλλα κατὰ τὴν περαίρεσιν τοῦ βίου καλοκἀγαθίᾳ [c] μαρτυρόμενος, καὶ προγνώσιν ἐκ Θεοῦ τῶν μελλόντων ἔχων. οὗτος ἔτι παῖδα Ἡρώδην εἰς διδασκάλου φοιτῶντα κατιδὼν, βασιλέα Ἰουδαίων προσηγόρευσεν. ὁ δ' ἀγνοεῖν ἢ καταφρονεῖσθαι νομίζων αὐτὸν, ἀνεμίμνησκεν ἰδιώτης ὤν. Μανάημος δὲ, μειδιάσας ἠρέμα καὶ τύπτων τῇ χειρὶ [d] κατὰ τὸν γλουτὸν, "ἀλλά τοι καὶ "βασιλεύσεις, ἔφη, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐδαιμόνως [e] ἀπάρ- "ξεις, ἠξίωσας γὰρ ἐκ Θεοῦ, καὶ μέμνησο τῶν Μα- "ναήμου πληγῶν, ὥστε καὶ τοῦτό σοι σύμβολον εἶ τῶν "κατὰ τὴν τύχην μεταπτώσεων. ἄριστος γὰρ ὁ τοιοῦτος "λογισμὸς, εἰ δικαιοσύνην ἀγαπήσεις, καὶ πρὸς τὸ Θεὸν "εὐσέβειαν, ὑπιείκειάν τε πρὸς τοὺς πολίτας· ἀλλ' ὃ "δ οἶδά σε τοιοῦτον ἔσεσθαι, τὸ πᾶν ὑπεραίμονος. [g] εὐ- "τυχίᾳ μὲ γὰρ ὅσον οὐκ ἄλλος διοίσεις, καὶ τοὔξῃ δό- "ξης αἰωνίου, λήθην δ' εὐσεβείας ἕξεις καὶ τῆς δικαίας. "Ταῦτα δ' οὐκ ἂν λάθοι [h] τὸ θεῖον ὅτι καταφροφῇ τοῦ "βίου, τὴν ἀντ' αὐτοῦ ὀργὴν [i] ἀποτιμησόμενον." τούτοις αὐτίκα μὲ ἧκιστα τὴν νῦν προσεῖχεν, ἐλπίδι λειπόμενος αὐτοῦ, Ἡρώδης. χρόνου μικροῦ δὲ ἀρθεὶς, ἔως καὶ τῆς βασιλείας καὶ εὐτυχεῖν, εἰς τὸ μεγέθει τῆς ἀρχῆς [k] μεταπέμπει τὸν Μανάημον, καὶ περὶ τοῦ χρόνου πόσον ἄρξει, [l] ἐπυνθάνετο. Μανάημος δὲ, τὸ μὲν σύμπαν οὐκ εἶπεν. ὡς δὲ σιωπῶντος αὐτοῦ, μόνον εἰ δέκα γενήσονται τῆς βασιλείας ἐκείνῃ προσεπύθετο· τοῦ εἴκοσι καὶ τριάκοντα εἰπόντος, ὅσον οὐκ ἐπέθηκε τῷ τέλει τὴν προθεσμίαν. Ἡρώδης δὲ ὑπὸ τούτοις ἀρεσθεὶς, τόν τε Μανάημον ἀφῆκε δεξιωσάμενος, καὶ πάντας ἀπ' ἐκείνου τοὺς Ἐσσηνοὺς τιμῇ διετέλει. ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ παράδοξα, δηλώσαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἠξιώσαμεν, καὶ περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐμφῆναι, διότι πολλοὶ ἀφ' τοιούτων ὑπὸ καλοκἀγαθίας καὶ τῆς τῶν θείων ἐμπειρίας ἠξιώνται.

ut cæteri qui juramentum detrectarunt, pœnas luerunt, illo eorum rationem habente propter Pollionem. Ab hac eadem necessitate excepti fuerunt etiam qui Essæi appellantur. isti autem sunt genus hominum qui simili vitæ instituto utuntur ac Græcorum Pythagoræi. Et quidem de illis planius & apertius alibi verba feci. De Essenis vero, quamobrem magis iis tribuit quam mortalis fert natura, jam dicere convenit. non enim ab historica narratione alienus videbitur hujusmodi sermo; præsertim cum ostendat, quam de istis opinionem homines habuerint.

Essæi Pythagoricis similes.

5. Erat Essenorum quidam nomine Manahemus, præter alia in vitæ instituto ob morum honestatem bene audiens, & qui futura divino instinctu prævideret. Hic conspicatus aliquando Herodem, puerum adhuc, in ludum literarium commeantem, dixit regem fore Judæorum. Et Herodes, illum aut sui notitiam non habere aut jocari arbitratus, submonuit *eum*, se privatum esse. At Manahemus, leniter subridens, & ei nates manu feriens, "Atqui & "regnabis, inquit, & imperium (à Deo quippe "dignus habitus) feliciter auspicaberis: & "memento ictuum Manahemi, ut hoc tibi sit "indicium mutationum fortunæ. Optima enim "erit hujusmodi cogitatio, si justitiam & pieta- "tem erga Deum amaveris, & erga cives cle- "mentiam: verum ego, totius rei gnarus, scio "te non talem futurum. Vitam enim fortu- "natam tu quidem, si quisquam alius, ages, "& laudem tibi paries æternam, sed pietatis "& justitiæ oblivionem capies. Hæc autem "Deum sane non latebunt, dum sub vitæ tuæ "finem de te pœnas ob ista sumet." His verbis mentem protinus minime adhibuit Herodes, quod ejus rei spem nullam haberet. sed postquam paulatim ad regnum, & quidem fortunatum, evectus est, in ipso imperii vigore Manahemum accersit, & ex eo quamdiu regnaturus esset quærebat. Manahemus vero omnino quidem nihil dicit: sed eo tacente quærebat Herodes duntaxat, an decem annorum futurum esset regnum: ad quod ille respondit, etiam viginti aut etiam triginta, & vitæ nullum certum finem præstituit. Herodes vero etiam hisce contentus, & Manahemum dextra ei data dimisit, ac deinceps Essenos omnes habuit in honore. Atque hæc quidem, licet fidem pene superant, nobis tamen visum est lectoribus indicare, & de nostris id palam facere, quod multi illorum in hujusmodi rebus propter vitæ honestatem honorati erant rerum divinarum peritia.

Manahemus Essenus, vates.

Quare Essenos in honore habuit Herodes.

ιδ'. ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Ἡρώδης τὸν ναὸν μετεσκεύασε, καὶ πρὸς ὕψος ἄρας μείζονα καὶ ἀξιοπρεπέστερον ἐξεπίλεσε· καὶ περὶ τῆς βάρεως, ἣν Ἀντωνίαν ἐκάλεσεν.

CAP. XI. XIV.

Quomodo Herodes templum in aliam formam mutavit, atq; altius & magnificentius exstruxit: deque turri, quam Antoniam vocavit.

ΤΟτε γοῦν [m] ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἡρώδου βασιλείας [n] γενομένου ἐναύτῳ, μετὰ τὰς προφημένας πράξεις, ἔρ-

TUnc igitur decimo octavo regni Herodis anno, post ea facta quæ superius dicta sunt, arduum opus aggressus

a Ita in *MSS.* ἀφίησιν in *Editis.* *b* Hunc illum Manahemum esse ajunt, cujus meminit Autor *Juchasin*, tanquam collegæ ipsius *Hillelis*, antequam ei accesserat *Schamajas*. Vide *Juchasin*, fol. 19. *c* Μαρτυρόμενος *Busb.* & *Vat.* Vide *Priceum* ad *Act.* c. 6. v. 3. *d* Κατὰ τῶν γλουτῶν *Busb.* & *Hen.* *e* Ἀπάξεις *Busb.* & *Vat.* *f* Sic è *MSS.* ἄξιωσιν in *Editis.* *g* Εὐτυχίας *Busb.* & *Hen.* *h* Τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ κατ. *Busb.* & *Hen.* *i* Ἀποτιμησόμενος *Busb.* & *Hen.* *k* Μεταπεμπτὸν *Busb. Hen.* & *Vat.* μεταπαλιτὸν *Zonar.* *l* Διεπυνθάνετο *Hen.* & *Vat.* *m* Sc. postquam Herodes regnum adierat, captis Hierosolymis, ut dicit *Casaub.* quem videsis in *Exercit.* XIII. contra *Baronium*, n. 22. & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Joan.* c. 3. v. 20. *n* Non de ineunte sed

De templo Hierosolymitano instaurando cogitat Herodes.

greſſus eſt, *ſcilicet* ut Dei templum ſua opera ædificatum iret, eique ampliorem ambitum daret, & in altitudinem magnificentiſſimam erigeret; cogitans fore id omnibus quæ unquam feciſſet præclarius, ſicuti erat, ſi illud perficere ei contigerit, atque futurum ad ſempiternam ſui memoriam. Verum cum populum *ad hoc* minus paratum eſſe intelligeret, neque facilem habiturum eſſe ad rem tantæ magnitudinis aggrediendam, in animum induxit prius eos oratione præparare, ac deinde toti operi manum admovere; cumque illos convocaſſet, verba fecit in hunc modum. "De aliis "quidem ex quo regnare cœpi à me factis, "viri populares, nihil neceſſe mihi dicere ar- "bitror, quanquam ita comparata fuerint, ut "vobis plus ſecuritatis quam mihimet orna- "menti attulerint. Nam cum in rebus diffi- "cillimis neque ea neglexerim quæ ad veſtras "neceſſitates levandas facerent, neque in iis "quæ ædificavi ſtuduerim ut ipſe magis quam "vos omnes ab injuriis ſarti tecti eſſetis, mi- "himet perſuadeo quod Dei voluntate Judæo- "rum gentem ad eam, quam nunquam antea "habuerunt, felicitatem perduxerim. Cæte- "rum, *ut dixi*, ſigillatim omnia, quæ per pro- "vinciam perfecimus, quotq; urbes in ea & re- "gione ei contributa excitando genus veſtrum "maximis ornamentis auximus, vobis com- "memorare, qui ea probe noſtis, ſupervaca- "neum mihi videtur. Quod autem in præſen- "tia mihi in animo eſt aggredi, id omnium "pientiſſimum, vobiſque pulcherrimum fore "nunc *paucis* oſtendam. Fuit quidem tem- "plum hoc ſummo Deo à parentibus noſtris "ædificatum, cum à Babylone revertiſſent. Ve- "rum ei ad altitudinem deſunt cubiti ſexagin- *Solomonis templi altitudo.* "ta: tanto enim altius erat primum illud à "Solomone conſtructum. nemo tamen negli- "gentiam pietatis noſtrorum parentum accu- "ſet. nam per illos non ſtetit, quo minus hoc "magnitudine prius adæquaret: ſed Cyrus & "Darius Hyſtaſpis filius hunc ædificii modum "præſcripſerunt; quibus illi ſubjecti, eorum- "que filiis, & poſt illos Macedonibus, facul- "tatem non habuerunt *primum *hoc* pieta- "tis *illorum* exemplar ad eandem magnitu- "dinem perducendi. Quoniam vero nunc ego "quidem Dei beneficio regnum adeptus ſum, "& longa pace fruor, & divitiis affluo, & ma- "gnis reditibus abundo: quodque maximum "eſt, cum Romanis, omnium (ut ita loquar) "dominis, in amicitia ſum & gratia, operam "dabo, ut, id quod neceſſitate & ſuperiorum "temporum ſervitute omiſſum eſt reſarciendo, "perfectam Deo, pro illius in me beneficiis, "hujuſce regni pietatem reddam.

Herodis concio ad populum.

Populus mœſtus & ſolicitus, ne Herodes opus ni-

2. Et quidem Herodes hæc verba habuit: multi vero ſermone ejus attoniti ſunt, quod præter opinionem accidebat: &, quia incredi-

γον οὐ τὸ τυχὸν ἐπιβάλετο, καὶ νεὼν τοῦ Θεοῦ [a]δι' αὐτῶ [b]κατασκευάσαθαι, μείζω τε καὶ ἐλάττονα, καὶ τοὺς ὕψους ἀξιοπρεπέστατον ἐγείρειν, ἡγούμενον ἅπαντων εἰσῆ τῶ [c]πεπραγμένων ὑπερτέρων, ὥσπερ ἦν, ἐκτελεσθήσεσθαι τοῦτο, καὶ τοῖς αἰῶνιον μνήμην ἀρκέσειν. Οὐκ ἕτοιμον δὲ τὸ πλῆθος ὑπέλαμβανεν, οὐδὲ ῥᾴδιον ἔσεσθαι τοῖς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀξίου λόγου προκαταρτύσασθαι ἐγχειρῆσαι τῷ παντὶ, καὶ συγκαλέσας αὐτοὺς ἔλεγε τοιάδε. "Τὰ μὲν ἄλλα μοι τῶν κατὰ τὴν "βασιλείαν πεπραγμάτων, ἄνδρες ὁμόφυλοι, οὐδενὸς "ὑπολαμβάνω λέγειν, καί τοι τοῦτον ἐγίνετο "τρόπον, ὡς ἐλάττω μὲν ἐμοὶ [d]ἀπ' αὐτῶν κό- "σμον, πλείω δὲ ὑμῖν τὴν ἀσφάλειαν φέρειν. ὅτε "γὰρ οὐ τοῖς δυσχερεστάτοις ἀμελήσας τῶν εἰς τὰς "ὑμετέρας χρείας ἀφαιρεῖσθαι, ὅτι οὐ τοῖς κατα- "σκευάσμασιν ἐπιτηδείους ἐμαυτῷ μᾶλλον ἢ καὶ πᾶ- "σιν ὑμῖν τὸ ἀπαραίτητον, οἶμαι σὺν [e]τῇ τοῦ Θεοῦ βου- "λήσει, τοῖς εὐδαιμονίαν ὅσον οὔπω τοῖς ἄλλοις ἀγαθὸ- "ναι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος. τὰ μὲν οὖν κατὰ μέρος "ἐξηνεγκάθεντα τοῖ τὴν χώραν καὶ πόλεις, ὅσας οὐ "αὐτῇ καὶ τοῖς ἐπιτήδειοι ἐγείραντες κόσμῳ τῷ κεκ- "λῆσθαι, τὸ γένος [f]ὑμῶν ἠξήσαμεν, πεπραγμένα μοι δο- "κῶ λέγειν εἰδόσι. τὸ δὲ τῆς ἐπιχειρήσεως, [g]ἣν νῦν "ἐπιχειρεῖν βούλομαι, παντὸς εὐσεβέστατον καὶ κάλλι- "στον ἐφ' ἡμῶν γενέσθαι νεῶ σαφανῆ. τὸν γὰρ ναὸν τὸν "τον φκοδόμησαν μὲν τῷ μεγίστῳ Θεῷ πατέρες ἡμέτε- "ρων, μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος [h]ἀνάστασιν. οἰδεῖ δ' "αὐτῷ πρὸς τὸ μέγεθος εἰς ὕψος [i]ἑξήκοντα πή- "χεις· τοσοῦτον γὰρ ὑπερεῖχεν ὁ πρῶτος ἐκεῖνος "ὃν Σολομὼν ἀνῳκοδόμησε. καὶ μηδεὶς [k]ἀμέλειαν εὐ- "σεβείας τοῖς πατράσι καταγνώτω. γέγονε γὰρ ὑπ' "ἐκείνοις ἐλαττον ὁ ναός· ἀλλὰ ταῦτα καὶ Κῦρος "καὶ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, τοῦ μέτρου τῆς δομήσεως "ἔδοσαν, οἷς ἐκεῖνοι καὶ τοῖς ἐκγόνοις δουλεύσαντες, "καὶ μετ' ἐκείνους Μακεδόσιν, οὐκ ἔσχον εὐκαιρίαν τὸ "πρῶτον τῆς εὐσεβείας ἀρχέτυπον εἰς ταὐτὸν ἀναγα- "γεῖν μέγεθος. [l]ἐπειδὴ δὲ νῦν ἐγὼ μὲ ἀρχῶ Θεοῦ βου- "λήσει, πρέσεσι δὲ καὶ μάχαις ἐφίπτω, καὶ κτῆσιν χρη- "μάτων, καὶ μέγεθος προσόδων, τὸ δὲ μέγιστον, φί- "λοι καὶ δι' εὐνοίας ἃ πάντων εἰς ἔπος εἰκὸς πρά- "τοιτος Ῥωμαίοις, συμφέσομαι, τὸ παραμεληθὲν ἀνά- "γκῃ καὶ δουλείᾳ τοῦ πρόσθεν χρόνου διορθούμενος, "τελείαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ τὴν αὐθ' ἁπ ἔτυχον τῆσ- "δε τῆς βασιλείας εὐσέβειαν.

β'. Ὁ μὲ Ἡρώδης ταῦτ' εἶπεν, [m]ἐξέπληττε δὲ τοὺς πολλοὺς ὁ λόγος παρὰ δόξαν ἐμπεσών· καὶ τὸ μὲν τῆ ἐλπίδος

sed adulto jam Herodis anno XVIII capiendum eſſe *Joſephum*, oſtendit *Baſnagius*, tom. I. p. 66. a Δι' αὐτῶ, id eſt δι' αὐτοῦ, vel δι' ἑαυτῶ. Verum δι' αὐτῶ non agnoſcunt *Bunb.* & *Epiphan.* † νεὼν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν legit *Hen.* b Ita *MSS.* κατασκευάσθαι in *Editis.* κατασκευάζωζ legit *Montacutius.* Exercit. 10. §. 6. *Hardouinus* (in *Nummis Herodiadum*, p. 336) *Joſephi* hiſtoriam de inſtaurato ab Herode templo in auguſtiorem formam mendacii inſimulat: ſed fruſtra; quod oſtenderunt viri ſummi, *Caſaubonus*, c. *Baron.* n. 22. *Simſonus* ad A.M. 3987. & *Torniellus* ad A.M. 4032. Vide infra ad p. 701. v. 13. c Πεπραγμένων *Gen.* perperam. d Τὸν ἀπαίτων τόπον *ſolus Hen.* e Illud τῇ è *Codd. Hen.* & *Vat.* f Ἡμῶν *Hen.* & *Vat. Interpr.* Vide *Caſaubonum* contra *Baronium*, p. 32. *Edit. Lond.* g Ἣν νῦν ἐπιχειρεῖν ἐπιθυμοῦμεν *Hen.* h Ἐκπώσεως *Hen.* quod pro interpretamento habeo. i Ἑπτὰ *Bunb.* & *Vat.* errore orto ex ſimilitudine inter ξ' & ζ' in *MSS.* k Ita cum *Hen. Vat.* & *Epiphan.* ἀμέλειαν in *cæteris.* l Sic *Hen.* ἐπειδὴ γὲ in *Editis.* m Ἐξέπληξε *Bunb.* & *Hen.* &c. ut πῦ ante τὸ πρῶτον ſubintelligatur.

* *Vel*, ad eandem cum primo pietatis exemplari magnitudinem

a Sic

ἐλπίδος ἄπιστον ὂν ἐπήγοντο αὐτούς. ἠθυμούντων δὲ, μὴ φθάσας κωλῦσαι ὃ πᾶν ἔργον ἦν ἐξαφανίσῃ τοῖς τέλος ἀγαγεῖν ἢ προαίρεσιν· ὅπου κίνδυνος αὐτοῖς μείζων ἐφαίνετο, καὶ δυσεγχείρητον εἶδεν ὁ μέγεθος τῆς ἐπιβολῆς. ὅτου δ' αὐτοῖς ἀγνοουμένου, παρεθάρρυνεν ὁ βασιλεὺς, ἢ πρότερον κατηφήσαν φάμενος τοὺς νεὼν ἢ πάντων [a] αὐτῷ τῶν εἰς τὴν σωτήλωσιν παρασκευασμένων. καὶ ταῦτα προεῖπεν ἦν ἐψεύσατο. χιλίας γὰρ [b] ὑπερπέμψας ἁμάξας, αἳ βαστάσουσι τοὺς λίθους, ἐργάτας δὲ μυρίους τοὺς ἐμπειροτάτους ἐπιλεξάμενος, καὶ ἱερεῖσι τοῖς ἀριθμὸν χιλίοις [c] ἱερατικὰς ἀμπισάμενος στολὰς, καὶ τοὺς μὲν [d] διδάξας οἰκοδόμους, ἑτέρους δὲ τέκτονας, ἥπερ ἐστὶ κατασκευῆς, ἀπάντων αὐτῷ προθύμως προσβεβλημένων.

γ'. [e] Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους, καὶ καταβαλόμενος ἑτέρους, ἐπ' αὐτοῖς τὸν ναὸν ἤγαγε, μῆκος μὲν ἑκατὸν ὀργυιῶν πηχῶν, τὸ δ' ὕψος εἴκοσι πηχῶν, ὃς ἐν χρόνῳ [f] συνιζήσαντων τῶν θεμελίων ὑπέβη. καὶ τοῦτο μὲν [g] ἦν τοῖς Νέρωνος καιροῖς ἐπεγείρειν ἐγνώκειμεν. ᾠκοδομήθη δὲ ὁ ναὸς, ἐκ λίθων μὲν, λευκῶν τε καὶ [h] κραταιῶν, τὸ μέγεθος ἑκάστων πηχῶν πέντε καὶ εἴκοσι [i] πήχεις ὄντι μῆκος, ὀκτὼ δὲ ὕψος, εὖρος δὲ πηχῶν δώδεκα. καὶ παντὸς αὖ καθ' ὁτιοῦν καὶ τῆς [k] βασιλικῆς στοᾶς τὸ μὲν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταπεινότατον, ὑψηλότατον δὲ ὁ μεσαίτατος, ὡς πλείοσιν ἐκ πολλῶν σταδίων εἶναι τοῖς τὴν χώραν νεμομένοις, μᾶλλον δ' εἴ τινες [l] κατ' ἐναντίον οἰκοῖεν ἢ προσίοντες τύχοιεν. [m] θύραι δὲ ὅσαι τοῖς εἰσόδοις σὺν τοῖς ὑπερθυρίοις, ἴσον ἐχούσας τῷ ναῷ, ποικίλοις ἐμπετάσμασι κατεκόσμουν, τὰ μὲν ἄλλα [n] ἁλουργέσι, κίονας δ' [o] ἐνυφασμένους. καθύπερθεν δ' αὐτῶν [p] ἦν τὸ τοῖς διηγήμασιν, ἄμπελος· [q] διετέτατο χρυσῆ, τοὺς βότρυς [r] ἀπεφημένους ἔχουσα· θαῦμα καὶ τῷ μεγέθους καὶ τῆς τέχνης τοῖς ἰδοῦσιν, ᾗ οὐ πολυτελείᾳ τῆς ὕλης τὸ κατασκευασθὲν ἦν. περιελάμβανε δὲ καὶ στοὰς μείζονας [s] τοῦ ναοῦ ἁπάσας, τοῖς τῷ ἀναλογίαν ὑπερπίπτουσι, καὶ τὰς δαπάνας τῶν περὶ ὑπερβαλλόμενος, ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐδόκει ὑπερκοσμηκέναι [t] ναόν. [u] ἄμφω δ' ἦσαν μεγάλου τείχους, αὐτὸ δὲ τὸ τεῖχος ἦρτο μέγιστον ἀνθρώπων ἀκοαῖς. λόφου γὰρ πετρώδους, ἀνάντης, πρέμα τοῖς ἑῴοις μέρεσι τῆς πόλεως [x] ὑπερκύψαντος ὑπὸ τῷ κορυφῇ ἄκρᾳ. τοῦτον [y] ὁ θεῖος ἡμῶν βασιλεὺς Σολομὼν, κατ' ὑπερφυοῦς τοῦ Θεοῦ, μεγάλαις ἐργασίαις ἀπετείχισεν

bile minimeque ſperandum dicere putabatur, nihil animis attollebantur. ſed anxii erant & ſoliciti, ne ſi totum opus jam diſſolveret, non ſatis opum haberet ad perficiendum quod propoſuerit: atque in majus illis creſcebat periculum, & augeri viſa eſt rei difficultas ex incœpti magnitudine. Cum autem ita affecti eſſent, rex eos confirmabat, dicens, non ſe prius templum diruturum, quam omnia, quæ ad id abſolvendum pertinerent, præparaſſet. Atque hæc præfatus, fidem firmavit. Nam cum mille carros ad vehendos lapides comparaſſet, & decem peritiſſimorum opificum millia delegiſſet, & mercatus mille ſacerdotibus veſtes ſacerdotales, eos partim lapides partim ligna fabricare docuiſſet, opus aggreſſus eſt, omnibus diligenter præparatis. *his arduum & impedimum aggredebatur.*

3. Sublatis autem veteribus fundamentis, & jactis aliis, templum ſuper eis erexit in longitudinem cubitorum centum, in altitudinem totidem & viginti amplius, *qui viginti aliquanto poſt conſidentibus fundamentis retro ceſſerunt. atque hoc, *quicquid erat*, attollere decreveramus Neronis temporibus. Ædificatum autem eſt templum ex lapidibus candidis & firmis; & ſingulorum magnitudo erat in longum ad cubitos circiter quinque & viginti, in altitudinem octo, in latitudinem vero circiter duodecim. Eratque totum templum (quemadmodum & regia porticus) utraque parte depreſſius, medio vero editius, adeo ut à multis ſtadiis regionis incolis conſpicuum eſſet, maxime ſi qui ex adverſo habitarent aut eò acederent. Fores in ingreſſu cum ſuperliminaribus, ipſi fano æquales, aulæis multicoloribus ornatas habebat, quibus erant & flores purpurei & columnæ intextæ. At † ſupra hæc ſub muri coronulis vitis expanſa erat aurea, cum racemis ex illa ſublime pendentibus; eâ quaſi materiæ profuſione facta, ut aſpicientibus tam magnitudine quam arte ſtuporem incuteret. Quin & templo univerſo circumdedit porticus ingentes, proportionis rationem habentes, & ſumptibus majores ſuperans, ut nec quiſquam alius videretur ita templum exornaſſe. Ambæ autem magno innitebantur muro: ipſe vero murus opus omnium quæ homines auditu acceperunt maximum. Collis erat petroſus, arduus, ad orientale urbis latus ſenſim ac leniter reſupinatus uſque ad ſummum ejus faſtigium. Hunc *collem* Solomon, qui primus in nos regnavit, ſuperne ad verticem muro circumduxit, *Templi ab Herode inſtaurati & exſtructi deſcriptio.* *Vitis aurea.*

a Sic *Bud.* & *Hen.* αὐτῷ in *reliquis*. b Ita *MSS.* ὑπερπίπτους perperam in *Editis*, ut & mox περιελαμβανε. c Videſis *Seldenum*, lib. 3. de *Synedriis*, c. XI. p. 172, 173. d Vocem διδάξας in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſed & quoſdam cæmentarios, alios autem fabros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur.* Επιτάξας οἰκοδόμους legendum eſſe conjicit *Montacutius* in *Originibus Eccl.* p. 49. & κατασκόπους οἰκ. in *Antidiatriba* p. 247. Verum licet utrumque ferri poſſit, (aut διανέξας ex conjectura *Cotelerii* in *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 545.) vox οἰκοδόμους repugnat *Joſepho*, qui poſtea dicit ὃ δὴ ναῶν ἅπαν ἱερέων οἰκοδομήτορες. e Templum (ut ait *Grotius*, lib. 5. de *Ver. Chriſt. Rel.*) non ex ruinis reſuſcitatum fuit, ſed paulatim per partes innovatum: qualis mutatio facit idem templum appellari. Non aliud erat templum dicit *Scaliger* (l. 6. de *Emend. T.* p. 500.) quia οἰκοδόμησις & continuatio ſacrificii facit ut unum idemque templum habeatur. f Ita in *MSS.* συνζυσάντων perperam in *Editis*. Hanc rem pro impoſſibili habet *Villalpandus* ad *Ezech.* tom 2. p. 577. g Vide lib 20. c. 8. & *Torniellum* ad A. M. 4082. n. 7. 8. & *Uſſerium* ad A. M. 3987. h Κραταιῶν *Hen.* & *Bud.* i Ita *Bud.* & *Hen.* πηχῶν in *cæteris* k Βασιλικὴς *Hen. Vat.* & *Gall.* l Κατ' ἐναντίον dicit, ut orientalem plagam deſignet. *L'Empereur* de *Menſuris Templi.* m Cum hæc dicit (inquit *L'Empereur*) non exteriorem, ſed interiorem portam, quæ ad ſanum ducebat, intelligi vult. n Ita *Hen.* ἁλυργέσι *Gall.* ἁλυργοῦσι in *Editis Aliiſque.* o Ἐνυφασμένους *Hen.* & *Vat.* p Ita lego cum *Seldeno*, (lib. 2. de *Jure Naturæ & Gentium*, c. 8. p. 234.) probante *Petito* in *Animadv.* tom. 4. p. 134. ὑπὸ τοῖς περιχώμασι in *Græcis* omnibus. in verſione *Epiphanii* omittuntur. q Διετέτατο *Hen.* r Ita *Vat.* βότρυας ἀπημαγμένους *Hen.* βοτρυς ἀπημαγμένους in *Editis Aliiſque.* Εἶχε δὲ ἡ τῶ οἴκῳ πύλη τὴν τοῖς χρυσᾶς ὑπὲρ αὐτὴν ἀμπέλους, ἀφ' ἧς βότρυς ἀνδρομένους κρεμάμενοι, l. 1. de *Bello*, c. 6. s Eſt qui hic diſtinguit, τὸν ναὸν, ἅπαντα περὶ τὸν ναὸν. t Videtur eſſe Elliplis præpoſitionis ἐπὶ, ut ſit ἄμφω δ' ἦσαν ἐπὶ μεγάλου τείχους. u Ita *Baſ.* & *MSS.* ὑποτιθέμενος perperam *Gen.* x Primus *ſcilicet* è ſtirpe Davidica. alibi etiam Solomonem primum ponit in ſerie Regum. Dicit (l. 20. c. 8.) opus fuiſſe Solomonis, τῷ αὐτῷ δεσμαίνει τὸ σύμπαν ἱερὸν, & (lib. 6. de *Bello Jud.* c. 6.) τῷ Σολομῶνος βασιλείᾳ, ὃς καὶ τὸν ναὸν ἔκτισεν. * Verſio noſtra & ſenſus poſtulat ut ſit elliplis vocis κατὰ ante ὅς. integre enim κατ' ὃς ὑπέβη. * *Id eſt*, in fronte ſupra fores, *ut explicat Seldenus.*

Ingens opus Solomonis.

cumduxit, Dei *ipsius* instinctu: immo & inferne, à radicibus *ejus* incipiens, quibus ad libem circumjecta est vallis admodum depressa, *eundem* vallavit saxis grandibus plumbo inter se vinctis, semper aliquid spatii intus concludens, & alte progrediens, adeo ut immanis esset magnitudo pariter ac profunditas structuræ, forma quadrangulari factæ, ut vastitas quidem lapidum à fronte quoad superficiem in conspectum veniret, interiora vero ferro firmata compagines in omne ævum indivulsas haberent. Opere ita continuato ut summitati collis jungeretur, cum verticem illius aliquantulum lævigasset & cavitates intra murum comprehensas repleviſſet, superficiei partibus quæ forte eminerent totum æquavit & ad planum redegit. Atq; universum hoc septum erat, quatuor stadiorum in circuitu, unoquoque *angulo in longitudinem stadium complectente. interius deinde ipsum verticem ambit alius murus lapideus, ad orientale quidem latus duplicem sustinens porticum pari cum muro longitudine, spectantem ad januas templi, quod ad medium ejus constitit. Hanc multi priorum regum adornaverant. Porro circa templum undique

Spolia Barbarica.

fixa erant spolia peregrinarum gentium, atque ea omnia rex Herodes dedicavit, additis etiam quæ ab Arabibus ipse reportarat.

Turris Antonia.

4. Ad septentrionale autem *septi* latus arx constructa erat quadrata, bene munita atque egregie firma. Hanc qui Herodem antecesserunt, Asamonæo prognati, reges & sacerdotes, ædificarunt, & Barim appellarunt, ut ibi stola sacerdotalis illis reponeretur, quam ipse pontifex, duntaxat cum erat facienda res divina, induere solebat. Hanc stolam rex Herodes eo in loco custodivit, & post ejus obitum fuit in potestate Romanorum, usque ad tempora Tiberii Cæsaris. Sub eo Vitellius Syriæ prætor, cum Hierosolyma venisset, & à populo honorificentissime exceptus fuisset, volens eis gratiam referre, ipse, quoniam obsecrarunt ut *sacra* stola illis in potestatem permitteretur, hac de re scripsit ad Tiberium Cæsarem, atque ille eam concessit *eis*: mansitque penes Judæos stolæ sacerdotalis potestas usque ad decessum regis Agrippæ. Post eum Cassius Longinus, qui tum Syriam administrabat, & Cuspius Fadus, Judææ procurator, Judæis imperarunt, ut stolam ponerent in Antonia: debere enim Romanos eam penes se habere, sicut antea. Quamobrem Judæi legatos ad Claudium Cæsarem miserunt, eam rem deprecaturos. Qui cum Romam perveniſſent, juvenis rex Agrippa, qui tum illic erat, perfecit suo rogatu apud imperatorem ut eam illis potestatem traderet, hoc ipso Vitellio in mandatis dato, Syriæ *tunc* prætori. Antea erat sub sigillo pontificis & *sacri* ærarii quæstorum: & pridie festorum ibant quæstores ad præfectum Romani præsidii, & agnito suo sigillo eam auferebant. deinde rur-

Stola pontificalis ubi custodita.

Cassius Longinus Syriæ præses.

Cuspius Fadus Judææ procurator.

Judæorum legatio ad Claudium Cæsarem.

Vitellius Syriæ præses.

[a] ἄνωθεν τὰ περὶ τὸν ἄκρον, ἀπετείχιζε δὲ κάτωθεν [b] ὑπὸ τὴν ῥίζης ἀρχόμενος, ἣν βαθεῖα περιθὲς φάραγξ, κατὰ λίβα τοῖς πέτραις μολίβδῳ δεδεμένοις πρὸς ἀλλήλας ἐπολαμβάνων [c] ἀπὸ δὲ ἕως χώρας, καὶ προβαίνων εἰς βάθος, ὡς ἄπορον εἶναι τὸ τοῦτο μέγεθος τῆς [d] οἰκοδομίας καὶ τὸ ὕψος τελεωθὲν γενόμενος, ὡς τὰ μὲν μεγέθη τῶν λίθων ἀπὸ μετώπου κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ὁρᾶσθαι, τὰ δ' ἔνδοθεν σιδήρῳ διασφαλισμένα στενέχειν τοῖς ἁρμοῖς ἀκινήτους ἐν παντὶ χρόνῳ. ἡ δ' ἐργασία ὅπου συναπτοῦσα εἰς ἄκρον τὸ λόφου, [e] ἀπεργασάμενος αὐτὸν τὸν κορυφὴν, καὶ τὰ κοῖλα τοῦ περὶ ὃ τεῖχος ἐμπλήσας, ἰσόπεδον τοῖς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τὸν ἄνω καὶ λεῖον ἐποίησε. τοῦτο δὲ ἦν τὸ πᾶν περίβολον, τετράγωνα σταδίων ἐχόντων κύκλον, ἑκάστης γωνίας στάδιον μῆκος ἐπιλαμβάνουσης. ἐνδοτέρω δὲ τούτου καὶ παρ' αὐτὸν τὸν ἄκρον ἄλλο τεῖχος ἄνω λίθινον περιῆν, κατὰ μὲν ἑῴαν ῥάχιν, ἰσομήκη τῷ τείχει σταὶν ἔχων διπλοῦν, ἐν μέσῳ δ' νεὼ τετυχηκότος, ἀφορῶσαν εἰς τὰς θύρας αὐτοῦ. ταύτην πολλοὶ βασιλεῖς οἱ πρόσθεν κατεσκεύασαν. ἔν δ' ἱερῷ παντὸς ἦν ἐν κύκλῳ πεπηγμένα σκῦλα βαρβαρικά, ἃ ταῦτα πάντα βασιλεὺς Ἡρῴδης ἀνέθηκε, προσθεὶς ὅσα καὶ τῶν Ἀράβων ἔλαβεν.

δ'. Κατὰ δὲ τὸν βόρειον πλευράν, ἀκρόπολις ἐγγώνιος εὐρυχὴς ἐτετείχιστο, διάφορος ὀχυρότητι. ταύτην οἱ πρὸ Ἡρῴδου τοῦ [f] Ἀσαμωναίων γένους βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς ᾠκοδόμησαν, καὶ Βάριν ἐκάλεσαν, ὡς ἐκεῖ τὴν ἱερατικὴν αὐτοῖς ἐπισκευὴν στολὴν, [g] ἣν ὅταν δέῃ θύειν, τότε μόνον ὁ ἀρχιερεὺς ἀμφιέννυται. [h] ταύτην ὁ βασιλεὺς Ἡρῴδης ἐφύλαξεν ἐν ᾧ τόπῳ, καὶ μέχρι τῆς ἐκείνου τελευτῆς [i] ὑπὸ Ῥωμαίοις ἦν, μέχρι τοῦ Τιβερίου Καίσαρος χρόνων. ἐπὶ τούτου δὲ Οὐιτέλλιος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν, ἐπιδημήσας τοῖς Ἱεροσολύμοις, δεξαμένου τοῦ πλήθους αὐτὸν λαμπρότατα πάνυ, θέλων αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς εὐπραγήμασιν ἀμείψασθαι, ἐπεὶ παρεκάλεσε τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, ἔγραψε περὶ τούτων Τιβερίῳ Καίσαρι, κἀκεῖνος ἐπέτρεψε· καὶ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία [k] τῆς ἱερατικῆς στολῆς τοῖς Ἰουδαίοις, μέχρι ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας. μετὰ τοῦτον δὲ Κάσσιος Λογγῖνος, ὁ τὴν Συρίαν τότε διοικῶν, καὶ Κύσπιος Φάδος, ὁ τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπος, κελεύουσι τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν Ἀντωνίαν καθιέναι τὴν στολήν· Ῥωμαίους γὰρ αὐτῆς εἶναι δεῖν κυρίους, καθὼς καὶ πρότερον ἦν. πέμπουσιν οὖν Ἰουδαῖοι πρεσβεῖς πρὸς Κλαύδιον Καίσαρα περὶ τούτων παρακαλέσοντας. ὧν ἀναβάντων, [m] ὁ νεώτερος βασιλεὺς Ἀγρίππας, ἐν Ῥώμῃ τυγχάνων, αἰτησάμενος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἐξουσίαν ἔλαβεν, ἐντειλαμένου Οὐιτελλίου τῷ τῆς Συρίας [n] ὕστερον στρατηγῷ. πρότερον δ' ἦν ὑπὸ σφραγῖδος τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν ταμιοφυλάκων, καὶ πρὸ μιᾶς ἡμέρας [o] τῆς ἑορτῆς, ὅτε τὴν Ῥωμαίων φρούραρχον ἀναβαίνοντες οἱ ταμιοφύλακες, καὶ καλαμανδάνοντες [p] τὴν ἑαυτῶν σφραγῖδα, τὴν στολὴν ἐλάμβανον. εἶτ' αὖθις

a Τὰ ἄνωθεν τὸν ἄκρον ἄνωθεν *Hen.* *b* Ἀπὸ τὴν ῥίζης *Hen.* *c* Ἀεὶ τι τὸ ἴσον χώρας *Hen.* unde forsan legendum, ἀεὶ τι τὸ ἴσον χώρας. *d* Οἰκοδομήσεως *Hen.* & mox μεγαλύνης. *e* Τῆς ἄκρας περιεργασάμενος τὸ ὕψος in lib. 6 *de Bello Jud.* c. 6. *f* Ἀσαμωναίων *Bud.* & *Hen.* *g* Videsis *Sheringhamum* in *Cod. Joma*, p. 152. *h* Ταύτην Ἡρῴδης ὁ βασ. *Hen.* *i* Archelai tempore penes Judæos fuisse dicit, l. XVIII. *k* Τῆς στολῆς ἱερατικῆς *Hen.* *l* *Act.* 12. v. 1. dicitur Herodes, quem *Syrus* rectè appellat Agrippam, magni Herodis filium, ex qua familia quotquot erant, communi nomine *Herodes* vocabantur. *Grotius* ad *Act.* 12. v. 1. *m* Filius ejus Herodis Agrippæ, de quo supra v. 36. & *Act.* 12. Vide *Grotium* ad *Act.* 25, 13. *n* Ἀντιστρατηγῷ *Hen.* *o* Notat *P. Molinæus* in *Vate* suo, c. 25. stolam hanc tribus tantum festis solennibus, sc. *Paschatis*, *Pentecostes*, & *Tabernaculorum*, pontifici traditam fuisse. *p* Τὴν σφραγῖδα δείξαντες σύμφωνον *Hen.* sc. sigillum de quo convenerant. σύμφωνον, συμπροσῳδοῦν *Hesych.* atque eo sensu vocem accipio. *q* *Id est*, latere inter angulos. *r* Forsan

αὖθις δ' ἑορτῆς παρελθούσης, εἰς τ' αὐτὸν κομίσαντες τόπον, καὶ ᾧ φρουάρχῃ δείξαντες σύμφυλον τ' σφραγίδα, κατεθεντο. ταῦτα μὲ ὖν [a] ὑπὸ τ' πάθους τ' ὀπισυμβεβηκότων παρεδηλώθη. τότε δ' οὖν ὁ τ' Ιουδαίων βασιλεὺς Ηρώδης τ' τούτην τ' βάριν ὀχυρωτέραν κατασκευάσας, ἐπ' ἀσφαλείᾳ τ' φυλακῇ τ' ἱερῦ, χαριζόμενος Αντωνίῳ, φίλῳ μὲ αὐτ' Ρωμαίων δὲ ἄρχοντι, προσηγόρευσεν Αντωνίαν.

Turris Antonia unde dicta.

ε'. Εν δὲ τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι τ' περιβόλου, [b] πύλαι τέσσαρες ἐφέστασαν, ἡ μὲν εἰς τὰ βασίλεια τείνουσα, τῆς δ' μέσῳ φάραγγ@ εἰς ὁδὸν ἀπειλημμένης, αἱ δὲ δύο εἰς τὸ προάστειον, ἡ λοιπὴ δὲ εἰς τὴν ἄλλην πόλιν, βαθμῖσι πολλαῖς κάτω τε εἰς τὴν φάραγγα διειλημμένη, καὶ ἀπὸ τούτης ἄνω πάλιν ὀπὶ τὴν προάστειον. ἀντικρὺ γὰρ ἡ πόλις ἔκειτο τῦ ἱερο, θεατροειδὴς οὖσα, προεχομένη βαθεία φάραγγι [c] κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα. [d] τὸ δὲ τέταρτον αὐτ' μέτωπον, τὸ πρὸς μεσημβρίαν, ἔσχε μὲν καὶ αὐτὸ πύλας κατὰ μέσον, ἐπ' αὐτ' δὲ τὴν βασιλικὴν στοὰν, τριπλῆν κατὰ μῆκος διοῦσαν ἀπὸ τῆς ἑῴας φάραγγος ὀπὶ τὴν ἑσπέριον. ὑ γὰρ ἦν ἐκτεῖναι προσωτέρω δυνατόν. ἔργον δ' ἦν ἀξιαφηγητότατον τ' ὑφ' ἡλίῳ. μεγάλῳ γὰρ ὄντ@ τῦ τῆς φάραγγ@ ἀναλήμματ@, καὶ [e] οὐδ' ἀνεκτῦ καταδεῖν εἴ τις ἄνωθεν εἰς τ@ βυθὸν εἰσκύψαι, παμμέγεθες ὕψ@ σὺν αὐτ@ τὸ τῆς στοᾶς ἀνέφηνεν, ὡς εἴ τις ἀπ' ἄκρας τῦ τούτης [f] τέγους ἄμφω συνπεθεὶς τὰ βάθη διοπτεύοι, σκοτοδινιᾶν, σὺκ [g] ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως εἰς ἀμέτρητον τὸν βυθόν. κίονες δ' ἐφέστασαν κατ' [h] ἀντίστιχον ἀλλήλοις ὀπὶ μῆκ@ τέτρακα· συνεδέδετο γὰρ ὁ τέταρτ@ τοῖχ@ λιθοδμήτῳ τείχει· καὶ πάχ@ ἦν ἑκάστου κίον@ [i] ὡς τρεῖς ὁπισωπλόκτων ἀλλήλαις ταῖς ὀργυιαῖς περιλαβεῖν· μῆκ@ δὲ ποδῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, διπλῆς ἀστέρος [k] ὑπειλημμένης. πλῆθ@ δὲ συμπάντων δύο καὶ ἑξήκοντα ἦ ἑκατὸν, κιονοκράνων αὐτοῖς κατὰ Κορίνθιον τρόπον ἀπεξεργασμένων γλυφαῖς, ἔκπληξιν ἐμποιούσαις ἀφ' τῶ παντὸς μεγαλουργίας. τεσσάρων δὲ τίχων ὄντων, τρεῖς ὑπολαμβάνουσι τὰς ἀφ' μέσου χώρας ταῖς στοαῖς. τῶν δὲ αἱ δύο παραλληλοι @ αὐτὸν γεγόνασι τρόπον, εὖρ@ ἑκατέρας πόδας τεσσάκοντα, μῆκ@ δὲ σταδίου, ὕψ@ δὲ πόδας ὑπὲρ πεντήκοντα· τῆς δὲ μέσης εὖρ@ μὲν ἡμιόλιον, ὕψ@ δὲ διπλάσιον. ἀνεῖχε γὰρ πλεῖον παρὰ τὰς ἑκατέρωθεν. αἱ δὲ ὀροφαὶ βαθυξύλοις ὑφήκισται γλυφαῖς, πολυτρόπους σχημάτων ἰδέας. καὶ τὸ τῆς μέσης βάθ@ ὀπὶ μεῖζον [l] ἤγερτο, περιετμημένου τοῖς ὀπισυλίοις περιστατικοῦ [m] τοίχου, κίονας ἔχοντ@ ὑπεδεδομένους, καὶ ξεστῦ παντὸς ὄντ@, ὡς [n] ἀπιστοῦσθαι τοῖς οὐκ εἰδόσι καὶ σὺν ὀκπλήξει κατὰ τοῖς ὑτυγχάνουσιν εἶ). τοιῦτος [o] μὲ ὁ πρῶτος περίβολος ἦν, ὁ μέσῳ δὲ ἀπέχων ὑ πολὺ

sum festis transactis in eundem locum referebant, &, sigillo quod eam comitabatur ostenso præsidii præfecto, *illic eam* deponebant. Et hæc quidem ex iis qui postea acciderunt casibus declarata sunt. Verum hanc turrim Herodes rex Judæorum tunc munitiorem fecit, ad templi securitatem & custodiam; & in gratiam Antonii, amici sui & Romanorum imperatoris, nominavit Antoniam.

5. A septi autem parte occidentali quatuor erant portæ, quarum una ferebat in regiam, valle interjacente ad transitum intercepta & *completa*; duæ in suburbium; postrema in *aliam urbem, multis gradibus distincta, ut in vallem descendatur, & deinde ab ea rursus esset ascensus. nam urbs posita erat è regione templi, speciem præbens theatri, cincta valle profunda circa latus meridianum. Quarta autem pars frontis *templi* à meridie habebat & ipsa portas in †medio, simulque regiam porticum, quæ triplex erat, & longitudine ab orientali valle ad occidentalem usque pertinebat. nec enim amplius produci poterat. Opus erat omnium quæ unquam sol vidit maxime memorabile. nam cum vallis depressa admodum esset, ut inde caligarent oculi cujusquam ex alto in fundum despicientis, porticum immanis altitudinis super ea exstruxit, ut si quis ex tecti ejus summitate altitudinem simul utramque visu penetrare vellet, periculum esset ne vertigine corriperetur, priusquam visus ad immensum adeo profundum pertingeret. Quatuor autem erant columnarum series, ita ab uno porticus fine in alterum dispositæ, ut ex adverso sibi responderent, (quarta enim intertextum habebat parietem lapideum) atque crassitudo cujusque columnæ tanta erat, quantam possent tres *hominum* inter se contingentium ulnæ complecti, longitudo pedum septem & viginti, duplici spira *cuilibet columnæ* subjecta. Numero autem universæ erant centum & sexaginta duæ, capitellis ipsarum more Corinthio sculptura obductis, opere omnino magno & mirabili. Cumque quatuor essent *columnarum* versus, ex illis tres spatium interceptum in porticus dividebant. Harum autem *porticuum* duæ sibi mutuo respondentes similiter factæ erant, ut utraq; haberet xxx pedes in latitudinem, in longitudinem vero stadium, atque in altitudinem plus quam quinquaginta pedes; media autem erat latitudine sesquialtera, atque altitudine dupla. nam eas ex utraque parte multum superemineba*t. Tecta vero sculpturis ligneis profundis erant exornata, in varias formarum species elaboratis: atque medium in majorem altitudinem erectum est, muro frontali epistyliis circumfecto, & columnis insertis distincto, totoque ad amussim polito, ut qui non viderant minime fidem istis haberent, nec sine admiratione à præsentibus spectarentur. Atque hujusmodi quidem erat primum septum, in medio vero juxta illud etiam alterum,

Digressione finita, templi descriptionem prosequitur.

a Forsan ὑπὲρ & mox προδηλώθη. b Ita *Hen. Vat.* & *Epiphan.* πύλας in *Editis Aliisque.* c Κατὰ τὸ νότιον κλίμα *Vat.* d Ita *Hen.* τὸ ᾗ τέταρτον ᾧ μετώπου *Vat.* τὸ ᾗ τέταρτον μετώπου in *Editis Aliisque.* e Ita cum *Cod. Vat.* & non dubito quin idem voluerit *Hen.* qui habet οὐδ' ἂν εἰς ᾧ. in *Editis Aliisque* ἀ δυνατῦ. f Στέγους *Hen.* g Εξικνουμένης *Hen.* h *Al.* Αντίστιχον. i Ita lego, sensu hujusmodi quid postulante. antea erat, οἷς τρεῖς ἐπὶ συναπτόντων. k Επειλημμένης *Hen.* l Ηγείρετο περιδεδημμένων *Hen.* m Ita visum est rescribere, quod in *libris* omnibus sit τοίχου, præter *Gall.* qui habet τοίχους. n Απῆσθαι *Hen.* o Ita *Vat.* & *Busb.* € in *cæteris.* * *Sc.* Hierosolyma. † *Sc.* latere inter angulos.

a Legi

alterum, in quod paucis gradibus ascendebatur, circundante lapidea maceria, cum inscriptione quæ veteret alienigenam intrare sub pœna capitis. Habebat autem interius conseptum à parte meridionali & septentrionali portas tres continuas *æqualiter* inter se distantes; & ab oriente magnam portam, per quam mundi cum feminis intrare consuevimus. Adhuc autem interius erat sanctuarium, quo feminæ non intrabant. Et porro interius erat tertium, quò non nisi sacerdotibus licebat introire. Hæc erat ædes, & ante eam altare, in quo solida sacrificia Deo cremamus. Horum trium in nullum ingressus est rex Herodes, ab iis enim arcebatur, quoniam sacerdos non esset, sed totus in eo erat ut porticus & exteriora consepta curaret exstruenda. & ista octo annis ædificavit.

Τὸ ἱερὸν octo annis exstruitur.

Naòs, sive Ædes, anno & sex mensibus absolvitur.

6. Postquam autem ædes à sacerdotibus uno anno & sex mensibus exædificata est, universus populus lætitiæ plenus erat, Deoq; gratias agebant, primum quod tam cito factum fuisset, deinde quod eam operi diligentiam adhibuisset rex, festum diem agentes, & templi instaurationem faustis ominibus prosequentes. Rex autem Deo trecentos boves immolavit; reliqui item pro sua quisque facultate: quorum numerum dicere haud fas est, quod ad veritatem quo pacto dicendus sit nos lateat. nam acciderat, ut idem esset dies inaugurationis regis, quem celebrare solitus erat, ac ille, quo templum fuit absolutum; atque adeo his duabus de causis festum illustrius.

Crypta subterranea.

7. Præterea regi facta est fossa occulta, ab Antonia ferens ad orientalem portam templi, super quam etiam sibimet turrim exstruendam curavit, ut per subterranea in ipsam ascenderet, quo caveretur à populo si quando adversus reges novi aliquid molirentur. Fertur etiam, quo tempore templum construebatur, non nisi noctu pluisse, ne opus impediretur. id quod à majoribus accepimus. neque incredibile est, si quis animum advertat ad alia quibus semet nobis patefecerit Deus. Et quæ ad templum quidem spectant hoc modo exædificata erant.

δεύτερος, περισβατὸς βαθμοῖσιν ὀλίγοις, ὃν περιῆκε ἑρκίον λιθίνῳ δρυφάκτῳ, γραφῇ [a] κωλύων εἰσιέναι Ⓐ ἀλλοεθνῆ, θανατικῆς ἀπειλυμένης τ ζημίας. εἶχε δ' ὁ μὲν ἑτὸς περίβολος, κατὰ μὲν τ νότιον καὶ βόρειον κλῖμα, τρισὶ πύλας πυλῶνας, ἀλλήλων διεστῶτας· κατὰ δὲ ἡλίου βολάς, ἕνα τ μέγαν, δι' ὃν [b] παρήειμεν ἀγνοὶ μετὰ γυναικῶν. ἐσωτέρω δὲ καὶ ἐκείνης γυναιξὶν ἄβατον ἦν τὸ ἱερόν. ἐκείνου δ' ἐνδοτέρω τρίτον, ὅπου τοῖς ἱερεῦσιν εἰσελθεῖν ἔξὸν ἦν μόνοις. ὁ ναὸς ὃ τούτῳ τῷ περὶ αὐτὸ βωμὸς ἦν, ἐφ' οὗ τὰς θυσίας ὁλοκαυτοῦμεν τῷ Θεῷ. τούτου [c] εἰς ὕδνα τῶν τειχῶν ὁ βασιλεὺς Ηρώδης παρῆλθεν. ἐκεκώλυτο γὰρ οὐκ ὢν ἱερεύς. ἀλλὰ καὶ τοῖς [d] ἔργοις τὰ περὶ τὰς θύρας καὶ τοὺς ἔξω περιβόλους ἐπραγματεύετο, καὶ ταῦτα ὠκοδόμησεν ἔτεσιν ὀκτώ.

ς'. Τῷ δὲ [e] ναῷ ἀφ' οὗ ἱερέων οἰκοδομηθέντ Ⓖ [f] ἐνιαυτῷ καὶ μησὶν ἓξ, ἅπας ὁ λαὸς ἐπληρώθη χαρᾶς, καὶ τῷ τάχους πρῶτον μὲν τῷ Θεῷ τὰς εὐχαριστίας ἐποιοῦντο, μετὰ δὲ καὶ [g] τῆς προθυμίας τοῦ βασιλέως, ἑορτάζοντες καὶ καπνφημοῦντες τ ἀνάκτησιν. ὁ δὲ βασιλεὺς τριακοσίους ἔθυσε τῷ Θεῷ βόας, καὶ τῶν ἄλλων Ⓐ κατὰ δύναμιν· ὧν ἔχ οἷόν τε Ⓐ ἀριθμὸν εἰπεῖν, ἐκφεύγει γὰρ τὸ δύνασθαι πρὸς ἀλήθειαν εἰπεῖν. συνεκπεπλώκει γὰρ τῇ [h] προθεσμίᾳ τοῦ περὶ· Ⓐ ναὸν ἔργῳ, καὶ τῷ ἡμέραν τῷ βασιλεῖ τ ἀρχῆς, ὃν ἐξ ἔθους [i] ἑορτάζειν, εἰς ταὐτὸν ἐλθεῖν· καὶ πρεσβυτάτῳ δι' ἀμφοῖν τῷ ἑορτῷ γενέσθαι.

ζ. Κατεσκεύασθη δὲ καὶ κρυπτὴ διώρυξ τῷ βασιλεῖ, φέρουσα μὲν ἀπὸ τ Αντωνίας μέχρι τοῦ ἑτέρου ἱεροῦ πρὸς τῷ ἀνατολικῷ θύρᾳ, ἐφ' ἧς αὐτῷ τ πύργον κατεσκεύασεν, ἵνα ἔχῃ ἀφ' ὧν ὑποψίαν εἰς αὐτὸν ἀνιέναι, τ ὀχ τοῦ δήμου πανταχόθεν τοῖς βασιλεῦσι φυλαττόμενος. λέγεται δὲ, κατ' ἐκεῖνον τ χρόνον οἰκοδομουμένου τοῦ ναοῦ, τὰς μὲ ἡμέρας οὐχ ὕειν, ἐν δὲ ταῖς νυξὶ γίνεσθαι τοὺς ὄμβρους, ὡς μὴ κωλύσαι ὅ ἔργον. ᾧ τοῦτον τ λόγον οἱ πατέρες ἡμῖν παρέδοσαν. οὐδ' ἔστι ἄπιστον, εἰ ᾧ περὶ τὰς ἄλλας ὁδοὺς τοῖς ἐμφανείας ὅ Θεοῦ. τὰ μὲ οὖν περὶ τ ναὸν ἐξῳκοδομήθη τοῦτον τ τρόπον.

Finis Libri decimi quinti.

Τέλ Ⓖ ὅ βιβλίου πεντκαιδεκάτου.

a Legi etiam potest κωλύον, ut referatur ad ἱρκίον. b Ita *Bunb Vat. Hen.* & *Vet. Interpr.* παρήεσαν in *Editis*. c Locus hic de mendo suspectus, adeo ut forsan legendum τούτου οὐδέτερον ὁ βασ. vel τούτου οὐδετέρου τ δύο ὁ βασ. nisi βωμὸς in τ τριῶν numerum veniat, aut aliquid exciderit textui de *Sancto Sanctorum*. d Ita *Bunb. Hen. Gall.* & *Epiphan.* ut & mox ἔξω. ἱερεῦσι & ἔσω perperam in *Editis Aliisque*. e Notandum hîc τ ναὸν & τὸ ἱερὸν distingui, ut illa voce *ædes ipsa* sive *templum proprie dictum*, hac vero exteriora ædificia & structuræ designentur. Verum hæc distinctio non perpetuo observatur. f Etsi ista totidem annis ædificasse dicatur Herodes, non tamen nisi Agrippæ junioris temporibus, sexaginta circiter post Christum natum annis, absolutum esse totum templi ædificium, testatur *Jos.* l. 20. c. 8. Videsis *Casaub.* c. *Baron.* in *Exerc.* XIII. n. 22. & *L. Capellum* in *Spicileg.* in *Joannem*, c. 1. v. 20. p. 60. & *Usserium* ad *A. M.* 3987. g Ita lego cum *Cod. Hen.* τῇ προθυμίᾳ in *Editis Aliisque*. h Hæc Encænia ab Herode semel sunt peracta, ob renovatum à se templum; itaque diversa sunt ab Encæniorum festo (de quo *Joan.* c. 10. v. 22.) quæ quotannis celebrata erant ob repurgatum à Juda Maccabæo templum. i Ἐόρταζον *Vat.*